קבלה · זהר

אור החמה על ספר הזהר

רבי אברהם אזולאי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור החמה על ספר הזהר

רבי אברהם אזולאי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-החמה-על-ספר-הזהר/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמת המחבר 27
הקדמה לספר 36
כרך א 38
דף א. 38
דף א: 45
דף ב. 45
דף ב: 48
דף ג. 54
דף ג: 59
דף ד. 61
דף ד: 64
דף ה. 69
דף ה: 72
דף ו. 75
דף ו: 81
דף ז. 85
דף ז: 90
דף ח. 95
דף ח: 100
דף ט. 105
דף ט: 113
דף י. 117
דף י: 121
דף יא. 124
דף יא: 128
דף יב. 134
דף יב: 139
דף יג. 146
דף יג: 152
דף יד. 157
דף יד: 161
דף טו. 164
דף טו: 173
דף טז. 176
דף טז: 180
דף יז. 180
דף יז: 180
דף יח. 181
דף יח: 181
דף יט. 184
דף יט: 187
דף כ. 189
דף כ: 192
דף כא. 195
דף כא: 198
דף כב. 204
דף כב: 206
דף כג. 206
דף כג: 207
דף כד. 207
דף כה. 207
דף כו: 207
דף כז: 208
דף כח. 208
דף כח: 208
דף כט. 208
דף כט: 210
דף ל. 211
דף ל: 214
דף לא. 218
דף לא: 221
דף לב. 223

דף לב: 226
דף לג. 230
דף לג: 234
דף לד. 237
דף לד: 241
דף לה. 244
דף לה: 248
דף לו. 252
דף לו: 255
דף לז. 256
דף לז: 257
דף לח. 259
דף לח: 260
דף לט. 261
דף לט: 263
דף מ. 267
דף מ: 269
דף מא. 269
דף מא: 271
דף מב. 275
דף מב: 279
דף מג. 285
דף מג: 291
דף מד. 295
דף מד: 299
דף מה. 304
דף מה: 308
דף מו. 311
דף מו: 314
דף מז. 317
דף מז: 320
דף מח. 323
דף מח: 324
דף מט. 325
דף מט: 327
דף נ. 329
דף נ: 330
דף נא. 333
דף נא: 335
דף נב. 336
דף נב: 337
דף נג. 338
דף נג: 341
דף נד. 343
דף נד: 344
דף נה. 346
דף נה: 347
דף נו. 348
דף נו: 350
דף נז. 353
דף נז: 355
דף נח. 357
דף נח: 358
דף נט. 359
דף נט: 360
דף ס. 369
דף ס: 378
דף סא. 384
דף סא: 390
דף סב. 394
דף סב: 399
דף סג. 406
דף סג: 409
דף סד. 415

דף סד: 419
דף סה. 421
דף סה: 424
דף סו. 428
דף סו: 430
דף סז. 432
דף סז: 435
דף סח. 437
דף סח: 438
דף סט. 440
דף סט: 443
דף ע. 445
דף ע: 449
דף עא. 451
דף עא: 452
דף עב. 454
דף עב: 456
דף עג. 458
דף עג: 465
דף עד. 469
דף עד: 471
דף עה. 475
דף עה: 478
דף עו. 479
דף עו: 482
דף עז. 484
דף עז: 488
דף עח. 491
דף עח: 494
דף עט. 496
דף עט: 498
דף פ. 500
דף פ: 503
דף פא: 503
דף פב. 506
דף פב: 509
דף פג. 512
דף פג: 515
דף פד. 519
דף פד: 522
דף פה. 523
דף פה: 526
דף פו. 532
דף פו: 535
דף פז. 540
דף פז: 544
דף פח. 547
דף פח: 549
דף פט. 550
דף צ. 552
דף צ: 556
דף צא. 558
דף צא: 562
דף צב. 566
דף צב: 568
דף צג. 569
דף צג: 569
דף צד. 571
דף צד: 571
דף צה. 572
דף צה: 573
דף צו. 574
דף צו: 580
דף צז. 592

דף צז: 595
דף צח. 597
דף צח: 599
דף צט. 600
דף צט: 602
דף ק. 604
דף ק: 604
דף קא. 606
דף קא: 609
דף קב. 610
דף קב: 611
דף קג. 614
דף קג: 617
דף קד. 619
דף קד: 622
דף קה. 623
דף קה: 625
דף קו. 630
דף קו: 633
דף קז. 633
דף קז: 634
דף קח. 636
דף קח: 637
דף קט. 639
דף קט: 640
דף קי. 641
דף קי: 642
דף קיא. 643
דף קיא: 644
דף קיב. 645
דף קיב: 647
דף קיג. 650
דף קיג: 651
דף קיד. 651
דף קיד: 653
דף קטו. 655
דף קטו: 656
דף קטז. 657
דף קטז: 659
דף קיז. 660
דף קיז: 662
דף קיח. 664
דף קיח: 665
דף קיט. 667
דף קיט: 670
דף קכ. 674
דף קכ: 677
דף קכא. 700
דף קכא: 702
דף קכב. 705
דף קכב: 706
דף קכג. 708
דף קכג: 709
דף קכד. 710
דף קכד: 712
דף קכה. 714
דף קכה: 716
דף קכו. 717
דף קכו: 719
דף קכז. 720
דף קכז: 720
דף קכח. 721
דף קכח: 722
דף קכט. 725

דף קכט: 726
דף קל. 729
דף קל: 730
דף קלא. 733
דף קלא: 735
דף קלב. 737
דף קלב: 739
דף קלג. 742
דף קלג: 744
דף קלד. 748
דף קלד: 751
דף קלה. 753
דף קלה: 755
דף קלו. 758
דף קלו: 760
דף קלז. 764
דף קלז: 767
דף קלח. 769
דף קלח: 771
דף קלט. 772
דף קלט: 773
דף קמ. 775
דף קמ: 778
דף קמא. 784
דף קמא: 788
דף קמב. 794
דף קמב: 801
דף קמג. 808
דף קמג: 817
דף קמד. 822
דף קמד: 825
דף קמה. 830
דף קמה: 835
דף קמו. 840
דף קמו: 845
דף קמז. 848
דף קמז: 852
דף קמח. 855
דף קמח: 859
דף קמט. 862
דף קמט: 867
דף קנ. 872
דף קנ: 876
דף קנא. 879
דף קנא: 886
דף קנב. 889
דף קנב: 893
דף קנג. 897
דף קנג: 901
דף קנד. 908
דף קנד: 912
דף קנה. 918
דף קנה: 924
דף קנו. 929
דף קנו: 931
דף קנז. 934
דף קנז: 939
דף קנח. 942
דף קנח: 946
דף קנט. 948
דף קנט: 948
דף קס. 951
דף קס: 954
דף קסא. 958

דף קסא: 960
דף קסב. 966
דף קסב: 971
דף קסג. 975
דף קסג: 981
דף קסד. 985
דף קסד: 989
דף קסה. 990
דף קסה: 994
דף קסו. 1019
דף קסו: 1025
דף קסז. 1028
דף קסז: 1031
דף קסח. 1038
דף קסח: 1045
דף קסט. 1051
דף קסט: 1055
דף קע. 1059
דף קע: 1063
דף קעא. 1066
דף קעא: 1069
דף קעב. 1072
דף קעב: 1076
דף קעג. 1081
דף קעג: 1084
דף קעד. 1090
דף קעד: 1095
דף קעה. 1097
דף קעה: 1099
דף קעו. 1103
דף קעו: 1105
דף קעז. 1109
דף קעז: 1114
דף קעח. 1119
דף קעח: 1121
דף קעט. 1124
דף קעט: 1126
דף קפ. 1132
דף קפ: 1135
דף קפא. 1139
דף קפא: 1144
דף קפב. 1150
דף קפב: 1153
דף קפג. 1156
דף קפג: 1161
דף קפד. 1166
דף קפד: 1172
דף קפה. 1176
דף קפה: 1179
דף קפו. 1182
דף קפו: 1187
דף קפז. 1191
דף קפז: 1196
דף קפח. 1201
דף קפח: 1203
דף קפט. 1207
דף קפט: 1209
דף קצ. 1211
דף קצ: 1213
דף קצא. 1216
דף קצא: 1219
דף קצב. 1221
דף קצב: 1225
דף קצג. 1228

דף קצג: 1231
דף קצד. 1235
דף קצד: 1240
דף קצה. 1246
דף קצה: 1252
דף קצו. 1257
דף קצו: 1262
דף קצז. 1267
דף קצז: 1271
דף קצח. 1273
דף קצח: 1274
דף קצט. 1276
דף קצט: 1279
דף ר. 1280
דף ר: 1281
דף רא. 1283
דף רא: 1285
דף רב. 1287
דף רב: 1288
דף רג. 1290
דף רג: 1293
דף רד. 1296
דף רד: 1299
דף רה. 1302
דף רה: 1304
דף רו. 1310
דף רו: 1312
דף רז. 1313
דף רז: 1318
דף רח. 1320
דף רח: 1323
דף רט. 1325
דף רט: 1328
דף רי. 1331
דף רי: 1333
דף ריא. 1337
דף ריא: 1342
דף ריב. 1344
דף ריו: 1344
דף ריז. 1345
דף ריז: 1349
דף ריח. 1353
דף ריח: 1359
דף ריט. 1363
דף ריט: 1365
דף כ. 1367
דף כ: 1371
דף כא. 1375
דף כא: 1379
דף כב. 1389
דף כב: 1393
דף כג. 1395
דף כג: 1397
דף כד. 1400
דף כד: 1402
דף כה. 1405
דף כה: 1407
דף כו. 1409
דף כו: 1413
דף כז. 1416
דף כז: 1417
דף כח. 1421
דף כח: 1422
דף כט. 1425

דף רכח: 1427
דף רכט. 1429
דף רכט: 1432
דף רל. 1434
דף רל: 1435
דף רלא. 1438
דף רלא: 1442
דף רלב. 1446
דף רלב: 1450
דף רלג. 1453
דף רלג: 1455
דף רלד. 1458
דף רלד: 1459
דף רלה. 1462
דף רלה: 1465
דף רלו. 1467
דף רלו: 1470
דף רלז. 1471
דף רלז: 1475
דף רלח. 1477
דף רלח: 1479
דף רלט. 1481
דף רלט: 1485
דף רמ. 1488
דף רמ: 1491
דף רמא. 1494
דף רמא: 1497
דף רמב. 1501
דף רמב: 1503
דף רמג. 1505
דף רמג: 1510
דף רמד. 1514
דף רמד: 1516
דף רמה. 1518
דף רמה: 1520
דף רמו. 1522
דף רמו: 1526
דף רמז. 1530
דף רמז: 1533
דף רמח. 1535
דף רמח: 1539
דף רמט. 1542
דף רמט: 1544
דף רנ. 1548
דף רנ: 1552
דף רנא. 1555
כרך ב 1556
דף ב. 1556
דף ב: 1564
דף ג. 1567
דף ג: 1571
דף ד. 1573
דף ד: 1580
דף ה. 1587
דף ה: 1591
דף ו. 1598
דף ו: 1601
דף ז. 1603
דף ז: 1605
דף ח. 1607
דף ח: 1607
דף ט. 1607
דף ט: 1611
דף י. 1614

דף י: 1620
דף יא. 1623
דף יא: 1630
דף יב. 1635
דף יב: 1640
דף יג. 1643
דף יג: 1645
דף יד. 1648
דף יד: 1653
דף טו. 1660
דף טו: 1664
דף טז. 1671
דף טז: 1673
דף יז. 1677
דף יז: 1680
דף יח. 1682
דף יח: 1686
דף יט. 1691
דף יט: 1693
דף כ. 1697
דף כ: 1700
דף כא. 1703
דף כא: 1706
דף כב. 1709
דף כב: 1714
דף כג. 1719
דף כג: 1727
דף כד. 1735
דף כד: 1745
דף כה. 1751
דף כה: 1754
דף כו. 1757
דף כו: 1760
דף כז. 1765
דף כז: 1769
דף כח. 1772
דף כח: 1773
דף כט. 1775
דף כט: 1782
דף ל. 1784
דף ל: 1789
דף לא. 1792
דף לא: 1795
דף לב. 1800
דף לב: 1804
דף לג. 1808
דף לג: 1815
דף לד. 1817
דף לה: 1821
דף לו. 1828
דף לו: 1833
דף לז. 1837
דף לז: 1841
דף לח. 1847
דף לח: 1851
דף לט. 1855
דף לט: 1859
דף מ. 1863
דף מ: 1866
דף מא. 1870
דף מא: 1873
דף מב. 1875
דף מב: 1877
דף מג. 1879

דף מג: 1883
דף מד. 1887
דף מד: 1891
דף מה. 1895
דף מה: 1899
דף מו. 1902
דף מו: 1906
דף מז. 1913
דף מז: 1917
דף מח. 1921
דף מח: 1925
דף מט. 1931
דף מט: 1934
דף נ. 1936
דף נ: 1939
דף נא. 1944
דף נא: 1946
דף נב. 1951
דף נב: 1955
דף נג. 1958
דף נג: 1960
דף נד. 1966
דף נד: 1971
דף נה. 1975
דף נה: 1982
דף נו. 1985
דף נו: 1989
דף נז. 1993
דף נז: 1995
דף נח. 1998
דף נח: 2002
דף נט. 2005
דף נט: 2007
דף ס. 2010
דף ס: 2012
דף סא. 2016
דף סא: 2019
דף סב. 2022
דף סב: 2025
דף סג. 2028
דף סג: 2030
דף סד. 2034
דף סד: 2037
דף סה. 2041
דף סה: 2043
דף סו. 2046
דף סו: 2050
דף סז. 2055
דף סז: 2061
דף סח. 2065
דף סח: 2069
דף סט. 2076
דף סט: 2081
דף ע. 2083
דף ע: 2087
דף עא. 2089
דף עא: 2093
דף עב. 2094
דף עב: 2095
דף עג. 2096
דף עג: 2097
דף עד. 2098
דף עד: 2100
דף עה. 2102

דף עה: 2116
דף עו. 2119
דף עו: 2124
דף עז. 2126
דף עז: 2129
דף עח. 2131
דף עח: 2136
דף עט. 2141
דף עט: 2143
דף פ. 2148
דף פ: 2148
דף פא. 2151
דף פא: 2158
דף פב. 2165
דף פב: 2167
דף פג. 2170
דף פג: 2175
דף פד. 2178
דף פד: 2182
דף פה. 2185
דף פה: 2189
דף פו. 2193
דף פו: 2197
דף פז. 2199
דף פז: 2203
דף פח. 2205
דף פח: 2209
דף פט. 2212
דף פט: 2214
דף צ. 2217
דף צ: 2221
דף צא. 2229
דף צא: 2238
דף צב. 2243
דף צב: 2245
דף צג. 2246
דף צג: 2248
דף צד. 2250
דף צד: 2270
דף צה. 2276
דף צה: 2283
דף צו. 2299
דף צו: 2306
דף צז. 2316
דף צז: 2320
דף צח. 2326
דף צח: 2331
דף צט. 2339
דף צט: 2341
דף ק. 2347
דף ק: 2354
דף קא. 2359
דף קא: 2365
דף קב. 2368
דף קב: 2370
דף קג. 2373
דף קג: 2374
דף קד. 2377
דף קד: 2383
דף קה. 2389
דף קה: 2392
דף קו. 2397
דף קו: 2399
דף קז. 2400

דף קז: 2401
דף קח. 2402
דף קח: 2403
דף קט. 2404
דף קט: 2405
דף קי. 2408
דף קי: 2411
דף קיא. 2417
דף קיא: 2419
דף קיב. 2421
דף קיב: 2423
דף קיג. 2424
דף קיג: 2428
דף קיד. 2435
דף קיד: 2439
דף קטו. 2447
דף קטו: 2455
דף קטז. 2462
דף קטז: 2467
דף קיז. 2471
דף קיז: 2475
דף קיח. 2481
דף קיח: 2486
דף קיט. 2492
דף קיט: 2496
דף קכ. 2501
דף קכ: 2507
דף קכא. 2512
דף קכא: 2518
דף קכב. 2521
דף קכב: 2523
דף קכג: 2523
דף קכד. 2526
דף קכד: 2530
דף קכה. 2533
דף קכה: 2536
דף קכו. 2539
דף קכו: 2543
דף קכז. 2548
דף קכז: 2554
דף קכח. 2561
דף קכח: 2565
דף קכט. 2568
דף קכט: 2571
דף קל. 2575
דף קל: 2578
דף קלא. 2582
דף קלא: 2587
דף קלב. 2589
דף קלב: 2595
דף קלג. 2599
דף קלג: 2603
דף קלד. 2607
דף קלד: 2611
דף קלה. 2613
דף קלה: 2619
דף קלו. 2623
דף קלו: 2627
דף קלז. 2633
דף קלז: 2638
דף קלח. 2644
דף קלח: 2649
דף קלט. 2653
דף קלט: 2659

דף קמ. 2663
דף קמ: 2666
דף קמא. 2674
דף קמא: 2680
דף קמב. 2684
דף קמב: 2690
דף קמג. 2694
דף קמג: 2697
דף קמד. 2699
דף קמד: 2702
דף קמה. 2706
דף קמה: 2709
דף קמו. 2713
דף קמו: 2715
דף קמז. 2719
דף קמז: 2721
דף קמח. 2728
דף קמח: 2731
דף קמט. 2733
דף קמט: 2734
דף קנ. 2734
דף קנ: 2737
דף קנא. 2739
דף קנא: 2740
דף קנב. 2741
דף קנג. 2746
דף קנג: 2748
דף קנד. 2751
דף קנד: 2752
דף קנה. 2755
דף קנה: 2757
דף קנו. 2758
דף קנו: 2760
דף קנז. 2762
דף קנז: 2763
דף קנט. 2764
דף קנט: 2766
דף קס: 2770
דף קסא. 2770
דף קסב. 2772
דף קסב: 2775
דף קסג. 2777
דף קסג: 2779
דף קסד. 2780
דף קסד: 2782
דף קסה. 2784
דף קסה: 2787
דף קסו. 2790
דף קסו: 2792
דף קסז. 2793
דף קסז: 2794
דף קסח. 2795
דף קסח: 2797
דף קסט. 2800
דף קסט: 2802
דף קע. 2804
דף קע: 2805
דף קעא. 2806
דף קעא: 2807
דף קעב. 2809
דף קעב: 2811
דף קעג. 2812
דף קעג: 2814
דף קעד. 2816

דף קעד: 2818
דף קעה. 2819
דף קעה: 2819
דף קעו. 2820
דף קעט: 2831
דף קפ. 2833
דף קפ: 2836
דף קפא. 2838
דף קפא: 2839
דף קפב. 2840
דף קפב: 2842
דף קפג. 2843
דף קפג: 2845
דף קפד. 2847
דף קפד: 2849
דף קפה. 2851
דף קפה: 2852
דף קפו. 2855
דף קפו: 2858
דף קפז. 2862
דף קפז: 2864
דף קפח. 2864
דף קפח: 2864
דף קפט. 2865
דף קפט: 2866
דף קצ. 2866
דף קצ: 2868
דף קצא. 2868
דף קצא: 2869
דף קצב. 2869
דף קצב: 2869
דף קצג. 2870
דף קצג: 2871
דף קצד: 2872
דף קצה. 2874
דף קצה: 2876
דף קצו. 2879
דף קצו: 2881
דף קצז. 2883
דף קצז: 2884
דף קצח. 2887
דף קצח: 2889
דף קצט. 2892
דף קצט: 2893
דף ר. 2894
דף ר: 2899
דף רא. 2901
דף רא: 2904
דף רב. 2907
דף רב: 2909
דף רג. 2912
דף רג: 2915
דף רד. 2918
דף רד: 2922
דף רה. 2925
דף רה: 2927
דף רו. 2930
דף רו: 2932
דף רז. 2935
דף רז: 2938
דף רח. 2940
דף רח: 2945
דף רט. 2948
דף רט: 2950

דף רי. 2955
דף רי: 2958
דף ריא. 2962
דף ריא: 2965
דף ריב. 2967
דף ריב: 2970
דף ריג. 2974
דף ריג: 2979
דף ריד. 2983
דף ריד: 2986
דף רטו. 2988
דף רטו: 2991
דף רטז. 2992
דף רטז: 2995
דף ריז. 2997
דף ריז: 3000
דף ריח. 3001
דף ריט. 3001
דף ריט: 3003
דף רכ. 3005
דף רכ: 3010
דף רכא. 3012
דף רכא: 3014
דף רכב. 3016
דף רכב: 3018
דף רכג. 3020
דף רכג: 3022
דף רכד. 3024
דף רכד: 3026
דף רכה. 3029
דף רכה: 3031
דף רכו. 3033
דף רכו: 3035
דף רכז. 3037
דף רכז: 3039
דף רכח. 3042
דף רכח: 3045
דף רכט. 3047
דף רכט: 3050
דף רל. 3054
דף רל: 3057
דף רלא. 3059
דף רלא: 3063
דף רלב. 3066
דף רלב: 3071
דף רלג. 3073
דף רלג: 3078
דף רלד. 3082
דף רלד: 3085
דף רלה. 3089
דף רלה: 3092
דף רלו. 3094
דף רלו: 3097
דף רלז. 3099
דף רלז: 3102
דף רלח. 3103
דף רלח: 3106
דף רלט. 3110
דף רלט: 3112
דף רמ. 3114
דף רמ: 3117
דף רמא. 3119
דף רמא: 3121
דף רמב. 3123

דף רמב: 3126
דף רמג. 3128
דף רמג: 3132
דף רמד. 3135
דף רמה. 3139
דף רמה: 3142
דף רמו. 3145
דף רמו: 3148
דף רמז. 3152
דף רמז: 3155
דף רמח. 3158
דף רמח: 3160
דף רמט. 3161
דף רמט: 3164
דף רנ. 3166
דף רנ: 3168
דף רנא. 3170
דף רנא: 3173
דף רנב. 3175
דף רנב: 3177
דף רנג. 3179
דף רנג: 3182
דף רנד. 3185
דף רנד: 3188
דף רנה. 3191
דף רנה: 3194
דף רנו. 3196
דף רנו: 3199
דף רנז. 3201
דף רנז: 3206
דף רנח. 3209
דף רנח: 3212
דף רנט. 3215
דף רנט: 3220
דף רס. 3223
דף רס: 3226
דף רסא. 3229
דף רסא: 3233
דף רסב. 3236
דף רסב: 3240
דף רסג. 3242
דף רסג: 3243
דף רסד: 3244
דף רסה. 3244
דף רסו. 3244
דף רסז. 3244
דף רסז: 3244
דף רסח. 3245
דף רסח: 3245
כרך ג 3248
דף ב. 3248
דף ב: 3250
דף ג. 3256
דף ג: 3260
דף ד. 3263
דף ד: 3271
דף ה. 3274
דף ה: 3279
דף ו. 3282
דף ו: 3285
דף ז. 3289
דף ז: 3291
דף ח. 3292
דף ח: 3293

דף ט. 3295
דף ט: 3295
דף י. 3297
דף י: 3298
דף יא. 3299
דף יא: 3301
דף יב. 3303
דף יב: 3304
דף יג. 3306
דף יג: 3309
דף יד. 3310
דף יד: 3312
דף טו. 3313
דף טו: 3315
דף טז. 3317
דף טז: 3320
דף יז. 3320
דף יז: 3321
דף יח. 3324
דף יח: 3325
דף יט. 3327
דף יט: 3328
דף כ. 3329
דף כ: 3331
דף כא. 3332
דף כא: 3333
דף כב. 3334
דף כב: 3335
דף כג. 3336
דף כג: 3337
דף כד. 3338
דף כד: 3339
דף כה. 3341
דף כה: 3342
דף כו. 3344
דף כז. 3354
דף כז: 3354
דף כח: 3355
דף ל. 3355
דף ל: 3357
דף לא. 3362
דף לא: 3366
דף לב. 3371
דף לב: 3372
דף לג. 3375
דף לג: 3375
דף לד. 3376
דף לד: 3379
דף לה. 3383
דף לה: 3385
דף לו. 3406
דף לו: 3409
דף לז. 3411
דף לז: 3415
דף לח. 3418
דף לח: 3422
דף לט. 3425
דף לט: 3427
דף מ. 3429
דף מ: 3432
דף מא. 3434
דף מא: 3436
דף מב. 3438
דף מב: 3440

דף מג. 3444
דף מג: 3447
דף מד. 3452
דף מד: 3453
דף מה. 3457
דף מה: 3460
דף מו. 3464
דף מו: 3467
דף מז. 3470
דף מז: 3474
דף מח. 3477
דף מח: 3479
דף מט. 3480
דף מט: 3482
דף נ. 3485
דף נ: 3486
דף נא. 3489
דף נא: 3490
דף נב. 3491
דף נב: 3495
דף נג. 3498
דף נג: 3502
דף נד. 3506
דף נד: 3510
דף נה. 3512
דף נה: 3515
דף נו. 3518
דף נו: 3522
דף נז. 3524
דף נז: 3526
דף נח. 3528
דף נח: 3532
דף נט. 3535
דף נט: 3538
דף ס. 3540
דף ס: 3543
דף סא. 3544
דף סא: 3547
דף סב. 3549
דף סב: 3551
דף סג. 3552
דף סג: 3554
דף סד. 3554
דף סד: 3555
דף סה. 3557
דף סה: 3561
דף סו. 3562
דף סו: 3563
דף סז. 3566
דף סז: 3567
דף סח. 3569
דף סח: 3571
דף סט. 3574
דף סט: 3575
דף ע. 3578
דף ע: 3580
דף עא. 3581
דף עא: 3583
דף עב. 3584
דף עב: 3587
דף עג. 3588
דף עג: 3589
דף עד. 3594
דף עד: 3597

דף עה. 3600
דף עה: 3602
דף עו. 3603
דף עו: 3604
דף עז. 3605
דף עז: 3605
דף עח. 3608
דף עח: 3610
דף עט. 3612
דף עט: 3614
דף פ. 3620
דף פ: 3622
דף פא. 3626
דף פא: 3630
דף פב. 3631
דף פג: 3632
דף פד. 3634
דף פד: 3636
דף פה. 3639
דף פה: 3642
דף פו. 3644
דף פו: 3645
דף פז. 3647
דף פז: 3648
דף פח. 3661
דף פח: 3663
דף פט. 3664
דף פט: 3667
דף צ. 3669
דף צ: 3671
דף צא. 3673
דף צא: 3674
דף צב. 3676
דף צב: 3680
דף צג. 3681
דף צג: 3682
דף צד. 3685
דף צד: 3687
דף צה. 3693
דף צה: 3696
דף צו. 3700
דף צו: 3703
דף צז. 3706
דף צז: 3707
דף צח. 3709
דף צח: 3710
דף צט. 3711
דף צט: 3712
דף ק. 3713
דף ק: 3714
דף קא. 3715
דף קא: 3718
דף קב. 3719
דף קב: 3721
דף קג. 3722
דף קג: 3725
דף קד. 3727
דף קד: 3729
דף קה. 3731
דף קה: 3734
דף קו. 3737
דף קו: 3740
דף קז. 3742
דף קז: 3746

דף קח. 3763
דף קח: 3766
דף קי: 3767
דף קיא. 3769
דף קיא: 3786
דף קיב. 3788
דף קיב: 3789
דף קיג. 3790
דף קיג: 3793
דף קיד. 3796
דף קיד: 3798
דף קטו. 3801
דף קטו: 3803
דף קיז. 3806
דף קיז: 3809
דף קיח. 3812
דף קיח: 3816
דף קיט. 3817
דף קיט: 3821
דף קכ. 3824
דף קכ: 3826
דף קכא. 3827
דף קכא: 3833
דף קכב. 3834
דף קכב: 3837
דף קכד. 3838
דף קכד: 3840
דף קכה. 3842
דף קכה: 3843
דף קכו. 3844
דף קכו: 3849
דף קכז. 3852
דף קכז: 3855
דף קכח. 3857
דף קמה. 3858
דף קמה: 3865
דף קמו. 3870
דף קמו: 3873
דף קמז. 3877
דף קמז: 3880
דף קמח. 3880
דף קמח: 3905
דף קמט. 3908
דף קמט: 3910
דף קנ. 3912
דף קנ: 3914
דף קנא. 3917
דף קנא: 3919
דף קנב. 3920
דף קנב: 3922
דף קנג. 3924
דף קנג: 3925
דף קנד. 3925
דף קנד: 3929
דף קנה. 3931
דף קנה: 3934
דף קנו. 3935
דף קנו: 3943
דף קנז. 3947
דף קנז: 3949
דף קנח. 3950
דף קנח: 3950
דף קנט. 3951
דף קנט: 3953

דף קס. 3956
דף קס: 3957
דף קסא. 3959
דף קסא: 3960
דף קסב. 3963
דף קסב: 3965
דף קסג. 3965
דף קסג: 3967
דף קסד. 3971
דף קסד: 3974
דף קסה. 3976
דף קסה: 3978
דף קסו. 3981
דף קסו: 3982
דף קסז. 3983
דף קסז: 3983
דף קסח. 3986
דף קסח: 3987
דף קסט. 3988
דף קסט: 3991
דף קע. 3993
דף קע: 3996
דף קעא. 3999
דף קעא: 4002
דף קעב. 4005
דף קעב: 4007
דף קעג. 4007
דף קעג: 4009
דף קעד. 4020
דף קעד: 4022
דף קעה: 4023
דף קעו. 4028
דף קעו: 4044
דף קעז. 4047
דף קעז: 4050
דף קעח. 4052
דף קעח: 4054
דף קעט: 4058
דף קפ. 4063
דף קפ: 4066
דף קפא. 4069
דף קפא: 4072
דף קפב. 4075
דף קפב: 4077
דף קפג. 4079
דף קפג: 4080
דף קפד. 4084
דף קפד: 4095
דף קפה. 4097
דף קפה: 4099
דף קפו. 4101
דף קפו: 4102
דף קפז. 4104
דף קפז: 4105
דף קפח. 4106
דף קפח: 4107
דף קפט. 4108
דף קפט: 4111
דף קצ: 4113
דף קצא. 4114
דף קצא: 4116
דף קצב. 4118
דף קצב: 4118
דף קצג. 4119

דף קצג: 4121
דף קצד. 4124
דף קצד: 4125
דף קצה. 4125
דף קצה: 4126
דף קצו. 4127
דף קצו: 4128
דף קצז. 4130
דף קצז: 4131
דף קצח. 4133
דף קצח: 4135
דף קצט. 4137
דף קצט: 4139
דף ר. 4140
דף ר: 4140
דף רא. 4141
דף רא: 4143
דף רב. 4146
דף רב: 4146
דף רג. 4147
דף רג: 4149
דף רד. 4152
דף רד: 4155
דף רה. 4157
דף רה: 4159
דף רו. 4160
דף רו: 4162
דף רז. 4172
דף רז: 4173
דף רח. 4175
דף רח: 4176
דף רט. 4177
דף רט: 4177
דף רי. 4178
דף רי: 4179
דף ריא. 4181
דף ריא: 4182
דף ריב. 4183
דף ריב: 4183
דף ריג. 4212
דף ריג: 4218
דף ריד. 4221
דף ריד: 4223
דף רטו. 4231
דף רטו: 4233
דף ריז. 4233
דף ריז: 4235
דף ריח. 4237
דף ריח: 4238
דף ריט. 4238
דף ריט: 4238
דף רכ. 4239
דף רכ: 4240
דף רכא. 4243
דף רכא: 4244
דף רכב. 4244
דף רכד. 4245
דף רכד: 4245
דף רכה: 4247
דף רכו. 4247
דף רכו: 4247
דף רלא. 4248
דף רלא: 4248
דף רלב. 4250

דף רלב: 4250
דף רלג. 4251
דף רלג: 4252
דף רלד. 4254
דף רלד: 4254
דף רלה. 4254
דף רלה: 4255
דף רלו. 4257
דף רלו: 4258
דף רלז. 4264
דף רלז: 4266
דף רמ. 4266
דף רמ: 4267
דף רמא. 4268
דף רמא: 4271
דף רמב. 4273
דף רמד. 4277
דף רמו: 4277
דף רמז. 4277
דף רמז: 4278
דף רמח. 4278
דף רמח: 4280
דף רמט. 4280
דף רמט: 4281
דף רנ. 4283
דף רנ: 4285
דף רנא. 4288
דף רנא: 4288
דף רנג: 4290
דף רנד. 4291
דף רנד: 4292
דף רנח: 4293
דף רנט. 4293
דף רנט: 4296
דף רס. 4462
דף רס: 4465
דף רסא. 4467
דף רסא: 4471
דף רסב. 4473
דף רסב: 4473
דף רסג. 4473
דף רסג: 4473
דף רסה. 4473
דף רסה: 4474
דף רסו. 4475
דף רסו: 4476
דף רסז. 4478
דף רסז: 4478
דף רסח. 4480
דף רסח: 4481
דף רסט. 4481
דף רסט: 4482
דף רע. 4483
דף רע: 4484
דף רעא. 4487
דף רעא: 4489
דף רעב. 4492
דף רעד. 4492
דף רעד: 4492
דף רעה. 4497
דף רעה: 4499
דף רעו. 4502
דף רעו: 4505
דף רעז. 4508

דף רעז: 4512
דף רעח. 4516
דף רעח: 4520
דף רעט. 4522
דף רעט: 4525
דף רפ. 4527
דף רפ: 4530
דף רפא. 4533
דף רפא: 4535
דף רפב. 4537
דף רפב: 4539
דף רפג. 4542
דף רפג: 4547
דף רפד. 4551
דף רפד: 4554
דף רפה. 4558
דף רפה: 4561
דף רפו. 4562
דף רפו: 4564
דף רפז. 4568
דף רפז: 4570
דף רצו: 4570
דף רצז. 4571
דף רצז: 4573
דף רצח. 4574
דף רצט: 4578

הקדמת המחבר

בהיות שההצלחה האנושית נתלית בעיון ובמעשה ולהיות הדעות האמיתיות והמעשים המשובחים א"א שיושגו על נכון מצד השכל האנושי להיותו לואה מהשיג הדברים על אמתתם לכן חוייב בהכרח שימצא דבר שהוא למעלה משכל האנושי על ידו יוגבלו המעשים המשובחים ויושכלו הדעות האמתיות בלי שום ספק כלל וזה לא יהיה אלא בהישרה אלהית ע"י נביאיו ע"ה והיינו ע"י התורה האלהית כי בה יושלם האיש הישראלי במה שהוא ישראלי לא במה שהוא אדם.

והענין כי האיש הישראלי מורכב מנפש ורוח ונשמה ושורשם מבי"ע כנודע וירדו ממקום מנוחתם כדי לקנות להם מלבוש ע"י התורה והמצות כאשר יתבאר בס"ד. אמנם סוד מהות המלבוש ותועלתו הוא כי כל דבר רוחני ודק לא ימצא כי אם בשורשו ומקומו ושם לא יצטרך אל מלבוש כלל אמנם הדברי' שהם חוץ ממקום הראוי להם בלי ספק יצטרכו אל לבוש ותיק יתלבש בו הדבר ההוא ולכך הנשמה להיותה חצובה ממקום הקוד' מלמעלה הנה במקומה אין לה לבוש ולא תתבייש מפני שמין במינו אינו חוצץ ואדרבה הלבוש שם יקרא היותה ערומה אבל בהתפשט הדבר הרוחני ההוא חוץ ממקום טבעו או הדבר הגשמי בהיותו עולה אל מקום הדקות יקרא ערום ויצטרך אל לבוש וזהו סוד אדם הא' דכתיב וידעו כי ערומים הם וכן ויבא משה בתוך הענן.

והנה הלבוש אין ספק שצריך שיהיה מעין המקום שמתלבש בו אם גשמי יעלה אל הרוחני יתלבש ברוחניות קצת ואם רוחני ירד אל הגשמי יתלבש בגשמיות קצת ולכך הנפש מתלבש בעולם הזה בגוף הגשמי ובצאתה מן העולם הזה ותכנס אל מקום הרוחניות הנה שם תתלבש מאויר העולם ההוא כדי שתתכסה בו מפני שטבעה יותר דק מג"ע והלבוש יהיה דבר מתייחס מעין יחס ואויר העולם ההוא. ודע שהנפש רוח ונשמה קודם בואם לעולם הזה השפל כל א' מהם הי' במקום מנוחתו הנפש בעולם האופנים והרוח בעולם היציר' והנשמה בעולם הבריאה ואז קודם רדתם לא היתה שום אחת מהם יכולה לצאת חוץ ממקום מחצבה לא הנפש לעלות לעולם היצירה מקום הרוח ולא הרוח לעלות לבריאה מקום הנשמה. ובזה ג"כ לא היה קשור העולמות ואין דרך לקיום העולמות כי חיות העולמות התחתונות הוא ע"י האור הנשפע להם דרך העולמות העליונות ואין דרך לירד אלא ע"י התקשרות העולמות זה בזה וזה בזה. ולכן גזרה חכמתו ית' בריאת האדם המורכב מכל העולמות כולם אבי"ע כנודע וע"י התקבצות כל ד' חלקי העולמות כנודע בזה יתקשרו העולמות יחד ויתקיימו.

אמנם בהיות הנפש ורוח ונשמה חוץ ממקום מחצבם כנזכר כמה יגיע להם מהצער להיותם חוץ ממקו' מנוחתם עד שמטעם זה אמרו נח לו לאדם שלא נברא להיות הנפש ורוח ונשמה חוץ ממקום מנוחתם אל ההעדר הזה התחתון דהיינו הכרת הנפש כנודע ודבר זה פשוט. ולזה הוכרח אליהם למשוך שפעם וחיותם הפך סדר המדרגות למלאות חסרונם והיינו ע"י התורה והעבודה ומצות בזמנים הידועים להיות על ידם סיבה להמשיך השכינה עלינו להיות חיותינו על ידה ובזה ימשך חיות לכל העולמות כלם יחד. גם נמשך תועלת לנפש ורוח ונשמה כי ע"י התורה והמצות נעשו ג' מלבושים לנפש ורוח ונשמה כאשר יתבאר ובזה ימשך חיות לכל העולמות כלם יחד כנזכר. גם יקנו שלימות הנפש והרוח והנשמה מה שלא היה להם קודם רדתם לזה העולם כי ע"י הלבוש שיקנו בעולם הזה מהתורה והמצות יוכלו לעלות למעלה ממקום מחצבם להתענג באור יותר עליון ולא יוזקו:

והענין דע כי מן התורה והמצו' נעשו ג' מיני לבושין. א' לנפש בהאי עלמא לתתא ואחד לרוח בגנתא דלתתא ואחד לנשמה בהיותה בג"ע הארץ קודם שתעלה תוך הי"ב ירחי ואחר שתעלה למעל' בכסא אור לבושו מהכונה שהיה לו במצות כנזכר בזוהר פ' ויקהל דף ר' ב'. ודע שמעשה המצות נחלק לג' חלקים וכן הדבור בתורה וכן הכונה. כי גם הנפש והרוח כשעולים בשבת ור"ח להתקשר עם הנשמה למעלה הם צריכים להתלבש בלבושים אחרים הנעשים מהכונה מחלק הנוגע להם והענין כי המצות נחלקים לג' חלקים בסוד המעשה בסוד משפטים ומצות וחקים וכנגדם ג' חלקים בסוד הדבור וכנגדם ג' חלקים בסוד הכונה. וכל זה לצורך הנפש והרוח כשיעלו להתקשר בנשמה ומשם ימשך להם מזון ומלבוש בהיותם למעלה בכסא הכבוד. וכן ג"כ מן הדבור נמשך לנשמה מזון ומלבוש בהיותה בג"ע הארץ ונרמז בפ' ויקהל ושאר החלוקות יבינם המעיין מעצמו ואין להאריך בזה.

ודע שבסוד הכונה הוא עסק הנשמה בעול' הנשמות והטעם שזה החלק הוא נשמת התורה. והענין דע שהתורה יש לה מלבוש וגוף ונשמה והסימן מגן. מלבוש התורה הוא ספורי המקראות ונק' מקרא ותורה שבכתב וגוף התורה הוא דיני התורה ונקראים גופי תורה והיא תורה שבע"פ משנה ותלמוד ונקראים עץ הדעת טוב ורע שבהם אסור והיתר טמא וטהור כשר ופסול וכיוצא וז"ש בפ"ק דחגיגה הן הן גופי תורה לרמוז כי כל אלו הם גופי תורה. אמנם נשמת התורה הם רזי התורה חכמת הקבל' ונק' עץ החיים ונק' בינה שמשם סוד הנשמה בסוד ונשמת שדי תבינם. ודע שא"א לגוף בלתי נשמה ולא נשמה בלתי גוף כי לולי היה זה אפשר לא נבראו הגופות לנשמות ונמצא כי העוסק

בזה בלתי זה כמעט אינם מתקיימים בעצמם תורת חכם מקור חיים כי אין חיים זולתי בהיות גוף ונפש יחד וזה ברור לאשר נגע אלדים בלבם.

ודע כי להשגת תורה שבכתב ותור' שבע"פ שהיא המשנה ותלמוד יש להם קצבה ולזה נמשלו למימי הבור שיש להם קצבה כאו' שתה מים מבורך. והענין כי כל מה שהאדם מתעסק להשיג בתורה שבכתב ובתו' שבע"פ ישאר לו יותר מעט והיינו מאמר התנא בן ה' שנים למקרא בן עשר שנים למשנה בן ט"ו לתלמוד. הנה התנא נתן זמן קצוב לעסוק במקרא ה' שנים ובמשנה ה' שנים ובתלמוד מט"ו עד מ' דקים להו לרבנן שבאלו הזמנים יבא האדם עד קץ המקרא ומשנה ותלמוד שיש להם קצבה כנזכר אמנם לחכמת הקבלה הנק' בינה אמר בן מ' לבינה ולא נתן להם קצבה כי אין להם קצבה בעבור שנמשלה למימי הבאר מים חיים שהיא נק' עץ החיים ומים נובעים שאין להם סוף ועליה נאמר ונוזלים מתוך בארך ולזה מארבעים שנה ואילך צריך לאדם להתעסק בחכמת האמת כל ימיו אפי' יחיה אלף שנים פעמים. והטעם שזה החלק הוא נשמת התורה והוא מזון הנשמה ועסקה בעולם הנשמות שכולו ארוך. ולכן ראוי לכל אדם שלא להסתפק בסיפורים ובדינים בלבד אלא צריך להשתדל להשיג ולהבין ברזי סתרי תור' שהם נשמת התורה הנרמזים לזהב כאומ' תפוחי זהב במשכיות כסף וגומר והכוונה שצריך לאדם להעמיק בהם ולהבין אותם הבנה שלימ' והיינו אומ' דבר דבור על אופניו:

והענין דע שאם תהיה עוסק כל ימיך בתורה בלי להשכיל בה רק קורא בה לבד הנה אתה אוכל החטה עם הסובין שלה והמוח עם הקליפה כי קושיין דהלכתא אינון קליפין דילה ואתה חייב להקשות ולשבר הקליפות ולהוציא המוח ולתרץ ולדקדק המלה ולהבין נעלמה ועל המדקדק בה נאמר יעשה למחכה לו כנזכר בזוהר: ולהיות העוסק בה בלי הבנה כל מה שאפשר בידו הנה הוא מערב קדש בחול וחול בקדש ועליו נאמר ודלא מוסיף יסוף שח"ו חייב מיתה כיון שבידו לפלפל בתורה והוא אינו עושה הוא מחזיק הקלי' ומעמידם.

והענין דע שהתורה הוא עצם האצילות המתפשט והיא היתה המצאה אלהית להדביק האדם באלהותו להזדכך הנשמות לאור באור החיים האמתיים דהיינו הדבקות באלהותו בעולם הזה ובבא כנזכר לעיל וזש"ה ואתם הדבקים בה' אלדיכם חיים כולכם אפילו היום בהיותכם בעוה"ז וכ"ש בבא. והדביקות בו צריך שיהיה בלי מסך מבדיל בינך ובין תורתו וכיון שאתה מעיין בתורתו והיא רחוקה מידיעתך ונעלמת ממך ע"י קושיות הם הקליפות המכסות התורה ומעלימין אותה מעין שכלך הרי הקליפות הם מחיצת ברזל בינך ובינו. ולזה אם חשק האהבה שקוע בלבך להדבק בו צריך שתחפש אחר

הקושיא ותשבר אות' ותבטלה ותדבק בתורה הנעלמת בתוך אותם הקליפות והעושה כן הרי הוא דבק תכלית הדבוק וזו היא ההתבודדות הגדולה המקרב אותך אל קונך בלי מסך מבדיל בינך ובינו כנזכר בתיקונין כי כאשר יראה האדם הקושיות מתחזקות לפניו בהלכה ישכיל שהם הקליפות המבדילות בינו ובין קונו וצרי' לדעת שזה גרמו לו עוונותיו ויתחזק בתשוב' ובעסק מצוה וצדק' ויתמיד העיון ואז ישכיל. כי בהיות האדם חוזר ועוסק בדבר וחוזר עליו ומעיין בו פעמים הרבה הוא סיבת שבירת הקליפות מפני שהתור' בסוד הבל פה האדם ממש אותיות הקבועות בפה האדם מתגלמות באויר והם עולות בסוד אבי"ע ממציאות אל מציאות וע"י העלי' הזאת שהיא עולה להדבק בשורש' אין ספק שאותם האותיות עולות ובוקעות האויר ופותחות פתח ומדבקים בעל העסק באלהות ומשפיע בו ההבנה והדקות אשר לא הי' בכחו להשכיל וזה פשוט.

ומצאתי כתוב בשם המקובלי' שהמתרשלי' מלעסו' בחכמת האמת נחלקים לה' כתות. הא' אין מאמינים בה וחושבים בדעתם כי אין לתורה כי אם הפשט לבד ועל הכת הזאת אמר הרשב"י ע"ה תיפח רוחי' וגומר כנזכר בפ' בהעלותך דף קנ"ב. הכת השני' הוא שמאמינים בה אלא שחושבין שאינ' חייבים בלימוד' שאינ' העיקר ועל כת זאת כתב הרשב"י שם חכימין עבדין דמלכא עילא' וגומר לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהי עיקרי ממש. הרי מבואר כי לא נקרא חכם המסתפק ממלבושי התור' ומגופה בלבד אלא בידיעת נשמת התור' שהיא העיקר. הכת הג' מאמינים בה ויודעים שיש להם חסרון בהעדר' אלא שחושבין שאין בזמן הזה מי שיבין בה מסיבת עומק המושג וכנגד הכת הזאת כתב הרשב"י ע"ה בפ' קדושים דף פ"ה ועכ"ד מבעי ליה לבר נש למילף מילי דאורייתא מכל בר נש אפי' ממאן דלא ידע בגין דעל דא יתער באורייתא וייתי למילף ממאן דידע ולבתר ישתכח דאזיל בה באורייתא באורח קשוט, ת"ח ישתדל בר נש בעלמא באורייתא ופקודוי אפילו דלא עביד לשמה דמתוך שלא לשמה בא לשמה. ולמדנו שחייב האדם ללמוד מכל אדם אפי' ממי שאינו יודע שמתוך כך יבא ללמוד ממי שיודע וג"כ למדנו שמי שאוהב חכמת האמת ואינו מוצא מי שילמדהו יקרא בה מעצמו אעפ"י שהוא שוגה בה כי מכל מלה ומלה נעשין אילנין רברבין ואיקרון ערבי נחל. הכת הד' מאמינים בה ומרגישים חסרונה ומאמינים שיש בזמן הזה מי שיבין בה אמנם חוששין על כבודם שלא להשפיל עצמן ללמוד מזולתן וכנגדם אמר התנא איזהו חכם הלמד מכל אדם וכן אמר דוד מלך ישראל מכל מלמדי השכלתי. הכת הה' מאמינים בה ויודעים שמגיע להם חסרון בהעדרה ואין חוששים על כבודם אלא שחושבין שאין בזמן הזה מי שראוי להכנס בהיכל המלך לעסוק במעשה בראשית ומעשה מרכב' ומביאין

ראי' ממס' חגיגה פ' אין דורשין וז"ל א"ל ר' יוחנן לר' אלעזר תא ואגמרך מעש' מרכבה א"ל אכתי לא קשאי וגומר. וכנגד הכת הזאת דע כי גזרה חכמתו ית' שחיבור ספר הזוהר שמדבר בחכמת האמת לא יתפרסם ולא יתגלה אלא בדורו של הרשב"י ע"ה ועל ידו ונגזרה גזירה בפמליא של מעלה שלאחר דורו של הרשב"י ושל ר' אלעזר בנו לא יתעסקו בזאת החכמה בפרסום עד הדור האחרון דורו של משיח בן דוד והכי איתא בתיקונין בהרבה מקומות שאלו הסודות שבספר הזוהר לא יתגלו עד דרא דייתי מלכא משיחא ובמקום אחר אומר ובזכות האי חיבורא יתגלי מלכ' משיחא ר"ל בדור האחרון בשביל המתעסקים בחיבור הזוהר יתגלי מלכא משיחא. ומצאתי כ' כי שמים וארץ עולי' בגי' ה' אלפי' תתס"ג וזה באשר תחשוב מ"ם סתומה בו' מאות וצ' פשוטה בתת"ק בסוד אי"ק בכ"ר נמצא חסר לתשלום ו' אלפי שנה מספר קל"ז כחשבון קבל"ה לרמוז שכל מי שיעסוק בקבלה מקיים העולם שהוא שתא אלפי שני וההפך בהפך. ומצאתי כתוב כי מה שנגזר למעלה שלא יתעסקו בחכמת האמת בגלוי היה לזמן קצוב עד תשלום שנת הר"ן ומשם ואילך יקרא דרא בתראה והותרה הגזירה והרשות נתונה להתעסק בספר הזוהר. ומשנת ה"ש ליציר' מצוה מן המובחר שיתעסקו ברבים גדולים וקטנים כדאיתא ברעיא מהימנא. ואחר שבזכות זה עתיד לבא מלך המשיח ולא בזכות אחר אין ראוי להתרשל. ומי שחננו האל ויגע ומצא והשתדל וזכה להשיג חלק החכמה המושג בעה"ז זכה לטעום בעה"ז קצת מתענוג העה"ב ועוד שע"י השגת זה החלק יתעוררו אליו הרב' ספיקות ושאלות שא"א להשיגם אלא בעולם הנשמות וכפי שיעו' השאלו' שמוליכה הנשמה מהעה"ז לעולם הנשמות כן הוא שיעו' השמחה שמשיג בעולם הנשמות כשיתורצו לו הספיקות שיהיו לו ועוד יתעוררו לו ספיקות אחרות הרבה מאד שא"א לתרצם וליישבם אלא בהשגת הנשמות אחר התחיה באלף השביעי:

ואני זעירא דמן חברייא אברהם נר"ו בן לא"א מאד נעלה כה"ר מרדכי זלה"ה בן לאדוני החסיד ועניו נעים זמירות החכם כהה"ר אברהם אזולאי זלה"ה המכונ' בודוך. שליו הוית בביתי ורענן בהיכלי מסתופף בצל החכמות החיצוניו' ארץ עיפתה כמו אופל ארץ מאפליה ויער ה' את רוחי ורוח קדשו נוססה בי לדרוש אחר חכמת האמת ודרשתי ממרי מדות הנמצאים בזמני להביינני קצת מפשר אמרי ספר הזוהר ומוצאו ומובאו ולא נכנסו הדברים באזני ופרשתי כי אמרתי כשם שקבלתי שכר על הדרישה קבלתי שכר על הפרישה וכאשר חפץ בי ה' בא לידי ספר פרדס רמונים להאלהי כמהר"ר משה קורדווירו זלה"ה והיה לי למשיב נפש ויעירני כאיש אשר יעור משנתו וטעמתי כי מתוק האור אור

החכמה האלדי"ת ואדור נדר לה' לעלות אל ארץ חמדה להתענג באור יקר אשר חבר הרב זלה"ה על ס' הזוהר.

ויהי כי הקיפו לי הימים ראש ולענה מנת כוסם מלא מסך במים אדירים משברי ים זועף ואני בתוך ההפיכה אשר הפך ה' באפו ובחמתו עיר קברות אבותי ע"ה עיר פא"ס יע"א המהוללה לתורה ולתעודה. אז אמרתי עתה אקום ואשלם את נדרי בס"ד. ובצאתי את העיר להתגורר בארץ אחרת כיום הזה בדיל ויעבור אל הארץ מחוצה לה בשינוי מקום המבדיל בין קדש לחול. לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי מיום צאתי עד בואי אל המנוחה ואל הנחלה עיר הקדש קרית ארבע היא **חברון** תוב"ב וכמו חלב ודשן תשבע נפשי על חבליה כי נפלו לה בנעימים הלא מזער היא ותחי נפשי בשבע שמחות נעימות כי הבא ליטהר מסייעין אותו. ומצאתי אין לי לשלם את נדרי וה' אנה לידי ספר אור יקר וזה היום בהר ה' יראה עם יתר ספרים כוננו ידיו של המחבר זלה"ה תלי תלים והמה מהפעולות המעולות הנגלות לנו ממעשה ידי אומן הנאמן מן הוא המחזיק כל הטעמים הנעימים ברזי תורה. זכו עינינו לראות שפוני טמוני קדש לא חול וכל מעשה תקפו כתוב למ"ר רבוי אחר רבוי. ישובו יתפלאו בו כל הלבבו' איך הספיק לו הזמן לשמור ולעשות זאת פעולתו לפניו ארוכה מארץ מדה ורחבה שכלה חכמה ולא מלאכה. ובשגם הוא היה שולט בשתי ידיו יום ולילה לא ישבותו מלכתוב בספר בדיו אינו דיו ואין די באר איך עלתה לו פעולה גדולה כזאת לא זאת בחק האפשר תחסרהו מעט היות האדם לבדו יכול עשוהו זולתי כל יכול ית' דבר צוה היות לו לעזרה:

ועתה אתה קורא חכם שואל כהלכה אודיעך מדוע בושש משה בספרו להגלות ולהתפשט הכרך הגדול והנורא עם יתר ספריו הגדולים ממנו. ואומר לך על כי המלאכה מרובה וארוכה והיום קצר לא יתן לאיש השיב רוחו כי הכרך אור יקר לבדו נחלק לשמונה חלקים וכל חלק לפחות קרוב לארבע מאות ניירים והמכתב דקה מן הדק' מעשה ידי הרב זלה"ה ועל ס' התיקונין חבר תלת בבי קרוב לאלף ניירים וכן ליתר ספריו עד כי תחדל לספור ותבהל. עוד הסיב' העצמית היא כי בימיו הציץ ופרח צמח צדיק וישר האלהי כמההרי"א זלה"ה אשר ממנו יראו ויחרדו הלבבות גדול כחן של מעשיותיו אותותיו ומשפטי פיהו כי נפל פחד יצחק על כל העולם. והעם ל"ו יחרדו כי נגלו אליו האלדי"ם וקרוב' היתי' חכמתו להשגת מדבר ברוח הקדש בלי ספק דקים להו לכולי עלמא די רוח אלהין קדישין ביה כי קדושתו ופרישותו והתבודדותו נתנוהו עליון ועל פי מדותיו קנה במשיכ' רוח ממרום כי המדות כמו אבן המגניטש השואבת את הברזל ומי לא ידע בדורינו זה מפי השמוע' גם מעין רוא' המעד על פי הראי' כי לעולם אור

חדש הוציא מנרתקו מהנץ החכמ' שנקד' לו. אז נבהלו אלופי תורת חכמת האמת וחם לבבם מיחם על גבי מיחם בתוכם לדבק' בדרך זו הישר' שיבור לו האדם הגדול הלזה. צום יבחרהו איש הנלבב לא חלי ולא מרגיש שלשת ימים ליל' ויום ענות אדם נפשו על פי הדרכים אשר במאמרו האיר.

אלה פסלו את הראשו' בעיני כל אדם ואין דורש ואין מבקש לספרי הרמ"ק זלה"ה. ומפי השמוע' שמענו כי לתלמידו העיקרי הרח"ו נר"ו לכתוב הדברים רשות יש אומרים ר' נתן ואחרים אומרים ר' מעיר היה לו אזן בלמודים על פה לא זולת וכן לשאר החבירים ומי החכם היה כותב בפאה מן הצד בלקט בטרם בא השכח' ברוח מצויה ויצא החצי מלבו ורבינו האלהי הרח"ו נר"ו ממנו קבל והוא היה הקרוב המתחמם כנגד אור חכמתו המרוב' ועליו האציל מאצילותו והשפעתו וזכ' ושאב את רוב חכמתו ומפי הרב זלה"ה גמר סבר וקבל:

ובחמלת ה' עלי באו לידי רוב ספרי הרב האלהי כמהרח"ו נר"ו אשר קביל מהרב אלהי הרי"א זלה"ה. עם ביאור קצת לשונות מספר הזוהר אשר חידש הוא נר"ו קודם שלמד עם האלהי הרי"א זלה"ה בכתב ידי הרב נר"ו והנם מחוקי' ומטושטשים וקרועים ומפוזרים בהרבה מקומות וקבצתי וקרבתי עצם אל עצמו כפי יכולתי ונטעתים סחור סחור לכרם ס' הזוהר אשר לי מזה ומזה הם שתולים בכתיב' דקה מן הדק' כדי להחזיק המעט את המרובה. ויהי בעוברי על ספרי האלהי הרב הרמ"ק זלה"ה על ס' אור יקרו ובראותי כי רב כחו וכי כביר מצאה ידו לבאר פשטי הזוהר דברים המתיישבים על הלב ונהי בעינינו כחייבים להרב המופלא הרמ"ק זלה"ה אשר במאמרו האיר לנו ממזרח שמש צדקה ומרפא לשום נפשינו בחיים בעולמות שברא אלדינ"ו בזה ובבא כי לו נאה דורש נאה מפרש לו נברא לב חדש דרש מבפנים בפנים של טעם וריח וכשמש זורח והרי אני לשמו ולכבודו להוציא לאור קצת תעלומות חכמתו הגנוזה זה ימים על שנים שנסתי מתני ולקטתי קצת מדבריו בלשון קצר ובמאמר בלתי מתהפך מכנגד כוונתו ובהשמר פן ואל עבור לשנות את תפקידו שלא שקעה שמש כוונתו במעלות אחז להאי' על הארץ ולדרים כי קרן אור פני משה **באור החמה** ונגה נגדו לכל אצילי בני ישראל יהי אור במושבותם. וכל דבר אשר הוא הולך בו מנגד לחכמת הרב אלהי הרב הרי"א זלה"ה השמטתיהו ולא כתבתיהו ולפרקים אף אם הוא נגד הרב הרי"א זלה"ה כתבתיהו לעורר המעיין שיוכל לפרשו בנקל כפי דרך הקדמות הרב הרי"א זלה"ה וכשתמצא כתוב בחיבור זה מלת הרמ"ק זלה"ה הכוונה שהעתקתי לשונו מלה במלה. אמנם כשתמצא כתוב מהרמ"ק זלה"ה הכוונה שקצרתי לשונו לפעמים רובו ולפעמים חציו ולפעמים

מיעוטו וכן כשתמצא כתוב מהרח"ו נר"ו דע שקצרתי לשונו ולפעמים בראותי שהוא מסכים להרמ"ק זלה"ה השמטתי פירושו (וכאשר אינה ה' לידי ס' ירח יקר פי' על קצת ס' הזהר אשר חבר החכם השלם האלדי כמהרא"ג תלמיד מובהק של האלדי כמהרמ"ק זלה"ה צרפתי עמהם קיצור מביאורו):

ובזאת יאותו האנשים שלמים הם אתנו ויהי להם שלום במרומי קרת וכלם נזכרים בזכירה אחת ותהי' הרוחה והברכה מצויה בדבר שהיה סמוי מן העין וזה בבואי דרך חלק ולא דרך כל ובמקום שיש הלו"ל השם לרב הרמ"ק אין חולקים כבוד להר"ב. וכאשר ראיתי כי קצר מצע גיליון ספרי ספר הזוהר מהכיל הלקוטות אשר לקטתי מהמפרשים הנז'. אמרתי בלבי להעלותם על ספר בפני עצמו. ואם אנכי עמדי כקוף בפני כל אדם ואין קל דעת בישראל שאינו מלא דעת כרמון לגבי דידי והיה אם במאזנים ישאונו יחד מי יתן והיינו לאחדים תואמים כי אמת קטנתי מכל החסדים ולא בינת אדם לי ולהם לא יעלה ויבא יגיע מדרגתי כי משוגתי אתי ידעתי ביני ידעתי לבין עצמי ונפשי יודעת מאד בכל אלה. אמנם מה אעשה ונפשי חשקה בגדולות ונפלאות ממני ועל הר גבוהה מהכוסף החזק עליתי ובמגדל התשוקה בנוי לתלפיות בתבנית היכל החפץ חניתי ובגן בשמי מור ואהלות קציעות נטיעות בשמי הרצון חסון כאלונים להבין דברי חפץ הכתוב בכתב יושר דברי הרשב"י אריתי אשר בטרפי צמחי סודותיו ושיחיו ינוחו יגיעי כח הנפשות החלושות ואצא לחוץ לדבר בלי הידור שפה יהיה לפי ואם אין ידי רב לי כי מה' מענה לשון וגדול המעשה מן העושה ואנו שליחותיה דמרי' דעלמא קא עבידנא ולו אנחנו משועבדים היינו מעולם ועד עולם סלה:

והדור אתם ראו התמהמהו ותמהו הנהיה כדבר גדול הנעימות כזה או הנשמע כמוהו איך נתגלגל הגל הזה תל של מחמדים הגנוזים ונמשך להגלות עד בואו לידי. הביטו וראו כמה זווגם עולה יפה כי רוח ממרום העיר עלי להראות בו קצת מעמל האדם הגדול הרב האלהי הרמ"ק זלה"ה ולהוציא לאור קצת תעלומות חכמו' בחוץ תרוג' בחבו' קציר קטון הכמו' ורב האיכו'. אז תשמח נשמת כל חי תברך ברכת המוציא והמביא פעולה זו המעולה ליהודים היתה אורה. ועל כן יעזוב איש חן ארץ וחמדותיה לא יחונן והבל היופי מלא דופי כלה גרש יגרש האמ' נכרי' החכמה החיצונית בלתי ראויה ודבק באש דתו היפיפיה לשום נפשו בחיים בזה ובבא. גם צדקת רבותינו הקדושים המחברים רבותינו זלה"ה עומדת לעד יחד בשני העולמים.

והענין כי כאשר הלשון שליח הלב כן השליח עושה שליח ובמקום שאין איש יש קולמוסא ומגילתא להיות שלוחו של אדם כמותו מות כל האדם כי אז יעשן כפו קטרת

והוא עומד בדברו נצחי קיים במאמרו כל ימי הארץ בדברים שבכתב וחי בהם. ואם הגשם חלף עבר ומקופל ומונח במעי אמו אם כל חי הארץ אשר אתה שוכב עליה פיו סתום ודבורו פתוח אז בקול זולתי קול מדבר והן אומן בלא כלים יראה וימצא וכלי קדש אינו יוצא מידי יופיו לעולם ולא בכסויו בעפר שמו יכוסה ולא ירד אחריו כבודו במקומו מונח נח ועלה מן הארץ ביתר שאת חי וקים באיש לא נעדר:

ואני טרם אכלה לדבר וטרם יהיה דברי ראשון קראתי בשם **קרית ארבע** את החבור הזה על שם ד' אנשי מדות מרי רזיא גדולים חקרי לב טהור ענקים לגרגרותם ארבע מפרשים שקבצתי בו והם הרב האלהי כמה"ר משה קורדווירו זלה"ה. והב' הרב האלהי כמהה"ר יצחק לוריא אשכנזי זלה"ה. הג' הרב האלהי כמהה"ר חיים ויטאל נר"ו. הד' הרב האלדי כמהה"ר אברהם גלאנטי זלה"ה גם קצת פי' וגליונות שלא נודעו למי הם. גם נקרא על שם המקום הקדוש ארבע זוגות קברות התאוה הרי ישראל הררי קדם וגבעות עולם שזכותם היא שעמדה לי ושם חברתיו ת"ל:

ונחלק לג' חלקים החלק הא' ספר **אור הלבנה** בקראי שמו כי הוא המאור הקטן המאיר לאדם ההולך באשון חשך הטעיו' וחילוף הנוסחאות אשר נפלו בספר הזוהר יותר ממה שנפלו בשום ספר זולתו והטעם לחילוף הנוסחאות כתב הרמ"ק זלה"ה ששני סופרים היו להרשב"י ע"ה א' הוא ר' אבא וסופר אחר אמנם העתקת ר' אבא היא היותר נכונה. ואמנם סיבת רוב הטעיות שנפלו בו הוא לסיבת עומק המושג וקוצר המשיג בו:

ודע שאל יחשוב אדם שיש בספר הזה שום הגהה מסברא ח"ו אלא מספרי כתיבת יד המדוייקים וקדמונים ובקצת מקומו' שהוא מוגה בסברא כתוב עליו נ"ל או נ' או נלע"ד: גם הוגה מספרי האלהי הרמ"ק זלה"ה. גם הוגה קצת ממנו מספר א' שהובא ממצרים ששמעתי אומרים ונתאמת אצלי בראי' שהועתק מהגהת האלהי הרי"א זלה"ה שהיו לפניו ו' ספרים מכתיבת יד קדמונים גם מספר א' של זוהר מועתק ללשון הקדש שהעתיק ה"ר ישראל נקוא ז"ל. והנה בהיות האדם לומד מתוך ספר מוגהה ואם לא יבין עומק הענין הנה יאיר לו מעט אור כאור הלבנה. והחלק הב' נקרא שמו ספר **אור החמה** והוא מאיר המעיין באור החמה הבהיר להבין לשונות הזוהר הבלתי עמוקים ונהנים ממנו כל העם מקצה המבין והבלתי מבין כי הלשונות העמוקים יחדתים בחלק ג' בפני עצמו משום כבוד אלדי"ם הסתר דבר ע"כ נקרא שמו ספר **אור הגנוז** והוא מיוחד וגנוז ליחידי סגולה הנכנסים בפרדס דלאו כל מוחא ומוחא סביל דא עד שיורגל מעט מעט ולא יגיע לו נזק בס"ד. ואני בתומי אלך להחזיק במעט את המרובה לשלם את נדרי ובה' בטחתי כי הוא יעזרני לעשות חיל ובחסדו הגדול יעשה חסד לאברהם אכי"ר:

ואשא משלי לאמר

"אור זוהר אשר נהר / מככבי זבול אור עולם :

"באו דבריו מאין מבין / לא ידעו דרכם ומסלולם :

"רום סודם מאד גבה / לקרב לקצהו אין סולם :

"התבוננו בהם ולא ידעו / אין אנוש מבין במקהלם:

"מרפא אור חמה עת זרח / בו ידעו יופים ומהללם :

ואוסיף עוד שאת משלי

"אדם מורכב מארבע / לך נא ולחם לחמי ושבע :

"זה ספר רזים יבע / בו תתבונן אהל תקבע:

"לכן יחקור בו איש ידע / לשוט לא סכל פן יטבע :

"ימתק לחכו עת ידע / סוד ספר קרית ארבע:

וכראות החכם השלם נעים זמירות ישראל יחיד בדורו כמהה"ר ישראל נגרא נר"ו תפארת הספר הנפלא הזה ומהללו וישא משלו כנגד המחבר נר"ו.

אמריך אל לברם / וזולתם כבדו כבוד

שמך אברם כנוייך רם / דומה לכסא הכבוד

הקדמה לספר

דע שהרשב"י ע"ה תלמיד מובהק לר' עקיבא בפסחים שאל ר"ש לר"ע כשהיה אסור בבית האסורים שילמדנו תורה ואם לאו אני אומר ליוחאי אבא למוסרך למלכות וא"ל יותר ממה שהעגל רוצה לינק וגומר. ובתפלת השחר שהיה תלמיד בזמן ר' יהושע ור"ג. ורשב"י ע"ה למד עם ר' יוחנן בן נורי פרק קמא דעירובין ובגטין ששכח כל הדברים שאינם הלכה ואמ' לתלמידיו שנו מדותי שהם תרומות מתרומות מדותיו של ר' עקיבא. וביבמות פ"ו אחר שמתו כ"ד אלף תלמידים לר' עקיבא למד לה' והם ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון ור"מ ור' אלעזר בן שמוע והם העמידו התורה. ונסמך ע"ה מר' יהודה בן בבא בסנהדרין. והוא רבו של רבינו הקדוש בעירובין ובשבת א"ר כשהיינו לומדים תורה אצל ר"ש בתקוע היינו מעלין לו שמן וגומר. ובפ' לולב וערבה אמר ראיתי בני עלייה והם מועטים וגו' ושהוא ובנו יכולים לפטור את העולם מן הדין ואם יותם בן עוזיהו עמהם יכולים לפטור משנברא העולם ובערך פטר כי נתברר לו להרשב"י ע"ה כי הוא ובנו ויותם בן עוזיהו לא קבלו שכר כלל בעה"ז לכן זכותם יותר משאר צדיקים להגין על דורם ובב"ר אחיה השילוני ובזבחים והוא ובנו ר' אלעזר נקברו במערה אחת כדאיתא פרק השוכר. רשב"י היה בשנת תתק"ל לאלף רביעי:

וכתב ה"ר אברהם זכות ז"ל בס' יוחסין שרשב"י ע"ה לא עשה ס' הזוהר אלא תלמידיו ותלמידי תלמידיו ובנו עשאוהו ושאר ספרי הזוהר [1] נעשו יותר מס' שנה אחרי מותו וג"כ כתב שספר הזהר נקרא יהי אור וכן ראיתי בספר מנורת המאור שחבר ה"ר ישראל נקואה ז"ל שקורא לו מדרש יהי אור. ודע כי אחרי זמן הרמב"ן והרא"ש ז"ל אח"כ נתגלה ספר הזוהר והם לא ראו אותו. והרב בעל ס' לבנת הספיר שהיה בשנת פ"ח כמו שכתב בפ' נח והיה אחר הרמב"ן ז"ל מפרש קצת לשונות מהזהר. ואמרו שספר הזוהר היה גנוז במירון במערה אחת ומצאו ישמעאלי אחד ומכרו לרוכלים בגליל העליון ונפלו קצת ניירים ממנו ביד חכם א' שבא מן המערב והלך וחיפש וקיבץ כל הניירים מכל הרוכלים גם חפש באשפות ומצא כי היו הרוכלים מוכרים בהם תבלין. אמנם עיקר מוצאו היה מעיר מערי המערב הנקראת תודג"א ואפשר שאותו חכם המערבי הנז' הוא שהוליכו לעירו. אמנם שמות החכמים הנזכרים בספר הזוהר ור"מ הם אלו ר' שמעון. ר' אלעזר. ר' פנחס בן יאיר. ר' אבא. ר' יהודה. ר' יצחק. ר' יוסי. ר' אחא. ר' חייא. ר' חזקיה. ר' חגאי בפ' שלח לך ובמקומות אחרים. ר' ייסא. ר' זעירא דכפר רחמין. ר' ייסא רישא דפטישא דמתבר טינרין ואפיק שלהובין לכל סטר והוא ר' ייסא זעירא הנז'. ר' אלעאי נזכר בפרשת ויקרא דף י"ב א'. ר' יוסי זעירא בפרשת קדושים דף פ"ג ע"ב. ר' שמעון ן' לקוניא חמוי דר' אלעזר. ר' אלאי ור' כרוספדאי בפ' שלח לך. ר' יוסי דפקיעין שנעשה לו נס של תחיית המתים ע"י דמעות בנו בתפלתו. ר' אלעאי ור' יהודה ור' אבא ור' יוסי ור' יודאי נזכרו בר"מ בפ' פנחס רכ"ג ורנ"ב. ר' יהודה סבא בפ' יתרו. רב המנונא סבא. רב ייבא סבא. ר' ייסא סבא ר' נהוראי סבא. רב המנונא קדמאה בפ' בלק קצ"ט ר' זירא בר רב פ' נשא קמ"ח:

אמנם החברים היו עשרה מתחלה והם ר"ש ור' אלעזר ור' אבא ור' חייא ור' יהודה ור' יוסי ור' יצחק וג' שמתו באדרא שהם ר' יוסי בר יעקב ור' יעקב בר אידי ור' חזקיה ובלי ספק חיבו' רעיא מהימנא נתחבר אחר מעשה האדרא שלא נשארו אלא שבע' שהיו אומרים עליהם כי רשב"י שבת לה' והם ששת ימים ולכן לא נזכרו בר"מ בפ' פנחס רכ"ג ע"א אלא ז' אמנם התימה מה שמוסיף בר"מ ר' אלעאי ור' יודאי ומפיק ר' יצחק ור' חייא ואין לומ' שבעת חבור ר"מ כבר מתו שאינו דקי"ל בפרשת בראשית שר' חייא התענה כמה תעניות עד שראה רשב"י אחר פטירתו. גם ר' יצחק נסתלק עם רשב"י כנזכר בפרשת ויחי ולענין ר' חייא י"ל דתרי ר' חייא הוו ר' חייא הזקן ונסתלק קודם מעשה דחבור ר"מ

[1] ע' בדברי הרא"ג ז"ל לפ' וישלח דף קס"ח ע"א שכ' שמחבר ס' הזהר שחיבר מאמרי הזהר יחד וחלקום לפרשיות הי' בימי הגאונים ע"ש היטב וזה דבר חדש לא קדמו בזה שום מפרש.

ור' חייא הב' שחייה אחר רשב"י כנז' הוא ר' חייא שהיה בזמן רבי ועדיין לא נכנס במנין החברים והוא הנז' בפ' שמות בההוא עובדא שנשתתק ר' חייא שהיה חוץ למחיצת האש כנז' שם. ועם היות שבלי ספק הזוה' קדם לחבור ר"מ עכ"ז אחר פטי' רשב"י הוסיפו בו כמה ענייינים שנאמר אחר פטי' כנז' וכדמוכח בכמה דוכתי. אמנם לענין ר' יצחק שלא נזכר בחבו' ר"מ שמא היה לו שום טרדא והוצרך ללכת לסחורה וכיוצא בכל ימי משך חבור ר"מ ולהשלים מספר ז' חברים לרמוז אל ז' ספירות נטלו עמהם ר' יודאי ור' אלעאי ומפני קביעותם בתו' ובחסידות ובחכמה הנעלמה היו מרכבה לאצילות:

אמנם סוד ס' רעיא מהימנ' מציאות ענין זה הי' מקו' הנפשות בעולם מנוחתם היה נכנס רשב"י וחביריו בכח ידיעתם והיו מקבצים הנשמות והרוחות והמלאכים שם לצורך חבור זה כנזכר בתיקונים וחבו' זה היה טעמי המצות ואין מי שידעם כנפש מרע"ה לכך הי' עיקר החבור הזה ר"מ ודרכו תמיד בזה הספ' להתפלל על ישראל שיתרצו מעשיהם לייחד השכינה להקל גזרת הגלות הקשה והגזי' המתחדשות אז על יש' וזה היה כוונת רשב"י ע"ה בחבו' וכוונ' הנשמות שהדבר הזה היה צורך גבוה לבטל הדינים וכל דור ודור שחכמה זו מתגדלת ונתוספת בהם זוכים לייחד השכינה ולבטל הדינים והגזרות לזו היתה תפלת מרע"ה וזהו עצמו היתה עיק' כוונת רשב"י בחבור ס' הזוהר שהיתה להיות השכינה בגלות באפס שפע באין תומך ואין עוז' ורצה ליחדה עם הת"ת יחוד מועט ע"י חבור זה במה שהיה הוא עם חביריו עוסקים בסוד שזה גורם לייחד קוב"ה ושכינתיה ע"י היסוד שהוא ר"ז דהיינו או"ר. וג"כ ע"י חבור זה הוא ביטול הקליפות וקלות הגלות והשבתת קטרוגם שהם לוחמות בכל עת ובכל שעה נגד ה' ונגד שכינתו ונגד בניה שהם ישראל הנתונים בגלות בין האומות הנק' חיוון בישין ודובין דאכלין ענא שהם ישראל כאו' ואתנה צאני וגו' ועסק התורה יקרא הקלע והחרב והרומח והם בחינת הסודות להצילם מרעתם בחבור זה כנז' ואולם עסק הסודות אל הצדיקים ואל הרשב"י וחבריו ע"ה יקרא קרבא מלחמת' של תורה כנז' בתיקונים: והספר הזה עתיד להתפרסם בימי מלכא משיחא והנה כל אותם שיזכו אליו יזכו לגאולה בע"ה. ובה' בטחנו שנהיה בכלל הזוכים אמן כן יהי רצון:

כרך א

דף א.

ר' חזקיה פתח כתיב כשושנה וגו'. בגין לאפקא ה' עלין תקיפין וגו' הנה יש מאמרים חלוקים בזה וגם בכאן פליג דידי' אדידיה כי תחלה אמר שהם י"ג עלין ואחכ"א שהם

ה' וכן ברוב המקומות יש חילוק זה. האמנם בפ' האזינו דף רפ"ו ע"ב כתי' דאית בה שית טרפי. ולכן ע"ש כי שם ביארנו הענין על נכון עם לשון א' מתיקונין מדף ס"ט ע"ב ע"ש ושם ביארנו כי ה' עלין תקיפין הם חג"ת נ"ה לפי שכל א' מאלו דבר בפני עצמו ולכן לא נזכ' רק ה' עלין אמנם עם היסוד הכולל כל אלו הה' הם שש עלין וז"א כאן מאלדי"ם תנינא וגו' ה' תיבין מכאן ולהלאה אור וגו' והוא סוד היסוד ודוק ותשכח. גם שם ביארנו ענין היותם תליסר. עוד אפשר פי' שני כי התליסר הם שלה והם י"ב שבטים והיא הכוללת אותם ודוגמת זה שם בתיקונין ד' ס"ט ע"ב כי הם שית עלין עלאין ושית תתאין הרי י"ב והשושנה הרי י"ג כמנין אח"ד האמנם לפי דעתי כמו שביארתי פ' האזינו כי הנה שית טרפין כוללין שית אחרנין והם י"ב אמנם כל עיקרן אינם אלא שית. וכן שושנה תתאה מ' שית עלין וכלולין משית אחרנין הרי י"ב וממה הרי י"ג. ומ"ש ה' עלין תקיפין הם ספי' הת"ת הנק' נ' שערי הבינה ולזה נקרא עלין תקיפין כי הם של הת"ת וגם לסבה זו קראם נ' תרעין מש"כ בעלין דילה וגם בזה יובן כי יש בפסוק י"ג תיבות מאלדים עד תנינא והם י"ג עלין דידה ומלבד אלו באו ה' תיבות אחרות מאלדים תנינא עד תליתאה כי הם הה' עלין דדכו' הסובבין אות' וסחרין לה האמנם פי' הראשון עיקר וע' בפ' האזינו עכ"ל האלהי הרח"ו נר"ו. ומצאתי גיליון וז"ל ר' חזקי' פתח וגו' להבין אמרו ר' חזקיה או' אית שושנה הוא כי יש שושנה שהוא רמז לבינה ויש שהיא כ"י וזהו שאמר אית ואית וגו' וזו שהיא רמז לכ"י היא שושנה בין החוחים ויש בה י"ג עלין סוד י"ג מדות שהם רמז לי"ב גבולים והנקודה ואית בה דין ורחמים סוד גניזת האור שעמד שה. ועוד אמר משעת' דאדכר אלדי"ם אפיק וגו' כי תמצא מאת השמי' עד אלדי"ם י"ג תיבות. ועוד אמר אדכר זימנא וגו' כי תמצא מאלדי"ם תנינא עד אלדי"ם תליתאה ה' תיבות: ומ"ש במ"ב אתוון ר"ל כאשר תצרף שם ההוי"ה במילואו ומילוי מילואו תמצא מ"ב אותיות כמעשה בראשית שהוא שם בן מ"ב שיוצא מן בראשית עד ובהו כנודע:

עוד מצאתי גליון וז"ל מאי שושנה דא כ"י וגו' נק' המלכות כ"י כי היא הפנימית כלת משה שמכנסת וכוללת כל מה שבישראל מה שושנה דאיהי בין החוחים פי' תדע למה אמר בין החוחים כי היה די שיאמר כשושנ' אלא לפי שיש מינים הרבה של שושנים אמר בין החוחים וגו' כלו' כאותה שושנה שהיא בין החוחים ואומ' אית בה סומק וחיור הפך מן הת"ת דכתיב דודי צח ואדום לפי שיש בו תגבורת הרחמי' יותר מן המ':

אלדי"ם יש בו ה' אותיות כנגד ה' עלין תקיפין שהם ה' גבורות ובמילואו הם י"ג כנגד תליסר עלין וזהו שושנה דא איהי כוס שעולה בגי' אלהי"ם ויש בו י"ג אתוון במילואו. עוד מ"כ כי שושנה בגי' כ"ב במ"ק וכן כו"ס במ"ק י"ד עם מילואו הם נ"ב כזה כף

ואו סמך הם ח' אותיות עם י"ד הם כ"ב וזהו אומרו שושנה דאיהי כוס, ועי' בזוהר פ' תרומה דף קס"ז א' וע' בתיקונין בתי' כ"ו ע' א' ובתיקון ל"ח ובר"מ דפ' פנחס רמ"ה א' ובפ' כי תצא והאזינו רפ"ו ב' ובפ' פנחס רג"ל וכי תשא קפ"ט. והנכון בשמועה זו הוא מה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד לכן לא הארכתי במה שמצא' להאלהי הרמ"ק זלה"ה ולשאר המפרשים:

ר' אלעזר פתח שאו מרום וגו' לאן אתר. קשיא ליה בקרא או' שאו מרום עיניכם וראו כי כפשטו לא משתמע דמאי שאו וכי אין השמים וצבאם ידועים לאדם שצריך כדי להכיר את בוראו לשאת את עיניו הרי ידוע מכמה פעמים שאדם רואה מערכות השמים א"כ מאי שאו מרום. ואם ע"ד הנסתר מרום הוא בחכמה או בכתר א"כ מאי שאו מרום וכי דבר זה מקום שאדם יכול לראות לז"א שאו מרום עיניכם לאן אתר כי לפרשו כפשטו אינו מתיישב ולפרשו ע"ד האמת אינו מתיישב לז"א שאו מרום עיניכם לאן אתר כנז' והכריח הענין מאומ' עיניכ' ומלת מרום יהיה בלתי מדוקדק וז"ש לאתר דכל עיינין תליאן כיון שאמר עיניכם יהיה למקום שהעינים צופים א"כ מרו"ם ירצה צד המעלה ועתה כפשטו יהיה המלכות וז"ש ומאן איהו פתח עינים שהיא מלכות כנודע. והשתא קשיא ליה וראו מאי וראו שהרי אין דבר זה תלוי בראיה שהרי הוא הסתכלות השכל אלא הכוונה **ותמן** במל' שהיא מדה מתגלית תנדעון סוד אצילות ו' קצוות מבינה דהיינו מ"י ברא אל"ה כדמסיק וקשי' לי' א"כ נימא דמרום היינו בינה או החכמה הנק' רום שמים שהיא הנותנת כח בבינה להאציל ו' קצוות והשתא ניחא לישנא דמרום לז"א שא"א דהא סתים עתיק' וגו' להורות על בחינת הבינ' מיוחדת עם החכמה והכתר נקראת סתים מצד החכמה הנק' סתימ' עתיק' מצד הכתר הנק' עתיק ויש בה השגה קצת מפני בחינתה עם התחתונות ז' מדות עד שיוכל האדם לשאול כי לא יפול שאלת מי הוא זה אלא האדם הרואה ומשיג דבר שלא יושכל כי מי שאלה בלא תשובה שהיא נעלמה והשתא קשיא כיון דאיהו נעלם א"כ א"א להשיג מ"י ברא אלה וא"כ איך קאמר שאו מרום אם הוא במלכות כנזכר איך אפשר להשיג כיצד ברא אלה לז"א דהיינו בחינה האחרונה שבה הנאחזת למטה בו' קצוות הנק' קצה השמים והוא החלק המתגלה מהבינה הנדבק בשש קצוות הנקר' שמים הנאצלים ממנה ובחינה זו היא הנעלמת וז"ש ועל דקיימ' לשאלה ואיהו באורח סתים ולא אתגליא איקרי מ"י בחינת קצה השמים זו שאמרנו:

דהא לעילא פי' למעלה מקצה השמים בבינה עצמה וכ"ש בחכמה לית שאלה מרוב העלם ולא יצדק בה מ"י:

איתּ אחרא לתתא וגו' פי' קצה השמים אחר למטה מהשמים הנז' והיא נעלמת בערך ענין זה שאין מי שישיג איך מדה זו פועל' דבר השוה אל הימין ואל השמאל ומשם תדעו ותבינו ותשכילו כי מ"י ברא אל"ה שהיא בחינה שוה לחסד דין ורחמים:

מה בין האי להאי כיון דאמרת שהיא שוה למה לא נקראת התחתונה מ"י כיון שג"כ היא שאלת ענין בלי תשובה. ותירץ אלא קדמאה סתימא וגו' בינה היא ראשונה שבנעלמות כנז' ולא יצדק בה מ"ה שעדיין לא קדמה בה ידיעה אמנם קיימא לשאלה מ"י היא זאת והאיך ממנה נהיה האצילות הזה חסד דין רחמים עם היותה אחת בתכלית ואח"כ יורד מדרגא לדרגא מחג"ת לנה"י לחקור עד סופא דכל דרגין שהיא מלכות שבה פעולת כל הספי' והיא פועלת בכולם כיון דמטי תמן להשכיל האיך פועלת עם היותה אחת כיון שקדמה לו ידיעה בששה הקודמות והגיע לזו ואבדה ידיעתו שייך בה שם מ"ה ירצה מה ידעת וגו' וז"ש שאו מרום עיניכם שהיא המלכות וממנה תראו כי מי בינה עם היותה א' ברא והאציל אל"ה עם היותם ג' כנז' וז"ש הא כולא סתים כקדמיתא כמו שהבינה סתומה בלתי מושג ענין זה ג"כ המ' כנז':

ועל רזא דנא וגו' פי' היות ממש בבחינת המלכות הנק' מ"ה בחינת ג' קוים פועלים בה גלה הכתוב מה אעידך וגו', נפק קלא ת"ת מבינה. בההוא מ"ה היא מ' אעידך דהיינו מצד הת"ת הוא הדעת. בכל יומא ויומא דהיינו מצד הת"ת הנקרא יום מדת יום כדכתיב העידותי בכם היו"ם דהיינו העדאה מת"ת והיינו את השמים ת"ת ואת הארץ מ'. ומצד החסד מה אדמה לך בההוא גוונא ממש וגו' עטרית לך בעטרין וגו' הכל מצד החסד. מה אשוה לך כגוונא דאנת יתבא דהיינו מצד הגבורה והדין כן מצדה ירושלם שלמעלה אין בה ייחוד. ודא איהו נחמה דילך היות העליונים תלויים בנו. והשתא דאנת הכא וגם המ' בגלות והפגם מגיע אפילו בנשמות דאזלי בגלותא בתר קוב"ה ושכינתיה: גדול כים שברך שהיא המ' הנקרא ים:

ואי תימא וגו' פי' עתה דאמרת שהיא ג"כ בגלות ולא בידה הגאול' לית לך קיימא ואסוותא. אל תחשוב דבר זה. כי יש מדה אחרת כיוצא בה למעלה שהיא פועלת בג' אלו שהיא מ"י ירפא לך כדכתיב וגאלתיך אנכי. וז"ש ההוא דרגא עילאה שהיא בינה סתימאה דכולא וכל המקורות התחתונים בה נעלם והיא המהפכם לדין ולרחמים בידה הרפואה:

וע"ד מי ברא אלה פי' על זה נאמר וראו מי ברא אלה כי כשתראו המ' בחינה א' פועלת בג' ונעלם עניינה כנז' כן הבינה אחת ומאצלת ג' ונעלם עניינה ומשם תכריחו מ"י ברא אלה כנז':

אר"ש אלעזר ברי וגו' אי תימא ככביא ומזלי וגו' פי' כי שאו נאמר על דבר שלא נודע אבל הככבים והמזלות הוא דבר נודע א"כ מאי שאו מרום וגו' מי מרואי השמש לא ראה מערכת השמים דקאמר שאו כנז' לעיל בדברי ר' אלעזר ועוד מי ברא וגו' אינו צודק שלא נבראו ע"י הבינה אלא ע"י המ' הנק' מ"ה כאו' בדבר ה' שמים נעשו ודבר היינו מ': אי על מילין סתימין כדפי' ר' אלעזר דהיינו ו' קצוות לא ליכתוב אלה כי אלה הוא באתגליי' מלה מורה על הנגלים ומזומנים לפניו עד שבסבה זו פי' בזוהר שהוא כינוי אל הקליפות שהם מזומנות לאדם. וא"ת מלת מי לא דייק על הבינה אלא הכוונה ראו מי הוא זה יוצר אותם וז"ש עובדא דקוב"ה וא"ת דהא אתחזון תדיר נמי לא קשיא דאית ליה לבר נש לאסתכלא וגו' שאין לברך אלא בעת ראייתם כדכתיב כי אראה שמיך וגו' משמע שצריך ראיה והסתכלות לזה וזה הוה ס"ד דר"ש קודם שישמע דברי אליהו על צד הדוחק. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון בשעתא דקשת אתחזי כדין אתגליין וגו' פי' בקשת חוור ואוכם וירוק אינון באבהן. פנחס רס"ו א': בגין אינון ינוקי רביין דעלמא אשתזיב וגו' וזהו וקול התור סיפיה דקרא:

ואו' ומאן איהו פתח עינים וגו' פי' העטרה נקראת פתח עינים פתח לעינים העומדים עליה והן נצח והוד ועי' בפ' אחרי מות דף ע"א ב' וכל המדות מתכנים בשם עינים ע"ש שהם משגיחין אלא דקשה לי מלת מרום ועוד דכד דייקת שפיר לשון השמועה תראה כי המדות שנק' עינים תלוים שם לכן נראה לומר שעל השמים האמור שנק' שמי' ואי לאו דמסתפינ' הייתי אומר על שמי השמים קאמר והיינו מרום וכבר ידעת כי אימא עלאה היא מי והיא קצה השמים ואימא תתאה היא מה והיא קצה השמים השני ובזה תבין השמועה אם טעמת טעם הדבש:

ואו' מה אשוה לך כגוונא דאנת יתבא וגו' כלו' שבן זוגה אומר את הנקראת מה אני אשוה לך וגו' וכן בתחילת הפסוק עיין: ובמ"ה אתבריאו כד"א בדבר ה' שמים נעשו. כבר ידעת כי השכינה שנקראת מה היא דבר ה' וזהו אומרו ובמה אתברי' כד"א בדבר ה' וגו'. ועי' בספ"ר שער ה' בשמות פ"ח עכל"ה. וכבר הרחבתי הביאור בזה בספר **אור הגנוז** בס"ד לכן השמטתי הרבה ממה שמצאתי למפרשים:

והרא"ג כתב וז"ל רבי אלעזר פתח כשושנה בין החוחים וגו' טעם אומרו בכמה דוכתי ר' פלוני פתח ובשיר השירי' אמ' על פומא דאליהו אתגזר ולא קאמ' פתח אליהו, שמעתי ממורי זלה"ה לפי שנשמת אליהו היתה מלאך מעיקרו כנז' בדברי רבותינו ז"ל לא היה יכולת בידו לחדש חידושי תורה ולא ביד שום מלאך אלא שנגזר מן השמי' שמה שכבר

נתגלה במתיבתא דרקיע' יתגלה על ידו למטה לבד וז"ש על פומא דאליהו אתגזר שיתגל' הסוד הזה למטה. אמנם הרשב"י וחביריו היו פותחים המקור מעיקרא והיו מגלים סודות שמעולם לא נתגלו לא למעל' ולא למטה וז"ש ר' פלוני פתח וכו'. ואין להקשות ממ"ש בתיקונים פתח אליהו ואמר רבון עלמין. שאין לשם שום חידוש בתורה אלא סוד הייחוד כדמסיק התם. גם מ"ש בתיקונים רבי חזור בך היינו להחזירו מסברא אחת שלא יטעה לא לחדש כנזכר:

(**ומורי** ורבי המקובל האלהי מוהר"ר **צמח** כתב וז"ל. ועוד יש לשום הפרש כשאומר פלוני פתח או פתח פלוני ונ"ל כי כשאומר פלוני פתח היינו שהתחיל בענין אחד. וכשאומר פתח פלוני היינו פתח אחריו:)

בגין דאית שושנה וכו', קשיא ליה דהול"ל כשושנ' כן רעיתי מאי בין החוחים לז"א בגין דאית שושנה אחרת שאין לה מציאות אלו האמורים לקמן לכן האריך ואמר בין החוחים דשושנה דא דאיהו בין החוחי' הוא שיש בה סומק וחיוור וי"ב עלין מש"כ בזולתה. אית בה חיוור וסומק [צ"ל סומק וחוור] שהוא אודם הנוטה ללובן: א"נ עיקרי העלי' לבנים וכולם אדומים. א"נ המים שמוצקין מענה חיוור והיא בעצמה אדומה. ושמעתי שיש במערב שושנים שהעלין שלהן חציים אדומות והציים לבנות ואין להם אלא ה' עלין ולאפוקי מהאי שושנה הוצרך הכתוב לומר כשושנ' בין החוחי' שיש לה תליסר עלין וסביבה ה' עלין תקיפין כדמפר' ואזיל. א"נ שאם לא היה אומ' רק כשושנ' כן רעיתי הייתי אומר שהכוונה אל הבינה שנקראת שושנה ג"כ כדאי' בתיקוני' דף ס"ט ואתי שפיר אומרו רעיתי הצודק על הבינה כנזכר בריש ויקרא לז"א בין החוחי' לרמוז אל המלכות היושבת בין הקליפות מש"כ בבינה. וז"ש בגין דאית שושנה וכו' שושנה דא דאיהי בין החוחים כן רעיתי המ' שכן היא יושבת ומתלבשת בקליפו' בזמן הגלות נדאית' בתיקונים דף ל"ו. וג"כ שייך בה שם רעיתי כנז' בפ' תרומה על שמח תשמח רעים אהובים שהם ת"ת ומלכות וכן נז' בפ' האזינו כי שם רעיא יצדק בבינה ובמלכו'. סומק וחיוור הקדים סומק לפי שהמלכות רובה דין לכן נקרא' מדת הדין ולכן נמשלה לשושנה שגוונה אדום אבל בתוכה כמוסים וגנוזים הרחמי' שהם המי' המוצקין ממנה מש"כ בת"ת שהוא בעל הרחמי' המתגלים אף כי בתוכו יש בו דין בהעלם לא נק' אלא על שם הגובר. (צמח וז"ש דודי צח ואדום וכו' בפ' בשלח מלכא שלים וכו' דף נ"א ב') לכן הקדים כאן סומק כי הוא הנרא' לעין אבל הרחמי' שבה נעלמים בתוכה וז"ש אית בה כלומר יש בה בכח:

תליסר מכילן דרחמי הם ו' קצות ממטה למעל' וממעלה למטה הם י"ב והכח האמצעי הסובל לכל הוא הי"ג. וז"ש מכל סטרה' ירי' ו' קצות שבה וקרא' מכילן דרחמי ע"ש רובם שהם רחמים עם שיש בהן דין כנז':

אוף אלהים דהכא היינו הבינה כלומר שכל ל"ב אלהים שבמעשה בראשית כולם בבינה וז"ש דהכא. אפיק י"ג תיבין שהם את השמים וגו' עד על פני תהום ורוח הרי י"ג תיבין והם רומזים לו' קצות מלמטה למעלה כנזכר וה"פ כמו שבמ' איתי בה מעצמה עלמא דנוקבא י"ג מכילין דסחרין לה מכל סטרהא כך בבינה אפיק י"ג דעלמא דדכורא לסחרא לה וכו'. ולנטרא לה מאחיזת הקליפות שכן הזכר שומר לנקבה:

אמאי אדכר זמנא אחרא כלומר למה לא הוציאם מאלהים קדמאה ולמה הוצרך לאדכרא זמנא אחרא בגין לאפקא כלומר להוציא הי"ג מכילן צריך גלויא וכדי להוציא ה' עלין תקיפין מן הימין שנק' ישועות הוצרך לאדכרא זמנא אחרא. וז"ש מ"ד סליק ונחית קו המדה אל מקורו לשאוב שפע וכח להוציא עוד הוויות. חמש עלין הם מרחפת על פני המים עד ויאמר כנז' פ' פנחס דף רל"ג והם ה' ספי' כל א' כלול מעשר נ' תרעין כנז' בתיקונים אימא עילאה עד הוד אתפשטת והכוונה מלבד בחינת שש קצוות יש להם בחינה אחרת שהיא בחינת חמש ובחינה זו של חמש מקפת סובבת לשושנ' מלכות והם הם המושיעים אותה מכל אויבי' מסביב. וז"ש ואינון חמש איקרון ישועות ולכך הוצרך להזכיר פעם שנית להוציא אלין חמש עלין הנק' ישועות מצד הימין כי כל ישועה הוא מצד הימין כנזכר בתרומה קס"ט:

איקרון ישועות על שם שמושיעים אותה ואיקרון נמי חמש תרעין ע"ש נ' תרעין דבינה נמצאו לה ב' שמות חד כפי המקו' שיצאו וחד על שם הפעולה. וי"ס דגרסי ואינון חמש תרעין ותאני והדר מפרש:

כוס ישועות ע"ש שהיא נושעת על ידם ונק' כוס מאותם ישועות. על חמש אצבען היינו חמש אצבעות יד ימין כדרז"ל מקבלו בשתי ידיו ונותנו בימין כגוונא דשושנה דיתבא על חמש עלין לבד והם חמש חסדים ושושנה דא איהי כוס של ברכה כלומר מה שאני קורא אותה כוס של ברכה והכתוב קראה כוס ישועות היינו מצד עצמה שהיא כוס של ברכה וז"ש ושושנה דא איהי כלומר בבחינת עצמה איקרי כוס של ברכה ומה שקרא הכתוב כוס ישועות הוא שמושיעים אותה חמש ישועות כנז':

מאלהים תניינא שהוא ורוח אלהים. עד אלהים תליתאה דאמר אלהים יהי אור וגו' הם חמש תבין והם הה' עלין תקיפין הנז':

אור דאתברי היינו יהי אור שרומז לזרע הבא למדת היסוד והיא עיקר ושורש השושנה שבה אחוזים כל העלין כדאיתא התם בפ' פנחס. א"נ אור דאתברי הוא מדת החסד ואתגנה כדרז"ל גנזו לצדיק. וכליל בברית אפשר שרמז למ"ש בפ' תרומה קכ"ז כיון שאמר יהי אור למה חזר לומר ויהי אור אלא ההוא אור אפיק אור אחרא ודא איהו וגו' וז"ש וכליל בברי' כלומר אותו האור שנגנז דהיינו החסד נגנז ונתעלם בו. והפסוק רמז זה באומרו יהי אור וחזר ואמר ויהי אור לרמוז שהאור הראשון גנז ויצא אור זה במקומו ובו נגנז האור הא':

ההוא דעאל בשושנה היינו מלת אח"ד דשמע ישראל דאיתא פ' פנחס שהוא עיקר ושורש השושנה שממנה נשפעת השושנה ומתוכו של עוקץ זה יוצאים הזרעים והגרעינין שבשושנה **וההוא** זרע קיימא באות ברית ממש וגו' היינו מה שפי' בריה דרב ספרא בפ' תרומה על פ' אור זרוע לצדיק בסוד הספיחים דקיימין בהאי ברית וזה אומרו אשר זרעו בו וגו'. ובמה שקבלתי ממורי נר"ו כי הדברי' הרוחניי' אינ' נעתקים ממקומ' אלא מתרבים והולכי' יאמר וההוא זרע קיימא וגו' כלומ' אינו כזרע האדם שאין הזרע נשאר בברית אחר שכבר יצא אלא אותו אור שהשפיע במ' נשאר ג"כ בו וז"ש ההוא זרע קיימא ביה ואומר ממש הדר אל מלת הזרע שלא נשתנה אף כי נמשך למטה. אזדרע במ"ב וגו' ל"ב נתיבות ל"ב אלהים דמעשה בראשית ועשרה מאמרות מצד החכמה שכן כל ויאמר הוה אמר אבא לאימא אלהים וגו' הרי מ"ב:

דף א.

רבי אלעזר פתח שאו מרום עיניכם וראו וגו' לאן אתר פי' לאיזה מקום יסתכל כשישא עיניו למרום דקרא לא פריש מידי ותירץ לאתר דכל עיינין וכו' כלומר לא הוצרך הכתוב לפרש כי ידוע הוא לאיזה מקו' העינים צופות שהוא המקו' הנקר' פתח עינים שהיא המלכות וכוונת הכ' שאו מרום. שבהתלותו בנשיאות עינים רמז למקום הידוע שהוא פתח עינים למקום שרגילים העינים להיותם נשואות. ותמן תנדעון פירש מלת ראו היא ראיית השכל. עכ"ל הרא"ג:

דף ב.

וגלי במתיבתא עילאה. שתי ישיבות הם הא' מתיבתא עילאה עולם הנשמות שהם נגד הבינה. הב' מתיבתא תתאה בג"ע של מטה אשר שם הרוחות וגילוי ענין זה היה אל הנשמות מפני שהבינה שופעת שם שפעה. מקדשא לתתא מ"ה בנה עם אלה בה. מלה בסלע מה דאמרנא וגו' כי לא היה חשוב זכות דרישתו עם זכות שתיקתו לשמוע. מהרמ"ק:

והרח"ו נר"ו כתב וכדין אדדם מעילא וגו' הנה כוונתו לאמר כי לא אתקריאת מ' בשמא דאלדי"ם אלא עד דנטלא מאימא עילאה. והטעם הוא כנז' בתיקונין כי שם אלדי"ם בגי' כנו"י ובגי' אהי"ה אדנ"י וכבר ביארנו כי ב' שמות אלו הם ב' מלבושים והיכלות שהם ב' ההין דשמא קדישא והם היכלות דיו"ד וא"ו דשמא קדישא. והנה אדנ"י להיותו בת הבינ' לעולם הוי כלולא בבינה ולכך הבינה נק' אלדי"ם המורה על כנוי אהי"ה אדנ"י כי שם אלדי"ם הוא מלבוש וכנוי לב' שמות אלו אמנם המ' היא בלחודה ולכך לא סליקת בשמא דאלדי"ם עד דנטל' באימא עילא' ואז להורות כי שניהם מתחברין יחד נק' גם היא אלדי"ם והנה חיבור זה היה נעשה בימי החג כמ"ש אלה אזכרה דאז נהירת אימא לברתא: **גם** אפשר הענין כי הבינה נק' מ"י ולהיותה אם הת"ת כי הוא כולל ו' קצוות הנק' אל"ה מפני זה נק' אלדי"ם והמ' נק' ים וכד מתחברת בת"ת אתקריא' נמי אלהי"ם. וענין הקרא הו' קצוות אל"ה הוא סוד והענין [אולי צ"ל הוא סוד ו' הענין כו'] כי תמן הוא ו' דשמא קדי' והוא מדיד משיחא בכולהו שיתא קצוות ובכל חד אתפשט ונעשה תמן ו' והנה ו' פעמים ו' הם ל"ו בחושבן אל"ה ולהיות כי בהן הוא עיקר הגילוי לכן נק' אל"ה כי זהו פי' מלת ואל"ה עכ"ל:

גליון אר"ש על דא שמיא וחיליהון במ"ה אתבריאו וגו' ר"ל ב' עולמות ברא עולם העליון בינה שהוא מ"י ברא שמים וארץ דאצילות ומ"ה בראה שמים וארץ דלתתא והיינו שאמר בסמוך אוזיפת לברתא מנהא כאימ' ברתה: ומ"ש וקשיט' לה בקישוטה וגו' כאן רמז שהעליונים צריכים לתחתונים שהם ישראל למטה במקדש בקיומם כמו שאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ וגו'. ומ"ש כדין נפקת ה' ואעילת י' פי' וממ"ה נעשית מ"י. ואו' ואתקשטת במאני דכורא וגו' ר"ל שבהראות כל זכר בבית המקדש שהוא דוגמת מקדש של מעלה הם ממשיכים היוד מדת היסוד לכ"י והזכר נוטל הה"א אזי באותה שעה הנחלים הולכים אל הים שהם רמוזים במדת אלדי"ם שישראל הם סיבת ההמשכה. והענין צריך לידע שכשהאציל קוב"ה מאורו העצום י"ס הקדושי' האצילן כדמיון אספקלריאות זו לזו זו עילה לזו כדי שיהיה האור הולך ונגנז עד שעמד האור בכ"י וישראל למטה הם בת זוגה שהם מקבלין ממנה ואם ח"ו אין להם הכנה לקבל ממנה אזי אזלו מים וגו' ואין לומר ח"ו שנפסק ממנה השפע ח"ו אלא הכוונה שאין לה פנים למטה להשפיע בישראל כי אם פניה למעלה. וכשישראל היו מתקנים אותה במקדש וקרבנות והראותם אל פניה כל זכר ג' פעמי' בשנה אזי תעלה מעלה להראות אל פני הנקודה העליונה ונעשית עטרה בראש אבא ואימ'. והמשל כשיהיו בכאן ב' מראות זו אל פני זאת ובמראה א' זכרים מצויירים אזי המראה האחרת שכנגדה ידמו בה כל

הציורים שבאותה המראה וזהו סוד ועל דמות הכסא כמראה אדם וזהו סוד נעשה אדם בצלמנו כדמותינו וכשתצייר בשכלך שהמרא' השנית שקיבלה דמיון אותם הציורים אם יתציירו ציורים אחרים מלמטה כמו הקרבנות והתפלות שזהו ציורם אזי ידמו ג"כ צורה למעלה לאותה שקיבלה היא בתחילה וזהו סוד הייחוד שישראל מייחדים אותה למעלה ואזי ממשיכים אותו שפע מלמעלה וזהו שאמר אל"ה אזכרה ר"ל שממשיכים כח אותיות אל"ה לה ונעשית אלהי"ם ועל שהבין זה הפסוק ר' אלעזר אמר שתיקא דילי וגו' עכל"ה בקיצור: עוד מצאתי גליון וז"ל. בשעתא דסתימא דכל סתימין וגו' הוא הכתר. נקודה חדא החכמה. גליפו דחד ציורא בינה. ועי' לקמן דף י' ובויקהל דף ר"ה ובפרש' תרומה קמ"ה. נפקת ה' ואעילת יוד פי' במקום אדנ"י נעשה אדון והיינו מאני דכורא וא"ו. א"ר אלעזר שתיקה דילי וגו' נראה שדורש אדדם מלשון דממה והיינו משתוקא: המוציא ההוא דאשתמודע וגו' פי' דכל מילין דאינון באתגליא יתיר כתיבי בה"א כנז' בפ' תרומה קס"ח ב' ועי' בגליון הכתוב בפ' פקודי רל"א ב': ואקרי מי לא אוליד ולא אפיק טמירין וגו' פי' שכל זמן ששמו סתום לא עלה למעלה ולפיכך לא אוליד ולא הוציא מה שהיה בכח בה אל הפועל כיון שעלה למעלה וצירף אלה עם מי ונעשה אלדי"ם אז בכח שם זה הוציא אותם בשלימו: ומ"ש אי תימא דקרא לון בשמהתהון לאו הכי. פי' דא"כ היל"ל לכולם שמות יקרא. מאי מרוב אונים וגו' נראה שעושה מלת מרוב מלשון רב שרומז לחכמה שהוא ריש דרגין ופי' הענין כי לכולם האמורים דהיינו שתין רבוא וגו' בשם אלדי"ם אשתלימו ממה שמקבלת מרוב אונים דהיינו החכמה כאשר בארתי ודי ועיין בפקודי רל"א ב' עכל"ה. ועיין בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' בנה מקדשא לעילא דהיינו סוד מי ברא אלה שנעשה ממנו שם אלהי' שהוא בית המקדש עליון. ובנה מקדשא לתתא דהיינו סוד בנין המלכות איך נעשית אלהים ג"כ, משתוקא בשתים וכו' היינו משל דאמרי אנשי שהשתיקה שוה מנה אחד [אולי צ"ל אחת] וגו'. מלה בסלע מה דאמרנא שהוא מ"ש שאו מרום וגו' מה אעידך וגו' ומשתוקא בשתים כדמסיק שנתן מקו' לאביו שיבנה תרין עלמין כחדא וגו' וחזר ופי' מלה בסלע האי דאמרן וגו' הוא לומר שאינה מעלה היות האדם שותק כאלם כי זה נק' אבן דומם אבל השתיקה היא כשהוא אמ' ענין א' ורואה שיש מי שיחדש בו ענין שישתוק מדבריו לשמוע החידו':

תרין דרגין אינון דאיצטרך למהוי רשים כל חד וחד וכו' הוקשה לו שהיל"ל שאו מרום עומב"א ומוציא במספר כי הכל אחד למה הפסיק באומ' המוציא כנראה שהוא אחר לז"א לפי שיש תרין דרגין וגו' שהם בינה ומ' כי צריכים להיותם רשומי' בה"א הידיעה.

דא עילאה ודא תתאה והטעם שצריך לה"א יותר באלו השנים מבאחרי' לפי שאחת היא העלם והאחרת היא נגלית וכשתאמ' המוציא הוא לרמוז אל א' משתיהן הידועות הנעלמת והנגלית ויובן מצד הענין על איזו מדבר וז"ש המוציא במספר צבאם שמעניינו אתה למד שמדבר בבינה כדמסיק וגו'.

כגוונא דא המוציא וגו' ג"כ מעניינו אתה למד שהיא המוציא לחם מן הארץ. במספר שתין רבוא וכו' היינו ס' רבוא בחינות שיש לו לעץ החיים ת"ת וכנגד' בישראל ס' רבוא. עכ"ל הרא"ג:

דף ב:

רב המנונא וגו' מבעיא ליה תלת. א' היות היפוך אותיות בב' ד"בראשית "ברא "אלקים "את וז"א אשכחן אתוון בהפוכא. ב' השנות הענין פעמים בראשית ברא אלקים את וז"א בית בקדמיתא ולבתר ב' וכן א' ולבתר א'. ג' כל ענין זה למה נזכר הנה. ותירץ אלא כד בעא קוב"ה למברי וגו'. שריאת את ת' כי תחלת גלגול גלגל אותיו' תשר"ק אותיו' הנקבה הוא ת' לפי שתחלת הגלגל להאיר אל הבריאה היתה ת' ורצתה שיהיו כל האותיו' נכללות ומאירות בממשלתה ויברא העולם הנברא בכ"ב אותיו' ע"י ויהיו כולם כל א' נותנת הוויתה בבחינת ת' שבה שתהיה ת' גוברת וכל האותיו' יונקות ממנה ומאירות בת' שבכולם. יאות אנת וזכאה אנת וגו' כי בבחינה זו הנז' שהיא חותם מ' סוד ת' חותם הת"ת וסיום המדרגות ודאי ראויה והגונה אמנם אי אפשר מפאת בחינה אחרת שבה שאין כח ברחמיה להתחזק נגד מדת הדין המתעורר ולא יהיה לעולם קיום ואדרבה מדת הדין גוברת עלי' וז"ש הואיל ואנת זמינא למהוי רשימא כדרז"ל כי קודם היתי' הגזרה ת' תחי' לצדיקים ולרשעים ת' תמות וקטרגה מדת הדין אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי ונצחה מדת הדין למדת רחמים ומתו ולא הועיל לעמוד נגד מדת הדין. עוד סבה אחרת שהיא בעצמה יש בה אחיזת הקליפה וז"ש שהיא חותמא דמו"ת והקליפות מתחזקות ע"י:

והנה ש' טענה דבי אתקרי שמך שד"י ושם זה יש לו יחס עם בריאת העולם כרז"ל שדי שאמר לעולמו די ומסגולתו להכניע הקליפות שהוא שודד כל הכחות ושם שדי דמזוזה יוכיח שהוא לשמירה נגד החיצוני' וזה נגד טענת דחיית אות ת' כנז': והשיבה יאות אנת וקשוט אנת כלומר אף אם היא ראש לאותיו' שקר עכ"ז אין בה שקר ח"ו אלא קשוט אנת ועכ"ז אין ראוי להיות בריאת העולם ע"י מפני דאתוון דזיופא נטלין לך פי' ק' ר' המתייחדים על הצד החיצון כדמפרש לקמיה ואם ח"ו יהיה גלוי המציאות ע"י מורה

שח"ו יתקיים ויתחזק השקר בעולם וז"ש בגין דלא אתקיים שיקרא וגו'. וממילא אדחו להו ק"ר מק"ו מאות שין ולזה לא הזכירם:

דבי חתמין צדיקים יר' על אות ברית החתום בסוד אות צדיק מילה ופריעה מ' ויסוד שהם י' נ' באות צ' כדמסיק וז"ש דבי חתמין צדיקייא השומרים בריתם כיוסף הצדיק וכיוצא והכוונה לומר שאיני כאות ת' שבה נחתמו למיתה ולא כאות ש' שבה הקליפות כנז' אבל אני בי חתימין צדיקייא לטוב ודאי והנה לא רצה לתת טעם מצ' של צבאות מפני ששם זה יורה ג"כ על החיצונים שהם צבאות רעים. ועוד שאין שם זה אלא אחר אצילות הצבאות ועל דא קיימינן:

בגין דלא למיהב וגו' הכוונה להיות אות זה מורה על זכר ונקבה בהיותם אחור באחור ולזה אמר לית אנת צריך לאתגלאה בגין וגו' כי אם היו ההויות מתגלות ע"י הנה בהכרח יהיו חסרי השלמות ונמצא זה פתחון פה גדול לכל הנמצאים שלא ישתלמו ותתגבר כח הקליפה לפיכך א"א להיות גילוי הנמצאות ע"י וז"ש מ"ט נ' איהו וגו' פי' אות #**צ** בצורתה רומז נו"ן יו"ד יסוד הופך פניו מנון מלכוי וכן נ' הופך פניה מהיוד וז"ש ולא אתהדרו אנפין באנפין כגוונא דא וגו'. כי הצורה הנכונה המורה פנים בפנים הוא כזה # יו"ד בתוך נון: תו דאנא זמין וגו' יר' שא"א שיתגלו הנמצאות במה שאינו גלוי שהרי אנא זמין לנטרא [לפנינו הגי' לנסרא] לך פי' להעלים ולהסתיר מציאותך זה ולגלו' לך מציאו' שני בצורה שנית שהיא פנים בפנים ומפני זה לא יגרע מציאותה אמנם באתר אחרא תסתלק ויתעלם מציאותך א"כ א"א שיתגלה בגילוי ע"י מה שאינו גילוי:

עאלת קמיה את פ' וגו' והנה טענה נגד כל האותיות' הקודמות כדי שלא ידחוה ואמרה דהא פורקנא. פי גאולת מלך המשיח העתידה להיות כי אז העולם יוצא מתחת יד הקליפה והנחש והקללות מתבטלות והכרובים מתייחדים פנים בפנים והדין אדרבא לשמח העולם בסוד היין המשמח והכל מכחה ולהכי נקט לישנ' דפדות שהוא מצד הבינה שופר גדול לחירותים בסוד הגאולה העתידה מצד התשובה אבל פקידה מצד המ' כמו שהיה בגאולת מצרים שלא נתקן העולם כמו עתיד להיות כנודע והיים טענתה ובי יאות למברי עלמא ויהיה העולם מתחלת הווייתו בתיקון: והשיבה כי עם היות שעניינה מן הבינה שופר גדול עכ"ז דינין מסערין מינה ובה רמז פשע כי עד שם מגיע הפגם אמנם היא בעמידו להיות שאין שם עיקר הדין אלא התעוררותו וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון. כד בעא קוב"ה וגו' עד לא ברא קב"ה עלמא הוה מסתכל וגו' צריך לדעת מה שאמרו במקומות רבים בדבר ה' שמים נעשו וגו' הוא בכ"ב אותיות מוצאות הדיבור שהם אחה"ע בומ"ף דטלנ"ת גיכ"ק זסשר"ץ והם סוד הכ"ב מוצאות שנצטיירו באדם

מכח הנשמה שהם כ"ב אותיות תורה עיל' כנזכר בס' יצירה צרפן שתלן המירן וצר בהם נפש כל היצור וכל עתיד לצור. ודע לך אתי שזה שאמר שנכנסו האותיות לפני הקב"ה הם דברי חכמים וחידתם שכבר ידעת מה שאמרו בפסוק היאמר חומר ליוצרו לא תבין ומה היא תלונת האותיות וג"כ מה השיבן הב"ה הרי בהם ברא עולמו והיאך השיב להם שלא יברא העולם אלא בבית. אמנם צריך אתה לדעת שכשם שהעולם התחתון כן עולם קטן הוא האדם כולם נבראו בכח האותיות וציורם אבל יש הבדל באיברי האדם אעפ"י שהרגל והעין הם אברים מאברי האדם עכ"ז יש שלמות להעין יותר מהרגל והעין נברי בראש והרגל לעפר בעפר וזה התרעומות של אלו שכולם היו בנקודה אחת ולמה אני נמשכתי להיות רגל ואותו החלק נמשך לעין והקב"ה השיבם ר"ל שכך גזרה חכמתו הנעלמת ויצאו כולם בפחי נפש ומה שאמרו האותיות כלם הוא דרך משל וחידה לפועל שכל מעשיו בחכמה ועשה אותם שלמים שמעלה אותם במחשבה ובונה והורס במחשבתו עד שיוצא הדבר שלם. מהגליון בקיצור: עוד מצאתי גליון וז"ל. אתו כל אתוון קמיה מסופא אריישייהו וגו' עיין בתיקונין דף ע"ד טעם בואם למפרע ואו' כד ברא קב"ה לאדם הראשון חכמה ועיין בפ' אמור פ"ח ב' והיינו יוד דרכיב על נ' בינה ובקדמית' לא הוו משגיחין אפיו באפין כדאי' בספר' דצניעות' קע"ו ב' ובהאזינו רצ"ב ב' עכ"ל:

והרח"ו נר"ו כתב אשכחן אתוון בהפוכא וגו' והענין כי העולם הנז' בכאן הוא סוד ז' ימי בראשית שהוא ת"ת ומ' וכבר ידעת כי האותיות גנוזות בבינה והיא הבורא האותיות של ת"ת ומ' ותמן קיימי וכד עאלו אתו כסדרא דתשר"ק משום דא"הי כוקב' והוו תמן אתוון בהפוכ' כנודע. ועיין בתיקונים דף ע"ד ותמצא טעם בואם למפרע. ואומ' כגוונא דחוייא דמחי וגו' פי' בשם האלהי הרי"א זלה"ה פי' כנחש שהוא נושך וחוזר למקומו ומראה שלא עשה כלום כך אתה מראה סימני טהרה שאתה פודה ואינך פודה אלא בתמורה וכופר עכ"ל. ועי' במה שכתבנו **בס' אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' כמה דאיש לא נעדר לעילא דהיינו הבחינות האמורות כן איש לא נעדר לתתא וכו', וא"ת והא כתי' והשארתי בישראל ז' אלפי' כל הברכים וגו' ואפשר דהיינו בישראל שהיו רעים וחטאים כמלכ' שעליה' אבל יהודה כלם היו צדיקי' ולא חסרו מנין ס' רבוא. [מוהר"ר צמח. דכתיב ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושי' נאמן. ויהודה אתה יודוך אחיך כנז' בסבא דמשפטי'].

בראשית רב המנונא סבא אמר אשכחן אתוון בהיפוכא וגו' קשיא ליה תרתי חד הפך האותיות דהיינו בראשית ברא שהתחילה התורה בבית תרתי הכפל תרין ביתין ותרין

אלפין וזהו אתוון בהיפוכא בי"ת בקדמיתא ולבתר בי"ת וכו' וזהו ההיפוך ולבתר אלף בקדמיתא ולבתר אלף דהיינו אלהי' את וזהו הכפל:

אלא כד בעא קב"ה למברי עלמא כמשמעו או עולם הבנין ו' קצוות. כל אתוון הוו סתימין הכוונה שהיו האותיות סתומות ונעלמות בעמקי הבינה ולא היו נגלות כלל והקדי' לנו זה לתת טעם למה נכנסו למפרע והוא כי בהיותם נעלמות לא היו יכולים לברוא ולגלות המציאות והאות היותר מתגלה היא התי"ו לכך נכנסה תחלה לומר שמאחר שהיא מתגלית יותר יהיה בריאת העול' ע"י וע"י יתגלו הדברי'. ובתיקונים דף ע"ד נתן טעם נכון למה נכנסו למפרע ע"ש.

ותרין אלפין שנין הוה מסתכל וגו' היינו שהיה הב"ה מגלגל האותיות ומצרפן בהשכלתו יתב' להביא הדברי' לידי גלוי וזהו שעשועו. א"נ לאו מדתו כמדת ב"ו שכל זמן שמהפך בדרושו ומוצא בו קושי דואג ומצטער על שסתר את אשר בנה אלא הוא יתבר' כל כמה שהוא מסתכל ומהפך פנים בתורה אדרבה משתעשע באותם הפנים שמוציא על התורה:

שריאת את תי"ו למיעל ברישא כנזכר כי בערך העלמם היו מתחילים מן הצד לגלות הדברים. או נאמר לפי שאלפא ביתא שבבינה היא תשר"ק כי בחכמה היו ביושר והוא בדרך החותם כשנחתם הראש נעשית סוף לכך בהיות התי"ו שם בבינה ראשונה לכל האותיות התחילה לדבר ואמר' **רבון** עלמין היינו הבינה עלמין ו' קצוות והבינה רבון שלהם או יאמר כמדבר אל החכמה שהיא רבון תרי עלמין בינה ומ' הנק' עולמות כאומ' מן העולם ועד העולם. וניחא קמך ניחא לאותו שלפניך שהוא הכתר למברי בי עלמא:

וזה שמעתי ממורי הרמ"ק נר"ו:

למברי בי עלמא תימא וכי ע"י לבד יברא העולם והלא ע"י כל האותיות נבראו. ובמדרש רות תרצו שהכונה שתהיה היא מוציא המציאות כלם לבא לידי גלוי ותהיה היא פה להם ותהיה גלויים בהתגלגל כל המציאות כלם בתוכה וזהו למברי בי כלומר הגלוי תהיה על ידי. חותמא דגושפנקא היינו חותם הטבעת והחותם שבחותם היא התי"ו של אמת שהוא סוף החותם שהוא חותם לחותם. ואת אתקריאת אמת כמ"ש וה' אלהים אמת ואמר כי מלבד שיש בה רמז לחותם אפי' שלא יהי' החותם מורה על שם החותם אלא חד רשימו שבחר לו לחתום כמו שאמר בגיטין רב חתים מכותא וכו' והי' מספיק טעם זה יש לה עוד טעם אחר כי רשימת החותם הזה הוא ממש שמו של מלך החותם וז"ש ואת אתקריאת אמת וראוי שהעולם יברא בי שכן העולם עומד על האמת, **למשרי** באות אמת הוקשה לו שאלו הי' מתחיל בתיבת אמת היתה צודקת בדבריה אבל אינו אלא אות אחת ואיך יורה על אמיתתו לזה השיבה ואמרה באת אמת כלומר ראוי להתחיל באות

א' של תיב' אמת כי בזה יובן שמורה על האמת, **יאות** אנת וזכאה אנת הפיס דעתה קוד' לפי שהי' עתיד לומר לה שני טעמים לשלא יתחיל התורה בה כדמסיק לז"א יאות אנת מצד עצמך כנגד אבל אנת רשים וכו' וזכאה אנת כנגד מ"ש לה אנת חותמא דמות: לית אנת כדאי כלומר בבחינת עצמך הוא ההמנע לא בבחינ' עצמי שאם הייתי רוצה הייתי יכול לעשות אבל אין רצוני:

דגוברין מהימנין היינו מ"ש הכתוב והתוית תיו וגו' וממקדשי תחלו וגו'. עוד דאנת חותמא דמות השיג לה בטענתה הקודמת שאמרה אנא חותמא דגושפנקא אמר לה קב"ה אנת חותמא דמות א"כ מאי חזית. או יאמר **ועוד** דאנת כלומר טענה ראשונה אינה נופלת בך בעצם כי אינה אלא חד רשימו דאתרשי' להיותך גרמה דניזקין וז"ש וברשימו דילך ימותון אבל יש לך טענה אחרת הנוגעת לעצמותך שהוא דאנת חותמא דמות וכו' לית אנת כדאי וכו' **עאלת את ש**' וכו' דבי אתקרי שדי ר"ל שנתן מדה לעולם הגלוי ואמר לעולמו די א"כ תחלת הגלוי בי ראוי, או ירצה לפי ששמע' שהשיג הב"ה לאת תי"ו באומר לה דאנת רשים ואנת חותמא דמות אמר' היא אנא לית בי השגה זו כי אדרבה בי רשום שם שדי ומור' שמשדד מערכו' השמי' שאפי' שיורו דין שמי זה משדדם:

יאות אנת וטב אנת וקשוט אנא אמר לה ג' כינויי' הללו הוא לפי שעתיד לומר לה דאתוון דזיופ' נטלין לך אמר לה את מצד עצמך יאות אנת והוא כנגד שכנת הקוף ששוכן עמה ורומז לקליפה שהולכת אחר הקדוש' כקוף אצל בני אדם אמר יאות אנת. וכנגד שכנת הרי"ש שרומז רע אמר לה טב אנת כלומר את בעצמך טב אנת. ובהתחברם יחד נעשה שקר אמר את מצד עצמך קשוט אנת:

מכאן מאן דבעי למימר שקרא משום שלום יטול יסודא דקשוט ועצה טובה קמ"ל כדי שישמעו דבריו: א"נ את' השומע דבר אמת בראשונה אל תטעה ותאמין לכל מה שיאמר אח"כ כי לכך נטל דבר אמת קודם כדי שתאמין לו לכן כי יחנן קולו אל תאמן בו, בקדמיתא וכו' דקדק כן שהאמת שיאמר יהיה קודם השקר כמו שעשו ק"ר שלקחו הש' קודם כי אם מתחיל בשקר אין לו רגלים ואח"כ כשיאמר האמת דבריו אינם נשמעים. או יאמר יאות אנת וכו' כנגד מה שאמר למטה שהש' רומזת לג' אבות שהם ג' ווין הפיס את דעתה קודם כאמור לה שרומזת לג' אבות יאות אנת כנגד אברהם שעשה רצון קונו: טב אנת כנגד יצחק וקשוט אנת כנגד יעקב תתן אמת ליעקב: ק' ר' אחזיאו על סטרא בישא כלומר לא מצד עצמם ח"ו. נטלי את ש' בגווייהו הוי שקר כלומר בלוקחם הש' קודם מקשר השני שקרים יחד ונעשה אח"כ קשר שהש' קושר' יחד שאותו מעט האמת

שאמרו קודם מקשר השני שקרים יחדיו. נפקא מקמיה ולא אמר למעלה כן לפי שכאן דובר שקרים ליל"ע:

עאלת את צ' וכו' דאנא בי חתימין צדיקי' ובי קיום העולם שהצדיקי' צדקתם עומדת לעד ולכך ראוי לגלוי למי שמקיים את העולם, דאנא בי חתימין צדיקי' אמר אנא בי כלומר הן מצד הצ' בלבד אף אם לא יסיים בצדקות שראש תיבה צ' רומז לצדיק הן מצד כל התיב' עצמה וז"ש דאנא בי כלומר אנא הוא הצדיק התיבה במילואה ובי הצ' בלבד שרומז ג"כ לצדקו' אף אם אינו בפי' בי חתימין דכתיב כי צדיק ה' צדקות אהב ירצה שנתן טעם למה שהיא ראויה ליבראות בה עלמא לפי שהיא אות שרומז לת"ת המייחד העולמות בינה ומ' הנק' צדק צדק וזה הצדיק ה' מכניס אהבה בין הצדקות כנז' בריש תרומה, א"כ ראוי לכך וזהו שחזר ואמר ובי יאות למברי עלמא שנראה שהוא כפל והוא כי בהיותו קושר השני עולמות הוא קיום העולמות כלם א"כ יברא בה:

צדי צדי אנת וצדי' אנת ירצה שהוד' לדבריה שאמרה דאנא בי חתימין צדיקים תרין צדיקי' יוסף ובנימין ואמר לה אין הכי נמי צדי צדי אנת בך חתום תרין צדיקי' וצדיק אנת דהיינו ת"ת רמוז בך זה הוא כנגד מה שאמר' ואת אתקרי צדיק בי רשים והודה לשני דבריה שאמר' אבל אנת צריך וכו' דלא למיהב פתחון פה וכו' הכוונה שהצ' מורה יחוד וזווג כדמסיק א"כ אין את ראויה ליכתב בתחלת התורה כי הזווג הוא טמיר וגניז וז"ש אבל אנת צריך למהוי טמירא כלומר בבחינת עצמך ראויה אנת למהוי טמירא. או יהיה פתחון פה שהצ' רומז לדו פרצופין וח"ו נראה כשתי רשויו' וזהו שאמר ואנת צריך בבחי' עצמותך שלא יטעו בך ולא יבאו לידי תקלה ע"י ואמר לית אנת צריך לאתגלייא כ"כ כלומר קשה שהרי כל התורה כולה מלאה צדיקים לז"א לאתגליא כ"כ כלומר לא יבא הטעות והפתחון פה כי אם בהיותך ראש לכל התורה והבריאה שאתה הבורא ומאחר שאתה הוא הבורא כמ"ש למברי בי וכו' יבואו לטעות שהבורא הוא שתי רשויות ח"ו:

מ"ט נ' איהי כלומר הצ' נ' איהו אתיא י' דשמא קדישא ורכיב עלה ורומז ח"ו שתי רשויו' וא"ת א"כ לא תכתב כלל בתורה לז"א שהוצרך לזה לרמוז אל ד"ו פרצופין וז"ש ורזא דא כד ברא קב"ה בינה לאדם הראשון דהיינו ת"ת ומ' דו פרצופין בראו כנזכ' בריש ויקרא ע"ש. ובג"כ אנפוי דיוד מהדר לאחורא היינו שבצ' כזה #**צ** ולא אתהדרו אנפין באנפין כגוונא דא # אסתכל לעילא כגוונא דא וכו' פירש ואמר מה הפרש יש בין זאת הצורה לזאת לז"א הציור הראשון שהיוד שבצדי אסתכל לעילא רומז לאחור באחור אסתכלת לתתא כגוונא דא כציור האחרון שהיוד שבצ' מסתכל לתתא שהוא רומז לזווג פנים בפנים, **תו** דאנא זמין לנסרא לך א"כ איכך שלימה בשלימות גמור שהכלי שבו יברא

העול' צריך שיהי' שלם בתכלית השלמות. אבל באתר אחר' תסתלק נוכל לפרש שרומז לשם צבאות שלא נקרא הב"ה צבאות עד שבאה חנה כמ"ש ז"ל. זה שמעתי מהרש"ל. עאלת את **פ**' וכו' אבל בך אתרשים פשע בטמירו כגוונא דחיויא היינו מציאת צורת הפ' שהיא כמין כ' וראש אחד כפוף בגויה כן דרכו של פושע מורה חכמה ותחתיה ערמ' וכמ"ש אכלה ומחתה פיה וגו' וזהו ואפיק ידוי מראה טלפים כחזיר. דאית בי ענוה וכו' שהוא מבוא גדול לתשובה ששב מפשעו ומעונו והי' ראוי לכך שהתשובה קדמה לעולם וראוי הבריאה שתהי' על ידי עכ"ל הרא"ג:

דף ג.

עאלת את סמך וגו' והנה סמך כיונה בטעכת' לתקן כל הבחינות המונעות שבאותיות האחרו' ואמר דאית בי סמיכה וגו' הכוונה כי הנופלים הם מצד הדין והגלות יסוד ומ' והס' היא בבינה בהיותה קרובה לחכמה ולכך היא סמך סתומה כנז' בפ' תרומה בענין אפרסמון וכ"ש שאין בה התעוררות הדין וכ"ש שלא ישלטו בה החיצונים. והשיבה כי אדרבא מפני טענה זו אין ראוי לגלות הנמצאות ע"י כי אם תתגלה נמצאת שורת הדין שולטת בה ובחינותיה ישתנו ולא יהי' ייחודה בחכמה ולא תעצור עוד כח הדין והנופלים לא ימצא להם על מה שיסמכו וזש"ל אי את נפיק מאתרך וגו':

עאלת את מ"ם וגו' הנה טענה שתהי' בריאת העולם ע"י מפני שהיא בחינת הבינה רביעא על בנין להשפיעם א"כ זה ודאי מחויב היות העולמות וגילוי הנמצאות ע"י שאין מלך בלא חיילים ומלך [נ' דצ"ל ומלת] מלך מורה על טוב תקון סדר העולם וביטול המורדים ויכנעו לפניו אויביו וז"ש בי אתקריאת מלך ודחיית שאר האותיו' מפני גילוי החיצונים וכיוצא ליכא כנז': והשיבה בגין דאצטריך עלמא למלך פי' אם היו גילוי הנמצאות ע"י מה שהוא מקור ומלך ומשפיע נעשה ענף ואותם הענפים צריכים אל מקור זולתם שישפיעם שהם נתרבו:

בההיא שעתה כ"ף ראתה שנדחית שלא כדין שהרי ך' של מלך היא ך' פשוטה וכ' זו היא כ' כפופה וזו היא' סבה אליה לבא. ואמר נחה וגו' מפני שהיא בחינה עליונה מצד הכתר ושאלה היות גילוי הנמצאות ע"י מפני היותה כוללת עשר ממעלה למטה וי' ממטה למעלה ולענין החיצונים שלא ישלטו ליכא שהיא ממקום גבו'. ואמר דאנא כבודך כלו' כל כבוד האצילו' תלוי בי ועיקר כבוד האצילו' הוא הגילוי. וענין מאתן אלף עלמין מפני שהם עשר ממעלת למטה ועשר ממטה למעלה הם כ' וכל א' מעשר עד אלף וכולם מאתים אלף. וענין אזדעזעו למנפל בסוד הדין וכליון חרוץ בסוד אור החוזר ממטה למעלה שהוא מורה על הסתלקות השפע והדין נפעל ואם היה גילוי הנמצאות

ע"י היה מורה העלמם אח"כ בשורשם וז"ש לה תוב לאתרך לכורסייך כי הכתר ראש וגבוה ואין ראוי להיות סוף המדרגות בענין הגילוי:

עאלת את יו"ד וגו' מפני שראת' אות י' שנדחה אות כ' מפני בחינת אור חוזר שבה מורה כליון כנז' לכך אעלת את י' שהיא אינה כוללת אלא עשר בסוד אור ישר רחמים וז"ש דאנא שרות' דשמא קדיש' וא"כ כמו שהיא סבה לנאצלים מי' חכמה עד ה' מלכות ג"כ ראוי להיות הכל נמצא על ידה וז"ש ויאות לך למברי בי וגו' שאין עתה אותה סנה הקודמת של כ'. והשיבה כי אין ראוי להיות גילוי הנמצאות על ידה כי היא סתימה למעלה עד שהיא מחשבה ורצון וז"ש וכל רעות' דילי בך וגו' וא"כ איך יתגלה הנעלם אם לא שתתגלה למטה ותתעקר משם בן ד' כי הוא למעלה ראש יהו"ד ותרד לגילוי הנמצאות למטה כזה דוה"י סופא דכל דרגין ודאי:

עאלת את ט' ועניינה ביסוד מפאת הבינה כנזכר בזוהר שיר ושתי בחינות אלו יורו גילוי כי בינה ממנה הכל כנודע והיינו ט' אכסדרה שבה גנוז הכל ומתגלה ע"י היסוד שהוא סוף כל המדרגות וז"ש דאנת ר"ל בינה בי ביסוד אתקרי' טוב ע"י בחינה זו נאמר המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית: והשיבה שאין ראוי להיו' בריאת העולם ע"י לג' סבות. א' שהיא בחינה נעלמת בסוד עולם הבא ואי אפשר להיות עולם הגילוי ע"י. ב' שג"כ יש חוזק לקליפו' אם תתגלה למטה וזה מפני שכאשר תתגלה טובו תתעלם והעדר הטוב סבת גילוי הרע וז"ש ותו דעל טובך גניז וגו'. הג' שיש בה ממש בחינה נוטה לחיצונים בהצטרפה לאות ח' שהם ח"ט:

עאלת אות זי"ן וגו' וטענתה מפני שהשבת היא הנקודה האמצעית שממנה נזונים כל ההויות של ו' ימי בראשית ולזה היה טענתה שיהיו ההויות מתגלות ע"י כיון שהיא קיומם והעמדתם והיינו ז' עניינה י' על ו' סוד אשת חיל עטרת בעלה סוד זכור ושמור בדבור א' נאמרו וע"י יחודם בלי ספק הוא גילוי הנמצאו' כולם: והשיבה כי יש בה בחי' הקטרוג והמלחמה כלי זיין ואם יתגלו הנמצאו' ע"י יגבר בהם הדין והיינו אות ז'. וג"כ שננא דחרבא היינו י' שבמילוי זי"ן כדפי' בתיקונין י' ריש' דחרבא ונענוע' דחרבא. נו"ן פשוטה רומח' ממש שהיא רמ"ח רח"ם נקבה ו' זכר ושניהם כלולים בנון פשוטה:

עאלת את וא"ו כשראתה שדחיית י' היא מפני העלמה כנז' ובאות ו' לא שייך האי טעמא שהיא ודאי מגלה כל מה שבבינה ע"י ו' קצוות ע"י שיתוף אות ה' שהיא נקבתו בצדו וע"י שתיהם גילוי הנמצאות לפיכך נדחו שתיהם ואמר להם כי די להם היותם רוחניות ונעלמות בסוד השם הנעלם ואין ראוי שיתגלה השם ע"י שיהי' גילוי הנמצאות ע"י כי

אין ראוי שהפעולות הגשמיות שיהיו חתומו' באותיו' השם שהם נעלמו' כי כפי כבוד היושב כן ראוי שיהי' כבוד הכסא:

עאלת את ד' ואת ג' והיותם מיוחדות שתים אלו יחד מורה על טענתם כי מציאותם הוא שגימל שהיא בינה גומלת חסדים למ' שהיא ד' אתר דמסכני והיינו דרך גילוי הנמצאות כי קב"ה לא ברא העולם אלא להטיב ולגמול חסד והיינו ג"ד גלגול שחי אותיות זו אחר זו שע"י יתגלו הנמצאות מזו לזו ומשם למטה:

והשיבם כי אדרבא כיון שד' במ' מורה על הדלות נמצאו בחינת ג"ד כבחינת ס"נ כנז' וימשך בחינתם אח"כ שלא יתבטלו לעולם מסכנין והעולם בנוי על העניות וזה בלתי הגון. נמצא שנתגלגלו ב' אותיות ובאות ב' נברא העולם והיינו אלפים שנה שקדמה התורה לעולם כל אות ואות כלולה מעשר ועשר מעשר והיינו דקאמר בריש סוגיין וב' אלפי שנין עד לא ברא עלמא וגו':

עאלת את בית וגו' דבי מברכין וגו' וזה טעם מספיק אל גילוי הנמצאות ע"י ואין ראוי לדחותה כמו שאר האותיות לומר שהיא נעלמת הרבה או נגלית הרבה שהרי יש בה שתי בחינות גילוי והעלם וז"ש דבי מברכין לך לעילא ותתא וזה מורה שכל העולמות וכל ההויות שוים לענין זה וגם א"א לומר שהיא דלה ונופלת כדרך שנדחו נ' וד' וגם אין לומר שיש בה דין וחליפות במקום שיש ברכה אין א' מאלו ולפיכך ניתן לה שהיא כלי להחזיק הכל וז"ש בך איברי עלמא והכוונה ע"י כלל שאר האותיות בה כנז' לעיל וז"ש כאן ואת תהי שירותא למברי עלמא ושאר האותיות בחינות מתבחנו' ממנה:

קיימא את אלף וגו' הענין כי אות אלף היא הכולל' כל האותיו' כולם והיא מקום לכולם וכולם שואפים שפעה וממנה שואבים כל כחם ולזה עם היות שנתן כח ההויה לאות ב' הכל בסוד שפע אות א' שהיא המאירה בה ולז"א לה למה לית אנת עאלת קמאי כשאר אתוון לקבל כח ההשפעה וההויות כדי שישפיעם ויאיר באות ב' כדי שתוכל להמציא הנמצאות: והשיבה בגין דחמינא יר' אם נאמר שהכוונה שיהי' השפע על ידה כדי שתוכל הב' לפעול והא ודאי לא ס"ד דידה כי מאותם הטמנות שנדחו שאר האותיות היא ג"כ נדחית שכל אותם הבחינו' שבכולי' יש בה וז"ש בגין דחמינ' דכל אתוון נפקו וגו' ונדחו א"כ ראוי שתקבל אות ב' שפע הבריאה בלי אמצעות אלף כדי שלא תפגם הבריאה כנז' בשאר האותיות, ואם הכוונה כדי שיהיו ממש גילוי הנמצאות ע"י זה א"א וז"ש ותו דהא יהבית וגו' מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב דהא בך כלה ונחרצה וגו' פי' כי נודע דאות כ' היא כתר וידעת מ"ש לקמן דף כ"ג כד דאין דינ' עילת העילות אתמר ביה ואין מידי מציל עכ"ל:

גליון. א"ל די לך דאנת חקיק בי פי' בשם ההויה שהוא שם העצם. ואנת רשים בי בשם אדנות ששם הדברים נרשמים לבד וכל רעות' דילי בך סליק בשם אהיה ששם הרצון העליון עכ"ל. ועי' מה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' דאית בי סמיכה לנופלים דהיינו רמז הבינה שנק' ס' כנז' בריש פ' תרומה בסוד אפריון אפרסמון ע"ש או רומז לת"ת שהוא סומך לנופלים יסוד ומ' ובאו האובדי' אבוד"ם או נאבדים לא נאמר וכו' כנז' בזוהר. ע"ד אנת צריך לאתרך כלומר היא הנותנת שלא תזוז מיניה, מיד נפקת כדי שלא יפולו יצאת תכף ומיד **עאלת את נ'** וכו' דבי כתיב נורא תהלות כי תהלות הם מלכות ובינה ויעקב הוא בריח התיכון המשלים לתרין תהלות וכמ"ש למעלה בכתוב כי צדיק ה' צדקות אהב ובהיותו קושר העולמות כלם יש קיום לכל הנמצאות ותהיה היא תחלת הבריאה מאחר שהיא קיומו. ומלת נורא פירשו בזוהר יתרו שלימו דאשלי' לכל סטרין:

ותהלה דצדיקים נאוה תהלה כלומר תהלתם של צדיקי' היא תהלה ולהם נאה להללו והיא טענה שנית לשיברא בה העולם ומורי אחי נר"ו פי' ואמר כי הוקשה לו ממקום שבא שהוא נקרא נורא תהלות כלומר פחד ומורא הוא להללו וכמ"ש ז"ל ולרשע אמר אלהי' וגו' א"כ אדרבה אין ראוי שיברא בך העולם לז"א ותהלה דצדיקי' נאוה תהלה כלומר מה שנקרא נורא תהלות היינו לרשעי' אבל לצדיקי' נאוה להם התהלה:

תוב לאתרך כלומר ע"י תיבת הסמ"ך שהיתה הסומכת ואנת דאת סמיך עלה אם תזוז מה יהיה עלך מיד תבת שנראה בעיניה שכבר היתה נופלת ורצתה כדי ליסמך אל סומכה:

אעלת את נ' וכו' בגין דעלמא אצטריך למלך כלומר ואם את נכתבת בבריאה ישאר העולם בלא מלך. בההיא שעתא כ' כלומר שקשה למה נחתית והלא נדחית באו" אנת ול' וכ', אלא הכונה כי יש כ' וך' והצריך למלך הוא הך' לכך נחתת כ' והראיה דלקמן נדחית להיותה רומזת לכלה ונחרצה ולא למלך: ואומר נחתת כ' שרומז לכתר עליון וזהו או' מן קדמוה דא"ס וזהו מעל כורסי יקריה דהיינו חכמה ובינה שהם כסא לכתר עליון וזהו נחתת מעל כורסי יקריה כמ"ש יקר מחכמה ומכבוד. שכל יקר הוא מצד החכמה:

דאנא כבודך כלומר לפי שכל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו ומאחר שהכל ברא לכבודו ואני הרומז לכבוד בי ראוי למברי וכו':

מאתן אלף עלמין היינו חכמה ובינה כלולות עשר מעשר עד מאתן אלף וזה לפי שירד מעליה הכתר ואזדעזע כורסיי' היינו האבו' חגת"מ שהם כסא לבינה וכיון שנזדעזע' היא נזדעזע כורסיי' שלה וכלהו עלמין וכו' היינו שאר העולמו' בי"ע תוב לכורסייך והוי תמן שלא יפלו העולמו' שהוא נושא את נושאיו ועיין במדרש רות מהזוהר:

עאלת את יו"ד וכו' דאנא שרותא דשמא קדישא לפי שכלם בחכמה עשית ומאחר שנעשו על ידה תהיה היא בעצמה המגלה המציאיו' כלם וזהו אומרו ויאות לך כלומר בבחי' עצמי אני ראויה לכך מאחר שכלם נעשו על ידי ראוי שהגלוי ג"כ יהי' ע"י:

דאנת חקיק בי ורשים וכל רעותא וכו' הכונה לרמוז אל שלשת הבחינו' שיש לה ליו"ד הראש האחד יפנה אל הבינה ושם הוא החקיקה שנחקקו שמה כל הדברי' שהיו רשומים בלבד בחכמה והקוץ השני ממטה למעלה הוא רומז אל בחי' עצמו' החכמה והיינו ואת רשים בי והקוץ הג' הרומז לכ"ע אמר וכל רעותא שהוא הרצון העליון בך סליק כנז' בפ' ויקרא ואמר לית אנת יאות לאתעקרא מן שמי כלומר אין התועלת כ"כ שיגיע לך כשתהיה אתה תחלת הבריאה ותתעקר מן שמי שהוא נזק גדול:

עאלת את ט' וכו' דאנא בי אתקריאת טוב וישר הכונה שמאחר שרצונו ית' לברוא העולמו' כלם ברצון טוב ולא בהכרח כי אם להטיב עם ברואיו: שלא יקרא רופא חולים כשיחלה מיכאל או נושא עון כשיחטא גבריאל כי אין בהם עון אשר חטא שיבאו היסורין על ידם אלא הכונה להטיב עם הנבראים התחתונים כאומרו זכור רחמיך וחסדיך כי מעולם המה ר"ל מהעולם הזה לא מעולם המלאכים. ואחר שהכונה היא זאת ראוי לבריאה להתגלו' ע"י אחר שע"י יברא: טובך סתים וכו' הכונה הוא שהט' הי' **ל'** ונתעקמה לאחוריה ונסתמה כנז' בזוהר שיר השירים. ועוד שהעוקץ התחתון המורה השפעה והמשכה עקמו לצד פנים שאפילו אותו מעט פתיחו' גנזו וז"ש טובך סתים וגנוז. לית ביה חולק לעלמא דא והעולם צריכים רחמים בכל עת ותו דעל טובך וכו' כלומר ואי תימא יותר טוב שיהא הטוב גנוז לעה"ב דשכר מצו' בהאי עלמא ליכא לז"א לעולם אנו צריכים לטובה זה שיתגלה שאם אינו מתגלה יבא ח"ו חרבן ושממה מזה וז"ש דעל דטובך גנזו בגווך יטבעון תרעי וכו' שאם הי' מתגל' הטוב שבו ויתישר מעקמומיתו ומסתימתו ותחזור להיות ל' יורה המשכת הטוב והשפע ולא יהיה חרבן ח"ו, **וכד** תתחברון כלומר כל חד וחד מכם אין בה שום דופי כי הח' מורה על החן והחיים והחנינה והט' הטוב עכ"ז כשתתחברון ימשך וכו':

עאלת את הזי"ן וכו' ר"ל שהשבת מורה על חידוש העולם ובריאתו א"כ ראוי שתהיה ע"י ג"כ תחלת הגילוי. דאית בך קרבא וכו' לא אמר רשים בך אלא אית בך בעצם כי כשמזכיר זיי"ן הי לך זייני קרבא וכן צורת הז' ממש מורה שמה דאתחזי כעין קולפא וז"ש כגוונא דנון פשוטה שנראה ג"כ כעין קולפא ומורה זייני קרבא:

דאתון ברזא דשמי היינו שכל אות ואות משם בן ד' מורה כל השם כנז' בפי אחרי מות דף צ"ב וז"ש אתון ברזא דשמי ועם היות שכבר נדחה היו"ד להיותה אות משם יהוה

עכ"ז נכנסה הוא"ו להיות שהדחיה ליו"ד היתה לפי שהיא שירותא דשמא כנז' אבל וא"ו שהיא אינה ראשונה וז"ש דאנא את משמך וכו':
עאלת את ד' ואת ג' נכנסו שתיהם יחד כדי להיות להם פתחון פה לדבר שכל א' לעצמה אין להם קיום כנז' בפ' ויחי דף רל"ד ובפרט הד' שאין לה על מה לסמוך, אוף הכי יאות לן למברי עלמא כי אמרתי עולם חסד יבנה או ג"כ שמורות יחוד ג' יסוד עם הד' מלכו' ויהיה לעולם בזה רב טוב היות העולם נברא על ידם כדאיתא בפ' תצוה קפ"א וכד שמשא בסיהרא נפקא וכו'. ודי לכון למיזן דא לדא ע"ד שארז"ל עשיתי עמו היום בועז יותר משבעל הבית עושה עם העני וכו' וז"ש למיזן דא לדא שכ"כ גומל זה לקבל כמו זה להשפיע. וג"כ כי בהיות הספירו' משפיעו' בה והיא משפעת לעולם גם הספי' נשפעו' מלמעלה ממקור עליון ואם היא לא היתה מקבלת לא היו הספירו' מושפעו'.
עאלת את ב' וכו' את תהי שרותא למברי עלמא וכל האותיו' כלם יוכללו בך כנזכר לעיל באות ת'. עכ"ל הרא"ג:

דף ג:
א"ל קב"ה אלף אלף אע"ג וגו' לאפוקי שאין הכוונה שיתגלו הנמצאו' ממש ע"י שכבר נתן לאות ב' אמנם הכונה שאין לאות ב' שפע אלא מכח האלף וז"ש את תהא רישא לכל אתוון וכולם יונקים ממנה והטעם לזה אמר לית בי יחודא אלא בך פי' הם כ"ב בחינו' כ"ב אותיו' בבינה ונקודת המרכז שכל הבחי' מיוחדו' בה היא אלף והיא שורש לכולם והוצרך לשתף השורש עם הענף לפעול דהיינו א' עם ב', **דבך** ישרון כל חשבנין וא"א שנאמר ב' ואין לאלף סבתה וקודמ' לה עמה:
וכל ייחודא ל"ה אלא באלף שא"א לב' לקבל שפע ולהתייחד עם סבתה הקודמת לה להוציא הנמצאו' אם לא תהי' אלף קושרת ב' עם בחינה הקודמת לשתיהן וא"כ כל ייחוד' ל"ה לאות ב' עם הבחי' שבחכמה אלא באלף וע"י יקבלו כל האותיו' כדי שיהיו פועלו' באו' ב' פעולת העולם, ע"כ דברי האותיו' לפני הקב"ה: ומכאן ואילך דברי רב המנונא סבא לתרץ שאלותיו הקודמו' בריש דבריו עם הקדמה הזאת ובזה יתוקן למה באה אות אלף דהיינו א'לדי"ם עם היות הברי' באות ב' דהיינו בראשית עכ"ז צריך לאלף ופי' הענין ב' בכח אלף פעלה כך וכך ונכפלו בפסוק דהיינו "בראשית "ברא "אלדים "את משום דעבד קב"ה אתוון עילאין בבינה ותתאין במ' ובסוד יחודם אלו באלו נמצאו כל ההויו' כולם, בי חקל. שדה, מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב ובג"כ בית בית הכונה כי לפי שנכנסו האותיו' ע"ד תשר"ק נמצא שבי"ת עאלת קודם האלף ולהכי התחיל בבית בראשית. והוא רשים באלה מסטרא דא

ואבר מסטרא דא ונלע"ד כי מ"ש אבר מסטרא דא וגו' הוא חסד ופחד כנודע כי פחד הוא אל"ה ושם אחיזת אל"ה אלדי"ך ישראל עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:
גיליון. ועתיד קב"ה למעבד אתוון עילאין רברבין וגו' ב' קושיו' הקשה למעלה ראשונה היפוך האותיו' ב' בתחילה ואח"כ א' ועוד למה שני פעמים ב' בראשית ברא ושני פעמים א' אלהים את ולראשונה תירץ לפי שהאותיו' כולם נכנסו וגו' ובבית ברא העולם לכן התחיל בבית ולשנית תירץ לפי שיש אותיו' גדולו' שהם מעלמא עלאה שהיא הבינה ואותיו' קטנו' שהם מעלמא תתאה שהיא השכינה ועי' בפ' תרומה דף קל"ב ותדע מה ענין רברבי ומה ענין זוטרי הכל בבירור ולנן ב' פעמים בית ושני פעמים א'. ואומרו והכא אגליפי שית סטרין פי' לפי שהיא יש מאין עכל"ה:
והרא"ג כ' קיימא את **א**' א"ל קב"ה א' א', מה אנא אעביד תמן אולי רמזה בדבריה שלא רצתה ליכנס כדי שלא יאמר לה בך רשי' ארור כנז' בריש פ' ויגש לכך לא רצתה ליכנס:
ותו דהא יהיבת וכו' וא"ת והרי כל האותיות עם היות שראו הקודמות להם שנכנסו ונדהו עכ"ז נכנסו גם הם והטעם שכל א' אמרה אולי אני לא אדחה באומרי טענה זו א"כ גם את א' תבקש לה טענה אולי תתרצה לז"א ותו דהא יהיבת נבזבזא כלומר שאר אותיות יש להם פתחון פה לפי שעדין לא נתנה נבזבזה אבל אני אחר שכבר נתנה נבזבזא מה לי לשאול ולצעוק עוד אל המלך. את תהא ריש לכל אתוון רצה לשלם לה שכר אמרה לא יאות למלכא עילאה לאעברא נבזבזא וכו' לז"א לה אע"ג דאת ב' בה איברי עלמא ולפי זה הי' ראוי שתהיה ג"כ ראש לכל אתוון עכ"ז נתנה הבכורה לא' להיותה ראש האותיו':
ליתּ בי יחודא אלא בך לפי שבא' הוא רומז כל הספי' כנז' בתיקונים דף מ"א אית אלף דאיהו בדיוקנא דא י' לעילא ו' באמצע ד' לתתא כזה **א** הרי לך כל הספי':
ועתיד קב"ה למעבד אתוון רברבין ואתוון זעירין, גדולות בבינה. וזעירין במלכות ולרמוז זה כפל בב' זעירא ד"ברא אחר ב' בראשי' שהוא ב' רבתי ואע"ג דא' דאלהים אינה גדולה עכ"ז היא מעולה יותר וקודמת שהיא בשם אלהים מש"כ בא' שבא"ת וגם יש לה קדימה לה. אתוון מלעילא בינה: אתוון מתתא מלכות. וכלהו כחדא הוו מעלמא וכו' כלו' כל האותיות בין גדולו' בין קטנות הגדולו' יצאו בויכוח שכל א' מהם רצתה שיתגלה האצילות ו' קצות ע"י ואותיות קטנות יצאו בויכוח שכל א' רצתה להיות גילוי בריאת העולם והנמצאו' על ידה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וז"ש וכלהו כחדא הוו מעלמא עילאה וכו' עילאה גילוי האצילו'. תתאה גילוי הנמצאות:
בראשית ר' יודאי אמ' מאי בראשית וגו' הוקשה לו כי אם הכונה הוא קדימת זמן היה ל"ל בראשונ' ברא כדפי' רש"י וז"ש מאי בראשית למה לקח מלה זו לזה השיב ואמר כי

בראשית אינו פירושו קדימת זמן כי אם בשם המדה הזאת הנק' ראשית ברא הב"ה את העולם. דא חכמה דעלמא קיימא עלה ה"ג כלומר החכמה העליונה שבה מושרשות כל הנמצאות כד"א כלם בחכמה עשית וז"ש דא חכמה כלומ' זאת החכמה שכל העול' בה קיימא. עכ"ל הרא"ג:

דף ד.

אשתטח ר' חייא וגו' דהוה נהיר עלמ' בתורתו מקיים עלמא שלא נראה קשת בימיו. ארבעין יומין ממרע"ה למד והוא בסוד התשובה בינה **ם'** מרובעת רביעא על בנין. אחזיאו ליה בסוד הנפשות בעולם הזה על הקבר אלא שלא נתן רשות לעין לראות וחזיון זה נקר' גילוי עינים כאו' פקח את עיני הנער. גדפין וגו' הם מלאכים בעלי כנפים לרכוב עליה' הצדיקים:

מתיבתא דרקיע' הוא מקום מושב הרוחות ועלה ממקום מושב הנפשות לשם להיות נפש מאיר מן הרוח:

בכמה דזמין וגו' אפשר אחר מיתתם ואפשר דהיינו אחר התחיה שאז הצדיקים מאירים בגוף ונפש בהיותם מאירים ממש בג"ע, עאל הכא בלא כיסופ' שאינו חסר תורה ומעשים הגונים לו ואינו נכוה מחופתו של חבירו כאחרי' הנכנסי' בבושת ויות' זכאי ממנו מאן דקאי' וכו' דהיינו שמגין על הדור. וחמא דהוה עאל ר' חייא עצמו. ור' אלעזר בריה קם לכבוד ר' חייא. ואפשר שעדיין לא הגיע ממש ר"ש למטה ור' אלעזר קם לכבוד אביו שהקדימו כדי לקום מפניו ועתה נכנס ביניהם. עילאין טמירין וגו' היינו כח ההשגחה בתחתונים והם ז' עיני ה' שהם ז' מלאכים ידועים בשמות והם אורפניאל. תגראל. דנדאל. פלמיאל. אסימון. פסכאל. בואל, ובהם כח ז' ספירות וג' ראשונות נעלמות בהן וז"ש עילאין טמירין סתימין רמז לג' ראשונות הנעלמות בהן וכנגד עצמן פקחי עינא דהיינו כח ההשגחה למטה וז"ש אינון דמשטטן בכל עלמא והם סוד ז' גלדי עינא וג' נעלמים שהם בת עין ואור דנהיר וגו' כנזכר בתיקונים:

תתאין דמיכין בני העולם בשינת התענוגים והחומר. חשוכא מהפכאן לנהורא להשכים בלילות: מריר' למתיק' שמחים ביסורים ובעוני התורה: וע"י ההשכמה מהפכים המ' חשך לנהורא ע"י הת"ת: ומרירות הדין ממתקין אותו ע"י שסובלים היסורין: מחכאן בכל יומ' שאינם ישנים מחצות עד אחר התפל' שאז היחוד כנז' בפ' תרומה בההוא שמוש' דאדרא ע"ש: פקיד לאיילתיה בסוד הייחוד במ' הנק' איילת השחר, ואתייקר מלכא וגו' כדכתיב אני ה' הוא שמי וכבודי וגו' ולכך כתיב ועל פני כל העם אכבד היותו מתייחד בכבוד: או ירצה אתייקר בסוד העטר' שעטרה לו אמו כנז' בפ' אחרי מות: לית

ליה חולקא הכא היינו במחיצת ר"ש אמנם יהיה לו כפי מעשיו וזה טעם הכרוז הזה ממש להראות מדרגת החופה הזאת שבזכות זה זכו להארה זו מפני סוד ייחודם מלכות לילה ביום ת"ת זכו אל העלי' והיריד': ואו' מצפה דא בכל יומא שלא יחזור לישן בבוקר כמו שעושים רבים אלא ימתין כדי לייחד ליל' עם היום ואם ישן יפריד. אלין ואלין נחתין [בזהר שלנו הגי' אלין סלקין ואלין נחתין] כל הקוד' מחבירו מעולה מחבירו ולכך הם עולים מדרגה אחר מדרגה: מארי דגדפין מלאך מטטרו"ן כדפי' בתיקונים: מאחרי פרגודא שם מקומו בהיכל קדש הקדשים חוץ מן הפרוכת: מלכא מפקד וגומר ויש לסעד לשכינה בהשכמתם בחצות לילה אפילו בזמן הגלות דשכיבת לעפרא בסוד גלות שכינה: **ובעט** בעיטין סוד המשכת נקם הדין והשפעתו במדות: מרתתין וזעין היינו סוד הדין החזק הנשפע עליהם ורקיעים אלו הם בכסא הכבוד למעלה מהיכל קדש הקדשים כי ענין הכסא עולמות הרבה מאד כלולים יותר מעולמות המלאכים. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. אשרי העם שככה לו כלו' כי כך"ה עולה מ"ה ור"ל אשרי העם שמדת מ"ה שעולה כך"ה היא לחלקו. וכן תולה ארץ על בלי מ"ה: מתיבתא דרקיעא הוא ג"ע דלעילא מקום מושב הנשמות כי בג"ע תתאה הם הרוחין ולעילא נשמתין ולכן פרחין הרוחין ומתחברין עם הנשמות במתיבתא דרקיע דהיינו ג"ע עליון:
מאיך עינוי וגו' השפיל עיניו מלכסתכל בזיו פני הרשב"י ע"ה ונסתכל באורהיוצא מפני הרשב"י והולך למרחוק ולא נסתכל ממש בפניו. עכ"ל בקיצור:
גליון. מ"ש טעמין מריר' למתיקא זמ"ש פת במלח תאכל וגומר: ומ"ש מאן מנכון דמחכאן וגומר הוא מ"ש צפית לישועה ע"כ תקנו בי"ח ברכות כי לישועתך קוינו כל היום: ומ"ש אדהכי חמא כמה חברייי' סוחרני' וגומר כי האדם כמו שהוא בזה העולם קורא ושונ' בתורה כך זוכה ליהנות מזיו השכינ' בתור' עילא' שהיא מתיבתא עילא'. ומ"ש [מארי] דגדפין דהו' אתי והוא אומי אומא' וגומר גם אומ' בכל יומא דכיר לאילתא ר"ל שהכל תלוי בתשובה היום אם בקולו תשמעו ובעט בעיטין בההיא שעתא בש"ץ רקיעין כמנין שמים. עיכ בקיצור. ועי' בספר **אור הגנוז** בס"ד:
והרא"ג ז"**ל כ**' **ר**"**ש** נהירו דבוצינא נהירו לעלמין אנת בלי בעפרא כלומר אתה מת ואת' חי שמנהיג את העולם בתורתו שלמד כי כל מאמר ומאמר שהי' אומר כשזוכרין אותם שפתותיו דובב' בקבר ובזה הוא מנהיג את העולם. דהא ר"ש לא אתבלי בך דלא גרע מאחאי בר יאשי' כי מאחר ששפתותיו דובבו' בקבר לא יקרה בו שום בלוי ורקבון וכמ"ש ז"ל הצדיקים נפשם שבע' והם ישנים:

למחמי לר"ש או בחלום או שיתגל' אליו בהקיץ כ"ש רבי אבא אלא בכל זמנא דאתנהרן שמעתתא דיוקני' אתער קמאי ולכן ר' חייא היה משתוקק לזה וכן היה וזהו אחזיאו ליה בחזווא אבל מורי יצ"ו כתב בס' אלימה שהחזיון היה בחצר מות אשר שם משכן הנפשו': **אלפין** צייתין למילולי' היינו נשמו' הצדיקי'. כמה גדפין רברבין היינו מבחר עולם המלאכים וז"ש עילאין. חמא דמתהדרן אחר שאותן גדפין סליקו לון למתיבתא דרקיעא הי' חוזרין לג"ע התחתון שהוא משכן לרוחות והנשמ' יש לה מקום יותר עליון. ומשכן הנפש הוא בחצר מות שהוא מקום רוחני שמקשר עולם הזה בג"ע התחתון ולפי ששם בישיבה דרקיעא נתחדשו כמה חידושי תורה היו פניהם מאירים כאור השמש. אנפי צדיקייא אולי ירמוז כי כמו שהם היו מחדשים פנים הרב' בתור' כך הב"ה מחדש אור פניהם בכל יום מדה כנגד מדה. מאן דקאים בההוא עלמא כעמודא תקיף בכלא ללחום עם יצרו הרע. וחמא דהוה עאל הוא ר' חייא עצמו. והוה קם ר' אלעזר לכבודו וכן שאר הצדיקים שהם עמודי עולם או ראשי ישיבות שיש שם. מאיך עינך דסוף סוף הוה לביש מדא דהאי עלמא. עילאין טמירין נרא' שהם נשמות הצדיקים ואמר זה כי לפי שאמרו לר' חייא מאיך עינך לא תסתכל בההוא אור אמר לאלו שיסתכלו ויחמו אותו מתיקות האור כי הם כבר מתו ונזדככו והיו כדאים לכך:

תתאין דמיכין סתימין בחוריכון כלומר חורי עיניכם סתומו' וסגורו' בתרדמת עסקי העולם הקיצו ואמר בחוריכון כי מאחר שעינים להם ולא יראו בדברים הרוחניים כיאם בצרכיהם ובעסקיהם א"כ עיניהם אינן נקראין אלא חורים: די חשוכא מהפכן לנהורא שהם במעשיהם מהפכין מדת הדין למדת הרחמים או שמאירים ההלכה בפלפולם. וטעמין מרירא למתקא שמחים ביסורין ומתוקים בעיניהם:

דמחכאן בכל יומא שמחכים ביאת המשיח בכל יום או יאמר שהוא אותו אור שהב"ה מחלק לכל המשכימים כמ"ש בפ' בלק על פ' אשר הלך חשכים ואין נוג' לו ע"ש. פקיד לאילתא ואתקרי מלכא וכו' היינו מ"ש בזוהר בכמה דוכתי מלכא בלא מטרוניתא לאו מלכא איהו וכנזכר בפ' גדול ה' ומהולל כשהוא בעיר אלהינו וגומר וז"ש כשפוקד לאילתי' אז נק' מלך מצדה. מאן דלא מצפא דא שהוא מצפא לישועה בכל יום או מי שאינו מצפה ושומר לבקר אותו האור הנחלק למשכימים כנז': עמודין היינו ראשי ישיבות שבג"ע והחברים מקשיבים לקולם: מארי דגדפין מטטרון שהוא שר חיות הקדש וסנדלפון הוא שר העופות שהם מלאכים מעופפים שבעולם העשי' וזהו שנק' מארי דגדפין: בתלת מאה ושבעין היינו כנגד ג' ראשונות: ושבעין היינו ז' ספירות. רקיעין נר' שהם או בבריאה או ביצירה שהם לבושים לאצילות ולפי שבג' ראשונות יש בהם ריבוי

הבחינות והנמצאות והרחמים הפשוטים כנה אותם במספר יותר גדול תלת מאה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ד:

ואוריד דמעין וגומר ענין זה נתבאר בזוהר בכמה מקומות שם שתי מדות הדין גבור' והוד או גבור' ומ' והם דמעות בסוד הדין החזק שהבכיה כנוי לדין וז"ש רתיחן כאשא בסוד דין הגבורה החזק המתעורר מהבינה. וימא רבא הוא ים החכמ' וזה למתק הדין. והנ' שתי דמעות הם שפע הדין משתי מדות אלו שהקב"ה משפיע למטה כיון שא"א הייחוד מפני הגלות. ושר ימא רבא ממש מלאך ושר והוא מתקיים בסוד הדין לפעול הדין. וקדיש שמיה דהיינו סוד הקדושה לקבל השפע כאו' וקרא זה אל זה ומתרגמי' ומקבלין דין מן דין:

בשעתא דיתכנשון כדי שיתקבצו כולם אפילו אותם מעבר הים כדי שיפלו סביב ירושלם כאחד כענין מלחמת גוג ומגוג: בגין דכל צדיקא וגומר נתינת טעם לביאת המשיח והם דברי ר' חייא: רשימין אינון בשם כגון מתיבתא דמרע"ה מתיבתא דנורא מתיבתא דאהרן מתיבתא דרחימותא וכן כיוצא לכל שאר ישיבות:

וכל אינון חברין וגו' ואינ' עולי' אלא לישיב' שכנגד' ושם לומדי' הענין בקצר' וכאן מפרש ראש ישיב' להם מה ששמעו שם בקיצור וכן מפורש בזוהר במקו' אחר: וסתים [הג' לפנינו וחתים] אורייתא מפומייהו מכריע ביניהם לראות מי הטיב לדקדק ולפרש מה ששמע מלמעל' אמנם בא לישיבת ר"ש לא פסוק [אולי דצ"ל לא לפסוק כו'] הלכ' אלא בא לקבל העטר' לבד מפני שהוא מתעטר מן רישי מתיבתי בעיטרין עילאין והם סוד אור המאיר על ראשי הצדיקים ובהיות המשיח בישיבתם הוא נוטל מאורם ומאיר וז"ש ובההוא שעתא וגו': חזקי' ואחיה ור"ש להם יחס בסוד נשמתם וכן אמר בעת פטירתו ברירנא דוכתאי אצל אחיה השילוני: אלא מארי דגדפין אתי היינו מטטרו"ן. ולא למחתם שהרי לעיל קאמר דקב"ה איהו חתים וגומר אלא כדי להוליך את הדבר לפני הקב"ה והוא חותם: אזדעזע הים ואזדעזע לויתן שחשבו שהגיע העת כמו שנדר שרו של ים: מדא דההוא עלמא החומר ומכאן הכריח שלא היה בחלום וכיוצא אלא בהקיץ כנזכר:

דא הוא ר' חייא מכירו היה משיח בשם מפני שמכריזי' על הצדיקים יודעים במעשיהם בשם לא בראיה:

ויתכנש וגומר יודע היה שימיו לא ימשכו ולא ימי בניו שגם זה מכריזים שם אבל לא ידע עד כמה ור"ש היה יודע מדת ימיו ולז' השיב זמן אתייהיב וגומר: יהבו ליה זמנא שגלו לו סוד מדת הימים שהיו מעטים: זכא' חולקיהון וגומר על סתם מעלת הצדיקים: וזכא'

חולקי' שיש לו מעלה נוספת על מעלתם שהשווהו לחזקיהו ונאחיה במעלה ההיא: בר יוחאי כך עיקר שם הצדיקים בההוא עלמא לחדש מעלת אביהם וחופתם כענין פנו אתר לבר לואי. להנחיל אהבי י"ש הם אוצרות חכמה הנק' יש ולזה חכמתו רבה למאד ואין פוסק הלכ' בישיבתו אלא הקב"ה:

ר"ש פתח ואשים דברי בפיך וגו'. לאסתכלא [לפנינו הגי' לאשתדל] לעיין ולחדש אחר שהקב"ה אוהב החידוש והוא דבר גדול מעלתו וז"ש בגין וגומר. וכל מלה דאתחדש וגו' שיתחדש ממש וז"ש ע"י דההוא דאשתדל לא מה שכבר נדרש ונשכח ומתחדש ע"י והענין שיש באדם יכולת לחדש בתור' מה שלא נתן רשות למרע"ה לגלות ולפיכך עביד רקיעא: מפומי' דבר נש שצריך לבטא בשפתיו שאינו די בהרהור: ההוא מלה סלקא היינו אותיות המתהוות מפיו המורות על הענין עולים מעילא לעילא ממטה למעלה עד הגיע אל בחינת סוד ההתעוררות ההוא: קמי' דקב"ה במ' לפני הת"ת: ומלה דחכמתא וגומר הענין כי חדושי התורה יתחלקו לב' חלקים הא' הוא בפי' הפסוק שהתיבות הכתובות בפסוק יורו הענין ההוא וחלק זה מדרגתה במ' כנזכר וכמו רוב פי' הזהר. אמנם מלה דחכמתא הוא חידוש שאינו בפשטי הכתוב אמנם הוא בסוד הדרושים כענין חידוש יתחדש בהקדמות החכמה וזה יקרא מלה דחכמתא ויתעלה ענין זה על הקודם הרבה כי הוא סליק על רישא דצדיק ורוב דברי התיקונין הם מלין דחכמתא:

וכל מילין דעתיק יומין פי' דברים הנמשכים ממנו למטה כי חיות הנמצאות היא התורה כאו' וחיי עולם נטע בתוכינו: ואתחבר באינון מלין דעתיק היינו שרוחניותה עולה ומתדבק ברוחניותם והכל בסוד השתלשלות התורה ממטה למעלה וממעלה למטה העליה כדפי' והירידה עד היסוד שבבינה וז"ש ועאל בתמניסר שהם סוד ח"י עלמין והיינו עין לא ראת' וגומר והיינו שמעודרים הייחוד העליון בין חכמ' ובינ':

נפקי מתמן מבחינה זו ושאטין בבחינות עולמות אחרי' נעלמים שיש בחכמה ובינה: ואתיין מליין בסוד אור הייחוד אל הנעלמות מליין אור ושלמין בשלמות. ואתעתדו קמי עתיק יומין היינו בחכמ' לפני הכתר שכאשר מתייחדים חכמ' ובינ' הכתר משפיעם בסוד ההתעוררות זה: ארח היינו התעוררות העולה אליו: טאס להתפשט במציאות החכמה וסליק ליקח כח ונחית להתפשט למט' ואתעביד רקיע וגומר וכן כל מלה ומל' עביד רקיע בפ"ע אפי' כמה בכל יום ואין צריכין קיום כי כל א' וא' קיימין בקיומא שלים כדמסיק:

שאר מילין דאוריית' הם פירושי הכתובי' הם בבחינת המ' כנזכר לכך עושי' ארצות כדמסיק ולא ארצות הרבה אלא ארץ א' כדמפרש ואזיל והטעם כי הרקיעים הם סוד ו'

קצוות בדקות אמנם ארץ אינו אלא א' והכריח כן מהפסוק דלגבי שמים אמר חדשים לשון רבים ולגבי ארץ אמר ארץ חדש' לשון יחיד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כ' ומאינון דמעין קאי' וגו' פי' הרג לשרו של ים בבריאת העול' כמשז"ל בתבונתו מחץ רהב ובכל יום בעת נפילת דמעין אלו מחיה בהם הקב"ה להההוא ממנא וקם על רגלוי נהלל ולשבח וז"ש וקאי' וגו' ואתקיי' ר"ל וחי ולפי שסבת מיתתו הית' שלא רצה לבלוע מימי בראשית כשנא' לו יקוו המים וגו' כמשז"ל לכן עתה שב בתשובה וקביל עליו לבלוע וגו' בשעתא וגו' עכ"ל:

גליון. ומ"ש ואוריד דמעין וגו' דע שקודם שחרב ב"ה היה בא השפע מדרך ישר דרך הקו האמצעי וכשגלו הוא בא מצדיקי הברכה ושתי דמעות הללו הם נצח והוד שהם טוחנין מן לצדיקי' ועכשיו נקרא דמעו' שבא שלא כתיקון כל יום וכל יום קללתו מרוב' מחבירו ר"ל לחסרון השפעות שהעולם מתפרנס מתמצית. ומה שאמר קביל עליה למבלע כל מימוי דבראשית ר"ל מים הזדונים שהם שרי א"ה בזמן שגוג ומגוג יעל' למלחמ' לירושלם הם וכל א"ה עמהם וזהו סוד או' ויצא ה' ונלחם בגוי' ההם ר"ל שיעביר השרים של מעלה והם מתי' מאליהן: אדהכי שמע קלא ואמר פנון אתר וגו' צריך אתה לדעת שהצדיק שהוא עוסק בתור' יומם ולילה כשהוא ישן נשמתו עולה עד כסא הכבוד ושם רואה ומתענגת בשכר הצפון לצדיקי' בעה"ב מש"כ בנשמת הרשע שנשמתו נמשכת לסטר אחרא: ומ"ש דמשיח אתי דע שכנסת יש' נקראת ספר הזכרון שבו נכתב כל מעשה האדם ותורתו כדי שיזכה לחיי העוה"ב ומ"ש דקב"ה חתים אורייתא דר"ש עד וגו' מפני שתורתו היא תור' עילא' שהיא החכמ' וז"ש דסליק נהורי' עד רום רקיעא ר"ל עד מדת הכתר:

ר"ש פתח ואשים דברי בפיך וגו' כבר ידעת מה שביארתי לך בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו וגו' שהוא כ"ב אותיות שבצירוף אות' תי' חדש כל העולמו' וגם האד' שהוא בצל' ודמות צריך שיטהר אבריו ויכון לקראת אלדי"ו ויחדש בתורה חדושים שבה' מקיי' כל העולמות וכל זה אם תורתו אמת וז"ש עביד רקיעא חדא ר"ל מי שעוסק בתורה שבכתב אבל מי שחדש בחכמת הקבלה הוא מעלתו יותר גדולה וז"ש ומלתא דחכמתא דאתחדשת סלקא ויתבא על רישא דצדיק חי עלמין וגו' וסליקת לגבי עתיק יומין ר"ל עול' המחשבה והענין שכל מי שעוסק בעול' הזה בתור' בענין אסור והיתר תורתו עולה בג"ע דלמטה מקום דין ורחמים אבל מי שנתעסק בסודות הנעלמי' בתורת הקבל' תורתו עול' עד א"ס ושם נחקקת וז"ש לנטוע שמי' וליסוד ארץ וזהו אם תורתו אמת היתה בפיהו כשז"ל אם חכ' הוא ומבין מדעתו מוסרין לו ראשי פרקים והוא מחדש אבל מי שאין לי ראשי פרקים והוא מחדש דברי' שלא שמע ולא ידע מחזיר העול' לתהו ומוסיף

כח לסטרא אחרא: עכ"מ הגליון בקיצור: עוד מצאתי בגליון. והארץ החדשה אשר אני עושה וגומר. וכן דרשו בב"ר פ מ"ז אשר אני עוש' האמור באברהם שאפי' אותן הלכות שהקב"ה מחדש בכל יום היה אברה' יודע: ועל דא כתיב הוי מושכי העון וגו' העו"ן בגי' סמא"ל דהוא דכורא וכן להלן בגי' [בכת"י כתיב וכן להלן כ"ג כו'] עון דא סמאנ עכל"ה: **והרא"ג ז"ל כ' ואוריד** דמעין על דא. סוד הדמעו' הם שני מדות הדין כנזכר בפ' שמות שהם גבורה והוד שמתלהטין בדין ויורדין כמו פ' ירד למרכב' לים החכמ' שימתקו והכא אמר שמתלהטין אותם הדמעות על מעכבי הגאולה ונופלין לים החכמ' העליונ' שימתקו ומאינון דמעין מאותו כח הדין הנשפע קאים ההוא ממנא דימא שהוא יסוד הממונ' על המ' הנקרא ים שהוא הגואל כמ"ש מייתן מציון ישועת ישראל וגו': ואתקיי' היינו כי לאחר שהדין נמתק עומד בקיומו כי בעוד שהדין נשפע הוא קמוט וכמוס ובהתמתק הדין נמתח וזהו סוד הקמת הברית כדאית' בפ' נח והקימותי את בריתי אתך וגו': וינגבון מיא ויעברון בנגיבו שעתיד לעשרת השבטים ליבקע להם הים כימי צאתך מארץ מצרי' כנז' במדרש שיר השירים: וחתים אורייתא מפומייהו כלומר מאשר ומקיי' כל מה שאמרו בישיבות כלם: בתלת מאה ושבעין נהורין היינו בכל עשר ספי' והוא כי מאחר שהוא עוסק בסוד עשר ספי' אותן הסודות עולות עד למעל' למעל' וטע' המספר נתבאר לעיל: וכל נהורא ונהורא כל ספיר' וספי' היא כלול' מכל תרי"ג מצות: וסלקין ואסתחיין וכו' אלו התרי"ג סלקין ואתסחיין בנהרי אפרסמונא דהיינו בבחינת הבינה שמשם יצאה התורה במצותיה:

ואנא לא אתינא אלו דברי המשיח שמשבח לר"ש שהוא לא בא לחתום ולאשר ולקיי' תורתו כי תורתו וסודותיו הב"ה חותם ומאשר אות' שהוא יותר מעלה וכמ"ש בשיר השירי' שאמר אליהו לר"ש זכאה חולקך דמילי יכתבון על ידך ודילך יכתבון ע"י דעתיקא קדישא: אלא מארי דגדפין עאל הכא הוא מטטרון ונקרא כן כנזכר בפרקי היכלות לפי שקבע לו הקב"ה ל"ו גדפין מימין ול"ו משמאל והכונ' לומר אני לא נכנסתי כאן כי אם מפני שמארי דגדפין נכנס פה דהא ידענא דלא ייעול גו מתיבתי אחריתי אלא במתיבתיך ולכן באתי כאן שתודיעני מה אמ' לך מארי דגדפין:

בההיא שעתא סח ליה ר"ש ההוא אומא' ששמע למארי [נ' דצ"ל מאחורי] הפרגוד כמו שאמר לעיל. ואזדעזע ימא רבא היינו שעלת' קול הבכיה עד המלכות שהיא ימא רבא ואזדעזע לויתן הוא היסוד שהם הגואלי' חד משיח בן דוד ממלכות ומשיח בן אפרים בן יוסף ביסוד כנז' בתיקוני' דף מ"א: לביש מדא דההוא עלמא מלובש בחומר הגוף: זמנא יתייהיב ליה כדי שישלים נפשו בתורה ובמצות.

בראשית ר"ש פתח וכו' עביד רקיעא חד הכונ' הוא מדה כנגד מדה והענין כי התור' קוד' התחדש בה היא כמוס' וקמוט' בסודותיה וזה בעסקו בה ומתחדש בה מתפשטת מקמטיה ומאיר בה בתור' ת"ת אותה בחינ' הנוגעת לאותו הסוד שמחדש לכך עביד רקיעא חדא שאותו האור התורה שהיה גנוז וכמוס נתפשט וזהו הנקרא שמי' חדשי': דמלא דאוריית' אתחדש היינו פירושי' ע"ד הפשט זה אינה עולה יותר כי אם שמתעתדת קמי קב"ה כמין דורון: וקב"ה נטיל לה ונשיקי לה היינו שמוסיף בה הב"ה עוד תוספת קדוש' ורוחניות שמדבק בה התדבקו' רוחא ברוחא שהוא סוד הנ שוק שעושין בה דמיון הנשמה כי כשהנשמה הכשירה מעשיה בשעת פטירתה נשקין לה ועטרין לה לפי שהשל מה את עצמה במעשיה הטובי' כי על זה הובאה הנה ג"כ עושין לחידוש הזה כמוה כי נשלמה עוד אותה בחינת התור' כי נתינת התור' בתחתוני' היתי' לסבת כך שתתחדש ע"י בני אדם כי המלאכי' אין חידושן עולה כ"כ וזהו שדקדק באומרו אתחדש מפומי' דבר נש אדם התחתון ואינו דומ' זה לעוסק בתור' שכבר נתחדשה שזה אינו עושה כי אם שיחזור אותה בחינ' שהוא עוסק בה להאיר ולהזהיר אבל המחדש דבר שעדיין לא נתחדש נעשה מאותו חדוש ענן זה: ועטרין ליה בשבעין עטרין זהו שהב"ה מודד מדה כנגד מדה ומדה טובה מרובה שאפי' שזה לא חידש אלא פן א' בתורה מעטרין לו בע' עטרות שהם בסוד ע' פנים שבתורה שיוכללו באותו חידוש וז"ש ועטרות ה' בראשיה' וכו'. ומל' דחכמתא וכו' היינו חידוש סוד התורה זה יש לו עוד תוספת יתרון מחדוש ע"ד הפשט כי אותו שהוא ע"ד הפשט מתעתדת ונצבת לפני הב"ה כי אינו כל כך רוחני לשיתקרב תנף גבי קב"ה עד שהב"ה מתוך ענוותנותו נטיל לה ונשיק לה אף כי אינ' ראויה כ"כ. אבל חידוש שהוא ע"ד הסוד תכף ומיד סלקא ויתבא על רישא דצדיק חי עלמין שהוא סוד מן יסוד עולה סוד לגבי יסוד:

בשבעין אלף עלמין היינו מעלתה שע"ד הפשט הוא שמתעטר בע' עטרין וזה שט בע' אלף עלמין היינו שעולה עד הבינה שהוא סוד השביעיות. ואומרו אלף אפשר ירמוז למ"ש ואאלפך חכמה שסוד האלף היא בחכמה והיא אינה נפרדת מזוגתה בינה דאיקרון רעים כנודע וז"ש ושט בשבעין קשורה באלף ועולה עוד כסדר לגבי עתיק יומין דהיינו כתר עליון. ונתן טעם למה עלה כ"כ ואמ' לפי דמילין דעתיק יומין מלין דחכמתא אינון ועם היות שהחדוש הזה אינו כ"כ נעלם כאותן החידושים עכ"ז עולה לשם באינון רזין סתימין עילאין שנאמר בהם במופלא ממך אל תחקור ונכלל בהם ואתחבר בהם וזהו שסיים ואמר וההוא מלה סתימא דחכמתא דאתחדש כד סלקא אתחבר באינון מלין וכו' וסלקא ונחתא בהדייהו כלומר כשסודות דעתיקא עולות יותר ולוקחות שפע רב טוב

וכח ויורדות להשפיע בצנורותיהן גם החידוש הזה עולה ויורד עמהם. ועאל בי"ח עלמין דהיינו בחינות יסוד דעין לא ראתה אלהים הנעלמות המתקשרות עם הבינ: נפקי מתמן מיסוד ושחטן כולהו לוקח כל הבחינות כמנין שאמר בכמה דוכתי ושאטן לכל סטר וכז' אתיין מליין ושלמין שנכללו בכל הבחינות **ואתעתדו** קמי עתיק יומין אחר שנשלם החדו' הזה ונכלל בכל הבחינו' כלם אתעתדו בחברתה קמי עתיק יומין. וארח עתיק יומין בההיא מלה שלא יכלים חברו כההיא דפרש' שלח או לשם יוהרא או להתגאות קמי עמי הארץ שאם יש בה א' מכל אלו היא מסרחת אי נמי אי סני שומעני' שהרי אחאב וירבעם הרב' סודו' חדשו אבל חכמתם תסרח:

וניחא קמי' מכלא לפי שסודות התור' אין למעלה מהם כי אין שום מצוי מהמצות כלם שישתו' עמה לא לחנם אמרו ות"ת כנגד כולם. ואעטר לה בתלת מאה וע' אלף אחר שנכלל ע"ד כלל עתה בא להוסיף בה תוספת טובה שהוא עטר' שנתעטר בסוד ג' ראשונות וז' ספירות וז"ש בתלת מאה וע' אלף עטרין. ההיא מלה טס וסליק ונחית היינו טס לכל סטר וסליק ליקח שפע וכח ונחית כדי שתיעשה באותו כח רקיעא חדא כנז' לעיל מה הכונ' ברקיע וזהו שסיים עוד ואמ' שמי' חדשי' מחודשי' שעד עתה היתה קמוטה ועתה נתפשט ונעשה חידוש אחר. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ה.

עשיתי לא כתי' וקראם חדשים להורות שהעולם חדש ולא קדמון כדברי החוקרים. אלא עושה דעביד תדיר ואם הכונ' באו' חדשים על מה שעתיד לחדש עולמו כדברי רז"ל הי"ל אשר אני אעש' דמשמע להבא לז"א עוש' דעביד תדיר. ומשום דאפשר לפרש קרא הכי מפני תורתי ששמתי בפיך במה שאתה עתיד לעסוק בתורה היה סבה לרצוני לנטוע שמים מתחיל' ע"ד אם לא בריתי יומם וליל' וגו' לז"א שאם על השמי' הידועים קאמר הוה ליה למימר השמים בה' הידיע' וכן הארץ אלא ודאי שמים ממש כנז' לעיל:

א"ר אלעזר מהו וגו' בשעתא וגו" ראי' על קנאת המלאכים מהתורה וכן כאשר האדם מחדש דהאי מלה סלקא וגו':

עד דאתעביד פי' בעוד שהדבר עול' כדי שלא יקטרגו עליו ויבלבלו השמחה בהזכרת חובתו וימנעו אותם השמי' הקב"ה מכסה עליו וזהו לשון עד דאתעביד והיינו לנטוע שמים וגו' שאין צריך לכסות אלא בעוד שלא נעשו בידם לקטרג ולעורר על מעשה האדם אמנם אחר שנעשו אין בידם לקלקל ח"ו וז"ש מכאן דכל מלה וגו' וזהו ובצל ידי כסיתיך לנטוע יר' לכסות המעשה לפי שעה כדי שיהיה לתועלת' דהיינו לנטוע שמים וגו' כנז':

ולאמר לציון וגו' הכוונ' בא לפרש על מציאות קיו' העול' בתורה זו נוסף על מציאות אותם השמים החדשים כנזכר וז"ש לאתברכא וגו':

ואי תימא וגו' כיון שאני רוא' דמאן דכסיף למנדע אע"ג דלא ידע שבחא איהו כנז' בפ' נח א"כ ס"ד לאמר שיהיה בו יכולת לעשות כזה ממש לז"א דלאו הכי וגו':

וחדש מלין דלא ידע שלא על פי ראשי פרקים המסורים: איש תהפוכות הוא החיצוני נגד הת"ת איש ישר שבקדושה: נפיק להההוא מלה שנותן לו כח להתפשט ולצאת מגו נוקבא דתהומ' רבא. רקיעא דשוא להתייחד ע"י איש תהפוכות ואשת זנונים הרעים והרקיע זה להם במקום יסוד בקדושה. כיון דהאי רקיעא דשוא קאים דהיינו קשרו וקיומו ע"י השפעה רעה שהוא משפיע אשת זנונים הרשעה הבאה להתייחד עמו כנז'. וקטלת כמה אלפין כי כאשר הם מתייחדים הם תובעים הדין מלמעלה על בני אדם מעבירות שבידם והדין מתעורר והדבר מתרבה ואינו מבחין בין צדיק לרשע וקטלת כמה וגו':

עו"ן וחטא"ת [וחט"ה] הם פוגמים בת"ת ומ' בקדוש' והם [אולי דצ"ל נותנים כח] כח אל שכנגדם בחוץ:

מלה דאוריית' דלא ידעתין וגו' לא אחשוב שיהיה הכוונ' לצוות' שלא יחדשו בתור' דבר אבל ירא' היות הכוונ' על חדושי ההקדמו' והכנויים שבהם יושכלו דברי הכתובים שלא יוציאו מלבם מילין שלא קבלו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב ומתמן נפקת וקטל' כמה אלפין וגו' פי' כי דבר ומגפ' בא לעולם ומתים כמה אלפי' ורבבות וטסת כל עלמא ברגעא חדא כמשז"ל מלאך המות בח' ובשעת המגפ' באחת. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ואתעבירו ארצות החיים. לפי שבסודות התור' אמר דסלקין לגבי חי עלמין יסוד מוכרח הוא שפשטי התור' הוא במלכו' שהיא יותר מתגל' וז"ש ונחתין ומתעטרין לגבי ארץ חד שהיא המ' וקוד' סלקין שעולי' לגבי קב"ה ומשם לוקחי' ונוטלין אותן המלו' מציאו' שנעשו ארצו' החיים. אח"כ נחתין להתעטר במקום הרומז לפשט התגל' מלכו': ואתעביד כולא ארץ חדשה היינו כי מלבד מה שנעש' מעצמן של דברי' שהוא ארצות החיים כנז' נותן התחדשות בכל המד' כול' שנכללין אותן המילין בעצמ' ונעש' כל המציאו' כולו ארץ חדש':

עומדים לפני היינו מה שאמר למעל' גבי רזין דאוריי' ואתעתדת קמי קב"ה ולגבי פשטי אוריי' אמר קיימין קמי קב"ה וז"ש כלם בין מילין דסודות התור' (בין מילין דפשטין) שהם שמים חדשים ובין פשטי התור' שהם ארץ חדש' כלם עומדים לפני: דעביד תדיר מאינון חידושין כי בכל יום ויום מתחדשין חידושין ולכן נעשית תדיר שמים חדשים

וארץ חדש' השמים לא כתיב דהוה משמע השמים הידועי' והיה הכונה לומר שבעסק התורה מתקיימים ומתחזקים שלא ימוטו לז"א תוספת יתרון עוש' כי ממש עשייה ממש נעשי' מדברי תורה כנז' וז"ש לנטוע שמים חדשים וליסוד ארץ חדשה:

א"ל בשעתא וכו' כלומר יובן ענין זה במה שאירע למש' ע"ה: ולא יקנאון לגבי' כי לפי שרואים כ"כ יתרון אותו אור התור' שעול' להתעטר כנז' ויבואו ויקנאו בו: הה"ד ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמי' וגו' נתן הכרח למ"ש דחפי על ההיא מלה וכסי על ההוא בר נש מדסמיך קרא דובצל ידי כסיתיך סמוך ללנטוע שמים דהל"ל לנטוע שמים וליסוד ארץ ובצל ידי כסיתיך ומדסמיך ובצל ידי ללנטוע וגו' מורה שהכסוי הוא על האיש ועל הדברים עד שיבואו לכלל נטיעת שמים וליסוד ארץ וז"ש הה"ד ובצל ידי כסיתיך עד שבא הדבר לידי גמר שיוכל לנטוע שמים וליסוד ארץ:

מכאן דכל מלה וכו' כלומר לפי שבצל ידי כסיתיך תבא לתועלת גדול שהוא לנטוע שמים וליסוד ארץ. ואי תימא וכו' כלומר אחר שהמחדש חידושין יש לו כ"כ מעלה א"כ לעולם יחדש אדם חידושין אפי' ישתבש בהם אולי יכוין באיזה פעם דרך ישרה וז"א ואי תימא וכו' לא קס"ד דבר זה כי כמה רעות גורם זה. ת"ח דלאו אורחי' אורחי אורייתא כלומר דורש התורה בלי ידיעת ההקדמו' הצריכו' קודם שיעסוק בה אלא שמחדש הקדמו' ובוד' מלבו שיבושים ואומר שהפ' כיוון זה. וחדש מלין דלא ידע על בורייהון כלומר שהעוש' דבר זה אינו ריק כי אם יודע דבר מה ושמע שמועה אחת או הקדמה א' ולא קים ליה בגווה לידע אותה הקדמה בעצם על בורייה והולך ועושה ומוציא דרשו' של דופי מלבו על אותו מעט גרגיר חרדל ששמע: וא"ת כמה פשטים אנו אומרים עתה בזמנינו זה בכל פסוק ופסוק מה שלא שמענו ולא ראינו כתוב ומי יאמר לנו שהוא אמת וי"ל כי אנו יוצאים בעקבי רז"ל וע"פ הקדמותם אנו מייסדים הפסוק ואחר שאנו דורכי' בעקבותיהם אנו גורמים ליעשו' שמים חדשים וארץ חדשה כנז':

ההוא מלה סלקא שלא תאמר אם אינו מועיל אינו מזיק לז"א ההוא מלה סלקא ונפיק לגבי' וכו' איש תהפוכות סמאל מגו נוקבא וכו' הוא דירתו: ודלג חמש מאה פרסי היינו כנגד ה' ספירות דקדוש' מבינ' עד הוד אתפשט והוא מ"ש עץ החיים מהלך ה' מאות שנה וכנגדם בסטרא אחרא דלג באותן ה' מאה פרסי שהם כנגד ה' ספירות הקדושה ומקפץ בכל אותן הכחו' למהר הקטרוג:

לגו נוקבי' היינו נוקבא דתהומא רבה דאמר: ועביד בה. בההיא מלה: שיתא אלפי פרסי הענין שקודם שלוקח אותה מלה אין לו כח כ"כ כי אם כללו' חמש בלבד ומיעוט בחינותיהן עד כדי מאות אמנם אחר שלוקח' ואזיל לגו נוקביה נכלל בשית במקום חמש

ואלפי במקום מאות וג"כ קודם היה מדלג לבד ועתה טס כל אלו השיתא אלפי בזמנ' חדא בלי הפסק' בא וראה כמה כחה של עבירה זו ועליה נאמר צור ילדך תשי רחמנא לישזבן: **ת"ח באורייתא וכו'** כלומר יש לנו ללמוד מהב"ה ומה אם הב"ה עשה כל זה קודם דיעביד עבידת' בני אדם עאכ"ו. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ה:

פתח ר' אלעזר וגומר בשית יומין שהם ו' ספי' ברא קב"ה עלמא. ובכל יומא ויומא גלי עבידתי' וגו' עניינו שכל ספיר' וספי' ממש היתי' פועלת במ' שמוש' מה שהיא צריכ' לפעול ולא שהפקידו הספי' מזו לזו מחסד לגבור' ומגבור' לת"ת וכן כולם עד הגיע הפעולה למ' והיינו או' גלי עבידתי' ויהיב חיליה כי שתיהם היו בבת אחת ובענין א' וזה להכריח היות כל ספי' וספי' לעצמה ממש מאצלת פעולת' וז"א ויהיב חיליה בההוא יומא לא ביום אחר כנז':

אימתי וגו' יר' לא שיהי' גילוי הספי' מחסד בעצמה ח"ו וכן כולם בעצמם אלא ע"י המ' ועכ"ז הי' בו ביום כיצד שהמ' בה ו' ענפי' לו' ספירות וז"ש אימתי גלי עבידתי' ויהב חילי' ביומא רביעא' דהיינו מ' וקשיא לי' שהיל"ל ביומא שביעאה שהיא המ' לז"א כי מעשי בראשית הגשמי יוכיח והנסתר מתיישב וז"ש בגין דאינון תלתא יומין קדמאין שהם חג"ת פעולתם בלתי נגלית ע"י עצמן אלא ע"י זולתם וז"ש סתימין [וסתימתן] ולא אתגלו פי' שהם בלתי מתגלים ע"י עצמן אמנם פעולתם ע"י עצמן וז"ש כיון דאתי יומא רביעאה אפיק עבידת' שהיא הפעולה בעצמה וחילא כח המעמיד': דכולהו פי' כל א' לעצמו ממש בלי עירבוביא וענין זה ממש במעשה שמים וארץ וז"ש **דהא** אשא ומיא ורוח' שהם פעולו' ג' ימים כאו' ביום הראשון ורוח מרחפ' וגו' יהי אור היינו פעולות דקות וכן ביום ב' שמי' אש ומים הכל פעולות דקות בלתי מתגלות שעניינם נעלם ובלתי מתגל' לתחתונים אמנם גילויו [נ' דצ"ל גילויים] ע"י יסוד העפר שהוא נגד המ' שזהו תוצא הארץ וגו' שהם צמחים מורכבים מג' יסודות מתגדלים בקרקע ושם נרגשים ממש וז"ש דהא אשא ומי' ורוח' אע"ג דאינון תלת יסודין עיל' שהם חג"ת וכלהו תליאן ולא אתגלו עבידת' דילהון עד דארעא גלי לון כל א' לבדו וז"א כדין אתיידע אומנות' דכל חד מנייהו כענין דשאי הקרקע שהם קצתם חמים ויבשים מיסוד האש וכיוצא משאר יסודות וכן ע"ד זה השמי' וכל צבאם וכחם נודע וכח המזלות מהעשבים והצמחים. ואמר תליין כי אחר שבריאתם לא היה אלא לפעול בעולם התחתון לצורך האדם הנה קיומם ועניינם הי' תלוי עד היות הארץ ויסוד העפר פועל ודרך זה אל הספי' הנעלמות כנז' עד דארעא שהוא יסוד העפר גלי לון כנז':

עוד אפשר לומר אחר העיון בפ' תרומה בסוד ההוא אפריון. והענין שבלי ספק ו' ימים הם ו' ספירות שכל אחד ואחד אפיק עבידתי' וחילי' דהיינו סוד המעש' היורד ומשתלשל וחילי' המושרש שם במ' שדרך בו יושפע התחתון כאילן היונק משורשו והנה ג' ימים ראשונים הם חג"ת שכל א' וא' עוש' שימוש במ' ומוציא פעולותיו כדרך שהם כתובות בתורה ואותם הפעולות אינם יוצאות אל הגילוי והמציאות אלא ע"י הע' היא סוד הנקבה הזכר [אולי דצ"ל הנזכר] ביום ג' ממש דהיינו סוד הארץ יסוד העפר המוצ"א כח יסוד המים וכח יסוד האש וכח יסוד האויר ואין לה יום לעצמ' אלא היא נכלל' ביום ג' בענין שהיא שם יום רביעי לא ביום רביעי אלא יום ד' נכלל ונעלם ביום ג' ואז הוציא פעולות ג' ימים כנז' ועם היות שאמר ויומ' רביעא' אתגלי עבידתי' אין הכונה על הד' ממש אלא הד' הנז' הנכלל בשלישי שהיא המ' **אפיק** אומנותא דהיינו שכל מה שהיה נעלם בארץ שהם פעולות חג"ת הפועלים ע"י המל' הנכללת עמה' בכלל הפעולות היא מוציא' ונותנת התפשטות אל נה"י שהם ענפי חג"ת ולכך גלה פעולות ג' ימים ואפיק ג' אומנים התחתונים שיפעלו וישלימו פעולת העולם שאין העולם שלם אלא בגמר ג' ענפים הנז' ולז"א **ולבתר** יומא רביעא' היא המ' ד' לספי' ג' ימים שהיא נכללת עמו כנז'. אתגלי עבידתי' ותוצא הארץ וגומר לאפקא אומנא לאומנותיה דכל חד וחד דהיינו שהחסד מתגל' ע"י הנצח וגבור' בהוד ות"ת ע"י היסוד וכן ג' ימים דה"ו הם ממש גמר מעשי אב"ג דהיינו אומנא לאומנותי' דכל חד וחד. ואחר שיצאו דרך בה והארץ מ' ילד' אותם ירד' למט' מהם וכמו שהית' נכללת בת"ת ג' גם עתה נכללת ביסוד ג' דהיינו ה' דהששי. ועבדו שמושא בה ג' ימים אלו שהם ד' נצח תקן מעשה יום ראשון שהוא יהי אור נגמר בתליית המאורות ויום ב' היה מלאכת רקיע בתוך המי' ונגמר מלאכתם בה' ישרצו המים ועוף יעופף על פני רקיע השמי' וכן יום ג' ותראה היבשה [פי' וביום ו' תוצא כו'] תוצא הארץ נפש וגו' נמצאו אלו הג' מעש' הג' אומנים לאומנותי' דכל חד וחד והכל ע"י המ' שהיא רביעית לכל ג' ונכללת בג' ת"ת ויסוד ועכ"ז בין יומין קדמאין בין ביומין וגו' הכל תלוי בשבת הבא אח"כ שהוא סוד ת"ת ויסוד ומ' וז"ש שבת דמעלי שבתא דהיינו מ' ושבת דיומא ממש שהוא ת"ת והיינו את שבתותי ומלת תשמורו ירצה על ייחודם שלא יפרד ע"י חילול שבת וז"ש ליה לון פרודא:

ומהו ומקדשי תיראו. ירצה בשלמא אם נאמר את שבתותי על ו' ספי' ומקדשי על המ' שהיא מקדש ניחא אלא השתא דאמרת את שבתות דהיינו נמי במ' כנז' א"כ מאי ומקדשי: ותירץ ר' אלעזר כי מקדשי היא על המ' ולא על מציאות' ממש אלא על קדושת

שבת והיא בחינה בפני עצמה והיינו תוספת אור קדושה שהיא מתקדשת נוסף כשהיא נקר' שבת:

ומאי היא קדוש' דשבת: א"ל דא קידושא דאתמשכא עלי' מלעילא דהיינו שאחד שחל השבת נמשך לו בסוד היחוד קדוש' אחרת מלמעל' כנודע:

אי הכי עבדת לשבת דלאו איהו קדוש אמנם אחר ששבת נמשך קדוש' אחרת עליו והיינו את שבתותי ואח"כ ומקדשי א"כ שבת לאו היינו מקדשי: ור' אלעזר הא לא קשיא לי' דס"ל תרי גווני קדוש' נינהו א' קדו' דשבת בעצמו ונק' בשם שבת וקדושה זו ב' דשריא וגו': וההוא טייעא קשיא לי' כנז':

ור' אבא תריץ והכי הוא וגומר פי' כדס"ד מעיקרא דשבת אין בו כלל קדוש' אלא הוא שבת ע"י תוספת אור לא קדוש' אמנם אח"כ כיון ששבת היום יורד עליו ענין אחר קדוש' ממקום הקדש והכריח מפסוק אחר דקאמר וקראת לשבת ענ"ג שפי' שתמשיך לשבת זה המ' סוד "עדן "נהר "גן כנזכר בתיקונים: ולקדוש ה' שהיא קדוש' הנמשכת אחר ששבת היום כנז' מורה שהשבת שעליו העונג אינו אלא שבת לחוד וקדושת שבת לחוד וז"ש אדכר לשבת לחוד ולקדוש ה' לחו' הרי שבת הוא שבת בלי קדושת קדוש ה' ופליגא דר' אלעזר דס"ל דתרי גווני קדוש' נינהו כנז':

א"ל אי הכי מאן קדושה [נ' דצ"ל קדוש ה'] בשלמא לר' אלעזר ניחא קרא דקאמר וקראת לשבת ענג דהיינו קדוש' שבת ואח"כ קדושה [צ"ל קדוש ה'] שהיא תוספת קדושת הת"ת הבאה עליו דהיינו קדוש ה' דהיינו ת"ת דשבת היא קדוש' תתאה וקדוש ה' קדושה עילאה אלא לדידך דאמרת דקדוש ה' היינו קדושת שבת ושבת עצמו אינו קדוש א"כ מאן קדוש ה' שייחס הקדושה לה' לא לשבת וז"ש מאן קדוש ה'. ותירץ ואמר קדוש' דנחתא מלעילא ושריא עלי' ירצה לייחס מקום אשר ממנו נמשכה הקדושה מלעילא שהוא ה' ושרי עלי' על השבת דהיינו מה שאליו שמתקדש השבת על ידו והיינו ולקדוש ה':

א"ל אי קדו' דאיהי שריא וגו' יר' לדידך ר' אבא דאמרת כי שבת לחו' וקדושת שבת לחוד א"כ משמע דקדושת שבת הוא מכובד אמנם שבת עצמו כמו שאינו נק' קדוש לדידך ג"כ אינו נק' מכובד אם כן וכבדתו אמאן קא מהדר אי אקדוש ה' א"א שהרי הוא מכובד אי אשבת א"א שכמו שאינו קדוש אינו מכובד כי קדוש ה' וכבוד הכל ענין א': ור' אבא ס"ל דהכי קאמר וכבדתו אל השבת כמו וקדשתו דהיינו שיהי' קדוש ה' המכוב' שורה עליו לכבדו ולקדשו וזה דוחק דמאי וכבדתו הרי באים עליו. פתח וגו': מהרמ"ק זלה"ה:

גליון. אלא שבת דמעלי שבתא וגו' תרומה קל"ה ב' ובזוהר שיר השירים שבת דמעלי שבתא תפלה של יד שבת דומיא תפילין דרישא ע"ש בפסוק לריח שמניך וגו': ואומ'

ובקדוש' דאנן מקדשין תלתין וחמש תיבין וסליק כלא לשבעין שמהן וגו' תיקון כ"ד דף ס"ח א' ותיקון מ"ז דף פ"ז א' ופ' ויקהל ר"ז ב' וברמ"ה פ' פנחס דף מ"ה ב': ור"ת ויכולו השמים והארץ וה"ו שהוא תחלת שם בן ע"ב ובקדושא אית ביה ל"ה תיבין:

והרא"ג כ' אמר ר' אלעזר לר' אבא אנח להאי גברא. לפי שראהו שהיה רוצה להשיב ולידחק לז"א לו אנח כלומר אף כי יש לך תשובה להשיב אנח להאי גברא כי הוא לא דקדק כ"כ הפסוק כי אם לומר איזה חידוש עכ"ל הרא"ג:

דף ו.

לאנהרא אורחא הענין שסתם דרכים בחזקת סכנה הם ושכינ' היא מטרוניתא לשון שמירה היא נקר' שמירת הדרך לכך הם צריכים למושכ' בדברי תורה להאירה מת"ת שהוא תורה ע"י היסוד הנק' דרך כנודע ולא דברי תורה לבד אלא מלין דחכמתא דהיינו סודות התורה להשפיע מצד החכמ' העליונה אל הדרך הנז' וז"ש לאנהרא אורחא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב מאי מחלליה מאן דעאל וגו'. הנה ז' היכלי המ' הם והתחתון שבהם הוא סוד דרגא עשיראה שבמ' והיא כעגולה שהוא סוד אופן העגול דתמן סוד אופנים כמו שנבאר במקומו בס"ד. אמנם רבועא הם סוד היכל הרצון דתמן חיות הקדש מרובעות כנז' בפ' פנחס באר היטב. וגם החיות הם מרובעות כי הם ד' חיות הקדש וכל א' מהם יש לה ארבעה פנים וד' עינים כנודע והם בת"ת בהיכל הרצון. ומאלו ואלו השנים שהם המ' והת"ת הם היכל ראשון וששי הם סוד אופנים וחיות והם עגולא ורבועא והם שבתותי שבת תתאה ואמצעית' ואמנם הכסא שהוא הבריאה ששם נק' מקדש ראשון שהיא ג' ראשונות עם הבינה בהיכל שביעי והוא שבת עילא' כנודע כי ג' שבתות הם והנה זה היכל שביעי נק' מקדש שבת הגדול ועליו נאמר ומקדשי תיראו והוא סוד הנק' אנ"י שהוא עיקר הנקודה הנק' בת עין כי הם ג' ראשונות הנרמזים במלת אכ"י כנודע א' כתר נ' בינה י' חכמה. וכן הוא שם אי"ן כמו שידעת כי בזכר אין ובנקבה אנ"י וטעם הדבר כי הזכר ביושר חכמה על הבינה אך בנקב' בינה על החכמ' בסוד הוה"י ה' על י' ולכן נקרא אנ"י:

וזהו סוד אדנ"י כי ד' שבשם זה הם ד' רגלי המרכבה שהם חגת"ם ונכלל בהם כל הז' תחתונות כנודע ואמנם נשארו ג' אותיות אנ"י והם ג' ראשונות שבה ונק' נקודה טמיר' כנודע כי הוא סוד היכל שביעי הנה כי ג' שבתות אלו כולם הם בנקיב' בז' היכלותי' ולז"א את שבתותי תשמורו כי כלם הם בשמור היא הנקב' אמנם כנגדם יש שבתות עליונים בזכר והם סוד יסוד ת"ת וחכמה שבעלמא דדכורא והם נק' זכור וזהו שנז' לעיל

בסוף דף ה' ע"ב ובגין דעגולא ורבוע' וגו' כלילן תרוייהו בשמור וגו' ודי למבין: וסוד אני שהוא סוד הכסא שהם ג' ראשונות שבהיכל שביעי נתבאר לקמן אחרי דף זו ואני בתוך הגולה כרסייא קדישא דנפלת ההוא דרגא דאיקרי אני שהוא מקדש א' וב' ועיין שם: וענין ריבוי את שבתותי הם סוד מרכבת השכינה וחיותיה ואופני' שהם ב' אלפים אמה לכל סטר כי גם הם צריך לנהוג בהם קדוש' ואין להכניס' בימי החול והקליפות חליל' ודי למבין: וענין או' ומקדשי תיראו כי הלא ידעת כי אהבה וירא' הם רחימו ודחילו הם חכמ' ובינה ולכ"א ומקדשי תיראו. ודייק או' את שבתותי תשמורו כי עם היותם שבתות הרבה כולם הם במ' הנק' שמור גם אפשר כי קרא עגול' אל המ' כי היא נק' אות סמך וכבר ידעת כי היא מ"ם סתומ' וסמך (וכבר ידעת כי היא **ם** סתומה וסמך) והפרש אותיות אלו היא כי מ"ם סתומה היא מרובעת והיא מורה על היותה רוכבת על ד' חיות מרובעות אמנם אות סמך היא עגולה בסוד רכיבתה על האופנים כי משם ולמטה נסתם הכל כנודע כי שם הוא בחינ' התחתונה. ואמנם ת"ת עם קצוותיו נק' ריבועא דבגו עגולה כי רוכב על העגול' והיא לפני' ממנו ונק' ריבועא בסוד ד' רוחות מרובעות שבו הם ב' דרועין ב' ירכין הם ד' רוחות מרובעות שבו ות"ת הוא עילא ויסוד תתא הרי ו' קצוות מרובעות. ואמנם ג' ראשונות הם נקוד' סתימאה נק' אני כלו' אני היא עיקר ותכלית הכל ודי למבין. ואינון דדיירין ביה בהאי מגדלא וגו' פי' ההיכל שבו מתחברין ת"ת ומ' הנק' דל. או פי' מגדל הוא מ' מגדל עוז שם ה' כנז' בפ' בראשית דף ל"ז ע"ב וביה דיירין ת"ת ויסוד הנק' דל ואביון. עכ"ל:

גליון. פתח ואמר את שבתותי וגו' את לאסגאה תחום שבת דאיהו תרין אלפין אמין לכל סטרין:

דע שמדת שבת היא נקראת רשות היחיד ושרי האומות יקראו רשות הרבים מצורף לזה דע שכנגד ירושלם של מטה יש שם חלון א' שמשם ירד ההשפעה וגבילון שמו ומאותו החלון ירד השפע למטה ואין לשרי האומות לקרב אלא חוץ לאלפים לכל רוח בשביל שלא יחללו השבת וחוץ לאלפים אמה הם אוכלי' התמצית מאותו שפע שיורד דרך שם וזה טעם במצות שבת שיש לנו רשות ליצא אלפי' אמה לכל רוח ממקו' השבית' שהוא ג"כ מרשות היחיד:

ומ"ש שבתותי דא שבת עילאה ושבת תתאה וגו' ר"ל על מדת הבינה ועל מדת היסוד ודא שבת דמעלי שבתא היא כ"י: ומ"ש שבתותי דא עגול' ורבועא. דע כי עולם העליון יקרא בלשון עיגולא ר"ל נעוץ סופם בתחלתם ותחילתם בסופם והכל סתו' בלי גילוי עד העמדת האור בכ"י המגלה צורת כל הפנים בדמות כמו שתתגל' הנשמה היחידה

בגוף האדם שהוא הדמו' והריבוע הוא כ"י מפני שבה נתגלו ונרשמו כל הדברי' שהיו בעיגול וג"כ נקרא ריבוע' שהוציאה ד' רוחות שיש בה מזרח ומערב צפון ודרום שהם ד' ראשי נהרות שיצאו מהעיגול וזה לסיבת העמדת האור בה שהכל היה בסוד עגולה כנז'. וכשעמד האור נתפשט וחזר למעלה ולארבע פינותיה ודי למבין ועל זה נק' רבוע ודא הוא שבת דמעלי שבתא וזהו מה שרמזו עגולא בגו רבועא רהיט מפני שעולם העליון שהוא נייחא הוא שבת ואלו הם ו' ימי' העליוני' ועולם הרבוע שהוא מרכבת המשנה הם ו' ימי החול ועל זה ו' ימי' העליונים שהם בכח הנקודה הם בנייחא אבל ו' ימי החול הם בקצוות וצייר בשכלך כשתסבב הגלגל לא ירוצו בגלגל אלא הקצוות אבל הנקוד' אמצעי' אינה מסבבת אלא במקומ' והיא במנוח' והשבת שהיא דוגמת הנקוד' שכל ימי החול סובבים עליה אמר הקב"ה ששת ימי' תעשה מלאכ' וביום הז' תשבות והיינו סוד או' שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו וגו': ואו' **כף** לא בעא לאסתלקא וגו' אמר להם שאלתם לי למה אני גדול בחכמה ויש לי חסרון כיס אמר להם דרך חידה שהאד' שיש לו חסרון כיס בזה העולם לא בזכותא תליא מלתא וגו' כי הכ"ף שהיא מדת המלכות לא בעאת לעלות להמשיך לי עושר ממקו' העושר דלא בזכותא תליא מלתא וזה כי האד' נברא כאו' בצלמנו וכדמותינו בצלמינו שהוא עשיר והנה אות כ"ף אינה יכולה להמשיך לי עושר בעוד שאני בזה הגלגול שאם תעלה היא שהיא הדמות ישאר הגוף חרב וזהו שאמרה לא יכלה לאסתלקא אפילו רגעא חדא: וג"כ סמך שהוא רמז ליסוד שהוא הצלם שהיא סומך הנופלי' שהוא הדמות לא יכלה לאסתלקא לפי שאם יעלה הוא שהוא הצלם תעלה הנשמה: יו"ד אתא לגבאי לנחמני אמר לי אנא אתמלי מכמה טבין. ר"ל שהיוד שהוא רמז לעה"ב אמר לי שלא תחוש לצער של זה העול' שהרי יש לך שכר גדול בעול' הבא דאינון יו"ד שי"ן עילאה וגו'. ומ"ש **אתר** בית מותבי איהו טב ועילאה לגבאי וגו' ר"ל מגדל הפורח באוירא שהוא למ"ד וקב"ה הוא וא"ו והמסכנא היא כנסת ישראל שהיא הדל"ת הראה להם בדרך חידה שהיה שוכן בזה העול' בלו"ד ובעול' הבא שהיה שוכן במגדל שהוא היסוד שפורח באויר שהוא מדת הבינה הנק' אויר שבאותו המגדל שוכן קב"ה ת"ת וחד מסכנא מ': עכ"ל הגליון בקיצור. עוד מצאתי גליון וז"ל מרחוק דא נקודה עילאה דקיימא בהיכליה. בפ' תצוה ק"ף א' תמצא פי' נקודה דקיימא גו היכליה ע"ש. ואו' יוד עילאה ושין עילאה. יוד עילאה בחכמה עילאה ותתאה בחכמה תתאה ושין רומזת בקשר השלשה עליונות והשלשה האמצעיות והג' התחתונות וכן כתב הקנה ז"ל. ואו' קב"ה וחד מסכנא פי' בהיכל קן צפור שהוא מכוון כנגד כתר עליון אין נכנס בו כי אם הקב"ה והמשיח הנקרא עני ורוכב על חמור וכן מצאתי בדברי מגיד מישרים וכן

תמצא להלן בפי' מנהיר שרגין בהיכלא דמלכא משיחא דף ז' ב'. ובתיקון כ"ג דף ס"ז ב' ובתיקון כ"א דף נ"ב א' ובפ' בלק קפ"ו א' שרב המנונא סבא אחר שנפטר מן העולם היה נמצא עם החסידים הקדושי' ההולכי' בדרך והוה אזיל טייעא אבתרייהו. ואו' אמרו לו שמא דאבוך וגו' הראה להם שהיה בנו של רב המנונא סבא פתח ואמר ובניהו בן יהוידע וגו' מהגליון:

פתח ואמר ובניהו בן יהוידע וגו' כוונת השמועה בפי' בן יהוידע וגו' להורות על מציאות היסוד שהוא בן וענף מאותיות יה"ו דהיינו חב"ד ועל מציאותם בחכמה אמר בן יה"ו וז"ש על רזא דחכמתא ועל מציאות' בבינה אמר בן יה"ו שני וז"ש מלה סתימא איהו ועל מציאותם בדעת היינו ידע וז"ש ושמא גרם ידע שמורה על הדעת. ומציאותו בנגלה הוא יסוד מת"ת והיינו בן איש וגו' יר' ענף האיש הוא ת"ת ענף ממנו הוא חי דהיינו יסוד שהוא צדיק חי עלמין: רב פעלים מארי דכל עובדין ירצה כל דבר הנעשה למטה לפי סדר ההנהגה והשפע הנשפע ממנו על ידי שרשם אשר שם והיינו. וכל חילין דהיינו הויית הצבאות העליוני' ולז"א פעלים לשון רבי' ועם היות ששורש הכל למעלה ואין היסוד אלא מעבר לבד עכ"ז יתייחסו אל מקום מוצאם וז"ש **בגין** דכולהו נפקין מיניה וגו' ונק' רב פעלים יר' שבכל המתהוים ממנו הוא גדול שבכולם והיינו ע"ד שפז"ל בשם צבאות אות הוא בצבא שלו וז"ש אות הוא בכל חיילין דיליה רשים הוא וגו' והיינו רב שהוא גדול מכולם שאין כמוהו:

מקבצאל וגו' הכוונה לפרש מקבצאל על מקום אצילותו ואמר דרגא עילאה סתימא שהיא החכמה שאינ' מושגת אלא אל הבינה וז"ש עין לא ראתה וגו' והיינו א"ל דמקבצאל שמורה ג"כ על החכמה ולכך חסד בשם א"ל וקבץ הוא בבינה לשון קבוץ ואסיפה וז"ש דרגא דכולא ביה דהיינו בינה. מהרמ"ק זלה"ה: ועי' מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד: **והרא"ג כ'** לא תשאלון מאן אנא. היינו טעמא דמסיק לקמן דאמר לאו אורח דילי לאתגאה באוריית' כי הוא היה מצדיקי ג"ע ואם היה מגלה שמו היה נרא' כמתגאה שבא מג"ע ללמדם תורה, לאנהרא אורחא היינו תיקון השכינה בעסקם בתור' שהשכינה נקר' אורח ואלו הצדיקי' ג' כנגד ג' אבות ובעסקם בתורה היו מתקשרים בה ג' אבות העליוני' ומאירים פניה: אמר להם יו"ד עבד קרבא בתרין אתוון בכ"ף וסמ"ך וכו' אפשר לפרש כי כ' רומז למלכות שהיא כ' כסא. ס' היינו תפארת שכולל ששה קצוות כלולות מעשר הם ס'. יו"ד היינו יסוד שהוא המחבר שתי מדות אלו שהם ס' וכ' תפארת ומלכות וזהו שאמר יו"ד עבד קרבא בתרין אתוון כ' וס' לייחדם ושיתקשרו בשבילי וזהו בהדאי והענין כי כשהנשמה יורדת מלמעלה בזמן שמדת המלכות בפגימו כל אותם הנשמות יוצאות

רעועות וכל ימיהם מכאובים והולכים ודלים כנז' בפ' וישב ע"ש וז"ש כשיצאתי אני אם היו מזווגים הייתי נוצר בעת טוב בעת שמחה וזווג שהנוצרי' בעת ההיא כל ימיהם בעושר ובתענוג. ומאחר כי בזמן יציאת הנשמה לעולם כף לא בעא לאסתלקא שהיא מלכות לא היו לה מעשים טובי' מישראל לשתסתלק ותתזווג עם דודה שאינה יכולה להיות רגע א' בלתו. וס' לא בעא לאסתלקא וכו' ג"כ ת"ת מאחר שלא הראה מלכות מעשים טובי' הגורמים הייחוד לא בעא לאסתלקא בסוד הייחוד שמתעלה הוא בסוד תרין עטרין דירית מאבא ואמא לא בעא לעשות זה כי בזה היה סועד וסומך לאינון דנפלין שהם יסוד ומלכות כמ"ש ובאו האובדי' נאבדים לא נאמר וכו' ואם היו מתחברים כ' וס' ע"י י' דיסוד נעשה בצירופם כי"ס כ' מלכות ס' ת"ת י' יסוד המייחדם והייתי נוצר היינו יציאת נשמתי מלמעלה במזל טוב ובשעת זווג והייתי עשיר בכי"ס מלא ובהיות עתה כי לא נתייחדו הגם כי היסוד יו"ד עבד קרבא לא הועיל נשארתי עני כי נוצרתי בעת פגימו דסיהרא ובזה אני עני ומדולדל והולך כטייעא טעין בחמרי:

יו"ד אתא לגבאי וכו' כלומר אחר שראת' היו"ד שלא היה נעשה הייחוד כדי לעשרני אתא לגבאי יחידאי בלא הם נשיק לי וכו' אבל הא אנא אסתלק אתן לך חכמה גדולה לשתהיה חכם גדול בתורה והיינו יו"ד דיסוד מצד החכמ' ותהיה עשיר מופלג בחכמה ע"ד ר' חנינא בן דוסא וז"ש אנא אסתלק למעלה בסוד החכמה בסוד חוט השדר' בסוד המוח ואנא אתמלי מכמה טבין דהיינו סודות מצד שלש ראשונות ואתוון טמירין שהם סודות עמוקים בצרופי אתוון: או טבין מצד החכמה שמשם חסד הנק' טוב. ואתוון טמירין מצד הבינ'. עילאין יקירין מצד הכתר: ובתר כן איתי לגבך ואנא אהוי סעיד לך וכו' דאינון יו"ד ושי"ן שהוא י"ש שהם י"ש עולמות שיש לכל צדיק וצדיק שם תשיג העושר האמתי למהוי לך אוצרין מליין שהם י"ש עולמות שיש לכל צדיק וצדיק וזה יהיה לך ע"י סודות התור' ועסק התורה שתעסוק בה תשיג העושר האמתי ולא תשים לבך אל העושר המדומה. והנה עיניך הרואו' כמה סודות גלה האלהי הזה במליצתו המתוקה: ולא אמרית לכון דפקוד' דמלכא איהו עד דייתי דאהא טעין חמרי רמז להם שאפי' שיהיה לבעלי תורה עניות ודלות בעה"ז לא ישית לב כי יבא הוא והנה שכרו אתו ופעולתו לפניו וז"ש פקודא דמלכ' איהו עד דייתי עד שיבא הוא לשלם שכר טוב דאהא טעון חמרי כלומר עד שיבא שאהיה סובל העניות והדלות וטעין חמרי הוא כינוי לעניות והדלות. ולפי הגירסא האחרת עד דייתי ההוא דטעין חמרי פי' עד שיבא המשיח שהוא עני ורוכב ע"ח והראשון עקר:

טב ועיילא לגבאי כלומר טוב ומעולה הוא לדידי אבל לגבי אחריני לא: ואיהו מגדל חד היינו יסוד ואיהו דפרח באויר שמתקשר בת"ת שנקרא אויר: רב מצד הבינה ויקירא מצד החכמה ורמז שנשמתו היתה נשפעת ומתענגת משם בג"ע:

ואינון דדיירין ביה וכו' אפשר לומר שכל אותם שעשו מעשי' טובי' שגרמו הייחוד של ת"ת ומלכו' שהיא מסכנא כולם דרים שם כלומר נשפעים ומתענגי' משם ושיעור המלות כך הוא ואינון דדיירין ביה בהאי מגדלא הם אותם שזווגו קב"ה וחד מסכנא ולהיות שאני ג"כ עשיתי זאת ודא הוא אתר מותבי: או ירצ' מגדל הבינה דפרחא באוירא ת"ת וזהו מגדל הפורח באויר: קב"ה וחד מסכנא דהיינו ת"ת ומ' שעולים למעלה לבינה והיא היא העה"ב ומקו' הנשמות היא בכסא הכבוד שהוא היכל לבינה כנז' בתיקוני' אימ' עילאה מקננא בכורסייא והשתא אתי שפיר דאמ' לקמן וטמיר לי בההוא אתר דאמרית לכו שהוא מקום נשמות הצדיקי' שהם בכסא הכבוד. וג"כ אתי שפיר אומרו ודא הוא אתר מותבי שכשנפטרין נשמות הצדיקים חוזרות אל מקומם בכסא הכבוד: ועלינא מתמן וגלינא גרסינן:

אבל אבא דילי הוה דיוריה אפשר לפ' ולומר כי אגב אורחי' לאודעא להם שמיה שהזכיר נונא בתוך דבריו לרמוז שהיה רב המנונ' אע"ג שהם טעו וחשבו שהיה בנו עכ"ז נוכל לומר שרמז רמז עליון לומר שהיתה נשמתו מת"ת וזהו אבא דילי שהוא ת"ת ואתי שפיר הדרוש דובניהו בן יהוידע שהית' נשמתו מהיסוד כדמסיק הוה דיוריה בימא דהיינו בינה בסוד הסתלקותו שם בסוד הדעת: דהוה אסחר ימא רבא כלומר שהיה ת"ת נכלל שם בבינה בכל הבחינות: והוה דב ויקירא כלומר שהיה נכלל מהבינה והיינו רב וכן נכלל מהחכמה והיינו יקירא ועתיק יומין מצד הכתר והיינו שהיה הת"ת נכלל בג' ראשונות כשהיה מסתלק לשם להוציא נשמתו משם:

עד דהוה בלע כל שאר נוני"ן כלומר שהת"ת נוטל כל הנשמות מהבינה. ולבתר אפיק לון חיין היינו שמוציא' ע"י היסוד לעלמא דהיינו מלכות ומוציאם נכללי' בכל הבחינות והיינו חיין וקיימין מליין כל טבין דהיינו מג' ראשונו' שהם מחיים לכל העולמו' כלם:

ושאט ימא ברגעא חדא היינו מלכות ודוק שלא קראה ימא רבא כי לגבי בינה נקרא' ימא סתם והיינו כשת"ת משפיע בה בכל בחינותיה. ואמ' בתוקפיה כי הייחוד בסוד שמאלו תחת לראשי וגו': ואפיק לי כגירא בידא דגבר תקיף הכי גרסי' והיינו שהוציאו מהבינה כחצי' ביד גבור כי בשעת הייחוד שנתייחד ת"ת עם המ' הוציאו ת"ת מהבינה בסוד הזרע היורה כחץ: וטמיר לי בההוא אתר דאמרית לכו דהיינו יסוד דמתמן פרחין נשמתין

למלכות: והוא תב לאתריה היינו שהת"ת שב אל מקומו בבינה אחר הייחוד לחזור אל מקומו לבינה ליטול כח לעשות חיל ולייחד עוד ייחודי' להוצי' כמה נשמות לעול':
ושמא גרים היינו שנשמתו היתה מהיסוד כדמסיק וכן השם בעצמו מורה בן מי הוא שאמר שבניהו הוא בן יהודע יהוידע היינו היסוד שהוא המייחד יה"ו עם ה' וזהו שרמז במלת ידע שהוא מלשון והאדם ידע וענין זה בשמו ממש מורה זה שנקרא ב"ני"הו שזהו ב"ן י"הו י"דע: בן איש חי דא צדיק מפרש יותר שהוא בן יסוד חי עלמין: רב פעלים מארי דכל עובדין מפר' רב מלשון גדול ולא מלשון רבוי והיינו גדול ורבון הפעולות שמשם מיסוד יוצאים כלם. ה' צבאות כלומר נק' שמו ה' צבאות שהוא אות בצבא שלו שהוא אות ודגל בכל צבאותיו וזהו ממש שאמ' רב פעלים מארי דכל עובדין. רב פעלים מקבציאל האי אילנא וכו' היינו יסוד שאמר שהוא רב ויקירא מצד חכמה ובינה כנזכר לעיל עכ"ל הרא"ג:

דף ו:
דרגא דכולא ביה היינו בינה שהיא כוללת כל האצילות ומקבצת אותו ממקום למעלה מהחכמה והיינו א"ל הנזכר בסוף מלה וז"ש וכניש בגויה מגו נהורא עילא' **ובגופא** דהאי אילנא וגו' דהיינו הת"ת גוף ודאי ליסוד קיימין כל עלמין מציאותם בת"ת וכולם כלולים בו וע"י שורש מציאותם שבו כל חילין קדישין מניה אתזנו והיינו שכל שפע היסוד מהת"ת כנז' בענין שאצילותם והנהגת' מהיסוד כנז' ומזונם וקיומם מהת"ת **תרי** מקדשין וגו' דהיינו רוחניות שני הבתים סוד ה' עילאה וה' תתאה כנז' בזוהר קיימי בגיניה שע"י הת"ת משפיעם שפע קיום: ואתזנו דהיינו שפע מזונם: והורה על דרך חורבנו ואמ' כיון דאיהו אסתלק היינו סילוק היסוד מהמ' בסוד הו"י או"י כנז' בפ' אחרי מות אחר שהוא מסתלק גם מהספי' מסתלק השפע לסיבת העדר השפעתם למטה והיינו ו"י כנז' שם וז"ש ונגידו דהוה נגיד מלעילא על הת"ת להשפיע אתמנע ולפי שהוא המעמיד והמקיים וסלוקו גורם ביטול כביכו"ל הוא הכה לון וחרב וגו':
וכורסייא קדישא שהיא המ' שכסא שלה המקדש נחרב נפלה לארץ לעפר: והכריח כל הנדרש בפ' והוא הכה וגו' מפסוק ואני בתוך הגולה ופי' ואני מ' בתוך הגולה אמאי פי' לאיזה סבה ופי' ואמר על נהר כבר פי' לסבת נהר שהוא יסוד דנגיד ונפיק והיינו נה"ר כב"ר פירושו היה מקוד' ולא עתה וז"ש דפסיק מימוי ומבועוי דהיינו מקורו מלמעלה ולא אנגיד כדקדמיתא והיינו לשון כבר כנז': והנה בבית ראשון נתמעטה הטובה ולא מכל וכל שנשארה ביניה' חכמה ונבואה אבל בבית שני יבש מכל וכל וז"ש חרב בבית ראשון ויבש בבית שני שהוא יותר:

ובג"כ פי' על ענין מיעוט שפעו וסילוקו נתייחס לו שממש הוא הכה וגו' ופי' הכתוב ואמר תדע לאיזו סיבה נייחס לו שהוא הכה את שני אריאל מפני שבקדמיתא מאב דבשמיא וגו' ועל שם סילוק אותו השפע נייחס לו ענין זה וז"ש דהא בקדמיתא מאב דבשמיא וגו' ועל שם סילוק אותו השפע נייחס לו החרבן כנז' וז"ש אתחריבו בגיניה ובסבתו וכן ראוי שנייחס לו החרבן ממה שאני רואה שנתוסף רעה על רעה שלא היה מניעת הטוב' לבד שא"כ הי' נחרב הבית וישארו יש' על אדמתם בני חורין כמו קודם בנין הבית בימי השופטים ואינו אלא שכל נהורין דהוו בימי קדם נהרין ליש' אתחשכו לזה אני אומר והוא ממש הכה כנז':

ותו הוא ירד והכה את הארי בזמנין קדמאין יר' שפסוק והוא ירד קודם לחרבן קודם בזמן לפסוק והוא הכה וז"ש בזמנין קדמאין לא בעת החורבן אלא קודם חורבנו והכריח כן מלשון הוא ירד דמשמע בזמן המשכו וירידתו וז"ש **כד** האי נהר הוה משיך מימוי לתתא. וביאר סבת הריגת האריה קודם החרבן ואמ' כי הסבה שהיה המלאך יורד היה לסבה שהיו ישר' רצויים לפני קונם וז"ש הוו קיימין יש' בשלימו דדבחין והיו הקרבנות לכפר לכך היה המלאך יורד לקבל קרבנם אמנ' כאשר גרמו העונות ואין קרבנם של יש' מכפר נהרג המלאך ר"ל שלא היה יורד לקבל:

דיוקנא דחד אריה מצד החסד ששם פני אריה אל הימין כגבר תקיף מצד הגבורה פני שור והוא היה אוריאל פני אדם בעצמו כדמסיק שבלאדן לאו בכלל אדם אמנם אוריאל בכלל אדם דהיינו ג' בחינות אלו על גבי המזבח התחתון במלאך המעלה ריח הקרבן על גבי המזבח העליון מ' דהיינו שמתייחדים ג' אבות במ' כנודע: רביע על טרפיה אכיל קורבנין היינו רוחניות מצות הקרבן העולה ומייחדת ומקרבת הספי' העולה ע"י זה המלאך כדרך שעומדים המלאכי' להעלות תפלתן של יש' כנודע:

וכל כלבין היינו שהקליפות נכנסות בגו נוקבא דתהומא רבא שלא היה להם חלק משפע הייחוד כלל וכמו שסגולת הקרבן לקרב הקדוש' כך סגולתו לרחק הקליפות והיא סגולת המלאך הוא אוריאל לקשר ימין ושמאל בקדוש' ולרחק משם החיצונים כנז' בתיקונים והיינו שאם היה להם עון מקוד' והיה להם אחיזה להתפשט ע"י בעול' היה הקרבן מכפרו והם היו נכנסים ומתטמרין:

כיון דגרמו חובין ולא היה קרבנם רצוי והיה נדחה לכלבים:

איהו נחית סוד ירידת הנהר לתוך הבור: והוא סוד צינור שביסוד המושך כח ודין חצוני הנשפע מהגבור' אל בעלי הדין ומהם לקליפות וז"ש איהו נחית לגו דרגא דלתתא וקטיל

להההוא אריה כי כיון שנפתחו מקורי הדין נסתמו מקורי הרחמים והיינו הריגת אוריאל דהיינו סילוק חיותו ושפעו וז"ש דלא בעי למיהב וגו':

לתוך הבור לעינהא וגו' הנה הבור הוא הקליפה אין בו מים אבל נחשים וגו':

כיון דחמאת הכי שהרחמי' נסתמים והדין מתעורר אתתקפת לקטרג עליה' לעורר הדין יותר וז"א אתתקפת: ושדרת לחד כלבא וגו' הענין כי כל דבר שהוא רק מהקדוש' הם תופסים בו והיינו כלבא דנחית למיכל קורבנין להתחזק ע"י:

דלאו איהו בכלל אדם הוא סוד הקדוש' וז"ש רז"ל אתם קרויים אדם וגו':

ביום השלג הענין כי סוד גיהנם של שלג הוא קשה מגיהנם של אש כי הם נדונים מב"ד עליון ברוח צפון גבורה שמגליד את המים שבדרום ונעשה שלג ומסכימין ימין ושמאל אל הדין וז"א כי ביום השלג היינו ביומא דגרמו חובין ודינא אתדן לעילא בענין שימין ושמאל הסכימו להרע והכריח היות שלג דין מפסוק או' לא תירא לביתה משלג פי' המ' לא תירא לביתה שהיא בית יש' משלג שהוא הדין העליון בגין דכל ביתה לבוש שנים ויכיל למסבל הקרירות ברוב החמימות שמתמזג זה עם זה:

ע"כ רזא דקרא ירצ' שהכתוב מדבר ע"ד הסוד ואין סדר הכתוב מהופך כי סדר המדרגות נקט ראשונ' בספי' כנז' אח"כ במלאכים ואח"כ והוא הכה איש מצרי באנשים כפשטו ולא נקט סדר העניינים בזמנם שא"כ סדר הכתוב מהופך כי הכה איש מצרי הוא קודם להוא הכה ארי והוא הכה ארי' קודם להכה ב' אריאל:

ועל דא כתיב בתרי' וגו' יר' לתרץ מה ענין מרע"ה בחורבן בית המקדש ואמר כי כוונת הכתוב להודיענו די בכל זימנא דישראל חבו וגו' יר" אע"ג שמרע"ה חטא עכ"ז חטא יש' גרם לו כדי שיסתלק מרע"ה ומאור המאיר ע"י וז"ש איהו אסתלק יסוד הנמשך מת"ת ומנע מנייהו שאין הברכות נמשכות אלא ע"י ראש צדיק: טבין מצד החסד נהורין מצד הבינה וג' ראשונות:

דא נהורא דההוא נהורא וגו' ירצה נצוץ אור מאור הת"ת ובזכות מרע"ה היה מאיר לישר' ובהסתלקו נסתם אור זה והיה יהושע פני לבנה: ותמן אתייליד וגו' כאו' ותרא אותו כי טוב הוא כדפי' רז"ל דהיינו הכנת האב אל הבן לענין הנשמה הקדוש' ותמן אתרבי היינו מה שהוא מתחנך באור מעט מעט בזמן גידולו כאו' בענין המצרי גם האיש משם גדול מאד וגו' ותמן אסתלק היינו השגה המעלה מכל וכל ולזה ייחס המעלה הזאת בלשון איש מצרי ומה היא המעלה עצמה אמר איש מראה הכוונה על המ' הנק' מראה ואיש לשון בעל כלומר בעלה דמטרוניתא וגו' ואו' בארעא לאפוקי יעקב דהוא בעלה דמטרוניתא בההוא עלמא אמנם מרע"ה בארעא כלומר בהאי עלמא:

דא מטה האלדי"ם יסוד שהוא מטה המתייחד במ' הנק' אלדי"ם כי נמסר ג"כ בידו יכולת להנהיג היסוד לכל אשר יחפוץ והיינו ומטה האלדי"ם בידו להטותו לדין להכות מים לדם ולרחמים להוציא מים מסלע:

ובהאי חב בסלע הורה כי חטא בערך המט' ובערך הסלע וז"ש ובהא חב בסלע והיינו ויך את הסלע בערך המטה במטהו ולסבה זו נענש בשתים נגד מה שחטא במט'. נלקח מידו וז"ש א"ל קב"ה משה לא יהבית לך מטה דילי להאי להופכו לדין אלא לרחמים לא יהא בידך מכאן ולהלאה מיד וירד אליו בשבט שהוא הדין ודאי:

ויהרגהו בחניתו היינו בבחינת הסלע וז"ש על ההוא חובא דמחא בההוא מטה בסלע מת והיינו ויהרגהו ולא עאל וגו' ואתמנע נהורא והיינו ויהרגהו סילוק ניצוץ אור זה מעל יש' והוא ע"י שלא נכנס לארץ החיים שאם הי' נכנס לא הי' אורו מעולם נסתם מישר' כמו שנתבאר במקום אחר. שלשים שנה עילאין הם ג' ראשונו' כלולות כל א' מעשר:

דאיהו נטיל מנהון פי' עתה שנתעלם אורו הוא מקבל מהם ואנגיד מה שמקבל מהעליונות לתתא למ' אל התחתונים אמנם קודם העלם אורו היה הענין מנייהו הוה נטיל ואתקרב פי' הי' מקבל מג' ראשונות בעוד היותו למט' קרוב ומיוחד למ' והיינו מן השלשים דהיינו צריך שיהיו הם ל' דהיינו התפשטותם בעשר עד המ' הכי נכבד ומחבל שפעם למט' אמנם אל השלש' לא בא פי' בבחינת שהם ג' בלתי מתפשטות למט' לא בא פי' לא היה עול' אליהם וז"ש אינון אתיין לגבי' ויהבי לי' ברעותא דלבא הכוונה כי במציאות אשר לו למעל' ברצון באותו השורש הנעלם היו נמשכות למטה להשפיעו וזה מורה על טוב הרצון להשפיע ולא יצטרך לעלות ולתבוע ולשפוך שיחה ורנה עליו:

ואע"ג דלא עאל וגו' עם היות שאין הת"ת ממספר הג' אלא הוא מבחינת ז' תחתונות עכ"ז היה להם ענין זה להשפיעו למט' כנז'. וישימהו וגו' היינו סוד המשכת הת"ת בתוך המ' ששם רוח חיוני סוד הרוח העליון ת"ת שוכן בה כנודע:

דלא אתפרש וגו' להורות על תמידות הייחוד הזה כל ימי היות מרע"ה ולא היה לפרקים:

מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב:

ובג"כ הוא הכה את שני אריאל וגו' או' הוא הכה אינו חוזר אל קבציאל הנז' שהיא הבינה רק חוזר אל איש חי רב פעלים הנ"ל שהוא היסוד. וביאר כי הוא הכה ב' אריאל מואב והם סוד היכלא שביעאה מז' היכלות המ' הנז' פ' פקודי ושם הוא בית המקדש ראשון ושני עיין שם: וענין הוא הכה וגו' הוא כי ע"י מניעתו מלהשפיע בהם כביכול הוא הכה אותם: ועוד אפשר כי ב' מקדשים אינון בינה ומ'. ות"ת הוא שהחריבן והכוונה

כי כאשר גברו העונות לא היה עול' שפע מ"ן ממלכות ובזה נחרב מקדש ראשון כי כל העולמות קיימין במצות יש' ואז נמנע שפע הבינ' למט' ונחרב מקדש שני הוא מ' עכ"ל: **גליון. ולא אנגיד כדבקדמיתא וגו'** פי' דורש כבר האמור כאן מלשון כבר היה לעולמים והענין שכבר הי' ועתה נפסק וכן דורש בפ' לך לך דף פ"ה א' ושדרת לחד כלבא וגו' ברמ"ה נדפס בפ' בהר סיני ק"י א': ומה שמי' דההוא אריה אוריאל וגו' צו ל"ב ב' ובלק רי"א א' ולהלן כ"ג ב'. חנית דא מטה וגו' פי' חנית במ"ק י"ח וכן עולה מטה: אלין שלשים שנה עלאין וגו' פי' כח"ב בג' יודין: עכל"ה:

דף ז.

לית פרודא להון לעלמין פי' להון בערך עצמם בערך ת"ת ומ' דאצילות לית פרודא לעלמין ואם יש פירוד הוא בערכנו התחתונים כנז' בתיקונים: והוקש' לו לשון וישימהו ונודע שהייחוד הוא רוב פעמים מ' עול' לגבי ת"ת לז"א כי בחינת דוד דהיינו שירין ותושבחן שהשכינה משוררת לעורר אהבת הת"ת וז"ש ורחמין דסיהרא עביד לשמשא אינם לעלות היא למעל' אלא להורידו למטה וז"ש איהי משיכת ליה לגבה וזה ענין נחמד למאד יותר מעלייתה למעל' כי הוא דבר תמידי וז"ש למהוי דיוריה עם היותו מלך בהדה בהנהו אבני המקום כנז' בזוהר ויצא:

ודא איהו וישימהו דוד פי' דוד המשיכו למטה על משמעתו כנז':

זכאין דההוא עלמא אתיין. הענין כי הנשמה היא מבינה והתור' מת"ת לבוש אל הנשמה ובעת היות הצדיקים עוסקים בתורה בעולם הזה אותם הקולות מתהוים מהם אותיות רוחניות משתלשלות ממטה למעל' בסוד אבי"ע עד עלותם לג"ע מקום הנשמות כאו' חברים מקשיבים לקולך השמיעיני ואז הצדיקים מתלבשים בסוד אותיות התורה שהתחתונים עוסקים ומה גם אם הוא דבר שהם עסקו בו בהיותם בחיים ויורדים לעולם התחתון להשתתף עם הצדיקים למטה כדי שיהיה הייחוד שלים וזהו סוד מלאכים המוני מעלה שהם נשמות הצדיקים עם עמך יש' קבוצי מטה כנז' בתיקונים:

דא הוא רב המנונא הכירוהו ממה שידעו שהיה מת ובנו היה בחיים:

חמרי הם החמורים של רב המנונא סבא כנז' לעיל:

פתח ר' אלעזר ואמר מה רב טובך וגו' טובך לא כתיב יר' כי במה שאמ' טובך שייחס הטוב להב"ה הפליא בדקותו ועלייתו וכמה מן המעלות א"כ אחר שמלת טובך מורה על הטוב בלי חסרון א"כ למה הוסיף ואמר ר"ב טובך מורה על תוספות וזה דוחק וכי יש דבר שיתעלה על טובו של הב"ה וז"ש **ומאן** איהו דלכאורה דבר מתמיה: ותירץ זכר רב טובך יביעו יר' ממה שאמר הכתוב זכ"ר מורה על היסוד ודאי ואו' יביעו מורה על

המשכתו מלמעלה וסתם טוב הוא בחסד א"כ רב טוב הוא דבר שיתעלה עליו הא כיצד דא איהו ענוגא דחיי כי ענ"ג הוא סוד "עדן "נהר "גן שהם כתר חכמה בינה כנז' בתיקונים דחיי סוד קשר הבינה עם היסוד כנז' בתיקונים. או אפשר ענוגא דחיי דבר המענג החיים דהיינו סוד החיים מן החכמה וענוגם מן הכתר וע"י הבינה עלמא דאתי נשפע אל היסוד ושם נקרא רב טוב וז"ש לגבי חי עלמין דאיהו זכר רב טובך והכריח זה מן הפסוק הזה שאמר ורב טוב שהוא יסוד לבית ישראל שהיא המ' וז"ש ודא הוא ורב טוב לבית ישראל. או ירצה בג' פסוקים הם ג' בחינות אל רב טוב הא' מציאותו בג' ראשונות והיינו פסוק מה רב טובך. הב' מציאותו מן הבינה אל היסוד והיינו פסוק זכר רב טובך יביעו. הג' מציאותו מן היסוד למ' אל סוד הנשמות אשר שם ועל אלו נאמר ורב טוב לבית ישראל דהיינו מ' עם הנשמות נקראת בים יש' בענין שהכוונ' כדפי' קודם שנמשך מלמעל' אל היסוד ומשם אל הצדיקים: תו מה רב וגו' הכא אגליף רזא דחכמתא דהיינו שחצי הפסוק מדבר בענין המדות וחצי מדבר בענין רזין דהיינו הצדיקים העומדים בג"ע וירידתן למטה כדמפרש ואזיל:

מ"ה כמה דאתמר לעיל מ"ה במ':

ר"ב דא אילנא היינו ת"ת. רב מצד החסד ותקיף מצד הגבור' ונק' ת"ת רב סתם בגין דאית אילנא זוטא מיניה דהיינו יסוד שהוא כמו הת"ת בכל בחינותיו אמנם הת"ת איהו רב משום דעאיל לי' ברום רקיעין פי' הסתלקו למעלה מכל הרקיעים דהיינו חג"ת נ"ה דהיינו שעול' אל הבינ' שהיא רום רקיעים היא החכמ' הנק' רום השמים ומצד החכמ' נקרא רב שהוא עול' ומתגדל עליהם:

טוב"ך דא אור היינו משך זוהר הדעת כנז' בתיקונים וחזר ונעלם וז"ש אשר צפנת בגין דגניז לי' לצדיקייא פי' להמשיך ליסוד בבינ' כנז' לעיל והיינו הנמשך ממש לצדיקים כנז' לעיל:

פעלת דא ג"ע עילא' היינו שנמשך מהאצילות בכסא הכבוד ששם משכן הנשמות כדכתיב מכון לשבתך פעלת וכסא מכון ודאי הוי: פעלת לחוסים בך מלת פעלת משמש. עם מלת נגד בני אדם דהיינו ג"ע למטה משכן הרוחות דכל צדיקייא תמן קיימי ברוחא דהיינו הרוחין המתלבשין באוירין דג"ע וז"ש די יתלבש בלבוש יקר וגו' ופי' מלת נגד יר' הנגדיות והנוכח אל בני אדם דהיינו פרצוף הדיוקנא דבני אדם דהאי עלמא וז"ש ודא איהו וגו': וקיימי תמן בג"ע ופרחי באוירא וסלקי לגו מתיבתא והיינו ג"ע של מעלה. ואסתחיין וגו' היינו קבלת שפע הענג דהיינו טל עליון: אפרסמונא בסוד הבינ' דכיא

בסוד הכתר והט"ל בסוד יה"ו יורד מת"ת למ'. ולזמנין אתחזון וגו' היינו במדרגת נפש שהיא בעשיה:

פתח ר' אבא וגו' אע"ג דמנוח לא הוה ידע דע"ה היה כנז' בגמ' ונקיט קרא כפשטו אפי' על המלאכים ואינו ואנן חזינן וגו' כי מעלת הצדיקים היא גדולה ממעלת המלאכים ואתקיים בעלמא שנתלבש בשבילם: רזין דחכמתא פסוק את שבתותי ופסוק ובניהו ואפשר דבניהו דריש לי' במתיבתא עילאה ושדר לי' לבי המנונא כדקאמר לקמן והיינו דקאמר לעיל ואנא שמענא מאבא בניהו שהוא אב שלו בנשמה והשתא ניחא דשדר לרב המנונא:

שרו ענפין דאילנין וגו' הענין אפשר לומר כמו שיש שעשוע עליון בחצות לילה ע"י הרוחות כן יש שעשוע בתחלת הלילה אל הנפשות ואז הם פוקדות הקברות בסוד ועצמותיך יחליץ וכן מוכח בפ' בלק מאותם הנפשות שהניחו רשב"י כאשר העריב וכד נטי שמשא דהיינו שהגיע עת להעריב קודם מעט היו כולם מזדמנים לשעשוע הנעשה למטה ומפני שהוא בסוד נפש היו ממש אלו האילנות גשמיים מרגישים בדבר ושמא באותו הר היו איזה ענין קברות או אפי' לא יהיו קברות סוף סוף הגשם קרוב מאד אל סוד העשיה ולכן ממש הית' מתפעלת:

דאתבדרון ביני חייא כעין רב המנונא סבא וכיוצא בו שהם באים למטה ללמד תורה או לעשות נסים כנז' לעיל: לאשתעשעא וגו' שמא היא שעת עסק הלימוד עם ראשי הישיבות או שמא ליכנס לג"ע לעמוד בחצות להשתעשע עם העוסקים בתור' למטה בסוד חברים מקשיבים וגו': טינרי' תקיפין אפשר דהיינו ראשי הישיבות ממש שהם מפלפלים בעסק לימודם: מארי דגוונין ת"ת הכולל שש קצוות. מרקמא בציורין סוד כללות הגוונין אלו באלו כנודע: אצטוונא מ' מושב וכסא לת"ת: קול ה' ת"ת הבא לג"ע עם הצדיקים. מהרמ"ק:

והרח"ו נר"ו כתב. דסיהרא עביד לשמשא וגו' יסוד נקרא שמש כדפי' בפסוק והוקע אותם לה' נגד השמש נגד הברית: מתיבתא דרקיעא הוא מקום מושב הנשמ' שהוא ג"ע וג"ע תחתון הם רוחין ולכן פרחין רוחין להתחבר לעילא בנשמתין למתיבתא ולכן פרחין הרוחין: שובר ארזים לשבר הקליפות דהוא קרוב ללילא עכ"ל:

גליון לית פרודא להון לעלמין. נראה מכאן כי בכ"י שאינם מתפרדים לעולם ועיין גם בדף שאחר זה גם בדף ל"ו א' דהא קול מדבור לא מתפרשן לעלמין: ובפ' וישב קפ"ב ב'. ובפ' תרומה קל"ה ב' ופקודי ר"ל ב': ואחרי מות ע"ז ב'. וירא קי"ב ב': וק"ן ב'. ובחיי שרה קנ"ו א': ויצא קס"ב: ונראה דהיינו בזמנא דלאו איהי בגלותא ע"ש ובשמות ט' א' ותרומה

קס"ט ב'. עכ"ל: עוד מצאתי גליון וז"ל פתח ר' אבא וגו' מ"ש אינון דאתבדרון ביני חייא דההוא עלמא אתכנשן לדוכתייהו וגו' צא"ל שהכחות שהם מצד החסד יוצאים ביום והכחות שהם מצד הדין יוצאים בליל' ועושים שליחותם ואין מלכות נוגעת בחברת' וכאשר ינטו צללי ערב כל מאורי אור נכנסים והחמה שוקעת וכאשר יבא היום ברון יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלדי"ם שהם כחות הדין שנשברי' וחזרו ונכנסו לנרתקם ומ"ש הא מארי דגוונין מרקמא בציורים ר"ל שהוא היסוד שהוא מארי דגוונין מרקמא בציורין קיימא על אסטוונא שהיא כ"י שאינה שולטת אלא בלילה: עד כאן מהגליון בקיצור:

והרא"ג כ' תו מה רב טובך הכא אגליף וכל רזין אתכלילו הכא הכונה שהשם בן ד' כשעולה מ"ה הוא שמתמלא בעשר אותיות שהם כנגד עשר ספירות דהיינו יו"ד ה"א וא"ו ה"א [זה] שכיוון באומרו וכל רזין אתכלילו הכא: מה כמה דאתמר כלומר במלת מ"ה רומז השם שהוא כולל ימין ושמאל והוא באמצע וזהו שאמר רב מצד החסד ותקיף מצד הגבורה אם כן כל רזין אתכלילו הכא שכאן ימין ושמאל ואמצע: בגין דאית אילנא וכו' כלומר שזה מ"ה אמ' שהוא רב לפי שיש מ"ה אחר שהוא אילנא אחרא זוטא שהוא המלכות שכן היא נקראת מ"ה כמ"ש בריש הפרשה וז"ש ודא הוא רב: ואעיל ליה וכו' היינו שהדעת ת"ת עולה למעלה בחכמה ובבינה [אולי דצ"ל שהת"ת עולה עד הדעת למעלה בחו"ב. או דצ"ל שהדעת מעלה לת"ת למעלה בחו"ב] שהם ברום רקיעין ז' ספי' הבנין: טובך וגו' היינו החסד אור קדמאה וגנזו לצדיקים ושיעור הכתוב כך הוא אתה מ"ה שאתה רב ותקיף טובך שהוא החסד צפנת אותו ליריאיך שלא יהיו הרשעים בעה"ז נהנים ממנו ובאי זה זמן נהנים הצדיקים לז"א פעלת דא ג"ע דלעילא ששם נהנים מאותו אור הצפון והביא ראיה שהוא ג"ע העליון כאומ' מכון לשבתך מקום מושבך שפעלת אתה ה' וכיון מה שרז"ל ב"ה שלמטה מכוון כנגד ב"ה של מעלה אלא שסמך על המבין אף כי לא פורש: נגד בני אדם וגו' אמר שזה הג"ע של מעלה שאמרתי לך יש עוד ג"ע אחר למטה שהם נגד בני אדם ונקר' נגד בני אדם ע"ש שהצדיקים עומדים בדיוקנא דהאי עלמא כדמסיק: ופרחי באוירא אולי רמז סוד העמוד שעולים הנשמות מג"ע שלמטה לג"ע של מעלה הנק' מכון הר ציון וקראו אוירא ע"ש שהוא כלול מענן יומם ועשן ונוגה אש להבה כדאיתא בפ' ויקהל: ואמר וקיימי תמן וכו' הכונה לתת סדר לענין שאמר אותו טובך צפנת והיכן מתהנים ממנו בג"ע של מעלה שהוא פעלת וכנגד זה הג"ע העליון יש ג"ע למטה ובג"ע זה של מטה שהוא נגד בני אדם בדיוקנא דאדם קיימין שם הנשמות עד שמתבשלות ומתבסמות עד שעולות לג"ע העליון וכשרוצות לחזור לעולם להראות

לצדיקים נחתין ושראן לתתא וז"ש ולזמנין אתחזון. נגד בני אדם למעבד לון ניסים כגוונא דחזינא וכו':

אע"ג דמנוח לא הוה ידע שהיה עם הארץ כמ"ש רז"ל עכ"ז מאי דעתיה (מהר"ר **צמח** כך היה גרסתו ושלנו מאי עבידתיה.) ואתקיים בעלמא נראה שהגרסא ונתקיים בעלמא ופי' אין אנו כמנוח כי בראותו מלאך אלהים אמר אוי לנו כי מות נמות. אבל אנו זכינו לראות פני אלהים ונתקיים ונחיה בעולם ולא נמות לפי שהוא שליח מהשי"ת לאודעא לן. ואם הגירסא ואתקיים פי' חוזר לרב המנונא סבא כלומר היה לו קיום בעולם כלומר שנתלבש ועמד על קיומו וזה לפי שהב"ה שדרו לגבן שלא היה ראוי לעמוד עמנו כ"כ כי מלאך של מנוח לא עמד כי אם זמן אומרו השמרי נא ואל תאכלי כל טומאה וגו' והלך לו ולכך לא היה ראוי לאלהי הזה לעמוד כ"כ. אבל מאחר שהיה שליח מעם האל ית' שיגלה לנו רזין אלין א"כ נתנה לו רשות לעמוד בקיומו עד שישלים השליחות והשתא אתי שפיר שהביא ראיה ממנוח כי כמו שהמלאך נתקיים עד שגמר כל דברי השליחות ג"כ זה עמד [עד] שגמר שליחותו (עד) שגלה לנו אותן רזין עילאין:

ואמרי שירתא שיר המיוחד להם בסוד פרק שירה שמשורר כל נברא ונברא: בני אלהין קדישין היינו נשמות הצדיקים שבג"ע שבאים בין החיים לעשות ניסים כמ"ש ברב המנונא. שהם בוצינין בני מתיבתי. או ירצה בני אלהין היינו המלאכים העומדים בין החיים להצילם כמ"ש כי מלאכיו יצוה לך וגו'. אינון בוצינין היינו נשמות הצדיקים כאמור: טינרין תקיפין יר' מדרגה אחרת גדולה מנשמות הצדיקים אלו על אלו ואלו נקר' טינרין תקיפין פטישין רמאין כעין שאמ' לר' יוחנן בן זכאי פטיש החזק עמוד הימיני ואלו הם הראוויי' יותר לשמוע סוד הענין הזה:

הא מארי דגוונין היינו סוד התפשטות אור הת"ת שהוא כולל כל הגוונים חיוור וסומק וירוק כי לכן נקר' תפארת ששש ומתפאר בגוונין שלו: קאים על אצטוונא נר' מתוך הענין שאור הת"ת מתגלה בג"ע בסוד הייחוד עם המלכות הנקרא' אצטוונא והענין כי ייחוד זה בתחלת הלילה נעשה ע"י כללות כל הנשמות כלם בג"ע ועל ידם בא אור הת"ת אצל המלכות למתק הנהגת דיניה שהיא מחלקת לכל צבא השמים שהיא ממשלת הלילה ולכך באו כרוזין אלו שיתקבצו כל הנשמות כלם ואולי רמזו להם בהשמיעם את הכרוזין אלו כדי שידעו שרב המנונא כשנפטר מהם אולי היה סמוך לשקיעת החמה כי כן נר' מעט מתוך הענין שלא עבר זמן רב בין זה לזה וצריך הכרח: והוו אמרי קול ה' שובר ארזים רמז כי בסוד ייחוד הזה שהוא הקול ת"ת משתברים כחות הדינין וזהו שובר ארזים בבחינ' תוקפם ע"ד השאלה עכ"ל הרא"ג:

דף ז:

תרין עטרין וגו' כל סוד וסוד שהאדם יודע בתורה היא עטרה א' שהצדיק מתעטר בה בג"ע: בשעתא דחמא מיתתיה ואתקיים פי' כאשר נסתכל בענין מיתתו וקיומו אח"כ: אמאי אתקרי חבקוק שהוא שם משונה שאין לו גזרה: בתיבין אתקיים וגו' הענין כי השם כולו הוא רוחניות א' למעלה באצילות והתיבות ענפים לאותו האצילות למטה יותר והאותיות ענפים לתיבות למטה יותר ויש מבעלי המעשית שכתבו שתחת ממשלת כל שם ושם מהע"ב שמות ג' מלאכים ראשי שמותם באותיות השם והם ענפים אל השם לכך נמצא אל ע"ב שמות רי"ו ענפים וכח הענפים אינו ככח השמות עצמם לכך קיום הגוף ע"י הענפים והרוח ע"י התיבות השרשים וז"ש ובאתוון וגו':

וע"ר איקרי חבקו"ק שעול' כאותיות של ע"ב שמות דהיינו קיום הגוף שעיקר השם אל הגוף: והטעם כי האב החתים בו אלפא ביתא ביושר והאם אלפא ביתא בהיפוך דהיינו סוד א"ת ב"ש עולה ויורד לכך החתים בו שם זה שהוא עולה ויורד חציו ישר וחציו הפוך משלים כדפי' בפ' תרומה שממש סוד שם ע"ב ואלפא ביתא עולה ויורדת א"ת ב"ש וגו' הכל ענין אחד: רחמין על נפשי' שהיא ממלכות וע"י סילוק הספי' ממנה מצד חלוץ אותה הנפש היא נפרדת מהגוף ולכך כשראה שנסתלק' נפשו מגופו ראה שנסתלקו אותם הימים שהם החיים מבחינת נפשו שבמ' ועליה אמר פעלך שהיא פעולה שהב"ה פועל והיא מעשה ידיו: בקרב שנים הם הספירות העליונות שמהם החיים למ' ורצה לומר בקרב שנים שתהיה המ' כלולה עם הספירות ונכללת עמהם בקרב שנים תודיע וגו' אחר שפרט נפשו כלל אותה עם המ' והתפלל על המ' בעצמה דהא בהא תליא: נפל על אנפוי זהו ענין ההתבודדות לדבק הנפש במקום הנרצה ואין ידיעה ולא חסידות לענין זה עתה ואפי' לא נדע מהו: מעקר טורין בסוד הפלפול והיינו עוקר הרים והוא סוד ייחוד הר למעלה שהיא הר המוריה: מנהיר שרגין הם ז' ספירות ע"י עסק הסודות: שבבין שכנים. היכלא דמלכא משיחא נק' קן צפור:

בראשית ר' חייא פתח ראשית חכמה וגו' הענין שמלת ראשית יורה על תחלת הדבר אמנם הוא קצת ממנו כמו ראשית עריסותיכם ראשית הגז. אמנם סוף הוא מקום אפיסת הדבר וענין אחר כאו' סוף דבר שהיא מלכות היא הכל שהוא היסוד. והנה נודע שהיראה אינ' מעצם החכמ' א"כ לא יצדק בה לשון ראשית וז"ש **בגין** דיראת ה' סוף חכמ' איהו ואינו מעצם החכמ' אלא הוא סוף מצר ליכנס אל החכמ' וז"ש **לאעלא** לגו דרגא וגו' ולזה יצדק בה לשון סוף מפני שפתח כניסה ממש אל החכמ' הוא מ' כאו' פתחו לי שערי צדק וגו' ונודע ששם י"ה הוא חכמה ואמר שבשערי צד"ק שהיא מ' יכנס להודות לשם י"ה.

וביאר הטעם מפני שזה השער לה' והוא פתח כניס' לכל שם יהו"ד כי בכניסת שער זה נכנסים לכל השם וז"ש **ודאי** דאי לא ייעול בהאי תרעא שהיא מ' לא יעול לעלמין אמנם הנכנס בשער זה שהיא המ' מאליו נכנס בכל השערים שכולם תלויים בו שהוא למטה. ולהמתיק ענין זה המשיל משל נאות ואמר למלכא דהיינו חכמה ועביד ליה תרעין שהם הספירות בסוד אור ישר ממעלה למטה בסוד השתלשלות המדרגות מעילה לעלול וז"ש אלין על אלין ולסוף כל תרעין עבד [אולי חסר תרעא חד] היינו מ' בכמה מנעולין הם סוד המדרגות שהם הכסאות וההיכלות אלו למטה מאלו וז"ש בכמה מנעולין בכמה פתחין בכמה היכלין הם המרכבות וכסאות וההיכלות אלו משתלשלים מאלו וז"ש אלין על אלין והכל נכלל בפתח זה הנקרא שערי צדק שער כולל שערים רבים:

כל מאן דבעי למיעל לגבי אם בסוד הנשמ' או השגה שבחוק האדם: תרעא דא שהיא מ' עם כלל המרכבות וההיכלות יהא קדמאה לגבי פי' יהיה שער הראשון אל הכניס' אל החכמ' ואחר שכבר בדקוהו בשער זה ונכנס לא יצטרך עוד בדיקה בשאר השערים וז"ש מאן דייעול בהאי תרעא ייעול ולא יצטרך עוד שיבדקוהו א"כ יפה הי"ל סוף חכמה יראת ה' שעיקר השער לאלא היא זו כנז':

אוף הכי כאן תחלת התשוב' פי' על דרך שפי' מלת סוף באותו ענין בעצמו יתבאר מלת ראשית וז"ש אוף הכי תרעא קדמאה לחכמה עילאה הנה לא אמר כדקאמר לעיל לאלא אלא אמר תרעא קדמא' לחכמה עילאה פי' לעצם החכמה ממש יראת ה' היא המ' והיינו ממש ל' ראשי' וז"ש ודא איהו ראשית והא כיצד במה שפי' הכתוב בפסוק בראשית דהיינו ב' ראשית ר"ל שתים ראשית ולא קאמר ראשיות אלא ראשית א' יר' שתים שהם א' וז"ש תרין אינון דמתחברן כחדא ואינון תרין נקודין דהיינו שני יודין של שם יאהדונד"י והיינו קשר וייחוד החכמה העליונ' עם חכמה תתא' זו ראשית לאור ישר וזו ראשית אל אור חוזר ופי' ענין שתי יודין ואמר ואינון תרין נקודין חד גניזא טמירא דהיינו יוד ראשונה של שם וחד קיימא באתגלייא היינו י' אחרונה דאדנ"י ובגין דלית בהו פרוד' כנז' שאור ישר מתייחד באור חוזר תכלית הייחוד כי ששה אותיות שהם בין זו לזו בשם יאהדונד"י הם יחודם ממש וכן ו' שבין י' לי' שבאות **א**' איקרון ראשית והיינו ב' והם ראשי' אחת:

מאן דנטיל האי פי' האוחז בי' של אדני דהיא באתגלי' נטיל האי שהיא י' של יהוד שהיא טמיר' שהכל א' תדע דהא הוא שם בן ד' ושמיה שהוא שם אדני חד בסוד יאהדונד"י והיינו או' וידעו כי אתה שמך דהיינו אדנ"י עם שם יהוד לבדך פי' מיוחד באחדות דהיינו לשון לבד יחוד והיינו שממש עצם החכמ' וראשית לה היא המ' וז"ש ראשית חכמה

יראת ה'. והנה קשה השתא דאמרת שבחינה זו מיוחדת עם החכמה א"כ קשה אמאי אקרי יראת ה'. ותירץ **בגין** דאיהו פי' מלכות אילנא דטוב שהיא המשכרת ע"י מטטרו"ן הנק' טוב והיא מענשת ע"י סמאל וע"ד שרי וגו': עוד נ"ל שיש טעות לעיל באו' בגין דיראת ה' סוף חכמה איהו אלא ראשית איהו לעיל' וגו' ושם תחלת התשובה והפי' כדפי' ממש בלי שום שינוי אלא שהכל טעם לראשית ופשוט הוא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תרין עטרין וגו' הם ב' פסוקים שפי' על ובניהו [אולי דצ"ל ואת שבתותי] כדלעיל. וקרא ליה חבקוק פי' בגי' רי"ו שיחייהו בסוד ע"ב שמהן וברי"ו אתוון דבהון הוא כי חבקוק בגי' רי"ו אותיות שבשם ע"ב וקרא ליה חבקוק וגו' וע"ד איקרי חבקוק:

גליון אשכחנא בספרא דשלמה מלכא וגו' צא"ל שכל העולמות באו בצירוף אלפא ביתות שהוא כ"ב אותיות כ"ב (ה) מוצאות כמו שאמר בדבר ה' שמים נעשו וגו' והאדם שהוא דוגמא שהוא עולם קטן נברא ג"כ בצירוף אלפא בית' שזהו צורת האברים וציורם וע"כ כשהנשמה עולה היא עולה רשומה בכ"ב אתוון ככתוב בפקודי רמ"ו א' וכשאלישע הנביא התפלל ואמר כעת חיה את חובקת בן המשיך לה מן אלפא ביתא דעלמא דנוקב' כמו שאמר את חובקת שרומז למאלף ועד תיו של כ"י וכבר ידעת שכ"י אין לה מגרמה כלום ועל [כן] הבן שהמשיך הנביא מכ"י לא היה לו חיים מפני שהיה מאילנא דמותא ועל זה מת ופרחו האתוון האותיות שצייר בו אביו כיון שראה כן אלישע שם פיו על פיו וגו' וחקק בו שם בן ע"ב ר"ל שהמשיך לו חיים מהשבע אבני הבנין שהוא עולם העליון ועל זה נק' חבקוק שכן עולה רי"ו בחשבון אותיות שם ע"ב: ע"כ מהגליון בקיצור: וע' מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' תרין עטרין נראה שהם שתי הדרושים שנדרשו חד דרוש את שבתותי תשמורו וחד פי' פסוקי דובניהו בן יהוידע. ואפשר כי בפ' דובניהו חציים הפסוק אומ' דורשני שאין להם הבנה אלא ע"ד הסוד עד והוא הכה את איש מצרי ומשם ואילך אפשר להיות כפשוטו ועכ"ז פירשו ג"כ ע"ד הסוד הרי לך תרין עטרין וז"ש דקא משדר לכו תרין עטרין כי בפסוקי בניהו בלבד הם תרין עטרין:

דחכם עדיף מנביא כלפי הרשב"י אמר זה כי הנביא לא היתה באה לו הנבואה אלא לפעמים ובהכנה גדולה אמנם הרשב"י בכל עת היה רואה בחלום ובהקיץ בפניהם וזהו דחמינא אנפייכו: דחיל ר"ש אולי מה דדחיל השתא ולא קודם כשראה בחלום כי חשב דחד סבא שראה היה חד מזקני וחכמי הדור השתא דסח ליה ר' אלעזר עובדא דחיל: אגליף עלוי בתיבין היינו שמות וה"ו יל"י סי"ט על"ם וגו' שהם שמות היוצאים מפסוקי

ויסע ויבא ויט כדמסיק ונתן הטעם אל הגליפה הזאת ואמר בגין דאתוון דאלפא ביתא שחקק בו אביו בעת ההולדה פרחו מיניה שאלו אותיות האלפא ביתא הם מקשרים הנשמה בתוך הגוף כנזכר בספר יצירה ואלו פרחי מיניה ואילו יחזור אלישע להחקיקם אלו אותיות אלפא ביתא מהאותיות שבעצמותו כי לכך שם פיו על פיו וגו' אולי יחזור ויתיר הקשר ולא יועיל לכן הוצרך ליותר קיום והעמדה לחקק עליו שם בן ע"ב:

ואתוון דאלין ע"ב שמהן אינון מאתן ושיתסר היינו כי בכל פסוק ופסוק מג' פסוקים ויסע ויבא ויט יש בו ע"ב אותיות וג' פעמים ע"ב עולה ריו"ו כמנין חבקו"ק ולכן נקרא חבקוק ע"ש חקיקות שמות אלו היוצאי' מויסע ויבא ויט שחקק בו אלישע כדי לקיימו בקייו' עצמי וז"ש וכלהו אתוון אגליף ברוחי' ונר' לגרוס אלישע ולא גרסי' דאלישע ופי' וכלהו אתוון אגליף ברוחיה דחבקוק והמגליף הוא אלישע בגין לקיימא ליה וכו' ואם הגירסא היא דאלישע פירושו שיש לשאול מנין לו לאלישע חקיקות ע"ב שמות אלו ברוחו לשיעשה הוא לחבקוק והרי בעת הולדת אלישע היה די לו בחקיקת אלפא ביתא כשאר בני אדם א"כ מנין לו לז"א וכלהו אתוון אגליף הב"ה ברוחו של אלישע אע"ג כי לעצמו לא היה צריך אמנם הוצרך בגין לקיימא ליה לזה החבקוק וטעם שלא הספיקלזה החבקוק אתוון אלפא ביתא שחקק בו אביו דפרחו מיניה כנז' לעיל הוא לפי שאלפא ביתא זה היה ממדת המלכות והוא נקר' אילנא דמותא כי רגליה יורדות מות ולכך התפלל הוא בעצמו בקרב שנים עליונים שהוא אילנא דחיי יהון חייו כלומר שנשמתו תהיה אחוזה למעלה באילנא דחיי כדמפרש ואזיל: וקרא ליה חבקוק וכו' שע"כ לא היה שמו אלא חבוק עתה שנעשה חבוק אחר שחבקו הוא ועוד הע"ב שמו' העולות במנין חבקו"ק נחקקו בו עתה מחדש עתה קראו חבקוק וז"ש שמא דאשלים לכל סטרין אשלים לחבוקין כמה דאתמר שהם תרין חיבוקין מאמו ומאלישע וכן נקר' חבקוק לפי דאשלים לרזא דריו"ו אתוון דשמא קדישא כמנין חבקוק כדמפרש: בתיבין אתקיימא וכו' אמר שהוצרך לעשות בו שתי חקיקות א' בתיבו' דהיינו וה"ו יל"י סי"ט וגו' והוא היה לאהדרא רוחיה וחקיקה שניה באותיות ו"יסע ו"יבא ו"יט העולות בין כלם ריו"ו כמנין חבקוק כדי שיתקיים כל גופיה על קיומיה ולכך נקר' חבקוק חבוק דנפשו וגופו כי הדביק גופו ונפשו של חבקוק ולכך וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו כי היה חוקק בסוד התיבו' וה"ו יל"י וגו' היה חוקקם בו והיה מתקשר בזה נפשו בנפשו פיו על פיו בענין נשוק לאדבקא רוחא ברוחא וחד דבוק דגופו על גופו זה היה באתוון לבדם כי לגוף די באות ואות לבדה אבל לאדבקא נפשא הוצרך אל שם בן ג' אותיות וה"ו יל"י וגו' להשפיעו מהאבות העליונים כענין והחוט המשולש לא במהרה ינתק: וע"ד איקרי

חבקוק כלומר לכך נקרא חבקוק דאשלים לתרין סטורין כמו שאמ' תרין חבוקין דאמיה ודאלישע ותרין חבוקין מאלישע לבדו חד חבוק דנפשא בתיבין וחד חבוק דגופא באתוון הרי לך תרין חבוקין וז"ש וע"ד איקרי חבקוק:

שמענא מה דהוה לי אולי רמז זה באומרו שמעך שהוא לשון וישמע שאול דהיינו פי' שמע ישראל מקבצת ישראל וזהו ג"כ פי' כנסת ישר' שמכניס לישר' בתוכה וז"ש שמעתי אותה שמעך ויראתי כי היא אילנ' דמותא כדמפר' ואמ' דלית חיין כלל וז"ש דאטעימנא מההוא עלמא ולכך דחילנא: בקרב שנים חייהו כמו חייו כלומר שיתקשר נשמתו באינון שנים קדמוניות שהם שש קצוות שהם חמש מאה שנין דאילנא דחיי אזיל בהו וכלהו חיין: תודיע להוא דרגא דלית חיין כלל ג"כ התפלל שתושפע מדת המלכות מאינון שנים וז"ש בקרב שנים תודיע מלשון וידע אדם את חוה כלומר תופיע עליה אור הייחוד ובסוד הייחוד תעלה היא בקרב אותם שנים ואז ימשיכו אליה רב טוב וחיין לכל העולמות ולשורש נשמתו הנשארה שם:

מעקר טורין וכו' אולי רמז כי כמו שהיה בעה"ז סיני ועוקר הרי' כן היה שם מפלפל בסודות התורה פלפול נמרץ כי כן התפלפל עם ר' אלעזר ור' אבא אצל את שבתותי תשמורו דלעיל וכן ראהו מנהיר שרגין דהיינו סיני שהם סודות התורה בפשיטות וזה היה בהיכלא דמלכ' משיחא כלומר בישיבתו: מארי אולפנין ראשי ישיבות: שבבין: שכנים.

בראשית ר' חייא פתח ראשי' חכמ' וגו' איהי לאעלא לגו דרגא תירץ כי אף שהיא סוף החכמ' העליונה היא נקר' ראשונה לעליה לגו דרגא דחכמתא עילאה. הה"ד פתחו לי שערי צדק וגו' הביא ראיה כי לפעמים הנשמה או התפלה העולה אומ' פתחו לי שערי צדק שהם שערים לצדק שהם נצח והוד ליכנס לפנים כמ"ש אבא בם ומשיבים לה אינך יכול לפי שזה השער לה' צריך שתכנס קודם בשער הזה כדי ליכנס לה' וז"ש דאי לא יעול בהאי תרעא וכו'. או יר' שהביא ב' ראיות מב' פסוקים מפתחו לי ומזה השער וגו': **למלכא עילאה וכו'** היינו החכמה העליונה דאיהו עילאה ועמיר וגניז כענין אומר' נקודה דטמי' בהיכליה דהיינו בינה: ועביד ליה תרעין היינו שש קצוות שכל אחד מהם הוא שער ליכנס לו. אלין על אלין היינו חג"ת על נה"י: עבד תרעא חד היינו מלכות בכמה מנעולים וכו' אפשר שרמז לג' מדרגות בי"ע וכנגד בריאה אמ' בכמה מנעולין שהוא נעול וסגור כענין שנז' לעיל בעיגולא וריבועא. וכנגד יצירה היכלון אלין על אלין, וכנגד עשיה בכמה פתחין והכונ' כי אף שהיא תרעא לאעלא בה עכ"ז ג"כ יש לה שמירות

הרבה וכמה פתחון וכו' א"נ ע"ד שכתב מורי נר"ו בפי' התיקונים שיש במלכות ז' היכלין נוקבון כנגד ו' קצוו' ויאמ' עתה חד תרעא בכמה היכלין:

ודא איהו ראשית כלומר זהו מלת ראשית שבתיבת בראשית. אמנם ב' של בראשי' אמר תרין אינון דמתחברן בחדא ואינון תרין נקודון דהיינו חכמה עליונ' וחכמה תתאה מ' שהם תרין יודון של יאהדונה"י ששתיהן נקראות ראשי' וקראן תרין נקודין לפי שאמ' לקמן וחד קיימא באתגלייי' וכדי שלא יראה לך שיש בה גילוי לכן אמר תחילה תרין נקודין כלומר שכפי האמת הם נעלמים:

ובגין דלית להו פירודא הוקשה לו כי לפי זה היל"ל ראשיות שהם תרין לז"א ובגין דלית להו פירודא איקרון ראשית חד ולא תרין: מאן דנטיל וכו' פי' מי שיכנס בהאי ראשית כאלו הוא עילאה וז"ש ראשית חכמה ולא אמ' ראשית לחכמה לרמוז כי מי שיכנס בהאי ראשי' כאלו נכנס בחכמה עליונה ממש: דהא הוא היינו החכמה הוא שמיה היינו מלכות. נמצא שהחכמה היא מלכות ומלכות היא חכמה דכלא חד וז"ש כי אתה שהיא חכמה ממש שמך שהיא המלכות שהיא שם ולבוש לכל האצילות וז"ש ה' לבדך כלומר אתה ושמך הכל א' לפי שכל האצילות כולו הוא "יהוה לבד שכל האצילות נחלק לד' אותיות "יהוה ומלכות היא ה' אחרונה והיא לבוש לכלם:

אמאי איקרי יראת ה' די לו שיאמ' ראשית חכמה יראה מאי ה'. ותירץ בגין דאיהו אילנא דטוב ורע זכי בר נש הא טוב והיינו ה' ואי לא זכי הא רע דהיינו יראת לכך אמר יראת ה' לרמוז לשתי בחינות עכ"ל הרא"ג:

דף ח.

ועל דא שרי בהאי אתר יראה. פי' יוחס אל בחינה זו שהיא בחינת ראשית בחינת רחמים שם יראה המורה קצת על הדין מפני שמתוך היראה גורם האדם שיהיה טוב כנז':

ודא תרע' פי' מלת ראשית חכמה יראת ה' ירצה פתח ליכנס לכל טובא דעלמא כי ע"י היראה גורם אח"כ היחוד דהיינו או' אח"כ שכל טוב לכל עושיהם לאותם שע"י יראתם גרמו ייחודם: ואו' תרין תרעין כן פי' בתיקונים יהו"ד מפתחות פנימיים אדנ"י מפתחות חצוניים. ור' יוסי פליג אדר' חייא ופי' שכל טוב בת"ת שדרך בו מתייחדים שתי יודין וז"ש **שכל** טוב דא אילנא דחיי כאו' טוב ה' לכל ויצדק בו שכל מפני שהוא מקבל מחכמה החיים העליונים וז"ש דא אילנ' דחיי ויצדק בו טוב כאו' טוב ה' לכל טוב בשלימות וז"ש דאיהו טוב בלא רע אמנם המ' נק' ג"כ עץ הדעת טוב כנז' בדברי ר' חייא אמנם יצדק בה ע"ד חיוב הטוב לבד לא ע"י שלילת הרע שהמ' פועלת ע"י הרע

כנז' לעיל אמנם בת"ת יצדק ע"ד שלילת הרע וז"ש ועל דלא שריא ביה רע כלל איהו שכל טוב שאינו פועל כלל ברע בסוד ה' למבול ישב:

לכל עושיהם היינו משך קו אור החיים מהחכמה אל הת"ת ומשם לנצח והוד ומפני שבחינת החכמה חסד כנה אותם בקבלת שפע זה בשם חסדי דוד ומשום דמלת עושיהם לא שייך באלו דלמאן עושים אדרבה הת"ת עושה אותם ולזה כנה אותם בלשון תמכין ונודע כי העוסקים בתורה הם מרכבה לת"ת ואין להם עשיה אלא דבור בעוד שהם עוסקים בתורה אינם עושים המצו' אמנם המחזיקים בממונם בעוד שאלו עוסקים הם עושים כמו השוקים המעמידים הגוף כן אלו מחזיקים מארי תורה וז"ש **ואינון** דתמכין אורייתא כביכו"ל אינון עבדין כדי לתקן המ' המתתקנת במעשה כי ע"י התורה יצא למעשה והיינו **ובחילא** דא בכח האור הנמשך דרך קו האמצעי אל נצח והוד תהלתו מ' עומדת שיש לה עמידה על התיקון הנאות שהוא תמידי והיינו כדקא יאות:

ר"ש הוה יתיב וגו' דכלה אתחברת וגו' היינו ליל שבועות שאז הכלה מתקשטת להתייחד ביום. ליומא אחרא כלו' ביום השבועות ביום ובלילו היא מזדמנת: גו חופה הוא אור מתאצל מלמעלה להעטיר הת"ת ומ' והיותה עולה שם יקרא כניסתה לחופה:

למהוי עמה פי' ע"י עסק התורה שהם עוסקים שכינה עליהם:

בתיקונהא הוא סוד אור המתגל' עליה ומאיר' כי ע"י ההארה ממקורות עליונות היא מתתקנת להתייחד ותזדכך ותשתוה אל הת"ת. מתורה לנביאי וגו' ובפ' אמור משמע שהעיקר הוא התורה שבע"פ שהם קישוטי הכלה ולזה צריך שימעט בתורה ובנביאים וכתובים וירבה בשאר כפי כח ידיעתו:

ועולימתא הם סוד ז' היכלות שהם מתייחדי' ונקשרי' יחד. ואתתקנת בהו בסוד נשמתם שבתוכה שמושכים לה אור ע"י מעשה הנז'. לא עאלת לחופה כי עיקר תיקונהא וסוד התעוררותה במיין תתאין הוא ע"י נשמתם: קב"ה שאיל עלייהו מפני שהיא אומרת תן לי בשביל בני והוא שואל ובודק במעשיהם ומריח ריח מעשיהם ומברך לון היינו שפע ליהנות בעולם הזה ומעטר לון בסוד הנשמ' ליהנות לעולם הבא:

רשימין וגו' היינו מציאותם בדיוקן דק למעל'. ספרא דדכורנייא יסוד הנק' ספר הזכרון וע"י הייחוד. שבעין ברכאן מז' ספירות. ועטרין דעלמא עילאה חלק עטרה של חתן וכלה כאו' צאינה וראינה וגו': אתתקנת היינו סילוק התיקון הנזכר מהתחתונים אליה ואחר שהיא מקבלת סוד רוחניות התורה שהם עוסקים בה אתערת לגבי מעלה לומר האירו בי בשביל בני שפעלו כך וכך:

ואח"כ ע"י זה מאירים לה אור מלמעלה וע"י אותו האור היא מתקשטת:

כמה אוכלוסין וגו' הכל נכללים בסוד קשר הייחוד בענין ההיכלות כנז' לעיל:
מחכאן הענין כמו שהיא מתתקנת מתורתם בלילה כך היא מתתקנת בתפלתם ביום ולכך היא מצפה וממתנת עם חייליה לכל אלו שהם מתפללים בתוך קהלות ישראל וצריכה להמתין עד שתכלה כנסיה אחרונ' שבא"י תפלתה ואז היא תתקשט בתפלתם. כיון דמתחברן כחדא יש' בתפלתם ומלאכים בקדושתם:
השמים דא חתן דעאל מה"א הידיע' דהשמים שהיא בבינה קא מייתי ראיה דאיהו עאל לחופה ואפשר שהראי' מאו' במזמור והוא כחתן:
אתפרשן בשמהן אין דעתי נוחה שיהיה דבר זה כפשטו אמנם נ"ל שיש נשמות לנשמות למעלה יורו על רוחניות לנשמות למעלה באצילות כי ס' רבוא רוחות הם מס' רבוא בחינות שיש בו' קצוות שבת"ת. וכן ס' רבוא נפשות לרוחו' ולנפשות הנז' והם בסוד ו' קצוות שבמ' וכפי חיוב אותם הבחינות מקיבוץ אותיות הקדושות שהם היכלות לרוחניות והיינו סוד שמות הנשמות ובענין אתפרשן בשמהן יר' שיהיו מאירים בהם בכל א' מהם כפי פאת נשמתו:
רב המנונא סבא אמר וגו' קשיא ליה בקרא מ"ק אי באכילה אי אפשר דהא כתיב למה יקצוף אלדי"ם וגו' ואי בדבור רע מאי להחטיא הרי בדבור רע עצמו הוא חוטא לז"א שהכונ' שלא יספר בעניינים המביאים לאדם להרהר במה שאינו ראוי והכוונה דבור טהור וז"ש **לא** יהיב בר נש פומיה למיתי וגו' שע"י אותו הדבור אף אם הוא טהור בא אל ההרהור ובא לידי קרי וז"ש ויהא גרים למחטי והשתא ניחא למה יקציף האלדי"ם על קולך שהקול בעצמו אינו קצף לפני הב"ה אלא מתוך מה שהוא מחטיא את בשרו קוצף על קולו שגרם לו הרע ההוא שגורם פגם שנדבקין הקליפות ביסוד ויונקים וזהו סוד קרי והלכתי אף אני עמכם בקרי שהוא יניקת המ' מהיסוד מהקרי וז"ש **ויהא** גרים למחטי לההוא ברית קדישא:
משכין ליה לגיהנם על זה ועל אחרות שאלו שמר הברית היה לו להב"ה דרכים אחרים לטהר אותו אמנם עון זה מושך אותו שם ושם נדון עליו ועל השאר **דומה** שמיה לשון דממה שאין לו פתחון פה אם האדם לא יפתח פיו וזהו אל תתן את פיך וגו':
ממנא על גיהנם מבחוץ וז"ש קאים על פתחא כי רהב הוא שרו של גיהנם בתוכו ממש. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. מספרים ומתנהרין כזוהרא דספיר וגו' הוא סוד חכמה עליונה הנק' ספיר כנודע והיא המאירה מקצה השמים בינה ועד קצה השמים מ' כנ"ל דף א' ע"ב והשמים הוא החתן ת"ת מקבל נהירו מן ההוא ספיר ואז גם הוא מספיר ומזהיר לחכמה

תתאה הנק' ספיר שהוא גוון תכלת או אפשר כי הוא בסוד היסוד כי גם הוא נק' ספיר בסוד לבנת הספיר והוא המזהיר מקצה השמים עד קצה השמים כנודע: כבוד אל דא כבוד כלה וגו' זה יובן במה שביארנו פ' פקודי דף רכ"א ע"ב כי מלת כבוד הוא בת"ת אך המ' לא תקרא כבוד כי אם בעת שתהיה כאור החמה ולכן ביום שבועות שמקבלת אור החמה כמ"ש במזמור זה לשמש שם אהל בהם ואז נקרא ג"כ כבוד: עכ"ל:

גליון תמכין דאורייתא וגו' ויחי רי"ט א': ר"ש הוה יתיב וגו' כבר ביארתי לך שיש' הם זוגא דכלה וכמו שהם מוציאים תורה עליונה מהמחשבה בפה כך התור' העליונ' הסתומה נתגלה בפה העליון שהיא כ"י עכ"ל:

והרא"ג כ' ודא תרעא לאעלא וכו' ירצ' אע"ג שהיא יראת ה' ויש בה בחינת טוב ורע וקשה בעיניך ליכנס בה מפני הרע לז"א אינך נמלט ממנה ודא תרעא לאעלא לכל טובא וזהו שער הכניסה. א"נ בזה יש ג"כ טובה. שכל טוב אלין תרין תרעין נצח והוד והכונה שהשואל ליכנס ואמ' פתחו לי שערי צדק נ"ה והושב לו אינך רשאי רק אם כשתכנס קודם בזה השער לה' וז"ש כאן ראשית חכמה יראת ה' קודם ותחלת כל דבר היא יראת ה' ואח"כ תכנס לשכל טוב שהם שערי צדק נצח והוד דאינון כחדא דקרא נקט לישנא דיחיד שכל טוב והיינו לעושיהם שהם המחזיקים אם התורה ממש הם עושים לאותם המדות ושיעור הכתוב שכל טוב שהם נ"ה יהיו פתוחים לעושיהם לעושי' אותם ממש או קיימי להשפיע להם. או ירצה תרין תרעין הם מלכות ויסוד שנקר' ג"כ פתח הגוף כנזכ' בזוהר וכוונתו להחזיר לשתפם יחד הגם שהזכירה באומ' יראת ה' חזר לשתפם יחד ואמ' שכל טוב וז"ש דאינון כחדא תרין דלא מתפרשן:

דא אילנא דחיי ת"ת ונקר' טוב ולפי שבכניסה שייך לומר בה טוב ורע כנז' לכך כאן אמ' שכל טוב בלא רע כלל. וז"ש דא אילנא דחיי ועל דא כלומר ועל זה השער הקודם שריא ביה רע. ויש נוסחאות דגרסי ועל דלא ואתי שפיר וכלא חד. ושיעור הכתוב כך הוא ראשית חכמה הוא יראת ה' שהיא עץ הדעת טוב ורע ואני קורא בה יראה לפי שיש שכל טוב ת"ת שאין בו יראה ואחר שתכנס בפתח זו הנקראת יראת ה' משם תכנס פנימה לכל עושיהם שהם נצח והוד הנקר' חסדי דוד שהם המשפיעי' החסדים לדוד והם נקר' עושיה' לת"ת ומ' הנזכ' ביראת ה' ושכל טוב לפי שנצח והוד מעמידים ומחזיקים הת"ת והתור' וג"כ נקר' עושי המ' (מוהר"ר **צמח** נ"ל שהכל תיבה אחת עושיהם) שהם שקתות להשביע הארץ הצמאה וז"ש בסמוך ובחילא דא כתי' תהלתו דהיינו כורסייא מלכות עומדת לעד **ואינון** דתמכין אורייתא וכו' נתן טעם למה קרא לנצח והוד עושיהם ואמר במשל כי בעולם התחתון כשעוסקים בתורה בעוד שהם עוסקים אינם עושים שום ענין

כלל אלא שאח"כ מאותו עסק נעשה שמים וארץ חדשים כנז' לעיל. אמנם המחזיקים בלומדיה בעוד שמחזיקי' הם עושים עשיה בעצם א"כ ראוי שיקראו נצח והוד עושיהם ששייך בהם בעצם לשון עשייה או יצרה שהעוסק בתורה בעוד שהוא קורא אינו עושה מצוה אלא אחר שלמד ושנה הוא עושה כאמור בגמרא גדולה תלמוד שמביא' לידי ממש' מש"כ המחזיקי' בה בעוד' מחזיקי' הם עושי' עשיה בעצם כנז':

ר"ש הוה יתיב וכו' דכלה אתחברת נקט לישנא דכלה דאיהי נכללת בתורה ונביאים וכתובים וכו' וכן נכללת בבתולות אחריה כדמסיק: אי נמי דהשתא דאיהי עאלת לחופה שהיא הבינה כדמסיק להיותה מושפעת ומאירה מהני תרעין לכך קראה עתה כלה כ"ל ה' ואמר דאתחברת ולא אמ' דאזדווגת לפי שהזווג הוא למחר ועתה בלילה אינו אלא מציאות התחברות קצת: דתנינן וכו' נתן סבה למה היו כל הלילה עוסקים בתורה דבני היכלא הם הרגילי' לקום בחצות הלילה הם הנק' בזוהר בני היכלא דמלכא א"נ הם אותם הנשמות הזוכות לעלות בהר ה' נקר' בני היכל דמלכ': גו חופה היינו בינה והוא סוד עלייתם שם להתעטר: למהוי עמה כל ההוא ליליא מש"כ בשאר לילות דלא קיימו אלא בפלגות ליליא: ולמחדי עמה בתיקונה דאיהי אתתקנת ירצה שיכוונו ממש לקשט לה בחידושי תורה שהם הם התיקונים שלה כנזכ' לקמן כל חד מנכון יקשט חד קשוטא לכלה: מתורה לנביאים וכו' רמז לפן הראשון שבתורה שהוא הפשט שנקר' נפש ובדרשות שהוא פי' התורה רמז לרוח וברזי תורה היינו סודות ופנימיותה היינו הנשמה: ואיהי ועולמתהא עאלת ולא אמר עאלין לפי שהיא המביאה אותם ובאתר דמלכתא עאלה אינון לא סלקין בשמא. א"נ לפי שבשבת וי"ט עולים ההיכלות נכללים ונקמטי' זה בתוך זה וכולם כנקודה אחת בתוך המלכות ואינם נראין לכן לא יתייחס העליה אלא לה לבד: בהדייהו כלומר בחידושי תורה שיחדשו או בדיוקניהון שלמעלה והכל א' כי המחדש בתור' אותו חידוש עולה ומתקשר בדיוקנו למעלה ואותו הדיוקן בחידושו עאל לחופה בהדי כלה: שאיל עלייהו כלומר שואל מי נתן לה תכשיט זה כנז' בפ' אמור צ"ח כד יתבע מלכא למטרוניתא מאן תקין תכשיטהא וכו' כי יש תכשיט גדול מחבירו וג"כ שואל על הדיוקן דעאל עמה מי הוא זה ע"ד דברה תורה כלשון בני אדם: בהדייכו לפי' קמא בסבתכם ולפי' בתר' כמשמעו:

מרננין שלימוד התורה יהיה ברצון ובנחת: בספר דוכרנייא היינו מ' שנקרא ספר מההוא זכרון שהוא יסוד הנז' בויקהל. והענין שמלבד שכל הדיוקנאות הם חקוקות בכסא הכבוד אלו הם במעלה יתירה שנחקקים במלכות כתיבין ורשימין כדי שיהיו לפניו כל הימים ע"ד וכסאו כשמש נגדי ואמר רשימין שאותו הדיוקן נרשם ונחקק למעלה וכנגד חידושי

תורה אמ' כתיבין באותו ספר: בשבעין ברכן פי' מתברכין בשבע מדות ועטרין היינו סוד תרין עטרין דירית ת"ת מאבא ואימא: הא אוקימנא ליה בפ' תרומה: כמה אוכלוסין ומשריין היינו מחנות המלאכים: ואיהי וכלהו כלומר היא והמחנות כלהו מחכאן לכל חד וחד שחידשו חידושי תורה שיבאו עמה לעלות לחופה: כיון דמתחברין פי' כי עתה הולכים עמה כמה מחנות דמלאכים וכל דיוקני אלו שחדשו חידושי תורה לעלות ליכנס לחופה דהיינו הבינה כדי שיהיו מושפעים ממנה והם לבדם לא יכנסו שם אלא המלכות נכללת מכלם ונכנסת לחופה לבדה וז"ש כיון דמתחברן כחדא שהיא המחברת וכוללת אותם בתוכה כדין איהי חמאת לבעלה בלבד כי הם אינם רואים אלא איהי חמאת בלבד לבעלה כנז' בפ' בלק על פ' אל תראוני שאני שחרחורת: כבוד אל דא וכו' כלומר השמים האלו מספרים ומאירים לכבוד אל דהיינו מלכות: יקר על יקר וכו' ירצה עתה שהיא נקר' כבוד אל בשתי שמות לכן כל בחינותיה נכפלות יקר על יקר מצד החכמה שהיה לה. נהירו על נהירו מצד הכתר שהיה לה ושלטנו על שלטנו שהי' לה מצד הבינה הנקר' מלך: כלהו אתפרשן בשמהן ששואל עליה מי תקן וקשט כל קשוט וקשוט: אלין אינון מארי קיימא דברית בהדי כלה ואינון מארי קיימא וברית איקרון מעשה ידיו כך היא הגירסא והכי פי' אינון מארי קיימא כי הם אותם החברי' שמתחברים עמה והם בעלי ברית שכרתו ברי' עמה כדמסיק לקמן וגם שמרו את בריתם בטהרה באופן שהם בעלי בריתה תמיד: כד"א ומעשה ידינו וגו' החברי' נקר' מעשה ידיו יען הם שומרי' את בריתה ואנו קורין עתה מעשה ידינו בשביל אותו ברית החתום בבשרינו והוא תפלה שמתפלל ואומר שאותו מעשה ידינו שהוא אותו ברית החתום בבשרינו כוננהו שלא יבא לידי נסיון עבירה ח"ו: מגיד הרקיע היינו היסוד שנקר' רקיע שיש בו חמה ולבנה וכו' שהכונה שהוא כולל כולם כדמסיק וכו': רב המנונא סבא אמר וכו' הביא כל המאמר הזה להכריח איך נקר' מעשה ידינו אות ברית כדמסיק: דלא יהיב בר נש פומיה היינו משרז"ל אל תרבה שיחה עם האשה שמתוך שמדבר עמה דברי' הוא מתאוה לה ובזה יבא בלילה לידי קרי באופן שחוטא את בשרו. וכל אינון דנטרו כלומ' שומרים אותו שמירה מעולה שלא יבא לידי חטא והיינו שנזהרו ונשמרו מלדבר דברים המרגילים את האדם לערוה: דחיל וכו' לפי שידע גודל העבירה והפגם שנעשה ע"י. עכ"ל הרא"ג:

דף ח:

איש אשר ינאף וגו' הרי עונש אזהרה ואל אשת עמיתך וגו': דוד שקלקל וגו' תימה אחר שאינו אמת וכי מעיד עדות שקר והנה ראוי לדקדק או' דחיל מה ענין יראה זו כאן אלא בלי ספק היתה מגורשת אמנם דוד לא ידע הענין ולכך דחיל שמא אשת איש היתה ובא

עליה ולא דקדק ודומה תבע על מחשבת דוד שדמה לאכול בשר חזיר ובא לידו בשר כבש שצריך כפרה כדרז"ל מפסוק וה' יסלח לה כי הניא וגו' וזה היה תביעתו של דומה דלפי מחשבתו עבר והיינו דחיל דקאמר:

וברית קדישא על תקוניה וגו' ואין לך עסק עמו שאם חטא בענין חילול השם אין לדומה תביעה אלא על אות ברית שהוא המושך לגיהנם כנז'. וא"ת כיון שבא עליה בהפקר טמא הברית ולזה השיב הב"ה דאזדמנת וגו' והוא הקשה שלא ידע דוד ענין זה ולמה לו להפקיר עצמו אל אשת אחר מזומנת לבעלה אף אם היא פנויה לפי שעה. ותירץ לו ותו בהתירא כי הכותב גט כריתות מגרש את אשתו [אולי צ"ל כי כתב גט כו' וגרש כו'] כאו' ויצאה והיתה וגו' כנז' בסבא [משפטים ק"ז ע"א]:

אי הכי הוה ליה לארכא וגו' פי' אי אמרת בשלמא שלא רצה דוד לזכות בה מן ההפקר אלא שבא עלי' לשם זנות לבד ניחא שלא דקדק להבחין בין זרע לזרע שלא היה חפץ בה ולא בזרעה אבל השתא דאמרת דדוד כוון לזכות בה א"כ היה ראוי שימתין תלת ירחי להקים לו ממנה זרע:

שמי חתים בהדיה וגו' שלא שמש בה והוא עקר עצמו ממנה שלא היתה ראויה לו והודאת בעל דין כמאה עדים: ותו אי לא שכיב [לפנינו הגי' אי ידע דלא שכיב] כלו' ואי תימא שהיה גלוי לפניו כי ענין זה אוושא מלתא והשכנות מרגישות בדבר ונשמע הדבר א"א לומר שדוד ידע דא"כ אמאי שדר:

ודאי לא ידע אבל וגו' כלומר מה שאמרתי לך שלא בא עליה וגו' הוא לקושטא דמלתא שכך היה כי לענין דוד בעצמו לא קשה מידי דיתיר וגו'. דהכי תנינן פי' רב המנונא סבא לדבריו דאמר יתיר וגו': מאי לא תמות כיון דאמר העביר חטאתך היאך ימות נמחל ונענש אתמהה אלא פרושי קא מפרש העביר חטאתך וזה בערך שלא תמות ביד דומה אמנם עונש אכתוב עליך כדמסיק:

דאיהו אפתח פומיה וכיון שנראה לו הענין חמור כ"כ למה הזיד לעשות נגד דעתו והרי הוא דן לנפשיה:

ליה לך רשו ענין זה לא נמסר לך לערער שכבר נתודה והמתודה עוקר עצמו מהמקטרגים ולכך לא תקטרג עליו עוד ואל תחשוב שאשא לו פנים ח"ו עונשא כתבית עליה על חילול השם שאינו עונש גיהנם אחר שלא חטא באות ברית כנז':

אהדר דומה לאתריה כאשר תשש כחו ירד מאותה המדרג' היינו שעלה אל מחיצת הקדושה עד היכל ידוע ועתה ירד אל מקום הקליפות למטה במקומו:

מהו כמעט שממעט עזרת השם לו הי"ל לולי ה' וגו' שכנה דומה ממש:

כחוטא דקיק וגו' כההוא שיעורא הות דלא שכנה שכבר שכנה ונדבקו בי החיצונים אם לא היה אות המעט כשערא המפסיק דהיינו חילוק מועט שהיה בין עוני לעון שבו נתפס דומה ולולי ה' עזרתה לי היתי' שוכנת ואפשר שכוון אל המלכות שדוד מרכבה לה וחוט שער מפסיק בין מדרגות הקדושה אשר למ' ובין החיצונים:

דלא יכיל למימר לדומה היינו מאי דקא' קרא אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא וגו':

ונצח ליה קב"ה בדינא שאם לא היה הנצחון ע"י הדין לא היה נצחון שאין הב"ה חפץ לעוות הדין. על ההוא קול דאיהו אמר פי' אע"ג שאינם נבלות כיון שהן גורמין הרהור הנוא בשר יקצוף האלדי"ם כנז' לעיל:

דפגים ואתמשך וגו' הכוונה יחבל ויפגום הברית שהוא נק' מעשה ידיך בענין שתמשך לגיהנם לקבל עונשך:

ובג"כ וגו' כלו' מכאן ראיה מדברי רב המנונא שמעשה ידים נק' אות ברית א"כ ומעשה ידיו מגיד הרקיע פי' מארי קיימא כנז' לעיל וכדמסיק מארי קיימא דיליה פי' מעשה ידיו ירצה מעשה ידיו של הכבוד אל הנז' לעיל והיינו יסוד שהוא שלה:

מגיד ורשים וגו' ירצה כי הגדתו וסיפורו היינו רושם שהוא רושם כל א' וא' דיוקנו בעצמו והיינו ו' קצוות שבת"ת משבחין לו דהיינו לחברייי' שאמרו אותם הדברים לקשטה והכונה שמשפיע אור בנשמת החברים ומאיר ומזהיר רוחניות התורה שחדש וכן הוא בספי' המ' הנק' לילות וז"ש ולילה ללילה כל דרגא דשלים בליליא ירצה הספי' הנכללות במ' הנק' לילה:

משבח דא לדא היינו נמי סילוק ועילוי אל קישוטי התורה שקשטוה דרך המדרגות:

וברחימו סגיא אתעביד וגו' היינו לשבח המקשטים שהם חברים באהבה עמהם לתת להם חלק הייחוד:

מילין דעלמא הם דברי עסקי העולם שהאדם מתעסק בצרכיו ואין ספק שאפי' מחשבות בני אדם גלויים לפניו אבל לא בעי למשמע לון דהיינו שמסלק השגחתו מהם וזהו בלי נשמע קולם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ענין דומה עם דוד י"ל כי הלא אין מקטרג למעלה רק כאשר האדם חוטא אז העון עצמו עולה למעלה ונרשם שם ומקטרג ומאחר שהשי"ת אמר שלא חטא כלל א"כ באיזה כח בא המקטרג ומאין נתהוה: אבל דע כי זהו בענין המקטרג עצמו הנברא מהעון אבל דומה נסתפק בזה כי הוא ראה איך דוד בא על בת שבע ולא ידע אם היתה ראויה לו כי אח"כ בא לו חידוש בעיניו ושאלו מאתו ית' הלא דוד קלקל ברית

בערוה וראוי לבא בגיהנם ואיך איני רואה המקטרג הנעשה ע"י העון והשיבו השי"ת כי לא חטא עכ"ל:

גליון וגלי קדמי דאוריה לא קריב בה לעלמין וגו' מצאתי סמך לזה מן הפסוק שנא' ותהי לו כבת מה בתו לא נגע בה אף זו: ד"ת. עכ"ל:

והרא"ג כ' ואיש אשר ינאף וגו' ואל אשת עמיתך וגו' פסוק א' הוא העונש אזהרה מנין ת"ל ואל אשת עמיתך וגו' ולא הביא ראיה מפסוק לא תנאף לפי שלשון ניאוף אין אנו יודעים שהוא באשת איש כי אם מפסוק זה ואיש אשר ינאף וגו'. או אפשר שהביא ב' פסוקים להגדיל עונשו שעבר בשני לאוין:

דוד דקלקל ברית בערו' מהו ר"ל דוד שהוא אביר הרועי' ראש הסנהדרי' קלקל ברית עליון במעשה שעשה בערוה וכל זה להגדיל עונשו. א"נ הלשין עליו שנדבק בקליפה שנקר' ערוה ואפשר שכיון זה בפ' שהביא איש אשר ינאף את אשת איש למטה אשר ינאף את אשת רעהו למעלה שנקר' רעך וריע אביך. והיינו לטמא' בה דקאמר קרא א"ל קב"ה דוד זכאה איהו וכו' השיב לו על שניהם בבחינת עצמו זכאה הוא ר"ל זה דוד בעצמו שאתה אומר זכאה הוא. ועל השנית דקלקל ברית וכו' אמר וברית קדישא על תיקוניה קיימא שלא פגם אות ברית קדש העליון כלל ולא נטמא כמו שאמרת לטמאה בה: דהא גלי קדמי דאזדמנת וכו' וא"ת אע"ג שהיתה שלו כבר אבדה ונתנה לאחר וצריכה גט ממנו שתשוב אליו ומאי קאמר ליה וי"ל שהכונה הוא לפי שהנואף את אשת רעהו עושה ב' עבירות א' בינו לבין המקום וזהו שכיון באומרו ואיש אשר ינאף את אשת איש שהוא חטא בינו ובין המקו'. ב' שאוסר' על בעלה והוא חטא בינו ובין חבירו וזהו אשר ינאף את אשת רעהו שאסרה עליו ועבר על ואהבת לרעך כמוך והנה הב"ה השיבו על שניהם אם כנגד מה שאמרת שחט' שאסרה על חבירו זה אינו כי גלי קדמאי דאזדמנת ליה בת שבע וכו' ואי חטף דידיה חטף. ולשנית שהוא חטא שבין אדם למקום ג"כ ליתא דבהיתרא הוה מה דהוה וכו' ודומה לא שביק ליה עד דפרכיה כי לא הספיק הב"ה להשיב התשובה הנצחת שהוא בהתיר' עבד עד שהקשה לו אי קמך גלי שכאשר שמע לקב"ה שאמר גלי קדמי מיד פרכיה ואמ' אי קמך גלי וגו' ומלת ותו מוכיח שעדין הוא בתשובה הראשונה: אי נמי ליישב לישנא דותו אחר שכבר הקשה לו אי קמך גלי אמאי קאמ' ותו וכו' ר"ל כי לקושיא זו לא חשש לה קב"ה להשיב לו כי יש לומר כי היה לו רוח הקדש ואפשר שידע:

תלת ירחי ולא אוריך היינו כדי להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני כנז' בגמר' וא"ת ואמאי לא קטרג עליו על אביגיל שלקחה לאשה בתוך ג' חדשים למיתת נבל

כדמשמע מהכתובי' ויהי כעשרת הימים ויגוף ה' וגו' וישמע דוד כי מת נבל ודוחק לומר שלא שמע דוד אלא לאחר ג' חדשים כי שם באותם המקומות היה הולך דוד. ר"ל במ"ש רז"ל מבוא בדמים שהגידה לו שהיתה נדה ב' דמים ואחר שהיתה נדה ודאי שלא היתה מעוברת: (מוהר"ר **צמח** ומפני שיש נשים מעוברות ובא להם אורח הנשים לזה נלע"ד לומר שידע ברוח הקדש שהיה בדוד שלא היתה מעוברת) **עד** דאתפטרת בגט וא"ת ולמה לא ידע השטן שכבר נתגרשה אחר שהגט נתן בפומבי וא"כ באי זו טענה הלשון וי"ל שאין השטן יודע רק הדברים הנוגעים לדבר עבירה או מחשבות והרהורים רעים וכיוצא כי הוא המחשיב והמכעיס והמכניס ההרהורים הרעים בלבו אמנם העניינים שאין בהם ענין לדבר העבירה אינו יודע מאומה והראיה מהמלאכים שאמרו איה שרה אשתך כנז' בפ' וירא דף ק"א וז"ל דאינון לא ידעי אלא מה דאתמסר לון למנדע כל אלין מילין דזמין קב"ה לאיתא' על עלמ' מ"ט בגין דקב"ה אעבר כרוזא וכו' א"כ בגרושין הללו אפשר שלא ידעכי לא נמסר אליו. הא מה דאמרי' פי' היינו כעין מה שאמרתי. דהא ד' ירחי הוו הגם כי לא היו שלימי' כי לא היו רק ג' חדשי' וי"ז יום עכ"ז קרא' ד' חדשי' כי רוב החדש הד' ככלו ולזה הביא ואית דאמרי כלו' יותר מרווח שהם ד' חדשי' גמורים: ותו אי ידע דלא שכיב בהדה. תימא כבר הקשה זה אי קדמך גלי ואפשר שלמעלה הקש' דרך סברא שלא ידע ואם תמצא לומר שידע א"א וכי אמאי שדר ליה דוד:

לא תמות בידא דדומה הוקשה לו שפשיטא דאינו חייב מיתה לזה תירץ ואמר שפי' לא תמות הוא בידא דדומה שהכונה שלא יכנס בגיהנם: עונשא כתבית וכו' ושכב עם נשיך לעיני השמש הזאת וגו': כשיעורא דאית ביני ובין סטרא אחרא נ"ל ביני הוא מדתו כי השכינה נמשכת עד פתח היכל לבנת הספיר וסמוך לו ממש היכל קדמא' דסטרא אחרא ואין ביניהם שום הפרש כלל:

דלא ימא מלה כדוד היינו אומ' חי ה' כי בן מות הוא. ואפשר מלה כדוד שאמר בחנני ה' ונסני ואח"כ עבר שלא יוכל לומר שגגה היא שהרי כבר נזהר ואלמלא הב"ה עזרו היה נתפס וז"א למה יקצוף ה' על ההוא קול: בגין דלא יכיל למימר הכונה כי אין לסכל לומר אח"כ אף כי אני גזרתי ומשפטי אני חרצתי היה בשגגה שאמרתי כמדבר בלשון בני אדם ולא אהיה נענש על זה כי הרי דוד אמר זה ואלמלא שהב"ה עזרו היה נתפס בדבריו וז"ש כמה דהוה לדוד ונצח ליה קב"ה: דפגים ואתמשיך היינו אחר המיתה נותנין עליו ערלת הקטנים למי שעבר עבירה ובזה נמשך לגיהנם כמשרז"ל וזהו וחבל את מעשה ידיך כלומר כדי שתכנס לגיהנם יחבל וישחית ויפגום באותה ערלה את מעשי ידיך דהיינו אות בריתך ובסבתה תכנס לגיהנם:

מאן רקיע דא איהו וגו' היינו יסוד כנז' לעיל שהו' כולל בתוכו חמה ולבנה ת"ת ומ' וככבים ומזלו' היינו בחינתו שנקר' מזל ובינה נקר' ג"כ מזל: ודא איהו ספר זכרון הכונה הוא לומר שמלכו' נקר' כן בכל מקום ואמ' שנקר' כן כאן לפי שהיסוד שהוא הרקיע הזה זוכר ומגיד ורשים וכתיב לחברייא כל חד מה דאמר בההוא ספר דהיינו מלכות. ואם נפרש שכאן פי' ספר הזכרון היינו יסוד אתי שפיר יתיר: ולמעבד רעותהון יר' שהתועלת שנכתבים ונרשמים למעלה הוא כדי שיהיו שם למזכיר זכותם כדי לעשות רצונם מה שיגזרו למטה הב"ה מקיים למעלה ע"ד ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר:

מאינון יומין דמלכא היינו ו' קצוות במקומם של המלך הקדוש ת"ת בעל ו' קצוות: ה"ג כל דרגא דשליט בלילה משבח והוא סוד ממשל' הלילה שנחלקין לכמה מדרגות דהיינו כל ההיכלו' שנקר' לילות א"נ ו' קצוות שבה כי כמו ששש קצוות שבו מספרי' ומגידי' זה לזה ההוא אומ' כך ו' קצוות שבה שנקראים לילות מספרי' ומגידי' זה לזה ההוא אומ' וההו' דעת דכל חד מחברי': ובשלימו סגי אתעבידו חברין ורחימין כלומר באהבה שלימה נעשו חברים ושומעי' ומספרי' אותם החידושים באהבה וחבה. ואולי רמז זה הפסוק באומרו יחוה דעת דמדאפקיה לאמירה בלשון יחוה רמז האחוה והריעות שנעשה ביניהם בשביל אותם החידושים: אין אומר ואין דברים דשאר מלין דעלמא וכו' ירצה אע"ג שבכל לילה ולילי' נבחנים דברי המקטרגי' שאומרים פלוני עשה כך פלו' עשה כך בין טוב ובין רע כמ"ש בזוהר עכ"ז עתה בליל שבועות אינם נכנסים אותם המקטרגי' של אותם אומר ודברים עם היות' אמת שאין הב"ה רוצ' לשמעם כלל ובשמחתו לא יתערב זר: אי נמי שאותם המדרגות שמספרי' שבחיהם של חברים בכלל השבח אומרי' שכשהם עוסקים בתורה אינם מפסיקים ח"ו מדברי תורה בדברי' דעלמא מילי דהדיוטי שהם דברי' דלא אשתמעו קמי מלכא כי אם בדברי תורה שעושים קיום כדמסיק עכ"ל הרא"ג:

דף ט.

עבד משיחא וגו' היינו סוד הרוחניות המתהוה ומתאצל על ידם מהספי' כדי שיתהוה מהם הרקיעין והארצות כנז' לעיל. ואי תימא וגו' פי' שלא יהיה אותם דברי תורה פועלים רקיעים וארצות אלא מבחינה א' כאלו תאמר יש דברי תורה פועל רקיע א' בבחינת חסד לבד וכיוצא לז"א שאינו כך אלא משטטי עלמא וזש"ה בקצה תבל מליהם יר' תבל לשון תבלין דהיינו שבוללים כל בחי' הספי'. וכיון דאתעבידו רקיעין וגו' ולא מלבוש לנשמה מאן שריא בהון: שמשא קדישא ת"ת שהוא רקיע ושריא ברקיעין ומדלא קאמר שמש בהם מורה שהוא שם בהם אהל משכנו בל יצען בל יסע יתדותיו וג"כ מהם

בחינת אהל גג החופה דהיינו ואתעטר בהו בסוד כילת חתנים: כיון דשארי וגו' היינו שהוא מתקשט בדברי תורה ומתעורר להסתלק למעלה ע"י מציאות אור הנשפט עליהם מלמעלה וחדי והיינו ישיש דהיינו שפע הבינה עליו באותם הרקיעים: נפיק מנייהו דהיינו שאחר שנתעטר באורם הוא מסתלק ומאל ורהיט גו מגדלא וגו' היינו מה שהוא מתעלה במדרגות הבינה הנקרא מגדל הפורח באויר אבל אינו המגדל התחתון מ' הנק' מגדל עוז אלא מגדלא אחרא דהיינו סוד הבינה ולא במקום המ' אלא באתר אחרא דהיינו בינה למעלה יש מגדל ובה עושה ריצה כדרך שהוא רץ במ'. ואחר שהוא מאיר ומקבל שפע מהבינה וג' ראשונות הוא בא מלא שפע וזוהר והיינו מקצה השמים שהוא בינה מוצאו אחר שקבל השפע כנז':

ותקופתו מאן תקופתו ופי' שהיא מ' ותקרא היא תקופתו בכנוי אל הת"ת ר"ל תקופה שלו מפני שהת"ת נק' שנ"ה ואיהי נק' תקופת השנה. דאסחרת לכל שייפין יר' שהיא מקפת ומקבלת פעמים מחסד ופעמים מגבורה וכיוצא. ואתקשרת מן השמים ת"ת עד רקיעא דא דהיינו יסוד כי שם מקום המ' על נצח והוד שהם קצותם של ת"ת ויסוד: ואין נסתר מחמתו דההיא וגו' ירצה כי המ' כח הדין ואין מי שיסתר בעולם הזה מדיניה כנודע שהיא המנהגת התחתונים: דאסחר בכל סטרא וסובב קצוותיו וכלם משפיעים בה ואין מסתתר מכל דרגין עילאין מלהשפיע ולהאיר ואו' ואין נסתר מחמתו דההיא תקופה היינו חום התאוה שאין ראוי לזכור דינים ולא התחתונים דלאו בהכי מסקינן ושאר הפרטים כולם במ' שכולם סובבים להשפיעה כנז' ועל הדרך הזה יתבאר כל השמועה:

בגין אורייתי' שהרי ע"י חדושי התורה הת"ת מסתלק ומשפיע כנז' לעיל והיינו דמפרש קרא בתר הכי תורת ה': שית זמנין וגו' הכוונה על ו' קצוות ואמר תחלה שית זמנין כתיב הכא ה' שם בן ד' שהוא בת"ת בעל ו' קצוות וזה יכריח כי שית קראי שיש מן השמים מספרים עד תורת ה' תמימה ג"כ יהיה הכוונה על ו' קצוות והיינו ממש בראשית וגו' הא שית אתוון המיוחסות לו' קצוות כדפי' בתיקונים: ברא אלדי"ם וגו' הם ג"כ ששה קצוות. והנה כפל ו' וששה בלי ספק יורה על ו' קצוות נעלמים וששה קצוות נגלים מתפשטים ואמר הא שית תיבין אחרנין לקבל שית זמנין ה' דהיינו כי התיבין והשמות הם מלות שוות כי התיבין יורו גילוי וכי השמות יורו גילוי כנודע ולכן השמות ראוי שיתייחסו עם התיבות אמנם קראי הוא ענין בלתי מתייחס עם שמות ולכן אמר שית קראי בגין אינון שית אתוון דהכא ויורו על הנעלמים:

עד דהוו יתבי וגו' באתר אחרא בדברי הימים: וכולא דזא חדא עם פסוק שבשמואל: רב ויקירא כמה דגלי ההוא סבא היינו שעלה למדרגתו בסוד הנבואה ומרכבה בסוד הת"ת

בארץ מצרים כנז' לעיל: איש מדה כולא חד שהשכינה נק' מד"ה כדמפרש ואזיל והיינו פי' איש מראה הנאמר בפ' האחר ופי' ההוא סבא בעלה דמטרונית':

ומ"ט שאין ענין מראה ומדה שוים לא בעניינם ולא במשמעותם:

בגין דאיהו שבת וגו' ירצה שהשכינה נקראת מראה מפני שהיא מראה כל הספי' שהם מתראות בה דהיינו עצמותה היא הנקודה האמצעית דהיינו העיר והיא שבת נקודה אמצעית וכאשר מתראות בה שאר הספי' עושים לה תחום הביב סביב לה דהיינו ומדות' מחוץ לעיר אלפים באמה וגו' דהיינו סוד המראה להראות הספי' העליונות בה והיינו מדה מדת תחום שבת שהוא הוא המראה: והכריח שהמ' נקר' מדה מפסוק לא תעשו עול במשפט ת"ת במדה מ':

וע"ד איש מדה וגו' פי' יתייחס למרע"ה שם איש מדה כי אחר שהוא מרכבה למשפט הוא איש מדה: ואיהו ממש וגו' לא נפרש איש בעל אלא איש כמשמעו והכוונ' שהיה מרכבה לת"ת שהוא בעל שש קצוות מסוף העולם בינה ועד סופו מ' וא"ת איך א' מהנבראים כולל כל הו' קצוות כי לא שמענו אלא אברהם מרכבה לחסד יצחק לגבו' וכיוצא לכך אמר שאין זה תימה כי אדם הראשון הכי הוה וגו' וכתיב ויולד בדמותו כצלמו דהיינו שי"ת [צ"ל ש"ת] וקיימא לן משה שתהבל:

חמש באמה וגו' אינון ה' ספי' כלולות באמה בת ו' ספירות ת"ת והם מסוף העולם ועד סופו: וביד המצרי וגו' כמבואר בדברי הסבא ומה שהוסיף פסוק זה ואמר כמנור אורגים הכוונה להודיענו שמטה האלדי"ם שבידו חקוק שם המפורש בנהירו דצרופי אתוון פי' לא השם פשוט אלא בצרופי אתוון דהוה גליף בצלאל הנק' אורג ולזה נק' המטה כמנור אורגים ונק' אורגים דהיינו צירופי האותיות שמצרף אות זה בזה ומעביר זה בזה כדרך האורג שמעביר ומצרף החוטין אלו באלו וכוונת הענין שלא היה חקוק ממש במטה השם מצורף אלא היה השם פשוט ואותיות מצטרפות ומאירות מעצמן מכל ו' קצותיו וז"ש **וההוא** מטה הוה נהיר שמא גליפא בכל סטרין דהיינו מאיר השם בו' קצותיו והארתו לא פשוטה אלא בנהירו דחכימין דהוו מגלפין שמא מפרש במ"ב גווני וגו':

ופתח ר"ש ואמר בראשית וגו' אית לאסתכלא ביה כמא דמסיק בשלהי סוגיין כי בראשית וגו' כתי' בקב"ה והארץ היתה תוהו כתי' בשאר אלהיא וגו': מיד ירצה בראשית תחלת כל דבר צריך שתדע כי ברא אלדי"ם את השמים וגו' ולא שאר אלהיא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. משיחא פי' משקל של בנאים: מדדי עילאי וגו' צריך להגיה מדורי עילאי ומדורי תתאי פי' כי הני מילי דאורייתא בכל הארץ יצא קום פי' עבדי משיחא

למיבני מדורין אלו ואמר כי הלא בד"ת יש ב' מינים או פשטים ואגדות או רזי דחכמתא והנה מן הסודות נעשו רקיעים ומן פשטי התורה נעשו ארצות וזה נתבאר לעיל דף ד' סוף ע"ב ע"ש ואלו הם המדורים והבנינים הנזכרים עלאין ותתאין:

ואי תימא הא כתיב חמש באמה וגו' פי' כי הוא אמר כי איש מדה הוא מסייפי עלמא ועד סייפי עלמ' והוקשה לו כי הלא אמר כי מדתו היתה חמש אמות לבד. ותירץ כי כן הוא כי מדת העולם אינו אלא חמש אמות לבד שהוא חמש מאות שנה מן הארץ ועד לרקיע והנה אותיות חמש מאות הם כמו חמש אמות וכבר ידעת כי כל אמה כלולה ממאה בסוד עשר זמנין עשר: ואמנם נוכל לפ' ג"כ כי הם סוד חמשים שערי הבינה המתפשטים מקצה השמים ועד קצה השמים כנודע והם חמש תרעין העולי' לחמשין כנודע עכ"ל:

גליון אין אומ' וגו' שד"ת בכל הארץ יצא קום ר"ל שעושים קו ומדה בעולם העליון: ואו' מאן שריא וגו' ההוא שמשא קדיש' וגו' ראה והבין מה שרמזתי לך שהעליונים צריכים בקיומם לתחתונים כביכו"ל שע"י העסק בתורה נעשה רקיע והוא סיבה שההוא שמשא וגו' הוא באותו רקיע וזהו לשמש שם אהל שהיא כ"י משים בהם ר"ל ייחוד החתן עם הכלה וז"ש **נפק** מנייהו ורהיט גו מגדלא אחרא שזהו מגדל הפורח באויר שהוא היסוד שמתחבר עם כ"י וז"ש מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם שהיא כ"י ואין נסתר מחמתו ולית מאן דאתכסי מיניה וגו' הענין דע שקודם גילוי מ"ס היו כולם בעמקי האין ואין להם גילוי ואחר שרצה המאציל להאציל האצילות ועשה היכלות ליקריה ותושבחתיה לא היו העולמות נקראות בשם שכל דבר שלא נתגלה אין לו שם עד שעמד האור ונגנז בכ"י והארץ האירה מכבודו וחזר האור פנים אל פנים ונתגלו כל מה שהיה ממון ונק' בשם וז"ש ותקופתו על קצותם וגו' והמשל שאין אור השמש מאיר אלא עד שמכה הניצוץ השמש בארץ ובחזרת הניצוץ הוא מאיר ומ"ש ואין נסתר מחמתו כבר ידעת כל דבר שיוצא מגבורה הוא מוליד אש כך הכאת נצוץ אור בארץ הוא מוליד חמימות והיינו סבת חום השמש אע"ג שאין בה לא חום ולא קור הסבה שאור השמש מכה בארץ ובהכאתו מוליד החום והאור וזהו סוד הייחוד בכ"י בסבת הכאת ניצוץ השמש מעלה אדים בסוד ואד יעלה מן הארץ בסבת שמש ומגן ה' אלדי"ם שהוא פועל בה והיא עולה למעלה וממרחק תביא לחמה וזה בסבת יש' שהם למטה מקבלים ממנו ועושין כאו' גבורי כח עושי דברו שהם יש' במה שעוסקים בתורה ובמצות. מהגליון בקיצור: עוד מצאתי גליון וז"ל: משיחא אינון מלין מדדי וגו' משיח' משקל של בנאים: ודורש קום מלשון קו המדה מדה א' מתרגמינן משחתא חדא: מאילין פירוש ממילי דחכמתא ומאילין ארץ פי' משאר מילין דאורייתא דמתחדשין כנז' לעיל דף ד': והאי

קרא במתיבתא עלאה וגו' פי' תרין מתיבתי אינון מתיבתא עלאה ומתיבתא דרקיע' וקרא דאיש מדה האמור בד"ה במתיבתא עילאה אתמר וקרא דאיש מראה האמור בשמואל במתיבתא דרקיע' אתמר וכן בפ' בלק ר"ג ב' ומגבעו' במתיב' דרקיע' מלא ואו כתי' ובמתיב' עלאה חסר וא"ו: חמש באמה מסייפי עלמא וגו' אפשר שדורש אמה בהיפוך אתוון מאה כמו שדורש בתיקונים וז"ל והפוך דמאה אמה וגו' ואתיא כמ"ד בחגיגה פ' אין דורשין אדם הראשון מן הארץ עד הרקיע היה והיינו מהלך ת"ק שנה ובר"מ הנדפס בפ' קרח קע"ט א' אמה באתוי מאה וגו' ע"ש עכ"ל:

והרא"ג כ' עבדי משיחא יר' ע"י דברי תורה הם בוני רקיע חדש אם הוא דרך סוד או ארץ חדש' אם דרך פשט ועושי' כדרך הבנאי' לנטות קו כמה אורכו של בנין וז"ש עבדי משיחא אינון מלין לעשות המדורו' העליונים ומדורו' תחתונים מדורות עליונים עושי' רקיעין וכפי שיעור החידוש כך גודלו של רקיע ושל ארץ כי יש חידוש הכולל דרושים רבים ועניני' גדולי' וכפי שיעורו כך שיעור הרקיע וכן להפך ולכן עבדי משיחא: ואי תימא דאינון מילין וכו' הענין שהארץ הוא סוד ארץ יש' ותבל הוא שאר ארצות כנז' בזוהר פ' נח דף ס"ז ולז"א בכל הארץ א"י יצא קום ואי תימא שאותה משיחא לא עביד משיח' רק בא"י לז"א ובקצה תבל כלומר אפי' עד קצות תבל סוף שאר ארצות:

מאן שריא בהון יר' מה לנו ולאלו הרקיעי' אחר שנעשו ומה תועלת יש בהם לז"א לשמש שם אהל שהת"ת שוכן בתוכם. ואתעטר בהו וכו' היינו ממ"ש שם אהל מדאפקיה בלשון אהל ולא אמר משכן או בית לאשמועינן תרתי חד שנעשה אהל ומשכן ששוכן בו הת"ת ומדאפקיה בלשון אהל הוא לשון אור שהוא אור העטרה שמתעטר בה קב"ה כמ"ש בהלו נרו עלי ראשי **כדין** והוא כחתן יוצ' מחופתו וגו' יר' אחר שנתעטר באותם הרקיעים החדשי' שהם בתוך הו' קצוות דהיינו החופה יוצא משם להשתעשעבארצות החדשות שנעשו מפשטי התורה וז"ש והוא כחתן יוצא מאותם השמי' החדשי' והיציאה הזאת היא בשמחה ובמרוצה ואחר שנפק מנייהו עאל ורהיט גו מגדלא חדא אחרא דהיינו המלכות והיינו ארצות החיים כי כמו שמציאות שמים חדשים נעשו במציאו' שמים העליונים כנז' כך מציאות ארצות חדשות נעשי' במציאות ארץ החיים מלכות והחתן הזה יוצא מהשמי' החדשי' לשכון ג"כ בארצות החיים שהם ארצות החדשו' ויוצא בשמחה ובמרוצה וז"ש וחדי ורהיט באינון רקיעין ונפק מנייהו ר"ל שאחר שיצא מאותם הרקיעים עאל ורהיט ועושה הייחוד במלכו' וז"ש ורהיט שהוא כינוי אל מציאות רהיטת וזריקת השפע שהוא יורה כחץ ונעשה בשמחה ע"י חדושי התור' כנז' וז"ש ישיש כגבור לרוץ להתייחד בההוא אורח הנקר' מלכות ע"ד אומ' אורח כנשים: מקצה השמים מוצאו

וגו' תנא והדר מפרש שהוא מפרש יציאתו מחופתו שאמ' ואמ' זאת החופ' שאמרתי היינו מקצה השמים מוצאו ודאי מעלמא עילא' נפיק ודוק מלת ודאי כלו' מה שאמרתי שהוא יוצא מחופתו פי' מקצה השמים הוא מוצאו ודאי דאיהו קצה השמים לעיל' היינו שהשמי' הם ו' קצוות המגיעו' עד הבינה כמדובר: מאן תקופתו דא קצה השמים לתתא היינו קצה השמים האחר שהיא המלכות שעד שם מגיעי' הו' קצוות: דאיהי תקופ' השנה דאסחרת לכל סייפין יר' שהמלכות הנקר' תקופת השנ' הסבה היא לפי שהת"ת יש לו י"ב גבולי אלכסון ומלכו' יש לה י"ב חדשים שהם י"ב גבולי' שבה והיא המסחרת ומקפת בבחינותיה אל י"ב גבולי הת"ת להיותה נשפעת ונכלל מכלם נמצא לפי זה שמתקשרת מן השמים דהיינו קצה השמים לעילא דהיינו הבינה כנז' עד רקיעא דא דהיינו קצה השמים לתתא דהיינו יסוד הנקר' רקיע המגיע עד המלכות וז"ש הכתו' ותקופתו מלכות סובבת על כל קצות' דהיינו שש קצוות האמורי': ואין נסתר מחמתו וגו' יר' כי כמו שהיא חוזר' ומבקשת להיותה נכללת מכל ו' קצותיו וי"ב גבוליו כן הת"ת מפיק רצונה והוא חוזר ומקיף אותה וז"ש ואין נסתר כלומר ואין לה שום אבר שיהיה נסתר מחמתו דהיינו הת"ת הנק' חמה וז"ש דההיא תקופ' דא מלכו' הרוצה להקיף אותה ותקופה דשמשא המפיק רצונה אין לך צד שבה שיהיה נסתר מאותה תקופ' של החמה הזה:

ואין נסתר מחמתו היינו פי' אחר שמפרש פי' אחר באומרו ואין נסתר שאין לך שום ספירה מג' ספי' עליונות שיהי' מסתיר אורו מלהשפיעו וז"ש ואין נסת' לית דאתכסי מיניה מכל דרגין עילאין דהיינו ג' ראשונות דהוו כלהו מסחרן ואתיין לגביה ואמ' וכל חד וחד ירצ' שהיל"ל ואין נסתרים מחמתו שאחר שפי' מכל דרגין עילאין שהם ג' ראשונות היל"ל בלשון רבי ואין נסתרים לז"א וכל חד וחד לית מאן. אין נסתר לית דאתכסי מיניה שכלם משפיעי' משפעם הגדול:

מחמתו בשעתא דאתחמם וכו' פי' אחר במל' מחמתו מלשון חימום והכונה שהמדות חוזרות אל שורשם העליון ליקח חוזק והשפעה וז"ש בשעתא דאתחמם ותב לגבייהו דג' ראשונות לינק מהם בתיאובת' שלים באותו החימום: כל שבחא וכו' שית זמנין כתי' הכא ה' וגו' אפשר סוד הייחוד שש קצוות שבו בו' קצוות שבה והענין שו' קצוו' שבה הם פסוקי' מהשמים מספרים עד תור' ה' תמימ' שהענין בהם שהיא מתקשטת ע"י אור סודות התורה כנז' וע"י אלו השש קצוותיה המקושטים שהם סוד מ"ן שהם מתקשטים תחלה אמר אח"כ שבאין אליה השש קצוות שבו דהיינו שית זמכין ה' שמתחילים מתורת ה' תמימה וז"ש שית זמנין כתי' הכא ה' שהם ו' קצוות שבו המשפיעים בשש קצוות שבה שהם שית קראי מן השמים מספרים: ועל רזא דא כתיב בראשית וגו' כלומר

הרמז הזה הוא רמוז בפסוק בראשית כי הששׁ קצוות שבה הרמוזים מן השמים מספרים עד תורת ה' תמימה הוא רמוז במלת בראשירת שהם ששׁ אותיות ומשמעות המלה בעצמה רמז שהוא ענין התחלה וראשי' שקודם שיבוא להשפיע בה הששׁ קצוות שבו קודם מתקשטים בחינותיה וזה רמוז במלת בראשי' ואחרי כן באים הששׁ קצוות שבו להשפיע והם הששׁ פעמים ה' שהם ששׁ קצוות שבו והם רמוזים בששׁ תיבות מברא אלהים את השמים ואת הארץ וז"ש שית קראי בגין שית אתוון דהכא שית שמהן בגין שית תבין דהכא:

דמלה דעתיקא קדישא איהו היינו מה שפי' למעלה רב פעלים מקבצאל דרגא עילא' סתימאה וכו' ואינו ע"ד הפשט ממקו' הנקרא' קבצאל. א"נ היינו כינוי אל רב המנונא סבא שהוא סבא קדיש' ור"ל נראין הדברים כמפי אומרם א"נ שהוא דבר סוד שכן אמ' למעל' כל מלין דרזין סתימין אינון וכו': ההוא דסתים מכלא היינו מה דאמר לקמן והאי קרא במתיבתא עילאה אתמר שהב"ה פי' בו פי' זה: באתר אחורא [נ' דתיבת אחורא מיותר] אחרא היינו בדברי הימי' ויש הפרש מעט בין זה לדסוף שמואל: איש מדה כלה חד איש מראה כלומר פי' איש מראה שפי' למעל' שהוא בעל דההוא מראה יצדק ג"כ במלת איש מדה בעל דההיא מדה ומ"ט מדה כלא חד פי' ואמר כיצד איש מרא' ואיש מדה כלא חד ותירץ ואמר כי מדה היא ע"צ המלכות שכן אמר קרא ומדותם מחוץ לעיר וגו' וכתי' לא תעשו עול וגו' בגין דאיהו שבת היינו המלכות נקר' שבת ושבת זה יש לו מדה ותחום אלפי' אמה לכל רוח כפשטי' דקרא ובבחינ' זו שהיא יש לה מדה ותחו' נק' איש ובעל מאותה המד' שיש לה מדה ותחום וכתי' לא תעשו עול וגו' רצה להכריח יותר מפ' זה שמדה היא המלכות שמפסו' ומדותם אינו כ"כ ראיה דהתם אמר ומדותם מחוץ לעיר מלכות אלפי' אמה לכל רוח שעד סוד היכל לבנת הספיר מגיע תחו' שבת ולפי זה יהיה פי' איש מדה בעל מדה אחת שיש לה מדה ותחו' חוצה לה ולזה הביא פ' לא תעשו עול במשפ' במדה ר"ל שכבר נודע כי משפט הוא ת"ת א"כ יוכרח שבמד' שאמ' הוא המלכות ממש:

ואיהו ממש איש מדה הוקש' לו כי אם פי' איש מדה ר"ל בעל אותה מדה מה אמ' אח"כ חמש באמה לז"א הא והא איתנהו איהו איש מדה בעל מאות' מדה ואיהו בעצמו הוא איש מדה אדם שיש לו מדה שאורכיה מסייפי עלמ' ועד סייפי עלמא אדם הראשון הכי הוה כמו שאז"ל אדם הא' מסוף העול' ועד סופו ואחר שחטא ותשת עליו כפכה שנתמעט עד מאה כמנין כ"ף וצ"ע מה ענין לו כאן:

ואי תימא והא כתי' חמש באמה א"כ איך אמרת שהוא מסוף העול' ועד סופו אינו כי אם חמש באמ' ותירץ ואמ' אינון חמש באמה הם מסוף העולם ועד סופו א"כ יצדק בו חמש באמה אף אחר אומרו שהיה מסוף העול' ועד סופו כי הכל חד והכונה הוא כי עולם היא הבינה עד העולם מלכות ובין שתי העולמות הוא הת"ת הכולל חמש ספי' המגיעו' מן החסד עד הוד שהם חמש מדות דאימא עילאה עד הוד אתפשטת כי יסוד הוא בכלל הת"ת כי גוף וברית חשבינן חד א"כ יצדק לומר שהחמש אמות אלו הם מסוף העולם בינה. ועד סוף העולם מ' ובספרים חסר תחלת התירוץ והוא אינון חמש באמה מסייפי עלמא וכו': וביד המצרי חנית כד"א כמנור אורגי' נר' שיבוש בגרסא וכצ"ל וביד המצרי חני' כדאמ' פי' כמו שפי' רב המנונא סבא שהחנית הוא מטה האלהים כמנור אורגים חוזר לתפוס לשון הפסו' שהכל פ' א' לא שייך לומר כד"א ואמר שאותו המטה היה חקוק וכו' דאיקרי אורג וכו' חקיק בשמא גליפא מפרש וכנז' בפ' בשלח דף מ"ח: ה"ג כנהירו דצרופי וכן לקמן דאמ' כנהירו דחכימין בכף והענין מפרש מלת כמנור אורגים מה הוא כי כבר פי' חנית זה שהוא המטה שהיה חקוק בו השם הקדוש וחזר לפרש כמנור אורגי' היינו שהיה חקוק באותו המטה כאותו הנהירו דצרופי אתוון דהוה גליף בצלאל שנק' אורג ויהיה פי' כמנור מלשון מנורה שהוא לשון אורה ופי' ואמר שהיה אותו המטה חקוק כמנור' ואור צרוף אותיות שהיה חוקק בצלאל:

ומתיבתא דיליה הוכרח לומר זה כי אורגים הוא לשון רבים ואם היה בצלאל לבדו היל"ל אורג: שמא גליפא בכל סטרין יר' שהיה חקוק אותו המטה מארבע צדדיו ומצד א' היה חקוק עליו השם הקדוש שם מ"ב בארבעין ותרין גווני והיינו ששם מ"ב יש בכל אות ואות ממנו סגולה נפלא' וענין בפני עצמו כנודע: הא נטיר עילא ותתא יר' לעילא היינו שום גזרה רעה שיגזרו עליו יתבטל. ולתתא כלומר עם זה יהיה שמור למטה כי מאחר שהגזרה מתבטלת מלמעל' אין כח למטה לעשו' לו שום דבר: ויפוק שתא בשלם אפשר שהוא מעת לעת עד ליל שבועות אחר ואפשר ג"כ עד ראש השנה כלומר ויצא שאר השנה בשלם:

פתח ר"ש ואמ' בראשי' וגו' האי קרא אית לאסתכלא דכל מאן וכו' אפשר לומר כי פתיחה זו שפתח בבראשי' לא בא לפרש ענין כלל בפסו' זה אלא הביאו כעין פתיחה כדי לבא לפרש פ' כדנא תאמרון להון ואמ' שמכאן יש לנו מבואר שהב"ה ברא שמים וארץ והמכחישים זה יכרתו מן העול' ובא ותראה מה נאמ' בהם כדנא תאמרון להון וגו' כי האלוהות שלא עשו שמים וארץ יכרתו מן העול' כי לא עשאם כי אם האל ית' ב"ה והולך ומפרש עקר הכתו' שהביאו לזה. וכל זה דוחק כי לישנא דהאי קרא אית לאסתכלא

לא משמע הכי כי הוא לשון קושיא והקושי' ליתא. ואפשר ג"כ לומר כי אומרו פתח בבראשי' והו' כמו וכו' שבפסוק זה ובפ' והארץ היתה יש להסתכל ודהיינו מאי דכתי' כדנא תאמרון להון וגו' והיינו [פסוק בראשית] מורה על בנין והשלימות ופסוק והארץ מורה על החרבן ועל ההפסד ובמדר' תירצו בזה הרבה תירוצים וכאן הרשב"י ע"ה דריש ליה כמה דדריש בפ' כדנא תאמרון להון והכי מסקנא דמלתא לקמן דאמ' בהב"ה כתיב בראשי' וגו' במלכותם כתי' והארץ היתה תהו וגו' ונמצא לפי זה כי הארץ היתה תהו ובהו היינו יאבדו מן ארעא עכ"ל הרא"ג:

דף ט:

מלאכין קדישין לא נזקקין וגו' כלומר כשהם שומעים שמדבר האדם בלשון תרגום מאוס בעיניהם בענין שאין נזקקון והיינו דקאמר ולא אשתמודעאן ירצו אינם יודעים מה אומר מפני שהם מואסים בלשון אבל אם ירצו לשמוע ידעו והראיה לזה שהרשב"י היה מדבר תרגום והיו מלאכים באים לשמוע והטעם אחר שידעו שהיה מדבר בסודות אף אם הלשון מאוס בעיניהם באו לשמוע ורשב"י ע"ה היתה כוונתו לטובה דהיינו להכניע הקליפות בלשונם כי זה טעם הקדיש בתרגום: לאבאשא לי' דהיינו שלא יקטרגו על עונם: וא"ת ולמה אנו מקללים אותם היה לנביא לומר בלשון שלא יוכללו הם בו אחר שהם קדושים וי"ל שאלו היינו אומרים בלשון שהם מבינים היה מורה שאנו אומרים כנגדם אבל אחר שאנו אומרים בלשון אחרת ידוע שאין אנו אומרים אלא על אותם שהם לשון עלגת שהם החיצונים ואחר שאמר מלת ארקא תקן שהחיצונים הם אלו לבד כדמסיק:

לבתר דאתרך וגו' אפשר שנתגרשה תאומתו עמו: ארעא דאתכפל דכתיב ארץ עיפתה ומתרגמינן כפל עיף דהיינו כמו אופל שיש בה אופל ולא אופל והנה ארקא הוא א' מן הנפשות הכרותות נדונות שם והארץ הזאת עם שאר כל הארצות נבראו להתגלגל בהם בני אדם כדי להענישם ולתקנם ואלו השרים הם כחות יום ולילה המשמשים שם ואין להם שלוה אלא ע"י אדם היורד שם כדמסיק. חשוכא ונהור' יום לעצמו ולילה לעצמה והם לילה ויום חיצוכים ימי הרעה: קטרגין דא עם דא מדת יום במדת לילה ואין להם ייחוד. ובשעתא דנחית וגו' ע"י הם מיוחדים דומין למה שלמעלה כקוף לפני בני אדם:

בר דההוא דנהורא [וגו'] יום על לילה **תורא** שור משמאל: נשרא במערב והם ממש דומין לעליון:

וכד מתחברן וגו' זכר ונקבה שמם אדם והיינו בנהור' שהוא יום ובחשוכ' שהוא לילה נח"ש נמצאו להם ד' פנים "שור "נשר "אדם "נחש והיינו שנאן בקדושה ממש: שלשלאי

עזא ועזאל הם בהרי חשך ועמוד תקוע שם ומגיע עד התהום ובאותו עמוד הם קשורים בשלשלאות: ואינון מדלגי עזא ועזאל מפחד הדין והם עושים זה כדי לבלבלם להזקק לנעמה שהיא נקבתם של אלו כדמסיק דטעו אבתרה דהיינו דכתיב ויראו בני האלדי"ם את בנות האדם וגו':

ואתעבידת בכמה ציורין היינו סוד דמיון בחלום לבא לידי קרי כדי להוליד מאותה התאוה וחמום נפש הבהמית היא מתעברת שדים מהם:

מתערין לאינון וגו' מחמום תאותם לעבירה:

ולא אולידת ארעא בחיליהון. פי' שאין בכח אותם השמים לתת לארץ זרע וקציר כאלו השמים אבל בענין אחר נותנים וז"ש ר' יוסי בפ' ויצא בשאר [ארעא] לא יצא לחם ואי נפיק לאו משבעת המינים:

ולא אהדרן וגו' פי' אין גלגולם כאלו ממש. ואינון אלה *) כנז' לעיל שהם אומרים אדמה לעליון בכל עניינם:

שמיא וארקא הם שמים וארץ שלהם: יאבדו מתחות שמיא היינו שמים אלו שלנו שבה היא נעמה והם באים משם לה. וטוב לאמר פסוק זה בעת שאדם שוכב על מטתו ולא יבא לידי קרי: שמא דאל"ה חלק שם אלדי"ם מי אלה: בכמה דוכתי בסבא פי' ענין אחר ועליו קשה שסוף סוף לא היה ראוי שיתן הפסוק מקום פתחון פה:

לא ידע הרהורין וגו' שאין ידיעת ענין זה נמסר אלא למתעלה על המחשבות ואחר שהכתוב לא העלה האלוה אלא על בני אדם לבד הם אומרים שאינו יודע מחשבות בני אדם:

שליט בכל רומי וגו' היינו ההשגחה בעליונים וממנה בתחתונים שהרי העליונים הם מנהיגים התחתונים ואחר שהוא שליט בהנהגת המזלות הוא גוזר שהמזל יגזור על פלוני כך: וכל חיילין ומשריין היינו להעלותו שעם היות השגחתו בתחתונים אינו מושג מהם וזה רוממותו משגיח בהם ואינו מושג מהם: מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וארקא וארע' מבעי ליה וגו' הוקשה לו כמו שאח"כ אמר יאבדו מן ארע' ג"כ הי"ל די שמיא וארעא. ותירץ כי הכונה לומר כי אותם עפריר"א וקסטימו"ן תרין ממנן דבארקא אשר לא בראו הם אותם שמיא וארקא ההיא כי גם הם יאבדו מן שמיא וארעא אלה זאת הארץ הנק' תבל ולכן קראה אח"כ ארעא ולא ארקא כי הם ב' ארצות זו נק' ארעא וזו ארק': ולא אהדרן וגו' פי' אין סובבין אותם הגלגלים אלא לכמה שנים עכ"ל:

גליון פתח ר"ש ואמר וגו' מ"ש וארע' מבעי ליה וגו' דע שכנגד עולם העליון עולם הבנין שהם ז' ארצות החיים והם ז' רקיעים כך ברא עולם התחתון שהוא כ"י ברא ז' רקיעין וז' ארצות והם כגלדי בצלים זה על זה ובכולם חמה ולבנה ואדם ובהמה אבל התורה אינה מגעת אלא עד תבל שנא' משחקת בתבל ארצו וג"כ מיני דגן אינו למטה אלא בתבל אבל בשאר ארצות אין להם אלא שאר מיני קטניות בלבד ויש מהם בשני ראשים לסיבת כח המערכה השליט וג"כ אין אורם בהיר כל כך ואלו בני אדם ששוכנים בהם הם מבניו של קין שכשחטא הורידו הקב"ה לז' ארצות וכפי החטא אשר חטא כן הקב"ה מחזירו לזה העולם באלו הז' ארצות וכאשר רואה אותו הקב"ה שאינו חוזר מוריד אותו לארק' ושוב אינו עולה וזהו שאמר ואשתבש תמן שאינו יודע לעשות תשובה ולפיכך אינן עולים. ופי' הפסוק הוא כך אלהא הם עפרירא וקסטימון שהם אלדי"ם אחרים שלא עשו את השמים וארץ *) יאבדו מתחת השמים מפני שתבל מכוונת כנגד ארץ של [2] [3] מעלה. מהגיליון בקיצור: עוד מצאתי גיליון וז"ל ולא אולידת ארעא בחיל' דלהון זרועא וחצדא וגו' פי' שאין שם בארק' חטים ולא שום מין משאר מיני תבואה ככתוב בזוהר בפירוש במקום אחר [בפ' ויצא קנ"ז א'] ועיין בפ' שלח לך קע"ב א':

והרא"ג כ' ממלה דסוף קרא היינו מלת אלה: לא נזקקין ולא אשתמודען יר' בין למ"ד ידעין תרגום דהא גבריאל למד ליוסף ע' לשו' אלא שאינן נזקקין בין למ"ד דלא אשתמודען כלל ושאני גבריאל וכו' קשה דיאות הוא למימ' בלישנא וכו' וכמ"ש בפ' לך לך במדר' הנעל' דף פ"ט ותירץ כי אדרב' אין אנו צריכין לזקיקה זו כדי להורות כי מביא אותם לקנא' בנו לפי שאנו מקללי' לאלהיה' דלא עבדו שמיא וארקא והם ג"כ נקרא אלהים ושמא יחשבו שעליהם אנו אומרים שהרי גם הם לא עשו שמים וארץ ולכך בא בלשון תרגום: מאינון ז' ארעין כמו שאמ' לקמן דף ל"ט ב': נחת לתמן ועבד תולדות ה"ג ולא גר' נחתי ועבדי: ואשתבש דלא ידע כלום שסר ממנו המדע וההשכל מענייני העולם הזה שנתגרש ממנו כאלו לא היה כאן כלל: ואיהי ארעא כפילא היינו תרגום של ארץ עיפתה כדאמ' רבוע יהיה כפול תרגו' עיף והיינו שהוא כפול מאור וחשך: ותמן קטרוגא כי הם שני הפכי'. וכלא חזי דאינון תולדות דקין פי' אלמלא נתן רשות לעין לראות כל רואיהם יכירום כי הם זרעו של קין כי קין הוא מלשון קן קינא דמסאבותא כמו שפי' הרשב"י ע"ה בתיקונין שטמא עצמו בנחש הקדמוני ומאחר שנשתתף עם הנח' הרע הזה.

[2][אפשר דצ"ל שלהם וכן פירשו הרמ"ק ז"ל והרח"ו ז"ל וזהרי חמה וכן בפסוק כתיב וארקא וכן מפורש בזהר ע"כ צ"ל השמים וארץ שלהם או שמיא וארקא]:

[3][נ' דיש לגרוס אלהא כני' שלפנינו]:

וע"ד כל זרעו אינון בתרין ראשין כתרין חיוון כלומר כל הנמשכי' ממנו צורתם כמוהו צורת נחשים:

בר דההוא נהורא כלומר אף כי אשתלימו ואשתתפו לא נשארו באותו שיתוף כי חלק האור שליט וגבר בכחו ונצח דיליה כלומר נצח חלק שלו ועם זה נצח על אחרא ונכללו די בחשוכא בנהורא שגבר כח האור עליו ונצחו: והוו חד כלומר אור וחשוך מעט כי חלק האו' הוא הגובר כיום המעונן:

ודיוקנא דילהון כמלאכין קדישין פי' כי בבחינ' עצמות' הם כמלאכין קדישין חד דיוקניה וכו' וחד דיוקני' וכו' וכד מתחברן בבחינ' האור אתעבידו דיוקנא דאדם **כד** אינון בחשוכא שמתלבשי' באותה שליטה של חשך מתהפכים לדיוקנ' דנחש בתרין ראשין. ולפי זה נוכל לפרש מ"ש למעל' וע"ד אינון בתרין רישין חוזר לתרין ממנן אלו האמורים כי בבחינ' זו של שליטת החשך מתהפכין לצורת חיוון בתרין רישין. וטאסין גו תהומא ואסתחיין בימא רב' הכל כמשמעו ממש כי שם מדוריהון כנז' בזוהר ועדיין איהי בין ריגשי ימא ודברים נפלאים שנראין בדורנו זה בסוף הים הגדול תחת הר א' גבוה מאד רואין כמה פגעי' רעי' וכמה מזיקי' יוצאים משם כי נר' שממש משכנהון ומדוריהון תמן: מרגיזין לפי שכל מגמת פניהם להכעיס ומאותו פחד עזא ועזאל מדלגין גו טורי חשוכן: למתבע לון דינא ומצד מעשיהם שעשו ויראו בני האלהים את בנות האדם וגו': וחשבין למקרב לגבה להזדווג עמה והיא אינה רוצה כי אין לה תועלת בזיווגם לזה דליגת שתין אלפין פרסי: ואתעבידת בכמה ציורין להחטי' לבני נשא כי כל מגמתן אצל בני נשא בגין דיטעון וכו':

שמיא דשלטין תמן באות' ארצו' כאמו' לאו כהני כי הני בכחם ושפעם מולידים ומצמיחים הצמחים והדשאי' והאילנות ביום ובלילה בככביהם כנז' בפ' תרומה אבל השמי' ששולטין שם לא אולידת ארעא בחילא דילהון: ולא אהדרן כלומר כי השמים שלנו חוזרים הגלגלים כל א' לפי שיעורו וזמנו שקבע בהם הב"ה אבל אלו השמים אינם חוזרים היקפם אלא בכמה שנין וזמנין: ואינון אלהיא שהם אלו השני ממוני' האמורי' עפריר' וקס' די שמיא כלומר אפי' אותם שמים הגרועים דשלטין שם וארקא שהיא מקום מושבותם אפי' אותם לא עבדו יאבדו מארעא דילן ארץ החיים וכאן סיים תירוץ קושי' שהקשה למעלה שאמ' וארקא וארעא מיבעי ליה כאן תירצו: דאתעבידו בשמא דאלה גרסי' וכן לקמן וע"ד רזא דאלה גרסי' ופי' שמים שנעשו במלת אלה ולכך לא אתחלף בתרגום:

א"ל (**ר'**) **אלעזר** [**ברי**] האי קרא בכמה דוכתי אתמ' אבל ודאי לאו איהו כלומר אינו מיושב פירוש' והוא כי מהפירושי' הנאמרי' בו הוא מה שפי' בו הסבא ברי' פ' משפטים דף צ"ו שאמ' כי בכל חכמי אומו' ובכל מלכות' יודעים בבירור ואומרים שאין כמוך וגו' ע"ש לז"א שזה אינו מיושב כי נרא' שכל חכמיו מודים זה ואדרב' יש חכמי אומו' ע"א שאין מכירי' אפי' מציאותו ית' ואו' שהעול' קדמון א"כ בא למפתח פומא דחייביא דחשבין דקב"ה לא ידע הרהורין ומחשבין כי מאחר שהפ' משבחם שהם מודי' שאין כמוהו וזה אינו אמת כי יש מי שאינו מכיר באלהותו א"כ יש פתחון פה לומר שאינו יודע מחשבות' שאם היה יודע לא היה משבח' ואו' שהכל מודי' שאין כמוהו:

ובג"כ איתי לאודעא שטותא דילהון כלומ' אודיעך פי' הפסוק שאינו כן כמו שאמ' הסבא כנז' כי כפי' זה משטין הם וחושבין שאין הב"ה יודע מחשבותיהם אלא פי' הפ' הוא דזמנא חדא אתא פלוסופא וכו' וסוף מסקנא דמלתא פי' הפ' דבכל חכמי הגוי' ובכל מלכות' היינו על ממנן דלעילא דהא ד' מלכוון שליטין אית לעילא וכו' ולא על חכמי ומלכי הגוי' דלתתא ובזה ליכא קושיא דשטותא דילהון דחשבין וכו': מאי שיקולא דא ה"ג והכוונה כי הקצוות לא ישתוו כי להשוו' גדולתו ית' לבני אדם שהם גוש רימה לא יתכן כי החלקי' לא ישתוו אלא כשהם קצת דומי' זה לזה אבל הם קצוות ואיך יקיש על זה. ואי לא גרסי' מאי אתי ג"כ שפיר והוא בלשון תמיהה שיקולא דא לבני נשא כלומ וכי השיקול הזה ישקל ולהקיש לבני אדם דלית לון קיומ' בתמיה' והכל א' עכ"ל הרא"ג:

דף י.

מאן מחיה מתים וגו' טענות אלו אינם לא כסדר הזמן ולא כסדר הענין אמנם הכריח כח הצדיקים מהדברים שלא נתנו ביד השרים ולא ביד המזל שהם תחית המתים וגשמים ואמ' מאן מחיה מתים וגו' הרי שתים שהם ממש עשו הפך כוונת הבורא ואלו הם דברים פרטיים אחר בריאת העולם אבל עכ"ז אפשר אל המכחיש לומר שלא ברא קוב"ה את העולם כמו שא"א לחכמי ישר' לברא אותו לז"א **מאן** עבד שמיא וארעא וגו' וקיימא לן כי הסבה המעמדת גדולה מהסבה המהוה וז"ש **מאן** עבד הוא סבת ההויה והצדיק סבת הקיום כאו' בהבראם באברהם: ועדיין אפשר למכחיש לומר שעזב ה' את הארץ ביד מערכות השמים והראיה שהצדיק מקיימו כי אחר בריאתו עזבה לזה הכריח ואמר **מאן** מנהיג וגו' אתא יהושע וגו': דיקום על קיומיה ולא יעשה הלוכו דהיינו והיו לאותות ולמועדים והיינו והירח עמד וילפי מהדדי:

שכיך ליה דהיינו שלא יפעול בתחתונים כמו לבשל הפירות והזהב וכיוצא והיינו וידום השמש: וז"ש ופקיד ליה וגו' דכתיב וידום וגו'. ושמא תאמר הפך המערכת אין לו כח

לז"א קב"ה גוזר גזירין וגו' ומרע"ה ג"כ גוזר גזירות הפך הטבע כאו' ואם בריאה יברא ה' כדפי' ז"ל: ושמא תאמר אחר שגזר הגזירה ונתנה אין בידו להחזירה אינו כן וז"ש ותו דקב"ה גוזר גזר דין וגו' א"כ גם בידו לחזור גזרתו וכיוצא כי בידו להפך הענין לכל אשר יחפוץ ולא תאמר שהצדיקים עושים הפך רצון קונם בכל שאינו שזה רצון הבור' וז"ש:

ותו דאיהו פקיד וגו' דכתיב והלכת בדרכיו לאדמא ליה בכולא:

והא כתיב כל הגוים ואין ענין לשלול חכמי הגוים שאין מקום לטעות:

אלא מי לא יראך וגו' ובקושי' זאת יובן האחרת. ולא אתקרי אלא על ישר' וגו' שאין הקדושה משפעת אלא על הקדושים ולהם שרים כמותם חיצונים:

מלכא עילאה לא להשפיעם ח"ו אלא לרדאה לון שאין יכולת ביד שריהם והב"ה משדד אותם וזה כוון הכתוב באו' מי לא יראך לשון יראה מפחד המלקות: לעילא השרים ותתא האומות: ד' מלכוון הם ד' שרים על ע' והשבעים נחלקים אליהם והם סוד הצלם רישיה מעוהי חדוהי שקוהי:

אתפקדו על מילין דעלמא אלו הם השרים בהנהגת העולם כי אפי' העשבים יש על כל מין ומין שר ושוטר כנודע: מאין הוא סתימ' וגו' לשון אין כנודע ואו' במם מאי"ן רצה שאין נעלם וסתום כמוך כדמפ' ואזיל **בעלויא** עילה לכל:

בעובדך שהוא המציא הכל:

במילולך בדבר ה' שמים נעשו: אינון תהו שלא בידם טובם אלא כפי הנשפע מלמעלה:

פתח ר' אלעזר וגו' מ"י בינה זאת מ'. כללא דתרין קדושין הם שני מיני קדושים הא' קד"ש סתם היא מ' למטה בבחי' המתגלה נק' זאת: הב' קדש הקדשים והיא בינה מ"י נעלמת ומתעלת והם תרין עלמין עולם עילאה בינה ועולם תתאה מ' בחבור' חדא:

עולה ממש כדתנן העולה קודש קדשים: למיהוי קדש הקדשים לגבי בינה כדמסיק וזה ע"י הבינה שהיא קדש הקדשים וז"ש דהא קדש קדשים מ"י פי' בחינת הבינה מ"י שאמרנו שהיא מתייחדת בזאת היא קדש קדשים אינה יורדת למטה אל מקום הקדש אלא היא בהיותה קדש הקדשים אתחברת בזאת שהיא קדש לבד למטה. בגין למיהוי עולה פי' שתעלה המ' למעלה בבינה אל מקום קדש הקדשים שתהיה קדש קדשים כמוה **דהא** במדבר ירתא וגו' כל תיקוני הכלה היו במדבר תור' ומצות ומשכן וקרבנות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מאין ההוא סתימ'. מאין כמו מאן בלעם הלוך עמנו ופי' לא רצה סתימ' קדיש' שיעשה שום דבר מהם בלי רשות כמוך שאינך צריך לשאול רשות מזולתך עכ"ל:

והרא"ג כ' אתא אליהו ואלישע ואחייו מיתייא נקט אליהו ואלישע שהחיו את המתי' אף כי היו אחרי אברהם ע"ה היינו לפי שיותר גדול פרסום נס זה מדאברה' כי אברה' הו' דבר שבא מאליו כי בכח מעשיו נתקיימו העולמות אבל אלו ממש החיו המתי' בידם ודבר גדול הוא: ה"ג למהך באורחוי ממש לאדמא ליה בכלא כלומר הלא תראה כי כל המצוות שנתן לנו השי"ת הם כדי שנהיה דומים אליו מה הוא חנון אף אתה חנון וכו' וכן אומרו אחרי ה' תלכו א"כ כל ישר' החסידים והצדיקים העושים כמעשיו ית' ממש הם אלוהות א"כ כי בכל חכמי הגוי' אין כמוך ובישראל יש כמוך. והנה השיב השתי קושיות שהשיב הפלוסוף כי לקושי' מאי שיקולא דא מתורץ מתוך דבריו כי הפ' לא בא לשלול ההקש כי זה פשיט' מאי שיקולא אלא הפ' בא למיד' מיניה בכל חכמי הגוי' אין כמוך אבל ביש' יש כמוך. א"נ כי אומ' השתא אית לאסתכלא וכו' בא לתרץ הקושיא הא' ותרצה במה שחזר להקשות הקושיא יותר בחזקה כי הפ' אומ' בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך וההקש הזה אינם חשובים כלום דהא כתיב כל הגוי' כאין נגדו א"כ מאחר שכל הגוים אין ואפס ותהו מאי שיקולא דאבאמרו בכל חכמי הגוי' אין כמוך כי השיקול הזה לא יעל' בדעת כי אינם אלא תהו ואין נגדו והשיב אלא מי לא יראך וגו' כי בכל חכמי הגוים אינם חכמי הגוים ממש אלא כאותם למעלה ממנן דילהון ומלכותא הם ד' שליטין ועכ"ז שיש קצת מן הקצה דמיון עכ"ז מאין כמוך וז"ש אתא קרא ואמ' מי לא יראך מלך הגוים וזה חסר מן הספר מלכ' עילא' לרדאה לון ולאלקאה לון ולמעבד בהון רעותיה כי לך יאתה לדחלא מינך לעילא ותתא כי בכל חכמי הגוים אילין שליטין וכו' והכי פי' כי מלך הוא נקרא כשעושה משפט ומלקה את אנשיו במקל וברצועה וז"ש מי לא יראך שאתה מלך ומלקה בהם כי לך יאתה לדחל' ממך: חכמי גוי' אלין שליטין רברבן היינו שבעים שרים דממנן עלייהו: ובכל מלכות' בההו' מלכו דלעילא דהיינו ד' ראשי ההנהג' שיש להם לסטרא אחרא שהם כקוף אצל הקדושה כי כמו שבקדוש' המנהיגים הם חגת"ם כן בהם הם ד' וז"ש דהא ארבע מלכוון שליטין אית לעילא כלומר לעילא מע' שרים: ושליטין ברעותי' על כל שאר עמין כלומר שליטתם ששולטי' על האומות אינם בלתך כי אם ברעותיה דקב"ה וגו' אלא כמה דפקיד לון וגו' **דחכמתא** דילהון מנייהו כלומר חכמת האומות בעצמם אינה נשפעת להם כי אם מהע' שרים האמורים שהם חכמיהם: מאן הוא סתימ' קדיש' ולא ברעותיה דיעביד שום חד מינייהו כמוך הכונה פי' אף כי הכחו' הקדושים מיכאל וגבריאל וכו' הפועלים לעולם הם נעלמים שאינם מושגים מי יש בהם שיהיה סתום וקדוש ויעשה אי זו פעולה בלתי רצונך כמוך וז"ש ולא ברעותיה דקב"ה דיעביד שום חד מנייהו כמוך כמו שאתה עושה: בגין דאנת רשים

בעלויא ואת רשים בעובדך ובמלולך מכלהו כלומר כי הם אינם עושים בלתי רצונך לפי שאתה למעלה מכלם אבל אתה מי יאמר לך מה תעשה לפי שאתה רשים במעלה ובעובדך וכו' יותר מכלם ואינך צריך לשאול מהם אם תעשה ואם לאו ושיעור הכתוב כך הוא כי בכל חכמי הגוים היינו מיכאל וגבריאל וכיוצא שהם המתחכמים על העכו"ם כמו גבריאל במפלת סנחריב וג"כ יקראו חכמי הגוים שמהם משתלשלת החכמה לע' שרי' והכל נשפע להם על ידם ובכל מלכות' והנהגתם של אלו המלאכים אף כי הם סתומים וקדושי' מאין כמוך. א"נ מלכות' הם המלאכים על הקליפות שמהם נשתלשלו מאין כמוך:

ודא הוא מאין כמוך ה' וגו' כלומר פי' זה שפי' כאן ג"כ יפורש בפ' אחר כיוצא בו שאמ' מאין כמוך ה' וגו' יר' לא יש בכל אותם הכחות הפועלים שיעשו שלא כרצונך כמו שאתה עושה וז"ש מאן סתימא קדישא דיעביד ולהוי כמוך עילא ותתא וסיומא דקר' מאין כמוך וגו' למה לפי שגדול אתה וגדול שמך בגבור' כשאתה עושה איזו גבורה אינך צריך להמלך מזולתך כי אתה גדול ושמך גדול מכלם ואין מי יאמר לך מה תעשה וגו': ויהא דמי לך בכלא בעובדא דמלכא קדישא וגו' ה"ג בספרי' וי"ר שיש להקשות כי גם מיכאל וגבריאל עושים דברים נפלאים מאד לז"א אינו דומה אליך בכלא אחר שהם צריכים כח ורשות ממך מש"כ אתה אין זה דומה לך, בעובדא דמלכא קדישא שמים וארץ אבל אינון תהו וגו'. פי' אילו יצוייר שיעשו המלאכים איזה בריא' לא ישאר בקיומה כי אפי' יתוש קטן הוא נוצר מאתו ית' וז"ש במעשה של הב"ה ברא כל השמים והארץ אבל אינון אילו ירצו לבראו' איזה דבר אינון כלומר מעשיהם ובריאת' יהיו תהו וחמודיהם אם יחמדו לבראת איזה דבר נחמד אותם החמודות בל יועילו כי יהיו כקורי עכביש כי הבריאה בכל דבר אינו תלוי אלא ביוצר הכל ב"ה: ואם נפרש כי פי' ספרי קדמאי מסיים עד ויהא דמי לך בכלא. ומ"ש אח"כ בעובדא דמלכא קדישא יחזור אל פי' הראשון החוזר לקליפות ולע' שרים כנז' לעיל אתי שפיר כי פעולת הקליפות תהו וחמודיה' בל יועילו: יקשט קשוטא היינו שיפרש פי' חדש בפ' כי הוא כינוי אל הקשוט שמתקשטת בו השכינה: דהא למחר אסתכל כד יעול היינו אסתכל קב"ה לשאול מה קשט לה בקשוט זה כנז' לעיל: ה"ג באינון שירין ושבבין דיהבו לה בני היכל ותרגום צמידים הם שבבין: ושירין ג"כ הם מיני צמידים וכן הוא לשון משנה יוצאים בשיר וכל בעלי השיר וכו' **פתח** ר' אלעזר וכו' כללא דתרין קדושין דתרין עלמין היינו בינה ומלכות שמתקשר זו עם זו: עולה ממש והא כיצד שתעלה המלכות בבינה למהוי קדש הקדשים כי המלכות בחינתה

לבדה נקר' קדש לבד כנז' בזוהר אמנם אחר עלותה בבינה קנתה שם הבינה ונקר' קדש הקדשים: דהא קדש קדשים מ"י וכו':
דהא מן המדב' ירתא כלומר מנין בא לה למלכות השם הזה שנקר' עולה קדש קדשים ואמר כי מן המדבר מצד התורה והמצות שקבלו ישראל במדבר קנתה שם זה להתקראות עולה קדש הקדשים וז"ש ולמיעל לחופה דהיינו הבינ' ולהיותה כמוה:
תו מן המדבר איהי עולה כד"א ומדברך נאוה וגו' פי' כלומר מצד הדבור ועסק התורה בכל יום עולה המ' לבינה להתקשט כנז' עכ"ל הרא"ג:

דף י:
בלחישו דשפוון מפרש מן המדבר לשון דבור לחישו דשפון ממדבר הרים לשון רוממות ע"י הדבור שמדברים לה התחתונים היא מתעוררת לעלות ומתרוממת והיינו או' בלחישו דשפוון היינו בסוד תורת הלילה וברכות ראשונות כדמסיק שאז היא עולה:
ולבתר בדבור' וגו' היינו בסוד הזמירות:
בשעתא דפקח עינוי אלהי נשמה ופוקח עורים היה מברך בידים מזוהמות: הוה קמייהו כדי שלא ילכו ד' אמות בטומאה השורה על הידים כדפי' בזוהר:
דהא בשעתא דתרנגולא קארי כדין הוא פלגות ליליא ממש וכדין קב"ה אשתכח וגו' והשכינה עם הצדיקים מקשיבים לקול התורה וא"כ צורך גדול לאדם אל התרנגול להודיעו חצות לילה כדי שיקום להודות להב"ה והיינו טעם ברכת הנותן לשכוי יותר משאר דברי העולם: מסואבות בטומאת רוח רעה כדמסיק: מזוהמות שסתם ידים עסקניות ומכניסם לסתרי הגוף בשעת שינה: רוח מסאבא זמין וגו' שרוח הטומאה רודף אחר מקום הקדושה ובהסתלק משם הקדושה מיד טומאה שורה עליו. ושריא על ידוי על כל הגוף שורה כדפי' במקום אחר אמנם אח"כ כשמתעורר נשאר בידים מפני הצפרנים שהם שם ובאותם הקצוות יש לו אחיזה כענין ישמעאל מצד ימין ועשו בצד שמאל:
ואי תימ' אי הכי אי אמרת בשלמא משום לכלוך. לא יברך פי' הדין הוא שלא יברך ואם כדברך לא היה צריך נטילה ואינו כן אלא הדין הוא לא יקרא וגו': ואי תימ' וגו' פי' ואלא מאי אמרת משום לכלוך ג"כ א"א. אלא כמו כשישן שורה עליו המות ג"כ כשנכנס לבית הכסא הוא יורד אל המות להשפיעם המותר העכור ופניית הגוף הוא בהכרח ירידת הזוהמ' אליהם אל הנוקב' דתהומ' רבה שהיא בית הכס' ושורה על הידים המיתה וצריך נטילה ג"כ: חולקיה לקב"ה הוא חלק הצדקה לעניים כדמסיק או בקרבנות ג"כ: רע עין כילי ל"א השטן: מאנין תבירין דיליה הם העניים שנולדו בחסרון הלבנה כדפי' בזוהר: ובכי עלייהו שלא לקו על עונם אלא שנולדו בשעת החסרון: לחרבא עלמ' להחזירם

למעלה ואפשר שיבאו בשעת מזון ואלו העשירים יפלו בשעת חסרון: בני מתיבתי צדיקים שבג"ע: האי פלניא וגו' והוא לבדו בעונו ימות והשאר ינצלו: לא עבדית אלא על חסד וגו' וכיון שהם אינם פועלים חסד אסלק מדת החסד ויהיה העולם חרב: ביום הגמל את יצחק היינו סעודת מילתו והכי מוכח לקמן באו' שרה אוניקת וגו': אקדים טיבו למסכיני בביתם לצנועים: ומסכני בבית' אותם שהם באים לסעודה ממש:

כגוונא דמסכינ' להעניש להכעיס: אברהם הוה משמש וגו' טעם למה לא הוה מאן דאשגח בי'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב דהא בשירות' כד בר נש וגו' הנה בשולחן ערוך של בית יוסף בישן שינת היום נסתפק אי בעי לנטלא ידוי או לאו וכן נסתפק בנעור בלילה אי בעי לנטל' ידוי והנלע"ד מלשון זה כי הכל הולך אחר השינה ולא אחר היותו יום או לילה ואע"ג דחזינן בכמה דוכתי דבלילה נחתי כמה שיתין רבוא דמלאכין ואפילו שינת' על כל בני עלמ' עכ"ז היינו לכל בני עלמ' ביחד ודבר בהוה אבל אה"נ אם ישן ביום ששורה עליו רוח הטומאה אך אם הוי ניעור אפילו בלילה לא שריא עליו רוח הטומאה כל עוד אשר נשמתו בו וזה ברור למבינים כי אין טומאה שורה אלא כד אסתלק קדושה מתמן:

והנה ביאור הלשון ה"ק כי הנה אמרו בגמרא דבשעתא דפקח עינוי אית ליה לברכא וכן בשעת' דתרנגול' קארי והנה הידים מסאבין והיכי יברך אלא הכי הוו עבדי וגו' ואז נטלו ידיהו ואח"כ מברכי תכף. והנה ג"כ נלמד מכאן הפך ממה שפסק שולחן ערוך כי אם ברי לו דלא נגע במקום הטינופת דיברך קודם נטילה אך מכאן נר' כי אין צריך ליגע במקום הטינופת כדי ליטול ידיו אמנם כיון שישן כבר שרתה עליו הטומאה וז"ש בשעת' דרוחיה פרחא מיניה רוח' מסאבא וגו' ומסאב לון ואסיר לברכא בהו קודם נטילה הנה מכאן דאע"פ שלא נגע במקום הטנופת אסיר נברכא בהו בלי נטילה והנה באו' וכן בכל שעתא בגין דבשעתא דבר נש נאים וגו' נר' מכאן אפי' ביום שריא עליה רוח מסאבא ובעי לנטל' ידוי אפי' בשינת היום וג"כ או' ואי תימ' אי הכי הא ביממ' דלא נאים וגו' פי' דאי נאים אפי' דהוי יממא ודאי שריא עליה רוח מסאבא: גם למדנו דין אחר דאפילו לא נגע בבית הכסא במקום הטנופת ולא קנח בעי לנטל' ידוי ועיין בפ' וישלח דף קס"ט כי נר' כמו שדייקנו בכאן: ואו' ויכיל למעבד טיבו וגו' דייק או' ויכיל וגו' דאיירי כד אית ליה יכולת עכ"ל:

גיליון כל מאן דחדי באינון מועדיא וגו' מועדייא דייק' מה שא"כ בשבת עיין בפ' יתרו דף פ"ח:

והרא"ג כ' אלה הם האדירים וגו' הפ' הזה הוא כן בשמואל מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה אלה הם האלהים המכים את מצרים בכל מכה במדבר וטעות נפל בספרי' ועכ"ז יראתי לשלוח ידי להגיה: וכתיב ממדבר הרים כלומר מצד הדבור מתרומם האד' [תימה לפי המפורש בזהר וכן בדבריו למעלה ובכל המפרשים קאי על המלכות ואולי גם כאן צ"ל המלכות] בין גדפי דאימא בינה ממש: א"נ גדפי דאימא היינו גדולה גבורה. וא"ת והרי כשהיא עולה לקבל העולמות אז בצער דבעוד דאיהי נטלא לא יהיבת וא"כ איך אמר כי בעסק התור' עולה לז"א ולבתר נחתא כלומר העליה הזאת היא לטובה כשהיא מצד הדיבור כי עולה לקבל שפע ולבתר נחתא להשפיע ושריא על רישייהו דעמא קדישא. היך מברך כלומר איך אתה אומר שמברך בשעתא דפקח עינוי והרי ידיו מזוהמות ותרי"ץ ואמ' הכי הוו עבדי חסידי קדמאי וכו' נטלא דמיא וכו' ובזמנא דמתערי בליליא אסחן ידייהו וכו' ואסיר לברכא בידים מסואבות וכו' ומברכין על קריאת תרנגולא דהא בשעתא דתרנגולא קרי כדין פלגות לילייא וכו' ה"ג: מסואבות ומזוהמות היינו מסואבות מצד הרוח רע השורה על הידים ומזוהמות מצד הלכלוך שבידים שהידים עסקניות הם.

ומברכין היינו שאר ברכות ולפי שהפסיק ואמ' כי בשעתא דתרנגולא קרי כדין פלגות לילייא וכו' חזר למקומו לומר שאחר ברכת התרנגול מברכין שאר הברכות. וכן כל שעתא כלומר כל שעה שישן אדם ביום ג"כ צריך נטילה: ואסור לברכא לאו דווקא ברכה אלא כל דבר קדושה אסור לומר אפי' ביום כשישן בלא נטילה: אפי' מלה חדא עד דיסחי ידוי כלו' יש לנו בדין כי הנכנס לבית הכסא לא יברך וכו' עד דיסחי ידוי א"כ אמאי כי מאחר שלא ישן אמאי צריך נטילה ותירץ כי אותה נטילה מסבה אחרת לפי שיש בכל בית הכסא רוח א' ושורה על הידים:

פתח ר"ש וגו' סליק לעילא לחרבא כלומר עולה למעלה לסלק השגחתו מן העולם: אתאן בני מתיבתא היינו נשמות הצדיקים כדאיתא בכמה דוכתי: וכי עלמא לא עבדית כלומר בבריאת העולם לא הייתי מוכרח כי אם כדי שיעשו בני אדם חסד אלו עם אלו ועוד קיומו של עולם אינו מתקיים אלא על החסד. אמרי מלאכי עילאי וכו' הא פלניא וכו' כלומר למה אתה צריך לסליק עצמך לחרבא כל עלמא חנם אותו פלוני שהוא אוכל ושותה ואינו נותן לעניים יחרה אפך עליו. וטעם אומרם תשובה זו המלאכים ולא נשמות הצדיקים כמו שהשיבו הם קודם לפי שהם צדיקים ואין סניגור נעשה קטיגור להלשין. ואפשר שגם המלאכים הם סניגורים כדי שלא להסתלק למעלה ויהיה חרון אף בעולם וכוונתם לומר מה חטאו כל העולם והרי פלו' לבד חטא וילכד לבדו:

אקדים טיבו למסכני ומסכני בביתא כלומר שני דברים הא' לשלוח לצנועים מתנות לביתם ומלבד זה יביא עניים לביתו לאכול: בלא מסכני ובלא טיבו וכו' כלומר אם היה עושה א' מהם לא היה הקטרוג כל כך אבל לא זה ולא אותו מקטרג עליו בעצמה:
אברהם הוה משמש וכו' ושרה אוניקת וכו' שלא תאמר אנוס רחמנא פטריה שהביא גדולים לביתו וצריך שיהיה עומד עליהם לשמשם ואינו יכול לפנות עצמו ולהשתדל על העניים לז"א תראה שהרי אברהם אפי' שהיה משמש לרברבי דרא שהיו שם שם ועבר וגדולה שימושה יותר מלמודה וכן שרה שהיה לה עסק רב כדי להגדיל ולפרסם שמו יתברך על הנסים הגדולים שעשה ועם היות שהעוסק במצוה פטור מן המצוה אפילו הכי נענשו:

דף יא.

אמרה צחוק וגו' מיד וגו' כדי לקטרג גם על שרה המתין כי האשה אינה חייבת בהכנסת עניים דלאו ארח ארעא. ולא יהב לי חלק ההוא סטרא שצריך בכל ענין: ולא למסכני צדקה ואפשר אמ' לא יהב לי שהייתי כדמות עני בפתחו ולא למסכני שלא היו לו עניים אחרים שאם היו לו אחרים לא היה העון כ"כ. ושמא הוצרך לזה מפני שלא היו עניים כשרים באותו הזמן כי כל איש כשר היה בביתו של אברהם ואת הנפש אשר עשו וגו'. ופקיד קב"ה למקרב פי' צוה לפניו לעת שיהיה גדול בן ל"ז שנה וזה לסבת הצדקה אמנם מאמ' שרה נגזר עליה ממש מיתה ועצבות ע"י הדין. כל ההוא צער' גרים שאם לא בא השטן שם לא היה מערער על דברי שרה שלא היה הענין כ"כ:
אילנא דחיי ת"ת שבו התורה כנודע. בארח קשוט היא אמת ומלמדת לו דרכי אמת להשיג מדת אמת: תוליף ליה עיטא וגו' ראשונה מלמדתו שלא יחטא ולא יענש ואם חטא מלמדתו לשוב ולבטל הגזירה כענין חזקיה. דאפי' אתגזר וגו' כגון שחתמוה וסלקוה מלבטלה אפילו ע"י תפלה יש לו כח לבטלה מפני התורה והטעם כי הגזירה היא מגבורה [נ' דחד מיותר] מגבורה במ' היינו גזרת דין והת"ת עולה עד החכמה ומשם משפיע רחמים ומכרעת הגבורה לצד החסד ומתייחד עם המ' וגזירת הדין מתבטלת. ולא שריא עליה דבר נש בהאי עלמא. נראה שעם היות שמבטלים ממנו הגזירה עכ"ז העון צריך מירוק וז"ש בהאי עלמא.
ובג"כ בעי ליה וגו' כיון שמעלתה כ"כ או ירצה כדי שלא יחטא וכדי שישוב בין ביום בין בלילה. ולא אתעדי מינה פי' אפילו רגע.
ת"ח וגו' בעי לקבלא וגו' ממש לכלול עצמו בה מפני שהיא השולטת ומה גם בעת קשרו בערסיה שהיא מטה ולהיות מטתו קדושה וטהורה יקבל עליו כח הקדושה העליונה.

בלבא שלים שצריך כוונת ק"ש: ולאקדמא קודם שישן למימסר מעצמו בפקדון בפסוק בידך אפקיד. ומיד אשתזיב וגו' היינו בעת עליית נשמתו שהיא פוגעת באותם הכתות הרעות:

לברכא למאריה ח"י ברכות ונרא' שהם בביתו קודם לכתו לבית הכנסת. ולמיעל לביתיה שלא יתפלל חק לבית הכנסת והיינו אבא ביתך. ולמסגד וגו' היינו אשתחוה בדחילו היינו ביראתך והם ג' אבות כדמסיק ונמצא מקיים הדבר במעשה שנכנס ומשתחוה. בדבור אמירת הפסוק במחשבה הכוונה בג' ספירות. ויסב עיטא פי' שימשיך קדושתם עליו והיינו עצתם כי זה שבא לתקן השכינה דהיינו צלותא בבי כנישת' ראוי שיכלול שלשתם וימשיך קדושתם עליו כדי שיהיה הוא בהם ממש מתקן והענין כי האדם הוא סוד הת"ת ובית הכנסת סוד המ' ואדם נכנס לבית הכנסת ממש כניסתו יחוד בסוד שם יהו"ד אל תוך שם אדנ"י א"כ יתקן עצמו קודם דהיינו שיכלול עצמו מחג"ת כדי שכניסתו יעשה ייחוד ולז"א ברוב חסדך אבוא ולא אמר באתי וכן אשתחוה מקדים עצמו קודם כניסה וז"ש ברוב חסדך דא אברהם ואמר אבא ביתך מ' אשתחוה דא יצחק ואמר אל היכל שהוא מ' ודאי ביראתך דא יעקב ואפשר דלאו ממש יראה ביעקב שהרי במ' היא אמנם או' ביראתך ירצה באותו שהוא תמיד מיוחד ביראה דהיינו ת"ת ואפשר דיראה נמי בת"ת מדכתיב ויירא יעקב וגו' וכתיב מה נורא וזה זר מעט. ישראל אשר בך אתפאר ג' אבות מתפארים בו שהם ענפים בו נכללים ומתפארים על ראשו. ר' רחימאי הוא א' מבעלי ספר הבהיר. כיף ימא דגנוסר ימה של טברי'. ועינוי אסתלקו ויהי כי זקן ותכהין עיניו מראות. מרגליות אבן טבא בן תלמיד חכם: ואסתכלית עתה בראיית שכל השיג מעלת רשב"י שיצא מן המערה. משמיא לארעא ת"ת ומ' שעל ידו היו מתייחדים. ונהיר כל עלמא ו' ספירות. וע"י הייחוד שהיה עושה הרשב"י ע"ה היה עתיק יומין כתר יתיב על כורסייא הם הספי' כדקא יאות כאשר הם מיוחדות ברחמים. כליל כולא בביתך שהיה הרשב"י חתנו של ר' פנחס ואמר כולא שלא נשא אשה אחרת. נהירו דקוק ר' אלעזר בן בתו דר' פנחס והיה צעיר לימים אז כדמוכח בתלמוד שאפי' כשמת ר"ש הי' ר' אלעזר בחור. ונפיק לבר שנשא בתו של ר' יוסי בן לקוניי': חמיתון וגו' לשר שלהם דבר או שמא הכיר בהם שלא היו ממש צפרין: חלודין בקעים ונגעים מישיבת המערה שהיה בחול כנז' בגמר'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. הה"ד ואני ברוב חסדך וגו'. ראוי לידע כי הוא אמר כי צריך לאמלכ' בקדמית' באברהם ויצחק ויעקב ואמר כי לכך תקנו פסוק ואני ברוב חסדך וגו' והנה לא נזכר בו רק אברהם באו' חסדך ויצחק באו' ביראתיך אמנ' יעקב לא נז' ולכן נלע"ד

כי תחלה אין לאמלוכי רק באברהם ויצחק שהם שיעור ב' פתחים כנודע שהם פתחי הבינה עלמא עלאה דעמידה ולא אמרו ג' פתחים וכן בפסוק לא נזכר רק ב' האבות ולכן צריך שנדייק או' ובתר כן ייעול ויצלי וגו' ישר' אשר בך אתפאר נר' כי בכניסתו ממליך ב' האבות ואח"כ סדר צלותיה הוא ביעקב כנודע כי שם כוונת התפלה כולה ואז בתר דמצלי נק' יש' אשר בך אתפאר וזה מוכרח: ועיין פ' ויקרא דף ח' ע"ב כי שם פי' פסוק זה עצמו ולא הזכירו רק אברהם ויצחק [לפנינו בזהר גם שם כתיב יעקב] אמנם יעקב נז' אח"כ אחרי סיום תפלתו שנא' יש' אשר בך אתפאר. ואולי כי כאן ט"ס וצ"ל ולהסיר מלת ויעקב כמו שמצינו שם ושם ביארו ענין שיעור ב' פתחים שהם חסד ופחד ע"ש: ויאמר לי עבדי אתה וגו' כבר ידעת מפ' בלק ופ' במדבר כי פסוק זה נאמר אחרי שהתפלל ונעשה עבד אל השי"ת וכן זהו מ"ש ויצלי צלותיה כדין כתיב ויאמר לי וגו' וזה הפך האומר כי בכניסתו לב"ה יאמר פסוק זה כי בו נרמז יעקב והוא שיבוש וכבר ביארתי זה לעיל:

וההוא נהורא כליל כלא וגו' פי' כי הרשב"י היה חתנו כי לו היתה בת ר' פנחס בן יאיר והנה מפני הגזרה שגזרו עליו כנז' במס' שבת ערק ואטמר י"ג שנים בחד מערתא דפקיעין ועתה היה העת שיצא משם כי נתבטלה הגזירה אחר י"ג שנים ואמר כי כל אותה הנהורא הוא כליל בביתיה כי היה חתנו בעל בתו: גם אמר לו בשורה אחרת על ר' אלעזר בנו וז"א **ומנהורא** דאתכליל וגו' פי' מן רשב"י שהוא נהורא דאתכליל בביתך הנה מיניה נפיק נהירו דקיק וזעיר הוא ר' אלעזר כי היה אז קטן בשנים וז"ש ומנהורא וגו' נפק וגו' כי נולד ממנו תחלה אותו נהורא דקיק קודם דאתטמר במערתא ואמנם השתא גם ההוא נהירו דקיק נפיק לבר ונהיר כל עלמא ולז"א תחלה נפק פי' בעת שנולד והשתא נפיק מן מערתא ונהיר כל עלמא: וכן א"ר פנחס לקמן דף י"ב ע"א דא הוא נהירו דקיק דאמרו לי וגו' עכ"ל:

והרא"ג כ' אמרה צחוק עשה לי אלהים מיד סליק כלומר כי לא עלה אלא עד שאמרה צחוק וגו' והטעם שאל"כ לא היה עולה עד אחר שישלימו הסעודה ואחר גמר הסעודה אם לא היו נותנים לו אז יש לו לקטרג אמנם אחר שהיא אמרה והטיחה דברי' כלפי מעלה אמר מה אוחיל עוד כבר יש לי במה לקטרג. א"נ לפי שהיה רוצה לקטרג על שניהם ובמניעת נתינת הצדקה שמנע אברהם כבר יש לו במה לקטרג אמנם היה מבקש עילה על שרה ג"כ כיון שהיא אמרה צחוק וגו' מיד סליק כלומר כבר יש לי לקטרג על שניהם וכן מסיק לקמיה ואומ' ותו אמרת שרה וגו':

ולא יהיב לי מדי ולא למסכני ולא קריב וכו' קטרג על אברהם כפול ומכופל משל איוב והענין כי קטרג על איוב שלא היה מעלה אלא עולות שהם כליל ואין לשטן חלק בהם כנזכר בזוהר פ' בא וכ"ש אברהם שלא נתן כלום לא לו ולא לעניים ולא להב"ה דלא קריב קדמך אפי' יונה חד ואומ' קדמך אפי' קרבן שיהיה כולו קדמך שהוא עולה כולה כליל לא הקריב:

ותו אמרת וכו' כלומר לא די לו שקטרג על אברהם אלא גם על שרה שאמרה שאתה צחקת וחייכת בה. ופקיד קב"ה למקרב ליצחק היינו קצת צער הגיע לו על קטרוגו עליו וקטרוגו על שרה אתגזר שתמות על צערה דברה:

פתח ר"ש מאי דכתיב ויסב חזקיהו וגו' דהא אורייתא תוליף לבר נש וכו'. י"ל כי לא פי' כלום בפ' זה אמנם סמך על מ"ש בכמה דוכתי ויסב חזקיהו פניו אל הקיר על עסקי הקיר דהיינו השכינה הנקר' קיר קטנה והיינו שבטל מצות פריה ורביה שהיא אחוזה בהאי קיר ועל ביטול מצוה זו נגזר עליו שלא יחיה. והנה כאן מתוך הקדמתו שאמ' דאורייתא תוליף לבר נש למיזל וכו' רמז פי' הפסוק כי חזקיהו בחכמתו כיון לתקן בתפלתו מה שעוות כדי לבטל אותה הגזרה וז"ש תוליף ליה עיטא היך יתוב קמיה דמריה לבטל ההיא גזרה. לקבלא עליה עול מלכותא היינו קרית שמע. ולאקדמא לממסר קמיה פקדונא דנפשיה היינו פ' בידך אפקיד רוחי. ואומ' לאקדמא כלומר קודם שישן. א"נ קודם ק"ש יקדים פ' בידך. א"נ צריך להקדים האדם ולמסור נשמתו בתורת פקדון ולזה עם היותה חייבת בדין אינו נפרע חובו ממנה אחר שנמסר' בידו בתורת פקדון כי לא ישלח ידו בפקדון כנז' בזוהר במדבר סיני דף קי"ט: אשתחוה אל היכל קדשך דא יצחק ביראתך דא יעקב ה"ג. שכן מצינו יעקב ויירא יעקב מאד וביצחק קדושה ששם הלויים שנאמ' בהם וקדשת את הלוים: ולפי הגרסא האחרת ברוב חסדך דא אברהם ביראתך דא יצחק ומה שנוהגים לומר מה טובו אהליך יעקב דא יעקב. ושמעתי שיש גירס' אחרת והיא ברוב חסדך דא אברהם אבא ביתך דא יעקב כד"א ויבן לו בית. ביראתך דא יצחק: ובתר כן יעול לבי כנשתא מלת אבא קא דייק ר"ל רצוני לבא ביתך כי עדיין לא נכנס וטעות גדול נפל בידינו כי אנו אומרים פ' זה כשאנו נכנסים בפתח ב"ה ובפי' אמר כאן לעיכובא ג' זמנין שצריך שיאמר אותו קודם שיכנס וז"ש לא לבעי ליה לאניש לאעלא בי כנישתא וכו' ובעי לאכללא לון ברישא ובתר כן ייעול וצריך ליזהר: ר' **פנחס** הוה שכיח וכו' ואסתכלית בנהורא וכו' לפי שהרשב"י ע"ה הפליג בחכמה הזאת הפלא ופלא ונתן לו רשות שיגלה סודות התורה מה שלא הורשה שום אדם לז"א ואסתכלית כלומר ראיתי שאור אותו מרגלית יוצא כאור זריחת השמש כשיוצא מנרתקו ומאיר לכל העול' כך

היה הוא כי עד זמנו היו עוסקים בחכמה הזאת בהסתר והוא גלה הדברים והוציא אור התורה וסודותיה מנרתקו כלומר הפשיט בגדי התורה מפשטיותה והאיר לכל העולם. א"נ נפק כנהירו דשמשא מנרתקא הוא לפי שעתה היה יוצא מן המערה כדמסיק שעד עתה היה השמש סגור באותה מערה ועתה יצא להאיר לעולם. וההוא נהורא קאים וכו' ירצה כי בימי ר"ש אפי' התינוקות היו מגלים סודות נפלאים והיה זה לפי שרשב"י ע"ה היה צנור כל החכמה המתפשטת בדור ולכן נקרא בזוהר ר"ש מאריה דחכמתא דדרא וז"ש וההוא נהורא קאים כעמוד וצנור המשפיע חכמת התורה וסודותיה מן השמים לארץ ובזה מאיר לכל העול' ואפי' לינוקי דרא:

עד דיתיב עתיק יומין הכונ' שכ"כ אור תורתו זורח ומגלה סודות התורה עד כי בסבתו מתקן כסא ומרכבה לעתיק יומין כנז' בריש התיקונים זכאה חולקיה מאן דלביש למלכא ואתקין ליה כורסייא וכו': כליל' כלא בביתך אולי לא היה יודע שהיה ר"ש חתנו של ר"פ וראהו ברוח הקדש: נהירו דקיק היינו ר' אלעזר כי גם הוא היה מגלה הדברים ומאיר לכל העולם בתורתו. א"נ שגם ר' אלעזר היה יוצא מן נרתיקו שגם הוא היה במערה וז"ש ונפיק לבר ונהיר לכל עלמא: דהא שעתא קיימא לך גרסינן כלומר עתה הגיע זמן שתשמח עמהם כי עד עתה היו בצער המערה כדמסיק כי אין התורה נקנית כי אם בחיי צער עכ"ל הרא"ג:

דף יא:

פתח ר"ש וגו' באורח כלל ראשונה בתחלת התורה דרך כלל ואח"כ דרך פרט:

פקודא קדמאה דכילא מ' שהיא הקודמת לכל המצות ודאי שהם בחינות בה: יראת ה' מ' יראה מצד הדין ה' ת"ת ירצה יראה של הת"ת דאיקרי ראשית דהיינו מלת בראשית שהיא מצוה ראשונה והראי' לזה דיראת ה' נק' ראשית דכתיב ראשית חכמה יראת ה'. יראת ה' ראשית דעת ועתה בין שני הפסוקים יוכרח דמלת ראשית חוזר ליראת ה' דאילו מחד פסוק הוה אמינ' ראשית הוא הדעת ליראת ה' המ' וכן ראשית היא החכמה ליראת ה' מ' אמנם עתה שאמר הכתוב ראשית חכמה וראשית דעת לכך אנו מוכרחים שמלת ראשית היא חוזרת אל יראת ה' שהיא עצמה ראשית וז"ש **בגין** דמלה דא ראשית איקרי והכוונה כי בחינת ראשית היא ממש יראת ה' וז"ש בגין דמלה דא וגו' כנז':

ודא איהי תרעא לאעלא גו מהימנותא ופתח כניסה אל הכל היא יראת ה' א"כ באמת היא ראשית אל הדעת והיא ראשית אל החכמה אחר שהיא פתח כניסה לכל האצילות ולא קשה מידי דקרא קארי לה זמנין ראשית אל הדעת וזמנין ראשית אל החכמה: ועל פקוד'

דא אתקיים כל עלמ' והיינו דקאמר בראשית במצות היראה ברא אלדי"ם את השמים ואת הארץ שע"י מצוה זו הם מתקיימים:

אשתכח יראה דאיהו דחיל ליה לקוב"ה שוי לעיקר' יר' שאין עיקר הכוונה ליראה את השם הנכבד והנור' אלא העיקר הוא היראה עצמה שאם לא מפני פחדו ויראתו לא היה עובד השם נמצא היראה והפחד עיקר והעבודה טפילה:

בגין דאיהו רב מורה על רוממותו ושליט מורה על השגחתו עם היותו גבוה מעל גבוה עכ"ז שומר ומשגיח וראוי שלא יחט' לו האדם אחר היותו רב ומשגיח ג"כ מצד היותו ית' **עיקרא** ושורשא דכל עלמין והאדם ענף ממנו ממש ואיך יחטא ונמצא ענף בפגם גדול באילן חשוב ששורש האדם נטוע בספי' העליונות:

וכולא קמי' כלא חשיבין וירא האדם מהפחד והמור' ואל יעבור על צוויו כי אדון ורם משגיח על דבר פחות וגרוע. ולשואה רעותי' בההוא אתר וגו' היינו מ' שע"י שיהיה האדם ירא ייחד אותה למעל' ולא יפרידיה בעונו:

ינדעון חייבין וגו' ונמצאתי מכשילם במזיד שיודעים רבונם ומתכוונין למרוד בו:

יראה רעה הם הקליפות והיינו גיהנם ויסורין בעולם הזה שאין האדם לוקה למעלה אלא על ידם והם אשו של גיהנם:

מחי מכה ומקטרג לפני הב"ה ליטול רשות להכות:

ובגין כך אתר וגו' מפני שבעוד שאין באדם יראת ה' שולטים עליו הקליפות וכל מה שיעבוד וכל מה שישמור הוא עבודה אל החוץ לתשלום ולתגמול ולא נכנס כלל בכל ענייניו בקדושה אמנם כאשר יהיה יראה כראוי יהיה שורה עליו שכינה כדי שיהיו שאר כל עבודותיו להקב"ה א"כ ראוי שיראת ה' יהיה ראשית ליכנס אדם לכל הקדושה וז"ש **מאן** דנטיר יראה נטיר כולא שהרי הכל בתוך הקדושה לא נטיר יראה לא נטיר פקודין שכול' חוצה לחצוני' כנז':

מאן דעבר וגו' לפרש הכתוב והארץ וגו' והכוונה שאף אם יהיה האדם ירא היראה האחרת שהיא יראת העונש אינו ניצול ממנו כיון שהוא עובר על יראת ה' ומושך עליו החיצונים וז"ש מאן דעבר ע"ד שהיא יראת ה' וגו': תהו ובהו וחשך ותהום הם ד' קליפות כנז' בתיקונים וכאן לא מנה תהום ומנה רוח וצ"ל שהיה הכוונה שישאר בסוף הפסוק מלת אלדי"ם מרחפת על פני המים שהיא המ' יראת ה' כדמסיק וכתיב לבתר וגו' פי' אחר ד' קליפות יראה ראשית דהיינו שם אלדי"ם מרחפת על פני המים העליונים היינו ראשית שהיא ראש לכל האצילות ופתח כניסה לכל בענין שבה כלולים כל מימי האצילות מים עליונים ומים תחתונים וז"ש דאיהי כללא דכולא וגו':

פקודא תניינא וגו' אתאחדת בה היינו שהמ' אחוזה בימין בסוד אהבת חסד דהיינו כוס של ברכה בימין:

ולא נפיק מינה לעלמין היינו שאף בהיות המ' יונקת מגבורה עכ"ז לעולם היא בימין בסוד שהימין היא מסכמת על הדין והיינו האהבה גם היות הדין נמשך עליו כדמסיק ר' אלעזר ואיהי אהבה חסד ודאי: רחימו שלים בכל צדדי הענין כדמסיק **דא** אהבה רבה החסד הכולל בעצמה הגבורה דהיינו לאהוב אף אם הדין נשפע עליו כדמסיק ר' אלעזר. דכתיב התהלך לפני ירצה כאשר היה אברהם מערער על המילה אמר לו הקב"ה כיון שאין אתה עושה כל צווייי אין אתה שלם באהבתי כי גדר האהבה לאהוב בכל הצדדים בין בדין בין ברחמים א"כ התהלך לפני שתמול ובזה תהיה תמים דהיינו שלים ברחימותא: יהי אור חסד: דאיקרי אהבה רבה הנה החסד עצמה נקראת אהבה רבה מפני שהיא חסד בין בהיות הגבורה בין בלא גבורה כי יש כח בחסד לבטל הדין אמנם המ' נק' אהבה זוטא שאין לה כח אלא בהיות החסד אמנם הגבורה מהפכה לדין דהיינו שנאה ח"ו:

והכא איהו פקודא למרחם וגו' כדקא יאות בין בגבורה ודין בין בטוב וחסד היינו כדקא יאות כדמפרש ר' אלעזר:

אנא שמענא ביה וגו' פי' לדברי אביו:

בשלימו דתרין סטרין כלולה מדין ורחמים כדמפרש ואזיל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וכלא קמיה כלא פי' כל העולם כולו הוא קמי הקב"ה כלא ר"ל כלא היה כמ"ש הפסוק כלא חשיבין וגו' עכ"ל:

גליון אית בר נש דדחיל וגו' תיקונים ע"ט עכ"ל.

פתח ר' שמעון בפקודי אורייתא וגו' בפ' יתרו תמצא י"ב פקודין קרובים לאלו ע"ש דף צ"א א': ואו' ואיקרי פקודא [דא] יראת ה' בא רשב"י להודיענו שאינו כסברת ר' יצחק שאמר שהיה ראוי לתורה להתחיל מהחדש הזה לכם אלא כח מעשיו הגיד לעמו מפני שהמצוה הא' היא החדש הזה לכם ובא רשב"י ואמר שאפי' מתחלת התורה יש בה מצוה והמצוה הראשונה היא ליראת את ה' והיא נחלקת לג' חלקים א' יש מי שהוא ירא שלא ימותו בניו וזה לא הגיע יראתו אלא לרצועה שמכה אותו ויש מי שיראה מעונשי גיהנם וזה ירא מהשוטר שהרצועה בידו אמנם מי שיראה מהאל מרוממותו שהמות והחיים בידו היא היראה האמיתית שהראשונים אינם יראה לפי שהשוטר או הרצועה לא יטיבו ולא יריעו שאינם עושים אלא ברצון המלך ואדרבה על זה מוסיף על חטאתו פשע הירא מהם אמנם יראת הרוממות היא העיקר לכל והענין שעיקר הכל הוא המחשבה והיראה

כי מי שחטא בגלוי עריות בשוגג שחשב שהיא אשתו והיא א"א אעפ"י שעבר כיון שלא במחשבה לא יקרא עבירה אלא תקלה ונכשל ועל זה מי שחשב שהוא ירא בשביל שלא ימותו בניו או בשביל עונש גיהנם אין יראתו שלימה כי הוא נדבק בעץ הדעת טוב ורע אבל מי שירא מן הקב"ה לרוממותו נדבק בירא' העליונה ועלה עד מקום החכמה שהיא תחלת הכל. מהגליון בקיצור נמרץ:

והרא"ג כ' פתח ר"ש בפקודי אורייתא וכו' באורח כלל כתיבי כלומר שכמה מצות רמוזים וכלולים במעשה בראשית דרך כלל ואח"כ נפרטו כל א' וא' במקומה:

פקודא קדמאה דכלא היינו יראת חטאו קודמ' לחכמתו כי אז חכמתו מתקיימת ואמ' דכלא רמז ג"כ אל כניסת המדות שזה השער הוא הקודם לכניסה ולכן הביא ב' פסוקים לראשונה שהיא יראת חטאו אמר ראשית חכמה יראת ה' כלומר קודם שיחכם האדם יקדים יראת ה'. כנגד השניה אמ' ירא' ה' ראשי' דעת כלומר ליכנס לדעת העליון צריך יראה קוד' ליכנס בפתח כמ"ש זה השער לה'. א"נ כיוון אגב פשטיה דמיירי הפסו' במצוה זו הראשונ' הקודמת לכל המצו' רמז למדה זו שהיא פתח הכניסה לחכמה העליונה והיינו דמסיק בגין דמלה דא ראשית איקרי כלומ' מלה זו של יראת ה' היא נקראת ראשית לכל הדברים הן למצות שהיא המצוה הראשונה הן לכניסת המדות היא ראשי' לכולנה וז"ש ודאי איהי תרעא לאעלא וכו' והביא ב' פסוקים להכריח איך היא שער הכניסה לפי שקשה לפסוק ראשון דאמ' ראשית ליכנס לחכמה עליונה היא מלכות. והנה זה לא יספיק כי יש ביניהם כמה מדרגות לז"א יראת ה' ראשית דעת כלומ' אף כי אמרתי לך כי ראשי' לחכמה העליונ' היא יראת ה' עכ"ז צריך ליכנס דרך המדרגות והיינו יראת ה' ראשית כדי ליכנס לדעת והיינו ו' קצוות שהדעת מתפשט בתוכם ואחר שתכנס באלו המדרגות הנקר' דעת אח"כ תכנס לחכמ' העליונ' וז"ש בגין דמלה דא ראשי' איקרי לפי שהיא תרעא לאעלא גו מהימנותא. ועל פקודא דא אתקיים כל עלמא ה"ג: ונר' לפרש כי מצוה זו של יראת ה' היא הקודמת לכל המצות שכן נקר' מצוה זו יראת ה' ונקראת ראשית דכתיב ראשית חכמה וגו' יראת ה' ראשית דעת והביא השני פסוקים להכריח יותר הדבר ראשית החכמ' צריך היר' וזהו ממש יראת ה' היא ראשית וקודם לדעת שהיא החכמה וז"ש בגין דמלה דא ראשית איקרי כלומר מלה זו של ה' נקר' ראשית לעולם שכן השני הפסוקים קראוה ליראה זו ראשית:

ודא איהי תרעא אחר שפי' שהמצוה זו נקר' ראשית ורמוזה במלת בראשית אמר אח"כ וכן נקר' ראשית בסבה אחרת שהיא תחלת כניסה למדות:

לית בהו עיקרא כדקא יאות כלומר סוף סוף כבר הוא ירא ומתוך שלא לשמה בא לשמה לז"א כדקא יאות כלומ' יראה היא אבל אינה כדקא יאות:
אשתכח יראה דאיהו דחיל לקב"ה שוי לעקרא כך היא הגירסא דחיל בלא וא"ו והכונה כי מאחר שכל מה שעושה מפני היראה א"כ עיקר עשייתו היא מפני היראה לפניו ית' וז"ש יראה דאיהו דחיל לקב"ה זהו מה שהוא משים לעיקר לא קב"ה ממש:
וכלא קמיה כלא חשיבין ה"ג: ולשואה רעותיה בההוא אתר הוסיף עוד לומר שלא די למדחל למאריה בגין דאיהו רב ושליט וכו' אלא לשואה רעותיה כלומר נוסף עוד על אותה היראה שיכוון כשעושה מצוה זו ליעשות מרכבה לאותו מקום הנקר' היראה הזאת: היך יפלחון למאריהון כלומר ידעו ולא יעשו שאז הוא יותר פושע: אי לא אימא ייבדון חברייא מלה כל זה חסר מן הספר: לא שריא עליה ההיא יראה דאיקרי יראת ה' לחיים ה"ג: ובג"כ אתר דאיקרי יראת ה' ראשית איקרי כלומ' אף כי קודם לראשית זו הנק' יראת ה' כלומ' מכאן הוא תחלת וראשית היראה הטובה כי הגם כי קודם אליה יראה אחרת בלתי ראויה לא תקרא ראשית אלא המקום הזה:
וע"ד אתכליל הכא פקודא דא כלומ' בהיותה הירא' הזאת הטובה והמעולם שבכל היראות נכללה במלת בראשית שהיא תחלת התור' וז"ש הכא:
ודא עיקרא ויסודא לכל שאר פקודין כלומ' יראה זו הטוב' היא יסוד לכל שאר המצות שמתוך שהוא ירא את השם בבחינה שהוא רב ושליט וגו' א"כ יבא לקיים כל מה שצוה זה המלך הרב והשליט בכל העולמות. אבל אם הוא ירא מצד העונש שלא ימותו בניו או עונש גיהנם יהיה נזהר שלא לעבור על מצות לא תעשה כי מאחר שכל מגמתו של זה הוא לברוח מפני העונש א"כ במקום שלא יהיה לו עונש לא יהיה נזהר בשמירת המצו' מש"כ ביראה הטובה הלזו:
ובג"כ כתיב בראשי' וגו' כלומר לכך התחילה התורה במלה זו של בראשי' הרמוזה בה יראה זו הטובה להודיעך כי בשבילה ברא אלהים את השמים ואת הארץ וז"ש בראשית בשביל היראה הזאת הנקר' ראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ:
מאן דעבר על דא עבר על פקודי אורייתא ועונשא דמאן דעבר על דא האי רצועה רעה אלקי ליה והיינו והארץ וגו' כך היא הגירס': קו תהו חבל המדה כלומר אני מוצא שתהו נק' קו שנאמר קו תהו והקו הזה הוא חבל המדה שמודדי' בה הבנין א"כ הקו הזה הוא חבל לחנוק: בהו אבנין וכו' הייינו מה שאמרו בגמרא [חגיגה י"ב] בהו אבנין מפולמות וקבלה היתה בידם: מתוך החשך וההר בוער באש מוכיה הדבר כי מאחר שכל ההר היה בוער באש והדברים היו נשמעים מתוך החשך שבהר א"כ החשך והאש הכל דבר

א' וא"נ לפי שכתוב א' אומר כשמעכ' את הקול מתוך החשך וכתוב א' אומ' ודבריו שמעת מתוך האש ומדנקט הכי ש"מ דכלא חד דאי לא תימא הכי קשו קראי אהדדי. ה"ג חשך ודאי אשא תקיפא והוא סיום פירושו שהחשך ודאי אם הוא אש תקיף על ראש רשעים יחול: ורוח דא הרג בסייף יר' כי אמרו בגמר' שההורג את האדם בביתא דשישא במקום שאינו נושב הרוח יכול לחיות והדרא בריא אבל ההורגו במקום שהרוח נושבת לא הדרא בריא א"כ נמצא שהרוח הוא הממית והרוח הזה באה אחר הכאותו בחרב וז"ש חרבא משננא כשחותך בה היא מלהטא ביה כלומר הרוח הזה מלהט בהכאה זו וממיתו והכריח זה מהפסו' ואת להט החרב המתהפכת כלומר להט שהוא נמשך מהחרב כי אחר מכת החר' בא הרוח ותלהטהו מסביב ונמצא כי הרוח הוא ההורגו וז"ש ואיקרי רוח כלומר הלהט הזה נק' רוח שהוא רוח הבא אחרי החרב. א"נ כשהאדם מכה בחרב או מקל באויר נשמע הקול שבוקע בכחו האויר ונשמע קולו א"כ מאחר שהרוח הזה נשמע קול הברתו כשהחר' מכה א"כ היינו שהרוח הוא הממית כי אין הברה זו נשמעת כי אם בהכאה א"כ רוח זה הרג:

האי עונשא למאן דעבר על פקודי אורייתא וכתיב לבתר יראה ראשית וגו' כלומר העונש הזה שסיים שהם הד' מיתות הם כתובים אחר מלת בראשי' שהיא הירא' הכוללת כל המצות שכן כתיב קודם בראשי' דהיינו היראה הנקר' ראשי' ויסוד כל המצות וכתיב אחריה עונש העובר עליה דהיינו והארץ היתה תהו ובהו שהם עונש ד' מיתות ב"ד:

פקודא תנינא דא איהי פקודא דפקודא דיראה אתאחדת וכו' כלומר מצות אהבה שיאהב האדם את הב"ה בה דבוקה מצות הירא' כי מאחר שהוא אוהבו תנאי דבק הוא שייירא ממנו והיראה היא שלא להכעיסו וז"ש ירא חטא שהו' ירא שלא יבא חטא לידו ויכעיס לאוהבו א"כ נמצא כי מצות הירא' דבוקה באהבה ואינה יוצאה ממנו ע"ד משל שאומ' האדם מתייר' אני שלא יבכה הנער אין זו יראה ופחד אלא יש לו כ"כ אהבה שחושש שלא יבא לידי כעס א"כ נמצא שהוא אהבה וירא' דבוקים זה בזה וז"ש ולא נפקא מינה לעלמין:

ואיהי אהבה וכו' מפרש והולך מה היא זאת המצוה שהירא' דבוק' בה וכו': ומאן איהו רחימו שלים ירצה בנעלם מי היא המדה שהמצו' הזאת דבוקה בה באי זה מדה רומזת ואמ' דא אהבה רבה דהיינו חסד שנקר' אהב' רבה לפי שיש אהבה זוטא דהיינו מלכו' נק' זאת אהבה רבה כי האוהב להב"ה אהבה שלמה אחוז במדה הזאת הנק' אהב' רבה:

דכתיב התהלך לפני והיה תמים ר"ל צוהו שיהיה תמים באהב' שהוא הנק' אהב' רבה ומצד זה נתקשר אברהם במדתו מדת החסד כי להיותו אוהב להב"ה אהבה שלמה כמו

שהב"ה קראו אברהם אוהבי נתקשר באות' מדה והכריח זה מפ' ויאמר אלהים יהי אור דהיינו חסד הנק' אור ששם היא האהב' השלמ' והתמימה. ולפי דרך זה ג"כ נוכל לפרש כי תחלת המאמר כיון בזה ג"כ ע"ד הנעלם באומרו דא איהי פקודא דפקוד' דירא' דהיינו מלכו' דאתאחד' בה כלומ' מצוה זו של אהב' שהיא מדת החסד פקודא דיראה דהיינו מלכו' דאתאחד' בה ולא נפקא מינה לעלמין בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני: **א"ר אלעזר אבא אהב' בשלימו וכו'** כלומר אליבא דידך שאתה אומ' רחימו שלים שפירושו אהבה רבה לפי שיש אהב' זוטא לא משמע הכי לישנא דרחימו שלים אבל אני שמעתי רחימותא בשלימו ממש שהוא שלימו דתרין סטרין כדמסיק: דהא איהו בהאי דרגא קאים כי כן ר' פנחס נקר' חסיד כמ"ש בזוהר לפי שהו' היה אחוז במדת החסד עכ"ל הרא"ג:

דף יב.

נפק התפשטות החסד ולבתר איגניז ונתן מקום אל הגבורה להתפשט והיותו נותן מקום אל הגבורה הוא כללות הגבורה שבחסד שמסכים עם הדין והיינו שיהיה אוהב להב"ה אף בהיותו פועל דין עמו. לא אצטריך לאתנשי יראה בכל פקודי' שהיא פתח כניסה לכל פקודין כי היראה במ' וסתם מצות הם במ' והיראה מדרגה ראשונה אל הכניסה אל מדרגות הקדושה כנז' לעיל: כ"ש בפקוד' דא כי אהב"ה היא חסד ויראה מ' שהיא לעולם דבקה בחסד: עותרא מצד צפון טוב מצד החסד: בני חיי ומזוני בג' ראשונות ומצד אלו פועלים חסד ה' פעולות אלו:

יראה דאתאחדת בתרי סטרין בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני דהיינו מ' שמתאחדת בחסד וגבורה כנז':

ואתכלילת מנייהו שהיא מקבלת מהם והם מצויירות בה בעצמותה נוסף על ענין אחיזתה בהם:

פקודא תליתאה וגו' הענין שאין כוונת הרשב"י ע"ה הנה שיהי' המצוה לידע מציאות האלוה לבד דהיינו שלא יכחיש סבה ראשונה אמנם ענין זה ענף קצר מהמצוה וז"ש למנדע דאית אלהא ונוסף על זה שידע רוממותו והיינו או' אלהא רבא ונוסף על זה שידע שהוא משגיח וז"ש ושליט' כי שליט יורה על הממשלה וההשגחה בכל כנודע: ולא יספיק שידע האדם ענין זה ויאמינהו לבד כי זה לא יספיק אלא כדי שלא יקרא כופר אמנם כדי שיהיה מקיים המצו' בפועל הוא במה שיהיה האדם ממש מורה בענייניו ג' דברים אלו וזהו סוד הייחוד וז"ש ולייחדא ליה בכל יומא וגו' יר' מצוה זו פרטית בכל יום הוא כאשר יכוון לייחד' ליה בעיקר הכוונ' הצריכה והיינו כדקא יאות והוא ליחד הנמצא

הראשון בשש קצוות שהוא הוה והמציא אותם וכל הנמצא מהם ויורה על השגחתו בכל ע"י וז"ש **באינון** שית סטרין עילאין שהם עילה לכל נמצא וצריך תחל' לייחדם הששה בעצמם וז"ש ולמעבד לון פי' הו' קצוות יחודא חדא שיהיו הם מיוחדים בעצמם בשית תיבין כי התיבות הם הספירות. ואח"כ ולכוונ' רעות' לעילא פי' ישים כוונתו ורצונו אל הא"ס שעליהם המיוחד עמהם ע"י ג' ראשונות שהם המוחין וז"ש ולכוונ' רעות' שאין למעלה בא"ס לא מלה ולא קוץ יורה עליו אלא כוון הרצון לבד:

ויתכנשון דרגין דתחות שמיא דהיינו ביסוד ולייחד המ' ביסוד וז"ש לאתייחד' ביה יראה למהוי בשלימו דשית סטרין וגו' יר' שהמ' מתייחדת ביסוד וצריך היסוד שיהי' כלול מכולם כדי שאותה פעולה שתפעול המ' תהי' הנהגתה כלולה מכלם. ולבתר דאתקשרת בההוא יחוד' הנז' בסוד קשר הא"ס דהיינו נקשרת המ' עם העליונות אצטריך לקשר' לה לתת' באוכלוסהא דהיינו עם התחתונות ששה היכלות שהם למט' ממנה ומה שמקבלת מלמעל' היא מושכת אותם אל הפירוד והם ו' קצוות תחתונים וז"ש בשית סטרין אחרנין לתתא שע"י נפעלות פעולות השנויים וההשגחות כולם:

למעבד פירין ואיבין ולנטעא אילנין פירין ואיבין שהם פרי האדם ולנטע' אילנין הם ועץ פרי עושה פרי והכוונ' על שתי פעולות אשר למ' הא' הם פעולות המ' בעצמ' דהיינו פרי האדמ'. הב' הם פעולות שאר הספי' העליונות שהיא מוציא' בחינותיהם ובחינותיהם פועלים הפעולות והיינו נטיעת אילנות ואותם אילנות מוציאים הפירות. ואו' ארץ ארעא רעוא כי ארץ נדרש עתה לשני פנים הא' להורות על הייחוד תחתון והיינו ארץ מורה על צד מט' ואח"כ רעוא להורות מלת ארץ מלשון רצון שכבר יש לה הכנה לכל:

פקודא רביעאה למנדע וגו' כוונת רשב"י במאמר זה לפרש פרט שאר מלות פסוק שמע ישראל ה' אלדינ"ו ה' אחד. ואמר שבסוד פסוק זה נכללת מצוה אחרת והיא למנדע דה' הוא האלדי"ם והוא שלא נאמין שיפעיל הב"ה הדין בשלילת הרחמים ולא פעולת הרחמים בשלילת הדין ח"ו אלא שניהם בשוה מתאחדים וז"ש למנדע דה' הוא האלדי"ם והיינו או' וידעת היום וגו':

ולאתכללא שמא דאלדי"ם בשמא דאיקרי ה' עם היות שלא מצאנו שם אלדי"ם שיקרא יהו"ד כמו שמצינו להפך שם יהו"ד נק' שם אלדי"ם לכך נקט ולאתכלל' שמא דאלדי"ם שיהיה נכלל שם בשמא דאיקרי ה' שנכתב ה' ונקר' אלדי"ם. והיינו אלדינ"ו ה' ועם היות שאנו רואים כל א' לבדו ויראה הדין לעצמו והרחמים לעצמם אינו כן אלא ולמנדע דאינון חד ולית בהו פרוד' והיינו ה' אלדינ"ו ה' אחד. ותליית ענין זה בפרשת בראשית הוא בפסוק יהי מאורות וגו' למהוי תרין שמהן וגו' דהיינו ה' אלדינ"ו חד דהיינו הרמוז

במלת אחד ועם היותם שתי שמות נפרדים בשמותם במבטא עכ"ז מיוחדים בעצמם וז"ש בלא פירודא כלל וזה נלמד ממלת מארת מבטאו שתי מאורות ת"ת ומ' אמנם באה חסר בשמא דרשים דאינון חד כי השם מורה על אחדותם דהיינו שתי מארות שהם מאור א' וענין זה הוא לאתכללא וגו' הכוונ' שיהי' הת"ת נכלל במ': ואית דגרסי מארת חסר בשמא דשמים ויר' במה שאמר יהי מארת דהיינו מ' ברקיע השמים דהיינו ת"ת המורה על אחדותם וכמעט גירס' זו דחויה בעיני. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' ואי להאי יהא בהפוכא ויהדר עליה קב"ה גלגולא דדינא קשיא וכו' ה"ג ופשוט הוא: דא איהו רחימו שלים דהוי בתרין סטרין היינו התרין סטרין דאמ' אפי' הוא נוטל את נפשך. ונוכל עוד לפרש בתרין סטרין היינו חסד וגבורה והכונה כי בין שיהיה נשפע מצד החס' בין שיהיה נשפע מצד הגבור' יהיה שלם באהבתו והכל דבר א' כי זה תלוי בזה: ועל דא אור דמעש' בראשית נפק ובתר אגניז הכריח עוד פי' כי רחימו שלים פירושו הוא שלימו דתרין סטרין כי כן אור דמעש' בראשית נפק לרמוז אל הנהגת סטרא דחסד ולבתר אגניז וכיון דאגניז תכף יוצא הדין לרמוז אל הנהגת סטרא דגבורה וז"ש ואתכללו תרין סטרין כחדא למהוי שלימו דאהבה כדקא יאות ה"ג ופשוט הוא כי כשנכללין תרין סטרין כחדא ואוהב להב"ה בין כשמודד לו במדת פורעניות כמו כשמודד לו במדה טובה זו היא שלימו דאהבה כדקא יאות:

א"ר אלעזר ודאי לא אצטרך ה"ג: כ"ש בפקודא דא וכו' יר' כי אף שהוא חלק על אביו בפי' רחימו שלים עכ"ז אינו חולק במה שאמר אביו כי הירא' צריכה שתהי' דבוקה באהבה תמיד וזהו אומ' ודאי לא אצטריך לאתנשי יראה בכל פקודא ופקודא לייחדא קב"ה ושכינתיה ברחימו ודחילו: היך אתדבקא. שאל איך מתדבקי' שנים אלו שלא יהיה א' נפרד מחבירו כלל לעולם כי לפי מה שפי' בדברי רשב"י ע"ה באומרו דפקוד' דיראה אתאחדת בה ולא נפקא מינה לעלמין אתי שפיר כי מאחר ששני' באים האהבה והיראה מצד שהוא רב ושליט על כל עלמין א"כ נמצא ששניהם דבוקים זה בזה בעצם מצד השורש אבל אליבא דר' אלעזר שאהבה השלמה היא בין בטוב בין ברע איך אתדבקאן כל א' מהצדדין אלו עם היראה כי אדרב' נראה שהם שתי מצות נפרדות זו מזו ותירץ שמתדבקין באופן זה כי כשהו' מושפע מהטוב עותרא וטב ואורכא דחיי צריך שידבק בה היראה והיראה היא שלא יגרום החטא שיוסר אותו הטוב ממנו ודקדק באומרו שלא יגרום החטא שאינו ירא שיאבד הטוב ממנו מצד אבידת הטוב ממנו אלא בערך העון הגורם ביטול אותו הטוב לא ביטול הטוב בעצמו וז"ש כדין אצטריך לאתערא יראה ולמדחל דלא יגרום חובא: והכי אצטריך בסטרא אחרא כלומ' כמו שכשהוא מושפע

מהטוב צריך לעורר היראה שלא יגרום החטא כך צריך בסטרא אחרא כלומר מצד בחינת היותו מושפע מהרע ג"כ צריך לעורר הירא' וידחל למאריה כשרואה דדינא קשיא שריא עלוי ולא יקשה לבו והן הן שלימו דתרין סטרין דאמ' לעיל סטרא חד היינו סטרא דטוב כשמושפע מהטוב וסטרא אחרא היינו כשהוא מושפע מהרע: אשתכח יראה דאתאחדת כלומר נמצא לפי זה שהירא' מתייחדת ונכללת: מנייהו מתרין סטרין בעצם כי בין מצד היותו מושפע מהטוב יתער הירא' שלא יגרום העון הביטול הטוב ההוא ובין מצד היותו לוקה ומושפע מהרע יעורר היראה הטובה קודם שיבא עליו היראה הרעה דהיינו הקליפה הנקרא רעה ועם זה יקרא אהבה שלימה כדקא יאות וז"ש ודא איהי אהבה שלימתא כדקא יאות:

פקודא תליתאה למנדע דאית אלהא רברבא וכו' אולי רמז בכונתו עתה אלו הכנויי' לרמוז אל ייחודו ית' בג' ראשונות קודם ואח"כ בז' קצוות וזהו אומרו אלהא מצד הכתר רברב' מצד החכמה ושליט' בעלמא מצד הבינה כי היא נקר' מלך העול' כדאית' בפ' עקב ואח"כ באינון שית סטרין עילאין דהיינו שש קצוות ולעשות הכל אחד וד' של אחד שהיא מלכות כדמסיק הרי יחודו בכל עשר ספירות: בשית תבין דשמע יש' כלומר כונת הייחוד הזה באי זה מקום אני צריך לכוון זה ואמ' בשש תיבות שיש בפ' של שמע ישראל כנגד שש קצוות: ולכונה רעות' לעילא בהדייהו כלומר בהדי אלו השש קצוות צריך לכוון השורש שלהן דהיינו ג' ראשונות כאמו' שהן שרשים לג' קוים שהם השש קצוות וז"א לעילא מה שלמעלה מהם בהדייהו וזהו מאי דמסיק יקוו המים כלומר יעשו הקוים ויתקבצו אל מקו' אחד: לארכא לי' בשית תיבין היינו מה שארז"ל כדי שימליכהו בשמים ובארץ ובד' רוהות העול' וז"א לארכא ליה להאריך במלת אחד בשש תיבות דהיינו שש קצוות שהם בשמים ובארץ ובד' רוחו' העולם: ועם כל דא בההוא ייחודא וכו' כלומר אף כי כבר חלקתי הפ' שהם שית תיבין כנגד ו' קצוות להיותו ית' מיוחד בהם והם רומזים כלם לעולם הזהר וברוך שכמל"ו הבא אחריו הוא רומז לעולם הנקבה שהם שית תיבין כנגד שש קצוות שבה עכ"ז צריך דבההוא ייחודא דעולם הזכר לקשר שם היראה דהיינו המלכות להיותה נקשרת שם בעולם הזכר ובמה דאצטריך לארכא בד' דאחד והיינו דכתיב ותראה היבש' דתתחזי ותתקשר דלי"ת דאיהי יבשה בההוא יסודא. דדלת דאחד גדולה וכו' הכריח שצריך לארכ' ביה מצד שהיא כתובה בתורה ד' גדולה ולמ' אלא כדי לרמוז שתאריך בה ותעשה גדולה ונקט לישנא דירא' באומ' לקשרא ביה ירא' לפי שכשהיא בבחינ' ד' היא דלה ועניה ונפשה יבשה אין כל אין בה רחמים וכשאין בה רחמים א"א שלא יהיו בה דינין והיינו יראה ולכך אנו מזכירים אותה בייחוד

עולם הזכר להיות' נקשרת ברחמים עול' העושר כדי שתתהפך מעוני לעושר להיותה כמוהו וז"ש ג"כ ולבתר דאתקשרת תמן לעילא כלו' בעול' העושר אצטריך לקשרא לה לתתא באוכלוסהא דהיינו בו' היכלו' הרמוזים בשש תיבות בשכמל"ו וכל הייחוד הזה נעשה בהיכל הז' שהוא כולל הכל: כדין מה דהות וכו' כלומר ובייחוד זה מה שהיתה יבשה בבחינת דלת דלה ועניה היא עתה עשירה אתעבדת ארץ למעבד פירין ואיבין דהיינו הנשמות הבאות לעולם ואולי רמז לב' מיני השפעות הנשפעות ממנה א' השפעת הנשמות וא' השפעת המזונות ושפע רב לעולם ועל שניהם אמר על השפעת העולם ושובעו היינו פירין ואיבין. ועל השפעת הנשמות אמר ולנטעא אילנין כי הצדיק כשהוא בעולם הוא נטע טוב ואילן טוב שמוציא פרי מעשיו הטובים ותורתו כאילן המוציא פירותיו כי האדם עץ השדה: אתעבדת ארץ למעבד פירין ולא אמר ועבידת פירין ר"ל כי בייחודים האלה הנזכר אינו אלא תיקון שמתקנת מדת המלכות כי אח"כ נעשה הייחוד וז"ש אתעבדת למעבד כלומר אתתקנת לעשות כי כעת אינה עושה פירות עד שתייחדו בסוד ה' הוא האלהים: והיינו דכתיב ויקרא אלהים ליבשה ארץ ויקרא הוא לשון השפעה כמ"ד וקרא זה אל זה ומקבלין דין מן דין וז"ש ויקרא אלהים דהיינו הבינה הנקר' אלהים היא קורא ומשפעת ליבשה ובהשפעה זו שהיא מקבלת נקר' ארץ ארעא מלשון רעוא שמרצה אותה ברצון שלים כדקא יאות:

פקודא רביעאה למנדע כי ה' הוא האלהים וגו' ולאתכללא שמא דאלהים כבר ביארנו בפקוד' הקודם כי אחר שנתייחדו עולם הזכר בפני עצמו ועולם הנקבה בפני עצמ' צריך לייחדם שניהם יחד וזהו מ"ש הכתוב כי ה' הוא האלהים הרי שניהם מייחדים זה עם זה וזה אומרו ולאתכללא שמא דאלהים בשמ' דה' למנדע דאינון חד ולית בהו פירודא וכן עולה ה' כמנין אלהים כזה כי ה' עולה בגי' כ"ו ואלהים עולה פ"ו ואחר שתמלא כ"ו במילואו עולה כף ו"ו שעולה בין הכל יב"ק כמנין אלהים ה' א"כ ה' הוא האלהים: ואפשר רמז זה באומרו ולאתכללא שמא דאלהי' בשמא דה' א"נ לשלב ב' השמות יחד כזה יאהלו"ההים: לאתכללא מארת חסר דהיינו שכינה מחובר' ברקיע השמים וז"א בשמא דשמים שהוא ת"ת. בשמא דשמים ה"ג: נהורא אוכמא בההוא [הגי' שלפנינו בנהורא] חיוורא לית בהו פירודא יר' שבמלת מאורות כלול נהורא אוכמא בנהורא חיוורא כי בהיות הכתוב חסר מארת כתי' רומז לחסרון אורה ונהורא אוכמא: אמנם בקריאה אנו קוראים מאורו' מלא להיות מורה ההוא נהורא חיוורא שהוא אור מלא א"כ מלבד מה שרמז בייחוד יהי מארת מלכות ברקיע השמים ת"ת ג"כ במלת מאורות רמוז לית בהו פירודא וכלא חד וע"י מי נעשה זה הדר ואמר ברקיע השמים דהיינו היסוד הנק'

רקיע אשר על הגן הוא המייחדם ועושה מארת מאורות קרי וכתיב וז"ש והיו למאורות מלה שרומז לתרין נהורין שנעשי' אחד כנז' ע"י מי ע"י היסוד והיינו ברקיע השמים כנז' עכ"ל הרא"ג:

דף יב:

ודא הוא חובא וגו' קשי' ליה דלפי דרך זה שבא עתה הכתוב להורות על ייחודם כנז' א"כ מאי קאמר קרא ולהבדיל בין היום ובין הלילה דאדרבה לייחדם בעינן לז"א שהיה כונת הכתוב לפרש כאן כי זה היה פעולת הנחש שההדיל בין היום ובין הלילה וז"ש ודא הוא חובה וגו':

חבר לתתא פי' חבר המ' במדרגות חיצונות שהם למטה והפרידה מן הקדושה מן העליונות ואו' ואתפרש לעיל' מעצמו מטבע הענין לא שהוא הפריש דאדרבה הוא רוצה שתהיה היא מיוחדת ביסוד כדי שינק מן הקדוש' ודקדק כן ממה שאמר הכתוב להבדיל בין היום ובין הליל' ולא אמר והבדיל בין היום וגו' אלא להבדיל שהוא מעצמו נבדל בעת שהנחש מתקרב:

בגין דאצטריך לאפרשא לתתא וגו' יר' ב' דברים הודיעך הכתוב שאתה צריך בייחוד בפסוק שמע יש' הא' לאפרשא לתתא דהיינו לסלקה מהקליפות שאם לא כן אין לה ייחוד למעלה והב' לחברא לעיל' לייחדה בסוד העליונות ולפרש זה נכנס הכתוב בין הדביקים בחטא הנחש אע"ג שהוא מדבר בענין הייחוד:

נהורא אוכמא וגו' שהיא המ' אצטריך לאתאחד' לעילא דהיינו ה' אלינ"ו ה' אלינ"ו פי' אלינ"ו מ' כלולה בתוך ה' וז"ש בחבור' חדא שממש שם אלדי"ם נכלל בשם ה': ואח"כ ולאתאחד' המ' לבתר באוכלוסהא והיינו ענין בשכמל"ו היות המ' מתייחדת בז' הנערות כנז' לעיל וכאשר הוא בא לייחדה למטה באוכלוסהא כנז' מפני ששם למט' הם החיצונים צריך לאפרש' לה מסטרא בישא בסוד וחרב פיפיות בידם רמ"ח תיבין דק"ש לכתת כח הקליפות ולשברם:

מוחא אור וגו' קשי' ליה דאת אמרת דקליפה בתר מוחא סלק' א"כ נמצא שאדרבה אנו מייחדים אות' למענה לז"א שאינו כן כי או"ר שבאותיות והיו למאורות שצירופו אור מות המוח אור הם אותיות מיוחדות מורה על סוד הייחוד ואותיות מו"ת המורות על הקליפה הם בפרוד' מורה על שאין שליטה ולא אחיזה אל הקליפות. וא"ת א"כ נימא או"ר לעצמו ומות לעצמו ובלתי מתייחדות ולא שנא' שממש קליפה סלקא בתר מוחא שמורה שיש להם ייחוד עם הקדושה לזה תירץ ואמר אדרבה אם נאמר שאותיות או"ר לעצמם ואינם ממש בתוך אותיות מות יורה על תגבורת הקליפות וז"ש **וכד** האי אור

אסתלק מתמן מתחברן אתוון דפרוד' שאם תסיר אור מבין תיבת מאורות ישאר מות יחד ולכך צוה הכתוב ואמר והיו למאורות שצריך שיהיה התיבה למאורות דהיינו קליפ' בפרוד' והכריח הענין מחטא חו"ה דהיינו חטא הנחש הנרמז לעיל בפסוק וז"ש **מאלין** אתוון שריאת חוה וגו' ותר"א ד' אותיות ממלת מאורות ונשארו מ"ו ממלת מאורות והיינו שהמו"ת מ' בינה ו' ת"ת ת' מ' והוא סוד הדין נשפע מהבינה דרך ו' בסוד תגבורת הדין הקשה עד המלכות וכאשר סלק' ותרא דהיינו סוד אור ראיה מצד החכמה שנסתלקה חכמה מעל הספירות ונתלבש' בינה ושש קצוות בדין והיינו מ"ו שנשארו ואינון אזלו ונטלו אות תיו מ' שהשפיעוה הדין לפעול ומיד נעשה מו"ת אם כן העיקר שיהיה התיבה מאורות דהיינו חכמה בעל הראיה והאור מתפשטת ושולחת החיים בכל הספי' והיינו מאורות שכל הספי' מאירו' אמנם בהסתל' מאור החיים שהיא סוד ראיה חכמ' דהיינו אור נשאר מות ח"ו:

והנה ר' אלעזר אמר לאבוי שאמר שמ"ו אזלו ונטלו ת' ואין כן סדר הענין כפי מה שלמד ממנו פעם אחרת אלא מ' בינה אשתארת יחידה שנסתלקה ממנה החכמ' ונשארה ואינה פועלת לא דין ולא רחמים וכן ו' דאיהו חיין תדיר שהיא יונקת חיים מהחכמה מקור חיים וממנה נק' ת"ת עץ החיים אתהפכת פי' נהפך מרחמים לדין ע"י סילוק החכמ' ואזלת ונטלת ת' שהיא מ' שהשפיע' מדיניה דכתיב ותתן ותקח וגו' ותמצא שם ד' פעמים ו"ת ותרא ותאכל ותקח ותתן וכאשר אות ם' ראתה שהדין מכל ד' סטרין שהם ד' רגלי המרכבה מכל עבר הדין אז לא נשארה לה בחינת רחמים ואשתלים תיבה דא נמצא שקדמו ו"ת בדין אל מ' וא"כ איך אמרת אזלו מ"ו אשתארו מ"ו: והנה רשב"י לא תירץ הענין אמנם הענין מובן בערך שהפגם עולה תחלה מת"ת ומ' להתעורר הדין למעל' בביג' דדינין מתערין מינה כנודע והיינו דברי ר' אלעזר אחר שהדין מתעורר ממנה היא משפעת לת"ת והת"ת פועל הדין ומשפיעו למ' והיינו דברי רשב"י עתה אשתאר מ"ו ואזלו ונטלו את ת' שהם השפיעו לה הדין:

פקודא חמישאה וגו'. הענין נודע שחייב האדם לשלש שנותיו שליש במקרא והיינו למלעי באורייתא שהוא דבור בעלמא. שליש בתלמוד דהיינו הפלפול בה אמר לאסתכלא באוריית' בעיון והסתכלות גדול: שליש במשנה דהיינו הבקיאות בדיני ההלכות אמ' ולאפשא לה בכל יומ' שלעול' ישתדל לידע יותר עד שידע כולה: ועל הכל צריך שלא ישכח תלמודו לז"א ולא תתנשי מיניה כאומר השמר לך ושמור נפשך וגו': דכתיב ישרצו המים לא דריש אלא מלת המים לבד ואמר דא אורייתא וגו' דאצטריך לאשתדל' בכל יומ' כאו' והגית בו יומם ולילה.

לתקנא נפשיה ורוחי' כי רוח ונפש זוכה האדם בהם ע"י עסק המצוה ויראת שמים אמנם תיקונ' בשלימות' שהיא היא [אפ' דצ"ל שהיא חיה או צ"ל באה אל כו'] אל האדם מצד התורה וז"ש תדע מהו תיקון זה כיון דבר נש אתעסק באורייתא אתתקן בנשמתא אחרא פי' נוסף על רוח ונפש שבו: ואו' קדיש' שנשמה מהבינ' בשתוף החכמה מקום הקדש ואין בה אחיזה ליצה"ר כמו הבינה שאין אחיז' לחיצונים בבינ' מש"כ ברוח ונפש שהם מת"ת ומ' ששם נקשרים החיצונים ולכן היצה"ר נאחז בהם והיות ענין זה ע"י התורה כנזכר יקרא ישרצו המים והנשמה הזאת תקרא שרץ נפש חיה וז"ש דכתיב שרץ נפש חיה נפש מההיא חי"ה שהיא הבינ' ארץ החיים אלדי"ם חיים וירצה ע"י התורה ימשוך נפש מבינ' והתור' סבה שתמשך הנפש מההיא חיה והיינו ישרצו המים שתייחס ענין זה אל המים שהם התור' משום **דכד** בר נש לא אתעסק באורייתא לית ליה נפש קדיש' דהיינו נשמה בעצמה וקדוש' דלעיל' שהוא רוח החכמה שהיא למעלה מהבינה לא שרייא עלוי מפני שאין בו תורה ונקט לשון ישרצו משום דכד אשתדל באורייתא בההוא רחישו דרחיש בה דהיינו לשון ישרצו ירחשו כתרגומו וכן דבור התור' בתרגום ריחשא כענין רחושי מרחשן שפוותיה א"כ בההוא רחישו דרחיש בה זכי להההוא נפש חיה:

ולמהדר כמלאכים הכוונה על זכוך החומר ולפרש סיפא דקרא אתא. ועוף יעופף הם המלאכים שהם עופפים בכנפים ומשום דלא מתיישב לישנא דקרא ועוף יעופף שהיא לשון התעופפות ממש לז"א הא בהאי עלמא ונאמר על זכוך החומר: בההוא עלמא דהיינו עולם הבא בעת שמים כעשן נמלחו וגו' נעשים להם כנפים ושטין וגו' אמנם תחלת הכתוב ישרצו אינו לעתיד אלא בעה"ז כדפי' וז"א דא אורייתא דאיקרי מים וגו' כמה דאתמר. והראי' שיש חידוש לב לאדם בנשמתו ע"י התורה או' לב טהור וגו' ירצה ע"י לב טהור דהיינו למלעי באוריית' שיהיה לבו פתוח להשכיל בתורה טהור מכל המונעים ובזה רוח נכון דהיינו ע"י חדוש הנשמה הרוח מתכונן באדם שאין הכנה לרוח אלא מתוך הנשמ' והיינו ודאי בעולם השפל הזה כדפי':

פקודא שתיתאה. הענין כי היסוד העליון מתעורר ע"י יסוד תחתון ופועל ענין הנשמה למעלה כמו שהוא עושה למטה כי הוא גרים להההוא נהר יסוד למיהוי נביע תדיר דהיינו מציאות השפע. והנה יש ד' בחינות הא' מצד המ' אמר נביע תדי' שלא יחסר לה שפע מהיסוד: הב' בערך היסוד בעצמו שינתן לו חוקו וז"א ולא פסקין מימוי יחס הענין לו. הג' מצד ו' קצוות שהם הספי' עד הבינה וז"ש וימא אתמלייא מכל סטרון: הד' מצד הבינה והיינו ונשמתין חדתין וגו' היינו הנשמות מבינה: וחילין סגיאין אתרביאו לעיל' בהדי אינון נשמתין הוצרך ענין זה לבאר ועוף יעופף שהוא סוד המלאכים:

דא ברית קיימא קדישׁ פי' מה שאמר המי"ם הוא נגד היסוד ברית עליון שע"י הוא מושך הנשמות למ' ומפני שמלת מים זר למאד במדה זו אמר נהר דנגיד ונפיק ומלת מים ומלת נהר ענין אחד:

ומייא דילי' אתרביאו יר' שיתוסף שפעו והיינו או' ישרצו המים דהיינו רחשין ריחשא ורבויא דנשמתין הכל כפי הכנת הדור וכפי הכוונה אל הסוד העליון:

להההיא חי' פי' להשפיעם במ':

ובאינון נשמתין דעאלין בההוא חיה וגו' נראה שהם מתחדשים מצד אותם הבתולות [אפ' דצ"ל הבחינות וכן בסמוך ג"כ] שעלו בסו' הזווג כנודע ישראל יולידו בספי' נשמות ואותם הבתולות העליונות בסוד האור המתחלק אליהם יתהוו לשמירת הנשמות מלאכין וכמו שהם צל בעלמ' אל הנשמות כך הם צלם בעולם הזה פורחין בעולם לשמירה אל הנשמ' דכתיב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך וגו' ופי' רמז בפסוק זה יוהך כלך יוהך מצד הזכר יו"ה ודאי כלך מצד הנקבה כאו' כלך יפה רעיתי וגו' והם ז' אותיות לז' היכלו' י' להיכל קדש הקדשים ו' להיכל הרצון ה' להיכל אהבה ך' להיכל זכות וגו' ונחלקו ר' פנחס ור"ש אם הם שנים סוד עץ הדעת טוב ורע יוהך ימיניים כלך היכלות שמאליים ור' פנחס סביר' ליה ג' יו"ה כ"ך ל"ך שהם ג' מדרגות כנודע שהם הא' קדש הקדשים לשם אהיה: הב' חמשה היכלות לשם יהו"ד והיכל ראשון לשם אדנ"י ובאמת הם שנים והם ג' וצדקו דברי שניהם ולז"א ר"ש שפיר קאמרת שקרובים דבריהם מאד ואלו הם משמשי' אל הנשמה בגן כנודע שיש מלאכין משמשין כענין שההיכלות משמשין אל הקדוש' והם כנפים לעלות ולרדת כנז' בכמה דוכתי. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אתוון למפרע וגו' דמאורות למפרע היינו ותרא אשתאר מ"ו: א"ר אלעזר אבא הא אוליפנא מ"ם וגו' פי' חולק על אביו וסובר כי מלת למאורת חסר למארת כתיב נמצא כשתסיר מן מלת למאורות ותר"א נשאר מ"ם לבדה וז"ש מ"ם אשתארת יחידאה וגו': וענין עופין דנפקין בהדי נשמתא עניינם פרשתי בפ' תרומה דף קמ"ב ע"ב בסוד פסוק כעבד ישאף צל ע"ש עכ"ל:

גליון אור בחבור דאתוון מות בפרודא וגו' פי' אור הן על סדר חיבור האותיות מות בפרודא שנכנסה הואו המוקדמת והפריד' בין המם והתיו ואע"ג דמאורות דקרא חסר הוא מארת כתיב מ"מ יש אם למקרא ולמסורת והיינו דקאמר לקמיה כמה דכתיב ותרא וגו' אשתאר מ"ו וגו' דהיינו מאורות מלא בתרי ווין לקחו התיו ונתחבר עמהם ונעשה מות ולכן הביאה מות לעולם וא"ל ר' אלעזר כי לא נשתייר ממלת מאורות כי אם מ"ם כי מלת מארת חסר הב' ווין שהיא תמיד חיים כי ידעת כי הוי"ו רומז לקו האמצעי שהוא

עץ חיים נהפכה למות כי הלכה ולקחה תי"ו שנא' ותקח ותתן ואו' תי"ו כלו' לקחה הויו לתיו ונתחברו עם המ"ם ונעשית מות וא"ל בריך את ברי: וענין עופין דנפקין בהדי נשמתא כמה שפי' המפרשים שהמלאכים הללו מתהוים מזיווג ד' היכלות הנכללות בזיווג העליון והם שומרים הנשמה בעה"ז דמיון ההיכלות לספירות והם משמשים אותו בג"ע והם יוהך כלך כי מלאכיו יצוה לך ור' פנחס חלקם יהו כל לך וכן הם משמשים להיות כנפים לצדיקים לעלות ולרדת ובזה לא קשה כיצד מלוין לזה שהולך לדרום ולזה לצפון לפי שכל א' מלוין לו מלאכיו אלו שיצאו עמו. ואפשר שזהו כי מלאכיו יצוה לך עכ"ל ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' ודא הוא עננא חוורא דיממא ה"ג וכו' כלומר אלו תרין נהורין נהורא אוכמא וחיוורא אלו ממש היו ר"ל זה הייחוד נעשה כשישראל היו הולכים כדי לקבל התור' במדבר דאמ' קרא לא ימיש עמוד הענן וגו' ופי' רז"ל קודם שימיש הב"ה עמוד הענן של יומם כבר היה עמוד האש של לילה לפני העם. וכונת הענין הי' לרמוז זה הייחוד ממש שהיו נכללים זה בזה. כמה דאמדו מדת יום ומדת ליל' ה"ג כלומר כמו שאמרו צריך אדם להזכיר מדת יום בליל' ומדת ליל' ביום גולל אור מפני חשך וחשך מפני אור לרמוז אל כללות היום בליל' וליל' ביום אוכמא וחיוורא כנז': ולאתתקן דא בדא וכו' חוזר לעיל אל אלין תרין נהורין דאמ' יהי מאורות וגו' להאיר על הארץ: ודא חובא דההוא נחש קדמאה כלומר הייחוד הגמור הוא ליחד מדת יום בלילה שלא יתפרדו זה מזה ועון הנחש לא היה אלא בהפך זה: חבר לתתא פי' חבר לשכינ' לתתא ונקשרת בקליפות וממילא אתפרש' לעילא מהת"ת. א"נ חבר לתתא ר"ל עשה חיבור בחיצוני' וכשיש בחיצוני' ייחוד אז למעל' ח"ו הם נפרדים וז"ש ואתפרש לעילא ממילא: בגין דאצטריך כלומר ולהפך ההפך כי כשמפרישין מלמטה יש ייחוד לעילא ממילא נעש' כדמסי' אור בחיבורא דאתוון מות בפירודא כשאור זה בחיבור אותיות מו"ת הם בפירוד:

בגין דאצטריך לאפרשא לתתא כלומר צריך להפרישה מהקליפות לתתא ואחר שהפרשנוה מהקליפות ולחברא לה לעילא והוא לא עשה אלא להפך מזה: ולאפרשא לה מסטר' בישא כנז' וזה אנו אומרים במלת וע"ד כנז' בפ' תרומ' כמאן דקארי ליה לחבריה שיבא ויעיד ויפרש ממי שהוא מספר ולכך נאמר ועד במקום מלת אחד ע"ש. ועם כל דא אצטריך וכו' הגם כי אתה רואה כי אנו מייחדים עולם הזכר בייחוד א' לבדו בפסוק שמע יש' ואח"כ אנו מייחדים המלכות בהיכלותיה במלת בשכמל"ו לא יראה בעיניך שהם דברים נפרדים ח"ו עכ"ד צריך למנדע דכולא חד למנדע דאלהים ה' כלא חד בלא פירודא ה' הוא האלהים כלומר הכל א' מדת לילה ביום ומד' יום בלילה: אפי'

ההוא סטרא יסתלק כלומר לא מבעי' שהמייחד גורם ייחוד וזווג למעלה והיינו הקרבת התועלת אלא אפי' הרחקת הנזק עושה דההוא סטרא יסתלק: ולא יתמשך לתתא כלומר שלא ימשך בתחתוני' ויסתלק מהם:

אור בחיבור דאתוון מות בפירודא כלומר כשיש ייחוד למעלה באור העליון יש פירוד למטה בחיצונים הנק' מות וזה רמוז במלת למאורות ל"מ או"ר ו"ת שכשמלת אור הוא בייחוד ובחיבור אותיות (אות) מות שבצרופ' הוא בפירוד: וכד האי אור אסתלק וכו' מתחברן אתוון וכו' הכי גרסי' כלומר וכשזה האור מסתלק מבין האותיות שבמלת מאורות מתחברין אתוון דפירוד' שעד עתה היו נפרדים ועתה מתחברין זה עם זה: ותרא האשה כי טוב וגו' ירצה כי במלת למאורות יש ותרא ויש מ"ו וחוה נטלה ממאורות מלת ותרא והם למפרע אותיות אור ויש מ"ו וזהו ואשתאר מ"ו ממלת מאורות ואינון אזלו וכו' אלו מ"ו אזלו ונטלו אות ההי"ו שהיה בותר"א ששמה חוה להפריד בין אותיות אור ונתחברו ונעשו מ"ו ת' ר"ל מו"ת: וגרמת מותא על עלמא כמה דכתי' ותרא נלומר אזלו ונטלו אות הת"יו ובזה גרמה המיתה שכן תמצא שיש מי"ו בותר"א ואותה תי"ו נתחבר במ"ו ונעשה מו"ת:

א"ר אלעזר אבא הא אוליפנא וכו' יר' כי ר"ש מפרש כי אשתארו מ"ו ממלת מאורות כי הוא גורס בתורה מאורות מלא בשני ווי"ן אבל ר' אלעזר נר' שהיה גירסתו בוא"ו אחת לבד והם חולקין במסרה ועם זה לא נשאר מ"ו אלא מ' לבד וכשרא' הוא"ו דאיהו חיין תדיר שרומז לגופא דאילנא דחיי ת"ת כי האשה הפריד' האור מלהיותו בחיבור ונעשה ותר"א ובלבל מלת אור אתהפכת ממדתו ואזלת ונטלת תי"ו דכתי' ותקח ותת"ן ובמ' שנשאר אתחברו אתוון ואשתלים התיבה ונעשה מות: ואולי כי לא פליג ר"א אאבוי במסרה אלא ר"ש דריש הקרי דהיינו מאורות מלא בשני ווי"ן ולכך דרש אור בחבור אתוון מות בפירודא כי יהיה מוכרח כפי דרשה זו להיותו מלא בשני ור"ן וכשבא האשה ולקחה ותר"א אשתאר מתיבת מאורות מ"ו ור' אלעזר דריש הכתיב כי בס"ת לא יש אלא וא"ו א' בלבד לכן לא נשאר מ"ו אלא מ' כי לקחה האשה ותרא כנז':

פקודא חמישאה כתי' ישרצו וגו' למלעי באוריית' וכו' ירצה למלעי היינו עסק התורה כדרך הקורא תורה נביאים כתובים שנק' זה קורא בתורה: ולאשתדלא הוא יותר עמוק כמו שמשתדל ומחזר על דבר החומד ורודף אחריו כן הוא התור' לא די למלעי בה בלבד כי העוסק במקרא מדה שאינה מדה אבל צריך לאשתדלא להעמיק ולעיין בדברים יותר עמוקים להשיג סתרי תורה וזה לא יהיה ביום א' או בפעם א' אלא:

ולאפשא לה שבכל יום ירבה וירבה ההשתדלות והעומק בדברי תורה ובזה נעשה כמעין המתגבר:

ולתקנא נפשיה ורוחיה כלומר צריך לתקן נפשו ורוחו שיהיו מרכבה כדי שתנוח ותשרה עליהם אור הנשמה שהיא יותר עליונ' מהם וז"ש דכיון דבר נש אתעס' באוריית' אתתקן בנשמתא אחרא קדישא.

דכתיב שרץ נפש חיה דהיינו הנשמ' היוצאה מחיה קדישא מלכות ועם היות שהכונה בנשמה קראה נפש בערך נשמה ורוח דאצילות ואם הצדיק הזה הולך וזוכה בתורה ובמצות תקרא המלכות נפש בבחינתו כי הוא הולך ונוסע הנגבה ומתקשר נשמתו בבינה ורוחו בת"ת ונפשו במלכות ולזה קראה כאן נפש: בההוא רחישו דרחיש בה זכי להההיא נפש וכו'. הוא פי' למלת שרץ נפש חיה כיון שזה ישרצו המים שלו ויפיש ליה תדיר בההוא רחישו זוכ' לנפש דהיינו הנשמ' הקדוש' הבא' אליו מההוא חיה ודוק שאין האדם זוכה לנשמ' אלא כשיהיה עוסק בתורה וז"ש דכיון דבר נש אתעסק באורייתא אתתקן וכו':

במלאכין קדישין דכתיב ברכו ה' מלאכיו והיינו עוף יעופף דהיינו המלאכים כמו שפי' דז"ל והכונה שהאדם שהמים שלו ישרצו כנז' נעשה כעוף יעופף דהיינו המלאכים: יעלו אבר כנשרי' והיינו דכתיב ועוף יעופף ירצ' שפסוק ועוף יעופף הכפל רומז לשני הגמולים בעול' הזה נעשה כמלאכים ובעה"ב יעופף שהקב"ה עושה להם כנפי' כנשרים. ושיעור הכתוב הוא זה ישרצו המים דא אורייתא דאיקרי מים ישרצו ויפקון רחשא דנפש דהיינו הנשמה כנז' מאתר דההי' חיה קדיש' ימשכון לה לנשמ' זו לתתא וכדין ורוח נכון דהיינו הנשמ' מההיא חיה כאמור:

פקודא שתיתאה לאתעסק' בפריה ורביה וכו' להההוא נהר יסוד למהוי נביע תדיר שכן נק' נהר יוצא מעדן יוצא תמיד כי משם יוצאות הנשמות: בכל סטרין היינו קצוותיה ובחינותיה שמתמלאת על כל גדותיה. מההוא אילנ' ת"ת: וחילין סגיאין וכו' היינו שני המלאכים כדלקמן המלווין אותה בעה"ז. ואפשר שנרמזו במלת שרץ נפש ירצ' שרץ שיוצאים עם זה הנפש: דא ברית קיימ' וכו' היינו פי' מלת מים ע"ש שמשם נגדין ונפקין מיא נקר' יסוד מים ושיעור הכתוב כך הוא ישרצו המים שהיא מדת היסוד שירוץ ורבוי נשמתין או שרץ שהם חילין סגיאין שמתרבים עם הנפש הזאת להההיא חיה ועוף יעופף היינו המלאכי' היוצאים עם הנפש הזאת חד מימינא וחד משמאנא כדמסיק וזהו על הארץ שהמלאכים מעופפי' עמה על הארץ להצילה: ובאינון נשמתין דעאלין וכו' אותם הנשמות הנכנסו' בההיא חיה כשהם יוצאות משם נפקי כמה עופי דפרחן וכו': ההוא

עופא דפרח ונפק בהדי נשמתא ה"ג ואתא לאשמועינן שאלו המלאכים יוצאים מההוא אילנא דת"ת נפק עמיה דההיא נשמתא. א"נ נפקי כמה עופי דפרחן מפרש כי באינון נשמתין דעאלין בההי' חיה כשהם נפקי ממדת היסוד נפקי כמה עופי דפרחן וטסאן כל עלמא דהיינו מלכות הנקר' עולם: וכד נשמתא נפקא להאי עלמא כלומר עד כאן פירש לך מציאות יציאתם מהיסוד אל החיה הקדוש' ועתה מפרש יציאתם מהחיה אל העול' הזה וז"ש וכד נשמתא נפקא להאי עלמא ההוא עופא דפרח ונפיק בהדי האי נשמתא שיצא מההו' אילנא כמ"ש לעיל ונפקין מההוא אילנ' נפק עמה ג"כ לעה"ז והכונ' דלא אתפרש האי עופא מהאי נשמה מתחלת צאתם מהת"ת עד בואם לעה"ז עכ"ל הרא"ג:

דף יג.

ומאן דאתמנע וגו' הנה ד' חלוקות שאמר שגורם מאן דעסיק קאמר השתא שארבעתם גורם להפך מאן דאתמנע. והוצרך לזה להודיענו שאין מצוה זו כשאר מצות כדי שנאמר מי שיעשה יהיה לו שכר ומי שלא יעשה לא יהי' לו שכר ולא עונש אלא ממש ארבעתם פוגם וראוי שיענש וז"ש אזעיר דיוקנא דהיינו מ' שממעט אורה הפך נביע דקאמר לעיל: וגרים להההוא נהר הפך לא פסקין מימוי דקאמר לעיל והיינו פגם ביסוד: ופגים קיימא קדיש' בכל סטרין הפך וימא אתמליא מכל סטרין: וג"כ למעלה במקום הנשמ' יגרום דבר מה וענין הפגם שם יהי' במה שאותה נשמה לא יכנס אל מקומה וישאר אותו המקום ואות' הבחינ' בלי נשמתה וז"ש ועלי' כתי' וגו'.

דא לגופא וכיון שהגוף נדון בזה ודאי שהנשמ' אין לה המנוח' הראוי' לה דהיינו לא עאל וגו' והיינו ממש פגם הנמשך למעל' בבינ': וא"ת אחר שלא נכנס בהיכל ז' כנז' ישאר בו' היכלות אינו אלא אטריד מההוא עלמ' שדוחים אותו לחוץ נעה ונדה עד ירחמו אותה בסוד הגלגול כנז' בסבא:

פקודא שביעא'. למגזר וגו' תרי קא מבעי' ליה לר"ש חדא טעם למספר הימים וז"א למגזר לתמניא יומין. ואל מציאות המילה בעצמ' וז"א ולאעברא זוהמא דערלת':

ונתן טעם אל מספר הימים הוא בגין דההיא חיה שהיא בינ' איהי דרג' תמינא' ממט' למעל': ואו' לכל דרגין שגם ממעל' למטה היא שמינית כנז' בתיקונין דאימ' עילא' עד הוד אתפשטת שהיא שם ח' ודאי:

וההיא נפש דפרח' מינ' ופירשה ממקום החיות אצריכא כדי שיהיו לה חיים משם משורש' אצטריכ' לאתחזא' קמה לתמניא יומין כמה דאיהי דרג' תמינא' וכדין אתחזי ודאי דאיהי נפש חיה פי' אם היה נמול קודם לא הי' מראה על מקומ' מהבינ' אמנם עתה

שהיא מהולה דוקא ביום ח' אתחזי ודאי דאיהי נפש חיה ר"ל אצולה מהבינ' וז"ש **נפש** דההיא חיה ולא מסטר' אחר':

ודא איהו ישרצו המים וגו' שהכוונ' שהמים שהם זרעא קדיש' ישרצו יורשמו שהם נפש חיה ירצה יורו ברשימתם דוקא ביום ח' המור' על חיה זו:

ודא רשימו דנפש חיה שהיא בינה ודא רשימו כי יו"ד רושם הבינ' מצד החכמ' כדמסיק שהיא ט' עליה ולכך היא ביסוד כי הוא ט' והיינו ממש חכמה ובינה כדמסיק ולהורות על החכמ' שמשם משך השפע אל הבינ' להתהוות בה הנשמה אמר מיא דזרע' קדיש' ממקום הקדש ודאי קדש יש' לה' ראשית:

דא אליהו וגו' סיומא דקרא דריש כי עוף יעופף לשון עפיפות הרבה יר' על ד' טאסין:

ואצטריך לתקנ' וגו' יר' כי כוונת הכתוב בהודע' זו להודיענו מכשירי המילה דהיינו דאצטריך לתקנ' וגו' כדי שימצא שם אליהו מרכבה אל השכינ' אל הברית שאם לא כן אין אליהו שארי תמן ואין כסא לשכינ'. ולענין מציאות המילה דרש ואמר **ויברא** אלדי"ם את התנינים דקאמר קרא הם ב' קליפות ערלה ופריע' והם סמאל ולילית. ואת כל נפש החיה דא רשימו דאת קדיש' שהיא נעלמת ומסותרת בתוך קליפותי' וע"י המיל' בשמיני מראה האדם שהיא נפש חיה נפש מההיא חיה וז"ש **דאיהי** נפש חיה קדיש' כדקאמרן:

מיין עילאין הם מימי החכמ' כע' שהם ציירו ציור אות יו"ד בבינה דהיינו נקודה בהיכלי' וז"ש מיין עילאין אתמשיכו לגבה את רשימו דא:

ובגין דא אתרשימו יש' וגו' וכמו שהם רשומים בנשמתם כן צריך שיהיו רשומים בגופם להראות הבדל הגשמיים גם כן להורות בין הקדושה שהיא רשומה אל הטומא' שאין בה אות זה וז"ש אוף יש' רשימין לאשתמודעא וגו' וכמו שמשמש סימן זה להראו' ברוחניות הבדל כן בגשמי הבדל ולא זאת אלא אפי' בעירי ועופי כ"ש גופם שצריך אות זה להורות הבדל בגשם כמו בנפש:

פקודא תמינאה. למרחם (על) גיורא דעאל למגזר גרמי' לאפוקי גר תושב שלא נאמר עליו ואהבתם את (נפש) הגר:

ולעאלא תחות גדפי שכינת' כדכתיב אשר באת לחסות תחת כנפיו:

ואיהי אעילת לון וגו' הם באים ליטהר והיא מסייעת אותם ומכניסתם תחת כנפיה להורות להם דרך יתעוררו לשוב כראוי וז"א דמתפרשן מסטרא אחר' ומתקרבין שאינם מכניסים עצמם מכל וכל אלא מתקרבין והיא מכניסתן בעצם תחת כנפי' וזה בהמשיך להם נפש קדוש' ממנה כדמסיק:

ואי תימ' דהא נפש חיה דכליל' ביש' שהיא מהבינ' והיא במ' עד עת בא יום הולדת אותה למט' ועלה קאמר תוצא הארץ לאו הכי אלא למינה מין אחר בפני עצמו:
כמה אדרין כי ע' אומות הם בסוד ע' ענפי' עליונים וכן הם בכנפיה שהם סוד שם אדנ"י כי הפנים הם סוד שם יהו"ד ויש בכנפיה ע' אדרין ומהם נשמות הע' אומות וכמו שהשרים העליונים יש מתקרבים אל הקדוש' ומתרחקים כן אותם האדרין והאכסדרין מתעלים או מתרחקים ולכל אומה אכסדר' בפני עצמ':
להאי ארץ מ' דאיהי חיה תחות גדפהא שאות נפש חיה של הגרים תחת כנפיה:
גדפהא ימינ' אית לה תרין אכסדרין וגו' תרין אומין מצרים ועשו שנאמר בהם דור ג' יבא להם בקהל ה' מפני שהם בימין דימין מקרבת ולכך הם קרבין בייחוסא דור ג' כנז':
תחות גדפא שמאלא ששמאל דוחה ולכך עמון ומואב גם דור עשירי לא יבא להם אמנם עכ"ז נאמר עמוני ולא עמונית וגו' ואלו הנז' אין להם אדרין והיכלין דהיינו סתום ורחוק גילוי הנשמה אלא אכסדרין שהם כאכסדר' פרוצה מפני שהם שכנים ליש' סביב ארץ יש' וארצם פתוח' לארץ ישר' וקרובים ללמוד דרך יש' אמנם שאר האומות הם רחוקות וז"א וכמה אדרין סתימין והיכלין אחרנין לא אכסדרין פתוחים כאלו הד' הנז':
אבל נשמתא דיש' **וגו'** לפרש מנין למינה וענין בהמה ורמש כדמסיק: נופא [בזהר שלפנינו הגי' גופא] דאילנא הוא הת"ת:
גו מעהא הוא סוד פנימיות המ' סוד הרחמים דהיינו על כן המו מעי כנז' באדרא והם בסוד יחוד ת"ת ומ' וז"ש ומתמן פרחין נשמתין לגו האי ארץ אמנם נפשות הגרים אינם מהיחוד אלא מה שמתמצא האור בה במ' תחת גדפין. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"**ו** נר"ו כתב:
פקודא שביעאה וגו' בגין דההיא חיה איהי דרג' תמינא' וגו' כבר ביארתי זה בפ' תזריע דף מ"ג ע"ב בר"מ בפסוק וביום השמיני ימול וגו' כי ז' היכלין אינון דמלכות ולעיל' מנייהו יסוד ואיהו דרגא תמינא' מתתא לעיל': גם נלע"ד כי הנה ג' ראשונות חשובות כא' כי שלשתם נכללות בבינ' וז' תחתונות הם ז' נמצא כי שכינת' היא דרגא תמינא' **דא** כרסייא דאליהו וגו' פי' לא שארי תמן בההוא כסא אבל נמצא באותו בית שמוהלין בו כמדרש רז"ל על שקטרג כי עזבו בריתך בני ישראל:
כגוונא דאינון רשימין קדישין וגו' פי' כמלאכים: לתרין אומין אחרנין דאינון קרבין שהם עשו וישמעאל:
ומנייהו נפקין רוחין לאפרש' **לכל אינון גיורין וכו'** כשהתחתונים פוגמים אותם הימים הם ימי הרעה ואז [אפ' דצ"ל ואין] נעשה ייחוד וכפי העון כך גובר הקליפה שכנגדו ואז

נעשה סוד אדרין בכנפיה לאותם הגרים ובבוא הגרים ליכנס וגו' נותנים להם מאותן הנשמו' ואם אין גרים ינתנו ליש' כאשר אינם הגונים אמנם אין זה דרך הרגיל אלא כל מין הולך למינו ומטעם זה נשמות שבג"ע אינם עושים אלא נפשות בסוד הכנפים ולא מונעים כי אין ענין זה נעשה אלא ע"י זווג התחתונים אלא שבייחוד ההוא נעשה נפש רוח ונשמה מאצילות נשמה מבינה רוח מת"ת נפש ממלכות אבל ייחוד זה נעשה מבינ' ת"ת ומ' הכל במ': ומ"ש נפש ה"ה רוח ונשמ' אלא שהם מבחינות אלו דלבר בכנפים עכ"ל: **גליון** גזירו דערלה ופריע' לבתר ואינון דכר ונוקב': פי' של סטר' אחרא ואנו צריכין להסיר שניהם ממקום הקדש ולכן אנו מלין ופורעים **דא** רשימו דאת קיימ' קדיש' וגו' פי' מילה בכ"י ופריע' בצדיק כנז' בפ' אמור צ"א ב':

ולעאלא תחות גדפוי דשכינתא וגו' יתרו ע'. משפטים צ"ה. שלח לך קס"ח: ואו' **פקודא** שביעאה וגו' איהי דרג' תמינא' וגו' ראיתי מי שפי' דעל הבינה נאמר שהיא דרג' תמינא' לכל דרגין של מטה הימנה כשתמנה מלמט' למעלה. ואחרים פירשו דעל האחרות [צ"ל האחרונה] קאמר כדמשמע לישנא ופי' דקרי לה דרגא תמינאה לפי שידוע שד"ו פרצופין נאצלו אדם וחוה וידוע כי היסוד הוא קוצו של ואו נמצא הת"ת והיסוד שניהם יחד לא יפרדו א"כ כאשר תמנה כה"ג תמצא האחרונה שמינית כיצד כח"ב גג"ת יסוד מלכות הרי המלכות שמינית: ואחרים פירשו כי לעולם על האחרונ' קאמר אבל קרי לה דרגא תמינא' בהאי גוונא התחלת הבנין הוא מן החסד אמרתי עולם חסד יבנה ומחסד עד מלכות הם ז' וידוע כי הכל מריקים בה ומשפיעין לה לפי שהיא דלה א"כ כשתמנה ז' וחלק מהחסד המושפע בה הרי ח' וכן לכל שאר הדרגין נמצאת תמינאה לכל דרגין והיינו דחזר ואמר לכל דרגין ולא נתרצה במה שאמר איהי דרג' תמינא': ולדידי לעולם על האחרונ' קאמר וקרי לה דרגא תמינאה כי ידעת כי מדת הבנין הם שבעה והג' עליונות נחשבי' לא' לפי שאין שם ימין ולא שמאל והכל רחמים גמורים א"כ בחשבונו הג' לא' וז' של הבנין והיא אחרונה הרי שהיא דרגא תמינאה. עכ"ל בקיצור:

והרא"ג כ' תלתא אינון דקיימי וכו' לא פליג את"ק דאמ' תרין כי ת"ק לא דריש פסוק [צ"ל פסוק זה] ולא אתא לאשמועינן אלא כמה יוצאים עם הנשמה הזאת בלבד. ור' פנחס הוא תחל' ענין אחר בענין מליצי יושר שמליצי' טוב לפני הב"ה וז"ש תלתא אינון דקיימי אפוטרופוסין והנוסח' הנכונה היא זאת אם יש עליו מלאך הא חד מליץ תרי אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו הא תלת. ור"ש פליג עליו ואמ' חמש וסבר ויחוננו ויאמ' הא תרין אחרנין מדקאמר קרא וסיים פדעהו מרדת שחת שהם דברי המליצים לפני הב"ה שיפדהו מרדת שחת ולהכי דריש שהם ה' שכל [שהכל] דברי מלאכים שא' מחונן אותו

והאחר ויאמר להב"ה פדעהו וגו' וכשהקשה לו לאו הכי אלא ויחוננו דא קב"ה בלחודוי אמר ליה שפיר קא אמרת והדר ביה מההיא וכן פי' ר"ש בפ' פקודי דף רנ"ב. ואפשר לומר כי ר"ש אמר קוד' שהיו שנים ובא ר' פנחס לחלוק והכריח לו שלשה מכח הפסו' חזר ר"ש ואמר חמש אינון ר"ל אם באת להכריחני ולדרוש הפסוק גם אני אדרוש הפסו' ונמצא חמש אלא ודאי אין לך לדרוש כלל מהפסוק ומה שחזר והקשה לו ר"פ ויחננו דא קב"ה וגו' לא בטל לו קושייתו כי אם באחד לבד: ולסוף סוף הרי נשארו ד' ואני יכול לדרוש ד' הם ולא שלש כמו שאמרת ודאי אני סובר שהם ב' בלב' דמשמעותי' דקרא כי מלאכיו הם תרי בלבד: אזעיר דיוקנא היינו השכינ' שהיא נקרא אדם הכולל כל דיוקנין פני שור וכו' כנז' בזוהר. נהר דלא נגדין וכו'. היינו ח"ו ונהר יחרב ויבש כי האד' ביבוש מקורו גורם ליבש הנהר העליון. ופגים קיימא קדיש' דהיינו המלכות הנקר' אות ברית קדש נשארה ריקנית ופגומא בכל שש קצותי' ח"ו ובהפך כשהנהר הזה משפיע בה אז כל סטרין דילה הם מלאי' שפע רב טוב והפגם הזה ח"ו אינו מגיע במדה זו ח"ו אלא בשורש נשמתו הדבוק' בשכינ' כי כל א' פוגם לו ולעצמו בלבד וזהו משחי' נפשו הוא יעשנה ועכ"ז יחרה אפה על הדבר הז' בו מצד בחינ' נשמתו של זה בסוד אותו שורש לא תהיה היא מתוקנ' וזהו דמסיק הפושעי' בי וגו'. וכנז' בתיקון מ"ד דף פ"ה וז"ל מאן דפגים לתתא פגים לעילא לאתר דאתגזר נשמתי'. דא לגופא כלומר סיפיה דקרא כי תולעתם לא תמות וגו'. ונשמתיה לא נפיל [צ"ל עאל] לפרגודא כלל:

פקודא שביעאה למגז' לתמניא יומין וכו': בגין דאיהי דרגא תמינא' נכל דרגין היינו המלכו' שהיא שמינית לכוללת כל המדות עם האצילות דהיינו הבינה א"נ כי שלש ראשונות חשובו' כא' ומהם עד המלכות הם ח' מדות נמצאת היא שמינית. א"נ היא שמיני' לכל דרגין המושגי' כמ"ש כי שאל נא וגו'. מקצה השמים וגו' דמשם ולמעל' אסור אפי' לשאלה. [זהר בראשית א' ע"ב] וכדין אתחזי ודאי היינו כשהוא רשום באות ברית קדש נכר ונבדל הוא משאר הגוים הבאים מסטרא אחורא וכל רואיו יכירו היות נשמתו מההיא חיה ואפשר שבשעת המילה שריא עליה נשמה קדושה וז"ש וכדין אתחזי וכולי. ודא איהי ישרצו המים כלומר ורמוז כל זה במל' ישרצו המים בפירוש שפיר' בו חנוך כי משמעות ישרצו ר"ל יתרשמון מלשון רושם וחות' כדמפרש ואזיל. יתרשמון מיא תרעא קדישא כלומר יהיו נרשמי' וחתומי' מיא דזרעא דהיינו אות ברית קדש שבאד' שמש' יוצא הזרע הקדוש כנז' לעיל. רשימו דזרע דנפש חיה היינו אומ' שרץ נפש חיה ור"ל שזה השרץ והרשימו הוא רשימו דזרעא שיש לו נפש מההיא חיה דהיינו ישראל שיש לו נפש ממלכות הנקר' חיה וז"ש ודא רשימו דנפש חיה ואית ס' דלא גרסי' ליה ופי' והרוש'

הזה מורה שיש לו נפש דההיא חיה ופי' מה הוא זה הרשימו ואמ' שהו' רשימו דאת יו"ד דאתרשי' בבשר' קדיש' נחתם בחותמו של מלך שאינו נמחק לעולם כי יש חותם שלפעמי' ימחק וז"ש מכל שאר רשומין דעלמא. ועוף יעופף וגו' בד' טאסין היינו כדי לרוץ מהרה להמצ' שם אינו מתעכב יותר מארבע חניות והם ד' טאסין דקאמר. ולמהוי תמן בההוא גזירו כלומר לקנו' הויה תמן בההוא גזירו כנז' בזוהר על פ' מה לך פה אליהו זיל בתר ינוקי אם את בעי למרווח ליה וכו'. ואי לא לא שארי תמן כי בהזכיר' שמו מעוררים אותו ממקומו שיב' שמה ע"ד הזמנת כוס של ברכה כנז' בינוקא דבלק בריש דבריו. א"נ לא שארי ולא אמר לא אתי יר' כי בהכרי' הוא שיב' להרוי' האביד' כנז' אמנם אינו לוקח כבוד לעצמו לישב שם מיד אלא אחר שמזמנין אותו ועושין לו כבוד להושיבו על הכסא אז שארי תמן. ושיעור הכתוב ישרצו המים יתרשמון אות ברית קדש שרץ ורשימו חד שיוכר שיש לו נפש מההיא חיה ובאותו הרשימו עתיד לבא שמה אליהו הנקר' ועוף יעופף על הארץ. גזירו דערלה ופריעה לבתר היינו מילה הסרת הערלה הרומז במלכו' ופריע' לבתר דהיינו הת"ת ואמר לבתר כי תחיל' מ' ואח"כ עולה למעל' וז"א ואינון דכר ונוקב' ולכך מל ולא פרע כאלו לא מל כי הוא קוצץ בנטיעות. ואת כל נפש החיה הרומש' דא רשימו דאות קיימא ר"ל מלות וא"ת כ"ל כל א' מהן רומז ליסוד שנקרא א"ת מלשון אות ונקר' כ"ל. דהאי נפש חיה קדישא כדקאמרן כלומר את קיימא קדישא המוציא נפש להההיא חיה קדישא וכן לגירסת דאיהי נפש ג"כ יצדק כלומר דאיהי שזה היסוד הוא המוצי' נפש להההיא חיה קדישא. מיין עילאין היינו המשכת מים עליונים מכל המדות העליונות אל היסוד הזה כדרך הזרע היוצא ומתמצא מכל האברי' אל פום אמה כן הוא בנמשל אשר שרצו המים העליונים לגבי את רשימו דא דהיינו היסוד. ובג"כ רשימין יש' וכו' בג"כ כלו' שנפש' הוא ממקום עליון אשר שרצו המי' לכך הם למיניהם לבד' מין במינו שהם רשומי' ברשימו קדישא ודכיו לתתא מובדלים ונפרשים משאר האומות וזהו אומרו הפסוק למיניה':

כגוונא דאינון רשימין וכו' אוף יש' רשימין ה"ג ופי' כמו שהם רשומי' ונבדלי' למיניהם בעולם העליון שהם מדובקי' ואחוזי' בצד הקדוש' ושאר האומות אחוזים בחיצונים כך הם מופרשים למטה באותו אות ברית קודש וטהור משאר האומות שכלם שטופים בזמה מש"כ יש' הקדושים טהור מלטמא בעריות ובביאות האסורות וקדוש שמקדש עצמו במותר לו. כמה דרשי' לון הכי רשים בעירי ועופי היינו פי' מה שאמ' הכתוב ואת כל עוף כנף למינהו שהוא כנגד אומרו אשר שרצו המים למיניהם כי כמו שאותם המים העליונים שרצו אותם הנפשות למיניהם שהם מופרשים ונבדלי' למיניהם משאר

האומות כן הם ג"כ מופרשים בעופות ובהמות שאוכלים מהם וזהו ואת כל עוף כנף וזה ג"כ למינהו כי יש כ"ד מיני עופות טמאים שנזכרו בתורה והשאר הם מותרים נמצא שיש' הם מופרשים בכל ענייניהם בין מצד אחיזתם למעלה בין מצד ענייניהם למטה שהם נמולים בין מצד מאכלם הרי לך ג' מצות רמוזות בפסוק ישרצו המים:

פקודא תמינאה לאינון דמתפרשן ר"ל לאותם המתגיירים שמבדילים ומפרישים עצמו מסטרא אחרא כי בשעה שהוא בא להתגייר פרח משם נפש א' כנז' בפ' שלח לך בענין הנפשות הנעשות מזווג הצדיקים ונכנס לתוך גופו: ואי תימא וכו' כלומר הנפש החיה הזו הכלולה בישראל לכולא איהי אזדמנת כלומר ג"כ משם בא לגרים המתגיירים הדר ואמ' למינה כדמפר' ואזיל: כמה אכסדרין ואדרין דא לגו מן דא היינו כמה בחינות מתפרשו' זו מן זו שיש לה להאי ארץ הנקר' חיה לתרין אומין אחרנין דאינון קריבין ביחודא וי"ס דגרסי בייחוסא דהיינו עמון ומואב: לאעלא לון כלומר שמתגיירים שום א' מהם אעלין לון לגו אכסדרין אלין לתת להם נפש מבחי' אלו: לכל אינון גיורין דמתגיירין היינו שאר האומות כי יש להם בחינ' אחרות שונות זו מזו וזהו שחזר ואמ' למינה פעם אחרת שכנגד עמון ומואב שהם למיניהם מופרשים מישראל אמ' תוצא הארץ הנקר' נפש חיה וזו היא למינה כלומר אלו הם לבדם שונים מישראל בבחינות אלו הגדפין. וכנגד שאר הגרים המתגיירים משאר האומות ע"א הנכללים בתוך שני גדפין הללו אמ' בהמ' ורמש וחיתו ארץ למינה כלומר כולם הם למינם כי נפשות ישראל אין להם שום ענין בגדפין אלו כי אלו למינם וישראל למיניהם כדפרש ואזיל:

מגו גופא דההוא אילנא היינו ת"ת ויש גורסי' נופא הוא היסוד שהוא כולל כל הנשמות של ישראל וממנו פורחו' בתוך מעי הארץ הלזו לא בגדפין דלבר כדמסיק וז"א גו מעהא לגו לגו כלומר באותם הבחינות הפנימיות כי שם לא יגורך רע אין שם שום חשש לקליפה שיגע בה כי אם בפנימות המלכות: ורזא כי תהיו ארץ חפץ כלומר אחוזים בעצמות ארץ חפץ לא בגדפין דלבר ומנין [נ' דצ"ל וענין] הגדפין אלו הם עולם המלאכים בהיכלות עכ"ל הרא"ג:

דף יג:

גירי הצדק המ' נקראת צד"ק: בהמה ורמש היינו בחינות תחתונות: כולהו שאבין גיורין וישראל: אבל חד למינה היינו חלק יש' ועליה אמר קרא השתא וחיתו ארץ למינה והשאר בהמה ורמש שאינם פנימיות:

פקודא תשיעאה אדם בשתופא ירצה כי ת"ת ומ' יחד יקר' אדם דכתי' זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם וא"כ כיון שהמלכות נקבה מסכני והת"ת דכורא עתירי אומרו

נעשה אדם ירצה עתירי ומסכני בשתופא וז"ש נעשה וגו': עתירי ת"ת שהוא עשיר בשפע רב והוא משפיע למ' שהיא עניה ודלה דלית לה מגרמה כלום והיא רזא דמסכני. דהא מסטרא דדכורא וגו' פי' אותם שהם נולדים מצד הת"ת בתגבורת אור הת"ת במ' במלואה של לבנה הם עתירי ומסטרא דנוקבא דהיינו בעת הסתלק הת"ת מהמ' והאור וחשך ולבנה פרוצה אז הנולד הוא מסכן ודאי:

וחס דא על דא מצד הת"ת שהוא רחמים: ויהיב דא לדא מצד הגבורה שבה העושר:

וגמיל ליה וגו' מצד החסד גומל חסדים **למהוי** עתירא ומסכיני בחבור' כנגד ייחוד ת"ת ומ' בקו האמצעי:

ולמיהב דא לדא כנגד הגבורה.

ולגמלאה טובא וגו' כנגד החסד:

רזא דנא וגו' דהיינו נעשה אדם כאשר הם יחד אז רזא דדיוקנ' דאדם:

שליט על כל ברייין כענין פני ארי' אל הימין ופני שור מהשמאל פני נשר באמצע ועל כולם ודמות פניהם פני אדם והוא צורת אדם שהטביע הב"ה באדם בעת הבריאה קודם חטאו: כל זמן דהוה מיחן על מסכני בעצה שנתן לו דניאל: כיון דאטיל עינא בישא כמו שדרשו רז"ל בפסו' הלא דא היא בבל רבתא וגו':

כתיב הכא עשיה וגו' משום דעיקר צדקה לא אדכר בקרא דריש ליה ממלת נעשה אדם שהעשיר עושה צדקה לעני והעני עושה אדם אל העשיר וז"ש האיש אשר עשיתי עמו היום רות עשה אותו איש ואדם כנזכר:

פקודא עשיראה לאנחא תפילין ולאשלמא גרמיה בדיוקנא עילאה הענין בסוד והלכת בדרכיו לדמות ליוצרו מה הוא מניח תפילין אף אתה וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון וגיורא תחות גדפי שכינת' וגו'. אע"ג דמארי מקרא ומארי משנה אינון בגדפין כדאית' בתיקונים תקון ששי אפשר דהני מלבר והיינו דקאמר הכא מגדפין לבר והתם קאמר מגדפין וגו' ועיין בויקר' כ"ב א' אחידן בגדפהא וגו':

פרשתא רביעאה והיה אם שמוע כלילו דתרין סטרין וגו' כבר ידעת כי בפ' והיה אם שמוע יש בה רחמים ודין רחמים ונתתי מטר ארצכם בעתו וגו' דין וחרה אף ה' בכם וגו' והיינו דקאמר כלילו דתרין סטרין כי היא יונקת משניהם א"נ יובן זה במה שכתוב בר"מ הנדפס בפרש' פנחס רנ"ב ב' ורנ"ח א' שפ' שמע בת"ת ופ' והיה במלכות וע' בזוהר פ' ואתחנן רס"ט א' וב' עכל"ה:

והרא"ג כ' ותו גיורין לית לון חולקא באילנא עילאה היינו מלכו' והכונה כי אפי' בענפי האילן אינם אחוזי' כ"ש בגוף המלכות בפנימיותו כי אינם אחוזים כי אם בגדפהא דהיינו

ההיכלות כנז' לא יותר: וגיורא תחות גדפ' שכינת' ולא יתיר וא"ת והרי בפ' משפטים צ"ה נרא' דפרח' מג"ע וי"ל במ"ש בפ' שלח לך קס"ח שכשנעשות הנשמות מצד הצדיקים קיימין בחד היכלא דבג"ע ומתמן פרחו תחות גדפהא דשכינת' ובזה לא ק' מידי דהא והא איתנהו וחזר לומר זה כיוון לעשות הצעה למ"ש גר צדק וצדק היינו המלכות בעצמה. א"כ נראה שהוא אחוז בצדק בעצמו לז"א וגיורא תחות גדפי שכינת' בלבד ולא [צ"ל ולא יתיר] ובבחינ' זו נקר' גר צדק וז"ש דתמן שראן ולא לגו: ובג"כ תוצא הארץ וגו' כלומ' שיעור הכתוב כך הוא תוצא הארץ נפש חיה ויהיה למינה לא מכללו' מוציא נשמות של ישראל כי אם למינה בבחינת' לבדה ולפי דאיהי מוצי' הנפש הזאת הדר ואמ' לבהמה ורמש וחיתו ארץ בהמה ורמש היינו עמון ומואב וחיתו ארץ היינו לאומו' ע"א וכלם למינה כי כל א' יש לו בחינה בפני עצמ' שתפרח ממנה הנשמ':

פקודא תשיעאה למיחן למסכני וכו' רזא דמסכני וכו' והכריח לזה ממה שכבר ידעת כי בצלמנו הוא דכר ובדמותנו היא נוקב' ומצד הזכר הוא עלמ' דעותר' ומצד הנקב' היא העניות וזה דמסיק דהא מסטר דדכור' עתירי וכו': כמה דאינון בשתופ' חדא וכו' שנקראים אדם ת"ת ומלכו' כמ"ש זכר ונקב' בראם ויקרא את שמם [אדם] בסוד דו פרצופין ובת"ת ומ' הללו הם סוד עשיר ועני בשתופא כך צריך לעשיר ולעני להיותם בחבורא חדא כי שניהם כשהן בחיבור א' נקראים אדם וכדמסי' שם האיש אשר עשיתי עמו כלומ' עשיתיו אדם בהיותי אני עמו: וחס דא על דא היינו פיוס ודברים טובים שמדבר ת"ת למלכו' בהיותה בגלות בסוד העני וכמשז"ל גדול המפייסו וכו': ויהיב דא לדא היינו ממש נתינת צדקה לעני להשפיע לה מהשפע העליון: ולגמלאה היינו הליכתו עמה בתוך הגלות לסמוך אותה במעט כי הוא אזיל עמה כמ"ש בפ' משפטים ק"ו ות"ת עמה דלא אתפרש מינה בנפילו דילה וכו' והיינו סוד גמילות חסדים שגומל עמה וכמו שהוא עושה כך צריך לעשות וז"ש למהוי עתירא ומסכנא בחיבורא חדא היינו כנגד הפיוס והרחמנו' שמרחמו בדברי פיוס כנגד מ"ש וחס דא על דא כי מאחר שהם בחיבורא חדא העני והעשיר רואה בכל עת צרתו ובוכה עמו ומנחמו כמש"ה אם לא בכיתי לקשה יום וכו'. וכנגד השני שאמ' ויהיב דא לדא. וכנגד הג' ולגמלאה טיבו כאמור כמו כן אמר ולגמלאה טובא דא לדא: ברעותא דלביה היינו בנדיבו' לבו לאפוקי מפני היוהרא או מפני הבוש':

וירדו בדגת הים רזא דנן חמינן וכו' הוקשה לו כי בשלמ' אם היה האי קרא בבריא' האדם כפשטו אתי שפיר וירדו בדגת הים. אמנם למה שפי' שהוא מדבר בענין הצדקה מה ענין זה לזה לז"א רזא דנן חמינן וכו' כי בנתינ' הצדק' הוא רודה בדגת הים וכו' כדמפ' ואזיל:

דא משתני מדיוקנא דאדם כי כן הדין נותן כי מאחר ששם אד"ם הוא זכר ונקב' שהוא סוד עשיר ועני יחד כאמור א"כ זה שהוא עשיר שהוא הזכר ונותן לעני שהוא הנקבה א"כ אדם נקרא בעצם וכיון שכן הוא לא אשתני דיוקניה מדיוקנ' דאדם ובקיומו בדיוקן אדם בזה הוא רודה בדגת הים וגו' וז"ש וכיון דדיוקנא דאדם אתרשים ביה שליט וכו' וכן הוא כי לפעמים יברחו מפני האדם חיות גדולות וגבורות ממנו בין בים בין ביבשה: **בגין דדא הוא פקודא מעליא וכו'** הוקשה לו כי מי אמ' לך דלא אשתני דיוקניה מצד נתינת הצדק' לעול' אימ' לך שאינו אלא מצד שאר מצות שבו לז"א בגין דדא הוא פק ד' מעליא שמצוה זו גדולה מכל המצו' ויש בה זאת הסגולה והראי' לזה מנבוכדנצר שלא היה לו שום מצוה והצדקה הועילה לו: דהוה מיחן למסכניא לא שרא עליה כיון דאטיל עינא ביש' למיחן למסכני מה כתי' כך היא גי' הספרים וי"ס חסר מלמסכני עד למסכני השני ונר' שהוא חסר: לא שרא עליה כלומר לא שרא עלי' אותו חלום רע: ובג"כ נעשה אדם וגו' אקיש ג"ש נעשה אדם ועשיתי עמו מה להלן עשיתי עמו היא צדקה כך נעשה זה הוא צדקה. ושיעור הכתוב כך הוא נעשה אדם כלומר נעש' עשיה ובריה שיתן צדקה כי בבחינ' הצדק' יקרא אדם וכיצד נקרא אדם בצלמנו עשיר כדמותנו עני שיגמול זה עם זה ועם המצוה הזאת וירדו בדגת הים ובעוף וגו':

פקודא עשיראה לאנחא תפלין ולאשלמא גרמיה בדיוקנא עילאה היינו להיותו מעוטר בתפלין כמותו יתברך דכתיב ויברא אלהים את האדם (את האדם) שיהיה בצלמו כמו שהוא מניח תפלין כמו כן יניח הוא: דא רישא עילא' דתפלין דרישא נר' ד' דתפלין שבוש [כך הי' הגי' לפניו] והכונ' הוא שפי' ראשך עליך ר"ל תפלה של ראש דהיינו שמא דמלכא עילאה הוי"ה שבד' פרשיות עליך ישר' ממש: כל את ואת פרשת' חדא שמא גליפא בסדורא דאתוון דשם יהו"ה והיא סברת רש"י ז"ל כדמפר' ואזיל: ותנן כי שם ה' נקרא וגו' הכריח עוד הענין להיות סדר הפרשיות כסדר אותיות השם שכן תנן כי שם ה' אלו תפילין שבראש דאינון שמא קדיש' בסידורא דאתוון כלומר כי מאחר שהתפלין הם רמוזים בשם ה' א"כ בהכרח הוא שיהיו סדר הפרשיות כסדר כתיבת אותיות השם וכן כיון באומ' פרשתא קדמא' תניינא וכו' לרמוז אל הסדר דווקא: בוכרא דכל קדושין עילאין היינו כל המדות וקר' לחכמה בכור לכולם: פטר וגו' בההוא שביל דקיק היינו החכמה הנז' הפוטר רחם הבינ' ע"י שביל דקיק המייחד' הרומז בקוצו של ד' [נ' דצ"ל י'] התחתון שבחכמה: דאיהו אפתח למעבד פירין יר' כי כל בכור נקר' פטר רחם שהוא פוטר רחם אמו לצא' לחוץ אבל בכור זה הוא פוטר רחם הבינה לעשות פירין ואיבין בתוכה דהיינו ד"ו פרצופין שהעתיקם סוד הדעת מהחכמ' ונתנם אל הבינה כי בחכמ'

היו ו"ד שהוא מילוי היו"ד וכשהעתיקם בבינה נעשו ד"ו כצורת חותם המתהפך והם סוד ד"ו פרצופין שהם ת"ת ומ'. ואיהו קדש עילאה חכמה: דא ה' היכלא דאפתח רחמא דילה היינו הבינה מגו יו"ד דהיינו מפנימיות החכמה הפוטרה כנז' ומאחר שהיו"ד הוא הפותח נפתח בחמשין תרעין כי קודם שלא נפתח ההיכל הזה היה סתום ואינו מורה רק בחינת ה' הרומז לה' ספי' נעלמו' כשהיו"ד פותח ההיכל הזה היו"ד ממלא החמש שלה שיעלו לעשר עשר וכל א' מה' ספי' הנעלמות בתוכה יהיו בין כול' חמשין: פתחין אכסדראין ואדרין סתימין היינו בחינות שונות נעלמות זו בתוך זו תחלה נפתח בבחינת פתחין בלבד ואח"כ לאכסדרין ואדרין סתימין בסוד ובדעת חדרי' ימלאון: דההוא פטר דעביד יו"ד וכו' נתן טעם וסבה לפתיחה זו ואמ' כי הוא להשמיע מתוך ההו' שופר דהיינו בינה הקול דהיינו הת"ת להוציא הת"ת ממנ' ולהאצילו: בגין דשופר דא הוא סתים דרך משל השופר הזה בעודו סתום בזכרות שבתוכו אינו תוקע ואחר הסירו הזכרו' שבתוכו נעש' חלול ונפתח מסתימתו ותוקע וז"ש בגין דשופר דא הבינ' היו כל בחינותי' נעלמות אף שנקרא ה' ומורה מציאו' חמש ספי' בתוכה היא נעלמ' עד שבא היו"ד כנז' וכל זה הוא גילוי בתוכ' מינה ובה ולמה כדי לאפקא מינה קלא שהוא ת"ת. וכיון דאפתח ליה ר"ל השופר הזה אז תוקעין בו ומוציאין ממנו הקול כך הבינ' אחר שנפתחה מוצי' ממנה ת"ת והת"ת מוציא עבדין לחירו כי כיון שהבינ' שהיא רחמים מתפשטת משברת כל מנעולין וקולרין ומוצי' העבדי' לחירות כדמסי' והיינו סוד פ' שניה שמדבר בה בענין יציאת מצרים ובאה אחר פ' א' שהיא סדר החכמה כנז':

וכך זמין זמנא אחרא לסוף יומיא: הכריח עוד שפרשה ב' היא בבינ' ואמ' שלעתיד לבא מכאן בא הפורקן והחירות וכן כל פורקנא מהאי שופר אתיא ועם היות שגם בפ' ראשונה שהיא החכמה יש בה יציאת מצרי' הוא בהכריח אחר שמכחו נפתח השופר כנזכ' כדי להוציא הקול לשיצאו העבדים לחירות א"כ שקולים הם ולזה נזכר בשניהם יציאת מצרים וזהו דמסי' ובג"כ אית בה יציאת מצרים דהא מהאי שופר אתי בחיל' דיו"ד וכו': ודא ה' את תניינ' וכו' רמז על שהפורקן הוא מהבינ' הנק' [אולי דחסר ה'] שכן הה"א מוצא' בלי עמל ובלי יגיעה לרמוז על הנפשת הרוח כנז' במדרש ובזוהר פ' בהר סיני דף ק"ח: פרשת' רביעא' וכו' כלילו דתרין סטרין היינו כללו' החסד והגבור' וכן הוא בפ' זו כי הפ' ראשונים מוהיה אם שמוע עד השמרו הוא רומז בחסד כי הם ייעודים טובים ונתתי מטר ארצכ' בעתו וכיוצא והם נשפעים מצד החסד ומהשמרו לכם עד ושמת' הם ייעודי' רעים נשפעים מצד הגבורה עכ"ל הרא"ג:

דף יד.

פקודא חדסר לעשרא וגו' וכתיב וכל מעשר הארץ לכלול במלת זורע זרע אשר על פני כל הארץ אפי' מעשר פרי העץ ממה שאמר הכ' וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ אשר הכוונה בו מעשר אילנות:

כל מאן דאתחזי לי פי' ממה שאמר הכתוב הנה נתתי לכם יש ראיה שבדבר האסור דהיינו מעשר ובכורים קא עסיק קרא מדקאמר הנה נתתי מאי נתתי הרי הארץ נתן לבני אדם מאי נתתי משמע דמשלו נתן דהיינו מאי דאתחזי לי פי' הראוי להב"ה כגון מעשר ובכורים שאינם ראויים אלא להב"ה:

לכון אסרית פי' הב"ה אסרו לבני אדם אבל עתה אתיר לכון דהיינו נתתי משל חלקי אני מתיר לכם שתאכלו ויהב לון מעשרא דיליה ובכורים דיליה שיאכלום בהיתר ולא יצטרכו לקיים מצות אלו עד שיבאו יש' שאז ישוב הדבר אל כמות שהוא שיאסרו באכילת בכורים ומעשרות ויהיב לון וגו' וענין זה דקדק הכתוב באומ' נתתי לכם ולא לדרין דבתריכון שחזרו ונאסרו ליש':

תרין ממנן הם שני מלאכים המלוים לאדם א' רחמים ימיני והב' דין שעאלי **חד** דחיים התובע לפני הב"ה דין שכר מצותיו. וחד דמיתא התובע לפני הב"ה דין ועונש חטאיו:

מידא דההוא מיתא פריק ליה שהוא תובע לפני הב"ה ואו' פלוני בכור ובכורות להב"ה וא"כ קחהו לך וסלקהו מן העולם ובהיות האדם פודה בנו אין לו פה להשיב:

את כל אשר עשה בכלל פי' כל אשר עשה טוב ורע חיים ומות:

שבק ליה ולא אחיד ביה שאינו מקטרג עליו:

יומא דנייחא מכל עובדי בראשית דכתיב כי בו שבת מכל מלאכתו:

לנטרא יומא דשבתא לשבות ממלאכה:

לקדשא וגו' במצות עשה שבו:

יומא דנייח' לעלמין שכל העולמות בו הם במנוחה שכולם שובתים ממלאכה והשרים בטלים מכל פעולותם והם יונקים מלמעלה ולהם תוספות רוחניות שהאור העליון מתגלה בהם:

וכל עבידן ביה אשתכללו כדכתיב ויכלו השמים וגו' והענין כי שלמות הנמצאות הוא בשורשם העליון ושורשם העליון עולה ונכלל באור גדול ביום השבת וכן הפעולות התחתונות להם מעלה זו והיינו עבידן ביה אשתכללו ואתעבידו במעשה:

בריא דרוחין וגו' הם השדים:

אילנא דדעת טוב דא מטטרון ורע דא סמאל ויכונה ענין זה ג"כ למ' שהקדושה והחיצונים כולם בני ביתה ונזונים ממנה:

כמה רוחין שהם מזווג סמאל ולילית:
בכמה זינין שהם משפחות הרבה שוכנים בחלקי האויר:
נשיבו דרוחא וגו' לבשם המ' אל הייחוד:
לאתבני בעלמא ולאתתקפא וגו' הענין שסוף העולמות וההשתלשלות המדרגות הם הקליפות ונודע שעולם זה שהוא סוף העשי' הוא תחת יד החומר והקליפות ובראותם ענין זה חשבה לאתתקפא שיהיה עולם תחתון כולו מנת חלקה וכל השפע הנשפע לתחתונים יהיה ע"י דהיינו ממש סוד הגלות וכאשר ראה הב"ה ענין זה הקדים קדושת שבת כדי שיהיו כל בני אדם הנולדים למטה מצד הקדושה והנהגת התחתונים ע"י הקדושה והקליפה רצועה בעלמא להכות המורדים והפושעים כשבט ביד המכה לבד.
מהרמ"ק זלה"ה:
גליון זורע זרע כל מאן דאתחזי לי לכון אסירא וגו' שיעור הכתוב כך ואת כל העץ וגו' לכם יהיה לאכלה פי' לכם יהיה אסור לאכלה כיון שהוא ראוי לי אבל זה יהיה בדורות שלאחריכם כי לכם הנה נתתי לכם את כל עשב וגו' כלומר שהוא מותר לכם.
ע"כ מהגליון:
והרא"ג כ' ודא בתראה דנטלא לון וכו': והם סוד המ' וא"ת כאן משמע שסוד ד' פרשיות הם חכמה ובינ' ת"ת ומ' ובפ' ואתחנן משמ' שהם החכמה ובינה גדולה גבורה וי"ל דכל' חד כי חסד והת"ת הכל א' כי רב חסד מטה כלפי חסד ונטיל לימינ' וכן גבור' ומלכו' הכל א' כי הם גבור' עילא' ותתאה כי זו אינ' פועל' גבורותי' כי אם ע"י זו שהי' המלכות: ותפילין אתון דשמ' קדישא וכו' יר' אחר שהכרי' למעלה אחר זה חוזר ואמר א"כ נמצא שתפילין הוא אתוון דשמא קדישא ממש כנזכ': דאיהי מסכנא לגבי עילא הוא פי' לדלת ראשך מלשון דלות היינו המלכות שהיא דלה המתפשטת מלעילא דהיינו ראשך שהוא תפילין של ראש שהוא שם יהו"ה שהוא העשי' מלך אסור ברהטים קשיר איהו וכו' כלומר מלכו של עולם אסור וקשור באות' הרהטי' שהם ד' בתים דתפילין שבהם ד' פרשיות שהם ד' אותיות של שם שם הוא קשור מלכו של עולם בההוא שמא קדישא כי הוא מרכב' ומשכן לשישרה עליו המלך הזה: מה אלהים וגו' כלומר כמו שהוא ית' מניח תפילין ומתייח' בשמא קדיש' שבתוכ' כדאית' בפ' ואתחנן אף הוא אתייחד ביה שמא קדישא כדקא יאות שהאדם המניח תפילין מתיחד בההוא שמא קדישא שהם ד' אותיות הרמוזות בד' פרשיות כדאמרן וזהו בצלם אלהים ברא אותו: ושיעור הכתוב כך ויברא אלהים את האדם בצלמו שיניח תפילין כמותו וזהו בצל' אלהים ברא אותו ומה

הם התפילין שיניח הדר מפרש ואמר שהם זכר ונקבה שהם תפלין של ראש ותפלה של יד ואף שהם זכר ונקבה כלא חד:

פקודא חדסר לעשרא מעשרא דארעא כלומ' כאן בכל הפסוק רמוז כל המעש' היוצא מן הארץ בין מן ירק או תבואת הארץ בין מן פרי העץ ובפרי העץ כלול שני מצות חד מעשר פירות האילן וחד הבכורי' ומפרט והולך בפקוד' דא שהוא ראש הפסוק מפרש המצוה האחת הכוללת השתי מצות הנאמרו' עשב ופרי ובפקודא תריסר מפרט הבכורים מסיפיה דקרא כדמפרש ואזיל: דכתיב הנה נתתי וגו' אקיש בג"ש וכתי' התם ולבני לוי הנה נתתי את כל מעש' הנה שם כלול הכל בין המעשרות של האר' ושל פרי עץ והבכורים ועכ"ז נתרצ' בפסו' זה רק שהוא כלל וחזר והביא פסוק וכתי' כל מעשר הארץ לפי שמפרש יותר בין מעשר זרע הארץ בין פירות האילן מזרע הארץ הרי זרעי' מפרי העץ הרי מעשר פירו' העץ הרי כי בפסו' זה הוא מבוא' יותר: א"נ שבג"ש דהנה נתתי אינו רומז כי אם מעש' ראשון הניתן ללוי לכך הביא פסוק זה שאמ' לה' הוא כלומר כל המעשרו' לד' הוא ועתה לכם יהיה: ואפשר נמי שהביא פסוק שני לאשמועינן דרש רז"ל לה' הוא דא מעשר שני:

פקודא תריסר לאיתאה בכורים היינו פרט המצוה הראשונה בסוף הפסוק כי למעלה הכריח ענין המעשרות מרישא דקרא דכתי' הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע אשר על פני כל הארץ וכאן הכריח מצות הבכורי' מסיפיה דקרא דכתיב ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זורע זרע כדמפרש ואזיל. כל מאן דאתחזי לי כלומר כל הראוי לעתיד להיות שלי עתה לכם יהיה לאכל' כי לעתיד יהיה אסור לכם אבל עתה כעת אתיר לון ויהיב לון כל מעשרא דיליה והבכורים לכם לכם התרתים ולא לדורו' הבאי' אחריכ' הרי לך רמז המצוה ע"ש העתיד:

פקודא תליסר לקשרא ליה בחיין אפשר הטעם מפני שהב"ה הרג בכורי מצרים נשאר לו לסמאל משטמה עם יש' ולכך צריך שהפדיון יהיה ה' סלעי' כנגד מכת בכורות שנעשו בידו של הקב"ה שהם ה' אצבעות לכן אמר כאן בפדיון הבכור ג"כ שיפדהו כי בחמש סלעי' שהאד' פודהו בהם ממש פודהו מהמות וז"ש לקשרא ליה בחיי'. וקיימין עליה דבר נש ירצה כי לכל אדם קיימין עליה אבל לבכור מטעם האמור יכיל לשלטאה עליה יותר לכך צריך לפדותו דלא יכיל ליה ועדיין צריכים אנו למודעי: יפרוק בר נש לבריה ה"ג כי לצדיק הוא שבוש. בפורקנא דא קני ליה חיים כצ"ל:

פקודא ארביסר לנטרא יומא דשבתא וכו' היינו בפסוק ויכולו השמים והארץ והפסוק הבא אחריו: וחד לקדשא ההוא יומא בקידושי' היינו קדוש היום שמקד' האדם והיינו

בקידושים: ואתערנא עליה כצ"ל. יומא דנייחא לעלמין היינו שהעולמות העליונים והעולמות התחתונים בכולם יש מנוחה ותוספת אור וקדוש' מוספ' על שאר ימי השבוע אי נמי יומא דנייחא לעלמין כמו לעול' כלומר המנוח' הזאת היא לעול' והיינו שאחר עה"ז יבא אחריו עולם שכלו שבת: וכל עבידן ביה אשתכללו לפי שכל דבר שלא עבר עליו ז' ימים אינו בתשלומו ובעניינו בשלימות וכן מצינו במילת הקטן וביום השמיני ימול עד שיעבור עליו יום ז' וכן ומיום השמיני והלא' לקרבן אשה כי שבעת ימים ישב תחת אמו וכן כמה דברים שאינן בקיום אלא מפני שעב' עליו יום הז' וז"ש וכל עבידן ביה אשתכללו כל ההויו' והנמצאו' קנו הויה וענין וקיו' כשב' עליהם יום הז' דאי לא הא לא קיימא הא והו' פירוש לויכל אלהים ביום הז' מלאכתו אשר עשה כי היו חסרים ונפסדים אלמלא יום השבת שבא עליהם ונשלמו בעצם בשלימות: וכי לא הוה ידע קב"ה לאעכב' לקדוש' וכו' אין הכוונ' לומר שיעש' יום הששי יותר גדול משאר ימי המעשה אמנם הכוונ' אחר שהב"ה יודע כמה הוא שיעור הבריא' ורצונו בבריא' זו היה לו מעיקרא לעשות כל הימים יותר מעט ארוכים או לעשות המלאכו' יותר במהירות כדי שכשיבא ביום ששי יגמר המלאכ' בשלימו' ודוק אומ' לא ידע ולא אמר לא יכיל ור"ל אחר שהוא יודע היה לו לעשות הדבר האמור: א"נ לפי שהוא ית' הוסיף מחול על הקדש ולזה הקשה וכי לא היה לו להב"ה לאעכבא לקדשא יומא כלומר היה לו להתעכב מלקדש ולהוסיף מחול על הקדש כדי שיגמר בריאת השדים: אלא אילנא דדעת טוב ורע וגו' הנה ענין עץ הדעת טוב ורע תמצא בזוהר בכמה דוכתי שרומז במלכות וכן תמצא שרומז במטטרון שמחציו ולמעל' טוב מחציו ולמטה רע כנז' בתיקונים: ומה שנר' מתוך דברי ר"ש ע"ה כי עקר עץ הדעת טוב ורע הוא במטטרון מחציו ולמעל' טוב דהיינו סוד עולם דמטטרון שהם היכלו' ומחציו ולמטה רע דהיינו עולם העשיה שהיא בקליפות המתפשטת הנהגת מטטרון בתוכ' ולכן יקרא רע מצד בחינה זו וראיה ג"כ מכאן בנידון דידן ולהיות שהמלכות בימי החול הנהגתה ע"י דמטטרון דאיהו עץ הדעת טוב ורע בעצם כאמו' תקר' היא במקר' השם הזה. אתער ההוא סטרא דרע הענין לומר כמו שבקדושה נעשה גוף א' לכל נשמה ג"כ היו רוצים הקליפות לעשות תולדותם בגמר עשייה בגוף ונפש ולבראת בענין זה לעומת זה עשה האלהים והם כקוף אצל בני אדם וז"ש אתער ההוא סטר' דרע ובעא לאתתקפא בעלמא בגופן ר"ל ההוא סטרא דרע דהיינו הקליפות היו רוצים לאתתקפא ולעשות בריאה בעה"ז מזיקים בגוף ונפש דוגמא דבריאה דלעילא שהם בגוף ונפש שהקליפות בעצמם נבראו ביום השני שנברא גיהנם: כיון דחמא קב"ה כך אתער כו' השתא הוא הפך הקס"ד מעיקרא כי בריאה זו היתה

מאתו ית' ורצונו לכן הוקשה לו וכי לא ידע קב"ה כנז' אבל השתא קאמר כי אדרבה היה בהפך כי ברצונו ית' נתקדש היום ודלג קדושת היום כדי שלא יבאו לידי גמר א"כ בכוונת מכוין נעשה בריאה זו באופן זה: אתער מגו אילנא דחיי היינו הת"ת אתער ממנו נסיבו דרוחא דהיינו שנתקדש היום ונעש' הייחוד והשפיע האי אילנא דחיי רוחות ובטש לאילנא אחרא דהיינו המלכות השפיע בתוכה רוחין שנעשה ע"י הייחוד ובאותו הייחוד נתמלא המלכות נשמות ורחמים מהת"ת ומאותו הכח אתער סטרא אחרא דטוב דהיינו אותה בחינה דמטטרון הגביר כחו ואתקדש יומא ולכך לא נגמרה מלאכתם כי כן היתה כונתו ית' ועיין באידרא דף קמ"ב ותבין ענין זה. דהא בריאו דגופין וכו' ירצה תדע שכן הוא דאתער סטרא דטוב שכן עוד היום בכל ליל שבת נעשו בריאה בגוף ונפש מסטרא דטוב כי כמו שנעשה בליל שבת בראשית בריאה בגוף ונפש מסטרא דטוב כן נעשה עוד היום בהאי לילי' בריאה בגוף ונפש מסטרא דטוב ולא מסטרא אחרא: אבל אסוותא אקדים היינו מאי דאמרן לעיל כי ענין זה בכונה נעשה כי הוסיף הב"ה מחול על הקדש כדי שיעשה הדבר הזה ובזה אתקיים עלמא: דדליג קמיה קדושא דיומא וכו' זה יובן במה שאמרו באידר' דף קמ"ב וז"ל ועד לא סיים לון עד דאתת מטרונית' בתיקוניה ויתיבת קמיה בשעתא דיתיבת קמיה אנח לון לאינון בריין ולא אשתלימו כיון דמטרונית' יתבת עם מלכא ואתחברו מאן ייעול קמייהו וכו' רמז זה באומרו אבל אסוותא אקדים קב"ה דדליג קמי' קדושא דיומא והיינו ליל שבת שהיא מטרונית' כנודע בענין ג' סעודות כדאיתא בפ' יתרו: ואתבנון גופין ורוחין לא ידענו מה היתה בריאה זו שנבראת באותה ליל שבת ואין לומר קין והבל כי ביום ו' אחר חצות נעשו אם לא שנאמר דלאו דוקא אלא שנעשית הכנה זו לידחות סטר' דרע ולאתתקפא סטרא דטוב שכשיבא הדבר לידי בריא' יתחזק סטרא דטוב ויבא לידי גמר בגופא ונפשא וז"ש ובג"כ עונתן דחכימין וכו' עכ"ל הרא"ג:

דף יד:

וחמאת כל אינון וגו' מפני שהם חלקם והם חלק הב"ה הא כיצד יעשה במה שהוא מתיילד באותו הפעם נותנים בו נשמה קדושה [אפשר דצ"ל נשמה קטנה] שהיא נשמת רשעים תחת ממשלתם הראויה לעונש מיתה פעם אחר פעם ולפי' הם נערים קטנים נכפין שאינם זוכים לחנוך המצות כלל **אזעירת** גרמה וגו' היינו בנוקבא דתהום' רבא:
לגו מדברא אל מקום נחש שרף ועקרב וצמאון שהם ד' קליפות:
מאן דלייט גרמיה שפותח פתח לשטן ומקטרג על דבריו וכל כחו אינו אלא בדבורו הרע:

מאן דזריק נהמא וגו' גורם עניות שמבזה אוכלין ואף השרים מונעים ממנו המאכלים כיון שאין הדבר חשוב בעיניו כי אין לך דבר ודבר למטה שאין שר ממונה עליו מלמעלה שמכה בו ואו' לו גדל:

דחד דוכתא אית בגיהנם וגו' והוא מוסיף אשו בפעולתו עתה כי עבירה היא שכר עבירה וממש בעבירה נדון דהיינו שמבעיר אש גיהנם להיות נדון בו ואז הרשעים מקללים אותו מפני שמקדים להם אשו של גיהנם:

הנה ה' מטלטלך וגו' היינו ממש ואת נפש אויבך יקלענה בתוך וגו':

בגין דעד ההוא זמנא וגו' שהוא תוספת שבת שאוחז גם מחלק החול ומקדשו:

חיילין ומשריין דאתמנון על ימי חול הם בסוד היצירה תחת ממשלת השר מטטרון שהמלאכים ממונים לפעול בעולם השפל בימי החול: ואתרייהו דקאמר היינו מקומם בממשלתם כי ביום השבת שולטנותא אתעדי מנייהו ואתייהב לעילא בסוד הבריאה:

המבדיל בין קדש לחול היינו שער שבין הבריאה ליצירה שהוא נסגר כי ביום השבת יפתח וביום החדש יפתח והיינו המבדיל שער זה שהוא נסגר בין הקדש שהוא הבריאה ובין החול שהוא יצירה:

ועכ"ד לא שלטין פי' אינם פועלים למטה אמנם הם מזומנים בשפעם לפעול:

רזא דשרגא משפע המ' הנק' נ"ר מצד הגבורה:

נגדא דנורא וגו' היינו מהגבורה שהיא נמשכת אל עולם הפירוד ומכחה נהר די נור ויסוד נק' כן מצד הגבורה ומטטרון נק' כן מצדה כנז' בתיקונין:

וכל דא כד בר נש וגו' פי' צער זה אל הרשעים שמקללים שאמרנו למעלה:

ויתן לך האלדי"ם מדה כנגד מדה שהוא המשיך מדת הקדושה ולא השליט החול ראוי שגם בימות החול לא יהיה מזונו מצד שרי החול אלא מתוך המ' מתוך הקדושה העליונה וז"ש ויתן לך האלדי"ם וגו' שהיא מ' מטל השמים ת"ת: וגם צריך לברך מלאכתו שבבית ושבשדה וז"ש ברוך אתה וגו' פי' עם היות שנתעכב ולא עשה מלאכתו ברכת ה' תהיה מרובה עליו ממקום הברכה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב: בר אסימון וגו' פי' כל הקליפות הם מתטמרי בליליא דשבתא בנוקבא דתהומא רבא חוץ מן אסימון וכת דיליה וז"א בר אסימון וכל כת דיליה פי' חוץ מן אסימון וסיעתו כי אפי' בליל שבת אשתכחו בגין למיחזי לאינון דמשמשי ערסייהו בגילויה ולבתר ביומא דשבתא אז אתטמר גם הוא: ואפשר כי מזה השד הנק' אסימון הוא שיזוק האדם בלילי שבתות כי שאר הקליפות הם בתהומא רבא:

חד מאן דלייט גרמיה וגו' עי' פ' פנחס דף רמ"ו ע"א עכ"ל:

והרא"ג כ' דהא כדין חמאת נר' כי הגירסא הנכונה היא כיון וריהטא דלישני אתי שפיר וגם כפי גרסת הספרים מלת כדין תפתר כמו השתא כלו' השתא בימי החול איכא כמה רעותי לפי שסטרא אחורא כיון שראתה שמה שחשבה היא למעבד עביד סטר' קדוש' היא מקנאה ובראות' שיש נדנוד עבירה דקא משמשי ערסייהו בגלוייא דגופיהון פי' הוא בגילוי הגוף בלא כסות כלל יש לו כח לפגום אותם הבנים שיהיו נכפים לפי ששורה באותו ולד הנעשה בעת ההיא רוח רעה או רוח מאותם רוחין ערטילאין שהולכים נעים ונדים כאבנא בקוספיתא ומאלו הנשמות מכניסה לילית באותם הגופים ויהי' פי' ואינון רוחין כמו או אינון. ערטילאין וקרא' ערטילאין שהם הרשעים שלא עסקו בתורה ובמעשים טובים ולא עשו לבוש לנשמתם ולכך הם הולכים ערומים ממש בלי לבוש שאם הי' להם לבוש היו הולכים לבית מנוחתם: איקרון מזיקין ה"ג. ושריאת בהו ליליתוקטלת לון לפי שהם רוחין דילה שנעשו בעביר' וכן אינון רוחין ערטילאין שהיא מכנסת אותם בגופות בני אדם יש לה עליהם שליטה ומדורה עמהם כי ההרכבה הרעה הזאת ממנה היא וקטילת לון כי הם ברשותה כנזכר בסבא דמשפטים כי ברצונ' [א' צ"ל ברשותה] להמיתם כל זמן שתרצה. כל אלו הקלקולי' נעשה בשימוש' בימי החול בגלוי הגוף לאור הנר כאמור שיש שם שמץ עבירה אבל כיון דאתקדש יומא ושלטא קדושה על עלמא אין כח בה לעשות כ"כ כי ההוא סטרא אזעיר' גרמה ואטמרת כל ליל יום שבת. בר אסימון חוץ מאסימון שאז אינם הולכים כלם כי אם אסימון עם כת שלו והוא בטמירו ותכף לבתר זה אטמרון ואימרו למחמי כלומר אין בו שליטה לעשות כמו שהי' נעשה בימי החול אלא למחמי בלבד כדי לקטרג עליו וכיוצא לא לשים רוחא באותו ולד מאינון רוחין בישין:

כד נפקא בבהילו כו' הוא תירוץ לשאלת לאן אתר משטטי בההוא לילי' תריץ ואמר כד נפקי ופרחי לגו מדבר' במוצאי שבת אז"ל ספר אחר [הכוונה ספרים אחרים גרסי אמרו חברייא] אמ' חברי' כו' אגב בבא בתר' דאיירי במ"ש אייתי בהד' אינון ב' בבי אחרנין ובהתחלתו לדבר התחיל במוצאי שבת וכונתו לומר מאי דקאמר לקמן מאן דאוקיד שרגא וכו' אלא אגב אורחיה דתלת אינון דגרמין ביש לגרמייהו התחיל מאינון בבי דלא איירינן השתא בהו: מאן דזריק נהמא או פירורין דאית בהו כזית מכאן ראי' לאפוקי ממאן דאמר עד שיהיה בכל פירור ופירור כזית: דחד דוכתא אית בגיהנם לאינון דקא מחללי שבתא וזה שהדליק הנר קודם זמנו גם כן מחלל שבת ונכנס בההוא דוכתא וסיומא דהאי מלתא איתא בפרשת פנחס דף רמ"ו וזה לשונו חד דוכתא אית בגיהנם לאינון דקא מחללי שבתא כיון דאוקיד שרגא וכו' בגין דלאו יאות הוא לאדלקא נורא

כד נפיק שבת עד דמבדילי ישראל וכו'. ואם תאמר והרי לעיל בסמוך אמר תליתאה מאן דאוקיד שרגא וכו' עד לא מטו לקדושא דסדרא תלה הדבר בקדושא דסדרא וי"ל כדי שיברך ההבדלה מוכרח הוא שיהי' לפניו נר דלוק ולכך צריך לאדליק הנר אחר קדושא דסדרא והיינו דקאמר מאן דאוקיד שרגא דוקא מנורה. אמנם להדליק נורא דהיינו מדורות אש לבשל וכיוצא אין ראוי אלא עד שיבדיל. ועכ"ד לא שלטין עד דיהון נהרין מרזא דשרגא ה"ג והיינו שרגא מלכות דכל אינון מחנות הממונים בימי החול הם עולם מט"ט ובשבת כל היכלותיו נכללים זה בזה עד שנעשו נקודה חדא ונבלעים בתוך המלכות ובמוצאי שבת המלכות מוציאתם שינהגו הנהגתם והם ארבע מחנות שכינה שהם ארגמן ומשתחוים לה ומושפעים ממנה ונותנת להם כח וחיל להנהיג העולמות כולם בימי החול וזהו שאנו כופפים אצבעותינו לפני הנר בברכת מאורי האש שהשכינה הנקראת אש בורא אותם המאורות עתה מאותו הנר שהיא המלכות והם משתחוים לפניה לקבל שפע כנזכר ועיין בפרשת ויקהל דף ר"ח ותברכני נפשך וזהו שאמר כאן לא שלטין עד דיהון נהרין מרזא דשרגא וכו':

וכלהו איקרון מאורי האש בגין דמנהרא וכו' נתן טעם למה נקראים כן מפני שיסוד' הוא מנהר דינור ומיסוד האש וזהו מאורי האש דנפקי מההוא אש לא לומר שהם מאורי' של אש דא"כ איך מנהג עלמא והלא ישרפו העולם בהבל פיהם. וכל דא כד בר נש אדליק שרגא הדר למאי דאמר לעיל שמקללים אותו חייבי דגיהנם ואמר שזה דוקא כד אדליק שרגא עד דלא וכו': אשרי משכיל אל דל וגו' בספרי כתיבת יד לא נמצא כלל ונראה שחסר תחלתו וכן מצאתי בק"ס שחסר ואפשר דעצה טובה קמ"ל שמי שרוצה להנצל מהדין ישכיל אל דל וגו' ביום רע מיבעי ליה כי יום זכר ורעה נקבה: דא הוא שכיב מרע לאתב' ליה מחובוי כך היא הגירסא והוא פי' אחר למלת דל והכוונה שהמבקר את החולה הנק' דל צריך להוכיחו כדי שיחזור בתשובה ויתודה וזהו אשרי משכיל אל דל פועל יוצא: ד"א יומא דדינא שריא על עלמא כלומר יצילהו ה' מיסורין ודינין המתרגשות לבא לעולם מאותה הקליפה הנקרא רעה וז"ש דא יומא דדינא שריא על עלמא אשתזיב מנייהו והיינו יום ר"ה כנז' בפ' פקודי ר"ן. ימלטהו ה' יומא דאתמסר דינא להההוא רעה שלא תשלוט בו הקליפה למיסב נשמתי' ימלטהו שלא תמיתהו אלא לאורך ימים ימות בנשיקה על פיה והענין כי בנתינת הצדקה מצילו מהמית' ויהיה מלת דל כמשמעו עכ"ל הרא"ג:

דף טו.

בריש הורמנותא דמלכא וגו' ביאור המלות הורמנותא דמלכא מאמר המלך:

בטהירו עילאה לשון צהרים כמו שרגא בטיהרא מאי מהניא:
בוצינא דקרדונית' הרי ארט תרגם אונקלוס טורי קרדו והכונ' על הגבורה והרוממות. ואית דגרסי דקדרנותא לשון חשך כענין ישת חשך סתרו ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים:
גליף לשון חקיקה ופיתוח:
קוטר' לשון צורה או לשון קשר:
גולמא אבן הקבועה בטבעת:
נעיץ לשון נעיצה בקרקע:
עזקא טבעת:
והכוונה ירצה בריש דהיינו בתחלה קודם כל נמצא הורמנא דמלכא דהיינו האצילות בעצמו שהוא מאמר המלך ב"ה. בטהירו עילאה פי' שהיה הא"ס מאציל וחוקק חקיקת הנאצלים בדקות ואור גדול והוא עלול ראשון שהוא בתכלית הדקות והבהיקות והיינו או' בטהירו ואור חזק ועליון מה שלא ידומה וענין זה יכונה בשם בוצינא דקרדינותא והוא סוד כל הנאצל נכלל בנקוד' דקה והוא הנותן מדה לכל המדות: וקרא האצילות בערך מאצילו גליף גליפו כי החקיקה מורה העבות הדברים יותר מרשימה בערך המאציל אמנם בערך הענין בעצמו היה רוב דקות והיינו בטהירו עילאה בוצינא דקרדינותא ירצה מנורה רמה ומשובחת או דקדרינותא וירצה מנורה של שחרות שמחשיך העינים מרוב הדקות או ירצה המחשכת לכל המאורות שאין אורם לפניה לכלום ובתיקונים פי' בוצינא דקרדינותא היא קו המדה והכוונה אל האור המתלבש בתוך הספירות שהוא נשמה אליהם שבידו להרחיבם ולהגדילם ונותן למדתם מדה והנה בעוד שאין מדה זו מתפשטת אין מדות וכאשר המדה הזאת מתפשטת ואור זה יוצא ועושה מחנותיו ותהלוכיו הם הם המדות כפיהתפשטותו וגילויו וז"ש **נפיק** פי' יוצא ומתפשט מהעלמו אל הגילוי:
גו סתים דסתימו היינו ג' העלמיות והיינו בינה בתוך חכמה וחכמה בתוך הכתר וירצה בחינת עצמו מתעלם בעצמו העלם בתוך העלם והיינו העלם מציאותו בעצמו משתעשע בהשכלתו בהשגת עצמו שהוא הוא דביקות מאצילו והיינו מרישא דאין סוף שהיא בחינתו הדבקה במאצילו ומקורו קוטרא בגולמא וגו' הענין כי האצילות נכלל בסוד חב"ד והנה הדעת הוא קשר ז' הספירות כולם והוא קוטרא לשון קשר ואם נפרש לשון צורה שהוא היה צורה לכל שש קצוות והנה הדעת הוא חקוק בתוך הבינה והיינו גולמא שהוא אבן חותם שבתוך הטבעת שהיא חכמה סוד ם' סתומה שהיא טבעת דכלה שעלי'

נאמר תהי לי מקודשת כדפי' בתיקונים בענין שהיתה מתעלמת מינה ובה קוטרא מתעלם ונעוץ בעזקא והכל סוד העלם האצילו' בבחינה נעלמת במציאות נקודה ראשונה בכתר: **לא חוור ולא אוכם וגו'** הענין שהיה האצילות נעלם בתכלית העלם בענין שלא ישפט בו שם ולא אות והם ד' גוונים סוד ד' אותיות השם. יוד חוור חסד: ה' סומק בסוד גוון הגבורה: ו' ירוק בסוד גוון ת"ת: ה' אוכם מ' ואין א' מאלו היה נראה בו כלל ואו' ולא גוון כלל כגון גוון ספיריי שממנו יאירו כל הגוונים וכולם כלולים בו. ואחר שדבר בהעלמו ספר עוד בענין התפשטותו ואמר כד מדיד משיחא עביד וגו' הענין כבר נודע שאין שינוי הפעולות בסוד קו המדה שהוא עצמות ונשמת הספי' אלא השינוי הגוונים והפעולות הוא בכלים ובספי' עצמם כמשל אור השמש המבהיק בבית דרך חלונות ועששיות מחולפות בגוונם ובהכות השמש בהם יאירו אור מבהיק כפי גוונם ואין שינוי האור מצד עצמות האור בעצמו אלא משינוי מראה העששיות וע"ד זה אמר כד מדיד משיחא דהיינו התפשטות קו המדה והעצמות ומודד המדות עביד פי' אינו מודד אותם כפי טבע א' וענין א' דין או רחמים וז"ש עביד גוונים לא גוון א' אלא גוונים הרבה המוצרכי' להנהגה והיינו לאנהרא לתחתונים בענין שהגוונים במדות ובכלי' וכח הגוונים בקו המדה בסוד עצמות: וא"ת ומהיכן לספיר' גוונין אלו לז"א **לגו בגו** בוצינא וגו' פי' כי בוצינא שהוא קו המדה כנז' לגו ירצה בתוכה בגו ירצה בתוך פנימיותה דהיינו כח המאציל. נפיק חד נביעו פי' יוצא רצון מאתו וממנו הוא כח השינוי אל המדות והיינו דמניה אצטבעו גוונין לתתא ירצה בהיותו למעלה קרוב אל מאצילו לא היה נשפט בו ימין ושמאל כלל אמנם ברדתו והשתלשלותו למטה במקומם פועל ענין זה ברצון המאציל מטעם התרחקו מהמאציל ושם נצטבעו הגוונים לתתא בסוד המ' ששם עיקר השינוי והפעולות:

סתים גו סתימא וגו' הכוונה קו המדה היא סתימא גו סתימין הם הספי' או גרסי סתימא יר' בתוך הכתר הנעלם רזא דאין סוף היינו קו המדה העצמות המתדבק בא"ס ויכונה הכתר אויר היינו אור י':

נהיר נקודא חדא סתימ' עילאה היא החכמה ואומרו נהיר לפי שקודם אין האור מושג כלל ונק' נקודה שאין בה גילוי ו' קצוות והיא נק' נקודה מחשבית שאין לה לא אורך ולא רוחב ולא עומק: ואו' **הדא** היינו מיוחדת בערך עצמות ובערך הכתר אמר סתימא ובערך הבינה אמר עילאה שלא נשיג אלא שהיא עליונה על הבינה ומשפיעה:

בתר ההוא נקודה ירצה מהקודם לה דהיינו מה שאחריה ממטה למעלה לא אתידע כלל פי' אינו דבר מושג כלל אפי' הידיעה המועטת המושגת מן החכמה כי בחכמה נשיג המשתלשלים ממנו כאו' כולם בחכמה עשית ומשם נעמוד על החכמה קצת אמנם

אל מה שאחר החכמה אין בו לא זה ולא אותו וזה היא הטעם שנקראת החכמה מאמ' קדמא' דכולא עם היות שאינו ראשית שהרי הכתר הוא ראש לאצילות אמנם מפני שהחכמה תחלת ההשגה נק' ראשית ומאמר קדמאה **והמשכילים** יזהירו וגו' סתם מלת שכל בחכמה ולכך אותם שהם מצדה הם נקראים משכילים ולא יאירו לבד כאותו אור וזוהר שבחכמה דא"כ ימצא ענין זה ירידה אל המשכילים שהם בחכמה ומאירים כזוהר המתפשט ממנה מה מעלתם בזה אלא ודאי דעל זוהר המתפשט מהכתר אל החכמה קאמר שהוא קו המדה המתדבק באין סוף וז"ש זוהר סתימא דסתימין הכתר שמציאותו מתעלם שאינו מושג אפי' לנעלמות שהם חכמה ובינה והיינו סתימא דסתימין:

בטש באוירא דיליה דהיינו קו המדה שבטש בכתר אור י' כנז' ובטש ונתן כח כי הבטישא היא הכאה בכח כדי שיתפשטו חכמה ובינה לחוץ כדמסיק:

דמטי ולא מטי הכוונה כי הדברים הגשמיים יפעלו בפגישת גשם בגשם ואין כן הרוחניים אלא הם פועלים ברצון בלי פגישת גשם כלל וז"א עם היות שאמרנו בטש אין הכוונה כמשמעו שהוא פגישת דבר מה אמנם מטי ולא מטי שהיא פגישת דק בדק ברצון לבד:

ואנהיר בהאי נקודה היינו החכמה כנז' והענין בעת שבטש באויר הנזכר להאציל הבינה ג"כ האיר ונתן כח בחכמה שתכלול בעצמה הבינה:

אתפשט האי ראשית היינו התפשטו' החכמה שתכלול הבינ' ואמ' ועבי' לי' היכל' יר' עושה הזוה' הנז' אל החכמה היכל היינו הבינה שאחר אצילותה אל מקומה חכמ' מסתתר' בתוכה:

ליקריה ולתושבחתיה יר' ליקריה כי ע"י הבינה הכתר מתעלם ומתייקר. ולתושבחתיה שע"י הבינה החכמה משפיע בתחתונים וניכר ומשבחים אותו:

תמן זרע החכמה בתוך הבינה זרעא דקודשא דהיינו החכמה הנק' קדש לתועלת' דעלמין פי' שממנה יצא תועלת לתחתונים והענין שהשריש בה כל שורשי הספירות כדי שע"י אותם השרשים אשר לספי' בעמקי הבינה יצאו להם מים חיים מהחכמה ורזא דא זרע קדש דהיינו מחכמה מצבתה דהיינו מצבת ה' פי' עומד בתוך הבינה שהיא הה"א הראשונה:

זוהר דזרע זרעא ליקרי' וגו' יר' זוהר דהיינו קו המדה כנז' זרע זרעא שהם הספי' בתוך הבינה כי ממציאות הזרע שהוא זורע בחכמה נעשה הבינה הכלולה בחכמה נעשית היא ממש היכל אל הזוהר הנז' בענין שהוא המציא ההיכל אליו ממש כמשל התולעת דקאמר וז"ש כהאי זרעא דמשי דארגוון טב דהיינו תולעת שני דאתחפי לגו וגו' יר' כענין

התולעת שמודד ועושה לעצמו היכל כך קו המדה מודד ומתלבש בתוך הנמדד. והכונה כי הזוהר הזריע הספי' הנשרשות בחכמה ואותם השרשים בכח הזוהר המוסיף כח אצילותו עליהם המציאו מכללותם היכל זה להיות בו כלול הכל: והנה היכל זה בו שני תועלת הא' שהוא מגלה כח העליונות וזהו לתושבחתא דיליה דהיינו שמגלה הזוהר הנז'. הב' לתועלת' דכולא שמשפיע שפעה בתחתונים:

בהאי ראשית וגו' הכונה לבאר פסוק בראשית וגו' ור"ל בתוך ראשית שהיא החכמה כנז' לעיל ברא הכתר שהוא הנעלם וז"א ברא סתם ההוא סתימא דלא אתידע להיכלא דא היא הבינה כנז' שהיא נק' אלדי"ם וז"ש היכל' דא איקרי אלדי"ם:

זוהר דמיניה [**כלהו**] **מאורות אתבריאו וגו'** פי' למאי דפרשינן השתא שהכתר הוא המאציל הבינ' בתוך החכמה והוא מתעלם בתוכה ונותן בה כח האצילות כולו נמצאו כל המאמרו' שהם מכתר ולמטה נאצלים מהכתר עצמו ע"י הזוהר והמקור הזה וא"ת דלשון ברא לא שייך אלא בנגלים לא בנעלם וז"ש **אי בהאי** כתיב ברא שמורה אצילות מתגלה לית תוהא אין לתמוה מפני שעם היות הזוהר והכתר נעלם עכ"ז כיון שהוא בחכמ' שייך ביה בריא' והראי' דהא כתיב ויברא אלדי"ם את האדם בצלמו הרי בריאה הוא גילוי האצילות למטה דהיינו אדם ת"ת אלדי"ם בינה ואמר שבראו בצלמו א"כ גם הבינ' נבראת ואין בריאה אלא מחכמה למטה ולזה אנו מוכרחים לומר שהנעלם נתלבש בתוך הבינ' שבחכמ' כנז':

זוהר רזא בראשית וגו' הענין כי מלת בראשית שהיא חכמ' כנזכר לעיל מורה על היותה ראש לכל האצילות והא כיצד שהרי הכתר קודמת לכל אם לא שנא' שגם הכתר כלול בה וז"ש אהי' שמא קדישא שהוא הכתר גליפא בסטרוי פי' מציאותה מצויירת בצדדיו יר' מפני שהכתר הוא בבינה שבחכמה ולזה נק' הכתר אהיה שנק' כן מצד הבינה כנז' בתיקוני':

אלדי"ם גליפא בעטרוי פי' והבינה שהיא שם אלדי"ם גליפא ומצויירת בעטרוי בכתר שהוא עטרה לבינה וגם בחכמה שהיא עטרה לה והם תרין עטרין והא כיצד מציאות הבינה בכתר ומשם מתמצאת בחכמ' ונכנס הכתר בתוך הבינה שבתוך החכמ':

אשר היכלא טמיר וגניז וגו' הכוונה לבאר שבמלת בראשית הם כללות הנדרש ואמר כי בהיות הבינ' נעלמת בחכמה נקראת אשר וז"ש היכלא שהיא הבינ' ונקראת כן בהיות' טמיר וגניז ונעלמת בתוך החכמה:

שרותי' ברזא דראשית פי' כמו שהחכמה אין תחלתה מהכתר עם היות מציאות' שם וזה מפני העלם הכתר כן ענין זה אל הבינ' לכך תחלתה מהחכמ' וז"ש שרותי' דהיינו תחלת

גילויו אין ראוי שתהי' מכונה בשם גילוי אלא מהחכמה ברזא דראשית והיינו אותיות אשר שהיא הבינה ומצרפים אותיות אלו אש"ר רא"ש דהיינו חכמה ראש אשר בינה: **דנפיק מראשית כתר** כנז' נמצא פי' מלת ראשית מורה על כללות ג' ראשונות כנז' בראשית אשר ראש וגו'. מהרמ"ק זלה"ה: והנכון בשמוע' זו עי' במה שפירשנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' בריש הורמנותא דמלכ' פי' בתחלת מאמרו של מלך לבריא' העולמות היה האצילות וזהו גליף גלופיבטהירו עילאה דהיינו חקיקת המדות בעצמותו ית' רזא דא"ס ב"ה. [מוהר"ר צמח כתב למזכרת פרי [4] קורא לכתר אין סוף כנודע דא"ס גנוז בכתר והיינו חוט הא"ס כנודע] והענין להיותו ית' רוצה בהתפשטות האצילות כדי להשפיע לעולמות כי בהיות האצילות כלו קמוץ בעצמותו ית' א"א לעולם להיות בו קיום אבל להיות האצילות מתפשט ירד השפע בהשתלשלות' אל העולמו' ויתקיימו בזה: ופירש כיצד היה מציאות האצילות הזה הנעלם בעצמותו ית' ואמר **בוצינא** דקרדינותא דהיינו ק"ו המד"ה שהוא הנותן מדה למדות כנזכר בתיקונים דף ל"ו נפיק גו סתים ר"ל יצא ונתגלה בתוך הא"ס שהוא סתום מן הסתום דהיינו כ"ע שהוא סתום מהחכמה והבינה שהכ"ע אינו משיג בו כלל כמו שהחכמה והבינה אינם משיגים כלל בכתר כנז' בפ' פקודי: קוטרא בגולמא נעיץ בעזקא. קוטרא צורה. בגולמ' בחותם נעיץ בעזקא שקוע בטבעת. כך פי' הערוך ז"ל והענין הו' שנתן משל כדי שנבין הגילוי הנזכר ואמר כמו שצורת החותם החקוקה ונעוצה בתוך הטבע' תקרא אותה החקיקה גלוי כי הצורה ההיא חקוקה בטבעת שכשישימו בו השעוה תתהפך הצור' ההי' בולטת בשעוה והצורה כשהיא בתוך הטבעת היא שקועה ונעוצה בתוכה והגלוי תקרא בה מצד כשתתהפך ותחתם בשעוה תהי' צורת החותם ההוא מגולה בשעוה כך הגלוי הזה שנתגל' האי קו המדה גו סתים דסתימו לא היה הגלוי שנעתק ממקומו ויצא לחוץ אלא היציאה הית' בתוכו ממש אלא אחר שהחותם הזה תחתום המדות יהיו המדות מתגלות ונאצלות וז"ש בוצינא דקרדינותא וכו' כנז':

לא חיוור ולא אוכם [ולא סומק] ולא ירוק ולא גוון כלל. נזהר מאד שלא נטעה ושנרחיק הגשמות מהגילוי הזה הנז' ואמר אף כי המדות הם נחלקים בג' קוים שהם קו החסד המכונ' בגוון חיוור וקו הדין המכונה בגוון סומק וקו הרחמים המכונה בגוון ירוק שם בזה הגילוי הנזכר לא נראה שם שום חילוק קוים כלל כי שם הכל דבר א' בשוה כי בבחינת א"ס אין ספירות ולא גוונין כלל אבל כד מדיד משיחה ונתפשט האצילות למטה

[4] [תיבה זו אינו מובן פירושה ונ' דצ"ל הרי או כדומה].

במקומו אז מדיד גווינין וכו': א"נ לפי שהוא קרא לבוצינא זה בוצינא דקרדינותא. ואפשר שיובן לא' מב' פנים א' על צד הכינוי כי מצד האור העליון הבהיר כאור מזהיר לאין תכלית עד שאינו מושג כלל קראו בוצינא דקרדינותא [5] כלומר מנורה חשוכה ע"ד סגי נהור ב' על צד המשמעות ממש בוצינא חשוכה לז"א אף כי קראתיו בוצינא דקרדינותא לא תטעה לא' משני פנים לא חוור ע"צ הכינוי ולא אוכם כמשמעות ונקט שאר גווינין אגב אלו ואתי שפיר דנקט האי סדרא מש"כ הסדר בכל הזוהר אלא אומר חוור וסומק ירוק ואוכם:

כד מדיד משיחא וכו' יר' כשהא"ס ב"ה מדיד משיח' שרצה שיתפשט זה הקו להאציל האצילו' ולתת מדה למדות אז עביד גווינין לאנהרא ר"ל להאיר על הארץ ועל העולמות כלם כי ההנהגה הזאת עשויה בהסכמתו ית' לתועלת התחתונים לתת לאיש כמפעלו וז"א לאנהר'. א"נ לפי שתכלי' האצילות היה להשפיע לתחתונים וכדי שיקבלו התחתונים השפע הקדוש א"א כי השפע צריך בישול כדי שיוכל אפי' הפחות שבנבראי' לקבלו וזה א"א אם לא ע"י השתלשלות הדברים לזה האציל א"ס ב"ה המדות כדי שיהיו זה עילה לזה ובזה יבא השפע מספירה לספי' ובספירה עצמה ירד השפע מבחינה לבחינה שבה עד בואו אל המלכות ובזה בא השפע מבוסם ונגשם כדי שיוכלו התחתונים לקבלו ואחר שנשפע למלכות ג"כ בא בהשתלשלות אחר מהיכל להיכל ובהיכל בעצמו מבחינה לבחינה עד רדתו אל טבור הארץ שיוכל לקבלו יתוש קטן וז"ש עביד גווינין לאנהרא להאיר מי שראוי להאיר:

לגו בגו בוצינא נפיק חד נביעו פי' שאין מציאות קו המדה הזה כי אם לבוש לכח היורד מא"ס ב"ה להאציל האצילות וז"ש לגו בגו ר"ל בתוך התוך של קו המדה הזאת משם יוצא חד נביעו דמניה אצטבעו גווינין לתתא שנתן מדה למדות והאציל' ואו' אצטבעו גווינין לתתא ר"ל מעצמם והענין הוא שהצביעו כח א' כולל כמו הנשמה הזאת שהיא בתוך הגוף והיא אין בה שינוי אעפ"י שנותנת כח לעין לראות וכח לאוזן לשמוע וכח לידים למישוש ולרגלים להלך והיא אין בה שינוי ונותנת לכל א' דבר הראוי לו כן זה הצביעו הוא כח כולל בלי שינוי בו כלל אבל מניה כלו' מכחו אצטבעו גווינין ואפי' שהצבע גווינין האלו היו שמעצמן [אצ"ל מעצמן] לא היה כי אם לתתא במקומם לא למעלה שאין שנוי למעלה ח"ו: וחזר לענייננו להשלים דרושו ואמר **סתים** גו סתימין נ"א גו סתימא ואתי שפיר והיינו קו המדה הנז' שהוא סתום תוך סתימא שהוא רזא דא"ס בקע ולא בקע אוירא דיליה פי' כשקו המדה הזה נתבקע כעין הקנ' של מדה כשנתבקע נראה האויר

[5] לפי פי' הרמ"ק ז"ל ולפי פי' הד"א נראה דצ"ל בדברי המחבר ז"ל דקדרוניתא.

שלו כן היה מציאות בקיעותי' דהאי קו המדה להאציל האצילות לא אתיידע כלל שהיה אותו הבקיעו כ"כ קטן שאויר' דיליה דהיינו כי כח שבתוכו כדי להשפיע ולהאציל הכתר לא אתיידע כלל כלומר אפי' אותו בקיעו לא היה נרגש כלל כי הוא סתום כמוהו אלא שמצד אותו דחיקו דבקיעותי' דהאי בוצינא דקו המדה כשבקע להאציל הכתר אותה הבקיעה הקטנה נהיר חד נקודה דהיינו אצילות החכמה כי אצילות הכתר להיותו כ"כ קרוב אל מאצילו לא הי' נרגש כלל כאלו לא נאצל אבל אצילות זה יורגש מעט ע"צ נקודה קטנה סתימא עילאה כי אף בזאת אין השגה כלל כלל: ואם נפרש בקע ולא בקע נפרד ממלת אוירא דיליה אתי שפיר והם ב' עניינים הא' נמשך מחבירו ור"ל בקע ולא בקע כלומר כ"כ מעט וקטן היה אותו הבקיעו עד שאני חוזר לומר בו לא בקע כי אינו נרגש הבקוע והראיה כי אוירא דיליה דהיינו הכתר שנראה אויר זה כשנבקע זה קנ"ה המדה לא אתיידע כלל עד דמגו כו' כלומר מה שהושג מעט ונגלה אחר הדוחק והצע' לא הי' אלא דנהיר נקודה חדא דהיינו החכמה וזה נקרא ראשית כלומר אם תרצה לבקש ראשית האצילות אין לך כי אם זה כי כתר עליון הוא כל כך נעלם כי הוא כאלו לא נאצל וא"ס אתקרי: בתר ההיא נקודה כלומר קודם אצילת הנקודה לא תשאל ולא תנסה כי לא אתיידע:

זהר סתימא דסתימין וכו'. עד כאן פי' סדר האצילות שהגיע עד החכמה בבחינת נקודה סתימא כנזכר באומרו עד דמגו דחיקו דבקיעותי' נהיר נקודה חדא סתימא עילאה ועתה סיים הענין והסדר ואמר כי אחר היות החכמה הזאת בבחינת נקודה סתימא ונעלמת מה עשה הא"ס ב"ה בטש באויר שלו כתר אור י' בהאי נקודה סתימה ונעלמת כדי שתתפשט מבחינה זו הנעלמת והסתומה וזהו שאמר וכדין אתפשט האי ראשית:

ועביד ליה היכלא ליקריה ולתושבחתי' כך היא הגירסא הנכון' והכוונה שאחר שזאת הנקודה נתפשט' להיות נקראת ראשית ליקריה ולתושבחתיה עביד ליה חד היכלא דהיינו הבינה כדי שתתעלם ותתכסה החכמה בתוך הבינה וכל זה סבה לשיבא הדבר לידי גמר ויושפעו התחתונים ממנו יתברך אליהם באמצעות המסכים כי ההעלם אור החזק הוא סבת ההתגלות ולזה עבד ליה היכלא ליקריה ולתושבחתי' כי זהו יקרו ותושבחתו להיות' נעלמת בתוך הבינה כדי שמשם בתוך העלמו יוכל להשפיע ולהשגיה בתחתונים:

תמן זרע זרעא דקודשא היינו המדות שהזריע החכמה הנקראת קדש בתוך הבינה והוא לאולדא כלומר לשתולידם ותאצילם הבינה למטה במקומם וזהו תועלת העולם שבאמצעותם יושפעו העולמות כולם וזה לפי הגירסא דגרסי לתועלתא דעלמין. זרע

זרעא דקודשא לאולדא גרסינן: וי"ג דעלמא ואפשר שרמז למלכות הנקראת עולם והיא לית לה מדילה כלום ואלה הששׁ קצוות שהאצילה הבינה הם תועלת שלה להשפיע בתוכה באמצעותם ההשפעה העליונה: ורזא דא זרע קדש מצבתה כלומר הסוד הזה שאמרנו רמזו בפסוק זה זרע קודש דהיינו זרע החכמה הנקראת קדש היא המצבת והמקיימת למלכות וזהו מצבתה מצבת ה' כי באמצעות זה האצילות שהאצילה החכמה והזריעה בתוך הבינה הי' המקיימת והמצבת אות ה' מלכות:

זהר דזרע זרעא ליקריה היינו כבודו שהאצילות יתפשט ויתמתח כדי שיוכלו התחתונים להיותם מושפעים ממנו ית' באמצעותם כדמסיק:

כהאי זרעא דמשי כלו' כתולעת הזה של המשי שמוציא ממנו ומתוכו אותם החוטים הדקים ומסבב את עצמו בהם ואיהו מתעל' ומתכסה בתוך היכלו הנק' קאפולי"ו בלע"ז וזהו אומרו ועביד ליה היכלא ה"ג ובדבר הזה שהוא מתעל' בתוכו היינו תושבחתא דיליה שאומרים כמה יופיו כמה גודלו הפרי היוצא ממנו וג"כ הוא תועלת העולם כנודע כך הית' האצילות הזה שהאציל חכמה אל המדות בתוך הבינה כדי שתהי' הבינ' היכל ומכסה לחכמה וזהו כבודו כי כבוד אלהים הסתרו וזה ההסתר תועלתא לכלא כנז' לעיל:

בהאי ראשית ברא ההוא סתימא וגו' כלומר באמצעות זה הראשית ברא הבורא ולא הזכיר מי הוא הבורא מה [צ"ל ומה] הוא הבריא' שברא חזר ואמר שהבריאה היא אלהים דהיינו הבינה ולזה הקדים ואמר היכלא דא איקרי אלהים והוא הצעה למה שיאמר אח"כ ושיעור הכתוב באמצעות הראשית ברא הבורא לאלהים בינה ולא הזכיר מי הוא הבורא לכבוד הכתר:

זהר דמניה כלהו מאמרות אתבריאו כי פי' ויאמר אלהים יהי אור וגו' אין פירושו כמשמעו שאמר אלהים יהי אור אלא ויאמר היינו החכמה כמצווה ואמר עתה [נ' דצ"ל אתה] הבינ' הנק' אלהים יהי אור וכן כל המאמרות על הדרך הזה כנז' לקמן: הוה אמר אבא באמירה לגבי אימא וכו' נמצא לפי זה שכל המאמרות מהחכמ' יצאו וז"ש דמניה כלומר מיניה דהאי זוהר שהוא החכמה מניה אתבריאו כי באמירה שלו תכף נבראו ונעשו בבינה: ברזא דאתפשטותא אתא לאשמועינן כי המאמרות הללו נתפשטו מן החכמה בבחינ' [אולי דצ"ל בהבינה] כשהיא נתפשטה כלומר אחר שנתפשטה אתבריאו אלין מאמרות כי בבחינת היותה בנקודה לית לי' מאמר ולית גלוי כלל:

אי בהאי כתיב ברא לית תווהא יר' אעפ"י שבאצילות לא שייך לשון ברא כי אם בעולם הבריאה לכן לא יתקש' בעיניך לשון בריאה באומרו בראשית ברא שכן אמר לקמן ויברא אלהים דהיינו הבינה את האדם דהיינו הת"ת בצלמו א"כ לית תווהא אחר שאני מוצא

מלת בריאה במקום אחר ואינו ממש בריאה כי אם אצילות כמו כן כאן נאמר בריאה על צד ההשאלה לבד ולאו דוקא. א"נ יאמר להפך מה שאמרנו. ויאמר אל תתמה אם תראה כתוב באצילות הבינה אל הת"ת ויברא אלהים את האדם וגו' כי כן תמצא באצילות יותר עליון דהיינו אצילות החכמה אל הבינה לשון ברא דהיינו בראשית ברא אלהים כנז' וז"ש אי בהאי כתיב ברא לית תוהא מה שכתוב ויברא אלהים את האדם כי אם בהאי כתיב ברא כ"ש למטה כי יאמר בו לשון ברא והוא כפתור ופרח:

זהר דא בראשית קדמאה דכלא שמיה אהי"ה כך היא הגירסא ופי' כי זה הזהר שהוא בראשית קדמאה דכלא יש לו שם שהוא אהיה וכונתו הוא לפרש בפסוק אהי' אשר אהיה כל מה שפי' בפסוק בראשית ברא וז"ש בראשית קדמאה דכלא שמיה אהיה שמא קדישא גליפא בסטרוי פי' ואמר ששם זה של אהי' הוא שם ונעלם ונסתר בלתי מתגלה עתה כי אם אח"כ וזהו משמעות לשון אהיה כלומר אני אהיה עתיד להתגלות והוא הוא משמעות לשון בראשית כלומר שעדיין לא יש כי אם ראשית הגלוי בלבד בבחינת נקודה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף טו:

וכד אתתקן לבתר נקודה והיכלא כחדא וגו' נקוד' היא החכמה והיכלא שהיא הבינה כחדא פי' לא במציאות מתגלה אלא כחדא בתוך מציאות החכמ' ע"י הכתר כנז':

כדין נוסף על מלת ראשי"ת ב' שהיא בראשית ומלה זו מורה על שלשתם יחד שכבר פעל ועשה הכתר מציאות הבינה וז"ש כליל ראשית ראשיתא עילאה בחכמתא דהיינו כתר בתוך החכמה ומיניה אשתרש היכלא דאיקרי ב' והיינו בראשית שמורה על ב' שהיא בינה בית והיכל עם הראשית שהוא כתר בתוך החכמה כנז':

לבתר אתחלף פי' אחר שמסתלק הראשית שהוא הכתר מעליהם והם שניהם מתגלים אתחלף גוון ההוא היכלא דהיינו גילוי הבינה יותר ואיקרי הבינה בי"ת כי האותיות מצטרפות אל בי"ת רא"ש דהיינו חכמה ובינה לבד וז"ש **ונקודה** עילאה איקרי ראש ואין הכונה גילויים העצמי' ממש אלא בסוד כללות הבינה בחכמה וז"ש **כליל** דא בדא בי"ת רא"ש דהיינו בראשי"ת וז"ש ברזא בראשית:

ולהיות שאין הבינה עדיין נגלית אל מקומה לכך באה מלת בי"ת מתחלקת במלת בראשי"ת מורה שאין הבית עדיין במכונה ובישיבה וז"ש **כד** איהו כולא כחדא בכללא חדא דהיינו בתוך החכמה עד לא הוי ישובא בביתא שאין הבינה בישובה אלא נעלמת בתוכה ולכך מלת ב' במלת בראשית בלי תקון וישוב. אמנם אחר אצילות הבינ' אל מקומה בגילוי וישוב אז היא נק' אלדי"ם וז"ש כיון דאזדרע דהיינו שהבית היא בינה

מתגלת אל מקומה בגילוי וישוב אז היא נק' אלדי"ם וז"ש כיון דאזדרע דהיינו שהבית שהיא בינה מתגלת אל מקומה ונזרעת מהחכמה לתקונ' דישובא דהיינו הספירות הנשרשות בתוך הבינה אז נקראת אלדי"ם שהכונה מ"י אל"ה שהם הספי' נעלמות בתוך הבינ' וז"ש אלדי"ם טמירין סתימין שעדיין בבינה הם נעלמים:

זוהר סתים וגניז כד בנין וגו' חזר על הנדרש לעיל לבררו וללבנו וגו'. מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו** נר"ו כ'. שמא דא כלילא בתלת דוכתי וגו' פי' כי שם אלדי"ם הוא רמוז וכולל בג' מקומות והם בינה גבורה מלכות ואח"כ אתפשט לכמה סטרין כנז' בסבא דמשפטים דאפי' אלדי"ם אחרים הכי איקרון:

והמשכילים יזהירו וגו' כגוונא ניגוני טעמא וגו' הנה דע לך כי כאן נרמז ענין גדול והוא ענין אותיות ונקודי וטעמי הרמוזים בסוד עצמות וכלים כי הנה הי"ס הנקראים בשם כח"ב וגו' אלו הם האותיות והם הגופות והכלים. והשמות שבהם אהי"ה י"ה אלדי"ם וגו' הם הנקודות והם רוחות הי"ס והי' שמות של הוי"ה הנז' בתיקונים דאית בכל ספי' הוי"ה בנקודה ידוע' הם הטעמי' ואינון נשמות הי"ס: וזהו והמשכילים יזהירו שהם אתוון ונקוד' יזהירו כזוהר דהוא נגונא דטעמי נר' כי טעמי אתקריאו זוהר והוא התפשטות האין סוף בהם והוא נשמה להם: ואמר כי יש בטעמים שהם מתפשטים בקריאת ניגונם כגון זרקא ודומיהם ובעת ניגונם יש בהם התפשטות רב משאר הטעמים ואיקרון הרקיע ע"ש ההתפשטות כעין רקיע: ונלע"ד שהכוונה במה שידעת כי התפשטות הטעמים שהוא הנשמה והוא שם יהו"ד נתפשט יותר בת"ת משאר הי"ס ובזה תבין מפני מה הושם שם ההוי"ה בת"ת יותר מבשאר הספירות וזה ענין הקרא לת"ת רקיע ששם ההתפשטות מהנשמה בענין גדול ולכך הוצרך לומר בהם די שלא יתפשט הרבה ויש מיני טעמים אחרים שאינם בהתפשטות כמו הראשונים שהזכרנו דאיקרון רקיע והם נקראים מצדיקי הרבים והם כמו הטרחא ומקף ופסק וקדמא וזולתם שאין בהם התפשטות קול הניגון ונק' פסוקי דטעמי כלו' שאינם טעמים רק מופסקים ושם הוא ענין חתוך התיבות (ועל ידם ניכר חתוך התיבות) כל א' וא' לבדה ועל ידם ניכר חיתוך התיבות כי למעלה אין בהם תפיסת ידיע' כלל שנאמר בהם זה חסד וזה דין ע"י אלו יש חתוך תיבות וידיעת הפרש. מהרח"ו נר"ו: ועי' מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' **והמשכילים** יזהירו כזוהר הרקיע וכו' והמשכילי' היינו אותיות ונקודות כדמסיק לקמן: יזהירו כגוונא דתנועה דמנגני היינו כזוהר הרקיע כלומר האותיות והנקודות יזהירו כזוהר הטעמים שהם תנועי דמנגני כדמפרש ואזיל ובנגונא דילהון אזלין אבתרייהו אתוון ונקודי כלומר בנגון הטעמים נמשכים אחריהם האותיות

והנקודות כמו שופר הולך וכיוצא שמושך האותיות והנקודות אחריו וכן יש טעמים אחרים שאינם נמשכים אלא מתנועעים כמין תנועה כמו רביע או תביר וכיוצא שהוא תנועה שמתנועע התיבה ונמשכת המשכה מועטת וז"ש ומתנענין אבתרייהו לרמוז אל הטעמים שאמרנו: כחיילין בתר מלכהון היינו שיש תיבה אחת מכמה אותיות וכלם נמשכות אחר הטעם שבסוף התיב' ההיא כמו המלאך הגואל אותי שיש תלשא בסוף התיב' והטעם מושכת כל האותיות אחריו כחיילין ההולכים אחר מלכיהון: גופא אתוון ורוחא נקודי ה"ג והוא כי התיבה בעצמה היא כגוף בלא נשמה שאין שום משמעות בלתי נקודתה א"כ נמצא שהנקודה היא הנשמ' של התיבה ושניהם צריכים הכרע לילך אחר הטעם כי באמצעות הטעם אשתמע הענין כי יש טעם מושך התיבות ויש טעם מפסיק ויש טעם שעומד בעצמו והכל הוא להבנת הענין ההוא וז"ש כלהון נטלנין במטלנון בתר תנועי וקיימי בקיומייהו כמו הקדמא וכיוצא בו שהוא העומד בעצמו ומעמיד התיב' לבל תהי' נמשכת להלן ויש אחר כי כשהוא נטיל דהיינו הטעם כשהוא נטיל ונמשך נטלי אתוון ונקודי אבתריה וכד איהו פסיק אינון לא נטלין וכו':

והמשכילים יזהירו אתוון ונקודי וכו' תנא והדר מפרש דלעיל לא פריש מידי בקרא אלא כללא דמלתא והשתא פריש קרא כדפרש ואזיל: הרקיע אתפשטותא דנגונא דהיינו טעם התלשא או הזרקא וכיוצא שמתפשטת התנועה והנגון שלהם וזהו שאמר כגון אינון דמתפשטי בפשיטו. ומצדיקי הרבים אינון פסוקי וגו' וקראם מצדיקי הרבים לטעמים הפוסקים לפי שבפיסוק שלהם אשתמע מלה והענין נשמע ולכן קראם מצדיקי הרבים כי כל האותיות והתיבות ההולכות אחריו של זה הטעם אם לא הי' הוא שמפסיק במקום שמפסיק לא היו האותיות והתיבות מצודקות כי לפעמים לא יהי' להם הבנה או יהי' הבנת הענין להפך ולזה קראם מצדיקי הרבים שמצדיק ומאמת הרבים שהם האותיות ההולכות אחר תנועתו ונגונו שיהיו בצדק כל אמרי פיו וכן הרבה תיבות ולפעמים רוב הפסו' והכל נמשך אחר טעם הפוסק ולכן אשתמע מלה והענין יש לו הבנה כנזכר וז"ש ובג"כ אשתמע מלה:

יזהירו אתוון ונקודי כחדא וכו' פי' הענין הוא כי האותיות הם בבינה והנקודות בחכמה והטעמים בכתר ויש לבינה צנור מיוחד מהכתר אליה בלתי אמצעות החכמה וכן יש לחכמה וכו' באופן כי כל האותיות עם הנקודות באור הטעמים הנמשך עליהם מזהירים בחדא מחתא ולכן בין האותיו' ובין הנקודות הולכות ונמשכות אחר הטעמים כי משם יניקתם ולזה קראם כחיילין בתר מלכיהון כמלך הנותן פרס לעבדיו ולכן הולכים אחריו וז"ש יזהירו אתוון ונקודי ונהרין כחדא במטלנין באור הא"ס ב"ה דהיינו ברזא דסתימו

וז"ש באינון שבילין סתימין שהם אותם הנתיבות והצנורות הנמשכות מהכתר אל החכמה ואל הבינה ולכך נהרין כלהו כחדא:

מהאי אתפשט כולא נתן טעם למה נמשכים אחריו של הטעם לפי ששם הטעמים אתפשט כלא ולכך הכל מאירי' ומזהירים מהארתו:

והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע המשכילים וגו' אינון קיימין וסמכין דההוא אפריון היינו ו' קצוות [6] הנק' אפריון ושש קצוות נקר' עצי הלבנון וזהו אפריון עשה לו ה"ש מעצי הלבנון כנז' בריש תרומה וכל עמוד ועמוד עשה בזה אפריון תיקון אחד כדאי' התם וז"ש כאן והמשכילי' אינון קיימין וסמכין דההוא אפריון אינון קיימין עילאין לאפוקי אחרים שהם תתאין כדמפרש ואזיל. דאינון מסתכלי בסכלתנו נתן טעם שנקר' משכילים לפי שמסתכלים ומתבוננים לתקן ולקשט כל מה שצריך ההוא אפריון וסמכין דביה ה"ג היינו ד' עמודי כסא שהם למטה מהמלכות:

וסתרא דא וכו' כלומר שמשכילים לדל הזה דהיינו מלכות כנז' ואולי יאמר אשרי היינו הכתר כנזכר בתקונים ומשם משפיעים אותם המשכילים לדל וזהו דמסיק יזהירו דאי לא יזהירו וכו' כלו' צריכים שהם יהיו מאירים ומזהירים ומושפעים מלמעלה קודם בבחינת' ואח"כ ישכילו ויעיינו בהאי אפריון דאי לא יזהירו ולא נהרון לא יכלין לעיינא ולאסתכלא בההוא אפריון עכ"ל הרא"ג:

דף טז.

והארץ היתה תהו וגו' הכוונה לפרש מציאות הקליפות והיאך נתהוו: היתה ריקא [צריך להיות דייקא] מקדמת דנא פי אם נבאר שמציאות הקליפות יצא מן המ' אין הכוונה שממש הם בה עתה אלא היתה מקדמת דנא פי' קודם מה שהוא עתה שעתה כבר נבדל קדש מחול:

תלגא גו מיא וגו' הענין כאשר נמשך סוד השפע הקדוש מים קדושים למטה לארץ במ' ע"י התעבותו למטה מתברר אוכל מתוך פסולת ונקפה הזך דהיינו תלגא גו מיא ואותו הדחוי והפגום היא הקליפה וז"ש **נפקא** מינ' זוהמא שהוא הקליפה וזה ע"י התעבות הדברים למט' כנז' והעתקן ממציאות אל מציאות וז"ש **בההוא** חילא דתלגא גו מיא דהיינו התעבות הדברים מחסד שמשם יוצא ישמעאל:

ואקיש בה אשא דהיינו הגבור' שיוצא משם עשו דהיינו שור נגח משמאל חמור מימין וז"ש והות בה פסולת:

[6](נ' דצ"ל ו' קצוות דמלכות הנק' אפריון ואין הכוונה על ו"ק המלכות ממש רק על הו"ק המשפיעים במלכות כמבואר לקמן)

תהו מדורא דזוהמא וגו' היינו כחות הטומאה הטמאים וכל חייליה:
ברירו אתבריר היינו מה שהוא עץ הדעת טוב ורע מעורב מקודם ונבדל תהו שהוא רע לבדו ובהו שהוא טוב לבדו וז"ש ברירו אתבריר מגו פסולת ואתישב בה דהיינו כחות המלאכים האחוזים בקדושה כנודע ואתיישב בה בתהו עצמ' שהם בין החיצונים כדמפרש לקמי':
וחשך רזא וגו' הם הבינוניים בין טמאים לטהורים והם מלאכי דין ומצד היותם בעלי דין לדון הם ממונים על החיצונים אמנם אינם טמאים כאלו האחרים: ולכך הם על תהו שהם החיצונים וז"ש וחשך רזא דאשא תקיפא שהם מכח הגבורה החזקה והם ממונים על החיצונים מכניעים אותם שלא יתפשטו וז"ש וההוא חשך חפו על גבי ההוא תהו ואפשר דהיינו קרא על פני תהום כי תהו ותהום חד הוא:
ואתתקן מיני' פי' הדין מתתקן מתוך החיצונים כי אם לא היו הקליפות שהם השוטרים החובטים המכים וההורגים הדין מה תהא עליו. או ירצה שהקליפ' התהו מתתקן מתוך האש שאינם נזונים החיצונים אלא מתמצית בעלי הדינים אלו.
רוחא דקודש' דנפיק מאלדי"ם אלו הם מדרגות למעלה ממדרגות המלאכים והם סוד המרכבות שהם סוד כסא הכבוד והוא סוד הבריאה שיוצאים ממש מתוך האצילות שהאצילות מתפשט ומתקן מדרגו' הבריאה:
ודא מרחפת על פני המים פי' מיא דאמרינן לעיל דמנהון אתעבידת זוהמא והכוונ' מרחפת בין טומאה לטהרה:
דקיקו חד מגו ההוא פסולת היינו סוד התפשטות כח הקדוש' בתוך הקליפה כדמסיק לקמי':
כטיסא דזוהמא פי' כטס של כסף המזוהם שצורפין אותו פעם אחר פעם עד שישאר נקי והנה אחר התפשט בתוך הקליפה הקדושה היא נבדלת מתוך הקליפה' אמנם היא מתלבשת שם וזה שאמר ונפיק מיני' רוח חזק שהוא בבחי' רוח אלדי"ם המרחפת ועכ"ז היא גדול' וחזק מצד הדין או כדי להכניע הקליפות והיינו או' מפרק הרים ומשבר סלעים דהיינו הרי חשך או הרי נשף שהכח הזה מכניעם:
אבריר וגו' העניין כי ג' מדרגות אלו שהם תה"ו בה"ו חשך מהם מזדככים ג' מדרגות שהם מתהו רוח. ומבהו יוצא רעש ומחשך אש. הרי ג' דחים קדושים מתלבשים בג' אחרים: וברוח שהוא יותר קדוש שם קול דממה דקה דהיינו מלכות כי השכינה בכסא הכבוד כנז' לעיל ונמצאו ד' אלו תהו בהו חשך ורוח לבוש לד' עליונים כל א' עליון מחבירו ולפיכך תהו קליפה אתר דלית בי' גוון פי' אין הנהגה ותועלת לתחתונים בו והוא

דבר הקרוב אל העדר הויה ושממון וחרבה וז"ש ולא אתכליל ברזא דדיוקנא וירצה עוד שאינם בכלל צורת האדם שהוא סוד הקדושה כנזכר באדרא שאין צורת אדם בחיצונים כן מה שמתלבש בו אינו טמאה וגם אינו עיקר הקדוש' כענין הרוח הגשמי שיש בו ממש ועכ"ז כד אסתכלן ביה לית דיוקנ' וכן מה שהוא תהו לבוש לרוח אינו לבוש שאינו כלל וז"ש **לכלא** אית לבושא בין לרעש בין לאש בין לקול דממה אמנם רוח לבושו הוא תהו והוא דבר שאינו וכן העידו בעלי הכישוף שכל מעשה הכישוף תעתועים ואין בו ממש **בהו** שהוא לבוש לרעש שהוא כח הקדוש' כאשר יתבאר והם כחות המלאכים כנז' להאי אית ציורא שכן המלאכים בצורת אדם נכללו כאו' והאיש גבריאל וכיוצא והם מלאכי הרחמים שמהם מים ותועלת ההנהגה לעולם ואלו שולטים על המזלות הם מיני מלאכים קרובים לקליפות מפני שהם על הגשמים על הצמחים והמעדנים וכיוצא אבל אין להם עם הקליפות יחס וז"ש **דמשקען** גו קליפה דתהו ואין ספק שפעמים הקליפות ביניהם כמו שהם השדים בינינו כדפירז"ל:

דסלקי מתמן לעילא לינק ממקורם כל א' כפי פעולתו:

לזמנין אתטמרן וגו' שאין שפעם נתן לתחתונים בסבת הדין (הדין) דהיינו יומא דעיבא קשה יומא דמטרא כיומא דדינ' ושפעם נתן אל הקליפות וז"ש **ומפקי** מיין גו תהומא לאתזנא תהו מתמן שהם הקליפות שישפיעו להם לסבת העונות והדין: דקא אתפשט תהו בעלמא מצד הגשמים והמטר שהם כחות הדין תהו שהם הקליפות מתפשטי' בעולם לדון ולקטרג.

חשך וגו' הם כחות הדין בסוד הב"ד הגדול שאין ב"ד פחות מג' שהם חג"ת סומק ירוק וחוור וכלם אש מתלבשים בחשך שהוא אשא אוכמא דהייכו מלכות לשכת הגזית מקום מושב הדיינים הכל בסוד כחות המלאכים הנבראים מאש הגבו' לדון ככז' ופעמים הם כותנים כח לקליפות לדון שהדייני' מכים ברצועה היא הקליפה וז"ש ודא תחלף [הגי' שלפנינו אתקיף] לתהו וכאשר מתייחדים הדינים עם הקליפות אז אלו המלאכים קרובים לטמאים וז"ש **ולאו** איהו אשא חשוכא בר כד אתקיף לתהו בתת להם רשות להכות ולדון ולהתפשט בעולם:

דאסבר פנים לרע כשקליפות תובעות דין על מעשה התחתונים אלו מסבירים להם פנים ואז מסתלקים ג' גוונים שהם אדום לבן ירוק ונהפכים לחשך גוון אוכם כי הוא אדום אלא שלקה:

רוח הוא קול דשארי פי' מג' בחינות שהם תהו ובהו חשך עם היות בחינת בהו אמצעית אינם יונקים אותם הכחות מהחשך שהם בעלי הדין שעליהם אלא הם תחת כסא הכבוד

ויונקים ממנה וז"ש רו"ח שהוא רוח אלדי"ם דהיינו כסא הכבוד כנזכר שארי על בהו שהם המלאכים על ההנהגה כנזכר ויניקתם מהכסא והיינו דמסיק רוח אנהיג ואתקיף לאינון פנים דא כמא דאצטריך ליה וגו' פי' כל מלאך ומלאך לפי בחינתו כפי הנהגתו למטה כן נשפע עליו מהכסא כנודע:

תהו עליה שריא שם שד"י כי שד"י הוא סוד שד"י י' (נ' דצ"ל ש"ד י') כי היוד היא שלשלת בצואר דיצה"ר והקליפה כנז' בתיקונין וכן נק' שד"י שהוא שודד אות' כנז':

בהו עליה שריא שם צבאות כי צבאות הוא שם על הצבאות והחיילים והיינו המלאכים כנודע:

חשך עליה שריא שם אלי"ם שהוא על הדין והדיינים יונקים ממנו ודאי כדפי':

רוח עליה שריא שם יהו"ד דהיינו סוד אדם לשבת על הכסא שהוא שם אדנ"י דהכי סליק היכ"ל דהיינו כס"א. והכריח כן מהפסוק אומרו לא ברוח ה' דמשמע שם ה' אינו שם אבל שם שדי אית ביה וכדמסיק: ד' פרקין הכא הם ד' שמות שדי צבאות אלי"ם יהו"ד דאינון פרקי גופא שהם ספירות בת"ת שהם שד"י יסוד צבאות נצח והוד: אלי"ם גבור' ה' ת"ת וז"ש ואברין ידיען פי' אברים וספי' ידועות. ושם יהו"ד שד"י אלי"ם הם י"ב אותיות. וסוד שם זה הנמסר לאליהו לא שמענוהו. והנה במערה נתחדש למשה שם יוא"ח ציצ"ב [נ' דצ"ל צי"צ בירו"ן] ירו"ן הם י"ב אותיות והוא יוצא מפסו' הנה מקום אתי וגו' ושם זה נק' במעשית השם הנז' על הסלעים ונשברו ואם נאמ' ששם זה מציאותו הוא היה המתגלה לאליהו במערה מסגולת המקום דכתיב שם מפרק הרים והוא נחלק שם יוא"ח כנגד שם יהו"ד צי"ץ כנגד שד"י בירו"ן נגד שם אלי"ם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' ההוא דקיימא ע"ג אינון משכילים היינו ת"ת העומד על נה"י. דכתיב ביה ודמות על ראשי וגו' החיה מלכות ראשי החיה הם נה"י ועל ראשי החיה רקיע ת"ת כנז' בפ' פנחס בפסוק ובראשי חדשיכם: זהר דההוא נהיר לאורייתא היינו פי' כזוהר הרקיע כלומר כאותו זוהר העליון המאיר לרקיע ת"ת שנק' אורייתא ונראה שהגירסא האמתית היא זהר ההוא דנהיר לאורייתא וכנזכר: זהר דנהיר לאינון ראשי דההיא חיה היינו תפארת דנהיר לנצח הוד יסוד שהם ראשי החיה. ואינון ראשי אינון משכילים דנהרין תדיר וכו' שהם נה"י והוא פי' אחר למלת הזוהר הרקיע דלעיל פירש יזהירו כההוא זוהר המאיר לרקיע והשתא פירש כזוהר הרקיע יר' כההוא זוהר שמאיר הרקיע בהם וז"ש דנהרין תדיר ומסתכלן להההוא רקיע להההוא נהירו כלו' לאותו האור היוצא מההוא רקיע שהוא הת"ת דאיהו נהירו דאוריי' דנהיר תדיר ולא פסיק:

תהו עליה שריא שם שד"י וכו' ירצה ע"ד שאמר הרשב"י בתיקונין דקב"ה אתלבש בקליפין לתברא תוקפיהון וכו': ולז"א תהו הקליפה הקשה עליה שריא שם שדי והוא הכתוב במזוזה כנזכר בזוהר ואתחנן מהו מזוזות זז מות ר"ל שמבריח המזיקין ולז"א דשם זה שריא על תהו לשבר כחו: בהו עליה שריא שם צבאות וכן כלם בחשך שם אלהים וברוח סתם שם ד' דהיינו ת"ת הנקר' רוח בקדושה ומתלבש ביה לתברא תוקפא דהאי רוח דמסאבא וכן כל א' מכניע מה שכנגדו: רוח חזק מפרק הרים לא ברוח ה' שמא דא לא שרי ביה דהא שדי שלטא עליה ברזא דסתרא וכו' כך היא הגירסא והכוונה היא לומר כפי מה שפירשתי לך כי שם פלו' שריא על קליפה פלונית תבין פסוק זה של רוח חזק מפרק הרים שאמר לא ברוח ה' פי' ששם זה של יהו"ה לא שרא בהאי רוח שהוא מפרק הרים ואינו זה הרוח ששורה עליו שם יהו"ה כנז' כי כבר יש עליו שם שדי וכן לא ברעש ה' כי שריא עליה שם צבאות וגו': ואו' ברזא דסתרא דתהו כלומר שריא שם שדי בסוד העלם דתהו לשבר כחו ותקפו עכ"ל הרא"ג:

דף טז:

ויאמר אלי"ם יהי אור וגו' היך אתברי עלמא בפרט כי בפסוק בראשית הוא סוד האצילות בכלל שלא פירש בו כל הצורך אלא דרך כלל ומכאן ואילך דרך פרט ענפים ובחי' בספי'. ובתר אתהדר כלל בפסו' ויכלו השמים והארץ: למהוי כלל בראשית ופרט יהי אור וגו' וכלל ויכלו כנז' והענין כי בספי' הם הדברים כלל בבינה ופרט בו' קצוות שהם ו' ימים וכלל במ':

עד הכא פי' בפסוק בראשית: מהרמ"ק זלה"ה ועי' בספר אור הגנוז בס"ד:

דף יז.

הכא רזא בפרט. מפני שבפסוק בראשית נאמר הכל דרך כלל כנז' לעיל הזכירו עתה בפסוק יהי רקיע דרך פרט: מיין עילאין היינו סוד הרחמים אור ישר משך אור הספירות: מיין תתאין הוא סוד אור חוזר דין סילוק האור מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובגין כך איתוסף ביה תרין אתוון וגו' פי' כי ביסוד כתיב ויקרא ובמ' כתיב קרא והוא כי היסוד נטיל מת"ת ומחכמה שהם אתוון דיו"ד וא"ו וזהו ויקרא ר"ל ו"י שהם ת"ת חכמה קרא לאור יום אך בלילה לא יש אותיות אלו אלא קרא לחודיה עכ"ל. ועיין בס' **אור הגנוז** בס"ד:

דף יז:

לוי תליתא' לבני יעקב. לדעת' דיעקב וגו' שחשב שראובן בכור הי' ברחל שהוא יוסף:

בהדס היינו חג"ת ג' בדי הדס. וביין בבינה וע"י היותם אחוזים בקדושה ואמרי הבדלה ואתפרש מנייהו:

דקטריגו למאריהון וגו' שאמרו מה אנוש כי תזכרנו וגו' וכן כל אינון דמתבטלי וגו' הוא סוד חדשי' לבקרי' שהב"ה בורא כמה מלאכים בכל יום משוררים לפניו ונופלים אח"כ לתוך נהר דינור ונשרפים:

קיטפא פי' בערוך לשון אשכול. או לשון דבוק וסמך או שמן בלסמו ושלשתם שייכי ואית דגרסי קיפסא והוא לשון קופסא והוא כלי שמניחין בו כלים ותכשיטין לשמור וכולם עולים לענין א' והכוונה אל מציאות החסד הנק' יומ"ם דכליל כל יומי וז"ש אל קיפסא או קיטפא ימינא פי' כלל כל הספי' בימין. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב אע"ג דלוי איהו תליתאה לדעתא דיעקב וגו' אפשר יובן זה במ"ש פ' ויצא דף קנ"ה ע"א ס"ת ראובן לא סליק בשמא משום דאתייליד בלא דעתיה דיעקב וא"כ הוה ליה כמאן דליתי' נמצא כי לוי הוה שני לדעתו ומחשבתא דיעקב. או אפשר לומר כמשז"ל כי עישר יעקב את בניו והי' לוי העשירי והנה הם י"ב שבטים ולכן ארז"ל כי ד' בכורות אינן בכלל נמצא המספר מתחיל מן שמעון ואחריו לוי וחוזר פעם אחרת שמעון לוי הנה לוי העשירי ובזה יובן כי כיון שהמספר מתחיל משמעון הנה לוי הוא השני. או אפשר לומר עם פסוק שמעון ולוי אחים כי שתפם יעקב יחד במדת הגבורה ולזה קלל אפם הוא גיהנם דנפיק מגבורה. עכ"ל וע' בספר אור הגנוז בס"ד:

דף יח.

הורפלא כמו רופילא שהוא שר:

טיפסא הוא כמו דפוס. וירצה שרי חיילים דמות העליונים שהם משתלשלים וכאשר הרבה הכחות שהם מתפשטים מגבורה הגיע הענין לקליפות הזרות שהם אלו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב שמא גליפא וגו' ממנא על גשמי רצון וגו' ונ"ל משום דהגשמים באים מגבורה ות"ת עביד שלמ' ואתו מרצון וברכ' ונדבה עכ"ל וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף יח:

תדשא הארץ וגו' השתא אפיקת וגו' לעיל היה במאמר יקוו המים היחוד העליון ועתה אחר שנתעברה מהשפע העליון היא מוציאה חייליה וז"ש באינון מיין דאתכנשו באתר חד וגו' סוד נקודת ציון ונפקין בגוה טמירין עילאין היינו בחינות הספי' העליונות שהם בפנימיותה שאלו הם תולדות ומציאיות בתוכיותה וז"ש בגוה:

וחילין קדישין הם ז' היכלות שהם מתוקנות למטה ממנה. ואין ספק שע"י נשמתן של יש' המייחדת מלמטה בסוד התפלות והעבודות הם מייחדים ההיכלות למעלה והספירות שבתוכה עם הספי' העליונו' דהיינו סוד יחוד שמע יש' ובשכמל"ו וז"ש דכל אינון בני מהימנותא מתקנן לון בתיקונא דמהימנות' בההוא פולחנא דמאריהון והיינו סוד קרבן קירוב הכחות וייחודים וכן כל ענייני המצות:

בהמה מ'. **רביעא על אלף טורין**. היינו בחינת הכחות מהמדות העליונות הנק' הרים עשר כלול מעשר עד אלף:

וחציר אינון המלאכים האצולות וצומחות מההרים כנז'.

שליטין לפום שעתא. היינו שהם מוציאים הכחות ההם שנבראו בשני מכח הגבורה לשאוג על טרפם והם תובעים דין ובהתגדל הדין בה מכח אותו הדין הם נשרפים והם מאכל לה אמנם יש מלאכים מצד הרחמים שהם ועשב לעבודת האדם שהם מתייחדים ע"י העבודה בסוד ההיכלות:

אזדמן ואתעטר היינו כאשר יש' אומרים שירה או מייחדים אלו מזומנים להם ואתעטר בשרשם העליון לאתתקנא בתיקוני' שהם מתייחדים זה בתוך זה להתייחד בהיכל קדש הקדשים כנז' בפ' פקודי ובסוד ק"ש ועמידה:

מנייהו נפקי מזוני וגו' שהם מקבלים השפע מלמעלה ומשפיעים אותו למטה:

מן הארץ מן המ' שממנה יונקים בהתייחדם בהיכל קדש הקדשים והיינו סוד ייחודא תתאה איהי בדרגין דילה:

מזריע זרע שפע למטה:

לתקונא דעלמא שאם אותו הדין הי' יוצא לתחתונים הי' העולם אבד כרגע אמנם מתחלש ומתבטל במה שאותם המלאכים נאכלים באש ההוא:

כל תיקונא דבני נשא וגו' כל ייחודם אינו בשביל שהם מעולם הייחוד שהרי הם מעולם הנפרדים אלא מפני שהם המופקדי' בעולם העשיה לזון ולהנהיג אותו בסוד יומין דחול וצריכים אנו לייחדם כדי שיהי' להם די ספוקם לעולם והיינו להוציא לחם וגו':

טרפא ומזונא להאי עלמא דהיינו ההכרחי:

ולאתברכא היינו ברכות מיותרות:

עץ פרי מלכות ועושה פרי יסוד ואמר שהמ' מוציאה ממנה מדרגות ותולדות דומי' לאביהם ולאמם זכר ונקבה והטעם כמא דעץ פרי שהיא מ' אפיק חילא זרע ושפע דעץ עושה פרי יסוד וז"ש **ובההוא** אפיקת איהי:

כרובים הם מטטרון וסנדלפון שהם בהיכל קדש הקדשים פנימה ואלו אינם עולים למעלה שאין הנפרדים נכנסים באצילות אלא מעלתם בעלות שאר ההיכלות שהם תמרות אל היכל קדש הקדשים דסלקין בתננא דקרבנא או בעבודת התפלה ושם יונקים שפעם וז"ש ומתתקנן ע"י העליה אל שורשם בהיכל קדש הקדשים ואפי' הכרובים שאינם עולי' למעל' ככז' עכ"ז כולהו קיימין בתיקונייהו בעבודת האדם ולזה בעשב נזכר בכתוב זרע שיש בהם זרע אמנם חציר שהוא דשא שאין בהם תועלת לתחתונים לא נזכר בכתוב כלל שהם מזריעים דהא אתעתד למיכל וגו' ולא להזריע:

ועץ פרי דיוקנא דדכר ונוקבא כנז' לעיל כי עץ פרי ע' עושה פרי יסוד א"כ הוא במלאכים מה שהוא דיוקנא דדכר ונוקבא יחד והיינו סוד פני אד"ם כי אד"ם הוא דיוקנא דדכר ונוקבא בבת א' כדכתיב זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם: והנה נודע כי בהיכל ו' הם מיכא"ל גבריאל אוריאל רפאל שהם ד' פנים והם החיות שתחת כסא הכבוד שהוא היכל ז' סוד הכסא ובין זה לזה רקיע שעל ראשי החיות דהיינו סוד מטטרו"ן שהוא הרקיע. והנה פני אדם הם למעלה על כל הפנים והם אנפי רברבי ממש כענין הספי' שאד"ם הוא חכמה וז"ש אלין אנפי רברבי כגוונא סתימא:

פני אדם כל דיוקנין כלילן בהו וגו' כי כן כתיב ודמות פניהם פני אדם כל הפנים כלולים באדם שהוא שורש לכולם כנודע כי מעלת הסבה על המסובב גדולה ודאי ולכך אותם שהם בסבה שהיא אדם הם רברבי ואותם שהם למטה מסובבים הם זוטרי באורם ושפעם והשגתם ודקותם והסבה כוללת המסובב וז"ש **כל** דיוקנין כלילן בהו בגין דאינון אנפין רברבין:

ומתציירין בהו וגו' הענין כי דמות צירוף ד' פנים בחיות יש בשם בן ד' כי י' פני אריה לדרום. ה' פני שור לצפון. ו' פני אדם מזרח. ה' פני נשר מערב. [7] וז"ש ומתציירין בהו ציורין גליפין בגלופי שמא דמפרש בארבע סטרין דעלמא וגו' מפני שזה מורה צירוף בחינות הספי' "היינו נמי צירוף פנים בחיות ופני אדם כוללים כולם ולכך כוללים כל צירופיהם: וד' חיות הם בד' סטרין דעלמא מיכא"ל לדרום וכולל ד' פנים סוד י' שבשם שכולל ג' ראשים בסוד ג' צירופים מי"ב צירופי ההויה שראשם יו"ד גבריאל לצפון וכולל ד' פנים וגו':

רשים ברשימו וגו' הענין שאין הכוונה עתה במציאותם למטה בהיכל ו' אלא הכוונה בעלותם להצטייר בהיכל ז' פני אדם שהוא מטטרון אשר שם שהוא הרקיע והוא פני

[7] ואל יוקשה הלא מפורש להדיא לקמן בפירוש רבינו ז"ל על זהר ד' ט"ל היפוך מזה וז"ל שם ו' פרצוף פני נשר ירוק ה' פרצוף פני אדם אוכם כי אלו ואלו כו' וע' בסמוך ד"ה אדם איהו דכר ונוקבא וע' בפרד"ס ערכי הכנוים ערך אדם.

אדם דכליל כל ד' חיות שהם למטה ובהיותם מצטיירים למעלה בפני אדם קרי רשימו וז"ש רשים ברשימו וגו':
וכל אנפין מסתכלן לגבי פני אדם שהוא סבתם לקבל ממנו כנז':
אדם איהו דכר ונוקבא שיש בחינה משפעת ובחינה מקבלת והיינו שפני אדם יכונה לפעמים לת"ת ולפעמים למ' מפני ששניהם יחד פני אדם:
ומנייהו אצטיירן שהם הולידו הכל בסוד זכר ונקבה והיינו עץ פרי עושה פרי דקאמרן לעיל:
שנאן כללא וגו' כי אין מלח שנאן מציאותם למטה אלא במציאותם רשימין ומצויירים באדם מורה היותם נמצאים מכח אדם. מהרמ"ק ז"ל:
והרח"ו נר"ו כתב. השתא אפיקת חילא וגו' הם סוד חיות הקדש וכל אותם רוחין די בגו היכלין דמטרוניתא הנז' בפ' פקודי אשר אנו מחברין אותם בתפלתנו כנודע שם וז"א די כל אינון בני מהימנותא הם ישראל מתקנין בתיקונא דמהימנותא פולחנא דמאריהון היא התפלה. ועניין מצמיח חציר יובן ממה שכתבנו פ' תרומה קמ"ד ע"ב עכ"ל ועי' בספר **אור הגנוז** בס"ד:

דף יט.

פשיטו דאתכליל כחדא וגו' היינו י' ו' עושה ן' שהוא זכר ונקבה יחד ואפשר ששתי פנים הם ב' ראשים באות ן' אל הימין ואל השמאל:
כל חד וחד בסטרייהו אל הימין פני ארי' וכן כלם. כמא דאתחזי לון לפי בחינת שורשם מלמעלה שהם חסד דרום גבורה צפון וגו' וכפי המשכתם משורשם מלמעלה הם מתבחנים למטה:
ואלין אינון דקא משלבן היינו שתהי' אריה כלול מארבעתם עד שהם י"ו פנים לאריה וכן לכולם והיינו ע"י שורשם שהם פני אדם אלו העליונים שהם כלולים מכולם ומוציאין אותם כלולים אלו באלו:
אתנהגן נ"א בכל השמועה אתנהרן והכל א' כי ההנהגה הוא ע"י ההארה מלמעלה ע"י השפע שאין להם הנהגה אלא כפי הנשפע להם מלמעלה אם דין ואם רחמים וכיוצא:
ברזא דארבע שמהן וגו' הם יהן"ד פני אריה היד"ו פני שור ויה"ד פני אדם הוד"י פני נשר שמהן גליפין מד' אותיות השם אמנם למטה אין הויה זו מצטיירת אלא ד' שמות שהם ד' כנוים א"ל גדול גבור נורא כדמסיק וז"ש אתנהגן ברזא דד' שמהן וגו':

סליק לאתנהגא היינו סילוק החיה אל הרקיע אל פני אדם שלמעלה ממנה ולקבל שפע: ולאסתכלא בכל השמועה אד"ג לאסלקא והכל א' כי ההסתכלות המסובב בסבתו הוא סלוק לו וע"י זה ישיג ויאיר ויושפע:

שור לאנפי אדם וגו' הענין שממש מתנהר כל א' שלא משורשו כדי להשלים ההנהגה שאין שפע הגבורה נשפע לשור ולא שפע החסד לאריה כדי שיתמזגו לכך שם א"ל שהוא בחסד מאיר בשור שהוא בגבורה ושם גבור שהוא בגבורה מאיר באריה שהוא מהחסד:

ברזא דתרי גוונין אד"ם ושו"ר מה שנמצא מבחי' שניהם זה מקבל וזה משפיע:

כדין אתהדר לאחורא אחר שהיא העלתה התעוררותה למעלה חוזר לאחוריה שלא להסתכל במה שמצטייר ברקיע פני אדם. ואח"כ אותם הפנים שנצטיירו בפני אדם דהיינו הרקיע מסתכלין למעלה בכסא שעל הרקיע:

וכורסייא חקיק וגליף ליה דהיינו שהתחתון נכלל בעליון ומשתרש שם ויונק משרשו ומסתלק למעלה יותר בשורש שורש' ברשימה דקה וז"ש ואתרשים וגו' בענין שסוד ההנהגה וההשפעה הוא בסוד המציאות המשתלשל מעילה לעלול ממציאות אל מציאות עד למטה: והנה סדר העליה הנזכרת הוא שור ואחר כך נשר. ואח"כ אריה ואח"כ אדם כסדר שנא"ן והשמות כסדר התפלה האל הגדול הגבור והנורא ולמה יקדם השמאל ונרא' לפרש שהם מסודרים בסדר שמאלו תחת לראשי וגו' בקצת כי תחלה מתעורר השמאל אל המ' ואח"כ הימין ואח"כ הת"ת מתייחד עמה ולכך ראשונה שו"ר סוד הגבורה ואח"כ נשר נגד המ' ואח"כ אריה נגד החסד ואח"כ אדם שהוא כולל כולם למשוך את כולם כלולות יחד לקבל מלמעלה:

אדם אסתכל בכלהו עד עתה שהי' ציורם כל א' לבדו במה שהם מסתלקים ומסתכלים באדם סגי להו להצטייר אמנם עתה שהכוונה שיצטיירו כולם יחד בכללות בו באדם כדי לכוללם צריך שיקדם הסתכלות אדם אליהם וכולם נכללים יחד ומסתכלים בו ואז כדין כולהו אצטיירו בגלופייהו באותם החקיקות. שהם חקוקות קודם באותם הסילוקים שנסתלקו מקודם אותם הציורי' המצויירים בו נכללי' בציור זה בענין ששם נור"א כלול משם א"ל גדו"ל גבו"ר:

ורזא דא שנא"ן שפני אדם כלול מכולם הוא תיבת שנאן לא מציאות' למטה:

ועל רזא דא איקרי קוב"ה וגו' פי' כאשר יהי' כללות ענין זה למעלה בספירות שתהי' כל ג' ספי' חסד גבורה מ' כלול' כל א' בת"ת וכולם כלולות בת"ת שבת"ת יחד אז יתייחס למעלה שם האל הגדול הגבור הרי כל א' לעצמה בת"ת והנורא הרי כולם יחד בת"ת עצמו:

בד' אתוון וגו'. י' חסד ה' גבורה ו' ת"ת ה' מ':
גליפן בכורסייא היינו מבחינת עצמם ע"י אדם והיינו דמסיק חד לימינא וג' כל א' לבדו ומפאת הכסא רשימ' בד' סטרין שהם בדקות יותר מציורים שמחמת עצמם:
אלין ד' שמהן עילאין שהוא מציאותם הדק א"ל גדול גבור ונורא:
נטלין להאי כורסייא סוד ד' חיות נושאות הכסא והיינו מציאות כל א' לעצמו:
וכורסייא אתכליל בהו היינו מציאותם יחד מצד הכסא עצמו:
ענוגין וכסופין הוא השפע מהספי' העליונות:
מליא ענפין ממציאות האורות הכלולות בה לכל סטר בסוד ו' קצוות:
איבין הם הפירות הנאכלים הנשפעים לתחתונים אמנם הענפים הם יופי לאילן:
נפקי אלין ד' דיוקנין פי' מציאות ד' חיות שהם בדקות נשרשות בכסא:
ומציירין בציורייהו פי' בהיותם למעלה נשרשות היו נעלמות בדקות רשומות ברשימא ועתה שמתגלות יוצאות ממציאות רשימא אל מציאות ציור והם מדרגות בגילוי:
מנהרין נצוצין מלהטין סוד כללות האורות בסוד השפע:
ואינון זרעין וגו' היינו המשכת השפע לתחתונים ע"י אחרים שמקבלים מהם בסוד מציאות השתלשלותם:
איקרון עשב שהוא קטן מהעץ מפני שהם שם בדקות: ואח"כ בצאתם אל מציאות אדם הם עץ פרי וגו' וז"ש כיון דנפקא דיוקנא דאדם וגו' ומפני שאדם הוא סוד זכר ונקבה יחד כנזכר לעיל אמר שהוא עץ פרי עושה פרי דהיינו זכר ונקבה:
בו דייקא פי' זרעו בו שאינו מוציאו אם לא על ארעא לתועלת כדפירש:
דשא דהכא דקאמר קרא תדשא הארץ דשא. לאו איהו מזריע זרע פי' אינו להנהגת התחתונים שאינם משפיעים לזולתם אלא נבראו למאכולת אש עליון כנז' לעיל:
דלית ליה דיוקנא פי' שהם מציאות שאינו ממציא זולתו כלל ולכך אין להם דיוקנא וגו':
בר נש לתתא וגו' היינו לבוש הנשמות בסוד הגוף:
ולא איהו בקיומא שהגוף כלה באפיסת הכחות:
מתציירן בציורייהו בלא מלבושא אל מציאות המלאכים אינם גוף ונשמה בתוך גופם אלא הם בעצמם מתגשמים בגשם הזך ההוא וא"כ המלאכים הם גוף והם נשמה הכל א' והיינו בלא מלבושא ואין להם דרך להתלבש בלבוש כלל וז"ש ולאו בגוונא אחרא כמלאכים:
וההוא אשא דאכלה היינו שהם נכנסות בתוך רוחניות הכסא למעלה מקום האצילות וזה בתנאי שאינה חוטאת. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון ן' דא איהו אדם פשיטו וגו'. עקב רע"ד: רשימא בד' סטרין דעלמא כרסייא וגו'. נח ע"א. עכ"ל:

דף יט:

לבטלא כל בני עלמא שהם חוזרים אל מקורם בסוד נשמתם:

ולבתר אפיק לון וגו' שאינו מבטל מציאותם ומורה ודאי רבה אמונתך על גדולת' שאינה מבטלת הנשמות ובמציאותם נכללות בה ויוצאות ממנה ואינם מוסיפין אורה ולא גורעין בצאתם זה מורה על גודל אורה ומעלתה:

כגוונא דא רבה וסגיאה כי ענין הנחלים נאמר לגבי שפע הספי' העליונות אל המ':

להאי סטרא כי טוב אל החסד ואל הגבורה שמסכימים שניהם לטובה בסוד מטה כלפי חסד ויאמר ויאמר שתי מאמרות משתי שדות [צ"ל מדות] שבו א' מימין ואחד משמאל כנז':

ויאמר אלי"ם יהי מארת וגו' מארת חסר לשון מארת ה' בבית רשע:

אסכרה לרביי לילית המרשעת:

קליפה למוחא הם הקליפות שנבראו בתחלה כדכתיב והארץ היתה תהו:

קליפה אחרא היא לילית וסיעותיה שהיא נקבה לסמאל:

אגפי זוטרי המלאכים בהיכלות קדושים כנז' לעיל:

לאתדבקא בהו ולא כקליפה למוחא שהוא סביב רשעים יתהלכון אלא ליכנס פנימ' להיכלות דהיינו ולאתחברא בגוויהו ואין ספק שהם היו מתקוטטים עמה לדחותה ולא בעאת לאתפרשא מנייהו:

בגין לאתתקנא בהאי עלמא וגו' לאירדתי על תכונת הענין:

פרחה מתמן שאינ' יכולה לתקן עמו:

נטרי תרעין שהם עומדים חוצה להיכלות:

בשיפולי ימא במדרגות תחתונות שהם הקליפות שהם מצולות ים: כיון דחטא אדם שנקנסה מיתה לבני אדם ואז נתמנתה היא על הקטנים ומלאך המות על הזקנים ואחר על הבחורי' כדפי' בפ' פקודי:

דאתחזון לאתענשא וגו' כי יש בנים שאינם נענשים בחטא אביהם כאשר אינם בניו ממש כגון שנתגלגלו לצורך איזה דבר ואינם נענשים אלא אותם הראויים ג"כ אל העונש:

בשעתא דההיא להט אתהפך כי היא נקראת מתהפכת לפי מה שנשפע לה מלמעלה אם טוב במילוי הלבנה שוקטת ואם רע בחסרונ' מתגברת וכן לילית פועלת למטה המיתה כשהיא רואה שמתהפכת הקליפה למיתה והיא גם כן מתגברת:

ערקת שאינ' נוטלת רשות אלא כמו שבורחת:

וחייכת בהו והיינו שחוק המתרבה בנערים רוב המתים באסכר' ואפשר דחייכת היינו שהם מזדעזעים הרבה והיינו שחוק שלה להרע:
כד אתייליד קין שבו נתגשמו הקליפות מצד סמאל שהטיל זוהמא בחוה:
לבתר אתקריבת בהדי' בשעה שחטא והורידו הב"ה לארקא:
אדם מאה ותלתין וגו' מיני שדים קא חשיב הא' מקין הב' מאדם הג' מנעמה והיינו דקאמר עד דאתא נעמה שהיא אשה והולידה מזכרים אחרים כי עד עתה מינים הקודמים היו מזכרים בני אדם ונקבות חצונות עתה נקבה בת אדם וזכרים חצונים:
בלילית וגו' כאן יש שתי גרסות או בלילית או לבדה וכל הסוגיא הולכת על שתי דרכים אלו בספרים.
ונטלי מנייהו תיאובתא אינם נוטלים הזרע הגשמי ממש אלא חמום העבירה שהיא מולידה שנותנת כח אל החצונים להשפיע בהן:
כד אתתקנת סיהרא שהיא מתטהרת בחדושה מה שהיתה מארת חסרה מאור שלה ו' היא עתה אמרת ה' מיוחדת צרופה מטומאת החצונים:
עומקא דאגוזא הקדוש' היא אגוז שיש לה ד' קליפות הירוקה והקשה והריקות והנאכלת עם המוח סוד רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה ומתוכה דמות ד' חיות ד' מוחין לד' סטרין וכולא איהו דא לגו מן דא כי הסבה מקפת המסובב ואל ערך השגת האדם יקרא העליון פנימי והם כגלדי בצלים והאדם פנימה לכולם. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ויאמר אלי"ם יהי מארות וגו' מארת חסר וגו' הענין כי מכאן יש הוכחה אל הוית הקליפות כי לא נתהוו עד לבתר דאתגניז אור קדמאה והוא אחר אצילות הי"ס כנודע. והנה זה הוא הפך ממה שביארנו באדרת נשא בפסוק ואלה המלכים אשר שם ביארנו כי אחר האצילות הכתר בכללות הי"ס אז נתהוו הקליפות. האמנם נוכל לומר כי אמת הוא שכשנאצל הכתר שם נאצלו כל הי"ס בכללות ובציור דק וכולם היו בכח והנה כנגד זה הם כי גם זה לעומת זה עשה האלי"ם לכן גם שם בקליפות נתהוו הראש שבהם שהוא כתרא דמסאבותא דילהון ולכן לא היה בהם קיום וזהו בונה עולמות ומחריבן כי בסטרא דקדושה לא שייכא חורבן ח"ו אעפ"י שהיו דקות כי אדרבה עיקר מקומם ואור שלהם הוא בהתדבקותם בא"ס אמנם הקליפות עיקר הוייתם הוא אחר התפשטותם לקצה התחתון ואז קונים הויה לפעול טבעם. ואחר אשר יצאו הי"ס לפעול ואז קנו הויה ובריאה וז"א ואתברי אסכרה לשון בריאה ממש והוא ע"י בריאת לילית שהיא העשירית שבהם ועתה קנו הויה בפועל כי הכל עשה האלי"ם זה לעומת זה ואין להאריך עוד בזה: ואו' **מטת** לגבי אנפי זוטרי ובעת לאתדבקא בהו הם סוד המלאכים הנקבות הנק'

כרובים אנפי זוטרי כנז' לעיל דף י"ח ע"ב כי הכרובים נק' אנפי זוטרי דלית להו דיקנא כמו הנערים והם הנקבות הדומים לנערים בלתי זקן וזהו מלת כרובים שפי' כנערים וכתרגומו כרביי ר"ל כי הם דומים בזקן שלהם כמו הנערים שאין להם זקן. ולהיותם נקבות כמוה לכן רצתה לילית הרשעה לידבק בהם כמו שעשתה לחוה אשת אדם ואז דחפה השי"ת משם ואמנם בפ' תרומה דף קמ"ד ע"ב נתבאר כי לבסוף יכלה להסית את הנקיבות המלאכים הנק' חציר כמו שביארנו שם והוא סוד אדם דעשיה. ואמנם הכרובים הנ"ל דף י"ח ע"ב הם הנק' עשב. ולכן נתנו לה כח באנפי זוטרי תתאין הם בני האדם הקטנים ששולטת בהם האסכרה בשביל חטא חוה הנק' אנפי זוטרי וז"ש ויתבת תמן עד דחטא אדם ואנתתיה וגו'. עכ"ל:

דף כ.

נקודה קדמאה חכמה לית ליה שיעורא שאין השגה בחכמתו ית' שהוא וחכמתו א' ושם אין מקום שאלה כלל:

זכיכו זכות האור:

ודקיקו דקות העילוי:

ונקיו מתפיסת החיצונים שיש להם תפיסה בגבורה:

היכלא בינה ותחלה היא פשיטות לבד ואח"כ היא נעשית היכל לה:

נהירו דלא ידיע היא שאלה אבל לא ידיע מפני שהוא ובינתו א' ואמנם כאשר תתלבש החכמה בה אז היא ג"כ באין שיעור וז"ש היכלא דא דאיהו לבושא וגו' דלית ליה שיעורא ואז אפי' בשאלה לא קיימא:

ועכ"ד וגו' מפני שהנקודה טמיר וגניז בה שהיא היכל לה:

אור קדמאה חסד:

איהו בר נש. שהוא עולם קטן ובו כל הנמצאות בכלל מנקודה ראשונה עד סוף כל המדרגות ולכך בו תלוי הכל בסוד נשמה רוח נפש יצה"ר יצה"ט גוף.

וכולא איהו תקונ' דעלמ' פי' כל מה שנבראו בקליפו' הם לצורך העול' **ועלמא** הכי איהו פי' מציאו' העול' הזה הוא ממש כדמיון האדם כדמיון הדברים הרוחניים ששלשה מינים הם עול"ם שנ"ה נפ"ש כנז' בס"י: או ירצה דקשיא ליה את אמרת דכולא תיקונ' דעלמ' והרי הב"ה לא ברא תחלה קליפות אלו אלא שנמצאו מצד מיעוט הלבנה וכיוצא ולז"א ועלמא הכי איהו פי' כפי שינוי העניינים כן הוצרך אליו כי קודם הות סיהרא כשמשא וגו' לרוב האור לא הוצרך למסך מבדיל כ"כ לכך הקליפות היו מועטות אמנם כאשר נתמעטה הירח ונתמעט אורה והיה אפשר להשיגה אתברון קליפין עתה מחדש

על קליפין שהיו קודם כדי לגנוז המוח יותר שלא יושג אלא כפי הראוי וכולא תיקונא דמוחא:

וע"ד יהי מארת חסר וגו' כי כאשר היה אורה רב היתי' אורה מסולקת ואינה מאירה למטה לרוב בהיקותה ומפני סילוקה לא הוצרך לקליפות אמנם נתמעטה אורה כדי שאפי' אם יחטא אדם יהנה מאורה וא"כ היינו להאיר על הארץ וא"כ הוצרך אל לבושין כיון שהוא להאיר למטה כנז':

ויעש אלי"ם וגו' רבוייא ותיקונ' דכלא היינו אצילות ת"ת ומ' יחד מבינה והיינו ויעש לשון תקון וגידול אורם מבינה הנק' אלי"ם והיו שניהם שוים ביניקתו שעליו אמרו אי אפשר לשני מלכים וגו' ועל מציאות זה אמר רבויא ותקונא דכלא:

בקדמיתא בחבורא חדא שהיו הת"ת ומ' מיוחדים יחד שניהם פועלים יחד פעולה א' והיינו ב' המאורו' הגדולים ופי' שייחודם היה בחבורא חדא רזא דשמא שלים כחדא והיינו ששם בן ד' לבדו שהוא הת"ת סוד הרחמים אינו שם שלם ושם אלי"ם לבדו שהוא המ' סוד הדין אינו שלם מפני שכל א' הוא חצי ההנהגה ושניהם יחד הוא שם שלם והנהגה שלימה שתוכל לפעול דין ורחמים והנה שתי שמות אלו שהם יהו"ד ואלי"ם מורה על ת"ת ומ' אבל הם שתי שמות אמנם רזא דשמא שלים כחדא היינו סוד יהו"ד בנקודת אלי"ם דהיינו שם אחד שכולל שתים ועדיין אין שם זה מורה על אחדותם בעצם שהרי הוא א' במבטא ואחר במכתב אמנם שם אהיה שבבינה מורה בעצם על אחדותם ומציאותם יחד וז"ש ודא אהי"ה ושם זה יורה על שניהם כדפי' בפ' אחרי מות בבינה הא אנא קאים למהוי וגו' והיינו מציאותם בבינה.

הגדולים דאתרביאו בשמא וגו' והיינו מציאות בכתר והענין כי מצד הת"ת האותיות אבג"ד ומצד המ' האותיות תשר"ק וגו' ומצד ייחודם יחד הוא א"ת ב"ש סליק ונחית והיינו סוד מצפץ בא"ת ב"ש יהו"ד:

אלין אתרביאו וסלקין לעילא כנז' שעולים ונשרשים בכתר להמשיך משם אור ושפע לעולם כדמסיק ונתן טעם אל היותם מושרשים שם יחד בגין דאינון עילאין מרזא עילאה ואח"כ חוזרים להשתרש שם וז"ש וסלקי' לתועלתא דעלמא וגו' הענין כי בעלותם עתה אחר התפשטות התחתונים הם מראים שם הדברים אחר היותם ומזונם ושפעם נתן להם מלמעלה והיינו לתועלתא דעלמא לאתקיימא בהו עלמין:

כגוונא דא שני המאורות וגו' דקדק כי אין בכתר מציאות מעוטם כלל דהיינו שאינם גדולים אלא בהיותם שני המאורות יחד אז הם גדולים שפי' מושרשים בכתר וז"ש כגוונא דא שני המאורות פי' בהיותם בבחינה זו יחד שני המאורות הגדולים תרוייהו כחדא

סליקו להשתרש בכתר ברבויא חד מציאות מיוחד אמנם אחר הפרדם אין מציאות זה משתרש שם ח"ו שאין מיעוט וחסרון למעלה:
ולא אתיישבת וגו' שקטרג' כדמפרש ואזיל:
אכסיף מקמי שעם היות שאמרנו שהיו גדולים כבר פי' שהכוונה מושרשים בכתר אמנם לעולם הת"ת זכר ואורו גדול:
דא [לפנינו הגי' דא אכסיף מקמי דא] סיהרא אמרת וגו' תרעה תרביץ ת' של הנקבה **כעוטיה** עוטה עצמה מבושת:
למהוי רישא לתתא על כל החיילי' התחתונים למטה שהיא ראש על כל עולם הנפרדים:
לית לה נהורא בר משמשא שאז היתה מקבלת אורה בשוה כל א' חלקו מהבינה וזו מעלה גדולה שהיתה מאירה מעצם הבינה ואין האור יורד לה מדרגה אחר מדרגה כמו שהוא עתה שהת"ת יונק ואח"כ משפיעה וז"ש דהא בקדמית' כחדא יתבי בשיקולה אל מציאות קבלת אורם לבתר אזעירת גרמה ומיעוטה הוא בהיות' מנהלת התחתונים למטה וז"ש בכל אינון דרגין דילה ועם היות שהיא רישא עלייהו ונראה שזה ממשלה לה ויכולת זה אינו מפני **דהא** לית איתתא ברבויא אף אם יהיה לה ממשלה. בר בבעלה כחדא שאף אם המזון הוא נשפע לה מבעלה עכ"ז כיון שאינו כחדא אין לה מעלה ומיעוט הוא לה: והיינו דאהדר קרא ואמר את המאור הגדול שהוא יהו"ד. ואת המאור הקטן אלי"ם סוף כל דרגין ואין זה אלי"ם שבבינה:
וא"ת כיון שהיא נבדלת ממנו גם לו חסרון שאינו אד"ם שלם אלא עמה ולא הי' ראוי שיאמר את המאור הגדול לז"א **בקדמיתא** אתרשים איהי לעילא במציאות דק באתוון דשמא קדישא ממש בד' אותיות שהם יהו"ד ה' אחרונה רמז לה ובתר אזעירת גרמה היא לבדה נתמעטה לאתקרי בשמא שם חדש אמנם מציאות ה' נשאר בשם בן ד' שבת"ת כדי שלעולם יקרא גדול בענין שהמיעוט לה ולא לו:
ועכ"ד סלקא בכל סטרין הם אותיות יה"ו והיינו שהיא מתייחדת בשלשתם בכל עת עלייתה בסוד שמאלו תחת לראשי ה' וימינו תחבקני י' ואח"כ ו' מתייחד עמה והרי היא בכל סטרין וכאשר הייחוד בין הת"ת ומ' אף החיילין דהיינו המרכבו' והמלאכים מתייחדין אלו עם אלו וז"ש **אתפשטו** דרגין מסטר' דא ת"ת ומסטר' דא מ' והיינו סוד וקרא זה אל זה דמתרגמינן ומקבלין דין מן דין ואמרין:
דרגין דאתפשטו מסטרא דלעילא ת"ת איקרון מטטרו"ן [נ' דצ"ל בהיפך מט"ט איחרון כו'] ממשלת היום מצד מדת היום:

דרגין דאתפשטו מסטר' דלתת' שהיא מ' סנדלפון איקרון ממשלת הלילה שהם מצד מדת לילה:
שאר חיילין ומשריין שהם משתלשלות מאלו עד כמה רבבות מדרגות:
וכולהו תליין וגו' כלו' שהם מושכים שפע בכח התעוררותם מהיסוד להשפיע למ' וז"ש כולהו תליין שם ברקיע השמים שהוא יסוד הנקרא חי העולמים שהוא משפיע שפע וחיות לכל העולמים אשר למטה ממנו. להאיר על הארץ היא המ':
מלכותא דדוד קרא למ' כן מפני שדוד ד' לאבות והיינו היום יום ד' מ' ואין ענין. זה מוכרח אלא מסדר האבות עם דוד במרכבה והיינו דמסיק ודא רגלא רביעאה והכריח עוד מאות יום [נ' דצ"ל מאותיות] שם יהו"ד שהמ' רביעית בסוד חגת"ם וז"ש אתתקנו אתוון ואתיישבו על דוכתייהו:
יום שתיתאה הוא יסוד בסדר אחר דהיינו תיקונא דאדם כדקא יאות תרין דרועין חסד גבורה תרין שוקין נצח הוד גוף וברית יסוד היינו תיקונא דדיוקנא דאדם כדקא יאות ותקון עליון תלוי בתיקון אדם תחתון שהכל ענין א':
לא אתיישב בדוכתי' כדכתי' וכל שיח השדה וגו' ואדם אין בעוד שתקונא דאדם אין אין ייחוד למעלה:
כורסייא עילאה ו' קצוות שהם ו' מעלו' לכסא דהיינו מרכבה העליונה לבינה ורוכב על הבינה חכמה וכורסיי' תתאה למטה בו' קצוותיה והרוכב ת"ת:
ועלמין כולהו אתיישבו שהם בינה ומ' שגם בבחינת עצמן נתקנו. ואפשר דעלמין אהדר למציאות העולמות הנבראים שלא היו על תיקונם עד שנברא אדם כנודע. וענין דוכתא הנאמר בדברים הרוחניים אין הכוונה מקום ממש ח"ו אלא בחינת מצבם באורם ובמעלת דקותם והשגתם וזה להם למקום:
מן יומא שתיתאה פי' מאז ועד עתה לשלול ה' יומין הקודמין:
אתוון הם סוד הספירות המתפשטות מבינה שאות' הענפי' נרמזי' בכ"ב אותיות ואפשר דארבע אותיו' השם קאמ' שהם הספי' המתפשטות מבינה מהרמ"ק זלה"ה.
והרח"ו נר"ו כתב. הגדולי' בקדמיתא בחבורא חדא. ע' במה שפי' בפ' פנחס דף רמ"ז ע"ב וע"ש היטב. עכ"ל. וע' בס' **אור הגנוז** בס"ד:

דף כ:

גלגלוי פי' מציאות מרכבתם למט' במלכות והענין כ"ב אותיות יצטרפו בסוד כ"ב גלגלי אלפא ביתות פנים ואחור כנודע בס"י וכן ד' אותיות השם יצטרפו בסוד גלגלם וצירוף

הבחינות האלו יכונה בשם גלגל והיינו בחינות הספי' למעלה וצירופם ג"כ במרכבות למטה מקום הצירוף והתמורה:

בפשיטו דטופסרא דדיוקנ' יצרה בפשיטות טופס דיוקן. והכוונ' בהתפשטותם למט' מקו' טופס הספי' שהוא במרכבותם במ':

וביומא רביעא' פי' מציאות המ' ביום ד' א"א לומר שנתיישבו בה האותיות כי אדרבה אז היתה המיעוט לה וז"ש איהי מאיס מבנים ונדחת למטה ולכך נולדה אסכרה שהיא מואסת הבנים:

בני אמי ו' קצוות שהיו מבינ' כמוה כנז' לעיל:

וקליפין אתתקנו היינו שנתחזקו הקליפות אז מפני המיעוט ונתן להם מקום יניקה וז"ש על דוכתייהו:

וכל אינון נהורין דנהרין שהם האותיות המאירות למטה בנקבה א"א שיאירו במ' אלא ע"י היסוד שהוא הנקרא רקיע השמים וא"כ כל עוד שלא בא יום ו' שהוא יסוד לא הי' אפשר שיתפשטו אותיות הזכרים בנקבות דהיינו נהורין עילאין בכורסייא דדוד ואל זה כוון לעיל שאמר בפשיטו דטופסרא כי טופס התפשטות' ביסוד ומשם מאירות בגלגלין ושם להם מציאות כנודע והנה הביא ראי' מתנינן זה אל דבריו לעיל.

אלין נהורין שהם המאורות שמתגלים ביסוד ומשם למ' וממלכות מתפשטי' למטה להיות אורם ומציאות' מצויר למטה בתוך הכחות הקדושים בענין שכמו שהוא צורה עליונ' באצילו' אד"ם כן הוא המתפשט חותם תבנית ענין זה וז"ש ציורא פנימאה דכל ציורין אתקרי אד"ם דהיינו סוד תיקוני האדרא וכן כל ציורא דאתכלל באתפשטות' דא אתקרי אדם בין מרכבות בין מלאכים כל כלל הקדושים כדמסיק.

וגופא דיליה לבושא דאדם וגו' הכוונה כי עם היות שפרצוף צורת אדם ימצאו הגוים וישראל שוים אין ענין מלת אדם הגוף אלא הגוף הוא לבוש אל מה שבתוכו שהוא הרוח ויש הבדל גדול ברוח בין ישר' לאומות והגוף לבוש לרוח והיינו בשר אד"ם אדם הרוח והגוף והבשר לבוש של אדם ומטעם זה ישר' שהם קדושים קרוים אדם:

סטרין דלתתא דאתהתך וגו' שהם קדוש' לא טומאה אבל לא במדרגת האדם אמנם הוא כהיתוך הרוח הקדוש שמתפשט והולך ומגיע אל סוף מדרגות הקדושה ושם עושה עשר מדרגות טהורות זו על גבזו ג' מיני בהמה טהורות שו"ר ש"ה ע"ז הם נגד ג' ראשונות כי הם טהורות יותר ונקרבות ע"ג המזבח. וז' מיני חיה הם נגד ז' מדות ואינם ראויות למזבח אמנ' הם טהורות לאכיל' והם אקו וגו' הם שמות אל הקדש המתלבש שם שהוא

טהרה והבשר לבוש לרוח ההוא והותרו באכיל' כדי להתהפך אל חלק אבר ומעלים הרוח ההוא ממעל' אל מעל'.

נהורין עילאין הספי' בעצמן מנהרן ממש בקרוב מקו' בההוא רקיע ביסוד עצמו בלי אמצעי כדי שתהי' המ' ממציא' הנמצאו' מכח היסוד בכח הספי' כדי שיתקרבו מאד העלולים אל עלתם וז"ש לאצטיירא ציורין כדקא חזי כנז'.

שלטנו דתרי נהורין ת"ת ומ' והם שולטי' ביום ת"ת ובלילה מ'. שולטנו כדקא חזי כי הלילה ראוי' למ' לשלוט והיום ראוי לת"ת ואין הענין כפי המזדמן אלא שממש ראוי הענין להיות כך כנודע וא"ת מקמ"ל מסתמ' דמאור גדול ת"ת שולט ביום ומ' בליל' לז"א כי סוד זה שהוא שליטת אלו ביום מדת יום ובלילה מדת לילה לא שמעינן לי' אלא מהכא וז"ש **ורזא** דא מהכא שולטנותא וגו' **למלאה** ביתא פי' להמשיך לה שפע די ספוק כל הנבראי' ודי צורך עצמ' והיינו בכל מה דאצטריך לעצמה:

ולעאלא ביה טרפא וגו' לצורך הנבראי':

כיון דעאל ליליא לית שולטנו דביתא בר בנוק' והיינו דאשמועינן קרא שלא ישתתף בשליטתה הת"ת ג"כ והטעם דהא כדין שולטנו וגו'.

ואת הככבים אינון נערותיה דסיהרא וגו' סוד ההיכלות כי בעת הייחוד בסוד אל תראוני שאני שחרחורת כנז' בשיר השירים מהזוהר והיא מסתלקת והם נשארות להנהגה למטה בחילוק השפע וז"ש פקידת ביתא וגו'. ולא תאמר שהיא תקבל ההנהגה מידם כיון שקבלוה מידה אלא אתהדר לבעל' ביממא שהנהגת היום הוא לת"ת כנודע.

ויעש אלי"ם את שני המאורות וגו' דאמאור ודא מאור פי' ת"ת נק' מאור ומ' נק' מאור. ובבחינת האצילות נקראי' שניהם יחד מאורי או"ר מצד או"ר הרחמים. אמנם ת"ת ומ' למטה יחד בסוד התפשטות' בהיכלות נקראים מאורי הא"ש דהיינו בסוד הדין.

ושלטין כל יומי חול וגו' הענין כי ההנהגה ביום שבת וי"ט ור"ח הוא בסוד האצילות כאו' וביום השבת יפתח וגו' אמנם ו' ימי המעשה יהי' סגור שההנהגה בתחתונים נתן בהיכלות והם פועלים כפי מה שנשפע להם ביום השבת כי כולם מקבלים מזונם ושפע' ביום השבת כנז' בפ' יתרו.

מברכין על שרגא כדמסיק שהכחות האלו לא בידם טובם אלא מההוא שרג"א שהיא מ' הנק' נר מצוה וכפי מה שמאירים ממנ' פועלי' למטה:

סטרא דדרגין דלתתא ורזין דלעילא שהם רמז' בספי' אמנם לא מציאותם למעלה באצילות אלא בסטרא דדרגין לתתא בסוד לבוש ההנהגה בהיכלות:

פנים ואחורים רמז בספי' בפנימיות ורמז ללבושם שהם ההיכלות שהם הצפרנים ומה שגדל ונותר שם הם הקליפות היתירות ולכך אין ראוי להבדיל במה שגדלו הצפרנים שלא כנגד הבשר ששם שורה טומאה וחצוני ומשפיעו מהנר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף כא.

באינון פנים פנימאין חגת"ם הם פנים אל ההנהג' באצילות והם ד' אצבעות ואינם יונקות מאש לכך אין ראוי להסתכל בהם לאור הנר שמורה שמשפיעם ממלכות בסוד האש והדין ואינו שהרי הם למעל' כנז'.

על כורסי' יקרי' סוד לבושי שבת שהוא אצילות מתלבש בתוך הבריאה שהיא הכסא והיינו פנים פנימאין על כורסי יקרי' אצילות מתלבש בבריאה.

וכולהו אתכלילן ביה בקב"ה בסוד ד' אותיות שבת"ת.

אחסין נייחא וגו' דהיינו שאור עליון מתגלה ומאיר בכל העולמות.

וירתין וגו' שאין אור האצילות הזה מתגלה בשרים שאינם נקראים אחד אלא בישׂ' הנק' אחד ואנו יונקים מאור זה מזון לכל ששת ימי המעשה בשוה כמלאכים ממש כדפי' בפ' יתרו. והכריח שאין לאחרים חלק בו מפני שהוא בימין וז"ש **מאורי** אור מסטרא דימינא ואין השרים אשר על האומות יונקי' אלא מסטרא דדינ' דהיינו בימי חו"ל מאורי האש והדין **וביומא** חד דשבתא וגו' שהוא קדוש שאינו שולט בחול כלל:

ומנייהו נהרין כולהו לתתא הקדושי' שהם מאירין עלינו שהם מעבר לאור.

גניזין שנסגר שער האצילות והבריא' וההנהגה ע"י היציר':

שרגא מ' ותחלת שליטתם מיום א' ואילך וקודם שנבדיל שיסגיר השער אצטריכו לאתנהרא מההוא וגו'.

והחיות רצוא וגו' הכוונה לפרש פסוק יהי מאורו' כדמסיק:

לא יכיל עינ' וגו' פי' עין השכל בנבואה:

בגין דאינון רצוא להסתלק אל בחינתם ואין השגה ובעת שובם אז השגה וא"כ אין קיום בעצם להשגת' וכל זה הוא בחיות דאתגליין ומזה נקיש להעלם לחיות שבאצילות שהם הספירות:

אינון דההוא אופן שהוא מטטרון כדמסיק והוא רקיע הנטוי על ראשיהם והיינו קאים עלייהו ובגווייהו שמכחו הם מאירי':

חמש מאה פרסי היינו סוד עץ החיים ת"ת מהלך חמש מאה שנה כנז' במקו' אחר ומטטרו"ן משכן לת"ת כנז' בתיקוני' ולכך הוא מהלך חמש מאה פרסי לשון פרוסה דהיינו נצוץ האור:

חיות דמטטרון הם מיכא"ל גבריא"ל אוריא"ל רפא"ל הם דאתגליין:
חיות דמטמרן הם חגת"ם הנאצלות ודאתגליין במטטרון מגא"ר:
רביעאן תחות תרי אתוון וגו' הם מרכבה לבינ' שהיא הכסא והם ד' חיות תחת הכסא ואדם חכמה רוכב על הכסא וכמו שהם אותיות י"ה נעלמות כן החיות שהם למטה מהם הם נעלמות וז"ש אתוון עילאין דאתכסיין י"ה אתוון שליטין על ו"ה פי' מרכבה תחתונה חגת"ם שהכל נכלל בו"ה:
וההוא טמירא וגו' דהיינו א"ס הנעלם אפי' מן הספי' הנעלמות הוא רוכב על י"ה שהם ג' ראשונות כנודע שליט על כולא ורכיב על כולא:
חיות דאתגליין וגו' ואתנהרן מנייהו שאין להם פעולה כלל מזולתם וז"ש אתנהרן מנייהו ואחר היות השפע נשפע להם אין להם דרך נסיעה כלל ברצונ' אם לא מלמעל' כפי רצון הרוכב והמשפיע וז"א ונטלין בגווייהו והיינו שליטה ורכיבה הנז' לעיל והנה אין הכוונה שיקבלו מגא"ר מחגת"ם ממש ח"ו אלא חיות **עילאין** כולהו כלילן ברקיע השמים דהיינו שמציאות השפע נשפע למטטרון ע"י כמה בחינות כנודע שהוא רקיע השמים הנטוי על ראשיהם מלמעלה כדמסיק ומשם הם מקבלות:
רזא קדמאה הכוונה על החסד כדמוכח לקמי' שהוא מונה א' חסד שנית גבורה וגו' ולהכי קשי' ליה מאי קדמאה והרי ד' היא לפי האמת לז"א שקראה קדמאה שהיא ראשונה להשגה דהא מתמן וגו' פי' מחסד ולמעלה כח"ב לית מאן דיכיל לאסתכלא ולמנדע א"כ תחלה לאסתכלא ולמנדע היא חסד:
מ"ט פי' מ"ט אין השגה מחסד ולמעלה ותירץ בגין דאיהו סתים במחשבה והענין שהספי' הם שתי בחינות א' פעולות שפועל הא"ס למטה כגון חסד גבורה וכיוצא. ב' כגון חכמה ובינה ודעת ורצון הם דברים נעלמים פעולות בודדות בו במציאותו לכך א"א להשיגם שום נמצא וז"ש מחשבה דקב"ה וגו' דהיינו סוד ג' ראשונות ואיך אפשר להשיג במחשבה:
ממחשב' דבר נש כדכתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם והכונה אם המחשב' שבאדם לא ישיג באלו כ"ש מחשבת המלאכים שהשגת בני אדם בחכמ' גדול' מהמלאכים כנודע וז"ש **דכל עלמא** לאיכיל לאתדבקא ולמנדע לי' מילין דתליין וגו' שאין צ"ל מאי דהוויין שם ממש פי' הספירות הנעלמות שם אלא אפי' מציאות הספירות הנשרשות שם ותלייתם שם אחר גילויים אינו מושג כלל מכ"ש מחשבה עילאה ממש על אחת כמה וכמה שא"א להשיג:

חד נהירו וגו' אחר שפי' העלם ג' ראשונות אמר כי הספי' הראשונה אל הגילוי הוא חסד הוא אור קדמא' אור יום ראשון שנגלה ונתעלם וז"ש חד נהירו דנהיר ואגניז דא נהירו דאת ט' כדכתיב ותרא אותו כי טוב הוא ותצפנהו והיינו דכתיב וירא אלי"ם את האור כי טוב ורצה להורות כי מציאות החסד ההנהגה עם היותה מתגלית היא נעלמת ואו' **את ט'** דבראשית שלא נזכר ט' במעשה בראשית עד אור זה שנא' כי טו"ב והיא מדרגה ט' מאלף הנז' דהיינו אלף בינה ועד המ' שבה הם ח' וט' היא חס"ד בפתח הבינה וז"ש חום היום דהיינו נהירו דיומא רזא דהוה אברהם יתיב בפתח האהל דהיינו פתח המ' שבבינה דאיהי פתחא מתתא לעילא כנז' וחום היום שהוא הת"ת שבה המאיר בה בסוד אור יומא קדמאה וז"ש נהיר על ההוא פתחא והיא למטה מאירה מאותו האו' וז"ש ונהרא מתמן:

תניינא גבורה [נ' דצ"ל נהירו] דאזיל לאתמשכא היינו הגבורה שהיא נמשכת לכחות הדין וז"ש נהירו דאזיל לאתמשכ' לפנות ערב כי הגבורה תחלתה מכד נטי שמשא אל השמאל אמנם פנות ערב הוא בתוקף הגבורה בענין שהיא תחלתה נהירו שהוא נמשך מאור קדמא' שאצילות' מחסד אמנם נמשכת משם אל תוקף הגבור' והיינו דמפרש ואזיל פנות ערב רזא דצלות' דיצחק שהיה מתפלל לאתתקנ' האי דרגא למתק דיני הגבו' והיינו דכתי' ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב לתקן דיניה:

להוא פנות ערב אסתכלותא וגו' פי' פנות לשון פניה והסתכלות וערב הם הקליפות שהם מסתכלין אל הגבור' לעורר הדין כי הקליפות הם ערב וחשך וכולם פונים אליה וז"ש אסתכלותא דערב וחשכין כולהו לגביה: והכריח היות פנות ערב מקום אחיזת הקליפות ממה דבהאי פנות ערב אסתכן יעקב בההוא ממנא דעשו שתפס הרשע מקום אחיזת משך דין הגבור' כאש' יתבא':

תליתאה ת"ת נהירו דכליל תרין נהורין חסד וגבורה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מגו סתימא וגו' דאין סוף נהיר וגו' הענין כי תחלת כל דבר המציא ה' מאין סוף נהירו דקיק דלא אתיידע כלל ודא איהו ראשיתא דאלף כלומ' יוד ראשונה דאלף והנה ידעת היות הי' ספירן כלילן באלף דאית בה יו"ד לעיל' ויו"ד לתתא וא"ו באמצעית' וכתר רמוז בקוץ היו"ד דלעיל' וחכמה בקוץ גוף היו"ד ובינה בקוץ רגל היו"ד ומשך האלף היא וא"ו רומזין לו' קצוות הנאחזים בת"ת ויו"ד בתראה למ' נמצא כולם היו נרשמים לבת' דאפיק אלף אמנם לא נצטיירו באותיות כי כולן היו נרשמים באות א' ואח"כ בבינה וחקקן באותיות. ואתה המעיין תבין לשון הזוה' בנקל במה שהקדמתיך: וזה התחלה לידע ענין רשימה וחקיקה. ואלו הו' ספיראן אקרון חיות עילאין דמטמרן

והרקיע שעל ראשי החיות הוא בינה דביה קיימין ככבים ומזלות: וכנגדן למטה כי גבוה מעל גבוה שומר והחיה היא כ"י וראשי החיה הם ד' ראשין שעליה ואיקרון משכילים כדאי' דף י"ו והרקיע שעל חיות תתאין דאתגליין איהו ההוא אופן דקאי בגוייהו ואיהו מטטרו"ן רב ויקיר מנייהו ועילא' ת"ק פרסי וד' החיות הם מרכבה מיכאל וגו' עכ"ל:

דף כא:

נהירו דנהיר באסוותא שמדתו מדת הרפוא' דהיינו תיקון הדין והוא מדת יעקב ורצה ליחס המדות ז' לכל הצדיקים להיותם מרכבה אל המדות העליונות: דכתי' ויזרח לו השמש דהיינו ת"ת הנק' שמש דכתיב כי שמש ומגן ה' וכתיב לו ליעקב היינו ג' דברים הנז' שהיא מדת יעקב ושהיא רפוא' והוא הת"ת: כאש' עבר את פנוא"ל משמע דפריש פנואל לשון פנות ערב שנכלל בגבור' בסו' ויאבק איש עמו אז נכלל מהגבור': והוא צולע על יריכו דא איהו נצח יש' פי' יעקב הוא ת"ת הנמשל אל הגוף שיש לו מעמידים והם השוקים כן נצח והוד נק' מעמידים הת"ת ומצד הפגם בנצח אשר יתבא' נייחס לת"ת הצליעה ונודע כי הנצח למעלה מההוד כדפי' בתיקונים ממרא' מתניו ולמעל' נצח וממראה מתניו ולמט' הוד ולפי זה מאחר שאמר והוא צולע על יריכו איזהו הירך שהת"ת עליה ממש הוי אומר זו נצח וז"ש יריכו ולא יריכיו שאין לאמר שתיהם ואין לפרש שתהיה הו"ד מאחר שאמר על יריכו על ממש כנז' ולדקדק ענין על אמר דרגא רביעאה דהיינו ממש למט' מת"ת והיינו יריכו בכינוי אל הת"ת מפני שהיא דרגא רביעא' נאצלת מן השלישית שהיא ת"ת ולפיכך זו נתייחס אליו יותר מן ההוד: עוד כוון באו' יריכא [דרגא] רביעאה שלא נחשוב אחד שמצד הפגם כאש' יתבא' היתה מדת נצח שמאלית מצד המשך הדין ופגם הנצח ורבה הדין בה שלא נחשוב שמא אז היתי' חמשית והוד רביעי שאינ' אלא נצח דרגא רביעא' עם היותה שמאלית לא סר מהיותה רביעי' לעול'. ולהכריח הפגם בשרשי' הנכבדים אמר **דלא** אתנביא מתמן בר נש עד דאתא שמואל שלא נזכר בכל ספרי הנביאים עד הנביא שמואל וראי' שהיא פגומה ממה שעליה כתיב וגם נצח יש' וגו' כאשר יתבאר:

כדין אתתקן חולשתא בימי שמואל ולכך נתנבא ממנה:

אתא לגבי דייעקב נטל תוקפא וגו' הענין ששרו של עשו רצה לקנתר על יעקב להשפיע דין מהגבור' לעורר כחות הדין משתי סבות א' ביטול תורה הב' שנשא שתי אחיות ורצה להשפיע מבחי' פנות ערב שהיא בחינת הדין המשפיע בקליפות:

ויעקב הוה כליל ביה כי הת"ת הוא מכריע הגבורה לצד החסד ולכן לא עלה בידו להשפיע דין מן הגבורה אל הת"ת ולכן לא יכול לו.

ויגע בכף יריכו נטיל תוקפא דדינא מתמן וגו' פי' מצד הנצח השפיע כח הדין החזק מפני שנגע בבחינה שאינה נכללת בגוף וז"ש דהא ירכא לבר מגופא בסוד רמז הקשר היוצא לחוץ שיש שם יניקה אל החצונים משם ועם היות וכל אחוריהם ביתה סוף סוף הוי ליה ביה קצת אחיזה מגרמת העון ולכן ביה נטיל ומשם נשפע **ויעקב** גופא הוה פי' מרכבה אל הת"ת בבחינת הגוף והגוף אינו כולל אלא תרין דרגין ברזא דאקרי אדם שהוא כללו' הימין והשמאל לבד לא כל הו' קצוות:

כיון דנטיל מיד ותקע פי' השפיע דין ונפגם המקום ההוא כנז' ובסבת הפגם לא היתה נתקנת להתראות מראותיה אל הנביאים עד שבא שמואל שנתקן קצת לנבואה לא מכל וכל ועכ"ז אמר וגם נצח יש' לא ישקר ולא ינחם פי' אינו ענף נתלה מהת"ת הנק' אדם שהוא בעל הרחמים כדי שיתנחם ויגולו הרחמים על הדין: והראיה שהנצח היא הנפגמת הלא תראה שיהושע היה תחת מרע"ה במדרגה והיה ראוי שתהיה נבואתו מנצח תחת מדרגת מרע"ה ולא הי' הענין כך מפני שהיתה פגומה כנז' אלא שנשפע נבואתו מהוד מדרגה ה' דכתיב ונתת מהודך עליו:

נצח ירכא שמאלא פי' שהיתה מקבלת השפע מהגבורה כנז' והיינו או' נעימות בימינך שהיה מתפלל שיהיה נצח אל הימין:

מ"ט אתחלש וגו' יר' למה נחלש בזמן יעק' ולא עצר יעק' כח לתקנו בזמנו. ותי' **בגין** דאתקיף ביה סטר מסאבו ולפי רוב התחזקות הקליפה הוצרך להתעכב עד שמואל וכל הכשרים שבדורות לא יכלו לתקנו להמתיק דינו ובימי שמואל נתקן מעט בהמשכת דינו בצדיקים למטה בסוד יסורי אהבה ונטהרה המדה למעלה ולכך מילוי הוו בדינא בשרותא בענין עלי ובניו ובסופא בענין שאול ובניו ובזולת זה שהי' נבואתו בנצח זכה עתה שהב"ה כלל אותו בהוד כדי שיהי' כולל ימין ושמאל:

וע"ד שקיל וגו' שקיל כמשה שהיה לוי בגבורה ואהרן כהן איש החסד והיינו לעילא דקאמר בחסד וגבור' ושמואל לתתא בנצח והוד:

וכלהו דרגין אחידן דא בדא ירצה כי באומרינו נצח והוד יר' מחסד עד נצח והוד וז"ש דכולהו נהירן דא בדא ולזה שמואל שקול ממש ולא נאמר תחתיהם כי באמרנו נצח והוד הם ו' קצוות יחד דהא שית סטרין נהירן דא בדא וגו' כי אין לחסד וגבורה להשפיע אלא ע"י נצח והוד ולכן באמרנו שמואל משה ואהרן בכלל כי אם הימין משפיע בהכרח ע"י נצח ואם שמאל משפיע ע"י הוד וכן הענין ליעקב ומשה שהם בת"ת כאשר יתבאר ויוסף הוא מקור ומעבר אל השפע שאם יעקב משפיע ע"י יוסף ואם משה משפיע ע"י יוסף וז"ש **אוף** הכי אחידן יעקב ומשה ויוסף:

יעקב מארי דביתא שהיא המ' ועיקר השכינה בתחתונים הי' יעקב מרכבה לה להמשיכ' מת"ת **מית** יעקב והיתה שכינה כל אותו הזמן בגלות עם יש' ולא הי' לה אז מרכבה בעולם התחתון כי נסתלקה עם יעקב בסוד ואנכי אעלך גם עלה והיתה עם יש' לשומרם בגלות ובצאת יש' ממצרים **נטל** משה ביתא ומני לה וגו' והטעם כי אין יעקב ומשה שוים במעלתם כאשר ית' לקמן:

יוסף על ידא דיעקב ומשה שהם במקום ת"ת והוא היה במקום היסוד וז"ש הוה צדיק שאין יחוד זולתו:

ותרוייהו לא שמשו בביתא דהיינו יחוד ת"ת במ' אלא ביוסף כענין שיעקב קודם שנולד יוסף או מרע"ה קודם שיקח ליוסף לא היה להם אותה מעלה להשפיע במ' שפע זווג כי אם שפע סתם:

ובגין כך יעקב ומשה ויוסף כחדא אזלי ממש הם אחדות אחד בסוד ייחוד ת"ת ומ' ע"י היסוד והשתא ק' ב' דברים א' ביעקב ב' ביוסף ג' במשה א' ביעקב ז"א **יעקב** מית וגופיה אעילו לי' בארעא קדישא והיה ראוי שיהי' יעקב בא"י בחיים בסוד הייחוד ולא יטעום טעם מיתה ולא שהי' במצרים ומת וגופי' אעילו ליה:

יוסף קשה ביה תרתי חדא מית ולא היה ראוי שימות אלא שיכנס בא"י ויחיה לעולם ועוד ב' שאפי' בשר גופו לא נכנס שם כי עפר א"י טהור ויש בו חיות קצת וא"כ גופיה לא אתקבר אלא גרמוי כי לפחות יקבר בעצמות ובשר בא"י:

משה מית וגו' קשה ביה תלת א' שמת ושתים הא' שמת ואחר שמת יהיה בא"י ועוד ב' וג' שלא נכנסו העצמות והגוף וז"ש לא האי ולא האי אמאי וענין אמאי אהדר לכולהו. ותריץ הענין ואמר כי יעקב ומשה ויוסף אינם שוים כי מעלת משה ויעקב ענין אחד ומעלת יוסף ענין אחד ולפיכך לא תשאר השאלה אלא בין יעקב ומשה וז"ש אלא יעקב בעלה קדמא' ורצה בזה כי הראשון שזכה בשכינה בעולם הזה להמשיכה ולהשפיע' מצד הת"ת שהוא הבעל באמת היה יעקב כי אברהם ויצחק משכו לה מחסד וגבורה ולא ששמש בה אלא הוא בעלה להיות מעלת השמוש מזומן לו לעת סילוקו מן העולם פי' כיון שמעלת השמוש הזה אינה ליעקב בהיותו בחיים חיותו אלא לאחר מיתה כדמסיק ונודע שהייחוד שבמית' אינ' גורמת שפע למ' לתחתונים כי במתים חפשי אמנם יגרום למעל' תיקון גדול לה ולפעמים ברחוק יהיה גורם לתחתונים להכי מית יעקב אזדווגת ביה במשה מפני שמרע"ה ייחודו היה בחיים במציאות עולם השפל ועוד תוספת מעלת מרע"ה על יעקב כי יעקב משפיע לה בשש קצוות ומרע"ה בסוד הדעת הנכנס עד החכמה ומתמלא רחמים והיה בידו להמשיך בה כרצונה אם היא צריכ' רחמים רחמים ואם

דין דין והיינו קומה ה' שובה ה' פקיד לביתא כדקא יאות ולא כן יעקב שהוא בסוד הת"ת והדין לפעמים גובר בו. והנה עתה שפי' מעלת יעקב ומשה אין קושיא מיוסף כלל והטעם כי יעקב **אעילו** ליה לארעא גופא שלים כדי שימצא הייחוד לת"ת ומ' ביעקב אחר מיתה דהיינו א"י מ' ויעקב דאיהו גופא ת"ת וצריך ליכנס גוף שלם וכמעשהו למטה כן מעשהו למעלה שיכנס נשמת יעקב במ ויתייחדו ת"ת ומ' ע"י: אמנם יוסף **גרמוי** ולא גופי' אם יכנס הגוף היה גורם הייחוד לעצמו בלי שיתוף יעקב שהוא ת"ת ויפרד הייחוד ולזה כדי שיהי' הרמז ליסוד יונק מהת"ת לזה קברו עצמותיו ולכן צוה והעליתם את עצמותי וגו' כראוי לו והטעם **בגין** דגרמין אינון חיילין ומשריין דלעילא היוצאים ממנו בסוד הייחוד בסוד רמ"ח ובמ' בסוד רח"ם וכולהו נפקין מההוא צדיק בסוד הייחוד והיינו שבחינה זו מורה ג"כ עצם היסוד שנקרא צבאו"ת על שם החיילים היוצאים ממנו וז"ש וצדיק צבאות איקרי ופי' **מ"ט** בגין דכל צבאות ומשריין עילאין שהם נמצאים תמיד מהת"ת מיני' נפקי ולהורות על שם פעולותיו נק' כך על שם שיוצאים דרך בו תמיד ולזה בענין יוסף אין ראוי שיכנס לארץ אלא העצמות כי הוא יסוד כלי משמש ליעקב ולמ' שהם גוף כנז' והענין כי העצמות הם משכן לנפש בקבר ונפש אחוזה ברוח בג"ע למטה ורוח בנשמה בג"ע של מעלה ובאחוז משה העצמות היבשות עמו הי' אוחז נשמת יוסף והיה כולל נשמתו בנשמתו בסוד דבקות נפש בנפש והיו מעוררים הת"ת והיסוד להמשיך למ וע"י כך הי' יעקב מייחד ע"י יוסף בההוא עלמא כי מתי א"י דבקים אלו באלו בסוד נשמתם. אמנם נשארה עתה השאל' בין יעקב למשה וז"ש **משה** הוה לבר וגו' ר"ל בחוצה לארץ ולא אעל תמן בא"י לא גרמוי ולא גופיה לא היו ראויים שיכנסו שם אחר מיתה כיון שבחיים לא נכנסו ואם היה מרע"ה בחיים מפני מעלתו שהי' בעלה דמטרוניתא מחיים כנז' לא היתה נבדלת ממנו לעולם אמנם בתר דמית משה שנקנסה עליו המית' לסבה הנז' בתור' וז"ש בתר דמית משה א"כ כיון שהייחוד מצד משה בההוא עלמא וכן הייחוד מצד יעקב בההוא עלמא:

אתהדרת לבעלה קדמאה דתמן שהיה בעלה הראשון לייחוד העליון בעולם ההוא והיינו או' דתמן ששם ייחוד יעקב קדם בעת פטירתו ככז' בפ' ויחי:

מכאן נוקבא וגו' פי' נקבה שלא תהיה לה בן זוג מפני סבות כגון שגרשה או נאבדת ממנו בחליצה וכיוצא וזכו בה בעולם הזה שנים הדרא לקדמאה שכן ענין השכינ' היה לפניה ב' ייחודים או יעקב או משה ושבק משה ואזלת בתר יעקב כיון שייחוד שניהם בההוא עלמא כנז' ולזה נשאר משה לבדו חוצה ונכנסו יש' ושכינה עמהם לארץ:

ואי תימא גריעו וגו' פי' מה שהי' משה לבר ולא נכנס לארץ אחר מיתתו הי' גירעון מעלה שאם נכנס היה מעלתו יותר וא"כ תקשה תינח שלצורך השכינה לא נכנס יכנס לצורך עצמו:

לאו הכי אלא כד נפקו וגו' הענין דע כי חוצה לארץ מקום הקליפות ואויר טמא וכ"ש המדבר ששם הקליפ' חזקה כאומ' המוליכך במדבר וגו' נחש שרף וגו' והנה הב"ה כדי שלא ישלטו בישראל החזיק מקום הקדוש' וגבול יש' סביב להם היו הקליפות מתבטלות ונשרפות כדרז"ל הנחשים השרפים השרופים ודאי והנה אין ספק שביטול הקליפות הוא מכח הבינה שמחסד ולמטה נאחזים הקליפות ואפילו יש' אותו הדור היו מבינ' ומה שנקברו במדבר אדרבה להם מעלה מכניסתם לארץ. כי אם נקברו בא"י היו יורדים ממעלתם שהיתה נפשם דבקה בגופם ורוח בנפש ונשמ' ברוח וכלם בא"י במ' אמנם עתה שהיה במדבר בסוד גבולם שהי' גבול הבינ' המגינ' עליהם שלא יאחזו בהם הקליפות נמצאו עולים במדרגת הבינ' ודאי וז"ש כד נפקו יש' ממצרים ולא יצאו מבינ' עצמה אלא מסטרא דיובלא מה שהבינ' משפיע לצד התחתונים לא בבחינת עצמות' וכן כל אינון שתין רבוון מעלמא עילא' הוו פי' היו מרכבה לבינ' והגבירו צד הבינ' שבנשמתם ונדבקו ביובל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מאמר ק' עד מאד בענין נצח האומר כי היא דרגא רביעאה כשתמנ' מחסד ולמטה והוד דרגא חמישאה וזה יורה היות נצח ימין והוד שמאל כי לעולם הימין מתחיל להספר ויש לזה ראיות רבות בזוהר ואמנם פליג דידיה אדידי' באו' נצח ירכא שמאלא דיעקב. וראוי להבין זה קראה יעקב ולא משה. ועוד כאן אמר כי הוד הם [נ' דצ"ל הוא] משה והנה אפשר כן כמ"ש אח"כ ויעקב חד ירכא וחד בגופא. [8] והענין יובן במ"ש פ' צו דף ל' ע"ב דכל ספי' אתכלילא חדא בחברתה וכ"ז יובן מריש וארא דף כ"ד ע"א. והענין כי הנה הי"ס נק' גופא לשם יהו"ד הנק' נשמה המתלבש בתוכם כנז' פ' תצא ריש דף רפ"א. והנה נודע כי שם יהו"ד הנק' מחשבה נפיק ממוח' חכמה והנה חכמ' נפיק מיני' רוח קר לימין החסד וחם לשמאל הגבור' אמנם מסטרא דלבא הוא להיפך חם בחסד וקר בגבו' כנז' פ' פנחס דף רל"ה ע"א והנה אל זה רמזו פ' וארא באומ' דדרום הוא חם ויבש ר"ל בערך הלב ולכן שריא ביה מים קרים ר"ל בערך המוח שהוא הנשמה כאשר ביארנו שם כי זהו ענין ד' סטרין הם ד' מחנות הלב וד' יסודין הם ד' מחנות המוח והם נגדיים זה לזה ולכן הושמו כן כדי לקרר החם ולחמם הקר ולכלול חדא בחבירת' וזהו מה שרמזו פ' צו דף ל' כמו שאמרנו והנה בערך יעקב הנצח הוא שמאל שהוא דין

[8] [אינו מובן ואין כתוב כן לפנינו ובכת"י נמחק מעט]

גבורה אמנם דוד רצה לחברו עם היסוד של מים ולקררו וחברו אל הימין העליון ולכן אמ' ירכא שמאלא דיעקב לא אמ' דמשה כי הוא גופא שבו הלב כי אז הנצח הוא שמאל גבורה. והטעם למה הי' כן בנצח ולא בחסד כי גם הוא חם בסוד הגוף שבו הלב הנה זה מבואר בדבריו כי כל זה ענין אחיזת סמאל ביריכו שהוא ירך הנצח ומבואר בזוהר כי הוא לסבת בני אהרן כנז' פ' ויצא דף קמ"ח. ע"ב ס"ת. והנה טעם הענין נתבאר פ' וישלח דף ק"ע וקע"א ופ' תולדות קמ"ו ע"א. ולכן נתגבר בו כח החום והדין והוצרך דוד למתקו בסוד עלת העלות יהו"ד היורד מן המוח וזה מוכרח למבינים ולא כדברי החייט שאמ' שלא מצא שום תירוץ אלא לו' שקודם שבא דוד הי' נצח בשמאל והוד בימין כי זה שיבוש גדול אין להאריך בביטולו והמעיין יברר הנכון והאמתי ובזה נבין או' וכליל ליה בימינא ר"ל כי לסבת ותקע כף ירך יעקב נתגבר בו השמאל כנז' ונתרחק מב' מקומות אם מזרוע ימין גם נתרחק מהוד בן זוגו הנק' ב' פלגי גופ' תאומי' כנז' פ' פנחס רל"ו א' ובתפלת דוד נתחבר עם החסד בסוד יהו"ד הקושר כולם ומייחדן לא' כנודע וזה או' נעימות בימינך נצח כנז' בתיקונין ס"ז א' וגם עם הוד בן זוגו וז"א ותו קב"ה כליל ליה לבתר בהוד וגו':

והנלע"ד יותר נכון בזה הוא במה שנתבא' באדרת נשא כי סוד הנצח הוא דין לעולם כמ"ש שם דף קל"ו ע"ב וסוד הדין הנק' שמאל אתפשט בהאי נצח. וז"א הכא נצח ירכא שמאלא דיעקב פי' כי זו הירך גם שהיא בימין עכ"ז שמאלא איהי כי היא דינא תקיפא כנז' שם באדרת נשא ולכן בא דוד וקשר' עם זרוע הימין ואז נהיר בה ונעשית רחמים וזהו סוד נעימות בימינך נצח וזהו סוד התקשרה בימין למתק דינה כי שמאלא איהי והטעם להיותה ירך ונודע כי הירך נק' ברייתא והוא דין משום דלא אתכליל בגופא כנז' לעיל בגין דיריכא איהו לבר מגופא וגו' והכרח לזה כי לא נמצא שיאמר כי הוד בימין כנז' לעיל כי שניהם דין ושמאל כי או' למעל' ימין ושמאל אינו בבחינת מקום ח"ו רק קיות דין או רחמים וזה מוכרח ולא יקשה בזה שום קושיא כלל:

יעקב מריה דביתא וגו' נראה דק' דידיה אדידיה תחלה אמר יעקב מארי' דביתא מית יעקב כטל משה ביתא גם אמ' יעקב בעלה קדמאה וגו' ואח"כ אמר להיפך משה זכה בחייו מה דלא זכה יעקב דיעקב שימש בה בההוא עלמא וגו' נר' כי יעק' לא שמש בה בהאי עלמא ולעיל אמ' דתוא בעלה קדמאה בחייו ובתר דמית נטיל לה משה אבל הענין דע כי יש הפרש בין מארי' דביתא או בעלה דמטרוני' ובין שימש בה כי גם שהי' בעלה היתה בקדושין וז' ברכאן לא בתשמיש ובהשפעתו בה אמנם אחר מותו זכה לזה התשמיש אמנם משה אפי' בחייו זכה להשתמש בה ולכן נאסר עליו תשמיש אשתו:

וענין משה ויעקב ויוסף. הענין בקיצור הוא כי יעקב רוחא דילי' בשמטה וגופי' שימש בנשיו. אמנם משה רוחא דילי' ביובלא וגופא דיליה שמש בשמטה. ויוסף גופא דיליה שימש בשמטה ורוחא ביובלא כי הוא אל חי נמשך מאלי"ם חיים ואמנם חיילין עילאין דיעקב כולהו נטיל לון ושמש בשמט' ולהכי עאלו גרמוהי תמן אבל משה אפי' גופא לא עאל תמן. מהרח"ו נר"ו:

ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף כב.

ובההוא דיוקנא אזלת במדברא פי' כאשר השכינה הלכה עם ישר' במדבר היתה הולכת בבחינת הבינ' שהכל הי' תגבורת הבינ' בה כנז' לעיל:

וחד מנהון לא עאל בארעא מפני שאם היו נכנסים בארץ או גופם או עצמותם היו יורדים ממעלתם כדמסיק ואו' חד מנהון לא עאל בארעא הכונה במיתתם שאם בחייהם הרי נכנסו יהושע וכלב: ולא נכנסו אלא בניהם אשר קמו תחתם ולא היו ממש בבחינה זו אלא למט' בבחינת תולדין לענפים עליונים וז"ש בניהון **תולדין** דילהון כדקא חזי כי מלכות היא למטה מבינה ובבינה ס' רבוא עליונים ומסתעפים מאלו ס' רבוא אחרים במ' והם למ' וכדמסיק דאינון תיקונא דסיהרא:

משה שמש וגו'. יר' משה עם היות נשמתו במקום גבוה בסו' הדעת עכ"ז שמש בסיהרא והיה גורם בנשמתו השפעת הת"ת במל' בעוד דאיהו בגופא והי' הענין נמשך דרך בה כי א"א שיהיה מרע"ה פועל למעלה ומושך למטה אם לא על ידי ת"ת ומלכות ומפני היותו בסוד הדעת הי' גורם לבא השפע לה בענין שהי' מגביר בה הרחמים כפי הצורך וז"ש ומני לה כרעותי' כנזכר לעיל: אמנם כד אתפטר מהאי עלמא סליק בסליקו עילאה ואפי' הגוף נסתלק במקום גבוה כדפי' בתיקונים והנה להיות בחינת תגבורת נשמתו במקום שאין הייחוד אל הת"ת ומ' ואז א"א שישפיע בה שהרי היא מסולקת במקום גבוה עד שכאשר ימשוך מרע"ה שפע בנשמתו לא ישיג הענין למ' והענין כי הרוח אתהדר ברוחא ליובלא עילאה בסוד מצח הרצון ששם נתדבק מרע"ה כנז' באדרא. וכן קרה ענין זה לדור המדבר כולו וז"ש ותמן אתדבק באלין שתין רבוא דיליה בענין שהוא ראש להם שם והם דבקים עמו וע"י דבקים שם ולסבה זו א"א לשכינה להיותה מתייחדת ע"י למעלה בההוא עלמא שהרי נסתלקו מבחינתה: אמנם יעקב אחר פטירתו אין לומר ענין זה וז"ש **מה דלא** הות כן ביעקב דאיהו אתהדר ברוח' לגו שמטה הוא סוד המ' והיינו סטרא דיובלא הנז' לעיל והיינו מקום הייחוד ולכך אחר סילוקו יש לו כח לייחד שהוא במקום משך השפע וכן גופו הוא כך בעפר א"י שהיא מ' ונפש קשורה בגוף בקבר א"י דהיינו מ' ורוח בנפש

ונשמה ברוח והם מושכים שפע וגורמים הייחוד ולזה ראוי שתהיה שכינ' עם יעקב אחר מיתה ולא עם מרע"ה: וא"ת ולמה לא הי' מייחד יעקב בחייו בסוד נשמתו ורוחו ונפשו. ותירץ ואמר **מה** דלא הוה כן בחייו פי' מעל' זו הנז' בגין דביתא אחרא הוה ליה כדמפרש לקמי' והענין שהיה צריך לתקן המ' בי"ב שבטים למטה ממנה וכל פעולותיו למשוך ממ' למטה לתיקון ביתו לא למעלה להמשיך מת"ת למ' אלא ממ' למטה כדמסיק:

וארעא קדישא בתיקוני דלתתא שהם דור הנכנסים לארץ בסוד השמטה כנז' אתתקנת וגו' יר' שאלו שהם למטה מתקנין אין להם יכולת אלא ע"י אותם שהם אבותם הקודמין שעלו בבינה בסוד היובל וז"ש בחילא דלעילא בענין שיהיו האבות מושכים שפע מעמקי הבינה אל הספי' והבנים בסוד נשמתם מושכים השפע למ' ואדרבה צריך שלא יכנסו לארץ דור המדבר כדי שיסתלקו ליובל להמשיך שפע כנז' וז"ש **וע"ד** לא אתחזון למיהוי כולהו כחדא כדי שימשך השפע כנזכר וז"ש אינון דעלמא עלאה הוו בלחודייהו מסתלקים מהמ' כנזכר ואינון דעלמא תתאה שנכנסו לארץ הוו בלחודייהו שאין להם תפיסה בבינ' וכולהו בגופא שע"י היותם מתלבשים בגוף הם מושכים ע"י נשמה ברוח ורוח בנפש ונפש בגוף בא"י שפע לה ולכן לא אתחזון למיהוי אלין ואלין גו סיהרא אלא כדי להמשיך השפע כנז' אלין בסיהרא מ' בא"י ואלין לבר ממ' בבינה בסוד היובל שהי' קבורתם במדבר כנזכר והיינו לנהרא אלין מגו אלין כי הבנים ס' רבוא דמיון לאבות וז"ש וכולהו דעאלו בארעא קדישא דיוקנא דקדמאי דמיון וענפים לאבות וע"י הענפים יתעוררו השרשים להשפיע כנז':

בגין דלא יהיה דרא ולא הוה וגו' כי כמו שנסתלקה נבואת משה על נבואת שאר נביאים כן נסתלק דורו וגו' ואותם שנכנסו לארץ הם ענפים כנז':

יעקב שמש וגו' להכריח הנדרש אמר יעקב שמש בנשוי בגוף תחתון ומשך בסוד נפש רוח ונשמה למטה בעולם התחתון י"ב שבטי' לתקן עלמא דנוקבא כנז' בפ' ויצא: לבתר כאשר נסתלק נסתל' מדרגה א' דהיינו אתדבק רוחא ברוחא והיה מושך מת"ת למ' כנז': אמנם **משה** אתפרש שנאסר לו התשמיש כאו' ואתה פה עמוד עמדי כדי שלא יעסוק למשוך ממ' למטה אלא מת"ת למ' בסוד הדעת כנז' וז"ש אתפרש מאתתיה ושמש במ' כד איהו בגופא ושמוש זה הוא היותו גורם ההשפעה מת"ת למ': לבתר כאשר מת ונסתלק עלה מדרגה א' למעלה דהיינו אתדבק רוחי' ברוחא קדישא וגו':

וכל דרגין וגו' אפשר דאהדר לנשמת מרע"ה דאשתכלל מעשר' דרגין כנז' בזוהר וז"ש בסוד היובל כנז' בהיות כל המדרגות העשר מיוחדות.

רוחא דמשה וגו' כל אינון נהורין עלאין וגו' כשידוקדק מדרגת מרע"ה במדרגת יעקב ימצא שמדרגת יעקב אחר המות בת"ת כמדרגת מרע"ה בחיים ומדרגת מרע"ה אחר. מית' בינ' למעל' מעל' ומדרגת יעקב בחיים למט' במ' וז"ש כל אינון נהורין עילאין שביובל שהוא מדרגת מרע"ה ודורו אחר מיתה בדיוקנא דילהון לתתא מנהון שהם מרע"ה ודורו בחיים או יעקב אחר מית' והיינו לתתא מנהון בת"ת שהוא למט' מהבינ' בדיוקנא דילהון בארעא היינו מציאות' במ' שהוא ליעקב בגופא וכן לדור שנכנסו לארץ: וכולהו תליין ברקיע השמים דקאמר קרא ויתן אותם שהם למעל' בבינה ברקיע השמים מציאותם בת"ת להאיר על הארץ הוא מציאות' בגופא כנז': רזאדתרין שמהן כלילן כחדא יאהדונד"י ת"ת ומ' בשכלולא דילהון אהיה שהוא בבינ' שהיא כלל ת"ת ומ' כנז' בשיר השירים:

ואתהדרן כחדא משתלבים יחד שלשתם כל אות נגד חבירו והיינו דא לקבל דא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. רזא תרין שמהן כלילן כחדא פי' הם יהו"ד אדנ"י והם שני המאורות וכשהם נתלים תמן תרוייהו ברקיע השמים שהוא יסוד ר"ל כי מתחברן תמן תרוייהו אז שכלולא דילהון ויופי דהיינו תרין שמהן אלו הוא כד אשתכללו בשמא תליתאה שביסוד שהוא יאהדונה"י כליל מתרוייהו עכ"ל:

ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

(**ויאמר** אלדי"ם נעשה אדם סוד ה' ליראיו וגו' מכאן ועד דף כ"ט עד ויקרא ה' אלדי"ם וגו' לא הובאה בנוסחת הרמ"ק זלה"ה ונראה שהוא מן התקונים):

דף כב:

וכי אית פרודא בין אבא ואמא וגו' הכונ' כי ר"ש אמר דאדם דאצילות הוא במימר אבא לאימא אבל אדם דבריא' לא אשתתף ביה אבא משום דעתיד למיחטא והקשו עליו א"כ ח"ו נרא' דאית פרודא וגו' והלא כל הדברים הם בהשתלשלות אבא ואימא:

ובגין דא אמר ואין אלי"ם עמדי וגו' נודע כי אלי"ם כנוי לשמאל וכל שמאל הוא נוקבא וזהו ואין אלי"ם עמדי דלית התם דכר ונוקבא: הרח"ו נר"ו:

ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף כג.

ועם כל דא האי קרא הא אוקמוה לגבי אלי"ם וגו' עי' סימן נפלא לבל תטעה כאשר תמצא במקום א' שנדרש ההוא קרא בחד גוון ולבתר בחד גוון כי האמת כולהו ד' אלי"ם חיים וכן כמו שבמלבוש ופשטיות התור' נז' מית' באדם וכל שאר הדברים וכן בכל דרג'

ודרג' צריך למימר הכי אבל כל חד וחד כפי מקומו ורמז לזה כי דרש פסוק ראו עתה כי אני אני הוא בא"ס עילת של כל העילות ולבתר אמר ועכ"ד פירשוהו באופן אחר דאיירי בשמאל וזה מפתח לכל הזוהר ובמקום אחר נאריך בזה. הרח"ו נר"ו:

ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף כג:

ומתעטף לה בעטופא דמצוה וגו' עי' שציצית קודם לתפילין. הרח"ו נר"ו:

דף כד.

צריך למיעבד ליה קירטא ורזא דמלה זרקא וגו' כשהיו רוצים ר"מ ובוצינא קדישא להעלות התפלה שהיא השכינ' למחשבה היו אומרים קרטא קדישא שכינת' קדיש' אנת הוא קרטא קדיש' דקב"ה זרקא מקף שופר הולך וגו' פי' השכינה בזמן הגלות כמו חרק ובתשו' ומעשים טובים עולה למעלה דרך המדרגות עד כשתעלה עד [נ' דצ"ל על] הת"ת נקראת בסוד חולם ונקראת כשהיא למעלה עטר' בעלה זרקא הפך חרק כי חרק בגי' זרקא ולזה נק' זרקא והנה זרקא וחרק עם מ"ק של מק"ף בגי' אמר"ת [10] והנה גם שופר [9] הולך בגי' אמר"ת וכשעולה יותר עד בית המ' במחשב' עילא' אז נק' סגולת' בסוד כח"ב ואז מקבל השפע ואח"כ תרד לחלק שלל. עכ"ל. ונראה שהוא מהרי"א זלה"ה:

דף כה.

כגוונא דיוסף דאתמר ביה ויפקד פקידים על הארץ וגו' הענין כי פירוש מלת ובן אדם כי תפקדנו לשון פקידים כלו' מי הוא בן אדם מחומר וצורה שתפקדהו ותשיתהו פקיד ושר עלינו. הרח"ו נר"ו:

דף כו:

ד"א ומשם יפרד והיה לד' ראשים אלין אינון ד' דנכנסו לפרדס וגו' עתה פי' פי' ב' כי יחזור למרכבה שלמטה משכינה והוא בכללות ההיכלו' דמטטרון והנה רמז הד' נהרות הם ד' חיות הנודעות בשם מיכאל גבריאל וגו' ונודע כי בהם אחיז' כל מה שלמטה מהם ובגבריאל הוא גיחון שם נאחזות הקליפות אמנם הם במקום זה קדושה וזהו סוד דקבר תמן ההוא דהולך על גחון כי סוד הקבורה הוא סוד ההעלם והדקות ולהיותו מכח הדין הוא גבריאל. ונלע"ד כי זה רמז בפסוק ולא ידע איש את קבורתו הנאמר במשה כי נודע שכל הגופותהם מצד הקליפות אמנם גוף משה למה שגם הוא ילוד אשה הוצרך להיות בגופו ממש נאחז משם אמנם לא נאחז ונשפע גופו מן הקליפות רק מההוא אתר

[9] [שפר וכן מצינו בתורה קול השפר הולך]
[10] [אצ"ל זרקא חירק עם ב"כ ומ"ק של מק"ף או באופן אחר]

דגיחון אשר שם כח הקליפה נעלמת ותמן עדין אתקריאת קדושה וזה ענין זיכוך החומר של משה ומזה תדין בשאר הצדיקים כל א' כפי מעלתו וכאש' נפט' משה נתעלם גופו ממקום אשר ממנו חוצב הוא באותו כח הקבור ונעלם בגיחון ובזה הדב' נשתנה מעלת משה מכל הצדיקים ופי' לגבר אשר דרכו וגו' יהי' לגב' הוא גבריאל הבא מצד הגבורה אשר נסתר דרכו הוא הדרך הפונ' להשפעת הקליפות ואלוה הוא השכינה ויסך והגין בעדו כי גם חפצו ית' בקליפות כנודע כי הם עיקר וסיבה לזיכוך נשמות הצדיקים ומשם בא השפע דרך נסתר לקליפות: והנה מצד אלו הוצרכ' התורה להגנז ולהתעלם ואין אנו מבינים אותה אלא דרך רמז ופשט ודרש אבל אית סוד דאיהו המוח של התורה כי השאר הם קליפי אוריית' ומלבושה. הרח"ו נר"ו:

גליון ודא איהו ונהר יוצא מעדן וגו' תיקון נ"ד. ד"א ומשם יפרד והי' לארבע' ראשים וגו' תיקונים דף צ"א: א"ר אלעזר אבא יומא חד וגו' תיקונין דף ק"ה. עכ"ל:

דף כז:

ערות אחי אביך דא יו"ד וגו' אפשר שהכונה כי י' שבשם היא החכמ' ויוצאת ממנה תולדה והוא מילוי יו"ד אשר בו נרשם אות ו' וגם יוצא ממנה אות ו' הנרמזת לת"ת הרי כי אלו הב' ווין הם אחים ות"ת הוא אבינו יש' כנודע וזהו אחי אביך ואולי הוא הת"ת שבחכמה הכולל ו' קצוות החכמה והדל"ת נרמזת במ' שבחכמה כאשר ידעת סוד יו"ד. או ירצה בסוד יו"ד עלאה יו"ד תתאה סוד מ' שיצתה מן החכמ' בת זוג לאות ו' ת"ת ואחותו היא הרי אחי אביך והראשון יותר נכון: הרח"ו נר"ו.

גליון ועריין כולהו אתכסיין פי' הנואפת עכ"ל **ועיין בספר אור הגנוז בס"ד**:

דף כח.

ויבן ה' אלהים את הצלע הכא אתרמיז וגו' כי שם בתיקונין נדרש על חכמה ויישוב מאמרים אלו ביארתי פ' שמות דף ה' ע"ב על אתי מלבנון כלה דא שכינתא דהיא כלה בחופה וגו' ע"ש. הרח"ו נר"ו.

גליון עיין בתיקונין דף כ"ג ע"א עכ"ל:

דף כח:

מה דהוה משה אתהפך וגו' הענין כי משה בהיפוך הם אותיות שמ"ה. הרח"ו נר"ו:

דף כט.

תנינן כל שלמה וגו' כוונת הענין בזה לבאר פסוק אפריון וממנ' ית' ענין בראשית ובפסוק אפריון כתיב עשה לו המלך שלמה א"כ ראוי שנדע מה ענין המלך שלמה ומשם נדע מה ענין אפריון כי מהעושה נדע מה ענין העשוי ולזה הביא תוספתא זו ואמ' תנינן וגו'

מלכא דשלמא דילי' הענין כי שלום הוא ייחוד ויתייחס או בת"ת או בחכמה י' ו' שהם זכרים: והנה מלך סתם ירצה בנוקבא או בבינ' או במ' ה' ה' שבשם והטעם כי מלך ירצה כענין שכינה שהוא שוכן ומולך על אסיפת עם והיינו שכינה ב' הם א' ה' עילאה והב' ה' תתא' בינה מלך בז' ספי' מ' מלך בז' היכלות. אמנם כאשר יבאר הכתוב ויאמר המלך שלמה הכונ' מלך זכר שהשלום שלו ויתבאר הענין בחכמה י' או בת"ת ו' ועתה שהענין סתם המל' שלמה נאמ' כי **רזא דמלה** מלכ' תתאה בעילאה יר' ת"ת בחכמה ששניהם נק' המלך שלמה וכן לגבי אפריון עשה לו נפרש על דרך זה הוא בנין המ' בהיותה בתוך הבינ' וז"ש **ורזא דמלה** דירתא תתאה לעיל' פי' דירה תחתונה מ' אפריון ודיר' אל הת"ת לעיל' בבינ' או לעילא' יר' בדירה עליונ' שהיא בינה דיר' אל החכמ' וז"ש תרוייהו פי' בינ' ומ' יחד ואו' עשה לו המלך שלמה ירצה אל עשיית שניהם כאחד שבזה נבנה וזה נבנה והיינו ב' ירצה בַּיִת או בינה או מלכות והנה בהיות בַּיִת בֵּיתִ בֵּית יורה עלב' בתים וז"ש והיינו ב' והיינו דכתיב בחכמה יבנה בית שאין בנין אל הבתים אלא למעלה בחכמה בסוד ו' שהיא בתוך יו"ד וכן ה' בתוך ה':

וכתיב אפריון וגו' הכריח הנז' באו' אפריון עשה לו המלך שלמה סתם הוא גם בחכמה כנז' ולא נדע על מי משניהם אמנם או' מעצי הלבנון דהיינו הספי' הנעלמות דכתר הרי שאינו ע"י הת"ת למטה שאינו מעצי הלבנון גם או' אפריון יורה על המ' הנקרא אפריון מצד הבינה הנק' אפרסמון כנז' בפ' תרומה וז"א דא תקונא דעלמ' תתאה שהיא מ' מעלמא עילאה בינה הנקרא אפרסמון כנז' בתיקוני' וזה א"א אם לא כנז' לעיל שממש ת"ת בתוך חכמה ומ' בתוך הבינה זה בונה בבינה וזה בונה במ' כנז': וא"ת איך יעלו ת"ת ומ' למעלה קודם תיקונם ותירץ כי זה היה בתחלת האצילות וז"א **דעד** לא ברא קב"ה חכמה עלמא בינה יר' קודם שהחכמה האצילה הבינה. הוה סתים שמי' ביה פי' כל האצילות נעלם באין סוף כנז' בר"מ כי קודם אצילות הספי' אין לו שם כלל ואחר התפשטות האצילות בעצמו הוא ושמו אשר נק' בו וגו':

במטון ר"ל בשביל. סמיטרא כמו סמטיר' שהוא ס"ם ור"ל סמנין לצייר בהם העולם דתרגום סמנין הם סמטירא:

במטון דקולפוי יר' בשביל דקולפוי לשון גילוי מחשוף הלבן ת' מקלף קולפוי ירצה גלוייו:

קסטורין הם היכלות תרגום בחצריהם ובטירותם ובקסטרוותהון וירצה שמפני גילויי החכמה בבינה ות"ת במ' דהיינו אפריון דקאמרינן לעיל יר' בשביל גלוייו קסטורין שהם היכלות פנימיי' מתגלי' דהיינו ע"י הגילוי מושגות הספירות:

צף פי' האיר דקרינן למנורה צפיתא והכונה האיר והאציל לסטרא דא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב:

טף לסיטרא דא וגו' נ"ל שכאן ביאר התחלת צמצום האור בתחלת הבריאה עד ועביד ליה ימא רבה רמז למ' שבה:

דף כט:

כדין כניש כולא לגויה פי' כל הנחלים הנמשכים מהבינה אל המ' ואתעביד ימא רבא שממש היא נותנת בה כח לקבל הנחלים וכל מציאיות הנמצאות וז"ש ימא רבא כלי גדול מחזיק מרובה והיינו לשאבא כולא:

ימא דקפו וגו' תימה או' שהצפון יקרר המים ויגלידם ובדרום יחם החמימות להתיר הקרח ובמקום אחר מצינו להרשב"י ע"ה יחס ענין זה להפך כי הצפון בו האש החזק החם הגדול המנגב המים ומייבשם ואין מים כלל ומצד דרום החסד מים נמשכים למטה וכן האמת כי מצד הגבורה האש ומצד החסד המים: אמנם הנ"ל בזה כי שתי פעולות לעכוב השפע בגבורה הא' הוא בהיות הדין גובר ומצד תוקפו ימנע השפע אל העליונים ואל התחתונים והספי' מתלבשות בגבור' לפעול וענין זה יתייחס בשם תוקף האש החזק השורף שמונע השפע במ' ואין לחות מים כלל כי אם יובש גדול: וכאשר צד החסד יגבר על הגבורה וישפיע השפע אז יאמר כי המים באו ולחלחו כל מקום היבש ואין זה הכוונ' הנה ח"ו מפני שעתה אנו בענין המ' שעלתה אל הבינה בסוד החבוק והייחוד ושם קבלה החיים והשמחה כנז' אמנם הכונה הוא כי בבואה מלאה שפע ומים. ומפני היות בה צד הגבורה גובר שעלתה בגבורה כאו' והמלך ישמח באלי"ם וגם ירדה דרך בה הנה בלי ספק יגרום שלמיעוט זכות התחתונים אותו השפע אשר בה יתעכב בה ולא ירד וכל מה שקבלה מצד הגבורה היא שואבת אותו וכנוס עמה ואינה נשפע לתחתונים כלל אמנם בה יושפע ודאי ובערך התחתונים יחסר מלמעלה חום תאות ההשפעה והמים והשפע הנשפע אליה יתעכב בה וז"ש ימא **דקפו** מימוי שאיב כל מימין דעלמא וכניס לון לגוויה שאינו משפיעם לחוץ כלל ובערך עצמה אזלין ושאטן בעצם המ' בבחינותי' ואשתאבן ביה שאינו משפיעם לתחתונים כלל מצד הגבורה המקרר חום תאות ההשפעה אל התחתונים **ודא** נפיק מגו עילאה פי' בחינת ימא רבא דקפו מימוי היא בחינתה היוצאת מהבינה מבחינת ב' של בראשי"ת שהיא מורה תרין כדאמרן לעיל:

מבטן מ"י דהיינו מתוכיות הבינ' יצא הקרח שהיא מ' בבחינת קרירות המים וגלידתן:

האי קרח ימא דקפא לא נגדין מימוי אף כל מימי החסד החמים לעורר תאות חום ההשפע' לתחתונים ולא יבטלו כח הקרירות אם לא ע"י דמטי לגבי' דהיינו שפע המים החמים ומקריב לי' בהדי' כי ע"י שפע החסד היא מתתקנת ומתייחדת בימין בעצם ואז היא משפעת לתחתונים והדרום גובר:

דהא סטרא דצפון וגו' פי' תדע טעם שצריך שתתייחד בימין כנז' דהא סטרא דצפון וגו' א"כ כל מימי השפע שיושפע לא יספיק כי טבעם ממש להפך צד הדרום לדין וליבש וכאשר תבא אל הדרום מסטר' דדרום משתראן א"כ צריך שממש היא תצא מצד הצפון ותתייחד אל צד הדרום:

כל חיות ברא הם חיות הקדש ממש שהם חוץ לאצילות והם חיות שדה שהיא מ' עליהם.

ואלין איקרון הרי בתר טורי פרודא והיינו טעם למה נק' חיות ברא טורי פרודא הרי בתר שאין להם הקשר וייחוד שיש לסבתם למעלה שמכסא ולמטה יש גשם מושג לעיני בשר כעין המלאכים ולאברהם וכיוצא ואלו יונקים מצד החסד כנז' בזוהר פ' וירא אליו ואמ' שארי לקרבא וגו' ובחיל' דא עילאה ר"ל כח החסד נגיד אפי' בחינת הקרח שהוא שפע הגבור' והבינה ועם שהחסד גוב' עכ"ז אינו מבטל השמחה המתעוררת מצד הגבור' וז"ש כולא הוא בחידו מצד הבינה שעל החסד ואין החסד מבטלם:

כד מחשבה סלקא וגו' הכונ' על ייחוד החכמה עם הבינ' להאציל הספי' וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף ל.

ממון מלה בקלפוי שכיחי הכונה הקליפות שהם משא כבד ומטון ר"ל לשון משא וירצה משא הדבר בקלפוי בענין הגילוי נמצא יר' כאשר נשלם האצילות ונתגלה מקום הגילוי שם נמצא קליפות האילן שהם החיצונים או ירצה מטו"ן לשון הגעה וירצ' הגעת הדבר בקלפוי שכיחי אל מקום שהגילוי נמצא ירצ' הגיע האצילות במקום שהגיע תחלת הגילוי כי כל עוד שלא נתגלה המציאות היו המדרגות משתלשלות והולכות עד שהגיעו המדרגות אל מקום שנתגל' כי כיון שהיה כוונת האצילות להתגלות כל עוד שלא נמצא הגילוי חוייבו סדר הספי' עד מקום שהגיע הגילוי ונתגלה וזה סבה דקוסטר"א דקוטרא בארעא שכיח פי' קוטר' עשן והם כחות הדין הקדושים אמנם קוסטרא דקוטר' הם החיצונים והם נמצאים בארעא מקום הגילוי וענין זה הכוונ' באומ' והארץ היתה תהו ובהו וחשך שהם הקליפות בארץ ונתן סבה למקום מוצאם ומציאותם ואמ' שהם מכח הדין **כד** אשא דמלהטא דהיינו הדין המתעורר מהבינ' ששם להבת שלהבת לבד דק

לא גחלים והיינו או' נגיד מבינ' נהר דנגיד ואתער ממקום התעוררותו דהאי נהרא אע"ג דאיהו רחמי דינין מתערין מיניה:

שמאלא גבו' אחיד בה משפיע דין במ' וסלק' תננא כי עצים וגחלים לשלהבת גבורה והעשן דין המ' המתפשט לחוץ ומכהה עינים וז"ש וסלק' תננא כד"א והר סיני מ' עשן כולו פועל ע"י החיצונים וכחות הדין מפני אשר ירד עליו ה' מצד הגבורה:

באש דא גבורה ודא תננא מ' כנז' ומשום דקרא לא מוכחא דעשן במ' לזה פי' הענין באומ' ואת ההר עשן ממש ההר הי' עשן מפני האש שהוא תוקף הגבורה וז"ש **מגו דאשתא** גבו' עילא' כד נחית אל המ' אחידן דא גבו' עילא מדת הדין הקשה בדא גבו' תתאה הרפה תננא באשא:

וכדין בסטר שמאלא קיימא כול' פי' כל הספי' נוטות אל הדין. או ירצ' קיימא כול' שמשם מוצא החיצונים וכל חיילי הדין:

שמים בחיל' דימינא לעיל' יר' שלא הוצרך הכתוב להשמיענו שמציאות תחלת השמים מן הימין דהא פשיטא דשמים בחיל' דימינא לעילא אמנם מה שבא לחדש לנו בכתוב הוא בהאי גוונא אתעבידו פי' כעין שהם תחלתם מימין כן מעשיהם וטפוחם דהיינו גמר מציאותם וז"ש דאיהו דכר ודכור' מסטר' דימינ' קא אתי וממילא אשתמע מדקאמר במ' דאיהי נוקב' מסטרא דשמאלא אתיא דכתיב אף ידי יסד' ארץ א"כ ממיל' דשמים דאיהו דכור' מימין ולא הוצרך הכ' להודיע' אלא שאפי' טפוחם אח"כ היה בימין:

נרדי נתן ריחו דא י"ם בתראה מ':

עלמא דלתתא כגוונא דלעילא ששני העולמות כא' זה באצילות וזה למטה וכולם פעול' א':

ריחא טבא עילאה היינו סוד ההתעוררות שהי' עול' ממנ' אל ת"ת ומת"ת כלפי מעלה לפעול למטה העולם וז"ש **לשלטאה** ולמעבד כי אין מלך בלא עם והוצרך להמציא למטה עם ועולם שתהי' מ' שולטת עליהם: ופי' דרך הייחוד ממעל' למט' לברוא העולם ואמ' בתרי גוונין אתברי עלמא דהיינו בחסד ודין ימין ושמאל והיינו דכתיב את השמים לרבות חסד ואת הארץ לרבות גבו' והיינו שהעולם נברא בדין והוא מתקיים בחסד: ופי' כי ימין ושמאל מייחדים וששה קצוות הנכללים בת"ת משפיעים וז"ש **שתא** יומין אתעבידו לאנהר' שהם מושכים השפע לה וז"ש כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ ממש ששת ימים הם השמים והארץ למט' וזש"ה את השמים ואת הארץ שהם ו' קצוות להשפיע למ' וז"ש **ואלין** כרון אורחין ועבדו שתין נוקב' לתהומ' רבה היא מ' ים ותהום גדול ודאי והספי' הם ו' קצוות כרון אורחין דהיינו מציאותם ביסוד הנק' אורח והם

ממציאים בו מציאותם כדי שתקבל שפע כולם ותשפיע למ' ואותם המציאות שבו נק' אורחים ומציאות המצאם בו ע"י הששה נק' כרו"ן שהם חופרים ונוקבים דרך בו צנורות מציאותם להשפיע במ' ועבדו שתין נוקבין שהם ממש נקבוה ועשו בה בית קבול לכל א' וא' מהאורחים הנז' וז"ש ועבדו שתין נוקבין לתהומא רבה:

ואינון שתין אפשר שנק' כך מפני שהם מכח הו' ספי' וכל א' כלולה מעשר הם ששים ודרך בם ישפיעו ו' ספי' שפעם במ' וז"א ואינון שתין לאעלא מיא שהוא השפע גו תהומי שהם בחינות המ':

שתין פי' אותם הבחינות שבה כדי לקבל השפע מהספי' משמת ימי בראשית נבראו יר' בכח הששה ספי' עליונות נבראו ונתהוו מציאותם בה:

ואינון הוו שלמא דעלמא כי על ידם דרך בם השלום שהוא היסוד נכנס במ' כנודע:

והארץ היתה וגו' סוספיתא סיגי"ם:

קמרי הוא כמו קלמרי"ן כן פי' בערוך **קלטוי** לשון קלוט במעי פרה שהוא סתימ' וירצ' הסיגים של הדיו בסתימתם והיינו סיגי מותר מה שנשאר ממה שנכתב ונשתייר מהאצילות דהיינו הקליפ'. ואפשר לפרש קמרי מלשון ביב הקמור דהיינו לשון כסוי והעלם וירצה הסיגים שהיו סתומים בתוך סתימתן והעלמן דהיינו והארץ שהיא מ' היתה תהו ובהו שהיו הקליפות נעלמות בשורשן בסוף האצילות במדרג' אחרונה וז"ש דהוה בקדמיתא פי' קודם המשכתם לחוץ וז"ש והארץ היתה קודם ומפני שאין זה מקום הקליפות כלל אמר **ולא** אתקיימת שלא היה קיום המציאות מפני אחיזת החצונים בקדוש' ולא נעשתה עדיין הבדלה בין טומאה לקדוש' וז"ש והארץ הית' כבר פי' לא הי' עתה אלא היתה שאין לה קיום בקליפות כלל אמנם אח"כ אתקיימת ע"י שנבדלו החצונים ממנה כנודע:

בארבעין ותרין וגו' דרש זה הוא מכח ששם מ"ב יוצ' מבראשית עד ב' של ובהו מורה היות קיום המציאות ע"י שם זה ומפני שמ"ב אותיות של שם זה הם עשר ספי' ול"ב נתיבות ונודע כי כלים שבו נחקק העולם הם ל"ב נתיבות וי' מאמרות כנז' בס"י וז"ש בארבעין ותרין אתוון אתגליף עלמא והיינו דכתיב בראשית וגו' את השמים וגו' והיינו הסבה הפועלת וכנגד הסבה המעמדת אמ' ואתקיים והיינו והארץ היתה תהו ובהו כנז' שהיתה כבר ונתקיימה אח"כ והיינו שהשם מתחלק לג' חלקים שתי ידות לפעול דהיינו כ"ח אותיות מבראשית עד והארץ וי"ד אחת מוהארץ עד ב' של בה"ו לקיום כנזכר:

וכולהו עטורא דשמא קדישא פי' כל מ"ב אותיות הם עטור לשם בן ד' שהשם יהו"ד שבת"ת מתעטר כדפי' בפ' תרומה ובתיקונים שמתעטר באימא ואימא באבא בל"ב נתיבות חכמה ועשר מאמרות שבחכמה בלי ספק.

כד מצטרפין וגו' היינו סוד צירוף שם מ"ב בסוד חזרת הגלגל פנים ואחור וז"ש סלקין באתוון לעילא ונחתין לתתא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ועל דא תנינן השיתין וגו' פי' כי הם צנורין כמין וורידין שהם מושכים את הדם באברים והם סוד ששה ווי"ן שיש בו' קצוות ולכן נק' שיתין כי הם ו' ואלו נקראים וורידין כנז' באדרא נשא דף קמ"ג סוף ע"א ואלו השיתין הם סוד ו' קצוות משמת ימי בראשית נבראו כלו' מן הששׁ קצוות עצמן הנק' ששת ימי בראשית כנודע ושם הוא ענין השיתין. והם משקין ומושכין שפע במ'. ודע כי כנגדן יש שיתין אחרים במ' הנק' מזבח המושכין מזון אל החצונים ונק' שיתין לפי כי הכפירים שואגים לטרף ובעת שמחלקת מזון לעבדיה יהיבת אפי' לחמרי וגמלי הם סוד הקליפות כנז' במקום אחר מהזוהר: ולכן השיתין הם סוד הורדת המזון והשפעתו הוא בהכרח שסופק וזן ה"א אחרונ' בכל האותיות לכן באותו החלק האחרון שבמ' הנרמז באות תי"ו שם הוא מקום שבו נתלין החצונים ונאחזים בו וזהו סוד רגליה יורדות מות ולכן אות התיו הוא חד מאותיות מו"ת וכד אתעבר ההיא חויא דמות' מעלוי ובעת לאסתלקא לעילא אתעבידת שיר ושירין ודי בזה ובפ' חוקת דף ק"ף ריש ע"ב אוסיף ביאור ב"ה בענין זה וע"ש עכ"ל.

גליון מטון מלה בקולפוי פי' הגעת הדבר והכאותיו פי' שכל כח השולט על דבר מכה אותו ואומר לו גדל. קולפוי מקל נטוע ראשובמסמרים:

קוסטרא זהרורית דקוטרא איד:

סוספיתא פי' סיגי כסף או זהב כנוי למתכות והפי' קסת הסופר שנק' קלמא תוך קליפתו שהקלמא פיו קלוט לתוכו כזה #**ט** בערבי מחברא שהחשך הוא הסיג קלוט ונחבא בתוך קיבוצו וזהו והארץ היתה תהו ובהו קודם הגילוי והבן זה שהכל הי' במחשבה עכ"ל:

דף ל:

מתעטרין עטרין בד' סטרי עלמא הענין הוא אחר ששם זה הוא עטור שם בן ד' כנז' ונודע ששם בן ד' ד' אותיותיו הם ד' סטרי עלמא י' דרום ה' צפון ו' מזרח ה' מערב והעיטור מתעט' בד' סטרי עלמא דהיינו י' אותיות לכל אות ואות ובזה העולם מתקיים וענין זה אל מציאות העולם בכללו אבל חייליו שהם עובדין דעלמא ג"כ הם חתומים באותיות השם וז"ש **ואלין** אתקיימו בעובדוי דעלמא דהיינו כיון שהפעולות בל"ב נתיבות כל נתיב ונתיב פועל פעול' א' כן כל אות ואות המתייחס אל הנתיב ההוא הוא חתומה

בפעולה ההיא ואפשר שהוא כמשמעו שקיום האותיות על משמרתם להעמיד העולם הוא בעובדין דעלמא פי' במעשה המצות למטה כאו' על ג' דברים העולם עומד וגו':
טופסרא נ"א טופסא הכל לשון טופ"ס וחותם:
קולטרא לא ידעתי פירושו ואית דגרסי קלטא לשון קולטת את הסולת ויר' קבוץ הנמצאו'
בחותמא דגושפנקא וגו' הענין כי המ' נק' חותמא דגושפנק' כי הוא החתום מהחותם שהוא הת"ת וחותם החותם מ' ובה נכנסות האותיות ויוצאות לבריאת העולם וז"ש בחותמא. עאלו ונפקו א"ת וא"ת ואתבריא עלמא שדרך המ' נכנסות ויוצאות לבריאת עולם והם נכנסות מלמעלה ויוצאות למטה לפעול ממש בעולמות התחתונם: ונודע שתחלת שם מ"ב א' וסופו ת' והיינו אומ' בכתוב את השמים דהיינו צירוף השם לבריאת שמים וא"ת הארץ צירוף השם פעם אחרת לבריאת הארץ ואחר שנבר' באותיות אלו חזרו האותיות ליכנס במ' וממנה למעלה להשריש ענייני פעולות העולם באצילות כדי שיהי' לעולם ולנבראיו קיום וז"ש **עאלו** גו חותמא ואצטרפן פעם אחרת שם באצילות ואתקיים עלמא:
בקולפוי דחויא רברבא פי' בגילויי הקליפות בתוכם ממש העולם הזה נתהוה ומתקיים ופי' קיום העולם ע"י ואמר מחו ועאלו תחות נוקבי דעפרא הכוונה שממש האותיות משוקעות בעצם גוף הארץ להעמידה ולהציבה על קיומה. ומספר אלף וחמש מאה אמין אפשר שממש השם היה נתון בכתיבה בחרס בגוף הארץ תחת אלף וחמש מאה אמות כדפי' רז"ל ודוד חפר ומצאו וסלקו ובקש תהום לעלות וגו' כנז' במדרש [מכות י"א א']:
והנה הענין הוא עתה בוה"ו שהוא מציאותו העולם בתוך התהו שהם הקליפות וזהו או' בקלפוי דחויא רברבא כנז'. ועם היות שהי' העולם נברא שם בהעלם תהומא רבא שהם הקליפות הוה סליק היה מתגבר במדרגת הקליפה ובכח החשך וז"ש **הוה** סליק בחשוכא וחשוכא חפי כולא עד דנפק נהורא שהוא הקדושה היוצאת מלמעלה ובקע בחשוכא בקיעתה בקליפות: ואתנהיר למטה בעולם השפל הנברא מכבר:
מגלה עמוקות היינו גילוי העולם מתוך החשך המכסה עליו: ויוצא לאור צלמות היינו שיצא האור אל מקום הצלמות והקליפות להאיר כנז':
מיא אתתקלו הם המים אשר היו על הארץ כאו' ורוח אלי"ם מרחפת וגו' ופי' עתה בריאתם ועניינם: אתקלו בתקלא אפשר כי משקל זה הוא משקולת הבנין ששוקלים בו המדה וז"ש בתקלא אלף וחמש מאה באצבען:
תלת נטפי גו עיקלא הם ג' פעמים שמדד בשעלו שהם ג' טפות מדודות וכל שעל ה' אצבעות וכל אצבע כלול ממאה הם אלף וחמש מאה באצבען שזכר:

וטקלא היינו כלי הסובב לפני היוצר שבו עוש' קדרותיו והנה כלי הגבול אשר לפני יוצר כל יקרא טקלא דהיינו כלי גבול חוג המים מדת התפשטותם:
פלגו מנייהו לקיומא הם המים אשר מעל השמים והיינו אלין סלקין:
ופלגו דעאלו לתתא הם המים אשר מתחת לארץ והיינו או' ואלין נחתין:
כיון דסליקו בטיקלא דידא פי' אחר עלות עניינם בגבול היד דהיינו מדד בשעלו מים ונתן חציין ממש למעלה וחציין ממש למטה מיד קאים טיקלא באורח מישור שהיו במשקל השוה ולא סטא לימינא ולשמאלא שהיה המשקל עומד על תיקון השוה שאינו נוטה אל א' הקצוות: הה"ד מי מדד בשעלו וע"י מדה הם על השווי כנז': כולא הוה בה בארעא כחותיה שהיו עומדים בה נעלמים:
ומחת בקולטוי הכא בטש בדברים הנקבצים וסתומים בתוכה כנז':
דהות מקדמת דנא דייק מלשון יהי ויהי שפי' שהיתה אז ואינו עתה או אז קודם למעשה הזה קדם האור גנוז בבינה: והנה פי' השמועה ע"ד הפשט להיות שגם הדברים הם למטה בגשמי אמנם ע"ד האמת הכל הוא במדת המ' שהיא הנק' ארץ וגו':
בראשית וגו' רזא דראשית עריסותיכם וגו' הכונה להכריח שאין החכמה נק' בראשית כאשר חשבו רבים אלא נק' ראשיה לבד וז"ש רזא דראשית עריסותיכ' דהיינו סוד החכמ' כנז' בתיקונין וז"ש דא חכמה עילא' דאיהי ראשית ולא בראשית והנה עתה יקשה ענין הב' מהו ועוד אחר שהיא עליונה וראשונ' לכל האצילות המתגל' איך יקדם ב' לראשית שהיא ראשונ'. ותירץ ואמר ב' ביתא דעלמא היא הבינ' שהיא בית וקבול ומקום לחכמה א"כ מצד זה יוכרח שתהי' החכמ' בתוך הבינ' להשפיע אל הגן למטה וז"ש ביתא דעלמא לאשקאה וגו' כאו' ונהר בינה יוצא מחכמה להשקות את הגן שהם ז' ספי':
ונהר דא שהיא בחינת הבינ' הנמשכת למטה אל הנטיעות דהיינו בחינת משך השפע למטה:
כניש כלא פי' נוטל כל מציאות השפע מבחינות קודמות שהם באר ובית וז"ש מעומקא דבירא כי באר הוא בינ' ועומק הבאר היא חכמ' מקור בעומק הבאר כעין נקוד' בתוך היכליה דהיינו בית: ולא פסקין מימוי דהיינו משך השפע א"כ כיון שהוא נוטל כל מה שנעלם בתוך הבינה דהיינו חכמ' ראשית ומוצא המים כנז' א"כ בהכרח ראשית יוצא מתוך הבית דהיינו מי"ם יוצאין ממקור הבאר ולחוץ ונעשה נהר להשקות חוץ אל הגן ונטיעותיו וז"ש ולא פסקין מימוי מלאשקא' לגנתא:

וההוא עומקא עילא' דהיינו עומק הבאר הנז' דהיינו מציאות הבינ' בעצמ' בהיות' מיוחדת עם החכמ' עד שהיא בעצמ' תקרא ראשית וז"ש בית ראשון ועתה יר' בית ראשון ב' ראשית שהבית בעצמ' תקרא ראשית מפני בחינת יחודה בחכמ' כנז':

אסתימו בי' אתוון כי כ"ב אותיות הנעלמות שבבינ' הוא סוד האצילות הנאצל בה כי מן החכמ' בא האצילות בסוד נקודות ומן הבינ' בסוד אותיות:

בחד שביל דקיק הוא סוד נתיב לא ידעו עיט:

ומגו ההוא עומקא נפקי תרין חילין דהיינו ת"ת ומ' בסוד מציאות' הנעלם בבינ' והיינו את השמים ואת הארץ כי ה' הידיע' רומז אל הבינה בכל מקום וז"ש **חילא** דשמיא וחילא דארעא שהוא שורש אל מציאותם המתגל' ושם בחכמ' מציאותם בדקות:

אפיק להאי ארץ בכללא דשמים כי או' את השמים שם נכלל אצילות המ' שאינ' גלוי' ולא ידוע' ואח"כ היא גלוי' אמנם נפקו כחד' שוים במציאותם ואח"כ גילוי יותר היא בפני עצמ' אלא מתדבקא בסטרוי דא לדא:

כד אתנהיר ראשיתא דכול' דהיינו שהחכמ' קבלה כח ושפע מהכתר להשפיע למטה בשמים כדי שתתאצל הארץ מ' למטה ממנו שמים שהם ו' קצוות נטלו לה למלכות ואותיבו לה באתרה למט' והיינו וא"ת הארץ בוא"ו דהיינו ו' שהוא ת"ת דהיינו תורה מא' ועד ת' ע"י הי' אצילות הארץ וז"ש ו' כללא דאתוון דאינון א"ת וירצ' האותיות שהם מבינה נכללות עתה בת"ת שהוא אות ו':

כד אתהדרת ארעא למיתב באתרה היא למט' ממנו ונתהפכו מד"ו לו"ד ועכ"ז היא בסטרוי כנז' והוצרך עוד להיות' אתפרשא מסטרוי דשמים בסוד פנים אל פנים כדמסיק:

הות תוהה וגו' מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב:

ט' תשיעא' דכולא וגו' כונת הענין יובן במ"ש בסתרי אותיות השי"ת מכתיבת יד וגם הוא רמוז למבינים בריש פ' תצוה והענין בודאי כי שורש האותיות אינם מחודשים מחסד ולמט' דהא מלעילא נפקו אלא דלא אתגלימו עד דנפקו מבינ' והנה שורשם ומקורם הוא בחכמ' ושם נקר' נקודין. והנה כמו שעשר ספי' אתרמיזו בעשר אתוון הקודמין מא' ועד יו"ד כן עשר ספי' הכלולים בחכמ' נרמזים בי' אותיות ראשונות מן האלפא ביתא. והנה הט' ראשונות נק' ט' נקודין ואות יו"ד היא העשירית שבחכמ' והיא יו"ד דשמא קדישא דסלקא בשמא נמצא כי אות ט' הנז' במלת טו"ב רומז אל ט' נקודין שבחכמה או אל התשיעית שהוא במקום היסוד העליון שבחכמ'. ואות ו' הם כללא דשמים והם שית סטרין דנפקו מחכמ' עילא' וז"ש ו' מחילי' נפיק וגו' ואות ב' היא המ' כנודע כי היא בסוד

נקוד' עילא' וטמיר' ובסוד נקוד' תתאה. או אפשר כי הרמז בביני' גם כן והנה היסוד כולל כל הבנין הזה ונקרא טו"ב על שהוא מחבר הכל עכ"ל:
גיליון טופסר' דקילט' וגו' פי' אדנות וקשר עליון עכל"ה:

דף לא.

הות תוהה ובוהה והיינו והארץ היתה תהו ובהו דקרא והכוונ' מתבהלת על אבדתה לאתדבקא בשמים כדקדמית' והענין שאף אם היו אחור באחור עכ"ז לקורבתם אל מקור' הית' מאיר':
חמת לשמים נהירין מאור עליון והיא מפני שנתרחק' אתחשכת אותו האור המועט שהי' לה מקודם עד די נהורא עילאה:
נפק עלה ואנהיר לה דהיינו תיקון כדי שתתייחד עם בעלה וז"ש ויאמר אלי"ם יהי אור דהיינו אור עליון מאיר במ' ויהי אור פי' נתייחדה עם בעלה אור באור פנים בפנים ועתה אורה רב ודאי ממה שהי' קודם כשהית' למעל' אחור באחור וז"ש ותבת באתרה לאסתכל' בשמיא וגו':
וכדין אתתקנת ארע' תיקון שלא הי' לה מקודם בסוד ויבן ה' אלי"ם את הצלע:
ואתבסמת שנמתק דינה:
נפק נהור' וגו' היינו או ויבדל אלי"ם בין האור ובין החשך והבדילם וז"ש ואפריש לון לבתר שהיו נאצלים יחד והבדל זה הי' בגין לאסתכלא דא בדא פי' כדי שיהיו פנים אל פנים:
הה"ד (דכתיב) ויבדל אלי"ם בין האור ובין החשך דהיינו מלכות שמאלית בגבור': ת"ת ימיני בחסד: ואי תימ' הבדלה ממש לא פי' לא יעלה על דעתך שענין ויבדל היינו המיעוט שהבדילם ממש אלא עיקר הבדלם הי' לאסתכל' אנפין באנפין ולזה הוצרכ' נסירה ולאתדבקא דא בדא דבוק שלא הי' קודם נסיר' דהיינו למהוי כול' חד עד שהם שוים באורם בספיר' א' והנה ממש ענין זה בא לפרש לך הכתוב שלא תטעה שהבדל' הנז' היתה למיעוט ואמר ויקרא אלי"ם לאור יום מה שאמרנו ויבדל אלי"ם בין האור ובין החשך דהא משמע שזאת נעשת' אור וזאת נעשת' חשך והיינו המיעוט לאו הכי אלא ויקרא אלי"ם לאור יום מה שמציאותו אור קרא אור ולא שנעש' עתה במציאות זה יום וכן לילה וז"ש **הוא** איקרי יום וקרי לי' יום וגו' ולא שיהיה עתה ענין זה פעולה נוספת שפעל ממש בפועל וז"ש **כמה** דכתי' ויקרא אלי"ם לאור יום ולחשך קרא ליל' ממציאות עצמם היה זה יום והי' זה לילה אמנם עיקר הכוונה בהבדל' זו לא הי' אלא אל הייחוד והיינו ויהי ערב ויהי בקר יום אחד מיוחד: מהו ולחשך קרא לילה דנראה שהיא בריה

חדשה דהיינו המיעו' דלדידך היל"ל וללי' קרא ליל' לז"א שאינו כך **אלא** מאי ולחשך קרא לילה **דא** חשך דהיינו גבורה שבחשך דיני' אוחז במ' שהיא מצדה וגורם לה שתהי' לי' דהיינו דלית לה נהורא מגרמה:

ואע"ג דאתיא מ' מסטרא דאשא שהיא גבור' ויראה מזה שבהכרח ימעט אורה אינו **אבל** חשך אפשר שלא תהיה בה אלא עד דיתנהיר מסטרא דיום פי' שתהי' הת"ת מאיר' בה יום נהיר ללילה והב"ה חשב שלא יקטרג הלבנ' ותהי' לעול' מאירה מצד הת"ת אמנם היא גרמה לעצמה וז"ש **ולילה** לא נהיר שהיא בעצמה לא רצתה להשתמש עם השמש בכתר א' עד זמנא דכתיב וליל' כיום יאיר שאז יתוקן ענין זה ואז כחשך כאורה שאין חשך הגבור' מכריח המיעוט כנז':

ר' אלעזר קפץ וגו': **ר"ש פריש פלוגתא וגו'** דא הוא אתר סגיר לפי מה דמסיק לקמיה היינו בינה ולפי האמת אינ' מסוגרת אלא פתוחה שהם כל הספי' יונקות ממנה אמנם נק' מסגרת מפני שהיא סוגרת כל מה שלמעלה ממנו והיינו לשון מסגרת שהיא מסגר אל אחרות וז"ש **דא** הוא אתר סגיר דלא פתח מה שלמעל' ממנה ויותר נרא' שהיא מסגרת בעוד שלא נפתחה הנתיב ההוא וז"ש **בר** בשביל חד דהיינו הדעת נתיב לא ידעו עיט היוצא מחכמ' ונכנס לה ובו הייחוד:

דאתיידע בגניזו לגבי' יר' שמתייח' כמו וידע אדם את אשתו בבחי' נעלמ' שבה וז"ש בגניזו לגביה.

ובגיניה אתמלי' שהשביל הזה מוציא התולדו' מפנימיו' החכמ' אל פנימיות הבינ' בסוד ייחוד:

ורשים פי' בבחינת רשימו שהיא דקה רושם ומצייר הדעת החמשים שערים בתוכ' ורשימתן הוא כדי שאח"כ יתפשט שפעם ואורם למט' להאיר הספירות המתפשטות וז"ש לאדלקא בוצינין:

ובגין דאיהו אתר דגניז וסתים פי' שגונז וסותם לעליונות ממנה איקרי מסגרת דהיינו סוגרת לאחרות אמנם היא בעצמה פתוחה וז"ש **ודא** הוא עלמא דאתי שהיא בעצמה נגלית דאת"י ואתמשך לתתא:

עזקאן עילאין ג' ספי' עליונות מהשבעה שהם חג"ת ונק' טבעות שהם אחוזות זו בזו כטבעות השלשלת וז"ש דאתאחדן דא בדא:

מיא חסד יוצא מרוחא ת"ת ורוחא ת"ת יוצא מאשא כי יצחק הוליד את יעקב. ואשא ממיא כי אברהם הוליד את יצחק בענין שאיש באחיהו ידובקו וז"ש אתדבקן דא בדא:

ואתאחדן דא בדא בסוד הפיכתן כולם לימין מטה כלפי חסד וכיוצא:

ונפקא דא מן דא הוא סדר השתלשלותם זה מזה:
כהני עזקאן כטבעות השלשלת האחוזות זו בזו:
וכולהו מסתכלאן למעלה לינק:
אתאחדן בי' ג' מדות שהם חג"ת אחוזות בבינה בענין שהם קרובות אל מקום ההעלם:
הני עזקן עילאין חג"ת כנז' אינון בתים בית קבול ומקום שממנו יצאו נה"י ואליהם שבים לינק שפעם וז"ש ואתרין לבדים דאינון רתיכין דלתתא כי הם מרכבת המשנה כנז' בתיקונין.
בגין למהוי רתיכא לארונא שהיא מ' שהיא על נה"י.
וע"ד מאן דמקריב להשיג יקריב בג' אלו ומהם ישיג ג' אבות חג"ת ולא במה דלגו שלא ישתדל להשיג חג"ת העליונות והיינו משום גדר שלא יפרוץ לבינה עם היות שהותר להסתכל באלו כאו' ואת הבנים תקח לך וז"ש לך אמרין נזירא סחור וגו':
בר אינון דאתחזון לשמשא פי' מלשון משמש תלמידי חכמים פי' שידע לפלפל בספי' ולחקור שם כמו לאלו השרידים נתן רשות ליכנס שם: ואפשר לפרש רתיכין דלתתא ארגמ"ן ד' חיות בעולם הנפרדים שהם כעין חגת"ם דאצילות וכן כולהו לרבות שאר המרכבות:
בגין למהוי רתיכא לארונא שהם ד' מחנות שכינ' שהם מרכבה:
מאן דמקריב וגו' תחלת שמוש האדם ליכנס בפנימיות:
בר אינון דאתחזון וגו' שהם אותם ששמשו כל צורכם בחכמת הספי':
ר' יוסי שאיל על דא. פי' מבעיא ליה למה בראשית ב' רברבא ולתרץ זו הי' שואל אחרת האי שתא וגו' מאן אינון פי' יודע הי' שהרמז בו' קצוות אלא ששאל על איזו בחי' הם שנסתפק אם נפרש ו' ימי בראשית שהם בתוך חכמה הנק' ראשית או נאמר ו' ימים שהאצילה למט' חכמ' הנקרא ראשית והכרח הענין הזה מאו' ארזי לבנון ועם היות או' ארזי לבנון אין הכונה שמציאותם בלבנון דא"כ מאי ארזים כקרני חגבים היו אלא הכונ' שהם למט' ארזים יוצאים מהלבנון והכא נמי יקראו ימי בראשית הו' ימים למטה על שם שהם יוצאים מהחכמה הנק' ראשית וז"ש **כמא** דאלין ארזים נפקי דאי לאו הכי לא שייך ארזים ה"נ שתא יומי נפקי מראשית ונק' על שמו **ואלין** שתא וגו' יר' דאי איכ' לספוקי הוא בתרי דאמרינן אבל בו' קצוות דמ' א"א לפרשם במ' וז"א **דאלין** שתא יומין עילאין דוק' שהם למעל' לא למטה במ' וההכרח שאינם במ' כלל דפריש לון קרא דכתיב לך ה' דלא שייך שם זה במ' ועוד דמני ואזיל וקאמר הגדולה וגו' וכשבא למנות ביסוד אמר כי כל בשמים דא ת"ת ובארץ דא כ"י והאי לא שייך אלא ממש בו' ספי' למעלה

במקומם והכריח מהתרגום וא"א לפרשם בשום אופן אחר ובזה יתבאר ענין בראשית שהכוונה על החכמה המאצלת ו' קצוות והשתא ניחא בהכי דב' רבתי לרמוז אל החכמה. מהרמ"ק זלה"ה:

דף לא:

ב' ראשית היא חכמה כמה דכתי' בתרגום יונתן בחכמתא ולא תרגם חכמתא אם כן שהבית שימושית והדרא קושיא לדוכתה ב' למה לי ותירץ ובגין דאיהו תניינא לחושבנא דאיקרי ראשית הכוונה היא ב' שניה אל מספר הספי' שאין ספי' ראשונה היא חכמה כאשר טעו רבים וז"ש **ובגין** דאיהי תניין' לחושבנא והטעם שנק' ראשית אע"ג שהיא שניה הוא **דהאי** כתר' עילא' שהיא הספי' הראשונ' טמיר' היא נעלמת והספי' הב' היא ראשית להתגלות ודא הוא ב' ראשית שהם שתי הפכים לכאורה היא ב' שנית למספר הספי' והיא ראשית לענין ההתגלות:

ועוד כמא דחכמ' עילאה וגו' ירצה שאין כל מלת בראשית חכמ' אלא ראשית לבד היא חכמה וענין הב' הנוספת יש טעם שמורה על שתי ראשיות חכמ' מלמעל' ומ' מלמטה למעלה. ועל דא לית לאפרש' ב' מן בראשית שנמצא מפריד החכמ' תתא' מחכמ' עילאה כי לא תור' מלת ראשית על המ' אם לא תבא באות ב' בראשה כאומ' שתי ראשיות:

בראשית מאמר קרינן ופועלת אצילות העליונ' מאצלת ומכללת בתוך התחתונה בר"א שי"ת ו' קצוות וז"ש והכי הוא במה שאמר שהם ב' ראשיות יחד צדקו דבריו והענין **ושתא** יומין דהיינו בר"א שי"ת מיני' מתוך מאמר ראשית נפקי ואתכלילן ביה בעצמותו דהיינו במ' הנכללת למעלה עמה. ואלין שבמ' איקרון כאלין אחרנין כמו שאלו נרמזו במלת ראשי' דהיינו שהם ראשית להתגלות כן אלו במ' נקרא כאלו ממש ראשית וזה לא יורמז אם לא במלת ב' ראשית פי' ב' ראשיות כנז':

ברא אלי"ם היינו דכתי' ונהר יוצ' מעדן ירצה מה שאמר הכתוב בפסוק ונהר שהוא חכמה יוצ' מעדן מכתר להשקות את הגן בינ' וכן פי' בתיקונים היינו נמי בראשית ע"י החכמה שהיא ראשית ברא הכתר הנעלם שלא נזכר בפסוק הבינה הנק' אלי"ם וכן פי' בתקונים.

מאי להשקות דמשמע להשקות לחוד ולאו הכי אלא לבראת דהיל"ל שהרי א"א שיתאצל הבינה אם לא יתאצל הסכמה ותי' לאשקא' וגו' והכוונ' בזולת ענין אצילותה דהא פשיט' מועילה עוד החכמ' לבינ' ב' דברים א' לאשקאה לי' דהיינו שפע הבא אל הנטיעות שבו לקיימם: ולקיימ' ליה זה שפע הבינ' בעצמה שאין לה קיום מהכתר אלא ע"י החכמה:

ולאסתכלא ביה במה דיצטרך יר' כי מה שמתאצלים התחתוכים מהבינ' נתן לה כח מהחכמ' וגם אל ענין הנשמות וגם כח הרחמים להפך המדות מדין לרחמים וכיוצא בכל מה דאצטריך אפי' לתועלת אחרים לעולם החכמ' מסתכלת בבינה והיינו הנרמז במלת יוצא מעדן דמשמע תדיר כנז' במקום אחר בזהר [האזינו ר"צ ב']:

אלי"ם אלי"ם חיים בינ' שהיא חיה מהחכמה המאצלת אותה כאו' והחכמ' תחי' בעליה דמשמע דבראשית ברא אלי"ם פי' משמעות הכתוב מוכיח הפי' הזה שהכוונ' ודאי על ידא דההוא נהר דהיינו ב' שימושית בגין לאפק' לי' פי' אל שם אלי"ם עצמו שהי' הבינ' והכריח כן ממה שאמר הכתוב להשקות את הגן ולא אמר הנטיעות דהיינו לאשקאה כול' גן ונטיעותיו וכפי זה יקשה אומרו את השמים שאין לו משמעות לז"א את השמים דמשמע דשמים אפיקו את וגו' פי' את דהיינו מ' תדע מי בראו השמי"ם ת"ת בכח הבינ' הנרמזת בה' הידיע' דהשמים וז"ש בחיל' דרז' דאלי"ם חיים והכי קאמר קרא בראשית ברא אלי"ם פי' בתר דראשית אפיקלי' לבינה דהיינו אלי"ם חיים בכח זאת א"ת מ' האציל הת"ת והיינו השמים בכח אלי"ם הנזכר בכתוב:

כיון דהאי פי' בינה אפיק כול' דהיינו עד המ' וכול' אתיישב בדוכתי' דהיינו האצילות נמשך אל גדר מקומו במדה אחרונה בחד עזקת' בתריית' שהיא המ' **אתעבידת** ראשית פי' המ' נקר' ראשית והטעם מפני שהיא ראשית לתחתונים כענין החכמ' לאצילות דהיינו תרין ראשיות הנז' לעיל:

ובהאי ראשי' שהיא מ' כשעמדה במקומ' ראש לכל אשר תחתיה האציל בה נהורין עילאין שהם ו' קצוות שבה כנז' לעיל דהיינו ברא שי"ת וע"י מציאותם למטה הנחלים נמשכים אל הים כל א' אל בחינתו שבמ' וז"ש **ושארו** מיי' לנגד' לתת' אלי' בכח הבינ' שהיא על הששה והיינו דקאמר וע"ד בראשית וגו' פי' עתה שראשית היא מ' סדר הכתוב כך במ' הנק' ראשית ברא הבינה הנקרא אלי"ם את השמים ואת הארץ שהם עולם תחתון וז"ש בי' ברא עלמא תתאה או פי' שמים וארץ עליונים שהם ו' קצוות שנמצאו במ' שעל ידם שמים וארץ למטה וז"ש בי' אפיק נהורין ופי' בראשית ברא והאציל אלי"ם שש קצוות שמתמצאים בה והיינו את השמים ואת הארץ. או פי' **דעל** חיל' דשמים וארץ דהיינו כחות דקים הממונים על מציאות עולם השפל וז"ש ביה יהיב חיל' לכול' וגו':

ר' יהודה אמר וגו' ירצה הוצרך לומר בראשית שהיא המ' כלי הבריאה שהוא הגרזן הבורא וג"כ ע"י מי נברא דהיינו אלי"ם בינה הבור' בראשית מ' כלי הבריאה שהמ' אומן בעלמא ואין השבח והכח לאומן לזה הוכרח שיאמר הכתוב הגרזן והחוצב בו וז"ש שבח' דמאן ודאי שאינו דאומנא וגו' וכוונת ר' יוסי לכלול בשם אלי"ם כל האצילות מבינה

ולמט' וכפי זה יאמר בראשית ברא אלי"ם פי' הכתר הנעלם ברא ע"י החכמ' שהאצילה בינה וגבורה ומ' שכולם נקראו בשם אלי"ם ונודע כי בריאת העולם הוא בגבורה דהיינו בכח שמטת הגבורה כנודע וז"ש שם אלי"ם עם היותו בבינ' הוא שם כלול עד הגבורה ומ' שהם גבורות סגיאין דנפקי מחד שהם מתפשטין מבינה וכלהו חד דלא שייך גרזן וחוצב אלא הוא הגרזן הוא החוצב והכל ענין א' וכח הפעולה נתן מחכמה ונפעלת למטה כרגע בסוד קשר ג' שמות אלו הנז':

א"ר יצחק אור דברא וגו' הוא סוד אור החכמה כנז' לעיל או פי' למטה במציאות כפשטו כי לא היה זה אור לבנה וחמה אמנם הי' מציאות העולם מלא מאור מאיר בלי שיצא מעצם ניכר כמו שהוא עתה אור חמה ולבנה שהוא נצוצות מזהירים מעצם לטוש ומזהיר ולזה יחוייב הליל' והחשך מסבת צל הארץ כנודע אמנם אז שאין האור בעצם א' והיה מציאות כל העולם מלא אור כנז' לזה היה האור מסייפי עלמא עד סייפי עלמא ולא היה ליל' במציאות אלא כל העולם באור שוה והטעם כי שפע העליון היה אור החכמ' מתגלה בעצם ומאיר בכל הספירות ואז לא נצרכה המ' לינק מהת"ת אלא היו שניהם מאירים באור החכמה בשוה בסוד והיה אור הלבנה כאור החמה והיינו דסליק נהורי' מסייפי עלמא שהיא בינה עד סייפי עלמא שהיא מ' ואין דין וחשך בעולם לא למעלה ולא למטה וכאשר נגנז האור הוכרח שתהיה אור המ' מעוטה והצל והחשך גובר והיינו תגבורת הגבורה בעולם המ' שהיא גורמת לה להיותה לילה: וענין **אתגניז** היינו אור שהיה בעולם זה נגנז בג"ע דהיינו עולם הבא בענין שאין הנשמות נהנים מאור החמה אלא מאותו האור שאין בו חשך כלל. ואור עליון שהיה המתפשט בספי' נגנז בבינה שהיא עדן הנשמות עולם הבא ודאי:

בגין דלא יתהנון מיניה חייבי עלמא שכאשר יחטאו יפגמו באור ההוא שהמאורות לוקים בשביל העונות ולזה נגנז האור מכל וכל שלא יהנו ממנו **לצדיקים** דייקא לרמוז אל היסוד שיש לו אור למעלה בבינה גנוז והיינו או' אור זרוע לצדיק ואומ' רז"ל לצדיקים לעתיד לבא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה: ועיין **בס' אור הגנוז בס"ד**:

דף לב.

וכדין יתבסמון עלמין פי' יהיו כל העולמות מאירים מאותו האור ויהיו כולם נמתקים ומתוקנים:

ויהא כולא חד היינו שיהיו נקשרים כי כאשר יהי' אור החכמה מתפשט שהוא סוד אור הגנוז הנה הייחוד נמצא למעלה ולמטה וכל העולמות מיוחדים משפיעים זה בזה ומקבלי' דין מן דין:

ועד יומא דיהא מלמא דאתי פי' זמן העתיד שהוא עולם הבא ויצא העולם מזוהמת הנחש ויהיה אור הגנוז מאיר כנודע. ועם היות שאנו אומרים שהוא גנוז עכ"ז יש בו מציאות נשפע למ' וליסוד וז"ש **ההוא** נהורא שהוא בבינה נפיק מבינה מגו חשוכא גבורה שהוא חשך וגו' ומתוך אותו החשך אור הגנוז יוצא קצת עד דמההוא נהורא דאתגניז בבינה אתגליף בשביל חד שהוא היסוד המכוסה ונעלם בין נצח והוד כנז' בתיקונים:

לחשוכא דלתתא מ' הנמשך מגבורה חשך העליון.

ונהורא שהוא אור גנוז כרי ביה פי' חופר ונכנס במ' ומאיר בתוכה: ולחשך קרא לילה מ':

וע"ד תנינן פי' לעיל קאמר עד נפק נהור' ובקע בחשוכא ונפיק ואתנהר דכתיב מגלה עמוקות מני חשך והיינו סוד אור הגנוז:

ר' יוסי אמר אי תימ' וגו' הענין כי ר' יצחק פי' כי המ' היא חשך ועם היותה חשך היא מגלה העמוקות שהוא סוד אור הגנוז בעמקים שהם חכמה ובינה למעלה וז"ש מגלה עמוקות מני חשך מהמ' הנק' חשך. ור' יוסי פריך עליה ואמר ואי תימ' מחשך סתים כי המ' בהיותה חשך היא סתומ' אתגליין העמוקות א"א הא חזינן דטמירין אינון כל אינון כתרין עילאין והם מבחינת עצמם אינם מתגלים והראי' שמם יעיד על העלמם וז"א וקרינן עמוקות. וא"כ מהו מגלה איך אפשר שיתגלו אתר שגם כלי הגילוי חשך סתים:

אלא כל אינון טמירין וגו' פי' אלא בהכרח יש לנו לומר דכל אינון טמירין עילאין שאין להם גילוי אלא מגו ההוא חשך דאמר קרא ואין הכונה כשהיא חשך וסתומה מגלה העמוקות כדס"ד אלא הכונ' בהיותה מאירה ומתהפכת מחשך לאור וז"ש מההוא חשך דאיהו ברז' עילאה בהיותו מאיר ומה שהפסוק קרי לה חשך הכוונה שהיא לילה אבל כדי לגלות היא מאיר' כדמסיק:

ת"ח ראי' לנדרש כל אינון עמיקין סתימין דאמר קרא שהוא סוד אור הגנוז דהיינו בהיותם בבינה וחכמה וקלא שהוא ת"ת הנאצל מגו שופר בינה נטיל לון ועדיין אינם מתגלים בו עד שהם נשפעים למ' דהיינו עד דההיא מלה מגלה לון דהיינו המ' המגלה מה שבת"ת והיא בחינת המ' בהיותה מאירה ככז' וז"ש:

והאי דבור אקרי שבת שהיא בחינת המ' בהיותה מאירה והראי' שהרי **בגין** דשבת איקרי דבור דבור אחר שהוא של חול אסור שמורה על שלמות דבור חול שהיא מדרגה אחרת:

והאי דבור דאיהו מסטר' דחשך ואינו עתה חשך מגלה עמוקות מגויה בהיותו דבור ואור:

ומשמע מני חשך הכוונה לומר מי היא המגלה עמוקות ואמר שהיא מ' דאתייא מסטרא דחשך היא גבורה ומלת מני דייקא דאי ר"ל מתוך החשך הי"ל מגלה עמוקות מחשך מאי מני ודאי דאתייא קאמר כנז':

א"ר יצחק אי הכי לדידך דאמרת דחשך נק' דאתייא מסטרא דחשך אמנם היא בעצמ' אור אי הכי מאי ויבדל וגו' במה יובדלו. ותירץ שהם נבדלים במה שהאור שהוא הימין אפיק יום שהוא הת"ת וחשך שהיא גבור' אפיק לילה והם נבדלים שזה מסטרא דאור וזה מסטרא דלילה ואין המ' נשארת בהבדל זה ח"ו אלא לבתר חבר לון כחדא והוו חד דכתיב ויהי ערב וגו' ומאי דקשי' לך במה יובדלו אין הכי נמי שאינם נבדלים דלילה ויום חד איקרון ויותר טוב שלא יובדלו והשת' לא קשה מידי מענין הבדלם במה יבדלו אבל קשה דקרא קאמר ויבדל דמשמע שיש להם הבדל ומה שזה נאצל משמאל וזה מימין לא הוי הבדל שהם חוזרים ומתייחדים ולז"א **והאי** דכתיב ויבדל אלי"ם בין האור ובין החשך דמשמע דהוי הבדל לא קשיא דאין הכי נמי דהוי הבדל בזמנא דגלותא שאינם יום אחד אז הם נבדלים מחמת שורשם זה מאור וזה מחשך:

א"ר יצחק ע"כ וגו' אתא השתא לתקן הפסוקים לדעתו דקאמר לעיל דמ' ממש איהי חשך ואמר ע"כ דכור' באור ומה שאמר הכתוב יהי אור ויקר' אלי"ם לאור יום הוא סוד אצילות הת"ת באור ודאי ומה שאמר ולחשך קרא לילה והכא נוקב' בחשוכ' והכוונה על המ' שהוא חשך דנהר' מנהורי' שאין לה אור מעצמ' אלא מת"ת ראוי שתקרא חשך ומה שאמר הכתוב ויהי ערב וגו' יום אחד הוא מתחברן כחדא למהוי חד ייחוד נוסף על ייחוד ואין זה המורגל ואמר כי עם היותם מיוחדין אין ספק שיש [אצ"ל הפרש] בין מאורות המ' ובין מאורות הת"ת וז"ש **אתפרשן** דרגין ועכ"ז ותרוייהו בחד הוו במה שנמצא מציאות המ' בת"ת ומציאות הת"ת במ' וז"ש דהא לית נהור' שהוא ת"ת אלא בחשוכא שהיא מ' נכללת בת"ת ולית חשוכא וגו' ואע"ג דאינון חד עכ"ז אתפרשן בגוונין שמציאות המדרגות נכר ונבדל מציאות זה ממציאות זה ועם היות להם הבדל זה אינון חד דכתיב יום א':

ר"ש אתא לפרש נמי קרא דויהי ערב ויהי בקר כדמסיק ופליג עלייהו:

אתברא סבה פועלת.

ואתקיים סבה מעמדת: ושתיהם מן הפסוק בריתי יומם וליל' תמיד שע"י מתקיימים לעולם חוקות שמים וארץ לא שמתי בשעת מעשה בסבת הברית:

מאן ברית דא צדיק פי' בחינת היסוד המעמיד העולם כיסוד שהוא סבה המתחלת וסבה המעמדת כאו' וצדיק יסוד עולם וקשה אמאי לא אמר אם לא צדיק יומם ולילה וגו' לז"א **ברי"ת** בחינת היסוד הנקרא ברית הוא ת"ת ומ' יחד עמו נוסף על בחינת צדיק וז"ש **ברית** יומם ולילה כחדא והכוונה אם לא מפני היסוד הכולל ת"ת ומ' יחד חקות שמים

וארץ דהיינו השפע הנשפע להם מלמעלה חק שפעם וחיותם לא שמתי לא הי' נשפע ולזה נקט ברית להודיענו שממש הספי' תלויות בו:

פתח ואמר מקול מחצצים וגו' דא קול דיעקב ת"ת דכתיב הקול קול יעקב:

מחצצים וגו' לשון חצאין שהוא חוצי האצילות לשתים ימין ושמאל:

בין משאבים דאיהו יתיב וגו' שהם שואבים מיא ושפע מלעילא ובזה נמשך לת"ת והוא נטיל בתרין סטרין כיון שהוא ביניהם מקבל מחסד ומקבל עם הגבורה [אצ"ל מן הגבורה]:

וכליל לון בגויה שממש גדולה וגבורה כלולים בו יחד בעצמותו והיינו שהקול בעצמו חצצים שני חצאים והכי דייק נמי לישנא דקאמר איש הבינים דאיהו בעצמו אית ביה תרי סטרין ולא [אצ"ל ולכן] אמר דאיהו יתיב וגו':

תמן הוא אתר לשון יתנ"ו הוא לשון נתינה ור"ל שם ראוי ליתן שתי צדקות שהוא סוד הייחוד בינה ומ' והיינו אתר דמהימנותא ייחוד הספי' ומשום דקשיא ליה לשון יתנו קא' ד"א וקא מפרש צדקות מ' לבדה והכוונה על רוב בחינותיה שהם צדקות הרבה ומלת יתנו הוא לשון יניקה שהם לומדים ויונקים משם:

ושאבין כי לשון יתנו הוא כמו שנו וישנו והכוונה שונים אל השאיבה הנז' למעלה בפסוק:

ירתו קיים קדישא מאברהם שהב"ה נתן לו המצוה ונשארה לישראל בתורת ירושה ולזה לא צוה השי"ת במצרים בפי' שימולו אלא שערל זכר לא יאכל את הפסח וממילא החזיקו במצוה. וכאשר עזבו המילה שלא פרעו ירדו ממקומם מלמעלה למטה לשערים אינון שערי צדק שהמילה במ' שלא היו עולים לצדיק מקום הפריעה: ואו' ולא אעלין לגו כי אפי' בפנימיות צדק לא היו נכנסים כי אין ראוי ליכנס בפנימיות צדק מקום כניסת היסוד ביחוד אלא מאן דפרע. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דבור דחול אסור בשבת. נראה דהוא מילי בטלה אבל מילי דתורה מותר לדבר אפילו בלשון לעז: מהרח"ו נר"ו:

דף לב:

כתיב ויעזבו את ה' כי לא יצדק עזיבה אלא מי שהי' בו קודם ואמר ה' אלהיהם [11] דהיינו מקום יחוד ת"ת ומ' יהו"ד אלהיהם ודאי:

[11] [בפסוק ויעזבו שמביא הזהר לא נאמר ה' אלתיהם רק בקפיטל ג' ושם כתיב וישכחו את ה' אלקיהם ודרשת רבינו ז"ל שדרש על ויעזבו שפיר נוכל לדרוש ג"כ על וישכחו מכלל דעד עתה היו זוכרי"ם]

ונדיבת לון בהאי ר"ל דרך נדבה לא דרך קיום עונש התור' שאין מצוה זו לישר' כדרך שאר מצות אלא דרך ירושה. והקדים ונדיבת לון ואח"כ אמר כמה דכתיב בפרוע פרעות וגו' כי אין הכרח לפרש פרעות לשון פריעה אלא מלשון נדבה באו' בהתנדב דלא שייך בנקבה כלל:

קיים קדיש' דלא אתפרע היינו ביסוד הנק' פרזון שבו הפריעה:

מאי אם אלא וגו' כוון לפרש אם בבינה כי היא גרמה להשפיע הבינ' בת"ת וז"ש בישר' לעילא ותתא דהיינו גם לת"ת המשיך השפע לקיים עלמ' שאפי' חק הראוי לת"ת אינו נשפע אם מבטלין הברית:

לאחזאה דעלמ' וגו' להורות על שלמות מצוה זו דברה כענין הזה שהוא זר למאד דלא שייך לומר היות אם לישׂ':

ורזא דכול' וצדיק יסוד עולם ר"ל מעמיד כל העליון וביאר הענין בספי' ואמר **תלת** דהיינו חג"ת נפקי ומתפשטים מחד מהבינה והם כסא לה וז"ש חד בתלת קיימ' שמתפשטת בהם ואח"כ קשר זה עאל בין תרין דהיינו נצח הוד:

תרין שהם נצח והוד ינקין לחד שהוא היסוד:

וחד יסוד יניק לכמה סטרין היינו שהוא משפיע במ' שפע המתפשט לכמה בחינות כפי בחינת המקבלים:

כדין בהיות הייחוד הזה כול' חד מתייחדים ת"ת ומ' בסוד דרך הנז' שהוא משך הבינה כנז':

יום דערב וגו' פי' יום הוא היסוד ובו עומדים ערב מ' ובקר ת"ת אחד מיוחדים בו והיינו קיימי כחד' וכליל כחדא היינו שהם כלולים בו יחד וז"ש ברית יומם ולילה שהכוונה שממש בברית הם בחינת יומם ולילה בחינת ת"ת ומ' ובסוד בחינה זו שהוא כולל שניהם הוא מייחד הת"ת והמ' וז"ש וביה כולא חד: ובזה פליג אמאי דקאמרי ר' יוסי ור' יצחק דאיהו פי' יו"ם על היסוד כנז':

ויאמר אלי"ם וגו' שבעה רקיעין הם ז' ספי' מחסד עד המ' ונק' רקיעי' לשון וירקעו את פחי הזהב לשון התפשטות אמנם ג' ראשונות אינם רקיעים כי הם שתומות ונעלמות:

לעילא באצילות מפני שהכוונה לפרש ג"כ כמותם למטה:

בקדושה עילאה קדושת האצילות נבדלים מכל ענייני הגרעון והגשמות:

ושמא קדישא בהו וגו' י' בחסד ה' בגבורה ו' ו' קצוות ה' מלכות:

ודא רקיע' מ' הוא במציעות מיא כי מקומה האמתי למטה מת"ת על נצח והוד והיא באמצע. ולה מציאות שני למטה על ראשי החיות למטה מכל הספי' מקום מעוטה כנודע

וז"ש **דא** רקיע קיימא על גבי חיוון אחרנין שיש ב' מיני חיות חיות דאצילות שהם חגת"ם. ולמטה ארגמ"ן והיינו אחרנין:

ואיהו אפריש בין מיין עילאין דאצילות ובין מיין תתאין עולם הנפרדים והכוונ' שבה מציאות העליונים ותחתונים והתחתונים מעוררים בה והיא מקבלת מן העליונים לתת לתחתונים:

ומיין תהאין קראן שהם שואגים לטרף ומעוררין התעוררות האצילות בשירם ובזמרם והתעוררותם עולה עד הספי' למעלה ועכ"ז א"א לשום מדה להשפיע למטה כי אם ע"י המ' וז"ש **ומהאי** רקיעא שהיא מ' שתאן לון למימי השפע והיינו ענין הבדלה והפרש' ואין לומר דאדרבה הוא מערב ומייחד אותם למעלה אחר שע"י הם מקבלים השפע אלא נק' דמפריש ביניהו **בגין** דכולהו מיין בי' כלילין אחרי רדתם מד' חיות דאצילות נכללות יחד במ' והוא נותן בהם המזגה כפי רצונה ואח"כ משפיען ולבתר נחית לון להני חיוותא ושאבין מתמן מהמ' א"כ ראוי שיתייחס לזה הבדלה והפרשה ע"כ פי' שמועה זו על המ' אמנם הפי' הנכון הוא על הדעת שהוא על ז' רקיעין הנז' שהם חיות דאצילות והוא רהיע על ראשיהם וכל השמועה מתיישבת היטב: ומ"ש **כתיב גן** נעול וגו' רצה לפרש כעין הקרח דהיינו הדעת כעין המ' כאשר אבאר ג' בחינות נז' בפסוק ג"ן ג"ל מע"ן והם ג' בחי' במ' הא' גן נעול דכול' אסתים ביה וגו' פי' כל הספי' שהם בחינותיה הנטועות בגן במ' סתומות במ' וכלולות בה וז"ש דכלא אתכליל ביה:

ג"ל נעול היא בחינה דההוא נהר ומלת ג"ל כמו גלי הים והוא סוד משך השפע מהספי' העליונות הנכנסות בה וז"ש דההוא נהר דנגיד ונפיק ועייל בה ולא אפיק דהיינו נעול שאינו יוצא אל התחתונים:

וקרשי מיא בי' וקיימי היינו בחינת מעין חתום שאפי' בחינתה המשפעת שהיא מעין להוציא היא סתומה וחתומה שנקרשו המים:

מ"ט אחר שהוא בחינת מעין להשפיע למה היא חתומה ואמר **בגין** דרוח צפון וגו' כנז' לעיל:

וחיזו דההוא רקיע' ירצה בחינת ת"ת היא כעין הקרח דהיינו במ' שהיא מבחינת עצמה קרח דמקרשא וכניש וגו' יר' שהיא מעכבת השפע בבחינת הגבורה וכפי טבעה היא מתפעלת מקרירות הצפון והיא בעצמ' נקרשת במימיה וכל המים המשפיעים לה היא מקרשת כקרח עצמ' וכך הענין בת"ת וז"א כך ההוא עילא' דעלי' נ"א עלייהו על החיות כניש כל אינון מיין אצ"ל שפע עצמו אינו משפיע אלא אפילו שפע הנשפע מלמעל'

מג' ראשונות הוא מעכב ומקרש אותם במ' כנז' לעיל וזה סבה דאפריש בין מיין עילאין לתתאין שהם ממש נבדלים שאין להם משפע העליונות מפני שנקרש:

והאי דאמרי פי' אלו המפרשים יהי רקיע בתוך המים נראה דהיינו ת"ת אין הפי' כך אלא יהי רקיע כתי' ההוא דהוי מיני' פי' הנאצל מהת"ת דהיינו מ' כנז' אמנם הת"ת בעצמו דהיינו דקיימא על רישי חיוותא דאצילות בסוד הדעת ועליו נאמר ויהי מבדיל בין מים למים:

א"ר יצחק מתרץ באופן אחר מאי דקשי' לר' יהודה איך רקיע זה מבדיל אדרב' מייחד ומשפיע כנזכר ותירץ זה במשל נאות **אית** קרומא במציעות מיעוי דבר נש הוא הטרפש ממנו ולמעל' הריאה חכמ' בינ' והלב כנז' בתיקונים והפרוכת מפסיק בין אלו אל ז' הספי' התחתונות ואותו הקרום מפסיק בין חיות עליונות נעלמות שבתוך הבינ' לחיות תחתונות שהם חגת"ם:

ומיא אעדו ואולידו חשוכא דהיינו מבינ' ולמט' נמצ' הדין ואמנם למעל' אין דין והיינו והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ז' ספי' שיש בהם השגה לבין קדש הקדשים שהוא מבינ' ולמעל' והיכל קדש הקדשים שהוא היכל ג' ראשונות יוכיח ובו פרגוד המפסיק:

גם אפשר לפרש הענין במ' ואיהי בין הספי' כדי לשתות ולינק שפעם וקיימ' למט' על אינון חיוותא ומ"ש ופריש היא בחינת ההבדל וז"ש ויהי מבדיל:

ת"ח וגו' לתת טעם למה צריך להבדיל ואמר כי אינון מייא שהם החיות אולידו חשוכ' שהם הקליפות בסוד נהר דינור הנעש' מזיעתן ונמשך עד ראש רשעים בגיהנם ואחר שהם מתפשטים לחוץ ראוי להבדיל בין עץ החיים אצילות ובין עץ הדעת טוב מטטרון ורע סמא"ל, והיינו והבדילה הפרוכת בין הקדש שהם החיות ובין קדש הקדשים חיות דאצילות:

ר' אבא פתח המקרה וגו' אלין מיין עילאין דכול' כדמפר' ואזיל חכמה ובינ' דבהו תקין בית' מ' בסוד ה' בחכמ' יסד ארץ וגו':

ע"ב י"ם דא חשך ועב לשון עביות וחשך הענן המחשיך והיינו סטר' דגבור' המתדבק במ' ואמ' רכובו שבחינ' זו בה למט' משתי הבחינות הקודמות. רוח הקדש ת"ת הנאצל מחכמ' קדש נ"א רוחא דמקדש' הכוונ' ת"ת שהוא רוח ונשמ' למ':

ורזא דא שאמר שמרכבת הנעלם בעבים שהיא המ' ומהלך על כנפי רוח שהוא הת"ת כנז' הוא סוד שנים כרובים זהב שהם ת"ת ומ' והטעם דקא' השם עבים רכובו לחוד והמהלך וגו' לחוד ולא ערבינהו בהדי הדדי לז"א כי סוד זה נתגלה בפסוק וירכב על כרוב וגו' דנקט תחלה כרוב א' שהיא המ' כענין עבים דקאמר הכא ובתר הכי נקט כנפי

רוח הענין שתחיל' צריך התעוררות ממ' ואחר שהמ' היא מתעוררת מלמט' אין [נ' דצ"ל אז] האור מתגל' בת"ת לפיכך וירכב תחלה על כרוב וגו' ואח"כ וידא וגו' וכן הכא השם עבים וגו' ואחר שזאת מתעוררת מיד המהלך וגו' וז"ש לבתר אתגלי על כנפי רוח ועד דהאי אתער לא אתגלי בהאי:

ור' יוסי פליג אדר' אבא דאיהו פריש דאינון מיין עילאין דחכמ' ובינה אתמשכו לתתא והמים שהם המים העליונים בעצמם צריכים תיקון שאינם בשלמות וז"ש ומים בעצמם תקון [תכן] בהיותם נמשכים למ' שהיא מדה וז"ש ואתקין לון כד מטו לגויה והכוונה שחכמה ובינ' אינם משתמשות להנהגת העולם כי תחלת בניינו מחסד ולמט' ואין מעשה התחתונים מגיע אלא עד חסד אמנם להתעוררות שלמותם הם בהגיעם למט' שאז התחתונים משתמשים מהם ומעשיהם ומחשבותיהם פועלת בהם:

ואינון תיקונ' דעלמא כד מטו וגו' פי' כשנכללות למטה בדין שאז העולם נהנה מהם. מפני שהם רחמים פשוטים ואין יכולת לעול' להתפרנס מהם:

כד הוו מטאן להאי אתר להתעסק בענייני ג' ראשונות להנהגת התחתונים וכמה מן הספיקות הנופלים בדרוש הזה: מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תלת נפקי מחד וגו' קודם אמר כי צדי' נטיל לכול' וע"ד איקרי יסוד עולם לכן ביאר עתה הענין ואמר כי הלא כולא נפיק מאימא עילאה כנודע ומתמן נפקי תלת שהם אש רוח מים עיקר הבנין והם חג"ת דנפקי מבינ' וז"א תלת נפקי מחד ואח"כ הת"ת כולל כולם כנודע וז"א חד בתלת קיימא. ומן הת"ת נשפע אל הירכין נצח והוד ששם מתבשל השפע וז"א עאל בין תרין. ואח"כ הני תרין ינקי לחד הוא צדיק יסוד עולם וז"א תרין ינקין לחד. ואח"כ חד יניק לכמ' סטרין הוא היסוד המשפיע בכל העולמות הנה כי הוא יסוד הכל וכולם אינם משפיעים אלא ע"י ואז ע"י נעשים ערב ובקר יום א' כי בו מתחברין ת"ת ומ' ונעשים יום א' בסוד יאהדונה"י עכ"ל. ועי' בס' **אור הגנוז בס"ד**:

דף לג.

קטפורא לא ידעתי עניינו.

עלייתא פי' בערוך כני קטן.

קסטייהו נמי כלי: וממשמעות הענין נראה לי שהכוונ' במה שפי' במסכת חגיגה [דף ט"ו] מים עליונים ומים תחתונים שהם כתרי כסא דסחיפי אהדדי: ואולם מים העליונים מי"ם זכרים והתחתונים א"ש נקבות סחיפי אהדדי. שמים עליונים פניהם למטה. ומים תחתונים פניהם למעל'. כדמות קערה. והקוצץ בנטיעות הופך קערה על פיה ח"ו. והנה שתי בחינות המים האלו הם נכללים ברקיע. ותרי כסי הם עליית"א מים

העליונים. בקסטייהו מים תחתונים. וסחיפי אהדדי אלו להריק ואלו לקבל. וקטפורא הוא אמצעיתם דהיינו הרקיע שבין מים עליונים ומים תחתונים. והם כלולים ברקיע הזה והיינו דקא' **בקטפור"א** שהוא הרקיע שבין מים למים. דעלייתא מים עליונים. בקסטייהו מים תחתונים שכיחי ברקיע ואתקיימו לרקי"ע שהוא האמצעי שמי"ם א"ש ומי"ם תחתונים ועליונים: והבדילה הפרוכת היינו רקיע בין הקדש מים תחתונים ובין קדש הקדשים שהם עליונים: דייקא דהא איהו רקיע דמפריש ובודאי שיש בו שתי בחינות כנודע שהפרוכ' צדו הא' קדש והב' קדש הקדשים:

ת"ח כתיב לבתר ביום ג' שהוא הוא רקיע הנז' יקוו המים וגו' דהיינו המשכת השפע אחר שהת"ת מייחד שתי מיני מים מושך מלמעל' אל המ':

לאתר דאיקרי אחד היא המ' ופי' הטעם מפני שהיא ים תתא' דהיינו קיבוץ המים דהא איהו [נ' דצ"ל איהי] אשלים לאח"ד כי הת"ת נקרא א"ח ט' ספי' ועם המ' שהיא ד' נשלם מלת אח"ד כדפי' בתיקונים ור"מ:

ובלא איהו [צ"ל איהי] פי' בעוד שאין הת"ת מיוחדת עם המ' לא יתייחס בת"ת שם אח"ד שאינו שלם אלא עם המ':

דביה מתכנשין היינו בחינתה בסוד נקודת ציון שבה קיבוץ כל השפע הנשפע מת"ת בכללות וז"ש דבי' מתכנשין מיין כולהו ושם כולם בנללות ומשם מתפשטים בשאר בחינותי' וז"ש [12] **ובתר** עאלין לגו ימא כולהו פי' שאר בחינות הים דכתיב כל הנחלים הולכים אל הי"ם היינו בחינת מקום אחד ושם קיבוץ המים ואח"כ מתפשטין בז' ימים:

ור' ייסא פליג ופריש ביסוד כדמפרש ואזיל וז"ש דא הוא אתר דכתיב בי' וברית שלומי לא תמוט שהוא בחינת היסוד שאינה זזה מבית המ' לעולם וז"ש דהא איהו נטיל כולא ושדי שהיא משפעת במ':

וביה אתתקנת ארעא פי' בו ממש שהמ' נתקנת ע"י דכתיב ותראה היבשה שהיא המ' דא הוא ארץ לשון רצון ושלימות דכתיב ויקרא אלי"ם ליבשה ארץ. ושאל ר' יצחק אמאי איקרי יבשה כיון שעיקר שמה ארץ כנז' ותירץ כי יבשה נקראת על מציאותה קודם השפעת המים לה שהיא עניה ודלה וז"ש היינו דכתיב לחם עוני. ומשום דמלת עוני יורה שהיא נותנת עוני לאחרים מצד הדין ואינו מורה על עניותה. לכך פי' ואמר ענ"י כתיב שממש היא בעצמה עניה. ובבחינ' זו היא יבשה וז"ש ובגין דאיהי לחם עני אקרי יבשה. אמנם בפעולת יקוו המים וגו' אל מקו' אחד ותראה היבשה. יר' יהי' לה ראיה ותיקון שתקר' אר"ץ וז"ש **ושאיב** כל מימין דעלמא כל שפע הספי'. ועדיין איהי יבשה.

[12] [כך הי' בגירסת רבינו ז"ל וכן גורס העט"צ אבל צ"ל עאלין כולהו לגו ימא]

לא שבעה מים עד דאתי דא. היסוד. ואמלי לה ומשפיע' כדפי' ר' ייסא לעיל. כדין נבעין מיא אורח אינון מקורו'. באותם הבחינות שהיא מקבלת היא משפעת דהיינו שהיא נקראת ארץ שיש בה מעיינות ותהומו'. ולכך היא יבשה. והיא ארץ:

ולמקוה המים וגו' דא הוא בית כנישות דלעילא. בינ' ששם קיבוץ השפע מחכמ' להשפיע בספי' למטה. וז"ש דתמן מתכנשי כל מיין הנמשכים ממקור הכתר ע"י החכמ' והדעת ונמשכים במציאות המדות שבה שהם ז' נחלים. והיינו נגדין. ואח"כ נפקין. יוצאים המים לחוץ אל ז' הספירות:

ור' חייא פליג וקא' מקוה המים הוא היסוד. וז"ש דא צדיק. וראיה לזה דכד מטא למקוה המים שהוא היסוד. הזכיר טוב. שהוא היסוד. ומייתי ראי' שכולם כלולים ביסוד הנק' טוב. ולזה נא' טוב בכל הימים מפני שהיסוד מקוה המים וכולם טוב בו. ונודע מים בחסד. ולפיכך אור קדמא' טוב איקרי. וכן כולהו. זולתי הגבורה יום ב' שהיא אש ולא מים וטוב הוא דוק' במים מקוה מים: ולפי שהענין דחוק לזה פי' ר' יוסי ואמר מקו"ה. שהוא ת"ת וז"ש **ישראל** מקוה איהו. והשתא ניחא שכל הספי' נקראות טוב מצד הת"ת שהוא כולל ו' קצוות חוץ מהגבור' שהוא דין וע"י פועל הת"ת רע ולא טוב: ור' חייא אהדר לתרוצי להכריח פי' הנז' ואמר דא צדיק דכתיב קרא ימים. אי הוה אמר ולמקוה המים ימים ולא אמר קרא הוה אמינא דהיינו בינ', או אי לא הוה אמר ימים כל עיקר הוינא אמרי בת"ת דהיינו מקוה יש'. אבל השתא דקא' קרא ימים משמע דאית זמן דלאו איהו ים. ואח"כ ע"י מקוה המים הבא לא נעשה ימים. וז"ש דא צדיק דכתיב קרא ימים וביאר איך יצדק ביסוד ואמר **בגין** דנחלין ומבועין ונהרין שהם ג' בחינות מבועין מחכמ'. נחלים מבינ' כנז'. נהרין מו' קצוות והיינו סוד יה"ו. וכולהו נטיל לון. יסוד. וע"י אלו נעש' מקוה מים והוא מקבץ הכל להשפיע במ' וז"א ואיהו מקור' דכלא ואיהו נטיל כלא משא"כ בת"ת:

בג"כ כתיב ימים. מפני מיני השפע בבחינות שונות כדי שאח"כ יתמזג הכל בו להמשיכו דרך מקום א' למ':

וע"ד וירא אלי"ם כי טוב. דהיינו יסוד הנז' לעיל. ומאי דהוה קשה לך דבכולהו כתיב כי טוב וגו' לא קשה מידי שבכולם נק' טוב היסוד. ומה שלא נא' בשני עם היות שהיסוד נטיל לשמאל' [13] הטעם **בגין** דאתרשים איהו אפריש בין יומא ?מא' לתליתא' וגו' יר' כי היסוד הוא ספיר' שעוש' רושם שהיא נרשמת שמורה על המשכת השפע. ואם הי' הענין כן שהי' נזכר ביום שני. הי' מבדיל בין חסד יום ראשון. לת"ת יום ג' שהי' מורה שהחסד

[13] או כוונתו שהוא מה' גבורות או דצ"ל נטיל ג"כ לשמאלא]

לעצמו עושה זווג ביסוד עם המ' וגבורה לעצמ' ות"ת לעצמו. ואינו אלא מוליך לימין זרוע תפארתו. שהת"ת בסוד הימין מתייחד. לכך לא בא טוב בשני להורות שהחסד עם הת"ת מתייחדי' במ' והת"ת הוא המתייחד בהיותו נוט' לימין:

דהא ביומ' תליתא' עבדת וגו' ולא בשאר הימים שאינה מתייחדת ועוש' פירות אלא ביומא תליתא' שהוא בעלה ע"י היסוד:

מאי עץ פרי דקא'. שהמ' שהיא הארץ הוציאה עץ פרי. ופי' שהוא עץ הדעת טוב וגו' והענין הארץ שהיא מ' הוציאה דש"א ועש"ב שהם המלאכים כדפי' הזוהר במקומו. והוציאה סוד ההיכלות. ומכללם היכל לבנת הספיר שהוא כנגד יסוד ומ'. ובזה ההיכל יש כח היסוד. וע"י יוצאות הנשמות למט' בצד הקדוש'. והיינו או' דאיהו עביד פירין:

רשים בהו וגו' היינו מציאות העטר' שבאדם שהוא אות היסוד. אלא שנמשך דרך הקליפות ומתכסה וצריך לגלותה: וז"ש ובני מהימנות' למינו עאלין באות ברי'. שמתקני' בבשר': או יר' רשי' כי הערלים אף אם הם מולים נק' ערלים כנז' בנדרים [דף ל"א] והיינו מפני שברוחניות הנשמ' יש להם ערלה. אמנם יש' המ' מתקנת בנשמתם סוד רוחניות הברית דהיינו סימן היסוד וז"ש עץ פרי מוציאה נשמות. שהם מעוש' פרי שהוא היסוד. ואותם נשמו' רשומו' למינו וענין למינו עאלין היינו שהם ג"כ בגוף עושים פעולה זו. ליכנס אל מקום אחיזת נשמתם. ולא מתפרשן מיניה. בהנחת הערלה. שהמניח אות' פורש הנשמ' משם. שהי' שם והוציא' משם. ומפני שבאות ברית כלול מילה ופריע' שהם סוד מ' ויסוד. וז"ש **ומאי** רשימ'. ההוא ברית קדש. שהיא מ'. ברית שלום שהוא יסו'. והיינו דקא' הכא וצדיק עוש' פרי איהו. דהיינו חלק הזכר וההוא אילנא. שהיא מ' אתעברת. הרי שהיא ג"כ נותנת בו הצור' ומציאות. וכח בנקב' לילד. ואפיקת ההוא פרי למינו דההוא עוש' פרי דיהוי כוותי'. שיהי' נראה לו וכדמסיק זכא' חולקי' דמאן דדמי וגו' לאבוי יסוד ולאימי' מ':

ביומא תמינא' בגין דידמי וגו' שדומה לה במה שהמילה היא ביום שמיני שהיא שמינית כשתמנ' מבינ' שג' ראשונות חשובות כאחת והענין כי המילה בזמנה ביום שמיני היא עוש' רושם ממש באדם ובנשמה:

אצטריכא לאתחזא' קמה וגו' דידמי ליה ויתרשים בי' שיהי' צדיק במעשיו ורשום באות צדיק. זרע"ו שעיקרו מהת"ת: דהא ההוא זרעא אשדי פי' זרע ו' בו ביסוד להמשיך לארץ:

קדישין במעשיהם ודמיין לקדישין בגופן ממש:

דהא מהני נפקו מצדיק וצדק ושתיהם יחד צדיקים.

ולהני דמיין במילה ופריעה כנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ולמקוה המים קרא ימים וגו' א"ר חייא וגו' דא צדיק וגו'. הענין כי ימים הם ב' פעמים י"ם י"ם והוא רומז לביני' ומ' כי שניהם נק' י"ם י"ם וצדיק נק' מקוה המים קראו ימי"ם כי הוא מחבר ים עילאה וים תתא' והענין כי ע"י צדיק מתחברת בינ' במ' ואתגניזת בגוה ולכן אות ראשונה ואחרונ' של תיבת ימי"ם הם י"ם ואותיות האמצעיות הם מ"י סוד הבינ' הנגנזת בתוך המ' הנק' י"ם והוא נכון. עכ"ל:

דף לג:

א"ר חייא וגו' מאי עושה ארץ. דהל"ל עשה דמשמע מקודם ואד"ג הכי בלישניה ממש ולא נהירא:

דא קב"ה לעיל'. ת"ת שהוא עוש' ומתקן למ' בכל יום:

בכחו דא צדיק שע"י התיקון למ': מכין תבל כדמסיק דהיינו הכנת הארץ ותיקונה בדין כאומרם [ע"ז דף ד'] שאלמלא מורא' של מ' איש את רעהו חיים בלעו: והנה הכריח מסוף הכתוב כי עוש' הוא ת"ת בכחו יסוד. ממה שמכין תבל הוא בהכרח גמור למטה. אם כן עוש' ארץ למעל'. ואח"כ מהדר לפרושי מאי עשיה זו ואמר **דא** קב"ה דהוא מתקן ארעא המ' בעצמה שהיא מתתקנת ומתקשט':

ומתקן אורחוי היינו דרכים שהשפע נשפע בהם. והכריח ענין זה מאו' בכחו שהוא היסוד דהיינו שנכנס בה ממש ומתקן לה בית קבול וז"ש ובמה בכחו:

ור' יהודה פליג אדר' חייא ומפרש בכחו דהיינו בינ' שבה כ"ב אתוון שבהם נבראו שמים וארץ בסוד צרוף רל"א שערים פעמים עולה בצירוף ב"ג ופעמים ג"ב וכיוצא וסימן אלפא ביתא ראשונ' היא א"ל ב"ך [14] ואמצעית א"ך וע"י צירוף אותיות אלו נעש' הארץ וכל אשר בה וע"י החכמ' היא הכנתה וקיומה וז"ש **באתוון** גליפן פי' בהם נברא הארץ שהאותיות מבינ' כנודע והיינו עוש' ארץ בכחו.

ור' יוסי פליג ואמר שהעולם נברא בשם בן ד' שהוא סוד המשקל [15] כזה # דהיינו לשון דקיימא באמצעיתא היא יו"ד שהוא שקל הקד"ש דהיינו קדש יש' לה' ראשית. ומאזנים הם ב' ההין דהיינו מאזני צדק. וצדק הם בינ' ומ'. כאו' צדק צדק תרדוף. ופי' בו שהם בינ' ומ'. ואות ו' באמצע שתי ההין או נוטה לימין לצד הרחמים או לשמאל לצד הדין והעיקר תלוי בי' שהוא שקל הקדש לשקול או לזה או לזה:

[14] [צ"ל א"ל ב"ת ואמצעית א"ל ב"ך כדאי' בס' יצירה]

[15] [לקוצר דעתי אינו מובן ב' פירושים אלו ואולי הלשון נשתבש ביד המעתיקים שונים זה כמה מאות שנים. ורק לעורר באתי שברע"מ פ' תשא מפורש. שהיו"ד הוא אבן שמניחין בכף מאזנים. וכפות מאזנים הם ב' ההי"ן. והוא"ו הוא הלשון הנוטה לימין או לשמאל העומד באמצע ב' ההי"ן כזה #ו

ר' יהודה פליג אדר' יוסי שפי' שקל הקדש י' שהוא עומד באמצע ור' יהודה פי' שהוא ו' דהיינו רוח הקדש וביד הוא"ו לנטות אל א' הקצוות:

ור' יצחק פליג עלי' וסבירא לי' דשמים אתבריאו מכח ת"ת. והוא הדין ארץ מכח ארץ. ומייתי ראי' מקרא דכתיב בדבר ה' שמים נעשו וגו' וקאמר אלין שמים דלתתא. כי אחר שהכתוב אמר בדבר ה'. ודאי דלאו על שמים עליונים קאמר אלא על שמים תתאין. והכריח מאו' בדבר ה' דהיינו שמים עליונים ת"ת ודבר לאו היינו מ' אלא הבל הקול. כי קול הוא ת"ת. ומסתמא קו"ל פועל רוח. וזהו דבר לא דבור שהיא מ' אלא רוח דאפיק קלא. ועניינו בהיותו נמשך מת"ת שהיא עצם הקול והבל ורוח נמשך עד היסוד נק' דבר קודם בואו אל המ' שהיא דבו"ר וז"ש ברוח דאפיק קלא עד דמטי להוא נהר דנגיד וגו' שהוא ביסוד **וברוח** פיו כל צבאם מכאן מכריח כי דבר לאו היינו דבור אלא רוח וז"ש **כולהו** תתאי שהם צבא השמים. קיימין ברוח דאיהו דבר. ואמר קיימין. כי בדבר נעשו השמים וצבאם [16] ומה שחזר הכתוב אח"כ ואמר וברוח פיו כל צבאם. הכוונה על קיומם:

משקה הרים מכאן הכרח אל מציאות ארץ תחתונה מהמ':

המקרה במים עליותיו היינו מציאות המ' מלמעלה מפרי מעשיך הוא השפע הנשפע למ' כדמסיק. והנה מכאן ראי' שהמ' היא פועלת בארץ למטה וז"ש דנגיד ונפיק לתתא במ' ופרי מעשיך היינו מלשון עושה פרי שהוא היסוד וקאמר על הארץ:

יהי מארת ברקיע וגו' חסר. הענין כי הפסוק קשה. דקא' יהי מארת דהיינו חסרון אורה וקאמר ברקיע השמים שהוא ת"ת והתם לא שייך מארת חסר:

ור' חזקיה תריץ כי אין לשון מארה להורות על הקליפות ולא על החסרון אלא הלשון מורה דשריא בי' תוקפ' דדינ'. וא"כ כבר אפשר שהיא בת"ת והיא יונקת מגבורה דין: ור' יוסי פליג עליה ואמר שמארת היא לשון קללה. והיא למטה בחצונים. וז"ש מארת לתתא איהי. ונק' [כן] המ' בהיותה לתתא במקומה. ע"ש הקליפה. משום דבה תליא אסכרא לרבייי. שע"י ירידתה למטה ומיעוטה. נמשך אסכרא בקטנים. ובה תליא מארת שהוא שם בקליפה כנז'. והטעם יורה המלה בעצמ' שהוא מאור חסר. וז"ש **בגין** דאיהי נהור' זוטא מכל נהורין. דהיינו מדה אחרונ'. ונוסף על זה **וזמנין** דאתחשכ'. היא בעצמ' ואינה מקבלת מן העליונות אור. אלא חשך משמאל. וז"ש אתחשכא ולא מקבלא נהורא. ואז הקליפות שולטות ויונקות ממנה. ולכן יתייחס לה שם מארת. ומאי דקשי' או' ברקיע השמים הכוונ' דא הוא רקיעא פי' אינו בת"ת אלא ביסוד וז"ש **דאיהו** כללא דכולהו

[16] [עיין במק"מ]

שכולל המאורות ומקבל מכולם וז"א בגין דנטיל וגו': והוא נהיר להאי נהורא דלא נהרא. שהיא מ' בהיותה בבחינת דלא נהרא שהוא לשון מאר"ת. והיא תלי' בי' בחסרונה ולז"א יהי מארת ברקיע השמים:

ור' יצחק פליג ואמר אפי' האי רקיעא דלא נהיר. שהיא מ'. יתייחס בה שם רקיע השמים. שכולל בעצמ' הת"ת. דהיינו ארץ החיים שיש בה החיים. כי הת"ת נקרא עץ החיים והמ' מתפשטת ממנו. וכן נקר' ארץ מיש' עילא'. ומאי דקשה לך היכי קארי לה רקיע השמים והיא מארתה"ק השמים הוא דלא נהיר [לפנינו נ"א] בהאי רקיע בג"כ יהי מארת. דהיינו מ' חסרה כדמפר' ואזיל מפני שרקיע אינו יונק מן השמים:

מ"ט פי' סוף סוף קשה אמאי נקט לישנא דמארת שהיא אסכרה ותירץ דהא בלא וא"ו שהוא אור הת"ת בה מותר הוא. וא"כ שייך בה לישנא דמארת. שאף ממשלת החצונים ממנה שהם רצועה בידה. וז"ש כלא ביה תליא לאכללא לי' [לפנינו נ"א] בעלמא. פי' המיתה. שתהיה יכולה לשלוט בתחתונים. ותהיה כלולה במציאות ממשלת המ'. והיינו להאיר על הארץ. שתהיה ממשלתה בעולם ע"י היותה מכלל בני השוטרים העליונים. או יר' לאכללא לי' בעלמא פי' שתהיה המ' כלולה מכל ענייני העולם אף הקליפות והיינו יהי מארת פי' שתהיה כלולה בה המארת: והיינו קטן וגדול שם הוא יר' קטן שבנבראים וגדול שבכולם כולם בה במ' שנק' שם. דכתיב כי שם אדיר וגו' וכתיב אך שם הרגיעה לילית. דהיינו שממש יש לה תפיס' במציאות הנהגת העולם לענוש ע"י:

ור' אלעזר פליג ואמר מארת המ' סתם. שמלה זו היא מורה מאור א' דהיינו אספקלריאה דלא נהרא מגרמה. כי המלה מור' מארת וחשך וחסרון האור. דהיא חשוכ' ולא נהר' מגרמ'. אמנם קריאת המלה ובטויה לשון רבים. מור' על רבוי המאורות יר' אלא ע"י דנהורין עילאין דנהרין לה. והיא מוכנת לזה. וז"ש כעששיתא וגו' והיינו פי' מארת. אמנם מלת רקיע השמים אמר שיובן מפסוק הנה ארון הברית. והכוונ' בחי' ארו"ן דא היא בחינת מארת. שהכונ' הכנתה לקבל אור עליון. וכן ארון מוכנת לאעלא בגווה תורה שבכתב:

הברית דא שמשא שהוא מושאל על יסוד כדמפרש לקמי'. וז"ש דא שמשא דאנהיר לה. כי מלת ברי"ת יורה על ייחודו עמה. שמלת ברית הוא קשר וקיום וייחוד. ושם הברי' היא נוטלת ממנו. וז"ש ואיהי ברית בהדיה. בהיותה מיוחדת עמו. והיינו ארון הברית. שפי' ארון שהוא עצמו ברית. וז"ש ארון הברית דייקא אדון כל הארץ. הכוונה כמו שהיא נוטלת שם ברית כמוהו. יש בה ג"כ שם אדון כל הארץ. דאהדר למלת ארון וז"ש ובגין

דא [ארון איהי אדון] וגו' ונהי' לכל עלמ'. ירצ' שהת"ת ממש נהיר לה ומתוכה הוא ממש נהי' עלמא וז"ש ונהי' לכל עלמא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אפשר שהם סוד כ"ב אלפא ביתות שבס' יצי' והיה ביאורם בס' ר' אלעזר. וקוטרי פי' קשרים ר"ל כי נקשרים האותיות ע"י צירוף כ"ב אלפא ביתות קטירין נחדא. ועיין כי באלו האלפא ביתות יש א' אות עולה וא' אות יורדת ולפעמים היתה האות שירדה באה בתחלת הבנין כגון א"ת ב"ש ת"א ש"ב. או כגון א"ל ב"ם ל"א מ"ב וכיוצא כי אות שהיתה שניה באה פעם אחרת להיותה ראשונה לבנין. וז"א דא סליק וגו'. עכ"ל:

גיליון טיפסא דשיקלא וגו' פי' לשון המשקל המכריע המאזנים. עכל"ה:

דף לד.

ומיניה נקטא שמא פי' שאין שם המ' אדון כל הארץ ממש אלא הוא. פי' למה שהיא נק' על ידו וז"ש מיניה נקט' שמא ואתקרי האי אדון ברזא דאדנ"י. כענין צדי"ק וצד"ק. כן ענין אדו"ן אדנ"י. יסוד ומ'. דא בדא תליין. ע"ש אדון נק' אדנ"י. ואפ' לפר' ואתקרי האי [לפנינו הגי' מפורש כן] אדון פי' בחינת ארון שהיא תיבות' לאעלא בה תורה בייחודה תקרא היא ג"כ אדון כמוהו. ובזה יתבאר ענין ברקיע השמים שהיא [קאי] ממש על המ' שנק' כן כמוהו וז"ש **ת"ח** ככבים ומזלות. שהם י"ב גבולין ששה ספי' ממעלה למטה וממטה למעלה. וז' ככבים הם בחינת ז' ספי' מחסד עד המ'. וכולם בבחינתם בברית. שהוא היסוד דאיהו שמש' דקאמרן. כנז' לעיל שם מושאל. ודאי ברקיע השמים. שהוא יסוד המתפשט מת"ת. בו קיימין. והיינו דרשימין ביה בדקות. וגליפין ביה שהיא חקיקה יותר. א"כ יהי מאורות דקאמר קרא מאי אתא למימר יהי. הרי הם בה [17] אלא ודאי דאתא למימ' שתהיה היא מתייחדת ביסוד ונוטלת שמו ממש כי כן המ' תקר' ג"כ היא בעצמ' רקיע השמים והיינו דלתת' במ' כלא בי' [א' דכך הי' גירסתו]. וביה תליין לאנהר'. ירצ' אח"כ מציאותם בה. לאנהר' להאי'. והיינו דקאמר קרא אח"כ ויתן אותם אלי"ם וגו' וכן והיו למאורות ברקיע השמים ואינו כפול:

ור' ייסא פליג ופריש מארת מ'. ברקיע השמים. שהיא תלוי' ביסוד. ומ"ש מארת חסר הוא מפני שהיא בחינת הירח שיש בה מיעוט וז"ש **ודא** סיהר' דתלי' ביה ביסוד. והיינו מארת ברקיע השמים: ומה שאמ' הכתוב אח"כ והיו למאורת היינו מציאות הת"ת ג"כ ביסוד לתת לו שפע להשפיע במ':

[17] [נ' דצ"ל בו כי על היסוד קאי]

בהון תליין לפי רבוי אור היסוד במ'. והם ד' בחינות. הא' זמנייא. פי' מציאות חלוק הזמן לימים ולילות. הוא ע"י ת"ת מדת יום ומ' מדת לילה. ב' חגים. שהם פסח בחסד. שבועות ת"ת. ר"ה גבורה וגו' כנז' בתיקונים [ובזהר פ' תצא רפ"ג א'] והם מועדים בה כנז' בתיקונים: ג' ירחי. שהוא חדושה של לבנה ממש על ידם: ד' שבתי. נודע שהוא קשר ת"ת ויסוד ומ': והיו דמשמע היו מקודם היינו מציאותם בבינה וז"ש **והיו כלא** בעבידת' קדמאה עילא'. שבבינ'. דשמא קדיש'. שהוא ת"ת אתאחיד ביה. ונאחז בבינה וע"י מציאותו שם הוא יונק ממנה כי ו"ה שהם שמש וירח מציאותם שם:

ואיהו [צ"ל ואיהי] הוא כולא פי' כל מה שנמצא מפעולת השמש והירח הכל ע"י והוא [והיא] עיקר לכל. ולכך הוצרך הכתוב לפרש לנו מציאותם בבינה. להורות שהם פועלים למטה בכח שפעה. והכריח הענין ממציאות הרקיעים כדמסיק ואמ' **שבעה** ככביא שהם ז' ספי'. אינון לקבל ז' רקיעים. והיינו שהם ז' ביסוד [18] ככבים בסוד אור חוז' ממ' עד החסד והם נגד ז' ספי' שהם ז' רקיעים. וכולהו מדברי עלמא שאין ההנהגה למטה פחותה מהם ח"ו: ועלמ' עילא'. שהיא בינה. עלייהו. שע"י עיקר הנהגתם לפי שפעה הנשפע להם ממנה. והמ' מקבלת אותם בענין שהיא כלולה מהם כדמסיק, ותרין עלמין נינהו. כי כמו שהבינה כלולה מכולם מצד מציאותם [בה] הקודם. כן הם במ' מצד מציאותם המתאחר. שהם חקוקים בה וז"ש **עלמא** תתאה כגוונ' דלעילא. דכתיב מן העולם ועד העולם. ושם עולם ראוי שיכלול בחינות הרבה. כענין מלך על עם. וז"א מלך עילאה מלך תתאה:

כתיב ה' מלך וגו' יר' כי הב"ה מלך על הסתם בג' ראשונות. שאין פגם מגיע שם על הרוב. לסלק מהם מלכות המלך. ולכך שם ה' מלך מקדם ועד עולמים. אמנם בג' אבות שהם באמצע. מלך ע"י בריאת העולם. והאבות הם שהמליכוהו בעולם. לכך אמ' מלך באמצעית'. אמנם לתתא דהיינו בנצח והוד מקום אחיזת הדין. וכן יסוד ומ' דכתיב בהו אזלו מים מני ים ונהר וגו' באלו ימלוך לעתיד. שיתקיים והיה או' הלבנה וגו':

ור' אהא פליג ואמר מלך בבינה דא עלמא דאתי. מן הטעם הנז' שאין שם פגם. שאין לך דבר שעומד לפני התשובה. ומפני שמלת מלך מורה המלכה על זולתו על התחתונים לזה לא שייך בחכמ' וכתר מפני העלמם אלא בבינה שהיא עלמא דאתי. ירצה על המלכתה והשפעתה בתחתונים והיינו דאתי: ה' מלך דא ת"ת ישראל. כיון שבאו ישראל לעולם ופארו שמו בתחתונים מלך ודאי. כמו שנק' מלך ישראל: ה' ימלוך דא ארון הברית. שהוא העושה לנו נקמה לעתיד בגאולה וימלוך בה על כל העולם כאו' והיתה לה'

[18] הלשון אינו מתוקן כראוי וע' באור החמה פקודי רל"ב א' בפי' רבינו ז"ל באריכות

המלוכה. והכרח אל פי' זה הוא. כי אתא דוד וגו' וכיון שאמר אותם ממטה למעלה א"כ הן הן שאמר ממעלה למטה. מלך לתתא. כי כל מלת מלכות הנדרש הנה א"א אם לא ע"י. והכל תלוי לפי בחינותיה: עולם באמצעיתא. שסתם עולם הוא ששת ימי הקף. ועד לעילא. בבינה כדמפרש ואזיל טעמא והנה קשיא דידיה אדידיה. דהוא דרש ימלוך במלכות. דמשמע ימלוך לעתיד דהשתא אינו מלך. והשתא קא אמר מלך במלכות. ותירץ מלך לעילא. מה שאנו או' מלך במ' הוא בעולמות העליונים. שכולם מכירים מלכותו. ומה שאנו אומרים ימלוך לעתיד הוא בתחתונים. שאין מכירים מלכותו עד לעתיד כאו' כי אז אהפוך אל עמים וגו':

ור' אבא פליג אכולהו דלעיל. ופריש מארת מציאות הספי' ומאי דקא' מאר"ת חסר. היינו משום דכל הני מארות כלהו מתחברן. וכולם מאור א' מיוחדים ביסוד. הנקרא רקיע השמים. וזה להאיר על הארץ. לאנהרא על ארעא מ'. והשתא לפי זה קשה כי מאר"ת הוא אסכרה כדפי' רז"ל. לזה תירץ ואמר **ת"ח** כיון דסיהרא שלטא וגו' והיינו דפליג עלייהו. דאמרי לעיל דמיעוט הירח גורם האסכרה. ואיהו קאמר אדרבה מילוי הלבנה גורם האסכרה. כנר' לחוש שהוא במולד בחדושה. וטעם הענין כי בד' נתלו המאורות והוא המולד. עם היות שאנו מונים בהר"ד:

כל אינון שמיא דלתתא וגו' שאז השפע מתרבה בכל הכחות. ואז אותם המלאכים הממונים על הדברים הנבראים משפיעים בדברים הגשמיים שתחת ממשלתם כאז"ל בפסוק אם תשים משטרו בארץ וגו'. והיינו דקאמר שלטין ומגדלין צמחין וגו':

מארי דיבבא [כך גירסתו] כחות הדין:

בי תרעי שומרי השערים שהם קרובים יותר לחיצונים:

מדורי טרטשי הם הקליפות שיש להם מדור לפי כבודם. טרטשי מלשון מטרטשי עלמא:

ורביי עלמא וגו' מפני האסכרה:

בעיין לאסתמרא כענין לך עמי בא בחדריך. שלא לשמחם יותר מדאי. ושלא להלבישם. להראות לפני אלו. כענין למה תתראו:

ויתן אותם אלי"ם וגו' וכד כולהו מאורות הנז' ת"ת ומ' קיימי ביה ביסוד שהוא רקיע השמים:

כדין חדוותא שפר ואור הבינה הנק' שמחה. דהיינו ויתן אותם אלי"ם שהיא בינה ברקיע השמים יסוד. וסיהרא אזעירת וגו' פי' מקטנת עצמה לפני הת"ת שהממשלה נותנת לו: וכל מה דנטיל, הת"ת מלמע' לאנהרא לה למ'. והיינו דפתח קרא בתרוייהו דקאמר ויתן אותם אלי"ם ברקיע השמים וסיים להאי' על הארץ. דהיינו שבהיותם יחד היא אזעירת

גרמה. בענין שהוא מקבל להאיר על הארץ **ור' יצחק** פליג ואמר כי ויתן אותם לא אהדר למאורות שהם ת"ת ומ'. אלא אהדר אל מציאותם שבחכמה שהם ז' ימי בראשית. והם בת"ת רקיע השמים. להאיר על הארץ מ'. שתהיה אורה כאור הת"ת. והיינו והיה אור הלבנה דהיינו הארץ. כאו' החמה דהיינו רקיע השמים. ואור החמה יהי' שבעתים כאור שבעת הימים דהיינו ויתן אותם אלי"ם שהם ז' ימי' דבראשית שהם מהחכמה אל הבינה כנז':

ור' יהודה פליג ואמר אלין שבעת ימי המלואים וגו' פי' ויתן אותם וגו' דקאמר קרא היינו ימי המלואים. שהם ז' ימים של לבנה. שהם נמשכים אורם מלמעלה. למלאות המ' ז' אורות ממלאים ז' ספי'. והיינו או' מלואים ודאי. לשון מילוי הלבנה והיינו להאי' על הארץ. ולא תצטרך המ' לאו' הת"ת:

בגין דההוא זמנ' יתבסם עלמ' ויתהד' או ויתנהי' באשלימותיה. ולא יהיה חסרון בלבנה שיצטרך לאור החמה. וז"ש ולא יתפגים סיהרא וגו':

ישרצו המים שרץ נפש חיה וגו' אלין מיין תתאין. קשי' [ליה] דקרא קאמר ישרצו המים משמע מיין דכורין בהדי מיין נוקבין. דהיינו ישרצו. וכתיב נפש חיה. ונפש לחודה לא אתי' ממיין עילאין. אלא ממ'. לזה פי' ואמ' ישרצו המים שרץ נפש חיה אילין מיין תתאין. דהיינו נפש חיה. ומאי דקשה לך או' ישרצ"ו המים. לא ק' מידי. דרחשין זינין כגוונא דלעילא. שהם כחות יוצאות ממלכות ומינה ובה היא שורצת ורוחשת מינים אלו. אית מיין עילאין שהם משמשים בהדי נוקבין. ואית מיין תתאין דמנייהו ובהו אינון רחשין:

ור' אחא [לפנינו הגי' ר' חייא] דייק לישנא דישרצו המים. ומלת נפש חיה לא קשה מידי וז"ש **עילאי** שהם מיין דכורין. אפיקו נפש חיה. ומאי איהו דא נפש דאדם קדמאה דאתקריאת נפש. אף אם היא ממיין עילאין מהבינה. כד"א ויהי האדם לנפש חיה:

אינון שליחין וגו' הם המלאכים הנקראים אישים. על שהם תחתונים מכל עשר מדרגות המלאכים. וקרובים לאנשים למלאות חפץ קונם בשליחות לבני אדם. והם מתגלמים כאנשים ונראים לעין בשר:

בגין דאית אחרנין. שאר המדרגות. דלא אתחזון אלא ברוחא, במראות גילוי עינים שהם מתגלמים באויר דק ואינם נראים אלא לדקי השכל. וז"ש אלא ברוחא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. שבעה ככבי אינון וגו' מזה יובן כי נר' היות הז' ככבי לכת בז' הרקיעין כל כוכב א' ברקיע א' ולא כולם ברקיע א' כנז' מרז"ל: [חגיגה פ' אין דורשין]:

ר' יצחק אמר כתיב והיה אור הלבנה וגו' כונת ר' יצחק כי הלבנה איהי מ' תקבל אורה באותו זמן ויהיה אורה ממש מן החמה וגדול כמותו כי אז לא יהיה חויא ביש' בעלמא.

ואו' החמה הוא יסוד [19] יהי' שבעתים ממה שהוא עתה כי אז יהי' אורו גדול כאור כל השבעה תחתונות ויקבל אור כלם ויאי' בלבנה והלבנה יהיה ג"כ כמו אור החמה עכ"ל:

דף לד:

ובג"כ לא כתי' באלין למינהו וגו' פי' כשאמ' למינהו משמע שתמיד הוא במינהו בלתי משתנה. דהיינו שאינו מתגלם ומתלבש פושט צורה ולובש צורה. אמנם באלו שהם אישים לא אמר למינהו. להראות שפעמים פושט צור' ולובש צור'. להתראות לבני אדם לצורך. ויוצא מגדר מינהו כנז':

ואי תימא איתי בהו דמשניין וגו' פי' אם תאמר מאי ראיה ממלת מינהו. כי מלה זו אתא לאשמעינן רבוי המינים משונים אלו מאלו כל א' למינו:

הכי ודאי. אמת הוא שיש במלאכים מינים שונים מחולפים אלו מאלו. לפי שינוי בחינתם ממקום שורשם. מהם מי"ם מצד החסד. מהם אש מצד הגבורה. מהם רוח מצד הת"ת. אמנם לא אתי ממלת מינהו. אלא ממאי דכתיב ומשם יפרד וגו' יר' **משם** ממ' הנק' שם דהיינו עולם הבריא' משם ולמטה הוא עולם הנפרדים שיש בהם מינים שונים אמנם פסוק למינהו אתיא לכדקאמרן:

נפש דההיא חיה כחות ממ' לבדה הנק' חיה. רומשת לשון ויהי ערב והוה רמ"ש. וז"ש ומאי איהי חיה דאיהי רומשת הוי אימא לילה. וירצה כחות הדין השולטים בלילה שהם קדושים והם ממ':

דמיין מגדלין לון. קרא יתירה קשי' ליה. דבתר דקא' ישרצו המים מאי תו אשר שרצו המים. ותי' דקרא דישרצו המים היינו הויית מציאותם. וקרא דאש' שרצו המים היינו גידולם ע"י השפע העליון וז"ש דמיין מגדלין לון:

דכד אתי סטר' דדרום וגו' פי' כי השפע מתעכב במ' מצד קרירות הצפון. דהיינו דין הגבור' דקרישו מיין:

ואתי סטרא דדרום שהוא החסד ושראן מיין. והשפע נשפע ונגיד לכל הצריכים למטה ממ' וז"ש אתי סטרא דדרום וגו' ונגדין לכל סטרין שהם הנפרדים למטה ממנה. וארבי מייא הם כחות המ' שהם בה כאניות בים. אזלין ועברין. כי בעוד שהמים נקרשים אין להם הנהגה למטה מפני עכוב השפע. אמנם כד שראן מייא. דהיינו שהשפע נשפע. אז יש מהלך והנהג' לאניות. להשפיע על תפקידם בעולם התחתון. והיינו אשר שרצו המים וגו' כנז':

[19] [אמת מצינו לפעמים דיסוד מכונה בשם שמש. וכדאי' לעיל בסמוך בפי' הרמ"ק ז"ל בשם מושאל. אבל כאן כל מקום שנז' בזהר ובתיקונים והי' אור הלבנה כו' כולם פירשו חמה ז"א. ובתיקון ח' איתא על פסוק זה חמה שכינא עלאה. וכן בכוונת ברכת הלבנה בסידור הרח"ו ז"ל]

עוף השמים הם המלאכים החיות וכיוצא. ובעל כנפים מטטרון הממונה על כולם. ועל אלו אמ' ואת כל עוף כנף וגו':

ור' יוסי פליג על ר' אחא [ר' חייא] דקאמר לעיל שהם תרי גווני מלאכים. א' דאתחזון לבני נשא וגו' כנז'. וקאמר ר' יוסי כלהו משית גדפין. אין מלאך שלא יהיה נסתר מו' כנפים. כדאמרת על ואת כל עוף כנף כד"א כי עוף השמים וגו'. ומאי דאמרת דמשניין ודייקת מאו' למינהו לאו הכי. דלא משניין לעלמין. ואדרבה או' למינהו ה"ק מלאכים אלו שהם כל עוף כנף הם למינהו למין הנזכרים למעלה ועוף יעופף וז"ש לזינא די לעילא. ומאי דאמרת דעוף יעופף על הארץ היינו דאתחזון לבני נשא. לאו הכי אלא **ואלין** שאטן וטסאן בעלמא בשית. דהיינו כענין עוף כנף. לא כחיזו בני נשא כדאמרת וחמאן עובדייהו דבני נשא וסלקין לון לעילא. והיינו עיני ה' המה משוטטות. וסלקין לון לעילא להעיד על מעשיהם:

ור' חזקיה פליג עליה דר' אחא דפי' דמלת רומש"ת אהדר למ'. לא לנפש חיה היוצאים מהמ'. ור' חזקי' סביר' ליה דמלת רומשת אהדר לנפש חיה ואינם ממנה ממש אלא מלמעלה כשא' בחינות המלאכים. אמנם אלו הם בחינות מלאכים שהם עומדים על משמרותם בלילה. והם ד' פלגוון דלילה. כי חצות לילה פליג המשמורה האמצעית לשתים. ובבחינה אחרת הם תלת סטרין ג' משמרות וז"ש ופתחי שירתא בתלת סטרין ד' פלגוון [לפנינו כתיב דפלגוון] דליליא:

ר"ש קם ואמ' מסתכל הוינא. מעיין במעשה בראשית בענין בריאת אדם:

אזדעזעו מפני שלא יישר בעיני העליונים בריאת האדם. מפני שע"י האדם עיקר שכינה בתחתונים. ולפיכך נזדעזעו העליונים. ונזדעזעו התחתונים מפני שכולם נתנו בידו. והוא המושל על כולם כאו' ורדו בדגת וגו':

ויומא שתיתאה. יסוד היה מעורר הייחוד בין ת"ת למ' וגו':

בד' סטרין. הם ד' יסודות הרוחניים לנשמה חגת"ם. והגשמיים שהם למטה והיינו דקאמר דעילא ותתא. נ"א ועילא ותתא והם ו' קצוות והכל כלול בנשמה לפי האמת. ומזרח אתדבק במערב בסוד הייחוד הגמור:

ואפיק ליה האציל נשמתו:

וע"ד תנינן וגו' בית המקדש. מ' בית. לת"ת הנק' קדש מצד החכמה. ומשניה' היתה אצילות נשמת אדם הראשון כנז':

קב"ה אמ'. מ'. לאלין תתאין. בי"ע דמתמן נשמה ורוח ונפש כנז' בתיקונים. ולכך לעשות אדם נתייעץ בכל המדרגות הנק' אדם שמשם נברא. וז"ש רזא דשמא דא דסליק אדם. כי

אדם אינו מתייחס אלא לקדושים ולספי' מהכתר עד למטה. וז"ש אדם מרזא סתימאה עילאה שהוא הכתר. וכולל כל הספי' כדמפ' ואזיל:

דהא אדם כליל וגו' כי כל המדרגות הקדושות למטה נק' אדם ולזה ראוי לדרוש התיבה באותיותיה ויכלל הכל בתיבת אדם. וז"ש אדם רזא דאתוון: א' לעיל'. בכתר פלא. לעילא בחכמה כאומ' ואאלפך חכמה ומגיע אל הבינה כדאמר אלף בינה. ואות ם' היינו בינה מ' דלמרבה המשרה כדפי' בתיקונים רביעא על ד' ספירות הידועות: ד' היא המ' וז"ש ד' תתאה ואינה מורה על הדלות אלא על שער ודל"ת וקדמה למ' סתומ' להורות סתימתה וסתימה דמערב שבה תערובת השפע וסוגר הדלת על הכל.

ודא כליל לעילא ותתא. דהיינו כי בשם זה כולל כל האצילות. וכולל המתפשטים למטה בסוד הקדושה והיינו או' אתתקנו לעילא באצילות. ותתא בצד הקדושה המתפשטת מהאצילות.

וכד נחתו לתתאי בעולם הגשמי. כלא כחדא זכר ונקבה בראם. באשלמותי' אשתכח דכר ונוקבא. ולא הוצרך בריאה חדשה לחוה כיון שאות ד' נכלל שם דהיינו מ' לכך נברא זכר ונק' כנז'. ולא נמצאת חוה לבדה. מפני שמלת אדם מורה על שניהם יחד. וכן ד' נבלעת בתוך א"ם של אדם. והיינו ונוקבא בסטרוי אתדבקת:

והוה רמי באתר דמקדשא לתתא. שאדם ממקום כפרתו נברא. ולכך גם לענין כסירת חוה שהוא גמר הבריאה הוצרך להיות שם:

באתר דמקדשא לתתא פי' מקום בג"ע. מכוון כנגד בית המקדש למטה:

ונסר לה היינו מציאות הנסירה והוייתה. ותקין לה בתיקוני כלה כדפי' רז"ל [ברכות ס"א] בפסוק ויבן ה' אלי"ם את הצלע שקלע שער ראשה וכיוצא **הה"ד** ויקח אחת וגו' דהיינו שהיתה נקבה אחת מצויירת כבר. ולא זנב כאידך תנאי. והיינו לא טוב היות האדם לבדו לשון לבוד שהיו מיוחדים. אעשה לו עזר כנגדו ולא אחוריו: אמנם בספרין קדמאין פרשי קרא הכי. לא טוב היות האד' לבדו שאין נקבתו ממינו. אלא הרשעה הזאת כדמסיק. וטעם למה נתן לו לילית החצונית. אפשר לפי שהאדם בעת שנמשך נשמתו למטה נזדווגו לה כמה כחות טמאות. וכן בגוף. לכך אמר הב"ה יהיה נקבתו לילית. כדי שישפיע בה כל כחות הרעים ההם. ואח"כ הקדים לו נקבה טהורה כראוי להוליד מצד הקדושה. ומפני שאין לילית כנגדו בקדושתו אמר ולא הוה לקבליה עזר דהיינו סמך עד ההיא שעתא. שלא נכתב בתורה סמך עד דאתא חוה. ואפי' בבריאת עולם לא זכרה סמך כי האדם לא נברא אלא על עולם מלא. כיון שעיקר העולם לכבוד האדם. והאדם לא היתה לו סמך. לא נכתב בתורה סמך. והיינו ת"ח אדם בתראה וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. קב"ה אמר לאילין תתאי דאתו מסטרא וגו' פי' בריאה יצירה עשיה לפי שהאדם משותף משלשתן נשמה מבריא' רוח מיצירה נפש מעשיה עכ"ל:

דף לה.

אלין אילנין רברבין וגו' הנה רשב"י ע"ה. הוקשה לו הפסוק באו' וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ משמע שיש להם מציאות קודם היותם בארץ. וזה תימה. להכי פי' כי שדה זה הוא שדה תפוחים. ואמ' הכתו' וכל שיח השדה על מציאות הספירות. שהם מתמצאות ומתגלות בה. טרם יהיה בארץ [היה] להם מציאות דק למעלה. וז"ש אלין אילנין רברבין דהיינו מציאותם במ'. שבה הם מתגדלים ונגלים:

דאתנטעו לבתר במ' והיינו או' וכל שיח השדה. והוו זעירין היינו אומרו טרם יהי' בארץ. דהיינו מציאותם הדק למעלה: וכן ג"כ מציאות עשב השדה דהיינו מציאות הכחות המתגדלים במ' שהם עשב. והשתא מהדר לפרושי סופא דקר' דכתי' ואדם אין דמשמע דיהיב טעמא: ואמר **ת"ח** אדם וחוה תחתונים דא בסטרא דדא. דהיינו אחור באחור ובלי ספק שהגוף לבוש אל הנשמה. ואחר שאדם וחוה נבראו אחור באחור. יורה על מציאות נשמתם היותם על דרך זה וא"כ השתא מבעיא ליה שפיר **מ"ט** לא אתבריאו אנפין באנפין. שהרי זה מורה חסרון בגוף ובנשמה. ותירץ דכתיב כי לא המטיר ה' אלי"ם על הארץ. פי' אין השפעה מבינה למ' ע"י הת"ת. דהיינו זווגא לעיל' לא אשתכח בתקוניה כדקא יאות והענין כי התעוררות הזווג הם ע"י מעשה התחתונים והתעוררות' למ'. והיא מאירה ומתקשטת. ואז היא מעוררת הת"ת להאיר אליה והיינו ייחוד פנים בפנים. והנה עתה שלא הי' בתחתונים מי שיעורר הזווג. מפני שעדיין לא נברא אדם. ולזה לא היה הייחוד פנים בפנים. ולפי' נשמות שנאצלו אז בייחוד ההוא לא היו פנים בפנים. וז"ש וזווגא לא אשתכח בתיקוניה פי' פנים בפנים. והיינו או' כדקא יאות:

וכד אתתקן הא דלתת' וגו' יר' הטעם שנכנסו הנשמות בגוף דבקות זו בזו. והוצרכו לנסירה אח"כ ולא נפרדו קודם הכנסם בגוף הטעם הוא כד אתתקן הא דלתת' ואתהדרו אנפין באנפין כדין אשתכח לעיל'. ואם היה הדבר שיצאו מתוקנים ונפרדים. לא היה מחדש למעלה הייחוד כלל. שאין דבר מחדש. אמנם עתה שנבראו דא בסטר' דדא והוצרכו אל נסירה. אותה הפעולה גרם כמותה למעלה. כדין אשתכח לעילא. פי' שנמצא למעלה הייחוד על תיקונו באותה שעה וכל ענין זה נמשך ממה שנבראו אחור באחור:

מנ"ל דעילאי תליין בתתאי. ותי' ממשכן דכתיב הוקם המשכן ודרשו הוקם המשכן של מעלה שהיא השכינה. והיינו משכן אחרא דאתקם עמיה. ולא היה קימ' למשכן העליון אלא ע"י התחתון. אוף הכא נמי נאמר דכד אתתקן לתתא אתתקן לעילא. ענין היחוד

תיקון לעילא. צורך גבוה ממש. כענין הקמת המשכן שהוא צורך גבוה. ואין לנו ראי' אלא שהעליונים תלויים בתחתונים. אבל שהתחתונים תלויים בעליונים מנ"ל. לז"א כי זה מפשט הכתוב נפק' לן וז"ש **ובגין** דעד כען לא אתתקן לעילא לא אתבריאו אנפין באנפין. וענין זה לתלות התחתונים בעליונים קרא אוכח דכתיב כי לא המטיר ה' וגו' ובג"כ ואדם אין דלא הוה בתקוניה. ולא יצדק בו שם אדם שהוא זכר ונקבה. דכד לא אשתלימת חוה. לא אשתלים אדם. מפני כי לא המטיר כנז': והכריח שלא היה שלמות באדם העליון מפני שלא היה אדם התחתון. ולא היה שלמות באדם התחתון מפני שלא היה אדם העליון ונרמז במה שלא נכתב עד הכא את סמ"ך בפרשתה: ואע"ג דחבריא אמרו. הכוונה שלפי האמת יורה אות סמ"ך על הזכר סומך לנו"ן הנקבה הנופלת. ואין זה הכוונה אלא שאין סעד לנקבה ולא סעד לזכר לז"א **אבל** סמ"ך דא עזר. דהיינו עזר הנקבה לזכר כאו' אעשה לו עזר. והנה עתה יורה על העליונים זכר ונקבה שנעזרו ונסמכו עתה. וז"ש ודא עזר דלעילא דאתהדר לעילא אנפין באנפין. דכר ונוקבא אסתמך דא לקבל דא. ומלת סמך נפרש אותה מלשון סמוכים לעד לעולם. דהיינו סמיכות מזכר לנקבה ומנקבה לזכר. וז"ש סמוכים דא דכר ונוקב' סמוכים כחדא יר' זכר סמוך בנקבה ונקבה סמוכה בזכר. ואפשר דהיינו עשויים באמת וישר מדת אמת ומדת יושר דהיינו דכר ונוקב' כחד':

ד"א סמוכים וגו' הנה בפי' הקודם פי' הרשב"י ענין סמוכים דהיינו סמך ת"ת עם מ'. או אדם עם חוה. והשת' מפרש סמוכים ת"ת ומ' עם אדם וחוה. ואדם וחוה עם המ': וז"ש **ד"א** סמוכים עולם תתאה שהוא ממש עולם תחתון. בעולם דלעילא שהם הספי' כדפי' וכן צריך שיתהפך הענין. שעולם דלעילא בעולם דלתת'. ולפי האמת בשלמ' במ' ודאי היא צריכ' למעשה התחתונים. אמנם בת"ת לא יצדק ענין זה. לז"א **האי** עולם דקאמרן הוא בערך המ'. כי עיקר המנהג' העולם היא המ'. והעולם סמוך ממנה. וכן יתהפך הענין כי המ' דוק' תלייתה בעולם תחתון. והיינו והאי עולם דקאמרן תליא וגו' דכד לא אתתקן עולם לתת'. דהיינו אדם וחוה פנים בפנים. שהוא עיקר העולם ושלימותו כנז' לעיל. לא אתתקן ההוא עול' דקאמרן. פי' המ' הנז'. והסבה בזה הוא שאין תיקון. כי לא המטיר ה' אלי"ם וגו' דהיינו שפע הבינה אינו נשפע. ולזה אין סמיכות למעלה דהא דא בדא פי' ת"ת במ' סמיך וגו'. נמצ' לפי זה הכוונה לומר שבעולם העליון סמיכו' שלו מניה ובי' בסבת התחתון. וסמיכו' עולם התחתון בעצם מעולם העליון:

דהא מקדמת דנא לא הוה עובד' בתיקונ'. פי' אדם וחוה פנים בפנים. בגין כי לא המטיר ה' אלי"ם כנז' לעיל. והראי' מהכתיב בתרי' ואד יעלה מן הארץ. ממש עול' תחתון. והיינו סוד התעוררו' התחתונים. לבתר והשקה את כל פני האדמה שהיא מ':

דא תיאובתא דנוקבא וגו' שהוא מציאות מיין נוקבין. שהם מעשה התחתונים:
ד"א מ"ט כי לא המטיר ה' אלי"ם למה. בגין דלא אשתכח תיקונ' דיעלה מן הארץ וא"ת ומאי איכ' בין האי לפי' דלעיל. לז"א **וע"ד** מן ארע' תתא' אתער עובד' לעיל'. פי' לאותם הפי' הקודמים היינו תולים הכל באדם. אמנם להאי פי' לאו דוק' אדם. אלא מכל כללות הנמצאו' שכולם ע"י שרים שלהם מושכים שפע. ומעלים התעוררותם לאדון הכל. והיינו סוד פרקי שיר' וז"ש **עובדא** לעילא פי' מה שיתנהג העולם למטה הוא עולה מלמטה [למעלה] ולא פליגי הני פירושי. כי בענין הספי' בעצמה תלוי באדם. וענין ההנהגה למט' תלוי במציאו' הבריו'. והתעוררות שירת המדברות והימים וכיוצא וגו'. כולם מעוררים למעל'. וז"ש **ת"ח** תננא כי אותו המציאו' העולה מהארץ. תננא שהוא מטבע הארץ הנקבה. שהיא מוציא' עשן מכח האש והדין. ומלמעלה: מהשמים זכר מצד הרחמים ענן לח להמטיר המים. וכול' אתחבר לבתר להמטיר על הארץ. דהיינו יחוד זכר ונקבה ופועל אותה פעולה:
כגוונא דא למעשה הקרבן שהוא התעוררו' יש' לאביהם שבשמים אתער מתתא מעולם הזה. ועביד שלימו לעילא במ': ואתחבר כול' דא בדא. התעוררות העולה מתתא עם הרוחניות שבה. ואשתלים המ' בתיקוניה:
כגוונא דא לעילא. בהתעוררות העולה ממ' לת"ת ומ' עם ת"ת [20] א"כ כמו שהתעוררו' המטר תלוי בהתעוררות א"ד יעלה מן הארץ. כן התעוררות הת"ת תלוי בה. והיינו דקא' ואלמלא דכ"י שריא באתערות' בקדמית' וגו' א"כ נקטינן בתיאובת' דלתת'. שהוא עולם התחתון. אשתלים כלא. שהרי מלמטה עולה ההתעוררות למ' וממ' עולה לת"ת. הרי הכל תלוי בתחתונים והיינו שלמות הכל. כי ישפיעו בת"ת העליונות. ות"ת במ'. ומ' בתחתונים. והיינו אשתלים כולא דקאמ':
א"ר אבא כתיב ויצמח וגו' הא תנינן כדי לפרש מאי ניהו עץ החיים מייתי האי משנה ופריש לה ולשון המשנה עד דהא ההוא נהר ומלשון דהא ההוא נהר עד ועץ הדעת הוא פי' המשנ' דפריש ר' אבא **הא** תנינן דעץ החיים מהלך ת"ק שנה מבינ' עד הוד שהם ה' ספירות כלולות עשר מעשר והיינו סוד הת"ת עץ החיים: וכל מימוי דבראשי' דהיינו שפע החכמ' והבינ' שהם בראשי' מתחלקים תחת העץ שהוא הת"ת בגן עצמו שהיא מ' והיינו דקאמר שרי' על ההוא גנתא שהיא מ' ועייל בה בסוד היסוד שהוא משך הוא"ו והיינו ועץ החיים במציעו' גנתא דקאמר במתניתין:
ומתפלגין מייא לכמה סטרין הם בחינו' הגן בעצמו שהמים מתחלקים בה בעצמה:

[20] [א' צ"ל ות"ת עם מ'. או ומתחבר עם ת"ת]

והוא נטיל כל מימוי דבראשי' פי' הגן בעצמו שהיא מ' ומתפלגין תחותוי אל אותם הכחו' שהם חוצה לה והיינו דפי' ר' אבא ואמר ונטיל כלא ימא [הגי' לפנינו ונטיל כלא ההיא גנתא] שהוא קיבוץ מים להשפיע לאחרים למטה אמנם כאשר היא מקבל שהיא שותה מהנהר היא ג"ן וכאשר היא מליאה ומשפעת היא י"ם והיא בחינה אחרונה שבה קרקע הגן שהיא ים לתחתונים:

ולבתר נפקי מינה לכמה נחלים לתתא להשפיע התחתונים:

כמה דנפקין מההוא עלמ' עילאה שהיא בינה ואשקי לאינון טורין שהם ה' ספי' ה' הרים ודאי דהיינו מהלך ת"ק שנין דאמרינן שהיא משקה הרים אלו והם נקראים טורי אפרסמונ' דכיא כי הבינה נק' אפרסמונא דכיא שאין הקליפו' שולטו' שם ואלו הרים שלה:

לבתר כד מטאן לעץ החיים מתפלגין תחותוי לכל סטר כפום אורחי' כפי דרכו ובחינתו ומכחו החילוק לא מכח אחר:

דהא דא וגו' פי' אם היתה מ' בין חסד וגבורה הנק' בס"י עומק טוב ועומק רע ניחא שנק' עץ הדע' כי דעת לשון ייחוד כמו והאדם ידע ויר' שהיא מייחד טוב חסד ורע גבורה אבל השת' דלא קיימא באמצעית' לייחד שתי הקצוו' א"כ למה נק' כן. ותירץ דמלת דעת לשון ידיעה כפשוטו ופי' **בגין** דינק' מתרין סטרין וידע לון כמאן דיניק מתיק' ומריר' פי' מתפעל מהרע ומהטוב אם טוב פועל חסד ואם רע פועל דין כטועם המר והמתוק שמתפעל מהרע והטוב מהטעם שטועם ואו' **ובגין** דינק' מתרין סטרין היינו טו"ב ור"ע. וידע לון היינו שנק' הדעת ושרי' בגווייהו כעץ הזה הנטוע בין המים והיובש. איקרי הכי פי' עץ הדעת טו"ב ור"ע:

וכל אינון נטיען וגו' היינו לפרש רישׁ' דקרא ויצמח ה' אלי"ם מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ופי' שע"י עץ החיים שהם סוד ו' קצוו' שהוא בתוך הגן מ' דהיינו אנפין באנפין ע"י זה ויצמח ה' אלי"ם כי למעל' היו הספי' בדקו' לא נתגלו אלא ע"י שתולן בה וז"ש **וכל** אינון נטיען שהם ו' קצוו' שריין עלי' וע"י אותם הנטיעו' שהם משפיעו' ומאירו' בה מתגדלו' בה מציאותה ממש וז"ש וביה שריין [לפנינו הגי' אחידן] פי' בתוך הגן ממש במציאותו נטיען אחרנין שהם מציאו' הספי' שבה מכח העליונו':

שתא יומין עילאין דקאמרן שהם ששת ימי בראשי' ו' קצוו' והם מציאותם במקומם ואח"כ להם נטיע' בגן וז"ש ארזי לבנון אשר נטע נטיעו' ודאי דאתקיימו לבתר דהיינו שהיו תחלתן בלבנון בכתר ושם לא היה מתקיימין שאין מקומם שם ואח"כ נטען אל מקומם וז"ש נטיעו' ודאי דאתקיימו לבתר כשנטען במקומם. עוד שתילה במ' דהיינו

מציאו' המ' למעלה בעת האצילו' שלא היו פנים בפנים וז"ש מכאן ולהלאה סמ"ך הנזכר בפסוק ויסגו"ר בשר תחתנה כנז' לעיל:

בסטרוי הות המ' שניהם יחד אחור באחור דא בסטרוי דדא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף לה:

וודאי עקרן קב"ה ביני' ושתלן באתר אחרא דהיינו מציאו' המ' להיותה למטה מת"ת [אצ"ל בת"ת] פנים בפנים וז"ש ואהדרו אנפין באנפין בקיומא והיינו שתילתן בה והיינו עצי ה' [21] וז"ש **כגוונא** דא סמיכו עלמין ת"ת ומלכות ועקרן קב"ה ממציאו' ד"ו פרצופין אל מציאו' ו"ד וז"ש ושתיל לון באתר אחרא ואתקיימו בקיומא בסוד הייחוד ועל זה נאמר ויצמח וגו' מן האדמה מ':

וא"ר אבא לראי' שמציאו' הנטיעו' הנזכרו' הוא מציאו' ד"ו פרצופין נטיעין הוו היינו מציאו' בריאתם ראשונה ד"ו פרצופים ונטיעתן הוא מה שאמר הכתוב וישם שם את האדם אשר יצר שבראו חוץ מג"ע. ונתנו בג"ע וראי' אל שיכונ' ענין זה בשם נטיע' הוא מהכ' או' נצר מטעי קרא לאדם וחוה מטע"י. וליש' נצר וענף מאותם נטעי'. ומשום דקרא משמע דעל האבות נאמ'. מייתי ראיה מקרא דמעשה ידי שלא יצדק ענין זה אלא על אדם וחוה. דלא אשתדלו בהו ברייו אחרנין לאפוקי אברהם יצחק ויעקב שהיו ילודי אשה ואיש: ועוד ראי' מקרא ביום נטעך תשגשגי שעל אדם הראשון נאמ'. דהיינו לשון שוגג כדמפרש ואזיל. והשת' מהדר אל הספי' שהיו ג"כ כענין אדם. והיינו כל הנטיעו' שהם ו' קצוו'. במקומן כקרני חגבים היו. בהיותם למעלה בכתר כדפי' לעיל:

ונהורא דילהון דקיק שלא היו מאירים בערך ההתגלו'. שלא היו נגלים. וז"ש **נהורא** דילהון דקיק דהיינו דקות גדול ולא הוו נהירין לתחתוני'. כיון דאתנטעו. שנאצלו במקומן. ואתתקנו. היינו סוד מציאותם בתיקון אחר האצילו'. כענין ויעש אלי"ם את הרקיע דהיינו תיקונו:

אתרביאו בנהורא להאיר למטה לתחתונים. ואיקרון למטה במקומן ארזי לבנון שהיו בלבנון מקודם וז"ש ארזי לבנון אשר נטע. והם ארזים גדולים שגדלו מקרני חגבים כנז': **ואדם וחוה עד דאתנטעו לא אתרביאו וגו'** פי' בעוד שבראו הב"ה ולא נטעו בג"ע. לא הוה משכיל בדברים הנכבדים ועכ"ז עדיין לא היו שלמים וז"ש וודאי אתעקרו דהיינו נסירת חוה מאדם ואדם מחוה ואשתילו אח"כ בג"ע פעם אחרת. והיינו שהי' ישן במקום בית המקדש כנז' לעיל. ואח"כ אשתילו בג"ע פנים אל פנים ואז אתתקנו כדקא יאות.

[21] [ואולי צ"ל בבית ה' היינו שתולים בבי"ת ה'. אמת שבפסוק הזה ג"כ כתיב ישבעו עצי ה' כו'. וע' בסידור הרמ"ק ז"ל במזמור שיר ליום השבת ובפ' ויקרא ט"ז א' בפי' רבינו ז"ל והבוחר יבחר]:

שקודם היה תיקון בנטיעה ולא כדקא יאות. ועתה בשתילה היה כדקא יאות. ועל דרך זה נאמר בספירה כנזכר לעיל:

לית צו אלא ע"ז פי' שלא ימשך אחר הקליפו'.

לאמור דא אתתא שלא ידבק בה לבד. שיגרום פרוד. אלא בהיות' מיוחד' למעלה כדמסי' מכל עץ הגן דכולהו בייחוד':

אברהם אכל שנדבק בשכינה וכן כל האבו' כנודע וכן כל הנביאים:

דמותא שריא בי'. שהם הקליפו' ובהיות האדם תופס בה לבדה. מיד קליפו' נדבקו' בה. וגורם רע לעצמו. ומדת הדין והחצוני' פוגעי' בו.

מפריש ליה מן מייא. הוא השפע העליון מימי הרחים שהם מבטלים דיני' ומרחיקים הקליפו' ממנה ולכך בהיותו נוטל אותה לבדה. הרי הרחיק הרחמים. והדין הוא מתעורר. והקליפו' נדבקו' שם לינק ח"ו:

ר' יהודה שאיל לר"ש וגו' מאי הוא פי' באיזה צד היה נמשך אחר הקליפו'. ובאיזו בחי' פגם:

דפריש ברית קדש יסוד. ומסליק אותו ממנה. וקליפו' נדבקו'. והיינו מושך בערלה. דשבק ברית קדש שכסה הברית נתרחק מהיסוד ונדבק בנחש:

הגן [הגי' שלפנינו ומפרי העץ] דא אתתא. מ'. ומאי דקאמר עץ היינו מדרגו' הקדוש'. פרי היינו החצונים. שהם נכללים בתוך מדרגותיה וז"ש לא תאכלו ממנו. לא מצד עצמה. שהיא קדושה. אלא בגין דכתיב ורגליה יורדו' מות שאול וכו' והיינו שבכלל מדרגו' אשר למטה יש סוד צפרני הרגלים שהם חצונים:

ובהאי הוי פרי דהיינו דבר נפרד ממנה:

דהא באחרא. עץ החיים. לא הוי פרי. דכתיב ולקח גם מעץ החיים מהעץ בעצמו. שהוא ופריו א'.

דאילנא דמותא שריא. והיינו פרי נפרד מהעץ כנז':

ר' יוסי אמר וגו' הוה מתשקי שפע הבא אליה מן הבינה. ואתרבי היינו גידול אורה וקישוטה: הגן דא אתתא. מ'. ונהר הוה עייל ביה והיינו או' להשקו' שהנהר נכנס בגן: והוה כלא חד. כל הספי' מיוחדו'. ועיקר ההכרח מאו' ומשם יפרד. משמע דלמעל' אין פרוד וז"ש **דהא** מתמן ולתתא הוי פרודא. ולעיל' לא. וכוונ' ר' יוסי כי חטא אדם הוא שגרם פרוד הגן הזה. שסלק ממנו המים. כי ע"י המים אחדותו כמבואר:

ר' יצחק אמר דא יצה"ר. שהוא המפתה לאדם לחטוא לפני קונו כי הנחש מה לו ולצרה.

ור' יהודה אמר נחש ממש. כפי פשט הכתוב:

ור"ש אמר דברי שניה' אמת דהוה רכיב סמאל על נחש. ועוד היום עניינו כך. דצולמיה חמאן כל ברייַן. שהוא צלם עליו. וערקין מיני'. אפילו בריות גדולו' ממנו. מפני הכח אשר עליו: והשתא קשי' לי' א"כ מה צורך סמאל אל הנחש ותירץ **ומטו** לגבי אתתא במילין. וענין זה א"א. אם לא הי' רוכב על בריה גשמית. וקשי' ליה כי אין דרך סמאל בהכי להחטיא בני אדם ע"י היותו רוכב על נחש. אלא מתגבר על יצרו ומחטיאו. ותירץ כי נשתנה עון זה ולפי' עשה כל כחותיו. וז"ש ודאי בחכמה אייתי לווטין וגו'. ועוד טעם אחר וחבל אילנא קדמאה. וכדי להחטיא ולקלקל אדם הא' הוצרך כל עניינים אלו:

ומלה דא הוה תלי שקלקל למעל' ופגם מדרגות עליונו'. ופרץ פרצה בבריכה העליונ'. לקבל המים משם לחצונים. וכאשר [אולי צ"ל וכאשר עשו בא] בא לקבל הברכות מאותה הפרצה שפרץ בגבורה. בא יעקב וגרם שלא יתברך. ולא יושפע מהקדושה. ויעקב דידיה נטל. ברכותיו הם. אלא שסמאל פרץ פרצה בצנורות:

וע"ד ויאבק סמאל:

ובגין דאיהו מלאך המות וגו' לעשות אומנות [אצ"ל אומנותו] קץ כל בשר בא לפני לעשות בהם אומנתו:

אף חוזק הדין שבו אחוז הקליפה מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ביאר מלת תשגשגי מלשון שוגג כי שגגו וסרחו באותו היום עצמו שניטעו ונבראו:

ויצו וגו' אמר כי הנה פי' בו במקום אחר כי פה נרמזו ז' מצות בני נח ונכון הוא. אך יש בו סוד אחר והוא כי יש לעיין למה תחלה כלל ואח"כ פרט כי אחר אמר מכל עץ הגן. וכלל הכל באומרו מכל וגו' איך פרט אח"כ ואמר ומעץ הדעת וגומר כי גם הוא מכלל עצי הגן. ועוד כי הלא כל האבות והנביאים אכלו ממנו ולא נחשב להם זה לחטא ואדרבה חיו ולא מתו. ר"ל כי החוטא נק' מת. כי נדבק בקליפה הנקראת מות. כי הלא אברהם ויעקב ירדו מצרים. ויצחק לארץ פלשתים. והושע לקח אשת זנונים. והרבה כאלו כי כל אלו הם סוד ענין חקירתם בסטרא אחרא. וא"כ למה מנע השי"ת חקירה זו לאדם. ולא לשאר האבות והנביאים ושלמה וזולתם. לזה תירץ כי האמת הוא כי ח"ו לא נאסר לו ענין חקירת סוד עץ הדעת הרומז בשכינה. כנודע מהרבה ראיות שכתבתי אותם. אמנם להיות כי רגליה יורדות מות. לזה הוזהר אדם שלא לחקור שם. והנה השי"ת הכל התיר לו. כי זהו משמעות אומרו מכל עץ ר"ל אפילו מעץ הדעת. אמנם לא יאכלוהו אלא בחיבור ט' ספירות הראשונות. ולא יקחנה לבדה ויפרידנה ח"ו מן האצילות ויחברנה בעולם הפירוד כי זהו חטא אדם. אמנם יאכלנה בחיבור ט' ספירות העליונות. והנה כל

האבות והנביאים כן עשו. וז"א ושריא ליה כלא דליכלינהו ביחודא. אמנם מה שאמר לו ומעץ הדעת וגומר. הענין הוא כי הנה אילנא דא אע"ג שהוא שכינה כאשר ביארתי. עכ"ז להיות כי רגליה יורדות מות. א"כ מי שלוקחו בפרודא ומחברו למטה. נטיל לגרמי' מותא. וז"א אכלך ממנו לא תאכל ממנו. כלומר כי סוד אכילה הוא שעוקר הפרי או מפריד המאכל מעיקרו ואוכלו. ולז"א כי לא יאכל ממנו. ר"ל ממנו לבדו רק בחיבור העליונות. נמצא כי או' מכל עץ הגן וגו' פי' מכל עץ ר"ל שיהיו כולם בחיבור א' ויחוד. ואז יאכל מהם ויחקור בהם. וז"א מכל עץ ר"ל כאשר יהיו נכללים ביחוד א' אז אכול תאכל. אך ממנו לבדו לא תאכל כדרך שעשו אנשי דור הפלגה כי רצו להפרידה ולייחדה [ר"ל שם בקלי'] בסוד ונעשה לנו שם. והבן זה כמו שפי' הרמב"ן ז"ל וסוד זה נתבאר לקמן דף ל"ו ע"א. ולזה הביא מצורף לזה דברי ר' יהודה ששאל לרשב"י ע"ה וביאר לו סוד זה כי זהו או' מושך בערלתו ר"ל כי פריש אות ברית קדש ממקומו שהוא פירוד יסוד ממ'. ובזה הפירוד נדבק ומשך בערלתו ר"ל היא הקליפה דרגא דמותא שהיא אחוזה ברגלי עץ הדעת. עוד חזר לבאר כי ז"א **ומפרי** העץ שהיא אתתא מ'. והנה או' **ובהא** הוי פרי דהא באחור' לא הוי פרי. אפשר לכאורה לומר כי פרי בטן הוא יוצא מן האשה ולא מן האיש כי האשה יולדת הבנים. אמנם מצינו בכמה מקומות שאו' פרי צדיק עץ חיים וכן עץ פרי דא יסוד. ולכן נאמר כי אתא לאפוקי פי' האחר. כי עץ הדעת הוא ממש בשכינה. ואו' לא תאכל ממנו. הכוונה שלא יפרידנה לחברה עם רגליה יורדות מות. אמנם אין פי' עץ הדעת בחיצונים לבד. וביאר הענין כי הלא עץ הדעת אחרא לא עביד פרי כי הוא מסורס כנזכר פ' משפטים דף ק"ג ע"א. והנה כי אומרו ומפרי העץ הענין בשכינה ממש שלא יפרידנה מן האצילות חלילה. והוק' לו אומ' שא"כ למה באכול ממנו באה המיתה אחר שהיא מכלל האצילות. וביאר כי בזה נתעוררו סטרא אחרא הנק' מות היושבות ברגליה כנודע. ולכן סמך לזה דברי ר' יוסי ומי שגורס כאן פסוק והנחש וגומר טועה [ולפנינו הוא מסובב]: וא"ר יוסי כי האי אילנא הוא אתשקי מלעילא סוד המ' הנשקת מן היסוד הנק' נהר. כי הגן הוא אתתא ואז הוה כולא חד הוא ושמו ומתמן ולתתא הוה פרודא ומשם יפרד. וכד אתא אדם כביכול עבד פרודא. והנה יש בזה קושיא א' והיא נופלת ג"כ בהרבה מקומות בזוהר המפרשים עץ הדעת בשכינה וג"כ הגן היא השכינה והלא מקרא כתיב ומפרי העץ אשר בתוך הגן וגומר [22] נראה כי (אמר המחבר כאן מצאתי מחוק ומטושטש) עם זה יובן במה שנודע היות כל חלקי השכינה משתלשלות בבריאה

[22] [ולפי פירוש רבינו הרמ"ק ז"ל בסמוך על ומפרי' העץ אשר בתוך הגן ל"ק].

יצירה עשיה ולמטה מכולם יש סוד אדם דעשיה כנזכר בפ' תרומה דף קמ"ד ע"ב ושם היה חטא אדם:

והנחש ר' יצחק אמר וגומר לכאורה אפשר כי ר' יצחק סבר כי יצה"ר שהוא א' מב' המלאכים המלוין האדם א' טוב וא' רע [23] הוא שפיתהו. ור' יהודה סבר דממש היינו נחש זה ההולך בינינו. אמנם אפשר פי' דבריהם כפי מה שביאר ר"ש. כי ודאי שר"ש ביאר דבריהם כי הם אתו לקמיה והוא ביאר דבריהם שהכל עולה למקום א' וא"כ פי' דבריהם יובן מפרשת פקודי דף רמ"ב ע"ב בפי' צלמות ע"ש ופ' ויצא דף ק"ס ע"ב ונודע כי מות הוא הנחש ואית עליה חוזק א' הנק' צל אל המות הזה וזה הצל הוא שנק' שטן יצה"ר וז"א רשב"י על נחש וצולמיה הנחש דא איהו שטן וכולא חד כי הנחש עם צולמיה צל שלו שניהם נתחברו ועליהם רכב סמא"ל [24]: והאי אילנא קדמאה. הוא אדם קדמאה כי האדם עץ השדה ואמר כי יעקב תיקן עוות אדם כי מה שבאו הקללות לסבת אדם. וסמאל חטף הברכות לעצמו. לכן יעקב חטפם ממנו בסוד ברכות עשו. ובסוד ויאבק איש עמו דא סמא"ל לא אשלחך כי אם ברכתני וכל השאר מבואר עכ"ל. עוד מ"כ להרח"ו נר"ו. ואתחזי על נחש וצולמיה וגומר פי' כי סמא"ל הוא דכורא ונחש דא נוקבא ושניהם נק' צלמות כי צל הוא סמאל ומות הוא נחש כנודע וסמאל הוא צל של מות המיצל עליו כי הלא סמא"ל רכיב עליה וסמאל הוא הנק' שטן עכ"ל:

דף לו.

דהא איהו הוי'. מ' עץ הדעת טוב ורע כנזכר לעיל ובקש שתפריד שלא יאחוז למעלה כלל:

כאלהים. מדת המ'. יודעי טוב ורע. תקבלו הדין והרחמים שבה שתיהם:

יאות הוה שהרי היה מייחד באו' באילנא דא שמורה ייחוד קב"ה באילנא:

מאילנא דא אכל וגו' פי' זה סבה לכל וממנו קבל בורא עולם. וא"כ אין אתם צריכים אלא לקבל ממנו. מה לכם לתולדה הא לכם השורש ותשוו לו:

בכלא מליל שקרא אפילו בדברים שאינם טענה להחטיא בזה. כדמפרש ואזיל:

אלי"ם על הדינים. שכן הדיינים נק' אלי"ם:

וכי כמה בני נשא וגומר ואח"כ כשיתרבו היה ראוי שיצוה גלוי עריות ושפיכות דמים ודינים ותימה הרי אשתו חוה והיה אפשר שיהרגה. וכן דינים שבינו לבינה ואפשר כמאן דאמר שנצטוה קודם שבאת חוה:

האי אילנא. מ' עץ הדעת טוב ורע:

[23] [הוא ע"ד מאמר רז"ל יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום סוכה נ"ב].

[24] [וע' בתיקונים תיקון ח' וחפרה הלבנה ובושה החמה דאינון נוקבין דס"מ. ובכס"מ שם]:

נטיל ליה בלחודוי שמפריד ובהיותה נפרדת ח"ו הרי ע"ז. שאינון ממנן רברבין מתדבקים לה והוא שם אמונתו בהם ועובד זולת קונו. וכן שפיכות דמים כי בהגביר הדין בה. הנה יגרום החוטא להרוג מי שלא נתחייב מיתה במשפט. בסוד ויש נספה בלא משפט שפי' בזוהר. והיינו ע"י סמאל משנתן רשות למשחית לחבל אינו מבחין וגומר.
גילוי עריות וגומר כי בהיותו מפריד גורם זוהמת הנחש שבא על חוה כנודע:
מטיתי להאי אילנא שנתקרב להסתכל בהיכלות:
ומלה דא הוא אוסיף וגומר כי לא נאסר אלא אכילת הפרי שהוא אחיזת החצונים כנזכר לעיל:
במה חמאת שאם השיגה בה א"כ למה הפרידה:
סליק ריחין שפע ומזון לעולם. ובגין ההוא ריח וגו' רצה להפריד ולומר כאן תלוי הכל:
ר' יוסי אומר ראיה הוה ואם כדבריך הול"ל ותרח האשה מאי ותרא: הא כתיב ותפקחנה. משמע שלא השיגו מקודם בו כלל: האי ראיה בשיעור' דאילנ'. פי' לא השיג מציאות הענין ממש שא"כ היה מבין עון הפירוד שהשיגו אח"כ כאו' ותפקחנה עיני שניהם אמנ' עתה הבין והשכיל בשיעו' מדת המ' לבד.
ותרא האש' דייק'. פי' השיגה ענין האשה העליונה לבד:
מפריו מהחיצונים הדבקים שם: והיא אתדבקת היינו בחינת עצמה:
וגרימת וגו' בבחינת הדורות הבאים ממנה:
ואפרישת חיין אל ח"י. אלי"ם חיים עץ החיים שהם בינה ות"ת ויסוד: מן מות'. מ'. שע"י נקראת ארץ החיים. ובהסתלק חיים ממנה רגליה יורדות מות כנז' לעיל:
גרים פרישותא. היינו הנמשך לדורות. מיעוט הלבנה בחרבן הבית וגליות:
אשתקע [אשתקל] מלולא. ממלכות שנסתלק ממנה הת"ת שא"א דבור בלא קול:
אתיהיב לעפרא. היינו בתולת ישר' השוכבת לעפר. וכן היא והיינו כי עפר אתה ואל וגו':
נאלמתי וגו' הנה הדבור יתייחס למ'. על ענין השפע וההנהגה אל התחתונים. וכאשר היא בגלות ואין ת"ת משפיעה ואזלו מים וגו' אז היא תאמר נאלמתי:
טוב קול ת"ת דכתיב טוב ה':
וישר' אמרי וגו' להכרח שהמ' היא דומיה מדקא' דומיה תהלה אלי"ם בציון. ואפשר ג"כ דקשיא ליה דקאמר דומיה תהלה דמשמע בינה ותירץ דהיינו תהלה לדוד:
סחטה ענבים. היינו כחות הדין שבה. ושם נתנסך היין ע"י הרעים:
וגרימו מותא וגו' דכתיב ענבמו ענבי ראש וגו' מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. א"ל לאתתא באילנא דא וגו' מכאן יובן כי עץ הדעת הוא שכינה. וז"א אלי"ם שמיה עץ הדעת טוב ורע. וא"ל ר' יהודה כי ודאי אם הנחש הי' אומר כן אינו

כלום כי טוב ונאה הי' כי כן האמת כי השכינה היא האומן וגרזן ביד החוצב בו. היא השכינה שעל ידה נברא הכל כנודע. ואדרבה בזה היה חולק כבוד אל האין סוף הגנוז כי הוא פועל הכל ע"י השכינה. אמנם לא [אמר] כדקאמרת אלא מאילנא דא אכל וגו' ר"ל עיקר הכל הוא אילן הזה אמנם להיות שהכל תלוי בה לכן הב"ה אכל ממנו. ובו נתחכם לברוא עולמות. ובזה קצץ את השכינה מן העליונים. ועשאוה עיר ומגדל ראש לתחתונים. ונתנו כביכול תשות כח בבורא יתברך. כי ח"ו חסרה חכמתו. לולא אכל ממנה. וא"כ ראוי להפרידה ולעשותה ראש אל התחתונים ואין צורך אל מה שלמעלה ממנה. וזהו עיקר הקצוץ. וא"כ לכן גם אתם עם היותכם חסירי המדע. אם תאכלו ממנה תבראו עולמות כמו הבורא יתברך. וראיה לזה כי לקנאה זו שלא תבראו טולמות כמוהו. לכן צוה אתכם שלא תאכלו ממנו. והשאר מבואר במה שביארנו לעיל. עד ר' יהודה אמר וגומר **במה** חמאת א"ר יצחק וגומר ר' יצחק פי' כי ראייה זו היא ע"י ריח. כי הריחה וראתה הריח ההוא כריח בשמים. אמנם ר' יוסי לא רצה להוציא הפסוק מפשוטו. כי לא אמר ותרח הריח אלא ותרא א"כ ראייה הוה. והק' לו ר' יהודה כי הלא לבתר דאכלו כתיב ותפקחנה וגומר משמע דקודם שאכלו לא היה בהם כח הראיה כל כך. ותירץ ר' יוסי כי ראיה זו אינה ראיית העין אלא ראיית הלב וז"א שיעורא דלבא הוה. פי' כי לבה של חוה היתה משערת הדברים בלבבה. וחושבת עד שעלתה במחשבתה כי טוב העץ למאכל:

ותקח מפריו הא תנינן סחטה ענבים וגומר כבר ידעת כי אותיות מו"ת נרמזים בהאי קרא ו"ת מן ותקח. מ"ם "מפריו הרי מו"ת. והוא כינוי לקליפות הנק' מות. וכן ידעה מ"ש לעיל כי ותקח ממנו לא כתיב אלא מפריו. כי לא לקחה אלא הפרי המר דנפיק מינה. והם הקליפות דנק' ענבים אוכמין. משום דמן ההוא היכלא נפקי כל הקליפות הנק' מות והוא יין נסך. ולכן נק' אותו היכל ענבין אוכמין. והנה חוה לקחה מאותם ענבים וסחטה אותם כי לקחה כל דרגין דילהו שהם היכלין תתאין שהם יין נסך סחיטת ענבים אוכמין אלו דבהיכל ז' ויהבת ליה לאדם והיכל זה נרמז בפסוק זה באו' מפריו ולא ממנו. כלו' לא לקחה מן השכינה עצמה רק מפרי המר דנפק מיניה שהם ענבים אוכמין הנק' מו"ת ונרמזים בפסוק עצמו כנ"ל:

גם אפשר לאמר באו' סחטה ענבים וגומר זה תבין מפ' ויתי דף רל"ח ע"ב בפסוק ואקח את הענבים ואסחט אותם וסוד הענין הוא כי כבר ידעת כי הקליפה היא התוכא וסיגא דדהב'. כי שמרי הדין הם הקליפות. והנה תכלית וקצה הדין היא המ' כי יין המשמח בבינה. ומשם לגבורה והוד עד שמגיע למ' ואח"כ משם ולמטה אז ממנה יצאו שיורי

ושמרי הדין. ואמנם לא יהיב להו אלא ע"י סחיטה ומציצה בההוא שביל דקיק וכנזכר פרשת בלק ר"ט ריש ע"ב הנק' תמצית א"י והוא ענין מצוי ושיורי הדין הקשה וסיגיו היוצאים מא"י הנק' ענבים: ואם תבין דקדוק הדברים והלשון בסוד מפריו ולא פריו הכוונה כי נודע מפ' נשא דף קכ"ז ע"א כי אימא תתאה נק' ענבים. ונודע כי סוד הדין הנק' יין אתכניש בהאי ענבים. ושמרי היין אשר באלו הענבים באים מסחיטת הענבים עצמם מן החרצנים והזגים. ומשם באים שמרי היין כנודע ואין שמרים אלו יוצאין רק ע"י סחיטה ובכובד הקורה שעוצרים בה הענבים על ידי הגלגל. והנה נודע כי שמרי היין הם סוד הקליפות. ולהיות כי אינן יוצאין כי אם מההוא תמצית דארץ [ישראל] ע"י חד שביל דקיק כנזכר בפ' בלק. וכאשר מתרבין עונות דישראל. אז נק' המ' עצרת. ולא יהיבת עצורין. ואז מתרבה השפע בחצונים. בסוד אותם שמרי היין היוצאים ע"י סחיטה והעיצור. וזהו סוד סחטה ענבים כי לקחה מקצת פריו של הענבים האלו שהם סוד שמרי היין היוצאים ע"י סחיטה ולא לקחה מן היין עצמו הנק' פרי הגפן רק מפריו. ולכן נרמז אותיות מו"ת בות"קח מ"פריו שהוא קצת פריו. שמרי היין. ומהם השקה את בעלה. ולהיות כי מ' נק' אילנא דמותא לפי שהיא נק' ארץ אדום. ומתמן נפקו כל שמרי היין כנזכר באדרת נשא דקמ"ג ע"א וע"ב ודף קל"ה ע"א ודף קמ"ב ע"א ולכן נקראת סטרא אחרא פריו דהאי אילנא. ולכן נק' אילנא דמותא. גם מצינו כי יש ענבים אחרים שחורים בקליפות. והם סוד היכל השביעי שבקליפות. אשר באותו היכל כמה חדרין ואדרין והם נקר' ענבים שחורות. ענבמו ענבי ראש. ובאותם הענבים הם שמרי היין וכל הטומאה. ואותם ענבים הם שסחטה חוה ונתנה לבעלה וכנזכר בפ' פקודי דף רס"ז סוף ע"ב. אך המשכיל יבין כי כל הפי' הנזכר אמיתים והולכים אל דרך אחד עכ"ל. וע' בספר **אור הגנוז בס"ד**:

דף לו:

יהבי ליה נפשייהו וגומר בפסוק בידך אפקיד וק"ש וכיוצא:

אתהדרן נפשייהו והשאר [פי' אנשים אחרים] אפשר שלא תחזור ואם תחזור תתחלף באחרת:

בישין דעלמא הדברים התחתונים. ונתנו את לבם לעבירות הנמשכות מגוף האדם:

אבידו הם אבדו. והוא [פי' האור] לא נאבד אלא נסתלק למעלה:

צולמין דההוא אילנא טפל לפרי כי הפרי הקליפות. והעלין טפל יותר והם צולמין:

חגורות לשון חזק. כענין אוזר ישראל בגבורה.

תלת עאלו בדינא. אד"ם חו"ה נח"ש. ועלמא תתאה אתלטיא. בעבורה כדכתיב ארורה האדמה בעבורך. והיא לא נכנסה לדין: הוו משתמשין ביה כל עילאין. הענין כי הדברים הדקים הרוחניים, הנאתם בהשגתם הדברים העליונים מהם ומתדבקים בסבתם. וזה טעם ויחזו את האלדי"ם ויאכלו וישתו. ולפי' היו המלאכים יורדים לראות זוהר אדם הא'. ליהנות ממנו. ומשיגים ע"י כך מעלה:

תרין אתו נח"ש ואד"ם:

תרין בנין. קין והבל בבת א'. והכוונה נחש הטיל בה זוהמא. ואדם הראשון הוליד בה גוף לאותו הרוח הטמא שהיה מכשכש במעיה. והבל לא היה שלם אלא מורכב. מפני חטא אדם וחוה. ושתי כחות הם למעלה שיצאו ממ' שהם כנגד קין והבל. כדפי' בספרא דצניעותא ובאדרא. והיינו לסטרוי דקאמר הכא:

ומקין אתיין פי' מאותם הנשמות נצוצות שהם מתפשטין בעולם ואינו מן הרחוק שבבני נח מצד נשיהם הם בני קין בעולם עתה:

זייני משריין היינו שהיו מתקוטטים צד הבל עם צד קין. כי כל א' משתי שרים היו מגינים על חלקו. ולפי' היו צריכים זייני משריין: אות חד מכ"ב. שמא י' היתה שהיא מגינה מהחיצונים. כענין שד"י ש"ד י' **הא חזינן** וגו' וא"כ מפני הקרבן היה ולא ע"י אשה:

וכולא הוה וגו' ועל זה וזה הרגו:

פתחא לעילא וגו' היא מ' ותחתיה הקליפות כדכתיב והשיבו את האבן על פי הבאר: הרמ"ק זלה"ה. ועיין בס' **אור הגנוז** בס"ד:

דף לז.

ר"ה מ'. ויום ששי הוא [א' ר"ל היה] ר"ה. ומשם תחלת מנין השנים ויש בזה להקל ולהחמיר ואין זה מקומו: וה' דא ר"ה. הוא ובית דינו: ואתה. הב"ה: כדין קב"ה שליט עליה. להכניעו שלא יתחזק עוד. אחר שהדין נעשה ואין לו תביעה: תמשול בו ת' של נקבה שהיא מ' נקראת את"ה א"ת ה':

בקוטרא דפלגא פי' קשר המחלוקת. קפסירא שכיח. הכוונה מקום שיש מחלוקת שם נדבקות הקליפות. ולפיכך לפתח חטאת רובץ:

בתיובתא ואהדר לקין ממש כמשמעו.

מטרטשי ארעא היתה הארץ מתפוררת מתחתם ונעשת טרשים מגבורתם:

כד נפלו מקדושתייהו וגו' נפילים. על שם שנפלו ונתגשמו והם בני האלי"ם: ור' חייא פליג עליה: ואתעברת מאדם נתגשם רוח טמא שבה: ואפילו אינון בני הנפילים וסבירא ליה לר' יהודה ככלהו: מעולם דייקא במ'. והכוונה שירדו משם. ש"ם. מ':

ומעולם דלתתא נטל לון קב"ה. ונתנם בהרי חשך כנודע. ודחיקא ליה למימר שהיו ממש מעולם עליון. דלא דייק מלה והביא ראיה שעולם תחתון נק' עולם מהאי קרא זכור וגומר. **דא** הוא מטתו של שלמה. פי' לאו דוקא עולם עליון מ' כדקאמר ר' יוסי. אלא ממחנות הקדושה:

ר' אחא סבירא ליה כר' יהודה דלעיל דבני האלי"ם נקראו אלו ואלו. על שם שמדת המ' הוציאם בעוד שלא נמתקו. וז"ש דהא עד לא אתבסמת: חד דצדיקים גמורים הוא היסוד והיינו ספר תולדות אדם דקיימינן ביה וז"ש ספר עילאה וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

גליון א"ר יצחק בקוטרא דפלגא וגומר פי' בחיבור וקישור הקטרוג הממשלה נמצאת עכל"ה:

דף לז:

ספר עילאה דהא מיניה נפיק כלא ולכך יקר' ספר תולדות שכל תולדות המציאות הם יוצאות ממנו. ואולם הטעם שנק' ספ"ר יהיה משום. דמיניה נפיק כתיבה. שהיא המ'. שבה כתובים כל הדברים שבמציאות ואותם המציאות שהם עצם הכתיבה הם יוצאים מהיסוד והשתא קשיא ליה דא"כ היה ראוי שיקרא כותב לא ספר [25] שהרי הספר פי' שבו הכתיבה. להכי קאמר **ספר** אמצעיתא אין הכי נמי שהמ' ג"כ תקרא ספר. אמנם זה נק' ספר. מפני שהוא אמצעי בין הת"ת והמ'. דאיהו כללא דעילא ותתא. כל מה שבת"ת והמ' כלול בו. שהוא אמצעי בין עליונים ותחתונים. ואחיד לכל סטרין. פי' ו' קצוות נכללים בו שהוא רזא דתורה שבכתב דהיינו ת"ת. א"כ מקום שבו התורה ראוי שתקרא ספר:

אדם קדמאה ספר וגו' פי' אדם הא' היה בדוגמת היסוד. וזש"ה זה ספר תולדות אדם. וז"ש ודא צדיק דעביד תולדות ולהכי איקרי תולדות אדם. ושיעור הכתוב זה ספר תולדות שהוא היסוד הוא אדם שדוגמתו היה. ועם היות שהיה היסוד היה ג"כ המ'. וז"ש ביום ברוא אלי"ם אדם. בדמות אלי"ם שהיא מ'. עשה אותו דהיינו שהיו ד"ו פרצופין. דהא ודאי כדין אתתקן כלא. פי' כאשר נתקן אדם ומעשהו למטה כמבואר לעיל נתקן הייחוד העליון, זכר ונקבה בראם סתם. דהיינו בריאה א' לשתיהם. וז"ש סת"ם. מדקאמר בראם סתם מורה חד כלל חד. כי בריאה א' היתה לשתיהם וייחודם יחד כענין היסוד והמ':

או ירצה תלת ספרין הם הנהגת ג' ספירות הא' חסד גמור. או בינ' רחמים גמורים. לצדיקים גמורים. דהא מיניה נפיק כולא מיניה נפיק כתיבה. היינו סוד תורה שבכתב ת"ת. שמוצאו מן הבינ':

[25] [נ' דר"ל המלכות היה צריך לקרותה בשם ספר כי בה הכתיבה ולא היסוד ראוי לקרותו ספר או דצ"ל שיקרא היסוד כותב כו' שהרי ספר פי' המ' שבה הכתיבה].

ספר אמצעית' היינו ספר בנוניים. דהיינו קו האמצעי. והנה למעלה יכונ' ספר משום דמיניה נפיק וגו'. וכאן דאיהו גופי' כתיב' וז"ש אחיד לכל סטרין. ומעתה פשוט שהספר השלישי מ' או גבורה. שהיא ספר רשעים גמורים שמצדה נכתבין למיתה שתחתיה ודאי. והנה ספר תולדות אדם יהיה ספר ביסוד. ואינו מג' הספרים שהם סתם אלא הספר המוציא תולדות שהוא היסוד הכולל שלשתם ועיקר נטייתו אל החסד ואל הבינה דהיינו דעבי' תולדו' במעשה הצדיקים. א"כ ספר תולדות הוא מצד הימין. ביום ברא אלי"ם אדם היינו בחינ' אל הספר האמצעי. ספר בנוניים שהוא הת"ת דהיינו ברא אדם בדמות אלי"ם היינו סוד הגבורו'. והוא ספר שלישי כנז'. והרי נכללו באדם ג' ספרים אלו שהם סוד בבינ' ת"ת מ' בסוד הגבורה. וכלל הכל בסוד היותה נשמ' רוח נפש:

דהא ודאי כדין אתתקן כולא. כל הספי' נתקנו בהיות האדם מתתקן למט'. והיינו עילא נאצלים. ותתא בריאה יצירה עשי' נשמ' רוח ונפש תחתונים דהיינו בזכר עליונים ובנקבה תחתונים וז"ש **בדוגמא** חדא. דכר ונקבה וז"ש זכ"ר ונקבה בראם כלל כל הספרים יחד. דהיינו סתם חד כלל חד מורה על אחדו' עליון ותחתון:

מגד"ל מ'. צדיק יסוד היינו זכר ונקבה כדפי'. אמנם בו ירוץ היסוד בתוך המ'. וז"ש דרהיט בההוא מגדל והיינו ספר תולדות שפי' ממש מקום העושה [הנעשה] התולדות דהיינו בתוך המ':

מגדל היינו מ'. מדת דוד ודא הוא מגדל עוז שם ה'. כי מלת עז ומלת שם ה' הכל במ'. וז"ש וכלא חד: שם זה מצאתיו בכמה נסחאות בספרים. והמסתבר לי בו. הוא שם מורה על הייחוד. כי חצי הפסוק נקבה. והיינו מגדל עוז שם ה': וחצי זכר בו ירוץ צדיק ונשגב. ואותיות זכר ונקבה מצטרפות עמו. ולא ידעתי דרך הצירוף מפני הטעות אשר נפל בספרים:

ספר נחתו ליה וגו' הוא ספר רזיאל כנז' בזוהר והוא שליח שהורידו:

ר' אחא אמר וגו' נהרא דנגיד ונפיק יסוד:

אפיק רוחא עילאה. רוח חיוני המתפשט בתוך הספי' הנמשך עם השפע בעת היחוד מת"ת למ':

ואתמשכן רוחין. בעת היות אותו רוח חיים מתפשט בה. והיו הנשמות מאריכות ימים רבים. מפני כח החיות הנתן בהם. בעת המשכם למטה מאת אותו הרוח הנז':

כדין אסתלק רוחא וגומר ונמצאו הנשמות נמשכות בלי כח הרוח החיוני. ולא מאריכות ימים:

מההוא אילנא. מת"ת עצמו נסתלק. כדי שלא יהי' נמשך ממנו עם הנשמות ע"י היסוד למ'. ומלת באדם ירצה בת"ת. ועליו קאמר לא ידון רוחי באדם. כאשר הוא מושך נשמות לעולם. וז"ש בשעתא דפרחו נשמתין.

בשגם הוא בשר וגומר לפי הנראה מתוך דבריו הכי קאמר. לא ידון רוחי באדם לעולם. עד שיבא משה הנק' בשגם. ויתגלגל למטה הוא בשר. ובעוד היותו בשר ימשוך רוח חיים למטה לבני אדם. וגם אחר סילוקו שיהיו ימיו מאה ועשרים ג"כ ימשוך רוח חיים. כי משה לא מת כדמסיק. אלא שנתקלקלו ישראל ע"י מעשה העגל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב ענין השם היוצא מפסוק מגדל עוז וגו' וסדורו הוא באופן זה כי הנה תסתכל היאך הוא מסודר בדפוס ותראה אם תמנה מלמעלה למטה פי' מב"ש ואח"כ גר"ג תמצא היות בי"ב שמות אלו בראשיהן אותיות אלו מגדל עוז שם יה"ו. ושאר אותיות הפסוק הם יוצאים מאותיות בינוניות ואמצעיות מן שמות אלו כסדרן פי' כסדר מב"ש עו"י מי"ץ גר"ג וגומר תמצא סדר אותיות האמצעיות סידורם ב"ו ירו"ץ צדי"ק ו"נ. וחזור לסופי אותיות שמות ארבעה הראשונים מלמעלה למטה והם שג"ב ה' ונמצא אות ה' מיותרת והיא חסירה למעלה בשם יהו"ד שהוא במגדל עוז שם יהו"ד כנ"ל. ואחר כך נשארים סופי תיבות ח' שמות האחרים מלמעלה למטה כי סדורם יהו"ד צדיק והוא לרמוז כי שמות אלו הם בספי' היסוד אשר שם נק' ה' הצדיק כנודע: וזהו מה שנמצא דכתוב בדפוס וז"ל סודו מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב ה' צדיק הוא כתיבת המגיה ואינו מכלל דברי הזוהר כי הוא טעות עכ"ל:

דף לח.

אתהדר למיהוי בשר. פי' רוח החיות הנמשך עם הנשמה נתהפך אל החומר מפני אריכות הימים. שאינם מהרהרים במות לשוב לעבוד לקונם כי המות רחוקה מהם והם נמשכים אחר תענוגי החומר:

אר"ש הא תנינן דכד ברא קב"ה עלמא. לא היה הענין שברא עליונים ואחר זמן מה ברא אמצעיים. ואחר זמן מה ברא תחתונים. אלא כולם נבראו בבת אחת. וז"ש גליף בגלופי רזא דמהימנותא. דהיינו הספי' שבהם תלוי עיקר האמונה ולא מציאות הספי' לבד. אלא גם ענין השרשים אשר לתחתונים בתוכם. וז"ש גו טהירין ברזין עילאין. וטהירין ירצה אורות מלשון טיהרא תרגום צהרים ומלה זו יתייחס גם אל החיצונים. והכוונה פשוטים מהגוף. וא"כ נמצא העולם נחקק ומצוייר בספי'. וז"ש גליף בגלופי וגומר ובעולם המרכבות והמלאכים והיינו גליף לעילא וגליף לתתא שהוא מציאותו בתחתונים. וכולא ברזא חדא. שחותם תבנית א' לכולם בענין א' בבת אחת. וז"ש כי

בראשית ירמוז ברא שי"ת ספירן. וירמוז ברא שית היכלין. וירמוז ברא שית מדורין. הכל ענין א': עלמא תתאה ג"ע של מטה. עלמא עילאה ג"ע של מעלה. כדי שיהיה התחתון כלי מכון ובסיס לעליון. ודא קאים לקבל דא כדי שיאיר תחתון מעליון. וכוונת הכל למיהוי כלא חד במציאותם ביחודא חדא נקשרים ומיוחדים יחד:

ובג"כ פי' כדי שיהיו העולמות שוים ומיוחדים האציל אותיות. ועל ידי מציאותם ברא עליונים ותחתונים. וכמו שהאותיות מציאותם נקשר זה בזה. כן העולמות הנמצאים מכח האותיות מציאותם נקשר זה בזה וזה בזה. וז"ש גליף גליפי דאתוון עילא ותתא ובהו ברא עלמין. עליונים ותחתונים:

כגוונא דעבד קב"ה עלמא הכי נמי ברא ליה לאדם קדמאה. יר' שיהיה האדם הדר בעולם מתייחס אל העולמות שהוא דר בהם. ולזה הוא ג"כ נברא ע"י האותיות ובו כלל העולמות בסוד ספר יצירה בסוד עול"ם שנ"ה נפ"ש:

אעטר ליה בעטרין וגומר היינו סוד ג' ראשונות ומ' עטרה עמהם: וברא לי' בשית סטרין. ו' ספי' בענין שבו כללות י"ס מדורין עליונים מדור לנשמות. תחתונים מדור לרוחות: שית כגוונא עילאה כנגד ו' ספירות. כי מ' ויסוד מדור והיכל א': וחד שביעאה כנגד הבינה ושם נכללות ג' ראשונות לנשמתייהו דצדיקייא לאו דוקא הנשמות אלא הרוחות. וג"כ הנשמות מתעכבות שם מעט כפי ענינם עד עלותם למעלה ואו' אתקין לון אפשר כשהיה [פי' ההיכלות] לאדם היו גשמיים קצת וזככם לפי ענין הנשמות והרוחות. כגוונא דלעילא וכגוונא דלתתא. שהם בינונים בין הגשמות והדקות ולפיכך הרוחות נקשרות עם הנשמות שבג"ע העליון. ועם הנפש שבעולם הזה. והם בז' היכלות אלו שהם אמצעים כנזכר:

היכלא קדמאה אתר דאיהו מתתקן לתתא וגומר פי' מקום מוכן וזך בעולם התחתון. שאפשר שיהיה בעולם העליון דק וזך מפני הכנתו כנזכר **גו טמירו** דרזא דלתתא. הענין כי ג"ע הוא רוחניות עולם הגשמי שאנו בו והיינו או' ולא שלטא ביה עינא. אלא לנשמות ולזכי הראות כגון רשב"י וחביריו בכמה מעשיות שבזוהר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף לח:

למהוי גליפן וגומר יהיב טעמא למה אתקין לון קב"ה לנשמתיהון. ומה תועלת נמשך להם בזה. ואמר כדי שיהיה להם מציאות בעולם השפל הזה בסוד הרוחניות שבו ובעולם העליון בנשמתם. כדי שיהיו נמצאים לעולם לעת צרתם כדמסיק לקמיה. וכבר הי' אפשר שיהיה מציאותם למטה על הקבר כענין הנפש. לז"א ולאסתכלא מתמן ברזא דמאריהון וגומר. ואם היו כמציאת הנפש בקבר לא היו משיגים מעלה זו: דלא אחלפו בשמד. אבל

אם אחלפו אע"פ ששבו יש להם לידון בגלגול וכיוצא. ואפשר דעל יצה"ר קאמר שאם החליף כבוד יוצרו והלך אחר פתוי הנחש ואשת זנונים שהוא היצה"ר הוא דינן בגיהנם:
קאים בדיוקנא דרזא עילאה נגד המ' והיסוד ובחינתם ממש כמוהם:
בלבושין כגוונא דהאי עלמא. לבוש אור אל הנשמה. נראה גשמי כגשם העולם הזה:
גיורין מקומה במ' כנודע [ותמן איהו וגומר] וכמו שהמ' למטה ממנה הם הקליפות כן בהיכל זה פתח ושער לגיהנם. וכמו שהמ' מאירה ג' פעמים ביום מאור עליון בסוד ג' תפלות בכל יום ג' ייחודים. לכך תלת זימנין ביומא נהרין מגו וגו'. כגוונא דא לעילא. בג"ע של מעלה בז' היכלות שבו היכל כנגד היכל:
היכלא תניינא נגד הוד:
לגו מערתא דאבהן ליכנס משם הנשמות כדפי' רז"ל:
חד נהירו דכליל כל גווני כמו שהיה הו"ד ה' פעמים ו"ד שהם חמשים [26] **כל אינון** דסבלו יסורים כמו מדת הו"ד שהיא מדת הדין המייסרת. ואלו אודן לחזק מדת הוד:
אינון דמקדשי. כי קדושה מצד הלוים [27] **משיח** כי משיח הולך בכל ההיכלות כדמסיק:
היכלא תליתאה. נגד נצח. והם כאבים בבי מרעין בסוד ותקע כף ירך יעקב:
וכל אינון דרדקי. כי אלו נקר' בניך למודי ה':
וכל אינון עצבין כי בין תרין ירכין אעילת אילתא רישהא וגעת כדפי' ברעיא מהימנא [פ' אחרי ס"ח א']:
ואיהו מנחם לון כי במדה זו עתיד לנצח מלחמות:
היכלא רביעאה נגד הגבורה:
אבלי ציון ואבלי ירושלם שנחרבה מצד הקליפות שהם מצד הגבורה. ומשם הנקמה כדכתיב מדוע אדום ללבושיך. והיינו נמי ענין קטולי דשאר עמין מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב בהאי היכלא קיימין אינון דסבלו יסורין וגומר ולבתר קאמר בגו האי היכלא קיימין אינון דמקדשי וגו' הכוונה כי אלו שעונין אמן וגו' הם יותר מדרגה לפנים מהראשונים וזהו ששינה באו' לגו וגו' וזהו מה שחזר ואמר ואילין קיימין לגו לגוי ומזה תבין בשאר המקומות עכ"ל:

דף לט.

עד ריש ירחא שהוא חדושה של לבנה ובאור המתחדש נחתין עמי' כמה נהורין וגו' ולפי זה אין ענין בכיה זו אלא בגירעון הלבנה שהיא מצד השמאל:

[26] אולי פי' כי אמא עד הוד אתפשטת ובינה נהירו דכוללת כל הגוונין:
[27] לשיטת רבינו ז"ל לוים בגבורה וכתיב גבו"ר הוד"ך:

ובכל חד [ובידא דכל חד] מלבושא לאתלבשא וגומר שאינם לבושות אלא כדמות המיתה שעשו בהם הגוים. ולכך אחר שמצטיירים באותם המכות למעלה יורד אור להלבישם לפי כבודם:

גו אספקלריאה דלעילא בבינה עם החכמה. והיינו עין לא ראתה החכמה אלא אלי"ם שהיא הבינה. והיינו שתוק כך עלה במחשבה שנסתלק למדת המחשבה:

תיובתא שלימתא. שלא מחמת יראה וכיוצא:

דתבו מחטאיהון. שתהיה תחלת התשובה מהעון. שלא יעזבו [יותר טוב לגרוס לא שיעזבו החטא] החטא ואח"כ הם מתעוררים מחמת ענין אחר. אלא מעת החטא ועד סוף שבו. בענין שעזיבת החטא היה מחמת תשוב'. ומעת פרישת' מהחטא היו בתשוב':

ואתנחמו בהו החרטה על מה שעבר. ונפקת נשמתיי' [בדכיו] שלא שבו לכסלה ל"א מתו מתוך ודוי. ואפשר שכוון לכלול שלשה מיני תשוב'. תשובת המשקל והיינו תיובתא שלימת'. ששוקל כמה נהנה מן האיסור ומסגף עצמו בכיוצ' בו: והיינו שלימ'. שאם סגף עצמו קצת לא יקרא שלימ'. תשובת הבאה. דהיינו שבא אותו העון לידו. באותו פרק באותה אשה ופירש. וז"ש דתבו מחטאיהון. ממש מהעון. תשובת הגדר היינו שמרוב החרט'. אינו מביא עצמו לאותם הדברים הגורמים לעביר' וכיוצא בה. וז"ש ואתנחמו בהו ומפני שיש עבירו' שמית' ממרקת כנודע. אמר ונפקת נשמתייהו בדכיו דהיינו שקבלו מיתתם לכפרתם:

דנשמתיהון נפקת וגו' היינו כר' אלעזר בן דורדיא. והיכל זה הוא היכל אהבה חסד שעלי' נאמר ימינך פשוטה לקבל שבים:

היכלא שתיתא' היכל הת"ת. כנגד היכל הרצון למעלה. והוא ימין בסוד מוליך לימין משה וגו'. והייחוד בת"ת ו' קצוות בסוד הימין. לכן כאן אינון דמייחדי. וחסידים עושים לפנים משורת הדין. ושורת הדין הוא כף זכות וכף חוב' שהם שתי היכלות הקודמין. וזה לפנים משורת הדין ובו ד' אבות [28] נגד מיכאל גבריאל אוריאל נוריאל שהם בהיכל הרצון. ושכינת' על רישייהו שהם ד' מחנות לשכינה למטה בארץ:

היכלין לעילא בסוד ו' היכלות. והיכל שביעי לנשמות היכל קדש הקדשים. כדמסיק לקמן בלשון מדורין:

היכלא שביעא' נגד שלש ראשונו' מהרמ"ק זלה"ה:

[28] [תימה הלא בזהר לא חשיב רק ג' א"יי. כנגד מיכא"ל גבריא"ל אוריא"ל או נוריא"ל ע' פקודי רנ"ד סוף ע"א. ואם נאמר שהי' גירסא לפניו ג"כ דהע"ה. א"כ צריך לחשוב ג"כ רפא"ל כי הוא מהד' שהם בהיכל הרצון וצ"ע. ואולי צ"ל ג' אבות שהם נגד מג"א].

דף לט:

חד עמודא דאיהו וגו' כלל ד' פרצופין שהם י' פרצוף פני ארי' חוור. ה' פרצוף פני שור סומק. ו' פרצוף פני נשר ירוק. ה' פרצוף פני אדם אוכם וד' פרצופין אלו הם שורש לד' מיני נשמות. שהם נמצאות למטה. כפי צד המדה הגוברת בנשמה. ולכן בסולם זה שהוא עמוד זה הם ד' גוונין אלו. כדי שכל נשמה ונשמה תסתלק דרך הגוון אשר לו להתאחז בשורשה למעלה תחת כסא הכבוד בהיכל קדש הקדשים:

ת"ח בראשית ר' יהודה וגומר כוונת ר' יהודה לבאר באות ב' של בראשית בינה ומ' בבחינתה זו למעלה וזו למטה. וז"ש תרי בתים הוו וא"כ באות ב' של בראשית נרמזו ב' בתים ולא שיהיו שניהם יחד. אלא בית ראשון בינה למעלה. ובית שני מ' למטה. וז"ש דא עילאה בינה ודא תתאה. מ': והכריח הענין מתרי ההין שבשם בן ד' דא עילאה ודא תתאה ועכ"ז הם אחדים בכללותם ע"י וא"ו שבאמצעיתן. וז"ש וכלא חד. וכן תרין בתים דקאמרן הכא. הכוונה על בחינ' זו. בית עילא' למעלה בית תתאה למטה. והם א' ע"י ו' קצוות שבאמצעיתן. וז"ש ב' עילא' דהיינו ב' רבתי דבראשית מורה על הבינ'. והיא פתוחה מור' פתח תרעין לכל סטר. סוד נ' שערים שבבינה עד הוד אתפשטת. ועל ידי משך אור שערים אלו. נמצאת בינה מיוחדת עם המ'. עם היות בינה למעלה ומ' למטה. והיינו ב' מורה על שני בתים מיוחדים. וז"ש דהכי הוא דכליל דא בדא. פי' בדרך זה הוא מציאות שאמרנו שכלולה בינ' עם המ' כנז':

ראשי' כדין הוא ראשית וגו'. פי' אות ב' לבדה מור' על הסוד הנרמז מבינ' עד המ'. ומלת ראשית ירצ' שבמספר ימי הבנין אין בינה בכללם. כי תחלת הבנין הוא מחסד. אמנם בבחינ' זו הנז' שהיא נפתחת כנז'. היא ראשית לבנין. שהיא נכללת עמהם. ולפי זה מלת ראשית מבינה ולמטה:

ור' יצחק פליג ואמר שכאשר הבינה נפתחת אז החכמה שהיא ראשית לחשבון הספי' היא מתגלית ע"י הייחוד הזה:

ור' אלעזר פליג עלייהו וסבירא לי' כי מלת בראשית הכוונה כלל ו' קצוות. וז"ש דא כללא. פי' אין פי' מלת ראשית מלה מתבארת לפי משמעותה כמו שאמרתם. אבל היא מלה כוללת דברים הרבה דהיינו ו' קצוות כדמסיק. וז"ש דא כללא. ולא בבינה כדס"ד. אלא למטה במ'. וז"ש דיוקנא דכל דיוקנין כלילן בי'. פי' כל הספי' כלולות בה במ'. בענין שממש שש קצוות יוכללו במ'. מציאותם ממש ונראות מתוכה. ואז הוא מלת בראשית. והכריח ענין זה ממה שנקראת. מראה דמות כבוד ה'. שפי' מראה דמות שבו נראה הת"ת בעצמו שהוא כבוד ה'.

ודא בראשי"ת. כי המלה מורה על המספר. ולא שית שבמציאותה. וז"א חזווא דאתחזון בה שית אחרנין. ודא בראשית. בלי ספק להורות על מציאותם ממש כנז'. והכריח זה ואמר **ת"ח** כד עאלין בהאי חיזו. שהיא מ'. ואמר עאלין. שממש מציאותם בה. היא אתקינת גרמה. דהיינו שהיא מקבלת במציאות' כל א' וא' כפי בחינת'. כאלו תאמר חסד עליון בחסד שבה. גבורה עילאה בגבורה שבה. וז"ש היא אתקינת גרמה לאחזאה לון. בבחינת מראות דקאמר לעיל. וכן ענין בריאת העולם דהיינו מעשה בראשית דקאמרן. ולמפעל בהו אומנותא דעלמא:

ואי תימא. שמא יעלה על דעתך לומר דהא אומנותא דעלמא מדרגה דא הוא. וששה ספי' שאמרנו הם הספי' שבה בעצמה. ואינם ממש ו' ספי' עליונות. כדי שלא לטעות בזה לכך נשמר הכתוב ואמר בראשית המורה בר"א שי"ת. בר"א אהדר למ' שהיא אחת. אהדר למ' ברא לשון יחיד. ומלת שית בלשון רבים אהדר לשש קצוות. וז"ש שית איהו דעבדי אומנות' בהאי. שהיא אחת. והם ו' ולזה מלת ברא יחיד. ומלת שית רבים. ומלת בראשית בעצמה מורה על כללותם בה כנז' לעיל:

ר' יוסי פתח הנצנים וגו' מכאן מוכיח ר' יוסי שהם סוד ו' קצוות שבה ממש. לא שש עליונות בה כדפי' ר' אלעזר. והיינו נצנים הם הצמחים שצומחים בקרקע מכח הארץ. כי העליונות יקראו אילנות וז"ש דא הוא רזא. לא ממש ששה קצוות במקומם. אלא רזא דשית דרגין דעלה. פי' המ'. נקראת בת שבע שהיא כלולה משבע. וששה מאותם השבעה היינו או' שית דרגין דעלה ואיהי שביעאה שהיא המ' בעצמה. פי' בחינה אחרונה שבה. ופי' הענין עוד ואמר **ואלין** אינון שית דרגין דרגא דאברהם וגומר. ונודע שעם היות שאנו אומרים אברהם מרכבה לחסד אין הכוונה על החסד ממש למעלה. אלא הכוונה לחסד שבמ' להשפיע מחסד שבמ' לעולם. וכן יצחק ויעקב כנזכר בזהר. ועל אלו קאמר נראו בארץ במ' דהיינו שנתגלו במ'. אותם שדרכם להיות' בה. וז"ש כולהו אתחזו בארעא דכתיב נראו בארץ שהם מדרכם להראות במ'. אמנם אותם העליונות אין דרכם ממש להיותם בארעא לכך נצנים הם ששה אלו כנז' שהם מדרכם להראות במ' יחד. וז"א **כולהו** יחד בבת אחת אתחזו וגו' והיינו אומרו נראו. אמנם אי אמרינן שהם העליונות בהכרח הא' נראה ומסתלק וחוזר השני ונגלה כנז' בס' הבהיר. ובזוהר בפ' וכל העם רואים את הקולות. וכפי זה הי"ל **נראה** בארץ כל א' לבדו נראה בארץ אלא ודאי כולם כאחד נראו בארץ ופי' בארץ היא בחינה הז' לששה מדרגות הנז'. ובה נראו כולם. וז"ש בארץ דא היא קרתא קדישא:

נראו בארץ בגין דאינון דיוקנין לאתחזא בה. פי' מעיקרא כשנצטיירו במ'. כל עצם ציורם בה. לא היה אלא כדי שיוכללו כולם במדה א' להגלות. והשתא קשיא לי' בשלמא אם היינו מפרשים ו' קצוות עליונות מתגלות במ'. ניחא אומרו עת הזמיר למ'. אחר שרוא' שהנצנים נראו בארץ היא משוררת שיר השירים. אמנם השתא דאמרת שממש [נראה שחסר וצ"ל ו"ק שבה] הם מתגלים למטה בבחינ' אחרונה שבה כנז'. א"כ מי היא המשוררת. ואו' הנצנים וגו' ותירץ שהיא עצמה המשוררת. והכוונה **דהא כדין** כאשר יהיה לה זה המציאות אז מוכנת לשורר. תדע שכן הוא כי אמר הכתוב למען יזמרך כבוד שהיא המ'. ולא ידום. נראה שיש עת שהיא משוררת. ועת שהיא דוממת. והא כיצד עת שהספי' נגלות בה היא משוררת. ועת שאין אותם הנצנים נראים בה היא דוממת. והיינו כשהיא בגלות והיינו יזמר"ך ולא ידו"ם דקאמר קרא. ובה ממש תליא מלתא כי בגיני כך איקרי מזמור. וראי' מענין מזמור לדוד דתנינן כי כאשר הקדים מלת מזמור למלת דו"ד הכוונה שהקדימ' השכינ' לבא עליו. מפני שהיתה עת זמיר. וכאשר היא לדו"ד מזמור. היינו שלא היתה עת זמיר. אלא שהי' דוד מעורר אותם לזמר וא"כ השתא ניחא וז"ש ודא הוא עת הזמיר הגיע דהיינו שנתגלו הנצנים והיא עת זמיר. דקדמא שכינתא ואתיא וכאשר אין נצנים נראים אינה עת זמיר:

ור' חייא פליג עליה בהאי. כי מי הכריחנו לפרש שמלת עת הזמיר הגיע היינו אל השכינה. כי היכי דתקשה לן. נימא שהכוונה כדין מטא זמנא. למטה התחתונים לשבחא ולומר שירים והלל. ובזה נתקן הכל:

ר' אבא אמר עלמא עילאה. שהיא בינה סתים ונעלמת. והיינו בר"א שי"ת [29] וגם הנאצלים ממנה. שהם ו' קצוות הנאצלים ממנה. והיינו וכל מילוי סתימין. והיינו בר"א בינה שי"ת ו' קצוות. ותדע למה השוו מלוי דעלמא עילאה לעלמא עילאה ממש ולא ירדו מדרג' אחר מדרג'. דהיה ראוי שיהיו לא סתומים ולא נגלים:

בגין דקיימא ברזא עילא'. פי' שהיא מתאחדת ונדבקת בחכמה עילאה שהיא למעלה ממנה. שהיא חכמה הדבוקה בכתר. וז"א רומא דכל רומין. ואחר [אצ"ל ואמר] שאחר שהבינה מכח ג' ראשונות היא מאצלת ו' קצוות א"כ אינם נאצלות מהבינה אלא יוצאות מהבינה וז"ש **וכד** ברא אפיק אלין שית. שהיא [רק] כלי ודרך להוציא הו' קצוות הנעלמות מהחכמה. ולכך נשארו שוה לה: ובגין דאיהו סתים ומילוי סתימין כנז' אמר בראשית. העלם הבורא והנברא ולא פי' מי בר"א ומי הם שי"ת:

[29] [נ"ל דג' תיבות אלו והיינו בר"א שי"ת הם כמיותרים]:

ולבתר גלי עבידתא תתאה ואמ' מאן ברא לי'. והיינו ברא אלי"ם וגו'. בגין דאיהו עלמא דקיימא באתגלייא. דהיינו מ'. והענין שאין המ' בעצמה מתגלית. אלא בסבת היותה עומדת על המדרגות הנגלות. והיא מתגלית ע"י אותם המדרגות. וז"ש עלמא דקיימא באתגלייא. עומדת על הגילוי. וע"י כך היא מתגלית. ולא אמר ברא את השמים וגו'. בגין דאיהי עלמא דאתגלייא פי' שהמ' ממש נגלית. ולכך אמר ברא אלי"ם. כי בהיות שכנה לה שם אלי"ם. ולא שם יהו"ד או אהי"ה. בלי ספק שם המגלה ענינה. כי שם אלי"ם מורה על גילוי כנודע בצירוף שם זה א"ל הי"ם אל"ה י"ם [30] וכיוצא:

קדמאה בסתימא וגו' קשי' לי' כיון דאמרת דבראשי"ת הוא עלמא עילא' סתימ'. ומילוי סתימי'. א"כ למה נכתב בתורה כל עיקר היל"ל ולהתחיל את התור' מברא אלי"ם. לז"א קדמא' סתימ' וגו' והיה תחלה למציאו' העולם משם. למיהוי תדיר עובדא דקב"ה. פי' ההנהגה בתחתונים. סתים וגליא. שלא יהיה הכל ע"י עולם הנגל' צריך שתהיה הנהג' מכח הנעלמים ולא [ושלא] נאמר עזב ה' את הארץ צריך שתהי' ע"י הנגלים כדי לפעול בנגלה. ולכך אמר בראשית וגומר שתחלה למציאות הנמצאות הוא ממקום הנעלם והם מתנהגים משם. תדע שהרי שמו של הקב"ה ע"ד זה וז"ש **ורזא** דשמא קדישא הכי הוא סתים וגליא ששם בן ד' סתום ושם אדנ"י נגלה שהכוונה להורות שהדברים הנגלים נתלים בנסתרים ומשם תחלת ההנהגה לתחתונים:

את השמים וגומר הכוונה שמים וארץ. הם שמים וארץ עליונים במ' עצמה דהיינו מדרגות דעלמא דאתגליא ונתוסף א"ת וא"ת היינו את לרבות וז"ש לאסגאה שמים תתאין דהיינו שמים אלו שעלינו לתתא במקומם הראוי להם למטה מהארץ העליונה ארץ שבמ' עם היות שנכתבו שמים תתאין קודם לארץ שלמעלה מהם:

ואת הארץ שבאו במלה זו שני רבויים. הא' א"ת. והב' הוא"ו נוספת. הנה ו' היא קודמת בפסוק לאכללא ארץ דלתתא ומלת את לאסגאה לה ולעובדהא כגוונא דלעילא ממש פי' כל מה שיתבאר בפרשה בו ב' פי' א' בשמים וארץ עליונים ע"ד הנסתר. והשני בשמים וארץ תחתונים שממש מה שיש למטה דמות מה שיש למעלה. וז"ש ולעובדא כגוונא דלעילא. ממש כמעשה העליונה. נפעלת התחתונה. וכמו שהוא בשרשים שמים וארץ העליונים. הוא בשמים וארץ התחתונים: וכפי זה **והארץ** היתה תהו ובהו פי' כדקאמרן שהוא בעליונים ובתחתונים. א"כ והארץ ארץ עילא'. ועניין תהו ובהו לא יצדק אם לא נפרש אותו המיעוט. וז"ש והאר' דא ארץ עילאה דלית לה נהורא מגרמה ופי' היתה א"א לפרשו כפשוטו. היתה קודם ועתה אינו. אדרבא הוא להיפך. ולזה צריך לפרש והארץ

[30] א' כוונתו אל"ה י"ם מ' ברא רק וז"ש שם המגלה ענינה:

היתה פי' היה לה הויה כראוי מקודם. ועתה היא תהו ובהו וז"ש היתה בקדמיתא כבר הות כדקא יאות. והשתא תהו ובהו: ודקדק כן מלשון היתה. שאם הכוונה על מציאות הקליפות כמדפרש במקום אחר. או על ד' יסודות כדמסיק. היל"ל והארץ היא תהו ובהו. ואמנם או' היתה דייקא מ"ש פי' מקודם היה לה הויה כראוי. וז"ש היתה דייקא:

לבתר אזעירת גרמ' שירד' למטה מהיסוד. והיינו תוהו ובהו. היינו ירידת' למטה. שהיא תוהא ובוהה שם על ירידתה. ואזעיר' נהורה. ששם אינה כיסוד. לפי שאין לה מגרמה כלום. והיינו וחש"ך. והשתא מהדר לפרושי ענין זה למטה בארץ תחתונה. ופי' תהו עפר. ובהו מים. וחשך אש. ורוח הם ד' יסודו' דאשתכללו בה וקודם היתה יסוד העפר לבדו: ואפשר דאהדר למ' שאחר מיעוט' נכללה מהד' האלו לפעול למטה הם חגת"ם סוד ד' יסודות:

ד"א ואת הארץ כדקאמרן. שפי' כי הפרש' ית' על ב' פנים למעלה ולמטה. ועד עתה פי' תהו ובהו וגו' למעלה ולמטה בדרך א'. ועתה יתבאר בדרך אחר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף מ.

דכתיב והוא ישפוט. שהרי השגחת השכינה שהיא נקראת צדק. בעליון שהוא תבל. שהוא עולם זה שאנו בו: מאן הוא ציה. כי בשלמא ד' הקודמין אפשר שהם הארץ תהו בהו חשך. אמנם ציה א"א שיהיה רוח אלי"ם א"כ מי הוא:

ור' אבא חדש לו כי במלת והארץ נכללים שתים שהם ארץ אדמה ותהו נשיה ובהו ארקא. כדמפרש ואזיל וחשך ציה וגיא. לפי זה יהי' תהום:

ור' חייא מהפך גיא בהו שהוא דבר בוהה: שבע' מדורין לפי האמת אית לן בפ' פקודי [רמ"ה ע"א] כי הם ז' היכלות למעלה. וא"א לפרש שאלו המדורות הם ההיכלות. שהרי בהיכל א' יש שם קדושים משרתי עליון. והוא היכל לבנת הספיר. וכאן אמר שהוא מדור לקליפות. לכך נרא' שהם מדורות ובתוך כל מדור ומדור היכל. ופנימ' להיכל אין כניס' לקליפות. וסביב להיכל יתהלכון. והעד על זה כי טהריא"ל שהוא כחן ממונ' על הכל. פי' שם שהוא ממונה בפתח ההיכל לקבל התפלה או לדחות'. וזה בלי ספק יורה על היות סדר הענין כדפי'. כי הם ז' מדורות. ובתוך כל מדור ומדור היכל א'. והנה פנימה להיכל הוא סוד רוח חיוני המתפש' עד התחתונה. כדפי' בספ"ר בשער ההיכלו':

כד מטאן לגבי דהאי אתר וגו' היינו שמגיע התפשטות' אל מקום ומדרגת ביטולם. והם נגנזים במקום ההוא. ועאלין בחד נוקבא דקאמר. אין הכוונה תהום של מטה מהם. שאינ' חצונים. אלא תהום שהוא למעלה מהם. והיינו גניזתם ושאיבת' במקור'. ובהגיע הלילה מתבטלים מכל וכל. וז"ש כד אתרמיש ליליא וגומר והיינו ענין תהו:

ומדור שני הוא בוהו ולכך יש בו ממשות יותר וג' חשך כדמפרש לקמי':
מלאכין דממנן וגו' הם אישי"ם כדמסיק. ומתהנן מריחא ובוסמא והיינו ריח ניחח אשה לה' שאותם האישים נהנים ממנו. את קרבני לחמי לאשי. ואלו נהנים ממש מגשמות המעש'. ולמעלה מרוחניות הקרבן והמעשה:
תלת זמנין ביומא וגו' הענין שהם תלויין בתחתונים. ולכך הם מקדשים ג' קדושות. אמנם אם יש' עוסקים בתורה יש להם קיום והם מעידים:
ותמן אשתכח דלטורא. סמאל וסיעתו. שעול' עד מדור זה. שהוא חוצה להיכל נוגה. ועד חוצה להיכל מבחוץ עול' סמאל לתבוע הדין: והמדור הד' בתוכו היכל זכות והמדור הה' בתוכו היכל אהבה והמדור הו' בתוכו היכל הרצון והמדור הז' בתוכו היכל קדש הקדשים. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב:
שבעה מדורין אינון לעילא וגו' כל אלו המדורין הם רמוזים בפסוק והארץ וגו' דבה אתרמזו ז' מדורין תתאין בארץ התחתונ' וז' מדורין עילאין בארץ עליונה. והנה תתאין רמוזין תהו דא נשיה. בהו דא ארקא וגו' אמנם במדורין עילאין הם מדור קדמא' תהו. משום דלא אית בה נהור' כלל וזהו תהו: ומדור השני בהו דבי' אית נהורא יתיר וזהו בהו: והמדור הג' הוא וחשך על פני תהום כי שם גיהנם העליון: והמדור הד' הוא ורוח. דתמן עוש' מלאכיו רוחות: והמדור הה' הוא אשא ומיא וזהו אלי"ם מרחפת על המים כי אלי"ם הוא אש ומים נודעים הם: והמדור הו' גם הוא נק' מים כי תמן אזלי ארבי ומשטטי תמן. והנה מדור זה הוא מים גמורים. אבל הה' הוא אש הנרמז בשם אלי"ם. אך להיותו קרוב אל היכל מדור הששי הנק' מי"ם כי זהו פי' מרחפת על פני המים לכן אית ביה נמי מים לזמנין כד מתהפכי לרחמי הנה כי מדור ה' נק' אלי"ם והששי מים:
והז' עליו נאמר יהי אור ויהי אור סוד היכל הנשמות ששם אור העולם עומד בההוא זיהרא עילאה. וכן בדף מ"ו ע"א הז' היכלות הם דוגמת זה כי היכל ראשון הם הגרים הנק' תהו. כי באים מן התהו. והיכל ב' נשמות התינוקות כי לא נתקיימו אך עכ"ז נק' בהו: וההיכל ג' אותם שהיו בחשך ששבו בתשובה ולא גמורה רק במחשבה והם עדיין אחוזין בחושך ולכן טרדין לון בגיהנם הנק' חשך. והד' הם ורוח אלי"ם כי הם נשמות ורוחין קדישין הרוגי מ': והב' אחרים הם כמו שביארנו במדורין:
וסמאל חייבא אשתכח תמן נר' שאינו סמא"ל הזה אותו הסמא"ל שהוא באילן הטומאה הוא במדרגה הו' שבאילן הטומא' רק סמא' שהי' מלאך מקודם ונעשה רשע כנז' בפ"ר אליעזר עכ"ל:

גליון וקסטורי ועלעולי פי' סופה וסערה:
סורטא פי' רושם וגילוי עכל"ה:

דף מ:

מדורא שתיתאה וגו' נודע שבהיכל ששי מבפנים ד' חיות. שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. כדפי' בזוהר פ' פקודי [דף רנ"ד א'] וכן במדור זה ד' מינים אלו וממונ' עליהם ד' מלאכים הנז'. והנה המ' מתפשטת וכוללת במציאותה כל העניינים האלו. והיא מכונה בשם ים. ועלי' נאמ' זה הים גדול ורחב ידים וגו'. והיינו שמכנה הכחות בשם ארבין. כדכתיב שם אניות יהלכון. וענין נהרין ונחלין היינו משך השפע והעולמות ממנה לכל צד ולכל מקום. והמלאכים הנמצאים בבחינות הנז' יקראו בשם נונין. כדכתיב שם רמש ואין מספר. וענין ארבי הוא הכחות להנהגה. והם מתנהגים כפי השפע הנשפע עליהם מלמעלה. אל מקום אשר יהי' שמה הרוח העליון השופע עליהם ללכת ילכו. אם משפיע דין הם מתנהגים בשמאל בצפון בסוד הדין, ומפני שבבקר שולט החסד. ובערב הדין. ובלילה דין החזק וכיוצא. לזה אמר וכולהו נטלי בשעתי ורגעי. הכל לפי השע'. יש שעה ששולט הדין שולט גבריאל וסיעתו. וכיוצא ועל דרך זה לכולם. ואומרו כי מיכאל במזרח. ונודע שהוא בדרום. וכן או' אוריאל במערב. ונודע שהוא שר הת"ת. וכן כיוצא. אפשר לומר שהוא למזוג המדות. כדי שיתמזג השפע אוריאל מקבל ממ' ורפאל מחסד וכיוצא:

ותמן לא אשתכחון בר נשמתיהון. היינו שהיכל שביעי בו כסא הכבוד. והנשמות חצובות מתחת כסא הכבוד. לכך מנוחתם במדור זה מקום חציבתם. והיינו נשמות דבריא'. כי נשמות דאצילות להם דרך אחר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דמרחשן לארבע סטרי עלמא וגו' אפשר שהם מרכבת מטטרו"ן הנק' חיות קטנות. וקאמר שהם קרובים למלכו שמיא היא השכינ'.

דאיהו תבל וגו' פי' שהוא מדור העליון שבז' מדורי ארעא. כך נשמתיהון דצדיקייא וגו' עכ"ל:

דף מא.

ת"ח אר"ש מאן הוא דידע לסדרא וגו' הכריח מכאן שאין תלוי קבלת התפל' בחסידות לבד. אמנם תלוי' בידיעה לסדר התפל'. בענין עליית התפל' במעלותיה. והיינו בידיעת המדרגות העליונות. וזה לא נמסר לכל אדם. וז"ש מאן הוא דידע לסדר' צלותא דמארי'. ואחר שיש ידיע' בענין זה. אין חכם כמשה רבינו ע"ה. שראינו שהי' נענה מיד בתפלתו.

ואנו רואים פעם מקצר כגון אל נא וגו' ופעמים מאריך מ' יום. א"כ חכם גדול הי' ודאי בסדר התפל'. בשעתא דאצטריך ליה וגו' והיינו בידיעת המדרגות העליונות:

אר"ש אשכחנא וגו' סדורא דרזי דרזין. סדר העולמות הנסתרים בקשר. כי ענין העולם הזה נדרש פעמים מעט הנה ומעט הנה. אמנם כאן יבאר סדר הכחות בקשר מיוחד. וימשך מכאן תועלת לזמנין דאצטריך לסדרא צלותי' כדקא יאות. בקשר העולמות האלו שהם פרקי הייחוד. שאין המ' מתייחדת למעל'. אלא בקשר העולמות האלו עמה בסוד בשכמל"ו. והם ז' היכלין אלין והיינו לקשרא קשרין לבסומי למארי' כדקא יאות. כי ע"י קשר הנז' מיד הת"ת מתייחד עמה. ומיד הרחמים העליונים נמשכין. והדינים מתבטלים. עוד תועלת **למנדע** לייחדא ייחודא שלימתא. שאין יחוד ק"ש שלם. אלא ברדת עד סוף היכל לבנת הספיר. ובזה הם עוזרים בעליית תפלתו בלי מונע כלל. וזה בב' ענייינים. וז"ש למקרע ולאפתחא יר' שהרקיעים הנעולים להקריעם. ולפתחים הסגורים לפותחם. ואז התפל' עול' בלי מונע כלל.

זכאין אינון וגו' ספר כל סדר הצריך. הא' למפתי. כי ע"י קישוט המ' מיד מתפתה הת"ת. ומיד הרחמים מתגלגלים. ומתהפך מדין לרחמים. ומבטלין הגזר' בספי' העליונות. וז"ש ולבטולי גזרין. ואחר שהשכיכ' מלאה שפע הם מושכין אות' אל התחתוני' דרך ירידת השתלשלות המדרגות. וז"ש ולאשרא' שכינת' בעלמא. שנסתלק' לסבת העון. והם תקנו והורידוה. ואח"כ מושכין אליה' תוספות ברכות אל התחתונים למטה. וז"ש ולנחתא ברכאן. ממנ' אל העולם התחתון. ולמעדי מאריהון דדינין וגו' המקטרגין החיצונים וכחות קדושים בעלי דינים המתפשטים בעולם:

קם ר"ש ואמר מי ימלל וגו' לספר גבורותיו ונבראיו וסדר היכליו בנוצרים העליונים:

אברהם חסידא וגו' אין בכל הנבראים מי שידע להתפלל כאברהם. והענין כי עיקר כל ג' הייחודים והכולל יותר. הוא ייחוד תפלת שחרית. ולזה לא נמצא מי שיתקן אלא אברהם. מפני שהוא חסיד'. מצד החסד מתחסד עם קונו. לייחד אותו מצד הימין בבוקר תפלת השחר. והיאך הי' מתקן. אלא שהי' הוא ראש לנבוא'. כאו' וארא אל אברהם. שלא נרא' לשום אדם בעולם תחל' אלא לאברהם כנז' פ' וארא ולזה נתגלו לאברהם רזי דרזין. סדר ההיכלות וסדר קשורם בתפל' של שחרית, ובזה תקן תפלת שחרית. בענין שהוא פתח ראשונ' בתפל'. וז"ש ושרית צלותין בעלמא ואיגלון לך היכלי מלכא לסדרם בתפלתו:

שבעה היכלין אלו הם למט' מכסא הכבוד. בסוד עולם היציר' עולם המלאכים שבם ע"ס דיציר'. והם ז' מפני ששלש' ראשונות חשובות בהיכל קדש קדשים לאחת. והיכל הרצון לת"ת. והיכל אהבה לחסד. והיכל זכות לגבור'. והיכל נוגה לנצח. והיכל עצם השמים

להוד. והיכל לבנת הספיר ליסוד ולמ'. ואלו ההיכלות הם קדושים שאינם חצונים. ולזה צריך בסוד היחוד לייחדם לקשט השכינ':

ואינון נטלין קיימין תרעין בקיומא, יר' להם ג' פעולות. הא' נטלין. שהם אמצעיים מקבלין השפע ראשונ'. ומשם ישפיעו למט'. וא"א להגשם השפע ולרדת אל עולם התחתון אלא באמצעותם. ואפשר לשון נסיעה שהם נוסעי' על פי ההנהג' העליונ'. וההשפע' הנשפעת באמצעותם:

קיימין לשון עמודים. והענין שסמך העול' העליון עליהם. והענין שכל מה שיעל' בין נשמות ובין תפלות ובין מעשים יתוקן [א' צ"ל יתבחן] בהיכלות אלו. ואח"כ יעל' או ידחה. אמנם התפל' שהיא המייחדת. תעל' דרך כולם. ויקשור כולם זה בזה כנז' לעיל. וז"ש ובכל חד וחד עאל צלותא. כי תעל' דרך כל ההיכלות יחד זה אחר זה ולא תדחה:

צקון לחש. הם שופכין שיחה ממט' למעל' לייחדך. מוסרך. לשון קשר. ואח"כ ממעל' למט'. למו:

דף מא:

היכלא קדמאה כתיב ותחת רגליו. הם שני היכלות לנצח והוד שהם רגלים. ולמט' משני היכלות אלו שהם לנצח והוד. היכל לבנת הספיר. ופתח א' בו. ושם ממונ' טהריאל המלאך [31] וההיכל בעצמו כללותו זכר ונקב'. דהיינו הנקב' לבנת. והזכר ספיר. ובסוד הזכר קא' רוחא דאיקרי ספיר. והיינו לשון ספירות. כספירו דאבן טבא נציץ לתרי סטרי. לובן ונחשת. חד סליק. ונקשר למעלה. ונחית ונקשר למט'. ומפני שהוא זכר. הוא בסוד הלובן והרחמים. והוא כלול משש קצוות וז"ש **חוורא** נציץ לכל סטר עילא ותתא. נצח והוד. ולד' סטרין. חגת"ם או יסוד [32] ונק' החלק הזכר הזה סטוטרי"ה:

תניין [33] הוא החלק הב' מהספיר עצמו שהוא הזכר. שהוא נחלק לב' חלקים. סתים וגליא וסוד המאור נכלל [אצ"ל נחלק] לד' נהורין. שהם כנגד ד' סטרי עלמא. נכלל למזרח ולמערב שהם ת"ת ומ'. לדרום וצפון חסד וגבורה. וכולהו נהורין דהיינו אלו שהם מתפרשין. חד נהורא. שהם כמו אברים או נצוצות לנר שהם מתפשטין ממנו. ונקשרים בו. כבוצינא דשרגא וגו'. ושני חלקי אורות אלו הנזכרים הם. הא' חוור הוא חלק היסוד. מאיר מצד החסד גוונו לבן. וצד השני כעין נחשת מצד הגבור'. ולזה הוא כנהורא דשרגא: ומחידוד הדין נציץ נהורין לחיזו דעיינין. והיינו שהאור הראשון קבוע בהתנוצצות. אמנם אור זה סתים וגליא. אינו קבוע אלא מתנוצץ. סלקין ונחתין אזלין

[31] כל אלו שמות המלאכים והממונים שחשב רבינו ז"ל לקח מהז' היכלות דפ' פקודי המתחילים בדף רמ"ה א'

[32] היינו במקום מלכות וכן כתוב במק"מ חג"ת יסוד ע"ש

[33] הגי' לפנינו תליין והמק"מ גרס להדיא נהורי' תלייא. וביאור הגר"א בספרו יהל אור גורס כגי' רבינו ז"ל

ותבין. ולהיותו מבחינת הדין הם. כחיזו דנחשא בטיש' דסומק'. וכל חלק הימין הזה בחלקיו. הם לסוד הימין זכר בחינת היסוד כנז':

והחלק הב' שבהיכל הזה הוא כנגד המ'. ונק' לבנת. והוא לשמאל נקבה. ונודע כי הזכר והנקבה קשורים יחד. ולזה דא אתכליל ברוחא קדמא'. והיינו לבנת הספיר. ירצ' לבנת מההוא ספיר. מורה דדא אתכליל ברוח' קדמאה דהיינו ספיר הנז'. ועאל דא בדא. וזהו לבנת שחזר להיות ספיר נכנס לתוכו.

נהוריה סומקא וחוורא כחדא. בטבע המ' שנקר' שושנ' אודם ולובן. משני גווני הזכר שנא' דודי צח ואדום. וז"ש בגין דנפקין מאינון נהורין קדמאין. שהם מאורי אור ספיר שהם חוור ונחשת כנז'. ושם לבנ"ת הוא אדירי"ה סנוני"ה:

כד אתו נהורין דדא וגו' דהיינו לבנת. מטו בנהורין קדמאי. דהיינו ספיר. ואתכלילו ביה ואינון חד. ועיקר הגובר הוא ספיר הזכר והנקבה נעלמת. ולזה אתחזון נהורין קדמאי בלחודייהו ולא אתחזון אינון אחרנין. שהם מאורי לבנת. ולא אתיידעו דעאלו בגווייהו ואטמרו ביה. ירצ' שלא יוסיף ספיר שום תוספת. ולא יוכר שום שינוי. בין היותם אלו בו לקודם היותם בו. ומפני שיש בו כדאי להסתירם בעצמו. ודא הוא רוח' ברוח' דאינון חד. שמורה אחדות בעצם. שלא יוסיף מפני אחדותם עמו. שאם היה תוספת לא היו אחד:

ודא הוא רוח' ברוח' דהיינו עצם הרוח לבנת בספיר: נהורין בנהורין. הם האורות המתנוצצים מכל א'. דאינון חד. והיינו כעין ייחוד זכר ונקבה אברים באברים:

והכא אינון תרי רקיעין וגו' ירצה כי השמים הם סוד עשרה רקיעים שהם ז' ככבי לכת. והח' לככבים הקיימים. והיומי ט'. והעשירי למעלה. והם כנגד י"ס. ויסוד ומ' והיינו [צ"ל היינו] ב' רקיעים אלו שהם שמי השמים:

מתרין רוחין אלין מנצצין וגו' ירצה כבר זכרנו כי הרוחות אלו יעלו למעלה אל סוד קדש הקדשים לקבל שפע ונשמות. וברדתם יתייחדו. ויכלל לבנת בתוך ספיר. ואז מכח התנוצצותם זה בזה להכלל קודם ייחודם. אתבריאו אלין אופנים. ויש אופנים למט' שאינם קדושים כ"כ. ואופנים אלו הם קדישין. דדינייהו. [והגר"א ז"ל גורס דעינייהו כעינא כו' כעין תרשיש] בענין הייחוד למעלה. כדינא דחיוותא. מפני שהם מתמצאין תוך ההיכלות. דכתיב מראה האופנים ומעשיהם וגו' כאשר יהי' האופן וגו'. ירצה כאשר ירצה אופן לבנת. להכלל באופן ספיר. ומפני שעיקרם מבחינת לבנת כנז'. לזה על אלו נאמר ודמות החיות דהיינו אופנים שדינם חיות. מראיהן כגחלי אש. דהיינו שהם מצד אש לבנת הסומק. וז"ש דא רוחא קדישא אתר דנפקי מיני'. ואיהי. צד לבנת. נהיר לון. כדכתיב ונוגה לאש. דהיינו לבנת. ומן האש יוצא ברק להאיר לאופנים הנז':

כד אתכליל רוחא ברוחא. יר' כאשר כבר נכללו ונתאחדו כנז'. אז היא מוציא' ענין בריה מעולה מהקודמין. כי הקודמין הם מצד לבנת [לבד]. והחיה זו מתרין רוחין. כד אתכליל רוחא ברוחא נפקא מנייהו נהירו דחד חיוורא [חיוותא] שנק' בזק רמיו על ד' אופנים. דהיינו ד' סדרי אופנים לד' צדדים. והאי חיה הנז' מתרבעת עליהם: והאי בזק הנז'. דיוקנא דילי' כאריה. מצד החסד ימין. מפני שעיקרו מהספיר הגובר כנז' לעיל:

גדפהא דנשר. מפני שהיא נמצאת מכללות לבנת הספיר זכר ונקבה. ולזה נטיל פני ארי' מן הימין. ונטיל פני נשר ונטיל כנפי הנשר מן השמאל:

האי אתמנא שהיא החיה הנז'. על כל אינון אופנים המתרבעים לד' צדדים. וכל אופן ואופן יש בו ד' גלגלים. והגלגלים היינו אופן דכתיב קורא הגלגל באזני. והיינו שכל אופן ואופן יש לו ד' פנים [יתבאר להלן בזהר] כדי שיהי' מרובע בסוד ארבע פני החיה. ואח"כ כל גלגל וגלגל בעל ד' עמודים [34] שהם הם ג"כ ד' סמכין דכורסייא מזרח ומערב צפון ודרום:

רוחא דא. היינו לבנת הספיר וכללותו. שלטא על כלא. על חיה. שעל אופנים שעל גלגלין. שעל עמודים. מהכא נפקו. כדפי' שהוא הוציאם למבראשונה. והיא כוללם בהכלל כל המציאות. ונקשר ההיכל ומתייחד בענפיו. וחוזר ומוציאם מחודשות כבראשונה:

ודא רוחא קיימא לכולהו. מינה וגו'. שאינם האופנין או הגלגלין ענין לעצמם. הכל פרקיו ופרטיו. ולזה כמו שחיות היד מהאדם או הרגל. כך פרקי ההיכל חי מראשו ומעיקרו. וז"א מיניה [מהכא] נפקו ודא רוחא קיימא לכולהו. אמנם הם מקבלין דין מן דין. כיצד האופנים הם נוטלים אחר חיה וחיה למה שלמעלה. וז"ש ד' אלין אופנים ארבע אנפין לכל חד וחד. וכל אינון אנפין. אין הבטתם אל הרוח העליון שורשם. אלא אסתכיין לד' אנפין. ד' סטרין דחיוותא. שהם פניה מזרח ומערב צפון ודרום אשנ"א. והטעם דקיימא עלייהו. וממנו שואבים:

כד נטלין אלין ד' תחות ההוא חיוותא. לא יפרד ההנהגה. ימין ארי' לעצמה. וכיוצא ח"ו. אלא היא נקשרת [נ' צ"ל מקשרת] עאל דא בדא ומשלבן דא [בדא]. והיינו מה שעושה החיה. וז"ש כד נטלין אלין ארבע תחות ההוא חיוותא. מור' שהחיה גורם כללות זה. והיינו שהדין נכלל ברחמים. והרחמים בחסד. והחסד בדין. בענין שלא נתפרד ההנהגה

[34] [ההיכלות אלו הם ההיכלות הנאמרים בפ' פקודי רמ"ה א' ולהלן. והעתיקם רבינו ז"ל בפרדס שער ההיכלות ובהיכל א' כתוב בפרדס ד' סמכין שהם י"ו. טעות. וצ"ל ג' שהם י"ב. ובאור החמה שם כתב ג' שהם י"ב. אבל שם יש טעות סופר שחסר שם אחד מהד' שמות הגלגלים. וכאן ג"כ ט"ס וצ"ל ג' עמודים. ומ"ש ד' סמכין לכורסייא צ"ע כעת]

אלא לעולם נכללת. ועם היות שהפליגנו בחיה זו אינ' החיה שראה יחזקאל. שהחי' ההיא כוללת כל א' הז' [ואולי צ"ל כל הז'] היכלות. אלא הוא פרק מפרקי' ואבר א' מאברי המרכב':

כד נטלין אלין גלגלין. דהיינו השפעתם למטה מפתח היכל לבנת הספיר ולחוץ. שדרך זו יושפע כל ההשפעה: אשתמע קל נעימות' בכל אינון חיילין תתאי. מפני שכולם שואבים שפעו ומעלים שירם וזמרם. ואמר לזנייהו. שכך הם מתפרדין מחנות מחנות. שאין בהם הקשר שיש תוך ההיכלות. שכלם עצם א' ואדם אחד. והפרטים אבריו ופרקיו. ואלו למטה לזנייהו. מינים שונים. והיינו דמסיק **תחות** היכלא דא מתפרשן חילין לבר לכמה סטרין דרקיעין. וההנהגה נפרדת. וזה אינו מצד הבחינ' העליונ'. אלא מהבחינה התחתונה. דהיינו דתחות היכלא דא מתפרשן וגו'. שאין הרקיעים קרובים מיד. אלא יש כמה משתלשלין אלו מאלו עלול מעלול עד רדתם למטה. עד דמטו לכוכבא דשבתאי. שהוא האחרון למטה מכולם. ואין יש' תחת ממשלת יד א' מהרקיעים ולא מהככבים. תדע שהרי הככב וממנו ולמעלה אין להם ידיעה פרטית במדרגות מה שבתוך ההיכל. אלא סתם **כולהו** אסתכיין להיכל' דא סתים. כתינוק המשגיח לידי אמו:

מתמן אתזנו. סתם משך מזונם משם. וכן כל אלין די בהיכל' שפירשנו. כולהו אסתכו להוה רוחא. שהוא ראש לכל הפרטים הנזכרים. דכתיב אל אשר יהי' שמה הרוח ללכת ילכו: יר' הליכ' זו ענין ההנהג' ונסיעתה. אם אל הימין. אם אל השמאל לא יסבו. אם ירצה להתנהג בחסד לא יסבו האופנים ויתנהגו בדין. שאין בידם כח להטות ההנהגה מרצון גבוהים עליהם. אלא אל אשר יהי' שמה הרוח ללכת. כפי השפעת' ילכו כולם. שהכל פונה אל הראש לכל. לא יסבו אל הנהגה אחרת:

רוחא דא דכליל וגו' הענין כבר נז' לעיל סוד לבנת הספיר שהוא זכר ונקבה. וההיכלות האלו הם ענפים שהאלהות מתפשט בהם. והם כלים אל ההנהג'. ולכך סוד לבנת הוא סוד שם אדנ"י נקב'. וסוד ספיר הוא סוד שם יהו"ד זכר. והיות כלול זכר ונקבה כמו שהוא ענין זה אל המתנל' והמתעבה בהיכל. כמו כן הוא אל הנעלם ונסתר. א"כ רוחא דא דכליל רוחא תניינא סלקא ונחתא. לשאוב סוד כח שם יהו"ד מלמעלה. והיינו נהורא דלא שכיך לעלמין. וכיון שהוא אינו שקט מור' על היותו שואב תמיד. ונקשר בשורש העליון. ולזה הוא כולל בעצמו סוד נצוצות שם בן ד' המתפשט למטה. והיינו אור השמש יהו"ד. מיא הוא סוד שם אדנ"י. דהיינו לבנת שמכין עצמו ומזדכך כדי לכלול בעצמו סוד ספיר. והיינו שם אדנ"י המוכן לקבל שם יהו"ד כשמשא גו מיא: וסוד העלם זה שהוא נשמה להיכל דהיינו סוד יאהדונה"י. לית מאן דקאים עלי'. שאין שם זה עצם הנראה

בהיכל והוא [רק הוא] פועל בחיה ופועל באופנים [35] ובעמודים ומעמידם וכוללם. [נ' דג' תי' אלו מיותרים] ומטה אותם אל פעולתם כרצונו. והיינו אל אשר יהי' שמה הרוח ללכת. כי העיקר הוא הרוח החיוני הזה המתלבש בתוך סוד לבנ"ת הספי"ר. שאינו מורגש רק לכוונת האיש העובד. וז"ש בר רעותא דבר נש זכאה בההוא צלותא דעאלת בההוא היכלא. וסלקא מהיכל להיכל. לקשרא קשרין בשלימו דשירותא דנהורא. ירצ' מיסודו. לא משם לבנ' הספי'. אלא מהיסוד שיסוד הכל שם יאהדונה"י. וז"ש כדקא חזי. ואז התפלה עולה בסוד אות' הכוונ'. ונכנסת דרך פתח ההיכל. כדין נהורא אתעטף בה וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף מב.

כדין נהורא אתעטף בה. בסוד שהתפלה וקולותיה הם אותיות רוחניות. עולה ברוחניות למעל'. ומיד מתמטף הרוח הזה בה. וחדי בה. שמיד נהנת היא שם. וסלק' עמיה. כדמסיק שרוח היכל א' עולה ונכלל בהיכל השני. וכן היכל שני בהיכל הג'. וכן זה בתוך זה עד שנעשה הייחוד למעל'. והיינו או' לאתקשרא בקשור' בהיכלא תניינא לאתכללא רוחא ברוחא. וכן הם נכללים ומזדככים. ועיקר מה שצריך התחתון כדי להכלל בעליון. הוא להיותו כלול ומקושר בכל פרטי אבריו וכל העלולים ממנו. ולזה כדי להכלל למעלה. נכלל קודם בעצמו. וז"ש **רוחא** דכליל. דהיינו רוח היכל זה שהוא כלול בכל המסתעפים ממנו. כדמפרש ואזיל:

ורוחא דא דכליל דהיינו סוד לבנת הספיר. כלילן בי' ההוא חיוותא הנמצא' ממנו. וכל אינון אופנים הנמצאי' מתחת החיה כנז': וכל אותם הגלגלים שהם ענפי האופנים [36] אתאחדן בי' כגוונא דאתאחד אשא במיא וגו'. וסוד הכללות הזה אינו בנפרדים האלו מצד עצמם. אלא מכח קשר וכללות סוד שתי שמות רוחניים שזכר לעיל דהיינו סוד יאהדונה"י רוחניות לבנת הספיר כנודע:

ההוא רוחא סלק' דהיינו סוד לבנת הספיר כלול יחד וקשור כדפי'. סלקא לאתקשרא בהיכל עצם השמים סבתו. ע"י היותו חושק להקשר ולהשתאב העלול בעלתו. אסתכייא לעילא לגבי היכלא תניינא. ומביט בשורשו ושורשו מביט בו וז"ש ואסתכיין דא בדא, יר' כי העליון ממילא מסתכל בתחתון:

[35] ולא הזכיר הגלגלים כי לעיל הקדים ואמר שהאופנים הם הם גלגלים וחד אינון וכן אמר להדיא שם בפקודי באור החמה וכן בפרדס שם וזכור זאת.

[36] מ"ש ענפי אופנים הוא דבר חדש כי לעיל אמר להדיא שהגלגלים הם הם האופנים וכן באור החמה פקודי היכל א' ב' וכן בפרדס ואולי צ"ל שהם אותם האופנים

באמצעיתא דהיכלא דא: היינו בכל ההיכלות יש עמוד זה. וסודו צדיק. עמוד ודאי והוא נק' קשר הספי' בכל מקו'. ולכך העמוד הזה הוא תמיד דרך קשר העלול בעלתו. ונודע שהעמוד הזה הוא כחצי מדת אורך הגוף כנז' בכמה מקומות: ולזה אוחז מאמצעית היכל זה לאמצעית היכל זה. והוא באמצעי'. שכן היסוד באמצעות מרכז הגוף ממש. ובין ימין לשמאל:

היכלא תניינא וגו' היכל הוד. ועליו נאמר וכעצם השמים לטוהר. שכל מקום שנא' עצם מורה על עצמות קיים: וז"ש דהא [הכא] איהו רוחא דאיקרי **זוהר**: דלא אשתני ועל זה נתרעם הנביא והודי נהפך עלי למשחית. מה שהי' דרכו שלא ישתנה לעולם. בעבור החרבן נאמר כל היום דו"ה. אותיות הוד. ונק' זוה"ר שהוא מזהיר ונק' אורפניא"ל כנז' בפ' פקודי:

וקיימא בחוורתא תדיר. מפני שאינו משתנה מציאות זוהרו. קיים בלובן ולא יתערב לבן הרחמים שלו בשום גוון אחר. כדי שישתנה ע"י הגוון האחר. וגם מצד עצמו הוא בלתי משתנה: וז"ש ואיהו עצם דלא אשתני לעלמין. בענין שלא ישתנה לא מצד עצמו ולא מצד זולתו:

דא לאו איהו באתגליא הכי. כמו היכל לבנת הספיר. לאתנצצא כאחרא. כמו היכל לבנת הספיר שמצד עצמו מתנוצץ:

כסתימו דעינא. הענין כאור ראות העין שהוא סתום בלתי מאיר מצד עצמו: אמנם בהתגלגלו יאיר ויציץ. לא מצד עצמו אלא מצד גלגולו: וטבע ענין זה הוא שהעין בעצמו יש בפנימיות' אור לזכי העינים. ואותו האור שבתוך העין אינו מתנוצץ אלא כאשר יגלגל העין לצד א'. יאיר לנוכח הצד ההוא אור לבן מתוק יפה מאד. וימשיל עתה ענין ההיכל הזה ממש לעין שאורו סתום בעצמו: אמנם בהתגלגל אור ההיכל הזה יאיר אור מתוק ויתנוצץ: וז"ש **ודא** אוף הכי: אמנם גלגולו להאיר. היא בגרמת היכל לבנת הספיר. סלקא. להכלל בו כנזכר. מגלגל בגלגולא. וטעם הגלגול הזה. כדי שיבחן באותה הבחינ' הנאות' להכלל בו. ואז באותו גלגול גלי לי'. ויתנוצץ ויתקשר אז בהדיה בקשור' בחדוות' או בחזות' [37] והכל ענין א'. ואינו לובן העין אלא אותו התנוצצות לבן ואור מתוק המתנוצץ מן העין. ושם נכלל התחתון. מפני שמאותו ההתנוצצות נמצא:

[37] לפנינו הגי' בקשורא דחוורתא. ובמק"מ הגי' כקישורא דחיוורתא וביהל אור מהגר"א ז"ל גורס כחוורתא דעינא. וכולם פליגי בחזותא אבל לא בטעמא. ולי נראה מלשון רבינו ז"ל דמתחת יד קדשו נפק בחוורתא רק נשתבש בהעתקות. וגם בהכרח לומר דצ"ל בלשון רבינו ז"ל או כגי' המק"מ או כהגר"א והגי' שלפנינו בקשורא דחוורתא דעינא טעות:

גוון אחרא וגו' הענין שהוא ב' חלקים החלק הא' עליון והוא דק מאד. ואין כללות התחתון בו. והחלק הב' תחתון. והוא מתגלה יותר ובו נכלל התחתון וז"ש גוון אחרא דאיהו דקיק מיניה דשארי עלי'. היאך יתגלה ביאר ואמר **מתגלגלא** רוחא דא. דהיינו הבחינ' התחתו' מגו רוחא דלתתא. דהיינו כללות היכל לבנת הספיר בו נהורא דלתתא. שהוא בחינ' תחתונ'. אסחר וגלגל נהורא דא. א"כ ימצא שמציאות היכל הספיר מגלגל בחינ' אחרונ' שבהיכל זה. ונכלל בו: ואח"כ כללותם מגלגלים בחינ' עליונ' זו כדי שיאיר בהם. נמצא שבחינ' ראשונ' שהוא הנק' אור פניא"ל שפירש או"ר פנ"י א"ל ג' מלות מוציא ממנו אור. והוא מאיר בבחינ' תחתונה שבהיכל זה עצם השמים. ובהיכל לבנת הספיר: ולא יכיל לאנהרא עד דאחיד תתא' ואתקשר בהדי' וגו'. מפני שלא יאיר העליון בו: אלא בהתכללותו בעלולים ממנו כנז' לעיל. ולא שישתנ' ח"ו: וז"א ואחיד בנהורא דלתתא דהוא כליל. שיש בו כמה מיני גוונים. ועכ"ז לא יתמזג לובן שבו בגוונין כלל. ולא אשתני: ומה שאמרו [א' צ"ל ומה שאמרו ולא אשתני כו'] אינו שינוי אלא שהי' אורו סתום ונעלם ונתגל': וז"ש **אלא** מתגליא בגיני' בגלגולא דילי'. שהיו פני האור מביטים לצד א' וגלגלו ואז מביטים למט' ומאירים:

וכד נהורא דא מתגלגל' נטיל נהורא אחרא לסטר שמאלא. שהוא בהיכל הזה. ואתגלגל' בהדי' ואסתחר עמי'. והיינו שתי מלות:

עצם אורפניא"ל:

השמים הדרניא"ל: שזה אינו עצם קיים כקודם הימיני הלבן כדפי'. והיינו חמוקי ירכיך הם שנים. כמו חלאים זו על זו ונק' שמים מפני שהוא אש ומים: והיינו הדרניאל לשון הדור שהוא המזגת הגוונים. או לשון הדר שהוא מגלגל. מפני שהוא שמים מתגלגלין:

זכאה איהו מאן דידע. מפני שעיקר התכללות התחתון בעליון הוא. בסוד התפל' כנז' שע"י עולה התחתון לעליון:

רוחא אתכליל בהדי'. היכל תחתון בהיכל זה ואסחר כנז'. ואז ג"כ מתגלגל הדרניאל שהוא מלת השמים דהיינו אש ומים כנז'. וז"ש ואסחר ונהיר סחרניה כגוון תכלא מפני שתכלת דומה לים וים דומ' לרקיע מצד השמים. וחוור מצד עצ"ם שאינו משתנ'. מאיר הדרניא"ל ג"כ חוור. ההוא חוורא של הדרניאל אתקשר בחוור דא של אורפניא"ל:

וההוא תכלא של הדרניאל. אתקשר בסומק' דנהור' תתא' דהיינו חלק לבנת מלבנת הספיר דלסטר שמאלא. בענין שהדרניאל יש בו שני גוונים נכללים בשכי גווני דהיינו תכלת לבן. והתכלת נקש' במינו באדום שהוא דין כמוהו, דהיינו בחלק שמאל נקב' שבהיכל לבנת. וכך המ' נקשר בהוד בשמאל שבה גבור' תתא' דאתי מגבור' עילא'. והלבן

נקשר בחלק ימין שבהיכל עצם ממש לבן בלבן: וזה סוד כללות ההיכל הזה: וכשתדקדק תמצאם ו' יחד. ג' נקראו עצם. והם לבן הבלתי מתגל'. ולבן הוא חלק תחתון המתגל' ע"י הכללות. והג' חלק הספיר. וג' נכללים בשמים. נחשת ותכלת ואדום: וג"כ לבן של הדרניאל. הנקשר בלובן העצם: ולזה **מכללא** דנהורין אלין [נ' דד' תיבות אלו הם כאן שלא לצורך] שכולם נכללים במלת עצם השמים. כאו' וכל מה דלתתא. בהיכל עצמו: וההוא היכלא דלתתא. היכל ראשון. כולא אתכליל הכא: ובגין דכולא אתכליל הכא אתקרי עצם השמים שמלות אלו כוללים הכל:

מכללא דנהורין אלין אתבריאו אינון שרפים. אינם אלו השרפים האמתיים. לזה אמר אינון שרפים דשית גדפין. כענין הגוונים: אמנם השרפי' האמתיים הם למעל' למעל' שהם מסוד הכסא. למעל' מחיות שהם בהיכל הרצון: אמנם השרפים האלה הם למט' מחיות כמה מדרגות: אלא דילפי' מעניינ' דשרפי' דכתי' בהו שש כנפים. ואי נמי הנביא דבר על השרפים האלו. יש [נ' צ"ל ויש] שרפים עליונים למעל' למעל' כדפי' בתיקונים: כולהו בשש בגין דכלהו מעצם השמים. דהיינו כללות שש נהורין כדפי'. תרין נהורין אור פניאל: תרי נהורי הדרניאל. תרין נהורי לבנת הספיר:

וזה פשוט כנז'. שהכל נכלל במלת עצם השמים. וז"ש בגין דכלהו מעצם השמים: והנה אלו השרפי' הם כחות הדין המתפשטין מהיכל עצם השמים לשלוט בעולם לפעולות אלו:

הא' אוקידו. ועל זה נקראים שרפים שורפים לאינון דלא חיישי על יקרא דמאריהון. וענין אוקידו הוא שריפת הנשמ'. או העונש בעולם הזה השורף לבו של אדם: ואומ' לא חיישי כולל כל דבר שמקל בכבוד המקום. יהי' מה שיהי' וכן כל כיוצא מעין שיש בו חלול כבוד תור' וכבוד ה':

אינון דמקדשן שמא דמאריהון ג' קדושות בכל יום. כדכתיב וקרא זה אל זה וגו':

כד מתגלגלאן נהורין היינו אחרי הכלל היכל התחתון בעליון בכל בחינותיו ונכלל בסוד לבנת כנז' ואז כול' יחד מתגלגלין: וז"ש כד מתגלגלן נהורין שבהיכ' זה. בהדין נהורין של היכל תחתון בקשרם יחד. נפקא מנייהו יחד. נהירו דחד חיוות' והוא הנקרא יופיא"ל שר התור' שהוא ממונ' לבאר התורה. ולשמוע פירושי התורה מהנשמ' העול'. והוא כלי להשפיע שכר ללומדי תורה לשם שמים. והיא חיה בעלת ד' פנים והיא מרובעת. ותחתיה מתרבעין ד' חיות: וז"ש **ורמיו** על ד' חיוון שליטין על קמאי. הם השרפים הנזכרים ונקשרים אלו באלו והכל א': ונכלל התחתון בעליון. וז"ש דכליל נון בגווייהו.

ובאלין כד נטלין. שהם מתגברין והם נוסעים: ומה גם לקבל איזו נשמת עוסק בתורה שלימה: [אולי צ"ל לשמה]:

אתכפיין שרפים תתאי. שהם הנחשים השרפים דהיינו החצון. זכר ונקבה חצוני נחש שרף, וממנו יוצאים נחשים שרפים. ואלו בקדושתם מבטלים כחם. וכופין אותם. שכן התור' תיקון ורפוא' למיתה:

אלין חיוון וגו' רוחא דא. דהיינו עצם אורפניאל. שלטא על כולא. על כל חיות ושרפים שהוא שורשם וממנו הם שואבים שפע להתקיים. ההיא חיוותא דרמיו על כולהו שהוא יופיאל כנז'. הוא אמצעי כדי שיוכלו לקבל שפע ואור הנעלם. כיצד היא אסתכייא לעיל' לעצם השמים. ונשפע. וכולהו הם מביטים ביופיא"ל כדי לקבל ממנו. לכך השרפים עם ד' חיות כולם הם ממונים על סוד התור' ומפתחותיה שלא תמסר אלא לראוי. ולהשכיר לומדיה. ולהעניש המקצרים בתלמודה:

כד נטלי שאז הם שופכים ומתפשטין שפע כחם למטה:

מזדעזעין כמה חילין. מנהון שהם מצד הקדש. נהירין ומקבלין מאורם. מנהון שהם חצונים מתבדרי. ונכנעים לפניהם: נ"א מתבררי [מתברדי] מימיהון ואוקדי וגו' והיינו חלק המים שבהם נחלש. ונשרפים באש כנפיהם בסוד נהר דינור הנמשך מהם. ודע כי המלאכים שבמדור היכל זה באים לומר שירה ונשרפים ונדחין עד שישראל יאמרו שירה. והיינו חדושם. ואם אין זה. יהי' סוד אותם המתחדשים שהם נשרפים ואח"כ מתחדשים ואומרים שיר': וכיוצא בזה עושה לנשמ' שקצרה בעבודת התור'. שהיא נשרפת באש כנפי השרפי': ושוב היא מתחדש. כחדושי אותם המלאכים והכל כלול באלו: וז"ש כולהו עאלין תחות אלין חיוותא. ירצה כל השרפים מסתתרים תחות גדפהא. בסוד קברות התאוה כנז' בס' ברית מנוחה. והיינו מסתתרים ואינם נראים. מפני כניסתם למעלה ממחיצתם. לחשקם להדבק בשרשם: וז"ש לאכללא לון לעיל'. ואח"כ מתחדשים ויוצאים חדשים לבקרים:

אינון ד' חיוון וגו' כבר פי' שהחיות האלו אין להם קיום אלא מכח החיה העליונ' היונקת מסוד עצם השמים: וז"ש אינון ד' חיוון סלקן ויש להם עילוי ומעל' ומעלי' השרפי' כדפי' שהם מסתתרין. כד רוח' וגו': מהרמ"ק ז"ל:

דף מב:

כד רוחא שהוא השורש אורפניא"ל אהדר או אזדהר בגו ההוא חיוות'. וכיון שנכנס ומזהיר שם. הם מאירים ונכללים. והם ג' בחינות הא' חיות ב' גלגלים הג' עמודים כנז'

לעיל בהיכל הקודם [38] והנה החיות הם ד'. תחת החיה הא' הנק' יופיאל. ואלו הד' חיות הם בלי ספק מרובעות. בענין שהם מזרח. מערב צפון דרום. וד' גלגלים לכל חיה. דהיינו מתרבעות לד' סטרין. גלגלא חדא אסתכי לסטר מזרח. לינק משפע הת"ת ולהתנהג כמנהגו:

גלגלא חדא אסתכי לסטר מערב. דהיינו לינק משפע המ' ולהתנהג כמנהגו. וכן לדרום חסד ולצפון גבורה. ולכל גלגל וגלגל ג' סמכין. שהגלגל מתנהג בג' הנהגות לבד. דהיינו חסד דין ורחמים. בענין שהם ג' בחי'. החיה העליונה מתנהגת ומשפעת בד' חיות. וד' חיות כל א' בד' גלגלים. וכל גלגל וגלגל בג' עמודים. אמנם או' אסתכיין לאמצעיתא. ירצה הנה הג' עמודים הם ג' מחנות מלאכי'. המחנ' הא' לימין בעלי החסד. המחנ' הב' לשמאל בעלי הדין. והם סוד ההנהג' לימין ולשמאל. ועיקר ההנהג' באמצע. לכך אסתכיין לאמצעית שהוא עמוד האמצעי הנהגת הת"ת שהוא ההנהגה האמצעית. ועל פיה יתנהגו וכן לעמודי דרום וצפון. וענין ג' עמודים הם ג' מחנות. ובכל א' מהגלגלים הם מסתכלים למחנ' האמצעי. והם י"ב ג' פונים ימה. וג' פונים צפונה. וג' פונים תימנה. וג' פונים מזרחה. [39] ובלי ספק בכל מקום שאתה אומר י"ב יש מקור האמצעי י"ג ולזה כל י"ב הם מסתכלין לאותו המקור כזה # # בענין שהאמצעי הממוזג גובר. הוא סגיר ומעלים השפע. ופתח ומשפיע לכל. או סגיר ופתח בשיר והכל ענין א':

וכל גלגלא וגלגלא שהם ג' מחנות מלאכים [כוונתו על הג' סמכין ואולי צ"ל שלהם] כד נטלא שאז היא מעוררת שירה. קלא אשתמע בכלהו רקיעין. כדי שאות' שהם מיניהם יאמרו שירה כהם. והשיר שהם אומרים. מחנה הימני קדוש. ומחנה שמאל ברוך. והאמצעיים אומרים קדוש וברוך ועל דרך זה עמוד י"ג הוא אומר כנגד כולם. ובסוד השיר נכללים אלו באלו. כאו' וקרא זה אל זה וגו':

אלין ד'. שהם ד' חיות. דכולהו משתלבאן דא בדא. דהיינו היות כח כל ד' בכל א' מהם. בענין שחית מזרח יש בה כללות ג'. וכן חית המערב כללות שלשה חיות. וכן חיות דרום וצפון. בענין שהם י"ו בכללות פני החיות כנז' בפ' אחרי מות ובפ' נח:

ועאלין אינון אופנים דלתתא. הם גלגלים הנז'. [40] בגו אלין חיוון כלילן אלין באלין. אופנים עצמן הם בעצמן על דרך שפי' בחיות. וכן הם כלולות חיות באופנים ואופנים בחיות:

[38] בהיכל הקודם לא נזכר חיות רק חיה אחת כמו בהיכל א' וב' וג' ויש שם חיה ואופנים. וגלגלים. וסמכין. ולשיטת רבינו ז"ל הם רק ג' בחינות כי לדידי' אופנים וגלגלים חד ענינא

[39] [ואולי מכאן יש להוכיח מה שעוררתי לעיל במה שכתב רבינו ז"ל שהם ד' סמכין דכורסייא אולי כוונתו ע"ד שביאר כאן לכל צד ג' סמכין. וזה שקראם לעיל ד' סמכין אולי כוונתו לד' כוללים שהם ד' פעמים ג' פי' בד' סטרין]

[40] [הרי שרבינו ז"ל סובר להדיא שאופנים וגלגלים אחד הם]

רוחא דא. דהיינו סוד עצם השמים דאתכליל באינון רוחין כללות לבנת הספיר כנז':
מלהטא. היינו סוד ההתעוררות שהוא מעורר ממטה למעל'. כדי שתהיה נקשר היכל שני בשלישי: וז"ש וסלק' לאתאחד' לעילא. ועלייתו זאת עדיין במציאות ההיכל השני בעצמו, וקיימא. מוכן מצד עצמו לאתאחדא ולאתקשר' ברעות' דבר נש זכאה בההוא צלות' דצלי': ונודע כי התפלה הם אותיות פורחות מתהוות באויר המציאות. והם פושטות צורה ולובשות צורה ועולות ממט' מאויר העולם הזה. למעל' למעל' עד אין תכלית עד שנעשית עטר' וגו': וא"א לעלות אלא דרך ההיכלות מהיכל להיכל: וכאשר הזכאי שלא יהיו עונותיו סרכה לתפלתו להסרך ולהסבך למט': ולא תוכל לעלות שאז אין מועיל דבר: אלא הוא זכאי שאין עון מזיק לתפלה: והיא עולה בחזק' מהיכל להיכל. ושם מגמת רצון כוונתו לקשר אגב אורחיה היכלות אלו. מעט הכוונ' יספיק להקשר. והטעם כי הקרוב אל הדבר קלה שבסבות יספיקהו. הרי הוא מעצמו מוכן לאתאחד' ולאתקשר' ברעות' דבר נש זכא' בההוא צלותא דצלי'. ולא שתהי' התפלה לזה: אלא התפל' בכונתה ומלותי' היחוד העליון: אלא כד סלקא להתעטר בראש מלכו של עולם:
עאלת בההוא היכל' נטיל כול' כל הפרטים והענפים האלו היא עולה ומקשרת וכולהו נטלי בהדה ואתכלילו דא בדא. בכללותם עלול בעלה עד דאתכלילו בההוא רוח'. דהיינו עצם השמים:
וההוא רוחא דהיינו עצם השמים עצמו אחר שאסף נתחיו אליו. ונתחי ההיכל התחתון:
נטלא ג"כ ברעותא דקשורא דיחודא דצלותא. והנה אין המכוון צריך לכוון כל הפרטים אלא כד סלקא צלותא היא מטבעה עאלת וגומר. והיא אוספת וקושרת הפרטים אלא כאשר נכלל הכל ברוחא. ההוא רוחא צריך כוונה לקשר היכל לבנת הספיר בעצם השמים. והיכל עצם השמים בהיכל נוגה היכל שלשה [צ"ל שלישי] זה לבד יספיקהו. וז"ש וההוא רוחא נטלא ברעותא דקשורא דיחודא דצלותא שכוון המתפלל לקשרו עד דמטו כולהו להיכלא תליתאה. וקודם כניסתו שם הוא נכלל למטה בעצמו מן הטעם הנזכר לעיל בסוד קשר ד' יסודות נגדיי בנגדיי עפר מ'. ברוח ת"ת: רוח ת"ת בעפר מ': מים חסד באש גבורה: אש גבורה. במים חסד: ועל דרך [זה] ד' סטרין נגדיים מזרח ת"ת במערב מ'. מערב מ' במזרח ת"ת צפון גבורה בדרום חסד ודרום חסד בצפון גבורה על דרך הנזכר לעיל שממש חלק מזה בזה וחלק של זה בזה וע"י כך הם נקשרים אח"כ. וקודם הם נאחזים ותופסין זה מזה חלק כנזכר והיינו משתלבן. ואח"כ הם נקשרים בסוד התפיסה שתפס כל א' חלק מחבירו ועל דרך הכללות הזה אחדות' להקשר למעלה בסוד התפלה. וכן כמה חילין וגומר היינו שחוצה להיכלות משתלשלין מכח מציאות שבהיכל

והשפעתו עד שיורד למטה משתלשלין כמה חיילות כמה מחנות מהקדש עד שמחל ויורד מקודש לחול עד שמגיע למלאך הממונה על ככב **צדק** שהוא למטה משבתאי בסוד חותם המתהפך. ועד השתלשלות זה מתפשט השפע עד שמגיע לכח הככבים: ואנו ישראל אין בינינו לבין ההיכלות אמצעי אלא אנו נכנסים דרך פתח היכל לבנת הספיר עד שאנו עולים את פני המלך אבינו ומושכים לנו שפע דרך המדרגות. ואין אנו צריכים להיכלות אלא סולם לעבור וכלי קשוט ותכשיטין לכלה ויחודינו אל הממציא הכל יקשר את מדותיו לרחם על העולם:

ותמן כמה ממנן על עלמא כי כח הפעולות לכל ככב וככב רבו מאד. ועל כל פעולה ופעולה מלאך ממונה. שהרי יש ככב ממונא על הדשאים. ועל כל דשא פרטי מלאך. וז"ש ותמן כמה ממנן על עלמא והכל במשמר במפקד:

וכד רוחא דא דאתכליל מכלהו מצד שממנו נמצאו וממנו היו הם מושרשים בו ובזולת זה כולם עאלו בו ונכנסו אליו והוא כלול מהם מצד עצמם. וז"ש דאתכליל מכלהו וכלהו כלילן ביה אתאחד ועאל בגו היכלא תליתאה הוא היכל נצח סבתו כאשר יתבאר:

בגו ההוא עמודא. היינו בחינת היסוד הקושר ומייחד הספירות. ואף כאן למטה עמוד בין היכל להיכל קושר ומייחד שהתחתון נקבה לעליון כנודע:

וכדין כולא אשתלים תחתון ועליון התחתון הוא נשלם בהתקשרו בסבתו והכנסו אליו. והחיצון נשלם לעולם בהכנסו אל הפנימי והעליון נשלם בכניסת התחתון אליו. שזהו ענין הרוחניות אפילו בספי' שנשלם העלה בהתקשר והכנס עלול אליו **וכולהו** רוחא חדא כליל מכולא על דרך שפי' בשתי היכלות אלו יש בכל ההיכלות שמציאות הבחינה הראשונה הוא כלל כל אשר למטה ממנה. וז"ש רוחא חדא כליל מכולם ושלם מכולם. אם כולם הם מתפשטין למטה הוא כללם ואם נכנסים אליו הוא נשלם בהם ולא נודע כי באו אל קרבנה:

הכרעה סוד כריעה בברכים בתפלה הוא בהיכל הזה. שסודו כנגד ההוד למעלה שהם הברכים כנז':

היכלא תליתאה וגו' זהו היכל הנצח וכללות ההיכל נק' נוגה ויקרא נוגה על שם שאין בגוונו תערובת גוונין אלא אור בהיר כנוגה הזה. שאין בו שום ערוב גוונין. והטעם שההיכל הזה צומח מאור הבינה [מבואר כן בזהר פקודי רמ"ט א'] ולכן לא ימצאו בו גוונין ובזולת זה האור בעצמו פעמים יהיה דעוך ועכור. לז"א שהאור מצד עצמו. איהו דכיא בריר מכולא ירצה מכל הגוונין התחתונים. שאפילו שלא יהיה בו גוון זהו מעלה אחרת דהיינו מעלת הבהירות:

ויש לו מעלה עוד שאין בו שום אחת מד' גוונין. וזה מורה על היותו מלמעלה דהיינו הבינה שעדיין אין בה גוונין וז"ש לית ליה גוון דאתחזי ביה. יר' גוון נראה ומושג אין בו. אמנם ודאי יהיה בו איזה גוון שבעל פעולה הוא אלא שפעולתו נסתרת: לא חוור חסד ולא ירוק ת"ת ולא אוכם מ' ולא סומק גבורה:

ובג"כ איקרי טוהר ירצה שהוא טהור שאין חצונים נאחזים בו שאלו הד' הנהגות מחייבות החיצונים יקחו חלקם. אמנם בחינה זו היא טוה"ר דכיא מכל אלין תתאי כי העליונים הם בתוספת מעלה ממנו כי הוא שלישי והעליונים רביעי חמישי ששי שביעי:

ואע"ג דאיהו דכיא והיה ראוי שיהיה מושג שאין בו עכירות שיסתר ולזה אמר אע"ג דאיהו דכיא מכולא ואדרבה האחרים התחתונים אינם בהירים והיה ראוי שכניסתם בו יחייבו הסתר והעלם מפני שהם עכורים לז"א אדרבה הוא להפך לא אתחזי עד דאלין תתאי מתגלגלין. דהיינו התהפכות בחינתם ממטה למעלה וגלגול הבחינות. עד שיאיר הבחינה הנאותה שבהם [א' צ"ל שבה] בסבתם. דרך הבחינה. שממנה נמצאו וכראן בה בית קבולם שבו נוצרו. ועאלין בגויה בתוך הבטן שממנו נמצאו והיו:

כיון דעאלו בגויה נעשו הם כפתילה לאורו ובאמצעות מציאותם אשר שם נתפס אורו בגוון נראה כדין אחזי נהוריה ולא גוון חד מכולהו אלא ממש גוון עצמו. והטעם לזה הוא מפני שהוא אור שאינו נתפס באור הבינה והחכמה וכאשר יעלו התחתונים ויוסדרו בתוכו. יתפס האור הזה בהם כאור הנתפס בפתילה שע"י הפתילה נראה האור. וזה האור נק' זהריא"ל כנזכר פ' פקודי [רמ"ט א']:

כד אשתלים האי רוחא מכולהו תתאי שנכנסו כולם אליו והוא הדליק אור הפתילה שאז אשתלים בהם:

אפיק מיניה נהורא ושמו אהדיא"ל והוא סוד משך החכמה שבאור זה. שהוא שמן המאיר בפתילה כנזכר. ולזה יוצא כלול מג' מאורי אור דהיינו סוד י' מאיר במאורי הו"ה הנז' בפ' בראשית [נ"א א' ופ"ג ב']:

אינון תרין נהורין שהם סוד ו"ה סלקין ונחתין בסוד קבלת כח מלמעלה והתעוררות מלמטה. ונצציץ היינו נצוצות אור בההוא נצוצא הם יוצאים ונמצאים כ"ב מאורי אור ושמם אהדיא"ל בהדיא"ל גהדיא"ל דהדיא"ל וגומר:

משניין דא מן דא בסוד אלפא ביתא וכלהו חד נהורא שאינו שינוי אורות אלא אור א' מתבחן באורות הרבה:

ועאלין שאלו הכ"ב הם מבחינות ו"ה כנזכר נשאר ה' ראשונה עאלין בגו ההוא חד נהורא שהוא בחינת ה' ראשונה:

ההוא נהורא כליל לון כעין ה' ראשונה הכוללת ו"ה בתוכה וכך הם ב' מאורי אור נכללים באור הג' העליון הנעלם והאור הג' שפי' אינו אור מתגלה ומאיר מצד עצמו שהרי הוא נעלם ואינו מאיר הבינה למטה אלא באמצעות השנים כמו שאור הג' הדק אינו נמצא בנ"ר אלא בתיקון שני המאורות התחתונים שהם ו"ה סלקין דהיינו התעוררות ו"ה מצד התחתונים והם מעוררים ה' ראשונה שהיא בינה ונכנסים בה:

ולא נהיר ירצה האור הנק' זהריא"ל. כליל לון לאלו הג' מאורות שהוא בחינת שמן החכמה כנזכר ולא נהיר מציאות ג' אורות אלו שהם אהדיאל עם כל האלפא ביתא בר בזמנא דאלין נהורין דלתתא שהם לבנת הספיר ועצם השמים סלקין ועלייתם הוא בסוד כוונת התפלה ורצון לבבו ליחד ההיכלות כנזכר לעיל: וז"ש וההוא רעותא דצלותא נטיל לכולהו וקושר לבנת הספיר בעצם השמים ושניהם בנוגה:

כדין ההוא נהורא שהוא טוהר שג' אלו רמוזים בפ' ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר הרי א'. ועצם השמים הרי ב' לטוהר הרי ג' כדין ההוא נהורא זהריא"ל נפיק מגו ההוא רוחא טוה"ר אתנהיר ההוא נהורא אהדיא"ל ואפיק אלין תרין נהורין שהם סוד ו"ה כנזכר. ונצציץ התרין נהורין לנצוצות רבות כנודע שהם י"א אותיות בזכר וי"א בנקבה בסוד א"ת ב"ש וגומר. והיינו נצציץ ואתחזון כ"ב בחשבון הם מאורות ומלאכים שמשים עמו כענין אהדיא"ל ונקראים כולם על שמו כנזכר להורות שהוא אור א' מאיר כ"ב מאורות. לזה נקראים אהדיא"ל בהדיא"ל וגומר הרי מורה שא"ב ג"ד ה"ו וגומר הם מאורות כלולים בו ומאירים באורו:

לבתר מתהדרין עד כאן הכללות הזה היה להכלל בו לבד. עתה הם מתתקנין תקון נוסף להכלל בהיכל רביעי. וז"ש לבתר מתהדרין וכליל בההוא נהורא כל אותם התחתונים לבנת הספיר ועצם השמים והתיקון הנוסף הוא שנמצאו סוד כ"ב מאורות כדפי' וכלהו בנהורא דא דהיינו אהדיא"ל האי נהורא איהו כליל בגו ההוא רוחא דהיינו זהריאל ואז הוא תיקון נוסף על התיקון שנתקנו. ולזה התיקון הקודם חדש אור כ"ב אורות כנזכר ותיקון זה נוסף שהוא ענין היותו רוצה ונתקן לעלות אל סבתו שבהכרח תוספת אור יש בו בהיותו נכלל בסבתו מבהיותו נכלל בעלוליו. ולזה עתה ההוא רוחא קיימא בהיכלא תליתאה דא. אמנם אין עיקרו עתה להתיישר כאן אלא תוספת אור להתקשט לעלות למעלה: וז"ש **ולא** קאים לאתיישבא אלא בהיכלא רביעאה דתיאובתיה לסלקא בגויה ובהכרח תוספות תיקון יצטרך ההיכל הזה בהיותו כולל התחתונים לעלות למעלה ממה שיצטרך כשהוא רוצה להאיר אל התחתונים. ולזה אין גמר מאורו מאיר ונשלם אפי' בכל מה שאנו אומרים שנכללו [בו] שאין כללות זה אלא להאיר והכללות השני הנעשה

להסתלק הוא תוספת תיקון לתחתונים במה שיתקשטו גם בכ"ב מאורות וכל מה שהם מוסיפין קישוט הוא מוסיף ג"כ התעוררות כדי להסתלק להדבק בסבתו. ולזה לא תטעה בין זה לזה:

אלין נהורין דנפקי מגו ההוא רוחא הם כ"ב הנזכרים שהם מאורות חשובים דנפקי אחר שנכללו כולם ואינם עומדים שם תמיד אלא הם יורדים אל מקומם. וכדי לרדת הם נפקי מגו ההוא רוחא שהוא נוגה. כד מנצצין בסוד עריכת נר עליהם מתחברן כולהו נהורין דנצצין. דהיינו סוד כ"ב מאורות שבהם נכללו ההיכלות כדפי' לעיל והרי הם מעולפים ונכללים בכל זה בשעתא דנפקי מגו ההוא נהורא חדא דהיינו אהדיא"ל הכולל הכ"ב הנזכרים ודחיין לאתנצצא אל החוץ ולצאת מפנימיות זה שהם רוחים [וא' צ"ל נוחים] בתוך בטן העלמם לאתנצצא לחוץ. ומכח זה מתיילד שם מציאותם ממש. מהו ענין ההיכלות. הא' מוציאה חית אריה. והב' מוציאה חית נשר כאן מכללותם ממה שהם נתעלו ונוספה מעלתן נפקא מנייהו משניהם לבנת הספיר ועצם השמים וחד חיוות' קדישא שאין בה דין רע אלא דין יפה:

רברבא מפני תוקף כחה. שכמעט כל הצלתן של ישראל על ידה ברצון בוראה:

דיוקנהא כחיזו דכל אינון שאר חיוות' שהם שם ומכחם נמצאת דיוקנא דאריה ונשר. ברחמים וחסד. חסד מצד אריה כאומרו ופני אריה אל הימין רחמים כאומרו דרך הנשר בשמים וגו' [פי' שמים ת"ת רחמים]:

דף מג.

כלילו כחדא לא שיהיה פרט ארי' לעצמה ונשר לעצמ'. אלא ארי' ונשר כלילו כחדא. ואתעבידו ביה דיוקנ' חדא. משניהם יחד כענין תערובת והמזגת שני כחות יחד וחיה זו שמה אהיאל:

ואתעבידו ביה הענין שמעשיה' הוא ביה מעצמותו:

אמנם אין ספק שיקבל הכח מסבתו העליונה מעצם הנוגה. ויהי' ענינם כנוגה המגיע אל המראה המלוטש ומתנוצץ נצוצות. כך היא ענינה בהגיע אור נוגה [פי' זהריא"ל עי' פקודי רמ"ט באור החמה] בו. מתנוצץ אלו שהם ד' אופנים עילאין. שעם היות שפירשנו אופנים בהיכל ראשון ובהיכל שני אלו מתעלים עליהם שיעור גדול:

כחיזו דתרשיש שיש בהן כח כל הפעולות. תר"י ש"ש דהיינו י"ב אבני החשן כנזכר בתיקונין. דהיינו תערובת והמזגת הכחות בהן:

ושית מאה וגומר בגווייהו להיותם נצוצות מהם וענפים מסתעפים מהם. כלולים כחשבון הגדול הזה:

ואלין ד' אופנים כל אחד ואחד בתמניא גדפין שהם מחנות וכל המציאות הזה נפקי מגו ההוא נהירו וגומר שהיא הנותנת כח באופנים וכללותם. והיינו בהיותה יונקת אור מסוד הנוגה כנזכר. וז"ש ובשעתא דנציץ נהורא מסוד אור נוגה המתנוצץ בו אפיקת חילין אלין:

ואלין ד' אופנים הנז' שהם תחת החיה הנז'. קיימין בד' סטרין דעלמא. א' למזרח כטבע סוד המזרח. ואופן א' למערב כטבע המערב וכן לשאר דהיינו סוד חגת"ם והחיה מרובעת עליהם ולהיות כח כל א' בחברתה לכך הם בעלי ד' פנים כנודע:

תרין אנפין מסתכלין לגבי ההוא חיוותא. כדי לקבל ב' השפעות שיש לחיה. הא' מבחינת אריה והשני מבחינת נשר. ואח"כ בשני פנים משפיעים השפע שקבלו והם משפיעין לחייליהם התחתונים שהם סוד הכנפים ואלו הפנים אינם מביטים למעלה כי אין להם כח לקבל. ולזה תרי אנפין מחפיין בגדפייהו שהם ח' כנפים הם ח' מחנות ופנים אלו הם מאירים אליהם. כדמות שם יהו"ד פנים לשם אדנ"י כנפים. ולזה [ותרין] אנפין מחפיין בגדפייהו מאינון נהורין דהיינו סוד הארת החיה העליונה עליהם והתנוצצות כחה. ולא יכלין לאסתכלא שאין הקבלה ע"י הפנים האלו אלא על ידי השני פנים המסתכלים בחיה הנזכרים:

בכל זמנא דנטלין. היינו נסיעת פעולתם אל ההנהגה. ואלו הנהגתם כפי המתבאר לקמן ובפ' פקודי [רמט ב'] והוא סוד לוחמי מלחמת ה'. ולזה הם נוסעים בדין קשה למלחמה כי ממש כמו שלוחם למטה מלך פלוני עם מלך פלוני. כך תחלה לוחם למעלה שר פלוני עם שר פלוני ומפילו. וכל אותם המלחמות הם נשפעות מאלו בהיותם שואבים כח ושפע ממה שנגזר בהיכל רביעי שהוא היכל זכות. ונסיעתם היא ע"י שמשתלשלין מהם ד' גלגלים לכל אופן כנזכר בהיכל ב' וג' סמכין לכל גלגל. הד' גלגלין מקבלין שפע ד' בחינות מזרח מערב צפון דרום. הג' עמודים הם מחנות לימין ולשמאל ולאמצע ושם פי' עניינם והמזגתם ופעולתם ולז"א כקדמאי כל מה שנאמר בקדמאי הדין כאן באלו. ואז הם מושכין מעצמותם זיעה והיינו אש משתלשל מהם. ונעשה כמה חיילין ומשריין דכולהו משבחן. וכאן נראה שאינם אלא בעלי שיר ובפ' פקודי [רמ"ט ב'] פי' שהם ג"כ כת שנית על הצלתם של לומדי תורה מהחיצונים ומהם [צ"ל שהם ע"ש באור החמה] שלוחים בעולם כנגד שלוחי מלאכי חבלה המתפשטין בעולם ועל אלו נאמר כי מלאכיו יצוה לך:

ד' פתחין אינם אלו פתחי ההיכל שפתחי ההיכל ממש הם מבחוץ ואין עסק רשב"י ע"ה בהיכלות אלו בשום ממוני הפתחים ולא בעניינם. אמנם העסק כאן בפתחי' אחרי' והוא

באמצע ההיכל למעלה יעשה אל ההיכל מקום א' כאשר יהיה ההיכל בתוך ההיכל. ולזה נקט ליה הכא ולא קאמר ענין הפתחים ברישא. וד' פתחים אלו אינם משמשים להשפיע לחוץ להיכל ח"ו אלא הם לד' סטרין דעלמא בתוך ההיכל בעצמו מפני שהתחתונים הנזכרים בהיכל זה ושני וראשון הם בחינות שונות מהם ראוים לשער המזרח אור הת"ת. מהם ראויים לשער המערב אור המ'. מהם ראויים לשער הדרום החסד מהם ראויים לשער הצפון גבורה לכך יש להיכל העליון הדק הזה ד' פתחים לכלול התחתונים בו כל א' כפי פתחו ושערו ושיעורו:

עשר ממנן לכל פתחא ופתחא להיותה כלולה מעשר. והנה ע"כ בהיכל א' וב' וג' [ונ' דג' ט"ס הוא דהכא בהיכל ג' איירינן] לא היה קפידא רק בפתח הכניסה ושאר ההיכל כולו קדושה א'. אמנם בהיכל זה אינו כן אלא יש היכל פנימה מהיכל ושוערים עומדים ולהם פעולה ידועה כנזכר בפ' פקודי:

ובזמנא דכולהו די בגו היכלין דלתתא דאינון [ואינון] היכלין סלקין נכללים זה בתוך זה כדפי' בהיכלות הקודמין.

בתר צלותא דכיא כנזכר כי עיקר עלייתם הוא ע"י התפלה הנקיה שהם מתייחדים על ידה:

כולהו עשר ממונים פתחי פתחין. ועשר ועשר ועשר שהם ארבעים פותחים פתחים שבצדן. עד דכלילו כולהו אלין באלין ומשלבן אלין באלין. בסוד כללות זה בזה כנזכר לעיל בהיכלות הקודמין ועאלין כלהו ממנן [גו ממנן] מסודרין כראוי ונקשרים עליונים בתחתונים ותחתונים בעליונים כראוי כיצד אופנים שהם בהיכל ראשון בחיות [צ"ל בחיה] שבהיכל ראשון יחד עלולים בתוך עלתם וחיות [צ"ל וחיה] שבהיכל ראשון אחר כללות' באופנים שבהיכל שני [צ"ל בחיות ובאופנים וכוונתו על הגלגלים] ואופנים וחיות שבהיכל שני כלולים יחד. עם מה שנכלל כל היכל ראשון בהם כנזכר:

באלין אופנים שבהיכל זה נהורין בנהורין. היינו בחינת ההיכל אחר העלותו אל בחינה עליונה שאין לה אלא בחינה א' למעלה ממנה דהיינו רוחא ברוחא בענין שההיכל קודם לכל רוחא וממנו משתלשל נהורא ומנהורא חיה. ומחיה אופנים. ומאופנים גלגלין ומגלגלין סמכין. ומסמכין כמה חילין ומשריין ולזה יכלל הכל יחד זה בתוך זה עד שיזדכך אל הבחינות העליונות נהורין רוחא וגומר **עד** שעולים אל בחינה דקה של היכל נוגה. דהיינו רוחא דא דקאמר:

בהיכלא דא אית דוכתא חדא. שהוא הנק' תא הרצים והיינו שהוא מקום כניסת הרצים. והם כל הכחות המשתלשלין מהחיה הנזכר [היינו אהיא"ל] ונקראים רצים מפני שהם

מזדמנין כרגע במרוצה להצלתן של ישראל לעת הצורך והם מבחינת הבינה שהיא הזהב והדין היפה מפני שאלו הם סוד לוחמי מלחמת עבדי ה'. כגון בימי סנחרב וכיוצא בזה שנעשו כרגע. וז"ש דחיזו [כחיזו] דדהבא נציץ אור הבינה המתנוצן:

ותמן גניזין בבחי' המדה שהיא גנוזה כמה חיילין ומשריין להיותם בחינות מצד הגבורה והדין לפעול הדין בשונאי ישראל ולהיותם אלו מתעלים בסוד התא הזה המעולה לא סלקי ולא מתעטרין לעילא להכלל רוח ברוח בשום זמן לבדם מפני שההיכל שלמעלה מהם הוא היכל הגבורה ואלו כחות הדין ואם יעלו לבדם ח"ו יתלבשו בדין ויכלו העולם כרגע. לזה אינם עולים אלא דוקא בשעתא דכל אלין קשירין והיכל דא כולו יחד נטיל לאתעטר שאז הם עולים בכלל ומתמתק הדין בסוד היחוד כי אז יסעו ע"י זולתם כמו המגן ע"י נושאי המגן וכן אלו אינם יוצאים אלא ע"י בעלי היכל הנצח מארי הנצחון ואח"כ ישיבום אל מקומם:

ואיקרון מארי תריסין שליחן בעלמא מפני שהם מגינים להגן על בעלי המלחמה שלא ישלטו החיצונים בהם וכשאלו אינם רצים להגן מפני עון ישראל. אז הרצים החצונים יצאו דחופים והעיר שושן נבוכה בדין שקבלו מהיכל זכות:

בהאי דוכתא דהיינו תא הרצים הנז' תליין בד' סטרין מזרח מערב צפון דרום הה ד' בחינות ההנהגה כנודע:

שית מאה וגו' מגינים כחות להגן. דדהבא מצד הבינה והדין היפה המגין על ישראל מאויביהם. ואלו בחינות הבינה הנז' ולמטה מהם בחינת ת"ת ומלכות רומח וחרב [רומח ת"ת חרב מ'] מהם עיקר המלחמה. ולזה לתתא מנייהו שורין מקיפין שכל המלחמה שורה מקפת לכל הני מגינים שמגינים פנימה משפיעים כח לבעלי רמחים וחרבות וג"כ קשתות מהיסוד. [בזהר הכא והתם ליתא מלת קשתות] ועם מי הם לוחמים בכל אינון שליחין דדינין שהם החיצונים המתעוררים מצד הגבורה ע"י עון ישראל. ואלו מתעוררים בכח התשובה למתק הגבורה ודינים:

עד דמטו וגומר היינו השפעת הכח לככב זה ע"י השתלשלות המדרגות כנודע:

וכדין היכלא סלקא אהדר לעיל כשנכלל סוד כל החיות והאופנים ועולים למעלה להכלל בסוד ההוא רוחא שבהיכל זה:

היכלא סלקא להקשר בהיכל ד'. ואתעטרא ההיכל בעצמו בההוא רוחא שהוא בחינה בהיכל כנזכר [אולי צ"ל בחינת ההיכל] בכל אינון חיילין שכולם כלולים בבחינה זו ואשתאר ההוא דוכתא תא הרצים שהרצים בעצמם מסתלקין. אמנם התא אינו מסתלק והטעם שאינו מסתלק מפני שאינו אלא [מקום] גניזה להגנז שם הרצים האלה שלא

יקבלו [אצ"ל שלא יגלו] הדין ולזה אינו מסתלק כמו שאינו מסתלק [41] שאר ההיכלות וטעם שנקראים רצים אינון שליחין מרהטין לאשלמא דינין ופורענין והיה ראוי שיהיו לצפון לבד ולא לד' סטרי עלמא כנזכר לעיל. לז"א כדי שיהיו שליטין בד' סטרי עלמא לכל מלחמה באיזו בחינה שתהיה:

כד סלקא צלותא שהיא כוונת המכוון לייחד ההיכלות. והיא מעצמה ומטבעה בעלותה נטיל כל הני נהורין ומשריין וקשר קשרין. והטעם שהתפלה היא סוד המ' שהיא שכינה השורה על ישראל. ומה גם בא"י הקדושה והיא מתעטרת על ישראל בבתי כנסיות בתפלתם מפני שהיא נק' תפלה. ובמעט התעוררות שיעורר הכוונה המתפלל היא בטבעה עולה להתקשר בחייליה ולחברם ולקשרם. ולזה ואתכלילו כולהו כחדא עד דאתקשר רוחא ברוחא ואינון חד. ועאלו גו ההוא עמודא שזכרנו לעיל [בסוף היכל א'] שיש בין היכל להיכל עמוד יוצא מהיכל עליון ונכנס להיכל תחתון באמצעיתו. והוא סוד היסוד עמוד א' שהעולם עומד עליו ודרך אותו עמוד הוא קשר ב' ההיכלות תחתון בעליון:

זכאה חולקיה מאן דידע רזי דמארי' לכוין בתפלתו בכל פרטיו. והיודע זה ארים דגלי' באתר דאצטריך כי הוא מתפלל ומעלה המ' מקושט' עד המקום הראוי לה. ולכך צריך לכוין מראש ועד סוף. כי אין היחוד נשלם אלא כשהתחתון נכלל בעליון: וז"ש **ות"ח** כולא אצטריך דא לדא ודא לדא תחתון [אצ"ל עליון] אל אשר למטה ממנו עד הנקודה אחרונה: לאשלמא דא עם דא ולאתחברא דא בדא עד דסליק כולא לאתר דאצטריך וכל מגמתינו לתקן השכינה ולקשטא כדי שתתקשר למעלה בעליונים. ובזה יתייחדו כל הי"ס ואז יהיה כסא נכון לא"ס לברך את העולם ולחיותו: והנה א"א לקשר השכינה למעלה אם לא נכלול בה כל הנפרדים התחתונים מפני שהיא משתלמת מלמעלה אחר שנשלמת למטה. והענין שהיא נקראת שכינה שעיקר אצילותה להנהיג התחתונים. וכשהיא עולה ונקשרת היא תובעת שפע לנהל התחתונים ולפרנסם ולזה צריכים התחתונים להצטייר בה בסוד שרשים עליונים דקים שבה. וע"י זה משפיעים עליה ונעשה כל היחוד והקשר. ולזה כל מגמת פנינו בקשר ההיכלות אינו אלא עד דסליק כולא לאתר דאצטריך. שלימו מתתא בקדמיתא. דהיינו מדה זו שהיא משתלמת מן התחתונים תחלה. ואח"כ מן העליונים הספי' העליונות ישפיעוה:

[41] [נראה דצ"ל כמו שאר היכלות כי נראה מלשון הזהר שגם ההיכלות עצמן סלקין לעילא דכתיב בזהר לעיל בעמוד זה ובזמנין דכולהו כו' ואינון היכלין והכא ג"כ כתיב היכלא סלקא ולהיפך עוד לא ראיתי מפורש]:

וכדין איהו שלימו בכל סטרין יר' ששלמות זה אינו למ' לבד אלא בכל הבחינות שהאצילות נשלם בהכלל המ' למעלה שנעשה כסא שלם לא"ס ונשלמו התחתונים ולזה **מאן** דידע רזין אלין ועביד שלימותא דא עם היות שלכאורה נראה שזה הוא קשר הנפרדים ומה לנו ולהם אינו כך אלא מתדבק במאריה. מפני שזה עליית הסולם ממדרגה אל מדרגה לבטל הגזרות הקשות והטעם שכל הדין העליון הוא תלוי במה ששכינה נפרדת והמקשר סוד ההיכלות כולם ומייחדם מייחד המ' מקושטת למעלה וממתקהדין:

ומשיך ברכאן על עלמא מפני שמזכיר העולם ובריאתו ונדבת הבורא ורצונו בבריאתו ומתמלא עליו רחמים ומקיימו בברכה:

ודא בר נש דאיקרי עמודא דעלמא שהוא מעמיד העולם ומכוננו ומראה תכונתו לפני בוראו:

וצלותיה לא אהדרא ריקניא היא המ' העולה [פי' תפלה היא מ'] ובסוד קישוטי' אלו אינה חוזרת ריקם כאו' וראיתיה לזכור ברית עולם להתייחד:

וחולקיה בעלמא דאתי מפני שמי שמתפלל סתם תפילתו וחלקו בעולם למטה מפני שאינו מכוון רק בפשוטי המלות להתברך העולם התחתון כך הוא נשפע בעולם התחתון. אמנם המכוון מהפך הענין מהגשמיות אל הרוחני. לזה חלקו הניתן לו בתפלתו הוא בעולם הרוחני:

ואיהו בחושבן וגומר. אמנם מי שאומר לבעלי האוצרות בלבד אני מכוון אינו מבני מהימנותא מפני שלא עמד בסוד ה'. ואמנם מה שצריך לכוון ולקשר בהיכלות הטעם הוא:

ת"ח כל הני היכלין וגומר כולהו אצטריך דא לדא כנזכר. והכל צורך לתשלום המרכבה שאין העליון נשלם אלא בכל מה שלמטה ממנו. וז"ש אלין היכלין אינון מתדבקאן דא בדא כנזכר: ומשל מציאותם כדי להתבונן סודם אמר **וכלהו** כעינא [כגוונא דעינא] מתדבקין דא בדא. הענין כי העין הוא סוד ז' גלדי עינא זה בתוך זה וזה על זה. וסוד הראות בתוך העין ואור פנימי נסתר וז"ש כל מה די בגוי' אינון כההוא חיזו דמתחזיא בסתימו. והנה בעין יש גוונים גשמים. ויש גוונים דקים רוחניים שאינם נראים. אלא אלו הנראי' מרכב' ולבוש לאלו הגוונים הנעלמי' סבת הראות. והוא מאור נעלם שאינו נרא' אלא בסתימו בהתגלגל העין. כנז' בריש היכל זה [צ"ל ב] וז"ש מתגלגלא עינא ואתחזי ההוא זהרא וגו'. עוד יש חלק ג' שהוא סבת האור והוא נעלם בלתי נרא'. אפי' בגלגו' העין [וארא כ"ג: ויחי רכו.] וז"ש **והוא** מה דלא אתחזי בההוא גלגולא איהו ההוא רוחא עוד [נ' דצ"ל אור] פנימי רוח חיוני דשלטא על כולא. ורוח חיוני זה אינו היכל

ולא נפרד מרוח עליון. אלא מתלבש סוד ההנהגה לבוש בתוך לבוש. ובג"ד קיימא דא בדא דרגין על דרגין וגו' עד דאתעטר כולא כדקא יאות. בסבתם העליונ' עד אצילות. והכל סוד ההנהגה מתלבשת. כדי להגיע' אל התחתונים והגלות כבוד יוצר בראשית. תדע **ת"ח** אלמלא גווניו דעינא. שהוא החלק הגשמי מג' חלקים שפירשנו. דאתחזון כד אסתים עינא. סוד המאור המאיר ואתגלגל בגלגו'. לא אתחזון אינון גווניו דזהרן. שהם דקים יותר ונעלמים שאינם מושגים אלא ע"י סוד הגשמיים ההם ועל ידם אנו עומדים על הנעלם ונסתר הרוח העליון הסתום וז"ש לא אתדבק ההוא דסתים דשליט עלייהו. מהרמ"ק זלה"ה:

דף מג:

אשתכח. שאין נפרד זה מזה וזה מזה. דכולא תליא דא בדא ואתקשר דא בדא עד דאתכליל כולא בהיכלא תליתא'. ונקח משל באלו ההיכלות אל כל שאר ההיכלות. ומכאן נקיש אל העניינים כולם. ונראה בפי' שכל העליה למעלה תלוי בקשר התחתון בעליון: ורעותא דצלותא. לאשתהי' ח"ו התפל' אליהם אלא רצון טוב הנעשה בסוד התפל' גורם קשר העולמות כולם יחד:

היכלא רביעאה זהו היכ' הגבורה. ועם היות שהת"ת הוא על נצח והוד עכ"ז הוא עיקר מקומו למעלה מהם [מחו"ג] כגוף שנמשך מעל שתי זרועות. ומושך ויורד. ובהיכלות שאין ביניהם סוד הכרעת הדין והרחמים. מפני שהם יונקים מהפעולות המזוגות מלמעל'. ואין לך בהם ענף שלא יהיה עניינו בסוד ההנהג' המזוגה. לכך המדות על תיקונם הת"ת למעל' מחסד וגבור' אמנם בספירות שהוא מקום ההכרעה והמזגת המדות יורד למט' אל תחת שתי מדות אלו להשלימם:

היכלא דא משניא שבה סוד הסנהדרין וכל אלו העניינים. מה שאין כן בשאר ההיכלות אלא עצם ההיכל ורוחא די ביה. וחיה הנמצאת מהרכבת הכחות. וכללותם כדפי' אמנם ההיכ' הזה מצד עצמו יש בו מיד [אצ"ל סוד] כמה סנהדרין ובתי דינין ושלוחין וממוני' וסופרים ועדים כאשר יתבאר: ד' היכלין לדא. אינו היכל א' כשאר היכלות. אלא הוא מתבחן לד' היכלין זו פנימ' מזו כדלקמן. הא' הוא לסופרים ידועים. שהם תחת רשות שני סופרי הדייני' כאשר יתבאר:

וההיכל הב' לבעלי עינים המחשבים מעש' בני אדם:

והג' והד' הם לשתי בתי דיני'. ואלו הם ד' בחינות בהיכל זה כל א' חשוב מחבירו כאשר יתבאר:

הכא איהו רוחא דאיקרי זכות. להראות שעם היות שהם בסוד דין הגבור'. לעולם חפצם ורצונם לזכות שהוא צד הקדושה. ולכן לפניהם מסודר דין כל בני עולם כל עונותיהם ועונשם. ושכר לשומרי מצות התורה. ושם ההיכל [נ' דצ"ל רוח ההיכל] א"ל והיינו ואל זועם בכל יום וכן פי' בפ' פקודי וא"כ נמצא שמו הכולל רוח ההיכ' הזה זכותא"ל. עם היות שהוא עיקר הדין. לומר לך שמהפכין לזכות תחל' וז"ש דא מתהפך זכו לכל בני עלמא:

רוחא דא נטיל כולא. שהוא כולל כל ההיכלות בעלותם להכלל כדרכם.

מיניה נפקו ע' נהורין מנצצין. כל ענין נציצו מורה שיש כחות הרבה נכללים בעצמם והיינו נצוצות:

וכלהו בעגולא היינו סוד אומרם ז"ל בסנהדרין [דף ל"ו] שהיו יושבין כחצי גורן עגו'. כדי שירא' כל א' את כולם. ונמצא כ"א מהסנהדרין דיוקן כולם חקיק בו. והענין שהאורות המתפשטין הנז'. יורדים וממציאים חיילין. אבל אלו אין אורם יורד ומתפשט. אלא כל כחם הוא להכלל כ"א בשאר חביריהם. והיינו התפשטותם כללותם. מהם ובהם. וז"ש מתדבקאן דא בדא. והיינו דבוק לבד ואח"כ מוסיפין עוד. נהירין דא בדא. שיכנס האור בעצמות חבירו. ואח"כ [אחידין וכו'] יאחוז הוא בעצמו בחבירו ויכללהו בעצמו. בענין שכאו"א כלול מכולם בשני דרכים. הא' ממה שחבירו מאיר בו הב' ממה שהוא בעצמו אוחז בחבירו ושואב את אורו לתוכו:

כל זכיין. הוא הדין בחובה שהכל דנין כאן כדפ' בפ' פקודי:

מכלהו נפקי תרין נהורין. אלו הם כוללים כח כולם בדרך אחרת. כי יתקבץ כל האור ויעשה שנים אלו. ולא שיהיה זה למטה מזה אלא שקילו כחדא. שניהם שוין דהיינו שיתקבץ האורות כולם יחד ויעשו שניהם כאחד:

ע' רברבן. הם שרי האומות והם יונקים מהגבורה והם מבחוץ חצונים למטה יורדים אל מקום ההגון להם. לא במדור היכל זה שהרי המדור קדוש ואלו חצונים.

ע' נהורין אלין. שהם ע' סנהדרין וב' עדים כאשר יתבא'. כולהו פנימאי גו לגו בסוד פנימיות ההיכל בנקודה האמצעי' כדפי' והיינו שרך אגן הסהר וגו' בטנך שהוא הבהינה האמצעית נקודת המרכז אל כל העגולה:

לקמי נהורין אלין עאלו וגו' הענין שאין עד נעשה דיין והדין העליון אינו לדון אלא על פי ראיה. ולזה עם היות שקמי נהורין אלין עאלו כל זכו וכל עובדין דבני עלמא. ע"י שבעה עינים וכולם רואים. אין עד נעשה דיין. אלא שני המאורות האלו האמצעיים

שפירשנו. הם המביטים בעינים ומעידים כפי מה שהוא מצוייר בהם וז"ש ותרין נהורין אלין סהדין סהדותא.

והענין בגין דאינון שבע' עיני ה' דמשטטי בכל ארע'. והם שבעה כחות ההשגחה. ואינו שרואים ומעידים. מפני שאם היה כך. היו מעידים למעלה בעולם הרוחני מה שנעשה למטה בעולם הגשמי. והיה הדין נגזר שלא כתקנו שיגזר למעלה על מה שנעשה למטה. אלא כל מה דאתעבי' בעלמא אתרשים בהו ההוא עובדא ממש. כשיעור מה שמטמא עצמו ופוגם האדם העושה הרע. אם מעט ואם הרבה. והיינו והטוב בעיניך עשיתי. באותם העינים ממש. עשיית רע או טוב. וז"ש וההוא זכות' ממש: ואלו העינים אינם מדברי' רק עולים. וקיימי בקיומייהו. שאין המעשה המצוייר משתנה ח"ו. אלא עומד כך כדי שיעידו העדים על אמתות הדבר:

ואלין תרין נהורין. שהם העדים. חמאן בהו. באותם העינים ומסתכלאן. כל פרטי המעשה וצדדי הענין. וסהדי קמי אלין ע' נהורין. שהם הסנהדרין ואז הב"ד שהם. אלין ע' נהורין גזרי גזרין וגו':

הדא איהו אתר זכות' כלומר עד כאן היכל א' שהוא סוד זכו"ת א"ל כנז':

רוחא דא זכות הנז' ביה אתרשימו. הענין שהכח העליון שבו סוד העין [צ"ל הע'] הנז' נק' א"ל. הוסיף עוד ג' אותיות שהם יה"ו. בענין שכללם ואלה"י או אל יה"ו. והיינו ביה אתרשימו תלת אתוון. והיינו סו' י' מן הימין ע"ב ה' מן השמאל ע"ב ו' מן האמצע ע"ב והיינו סוד ריו"ו נהורין הם ג' בתי דינין אחרים כדמסיק לקמיה. וסו' יה"ו הוא שמלמעלה מתפשטין אותיות אלו ונכנסות בסו' אל. כהתלבש זכר בנקבה וכהתלבש שם יהו"ד בשם אדנ"י וז"ש דאתדבקו בהאי אתר כדאתדבקותא דכר ונוקבא. ושם יה"ו מאיר בשם. א"ל כדמות אור הזכר המאיר בתוך הנקבה ואז מתנוצץ שם א"ל ג' נצוצות בבחינת יה"ו ע"ב לי' ע"ב להי' ע"ב לו'. ומכח אור אותיות יה"ו שנכנסו בו. אתרשימו ביה ולא אתעדו מתמן. אפי' שיסתלקו אותיות יה"ו האורות הנסתרים. נשאר מתבחן בשם יה"ו כשהיה:

לבתר נפק חד נהורא. אחר שנתבחן באותיות יה"ו כנז'. נפק חד נהורא נהיר לד' סטרין. דהיינו י' סטרא חד ה' סטרא חד ו' סטרא חד א"ל סטרא חד. והיינו האי נהורא שהוא א"ל. אנפיק תלת אחרנין דאינון ריו"ו: מלבד הע"ב דאינון תלת בבי בתי דינין אחרנין. והם דינים קטנים. דינין אחרנין במילי דעלמא בעותרא במסכנו במרעין בשלימו בכל אינון שאר מילין אבל דברים גדולים כגון בני חיי ומזוני אינם נדונים אלא פנימה בב"ד א"ל. וכפי זה ד' ההיכלות הנז' לעיל שבהיכל הזה הם לד' בתי דינין. והפנימיים בשם א"ל שהוא עיקר. אמנם בפ' פקודי תפס דרך אחרת:

סלקא האי רוחא וגו' היינו שנכללים בהיכל זה סו' ג' היכלות יחד זה בתוך זה כנז' לעיל. ובהיות ההיכל הזה נכלל בכל ההיכלות. אפיק חד חיוותא קדישא. שאין לה בחינה אל החצונים עם היות שהיא דין. שהיא מלהטא באש הגבורה. ושם החיה הזאת תומיא"ל. והיא ראש לכל ההשגחה. ולזה עיינין לה כחיזו עיני אנשא יר' להשגיח למטה במעשה בני אדם. וכל ז' עיני ה' הנז' הם שואבים שפע וכח אל ההשגח' מהחיה הזאת. מפני שיש דברים הנעשים למטה ותלוי בכוונה. ודבר זה מסור. ללב. וסו' החיה הזאת יש בה כח ההשגחה אל כל פנימיות המעשה. ואפילו המחשבה שלא נגמרה למעשה. ולזה היא משפעת כח בבעלי השגחה וז"ש לאשגחא באלף אלפין וגו'. ואלו הם ג"כ בעלי הדין להשלים הדין. שהעינים מתאדמי' באדמימות הדין:

תחות האי חיוותא ד' שרפים. הם כחות מהדין והם מלהטן. בדיניהם. כולהו כחיזור ושושן. ירצה שהם כלולים כפתור ופרח. כפתור היינו ת"ת בחסד וגבורה תפוח ודאי [וא' צ"ל תפארת ודאי] ופרח היא המ'. בענין שהם כוללים ג' גוונין שהם סו' המרכבה. ומפני דיניהם הם כוללים אותם. חיזור ושושן. והנה נסיעתם אל צד הדין. ופעולתם ממציאים מעצמם כחות דינים. והם נקראים שביבי אש. וז"ש שביבין דאשא סלקין: ובהתקבץ כל אותם השביבין נעשה מקיבוצם. ע"ב גלגלין לכל חד מלהטין כאשא. כי באומרינו שרף א'. היינו קיבוץ חיילים הרבה יעשו אבר א' והרבה אברים יעשו שרף א':

ואח"כ יתפשט סוד החיה הזאת בהתפשטות חייליה למטה. משתלשלין משביבי גלגליהם. נהר דינור. סוד התפשטות כחות הדין. וז"ש כד נטלין. בסו' פעולת הדין. אתעבי' נהר חד דינורא. אלף אלפין. כחות מתפשטין לאין תכלית. והיינו ישמשוניה. שהם פועלים הפעולה הנמשכת ממנו למטה בתחתונים. והיינו או' מתמן נפקין וגו' בגו ההוא נורא. שסודו כח התפשטות הדין והמשתלשלים מאש הגבורה:

תחות היכל תנייני'. פי' מדור היכל שני שהוא היכל ההוד. שהוא מתפשט מן הגבורה. לכך במדור שלו יש כחות הדין והם פועלים דין. והם פעמים מלמדים סניגוריא על ישר' כשהם עוסקים בתורה. והם מתרחקים למטה במדור עצמו. והם מתקרבין בהיותם מעוררים שירם וזמרם בחברת יש'. אז אתיין לאתקרבא אל סו' עילוי המדור. כדי ליהנות ממשך הנהר העליון. ואתנהרן [הגי' שלפנינו ואתוקדון] כולהו מאש הנהר הזה. ובאמצעות קורבתם הם גורמין שמאירים. כל אינון ממנן דעלמא דאתמנון לשלטאה. ואפשר שהם הממונין על כל מעשה העולם. שרי המים והאש והברד וכיוצא. והם נהנים ומאירים באמצעות יושבי המדור הזה מדין נהר דינור. ואפשר שהם ע' שרים. ויניקתם מדין הנהר הזה באמצעות אותם הכחות:

ההוא חיוותא. תומיא"ל דאמרן. אפיקת חילין ומשריין דלית לון חושבן. שהם משתלשלין למטה מבחינה אל בחי'. בתוך ההיכל. מחוץ להיכל. במדור. מחוץ למדור. מתפשט עד אין תכלית. וכולם לצורך עד הגיע לחצונים. והטעם שהדינים וחלוק' וחלופי בחינתם. הם כפי ריבוי בחינות בני אדם והפרדם במעשיהם. הן רב הן מעט. וז"ש כל דינין דעלמא מהאי הינלא נפקי. וכמה מיני יסורין הם. ושר מופקד על כל א' וא' מהעשים האלו הן לטב הן לביש נדון ונשפע ונפעל למטה. שאין מעשה קטן שלא יהיה בהשגחה להשכיר או להעניש:

בר תלת וגו' דבמזלא תליא מילתא. שאם נדון בכאן על א' מאלו. יאמרו אין כאן שפע. עד שישלחו משם מלמעלה. והיינו ההוא נהר עילאה. בינה הנקרא מזל בסוד תיקוני דיקנא כנז' באדרא. וז"ש **נהר** עילאה דכל נהורין נגדין מיניה. ועל שם כך נקרא מזל שנוזל. ולא שיהי' ההיכל הזה מסולק מן הענין מכל וכל. אלא שיש מקום מוכן לקבלת שפע המזל העליון. וז"ש קיימא מלה באמצעיתא דהאי היכלא בסוד דקותו אתר מתקנ' לקבלא רוח' לעילא כאומרו אלדי"ם נצב בעדת אל ויורד ונוזל כל מה שנגזר מן הדין התחתון ומסכים כפי ראות ב"ד עליון מן המזל וז"ש ודא סלקא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף מד.

תריסר פתחין וגו' ד' היכלות הם. הפנימי אין לו פתחין מרוב דקותו. והג' יש להם ד' פתחין כנגדם הם י"ב פתחים. והם ג' לכל צד זה כנגד זה בענין שהם י"ב. והם ד' הנז' בפ' פקודי: והנה הפתחי' האלו הם להמשיך למטה ואין צריך שימשך הדבר מהיכל להיכל עד צאת הענין דרך שער לבנת הספיר. כי זה דרך הקדושים. והנה הבחינות. אל ידיעת הדברים. הרבה מאד. וכל מה שיתעל' הא' על חבירו. כך יתעלה ידיעתו. ויתאמת. ויתמעטו הדברים בטלים בו. ויתמעטו המראות והמשלים:

תבין וסתמין פתחין. כדי להכלל רוח ברוח. יבדיל ההיכל מאותם הכחות הנפרדים לחוץ. אפי' טהורים. כדי להיות סוד הייחו' והקשר כמבואר בכל ההיכלות:

בר נש כד איהו בבי מרעיה. בא לתרץ מאי דקשה לן לעיל. אם בני חיי ומזוני אין הענין כאן. א"כ היאך ידונו החולה שא"א להבחין רפואה לחולה. שלא יבחן בין זה לזה חיים ומות. לז"א אי אתדן הכא לחיים יהבי חיים מלעילא כנז' לעיל:

קידה על אנפין וגו' הן אמת בגמרא פי' במס' שבועות [ט"ז ע"ב] קידה על אפים. כריעה על ברכים. השתחויה פישוט ידים ורגלים. ועתה דרך כלל פעולות אלו הם כריעה בסוד ברכים בנצח והוד. ולזה הכריעה בהיכל הוד היכל שני ששם הברכים כנזכר לעיל. ובהיכל ג' היא השתחויה סתם בנצח. להתרצות. ואינה השתחויה זו בפישוט ידים

[האמור בגמ'] מפני שאינה בחסד ששם הידים אלא בנצח. לכך סתם השתחויה גוף. וכאן קידה על אפים בלי פישוט ידים. אלא מחבר פניו אל הקרקע לכבוש הדין. והוא בסוד ההיכל הזה ושכל הרצון לכבוש הדין. והיינו אל אמונה ואין עול. החצונים. חפצים בדין וכאן אין עול. אלא צדיק וישר. והלואי שיגביר האדם הרחמים ויכבוש הדין:

היכלא חמישאה היכלא דברקא דזהיר. היינו היכל החסד הוא בסוד החסד. ברקא דזהיר. ר"ל מתפשט כברק אורו לכל ההיכלות כולם:

רוחא דא דאיהו כליל שבו כלל כל ההיכלות התחתונים ופתח כל מפתחות אוצרות עליוני' בידו לסגור ולפתוח:

נציץ לכל סטרין. להתנוצץ ולהאי' כל התחתונים מאורו מנצוצא המתנוצץ מאור רוחק [נ' דצ"ל רוחא] היכל זה. נהיר חד נהורא פירש בפ' פקודי ששמה סורי"א:

כעין ארגוונא היינו ארגמן שסודו המרכבה ד' גוונין כדמפרש ואזיל:

נהורא דא כליל בכל גוונין דנהירין. שהוא מקבל סוד החסד והגבור' והת"ת והמ' בסוד הארת פעולותיהם והיינו נהור' חוור מהחסד. ואוכם מהמ'. וסומק מהגבור' וירוק מהת"ת.

אתכלילו אלין באלין. שיכללו ד' בחינות זו בזו והיינו אומרו אתרקם חוור בסומק חסד בגבורה וגבורה בחס' והיינו ריקום מזה לזה ומזה לזה. אוכם בירוק [נ' דצ"ל מ' בת"ת ות"ת במ'] ת"ת במ':

לבתר נשארה המ' לצד הימין והיינו חוור באוכם חסד במ' ומ' בחס':

ואתעביד חד חיוותא מרקמא. ופי' בפ' פקודי שנק' זוה"ר דהיינו זוהר הרקיע לכך לא לקחה ד' אורות אלא כזוהר הרקיע דהיינו ירוק וסומק בבחינת הת"ת ובחינת הגבורה. והיא נמצאת מכח מה שיתדבקו ד' גוונים יחד: ובצאתה מכח המזגתם יכלול [רק] שתים לא שחרות המ' שהוא כלול בירוק ולא לבנינות החסד שהיא כלולה באדמימות הגבור':

דיוקנהא כדיוקנא דבר נש דהיינו בסוד כתפארת אדם שהוא משובח הדמות והצלם כנודע ובו סוד כל הפעולות וכח להשפיע לכל התחתונים משום דכליל כל דיוקנין. והיינו אדם הרוכב על הכל כנודע כאו' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. ולזה מינה נפקו ד' סמכין. הם סוד ד' חיות שראה יחזקאל ואינם אלו כשאר החיות שיש למטה מהן חיות קטנות אופנים שרפים וכיוצא אלו הם חיון רברבן על אלין דלתתא שיש למטה מהם עוד חיות קטנות והיינו ד' חיות שבד' היכלות שפי' אלו הד' הם רוכבות על ד' אלו שבד' היכלות בזולת אדם עליהם מלמעלה נק' סוריא שר הפנים בפרקי היכלות [ו' תיבות אלו נראה שאינם שייכים לכאן]:

חד איקרי אופן נודע שיש ד' אופנים למטה מארבע חיות וכמו שהחיות ד' והם א' הכולל כולם כך חד איקרי אופן שאינה במעלת חיה. דאיהו תרין נחלקת לשתים. בגין דכד אתחזי אתנהיר אתרא [אחרא] בגויה דהיינו סוד היכל ראשון שפי'. שעניינו שהוא שם אדנ"י. ובתוכו שם יהו"ד. והיינו כאשר יהיה האופן בתוך האופן ונודע ששם יהו"ד או שם אדנ"י הם ד' רישין לד' סטרי עלמא י"א לסטר דרום ה"ד לצפון ו"נ למזרח ה"י למערב היינו אתנהיר אתרא [אחרא] בגוי' דביק דא בדא. כענין שם יאהדונה"י ואתחזון ד' רישין לד' סטרין דעלמא וכולהו חד גופא סוד שם יהו"ד קשור ומיוח' עם שם אדנ"י והיינו דכתיב כאשר יהיה האופן **ואלין** קשירין דא בדא. סוד ד' היכלות [הקודמין] כחיזו דחיות עילאין הרמוזים ומסומנים בהיכל [זה] אהבה או אפשר ואלין קשירין [פי' ד' חיות] שבהיכל אהבה כחיזו דחיו' שבהיכל הרצון [ארגמ"ן] אוכחיות עילאין שבאצילות [חגת"ם] בהם יצדק באמת דלא מתפרשן אמנם אלו מתפרשן מפני שהוא קבוץ היכלות שאחר הייחוד יחזור כל א' וא' אל מקומו והיכלו:

האי חיוות' דארבע גוונין מרקמן שהיא ראש לד' חיות כנז' והיא נק' זוהר. אחידן אלין באלין לד' סטרין. היינו כללות ד' פנים לחיו' שהם י"ו פנים לכל חיה שהם ס"ד פנים כנז' בפ' אחרי מות [דף ס']:

מהכא כד נפקא [נטלא] ירצ' בהמצא החיה הזאת הגדול' שהיא זוהר שפי'. נטלא חיוותא דא נטלין [נטלא] לתרין סטרין לשתי בחינות. ולזה האי רוח' דברק' שהוא סוריא כנז' אתכליל בתרין רוחין. והא כיצד רוח' דא דברק'. שהוא מציאות ההיכל הנה [א' צ"ל הזה] מצד עצמו דאפיק חד חיוותא. דהיינו זוהר כנזכר וכל אינון נהורין שהוא קיבוץ ד' היכלות וקשירתם יחד. שנעשו עתה מציאות עצם א'. והיינו דמתהפכי [ב' תיבות אלו לא שייכי לכאן] רוחא אחר' נהיר מיניה. מעצם ההיכל דאיקרי ע"י הארת עצם ההיכל בכללותם, רוח' מלהט'. בענין שהם שתי מאורות. הא' עצם ההיכל והב' מה שיתכללו כל התחתונים ויתייחדו באורם. באור המאיר בהם מהיכל זה. ועתה מאלו השנים יאירו מכללם שנים אחרים בענין שהם ד': הזוהר הכולל כל התחתון. סוריא ראש להיכל הם שנים. ואלו השנים נקראים שדים. ב' שדיך כשני עפרים ויתמצאו מאלו שנים אחרים שהם אל שדי: הא' נק' א"ל והב' נק' שד"י. מצד היותם מהשדים: והם קשורים יחד שני שדים. ואלו השנים הם שתים שהן ארבע: וז"ש תרין נהורין ד' אינון [צ"ל דאינון] ד':

ואלין נהורין מתהפכאן בגוונוי. מימין לשמאל ומשמאל לימין. וזה גורם אנ הדין שימצא בעולם. התהפכות המאורות ממטה למעל' וממעלה למט'. והכא איהו להט החרב. עתה מפרש חרב מ' ולהט החרב קדוש בתוך ההיכל הזה. שנתהפך מדין לרחמים ומרחמים

לדין. והיינו אלין נהורין דמתהפכאן שננא דחרב'. שהם מצד א' ימין. ונתהפכו שמאל. דין שנון וקשה למ' הנק' חרב שהיא פועלת הדין על ידם. והיינו דמסיק ואלין תליין על רישייהו מלעיל' האי להט החרב. היינו שעליהם שוכנת וחופפת המ' בדיני' שהם כחות שמאליות בהיכל הזה: וז"ש דאלין אינון נהורין דסטר שמאלא ויורד ענין זה עד החצונים. משתלשל הענין מבחינ' אל בחינ': וז"ש אפיקו חד חיוותא. שהמציאו המאורות הנז' הטובים. עוד הוציאו חד חיוות' אחרא דקיימ' על ד': ומכאן משתלשלים אותם שהן חוץ. וז"ש דלא קיימי בקיומייהו. והד' הנז' שהם למטה מחיה. הם תרין מימינ'. תרין משמאל'. שכך כל ארבע' בכל מקום שהם חסד ת"ת ימיניים מ' גבורה שמאליים. אלא שהם מתרבעים ומתאחדים. אמנם כאן הם מתבחנים בדין. לכך יתחלקו ולא יוקשרו. אלא תרין מימינ' תרין משמאלא:

כד רוחא דחיוותא. שהיא עליהם עאל באלין הארבע' הנז' נציץ מנייהו תרין נצוצין מלהטן. והם הא' זכר כולל כל הימין. והב' נקבה כוללת השמאל. והיינו משתלשל ממשתלשל עד רדת המשתלשלים למט'. והיינו נצוצין מלהטאן בתוקף הדין. ונפקי מהאי היכל' לבר. בחצונים שא"א להיותם בקדש. ואלו הם סוד להט החרב המתהפכת. דהיינו שהם מתהפכי תרין אלין נצוצין מלהטן שהם כחות הדין לזמנין נוקבי והם תחתונים למט' מתדבקים בחצונים. לזמנין דכורי ומתגברין ועולים. לזמנין רוחין חצונים. לזמנין עירין קדישין. דהיינו אויבים מתוקף דינם מלשון ויהי ערך:

מ"ט יר' מי גורם שינוי הנצוצות האלו. ואינם עומדים על מעמד א'. בגין דהכא [דכד] אתכליל האי חיוותא שהיא סבתם שפירשנו עתה שנמצאת בדין. והיא נכללת בחיוותא קדמאה סבתה לינק תוקף הדין. מגו תקיפו וחוזק הגבור' הנשפעת דאתכליל דא בדא. וינקא מדינה העליון:

נפקא חד נצוצא. להתפשט למטה התפשטות הדין הזה החזק, מלהט' תדיר. מדין הגבור'. דלא אתדעך לעלמין. ולא ימתיק ושט למט' בחוץ מן ההיכלות ואזלא אבתרייהו. אחרי אותם השתי נצוצין שנמצאו מן החיה עצמ'. בענין ששתי הנצוצות מצד החיה הזאת. והנצוץ הא' ממנ' [פי' מכח התדבקות בחי' קדמאה] ומכח הדין סבתה. ולזה נצוץ עליון זה הוא נותן בהם כח לכל הפעולות:

והשתא אינון גוברין בגבור' הם פועלים הדין הנשפע עליהם. ועבדי שליחות' ועד לא מסיימי מתדעכי שהדין כלה מאליו. לא מסיימי כדי שיהיה לעולם שארית. והיינו חצי כלים וגו' [ע' סוטה דף ט'] ולזה כשהם מתחדשין מדין חדש כמלקדמין אינם זכרים אלא

נוקבי. מפני שהנצוץ כלתה אליו בחינת הזכר ויונק מלמעל' מבחינת הנקב'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף מד:

אזלי ושאטי נוקבי. לפתות בני אדם כנקבות בשפת חלקות. ועד לא מסיימי. שהרי עוד דבשם בפיו הם נהפכים לו כאויב כנז' בפ' ויצא [קמ"ח א']: לזה מתדעכי כדי שג"כ יהי' ריוח לרשע לשוב בתשוב'. ואין שפעם משוך תמיד כשאר הכחות. אלא אשם כלה מעט מעט. וחוזר הנצוץ ההוא סבתם ומשפיעם שוב פעם אחרת. שאלמלא הי' להם כח יחד היו אלו מחריבין העולם. לזה הטביע בהם בוראם סגולה זו:

בגין דההוא נצוצא. יהיב טעמא איך הם מתהפכין לפעול דבר ותמורתו. ופי' שהכל תלוי בסבתם שהוא הניצוץ המתפשט מלמע'. שהוא נמצא מהחיה שהיא מארבע בחינות. והיינו אומרו דההוא נצוצ' כליל מכול'. ויונק הדין מכל הבחינות. ויש בו כח להפך נצוצות אלו [היינו התרין ניצו'] שתחת ידו. לכל ההנהגות שבעולם:

רוחא דא. אהדר לעיל לרוח' דהיכל' אתכליל ברוח' אחרא כדקאמרן. שהם שני שדים. והדרך הוא כשהרוח כולל רוח אחר. שיתעלם הקטן לפני הגדול. והיינו סוד קברות התאוה כי שם קברו וגו'. דהיינו כל הכחות המתאוים לעלות למעל' ממחיצתם יתעלמו ולא יראו ולזה יקרא קברות התאוה. ולזה הכא עם היות שעלו ההיכלות אל ההיכל העליון. והי' ראוי שיתעלמו. לא כך אלא מכללם נעש' רוחא אחרא והם תרין רוחין. והיינו מרוב אהבה שלא יכבה האור הזך העליון האור התחתון. אלא יתן לו מקום באהבה. וז"ש **והכא** אתחזון וקיימי בחביבותא כלילן מכלהו תתאי ואינון חד. דהיינו עצם ההיכל. וכלל כל ההיכלות העולים זה נכלל בזה וזה בזה כנז':

כד אתפשט רוחא ברוחא, כדמות זכר ונקבה. רוח ברוח. העליון מתפשט בתחתון. ותחתון מתפשט בעליון. ואתחזון בחביבותא כענין אחדות וקשר ב' שמות יאהדונה"י שיתפשט שם יהו"ד למטה בתוך שם אדנ"י. ויתפשט שם אדנ"י למעלה אל שם יהו"ד: ויתחברו ויראו שניהם כענין זה הוא ממש סוד שני רוחות אלו. ואתחזון בחביבותא:

ורזא דא כתיב שני שדיך כשני עפרים. ונקראים שדים מפני שמהם יתפשט השפעה וחלב להניק לכל העולם בסוד החסד. והיינו כשני עפרים שהם עפר עפרה שתי שמות [42] היכלא דרחימותא. שמתאהבין כל הכחות וההיכלות כולם כנז':

היכלא דא קאים תדיר בקיומי'. ששאר ההיכלות אחר הייחוד ורדת ההיכלות למטה אל מקומם. לא ישאר המציאות הרומז ייחודם אם לא יחזור ויתהוה פעם שנית הייחוד:

[42] [זו"נ. ע' זהר בראשית מ"ט א']

אמנם כאן מרוב אהבתם יחד לעולם הם מצויירין שם. ואהבה זו אינ' בטיל' לעולם. אפי' בהיות שאר ההיכלות יורדים. שורש זה קיים ועומד תדיר:

אתגניז ברזא דרזין. היינו סוד מים רבים לא יוכלו לכבות. שכל ההיכלות בעלותם זה אל זה יתנו שם מציאות אחר וישתנו: וכן כל תחתון בעליון. וסוד אהבה זו תעל' למעל' למעל' מכסא הכבוד אל סוד האצילות. ואינ' בטיל' ולא משתנית. והיינו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה: וכאשר שום א' יתדבק בסוד אהבה זו ויעל' מכאן יעל' עמו בנשמתו או בתפלתו. למאן דאצטריך לאתדבק' ביה אתגניז באצילות ברזא דרזין כנז' לעיל:

והכא כתיב מפני שזהו סוד ההתעוררות העול' מן התחתונים למעל' בסוד מיין נוקבין. וכתיב פרחה הגפן וגו' הנצו הרמונים. שהם סוג [צ"ל סוד] גפנים ורמוני' כדמסיק ושם אתן את דודי לך. סוד הייחוד ודאי:

לבתר כד נהרין תרין רוחין. בסוד האהב' כנז' נפקי מבין כולם. כמה חילין לכמה סטרין אלף ורבוון דלית שעורא. בסוד השדים שהם מתפשטין מהם כחות אלו בעלי האהב'. שהם מעוררים אהבה בין ישר' לאביהם שבשמים. והם ג' בחינות הא' דודאים והם מן הימין. והיינו וילך ראובן בימי קציר חיטים וגו' הב' גפנים מן השמאל ודאי בעלי היין המשמח. מהם רמונים מצד האמצע שהם משתי גווני סומק וחוור. ואלו מתפשטין השתלשלות הכחות כולם בסוד אהב"ה. עד שיוצא השתלשלות' מההיכל הזה מעילה לעלול. כמה חילין לבר עד שמגיע אל הככבים: והיינו נוגה. שממנו נשאב כל מיני אהבה למט'. וכל פרטי העולם המעוררים אהבת בני אדם. אבנים דשאים עשבים הכל נשאב משם: אם יתן איש סמאל אשר בין אחים יפריא והוא נרגן מפריד אלוף איש ר"ע בליעל את כל הון ביתו. וישים כל כחו לבטל האהבה ולהיותו מפריד לא יוכל:

הכא השתחוא"ה: הנה לעיל [בהיכל ג'] פי' ענין השתחוי' אחרת. אמנם השתחוי' זו בהיכל זה וכן סוד הידים הם הזרועות. כאן מקומו בסוד שמאל כלול בימין:

היכלא שתיתאה היינו היכל הת"ת. וכבר פי' לעיל [בהיכל ד'] טעם למה הת"ת על חסד וגבור'. הדא [הכא] איהו רוחא דאיקרי חוט השני. ירצ' התפשטות שני שהם תרין. שני חוטין מיוחדי' יחד הת"ת והמ': ויקרא הת"ת חוט השני כדפי' לעיל [43] שנק' תולעת שני. והיינו כחוט השני שהוא הת"ת שפתותיך והענין שבהיכל הזה סוד הנשיק' כאשר יתבאר והיינו ע"י קשר הת"ת בהיכל זה:

[43][ע' באור החמה תרומה קל"ה א']

היכל הרצון. היינו שכל ההיכלות בהיותם נקשרים בסוד אהב"ה [44] הם עולים בסוד הנשיק' כאן. והם מגיעים כאן אל הרצון. כי כל ישעם וחפצם להכלל כאן. והטעם כי ההיכלות האלו הם היכלות לספירות. ואין הספירות מתפשטות אליהן רק בהיותם כלולים עד כאן. ובהגיע סוד קשר ההיכלות יחד עד כאן. מיד הספי' באות כאן ומתלבשו' בהיכלות. והיינו סוד שהוא דבקותא דרוחא ברוחא: דהיינו קשר האצילות. והיינו שנעש' אהב'. ואח"כ עולים באהבה אל כללותם ברצון בנשיקה:

והנה כל ההיכלות הקודמין. כל מעשיהם אינו אלא מצד עליית החחתונים אליהם. והיכל זה יפעול מצד עליית התחתונים וירידת העליונים וז"ש **האי** רוחא אתכליל בשית שהם ו' היכלות. וכללותם היא השכינ' היא התפל' הנכללת בהם וקושרת אותם יחד. והם נערותיה תיקוניה קשוטיה. וקיימא בשית. היינו סוד הת"ת בעל ו' קצוות היורד ובא מתפשט בשש ספי' בתוכם. בהיותם כלולים יחד בסוד הבחינה הזאת. והיינו נשיק' שנושקים זה אל זה יעקב ברחל כדמסיק:

האי רוחא אפיק תריסר נהורין. היינו שבהכלל ו' ספירות בששה היכלות. והם דבקין רוחא ברוחא. נמצאו ו' תחתונים נותנים רוחא בששה עליונים וששה עליונים נותנים רוחא בששה תחתונים המתולד מהם. הם י"ב רוחין מתרין סטרין. מעילא ומתתא. ולא תאמר שיהי' כל א' וא' מאלו הי"ב כלולות מכולם [45] כל הששה בכל א' וא' וששה ממעל' וששה מלמט' בענין שכולם בכל א' וא'. וז"ש כלילן מכולא מתתא ומעילא: ועתה המאורות האלו הם ביתרון גדול משאר המאורות. ששאר המאורות הם יצירה ונעשים מחבור וקשר היצירה יחד. ואלו הם מקשר האצילות ביצירה: ולזה אינון חדאן לסלקא לעילא. מפני שיש בהם חלק אצילות. לקבלא כל הני דלתתא. מפני שיש בהם חלק בריאה [וא' צ"ל יצירה וצ"ע]. והם נושאים התחתונים ונקשרים בעליונים. מפני הרכבתם מאלו ואלו:

היכלא דא דאיהו רצון. על דרך אחרת יותר רחבה מהקודמת. דהיינו רעוא דכולא עליונים ותחתונים. שהספי' חושקות לבא הנה להקשר. וההיכלות חושקים [אצ"ל להם] וכאן דבקים רוחא ברוחא בסוד נשיק':

מאז דקשר קשרים. היינו קשרי ההיכלות יחד. ראשון נקשר פרק אל פרק במצמו ועולה אל השני. וראשון ושני נקשרים יחד ועולים אל הג'. וכן כולם. כל הקושרם ומגיע בהם עד ההיכל הזה. דא הוא דאפיק רצון מה'. דהיינו שהת"ת נקשר בספירותיו בהיכלות

[44] [כוונתו בסוד היכל אהבה]
[45] [צ"ע. וא' צ"ל רק כל כו' פי' כל א' מהששה כלול משה]

בייחודו במ' ומיד הרצון העליון הוא משלים חפצו. ועם היות שעדיין נשאר מדרגה א' שהוא קשרם בהיכל קדש הקדשים. עכ"ז כיון דקשר קשרין וסליק לון הכא אפיק רצון מה' מפני שכבר הוא ענין שלם וייחודם כאן. דבר ולא חצי דבר:

בחביבו דא [בחביבותא] וגו'. הענין שפי' רז"ל [ב"ב דף י"ז]. מת בנשיקה וזהו סודו כי נקשר הקשר כולו כנז'. ואחר שנעש' סוד הנשיק' בהיכל זה. נשאב נשמתו כאן בלי שום איחור. אלא נשתרבב אור הייחוד הזה ונקשרה בו נשמתו. ונעשה הנשיק' בה למעל':

י"ב סלקין ולהטין. מאור עליון. ומהמתפשט מהם נעשה ד' חיוון קדישין. אלו הם החיות נושאות הכסא שדברנו מהם בכמה מקומות בפ' נח [עא] ואחרי מות [ד' ס'] ובהעלותך [קנד] ובכמה מקומות. רחימו דאהב"ה. דהיינו א' אריה מיכאל: ה' ב' ה' שור נשר אדם גבריאל אוריאל רפאל: ומה שכתוב חיות קטנות עם גדולות. היינו שהגדולות הם אלו שהם בהיכל הרצון. והקטנות הם בהיכלות התחתונים. הנקשרים בסוד אהב"ה [היכל ה'] ועולים להקשר כאן קטנות עם הגדולות:

אלין. הארבע' בעצמן אחידן דא בדא. יש להם בחינה בנקודה אמצעית ומתחלקות. לד' סטרין דעלמא. בענין שיש נקודה המייחדת הכל. ומתפשטות להיותם נחלקות לד' בחינות ההנהגה. חסד דין רחמים והכולל: והנה יש להיכל ז' [צ"ל זה] ג' בחינות. מצד עצמו חוט השני. ואחר שעלו התחתונים ונקשרו נק' רצון. כבחינת י"ב נהורין ואחר שי"ב נהורין הוציאו ד' אלה נק' גנת אגוז. מפני סוד המרכב' ד' כאגוז:

כגיניה וגו' שעיקר הוא נאמר על המ'. והיא כעין גנת אגוז זה. וז"ש דאיהו היכלא דרחימו וגו' ומעין למעל' במ'. ואי גרסינן בגיניה אתי שפיר שכאן יתעורר היחוד ובעבורו ירד כאן:

אלין ארבע היינו ארי' שור נשר אדם. וכתיב ופני ארי' אל הימין לארבעתם. ופני שור מהשמאל וגו' ופני נשר וגו' הם ג' לכל סטר. ולא רצה להאריך שעדיין יש כללות גדול אלא נקט כעניינא קרא. דכתיב הים עומד על שנים עשר בקר. ג' פונים צפונה וגו'. אבל יש להם בחינה כוללת י"ו לכל א' וא'. הם ס"ד לכולם. ובחינת ס"ד לכולם הם רנ"ו כנז' בתיקונים [פנחס ר"ל ב']:

כל אינון תתאי שהם החיות הנזכרות בהיכלות התחתונים. כלילן בהו בחיות אלו. והא כיצד דבהו קיימי רוחין ברוחין. כבר פי' בהיכלות הקודמין שיש היכלות ויש רוחין ויש נהורין. והענין כי ההיכלות הם מציאות העולם [נ' צ"ל העלם] דק מאד חי עומד כחיות הרקיעים. ויותר מהם אלף פעמים. אמנם אינו מסתלק ולא זז ממקומו. תוכו מלא רוח חיוני סתום בו. והם ז' רוחין בז' היכלין. מהרוחות הדקות האלו מתנוצץ בכל א'

וא' נצוצות. הם הנק' נהורין. והיינו החיות והאופנים שמתפשטין ומתהוה בכל היכל והיכל. ולזה לא אמר היכלין בהיכלין. שאל גוף ההיכל לא יצדק קשר ויחוד: אלא רוחין ברוחין. שהם ראש ועיקר כדמות נפש אל הנהורין. וכן נהורין בנהורין מין במינו. כולהו אלין באלין. הרוח התחתון נכלל בעליון ועליון בעליון. ולעול' הם עולי' ונעשים אחדות גמורה בהיכ' הרצון:

וכדין האי רוחא. הנעשה בהיכל הרצון דאתכליל מכלהו תחתונים ושל עצמו קשור יחד:

סלקא דרך היכל קדש הקדשי'. ומשם ולמעלה ג"כ עולה עד סוד האצילות כנז' לעיל:

לאתעטר' ברוחא דלעילא. שבהיכל קדש הקדשים. הוא קשר ענין אחר. וכאן נשלף סוד רוח התפשטות הת"ת: והיינו ההוא דאקרי שמים. ועם היות שיש בינו ובין היציר' הכסא והיכל קדש הקדשים אין חשש **וזמין** ליה לאתחברא בהדי'. והת"ת בבואו הוא בא בכל הספירות יחד:

כיון דאתקשרו כולהו דלתתא. כל ששה היכלות בהדי' בשש קצוות שבת"ת. אמר ישקני מנשיקות פיהו. שישאב רוח תחתון יצירה. שם למעל' באצילות ורוח עליון דאצי' ביצירה. והיינו מאמר הנקבה אל הזכר:

כדין איהו חדוה לאתקשרא רוחא ברוחא ולאשתלמא דא בדא. ששלמות העליון. בהכלל התחתון בו בסוד המציאות הנשרש בו. שממנו יצא וממנו חוצב והמקום המחצב ההוא נשלם בהכנסו אליו. והתחתון חסר ודאי מהעליון. ומשתלם בהשליף העליון חלק ממנו וממציאו בתחתון. והיינו ולאשתלמא דא בדא. והיינו סוד ד' רוחין. רוח תחתון בעליון ורוח עצמו ורוח עליון בתחתון ורוח עצמו:

כדין איהו שלימו בחבור' חדא. עדיין לא נתפשטו ו' קצוות בשש היכלות: אלא איהו שלימו בחבור' חדא. יחד ששה ספי'. ע"כ יוחד ו' היכלות דרך כלל: אמנם כיון דהאי רוחא אתחבר. דרך כלל ואשתלים דא בדא כנז'. וכל זה נעשה בסוד התפל'. שצריך שיהי' מכוון בפרקי תפלתו קשר ועליית ההיכלות זה בתוך זה. עד שמגיע לאמת ויציב ושם נכללו כולם בהיכל הרצון. ובתנאי שיהי' זכאה. ולא תדחה תפלתו מחמת פגם עון. ויהי' כוונתו מיושרת: וז"ש דסליק כולא כדקא חזי ומגיע עד כאן. שלא נלאה בחצי הדרך ופסק כוונתו. והעביר היכל א'. ששוב אין לו תקנה. וז"ש עד ההוא אתר לאתחברא רחימו דא בדא: אמנ' בהתקבץ כל אלו התנאים יחד. מיד נשלם ונגמר הייחוד עליון גדול מזה. דהיינו כדין כל אינון היכלין וכל אינון רוחין וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף מה.

וכל אינון רוחין דאתכלילו בהאי. אינם אלו ההיכלות התחתונים. אלא היכלות דאצילות והיינו ו' ספירות הכוללות בת"ת. והיינו או' דאתכלילו בהאי. וענין היכלות דאצילות הוא. שיש שמות שאינם נמחקים שהם כעין היכלות להויות שבכל שם ושם. בענין שהם שתי בחינות רוחין והיכלין. רוחין הויות היכלין שמות. ואפשר עוד לו' שהספי' הם רוחין ולא היכלין וההיכלות בבחינת סילוקם. הם היכלין ולא רוחין: ועתה נשלמו שהספי' יש להם רוחין והיכלין. רוחין מצד עצמן והיכלין מצד מה שקבלו מן התחתונים: וכן התחתונים יש להם היכלין מצד עצמן. ורוחין מצד מה שנשלמו מן העליונים: וז"ש **רוחין** והיכלין דאתכלילו בהאי. וזהו דרך כלל. עתה דרך פרט כל חד וחד מאינון רוחין והיכלין דאינון בכללא דשמים דרך כלל: ועתה יתפרטו כל חד וחד נטיל ההוא היכלא. וההוא רוחא דאתחזי ליה בענין שעד כאן נשלמו דרך כלל ששה בששה. עתה בפרט. חסד עליון והיכלו. בחסד תחתון והיכלו כאן בהיכל הרצון וגבור' עליונ' והיכלה כאן בגבור' תחתונ' והיכלה:

לאתחברא בהדי' ולאשתלמא בהדי'. אבר אל אבר עצם אל עצמו בפרטות:

בגין דההוא רוחא שתיתאה דאקרי רצון סליק לון. דרך כלל בההוא יחודא והכי דרך כלל אתחברן שמים שש קצוו' בת"ת. דאיהו רוחא קדישא לעילא:

נטיל היכלא דא רוחא דא דאקרי רצון. שאנו בו לאתנשקא דא בדא לאתחברא דא בדא. הנישוק דבקות שפתים לבד לאתחברא הוא קשר הרוח ברוח. לאשתלמא להיות תרין רוחין בנקבה דהיינו רוחין והיכלין. ותרין בדכורא רוחין והיכלין, והיינו ד' רוחין, והיינו וישק יעקב ת"ת לרחל מ' המתקשטת בנערותיה. עתה דרך פרט יחזור הייחוד להתפרט, אברהם דאיהו ימינא חסד לעילא, בסוד האצילות נטיל היכל אהבה [החמישי היכל חסד]. הכוונ' רוחא דאקרי אהבה, שהיתה עד עתה בהיכל זה בכללות כנז'. ועתה יתפרש לאתקשרא דא בדא. חסד בחסד. לאתחברא דא בדא. יחוד על יחוד. למיהוי חד ביחוד הגמור כנז'. ותדע שקשר אברהם בבחינה זו. אומרו אל שרה דהיינו זכר חסד. נקבה שרה חס"ד זה התחתון. הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את מפני שאחיזתו בחסד ומתייחד עמה. בסוד קשר החסד העליון בחסד התחתון. דהיינו שדים תרין רוחין דקאמרן לעיל [בהיכל חמישי] א"ל שד"י: יצחק דאיהו שמאלא. בסוד הגבור' נטיל להתקשר ולהתייחד זכר בנקבה. ההוא היכלא דבי דינא [היכל רביעי גבורה] מפני שכך זכר אל נקבה פנים אל פנים. שמאל אל שמאל וימין אל ימין. עם שהזווג הגשמי הוא ימין בשמאל ושמאל בימין:

ההוא היכלא דבי דינא. שאע"ג שנק' זכו"ת א"ל שחפצו ורצונו בזכות וחסד כנז' לעיל [בהיכל ד'] עכ"ז דינין מתערין מתמן לתתא. שמשם יוצא רשות להעניש ולא תאמר בהיכל למטה. אלא רוחא דאיקרי זכותא. שהוא הוא הנכלל עתה בהיכל זה. ועם היות שדרך כלל נשלמו כנז'. עתה ישתלמו בפרטות ותפרט עצמה אל הזכר לקבל אבריו בפרטות. לאתחברא דא בדא לאשתלמא דא בדא מפני שהכלל אינו הייחוד הגמור והפרט יתייחד בעצם. עצם אל עצמו: וז"ש למיהוי כולא חד כדקא יאות:

שאר נביאים. שהם נצח והוד מקום יניקת הנביאים. נטלי להיות הייחוד אבר אל אבר שוקין בשוקין. תרי היכלין דלתתא ולא ממש ההיכלות כדפי'. אלא תרין רוחין נוגה וזוהר. דהיינו היכל נוגה והיכל עצם השמים [היכל ב' וג'] הכלולים למעלה. והם ירכין דנוקבא. דכתיב חמוקי ירכיך והיינו לאתקשרא אלין באלין וגו' בפרטות כנז':

יוסף הצדיק. עם היות שיש לו אבר הייחוד. ועדיין אינו כאן הייחוד: אלא התקשר אברי הזכר באברי הנקבה אבר אל אבר כדפי'. גם יש לו בחינ' כזה. עמודא דעלמא ביסוד נטיל היכלא דספיר. ולא ההיכל שהוא למטה. אלא רוחא דאיקרי לבנת הספיר: ועתה אין זה מקומו ממש. אלא בגין יקרא דמלכא שש קצוות ישתלמו בשש. ואחר שיתוקן הבית יחד:

ולבתר עמודא דא נטיל יתיר. שהוא קשר וייחוד הספי' זכר ונקבה. דהיינו ברזא דרזין דהיכלא שביעאה. דהיינו למעל' היכל קדש הקדשים כאשר יתבאר:

עד הכא מתחברן הרי בפירוש דהשתא בהיכל הרצין קיימינן. עד הכא כלומר עדיין אין זה מקום היחוד הגמור. עד הכא לא עשינו אלא תיקון אל הייחוד. דהיינו מתחברן דרגין דרך כלל. ומתחברן דא עם דא דרך פרט כנז'. ומזה לא נמשך הייחוד אלא שלימות לבד: וז"ש לאשתלמא דא עם דא כנז'. שיש שלמו' בתחתון שאין בעליון. ויש שלמות בעליון שאין בתחתון. ולזה לא ישתוו להתאחד. לזה יושלמו שניהם וישתוו למיהוי כולא חד. אח"כ כולא כדקא חזי. שזהו הייחוד השלם כראוי:

וכדין ה' שהוא רחמים הוא האלדי"ם שהוא דין. וכן האלדי"ם שהוא דין. הוא ה' שהוא רחמים:

זכאה חולקיה מפני שזהו חפץ גבוה וזה כל האדם:

הכא שכל האיברים וכל ההיכלות נכללו בו על הדרך שפי'. כל התנועות הנזכרות [שם] הם בו. כיצד תחלה הכריע"ה. הרי נכלל בברכים בסוד אברים באברים. דהיינו רגליו בארץ אר"ץ ודאי. השתחואה. היינו שע"י הכריעה משפיל פניו כיצד [מלת כיצד מיותר] כנגדו והוא בנצח כנז' לעיל. ואח"כ קיד"ה מצד היכל זכות והוא הגבור'. והיינו שכובש

פניו בקרקע. ואח"כ פושט ידיו מצד החסד [היכל ה' החסד] ואח"כ פושט עצמו בנפילת אפים בפישוט ידים ורגלים. והוא כנגד היכל זה היכל הרצון. לאמשכא רעותא דרוח' עילאה. דהיינו שכל מה שאדם עושה צריך שיתלה כוונתו [אצ"ל שם כוונתו] שאין שום מעשה אלא ע"י הא"ס. שהוא המנהיג הספי' וההיכלות וקושרם ומייחד הכל. והיינו שיכוון לאמשכא רעותא בכתר דרוחא עילאה הספי': נשמתא דכל נשמתין א"ס. שהת"ת רוח הבינה נשמה. חכמה נשמה לנשמה. א"ס בתוך הכתר. נשמתא דכל נשמתין. מתלבש ע"י הנשמות האלו בכל המדרגות ואין זולתו. דאיהו תליא לעילא לעילא, דמיניה. מן הנשמ' העליונה הזאת נפקין נהירו וברכאן לאשלמא וגו' ואין שלימות אלא מתוכו:

ולמיהוי כולא ר"ל כל הספי'. בשלימו מעילא מצד הא"ס ומתתא מצד ההיכלות:

וכל אנפין. אצילות בריאה יציר' עשיה נהירין בכל סטרין בכל פרטי האברים:

כדין כל גזרי דינין אין צריך לומר הדינין. אלא אפילו גזרי דינין שנגזרו וירדו למטה מתבטלין מפני שמהפך הדין לרחמים. מהפך גזרותיו ומבטל כח הגזרה בכל מקום שהיא:

וכל רעותא רצון המתפלל אתעביד לעילא בקשר הספי'. ותתא בגשמי שמתפלל על הצרה ונענה כרצונו:

היכלא שביעאה הוא היכל ג' ראשונות. ודרך פרט הבינה:

היכלא דא לאו בי' דיוקנא ממש. לעשות בו חיות ואופנים. לרוב העלמו ורוחניותו: וכולא איהו בסתימו כעין [אצ"ל כענין] ג' ראשונות שאין השגה בהם בכלל כנזכר. אמנם גורזא דרזין שהוא סוד עצם ג' ראשונות שבבינ'. פרוכתא דפרסא. דהיינו להבדיל בין בחינת ג' ראשונות לבחינת שבעה מדות שבבינה בהיכל הזה. ופנימה לפרוכת אין [שם] רק ארון וכרובים על הכפורת. והפרוכת פרוסה שלא יראו הכרובים שהם פני הכרובים חכמה ובינה. ידי הכרובים [היינו כנפי הכרובים] חסד וגבור' וכן כל אברי הכרובים זכר ונקבה. והפרוכת פרוסה שלא יראו. ופנימ' אל זה הפרוכת מטטרו"ן סנדלפו"ן. שהם שואבים השפע העליון ומשפיעים. מטטרון שר על חיות שהם רוחין דהיכלין. וזה שר על אופנים ומדורין דהיכלין. זה שר על רוחין. וזה שר על נפשין כנז' בתיקונים [תקון ו'] והיינו דא מן דא. מטטרון זכר גבוה מחבירו חמש מאות שנה. שכך יש בין זכר לנקבה. חסד גבורה נצח הוד יסוד:

אתר מתתקנא ירצה יש בו עניינים נאותים למרכבת הבינ' וכמו שהבינה נעלמת. כך ענייני ההיכל הזה נעלמין וראוי שיהי' בהיכל הזה. אתר מתתקנ' להההוא נשמה עילאה. שהיא הבינ'. כללא דכולא. בה נכללות ג' ראשונות ושבעה אחרונות:

עלמא דאתי לגבי האי עלמא. ירצה התפשטות הבינ' אל ההיכלות דהיינו שהם מעין העולם הזה אל ערך הבינ'. ופי' היאך אתי ואמ' דהא כד מתחברן כולהו רוחי דא בדא. סוד הייחוד הנעש' בהיכל הרצון. בין הספי' ודקות ההיכלות כנז':

כדין אתער רוחא עילא'. היינו מה שנשלף כח דק בתוך הספי'. אחר כללותם בסוד הקשר הנזכר. והיינו סוד הבינ' רוח' עילא' נשמת' דכול'. שהוא מה שהם מאירות [אצ"ל מה שהיא מאירת] נשמה דקה בתוך הספי'. וזה נקשר בא"ס והיינו לגבי עילא' סתימ' דכל סתימין הוא הא"ס:

לאתער' על כולא. כי אין הא"ס שורה אלא על מקום שלם. ואחר שהספי' נשלמו השלמו' הנז'. וקשר העולמות. נתיישרו הצנורות כדי שאור א"ס יאיר דרך המדות וההיכלות אל כל הנמצא עד נקודה אחרונ'. והיינו אומרו ולאנהרא לון מעילא לתתא ולאשלמא לון. היינו שלמות עליון יותר משני שלמיות הנזכרים. דהיינו שלמותם בדבקותם במאצילם. ואפשר או' לאנהרא לון. מדרך החכמה ולאשלמא לון מדרך הכתר לאדלקא בוצינין ע"י הבינה: ואח"כ יתעורר אליהם עוד מציאות אורו הפשוט. וז"ש וכד כולא איהו בשלימו בנהירו דכולא. ואח"כ נחית בנהירו עילא' אור דק מה שלא ישוער. כדין האי היכל' שביעא' איהו היכל' סתימא' בסתימו דכולא. ר"ל קבל כולם בעצמותו להעליעם לקשרם בסיבתם:

לקבלא ההוא קדש הקדשים. דהיינו ג' ראשונות אורם בסתר המדרגות שבהם נהירו דנחית. והיינו סוד הכנת הנקבה אל הזכר. שהרי ההיכלות הם קישוטי השכינ'. והיא היא המכינה עצמה. אליו. והוא הוא המושך האור העליון הזה ע"י היסוד וז"ש ולאתמליא מתמן וגו'. כן השכינ' מתמלאת אור ושפע ותולדות ונשמות הכל משם. ועם היות שיש ייחוד ושלמות ע"י היכל הרצון. אמנם אין הנקבה מתמלא מן הזכר אלא דרך האיברים הנסתרים. וז"ש **ולא** אתמליא אלא מהאי היכלא. שהוא סוד נקוד' ציון שבה דמתקנא לקבלא ההוא נהירו עילא':

ורזא דא דרך כלל. היכלא שביעא' איהו אתר דחבורא דזווג' לאתחבר' שביעא' בשביעא'. היינו סוד הנקודה האמצעית אל [צ"ל של] הנקב' דהיינו ו' היכלו' ועיקר הכל השביעי: וכן הספי'. ועיקר הכל השביעי. שבו אשד ג' ראשונות ומשך השפע. והיינו היסוד. מהרמ"ק זלה"ה:

דף מה:

רחים לתת'. אפי' בין הנפרדים מפני שהכרוז יוצא עליו שהעולם נזון בזכותו. והכל אוהבי' אותו מפני התועלת הנמשך להם על ידו. ואפי' בני אדם הם אוהבים אותו. מפני שהב"ה זורע אהבתו בלבם. ע"ד ברצות ה' דרכי איש וגו':

רחים לעיל' בהיכלות ובספי'. מקום הייחוד ודאי:

בגין דכד איהו קשיר וגו' אז הכרובים פנים אל פנים. ואז הכל נתקן ונשלם ופירש העניינים ואמר כל אנפין נהירין אפי' פני הדין:

וכל שלימו אשתכח. היינו מצד האמצע שבו סוד השלמים:

וכולא אתברכא מצד הימין שמשם הברכה. ואז כל דינין בין אותם שהם מתעוררים מהבינה. בין אותם שהם בגבו'. בין אותם שהם במדת הוד. בין אותם שהם במ' ובהיכלו' ובנהר דינור ובחיצונים: מתעברין. מהקדושים. ומתבטלים. מהחצונים:

ולא אשתכח בעלמא. אפי' במזיקים התחתונים:

דא הוא לתתא דכתיב וגו'. מורה שבחינתו ביסוד. מפני שסוד האדם הגורם זה אין לו דרך אלא שיהי' נכלל ביסוד. והיסוד עולה לייחד שם. והוא נכנס עמו נמצא שעם היות שהוא למטה. הוא עול' בבחי' הייחוד למעלה: ואתה תגיל בה' בקדוש יש'. דהיינו שהוא עולה אל מקום הקדש תתהלל:

כגוונא דא ירצה כענין שפי' דרך כלל הייחוד בתפלה. היה ענין הקרבן:

סלקא תננא. והעובי אשר בו נתן למדורין וחייליהם. והיינו לחמי לאשי ואלו אינם נקשרים בקשר ההיכלות. וכדי שלא יהי' להם פתחון פה. ויאחזו במשכן ולא יניחהו לעלות בצעקתם כולם חייבים לכך תחלה צריך לרצות כל בני הבית. לכך סלקא תננא שהוא עב גשמי ומסתפקי כל חד וחד כדקא חזי לי'. אמנם מה שהי' לצורך ההיכלות הוא הרצון והכוונה: וז"ש וכהני ברעותא. דהיינו טוב הכוונה. וליואי בבסימו דשירתא למתק הדין ולהטיב הרצון אל הדינים:

דא אתכליל בדא. ימין ושמאל:

ועייל היכל' בהיכלא מהיכל לבנת הספיר ולמעל' כנז' לעיל:

עד דמתחברן באתרייהו בהיכל הרצון בספי'. והיינו שייפא בשייפא. הייחוד השני אשר שם:

ואשתלימו דא בדא ואתייחדו דא בדא וגו' כנז' לעיל:

כדין נשמתא עילא'. שהיא בינה בסוד היכל קדש הקדשים. אתיא מלעיל' מקושרת עם החכמה והכתר. וכל זה הכנה לשרות עליהם הא"ס: וז"ש ונהיר לון והוו נהירין מחכמה.

בוצינין מבינה בשלימו מהכתר. והרי זה כסא נכון לא"ס: וז"ש עד דההוא נהור' עילא' דכולא. היינו א"ס סיבת כל הסבות:

אתער. לא שיעוררהו שום נמצא. אלא חפצו להטיב. ומי גורם. גריעות שלמות הנמצאים ובהיותם מתוקנים אתער הוא מעצמו וכולא עייל לבי קדש הקדשים ששם קשר וייחוד בסוד נקודת ציון. ואתמליא וגו':

ההוא דלא אתידע וגו' היינו הא"ס:

בסים לגו וגו'. יר' יתפשט תוך הספי' וממתקן בסוד הייחוד. ואפי' שמתפשט בתוך הספי' אין בו שום ידיעה והשגה: וז"ש לא אתיידע ההוא רעותא. ירצה אותו הרצון שרצה ונתפשט בספירותיו רצון ונדבה. ולא אתפס ע"י התפשטותו בספי'. לא אתפס למנדע שלא ישתנה. מה שהי' קודם הוא אחר [כך]:

וכדין במה שפי' שלא הי' בו שום שינוי אחר התפשטותו כל רעותא חדא עד אין סוף. ואין שום שינוי ויכולים אנו לומר בו נתפשט בספי'. ולא נחטא:

וכולא איהו בשלימו. מתתא מההיכלות. ומלעילא בספי' כנז' לעיל:

ומגו לגו. בסוד המציאות המתפשט בתוכם. ע"י רוחניות הכתר המתפשט. ובתוך אורו הוא מתלבש. והיינו ומגו לגו. מגו הספי' לגו הכתר ואורו:

האי רעותא. אעפ"י שאין הספי' גורמים לו ענין כנז'. שמה שהי' קודם התפשטותו הוא תוך הספי'. ולא מעלין ולא מורידין. עכ"ז אינו מתפשט בהם. עד דכולא אשתלים ואתנהיר בקדמית' בכל הפרטים. והיינו בכל סטרין:

וכדין זכאה חולקיה. ירצה במה שפי'. שהמתדבק בייחוד העליון מתדבק בא"ס. בזה לא יקשה היאך ימסור האדם נפשו אל הספי'. ועיקר האמונה בא"ס. ואדרבה א"א להדבק האדם בא"ס. אם לא שיעשה הייחוד וא"ס יתפשט בספי'. והוא נקשר שם נמצא נקשר בא"ס:

לעיל' בספי'. ולתתא אפי' בעולם הזה. והיינו אביך ואמך למעלה: יולדתך אמו זו הגשמית:

ת"ח לבאר היאך א"ס שאינו נתפס יתפשט בספירות. ואמר כיון דכלהו אברי הזכר ואברי הנקב'. דהיינו קשר ההיכלות בספי' והספי' בהיכלות כנז' לעיל. אשתלימו דא בדא. בהיכל הרצון וקשורם כדפי'. ואתקשרו דא בדא. בהיכל קדש הקדשים. קשור' חדא. ע"י היסוד כנודע. נשמתא עילאה שהיא החכמה שהיא נשמה אל נשמת הבינה כנז'. נהיר לון מסטר' דלעיל'. והרי מצע אחד שהציעה החכמה בתוך הספי'. ולזה כולם מתוקנות וכולהו נהורין אינון בוצינא חדא. מצד הבינה בשלימו מצד החכמה ואחר שהחכמ'

הציעה המצע הזה בא הכתר להציע שנית על המצע הזה. והיינו או' כדין רעוא חדא. שהוא הכתר שאין מי שישיג בו אלא החכמה שהיא מצע וכסא אליו: וז"ש דמחשבה אתפס לגו בגו. היינו שהכתר מתפשט בתוך החכמ' אל תוך הספי' כנז': והנ' אור החכמ' והכתר הוא אורות מסתלקים עליהם מלמעל'. אמנם עצם הבינ' נקשר בספי'. ונתאחד בשלימותם. וז"א בנהירו דסליק על כולא:

ובגו לגו בההוא רעותא. דהיינו כתר שבתוך אור החכמ'. דהיינו רעות' דמחשבה. אתבסם נהירו. והיינו ראש שני והוא אור א"ס המתפש' בספי'. דלא אתידע ולא אתפס. אפי' בהתפשטו בספירות:

בר דההוא רעו דמחשב'. דהיינו הכתר כסאו תפיס ויונק אורו ושפעו. להשפיע ולהשקות ולהאיר אל הספירות. ומקבל מסבה למעלה ממנו ואינו משיג בה. וז"ש ולא ידע מה תפיס. אלא דאנהיר ואתבסם ההוא רעו דמחשב'. דהיינו הכתר ואתמליא מצד הימין. ואשתלים מצד האמצע. ואתבסם מצד הדין. כול' כל הספי'. ולמטה מן הספי'. כדקא יאות. שאין שלמות נוסף על שלמות זה:

אשרי העם שככה לו. ובמה יושג ענין זה. אשרי העם שה' אלדי"ו. ע"י הת"ת ומ' וייחודם:

מאן דיכיל לאתדבק' במארי' כה"ג. שאין דרך זולתו להדביק. כי אם בזה הדרך הנז'. ע"י התפל' והעבוד' כנז'. שאין דרך זולתו:

ירית עלמין כולהו. מפני שהוא עוש' ומתקן מנקוד' ראשונ' ועד סוף. הכל כדפי':

רחימא לעילא. מפני שגורם ייחוד הספי':

רחימא לתת'. בהיכלו' שגורם קשרם. לא אהדר בריקנייא כי אחר שגרם הייחוד. כל חפצו וישעו נשלם ונגמר. ואין נגרע מבקשתו דבר:

דא דאתחטי וגו' מפני שהוא בן זקונים לאביו המייחדו עם אמו:

ואימתי' **שליט** על כל בריין. מפני הצורה אשר בו שלימה קדושה. ועל צור' זו נאמר ומוראכם וחתכם יהי' וגו': איהו גזיר וקב"ה עביד. אפי' שלא בשעת תפלה. כגון שמש בגבעון מי שאמר לשמן [תענית כה] וגומר וכך ר"ש היה אומר גזרנא וגו' [ויחי רי"ז ב'] מפני דבקותו למעלה וממלאין תמיד רצונו. כאומרו ותגזר אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור:

מכאן דעקרן קב"ה להני נטיען וגו'. ומשמע ליה הכי מדכתיב יהי אור. מורה שכבר היה נמצא מציאות הספי'. ואמר שיהיה הויתו למטה. שאם לא כן הי"ל ימצא אור או יברא אור לשון יה"י מורה שכבר היה מציאותם למעלה. ועתה נתחדש להם הויה ומציאות [במקום] זה:

ור' יהודה פליג ואמר שאפילו הויה זו לא נתחדש עתה שכבר היתה. וז"ש אור שכבר היה ממש מציאות אור זה והויה זו. ולא נתוסף לו הויה עתה אלא גילוי. ודייק הכי מדתנן אור שכבר היה. משמע שהויה זו היתה לה מקודם ודייק מתניתין הכי מקרא דקאמר יה"י ויה"י ואם היתה הויה מחודשת הי' לו לומר והי' פי' שנתהוה אותה ההויה. אמנם אמר ויהי פי' מקודם היתה הויה זו. אמנם הי' מציאות זה נעלם ונתגלה. וכן ע"ד זה נעלם כדמפרש ואזיל וכד אסתכל וגו' וע"ד זה הי' מקודם והב"ה אמר יהי שיתגלה ודייק שהוא הויה נעלמת שם ביסוד וראויה [פי' וגלויה] במלכות מדכתיב וימנע מרשעים אורם והיה ראוי שיאמר וימנע מרשעים אור מאי אורם אלא ממש אור הראוי להיותו למטה במ' והוה שלהם גנזו למעלה חוץ מדרכו לצדיקים דייקא שהם נק' צדיקים על שם היסוד הנק' צדיק. שהם מרכבה למדה זו ואור זה גנוז ביסוד להם:

מי העיר ממזרח כי אלי"ם בינה יהי אור שמש כי [נ' דצ"ל מי] יהל מחכמה הנקרא מזרח. והויתו במ'. דהיינו צדק יקראהו לרגלו. והיינו ויאמר אלי"ם יהי אור:

מאי ראה דקאמר וירא מורה על השגח' מחודשת. לז"א חמא עובדיהון בערך טענה זו שמתחדש עתה ולא שלא היתה לפניו מקודם אלא על מציאות הטענה לענין הגניזה יאמר ויראו **ור' אבא** הקשה כי ענין זה הוא פי' כי טוב. דהיינו טוב לגנוז. אמנם מלת וירא מורה על השגחה בענין אחר הגורם הגניזה. ותי' ר' חייא דהיינו דסליק וגו' וכיון שיש בו סגולה זו אין ראוי שיהנו ממנו הרשעים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וכד אסתכל קב"ה ברשיעיא וגו' הכונה עם מ"ש בדף ל' ודף ל"א כי היה ראוי העולם להשתמש באור קדמאה הוא חסד וישפיע בעולם ומשום הרשעים נגנז ועאל דרך הצנורות עד היסוד. ולכך נק' יסוד טוב כמו חסד ותמן גניז ומשם משפיע למ'. ודא אור שהוא חסד זרוע בצדיק הוא היסוד. וז"א וגנזו לצדיקים ר"ל צדיק וצדק עכ"ל:

דף מו.

אר"ש וגומ' פי' כי מלת ויר"א אהדר לכי טוב כפשט"ו. והכונה ראה שהוא טוב. ולכך אין ראוי שיהנו ממנו הרשעים. דהיינו שהיה כולו רחמים והעולם צריך דין ליפרע מן הרשעים. ויבדל אלהים בין האור רחמים ובין החשך דין נמצא אור רחמים בלי חשך:

ר' יהודה אומר מ"ט בכל יומא כי מאחר שפירש ביום ראשון ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. הא ידעינן מאי ניהו יו"ם שהוא שתוף ערב ובקר. א"כ מכאן ואילך הי"ל ויהי יום שני ויהי יום ג'. ותירץ למנדע וגומר והענין כי ו' ימים הם חג"ת נה"י. והנה בימין שם יהו"ד ובשמאל שם אדנ"י ובאמצעיתא תרווייהו חד כזה יאהדונה"י. כנזכר בתיקונים. ולפי זה הוצרך לומר ויהי ערב ויהי בקר ביום אחד וד' למנדע דהא לית יום בלא לילה.

והוצרך לומר ויהי ערב ויהי בקר ביום ב' וה'. למנדע דלית לילה אדנ"י בלא יום יהו"ד והוצרך לומר ויהי ערב ויהי בקר יום ג' וששי להשמיענו דלא אבעון לאתפרשא שם יהו"ד משם אדנ"י אלא שלעולם יהיו אחד כזה יאהדונה"י. בין בת"ת בין ביסוד: והשתא קשיא ליה לר' יוסי דאי הכי לימא ויהי ערב ויהי בקר שני וכן בשלישי. יום יום למאי אצטריך. אלא ודאי האי יום יום דכתיב בכולהו. היינו התפשטות החסד בכל הספי':

ור' אלעזר קא' דלא אצטרכינן למלת יום להכי דהא ממלת בקר אתי:

ור"ש דייק. כיון דכתיב בקר מורה התפשטות החסד כדקאמר ר' אלעזר והיינו או' יומא קדמאה אזיל עם כולהו וממאי דכתיב יום יום בכולהו. מורה שכולם ג"כ כלולים בתוך החסד הנק' יום דהיינו אור. וז"ש וכלהו בי' בגין לאחזאה דלאו בהו פרודא בין חסד לספי' כולם. החסד עם כולם וכולם עם החסד דלאו בהו פרודא וגו':

יהי אור אתפשטותא וגומר קשיא ליה דהל"ל יברא אור מאי יהי. ותירץ שהכוונה יהיה התפשטותו כי האור כבר היה. אמנם עתה היה התפשטותו:

מלאכין דאתבריאו וגומר והיינו יהי על מציאות בריאתם ויהי אור היינו קיומם תדיר משם. וז"ש דאית לון קיומא וגומר. דאתמר כי טוב שהוא היסוד המייחדם.

את לאכללא ולאסגאה. כי רבוי זה הוא לכוללם עם האור. והכוונה בזה להקדימם אל הכל בקבלת השפע מחסד. וז"ש וכלהו נהרין בקדמיתא וזה לא נזכרה במלת יהי אור ולא במלת ויהי אור:

יהי רקיע קשיא ליה מלת יהי דהיל"ל יברא רקיע וכיוצא כי מלת יהי מורה על הויה שכבר היתה כנזכר לעיל. ועוד או' בתוך המים ויהי מבדיל שהם שתים שהן א' ולז"א כי או' בתוך המים היינו בהאי אתפרשו מיין עילאין ממיין תתאין להודיע בין זכר לנקבה: ורקי"ע אינו הויה מחודשת אלא פשיטותא דמיין. דהיינו מלת רקיע היינו דכורא שהוא הת"ת. שנתפשט בו' קצוות וענין ויהי מבדיל היינו כי רקיע בתוך המים לא היה אלא פרישותא מיין עילאין ממיין תתאין שהיו מים עליונים למעלה ומים תחתונים למטה [46] והפעולה הראשונה באו' בתוך המים היה שנבדלו אלו מאלו. ובויהי מבדיל היה שהיו אלו למעלה ואלו למטה:

דעבד ביה עבידתא. פי' כבר היה הרקיע כנזכר במלת יה"י שכבר היה כנזכר. ואו' ויעש שמורה הויה חדשה הכוונה עשה בו עתה מעשה אחר דהיינו דאסגי וגו':

[46] [מסיום דבריו נראה דצ"ל לא היה פרישותא מיין עילאין ממים תתאין שיהי' כו']:

א"ר יצחק וגומר. הכוונה לתת ג' טענות למה לא נאמר כי טוב בשני. הא' שנברא בו גיהנם שהוא רע. הב' שנברא בו מחלוקת בין מים למים והוא רע הג' לא אשתלים בי' עבידתא מעשה המים שנשלם בג':

חד על אשלמות עבידתא וגומר במאמר יקוו המים כתיב כי טוב ובמאמר תדשא שהוא מעשה יום ג' כתיב כי טוב ונתקנו שלשתן נשלם מעשה [המים] ואתפרש בית מחלוקת שמתייחדים מים עליונים בתחתונים דהיינו תדשא הארץ כדמסיק לקמיה. ומשתככי שביבן דהיינו תיקון גיהנם. והטעם כי דין הגבורה נמתק ע"י הת"ת שהוא מכריעה לצד הימין. והשתא ניחא למה לא נשלם מעשה יום שני ביומו. וז"ש בג"כ אתכליל ביה יום שני וגו' כדי לכלול הגבורה בת"ת להכריעה לימין:

ר' חייא הוה יתיב וגו' האי אור ביום ראשון לחסד וחשך ביום שני לגבורה ונשלמו יחד ביום ראשון כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד כנזכר לעיל. הנה שנכללה הגבורה בחסד ונשלמה עמה. ואח"כ אתפרשו מייא ומחלוקת הוה ביה ביום שני בעצמו אמאי לא אשתלים כיון שהרי מקודם היא כלולה בחסד במעשה יום ראשון אור עם חשך כנזכר. וז"ש דהא ימינא כליל לשמאלא:

א"ל ע"ד הוא מחלוקת פי' ממש מפאה [פאה גי' אלקי"ם] זו הוא מחלוקתם וצריכים אל המכריע ואין אותו השלום המועט מספיק להם אלא צריכים לת"ת לאכרעא כי מה שהם משלימים מעצמם אינ' הכרעה כלל. ועוד לאסגאה שתהיה השלום מרובה כולל בחינות רבות:

תדשא הארץ דשא אתחברותא דמיין וגומר כי הארץ מ' מיין תתאין ונוקבין ואין להם פריה ורביה שהוא תדשא הארץ אלא מכח מיין דכורין ומשום דהשתא לא נקטינן אלא דמיין עילאין אתחברו בתתאין דהיינו לשון תדשא הארץ לשון צווי. אמנם דתתאין אתחברו בעילאין אין לנו. לז"א שא"א בלאו הכי. וז"ש ותתאי קראן לעילאי וגו' שא"א פחות מזה בגין דמיין עילאין דכורין וגומר. והנקבה מקדמת ואח"כ מסכים הזכר:

אר"ש כל האי פי' כל מה שנא' במעשה בראשית הוא למעלה באצילות כדפי' חברייא והוא למטה ממש כפשוטי המקראות:

ור' יוסי הקשה אי הכי אי אמרת בשלמא כדקס"ד בחד מהני לחוד קאמר קרא והשני לבוש שנתלבש הענין כמו משל אל הדברים הנעלמים ניחא דשם אלי"ם לעולם במקום א' בבינה שכל מעשה בראשית ממנה אמנם השתא דאמרת דקרא קא אתא לאשמועינן לעילא ולתתא א"כ שם אלי"ם מאן אלי"ם כי למעשה העליונים היא בינה ולמעשה התחתונים מ' ונמצא שם זה על הסתם ומשותף לשתי מקומות: ותירץ דאין הכי נמי כי

אלי"ם זה הוא סתם אלי"ם ואם נפרש אותו למעלה ירצה אלי"ם חיים בינה המאצלת הכל ומכחה כל מעשה בראשית ואי תימא לתתא פי' ואם נפרש אותו למעשה במעשה התחתונים יהי' פירוש אלי"ם. אלי"ם סתם אלא שיבדלו בענין זה וז"ש אלא לתתא פי' כאשר נבאר אותו למטה במ' במעשה התחתונים כוונת ויאמר אלי"ם פי' איהו תולדות שהמ' מתוכה הולידה הענין ההוא ע"ד בהבראם בה"א בראם שהיא מ'. שהיא כענין תולדות. אמנם בבינה וז"ש וההוא דלעילא אבהן דכלא הוא וגו' דהיינו מה שהוא שורש לכל הוא איהו בעצמו עבידתא מעשה בראשית וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ויהי ערב מסטרא דחשך וגו' אור הוא החסד. ומסטרי' נפק בקר שהוא היסוד. וחשך דא יצחק. ומניה נפק לילה דא מ'. וזה היסוד עם המ'. נק' יום אחד. בגין דמשתתפי כחדא עכ"ל:

דף מו:

וע"ד ארעא. שהיא מ'. עבדת תולדות ומטעם זה בה אמר הכתוב לשון תולדות. כדכתיב אלה תולדות השמים. וז"ש דהא היא אתעברא כנוקבא מן דכורא. אמנם מעשה האצילות. עם היות שהיו מתוך הבינה הוא דבר משתלשל זה מזה שורש לכל הנמצא למטה. ולא שייך תולדות וכדומה:

ור' אלעזר פליג ואמר. דלא אצטרכינן להכי. אלא כענין בבינה יתבאר במ'. ולא שייך תולדות לא בהאי ולא בהאי. ואומר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם שהיא הכרח ר"ש כנז'. לא אהדר לשמים וארץ עצמם אלא לתולדות ששמים וארץ הולידו. דהיינו דשאין ועשבין היו בתוך הארץ עצמה. וכן המאורות שהם תולדות השמים היו בתוך השמים. עד ביום וגומר שנברא אדם וגו'. ולעולם אימא לך דלא שייך תולדות לא בהאי ולא בהאי:

אלא אפיקת תיקון חילה'. פי' כח המציאות הי' בארץ ובאותו הכח נאמר תוצא הארץ שתוציא בעצמה הכח. אמנם עמדו על פתח הקרקע. עד שנברא אדם ביום הששי כדרז"ל [חולין ס']. והכריח ענין זה כי מלת תוצא אינה ממש יציאה להתגלות. ממה דמתרגמין צדיא וריקניא. ועתה או' תדשא הארץ תוצא הארץ. הכוונה שנתישבה ונתמלאת גוף הארץ בעצמה. אבל לא שתוציאם לחוץ:

ומאורות הכי נמי וגו' דהיינו תולדות השמים לא שמשו נהורא דילהון קודם. והיינו וחשך על פני תהום. ושמא לא היה אור כלל או היה אור אבל לא שמשה למטה אורם. שמוש המועיל לבישול פירות וכיוצא:

לאכללא חויא בישא. פי' נכלל רמז מציאותו בפסוק. במה שנק' המ' מארת חסר. הורה שיש מציאות נחש בעולם:

ועביד פרודא. היינו הזוהמא התעוררות הדינים. ואין ייחוד. והיינו מארת. על שם הקללות הנשפעות אל התחתונים. וז"ש ודא פי' הפירוד. גרים דאתלטי' ארעא התחתונה. וכיון שהפירוד סבת קללות התחתונות יכונה הפירוד בשם קללה. דהיינו מארת א"כ יכונה המ'. על שם המציאות הנשפע למטה בסבת פרודה. וז"ש יהי מארת דא סיהרא. שיש בה חסרון כדפי':

על הארץ ירצה הארץ והמדרגות העליונות אשר עלי' מדלא קא' בארץ. דהוה משמע בה לבד.

חשבון דכלא. פי' כל הנמצאות ממנה ולמטה כולם יונקים ממנה כדכתיב המוציא במספר צבאם לכלם בש"ם שהיא מ' יקר". הרי שבה חשבון הכל כי ממנה ולמעלה בכל האצילות אין מדה וגבול ושיעור ומספר מפני התעלות הדברים. באין גבול ואין מספר. וז"ש דהא לעילא לאו איהו וגומר:

ור' אלעזר פריך והא כמה חשבונין ושיעורין וגו' כגון באדרא וכיוצא. והם מורים מספר וגבול למעלה ממ':

א"ל לאו הכי וגו' שהרי למעלה באין גבול כנז'. אמנם גבול ומספר והעניינים הם במ'. ובבחינות המדות בה. הוא אותו השיעור הנרמז באריך וז"א באדרא. וז"ש אלא חושבנא קיימא בסיהרא ומתמן ייעול בר נש למנדע לעילא. ומשם נשכיל ערך המדות במקומם. כי במקומם ממש א"א:

א"ל והא כתיב והיו וגו' דמשמע דזמני וחגי וכל חשבונות תלויים בשמש וירח שהם ת"ת ומלכות: ותירץ לאתת חסר. דמשמע מ'. אות א' כוללת כל האותות שהיא נותנת אות וסימן לכל הדברים העליונים כנזכר לעיל. ולא חשש למלת והיו להיות שהיא אות לכולם כנזכר. ור' אלעזר הקשה סוף סוף והיו כתיב דמשמע ת"ת ומ' יחד יהיו לאתת. ותירץ הוויין כולהו דיהון בה וגומר. ירצה שכל המדות הם בה מציאותם. ואותם המציאיות אשר להם בה. הם לאתת וגומר. שע"י אותם המציאיות אנו עושים בהם מספר ושיעור וחשבון כנז'. וראיה לזה **ת"ח** נקודה חדא אית דהיינו מ' דמתמן פי' ממנה ולמטה שרותא לממני ירצה לתת מספר ושיעור קומה. והטעם דהא מה דלגו מן ההוא נקודה לא אתיידע וגומר. ואין לתמוה על זה שהרי יש כיוצא בו **אית** נקודה לעילא דהיינו חכמה סתים וגו' ומתמן שרותא למבני [לממני] בענין שהיא נק' ראשית תחלת גילוי מציאות האצילות ועם היות שידענו שיש למעלה ממנה הכתר. עכ"ז לא מנענו עצמינו לקרותה ראשית.

מפני העלם הכתר עד שבגדר לשון ראשית לא נכנס הכי נמי אית נקודה לתתא שהיא המ' דאתגליא ולמעלה ממנה נקרא עולם דאתכסיא ומתמן שרותא לממני כי כמו שלא נראה זר היות החכמה ראש לאצילות ולא הכתר. עם היותה ג"כ נעלמת קרוב להעלם הכתר כן לא נראה זר שתהיה המ' תחלה לכניסה לשיעור כיון שהיא אתגליא. ומה שלמעלה ממנה אתכסייא:

וע"ד הכא אתר לכל תקופות וגו' שאלו מורות על הוראות הספי' ושיעור המדות וגלויים בזמנים ידועים הכל בה שאין שיעור עניינים אלו למעלה כלל: וישראל דדבקי בה בסיהרא וגו' ואם הי' הענין תלוי בחמה ג"כ כדמשמע מלשון והיו כדאמרת א"כ למה אנו מונים ללבנה ולא לחמה ולא שתהיה כוונתינו בה להפריד ח"ו אלא דבקי בה וע"י הדבקות בה סלקי לעילא וזה ודאי מורה כדפי' שכל הספי' בה ועל ידה אנו נותנים שיעור בהם למעלה:

ישרצו המים וגומר. דאינון מיין פי' מים התחתונים מ' אולידו כגווגא דלעילא בעולם הנפרדים שהם המלאכים דוגמא עליונה ולא מסטרא דאבא ואימא פי' אינו נמצא בגופו הקדום שהוא מתולדות אב ואם אלא גוף אחר שנתלבש בעולם המלאכים והוא נמצא בדרך נסתר למטה. וטאס עלמא בד' טאסין. להיותו נמצא במקום הצריך כגון לברית מילה וכיוצא:

וכלא הוא בקרא. פי' כל ד' חיות נושאי הכסא שהם מיכאל גבריאל רפאל אוריאל ומפני זה לבד שנה מאליהו לרפאל:

ובג"כ כתיב בתריה וגו' ואם כדברי ר"ש קשה שהרי אחר שהגיע למלאך המות הוא נכנס בקליפות וסיים מדרגות הקדושה. מאי תו ויברא אלא כדפי' שבפסוק זה לא נרמזו אלא ד' חיות ולמטה מהם עוד כחות אחרים שהם תנינים ונפש חיה וגומר:

ובג"כ אתבריאו וגומר קשיא ליה דאת אמרת כי הם תנינים גדולים מפני שהם רבבן ממנן על שבעין וגומר וענין זה לא היה אלא מדור הפלגה ואילך מפני שחטאו היה להם שליטה בהם ולז"א ותירץ דהיינו על שם העתיד נק' גדולים משעת בריאתם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב וע"ד הכא הוא אתר לכל תקופות וגומר זה יובן היטב במה שביארנו פ' פקודי דף רכ"א ע"ב וע"ש היטב טעם נכון ומפ' פנחס דף ר"כ ע"ב עכ"ל:

גיליון כאסקופא [צ"ל כאספוקא] דא וגומר אוצר מלא מספיק בר ולחם ומזון ומלבוש עכל"ה:

דף מז.

דההוא היה מ'. ואיקרון גוי אחד דהיינו נפש לשון יחיד:

אלין צדיקייא שהם מצד היסוד. ובג"כ איקרון אותם שהם ממ' נפש חיה על שם אל ח"י שהוא היסוד. שעל ידו המ' מוציאה נפש: שלוחי עלמא מלאכים שהם שלוחים מאת השם למטה:

א"ר אבא נפש חיה דאינון וגומר ר"ל נפש ממלכות א"כ היינו דוקא נפש ישראל שהם בנים להב"ה שנשמתם מזווגא דקב"ה ושכינתא:

כולהו מסאבין בהיותם בחיים מפני רוח הטומאה שבהם:

שאר חיוון אחרנין. שהם טהורים ושואבים רוח חיותם ממקום הטהרה:

ור' אלעזר פריש ליה באומות כדמסיק:

נעשה אדם וגומר דיתכליל בשית סטרין ממלת נעשה דריש ג' דברים. הא' דיתכליל בשית. והב' בשייפן מתתקנין. הג' תיקונא כדקא יאות: ועניינם כי האדם כלול ו' קצוות כנגד ו' קצוות עליונות והוא כלול רמ"ח אברים ג"כ רמז למעלה: וז"ש בשייפין מתתקנן ברזא דחכמתא ברמז נעלם:

תיקונא כדקא יאות וגומר הוא מציאות בשרו ועורו ותכונת אבריו בבשר עליהם. רומז ג"כ עוד למעלה. והיינו במעשה האותיות וכח הנקודות כדפי' בס' יצירה. דהיינו בחכמתא עילאה. שבה הנקודות. ובבינה האותיות ומכח הנקודות מתנועעות האותיות: וממלת אדם נפקא ליה דכר ונוקבא. דהיינו זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם. והיינו ד"ו פרצופין שהוא מלוי יו"ד שבחכמה. וז"ש כלא בחכמתא עילאה וגו': וממלת בצלמנו כדמותינו נפקא ליה לאשתכללא וגומר. פי' אחר נסירת אדם וחוה שיהיו מיוחדים כלול זה בזה. והיינו בצל"ם ת"ת ודמו"ת מ'. שהם כלולים יחד, ושם בו כל ענין זה למהוי הוא יחידאי וגומר:

וירא אלהי"ם וגומר הכא אתתקן דאהדר טוב זה גם ליום שני. וא"ת כיון שלא נאמר ביומו טוב מפני שנברא בו המיתה א"כ למה נאמר ביום ששי הא לא קשיא שבבחינה א' היא טובה ואזלא הא כהא וגומר: טוב [זה] מות שע"י יראת העונש אדם עובד כראוי. גם ע"י המות נתקן זוהמת הנחש ועולה האדם לראות את פני האדון וגומר:

וכי לא חמא ליה קודם. כי באומרו את כל אשר עשה מורה שהיה עתה ראיה מחודשת מפני שראה כל אשר עשה. וזה דוחק דהא חמא ליה קודם ותירץ אלא כלא חמא ליה. ולא הוצרך כל להודיענו על השגחת הכל יחד. ומה דאמר את כל היינו לאסגאה כל דרין וגומר וכל מה דיתחדש וגו' פי' הדור וכל מציאות הנפעל בעולם במעמד הדור ההוא: וקשיא ליה דא"כ לימא וירא אלי"ם את כל והנה טוב מאד. מאי את כל אשר

עשה ותירץ אשר עשה דא כל עובדא דבראשית וגומר והכוונה השגיח בדברים העתידים מתוך ידיעתו נסתכל בדברים הנבראים וע"י השגחה זו נשרשו באביהם התולדות. וז"ש ושוי כלא בעובדא דבראשית כי ע"י השגחה זו שוי כלא כנזכר:

ויכלו אשתכללו כלא כחד וגומר פי' מלת ויכלו ג' פי' הא' לשון כללותם יחד וזהו אשתכללו כלא כחד והב' לשון כללות כל א' מכולם והיינו אומרו אשתכללו מכולא יר' כל א' כלול מכולם. והג' לשון שלימות והיינו אשתלימו מכלא פי' מכל השלמות הראוי להם. ושלשתם ענין א' שהם מיוחדים כאחד. ע"י היות כל אחד כלול מכולם ושלמותם בייחודם יחד:

ויכלו וגו' ר' אלעזר פתח מה רב וגומר כוונת ר' אלעזר לפרש בפ' זה שכל העולם לא נברא אלא בשביל אדם והוא עיקר למעלה ולמטה. וזה אחר שקיום העולמות כולם הוא האדם ראוי שיהיו כולם טפלים לו כענין הכסא שנושא את נושאיו כן האדם נושא נושאיו. ובזה יתורץ הקושיא שנבוכו בה רבים וכי יש אומן שעושה כלים מכמה ככרי ברזל להנאת מחט א'. ולתרץ קושיא זו אמר **ת"ח** עבד קב"ה וזה מעלה גדולה לאדם שלא נמצא בכל הנמצאים שנאמר בו נעשה שנתיעץ בעשייתו ועשאו בידיו כמו האדם. אמנם שאר הנמצאים נאמר יהי אור וכיוצא. עוד מעלה ב' שכל הנמצאים מכל המינים נבראו לרוב להורות שהם מינים רבים טפלים לו. ואדם נברא יחיד להורות שהוא לבדו תכלית הענין. כי אין אדם צריך לחבר לעבוד קונו אם לא ימצא כי לא נברא העולם אלא לאדם א'. וז"ש לבר נש. מעלה ג' שנבראו אחר היות העולם שלם ובא על שולחן ערוך וז"ש בעלמא: מעלה ד' ואתקין ליה למהוי שלים בפולחניה פי' התקינו ועשאו על אופן יותר נאות להשלים עבודתו. והיינו היותו בעל בחירה ורצון כי בזה נשלמה עבודתו יותר ממלאכי מרום כנודע: מעלה ה' ולאתקנא אורחוי למהוי שלים שום א' מהנבראים לא נצטוה אלא אדם כדי לאתקנא אורחוי למהוי שלים זה מורה שהוא העיקר. והשתא קשה למה הוא למטה מכולם היה ראוי שיהי' האדם רכוב על החיות וכסא שעל החיות על ראש האדם. בענין שיהיה הוא סבה לכל וכולם תחתיו. וז"א שכן היה ראוי להיות שהרי כל זה כלי **בגין** למזכי לנהורא עילאה דאגניז קב"ה. ואינו מושג אפילו למלאכים אלא להב"ה לבדו דכתיב עין לא ראתה וגומר והצדיקים אחריו והא כיצד אלא שאדם למעלה מכל הנמצאים למטה במדרגה מקונו תחת כסא הכבוד. והוא מקום הנשמות תחת כסא הכבוד ששם הצדיקים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה שהוא אור זה הגנוז:

ובמה זכי בר נש וגומר ירצה עתה אחר חטא אדם הראשון שנדחה מג"ע ונטבע בטיט יון הקליפות. אין דעת שיסבול שישיג האדם מעלה זו דהיינו לחזות בנועם ה' מקום שאין

מגיע שם ענין הקליפות וז"ש ובמה זכי בר נש עתה לפי מציאותו להוא נהורא שעניינו למיהוי ליה חולקא לעלמא דאתי כדמסיק: ואמר **דכל מאן** דאשתדל באורייתא בכל יומא. דהיינו עסקו תמיד בתורה לזכך החומר יזכה למיהוי ליה חולקא [בעלמא דאתי] חלק בבינה ממש וע"י התורה יושג. והנה באדם העוסק בתורה ימצאו כל המעלות שהיו באדם הא' קודם חטאו כנזכר לעיל לראשונה שהוא בנין העולם מתחלתו לז"א אתחשיב ליה כאלו באני עלמין ודאי כי בכל עת ובכל שעה שהוא מקיים אותו נחשבלו כאלו בנאו ונמצא אדרבה בונה עולמות הרבה כי כל עת פודה אותו מחורבנו. ותדע דהא באורייתא אתבני מציאות העולם והיינו ה' בחכמה וגומר וכל מה שבתוכו. וז"ש ואשתכללו שהוא שכלול כל הנמצאים בתוכו ולענין אשתכלל דהיינו בריאת כל הימים מיום אל יום כתיב ואהיה אצלו אמון. דהיינו אומן ואהיה שעשועים יום יום כל מה שהיה רוצה לבראת בכל יום ויום מו' ימי בראשית היה משתעשע בו. א"כ ודאי כל מאן דאשתדל באורייתא גם לו מעלה זו כאלו שכלל עלמא פי' גם בשבילו נבראו כל הנמצאים: ואל הג' שהוא קיום אמר וקיים ליה שאין העולם מתקיים אלא על התורה כאו' אם לא בריתי וגומר. והראיה **ת"ח** ברוחא עבד קב"ה עלמא דכתיב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. דהיינו הבל אותיות התורה שבו נברא העולם כנזכר. וברוחא מתקיימת רוחא דאינון דלעאן באוריי' וכ"ש הבל דרבי שהוא כענין אדם הא' הבל בלי חטא [שבת קי"ט] א"כ ודאי שיוכל להיות שיזכה האדם אל מעלתו הקודמת עם היות שנתלכלך בחטא. ונמצא כל העולם לא נברא אלא בשביל אדם והשתא ניחא אומרנו בביאור הפסוק מה רב טובך שכל העולם לא נברא אלא לאדם. וז"ש מה רב טובך דא טובא דאתגניז. ומלתליראיך לאו דוקא יראים שאינם מדרגת צדיקים שעליהם נאמר אור גנוז לצדיקים. ולזה שנה הלשון ואמר כי יראיך [47] היינו דחלי חטאה סתם שכולל הצדיקים: ותדע במה הוא רב וגדול שאינו ניתן אלא לאותם שכל העולם לא נברא אלא בשבילם וז"ש פעלת לחוסים בך:

מאי פעלת שמורה גילוי שא"א [לפרשו] דאהדר אל הטוב הנז' שהרי מלת פועל מורה גילוי **דא** עובדא דבראשית לאותם שפעלת בשבילם כל מעשה בראשית דהיינו אותם העוסקים בתורה כנזכר לעיל להם צפנת אותו האור הגנוז:

ר' אחא [48] אמר דא ג"ע. פי' ג"ע תתאה דהא באומנא (דאומנתא) פי' כמעשה אומנות ג"ע של מעלה כאותו האומנות ממש ג"ע של מטה והיינו מלת פעלת. והשתא ניחא מלת נגד בני אדם שהוא ג"ע של מטה כנגד בני אדם למטה. וג"ע של מעלה כנגד מלאכי עילאי

[47] [נ' דצ"ל ליריאיך].

[48] [לפנינו הגי' ר' אבא. וע' לעיל בזהר דף ז' ע"א].

למעלה כדקאמר לקמיה ואמר פעלת זה כזה אלא שהתחתון הוא נגד בני אדם כנזכר מש"כ בעליון ואמר לאתתקפא [ביה] צדיקייא שהוא פי' לחוסים שהם חוסים בו בעולם הזה מהקליפות [אצ"ל ומהקליפות] אחר פטירתם וזה אמר לאתתקפא ביה צדיקייא וגו' מהרמ"ק זלה"ה:

דף מז:

אר"ש וגו' יר' דלא אצטריכינן להכי לפרש רב טובך באור הגנוז שהוא למעלה במדרגת ג"ע עליון ולרדת למטה בג"ע של מטה. אלא ממש בג"ע עליון ומלת פעלת סתם אל מעשהו. ומלת נגד בני אדם לא קשה כי הכוונה לאתכנשא ביה צדיקייא וגומר וא"כ לנגד בני אדם הצדיקים הוא. שהם עושים למטה בהיותם בני אדם בגוף בעולם הזה רעותא דמאריהון וזוכים אליו:

ויכלו דכלו עובדין דלעילא וגומר הוקשה לו אם הכוונה כפשטו קשה ששמים וארץ ביום ראשון נבראו א"כ איך אמר שנשלמו בשביעי ואינו ולזה פי' שהכוונה באומרו שמים וארץ פי' לעילא ותתא וכאלו אמר ויכלו מעלה ומטה ולא ממש מעלה ומטה. אלא כל צבאם דהיינו עובדין דלעילא ועובדין דלתתא ומפני שהמעשים אינם נגמרים אלא בגמר תכליתם. לז"א עובדין דלעילא ועובדי דלתתא כי לשלמות העליון צריך התחתון. ולזה אפילו לא נגמר אלא מעשה אחרון שהיה עושה דהיינו גמר מעשה הארץ לבד לכך אמר ויכלו לשון רבים כנזכר:

ור"ש פי' כי שמים וארץ פירושו ת"ת ומ'. וענין ויכלו היינו שיש להם בחינות רבות וכנגד אותם הבחינות אמר ויכולו השמים והארץ: וז"ש עובדא ואומנותא שהיא עושה והיינו בחינות שבה וכן בשמים ומפני שאין ענין שיורה על בחינות הרבות בת"ת ובמ' כמו תורה שבכתב ותורה שבע"פ שיש בהם דינין וענינים ומצות עשה רמ"ח ולא תעשה שס"ה יורה על ענין בחינותיהם דהיינו עובדא ואומנותא להכי נקיט להו בשם זה **וכל** צבאם אלין פרטי אורייתא פי' בכל בחינה ובחינה עוד דברים פרטים נמצאים בה כמו במצוה א' כמה פנים טהור וכמה פנים טמא ובסוד ע' פנים לתורה: ואד"ג הכא שבעין פנים לתורה והוא הגהה מבחוץ: והדר לפרש מלת ויכלו. שפי' אתקיימו ואשתכללו דא בדא בחינות תורה שבע"פ בבחינת תורה שבכתב שמים וארץ פרט וכלל כי בת"ת הם בחינות ו' קצוות חסד לעצמה גבורה לעצמה. ובארץ תורה שבע"פ הם [49] ושש קצוות נכללות בה בכלל [צ"ל בב"א] ומלת ויכלו הוא לשון כללות. ונודע שקיום הדברים העליונים הוא בכללותם. וז"ש אשתכללו דא בדא כנזכר. והכוונה שמים ממלכות שבה

[49] בכת"י נמחק כאן תיבה ואולי צ"ל אח'

הבחינות בכלל ותכלל המ' ארץ מן הת"ת שבו הבחינות בפרט והיינו ויכולו השמים והארץ **וכל** צבאם יר' השתא דאת אמרת דאינון אורייתא ממש א"כ מאי צבאם. ותירץ דאינון דכיי אורייתא וגומר דהיינו פרטי הדינין שהם מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא וכן רזי אורייתא שסוד הדבר מורה על דברים פרטיים שאינו מורה פשט הדבר בעצמו ואותם הדברים הם צבאות התורה:

ובה אשתכלל עלמ' וגו' פי' במ' נכלל ונשלם עולם האצילות. שהיא קיום כל נמצא כי בנין העולם מחסד ונשלם במ' ולזה נק' יום הז'. והכרח הענין דיום הז' היא מ' ואמר דהיינו שאמר. מלאכתו אשר עשה ולא אמר כל מלאכתו. משום דבמ' לא שייך כל מלאכתו. דהא תור' שבכתב שהוא ת"ת אפיק כלא בפרטות. בתוקפא דכתב דנפיק מחכמה והת"ת ספ' תור' שבכתב. שבו כתוב ומצוייר כל האצילו' בפרטות. ולפיכך ענין כל מלאכתו לא יצדק במ' שהיא תורה שבע"פ שבה הענין בכלל: ועתה שכבר הכרחנו יום שביעי זה במ' נבאר שתים הנשארים בשאר המקומות שיצדק בהם יום השביעי וז"ש **תלת** זמנין הכא ביום הז':

ועל כך כתיב הכא מכל וגו' מה שלא נכתב כן במ':

ואנן וגו' ניחא לן לפרשו ביסוד שהוא נקרא שביעי באמתות על דרך שנק' הבינה שביעי וע"ד זה נק' היסוד מבינה עד היסוד והטעם דניחא לן הוא. דהא נייחא ביה הוי יתיר מכלא וגו' בסוד הזווג והיינו וישבות לשון מנוחה ושביתה:

דמברך לכלא והוא נטיל וגו' והיינו ויברך ואיקרי שביעי מפני שבו כללות ז' ספי' והוא שביעי ממ' ממטה למעלה:

הני תרי פי' וישבות ביום השביעי ויברך אלי"ם את יום הז'. חד ביסודא דהיינו וישבות כנז' דביה נייחא דכלא וחד בעמודא דאמצעיתא. ויברך דביה שריין ברכאן כדכתיב וברכות לראש צדיק: אבל הני תלת שהם ויכ"ל ויבר"ך ויקד"ש.

חד דמעלי שבתא דליליא כנז' לעיל שבמ' תשלום הכל:

וחד דיומא שבו וישבות ויברך דגוף וברית חשבינן חד. וחד דעלמא דאתי דהיינו ויקדש שממנו נמשך לחם פנג כדמפ' ואזיל: ואית דגרסי ר' ייסא סבא אמר הני תרי ביסודא דעלמא איהו. דהיינו וישבות ביום השביעי ויברך אלי"ם את יום השביעי. כי בי' נייחא וביה ברכאן כנודע וכן ויקדש אותו הוא ביסוד בשתוף המ' והיינו או' **למאן** להההוא אתר דאת קיימא שריא ביה דהיינו מ' מיוחדת עם היסוד. דהיינו ברית בתוך מנוחתו והיינו והראני אתו יסוד ואת נוהו מלכות. וכאש' היסוד בתוך המ' נק' אותו שהוא א"ת מ'. ו' בתוכה אות ועם הת"ת דגוף וברית חשבינן חד אותו ודאי והברכות נמשכות מבינה מג'

ראשונות וז"ש **ובהאי** אתר שריין כל קדושין דלעיל' להמשיכם למ' וז"ש **ונפקי** מניה לכ"י שהיא מיוחדת עמו ולזה נק' כ"י שפי' אוספת ומקבצת שפע הנשפע מיש' דלעיל':
למיהב לה תפנוקי לחם פנג. הענין כי בעת הייחוד והשפע היא בעצמה נק' לח"ם שאין לחם אלא אשה ואח"כ. מוסיף לה תפנוקי לחם פנג. והיינו דמפר' ואזיל ואזל' הא וכו' מאשר יסוד דהיינו קיים שלים לשון ואשרנוהו ושלים שלמות ואושר ואו' שמנה לחמו היינו הכנתה להיותה לחם פנג לבד. ואח"כ תפנוקי מלכין דהיינו והוא יתן מעדני מלך כדמפ' ואזיל. והוא היסוד יתן למ' מעדני מלך השפע העליון. ומשום דאפשר לפרש מלך ת"ת או בינה לז"א מאן מלך דא כ"י כי לא יקרא מל"ך באמת אלא במ':
תפנוקין [דעלמין] מצד הבינה שבה העולמות. ולמעלה הימנו קידושין דלעילא מצד החכמה. ואין להם דרך לבא למ' אלא ע"י היסוד וז"ש מאתר דא נפקי ויתייחס עניינם אל המקום הזה. וע"ד ויקדש אותו שממש הוא מקודש ע"י אותם הקידושין שנקוום שם:
ביה נייחא דכלא וגו' דקדק לישנא דקרא דקאמ' כי בו שבת ובתר הכי מכל ואחכ"א מלאכתו. והנה או' כי בו שבת וגו' הוא נתינת טעם למה קידש אותו ואמ' כי בו שבת דהיינו נייחא דכלא ביה. פי' כל הספי' שובתות בו ומשפיעות שפעם ואורם בו ועושים בו שביתה: ואחכ"א מכ"ל ירצ' כל הנמצאים עליונים ותחתונים שהם נתלים למעלה. וע"י מתעורר השפע ושובתים שם בו. וז"א ביה נייח' דעילאין ותתאין. ואחכ"א מלאכתו שהיא מ' הנק' מלאכה וז"ש ביה שבת' הארץ לנייח'. ומשום דקשי' לי' דמלאכה אין בה שבית' וכאשר אין מלאכה אז יש שביתה. לז"א ביה שבתה הארץ שהיא מלאכה הפועלת שביתה. ולא לבטול ח"ו אלא לנייח' כדי שיהיה לה מנוח'.
מכללא דזכור דהיינו אש"ר כנז' שהיסוד נק' אש"ר. ברא מ' הנק' אלי"ם וז"ש מכללא דזכור שהוא היסוד. נפק שמור שהיא מ' שהיו ד"ו פרצופין:
תו פתח ר"ש ואמר וגו' כוונת ר"ש בזה לפרש סדר ג' יום השביעי דקאמ' לעיל שהם א' במ' ב' ביסוד ג' בחסד והיינו שומר הברית והחסד: ואיקרי שומ' יש' פי' איהו קאמ' שומר מ' הברית יסוד והחסד אברהם. א"כ קשה הי"ל שומר ברית חסד. ותי' וכ"י היא שומ' הברית והחסד כי אין מקרא יוצא מידי פשוטו: וקשיא ליה השתא א"כ נימא דלית הכא אלא ברית וחסד כי מלת שומר הוא פועל השמירה לא כנוי אל המדה. לז"א ואיקרי שומ' יש' פי' המ' שומרת למטה ליש' וא"כ שומר היינו מ' מדה ממש:
דא הוא נטיר פתחא וגו' אפשר דמפרש שומר יש' שומ' לת"ת הנק' יש' והכוונה כדמסיק. דא הוא נטי' פתחא והיינו שומר דכלא ביה תליין כל התחתונים תלויין בה שהיא אם

ושורש לכולם: וז"ש כל עובדין דעלמא מפני שהספי' העליונות נותנים כחם בה והיינו הברית. יסוד חי העולמים ואו' כל עובדין דעלמא ודאי דהיינו אמרתי עולם חסד יבנה.
לאשתכללא וגו' הכוונה באו' ביום השבת ברא אלי"ם לעשות. כוון לכלול ששת ימי המעשה ביום השבת. והכוונ' שתהיה המ' כלולה מכל מעשיהם והיינו שכל יום ויום נותן כחו ומעשהו במ': וז"א לאשתכללא ולאתכללא היינו שממש לא היה נגמר אלא בה בשמוש הספי' עמה. ואחר הסתלק הספי' היה אותו המעשה כלול בההוא אפריון ולא היה כל שמוש הו' קצוו' יחד אלא כל חד וחד פי' כל מדה ומדה בפני עצמ' יום ראשון שמש חסד יום ב' גבו' וכן כולם עד היסוד והיינו שומר הברית והחסד:
רוחין קדישין בשבת בליל שבת כנודע: ואפי' רוחין ושדין. בערב שבת בין השמשות מצד מצולות ים:
נגעי בני אדם יר' שהם נגעים לבני אדם. מהרמ"ק זלה"ה: ועיין בס' **אור הגנוז** בס"ד:

דף מח.

ודחילו דילהון משמא וגו' מפני שהם נשרפים מהבלו אם לא יקיימו גזרתו מפני שהם אין להם חלק בו:
בעיא נטיע' זמנא אחרא. גלגול:
ברא אלי"ם לעשות. פי' שנשארו לעשות בלי עשי' והלמד ר"ל לא עשות כמו לעולה למנח' כדרז"ל [מנחות ק"י]:
מעילא ומתתא מעיל' שאינם מהקדוש' ומתתא שלא נשתלמו בגוף:
כיון דלא אשתלימו. ע"י הגוף למטה אינם נאחזים למעלה אפי' אחר מיתתם:
ואפי' חייבי גיהנם נטירין וגו' שאין גיהנם בשבת. ועכ"ז יש שאינם שובתים בשבת ולאלו נתקן שיר של פגעים בתפלת שחרית:
אלא דא היא מדורא וגו': [50]
נשמתין חדתין פי' שאינם מגולגלות כי בשבת נפתח השער הפנימי סגור. והזוכה יקח. אמנם המגולגלות הם למטה בהיכל ידוע שאינם חוזרות למעלה אלא עד שיזכו: שמטה ויובל בינה ומ': ושבת ועלמא דאתי הכי הוא. כי עתה בשבת היא שליטת קדושת המ'. ובעלמא דאתי תהיה שליטת קדושת הבינ' מתפשטת למט'. ועתה בשבת קצת מזה כדמפרש ואזיל:
תוספת נשמתא אור נוסף מאיר בנשמה כענין גילוי האצילות כן בשבת נוסף נשמה דאצילות ית' במקום אחר בע"ה מהרמ"ק זלה"ה:

[50] [אולי נשמט מכאן ירושלים מדור למ']:

והרח"ו נר"ו כתב. יהיב' נשמתין חדתין לבנהא נר' מכאן דגם עתה יש נשמות חדשות ר"ל שאינם מגולגלות אבל אפשר יהיו מאותו אוצר הנק' גוף ולא יחלקו אלו המאמרי' עכ"ל:

דף מח:

לאטעמא מכולא פי' מינים שונים הרבה: סוכת שלום מכלא אתכלילת. פי' מ' נק' סוכת שלום מיוחדת עם היסוד הנק' שלום. וע"י כך היא נכללת מכל מיני שפע ומנוח' לכך ראוי לאדם להתענג בשבת במינים הרבה שמורה על ענג שבת כלול ממינים: בתרי תבשילין סגיא בלילה:

מטרוניתא דעלמא וגו' שכנגד' מטרונה דביתא שהיא האשה:

ונשמתין וגו' שכנגדם נר שבת. וז"ש דהא בדוכתא אתאחדת כי האשה נקבה היא ממנ' ועבדת עובד' מעשה הנר ג"כ בה:

בחדוא דלבא וגו' כי מפני שמחת מצוה שור' עלי' שכינ' וז"ש בגין למזכי לבנין שהם נצ"ח והו"ד תלמידי חכמים. ונודע שבשתי מדות אלו שריין קב"ה ושכינתי' שהם תור' בנצח וירא"ה בהוד. וז"ש דיהון בוצינא בעלמא באורייתא ובדחלתא וכל זה גרמ' במה ששכינ' שור' עליה ות"ת על בעלה. ומבין שניהם יוצאים נצח הוד יסוד וז"ש **ויסגון** שלמא בעלמא כדאמר תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם וע"י הכנת' עץ החיים שורה על בעלה שהוא ת"ת ועל ת"ת נשפע אריכות ימים מא"א וז"ש ויהיבת לבעלה אורכא וגו':

ויבן ה' אלי"ם וגו' והוא ידע וגו' מאן מקומ'. לפרש מלת והוא צריך לפרש קודם מקומה ואין ספק שמלת והוא מורה על הנעלם יותר ממלת אלי"ם דקא' ברישא. ולהכי קשיא ליה מאן מקומה דס"ד דמקומ' היינו כסאה ומכונה. וא"כ איך אמ' והוא ידע להורות על ההעלם אדרב' דרכ' נעלם יותר ולהכי קשיא לי' מאן מקומ'. ותירץ שמקומ' דא תור' שבכתב וגו': ה' אלי"ם ה' חכמ' אלי"ם ביג' והיינו שם מלא פי' כאשר שתיהם יחד דין ורחמים שהם ב' הנהגות שהב"ה מתנהג בהם בעולם אז הוא שם מלא ההנהגה שלימ':

דא אספקלריא פי' בחינת המ' בהיותה אספקלריא שאינ' מאירה והיינו ובצלעי שהוא חסרון האור שמחו האויבים ונאספו:

בגין דהא מתורה שבכתב נפקת צלע תור' שעל פה. ועלה קאמר אורייתא מסטר' גבור' אתיהיבת והכרח הכל ממלת לאשה. א"ש ה' אש גבורה ה' מ' כדמפרש ואזיל:

לאתכללא שיהיה ת"ת כלול ממ' ומ' כלולה מת"ת. ובמה שבחינת כל א' בחברת' מתייחדים זה בזה והיינו או' ולאתחבר':

יזון לה בחינת אור עצמותה ממש שהיא מקבלת מבעל' **ויתקין** לה היינו קישוטי השכינ' נוסף על הנז':

[**ד"א אלקי' וגו'**] **ויהיב לה וגו'** בחינת השפע לנבראים למטה שהם בני ביתה:
יהיב לה כל מה דבעי' לצורך בני ביתה. ויתקן עובדהא דהיינו צורך אשר לעשות למטה והיינו ידע את מקומה אנשי מקומה. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. בג"כ אלי"ם הבין דרכה הכוונה כי אלי"ם דמעשה בראשית הוא בינה ודרך בינה יוצא צינור א' למ'. וז"א הבין דרכה כי הוא נק' דרך והמגיע לבינה מחכמה נק' שביל כדאיתא דף כ"ט וז"א ויבן ה' אלי"ם הוא כח חכמה ובינה הבין ר"ל האציל מבינתו על הצלע היא מ' נק' צלע כדכתיב דף כ"ח:
מאן מקומה דא תורה שבכתב וגו' כבר ידעת כי אשה דעתה קלה שהיא תורה שבעל פה מש"כ בתורה שבכתב שהיא עיקר הדעת: ואת הארץ והא אוקימנא בדף ט"ו ואת רזא וידו"ד:
אבוה ואמה מתקנין לה וגו' פי' כי קודם שתנשא הבת אביה ואמה חייבין במזונותיה ואח"כ בעלה: בכ"ד קשוטין. הם כ"ד צירופי אדנ"י והם כ"ד תכשיטי ישעי' הנטיפות והעכסים עכ"ל:

דף מט.

לית מאן דידע לה כלל ז' ספירות אינם משיגות בה השגה כלל **טמירא** דטמירין כתר והיינו והוא דלא ידיע בשמא מפני העלמו כדמפרש ואזיל. כי הכתר בלתי מושג אפילי לחכמה ולבינה שהם טמירין וסתי' וז"ש טמירא דכל טמירין וסתימא וגו': וענין הכתוב כי עם היותו והוא נעלם טמירא דכל טמירין עכ"ז ידע בספי' הנגלות למטה עם היות הגילוי הפך ענייננו שהוא נעלם: ימינא ה' חסד. שמאלא אלי"ם גבורה:
אמאי אלא יצה"ט לגרמיה וגו' פי' עד השתא ס"ד דיצה"ר לא נברא מאת הב"ה באדם אלא נמשך הוא אחר הערלה ונמשך לו יצה"ר אבל השתא דאמרת דממש הקב"ה בראו באדם אמאי לאיז' תועלת ותירץ שגם יצה"ר נברא באדם לתועלת הזווג להשלים הנשמ' כדמפרש ואזיל. ושאין לו התעוררות כלל אלא משמאל כדמפרש ואזיל: אשה. א"ש ה' שטבעה מצד אש הגבורה ואין ההתעוררות אליה אלא משם דהיינו יצה"ר למט' באדם: ועכ"ז אל הייחוד שתיה' יחד והמתעורר הראשון השמאלי והיינו **ת"ח** יצה"ט ויצה"ר וגו' דקא מפרש ואזיל וענין ייחוד זה נתבאר במקום אחר:
שם מלא לגבי וגו' יצה"ר משם אלי"ם ויצה"ט משם ה': אתייהבת בינייהו לאתזנא לבד כי לזווג הוא ענין אחר:

[51] [ע' לעיל ל"ד ב' בפי' רבינו ז"ל]

את האדם הא אוקמא שמלת אדם מורה על ת"ת ומ' יחד [51] ולזה קשה מאי עפר מן האדמ' ואמר כי זה מור' ייחודם. והתכת הלשון כך. אדם הא אוקימנא אבל להורות ג' מעלות שהם דכר ונוקבא כחדא. ולא מתפרשן. למהוי אנפין באנפין ולא אחור באחור כענין דו פרצופין כי אז אין תיקון למ': מה כתיב להורות מעלות אלו עפר מן האדמ'. דהשתא במציאות זה קיימא לאתתקנא כדפי' כי בייחוד זה קיימא לאתתקנא וזה יורה מלת עפר מן האדמה והא כיצד כי המ' נק' עפר והת"ת אדמ' היא נבדלת מאדמ' בסוד נסירת חוה ואהדר לה אנפין באנפין דהיינו עפר המוכן לגדל צמחים ואילנות (וצמחים) כדמסיק לקמי': ואייתי ראי' ששם עפר מור' על ייחודה עמו ואמר **ת"ח** אתתא וגו' דהיינו איהו עופר ואיהי עפר הרי ששם עפר הוא בהיות' מיוחדת עם עופר וזה מור' יחודם פנים אל פנים. גם בהיות שקורא אות' עפר מור' שהיא מתוקנת לגדל צמחים כנז' לעיל: וקשי' לי' ונפרש עפ"ר לשון עופר למה לשון אדמ' לז"א כי שתי שמות המתייחסים לענין זה הוא איהו צבי ואיהי צבי'. ועכ"ז לא היה הענין לשון צבי ממש אלא לשון עפר וארץ כאו' צבי היא לכל הארצות:

לקבל ההוא אתר דההוא מזבח וגו' כענין ושפחה כי תירש גבירת' ומלך משפיע בשפח' והיא נק' אשרה על שמו כמו הגברת שמשא וסיהרא תחתונים עובדים במקום העליונים והם מחליפים עבד תחת מלך ושפח' תחת גבירת':

אי הכי אמאי אתעבר שמא דא שאין המ' נקרא בשום מקום אשר"ה ושם זה מכונה לחצונית: על שום באשרי שהשם הזה לה על שם שהיא יונקת אושר ושפע רב מבעל' אש"ר. ואז בנות פלשתי' רואות מעלת' ומאשרים לה כאו' ויאמר כל אשר נשמ' באפו ה' אלהי ישראל מלך. והנה עתה אינם מאשרים אות' אלא אדרב' מחליפים אות' כאו' מכבדי' הזילוה שממש הם מחללים כבוד'. בג"כ אתעבר שמא דא שהרי אינ' אשר' מפיהם: ולפי שקשה סוף סוף הרי היא מאושרת מבנות ירושלם ותקרא אשרה. לז"א עוד טעם אחר **בגין** דלא יתתקפון בהיות שם משותף לה עם השפח' ויאמרו הם שהם ח"ו שוות: ובמקום שם זה יש לה שם אחר מור' על מציאות זה דהיינו מזבח אדמה פי' מ' מזבח מהאדמ' ת"ת דהיינו ממש אשר אשרה בג"כ עפר מן האדמ' שמור' ממש שם זה. היא עפר והוא אדמ' והיינו כענין אשר אשרה כנז' שהיא מקבלת ממנו וכל סבוב זה להכריח הנדרש כנז':

ויפח באפיו וגו' מלה אתכליל פי' מלה זו כוללת זכר ונקב' דהיינו באפיו לשון רבים ול"א באפו כאו' אשר נשמ' באפו: נשמת חיים ולא נשמת כל חי מור' על סוד רוח חיוני הנשפע ונמשך דרך הספי' ואמר כי אחר היותם מיוחדים עפר מן האדמ' כנז' ויפח באפיו לו ולה

נשמת חיים: אבל עכ"ז יתבאר סתם על הנשמות כפשוטו דהיינו שהשפיע הת"ת נשמו' במ' בנוקבא וגו' כדמסיק: דאינון רוחין ונשמתין כי נפשין מינ' ובה ורוחין ונשמתין לה מלעילא: או יר' רוחין כחות המלאכים נשמתין נשמות הצדיקים בכל כללותם: ולאידך פי' אתי שפיר ויהי האדם לנפש חיה דממש הוה בי' רוח חיוני כפשוטו אבל להאי פי' קשה מאי ויהי האדם להכי פי' ואמר השתא אתתקן וקאים וגו' שכמו שהיא נתקנ' וחזר' פני' אליו כן הוא נתקן וחזר פניו אלי'. וז"ש ויהי האדם שהוא ת"ת מתוקן להיות פניו להשפיע לנפש חיה כדמסיק:

את הצלע וגו' קשיא לי' או' השתא את הצל"ע ששם זה מור' חסרון כנז' לעיל ובצלעי שמחו ונאספו וז"ש אספקלריא דלא נהרא ואבא ואמא תקינו לה יר' שהיא משבחת עצמ' לדרך זה שחור' אני היינו את הצלע. ונאו' היינו ויבן שתקנו':

כל ביתא דיל' שעיקר ההנהגה ע"י דנטיל רשו בקדמיתא. דהיינו שאינו מתייחד אלא ממה שהיא מתעוררת ברצון הייחוד כדמפרש ואזיל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אבל אלי"ם הבין דרכ' דא עלמא דאתי וגו' ענין זה יובן מפ' נשא דף קכ"ט ע"ב: אשר דא בעל' דאתתא וגו' נתבאר לעיל כי אשר הוא עטרת היסוד ונמצא כי אשרה תהיה עטרת המ'. פי' מ' שבמ' ועיין בס' **אור הגנוז** בס"ד:

גליון ויפגע במקום לשון פיוס עכ"ל:

דף מט:

לאחזא' דאסיר לי' וגו' כי למעלה בנסתר אדרב' הוא הייחוד ושמושא דההוא אדרא ביומא כדאיתא בזוהר פ' תרומה [קכח ב'] וע"ד הנסתר יר' כי בא השמש אל המ' כדפי' בפ' ויצא [קמח ב']:

ערסא דדהבא וגו' היינו כסא הת"ת **מתתקנן** באבנין הם מרכבות תחתונות אשר למ' דהיינו ויקח מאבני המקום מאותם י"ב אבנים שהם י"ב בקר תחת הים הנק' מקום. והיינו דוקא בהיות הת"ת יורד למטה למקום המ' כשהייחוד למטה. אמנם בהיות הייחוד למעלה שהיא עול' עמו אדרבא היא בערסא דדהבא. וז"ש ומטרוניתא תתקין לי' היינו שהיא מתקנת לו כדי שירד למטה:

לאחזאה לה דאינון חד עצם מעצמי ובשר מבשרי דין מדין מקושי העצם שלי רחמים מרחמים שלי מרכות הבשר. ובמקום אחר בזוהר [לעיל כ"ח א'] מפ' בהיפך דין בשר מפני אדמומיתו. רחמים עצם מצד לבנינות העצם:

דאינון חד שיש להם בחינה המייחדת דין בזה ודין בזה רחמים בזה ורחמים בזה ולא אית פרודא בינייהו. שדין של זה מצד דין של זה ורחמים של זה מרחמים של זה והיינו מבשרי מעצמי:

לזאת ולא לאחרא. לאפוקי לילית או [52] שפח' כי תירש גבירת' שהם כקוף לפני בני אדם. ולעניין כל נשיין וגו' אייתי ראי' רבו' בנות שיש בנות ירושלם שהם מצד הקדושה עושות חיל והיינו ז' הנערות הראויות וגומר:

קבילת לי' ברעותא. פי' שאין ענין ותאכל ממש אלא הכוונה שנתרצ' לו. וענין הריצוי הזה יקרא ותאכל וז"ש וקבילת לי' וענין ותתן גם לאישה הכונ' התעוררות' במ"ן:

א"ר אלעזר אי הכי במאי נוקים וגו' בענין יחוד הת"ת ומ'. וכבר היה יודע ר' אלעזר הייחוד בסוד שמאלו תחת לראשי. אמנם לא הוה שמיע ליה דכל הני מילי יצדק ממש למעלה:

ור"ש א"ל שממש כמו שיצדק הענין ביצה"ר ויצה"ט יצדק הענין בחסד גבורה כדמפרש ואזיל:

מילין בזוטא דזיפתא הכוונה כי שאר הפרשה תתפרש ממש באדם וחוה כנז' לעיל:

למסעו מבעי ליה דאי תימא כדפי' רז"ל לפרוע הקפותיו מאי למסעיו היל"ל למחנותיו כי דרך חניותיו היה הענין לא דרך מסעיו למה תלה הדבר במסע:

אלא תרין מטלנין אינון וגו' ונתייחסו שתי המסעות לאברהם ששתי נסיעות היו לו הא' בערך שכינה שעמו וא' בערך עצמו וקמ"ל משום דשכינתא לא שריא עמיה דבר נש אלא אי אשתכח דכר ונוקבא כדמפרש ואזיל ושמא השתא סליק אדעתך דכיון דאברהם הי' הולך בדרך וקיימא לן [53] אורח אסור בתשמיש המטה שמא לא היתה אז שכינה עם אברהם לז"א הכתוב וילך למסעיו ולא נסע אלא ע"פ השכינה כנזכר וזהו דמסיק ואזיל ואי תימא וגומר:

עד לא יפיק לאורחא בזמנא דאשתכח וגו' היינו כי בעוד שהוא במתא ובישוב עם אשתו בקל ימשיך השכינה עמו שהרי לעולם היא עמו ולא תסתלק אם לא תמצא בו ערות דבר. אמנם אם לא יתפלל אז תפלת הדרך דשכינה נק' שמירת הדרך. אלא אחר שנפרד מאשתו ר"ל [שכבר יצא] מרשות המדינה והישוב לא תועיל התפלה להמשיכה כ"כ בקל. שהרי יותר בקל יתעכב השכינה עמו ממה שמחדש תבא. ואח"כ צריך לישמר שלא יראה בו ערות דבר ותסתלק וז"ש **ת"ח** כל זמנ' דבר נש אתעכב וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

[52] [ע' לעיל ל"ד ב' ולקמן נ"ה א']:
[53] [כתובות ס"ה]:

והרח"ו נר"ו כתב. מכאן תבין שלא יתפלל תפלת הדרך אלא קרוב לעיר ולא אחר שכבר התרחק מאד מן העיר ומדף קפ"ח א' ודף ר"מ ב' ודנ"ח ב' תבין כי תפלה זו היא תפלת הדרך. שהיא זולת התפל' עצמה של בצ"ע מהרי"א ז"ל:

דף נ.

כ"ש הכא וגו' פי' במדינה בישוב צריך לשלימות זה שלא ימצא פגום. כ"ש הכא שהשכינה משלמת אותו שלא יהיה פגום: ולא עוד וגו' שנוסף שהוא שלם ע"י השכינה. הוא נשמר ע"י:

חדוותא דמצו' שמצוה לבא על אשתו והיא אז ביאת מצו' וביאת מצו' גורם ייחוד למעלה. וז"ש וחדוות' דמצו חדוותא דשכינתא ולא עוד אלא דאסגי שלם סתם פי' כשאר בני אדם שהם נותנים שלום בין איש לאשתו. גם הוא ע"י שעושה חפצי אשתו שהיא מתאוה לו בבואו מן הדרך מרבה סתם שלום. ושתיהם מן הפסוק חדא וידעת כי שלום אהלך והיינו האי דסליק מיני'. שנית ופקדת נוך ולא תחטא: וכי אי לא פקיד וגו' אלא ודאי דגרע יקר זווגא עילאה. שהם מתייחדים למעלה ע"י כנז'. ומאי דקאמר גרע. שמורה שהיה ייחוד וגרע תיקן והיינו באו' ודביתהו גרמא ליה הכבוד. והיה ראוי שישלם לה בשמחת מצוה ולא שמח' א"כ גרע ממש יקר זווגא עילא':

וחד דאי מתעברא. היינו [54] הזווג השני מתרין זווגין דקאמר לעיל: דהאי ברית אתקרי ברית יר' אע"ג שבימי החול שער האצי' סגור אין נשמו' אלא מגולגלות מלמטה [55] עכ"ז ע"י דהאי ברית שאדם מתייחד בה עם אשתו שהוא האבר הקדוש אתקרי ברית דקב"ה ופעולה שהוא עושה למטה גורם ממש למעלה הייחוד ע"י היסוד כשבת ממש. לא ע"י מטטרון כשאר יומין דחול. לכך גרם לו [להמשיך] נשמתא קדישא כשאר תלמידי חכמים ביום השבת. והשתא מפרש איך הוא ממש זה כזה:

לשמשא קמי שכינתא. שגם עתה גורם לה ייחוד ע"י היסוד כשבת ממש ואינו חוטא. אלא מצו' כשאר מצות התורה כנז':

ונטיר לי' כדקא יאות. הוא שאינו נזקק לה אפי' במגע אצבע קטנה. כדי שלא יראה בו השכינה ערות דבר ושב מאחריו:

וכלהו טעמי דקא אמרן וגו' פי' היוצא בשיירא ותלמידי חכמים ומי שאשתו נדה: או ירצ' הטעמים שאמר למעלה לענין היוצא בשיירי' שייכי נמי בת"ח וכן במי שאשתו נדה:

[54] הלשון צריך תיקון:

[55] [ע' לעיל מ"ח א' בפי' הרמ"ק ז"ל]:

עיקרא דביתא דביתהו. פי' עיקר שכינה שורה עליה כי האשה סבה שתבא השכינה. שאין שכינ' אלא מקום שיש אשה כדמוכח מקרא ויביאה האהלה שרה וגו':
רזא דמלה וגו' ונקיט מכללא דשמעתא כי כאשר הוא בבית אז השכינה אריקת ברכאן ממש להשפיע ולברך. כיון שיש אשה בבית ברכה בבית. אמנם כאשר הולך לדרך היא עמו לשמירה לבד כנז' לעיל. וענין זה מתבאר מתוך רזא דמלה למעלה בבינה ות"ת ומ'.
אימא עילא' בינה: דכור' ת"ת: דאתתקנת ביתא. מ' מתקשטת בנערותי' כראוי:
ואתחברו וגו' היינו אחר התיקון ייחוד קב"ה ושכינתי':
אימא תתא' מ':
דכורא האדם:
דאתתקנת ביתא שהוא נשוי אשה:
בתרי נוקבי מ' מלמעלה ואשתו מלמטה:
ע"ד ת"ת שבו קבוץ הספי' וייעודם יחד:
גבעות בינה ומ':
לאתקנא ליה ולאעטרא ליה מצד הבינה והחכמה. ולברכא לי' מצד הכתר הנק' ברו"ך ע"י הבינה:
נוקבא תתאה מ':
לאתחברא ביה עליית' שם אל מקומו. ולאתזנא שפע מזונה ומזון בית':
כד דכור' אינסיב. ג' בחינות הם מי שאינו נשוי אין שכינה עמו כל עיקר. כד אינסיב יש לו תרתי לטיבותא א' שכינה עמו ועוד שהוא לארקא [עליה] ברכאן כדמפרש ואזיל:
וכד אינסיב ואזיל באורחא יש לו חדא לבד וז"ש **כד** נפק באורחא לאו הכי אלא שכינה עמו דהיינו אימא עילאה אתחברת בהדי' ולא לארקא ברכאן שהרי אינו מעוטר בשתים כראוי. אמנם היא לשמירת הדרך כנז' לעיל ששכינה נק' שמירת הדרך:
כד תב בעיא להזדווג עמה להתעטר בשתים למשוך הברכות כנזכר לעיל:
קילפי סנפירי קטרא הם המלאכים העליונים שהם מיוחדים למעלה:
פטרא פתחון פה בתורה. מהרמ"ק זלה"ה:

דף נ:

אר"ש כגוונא דא אורייתא וגומר הנה הרשב"י ע"ה הוקשה לו למאי דקאמר לעיל כי מעלת האדם היושב בביתו מעלתו גדולה מהמהלך בדרך. א"כ לפי זה ת"ח הפורשים מנשותיהם שהם שוים להולכי דרכים. א"כ מעלתם גדולה בהיותם נזקקין לנשותיהם מכאשר הם פורשים עצמם ללמוד תורה. וזה תימא גדול לכך אמר **כגוונא** דא אורייתא ונמצאו העוסקים בה מעלתם גדולה בהיותם עוסקים. מפני שהם במדרגת הת"ת. ולהם

בינ' מלמעלה ומ' מלמטה. יותר מכאשר הם נקרבים לנשותיהם שנשארים כשאר בני אדם מ' מלמעלה ונשותיהם מלמטה. ולהכי קאמר כגוונא דא אורייתא שהיא בין תרי נוקבי וגומר א"כ העוסק ב תורה שהוא בת"ת יאחוז שני בתים כדפי' כי כמו שכל אדם אוחז בית א' עליון שהיא המ' כן העוסק אוחז ב'. והשתא מפרש יחס הבינה עם הת"ת במציאות התורה וכן המ' בענין שהעוסק בתורה נעשה בסיס ומכון לשלשתם. והיינו דמפרש ואזיל חד סתימא עילאה וגומר ובזה טוב טעם שראוי שתהיה בינה דבק' עם הקול דאורייתא שהרי אין מציאות להקול דיעקב אלא ע"י אותו הקול דלא אשתמע ואין מציאות לדבור בלי קול דיעקב. והיינו דקאמר אוריי' דאתאחידת בתרי בתי [56] כנזכר: וז"ש **וקול** דיעקב דאיהו אורייתא אחיד בין תרי נוקבי אחיד בההוא פנימאה דלא אשתמע שהיא בינה ואחיד בהאי דלבר דאשתמע פי' [57] המתגלה בעצם א"כ ראוי שהעוסק בתורה יהיה מתייחד בשתים אלו בעסק התורה שכל קול וקול שמוציא כלול מג' אלו ולהיות התורה בין ב' בתים. וז"א **וע"ד** שריאת אורייתא בבית. שפי' ב' שתים. בי"ת בתים דהיינו תרי בתים ומתמן נפקת אורייתא הנק' ראשית כנזכר לעיל בפ' ובכמה דוכתי:

פתח ואמר בראשית וגומר השתא מפרש ב' דהיינו הבינה עם הראשית שהיא חכמה. ברא אלי"ם שהיא מ': והיינו ויבן ה' אלהי"ם חכמה ובינה את הצלע מ':

את השמים היינו א"ת מ' אלהי"ם הנזכר. השמים ת"ת והכוונה שהביאה לת"ת אחר שבנאה והיינו ויביאה אל האדם: ואת הארץ היינו דאהדר זמנא תניינא וא"ת ו' ת"ת א"ת מ'. וקאמר הארץ ירצה שהת"ת בהיותה מיוחדת עמו אומר לה וא"ת הארץ. ירצה אתה שאתה מיוחדת עמי נקראת הארץ הכוונה רחמים כמוני לשון רצון וכמו שהת"ת נק' עץ החיים על שם הרחמים והחיים הנמשכים לו מלמעלה. ג"כ היא נק' ארץ החיים וז"ש עצם מעצמי שהכוונה רחמים כמוני שהבשר הוא רמז לדין באדמימות כנזכר לעיל [מ"ט ב']:

דרגא עילאה לדרגא תתאה. פירש בראשונה הפסוק בכלל ואח"כ פי' שני פי' בדרגא עילאה ודרגא תתאה לייחס בחינתם. ולז"א דרגא עילאה לדרגא תתאה יהיו המדרגות מה שיהיו. אמנם הפי' האלו יוכרחו מסוף הפסוק. לז"א שב לימיני ודאי שדברים אלו אינם צודקים אלא שהם נאמרים למ' לקשרא מערבית בדרומית שאין דרכה להיות שם וקאמר שב. אמנם ממה שסוף הענין עד אשית אויביך אין הענין סתם למ'. אלא הכוונה

[56] אורייתא קאים בין תרי בתי:
[57] אצ"ל מ' המתגלה.

שמאלא בימינא הורה שקדמ' אלי' השמאל והיא באה אל הימין כדי שאותו דין שיש לה מהשמאל יפעול בקליפות ולא בישראל. וז"ש בגין לתברא חיליהון דשאר עמין שהם הקליפות. ואחר שקדם לנו ענין זה מכאן עתה נבא לבאר מי האומר למי:

נאם ה' דא יעקב פי' מדקאמר ימיני מורה שהוא הת"ת הכולל ימין ושמאל. והיינו דא יעקב שהוא שלימו דאבהן אוחז מימין ושמאל מאברהם ויצחק **לאדוני** דאארון וגו' כי מדקאמר לה שב לימיני היינו המ' שהיא שמאלית. ואמר שב לימיני ואותו הדין יהיה באומות עד אשית אויביך והיינו ארון הברית וגו' שבה בחינת קומה ה' ויפוצו אויביך שאותו הדין יושפע אל האויבים:

דא שמטה וגומר הי' דרגא עילאה ודרגא תתאה יהי' עתה שמטה ויובל. כי ענין עד אשית אויביך שהוא ביטול הקליפות. היינו בזמן החירות הגמור בזמן תקע בשופר גדול לחירותינו. א"כ נאם ה' היינו יובל שבו החירות וזמן הגאולה. וממה שהיא אומר' שב לימיני הוא אל המ' ביחס עמה. ומה יחס למ' עם הבינה היינו בחינת המ' הנק' שמטה כלולה מז' מדות ואז נשפע אל [59] החירות מהיובל. וזה העבד שייך [58] לעלמא דנוקבא הנז' בסבא אומר אהבתי את אדוני שמטה עלמא דנוקבא. לא אצא חפשי בחירות הנשפע מעלמא דדכורא. ולזה ק' מאי שב לימיני לז"א **דהא** ימינא ביובלא שריא שהחסד ד' לאצילות גם שבזמן שהיובל פועל שהוא עולם חדש אז הפעולה ע"י החסד והיינו שפיר ימיני כנזכר:

ת"ח שמטה דא לא אתקשר בקיומא שלים שהוא היסוד לייחוד בשלימות לא נתייחדה מיום שנברא העולם מפני שאין יחוד אלא ע"י התעוררות תחתון. וקודם שלא הי' מציאות העולם ובאת היא אל הת"ת להתייחד לעורר החיבוק לא הי' התעוררות מלמטה כאומרו ואדם אין וגומר לכך כד בעא לאתקשרא בסוד החיבוק אושיט דרועא שמאלא שהוא סוד צפונית מערבית המורגל מעצמו בלי התעוררות. ולפיכך כשבא אח"כ לידבק בימין שהוא הממתקת דין הנשפע לה מהשמאל לא היה ההתעוררות תחתון לפי' הי' מציאות כל הנמצאים ממנה ולמטה בכח הדין והגבורה ונברא העולם בדין ונמשכו הקליפות. ולכך הוכרח שיתבטל העולם בסוף אלף הששי כדי לשבות מהחול והטומאה והקליפות. ויתחדש העולם מצד הימין והחסד שממנו חדוש העולם כאו' אמרתי עולם חסד יבנ"ה לעתיד. ואז יהי' היחוד הגמור למ' עם הת"ת בימין ומתקשרת שם לעולם וז"ש שב לימיני: אמנם קשה אומרו עד אשית אויביך שנר' שהוא עתה לביטול הקליפות. ותירץ כי שב

[58] שצ"ל שיצא:
[59] נ' צ"ל אליה:

לימיני הוא עתה לעתים לצורך הכנעת הקליפות. אמנם אח"כ נטלת משם והיינו עד אשית דייקא וממה שאמר ת"ח [שמטה וגו'] לא נקטי' אלא שאינה בימין והיא צריכה להיות בימין כנזכר ופסוק שב לימיני הוא עתה לעתים לצורך הכנעת הקליפות:

ת"ח את השמים וגו' הכונה להוכיח מה שאמר כי ביובל תהי' מ' מיוחדת כראוי דהיינו את השמים [60] ואת הארץ ייחודא דשמטה בת"ת כדמפרש ואזיל:

ואתערו בהו חבריא שהקשו אם הוא אש אכלה איך אפשר להדבק בו:

אשא אכלא אשא וגו' מפרש דמלת אכלה ג' פי'. הא' כפשוטו לשון מאכולת אש וז"ש אשא אכלא אשא כי האש העליון הדק אוכל ושורף אש שאינו דק כמוהו בבוא כל א' לעלות למעלה ממקומו ומדרגתו ולפיכך כל הכחות התחתונים הם נשרפים מאש המ'. הב' מפרש לשון אכילה ממש כי הם אכילה אל השכינה בסוד אלף טורין דמגדלין בכל יום [לעיל י"ח ב'] וז"א ואכיל ליה. ועניינו כשמן והפתילה שהיא אכילה ומזון לנר שעליהם כדלקמן: הג' לשון כליון וז"ש ושיצי לי' שממש נאכלים וכלים וגדלים אחרים תחתיהם:

דהא שלהובא לא סלקא וגומר ולפיכך אש עליון צריך לאש תחתון כדי לעלות. והיינו טעמא שצריך לייחוד המ' לייחד אלי' ז' היכלות שאין לה עליה למעלה להתייחד אם לא ע"י שהם המקבלים השפע והמעלים ההתעוררות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. פתח ואמר בראשית וגומר פי' ב' היא הבינה וראשית היא חכמה אלו הב' נשתתפו ובראו אלי"ם שהיא מ'. ולזה חברם יחד בסוד ונהר יוצא מעדן לא אמר בראו אלא ברא. וזהו פי' ויבן ה' אלי"ם וגו' והיל"ל ויבנו. אלא לטעם הנזכר כללן יחד ה' אלי"ם שהם ח"ב ונאמר ויבן לשון יחיד ולמי את הצלע מ' הנק' אלי"ם. ואחר שברא' אז את השמים נתחברה המ' הנק' את עם הת"ת הנק' שמים וזהו ויביאה אל האדם עכ"ל ומ"כ נ"ל שהוא מהרי"א זלה"ה:

דף נא.

ת"ח בשלהובא וגומר חד נהורא חוורא הוא משל לת"ת כדמפרש לקמי':

נהורא דאתאחיד בה משל למ' כדמסיק לקמי'. אוכמא כנודע שהיא שחורה כאומרו אל תראוני שאני שחרחורת: תכלתא הוא גוון נגד הקליפות והיא בחינה נגדם שלא ישלטו שם. והיי' גוון לה מצד הדין ג"כ ושתיהם גווני הדין:

וסלקא באורח מישור ת"ת שהוא סוד קו האמצעי לבן מצד לובן הכתר:

[60] ע' באור החמה ויקהל רי"ג א':

דאיהו כורסייא לההוא חוורא עם היות זה דין אוכמא תכלא. וזה רחמים חוורא עכ"ז איהי כורסייא לההוא חוורא. דהיינו שיש בה בחינת הלובן להתייחס הכסא אל הרוכב והיינו קשוטין דשכינתא כנודע:

וההוא חוור שריא עלוי היינו שהוא ג"כ רצונו להתייחד עמה ומעלה היא לו מפני האור המתרבה עליו ומפני תיקוניה וקשוטיה היפים ואתאחדו דא בדא אחר תיקונו וייחוד המדרגות הזכרים בעצמם ויחוד מדרגות הנקבות בעצמן בסוד ה' אחד ושמו אחד. אח"כ אתאחדו דא בדא בסוד הוא ושמו אחד:

דא נהורא אוכמא שהוא נהורא לפי האמת. אמנם יקרא אוכמא שהנהגתו בדין דהיינו גוון תכלת. כי סוד הגוון הוא סוד הפעולה להנהגה ובהיות לה שתים יחד דהיינו דא נהורא אוכמא גוון תכלא דאיהו לתתא איהו כורסייא דיקר פי' כסא נכבד יותר מהקודם כי העיקר שיתתקן היא בכל מיני תיקון א' למטה מהכל תכלת נגד החצונים שלא ישלטו למעל' כלל כאו' ופרשו עליו בגד כליל תכלת כדפי' בזוהר. ואח"כ למעל' היא מתלבשת בגוון נהור' אוכמא כאו' שחור' אני ונאוה:

וע"ד רזא דתכלתא וגו' סוד תכלת שבציצית כמבואר בההוא עובדא דר' אלעי [שלח קס"ג ב']:

במלה אחרא לתתא היינו הכחות המתפשטים ממנה להנהגת התחתונים. שהם שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם והיינו התעוררו' תחתון **לזמנין** אתהדר סומקא מצד הגבור' כאו' חרב לה' מלאה דם:

לא אשתני לעלמין כאו' אני ה' לא שניתי ואפי' אם יפעול בדין כנז' בזוהר פ' בשלח בענין שם בן ע"ב:

לאנהרא בסוד פעולת הרחמים דהיינו אוכמא. ולאדלקא בסוד פעולת הדין דהיינו סומקא כאש:

לההוא מלה דשוויין לה התעוררות המעשים והתחתונים בסוד רוחניותם העולה ממטה למעלה כתפלות וכיוצא:

בההוא נהורא דלעילא אספקלריא המאירה **ת"ח** לית ליה אתערותא וגו' כי כל מעשה העליונים בעצמם לא יעלה ולא יוריד לענין ייחוד המדות. אלא להשפיע למטה די צורכם. אמנם יש' מייחדים וגורמים רבוי השפע וז"ש אתערות' לאתדלק' להתקשט. לאתאחד' להתאחד בת"ת אחר קישוטי' **מתדבקין** ביה כדכתיב ואתם הדבקים בה':

תחותיה כי הנשמות למעלה ממדרגת המלאכים כנודע:

מתדבקן בי' וקיימי מפני שאינם כלים לה מכל וכל אלא מאירים במעשיהם אותה. ומעשה מצותם ותפלתם מזונה. ושאר המלאכים והכחות אין הטיב אותה והם כלי' ממש כחציר לבהמ':

נהורא סתימ' היא הבינ':

דאתאחיד ביה"ו שבשם בן ד' שבת"ת:

ת"ח לזמנין האי נהורא תכלתא ד' שמורה דלות ועוני. ולזמנין ה' שמורה עושר ושפע ה"א לכם זרע והטעם הוא. בזמנא דלא מתדבקין וגו' שאינם כשרים בעבודת שמים:

לאדלקא ליה קישוטי הכלה. לאתאחד' שתכנס לחופה:

ולזמנא דמתערי סוד התעוררות המעשים:

ואשתאר ד' שסוד ה' מסתלק דהיינו ו' בתוך ד' זכר ונקבה ד"ו ודאי. ונשארת היא לבדה דלה ועניה וכאשר היא מתייחדת מצטיירת ו' בתוך ד' ונעשית ה'. והיינו דמסיק דהא איהי כל זמנא וגו':

דהא כדין כלא הוא כחדא וגו' היינו אור חוור ת"ת איר תכלת אוכם מ' פתילה ושמן ישראל: מהרמ"ק זלה"ה:

גליון ת"ח בשלהובא דסלק' אית תרין נהורין וגו' פקודי דף רכ"ו עכל"ה:

דף נא:

דהא לא אכיל וגו' שהיה [הסברא] להפך שכאשר הוא מכלה הוא מצוי הדין והכליון. לכך פי' בהכרח גמור שאינו אלא מצד ה יחוד וכליון זה קשר העולמות:

כהני לואי ויש' במקום חג"ת מלמעלה ופעולתם כמקורם כדמפרש ואזיל:

כל גוונין טבין וגו' הכוונה להכריח שצריך תרבין ועלוון כדי שתהיה הנר דליק על יש' ולא יכלו. מפני שטבע האש הזה לשרוף מצד הכליון החרוץ שבו. ואלמלא שמקרבין לו תחלה דבר שיכלה וישרוף שהם הקרבנות שהם מזונו לא היה אפשר להם ליש' להתקיים אפי' רגע. אמנם אחר שכבר כלה כל מאכל הקרבנות יש' יושבים תחתיה לבטח מחלק הכליון החרוץ שבה כדמפרש ואזיל. והענין שסוד החלבים מאכל לאישים וכחות הדינים ואחר שהדינים מתתקנים. יש' הם בסוד התעוררות עליון אל צד הקדושה:

ת"ח כל אינון דלעילא וגו' כאו' זה הים גדול ורחב ידים שם רמש וגו' כי מציאות הצורה העליונה נתפשט בשערותיה וגו' עד כל פרטי הכחות שהם לנהל הגשמיים וכול' כלולים במציאותה. אמנם הגשמיים הם הכלים ונפסדים תחת אותם הכחות. לולי התעוררותם יש' בקרבנותם ושאר הדברים ג"כ בשירם וזמרם כנודע בפרקי שירה ועכ"ז הכל הוה ונפסד כדמסיק לית לך מלה וגו':

ארבעין וחמש סוד שם מ"ה דאלפין. נהורין המתפשטין מחכמה לבינה דהיינו עלמ':
שבעה מתפלגין היינו עשר אותיות. יו"ד בחכמה עצמה נשארו ז' אותיות שהם הא ואו הא שהם ז' ספי' הנעלמות שבחכמה מתפשטות לבינה בסוד דביקותה בחכמה כי שם נק' תהום וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף נב.

חד תנינא לתתא הוא הקליפה נחש הקדמוני. והוא למטה מכל המדרגות הקדושה שהוא סוספיתא דדהב' סיגי. דיני הגבורה וז"ש בסטר שמאל':
שאט בכל אינון נהרין. ח"ו שיעלה על הדעת שיכנס בקדושה. אמנם הכוונה שתביעת דינו וצעקת התעוררות הגבורה עולה בכל הספי' עד הבינה. ולא בינה בכלל שאין שם כניסת התעוררות הגבורה:
קשקשוי הם כחותיו וחייליו הטמאים:
וסאיב אתרא וגו' הכוונה אל המשכת הדין.
חידו דלשניה וגו' היינו התעוררות דינו במלשינותו כדפי':
ואתחשכן נהורין שבספי' סתם. וגם גורם הסתלק חכמה מבינה וז"ש ונהורין עילאין סלקין [צ"ל מן] ימא. כדין מתעורר הדין מהבינה שמשם דינין מתערין וז"ש מתפלגין מימוי בסטר שמאל' והבינה שפעה מתעכב וז"ש קאפי מימין ולא קאפי משמאל:
והוא שט על אנפי מיין מרירן הם כחות תחתוני' שהם ג"כ מתפשטין מהקליפות. והוא מתפשט בהם לתת בם כחו להיותם מפתין בני אדם להטותם לרע. ומה גם בז' היכלות טמאים שלו שבהם פתויי בני אדם כנז' פ' פקודי [רס"ג א']: גו רשתוי הם התאוות הגשמיות המחטיאות בני אדם. וכחות חצונים ממונים על כל ענין וענין:
במעוי דסתים וגו' פי' תוך גופו ממש מעורר תאותו. והוא כמו הנשמה בתוך הגוף כן יצה"ר בתוך גופו.
ואית חוויא אחרא וגו' הוא היצה"ט:
שאר חויין דחקלא. הם כחות אחרים שבהם תחת המ' הנק' שדה:
ונחית למנדע בכל דלתתא וגו' רצה לחקור בידיעת החיצונים וכניסתם במדריגתם. ולא ראה שהיה מטמא עצמו בהם. כי זה דרכם וז"ש כמה דנחית הכי אתמשך וגו':
עד דמטון להאי חויא כי קודם לו יש קליפות אחרות. שאין להם שליטה בתאוות הגשמיות כזה:
כדין קם ואתמשך וגו' כי הבא לטמא פותחין לו. ולא קם לפתותו עד שהוא הקיץ אותו תחלה ואח"כ היה לו רשות לפתותו:

מהלך לא כתיב לשון זכר אהדר לת"ת. אלא מתהלך ת' נוספת מורה על הנקבה שהיא המ':
ת"ח עד דלא חטא אדם הוה סליק בהשגתו:
בחכמה דנהירו עילאה משיג הכבוד המושג לנשמות שעליו שואלים המלאכים איה מקום כבודו. והוא בחינת החכמה המתפשטת:
אילנא דחיי ת"ת ומשם משיג למעלה: וידע רע הקליפות. ושבק טוב. חלק עץ הדעת טוב ורע נדבק ברע ממנו. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב כיון דחטו ואתדבקו באילנא וגו' מה כתי' וישמעו וגו' פי' כי לפי שאתדבקו באילנא דשרי' ביה מותא. וכביכול הרחיקו והפרידו את השכינ' מן הת"ת לחברה עם החצונים. לכן עתה לא נתייחד אליו הדבור רק מן השכינה אשר פגמו בה ח"ו. ובאה להפרע מהם ולהענישם וז"ש מתהלך בתי"ו הנקבה ולא אמר מהלך לשון זכר. וזה נתבאר לקמן פ' נח דף ע"ו ע"א עכ"ל:
גליון חד תנינא לתתא וגו' וארא כ"ז. עכל"ה:

דף נב:

קלא מלעיל' דהיינו אספקלריא' המאיר' ת"ת. וע"י משיגים בחכמה וז"ש וידעי חכמתא עילאה **וקיימא** בקיומא וגו' משיגים ע"י מראות גילוי עינים כחות העליונים ואור עליון מושג להם:
קלא דלתת' מ':
וסלקו לעילא ולא נחתו וגו' השיגו במדרגות הקדושה צד הדעת הטוב ולא השגיחו בקליפות צד הדעת רע:
אספקלריאון עילאין הם הספי' העליונות המאירות. עד שאינה מאירה נעשית באור עליון מאירה:
חגירין דאתוון דשמא וגו' היינו חזוקים מאותיות השם כדי שלא ישלטו בהם החצונים. כענין כי מלאכיו יצוה לך וגו' והיינו ד' אותיות השם שהיו עם כל א' מישר' לשומרו י' על ריש' תרין ההין על תרין דרועין ו' בגופו:
ולא יסאב לון כקדמית' שלא יהיה ענין סמאל פוגם בישר' כדרך שפיתה לאדם הראשון. שלא היה ענין פתוי זה כדרך פתוי יצה"ר עתה שמתוך גופו מפתהו. כי מפני זכות אדם לא יכול לו בדרך זה אלא שרכב על נחש ובא כמדבר אל חבירו לפתותו. ולכן לישר' שמרם הב"ה שלא יבא להם יצה"ר על הדרך ההוא שירכב על נחש ויפתם בדמות מה שירצה מחוץ לגוף. והם חטאו בעגלא מבחירתם כנודע ולכן אתעבר מנייהו וגו':

ת"ח בקדמיתא מה כתיב וירא וגו' הנה שהיתה מעלתם גדולה קודם שחטאו אף אם לא נתקרבו להר סיני שפסקה זוהמתן שם. ממעלתם אחר שחטאו בעגל להורות שירדו יותר ממה שהיו קודם קרבתם להר סיני:

ייתי לדיירא בינייהו ישים דירתו עמהם בעצם ולכן יקח את האהל וגו' מה שלא עשה כן קודם שקרבו לפני הר סיני. עם היות שעדיין לא פסקה זוהמתן וז"ש בגין דחמא משה דהא כדין ישלוט חויא ביש' מה דלא הוה מקדמת דנא אפילו קודם קריבתן לסיני:

וכי לא הוה בקדמיתא אהל מועד. משמע לן דאהל מועד פי' בית ועד לתלמוד תורה ולזה קשיא לי' וכי לא הוה וגו' ותירץ שאין מלת מועד צריך ליקרא בית המדרש כי אהל לבד יורה על זה. ונוסף בו מועד לדרשה כדמפרש ואזיל:

מה מועד איהו יום חדוא וגו' מכ"ש שלא ישלוט הפגם בה אף אם ירצה לפוגמה יש' במעשה העגל:

וע"ד וקרא לו דמשמע שבמתכוין היה קורא אותה כך. ואם כדברי ר' אבא לא הי' ראוי שיקרא אותה כך במתכוון:

למיהב חיין ארוכין כמו שהיא אהל בל יצען כדפי': והטעם שקרא אותה כך במתכוון להורות ליש' מה שגרמו ברוע המעשה. ועוד הי' הכונה להורות מציאות הזווג והייחוד קצת. וז"ש בקדמיתא חברותא וזווגא וגו' והמיתה דקאמר תלייא נמי בענין הזווג והיינו אהל בל יצען או אהל מועד. דנטיל ויש לו זמן קצוב וממה שמועד מורה זמן קצוב מוכח שאהל מורה קיום וז"ש בקדמיתא וגו' כי מאהל מועד מוכח אהל סתם:

וקאמרינן דגרמו מותא עלייהו מההוא זמנא ולעילא כי הי' ענין המיתה מכאן ואילך דבר מחודש מעתה שמה שקדם על חטא אדם הא' כבר נתקן והוצרך לזה להקשות מיהושע שלא גרם. שאם היינו אומרי' שחזר הדבר אל קדמותו לא הוה קשה מידי. שכיון שחזר הדבר לקדמותו גם יהושע עם היות שלא חטא עתה כיון שמקודם מכבר היה תחת המיתה גם עתה הוא תחת המית' כמו שהיה. אמנם עתה שאנו אומרים שמה שהי' מקודם נתקן. ובמה שקלקלו עתה גרמו מותא עלייהו וגו' קשה שיהושע שלא גרם וגו':

ישראל תינח אע"ג שלא עשו העגל כי אם ערב רב עכ"ז ניחא קצת. כיון דחטאן [הי'] והכתוב יחס מעשה העגל והעון להם תינח: אמנם יהושע דלא חטא ולא יחס לו הכתוב עון כלל ונקהו השם מעון כאו' וישמע יהושע וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף נג.

אי תימא וגו' ואי תימא וגו' לא ימנע מג' אלה וא"א שום א' משלשתן:

אבל כי צדיק ה' צדיק הוא וגו' קשיא ליה דהיל"ל כי צדיק צדקות אהב אם בא להודיענו ענין צדקות אהב. וא"כ מאי כי צדיק ה' לז"א כי הכתוב בא להשמיענו ממש שהוא צדיק. וז"ש כי צדיק ה' תדע כי ה' הוא צדיק הכוונ' שיש כח בת"ת לפעול פעולת היסוד ושמיה צדיק בכנויו כי גם יתייחס לו שם זה ביסוד עצמו ומפני שיש לו פעולה זו ושם זה צדקות אהב בינ"ה ומ'. שהם צדקה למעלה צדק ה' צדקה למטה צדק ה'. ומבחינת צדיק הוא אהב צדקה עליונה ומצד צדיק שמיה אהב צדקה תחתונה. וכמו שראש הפסוק הכוונה להודיענו שה' צדיק. גם ישר דקאמר הוה ליה כאלו אמר כי ישר ה'. כאו' צדיק וישר הוא וכן כוונת דוד בפסוק זה. והכוונה לומר כי עם היות שהב"ה צדקות אהב והצדקה הוא ותרנות הדין. עכ"ז כל האומר הקב"ה ותרן יותרו מעיו [ב"ק ד' נ'] שאינו אלא ישר וכיון שהוא ישר יחזו פנימו של כל בני העולם. שלא יחשבו שהב"ה יותר להם אלא ידין אותם. ולזה יתקנון אורחייהו למהך באורח מישור בדקדוק והיינו כדקא יאות אפילו כחוט השערה:

ת"ח כד דאין קב"ה עלמא כל העולם כולו דרך כלל: רובן אף אם יהיו קצתם צדיקים גמורי' הם נענשים בכללן. והיינו שנענש יהושע למיתה עם יש' אף אם היה צדיק גמור בעון העגל:

דבני נשא כי שאר מינים אינם חשובים. וראיה מאדם שהוא היה רוב בני אדם ונענשו למיתה כולם בסבתו וז"ש **ות"ח** וגו' גרים להההוא אילנא וגו' לכל עלמא אף שאר מינים:

וגרים פגימו לאתפרשא לפעמים. פעמים מלאה פעמי' חסרה כמו אחר מעשה העגל:

וקאים פגימו דא בסיהר' כי אל הת"ת לא נמשך מזה לו פגם. עם היות שיש לו שלימות בייחוד המ' עמו. עכ"ז פגם ממש אין לו וזה טעם שקרן עור פני משה כדמסיק:

וקיימא לאנהרא תדיר. ולא לעתים כמו שהיתה מקודם:

תבת סיהרא כמלקדמין לאתפגמ' וגו' הם שני דברים הא' פגימתה י"ד מלאה י"ד חסרה והב' ושלטא חויא ביש' וגו': וכאשר אפיק לה לבר מרע"ה לא תיקן פגימתה אלא שלא ישלוט בה הנחש ולפיכך נפגמה כדמפרש ואזיל ועכ"ז משה אפיק לה לבר כדמסיק:

וכיון דקיימא לאתפגמ' שלא נתקן ע"י מה שהסירה מהמחנה כנז'. לא יכיל בר נש לאתקיימא. שהרי אורו של יהושע מהמ' וכיון שהיא נפגמ' בעון רוב העולם גם אורו של יהושע נפגם. והיינו סוד בני ישר' ערבים זה לזה שהרע שבדור פוגם גם הצדיקים שבאותו הדור בערך מה. שנשמתם כלולה במקום העליון מכל הנשמות:

בר ממשה דהוה שליט בה שהיה באספקלריאה המאירה בשכינ' לא היה מקבל אורו ממנ':

ומותיה הוה בסטר' אחרא וגו' מטעם מי מריבה שהי' מגיע אל מקומו בסבה ידועה:
ולא לאחרא עם היות שכל שבט לוי לא חטאו:
דהא שרי' זמן קצוב קצת כדברי ר' אבא הנז' לעיל:
אית ימינא לעיל' חסד:
אית ימינא לתתא ישמעאל כנז' בתיקונים. דתמן חמור והיינו סוד ויחבוש את חמורו באברהם:
שמאלא לעילא גבורה. לאתער' וגו' בסוד החבוק:
שמאלא לתתא שור המועד המזיק עשו הוא אדום:
שמאלא דלתתא אתערת ללמד קנתורייא על מעשה התחתונים **משיך** לה וגו' היינו מצד הדין השליך משמים ארץ ת"ת ישראל ות"ת משליך ארץ זה לעון התחתונים. ויתייחס אל הנחש מפני שהוא [גורם] במלשינותו. ואתחשכת נהור' אפי' מה שפעמי' אחרים מאיר בה למטה:
ואתדבקת בחויא. לפעול ע"י החצונים הדין הנשפע לה מהגבורה לפעול לתחתונים:
וכדין שאיבת מותא לכלא. צדיקים ורשעים והטעם לרשעים. דאתדבקת בחויא והם גרמו ודין נמשך להם ונמסרים לחצונים. ולצדיקים. ואתרחקת מאילנא דחיי וכיון שהיא נבדלת מהחיים מיתה שולטת על הכל ואינו מבחין וגו':
וע"ד לשתי סבות אלו גרים מות' לכל עלמא אפי' בהמות וחיות ועופות ודגים וכל מיני חיים שבעול' כנז' לעיל. שהעיקר תלוי בבני אדם וכיון שמ' נפגמת לבני אדם פגומה לכל נמצא:
עד זמנ' קציב וגו' **ותבת** לאנהר' ודא הוא וגו' יר' להורות שהפגם לא יעמוד ימים רבים. כי יחזור הדבר לקדמותו וז"ש ותבת לאנהר' ודא הוא אהל מועד:
נער לתתא במטטרו"ן חנוך לנער:
מההוא גוונא ממש שלא נשתנ' מהחוטאי' ממש כלל:
וכדין דחלו וידעו לישנא דקר' דחיק' לי' דקאמ' וידעו כי ערומים משמע דקודם לכן ערומים היו. אלא שלא ידעו שלא נתחדש להם עתה אלא הידיעה. לז"א שאינו אלא שממש אתפשטו השתא בעון זה דהיינו דנטיל קב"ה מיניה וגו'. ומה שאמ' וידעו הכוונה על מה שנוסף להם על הידיעה דהיינו יראה וז"ש וכדין דחלי וידעו. ומלת ערומים דייק דלא שייך ערומים אלא למי שהיו לבושים קודם. וז"ש דהא אתפשטו מנייהו הה"ד וגו':
בקדמיתא. הוו מתלבשן וגו' והיינו ערומים:
דאינון חירו מכל' פי' חירות ממלאך המות:

וכדין ידעו דקשה לי' דלא הילי"ל אלא ויראו כי ערומים הם כי בראיה תלי' מילתא מאי ידעו. אלא ודאי שהכוונה שבראות עצמם שלא היו לבושים לבושי חירות וגרמו מות' לון ולכל עלמא והיינו ידיעה ולא ראיה מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אית ימינ' לעיל' וגו' הענין כי לעיל ממ"ש ימין ושמאל בקדושה. והם חסד וגבורה האוחזים במ' בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו וגו'. וכן למטה ממנה יש ימין ושמאל והם סוד עץ הדעת טוב ורע. טוב מטטרון ורע סמאל והם זה כנגד זה. כי היכלות הטומא' ודרגין דילה הם לשמאל לסטר צפון והוא סמא"ל. והיכלות הקדושה לימין לצד דרום ושם מטטרון. ובמקום שכלים סוף ההיכלות של ימין ושל שמאל אז אותם הכתות התחתונות של הקדושה הנק' חציר [לעיל בזהר י"ח ב']. הם אצל דרג' תתאה דנחש ושם הם שוכבים זה כנגד זה זה לדרום וזה לצפון ושם הוא סוד איברים דיצה"ר ויצה"ט הנז' בפ' פנחס בסוד לב וכבד וגו' ושם הוא אחיזת החצונים עכ"ל:

דף נג:

בהאי דלתת' מ' תאנה וראי פגיה הם פרי האילן שהם קדושים עלי תאנה הם עלים שאין בהם תועלת אלא קליפה ושומר לפירי:

בההיא שעתא אתגרע שאין זה מעונש דינו. אלא מה שהוריד עצמו למט' מאליו:

אתעביד פרוד' בין הת"ת למ':

וקאים בדינ' מצד הדין הנשפע מהגבור' למ':

ואתלטיא ארע' ארץ העליונ' שלא ישפיע לו אלא דין. ואפשר בארץ התחתונה כללות העולם כולו ששלטו בה הקליפות:

מאן עבד תרוכין למאן. הדבר שקול או נפרש ויגרש את האדם הב"ה גירש לאדם או ויגרש א"ת דהיינו מ' האדם בעונו. והנה ממה שאמר לעיל וישלחהו ה' אלהי"ם מג"ע הרי גירושי האדם נאמרין. א"כ מה אני מקיים ויגרש אלא ממש שאדם גירש השכינה בעונו. מכיון דכתיב לעיל כבר וישלחהו וטעמא קאמר קרא לא הודעת הדבר. דא"כ היה ראוי להקדים העון שהוא ויגרש את האדם ואח"כ וישלחהו שהוא העונש וז"א **ובג"ד** כתיב רשלחהו וגו' אמאי וישלחהו בגין דגריש כנז' וטעמ' קאמר קרא כנז':

וישכן אשרי לון וגו' יר' שג"כ הוא הודעת העון מדה כנגד מדה וה"ק וישכן איהו אשרי. אדם ממש סתם למעלה אורחין ושבילין ואשרי דינין על עלמא. מדה כנגד מדה נסתם לו דרך ג"ע והיינו לשמור דרך. סתימה כנגד סתימה ואשרי דינין היינו להט החרב ואמשיך לווטין היינו המתהפכת כדמפרש ואזיל:

גוברין ונשין כגון שדים וכיוצא בהם לפתות בני אדם ברשתם ולהעניש:

דלא יוספון לאבאשא כאו' ועתה פן ישלח ידו וגו' והורה בזה שאינו לנקבות העונש אלא לתיקון:
ומתהפכין גוונין וגו' להעניש כפי ענין העון. שבעולם הבא אחר המות נענש כל א' כפי מדת עונו. אם מעט ואם הרבה ובעונש ידוע לכל עון ועון:
א"ר יהודה וגו' פליג אדלעיל. דסבירא לי' דלהט החרב היינו ממש מתהפכת והם להעניש בעולם הזה:
וכדין יכילו לאבאשא ליה כענין אשמדאי: ומה דהוה בידיה שהי' מלך נטלו מיני' ונעשה הדיוט:
בההוא אורח' דאתדבק הוא מושך עליו הקליפ' ונכנס בטומא'. וכחות הטומא' כנגד אלו שהוא מושך עליו באים להענישו מדה כנגד מדה וכן היה ענין שלמה. וכן אדם שהוא משך אלו ונמשכו לו כנגדם אלו כנז' לעיל: והיינו דמפרש ואזיל שהוא מה שהמשיך אדם והוא הנוטל נשמה מדה כנגד מד': כדין אתייהיב רשו וגו' שהנחש מטמא ראשונ' ואח"כ באים שאר כחות הטומא' עליו כיון שכבר נטמא הגוף ונעשה חלק החצוני:
ככל אתר דאשכח רשימו מסטריה עם היות שקודם לא נטמאו הבגדים אלא מידים אח"כ על ידי טומא' זו שור' על הבגדים או על כל דבר עצם הנחש כיון שיש שם רשימו מציאות שמץ דבר ולפי זה הוא הדין שלא ילבש בגדיו עד שיטול ידיו דמה לי הוא מה לי אחר. ולחדושא נקט אחר אע"ג שכבר נטל הוא ידיו ועיקר לבישה בידים טהורות. כיון שיש אפי' נגיעה זו המועטת סיוע בעלמ' ממי שלא נטל ידיו די לטומא' לשרות עליו. ואני שמעתי שאם יעביר על עיניו ידים מסואבות שעין רעה שולטת על עיניו והדבר קרוב בלי ספק: ועל דא לא יטול מים בבוקר קאמר מהרמ"ק ז"ל:
והרח"ו נר"ו כתב:
וע"ד לא יטול ידוי בר נש וגו' זה ביארנו פ' וישב דף קפ"ד ע"ב דיש חילוק בין נוטל ידיו זו עם זו שאין עליו כי אם כח טומא' אחת. מש"כ כאשר נוטל ידיו ע"י אחר כי אז שור' עליו טומאת האחר והוסיף טומא' על טומאתו. ולכן צריך ליטול ידיו ממי שכבר נטל אם ירצה או מ"י עצמו ועיין שם:
בההיא שעתא אתגרע זקיפו וקומה וגו' הכוונה כי כאשר ישר' זכאין אתכלילת דרגא דשכינת' מכולהו עשר. וכל חד וחד כלול מי' ונקראת מאה ברכאן. וכד חב אדם עביד פירוד' ואותם ק' ברכאן אסתלקו. אתגרע ההוא זקיפו וההוא קומה הכוונה אותו הקשר שהי' לה בעת הזווג. באופן שהיא היתה עולה עד למעלה כל ק' דרגין וזו היא שיעור קומתה בעת הייחוד עכ"ל: וע' בס' **אור הגנוז** בס"ד:

גיליון ראיתי כתוב בזוהר ישן על פ' וקוץ ודרדר תצמיח לך שנתקלל אדה"ר על זרע ישראל שיהיו לחוצים תחת יד עשו וישמעאל. קוץ במ"ק עשו. וישמעאל עם המלה ודרדר [61] במ"ק עכל"ה:

דף נד.

בג"כ בעי בר נש וגו' לפי הנרא' ממשמעות דבריו כי דבר זה גורם להכשיל בנפש בדברים הנוגעים בעבודה. כי משליט ע"י דברים אלו יצה"ר עליו ומגבירו על יצה"ט. בזולת שהוא טמא וכן נראה הענין מסבר' ויש עוד דמדומי ראיה ממקום אחר:

וזמין קב"ה וגו' לסיים בנחמה. עוד כדי שלא ידבק האדם בו ובחלקו שהוא דבר בלתי עומד ומתקיים:

והכי כל מלוי דאורייתא פי' התור' כולה מבראשית עד לעיני כל ישראל יש בה ע' פנים. וכן כל ענין וענין ממנה יתבאר לדרך ע' אנפין וז"ש והכי הוא כל מלה ומלה דאורייתא. אמנם בכל דרך ודרך יתבאר המלה לאותו הדרך ולאותו הפן לכמה דרכים. וז"ש וכל מה דנפיק מכל מלה ומלה כמה גוונין אתפרשן מיני'. והטעם הוא כי התורה הוא הת"ת ולה ע' פנים ז' ספירות מחסד ועד המ' וכל א' כלולה מעשר הם ע'. ונודע כי כל פן ופן מאלו הע' פנים יתראה בו הת"ת ויאיר אורו והיינו תורה מתבארת בע' פנים. ובכל פן ופן מאלו כלול ג"כ מכמה עניינים מפני ריבוי הבחינות בספי'. לכך בכל התורה בכלל אינם כי אם ע' פנים אמנם כאשר נקח ענין אחד ממנה ירבו בחינותיה לאין תכלית:

והאי רוח סליק ברעותא קדישא פי' בהיותו מתדבק ברצונו בקדושה ומכין עצמו לכך. נקשר רוח קדוש שבו עם שורשו הקדוש למעלה:

וסאיב ליה פי' רוח הטומא' סאיב לי' ולא בעל כרחו. אלא יצה"ר מטעימו טעם איסור בענין שהוא ברצונו אסתאיב בי'. ולכך בראשונה וסאיב ליה כמעט באונס ואח"כ ואסתאב בו ברצון. והיינו אומ' אל תטמאו בהם מרצונכם ונטמתם בם בעל כרחכם. וזהו אתא לאסתאב' הוא נכנס מרצונו אח"כ נמסר להם ומסאבין ליה שמטעימין לו טעם איסור בעל כרחו:

כמה דכתיב והתקדשתם בשעת ביאה. והייתם קדושים בניכם אשר יקומו תחתיכם:

וכד איהו באתדבקת שמאלא וגו' היינו או' היורדת היא למט'. ורוח הבהמה ירצה בני אדם שהם כבהמה:

כד תב אדם וגו' פי' בו ביום שב בתשובה קצת ומצד הרהור תשובה יצא השני הבל קצת קדוש.

[61] צ"ל וישמעאל במ"ק ודרדר עם המלה:

ור' אלעזר פליג אדר' יהודה [62] דסבירא ליה שכל עצמו של קין היה מצד החוצה לא ע"י אדם כלל כדמפר' ואזיל ואו' מסטרא דרוח מסאבא הכוונה הרוח שבו אבל עכ"ז הגוף נעשה ע"י אדם שלא הי' אותו הרוח הטמא שבה מתגשם אלא ע"י זרע אדם וחוה:

והוה דמי מוכיח כן מפסוק קניתי איש את ה' עם ה' מחוה והשם [63] והיינו מפני שראתה אותו דומה בקצת לבני אדם מצדה ומצד אחר לעליונים וזה הכרח לדברי ר' אלעזר שאם כדברי ר' אבא לא היה אלא [64] גשמי אלא שהיה רשע ועוד הכרח אחר ובג"כ אתפרש ארחייהו שלא הי' מדתם אפי' בדברים תחתונים שוה כדכתיב ויהי הבל רועה צאן וגו' עוד הכרח אחר ובגין דאתא קין וגו' ועוד הכרח אחר מסטרא דיליה כל מדורין וגו':

ור' יוסי דריש מלת קי"ן לכלהו פירושי:

קץ כל בשר לשון קץ ותכלית לכל החיים דאיהו מלאך המות:

מההוא קץ ימים אייתי קורבנא פי' דבר המייחדם ונותן מקום יניקה ואחיזה בקדושה לחצונים:

א"ל לקץ וגו' פי' כשאמר הב"ה לדניאל לך לקץ שאל ואמר לקץ ימים או לקץ ימין. וענהו השם לקץ ימין היא המ' שהיא סוף לימינו של הקב"ה שהיא סוף האצילות. וקץ הימים היינו קצרות ימים. מהרמ"ק זלה"ה:

דף נד:

ומפרי העץ וגו' כדפי' לעיל שהוא הקליפות פרי עץ הדעת טוב ורע. לא עץ הדעת ממש וכן פרי האדמה שהם הקליפות לא אדמה ממש שהיא מ':

ור' אלעזר מפרש שהוא פרי שאדם פועל מהאדמה ע"י מעשיו הרעים. ולא אצטריך לפרש פרי העץ כדפי' תנא קמא:

לאסגא' סטר' עילא' וגו' פי' הוא היא הקדוש' גם היינו לרבות היכלות קדושים שייחדם גם עם הספי' בסוד ה' אחד ושמו א' והיכלו' אלו הם סטר' עילאה דאתיא וגו':

לא קביל לון קב"ה פי' לא קבל הקליפות בייחוד עליון ח"ו:

דא אתתא וגו' ראה חלק הבל קשור באותו שדה ולא ראה חלקו שם והיינו אשה ודאי:

שאת כמה דאתמר כתרגומו:

תסתלק לעיל' שתטיב ותתדבק בצד הטוב ותהי' מתייחד בקדושה בדרך הטוב. ולא תרד בדרך הרע שאתה בו עתה:

דינא עילא' מ':

---

[62] צ"ל אדר' אבא:

[63] ויעויין בזהר חדש שיר השירים ובפ' אחרי ד' ע"ו ב' בפי' אור החמה:

[64] מלת אלא נ' כמיותר:

רובץ ההוא סטר': [65] מלת רובץ קא דריש דהיינו דובץ כארי על טרפו. ונטיר לך לאתפרעא מינך והוא אורב לך:

א"ר יצחק ת"ח ראי' שקין הוא קינא דמסאבותא דהיינו שירד למטה בארק' כדמסיק והרי מכאן ראי' ברורה אל ענין מנחת קין [66] וכל הנדרש. ואפשר דלענין חטאת רובץ אייתי ראי' שהרי הי' נדבק אחריו והוא הולך נע ונד ואין מנוחה מצד החצונים שהיו רודפים אחריו עד שהרהר תשובה קצת דהיינו אם תטיב דקאמר לי' קב"ה: דכתיב וישם ה' לקין אות ואם אינו לשומרו בעולם אות זה למה:

ור' יצחק הכריח שגורש מן הארץ הזאת. וא"ת אות זה למה לשומרו מאינון דיירי ארקא שהם עפריר"א וקסטימון כנז' לעיל בתחלת הפ' [בהקדמה ט' ב'] והכריח היותו בארקא. ממה שגורש מאדמה זאת ואין לך שאינם עולים לאדמה זו אלא יושבי ארק' דכתיב יאבדו מארע' וגו' אבל יושבי שאר ארצות עולים מזמן לזמן כגון יושבי חורב' במעינות וכיוצא.

וא"ר יצחק וגו' לגלגל הענין שש"ת עיקר בניינו של עולם בא: ולא יקשי לך האי היאך הרוחות הדקות מתעברות מהאדם הגשמי:

דהא בר נש וגו' והענין כי אינם מתעברות מהזרע ממש אלא מחום תאות העבירה הם מתחממו' והם יולדות משחיתים שכמותן:

ולא מתהפכן אלא לדיוקני וגו' כי השדים ממש מתהפכים לכמה מינים. שעירים חתולים כלבים חזירים וכיוצא. ואלו כבני אדם ממש מפני הרכבתם מאדם:

ולית לון שערין שהם מורים שהם כחות מלמעלה ואלו אין להם אותה אחיזה. ושמעתי כי השער הם שרשים אשר לאדם שהוא מושרש למעלה. ואלו בלי שערות להורות שאין להם שורש למעלה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ויבא קין מפרי וגו' כד"א ומפרי העץ הכוונה במ"ש דף ל"ו ממנו לא כתיב אלא מפריו ושם ביארנו כוונתו. כי סטרא אחרא הוא פרי א' הנמשך משכינ' ואותו הפרי הביא קין כנז' לעיל. כי קין הביא מנחתו בסוד קץ הימים קץ כל בשר. כי רצה לחבר קליפת הנחש למעלה בקדושה וזהו ויבא קין מפרי האדמה ר"ל מן הקליפה הנק' פרי האדמה. והוא דוגמת מה שנתבאר למעלה בפסוק ומפרי העץ וגו' דף ל"ה ע"ב: אמנם הבל הביא גם הוא שנאחז בו קצת. ועיקר כוונתו היתה לשכינה ולא נתדבק בההוא סטרא רק כעין שעירי ר"ח וי"ה. וז"א ג"ם ובזה נתקנא קין באותו שדה אשר ברכו ה' דלא יכיל לדבקא בסטר' דילי'. וזו היא נוקבא יתירה דאתיילדא עם הבל. במה שידעת

[65] לעיל ל"ז א':

[66] נ' דצ"ל מנוחת קין:

היותו משה בעלה דשכינתא וזהו שפי' במלת גם הוא דכליל סטר' אחרא בענין עזאזל: עכ"ל. הלא אם תטיב שאת כמה דאתמר זה נתבאר דף ל"ו ע"ב לעיל:
גליון והבל גם הוא וגו' בא ל"ד:

דף נה.

תרווייהו לא הוו בדיוקנ' דלתת'. עם היות שהיה הבל מצד הקדוש' דהיינו נשמת שת. עכ"ז לא הי' בצלם ודמות של אדם. כי הי' בענין גופו תערובת בענין שהוצרך להריסה ולבנין שני כנז' בס' דצניעותא. קין והבל שתי כחות קין טמא מכל וכל והבל בינוני. ושת קדוש מכל וכל: מאה ועשר מאה ותלתין נר' עיקר דכתיב ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד וגו':
תב וקני לאתתיה ע"ד מה שפי' רז"ל אין אדם מקנא אלא א"כ עבר עליו רוח טהרה דכתיב או עבר עליו רוח קנאה. ומרוב אהבה אדם מקנא וע"י קנוי הוא נזקק לה. ומי שאינו אוהב אינו מקנא ולכך בעוד שהי' נבדל ממנה לא קנא:
אתדבק ביה ולא אתעדי מיניה. תחלה הוא מושכו מרצונו ואח"כ הוא אוחז בו בעל כרחו כנז' לעיל [נ"ד א']:
בהאי בר נש ולא באחר' פי' אינו כענין הטומא' שמתפשטת לאחרים שראשון עושה שני. אלא אף אם יעמוד צדיק אצל רשע כל היום זה בטהרתו וזה בטומאתו. והטעם בגין כך אתדבקות' דילהון וגו' **ואינון** זכאי קשוט ובניהון וגו' מפני שטומאת האב מטמאה הבן כדפי' לעיל [שם]:
בגין דטעיין וגו' מרוב יופיה והיינו נעמה כשמה:
והא אמר מר דהיא אתמנית וגו' ואין שליח א' עושה שתי שליחות כי לא קצרה יד ה' לשלוח מאלו מינים מינים לעונש כל עון ועון:
הכי הוא ודאי דאיהי אתיא כלו' אתיא מאליה. לא אתמנת כדקאמרת כי מנוי שנתן לה. הוא על אסכר' דרביי אבל זה היא עושה ברשעתה:
ועד כען איהי קיימת וגו' שאין לפרש שהיתה קודם בענין זה. ואחר שמתה נתמנת רוח טומא' שהיה בה על אסכרה דרביי. ולפי' הקשה עתה ר' אבא והא תנינן אי אמרת בשלמא כדס"ד דמתה ואח"כ נתמנת וגו':
כמה מליא עלמא האויר כולו:
רוח תיאובתא וגו' מכאן שאינם נוטלים הזרע שאינם גשמיות אלא חום תאות עבירה לבד.

זה ספר וגו' לדיוקני [67] פי' חכמת הפרצוף כדאית' בתיקוני' ובפ' יתרו:
אחמי קב"ה לאדם מפני שבו בנשמתו היו תלויים כולם כדפי' רז"ל במדרש רבה בפ' איפה היית ביסדי ארץ וגו'. דזמינין למיקם עלייהו דיש' מפני שהאומות והרשעים לא היו בו כלל כלולים אלא הם מינים חצונים מהקליפות וז"ש דאינון עיקרא דאדם [68] כי השאר הם מהחוצה. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ואי תימא הא אמרת דהבל וגו' הכוונ' דהוה מסטר' דקדושה וא"כ איך אמרת דכולהו בנים לא הוו בדמותו אלא שת. והלא אף הבל לא הוה מסטרא דנגעי בני אדם אלא מסטר' אחור' דקדוש'. אלא גם הבל לא הוה בדיוקנ' דלתתא אלא בדיוקנא [69] דלעילא משום דאתייליד קודם זוהמת הנחש. והנה בא ר' יוסי וסייע לדבריו וז"א דהא כתיב וגו' כלו' והנה מה שאמרת הוא כתוב בהדי' דלא כתיב ויולד אלא בשת כי הבל נולד מקדושה וקין מטומאה אמנם שת היה בדמותו בצלמו עכ"ל:

דף נה:

פעלו דקב"ה ולא וגו' קשה לי' לפי דרכו קרא יתירה פעלך מעשה ידיך לכך נראה דמפרש פעלך על מציאות הפועל בעצמו היות השגחת הב"ה בו ומפני שיש דברים שהב"ה משגיח בהם והם פעל הב"ה אבל בני אדם משותפים בו כענין הזריעה בני אדם זורעים והקב"ה מגדל וכן בני אדם מולידים והב"ה בורא וכיוצא לכך אמ' מעשה ידיך ממש מעשה ידיו שאין שתוף לאדם בו:
ולי מה יקרו וגו' אסיפ' דקראי סמיך דכתיב אם תקטול וגו' והכי פי' ולי מה יקרו רעיך שהם הצדיקים כאו' למען אחי ורעי וגו' מה עצמו הדינים שאתה עושה בראשיהם אספרם מחול ירבון המכות. או אפשר עצמו ורבו ראשיהם של יש' העתידים אספרם מחול ירבון תלמידי חכמים הקצותי מזאת המראה עודי עמך שואל שאלה זו וגו' אם תקטול וגו':
זכר ונקבה בראם למנדע יקרא עילא' כי ממה שנבראו אדם זכר ונקבה יחד מורה על סוד זכר ונקבה עילאין יחד ומתוך ייחודם נברא אדם:
ברזא דאתבריאו וגו' כדאית' בספ' יצירה בענין "עולם "שנה "נפש:
כתיב אלה תולדות וגו' ואתי לגזרה שוה שעניינם שוה:
ואפי' אדם תרתי קאמר חדא ברכאן לא אשתכחו מדכתיב זכר ונקבה ויברך אותם שנית ויקר' שמם אדם אדם לא איקרי אלא דכר וגו':

[67] לפנינו הגי' דיוקנא ונראה שהי' לו כאן נ"א:
[68] לפנינו ליתא נוסחא זו אך הד"א הביאה:
[69] ע' פ' אחרי ע"ו ב' בהגהותיו שם באור החמה:

מיומא דאתחרב בי מקדשא וגו' אזיל לטעמא דאמרינן לעיל דכל אתר דדכר ונוקב' לא אשתכחו ברכאן לא אשתכחו: וכן כשנחרב הבית שנפרדו זכר ונקבה למעלה אין הברכות:

אבד ולא נאבד שהוא עצמו אבד הברכות מפני שאבד למטרוניתי' **אבדה** האמונה היא המ' נאבדה לא כתיב אלא אבדה שהיא עצמ' אבד' הברכות ואבדה בת [70] זוגה:

משת אתייחסו כמו שמונה הכתוב והולך עד נח ומנח עד אברהם ומאברהם עד יעקב מכאן ואילך כולו טהור:

א"ר יוסי אלין אתוון בתראין אותיות ש"ת וגו' יר' כי באותו עון נתקלקלו כל האותיות ובתשו' לא נתקנו אלא ש"ת ושאר כל האותיות נשארו בקלקולם כשהיו ונשארו האותיות חוזרות בסדר תשר"ק למט' במ' לא אותיות ישרות אבג"ד שהם מצד הימין בת"ת עד דקיימו יש' על טורא דסיני שפסקה זוהמתן וגלה הת"ת סוד אורו היינו התורה ומצדו אותיות אבג"ד בענין שעמדו הנמצאות על תיקונם כענין בריאת' שנבראו באותיות אבג"ד ולזה אמר ואתבסם עלמ' מצד הימין שהוא הממתק הדין וקיימא על קיומי' שאין קיום לעולם אלא בסוד הימין. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אלף וחמש מאה מפתחן. נלע"ד כי הם אותם שביד מטטרו"ן כדאיתא בזוהר [71] ההוא נער דבידיה אלף ות"ק מפתחין עכ"ל:

דף נו.

לאתגפא להתמוטט:

ברית יסוד:

ור' אבא פליג דלא אתתקנו אתוון כלל אלא העיקר היה על מדה זו ולא נתקנה עד יום מעמד הר סיני וא"ת בין זה לזה על מה עמד אשיבך ואלמלא דגלי וגו':

ור' חזקי' פליג אדר' אבא בחד' ומודי ליה דעל ברית קיימ' עלמ' ופליג עליה דודאי דאתתקן ע"י אדם וז"ש כל מאן דאודי וגו' וכיון שאדם חטא והתודה ודאי שתקין הענין: **ת"ח** כד ברא קב"ה עלמ' עבד האי ברית יסוד שהאצילו וקיים עלי' עלמ' מ' שהיא כוללת כל נמצא והיינו צדיק יסוד עולם:

בראשית פי' בר"א שי"ת ברא היסוד הנק' שית מפני שהוא כלל ו' קצוות עוד מלשון שתין שבמזבח שהוא נקב שממנו מוצא הברכות כדמסיק וז"ש בראשית דא ברית דעלמ' קיים עליה מי' בחינת היסוד שהיא המעמדת העולם ומקיימת אותו בשפעו והא כיצד

[70] נצ"ל בן זוגה:

[71] ע' בראשית ל"ז ב'. נ"ו ב'. ויחי רכ"ג:

כי פי' שית יר' שית דמיניה נפקי ברכאן לעלמ' כנז' והנה מזה יוכרח שהוא ג"כ סבתו הקודמת וז"ש ועליה אתברי עלמ' בענין שהוא סבה קודמת וסבה מעמדת דהיינו מלת יסוד כיסוד לבנין:

ואעבר ליה מאתרי' שסלק היסוד מהמ':

האי ברית אתרמיז וגו' הכוונה עם היות שאמרנו שאותיות שי"ת ביסוד עכ"ז עיקר האות הרומזת ליסוד היא יו"ד והטעם שהיא את זעיר' דהיינו נקודה שהיא התחלה אל מציאות הגוף ואחר הנקודה קו ואחריו שטח ואחריהם גוף וז"ש הכא את זעיר' עיקר ויסוד' דעלמא:

ולא אדכר ביה י' היינו ודוי שהתודה ונתבייש מחטאו:

ובג"כ שחזר אדם בתשו' ועוד שבן זה ביסוד יסודו של עולם:

מהכא אשתיל מלמ' וגו':

בין תרין אתוון עאל רזא דברית פי' ש"ת היינו למעל' בנקבה כאו' וחשופי שת וגו' בחינת כניס' היסוד במ' ולכך לייחד בין תרין אתוון אלין עאל רזא דברית:

ומאן איהו בי"ת והענין כמו שהש' דכורא ת' נוקב' ע"י אות י' ברית יתייחדו כן בי"ת ב' דכורא ת' נוקבא י' ברית יחייחדו ולזה ברית [72] מורה ברית שמורה כללות מציאותם ביסוד **ואתעביד** שבת שכן ודאי זווג' ביום שבת ביסוד וע"י המ' נק' שבת:

כמא דהוה שרות' וגו' הכוונה שאין ר' חזקיה מכחיש שלא נתקן העולם על תיקונו כראוי [רק] במעמד הר סיני אלא כוונתו שנתקן לענין שנתייחסו דדין משת ונתקן מכל וכל במעמד הר סיני וז"ש דהוה שרות' דמלמ' לאתייחס' משת אמנם היה הענין תלוי להשלים אותיות ש"ת עם אות ברית [73] כדי שיהי' שבת עד מעמד הר סיני:

א"ר יוסי וגו' הכוונה לומ' שהן אמת שאותיות ש"ת אשתכללו באת ב' אבל הי' הענין שגם שאר האותיות היו מתגלגלות למפרע והולכות עד הגיע הענין אל תיקונם כראוי אבג"ד במעמד הר סיני כנז' לעיל:

ר' יהודה אמר ר' יהודה סבירא ליה בענין האותיות כר' יוסי ומאי דפריך ר' חזקיה שהתודה ונתקן הענין היינו לתתא אתהדרו פי' אדם תקן למטה אבל לא למעלה שהפגם למעלה היה קשה אמנם היה העונם גפיף ולא הי' מתקיים מפני ששורשו למעלה בלתי מתוקן ובמעמד הר סיני נתקן הדבר ג"כ למעלה:

ר' אלעזר אמר ביומי אנוש וגו' למעצר לחילי שמיא שלא יפעלו בדברים הגשמיים כגון אל שר האש שלא יכווה ואל שר המים שלא ימטיר וכיוצא והם ג' חכמות חכמת חרשים

[72] נ' צ"ל בי"ת:

[73] נ' צ"ל בי"ת:

בפה ובאמיר' חכמת הקסם היינו מעשה כישוף בידים: וחכמת המלבוש דהיינו למעצר לחילי שמיא והעוסק בענין ספר המלבוש יבין מה ענייננו:

מרפי אילנא כחות המ' למטה שהיא עץ הדעת ואלו הם עליה ופריו [74]:

עד דאתיב קב"ה עלמא כדקא הוה שמטבע שר המים להגביר על שר הארץ והב"ה הכניעו תחת שר הארץ. עכשיו שאלו היו מתעסקים בענייני השרים להכניע' ולעצור פעולתם. החזיר אלו אל טבעם וביטל הכנעת שר המים מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. א"ר יוסי אלין תרין אתוון וגו' הט אזנך ושמע הנה ג' שבתות הם בינה יסוד מ' ואדם חטא ביסוד ובזה חרב ב' עלמין בינה ומ' והפרידן. וכששב בתשובה אחיד בבינה ובמ' ולא זכה ביסוד כדי שיתוקנו הצנורו' אשר ע"י יסוד כמתחלה עד בואם לסיני. ואז לקחו יסוד ברית התורה ונעש' שבת שי"ן בינה והבי"ת יסוד והת' מ' והם ג' שבתות. וז"א ר' יוסי אלין תרין אתוון אשתכללו באת בי"ת שהוא המחברן גם ענין האותיות שהיו למפרע ואתתקנו:

ר' אלעזר אמר וגו' או' למעצר לחילי שמיא. הכוונה כי אעפ"י שהי' בכוונת צבא השמים לעשות ולפעול איזה פעולה. היו הם יודעי' להשביעם לבטל מהם רצון פעולתם. ודייק או' אז הוחל לקרוא וגו' לרמוז כי עיקר ידיעה זו אדם הא' הי' אשר הוציאה מג"ע ושם למד אותה עם מלאכי מרום. וענין חכמה זו היא ידיע' כל השרים הממונים על העולמות להנהיגם. כי הנה השרים נק' טרפי אילנא והוא כי האילן עצמו הוא יש' הרומז בת"ת וסביבו ע' ענפין שהם ע' שרים הנק' טרפי אילנא ר"ל ענפי האילן כנז' בפ' בשלח דף נ"ח ע"ב. וענין חכמה זו רמוזה בתיקון ס"ו: ואמר כי עד אנוש לא היה מי שישתדל בחכמה זו עד בא אנוש ודורו וז"א אז הוחל לקרוא ולהשביע בשם ה' לשרים ועושים רצונם. או אפשר כי כל שליטת אותם המלאכי' והשרים כולם נקראים שם ה' ועיין דף ע"ה ע"א כי הע"ז נק' שם [75] על פסוק ונעשה לנו שם והשאר מבואר עכ"ל:

דף נו:

ולא אתחריב מכלא פי' ביטול כל העולם מעש לתהו ובהו:

ברחמין אשגח עלייהו שדן כל העולם במדת רחמים. כדי שיתבטלו הרשעים ויושאר העולם ואפשר דעל נח ובניו קאמר:

אי הכי טפשין וגו' אי אמרת בשלמא כדס"ד מעיקרא שיצרם הרע היה מפתה אותם ניחא שהיו יודעים בעונש וחוט' לפתוי העבירה. אלא לדידהו דאמריתו שהם חשבו

[74] לעיל ל"ה ב' ול"ו א' בפי' הרמ"ק זלה"ה:
[75] נ' דצ"ל. ג"כ נקרא שם כנודע.

שיוכלו לעכב הדין וכי לא היו יודעים שביד הב"ה להביא להם המבול כמו שהתרו אותם הכשרים כנגדם:

ואיננו לארכא יומין וגו' אין לפרש שיהיה אל התנאים מכחישים שחנוך הוא מטטרון שהרי ענין זה מוסכם בתיקונים. אמנם הוקשה להם [לו] למה לא נתעכב בעולם כשאר בני העולם ובעת פטירתו היה לו להב"ה לסלקו כענין אליהו ולזה דרשו הפסוק כמו שדרשו:

ור' אלעזר אמר דלא קשה מידי כי אחר שלא טעם טעם מיתה ונסתלק בחיים ועלה אדרבה לעמוד בין העומדים האלה. א"כ מה לי אם אלף שנים יחי' מה לי אם מעט וז"ש נטיל ליה קב"ה מארעא ואסקיה ועל ענין זה כתיב איננו כמו שתרגם אונקלס. אבל ת"ח מאן דאתדבק ביצה"ר שחטא פעם א'. ואתמשיך אבתריה ששונה בה:

יסתאב הוא פעם ראשונ' ויסאבון ליה פעמים הרבה:

ר"ע הוא שם הקליפה בעצמה והפועל פעולה זו שהוא מוליד החצונים נקרא רע שהוא עושה רעים כקליפה בעצמה. אמנם רש"ע פי' חייב רשע בדינו בפרטי הזה עם היותו צדיק וזכאי בכמה דברים כדמפרש ואזיל. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. א"ר ייסא אי הכי וגו' הקשה ר' ייסא כי איך אמר דהוו חכימין טפי כי אדרבה זה יורה שהיו טפשין וז"א אי הכי וגו' כלו' כפי דבריך א"כ היאך היו מורדים בקונם ית' אחרי ראותם גדלו וכחו כי היו יודעים כל סדורי העולמות ואין זה כי אם טפשות וכסילות: או יאמר אי הכי שאתה או' שהיו חכמים גדולים א"כ אפשר שהיו טפשים כלו' בתמיה אפשר שהיו טפשים ולא ידעו כי הקב"ה יביא עליהם מי המבול. והלא אתה אמרת שהיו חכמים גדולים ואיך היו טפשין ולא ידעו כי עתיד הב"ה להביא עליהם מי המבול. ותירץ ר' יצחק ודאי יודעין היו שעתיד הב"ה להביא עליהם מי המבול אמנם טעו במה שחשבו כי אחרי היות בידם חכמה וגו' בטחו על חילם וחכמתם שלא יוכלו השרים והממונים לעשות רע:

עד שהמלך וגו' הענין עד שהמלך הוא הב"ה יושב ומסיב על הצדיק שהצדיק נעשה מרכבה אליו. בעודו צדיק ומסיב עליו כבודו קוד' שיסריח במעשיו והשי"ת יסיר מסבו מעליו. ולכן לוקטו ולוקחו מיד בעוד מעשיו המריחים ריח טוב ולוקטו קודם שיריח ריח רע וז"ש נרדי הוא הצדיק נותן ריחו להב"ה ומת קוד' שיסרח. נמצא כי מעשיו הטובים גורמין לו קיצור שנים ואינו אלא לטובה לו שימות זכאי וזה נרמז בפסוק יש הבל וגו'. ואמ' כי הרשע מאריך השי"ת אפו כנגדו לב' סבות א' כי גלוי לפניו ית' כי עתיד לחזור בתשובה או שעתיד לצאת ממנו בנים צדיקים והביא פסוק זה כאן להורות כי כן הענין

היה בחנוך. ויישב או' ואיננו כי הוקשה לו כי ודאי איננו אחר שלקחו אלי"ם. אמנם הכוונה ואיננו ר"ל כדבר הנאבד שהאדם תמה ממנו [עליו] מה נעשה ממנו והיכן הלך. כך חנוך שלא האריך ימים היו הכל שואלים עליו ואו' ואיננו כלו' מה נעשה ממנו כי לא הגיע זמנו ולכן נתן טעם לאיננו לקחו אלי"ם במדת הדין קודם שיחטא בעודו זכאי ועל זה נאמר ויש נספה בלא משפט שמת בעודו זכאי קודם שיחטא כנז' פ' פקודי דף רמ"ט שו' ג' ולז"א כי לקח אותו אלי"ם ולא ה': והנה **ר' אלעזר** אפשר כי לא סבר כן רק שלרוב חסידותו שאין כמוהו לקחו ולא מת. וז"א ואסקיה לשמי מרומים ושם השליטו על כל המלאכים וזה ממה שידעת סוד חנוך מה הוא כנז' פ' קדושים דף פ"ג ריש ע"ב. ואומרו מ"ה מפתיחן צ"ע. ואפשר לכאורה שהם סוד אד"ם העליון הרומז לכל האצילות העולה בגי' אד"ם שהוא יו"ד ה"א וגו' והם מפתחו' לכל הקדושות ובהם נבראו כל העולמות:

וירא ה' וגו' או' אבל ת"ח מאן דאתדבק ביצה"ר וגו' אפשר נתינת טעם למה שיבא לפניו והוא ענין השחתת זרע. ואמ' ע"ד משרז"ל בשמתא מאן דמגרי יצה"ר בגרמיה. והוא כי נראה בחוש העין שאע"פ שהאדם יעשה עבירות אחרות רבות אין בו כ"כ גירוי יצה"ר כי יעשה במקרה או בעת יאונה לידו אותה העבירה. אמנם המשחית זרעו הוא דבר תמידי שאין צריך לבקש ולחפש אחרי הערוה והאשה. כי משחית זרעו על הארץ ומגרי יצה"ר בגרמיה יותר מכל העבירות שבעולם. וא"כ זה המתדבק ונמשך ברצונו להדביק ביצה"ר ולגרותו עליו אז נמשכים עליו רוחות הטומאה ומתטמא לעולם ובזה השכינ' בורחת מאצלו מפני הטומאה. והנ' זה היה עון הדור הזה כאו' כי רבת רעת וגו' פי' כי רעת הוא כנוי אל השחתת הזרע המגדיל את הקליפה הנק' רעה. והנ' רעת אדם הזה שבדור הזה היא בארץ כי משחיתים את זרעם בארץ ממש והשאר מבואר: ואו' אוי לרשע רע כי רע יותר מרשע כי השין הוא היסוד של שקר מעט קדושה שיש בו וכיון שקלקל והשחית זרעו נעשה רע ונסתלק מעט הקדוש' שבו ונשאר כולו רע. וזה מאן דמזני [76] וגומר לא אחזי פני שכינתא כי ממעט הדמות ומתהוה מן הטפה ההיא שדים הנק' נגעי בני אדם שעליהם נאמר וג' כבני אדם וגו' [חגיגה ט"ז] אמנם אדם הראשון ששמש ברוחין וליליין ק"ל שנים היה תקנתו כי כאשר חטא והטיל בו נחש הזוהמא כיון שחזר בתשובה נכנס בגיחון עד קדליה ודחה הרע והזוהמא לחוץ כל אותם הק"ל שנים ונתקן ואח"כ הוליד שת בדמותו וגו' אבל שאר אדם הוא פגם גדול כנז'. מהרח"ו נר"ו:

[76] לפנינו הגי' מאן דמחבל כו':

דף נז.

סאיב גרמיה כשא' עוברי עבי'. סאיב ארעא דכתיב וירא אלדי"ם את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר וגו' והיינו דחבילו אורחייהו:

ויהיב חילא ותוקפא יות' משא' העבירות מפני שמורה [77] על מקום השפע העליון נשפע לחוץ.

ולא עאל בפלטרין עם היות שיהיו בידו מעשים הגונים. כל עוד שמת ועון זה בידו:

ולא חמי אפי שכינת'. אפי' מחוץ לפלטרין כדרך שהם נהנים שאר הרשעים לעתות המנוחה:

בגין דבהאי אסתלקת וגו' וכיון שהוא גרם דיחוי שכינה. אף אחרי טהרתו בגיהנם לא יזכה לה אלא יתגלגל כדרך ער ואונן בפרץ וזרח ואח"כ יזכה:

ואי תימא אמאי פי' אפי' היה הענין כך. למה יגרום סילוק השכינה מיעקב וכי רשע עושה רע לצדיק:

יתפקד בחלומו או בהשגחת ענייניו: לא אירא רע עצם הקליפה כדפי' לעיל:

וינחם ה' וגו' עד דעבדין להההוא חובא רב ותקיף. מרוב הפעמים שחוטא ושונה בה:

כעבות העגלה. שהם חוטים דקים הרבה נעשים עבות רב ותקיף:

כד"א וחדוון כענין המלכים שכאש' הם עצבים חדוון לא עאלין קדמיהון. כן הב"ה אין משוררים שירה לפניו כדמפ' ואזיל והכוונ' דבקר' כתיב וינחם ה' ואח"כ כתיב ויתעצב. וינחם בראשונה ואחר שהוסיפו לחטוא וגז' עליהם הדין ויתעצב:

והא כתיב בניחותא לראיה שחדוון לא הנעל קדמוהי דהא כתיב ויתעצב. והדרך אינו כך אלא הוד והדר אלא ודאי כדפי': ואם נפרש אותו דרך קושיא הכי פי' והא כתיב ויתעצב אל לבו דמשמע שנתן עצבות מלמעלה אל הלב. ואי כדפי' לעיל שאין עצבות ממש אלא מראה כך כביכול הי"ל ויעצב אמנם ויתעצב אל לבו מור' שמלמעלה נתן עצבות אל לבו וזה א"א דהא כתי' עוז וחדוה במקומו שאין עציבות כלל לפניו. ור' יוסי תירץ כי מלת ויתעצב בלשון התפעל ואמ' אל לבו שהיא מ' הנק' לב ונפש ושם יש עצבות:

ור' יצחק תי' לענין וינחם ויתעצב שפי' לשון חזרה שחז' בו על בריאת האדם ונתעצב על דינו ולא כדב' ר' יוסי שפי' ניחומין שהוא דוחק אח"כ לשון עצבות על גמר דין שאין ענין זה בפסוק:

ר' ייסא אמר לטב וגו' כדברי ר' יוסי לעיל כדפי'.

[77] אצ"ל שגורם על מקור השפע העליון להשפיע לחוץ:

ור' חזקיה דריש לביש ולא לשון חזרה כד' ר' יצחק אלא לשון נחמה כדפי' ר' יוסי ולא לטוב אלא לרע כמאן דמקביל תנחומין וגו' ולענין ויתעצב אל לבו שהוקש' לנו למעלה דמשמע דמלמעלה אתי עציבו אל הלב. הכי איהו כי מן הבינה מתעורר הדין ונוסף בה במ' והיינו דקאמר ולא תליא מלתא בתשוב' שכב' גם הבינה שהיא נק' תשובה נתן להם זמן לשוב ולא שבו אז גם היא מתעוררת בדין וכדין אוסיף מהבינה דין על דין המ' והגבו' וז"ש דינ' על דינ' ואתקיף להההוא אתר וגו':

וכולא בקרא פי' בשלמא לדידן ניח' כי וינחם הוא כענין ויתעצב לאיבוד הרשעים אבל לר' ייסא קשה כי וינחם הוא לטב ויתעצב לביש זה על הצלה וזה על איבוד א"כ לא היה ראוי שיהיו בפסוק א'. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מנלן מיעקב וגו' הביא ראיה למה שאמ' שהשכינה מסתלקת מן הארץ בסבת העונות מיעקב כי חשב כי אולי מה שלא ראה השראת שכינה עליו היתה שמא יש פיסול או איזו עון בבניו עד שאמרו הם שמע יש' וגו' כמשז"ל [פסחים נ"ו]. ושאל למה בשביל חטא א' נפגמת השכינה כביכול ותירץ כי סאיב מקדשא ר"ל כי יש יכולת בנחש ליכנס אל הקדש לקטרג. ואז בורחת השכינה כי אין הטהרה מתערב' בטומאה וזהו טעם הסתלקות השכינה ע"י החטאים. ואמ' כי ק"ו ומה אם ליעקב השלם בחיר האבות אירע כך כ"ש למטמא עצמו בידים וגו' ונתן טעם למה נק' האיש כזה רע וביאר **ת"ח** כד בר נש אסתאב וגו' הענין כי הפסוק אמ' ושבע ילין וגו' אפשר ע"ד משז"ל [סוכה נ"ב] אבר קטן יש באדם מרעיבו שבע ומשביעו רעב. ואמ' כי האדם כשהוא הולך לישן על מטתו הולך שבע ואינו מתאוה אל תאוות היצה"ר רק דומה בעיניו כאלו הוא שבע. הנה האיש הזה כשישן לא יפקד רע ר"ל לא ימשך עליו הטומאה הנק' רע שהם נעמה ולילית וכיוצא. המביאין את האדם לראות קרי על מטתו. אמנם מאן דמגרי יצה"ר בגרמי' ולעולם הוא רעב ותאב אל העבירות. איש כזה יפקד מן רע כי תמי' הוא אצלו להדריכו בדרך רע והוא עצמו נק' רע. והביא ראי' מהפסו' גם כי אלך וגו' וביא' גם שאלך בגיא צלמות בצאת נפשי מהעה"ז כנודע לא אירא מאותו רע לפי שאתה עמדי והם צרות זו לזו וכשהקדושה שורה על האיש הטומאה בורחת וכן בהפך:

וינחם וגו' ביא' כי הרשעים להיות העונות אצלם נחשבים לכלום בעיניהם כחבלי השוא לכן מושכין אותו ושבים [ושונים] בו וזהו הוי מושכי העון אל עצמם לעשותו לסבת היותו בעיניה' כחבלי השוא ואינם יודעים כי כעבות העגלה הוא החטאה ואז יפרע מהם השי"ת. והנה פי' הפ' וינחם לפי שיש בו קושי' א' והיא או' כי עשה את האדם בארץ מה כוונתו וביא' כי למה שהוא עשה את האדם והוא מעשה ידיו לכן וינחם וקבל תנחומין

והאריך אפו. וז"א אתנחם עלייהו על דאינון עובדי ידוי והוא פי' או' וינחם כי עשה וגו' והנה פי' ר' יוסי האי וינחם לטב והק' כי הכא כתיב ויתעצב אל לבו והתם כתיב הוד והדר וגו' ולמדו משם רז"ל [חגיגה ה'] שאין לפניו ית' ח"ו עצבות וגו' ותירץ ר' יוסי מה שתירצו פ' שמות דף י"ח ע"א וכן בגמ' על פסוק במסתרי' תבכה נפשי וגו' הא בבתי גואי הא בבתי בראי. ופי' כאן כי אל לבו שהם בתי בראי ויתעצב. אמנם בבתי גואי אין עצבות אלא הוד והדר וז"א לפניו בסוד פנים המאירים אמנם אל לבו היא השכינה כנודע. וכדמביא ראי' מאשר בלבבי ובנפשי יעשה והיא מ' נפשו דדוד ונק' אחוריים כד"א וראית את אחורי ופני וגו' כנז' בפ' פנחס דף ר"ל ע"א איהי ברו ואיהו תוכו ע"ש איהו מלגאו וגו'. והביא מאמר ר' יצחק סמוך אל דברי ר' יוסי כי שניהם מפרשים הפסוק באופן א' כי או' וינחם הוא לטב. וגם סמך דברי ר' ייסא האומ' כן דהוי וינחם לטב: אמנם ר' **חזקיה** אמר לביש כי שתה כוס תנחומין כבר על מה שעתיד לעשות נמצא כי בעשותו הפעולה יעשנה ברצון ולא יהי' מצטער בעשותו משפט כי כבר שתה כוס תנחומין. והנה המכריח לר' חזקי' לומר פירוש זה הוא מחמת קושי' שבפסוק כי אם וינחם הוא לטב איך יצדק או' אח"כ ויתעצב וזה ברור אמנם כשנפרש וינחם לביש כי קבל תנחומין לאבדם מן העולם לכן מה עשה ויתעצב אל לבו ר"ל השפיע דין ממדת הגבורה למ' כדי לאבד כל זכר למו. ותבין פי' ויתעצב כי נודע היות הקליפה נק' עצב כנז' [לקמן] דף ע"א ע"א כי עצבון הוא הקליפה והיינו או' וכדין אוסיף דינא על דינא וגו' והענין כי תינק הנחש מן לבא דינא רפיא וא"ת [78] תעשה קשיא כי מזון החצונים מסיגי הזהב הגבורה ולכך בעת שליטת הקליפה משפעת הגבור' אליהם ומתרבה הדין בעולם וזה טעם נכון ואמתי:

ור' חייא תריץ קושיא הנז' באופן אחר ואמ' כי וינחם הוא בעת היצירה והכי פי' וינחם ה' וישמח בלבו כאש' עשה את האדם. ותיבת כי היא כאשר כי שמח שעשה בריאה חשובה כגוונא עילא' מזה החומר הגרוע בארץ. ובזה יתיישב ג"כ קושי' אחרת והיא אומ' בארץ פשיטא כי לא עשאו בשמים אך הכוונה כאשר אמרנו. ואו' ויתעצב ר"ל אמנם אחרי שראה שחטאו וצדקו המלאכים באמרם מה אנוש וגו' אז נתעצב ובזה נתיישב הפסוק היטב. מהרח"ו נר"ו. וע' בס' **אור הגנוז** בס"ד:

דף נז:

לבתר כד חטא וגו' והנה סבת ויתעצב הוא מפני הנחמה הגדולה שנטל קודם. מפני שקוד' היו המלאכים מקנאים בו באומרם ותחסרהו וגו' ועתה הם פתחו פיהם לומר מה

[78] כ' דצ"ל ואח"כ. או והיא:

אנוש כי תזכרנו ועשית לו כל הכבוד הזה ולפיכך באו שניהם יחד בפסוק וינחם ויתעצב שזה סבה לזה כנז':

ור' יהודה דחיקא ליה שנפרש ויתעצב על זמן חטא אדם הראשון והוא נאמ' בדו' המבול אלא ראש הפסוק כדפי' ר' חייא וסופו כדפי' ר' יצחק דהיינו. בגין דבעי ובאיבודו היה לו עצב: לא קרב זה אל זה. מלאכים האומרים וקרא זה אל זה **ור' אבא** פליג על ר' יצחק ור' יהודה ושאר בעלי סברה זו. דסבי' ליה דאדרבה אחר שנגמרה סאתם שמחה להב"ה באבודן והעציבו הוא בעת פוגמו למעלה וקרוב למה שפי' ר' חייא לעיל אלא דלא פריש ויתעצב ממש באדם אלא אייתי ראיה מאדם שהעציבו היה בפגימתו גם כאן נאמ' שהעצבות הוא בזמן שהיו פוגמין למעלה:

לקרבא קורבנא לייחד המדות העליונות. פגימת מדבחא שפגם במ' עץ הדעת כדפי' לעיל:

מכאן ולהלאה לעבוד את האדמה אדמה תחתונה. מכהן גדול לאיש עובד אדמ': ואפשר אדמה עליונה והיינו להתגרש עמה לתקן את אשר עותו:

וגניז ליה בשעתא דמית. נראה [הכוונה] אל הנפש כי אל הגוף כבר אומ' שהוא עשה המערה ואתטמר בה מעצמו:

חובה באתגלי' בעזות מורה פגם יותר:

לאשתמשא כגוונא דלעילא שיהי' רוח דק חיוני מתפשט בו כדרך שהוא מתפשט בכל העולמות הנעלמים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. א"ר יהודה ויתעצב וגו' והנה ר' יהוד' סובר כסברת ר' חזקיה דהאי וינחם הוי לביש אמנם סיום הפסוק מפרש באופן אחר והוא כי להיות שקבל תנחומין לאבדן א"כ ויתעצב אל לבו בראותו מעש' ידיו אובדין. ולשלא יפלא זה בעינינו כי אחרי שהוא עצמו המאבדן א"כ איך הוא עצמו המתעצב. לזה הביא דוגמא זו שם ביהושפט בדברי הימים כי היו גוים ארורים רשעים המצירים ליש' עמו ועכ"ז נתעצב במיתתן עד שלכן לא נאמ' שם כי טוב. וכן היה זה במצרים א"כ גם בכאן אין לתמוה אם הוא עצמו אבדן והוא עצמו נעצב על איבודן. והטעם כי ודאי הב"ה צדיק וישר וחפץ במשפט מוכרח לעשות אמנם יותר היה חפץ השי"ת שיהיו צדיקים ויקבלו שכר משיהיו רשעים ויקבלו עונש'. אמנם הדין יקוב את ההר והנה נתרצה הקושי' ראשונה ותירצה ר' יהודה:

ר' אבא אמ' וגו' בהאי שעתא אתחשכת נהור' חד פי' סוד השכינה הנק' מאור א' מב' המאורות. נגרעת מאורה מן הסיהרא קדישא כי אז נתגב' הנחש ופגם כביכול וטמא המקדש כנודע בסוד הטיל זוהמא בחוה. וז"א ואת פגימת מדבחא הוא סוד המ' הנק'

מזבח. והב"ה הכניסו לעבדה ולשמרה הם סוד הקרבנות הנק' עבודה כמשז"ל [מד"ר בראשית]. והענין כי ודאי שאין שם בהמות וחיות בג"ע אך הכוונה כי סוד הקרבנות הם הארת פנים עליונים כנודע. וכל זה היה יכול אדם לעשות בכוונתו ובמעשיו עם שלא יהיו קרבנות ממש. והוא אדרב' פגם המזבח הנקרבין עליו הקרבנות והשא' מבוא': ואו' כולהו אודן ואמרין מה יקר חסדך וגו' הענין כי אדם הא' גורש מג"ע מקום אותו יקרא עילאה. ועכ"ז הטיב חסדו השי"ת עם בניו הצדיקים דירתו ההוא יקרא עילא'. א"כ חסד גמור הוא וז"א מה יקר ונכבד הוא חסדך אלי"ם שהטבת חסדך. במה. כי ובני אדם הא' אשר גורש מג"ע בצל כנפיך יחסיון וחזרו למירת ההוא יקרא עילאה:

עמרם לוי וגו' קשה כי כבר מצאנו בלוי מכירת יוסף ובעמרם לקיחת דודתו וכיוצא בזה ועי' בפ' משפטים דף צ"ו ע"ב ושם ביארנו בזה דרוש נפלא ע"ש. וסוד עטיו של נחש יובן מדף נ"ג ע"א על טעם מיתת יהושע ע"ש עכ"ל:

דף נח.

אתער רוחא דחיי היינו אור וחיות המתפשט בכל הספי'. והוא בא מהכתר שהוא כסא לא"ס המחיה את כולם:

אתר דיעקב ת"ת. ואו' לא ידון רוחי באדם היינו בת"ת שנק' אדם שלא ידון שם להשפיע לעלם מ':

בנין דלא יתרחק וגו' טעם למלת לא ידון וגו' והיינו פי' בשגם הוא בשר והכוונה שבעולם הזה הוא ג"כ הקליפה יונקת משם כדמפרש ואזיל:

אלין הוו מאינון וגו' הם מדרגת המלאכים הנק' אישים:

הא אתמר דמתהפכי. מפני שהם כחות המ' והם מדרגה אחרונה שבמלאכים הן בהם כח להתהפך מדמות מלאכים בעלי כנפים אל דמות בני אדם והם מתגלמין באויר כנז' בפ' וירא:

ולא יכלו לאתפשטא מיניה וגו' שמעתי שאם יתעכבו יותר מז' ימים יתגשמו:

אתר דא קרא ליה נח היא מ' הנק' לאמר כנז' בזוהר [יתרו] לאמר זו האשה. ז"ה יסוד דהיינו רשימו דגושפנקא חותם ברית קדש: למיהוי בשמיה כי ע"י חותם אות ברית שהוא י' הם חתומים בכל שם שד"י כנודע שאות יו"ד משלים השם:

א"ת אדני קרא פריש ואמ' א"ת הנק' אדנ"י שהיא מ':

דרגא דיליה ת"ת יעקב:

לאתכללא שכינתא עם אביו.

מנא הוה ידע אביו: מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון אוריכו דקוזפירא וגו' פי' אריכות הקשר של הרשות:
הנפילים היו בארץ וגו' במדרש רות מהזוהר פי' מאי כי טובות הנה דהוה נהיר שפירו דלהון כנהירו עילאה כיון דאולידו בנן נטיל לון קב"ה ואעיל לון בטור' דחשוכא. ואתגלימו בארעא. תו איתא התם אינון מלאכין דאתעכבו בהאי עלמא ולא יכילו לפרח' ולאתבא לאתרייהו ומתעכבי הכא כיון דז' יומין אתעכבו הכא דא בתר דא לא אהדרו תמן עכ"ל וז"ש ואגלימו בארעא. וינחם ה' כי עשה את האדם וגו' כתוב בפ' נשא דף קמ"ד ע"א. עכל"ה:

דף נח:
לא הוו ידעי למזרע. מדה כנגד מדה שלא הי' בהם מרכבה ליסוד שהוא הגנן הזורע הגנה וכאשר נולד נח למד מלאכת הזריעה למעלה ולמטה:
איש נעמי בעל. ואיש האדמה ירצה בעלה דמטרוניתא:
לכו חזו מפעלות אלי"ם אשר שם וגומר כן גורסים בכל הספרים וכך דריש שמא דאלי"ם וכן הובא פ' נח דף ס' ע"א ודבר זה מתמיה אלי מאד אמר המחבר בספר כ"י נמצא מפעלות אלדי"ם אשר שם וגומר: עוד נמצא בספר כתיבת יד חזו מפעלות יהו"ד בניקוד אלי"ם ואפ' שהניקוד קא דריש): דאית דגרסי הכא חזו מאי חזו כד"א חזות קשה וגומר ואינה עיקר כי עיקר המימרא זו הוא דברי ר' אלעזר בפ' נח יעויין שם וכאן לא גרסינן אלא דאלו הוו מפעלות ה' וגומר.
אבל בגין דהוו מפעלות שמא דא. שהעולם נברא בדין לכך אין לו קיום כנז' לעיל.
כולא היא שבחא ואין ראוי ליחס השממה שהוא מלאכת הקליפות לשמות הקדושים. שמות ממש נראה דעל שמות הקדושים שהם פועלים בתחתונים קאמר והם קיומו של עולם: ואפי' מה דא"ר יהודה שכן קיומו של שם בן ד' ולא מצד שם אלי"ם ונמצאו דברי ר" חייא ודברי ר' יהודה אחדים. ומה שהוקשה לך שאין אתה רוצה ליחס השממה לשם הקדוש. אימא מקמי חוביהון דבני נשא שהם גורמין ששם אלי"ם יביא שממה בדין:
אבל קב"ה לאו הכי פי' הפך שלא היה השם כולל לכל הנמצאים אלא לו ולבניו לבד ושאר הדור נאבדו בעונם:
גרים שמיהון רבים חשבו כי השם הוא הסכמת האב והאם ואינו פועל בנשמה. ואינו כי ה' [79] פועל בנפש. וראי' ויקרא משה להושע וגומר וזה טעם המכנה שם רע לחבירו אין לו וגומר שהוא מוציא חבירו מעולם הבא בשם רע דכתיב לא יגורך רע לכך אין לו חלק

[79] [צ"ל השם]:

שם. ועובדא כי דור [80] תהפוכות המה יוכיח. ועוד מדברי הימים דכתיב אם יהי' אלי"ם עמדי לבלתי עצבי וכמוהו רבים. ואפי' לענין הבריאה יתייחס גלגול וצירוף האותיות במלאכה כדפר' בס"י וזה היה חכמת אדם הראשון שקרא שמות וגומר:

עד לא יפוק באורחא קודם שיחזיק בדרך אמנם מחוץ לעיר כדינו [ברכות כט] יתפלל תפלת הדרך דהיינו בעי לאמלכא דקאמר כדמפרש ולצלאה קמיה על אורחיה:

שכינתא לא אתפרש' מיניה שהיא נק' שמירת הדרך שהיא נק' צדק כנודע:

לאו מהימנא על מאריה. שאינו מתפלל ושם בטחונו בקשת וחנית. הרמ"ק זלה"ה:

דף נט.

וגרע סיעת אורחי'. קרא קשיא ליה דקא' לבו חסר כיון שהוא סכל אין לו לב מאי לבו. ועוד אומרו לבו חסר משמע שהיה שלו ועתה חסר. ולזה פי' דנקט הכי מפני שדרך השכינה ללות אל האדם כשהולך בדרך והיינו סיעת אורחיה ומפני סכלותו גרע אותה:

ואפילו באורחא וגומר תרתי בעינן ראשונה תפלה על הדרך כדי שיקח אותה מהבית. בעוד היותו בישוב כנזכר לעיל בפ'. ואח"כ צריך לעסוק בתורה לעכבה שלא תלך ממנו. וזה לא די שלא נטל אותה מהבית ולא התפלל אלא גם חלק שהיה עמו מקודם מסתלק מפני שהוא בטל. ואל ב' עניינים אלו כוון באומרו דלא אזיל בהדיה מארי' מהבית בתפלת הדרך. ולא אשתכח באורחיה בדברי תורה:

ההוא אורח מישר ידיעת הדרך כדי שלא יחטא בלא יודע:

צור לבבי וחלקי. מ' מדת דוד וחלקו וענין יחד לבבי הכוונה שתתייחד למעלה להחליש כח היצה"ר או אפשר יחד השכינה שהיא לבבי עמי בכל דרכי היראה שהיא המ' יראת ה' ודאי:

שריא עימיה מהימנותא. כי על ידי היראה הוא נעשה מרכבה למ'. ועל ידי זה כל הספירות באות עליו שאין פירוד למעלה:

ולא גרע מיניה שאינו כאור הלבנה שיש בו תוספת ומגרעת:

וכי לא ידעין. שאם הכוונה שהם חוטאים בשוגג א"כ אינם רשעים:

ולא בעאן לאסתכלא וגומר היינו לא ידעו במה יכשלו לעתיד בדין גיהנם:

זמין קב"ה לאנהרא וגומר בעולם התחיה קאמר שישיגו למטה בגוף ונפש כמו אדם הראשון קודם החטא ויותר. והטעם שלא נגנז האור אלא מפני הרשעים ובזמן התחיה אין רשעים שאז יאבדו כדכתיב ויצאו וראו וגומר ועונש תולעתם לא תמות וגומר אינו עומד אלא י"ב חדש כדפי' רז"ל [ר"ה י"ז] ואח"כ נעשים אפר תחת כפות רגלי הצדיקים

[80] [דכידור ביומא דף פ"ג ב]:

הכוונה החלק המועט הקיים אחר שריפת נשמתם. והוא הדבר טוב הנמצא להם [81] נעשה ממנו קרקע עולם תחת מדרגות הצדיקים. דהיינו שנהנים מתמצית הצדיקים והם במדרגה למטה מהם. כדרך הארץ שהיא מדרך כף רגל השמים. ואז כל העולם כולו זכאים וצדיקים ועל אותו זמן נאמר ועמך כולם צדיקים וגומר ואז כל עבודת הצדיקים להלל להב"ה לבד שאין אכילה ושתיה כדכתיב אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך ונהנים מאור פני עליון:

הדרן עלך פ' בראשית והדרך עלן. בנל"ך ואע"י.

דף נט:

זכאין אינון צדיקייא. [82] הענין כי פי' הפסוק הוא בשכר הברית ואמר שהם ביסוד. א"כ זכאין יותר מאלו יהיו אותם העוסקים בתורה שודאי הם בת"ת. ובעלי תורה שאמרנו שהם למעלה מהצדיקים הם אותם מארי תריסין וממיתים עצמם על התורה. וז"ש וידעין אורחין דאורייתא ואמר דבגינה וגומר פי' מצד התורה שמדתה הת"ת נאחזים למעלה בעולם הבא שהוא הבינה. היינו שהת"ת נאחז לעולם בבינה ב"ן י"ה כי שאר ישראל אינם זוכים לעה"ב עצמו כי אם חלק לעה"ב כי כל ישראל יש להם חלק וגו'. וזה כי המצוה הכוללת כל ישראל בשוה אינה התורה אלא ברית וז"ש בגין דנטרין ברית והכריח איך מצד הברית יש להם חלק לעולם הבא אם לא בריתי וגומר. וביאר כי ישראל בכלל בקבלת הברית לבד ובעשייתו יקראו צדיקים וז"א דעלמא וגומר. אמנם היחיד לא יקרא צדיק כי אם בבא מעשה לידו כענין יוסף. אבל אם נימול ולא בא מעשה לידו לא יקרא צדיק וז"א מ"ל מיוסף וגומר אחר שהוא לבדו נקרא צדיק ולא שום אחר מאחיו. אמנם הרבים צריך שיהיו להם מעלה אחת והיא אעפ"י שלא יבא מעשה לידם יקראו צדיקים. וז"ש ועל כך וממך כולם ר"ל מצד שהם כולם יחד בעשיית המצוה לבד יקראו צדיקים מה שאין כן היחיד:

ר' אלעזר וגומר ר' אלעזר הוקשה לו דהכא מה פסל דאין לומר פסל כל מעשה בראשית. וא"א לפרש דפסל תהו ובהו וחשך משום דמאי דסמיך ליה היא פרשתא דבראשית כולה ליכא למימר דחוזר על ריש פרשתא לחוד. וכלל הענין הנדרש כי אין נחת למלכות אלא ע"י היסוד הנק' נח דדא עביד תולדות. ובא לפסול שאין זולתו עושה תולדות: ואו' נגיד ונפיק שלא כסדר להורות לנו על דקות השפע הבא למ'. שמדרך כל ספי' וספירה לבשל השפע הנשפע לה ואחר שיהיה כפי בחינת המדה שהוא בה אז תשפיעהו אל

[81] [אצ"ל בהם]:

[82] הגי' שלפנינו וכן בפ' ויחי רי"ו ישראל:

זולתה. ואין כך שפע היורד אל מלכות כי אם באותה הדקות היוצא מהבינה בדקות ההוא תשפיע הת"ת למלכות. וז"ש נגיד ונפיק כלומר שנמשך ונגיד ועכ"ז הוא דק בבחינת מוצאו משם כלו' כי בחי' השפע כד נגיד הוא כמו בחינתו שהוא נפיק. לא נשתנה כלל מדקותו וזה דייק מדקאמר יוצא להשקות משמע כן בבחינת יוצא כך הוא להשקות וזה דקדק באו' נפיק ועייל לגנתא ממש בבחינת נפיק מבינה עייל לגנתא. וז"ש ואשקי לה משקיו דלעילא בלי שינוי וזאת הבחינה הוא תועלת המ' לבד כנז'. אמנם היסוד אין לו תועלת בזה וז"א ועביד לה נייחא. אמנם בבחינת היות השפע להוליד נשמות ולגדל תולדות והיינו דקא' ועביד [איבין] ורבי זרעין כדין הוא נייחא לכלא. הן למלכות הן ליסוד מה שאין כן בפשע הראשון שהוא לקישוט לבד. והנה אין מנוחת שניהם שוה כי מנוחת המ' נמשך אליה מהיסוד וז"ש ודא נייחא דגנתא שהוא עושה מנוחה לה: אמנם המלכות אינה עושה מנוחה ליסוד אלא שהוא נח בה ממה שנמשך לו מלמעלה בסבתה וז"א ודא שהוא היסוד מביד נייחא ביה דהיינו שנמשך לו מלמעלה שלא [83] על ידה והביא ראיה למאי דסליק מיניה והוא כי בו שבת כי במלכות שבת היסוד ואח"כ למאי דפתח ביה והוא וישבות ביום הז' שהוא מנוחת ושביתת המ' ביסוד ולזה הביא הפסוקים שלא כסדרן:

ת"ח נח לתתא קיימא קדישא הוה וגו'. לפרש כי מלת נח נח תרי זמני דהיינו שתי נייחות שפי' לעיל שהם נייחא לשכינתא ונייחא לקב"ה שהוא היסוד **נח** קיימא קדישא הוה הענין שאין נח כמו שאר הצדיקים שהם מרכבה אל היסוד. כגון יוסף ובועז ופלטי בן ליש שכלם לא עשו מעשה לרמוז רמז אל הייחוד אלא בהיותם כובשים את יצרם לבד אמנם כח בזולת ששמר הברית בדורו נוסף על זה עשה דברים שהם רמז אל היחוד כגון הכנסו בתיבה למטה ועשה מעשה למטה לרמוז לזה. וז"ש נח לתתא קיימא קדישא הוה ממש נח הגשמי הי' הוא רמז בגופו אל אות ברית. ולזה לא נק' איש האדמה אלא הוא להיות היחוד נוסף בו משאר הצדיקים כי הוא לבדו שעור קומה שלימה כי יוסף לא יקרא איש כי אם בשתופו עם יעקב ומשה שכללם הוא סוד איש. אמנם נח הוא לבדו שעור קומת היסוד בעל לשכינה. והנה פי' שאין המלכות מקבלת אלא מהיסוד כדקאמרן דא עביד תולדות ולא אחרא והשתא קאמר כי כן נמי אין ליסוד מקום להשפיע אלא במלכות וז"ש נח אצטריך לתיבה לאתחברא בה: ולא שעשה תולדות שם שא"כ הי' ראוי להוליד שם בנים אלא הכוונה לקיימא זרעא דהיינו לקיום מה שכבר נולד. והטעם שאם הי' מוליד בניו שם היה קיום למין האנושי לבד אבל לא לשאר ב"ח. אמנם עתה שנכנס

[83] נ' דצ"ל על ידה כמו שאמר בסבתה:

לתיבה עם כלם היה קיום לכלם. וז"ש ולקיימא זרעא דכולא. וראיה לזה. לחיות זרע כל מיני זרע שבעולם ולא אמר להוליד זרע:

מאן תיבה וגומר הענין דקשיא ליה כי לעולם כשאנו מייחדים לקב"ה ושכינתיה ראוי שיתייחסו הזכר עם הנקבה. המשל בזה תפלה של ראש תפלה של יד. אתרוג ולולב אדם ואשתו. אבל לא נח שהוא אדם זכר ותיבה של עצים נקבה שאינם מתייחסים זה עם זה. לזה אמר מאן תיבה הרמז האמתי לתיבה הוא ארון שראוי שברית יכנס לתוכה כדכתיב הנה ארון הברית. וכתיב [בהעלתך] וארון ברית ה'. ונח הוא ברית ותיבה הוא ארון וז"א ונח ותיבה הכי הוו ומתייחסים בדוגמא עליונה: ואו' **נח** כתיב ביה ברית ר"ל אל תביט אל מציאות נח אלא מה שכתוב בו ברית שזהו יחס התיבה הנקראת ארון הברית דכתיב והקמותי את בריתי אתך שאם לא הברית לא היה לו יחס עם התיבה כנז'. וזהו ובאת אל התיבה שאם לא הברית לא יהי' יחס ליכנס לתיבה. וז"ש ועד דאתקיים ביה ברית לא עאל לתיבותא א"כ היחס הוא ברי"ת וארו"ן נ"ח ותיב"ה וז"ש תיבה ונח כגוונא דלעילא. ואומרו כגוונא דא נח לתתא עביד תולדות היינו כדפי' לעיל שנתוסף נח על כל שאר הצדיקים כי הם רמז למעלה אמנם נח הוא למטה ממש וז"ש ובגין דהאי ברית לעילא וגומר כגוונא דא נח לתתא הוא עביד תולדות ותולדותיו הם כל בעלי חיים שנכנסו לתיבה. וזהו אלה פסל התולדות כדפי':

איש צדיק הכי הוא ודאי וגו' הוקשה לו מאי תו איש צדיק. כבר במלת נח נרמז נייחא למלכות ופי' שהוא רומז בחינה אחרת כי הבחינה הנז' היא בחינת תולדות כאו' תולדות נח. אמנם איש צדיק הוא קיום למלכות בשפע סתם: וע"ד וצדיק יסוד עולם כלו' על בחינה זו נאמר וצדיק יסוד עולם כי מה שנקרא בשם צדיק מפני שהוא יסוד וקיום העולם שהיא המלכות בהשפעתו לא בבחינת תולדות. וז"ש וע"ד ארעא אתקיימת: והכריח לזה או' את האלהים התהלך נח שפי' לא אתפרש מינה לעלמין שהוא מעמד וקיום תמידי כדי שלא תחסר לעולם למלכות קיום ושפע:

ולמהוי הוא בארעא וגומר כלומר כוון נח לזכך עצמו בכל הבחינות שבו כדי למהוי בארעא כגוונא דלעילא בכל הבחינות:

איש צדיק יסודא דעלמא וגומר הוקשה לו תינח צדיק איש למה ופי' כי איש בחינה אחרת. והענין כי אי"ש הוא בחינה הכוללת ג' ראשונות שהם א' כתר י' חכמה ש' תשובה והוא כי איש ביסוד והוא בחינה המשלמת המ' בהיותה מתלבשת בדיניה. וז"א שלמא דעלמא שהיסוד הוא המשלים המלכות בהיותה מתגוללת בדינים והיינו איש האדמה שהיא אדומה בדין והוא איש מלחמה מתקוטט בהם ומשלים אותה כדפיר':

תמים היה בדורותיו מאי בדורותיו אלין אינון דנפקי מיניה: הנה ר' אלעזר הוקשה לו בפסוק זה כי באומרו בדורותיו משמע לגנאי כדפי' רז"ל ולפי מה שדרש בשמועה הקודמת צריך לדורשו לשבח. גם אומרו בדורותיו לשון רבים ואין חיי האדם כי אם דור א'. גם כנוי בדורותיו והיל"ל בדור סתם. ולזה אמר מאי בדורותיו ופי' אלין דנפקו מיניה ולהיות הדורות שנמשכו רבים עד סוף כל הדורות יצדק לשון רבים. ובכנוי אליו שהם יוצאים ממנו ושלו הם ממש. ובזה ידוקדק ג"כ לשון תמים שהוא לשון רבים נמשך למה שפי'. וז"ש הוא אשלים לכולהו ולזה לא אמר תם שהוא אשלים לכולהו ומשום דקשיא להאי פי' היל"ל תמים הוא לדורותיו. ותריץ דקרא תרי מילי קאמר חדא אשלים לכולהו כדפי' ואפילו אחר שלימותם הוא הוה שלים מכולהו ולזה אמר הי' ולא הוא. וג"כ אמר בדורותיו ולא לדורותיו לרמוז שהיה שלים שבכולם. ופי' מה שאמר שהוא שלים מכלהו ואמר תמים היה דאתייליד מהול כי זה הוא שלימותו. ולזה לא אמר ד"א משום דהיינו אידך פי' נמי כמו שפי': ואומרו ולא בדרי עלמא וגו' זה לתרץ אומרו בדורותיו ולא אמר תמים הי' סתם דמשמע לגנאי. לזה אמר כי אין שלילת בדורותיו לדרוש לגנאי ח"ו אלא בדורותיו ולא בדרין דעלמא דהא מיניה נפקו ואין דורות זולתם ושלילת בדורותיו אינו לגנאי אלא לשבח שאין דורות בעולם אלא דורותיו שהוא סוד היסוד שפי' שאין תולדות אלא שלו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו פי' ז"ל מ"ש וע"ד ישראל דנטרי ברית וקבילי ליה וגומר הכוונה במ"ש במשנת מס' נדרים [דף ל'] הנודר מן המולים מותר במולי א"ה ואסור בערלי ישראל והנודר מן הערלים אסור במולי האומות ומותר בערלי ישראל הרי שגם המולים מן האומות נקראים ערלים ואין מועיל מילתם. וז"ש ישראל דנטרו ברית וקבילו ליה כלומר מחמת דקבילו ליה לכן מועיל מה שנטרי ליה. אבל האומות כיון דלא קבילו ליה בסיני אע"ג דנטרי ליה לאו כלום הוא. אך אל תטעה כי אין בכלל זה הגרים גרי הצדק כי הם כישראל לכל דבר אבל הכא אינו ממעט רק המקבלים מצות מילה לבדה אבל ישראל נאמר עליהם במשנת מס' קדושין [דף ל"ט] כל העושה מצוה אחת מטיבין לו וגו' ונוחל את הארץ והיא ארץ החיים עה"ב וכבר נתבאר טעם משנה זו בין המפרשים ז"ל. ויש מי שפירש והוא הרמ"ק כי פי' שיש ב' מינים א' דאתא עבירה לידו וניצול ולזה קרא ישראל דנטרי ברית. ויש מין אחר שלא אתא לידיה אמנם אינו רודף אחר העבירות וזה תלוי בקבלת המצוה עליו ולזה קרא וקבילו ליה. אך אין זה נראה ובפרט כי הוא מביא בצדו ראיה מיוסף הצדיק ואיך מביא ראיה מן החמור אל הקל כי גם שניהם הנז' אית להו חולקא וגומר ונק' צדיקים ולזה מביא ראיה מיוסף ושני יוסף משום דאתא לידי' וניצול

הימנה וגם שאין הלשון מיושב כפי דרכו: ואומרו **ההוא נהר** דנגיד ונפיק ועייל לגנתא וגומר פה צריך להבין ענין נגיד ונפיק הנזכר בדניאל נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי וגומר ואע"פ שנתפשט כנוי זה בכל חלקי הזהר עכ"ז ייחדתי פירושו במקום הזה. לפי שראיתי בספר פרדס שער הצנורות פ"ג שהרחיב בו הביאור בפ' זו לכן רציתי גם אני לסיים פה את מקומו. והנה הקושיא הנופלת בזה היא כי פשוט הוא בתחלה יוצא הנהר מן המקור ואח"כ הוא נמשך אל הים או להשקות הגנים והשדות. אמנם לא נאמר בו כי תחלה הוא נמשך להשקות ואח"כ יוצא ממקומו וממקורו ולזה היל"ל נפיק ולבתר נגיד. והענין הנלע"ד כי פה השמיענו הרבה דרושים ושרשים וכללים אמתיים בדרכי הקבלה וכמעט שאם היה אומר להיפך היה ח"ו מקום לטעות ולקצץ בשרשי הספירות חלילה ולכן הוכרח לומר נגיד ונפיק. והענין כי הנה נודע למעיין כי אין היסוד משקה אל המלכות אא"כ הוא מושך כל כחות הספירות העליונות כי הוא דוגמת האבר הקדוש אשר תחלה מושך מן המוח את הטיפה ואח"כ מוציאה אל המלכות. נמצא כי תחלה הוא מושך את הטיפה והוא מתקשר עם החכמה מוח העליון ועם הבינה בסוד היכל הז' הנזכר פ' פקודי כי הוא בסוד יוסף ועולה עד למעלה בהיכל שביעי אשר שם ג' ראשונות ומושך מתמן תיאובתא. ולבתר נפיק אל היכלא קדמאה תתאה דתמן מלכות ומשקי יתה נמצא כי הסדר העיקרי הוא שנמשך תחילה בספירו' העליונות. ואח"כ יוצא מהם אל המ' ואח"כ [84] משקה אותה וזהו ונהר יוצא להשקות וגומר ויתבאר עוד פסוק זה לקמן בדברינו. האמנם אין כוונת פסוק זה באומרו נגיד ונפיק ואין המשכה זו אל ההמשכה הבאה אחר צאתו. אמנם היא ההמשכה הקודמת אל צאתו ודוגמת זה בעה"ז השפל כי הנהרות הנה הם עולים מן התהומות ולא נראה יציאתם עד גלויים על פני הארץ ואז יקראו יוצאים כמ"ש עיינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר. כי אין נק' יוצאים עד היותם בבקעה ובהר אמנם בהיותם נמשכים מן התהומות עד צאתם על פני הארץ מושכים הם בודאי ואל אותה ההמשכה הקודמת אל היציאה. אלי' רמז באומרו כאן נגיד ונפיק וזה הנלע"ד כיהקושיא שהקשינו היא הטעאה כפי זה הפי' שביארנו כי הוא פשוט:

גם אפשר לומר והוא קרוב למה שפי' והוא כי לעיל פי' מלת נגיד בעת המשכתו השפע והטיפה למשדי בנוקבא. אמנם גם כי לא נצטרך לזה. אלא שנאמר כי במציאותו עצמו נקרא לעולם נגיד אפילו שלא בעת המשכתו השפע. והענין כי כבר ידעת כי לעולם סוד הנהר הוא סוד וא"ו דבשמא קדישא והוא סוד עצמות המתפשט בספיר' ובהיותו בסוד השש ספי' הנק' ו' קצוות אז נקרא אותו העצמות וא"ו דשמא קדישא להיותו כולל כל

[84] [נ' דצ"ל ומשקה].

הששה. והנה סוד זה העצמות הנק' וא"ו דשמא קדישא כנודע הנה הוא נמשך מאבא ואמא ומתפשט ונמשך בכל הששה קצוות ובערך זה נק' נהר נגיד. האמנם בעת שחפץ להשפיע במלכות ולברכא לה בסוד ברוך ה' מציון כדין כפיק האי עצמות ומתפשט במלכות ונעשית המלכות ה"א כי עד עתה היתה דל"ת דלה ויבשה ועתה נעשית ארץ חפץ המוציאה פירין כמ"ש תוצא הארץ דשא. וזהו סוד צורת וא"ו הנכנס תחת הדל"ת ובאמצעיתה ונעשית ה"א ואז נקראת נפיק הנה כוון היטב באומרו נגיד ונפיק ואם תדייק היטב כי מלת נגיד ונפיק שהוא הווה בסוד ונהר יוצא ולא כתיב יצא וכן הכא נגיד ונפיק ולא אמר נגד ונפק אלא נגיד ונפיק שהוא תדירי לעולם ועד ומדבר בסוד העצמות הזה המתפשט בתוכם הנק' וא"ו דשמא קדישא ונק' נהר:

ואמנם מה שנק' נהר דינור זה אפשר לפרשו כי כשהוא בסוד הגבורה דאז כל הספי' נק' גבורות כנודע ואז נקרא נהר דינור כנזכר בהרבה מקומות בזוהר: אמנם סוד הענין באמתתו תבינהו בסוד היות שם זה נק' בוצינא דקרדינותא. וידעת סוד בוצינא כי הוא סוד הנר הנדלק באש ונזכר זה בפ' תזריע (מ"ח ב') כי הוא סוד כל הגבורות דמיניה מתפשטין וכן באדרת נשא ואין פה מקום ביאורו:

והנה לזה הפי' הב' יתיישב יותר מלת נגיד שהוא יותר מתיישב בפירוש שהוא נמשך וקאי בהווה כי לעולם הוא נמשך ומדבר בציור בניינו ואצילותו. אך לפי' הראשון צריך לפרש נגיד שפי' מושך כי תרגום משכו נגידו ותרגום מושך נגיד ואי הוה פי' נמשך היה צריך לומר מינגד או אינגיד או אתנגיד כנזכר בהרבה פעמים בזוהר כמ"ש ואתנגיד לתתא וכיוצא. אמנם ב' הפי' כאחת הם מתיישבים היטב והוא אמיתות כוונת הענין בודאי: גם כוון אל שורש אחר עיין אותו בספר **אור הגנוז** בס"ד מזאת הפרשה:

עוד אפשר לומר כי הזהירנו מקיצוץ א' ח"ו אשר כבר נתבאר בזוהר במלת ונהר יוצא כי אם היה אומר יצא היה נראה ח"ו כי כבר יצא ואין לו שום חיבור עם מקורו. ולז"א יוצא כי הוא לשון הווה כי באו' כי לעולם הוא יוצא תדיר א"כ בהכרח שהוא דבק עם מקורו ותמיד הוא עמו ותמיד הוא יוצא כי אם כבר נפרד ממנו א"כ כבר יצא. הנה כי במלת יוצא נרמז ב' בחינות הראשונות שהם נגיד ונפיק כמו שביארנו וכנגד הג' אמר להשקות. והנה בזה נבין אומרו בפסוק זה נגיד ונפיק וגומר והוא לבאר מלת יוצא הנזכר בפסוק ונהר יוצא וגומר והוא אם הי' אומר נפיק תחלה הנה היה נראה כי הוא יוצא משם ונפרד משם ואח"כ הוא נמשך משם והלאה ומתחבר עם הגן וזה קיצוץ גמור. ואמנם לזה הקדים מלת נגיד לרמוז כי זה הנהר הוא נקרא נהר כי הוא דוגמת הנהר אשר עם היותו נהר לא נפסק מעיקרו אבל הוא נמשך לעולם מעיקרו וגם מתפשט לחוץ נק' המשכה

ולא יציאה. כי היוצא נעתק ממקומו אבל הנמשך מחובר אל מקומו ומחובר אל מקום יציאתו ואוחז בשתיהם דוגמת הנהר הנאחז במקורו ונאחז בים אשר שם הולך. ולזה הקדים הנגידה וההמשכה לעשותו יסוד מוסד ואח"כ הזכיר היציאה כי עתה אין לטעות אם נקראו בשם יציאה כי ידענו כי יציאה זו ע"י המשכה היא וע"י חיבור ולא ע"י פירוד. הנה כל אלו הפי' עולים בקנה א' ובסגנון א' ובהם שורשי האמונה באמתות' וכולם אמתיים כאחד ואל כולם רמז הפסוק באומרו נגיד ונפיק ודי בזה. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרא"ג כתב ר' חייא פתח ועמך כלם צדיקים וגו' דמשתדלי באורייתא וידעין וכו' כלומ' משתדלי' בה ויודעים ומבינים מה שלומדים. שבענין זה יזכון לעלמא דאתי בינה. כי להיותו עוסק בתורה ומבין בה מתקשר בעץ החיים שהוא הת"ת העולה בסוד הדעת אל הבינה שהיא עולם הבא. אבל העוסק ואינו מבין אינו מתקשר בגוף האילן ת"ת אלא נעשים מאות' הדברים ערבי נחל כנז' בפ' קדושים דף פ"ה ע"ש: א"נ וידעין אורחין ר"ל ידעין סודות התורה. בגין עסק התורה בסודותיה יזכון לעלמא דאתי בינה. לפי שכל מלין דעתיק יומין מלין דחכמת' אינון כנז' בפ' בראשית דף ד': ויש דגרסי זכאין אינון צדיקייא [85] דמשתדלי באוריתא דבגינה וכו'. וא"ת צדיקייא דיזכון בגינה דאוריית' שאר יש' מאי איכא למימ' תירץ:

ת"ח כל יש' אית לון חולקא וכו' ואפי' שלא עסק בתורה מ"ט בגין דנטרין ברית וכו': אית לון חולקא לעלמא דאתי חלק דוקא לפי שאינו דומה עסק התורה כעסק המצוה הנזכר לעיל דאמ' דבגינ' יזכון לעלמא:

בגין דנטרין ברית מלטמאו בביאו' אסורו'. ואל תתמ' על זה דלאו מלתא זוטרתי היא אחר שהמיל' היא מצו' גדולה כ"כ. עד דעלמא אתקיים עליה נמצא זה מקיי' כל העול' כולו: יש' דנטרי ברית וקבילו ליה איידו דחביבא ליה אקדמ' כי מי שמקבלו ואינו שומרו הוה ליה כאלו לא קבלו: א"נ הקדי' הנטיר' לפי שכל ענין המאמ' הוא בנטיר' כ"ש בגין דנטרי וכו' וקבילו כדי נסב': א"נ כי זמן הנטיר' קדם כי זמן הנטירה הוא מיום היותו לאיש שיצרו מתגבר עליו ואז הוא נוטר אות בריתו מלטמאו. אח"כ כשזוכה שיהיה לו בן מקבל המצו' הזאת עליו למול אותו: אלא בג"כ איקרון צדיקי' כלומר אע"ג דאינ' צדיקי' להיות שעוברי' על שאר מצות מ"מ להיות שומרי' אות ברית קדש צדיקי' איקרון כדמפר' ואזיל מכאן אוליפנא וכו'. דעלמ' אתקיים עליה איקרי צדיק כלומר אעפ"י שאין בו אלא מצוה זו צדיק איקרי. אחר שכל העול' אתקיים עליה אין לך קיו' גדול ממנו: מ"ל מיוסף וכו' יר' ע"כ לא אוליפנא אלא מן הנביאים כנז' ועמך כלם צדיקים. דאי ס"ד

[85] זו היא גירסת הרמ"ק זלה"ה:

דצדיקים איקרון מפני שמקיי' כל המצוה וכי כלם צדיקי' נינהו והלא כמה חייבין אית בהו כנז' בזוה' לך לך דף צ"ג אלא ודאי צדיקים איקרון על ששומרי' ברית' ולז"א כולם צדיקים כמשרז"ל [ב"ב קס"ה] מיעו' מן המיעו' הם שהולכים אחרי העריו' ורוב' בגזל וכלם באבק ל"ה א"כ הניחא מן הנביאים אבל מן התורה מנ"ל מיוסף שנקרא צדיק כמש"ה על מכר' בכסף צדיק מפני ששמ' אות ברי': א"נ מנ"ל שפיר' ועמך כ"צ הם מפני אות ברית. אימא על שהם סובלים ייסורי הגלו' מתכפרי' עונות לז"א מנ"ל מיוסף כלומ' הרי מצינו שיוסף לבד נקרא צדיק וודאי מפני ששמ' אות בריתו. וא"כ ועמך כ"צ יליף ג"ש צדיק צדיק. וכפי הקדמ' זו יפורש פ' אלה תולדות נח כך אלה תולדות נח כלומ' כל התולדות של עולם נתקיימו בשביל נח. ונקראו על שמו תולדות נח וזכה לזה שנח איש צדיק היה ושומ' אות בריתו מלטמאו. ולא עשו כן בני דורו שהם החריבו את העולם והוא קיים את העולם:

ר' **אלעזר אמר** אלה בכל אתר וכו' פליג את"ק כי כבר ידעת אלה פסל את הראשוני'. ולפי פי' ת"ח לא פסל מידי אלא אתא לאשמועינן כי כל אלה התולדות שבעולם נח העמיד' כנז'. לזה פי' פי' אחר כדי שתב' מלת אלה לפסול ואין לומ' אלה הם תולדות ולא התולדות שעברו לפי שהדורות הבאים דור הפלג' היו כמו דור המבול. אלא הכונה לומר ולפסול שאין מי שיעשה תולדות אלא הוא כדלקמן דא עביד תולדות ולא אחרא. ומה שפי' בפסוק ונהר יוצא מעדן יובן פי' פסוק אלה ת"נ כדלקמן: ההוא נהר נגיד גרסינן והיינו יסוד ותחילה נגיד הוא המשכת השפע העליון אל היסוד ואחר תמצית המדות העליונות אל היסוד אז [ונפיק] היסוד מוציא אותה לחוץ ועייל לגנתא מלכות: ואשקי לה משקיו דלעילא היינו סוד השפע הנמשך מסוד המוח דרך חוט השדרה: ועביד ליה נייחא ולזה נקרא היסוד נח על שם שעושה נחת רוח למלכות כמו שיתבאר דהיינו השפעתה לצורך עצמה: ועביד איבין היינו מזונות ונשמות לעולם הנקרא פירות האילן כנזכר בפרשת לך לך [דפ"ה] על ממני פריך נמצא: ורבי זרעין היינו המלאכים הנבראים עם הנשמות כנזכר בפ' בראשית דף י"ב: ודא נייחא ליה לגנתא פי' ודא יסוד עושה נחת רוח לגן מ' בהשקותו אותה מערוגות מטעיו. ודא עביד נייחא ביה פי' ודא דהיינו הגן מלכות עושה נחת רוח ליסוד שמקבל ממנו ברכותיו שבזה יש לו נחת רוח גדול שכל זמן שהוא משפיע כך משפיעים בו וזהו מלת ביה דקאמר ומלת נח נח תרי זמני קא דריש ב' נייחות למשפיע ולמושפע: כד"א כי בו שבת כנגד נייחא ליה לגנתא כי היסוד שלמא דביתא ופי' כי בו ביסוד שבת ונח המלכות: וכתיב וישבות ביום השביעי

היינו כנגד ודא עביד נייחא ביה שהיסוד קבל נחת רוח מהגן וזהו וישבות היסוד ביום השביעי מלכות כנז' בפ' בראשית מ"ז:

רזא דמלה דא עביד תולדות כלומר סוד הדבר אין שום מדה מהמדות עושה תולדות אלא ע"י זה ולא אחרא. וכל זה הצעה לבא אל כוונ' הפסוק דאלה תולדות נח ואחר שהציע זה. אמר **ת"ח** כגוונא דא נח לתתא קיימא קדישא הוא דוגמא דלעילא ה"ג כלומר נמצינו למדי' מכל הנז' שמוכרח היה נח שיהיה נצול ע"י התיבה לא ע"י דרכים אחרים כמו להעמידו על הר תלול וכיוצא והטעם להיות שנח למעלה היינו יסוד הוא העושה תולדות לעול' ומחיה זרע על פני כל הארץ ולא אחרא. לכן הוכרח לנח זה התחתון שיכנס בתיב' לחיות זרע וגו' כדי לקיים העולם. כי היותו שם היה מורה מציאות הייחוד וז"ש דהא נח אצטריך כלומר הוצרך לכך על כל פנים. ולמה בגין דנח ותיבה לתתא הוו כדוגמא דלעילא הכי גרסינן: וכדין הוא תיבה ארון הברית תיבה ונח כלא וכו' ה"ג ופי' ארון מלכות דההוא ברי' יסוד: ורזא דכלא את האלהי"ם התהלך נח דייקא דלא אתפרש מיניה לעלמין ולמהוי הוא בארעא ה"ג וחסר הוא בספרים. והכוונה לומר שהפסוק ממש נתן טעם לדבר למה אין שום מדה עושה תולדות אלא נח ודא עביד תולדות ולא אחרא. לפי שאת האלהים שהיא המלכות התהלך נח דהיינו היסוד ולא אתפרש מיניה לעלמין ולכן הוכרח למהוי הוא בארעא כגוונא דלעילא להיותו נכנס בתיבה לדוגמא דלעילא נח בתיבה דלעילא נח בתיבה דלתתא: איש צדיק יסודא דעלמא: הוקשה לו דבשלמא נח לתתא קיים את העולם בהכנסו לתיבה לחיות זרע. אבל השתא דאמרת דקרא לא קא מיירי אלא בנח העליון היכא רמיזא שהוא מחיה את העולמות. לז"א איש צדיק יסודא דעלמא כלומר במלת איש צדיק נרמז שהוא מקיים כל העולמות כי שם צדיק מורה קיום ויסוד העולם כנזכר לעיל וצדיק יסוד עולם שהוא מכניס אהבה ואחוה בין ת"ת ומ' הנק' עולם. וזהו ברית שלום שלמא דעלמא וכן כולל שם זה איש צדיק איש האדמה דהיינו בעלה דמטרונותא כי איש האדמה לשון אדומה. והוא בסוד הלובן מלבן אדמימותה ודיניה וכל זה נרמז במלת איש צדיק:

וע"ד ונח מצא חן בעיני ה' כלומר להיות נח תחתון מרכבה אל המדה הזאת שיש לה כל הבחינות הטובות הללו מצא חן בעינו ה' שהוא ת"ת על שהוא מרכבה אל היסוד המשים שלום בינו ובין המ'.

מאי בדורותיו כלומר בדורות מ"ל או לשתוק מיניה: דנפקו מיניה הוא אשלים לכלהו כלומר דורותיו אין הכוונה הדורות שהיו בימיו אלא היינו הדורות שיצאו ממנו וזהו כינוי בדורותיו אינון דנפקו מיניה ולהיותם בניו ודורותיו היה משלים אותם ומישר'

בדרך הישרה ועושה אותם תמימים וישרים והוא היה שלם מכלם וזהו תמים היה מכל דורותיו. ומדקאמר שהיה הוא שלם יותר מהם מיניה משמע שדורותיו תמימים וישרים היו אף שלא היו כמוהו: ולא בדרין דעלמא דהא וכו' כלומר אימתי היה צדיק תמים ר"ל צדיק גמור כשהיה בדורותיו כלומר אחר שהוציא תולדות לעולם אז נעשה צדיק תמים צדיק שלם. כי כבר ראה את כל מעשה ה' ונתקע בצדקות מש"כ קודם לכן כי היה מקטני אמנה:

ת"ח נח אתחזי וכו' כלומר לעולם אימא לך דנח עביד תולדות ולא אחרא והוא אתחזי להיות עביד תולדות מראשית בנין העולם ולפי שלא נעשה כן לא הוה עלמא כדקא יאות כי כל מה שנעשה מאדם עד נח נחרב נמצאו אותם התולדות כלא הוו ולא סלקי בשם. אבל אחר שנח נכנס לתיבה לבתר מה כתיב ומאלה נפצה כל הארץ נעשה העולם בתיקונו. והמלכות נתקנה שהוליד נח הצדיק בקרבה ג' בנים שהם ג' גווני דקשת. ומאלה נפצה כל הארץ אתבדרו לכל סטרין ונתקיים העולם שלא חזר ונחרב נמצא שלעולם דא עביד תולדות ולא אחרא כנזכר וז"ש בג"כ אלה תולדות נח אלה ודאי וכו' לתקוע יתד תקועה בהקדמה שלא תמוט עכ"ל הרא"ג:

דף ס.

תוספתא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית לי' תרין רוחין וכו' מצאתי כתוב בס"י מכתיבת יד ז"ל ובס"ה פ' נח ס' ע"א אמר שם בשם תוספת' שכל צדיק וצדיק יש לו ב' רוחות א' לעה"ב וא' לעה"ז. ופי' המאמר כך הוא שהרוח שזוכה בו יום המילה הוא ממדת ת"ת מדתו של יעקב וזהו בחול שירמוז בעה"ז אמנם רוח יתירה שזוכה הצדיק בשבתות ובימים טובים בא ממדת ת"ת מדרגת משה הנק' עה"ב. והוא הנק' בפי המקובלים דעת עכ"ל לענייננו. ועיין בס' אור הגנוז מ"ש בס"ד:

ות"ח משיעורא דתיבותא וגו' פי' שיעורא דתיבותא עולה ש"ף כיצד ש' אורך ונ' רוחב ול' קומה.

ושדי שהוא רמז ליסוד עם המלה עול' שט"ו ואדנ"י שהוא רמז למלכות השני שמות עולים ש"ף:

גם לפ' משיעורא דתיבותא היותו מועט מחזיק המרובה אם לא מצד היותה דרך רמז אל הספי' העליונות נ"ח ותיבה יסוד ומלכות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו פי' וז"ל דשיעור' דתיבות' אוף הכי נמי כלו' דשיעור תיבת נח יורה היות נרמזת ארון הברית היא שכינתא. ונלע"ד כי הנה התיבה שיעור אמותיה ש"ף כנז' בסמוך

וד' אותיות המלה ועם הכוללות הרי שפ"ה וכן שכינה בגי' שפ"ה הרי שבמל' תיבה ואותיותיה ואמותי' רומזות לשכינה עכ"ל:

ר' אלעזר פתח לכו חזו מפעלות אלי"ם וגו' בענין הפסוק הם ב' פסוקים הא' במזמור מ"ו לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ. הב' במזמור ס"ו לכו וראו מפעלות אלי"ם נורא עלילה וגו' ויש פסוקים הרבה בזוהר מתחלפים. א' בפ' אם בחקותי ואת משפטי תשמרו דריש משפטי וכתיב מצותי. הב' בפ' בראשית והיה השרב לנוה ודריש והיה השרון לנוה צאן. הג' אם עונות תשמר יה אדני מי יעמוד בפרש' ודריש יהו"ד וכיוצא פסוקים אחרים. ויש אומרים שהיה להם מוחלפת הנסחא כעין שפי' בגמרא ג' ספרים עלו וגו' וזה דוחק גדול. עם היות שבמלא וחסר יש חלוף בספרים אינו קשה כ"כ. כדפי' בגמרא שאין אנו בקיאים במלאים וחסרים כענין והנשיאים נשאם אשימם אשמם מפני שהקריא' אחת. אמנם שינוי קריאה קשה מאד. ולומר שלא היו בקיאים במקרא קשה מאד ח"ו. ולומר שנפל טעות בספרים נוכל לתרץ קצת. אבל לא כל המקומות מפני שדורש המלה בעצמה: והיותר טוב להרכיב שני הפסוקים ולומר שדורש שניהם כא' ובמקצת מקומות אני מתקן הענין. וכאן הרכיב שני הפסוקים הא' לכו וראו מפעלות וגו' והב' לכו חזו. והכוונה שמפעלות ה' אעפ"י שהוא רחמים מתלבש בחזות קשה. ומפעלות אלי"ם אפי' שהוא דין מתלבש במראה רחמים. ולכך שם השמות אפי' לדין ושממון או לטובה. וכאן נורא עלילה שקודם היות הענין העליל נח וקראו בשמו על שם העתיד. וכיוצא יוכל המעיין לתקן בכיוצא מזה:

ר' אלעזר פתח לכו חזו וגו' נראה לומר כי קשר ענין זה הנה הוא במה שפי' לעיל ר' אלעזר. כי נח מבטן אתיליד מהול וגו' וראי' לענין זה כי לא קרא שמו אלא שכינה. ואין הדבר זר כדכתיב אשר שם שמות בארץ כדמפרש ואזיל ובזה יתיישב. האי קרא אתמר ואוקמוה במס' ברכת [דף ז' ע"ב] אבל לכו חזו פי' אפי' למה שפי' הקדמונים קשה דהל"ל ראו מאי חזו ותירץ כי חזו פי' מלשון חזות קשה והענין כי הנבואה אל הנביאים היא להם בא' משני פנים. אם בדרך טבע היינו שיתבודד הנביא ויכין עצמו עד שיושפע עליו שפע נבואה וזו היא נקראת נבואה בלשון הקדש שהיא באה ע"י ההכנות. אמנם משא וחזות הוא השעה צריכה לכך ואף אם אינו מוכן לשעתו. ונק' חזות קשה שבאה בקושי ובמשא שאין שם הכנה וז"ש חזות קשה ודאי. ולכן אמר לכו חזו שמלת חזו הוא תרגום ראו. והענין כי הנבואה שבא' ע"י הכנ' באה שלא ע"י התלבשות ובאה בלשון מראה בלשון הקדש אמנם כאשר באה בלא הכנה כנז' הנה השכינה אז שהיא לשון הקודש מתלבשת בלבוש לשון תרגום שהם מדרגות הדין הקשות. והיינו חזון תרגום ראו

מראה מחזה והיינו חזות קשה. והיינו לכו חזו מפעלות אלי"ם פי' היות חזון לנביאים שלא מצד הכנתם אלא פעולות ה': וז"ש בעובדוי דעביד ומה הם פעולותיו. חזו דקב"ה אתגלי נבואה קדישא לבני נשא בלי הכנתם קודם ראוים לדבר והיינו נבואת בני אדם שנותן בפיהם לקרוא שמות על שם העתיד והיינו חזו. שבני אדם יתנבאו ויקראו על שם העתיד בלי היותם מוכנים כדפי'. והכרח הענין אשר שם שמות בארץ פי' שמו מעיד על זה. נ"ח בעת לידתו ועדיין לא זכה אל היסוד. וכן יעקב ע"ש העתיד לעקב את עשו וכן רות על דוד כדפי' בגמ' [ברכות ז].

ושמא גרים. פי' כי חותם הב"ה בשם ההוא (שמו) כמו יהושע וכן יעקב חתמו בפעולה ההיא שהיא הכנה אל המעשה כדי שיוכרח במעשה ההוא ולא ימוט מצדקתו: כתיב ויקרא וגו' אמאי כתיב וגו' כי הי"ל ויקרא את שמו נח ינחמנו וגו' ומשמע כי ינחמנו טעם לשם:

אלא לאמר דא אתתא וגומר פי' נח לאמר יסוד ומלכות. וזה הוא יסוד. שזה מורה דלא מתפרשן דא מן דא הוא נקשר עמה והיינו נ"ח לאמ"ר. והיא נקשרת עמו והיינו לאמ"ר ז"ה. ומלת לאמר משמש לשתים אל הקודם ואל המתאחר. ואו' דא אתתא פי' עצם הנקבה שהיא מ' במקומה ומציאותה ממש:

א"ר יצחק לאמר דא ארעא קדישא וגו'. ר' יצחק פליג אדר' אלעזר דפי' לאמר אתתא שהיא בחינת המלכות עם היסוד ממש. שהוא הברית המייחד הזכר עם הנקבה ועוד פי' לאמר נדרש ב' פעמים ועוד פי' נח יסוד זה יסוד כדפי' וזה דוחק. לכן פי' לאמר דא ארעא קדישא דהיינו בחינת ארץ ושמים שהיא בחינת המ' עם הת"ת וקראה קדישא שהיא מתייחדת עם הקדוש שם בן ד' שמשם היא נקראת קדישא ופי' בת"ת. ואמר זה אמת כדכתיב אמת מארץ תצמח כי קיום ארץ הוא אמת. ומשום דזה עיקרו ביסוד הכריח שהוא בת"ת בגזרה שוה דזה ה' קוינו לו דז"ה הוא הת"ת. ונמצאו לפי זה נח יסוד לאמר מלכות זה ת"ת דהיינו ייחוד ת"ת ומלכות ע"י היסוד:

זכאין צדיקייא דרשימין וגומר דהיינו בחותם היחוד שהוא יהו"ד ואדנ"י ושד"י למהוי רשימין כדי שלא יזקק להם סטרא אחרא להשטינם:

ואראה את אדנ"י וגומר הכוונה כי אין מלת א"ת ואדנ"י שוין כי א"ת היא בחינה תחתונה. ואם ירמוז במלכות סוף סוף אינו כשם אדני שהם ד' אותיות שהם לבוש ד' אותיות יהו"ד. אבל א"ת היא בחינה המורה על היחוד והיא למטה וראיה לזה באו' את אדני דלא חזא אדני ממש אלא א"ת שהוא לבוש אדנ"י. וזה שדקדק באומרו ויקרא שמו

יעקב דרגא דיליה ממש דהיינו ת"ת. והכא את דרגא אחרא פי' לא היסוד אלא מדרגה אחרת ואמר לתתא לרמוז שהיא תחתונה בחינה אחרונה כדפי':

פתח ר' יהודה ואמר טוב איש חונן וגו' טוב איש דא קב"ה ממה שלא אמר איש טוב. שיורה על סתם כל אדם שהוא טוב במעשיו והפך הסדר ואמר טוב איש ודאי מורה על הקב"ה קאמר. ואמר כי הב"ה נק' טוב ובעל הרחמים אף עם היותו איש שמורה על הדין. וז"ש טוב איש שהוא טוב הקב"ה כשנק' [86] איש ונתן אגב אורחיה טעם אל הדבר כי מדת הרחמים אל הת"ת עיקר והדין במקרה. ולכך מדת טוב לעולם עומדת ואף בזמן הדין. וז"ש טוב איש דא הב"ה דאיקרי טוב כי זה שמו הראוי לו בתמידות וכתיב ה' איש ולא אמר דא קב"ה דאיקרי איש. כי שם איש אינו בתמידות כנזכר אלא כתיב ה' איש מלחמה א"כ נמצא לפי זה כי אומרו טוב ה' לכל היינו כאומרו טוב איש חונן ומלוה. ולזה אמר להאי כל חונן ומלוה והוצרך לומר להאי כל משום דקרא סתם טוב איש חונן ומלוה ולא אמר למאן להכי פי' להאי כל חונן ומלוה דגלי קרא דטוב ה' לכל והיינו טוב איש חונן וגומר. והכוונה על היסוד הנק' כל והוא נק' ג"כ אתר דלית ליה מדיליה כלום כדפי' בר"מ שנק' עני וירצה להאי כל יסוד עני אתר דלית ליה מדיליה כלום חונן ומלוה וחונן לו ומלוה לתת למטה דהאי כל מיניה אתזן כולא ולפיכך נק' כל שהמזון לכל ממנו. יכלכל דבריו במשפט ירצה היסוד יכלכל (כל) דבריו שהם בחינת המלכות הנקראת דבריו. במה שנשפע עליו מלמעלה מכח הת"ת הנק' משפט והוא שליש ביניהם והיינו אומרו דהא ההוא דבר ר"ל מ' עם היותו מקבל מן היסוד לא אתזן אלא במשפט שהוא ת"ת כד"א צדק ומשפט. דהיינו צדק ומשפט שהן מ' ות"ת. כסאך שהיא הבינה מכוננם. ואפשר צדק כמו ושחקים יזלו צדק ומשם היא מכון כסאך שהיא המלכות למטה כסא ולהם ולכל:

ד"א טוב איש דא צדיק וגומר הענין דדחיקא ליה לאידך פי' שלא נזכר בכתוב לכל כדפי'. ולהכי פי' טוב איש דא צדיק זהו בחינת היסוד המעמדת המ' הנק' טוב דכתיב אמרו צדיק כי טוב והשתא ניחא יכלכל דבריו במשפט. אמנם מלת איש דחיקא ליה דלא הוי איש אלא בת"ת ולא ביסוד ולהכי פי' ר' יוסי דא נח דהשתא ניחא תרווייהו כי איש צדיק כי יתייחס מלת איש ליסוד כיון שהכ' קראו איש צדיק כדפי' ר' אלעזר לעיל:

ר' יצחק אמר דא שבחא דשבת. פליג על כולהו משום הני דחקי דקאמר. וגם לפרשו בנח לא נהירא כי אין מלת טוב מדוקדק אלא פירש אותו ביסוד בבחינת תוספת קדושתו בשבת אל הזווג דהשתא שייך ביה טוב משום ההוא תוספת קדושה דסלקא עד אריך

[86] דצ"ל שנקרא:

דהיינו טוב דזקיף טעמא לעילא [87] להודות לה' בז"א ומתמן לנוקבי' וז"ש דפתח בי' טוב דודאי פתיחתו מתמן מהמטיב לכל ונחית לתתא דהיינו איש ולהכי נקט קרא טוב איש ולא איש טוב:

ור' חייא אמר כולא חד וכולהו מלה חדא אמרו. קשה לו כי לפרשו בשבחא דשבת דוקא מאי חונן ומלוה דקאמר דבליל שבת איהי עשירה ואין בה עניות כלל. אמנם פי' ואמר כולא חד והכונה כי אלו התנאים כל חד נד מאוקמתיה דחבריה מצד דוחקי' כדפי' וחשבו שבחינה זו אינה זו וזו אינה זו ולכך הוקשה להם מה שהוקשה. אמנם הוא סבירא ליה שכל הבחינות הנזכרות אינם בחינות שונות כדי שנצטרך כינויים רבים לכנותם. דא"כ יקשה כי הכתוב לא אמר אלא ב' בחינות שהם טוב איש לזה אמר כולא חד הכל בחי' אחד. ואלו התנאים שכל א' נד מאוקמתא דחבריה אינם צריכים דכולהו מלה א' אמרו. ולזה כל ד' הנזכרות נכללות במלת טוב איש דהיינו הת"ת וצדי"ק נ"ח ושבח"א דשבת. והענין כי הכוונה בפסוק טוב איש הוא על בחינת היסוד המזווג המ' עם הת"ת. וע"י הזווג זה הן הנשמות נמשכות למטה בתחתונים. והיינו בחינת נח דכתיב ביה אלה תולדות נח וז"ש ודאעביד תולדות בעלמא ולא בבחינת הנשמות ממש בשבת שאז הם באצילות אלא למטה בעולם התחתון וז"ש ודא עביד תולדות בעלמא כלומר בעולם התחתון. והמשך הנשמות למטה גורם שפע ומזון לעולם ולשלול שאין הכוונה מציאות הנשמות בבחי' תוספת שבת דלא שייך בזה חונן ומלוה כנזכר. אמר תולדות דעלמא מאן אינון שאם הם הנשמות דאצילות לא הל"ל בעלמא דהיינו בעולם התחתון. ולזה אמר אינון נשמתהון דצדיקייא כלומר נשמות הצדיקים הנתנים למטה במקום שהם מצדיקים עצמן בתחתונים שהם הנשמות המתהוות בברי' בימי החול מכח אותם הנשמות דאצילות שהם מזווגא דשבת כי אלו הם פרי עובדוי ר"ל נמשכים מהאצילות שהם עובדוי וגומר כי אלו של בריאה נמשכים המשך השפע דרך חנינה ועל זה אמר טוב יסוד. באותם הנשמות מעמד המ' דהיינו איש והיינו בחינת נח. והם מכח שבחא דשבת והם מכח הת"ת היסוד הנק' טוב כדפי':

ר"ש אמר בשעתא דקב"ה וגומר היינו בעת הזווג שהתעוררות עולה ממעלה למטה [88] כנודע והיינו הבינה מעטרת אותו בסוד צאנה וראינה וגומר בסוד השרשים העליונים בעמקי הבינה. והת"ת מתעטר בהם. ופי' מתעטר מלשון חנויות מעוטרות הכוונה מקושטות. והנה העיטור הזה כפול מהעליונים ומהתחתונים. מעילא מהבינה ומתתא

[87] ע' זהר בלק ר"ג א':

[88] אצ"ל ממטה למעלה כו' ואז הבינה כו'. או יורד מלמעלה למטה כו' והיינו:

כדמסיק וז"ש מעילא מאתר עמיקא דכולא דהיינו בינה דביקה בחכמה. ומתתא הוא מנשמות הצדיקים הזכות והדקות מעולם האצילות. כי שיעור אורם משתרש בתוכיות ועמקי הספי' להתעטר בהם ועתה ע"י העיטור בא לו תוספת חיים והיינו או' כדין אתוסף חיין: ואח"כ יורד השלמות למלכות ואתכליל אתר מקדשא שהיא המלכות בסוד בחינת ג' ראשונות. ואמר אתר מקדשא ולא מקדשא ר"ל מקום הראוי להמציא שם מציאות זה מכל סטרין מכל שש קצוות עליונים שהם למעלה ממנה. ואח"כ ובירא שהם ז' ספירות שבה אתמליא. ואח"כ כל המרכבות כולם שואבות וכל הכחות והיינו וימא אשתלים. וכאשר נתפשט השפע לכל המדרגות הנזכרות שהם שלמות מעלה וכדין יהב לכולא פי' התחתונים כולם:

כתיב שתה מים וגומר אמאי הכא וגומר ירצה כי הם דברים הפכיים שאם הוא בור אינו באר דהא בור לא איקרי אלא ריקנייא. וקשה איך אמר שתה מים שהרי הוא ריקן ועוד דלא נביע שאין דרכו להיותו נובע כדי שנאמר עוד מעט יהיו בו המים. ובאר הוא מיין דנבעין והדברים הפכיים והיותר נראה שנאמר שהם ב' כנוים לב' ספירות: לזה אמר אלא כולא אתר חד הוא כלומר לאו כס"ד דתרי ספירות נינהו אלא אתר חד הוא וספי' אחת היא ולא קשיא מידי והכוונה במלכות שיש בה ב' בחינות כדמפרש ואזיל:

אתר דמסכני היינו בחינתה שהיא דלה ואין לה חיות ולכן הוא אתר דמסכני הנולדים בחסרון הלבנה איקרי בור שאין השפע מתרבה בו מטעם שאין לה מעשה צדיקים לשאול על ידם השפע שאם היה מעשה התחתונים היה לה מדילה צד מה שמאיר בה ומתתקן בהם לקבל אור עליון דהיינו מדילה:

ומאן איהו ד' פי' מציאות הה"א הוא ג' ווי"ן שהם נה"י וא"כ מציאות ד' הם ב' ווי"ן שהם נצח והוד ואז אינו ע"י הזווג כי אין לה ייחוד אלא ע"י היסוד ומפני שאין מעשה הצדיקים כדי לעורר היסוד היא דלה במסכנותה:

אבל לבתר פי' אחר קבלתה הנצח והוד שהם סוד ימין ושמאל אל הזווג דהיינו סוד חיבוק. אז נעשה באר שהיא מציאות **ה'** דהיינו דלת ויש בתוכה ו' זעירא שהיא מציאות היסוד המריק הברכות בתוכה מכח מעשה הצדיקים שהם מעוררים התאוה. וז"ש לבתר אתעביד באר דאיהו מליא מכל סטרין דהיינו מכל ג' ווין שהם נה"י ואז הוא באר שהוא נביע מגויה היינו מעצמותה בסוד נשמות הצדיקים כדפי' וענין הכתוב שתה מים תחילה והסתפק במועט המושג לך בבחינת ד' כאשר אין בני אדם כ"כ מתוקנים כי כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר. דהיינו מה שאח"כ יזכה לתקן המל' שיהיה לה נחלים מתוך בארך. ירצה תעשה **ה'** ותשבע לחם ותהי' טוב. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' אמר אריא בחיליה טינרא וכו' כלומר הקושיא שהיתה עומדת לעומתו קשה כסלע. נקב ותבר אותה שהשיב ותירץ באופן שלא יקשה מידי: ות"ח משיעורא דתיבותא אוף הכי נמי הוא כלומר מסכום האמות שהיה בתיבה ג"כ מוכח. כי היסוד הוא עביד תולדות ולא אחרא כיצד ש' אורך ונ' רוחב ושלשים אמה קומתה סך הכל ש"ף. יסו"ד עולה במספר שמני"ם ש' היא המלכות בבחינת' הכוללת ג' ווין דויסע ויבא ויט שהם ג' אבות הרי יסוד ומלכות רמוזים יחד בסכום אמו' התיבה ומפי מורי נר"ו שמעתי כי סך האורך והרוח' והעומק הם ש"ף וכך עולה שם אדנ"י ושם שד"י דהיינו מלכות ויסוד יתר א' לרמוז ששניה' נעשו ונתייחדו כא':

ר' אלעזר פתח לכו חזו מפעלות אלהי"ם אשר שם שמו' בארץ האי קרא אתמ' ואוקמוה אבל לכו חזו וגומר ה"ג: אתגלי נבואה עילאה לבני נשא ושיעור הכתוב לכו חזו ונבאו מפעלות אלהי"ם העתידים לבא, והא כיצד אשר שם שמות בארץ אל תקרי שמות אלא שמות שעל ידי השם יודעים בני אדם מה יהיה בעולם, כמו ירמיהו יר"ם יה"ו ר"ל נסתלקה שכינה מן העולם וכן ישעיהו ר"ל ישע יה"ו החזיר השם הישועה. וכן הכא ויקרא שמו נח לאמר זה ינחמנו הרי שהשם הורה מציאות וענין כדמסיק וז"ש דהא גרים לכלא. ה"ג: כתיב ויקרא שמו עד כאן היתה הצעה והשתא הדר מפרש: דא אתתא מלכות כמו שאמ' במקום אחר [יתרו פ"ג ב'] לאמר הן ישלח איש את אשתו: ה"ג זה דא צדיק רמז דקב"ה וכו' ולקמיה מפרש ואזיל: דקב"ה מלכות. אלא אתר דא קרי ליה נח ה"ג. ואמ' זה ינחמנו וגומר עבד ליה קב"ה לתתא וכו' כי השכינה לא היה לה נחת רוח מעשר דורות שמאדם ועד נח. לפי שלא היו ראויים והגונים ולא היו עושים מעשה שעל ידם תתייחד המלכות למעלה. אבל אח"כ כשנולד נח אז באה שכינה וקרא לו שם נח ואמרה זה ינחמנו וגומר עבי' ליה קב"ה וכו' כלומר זה נח עשאו קב"ה צדיק תחתון כנגד צדיק עליון. וע"י צדיק זה התחתון אוכל להתנחם ולהתייחד בצדיק העליון. ושיעור הכתוב ויקרא [את] שמו נח ומי הוא אשר קראו נח. השכינה הנקרא לאמ"ר לפי שנח זה נקרא ז"ה שהו' כנגד היסוד העליון הנקרא זה. ובודאי שזה ינחמנו ממעשינו: וכתי' התם זה ה' קוינו לו. ר"ל ז"ה הוא היסוד שהו' סוף קו הוא"ו שהוא ת"ת וזהו ה'. קוינו לו כלומר לה' ת"ת עשינו לו ק"ו ונעשה זה היסוד סוף הקו. וי"ס דגרסי הכי אלא לאמר דא אתתא זה דא צדיק כתיב הכא זה וכתי' התם זה ה' קוינו לו וגירס' נכונ' היא. ופירוש שהמלכות והיסוד קראוהו נח וזהו ויקרא שמו נח מי קראו כן לאמ"ר וז"ה מלכות ויסוד והכריח שהיסוד נקרא זה בג"ש כתיב הכא וכו': וי"ס אחרי' דגרסי הכי אלא לאמר דא אתתא זה דא צדיק וכן נח לאמר נח דא צדיק לאמר דא נוקבא בגין דלא מתפרשן דא מן דא: א"ר

יצחק לאמר דא ארעא קדישא וז"ה אמת כתיב הכא זה ינחמנו וכתיב התם זה ה' קוינו לו. וה"פ לאמר דא אתתא מלכות: זה דא צדיק יסוד כנז' וכן נח כלומר מלת נח ג"כ הוא רומז ביסוד ונמצא' מלת לאמ' הרומז למלכות ממוצעת בין שני מלות הרומזות ליסוד שהם נח וז"ה. ואמאי אלא בגין דלא מתפרשן וכו':

ור' יצחק פליג עליה בחדא ואודי ליה בחדא פליג עליה דזה לאו ביסוד איהו אלא בת"ת. דכתי' הכא זה וכתי' התם זה ה' קוינו לו. ואודי ליה בחדא דלאמ' היא ארעא קדישא מלכות וג"כ נח הוא היסו' אלא חדא מנייהו נקט.

למהוי בשמיה רשימין שכן קראו לנח בשם זה כשמו הנקרא ז"ה בבחינה הנקרא אמת כנז'. ולהיותו נח זה נקרא בשם ז"ה. נרשם ברשימו דגושפנק' דמלכא שהוא אמת: שוי שמהן בארעא כדקא יאות כגון נח נייחא ונחמה ער ר"ע ירמיה"ו ישעיה"ו כנז'. כלם נקראו בשם מה שעתיד להיות כדקא יאות:

כתיב ויקרא את שמו נח וכתי' ויקרא שמו יעקב אמאי לא כתי' את אלא התם דרגא אחרא והכא דרגא אחר'. א"ת כד"א ואראה את ה' וארא' ה' לא כתיב אלא את ה' אוף הכא בנח ויקרא את שמו ויקרא שמו יעקב דרגא דיליה וכו' ה"ג. וה"פ אלא התם דרגא אחרא התם ביעקב שלא נאמר את היא דרגא אחרא דהיינו ת"ת כדמפרש לקמיה והכא גבי נח דכתיב את היא דרגא אחרא דהיינו המלכות וז"ש א"ת כד"א ואראה את ה' א"ת מלכות ה' ת"ת [89]: אוף הכא ויקרא שמו יעקב דרגא דיליה קב"ה ממש ועיין בפ' וישב דב' קפ"ו מה שכתבנו שם כי הוא פלא:

אלה תולדות נח ר' יהודא פתח טוב איש וגומר דא קב"ה ת"ת: טוב ה' לכל הוא היסוד. לאתר דלית ליה וכו' מלכות דהא ההוא דבר היא מ'. צדק ומשפט מלכות ות"ת הם מכון כסאך דהיינו כסא לבינה הרי ששניהם אזלין כחדא צדק ומשפט יחד דכר ונוקבא זה זן לזה וזה ניזון מזה:

ד"א טוב איש דא צדיק היינו היסוד ושיעור הכתוב כך הוא טוב איש יסוד חונן ומלוה ומכלכל דבריו שהי' מלכות ע"י השפע שנוטל ממשפט ת"ת: כי פרי מעלליהם יאכלו הביא כל הפסוק לגלות כוונתו והיא שכשאמר הכתוב טוב איש שהוא ביסוד. הוא ביסוד בבחינתו כשנותן פירות לעולם דהיינו השפע' מזונות ויליף מג"ש כתיב טוב איש וכתי' התם אמרו צדיק כי טוב. וכתי' גביה פרי מעלליהם יאכלו הורה שמלת טוב הוא בחינה המוציאה פירות:

[89] ע' בהרמ"ק ז"ל וכן הוא בקרא באד"נ:

ר' יוסי אמר דא נח כלומר לא כמה דס"ד. אלא כשאמ' הכתוב טוב איש הור' בבחינת היסוד כשעושה למלכות נחת רוח לבד וחנינה מעוטה. לא השפעת פירות ומזונות. ויליף ג"ש נאמר כאן נח איש צדיק לרמוז ששם איש אינו מורה אלא נח נייחא מעוטה. ונאמר כאן טוב איש חונן ומלוה מה התם נייחא לבד והראיה דאפקיה בלשון הלואה לרמוז שאין בחינה זו שביסוד הנקרא' איש עושה ענין גדול אלא חנינה מעוטה בתורת הלואה שאינו חסד גמור: ר' יצחק אמר דא שבת פליג אר' יהודא דאוקים קרא דטוב איש ביסוד בבחינה הנותנת השפעת מזונות לעולם. וכ"ש דליתא לדר' יוסי דאמר שהוא ביסוד בבחינתו העושה נחת רוח לבד. אלא טיב איש הוא ביסוד בבחינתו הנותנת נשמות לעולם שהוא גדול מכולם. ויליף מג"ש נאמר כאן טוב איש ונאמר להלן ביום השבת טוב להודות לה'. מה להלן אותו טוב הוא בחינתו הנותנת נשמות לעולם שכן בליל שבת היסוד נותן נשמות למלכות. אוף הכא נמי כשאמר הכתוב טוב איש חונן ומלוה הוא נקר' טוב בבחינתו הנותנת נשמות ויהיה חונן ומלוה חנינה מרובה ואפקיה בלשון הלואה כי כן הנשמות בעה"ז אינן אלא בתורת הלואה עד זמן הפרעון שמחזיר נשמתו לבעליו. ומה טוב ונעים גירסת ספרים ישנים (**צמח** כך גרסת הרב זלה"ה) דא שבחא דשבת פי' השבח והעלוי הנעשה ביום השבת דהיינו היחוד שעליו תקן דוד השבח הזה: ר' חייא אמר כלא חד כלומר אל ידמה המעיין בראות מחלוקת זה סתם שחולקים במציאות המדות אלא כלא חד כלם מסכימים ביסוד כנזכר ומשמעות דורשין איכא בינייהו בענין הבחינות דיסוד כנזכר. וז"ש וכלהו מלה חדא אמרו ומ"מ ודא עביד תולדות בעלמא כלומר בחינה זו ביסוד הנק' טוב היא המוציאה תולדות דהיינו הנשמות וסבירא ליה כר' יצחק כנזכר א"נ ודא עביד תולדות מלתא באפי נפשה היא דא עביד תולדות שמדת היסוד היא המוציא' התולדות לעולם מש"כ בשום מדה מהמדות. ולפי זה פי' הפסוק אלה תולדות מה שפירש ר' אלעזר דלעיל דא עביד תולדות ולא אחרא כנזכר לעיל:

רש"א בשעתא וכו' ר"ש [פליג] אכלהו ופריש קרא דטוב איש חונן ומלוה פירוש אחר עמוק: בשעתא בעת היחוד דקב"ה ת"ת מתעטר בעטרוי סוד תרין עטרין דירית מאבא ואמא שהם חסד שבחכמה וגבורה שבבינה כמבואר באידרא דהאזינו דף רצ"א: מאתר דעמיקא דכלא פירוש מאתר היינו הבינה שהיא מקום והיכל החכמה הנקרא עמיקא והיינו אבא ואימא דפרישית: דעמיקא דכלא כלומר עמוק ונעלם ונסתר אפילו מהמדות שאפילו המדות אינן משיגות בו: מנשמתהון דצדיקייא בסוד מעשיהם ותורתם: כדין אתוסף חיים אל המלכות מעילא מהת"ת ומתתא בסוד מעשה הצדיקים בסוד תנו עוז לאלהים: ואתכלל אתר מקדשא מלכות: מכל סטרין ר"ל נכללת ומתמלאת מנשמות

היורדות מלמעלה מהת"ת אליה ומנשמות הצדיקים העולות מלמטה אליה בסוד אליך ה' נפשי אשא: ובירא אתמלית וכו' מלבד בחינה אחרת שהיא לצורך עצמותה דהיינו אתוסף חיים כנז'. נקט ג' בחינות אחדות שהם שאר כסות ועונה כנגד העונה אמ' ואתכליל אתר מקדשא מכל סטרין דהיינו הנשמות כנזכר לעיל. וקראה אתר דמקדשא כלומר מקום הקדש ששם יורדות ועולות הנשמות הקדושות. וכנגד שארה דהיינו מזונות לעולמות כלם אמר ובירא אתמלייא פלג אלהים מלא מים דהיינו ברכות והשפעות הבאות לעולם בסבת המים. וכנגד כסותה אמר וימא אשתלים כלומר הים הוא מלא ומכוסה מכל הצדדין כאו' כמים לים מכסי': וכדין יהיב לכלא אחר שקבל' ונטל' כל זה יהיבת לכל' לכל א' וא' די מחסורו וגו' ושיעור הכתוב כך. טוב איש וגומר כשאיש זה ת"ת הוא טוב בעצם ר"ל שבע כמו ונשב' לחם ונהיה טובים דהיינו מעוטר כנז'. אז הוא חונן ומלוה אל המלכות כל מיני השפע כנז': ואחר שקבלה כל זה אז המלכות הנקרא דברים [90] יכלכל כל העולמות באותם הדברים שלקחה מהמשפט ת"ת וז"ש וכדין יהב לכולא:

כתיב שתה מים מבורך אתא לאשמועינן דכמה דקב"ה מתעטר מעילא ומתת' כדקא'. אוף הכי נמי המלכות אתמליא מעילא ומתתא כדמסי'. א"נ בא להוכיח איך אחר שהת"ת נתעטר בעטרוי בירא אתמליא כדקאמ'. שכן כתי' שתה מים מבורך וגו מר לבתר אתעביד באר דאיהו נביע ואתמליא מכל סטרין. והי' אפש' נמי לומר דאתא על דבריו של ר' חייא דקאמר כלא חד דהכי כתי' שתה מים מבורך כתי' בור דהוא ריק וכתי' באר שהוא מיין נבעין אלא כלא אתר חד הוא הכל מדה אחת היא. (אלא אתר דמסכני וכו') אלא אתר דמסכני אחידן ביה כלומר במלכות בעצמה יש מקומות ובחינות. הבחינה שאחוזים בה מסכני איקרי בור דלית ליה מדיליה אלא מים הבאים לה ממקום אחר. כן במ' בחינה דלית לה מדילה אלא מה דיהבין לה דהיינו מצד בחינת חסד והגבורה בלבד דהיינו שני וי"ן שבדלת כזה #**ד**. אבל אחר שמקבלת מן הת"ת דהיינו הוא"ו האחר' שהוא העשיר אז אתמלייא מכל סטרין ואז נעשה **ה** שמורה התחברות ג' וי"ן דויסע ויבא ויט במלכות כנז' בתיקונים דף ל"ט ואז היא עשירה מצד העשיר דאתחבר בהדה: לבתר אתעביד באר דאיהו נביע ואתמליא מכל סטרין ומאן איהו ה"א ה"ג עכ"ל הרא"ג:

דף ס:

דבר אחר שתה מים וגומר משום דדחיקא ליה בור ובאר כדפי' לעיל. ועוד לשון נזלים דאי נביע כדפי' א"כ מאי נוזלים. לכך פי' שהוא סוד ד' מדות המרכבה ולא תלה הדבר

[90] אצ"ל דבריו:

במדות המרכבה ממש אלא באבות. להיות כוונת הדבר במלכות בסוד המרכבה שבה והיינו האבות הן הן המרכבה שבה שכולם לא נתכוונו אלא לקשטה: ומלת שתה מים אפשר לפרש דאהדר לארבעתם והכי קאמר שתה מים מבור ומנוזלים ומתוך ומבארך והכוונה שיהיה שואב מהקדושה מהאבות שהוא נחלתנו בה:

מבורך דא דוד מלכא שהוא פתח הכניס' כי למרכבת דוד לא היה אלא בחינת בור. והראי' שבחשק מדתו אמר מי ישקני מים מבור:

ונוזלים דא אברהם אחר שנכנס דרך פתח השער אחז בראשון שבאבות שהוא אברהם כי רבוי המים מצד הימין. ולהכי קאמר ונוזלים דא אברהם. ועם היות שיש מים בגבורה. הכוונה שיורדין בגבורה. אמנם מציאותם אינו אלא בחסד ולפיכך נוזלים הם ממש מהחסד:

מתוך דא יעקב ועם היות שיצחק קודם יעקב עכ"ז הוא באמצע שני האבות ומטעם זה נקרא תוך:

בארך דא יצחק כי עם היות מדתו גבורה עכ"ז הוא חפר באר מים ויצאו מים חיים. דהיינו מצד הבינה בעלת החיים למעלה ממנה ולהכי איקרי באר מים חיים:

הא בהאי קרא וגומר כלומר עם היות שהפי' הקודם מרווח יותר. שעתה הוצרכנו לדחוק במלות. עכ"ז הרוחנו היות כל המרכבה בפסוק א' יחד שהוא ענין נאה. ולזה הפליג בענין באו' רתיכא קדישא עילאה: ואי תימא לאידך פי' דמפרש לקמיה נמי הוי רתיכא קדישא לזה אמר מאבהן מה שאין כן בפי' האחר. ודוד מלכא דאתחבר ולפיכך קשור כסדר:

ואית מאן דיימא וגומר אלו המפרשים נדו מההוא פירושא דלעיל מפני שבאר מימיו מרובים. ונוזלים הם גבורות גשמים שהם נוזלים בחזקה. לכך הפכו ונוזלים דא יצחק מפני שיצחק יש בו מים:

מתוך דא משה לא יעקב משום דיעקב מלבר גופא ומשה מלגאו בנשמתא. ולשון תוך ירצה תוכיות הת"ת הנעלם בתוכו. ובאותה הבחינה ג"כ יצחק תוכיות הגבורה הוא מים נוזלים והיינו יצחק לשון חדוה:

בארך דא אהרן לא אמר דא אברהם כי מרע"ה בפנימיות ונגדיי אליו אהרן. וזה מה שבין אברהם ואהרן כמו מה שבין יעקב למשה. ואברהם לא נתייחס לו באר שמדתו הנגבה כדכתיב הלוך ונסוע הנגבה. ועם היות שאין יחס המרכבה להאי פי' כמו לאידך פי'. עכ"ז דוד מלכא דאתחבר עמהון:

תיאובתא דנוקבא וגומר אהדר למאי דקאמר לעיל היאך היא בור ונעשית באר:

תיאובתא וגו' כך כנסת ישר' נקראת השכינה כ"י. שנשמתן של ישראל מכונסות בתוכה לעורר בה הזווג ע"י המעשים הטובים. והנה הנשמות למטה הם נצוצות דדכורא ובהיותם הם מעוררים הזווג היינו הזכר הוא המעורר והיינו שזכר במשל כד עייל רוחא בה:

וכדין נבעין מיין מגוה הם רוחניות המצות העולה מהנשמות התחתונום. כי העולה ממטה למעלה כלי לקבל היורד מלמעלה:

תיאובתא חדא וגו' כי העולה מהנקבה הוא סוד נשמות הצדיקים. והיורד הם נשמות קדושות לצדיקים. א"כ הזווג ממש הוא דבוק נשמות עם נשמות ונעשה תיאובתא חדא:

גם אפ' תיאובתא חדא היינו חשק העליון לתחתון סוד שמע. וסוד בשכמל"ו שהוא חשק תחתון לעליון. כולם בתיאובתא חדא אל נקודת ציון בסוד נקודת היחוד להיותם מציאות אחד גמור בנקודה אחת עד שהגבורות יתמתקו ויהיו אחדים עם החסדים בנקודת ציון:

וצרורא חדא היינו בבחינת הבינה שעל הספי' צוררת וקושרת כולם בסוד החיים העליונים שהוא צרור החיים:

וקשורא היינו בחינת קשרם מצד החכמה שהיא מאצלת אורה עליהם על אור הבינה וקושרם יחד. ואז הכתר שופע אורו על אור החכמה והבינה. והיינו אומרו ודא הוא רעוא דכולא שהרצון העליון חופה על כולם יחד:

וטיולא דהיינו והתהלכתי בתוככם אטייל עמכם בג"ע. ירצה שג"ע מדת המ' והת"ת מתהלך בה בכל בחינותיה ומתקשט בה כפי בחינת הצדיקים הכוללים כל בחינותיה. כפי מה שהוא זכות הנשמות כך היא מטיילת הזוכה אל בחינה א' מטיילת עמו באותה בחינה והזוכה לכל בחינותיה שהוא עוסק בכל מצות התורה מטיילת עם הב"ה ומהלכת בכל הבחינות:

ת"ח כל אינון תולדות דגנתא דעדן וגומר. כבר ביארתי בסבא דענין ג"ע הוא רוחניות ודקות כל מציאות העולם בכללו בענין שבדרך זה נמצא שם אילנות ורדים וכיוצא יונות נשרים וכיוצא. וכל אלו הדקים הם כמו נשמה אל מציאות העולם השפל כדפי' שם. ועתה באו' כל אינון תולדין דג"ע הכוונה על כלהנמצא שם בדקות. והשתא הוא דומה בדומה כמו שכח [91] הגשמי נכנס עם כל תולדות שבמציאות. כן למעלה היסוד העיקר בכל מציאות התולדות שהם דקות בג"ע. ואפשר דגנתא דעדן דקאמר הכא היינו מ' שהיא כוללת כל הנמצאות כדפי':

[91] שנח הגשמי נכנס לתיבה כו':

לא נפקי מצדיק וגומר אלא דוקא בגן. ונקט תיבותא עם היות שהגן והתיבה א' מפני שכוונתו לפרש ענין תיבת נח: והענין כי במעשים המקולקלים שקלקלו כל התחתונים נוסף על תכונתם בעת לידתן העליונה היותם אחור באחור כדפי'. הנה שורשם העליון שהם בחינתם בדקות מציאות ג"ע ושורש מציאות זה הי' הכל מקולקל וקרוב להתבטל. וכיון שצלם העליון כך כ"ש הם בעצמם הגשמיים שהיו מתקלקלים ובטלים מעצמן לתיקון זה הוצרך לאסוף בחינתם אל תוכיות המלכות אל מקום גניזתם העליונה. ויתעכבו שם עד יחזרו ויקבלו מציאות י"ב חדש כח י"ב הויו"ת שפרחו מעליהם ולהחזיקם כמתחילה. והנה לפי זה כמו שהיו בתיבה התחתונה גנוזות הבריות כן היו שורשם למעלה בסוד התיבה העליונה שהיא המלכות. ואם [92] יצאו התחתונים קודם העליונים. היו נמצאים בעולם בלי צלם ושורש והיו נפלים בלי חיות כלל. וז"א אוף הכא נח וגו' כלו' מרכבה ליסוד כמו שהעיד הכתוב איש צדיק. לא אפיק תולדות למפרי ר"ל שיוכלו לפרות ולהרבות ויהיו בני קיימא כנזכר אלא עד שיצאו מן התיבה ונגד כל שאר ההויות אמר ואתכנש כלא בה והיו תלוים גניזת התחתונים בעליונים. וכד נפקו לעילא נפקו לתתא. ואם יצאו התחתונים קודם העליונים היו נמצאים בלי צלם ושורש ולא היו מתקיימים. וז"ש דא כגוונא דדא והכי אתקיימו בעלמא כמתחלה ממש. ולא מקדמת דנא שלא היה להם קיום כלל מפני קלקול השורש כדפי' תדע דכתיב ותשחת הארץ לפני האלי"ם ממש. מאי לפני האלי"ם אלא ודאי מורה על אותם השרשים העליונים שהם לפני האלי"ם ממש. שואבים שפע ראשונה והשפע יורד אל התחתונים אותם ממש נשחתו ונתקלקלו והוצרך לתקנם כדפי':

א"ר יהודא כיון דכתיב ותשחת אמאי לפני האלי"ם וגומר כלו' כיון שנשחתה בפועל מהצורך להודיענו לפני האלי"ם כי אדרבה הידיעה הקודמת לכל היא לפני האלי"ם. כיון דעבדו וגו' וירצה לפני האלי"ם כאו' לעיני השמש כלומר לעין כל אשר לפכי האלי"ם: ור' יוסי דחיקא ליה מלת לפני האלי"ם ולהכי קאמר איפכא. ור' יהודה דחיקא ליה דברי ר' יוסי. כי מה צורך הכתוב להשמיענו שהם חטאו תחלה בסתר ואח"כ בגלוי דודאי כך הוא תחלת הענין. ואפשר לתקן ענין זה להודיע סבלנותו ית'. כי כשחטאו בסתר לא נגזרה גזירתם עד שחטאו בגלוי.

ולא הוה אתר והיינו לשון ותמלא שבכל חוצות היה חטאם בגלוי ושני דברים בא להשמיענו הא' ותמלא הארץ שבתחתונים נודע חטאם. ולא לבד לפני האלי"ם והיינו

[92] ואם הי' יוצאים כו':

ותמלא הארץ. הב' ותמלא הארץ שבכל מקום היה החטא בגלוי והיינו הארץ וז"ש ובתרי גווני אמר תרא:

ופסל את הראשונים וגומר [93] ופליגא דר' אבא כי לא פסל הראשונים מפני חטא אדם הראשון אלא מפני ותשחת. ור' אבא לא ס"ל הכי והיינו ר' אבא אמר:

מיומא דעבר אדם וגומר דקיים לון בעלמא במין. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב וז"ל ר' יוסי אמר אנא איפכא וגומר הכוונה כי תחלה לא נתגלה חטאם אלא לפני האלי"ם ולבסוף עבדו באתגליא. ובגין כך בתרי גווני אמר קרא כלו' ראשונה אמר לפני האלי"ם ואח"כ אמר מפניהם. ועתה התחיל דבר אחר אלה תולדות נח ר' אבא אמר וגו' עכ"ל.

כתיב בן חכם וגו'. הענין שהאדם גורם להמשיך לבנו נשמה בעת ההולדה והכל כפי מעשיו וכפי נשמתו. ואם הוא פגום גורם נשמה לבנו מעין הפגם ההוא שיצה"ר שלו יגבר כנגדו בעון ההוא להכשילו. כמו שפי' בזוהר יתרו כי הבועל הנדה הבן ההוא פגם זה פוגם עד בן בנו והד' נטהר. ופי' שם כי על דרך זה כל חטא אשר לאדם כפי שיעורו הוא פוגם והולך. וזהו פוקד עון אבות על בנים וגומר כי עד רבעים מתפשט הפגם וכיון שאוחז מעשה אבותיו בידו ראוי שיפגמו בו כי הי' לו להזהר יותר בזה כי לא נזהר לשמור הפרצה שלא יכנס הגנב. ואין עונש שומר הבית בנוי אם לא נשמר. כמי ששומר פרצה שיש לו להזהר לשמור הפרצה שלא יכנס הגנב: וע"ד שהוא ענין זה הוא ממש הטהרה והתורה והמצוה וזה פשוט. והיינו לא ימושו מפיך וגומר מכאן ואילך תורה מחזרת וגו' וע"ד זה טעם בן חכם ישמח אב וראוי שיזכר על טובתו שם אביו כי ממנו נמשך לו וע"ד זה להפך. וז"ש דמרד במריה וגומר ונפק מגנתא דעדן ולא אפיק לון מתמן. שאם הי' לו כח להוציא תולדותיו מגורשים עמו הן אמת היו מתים כמוהו והיה בהם יצה"ר. אמנם הי' להם דברים אחרים כדמפרש ואזיל: אבל צריך לדעת כי קין והבל בתוך ג"ע נולדו כי זה היה ענין הנחש שראה אותם מתעסקים בדרך ארץ. ויש כמה מאמרים מורים כן בפרקי ר' אליעזר סבירא ליה הכי [94]:

ת"ח וגו' ופי' כמה מעלות טובות אלו על אלו. א' לא ישתצון היינו כרת אל מציאות כל המין כענין המבול. הב' לא אתחשך נהורא דסיהרא כענין הגלות שנחשך אורה בגלות מצרים והאיר מעט מעט עד ימי שלמה וגומר וחזרה וחשכה ב' בחורבן הבית וחזרה והאירה בבית ב' וחזרה וחשכה בגלות הזה. ופירוש הטעם הוא מפני שיצה"ר גורם כל

[93] בפי' הרא"ג ז"ל מביא נוסחא זו:

[94] ע' סנהדרין ל"חב' ובפר"א פי"א ופי"ט:

זה ואז לא היה יצה"ר ולא היה דבר מזה: הג' וכולהו הוו קיימין היינו קיום באיש: הד' מציאות מעלתם והיינו שאמר ואפילו מלאכי עילאי וגו':

נהורא היינו לבוש הנשמה:

וזיווא הנשמה עצמה בגוף האור ההוא שגם היא לקתה כנודע:

וחכמתא בהשגת הדברים הנעלמים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' דא דוד מלכא מלכות דכתיב מי ישקני מים מבור בית לחם שכן דוד נתאווה לשתות ממימי מדתו דהיינו המלכות הנקרא' בור. אשר היא בית לחם בית והיכל לת"ת הנקרא להם מן השמים: ונוזלים דא אברהם חסד מימי החסד: דאיהו באמצעיתא שכן הוא בסוד קו האמצעי בריח התיכון: דאיקרי באר מים חיים פי' באר דההוא מים חיים דבינה: הא בהא קרא אשתכח וכו' ושיעור הכתוב שתה מים וגומר כלומר שתה מימי ההשפעה ע"י שתחבר המלכות עם אלו המדות יחד: אלא כד עייל רוחא בה דהיינו רוח תאוה להתקשר בזכר: וכלא אתעביד תיאובתא חדא מהכל נתהווה הנשמה דתיאובתא דיליה עביד נפש ותיאובתא דילה עביד נפש. ואתכליל תיאובתא בתיאובתא ואתעביד רעותא חדא בלא פירודא דהיינו הנשמה כלולה מדכר ונוקבא כנזכר בפ' לך לך דף פ"ה: ודא הוא רעוא דכלא אפי' המדות שהם בעלי הדין רוצים בענין זה כי בזה הם מתקיימים הדינין בסוד עדונא דשייפין כנזכר בפ' ויחי דף רמ"ז:

ת"ח כל אינון תולדות דגנתא דעדן היינו הנשמות שהם בג"ע התחתון לבא לעה"ז מעיקרא לא נפקין מצדיק יסוד אלא כד עייל וכו' ואפשר נמי דהאי גנתא דעדן דקאמר הכא היינו הבינה. כי היא גן לעדן חכמה וממנה יוצאים הנשמות כלם כנודע. וממנה נמשכים אל הצדיק יסוד וז"ש כל אינון תולדות דגנתא דעדן דהיינו הנשמות שבבינה הנמשכים אל הצדיק יסוד. לא נפקין מצדיק אלא וכו' וכלא גניזין בה זהו סוד העיבור שמתעברת מדת המלכות מהנשמות. ומתעכבות שם בסוד י"ב חדש שבה ואח"כ יוצאין. וז"ש וכלא גניזין בה ולבתר מינה נפקין: אוף הכא נח איש צדיק וגו' והוו גניזין בה ולבתר וכו' כמשז"ל שנח היה בתיבה י"ב חדש כנג' י"ב חדש שמתעכבות הנשמות בתיבה העליונה כנזכר: דבגיני כך שלא [95] יצאו מגו תיבה לא הוה להון קיום והעמדה דכתיב ותשחת הארץ לפני האלהים כלומר כבר נגזרה גזרה מלפניו ית'. והרי היא לפניו כאלו כבר נשחתה ע"ד ואשים את הריו שממ' שכיון שנכתב בפנקסי כבר הם שוממים כדאית' בפ' צו ל"ב: וי"ס דגרסי הכא ויולד נח וגומר דאיתא לקמן דף ס"ב ונכון הוא כי כן הוא סדר הפסוקים:

[95] לפי פירושו נראה דהי' לו גירסא אחרת:

כדין לפני האלהים כתיב והכי פי' הכתוב ותשחת הארץ כ"כ בפרהסיא ובנגלה. כמו שכל הדברים הם גלויי' ומפורסמים לפני האלהים שלפניו כחשכה כאורה: ולבסוף עבדו באתגלייא הה"ד ותמלא הארץ חמס ולא הוה אתר בכל ארעא דלא הוה באתגלייא ובג"כ בתרי גווני וכו' ה"ג בס"י וחסר הוא בספרים דידן. בתרי גווני אמר קרא. לפני האלהים באתכסייא. ותמלא הארץ חמס באתגלייא כנז': א"נ ובג"כ בתרי גווני אמ' קרא אלה תולדות נח. כלומר הם חטאו באתכסייא לפני האלהים ואח"כ באתגלי' ותמלא הארץ חמס לכן בא הכתוב לשלול שנח לא חטא לא באתכסייא ולא באתגלייא. באתגליי' דכתיב נח איש צדיק תמים היה בדורותיו כלומר בין בני אדם היה צדיק שלא היה גוזל וחומס וכיוצא בהם אלא צדיק היה בכל הדורות שהיה ביניהם מנעוריו ועד עתה: באתכסייא את האלי"ם התהלך נח כלומר לעולם היה דבק בקונו ולא היה חוטא כלל. וז"ש בתרי גווני אמ' קרא אלה תולדות נח הם חטאו בתרי גווני אתא קרא לשבחא לנח באלו תרין גווני ממש שלא עשה א' מהנה. והוא כאלו אמ' וכו' וסמך על המבין: ומצאתי נ"א דגרסי הכי ולבסוף עבדו באתגלייא הה"ד ותמלא הארץ חמס ולא הוה אתר דלא הוה באתגלייא ובג"כ בתרי גווני אמ' קר' אלה תולדות נח ופסל את הראשונים בגין ותשחת: אלה תולדות נח ר' אבא אמר וכו':

ר' אבא אמ' מיומא וכו' מדקאמר ר' אבא אמר ש"מ דאתא לפלוגי אכלהו תנאי דלעיל ואמ' דלא אתא קרא אלא לאפוקינהו משם תולדות אדם ולעיילנהו בשם תולדות נח: א"ל בגין דאדם חטא ה"ג: אלה דנפקו ועאלו גו תיבותא ואפיקו תולדין לעלמא אלה ולא תולדות אדם וכו' ה"ג: וזיוא וחכמתא כד"א בצלם אלהים ברא אותו ה"ג: עכ"ל הרא"ג

דף סא.

א"ר יצחק [96] וכי היך יכלין למעבד תולדות וגו' תימה וכי לא שמע מימיו שהנשמות מזדווגות בג"ע. ועוד והרי למעלה הת"ת ומ' מתייחדים ומולידים נשמות וע"ד זה אפשר שיהי' באדם וחוה. ועוד מצות פרו ורבו קודם החטא מה הכוונה בה. ולכאורה נראה שצדקו דברי ר' יצחק מז"ל בגמרא [יומא סט] שהתפללו אנשי כנסת הגדולה על היצה"ר ולא מצאו ביצה וגומר. נראה שעיקר פריה ורביה תלוי ביצה"ר:

לכן נ"ל שכאשר יאמר יחוד ברוחניים אינו רק הארה זה בזה עד יתקשרו הרוחניים ויתייחדו. וכן למעלה היחוד הוא היות הת"ת עילה למ' וישפיע העילה בעלול רבוי האור וההשגה. עד יתקרבו זה אל זה בהשגתם והשגחתם המאציל בהם עד שיעור לא יושג ויתעשה אז מייחודם זה הויה נמשכת בכח א"ס השופע בהם ע"י אותם האמצעים שהם

[96] לפנינו הגי' ר' חזקי':

ג' ראשונות הנשמה ההיא. שזהו הנרצה בזווג ת"ת ומלכות. וענין זה נדמה שיהיה סוד זווג הנשמות בג"ע כי מקרה השורש יקרה אל הענף ואחר שהשכינה ענפיה העצמיים הם הנשמות הנקבות והת"ת ענפיו העצמיים הם הנשמות הזכרים. כאשר יתייחדו ת"ת ומלכות יתייחדו ענפיהם ולא שיולידו כל זכר ונקבה נשמה אחת. אמנם הענין כי יוכללו הנשמות הזכרים בת"ת ונשמות הנקבות במ'. וכמו שיתייחדו ת"ת ומ' כן יתייחדו הזכרים והנקבות. ונודע כי זווגם גורם נשמה דוקא בסוד נקודת ציון לבד ושאר הבחינות נהנות באור מתוק אבל לא שכל בחינה ובחינה יוליד לעצמה נשמה א'. ולא אכחיש שכל א' וא' מהנשמות יתן חלק בנשמה ההיא כדמיון אברי הגוף הזכר שהם מתייחדים באברי הנקבה. ונהנים מהזווג ההוא ויתן כל א' חלקו בהויה ההיא כי הזרע כלול מכל האברים. ועכ"ז לא תתעבר הנקבה אלא בעובר א' וע"ד זה יהיה לזווג הנשמות שהם ודאי בחינות זכרים ונקבות כדפי': וע"ד זה היה יחוד אדם וחוה בג"ע כי היה ייחודם בדקות ורוחניות להמשיך ההויות הדקות בסוד ייחוד הנשמות או קרוב אליו לא פגישת גשם בגשם שהוא דבר בלתי מתקבל:

ודע כי ישראל לא נתבטל מהם יצה"ר מכל וכל שאם לא תאמר כן על איזה צד חטאו בעגל אם לא ע"י יצה"ר. אמנם ישראל הוו בקבלת התורה בינוניים פסקה זוהמתם דהיינו פגם אדם הא'. ונשארו כך תלויים ועומדים עד שיקבלו תורה שבע"פ ויזדככו מעט מעט ויכנסו לארץ. ושם יחזור הדבר לכשהיה אדם הא' קודם שחטא. והם החזירו העולם ע"י מעשה העגל לכמו שהי' אחר חטא אדם הא':

והנה ר' אבא אמר בריש דבריו שאם זכה אדם הא' היה מוליד בג"ע להוציא החוצה כדפי'. ולזה הקשה ר' יצחק כי דבר זה בלתי אפשר כי אין דרך לייחוד אלא על שני דרכים או בהיותם רוחניים ויולידו ברוחניות. או בהיותם גשמיים ויולידו ביצה"ר. אמנם אחר שנתגשם ויולד בלא יצה"ר א"א כדברי הגמרא שזכרנו וז"ש וכי היך יכלין למעבד תולדין תמן. כי אותה הדקות א"א שכבר נגשמו כדכתיב ותפקחנה עיני שניהם וגומר. וא"ת תולדות גשמיות לא היה אפשר תדע כי למה שהי' עונו בענין דאמשיך עלי' יצה"ר וחטא עם היות שנתגשם לא ימות ולא יוליד וימצא קיים באיש לעולם. וז"ש אתקיים איהו בעלמא בלחודוי ולא יעביד תולדות מפני שיצה"ר אין בו להוליד. והויות דקות אין בו כח כי כבר נתגשם וישאר בטל עד שהיה הב"ה נותן דרך לתולדות כפי חכמתו כגוונא דא ישראל וגומר. וא"כ איך אמרת שאחר שנתגשם יוליד שם להוציא החוצה זה א"א כדפי':

והשיבו ר' אבא ואמר אלמלא דחב אדם לא עביד תולדות כגוונא דא גשמיות. דודאי צדקת באומרך כי גשמי א"א אלא ע"י יצה"ר. ומה שאמרתי אם הי' מוליד בג"ע הוא ע"ד זה. אבל אם יוליד שם קודם חטאו שלא יחטא עד יעבור עליו זמן מה אחר בריאתו. בענין שיוליד שם קודם חטאו כי אז הם תולדות של קיום אף אם יגורשו מג"ע. וז"ש אלמלא לא חב אדם ולא אתרך מגנתא דעדן עביד תולדין מסטרא דרוח קודשא בסוד זווג הרוחניים הדקים קדישין כמלאכי עילאי. ואף אם אח"כ יגורש הוא ויגורשו עמו מפני עונו עכ"ז קיומם לא יתבטל לעולם. וז"ש כיון דחטא ואוליד בנין לבר וגו' כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה:

וירא אלי"ם וגו' קשיא ליה אם העיקר השחתת הארץ לימא וירא אלי"ם את הארץ והנה נשחתה ולסגי. ואם עיקר השחתת בשר לימא וירא אלי"ם כי השחית כל בשר את דרכו וגומר ואם שניהם לימא וירא אלי"ם את הארץ והנה נשחתה והשחית כל בשר וגומר. לזה פי' שאינם ב' חלוקות אלא שניהם יחד. וזו נתינת טעם לזו וסבת נתינת טעם הוא כמה דאתמר. ואפשר במאי דמפרש לקמיה:

זכאין נשמרין מסור מרע:

ונטרין [97] כי סור מרע לא יספיק ואם אינן זכאין עבירה מכבה מצוה ולכך צריך שתיהן:

ארעא אתתקפת הכוונה באו' ארעא בכל הסוג' לאו דוקא ארעא גשמית. ולא שכינה שהרי אמר דשכינתא שריא על ארעא. אמנם הכוונה על מציאות כח הארץ הכולל כל הכחות והכח ההוא משכן ובסיס לשכינה. והיא הנקראת ארץ ואתתקפת ר"ל שיש לה חוזק לשאול שפעה לפעול טבעה לתחתונים. והשכינה עליה:

וכל חידו היינו רבוי שפעה בשמחה לתחתונים. כי שמחת בעלי הטבע להיות טבעם שלם. המשל בזה שר הממונה על החטין בהיות זמן שהחטין נזרעין עד שנקצרין ו' חדשים משמש בשמחה ופועל. אבל אחר זמן קצירתו שאז אינו משמש הוא עטוי ואינו בשמחה. וע"ד זה לכל ולזה אמר כי בהיות הארץ פועלת טבעה דהיינו שתתן את יבולה היא בחדו:

מ"ט בגין. כלו' מה הנאה לארץ הטבעית בכשרון המעשים והיאך היא שמחתה. ופי' בגין דשכינתא שריא על ארעא ונודע כי שמחת הרוחניים בקורבתם אל סבתם ולפי' בהמשיך ישראל השכינה למטה בלי ספק כי הארץ הטבעית מתקרבת אל סבתה ואז היא בחדו:

[97] אולי נשמט מכאן תיבות בועשה טוב:

וא"ת מה שמחת הארץ פוגמים העליונים [98] לז"א וכדין כולא עילא ותתא בחדוה. והטעם כי בהיות השכינה בתחתונים לוקטת מצות התחתונים בסוד מיין נוקבין. השפע מתרבה והוא הנאת העליונים ותחתונים ברבוי השפע ואור בכל:

מחבלאן אורחייהו. קודם בדברים קטנים עון דאדם דש בעקביו דהיינו השחתת הדרך באותם העונות. ואח"כ משחיתים יותר שאינם מקיימין מצות עשה והיינו ולא נטרין פקודי אורייתא. ואח"כ עוברים על לא תעשה וז"ש וחטאן קמי מאריהון:

כדין כ"ב יכול. מאי כ"ב יכול פשיטא. אלא הכוונה שהיא אינה רוצה ללכת והם דוחים אותה. ועוד לומר שהיא מצמצמת שכינת' מן התחתונים:

ואשתארת ארעא מחבלא כי כיון שאינה דבקה בסבתה אין לך השחתה גדולה מזו. וז"ש דהא שכינתא וגומר ופי' טעם פירוד בין עילה ועלול יור' פגם. ואמר מ"ט וגו' ותירץ בגין דשריא [וגו'] וזה אינו נכנס אלא בין פירוד וחיבור:

יכול אף ארעא דישראל כן. הן אמת שא"י עדיפא משאר ארעאן בעת שלום. אמנם בעת דין שמא תהי' שוה לשאר ארצות:

והא תנינן וכיון שבעת שלום אין בה ממנא. א"כ ראוי שגם בעת חירום תהי' עודפת על שאר ארצות:

ת"ח בארעא דישראל הכי הוא בשעת שלום. ועכ"ז בשעת דין וחירום נכנס. אמנם לפי שעה לבד אבל בשאר ארצות יכנס לזמן רב. והמשל בזה בא"י לא יעמוד אלא כדי מעשה העונש אבל בחו"ל כיון שהוא שעת חירום משכן [99] עצמו שם עם היות שכבר עשה מעשה:

עשה ה' אשר זמם וגומר הכוונה ודאי כי הרעה נפעל ע"י הרעים. אמנם החילוק בין א"י לח"ל הוא כי בא"י הב"ה עם המחבל כדי שלא יעשה יותר מצויו. וז"ש עשה ה' אשר זמם כי אתה עשית כיון שהיית עם המחבל ועושה ע"פ צוויך. ואין לומר שלא נכנס כלל המחבל שאינו. אמנם בחו"ל שכינה מסתלקת והמחבל עושה מה שעושה בשעה שנצטווה:

נשחתה ודאי כמה דאתמר שהשחתתה של א"י היא בהיות הדין נפעל בה ולא סילוק שכינה כדפי' בח"ל. ובח"ל נשחתה יהי' על הדרך ההוא כדפי':

הכי נמי. לטב [100] וגו' הכוונה להוכיח שגם לטובה הארץ בעצמה היא חדאת בעובדין טבין. ודבר זה אין בו ראיה מן הפסוק כי בשלמא לביש כתיב וירא אלי"ם את הארץ

[98] אצ"ל פועלת בעליונים:
[99] אצ"ל משהה:
[100] לטב הי' גירסתו:

אמנם לטב לא כתיב וירא אלי"ם את הארץ אלא וירא אלי"ם את מעשיהם. לזה הוכיח כל א' מחבירו ושתיהם מן השכינה כדמפרש ואזיל והוכיח הטוב מן הרע ואמר וירא אלי"ם את הארץ והנה נשחתה הכוונה הארץ עצמה וכמבואר וז"ש נשחתה ודאי כלו' בזה אין ספק שפי' שממש הארץ נשחתה בעצמה כדאתמר. אמנם לטוב צריך הכרח וז"ש הכי נמי לטב הארץ בעצמה היא מתתקנת. וירא אלי"ם את מעשיהם ועם היות שלא אמר הכתוב וירא אלי"ם את הארץ והנה הוטבה כי שבו מדרכם עכ"ז בלי ספק הפי' יהיה כך תדע דהא כדין ארעא כשהיא בעל מעשים טובים קראת לעילא כדי שישפעו'. וסלקא בסליקו עילאה כדי שישפעוה הכוונה שהיא מזדככת ומתקרבת אל סבתה כדפי' ומקשט' אנפהא והיינו אל השכינה כי דבר זה נאות אליה. והיינו דקאמר הכי נמי ארעא דהא גדלת בנין זכאין למלכא שהוא הת"ת ומן הארץ העליונה מ' יש להוכיח לסתם הארץ התחתונה ובמלכות לביש שלא נתבאר פי' ואמר והכא דלא תבו דרא דטופנא מה כתיב וירא אלי"ם את הארץ והנה נשחתה כאתתא דאסתאבת ואסחרת אנפהא וגו' דהיינו שאין לה מעשים טובים אל הזווג והיא אז מקבלת מן השמאל להשפיע החוצה. ולכך היא אסתאבית והיינו פירסה נדה דאמרן בכמה דוכתי. ועניין זה למלכות מיד בהעדר מעשים טובים והיות מעשים רעים. וכן למטה בארץ התחתונה:

ובזמנא דסגיאו חובי בני נשא באתגליא וגו' כלו' כשעוד הוסיפו לחטוא בגלוי. אז הארץ הנזכרת העליונה מ' והתחתונה כמשמעו. שויאת אנפהא כנוקבא דלית לה כסופא מכולא. והיינו אחר שהיא מתעוררת לדין בעולם להרוג הרג רב לנקום נקם. ובארץ התחתונה כתיב והארץ חנפה תחת יושביה כזונה מופקרת ממש. והיינו בהיות מעשה התחתונים בגלוי ועל זו נאמר והנה נשחתה והטעם כי השחית כל בשר בגלוי. דהיינו את דרכו על הארץ לפני הכל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כתב אלמלא דחבו ישראל בעגלא ואמשיכו עלייהו ה"ג: ואי אפשר לון לאתקיימא דסטר' אחרא אתערב בהון אבל וכו' ה"ג: כגוונא דלעילא ולא הוה אשתכח בהו יצה"ר כיון דחטא וכו' ה"ג: ולא זכה לאפקא לון מתמן הכונ' שאדם הוליד בנים בג"ע כמ"ש ז"ל עלו למטה שנים וירדו ז'. [101] והיו נעשים ברוחניות אח"כ כשחטא אדם לא היה יכול להוציאם משם לפי שהם היו רוחניים ולא היו יכולים לצאת לעולם הגשמי. לכך הוצרך אח"כ לידע את אשתו כמ"ש וידע אדם את חוה אשתו. [102] ועשה להם גופים גשמיים ונתלבשו באותם גופים וז"ש ולא זכה לאפקא לון לעלמא. ממורי נר"ו. אפי'

[101] במדרש רבה פ' כ"ב ובסנהדרין ל"ח איתא וירדו ד':

[102] כלשון הזה ליתא בקרא וע"ש. וע' בפי' הרמ"ק ז"ל ודו"ק:

לאשתרשא בעלמא דא כלומר להיות להם בעה"ז שורש וענף ובנים אחריהם. אלא כלם נשטפו במבול הם ובניהם וכל אשר להם:

עד דאתא נח דאיהו צדיק ועאל וכו' ומתמן אתבדרו כלומר אפי' שחטאו לא נמחו מן העולם כראשונים אלא אתבדרו והיינו דור הפלגה שכיון שיצאו התולדות הראשונים מגו תיבה. הועיל להם שלא נמחו אלא אתבדרו:

וירא אלהים את הארץ וגו' אמאי נשחתה כלומר בשלמא בני אדם שפיר שנשחתו אבל הארץ מאי השחתה שייך בה: בגין כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ ר"ל שהיו משחיתי' את זרעם ושופכי' אותו על הארץ נמצאת הארץ ממש נשחתה ונטמאה. ולכך ג' טפחים של מחרישה נטשטשה כדי להמחות אותה טומאה שנבלעה בה. והכי מבוא' לקמן ריש דף ס"ב ע"ש וכדלקמן בסמוך ואשתארת ארעא מחבלא וכו':

לטב בגין דלא אתמסרא תחות שאר ממנן ה"ג כלומר להיות שהקב"ה שולט עלה אינו נכנס בתחומה שום ממנא. ובזה כל דיירי עלמא שהם כל ע' אומות המתגאים ומתנשאים לאמר אני אמלוך ואני גדול ממך. יכספון מעובדייהו שכשיגיעו לשלוט על הארץ הקדושה יבושו ויחתו מגבורתה ולא יוכלו לה: בגין דלא יחדון כלומ' שלא יקבלו שמחה כדרך מלך א' שכובש מדינה ששש ושמח בכבישתו. אלא קודם שיכבשוה הקב"ה משפילה עדי ארץ יגיענה עד עפר כמרז"ל שבכל יום היתה חומת ירושלם נבלעת במקומה כמה טפחי'. וכן מרז"ל על ממרום שלח אש וגומר ששלח הקב"ה ד' מלאכים ועמדו על ד' זויות החומה וזרקו האש. וכן אמרו עמא קטילא קטלת וכו' הכל כדי שלא ישמחו בכבישתה כדלקמן: ואי לאו שלטין אינון ממנן לא אתחרב בי מקדש' כי ברקיע יש פתחים ומקומות לכל ע' שרים והמקום של כל שר ושר הוא מוגבל מכאן ועד כאן. ומשם והלאה לא שלטא אפי' כמלא נימא ואין שום א' נכנס בתחומו של חבירו. בר כד אתייהיב ליה רשו לשלטא' חד על חבריה כדין שלטין מלכי די בארעא חד על חבריה. ובאמצע כלהו רקיעים יש פתח אחד שנקרא גב"ילון ותחת פתח זה יש שבעין פתחין. וע' שרים עומדים מרחוק אלפים אמה שאינן מתקרבים אל הפתח הזה. והפתח הזה עולה למעלה למעלה עד כסא הכבוד. ומההוא פתחא לכל סטרין דרקיע עד תרעא דפתחא דאיקרי מג"דון דתמן איהו סיומא דרקיע' דתחומא דארץ ישר' וכו' כמבואר בפ' ויקהל דף רט. נר' שאינן שולטין ברקיע שנגד א"י שום שר ומאחר שאני רואה שיכלו ליכנס בשערי ירושלם ודאי שלטו למעלה ונכנסו בתוך תחום אותו הפתח. והיך אמרת דקב"ה שליט עלה הן לטב הן לביש:

ת"ח כתיב כי אתה עשית כלומר לעולם אימא לך דלא שלטו עלה ולא נכנסו בתחום הפתח שברקיע שעל ארץ ישראל. ועכ"ז יכלו השונאים להחריבה כי אתה עשית עשה ה' אשר זמם: הכי נמי לטב וירא אלהים את מעשיהם וגומר דהא כדין ארעא קראת לעילא וסלקא בסליקו עילאה ומקשטא אנפהא כנוקבא דמקשטא לגבי דכורא. הכי נמי ארעא דהא גדלת בנין זכאין למלכא והכא דלא תבו דרא דטופנא מה כתיב וירא אלהים וגומר ה"ג ופשוט הוא עכ"ל הרא"ג:

דף סא:

ביאור המלות:

טופסיסא מרבדים:

דקומרא מכסה:

דקולפא עצים: והענין מרבדים אחוזים בעצים ומכסה על העצים מלמעלה כדמות חופה:

גיליון. אמרתו מ' אדנ"י שהיא לבוש לשם הוי"ה ת"ת. וענין בזע עניינו הפירוד ולא לבד היה שפשט לבושו והסיר מעליו אמרתו. דהיינו שלא נתייחדו יחד שם יהו"ד בשם אדנות. אלא בזע פורפירא דיליה פרץ פרץ באותיות אדנות וקרעם לקרעים. דהיינו שנתבטל גם הייחוד של שם אדנ"י שהוא סוד ושמו אחד שאין מדרגות השכינה בעצמ' נקשרות ומיוחדות והיינו הן אראלים צעקו חוצה מלאכי וגומר:

ופקיד ליה וגומר כלו' משפיעו ופוקדו. ולשון צוה הוא כמו לשון מצוה שפי' סוד היחוד כנודע. והיינו צוה ייחדו והאירו מימי קדם שהם ו' קצוות כנודע. ובמקום אחר פי' בזוהר כי ימי קדם הם מלמעלה מהחכמה ורצה בזה כי במקום שהי' משפיעו ומאירו מימי קדם בצעו עתה בגלות:

וביומא דאתחרב וגו' בזע לי' וא"ת למה בצעו אז ולא בדינים אחרים שנעשו בעולם לזה אמר שלא הי' אפשר לבית המקדש ליחרב אם לא בצעו וז"ש בגין דהאי פורפירא יקרא דיליה כבוד החופף בבית המקדש:

ותיקונא דיליה שכל צורת הבית ותכונתו נעשה לרמיזתה. ולכך להורסו צריך קודם לבצוע אמרתו: ואפשר דתיקונא דיליה דקאמר אהדר לקב"ה והכי קאמר יקרא דיליה בין הספירות להתיחד עמה ואין לו תיקון זולתה. ויקרא דא היינו כבוד מהחכמה. ותיקונא היינו כונן שמים בתבונה מהבינה ודאי. ואין לת"ת יניקה מי"ה אלא בהתייחד ו"ה בענין שגם לת"ת נמשך חלול כבוד:

הה"ד עשה ה' אשר זמם. שהי' ירא שלא יהיה כן במחשבתו:

מאן יקר ובי מקדשא ופורפירא הכל ענין א' והכל רמז לשכינה:

מסתכל ביה להשפיעו וחביב עליה בסוד אהבה כנודע אל הייחוד:
ויחרב בי מקדשא ויהיה נמשך מזה פירוד לשכינה כי זה תלוי בזה כדפי':
דהוה אתי לגביה. ג' פעמים בשנה יראה וגו':
לביש ההוא פורפירא סוד היחוד:
בקדמיתא יתבא בראש אמיר ולשון אמרתו הוא לשון אמיר לשון רוממות. והענין כי אילן נאה הוא הת"ת והיא עטרה על רישיה המ'. נמצא יתבא בראש אמיר האילן ומאמר זה הוא בספר הבהיר. ובזה היתה נשפעת מימי קדם כדפי' לעיל וז"ש והיה מימי קדם ודאי:
הן אראלים וגומר היינו בזע פורפירא כדפי' לעיל שאין היחוד וקשר אל הנערות הראויות לה שהם ז' היכלות והם בתי בראי ג"כ בוכים כולם:
היינו בזמנא דאתחריב וגו' קשיא ליה כי ענין זה אינו דוקא בזמן שנחרב הבית. אלא ג"כ בכל עת שהוא עושה דין ברשעים כדתנינן דלית חדווא וגומר כדלקמן. וא"כ נמצא דבזע פורפיר' דקאמר או יהיה בכל עת שיהיה דין. או לא יהיה ג"כ עתה. לזה אמר כי אדרבא בעת שעוש' דין יש יחוד למדה זו שהיא מתרוממת עם בעלה ע"י מעשה הדין. וז"ש אבל בזמנא וגו' וזהו ובאבוד רשעי רנה כדפי'. ומאי דקשיא לך הא תנינן לא קשה מידי דהיינו כאשר אין מדת הדין צודקת בכל כחותיה שאז אין הת"ת מסכים עמה בדין ההוא ולכך אין יחוד גמור. ואין רנה. וזהו כדין לית חדוה:
דמשתתפי בהדייהו דישראל. ואין עניינם תלוי עד שתמלא סאתם של המרעים אלא הדבר תלוי בתשובתם. ומצרים יוכיחו כי היה להם ד' מאות שנה. ומפני שישראל נתעוררו בתשובה מיד ספו כרגע עם היות שלא נתמלא סאתם של אומות:
ארבעים לאלקאה וגומר הענין שהאדם נברא מד' יסודות והם נגד ד' אותיות שבשם י' מים ה' אש ו' רוח ה' עפר וכל א' כלולה מעשר לכך הם מ' ולפי' המכות היו ארבעים והיו חסר חד. מפני שהם ל"ט קללות שבהם נתקללו אד"ם חו"ה נח"ש אר"ץ. והארץ לא היה לה כי אם ט' קללות כי סטרא דשמאלא לא סלקא מ' שלמות אלא חסר חד. כי אחד הוא הכתר שמצדו אין חצונים והוא האחד השלם ה' למבול ישב דלא אזיל עם דינא אבל היו י"ג י"ג י"ג כדפי' במשנה במסכת מכות [דף כ"ב] דהיינו מלכות עם קו החסד יסוד המים [ג'] שהם חח"נ. ומלכות עם קו הדין (שהם) יסוד האש. ג' שהם בג"ה. ומלכות עם קו הרחמים ג' יסוד הרוח שהם דת"י. ולפי' הם ג' של עפר במים וג' של עפר באש וג' של עפר ברוח היינו ג' פעמים י"ג. והם סוד ג' שמות שהם מלך מלך ימלוך כנודע שהם ב' חג"ת [103] והיינו ג' דיינים הא' ת"ת תורה קורא הפסוקים. הב' בגבורה אומר הכה.

[103] נ' דצ"ל ברג"ת:

הג' חסד אומר והוא רחום מונה שלא יוסיף להכות לרחם עליו: שליח ב"ד [104] מכה והם עשר נגד כל א' מהדיינים וט' לשליח ב"ד ג' משתתף בכל דיין ודיין ולפי י"ג לימין י"ג לשמאל י"ג לפניו ת"ת:

ובירוש' דרך אחרת דהיינו עשר לימין אדם. עשר לשמאל חוה עשר לנחש חוט השדרה תשעה לארץ לפניו המביט לארץ ואין אנו צריכים אלא דרך המשנה כדפי' כי העיקר הוא לייחד הארץ עם השלשה על הדרך שפירשנו דהיינו י"ג י"ג י"ג כי תשעה של ארץ לכפרתה נוטל אדם ג' מהם וחוה ג' מהם ונחש ג' מהם וארץ יוצאת מקללותיה. ואחר שקבל ל"ט נתכפר והרי האחד שנשאר שלא קבל הוא פן יוסיף בסוד המוסיף שהוא האחד המייחד והוא שורה על המ' בסוד כתר שבה והוא להשפיע בה ברכות לתקן הקללות. לכן לא יוסיף פן יוסיף ונמצא סוד המוסיף ח"ו מקלקל לכך אין לחצונים אלא ל"ט: ולהיות האדם נברא מארבעים קדושים היחוד הקדושים צריך להלקות לתקן מה שפגם בהם וז"ש בגין דבר נש מד' סטרי עלמא אתברי. וא"ת הא תינח כאשר המלקות לתקן כדפי' אמנם כאן היה ממש להעבירם מן העולם ואין להם כפרה א"כ מאי ארבעים דלא שייך בהו הכי. לזה אמר ואצטריך ארבעים לאלקאה ולאתמחי בעלמא כדי לבטל תכונתם ושורשם ולבטל הרכבתם מד' יסודות העליונים הוצרך להעביר ולגלגל עליהם מ' יום שבזה נמחו ד' יסודם. והשתא ניחא דלא הוו ל"ט הענין ארבעים [105] חסר א' כענין המלקות ממש משום דהתם לא יוסיף כדי שישאר המוסיף לתקן. אמנם כאן שהי' ביטולם מכל וכל כל ארבעים הסכימו לרעתם. דהיינו ארבעים יום מדת יום מדת לילה מ' לילה. ואל תשיבני מדלקמן דקאמר ה' למבול ישב ישב ולא אתא עם דינא. דאדרבה זה הי' הסכמתו שאם היה בא היה פועל רחמיו אמנם הסתלקו גרם שנפעל הדין בחזקה והיינו ההסכמה. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כתב רבי אלעזר אזל לגביה דרבי יוסי וכו' אתקין ליה ה"ג: תופסיתא דקומרא נראה כפי הענין הם מצעות חשובות של משי ורקמה שיושבים עליהם הפחות והסגנים: אפשר דשמעת מאביך וכו' הוקשה לו בכתוב תלת חד עשה ה' אשר זמם וכי מלכא חשיב קודם לאבאשא לבנוי כדלקמן. ב' בצע אמרתו מה פתרונו אם בצע ר"ל השלי' כמו והיה כי יבצע ה' כדפי' המפרשים. ואמרתו ר"ל אמירתו ודבורו היל"ל אמרתו בחירק ולא בסגול. ואם נאמר בצע מלשון מדלה תבצעני שהוא לשון בציעה וחתיכ' אינו צודק גבי אמרתו וכן נמי א"א לפרשו כמו מה בצע. ג' אשר צוה מימי קדם מאי קאמר: דבצע

[104] שליח ב"ד מ' מכה כו':
[105] נ' צ"ל במנין כו' כמנין המלקות:

פורפירא דיליה ר"ל קרע את לבושו וכן פי' הערוך אדרת שנער פורפיר בבלא'. דהיינו המלכות והקריעה דשייך בה היינו ירידת בחינה מבחינותיה אשר למעלה במקומה קרי קריעה. שקודם החרבן היו כל נצוצי השכינה כאחד אבל עתה אחר החרבן הוצרך לרדת ניצוץ ממנה בתוך הגלות ובתוך הקליפות. נמצאת כביכול קריעה לשנים. פקיד לה מאינון יומי קדמאי פקיד שתהיה נזונת ונשפעת מימי קדם ו' קצוות שקדמו לכל המציאות א"נ ימי קדם הם י"ג תיקוני דיקנא דאריך כנז' באדרא דף קל"ד והיא נזונת מהם: יקרא דיליה בסוד ובהיכלו כלו אומר כבוד כנז' בפ' פנחס דף ר"נ בענין קידוש החדש וכן נק' כבוד כאומ' כי מלא כבוד ה' את בית ה': ותיקונא דיליה כי כל השרוי בלא אשה אינו אדם ולא אתתקן: א"ל חמוי עשה ה' אשר זמם ה"ג ופי' ר' אלעזר לא חש לתרץ כי אם הקושיא העצמית ובתירוצה חשב שכבר הבין חמיו. והוא לא הבין עדין כי הוה ס"ד שהם ב' דברי' א' עשה ה' אשר זמ' וא' בצע אמרתו ונתתרץ לו א' והוקשה לו האחרת. עד שחזר ליישב בדרך משל ומליצה שהכל א': הוה לביש ההוא פורפירא היה מתייחד עם המ' והיו מתלבשים ד' בגדי לבן בד' בגדי זהב כנז' בתיקונים דהיינו ד' אותיות ההויה בד' אותיו' אדני וה' בהיכל קדשו: האי אמרתו וכו' עד וגומר אינו מהזוהר כי אם מספר הבהיר כך שמעתי גם בפקודין איתא כי האי גוונא על פסוק נפלה עטרת ראשנו: ונר' לומר שהכניסוהו כאן בין הדבקים לפרש מציאות הקריעה הנז' דקאמר בזע פורפירו באיזו בחינה קרינן בה אתבזע. וה"פ בקדמיתא פי' קוד' החרבן יתבא בראש אמיר פי' אמיר הוא ענף גבוה שבכל האילן והוא משל אל הת"ת שעולה בסוד הדעת. ושם היתה המלכות בסוד אשת חיל עטרת בעלה וז"ש והא אתערו עטרה לרישא ה"ג כלומר והא אתערו חבריא בדרוש זה שהיא עטרת לרישא דת"ת: ואילן נאה לפניו שבהיותה עטרת בעלה תגא דס"ת נמצאת אילן נאה שהוא הת"ת לפניו למטה ממנו על דרך ריש לקיש הוה יתיב קמיה דר' יוחנן על שהיה תלמידו ולמטה ממנו קריה ליה לפניו. א"נ אילן נאה היינו היסוד דאיקרי יפה נוף וגו' היה לפניו כלומר למטה ממנה כנזכר: ואיהי מימי קדם כי בהיותה אז בסוד אשת חיל עטרת בעלה היתה נשפעת ונזונית מימי קדם כדפי': וכדין כלומר ועתה אחר החרבן עציבו קמיה וכו' כלומר ירדה במקום העצבון והדאגה וז"ש בבתי בראי בר מהיכלין כנזכר בתיקונים דף י"ו וכ"ב וזהו חוצה: קמי דקב"ה ואי תימא הא תנינן דלית חדוה קמי קב"ה כד איהו עביד ה"ג: או עד דלא אשתלים ה"ג: לית חדוה קמיה על דאתאבידו וכו' אלא אינון גרמין ביש לגרמייהו דהא לא עביד בהו דינא וכו' ה"ג: כימי יהושפט וכן כלהו דהא וכו' ה"ג: כי לימים עוד שבעה וגו' לכל חד עשרה א"ל האי קרא דכתיב ותשחת וגו' ה"ג עכ"ל הרא"ג:

דף סב.

במיין רתיחן וגומר כתב הרח"ו נר"ו ז"ל נלע"ד הכוונה כי הנה כשהשפע ע"י הת"ת שיונק מבינה ומשפיע במלכות אז הוי רחמים. וכד ת"ת אסתלק מתערב בינה ומלכות ששניהם דין בלי שיתוף רחמים ע"י הגבורה. ואז הוו מים רותחין בסוד ב' דמעות רותחין גבורה והוד ואז נתחרב עלמא: ואו' ת"ח נשמתא נפקת ואעל בין טורי פרודא ואתחבר רוחא וגו' הענין כי נודע דטורי פרודא הם ד' חיות שבמטטרו"ן דעלייהו אתמר ומשם יפרד כנזכר פ' חקת דף קפ"א ע"א ופ' פקודי דף רל"ד שו' ל"ו שנק' הרי בתר. וידעת כי יש חיות עליונות אלהיות ותחתיהן ד' חיות שבמטטרון כנזכר פ' פנחס רל"ד ע"ב. והנה מי"ס אלהיות היא הנשמה ומד' חיות הפרוד הרוח הבא ממטטרו"ן ולבתר נחית לתתא באופן ותמן אתחבר הרוח בנפש כנז' בתיקונין דף פ"ב ע"א סוד נשמה רוח ונפש. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

ויולד נח ג' בנים וגו' עיקר כוונת הכתוב לפום מאי דמסיק. נ"ח יסוד הוליד בנקבה ג' בנים שהם ימין ושמאל ואמצע הימין שם השמאל חם האמצע יפת. וכנגדם בינה ת"ת ומ'. שהם נפש רוח ונשמה. נשמה לימין שהיא כנגד הבינה רוח לאמצע נגד הת"ת נפש לשמאל שהיא נגד המ'. ויסוד מוליד שלשתם בנקבה התחתונה בטיפה א' ובבת א'. ועם היות שאינם שוות בענינם שזו רחמים גמורים ולכך אינה נמשכת אחר יצה"ר כל עיקר וזו בינונית והוא בינוני וזו דין גמור והיא נמשכת אחר היצה"ר דהיינו מינה. והיאך אפשר שיהיה מציאותם כרגע בבת אחת. לא קשה מידי והיינו דקאמר לר' יהודה תא ואימא לך מלה דשמענא בהאי לתרץ קושיא זו:

לבר נש וגו' הענין הוא כי לפי תגבורת איזה צד יגביר בה כי הטיפה ההיא כלולה ג' בחינות מים אש ורוח ואפשר היות תרין או תלתא בנין מן הטיפה ההיא ואין הטיפה מתחלקת לחלקים שוים. כדי שיהיו שוים אותם הנולדים בטבעם אלא היותר עליון שהיא אש עולה אל מקום א'. ומצד האש חם ויבש והוא קשה לרצות ונוח לכעוס. והבינונו מן הטיפה אל מקום א' והוא מצד הרוח שהוא בינוני. והתחתון אל מקום אחר מצד המים והוא קר ולח ומעשים נחים בענין שהם ג' ולדות כל א' מטבעו. והיינו דאעיל לנוקבא איבא דמעהא בזמנ' חדא תרין או תלתא בנין חד מתפרשא וגו' דא זכא' מצד המים שפל רוח ומעשיו נחים. ודא חייבא מצד האש גס רוח ומעשיו קשים. ודא בינוני מצד הרוח. וכענין זה ממש אל הטיפה הרוחנית הנמשכת מהיסוד אל המלכות כי הטיפה כלולה רוחניות מצד המים רחמים גמורים נשמה מצד הבינה. ומצד האש דין גמור נפש מצד המלכות. ומצד הרוח בינוני רוח מצד הת"ת. ואח"כ במעי הנוקבא הם

מתחלקים אל חלקיהם אל חדר הורתם זה ימין וזה שמאל וזה אמצע. ואין הכוונה שלא יהי' עוד יחס אל ג' אלא כ"א בפ"ע זה אינו. אלא הם יורדים מהמ' נקשרים ומיוחדים ואח"כ מתפרדי'. ובהיותם בה לא ישפט עדיין ענין זה וז"ש תלת קטרי שהם נקשרים כל א' בחבריה:

וסטרי דרוח' ודאי שהם צדדי הרוח. מצד העליון נשמ' מצד התחתון נפש מצד האמצע רוח. וברדתם נפרדות אזלין ושאטן ואתכלילן בתלת עלמין. כי הנשמה עיקר משכנה בהיכל קדש הקדשים גנוזה תחת כסא הכבוד. והנפש בהיכל לבנת הספיר תחת האופנים. והרוח בהיכל הרצון דבקה בנשמה ודבק בנפש. וז"ש ואתכלילן בתלת עלמין: ואח"כ בא לבאר קשרם אח"כ לבא אל הגוף ואמר ת"ח נשמתא נפקת וגו' ממקום גניזתה תחת כסא הכבוד ואעיל בין טורי פרודא היינו סוד ומשם יפרד וגו' והיינו היכל הרצון ששם סוד ד' חיו' ושם משכן מיכאל גבריאל אוריאל רפאל ושם הרוח כדפי'. ולהיות תועלת נמשך לרוח מהנשמה ולא כן הנשמה מהרוח לכך אמר אתחבר רוחא בנשמתא. **נחית לתתא** היינו אל היכל לבנת הספיר אתחבר נפש ברוח וכולהו נחתין לעולם זה. ומתחברן דא בדא. וברדתם דרך משעול הכרמים שם מתדבק אליה יצה"ר דהיינו לפתח היכל לבנת הספיר חטאת רובץ. וכמו שיש יחס לג' אלו בטיפה א' ואין זו מתחלפת בזו ר"ל נפש טיפה א' וגומר כן יצה"ר שהוא מותר עפרות המים בסוד אור מים רקיע. וכפי שיעור הנשמ' כן שיעור יצה"ר אשר לה דהא בהא תליא:

ור' יהודה פליג רק בדבר א' דמשמע מדברי ר' חייא כי ג' באים לאדם בבת א'. ור' יהודה פליג שאין נמשך לאדם אלא שתיהן דהיינו רוח ונפש. ונשמה תלוי הדבר בכשרון מעשיו. וא"כ בין כך ובין כך שאין אדם זוכה אליה מה נעש'. לזה אמר והאי מדורא טמירא דלא אתידע וגו' רק שתלוי הדבר כפי כשרון המעשה. והכריח הטעם לזה ואמר אתא בר נש אתדכאה שרוצה להכניע יצרו. הב"ה מסייעו בנשמה קדושה כדי שיהיו יותר להתקוטט נגד יצה"ר. רוח ונשמה. ודכאן ליה מהרהורים רעים ומעשים רעים ואחר שהוא נטהר. מקדשים ליה בנשמה קדושה כי הנשמה מבינה מקום הקדש כי הטהרה יקדם אל הקדושה. וענין [106] וטהרו וקדשו. אין זה מקומו ופי' בפ' חקת.

לא זכה ולא אתי וגו' בענין שהנפש והרוח נפגמים במעשיהם הרעים ונשמ' אינה נפגמת. וגם הנשמה זו פגם שלה הוא כי עיקר שלימות' ע"י הרוח והנפש. ואחר שהם נפגמין נשארה הנשמה ערטילאה בלי רוח ונפש להתלבש בו ועניינה תלוי בסוד הגלגול: ולא

[106] נצ"ל כענין:

עוד אלא דאסתאב וגומר [107] כלו' אם כבר נתן לו הנשמ' והוא רצה לקלקל מסתלקת נשמ' ממנו. וכח היצה"ר מתגבר. והיינו מסאבין לי' בהתגבר יצרו:

ופיועא דלעילא [וגו'] היינו סלוק נשמתו:

מכאן ולהלא' כלו' יש בחינות רבות לפי כשרון המעשה ולפי פגם ומאלו יבין המשכיל שאר החלוקות. מהרמ"ק זלה"ה:

תוספתא קטורי צורת העליונים. והכוונה שהאדם דמות וכלל העולמות העליונים בנפש רוח ונשמה. שהוא כלל אבי"ע:

קסטורי היכלות ובטירותם תרגו' בירושלמי ובקסטרותיהון:

דקסוסטרא נראה בעיני שעניינו כמו קסטורי והכוונה היכל ההיכל העליון וירצה שאנו למטה היכל אל הרוחניות העליון:

לא עאלין בין ספרי קדישין הענין כי הכתיב' בספר חיים או החתימה הוא ענין היות הצלם באדם והנשמה קיימת בו שהיא משנה [108] הנק' ס' חיים ואלו שאינם זוכים אל הנשמה אין מציאותם בספר חיים כיון שאין להם אחיזה בנשמה האצולה משם:

יתמסרון בידא דדומה וגומר לפי דעת זה נמצא שהרוח והנפש יחד נמסרים ביד דומה לגיהנם:

והרא"ג כ' ה"ג ואפקוד עונה עליה אי בני נשא חטאן ארעא במה אלא עיקרא דארע' בני נשא אינון ואי אינון מחבלין ארעא אתחבלת וכבר פירשנוהו לעיל בפסוק וירא אלהים את הארץ וגו': על ארעא ראשון ל"ג ליה: ה"ג לא יגורך רע בר בתשובה סגי ובפ' וישב בפסוק וירע בעיני ה' הארכתי ושם כתבתי תיקונו כפי מה שקבלתי וכן ריש פ' ויחי אצל תאנא ההוא זכאה וכו' שם נתתי טעם מה נשתנה עון זה ע"ש: לא אתחברו כדקא יאות ה"ג ול"ג דכר ונוקבא. ופי' מיין עילאין היינו מים זכרים. ומיין תתאין הם מ"נ. לא אתחברו שלא היו מזדווגים יחד באופן שיתחברו מיין במיין להוציא תולדות. אלא היו משחיתים זרעם על הארץ א"נ היו דשים מבפנים וזורים מבחוץ כדי שלא יתעברו ויכחישו יופיין. וז"ש מאן אינון דחבילו אורחייהו שכיון שהיו משחיתים זרעם לא אתחברו מיין במיין. כגוונא דא כלומר לכך במדה שמדדו נמדדו שנמחו במיין דכורין ובמיין נוקבין כדלקמן:

ויולד נח ג' בנים וגומר א"ר חייא לר' יהודה ה"ג: מתל לבר נש וכו' הוקשה לו כפי מה דפי' לעיל דנח היינו צדיק יסוד עולם איך נפרש שהוליד ג' בנים שהיסוד בפעם א' משפיע למלכות ס' רבוא נשמות. ולזה אמ' משל לבר נש וכו' כלומר לא בא הכתוב

[107] הגי' לפנינו דאי יסתאב:

[108] נ' שצ"ל שהיא בינה:

להודיעך מספר הנשמות אלא בנשמה א' בחינת ג' נפש רוח נשמה. תלת קטרי דרוחא כלומר ג' קשרים שבנפש דהיינו נר"נ: בתלת עלמין. נשמה בבריאה. רוח ביצירה. נפש בעשיה. נשמתא נפקת מבריאה שמשם נחצבות הנשמו' מתחת כסא הכבוד. ואעיל בין טורי פירודא היינו ההיכלות עולם היצירה ונקר' טורי דפירודא לפי שמהם ולמטה הוא עולם הפירוד כמש"ה ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים שהם ארגמ"ן. כי הבריאה היא לבוש האצילות ודבוק בו נכלל בייחוד האצילות: נחית לתתא בעשיה ששם משכן הנפש ואתחבר נפש ברוח. א"ר יהודה וכו' פליג עליה ואמ' שאין נותנין לו לאדם שלשתם יחד אלא שנים מהם לבד ואח"כ אם זוכה מושך עליו הנשמה וז"ש נשמתא שריא באורחוי דבר נש: והיא מדורה טמירא ה"ג. כלומר בעוד שאין האדם זוכה בה היא יושבת במדור טמיר דלא אתיידע אתרה. ואולי שהיא תחת כסא הכבוד דהיינו בריאה ששם מקומה ומדורה: תרין פתחין דאינון נפש ורוח זהו פי' למשרז"ל [שבת פ"ד] בא ליטהר וכו' בא ליטמא פתחין לו כלומר אין לו אלא שני פתחים שהם נפש ורוח אבל הנשמה לית ביה: לית ביה ולא עוד אלא דאי אסתאב מסאבין ליה וסיועא דלעילא אעדיאו מיניה מכאן והלאה כל חד כפום אורחיה ה"ג ופשוט הוא:

תוספתא קטורי רמאי וכו' ענין התוספות הללו המובאים בכל הזוהר וכן מתני' הם מאנשים חכמים קדמוני ארץ והיו מסתירים דברי סודותיהם וחידותם ומסדר הזוהר כשראה דרוש א' השייך אל עסק אותו דרוש שבאותם התוספות ומשניות הכניסו בין הדבקים להכריח אותו דרוש מצד אותה תוספתא או אותה משנה. וכן בנדון דידן שעוסק בענין נפש רוח ונשמה ואמר שהנפש והרוח כלילן כחדא אבל הנשמה אינה נמשכת עליו אלא כפי אורחוי. הכניס התוספתא הזאת המדברת בדרוש הזה ממש כמו שנבא' בס"ד: קטורי רמאי קשרים עליונים והיינו הצדיקים והחסידי' שהם ממש הקשרים שמתקשרים המדות הרמות והעליונות בהם. והכי פי' אנו המקשרים ומקרבים המדות אלו לאלו בסוד הייחוד בעסק תורתנו ומעשינו וכונתינו הטוב שעי"כ המדות מתקשרות: אנן פתחין עייניו וכו': קסטורי דקוסטרי ה"ג היינו קשרים ג"כ: קוסטרי תרגום בחצריהם ובטירות' בקסטרוותהון ופירושו היכלות והענין שהצדיקים הללו מצד מעשיהם מקשרים ג"כ ההיכלות בסוד תפלותיהם כנזכר בסוף פקודי. והענין שכמו שצריך לקשר ולייחד הספירות צריך ג"כ לקשר ולייחד ההיכלות. כי הם צורך אל הייחוד בסוד בתולות אחריה ריעותיה וגו' ז' בשבעה מוצקות וגו' ולכן אמר כאן כנגד שניהם אמר קטורי רמאי קסטורי דקוסטרי שר"ל קשרים עליונים המקשרים בין הספירות וכן מקשרים ההיכלות כנזכר. ואם נרצה לפרש דקסטורי הוא מלשון קוסטרי ויהיה

ג"כ פירושו היכלות. יאמר. אנו שאנו היכלות ומרכבה למדת המלכות שהיא קוסטר' דהיינו היכל כי כן המלכות היא היכל אל הת"ת. ולפי זה צריך לגרוס כגיר' הספרים דגרסי קסטורי דקוסטרא ר"ל היכלות לאותה שהיא היכל כדקאמר: אנן פתיחן עיינין וכו' כי להיותינו תמיד מתדבקין ביוצרנו בסוד הכוונה בעסק התורה והמצות עינינו פתוחות לשמוע מה שאין כן בכם שאר בני העולם ע"א שעינים לכם ולא תראו אזנים לכם ולא תשמעו. אבל אנן פתיחין עיינין פתיחן אודנין שמענו קל קלא דקליא וכו'. קל קלא מן קליא פי' קול היוצא מהבינה הנקר' קול דקליא כנזכר פ' יתרו פ"א. והענין כי להיות כי התשובה היא בבינה ממנה יוצא קול א' למטה להזהיר שיחזרו בני אדם בתשובה. ואפשר ג"כ לפי שהכוונה לגנות הרשעים שמשליכים ודוחים הנשמות שלא תשרה עליהם כדלקמן. וידוע כי הנשמה מהבינה לכך יוצא הקול הזה ממנה וז"ש קל קלא דקליא. מעילא לתתא ממכון שבתה עד למטה עולם השפל. ואין הכוונה ממש קול אלא הכוונה כי התורה שהיא סוד הת"ת הנק' קול שיצאה מהבינה בה כתוב ושבת עד ה' אלהיך וכיוצא בזה. והתורה היא תורה חטאים בדרך לשוב מדרכם הרעה שלכן התורה מכרזת בכל יום שובו בנים שובבים וכיוצא ואין מי שיטה אזנו ויפתח עיניו כי אם אותם שהם צדיקים וחסידים כנז'. מתבר טורין היינו הקליפות הנק' הרי נשף הרי ארטש והם כחות סמאל. מתבר טינרין היינו לילית וחיילותיה שהם אבן נגף וצור מכשול והם המעכבים את האדם מלחזור בתשובה שלימה. ולכן בא אותו הקול מהבינה לעורר ולדבר על לבם ובוקע בין סמאל ולילי' וחיילותיה ומכרז' ואומ' שובו בנים שובבים שובו אלי ואשובה אליכ' באומרו מאן אינון דחמאן וכו': דחמאן בעסקיהם ובהבליהם. ולא חמאן בעסקי שמים ובעסקי הנשמה: אטימין אודנין שמאחר שאינן מטים אזניהם אלא בעסקי חיי השעה ולא בעסקי חיי העה"ב. חרשים איקרון. וכיוצא בזה סתימין עיינין כנז' בפ' ויחי דף רכ"ט: בסכלתנו חד היינו הנשמה דכלילא בתרין נפש ורוח ששניהם מרכבה אל הנשמה ונמצאת הנשמה כוללת שניהם בהיותה רוכבת עליהם: בגווייהו היינו תוכיות ורוחניות ופנימיית שניהם שם שורה הנשמה וז"ש דכלילא בתרין בגווייהו כי כן הנפש נעשה כסא והיכל ומרכבה אל הרוח והרוח כסא והיכל אל הנשמה נמצאת הנשמה כלולה בגווייהו ממש: דחיין לה לבר מצד מעשיהם הרעים גורמים שלא תבא ותשר' הנשמה על הנפש והרוח כי הנשמה משתוקקת לבא לשכון במשכנה ומרכבתה שהם רוח ונפש. והיא מקוה אימתי יעשה זה תשובה כדי לשכון שם ולהיותם רק רע כל היום ממש דוחים את הנשמה בידיהם שלא תשרה עליהם: אינון מתדבקין בין אינון תרי כלומר אינם רוצים עוד שיבוא להם נשמה אלא מסתפקין בנפש ורוח ואין חוששין לדבר

אחר: חד אומנא דאומנייא לא שריא בגווייהו ה"ג ופי' להיות שלא הטיבו דרכיהם כדי שע"י תשרה עליהם הנשמה. השכינה שהיא אומן העולם ואדריב"ל שהוא הממונה על הממוני' אינה שורה בגוויהו כי משכן השכינה היא בנשמה והואיל ואין להם נשמה לא שריא בגוייהו: אומנייא אפשר לפרש שהם הכחות וחיילות מלאכים שבהיכלו' הממוני' על מעשה העול'. והיא אומן ואדריכ"ל עליהם כי כל אשר הם עושים הוא ברשותה: א"נ אומנא היינו הנשמה שהי' אומן לאומנייא נפש ורוח שהם אומנים ומנהיגים רמ"ח אברי האדם לא שריא בגווייהו. עכ"ל הרא"ג:

דף סב:

לא יפקון וגו' כי עם היות דלקמן קאמר דרווחין לון תלת זמנין עכ"ז לא נפקין מן המקום עצמו אמנם ביום השבת ור"ח יוצאין ממש ויציאה זו פירש הכתוב באו' יבא כל בשר להשתחוות וגו' והענין כי אות' השקועים בגיהנם אין ביניהם שבח והלל לה' מפני שהם בתוך הקליפות ובשבת ור"ח כח גיהנם בטל ואין קליפות והם באים ליהנות מהקדושה ולשבח להב"ה והיינו להשתחוות:

כרוזא דבסטר צפון גבריאל היונק מהגביר' או אחר מתחת ממשלתו והוא רוצה בדין הרשע:

חבילי טריקין הם מלאכי חבלה: טריקין נושכין:

תלת זמנין ביומא אפשר שבג' פעמים אלו מתגבר האש בהם יותר והם שעות ידועות לתגבורת הגבור':

ולא עוד. אהדר לעיל דקאמר דנפקי מיניה בריש ירחי וגו':

אתמלי רחמין וע"י הרחמים ההם כח הגבו' נחלש וכל הנמשכי' ממנה מתרפים מדינם וגיהנם בכללם וז"ש חייס על כולא:

רמיז למלאכא היינו שגם הוא מתמלא רחמים מלמעלה לרחם עליהם ושמו סמריא"ל לשון תסמר שערת בשרי שהוא מסמר הרשעים ועתה נהפך לרחמים:

תלת מפתחן הכוונ' על הכחות הממונים ע"ז: וכן תלת מגרופין הכוונ' כתות שהם תחת ממשלת אות' המלאכים וגם העשן אינו עשן גשמי וזה פשוט אלא כח חצוני שרוצה לסתום להם אותו הריוח המועט והמלאכים מחזירים אותם אל תוך מחיצתם שלא יתפשטו: שעתא ופלגא מכאן שהרחמי' המתעוררי' ע"י הקדיש הוא שיעו' שעה וחצי שעה שהם שעה א' מהת"ת וחצי שעה מלכו' שהם מתמלאי' רחמי' מלמעל' והכל תלוי למעל':

תבין לאשייהו כלו' חוזר האש לגבורתו: וכן בתלת זמנין היינו שעות הרצויות לתפלה:

ובכל זמנין הם שאר שעות היום שאומרי' קדיש של האגדה:
לכל סטרין אפי' בגיהנם כ"ש במדות העליונות והעולמות הקדושים שכולם נהנים מקדיש הצדיק. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו פי' ז"ל. ותלת מפתחן בידיה וגו' ונ"ל שהם כנגד ג' פתחי גיהנם שאז"ל א' בירושלם וא' בים וא' במדבר וכן ג"כ ענין ג' ממנן. ואו' ורווחין לון שעתא ופלגו' שעת'. הנה צ"ע למה בא מספר הזה שעתא ופלג'. וגם כי אם בכל זמנ' דאתיבו יש' רווחין לון שעת' ופלג' א"כ ששה עשר קדישין שיאמרו יש' בכל יום יתבטל דין גיהנם מן העול' לגמרי וזה אין השכל סובלו ודאי כי יסורין של גיהנם הוא תרופה אל הנפש ורפואה אל חוליה כנודע. אמנם זה יובן במ"ש פ' פקודי דף רס"ג ע"א כי ז' היכלין אינון דגיהנם ואינון נחלקים לי"ב ירחים דוגמת י"ב מלאכי מרכבת הטהרה שהם י"ב ירחי השכינ' כנז' פ' תצא סוף דף רע"ז ואלו הם י"ב ירחין דעונש הרשעים כנודע. והנה ז' היכלי גיהנם האחרון הוא כפול ונק' ארץ עיפתה כנז' פ' וילך דף רפ"ג סוף ע"ב הנה הם ח' היכלין. אם תחלק בהם י"ב חדשים נמצא חדש וחצי בכל היכל מהם. והנה היכל שביעי הוא אתר לאינון דלא אתיבו אמן בהאי עלמ' כנז' שם פ' וילך דף רפ"ה ע"ב: והנה ידעת כי כל א' מי"ב מזלות שהם י"ב ירחי שתא הוא מושל בכל שעה ושעה מי"ב שעות שביום ומי"ב שעות שבלילה והנה נמצא היות אותו מדור השביעי נק' שעתא ופלג' כי בו חדש וחצי כנז'. והנה כד ישר' אמרין אמן אז רווחין לון מההוא דינ' שיעור שעתא ופלג' וג"כ אשתזיב מההוא דינא שיעור שעת' ופלג' ממש שאינו נכנס במדור ההוא עד עבור שעתא ופלגא. אמנם שאר דיני גיהנם לא בטילי מנייהו רק ההוא דינ' קשיא לחודיה ואפ' כי לזה סמיך מאמר ר' אבא ענין ז' מדורין דגיהנם וחד מנייהו תתאה איקרי שאול וגו' לפרש הנז': ואו' והא אוקמוה חברייא ילקוט ישעי' סי' רצ"ו. ואו' מאי דינא דגיהנם אשא ותלגא מיא ואשא. נ"ל כי הם קליפות עשו וישמעאל כנודע שהם אש ומים. עכ"ל הרח"ו נר"ו:
ר' אבא אמר וגו' פליג אתוספתא ואמר מאי דאמר דסלקי ברישי ירחי וגו' אם אינון דלא נחתו אלא לשאול הני סלקי כד שלים חובייהו אפילו בלא שבת ור"ח. אם אותם דנחתו לאבדון הני לא סלקי כלל. ואפשר לפרש דברי התוספתא לפי דברי ר' אבא באותם שירדו לשאול ולא שלים חובייהו ועכ"ז סלקי בריש ירחי ושבתי:
שאול ואבדון מאן דנחית וגו' תימה קרא מוכח כן יורד שאול לא יעלה וכן בכמה דוכתי. ואפשר לפרש הפסוק כן יורד משאול ר"ל לתחתית ולהכי לא קאמר כן יורד לשאול:

מקביל עונשיה וסלקין ליה הענין שיש עון גורם שאול ויש עון גורם ירידת גיהנם וכן כל מדרגה יש עון כנגדה. ולכך יורד לשאול ושם מטהר החמורות הנשארות וכן עד כולם ושם מטהר מכל וכל:

אביד הוא מכול' ושם יורדים כל החייבים כרת לעולם:

הוה אתרי בבני דריה שאל"כ היה נח חייב והם לא מיתו בהתראה וז"ש נח זכאה הוה אתרי כיון שהכתוב העיד עליו שהוא צדיק בלי ספק התר' בהם שאל"כ מאי צדקותיה הא כתיב בן אדם צופה נתתיך וגו' וכתיב וממקדשי תחלו:

מאי דינא דגיהנם וגו' וזו ראי' לדברי ר' אבא שהם ז' מדורות מהם מקליפה שהיא נגד הימין והיא של מים או שלג ומהם מקליפה שהיא נגד השמאל והיא של אש **אשא** ותלגא מיא ואשא דא צניני' וגו' הענין שהוא מקרב הדבר מעט מעט כי לפי האמת שלג ואש הוא דין גיהנם ומוציא שלג ובמקומו מים והיינו דהדר אמר מיא ואשא כי מים ושלג הכל דבר א' ומוציא אש ובמקומו מים רותחין והיינו דקאמר דא צניני' ודא רתיח':

וכולהו בדינ' דגיהנם וגו' קשי' ליה כי מי יכריחנו בזה נימ' שכולם במיין צנינן נדונו שהוא גיהנם של מים ולא שנאמר שהיו מיין רתיחאן במקום אש לז"א שצריך שיהי' הדבר כן משום דכולהו וגו' ואין ספק שהיה בהם מי שהיה חייב דין גיהנם של מים ומי שהיה חייב דין גיהנם של אש לכך צריך שיהי' זה וזה: ואו' ואתאבידו מעלמ' כי איבוד' ג"כ גיהנם הוא אחר מיתתם כדי שיתבטל בשרם ע"ד אך בשרו עליו יכאב וגו' עד שנאבדת:

ולבתר אתקיים עלמא וגו' הוצרך לזה כי מה נשתנה דין אלו הרשעים יותר משאר רשעי' שאחר מיתתם גופם קיים ואלו רצה הב"ה באיבודם לז"א כי רוח אחרת הי' כאן שרצה הב"ה בביטול כל העולם וקיומו מחדש כדי שיתחדשו בריות חדשות ואם היו אלו מתים וגופם קיים סוף סוף העולם עומד ולא לבד עונשם רצה הב"ה אלא רצה חדוש עולמו ואפי' נח כאלו נברא מחדש והיינו או' ועאל נח בתיבה וגו':

נח עץ עושה פרי יסוד. ועאל בתיב' מלכות ואעיל בה כל ההויות היוצאות מיסוד למלכות:

ונפקו מן תיבה מחודשים בחידוש תולדות חדשות:

כגוונא דא וגו' שממש צלמם ושורשם נכנס בתיבה העליונה ואח"כ יצאו כדפי' לעיל:

עץ עושה פרי הוא היסוד שממנו הפרי אל הנוקבא והוא עושה אותו ודאי:

עץ פרי היינו המלכות שהוא עץ שבו הפרי הנשפע מלמעל' והפרי הוא מינים הרבה יש פרי שמציאותו רחמים והיינו עופות והיינו פני נשר אוריאל או רפאל. ויש פרי

שמציאותו דין והיינו פני שור והיינו הבהמות גבריאל ויש פרי שמציאותו החסד והיינו פני אריה והיינו החיות מיכאל ויש ענף מוציא מין פרי זה ויש ענף מוציא מין פרי זה ולכן נקרא עץ פרי וכן עץ עושה פרי על שם הענפים ושינוי הפרי:

כל אינון זינין דלעילא הם כחו' למט' ממלכות כגון מרכבות היכלות מלאכים:

חיוון רברבן הם ד' חיות ראשים לכל:

זעירין הם כמה חיילים תחת ידם ויש פי' אחר ופי' זה צודק הנה. והכוונ' כי בהיות הייחוד למעלה כולם נקשרים ומתייחדים ונכנסים במלכות וזהו ייחוד ז' היכלות בתפלה:

איש האדמה אקרי בעל הישוב כולו. והטעם צדיק איקרי כגוונ' דלעיל' והיותו צדיק גרם היותו איש האדמה ודאי:

ר' חייא אמר תלת וגו' אפשר דפליג אדר' אבא דר' אבא ס"ל שרצה הב"ה לחדש עולמו ואיהו ס"ל שאין הטעם כך אלא מפני קלקולם לבד נאבדו ונשאר לעולם שארית בנח שהי' זכאי שהתרה בהם וז"ש תלת מאה שנין וגו' וא"ת מנא ליה הכי וי"ל כיון שהם הרשיעו ונח נתבשר בהצלה קודם המבול ק"ך שנה בהכרח עבר זמן מה קודם שהי' מתרה בהם נח שבאותו זכות זכה להצלה שהרי ק"ך שנה נתעסק במעש' התיבה וכבר נתחייבו כליה כל הדור והנה בעת המבול היה בן שש מאות שנה שלש מאות למד ושלש מאות לימד שהיה מתרה בהם ומלמדם עונש כל ערוה וערוה להתרות בהם וללמד' דיני העריות ודיני הגזל כדי שתהי' ההתראה כתקנה:

ויאמר אלדי"ם לנח קץ כל בשר וגו' מה שחסר מן הזוהר: [ע' בהשמטות]

ר' חזקיה אמר זכאה חולקיהון דיש' וגו' אתרעי בהו אז בהנחל עליון גוים רצה במשפחת אברהם וישר' לחלקו ורצה שיהיו בניו אחריו משכן לנשמות הקדושות:

ויהיב להו אורייתא בצאתם ממצרים ודחה ממנה ישמעאל ועשו כדפי' בזוהר בפסוק ה' מסיני בא בינוקא [בלק קצ"ב א']: ובזולת התורה בעצמ' כתי' בה אזהרות כעין תוכחות משה לישראל והיינו ואזהר לון כעין אומרו ראה נתתי לפניך את וגו':

ויהב לון עיטא וגו' כמה ענייניים הם בתורה שהם לישמט מהקליפ' כגון מים אחרונים וכגון נטילה בבקר וכן כמה אחרים וכגון מים מגולים והם לאסתמרא מעילא שלא יקטרג ומתתא שלא יתאחז בנו:

ואינון ידעי וגו' הם דברים אחרים שאנו למדים אלו מתוך אלו לדחות החצונים כגון משעיר עזאזל אנו למדים מים אחרונים וכיוצא **בגין** וגו' לו לבדו ואין לזרים אתו:

חבל נחלתו הן אמת מלת נחלה קשה וכן נמי קשה או' בהנחל עליון גוים מורה ג"כ ששאר האומות נחלה לשרים ומלת נחלה לא שייך אלא בדבר שהוא ירושה ולישנא דייק דקאמר עדביה ואחסנתיה. והענין נאמר בקצרה כי כל העולם היו בימי נח תחת רשותו של הב"ה ואין לשרים חלק בהם כלל ועיקר אמנם כשבאו דור הפלגה עקרו עצמם מתחת רשות הבורא ושעבדו עצמם תחת הקליפה והטומאה והיינו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וגו' בא הב"ה וקרא לע' שרים ואמר הבה נרדה ונבלה שם ונשביתם ממחשבתם ויהיו תחת הקליפ' נפרדים כל א' תחת א' מכם ואותו העיר ומגדל שהם רצו לחזק כח הקליפה נבטל כחה ונימוסה ויקח לנו כל א' חלקו בנחלה והנחיל אז הב"ה ע' שרים הבאים עמו ע' משפחות ואליו בא אברהם ולא רצה הב"ה באברהם ממש מפני שהיו עתידין לצאת ממנו כמה משפחות שמתו אז אלא באברהם ולא כל אברהם וזהו אשר בחרתי באברם וגו' ואח"כ ביצחק ולא כל יצחק שממנו יצא עשו חלק סמאל ומאברהם ישמע' חלק רהב כדאיתא בזוהר. אמנם יעקב חבל נחלתו בשלימות כולו שנחל ממש מאז ממיתת הטמאה הרעה:

בדינא על עלמ' בכלל:

ולא אית מאן דלא עאל בפרט: ספרי חיים אות' שהם חיים לראות דינם והם ג' ספרים שפי' רז"ל. וספרי מתים אותם שכבר מתו לראות גלגולם והם ג"כ ג' ספרים צדיקי' נאמ' בהם לך לקץ ותנוח. רשעים לדונם לארקא וכיוצא. בינונים להתגלגל ויש כמה בחינות אחרות:

בגין דאתרעי בהו רוצה בקיומם וכדי שבין כך וכך יחזרו בתשובה. רוצה לותר עליהם הדין ולבטל מעליהם המלשין:

שופר דלעילא בינה: יתבי קמי קב"ה בתיובתא. מכאן שצריך להרהר תשובה בעת תקיעת שופר. וע"כ דבר בתקיעה מיושב שזה אינו פועל לבטל הקטיגור מכל וכל. אלא בראשונה בהיל ולא בהיל מפני שרואה שהב"ה שהיא בינה קם מכסא דין שהיא גבורה ויושב על כסא רחמים שהיא חסד ששניהם כסא לבינה. וענין זה הוא בתקיעות ראשונות אמנם בתקיעות שניות הוא רחמים יותר **וכדין** דלטורא לא יכיל לקיימא קמי כורסייא וגו' ולהכי קאמר ענין השופר תרי זמני הא' ובמה בשופר דהא קלא נפיק וגו' עד ולא אתייהב רשו למקטרגא. היינו בתקיעות מיושב ולהכי בהיל ולא בהיל אמנם אינו בורח משם וז"ש ולא אתייהיב רשו אמנם בתקיעות שניות דהיינו וישר' יתבי בתיובתא דהיינו במוסף וברכותיו וגו' וכדין דלטורא לא יכיל לקיימא ובורח כדפי':

בקדושתא דמאריהון בה' ענויים:

דאתי מסטרא דרוח מסאבא גורנ א' לעזאזל המדברה ממש חלקו וגורלו בא לו וכדפי' שם בפ' אמור **והוא** מסאבא שמזכירין בו שם הרשע ומטמא:
ורוח מסאבא לשלח אותו לעזאזל המדברה ולא היה יורד וגו' מכח סמאל הנהנה בו:
ולא קריב למקדשא לתבוע חלקו מן השפע העליון לומר הללו עובדי ע"ז והללו עע"ז הללו מגלי עריות וגו' א"כ תן להם חלקם מן השפע או תן לאלו כפעלם ומערבב השמחה.
בזמנא אחרא שהב"ה יושב ודן את העולם מפני רוע מעלליהם:
ויסאב מקדשא עושה שהמלכות יטה לצד הדין וישפיע לחצונים:
וכל אנפין עצבין כלו' כל פני הספירות מהופכין לדין:
ודינא אשתכח בתחתונים:
דאינון גרמו החצונים ע"י היצה"ר וכן דרכו יורד ומקטרג [109] עולה ומשטין יורד ונוטל נשמה: ע"כ פי' מה שחסר מן הזוהר:
אמר דוד קמי קב"ה תרין קצין אינון וגו' הענין כי הקדושה יש לה קץ שדרך בו יכנס הנכנס לה. וכן הקליפה ועולם הזה הוא בין שני קצין אלו. והאדם בעל בחירה להגביר מה שירצה וז"א ואינון תרין אורחין למיהך להההוא עלמא כי סוף עולם זה דבוק בקץ הנעלם עולם הבא. וכפי המעשה יצא האדם מעולם המעשה אל עולם השכר אם נדבק בטוב הוא נכנס בקץ הימין ואם נדבק ברע הוא נכנס בקץ הימים:
קץ שם לחשך וגו' הכוונה בקצרה כי קץ מדרגות הגבו' הוא נחש סמאל כי מהגבור' נמשכים כחות הדין ומשתלשלים עד צאתם מהקדושה. ומתפשטין והולכים עד הגיעם לסוף כל המדרגות שהוא מלאך המות. נמצא שהוא קץ וסוף לחשך ולשון קץ ג"כ הוא לשון כריתה כמו שהוא כריתת כל הדברי' וכליונם. לכך לכל תכלית הוא חוקר אינו דורש אלא אפיסת החיים למיהוי קטיגור, מהרמ"ק זלה"ה:
גיליון ורווחין לון שעתא ופלגות שעתא וגו' ובפ' שלח לך קס"ז א' אחד נשתהא בצער של גיהנם שעה ומחצה: ת"ח כד האי עץ עושה פרי וגו' פי' עושה פרי הזכר עץ פרי הנקבה ועיין בדף א' א' ובויחי רל"ח א' ובתצוה קפ"ב ב' ולעיל נ"ג א'. עכל"ה:
והרא"ג כ' תוספתא בספרי דוכרנייא היא המלכות ספר דההוא זכרון יסוד כנז' בפרשת יתרו דף ע' ולהיות שהשכינ' אינה שורה עליהם אינן נרשמים ונכתבים בה: אתמחון מספר דחיי הוא הבינה ששם בני חיי ומזוני ואוקי תרי לגבי תרי הם לא הטיבו דרכיהם כדי שתשרה שכינה עליהם לא יכתבו בספר הזכרונות שהיא מלכות הם לא המשיכו עליהם הנשמה מבינה ימחו מספר החיים שהיא בינה זה לעומת זה ומדה כנגד מדה:

[109] אצ"ל יורד ומסית כו' ובגמ' ב"ב ט"ז א' איתא יורד ומתעה:

ווי לחייהון ל"ג מלת לחייהון דהא במיתה קא משתעי דקתני כד יפקון מהאי עלמא. מאן יתבע לון כלומר מי ישאל ויהיה סניגור בעדם: כד יתמסרון ה"ג: יבא כל בשר על הנשמות הללו נאמר שנקראים בני בשר כנזכר בפ' בראשית דף מ"א: חבילי טריקין פי' חבילות של מזיקין הנושכים כנחשים מלשון טרקיה חויא. בארבע סטרין שאין להם בית מנוס: תלת זמנין ביומא מתפקדן לקמיה מפרש לה: דבסטר מדברא שכן יש לו ג' פתחים א' למדבר וא' בים וא' בירושלם: תננא דנורא היינו העשן שעשנו כלפי מעלה מחמת מעשיהם הרעים: מגרופין שגורפין בה הטיט נקר' מגריפה שאפ"ה בלע"ז והכוונה כחות הדין ורצועות להכות לחייבין בגהינם. מנשבן בידייהו מניחים הרצועות ומניפין בידם להרויח להם. תלת זמנין ביומא תלת תפלות שחרית מנחה ערבית: ובכל זמנין דאמרין ישראל אמן יהא שמיה רבא וגו' מכאן ראיה שמדרכו וסגולתו של הקדיש להוציא הרשעים מגיהנם ולכן נוהגים לומר קדיש בשביל אביו ואמו ולא תפלה או קדושה או קריאת ס"ת וכיוצא. וכן יש ראיה בילקוט ישעיה סימן רצ"ו ע"ש וראוי לתת טעם למה הקדיש מסוגל לזה. ואפשר לומר כי הרשעים במעשיהם גורמים לסלק אימא מעל בנין כנז' בתיקונין דף ב' ע"ש לכך הם נענשים בדינה של גיהנם: ולהיות כי הקדיש הוא אתחברות מ"י באל"ה דהיינו אימא על בנין כנז' בסבא דף ק"ה. לכך יש כח בידו להוציאו מגיהנם כי ע"י כן מתעורר למעלה ואתחבר מ"י באלה. ומ"מ צ"ע למה מרויחים להם שעתא ופלגא: עד נכון היום ע"כ הוא לשון התוספתא:

זוהר ר' אבא אמר וגו' עד שבע והא אוקמוה חברייא בסוף פ' פקודי: כד אזיל להההוא עלמא ולא אתדכי עד לא יסתלק מהאי עלמא נחית לגיהנם ה"ג: למדורא אחרא עילאה וכן דרגא בתר דרגא עד דאינון סלקין ליה מקבל כל עונשי' אבל סלקין ליה עד דאינון סלקין ליה ה"ג. כל זינא וזינא מבריין דעלמא ה"ג: נח עץ עושה פרי הוה היינו יסוד שהוא המוציא פירות וההויות לעולם. אתחבר בעץ פרי היינו המלכות כי הוא כמו האילן שבו מתגדלים הפירות וכמו שבבטן המליאה מתגדל הולד כמו כן ההויות והמציאיות שנוטלת המלכות מתעכבים בה י"ב חדש דהיינו י"ב גבולי אלכסון ובבחינה זו נקראת המ' עץ פרי כלומר עץ המגדל הפרי כנז' בפ' ויחי רל"ח. כל אינון זינין דלעילא כלומר כשמתחברים יסוד עם מלכות יוצאים מהם כל אינון זינין דלעילא הם הענפים והכחות המתפשטים מהם כנזכר בפ' ויחי דף רמ"ז. איש האדמה בעלה דמטרוניתא: והוו אזלין ערטילאין נ"ל דממלת כי טובות הנה נפקא ליה: ובג"כ וכו' וי"ס דגרסי ובגין דאתמשכו בתר יצה"ר וכו' כמה דאתמר בג"כ קץ כל בשר בא לפני לאלפא קטיגוריא עלייהו: והכל א': עכ"ל הרא"ג:

דף סג.

א"ל קב"ה לדניאל ואתה לך לקץ ותנוח וגו' א"ל לאן אתר דהא לא ידענא וגו' פי' אם להתגלגל או להיות שם לזה השיבו ותנוח שלא יתגלגל עוד:

אי איקום ביניייהו. אפשר מפני עבירה מה ידועה תגרום כי אחר שכבר קבל עונש הנפש בגיהנם והיא במנוחות. עכ"ז לא יקום לתחיה כדי שלא יזכה כגוף. והנפש תהיה בעדנה. לזה אמר בזמנא דיקומון מעפרא יקומון כתות וגו' פי' אפשר שיהיה מן הכת הרשעה ויקום לרעה:

ולא ידענא לאן קץ כי עתה בעת הפטירה שהיא הקץ אפשר ללכת לגיהנם שהוא קץ הימים לז"א לקץ הימין שהוא בג"ע שאין לו ליכנס בגיהנם כלל בענין ששאל על החמורה חמורה קודם. חמורה מכולם גלגול שנפשו מסורה ביד מי שיקלקל או יתקן והקלקול קרוב יותר. חמורה מן השאר מי שלא קם לתחיה עם היות שתהי' הנפש במנוחה עכ"ז אינו זוכה אל אור העתיד ומנוחת גוף ונפש. חמורה יותר מי שקם לרעה ומפני שהיא מתייחסת עם התחיה הנזכרת באה הנה והיא עם הקודמת אחת: אח"כ שאל שתכף לפטירתו ילך לג"ע לנוח לקץ הימין כשואל על הקץ שנאמר לו קודם:

ת"ח אוף קב"ה כלומר כמו שצדיקים אלו היו דואגים להשמר מקץ הימים כן הב"ה מעצמו הזהיר לנח לשמור עצמו ממנו:

קץ כל בשר כריתת כל הבריות בא לפני שלא הי' לו רשות ליכנס לפני שנא' לא יגורך רע והם הכניסוהו לפני א"כ מכאן אוליפנא וגו':

מקדימין שאין ליצה"ר רשות באדם אם לא יגרהו קודם עליו וסופו נופל בידו:

דהא מיין הוו. והן אמת שהשטן תבע הדין וגרם שמשך הב"ה המים עליהם. אמנם אח"כ שגמר הדבר הנובע גורם הכל שהן המים וע"י מתים:

דאזיל בגו אינון דינין ועם היות שהם ע"י טבע כגון אש לשרוף. עכ"ז מלאך המות פועל ומתעסק שם:

אפיה דבר נש וגו' מפני שרושם העבירות בפנים דכתיב הכרת פניהם ענתה בם ולכך המחבל משניתן לו רשות לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע פי' צדיק בדינו ורשע בדינו אחר שעונותיו מצויירים בפניו ולכן העיקר תווי בפנים:

פתח ר' יוסי ואמ' צהלי וגו' ופי' גלים הם מימי הספי' כאש' היא מלאה מהם ר"ל ממציאותם בה היא מלאה מהמים והומים גליה. והביא ראיה לענין אומרו עיילי לגוה ומליין לה מהפסוק שלחיך פרדס רמונים פירוש שלחיך הנהרות השלוחים אליך הם עושים אותך פרדס רמונים. שאת מלאה כפרדס של רמונים כאומ' מלאים מצות כרמון:

לישה כד"א ליש וגו' הכוונה כי המלכות נקראת לישה בערך שאין לה שפע כל עיקר כענין ליש אובד מבלי טרף. ומשום דקרא קאמר ליש ואין ראיה לפסוק לישה לזה פי' ואמר כי ליש ולישה הכל ענין אחד. אין בין זה לזה אלא ליש דכר ולישה נוקבא. אבל לענין פי' המלה הכל ענין א': וקשיא לי' דאיהו אמר ליש דכר שפי' הת"ת והכוונה שאין לו שפע ואין ענין זה צודק בת"ת כי אם במלכו'. וז"ש אי משום דכתיב ליש גבור בבהמה ונודע כי סוד בהמה היינו המלכות א"כ לא יצדק בת"ת אלא במלכות וגם מכח הקושי' דלא יצדק העדר השפע אלא במלכות כנז'. ותירץ אלא כולא איהי בין בהיותה נקראת ליש בין היותה נקראת לישה בין לטובה בין לרעה הכל במלכות וענין ליש ולישה כמו ליל וליל'. ובאומרו ליש גבור וגו' היינו גבורה תתאה מלכות שנמשך לה יניקתה מצד הגבורה. ובאומרו ליש אובד ירצה בשעתא דאינון נחלין הנמשכין לה מסתלקין. שעל ידם היא נעשית לישה בה"א ועתה נסתלקו ממנה כדין אתקרי לישה עניה ענתות. כלומר במקום שהיתה לישה בשפע עתה עניה ענתות ומלת עניה ענתות כמו ליש אובד וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. פתח ר' יוסי ואמר צהלי וגו' מן פתח ר' יוסי עד ע"ב א"ר חייא במסכנותה וגו' תבינהו מפ' ויחי דף רמ"ט ע"ב ודף ר"ן ע"א: ואו' בת גלים ברתיה דאברהם וגו' הענין בת גלים איהי מלכות בת חסד דאתקריאת גל נעול. והוא כי גלי מימי החסד עאלין בגוה ומליין לה מהנהו נהורין. ליש דכר הוא יסוד. לישה מלכות:

ובשעתא דאינון נחלין לא עאלין בגוה אתקריאת ליש גבור בבהמה והבין כי זה שאמרנו היא הכוונה בדבריו גם שאינן מובנין דבריו היטב. וכד לא נגדין נחלין לגוה איקרי עניה ענתות עכ"ל:

גיליון ברתיה דאברהם וגו' עיין בפרדס בשער ערכי הכנויים פ"ג ובפי"ג ע"כ ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' ועל דאתייהיב ליה רשו עשה לך תיבת עצי גופר ה"ג ופי' כי מאחר שנתן רשות אינו מבחין לכן צריך לך עכ"פ שתעשה תיבה שתסתתר בתוכה: אפי דבר נש וכו' לפי שבפניו חקוקות עונותיו וזהו סוד שצריך לכסות המצח בזמן המגפה (מוהר"ר צמ"ח תקונים דף קמ"ד ב') או כשמלווים את המת דמ"ה רקיד קמייהו ולכך כשהב"ה מגלגל את האדם משנה פניו ותשלחהו כי היכי דלא ישתמודע לגבי מאריהון דדינא כמו שמבואר בפ' פנחס דף רי"ז, [מוהר"ר צמ"ח ברעיא מהימנא] טורי דקרדו תרגומו של הרי אררט: בקיעין בארעא ה"ג ושמעתי שפי' הוא שכ"כ היה הזנות שהיו עושים גומות

בארץ ודשין בהם עד שזורין ש"ז לבטלה וז"ש לקמן דלא יתמחי חובייהו וכו' נכתם עונך לפני וגו': בעי דלא יתנשי ה"ג ולא גרסי' בגין:

פתח ר' יוסי ואמר צהלי קולך וגו' האי קרא אוקמוהו חברייא בפ' ויחי דף רמ"ט: ברתיה דאברהם אבינו שהיא גולה ולכן נקר' בת גלים גולים כדפי' ז"ל: הכי אוקמוה בפ' הנז' ולפי שהוקשה לו לפי' זה היל"ל בת גולים לז"א הכי אוקמוה אע"ג דלא ניחא לי אין ראוי לשתוק ממנו אחר שכבר נאמר בין החברים: בת גלים כדכתיב גן נעול פירוש אחר הוא שמפרש גלים נהרות ומעיינות כדמפרש ואזיל: כדכתיב גן נעול אחותי כלה ר"ל מעין נעול וסתום ע"ש שהיו ישראל גדורים בעריות: גלים אינון נהרין ה"ג נהרין בלא וא"ו ור"ל נהרות ונחלים העליונים ההולכים אל הים שהם ו' קצוות המשפיעים בגווה: דמתכנשי בסוד עדונא דשייפין עילאין המריקים אל היסוד ואזלי בתוך היסוד עצמו שנזרקין בו בעצמו ואח"כ עאלין לגווה דמלכות פי' פנימות החדר שבו מתקבץ השפע והיא בחינה פנימית אשר עליו נאמר לא יגורך רע וז"ש לגווה: ומליין לה כי קודם לכן היא יבשה והבור ריק אבל אחר שאלו הנהרות נמשכים בגווה מליין לה ולפי זה ב"ת ר"ל מדה כמו אלפים בת יכיל. כדכתיב שלחיך פרדס רמונים וז"ש ומליין לה כדפי'. כד"א ליש אובד וגו' לישה נוקבא כלומר הכל הוא במלכות אלא שזה הוא לשון זכר וזה לשון נקבה כי כן הוא דרכו לפעמים יקרא המלכות בשם זכר ולפעמים בשם נקבה כנזכר בפרשת ויחי דף רל"ב ור"ן. וכל זה הוא הצעה להקשות אמאי איקרי ליש וכו' שאחר שהציע שליש ולישה הכל א' עתה שייך להקשות אמאי כמו שיתבאר בס"ד: אמאי איקרי ליש אי משום וכו' או משום וכי' כלומר באיזו בחינה תקרא מדת המלכות ליש לפי שמפסוק ליש גבור בבהמה נר' כשהוא בבחינת הגבורה ומפסוק ליש אובד מבלי טרף נראה שהיא בבחינת כשהיא צמאה ואין לה מזונות להשפיע למטה: ה"ג אלא כולא איהי ליש גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה ליש אובד מבלי טרף בשעתא דאינון נחלין וכו'. וה"פ לעולם אימא לך דליש הוא במלכות לבד וז"ש כלא איהי אלא שיש הפרש ביניהם שכשנאמר עליה ליש גבור בבהמה היא במלכות כשירדה מאת פני הגבורה שעלתה שמה ליקח ממנה כח להשפיע גבורות דהיינו המלכות כנז' בזוהר בכמה דוכתי אבל כשנאמר עליה ליש אובד מבלי טרף היינו בשעתא דאינון נחלין מסתלקין וכו' וז"ש: כדין אתקרי לישה עניה ענתות דאתאבידת מבלי טרף ה"ג. ובני לביא יתפרדו פירשו בפ' ויחי דף ר"ן: עכ"ל הרא"ג:

דף סג:

ענתות אתר דמסכנותא. קשיא ליה כפל הכתוב עניה ענתות. ותירץ כי עניה היא הוראת חסרון השפע. ענתות הוא הוראת היות הנאחזים בה העניים וממנה העניות וז"ש אתרא דמסכנותא והם הנולדים בחסרונה בענין שזה מורה על עוצם העניות כי כל העניים אחוזים בה. ויש גורסים מסכנא דמסכנותא שהוא חוזק העניות וכפל המלות לחוזק הפעולה:

כד"א מן הכהנים וגו' וכתי' ענתות וגו' הכוונה לבאר כי ענתות אינו שם מקום כי אם מורה על עניות ולא זו בלבד אלא שפי' ענתות גורם עניות אחרים. והנה אפשר שנפרש ענתות שם מקום כמו מן הכהנים וגו' וזה א"א כמו שמפרש לקמן כי אביתר לא הי' אלא מנוב לא מענתות א"כ נשאר לשון עניות וזה העניות הכריח שהוא פי' הגורם עניות. והנה א"א לפרש ענתות עני והכוונה עני לך על שדך כדי שתתפרנס שאינך כדאי לכהונה גדולה זה א"א לו' שהיה אביתר עני כי המלך אדוניו עשיר והוא יהי' עני א"א. אלא בודאי כל זמנא דדוד מלכא הוה קיים אסתלק אביתר בעותרא והי' עשיר. ובכלא. א"כ אחר שלא הי' עני אמאי קרי לי' שלמה ענתות אלא כיון שלעניות עצמו אינו צריך שאינו צודק תנהו ענין לעניות אחרים. וז"א אלא אמר לי' ביומך הוה אבא במסכנותא בערך הראוי למלכות ב"ד ואתה ענתות איש גורם עניות לאחרים והשתא לך על שדך כדי שלא תגרום עניות לעצמי וטעם הדבר שמפני היותו מבית עלי בזמן כיהונו היה הלבנה בפגמותה גורמת עניות לנתלים בה. ולכך דוד שהי' נתלה בך הי' עני בערך מלכי בית דוד והשתא בימי שלמה הלבנה במלואה אין ראוי שיכהן:

השתא אית לומר וגו' ר"ל אחר שהכרחנו שאינו על עוני של עצמו נשאר לומר שהוא שם מקום וגם זה א"א כמו שהכריח אלא ודאי על מסכנו דדוד דהוה ביומי' איקרי לי' הכי:

א"ר חייא במסכנותא הוה עלמא שנסתלק השפע ממלכות שהפרידה מהספי' העליונות בעונו:

ואתיישב עלמא שייחד מלכות למעלה ע"י הקרבן כדכתיב וירח ה' את ריח וגו':

לא אתיישב עלמא תדע כי בפגם אדם הא' גרם התפשטות זוהמת הנחש בכל הנמצאים התחתונים ולא נפקא עלמא מזוהמא דנחש והא בהא תליא. ובעוד שזוהמת הנחש שולט אין הייחוד בספירות:

ואתאחדו באילנא דחיי כי ישראל למטה בעולם הזה אחוזות למעלה בשורשם והם מייחדות הספירות ו' קצוות דהיינו ת"ת עץ החיים במ' ע"י נשמותם ס' רבוא נשמות האצולות משם:

אתיישב עלמא וגו' על כוונת בריאתו הראשונה:
לא הוו מייתין דהא אתפסק וגו' הענין כי המיתה היא אל הגוף הזה המזוהם מזוהמת הנחש ותיקונו מיתתו להיותו חלק המיתה:
אתברו אינון לוחין קדמאי שהי' אור אותם הלוחות פשוטות מכל נשמות והי' שטר בידם שלא להפסיד גופם והיו קיימים באיש:
ועכ"ז ליכנס פעם ראשונה הנחש ביניהם עדיין לא הי' לו מקום עד שהתחילו הלוים שהם מצד הגבורה במיתה וההרג ועכ"ז עדיין לא הי' יכול מלאך המות לשלוט בהם מפני קישוטין שקבלו מהתורה שהיו רוחניים מעין התורה והלוחות וז"ש **בנין** דהוו ישראל מזרזין וגו':
ת"ח מה כתי' לראי' מיד שאמר מרע"ה הורד עדיך כתי' ויתנצלו:
דקבל מטורא דחורב דהל"ל בהר חורב מאי מהר חורב אלא פי' אותו העדי שקבלו מטורא דחורב כד קבילו אורייתא והיינו אומרו כד אתייהבת אורייתא ואתא קרא למימר מהר חורב לחלק בין עדי הנזכר לעיל באומרו ולא שתו איש עדיו דלאו היינו עדיו מהר חורב. והנה אל המעיין יקשה כי נראה שמרע"ה בשבירת הלוחות ובאו' הורד עדיך ובאומרו הרגו איש את אחיו לבני לוי גרם לישראל את כל הרעה הזאת כי לולי שבירת הלוחות וכל זה לא הי' שולט הנחש. אמנם טעם הענין קבלתי ממורי נר"ו וזה כי נודע מה שפי' ז"ל [מד"ר פ' לך] אם לא כי צורם מכרם על אברהם שבחר לבניו שעבוד מלכיות ואינו לנקמה ח"ו אלא להצילם מגיהנם. ומזה יצא טעם נכון לזה והוא כי המיתה לא נקנסה על האדם לנקמה על העון רק לתיקון ודרך זה לכל קנסות שבתורה ועונשיה: והענין כי המחלל שבת פגם נשמתו ולא נטהר אם לא ע"י המיתה הנאמרת בתורה וכן המלקות על העובר על לאו וכיוצא בזה. וכן מיתת אדם הא' כי הוא קלקל ומשך עליו הקליפה הקש' ההיא אחר החומר ותיקונו הוא ע"י המיתה והבשר כלה. וזהו סוד כי עפר אתה ואל עפר תשוב ואם הי' חי לעולם הי' עומד לעולם בטינופו ובפחיתותו וז"ש ועתה פן ישלח ידו וגו'. וכן ישראל כשעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן וע"י הלוחות נעשו חירות מהכל. וראה משה שאם לא ישברו הלוחות הרי ישראל אין מלאך המות שולט בהם ולא שעבוד מלכיות שולט בהם והם לעולם בסיגים והיינו קלקול ככוונת הבורא שאמ' ועתה פן ישלח ידו. ולכן שבר הלוחות והשליט עליהם מיתה ע"י הלווים:
א"ר חייא נח דהוה איש צדיק וגו' כלו' כיון שהוא תקן העולם ממה שנתקלקל בחטא אדם הא' כדפי' לעיל בפ' אלה תולדות נח פסל וגו' והוציאם בתוך תיבה [110] וכול' כשרים

[110] לעיל ס' ע"ב מגו תיבה נפקו:

תחת ידו והי' ראוי שיבטל המיתה מן העולם וז"ש נח דהוה צדיק וגו': ונתן לזה ד' סבות הא' כי המיתה אינ' מתבטל' אלא בהתבטל זוהמה וכיון שלא הכינו עצמם כ"כ כדי שתתבטל הזוהמ' וא"כ אם יפסק מהם המיתה אדרבה קלקול להם כדפי' לעיל. הב' כי אלו שבדורו לא היו אחוזים בקדושה וז"ש לא הוו מהימנין בי' בקב"ה ואם הי' סתם ניחא אבל הי' הסבה היות אחיזתם בחיצונים שהם טרפי אלנא הם הכחות האחוזים בה למטה ואם תתבטל המיתה מהם ימצא קיום ותמידות אל החצונים: הג' כי אם היו בצאתם מן התיבה מזדככים מדרגה אחר מדרגה היו משיגים מדרגה זו אמנם אדרבה היו לאחור א"כ האיך תתבטל המיתה מהם וז"ש לבתר אוספי למחטי וגו'. הד' ואורייתא קדישא וגו' כי ביטול המית' אינו מצד המלכות אלא מצד הת"ת שהוא אילנא דחיי ולהיות התולדות קיימים היו צריכים אל התורה וזה [111] אינו נמצא בהם לכך לא זכו אל מדה זו. והנה ארבעתם זכו ישראל בהיות' בסיני הא' פסקו זוהמתן הב' נאחזו למעל' בעץ החיים הג' עלו מדרגה אחר מדרג' ראשונ' במלכות בצאתם ממצרים ואחר כך בת"ת בקבלת התורה הד' קבלו התור' חרות על הלוחות אלא שקלקלו במעשה העגל:

וד' זינין דעימי' [113] עם הלולב הם ארבע' **לקטפא** דילון [112] למצוה שיהי' עקירתם מן הקרקע לשם מצוה:

אמאי אנן צריכין לון בחג שיהי' רצוי המים בתפלה או בענין אחר ד' מינין למה. והתייחסם בחג למה. שיהי' בזמן ר"ה וכיוצא. ותירץ לשניהם ואמר הטעם שהוא בחג ולא קודם. מטעם דהא בחג זמנא הוא לשלטאה הוא זמן נודע אל שליטת השרים וא"ת ולמה זמן שליטתם זה ולא זמן אחר וי"ל כי עד יום הכפורים הם עשרה ימים עליונים שאין יניחה לשרים מפני שהם זמן יניק' ודין לימים העליונים. ואחר שדנו למעלה מה יהי' משפט כל שר ושר וקבלתו ומעשהו ונחתם גזר דינם ביום הכפורים יש ד' ימים אחרים להתפשט בד' סטרין ענין גזירות השרים ביום [114] א' לסכות ואילך עד ז' ימים נכנסים השרים אל היכל המלך לקבל מנת חלקם להנהגת העולם. ונכנסים יום א' י"ד שרים יום ב' נכנסים י"ג שרים וכן כנגדם אנו מקריבים לקדוש' על המזבח ע' פרים. והם פרים מסטרא דפני שור והם על המזבח שהיא קדושה. ולכן ביום זה אנו צריכים ענין זה ולא בזמן אחר. וטעם למה במינים אלו. ובגין לשלטאה עלייהו ויהיו כפויים תחה ידינו ולא נהי' אנחנו נוטלים תמציתם אלא אדרב' הם נוטלים תמציתנו. אנו באים ברזא

[111] ועדיין אינו כו':
[112] גירסתינו לקטעא לון:
[113] לפנינו הגי' וזינין:
[114] נ' דצ"ל ומיום א' כו':

דשמא קדיש' שהם ד' מינים אלו סוד ד' אותיות שבשם י' הדס ה' ערבה ו' לולב ה' אתרוג: וא"ת כיון שהכוונה בשם יהי' ממש בשיר ושבח דבר שירמוז בשם: וי"ל כי כיון שהם שרים תחתונים אנו צריכים דבר גשמי ממש לשלוט עליהם ע"י אלו שהם גדלים בעולם הגשמי. והם רוחניים ואין שר שולט עליהם אלא הב"ה כדפי' בזוהר פ' ואלה שמות. וכן אנחנו האחוזים בשם אין אנו תחתם אלא אדרב' הם תחתינו:

לרצויי לי' לקב"ה הם ג' דברים הא' לרצויי לי' לקב"ה פי' מהדין להפכו אל הרחמים מן השמאל אל הימין. והיינו לרצויי פי' להמשיך בו משך הרצון העליון שהוא מקום הרחמים והרצון. וע"י כל המדות מתלבשות ברצון ורחמי' כנודע. הב' להמשיך שכינתו על ישר' וז"ש ולשלטא' עלייהו ברזא דשמא קדיש' פי' שיהיו ד' אותיות אלו כולם על ישראל. וע"י זה אנו שולטים על השרים לא הם שולטים עלינו וז"ש ולשלטאה עלייהו וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' ומה שאמר לישה היינו ל"ג ליה בספרים ישנים: מסכנא דמסכנותא כלומר היא עניה ומקומה עניה שענתות היא כפר של עניים כמבואר שם בפ' ויחי דף ר"ן רמ"ט ב' וכן לקמן: מאי אירי בא להכריח כי ענתות הוא כינוי אל מסכנות שכן כתוב ענתות לך על שדך שכן שלמה לאביתר קראו ענתות ומאי אירי למה קראו כן: אסתלק אביתר בעותרא וא"ת וא"כ למה קראו ענתות שהוא כינוי אל העניות הרי אסתלק בעותרא ובכלא וי"ל כי בתחלתו כשהי' דוד בורח משאול היה עני מדולדל ודוד המלך היה זוכה בו [מוהר"ר צמ"ח כנז' בדף רמ"ט ב' פ' ויחי ע"ש] ואפי' שאח"כ היה עשיר היה עושה עצמו עני כך פרשי לה בפ' ויחי בדף הנזכר ולכן א"ל שלמה ענתות לך על שדך כלומר אתה (מוהר"ר צמ"ח נ"ל עתה) שאתה עושה עצמך עני לך על שדך. אמאי קרי ליה שלמה הכי כלומר סוף סוף לא היה לו לשלמה שהיה חסיד לקראו בלשון זה שהוא דרך לעג וז"ש אמאי קרי ליה שלמה הכי ותירץ.

ביומך. הוה אבא במסכנו כלומר מה שקראו ענתות לאו כמה דס"ד עד השתא אלא ביומך הוה במסכנו ולהיות שבימיו היה דוד במסכנו קראו ענתות ע"ש עניות אביו ולכן אמר אלא שהוא עוקר הקס"ד. והשתא לך על שדך כלומר השתא שאני עשיר וקיימא סיהרא באשלמותא לך על שדך כי אין ראוי מי ששמש בימי העוני ישמש בימי העושר דהא נפקא סיהרא ממסכנו ועאלת לעותרא וז"ש והשתא. אמאי איקרי אביתר ענתות כלומר הניחא שכינוי ענתות אינו אלא על שהיה אביו במסכנו אבל סוף סוף מה לו לאביתר שיכונה העניות של דוד אליו ולא לאחר. אי תימא דהוה מן ענתות ולהיותו מן ענתות שהיו עניים כינה העניות של אביו אל העניים זה א"א דהא כתיב וכו' הא כתיב

גרסי' בס"י ול"ג מלת תנינן שלא הקשה לו מכח משנה אלא מכח הפסו' וימלט בן א' גבי כשהרג שאול כל כהני נוב כתי' קרא דא שנמלט בן א' וכו'. ואעפ"י שאמרו דהוא נוב הוא ענתות והוה אתי שפיר שכינה העניו' של אביו אל אבית' שהי' ממקום עניות כנז' עכ"ז לא סבירא ליה דאי טעמא דנוב איקרי ענתות על דאתאבי' קרתא ואתאבידו כהני לא הוה ליה למקרי ליה ענתות אלא אבדון ע"ש שנאבד' העיר וכהניה או כינוי אחר שיהיה מורה הענין יותר מפורש ולא ענתות שאין לו משמעות כלל אלא ודאי דענתות לאו נוב היא אלא כפר א' וכי תימא הדרא קושיא לדוכתה אמאי קרי ליה ענתות בגין וכו': בגין דאמ' וכי התעני' בכל אשר התענ' אבי ענתות והתענית הכל משמעות א' ולכן קראו כן כי הוא מנוב הוה וענתות הוא כינוי אל העוני כדפי': וכי התענית בכל אשר התענה אבי שכל הימים שדוד היה נרדף מפני שאול והיה עני ומדולדל שכן שלח לנבל לאמ' שיתן לו איזה דבר היה הולך עמו אביתר והיה סובל כל אותם הסיגופי' והעוני וכמש"ה אשר יבקש את נפשי יבקש את נפשך וגו':

אמר ר' חייא במסכנותא הוה עלמא מלכות הנקר' עולם כי להיות שלא היה מי שמייחד אותה נמצא' היא לעולם למטה במקומה במקו' העוני שאם היה מי שמייחדה היתה היא עשירה שבהתייחדה עם העשיר ת"ת נמשך לה ממנו העושר:

עד דאתא נח וקריב קרבן וע"י הקרבן אתקריבת ה' בו' שזהו סוד הקרבן כנז' בכמה דוכתי. ואתיישב עלמא ר"ל היה לה נחת רוח והתיישבות:

א"ר יוסי לא אתיישב עלמא ולא נפקא ארעא מזוהמא דנחש כלומר לא היה התיישבות ונחת רוח לפי שלא פסקה הזוהמא דהיינו כינוי אל הדינין: ואתאחידו באילנא דחיי שאז נעשה ייחוד גדול וכל הדינין והמיתה אינם כי חרות על הלוחות חירות ממ"ה וכו' וכדין אתיישב עלמא והיה לה נחת רוח: כיון דחבו כדין אתבדרו וכו' ה"ג: בחגירו מזיינן פירשוהו בפ' פקודי דף רכ"ז וז"ל ועדים הוה רזין דשמא קדיש' דאעטר לון קב"ה ואתנטל מיניהו:

בגין דאתייהיב רשו לנחש לשלטאה כלומר היאך נתנצלו ע"י אחרים ע"י שנתן רשות לנחש לשלטאה נמצא שבאותו רשות ויתנצלו ונתנצלו על ידו: דקבלו מטורא דחורב הוקש' לו בהר חורב היל"ל מאי מהר חורב לז"א דקבלו מטורא דחורב: לא הוה בטיל מותא היינו לבטל המבול ע"י צדקותיו או ע"י תפלותיו. א"נ לבטל המות מכל וכל כי עתה היה העולם חדש ממש:

דעד לא סלקת זוהמא דעלמא פי' עדיין והכונה שאפי' שבימי אנוש עלה אוקינוס והציף שלישו של עולם בכל זה לא נסתלקה ונתבטלה הזוהמא ולכך לא היה יכולת בזכיותיו

או בתפלותיו לבטל מעליהם המות: וי"ס דגרסי דעד לא נפקת זוהמ' מעלמא והיא היא. בטרפי אילנא לתתא היינו בכחות סמאל כמבואר בתיקוני' דף נ"ט ואומרו טרפי לפי שיש בקליפ' עצמה תוכיו' ורוחניות שיש בו צד קדושה דהיינו קליפת נוגה ואפי' בזה לא רצו להדבק אלא בכחות חיצונים המתפשטים ומסתעפין לתתא וזהו סוד ויתפרו עלה תאנה שנתלבשו באותם בחינות החיצונות הנקר' עלים. וי"ס שמוסיפים ואומרים בטרפי אילנא לתתא ומתלבשן ברוח מסאב ותו לבתר אוספי למחטי ולמהך בתר יצה"ר כדבקדמית'. ואורייתא קדיש' דאיהי אילנא דחיי אכתי לא נחית לה קב"ה בארעא. ותו דאיהו אמשיך ליה לעלמא לבתר דכתיב וישכר ויתגל והא אתמר והכי פירושו ותו לבתר אוספי למחטי כלומר אילו היו מכשירים מעשיה' מאותו יום והלאה הוה ניחא להקשות למה לא ביטל מהם המות. אבל אחר שכל מה שהיו הולכים היו מוסיפים לחטוא איך היה יכול נח למלטם. וז"ש ותו לבתר אוספי דהיינו אפי' אחר שעבר המבול לא קבלו מוסר והוסיפו לחטוא. ואלמלא השבוע' היו נשטפים פעם אחרת. ונכנסה הפלגה במקו' המבול. ולכן לא היה בו כח למלטם והטעם לפי שאורייתא קדישא דאיהי אילנא דחיי וכו' שאם היה להם תור' היה ספק ביד נח למלטם שאפשר שיהיה ביניהם מי שיעזור זכותו לבל ישטפו. וכן יהיו מלמדים לעם דרך ה' לשישובו. א"נ התורה בעצמ' היתה מגינה עליהם וז"ש דאיהי אילנא דחיי שהיא מטבעה נותנת חיים לעושה [115]: ותו דאיהו אמשיך ליה לעלמא לבתר דהיינו אחר שיצאו ומאחר שאח"כ קלקל. בודאי שלא היה לו כ"כ האמונה וענין לשיתפלל עליהם ויענה. וכמ"ש נח מקטני אמנה היה. דכתיב וישכר ויתגל צקמן נפרש לה בס"ד שהוא מקומו: והא אתמר לקמן דף ע"ג: ואתחזי י"ס דל"ג ליה: ארבע מינין [116] דלולבי פי' ד' מינין שבלולב. לרצויי על מייא ה"ג וכמרז"ל [סוכה ל"ז] שהנענועים לעורר גשמי ברכה וטללי ברכה ולעצור טללים רעים: אמאי צריכין לון בחג כבר אתערו בהו חברייא בפ' צו דף ל"א: אמר לן מלין חדתין ה"ג. דהא בחג זמנא הוא לשלטאה ע' אומו' שע"י ע' פרים המתקרבי' בחג הם מתגברי' ומתחזקי' כדפי' רז"ל [סוכה נה] וכמ"ש בסמוך ומתברכאן מסטרייהו לפי שהם צורך לעולם. כד"א המי' הזדוני' ברוך ה' שלא נתננו טרף לשיניהם וכי אית שינים למים אלא אינון ע"א ובגין לשלטא' וכו' ה"ג ופשוט הוא. ברזא דשמא קדישא שכן ארבעה מינין שבלולב הם כנגד ד' אותיות שבשם ב"ה:

[115] אולי צ"ל למקבלה.
[116] נ' צ"ל זינין:

דף סד.

ולאתערא עלן מיין קדישין פי' שיהי' שפע הקדוש נמשך עלינו להנהגתינו ולא שפע הדין הנשפע על החיצונים. וז"ש לנסכא מ"ג מדבחא דהיינו המלכות יונקת הקדוש' מצד המים הקדושים חסד הנמזג עם הגבורה:

אתערותא קדמא' וגו' דהיינו ראש השנה תחילת התעוררות המדרגות דהיינו המלכות מצד הגבור' והדין. ונודע כי העולם מתנהג בצדק שהיא גבור' תתא' וז"ש בי דינ' דלתתא דאתער למידן עלמא. וקב"ה יתיב על עלמא היינו סוד המלך המשפט שהיא הבינ' עם הת"ת. והיא עיקר הדין ומידה שלטא האי בי דינ' שהיא מלכות. והיא מתגוללת בדינים הנשפעים לה וז"ש ושלטא האי בי דינ' למידן עלמ'. עד יומ' דכפורי עד יום זה לעולם [117] משפיעים לה דינים אמנם ביום הכפורים נהרין אנפהא מאימא עילא' בסוד אחת ואחת וגו':

ולא אשתכח חויא. דביום הכפורים לא שליט שטן. הפך יום ר"ה דכתיב ביה ויבא גם השטן וגו':

דאיהו אתעסק וגו' היינו סוד שעיר עזאזל:

ושעיר דא דא שעיר [118] וגו' כלומר שעיר זה הוא בסוד שעיר ר"ח ג"כ: וא"ת איך אפשר להיות כולם סוד א' הרי שעיר עזאזל הוא מסאבא ואינו נקרב ע"ג המזבח אבל של ר"ח נקרב ע"ג המזבח והוא טהור. וי"ל דע כי הקליפות עם היותן טמאות חיצוניות עכ"ז עיקרם ושורשם בקדושה. והיינו סוד יצה"ר שיכול האדם להכניסו בקדוש' ע"י העסק במצות שהוא נכנע מעט מעט שישוב אל הקדוש'. והנה ביום הכפורים אנו צריכים להבדילו מן הקדוש' שלא יקטרג בעונות ולהשליך במצולות ים כל חטאתינו. ואם היינו מקריבין שעיר שלו בסוד השורש היינו מכניסים החטאים שם ואין ראוי. שהוא פגם אלא להשליכם במצולות ים והיינו ונשא השעיר וגו'. אמנם שעיר ר"ח הוא להקריבם אל שורשם הפנימי ולטהרם וע"י קבלתם מן הקדוש' הם נטהרים ואינם מקטרגים [119] הייחוד הקדוש שהרי ניתן חלקם ע"י שורשם הפנימי ונמצא לפי זה ב' השעירים ענין א' וטעם א':

והכא אתקריבת וגו' קשיא לי' כיון שביום ר"ח הוא תחלת הארת הלבנה והאור מעט ומתרבה עד ט"ו יום לחדש. ועיקר המילוי הוא בט"ו. ביום ט"ו הי' ראוי שאז נעשה שמחת ר"ח ולא בזמן מיעוט הלבנה. ותירץ והכא אתקריבת אתת' בבעל' פי' עם היות

[117] ואולי צ"ל לבד:
[118] לפנינו הגי' כההוא שעיר:
[119] על היחוד:

שהאור אינו מרובה כראוי אלא ביום ט"ו עכ"ז ראוי שתהי' השמחה ביום ר"ח. כי ביום זה אתקריבת אתתא שהיא מלכות בבעל' שהוא ת"ת. ומה שראוי שנשמח הוא בזמן הבדל הקליפות וקורבת המלכות אל הת"ת מצד תיקון המלכות:

ה"נ אית לתתא וגו' התכת הלשון כך תיקונא דאדם אחרא היינו אדם בליעל איש און והוא תחות סיהרא מתפרנס ממנה. ותיקונא דנוקבא היא אשת זנונים אשת כסלות הומי'. וכמו שהייחוד העליון נעשה ע"י התעוררות השמאל כן למטה באשה זונה. האי נחש איהו דרוע' שמאלא דרוח מסאבא ואוחז בה בנקבה הרעה הזכר שהוא מאן דרכיב בה. וכדי להזדווג צריך לינק מלמעלה מה עושה. קרבא לסיהרא שהיא הלבנה הקדוש' מתקרבת לינק ממנה ע"י שהוא מושך דין חזק ותמצית להם והמלכות מקבלת אז דין להשפיע לחיצונים אלו. ולכך משיך לה ביני קורקופטא כלו' בין הרעים לינק ממנה כח להם. ואסתאבת היינו שפירסה נדה שהוא סוד שפע העכור הנשפע לחצונים:

וכדין ישראל לתתא מקריבין שעיר היינו שעיר חטאת שמטהרים המ' מכל הדין שבה. ומשפיעין אותו ע"י שעיר זה שהוא שורש הקליפות כדפי' לעיל וע"י נשפע להם הדין ההוא בבת אחת. ואינם נאחזים במ' ובין כך וכך היא נטהרת לידבק עם בעלה **וסלקא** לעילא מן הקליפות אל הקדוש':

ואתקשרא לעילא בין שני הזרועות:

ונהרין אנפהא בייחודה עם הת"ת:

מה דאתחשכת לתתא כלומר כל חידוש זה וענין זה אינו אלא בערך התחתונים. כי בבחינת פניה העליונים הרי נאמר אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן. ומעולם לא ראה חמה פגימתה של לבנה כי לעולם פניה שהם בבחינת מעלה בבחינת הספירות אין להם חסרון. אבל מה שאנו אומרים אתנהירו אנפהא שמורה שהיו חשוכים היינו מה דאתחשכת לתתא כלו' פניה המשגיחים בתחתונים שנחשכו למט'. בהיות אותה ההשמעה הראוי' להתנהג התחתוני' הקדושי' היותה מנהגת התחתוני' הטמאים:

כיון דההוא חויא בישא אין לו קטגוריא על ישר' והם שבו בתשובה והנחש מזונו אותם העונות ואותו הפגם הנמשך למט' אליו. הרי אין לו תביעה על ישר' ושכינה אינ' יונקת מצד הדין אחר שהדין כבר נשלם בהבדל העונות. היא נאחזת ברחמים. והיא אתעסקת לאלפא סניגוריא כי כיון שהיא רחמים וטבע' לרחם על ישר' לולי כת המונעת שהם החיצונים. ואחר שאות' הסבה נתבטל' חזרה היא אל מציאות' וז"ש שסוככת עלייהו כאימא על בנין:

וקב"ה בריך לון לעילא שפע ואור בנשמתם כדי להאיר לפניו וברכה זו גורמת תיקוני המ'. וע"י כן מחיל לון לבתר וכן דייק קרא כי ביום הזה וגו' ואח"כ תטהרו למטה:
מתער סטר' דימינא דכתיב ולקחת' לכם ביום [120] זה אברה' יומ' קדמא'. כד השתא כבר נשלם הדין אתער ימינ' לעיל'. בגין דיתקשר בי' סיהרא כי התערות הייחוד מן השמאל וגמר הענין מן הימין:
וכדין הכי פליגת שכן דרך ימין שהוא חסד לזון ולפרנס לכל. והכל לתועלתם של ישר' כדמפרש ואזיל: והיינו שיהיו כל מקורי השפע לכל הכחות. שופכין ברכה לכל כדי שיהי' להם די ספוקם. ועיקר האור ומקור אמצעי אור מתוק בלי עכירות כלל נשפע לישר' ואין להם קנטור"א עליהם:
דיתעסקון בחולקיהון ברכות הראויות להם שאינם מעמקי מקור הברכות והם ברכות גשמיות:
אתמלי ברכאן לעילא וגו' כדקא יאות הם הברכות המשלמות הנפש. שהם ברכות התור' עץ החיים:
מרציו על המים הקדושים על המ' להשקיט המים הזדונים: ועל ההוא יומא הוא יום שמיני חג עצרת. ואז אין דבר גשמי לא לולב ולא מים אלא רוחני שהיא סעודה רוחנית ליש' לבדם. דהיינו סעודה שהיא מ'. עילא' בעלותה אל חיק בעל' ליהנות מתרומו' הקדשי'. והיינו מכל עדונין שהוא שפע העדן העליון שהוא חכמ' הנמשך אל הבינ'. וזהו עדונין דעלמ' דקאמר ולפיכך חדי מצד השמחה שהיא בינ' כדכתיב צאינה וראינ' וגו' ולפי' חדי מלכ' עם המ' עצמה שמצדה נקרא מלך. ורחימוי ישר' שהם גורמי' הייחוד כנודע. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ה"נ אית לתתא רזא ותקונא דאדם תתאה וגו' הענין כי יש אדם דאצילות ויש אדם אחרא והוא סוד קדושת המלאכים. והטומא'. וכולהו כחדא הוו אדם חדא. מסטר' דקדוש' הוי ימינ' וסטרא אחרא הוי שמאלא והאי אדם אחורא איקרי ווי העמודים. עכ"ל:
גיליון הכי נמי אית לתתא וגו' [121] עי' פ' כי תשא קצ"ד ב' ופקודי רכ"ג ב' ופי' בעולם האצילות ולך לך פ"ח א' בס"ת:
והרא"ג כ' ה"ג מאי אתערותא קדמאה דא ר"ה דאתער למידן עלמא וכו' והיינו הגבור' כנז' פ' פנחס דף רי"ד דהיינו סוד השמאל שמתעורר לזווג ולכך הוא יום דין לבתר אתי

[120] ביום הראשון:
[121] וגו' ופי' בעולם האצילות מ' כו':

ימינא לחבקא וכו'. ודאין ליה גרסי'. עד יומא דכפורי דנהרין אנפהא הכי מפרש בפ' אמור דף ק'. דאיהו מסטרא דרוח מסאבא שכן שעיר הוא מלשון ושעירים ירקדו שם. ושעיר דא כההוא שעיר דר"ח ה"ג. ואנהירו אנפהא דמקדש' ה"ג והוא כי בכח הקטרוג המעלה למעלה עוש' ממנו ענן חשוך מסך מבדיל בינינו לבין אלהינו כמ"ש סכות בענן לך. ובכח קטרוג זה ג"כ מדת המלכות אינה יכולה להראות כלפי בעלה כי כל הראותה והארתה הוא. כשישר' מסגלי' מצות ומ"ט אבל כשיש' מקלקלי' מעשיה' והמקטרג עולה ומקטרו. נמצאת המלכו' בלי הארה. וזהו פי' קריב למקדשא וסאיב מקדש' כנז' בכל הזוהר. אבל בתתם שעיר זה למקטרג אז הוא מתרחק מן הקדש לגבי ההו' שעיר ואז מאירה פניה כלפי מעלה וזה לפי שקדמה התשוב' באותם עשרת הימים הקודמי' אל נתינת השעיר ההוא וע"ד ישראל וכו'. ורזא חדא אמר לן ה"ג. א"ר יוסי מאי איהו ה"ג. אתברכא סיהרא לצורך חיותה ולעצמה ואתמלייא הוא השפעה לעולמות א"נ ואתמלייא נשמות ליתן לעולם. ה"ג כמה דאית רזא דיוקנא שייפי דאדם ותיקונוי הכי נמי אית רזא דיוקנא דשייפי נוקבא ותיקונהא וכלא פריש בגוון ה"נ אית לתתא רזא ותיקונ' דאדם תתאה אחרא תחות סיהרא ותקונ' דנוקבא. כמה דדרועא שמאלא לעילא אחיד בה ואתער לקבלא ברחימו ודא הוא רזא ביום ההוא יהיה ה' א' ושמו אחד הכי נמי אית לתתא האי נחש איהו דרועא שמאלא דרוח מסאבא וכו' וקרבא לגביה לסיהרא ומשיך לה בינייהו דקוטפא נ"א קופטא נ"א ביני קורקופתא ואסתאבת וכדין ישראל וכו' ע"כ. וה"פ כמה דאית וכו' רוצה לפרש מציאות היאך יוצדק שנאמר לגבי סיהרא דאסתאבת וע"י שעיר מרחקת מהם. ואמר כמה דאית וכו' כלומר שיש בפרצוף הזכר העליון רמ"ח אברים אשר הם במדותיו. כן יש במלכות סוד רמ"ח אברים מקבילים לרמ"ח אבריו ותיקונה' היינו אלף תיקונין דתליין לה בקדלהא כנזכר בפ' ויגש דף ר"ט ע"ש וכל זה הוא בקדוש'. וכמו כן יש בדכר ונוקבא דסטרא אחרא וז"ש ה"נ אית לתתא רזא ותיקונא דאדם תתאה אחרא תחות סיהרא ותיקונא דנוקבא וכו'. כמה דדרועא שמאלא לעילא בתיקוני הזווג אוחז בה במלכות ואתער לקבלא לה ברחימו. ורזא דא ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד פי' האי בלחודיה והאי בלחודי'. ועד דאתייחד האי לחודיה והאי לחודי' לא אתחברן תרוייהו כיון דאתחברו האי לחודי' והאי לחודי' אז ה' הוא האלהים דהיינו סוד הייחוד. הכי נמי לתתא האי נחש דהיינו הקליפה איהי זרוע שמאל של הקליפה וכמו שבאברי הזכר העליון השמאל מקרב השכינ' אליו בסוד החבוק. כמו כן השמאל הטמא הזה מתפשט ועולה ומושך השכינ' אצלו אצל הקליפות לשאוב ממנה שפע ומזון וז"ש בינייהו דחופטא א"נ דקוטפא א"נ ביני קורקופתא והכל פירושו הם הקליפות. וי"ס

דגרסי ומשיך לה ביניהו אקרפיטא ואסתאב' ומצאתי כתוב בפירוש מלה זו שמושכין כ"ב יכול ביניהם את המדה ומושיבין אותה בספסל שמושכין אותה מכסא שלה לספסל עמהם וכן בעשרה יוחסין ליתיב מר אקרפיטא. עכ"ל: ולהיות השכינה מתלבשת ביניה' זהו נקרא ואסתאבת שצריך להשפיע בחיצונים וע"י השעיר הזה הם עסוקים באותו שעיר ומתרחקים ממנה והיא עולה למעל'. וז"ש וסיהרא אתדכיאת מדמי הגבורות ואח"כ עולה אצל בעלה. ואתעסקת לאולפא סניגוריא עלייהו דישראל וסוככת עלייהו כאימא על בנין וקב"ה בריך לון וכו' ה"ג. כד מטו לחג ביומא קדמאה דחג מתעורר סוד הימין והכי נמי פריש בפ' פנחס רי"ד. ויתנהרו אנפהא כדקא חזי כי עד כאן אפי' שהיה השמאל מתעורר בסוד הבינה כדפרישנא מ"מ אין ההארה הלזו כ"כ שסוף סוף צד דין יש בה אבל כשמתעור' הימין אז אתנהירו כדקא חזי. וכדין יהיבת חולקא דברכאן לכל אינון ממנן דלתתא ה"ג והוא שע"י ע' פרים שמקריבי' ישראל לתתא משפיעי' על שבעים שרי' למעלה שפע ומזון כדי שיהיו עסוקים בחולקהון ולא ייתון לינקא וכו': כד ינקין ברכאן עילאין ועל ההוא יומא כתיב דודי לי ואני לו דלא יתערב אחרא בהדן. למלכא וכו' ה"ג עכ"ל הרא"ג:

דף סד:

מהו ישב אלמלא קרא כתיב וגו' שאין ראוי לומר שתהי' פעול' אל ספיר' מן הספירות שלא יסכימו כולם עמה.

ר' אלעזר הוה יתיב יומא חד וגו' א"ל האי קן כל בשר אתהני וגו' מבעיא לי' דכיון שכל המדרגות או רובם נהנות מו הקרבן כדפי' הוא בעצעו בפ' פנחס אם נאמר שגם הקליפות לא יגרעו חלקם או דילמא דוקא שאר המדרגות שהם קדושות ראוי שיהנו מן הקרבן. ותירץ הרשב"י ע"ה דכלא מסתפקי כחדא וכיון שהוא דבר השוה לכל נפש ראוי שגם אלו לא יגרעו חלקם וזה רצה באו' כולא הוו מסתפקי כחדא עילא ותתא כלו' עילא בספי' ותתא בקליפות. עוד רצה בזה כי כיון שמתברכות הספי' ראוי שיתברכו הקליפות כדי שלא יקטרגו. והביא ראי' מהספירות ואמר ת"ח וגו' כלו' לכלול צורת אדם בשלימות צריך כולם יחד כדי שיעל' כוונתם יחד וז"ש בחיבורא דאינון רעותין וזה להשלים כולם יחד הייחוד השלם: ההיא בהמה דקרבין אצטריך וגו' כדי לתת חלק אל הקליפות בוידוי:

בהמה בכולא שהיא כוללת כל המערכות וכוללת גם החיצונים בוידוי:

מטולא על חד תרין חלק לקדושים וחלק לחיצונים כפלים כל חלק וחלק למקומו דא סלקא לאתריה ודא סלקא לאתרי' הקדוש' לחוד והטומא' לחוד. וא"ת תינח הקרבן שיש בו וידוי אמנם חביתין ומנחות שהם צמח האדמה מאי איכא למימר. וביאר כי מהגשמי

ממנו נשפע למארי דדינין ובזה נשבתים שלא יתעוררו בדין ואגבן בטלין הקליפות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ישב בלחודוי הכוונ' היא כי ה' ת"ת ישב בלחודוי בלתי שום ייחוד במ' כל זמן המשך המבול. עכ"ל:

והרא"ג כ' יעלון כל אינון קרוסוטי ה"ג והם אנשי החיל של מלך. קוסטריו דירוקי כפי עניינו תבשילים דירקות ובשר שור: מכל עדונין דעלמא ובעוד דאיהו בלחודוי עם מלכא שאיל ליה כל צרכו ויהיב ואחדי מלכא וכו' ה"ג: אמר ר' יוסי לר' חייא קב"ה וכו' ה"ג: קרא עליה ר' יוסי וכל בניך וגו': וה' הוא ובית דינו. הוא"ו הוא. יהוה הוא בית דינו: הא סתים תירוצא הוא. וע"ד וה' באתגלייא יכולים להיות בני האדם אבל אלי"ם בעי סתימו ובעי בר נש לאסתמרא ה"ג ור"ל שצריך להשמר במקום סתום: וה"ג וחסר בספרים ובגין דנח הוה סתים מעינא אסתמר ולא יכיל לשלטאה עלוי אי הכי במאי נוקים ה' למבול ישב אשתאר שיזבותא בעלמא. ות"ח בגין דאלהים בלחודוי הוה כד הות דינא לא אתייהיב רשו לכל אינון דעמיה לאשתכחא דכר ונוקבא ולאתחברא הה"ד ויבא נח ובניו גוברין לחוד ואשתו ונשי בניו לחוד. ורזא אוליפנ' קב"ה סתים וגליא ע"כ ההגהה. וה"פ אי הכי במאי נוקים ה' למבול ישב כלומר מאחר שלא יכול השטן לנח א"כ במאי נוקי' ה' למבול ישב דהיינו ישב בלחודוי מדת הרחמי' ופעל מדת הדין. שאם ישב בלחודוי ומ' מדת הדין הית' פועלת הדינין לא היה ראוי שתשא' אפי' פרסה כיון שאין באותו דין שום רחמי' והשיב ואמ' אשתאר שזבותא בעלמא כלומ' הצלה פורתא אשתאר בעלמא שבערך כל העול' לא היה נחשב זה להקרא הצלה ובטל הוא במיעוטו ושפיר קרינא ביה ה' למבול ישב בלחודוי. דא בי דינא דלתתא מלכו'. סתום הוא אתר דכל ברכאן היינו הבינה שכן נקרא זה עלמא דאתכסיא [122] וזה עלמא דאתכסייא כמבואר פ' ויצא. בגין דאיהו אתר באתגלייא וההוא דאיקרי רע עין שלטא עליה וכלא הוא וגו' ה"ג. ה"ג בס"י אזמין לן בטורי מלין עילאין כאלין זכאין אינון ישראל דאתייהיב לון אורית' קדיש' ואינון משתדלין בה יממא ולילי ת"ח דהא משמע דאלו לא אשתכח נח עם תיבותא בחברותא כחדא ואסתים מעינא גו תיבותא לא אשתזיב. קמו ואזלו אמ' ההוא יודאי בודאי כתי' עשה לך לגרמך בגין לאתחבר' בהד' ולאשתזבא בה מה כתיב ויעש נח ככל אשר צוהו ה' ת"ח מה כתיב וכו' כמו שכתוב לקמן דף ס"ה ע"ב. ופי' נח עם תיבותא בזה היה מורה יחוד יסוד עם המלכו' כי הוא היה נח איש צדיק. ותיבה היא מלכות כמו שביארנו בריש פרשתא:

[122] כ"ל דאתגלייא:

ר' **אלעזר** הוה יתיב וכו' האי קן כל בשר היינו הקליפה הנותנת קץ ותכלה לכל בשר. לעילא ותתא לעילא המדות כלם עד א"ס וכל הכחות קדושי' שבשאר עולמות אבי"ע כמבואר פ' פנחס דף ר"מ רל"ה רל"ו. לתתא הם החיצוני' האי כדאיתיה והאי כדאיתי' צד הקדושה מסתפקי מרעותא דאדם וצד הטומא' מסתפקי מההוא בשר ומאינון תרבין ושמנונין רזא דבהמ' כדמפרש ואזיל:

ממולא על חד תרין כלומר היו העונות עמוסות עליו שהיה משאו כבד כפלים כמוהו: דא ברזא דאדם ודא ברזא דבהמה. כל אותם שהיו מכווני' הכהנים בעבודת' ולויים בשירתם וישראל במעמדם ואותם הוידויים שהיו מתודים עליו בעד כל ישראל זה הוא מה שהיה עולה למעל' ומקשר כל העולמות כלם כי הכהן מעורר החסד והלוי מעורר הגבור' וישראל במעמדם היו מעוררי' סבא [123] וסוד התשוב' העליונ' מתעורר בוידוי כי בזה היה מתחרט ממעשיו והכל נכלל בסוד אדם כנז' בפ' צו דף ל"ב: ודא ברזא דבהמה דהיינו הבשר והחלב והדם שהיה נשרף על גבי המזבח זה הוא מה שהיו נהני' ממנו כל כתות החיצונים והכל נכלל בסוד בהמה: כד"א אדם ובהמה תושיע ה' בקרבנות הי' מושיע ומשפיע בין רזא דאדם דהיינו כל צד הקדוש' ובין רזא דבהמ' דהיינו כל צד הטומאה כמה שאמ' לעיל כולא הוו מסתפקין עילא ותתא כנזכר: לאתערא רוחא קדישא היינו רוח הקדש מלכות כנזכר פרשת פקודי דף רל"ח: עכ"ל הרא"ג:

דף סה.

בההוא דינא דאתמסר ולא יהי' להם חלק אח"כ ברדת השפע כלל. ואל תחשוב שהכונ' בחלק הנתן להם לייחד ח"ו כי זה אינו אלא כולא ברזא דמהימנותא לתועלת המלכות וז"ש ולאסתלקא לעילא מאן דאצטריך דהיינו המלכות העול' עד אין סוף:

אר"ש ארימת ידא בצלותין. בענין נשיאות ידים פי' הרשב"י ע"ה בפ' יתרו [ריש פרשה] על פ' וישא אהרן את ידיו ידו כתיב דהיינו לתת נשיאות לימין על השמאל. לכן ארימית ידא דהיינו הימין על השמאל ולהיות העסק כאן בגילוי הדברים הנעלמי' מא"ס ועד התפשטות עשר ספי' לכך היו ידיו אמונ' עד תום החפץ בדרוש הנזכר **ת"ח** האי קץ כל בשר כמה דקשורא אשתכח לעילא. במעשה הקרבן נקשרות ומתאחדות כל הספי' כדפי' לעיל: אוף הכי נמי לתתא בחצונים בעצמם יש להם קשר ואחדות שניתן להם חלקם והם נהנים בחלק ההוא: וא"ת כי זה יגרום פגם שהם פוגמין הקדוש' באחדותם לזה אמר ובחדוות' ורעות' לאסתפק' כולא. אין צרות עין לא לחיצונים על הפנימים ולא לפנימים על החצונים והוא שניתן להם חלקם במקומם ולא שישלטו החיצונים בעולם

[123] ישראל סבא פנחס רמ"א א':

אלא **ואימא** שהיא השכינ' עלייהו דישראל שהם גורמים הייחוד והיינו הפך כרמי שלי לא נטרתי וז"ש כדקא יאות והם ג' בחינות קדושת האצילות וייחודו בשמחה. וקדושת ישראל בשמחת חידוש החדש. ושמחת החיצונים בחלקם.

חולקא חד יתיר על קורבנא חלק נוסף על החלק אשר לו בכל קרבן וקרבן:

לאתעסקא בי' בעודו שהוא עסוק בקבלת חלק שפעו ומזונו אינו בא לערבב הקדוש' ובין כך וכך הייחוד נעשה:

וישתמש בחולקי' שכל כחותיו הם מתאחדים אלו באלו לינק אלו מאלו מהחלק הניתן להם והיינו שהם ממש משתמשין בו:

בגין דיתייחדון במלכיהון ואין החיצונים מפסיקין והקשר במדרגות הסולם מתקשר ומתאחד:

ודא הוא שעיר כלו' החלק הנוסף לחיצונים הוא השעיר. ואין ספק שהי' נקרב שעיר זה על גבי המזבח להוריד אליהם שפעם מפנימיות שורשם אשר להם בתוכיות הקדוש' וכדפי' לעיל [ס"ד א']:

ת"ח קץ כל בשר וגו' לכאור' נראה שהקרבן הבשר לחיצונים וזה א"א ח"ו דהא קיימא לן דהוא נאכל לאישים. אבל הכוונ' שעסק הכהנים בבשר ההוא בשחיט' והולכת בשר היות העסק בבשר הי' חלק הנא' לחצונים שהם נהנים בראותם קץ הבשר וניתוחו. אמנם גוף הקרבן לא הי' לו חלק כלל וז"ש ובגין כך תיקונא דבשרא תדיר לגביה אמנם בעלותו ע"ג המזבח ששם הי' נשרף ומתחלף לעשן [124] לקשור כל הכחות אין לו חלק בו כלל ועיקר והכי דייק לישנ' דקאמר **וכד** איהו שליט [שליט] על גופא דהיינו גוף האדם ולכך הוא מטמא בכמה מיני טומאות והטעם שלבוש הגוף הזה הוא עור הנחש הוא הולך לשלוט בנשמ'. ולכך רודף להמיתו ואח"כ הכסיל נשאר לו חלקו הרע שהוא ממש עצמותו הגוף הבשר. אבל בקרבן אמר רעותא סלקא לאתר חד והיינו לקשר הספירות ובשרא לאתר חד לא אמר לאתר דא כדקאמר לעיל. משום דלא אתיהיב לי' כלל אלא שהיא עולה מעצמ' תועלת לקליפה בהיות העסק בבשר. אמנם הכהן מקריב אותה למזבח בסוד קרבני לחמי לאשי.

זכאה איהו קורבנא ממש כי הקליפ' אוכלת הבשר ומעשה בראשית הנפש והמלאכי' הרוח והכסא הנשמה והאצילו' נשמת אצילות והיינו קשר כל הדברים והנאתם בקרבן. כי ע"י הבשר הקליפ' אין לה פתחון פה וע"י הנפש נמשך תועלת לכל מעשה בראשית שהם הרוחניים בעשיה. וע"י הרוח נמשך תועלת לכל ההיכלות בסוד המלאכים כי הב"ה

[124] ע' לעיל מ"ה ב' בזהר. ובזהר חדש פ' צו:

מחדש אורם לשמחתה וכן כינו ענין זה בזוהר הלולא כעין הלולא ששמחים האחרים בשמחת החתן. וע"י הנשמה מתחדש אור בכסא וע"י נשמת האצילות מתחדשא ומתאחד האצילות כולו והיינו שהוא קרבן גמור. אמנם מי שאינו זכאי אדרבה הוא קרבן פסול הניתן לקליפות והיינו נפש בגיהנם וכ"ש הגוף ולא לרצון ודאי:

קץ כל בשר בא לפני שהי' יודע שהם קרבנות פסולים וכולם חלק לחצונים לכן בא לפני לתבוע חלקו והנני משחיתם שאין בהם קרבן של ייחוד אלא של השחתה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב.

בטש בנהירו דפריסא ונהרין כחדא וגו' זה תבין מפ' תרומה דף קס"ה ע"ב וביארתי זה ג"כ בפ' פקודי דף רכ"ו ורכ"ח. וענין ט' היכלין וגו' יתבאר בריש אדרת האזינו עכ"ל:

גיליון ת"ח קץ כל בשר כל רעותיה וגו' פ' שלח לך ק"ע א' וקע"ב ב' ובמשפטים צ"ו ב':

והרא"ג כ' ת"ח האי קץ כל בשר וכו' אוף הכי נמי לתתא בחדוותא היינו בין הקליפות שכמו שיש חידו למעל' בכחות קדושים בסוד כונת האדם כהנים לויים וגו' כדקאמרן. כמו כן יש חדוה בין החיצוני' לפי שכל רוחניות העולה מהאברי' המאוכלי' היה עולה אליהם. ורעותא לאסתפקא כלומר ולכן צריך שיהיה כוונת והרצאת הקרבן לאסתפקא לעילא ותתא כמו שפי' וי"ס דגרסי וחדוותא ורעותא בואו והיינו נמי מאי דפרישנא. ואמא עלייהו דישראל כי באותם הוידויי' שהיו מתודים על הקרבן הוא שחוזרים בתשוב'. ולהיותה רומזת לאימא עילאה לכך הית' עומדת עלייהו דישראל ומכפר להם והכי איתא בפ' צו דף ל"ב: לאו איהו אלא בבשרא תדיר פי' לתת קץ ותכלה לבשר האדם לפי שהבשר נעש' ע"י התעוררות היצה"ר ולכך נכספה וכלתה נפשו אליו: ובג"כ תיקונא דבשרא היינו הרוחניות הנעש' מאברי הבשר המתאכלים במזבח הוא עולה אליו כמו שפי' לעיל: וכד איהו שליט שליט על גופא הענין הוא כי כל מגמתו לכלו' הבש' ולתת לו קץ הוא אולי יוכל לטרוף נשמתו של אדם ואיננה בידו. כי אם בעת היציאה מהגוף כי אחר צאתה מהגוף פורחת מידו ונשאר הגוף הנגוף בידו הבשר שהוא נעש' על ידו וזהו סוד הכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו שחובק את ידיו במרירו ואנינו בראותו שפרחה הנשמ' מידו. ולבתר ואוכל את בשרו בעל כרחיה דלית ליה רשו אלא על דיליה וכו' כנז' בארוכה פ' שלח לך. דף קע"ב ב' וז"ש נמי בסמוך נשמתא סלקא לאתרהא ובשרא אתייהיב לאתר דא: דרעותא סלקא לאתר חד וכו' דהיינו אל צד הקדוש' לאסתפק' ולאתזנא מיניה כל כחו' קדושים עד דסלקא עד א"ס ב"ה. ובשרא דהיינו בשר האברים

המתאכלים לאתר חד דהיינו אל החיצונים וכדפי' והא דאמרי' בפ' פנחס דאתהנון מיניה ד' דיוקנין דחיות לאו אבשר קאי אלא אחלב ודם קאי כדמוכח התם:
איהו קרבנא ממש כלומר בעת פטירתו הצדיק עצמו ובשרו הוא הקרבן ממש לא הנשמ' בלבד. הפך קרבן הבהמ' שאינו קרב למעלה אלא רעותא דכהני וכו' כנז' לעיל:
ת"ח ויאמר אלהים וגו' עד כתיב ויעש נח וגו' ת"ח וכו' י"ס דל"ג ליה ולגירס' הספרי' בא להוכיח איך הצדיקי' מכפרים על העולם שכן נח להיות שלא היה צדיק גמור וכמ"ש ז"ל נח מקטני אמנה היה. לא היה ספק בידו אלא להציל את עצמו וזהו עשה לך בגין לאשתזבא בה ולא יכיל לשלטאה עלך דוקא עלך אבל לעלמא לא. אבל אם היה צדיק גמור כאברהם וכיוצא בו ודאי היה מגן על כלם: עכ"ל הרא"ג:

דף סה:

ועל דא עשה לך תיבת עצי גופר בגין וגו' שאתה צדיק קרבן שלם ואין ראוי שיהיה מיתתך בעת מיתתם שאתה קרבן שלם. ובעת סילוקך יש ייחוד ועתה לא עת ייחוד אלא עת רעה וצריך לעשות המצאה לאשתזבא כדפי':
בן שש מאות שנה שגם היסוד כלול מהם בסוד וא"ו זעירא והם מאות בסוד הכללות עשר מעשר. וא"ת כיון שהם בסוד היסוד וא"ו זעירא יספיק היותו בן ששים שנה. וי"ל בזמן היותו בן ששים לא היו לו בנים ועוד לא נתחייבו בני דורו. ולכך מן יומא דאשתלים חובייהו שהי' בן ארבע מאות ושמנים אוריך לון קב"ה מאה ועשרי' שנה כדכתיב והיו ימיו מאה ועשרים שנה עד דאשתלים נח וגו' בג' דברים. הא' בשנים שיהיו רומזים ביסוד והטעם כי הימים והשנים החולפי' על האדם בעבודת ה' הם מציאיות מאירים בו וכפי ימיו כן מאוריו המאירים. ובהיות נח בן שש מאות שנה הם שש מאות מאורות מרכבות לכל בחינות היסוד. הב' ואשתלם בדרגיה כדקא יאות היינו מעשים הגונים כאו' עשה לך תקן עצמך כי עדיין לא זכה אל המדה ההיא בשלימות וזהו ג"כ ויעש (לו) נח שתקן עצמו כנז': הג' והוה צדיק שלים כי עד עתה הי' צדיק כובש יצרו ושומר בריתו אבל לא הי' שלם בכל בחינות היסוד. אמנם בהתמדת הזמן נשלם בכל פאות היסוד וז"ש והוה צדיק שלים ואפשר כי מלת צדיק מורה צדיק יסוד עולם ולכך היה צריך שיעמוד בזכותו העולם ולכך בזכותו האריך הב"ה ק"ך שנה כדפי' והרי נעש' צדיק מעמיד העולם עד שהרעו יותר מדאי **ובכן** [וכדין] עאל לתיבותא וגו' כלו' ואגב חדא תרתי או תלת שעושה א' כוללת כמה:
וכולא כגוונא דלעילא וגו' בכל בחינות הענין אם בשנים אם בתיבה אם בכניסתו בה אם באריכות ימי המבול.

אלא אני ואנכי כולא חד פי' שתיהם במלכות. ופי' אנכי בכף מורה יותר גילוי על הנוק' אמנם אני מורה דקות יותר והיינו מ' מוכנת לקבל עלי' נשמתא דהיינו ת"ת:

אני דקיימא וגו' פי' דמלת אני ג' בחינות ולפיכך פעמים ימצא בטובה ופעמים לרעה. הא' היא בינונית לא לימין ולא לשמאל אלא שקולה ועומדת וז"ש אני דקיימ' למנדע ירצה לדעת אם לשמאל אשמאילה ואם אל הימין ואימינה. או ירצה מקום הגלות וההשגה: הב' אני כורסייא פי' כסא למה דלעילא דהיינו מצד החסד דכתיב והוכן בחסד כסא ומשם הייחוד ובהיותה מן הימין מקבלת עליה כל העליונים: הג' אני דעביד נוקמין וגו' דהיינו מצד השמאל והדין לנקום נקם: ואני בייחוד וא"ו מורה ממשות הת"ת עמה. הנני היא בחינה שכבר אינה ואני. ומה שהיתה ואני נעשית הנני כדפי':

את המבול לאסגאה. אם היה אומר את המבול לחוד הוינא אמרי דהיינו רבוי מים השתא דקאמר את המבול מים אמינא מים גשמיים כמשמען את המבול לאסגא' מלאך המות.

ובגין כך אבטח וגו' מן הטעם שפירשתי שיש למלכות ג' בחינות כנז':

דלא ידעין הם כת רשעים עמי הארץ **ולא** משגיחין הם כת רשעים יודעים תורה:

ולא מסתכלי [125] וגו' כדפי' רז"ל (ברכות ה') לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר וגו' אם נצחו וגו' ואם לא יעסוק בתורה וגו' ואם לא יזכור יום המיתה ואלו שיודעים את התורה ועכ"ז הם רשעים הי' ראוי שיסתכלו במילי דההוא עלמא ויועיל להם וזה סבה שהב"ה מחשיך עיניהם מהתור' כדכתיב חיל בלע וגו' וז"ש ואתנשי מנייהו רזא דחכמתא ואית דגרסי רוחא דחכמתא הכוונ' התעוררות הקדוש' שעליהם מסתלק מהם מפני רעתם הכל ענין אחד:

כד בר נש וגו' עד עתה הי' עוסק ברשעים הגמורים עתה נתעסק בצדיקים אלא שחוטאים לפעמים והיינו אומרו זמנין דסטי [126] וגו'. ויש כת אחרת שהם צדיקים גמורים ועלייהו קאמר כד בר נש זכאה הוא וגו'. וכנגד כת צדיקים גמורים אמר חדל היינו שחדלו עצמם מגיהנם ע"י מלחמת היצה"ר וכנגד השתים אמר חדל דהיינו שחדלו עצמם בתשוב' אם רשעים גמורים תשוב' מעולה ואם צדיקים שחטאו תשוב' קצת:

יתיב לתרעא וגו' אין הכוונ' מבחוץ אלא פנימה:

צרורא דחיי המ' צרור של חיי היסוד הנק' אל חי והת"ת הנק' עץ חיים והבינ' הנק' אלדי"ם חיים והיא צוררת ואוצרת ג' חיים אלו ולכך נק' צרור שאין צרור פחות משלשה:

אספקלריא דנהרא ת"ת:

זהרא דאספקלריא דנהרא יסוד:

[125] הגי' לפנינו אלא כו' במילי דעלמא וגירסת רבינו הי' ולא וכו' דההוא כו':
[126] נ' דלהמחבר ז"ל הי' לו גירסאות אחרות כאן:

דנהיר מאתר עילאה מהבינה דהיינו סוד צרור החיים שפי'. יסוד זיהרא. ת"ת אספקלריא. בינ' אתר עילא'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ונח בן שש מאות שנה וגו' לקבל שית סטרין וגו' פי' כי הוא אמר שהי' נח רומז ליסוד הנכנס לשמש בתיבה היא כמ' והוא כולל שש קצוות הנרמזים בשש מאות שנה כנודע כי כל מדה נק' שנה וכל א' כלולה מעשר עשר הם ק' הרי הם ת"ר שנה. והנה כנר' שהי' ראוי שיאמר כבן שש מאות כלו, דוגמת הת"ר שנה דלעיל הם ו' קצוות דוגמת ויסעו בני ישראל מרעמסס כשש מאות אלף רגלי שפי' כמו אותם הת"ר אלף המלאכי' מחנה שכינ' אמנם עכ"ז במ"ש כי נשתלם באותם השש קצוות עצמן בג"כ לא אמר כבן שש מאות רק בן שש מאות שזכה בהן עצמן:

ת"ח בכל אתר אני אתעביד וגו'. הענין כי ידעת כי הנשמה מבינה הנק' כסא הכבוד כסא רחמים ומלכות נק' גופא דכרסיא הנק' כסא דין. והנה סוד אנכי ר"ל אנ"י כ' ר"ל כי אני היא כסא המלכות ונעשית כסא אל הבינ' המכונ' באות כ' כי סוד הכ"ף בבינ' לב' טעמים הא' כי כ' הוא כתר כנז' פ' פנחס דף רנ"ח ע"א וכל כתר מסטר' דאימא הוא. ועוד כי הכ' הוא כסא שהוא הבינ'. הנה ב' כסאות נרמזים באנכי אך אני הוא כסא התחתון הנעשה גופא אל כסא עליון הנק' נשמה ועיין פ' יתרו דף צ"א ע"א. או אפשר ידבר בת"ת ומלכות וידעת כי מלכות נק' גופא ות"ת נשמ' בסוד אדנ"י נרתק יהו"ד ועי' בתיקונין דף ס"ג ע"ב ודף ס"א ע"א כי שכינ' גוף הת"ת. והנה אני הוא הכסא לת"ת ושניהם כאחד נרמזים במלת ואני אך אני לבד הוא המלכות כסא לת"ת וז"א ובג"כ אתרמיז באת קיימא כלו' כי המלכות היא כסא לזכר הנק' נשמה ולכן נז' סמוך ליסוד כנז' אני הנה בריתי שהם מלכות ויסוד. ובזה תי' הקושיא כי אמר ודאי הוא כי המלכות ביחוד עם הת"ת וז"א ואני הוא ובית דינו אמנם עתה איני רוצה להשתתף עם הרחמים רק הנני לבד מדת הדין אני מביא את המבול וז"ש לבתר אתרשים בלחודוי וגו' הנני מביא את המבול וגו' עכ"ל:

גיליון דכתיב יה בארץ החיים וגו' ויקהל רט"ו. ע"כ:

והרא"ג כ' כיון דאשתלים בשש מאות שנה היינו התכללות היסוד בשש קצוות כלולות מעשר ועשר מעשר עד היות כללותם עולה שש מאות. כי השש קצוות נקראים שנים ועד היסוד הזה אינו נכלל מכלם לא ייעול לתיבותא שהיא מלכות. שצריך היסוד ליכלל בכל כללות האברים העליונים כדמיון השפע שהוא נכלל מכלם. וז"ש בסמוך לקבל שית סטרין דעלמא שבכל שנה ושנה היה משלים עצמו בבחינה אחת:

ונח בן שש מאות וגו' אלא אני אנכי מלה חדא והיא במלכות ונ"ל שמלת אנכי טעות דמאן דכר שמיה וצ"ל הנני וכדמפר' ואזיל תרווייהו אני והנני. (מוהר"ר **צמח** ומלשון

הזוהר משמע שבא לפרש שאני הוא מלכות והיא גוף אל הנשמה הנקרא' אנכי ועיין בביאור הרב זלה"ה על פ' אנכי ה' אלהיך ואמ' כי כשפנימיו' המלכו' בתוכה נקרא אז המלכו' אנכי. והנפש לבוש אל הנשמ' בסוד אני אנכי. וההכרח כי לא קאמר פסוק ואני אלא אני [127] ר"ל שתי בחינות אני אנכי) אתעביד גופא כלומר לבוש והיכל אל הנשמ' דהיינו ת"ת המקבל השפעה מלעיל' מהבינה: אתרמיז באת קיימא אות ברית נקר' המלכו' כדאיתא בכמה דוכתי. ונקרא ברית שכמו שהברית צריך שיהיה מגולה כמו כן המלכות כלומר שמשיגים בה יותר מכל הספי'. וזהו ממש אני כלומ' מזומן ומושג וז"ש אני דקיימא וכו' אני כורסייא וכו'. כליל דכר ונוקבא ו' דכר אני נוקב': לבתר אזדמן בלחודוי היינו הנני האמור בכתוב כלומ' הנני אני נתייחדתי לבדי כדי לפעול הדין להביא המבול מים על הארץ. והענין כי בהתייחדה עמו מתמתקת ואין שום דין שולט ולא היה מקום למבול לבא לעולם. לכך הוצרכה ליפרד מדודה כדי לפעול הדין ע"ד ה' למבול ישב כנז' לעיל: ה"ג דאע"ג דמיא הוו מחבלא הוה אזיל וכו': אני ה' הכי תנינן וכו' כלומר לא תאמר כי מלת אני לעולם דין כנז' לז"א אני ה' הכי תנינן וכו' ובג"כ אבטח לון לצדיקייא באני. כלומר אין משמעו' אני מדוייק לצד א' לבד אלא אני ר"ל אני מזומן ומוכן לכל דבר והפכו לשכר ולעונש: לשחת כל בשר כמה דאוקימנא וכו' כלומ' השתא דפרישנ' דאת לאסגאה מ"ה דהוה אזיל בגו מיא ומחבל עלמא אתי שפי' אומרו לשחת כל בשר דדא הוא מחבלא דעלמא. כי כל מגמת פניו לתת קץ ותכלה לבשר אשר נתן באדם כי ממנו ומחלקו נתהוה כנזכר דאי לשחת כל בשר אהדר למיא לבד היל"ל להמית כל בשר:

וע"ד כתי' ולא יתן המשחית בה"א הידיעה אותו הרגיל להשחית שנאמר בו לשחת כל בשר דהיינו קץ כל בשר. דאמר לן גרסי': בעוד דאיהו קאים רוחא וגופא קודם שימות כאלו המתטרפים בדעתם סמוך למיתתם או מתעלפים. אז הוא עת פקודת החובות וכתיבתם וחתימתם והכי נמי איתא דף ע"ט ע"א: וחמי מה דחמי רואה תלת שליחין דאתיין גביה וחשבי יומוי וחובוי כנז' בדף ע"ט ובפ' נשא: אלא יושבי חלד יש גירסאו' שמוסיפין בגין דלא הוו כחולדה הגוררת ומנחת ואינה יודעת למי מנחת אלא יושבי חדל כד"א חדלו לכם מן האדם דאתמנע לון וכו': מאן יכיל למחמי י"ה דהיינו החכמה: אלא סופא דקרא אוכח דכתיב יה בארץ החיים דהיינו המלכות הנקר' ארץ החיי' שממנה מסתכלין ונהנין מזיו אספקלריא העליונ' כדמפרש ואזיל. צרורא דחיי מלכות.

[127] אני אלא ואני:

אספקלריא דנהרא ת"ת. דנהיר מאתר דלעילא מי"ה העליון דהיינו חכמה ובינה. עכ"ל הרא"ג:

דף סו.

עילאה דכולא בינ' הכוללת ג' ראשונות והיינו השגת יה בארץ החיים.

בזהרא דלבושא אחרא לבוש זה הוא מאורין דג"ע והיינו השגת אור המלכות. ודע כי לפעמים לסבת עון תתעכב הנשמה מלהתלבש ולא תתלבש אלא בצער ועם היותה בג"ע לא תיכול לאתקרבא בלא לבוש:

ר' יהודה פתח המה מי מריבה מורה המה ולא אחרות ואינו שהרי רבו ג"כ על מי מסה ומריבה בפ' בשלח:

דיהבו חילא וגו' שגרמו שמתו משה ואהרן בתוקף הדין שהמשיכו.

מיין מתיקן מצד הדין הקדוש דכתיב ומעז יצא מתוק.

ומיין מרירן מצד הקליפה שמאלית של החיצונים.

מיין צלילן מצד ימין הקדושה.

ומיין עכירן מצד ימין החיצונים.

מיין שלם מצד קו האמצעי בקדושה.

ומיין קטטו מצד האמצעי של הקליפה שם ג' קליפות תהו ובהו וחשך נגד ג' קדושות כהן ולוי וישראל. המה מי מריבה נגדיות לקו האמצעי של הקדושה והיינו אשר רבו בני ישראל שהם מרכבה לקו האמצעי ובמה [128] שפרקו עול הקדושה והמשיכו עליהם נגדיית למדתם:

אי הכי וגו' בשלמא כדס"ד לשון קדושה אהדר לקב"ה כמו בקרובי אקדש והיינו במיתת משה ואהרן אלא השתא וגו'.

ויקדש לאו לשבחא וגו'. קשיא לי' ומי הכניסך בזה נימא כדס"ד לשון קדושה ממש. משום דקרא לאו לשבחא אתמר וז"ש לאו לשבחא איהו הכא במקומו בפסוק. וענין אתפגימת סיהרה דקאמר פירשנו לעיל היות השכינה משפעת בחצונים הדין וזה מפני תביעתם וגו' וז"ש **ואני** הנני שהיא השכינה מביא את המבול שהוא הדין והקליפה. והטעם כמה דאינון אסתאבו בי' ופגמו למעלה וגרמו שאני הנני יביא את המבול: ווי לון לרשיעייא וגו' שאם היו עושים תשובה אף אם הגבירו כח הקליפ' יתוקן עניינם. מפני שכמו שהאדם במעשיו בעולם הזה קלקל כן במעשיו תקן וז"א דכד בר נש תב ואתנחם:

[128] נ' דצ"ל והמה. או דצ"ל המשיכו:

ר' יצחק פליג עליה דר' יוסי ואמר דלא אצטריך טעמ' משום דחבו באתגליא שהרי אפי' חטאו באתכסיא הדין כך. ואין ראי' מן המחילה ע"י התשובה שהתשובה אינה מדת הדין אלא רחמים. וז"ש ואפי' כד חטי בר נש באתכסיא עונשו בגלוי ומה שאנו רואים שתשובתו קלה היא מפני שהב"ה רחמן ואי תב וגו':

חפי עליה שלא יתבזה מפני עונו.

מחיל ליה העון.

ושביק ליה אם כבר נתפס במצודת גזרת עונו בתשובה קורעין גזרת דינו ושביק ליה.

והיך אתמחון לאו ר' יצחק קאמר ליה דר' יצחק פליג אלא סתם איהו דמלתא באנפי נפשה איהי.

אעבר משכא ועבר צורתם והכרת פניהם. הכי נמי בשרא ועברה צורתם וגולם גופם.

וכל אינון גרמי ולא נשארה בניינם:

ר' יצחק אמר וימחו וגו' תנא קמא נמי סבירא ליה הכי ומשמעות דורשים לחוד איכא בינייהו אלא דת"ק ס"ל וימחו מן הארץ הארץ התחתונה כמשמעו ומחיות הרבה אתא לאשמועינן. ור' יצחק קאמר דהא פשיטא ומחייתם מארץ החיים אתא לאשמועינן.

לית לון תחיה לעלמין תחיה קיימת לעולם. ולא תחיה לפי שעה והיינו ולא יקומון בדינא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כ'. ואני הנני מביא את המבול כמה דאוקימנא וגו' פי' כי הוא פי' לעיל כי די באומרו מים מאי המבול לרבות מלאך המות וז"א דאינון אסתאבו ביה עכ"ל:

והרא"ג כ' ה"ג לבושא דאיהו גופא דמתלבשא ביה. אבל דא חזקיהו למה בגין דא"ל נביאה כי מת אתה בהאי עלמא ולא תחיה בההוא עלמא בגין דלא הוה אוליד בנין. דכל מאן דלא אוליד בנין בהאי עלמא כד נפיק וכו' ה"ג בס"י: האי לבושא דקאמרן איהו מה דאמרו חברייא חלוקא דרבנן דאתלבישו ביה בההוא עלמא ה"ג:

ואני הנני מביא את המבול וגו'. מיין מתיקן וכו' הם כחות קדושים. ומיין מרירן ועכירן וכו' הם כחות טמאים. דאמשיכו עלייהו פירש מלת רבו מלשון רבוי והמשכה ור"ל המה מי מריבה שהם הקליפות אשר רבי והמשיכו ישראל עלייהו. ובהמשכ' אותם עלייהו על ה' הם ממש וזהו אשר רבו בני יש' את ה': הה"ד ויקדש בם מלשון קדשה שהוא לשון טומא' וקס"ד השתא דפירושו ויקדש כל א' וא' בם באותם המים. ויקדשו מ"ל כלומר אפי' לפירושך קשה דלמה ליה למנקט במקום טומאה לשון יחיד המורה ייחוד דבשלמא במקום קדש נקט לשון יחיד במקו' רבים להורות על הייחוד ועל הקדוש' אבל הכא אם איתא דלשון טומא' הוא ויקדשו מ"ל: אלא מלה אסתלקת כלו' הדבר עולה אל

מקום יותר עליון דהיינו השכינ'. לאייתאה מחבלא עלייהו כמה וכו' על חוביהון לבתר ינפלון בגיהנם ה"ג ואפי' כד חטי בר נש באתכסיי' קב"ה רחמן ואי תב לגבי' בר נש [129] חפי ליה ומחיל ליה ושביק ליה ואי לא גלי ליה לעיני כלא ה"ג. ולגרסת הספרים אתי שפיר מלת אפי' אבל לגירסא זו נופל מלת אפי' ואפשר לישבו לא מיבעיא כד חטי בר נש באתגליי' דקב"ה רחמן איהו כיון דלא חש לכבוד הבריות כמו כבוד שמים. אלא אפי' אם יחטא באתכסיי' דחש לכבוד הבריות ולא לכבוד שמים עכ"ז קב"ה רחמן וכו'. מארעא באתגליי' ה"ג ומכול' אתעברו י"ס שמוסיפין בהם ר' יצחק אמר וימחו מן הארץ מאי וימחו כד"א ימחו מספ' חיים מכאן אוליפנא דלית להון תחיה לעלמין ולא יקומון בדינא. והקימותי וכו': עכ"ל הרא"ג.

דף סו:

א"ר אלעזר בכל זמנא דבני נשא יתאחדון בברית דא שיהיו נמולין:

ולא ישבקון ליה שלא יפגמו אותו.

אתתקף בברית קיימא שנולד מהול ולזה לא אמר אתקיף בברית קיימא שהוא מעצמו לא החזיק בה אלא שהחזיקוהו בה שנולד מהול.

ונטיר ליה שלא טמאו.

וכל בני דריה לא נטרו ליה. תימה כיון שלא הי' בהם מצות מילה א"כ לא טמאוהו. וי"ל כי הפגם הוא כיון שמשך הזרע לבטלה הם פוגמין וז"ש והא אתמר בההוא חובה ממש וגו' שהכוונה שפגמו בזרע לבטלה: מאי וירפא הו"ל למימר ויבנה. שבקו ליה לקב"ה בע"ז. ושבקו ברית קיימא שלא נימולו או שפגמו בערוה.

ואעברו האי ברית. מלכות דהיינו שהעבירו הגברת ממקומה והיא ג"כ נקראת ברית:

קריב מלה לדוכתי'. ייחוד המלכות ביסוד.

אתסי כולא. מה שפגמו ביסוד ומה שפגמו במלכות:

דהוה שביק מעלמא. שנסתלק ונפגמו המלכות והיסוד בבת אחת ולכך רפואתם בתיקון המלכות והכנתה. וירידת היסוד אליה. וכן עשה תקנה בסוד י"ב אבנים שהוא סוד מרכבתה כדכתיב והים עומד על י"ב בקר. ישראל ת"ת. לאסתלקא לעילא אל הת"ת כדי להמשיך ממנו היסוד למטה למלכות. והיינו אומ' אשר היה מקודם דבר ה' שהיא מלכות אליו ע"י היסוד:

ס"ד דבגין פנחס הוה. פי' ס"ד דנותן לו אהדר לפנחס מאי קטטה וגו' אלא לא אהדר אלא למלכות והיתה קטטה שנסתלק ממנה השלום בעון שטים שפגמו ישראל ברית.

[129] בר נש לגביה:

ות"ת קאמר הנני נותן לו למלכות שהוא את בריתי והיינו ממעלה למטה וז"ש ודאי [ומאי] אתן לו להאי בריתי דהיינו המלכות שלום. וגדר מלת שלום ירצה שיהיה שלום מלמעלה ומלכות מצד השלום מלמטה ושלום בין שניהם. אמנם העיקר היא המלכות וז"ש ולאתחברא מלכות הנק' בריתי לאתריה דהיינו שלום. דהיינו מקום אחיזתה וז"ש וע"ד להיות עיקר הפגם בה ולא בת"ת שהשלום עמו לעולם. אמר הנני נותן לו את בריתי שלום. ולדרך זה שהעיקר הוא ייחוד המלכות עם היסוד וז"ש ומאי שלום דאיהו אתריה של המלכו' לאתחבר' בהדיה מה דאתפרש מיניה. פי' יסוד שנסתלק מהמ' שיתקשר עמה.

מכאן ולהלאה וגו' פי' והשתא ניחא אומרו והיתה לו דאי כדס"ד מעיקרא. דהנני נותן לו אהדר לפנחס. היה לו לומר והיתה לזרעו אחריו דלו הא כתיב הנני נותן לו. מה ענין והיתה לו אלא השתא הוא תחלת ברכת פנחס מפני שגרם היחוד דהיינו הנני נותן לו דאהדר למלכות. בזכות זה והיתה לו ולזרעו הרמ"ק זלה"ה.

גיליון אר"ש מלה סתים וגו' עיין בפרדס שער אבי"ע פ"ו: דא הוא תקונא דמזבח ה' וגו' פי' י"ב גבולי אלכסון החקוקים באילן הקדוש כולם מאירים בעטרה בעת שהיא מתייחדת למעלה בת"ת. ועיין ביתרו פ"ו ב' ולהלן בס"ת פ' ב'. עכ"ל:

והרא"ג כ' והקימותי את בריתי אתך אמר רבי אלעזר מהכא קיומא דברי' לעילא בקיומא דברי' לתתא משמע דכתי' אתך וא"ר אלעזר מכאן וכו' ה"ג וחסר בספרים ופשוט הוא. בההוא חובה ממש היינו השחתת זרעם ברותחין. בההוא גוונא אתמחון שהרתיח הקדוש ב"ה את התהום והיו מתפשטים מעורם כנז' לעיל בסמוך. ואעברו מינייהו האי ברית ה"ג. לאתקנא מלה לדוכתיה היינו המלכות כי היא נק' ברית והתיקון הוא ויקח אליהו י"ב אבני' כדלקמן בסמוך. ה"ג דא ברית קיימא דהוה שביק מעלמא. למספר שבטי בני יעקב הכי גרסי' והכי כתיב בקרא. והוא כי להיות שעזבו הברית לא היה לברית העליון מלכות שום תיקון וקשוט כדי להתייחד עם הת"ת. וזה נקר' הריסת המזבח מ'. כי הקליפו' פרצו גדר ונכנסו פנימה בסוד את מקדש ה' טמא בשביל עזיבת הברית. והתיקון הוא סוד י"ב אבנים י"ב בקר שתחת הים שהם סוד תיקון המלכות וקישוטיה בסוד מעשה התחתונים הנחתם בהם. ולכן בא אליהו ועשה הייחוד למעל' ורפא את מזבח ה' שגרם בעבודה זו שעשה למטה שנתחברו ונתייחד י"ב בקר. ונעשו נקודה א' בתוך המ' ונסתמו הפרצות אשר פרצו החיצונים וז"ש דא הוא תיקונא דמזבח ה'. ישראל יהיה שמך מ"ט אדכר הכא ישראל אלא ודאי לאסתלקא לעילא וכו'. ופי' לאסתלקא לעילא היינו אל הת"ת הנקרא בסוד הדעת ישראל כשיונק מהחכמ' והבינ'

וזהו ישראל שי"ר א"ל כנזכר בתיקונים דף ג'. וזה שאמר לאסתלקא לעילא ולאתבא ברית קיימא לאתריה דהיינו המלכות אל הת"ת בסוד כד ירית תרין עטרין מאבא ואמא ולכן הזכיר ישראל בתקונו זה. והיינו דכתיב כי עזבו בריתך בני ישראל כלומ' כמה רעה עשו שעזבו הברית שהיא מ'. אותם הנק' בני ישראל שהי' ראוי להם כיון שנקראים על שמו. להיותם תמיד יומם ולילה מיחדים ומקשרים יש' העליון עם הברית מלכות והם הפרידוה אתמהם. דהא מקיים להוא אתר מלכות. מעמידו ומחזיקו שלא יגעו בו החיצונים וזהו הנקר' רפואה. כי החיצונים בכח קטרוגם על ישראל מכים בחצים אל המקום הזה. דכיון דקיימי לקטרגא על ישראל על ה' ממש קיימי כדאית' בריש בא אל פרעה ובתיקון זה נרפא המזבח והיה לו קיום וחוזק. דמהימנותא תליא ביה. כל המדות דרך כלל הנקרא מהימנותא כלם תלוים בה. שא"א לשום ספירה לפעול שום פעולה אלא על ידה נמצאו כלם תלויים בה. ת"ח אוף הכי פנחס ה"ג אתקין להאי ברית באתריה ה"ג בכל [130] באתריה בבי"ת. אתקין להאי ברית שנתקלקל בטמאם אותו בבנות מואב וז"ש לקמן מה דאתפרש מיניה בחובייהו. הכא אתקשר מלה בדוכתיה ברית שהיא מלכות עם שלום שהו' יסוד. ה"ג הנני נותן לו את בריתי ומאי אתן לו שלום לאתחבר' ברית באתריה וע"ד הנני נותן לו את בריתי שלום. ומאי שלום דאיהו אתריה: כלו' מי הוא זה השלום שאמרנו בו דאיהו אתריה לאתחבר' בהדיה ההוא [מה] דאתפרש וכו' דהיינו היסוד הוא מקומו של המלכות בסוד המחזיר שכינתו לציון. מה דאתפרש מיניה דהיינו המלכות שנתפרש' ונפרד' מהיסוד בחובייהו דישראל על שטמאו אות ברית קדש בבנות מואב. בגיניה דפנחס אתחבר: ה"ג אלא בגין דחבו בחבילו דאורחייהו על ארעא. ואע"ג דהוו מקפחי דא לדא כדכתי' ותמלא הארץ חמס וכתיב כי מלאה הארץ חמס מפניה'. מ"מ ותשח' הארץ לפני האלהי"ם והנני משחיתם מדה כנגד מדה בחובא דחבלותא. ואית דאמרי דלא אשתלי' קסטייהו פי' לא נתמלאה סאתם אלא בחובה דחמ' דהוו מקפחין דא לדא דהוו רע לשמי' ולבריו'. ת"ח כמה אינון וכו' וחסר הוא בספרים. עכ"ל הרא"ג:

דף סז.

ר' יהודה פתח לדוד מזמור וגו' דאמר שירתא ולבתר וגו' פי' לדוד מזמור תחילה הקדים דוד בהכנתו אל השיר. ואח"כ מזמור שהיא השכינה ורוח הקדש **דשראת** עליה רוח קודשא וגו' והיינו מזמור התעוררה לדוד: ובמדרש הפך לזה. לה' הארץ ומלאה הארץ התחתונ' מילואה היא השכינ'. וראי' לזה דכתיב מלא כבוד ה' דהיינו שכינה את בית ה' דהיינו בית המקדש. ונודע שממנו שכינה מתפשטת לכל העולם והיינו ומלואו מלואו

[130] ב"פ באתרי' דכתיב וב"פ בדוכתיה:

של עולם: והנה מכאן ראי' אל היות שכינה סתם בתחתונים. האמנם היות שכינה מלאה מאור הת"ת צריך פסוק שני שאמר וכבוד ה' מלא את המשכן ונוכל לדייק דלא קאמר מילא וגו' כדמפרש ואזיל: ומה שלא הכריח הכל מפסוק זה משום דממשכן אין ראי' לכל העולם מפני שהיו ישראל שם כולם יחד בתוך ענני כבוד. ואיכא למימר דלא הות שכינתא מילואה של עולם. אמנם בית המחדש כתיב ביה ויעש אל הבית חלוני שקופים אטומים וכדפי' רז"ל [מנחות פ"ו ע"ש] ומשום דקרא כי מלא לא דייק ענין מילואו של כבוד הביא וכתיב מלא את המשכן. לא כתיב מילא דלהדר למשכן אלא מלא שפי' כבוד ה' מלא הי' במשכן. והיינו מלואו של כבוד ה' דהיינו שכינה סיהרא מן שמשא. אמנם מדקאמר מלא לשון מילוי אם על אור השמש סתם בלבנה. מאי מילוי דקאמר אלא לשון מילוי הורה על ענין חדש הממלא. לזה אמר סיהרא שלים בכל סטרין דהיינו לבנה במלואה כזה # ולא כזו #(. דהיינו אור החסד. ולא כזו #.) דהיינו אור הגבורה. ולא כזו # דהיינו אור הת"ת. אלא מכל סטרין מעלה ומטה מזרח ומערב צפון ודרום. והיינו דאתמלי' מכולא דקאמר והיינו אומ' כאספוקא.

ועל דא כתיב לה' הארץ ומלואה. ומלת מלואה משלים למילוי הארץ מן השכינה. ומשלים למילוי היותה מלאה כדפי':

ארעא קדישא. מלכות ונקראת ארץ לשון רצון וז"ש דקב"ה אתרעי בה. ומלואה אין הכוונ' על הת"ת שבה דהיינו לה' שהוא הת"ת אלא הכוונ' על הנשמות. והנה הנשמות שתי בחינות הא' הם נשמות שכבר היו בעולם הזה ואלו ממלאים השכינ' מעצמם במעשיהם התחתונים. וז"ש דכלהו מליין לה בלכתם שם בתיקונם. והב' הם נשמות שעדיין לא באו לעולם ועליהם אמר ואתמליא מנייהו כאם המעוברת מתולדותי' וזה בכח הזכר וז"ש בחילא דעמודא חד וגו' דהיינו יסוד: על ימים וגו' הם ז' ימים דכל נהר ונהר עושה בה ים א' וכולם ע"י היסוד בענין שהכל ענין א':

מאן הוא דא קב"ה אפשר לפרשו על הבינה ואפשר לפרשו על הת"ת:

ומליין לה הכוונה הם משפיעים בה והיינו מליין לה. והיא לא לבד מקבלת שפעם אלא ממש בה מתמצאים מציאותם וז"ש ואתמליא מנייהו. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון פי' מזמור דא רוח קודשא ככתוב בפ' תרומה ק"מ א' ולדוד מזמור הוא שדוד הי' מכין עצמו קודם לומר שירה ואח"כ שורה עליו רוח הקדש דהיינו מזמור עכ"ל:

והרא"ג כ' דמסרי דינא על חבריהון מלת מפניה' קא דייק כי כל המוס' דינו לשמים הוא נענש תחל'. וכן הכא נענשו הנגזלי' ונענשו הגזלנים וזהו מפניהם. כלומר בשבילם

בשביל גזלנותם ובשביל צעקת ומסר' דין לשמים שאם היו דנין למטה לא יהיו נדונין למעל':

ויאמר ה' לנח וגו' מאי שנא הכא דאתמר ה' שמא עילא' וכו' כלומ' מאחר שלא הזכיר עד כאן אלא שם אלהי"ם אשר הוא ידוע לעולם שהוא במלכות [131] ואשתמיטתיה קרא ושנה ואמר שם יהו"ד הגם כי לפעמים ימצא במלכות. מ"מ הכא לא שייך כיון שבפסוקים שעברו לא קאמר אלא אלהים א"כ ודאי ברירא ליה מלתא דהאי שם ההויה אינו כי אם בת"ת: ולזה שייך קושיתו דאמ' מאי שנא וכו': עד דבעלה דתיבה [132] היא המלכות בעלה דתיבה ת"ת. אלא ברשו בעלה דאתתא ה"ג. ת"ח מה כתיב כי אותך וגו' הוקשה לו וכי טרח רחמנא וכתב ללמדנו מוסרים. לז"א ת"ח וכו' כלומר מוכרח אתה לומר זה שהרי אומרו כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה למאי איצטריך. אם הכוונה לומר שהיה צדיק כבר נודע זה מאח' שצוהו לעשות התיבה וכיוצא. אלא ודאי קרא יתיר' טרח רחמנ' וכתב כדי לאשמועינן מוסר. וכמו שזה מוסר ג"כ רישיה דקרא מוסר אתא לאשמועינן. ומקרא דא אוליפנא רזא דאורחוי וכו' כלומ' מלב' שמפש' הכתו' למדנו ד"א בעלמא מהאי ד"א ממש אוליפנ' רזא. ואע"ג דלא פריש מידי מ"מ רמז קא רמיז וסמך על חביריו המבינים וז"ש אוליפנא רזא דאורחוי דארעא. דאי אורחוי דארעא לבד אמר דאתא קרא לאשמועינן. מאי רזא מה סוד יש בדבר אלא כדפרישנ':

דאמר שירתא ולבתר שראת וכו' שיעורו כך. לדוד היתה התעוררות לשורר שירה כדי שיבא עליו המזמור שהוא רוח הקדש שכינה. ולבתר אמר לה. מלת לה ל"ג: על ארעא דישראל איתמר. ה"א יתירה דהארץ קא דרש ועוד מאי תבל ויושבי בה. כד"א כי מלא כבוד ה' הרי שמלוי הבית היה השכינ'. אוף הכא מלוי הממלא העולם היא השכינ'. מאי מלא בפתח (מוהר"ר צמ"ח מלא בקמץ) ולא כתיב מלא בחירק. אלא מלא ודאי דאתמליי' כלומר שמע מיניה תרתי דמדהיל"ל מלא בחירק ולא קאמר אלא מלא שמעינן תרתי חד דמילואו של משכן ושל בית המקד' היא השכינ' ומדאפקי' בלשון מלא ולא מלא בחירק ש"מ נמי שהמילוי הזה שהיה ממלא המשכן היה מלא כרמון משפע וברכות.

ד"א וכו' דא ארעא קדישא עילא' מלכות. דקב"ה אתרעי בה. מלת הארץ קא דייק מלשון רצון. דכלהון מליין לה בין נשמתהון דצדיקייא שבחיי חיותם בסוד נפילת אפים ובסוד חדשים לבקרים כמבואר בפרשת תרומה. בין נשמתהון דצדיקייא שכבר מתו כדאיתא בפ' לך לך דף צ"ב ע"ש. ואתמלי' מינייהו ע"ד חבלים נפלו לי בנעימי' אף נחלת שפר'

[131] ע' זהר יתרו פ"ג ב':
[132] תיבה היא כו':

עלי. צדק לבשתי וילבשני. וז"ש הם ממלאים אותה והיא מתרצית במילואם זה שממלאי' אותה: דעמודא חד יסוד. דעלמא קיימא עליה. היינו כל העולמות תלויים על השפעתו. א"נ עלמא מ': מאן הוא דא קב"ה בינה כדאית' בפסוק ועבד הלוי הוא [ויצא קנ"ו ב']. שבעה עמודים הם ו' קצוות ובחינת המלכות הדבוק בת"ת הם שבעה. דקיימא ארעא מ' עלייהו על השפעת' וז"ש ומליין לה. והיא אתמליא מנייהו ה"ג. אזלו מים מני ים דא ארעא קדישא דאשתקיא כלומר ה"פ אזלו מים מארץ העליונ' אשר היתה נקר' ים מרוב ההשקאה דאשתקיא משקיו דלעילא. ונהר יחרב ויבש כמ"ד הצדיק אבד דקשיא ליה דהיל"ל ונהר חרב ויבש מאי יחרב לז"א פי' יחרב אינו חוזר לעצמו של יסוד שהו' חרב בעצמו. אלא בערך שאזלו מים מני ים שאינו משפיע במלכות כמ"ד הצדיק אבד אבד לאחרים וכמו כן יחרב כמו יחריב ויבש לזולתי. וי"ס דגרסי לאתנהרא מיניה כד"א הצדיק אבד ול"ג בינתים ונהר יחרב ויבש ושפיר הוא: ה"ג ואי תימא הא נח די הוה ליה לאגנא על גרמיה ולאפקא. וה"פ ואי תימא הא נח שהיה מגין על הדור ואמאי עציב קב"ה. תירץ ואמר די הוה ליה לאגנא על גרמיה כי כל זכותו היה צריך אליו. בדור הזה דייקא שכלם היו רשעים גמורים ובמעט צדקות שהיה בנח היה נרא' כפלים כפי ערך עונותיהם של בני דורו. ולכך לא היה לו כל כך זכיות שיגין על הדור. עכ"ל הרא"ג:

דף סז:

ר' אלעזר שאיל וגו' בחובוי דחייבי בקדמית'. כאו' כי מפני הרעה. קודם הרעה נאסף הצדיק. וזה יהי' או זמן מעט קודם או ממש בעת הרעה. ואל שניהם תריץ ר' שמעון אל הא' אמר דקב"ה בעא לאפקא וגו' ולכך לא נאסף קודם. וגם סמוך בעת הרעה לא הי' אפשר שהרי הי' נסתר בעת בא הדעה.

ברזא דאתוון עילאין היינו שהאדם נברא בכ"ב אותיות כדפי' בספר יצירה והיינו סוד כ"ב אלפא ביתא מגולגלות כסדרן בסוד רל"א שערים פנים והם סוד בנין. אמנם בהשיבם אחור הם סוד הריסת הבנין של האדם. ומטעם זה להמחות אלו הי' היפוך האותיות:

מוליך לימין משה וגו' משה מרכבה בת"ת הוא קו האמצעי ומדרכו אל האמצע והב"ה מוליך משה אל הימין שהוא חסד זרוע א' של מדתו ושבקדרועא חד דיליה וסטא לימינא ולזה בוקע מים בכח זרוע ימין.

וכל דא שהטה הב"ה מדותיו למה. לעשות לו שם עולם בניסים שעשה עם ישראל.

אתער רחמי זכור לאברהם.

ולא שבק להו קב"ה. כלו' עם היות שהתפלל תפלות הרבה והיה מפציר בתפלה. ולא הועיל לו עד דמסר נפשיה וקב"ה מחיל לון כלו' עם היות שלא הי' רצון לפניו לסלוח.

כשהגיע לידי מדה זו מחיל לון א"כ נח לא עשה כלום ושמא אם הי' עושה קצת הי' מועיל. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון הפוכא דאתוון כ"ב וגו' פי' שבצירוף האלפא ביתות על הסדר נבראו העולמות וההפך להפך. וכן אירע לירמיהו הנביא ע"ה כשנתעסק בס"י עם סירא בנו וצרפו האלפא ביתות כסדרן נברא להם אדם א' והי' כתו' במצחו אמת. והי' בידו סכין והי' מוחק א' של אמת לומר שלא עשו כהוגן כדי שלא יאמרו אין אלוה בעליונים אלא בתחתונים הוא ואין ביניהם הפרש. וכשאמרו מאי תקנתינו אמר להם כתבו האלפא ביתות למפרע וכן עשו ואז שב אותו האדם עפר כ"מ בספר הקנה בפסוק נעשה אדם. וכן נרמז כאן ב"א את"ה הבית קודם האלף הפוכא דאתוון לאתמחי אינון חייביא גם הובא זה הסיפור בחלק ב' שער א' מס' הפעמונים בשם ספר הבטחון דר' יהודה בן בתירה. עכ"ל:

והרא"ג כ' ה"ג ואשתכ' כולי האי איש צדיק תמי' ודא די ליה אפי' בדרא דמשה אבל לא הוה יכיל וכו'. אלא הוא ותלת בנוי גרסי'. הא תנינן גרסי' בלא ואו. בקש צדק. מלכות בקש אותה בהכנסו בתיבה. הכא אתרמיז וכו' הפוכא דאתוון כ"ב לאתמחי לאינון חייביא וכו' כבר ידעת כי בריא' כל העולמו' היה בכ"ב אותיות וכן בריאת האד' נברא בכ"ב אותיות. כי האב בעת שמולי' את בנו מחקיק כ"ב אותיות שבו שחקק בו אביו ג"כ בעת הולדתו. וע"י כח אלו הכ"ב אותיות מתהוה הולד ומתגדל וכן מציאות הבריא' שהיו בוראים הקדמונים הנז' בגמ' [סנהדרין ס"ה] רב הושעי' [רבא] ברא גברא וכיוצא היה ע"י צרוף כ"ב אותיות. וכך היו עושים היו לוקחים עפר חדש שלא עובד בו והיו מניחים אותו עפר על הארץ בשוה. והיו מחקקים באותו עפר שם הדבר שהם רוצים לבראת. ובכל אות ואות היו מצרפים בו כל האלפא ביתות. כיצד אדם היו מצרפי' א' עם כל האלפא ביתות וכן אות ד' עם כל האלפא ביתות וכן אות המם עם כל האלפא ביתות עם תנאים אחרים שהיו עושים. והיה נברא אותו הדבר. ואם היו רוצים למחות אותו ולבטל בניינו היו מהפכים האלפא ביתות למפרע עם אותיות אותו דבר שבראו והיה נמחה מאליו. ולזה כשבא לפני ר' חנינא [זירא] הפך האותיות כנז' וזהו שאמר לו תוב לעפרך ולכן כדי למחות אנשי דור המבול מן העולם הוצרך להפך האותיות והאלפא ביתות ולעסוק בהם למפרע. כי כל הצרופי' שהם למפר' הם מורות דין וחרבן וז"ש הכא אתרמיז וכו' ברזא דאתוון קדישין עילאין שהם כ"ב אלפא ביתות מהופכות לאתמחי לאינון חייביא:

ר' יצחק פתח מוליך לימין משה וכו' זרוע תפארתו דא זכותא דאברהם ה"ג: דאיהו ימינא ממש. ה"פ לימין משה התחתון היה מוליך הקב"ה זרוע תפארתו דהיינו החסד שהוא

זרוע מדתו של משה שהוא ת"ת. בגין דאיהו ימינא ממש ר"ל החסד הזה שהיה מוליך עם משה התחתון הוא ימינא ממשה העליון שהוא מדתו של משה. וז"ש תפארתו ת"ת דמשה כלומ' זרוע מדתו של משה שהוא ת"ת. וכן מפרש בסמוך דעל משה ממש קאמר וז"ל וכלא אתמר על משה בגין דאמסר גרמיה על ישראל:

ובנ"כ בוקע מים מפניהם דהא זכותא דאברהם כלומר מי הוא אשר בקע מים. אותו זרוע תפארתו הנז'. שלכך היה הולך עמו בוקע מים מפני ישראל להיות מדתו של אברהם במים שיש לו יכולת לבקוע אותם לא משה. וכל דא למה כלומר הולכת הזרוע הזה לימינו של משה למה. לעשות לו למשה שם עולם וזה לא על חנם כי היה משה ע"ה ראוי לכך. דת"ח מה בין משה וכו'. בתיבותא כמה דאתמר ל"ג כמה דאתמר. קמי אחרא חייבא מלת אחרא ל"ג ליה. ווי דלא אשתכח כמשה דכתיב ויזכור ימי עולם משה עמו איה המעלם מים וגו' ה"ג. איקרי מעלם מים דאיהו אסיק לון ה"ג איה השם דא איהו משה שכן הפוך אותיות השם הוא משה ותרוייהו משמע ופירושו איה משה השם בקרבו דישראל את רוח קדשו דהיינו השכינ'. עכ"ל הרא"ג:

דף סח.

א"ר יהודה אע"ג וגו' וזה קושיא לדברי ר' יצחק. ור' יצחק תירץ שסוף סוף היה לו להתפלל יועיל או לא יועיל. וז"ש ועכ"ד נח כיון שראה שהיה לו קצת חשיבות לפני הב"ה שאמר לו והקמותי וגו' שהוא צדיק יסוד עולם א"כ הי' לו להשתדל אם יוכל:

א"ר יהודה ומאי הוה לי' וגו' כי בשלמא ישראל עשו עזיבת החטא ותשוב'. א"כ התפלה הי' מועיל אבל אלו מוסיפין לחטא. וממקדשי תחלו מפני שלא מיחה. או לקרבן על כל הדור. או כדי שלא יראה ברע אשר ימצא את עמו. א"כ נח היך וגו' כי הי' לו למות לסבה א' מאלו ותירץ אלא בגין וגו' ולזה לא נתפס לשתי סבות הקודמות ולסבה אחרת הוא אתרי וגו':

שזיב לגרמי' שעם היות כל העולם נדון אחר הרוב ורובו או כולו חייב. הצדיק שמיחה שזיב גרמי' מהיותו נתפס בגזירת העון ההוא בשכר המחאתו:

א"ל בגין דכתיב וגו' וא"ת וכי החיה והבהמה מצווין בזה שתאמר שהם חטאו ונתחייבו מית'. ותירץ ת"ח אינון חייבי וגו' וא"כ העונש הי' להם להכחידם כמו שהם חשבו להכחיש מעשה בראשית בעירוב הבריות אלו באלו מכחישי שור וחמור ע"י פרד וכיוצא: וא"ת תינח לגבי דידהו דהוה הכי וחייבים אמנם לגבי השרים הממונים על הבריות שהיו אותם המשפחות תחת ידם מתבטלים וצער מגיע אליהם מאי איכא למימר. לזה אמר כי אל הבריות היו פוגמים מלומדים בתערובת הכחות דהיינו סוד

בהמתך לא תרביע כלאים. ומאי דקשיא לך לגבי השרים מכאן ולהלאה אעביד אחרנין שיהיו תחת ידם ויהיו כדקא יאות משפחה ומשפחה לבדה כדקא יאות אל השרים:

אם יסתר איש במסתרים וגו' אחשוב דלא בשופטני עסקינן דחשבין דעיני בשר לקב"ה. אמנם הכוונ' באו' במסתרים הם הקליפות ודאי שהם מסתירי' השגחת הקב"ה שאין רצונו להשגיח ולהסתכל בהם מפני רעתם. ואין אור שכינתו נגה עליהם. והיינו משל למלכא דבנה פלטרין שהם העולמות הכשרים והמזהירים. ובנה תחות ארעא ודאי שהיא המלכות טמירין פצירין שהם הקליפות וז"ש והי' במחשך מעשיהם ממש מקום החשך ולא אור. והב"ה אומר להם אנא עבידת לון שהרי הקליפות מציאותם מתקיים בתמצית שפע עליון. ואתם חושבין ליטמן בהם ולסלק השגחתי מכם ע"י וזה הי' עון דור הפלגה. **ת"ח** בר נש וגו' להורות שהוא הפך כוונת הרשעים הנז' דאדרבה בר נש דחטא באתכסיא קב"ה עביד בי' דינא באתגליא. אמנם המתעלם בתוך הקדוש' ועשה תשובה הקב"ה מסתיר אותו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' וכלא אתמר על משה וכו' י"ס דגרסי וע"ד בגין דמסר גרמיה על ישראל הוא איקרי משה עמו והכי פי' רז"ל: לאו איהו כדאי דקב"ה יגין על עלמא בגיניה ה"ג. דלמא ישכך רוגזא נ"א לשכך רוגזא ה"ג. הוו מרגזין קמיה דקב"ה והוו מרדין ביה ואיהו יקריב ה"ג. ר' יצחק אמר כל זמנא ה"ג. י"ס דגרסי ועד כמה יזהר ליה עד דמחי לי' וכד מחי לי' אשתזיב בנפשיה וחייבא אתפס בחוביה ע"כ. והוה הוא מה דאוקמוה ויש ג' סברות במס' ערכין ופסק כרב. לאכחשא עובדא דבראשית ה"ג י"ס שמוסיפין ד"א א"ר פנחס אמאי שצי קב"ה חיות ברא ועוף שמיא ושאר בריין עמהון דחייביא. למלכ' דנסיב לבריה אתתא ועבד לי' הלולא לבתר רגז מלכא על בריה וקטליה. כיון דחמא לבריה מית עאל לגו הלולא ותבר כל אינון מאנין. ובזע כל אינון לבושין. אמר לא עבדי' לון אלא ליקרא דברי וכיון דמית ברי אוף הכי אינון לא יתקיימון. ת"ח אינון וכו' ומדרש הוא בסנהדרין פ' חלק:

ויבא נח ובניו ואשתו וגו' ר' חייא פתח ואמ' וכו' טמירין פצירין. מחבואות חפורות. פצירין כמו פסירין בסמך כדלקמן ופירש הערוך שקורין לערא שחופרין בה פ"ס. עביד ביה דינא באתגליי' פירוש אחר דקא בקרא דאראנו קרי ביה אראנו בפתח. עכ"ל הרא"ג:

דף סח:

ואיהו מחבלא דעלמא איקרי דהיינו שעינו הגשמ' כלי לרוחניות שעל ידו פועל החצוני' ולכך הצדיקים אין להם עין הרע. ומה שאמרו רז"ל [חגיגה ה'] כל מקום שנתנו חכמים עיניהם וגו' פירשו בתיקונים בסוד העינים העליונים דהיינו חכלילי עינים מיין:

ואסיר למקרב בהדיה. שלא לגרום רע עליו שאסור לאדם לחבל בעצמו. שמגביר עליו הדין ומגרה עליו הקליפות ומשסה עליו הכלב.
זקיף עינא חדא לקבל בו מהחיצונים ומאיך עינא חדא להסתכל בישראל להשפיע מה שקבל:
דכך איהו דינא וגו' והי' מסתתר מפני מלאך המות ולא מפני צורך עצמו:
לאשלמא וגו' לצורך עצמו כי מזווגא דקב"ה ושכינתי' נפקי י"ב בקר שהים עומד עליהם דהיינו סוד ד' חיות בג' פנים כדכתיב ג' פונים תימנה וגו'. ולא נשלמים פנים אלו וכל המשתלשל מהם. אלא בתוקף י"ב חדשים. שהם י"ב פנים וי"ב בקר וי"ב שבטים וי"ב חדשים:
א"ר יוסי וגו' אפשר דהכי קאמר לא אצטריך לאלו י"ב ירחין כי בשלמא רשעים בגיהנם נידוני' ששה חדשים בשלג וששה חדשים באש. אמנם אלו בתרי דינין אתדנו בבת אחת כדמסיק. ולהכי קא מבעיא לי' אמאי י"ב. ור' אלעזר פליג אהאי דר' יוסי ואמר כי הן אמת שנדונו ברותחין וקרים כנגד שני דינים כדקאמר. וז"ש דינא דחייביא בגיהנם י"ב ירחי שתא. אבל זה הי' מ' יום עד דאשתציאו מעלמא. וכדי להצטרף הנשמות אתדנו באשא ומיא. בהיות העולם קיץ וחורף. לטהרם צריך אשא ומיא י"ב חדש של קור וחום וז"ש ובג"כ י"ב חדש. אמנם בערך הגוף מ' יום ומ' ליליא לקו. אמנם הוצרכו השאר להתבטל מציאות' מכל וכל מגוף ונפש. וז"ש וכל שאר זמנא יתמחון מעלמא שהם בריה בטילה מכל וכל דהא לא יקומון:
וכד אסתלקת מעלמא וגו' בסוד ואנכי הסתר אסתיר וגו'. שכינתא אהדרת מעצמ' אפי' שלא ימצאו צדיקים ומעשים טובים רק בהעדר הרע. וז"ש אי הכי אי אמרת בשלמא שצריך מעשים טובים ניחא וגו'. שאר זכאי עלמא שהלכו בגולה מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. וישאו את התיבה וגו' ביאר כי נודע כי השכינה היא היושבת בעולם כד"א מלא כל הארץ כבודו. ותרגם יונתן מליא כל ארעא זיו יקריה היא שכינת עוזו. ובראות דוד את הרשעים שבאותו הזמן הי' אומר רומה על השמי' היא השכינ' הנק' אלדי"ם הסתלק ורומ'. ולך על השמי' והסתלק כבודך למעלה שלא ישאר ממנו שום דבר בשום מקום מהעולם. וזהו על כל הארץ ר"ל כבודך יהי' על כל הארץ ולא שתסלקנה מקצתה ותשאר בקצתה רק על כל הארץ יהי' כבודך. וזהו פי' הפסוק שלנו וישאו את התיבה ארון הברית מלכות מעל הארץ. וז"א וישאו את התיבה כלומר עשו מעשים רעים כדי להעלות ולסלק את התיבה. ואז ותרם מעל הארץ ועלתה בשמים ואז וימחו מן הארץ כי לא היתה השגחת עין טובה בעולם. ואחרי שימותו אז חזרה התיבה לנוח בקרקע:

והק' לו ר' ייסא א"כ שאחרי שנמחו הרשעים תחזור שכינה למקומ'. איך הי' בחרבן הבית לא חזרה שכינ' אלא ראוה בגלות כיחזקאל ודוגמתו. ותירץ דאינה חוזרת אלא כשיש שם צדיקים והראיה כי בכל מקום שגלו ישראל הצדיקי' שכינ' עמהם. וא"כ ק"ו הוא ומה אם אפי' בח"ל יוצאת מפני הצדיקים כ"ש אם היו בארץ ישראל שאז היתה השכינ' עמהם לכמה סבות אם לסבת הארץ עצמם אם לסבתם. וביאר מהעונותם הגדולים אל סילוק השכינ' מעליהם עכ"ל:

גיליון וכד אסתלקת מעלמא הא לית מאן דישגח וגו' בתיקון כ' מ"ו ב' ושם דורש מה שאומר כאן וכד אתמחון חייבי וגו' שכינת' אהדר' וגו' מפסוק ותנח התיב' בחדש הז' וגו' ע"ש. עכ"ל:

והרא"ג כ' ה"ג כד שריא על עלמ' וכו' אית ליה רשו לחבלא לון. ה"ג דלא יתזק ואסיר למקרב בהדיה דלא יתזק באתגליי' ומה מאיש רע עין בעי לאסתמר' מיניה ולא לאתקרב' בהדיה דהא אתזק קמיה מקמי דמלאך המות עאכ"ו וע"ד מה כתיב בבלעם וכו'. שתום העין דעינא בישא הוה ליה. דזקיף עינא חד ומאיך עינא חד כדלקמי': בגין דיתגליין ה"ג ביוד כלו' מי יקום השכינ' מעליה' וישארו גלויים כי היכי דתשלוט עליהם עינא בישא. דהא מיין דחקו ליה מכאן נפקא להו לרז"ל דנח מקטני אמנה הוה שעד שדחקוהו המי' לא נכנס בתיבה. שיתא ירחי אינון במיא ושתא ירחי באשא כנגד מה שנתעצלו הרשעים בעבודת יוצרם בקיו' מ"ע. ונתקררו ולא עשאום ידונו במים שהם קרים. וכנגד חימום העבירות שנתחממו בעשיית' ועברו על ל"ת ידונו באש ועיין בפ' ויחי בפ' אוסרי לגפן עירה וגו':

וישאו את התיבה וגו' ר' אבא פתח רומה על השמים וגו': ה"ג וגרמין דאסתלק מעלמא ושכינת' איקרי אלהים ועלה כתיב רומה על השמים אלהים ת"ח וכו'. וסיפיה דקרא על כל הארץ כבודך. בתמיה כלומר וכי על כל הארץ יתפשט כבודך. רומה על השמים: וישאו את התיבה. מלכות ואסתלק מיני [133] גרסי' ודינא שלטא כדין עלוי ה"ג מאן דמחבל אורחי' כבר פירשנו בו בפ' וישב ע"ש עכ"ל הרא"ג:

דף סט.

דהא בארעא דישראל יקבלון נשמתין. נראה דנשמתין לאו דוקא דהוא הדין רוחין ונפשין דאי לא תימא הכי יקומו ברוח ונפש ויבואו לא"י ויקבלו נשמות אלו כדפי'. וא"ת א"כ כשהם באים מתחת הקרקע במה הם באים. ואפשר לומר שהם באים בקוסטא דחיותא דהיינו החיים הטבעיים הבאים לאדם בהתקרבן ד' יסודות. שאלו החיים הם

[133] ואסתלקת מינה:

משכן לנפש. וא"ת יקומו באותם החיים וילכו לא"י ויקבלו שם נשמה ורוח ונפש: וי"ל מאחר שאין בהם אפי' נפש. והם כלים [ריקים] שרוח הטומאה רודף אחריהם בקומם על פני האדמה ויהי' רוח חיצוני מתלבש בהם. אמנם בבואם תחת מחילות עפר מתחת לארץ אין אויר חוצה לארץ הטמא שולט בהם. ואינם שואבים רוח החיים אלא בא"י הרוח הקדוש המזומן אליהם כדפי'. והנה תחיית המתים בא לטהר האדם מחטא אדם הא'. ואם תרד נפש ורוח ונשמה לחוצה לארץ היא נטמאת שהרי חוזרת אל האויר הטמא. לכך אינה יוצאת בחוצה לארץ. ואם הגוף ריקן יצא לאויר חוצה לארץ יטמא. לכן התיקון הוא על ידי המחילות [134] ויקבלו הנשמות בתוך א"י כדפי'. הרמ"ק זלה"ה: **והרח**"ו נר"ו כתב. חד מנייהו מאן דמחבל אורחיה וגו' אמר כי היותר גדול מכל החטאות הגורמין סלוק השכינה. הגדול מהם הוא השחתת זרע. האמנם שאר העונות הגורמין לזה נז' במדרש רז"ל כגון ההולך בקומה זקופה [ברכות מג] והמענה את העני כמ"ש משוד עניים וגו' עתה אקום יאמר ה'. וכן פ' שמות דף ג' נזכרו ענין הג' הדוחין את השכינה. והנה השחתת הזרע נרמז בפסוק לא יגורך רע כלומר אינך יכול לגור עם הרע. הוא השופך זרע בארץ לחנם. וביאר כי לפי שהשחיתו זרעם על הארץ גם עונשם היה מדה כנגד מדה כי וימחו מן הארץ ואו' אתמחון מן כולא ביאורו הוא מ"ש אח"כ ת"ח וגו'. והענין כי תחיית המתים היא בסוד אותו העצם הנשאר בקרקע וביארו בזוהר כי הוא עצם שמניח בו קשר תפלה של ראש והטעם כי הוא גבוה מכל הגוף ואינו נהנה מן המאכל ולכך אין שולט בו ריקבון ומשם נבנה הגוף כמ"ש פ' תולדות מדרש הנעלם דף קל"ז ע"א בפסוק בת בתואל הארמי ע"ש. והנה אלו המשחיתי' זרעם בארץ מטמאין אותה ואין בה כח לחזור לבנות את גופם ונשאר גופם מחוי מן הארץ. וז"א וימחו מן הארץ כלו' כי מהקרקע עצמו נמחה ואינו זוכה לתחיה וז"א מן הארץ דייקא. והכוונה לרמוז כי דור המבול אינם חיים בתחיית המתים והנה יש מרז"ל [סנהדרין קח] חולקים בזה ואו' כי הם חיים ואח"כ נדונין וז"א ואע"ג דאקשו ואפליגו קדמאי כי יש סוברין שעתידין להחיות עכ"ז מה שאמרנו הוא אמת והמוסכם והביא ראי' אל האמור מפסוק ימחו מספר חיים כלומר כי ספר חיים הוא שבו נרשמים כל הצדיקים אשר עתידים להחיות ואמר עליהם כי ימחו מאותו ספר החיים שלא יקומו ונלמוד משם ג"ש כי זה האמור כאן וימחו הוא שלא יקומו בתחיה כמ"ש ז"ל על לא יקומו רשעים במשפט זה דור המבול וז"א וימחו כד"א ימחו מספר חיים וזה נדרש פ' חיי שרה דף קכ"ג ע"ב שורה ל"ה ע"ש גם לעיל דף ס"ח ע"ב פירשו פסוק וימחו מן הארץ שלא יקומו בתחייה: ור"ש

[134] אצ"ל גלגול המחילות:

אמר כי לעה"ב ודאי הוא כי אין להם חלק בג"ש כתיב כאן מן הארץ וכתיב התם ירשו ארץ שהוא העה"ב כנז' כל ישראל יש להם חלק לעה"ב שנאמר לעולם ירשו ארץ ארץ החיים. אך בתחיית המתים יקומו כד"א ורבים מישיני וגו' כי גם הרשעים חיים לידון ואח"כ הולכים לחרפות וגו':

וימח וגו' הוקשה לו כי בכל היקום וגו' נכלל מאדם עד בהמה וגו' לכן פי' כל היקום הם שרי האומות כולם שהם המקימים את האומות ולכן נק' יקום והם על פני האדמה ואחרי שמחה את היקום הם העליונים אח"כ מאליהן נמוחו מאדם עד וגו':

כד"א יפקוד ה' וגו' וביאר איך הוא דין השרים הנמוחין ואמר כי לשרים העליונים נמוחו באש והאנשים בעולם השפל במים. וענין השרים הנאכלים באש יובן מפ' צו דף כ"ז ע"א ודף ל' ע"א שהוא בנהר דינור הנמשך ממנו גיהנם. וביאר כי בזה יתיישב אומרו ב' פעמים וימח וימחו וגם כי בשני נזכר בו מן הארץ ולא כן בראשון. אך הוא כי הראשון הוא כנגד השרים העומדים בשמים הנק' יקום ואח"כ מאדם עד בהמה היושבים בארץ בהם כתיב וימחו מן הארץ כי בארץ הם: ואו' וישאר אך נח כי נודע כי אך מיעוטא הויא ואמר כי מיעט כי לא נשאר רק הוא מכל דרי העולם ואפי' השדים כמ"ש רז"ל אמנם ר' יוסי לא נתיישב אצלוזה כי כבר אמר מאדם עד בהמה עד רמש וגו' ואין צורך עוד מיעוט אחר וביאר מה שתמצא במדרש כי הארי נשכו בכרעו ונעשה חיגר על שאיחר לו מזונותיו וזהו אך כי כל אך לשון צער: או כי האדם הגונח צועק ואומר אך אך כנז' ברז"ל עכ"ל:

גיליון וימחו כד"א וימחו מספר חיים וגו' פי' שנחלקו אם דור המבול יש להם חלק לעה"ב והיינו מן הארץ כדאמר. אלא אעבר לון בנורא דדליק פי' בנהר דינור ככתוב בפ' שמות ו' ב' בגליון:

ויסתר כתיב אהדר על מה דאתמר וגו' פי' חוזר על סוף הפסוק ופתאים וגו' אבל ערום יסתר והוא צווי ואינו לשון עבר על נח כנזכר למעלה עכ"ל:

והרא"ג כ' בר אלין דרא דטופנא דאסתאבו ה"ג. ואע"ג דאקשו ואפליגו קדמאי. ודייקו מלת וימחו דהיינו כמו ימחו מספר חיים בעה"ז. אבל אפשר שיהי' להם תחיה לעה"ב. מ"מ וימחו מן הארץ אנן דייקינן מלת מן הארץ מן הארץ דייקא שאין להם שום תחיה כלל:

וימח את כל היקום וגו' ר' אבא אמר את כל לאכללא וכו'. מלת את כל ל"ג. דלא דריש מרבויי' דאת כל אלא מרבוייא דקרא יתירא קא דריש. שהרי פרט ואמר מאדם עד בהמה עד רמש. א"כ מאי את כל היקום אלא את כל היקום היינו השרים והממונים על הארץ

וזהו על פני האדמה על פני דייקא. דהיינו ששולטים ועומדים עליהם וז"ש בסמוך. ההוא יקום דעלייהו דאשא [באשא] ה"ג. אך למעוטי וכו' תימא מאי קמ"ל. הרי קאמר קרא וישאר וגו'. וי"ל דהיינו על דרך שפירשו רז"ל בפסוק ויאמר משה אל אלעזר ואתמר בניו הנותרים מאי הנותרים מלמד שאף הם לא היו ראוים שישארו חיים וכו' ע"ש. וז"ש הכא דלא אשתארו בר נח שגם הוא לא היה ראוי שישאר שהרי מקטני אמנה היה כדפי' רז"ל וז"ש וישאר אך נח וגו' שלא היה ראוי שישאר:

ויזכור אלהים את נח וגו'. ההי"ד מפני מי המבול השטן נקרא מבול דאיהו הוה אזיל בגו ימא וזהו מפני מי המבול כנז' לעיל. ויסתר כתיב אהדר על מה דאתמר בזמנא דמותא וכו' ה"ג וה"פ ערום ראה רעה ב' פסוקים הם חד ערום ראה רעה נסתר פתאים עברו ונענשו. וחד ערום ראה רעה ויסתר כתיב וקריין ונסתר ופתאים וכו'. וז"ש ויסתר כתיב. אהדר וכו' פי' שחוזר כלפי מה שיש לנו בהקדמה דבזמנא דמותא שריא בעלמא בר נש חכים יסתר ולא יקום לבר וכאלו אמר קרא ויסתר והיא אזהרה לערום הזה שראה רעה שהוא מלאך המות כשבא לעיר יסתר ממנו ויתחבא. וז"ש בסמוך ד"א עברו עברו פקודא דא ואתענשו פי' פקודא דא שנצטוו שיהיו נסתרים דלא יתחזון קמי מחבלא והם לא עשו כך אלא עברו ההזהרה וכו' ונענשו כיון דאסתתר מלת ונענשו ל"ג ליה. עכ"ל הרא"ג:

דף סט:

כתיב אתה מושל בגאות הים וגו' אתה מושל וגו' אתה הת"ת הנק' אתה כנודע מושל בחוט ההוא שהוא מהיסוד הנק' גאות הים. מטעם שנותן לה גאוה ורוממות כדמסיק:

בשעתא דימא. מדת המ'. קציף מצד הדין. וגלגלוי הם כחות התחתונים שבה. ותהומי הם התחתונים יותר שהם קרובים למצולות ים:

סלקי ונחתי בכח הדין החזק. קב"ה. ת"ת כדפי' שדר חוטא יסוד. ומשך גלגלוי שמשפיע חסדים מצד החסד וממתק הדינים. ומשיך גלגלוי שהם כחות שבה שיהיו שקטים מדינם ושכיך זעפיה דין המלכות בעצמה. ולית מאן דידע ליה מפני שאין היסוד נכנס למלכות אלא בהצנע. ועם היות שנמשך חסדיו לכל הגלגלים שהם שאר כחות הדין. עכ"ז אינם משיגים היאך דינם מתמתק מכח היסוד. וכמו שמשקיט דין הים. ג"כ מעכב בידה שלא יהרוג בזעפה הנטבעים בו שהרי יונה נחית לימא ועתה היה צערו כפלים שהיה ראוי שימות במימי הים או שימות בבטן הדג. וז"ש היאך לא נפקת נשמתי' מניה בעת היותו בבטן הדג ולא פרחא מיד קודם שיבלעהו הדג כשנפל למים אלא ודאי כדפי' בגין דקב"ה שליט בההוא גאותא דימא דהיינו שנק' חי העולמים ועל ידו החיה את יונה ולא שליט בו דין הים כלל.

וההוא גאותא דימא נקרא גאות מפני שמתגאת ומתרוממת למעלה אל מקום החיים העליונים. ולא תאמר שהחוט מעלה אות' אלא עמו ממש מסתלקת וז"ש **וביה** אסתלק שהיסוד מתרומם עם המלכות ושניהם עם הת"ת. ואי לאו ההוא חוטא דמטי ליה מסטרא דימינא חסד לא סלקא אפי' בעת שאין בו דין. תדע למה לא תתעלה לעולם אלא ע"י החוט שאפי' ע"י החוט אינו מועיל להתעלות מפני שהתחתונים אוחזים בו וז"ש דכיין דההוא חוטא נחית לימא וימא אתאחיד ביה להתעלות דהיינו קשר יסוד במלכות ומלכות ביסוד נחית לימא וימא וגו':

כדין מתערבין גלגלוי שהם שאר הכחות כדפי' ואינם מניחים אותה לעלות מפני שהם שואגים לה היאך תתעלה והם מתים ברעב. והיינו שאגין למטרף טרפא. עד דקב"ה. ת"ת שפשט החוט הנזכר אתיב לון לאחורא שירדו למטה אל אחוריהם מקור הדינים כדי שיניחוה לעלות. ותבין לאתרייהו והיא עולה ע"י החוט וז"ש בשוא גליו כאשר גאות הים מגיע לה. אתה ת"ת תשבחם. א"כ אילו לא הי' החוט הנזכר מעולם לא תתעלה כלל כדפי' ואי לאו וגו'. או תשבחם תשפיעם חלקם מהייחוד למטה עם היות שאינם הגונים להתעלות אל הייחוד שהם נפרדים. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון דכיון דההוא חוטא נחית לימא וגו'. היינו מה שאמר לעיל דקב"ה שדר חד חוטא ושכך זעפיה מצד החסד וב' בחינות הם בפסוק. הא' אתה מושל בגאות הים דהיינו ההוא גאותא הוא חד חוטא דסליק ליה לימא לעילא. והב' הוא בשוא גליו דשאגין למטרף טרפא. ועיין בפ' בשלח מ"ח. מנלן משונמית דההוא יומא יום טוב דראש השנה הוה וגו' בפ' בשלח מ"ד א' ויצא ק"ס ב' פנחס רל"ח א'. עכ"ל:

והרא"ג כתב לא כתיב ביה זכירה כי מלת זכירה מורה על היסוד שהיא הזכרות ובעוד שהדין היה שולט לא היה הזכור הזה מתחבר עם אלהים מ': בשעתא דימא מלכות. קפיץ בגלגלוי היינו תוקף הדינין שבקרבה. ותהומי היינו הקליפות סלקי לגבי המ' לשאוב הדין ונחתי לפעול הדין בתחתונים. קב"ה ת"ת: שדר חד חוטא היינו היסוד חוט מההוא חסד העליון: ואומרו וסדר [135] היינו בסוד והקימותי את בריתי הנז' לעיל בסוד ויושט המלך לאסתר וגו': ומשיך גלגלוי היינו שמושך הדינין אצלו וכשהדינין חוזרים אל שורשם הוא בסוד וירח ה' וגו' הם נמתחים. וז"ש ומשיך גלגלוי מושך גלי הדינין אצלו לבל יחריבו העולם. כשרואים אותו חוט חוזרים לאחוריהם. וכשרואים הקליפות שכח הדין הנמשך ויורד מלמעלה נפסק ושוב אינו יורד שכבר נמשך לאחריו מיד נתבטל

[135] נצ"ל ושדר:

כחם. ושוב לא סלקי ונחתי עוד כבראשונה כנזכר וז"ש ושפך [136] זעפיה דהיינו הקליפות משתכרים [137] ונכנסים בנוקבא דתהומא רבה ואינן שולטים: ולית מאן דידע ליה כי החוט הזה משמש בלחישו בחשאי כנודע מפני שלא ידעו הקליפות בסוד אחד וע"ד[138]: א"נ שאין מי שיודע מהם כיצד נמתקו דיניה ומי המתיקן. באופן שהם נבהלים כשרואים הקליפות ששוב אינן יכולים לשאוב עוד דין כלל.

אלא בגין דקב"ה שליט בההוא גאותא דימא. פי' כי אחר שהשליכוהו לים ודאי היה ראוי למות כי הים העליון היה הולך וסוער עליו כנז' בריש פ' חיי שרה. אבל להיות שהקב"ה שולט על דיני המלכות לכך לא פגעה בו מדת הדין. שהיסוד המתיק דיניה באופן שלא פגעה בו: הוא חד חוטא. היסוד כנז' דסליק ליה לימא. הוא המעלה אותה להתייחד למעלה פנים בפנים: דכיון דההוא חוטא וכו' בא להכריח כי אינה עולה בעלוי אלא על ידו דכיון דההוא חוטא נחית לימא לא להתייחד עמה אלא להמתיק את דיניה. וימא אתאחיד ביה דנח' רוח היא לה שתתמתק: כדין אתערבין גלגלוי וכו' אז כחות הדינין הקדושים הממונים על הדין רע בעיניהם המעשה הזה. כי הם אינם רוצים כי אם שהיא תתלהט בדינין. שע"י כן הם שואבים שפע להשחית ולכלה וז"ש ושאגן למטרף טרפא. ה"ג עד דקב"ה אתיב לון לאחורא קב"ה ת"ת בא ומתייחד עמה ואז כל אותם כחות הדינין תבין לאתרייהו: אתה חסד כנזכר בזוהר אתה כהן לעולם וגומר או בת"ת כנזכר בתיקונים: מנ"ל משונמית דכתיב ויהי היום ויעבור אלישע ה"ג ד"א ויזכור אלהים את נח כד"א ואזכור את בריתי ר"ל בריתי דהיינו היסוד זכרתיו והמשכתיו בסוד והקימותי את בריתי: חסר כאן מההעתק: עכ"ל הרא"ג

דף ע.

אמאי קריב עולה וגו' ירצה לפי שאמר כי זה המזבח הוא שהקריב בו אדם הראשון ולזה יוקשה כמו שקרבן אדם הא' תודה כמאמרם ז"ל על פ' אהללה שם אלדי"ם בשיר וגו' ותיטב לה' משור פר וגו' מתוך מרז"ל נראה כי הקרבן שהקריב אדם הא' הי' תודה על אור הבקר כנז' פ"ק דע"ז [דף ח'] ולז"א דא הוא מזבח דאקריב ביה אדם הא' קרבנא וממנו למד נח להקריב קרבן. א"כ נח שנעשה לו נס וניצל ממי המבול וכל הד' הצריכים להודות איתנהו ביה. א"כ קרבן תודה היה לו להקריב לא עולה שהוא בא על עון כדמסיק. ותירץ כי נח לא הקריב קרבן תודה להיות שהיה מבול בדין קשה על העולם ולא היה עת תודה אמנם אדרבה היה על כפרת עון וז"ש נח הרהר ואמר הא קב"ה גזר דינא על עלמא

[136] נצ"ל ושכך:
[137] אצ"ל משתככים:
[138] ע' לקמן ע"ד א' בפי' הרא"ג ז"ל:

דיתחרב ועל ענין החורבן היה הרהורו דילמא פקע וגו' א"כ אגב אורחיה למדנו שלא היה ראוי להקריב קרבן תודה:

ולא אשתאר זכותא. אפי' לגמר ההצלה. וזה עון גדול שנאמר שרצה הב"ה להצילו והתחיל בהצלתו ובאמצע ההצלה נגמר זכותו ולא השלים הצלתו. זה ודאי עון ח"ו מבלתי יכולת ח"ו. וז"ש מיד ויבן מזבח כלומר מיד כשיצא וראה שהרהר רעה הוצרך לתקן המזבח הנזכר להקריב על עונו. כי במזבח היה שוה לאדם אבל לא בקרבן וז"ש ההוא מזבח אבל לא ההוא קרבן:

אי הכי וגו' אמאי וגו' אי אמרת בשלמא דלא הוה ההוא מזבח ניחא כולי האי וניחא נמי לישנא דויבן שלא למד מאדם הא' ולא ידע מעניינו דבר אלא מעצמו בנה. ואפשר שלא ידע סוד תודה. אלא לדידך מאי ויבן הרי בנוי ועומד. ואם על תיקונו וירפא הוה ליה למימר. אמנם מלת ויבן מורה בנין חדש. ותירץ אלא לעקור האוקמתא דלאו על המזבח התחתון אהדר אלא גם על המזבח העליון אהדר. שבו שייך ויבן כענין ויבן ה' את הצלע כי תיקון' וקישוטה נקרא בנין עם היות שבגשמי לא שייך בנין:

דלא קיימ' בדוכתה כי אלו הרעים דבקוה למטה בחצונים והפרידוה מן הספירות. והיינו לא קיימא בדוכתה דאמרינן:

עלת כתיב הענין דע כי לכל בהמה ובהמה בחינ' בפני עצמה ולכל עוף ועוף בחינה בפני עצמה למעלה. ואין לך מי שיכלול כל הפנים יחד אלא אדם לבדו. דכתיב ודמות פניהם פני אדם ולזה כדי לעשות עולה אחת שלימה מכל הפנים יחד הוצרך מכל הבהמה ומכל עוף ואל תשיבני מקרבנותינו שהרי מין א' דשאני דידן שהם נשלמין ע"י כהן לוי וישראל. ולזה עם היות שאמר הכתוב ויקח מכל הבהמה ומכל העוף עלת כתיב שהיא בערך הבחינה בנסתר עולה אחת תמימה בכל בחינותיה נגד בחינת הזכר:

לעולם עולה סלקא דכר. הוצרך זה משום דהוה אפשר לפרש עולה הוא אשה דהיינו מלכות עולה למעלה ולא הוה קשה מידי. לזה נשמר ואמר לעולם עולה סלקא דכר. ואי כדס"ד לא משתמיט בחד דוכתא למהוי נוקבא אלא לעולם סלקא דכר וזה הכרח גמור שהעולה בזכר מדת נח: והשתא קשה דא"כ מאי ויבן נח מזבח לה' אחר שהקרבן הי' למדת [139] הזכר לכך פי' פסוק עולה הוא אשה ודקדק או' אשה דהיינו נקבה א"כ נמצא דפליג דידיה אדידיה עולה דכר אשה נוקבא הא כיצד ואמר **אלא** אע"ג דעולה אתקריב דכר ולאו ממש דכר אלא עולה דהיינו אימא דסלקא לגבי דכורא או לגבי היסוד. דהשתא

[139] [נ' דצ"ל מדת הזכר]:

ממש עולה הוא היינו אשה שהיא המלכות דסלקא דהיינו פי' עולה לגבי דכורא דהיינו לה'. ומטעם זה לאתרי' דדכור' אתקריב אמנם היא מלכות העולה לגבי דכור' כדפי':

ואע"ג דאשה לשום אישים כלו' ואין הכרח כלל למה שפירשנו שאין מלת אשה במלכות אלא במלאכים הנקראים אישים עכ"ז הוא הכרח שסוף סוף מלת אשה אשה ממש כמשמעו כדפי'. ועוד כי כל הכחות ההם נכללים עמה:

ונח אצטריך וגו' קשיא לי' הן אמת שנח חטא בהרהור סוף סוף היה לו להקריב עול' על ההרהור ותודה על הנס. ותירץ **ונח** אצטריך לי' למקרב עולה מפני היות מדתו בזכר. דהא איהו באתרא דדכורא ביסוד להראות המלכות עולה אל מדתו: וא"ת לטעם זה למה לא הקריב העול' מעת היותו מרכבה למדה זו אלא בגין דעביד ליה קב"ה לאתחבר' ולאעל' בתיבה והענין שאעפ"י שלא חטא היה צריך אל העולה מטעם דעבד ליה הקב"ה וגו' ועם היות שהקריבה על חטא כדפי':

עולה הוא אשה וגו' קשיא לי' תרתי חדא כי הוא פי' לעיל כי עולה אשה היינו המלכות שהוא אשה. עולה למעלה לגבי דכורא נמצא כי ענין קשר המלכות למעלה לא אתיא מלישנא דעול' אלא מלישנא דאשה. ובנח לא אידכר אשה ב' כי נח בתיבה היינו דבקות' דדכור' בנוקבא דנחית לתתא. ועול' הוא סליקו דסלקא נוקבא לגבי דכורא. ולזה פי' כי אשה הוא אש ה' שמורה קשר הנקבה בזכר דהא נוקבא מסטרא דשמאלא קא אתיא אמנם מלת עולה היינו קשר הזכר בנקבה. וז"א ודכורא מסטרא דימינא דהיינו וימינו תחבקני. באתדבקותא דא בדא דהיינו קשר הזכר בנקבה עול'. א"כ נמצא כי חלק הזכר המתייחס אל נח הוא עולה לא מלת אשה שהוא מצד הנקבה וז"ש **ובג"כ** אתקרי נוקבא אשה כלומר תדע שאין בענין אשה חלק אל הזכר כלל כי בג"כ אתקרי נוקבא אשה בלי זכר כי אדם שם משותף לשניהם אמנם אשה לנקבה לבד:

וא"ת היאך אפשר זה שהרי אש"ה מורה על חלק הייחוד קצת לזה אמר **אשה** קטירו ברחימו דאחיד בה שמאלא לסלקא לה לעילא. וכל זה עדיין מצד הנקבה. אמנם נח בתוך התיבה הוא אחר היותה עול' למעלה היות הזכר נכנס אליה היינו עולה והיינו נח בתיבה: ומה שאמר הכתוב עולה הוא אשה לא להיות הכל ענין א' אלא להיות גם אשה חלק הייחוד אמר הכתוב עול' הוא אשה שפי' קשירו דדכר ונוקבא.

תננא ואשא וגו' אש הוא כח הדין והגבורה היוצא ממקור הדין שבבינה. ומלמעלה יוצא השלהבת והאש שהוא דין הדק הנאחז בענין היותר מתגל'. שהכחות התחתונים למטה הם אל הדין כמו העצים אל האש. והעשן הם כחות הגבורה המתפשטים לחוץ לפעול בגבורה ולפי האמת האש והעשן מחוברים כחדא מפני שכמו שא"א לעשן לימצא בזולת

האש כן האש שהוא הדין אין פעולתו אלא ע"י העשן שהם שלוחי הדין וכחותיו ולכך הם מחוברים יחד: והכריח הענין כמה דכתי' והר סיני עשן כלו וגו' פי' הכתוב והר סיני היה מלא כולו כחות הדין בתגבורת הגבורה והטעם לזה מפני אשר ירד [עליו] ה' באש פי' התורה נתנה מצד הגבורה ולכך היו כחות הגבורה מתגברין:

ת"ח אש נפיק וגומר פי' האש הוא הדין היוצא מתוך הבינה שהוא סוד השלהבת הדקה שהיא קרובה אל המקור. תחילה נשפע אל הגבורה וז"ש אחיד במלה רגיש פי' אוחז בגבור' שאינ' דקה ששם כח הדין בפועל. וכדין תננא סליק דהיינו כחות הדין המתפשטין מהגבורה ולמטה:

מ"ט בגין וגו' וסימנך חוטמא וגו' הכוונה לפרש פסוק וירח ה' את ריח הנחוח. ואמר כי הענין הוא כמו הנשימה החמה שהיא עשן ויסודה האדומה והאש המתלהב בגוף בלב מהדם הנכנס לתוכו והלב בינ' ושמאל החוטם גבור' וממנו יצא העשן וכאשר האדם מריח בריח הריח ההוא מחזיר הנשימה עד המוח דהיינו חכמה ונמצאת הנשימה דהיינו כחות הדין חוזרים אל מקורם ולמעלה ממקורם שהוא המוח שהוא החכמ' למתק דינ' בכח הכתר השופע בחכמה. וז"ש וחוטמא אתכניש וגו' כדפי':

וכדין ריח נחוח וגומר ירצה ריח העושה נחוח שע"י הריח דהיינו חזרת הדין אל מקורו וקריבתו אל החכמה בזה נח רוגזא:

כדין הוא נייחא וקשירו חד וגו' דהיינו שכלם יונקים מצד הימין והחסד. ואמר נייחא דכולא פי' אפי' גבורה והוד שהם מדות הדין ואצ"ל החסד והת"ת שעיקרם רחמים:

חדוותא דכולא הענין כי עתה בחזרת הדין אל מקורו להתבסם. הדין ההוא מתהפך לשמחה ונכלל ונמזג בחסד ות"ת בענין שכולם שמחים. וז"ש חדוותא דכולא ובזה נמצא נייחא דכולא פי' אפי' הגבורה נשפעת מן הרחמים כללות ימין בשמאל:

חדוותא דכולא אפי' החסד ות"ת נשפע מן הדין היפה המשמח. כללות שמאל בימין:

נהירו דבוצינין הענין כי הספירות מצד אש הגבורה יקראו בוצינין שדרכם להדלק. ונהירו אור קו האמצעי.

בוצינין אור שמאל.

אנפין באור ימין והכוונה כי הכל יקרא וישתתף בשם נהירו שהוא הרחמים מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אי הכי אמאי ויבן וגומר הוקשה לו כי אם כבר בנאו אדם איך אמר הכתוב כי נח בנאו ותירץ כי אחר שבנאו אדם. הרשעים הבאים בדורות ההם ובדור

המבול סתרוהו וכאשר בא נח חזר ובנאו. וסוד הענין מזבח זה הוא סוד הורדת השכינה בתחתונים ועיין פ' תרומה דף קמ"ו ע"א בס"ת דאתא נח ואשלים לי' וגומר ע"ש. עכ"ל:
גיליון ואע"ג דאשה לשום אישים וגומר פי' אע"ג דפשטיה דאשה לשום אישים כדתנן ס"פ ב"ש בזבחים לשם ו' דברים וגומר מ"מ דרשינן אשה לשון נקבה:
וירח ה' את ריח הניחוח וגומר עיין בפרדס שער מהות והנהגה פ' י"ג:
תננא ואשא להלן עמוד ב' אומר בפי' דתננא איהו דינא דלתתא:
ת"ח אש נפיק וגומר נשא קל"ז קל"ח.
וכדין ריח נחוח דנח רוגזא וגומר עיין באדרת האזינו רצ"ד א':
פתח ההוא ינוקא ואמר ישקני וגומר עיין בפרדס שער מהות וההנהגה פ' כ"א. עכ"ל:

דף ע:

תרין שרגין והיינו עולם תחתון בעשן ההתעוררות העולה. מעורר עולם עליון כנודע. והיינו דקאמר ר' חזקי' הכי הוא ודאי דעלמא עילאה תליא בתתאה שצריך ההתעוררות מן התחתונים וע"י המעשה הישר הספירות העליונות הם מתייחדות:
ועלמא תתאה תליא בעילאה. שאין לו חיות לתחתון אלא משפע העליון ותחלה עולה ההתעוררות ממטה למעלה. ואח"כ יורד השפע ממעלה למטה:
בההוא סטרא. בקליפה מקום הקללה שטובתן והשפעתן קללה:
יניקו דכולא. כל מעשה בראשית וההיכלות נעולים לבלתי תת שפע כלל. וא"ת א"כ תפילתנו וייחודינו ומצותינו מה תהא עליהן כבר תירצתי ענין זה בספ"ר בשער מהות וההנהגה ע"ש:
ישר' לא שראן בארעא. והם תחת השרים החיצונים ודאי. חוצה לארץ שהיא חוצה לקדושה בתוך הקליפות ושליטת השרים וזה טעם לקללה. וטעם לסילוק הברכה הוא לפלחי [140] פולחנא:
לא אוסיף הענין כי המדות התחתונות אין ביכולתם לפעול לעולם אלא כפי מה שנשפע מלמעלה. ואם מלמעלה משפיעים ומוסיפין הוא נפעל לעולם ואם מלמעלה אין משפיעין מתעכל [141] הדין ומתבטל אחר פעולתו. ולזה אמר לא אוסיף וגומר מפני שהדין שבמדות התחתונות נפעל וכלה בעוד שאין מוסיפין מלמעלה:
אמר ההוא ינוקא שמענא וגו' ופליג אדר"ש וסבירא ליה דלא אוסיף לקלל אקללת הארץ שנתקלל' בעון אדם קא מהדר. ולפי זה קשה א"כ למה לא נתקן העולם מהקללה שנתקללה בעון האדם אחר שהב"ה אמר לא אוסיף וגו'. ותירץ כי מההוא יומ' דקריב נח

[140] לא פלחי:
[141] נ' דצ"ל מתעכב:

קרבנא וגומר אתייהב רשו ואין הנחש שולט בה. וזה טבע הקרבן וסגולתו. תדע דעלדא מקרבין ישראל קורבנא דהיינו בר"ח. ומה שלא יצאה הארץ מקללת'. שהיה הדבר תלוי עד שיבאו ישראל ויזכו לה והיינו דמסיק ר' חזקי' יאות הוא והוה תלוי ואז נגמר הדבר ויצא העולם מכל קליפתו לולי שפגמו בעגל:

ור' ייסא פליג אתרוייהו דאינהו אמרי שע"י הקללה שולט הנחש ואיהו אמר דלאו הכי. אלא שליטתו מיום ד' שהוא זמן מיעוט הלבנה. והקללה היה ביום ששי שבו חטא אדם הא':

אתלטיא בגין למילט עלמא פי' נשפע במלכות קללה להשפיע קללה לעולם והכוונה סוד הדין החזק הנשפע עליה ויונקים החיצונים והארץ נשפעת משם קללה. וכבר היה אפשר שישלוט הנחש בלא קללה. ושליטת הנחש בלא קללה היינו היות אחיזה לנחש בדברים התחתונים וברכה נמצאת [142] בעולם. ויבחן הדבר מתיקונו כי קללת האדמה שהיה ביום ששי נתקן בקרבן אדם כשר צדיק כנח. אמנם קיימא ארעא בגרעונה שהוא שליטת הנחש בר בשעתא דקרבנא אשתכח שאז נתקן גם השנית. והענין כי מיום שהקריב נח נתרצה הדין ונמתק. אמנם המיעוט הוה עד שהיתה הלבנה במילוא' בימי שלמה. ואז היו ישראל על אדמתם איש תחת גפנו וגו' ובית המקדש מל מכונו והיינו אומרו בר בשעתא וגו':

לאעברא רוח מסאבא. כחות הטומאה דכתיב בלע וגומר.

לאנהרא לסיהר'. ולא שיהי' אורה בא אליה בשפל המדרגות. אלא ולאפקא' לה וגומר דהיינו להגביה [אותה] על נצח והוד למעלה מהחשוכים אשר היא ביניהם. ששם אחוזים הכפירים השואגים לטרף.

ההוא אור דגניז וגומר לא לבד מה שנתמעט ממנה ביום ד' בזמן הקטרוג. אלא אור יום ראשון שגנוז לצדיקים לצדיק ולצדק שאותו אור מהבינה דהיינו לעתיד לבא שהיא עולם הבא והוא גנוז שם. ונזרע ע"י היסוד במלכות וז"ש אור זרוע וגו':

ברכת ה' דא שכינתא דאיהי אתפקדא. כלו' לב' סבות השכינה נקראת ברכת ה'. הא' מפני קבלת' כל הברכות הנשפעות מלמעלה וז"ש דאיהי אתפקד' על ברכאן וגומר וזהו לשון בריכה ובית קיבול בערך העליונים. הב' מפני שכולם נשפעות למטה לתחתונים ע"י וז"ש **ומנה** נפקי וגו' והיינו בערך התחתונים ומלת ברכה יובן ממש ברכה: ואו' **לכולא** ר"ל כי למעלה אין הברכות הנשפעות נחלקות למשפחות. ר"ל משפחת המלאכים כך והשרים כך אלא שפע סתם והיא המחלקת השפע למשפחות ולמחנות

[142] נ' צ"ל לא נמצאת:

לכל א' כפי הראוי לו וז"ש ומינ' נפקי ברכאן לכלא לכל א' כפי הראוי לו. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון לא אוסיף לקלל וגו' מאי הוא א"ר ייסא וגו' ע' בפרדס שער מהות פי"ב:

דף עא.

מארי' דביתא יעיל ואתתא תפיק. הענין כי כל כניסה הוא ממטה למעלה וכל יציאה הוא ממעלה למטה. ונודע כי כל ממטה למעלה דין וכל ממעלה למטה רחמים. ולייחד ולקשר המדות כדי למזוג הדין עם הרחמים צריך שיהיה הכניסה בסוד מארי דביתא כדי שלא יהיה הכל דין. והיציאה עמה [143] כדי למזוג הרחמים עם הדין: מהכא דרשו **הוה** בידהא לאפקא ליה וגו' הטעם דקיימא לן לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת מלכות שמאלית דוחה ומרחקת ות"ת ימיני מקרב ולכך יש רשות לפי מדתה לאפקא ולא לאעלא לי':

מתנן הם מתנות והם בשופע בשיעור מוגבל:

נבזבזן הם בלי שיעור דרך בזבוז. ותחלה הדבר מועט ואח"כ מתרבה והם קישוטין למלכות מאור הת"ת לכך הם בידא דבעלה למיהב לאתתיה: ואחר קישוטיה מעורר האהבה ולפיכך אחר הקישוט מיד מעורר האהבה שתפלה מן השמאל בסוד שמאלו תחת לראשי וז"ש למחדי לה ואח"כ גמר האהבה מן הימין וז"ש ולאסגאה לה רחימו והכל בסוד קשרה וייחודה עם בעלה וז"ש בבעלה **ולא** בידהא שבידה גורם קנאה ושנאה לה עם בעלה והיינו מי שרוצה לייחד ולקשר המלכות בעצמה לבדה שח"ו גורם דין ופירוד. אמנם בידא דבעלה למיהב לאתתי' גורם אהבה וייחוד מת"ת למ' בעת נתינת אותם המתנות ממנו אליה כנודע:

ברכא ליה. שכן הדרך מי שגורם השפע וברכה לשכינה. היא נותנת לו חלקו מאותם הברכות:

אשרי נשוי פשע וגו' אתקיל וגו' דההוא תיקלא וגומר ענין זה אינו צודק אלא בגשמי אמנם ברוחני הענין הוא כי כף זכות אומר ירד על איש פלוני כך וכך טובות וכך וכך תוספות קדושה חלף עבודתו אשר עבד במצות אלו. וכף חובה אומר ירד על איש פלוני כך וכך טומאה וגזירות קשות ורעות חלף העבירות שעבר ובהיות כף זכות מכרעת יורד הקדושה ומתפשט עליו למטה ואותם הגזירות רעות ורוח הטומאה מסתלק מעליו והיינו נשוי פשע והיינו אומרו חובין מסתלקין ואינון אחרנין זכיין וגו' ואם להפך להפך:

[143] נ' צ"ל על ידה:

חטאה שם הקליפה בעצמה [לעיל ה' ע"א] והוא לשון חסרון והוא לשון חטא שמחטיאים בני אדם:

כסוי חטאה כלומר מכוסה שלא ישגיח בו החטאה. ובשני דרכים כסהו הב"ה א' כסהו הקב"ה לנח שלא ישגיח בו בעת הדין שהי' החטא מתפשט בעולם וז"ש בשעתא דדינא וגו'. הב' אחרי צאתו מהתיבה שלא ישלטו בו החיות. אלא הוא ישלוט עליהם וז"ש דכיון דחטאה וגו' קב"ה ברכיה ובכלל הברכה ומוראכם כדפי' לעיל: ואתם פרו ורבו בהני ברכאן לא אשתכחו וגו' בתמיה ור"ש תירץ פרו ורבו מצות עשה. ולא זו בלבד אלא כל שבע כדמסיק מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. רזא דכתיב בעצבון תאכלנה וגו' תבין ענין הגלות כי עתה אנו שואבים השפע באמצעות דרגין דטומאה רזא בעצבון תאכל האדמה דהיא המלכות אדוקה בדרגין דעצבון:

וחד מנייהו משכיל והוא דרגא וגו' נ"ל שהוא היסוד. והרמז משכיל אל דל דאיהי מ' עכ"ל:

גיליון והוא דרגא חד מאינון עשרה וגו' עיין במשפטים קי"א וב' ובבראשית ט"ו ב'. ופי' ודוד אתקין גרמי' כמו לדוד מזמור דאמר שירתא לבתר שרת עלי' רוח קודשא וכדלעיל ס"ז א' ע"כ:

דף עא:

נראה מכל הדף הזה ע"א כי אינם רק ג' אריה שור נשר וכל א' ד' פנים הם י"ב חיות. האמנם פני אדם אינו חיה בפני עצמה רק כי כולם כלולים ממנה וזהו ודמות פניהם פני אדם. וכן נראה מהרבה מקומות שלא הוזכרו רק ג' אריה שור נשר. וז"א ג"כ בסוף דף זה הא דאמרן דאלין ג' גוונין וחד דאתכליל מנייהו וגו' הרח"ו נר"ו:

גיליון את קשתי נתתי בענן נתתי מקדמת דנא. פי' שהקשת הוא מהדברים שנבראו מו' ימי בראשית וזהו שאמר נתתי לשון עבר מקדמת דנא וניתן לאות. לפי שלעולם הוא נראה עם העבים ואמר להם כל זמן שתראו אותו תזכרו מה שנשבעתי לכם שלא להביא מי המבול עוד עליכם. ועי' בפי' הרמב"ן ז"ל שעל התורה עכ"ל: וכן גוונים דקשת וגו' תיקונים ל"ב:

והרא"ג כתב דכתיב ותשב באיתן קשתו בגין וכו'. הקשת היא המלכות ובאותו מעשה עמדה בחוזק דלא אתחלש' חילה. שע"י המעשים רעים צור ילדך תשי כנז' בפ' ויחי רמ"ו: והוקשה לו אמאי כינה ואמר קשתו לז"א בגין דיוסף צדיק איקרי ונקשר ביסוד. בג"כ קשתו נתכנה על שמו להיותה נקראת קשתו דצדיק וז"ש דא ברית דקשת דאתכליל

בצדיק ר"ל שהם כלולים זה בזה וז"ש דברית דא בדא אתאחיד ה"ג. כלומר דברית דא מלכות בדא דהיינו יסוד אתאחיד: אתנהירו בחמידו דכלא ה"ג. והוא על הכבוד שעשה לו פרעה וכמרז"ל פה שלא נשק לעבירה וכו'. וז"ש ויפוזו וגומר כלומר נתלבשו זרועי ידיו של יוסף מפז וזהב. ומדנקט מלת ויפוזו ש"מ תרתי חד כדקאמרן מלשון פז ותו שהמעלה הזאת באה לו מהפז העליון דהיינו מלכות וז"ש אתנהירו בנהירו עילאה: ובג"כ איקרי יוסף הצדיק כלו' יוסף מההוא צדיק יסוד אשר הוא מקושרבו: וע"ד איקרי הקשת שהוא מלכות ברית כשם היסוד לרמוז שהוא כלול זה בזה: זהרא יקרא. אקשת קאי ור"ל שהוא זוהר כבוד העליון דהיינו המלכות הנק' כבוד מצד החכמה. והלשון מקושר למעלה דקאמר הוא מראה דמות כבוד ה' חיזו דגונין דכלא. והיה ראוי ליקשר שם סיום שבחיו דקאמר הכא אלא שהפסיק הענין לפרש מי הוא הקשת ואח"כ חזר לפרש ולסיים מעלתו חיזו דכל חיזו כלו' מראה מעול' שבכל המראות: חיזו כחיזו טמירא ה"ג כלומר מראהו כמראה הנעלם והנסתר שהיא השכינה: גוונין טמירין גוונין דאתגלין כלומר מראהו ג"כ כמראה גוונין טמירין שהם ג' גווני האצילות חג"ת וכמראה תלת גוונין דאתגליין שהם ארגמן שהם נגלים. וי"ס דגרסי גוונין דלא אתגליין ורוצה לומר חיזו דהאי קשת כחיזו טמירא שהוא גוונין טמירין גוונין דלא אתגליין דהיינו תלת גוונין שבאצילות כנז':

דלא יחזי קלנא בשכינתא. בהיותו מסתכל בה כנראה שכבר השיג בה והכיר בה. ואין לך קלון גדול מזה שיאמר שהאלהות הוא מושג כי כבוד אלהים הסתר דבר: הוא חיזו סוספיתא קטירא כחיזו יקרא ה"ג סוספיתא שמרי היין וסיגי הזהב והכסף נקרא סוספיתא. קטירא מקושר. בחיזו יקרא מציאות הקשת שהוא מ'. והענין נתן עוד טעם אחר כי ג' גוונין הללו ג"כ מראיתם כמראות הקליפות שיש להם ג"כ ג' גוונין. ולכן אין ראוי להסתכל בהם כי הוא קלון בראותו ג' גוונין כגווני הקליפות מתקשרות במ' שהוא מציאות הקשת כנזכר בתיקון ל"ב וז"ש לקמן אתחזייא בגוונין חשוכין וכו': וכיון דארעא וכו' היא המלכות חמאת להאי קשת יסוד אתקיימת בקיום והעמדה לפי שמקבלת ממנו. וכן ג"כ הארץ ממש בראותה הקשת יש לה קיום והעמדה ואינה מתמוטטת מפני מעשיהם הרעים של בני אדם:

וע"ד והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ הכי כתיב בקרא והוא סיום קרא דאת קשתי נתתי בענן וגו':

האי דאמרן דאלין תלת גוונין גוון חיוור וסומק וירוק הנז' לעיל וחד דאתכליל מינייהו היינו גוון ספיר: כלהו רזא חדא כלם נכללים זה בזה ונעשים כללות א' ואחר היותם

נעשים רזא חדא. סלקא ההוא רזא לאתחזאה לעילא אל המלכות. ונתן הטעם להתראות הקשת בענן ואמר שהוא לבוש לרזא הנז' שהוא לבוש א' מלבושין דשכינתא כנז' בסבא צ"ט. ובתוכו עולים הגוונין הנז' להתראות ולהכלל במלכות. והענין כי בד' גוונין הנז' מתחתם כל מעשה התחתונים ואחר שנכללים יחד במלכות עולה היא להתראות ואז וראיתיה לזכור ברי' עולם. אבן שתיה מלכות: קדש הקדשים יסוד דנטיל מאינון קדשים דלעילא: דמות כסא כלומר נמצאת האבן הספיר זה הנזכר היותה דמות כסא בארבע סמכין שיש לה תחתיה ארבע חיוון כנז' בסוף פ' ויגש. ודא הוא תורה שבע"פ ר"ל מלכות שהיא רוכבת על פה שהם ד' חיות ארגמן כנז' בפ' ויקהל דף ר': דא הוא תורה שבכתב ת"ת ושם בפ' ויקהל נתן טעם שנק' תורה שבכתב ע"ש: עכ"ל הרא"ג:

דף עב.

פתח ר' יהודה ואמר וגו' הן אמת דברי ר' יהודה תמוהים ומה ס"ד. ועוד לקמיה לא תריץ ליה אלא מאי דאקשי ליה דיעקב בבית אל הוה וגו' אמנם אל השאר לא חש לכך נ"ל לפרש כי יעקב אבינו ידע היותו מרכבה אל הת"ת ובבריאת העולם ע"י שהוא נטל צרור זה מכסא כבודו ונעשה אבן שתיה יסודו של עולם. ועל האי קאמר והאבן הזאת אשר שמתי מצבה דא היא אבן שתיה ומתמן אשתיל עלמא ע"י יעקב שהוא מרכבה לת"ת. והיינו הנשמות שהם היו בעצת בריאת העולם וצורתו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד וצרור זה משם הוי. ולהכי שייך שמתי ממש בתחלת בריאת העולם והשתא גזרנא עליה דליהוי בית אלהים ועלה אתבני וגו': ור' יהודה לא חש לתרץ זה משום דלא הוה בדיק ליה אי חזי לגלות לו הסוד ולא נשאר עתה אלא קושית. אומרו הזאת ואיהי לא הות תמן. ולהאי תירץ איכפיל וגו':

מילין דאורייתא וגו' בעיין כוונה פשיט' דאי לא הוו כגוף בלא נשמה. וא"כ מהכא נפקא דמילי אורייתא בעיין לאתתקנא כיון שהם צריכים לרוח הקדש ע"י הכרת הכוונה וא"כ לכבוד קדושתם צריך ג"כ תיקונא דגופא כדי שיסכים הגוף עם הנשמה לרוחניותם:

רוח צפון. ת"ת מצד הגבורה:

צייתין להתייחד בהתעוררות התחתונים:

דוד מלכא וגו' בהאי אבן וגו' במלכות שהיא מדתו ונקראת צדק כנודע:

אבן מאסו הבונים. אברהם יצחק ויעקב בוני המרכבה:

לראש פנה. תחלת הפנייה למעלה ואי אפשר ליכנס זולתה. ולכך כד בעא לאסתכלא וגו' והיינו אחזה פניך העליונים:

לאתחזאה בהאי אבן וגו' לקשטה אל הייחוד נגד הת"ת:

אתקין צלותא דצפרא. סתם צלותא היא המלכות ואברהם אחז למדתו החסד והשפיע למלכות. לא שנעשה מרכבה למלכות אלא תיקן אותה בהיותו אוחז בחסד. ולהודיע בעולם מדת החסד אין דרך אם לא יושפע דרך המלכות. וז"ש ואודע טיבו שהוא חסד. דמארי' בעלמא חכמה בעל הבית אל התחתונים דרך המלכות: וכן יצחק בגבורה בשתי בחינות לדון ולהפציר אמנם אין קישוט במלכות עיקר לא מצד החסד ולא מצד הגבורה אלא מצד הת"ת ולכך לא אתקין בר נש אחרא כדקא יאות וגומר: הרמ"ק זלה"ה:

גיליון בפלגו דלילא קב"ה אתי לאשתעשעא וגומר עיין אחרי מות ס"א: ת"ח אברהם אתקין צלותא וגו' קל"ב:

והרא"ג כתב רבי יהודה קם לילא חד וכו' קסירי דקטפירא. שתי משאות של שעוה א"נ קטפירא שרף הנותן [הנוטף] מעצי הקטף. דא איהי אבן השתיה וכו' ועלה אתבני קס"ד דר' יהודה דפירושא דקרא אשר שמתי מצבה ר"ל האבן הזאת שהיא אבן השתיה שממנה הושתת העולם. אני שמטתי שלימה המציב אותה על מצבה ועל עומדה שהיתה מתמוטטת מפני עונות התחתוני' כדי שאח"כ עליה אתבני בי מקדשא כנז' בפ' ויצא דף קנ"ד שזכותו של יעקב העמיד העולם. וזהו שפי' אח"כ ר' יהודה דבריו ואמר כל ארעא דישראל אכפל תחותוי וההיא אבן תחותיה הוא לרמוז שארץ ישראל שהיא יסוד כל העולם היה עומד תחת זכותו. וכן מ"ש נמי ההיא אבן תחותיה הוה כלו' תחת זכותו וזהו סברת ר' יהודה בכתוב כפי הפשט. וההוא יודאי לא דקדק בדבריו והקשה. וחזר ופי' לו כל ארעא אכפל תחתוי וכו' כנז' ומ"מ אחר שהבין דבריו חזר והקשה לו דמלת אשר שם וכן אשר שמתי מורה שימה בידים. ולפי דברי ר' יהודה אינה אלא שימה ע"י זכות ולכן בראות ר' יהודה קצת דוחק בדבריו א"ל אי ידעת מלה התהיה יותר מרווחת אימא: וכתיב הסכת. אפשר שכוונתו לומר הסכת הסתכל בעצמך והתתקן לשמוע ישראל. כמו למה נקר' שמה יסכה שסוכה ברוח הקדש: תיקונא דגופא היינו שיהיה לבוש בבגדיו וכמ"ש קם ההוא יודאי ואתלבש. ותיקונא דלבא היינו הכוונה שבעוד שהאדם שוכב אינו יכול לכוון כי תחזור השינה אליו ויתנמנם: ה"ג כד אתער רוח צפון קב"ה אתי וכו' וכל צדיקיא דבגנתא כלהו צייתין לאינון מילין דנפקי וכו' וכל צדיקייא מתעדנין למשמע וכו': לאשתעשעא עם צדיקייא בגנתא דעדן משמע שהוא ית' משתעשע בכל הנשמות בין הנשמות שעדיין בחיים חיותם בין אות' שנפטרו ומדלא [144] קאמר דבגנתא דהוה משמע שהשעשוע לא הוה אלא באינון דבגנתא וזה נתבאר בפ' לך לך דף פ"ב ע"ש. בהאי אבן מלכות אבן מאסו הבונים האבות הם הבונים ומאסו בה להיותה בפתח האצילות

[144] צ"ל מדלא קאמר:

למקרה ופגע מהקליפות כנזכר בתיקונין דף ק"י ע"ש: בחיזו יקרא דמאריה ת"ת. ואמר אני בצדק דהיינו מלכות אחזה פניך דהיינו פני הת"ת. ההיא שעתא בתיקונהא. היינו המלכות הנקרא' תפלת השחר והיא נקראת תפלת מנחה וכן תפלת ערבית נמצאו ג' שעות הללו של התפלות הם בחינות שונות בה: בתיקונהא היינו תיקון וקשוט ההיכלות בסוד בתולות אחריה רעותיה. וז"ש תקן תפלת שחרית ר"ל תקן וקשט המ' שהיא תפלת שחרית בהיכלותיה וכן יצחק. אבל יעקב תקן יותר מכלם שהוא ייחודא דגופא. גם שהיתה מטתו שלמה וז"ש מה דלא אתקין בר נש אחרא וכו'. ואודע בעלמא דאית דין ואי' דיין שהיה מודיע להם עונש העובר על המצות וזהו סוד שנתדבק יצחק במדת הגבורה: עכ"ל הרא"ג:

דף עב:

דעד ההיא שעתא לא שוי לה אחרא כוותיה שהוא הקימה והרימה וייחדה עם הת"ת ברשות בעלה. והיינו תפלת ערבית רשות כדפי' בתיקונים. אמנם קישוטי המלכות בעצמה לא נעשה מרכבה ליה [145] אלא דוד עצמו:

שמן על ראשה. היינו שפע החכמה הנשפע ע"י הת"ת שהוא בעלה:

ושוי עלה קדש הקדשים דהיינו הבינה נוסף על יחוד הת"ת: וז"ש יהי' בית אלדי"ם דהיינו אימא עילאה. והוא עשאה מצבה בת"ת. וע"י שלמה יהי' בית אלדי"ם:

תיאובתא דיליה בה תדיר. ולכך חושק ואומר וראיתיה אעשה לה דרך להתקשט כדי שאראנה אל הייחוד. והיינו לזכור ברית עולם:

ומאן דלא אתחזי בה כלומר מי שיהיה מרכבה למדה עליונה ממנה אי אפשר אם לא יאחז בה ודרך בא יכנס לפנים. והיינו וראיתיה וע"י אזכור התחתונים:

והתוית תיו אותם שהיו לחיים ג"כ כדי שע"י יזכרו לחיים:

ואיכא דאמרי שגם אות ברית נרמז בה ועל זה נאמר יראה כל זכורך ע"י:

ודאי כולא הוא שגם [146] הרמז בה. אמנם הקשת הוא ממקום גבוה ממנה דהיינו שהם קישוטי' בגוונין עליונים א"נ [147] הם בה והם הגוונין העליונים המקשטין אותה כדמסיק:

והשתא דאתחזיא בגוונון חשוכין. יספיק שלא יתעוררו דין יותר וז"ש לזכור דלא ייתי מבול. הרמ"ק זלה"ה:

[145] נ' דצ"ל ולא נעשה מרכבה לה כו':

[146] אצ"ל שגם זה נרמז:

[147] אצ"ל א"נ ג"כ הם בה:

והרח"ו נר"ו כתב. ויצוק שמן וגו' שמן ההוא דנגיד מבינה לימינא ויין ההוא דנגיד לשמאלא. ונ"ל שמצאתי בזוהר דמאי דנגיד לת"ת הוא אמצעיתא איקרי טל. עיין דף קמ"ג ע"ב עכ"ל:

גליון מתקשטא בגווני נהירין ויתנהיר עלמא וגו' פי' דורש מלת וראיתיה לצדדין עם שאר הפסוק. וה"ק כד אתחזיא בגווני חשוכין והיינו וראיתיה לשון בזיון כמו אל תראוני שאני שחרחורת. המה יביטו יראו בי. אז היא לזכור דלא לייתי מבול ולא יותר. וכד אתחזייא בגווני נהירין דהיינו וראיתיה ראייה לטוב אז היא לזכור ברית עולם. וכן דורש בפ' בשלח פסוק ויראו את אלקי ישראל ע' שם ס"ו ב' ועיין בחייט ס"ט ב' עכ"ל:

והרא"ג כתב דהא ביעקב תליא מלתא כנזכר בפ' חיי שרה דף קל"ב ע"ש: דחיקא לי שעתא. שעה היא המלכות הנקר' עת לכל חפץ והיא היתה דוחקתו בעניות וכן פי' בתיקונים דף ק"ג: מאי שבחא דא. כלומר כיצד נמשך ותכון מלכותו להיותו יושב על כסא דוד אביו ומה קשר יש בין רישא לסיפא: אלא דאתקין אבן שתיה היינו כסא דוד מלכות: ושוי עלה קדש יסוד דנטיל מאינון קדשים ודריש מלת ישב כמו ישב. דהיינו הושיבו והציבו והעמידו ליסוד על המלכות ובזה ותכון מלכותו מאד שהיה לה התכוננות מחמת הקליפות. ואפשר דס"ל דשלמה היינו היסוד ישב על כסא דוד העליון ולכן ותכון מלכותו מאד: א"נ אפשר לומר מאי שבחא דא. כלומר אחר שכבר אמר לעיל וגם ישב שלמה על כסא המלוכה למה חזר וכפל השבח הזה. וז"ש מאי שבחא דא ולא אמ' מאי שבחא איהו. ותירץ ואמ' אלא דאתקין וכו' כלומר הפסוק הראשון מדבר בשלמה בעצמו שישב על כסא המלוכה. ושבחא דא לאשמועינן הסוד למעלה כדפרישנא: כתיב וראיתיה בלאו"א גרסי' [148]: כמו והתוית תי"ו פי' הת"יו מורה על המ' ופי' תחיה. אלא מדת הדין קטרגה ונהפך לתמות וכמו כן נמי פירוש וראיתיה שכל אדם הבא ליכנס לפני המלך העליון לא יתחזי אלא בה כי היא סימן ואות. דא רשימו דאת קדישא פי' מלת וראיתיה לאו אקשת קאי אלא אברית החתום בבשר אדם. והכונה שבזמן שהקב"ה רואה בריתותיה' של ישראל שמקיימים אותם ואינם מטמאים אותם אז הקב"ה זוכר ברית עולם לבל תבא עליהם שום רעה בעולם: א"ר יהודא ודאי כולא הוא. כלומר הכל דבר אחד כי מי שיש לו ברית טהור ובא להתראות לפני המלך היינו ממש שמתראה עם שכינת עוזו כי היא והברית היא דבר א' וראיתיה לזכור ברית עולם שייך אתרווייהו דאינון חד: ברזא עילאה קיימא וכו' הענין כי הוא מורה סוד ייחוד עליון שמתקשרת המ' שהיא מציאות הקשת כלול בג' גוונין שהם חג"ת. ועכ"ז אין

[148] צ"ל בלא וא"ו גרסי' היינו כתיב:

ייחוד זה שלם לפי שכשזה הייחוד מתגלה הקליפות תובעים חלק. ולכן אנו אומרים בחשאי בשכמל"ו כנזכר פרשת תרומה ולכן בא בגוונין חשוכין. אבל כד יפקון ישראל מן גלותא זמינא האי קשת לאתקשטא בגוונין [נהירין] בלתי התלבשות הקליפות כמו שהיא מתלבשת עתה כנזכר. אלא תתפשט מהקליפות וזהו תגלה ותראה מלכותו עלינו דוקא וכו': ה"ג עד דיתחזי האי קשת בעלמא מתקשטא בגוונו נהירין ויתנהיר עלמא. מנאליה דכתיב וראיתיה לזכור ברית עולם כלומר כשראיתיה מקושטת שאז היא ראויה להתראות אז יהיה לזכור ברית עולם קיים לעולם שלא תמוט עוד לעולם ועד. בגוונין חשוכין היינו שהיא מלובשת בקליפות כדפי' לעיל: ה"ג מתחזיא לדוכרנא והיא לזכור וכו' וכפי זה יהיה פי' הכתוב לזכור ברית עולם מה שנעשה מימי עולם שלא להביא מבול עוד:

ויהיו בני נח וגו' ר' אלעזר אמר כיון וכו'. ה"ג דלא ישתכחון ביני אנשא בגין דלא חיישו כל חכימן וכו'. וטען במילן אחרנין. בחכמות חיצוניות והשבעות לעשות חפציהם וכיוצא בהם כמו שהיו עושים בדור אנוש. לאפקא מרשו עילאה וכו' מרשות היחיד לרשות הרבים דהיינו מהקדושה והייחוד אל מקום הקליפות והפירוד: דכד אתער היינו כשמדת המ' מעוררת וכל ההתעוררות בא מצד התחתונים הן לטוב הן למוטב. חדוה בבינה: דכל חדוון. היינו שבע מדות הנקראים שבע שמחות שכלם אנפין נהירין והבינה היא שמחת כל השמחות. נהיר לימינא מאירה ומשפעת לחסד. במשח רבות עילאה בכח החכמה ששם השמן הטוב. ונהיר לשמאלא ג"כ מאיר ומשפיע הארה לגבורה כחדוא דחמרא מבחינתה הנז' יין המשמח והיא מהקו שלה. ה"ג נהיר לאמצעיתא בחדווא דארגוונא בתרין סטרין. ופי' נהיר לת"ת שהוא קו האמצעי. בחדוה דארגוונא דהיינו כללות ג' אבות ששלשתן נקראין ארגוונא וזה שפירש בתרין סטרין דהיינו אמצעיתא דא בתרין סטרין. עכ"ל הרא"ג:

דף עג.

שם דבסטר ימינא מיכאל חסד.

חם דבסטר שמאלא גבריאל והוא ראש לכל השמאלים ר"ל שתחת חיילי חייליו משתלשלים:

יפת אוריאל. ולפי שפי' שחם בשמאל בקדושה. והוא היה רשע גמור ממעשיו המקולקלים. לזה פי' כי חם לא בצד הקדושה אלא שירד בצד הטומאה אשר בשמאל. וז"ש וחם הוא אבי כנען דהיינו הקליפה כדמסיק ויהי' חם צד השמאל המוליד החיצונים. והנה בקליפות שלשה בחינות הא' הקליפ' הדקה הקרובה לקדושה והם היושבים

ראשונה במלכות שאינם פועלים הטומאה בפועל אלא בכח. והם הספירות אשר להם: הב' הם ההיכלות שהם פועלים הטומאה בפועל: הג' הם השלוחים אשר בעולם התחתון שהם מתגלמין כמלאך המות. וכנגד ג' אלו אמר כנגד הא' זוהמא דדהבא תחות וגו' דהיינו קורבתם אל הקדושה. הב' אמר **אתערותא** דרוחא מסאבא מה שהם מתעוררין למטה: הג' אמר **נחש** קדמאה שהוא הוא ממש הכח המתגלם למטה. וכנגד שלשתן אמר **כנען** דאייתי לווטין. שהוא הראש המושך הקללה והדין:

כנען דאתלטיא. שהם הקליפות המקוללות שהם ז' היכלין טמאות:

כנען דאחשיך. היינו ממש מלאך המות המחשיך ומשחיר פני החיים: ומלת כנען לשון כניעה ועינוי שעינה לאחרים והוא מעונה ומענה ועל שלשתם מורה לשון כנען שהיא מלה עומדת מורה על הכל: ובגין כך כלהו וגו' לא להוכיח על כנען אתא דהא פשיטא אלא להוכיח על חם עצמו שהוא יוצא מכלל הצדיקים ואינו בצד הקדושה כדפי'.

דעד דלא הוה קיומא דאבהן וגו' כלו' אמר בארץ סתם. ולא הזכירה בשם כנען אלא סתם בארץ מפני שהתחיל הקדושה להתנוצץ. ואמר והכנענו אז בארץ ובשם קצר היה לו לומר ארץ כנען אלא מן הטעם שפי'. ולא הזכירה בשם קדוש דהיינו ארץ ישראל מפני דעד לא הוה קיומא ר"ל השבועה שנשבע הב"ה לאברהם במראת בין הבתרים לזרעך אתן את הארץ וגו'. וזה היה תחילת יציאתה מרשות החיצונים וכניסתה לקדושה וסופה היות זרע ישראל בעולם וז"ש ולא אתי זרעא דישראל דיפוק וגו' כי ארץ היא המלכות. ובאומרו כנען מורה היותה משפעת לקליפות ובאו' ארץ ישראל מורה היותה מיוחדת דישראל סבא. ומטעם זה כד זכאן ישראל וגו' דהא בהא תליא אם ישראל אינם זוכים. עבד מלך ושפחה יורשת גבירתה:

עבד עבדים. כי הבהמה עבד לאדם והיינו שעבוד א' והנחש משועבד לבהמה דכתיב ארור [אתה] מכל הבהמה היינו עבד עבדים:

וע"ד כתיב אהדר לראש הענין:

נהר דנגיד ונפיק יסוד:

בחילא דתלת אלין עילאין. חג"ת שהם ג' גוונין דקאמר ומכחם המשפיעים בו אשקי לגנתא שהיא מלכות. וממנה יפרדו למטה בג' אלה שהם מיכאל גבריאל אוריאל. ורפאל רמז שלשתם יחד והיינו ומשם יפרד והי' לד' ראשים. ולא שיהיו הגוונין כל א' לבדו כמו חסד ומיכאל לבן לבד וגו' שאין הדין נפעל אלא בשתוף הרחמים וכן הרחמים. וז"ש כל חד וחד כלול בחברי'. והיינו יקרא עילאה ותתאה במדות באחדותם מורים קשר העליונים וא"הו א' בעילאי בספירות. ובתתאי בחיות וביסודות **תלת** אלין גוונין

ר"ל עצמותם ממש בקדושים. אמנם בחיצונים שאין ראוי שעצמותו ממש ימצא. אמר ומחיזו דתלת אלין. דהיינו דומה והם ג' קליפות האגוז ג' גוונין:

וכד תסתכל ברזא דדרגין בסוד השתלשלות המדרגות בהיכלות עד רדתם בהשתלשלות לנוקבא דתהומא רבה. ששם בפתח ההוא כ"ז צנורי דדשי שהם ג' פעמים תשעה מנין אותיות התורה שהם חסד דין רחמים בסוד אי"ק בכ"ר גל"ש דמ"ת הנ"ך וס"ם זע"ן חפ"ף טצ"ק. ומאלו ימשכו לפתח זה שהוא כניסה להם כ"ז צנורין דדשי דחפיין. שלא יעלו החיצונים בקדושה וזהו סוד אלפא ביתא דקינות וכיוצא להורות שהם שוקעים תמציתן עד לארץ.

לאסתכלא לידע סדר השתלשלות:

ולשבחא יקריה היינו לקשר המדרגות בסדר שהם מקושרות ומיוחדות. שעם היות שנראה שאין בזה דבר. גורם ענינים גדולים והיינו דקב"ה עביד רעותיה: ב' אסגי ברכאן. על הדרך הקצוב להם מרבה וזה בשבח וקשר המדרגות. ג' חביב הוא לעילא בספי': חביב לתתא. שכל המשתלשלים כולם מקבלים שפע ע"י. ולהיות שזה הקשר הוא חשק הבורא קב"ה משתבח ביקריה ואומ' שהוא קשר [149] כל העולמות וז"ש עבדי ודאי עובד אותי אתה הוא כלל כל ישראל אשר אני בו קושר ספירותי ונקרא אלהי ישראל וז"ש אשר בך אתפאר:

ויחל נח וגו' ר' יהודה ור' יוסי חד אמר מגן עדן אתתרכת וגו' זה לדעת האומרים גפן היתה ובסוד ובפשעיכם שולחה אמכם. נתגרשה עם אדם. ונח נציב לה הכא בחוץ במקום שהיה לו לנוטעה אל מקומה הרמתה פנימה לקדושה נציב לה הכא בחוץ למטה. ולזה חטא שנדבקו בה החיצונים וחשב לתקן וקלקל:

בארעא הוות. פי' בבחינת חוצה ממש הי' עניינה אלא שעקרה ממקום שלא הי' הגון אליה ושתלה במקום הגון ולא הי' העון בזה כי באמת ובתמים היתה שתילתה. תדע דבההוא יומא עבדת וגו' שהצליחה. אלא שסחט הענבים ענבי ערלה ושתי מן חמרא ורוי שלא שתה יין המשמח אלא יין המשכר. מפני שהיה יין שנגע בו נכרי ויין ערלה ונתנסך:

בעא למבדק בההוא חובא. ירד דרך השתלשלות הכרם ממדרגה אל מדרגה עד הגיעו אל דבקות הכרם בענבי ראש ואשכלות מרורות. והיינו ויטע כרם. והוא לא רצה להשפיעם ח"ו ולדבקם בקדושה אלא רצה לבדוק בענין כמו שבדקו רבים. והנכנס בשלום ויצא בשלום הוא הנביא הושע בן בארי שנאמר לו קח לך אשת זנונים וכדפי' רשב"י בפ' פקודי שלא ירד למטה עד הקליפה שלא לטעות כמו שטעה אדם נח שלמה ורבים אחרים.

[149] ואצ"ל קושר:

אמנם נשמר ולא ירד למטה. ואברהם [150] ויעקב ויוסף ירדו למטה ויצאו בשלום. וישראל יצאו משם ממצרים דרך נס אבל השאר חטאו. ונח ירד וראה הפרצה וגלה אותה ולא ידע לסותמה ונשתכר מיינם:

כתיב בה"א אהל ה' היא פרוש' על הכל ומשפעת לחוץ והיינו עון נוקב שם ה'. ואל תקרב אל פתח ביתה חוץ מהיכל לבנת הספיר אל פתח ביתה הוא נוקבא דתהומא רבה קבר התהום שטומאתו בוקע ועולה והיא אשה זרה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וכד תסתכל ברזא דדרגין תשכח וגומר אפשר זה יובן מפ' ראשית דף נ"א ע"ב וריש דף נ"ב. שבעה ועשרין צנורין נלע"ד כנגד כ"ז אותיות האלפא ביתא:

ויחל נח וגו' הא' פי' משז"ל ובפר"א כי מג"ע אתתרכת ר"ל משז"ל בפר"א כי ראה נח זמורה אחת שגורשה מג"ע ר"ל ששלחה פארותיה לחוץ מג"ע. וראה אותה ולקחה ונטעה בארץ כי בעה"ז הכל נחרב במבול וזהו כסברת האומר כי גם ארץ ישראל גושמה ביום זעם. אמנם חד אמר כי אין לומר כי מג"ע לקחה ומי הוליכו לשם אמנם בארעא הות ר"ל בארץ יש' הנק' ארץ כמשז"ל על עד לא עשה ארץ וחוצות והנה הרגיש בדבריו כי אם בארץ ישר' היתה א"כ היאך אמר ויטע כרם והלא נטוע' היתה ומה לו לעוקרה ולנוטע'. דבשלמא למ"ד מג"ע עקר' ניחא שרצה להביא נטיעה זו בארץ הזאת שהיתה חרבה ותירץ באומרו ועקר לה ושתל לה. הענין כי כדי שתגדל היטב תכף ומיד כאשר הי' אח"כ כמו שנאמר. לכן עקרה וחזר ושתל אותה ואז ביום ההוא הוציאה איבין וענבין. כי אעפ"י שזה סובר כי א"י לא גושמ' ביום זעם עכ"ז סובר שנגעו שם קצת מי המבול אעפ"י שגבוה מכל הארצות בעת שגברו המים מאד מאד. ולכך הוצרך לשתל' פעם שנית והועיל לו כי בו ביום הוציא פירות. והנלע"ד בדברי הראשון האומר כי מג"ע אתתרכת אפשר הענין ע"ד הסוד והוא כי נודע כי סמאל ראש המקטרגים גורש מן הקדושה כמ"ש בפר"א. וכן הרבה כמו עזא ועזאל. וכן אם תעיין בהולדת הקליפות בסוד חוה שילד' קין והבל אם תעיין תראה איך מזוהמת הזהב אתהתך התוכת הקליפה לתתא. ונודע כי כמו שיש כרם ה' צבאות קדושה. כן יש סורי הגפן נכרי' וזהו סוד כרם זו המגורשת מן הקדושה. וממנה אכל נח כאשר הביא אח"כ דברי רשב"י ע"ה והבן זה כי הוא סוד נחמד:

ר"ש אמר רזא וגו' הענין במה שאמרנו כי זה עצמו חטא אדם כי רצה לחקור כל העולמות וכד מטא אצל הקליפות חטא וקצץ כמעשה ד' שנכנסו לפרדס וגו': וכן אברהם וירד אברם מצרימה וכן כל האבות כמ"ש בזוהר בכמה מקומות. והנה נח ידע חטא אדם וגם הוא רצה לחקור ולידע במדרגת הקליפות אולי יתקן חטא קצוץ אדם ולא הועיל כי

[150] נ' דצ"ל ג"כ ויצחק כדמפורש בזהר תולדות ק"מ ב':

אם אדרבה וישכר ויתגל וגו' ר"ל לשון גלוי כי הנה חטא אדם כמו שידעת שקצץ ח"ו ותיקונו הי' כתנות עור וילבישם כנז' בתיקונין דף' קי"ג ע"ב כי בהם כסה מה שהי' ערום. ועתה נח חזר ונתגלה ונעשה עירום. וענין סחט ענבין פי' כי כמו שבסחיטת הענבין נגלה היין שבתוכו כן בחקירת גפן נכרי' ועניינה חקר כלהענינים שבה. ויין נסך שבתוכה הם מדרגות הטומאה. ואז הי' מקום אחיזה להאי גפן נכריה היא הנקבה נחש קדמאה לאחוז במלכות הנק' אהל. ולזה נכתב אהל"ה בה"א ר"ל אהל ה ר"ל המלכות הנק' ה' שניה. ומדרגות המלכות נק' אהל והם היכלותי' ושם היא אחיזה וזהו סוד את מקדש ה' טמא שהוא תוך אהל א' של המלכות ואפשר הוא סוד הנז' פ' תרומה דף קמ"ד ע"ב וזהו אומרו בתוך אהלה כתיב בה'. ומצאתי כתוב בספר מדוייק נ"א בתוך אהלה דההוא כרם. ור"ל כי עד עתה אמר כי האי אהל הוא אהל המלכות הנק' ה"א ועתה פי' כי אהלה ר"ל אהל הנקבה הוא אהל דההוא כרם נחש הקדמוני שהוא סטרא דנוקבא כנודע. כי שם נשכר ונתגל ולא באהל המלכות ח"ו. אמנם נכתב אהלה בה"א שר"ל אהל של אותה הנקבה הנקראת כרם גפן נכריה. עכ"ל:

גיליון ברזא דאינון שבע' ועשרין צנורין וגומר אחרי מות ע"ט א' כ"ז זייני מסאבותא רברבין וגומר עכ"ל:

והרא"ג כ' ה"ג תלת עאלין בתלת מגו תלת נפקא חד ברית דבקה בברית וכו' וחסר הוא בספרים. מתעברא מתלת בנין ה"ג. מתלת בנין היינו נשמותיהן של ג' בני נח שם וחם ויפת התחתונים שיצאו מאותו ייחוד. ונח ותיבה כלומר דוגמתם למטה בהתחברות נח צדיק בתיבה יצאו מהם ג' גופי בני נח. וז"ש כגוונא דלתתא עילאין ה"ג. והם חג"ת והכוונה לומר שנעשה דוגמת' למטה להראות מה שנעשה למעלה. ואלין אינון דנפקו מגו תיבות' כלומר שאותם ג' נשמות שנתעברה מהם המלכות כנזכר מהם נעשו אלו השלשה בנים שם וחם ויפת. ולהיות שיצאו מכללות ג' אבות חג"ת או נה"י כל א' וא' הוציא נשמה כיוצא בו. שם דבסטר ימינא כלומר זה נקרא שם שהוא מלשון שם טוב לפי שהיה בסטר ימינא מצד החסד או נצח. חם כלומר נקרא חם מלשון חמימות לפי שהי' בסטר שמאלא שמשם בא חמימות הדינין לעולם: יפת מלשון יפה כארגוונא דא דכליל לון דהיינו מצד הת"ת או יסוד ששש ומתפאר בגוונין שלו. וחם הוא אבי כנען וגו' כלומר הגבורה הנקראת חם כנזכר הוא אבי כנען משם יונקות הקליפות והקליפות האלה הם הזוהמא היוצא מהסיגים שאחר שיוצאים הסיגים מצרפים אותם באש פעם או שתים ומוציאים מהם קצת זהב וז"ש זוהמא דדהבא תחות קסטיפין כלו' הזוהמא היוצא מתחת הסיגים: קסטיפין סיגים ואית' הרבה בזוהר קסטופא דדהבא. ההוא כנען

דאייתי לווטין גרסי'. דהיינו נחש הקדמוני המכניע כל העולם והשתא אתי שפיר אומרו הוא אבי כנען שחוזר לנחש הקדמוני הנז' בפ' בראשית. ובג"כ בכלהו לא נפק מגו כללא וכו' ה"ג. דיפיק שמא דא לשלא יקרא עוד ארץ כנען ארץ ששולט בה כנען נחש הקדמוני. וייעול שמא עילאה קדישא היינו שם ארץ ישראל כלומר ארץ ששולט עליה ישראל העליון ומתייחד עמה וז"ש:

כד הוו זכאן ישראל וכו' כי ע"י המעשים מייחדים קב"ה ושכינתיה ונקראת הארץ הלזו ארץ ישראל ארץ דההוא ישראל העליון אבל כד לא זכו איקרי ארץ כנען כדקאמרן.

וע"ד כתיב ויאמ' ארור כנען כלומ' השתא לא יקשה לך אמאי נתקלל כנען ולא חטא אלא חם כי חם הוא רומז לכח קדוש דהיינו הגבורה כנז' אבל כנען שהיא הקליפ' היונקת ממנה היא שנתקלל'. מה כתיב ארור אתה וכו' היינו דכתיב עבדים כי הבהמות הם עבדי האדם שרוכב עליהם ומ"מ הם הולכים על רגליהם אבל הנחש הוא הולך על גחון למט' מהבהמ' והיינו ארור אתה מכל הבהמה שכולם הולכי' על רגליה' ואתה על גחונך ובזה עבד עבדי' הוא כלומ' למטה מן העבדי'. וע"ד כתי' שם וחם ויפת וגו' כלומר מעתה לא תקשי לך בכל הכתוב באומרו שם וחם ויפת דחידוש' אתא לאשמועינן כנז':

שלשה אלה בני נח וגו'. קיומא דכל עלמא כלומר ג' גוונין מליוני' שהם ג' אבות הנכללין ביסוד שהוא נח הם קיום העולם כי אם היה העולם מתנהג בחסד יאמרו שוא עבוד אלהי' ואם היה העולם מתנהג בגבור' היה העולם חרב ברגע. עתה שבא הג' והכריע ביניהם הוי קיומא דעלמא. קיומ' דרזא עילא' וכמו כן מציאות שלשתם הוא קיום סוד ההנהגה העליונ' היורדת אל המלכות כי ההנהג' שאינה ממוזגת משלשתם אינה הנהג' שלמה והמלכות אינה נוחה בהנהג' זו. א"נ דהיינו סוד קיום האצילות בעצמו להיות הכל כללות אחד ואחדו' אחד כמה דאזדריקו תלתיהון כחדא ה"נ תהא הנהגתהון כחדא וז"ש דכד ההוא נהר וכו' בחילא דתלת אלין עילאין וכו' ואפי' מתמן ולתתא כל חד וחד כליל בחבריה וכו' לרמוז לעולם הכללות והייחוד. היינו רזא דתלת גוונין עילאין כך נ"ל שהיא הגירסא אעפ"י שלא מצאתיה בספרי כתיבת יד.

דכד ההוא נהר וכו' אשלשה בני נח קאי דע"י שלשתם ובכחם משפיע היסוד למלכו'. נהר דנגיד וכו' היינו היסוד ותחלה הוא נגיד דהיינו המשכת השפע מספירה אל ספי' וכלם נמשכים אל היסוד ואח"כ נפיק לפום היסוד. לגנתא מלכו'. ומתמן אתפרשן גוונין אומאלה נפצה כל הארץ קאי. גוונין לתתא גרסי'. כמו גוונין של ד' הנהגות דארגמן וגוונין דקשת וכיוצא. כליל בחבריה ואין נפצה לשון ניפוץ ופירוד אלא אתפרשן כלומ' התפשטות והתתפשטות הזה כל חד וחד כליל בחבריה. ה"ג א"ר אלעזר תלת גוונין אלין

בכל אינון דאתיין וכו'. וכונת ר' אלעזר לפרש הפסו' בענין אחר וירמוז הכתוב כללות יותר ואמ' כי כמו שג' גוונין עילאין דהיינו חג"ת מנהיגי' בהנהגת שלשתם ונכללים כאחד גם תולדותיהם כיוצא בהם שכלם מתפשטי' לשלש שלש. ואפי' החיצוני' וסטרא אחרא גם הם הולכים ומשתלשי' שלש שלש וז"ש תלת גוונין אלין אינון בכל אתר [151] וכו': ומחיזו וכו' לכל אינון דאתיין מסטרא אחרא. ומעתה פי' הכתוב הוא שלשה אלה בני נח דהיינו ג' גוונין עליונים. ומאלה כלומר דומיא דג' אלה נפצה כל הארץ ג' ג' וממלת כל ריבה אפי' החיצונים: ה"ג דדשי דחפיין לתהומי. דכל מאן דידע לשבחא למאריה כדקא יאות. היינו שיודע לשבת ע"ד המדות. ולכך קב"ה עביד לי' רעותי' בכונ' כי בזו פותח כל האוצרות ושומר הפתח לא יעמוד לפניו: וז"ש ולא עוד אלא דאסגי ברכאן. לכל העולמות לעליונים ולתחתונים שפותח מקורי הברכות כלם. ולכן דרש זה בפסוקזה כי בפסוק זה שבח הנביא על סדר המדות כנז' בבלק קצ"ג:

ויחל נח איש האדמה וגו', מג"ע אתתרכת ה"ג. אפשר דת"ק סבר כמ"ד [עירובין ס"ה] שלא נברא היין אלא לעשות בו מצוה לנחם אבלי' ולנסך נסכים. וז"ש מג"ע אתתרכת כלומר ראה המקום שנתתרכה משם שהוא ג"ע מקום הקדוש' אוף הכא נמי צריך ליהנות ממנה במקו' קדש לצורך מצוה כנז'. ונח לא עשה כן אלא נציב לה הכא כלומ' נטעה לצורך החומר. וז"ש הכא. ודייק הכי מדקאמר קרא ויחל שהו' פעל יוצא לשני עשאה חולין. קדוש' היתה גפן זאת וכן נמי דייק מדקאמר איש האדמ' לרמוז שהיה אוהב אדמה ורודף אחר החומר כנז' בדרז"ל. וחד אמר בארעא הות ועקר לה ושתל לה והאי תנא ס"ל כמ"ד שנברא היין ליהנות בו בני אדם וז"ש בארעא הות כלומ' הכל נשטף וזה נשאר בארץ ליהנות בו הבאים לעולם שהם צדיקים שכבר כל הרשעים נשטפו ונח עקר לה ושתל לה כדי שתגדל מהר ויוציא פירות וכך היה ומ"מ גנות וחולין היה לו לנח בזה שהיה לו לעסוק תחלה בזית או בתאנה כדפי' רז"ל וזהו ויחל נח כנז' בפ' ויקרא דף ט"ו. ועקר לה ושתל לה מלשון ויטע נפק' לי' דהיינו נטיעה שכבר היתה בארץ אלא שעקרה ממקומה ושתלה במקו' אחר: עבדת איבין וכו' אעפ"י שדרך הגפן אניצת לבלבין ואח"כ היא עבדת איבין מ"מ הכא הית' המהירו' כ"כ דעבדת איבין דהיינו הבוסר ואניצת לבלבין הכל פעם אחת ובשעה א' וכמעט שקדמו איבין דהיינו הבוסר ללבלבין אמר אח"כ הבשילו אשכלותיה ענבים. והוא סחיט לון ה"ג ואהדר לענבין דקאמר. ושתי מן חמרא וכו' המהירות הזה הוא שהצליח מעשה שטן כנז' במדרש רז"ל שנשתתף עם השטן בנטיעתה:

[151] צ"ל ג' גוונין אלין בכל אינון דאתיין כו':

ר"ש אמר רזא דחכמתא איהו וכו' כד בעא נח למבדק וכו' רצה לבדוק כיצד טעה אדם הא' ובאיזה מקו' טעה כדי לתקן. וזהו ויטע כרם נטע בדעתו לחקור בענייני הכרם ההוא שבקליפות ונכשל גם הוא וסחט ענבין שרצה להכנס בתוכיות דרושיה' וענין הנהגותיה' ולהוציא היין מתוך הענבים וז"ש בסמוך גלי פרצה דעלמא דהוה סתים: וכיון דמטא להאי דהיינו אל היכל הז' ששם הוא סחיטת היין המשכר הזה כנז' בפ' פקודי דף רס"ז ויתגל לא היה יכול לעמוד ונכשל ונשכר באותם העניינים כשכור שנתבלבל דעתו: ה"ג בתוך אהלה כתי' בה"א וע"ד כתיב ואל תקרב אל פתח ביתה כלומר אל יארע לך כמו שאירע לנח שרצה לבדוק ולתקן ואדרב' נתקלקל. אלא ברח לך אל מקומך ואל תקרב אל פתח הזונה הזאת כי תטה אשורך מני הדרך בשפתי חלקותיה. עכ"ל הרא"ג:

דף עג:

כגוונא דא בני אהרן וגו' אמר כי גם בני אהרן שתויי יין נכנסו ר"ל ששתו מאותו יין שבגפן נכרי'. כי אם הי' יין ממש אי אפשר שהיו כ"כ רשעים לשתות יין ונכנסו שכורים להקטיר. אמנם יין זה הוא סוד הקליפ' והם חשבו לתקן ועותו כדרך שאירע לשלמ' במה שנשא נשים נכריות ודי בזה. והשאר מבואר. והנה כיון שחטא בחטא אדם לכן אתער חם הוא סוד הנחש כדרך שאירע לחוה. והנה עד עתה הי' צדיק בסוד היסוד נח איש צדיק המשפיע במלכות. עתה שגלה סתרי' נתעורר כנען וסרסו והוסר ממנו צדקתו בסוד צדיק ואז אמר ארור כנען ר"ל כי כנען הוא סוד הנחש כנודע והנחש נתארר בפ' בראשית. וכן עתה ארור והענין כי כנען זה הוא ארור ולכן באו אירורות וקללות לעולם בסבת התעוררות הנחש הארור. ופי' או' עבד עבדי' שר"ל כי כל הבהמות והחיות הטמאות הם דרגי הטומא' כנודע מפסוק וכל בכור בהמה. והנה הנחש ארור מכולם כמו שדרשו רז"ל על עבור הנחש לז' שנים ולמדוהו מפסוק זה עיין ברז"ל [בכורות ח' ע"א]. וז"א כאן עבד עבדים וגו' ר"ל כי שאר הדרגין הם נקראים עבדים ארורים והנחש הוא כנען הוא עבד ארור לכל שאר העבדים הארורים. כי אתה ארור מכולם וזהו בסוד הנה קטן נתתיך בגוים כי הוא פחות מכל שאר דרגי הטומא' כנז' פ' וישלח דף קע"ז ע"א עיין שם: ואו' כלא יתתקן וגו' הענין כי נודע כי הקליפ' נגה לו סביב וחוט קדוש' נמשכת בתוכ' כנז' פ' יתרו דף ס"ט ע"א והנה בסוד אות' הקדוש' יתתקן כלא לעתיד. אך הנחש עליו כתיב בלע המות לנצח כי ידעת כי נחש הוא המות:

פתח ואמר כי פשעי וגו' הובא זה פה כי אמר ענין בת שבע שנתנה לאוריה בסוד חטא אדם הראשון ונח שגרמו דבר זה להנתן שליטה אל החיצונים. וגם כי הוא אמר לעיל כי לעתיד כולהו יתתקנו וגו' ולכן נסמך פסוק כי פשעי וגו' כמו שעתיד לדרוש בסוף

בפסוק זה בסוד פגימת סיהר' ואנהרותה. וגם כי הנה כל האנשים אשר חטאו בענין זה כמו אדם הבל נח בני אהרן ודוגמתם כנודע גרמו לאתתקפא סטרא אחרא. כי כפי השנות והשתלש הענין כך יתגדל כחה וזה נרמז בפסוק כי אם תכבסי וגו' כאשר נבאר. והנה הראי' שהביא מפסוק כי אם תכבסי וגו' בא באורה באו' ת"ח כיון דחב וגו' והענין כי בהשתלש העון אז נכתם העון ונרשם ונעשה כמו הכתם המתפשט בבגד מסטר לסטר אפי' במקום שלא נפל. ואמר כי לזה אפי' אם תכבסי וגו' ותרבי וגו' לא יש תיקון הרי כי צריך חילא ותוקפא דתיובתא סגיא. וכל אלו ההקדמות הם לבאר פסוק כי פשעי וגו' כאשר יבא אח"כ. ואמר ת"ח דוד מלכא וגו' והב"ה בשרו באו' העביר חטאתך ר"ל הרושם אשר נרשם לפניו יתברך העבירו מלפניו ובזה לא תמות. וסוד אלו הרשמים יתכן שהם סוד הקטיגורים הנבראים מן העבירות כמשרז"ל בפרקי אבות. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרמ"ק זלה"ה כתב. אתער חם אבי כנען ואשלים [152] פי' השלים הפרצה מין במינו.

ת"ח כיון דחב בר נש קמי קב"ה זמנא חדא. הענין כי זמנא א' פגם העשיה בסוד נפש. והב"ה בסוד לא יגורך רע מסתלק אל היצירה. פגם שנית מסתלק אל הבריאה. פגם שלישית מסתלק אל האצילות. והבריאה לפניו בפגם ועבר הפגם כל המדרגות ועוברי' עד היותו לפניו לפני האצילות ואפי' בנשמה:

דוד אע"ג דאודי וגו' קשיא ליה לפום מאי דפי' לעיל העביר חטאתך א"כ מאי כי פשעי אני אדע. ותירץ בגין דדחיל וגו' ושעת הסכנה גורם הרבה. כי המחילה ברחמים ושעת הסכנה אין רחמים. [ד"א] כי פשעי אני אדע כלו' פשעים ופגמים שעשו בי בני אדם. ומדתו היא מדברת לגבי מעלה ואו' דרגין דתליין וגו' הכוונה כי מצות לא תעשה שס"ה הם שס"ה בחינות ידועות בה. והם פרצות סתומות שדרך בהם יכול הקליפה ליכנס לקדושה והם נעולים וסתומים ובהיות האדם עובר על א' ממצות לא תעשה פוגם בו ופורץ הסתימה ההיא ונכנס החיצוני דרך אותה הפרצה והפגם. והיינו דרגין דתליין בהו חובי בני נשא.

וחטאתי לשון חסרון כמו אני ובני שלמה חטאים:

דלא נפקאת. ולכך נקט תמיד דמיום ד' שנפגמה הלבנה לעולם עמדה בפגימתה עד שלמה. אמנם פשעי אדע אבל לא תמיד כי כמה חטאו ושבו בתשובה ותיקנו הפשע והפגם:

ויתבו ישראל לרחצן וגו' כי בימי אברהם ויצחק רעב. ובימי יעקב רעב וגלות. ובימי משה חסרון מים ולחם אם לא שניתן ע"י נס. אבל בימי שלמה יתבו ישראל לרחצן:

[152] נ' דכך הי' גירסתו:

ולא אתפסק מעלמא. שהי' אחר מילואה חסרון עד ימי צדקיהו שחשך אורה וסבת זה מציאות הקליפות בעולם. ולכן יש אחר מילואה חסרון על ידם אמנם לעתיד ואת רוח הטומאה וגו' ואין אחר מילואה חסרון כלל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' בתוך אהלה דההוא כרם. היא נסחא אחרת שהית' בחוץ והכניסוה בפנים. והכי איתא בספרים ישנים והוא מוסב אל ויטע כרם והכי פירושה האהל היא המלכו' המלובשת בההוא כרם דהיינו הקליפו' ונח נשכר ונתגל בתוך אהלה של אותו כרם שנתגלת' הקליפ' ואחזה השפחה בגבירתה: לאו הכי אלא וכו' ה"ג: לפני ה'. מלכות שהיא לפני הת"ת. כתרגומו קדם ה' הקודם בשער הכניסה לת"ת: אש זרה היינו הקליפ' קשרוה וכללוה עם הקליפ' כגוונא דנח כנז': וע"ד אתער חם אבי כנען. נתעוררה חם דהיינו הגבור' שהוא אב ומשפיע לכנען שהם הקליפו' ואתייהיב לון רשו לשלטא': ייתון על עלמ' כדבקדמיתא. בימי אדם הראשון בחטא כיוצא בזה ממש: עבד עבדים וגו' כבר פירשנוהו לעיל. כלא יתתקן לזמנא דאתי היינו שימתקו הקליפו' והוא לא יתתקן: וי"ס דגרסי ואתייהיב אתר לכנען לשלטא' ומה דהוה צדיק ברזא דברית סרסו כדתנינן דאעבר מיניה ההוא קיימא ובג"כ אמר ארור כנען דהא לווטין אתערו בקדמיתא על ידיה בעלמא עבד עבדים וגו'. וה"פ כיון שנתעוררה חם שהיא הגבורה כנז' לעיל נסתם היסוד מלהשפיע וזהו סרסו שסתימת הנהר הזה הוא כינוי הסירוס. כדתנינן דאעבר מניה וכו' כלו' כמה דתנינן כפי הפשט שסרסו ואעבר מניה וכו' כמו כן שייך בסוד שהצדיק העליון נסתם כנז' מלמעבד פירין. ובג"כ ארור כנען כי מי גרם כל זאת כנען שהי' הקליפ' שפתה לנח כשנכנס בההוא כרם כנז' שהיא גרמא בנזיקין עתה כבראשונ' בימי אדם וז"ש כדקדמיתא וכו':

פתח ואמ' כי פשעי אני אדע וגו' בתוקפ' דתיובת' סגי ה"ג. כד"א כי אם תכבסי בנתר וגו' נכתם עונך. תימ' דקרא מעשה לסתור הוא שנר' אפי' בתיובת' סגי לא יתמחק וי"ל דהאי כביסה בנתר ובורית אינה תשוב' גמורה. וז"ש אם תכבסי בנתר ותרבה לך. כלומר לך לגופך כמו תעניות ומלקיות וכיוצא אינו כלום כיון שלא טהרת הלב מבפנים. והראי' או' כבסי מרעה לבך ירושלם למען תושעי הרי שהכיבוס הטוב צריך שיהי' בלב ואז תושעי. וז"ש כאן בר בתוקפ' דתיובת' סגי שהוא טהרת הלב. א"נ הכא קא מיירי קודם גזר דין אמנם אחר גזר דין אם תכבסי בנתר וגו' נכתם וגו'. עביד רשימו. בשורש נשמתו למעל' ואפשר דהאי דקאמר עביד רשימו היינו בנפש. וזמנא תניינא אתתקף היינו שפוג' ג"כ ברוח. וכד תב זמנא תליתאה היינו שפוגם בנשמה וזהו נכתם עונך לפני דהיינו הנשמה העומדת לפני ה' וקרובה אליו מרוח ונפש. וז"ש אתפשט ההוא כתמא מסטרא לסטרא

דא כלומר מסטרא דרוחא לסטרא דנשמתא שכיון שנטמא הרוח הקרוב אל הנשמה תתפשט הטומא' ממנו אליה. ואפשר שזהו סוד חטאתי עויתי פשעתי כנגד פגמי נפש ורוח ונשמה. ה"ג אזדמנא ליה לבר נש וגו' ונסיב לה עד דמטא זמני דהאי כיון וכו' וה"פ הקדים אחרא בסוד שמא יקדמנו אחר ברחמים ונותנים אותה לו מפני שבן זוגה עוות. וכאשר בן זוגה שב בתשובה אז נאסף האחר אל עמיו וחוזרת האביד' לבעלי'. וז"ש ונסיב לה עד דמטא זמניה דהאי דהיינו שחזר בתשוב'. לאורי' כדאמרן מלת כדאמרן ל"ג ליה. **פוק** ודוק ותשכח אמאי אתייהיבת ארעא קדישא לכנען עד דלא ייתון ישראל וכו'. בפ' לך לך דף פ"ג פירש הענין ואמר כי א"א להתקשר בקדוש' ובטהרה כי אם להצטרף קוד' בטומאה דלית טהור אלא טהור דנפיק מגו טמא. ולכן הוצרכ' הארץ להיות תחת יד כנען וישלוט בה כדי שאח"כ יהיה נקרא ארץ ישראל ולא ארץ כנען ארץ הקליפות. וזהו טהור דנפיק מגו טמא. ולא סגי בלאו הכי. דמאבינו הראשון שחטא בעץ הדעת טוב ורע כל ענייני הקדוש' מעורבי' טוב ורע וצריך להפריד הטוב מהרע. וכמו כן הוצרכה בת שבע להיותה תחת יד אוריה החתי שהוא רמז לבת שבע העליונ' היותה מלובשת בקליפות בעץ הדעת טוב ורע. ואחר כך תצא מהרע ותבא אל הטוב דהיינו היותה משתמטת מתחת ידי הקליפות בסוד גלות שכינה ולעלות אל מקומה:

ת"ח דוד וגו' קרא קא פריש שהוקש' לו מאי פשעי לשון רבים ומאי חטאתי לשון יחיד. מאינון חובין דחב היינו פשעי דקאמר קרא כהריגת אוריה בחרב בני עמון כנז' בסבא [משפטים ק"ז א'] וכענין חילול השם שהיה בו כנז' בדרז"ל על וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה שהרא' הכתב ששלח לכל אנשי הצבא והיה זה חילול גדול. ועל אלו וכיוצא בהם אמר כי פשעי אני אדע. ועל פרטיות בת שבע אמ' וחטאתי נגדי תמיד שזאת היתה סבת הכל ובשבילה נמשכו כמה פשעי כנז'. ה"ג דבר אחר כי פשעי אני אדע כלהו דרגין וכו' ול"ג כד"א שהוא פי' אחר כדמפר' ואזיל לתרץ שינוי המקרא. כלהו דרגין דתליין בהו חובי בני נשא וכו' כבר ידעת מה שכתב הרשב"י בשיר השירים בפסוק אם לא תדעי לך שצריך השב בתשוב' לידע עונותיו באיזה מדה פגם כדי לתקן הפגם ע"י תשובה. ואם לא עשה כן צריך להתגלגל עד שיתקן. וזהו צאי לך וגו' בגלגול פעם ושתים עד שתדע ותשוב. וז"ש כי פשעי אני אדע מקום הפשע ופגם ואני שב מהם ומתקן בתשוב' מלמט' ואתה תטהר מלמעל' כמ"ש הרב כבסני וגו'. דא פגימו דסיהרא. פירש חטאתי לשון חסרון דהיינו חסרון הלבנ' והענין שכל מגמת דוד להשלים המ' במלחמותיו להכניע הקליפו'. ובשיריו וזמריו היה מקשטה ומתקנה למ' ועכ"ז לא השלים כדמפרש ואזיל. וז"ש וחטאתי נגדי תמיד לעולם כל כוונתי לתקן אותו

הפגם והחסרון שבמדתי. וזהו וחטאתי בכינוי. ולכן אתה תקן את שלי והרב כבסני וגו' אחר שכל כוונתי לתקן את שלך ע"ד נרך בידי ונרי בידך וכו'. באשלמותא גרסינן.

הוא היה גבור ציד וגו' ת"ח הוא היה גבר תקיף וכו'. אפשר שהוא מלשון תמיהא וכי הוא היה גבור ציד לפני ה'. וכי מי יוכל ליקרא גבור לפני ה'. ותירץ דלאו מגבורתא דאיתי ביה מכל חייא נקר' כן. אלא לבושוי דאדם היה לבוש והוה ידע למיצד וכו' בהו. בהו דייקא ולא מצד עצמו. א"נ הוקש' לו כפל הפסוק גבור ציד תרי זמני ותירץ דקרא אתא לאשמועינן תרתי חד הוא היה גבור ציד מצד עצמו. וזהו שחזר ואמר הוא הוה גבר תקיף כלומר מצד עצמו. ועוד בלבושוי דאדם הא' הוה לביש והוה ידע למיצד צידה וכו' ולכן היו כל העולם נפתים אחריו:

אמר רבי אלעזר וכו' הוסיף על ת"ק ואמר שהמרד גדל כ"כ עד דהוו פלחין לי' בני נשא. שאחר שפתה אותם למיהך בתר פולחן ע"ז פתה אותם דיפלחון ליה. עכ"ל הרא"ג:

דף עד.

אר"ש באלין לבושין ידעי וגו' פי' הרשב"י ע"ה בזוהר שיר השירים:

דהיא אולפא לאומנא היאך שראן. הוסיף נס על ענין המנורה דאלו ענין המנורה תחלתה היו יודעין מפי מרע"ה. אלא שהיו מתקשים וע"י נס אוליפא לאומנין תוספת ידיעה מה דלא הוו ידעי. וז"ש כיון דשראן למעבד וגו'. אמנם הבית שלא הי' בו דבור הנבוא' לא היה כך. אלא דהיא אולפא לאומנין היאך שראן אפי' תחלת הדבר היה צריך לימוד. והיינו שהיה מצוייר רוחני לפני כל א' וא' ובו היה מסתכל ובונה ומעולם לא זז מלפניו וז"ש **ולא** אסתלק מנייהו וגו': ומציאות זה הציור הוא רוחניות הבית. לא השכינה אלא ממש כח האבנים וקדושתן והוא נעשה נשמה אליהן לכסא הכבוד החופף ושוכן בו.

אבן שלמה ודאי כי אבן היא המלכות. עם היסוד דהיינו שלמה שמדתו אחיזת מלכות ביסוד:

דאתנטילת. מלמעלה מהת"ת. ושריא ואתיא וגו' בסוד הצפצוף שפירשו בזוהר [פנחס רנ"ד א'] שאנו עושים בזמירות למיצד צידה וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון אקרי ההיא מחשבה אלדי"ם חיים. פי' בינה ועיין קנ"א א' מסטרא דיובלא דאיהו אלדים חיים עכ"ל:

והרא"ג כ' אמר ר"ש בהני לבושין ידעי בהו חברייא רזא עילא'. נראה שהכוונה שכשראה הרשב"י ת"ק ורבי אלעזר שהיו סוברים שהיו לבושין דאדם הראשון. לא הקשה להם אבל ברמז אמר להם דחברייא הוו ידעי בהו רזא עילא' ר"ל עומק הדרוש אבל לא הם ר"ל רבי אלעזר דהיינו אותם החברים ששאלו לו אותם שאלות בפרשת בא אל פרעה [ל"ט

א'] שהם רבי חייא ורבי יוסי ששם דחה הרשב"י סברת רבי אלעזר ות"ק דהכא. והעמיד בהקדמה אמתית דלבושין דאתלבשו אדם ואתתי' לא אתלבש בהו בר נש אחרא. ואפשר כי כשבאו ר' יוסי ור' חייא באותם השאלות לא היה שם ר' אלעזר בנו ולכן לא היה יודע סברת אביו בזה:

מתני' ויהי כל הארץ שפה א' וגו'. ר"ש פתח והבית בהבנותו וגו' וכי לא הוה בני לי' שלמה וכו'. הענין שהפעול' תתיחס לבעל הפעול' אע"ג שלא עשאה בידו כאומרו ויבן שלמה את הבית. וכן תתייחס לאומן כמו ויעש חירום וגו' וכנגד שניה' הקשה ואמ' לא' וכי לא הוה בני ליה שלמה ר"ל ברשותו. ולב' אמ' וכלהו אומנין א"כ היה ראוי שייחס הבנין לאיזה מהם ואמאי והבית בהבנותו. אלא כך הוא כד"א וכו' כלומ' במה שנקשה עוד קושיא אחרת בפסוק אחר יתורץ הכל. אי היא מקשה מהו תיעשה ה"ג. כלומר בשלמא אי הוה כתיב תעשה הוה ניחא שהיה מצוה האל יתב' למשה שיעשה המנורה. מקשה כולה עשת א'. אבל מקשה ותיעש' אי אפשר. אוליף לאומנין. הדבר ההוא שהיו מתחילים לעשות הוא ממש היה מלמד אותם מה לעשות היך שראן למעבד כלומר כד שראן למעבד: [153] ולא אסתלק מעינייהו רשימו דההיא עבידתא פירש איך היתה המלאכה ממש מלמדת האומנים ואמר כי היתה המלאכ' מצטיירת בציור רוחני והיו מסתכלים האומני' באותו ציור ולא היה אותו ציו' מתראה ברצוא ושוב אלא מצטייר ועומד והיו האומני' מסתכלי' ועושים עד שנגמר כל מלאכת עבוד' הקדש ע"ד שנאמ' במשכן וראה ועשה בתבניתם וגו': אבן שלמה. מדכתי' חסר שלמה רומז לשכינ' דהיינו חכמת שלמה. והיא היא אשר היתה הסבה שהבית תבנה מאליה וה"ק והבית בהבנותו מעצמו. הסבה הית' אותה הנקר' אבן שלמה כדקאמרן. והא כיצד מסע דאתנטיל ואתיא וכו' שהית' אותה אבן נוסעת ובאה ושריא עלייהו. מסע דאתנטיל ידין ועביד עבידתא י"ס דלא גרסי ליה ואפשר ליישב גרסת הספרים והוא פי' אחר במלת מסע והוא שהידים היו נוסעו' בלי שום עצלות והתרשלות. וה"ק אבן שלמה דהיינו השכינ' שהיה שורה עליה' היה גורם מסע פי' שהיו ידי האומנין נוסעות בלי עצלות: מסע דאנטיל ידין למעבד דלא מדעתייהו הוא פי' ג' למלת מסע והוא שהידי' של האומנים היו נוסעות מאליהן בלתי ידיעתם אל המקו' שהיה צריך לאותו דבר. שאם היו רוצים לשים אבן א' במקום א' הי' הידים נוסעו' אל מקום אחר יותר מכוון בלתי ידיעתם. ויליף זה בג"ש כתיב הכא מסע וכתי' התם ולמסע את המחנות שהיו נוסעים ולא היו יודעים היכן יחנו. לפי שארון

[153] והגי' שלפנינו במלאכת המנורה דמשה כיון דשראן למיעבד ובביהמ"ק של שלמה הגי' היאך שראן למיעבד וכן הי' גירסת הרמ"ק ז"ל:

ה' הולך לפניהם כאשר יחנה שם יחנו. כן ג"כ היו הידים נוסעות מעצמם אל מקום אחר בלתי ידיעתם: ולא אשתמע קלא דלא אצטריכו וכו' ה"ג. ופי' הטע' דלא אשתמע קלא בגין דלא אצטריכו לשאר מאנין דהיינו כלי ברזל לכרות או לחצוב כי השמיר היה עושה הכל והדבר שלא הי' יכול ליעשות עם השמיר באת וניסא הוה אתעביד. דרגין תתאין חיצונים הכורתים ומשחיתים. תליין בה גרסינן והדר לאבן שלמה דקאמר. ולא אשתמעו ולא אתקבלו פירוש לא נשמע כמו וישמע שאול לשון קיבוץ ואסיפת עם. וז"ש ולא אתקבלו [154] לא נתאספו ונתקבצו למעל' המקבות והגרזן. כשהיא עולה ומתייחדת. כי לכך אנו אומרים ועד במקום אחד כדי שלא ירגישו החיצונים וירצו ליטול חלק בייחוד. שאז הוא הבנין שהיא נבנית משש קצוות כאומרו והיה המשכן אחד וזהו שאמר ודא הוא בהבנותו. ה"ג כלהו סטרין קיימי וכו' והם כל העולמות התחתונים. ויהי כל הארץ שפה אחת כלומר כל העולמות היו ביחודא חדא וכו'. עכ"ל הרא"ג:

דף עד:

קדמאה דעלמא. ר"ל מהקדושה שהיא קודמת לעולם זה התחתון שהוא כולל כל מעשה בראשית:

בקעה. ודאי מקום בקוע פרצה.

בארץ שנער. מקום מוכן לקליפה. שכל מתי מבול שאין להם תחיה אלא דבוקים במיתה העולמית שהם החיצונים:

מתמן מתפרשן לכל אינון סטרין. הם הע' שרים שהם חיצונים כנודע והקליפ' היא ראש להם. וז"ש ואיהו ריש מלכא לאתבדרא.

ואי תימא הא כתיב ונהר וגו' כלומר א"כ מלמעלה מסוף האצילות הוא תחילת עולם הפירוד וא"כ [155] אמרת שתחלת הפירוד הם הקליפות. ותירץ שהם ג' בחינות הא' היא קשר הספירות שלא יכונה בהם פירוד כלל והאחדות לעולם בהם. הב' הקליפות שהפירוד לעולם בהם. הג' הם הקדושים שיש להם אחדות בעלותם לקבל הם נקשרים. וברדתם להשגיח אל תפקידם הם נוסעים משורשם ונפרדים. ועל בחינה זו יצדק אומרו ומשם יפרד דהיינו מתחת המלכות יפרד והיה לד' ראשים שהם ד' חיות והמטטרון רקיע עליהם. אמנם הקליפה שנוסעת תמיד ונפרדת מהקדושה וזהו ויהי בנסעם מקדם מצאו בקעה זו כדפי':

ביסודא ועקרא ושרשא וגו' ד' מלות אלו מורים על מערכות הקדושה:

[154] נ' דצ"ל אשתמעו:

[155] נ' צ"ל ואיך:

כדין עלמא. הוא הגשמי כולו בכלל. יסודא הקדושים על תפקידם סוד היציר'. ועיקרא הוא סוד אחיזתם בכסא כולם [156] והיינו סוד הבריא': שורשא הוא האצילות ששם נשרש הכל ומיוחד:

מהימנותא הוא א"ס על הכל שהוא עיקר האמונה:

ומכל זה נסעו ודבקו בקליפות הנפרדים מכל זה:

וכי אית ים נגרש כלו' שאי אפשר לים להתגרש ממקומו. מהרמ"ק זלה"ה:

סתרי תורה

קמטרא דהרמנא בני היכל המלך: אמר הכותב מצאתי כתוב ז"ל. נר' פ"ט דאהלות עשוי כמין קמטרא ופי' רבינו עובדיה כסוי המכסה עובי הדפנות: ולנדון דידן הכלי המכסה אותם ביחד שלא יצאו מכלל אלו. הוא שהיו ממללן בלשון הקודש שהלשון הקדש היה מקבצן ומאחדן כאחד:

אשתמודען ביה כלומר הלשון הקדש המדובר למטה בעלות אותם האותיות מזדכך רוחניותם ונכנס בעולם המלאכים והמלאכים מתייחדים בכח הדבור ההוא ומשתתפים בסוד קשר ההיכלות בדבור וזכוך האותיות ושאלת השואל עולה ותשובתו יורדת. אמנם שאר הלשונות שאינם קדש אין אותם האותיות מזדככות בדקות רוחניותם לעלות ואין ההיכלות נקשרות ומיוחדות באותה תפלה. והיינו מלאכין לא אשתמודען ואין לפרש אשתמודען שהם מדברים שאין דיבור גשמי אל הרוחניים הדקים:

ובגין דעובדא דשדים וגו' קשיא ליה תינח מלאכים אינן מבינין אלא לשון הקדש. הרי קליפה דבורה בע' לשון ומלאכיה הם השדים א"כ יעשו כוונתם ע"י השדים. לז"א שע"י השדים א"א בגין דעובדא דשדים לאו וגו'. וא"ת יעשו כרגע פעם אחת ואח"כ כרגע פעם אחרת ויעשה מלאכתם יותר מהרה וי"ל שטבעם הוא שדבר שמתחילים פעם א' אינם חוזרים בו פעם אחרת כלל ועיקר:

ודברים אחדים וגו' דברים כמו שהשכינ' נקראת דבר כן מדרגות קדושות שהם למטה ממנה נקראים דברים ואחדים ירצה מיוחדים נקשרים זה למטה מזה כדרך השתלשלותם:

שמא קדישא שם בן ד': עיר מלכות שם אדנ"י. מגדל יסוד המייחד שתי השמות ושם בן ד' והנה ע"י [157] ההיכל שהוא שם אדנ"י בכח המייחד שהוא היסוד:

---

[156] אצ"ל כבוד:

[157] נ' צ"ל שתי השמות שם בן ד' יקוק ע"י כו':

לדחייא אדון כל הארץ. היא המלכות ויסוד. יוסף נקרא האיש אדוני הארץ. והם ראו שמשכנה בתחתונים וע"י נקשרת הקדוש' למטה כדפי'. ורצו לדחותה ע"י היותם בונים עיר ומגדל טמאים ובזה עיר ומגדל הקדוש' נדחה וז"ש לדחיא אדון וגו':

ידיעה הוו ידעין וגו' כי ע' משפחות היו וע' שרים הם וכל משפח' ומשפח' נשמותיה מאת השר. וכיון שהיו יודעים המדרגות העליונות כדפי' לעיל ידעו שיהיו מתפוצצים וזה הפי' מוכרח שאם לא תאמר כן א"כ איך עשו המגדל אלא ודאי כדפי'.

ואתתקפו בגיניה על עלמא שלא נתחזק החומר אלא בעון אדם הא' מצד הקליפה כנודע. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' מההוא קדמאה גרסי' ופי' המלכות נקרא קדמאה דעלמא כי היא עלתה במחשב' תחלה. והכונה כשאלו העולמות המתאחדים ויונקים מהמלכות כשחוזרים ונוסעים אל הנהגתם ואל מקומם מגיעים עד הקליפות. וזהו וימצאו בקעה היא ראש הקליפות כי עדיו הכל הוא בסוד הייחוד שמתייחדים העולמות בסוד התפלות בייחוד א'. אבל עולם הפירוד הוא מתחלת הקליפות ולמט'. ואי תימא וכו' להשקות את הגן ומשם יפרד משמע שמהגן הזה שהיא המ' ממנה ולמט' מתחיל הפירוד. שכן מסיים קרא והיה לארבע' ראשים דהיינו ארגמן. ואיך אמרת דהא מתמן מתפרשן ותירץ. ודאי הכי הוא כלומר אה"נ שמשם דהיינו מהגן הזה יפרד אבל אימתי כד נטלי מתמן. אבל בעוד שההיכלו' הללו שהם סוד הנהגת ארגמן מתקשרים בשכינ' שהוא הגן הנזכר בסוד בתולות אחריה רעותיה אינן נפרדים אלא כלם בייחוד א': וכד נטלין הוי פירודא כלומר כשארבע' ראשים הללו נטלי מהתקשרם בשכינ' הוי פירודא דכתיב ויהי בנסעם מקדם כשד' ראשים הללו נוסעים מהשכינ' כנזכ' אז הם נפרדים. ומשתעי אז קרא בלשון רבים בנסעם וימצאו. וה"פ דקראי ויהי כל הארץ דהיינו מלכות שפה אחת ודברים אחדים כלומר מתייחדת המלכות עם אותם הדברים המתאחדים עמה כלם מיוחדים יחד בשפה אחת. ובהתראה ובגזרה אחת מוסכמת וזהו שפה דמתמן גזרין גיזרין. אבל ויהי בנסעם מקדם כשהם מתפרדים מקדם כנז' אז הם פוגעים בקליפות דהיינו בקעה וזהו וימצאו בקעה. עקרא דעלמא כלו' עיקר עולם האצילות היא היתה כדי שתנהיג העולמו'. מהימנותא דכלא האצילו' כלומר אינם פועלים שום פעולה כי אם על ידה בין הנהג' הדין ובין הנהגת הרחמים. וכנה לה כאן כל הכינויים הללו לומ' תראה מה עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורו' נשברים דהיינו הבקעה מקום הקליפות והטומא'. מציאה אשכחו לשון מציאה אינו נופל אלא על דבר האבוד וכן הקליפות הם היו אבודים לגמרי. כי לא הי' לה מקום להמצאות והם בקשוה ומצאוה. וימצאו ת"ח וכו' מלת וימצאו צריך

למחקה. א"נ מציאה אשכחו ע"ד בא ליטמא פתחין לו הם היו רוצים להתעקר מהקדוש' ולהשתרש בקליפ' ונזדמן להם מקום מוכן לפורענות שהוא בבל וז"ש ת"ח נמרוד כי משם היתה אחיזתו בחיצונים וכן נמי הכא וימצאו כנז':

ויאמרו הבה נבנה לנו עיר וגו'. רבי חייא פתח והרשעים כים וגו' ואזיל בלא חבלא ה"ג ופירושו הולך כמי שאין לו חבל ורסן לתופשו ולהשיבו למקומו. עכ"ל הרא"ג:

סתרי תורה מפרשת נח

קומטורא דהורמנא. תרגום אשר על המלתח' לדממנא על קמטרא והוא הממונה על המלבושים. ובנידון דידן יאמר מלבוש השררה והממשלה שבו היו מתלבשים הי' לשון הקדש שהיו מדברים שהוא לשון שמלאכי השרת נזקקין לו בג"כ ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות כי לשון הקדש היו מסייעתם כדמפרש לקמן בהדיא וי"מ קמטורא גנזים ששומרים בה הבגדים והיא היא שאוצר הממשלה שהיה להם היה דהוו ממללן בלשון הקדש. דמלאכי השרת בדל"ת גרסי'. בגין דעובדא דשדין וכו' ברגעא חדא לחיזו וכו' כלו' דאלמלא היו מדברים בלשון אחר זולת לשון הקדש לא היה אלא לשון השדים. כי עד עתה לא היו כי אם שתי לשונות לשון הקדש שנברא בו העולם כמשז"ל. ולשון השדים כי משם והלאה נתפלגו לע' לשון אבל אכתי לא היו כי אם שנים. וסברא הוא שודאי השדים לא היו משתמשים בלשון הקדש ולכך אם היו מדברים בלשון השדים לא אסתייע להומלתא כיכמו שכל מעשה השדים אינן אלא לפי שעה לחיזו בני נשא ולא יתיר ואין בו ממשות. כמו כן לא יהיה להם ממשות במעשיהם אבל להיותם מדברים בשפה אחת דהיינו לשון הקדש ועתה לא יבצר מהם: ובג"כ ודברים אחדים פי' אחדים מלשון אחיזה כתרגומו של אחוזים והענין שהיו יודעים הדברים אחוזים ומשתלשלים זה מזה וזה מזה וקשר המדרגות ואחיזתם כסדר. א"נ אחדים כמשמעו כלומר היתה הידיעה להם בלתי ערבוב כי אם כל דרגא ודרגא ביחוד על בוריה בלי שום ערבוב. פולחנא דילה ה"ג. מתמן נחתין מסטרא אחרא דקאמר ולכך היו רוצים לעבוד לה עבודה שתהיה להם מעיר לעזור. עיר ומגדל דא חכמתא עילאה דהא ידעי וכו' ה"ג: אלא בעיר ומגדל הם כנגד שתי בחינות שיש לה למלכות הא' הנקרא' עיר שהיא כללות בחינותיה. והב' הוא המגדל הבנוי בתוכו שהוא כנגד בחינתה הפנימית אשר בו ירוץ הצדיק. כמ"ש מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב. והם ב' בחינות למטה בארעא כדי שישרו שתי בחינותיה שלמעלה עליהם. ואלו הרשעים בקשו לעקור את הכל ולעשות דוגמתם בארץ העמים הטמאה בארץ שנער. כדי שישרו עליהם שתי בחינות הקליפות עיר ומגדל שבהם בעיר ומגדל שלמטה בארעא. ולזה הכריע משני הפסוקים שהם בחינות אלה שהם נקראים

על שמה עי"ר דוד מגד"ל דוד. שלטנא דסטרא בדל"ת גרסי' וכן בסמוך דיורא דסטרא אחרא בדלת ג"כ. כמא דאחרא איהו שם לעילא נתקיף ליה ביננא ה"ג ופי'. כמא דאחרא דהיינו ע"ר ומגדל שבצד הקדושה איהו שם לעילא. שכן נקרא שם כאו' ויעש דוד שם וכיוצא כמו כן נתקף ליה להאי עיר ומגדל למהוי שם בארעא: סטרא אחרא איהו דכר ונוקבא הוקשה לו למה להם לעשות עיר ומגדל די להם בא' מהם. שאם כל הכוונה הוא לעשות שם די להם בעיר שהוא כנגד שם. לז"א סטרא אחרא [וכו'] כלומר תדע למה כוונו לעשות עיר ומגדל לפי שהקליפה היא דכר ונוקבא לכך עשו עיר ומגדל שהמגדל הוא כדוגמת הזכר: תוקפא דזוהמא דדינא קשיא זוהמא הוא סמאל דבר [158] המשתלשל מהגבורות למטה. תוקפא דזוהמא היא בת זוגו נוקבא וכינה בה התוקף כי היא יותר קשה ממנו כי הוא מתקשר בסוד ג' ראשונות שבהם הקרובים אל הקדושה כנז' בסוף פ' פקודי:

דף עה.

חד ממנא וכו'. דכלהו מפתחן וכו' היינו מטטרון כנז' בפ' ויחי דף רכ"ג ב'. במימרא דפומהון שהיו מדברים בלשון הקדש והיא הרומזת אל המלכות ולכך בכח לשון הקדש היו פותחין וסוגרין ומצלחין בנער [159] מטטרון. ה"ג כיון דאשתקיל נ"א כיון דאתבלבל מימרא דילהון כלא אתמנע:

ה"ג סתרא דסתרין. ה"ג תקפא דההי' סטרא הות תליא וכו' ואתייהיבו כלהו בידהא וכו' ונפלו בקץ הימין [160] וכו' ואתתקף ההואסטרא בההוא צולמ' וכו' וההו' צולמ' אתבר וכו' ה"ג. ופי' תקפא דההוא סטרא כלומר עכ"ז דאתבלבל לישנהון ולא אצלחו. עם כל זה השכינו רוח הטומאה שם והיתה תלויה עד דנטלא תמן חילין ומשריין דשבט אפרים שלא רצו לצאת כשהגיע קץ הימין ונפלו ע"י בקץ הימין [161] וזש"ה והיא מלא' עצמו' כי אותה בקעה שראה יחזקאל מלאה עצמות היתה אותה בקעה שבנו בה עיר ומגדל וסוף סוף נשבר כחם באינון גרמי ובההוא צלמא דאינון גרמי עמדו על רגליהם וההוא צולמא אתבר וכמו שפי' ז"ל כרע בל קרס נבו היו עצביהם לחיה ולבהמה שנפל הצלם ונשבר ונעשה שברים שברים והיו עושים מהשברים פעמונים לחיות ולבהמות ואיתיה נמי בזוהר תרומה דף קע"ה: והקדישו את קדוש וגו' רישיה דקרא כי בראותו ילדיו והם ילדים אשר אין בהם כל מום: בילא"ו עכ"ל הרא"ג:

[158] אצ"ל דכר:
[159] אצ"ל כנער וע' בתיקונים תיקון נ"ז:
[160] צ"ל הימים:
[161] צ"ל הימים:

הדרן עלך פ' נח והדרך עלן. בנל"ך ואע"י.
לית הבה אלא הזמנה בעלמא. והם לא עשי אלא הכנה והקליפה הסכימה עמהם לטמאם ובנו בפועל:
בשטותא וגו' דבר שאין ממש: ור' אבא פליג עליה ואמר ודאי שהוא שטות לחטוא. אמנם לא הי' חטאם אלא דבר חכמה וז"ש שטותא נסבי בלבייהו אבל וגו' **לנפקא** מרשו עילאה וגו' הם בעצמם שלא יהי' להם חלק בקדוש' ויהיו מונהגים בקליפות:
ולאחלפא שלא יהי' שליטת הקדוש' בעולם אלא הקליפה:
ובכולא כלו' אפי' בחטא דרך יחטא האדם יש חכמה.
בקעה הוא לשון בקיעה כדמפרש ואזיל.
ואתגלי להו אתר דשולטנותא דא. שהם הקליפות:
תקיע בגו נוני ימא. כלו' זה ימא שהיא המלכות שם רמש ואין מספר לכחות וכולם יונקים ממנה. ויבא גם השטן בתוכם ויש לו פרצה ובקיעה ידועה לינק מן הקדוש' וזהו אתר תקיע בגו נוני ימא וכשמצאו זה כנגדו רצו לבנות לה כסא להשפיעה מלמעלה להמליכה עליהם:
לאתהנא ביה תתאי. כלומר דחו הקדושה האוסרת הנאות העולם התחתון. ומצאו הקליפה שכל הנאות זה העולם מותרים להם: פן נפוץ לדרגין אחרנין. הם השרים והם סנורי עלמא כנודע שהשרים שולטים בעולם חלקי' חלקי' זה לפלוני וזה לפלוני זולת ארץ ישראל שאין לשום שר חלק בה כלל:
בעילאי לשפוט הקליפות שרצו בבנין ההוא והמרידו בני האדם בקונם. מהרמ"ק זלה"ה:
סתרי תורה
וירד ה'. פי' ה' שהוא סבה ירד למטה. ואדנ"י שהוא מסובב עלה למעל'. נמצאו כל המדרגות מסתלקים המסובבים על סבתם והם מתבלבלים בידיעת סדר המדרגות ואינם פועלים דבר:
חד ממנא איהו ברקיעא. היינו השכל הפועל שלאו הפלוסופים בו ולא השיגוהו. והוא השר שתחת ידו שרים ממונים על כל פרט ופרט וזה השר כולל הכל. וגנזיו הם ידיעות שם כל שר ושר שתחת ידו מי ממונ' על האש מי ממונ' על המטר מי ממונה על הצמחים וע"י מי משביעים כל א' וא' מהם: ובהיות הפעול' כראוי מצלחת וזהו ספר המלבוש שיש שם לימים מלאכים ידועים וכן לתקופות וכן לפעולות העולם. והכל תלוי בהשבעות ידועות ואסור לפעול בו ודאי וצא ולמד מאלו:

אינון דלא בעו למיפק וגו' בני אפרים שיצאו ממצרים קודם זמנם. והיינו הבקעה המלאה עצמות כדפי' רז"ל [סנהדרין צ"ב]:
וע"ד כתיב והקדישו וגו' והעריצו וגו' והיינו שהית' אותה הקליפה מתחזקת והקדושה מתחלשת ח"ו. ולכן והקדישו ובזה יעריצו והיינו חנניה מישאל וגו' כאו' כי בראותו ילדיו וגו' הרמ"ק זללה"ה:
והרח"ו נר"ו כת' ואתקטלו תמן אינון דלא בעו וגו' מסכים לדברי רז"ל האומרים כי בו ביום שניצולו חנניה מישאל ועזריה הרגו לכל ישראל אותן דהוו קיימי תמן משום דלא אחזיקו בפולחנא דמריהון כחנניה וחביריו ואח"כ החיום יחזקאל: עכ"ל.
גיליון ס"ת **כל** אינון דרגין עלאין נחתו ע' פ' ויצא קמ"ו ב'.
חד ממנא איהו ברקיע פי' מטטרון:
וימצאו בקעה אתר מתתקן וגו' עיין בתוספתא דתרגום דויהי בשלח:
מאי בני האדם וגו' עיין בפרדס שער אבי"ע פ"ה: עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בספר אור הגנוז בס"ד:
והרא"ג כ' בשטותא אתו גרסינן. אמר רבי אבא שטותא נסיבו גרסינן. תקיע בגו נוני ימא. הם כחות הקליפות וענפים המתפשטים מהים העליון. והנה הבקעה הלזו היא מושרשת ונתקע בתוך יאורי פעולתם ושליחותם של הכחות הללו. ובראותם כי הרבה שלוחים יש לה וכמה כחות כמלך בגדוד אמרוהא אתר וכו'. אתר דא יהא לן לדחלא ה"ג.
וירד ה' לראות וגו' הכא אית לאסתכלא דהא לא כתיב וכו' כלומר אי הכי כמא דאמירת דלראות אינו כפשוטו אלא לאשגחא השגחת הדין עליהם. אמאי אמר את העיר ואת המגדל וכי על העצים ועל האבנים שייך השגחה. אשגח בדרגא. גרסינן באלף. והכונה קודם שישגיח בבני אדם לרעה משגיח הפגם שפוגמי' למעל' כדי למתח עליהם את הדין כפי רשעתם במספר. וז"ש אשגח בדרגא דלעילא עיר ומגדל שעשו בכח כדפיר' בכונתם הרעה. ולבתר בדרגא דלתתא היינו את העיר ואת המגדל גשמי. ואפשר נמי דאת ואת נפקא ליה. ואחר דאשגח במעשיהם השגיח בעושיהם וזהו אשר בנו בני האדם. אשר בנו בני האדם בניינא ודאי גרמו וכו'. הוקשה לו איך אומר אשר בנו והלא כתיב בסמוך ועתה לא יבצר מהם וכתיב ויחדלו לבנות העיר לז"א בניינא ודאי גרמו כלומר כבר גרמו והכינו הכל לבנות והתחילו כבר. ובעו בכונתם בבנין זה למבני לעילא. א"כ הוה ליה כאלו בנאוהו ובנו בני האדם קרינא בהו דהרהור דע"ז הוי כאלו עשאוה. עכ"ל הרא"ג:

דף עה:

ר' יצחק הוה יתיב וגו' וכולהו בעיטא חדא בשטותא כזה. לא הי' ביניהם א' שלא יראה בעיניו. ותירץ שלא הי' דבריהם בשטות סתם אלא בידיעת חכמ' שרצו לידבק בחיצונים ולהתרחק מהקדושה כדמפרש ואזיל.

אתר למדבק ומחקר כלו' כאן מקום ראוי לידבק מפני שיש בחקירה השגה. אמנם בקדוש' החקירה נעלמת ואין השגה. ועלה בשטותם שכיון שאין השגה אין דבקות לאדם בו.

סיועא דלתתא. כלומר ההתעוררות העולה מלמט' למעל' לא תהי' אל הקדושה שאין לנו בו תועלת מרוב ההעלם. אלא תהיה למט' במקום הזה. ואח' שאין כח למעלה אלא מלמט' אנו נותנים כח לחיצונים. וכד ייתי דינא על מלמא מהקדוש' ימצא שאין לקדושה אחיזה והשגחה למטה כלל. ויש אחיזה לחיצונים א"כ לא תוכל הקדוש' לפעול בתחתונים כלל. ומהכא יתהני עלמא. גשמי מהחומר ולא בדקות **ולא** עוד וגו' דוחק הוא לומר שהיו משוגעים ועלה בדעתם זה לעלות ממש. ובימיהם היה כל חכמת [162] התכונה וידעו גובה הרקיע. ועוד יסוד האש יאכלם. ועוד אם הם אמרו שהי' דק ורוחני איך ילחמו עמו לפיכך [163] דהכי קאמר ניסק לרקיע בכוונתינו ובמעשה החכמות ונגביר הקליפה במעשים ידועים ובז' נלחמ' עמו. שבשום אופן לא ישגיח למט' והיינו כשפים שמכחישים פמליא של מעלה.

ויצלחון בעובדייהו. שיהיו כשדים שהשגחת החיצונים עליהם ואין להם השגחה כלל מן הקדושה.

לשון הקדש. שאין לשקר תקומה אלא ע"י הקדוש'. ואין השבעה לקליפו' אלא במלאכים והם לא אשתמודעי אלא בלשון הקדש.

בגין דא אנחית וגו' כדי שיהיו בני אדם מברכים אותו בידיעת החכמה. הרמ"ק זלה"ה: **והרא"ג כ'** ה"ג האי קרא אית לאסתכלא ביה ואיהו רזא כמא דאתמר יהיה סגור ששת ימי המעש' אליו אינון וכו'. ואפשר שמה שאמר כאן ואיהו רזא כמא דאתמר כלומר אין הדבר נפשוטו לבד אבל יש בו רזא והוא הנזכר בפ' פקודי דף רמ"ח שבהיכל נוגה יש בו ד' פתחין ופתח מזרח סת ם כל יומי שתא. וביומא דשבתא וביומא דחדשא אתפתח וכו' דתליין ביה חיים בגין דשבת וחדש חותמא דחיים אתקיים בהו וכו': אלין ימי החול הם סוד הקליפות ולכן להיות שבימי החול שולטים הקליפות בעולם לכך אין השער הזה נפתח. שהוא מורה חיים ורחמים בעולם ואין ראוי להורות הוראה זו

[162] א' דצ"ל חכמי.

[163] נצ"ל לפיכך נראה כו'.

בזמן ששולטים הקליפות כי יתחזקו והוו מטשטשי עלמא: עלמא תתאה אתזן עולם הקליפו'. בר בארעא דישראל. ואינון דשלטי וכו' כלומר אעפ"י שתליתי פתיחת השער שאינו נפתח בגין שליטת החיצונים. אין הכונה שזה תלוי בזה אלא אדרבה זה תלוי בזה. שאין הקדוש' יראה להתגלות מפני שליטת הטומאה אלא שליטתם תלוי בעכבת פתיחת השער. דאלמלא היה השער נפתח אפי' בימי החול לא יהיו שולטים כלל. ואי תימא דכל אינון שית יומין דחול אינון שלטין ה"ג. ת"ח הפונה וגו' שינוייא דואי תימא הוא: אסתכל תדיר וכו' הוא פי' למלת הפונה קדים והוא שקודם שהחיצונים ישלטו הקב"ה משגיח בעולמו כדי שלא יעשו כליה. א"נ שלא יהיה הפרעון בשוה אלא כל אחד ואחד כפי מעשיו. וכלהו יומין היינו ההיכלות דקדושה כלהו אתדבקן ביומא דשבתא דהיינו מלכות. נחת מקודשא לחול. כי הירידה כלפי מעלה להרחיק הגשמות. היא בבחינת ירידתו מן הקדש לחול: ורדיר פרישא. פירושו פרש מסך מבדיל בין הקדש ובין החול כי אין כבוד מעלה לירד בין החול לכך פרש ענן למסך ויש ספרים דל"ג ליה. סיועא דלתתא סיוע הקליפות הכא הוא. הא אתר דא לקבליה לבטל גזרותיו ודיניו וכמשז"ל למה נקראו שמם כשפים שמכחישים פמליא של מעלה: ומהכא יתהני בואו גרסי' והענין כי האד' להיותו גשמי אינו מתפעל כי אם מהגשמי כיוצא בו. לכך רצו להתאחז במקו' שיהיה בו תפיסת ידי אדם כי הקדושה נעלמה מעיני כל חי:

ויאמר ה' הן עם א' ושפה א' וגו': יתבדרון דרגין דלעילא גרסי' הענין כי להיותם עם א' ושפה א' מדברים בלשון הקדש שהיה מסייע על ידיהם ונותנים כח בכחותיהם למעלה היו ג"כ הכחות למעלה מתייחדי'. באופן שהייחוד לעילא ותתא לא יבצר מהם וגו' לכך ויפץ יתבדרון דרגין לעילא. ובכן יתבדרון הם לתתא והכריח כן מדקאמר קרא ויפץ ה' אותם משם דפשיטא שמשם היו מתבדרי'. אלא משם קרא יתירה [164] מלמעלה דהיינו מדרגין דלעילא ומשם נמשך הפזור למטה: וזהו משם כלומר משם היתה התחלת פזורם: לישנהון אמאי אתבלבל. דים פזורם. ה"ג אמאי אתבלבל אלא בגין: לאדבקא כוונ' דלבא ה"ג. דהא מלה דא. מלת דא ל"ג: דהא בגין דאנחית גרסי'. עכ"ל הרא"ג:

דף עו.

בההוא ספרא דיליה שנתן לו רזיאל כדפי' בפ' בראשית.

נפק מיני' ישמעאל. הענין בירידת אברהם למצרים הוא נכנס לקליפה ונכנס בשלום ויצא בשלום. ומשם הביא הגר שהיא החיצונית משועבדת לקדוש' ועכ"ז סוף סוף נזדקק לה ויצא ישמעאל מצד קליפת החסד. והי' ראוי שיאחז בחסד במקום שאין שם אחיזה

[164] לדרוש מלמעלה כו'.

כלל לקליפה. וכן יצחק נאחז בגבורה ונטה לצד הגבור' ששם אחיזת הקליפות והיה ראוי שיאחז במקום שאין שם אחיזה כלל לחיצונים. וכן יעקב אחז בת"ת בבחינ' שהוכרח לשמש בשתי אחיות שתי ההין. ואם הי' אוחז בו [165] כמרע"ה שנשתמש בכל דרגין ועכ"ז לא סטא אל מקום שיוכרח מצד המרכבה לצאת מדיני התור' כיעקב או להוליד שלא כראוי כאברהם ויצחק. או לקלקל ממש כנח. או לפגום ממש כאדם. ואלו כל א' וא' יותר מחבירו אדם חטא ממש נח קלקל כדפי'. אברהם ירד למצרים ויצא בשלום אך שנשא אח"כ השפחה ויצא ישמעאל. וכן יצחק נעשה מרכבה לגבור' בצד שהוצרך לפגום קצת זרעו. יעקב שלם בזרעו אך הוכרח מצד מרכבתו להוליד בשתי אחיות י"ב שבטים. והי' אפשר לאברהם יצחק ויעקב שיהיו מרכבה כל א' במקומו שלא יפגמו. ומרע"ה יוכיח דכתיב בכל ביתי נאמן הוא:

ת"ח בגין זעירו דחכמתא. למטה בחיצונים:

מקדמונו של עולם. הם היו בארץ ישראל ראו ששם השגחת קב"ה. נסעו מהשגחת קדמונו של עולם ורדפו אחר החצונים. ולז' תחלה נסעו מקדם דהיינו מקדמונו של עולם להתיישב לעבוד ע"ז באשר ימצאו. וימצאו בקעה בארץ שנער דהיינו דאשכחו תמן מרזי דחכמתא חצוני' מחכמת דור אנוש. והיינו וימצאו בקעה שמצאו בקיעה וקיצוץ בארץ שנער שכל מתי מבול ננערו שם. ומהם מצאו שם חכמה וסוד לידבק בחלק בחירתם. וכאשר בנו לא בנו סתם אלא על פי אותה חכמה בהשבעות וטנופת [לעיל ע"ד ב'] היו בונין הבנין להצליח בבנין ההוא לע"ז ולחצונית כדרך המכשפים המעוננים. ובחירתם עיקרית היתה לסרבא בקב"ה. וידיעה שמצאו הי' לידבק בחצונית ע"י השבעות וענין שמות הטומא'. בעת הבנין הנותן החומר הי' מזכיר הזכרה ידוע' להמשיך כח החיצוני שם. והנותן הלבנה הי' מזכיר השבעה ושם הטומא' להמשיך כח החיצונית שם. והיו משביעים השבעות ומזכירים לחשים בבניינם ובונים בהמשכת הכחות הטמאים. ולזה היו פועלים ע"י הלבנ' וחומר שהם כח לילית וסמאל והיו נעזרים לפעול בחזקה מפני שני ענייניים. הא' היותם כולם כא' באגודה א' שמורה קשר המדרגות העליונות ואחדות'. והב' בלשון הקדש שהיו מושכים עזר לחיצונים ממקום כניסת הקדושה והיו מושכין קדש בטמא ומערבין ומפרידין מלמעלה והיינו עם א' ושפה א' וז"ש ובנין דאינון בלבא וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון דכתיב והי' מחניך קדוש מאי קדוש וגו' אפשר משום דמשמע ליה דמחניך לשון רבים אי משום דמלא ביוד כתיב והיינו יוד הרבים ומחנך דקמיה חסר כתיב אי משום

[165] יותר נ' לנרוס והי' ראוי שיאחז בו כו':

דנקוד בסגול דהא כי רב מאד מחנהו דיואל ובאש מחניכם דעמוס תרוייהו בצרי דהוו לשון מחנה יחידא:

ושכינתא לא אעדיאת מניה פי' שהיוצא לדרך השכינה מזדווגת עמו כדי שימצא זכר ונקבה ככתוב לעיל מ"ט ב' עכ"ל:

והרא"ג כתב לבתר מה כתיב וישת מן היין כבר נתבאר לעיל בפסוק ויחל נח: יעקב נסב תרין אחתן דאע"ג דלא נתנה התורה מ"מ כבר היה יודע שהתורה היתה עתידה לאוסרו ובודאי שהיה יודע איסורו מאברהם שאפי' ערובי תבשילין לא הניח אבל ק' דמריש פ' תרומה משמע שיעקב מוכרח לישא שתי אחיות בסוד הבריח התיכון ואיך כללו כאן בכלל העונות: שמש בכלהו דרגין כלומר אסתכל בסוד הנהגותיהם של הקליפות וידע לון בעצם ולא נתפתה לבו למדרגה א' מהנה. ואמר דחד מינייהו לפי שיש מדדיגות בקליפות שהם מתוקים בסוד נופת תטופנה שפתי זרה ושם מתפתים הנפתים. אבל משה בשום א' מהנה לא נתפתה כראשונים וזהו בכל ביתי נאמן הוא כלו' בכל הנהגות הבית דהיינו המלכות המנהגת העולם ע"י הע' שרים והחיצונים נאמן הוא שלא נתפתה ללכת ולהתדבק אחריהם: אמר שלמה אתי אל כלומר אל עמי ואוכל כאו' אני ארבה ולא אסור והיה חושב שאדרבה בהיותו נושא אותם היה משעבד הקליפות תחתיו. ובכן יוכל לעשות ולדרוך בחוקותיהם ואוכל ולא אתפתה אחריהם: מתהלך נוקבא מלכות: דכתיב וה' הולך וגו'. אע"ג דשם יהוד הוא ועקרו בת"ת מ"מ היא נקר' בשם הת"ת כשמתייחדת עמו כנז' בפ' ויקהל דט"ו: ה"ג מאי דכיו דא דכתיב וכו' קדושים מבעי ליה שכך מחניך ביוד כתיב לשון רבים. אלין שייפי גופא דגופא אתחבר תרץ מחניך לישנא דסגיאין וקדוש לשון יחיד כי כן האברים הם רבים ומתייחדים בגופא ומתחברים בחבורא חדא. ולז"א והיה מחניך קדוש האברים שהם מחנה רב יהיו כלם קדוש בקדושה וז"ש ובג"כ והיה מחניך קדוש: דא מלתא דעריין ה"ג ושב מאחריך דלא ייזיל בהדך טרח וכתב דלא ייזיל בהדך שלא נפרש ושב מאחריך כלומר ושב השכינה מאחריך שעד עתה היא לפנים ואתה אחריה. ועתה בזה שעסקת בערות דבר שהוא נבלות הפה תשוב היא לאחריך ואתה תלך לפניה בסוד התהלך לפני הנז' בפ' שלח דף קס"ו. שזה אינו אלא לצדיק אלא לא ייזיל בהדך כלל לא לפניך ולא לאחריך ותהיה בלתי שמירה כלל וז"ש נמי וייתוב מאחריך כלומר אפילו מאחריך: ואנן הא אזלינן קמיה לא רצו להחזיק עצמם כצדיקים גמורים לומר שהם היו הולכים אחריה והיא לפניהם כדרך הצדיקים וג"כ לא החזיקו עצמם כרשעים ח"ו שאינו הולך עמהם כלל לא לפניהם ולא לאחריהם וגם כן לא החזיקו עצמם בערך אותם שהולכים עם השכינה דומיא דנח שנא' בו את האלהים

התהלך נח. אלא אמרו ואנן הא אזלינן קמיה באורחא ובכן בעסק התורה נזכה בבחינה יותר מעולה שהי' דשכינתא לא אתעדיא' מינן. ועכ"ז לא כינו הדבר לעצמם אלא דברו שלא לנוכח דהא אורייתא אתעטרא על רישיה דבר נש ושכינתא לא אתעדיאת מיניה ולא אמרו לא תתעדי מינן: ויראו מבעי ליה כי לשון מציאה אינו נופל כי אם על חפץ הבא לידו של אדם פתאום כדרך המוצאים שהולכים לדרכם ופוגעים לפניהם בסמוך איזו מציאה. אבל מציאה בבקעה לא שייך כי הם היו הלוך ונסוע ומרחוק ראו בקעה טובה או סמוך לה וא"כ ויראו מ"ל: אשכחו תמן ופירושא דקרא וימצאו בבקעה מציאה מצאו בה עכ"ל הרא"ג:

דף עו:

אבלבל לון דרגין דלעילא. להפך שרי היסודות וכן שרים הממונים על שאר מעשה העולם שאם ישביעו לאש יהיה שר המים ואם ישביעו למים יהיה שר האש. ויתבטל בזה מחשבתם ומעשיהם. וכן לעולם אם יתאחדו ויבנו באחדות על יסודם הרע שחשבו קודם יעזרו קצתם נבלבל לשונם ויהפכו איש לאחיו לרעה ויתפרדו ויתפשטו במחוזות וכל שר ושר יפול חלקו אותם שיהיו כפי לשונו ועניינו במחוז אשר לו:

דמתעסקי' באורייתא. במקום לשון הקודש. שדברי קדש שאמרו בלשון חול הם קדש כל שכן שאם היו מכוונים בלשון זה להכניע לחיצונים כדרך שפי' בענין הקדיש בלשון תרגום בפ' תרומה:

א"ר חייא וגומר הנה ר' יוסי כלל ענין הפירוד ור' חייא כלל שהעיקר היה הלשון שהרי לא שלט הפירוד עד שנתבלבל הלשון ולכך לעתיד תחילה יבאו אל הלשון ואח"כ יתאחדו. ולזה אהפוך אל עמים שפה ברורה ואח"כ לקרא כולם בשם ה' ולעובדו מיד יהיה ה' אחד. והענין כשיהיה סוד זרע אדם כולו א' יהיה יוצרם אחד. וזהו והיה ה' למלך על כל הארץ דהיינו לקרא כלם בשם ה' ולעובדו. מיד יהיה ה' אחד וגו'. מפני שכל זמן שזרע אדם הא' אינו אחד נתפרדה התמונה לפירודים נפרדים ונפרד השם העליון שנוצר האדם בו. כאומרו ויאמר אלי"ם נעשה אדם בצלמנו ובהתאחד האדם יהי' ה' אחד ושמו אחד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' נ"א אנן חברייא. ה"ג א"ר יוסי מכאן דכל אינון מארי דמחלוקת לית לון קיומא דהא כל זמנא דבני עלמא אלין עם אלין ברעותא חדא וכו'. דאתבלבל מלה גרסי':

כמה תקיפין וגו' הפסוק אמר אבירי לב הרחוקים וגו' מודה שהם אבירי לב. ועוד רחוקים מצדקה והכוונה ג"כ אבירי לב במנין א' דומים לרחוקים וגו' דהיינו דחמאן שבילי אורייתא והם הדברים הנסתרים ואורחי הם הנגלים:

ולא מסתכלאן בהו. וזהו אבידות א' נוסף על היותם אבירי לב דהיינו דלא מהדרן בתיובתא שהוא אבירות על אבירות. וזהו שפירש הכתוב באמרו הרחוקים מצדקה דהיינו אוריי' שהת"ת נק' צדקה:

ור' חזקיה דקדק שלא אמר המתרחקים שיהי' מורה שהם מתרחקים ממנה כדפי' ר' אבא. וגם לא אמר המרוחקים שיהי' מורה שצדקה מרחיקם. אלא אמר הרחוקים שמודה על שתיהם דהיינו שמתרחקי הם ברוע בחירתם ומורה על ואינון רחיקין מיניה שגם הקב"ה מסלק שכינתו מהם וז"ש **ובג"כ** כלו' השתא ניחא דתרתי קמ"ל חדא אבירי לב דלא בעאן לקרבא לגבי קב"ה מצד עצמם:

ובג"כ אינון רחוקים מצדקה כלומר לסבה זו היא מרחקת אותם דלדברי ר' אבא אבירות א' שאינם שבים והיינו היותם רחוקים מהתורה:

והנה ר' חזקי' מפרש צדקה על השכינה וזהו אומרו דלא בעאן לקרבא לגבי קב"ה שהוא ת"ת ולזה ג"כ המלכות מסתלקת מהם וז"א בג"כ אינון רחוקים מצדקה שאין המלכות נפרדת מת"ת: וקשיא ליה דהוה ליה למימר הרחוקים מצדק. ולזה פירש דנקט צדקה שהיא המ' בהיותה מיוחדת עם היסוד דהיינו כד קבילת עלה דכורא אתקריאת צדקה וכד לא. אתקריאת צדק. ולזה נקט צדקה לרמוז שהם רחוקים משלום כדכתיב אין שלום וגומר מ"ט בגין דאינון רחוקים מצדקה כי צדקה מורה ג"כ על השלום כנז'. אמנם מצדק שהוא דין ונקמה אינן רחוקים:

אהבת צדק ותשנא רשע היינו טובתה של צדק שהוא קרוב לצדקה. ותשנא רשע החיצונים הדבוקים בצדק לנקום נקמה כנודע. ולזה אתקרב יותר מזה דהיינו אתקרב לצדקה שהוא שלום המיוחד עמה כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה: ועיין במה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כתב רבי אבא פתח ואמר שמעו אלי אבירי לב וגומר שבילי ואורחי דאורייתא. הנה מהתורה יוצאות כמה אזהרות לאדם הלא המה המפורשות בתורה והם אשר קראם אורחי דאורייתא. ומתוכם יוצאות אזהרות יותר דקות ונעלמות מזהירים את האדם להתנהג בעה"ז בעבוד' בוראו והם הנקראים שבילין שהם קצרים וכדאיתא בזוהר בכמה דוכתי מזהיר לאדם ואומר ווי לאינון דמשתעי בבי כנשתא וכו' [תרומה קל"א ב'] ווי לאינון דלא ידעי לייחדא שמא קדישא וכו' וכיוצא הרבה ועונשם גדול. ואלו הרשעים הם אבירי לב שלא נכנס פחד בלבם לחזור מדרכיהם לבל יענשו דומיא דגבור מלחמה שנכנס ללחום בלי מגן ובלי שריון קשקשים שנקרא אביר לב שאין לבו נופל עליו. ולכך הקדים שבילין לאורחין לפי שהשבילין נפקין מאורחין והכונה שרואים התולדות

היוצאת מן האבות וקשה עונשן של תולדות כעונשן של האבות ואינן משגיחין בתיובתא לגבי מאריהון. כלומר הגם כי אנו רואים אותם שחוזרים בתשובה אותה התשובה אינה שלימה אלא מן השפה ולחוץ ואינה עולה עד כסא הכבוד. לפי שהיא תשובה מזוייפת וכשעולה פוגעים בה המזוייפים הם הקליפות ותופסים בה ואינה עולה לגבי מאריהון:

דמתרחקי מאורייתא דקשיא ליה שאם צדקה היא כמשמעה מה שייכות יש עם מה שפי' באבירי לב חמאן שבילי דאורייתא. לכך נדחק ופירש שצדקה היינו אורייתא וכונת הנביא לומר שאם הם היו מתחילין לפתוח קצת היתה התורה עושה עמהם צדקה ומסייעתן לחזור בתשובה גמורה. כי רשעים הללו הם אבירי לב שאפי' שהתורה עומדת לימינם לעוזרם אפי' הכי אבירותם כל כך שרחוקים הם מן התורה אשר היתה עושה עמהם צדקה:

ר' חזקיה אמר דמתרחקי מקב"ה פליג אדרבי אבא כי מה יעשה העני הזה שלא למד ואין לאל ידו לעסוק בתורה לזה פי' ואמ' הרחוקים מצדקה רחוקים מקב"ה. על אותן שאין יראת שמים בקרבם עליהם אני אומ' אבירי לב הרחוקים מקב"ה כי אותם האחרים הנז' אינן רחוקים אלא קרובים הם: דמתרחקי מקב"ה היינו אם יום תעזבני דהיינו שנתרחק הוא מקב"ה יום א' וממילא הקב"ה נתרחק ממנו ב' ימים נמצאו אינון רחיקין מיני': והכונה בהרחקה על ההסתר פנים כי הרשע הוא מתרח' מעץ החיים ומתדבק בחיצונים ואז ימצא עצמו רחוק. ה"ג ובג"כ איקרון אבירי לב הרחוקים מצדק' כלומר לדידי אתי שפיר שהמתרחקים מהקב"ה איקרון אבירי לב שבוטחי' בגבורת לבם ולא בקב"ה ובג"כ נקראו בעצם אבירי לב. אלא לאידך מה היא האבירות אשר בלבם על עזבם את התורה. רקים או עמי הארץ שייך למקרינהו שנתרחקו מהתורה. כיון דאינון רחוקים מצדקה ואינם בוטחים בקונם אלא על גבורתם נתרחקו מהשלום ויגברו עליהם אויביהם כי הבוטח בה' חסד יסובבנו. מ"ט וכו' רצה לפרש כי הרחוקים מקב"ה נקר' רשע והרשעים אין להם שלום א"כ הרחוקים מן הצדקה שהוא קב"ה רחוקים הם מהשלום.

בעא לקרב' אחר שהיה ברצונו להתקרב נתקר' ע"ד בא ליטהר אף כי לא התחיל ליטה' מסייעין אותו והיינו לפי שיצ' מכשדי' ובא עד חרן קרבהו ית' יותר וא"ל לך לך. אהבת צדק מ' עכ"ל הרא"ג:

דף עז.

בפולחנא דקב"ה שהוא קיום העולם.

על מה קאים עלמא שיש מכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות או להפך. נמצא כל העולם תלוי בו אפילו מציאות העולם ומבול וסדום יוכיח ואם כל העולם זכאי ואינם צריכים למעשיו מכריע עצמו לבד. וז"ש ואינון על מה קיימין.

עלמא שמים וארץ תחתונים או עליונים:

שמיא אש ומים חסד וגבורה. וכמותם בתחתונים:

מתערבין כחדא. שקודם הכרעת הת"ת האש כלול במים והמים באש:

ולא הוו גלידי שהם הפכים זה לזה ואין שני הפכים מתקיימין אלא ע"י הרוח שהוא נגד הת"ת. והוא אמצעי חם ולח מעמיד האש החם עם המים הלחים וקרים שהוא שוה להם למים בלחותו ולאש בחומו. והיינו סוד רוח עילאה של קב"ה המעמיד השמים כי ביום ראשון נבראו וביום הב' נתחזקו כמז"ל יהי רקיע:

ומתמן שתיל עלמא. הארץ שהיא נגד המלכות:

וקאים על סמכין נצח והוד והיינו סוד עמודי האויר התקועים ברקיע ומעמידין הארץ באמצע בסוד כח אלהי:

ואינון סמכין לא קיימין וגו' כנודע שהת"ת מעמיד הנצח והוד ויסוד:

אסתלק לבינה שאז אינו משפיעם:

מרפפין וזעין בסוד הדין:

ועלמא ארתת מלכות בכח דיניה:

וכולא קאים על התורה שע"י עסק התורה מתעורר תורה של מעלה להכריע ולהשפיע:

כלהו אילנין וגו' הם כחות רוחניים אל [של] עצי השדה אשר בעולם הזה:

מזמרן ומשבחן. בסוד פרקי שירה שהוא שיר כחות הממונים על התחתונים:

עצי היער. המלכות נקראת יער בבחינתה אל המלאכים למטה המופקדים על העולם לשפוט את הארץ לייחד משפט במלכות והיינו שעשוע חצות לילה.

וקרי בחיל להשמיע לנשמות שהם בעולם הזה שיבאו להתעורר ליחד כדכתיב חברים מקשיבים וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב בשעתא דרוחא דכל רוחין הוא כתר **אריס** ר"ל הפריש והאציל:

בסימו ר"ל מתיקות ודקות דנשמתא. היא חכמה כי החכמה היא נשמה לנשמה וע"ז נק' בסימו דנשמתא ובינה איקרי נשמתא כמ"ש דף ע"ט בסתרי תורה. אשר מתמן נפיק קלא דקלייא. היא בינה הנק' קול גדול ואח"כ נאצלו כל אותן החילין והכחות לד' סטרי עלמא בזה האופן:

חד סליק לסטר חד ר"ל בינה סליק למקום אותו השביל והנתיב חכמה:

וחד הוא חכמה גם הוא נחית תמן להההוא סטר והכוונה להההוא שביל. ואז חד עייל בין תרין היינו אותו השביל מזווג בין תרין חכמה ובינה:
ותרין הנז' מתערין ומתעטרין בתלת האבות:
והנהו תלת עיילי בחד היא יסוד:
וההוא חד הוא היסוד אפיק כל גווני דלעילא במלכות **שית** מנהון הם כח הו' ספירות הם ו' קצוות לסטר חדא במ' כי מכח אלו הו' משפיע יסוד במלכות: וגם שית כחות מאלו הו' קצוות נחתין להההוא סטר ממש הוא במלכות כי כל א' מן הו' קצוות יש לו כח במלכות כדי שיוכל מלכות לקבל מהם ושם הם תמיד:
שית וגו' עיין בפי' שיש בגליון הזוהר שפי' שהם י"ב הויות או פי' אחר שית מנהון הוא ו' התפארת הכולל ו' קצוות והוא וא"ו רבתי לסטר חדא הוא מלכות. ושית הוא וא"ו זעירא דיסוד כי גם הוא כולל ו' קצוות אלו נחתין ממש תמן: ועתה חילק אפי' שית הראשונים דתפארת עיילי בתריסר הויות וההויות מתערין בכ"ב אתוון. והשית אחרנין דיסוד כלילן בעשר דמלכות: וכל העשר אחדות אחד להם וקאים בחד או ירצ' כי כולם יונקים מיסוד:
ואפשר לפרש פי' אחר כי סדר לנו סדר ירידת הנשמה איך היא:
בשעתא דרוחא דכל רוחין. רוחא דכל רוחין היא החכמה כנזכר פ' תרומה דף קע"ד ע"א דחכמה אתקרי רוחא דכל רוחין אשתכללו ביה וגו' ומשם שורש הנשמה ליודעים חן. ואמר כי מלכות איהי חד סליק לסטר [חד] דסליק לעילא לקבלא. וחד דאיהו ת"ת או סוד נחית נמי להההוא סטר והשתא אינון כחדא:
והאי חד ת"ת לא עייל יחידאה רק עייל בין תרין ר"ל שהוא נכנס בנצח והוד ועל ידם הזווג כנודע.
ואינון תרין שהם נצח והוד מתערין בתלת אבהן דמשם בא הכח והשפע: ואל תתמה אם כבר אמר דת"ת דאיהו חד מאינון תלת אבהן איהו לתתא. דהכוונה דהשתא דאתער ת"ת מתערין נצח והוד בכל הג' אבות. או אפשר כנודע כי אין ת"ת כולו יורד למטה כי איך ישאר מקומו חסר ח"ו. אמנם הוא נתיב ושביל של ת"ת כדרך הייחוד חוט השדרה ומציאות הת"ת נשאר למעלה. או יהיה היסוד כאשר אמרנו והוא יותר נכון. כאשר תראה עוד עתה דקאמר תלת עיילי בחד ר"ל ג' האבות אחר דעאלו בנצח והוד עיילי ביסוד דאיהו חד ואתכלילו ביה. או יהיה ת"ת שהוא כלול מג' אבות:
והאי חד איהו יסוד או ת"ת אפיק עתה גווני הם טיפות הזרע:
שית מנהון לחד סטר הם ו' קצוות דמנייהו הגווני:

ושית מנהון ר"ל מן הו' קצוות הכלולים ביסוד: נפקו ו' ניצוצות כי כולם משפיעות בו ויורדות להההוא סטר הוא מלכות או יהיה יסוד. כי הו' קצוות במקומם וו' נצוצות נחתי ביסוד. ואותם הו' הניצוצות הבאים מו' קצוות עיילי בתריסר ר"ל כלולות בי"ב אלכסוני ת"ת הם י"ב הויות. או ירצה כי הם י"ב שבטים שבשכינה עצמה וז"א שית עיילי בתריסר הם י"ב אלכסוני המלכות:

תריסר מתערין בכ"ב ר"ל כי אלו הי"ב אלכסונים מתערי בכ"ב אותיות היוצאים מבינה ומקבלים ממנה כי משם עיקר אצילות הנשמה כנודע בסוד נפש רוח ונשמה. ואז כיון דמקבלי מבינה הלא אלו הו' קצוות כלילן בעשרה ספירות וז"א שית כלילן בעשר:

וכדין עשרה קאים בחד ר"ל עתה כל הי' ספי' הם נקודה חדא ואחדות א' במלכות וכל זה הוא סדר אצילות ירידת הנשמות כאשר רוחא דכל רוחין הוא האין סוף שהוא נשמת הספי' הנק' נשמות. כאשר רוצה להוריד הנשמה עושה יחוד זה בסדר זה הנז'. א"כ נמצא היות הנשמה אין מעלה למעלתה א"כ אין ראוי לה לחטוא רק לעבוד את ה' עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד. גליון עי' תיקונים פ"ג:

והרא"ג כתב אתקרב לצדקה ת"ת. א"נ מלכות בבחינה עליונה יותר מצדק. מ"ט אוהבי כלומר על איזו בחינה קראו הכתוב אוהבי על בחינת צדק או על אותה שנתקרב דהיינו צדקה והשיב בגין דכתיב אהבת צדק כלומר אותה הבחינה אשר הוא אהב ורצה נחקקה לפניו יתברך ועל שמה קראו אוהבי. ה"ג רחימותא דקב"ה דרחים ליה אברהם מכל בני דריה ופי' דקרא הו' דקא פריש למה נקרא אוהבי בכינוי.

רבי יוסי פתח מה ידידות משכנותיך וגומר דכד ברא קב"ה בינה. עלמא עולם הבנין ו' קצוות וכו': כרוזא הוא גבריאל שהוא הגבר העליון הקורא ומכריז. קרי בחיל לפי שהוא בסוד הדין. והעת והזמן מגבירו על צד הדין ולכן קורא בחיל וכח. לכון אמרין קדישון עליונין היינו נשמותיהם של ישראל שהם קדושים מצד החכמה עילאין מצד הבינה שכן הנשמה היא מהבינה ע"י החכמה. דעייל רוחא באודנוי ר"ל שמכניס כל פניות [166] רוחו ונפשו באזניו כדי לשמוע. א"נ רוחא היינו רצון כמו אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת וגו':

שינתא בחוריהון לא אמר בעיניהין לפי שעינים להם ולא יראו אותם העינים אינם אלא חורים ונקבים חלולים לא עינים עכ"ל הרא"ג:

[166] אצ"ל פנימיות:

דף עז:

כד אסתאב גופא. אפשר דהיינו אחר המית' שהגוף מטמא: ואפשר שהוא בהטמא הגוף בחיים בעבירה שהנשמה מסתלקת ממנו ועכ"ז [167] אין מקבלין אותה למעלה והיא מתגלגלת כדמסיק.

אוירא דטיהרא. פתח היכל ראשון שהוא היכל לבנת הספיר כי משם תחלת הקדושה ליכנס לרוחניות:

תרען לא מתפתחן. היינו פתח ההיכל הזה ששם טהריאל המלאך שומר הפתח ומטהר הנשמה ליכנס בהיותה כראוי:

מתגלגלן זה דוחה אותה לכאן וזה דוחה אותה לשם:

ווי לון מאן יתבע וגו' כי יש שהב"ה תובע אותם כגון דוד דכתיב לולי ה' עזרתה לי וגו' וכמוהם רבים ועובדא דההוא ינוקא [שלח קעא] דדרש פסוק והיה ביום ההוא יצאו מים חיים יוכיח שתבעוהו הצדיקים והכנוסוהו:

לא יקומון וגו' היינו עידון הנשמות באצילות כדכתיב לחזות בנועם ה' וגו':

אתפקדן וגו' הענין כי הנשמות לכל א' חלק ידוע שבה תזכה ותשוב שם. ובהכרת הנפש נפקד מקומה ואותו מקום חסר נשמה. וזהו כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא כי הנשמות כולם. יש להם חלק לעולם הבא. כי יש להם שרשים ומציאות למעלה ותשובת הנשמה שהארתה שם ואם לא תזכה אותו המציאות חשוך וחסר:

אתמסרון בידא דדומה היינו גיהנם. ע"כ דברי הכרוז:

בההיא שעתא. אהדר לריש דבריו דהיינו בפלגות לילא וגו':

שלהובא חד התעוררות הדין:

צפון גבורה. ארבע סטרי עלמא היינו ומשם יפרד והיה לד' ראשים:

תרנגולא מלאך גבריאל וכענין זה ממש בעולם התחתון:

לא הוה בר נש וגו' תימה שהרי עבר הוליד את פלג וחי אחרי הולידו את פלג שלשים שנה וארבע מאות שנה וכל ימי פלג אינם אלא מאתים ושלשים ותשע הרי שמת בימי אביו. ואין להקשות מהבל וחנוך ולמך וקין שמתו בחיי אביהם כי אותם היו קודם המבול. ואפשר לתרץ בדוחק כי פלג לא מת בקצרות שנים אלא אחר כלות לחותם [168] והרן מת על פני תרח אביו בבחרותו וזהו שדקדק באומרו אתקטיל הרן כלומר נהרג ונשרף עודנו באבו:

קאים תמן מתאבל ודואג על אחיו:

---

[167] ועי"ז:

[168] אולי צ"ל לחותו או דקאי גם אשארי כי ארפכשד ונחור והרן ג"כ מתו בחיי אביהם:

בגין זכותיה. שלא יצטער:
והוה תרח אבוי קאים תמן. ולמה להם לומר דאשתזיב בזכותיה דהרן היה להם לומר בזכותיה דתרח והיה להם להשליך תרח. אלא ודאי שתלו הדבר בזרעו כדפי':
לגרמך. כלו' הולך עצמך מסברה זו שאתה בה ומדרך זו שאתה בה. ופי' הטעם ואמר לאתקנא גרמך דהיינו תיקון נשמתך כדי שתהיה מתוקנת להיותה מרכבה כראוי. וז"ש לאתקנא דרגא דילך כי בעוד שנשמה אינה מתוקנת המדה אינה מתוקנת כי המדה תיקונה תלוי בנשמה האצולה ממנה. וזה טעם לנסיעת הסברא והמדות שהיא נסיעה שכלית. וכנגד נסיעה גופנית אמר לך לך לית אנת למיקם הכא שאתה קדוש והכא הוא תחת רשות הקליפה וזהו מארצך. וג"כ מצד שהחברה הרעה פוגם בנפש אעפ"י שלא ילמד ממעשיהם וזהו או' בין חייבין אלין וזהו וממולדתך. והנה פי' שתיהן ואמר ורזא דמלה וגו' מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ועל דא כתיב אלדי"ם אל דמי לך וגו' הכונה כי המלכות הנק' אלדי"ם וגם נק' אל זועם בכל יום. מעולם אין דומיה לה כדי להתחבר עם יסוד ותאוותה תמיד לזה. כי מלכות היא נהורא אוכמא וכל הט' [169] איקרון נהורא חיוורא כמ"ש דף נ"א וז"א פה אלדי"ם אל דמי לך וגו' וזה כדי דלא יתפסק נהורא חוורא מעלמא לעלמין הוא כח יסוד הכולל כל נהורין חיוורין די עליה עכ"ל:
גיליון וכד אתרמי אברם לנורא אתקטיל הרן וגו'. בספרי כ"י מצאתי זה הענין בשתי נוסחאות הנוסחא הא' סוברת שמת מיתת שמים בחיי אביו והנוסחא הב' סוברת שנהרג ומבאר כיצד נהרג וגו' עד עם אלהי אברהם:
והרא"ג **כתב כד אסתאב גופא בעבירות ועונות**. שטיא על אנפי דאוירא. לפי שאין הרקיעים נבקעים מלפניה שתכנס אחרי אשר הוטמאה כדמפרש ואזיל. דטיהרא תרגום של צהרים טיהרא והענין אחר שהרשע הזה ע"י מעשיו הגשים הנשמה והיא כמו הגוף וכמו שהגוף נכוה ומצטער כשהוא בצהרים כחום היום כן הנשמה הזאת ולהיותה מצטערת סלקא ונחתא למצוא מנוח לכף רגלה. סלקא ונחתא הענין הוא כי המצות הם כנפים לנשמה לעוף השמים כנז' בתיקונים וכפי מספר המצות שעשת' כך יש לה מספר הכנפים. והנה הרשע שלא עסק במצות אין לו כנפים ואם עשה א' או שתים יהיה לו כנף או ב' כנפים. וחושבות לעלות בהם ואינה יכולה לעלות מצד כובדה שנעשית גופנית וכבידה כנזכר ולכך סלקא ואינה יכולה לעלות כי אם מעט מזער לאכביר ומיד נחתא. קוספיתא קלע. אתפקדן דוכתייהו מקומם שבג"ע ואתמסרון בידא דדומא בגיהנם שכל

[169] ואולי צ"ל וכל הו' ע' בזהר לקמן פ"ג ב' ולעיל נ"א א':

נשמה ונשמה יש לה מקום בג"ע ומקום בגיהנם כדרז"ל זכה נוטל חלקו וחלק חבירו וכו'. כן יורד שאול לא יעלה ר"ל לא יעלה מאליו כאותם שמבצבצין ועולין אלא כשעוברים הצדיקים בעמק הבכא דהיינו גיהנם ומעלים אותם וזהו לא יעלה מאליו. שלהובא חד כח הדין. מסטרא דצפון מצד הגבורה כי אז היא תגבורת הדין וממשלת הלילה א"נ אפשר שהשלהבת הוה מצד הבינה וז"ש מסטרא דצפון והיא משלח אותו למטה לעורר לבן של בני אדם שיקומו לעסוק בתורה למתק כח הדין. בין גדפי דתרנגולא הוא גבריאל ולכך נקרא כן מלשון גבר וגדפוי ר"ל כנפים מלשון כינופייא דהיינו מחנותיו של גבריאל. כד"א היושבת וגו' דהיינו השכינה היושבת בגנים עושה שהחברי' שהם הצדיקים שבג"ע שיהיו מקשיבים ואומרים לזה הצדיק התחתון העוסק בתורה לקולך השמיעני:

ויאמר ה' אל אברם מה כתיב וכו' דימות בחיי אבוי תימא הרי הבל מת בחיי אדם וכן למך מת בחיי מתושלח אביו חמש שנים כיצד מתושלח כשהוליד את למך היה [170] בן תשפ"ב שנה וקודם שהולידו היה בן קפ"ז סך הכל תתקס"ט וכל ימי למך בנו לא היו כי רם תשע"ז שנה הרי חסרו לו עד ימותיו של אביו משהולידו עד שמת ה' שנים וכן עשרה דורות מנח ועד אברהם רובם מתו בחיי אביהם דוק ותשכח [171] וע"צ הדוחק אפשר לתרץ דמאי דקאמר דימות בחיי אבוי היינו שימות בפניו ממש ולעיניו וז"ש לקמן והוה תרח אבוי קאים תמן. אבל בשום א' מהנז' לא היו באותו מקום בעת פטירתם ולכן לא נאמר בשום א' מהם על פני כמו בהרן. ואפשר שהפסוק דחקם לומר כך באומרו וימת הרן על פני תרח אביו בארץ מולדתו כלומר באותו מקום לפניו ולעיניו: מאן קטיל וכו' עד ת"ח מה כתיב בספרי ישנים כתיבת יד ליתיה וכן נראה מתוך הלשון שהוא לקוט וכן משמעות ת"ח שייך אחר ובגין דא נפקו מתמן ת"ח וכו' דכיון דחמא וכו' ודוק ותשכח. ואי גרסי' ליה במלת ואית דאמרי נראה שצ"ל ולומר ואית דאמרי דהוו אמרי זרעא דתרח וכו': ת"ח מלה דלעילא לא אתער עד דאתער [לתתא] בקדמיתא על מה תשרי ההיא דלעילא. הענין להיות הדבר העליון דק וזך ונעלם א"א לרדת ולהשתלשל למטה בלתי שתתלבש בתוך נרתיקה. ולזה אחר שהותקן הנרתק משתלשל ויורד מלובש בנרתקו וכן הוא ממש ההתעוררות תחתון הוא נרתק ומכסה להתעוררות העליון שיתלבש בו. ורזא דמלה כלומר סוד הדבר באצילות ממש: נהורא אוכמא מלכות. בנהורא חיוורא ת"ת: אלהים אל דמי לך. מלכות. וכן אל תחרש ואל תשקוט אל. מלכות: לאתקנא גרמך היינו תיקון נפשו ונשמתו במצות ובמעשים טובים שיעשה בארץ ישראל למטה שהיא

[170] יותר טוב לגרוס מתושלח משהוליד את למך חי עוד אח"כ תשפ"ב שנה וכל ימי למך לא היה רק תשע"ז הרי שמת למך בנו ה' שנים קודם:

[171] לפנינו בקרא לא חשב רק ד':

דוגמת א"י למעלה. שהיא אם נשמותיהם של ישראל ובסוד עשיית המצות בא"י נאחזים ומתקשרים בה בקשר אמיץ וז"ש לאתתקפ' ליטול ממנה חוזק ותוקף: לאתקנא דרגא דילך היינו פירוש שני והיינו המלכות שהיא דרגא דיליה עתה בתחלת גרותו כי כל הגרי' הם אחוזים במלכות כנודע. והנה המדה הזאת היתה בלתי תיקון מצד דורות ראשונים שסלקו השכינה ועתה בלכתו לארץ יתקן המדה ההיא: לך לך לית אנת למיקם היינו פי' ג' במלת לך לך כלומר אתה לך לך מכאן לבדך כי אינך כדאי לישב כאן בין הרשעים הללו והכוונה לך לבדך כלומר שלא יוליך עמו תרח אביו. ורזא דמלה וכו' הוא פי' ד' כדמסיק לך לך מחכמה דא ומאשגחותא דא וכו' עכ"ל הרא"ג:

דף עח.

והוה ידע ומצרף סטרי דיישובי עלמא וגו' גוי גוי וארצו ונחלתו והי' יודע כל גוי וגוי עד היכן מגיע חלקו ונחלתו וישובו:

ואסתכל בהו בישוב התחתון ומשם הי' מסתכל ע"י משקל האצטורלב עד היכן מגיע כל חלק וחלק מהארץ ברקיע והיה מחלק הרקיע לחלקים כחלקי הארץ. וז"ש ואסתכל בהו ואתקל בתיקלא לדעת כל ארץ וישוב בכמה מדרגות היה עומד ומשם היה מסתכל בשרים הממונים ברקיע בחלקים ההם כדפירש בזהר בפ' תרומה:

נקודה דאמצעיתא. היא חלק ישוב ארץ ישראל שהיא טבור העולם:

תקיל בתיקלא. לדעת הרקיע המשמש בארץ ישראל ולא הוה סליק בידיה משום דלמגנא קיימי רקיעי בארעא דישראל כדפי' בזוהר:

חילא דממנא עלה דהיינו השר השולט בה:

מתמן אשתיל כל עלמא מפני שראה שהיא היתה נקודת המרכז לכל העולם. ובה היה כלל הכל וידע כי בה היה יסוד הכל וכלל כל הנמצא בכל חלקי הישוב נמצא בא"י. כיון שהגיע לידי מדה זו אשגח וצרף ותקל למנדע וידע כי כמדה תחתונה מדת הארץ יהי' מדה עליונה מדת השר השולט עליה ולפיכך **חמא** דהא חילא עילאה לית ליה שיעורא מפני שהוא סבת הכל שהשגת מהותו נמנעת. אמנם ע"ד שלילה ידע דלאו איהו כגוונא דסטרי דרגי ישובא כי כמה מעלות טובות לקדושה על השרים כנודע:

למיקם על ברירה דמלה להשיג מהות המנהיג את הארץ על צד החיוב. והוא חשב כי אחר שהשיג מדת הארץ שמציאותה קבוע וכלל כל הארצות כלל כל הנמצא. כן השר השולט בה כלל כל השרים וכיון שראה שלא השיג מיד ויבאו עד חרן וישבו שם שפחד ליכנס בארץ בלי ידיעת הנהגת השר השולט בה.

מ"ט דאברהם קשה לו לעיל אמרת שיצאו ללכת ארצה כנען מפני שהשיג מעלת העצם הארץ והנהגתה. והשתא אמרת שזו היא סבה שישבו בחרן א"כ מ"ט דאברהם מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר. ותירץ כי היה בא ורואה מעלת האקלימים אלו על אלו באותם השרים הממונים על הככבים והמזלות. והיה בא דרך גדולתם זה על זה עד הגיעו לחרן. ודרך הילוכו כשהגיע לחרן והתחיל לבדוק במעלת א"י וראה תקיפו דעמיקין דלא יכיל למיקם ביה. מיד ויבואו עד חרן וישבו שם והענין כי א"י נקודה אמצעית וכן המלכות בקדושה נקודה אמצעית.

למנדע לך וכשתשיג ידיעת עצמך ותתקן עצמך ונשמתך תשיג מה שאין אתה יכול להשיג והיינו סוד ספר יצירה שגלה לו הב"ה לאברהם שהשיג בריאת עצמו ואבריו ואברי עולם ואברי שנה. ומשם השיג אלהותו של הב"ה וספירותיו וכל המרכבות וההנהגה:

מההוא סטרא דישובא וגומר כלו' שאין לישראל יחס עם עפר ארצות גוים שאתה מתחכם בישוב ובטבעו לך לך ממנו:

מההיא חכמה. חכמת המולד והמזל וזה אינו שאין מזל לישראל אלא הכל כפי גזרת חכמתו ית':

דלא תשגח שהי' ראוי לירש אברהם [את] אביו:

ואעשך בגין דכתיב לך לך וגו' שהדרך ממעט וגו' כדפי' ז"ל:

ואברכך לפי מה שפי' לעיל ארצך סטרי דישובא כי לא היה יודע טבע מזל א"י להתברך. לכך אמר לו ואברכך שם:

ואגדלה שמך וגו' לפי מה שפי' לעיל ענין וממולדתך שהוא חכמת המזלות שהי' לו שם גדול בארצו לכך בשרו ואגדלה שמך בחכמה ובתלמידים יותר:

והיה ברכה בגין דכתיב ומבית אביך שהיה ממעט חלק ירושתו מנכסי אביו. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון נקודה דאמצעיתא דישובא דייקא ולא אמצעיתא דעלמא וע' בתצוה קפ"ד ב':

והוה תקיל כל ישובי דעלמא וגו' בפ' בתרא דכתובות [דף קי"ב] ר' חנינא מתקל מתקלים ע"ש ופי' התוספות משם תנחומא שהיה שוקל אבנים כל זמן שהיו קלות אמר עדיין לא הגעתי לארץ ישראל:

אשר אראך. ארא"ך מספר בעננ"ם. עכל"ה:

והרא"ג כתב והוה ידע ומצרף סטרי ה"ג. ור"ל היה עושה כצורף הזה שהוא מצרף הכסף מסיגיו כך היה משוטט בדעתו ובחכמתו. וכמה חיצונים היו מזדמנים לפניו היה משליך

הסיגים ההם והולך ונכנס פנימה להשיג עד שהשיג תחלה השרים העומדים על העולם בז' אקלימים וז"ש סטרי דיישובי עלמא. כד מטא לגו נקודה לידע מי הוא המשפיע ומנהיג בנקודה הזאת שהיא א"י לא היה עולה בידו כי עמוק עמוק הוא ומי ימצאנו. אשתיל כל עלמא כי כן אבן השתיה ממנה הושתת העולם: כדין ויצאו אתם תרח ולוט עם אברהם ושרה כי הם היו עקר ואלו יצאו טפלים אליהם כנז' לעיל. והיו הולכים הלוך ונסוע לבא לארץ כנען אולי שם ישיגו מי הוא המנהיג שלה וחשב שבהליכתו ובהתקרבו אל ארץ כנען יהיה מתגלה אליהם שום דבר בדרך. וחזר עוד ואשגח ותקיל וצריף וכיון שלא היה מתגלה אליו דבר כשבאו לחרן ישבו שם ונתיישבו שם. מ"ט אליו וכו' ה"ג כלומר מי [172] שהיה משתוקק כ"כ להשיג מ"ט כשבא עד חרן נתיישב שם והיה לו ללכת ולנסוע עד הגיעו אל מקום החפץ. והוה סליק בידו גרסי' והכונ' לומר לפי שבכל האיקלימים השיג ובארץ ישראל לא היה משיג כלל עוצם השגחת שכלו. לזה השיא את עצמו לדבר אחר וישבו בחרן שכשם שיחשב לו לאדם חכמה בטורחו במקום שאפשר לו להשיג כן יחשב לו לחכמה בהמנעו מלחקור במקום שהוא נמנע ההשגה. לך לך למנדע לך. כלומר לידע שורש נשמתך מאיזה מקום נחצבה ובזה תתקן גרמך שאם לא ידע זה אינו יכול ליתקן אית לך שרשא לאצלחא בעלמא מביתא דאבוך י"ס דל"ג ליה.

ואעשך לגוי גדול וגו' ואעשך בגין דכתיב לך לך כדברי רז"ל כנגד לך לך שההליכה ממעטת פריה ורביה אמר ואעשך לגוי גדול. וכנגד מה שממעט הממון שבהיותו בארצו יש לו מכירים ונושא ונותן ומרויח מש"כ בדרכים שאדרבא יש הוצאה ולא ריוח אמר ואברכך בממון. וכנגד שממעטת את השם שבארץ מולדתו מכירים בו ומכבדים אותו מש"כ בדרכים ובארץ נכריה אמ' ואגדלה שמך. עוד יש דבר אחר שממעט הדרך שהכל מזומן בבית אביו בלי טורח ועמל ויגיעה מש"כ חוצה לה לכך אמר והיה ברכה יהיה ברכה בכל מעשה ידיך. לא תהיה מושפע כמו שהיית בבית אביך שהיית מושפע מתפיסת הבית. אלא והיה ברכה תהיה בסוד משפיע ומקום [173] הברכות שיתברכו אחרים ממך.

מסטרא דימינא. כי בני חיי ומזוני שבבינה מתגלי' בחסד [174] ולכך ואעשך לגוי גדול מצד הגדולה שמורה גודל ורבוי הדבר הרי בני. ואברכך מסטרא דשמאלא היינו ברכ' העושר כמ"ש מצפון זהב יאתה הרוצה להעשיר יצפין הרי מזוני. ואגדלה שמך מסטר'

[172] צ"ל מ"ט אלא וכו' כלומר מאחר שהיה כו':
[173] נ' דצ"ל ומקור:
[174] נ' דצ"ל בחג"ת:

דאמצעית' כי כן שם הגדול יהוה במילואו עולה מ"ה והו' שם יהוה שבת"ת. וכן אתה שמך אברם יתגדל שמך ותקרא אברהם ובת"ת הם חיים שכן נקרא עץ החיים הרי שלשתם. והיה ברכה מסטר' דארעא דישראל. היינו מצד המלכות שהיא בריכת מים שהכל משקים ממנה ולכן קראה עתה בכינוי זה ארעא דישראל שהיא יונק' תחלה מלמעלה ומתמציתה יונקים שאר ארצות: דכלהו כלילן ביה כלומר כלם מסכימים ושוים לטובה לברכו מר כדאית ליה ומר כדאית ליה א"נ מסטרא דימינא כלומר את בעצמך התקשר בגדולה. ויצא ממך בן שיתקשר בגבורה. ויצא בך מבנך שיתקשר בת"ת הרי ואגדלה שמך שהתורה חוזרת על אכסניא שלה. והיה ברכה תהיה מלבד חלקך שם תהיה שושבין לבריכה תחתונה. וז"ש דכלהו כלילן ביה דהיינו באברהם כי הוא סבת הכל עכ"ל הרא"ג:

דף עח:

כיון דכלהו נפקי וגו'. ולעיל אמרינן שעד שנתעורר לא נאמר לו לך לך א"כ ההתעוררות היה כולל למה הצווי לך פרטי וגו': וא"ת שאברהם לא עבד ע"ז ותרח עבד אחר שהיה טפל לאברהם למה נדחה וז"ש אע"ג דתרח הוה פלח וגו' בהדי אברהם וגו':

אתרעי בתיובתא וחזר בתשובה ודאי בצאתו מאור כשדים וכוונתו להתקרב אל הקדושה בבואו עם אברהם. וז"ש ושרא למיפק אמאי לא כתיב לכו שודאי יתייחד הדבור לאברהם אמנם יצוה על תרח ולמה נדחה שנאמר לאברהם בלחודוי לך לך:

כיון דמטא לחרן לא נפק והי' גלוי וידוע לפני הב"ה זה תדע שכן שהרי לוט לא היה בצווי ועכ"ז הלך עם אברהם ותרח לא רצה וז"ש וילך אתו לוט ואילו תרח וגו':

האור לא כתיב וגו' ואילו לאידך פי' הל"ל האור דלאו אורם הוה שאינו מהם. ולהאי פי' לא דחיק וזרוע רמה דלא אהדר לרשעים עצמם אלא לאחריני דלאידך פי' הוה ליה למימר וזרועם הרמה תשבר וכיון שכן הוה ליה האי פי' הכרח לענין תרח שלא חזר בתשובה דקארי להו רשעים כדפי':

אור דלעילא חסד אברהם אור קדמאה שנברא יום א':

ולאנהרא תמן כי חסד לא היה מתפשט למטה מפני שלא הי' שום א' מרכבה אליו עד עתה ועתה ע"י אברהם יהיה מאיר ומתפשט בתחתונים וז"ש בהיר הוא בשחקים שהם נצח הוד שחסד מאיר בהם והם נקראים מצד החסד חסדי דוד וז"ש ולאנהרא תמן היותו מתפשט לתחתונים וזה לא היה אפשר אלא בסיוע א"י ולכך נאמר לך לך כדפי' לעיל ר' אלעזר לאתקנא דרגא דילך:

דכתיב ואת הנפש תימא כי קודם עשו הנפש ואח"כ היה צווי לך לך א"כ איך אמר הכתוב ורוח עברה וקודם אליו ועתה לא ראו אור והדברים היו להפך ואי נפרש כדעת רז"ל שאחר שנאמר לו לך לך חזר לחרן פעם אחרת והיינו רוח עברה פעם אחרת והחזירם בתשובה ניחא:

ת"ח דהא לא כתיב ויצא היינו ראי' לדברי ר"ש שפירש שלא יצא תרח מאור כשדים בתשובה שהרי באברהם לא כתיב ויצא שיורה שעשו ישיבה בחרן ועתה יצא. משום שאינו אלא וילך שבדרך הליכה היה ויציאה ראשונה שיצאו מאור כשדים ללכת ארצה כנען היא היתה היציאה מקודם ולא יצדק עתה ויצא לענין יציאתו מאור כשדים שכבר יצאו מקודם. ובחרן היו ולא יצדק ויצא ליציאתו מחרן שלא היו בחרן תושבים אלא בדרך הליכה. לכך נאמר וילך שפי' המשיך דרך הליכתו. והנה תרח לא רצה ללכת עמו נראה שלא יצדק בו ההליכה הזו מפני שאין היציאה מאור כשדים אליו בתשובה ללכת למשוך דרכו אלא לצאת לבד משם שלא יהרגוהו כדפי'. והשתא קשה אם כדבריו מאי כאשר דבר אליו ה'. כיון שלא אמר ויצא אלא וילך שדרכו המשיך והלך מאי כאשר דבר אליו ה' אפי' בלא זה היה הולך. לזה אמר שהכוונה דאבטח ליה בכולהו הבטחות שנוסף בהליכתו עתה ההבטחות אשר דבר אליו ה': ואפילו לוט קאמר וילך ולא קאמר ויצא לפי שלוט הי' בתשובה וז"ש **דאתחבר** עמיה בגין למילף וגו' ומטעם זה אמר בו וילך:

ולדחלא מיניה מההוא יומא וגו' תימה והרי זה יראת העונש ואינה יראה טובה. וי"ל כי הכוונה לאמר איך אכעיס לקב"ה שיכעוס מלי בעת אבא להראות פניו ביום הדין וז"ש דזמין בר נש למיהב דינא וחשבנא לקב"ה ממש ולא אמר דינו הקשה כלל. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כתב לא כתיב ביה וילך אלא ויצא כי מלת ויצא מורה שיצא מתוך ההפיכה להנצל לבד. אבל וילך מורה הליכה ממש לשם אל המקום אשר אמר לו האלהים. וזהו וילך אברם כאשר דבר אליו ה' דהיינו לך לך בהליכה נצטווה והליכה עשה. וי"ס ישנים דלא גרסי. אלא ואלו תרח לא כתיב. ולפי גירסא זו לא דקדקו בין ויצא לוילך אך קשה דלקמן בסמוך פריך ר' אבא דהא כתיב יציאה באברהם דכתיב בצאתו מחרן נרא' דקים ליה לר' אבא דת"ק קא דייק יציאה והליכה:

ועתה לא ראו אור אימתי מלת ועתה קא דייק אימתי נאמר ועתה. בההוא אור דלעילא במלכות שיהיה מאיר בה וזהו בהיר הוא בשחקים שהאור הזה התחתון שהוא אברהם העלהו להיותו בהיר בשחקים מלכות ומלת שחקים לא דוקא דשחקים הם בנצח והוד אלא בלשון השאלה קאמ' כאלו אמ' העלהו להיותו בהיר בשמים א"נ בההוא אור

דלעילא מדקאמ' דלעילא ירמוז אל החסד שהוא נקרא אור קדמאה ואתי שפיר בהיר הוא בשחקי' שאור החסד יבהיר ויבהיק בשחקים נצח והוד וז"ש ולאנהרא תמן ממקום האור חסד יבהיר ויאיר בשחקים ובזה ורוח עברה וגומר ה"ג תבו בתיובתא תרח וכל בני מאתיה דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן הא בני ביתיה ובני מאתיה. תרח דכתי' ואתה תבא וגו'.

וילך אברם וגו' דהא לא כתיב ויצא אברם דאלו הוה אמר הכי הוה משמע שיצא מארצו העקרית שהיא חרן כסבר' הראב"ע אלא וילך כד"א לך לך כלומר כבר התחלת ללכת סיים הליכתך והתרחק עוד מבית אביך ושייך ביה לשון הליכה שכבר יצאו מארצם העיקרי' שהיא אור כשדים והלכו לחרן ויש עדיין לילך אבל באור כשדים שם נאמר יציאה שהיא הנסיעה הראשונ' ושם שייך לומר יציאה שהיא תחלת יציאה בקדמית' עבדו אבל אחר שכבר יצאו והלכו קצת נאמר לו לך לך יותר והתרחק. כאשר דבר אליו ה' דאבטח ליה אין לפרש שלפי שהבטיחו הקב"ה בכל אותם ההבטחות הלך חלילה כי לא היה אברהם עובד את ה' ע"מ לקבל פרס אלא כאשר דבר אליו ה' ר"ל תכף כאשר אמר לו לא נתעכב כלל אלא וילך אברם תכף כאשר דבר אליו ה' ועתה פירש היכן דבר לו כשהבטיחו בכלהו ההבטחות. וילך אתו לוט דאתחבר עמיה קשיא ליה שהי"ל ויצא אתו לוט כפי הנדרש תירץ לפי שנתחבר עם אברהם נאמר בו וילך. דאולפי אורחוי אגב דנקט דלוט אתחבר עם אברהם למילף אורחוי נקט לה עכ"ל הרא"ג:

דף עט.

גופא אתבר וגו' החומר מתבטל ונפש מתפשטת ממנו ולכך יש בה כח להשיג גילוי שכינה:

תלת שליחן הא' ימיני כותב זכיותיו. שמאלי כותב חובותיו האמצעי מונה ימיו. אודי על כולא בפומיה דבור:

חתים על כולא בידי' מעשה להיות הענין חתום בדבור ובמעשה:

קדמאי שחטא בהם ראשונה מעשה נערות:

בתראי שחטא בהם באחרונה מעשה בחרות והזקנה:

חדתי שהוא חדשם:

עתיקי שתפס מעשה אבותיו בידו:

אקשי קדל לענות עזות:

מחרן כתיב כלו' פי' הכתוב מחרן מפני שאין לשון יציאה צודק:

דלית לי' רשו וגו' אם לא תרצה היא ללכת לא יוליכה בעל כרחה ואע"ג דקיימא לן הכל מעלין וגומר היינו שלא ליתן כתובה אמנם להעלותה בעל כרחה [משנה י"א פ' י"ג דכתובת] לא שאינה שבויית חרב:

קח את אהרן בדברים רכים:

מה חמא וגומר קשיא ליה כי לפי דבריו ויקח נמי אהדר ללוט ולקחו בדברים א"כ מאי חמא אחר שלא היה רוצה ללכת עד שלקחו בדברים.

מיניה דוד רות ממואב וא"ת ולמה לא צפה נעמה מעמון אלא דוד רגל רביעי במרכבה והוא דבק בימין לכך דבקו עמו: ואת הנפש וגו' וגם אותם משך בדברים טובים שילכו עמו כדי שלא יחזרו לסורם:

אמר ר' אבא אי הכי וגו' בשלמא למאי דפרשינן דזכותא ניחא דלא הוו כ"כ אלא לדידך קשה דהא כמה בני נשא הוו כי רבים השיב מעון ודוחק לומר שכל עם רב כזה הוליך עמו. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון ורוחא הכי נמי יהיב חושבנא וגומר ויקהל קצ"ט נשא קכ"ו עכ"ל:

והרא"ג כתב כדין אתייהיב רשו כמשז"ל תוסף רוחם יגועון וגו'. וכדין קיימי עליה תלת שליחן בפ' ויקהל פריש לון דף קצ"ט והכא לא דק לפי שאין כאן מקום דרוש זה. על קדמאי וכו' פי' מורי נר"ו על חטאת נעורים. בתראי חטאת זקונים: חדתי עונות שהוא מחדש. עתיקי שאחז מעשה אבותיו בידיו. לדעת כל אנשי מעשהו כלומר בידו ממש יחתום כדי שידע כל אנוש מעשהו הרע שעשה ולא יתנשי מינייהו אפילו חדא. אי נמי ביד כל אדם יחתום לדעת כמה אנשים מקטרגים ברא במעשהו הרע שאם יעמדו עליו אלף מקטרגים יבקר פנקסו אשר הוא חתום בכתב ידו וידע שעשה אלף עבירות ויצדיק עליו את הדין. כמה דחייביא גרסי'. אפילו בשעתא דבעי לנפקא מהאי עלמא אקשי קדל שאינו חוזר בתשובה. ה"ג וחייבא אע"ג דאשתדל בהדיה צדיקא אקשי קדל ולא בעי למילף ובג"כ אית ליה לצדיקא למתקף ביה ואע"ג וכו':

א"ר אלעזר מחרן כתיב וגו' פי' מדלא קאמר בלכתו מחרן אעפ"י שנא' בו יציאה אינו גנאי. ולא נדרוש בצאתו שיצא מחמת הפחד מדלא קאמר בלכתו. זה לא דרשינן כי כאן בחרן כבר היו בטוחים מהפחד ולכך אפי' שיאמר בו יציאה לא איכפת לן מידי אבל והא יציאה כלו' האי יציאה דתרח ולוט דקאמר קרא ויצאו אתם מאור כשדים זאת היא שהוא של גנאי שלא נאמר בהם הליכה שהיה מורה הליכה לש"ש אלא ויצאו אתם יצאו תרח ולוט אתם דאברהם ושרה. ומדקאמר בהם יציאה מורה שלא היה יציאת תרח ולוט לשם שמים אלא מחמת הפחד שראו הרן נשרף ושמא ישרפו אותם ג"כ ואע"ג דויצאו

אתם כתיב וכינה היציאה לארבעתם בודאי לא נאמרה יציאה אלא על תרח ולוט שהיו בורחים כנז' כי אברהם כבר נצול מן האש ואין לו שום פחד ולפי זה צריך לפרש מלת והא [175] כמו והאי כלו' וזאת היציאה הנאמר בתרח ולוט דהיינו ויצאו אתם כדפרישנא: **ויקח אברם את שרי אשתו וגו'** ובג"כ ויקח וגו' האי ובג"כ קדמאה ל"ג. א"ר אלעזר אין ובג"כ כלהו בני נשא דהוו אזלין עמיה וכו' ה"ג. עכ"ל הרא"ג:

דף עט:

א"ל ר' אבא אי הוה כתיב וגו' הוה אמינא הכי דלא אתא קרא אלא לאשמועינן דאזלו עמיה גרים אבל השתא דכתיב ואת יש לנו לרבות שגם זכותם של אותם שלא הלכו עמו הלך עמו וז"ש את לאסגאה נוסף על הגרים עצמם: מנלן דכתיב ואת הנפש. תימה שהוא מודיע הדבר בעצמו. וי"ל דהשתא דריש מלישנא דנפש אשר עשו דמאי אכפת ליה לקרא להודיענו שהנפש עשו דהיינו שהמגייר נפש א' כביכול עושה אותה לימא ואנשי ביתו ואנא ידענא דהיינו גרים אלא מדקאמר השתא אשר עשו היינו להודיענו זכותא דכולהו נפשאן הוה אזיל עמיה דאברהם. ועם היות שלא הי' עמו עם רב בזכותם ניצול:

פתח בלך לך. כלומר עם היות [176] שהיה צורך המראה לך לך עכ"ז כיון שהי' עתה פעם ראשונ' שנראה לו הי' לו לפתוח בדברים אחרים. כגון אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים ואח"כ לך לך מפני שלך לך הם דברים קשים:

חושבניה מאה והוא נרמז בשורת הבני'

כל דעביד קב"ה וגו' כלומר הכל לפי סוד המדות:

אתר דבעי לאתקרבא כלומ' מקום שצריך האדם לאחוז כדי לידבק למעלה.

דרגא קדמאה. המלכות והיא נקראת לך. ואמר לו הב"ה לך לך כלו' לך למקום שתוכל עם לך שהיא מדת המלכות. ונקראת לך מפני שהיא מדה נגלית מקום מוכן גלוי לידבק בו. מה שאין כן למעלה [177] אלא הוא דרגא דאתכסייא. וכל כנוי לנוכח הוא במלכות. ולזאת נקראת זאת מורה באצבע. ולכן נקראת לך. ועוד הוסיף מלת לך מדבר לנכח הב"ה באברהם [178] כלו' מדתך המזומנת לך לידבק בה:

עד דייעול לארעא. כי היא כבודה בת מלך פנימה. ואינה יוצאת מא"י שהיא היכל המלך.

כגוונא דא כתיב וישאל דוד וגו' כענין זה דרך חכמה עש' הב"ה עם דוד. אלא שדוד אחז במלכות דרך להיות מלך. ולכך הוצרך לידבק באבות להשלימה במרכבה. ואברהם

[175] לפנינו הגי' וההיא:
[176] עם היות שהדיבור לך לך הי' צורך המראה עכ"ז כו':
[177] לא נק' לך אלא הוא:
[178] נצ"ל לאברהם:

אחז בה סתם להתגייר ולהתקדש בקדושת ישראל. ולכך לא הוצרך אלא ליכנס בקדוש' בא"י לבד:

דאתחבר באבהן שהם חג"ת ושם עמהם המלכות מלך. ונמצא דוד עמהם רגל רביעי ושכינה שורה עליו:

אתעכב תמן שבע שנים. שכן שלימותה ודאי בת שבע מהשבע ספירות העליונות:

שמא קדישא דאחתים ביה עלמא וגו' היינו שם ע"ב. וזהו ויעבור אברם ע"ב שהוא רי"ו אותיות ג' פעמים ע"ב לחבר הארץ המלכות עמהם. וזהו מלכו' קדישא דאתעטר [179] באבהן בחברון. והנה שם מ"ב הוא מן הגבור' ובו ברא קב"ה העולם והוא יוצא מבראשית עד ובהו אמנם ראה שלא הי' מתקיים שתף עמו רחמים והיינו חסד שבו ע"ב וז"ש דאחתים ביה עלמא כדי שיהי' לו קיום ועמידה:

בספרא דר' ייסא וגו' תימה מאי בינייהו ואעשר דמשמעות דורשי' איכא בינייהו ר"ש נקט קרא ויעבר ממש כמו קרא ויעבור אברם שהם שוים. ור' ייסא דחיקא ליה. דויעבור ה' הוי למילא בשם ע"ב דדכורא דהיינו ויעבור ה' ואילו הכא קיימא בקדוש' דארעא דהיינו ויעבר אברם בארץ להכי נקט קרא דאני אעביר דקרא דא בקידושא דארעא קאי דקאמר אתי דהיינו מלכות אעביר דהיינו ויעבור כל טובי על פניך דנחית לתתא וז"ש **והוא** רמז לקדושא דארעא דאתי מאתר עלאה וגו':

מסטרא דא לסטרא דא. הענין הוא כי א"י היא נחלקת לי"ב חלקים לי"ב שבטים ונקודה אמצעית שהוא המקדש יש בו י"ב שערים שהם י"ב מקורות לי"ב חלקים אלו והם שער ראובן אחד שער שמעון אחד וגו' כדכתיב ביחזקאל והם ו' מימין המקדש וששה משמאל למקדש כדכתיב ביחזקאל ונמצאו י"ב שבטים נגדיים לי"ב הויות ויונקים כל א' משער שלו וכל אותם הי"ב הויות יהיו שוים הוי"ה שהיא דין קש' עתה יהי' שוה להוית יהו"ד שהיא רחמים וכולם שוים לטובה והנ' להיות אברהם נכלל ונקדש בכל י"ב קדושות עליונו' הוצרך להיותו עובר בארץ מסטרא דא לסטרא דא לכלול י"ב החלקים הנזכרים וז"ש מסטרא [דא] לסטרא דא כדקא חזי:

הא אתמר בפ' נח ע"ש:

אתגלי ליה מה דנא הוה ידע. היינו שידע הנהגת הקדושה בא"י שהוא הדבר שהי' נעלם ממנו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' הוה אמינא הכי שממש כל אותן הנפשות בעצמם היו הולכים עמו אבל השתא דכתיב את היינו זכותם שלא יתכן שהי' מוליך עמו עם רב אנשים ונשים ובפרט במקום

[179] לפנינו הגי' דיתחבר:

סכנ' שאין ראוי לסמוך על הנס. להההוא אתר דבעי לאתקרבא היינו המלכות שהיא פתח כניסת הת"ת. וז"ש לאעל' לקב"ה ת"ת. בג"כ לך לך כלומר לך לך למדרגתך שכן היא מסע ראשון לגרים כנודע. ומשם וילך אברם הלוך ונסוע הנגבה אל החסד מקום מדרגתו. עד שיתחבר באבהן שהו' רמז לדוד העליון שיתחבר בחג"ת. אתעכב תמן שבע שנים נגד ו' קצוות הת"ת עם הז' מלכות דאתחתים ביה עלמא כמשז"ל אלה תולדות השמים והארץ בהבראם באברהם דהיינו חסד. בראו בדין דהיינו שם מ"ב הנרמז בפסוק בראשית עד ב' דבהו ולא הי' יכול להתקיים שתף עמו מדת הרחמים דהיינו חסד שם ע"ב שהוא בגי' חסד. כתי' הכא ויעבור וגו' והכונ' שאברהם כאשר עבר בתוך הארץ נתגל' אור החסד למעל' בארץ העליונ' כמו שדוד בחברון הוא התחברות דוד מלכא באבהך למעל' כמו כן הכא ויעבור אברהם [ויעבר אברם] שם ע"ב נתגל' בארץ מלכות וכבר ידעת כי ויעבר ה' הם ג' אבות כנז' בפ' תרומ' שם ע"ב דוד מלכא דקא מתעטרא באבהן כי כל שם מתע"ב שמות הוא מג' אותיות אחד מויסע וא' מויבא וא' מויט וחבור שלשתן יחד היא המלכות הכוללת כלם. עד מקום שכם וגו' מסטרא דא לסטרא דא ה"ג ול"ג דלתתא וה"פ הארת א"ב ר"ם שהיא קדוש' דארעא דאתי מאתר עילא' שהוא מקום רם ועליון עבר הארה זאת בארץ לתקן ולקשט והגיע עד מקום שכם שהוא יוסף שנאמר ואני נתתי לך שכם אח' וגו' דהיינו היסוד שנתן לו למדרגתו ומקו' שכם הוא מקום הנכנס שם היסוד דהיינו פנימיות המ' ששם מתהוות הנשמות וזהו עד אילון מור' מלשון חוזק כמו אילי הארץ והוא חוזק יריית המור' כיון עד שם הית' העברת קדושת א"ב רם וז"ש מסטרא דא הנקר' אברם לסטרא דא דהיינו מחום שכם וכו'. הא אתמר וכו' בפ' נח דף ע"ג. דעד כדין שלטא וכו' והית' לו אחיזה בארץ מלכות ולכך ויעבר אברם בארץ כנז' להתיש את כחו ולעקרו משם. עכ"ל הרא"ג:

דף פ.

ועאל ביה ואתקיים בי'. שיצא מכלל כל החכמות והאצטגנינות ונכנס בחכמת ידיעת הקדוש' ונכנס תחת רשותה:

ואתקיים ביה שלא סר משם ואילך ימין ושמאל ממנה:

מתמן ידע הר ה'. נשמר שלא נפרש שעלה משם ממש. דלהכי קשיא חדא שלא עלה אברהם משם כדכתיב וארא אל אברהם [וגו'] באל שדי וגו' ועוד [180] העולה אינו נעתק ממקום למקום שאם כן הוא פרוד. אלא אוחז בזה ומזה אל יניח ידו כדי לייחד. לכך פי' כי הכוונ' שנעתק להשיג משם ולמעל' וז"ש מתמן ידע וגו':

[180] ועוד גם העולה כו':

הר ה'. מלכות בבחינת הת"ת:
וכולהו דרגין שאר בחינות הספירות אשר בה:
פריש פרישו וגו' הכוונ' שהוא אהל ה' שהיא המלכות וקשרה עם חייליה. כענין שנתפשט אורה בכל הקדושים עד הגיע מציאותה למט' להוריד שכינ' אל התחתונים. וז"ש וקבל מלכו שמיא אברהם עליו:
וכדין ידע דקב"ה שליט על כולא. כשראה קשר השכינה במרכבות ואורה מתפשטת בכל חייליה:
תרין מדבחאן. אפשר לומר כי המזבח הא' במלכות לשם אדני דרגא דאתגליא. והמזבח הב' הוא לשם יהו"ד שהוא סוד ו' קצוות המגיעים עד הבינה. וכיון שאחז עד הבינה. בין שני המזבחות אלו אתעטר אברהם מדרגא לדרגא מד' אחר מדה עד הגיעו עד החסד שהוא מדתו: ואפשר כי שני מזבחות במלכות הא' בחינה מתגלית הב' נעלמת ומשם אח"כ עלה אברהם מדרגא לדרגא עד דסליק לדרום ותמן אתקשר כדקא יאות שקבע עמידתו בה והמשיך החסד דרך כל המדרגות למטה. והנ' כשהי' אברהם למטה במלכות היה עבודתו לקשר המלכות עם השש קצוות העליונות. והוא עזב עבודה זו ואחז עלותו למעלה והיה צריך עמו אחר שיהי' חבר לו. הוא מושך מלמעלה למט' והב' מקשט המלכות כדי שתקבל. ולא הי' כן לכך כיון דאתעטר אברהם בדרגוי שעלה למעל' וז"ש ועאל בדרגא קדישא. כי קודם לא היה רעב מפני שהוא הי' למטה מקשט אותה כדפי'. אמנם עת' שנתעלה ולא נמצא מי שיקשט אותה כדין מה כתיב ויהי רעב בארץ. והטעם שלא הי' למטה מי שיקשט אותה וז"ש **דלא** הוו ידעי ידיעה לקרבא ליה לגבי קב"ה. וא"ת ולמה אברהם לא הי' משפיעה כיון שהי' למעלה בזכר ישפיעיה אפי' שלא הי' יודע שום א' לקרבא. לזה תריץ ואמר דעד כען לא הוה חילא דעל ארעא שהוא הזכר. יהב תוקפא ומזונא על ארעא. כלומר לא הי' אפשר אם לא ימצא מתקן ומייחד מלמטה. והוא משל אל צנור המים שהוא נשבר בסופו שאפי' ימשיכו בו כל מימי המעיין יפסיד המים ולא יועיל לגן (כי) כיון שאין הצנור נתקן בסופו קרוב לגן. מהרמ"ק זלה"ה:
סתרי תורה
כדין אתבסם ואתתקן יצר הרע בגופא וגו' פי' כנעני לשון הכנעה שנכנע ונתקן ואתבסם. וחזר פי' ג"כ לשון סוחר אשר סוחרים שרים כנעניה וגו' לשון סוחר המסחר גופא לדינין בישין. הרח"ו נר"ו:
גיליון ויעתק משם ההרה מתמן ידע הר ה' וגו' עיין בפרדס שער ערכי הכנויים פ"ב:

והרא"ג כ' ויעתק משם ההרה וגו' מתמן ידע פי' מארץ ישראל אחר שעבר אברהם בארץ משם נתגלה לו הר ה' מלכות וכלהו דרגין דנטיעין בהאי אתר היינו שש קצוות שש נטיעות הנטועים בגן הזה ואפשר דה"א יתירה דההרה קא דריש כלומר ה' הרה חמש ספירו' שהיסוד נכלל בת"ת דגוף וברית חד אלו החמש המתקשרי' בהרה שהוא הר ה' באופן שהה"א ראשונ' [181] הוא רמז אל ה' ספי' כנז' ומלת הר רמז למלכות וה"א אחרונ' היא ה' דהשם כמו הר ה' שם ה' בית ה' רמז למלכות המתקשרת תמיד בת"ת. דנטיעין בהאי אתר נקט בהו לשון נטיעה לרמוז כי כמו שהנטיעו' מתגדלות בגן כן המדות העליונו' אינם מתגדלות ומתנהגות בהנהגתן בחסד דין רחמים אלא מצד המ' שהיא הגן שבה מתראים כל מעשה התחתונים וכפי מה שהיא מראה ומוציאה כך היא הנהגתם. פריש פרישו כיון שידע והכיר האלהות וקשר המדות למלכות הפרישו עליו לאהל ופרש סוכת השלום עליו וקבל עול מלכות עליו. וכדין ידע דקב"ה שליט על כלא קב"ה הוא א"ס ב"ה השולט על כל המדו' ומייחד לון ומקשר לון וזהו מקדם דהיינו כתר עליון כנז' באידרא מימי קדם ועד בית אל מלכות. בנה תרין מדבחן חד לדרגא דאתגלייא דכתיב ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו כלומר לה' המתגלה ונרא' אליו. וחד לדרגא דאתכסייא דכתי' אח"כ ויעתק משם ההרה מקדם ועד בית אל [לבית אל] והכיר האלהות והאדון השולט על כלם חזר ובנה מזבח אחר סתם דכתי' ויבן שם מזבח לה' כדמפרש ואזיל. עד דסליק לדרגיה כי עד עתה הית' מדרגת הידיע' וההשג' לבד אבל אח"כ במעשיו הטובים אחר שהכיר היה הלוך ונסוע הנגבה. ה"ג כיון דאתעטר אברהם בדרגוי באתר קדישא דמאל באתרא קדישא וכו' ופי' באתר קדישא היינו אל החסד שכבר נסע מארעא קדיש' מלכות כדפי'. כדין מה כתי' ויהי רעב בארץ לא רעב ללחם אלא לשמוע את דבר ה' פי' שכיון שאברהם נתעלה עד החסד היה מתבודד תמיד ומתקשר עצמו ונשמתו למעל' באופן כי היה רעב בארץ שלא היה מי שידע ויכיר להתקרב לגבי קב"ה כי אין מי שיור' להם הדרך. ומה דפריש לקמן ויהי רעב כנרא' שהוא רעב ממש הוא דבר אחר דקא פריש. א"נ לפי שלא היה מי שמור' להם הדרך כנז' וכיון שלא היו יודעים ומכירי' באלהות לא הוו יודעים להתפלל ולהתקרב להקב"ה על חסרון במזונות ולכך ויהי רעב בארץ:

ויהי רעב בארץ דעד כען וכו' חילא דעל ארעא המלכו' אשר היא שרה של ארץ ישר'. בגין דעד לא אתקדשת מטומא' כמ"ש והכנעני אז בארץ היה כרוך בעקבה כי לא היה בעולם מי שיעשה דבר כרצונו ית' אלא אברהם ועדיין הוא לא היה עוש' מעש' כי אם

[181] של מלת ההרה

בחקירה ודרישה באלהות לבד. לא קיימא בקיומא כי בעוד שהנחש כרוך בעקב' והדינין מתגברין אין לה נחת רוח כלל:

דף פ:

מנא ידע אברהם כלו' למה לא תלה הרעב במירוק עון וכיוצא ותלה הדבר מפני מיעוט הכנה וחילא דארעא לא יהיב חילא ותוקפא. ותירץ דכתי' לזרעך וגו' וידע שתיקון הארץ העליון' תלוי בארץ התחתונ' ועד בא זמן שיכנסו זרעו לארץ ויבטלו הנחש הכנעני ממנה ובין זה לזה יבאו אנשים מזרעו ויתקנו מעט מעט אותה עד בא דוד שתקן אותה כראוי ואח"כ יבא שלמה ובימיו יהי' הלבנ' במילוא' מקושטת כראוי ואז ישפיע הכח העליון בה כדפי' בזוהר שיר השירים שכל הצדיקים תקנו יצחק יעקב משה דוד עד שבא שלמה וז"ש **בדרגין** ידיעאן דיפקון מיניה. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב ומיכאל כהנא רבא קאים ומקריב עלה קרבנין וגו'. וענין מיכאל אשר מקריב הנשמות על המזבח הוא שמקריבם לשכינ' ומעלה אותן שם והמזבח היא השכינה. הרח"ו נר"ו. ועיין בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג **כתב** זוהר מנא ידע כלומר מנא ידע שמותר לו לירד מצרימה אחר שנצטווה לך לך מארצך וגו' אל הארץ אשר אראך וכבר נכנס בה ועבר בתוכה עד מקום שכם וגו' לא הי' לו לזוז משם כלל ותירץ דכתי' לזרעך. לא אתתקנ' וכו' בדרגין קדישין גרסי' דהיינו יצחק ויעקב כדי שיהיו כנגד ג' אבות עליוני' חג"ת ובעוד שעדיין לא יצאו לעולם אלו אין המלכו' מתתקנת ומטהרת ממקור דיניה. והטעם שלא התפלל על הרעב לפי שהיו כל העול' שטופים אחר הע"ז ואין ראוי להתפלל בלא תשובה. עכ"ל הרא"ג:

דף פא:

וירד אברם מצרימה לגור שם מאי טעמא למצרים. הי' לו לחזור לחרן או לדרד זה שהי' יודע בו:

ונחית חד נהרא וגו' הענין כי ד' נהרות הוא סוד ומשם יפרד. דהיינו מכסא הכבוד עולם השם [182] יורד הוא ומתפרד לד' ראשים. שהם ד' חיות נושאי הכסא וא' מהד' הוא מיכאל. והוא משתלשל מדרגה אחר מדרגה וסובב את כל ארץ החוילה עד שיורד לתוך שרו של מצרים. וכשראה אברהם נצוץ הימין זה ירד שם לכלול הניצוץ ההוא בו. ורצה להסתכל דרך השתלשלות הקדוש' ורדת הניצוץ זה למט'. והוא בסוד בדיקת נח בנטיעת הכרם:

ות"ח כפנא וגו' אהדר לעיל [פ' ע"ב] דקאמר מנא ידע:

רחמי יהו"ד:

[182] נצ"ל עולם השני עולם הבריאה:

מן דינא אדנ"י. והוצרך לזה דקשיא ליה לפי דבריו דקאמר שלא הי' מי שישפיע במלכות ויקשט אותה א"כ הי' ראוי שלעולם יהי' רעב. לזה אמר שעם היות שלא ימצא מי שיקשט אותה עכ"ז כפנא לא אשתכח בארעא אלא כד מסתלקי רחמי מן דינא. ומטעם שאין מי שיתקן יחסרו דברים אחרים. ואם היה מקשט למטה לא היו הרחמים מסתלקין לעול'. כדקאמר ר"ש בשעת פטירתו כל יומאי אצטערנא דלא יוקיד עלמא בדינוי דצדק. והפסיק הענין בוירד אברם מצרימה מפני שהוא הכרח שהיה רודף אחר משך החסד. וראה שבא"י לא הי' לסבה הנזכרת וראה שהי' משך הנהרא לחוץ רדף שם ואחר שהכריח בזה חזר לתקן הענין ת"ח וגו':

אוף הכא כאשר הקריב וגו': תימ' דבשלמא התם לגבי פרעה שייך הקריב לאחרים אבל הכא דפריש קרב את עצמו א"כ לימא קרב מאי הקריב. וי"ל דאי לא קאמר הקריב אלא קרב לא דרשינן הכי והוה משמע קרב כמשמעו. אבל השתא דקאמר הקריב ודאי לדרשא אתא ושייך לשון הקריב דהיינו שהנשמה הקריבה הגוף לעבודת השם. והיינו אומרו דאקריב גרמיה ר"ל הקריב גופו:

לאשגחא באינון דרגין היינו שירד אל בין הקליפות להסתכל בהיכלות הטומא'. כמו שעשה נח ואדם. ומפני שאלו קלקלו נתפחד שלא יקלקל לכך הוסיף יראת השם בלבו קודם. כדי שלא ידבק בהם כמו שעש' אדם וגו' וזה בגשמי וברוחני. ברוחני לאתרחקא מנייהו ובגשמי לאתרחקא מעובדי מצרים:

א"ר יהודה וגו' לראי' שירד להסתכל בחיצונים שלא ברשות. ודחיקא ליה שיהי' זה ממש סבת הגלות במצרים והיות ארבע מאות שנה:

אמור לחכמה אחותי את היינו המלכות הנק' א"ת לשון נקיבה. וכתיב ואת תדבר לראי' שהשכינה נק' את דהיינו דבור דכתיב ואת תדבר:

ייטב לי קב"ה הבינ' ישפיע לחסד בגלל המלכות:

אורכא דחיי מצד אריך אנפין שהוא עולה עד א"ס:

ר' ייסא אמר הכריח שהי' עמה השכינ' ממקום אחר. הרמ"ק ז"ל:

והרא"ג כ' וירד אברם מצרימ' וגו' בעא למנדע כל אינון דרגין דאתאחדן לתתא. כל אותם המדרגות החיצונים המשתלשלי' למטה. ודוק אומ' למנדע כלומ' דוקא לדעת אבל לא לעשות חלילה. אבל אתה למד להבין ולהורות. והוצרך לזה כי לית טהור אלא ההוא דנפיק מגו טמא כי צריך לידע דרכיה' והנהגות' בחצריה' ובטירות'. ואח"כ יסתלק מהם ולא יתפתה אחריה' ולז"א א"א להשתלם בשלימות ולהתעלות במדרגתו איש ואיש כפי מעשיו אלא עד שירד אל החיצוני' כנז' ויסתלק מהם כנז'. ומצרים הוה נטיל מימינא

כלומר הי' נוטל יניקתו מצד הימין של הקליפ' אשר נקרא שמו בתיקוני' בדף ל"ו [תיקון ס"ט] עוזיא"ל חזריא"ל שעריא"ל [183] ולהיות כי כבר השיג מדתו צד ימין למעל' רצה להשיג צד ימין למט' בקליפות ויסתלק ממנו. ויתקשר במדתו חסד ימין עליון בקשר אמיץ: ות"ח כפנא לא אשתכח וכו' בא לתת טעם למה ירד למצרים בזמן הרעב ואמ' כפנא לא אשתכח אלא כד מסתלקי רחמי מן דינא. דהיינו ת"ת מעל המ'. כי אז גוברות הקליפות ונרגן מפריד אלוף ואז הרע נכנס בין ו' לה' ולכן ירד אז להצטרף שמה בזמן שגובר הדין והגבורות התחתונו' מתגברו'. ואז הם מראות כח וחוזק ממשלתם ואז היא הצירוף האמיתי בעצם. א"נ אז הוא עת שראוי להכניע' כדי שלא יטשטשו עלמא ולכן ויהי רעב וירד.

ויהי כאשר הקריב וכו' לאשגחא באינון דרגין ולאתרחק' וכו' כל תוקף הצירוף שם הוא זה כי אחר שחקר ודר' בענין הנהגת' ושליטתם לא יתפת' אחר שפתי חלקות נופת תטופנ' שפתי זרה אלא להתרחק מנייהו. כי זה הי' עון אבינו הראשון ונח שירדו אליהם בהשכלת' ונטבעו ביון מצולותיהם וישרו בעיניה' הנהגותם ודבקו בהם וגרמו מיתה לעולם. וכתב הרמ"ק זלה"ה ואמר שרמוז בתיקונים כי כיון שרא' הקב"ה שבהשפיע לראשוני' חכמה כל מה שהיו מתחכמי' היו מורדי' בו אז הסכים הקב"ה להגשים לבות בני אדם באופן שלא יתעסקו עוד בחכמות וחקירו' הללו. לפי שע"י יצאו מעולמם ולזה הכניס בלבם ענייני מקח וממכר ובנין בתים וכיוצא. ולמלכים לעשות מלחמות ולאסוף עושר וכיוצא בזה וזש"ה ותשלך את אבן העופרת אל פיה מלשון עפר וחומר. ירצה שיפנו מהיום והלא' בענייני החומר כנז' ולא יכנסו בחקירות כנז' שאם אותם החכמות היו נמצאות בזמן הזה ח"ו כסדום היינו. וכ"ש אם יהי' בחכמות ההם סגולה לאסוף הון ועושר אין גם אחד שלא ילכד במצודתו. כיון דנחת אברהם בלא רשו אשתעבידו בנוי אע"ג דלטוב נתכוון כדי להכניע החיצונים ולהצטרף שם כנז' מ"מ אחר שנאמר לו לך לך וגו' אל הארץ אשר אראך לא הי' לו לצאת בלתי רשות. וכד קריב למצרים אתגליא נתגלת' ע"מ לכסות את עצמ' כראוי כדרך הנשים שכשנכנסות לעיר מתכסות היטב ואז חמא בה. א"נ על המעיין או כששתה מן הנהר ראה צורתה כדפי' ז"ל [במדרש תנחומא]: **ד"א הנה נא ידעתי דחמא עמה שכינתא** כלו' עתה ידעתי שהדיוקן שלך יפה שלא נפגם אחר שעמך שכינה. א"נ הנה נא ידעתי כי המלכות הנקרא אשה יפת מראה הנקרא את. היא עמך: אמור לחכמה אחותי את היינו חכמ' תתאה: וכתיב בה את ונאמר כאן אחותי את מה התם שכינ' אף כאן שכינה. ייטב לי קב"ה. ת"ת. בגין דבדא. במדה זו מלכות.

[183] ע' בפרדס בהיכלות התמורות פרק ד' ובס' אשל אברהם על הזהר בפתתיו בציור היכלות הקליפה יעו"ש:

יסתלק בר נש לאורחא דחיי. ת"ת שמשם נמשכים החיים. רבי ייסא אמר ידע הוה וכו' ר' ייסא ס"ל כת"ק דשכינתא הוה עמה אבל לא מכח הפסוקים אלא מהסברא מוכרח לומר זה דאי לא תימא הכי אמאי לא דחיל וכו'. עכ"ל הרא"ג:

דף פב.

פי' מה שחסר מן הזוהר:

אנא יהיב מיכסא דמנין. כלי בית שאינם פורעים מס כ"כ:

מטיכסא משי:

אתנהרת ארעא דמצרים: ואפשר דנפקא ליה מדכתיב ויראו המצרים היינו בעלי המכס וכתיב ויראו אותה שרי פרעה. והא כיצד שתי ראיות אלו אלא מה שראו שרי פרעה היינו נהורא שנתפשטה בכל מצרים. ושאלו על מה הי' זה וידעו ענין האשה ומשם ראו אותה: **ור' יהודה תירץ** להני ב' ראיות בדרך אחרת ואמר כי ויראו המצרי' היינו נערי שרי מצרים העומדים על המכס שראו אותה בתוך התיבה בעת פתיחתה. ושרי פרעה היינו שאחר שהי' זה הוליכוה לפני אדוניהם השרים הממונים על המכס והוציאוה. שא"א היות אור זה אור יופי האשה אלא איז' אבן טובה הית' בתוך התיבה וכיוצא ולכך אפיקו לה וחמן לה כמלקדמין שמעצמותה הי' האור והיופי ולא אחשוב היות ענין זה רק אור השכינ' שהיה עמה ונתגשם האור ונתלבש בה עד היות מושג אפי' לרשעים:

ת"ח אלמלא דאתנסיבת שרי וגו' מפני שבעת הגאולה לא היו ישר' ראויים לאות' מעשה והיאך ילקה פרעה. ואז בזכות שרה הרב לקה פרע' ששלח ידו בשני צדיקים כאלו. ומאז נכנע ללקות ונעש' לו סימן עשר מכות. ונכנע שרו העליון לפני הקדוש' להיות לוקה ע"י זרע צדיקים אלו עשר מכות:

מפני מה לא עבדי ביה חתימה וגו' הענין כי ברכה בבינ' וברכה במלכות וחסד אברהם חתימת ברכה עליונ' בסוד מג"ן שהוא מיכאל גבריאל נוריאל דהיינו חג"ת דהיינו סוד **ה** שבה שלשה וי"ן ויסע ויבא ויט דהיינו שם ע"ב שבחסד ודאי והיינו מגן אברהם והיא חתימת ברכה עליונ' ה"א עילא'. ודוד חסד תתאה חסדי דוד ורצה שיחתמו בו מג"ן דוד סוד ה"א תתאה ע"ב תתאה. מלכות דמתעטרא באבהן דהיינו סוד ע"ב והיינו סוד ה' והיינו סוד מגן כדפי' והיינו חתימת ברכה תתאה ה' תתא' כדפי'. ולכך שאל למה לא חתמין ביה וגו' כי כמו שאברהם איש החסד חתימת ברכה עליונ' כן דוד חסד חתימת ברכה תתא'. והושב שעמד אברהם בנסיון וגו' כי הכוונ' שאברהם ראוי שיחתמו בו הברכ' דהיינו שמירת השפע והברכות. מפני שיכול לעמוד בנסיון נגד יצה"ר ואינם

שולטים בברכות החיצונים [184] אבל דוד וגו' ועכ"ד חתמין כענין השפע במלכות כנודע: **אעטרנא ביה ת"ת שהוא מגן בעד המלכות**. ובעת שמתעטרת המלכות בו אין לה פחד מהקליפות. והעד כדמסיק בענין אברהם ושרה דהיינו מגן אברהם מגן דוד.

כל אימת דהות אמרה שרה. היינו על דבר שרי וגו':

ואברהם הוה אתקיף וגו' דכתיב וחיתה נפשי בגללך ממנו הי' מפחד ועל שרה לא הי' מפחד שיודע הי' שיש לה זכות להנצל:

דלא הרהר. עם היות שלא יוכלו להזיקה סוף סוף צניר היה לו על הלקיחה:

א"ר יצחק ת"ח וגו' פליג אדר' יהודה דלעיל [פ"א ע"ב] **דכר** ונוקבא. שכן הנשמות מלמעל' זכר ונקבה והב"ה מזווגם למטה: צדיק מכח הזכר, צדקת מכח הנקנ':

ועלמא לא קיימא וגו' להוכיח איך כולא יתבין תחותוי. כי אחר שהעולם מתקיים ע"י היסוד והצדיק מרכבה אליו א"כ כולא יתבין תחותוי. ואו' לא קיימא אלא. בלשון שלילה מוכיח שאין המלכות מקבלת מן המדות העליונות אלא ע"י היסוד וזהו שאמר לא קיימא בשאר המדות אלא על צדיק א' שהוא מקבל שפע כל המדות ומשפיע למלכות:

קאים עלמא ובגיני' אסתמך ועליה אשתל:

קאים אסתמך אשתיל הם ג' בחינות שימצאו במציאות לפי משפט בכי עולם. או שיהיו בני עולם מחצה עונות ומחצה זכיות שאז לזכות הצדיק הזה הם עומדים ממש על קיומם בלי להתמוטט וז"ש ועליה קאים העמדה ממש. או שיהיו בני העולם רובא עונות שאז העולם מתמוטט ונופל ועכ"ז הצדיק הז' סומכו סמך מה שלא יפול ע"י הרשעים וז"ש וביה אסתמך. או שיהיו כולם חייבים ונתחייבו לחורבן כולם כמו דור המבול. ואשתיל ע"י הצדיק כענין נח וג' בחינות אלו ביסוד ומלכות בסוד שורשי הנמצאות בה כנודע:

דעל שבעה סמכין עלמא קיימא. עלמא מלכות והיא מתקיימת בכח שבעה ספי' והיינו חצבה המלכות עמודיה שבעה והיינו ז' הספירו' שבתוך המלכות בית קבול לז' ספירות עליונות:

בשביעאה קיימי שכל שבעתם נשפעים ליסוד והיסוד משפיעם במלכות נמצא בבחינה א' הכל תלוי ביסוד ואליו ראוי שייוחס קיום העולם אחר שהמלכות אינה מקבלת אלא מהם וז"ש דאיהו סמכ' דעלמא וגו'. והטעם שנקראת המלכות עלמא הוא מפני היות כללות כל התחתונים נכללים בה ונזונים ממנ' והיא מעמדת אותם ע"י שפע היסוד. מהרמ"ק זלה"ה: ונמצא כתוב בס' זוהר הרי"א זלה"ה אוף הצדיק כיון דאתאביד מעלמא לא סליק אחר תחותוי וגו' ולא קשיא עם מרז"ל [יומא ל"ח] עד שלא כבתה שמשו של

[184] החיצונים בברכות.

עלי וגו' כי באמת הצדיק נולד עד שלא מת הצדיק האחר אבל אינו במעלתו למלאות מקומו עד זמן רב. ספר לבנת הספיר ע"כ:

והרא"ג כ' קוסטונא מכס: כבודי ומרים ראשי ודאי דרגא דא יקיר' דילי וכו' ה"ג ופי' דרגא דא דקאמרעליה ואתה היא כבודי ועטרת ראשי:

ויצו עליו פרע' **וגו**' ת"ח קב"ה מגן לצדיקייא דלא ישלטון בהו בני נשא וקב"ה אגין על אברה' דלא ישלטון ביה ובאתתי'. ת"ח שכינ' לא אתעדי מינה דשרה כל ההוא ליליא אתא פרעה למקרב בהדה אתא מלאכא ואלקי ליה כל אימת דהוי אמרה שרי אלקי הוה מלקי ואברהם הוה מתקיף במאריה דהא שרה לא יכלין לשלטא' עלה הה"ד וצדיקים ככפיר יבטח והכא נסיונ' הוה דלא הרהר אברה' אבתריה דקב"ה א"ר יצחק ת"ח בג"כ לא פקיד ליה קב"ה לנחתא למצרים אלא הוא מגרמיה נחת בגין דלא יהא פתחון פה לבני עלמא דאמר לי' כן ולבתר אצטער על אנתתיה ר' יצחק פתח וכו' ע"כ חסר בספרים. והדברים פשוטים. אוף הצדיק כיון דאתאבד מעלמא לא סליק אחר תחותוי עד זמן סגי כלומר שיהי' ממלא מקומו ממש תחתיו זה תחת זה וקשה [185] דהא שמואל סליק תחותוי ממש דעלי וכן יהושע תחותוי דמשה וכיוצא. כארז בלבנון ישגא אוף הכי נמי ה"ג וחסר בספרים והכוונ' שכמו שהתמ' לא סליק אלא עד זמן סגי אוף הכי נמי הארז כשחותכין אותו אינו עולה עד זמן סגי. כתמר יפר' מה תמר וכו' הוא פי' אחר. אוף הכי צדיק יסוד לא סליק עלייתו בסוד והקימותי את בריתי אלא עם הצדק' בת זוגו כי בזמן שהוא עול' היא עול' עמו בסוד ותר' חכמ' שנמ' כשיעור קומה ידין בידין וכו'. כגוונא דאברהם ושר' ה"ג והוא כמו שהו' היה עול' במצות ומעשים טובים לצודד נפשות ולגייר הגרים. שרה הית' מגייר' הנשים וכן כשעל' בשם להקרא אברהם ג"כ היא מולה ונקרא' שרה. מה ארז שהו' ת"ת בלבנון בינה או כתר. עלאה על כלא שהו' עולה עד שורשו בסוד הדע'. אוף הכי צדיק יסוד. עילא' על כלא וכלא יתב תחותוי כנז' בתיקוני' דף צ"ג בכל ספי' לית חבור' חד בחברת' אלא בצדי' וכו' הרי שהיסוד עילאה על כל המדות ומשפיע עליהן. א"נ כפשוטו מה הלבנון עליון על כל האילנות גם הצדיק הוא על כל העולם וכל העולם מסתופפים בצל מעשיו. ועלמא לא קיימא כלומר מלכות לא קיימא אלא על צדיק חד כלומר אותו הצדיק המיוחד לה דכתיב וצדיק יסוד עולם. ועליה קאים עלמא כלומר על השפעתו קאים עלמא בזמן הבית ובזמן דאיכ' שלום בעולם. ובגיניה אסתמיך היינו בזמן הגלות וההחרבן על ידי המצות הנעשות בזמן הזה יש סעיד וסמיך למלכות ויס"ג וביה אסתמיך והכל ענין א'. ועליה אשתיל. כלומ' ולעתיד כשיתתקן העולם וישוב לאיתנו

[185] ע' לעיל בסוף דברי הרמ"ק ז"ל.

כל ויסוד העול' לא יהיה אלא הוא כי ביה אשתיל עלמא מעיקר'. אבל כלהו אחרנין בשביעא' קיימי ה"ג כלום' כל המדות כלם שופכין אל מדה זאת שכן הוא אשד הנחלים ולהיות כי כלם נכללים בו חד סמכא איקרי. עכ"ל הרא"ג:

דף פב:

ואיהו צדיק ודא אשקי לעלמא וגו' אשקי מצד הימין ששם מים.

רוי מצד השמאל ששם יין:

זן מצד קו האמצעי ששם לחם:

זן כולא שייך לכולהו עלמיו שנוטלים השפע יותר עב והוא זן מזון. ואשקי יותר דק מרוי. ורוי יותר דק מזן:

אמרו צדיק פי' רוממו אותו עם המדו' העליונות לקבל מהם. והטעם כי פרי מעלליהם של המדות עליונות שבו. יאכלו התחתונים שבמלכות. ופי' כי טוב מתייחד עם הת"ת הנק' טוב. דכתיב טוב ה' לכל שהוא יסוד ורחמיו דהיינו רחמי ו' קצוות שבו. על כל מעשיו שהם במלכות:

א"ר יצחק וגו' להשיב לשאלת ר' יהודה דלעיל. הא כתיב והפסוק עצמו פי' שהשפע שהוא קיום העולם ייוחס לעמוד א'. דא הוא סמכא יסוד כדפי' ר' יוסי דעלמא קאים עליה כדכתי' להשקות את הגן דהיינו מלכות. ומשום דקרא קאמר ונהר יוצא מעדן ולא שייך זה אלא בבינה יוצאת מעדן חכמה או בת"ת יוצא מעדן בינה. עכ"ז שלהי דקרא דכתיב להשקות לא שייך אלא ביסוד דהיינו להשקות את הגן. וז"ש ואיהו אשקי לגנתא לא הת"ת. ומשום דאפשר לפרש הוא הת"ת ומשקהו ע"י שליש לזה אמר ואיהו אשקי לגנתא וגנתא אשתקיא מיני' לא שהוא משקה ע"י אמצעי אלא ממש אשתקי מיניה דהיינו יסוד המשפיע למלכות.

פרחין בעלמא. מהמלכות אל הגופות המוכנים להן בעולם הזה.

ואינון קיומא דעלמא שבזכות מעשיהם מקיימין העולם והיינו קיום העולם ע"י היסוד שהוא סבת הנשמות הנמשכות ממנו:

קיומא דאורייתא. בסוד עסקם בתורה למטה. ועוד עשו סייג לתורה ומפרשים אותה לדורות הבאים:

נשמתהון דצדיקייא סלקן. לפום מה דמפרש לקמיה ר' יוסי שאלו הם אותם שכבר מתו או אותם שעדיין לא באו. ירצה סלקן שבחצות לילה מסתלקות במעלה וחופה יותר גבוהה:

במאן פי' באותן שכבר מתו או באותם שהם חיים עדנה או אותם שעדיין לא באו לעולם:

ור' יוסי תירץ בכולהו בין אינון דיתבי במדוריהון בהאי עלמא. דהיינו אותם שהיו בעולם ומתו שהם יש להם מדור בעולם הזה בנפש האוחזת בגוף אשר בקבר וברוח אשר בג"ע של מטה. ואין לפרש דעל אותם שעדיין לא מתו קאמר דאי הכי מה בא ר' ייסא להוסיף: בין באינון דמדוריהון בההוא עלמא שהם אותם שעדיין לא נבנו בגוף בעולם התחתון.

ת"ח עלמא דלעילא. לתת תוספת מעלה אל הצדיקים שכבר מתו מאותם שעדיין לא באו לעולם. מפני שהם מלמט' ע"י מעשיהם גורמין ההתעוררות.

ור' ייסא הוסיף אפי' אותם שהם חיים עדנה כדמפרש ואזיל:

כד קטל וגו' ומן הראוי שלא לקבל שירה כענין מעש' ידי טובעים בים וגו' ועכ"ז הוו אמרי הלילא וקב"ה הי' רוצה בשירתם ומצילם: ומשום דאיכא למימר שירה שע"י נס שאני אמנם שאר שירין ותושבחן מנא לן לזה אמר **ת"ח** דוד וגו'.

בעמידה אפשר כדי שלא לישן.

שירין ותושבחן דאורייתא לקרוא בניגון בקול רם.

חי לעלמין. כי אפי' שינה שהיא א' מס' במיתה לא השליט בו כדי שלא לפגום מדתו שהיא רגליה יורדות מות.

ואפי' ביומי מלכא משיחא דוד איהו מלכא. מה שנראה לי אני בענין מלך המשיח אומר. כי בן דוד ירצה ענף הנמשך מנשמת דוד. כי זה עיקר כינוי ב"ן בסוד גלגול כנודע כי הגלגול ראשון יקרא אב והגלגול שני יקרא בן ולכן יכונה משיח צדקנו בשם בן דוד להיותו ענף מנשמת דוד. ואולם זה הניצוץ נתלבש בגוף ביום שנחרב הבית מטעם שבו ביום היו ראויים לגאולה אם זכו: ואולם כח דוד המלך ר"ל כח נשמתו כולה נשפע עליו במלך המשיח כדי שיוכל לנקום ולפעול הפעולות ההם. וזה בסוד העיבור ימשיך ויאיר נשמת דוד במלך המשיח בענין שדוד ובן דוד בענין הגאולה עניינם א' וז"ש ואפילו ביומי מלכא משיחא דוד איהו מלכא. ואין לפרש שלא בא להודיענו אלא שמלך המשיח יקרא דוד דהא זיל קרי בי רב הוא דכתיב ודוד עבדי נשיא להם וגו'.

ואי מן מיתייא פי' בסוד תחיית המתים אחר זמן הגאולה דוד שמיה שגם יהיה עיקר דוד ממש וזה כא' מבניו כענין שהיו שלמה ורחבעם ואסא וגו' וכיוצא והיינו דוד חי וקיים לעולם שלעולם עומד ופועל בעולם הזה. ועדיין בכל זה צריכים אנו למודעי בדרוש זה.

אתו מלאכי עילאי. הם המלאכים בחדוש' שהם משוררים מחצות ליל' ואילך וצריך לומר שקודם בתחלת הלילה לקה ע"י המלאך שהי' עמו [186] אמנם אלו נוספו עליו אחר חצות וז"ש רשימו למה דאנא וגו' דהיינו ויהי כחצות [בחצי] הלילה וגו'. ואלו לא היו צורך

[186] נצ"ל עמה.

הצלת שרה אלא רשימו לבד. ואם יאמרו איך מלאכים קדושים ירדו למצרים המלאה גלולים לזה אמר להם רשימו למה דאנא זמין א"כ דיו לעבד להיות כרבו:

ת"ח מה כתיב לפרש מלת על דבר. מהרמ"ק זלה"ה. וע' בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' ודא אשקי לעלמא היינו סוד עונה שמשקה אותה מערוגות מטעיו. ורוי עלמא בסוד [187] דהיינו לבושין דשכינתא דכמה לבושין אית לה לבושין דחול יצירה. לבושי' דגלו' עשיה. לבושין דשבת וי"ט בריא'. וזהו ורוי עלמא בשובע גדול. וזן כלא היינו סוד שאר השפעת מזון ושפע לה לעצמ' ולכל החיות והמרכבות אשר תחתיה וז"ש וזן כלא. אמרו צדיק כי טוב כנגד עונה. כי פרי מעלליהם יאכלו כנגד כסותה. טוב ה' לכל היינו מזון לכל כמ"ש וזן כלא.

אמר ר' יצחק הא כתי' וכו' הקשה לו דלמה לו למנקט פסוק דנביאים אמרו צדיק כי טוב וג"כ אינו כ"כ מפורש. לינקוט פסוק דאורייתא שהוא יותר מבואר וז"ש הא כתיב וגו' דא הוא סמכא וגו' פי' שמשמעותו מפורש דנהר יסוד וגו' להשקות את הגן מלכות. ואיהו אשקי לגנתא דעדן וגנתא אשתקי מניה שכמו שחושק העלה להתקשר בעלול. לפי שצריך לו בסוד שכינה בתחתוני' צורך גבוה כמו כן חושק העלול להתקש' בעלתו. ומניה עביד פרין המלכות עוש' פירות מהיסוד ממה שקבלה ממנו. פרחין בעלמא פורחות לעה"ז ליכנס בגופים. במאן א"ר יוסי וגו' לפי שר' יצחק הזכיר בדבריו ג"ע ולא היל"ל אלא כשמתהון דצדיקייא סלקן ואשתעשע בהו קב"ה ולשתוק מגנתא דעדן ולפי שהזכיר ג"ע ואמר לאשתעשע בהו א"ל במאן. נפקי מהאי עלמא בשע' פטירתם. ובג"כ דוד מלכא [188] לעלמין שכמו שלא הפסיק בשינה שהיא סוד המות כמ"ש ז"ל שינה א' מס' במיתה ולעולם לא הי' נאים שתין נשמי. לכך לא נפסקה מלכותו תמיד ולעולם מלכותו קיימת. ואיהו הוה אתער בצפרא וכו' יר' הגם כי הוה קם בחצות ליל' גם לא היה ישן כל הלילה. עכ"ז לא היה ישן בפנות בקר אלא הוא הי' מעורר השחר עד דלא ייתי כי מדרך מי שאינו ישן כל הליל' באשמורת הבקר השינה מבקרתו וכו'. רשימו סימן לבניו. אלא מלה דא אתמר ה"ג. ולא הוה ממלל עמיה כדין ידע ה"ג. א"ר אבא כל כך למה כלומ' הגם כי הוא סימן לבניו מ"מ כל כך למה וכי ג"כ חובה הוא שהלוייה ג"כ יעש' לו כדי שיהיה סימן לבניו די לו במכו' וז"ש ולמאי אצטריך. בשלמא המכו' איצטריכו אבל הלויי' למה נעש' סימן לויהי בשלח פרע'. למה לן לא זה ולא אותו. עכ"ל הרא"ג:

[187] נ' דנשמט בהעתקה מלת כסות.
[188] לפנינו הגי' חי לעלמין:

דף פג.

הה"ד ויעל אברם ממצרים לאן אתר הנגבה. ממצרים עמקי הקליפות. לנגבה חסד ודאי: **ועובדא הוה בגין לאחזאה וגו'** פי' אמת שרמז הענין יורה על הנזכר. אבל לא נכחיש שממש כך היה הענין שירד למצרים ועכ"ז עובדא הוה בגין לאחזאה וגו'. וכדרך זה נוכל לתרץ כל ענין גשמי שבתורה שאנו דורשים אותו ע"ד רמז. הכוונ' שממש נעשה הדבר ההוא בפועל. אמנם המעש' הי' לרמוז אל ענין כך וכך. כי הדברים הנסתרים צריך להם ענין גשמי בעול' התחתון מקום שירא' הרוחני ענייננו:

ת"ח רזא דמלה אי אברם לא ייחות למצרים וגו' ענין זה הוא כענין העופרת שיצטרף בו הכסף כן צירוף הקדוש' ע"י שליטת הקליפות. וכניסת האיש ההוא בהם כענין בחינת איוב דכתיב ביה הנו בידיך וכשיתבחן שם ויצא כזהב נקי אז הוא חלק ה'. וטעם לזה הוא כי בהיות שלא נכנס בתוך החיצונים ונבחן שם עדיין נצוצות החיצונים מעורבים בו. אמנם בהיותו נכנס ביניהם אותם הנצוצות הרעות כלות ואובדות שם ויצא משם נקי כזהב נקי וככסף הצרוף. וענין זה הי' סבה אל נסיונות אברהם להיותו יוצא מתרח שקוע בתוך החכמות החיצונות היו פועלות בו קצת. עד שזה טעם אל לך לך מארצך כדפי' לעיל לכך הוצרך להשקיעו בכור מצרים בתוך כור חכמות חיצוניות ואחיזת הקליפות כדי ששם בתוך הקליפות יתבחן ויצטרף. אם ישתקע בהם או אם אדרבה יהביל הכל ויצא בשלום: וכן ישראל היו מעורבים בהם קצת נצוצות בלתי יפים והוצרכו להצרף כדי שיצאו ממצרים מצורפים כראוי והנצוצות הרעים כלו ואבדו שם במים ובלבנים כדפי' בארוכה בספ"ר שער השערים. ואז יצאו נקיים מצורפים וקדושים עם אחד ודאי. וכן ארץ ישראל אין ספק להיות שם הכנעני לשלוט בה כדי שאותם הקליפות שהיו בה יתבטלו ע"י שליטת הנחש ואחר כך יתבטל הכל ע"י כניסת ישראל לאבד האומות יתבערו אגבם:

למנדע מילי דאורייתא ועל מה קיימי. כי כמה עניינים אינם ידועים אלא מתוך דברי תורה כגון נפש ורוח ונשמה שבאדם וסילוקם בלילה וכיוצא רבים:

נפשי אויתיך כלומר כנגד הב"ה אמר שהנפש בתאותה היא מסתלקת להב"ה:

כד סליק לערסיה לא קאמר כד נאים מורה שבעת סילוקו אל המטה היא מסתלקת. ואין זה מן הדוחק שהרי כמה רשעים שהם חיים ואין להם אפי' נפש וצריך לפרש כן שאם לא כן א"כ מי שאינו ישן כל הליל' אין נשמתו עולה לתת חשבון זה ודאי דוחק אלא צריכים אנו לומר שאף אם לא ישן האדם נפשו היא מסתלקת בעת סילוקו אל מטתו.

נשימו דקיסטו דחיותא זה הכרח שאין חיות הגשמי באדם הנפש. אלא חיות גשמי יש לאדם בזולת הנפש ולכך אפשר לרשעים לחיות ואין בהם נפש:

וקיסטו דחיותא דקאמר הוא הרוח החיוני המתהוה מדקות הדם וזה [189] באדם בעת שישן שיש בו כמה כחות הזן הדוחה המעכל וגו' אמנם נפש רוח ונשמה באדם להשכילו הדברים הרוחניים. ואף אם נפרש כד סליק לערסיה הכוונה וישן עכ"ז הקדמה זו אמתית:

ובעיא לסלקא וגו' עליה זו היא מפני שהנשמ' מקור חיים לרוח ורוח לנפש ונפש מקור חיים לנשימו קיסטו דחיותא דקאמר. והנה אין ספק שאין מזון הנשמ' והרוח והנפש המזון הגשמי. עם היות שהוא סבה לקשרם עם הגוף. אמנם מזונה האמתי הוא מרוח החיוני הנשאב מלמעל'. ולזה השינה מנוח' לנפש שהיא אז בת חורין משעבוד הגוף להסתלק להתפרנס מתרומת הקדשים והיא נכנסת בכלל הכהנים לאכול בתרומה. ואין ספק שאין סילוקיה להיכלות כי בליל' פתח היכל לבנת הספיר נעול אמנם עלייתה להשתעשע ברקיעים בין הרוחניים הקדושים אשר שם:

מלין דזמן קריב הענין כי הדברים הנגזרים מלמעל' בתחל' נגלים אל הקדושים ואח"כ מכריזים אותם אפי' לחיצונים. ומפני שהדבר תלוי אם יתבטל הגזיר' אם לא תתבטל לפי התשוב'. לפיכך אין מכריזים אותם לחיצונים אלא קרוב להיותם שהם תחתונים יותר ואינם יודעים הדברים אלא קרוב להיותם ולכך ימצא חלום חיצוני יותר צודק לעתים מפני שבהיות הגזרה בקדוש' תלוי בתשוב' ואפשר שתתבטל אמנם החוצה אינה תלויה בתשוב':

עד דאתער בר נש בחצות ליל' שאחר חצות אין שעשוע זה לנפשות מפני שהב"ה בא לג"ע של מטה. והישן אחר חצות אפי' צדיק גמור אין ממש בענייניו כי הנפש היא נאחזת בחיצונים וכל חלום שהוא אחר חצות אין בו צדק.

בגין דיסתמרון מן דינא שהם יודעים בחלמם גזרה עליונ' ומתענים ושבים בתשוב'.

מסאבי גרמייהו במעשים הרעים ביום:

ונפשייהו ג"כ בליל' בעת סילוקה כדפי'.

אינון דלא אסתאבו שלא פגמו ביום.

בין כל הני דרגין החיצונים שאין מעבר מן העולם הגשמי אל הרוחני אם לא יעבור ג' קליפות שהם תהו ובהו חשך ואח"כ ונגה לו סביב. ששם אחיזת הנפש ודביקותה בסילוקה ורוח היא נכנסת בג"ע של מטה ע"י הנשמ' ולא שיכנס ממש אלא נאחז בדקות ההוא ומשיג שם שיעור נועם ה' הנגלה שם לבד ולא שיסתלק יותר. אמנם אחר חצות

[189] וזה הוא באדם:

השעשוע הוא בסוד הרוחות בג"ע ושם מנוחת הנפשות קצת שהם מתעדנות ממנוחת הרוח. ולכך בכל האי שמעתא לא קאמר ר"ש רוחא ונשמתא אלא נפשא לבד להיות מנוחת השעשוע קודם חצות במדור הנפש לבד ואחר חצות במדור הרוח ובמנוחה זו מרגישים נפשות ורוחות ונשמות אשר בעולם הזה שיבאו לעסוק בתור'. ואו' **כפום** אורחי' כלו' כפי בחינת' ומדרגתה דאית נפש ואית נפש.

אתחזיאת קמי' דסבר אפי יומין. היינו שר הפנים פני הספירות שהם ימים עליונים. או הוא המלכות וסבר לשון תקוה שהיא מקוה לעולם פני הימים העליונים שהם הספי' העליונות. וראשונ' אתחזיאת שם שנראית את פניו ואח"כ היא מחתמת [ואצ"ל מחזקת] עצמ' וכוללת עצמ' בו וז"ש ואתדבקת ברעותא לאתחזא' בתיאובתא עילא' להתדבק ברוב החשק התחתון בעליון וכן היא מרוב חשקה נכללת שם ומשם היא משגת נועם ה' דהיינו אור הבינ' המתגלה על ידי הת"ת וזה הוא למט' במלכות והיינו ולבקר בהיכלו:

ודא הוא נפשא. הענין הוא כי כמעשיה ביום כן מעשיה בליל' כי אותה הנפש שביום אין חשקה אלא בענייני הב"ה. כן בעת הסתלקה בליל' אין לה נטי' בין הרעים אלא עולה בלי נטות ימין ושמאל עד הגיעה אל מחוז חפצה. אמנם אות' אשר תטה מדרך העבוד' אל ענייני העולם הזה הן מעט הן הרב' לא יהי' לה כלל מהמעל' הזאת. ולא נאמר שתהי' מדתה שם כמדתה כאן שתטה קצת ואח"כ תעלה אלא לא תעל' כלל וז"ש **ודא** היא נפשא כלו' מעלה זו הנזכרת היא אל הנפש דכסופא דילה כד סלקא בקב"ה תדיר. אמנם אשר יפסיק חשקה לא תשיג מזה כלל.

נפש דאיהי שלטא וגו' היינו מלכות מדת ליל'. רוח שליט ביממא היינו ת"ת מדת יום וחשק המלכו' להדבק בת"ת. ושיעור הכתוב נפשי נגד המלכות שהיא מדת ליל' וחלק ממנה הוא נפש האדם לכך אמר אויתיך בלילה דהיינו עת סילוק הנפש מהגוף כדפי' לעיל. אף ג"כ רוחי שהוא הת"ת מדת יום ואינו באדם לפעמים ג"כ רוחי שהוא חלק הת"ת אשחרך דהיינו בשחר ביום שהוא זמן שליטותו אשחרך. מהרמ"ק זלה"ה:

אר"ש ת"ח כלא וגו' פקודי רמ"ה גיליון:

והרא"ג כ' אמר ר"ש ת"ח כלא רזא דחכמתא. כלומר כל מה שנאמר באברהם וירד אברם ויעל אברם ויצו עליו פרע' אנשים וגו' כלא הוא רזא דחכמת' לפי שאברהם ירד לקליפו' בשכלו לחקור הנהגותם וממשלתם כנז' ולא נתפתה ועלה בשלום. לכן בעלייתו צוה עליו פרע' ראש הקליפות שלא יגעו בו ונעשו לו שומרים מכל עבר. וישלחוהו בכבוד גדול א"כ כלא אצטריך כפי הרמז כנז'. לקמי מאריה ל"ג ליה אלא ותב ולא נתפתה ופי'

ותב ר"ל חזר ושב אל שכלו כמו שבתי וארא: אהלה כתיב בה"א. כגוונא דא אי לא אתייהיבת וכו' כל זה כבר בארנוהו לעיל.

פתח ואמר נפשי אויתיך וגו' האי קרא אוקמוה חבריא ואוקמיה הרשב"י ע"ה בפ' אמור דף ס"ז. דקסטו ר"ל מדה קטנה וחבירו בפ' חיי שרה דף קכ"א ור"ל שלא נשאר בו שום חלק נשמה ולא מהרוח והנפש כי אם שיעור ומדה קטנה חיות בלב כמו נפש הבהמית. אערעת בהני קומרין פוגעת באלו הקליפות הסוגרים הדרכים והנתיבות לבל תכנס. כמו תנור שעינו קמורה פי' בערוך סגורה. טהירין זכים רוחניים כמו שרגא בטיהרא בזכות היום. ואתדבק' ברעותא כלומר בחשק ותאוה. ולמרדף בתר דרגא דילה ה"ג והיא המלכות ששליטתה בלילה. עכ"ל הרא"ג.

דף פג:

ואי תימא וגו' כיון שאני רוא' שיש מי שיש לו נפש כדלקמן ואין לו רוח. א"כ גם מי שיהיו בו שתיהם נאמר שהם תרין דרגין בפרודא מאחר שימצא הנפש בלא רוח. לאו הכי דהא דרגא חד אינון נפש ורוח יחד בלי פרודא. וא"ת א"כ איך ימצא נפש בלא רוח לז"א ואינון תרין דרגין בחבורא חד וא"כ בתחלה הם כל א' בפני עצמו ולכך ימצא מי שיש לו נפש ואין לו רוח אמנם אחר היותם באדם הם תרין בחבורא שאינם מתפרדין בענין שהם דרגא חדא כדפי'.

וחד עלאה דשלטא עלייהו והיינו הנשמ' והיא כעין הבינה על הת"ת ומלכות וכמו שהבינ' קושרת ומייחדת ת"ת ומ' כנודע כן הנשמ' היא קושרת ומייחדת הרוח והנפש. ואו' שלטא עלייהו הכוונ' שהם מתנהגים למטה כרצונ' והיינו שליטה עליהם:

ואתדבק בהו ואינון בה. הענין כי הבינ' צריכה התעוררות מלמט' והיינו סוד למען יזמרך כבוד ולא ידום. וכן ממש הנשמ' נהנת ממעשה המצות העול' אליה מהנפש והרוח ולכך ואתדבק בהו ממש הנשמ' מתדבקת ברוח ונפש לסבת התועלת הנמשך לה מהם וכחה בהם לסבה הנז'. ואינון רוח ונפש ביה [בה] בנשמה דהיינו כענין דבקות ת"ת ומ' ומציאותם בבינ' להיותם שואבין שפע וחיות עליון ממנ' ואף כן נפש ורוח דבקים בנשמ' להיותם שואבים ממנה חיות עליון.

ואקרי נשמ' שמה יעיד עליה שהיא מהבינ' כענין ונשמת שדי תבינם והיא נשמ' וחיות לתחתונים וכן הנשמ':

וכולהו דרגין סלקן ברזא דחכמתא וגו' היינו שנפש ורוח ונשמ' הם סוד הו"ה והחכמ' סוד יו"ד. ונודע שכללות האצילות כולו בחכמ' וכן החכמה מתפשטת בהם וז"ש כד מסתכלאן או מסתלקאן אינון דרגין יסתכל בר נש בחכמ' עילאה. והטעם כי מציאות ו"ה

בה' ראשונ' והיא מציאות' בהם ג"כ. וכן מציאות הו"ה ביו"ד ויו"ד ג"כ הוא מציאותה בהם:

והאי נשמה עייל בהו וגו' דהיינו מציאותה בהם וזהו סבת ומתדבקין בה להתעוררות העולה. והפסיק בין זה לזה בענין החכמ' מטעם שמציאותם אשר בחכמ' גורם התפשטות הנשמ' בהם. מפני שע"י השפעתה בהם ודבקותם בה יש לה כח לעלות אל החכמה בסוד הדעת הקושרם.

אקרי קדוש מצד החכמה והבינ' ששם הקדש כנודע מהיכל קדש הקדשים מיקרא [190] בחכמה.

שלים מכולא בכל כלל הג' נפש רוח ונשמ'.

רעותא חדא שהרי הנשמה מושכת הכל אל העבוד':

אתערותא תתאה כלו' מה שהוא מתהוה מהזווג בעולם העשיה שהוא התעוררות תחתון. וכמו שיש רוחניות בעולם העשיה שהוא נפש לעשיה. כן נפש סמיכא בגופא וזנת לי' ממש. כענין השרשים כן ענין הענפים ומפני היות תועלת נמשך לגוף ממנ'. לכך וגופא אחיד בה ומפני היות תועלת נמשך לה מהגוף ממעש' המצות. לכך היא אתאחדת בגופא ולא ממש בגופא רק בקיסטו דחיותא דקאמר לעיל והיא כסא אל הרוח. ומכאן הפך דעת המפרשים שאומרים שהבשר לבוש אל הנפש והעצמות לבוש אל הרוח. והפך דעת המפרשים שאומרים שהמוח לבוש אל הנשמ' והלב אל הרוח והכבד אל הנפש שאינו. אלא נפש בגוף בחיות הנזכר ורוח בנפש ונשמ' ברוח:

לבתר אתתקנת ואתעבידת וגו' שאין האדם זוכה אל שלשתם יחד אלא זכה נותנים לו נפש זכה יתיר נותנים בו רוח. והיינו לבתר אתקינת בתיקון הכשרות כדי שתקבל עליה הרוח וז"ש לאשראה עלה רוח. וכיצד יהי' תיקון זה באתערותא דהאי נפש דאתאחיד בגופא במעשה המצות והתור' שעסק זה ע"י הנפש והגוף.

לבתר דמתקני תרוייהו הן אמת שניהם צריך שיתקנו כדי שיזכו אל הנשמ' מפני התועלת הנמשך לשניהם ממנה. אמנם הכסא אליה היא הרוח לבד וז"ש דהא רוח אתעביד כורסייא וגו' וע"י הרוח מאירה בנפש.

והאי נשמ' איהי סתימא וגו' הענין שהנשמ' היא מבינ' אמנם נכללת בה חכמה והכתר בסוד החיים העליונים הנמשכים בכל המדרגות מא"ס. וז"ש איהי סתימא דהיינו מצד החכמ'. עילא' על כולא מצד הכתר. טמירא דטמירין מצד החיות העליון הנמשך על

[190] נצ"ל ועיקרה בחכמה וע' בפרדס ערך קדש:

כל המדרגות. ומדרך זה יוכל האדם למצוא קשר הספירות העליונות וז"ש **וכד** תסתכל בדרגין וגו' והכל נכלל באדם הכשר כדפי':

פתילה גוף:

נהורא אוכמא נפש:

נהורא חוורא רוח:

נהורא סתימאה נשמה. והיינו נר ה' נשמת אדם:

עוד כוון אל אחדותם שהכל אחדות א' ונר א' ואין שלמות אל הנר אם יחסר א' מהם וז"ש **וכדין** נהורא שלים כך הוא בר נש וגו' שאינו שלם אם לא יכלול כולם והטעם שאינו נקרא קדוש אלא בסוד הנשמ' כדפי' לעיל. ואין חפץ לאל ית' אלא באלו הקדושים השלמים וזהו לקדושים וגו':

לצרפא ולאתעטרא שכל עוד שלא נצטרף לא הי' מרכבה לספירות:

ואתעביד ימינא כיון שנצטרף ויצא טהור נעשה מרכבה לחסד **מאד** מסטרא דמזרח חסד מצד הת"ת בו מא"ד אד"ם.

במקנה מסטרא דמערב חסד מצד המלכות בסוד שם רמש ואין מספר **בכסף** מסטרא דדרום חסד שבחסד:

וזהב מסטרא דצפון חסד מצד הגבור' והיינו שכלל החסד בכל ד' בחי' המרכב'.

וילך למסעיו למפקד אתרי' ודרגוי':

למפקד אתרי' חסד ודרגוי ממלכות עדיה כדמפ' ואזיל: או ירצה דרגוי דאברהם שהם נפש ורוח ונשמ' כדמסיק:

דרגא קדמא היינו המלכות והיא נקראת מסע כלומר לא נעשית המלכות הנק' אבן שלימה בשלימות. אלא ע"י מסע היותה נוסעת ממקום למקום נמצאת שהיא נקראת מסע בבחי' השלימות. ומפני שאברהם כלל אותה בשלימותה קראה מסע. ובג"כ וילך למסעיו: הנה יש אם למקרא ואם למסורת המסורת מסעו דהיינו המלכות. המקרא מסעיו דהיינו נסיעות הרבה והא כיצד הלך מהחסד למלכות דהיינו למסעו. אם למסורת ופי' להיותו משלים האבן הזאת וכיצד השלים ענין זה. וילך למסעיו אם למקרא דהיינו שהיה נוסע מדריגה אחר מדריגה זו אחר זו עד גשתו עד המלכות דהיינו מנגב ועד בית אל. וע"י ענין זה הי' ג"כ שלימותו ושלימו' מדרגתו והיינו למסעו פי' לשלימותו. כענין אבן שלמה שהוא פי' מלת מסע כדפי'. וז"ש ובג"כ וילך למסעיו דהיינו אם למקר' כל אינון דרגין דרגא בתר דרגא. ופירשם הכתוב ואמר מנגב ועד בית אל דהיינו מחסד עד המלכות וזה לשלימות החסד ולשלימות המלכות וז"ש לאתקנא אתריה וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

ת"ח בשעתא דעאל אברהם וגו' מכאן סייעתא להרמב"ן ז"ל דחשיב דרום דרגא דיעקב מדתני ת"ח בשעתא דעאל וגו' [הלוך ונסוע הנגבה דקביל רו"ח] ע"כ נמצא בגיליון ס' הזוהר של הרי"א זלה"ה:

גיליון למסעו כתיב תימ' דבכולהו נסחי דילן מלא יו"ד כתיב וכן כתב הרמ"ה בס' המסורת שלו בערך מסע וכן כתב המאירי בקרית ספר. ואולי זה הוא כמו שאמרו בר"מ בפ' פינחס רנ"ד א' דאע"ג דאמרינן כלות כלת כתיב מ"מ מלא ואו כתיב. שהם היו יודעים דרכי התור' ובידם לדרוש כן אעפ"י שהוא מלא וא"ו שוא"ו זה היא ממקום אחר שהיא חסרה שם. ובפ' בלק ר"ג ב' במלת מגבעו' אומר דבמתיבתא דרקיע מלא ואו כתיב ובמתיבתא עילאה חסר וא"ו. עכ"ל:

והרא"ג כ' אף רוחי רודף דרגא דיליה ת"ת ששליטתו ביום: וכלהו דרגין סלקין ברזא דחכמתא כדמפרש ואזיל שהם דוגמת המדות העליונות. לבתר אתתקנת בקצת מצות ומ"ט: והאי נשמה איהי סתימא וכו' לפי שמקורה מהבינ' כדמפרש לקמן. דאית לה כורסייא לכורסייא הנפש היא כסא לרוח והגוף הוא כסא לכסא והרוח הוא כסא לגבי עילאה עלייהו דהיינו הנשמ'. נהורא תתאה דהיא אוכמא מלכות. ואתדבקת בפתילה שהיא גשמות דהיינו מעש' המצות הנעשי' בגשמי. ולא אתתקנ' אלא בה אין למ' שום תיקון וקישוט כי אם במצו' ומעשה התחתוני'. לנהורא עילאה חיוורא ת"ת. לנהורא סתימא היינו הבינ' שניהם הת"ת והמלכות נעשים כסא לבינה. ולא אתיידע מה דשרייא כמו שהוא במוחש האור שהוא גוון תכלא האחוז וקשור בפתיל' היא דמיון השכינ' קשורה בתחתונים שבאמצעות' מתתקנת ועל אותו גוון תכלא רוכב אור עליון חיוור המאי' הבית כל זה אתיידע אבל מה שעל נהורא חיוורא אינו מושג כלל כמו כן דוגמתו למעל':

מכאן ולהלאה ידע אברהם שהקליפו' הם מטמטמי' לבו של אדם לבל יכנס פנימה להשיג ידיעתו של הקב"ה ואלהותו ולכן אחר שאברה' ירד אליהם ונצטרף שם בעצם ועלה בשלום לא הי' בהם כח לטמטמו אלא ידע אברהם וכו' וז"ש מכאן והלא' ידע שקודם לכן היה משוטט ולא היה משיג כנז' לעיל:

כבד מאד מסטרא דמזרח ת"ת והוא מלשון כבוד כי הוא נקר' כבוד. במקנה ר"ל קנייני וכמ"ש מלאה הארץ קנייניך והיינו מערב מלכו':

וילך למסעיו למפקד אתריה דריש למסעו ודריש למסעיו דיש אם למקרא ויש אם למסורת למפקד אתריה היינו אם למסורת מסעו כתי' דהיינו המלכות שהוא אתריה הראשון אברהם קדמאה לגיורין וכו' כנזכ' לעיל. ודרגוי היינו אם למקרא מסעיו לשון

רבים היינו המדרגות והמסעו' כלם עד שהגיע למדתו מדת חסד וכדמפרש ואזיל. והא אוקימנא בפ' נח דף ע"ד. אבן שלמה שלמה כתיב חסר יו"ד ופי' האבן שקשור בה שלמה המלך. מסע כמה דאתמר שם פי' ד' פירושים ע"ש. עכ"ל הרא"ג:

דף פד.

ועד בית אל לאתקנא אתריה. המלכות נקראת בית וכאשר היא בית קבול לחסד נקרא בית אל. ושלימות החסד הוא היות' משפעת חסד למטה ולז' הוצרך לתקן לה בית קבול. והיינו מנגב שהיא חסד ועד בית אל שהוא בית קבול לברכות. והיינו לאתקנא אתרי' ואחר תיקון החסד. לחברא לון ביחודא שלים והוצרך לזה משום דקשי' ליה כי פתח הכניס' היא המלכות א"כ היל"ל מבית אל ועד הנגב ממט' למעל' כיון שעלה ממצרים מהקליפות. לזה אמר כי הוצרך קודם לעלות אל החסד לתקן אותה וענין עלייתו שם לא ספר הכתוב הנה. מפני שהוא אתרי' וכבר ספר הכתוב כי קודם הי' הלוך ונסוע הנגבה וז"ש לאתקנא אתרי' ואין צריך לספר עתה עלייתו שם. אמנם אח"כ מנגב ירד למטה עד לבית אל דהיינו לייחד ולחברא לון החסד עם המלכות ולהכי נקט מנגב ועד בית אל ולא מבית אל ועד נגב. ואמר כי בזה נכלל כל האצילו' וז"ש **דהא** מנגב ועד בית אל אשתכח רזא דחכמתא ופי' יחודם כי ע"י יחודם אור החכמה מתפשטת בכל הספירות.

מאן אהלה דא בית אל וגו' הענין כי שלימו' המלכות אל הייחוד הוא בהיותה נקראת ה' שהיא מצד החסד כי משם לה תיקון זה. ולכך אהלה בה' היינו מנגב ועד בית אל והיינו שלימות' ולפי' אמר שהיא אבן שלימה.

תו רשים ואמר וגו' רצה לפרש המלכות בבחינ' יותר גדולה ונגלית:

כדין אתדבק בהימנותא וגו' דכתיב בשם מלכות ה' ת"ת א"ל חסד עולם בינה [191] כוללת ג' ראשונות וכלל הכל במלכות:

ת"ח בקדמיתא סליק וגו' לתרץ כמו שתירצתי למעלה שתחלה עלה ממט' למעלה ונכנס דרך פתח. ומתמן נטיל היינו השתא דקאמר מנגב ועד בית אל:

ואתדבק כולא באתרי' במלכות:

והכא כד תסתכל בדרגין וגו' לתרץ שבמדרגות אלו כלולות כל האצילות כדפי' לעיל:

עלמא עילא' בינ' ותחלתה לגבי מטה מחסד.

סתימאה עם החכמ' עמיקא החכמ' עצמ'. לעילא בכתר עד א"ס כמשמעו הכל נכלל שם והמשיך מנגב ועד בית אל עד מדרגה אחרונ'.

[191] נוסחא זו שמביא רבינו ז"ל וכן הרא"ג ז"ל אל עולם ליתא לפנינו וכן ליתא בקרא כן רק זה הוא כתוב אחר בפ' וירא ויקרא שם בשם כו':

אדבק יחודא באתרי' כלו' כלל שם הכל במלכות והיינו בשם ה' אל עולם כדפי' לעיל:
בגין דהיא לא תעדי לפי' צרי' קשר ממטה למעל' וממעל' למטה. הקשר ממטה למעל' הוא לכלול העלול בעילה וזה גורם דהיא לא תעדי מאינון דרגין בסוד שימני כחותם דהיינו היות מציאותה חקוקה בהם. והקשר ממעלה למט' הוא כולל העילה בעלול וזה גורם דאינון לא יעידון מינ' אחר שמציאותם כלול בה והכל יחוד שלם וז"ש ויתאחיד כולא ביחודא חדא כדקא יאות:
דמתעטרי ביה בקב"ה שמציאות אורו מעטרם והיינו העלול מתעטר מן העילה והוא מתעטר בהו בנשמתם למעל' כנז' פ' נח והיינו העלול נכלל בעילתו.
בעלמא דין שאין שולט בהם שום ברי' בעולם וזוכים לנחול את הארץ והיינו קרא ועמך כולם צדיקים וגו' ובעלמא דאתי עין לא ראתה והיינו קרא ואורח צדיקים וגו':
פתח ר"ש וגו' האי קרא אית לאסתכלא שהוא קורא עצמו בג' שמות קודם אמר פנה אלי ואח"כ אמר עבדך ולא אמר לי ואח"כ אמר בן אמתך ולא אמר אלי ולא עבדך בזולת דברים אחרים כדמפרש ואזיל: וכי דוד אמר פנה אלי שמורה שהוא אומר שיש לו זכות לעצמו ואין דרך הצדיקים לומר כן **אלא** בגין דרגא דיליה דאיהו אתעטר בי' מדת המלכות מדת דוד. וירצה פנה אל מדתי:
דא עוז עילא' בינ' וקשיא לי' כי עוז מלכות ולפירושו לא יתיישב לזה הוכיח מפסוק ויתן עוז למלכו:
דא מלך סתם המלכות שהיא נקראת מלך סתם מפני שיש מלך שלמה שאינו בה. לזה אמר מלך סתם שהוא בה ופי' ואמר כי היא נקראת מלך מצד החכמ' שמשם נמשך לה השמן. ונקראת מלך המשיח ובכל מקום שידבר במלך המשיח ע"ד הפשט הוא סוד המלכות. וחזר לפרש נדון דידן ואמר **אוף** הכא לעבדך יובן פשטו מלכא משיחא שודאי על עצמו היה אומר א"כ משם ראי' שעל המלכות הי' אומר כדפי'. ואינו מן התימ' שפעמים תקרא מלך ופעמים עבד שהרי לפי פשטו מלך המשיח יקרא מלך סתם ועבד. אמנם הטעם שבראשונ' אמר פנה אלי ולא אמר לעבדך להיות הפניה למדתו לבד. אמנם כאן כלל עצמו ולכך אמר עבדך להיות משמעות הענין גם אליו.
מלה דאיהו ודאי. בן אמו אמנם אביו עם היותו אמת אינו ודאי ברור לעולם.
דהא מלך וגו' וא"כ אמתך היא מדת המ' ובן אמתך הוא דוד המלך. ואמר הושיעה כדי שלא להראות למעלה צער אמר לבן. אמנם משום דבכל צרתם לו צר אמר לבן אמתך והאם היא מצטערת בצער הבן. ולא אמר כינוי אחר אלא אמה משום דגלות שכינה לא

הוי במטרוניתא דהיינו בחינתה עם הספירות שעליה נאמר אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן. אלא מבחינת' עם התחתונים דהיינו אמה והיא מצטערת עם בנה:
ויהי ריב וגו' רב כתיב וגו' דהיינו על רבון העולם כדמסיק לקמי':
דכל מאן דאתחבר וגו' תימ' דלעיל [ע"ט ע"א] פי' ר' אלעזר. דאדרבה אין ראוי להפרד מן הרשע וגו' ודוחק לומר דפליג אדאבוה. ונ"ל כי ודאי ראוי לצדיק לאחוז בו להחזירו למוטב ובתנאי שיהי' מובטח שלא ילמד ממעשיו של רשע אמנם אברהם נתפחד שמא ילמוד הוא מלוט. וז"ש ר"ש סופיה למיהך אבתריה שלא הי' בוטח בעצמו אברהם כדתנן ואל תאמן בעצמך עד יום מותך וקבל שכר על זה. מהרמ"ק זלה"ה:
גיליון מה כתיב וילך למסעו מנגב מסטרא דימינא. ולא ימינא והיינו חכמה וקרי לה שירותא כדלעיל ל"א ב' והיא עמיקתא בשלח ס"ג ב' ולעיל נ"א ב' מסטרא דיובלא וגו'.
רב כתיב חסר יוד. הכא נמי קשה דבכולהו נסחי דילן כתיב ריב מלא ביוד וכן כתב הרמ"ה ומאירי ז"ל:
והרא"ג כ' לאתקנא אתריה וזהו וילך למסעיו מסעות רבי' דהיינו כל אינון דרגין דרגא בתר דרגא עד שהגיע למדתו מדת החסד ואחר שנתקשר בחסד עת' צריך לחזור ולקשר המדו' העליונות במדת המ' ולעורר הייחוד וזהו מנגב אחר שנסע הלוך ונסוע עד הנגבה עתה חזר מנגב ועד בית אל לאתקנא אתריה. ולחברא לון המדות העליונו' בייחוד' שלים עם המלכות. דהא מנגב וכו' כלומר עם היות שלא נזכר ג' ראשונות ונרא' שאין הייחוד שלים עכ"ז תמן אשתכח רזא דחכמתא כלם נכללי' שם רז"א היינו סוד הבינה המעלים את החכמ' נקודה בהיכליה וזהו רזא דחכמתא. כדקא יאות היינו הכתר הרוכב עליהם כדקא יאות. וכדין ויקרא שם אברם בשם ה' וגו' אחר שהגיע אל החסד חזר לאתקנא אתריה וז"ש אשר היה שם אהלה בתחלה עת' חזר אליו לתקנה ולייחד' וזהו ויקרא שם אברם בשם ה' אל עולם ויקרא מלשון וקרא זה אל זה ומקבלין דין מן דין כלומר השפיע שם אברם בשם זה ה' אל עולם. ה' ת"ת אל חסד עולם בינה ג' מדות מג' קוים. לבתר סתים וכו' ואמר לה' סתם ולא אמר הנרא' אליו עתה אחר שעלה אל מדרגתו חסד ויבן שם מזבח לה' סתם דהיינו בינה ומתמן נחית וכו'. והכא כד תסתכל בדרגין וכו' כלומר עם היות שאמרתי לך לעיל שלא נזכרו ג' ראשונות ואמנם מ"מ נכללו שם כנז' לעיל מ"מ אם תסתכל ותדקדק תמצא שענין ג' ראשונות נזכרות בפסוק עצמו וזהו וילך למסעו מנגב ופסיק קרא בסכינא חריפא כלומר וילך למסעו מנגב דהיינו חסד משם נסע למעל' עד א"ס ב"ה ואח"כ חזר וירד אל הנגב ומשם ירד עד בית אל וכו' כנז':

פתח ר"ש הא אוקימנא ליה בכמה אתר בפ' קדושים דף פ"ד ופ' תזריע. וכי דוד מלכא אמר פנה אלי שמי שאומ' פנה אלי צריך שלא תמצ' עולתה בו ולכך וחנני והא הוא אמ' כי עונותי עברו ראשי וחטאתי נגדי תמיד וכיוצא בזה הרב'. א"נ קשיא לי' מה דקשיא לי' בפ' קדושים דקאמר וכי לא הוה ליה לקב"ה בעלמא שפירא כדוד דאיהו אמר פנה אלי וגו' והענין כי פנה אלי כמו ופניתי אליכם שפי' בו אפנה מכל עסקי וכו' וז"ש וכי ליית לי' לקב"ה בעלמא שפירא כדוד וכו' שיהיה כל פניותיו יתבר' אליו. אלא בגין דרגא דיליה ומלת אלי ר"ל אל י' שהיא מדתי יו"ד זעירא שבזה תחוננני. דא עז עילא' בינה דעז סתם היא הגבור' והכונ' משפע ותוקף הבינ' שהיא בעלת רחמים. מלכא משיחא מלכות שכן השמן העליון יורד עליה ומושח אותה כמ"ש כשמן הטוב על הראש וגו'. ותו הא תנינן דדא מלך ה"ג כלומ' דא אמתך דקאמר אינו כפשוטו אלא כלפי המלכות וכמו שפי' עבדך הוא מלכא משיחא מלכו' כמו כן אמתך ג"כ הוא כינוי אליה וכפל הענין במלות שונות. והכונ' לו' שבזמן שתפנה אליה ותתן לה עזך תתן לה כח וחיל כדי שע"י כך והושיע' לי שאני בן אמתך בן שלה ולא אמר בן עבדך להיותו קשור בבחינת הנקבה שבמלכות.

אמר ר"ש ת"ח מה כתיב ויהי ריב וגו' בא להוכיח מ"ש לעיל כי פנה אלי על דרגיה קאמר כנזכר דאי על גרמיה קאמר וכי מי שבא מלוט שהיה רוצה למהדר לפולחנא נוכראה ונסע עצמו מקדמונו של עולם ואברהם לא רצה להתחבר לו איך יאמר פנה אלי אלא ודאי כדפרישנא דעל דרגיה קאמר. רב כתיב חסר ירד והטעם שלא נדרוש אותו לשבח הוא שבכל מקום שתמצא שהית' ראוי ליכנס אות מאותיות שם יהוה ואינו נכנס לא לשבח נגרעה משם אלא לגנאי כלומר אין כאן קדוש' וכן דרשו נתן אברהם מתנות מתנת כתיב שמסר להם שמות הטומא' ויובן על דרך הנזכר. הה"ד ויסע לוט וגו' לא גרסינן הה"ד אלא דכתיב היא ראי' מפורשת. מאן דיתחבר לחייבא ה"ג. עכ"ל הרא"ג:

דף פד:

בסתר המדרגה וגו' דאקרי בית קדש הקדשים. הענין כי השכינה יש בה ג' בחינות הא' היא נקודה אמצעית ומשכנה בבית קדש הקדשים הב' היא בחינה המתפשטת יותר ומשכנה בבית המקדש כולו. הג' היא בחינתה היותר מתגלית ומשכנה בירושלם וג' אלה פירשם בזוהר בההוא עובדא דינוק' בפ' בלק בפסוק יצאו מים חיים מירושלם. ולהכי קאמר יונתי שהיא כנסת ישראל קיבוץ כנסיה שלה יחד משכנה בחגוי הסלע דא ירושלם. ומפני שתחתיה עוד מדרגות מהם קדושות והיינו ארץ ישראל. ומהם חיצונות והיינו חוצה לארץ. אמר בחגוי הסלע שפירושו מה סלע איהי עילאה על כולא וגו' ולרמוז

אל שתי בחינות אחרות אמר בסתר המדרגה מדרגה היינו מדרג' העליון' על ירושלם שהוא בית המקדש וכל בחינותי'. סתר אותה המדרגה היא בחינת נקוד' אמצעית שהיא סתר המדרג' ודאי. ובמלה זו רמז בית המקדש ובית קדשי הקדשים ולכך אמר דא בית המקדש אתר דאיקרי וגו' לרמוז בסוד הבחינות כדפי'. ופי' זה מוכרח דאי לאו הכי קשה כי הי' ראוי שלא ימצא נבואה אלא בבית המקדש ואינו. שנבוא' נמצאת בכל א"י לכך צריכים אנו לפרש כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' וה' אמר וגו' ה"ג בסתר המדרגו' אתר דאיקרי בית קדש הקדשים לבא דכל עלמא. ובגין דאיהי בגלותא שאר עמין אית לון טיבו סוד גלות שכינ' בקצור הוא יריד' ענף א' ממלכות דבריא' ומתלבש באופן ואותו אופן מתלבש בשר האומה אשר גלו ישר' תחתיה והשפע הטהור נשפע אל שרי האומו' אשר גלו יש'. כדי שמתמציתן יהיו נזונים ישראל וזהו סוד ישר' שבח"ל עובדי ע"ז בטהר' [ע"ז דף ח'] פי' מושפעים מהשרי' שהם של אומות אבל בזמן הבי' הית' השכינ' משפעת טובה על ישראל בא"י בלתי שום התלבשות ומתמציתה היו נוטלים השבעים שרים. כלא הוה מתתקן כל העולמו' היו קשורים יחד זה ליתן וזה לקבל. וכורסייא היינו מלכות הית' לבנה במילוא' הית' פורשת כנפיה על ישראל. ועבדי פולחנ' עבודת הקרבנות ושאר עבודות התור' והמצוה. ובקע אוירין היינו האויר שיש בין הארץ לרקיע ראשון והאויר שבין רקיע ורקיע שיש בהם כמה ממונים כנז' בפרש' ויקהל בארוכה. וסליק ההוא פולחנא לעילא לאתרי' לקרב הת"ת והמ' בסוד הקרבן זה לזה זה ליתן וזה לקבל והיה עולה עד הא"ס כנז' בפ' נח דף ס"ה ובסוף פקודי. ואתקרבת לדוכתא אחרא ירדה המלכות מאת פני דודה ואתקרבת אל החיצונים. טעוון אחרנין גו שכינתא כי ע"י הקטורת הטהור והקדו' היו מתקשרי' המדו'. וכשהיו מקטרים לע"ז היתה השכינ' מתפרדת מדודה והיה נעש' קשר בוגדים. והיתה קליפת נוגה הדבוקה אל הקדוש' להיות שיש בה ניצוץ א' מהקדוש' היתה מתקרבת ליטול השפע מחוץ להיכלות. והיתה השכינ' משפעת השפע הטהור והקדוש אל החיצוני' וז"ש טעוון אחרנין גו שכינתא. וכל זה בשכינ' דבריא' כנז' לעיל אחר שירדה אל סוד העשיה כנזכר. ובטלו נביאים משום נבואת יונה נקיט לה כדמפרש ואזיל. עכ"ל הרא"ג:

דף פה.

שם האחד וגו' ודא איהו חד מנייהו וגו' אבל בזמנא אחרא לא אתגלייא וגו'. תימ' בשלמא נבואה ראשונ' ניחא אמנם שאר נבואות מאי איכא למימר. ואפשר שנחמתן הוא היות נבוא' ביניהם תמידית כמ"ש אבל בזמנא אחרא כלו' בזמן אחר קודם הגלות:

ת"ח כמה דשכינתא וגו' מן הטעם ממש שכשאדם אינו הגון קליפות שולטים בו. ואם יתגלה עליו שכינ' נמצאת מתלבשת באותם הקליפו' שם:

דאתדבקת בקדמיתא במלכות שהיא פתח הכניס' לקדוש' וז"ש דאתדבקת בקדמית' כדי ליכנס לקדוש'.

ואתעטרת במהימנותא שלימתא.

צפונה גבורה ונגבה חסד קדמה ת"ת וימה מלכות. ומפני שפתח הכניס' מלכות וממנה לגבור'. מפני שהיא גבור' תתאה דאתי מגבור' עילא' לכך אמר מן המקום אשר אתה שם שהיא מלכות ומיד צפונה. ומשם נדבק במדתו החסד והיינו ונגבה. ומשם חזר אל הייחוד והיינו קדמה וימה לייחד ת"ת ומלכות. תחלה ממט' למעל' ואח"כ ממעל' למט' כדפי' ר"ש לעיל וז"ש אלין אינון מסעיו דהוו בקדמיתא כדפי' ולכך באו כסדר הזה:

דרגא קדמאה מלכות שהיא הנגלית אליו וז"ש דאתגליא לי'. ואין לפרש המדרג' שנראה אליו ראשונ' שהיא המלכות [192] דהא מסיק שלא נתגלה אליו לעולם אלא היא ובה היו מתגלים אליו הכל וז"ש צפונה ונגבה וגו' המתגלים במלכות:

אתכליל מכולהו דרגין היינו מציאות הספירות בה וכולהו אתחזון ממש מציאותם העליון:

כתפוח דא קב"ה היינו ת"ת. דאיהו חמיד. שאין המלכות חושקת אלא הוא ועל חשק זה נבנה שיר השירים:

ומתעטר בגווני ירוק מסטרא דידי' וחוור מצד הגדול' וסומק מצד הגבור'. וג' גוונים אחרים מצד ג' תחתונות נה"י והוא כולל ו' קצוות ומתעטר בהם:

מכל אילנין הם שאר הספירות מעטירים אותו:

בצלא אחורא צל שר העולם שהוא ממונה בכחות הקדושה. ועל ידו הייחוד בימי החול ועליו אמרה יונה יהיו מזונותי מרורים וגו' כדפי' בתיקונים **שאר** ממנן ע' שרים:

חמדתי אימתי. הילל בצלו אחמוד דמשמע לעולם. ולא חמדתי עבר ותירץ שהורה על תחלת הזמן ומשם ואילך לעולם חומדת. ומלת חמדתי פי' התחלתי לחמוד והיינו מן יומא דהוה אברהם וגומר. והדברים אלו הם דברי כנסת ישראל דהיינו ישראל למטה ומ' למעלה שהכל אחד ואברהם התחיל לקשט המלכות ולעורר האהבה:

ופריו מתוק לחכי דא הוא יצחק וגומר הם דברי אברהם ודברי השכינה שיצחק הוא נשמה קדושה נמשכה בקדושה מה שלא עשה כן לכל גוי עד עתה. כי אברהם גר היה ולא נולד בקדושה ואפשר דקאמר מתוק משום דאיהו מסטרא דדינא דתמן מתיקו דדובשא

[192] נ' צ"ל החסד. ואולי צ"ל כן ואין לפרש המדרגה ראשונ' שנראה אליו שהיא החסד וכו':

ומשום דלהאי פי' קשיא ליה דאברהם לא הי' מרכבה אל הת"ת וגם אינו אלא בצל החסד לא בצל הת"ת ויצא מיצחק עשו ולא שייך ופריו מתוק לכך פי' בצלו חמדתי וישבתי דא יעקב שהי' מרכבה לת"ת ושייך ביה בצלו חמדתי וישבתי. ופריו מתוק שייך השתא במלכות שפיר כי היסוד עביד איבין בעלמא במלכות. ואין לפרש פריו יוסף ממש דא"כ כולהו שבטים מה גרעו אלא פרי הנמשך ע"י היסוד וז"ש דא יוסף דעביד פירין. וקשיא ליה דהשתא מהדר פריו לפרי פריו דהיינו תולדות דיוסף. לכך אמר וכתיב אלה תולדות יעקב יוסף דכל אינון וגומר והיינו שיוסף ויעקב חדא מלתא ופרי יעקב הוא פריו של יוסף. וא"ת ופרי שאר השבטים למה אינו חשוב לכך תירץ ואמר יוסף איהו עביד כעין כלהו שבטין. וזה כמו שפי' בזוהר פ' ויצא כי יוסף באצילות יסוד ושאר השבטים למטה תיקוני נוקבא. אם כן הוא עביד כולם שהוא משפיע לכולם ולכך ראוי שבני יעקב כולם יתייחסו על שמו כיון שכולם יוצאים ממנו להם למטה וז"ש ובג"כ איקרון וגו':

כתפוח דסליק ריחין. ריח מצותיו ומעשיו הטובים דאלו גוונין לא אפשר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. שם האחד וגומר ודא איהו חד מנייהו וגומר יתכן כי הוא סוד נהר כבר שהוא בארץ כשדים כנזכר ביחזקאל והוא סוד מלכות בבל כמשז"ל במדרש על שם הא' פישון זו מלכות בבל וגומר והענין בסוד גלות שכינה והתלבשותה בד' ראשי נהרות הקליפות ועיין פ' שמות דף ב'. או יתכן יובן במ"ש פ' ויצא דף קמ"ט ע"א ע"ש עכ"ל:

והרא"ג כ' הא אוקימנא דכתיב בפ' ויצא דף קמ"ט ובריש פ' שמות. וההיא נבואה לשעתה הות מפני צערן של ישראל כנזכר בריש פ' שמות ע"ש. וכתיב על נהר כבר כלומר עוד טעם שני לגלוי שכינה בח"ל שלא היה בח"ל ממש אלא על נהר כבר מקום קדוש כדמפרש ואזיל וכתיב כי ידעו וגו' ל"ג ליה. אסתלקת רוח קדישא מאברהם משום בהתחברך וכו' חולקא קדישא היינו היותו נקשר במדות קודם במלכות ואח"כ הנגבה. דאתדבקת ביה בקדמיתא פי' במלכות כמו שפי' לעיל וילך למסעו מסעו כתיב צפונה ירצה קו שמאל גבורה. ונגבה יר' קו ימין חסד. וקדמה מזרח יר' קו אמצעי ת"ת וימה מערב ירצה המסע האחרון מלכות. אלין אינון מסעיו דהוו בקדמיתא כי קודם כל דבר נתקשר במלכות דכתיב לה' הנראה אליו. אח"כ וילך הלוך ונסוע ממסע למסע דהיינו המסעות הללו דקאמר צפונה ונגבה וגו' עד שעלה הנגבה ומשם עלה עד א"ס ב"ה וכל זה היה בקדמיתא כנזכר לעיל מתתא לעילא אח"כ חזר מעילא לתתא מנגב ועד בית אל מדרום למלכות אדבק ייחודא באתריה וכו' וזהו אל מקום המזבח וגו' ואחר שעשה כל הייחוד כנז' כדין אתבשר דלא יעדי וכו': בגין דדרגא דא הוקשה לו א"כ מה הועיל

במסעיו מאחר שלא נתן לו אלא זאת לז"א בגין וכו' כלומר לא ימעט בעיניך נתינה זו כי בזה נתן את כולם כי המדה הזאת כלם נכללים בה:

רבי אלעזר אערע וכו' בקיסטרא דקיטפא ה"ג ופי' בקשר האשכול. קיסטרא הוא מלשון קשר כמו קסטר חד חיוויא ברגלוי פ' שמיני. קיטפא אשכול בערבי והכונה ע"ש שהיו מתקשרי' יחד לעסוק בתורה א"נ היו מתקשרי' יחד במלכות הנקר' אשכול ע"י עסקם בתורה וזהו חברייא שכיחי כלפי עצמם היו אומרים חברייא: דא קב"ה דאיהו חמיד כמו שהתפוח הוא נחמד לבני אדם כמו כן קב"ה ת"ת הוא חמיד משאר מדות כנזכר בפ' ויחי עד תאות גבעות עולם ע"ש: ומתעטר בגוונוי היינו סוד תרין עטרין מתרין גוונין חיור וסומק חד עטרא מצד אבא הנקר' חסד וחד עטרא מצד אימא הנק' גבורה כנז' בהאזינו דף רצ"א. בצלו ולא בצלא אחרא ירצה מאינון עצי הלבנון [193] בצלו ולא בצלא דשאר ממנן פי' אחר הוא שלפי' הראשון קשה שלא בא לשלול צל שאר ענפיו שהכל א' לזה פי' פירו' ב' דאתא לאפוקי צל של ע' שרים הנקר' עצים כמ"ש כי יבושו מאלים אשר חמדת' וגו': חמדתי אימתי וכו' אמרה המ' אימתי חמדתי לישב בצלו של הקב"ה מן יומא שבא אברהם שע"י מעשיו התעורר הייחוד: ד"א בצלו חמדתי וישבתי דא יעקב ת"ת ואגב סיפא דאשמועינן דא יוסף נקט רישא: וע"ד כתיב אלה תולדות וגו' ה"ג. ויש גורסין דכל אינון תולדות דיעקב ביוסף הצדיק קיימי דעביד תולדות וכו': עכ"ל הרא"ג

דף פה:

ואתרשים במהימנותא עם היות שהיו בדור ההוא שם ועבר ומלכי צדק וצדיקים אחרים לא העלו ריח כתפוח אלא אברהם:

ואתרשים חד לעילא בעולמות העליונים כשמכריזים הזהרו בפלוני רחימא דמארי' איהו. וא"ת למה אתרשים חד לתתא וגו' וז"א מ"ט ותירץ דלא הוה וגו' שהוא זכה וזיכה את הרבים ובין הרבים הי' עוסק באמונתו. וז"ש כתפוח בעצי היער בין שאר העצים דדמי ליה לתפוח דסליק ריחין וזה בערך הריח במעשיו. ועוד שנית שנכנס במרכבה בכשרותו וז"ש ואתרשים במהימנותא שלימתא ואלו הם גווני התפוח הכולל הכל:

תו שמענא דלא אקרי אברהם אחד וגו' הענין כי מלת אחד לא יצדק על ספירה אחת אלא על כלל האצילות יחד. והיינו אחד לייחד הדין והרחמים והחסד. ולזה בעוד שהי' אברהם לבדו איש החסד אין ראוי שיקרא אחד עד שנתעטר ביצחק ויעקב. כי החסד כוללת הגבורה והת"ת והיינו שא"א אצילות הגבורה ואצילות הת"ת אם לא דרך החסד ובה יעשה הריונם שמציאותם בחסד. וכאשר זכה אברהם והוליד יצחק נתעטר ג"כ

[193] עצי היער כתיב:

במציאות הגבורה שבחסד וכאשר עוד זכה ויצא יעקב מזרעו נתעטר ג"כ במציאות הת"ת שבחסד וזה כשזכו יצחק ויעקב ונעשו מרכבה לגבורה ולת"ת. וז"ש והוו כלהו תלתהון אבהן דעלמא כי אבות העולם הם חסד דין רחמים כדין איקרי אברהם אחד שפי' כולל כל האצילות כדפי' והיינו תפוח כלל ג' אלו. וענין בצלו חמדתי להאי פי' הם דברי השכינה שחמדה צל מעשיו של אברהם להתעטר לפני הב"ה:

דא קב"ה והם ג' פעמים קב"ה הם ג' בחינות שיש לת"ת א' בחינתו במלכות. וזהו כתפוח בעצי היער כי יער נקראת המלכות ועצי היער הם מציאות הספירות שבה וקאמר כי ת"ת רשום בגוונוי במלכות בין שאר מציאות הספירות שבה מפני שהוא מארי דביתא יותר משאר הספירות. וז"ש כתפוח בעצי היער דהיינו בחינות הספירות שבה שהיא הבחינה הראשונה. כן דודי שהוא ת"ת במקומו בין הבנים שאר הספירות במקומם ששם נקרא הוא דוד אליה וחושק אותה. ושם נקראים שאר הספירות בנים לבינה. וגם שם הוא הת"ת רשום ומצויין ביניהם מן הטעם שפי' וזו היא בחינה ב' לת"ת:

גם יש לו בחינה ג' למעלה בסוד הדעת. והיינו בצלו היינו בצלם והנשמה אל הת"ת שהוא סוד הדעת ושם היא חומדת להדבק עם הבינה:

נעשה נגד המלכות נשמע נגד הת"ת ואח"כ נתעטרו בדעת עליהם:

מלין דאורייתא שכן פרי הת"ת והמלכות תורה שבכתב ותורה שבע"פ הנשפעת למטה:

וקיימי עמיה לעילא שהנשמות עולות בבינה ונקשרות שם עם הדעת בסוד עסק התורה שעסקו בעה"ז א"כ קיימי עמיה לעילא בבינה:

ת"ח וגומר משום דקשיא ליה איך אפשר דקיימי עמיה לעילא שהרי נשמות הנקבות הם למטה בנקבה ואין להם עליה. ועוד היאך הנקבות הם פרי הזכר שאינם אלא מכח המלכות. לזה מפרש איך נשמות הזכרים והנקבות כולם יוצאים מלמעלה כדמפרש ואזיל:

כולהו חד דבקים יחד זכר ונקבה בלי פירוד:

ברזא חד בסוד היחוד ת"ת ומלכות למעלה כן ענפיהם הנשמות מיוחדות בבחינה זו:

מתפרשין בגוונין כל א' במקומו זה זכר וזה בנקבה וכאשר אח"כ יזדווגו ברצון קונם אינון דכר ונוקבא מחוברין כחדא. ולפי הנראה שבהיותה למעלה אין חילוק ניכר בין זכר לנקבה וז"ש וכד נחתין לעלמא כולהו מתפרשין בגוונין אז נעשה להם הפרש סימן לזכר וסימן לנקבה. ופי' היאך מציאות נשמת הנקבה למעלה בזכר אחר שהיא מכח הנקבה ואמר **ת"ח** תיאובתא דנוקבא וגו' פי' כי תיאובתא לגבי דכורא היינו ממש אור ושפע שמשפעת הנקבה מלמטה למעלה ומקבל אותו הוא. אמנם דדכורא לאו ממש

תיאובתא שכבר השפיעו בה אלא רצונו להשפיע וז"ש בדכורא רעותא דתיאובתא פי' רצון שהוא רוצה להשפיע אמנם עדיין לא השפיע. ובהיות שני מיני שפע אלו בזכר הא' שפע הנקבה לגבי מעלה והב' שפע שרוצה הזכר להשפיע ב' אלו הם שתי נשמות זכר ונקבה שעדיין מציאותם בזכר. והכי דייק לישניה בתר הכי דקאמר שהת"ת כליל תיאובתא דנוקבא ונטיל ליה ואתכלילו תיאובתא וגו' כולם למעלה בזכר. ואח"כ משפיע בנקבה שתיהם יחד וז"ש וכדין נטיל כולא נוקבא ואתעברת מן דכורא כלו' לדרך זה שפי' שעולה מציאות זרע בזכר ניחא שעיבור הנקבה מכח הזכר. שאם לא תאמר כן אלא שבמלכות מצד עצמו נעשית נפש הנקבה נמצאת שאין עיבור הנקבה במלכות מהזכר וזה אינו:

וכד נשמתין נפקין בין מת"ת בין ממלכות. כיון דנחתי לג"ע:

מתפרשין וגומר בהיכלות שיש אל הזכרים ואל הנקבות. וקב"ה מזווג לון בעולם הזה בת פלוני לפלוני:

זכאה איהו בר נש וגו' שאם אינו זוכה אין נותנין לו בת זוגו. ומה גם אם יקדמנו אחר ברחמים:

שלים כדקא יאות שהוא זכר ונקבה כראוי שהוא השלמות האמתי כדכתיב זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם. ואם אינה בת זוגו עם היות שהוא שלם אינו כדקא יאות:

ופריו מתוק לחכי הם דברי השכינה שזווג אלו כראוי גורמין ייחוד למעלה והם מושכין שפע מהזכר אל הנקבה והעולם מתברך:

א"ר חזקיה לסיועי לר' אלעזר כדמפ' ואזיל ההוא תיאובתא וגו' ממני ודאי פריך נמצא פי' נשמות הנקבה שהוא פריך ודאי תיאובתא דנוקבא ממני נמצא שאני כולל אותו ואח"כ משפיע לך:

ואתכליל נפש בנפש זכר ונקבה בזכר למעלה ואח"כ כלולים יחד משפיעם במלכות:

הה"ד פריך נמצא להאי פי' הם דברי המ' אל הת"ת:

ר' יוסי פתח מי העיר וגו' דהא תנינן שבעה רקיעין וגומר ז' רקיעין הם ז' ספירות מגדולה ועד המלכות:

וכולהו לאשתמודעא וגו' הספירות הם להודיע גדולת מאצילם אל זולתו:

והנה ב' בחינות לספירות כי בינה הוא גילוי המאציל ואולם מבינה עד המלכות הוא גילוי הבינה לבד. וז"ש וכולהו לאשתמודעא יקרא דקב"ה שהוא הבינה: וכולהו ר"ל הבינה וגו' קיימין לאודעא רזא דמהימנותא עילאה דהיינו ג' ראשונות וזהו עלאה. מפני

שגם הספירות נקראו מהימנותא פעמים רבות. ואמר מהימנותא עילאה דהיינו גבוה מעל גבוה:

ונהיר לון לכולהו ירצה שלא ישפיע לחסד לבד והחסד לגבורה והגבורה לת"ת וכן כולם. כי ענין זה ימצא ג"כ בשאר הספירות לגבי אותם שלמטה מהם. אלא הכוונה שהיא מנהגת לכולם יחד שפע מיוחד אל החסד ושפע מיוחד אל הגבורה וכן לכולם. וזה לפי היות שורש השבעה בה וכל א' יונק משורשו המיוחד לו בה. ומפני שיתופה עם העליונים נעלמת בהם וז"ש ודא לא אתיידע. ומפני שיתופה עם הז' תחתונים מתגלה קצת בהם וז"ש וקיימא בשאלתא. אמנם היא בלא תשובה וז"ש דלא ידיעא. ואין הכוונה באומ' דקיימא בשאלתא שאלת מה כי זו מורה השגת דבר מה ושואל מה עניינו. אלא הכוונה שאלת תמיהה כמי שאינו משיג כלל וז"ש ובגין דאיהו סתים ועמיק. ואו' מי שאלת תמיהה שאם היתה שאלה סתם כס"ד הי' ראוי שתקרא מה:

הקרח ת"ת נמצא המקום שממנו נאצל הת"ת נקרא מ"י:

והאי הוא וגו' פי' מלת מ"י מורה על ב' בחינות אלו דהיינו רקיעא עילאה שהוא סתים. והיינו י' של מי שהיא סתימא נקודה וגם מורה על בחינתה עם התחתונים וזהו מ' מרובעת דרביעא על בנין וז"א דקיימא על כל אינון ז'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. לקב"ה בלחודוי דאיהו ידע זווגא דלהון וגו':

מכאן תבין מה טעם הב"ה מזווג זווגי' והוא כי הנשמות יוצאין מן האצילות דכר ונוקבא וא"כ לא ידעי שאר המלאכים מי זכר ומי נקבה. ומי בת זוג למי אלא קב"ה בלחודוי עכ"ל: גיליון ד"א ופריו מתוק לחכי אלין נשמתהון וגומר עיין בפרדס שער מהות וה' פ' כ"ב: לחכי דהוא בתקונא מברך לאתברכא מיניה וגו' פי' זה האיש שהוא פריו דקב"ה הוא מתוק לפי שהוא מבורך מעושהו וממנו יתברך העולם:

תנינן ז' רקיעים פ' בשלח דף נ"ו ע"ב הביאה ר' יצחק על פסוק מרכבות פרעה וגו' ע"כ:

והרא"ג כתב לא הוו בדרגין עילאין וכו' כלומר לא נתקשרו במדות כמו שעשה אברהם אח"כ שנאמר בו וילך למסעיו כנזכר לעיל ואם אברהם לא זכה בהם עדיין איך יזכו הם: דלא אקרי אברהם אחד עד דאסתלק ביצחק ויעקב כי בעוד שהיה אברהם לבד בעולם היה מעורר למדת החסד והנהגת החסד לבדה אינה הנהגה [194] כי ירבו החוטאים כי אין רצועה להלקותם. ואחר שבא יצחק התעורר לגבורה והנהגת הגבורה ג"כ אינה הנהגה כי גם הצדיקים יהיו נענשים על דבר מה. ונמצאו שתי ההנהגות הנהגת החסד והגבורה מנגדות זו לזו. עד שבא הכתוב הג' יעקב והכריע ביניהם ובאה ההנהגה ממוזגת

[194] אצ"ל הנהגה שלימה וכן לקמן בסמוך:

ומוסכמת מכלם ואז נקר' אחד כי בלתו היו מנגדים זה לזה כנז': א"ל שפיר קא אמרת כבר ידעת הקדמת רשב"י בשיר השירים שכל המרבה לומר פשטי ורזי התורה הם קישוטין לשכינה ואעפ"י שא' חולק על חבירו הכל עושים קשוט לכלה זה אומר הרדיד הזה האדום יותר נאה וזה אומר הרדיד הזה הלבן יותר נאה וכלם שוים לטובה וזהו שתמצא אומרם שפיר קאמר' אבל ת"ח וגו':

ד"א כתפוח דא קב"ה וכו' כבר ידעת דבאתר דדכורא שרייא נוקבא לא סלקא בשמא וז"ש כתפוח בעצי היער ר"ל כמו שמתראה ומתרשם ונודע הת"ת בהיותו למטה בעלמא דנוקבא עולם סנדלפון [195] שהוא בגי' יער. כי שם לפניו נוקבא לא סלקא בשמא כנזכר. כן דודי ת"ת כן הוא רשום וידוע וניכר יותר מכל הבנים למעלה בין ו' קצוות. והנה עתה נמצאתי יושבת בצל צלו שהוא מצל במלכות והמלכות מצל באופן דהיינו היער הזה. אבל לשעבר לא הייתי יושבת אלא בצלו ממש זה הקב"ה שהי' מציל עלי במתן תורה בתחתית ההר שומעים פרי שפתיו פרי עץ חיים תור' ומצות: ד"א ופריו מתוק לחכי אלין אינון נשמתין דכלהו איבא דעובדוי דקב"ה ה"ג פי' מדקאמ' פריו ר"ל מעשה ידיו דומות אליו ומי הם נשמותיהן של צדיקים דומין ליוצרם צדיק מושל יראת אלהים. עוד רצה לפרש מדכינה פריו ר"ל פירותיו העומדים עמו כפרי באילן וז"ש וקיימי עמיה לעילא:

ת"ח כל נשמתין בא להוכיח איך נקראו הנשמות פרי עובדוי דקב"ה. כלהו חד. כולם נעשים מייחודא דקב"ה ושכינתיה בסוד נהר יוצא מעדן מהמשכת השפע הטהור ונכנסים כלם בסוד נקודת ציון הנקר' לגו בסיטו קוטרא כנז' בפ' וישב וז"ש כלהו חד ברזא חד: וכד נחתי דרך ההיכלות למטה בהיכל לבנת הספיר שם מתחלקים לב' בחינות א' לזכרים וא' לנקבות כנז' בפ' פקודי דף רמ"ו שקודם נכרים הזכרים לעצמן מצד התעוררות הזכר והנקבות לעצמן מצד התעוררות הנקבה וחוזרים ונכללים זה בזה יחד ואחר שנכללים זה בזה מתפרשן בבני נשא חוזרים ומתחלקים חציה בצרפת וחציה בספרד ויש מי שהוא הולך אצל זווגו וכל א' מחזר אחר אבידתו כדמפרש ואזיל ות"ח וכו'. תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא עביד נפש ותיאובתא דדכורא לגבי נוקבא עביד נפש ורעותא וכו' ה"ג וחסר בספרים בבא חדא. וה"פ תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא עביד נפש היינו התעוררות המתעוררת מצד מעשה התחתונים אשר בקרבה אשר לקטה עביד נפש. ותיאובתא דדכורא לגבי נוקבא היינו התעוררות הזכר מצד עצמו מצד היותו שורש ועקר כל נשמות ישראל המושרשי' בו עביד נפש. ר"ל כל זה בכח כל א' מהם ועתה בא לפרש איך נכללי' יחד זה בזה וזה בזה וז"ש ורעותא דתיאובתא וכו' ואתדבקות דיליה בה

[195] עולם עשיה ששם סנד"ל שר האופן:

היינו בפועל ממש שמתייחד עם הנקבה. שעד עתה היה עומד כל א' לחודיה בכח ועתה בהתדבקות דדכורא בנוקב' בפועל אפיק נפש בפועל ג"כ. ואז נכלל התחתון בעליון וכדין חוזרת הנקבה ונטיל כלא נוקבא ואתעברת וכו': וכד נשמתין נפקין מפנימיות המלכות וחוזרים ומתכללים בהיכל לבנת הספיר כדקאמרן ומשם יפרדו ויורדים לעולם זכרים לבד ונשיהם לבד. וזהו שרמז לבתר כיון דנחתין מתפרשין בגין דאתחבר נפש בנפש חציה בחציה ולא יהיה זה נדחה מפני זה: דהוא בתיקונא מברך פי' מתוק מלשון מתוקן כמה גדול תיקון זה של הנפש הזאת שמתברכי' העולמו' על ידה. ואי תימא דהא חזינין כמה זווגין שאינן עולים יפים והרי זה אינו תיקון לז"א בגין דכלא בעובדין דבר נש וכו' כלומר איהו דאפסיד אנפשיה דמעיקרא תיקונא דעלמא איהו אלא איהו קלחל.

א"ר חזקיה הכי שמענא וכו' כלומ' הכי שמענא סיועא דילך דכתיב ממני פריך וגו': ודאי בחילא דדכורא ה"ג: ד"א בתיאובת' וכו' הה"ד ממני פריך נמצא שאם אני לא הייתי מעוררך לא היה נמצא פריך:

ויהי בימי אמרפל וגו' ר' יוסי פתח מי העיר ממזרח וגומ' שבעה רקיעים היינו ז' ספי' מחסד ולמטה. עבד קב"ה המאציל ב"ה: לעיל' לאפוקי אלו ז' רקיעים תחתונים דלא אשתעי בהו. וכלהו לאשתמודע יקרא דקב"ה כאן גלה לנו טעם האצילות כי קודם האצילו' לא היה נכר ונודע גדולתו אבל אחר אצילו' המדות ע"י החסד מתנהג העול' בזמן א' וע"י הגבור' בזמן אחר ובזה משכיר לטובים ומעניש לרעים ובזה אשתמודע יקרא וכו': וכלהו קיימין לאודעא רזא דמהימנותא עילאה כלומ' אלו הז' ספירו' ז' רקיעים דקאמרן הם מנהיגי' העולמו' ואין שום הנהגה בלתי הסכמת ג' ראשונות כי הם היושבי' ראשונ' במלכות וכפי הסכמ' הנהגתם כך מתגלה בז' ספירו' תחתונו' וז"ש לאודעא רזא דמהימנות' עילאה דהיינו סוד הנהגת ג' ראשונות וז"ש עילאה:

ת"ח וכו' בא לבאר איך מצטרפים הנהג' ג' ראשונות הנעלמות עם הנהגת ז' ספירו' הנגלי' ואמ' ת"ח אית רקיעא עילאה פי' בינה. סתום לעילא מנייהו ר"ל שעם היותה נעלמת מז' תחתונו' עכ"ז איהי עלייהו שולטת עליהם ומנהגת אותם כרצינ'. ודא הוא רקיעא דדבר לון פי' מה שאומרי' שיש גלגל א' שמגלגל כל הרקיעי' יחד כרצונו על זה נאמר: דדבר לון מנהיגם ומפעילם כרצונו: ונהיר לון בהארת והשפעת שפע הבינה. לכלהו כלומר אין שום הארה באה לשום א' מהם כי אם ע"י הבינה. ודא לא אתיידע פי' אעפ"י שמאירה אותם ומנהגת אותם אינן משיגים בה. וקיימא בשאלתא שכן נקר' מ"י לשון השואל מי זאת כדמפרש ואזיל ואמר זה לאפוקי מהחכמ' דלא קיימא אפי' לשאלא בגין דאיהו סתים מצד עצמו ועמיק מצד החכמה המסתתרת בה: וכלא תוהין עליה שכן נקר' תהו

ע"ש שאין בה השגה כתהו. והאי הוא וכו' אע"ג שכבר אתמר מ"מ אגב סיפא דאיצטריך לאשמועינן דאמר ואית לתתא וכו' חזר ונקטיה. עכ"ל הרא"ג:

דף פו.

ואית לתתא רקיעא דאיהו תתאה מכלהו וגו' ואו' תתאה מכלהו ירצה אל ירידתה ע"י המיעוט וזה סבה דלא נהיר שנתמעט אורה:

ובגין דאיהו תתאה וגו' ירצה כי העלם הבינה אין ראוי שיתגלה אלא עלידי המלכות שהיא תתאה דלא נהיר כדי שלא יתגלה הרב'.

ואלין תרין אתוון וגו' פי' אותיות מ"י שהם בבינ' המורות י' על ההעלם ומ' על הגלוי כדפי'. במלכו' נתהפך החותם באותיו' י"ם שמורה על הגלות מ"י בה:

בגין דכל אינון רקיעין וגו' טעם אל שם הי"ם אליה. ועוד למה לה שם זה מהבינה שהיא עליונ' שבכולם. ואלו שבין זו לזו אינם משתמשים כלום. לזה אמר בגין וגו' דהיינו שהיא קבוץ השפע כולו והספירות האמצעיות נחלים כדמפרש ואזיל:

ועאלין לגביה ולא אמר ונגדין לגביה מפני שממש מציאותם נכנס בתוך מציאותה. וע"י קיבוץ כל אות' המציאיות בתוכה היא נעשית י"ם ומתעלית על ידם בעילוי וזכוך וז"ש וכדין איהי ים עילאה:

איבין נשמות:

רוחין מלאכי'

לזנייהו כדפי' בתיקונין מנהון מרישא מנהון דשערא מנהון דעיינין וגו' כנז' שם [196] :

זה הים גדול היא מדת המלכו' ונעשית גדול ע"י הנחלים כדפי' לעיל:

ורחב ידים יש בה בחי' רבות לכל התחתונים ולכל העליונים:

שם רמש הם כחות הדין התחתונים מלשון ויהי ערב מתרגמינן והוה רמש וכן פי' בזוהר פ' בראשית [דף ל"ד ע"ב]:

חיות קטנות הם ד' חיות עם גדולות הם ד' חיות דאצילות שבה ובמקום אחר בזוהר [197] פי' חיות קטנות שם אדנ"י עם גדולות שם יהו"ד:

וע"ד כתיב מי העיר אהדר למאי דפי' מי הבינה העיר להשפיע למלכות. ממזרח שהוא תחלת זריחת האצילות דהיינו מחסד. מי העיר מזרח לא כתיב אלא ממזרח דהיינו חסד מחכמה:

צדק יקראהו וגו' כלומ' מי הנז' יקראהו לצדק. לרגלו שהיא רקיעא תתאה. רגלו דמי ודאי. יקראהו לצדק ויתקנהו שיהיה ים:

[196] נ' דצ"ל מנהון בלבושוי מנהון בגופוי כו' תיקון כ"ב, על תיקון זה כוונת רבינו ז"ל. וע' עוד בתיקון י"ח:
[197] בתיקון כ"א:

יתן לפניו לאברהם שנעשה מרכבה לחסד לעשותה ים כדפי':
ומלכים ירד וגו' ולגבי השרים נקט ירד לבד ירידתם מגדולתם וזהו ביטולם מאותה שררה: ופי' ג' הכרחיות לפרש מלכים בשרים הא' מלת ירד וז"ש מאי ירד שהוא יריד' כדפי' הב' כפל הפסוק כי אחר שאמר יתן לפניו גוים שפי' עממין דלתתא א"כ מלכים ודאי פי' ממנן רברבן דלעילא. הג' דכד עביד קב"ה א"כ בהכרח מוכרח שהוריד השרים ושיעור הכתוב יתן לפניו גוים וקודם לזה מלכים מלמעלה ירד. קב"ה דאיקרי שלום ת"ת שהוא מלך שהשלום יסוד שלו וגם הוא שלום בין גדולה וגבורה. וא"ת והא לעיל קאמר צדק יקראהו לרגלו יתן וגו' דהיינו מלכות והכא קאמר יעבור שלום ואפשר דשלום היינו ת"ת ועבר קמיה והנוגף היא' המלכות:
בגין דזמין יעקב וגו' השתא מפרש מזרח ת"ת. צדק יקראהו לרגלו דקב"ה הוה קארי לי' פי' מלכות קארי לי' לרגלו ומלת רגלו לשון חברה כדכתיב העם אשר ברגלי שפי' בחברתי וחברה זו בשתי בחינות הא' לאתחברא ביה בפולחניה שיעקב יתחבר למלכות ע"י טוב עבודתו והב' שהב"ה יחברהו אליו וז"ש ולקרבא ליה לגביה. ואפשר לפרש לאתחברא ביה שהשכינה שהיא מלכות יתחבר אל יעקב שהוא מרכבה אל הת"ת בטוב עבודתו: דמתמן שרותא פי' מת"ת שהוא ראשון לששה קצוות כי מהגוף מתפשטים הזרועות ולכך הבינה הנקראת מי העיר שפע ממזרח שהוא הת"ת לגבי דרום שהוא החסד וז"ש בגין דאיהו נטיל פי' ת"ת הוא על החסד לגבי בינה. ופי' הטעם ותיאובתא דההוא רקיעא וגו' לכך ת"ת מקדים אל החסד:
תוקפא דנהורא שפע שמאל יד החזקה:
ונהורא מצד הת"ת וענין זה אל החסד מצד הת"ת שהוא מקבל מהבינ' ג' מיני שפע ומשפיע בגדול' ואין חסד מקבלת מבינה אלא שפע הראוי לה לבד והכללות מצד הת"ת שעל החסד: צדק יקראהו אל הת"ת לרגלו להתחבר אליו כדפי' לעיל:
מיניה קביל תוקפא מלכות מת"ת והשתא ניחא מאי דקשיא לן לעיל דקאמר צדק יקראהו לרגלו וקאמ' יעבור שלום שהכוונ' צדק נוטל כח משלום וצדק נוגף בכחו כדפי':
לרגלו דמליל עמיה אפשר לומר מלשון לא רגל על לשונו שהוא לשון דבור וגלוי הסתר וז"ש דמליל עמיה ואתגלי וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג כ' רקיעא דאיהו תתאה פי' מלכו' ולא נהיר מגרמיה. ההוא רקיעא דעלייהו היינו הבינה דאיהי עלייהו דאינון שבעה דקאמ'. ואלין תרין אתוון דהיינו מ"י כליל לון בגויה והיינו סוד השפע' החכמ' הנקרא י' המתעלמת בבינה מ' פתוחה מתמשכת אל המלכות להאירה ולהשפיעה ובזה היא נעשית י"ם ומגדלת נונין ואבין וכו': ואיקרי י"ם דההוא

רקיעא ירצ' אחר שלא נעשית ים אלא ע"י הבינה מ"י לכן נקר' ים להורות מהעושה מ"י ומהנעשה י"ם. בכל זמן שתאמר י"ם תזכור מהיפוך האותיות מ"י מי שעשה אותה י"ם וז"ש ואקרי י"ם דההוא רקיעא עילאה דאיקרי מ"י. ואל תתמה לומר מה שייכות לבינה עם המלכות מן הקצה אל הקצה לז"א בגין דכל אינון רקיעין ו' קצוות אתעבידו נחלין ויוצאין מהבינ' ועאלין בגווה א"כ שפיר איקרי ים על שם מ"י כי מהמ"י יוצאים נחלים וממלאים לי"ם כנז': וכדין איהו ים עילאה יר' שאין המלכות נקרא בבחינת י"ם אלא כשנכנסי' בתוכה אותם נחלים אמנם בזמן שאינן נכנסי' בה לא איקרי ים אלא יבשה ארץ כנז' בפרש' בראשי' וז"ש וכדין וכו': ועביד איבין היינו נשמות הצדיקים שמשפעת לעולם הנקרא איבא עובדוי דקב"ה כנז' לעיל: ונונין לזנייהו כדפי' בפ' וארא דף ל' מאן אינון נונין אינון שליחן בעלמין וכו' והם כמו הדגים שרצי' ושבי' כמו כן רצי' ושבי' לעשות רצון קונם. לזנייהו כלומר למיניהם כי יש מלאכים משוני' אלו מאלו בבחינ' הנהגת' כי כל א' ממונ' על פעולתו איש על דגלו באותות והכרי' כן מדכתיב זה הים גדול וגו' חיות קטנות עם גדולות.

וע"ד כתיב מי העי' ממזר' צדק הכריח כל מה שפי' בפסוק זה מי שהוא בינה התעורר מצד מזרח שהוא החכמ' או העיר לשון עירוי פי' מי [198] הריק מצד שתופה עם המזרח חכמ' אות' נחלין ומבועין לצדק אשר יקראהו תמיד לרגלו בסוד למען יזמרך כבוד ולא ידום להשפיע לה כדי שתעש' ים רבת היכול'. ולכך קראה סתם צדק בעלת הכח והיכולת: ה"ג מי העיר ממזרח דא אברהם. צדק יקראהו לרגלו דא שרה: ד"א צדק יקראהו לרגלו דא הוא רקיעא וכו': הנה אגב דאתא לידי' הפסיק בפי' שהיה בו ופירש פי' ב' דא אברהם ושרה אגב אורחיה ואידי דזוטרתי היא הכניסו בין הדבקים ואח"כ חזר לפירושו הראשון דא ההוא רקיעא וכו' והוא פשוט מי העיר ממזרח זה אברהם. שנתעורר ממזרחו של עולם ובא לחסות תחת כנפי השכינ'. צדק יקראהו לרגלו דא שרה פי' רגלו היא שרה. והכוונ' שאותו צדק דהיינו שכינה יקראהו אברהם ג"כ לרגלו בעבור רגלו דהיינו שרה אשתו שתהי' עמה שכן היא ג"כ נתגיירה כמוהו. ד"א צדק יקראהו לרגלו דא ההו' רקיעא וכו' זה הוא סוף פי' קמא מי בינ' העי' מצד החכמ' אינון נחלין. לאיזה מקום לרקיע תתאה דהיינו צדק העומד לרגלו. רקיעא תתאה מדה אחרונ' דוגמת הרגלי' שהם סוף הגוף. ולמה העיר כי היכי דתתעביד ים וזהו יקראהו דוגמת הים שהוא מתנועע והומים גליו. ולכן העירו ממזרח כי היכי דיקראהו דוגמת הים הקור' ונוהם תמיד. ובהשפע' זו שהעירו לה ממזרח יתן לפניו דהיינו לפני המד' הזא' גוים דהיינו

[198] מי בינה הריק כו':

השרי' העליונים. ה"ג וקב"ה הוה קטיל לון. ומלכים ירד אלין ממנן רברבין דלעילא דכד עביד קב"ה וכו' וכן נמצא בספרי' ישנים. ה"ג דלא הוה אזיל קמיה דאברהם לא מלאכא ולא שליחא וכו' וה"פ ירדפ' כשהי' רודפ' עבר לפניו שלום דא קב"ה כי המלאכים שהם רגליו לא יבא שום א' מהם באותו אורח לעבור עמו וכאלו אמר רגליו באור' לא יבא וכיוצא בזה הרב'.

בגין דזמין יעקב פי' מזרח הוא יעקב סוד ת"ת וה"פ מי העיר להביא אברהם לעול' מסב' מזרח להבי' יעקב לעול' וכן יעקב הוא בת"ת הנקר' מזרח. דקב"ה הוי קרי ליה תדיר כמו שרז"ל שהיה אומר הקב"ה ברוך ה' אלהי ישראל אמרו מלאכי השרת מאן הוא ישראל זה בא אדם וכו' בא נח וכו' בא יעקב אמר הב"ה זה הוא וכו'.

דא אברהם דלא נטיל בדל"ת גרסי'. פלח ליה כל ההוא יומא [וגו'] אין הכוונ' דפלח ממש אלא נתן אל לבו לעובדו והיה עומד באות' כוונ' כל אותו הליל'. אלא שחזר השמש לזרוח והטרידתו. והוא מוכרח דאלת"ה וכי עד אותו היום לא זרח השמ' ולא האירה הירח כדי שיבא לו אותו יום לחידוש לעבו' לזה ואח"כ לזה. אלא ודאי שכבר ראה הכל אבל כיוון אל לבו לשוט בשכלו על שליטת כל דבר ודבר לראות מה יקרה לו ואח"כ לתקוע בו אמונתו. וכיון שראה בשכלו שזה נופל וזה קם אמר ודאי כל אלין מלכא אית עלייהו וכו'. דכתיב צדק יקראהו לרגלו דמליל עמיה לפי פי' זה לרגלו ר"ל לסבתו דהיינו סבתו שהיה משוטט בשכלו באיזה מקום יתקע יתד אמונתו לכך בא הצדק וקראהו ומליל עמיה. א"נ מלת לרגלו היינו הדיבור כמו לא רגל על לשונו וז"ש צדק יקראהו לרגלו דמליל עמיה ואתגלי עלוי. וה"פ צדק קראתו לדבר עמו. עכ"ל הרא"ג:

דף פו:

קב"ה כל מלוי אינון בקושטא וגו' קשיא ליה כפל הכתוב כי דובר צדק היינו מגיד מישרים לכך פי' כי הא' בדיבור והב' במעשה וז"ש כל מילוי דהיינו דבריו אינון בקושטא ועביד מישרים. וירצה ומגיד כי על ידי שהוא פועל המישרים הם נגלים לבני אדם והיינו הגדתם [199] וז"ש ועביד מישרים. והוה מתמוטט וגו' היה מוכן להיות נפעל במהירות לפי מעשה התחתונים אם כשרים לטובה ואם רעים לרעה. ולא היה לו קיום במדה אחת ואין זה רצון הבורא אלא להאריך:

דלית בי יסודא צדיק שבזכותו יתקיים העולם לטובה אף אם יש חוטאים רבים. ולפי' זה מישרים היינו שנתייסד [200] העולם על מעמד א' בזכות אברהם:

[199] אצ"ל הגדתו:
[200] שנתיישר:

ור' חייא פליג עלי' שאין פי' מישרים שנתיישר העולם: דלהכי דחיקא ליה לישנא דמגיד דדריש ליה לישנא דעביד. אלא הכוונה שעוד העולם לא רצה [201] בזכות אברהם: והגיד לו הב"ה זכות י"ב שבטי ישראל שכולם ישרים. ויעקב במדת הת"ת נקרא מישרים שהוא ישר בין ימין ושמאל. מושך שפע לי"ב גבולים שהם ו' קצוות מימין וששה משמאל. וי"ב שבטים י"ב עמודים י"ב יתדות לי"ב גבולי העולם ויעקב עמוד אמצעי. ואפשר דלר' חייא דובר צדק דהיינו שתחל' אמר לו ענין אברהם. ולר' חייא קשה בהבראם באברהם. ואפשר ליה לתרוצי באברהם שעתיד לצאת ממנו יעקב וי"ב שבטים:

ור' אלעזר בא לפרש הכתוב בדרך אחר יתורץ בו כמה דוחקים שבפסוק. הא' הכפל [202] דובר ומגיד צדק או דובר צדק ומישרים או מגיד צדק ומישרי'. ותי' ואמ' הא אתערנ' ויגד וידבר ויאמר שהם ג' מלות מורות על ג' ספירות שהם ויגד יסוד מצד החכמה. וידבר מלכות. ויאמר ת"ת מצד המלכות שבו. וזה נתבאר בכמה מקומות. וז"ש וכולהו לטעמייהו אתפרשן כי כפי הוראת הענין יורה המלה עליו ובזה יתבאר הפסוק. כי וידבר איהו באתגליא דהיינו במלכות בבחינה המתגלית ממנה. וז"ש דרגא דלבר ומשום דמסיק לקמיה דכולהו במלכות ואמר **דלאו** איהו דרגא פנימאה וגו' שאין להכחיש כי ויגד גילוי: ויאמר גילוי. האמנם אינם גילוי כגילוי מלת וידבר. והשתא ניחא דנקט לגבי צדק שהיא המלכות בבחינ' אחרונה אמר דובר ומגלה יותר צדק ולא שייך בה הגדה. אמנם לגבי הת"ת שהוא מישרים גילוי מצד היסוד הנק' מישרים שבו הגדה מצד החכמה והיינו לשון גיד ודאי. וז"ש ומגיד מישרים דא דרגא עילאה דיעקב שרי ביה נקרא מישרים. דכתיב אתה שהוא הת"ת כוננת מישרים מן הטעם שפי' לעיל. ובג"כ שייך ביה ומגיד שהוא ע"י היסוד שגילוי הת"ת על ידו. והשתא ניחא דלא שייך למימר לא הגדה בצדק ולא דיבור במישרים וצדק ומישרים לאו חדא נינהו:

א"ר יצחק והא כתיב ויגד לכם את בריתו וגו' משמע דלשון הגד' גילוי לברית א"כ לשון הגדה למטה מברית אינו [203] וכבר אפשר לומר מגיד צדק. ותירץ ר' אלעזר איהו דרגא דשלטא על תתאה דאיהו דובר צדק הן אמת הוא גילוי אמנם הוא למעלה מבחינת צדק ודובר א"כ צדק עצמה שהיא ע"י דבור היא נגלית יותר מהגדה ולכך לא היה ראוי שיאמר מגיד צדק. ובריתי למעלה מהדיבור ומצדק ואיהו דרגא דשלטא וגו' ולכך גילוי ע"י הגדה. בענין שהם ד' בחינות זו על זו תחתונה מכולם דיבור עליה צדק על שתיהם הגדה על שלשתם ברית. וא"ת א"כ איך הוא גילוי ע"י הגדה אחר שצדק שהוא למטה מהגדה

[201] אצ"ל לא רצה להתקיים:
[202] אצ"ל היל"ל דובר ומגיד כו':
[203] נ' דצ"ל איהו:

צריך גילוי ע"י הדבור נמצא שהגדה למעל' מצדק ואינו גילוי לזה תירץ ואמ' **וכולא** בהו לאסתכלא איכא. כלו' בכל מדה ומדה יש השגה כפי עניינה ולכך יתגלה בבחינה א' גילוי יותר נעלם מהעלם בחינ' אחרת. ולאידך גרסא דקאמר וכולא בגין לאסתכלא אתיא אפשר לפרשה בדרך זה ג"כ כלומר וכל נעלם מתגלה בתחתון ובא אליו עם היותו נעלם עדיין: ואמר **ת"ח** אע"ג דדיבור איהו וגו' כי להיות הגדה ואמירה העלם. ימצא העליון כמו ת"ת לפעמים מתגלה בדבור וז"ש אע"ג דדבור איהו תתאה ואמרנו דנקט דובר בצדק ולא במישרים לא מפני זה נכחיש שלא ימצא בעליון לא תימא דלאו איהו עילאה כי לפעמים ימצא גילוי יותר מהכל כדפי' והטעם כי בחינת המלכו' הנקרא' דבור היא בחינה שבה כלולה כל המדות העליונות וז"ש **אלא** ודאי מליא איהו מכולא ואינה בחינ' כל כך שפלה שלא ימצא בה גילוי כל העליונות וז"ש ודרגא עילאה איהו וסימניך אעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר אומר כי לא דבר רק הוא פי' אין בחינת דבר רק מבחינת הו"א שהוא ת"ת:

דאתערותא דלעילא עולם האצילות: כד אתער לתתא בתחתונים והטעם לזה. דהא אתערותא דלעילא ת"ת בתיאובת' דלתתא תאות המלכו' אל הת"ת להתייחד והיא אושידת מיין נוקבין כדפי' בפ' נח ומיין נוקבין אלו הם ממעשה הצדיקים מעולם התחתון:

ולאתחברא גבי ימינא. ממלת א"ל דסיפיה דקרא דריש הכי והכי פי' אל תחרש ואל תשקוט א"ל הדבק עם א"ל שהוא חסד:

ובגין כך וגו' מפני שהיה אפשר לפרש אל דמי לך וגו' מלעשות נקמה בהם כי הנה וגו' לזה חזר ואמר ובגין כך אלדים אל דמי לך לאתערא לגבי עילא כי מלת דמי אינו צודק על המלחמה ועוד שאין הדבר תלוי בה אלא בימין וז"ש דהא כדין אתערת ימינא וקשרת לה בהדה וכד אתקשרת וגו' א"כ לפי מאי דס"ד הוה ליה למימר א"ל אל תחרש ואל תשקוט ואלי"ם אל דמי לך שהרי העיקר בימין וממה שאמר אלי"ם אל דמי לך מורה שהוא התעוררות המלכות לגבי עילא ואח"כ ימינא אתקשרת וגו'.

ורזא דמלה כיון דאברהם וגו' א"כ היינו התעוררות תחתון דאמרן לעיל: אלי"ם אל דמי לך היינו התעוררות המלכות לגבי עילא והיינו ב' הדרגות שפירשנו לעיל מן התחתונים לאצילות וממלכות לגבי דכורא. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון ר' אלעזר אמר הא אתערנא וגו' עיין בפרדס שער ערכי הכנויים פ"ד.

מאן מישרים דא דרגא עילאה וגו'. בזוהר שיר השירים מישרים אלין י"ה דרחימו דלהון לגבי וא"ו עכ"ל:

והרא"ג כ' לא הוה קאים לפי שנברא בשם מ"ב והוא דין גמור והוא נרמז בפסוק בראשית ברא וגו' עד ב' דבהו וא"א לעול' להתקיים על קו הדין: חד צדיק דאיהו אברהם די ירחים לי וע"י האהבה מעורר מדת האהב' וחסד בעולם ויהיה מיוסד העולם על שם הרחמים שהוא שם ע"ב כמנין חס"ד לאברהם. ולכך [204] לא הוה יכיל עלמא למיקם. אבל אחר שבא אברהם נתייסד העול' שנעשה מרכב' אל החסד סוד ע"ב בסוד הרחמים. שהוא דוד מלכ' דקא מתעטרא באבהן בסוד ויסע ויבא ויט כמבואר בריש פ' תרומה [קל"ב ב'] עתה מורה ייחוד קב"ה ושכינתיה והעולם נתקן. ולפי זה פירוש' דקרא הכי הוא דובר צדק היינו דבורו של הקב"ה בדבר ה' שמים נעשו ונעשה בדין וצדק שהוא הדין החזק כנודע. וזה היה מתחלה שדבר בצדק בסו' שם מ"ב כנז' שהיה העול' מתמוטט. ומגיד משרי' הגיד מראשית אחרי' ואמ' אני אביא בעולם חד צדיק שהוא אברהם שיישר העול' שלא יתמוטט אלא שיישר אותו על נכון בסוד שם ע"ב וזהו מגיד משרים.

א"ר חייא ומגיד מישרים וכו' פליג אדר' יצחק שפי' שמישרים הוא אברהם דהיל"ל דובר צדק מגיד ישר לשון יחיד. לז"א ומגיד מישרים דהא אתיב ליה עלמא וגו' כלומר לא נאמר ומגיד מישרים על אברהם אעפ"י שכן הוא הענין כמו שאמרת. אבל לא נסתיים הדבור באברהם אלא הדבור נמשך יותר בינו ית' ובין העולם. דהא אתיב ליה עלמא לקב"ה וכו' עד שא"ל זמין חד בר נש למיפק מיניה ואיהו יעקב ויפקון מיניה תריסר שבטין כלהו זכאין. ועליהם מוסב מלת מישרים על רבי'. יעקב וי"ב שבטין וז"ש הה"ד מגיד מישרים. כלומר דוק מתיקות הכתוב שדייק משרי' לשון רבים שהם יעקב ובניו דכלהו היו צדיקים וישרים. ה"ג ההוא אברהם זמין הוא לנפקא מיניה ישמעאל א"ל הא יצחק. א"ל זמין לנפקא מיניה עשו חייבא דיפקון מיניה בנין וכו':

רבי אלעזר אמר הא אתערנא וכו' מלת וידבר ויאמר בפ' וארא ומלת ויגד בפ' ויחי דף רל"ד. דרגא לבר מלכו' ר"ל שאינה פנימאה כאינון דרגין עילאין. והכונ' לבר כי היא שער השמי' שומר הפתח וכן וידבר הוא לשון קושי כדרך שומר הפתח שמדבר קשות למי שרוצה ליכנס פנימ' ולכן רומז מלת וידבר אליה וזהו דובר צדק בחינת המלכות בדין: דשלט' על דבור דהיינו הת"ת ואפשר דמלת ויגד הוא מלשון נגיד ומושל וזהו שפי' דשלט' על דבור וזהו ומגיד מישרים כלומר הנגיד והמושל הוא מישרים ת"ת. א"נ מגיד מלשון המשכה תרגום משכו נגידו ת"ת שהוא המושך השפע. הה"ד אתה כוננת מישרים כדפי' בפ' בשלח שהוא בת"ת שהוא איש הבינים. לישרא לתרין סטרין בסוד הכרעתו כנז' שם. ובג"כ ומגיד כתיב ולא דובר כלומר כדי שתדע שיש הפרש בין וידבר

[204] מקודם לא הוה:

לויגד כתי' כל חד כדקא חזי ליה כנז' **א"ר** יצחק והא כתיב ויגד לכם את בריתו קס"ד דר' יצחק דברית הוא במלכות ולכם מוסב אל ישראל ונמצא שמלת ויגד רומזת במלכות ג"כ. א"ל הכי הוא ודאי ר"ל כמא דאמינא לא קשה מידי דבמלת ברית הוא ביסוד משך ו' הממשיך שפע למלכות וירצה ויגד לכם וגו' כלומר המשיך בשבילם את בריתו יסוד למלכות להשפיעה. דשלטא על תתאה דאיהו דובר צדק מלכות. ה"ג וכלא לאסתכלא אתיא כלומר כל הכנויים לומר כאן וידבר וכאן אמר ויאמר וכאן אמ' ויגד הכלהו' סוד ויש לו ענין ורמז וצריך להסתכל באיזה מקום רומז כל א' וא'. וי"ס דגרסי וכלא לאשתל' איבא והוא מוסב אל הפסוק דויגד לכם את בריתו כלומר הכל איצטרך כדי להוציא פירות לעול' דהיינו המשכ' השפע מן הת"ת אל היסוד סיומא דגופא כדי להשפיע אל המלכית. ולכך כתוב הפסוק כן באו' ויגד לכם וגו' כי הכל איצטריך לאשתלא איבא:

ת"ח דאע"ג וכו' יר' לדידך דאמרת דויגד לכם את בריתו הוא ביסוד הממשיך אל המלכות מאי רבותיה שהמשיך להם השפעת המלכות ממה שלקטה מהיסוד. כנראה שנתן להם השפעה ממי שצריך לקבל והא מלתא זוטרתי היא והיאך שבח המשורר. לז"א אל ימעט לפניך גדול' המדה הזאת דאע"ג דאיהי תתאה לא יראה בעיניך שהשפעתה היא מעט מזעיר ולאו עילאה היא. אלא ודאי מליא היא מכלא היא אוצר בלום ומלא ברכת ה'. א"כ כשאני אומר ויגד לכם את בריתו שהמשיך מהיסוד אליה אין הכונה שצריכה לזה שהיא ריקנית אלא מליא איהי מכלא ודרגא עילאה היא א"כ כשאמר הכתוב ויגד לכם את בריתו שהמשיך אליה היסוד השפעת השפע הוא לתוספת טובה וחסדיו הגדולים שעשה הקב"ה. שלא די לו בהשפע המלכות שמינה ובה אלא ויגד לכם את בריתו. המשיך לה שפע היסוד לשתשפיע להם לישראל רב טוב בכמות גדול ובתוספת ברכן: כי לא דבר רק הוא מכם ואם רק הוא מכם שלעולם היא בריכה מלאה. ואם תראה שאינה משפעת לתחתונים אפי' טפה אינה ריק אלא מכם מסבתכם מצד עונותיכם המבדילים ביניכם ובינו: הא חמינא דאתערותא דלתתא [205] וכו' בסוד ואד יעלה מן הארץ והדר והשקה והמצו' המעשיות יוכיחו. בתיאובתא דלתתא תליא. הענין לומר כי אין הכונה במצו' המעשה לבד בלא דעת וכונה לעורר השופר העליון. כי אין זה אלא כמי שתוקע בקרן א' לשוק. אבל עשיית המצוה צריכה שתהיה בכונה לעורר השופר העליון וכיוצא בזה בשאר מצות מעשיות. וז"ש בתיאובתא דלתתא תליא בחשק ותאוה כחושק הזה שהוא משתוקק כמו כן צריך התחתון לעורר כדי שיעורר העליון: דא אתערותא דלתתא מה שאלהים זה מלכות אינה שוקט' מלזמר ולשורר הוא התעוררות שמעוררת מלמטה

[205] הגי' שלפנינו דלעילא:

כדי לשאוב שפע וכח. וחוזר לשלוט על שונאיה כי לכך משוררת השיר לעורר הת"ת לחבק כדמסי': ולאתחברא גבי ימינא וה"פ דקרא אלהים מלכות אל דמי לך לשורר ולעורר ואל תחרש ואל תשקוט עד שתתקשר בא"ל שהוא הימין חסד אל: ולמה בגין לשלטאה כי הנה אויביך יהמיון וצריך להכותם על קדקודם: וכד אתקשר בימינא כדין אתבר שנאין כי אחר שמתקשר בימין שהוא כח כל הגוף לוקחת ממנו כח ואיל לרעוץ האויב: מ"ט בגין כלומר מ"ט טרח רחמנא וכתב וילכו אלא להודיעך שכל כונתם לא [206] ליקח את אברהם וכיון שלקחו את לוט שהיה דומה לו וילכו בחשבם שהיה אברהם. כדין אלהים אל דמי כלומר אז השכינה התחיל לשורר ולעורר לאתקשרא בימין דהיינו אברהם עליון וז"ש עד דאתקשר כלא באברהם דהיינו אברהם העליון וכדין נטלא מהימין תוקף וחוזק ואתברו כלהו מלכין.

ומלכי צדק מלך שלם וגו' רש"פ ויהי בשלם סכו וגו' כד סליק היינו עליית ההתעוררות מעסק התחתו' לפניו וצפה אחרי' מראשי' שעתידים התחתונים לעשות לו נחת רוח. והתעוררות הזה עלה לפניו ולכן ברא העולם. וזה כלל גדול יהיה בידך שבכל מקום שאמר עלה ברצונו פי' הוא עליית התעוררות התחתונים העתיד לעשות נחת רוח לפניו. אפיק ירצה כי לא נתחדש דבר באצילותם כי אם הוצאתם מן הכח אל הפועל וזהו אפיק לשון נופל על דבר כמוס וגנוז. לרמוז שכל ספי' היו כלולו' בו ית' והוציאו מהסתרו. עכ"ל הרא"ג.

דף פז.

דבר אחר ומלכי צדק דא עלמא בתראה. הענין כי מלכי או מלך יורה על מציאות עול' שאין מלך בלא מלכות דהיינו עולם וחייליה ואמר בזו מלכי צדק להורות עלמא בתראה שהיא מדת צדק כדפי' לעיל ואמר מלך שלם כי מלת שלם מורה עילא' דהיינו בינה שהיא שלימה וא"ת היל"ל ומלכי צדק ומלך שלם לזה פירש כי הטעם שלא הבדיל ביניהם לאתעטרא חד בחד המלכות בבינה בלא פרודא. וא"ת אדרבה היה ראוי שיהי' ביניהם וא"ו ויאמר ומלך שלם כי הוא"ו היא המייחדת אותם וקאים ביניהם לז"א תרין עלמין כחדא ואם היה וא"ו ביניהם היה מורה על ייחודם וקשרם זו בזו ע"י אמצעי ואין זו הכוונה אלא להיותם יחד תרין עלמין כחדא. וא"ת הוספת כבוד המלכות ומעטת כבוד הת"ת שאינו ביחוד זה לז"א שאינו כן אלא הכתוב בא להשמיענו שאפי' עלמא תתאה כולא הוא חד מלה עם הבינה ומכ"ש הת"ת וא"כ באומרו מלכות ממילא משמע הת"ת שם מכ"ש:

[206] צ"ל אלא ליקח כו':

דתרין עלמין אלין ביה כיון שנתייחדו שני עולמות כאחד קאמר הוציא ולא הוציאו ומה הוציא לחם מצד המלכות שאין לחם אלא אשה יין מצד הבינה שבה יין המשומר בענביו וכיון שמלכי צדק מלך שלם הם שני עולמות יחד הוציא שפע שניהם שהוא לחם ויין וז"ש דתרין אלין ביה:

משמש עלמא לקבל עלמא הכהן הוא משמש לייחד עולם תחתון בעולם עליון והוא מתמצע בין שניהם להמשיך הברכות מזה לזה והיינו דמסיק והוא כהן ימינ' חסד אל עליון בינה ופי' הכתוב כך והוא כהן ומשמש שיהיה נגדיי המלכות לאל עליון לקבל הברכות ממנו.

ובג"כ בעי כהנא. שאין הכוונ' לברך התחתונים אלא לברך המלכות מהבינה מברכות אריך אנפין והיינו כ"ה תברכו למדת כ"ה תברכו וכן פי' בזוהר פ' נשא: וראי' לזה **ת"ח** ברכאן נטיל האי עלמא תתאה וגו' כדין ויברכהו העולם העליון. ברוך אברם הימין מברכות הבינה לאל עליון כדי להשפיע במלכות וז"ש הכי הוא ודאי וגו':

ולברכא האי דוכת' וע"י אותם הברכות היא מתתקנ' להתקשר עם החסד כדי שע"י מתקשרת עם הבינה והם יחד כאחד.

אתה בחסד והיינו אברם: לאל עליון הם חכמ' ובינה דהיינו החכמ' שהיא ימין חסד יהו"ד. אלדינ"ו בינה והיינו עליון ירצה א"ל חכמ' עליון על כסאו שהיא בינה. או ירצה שהבינה היא עליונה על ז' ספירות.

קונה שמים וגו' כי מלך וקונה ענין א' שמים וארץ ועולם ענין א':

מתתא לעילא שכן הדרך להמשיך עולים ממטה למעל' ואח"כ משפיעים השפע ממעלה למט' והא כיצד ברוך יסוד אברם חסד לאל עליון חכמה ובינה קונה שמים וארץ כתר:

מעילא לתתא וברוך כתר אל עליון חכמה ובינ' אשר מגן על יד הימין עם המלכות מגן צריך בידיך.

אתר דקשורא וגו' היינו המלכות שבה נקשר כל הספי' והיא מעשר מכל האצילות ובה נכללות עשר ונקשרות עמה ע"י היסוד. והיינו מעשר מלכות. מכל יסוד:

לדוד שהיא מלכות וכשאומר לדוד מזמור או מזמור לדוד מזמור היא השכינ' לדוד הוא דוד תתאה אמנם השתא דקאמר לדוד סתם הוא דוד לעילא.

אליך ה' לעילא ת"ת:

נפשי המלכות נפש דוד.

בקשורא שלים כדקא יאות דהיינו אשא שתסתלק היא למעלה לגבי הת"ת ולא שירד הת"ת אליה ויהיה שם הייחוד אז הוא כדקא יאות:

ועוד נוסף שהיא למעלה מתעטרת בעטרת הבינה כאו' צאינה וראינה וגו' וז"ש לאתעטרא לעילא ואח"כ לאתקשר' וגו':
את לאתקשרא. ופי' הפסוק ברכי נפשי דהיינו מושכת שפע מלמעלה כדי שיהי' מציאות א"ת ה' דהיינו המל' הנקראת א"ת מיוחדת למעלה בשם ה' וז"ש לאתקשרא בקשורא לעילא:
מאן קרבי השתא דפרשת נפשי ומלת דוד במלכות היאך שייך לשון קרבי:
דאקרון קרבים מפני ששורש' בפנימיות' **ומעי** המו היינו המיית החיות בשירם לקבל שפעם ממנ' דהיינו עלי לעורר הייחוד:
בגיניה דוד עצמו ועל עצמו אמר נפשי והשתא ניחא קרבי ואי תימא מאי את ה' ולא קאמר ה' כדקאמר ברוך ה' לז"א את ה' דא שלימו דכולא כי ת"ת בלא מלכות אינו שלם. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ברוך אברם כמה דאמרן ברוך אתה וגו' זה יובן מפ' עקב דף רע"א כי יש ברכות י"ח שהם מעילא לתתא והם ברוך בחכמ' אתה בחסד ה' אלדינ"ו חכמה ובינ' מלך העולם בינה ות"ת: ויש ברכת הנהנין מתתא לעילא ברוך מלכות אתה חסד והנ' פסוק זה הוא מתתא לעילא כסדר ברכת הנהנין והם ברוך אברם מלכות וחסד כי היא מדת אברהם איש החסד. לאל עליון חכמ' ובינ'. קונה שמים היא הבינה הקונה לשמים וארץ שהם ת"ת ומלכות אמנם וברוך אל עליון הם מעילא לתתא ברוך וא"ל בחכמ' עליון בבינה ואח"כ יורד ויתן לו מעשר היא המלכו'. עכ"ל:
גיליון וכל קרבי מאן קרבי אלין שאר חיון ברא. עיין בפרדס שער ערכי הכנויים פ' י"ט.
סטרי תהומא חד טיף. ק"ו א' ע"כ. ועיין מה שכתבנו בספר **אור הנגוז** בס"ד:
והרא"**ג כ**' דבר אחר ומלכי צדק מלך שלם אר"ש וכו' יש ספרי' שאין גורסין אותו עד ד"א השני וכן נראה עקר שהדורש דרשא קמא הוא ר"ש ולא שייך למימר ד"א ומלכי צדק מלך שלם אר"ש אלא דבר אחר לבד ותו דדרשא תניינא הוא מעין דרש' קמייתא ומה לו להפסיק בהגדה ולפי גרס' הספרים הכי פירושו. למיפק כהונה משם כלומר שיהא ראש הכהונה וממנו יהיו נמשכים ויוצאים כל הכהנים. כד"א ברוך אברם וגו' בשכר שיצא לקראת אברהם ויברך אותו כדרך הכהנים המברכים את ישראל. אבל להיות שהקדים ברכת העבד לברכת האדון נטלה ממנו. דכתיב נאם ה' לאדוני וכתיב בתריה כלומר הלא תראה כי ראש המזמור משתעי באברהם בשעה שהי' הולך להלחם עם המלכים וכתיב בתריה נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם שהב"ה הבטיח לו שיהא הוא כהן וממנו ימשך זרע הכהונה לעולם. וזהו אתה כהן לעולם בל ימוט הכהונה מזרעו אבל מלכי

צדק הוא כהן לאל עליון דוקא ולא זרעו וא"ת סוף סוף אברם לא הי' בא משם [בתמי'] ובהיות אברהם כהן הרי זרעו של שם כהן. ואפשר לומר שכבר היו לשם בנים אחרים יותר גדולים והי' ראוי לצאת משם כתר כהונה אבל לחטאתו נטלה מהאחרי' ונתנה לאברהם [207] א"נ שתכף ומיד בהיותו בחיי' חיותו נטלה ממנו ונתנ' לאברהם וז"ש מיד וכו' ודוחק: ה"ג ואין זרעו כהן. ד"א ומלכי צדק דא עלמא תתאה ה"ג והיא המלכות. עלמא עילאה בינה. דאתעטר חד בחד הוקשה לו דהיל"ל כפי זה ומלכי צדק ומלך שלם הוציאו לחם ויין לזה תירץ ואמר דאתעטר חד בחד שהכל א'. ואפי' שהיא עלמא תתאה כנרא' שהיא ראש לשועלים מ"מ מתקשרים עמה והיא עם כלם א"נ ואפי' היא תקרא מלך שלם. ולמאי דקשיא לך דהיל"ל הוציאו לא קשה מידי דלחם ויין תרין אלין ביה המלכות הזה יש בידה להוציא הלחם והיין בשיתוף הבינה ולכך הוציא כתיב ביה. והוא כהן לאל עליון דהא משמש עלמא לקבל עלמא ה"ג והכונה להכריע דאלין תרין לחם ויין הם במלכות דהא והוא דהיינו מלכי צדק האמו'. הוא כהן משמש ומשרת לאל עליון ומשמש עלמא מלכו' לקבל עלמא בינה. והשימוש הוא כי כל השפעות הבינה נשפעים עם המלכו' ולכך בידה להוציא לחם ויין. והוא כהן דא ימינא הוא פי' אחר דקא פריש בקרא וגם הוא להכריע איך יש יכולת ביד המלכות להוציא לחם ויין דהא כהן דא ימינא חסד הוא המשרת לאל עליון בינה. ובג"כ בעי כהנא לברכא עלמא לפי שהוא הסרסור שע"י משפעת הבינ' הברכות והכריח הדבר מת"ח ברכאן וכו'. כד נטיל מלת כד ל"ג לי': ברכאן נטל האי עלמא תתאה מלכות כד אתחבר בכהנא רבא חסד כדין ויברכהו ויאמר כדין החסד מברך למלכות ויאמר ברוך מלכות תהיה מבורכת ומושפעת מלכו' אברם ע"י החסד. לאל עליון בשביל הברכו' שנטל החסד הזה מאל עליון בינה: הרי שיכולה המלכות להוציא לחם ויין לפי שיש כהן לאל עליון בינ' וע"י הכהן הזה נטלא מלכות ברכאן:

כגוונא דא בעי כהנא לתתא לקשרא קשרין ולברכא האי דוכתא. דהיינו המלכות בגין דיתקשר בימינא חסד: ברוך אברם וגו' גרסינן ואתא לאשמועינן דקרא בתיקונא דברכן משתעי ובזה מכריח דרושו: ברוך אברם כמה דאמרן ברוך אתה מה התם ברוך אתה ר"ל מלכות מקושרת בחסד הנקרא אתה כהן לעולם אוף הכא נמי ברוך אברם מלכות מקושר בחסד שהוא אברם. לאל עליון ה' אלהינו פי' אל עליון היא הבינה ע"י החכמה כמו ה' אלהינו בינה מצד החכמה. והיא קונה שמים וארץ דהיינו אצילות ת"ת ומלכות הנקר' שמים וארץ והיינו מלך העולם מלך ו' קצוות העולם. ובג"כ לא גרסי' ליה: וברוך אל עליון

[207] וכן איתא ברז"ל נדרים ל"ב בר"ן ובתוס' שם:

מעילא לתתא: אשר מגן צריך בידך ל"ג ליה ולגירסת הספרים אפשר שהיא ברכה לאל עליון אשר מגן הצרי' ביד המלכות כי כן צריכה כח מלמעלה להכותם על קדקודם כדפי' לעיל: ויתן לו מעשר מכל האל עליון זה נתן למלכות מעשר מכל העשר כדי שתהיה מושפעת שפע רב וג"כ ע"י כך מגן צריך בידך: בגין דרגיה קאמ' לדוד תושבחת' דא ה"ג: אליך ה' לעילא אל הת"ת להעלותה בין תרין דרועין. מאן נפשי דא דוד דרגא קדמאה ה"ג: לאתעטרא לעילא שע"י העליה שם היא מתייחדת עם הת"ת והת"ת הוא מעוטר בתפלין דהיינו העטרה שמעטרת לו אמו. ובעלייתה שם עולה עמו ומתעטרת בסוד אותם העטרות תרין עטרין דירית מאבא ואימא: דאיקרון קרבים לפי שהם יוצאי מעיה שהיא הוציאה אותם: א"נ על שם שבזמן הייחוד נכללים כלם יחד בסוד ההיכלות הנכללים דא בדא ונעשים נקודה חדא בתוכה לכך נקרא' קרבים שבתוכה ובקרב' המה יושבים: את ה' דא שלימו דכלא פי' את מלכות ה' ת"ת הא שלימו דכלא זכר ונקבה ויקרא את שמם אדם אדם שלם: עם שכינתא קאתית ואתחברת כי העוסק בתורה נעשה מרכבה אל הת"ת שכן הוא נקרא תורה שבכתב והשכינה מתלוה ומתחבר עמו והמתחבר עמו מתחבר עם השכינה עכ"ל הרא"ג:

דף פז:

אלא חד בסיני. במלכות שנתנה תורה מפי הגבורה:

בשעתא דברא עלמא בבינה ל"ב אלדי"ם שבפרשת בראשית:

ה' אלהיך השתא מפרש להו והכי קאמר קרא אנכי מיוחדת עם הת"ת דהיינו ה' אלהי"ך:

אנכי עשיתי ארץ האצלתי המלכות ואדם עליה בראתי ת"ת המלכות נאצל מכח הבינה:

דלא הוי פרודא וגו' ששתיהן נקראות אנכי דהיינו שבהיות זו היא זו ולפי' יצדק בשתיהן מלות שוות: מעביר פשעיך הוא העברה מלפני ה' שלא יזכרו לשעה:

בגין אינון רחמי וגו' כי הבינה בה שורש הדין והרחמים ובמלכות בה כללות ענפי הדין והרחמים ולמעני לאו דוקא שהרי הן דין כנז' אלא אומ' למעני הכוונה בגין אינון רחמי שבכל מדה ומדה מהן ומפני ייחודם דלא הוי פרודא וגו' כדפי' אמר למעני לשון יחיד:

א"ל רחום ה' אלהיך שם זה יצדק בבינה בסוד ייחוד החכמה עמה ה' חכמה אלהי"ך בינה. ובמלכות ה' ת"ת אלהי"ך מלכות והיינו רחמי דתליין בי החכמה בבינה והת"ת במלכות:

רחמי סלקין היינו רחמי הכתר שמסתלקין מכל הספי':

ונהירו עילאה היינו אור החכמה:

ויניקו דברכאן שמשפלות [208] הבינה לבנים לא נחית אמנם בין אבא ואימא לית פרודא:
והאי דרגא מלכות שדרכה ליטול ברכות בכל יום להשפיע לתחתונים לא נטיל וגומר:
ראו עתה כי אני אני הוא. ואני ואנכי כולא חד. וא"ת מה יש בין אני לאנכי. הצטרף כ' כתר עמה או לאו: לעילא בספירות ולתתא בתחתונים כתיב ונברכו בך כל משפחות האדמה ע' שרים וע' אומות. בספירות דכ' ואברכה שפע בספירות שהם מברכך:
ואיהו אתער דינא בעלמא מיד אל החוטא בלי אריכות אפים:
אתער רחמי לא כאברהם שהשפיע אפי' בשרים ולא כיצחק שעורר דין אלא רחמי בינוניים מצד הת"ת בין חסד לגבורה והיינו על ישראל:
כורסייא מלכות **בדוכתיה** עם הת"ת וע"י היא לבנה במלואה והיינו כסא שלם ברוכב עליו והיינו מלך שלם כדפי':
אפיק מזונין וגומר היינו אל צד הדין יין ואל צד הרחמים לחם. ומשום דהוציא משמע שלא מן הדין אלא הוציא להם מה שלא היה ראוי להם לזה אמר שאינו כן אלא כמו מדתם ומאי דקאמר הוציא הכוונה דלא אתמנעו ברכאן מכולהו עלמין ואומרו כלהו עלמין לדקדק מלת לחם ויין כדפי' ופי' הוציא כד"א תוצא הארץ מדרגין דלעילא וגומר כלו' להיות הספירות העליונות דקות והמלכות היא אמצעית בין עליונים לתחתונים והיא המכינה השפע להגלות כראוי להם לכך אמר הוציא שפי' מדרגין דלעילא שהם עליונות ודקים אפיק מזונין כדפי' הכנת מזונם לעלמין כלהו יש מהם דקים ומהם עבים לכל א' כפי צרכו והכנתו:
והוא כהן אהדר למלכי צדק ופי' והוא כהן נקשרת המלכות בימין ומשם נקשרת הימין עם החכמה ובינה דהיינו אל עליון כדפי' לעיל והיינו שלימו עילאה שהוא קשר כל שם בן ד' כי הוא אהדר לאות ה' וסלקא עד החסד דהיינו ו' ממלכות עד החסד אל י'. עליון ה' והיינו כולא כל האצילות ודאי בשלימו עילאה הייחוד והקשר כראוי ובא פסוק זה לאחזאה וגו':
אתחזיאן ברכאן לעלמא סתם כל העולם בשבילם כדי שימצא להם ואח"כ נזונים בני אדם בשבילם וז"ש ובגינייהו אתברכן וגו':
מאי מעשר מכל מאינון ברכאן דנפקי וגו' והם נקראות מעשר מפני שהם כלולות הברכות מעשר ספי' ומלת מעשר הכל דבר א' וטעם מכ"ל היינו הספירה שבה מוצא המעשר דהיינו הברכות כאומרו וברכות לראש צדיק וז"ש אינון ברכאן דנפקי מכ"ל

[208] נ' דצ"ל שמשפעת:

שהוא יסוד הנקרא כל והכוונה מלכי צדק נתן לאברהם: וא"ת פשיטא מה בא להודיענו שהם נמשכים מן היסוד ואמר בגין דאיהו ר"ל היסוד אתר דכל ברכאן דנחתי לעלמא מתמן מהיסוד נפקי והיא גופא קמ"ל:

קב"ה בינה או הת"ת וא"א לפרש מלכי צדק כדפי' לאידך פי' משום דמלכי צדק היינו מעשר להאי פי' שהיא המלכות עצמה כדמפרש ואזיל ומאן איהו:

דכל פתחין וגו' ירצה שכל התחתונים צופים בה למזונם וכן העליונים להשפיעה וז"ש דכל פתחין דמהימנותא שהיא פתח לכל האלהות וברכאן דעלמא שהתחתונים יונקים והעליונים משפיעים:

ואיהו מעשר. קשיא ליה לימא עשירית לזה אמר שבמלת מעשר משתמע חד מעשרה שהיא המלכות וג"כ משתמע שהיא כלולה וחד ממאה שהכוונה לרמוז שכלל אברהם מדה זו גם בהיותה כלולה מעשר:

קמו ללכת לבי חמוי דר' אלעזר: אתו קמיה דר' שמעון לבתר לאחר שבא מבי חמוי ומימרא דר"ש ומלכי צדק ר' אלעזר קאמר לה בשמיה דאבוי:

אמר דכל מאן וגו' ר' שמעון שהיה מבקש למצוא לו מקום לברכה ואמר זה כדי שידקדק בכך כמו שעשה ואח"כ יברכו:

גרים מסכנותא כמו שהוא נוטל במים מועטים כך שפעו מעט שהמים שפע מלמעלה לטהרת האצבעות העליונים שהם עשר ספירות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ת"ח חייבי עלמא עבדין פגימותא וגומר:

דע והבין כי ממש אינו נמנע ממנה ח"ו כל ברכאן רק אותם הצריכות לעולם השפל אבל מה שצריכה לעצמה לא פסיק תדיר שאין בהם פירוד ח"ו כלל ועיקר רק ההפרש הוא כי כד זכאן ישראל נקטת ברכאן לינקא לתתא. וכד חאבין לא נקטת ברכאן לינקא לתתא. ובזה יובן כמה מאמרים החולקים דלפעמים קורא ליסוד נהר יחרב ויבש ופעם קוראו נהר יוצא מעדן תדיר ולא פסיק מימוי. וז"א והאי דרגא לא נקטא ברכאן דלעילא דינקן לתתא ר"ל דוקא אותם דינקאן לתתא פסקן אבל לא השאר כי לעולם צדיק וצדק כחדא אזלי בלא פירודא כלל ועיקר ח"ו ע"כ:

והרא"ג כתב אלא חד בסיני היינו אנכי מלכות כנזכר בפ' יתרו דף פ"ה: חד בשעתא דברא עלמא היינו בינה שכל הנמצאות נעשו ע"י הבינה בשיתוף החכמה: וא"ת הם הי"ל דתרין דרגין לז"א הוא בגין לאחזאה וכו': והאי דרגא האי אנכי קדמאה מלכות: לינקא לתתא גרסינן: בגין דלא יתמנעון ברכאן כלומר כי כל מדת טובו הוא להטיב וכשאינו מטיב רע עליו המעשה לכך אנכי מוחה פשעיך למעני בגין דלא יתמנעון ברכאן

ממני שאשפיע להם: לינקא ליה נ"ל דצריך לגרוס להו: אתא יצחק אודע לכלא דאית דין ואית דיין וכו' ואתער דינא בעלמא כלומר הודיע שיש דין בעולם מעניש לעוברי דרך ולזה נעשה יצחק מרכבה לגבורה: כלהו כדקא חזי כלומר לכל א' כראוי לו למי לחם לבד למי יין שהוא כינוי אל התענוג ולכן נק' בבחינה זו כשמחלק מזון מלכי צדק שבצדק כל אמרי פיהו לכל איש ואיש כפי הראוי לו: הוציא לחם ויין דלא אתמנעו ברכאן מכלהו עלמין פי' אחר הוא והענין כי היין שהוא דק הוא סוד השפעה שהשפיעה לעולמות עליונים בי"ע הרוחנית. והלחם שהוא מזון עב וגשמי יותר מן משתיה היא השפעה לעולם השפל הזה עשיה הגשמית. וז"ש דלא אתמנעו ברכאן מכלהו עלמי כל עולם ועולם כדאית ליה: הוציא כד"א תוצא הארץ ירצה אע"ג דלית לה מגרמה כלום עם כל זה אמר הוציא לחם כמו תוצא הארץ כלומר תוצא ממה שכבר לקטה מיום ראשון שכל הנמצאות נבראו ביום א' כן ג"כ הכא הוציא ממה שלקטה מדרגין דלעילא: והוא כהן לאל עליון דאשתכח כלא בשלימו פי' ומלכי צדק מלכות אז היתה מלך שלם. למה והוא שהוא אברהם האמור לעיל הוא כהן לאל עליון. וז"ש לאתחזאה דכמא דחייבא עבדי פגימו הכי נמי זכאין אתיין ברכאן לעלמא שהרי בשביל זכותו של אברהם אתיין ברכאן לעלמא לחם ויין כנז':

ויתן לו מעשר מכל מאינון ברכאן פי' מלת מעשר מלשון עושר והשפעת הברכות המעשדות לבעליהן. דנפקי מכל היוצאים מהיסוד הנקר' כ"ל והנותן הוא מלכי צדק הנז' דהיינו המלכות והמקבל הוא אברהם בעצמו: דרגא דכל פתחין וכו' היינו המלכות והנה המדה הזאת היתה ראשונה שזכה בה אברהם וזהו ויתן לו הקב"ה לאברהם המדה הזאת שהיא מעשר מכל וכו'. פי' נפקא ליה ממלת מעשר מכל. א' המדה שיש בידה מעשר מכל המדות. כי היא המשלמת כל א' וא' לעשר וז"ש ואיהו מעשר. ב' ויתן לו המדה העשירית שבכל העשר לאפוקי ממאן דאמר שהספי' הם עשר זולתה: ג' ויתן לו מעשר מכל אותה שיש לו [לה] כללות מכל העשר שכמו שהמדות העליונות הם כלולות מעשר כן המלכות היא כלולה מעשר ועמה נשלמים למאה: מכאן ולהלאה עאל אברהם וכו' עלה למדתו מדת החסד ואע"ג שקודם לזה נאמר הלוך ונסוע הנגבה שנראה שכבר עלה מהמלכות אפשר אעפ"י שהוא היה הולך ונוסע מ"מ לא נתנה לו במתנה אלא עתה. כההוא זמנא בכף גרסי': בהדי האי חכים גרסי': עכ"ל הרא"ג:

דף פח.

ואי תימא כטל חרמון וגו' פי' ואטל אהדר כי שם צוה ה' וגו':

ההוא טל הוא איהו דאטיל קב"ה וגו' ופי' לשון טל מלשון דאטיל והיינו השמן הנשפע אל הימין ונעשה מים והנה שמן בא"ת ב"ש עול' בי"ט כחשבון אותיות יה"ו וט"ל בחשבון אותיות יה"ו במילואם וא"כ נמצא השמן ממש ט"ל אלא שמן הוא בהיותו בחכמה וכשנשפע וניטל למטה מתהפך למים דהיינו ט"ל:

ומתמן אתמשח מלכות' **קדישא וגו**' משם מקבל שפע השמן מדת המלכות שאינ' מקבל' אותו מן החכמה עצמה אלא מן החסד והיינו שמושחין את המלכים על המים.

ובגין דשמן וגו' היינו להוכיח השנית שצריך הזמנה למטה במה שיחולו הברכות:

אתתקן לתתא בקדמיתא וגו' במשיחת המלכים או באשת עובדיה:

שמן אזדמן לעילא מצד החכמה אריקו דברכאן מצד בואו אל החסד ששם הברכה.

מאתערותא דהאי שמן לעילא כלומר ממה שנתעורר השמן הזה למעלה כשנמשחו דוד ושלמה שהם מרכבה אל היסוד והמלכות.

קאים בחכמה לארקא על דוד ושלמה שהם יסוד ומלכות לאתברכ' למט': בנוי. שאר מלכים שלא הוצרכו עוד להמשח. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אר"ש מלא ידיו מברכותיך. אפשר כי ר"ת מים והכוונה כי כיון שהוא ממלא ידיו ממים בעת שהי' נוטל ג"כ ינתן לו ברכ' מי"ם שהוא מלא ידיו מברכותיך:

סתרי תורה יש מאין תלת עשר מכילן דיהבי וגו' פי' כי שי"ן של יש רומזת לג' ראשונות שבבינה והיוד הם י"ג מכילן דרחמי כי מתחלפת השין בג' במספר קטן ובאי"ק גל"ש וגו' עכ"ל הרח"ו נר"ו:

גיליון ר' יהודה פתח אני לדודי ועלי תשוקתו וגו' עיין בפרדס שער מהות וה' פי"ט פ"ב.

שמן לסטר ימינא וגו' צ"ו א' וע"ב ב' ויקרא ז' ב' וצו ל"ד א' שמות ט' א' ופ' אמור פ"ח ב'. הוה אתתקן לתתא פי' בסדר התמיד. עכ"ל:

והרא"ג כתב אר"ש מלא ידיו מברכותיך ר"ת מים ורצה לברכו מעין מצותו הוא מלא ידיו מים. מלא ידיו מברכותיך: סימא מטמון:

אחר הדברים האלה וגו' הא אוקמוה לעיל דף ע"ז ושם פי' הענין: פתורא ריקנייא כי כל דבר ריק מורה על שליטת הרקים שהם החיצוני': דא הוא אתר לאשתכחא ביה ברכן כי השמן הוא נמשך מן החכמה שהוא מקום רבוי הברכות משחא דרבו שמן המתרבה ומתברך כדמוכח בסמוך: ובאתרא דא שראן ברכן כלומר הגם כי שם צוה ה' את הברכה לא אהדר אשמן אלא אטל כדקאמ' בסמוך. מ"מ ובאתרא דא דהיינו השמן שראן ברכאן ואי תימא כטל חרמון כתיב ובסיפיה כתוב כי שם צוה ה' את הברכה ולאו בסיפיה דקרא דכשמן הטוב מ"מ ל"ק דכלא חד איהו שמן ואיהו טל. ה"ג ואי תימ' כטל חרמון: דאטיל

קב"ה א"ס ב"ה. ממשח' עילאה מהחכמה ששם השמן הטוב משם יוצא ג"כ הטל. והענין כי השפעת ג' ראשונות היא אחת ששלשתן חשובות כאחת אבל כפי מקום ירידתה כך תקרא. היורדת מן החכמה דרך ימין נקר' שמן היורדת מהבינה מצד שמאל נקר' יין היורד מהכתר דרך קו האמצעי נקרא טל כמ"ש שראשי נמלא טל. ולכך הזכיר בה שיורד על הררי ציון דרך קו האמצעי כי כן ציון הוא ביסוד סוף קו האמצעי וכן ט"ל עולה מילוי יה"ו שהקו האמצעי כולל ג' הקוים: באופן שכמו שמשתנה מקום הירידה כך משתני' שם ההשפעה כנז' וא"ת אם כן למה ליה לקרא לפרטא מקום ירידת ההשפעה לשתוק קרא מיניה או הו"ל למנקט שלשתן לז"א.

ומסטרא דימינא וכו' כלומר הגם כי היין הוא משמח מ"מ איכא עציבו בסופא ואין ברכתו ברכה בעצם. אבל מסטרא דימינא נפקי ברכאן בעצם בלי שום עציבו ושום רוגז כלל. ולכך דקדק קרא בי' ואמר כי שם צוה ה' את הברכה לרמוז אטל ואשמן שם צוה ה' את הברכה בעצם. ומתמן אתמשח מלכותא נתן עוד טעם שני למה נקט שמן ולא יין לפי שמלכות בית דוד נמשח בשמן המשחה דהיינו המלכות מדרגתו של דוד לכך לא הזכיר אלא הדבר הנאות לו:

ובגין דשמן וכו' לעיל קאי למ"ש כי אם אסוך שמן כלומר למה נתברכה בשמן ולא ביין אחר שהכל הוא ברכה ואמר לפי שלא מצא כי אם אסוך שמן ואמר אלישע אחר שלא היה כי אם אסוך שמן ודאי רוצה הב"ה לברכה בשמן ולא ביין **ת"ח** מאתערותא וכו' חזר לתת טעם אחר לדוד למה נקט שמן ולא יין לפי שהיה צריך לו דוד לארקא על בנוי וכו'. עכ"ל הרא"ג:

דף פח:

מ"ל דכתיב ויעמוד השמן. ויעמוד לשון עמוד לשון קיום ומכאן ראיה אל ההתעוררות ועתה באו' ת"ח מביא ראיה אל שצריך כסא מלמטה. אני לדודי מכאן ראיה לשתיהן הא' ההתעוררות היינו אומרו אני לדודי בקדמיתא בהתעוררות ועלי תשוקתו בשפע:

הב' אני לדודי לאתקנא וגו':

ד"א אני לדודי דהא תנינן שכינתא לא אשתכחת וגומר א"כ אין שכינה מתחלת להתעורר אלא תחלה ישוב בתשובה:

ת"ח אחר הדברים האלה כלומר אחר דבריו של אברהם שנתעורר ביראת שמים לומר דלמא ח"ו וגומר ונתגלה לו הנבואה:

מאי מחזה קשיא ליה דאי תימא במלכות א"א דהא כתיב דבר ה' דהיינו מלכות א"כ מאי במחזה ותירץ שהוא מלכות בבחינה תחתונה שכל הספי' נראות בה אפילו מדת

המלכות עצמה. ואפשר לפרש דיוקנין אל הספירות העליונות ואל הנשמות תחתונות כי זה טעם אל הנבואה והיינו בכסא הכבוד כדפי' בתיקונים:

דכתיב מחזה שדי פי' בלעם היה במחזה שדי דהיינו מקום החיצונים שמתגלה שם המלכות במקרה כדכתיב ויקר אלהי"ם אל בלעם ולכך כתיב מחזה שדי דהיינו מקום שנראה שדי. אבל אברהם מחזה סתם שהיא מל' עצמה שהיא מחזה אל העליונות כדפי' ואין ראיה ממלת מחזה שדי אלא אל פי' מחזה. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון חיזו דרגא דכל דיוקנא אתחזיין בה עיין בפרדס שער ערכי הכנויים פ"א:

סתרי תורה כתב הרח"ו נר"ו ולישנא דא סתים איהו מגו מלאכי עילאי וגומר נ"ל שהוא צנור היוצא מן שכינה אל החיצונים כנודע מפסוק יהי דן נחש עלי דרך וגו'. ועיין בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כתב לאתברכא בנוי מ"ל דכתיב ה"ג:

ת"ח משלחן אזדא לטעמיה דאמר לעיל דהא ברכאן לא שריא על פתורא ריקניא בא להוכיח כן מק"ו [209] דשלחן לחם הפנים. וכדי שלא להפסיק בתוך הדרוש אפילו שהוא מהענין מ"מ אינו ענין לענייננו ואחר שהשלים דרושו חזר אליו. אוף הכי ה"ג: לאתקנא ליה דוכתא דהיינו התעוררות התחתון שהוא בתכל' העוביות והגשמות. וע"י התעוררותו עולה ומזדכך ויוצא מעט מעט מעוביתו ואחר שנתקן ונעשה מקום נאות ומשכן ומושב ע"י ההשתוקקות העולה כנזכר. אז העליון ג"כ משתוקק לעלולו ויורד ומתעבה מעט כדי להתקשר עמו. וז"ש אני לדודי בקדמיתא מתעורר ומשתוקקי ומכין אני את עצמי להעשות משכן וכסא ולבוש להתלבש העליון והדר עלי תשוקתו תאותו והשתוקקותו אלי להשפיע עלי וזהו טעם שצריך התעוררות התחתונים תחלה:

אלא בההוא חיזו. כמראה [210] שמתראים בה הפנים דהיינו מלכות המתראים בה כל הספירות העליונות. מחזה שדי מחזה מלכות דשדי יסוד ואין הכוונה שהיה משיג בלעם מלכות עצמה ח"ו אלא היינו נצוץ א' מהמלכות המתפשט אל החיצונים כנזכר בפ' יתרו דף ע"ט: עכ"ל הרא"ג:

דף פט.

אל אברהם ואל יצחק ואל יעקב באל שדי היינו שדי מחזה אל העליונות. ובבלעם מחזה שדי ולא שדי עצמה:

[209] א' דצ"ל מגזירה שוה:
[210] אצ"ל במראה:

לא הוו דרגין שראן וגו' לא היו ממש העליונות בה אבל נראות מציאותם שבה וזהו מחזה דכל דיוקנין דקאמר לעיל והיינו דמסיק ידע בחכמתא וגו' דהיינו שהשיג אותם במציאות ידיעה ממה שהיו נכללות בה:

כיון דאתגזר כולהו דרגין וגומר שממש היו ספירות העליונות באות בתחתונה לא לבד כללותם בה.

לא אתאחד בשמא כי מילה ופריעה הם יסוד ומלכות כנודע ואות ברית היא המלכות בבחי' פנימית כדפי' בתיקונים והיא בחינ' יו"ד שבמלכו' ועוד כיון שברית הוא יסוד וזה אינו ביסוד א"כ אינו במלכות שלא להפריד.

דעל ברית קיים קב"ה עלמא לא לבד בריאתו אלא גם קיומו מכאן ולעולם והיינו או' וכתיב אם לא בריתי ומפני שראיית בריאתו אינה ראי' עיקרית. לכך הכריח מקיומו וז"ש דהא ברית שהוא יסוד קשורא דיומם ת"ת ולילה מ'. ובריאתו ע"י וכן קיומו בשפעם וייחודם ומפני שאפשר לפרש ברית זה התורה לזה אמר דלא מתפרשן וצריך שיהיה מצוה שאינה מתבטלת לעולם ותורה אי אפשר להיותה לעולם אם לא תתבטל קצת בשינה ואכילה מה שאין כן הברית והטעם שצריך שלא תתבטל כמו קיום העולם שאי אפשר שיתבטל אפילו רגע:

ור' אלעזר פליג אדלעיל דלאו על ברית קאים עלמא אלא על תורה וקרא דאם לא בריתי יומם וגו' בתורה הוי ומאי דקשיא לך שצריך קיום לעולם תמידי כנז' ולדידך מי ניחא קודם מילת אברהם על מה קאים עלמא אלא מאי אית לך למימר תנאי אף אנא אימא תנאי הוה דכד ייתון וגו' ובעסק שעה מן היום ושעה מן הלילה מתקיים:

וא"ת ולמה לא נאמר שהב"ה מקיימו מאי קא עביד וביאר כי אחר שעשאו עומד ומזווג זווגין. והענין כי הייחוד הראשון היה בין ת"ת ומ' לבריאת העולם. והייחודים שהם אח"כ עד עתה הוא לנשמות זכרים ונקבות. והיינו סוד הייחוד יומם ולילה וזה בסוד הברית התורה והמצוה ולכך אין לעולם קיום אלא ע"י התורה. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כתב וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגומר יר' נתראיתי אל החסד והגבורה ות"ת והם נתראו באל שדי מלכות א"נ ה"ק וארא פועל יוצא עשיתי שיתראו חג"ת באל שדי מלכות. כתיב וירא ה' אל אברם היינו מלכות וממנה עלה הלוך ונסוע הנגבה אל שאר המדות עד ויבן שם מזבח לה' סתם דהיינו הבינה כנזכר לעיל דף פ"ד ובהגיעו אל הבינה הוי כאלו הגיע לכלם שג' ראשונות חשובות א' הרי כל המדות השיג. יהב קב"ה חכמה וכו' כלומר אה"נ דהכי הוא כמה דאמרת שהשיג עד הבינה אבל לא היה אלא מצד חכמה עליונה שנתן בו הקב"ה לעלות ולהשיג אבל למללא לא. לא אתאחד בשמא

דקב"ה היינו בשם שדי כי יש באדם צורת ש"ד הראש ושתי זרועות הרי **ש** ג' ענפים. והד' הוא כשפושט זרוע שמאל הנז' ד' בגוף והזרוע הרי ש"ד וכשמתגלה הי' של עטרה הוי שד"י שלם וז"ש לא אתאחד בשמא דקב"ה אלא בחיצונים הערלים היינו ש"ד מלשון שדים כיון דאתגזר עאל בשמיה וכן פי' לקמן דף צ"ה א"נ בשמא דקב"ה מלכות כי בה סוד הברית. ברית קשורא דכלהו דרגין עלאין היינו כי כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא שש קצוות ובארעא מלכות הוא המקשר אותם בסוד היחוד. ברית קשורא לאתקשרא כלאכחדא הענין כשהיסוד בנקודת ציון אז מתקשרין לאכללא דא בדא ודין בדין [211] וכו' וכן כל שייפין. ברית קשורא דכלא אתקשר ביה כלו' אפילו ההיכלות ואותם המלאכים המתייחדים זה עם זה בסוד וקרא זה אל זה ומקבלין דין מן דין. אין אותו הייחוד נעשה אלא על ידי בחינת היסוד אשר בהיכלות המיחדם והוא סוד העמוד המקשר היכל להיכל כנזכר פ' פקודי. דהיינו ברי"ת א"ש גרסי' והכי איתא בתיקונים. אם לא בריתי יסוד המקשר בין יומם ולילה ת"ת ומ' חקות שמים וגומר. עכ"ל הרא"ג:

ת"ח אנכי מגן לך וגו' ת"ח אהדר לראש הענין שאמר שאברהם במדרגת מלכות לבד הרמ"ק זלה"ה.

גליון ס"ת. אי תימא בבקר ובערב מאי איהו וגו' פי' למאי אצטריך דהא כתיב תעשה בבקר עכל"ה:

והרא"ג כ' ת"ח אנכי וגומר בא להוכיח תחלת דרושו שאמר שמחזה הוא במלכות ולא נראה תחלה אלא בה. ת"ח שכן כתיב אנכי מגן לך וכבר ידוע שאנכי היא מלכות מדרגה קדמאה דאתאחיד ביה בקדמיתא: עכ"ל הרא"ג:

דף צ.

סתרי תורה

פתח **ואמר וה' בהיכל קדשו וגו' כד בעא קב"ה למברי עלמא אסתכל וגו' קב"ה הוא הא"ס או הכתר. ועלמא הם ז' ימי בראשית מחסד עד המלכות. ואו' אסתכל פי' כי הנה כל העולמות הם זה דמות לזה וזה לזה והנה הת"ת הוא ענף אל החכמה והוא ממש בדמותו בצלמו בסוד ויילד בדמותו כצלמו האמור באדם הראשון וז"ש אסתכל כי הביט בחכמה עליונה וכפי הציורים שבה כך מצטייר הת"ת כנודע. ואו'** בגו מחשבה הוא כי המוח הוא פנימיות האדם ושם הם נרשמים הבנים וזהו בגו מחשבה שהוא פנימיות המוח שבתוך החכמה עילא' עם היות שהיא בכללותה נק' מוחא בערך הת"ת: ואומ' רזא דאורייתא פי' כי החכמה היא רזא וסוד תורה שבכתב שהוא הת"ת. או אפשר

[211] נ' צ"ל ידין בידין:

לפרש כי מגו מחשבה אסתכל וראה את הת"ת בהיותו נעלם בחכמה דוגמת הבן הנעלם במוח האב ובהיות הת"ת נעלם שם נקרא רזא דאורייתא כי כל לשון רז הוא סוד מורה עלהעלם גדול:

ורשים רשומין וגו' ביקש לצייר שם במוח החכמה את צורת הת"ת ולא היה יכול למיקם מפני רוב דקות החכמה שאינו מקבל ציורין ואותיות והת"ת הוא תורה שבכתב בכ"ב אותיותיה כנודע ולכן לא היה יכולת אל הת"ת להצטייר שם בכ"ב אותיות בתוך החכמה כי אין שם מקום ציור כלל וכנודע כי תשע ספי' החכמה נק' אין סוף והעשירי' היא הנק' יו"ד של שם כנז' בסתרי אותיו' השם. ונודע כי כל עיקר מה שאנו צריכין הוא הת"ת כי אין לנו אחיזה כי אם בו ועל ידו מושפע לנו כל השפע וכל פנייתינו היא אליו כי הוא כולל הכל ואפי' המלכות כל צפייתה ותשוקתה אל הת"ת וראה השי"ת כי אין יכולת להתגלות הת"ת אם לא עד שיתלבש החכמה בהיכל הבינה כדרך האדם המשפיע הטיפה באשה ומשם מצטייר צורת האדם והוולד וז"א **עד** דברא תשובה וגומר ותמן אצטיירו וגומר פי' דוגמת הוולד המצטייר במעי אמו ואז הת"ת קבל ציור אותיות בהיותו בתוך הבינה אמנם לא היו נזכרים לתחתונים מציאות ציורי אותיות בהיותו במעי אמו עד שיולד ויצא לחוץ ואז נשמע קול השופר כליל מאשא ורוחא ומיא בכ"ב אותיות ז' בחסד ז' בגבור' ח' בת"ת כנז' פ' בראשית דף י"ו ע"ב ושם קבלו הגשמה והצטיירות. ואמנם מזה נלע"ד כי אומרינו שאין ציור אותיות בבינה או בחכמה הוא בסוד היות הת"ת גנוז בגויה קודם אצילות הת"ת ולזה אמרנו כי אותיות הת"ת הנק' תורה שבכתב לא נתגלה עד יצא לחוץ כדרך הבן המצטיי' במעי אמו. אמנם לא מפני זה נבטל ציור אותיות מעצם הבינה או החכמה בעצמה הנק' אותיות גדולות דוגמת אב ואם כי עם היות שאין ציור הוולד ניכר עד יצא לחוץ לא מפני זה יתבטל ציור אביו ואמו ואין להאריך בזה ועל התלבשות החכמה בבינה כתיב וה' בהיכל קדשו כי ה' הוא החכמה כי הוא הזכר ונק' ה' כנודע וכאשר הוא מלובש בהיכל קדשו היא הבינה אז ה"ס מפניו כל הארץ פי' כי לפניו נרשמו כל נקודי וציורי הארץ העולים למספר ה"ס וז"א ה"ס היתה כל הארץ בעת שנתאצלה מפניו. וענין ה"ס נבארהו אח"כ ב"ה:

בעי למברי שמים וגומר הוא סוד הת"ת ולהיות כי רובו מצד הימין להיותו זכר כי המ' מהשמאל ולכן אסתכל באור קדמאה הוא אור החסד בהיותו בתוך החכמה ואז אתעטף ביה ר"ל כי האציל מדת החסד הגנוזה בחכמה והאצילה לתתא ואתעטף בה ואח"כ מכחה ברא שמים הוא הת"ת כי הוא מצד הימין כנודע והזכיר נטיה בשמים כי הוא סוד הוא"ו שבשם הנטוי כעין רקיע. ונק' שמים כי הוא מכריע בין אש ומים חסד וגבורה.

ולפי שעיקר האצילות הוא הת"ת לכן כל הששה קצוות נכללו בו. או אפשר לפרש כי אור קדמאה סוד אוי"ר קדמון שמשם אשתאר או"ר קדמאה כד אתנטיל מתמן יו"ד שבחכמה ואמר כי חזר להסתכל ולקנות עילוי רב ע"י הסתכלותו בההוא אויר קדמאה ואתעטף ביה ואז נבראו שמים הם סוד ו' קצוות שכולם נקראים שמים שהם ששה רקיעים עליונים זכרים:

אסתכל למעבד וגומר הנה הנקבה הוא פרצוף שני ולזה תחלה נבראו שמים ואח"כ הארץ. והנה ע"י הארץ היא המלכות נבראו ונעשו כל בריאות העולם ולכן אתלבש בהאי היכל תתאה שהיא המלכות ומתמן רשים כל עלמין. והענין כי בינה נק' היכל אל החכמה והוציאה כל ציורין ונקודין ואתוון שהם בעולם האצילות וכנגדה יש היכל תתאה מלכות כי גם היא הוציאה ציורין ונקודין ואתוון והם סוד חיילי השכינה שבבריאה יצירה עשיה כנודע דאינון אתוון זעירין ולכן אין תימה אם נדרש פסוק זה בבינה ובמלכות כי כשהחכמה נתלבש בבינה אז נאמר וה' בהיכל קדשו וגו' וכן כשמתלבש הת"ת במלכות נא' ג"כ וה' בהיכל קדשו וגו' האמנם ענין ה"ס הוא כנוי הבינה הנק' היכל והיכל בגי' ה"ס. וכן המלכות נק' היכל ובגי' ה"ס. ואמנם עיקר שם זה הוא במלכות כי כן שם אדנ"י בגי' היכל ובגי' ה"ס. ואמנם ענין ה"ס בפרטו' הוא מה שידעת כי ה' נקודין הם כללות כל התורה והם פתוח"י חות"ם כנז' בתיקונין שהם חיריק שורק חולם צירי קמץ והם פיתוחי חותם ר"ל ציורי ופתוחי הבינה הנק' חותם. וזהו סוד ה' ראשונה שבשם כי הם ה' נקודין כנ"ל וזהו סוד ה' שבמלת ה"ס. וכנגדן הם ה' נקודין אלו בה' תתאה מלכות כנז'. ואמנם ה' נקודין אלו עולים לשתין כיצד חיריק הוא נקודה א'. ושוריק א' וצירי ב' נקודות וחולם נקודה א' וקמץ נקודה א' וכל נקודה אתכליל' מעשר הרי הם שש נקודות העולים לששים נמצא כי ה' נקודים ועולים ששים וזהו ה"ס כי הם ה' נקודין ועולים לס' נקודין. והם סוד גלגלי כורסיא כנודע שנבראו מצד המלכות: (חסר כאן כי נמצא מחוק). בנקודת הקמץ יש צורת רקיע ואינה עולה בכלל נקודה כנודע מס' התיקונין ואין פה מקום הדרוש (חסר כאן). או כל העולמות דלתתא מן המלכות הם בסוד ס' נקודין כנז' וזהו ה"ס מפניו כל הארץ כי: (חסר כאן). ובזה תבין או' שתין אינון וחמש אינון ולא אמר שתין וחמש אינון להורות כי בערך פרטי הנקודות הם שתין ובערך כללי הנקודות הם ה': עכ"מ מהרח"ו נר"ו. והתשלום הי' מחוק: עוד מצאתי לו נר"ו וז"ל שים עיניך בדף הזה מאד כי יש בו דרושים עמוקים. ודע כי הנה האותיות מראשית כל האצילות יצאו כי הן הם גופי תורה ושמו של הב"ה אבל כד בחכמה אתרשימו כי שם הוא הרשימ' כי החכמה הוא מוח הדמיון והרושם ובינה כח המצייר כי ג' מוחין אינון חד הזוכר וחד

הדמיון וחד המצייר. ולכן לא הוה יכיל למיקם שלא הי' כדאי העולם ליהנות מהם כי בחכמה הם בתכלית האור אשר הוא חשך אצלינו ולכן נצטיירו בבינה הוא ציור יותר עב אצלינו. ובינה אקרי תשובה. ומשם יצאו האותיות כולם רשומות ומצויירות. והנה בינה נתעטף בחסד הוא אור עליון ונתלבש בתוכו ומכח החסד יצאו שמים הם ת"ת כי הם רחמים הנוטים לצד החסד. גם בינה נתעטף ונתלבש ועאל בתוך מלכות וברא כל עלמין דלתתא כי הוא הבורא והיוצר בכח היותו בתוך מלכות. ועיין שנראה שכללות כל בריאות אשר ממלכות ולמטה הם שתין והן חמש והענין שהכללות הם חמש והפרטים ס' וזהו ה"ס מפניו והמלכות נק' היכל קדשו דבינה וזהו וה' בהיכל קדשו:

זוהר ויאמר אברם אדנ"י יהוד מה תתן לי וגומר אדנ"י אלדי"ם אדני באלף דלת ואלדי"ם באותיות שם ההויה ונקודת אלדים רמז לתרין עלמין עילאה ותתאה כד אינון כחדא מלכות ובינה עכ"ל. ועי' מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כתב ויאמר אברם אדני יהוה מה תתן לי אדני אלף דלת וכו'. ה"ג. והוקשה לו דבשלמא אי הוה כתיב אדני לחודוי או אדני ויהוה בלא נקודת אלהים כי אם בנקודתו הידועה לא הוה קשה מידי דמזוגא דקב"ה ושכינתיה באם הבנים [212] אבל אדני באלף דלת וכו' ויהוה בנקודת אלהים בינה מה ענינו ומה קשר יש ביניהם ותירץ ואמר אלא רזא דמלא חבורא דתרין עלמין כחדא. כלומר האדם זוכה או בעה"ז או בעה"ב שהם כנגד מלכות ובינה עלמא דאתגלייא ועלמא דאתכסייא. לזה היה אומר אברהם שלא היה זוכה בשום א' מהם. וז"ש אדני יהוה מה תתן לי אחר שאני הולך ערירי איני זוכה לא בעולם הזה דהוא אדני ולא בעלמא דאתי שהוא יהוה. א"נ רצה לעשות היחוד בתחלת דבריו להתרצות אל אדניו והרי מסיק לקמן ויחשבה לו צדקה דקשיר קשורא עילאה בתתאה. ואומר כחדא דקדק מלת תתן לי דהיל"ל תתנו לי כפי הנדרש אלא אחר שהם תרין עלמין כחדא קרי בה לשון יחיד. וי"ס דלא גרסי אלא. ונכון הוא: איקרי ערירי הענין שמי שיש לו בן בעוה"ז בכל עת שזוכה הבן באיזה מצוה מעטרין לאביו בג"ע. וק"ו מחמיו אי לחמיו מעטרין ליה כמ"ש בסוף האדרא שאמר אליהו להרשב"י אעטרו חמשין עטרין לר' פנחס בן יאיר בגינך כ"ש לאביו. נמצא שבכל שעה מביאים לו דורונות ושלחנו לעולם הוא מלא דשן ואינו נראה ח"ו ערירי יחיד. אלא כמו שיש לו בני בית רבים שבכל עת מבקרים אותו בדורונות. אבל מי שאינו מניח בן שיעשה מצות נקרא ערירי ויחידי בלא שום זכרון כי אין מי שיעלה זכרונו למעלה כדי שיעטרוהו מאותם האורות הגדולים: עכ"ל הרא"ג:

[212] נ' צ"ל באים הבנים:

דף צ:

ויהי אברם בן תשעים שנה וגו' דוד מלכא אמר האי קרא וגו' פי' כיון שדוד המלך אמרו לשבח להב"ה ודאי שאין הכוונה לומר שאין אלוה אלא קב"ה דהא פשיט' אלא ודאי להודיע שבח של חכמה דהיינו דס"ד כי העולם נמסר ביד השרים להנהגה ויש בידם להוסיף או לגרוע לזה בא לומר שאין שר או שליט ומלת אל כמו ואת אילי הארץ לקח. דיכיל למעבד מידי אפילו תוספת מועט.

אלא מאי דאתפקד ולא יעלה על הדעת שיהיה זה מיראת העונש האמנם אין קב"ה משגיח בשעת מעשה ח"ו אלא הטעם הוא **בגין** דכולהו לאו ברשותייהו קיימי כלומר ממש בשעת מעשה ההנהגה או השליחות לאו ברשותייהו קיימי אלא רשות הב"ה עליהם ודייק הכי מלשון מבלעדי ה' כלו' כי מי שיהיה אל חוץ מהאלוה שהכל תחת רשותו והשגחתו ואל הוא כולל השרים שמצד הרחמים והחסד ואח"כ אמר ומי צור **מאן** תקיף דהיינו השרים מצד הגבורה וזהו לשון צור לשון חוזק הגבורה ואמר אלהינו שהוא סוד הבינה שורש הגבורות. ואו' **וקב"ה** אחליף ליה וגו' כפי זה הפי' יאמר כי מי אל אמתי בגזרתו שלא תתחלף ע"י שלמעלה הימנו מבלעדי ה' שאין למעלה ממנו וגזרתי קיימת. ואו' **בג"כ** לית צייר בר קב"ה. ר"ל שמעניינים אלו יורו ששאר הציירים אין ראוי שיבאו בגדר ציירים אלא אין צייר אחר זולתו והיינו דדייק קרא דלא אמר ואין צור כאלדינו דאי הכי הוה משמע ששאר הציירים יקראו ציירים אלא שאינם כקב"ה שהוא צייר שלם לא אמר אלא אין צור זולתי שהשאר אינם ציירים כלל ואו' **בציורא** שלים וגו' ר"ל וא' מהמעלות הנזכרות היא נתינת הנפש בעובר וזה תלוי בהתקדש אדם עצמו ואז ישתכח ציורא שלים ואם לאו וגו' ואו' **כגוונא** דעלמא כדפי' בס"י בענין עולם שנה נפש ויש בנפש כל מה שיש בעולם ומעשהו כמעשהו ממש ע"י כ"ב אותיות ע"ש. ואו' **ת"ח** וגו' ראי' שהם מצויירים בנפש קודם בואם. ואו' **לאו הכי** הכרח הענין הוא מאו' דור ודורשיו דור ומנהיגיו וגומר בשלמא דורשיו ופרנסיו בנבואה אפשר שאמר לו פ' יהי' צדיק וגו' אמנם כל הדור כולו א"א אם לא שנאמר שממש ראם בציור נפשות שהיו במציאות כדמסיק ואו' **כלהו** נפשאן דזמינין וגו' היינו דוקא ס' רבוא שהם דור אמנם הנוספ' עליהם הם אחרות מתחדשות מייחודא דקב"ה ושכינתיה בכל יום. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובכל יומא ויומא ברי עלמין וגו' הענין כי העולמות שבורא קב"ה בכל יום הם נשמות והזווגים שמזווג עכ"ל.

גיליון ת"ח אברהם מוליד אברם וגו'. האי ת"ח הוא כמו אמר מר או גופא. ת"ח דאמר ר"ש כתיב זה ספר וגו' עי' בפרדס שער מהות פ"ב ב' עכ"ל: וע' מה שכת' בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כתב א"ל קב"ה צא מאצטגנינות וכו' א"ל קב"ה לא תסתכל וכו' קשה למה לי תרי זמני א"ל קב"ה וכו' ואפשר דקא פריש תרי זמני ויאמר דקאמר קרא כנגד אומרו ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה פי' ואמר א"ל צא מאצטגינות וכו' כמשז"ל אין הבטה אלא מלמעלה למטה מלמד שהגביהו למעלה מן השמים וגו'. וכנגד מ"ש ויאמר לו כה יהיה זרעך פירש ואמר א"ל קב"ה לא תסתכל בהאי אלא ברזא דשמיא. כלומר ברזא דשמי דהיינו כ"ה יהיה לך בר הה"ד וכו'. כה דאיהי תרעא וכו' משמעות מלת כ"ה קא פריש למה הוא במלכות לפי שהיא פתח השער מקום נגלה מוכן לכל מי שרוצה ליכנס בה. וזהו לשון כה כלומר כאן היא הפתח לכל הבא ליכנס אם לשאוב שפע אם לשאול תפלה (מוהר"ר צמח נ"ל לשאול ברכה כנז' בזוהר) כה ההוא סטרא דאתיא הוא פי' ב' במשמעות מלת כה יותר פרטית דהיינו בחינה ידועה במלכות מצד הגבורה כאומ' כה אמ' ה' כחצות הלילה וגו' והכוונה לומר לו שיהיה לו זרע מקושר בגבורה כמו המלכות הנקר' כ"ה בבחינתה המתקשרת בגבורה. דמתמן אתיין איבין וכו' יר' הטעם שנתבש' שיהיה זרעו נקשר בגבורה דמתמן המלכות היא ממונה על כל הברכות ומזונות העולמות ואפשר ג"כ על הגבורה שמשם גבורות גשמים אתיין פירין ואיבין לעלמא והם הנשמות או ההשפעות. והאמין בה' ולא בככבי' ומזליא יר' שאומרו והאמין בה' לא בא לשלול מדה אחרת אלא ככבים ומזלות שלא האמין בהם וז"ש והאמין בה' אתדבק לעילא ולא אתדבק לתתא ותאנ' והדר מפרש. ואפשר דאתדבק לעילא בת"ת ולא לתתא במלכות דלית לה מגרמה כלום. והאמין בה' דאבטח ליה דיסגי אגריה ה"ג: והוא פי' שני שהאמין בה' ת"ת שיקיים הבטחתו כי הוא שנתראה לו במחזה מלכות ואמ' לו שכרך הרבה מאד. ואפשר שהוא בבינה דיסגי אגרי' לעה"ב: והאמין בה' בההוא דרגא היינו פי' ג' והיינו מלכות שהבטיחוהו לתת לו בן כמ"ש כה יהיה זרעך כנז'. והיינו אומ' אחר זה ויחשבה לו צדקה דאע"ג דאיהי דדינ' חשבה אברהם לקב"ה כאלו המדה הזא' היא צדקה ורחמים דלפי' הקודמים לא אתי שפיר. ד"א ויחשבה לו צדקה רצה לפרש ד"א כדי שיהיה צודק עם הפי' הקודמים דפרישנ' ויחשבה לו צדקה דקאמ' לאו למאי דסליק מיניה קאי אלא לעיל בתחלת דבריו שאמ' אדני יהוה מה תתן לי שקשר עלמא עילאה בתתאה בינה עם המלכות חשבה לו הקב"ה לאברהם ענין קשר זה לצדקה. שכיון שקשר אותם יחד השפיע זו בזו ואז נעשית מצדק צדקה מצד ה' שבבינה:

ת"ח אברהם מוליד וכו' האי ת"ח כמו אמ' מר או גופא דהכי אייתי ליה לעיל אגב דרושו והשתא חזר אליו להקשות בו וכי תימא וכו' דאבטח ליה גרסי'. אוליד לתתא כלומ' כל מה שהיה מוליד היה מקושר למטה בתחתונים דהיינו החיצונים. כיון דאתקרי אברהם בתוספת ה' מהמלכות אברהם קדמאה לגיורין כנז' בסבא וז"ש עאל בברי' מ' כדין אוליד לעילא כל מה שהוליד היה מקושר במדות כדמסי' בסמוך אברם אינו מולי' בקשורא דלעילא וכו'. אמנם כיון דאתקרי אברהם ועאל בברית כדין אוליד לעילא. ואפי' בני קטורה שנולדו אחר שנק' אברהם ג"כ אוליד לעילא שהקליפה אחר שנמתקה חוזרת אל השורש ונכנס' לפנים כנודע ואין כאן מקום להאריך.

ויהי אברם בן תשעים וגומר ר' אבא פתח כי מי אלוה מבלעדי ה' ה"ג אלוה והוא פ' בתלים דמסיים ומי צור זולתי אלהינו כדמסיק ולא כמה דאתחזי גרסי'. בכל תיקוניה גרסי'. דהא אומנות וציורא דבר נש איהו כגוונא דעלמא שכמו שלעולם יש לו ראש כמ"ש וראש עפרות תבל כמו כן יש לאדם. כמו שיש לארץ ידים והארץ רחבת ידים כן יש לאדם וכן טבור ורגלים וז"ש אומנות וציורא דבר נש וכו' א"נ הראש כנגד עולם המלאכים. מהצואר עד הטבור כנגד עולם הגלגלים. מהטבור ולמטה כנגד עולם השפל וז"ש רבינו הקדוש שלא הוריד ידו למטה מהטבור שר"ל שלא נהנה מעה"ז ומהנאותיו הרי שיש בו כגוונא דעלמא. וכי ס' הו"ל ה"ג כי ל"ל ספר. אחר שהיתה חכמתו נפלאה והיה צופה מסוף העולם ועד סופו. אלא אוקמוה דקב"ה אחמי ליה וכו' כלו' שפי' ספ' הוא מלשון ספירו וזכות הראות שנתן בו ית' להשיג כל התולדות שיצאו ממנו. א"נ זה ספר לשון ספור דברים שהיה מראה לו ית' דור דור ודורשיו ומספ' לו פלו' ראש דור פלו' עכ"ל הרא"ג:

דף צא.

וקב"ה אזמין לון דיוקנא אחרא וגומר הם סוד לבוש אוירין דג"ע והוא סוד חלוקי דרבנן והם לבוש הנעשה במצות אחר בואה לזה העולם ולא אמר כגוונא דא רק לראי' שהם בג"ע בגוף מצוייר מעין צורתם בעולם הזה ואו' **כל מלוי** וגו' פי' כי החצונים כענין השדים מתלבשים לשעה בזמנים ידועים ואח"כ מתפשטים ואין כן הקדושה ח"ו כי כל מלוי דקב"ה הם באמת וקיום. ואו' **מ"ט** בגין וגו' אפש' דהיינו אומרו ועל ספרך גלמי הוא הגוף ראו עיניך ולא שיהיה ההשגחה אחר הגלם הגוף אלא קודם דהיינו צורת הגלם הנפש במקום הנק' ספר וז"ש ועל ספרך כולם יכתבו. ואו' דכליל כלא דא בדא וגו' פי' הנפש מצויירת ומגולמת והגוף מצוייר וכולל ציור בתוך ציור:

בההוא חיזו דרגא דכל דיוקנין אתחזיין ביה וגו' כלו' מדה שדרכה להראות בה שאר המדות אבל לא שמלת מחזה יכריח שיראו בה באותו העת. ואו' והאי מחזה בעת היות בה שאר המדות בגלוי איהו רזא דברית אבל לא שיהיה ממש הברית מחזה וז"ש רזא דברית ולזה נשמר ואמר ואי תימא דבג"כ וגו' ויהיה מלת מחזה מחייבת שבאותו העת יראו בה כל דרגין אי אפשר דא"כ פליגא אדידך הא אמרת וגומר אלא האי דרגא וגו' וכלל דבריו עד ת"ח לתרץ קושיא זו כי המדה בעצמה לעולם היא כלולה מהספי' העליונות ולכך ראוי שהיא תקרא לעולם מחזה על שם הראות בה המדרגות העליונות האמנם אברהם מפני מיעוט הכנתו לא היה משיג מהמדה רק מציאות עצמה לבד אבל היא בעצמה לא חסרה שלימות' לכך ראוי שתקרא מחזה עם היות שלא יגלה לאברהם רק מציאות עצמה:

ואו' אלין דלתתא דהיינו החיצונים שמתגלה שם המלכות במקרה כדכתיב ויקר אלדי"ם ולכך כתיב מחזה שדי דהיינו מקום שנראה שדי אבל באברהם מחזה סתם שהיא מלכות עצמה שהיא מחזה אל העליונות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ד"א כי מי אל דא רזא דמלה וגומר הענין כי אל הוא מלכות דאתכליל מכולהו דרגין ואיהו לאו מבלעדי ה' דבחבורא אינון תדיר וזו היא כוונ' נמי ה' הוא האלדי"ם הם ת"ת ומלכות. ודע כי חכמה וחסד איקרו א"ל ומלכו' כשפועלת חסד נמי איקרי אל וזהו אל זועם למדת הדין. וכפי המקום תדין כי כשיוזכר אצל בינה יהיה אל חכמה כמו אל מלך אל עליון וכיוצא וכשיוזכר עם פחד כגון אל אלדי"ם וכיוצא הוא בחסד וכשנזכר לבדו הוא במלכות או כשנז' עם ת"ת. ואו' דהא א"ל כללא דאתכלל מכלהו וגומר פי' מ'.

ואי תימא דהא אל איהו דרגא אחרא וגומר פי' ואינה עם הת"ת.

בגין דכתיב אל זועם וגומר פי' שמורה שמלכות פועלת דין:

ת"ח דהא לית אל מ' מבלעדי ה' ת"ת.

דהא צור ת"ת.

אלא כלא חד פי' אלא עם המלכות:

והשבות אל לבבך כי ה' ת"ת הוא האלדי"ם מ'.

מגו מחזה בלחודוי כמה דאמרן וגומר עי' דף פ"ט:

וחיזו דאינון גווני קיימי תחותי' פי' סוד החיות.

חד מימינא פי' אריה. גוון חוור כנגד החסד.

חד משמאלא שור. גוון סומק כנגד הגבורה.

חד דכליל מכל גוונין. פי' אדם כנגד הת"ת עכ"ל:
והרא"ג כ' ומשמע כלהו דיפקון מאינון דקיימי תמן וכו' כלו' משמע שלא היו שם באותו מעמד הר סיני אלא אות' שיצאו מאותם שהיו עומדים שם. דהיינו בניהם אשר יקומו אחריהם לבד משמע כן מדכתיב עמנו היו'. כלומר עמנו הם יושבים בהעלם במוח האב וא"כ קשה איך אמרת דכלהו בני נשא דזמינין למהוי בעלמא. דהא קרא כתיב עמנו היום דהיינו הבני' שבמוח האב שהם עמו דוקא ולא בני בניהם וכ"ש הבאים אחריהם. ולא כתיב עמנו עומד היום דאי הוה אמר הכי לא הוה משמע אלא אותם שעומדים ממש שם דהיינו בניהם אשר כבר נולדו והם עומדים עמהם. וא"כ איך אמרת דכלהו בני נשא דזמינין למיתי לעלמא עד הדור האחרון קיימו תמן וכו'. אלא ודאי הכא כלהו קיימו תמן כלומר לעולם אימא לך דכל הדורות האחרונים קיימו תמן וקרא לא אתא למעוטי עמנו היום הבני' שהם במוח האב ותו לא שאין הדבר כן אלא כלהו דורו' אחרונים קיימו תמן וקרא אתא לאשמועינן דאע"ג דלא אתחזון בעין ממש שם היו וה"פ את אשר איננו פה דהיינו כל הדורות האחרונים עד הדור האחרון עמנו היום עמנו הם עומדים אע"ג דלא אתחזון:
והא הכא אתחזי יתיר שזכו בתור' ובמצות מה שלא זכה אדם הראשון. חיזו אחר' דהיינו מראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר דהיינו המלכות. ודרגין עילאין. דהיינו המדו' העליונות שהיו מתראות בה כעששית הזאת בסוד פנים בפנים דבר ה' אל כל קהלכם פי' פנים עליוני' מתלבשים בפנים התחתונים ובזה נרא' אל כל קהלכם כנזכ' בפ' ואתחנן ויתרו ולכן להיות שהיה להם דבר יותר טוב לחזות בנועם ה' לא היו משגיחי' לדבר אחר. והוו תאיבין לאסתכלא כמו שפי' ז"ל על ויצאו אל מדבר שור וגו'. ולא מאחרא כלומר להסתכל בזיו יקרא דקב"ה ולא להסתכל בדבר אחר. מ"ט בגין דדיוקנא אחרא עילאה היינו הדיוקן החקוק למעלה כדמות דיוקן של מטה וזהו ומי צור וכו'. דכליל כלא דא בדא כלומר צייר כל צלם דמות תבנית הדיוקן התחתון בלי שום תוספ' ומגרעת. מש"כ בשום צייר שכשמציירי' שני צורות שוות זו לזו לעול' מוסיפי' או גורעין בשניה וז"ש דכליל כלא דא בדא פי' כליל כל מה שבזה העליון בזה התחתונים בלי שום תוספ' ולא מגרעת. וי"ס דגרסי מאן צייר טב דיכיל לצייר כלא כקב"ה. נ"א מאן צייר דיוקנהון דבני נשא כקב"ה והכל עולה אל מקום א'. ד"א כי מי אלוה דא רזא דמלה ה"ג אלוה. דהא אל כללא דאתכליל מכלהו דרגין כלומר מלת אל היינו מלכות אתכליל מכלהו דרגין דהיינו ו' קצוות והבינה וזהו **ו ה** ובבינה נכללים ג' ראשונות הרי כל דרגין כלולים במלת אלוה: ואי תימא וכו' כלומר איך אפשר שתאמר שהו' כולל כל דרגין כנז' אחר שהוא אל זועם

והוא דין. איך כולל כל דרגין שהם רחמים. ולזה הפסוק כפל הענין כדי שלא תטעה כנז' ואמר שאין אל שהמלכות אל זועם. לעולם לא אתפרש מהשם כלל ואינו פועל שום פעולה מבלעדי ה' ת"ת כנזכר. וא"ת ו' קצוות ת"ת דהיינו מבלעדי ה' אבל שתהי' כוללת הבינה ג"כ מנין. לז"א דהא צור לאו איהו בלחודוי כלומר ואין צור מלכות זולתי אלהינו בינה נמצא שנתבאר כי מי אלוה דכליל כלהו דרגין וכו': כי ה' הוא האלהים ה' ת"ת והוא האלהים מלכות [מוהר"ר צמח צ"ל כמו דה' הוא [213] וכו']: ומ"ד ה' הוא אלהים כן האלהים הוא ה' וכמ"ש אל אלהים ה' הרי כלא חד.

ת"ח עד לא אתגזר אברהם וכו' האי ת"ח נמי הוא כמו אמר מר שהביאו לעיל מימר' זו דף פ"ח וחזר והביאו כאן להקשות ואי תימא וכו' דוק ותשכח אומרו כמא דאמרן כמא דאתמר.

והאי מחזה איהו רזא דברי' וכו'. והא עד לא אתגזר ה"ג. אלא האי דרגא חיזו דכל דרגין וכו' האי אלא עקר האוקמתא דאוקים רשב"י שבה עשה הקושיא והענין דר"ש סבר דעד לא אתגזר אברהם לא הוו שראן על האי דרגא דרגין אחרנין. אמנם ר' אבא סבר דכלהו שראן על האי דרגא דהא לא סגי לה בלאו הכי דהא בדרגין עילאין אתתקן כמו שיתבאר. ואע"ג דלא אתגזר אברהם כל כך הית' חסידותו שהית' המד' זאת כוללת כל הגוונין ומלילת עמיה. וכי תימא לר' אבא מה הפרש יהיה בין קודם דאתגזר לבתר דאתגזר בשלמא לר"ש ניחא דקודם דאתגזר לא הוו שראן עלה דרגין אחרנין למללא עמיה ובתר דאתגזר הוו שראן אלא לר' אבא מאי בינייהו לזה תירץ ואמר כיון דאתגזר מה כתיב וירא ה' אל אברם כלומר שעד עתה הית' מדברת עמו המלכות בכלהו דרגין אבל לא היו נראין. ואחר שנימול נתראו אליו וזהו וירא אליו ה' ת"ת דהיינו המדות העליונות: ובחיזו דדרגין עילאין אתתקן כי אין הלבנ' מאירה אלא מאור החמה בסוד אספקלרי' המאירה ושאינה מאיר'. וחיזו דאינון גוונין קיימין תחותה ר"ל שהמדה הזאת כשדברה עם אברהם בסוד מחזה באה בספירות עליונות שנתראו בה ממקום שהיא מושפעת בהם. וז"ש וחיזו דאינון גוונין דהיינו העליונים דהיינו חג"ת חיזו דילהון למטה דהיינו דמות חותמא בשעוה. שהם מיכאל גבריאל רפאל שהם למטה ממנ' משפעת היא עליהם נתראה ג"כ בהם. ומ"מ אברהם לא השיג אותם שלא נתראו לאברהם כלל לפי שלא נימול: גוון חיוור מיכאל. גוון סומק גבריאל. חד דכליל כל גוונין היינו רפאל כנגד הת"ת הכולל כל הגוונין.

[213] כמו דהוי' הוא אלקים כן כו':

ואיהו חיזו דכל גוונין עילאין דקיימי עליה חזר והזכירם לאשמועינן שנקרא המלכות מחזה ע"י התראות עליה המדות העליונות וע"י התראות תחתיה הגוונין התחתונים וזהו מחזה. וז"ש ועל דא בהאי חיזו קאים עליה דאברה' כלומר בהאי חיזו מחזה כולל גוונין עליונים וגוונין תחתונים קאים עליה דאברהם לדבר עמו אבל לא היו מתראים אליו בגין דלא אתגזר. כיון דאתגזר הנ' כתיב וירא ה' אל אברם נתראו המדרגות העליונות אל אברם מתוך המלכות: ונ"ל שהגירסא הנכונה היא מה כתיב וירא אליו ה' באלוני ממרא וגו' דקרא דוירא ה' אל אברם קודם דאתגזר כתיב [מוהר"ר צמח עוד שקודם דאתגזר נקרא אברם ולבתר אברהם ועיין בזוהר פרש' זו דף פ"ט דהא בקדמיתא כתיב וירא ה' אל אברם. ובתוספתא כתיב כי לבתר דאתגזר נקרא אברהם. אלא דקשיא לי דכתיב כיון דאתגזר מיד כתיב ואיך יקר' מיד לג' ימים ואולי שכונתו לומר שמיד זכה שיגלה אליו ה' באלוני א"נ מיד כתיב היינו בסמוך בלתי הפסק ענין אחר וירא אליו ה' וזה יותר נרא' לי]: **ת"ח מחזה שדי** כתיב בבלעם ה"ג והענין שהוקשה לו השתא דאמרת דמלת מחזה מורה התראות המדות העליונות במלכות והמדרגות התחתונות דהיינו ג' גוונין כנז'. וכי בבלעם שנאמר בו מחזה נאמר שנתראו לו מ' עם כל מדרגותיה כנז'. לז"א ת"ח וכו' כלומר דבבלעם כתיב מחזה שדי ולא כתיב מחזה סתם כדמפרש ואזיל. אלין דלתתא פי' הגוונין התחתונים. מיכאל גבריאל רפאל דנפקי מיניה דמלכות ואינון חיזו דיליה זהו שראה בלעם. ואין הכונ' הם ממש חלילה דמאן יהיב קוטיפא דקורנטי בהדי אפרסמונא דכיא אלא ניצוץ א' קדוש המשתלשל מהם אל החיצונים דהיינו נהירו דקיק כנז' בפ' יתרו דף ס"ט שם היתה השגתו של בלעם כנזכר שם. אבל מחזה סתם היא ה' אחרונ' דכל חיזו וכו'. וי"ס דל"ג דנפקו מיניה וה"פ אלא מחזה שדי אלין דלתתא היינו עזא ועזאל דהכי איקרון מחזה שדי כנז' בפ' בלק קצ"ד ע"ש: אתחזון כלהו שאר דרגין על האי דרגא וכלם נתראו אל אברהם מתוכה וזהו וירא ה' אל אברהם או וירא אליו ה' שם ה' שכולל כל הספי'. עכ"ל הרא"ג:

דף צא:

מליל עמיה כדקא חזי בשלימו. פי' שעד עתה עם היותה היא בעצמ' בשלימו עכ"ז לא הי' הדבור אליו בשלימו מפני שלא הי' השגתו בכל.

דדוד לית לי' יומין בר שבעין שנין וגו'. וא"ת כיון שלא הי' לו חיים הי' נפל וא"כ כמה נפלים בעולם שאין להם חיים ולא נתן להם חיים. וי"ל ששאר נפלים מיעוט חיותם מצד הקליפות לילית שעושקת אותם לכך אין להם חיים לקבל עונשם בסוד הגלגול. אמנם דוד ראהו פרנס הדור וראה שמצד המד' לא הי' לו חיים ואם הי' לו הי' מבטל כמה כחות

הקליפות והי' מטיב כמה הטבות כענין מדתו ממש. לכך נתן לו חיים מעצמו מה שלא עשה כן לשאר נפלים שאין טוב' יוצא מהם. והביא כל זה להכריח שממש ראה אדם בדיוקנאות וכן ענין הנשמות והזווגין שם מזדווגין והב"ה מזווגם בעולם הזה כזווגם שם כמו שהם בצורתם שם בצורתם כאן וז"ש כד אתיין להאי עלמא.

ואמר בת פלוני לפלוני פי' בהכרזה דאי לא תימא הכי הוא כפל כי מזווג זווגין היינו בת פלוני לפלוני אלא מזווג זווגין היינו שמתקן בענין שיהיו ראויים ויתקרבו אל הענין. ואח"כ מכריז עליהם והכרוז הזה להודיע שזו מזומנת לזה ולא ישלוט בה אחר וכיוצא **א"ר יוסי** מאי קא מיירי בשלמא אם נאמר שהם מזווגות מאת הב"ה מקודם לכן ניחא אלא אי אמרת דקב"ה מזווג לון ממש א"כ נמצא זווגם מחדש עתה וזה אי אפשר. דהא כתיב אין כל חדש תחת השמש דהיינו בעולם הזה התחתון.

ור' יהודה תירץ תחת השמש כתיב אמנם החדש שימשך מלמעלה מהשמש דהיינו שהב"ה מזווגם ימצא אפי' בעולם התחתון וז"ש תחת השמש כתיב דהיינו שהוא חדש מהטבע מתחת השמש. שאני לעילא כלו' החדש שימצא בתחתונים. מלמעל' מהשמש שאפשר שיחודש דבר. או ירצה זווג בני ישראל בנשמתם הוא ג"כ [214] והוא למעל' מהשמש.

ור' יוסי קשיא לי' כרוזא למה דאי שלא יגע בה אחר וכי אפשר והא אמר ר' חזקי' וגו' אזדמנת ליה כלו' מזומנת שאין מי שיגע בה ח"ו א"כ הכרזה זו למה. ולענין מזווג זווגין לא קשיא ליה דאפשר דמזווג היינו שמוריד לזה ומעלה לזה וכיוצ' להכינם אל זווגם כדפי' לעיל:

מתעטרין כדפי' לעיל בדיוקנאות ממש.

ואתמסרן בידא דההוא ממנא וגו' כל א' וא' להלבישה בטפה ההיא שהביא לפני הב"ה. ואומ' דא אקדים מן דא לפי הכנת האב והאם למטה בזווגם. ואומ' קב"ה דידע אינון רוחין וגו' הן אמת דאזדמנת שהרי מקודם מה' היית' לו אמנם עתה צורך לזווגם מפני שנפרדו בעולם תחתון ואין מי שידע יחסם אפי' המלאך מפני שאינם נמסרות בידו זוגות וז"ש לעיל ואתמסרו בידו מתפרשן אלא הב"ה שהיו לפניו מקודם מחבר לון כקדמיתא ואלו שזכו להיות זווגם כקדמיתא הב"ה מכריז עליהם להודיע הזווג הזה המבורך לכל שאינו כשאר הזווגין שיש זווגין הרבה אמנם שאינם כזה מפני שבזה כד מתחברן אתעבידו חד גופא וחד נשמתא ימינא זכר מצד הת"ת המטה כלפי חסד ושמאלא נקבה מצד המלכות גבורה תתאה דאתי מגבור' עילא'. ובזה נתקן שצריך זווג ודאי שאין מי שידע לזווגם

[214] אצ"ל ג"כ חדש:

אלא הב"ה. ונתקן שהן אמת מזומנת לו מקודם והוצרך הכרוז להודיע שזווג זה משובח מאותו הזווג שהוא לפי מעשיו. ונתקן שאינו חדש תחת השמש שהרי הי' חדש מקודם לפני הב"ה ועתה חזר אל מציאותו הקודם ואו' דאי זכי אל השלמות הזה אל הנשמ' ייחוד' ימין ושמאל נשמ' שלימה דו פרצופין ואם לאו יזדווג באחרת ולא ישלים עצמו בה ולזה לא יכריזו עליה כדפי'.

א"ר חייא וגו' עצה טובה אל מי שהולך בדרך ישר יזדווג אל נשמת הנקב' הקדוש' הראוי' אליו והטעם כי הזווג תלוי במעשה הזכר כי הנקבה היא בת י"ב ואין עון מצוי אלי' משא"כ בזכר כמה רווקים טעמו טעם חטא ואבדו בת זוגם לכך מאן דאתכשר וגו' ואומרו **בגלגולא** דנשמתין היינו בן יבמה לפי דרך הסבא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ואיהו יהיב לי' מדילי' ע' שנין וגו' והסוד הוא כי מלכות לית לה מגרמה כלל אמנם החיים והשפע שבה הוא שמשפיעין עלי' ע' שנה הם ז' ספי' שעלי' מתחילין מבינ' עד היסוד כי כל א' כלול' מעשר והם שבעים. ואלו כולם הם מאדם הראשון הוא חכמ' כח מ"ה שם אד"ם העול' מ"ה הרומז בחכמ' כי הוא אב המ':

אחר דייקא ר"ל שבא בגלגול ונעש' אחר כי אינו הראשון רק שכבר בא פעם אחרת נמצא שהוא אחר ואין לו בת זוג כי כבר לקחה בפעם הראשונ' ויכול לחטוף ברחמים:

ועל כך קשין זווגין קמי' וגו' פי' להמית האחר כדי שישא זה בת זוגו: כי ישרים דרכי ה'. פי' שלא ימות האחר אלא בדין עכ"ל:

רזא דמלה ידענא וגו' פי' ידעתי סוד גלגולם אבל לא ידעתי מהיכן זווגם:

גיליון ועאל בקיימא קדיש' יסוד:

ואתעטר בעטר' קדיש' מ'.

דעלמא קאים עלי' חסד ביסוד:

והארץ בהבראם. פי' היינו קיימא קדיש'. בה"א בראם היינו עיטר' קדיש' פי' חסד באברהם:

וכלא ברזא חדא קאים. פי' סוד ת"ת ומ' על ידי היסוד בסוד החסד **וכולא** רזא דחכמתא איהו וגו' פי' שמ' לית לה מדילה אלא מאי דיהבין לה כד אתחברת בז' יומין עילאין כנז' בפ' פנחס רל"ט ב':

דאי זכי ועובדוי אתכשרן וגו' דאי זכי פי' דנטיר טפה קדמא' לבת זוגיה. ואי לאו גרים דנטיל לה אחר כמבואר באחרי מות ע"ח ב'. ועובדוי אתכשרן דאהדר בתיאובת' יהבין לי' בת זוגיה כנז' בתיקון י"ד והשתא דייקא מלתא דר' חייא עכל"ה.

והרא"ג כ' והאי דרגא מליל עמיה שאע"ג שכלם נתראו לפניו מ"מ פה המדבר' עמו לא הי' אלא המלכות. כי כן היא נקרא פה המדבר' אבל כול' היו מאירו' בה וז"ש והאי דרגא מליל עמיה כדקא חזי בשלימות ר"ל בשלימות שאר המדות כלם נתראו בתוכ' משלם בלי שום הסתר והעלם. ואברהם אתקשר מדרגא לדרגא. וא"ת וכי אחר העמל והיגיע' שנימול אחר זקנתו לא קנה כי אם שלימות זה. לז"א ואברהם אתקשר וכו' כלומר אחר שנימול אתקשר מדרגא לדרגא ועלה אל מדתו למעלה כי המיל' היתי' מעכב' לו מלעלות אל מדתו אבל אחר שנימול אתקשר מדרגא לדרגא ואז אתקשר. ולא אמר סליק לדרגי' לאשמועינן רבותא שלא הי' עלייתו במדות דרך מעבר לבד אלא בכל מדרג' ומדרג' שהי' עול' היה מתקשר עמה בקשר אמיץ ומתקש' ועולה עד הגיעו אל מדתו ובזה:

ועאל בברי' קיימא קדיש' כדקא חזי שאפי' שעד עתה הי' מוקשר בברי' מלכו' לא היה התקשרותו בעצם כדקא יאות. דמאן דנקיט מ' לחודא לא יאות הוא ולעלו' למעל' לא היה אפשר כיון דלא אתגזר שאיך יכנס עוד בסוד היסוד ברית שלום והוא בלתי ברית. לז"א ואברהם אתקשר מדרג' לדרג' ובזה עאל בברי' קיימ' כדקא חזי בשלימו:

ת"ח דהכי הוא. ואתעטר בעטרא קדישא מלכות. ועאל בקיומ' דעלמא מדת החסד שהו' קיום העולם. בהא בראם באברהם תרתי דרשי נינהו ותרוויהי חד חד בהא בראם. כשהי' אברהם במלכות קודם שנימול דהיינו בה"א ראשונ' שבשם בשבילו נתקיים העולם. וגם אחר שנימול שנק' אברהם ועאל במדתו חסד לאברהם נתקיים גם כן העולם בשבילו.

ות"ח הא אתמר בפ' וישלח דף קס"ח: ומלה דא רזא דחכמתא איהו וכו' עיין מה שכתבנו בפ' וישלח בפסוק חיים שאל ממך שבפ' וישובו המלאכים. דדוד מלכו': לית ליה יומין אין לה הארה כלל שהוא כינוי אל היום שהוא מאיר. בר ע' שנין בר הארת ז' מדות מהבינ' ולמט' עדיה הם ז' מדות כלולות מעשר ובאות לה מאדם קדמאה חכמה. וכל מה דלתתא כלומר אע"ג דכלא רזא דחכמתא לעולם אין מקרא יוצא מידי פשוטו לעולם. כלהו זווגין זווגין קמיה דהיינו זכר ונקב' כנז' לעיל דף פ"ה דכיון דנפקין דכר ונוקבא כחדא נפקין לבת' כיון דנחתי מתפרשן דא לסטרא דא ודא לסטרא דא לבתר קב"ה מחבר לון וכו' וז"ש כאן לבתר כד אתיין לעלמא קב"ה מזווג זיווגין. כלו' אות' שהיו זוגי' יחד זכר ונקב' אות' הוא שמזווג הקב"ה אות' יחד כי הוא ית' היודע זווגו של זה מי הוא והיינו דוקא אם הוא ראוי.

א"ר יהודה (מוהר"ר צמח הרב זלה"ה גורס א"ר יצחק קב"ה אמר בת פלוני לפלוני) קב"ה מזווג זווגין וכו' י"ס דלא גרסי ליה. מאי קא מיירי כלומר מאי חידושא איכא באמיר' בת פלוני לפלוני והיא היא קושיא דמאי כרוזא הכא ותירץ ר' אבא וכו' עד קב"ה דידע אינין

רוחין ונשמתין מחבר לון כדבקדמיתא ומכרז' עלייהו הוי צריך הכרוז להודיע כחו ית' וידיעתו שזה זוגו של זה מקדמ' דנא קודם צאתם. וכד מטא גרסי'. (מוהר"ר צמח הרב זלה"ה גורס מטי) ותא חזי פקדונא דמארי וכו' ותא חזי הוא שיבוש שהי' כתוב ות"ח ר"ת ות"ח וכו' ונשתבשו המדפיסים וכתבו ותא חזי. ועל כן קשי' זווגי' קמיה דקב"ה לפי שזה זווגו של זה וזה האחר מתפלל אליו וזה שהוא בן זוגו קלקל מעשיו. ולכך נדחה מפני של זה האחר ונוטל בת זוגו של זה. וזה קשה קמי קב"ה להפרי' חלק נפש מחלקו ומ"מ אם זה לא הי' מקלקל דרכיו לא היתי' תפלתו של אחר זה נשמע. אלא כיון שקפח מעשיו קפח בת זוגו ונתנ' לאחר וזהו כי ישרי' דרכי ה' אין זה נדח' מפני זה בשביל תפלתו של זה אלא מפני רוע מעלליו וכדלקמן בסמוך: י"ס דגרסי במקום ועל כלא פנים ועל כלא ודאי כי ישרי' והוא הנכון. וכי אותו אחר אין בו בת זוג מכאן עד א"ר יהודה לא נמצא ברוב הספרים ואולי לקטוהו מהסבא. עכ"ל הרא"ג:

דף צב.

זכאה חולקהון דישראל דאורייתא אוליף להו וגו' פי' מפרשת בני בנימן שנשארו בלא בת זוג כולם שהמיתו אותם והם באו דרך חטיפה וכן האחר חוטף ברחמים: ואו' **אורחוי** דקב"ה הנהגתו בסוד הזווג והגלגול וענין זה אינו צריך אלא לפני הב"ה גנוז להנהג' והתור' גלה אותו כדי שלא יתעלם דבר מהצדיקים:

דקב"ה קרא לון צדיקים וגו' פי' קודם היותם פועלים הצדקות דכתיב ועמך כול' על הסתם נקראים צדקים ובמעל' זו שהיא לבד חבה מלפני הב"ה הם זכאין מכל שאר עמין כי בחר בהם הב"ה ולחבתן הוא קורא אותן צדיקים לא מצד מעשים.

דתניא וגו' כלו' על צד החסד קרא אותם צדיקים כי לפי האמת לא ימצא צדיק בדינו בעולם תדע דתניא וגו' מארי דגדפין הם המלאכים בעלי כנפים לנתר בהם על הארץ:

ומאריהון דמדין הם בני דינין שבהיכל זכות:

ונשמתיה אסהידת לאמת מפיו מדות בעלי כנפים וקודם שלא העידה אין דנים דינו כלל:

ר' יהודה אמר וגו' אפשר דפליג בתרתי הא' דלעיל קאמר קלא דהיינו עון הדבור לבד והוא הוסיף כל מעש'. הב' אפשר שאין צריך מארי דגדפי' אחר שהנשמ' עצמ' היא מעיד' כי הודאת בע"ד כמאה עדים דמו. ואו' **מאריה** דמפתחן דממנן על שמשא נר' שיש לו שני מנויין הא' ממונ' על השמש והב' שהוא עצמו בעל המפתחות. ואין ספק שהמלאך ההוא אצילותו מת"ת שהוא השמש דאצילות. ונודע היותו לת"ת י"ב גבולי אלכסון וכנגדם י"ב תרעין נכנס אחר ששמש כל היום והוא בעל המפתחות לפתוח מעצמו י"ב שערים אלו. שכן הת"ת מעצמו פותח י"ב גבוליו שהם חלוני רקיע להאיר

שפעו למט' בארץ מלכות. וכן הממונ' הזה כאשר השמש תחת הארץ כי אז הוא ליל' לבני הישוב המלאך מתאסף הבית' שאינו משפיע אלא בעולם הישוב דוקא. ואו' **ושרי** לאכרזא לאסוף כל השרים וכל המלאכים כדי שיתפשטו החיצונים. ואו' **אינון** מפתחן שהיו ביד הממונה על השמש. ואו' **נטורי** תרעי עלמא שערים שדרך בהם יבא השפע לעולם ומלאכים ממונים על השרות ההוא שהם כלי נפתח לשפע ההוא ובליל' נאספים מפני שקבלתם מהת"ת שהוא מדת יום. ואו' לית מאן דפתח פטרא שקבלת המלאכים שפעם ע"י השיר ועתה כולם בחשאי בלתי משוררים ובלתי מקבלים ואו' דינין דלתתא החיצונים והממונים עליהם מצד הדין:

וסיהרא שארי המלכות משפעת דיניה ועד חצות ליל' היא מתגוללת בדינים:

ומארי דיבבא מלאכים מצד הגבור' שהם ג"כ בעלי דין:

תקעין מצד החסד דהיינו יום שעבר ומיללין מצד הדין והליל' ותקעין מצד הת"ת מדת יום שיבא.

כדין מתערין שירתא וגו':

ואתחייבת בדינ' שאין צדיק בארץ.

צפורין מתערין הם המלאכים בשירם והצדיקים בג"ע לעסוק בתור'.

סטרא דצפון צד הגבור' להשפיע במלכות מצד הת"ת וזהו ברוחא דקאמר כי בתחלת הליל' יונקת מהגבור' מארי דינא החזק ובחצות מצד הגבור' בבחינת הת"ת והיינו רוח צפוני שמנשב בכנור דוד ומפני היות בחינת הת"ת מצד הגבורה דין צריך להתמתק מצד החסד והיינו דקאמר קם בקיומי' שרביטא דהיינו וא"ו מצד החסד והיינו דבשטר דרום ובטש בההוא רוח' משפיעו למתקו ולפי' שכיך ושקט מדיניו ואתבסם:

אתער קב"ה בנמוסוי היינו יחוד קב"ה ושכינתי' ויחודם בחצות הליל' עם הצדיקים בג"ע:

משיך עלי' אח"כ ביום והיינו יומ' יצו' והטעם משום דבלילה שירה עמי וכיון שהוא מקשט השכינ' ניתן לו חלקו מהייחוד ביום מצד החסד המתעורר אל הייחוד:

תדיר בין בהיותו בעולם הזה בין בהיותו בעולם הנשמות.

נטיען דגינתא וגו' שש קצוות שבמלכות שנק' גן ושש קצוות נטיעותי'.

אשתקיין יתיר נוסף על השקאתם משש קצוות עליונים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' ה"ג דא הוא אחר דאין לו בת זוגו: אפי' שעתא חדא גרסי' **ויהי אברם** בן תשעים שנה וגו' ר"י פתח ועמך כלם צדיקים וכו' דקב"ה קרא לון צדיקים ריש פ' ויחי

[215] וריש פ' נח כמו שנתבאר כו'.

[215] שנתבאר שם ע"ש: מאה ועשרי' ותמניא אלפי מארי גדפין וכו' ה"ג גדפין מלשון כינופייא מחנות של מלאכים. ושמעין קלא כל מציאו' קול שאדם מוציא מפיו הן טב הן ביש כדמסיק. למארי דמארין. לאדוני האדני' מלכות. ואפשר שהם הע' סנהדרין שבהיכל זכות שלפניהם נדונים כל ענייני העולם ונקר' כן לפי שיש כמה בתי דינין למטה מהם והם ב"ד הגדול ולמעל' מכלם: כד נשף יממא כד יפוח היום ולישנא דקרא נקט: מאריה דמפתחן אפשר שהוא מטטרון כדמשמע מפ' ויחי [רכ"ג ב'] דא איהו נער דאחי' תרי"ג מפתיחן עילאין וכו' כן [216] נז' בפ' בראשית נ"ו: עאל בתריסר תרעין וכו' כלומר וכבר נכנס בכל תריסר תרעין בכל היום שהם י"ב שעות והממונה הזה בכל שעה ושעה מהי"ב שעות פותח שער א' ונכנס שנמצא שבערב כבר עאל בכלהו בכל אינון דהיינו שנים עשר תרעין. תרעין סתימי"ן סותמין כל שערי ההיכלות לבל יכנס בהם ערל וטמא כנזכר בפרשת וישלח קע"ב. בכל אינון נרא' לי למחוק ב' דבכל אינון: כרוזא גבריאל: נטורי עלמא אותם המלאכים שיש מימינו ומשמאלו של אדם ששומרים אותו מכמה מזיקים דקיימין עלן ככסלא לעוגיא: לית מאן דפתח פומא תימה דבפרשת ויחי דף רל"א אמר שיש ג' משמרות ראשונה משוררים מזמור הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו' וכן בפ' ויקהל דף קצ"ה ע"ש וי"ל שקודם בעוד שמתכנסין וסלקין כל א' וא' למקומו ועד שיבאו מעוררי השיר כדלקמן אינן משוררי' אבל אחר (כאן מצאתי חסר מההעתק'). עכ"ל הרא"ג:

דף צב:

אתרק על רישיה ואשקי לי'. הוא ראש לקבל השפע וממנו לתחתונים.

בגו אינון נטיען [217] וגו' הם הנשמות הצדיקים וכל כחות שבגן.

צייתין לי' ושומע כעונה ונחשב להם תורתו כאלו כולם עוסקים בתור' ההיא להיות נשפע להם השפע ההוא א"כ כיון שזכו על ידו ראוי שיהי' הוא בכללם:

ודינין לא משתכחן שהם נכנסים בנוקבא דתהומא רבה מפני פחד ה' ומהדר גאונו כדי שלא יתבטלו.

ודוד הוה ידע ומה הוה ידע וגו' כלו' מה איכפת ליה בהאי אם ידע ענין זה.

אי הכי אמאי כתיב חצות לילה. פי' כיון שדוד הי' אחוז במדת המלכות הנק' לילה לסגי שיאמר לילה אקום וגו'. מהרמ"ק ז"ל:

[216] צ"ל וכן נזכר כו'.

[217] אולי צריך כאן לציין דבגו גנתא דעדן. או אולי דבגנתא קא דייק.

והרח"ו נר"ו כתב. ר' אבא הוה אתי מטברי' לבי טרוניא וגו' מעש' זה הוא פ' וירא דף ק"א במדר' הנעלם [218] **ובאתרין** סגיאין באורייתא הכי אשתכח. כגון נגעי פרעה על דבר שרה כנז' לעיל גם ענין אחשורוש.

ודאי פלגות' קדמית' דינא הוא וגו' נ"ל כי חלק האחרון ממלכות הם ה' תחתונות אשר הם אצלינו ראשית הליל' היא דין וחצי העליון הם ה' ראשונות שבה הם חסד עכ"ל:

דף צג.

וכלא שפיר והאי איהו ברירא דמלה. פי' שני הפירושים אמת כי אור המלכות להתמלאת הוא מבינה. ואין בין שני פי' אלו אלא אם נפרש אור הבינה בבינה בעצמה והיינו הפירוש הראשון. או נפרש אור הבינ' למט' במלכות והיינו הפי' השני. ועכ"ז והא ברירא דמלה כלומ' הפי' השני עיקר. ואו' דכל מאן דאית ביה האי את לא נחית לגיהנם ואם חוטא בשאר עבירות הקב"ה גובה ממנו בדרכים אחרים. ואו' וטאס עלמא בד' טאסין פי' בתיקונין כנגד ד' אותיות השם להיות אות ברית תלוי בשם יהו"ד כדכתיב מי יעלה לנו השמימ' ר"ת מילה סופי תיבות יהו"ד:

לא שארי תמן שאין הרוחני שורה על הגשמי אלא ע"י הכנה בפה.

ופומא דאסהיד וגו' וא"ת סוף סוף מה תועלת נמשך מעדותו זאת. והא תנינן וכמו שבהיות מליץ רע ימשך היזק כן ע"י עדות זה הוא מלמד סניגוריא והב"ה מתמלא רחמים על יש'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כ'. כתיב נצר מאינון נטיען וגו' יובן במה שפי' בפ' ויחי דף ר"ו ע"א: ותנא באברהם מאי קא מיירי פי' וקשין אהדדי. אלא דא חסד ודא שכינתא נ"ל חסד שבשכינה עכ"ל:

דף צג:

אלא הכי תנינן לית עלמא מתקיימת אלא על האי ברית. פי' שהי' להם להתחיל השבח בנס הנעשה להם במפלת סיסרא ולא בענין פריעת הברית. ולפרש פרעות לשון נקמה לא אפשר דהא בהתנדב עם לא קאי. ולפרשו על נדבת המלחמ' לא שייך מלת עם שמורה על הכללות. ואמר כי סבת שליטת האומות ביטול המצוה והקיום והפריעה הי' סבת הנצחון והנס:

לית עלמא מתקיימא וגו' דכתיב וגו' ומשום דקרא לא קאמר חוקות שמים וארץ לא אשים אלא לא שמתי דמשמע דאדרבה נברא לבד. לזה אמר דהא שמיא וארעא ע"ד

[218] אין מעשה זו דהתם ומעשה דהתם הי' קודם לזה. וצריך לציין דיבור זה בדף צ"ד ד"ה ואתר דא הא דיינוה לעילא:

מתקיימין וא"כ אם לא בריתי יומם ולילו' שהם מקיימין העולם תמיד חוקות שמים וארץ לא שמתי בתחלת בריאתם. מפני שאין ראוי לבראתם כדי שיתבטלו ואם אין להם קיום בריאה למה. ולפרש הפסוק כפשוטו שתחלת בריאתו היה על ברית אי אפשר משום דקרא קאמר בריתי יומם וליל' ותמידות זה אינו אלא לקיומו תמיד ולזה אמר לית עלמא מתקיימא וגו' דכתיב וגו' והשתא קשיא ליה מלת חוקות דלימא שמים וארץ לא שמתי. לז"א נימוסי שמיא וארעא ירצה חוקי השמים והארץ שהוא מטר השמים ויבול הארץ שהוא ברכה וקיום העולם. והשתא קשה מאי לא שמתי לא אשים מבעי ליה כמו ועצר את השמים ולא יהי' וגו' ולזה אמר קיימי בקיומייהו כלו' עושים דרך המופקד להם לחק מעת בריאתם והשתא ניחא לשון לא שמתי אותו הדרך וחוק להם לקיומם של תחתונים. והשתא קשה א"כ כיון שקיום העולם אות ברית בביטולו היה ראוי שיבטל העולם בזמן דבורה. לז"א **וכל** זמנא דח"ו ישראל מבטלין וגו' כי ביטול העולם היינו שלא יהיו חוקי שמים וארץ וביטול החוקים להם יורה על סילוק השפע והברכות דהיינו חיותם וקיומם. וז"ש שמיא וארעא לא מתקיימי אינם חיים משפע העליון ומטעם זה ברכאן לא משתכחי והעדר הברכות גורם הכנעת הקדוש' ותגבורת הקליפות והיינו שליט' האומות. ואו' **ומה** בטילו מנייהו דלא אתפרעו. שח"ו שלא היו מלין כלל אלא מלין ולא פרעין.

את ה' היינו יו"ד של ברית כי מיל' מ' ופריע' יסוד וכשפרעו ברכו והשפיעו ה' שהוא י' של ברית שהוא השם כדפי' **לאעלא** להו לארעא שאין נכנסים לארץ עד שיהיו צדיקים ביוד של צדיק דכתיב ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ, ואו' שנית פריע' על מילתם מקודם.

מלכו אתנטרת ליה. וא"ת והרי קודם זה חלם על המלכות לזה אמר אתנטרת ליה ששמרו לו המלכות ואפי' שיש לו סבות שימנעהו כגון היותו עבד וכדומה. ואו' שליטין על כל מלכין וגו' וא"ת והרי המלכות הוא מפרץ לזה אמר מלכין שליטין כי בזכות בועז עמדו דוד ושלמה שכבשו האומות. ואו' ומלכא משיחא וגו' דהיינו ה' צדקנו מדה כנגד מדה שמו של הב"ה כנגד הפריעה. צדקנו כנגד המילה צדק ודאי.

לא נטר ליה דוד מלכא כדקא חזי. פי' ומפני שלא חטא אמר לא נטר כדקא חזי. הרמ"ק זלה"ה.

גיליון ויעזבו את ה' ממש. אפשר שדורשו מלשון ויעזבו את ירושלם עד החומה שהוא ענין בנין מפני שם השם שהוא ברית קודש מקליפות הערלה ודחיק הכי משום דתרי ויעזבו את ה' כתיב בענין א"נ מלת את קא דריש דהיינו אות ברית.

מאי צור אלא אסוותא. כמו הצרי אין בגלעד:

מלכו אתנטרת ליה. והפך מזה לפי שמשבט שמעון היה זמרי שטמא בריתו לא זכה שמעון להעמיד משבטו לא שופט ולא נביא כדאיתא בילקוט בשופטים:

מנלן מבועז וגו' האי דלא זכה בועז למלכו איהו גופיה כיוסף משום דאצטרך לאומי אומאה והיינו דנקט קרא דחי ה'. ואתיא כההיא דקאמרו מארי מתניתין דלא ידכר ליה ליצה"ר יום המיתה אלא לבסוף משום דלא ליפרוש מהכריחא. ואתיא כברייתא דספרי דלא חשיב יוסף בכלל צדיקייא דאשבעו יצרהון ודלא כמדרש דחשיב נמי ליוסף עכ"ל:

דף צד.

והכי אוליפנא האי זאת אתרמיזא וגו' פי' הוצרך לזה דקשיא ליה מנא לך דמלכותא אתעדי מניה כל מקום שהלך מלך היה. לזה אמר כי המלכות תלוי בירושלם וכיון שגורש מירושלם מלכותו אתעדי מיניה:

פתח אידך ואמר מאי האי דכתיב והראני וגו' פי' הוקשה לו תרתי כי ראשונה היה לו לו' נוהו שהיא גשמית ונרא' ראשונה. ועוד והראני אותו מאן יכיל וגו':

מ"ט וא"ו ה"א אזלין כחדא וגו' פי' באותיות אלפא ביתא א"ב ג"ד ה"ו שהם זוג אחד לעצמו וזהו ואשתתפו כחדא ואו' ואקרי חד שמא כי אות אחת אינה בונה בית ולא נעשה ממנה שם ואינה עוש' תיבה אמנם שתים הם עושים שם להקראות. ואו' כדין חסד עילאה וגו' נתן טעם למה סידר השם אלוה ולא והאל וגו'. הרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. בההוא עלמא עד דאתבשר. פי' כל מקום שנאמר מיתה בההוא עלמא כגון יחי ראובן ואל ימות ותרגם אונקלוס בחיי ההוא עלמא. והטעם נרמז בהיכלות פקודי כי גיהנם נקרא מות וגו'. ומעצמי מבעי ליה ר"ל מעצמותי דהיינו בשר וגידים ועצמות שהכל מור' על פלאות האל אלא ודאי בשר היינו הדבר הפרטי הנק' בשר. עכ"ל.

גיליון ונשמתא קדישא אתאחידת ביה וגו' בשעת הולדת האדם באין לו נפש ורוח ונשמה וכשנימול זוכה לכולן כדי להשלימן באותה מצוה אך מסתלקים עד שישבר קליפת יצה"ר בהתחנכו במצות:

ובג"כ אתבסמת נוקבא וגו' פי' דלא הוי ייחוד' דמלכא במטרוניתא אלא בזמנא דנהרא מאבא עילאה ועיין בפ' אמור דף ק' ב' בפסוק וגם אמנה אחיתי בת אבי וגו' ועיין בר"מ ע"ז ב'. עכ"ל:

דף צד:

פתח חד ואמר אשרי תבחר ותקרב וגו' דא פנימאה מן דא וגו' פי' כי במשל שייך דא בית פנימא' מן דא מן חצר אמנם בנמשל בספי' שייך דא לעילא מן דא: ואו' כד"א והיה הנשאר וגו' שיש להקשות מאי קאמר אשרי תבחר וגו' והרי סתם כל אדם באות ברית

בסוד מילה ופריעה זוכה ליסוד ומלכות ומעצמו הוא שם והיאך אמרת דהשתא אעיל ומתפלל עליהם לזה הביא הכתוב שאמר והיה הנותר בציון וגו' כי הנה עם היות שכל אדם זוכה לשתי מדרגות אלו בברית אח"כ מוציא עצמו במעשיו וראיה לזה או' והיה הנשאר והנותר מורה שיש הרבה שנכנסים בציון וירושלם עכ"ז אינם נשארים שם ולזה צריך [219] שעתה ע"י מילת הבן יכלול עצמו שם אם יצא. יש גורסין דאי כתיב הכי הוה משמע דחכמה בית אקרי וכל זה טעות והפי' הנכון הוא אם הי' או' החכמה יבנה בית הי' אפשר לפרש בית במלכות למטה שהיא נבנית בכח החכמה ע"י הספי' האמצעיות אמנם עתה שאומר בחכמה ממש בחכמה עצמה נבנה הבית א"כ בית זה היא בינה דהיינו סוד ונהר שהיא בינה יוצא מחכמה: ואו' מאי היכל הי כל פי' כי רצה לפרש היכלך על הכתר וזה לא יצדק כי היכל הוא טפל לנכנס בתוכו ולזה פי' מאי היכל הי כל ר"ל כי נקרא הכתר היכל שכל הספירות עולות ונכללות בו וז"א שלימו דכול'. ואו' רישא דקרא מוכח וגו' הענין שעד עתה פי' טעם לחצריך ביתיך היכליך. עתה נשאר כי הפסוק או' אשרי תבחר ולא פי' למי ואח"כ מדבר בעדו ולרבים ואמר נשבעה לזה אמר כי ראש הפסוק אומר אשרי מוכח מעצמו היות העסק במי שמקריב קרבן בנו למילה באו' ותקרב לשון קרבן גם אומרו חצריך שהם ציון וירושלם סוד מילה ופריעה כנז': ואו' אפיק גרמיה ר"ל שלא הרויחם בפסוק זה. הרמ"ק זלה"ה.

גיליון ריחי חקלא ונהרי מיא נהרין לן וגו' כי ע"י אור בקר וחוט של חסד היו משיגים. עכ"ל:

דף צה.

כד מטא להני יומין וירא ה' אל אברם וגו' פי' אם הכוונ' למנין הימים שבן כך נמול הי"ל וירא ה' אל אברם תחלה ואח"כ ויהי אברם בן וגו' אמנם האידנא מני יומין וכד מני להו כתיב וגו' מורה שמנין הימים אהדר למראה. ואו' ולבסוף שנים כלו' וכיון שהיה לו לומר שנים לבסוף שנה מקודם למה: ואו' בגין כך מני יומין להאי וגו' כלו' עתה לבסוף ימיו ראה מה שלא ראה קודם מטעם שהיה קרוב ללידת יצחק: ואו' שנים אינון ולא שנה פי' שחזר והאיר כל שניו ומה שהיה שנה נעשו שנים. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון אשר אזכיר יסוד. את שמי מ'. את מילה וגו' את שמי במ"ק מילה במ"ק. א"נ מילה במ' פריעה ביסוד כנז' בפ' אמור צ"א ב' והיינו את שמי יסוד במלכות [220] בסוד ע'

[219] אצ"ל צריך תפלה כו':

[220]. ואולי דצ"ל סו"ד במלכות וקאי על סוד ה' בזהר:

בתי דיניה כנודע ובריתו להודיעם ביסוד בסוד וידע אלי"ם: לא תבנה אתהן גזית וגו' פי' שדוחין אותם פעמים רבות עד שיתרכך לבו:
דבעי לאעלא ליה וגו' כדפי' בגמ' במסכת יבמות [דף מ"ז] שאומר לו וגו':
ובעי למחדי בהאי חולקא וגו' שנכנס ביסוד ומלכות:
דאתחזי בהו שין דלת היינו בפנים החוטם ושתי גבות עינים הוא שין וצדו הא' דלת או הגוף וב' זרועות שין וצדו א' דלת וכאשר מתגלה היוד מתקדשים שתי אותיות הקודמים ונעשים שדי. עכ"ל:

דף צה:
ושריך בעת יאכלו בחדוותא בשלימו וגו' בחדוותא מצד הבינה שהיא נקראת שמחה.
בשלימו מצד החכמה הנק' שלמה:
ברעותא מצד הכתר הנק' רצון:
אמאי כתיב שירה תוכחה מבעי ליה. פי' שהם דברי תוכחה ליש' כדמוכחי קראי. ואו' לדודי מבעי ליה פי' אחר שדודי וידידי א' דודי יותר קל אל המבטא ועוד הכינויים לא ימצאו במלת ידיד אלא במלת דוד דודי צח ואדום מה דודך וגו' מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ולא כתיב בן חירות וגו' ביאר כי בן חירות היא מדת הבינה הנק' חירות אבל חורין הוא לשון רבים ולזה ביאר שהם חכמה ובינה דתרוייהו איקרון חורין עכ"ל:
גיליון מהו אל שדי ההוא דברכאן נפקן מיניה. פי' היסוד נק' שדי והיינו דקאמר דברכאן נפקאן מיני' שכל הברכות אליו נאספים וממנו הם נמשכים והיינו דקאמר הוא דשליט וכן בויקרא י"א ב' בביאור תשיעאה שד"י ע"ש.
כד מתחברן יו"ד בה"א וגו' עיין בפרדס שער מהות פ' י"ד. אחרי מות ע"ח א' שלח לך קע"ד א' וכאן קכ"ג וקנ"ג ב'. אשריך ארץ וגו' קכ"ד ב':
והרא"ג כ' ושריך בעת [221] יאכלו ולא בכוליה יומא ה"ג והענין כי שריך הם הע' שרי' ממנן דקאמר לעיל שהם תחת ממשל' יד הנער הזה שאינן נוטלין השפעת' אלא בבקר בבקר קודם זריחת החמה כדמפר' ואזיל: א"נ אפשר דושריך הם גדולי ישראל שבח"ל ע"ד ושריך דפרישנ' לעיל וקצת הכרח מדקא' לקמן ואתון זכאי קשוט קדישי עליונין וכו' לא ינקי מהאי סטרא וכו' נרא' ששאר גדולי ישראל שלא הגיעו למדרגת' נקר' שרים של ארץ התחתוני' ויונקי' מתחת ידי הנער הזה והם בקדושת' העליונה נקר' שרים מהארץ העליונה ויונקים ממנא דטלא קדישא כדלעיל [222] : מאן גרים האי דבבקר ולא

[221] צ"ל בבקר:
[222] צ"ל דלעילא. או כדלקמן:

בזמנא אחרא משום דמלכך נער שהרי הארץ העליונה שמלכה בן חורין אין הרוגז מעכב השפעתה ולא השפעת שריה. זכאי קשוט כלומר צדיקי' אמתיים הפך הצבועי' שמראים חכמה ותחתיה ערמה א"נ נאה דורש ונאה מקיי' שכיון שראה אותם חכמי' מחוכמי' ומשבחי' שבח המילה ומאן דנטיר לה בודאי שהיו מקיי' מה שהיו דורשי'. מההוא אתר קדיש' דלעילא דהיינו מארץ החיים העליונה שהיא המלכות. חיים כלכם לפי שהיו אחוזי' בעץ החיים ובארץ החיים. היום כלומר כוליה יומא ולא בבקר כדלעיל.

פתח ר' אבא ואמ' אשירה נא לידידי וגו'. תוכחה מ"ל הא דלא אמר קינה מ"ל מדכתיב בסוף הפסוקי' הסר משוכתו והיה לבער ואשיתהו בתה וגו' וי"ל דמעיקרא קב"ה אוכח להו לישראל ואחר שהשלי' תוכחתו גזר הדין א"כ השתא שהתחיל להוכיח תוכחה מ"ל. לדודי מ"ל שהוא לשון קצרה ועוד שהוא לשון המורגל במקראות דודי צח ואדום וכיוצא. כמא דכתיב כלומ' וא"ת לא דק בלישניה וה"ה נמי דודי זה אינו דהא כתיב שירת דודי הרי דקדק. עכ"ל הרא"ג:

דף צו.

וכן לשרה האי ה"א אתייהיבת לה וגו' תימה אדרבה נטל ממנ' יו"ד וי"ל שאי אפשר לומר שהית' י' לשרה רומזת למעלה שהרי היא נקבה ואינ' תופסת בעולם הזכר אלא יו"ד הית' בה מיסוד שמה וה' נתן לה מתנה גמורה ולכבדות השם נטל י' משם ולא שירמוז יוד למעל' וזהו שדקדק באו' וכן לשרה האי ה' אתייהיבת לה כלומר כמו שהיא אות נוספת לאברהם כך היא אות נוספת לשרה כדפי'. ואו' יו"ד מבעי ליה תימה ו' מבעי ליה. וי"ל דכיון דקיימא לן אברהם איש החסד ונקבתו שרה מצד הגבור' נמצא צד החסד י' וצד הגבור' ה':

ובג"כ וגו' וחילא [223] דאתמסר ה"א לשרה וגו' פי' כי בעוד שאין ה' למטה מה' נמצאת הה"א ה"א אחרונה של שם אמנם כאשר יבא ה' אחרת אחריה תעלה הקודמת במעלת ה' ראשונ' וכן אברהם אם לא היה ה' בשרה הית' ה' שלו אחרונ' וזרעו למטה ממלכות אמנם עתה שנתן ה' לשרה ה"א של אברהם בבינ' וזרעו בספירות באצילות: ואו' מכאן שארי דכורא וגו' פי' י' הוא יסוד:

ביצחק ולא בך וגו' שיצחק הוא זכר ויש בו זרע ולא בך שאתה בנקב' ובנקב' לא יש זרע ולפי שעה נסתלק בה"א להוליד לעילא לבד:

[223] נ' צ"ל ואי לא כו'

אלא בן תשעים ותשע שנה מפני שהמיל' אינה אלא כדי שיעלה זרעו שהוא יצחק שם ועוד המלכות היא מאה שערים ובבואו להיות בן צ"ט נכנס להשלים המאה ששם באותו שער נוגע ביסוד נימול ודוחק זה אליו וצורך כל זה להיותו למטה:

ובגין כך יצחק וגו' ולאולדה חסד אקרי היינו יסוד כנז' באדרא. ואו' מהאי סטרא ומהאי סטרא כי אברהם מרכב' לחסד ויצחק לגבורה יעקב ת"ת.

ולאולדא מתתא לעילא הוא שלימותא כי אברהם במלכות יצחק ביסוד יעקב בת"ת נמצא מכל צד יעקב בת"ת ומכל צד שלימות האבות:

ועל דא כתיב הכא שירה אהדר ליצחק כיון שיצחק הי' תחלת עלמא דדכורא וממנו יצא יעקב שלמות הכל ראוי שיאמר בו שירה.

עזקא דאסתחר לכל סטרין פי' עגולה בעלת ששה קצוות דאסתחר לכל סטרין לקבל מו' קצוות העליונים הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. לידידי דא אברהם כד"א מה לידידי בביתי וגו' נודע משז"ל על פסוק ההוא שנאמר בעת החורבן כי ראה השי"ת את אברהם בוכה בב"ה ושאל לו מה לידידי וגו' [224] עכ"ל:

גיליון ונטיל רזא מה"א עלאה וגו' ק"י א' ושל"ח ב' ועיין בס' אוצר הכבוד.

ובג"כ גיורא דאתגזר וגו' שלח לך קס"ח א'.

בהאי שמי' כהאי אברהם וגו' מכאן נהגו לקרוא לכל גר צדק בשם אברהם. עכ"ל.

והרא"ג כ' וכלהו שפיר הנה בכל מקום שאומר בזוהר ושפיר הוא אבל יש קושיא בדבריהם כנז' בפ' תזריע על ענין נגעי בתים אמ' ושפיר אבל ת"ח וכו' והדר והקש' על הדברים הראשונים ואמ' ואי כמה דאמ' חברייא וכו' הרי שאחר שפיר חזר והקש' ולז"א והכי הוא לשלול שאין להקשות עליו. ואיקרי ידיד עד לא יפוק לעלמא דכתיב ואת בריתי אקים את יצחק וגו' ודרשו דורשי רשומות מלת אקי"ם ר"ת אשר קדש ידיד מבטן. א"נ קבלה בידם [225] א"נ מלת יצחק מורה לשון צחוק ושמחה ואינו צודק אלא במי שהוא ידיד לו. אמאי ידיד כלומר במהנכר שהוא ידיד. עד דלא אתגזר אברהם וכו' מה שאין כן בישמעאל ואע"ג דאוליד אח"כ כל אלה בני קטורה מ"מ לא נכר הידידות אלא ביצחק. שבאותה שנה שמל את עצמו נתעבר' וילדה את יצחק. והראי' שהמלאכים כשבאו לבשרו כעת חיה והנ' בן לשר' אשת' היה ביום ג' למילתו שבאו לבקרו כדפי' ז"ל. וגם הב"ה כשצוהו על המיל' אמ' ואת בריתי אקים את יצחק למוע' הזה וגו' בשנ' האחר. ואתוס' ליה ה"א לאשלמותא. לרמ"ח אברי' שכן עולה אברהם רמ"ח ואי חסר ה' הרי

[224] ע' מנחות נ"ג ב' תוס' ד"ה בן ידיד:

[225] ע' רש"י ז"ל בשבת קל"ז ב':

הוא חסר [נדרים ל"ב] א"נ לפי שפיר' בזוהר כל כמה דאת אוסיף אתוון גרע מחשיבותו כמו עשתי עשר' וכיוצא לז"א כאן ואתוסף ליה ה' לא לגרעון אלא לאשלמותא. וכן לשרה האי ה"א אתיהיבת לה היינו למאי דס"ד השתא דה"א דאברהם היא במלכות. אתייהבת לה. לא אמר לאשלמותא לפי שלא היה לה חסרון אלא שלא הית' אלא שרי לבעלה. שבעל' קורא לה שרי לכבודה ועת' נתן לה למעלה ולגדולה את ה'. שתהא שרה לכל העולם. וגם נתינת הה"א לשרה מורה ידידות ליצחק הנולד ממנ' וזהו שכיוון באומרו וכן לשרה כלומר בענין שם שרה מורה ג"כ ידידות. ה' לשרה שפיר. שכן היא נקבה וכל נוקבן בסתרהא דהאי נוקבא יתבן כנז' בסבא: אמאי ה"א ולא י' י' מ"ל. הקושי' כפולה שאין ראוי ליתן ה' שהיא נקב' בזכר. שאין זה שלימות בו ועוד שהיה הראוי ליתן בו י' שהוא מורה על הזכר גם היו"ד צודק באברהם החסד. דהא הוא דכר הוה ואעפ"י שהיה גר ובחינתו במלכות. מ"מ להיותו דכר היה ראוי לתת לו י' שמורה שהוא זכר. אברהם סליק לעילא עלה ממדרגתו בבחינ' שהיה גר במלכות. ונתעלה אל החסד ומשם נטיל ממדת הבינה הסמוכה לה הה"א של הבינה דאיהו עלמא דדכורא. דאעפ"י שהיא נקבה לגבי החכמה. לגבי הספי' שלמטה ממנ' איהי דכר כנז' פ' ויחי דף רמ"ו: האי תליא בדכורא. נתן טעם אחר למה נקרא הבינ' דכורא דהא נוקבא איהי אלא דתליא בדכורא שהיא חכמה ולא אתפרשן לעלמין. א"כ הרי היא כחכמה שהיא זכר. האי נוקבא ודאי ה"ג בס"י כלומר שאין אתה יכול לומר שגם היא תליא בדכור' ת"ת דליתא שכיון שנקראו דודים דלזמנין אתפרשן א"כ נוקבא ודאי איקרי ולא זכר: אברהם סליק בה"א דלעילא דהיינו הבינה כנז' א"כ מעלה גדולה היא לאברהם. ושרה נחתא לאו דוקא נחתא אלא נתן לה ה"א תחתונה. א"נ שהיא ג"כ עלתה עמו אל הבינה ליטול ממנה הבנים ששם בני חיי ומזוני. ואח"כ ירדה למקומה ואברהם שב במקומו. דכתיב כה יהיה זרעך. הכריח איך אברהם עלה למעלה דכתיב כה יהיה זרעך. במדת כה מלכות יהיו אחוזי' זרעך אבל אתה למעלה כנז'. ותנא זרעך זרעך ממש כלו' כל מי שיבא להתגייר נקרא על שמו של אברהם ע"ד בן הא הא אומר ואלו יקראו בשם זרעך ממש. והטעם דהוא שארי למיעל בהאי קיים כי להיותו ראשון לגרים נמצאו כל הגרי' הבאי' אחריו נקראים זרעו ממש. וזהו שאמר ובג"כ גיורא דאתגזר גר צדק איקרי וגו'. ואברהם כתיב ביה כה יהיה זרעך ה"ג והכוונ' למתק עוד דבריו לזה כפל ואמר ואברהם להיותו קדמאה לגיורין כתיב ביה כה יהיה זרעך שהוא הראשון שנכנס בהאי קיימא וכל הבאים אחריו יקראו זרעו ממש. ואתמסר ליה ה"א ה"ג ולא גרסי' לשרה כלומר בהאי כה מלכות יהיה זרעך אבל לעצמו אתמסר ליה הא ראשונה כנז'. ע"כ הכריח איך נתן הה"א ראשונ' לאברהם. ועתה בא

להכריח הבחינה האחרת דאמר' ושרה נחתא בהא דלתתא. ואמר ואי לאו דאתמסר וכו' פי' לפי שהית' למטה במקום הקליפות מקום מלך זקן וכסיל כנז' בפר' שלח ק"ע ואדוני זקן בגין דאתדבקת בההוא מלך זקן וכסיל וכו'. הוה ליה לאברהם לאוליד לתתא. דהיינו הקליפה וכמו שהוכחנו לעילא והענין אעפ"י שהיתה לו ה"א עילא' עלמא דדכורא כנזכר וראוי להוליד למעלה. מ"מ להיות שרה שהיא בית קבולו היא במקום הזקן וכסיל שאינו מוליד. כיון שאברהם דבוק בהאי כה והאי כ"ה אולידת לתתא הוה אברהם אוליד לתתא כמותה והיו נק' תולדות של תהו. אבל עתה בתר דאתמסרת ה"א לשרה עלתה מהקליפות אל ה"א שבמלכות ובזה אתחברו תרין ההין כחדא וכו' שנתעלית ה"א תתאה בה"א עילאה שבבינ' ואולידו לעילא במקום הבינה. ומאי דנפק מנייהו הוא יו"ד שהו' החסד שכן יו"ד של שם הוא בחסד כנז' בכמה דוכתי:

בג"כ יו"ד את רישא דיצחק דכר. להורות שהי' שבחסד היתה ראשית מולדתו. ולקמיה מפרש שאח"כ נאחז בגבורה דינא קשיא ונטלה לחלקו. אבל ראשית מולדתו בחסד הוא וזהו שדקדק יו"ד רישא דיצחק שהיו"ד מורה על ראשית תולדתו של יצחק בחסד. ושאר אותיות צח"ק שבו רמז לחולקיה שנקשר בה אחרי כן דהיינו גבור' שכן בה צחוק ורנת הלויים כנז' בפ' וירא דף ק"ג: מכאן שארי דכור' לאתפשט' כלומר מיצחק שתולדתו בחס' כנז' ולא מאברהם שהרי תולדתו למטה במ' כדלקמן: וע"ד כתיב כי ביצחק וגו' כלומר השתא ניחא פשטיה דקרא דהכי משמע יתיר ביצחק ולא בך וג"כ יצדק משז"ל [נדרים ל"ב] ביצחק ולא כל יצחק אלא יעקב לבדו וז"ש יצחק אוליד לעילא דכתיב וגו' שיעקב איקרי תולדה ולא עשו. א"נ הכי קאמר אעפ"י שיצחק הוליד לעשו למטה בקליפות אינה קרויה תולדה אלא מה שהוליד למעל' שהוא יעקב. והוכיח מדכתיב תתן אמת ליעקב שהוא המכריע בין החסד והגבור'. והיינו דקאמר יעקב אשלים כלא נמצא שהוא נקרא תולדה והשאר סיגי הזהב שנמשכו למט' ואינם קרויים תולדה. יעקב אשלים כלא. עד השתא תאנא תולדות דאברהם יצחק ויעקב וכי יעקב אשלים כלא והדר מפרש להו ואזיל ואי תימא וכו'. בהאי אתאחיד כלומר במדת כ"ה שאמרת למעל'. חסד עם בני עלמא אפי' ערביים:

וע"ד לא אתגזר אברהם וכו' כלומר השתא דאמרן שתולדת אברהם במלכות ומהכא שריא א"א שיוליד אלא בן מאה. שאז מדתו תהיה כלולה מעשר וכל א' כלולה מעשר הם מאה ולפיכך הוצרך להיות המילה שנה קודם שהוא צ"ט שנה לאברהם. ובג"כ יצחק דינא קשיא נפק וכו' כלומר כיון שאברהם בקצה האחרון לפעול חסדים אפי' לרעים ולערביי' כנז'. לכך יצחק יצא מקביל לו לפעול בדינא קשיא ואעפ"י שעיקר תולדתו היה

בחסד יצא ונקשר בגבור' דינא קשיא לחולקיה. וזהו שאמר ולאולדא חסד איקרי כלומר אעפ"י שתולדתו חסד יצא משם כנז':

וע"ד יעקב אשלים כלא. שאחר שהם נגדיים זה לזה הוצרך אל המכריע להכרי' ביניה' ואומר כלא משמ' שבכל צד השלי' מלבד ההכרע' ומפר' ליה ואזיל. מסטרא דאחידו אברהם ויצחק לחולקיהון לעילא שהם בחסד ובגבורה הוא שלימותא ומכריע ביניהם. מסטרא דאתייהיב להו לאולדא וכו' הרי השלמת הכל שדקדקנו במלת כלא ואומר מסטרא דאחידו וכו' לחולקיהון לפי שחלקו הוא המובחר שהיא נחלה בלא מצרים. שמהחסד חלקו של אברהם נמשך קליפ' ישמעאל ומחלק הגבורה דיצחק נמשך קליפת עשו אבל הוא מטתו שלמה. ואפשר נמי לפרש לפי שאברהם אין תולדתו בחלקו שתולדתו היא במלכות וחלקו בחסד שנקש' שם חוץ ממקומו הראשון כן יצחק מקומו הראשון בחסד ואח"כ נפק לאחדא לחולקי' בגבור' והיינו דקאמר דאחידו אברהם ויצחק לחולקיהון שחלק' אינם במקומ' לא כן יעקב שבמקו' תולדתו שם חלקו נמצא שהוא שלם מכלם: ואפשר דאומ' וע"ד יעקב השתא מפרש מאי דאמר לעיל יעקב אשלי' כלא וכו'. ומ"ש דאתייהיב להו לאולד' מתתא לעילא דקדק באומ' דאתייהיב ולא אמר אחידו כדלעיל. לפי שמקומ' תולדות' היה מתנה וכמ"ש כה יהיה זרעך שהיא מתנ' להם והקשר שלהם למעל' היה ע"י מעשיה' אברהם בגמילות חסדים יצחק בהורא' הדין בעולם כנז' לעיל ולכך נאמר בהו דאחידו מצד בחירתם. לאולדא מתתא לעילא אברהם היה קשור למטה בהאי כ"ה ואוליד לעילא והיינו מתתא לעילא. אמנם יצחק קשה שהוליד בת"ת מעילא לתתא הוא. ויש לישב ע"צ הדוחק שהכונ' שהולדת אברהם היה חסרון במוליד ובנולד שאברהם הולי' למטה ממקומו במלכות. גם זה חסרון ביצח' שמקום עיקר הורתו והוייתו ממנו למעלה. לא כן יעקב כי אביו כשהולידו היה למעלה בגבור' והוליד למט' ממנו כסדר הנכון באורח ישר ובאור ישר ולא למפרע באור חוזר. אשר בך אתפאר על השלימיו' האלו שבו. ביה אתאחידו גוונין וכו' היינו פי' ב' במלת אתפאר שכן הת"ת נקר' ארגמן שתרגומו ארגוונ' ששש ומתפאר בגוונין שלו שכל הגוונין ממנו וכלולים בו:

וע"ד כתיב הכא שירה כלומר עם הקדמ' זו שהקדמנו שיצחק נקר' ידיד כתיב הכא שירה. וידוע שהשיר' הוא למתק כח הדין כמו שירת הלויי' ועתה הנביא קודם שיאמר התוכחה טרם מכה ציץ רפוא' פרח והקדים רפואה למכתה ובא לשורר למתק כח הדין. שכשיבא התוכחה אחרי כן לא יעשה כלה וישאיר פליטה וזהו שאמר שירה ודאי כדי למתק: דהא איקרי וכו' כלומר מהיכן יש לך [לי] כח למתק את הדין ותירץ דהא איקרי לאולדא דכר כלומר שכן נקרא שמו יצחק שהיו"ד שבו מורה שהולדתו הוא בחסד שהוא דכר

כנז' לעיל. וכיון שהיו"ד אחוזה בו אעפ"י שנתאחז בגבורה הרי היו"ד שבו היא שלשלת לאכפייא דינין דומיא דיו"ד דשדי. ובזה יש לי כח לשורר כדי להגביר החס' שבו על הדין וימתק. דהא איקרי ידיד כלומר וא"ת הרי סוף סוף לקח לחלקו הגבור' והי' עיקר אחיזתו וכיצד יגבר היו"ד. ותירץ דהא איקרי ידיד עד לא יפו' לעלמ' כלו' עד שלא בא שורש הולד' הדין שסופו להתפשט ולומר אית דין ואית דיין כנז'. הקדים רפואה וקראו ידיד שהוא מלשון אהבה שהוא בחסד להורות שהחסד שבו עיקר לכך יש לי כח להגביר החסד למתק הדין.

ואית דאמרי וכו' הכריח פירושם משני טעמ' הא' שבאברהם מצינו פסוק לא שנק' ידיד מה לידידי בביתי. אבל לא. מצינו כן בהדיא ביצחק כנז'. והטעם השני שבאברהם שהוא החסד יצדק בו שם ידיד שהוא אהבה וז"ש אברהם ירית ירותא חולקא דא ובו צודק הידידו' ולא ביצחק שהוא בגבור'. אבל על מה דאמינא כלומר על ההקדמ' שהקדמתי צודק יפה ביצחק. ואית ספרי' דל"ג על. ואמר הכי הוא כלומר מהכרח הקושיות שהקשינו הכי הוא. שירת דודי כלומר עוד צריך להמשיך ההמתקה לדודי שהוא הת"ת למתק כח הדין שבושהרי הוא נקרא שמים אש ומים. לכרמו כלומר לתועלת כרמו שלא יכלה בכח התוכח' שאני עתיד לומר. דאיקרי דודי דכתיב דודי צח ואדום שנר' שהי' כלול מדין ורחמים א"כ צריך למתק הדין שבו. ידידי אחיד בדודי וכו' דקר' ק"ל תחל' קראו כרם של דודי ת"ת באומר שיר' דודי לכרמו. ואח"כ אמר כרם היה לידידי שהו' גבור' לז"א ידידי אחיד בדודי דכר. כלו' כח החסד שבגבור' שעל שמה נק' ידידי כנז'. אחי' בדודי ת"ת שהו' דכר נמצא שהפר' [226] של דודי ושל ידידי וכלא חד. ומיני' אתנטע כלומר שתחל' נטיעתו של כרם שהו' ישראל מזה הכח הכלול ידידי בדודי היא נטיעתו שהו' י"ב שבטין דאוליד יעקב וז"ש כרם היה כבר. א"נ אתנטע כרם כלומר ישארו הנטיעות נטועות ולא יעקרו שאעפ"י שפגעה בו מדת הדין סוף סוף לא יעקרו הנטיעות ממקומ'. אלא במה נפיק וכו' כלומר במה נפיק עתה וצומח ובמה אתנטע משורשו מעיקרא בתחל' נטיעתו: בקרן היובל שארי כלומר ישראל הנקרא כרם היה לו הויה ע"י הקרן הזה שהי' המלכות שהית' דבק' ביובל בינ' בסוד ד"ו פרצופין וזהו בקרן היובל שרי. והאי קרן נסר' הקב"ה והוריד' כדי שתתאח' בת"ת פנים בפנים וז"ש בההוא דכר. כד"א בן חורין בן לאבא ואימא ששניהם נקרא חורין כנז' לעיל [צ"ה ב']: ותרווייהו חד מלה כלומר שם חורין ושם שמן מורה ענין אחד שהם חכמה ובינה. ואע"ג שעיקר השמן בחכמ' מ"מ כיון שהמשכתו של שמן אתמשך מן הבינ' לאדלק' בוצינין

[226] נ' דצ"ל שהכרם:

ו' קצוות והם לא אתפרשן לעלמין. וז"ש דמתמן נגיד גם היא נקרא שמן. ונמצא ת"ת בן שמן בן שניהם כמו בן חורין. וכניש ליה האי קרן כיון שהיה עקרו של קרן זה בתחל' בבינ' שהו' השמן עתה שבא המשכ' השמן ע"י הת"ת היא כניש' השמן ונמצא קרן מלא שמן. וז"ש ודא איקרי קרן היובל שאעפ"י שירדה למקומ' למט' שם זה לא נעתק ממנ' ותאות' להמלא' מן השמן ההוא. אלא בקרן הוא קשה המשוש מורה בחינ' חזק במלכות דלא אתבר. אבל פך השמן מורה בחינ' בה ששולטת כח השביר' אשר לא תכיל השמן ומעותדת לשביר' ולכך הנמשח בפך אין מלכותו נמשכת מש"כ בקרן. ולכן כינה המלכות בשם קרן להורות שבבחינ' זו שהמלכות מקושרת עם היובל וכנישת האי שמן יש לכרם האחוז בקרן קיום והעמד' לעולם כמו מלכות בית דוד אין לה הפסק לעולם. וז"ש ואתאחיד ביה רמז שאחוז בבחינתה הנקרא קרן. ויעזקהו כהאי עזקא לשון סבוב שהקיפם הקב"ה להאי כרם שהוא ישראל בענני כבוד א"נ ע"ד חנה מלאך ה' סביב ליריאיו וגו'. עכ"ל הרא"ג:

דף צו:

קרי ליה אידי וגו' כמו אידך ר"ל אחר אלא שאידך ר"ל אותו האחר והטעם כי המגולגל יקרא אחר כדפי' לעיל.

דאשכח גרמיה גזיר. תימה א"כ לא נמול ע"י עצמו א"כ מה שכרו ועוד א"כ לא נמול ע"י במה קביל המצוה וי"ל שהראהו הב"ה בעצמו איך יהיה ענין המילה וכמה ימול ואשכח גרמיה גזיר אמנם אח"כ מל עצמו שזה לא היה אלא להראותו לבד ללמדו.

זמין קב"ה לאכרזא על בנוי וגו' תימה מנא ליה הכי וי"ל דיליף מאז ישיר משה דהוי בהכרזה הוא וא"כ אז יבקע הוא בהכרזה. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון ומחולקים הא אינון רברבין ע' שרים. כל אינון תריסין כחות הדין ולא טמאים.

כתרין תתאין החיצונים ממש. ואנכי נטעתיך שורק כמו וּ שורק:

דא עייל ליה בשמא קדישא וגו' כרמוז במי יעלה לנו השמימה [227] וגו'.

אמה ליה טופסרא דלבך וגו' פי' טופס והעתק לבך.

א"ר יוסי כתיב אז יבקע וגו' פי' לסיים בנחמה עכ"ל:

והרא"ג כ' דאעדי פי' השרת האבנים אבני נגף כדמפרש ואזיל. מיני' מן הכרם הזה שהם ישראל למטה ומחולקיה היא השכינ' שהי' הקרן הנז'. רברבין ע' שרים שכן הם מרוחקים משערי צדק ששם אחיזתן של ישראל אלפים אמה כדאיתא פ' ויקהל דף ר"ט. תריסין בעלי הדין חיצונים יותר קשים ועזי' מהע' שרים. כתרין תתאין הם עשר קליפות

[227] כרמוז בסופי תיבות כו':

שהם למעל' מכל' ועיין שמות בתיקונים דף ל"ו [228] והוא נסיב ליה להאי כרם לחולקי' ה"ג: כד"א ואנכי נטעתיך שורק היינו גפן חשוב מכל הגפנים שאין בענביו חרצן וכן ישראל היא תחל' נטיעתן אבותינו הקדושים שאין כמותם בעולם. כלה כתיב בה"א כלומר והשורק הזה שהם האבות היו נאחזים בכלה עליונ' שהי' מלכות וז"ש מכאן שארי אברהם לאולד' שהשורק הזה שנטעו ממנו נטיעותיהם של ישראל היה מהכל' הזאת. ומהאי נפק זרע אמת ר"ל עם היות שלא יצא זרע אמת שהו' יעקב מהאי כלה אלא מלמעל' מיצחק אמר סוף סוף ומהאי נפק בהמשכה. ירותא קדישא דא הכלה הנז' ואומרו קדישא דא רמז לנו דדוקא ישראל הם האחוזים במדרגה זו בבחינה המעולה שבה בסוד העמוסים מני בטן אמנם הגרים הם תחת הכנפים שלה לא בבחינת בטן. בו ירוץ צדיק ונשגב מאן ונשגב ההוא מגדל כד בו ירוץ צדיק ה"ג ועיין בפ' שלח קס"ד והכונה על המלכות. דא תרעא דצדק היינו היסוד שהוא שער ליכנס לעלמא דנוקבא מלכות. כד"א פתחו לי שערי צדק שהוא היה כבר במלכות ואמר שיפתחו לו השערים שביסוד שבה' נכנס הצדק לעלות למעלה. וזהו פתחו לי שערי צדק השערים שבהם נכנס הצדק. נמצא מגדל הוא במלכות שהיא המילה וזהו ויבן מגדל בתוכו דהאי כרם שהם כלאיש ואיש מישראל שנחתמו במילה וגם יקב ביסוד שהיא הפריעה והיינו דקאמר עייל בתרוויהו וכו':

מאי משמע כלומר אמאי אתא לאשמועינן הני משאר מצות ותירץ עייל בתרוייהו שבמצו' א' ובפועל א' זוכה לידבק בשתי מדות אלו יחד ע"י מילה ופריעה. א"נ מאי משמע כלומר מה למדנו מכאן שכל א' וא' מישראל דאתגזר עייל בתרוייהו ומלת בו לכל בר ישראל דאתגזר קאי. א"נ מה למדנו דכל בר ישראל כלומר דוקא בר ישראל דאתגזר עייל בתרוייהו אבל אומות העולם המתגיירים אינם זוכים אלא במלכות. עייל בתרוייהו בהיותו בחיים חיותו. וזכי לתרוייהו אחר פטירתו. ומאן דקריב בריה וכו' הענין הוא כנז' בפ' יתרו דף פ"ו שאחר שהאדם מל ופרע נכנס במלכות ויסוד. ועל ידי פקודי אורייתא עאל לאתדבקא בגופא דמלכא ת"ת ואיקרי אדם. וז"ש ומאן דקריב בריה לקרבנא דא עייל ליה בשמא קדישא שמלבד שהכניסו במלכות ויסוד במילה ופריעה שעשה. עוד הכניסו לפני' בת"ת הנקרא אדם שהוא סוד שם מ"ה כמנין אדם. ואעפ"י שעדיין לא קיים המצות. מ"מ כבר הכניסו להיותו מזומן לעשות. שבלתי הברי' אין מצותיו כלום ונמצא שכבר קיים המצו' וז"ש עייל ליה בשמא כנז' ולכך כינה ההכנס' הזאת לאבי הנמול. כי השנים הראשונים הם רמוזים ורשומים בתינוק. וזהו עייל בתרוייהו. אבל המעלה

[228] צ"ל ועיין שמותם של העשר קליפות והם בתיקון ס"ט:

הזאת היא מכונה לאב שהכניסו בתוספ' מעל' זו וזהו נמי. דמסיים מלתיה אם לא בריתי יומם ולילה ברית יסוד הכולל יומם ת"ת ולילה מלכות הרי מילה ופריע' ומצות. זכה לכל' דעייל בתרוייהו מילה ופריעה. למחזי קב"ה היינו שמא קדישא ת"ת כדפי'. אנפין באנפין היינו אותו האש שנתלהט סביבות הבית והוא גלוי הת"ת מתוך דברי תור' שהיו עוסקין שכן הוא נקרא תורה ומתגל' ע"י עסק התור'. כל הנק' בשמי היינו שנק' אדם שעול' כשם מ"ה כנז'. יצרתיו כנגד הפריע' יסוד. אף עשיתיו מ' היינו המילה כריתת הערל'. וכל בניך למודי ה' היינו ת"ת כנז'. א"נ הנקר' בשמי היינו שם שדי שאח' שנמול אשתלים בשם שדי כנז' לעיל. א"נ ע"ש שנאמר עליו דברי תורה הרבה שכול' שמותיו של הקב"ה. וכל בניך למודי ה' אחר ששבח אבי הבן באומר והאי מארי דהילולא ואחר ששבח ג"כ הנמול באומר והאי ברא וכו' עוד שבח לכל אותם ת"ח שהיו שם אותו הלילה עוסקים בתורה. א"נ שברך ג"כ הילד אחר שנאמר עליו ד"ת ודאי יצא ת"ח כמות'. אוזפוה לר' אבא תלת מילין לא נהגו בו כדין אדם עם חבירו שהוא עד מיל ולא כמו רבם עד פרסה שהוא ד' מילין [סוטה מ"ו] אלא נהגו בו קרוב לרב. אמרו לי' כשהיו מלוי' אותו. זכה לכל האי לכל הכבוד הזה. בגין בלא ואו גרסי'. קרי לי' אידי כלומר זה כמו אידי ואידי הנז' בתלמוד אעפ"י ששמו ממש מורה היותו הוא בעצמו מ"מ יותר מורה בקרותו אידי ומורה יותר שהוא הוא הראשון. ודחיל למימר לר"ש שמא יענישם לפי שהיו דבר הקבל' ביניהם בפרסום כדלקמן. מאי דכתיב ויפול אברהם על פניו. קשי' לי' תרתי דאי נפל אחר שהתחיל בו הדבור ודבר עד הנה מה טעם לנפילה זו. ועוד למה לא נפל בתחלת דבורו לכך פי' דויפול על פניו נדרש למעל' כלומר כל מה שדבר עמו עד הנה שאמר לו אני אל שדי וגו' וארבה אותך במאד מאד הכל הי' בנפיל' פני' וכאלו אין הדבו' אתו ממש אלא ממיל' שומ' ובעוד זה שהי' נופל מל אותו הקב"ה ע"י נס מיד היה הדבור אתו ממש שהי' על עומדו ואמר לו זה שאני מדבר עמך ואתה עומד ולא נופל לפי שכב' בריתי אתך זהו הנה בריתי אתך וכבר אתה מהול וזהו דאשכח גרמי גזיר. גוזרנ' דבאורייתא דא יגלון לבבל ויגלון בבבל ביני חברייי' ה"ג וה"פ באירייתא דא דהיינו חכמ' הקבלה יגלון לבבל והענין לפי שהם אמרו לר' אבא שהמקו' היה מחכי' להם מצד ריחי חקלא וכו'. ואי הוו צפרייא מתעקרין מתמן לא ידעין לאן טאסן [לעיל צ"ד] ואולי ישתכח מהם הקבל' שבידם לכך אמר הגזירה דבאורייתא דא יגלון לבבל ולא ישתכח מהם. ביני חברייי' כלומר אף שם לא יהיו יחד אלא מפוזרים ביניהם כדי שילמוד כל א' בצנע' וי"ס דגרסי דבאורת' דא יגלון לבבל ופי' שהלילה הזאת יבא עליהם חיל וישבו אותם לבבל. טופסר' מלשון טופס ודמו' והיינו ציור המחשב' המצטיירת בלבך

באנפך שכיח. לא על דידי על אלו ל' יום שאלמוד ואשכח. אלא על דידהו שהולכים גולי' ממקומ'. ילפון אינון אורחיהון נ"א אינון אורחי ויתכסיין מלין ה"ג כלומר שילמדו דרכי בני בבל שהיו מדברים ברזי תורה באתכסיי' שלא נתן רשות לדבר בפרהסיי' אלא לרשב"י וחביריו. ח"ו דאתענשו לא נענשו בשביה לא בגופם ולא בממונם ולא בתורת' רק שגלו ממקום למקום מפני פחד קול עלה נדף ורודף אין. א"ר יוסי כתיב אז יבקע וגו': עו ע"ב

סתרי תורה לפרשת לך לך

תאנא בתוקפא דהורמנו דמלכ' פי' תוקף מאמר המלך והכונ' על י"ס שנקר' עשר' מאמרות ובתוקף שלהם שהם ג' ראשונות. א"נ בתוקף מאמר המלך הגדול המאציל ב"ה כי הוא אמר האצילו ויהי. אינציב חד אילנא ת"ת ואפשר לפי שהי' האצילות בסוד הדין קראו תוקף. אינציב חד אילנא הכוונ' לפרש שהנשמ' בבוא' לעולם מברכין אות' בז' ברכאן כדמסיק ואגב אורחי' פריש לן מהיכן מתהוית הנשמ' ומהיכן יוצא' ואמר שהו' מהת"ת והת"ת בעצמו מהיכן נאצל וכיצד נאצל בתוקפא דהורמנו דמלכא ולכך דלי"ג תנא לאתר דאיצטריך לי' ולא הזכיר אצילות ג' ראשונות אלא משש קצוות ולמט'. ה"ג חד אילנא רבא ותקיף גו נטיען עילאין נטיע וגו' פי' אילנא ת"ת רבא מצד הגדול' ותקיף מצד הגבור'. גו נטיען היינו חסד וגבור' ונצח והוד ויסוד כי הם נטיעות בערך הת"ת שהו' אילן גדול כי הם ענפיו. עילאין להורות שמדבר בנטיעות עליונות לא בנטיעות תחתונות הנטועים בגן מלכות. ה"ג אילנא דא בתריסר תחומין אתתחם היינו שהת"ת הזה כולל י"ב גבולים. ה"ג בד' סיטרי עלמא פריש' דגליה פי' דגל ממשלתו והנהגתו פריש בד' סטרין דהיינו מזרח ומערב צפון דרום והם בחינות שונות בת"ת. ת"ק פרסי מטלנוי היינו חמש ספי' מחסד עד הוד כלולות מעשר כי הוא הוא ההולך ונוסע בכלם ומנהיגם כרצונו ואמר פרסי כי כמו שהפרסה היא קיבוץ וכללות ד' מילין כמו כן אלו הה' ספירות כל א' כלולה מד' הנהגות הנזכ' דומיא דארבעה פנים שכל א' כלולה מכלם. כל רעותין דאינון פרסי ביה תליין כי הוא עלתם והם כדמיון הזרועות והשוקים אל הגוף כי כל חוזקם וכחם תלוי בגוף ולכך אליו תשוקת'. כד אתער אל האי הייחוד כל א' מעורר בחינתו להשפיע. ה"ג לית מאן דנפיק מרעותיה לבר כלומר אינן יוצאים מרצונו והנהגתו והטייתו כמלא נימא כדרך אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו כשרוצ' להטות כלפי חסד כלם מטים עמו וכן להפך. כלהו ברעותא חדא כלומר לא תחשוב שעונים על כרחם אמן אלא כלהו ברצון טוב מיוחד עמו וז"ש חדא שכלם ברצון טוב מסכימים עמו. ה"ג קם מלעילא נחית במטלנוי היינו סוד ההתעוררות שמתעורר מלמעלה בסוד ג' ראשונות ונחית במטלנוי

מסעותיו שבנתים ואח"כ הולך אל הים מלכות. מיניה ימא אתמליא ה"ג פי' שממשיך בסוד הדע' אור ג' ראשונות דרך רחובות הנהר באופן שיש בו ספק למלאת הים. ואו' אתמליא הענין כי כמו שיש בת"ת ס' רבוא בחינות זכרים כן יש כנגדן במלכות ס' רבוא בחינות נקבות וכשאור הת"ת מזריח במלכות ממל' כל בחינותי' הארה והשפע' וזהו מלא כל הארץ כבודו דמיון השמש שמאיר בכל בחינותיו וממלא כל בחינות הפגומות שבלבנ' ומאיר'.

איהו מקורא דכל מיין נבעין הגם כי היסוד הוא נקרא מבועא דבירא מ"מ הת"ת הוא מקור לאותו מבוע. תחותיה מתפלגין כל מימוי דבראשית היינו השפעת החכמ' הנקר' בראשית שבהגיעם בת"ת הם ביחד אמנם כשיוצאים תחתיו אל נצח והוד מתפלגים בין שניהם ולכך נקר' נצח והוד פלגי מים. שקיו דגנת' היינו היסוד כי הוא המקבל משני הפלגי' והוא הגנן המשק' את הגן ומ"מ עיקרו בת"ת וזהו אומר ביה תליא תליא גרסי' לא בנון. פרחין הוא דמיון אל זריק' השפע הנזרק כחץ והוא כעין פריח' כל נשמתין דעלמא וכו' אע"ג דאינון מהבינה לא פרחין אלא מיניה דת"ת. עאלין בגנתא לנחתא כלו' א"א לנשמ' לנחת' להאי עלמא אם לא יעלון לגנתא מלכות ומתעכבים בתוכ' י"ב חדש דהיינו סוד י"ב גבולי אלכסון שבה ואח"כ יוצא לעול' מבושל' כל צרכה וז"ש ועאלין בגנתא לנחתא כלו' א"א לנחתא אם לא יעלון לגנתא להתבשל ולזה נקרא גן כי היא כמו הגן שמגדל הזרעים. בשבע ברכאן כנגד ז' מדות שנמשכה בהן. ה"ג למהוי אבא לרוחא ורם לגופא הכוונה לפרש מלת אברם שקור' הנשמה אברם על שם שהנשמ' היא כמו אב לרוח שכן הנשמה היא עילה והרוח הוא כמו כן אליה עלול ממנ' וכן היא רם לגופא כלומר היא ברוממותה על הגוף עומדת לעד כמעלתה מקודם ואין גופניו' הגוף מתדבק בה אלא היא לעולם בזכותה ודקותה וזהו שפירש דבריו ואמר ולמהוי בסליקו דדיוקנא עילאה שאין עון מזדמן אליה. ה"ג כד בעיא לנחתא לעלמא ול"ג נפשא. אומי לה קב"ה וכו' מלת ויאמר קא דייק. מאה מפתחן דברכאן היינו כי ע"י הברכות נפתחין המקורות העליונות ומריקין ברכאן על כלהו עלמין כנז' בר"מ בריש פ' עקב ולכך קראם מפתחן כי כל ברכה וברכה נעשה מפתח לפתוח אוצרות החמדה:

עז ע"א

לאשלמא לדרגין עלאין היינו עשר ספירות כל אחד כלולה מעשר הם מאה ולכך נצטוית הנשמה לברך מאה ברכות לפתוח מקורות כל הספירות בכלל ובפרט. בגין לאתתקנא בהו לגנתא נר' שהגירסא בתיו אחד לבד והכוונה לסקל מהגן הזה אבני נגף וצור מכשול להסיר ממנה כל פגם שפגמו בה התחתונים שגרמו אחיזת החיצונים בה. ולמפלח

לה ולנטרה היינו לעבדה ולשמרה והיא העבודה הקרבת התועלת מצות עשה שבהם השדה הזה נעבד ואז המלך נזקק אליה. ולשמרה היינו הרחקת הנזק שלא יתאחזו בה החיצונים כי כל שמירה היא מן האויב. ה"ג וממולדתך דא אילנא דחיי ומבית אביך תריסר תחומין שבטין עילאין אל הארץ דא איהו האי עלמא. וה"פ דא גנתא דעדן מלכות כדפי' לעיל וממולדתך דא אילנא דחיי אעפ"י שהזכיר יציאת הגן שהיא המאוחרת חזר והזכיר הקודמת שהיא אילנא דחיי שזה קשה לה יותר להתפרש מאילנא דחיי ואח"כ הזכיר תחומי האילן העליון שהזכיר למעלה שהם י"ב והם נקראים בית אביך והכוונה לומר שתתפרש מאילנא דחיי ומכל גבוליו סביב והכוונה להזהיר דע מאין באת מהמקור העליון שיצאת ממנו ודמה לך לצבי שהולך ובורח וחוזר פניו לאחוריו לחזור אל מקומו ולא תקצץ ותפרד מהם במעשה הרע ותתפרד מהם אלא לעולם תאחוז בשורש:

עח ע"א

ה"ג עד דיעברון עלה בהאי עלמא תליסר שנין דהא מתריסר שנין ולעילא נשמתא אתערת למפלח פולחנ' דאתפקד' הה"ד ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה שבע וחמש תריסר אינון וכדין אתחזיאת נשמתא וכו' דאיהו אתיא מחמש שנין וכו' הוקשה לו למה חילק הי"ב שנין חמש ושבעים היל"ל ואברם בן י"ב שנין לז"א דאיהי אתיא וכו':

עח ע"ב

דאיהי אתיא מחמש שנים דאינון ת"ק וכו' כלומר מדאפקה בתרי לישני מלתא אגב אורחיה קמ"ל להורות על שורש מקום יציאת הנשמה מהיכן יצאת מהת"ת שהיא חמישאה ת"ק פרסי כדפירש לעיל וכן הוא שביעא לדרגין כנזכר בפרשת אמור דף ק"ב וכדפי' מורי בס' אלימה שהת"ת יצא ראשונה מהבינה אלא שתכף שיצא יצאו כתפיו חסד וגבור' ונתכסה הת"ת בין הכתפי' ואחר שיצאו הכתפים חזר הגוף להגלות ונמצא לת"ת ג' בחינות היותו חמשי ושביעי ומכריע בנתים. ה"ג הה"ד בצאתו מחרן מההוא רוגזא ותוקפא דההוא שטן דהוה אסטי ליה עד השתא לגופא ושלטא עלוי. באילנא שלטא ערלה תלת שנין בבר נש תלת סרי שנין דאיקרון שני ערלה כיון דאעברו על גופא אינון שנין ואתערת נשמתא למפלח פולחנא קדישא פקידת לגופא לרעותא טבא וכפיף להההוא נחש דהא לא יכיל לשלטאה כמא דהוה דכתיב ויקח אברם את שרי אשתו דא גופא דאיהי לגבי נשמתא כנוקבא לגבי דכורא ואת לוט בן אחיו דא יצה"ר דלא אעדי כל כך מן גופא בגין דדבקותא דגופא לא אעדיאו כל כך מיניה אבל אתערותא דנשמתא אלקי לי' תדיר ואתרי ביה ואוכח ליה וכו' והדברים פשוטים:

עט ע"א

ה"ג ועם כל דא נשמתא אתקיפת ביה בההוא נחש לתברא ליה בתוקפא בשעבוד' דאורייתא ואמשיך ליה לבתי כנסיות ולבתי מדרשות בגין דלא יתגבר על רוחא כדבקדמית' הה"ד ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם דא בי כנשת' אתר דדיורא דשכינתא תמן וכו' ונדפס בדף פ' ע"א וזאת הפיסקא המפסקת המתחלת קב"ה רמיז וכו' היא ממדרש הנעלם של רות וכן הפיסקא המתחלת לקמן דף פ' ע"ב כתיב מצאוני השומרים וגו' שם מקומו:

פ ע"א

הואיל ואתקרי צדיק כמ"ש על מכרם בכסף צדיק ולכך נתן לו לחלקו השכינה שנקרא צדק וצדיק כחדא אזלי. כדין אתבסם ואתתקן יצה"ר בגופא מפרש מלת בארץ על הגוף שהוא מן האדמה והכונה לומר שהיצה"ר כשתמשכהו לבית המדרש אם אבן הוא נמוח ואז אינו מעורר לאדם על התאוות הגופניות אלא מתיישב בגוף בעל כרחו והוא נמתק ומבוסם שאינו מקטרג עליו. דסגיאין שמהן אית ליה הוקשה לו שעתה קראו לוט ועתה קראו כנעני לז"א הרבה שמות נקראו לו. ה"ג ובג"כ אדכר בשמהן סגיאין. אז בארץ ודאי ואתייש' בעל כרחיה. ואתכפיא בהאי בגין דכדין איהו גופא הוקשה לו ואמאי צריך שיהיה בארץ תוך הגוף ימחה מהארץ זכרו לז"א בגין דכדין איהו גופא מלת כדין הוא פי' למלת אז וה"ק כשתמשכהו למקום שכם בתי כנסיות ועד אילון מורה לבתי מדרשות אז הכנעני הזה הוא מבוסם בארץ בגוף ויהיה לגוף הזה קיום כי אם יתבטל היצה"ר מן העולם אין לעולם תקומה. וזהו בגין דכדין איהו גופא יש לגוף קיום אימתי בזמנא דלא אתעבר מיניה ההוא נחש מכל וכל כי הוא צריך לו. בגין דבקות' דגופא כי להיות האדם דבוק בגוף לקיים המצות מוכרח שיהי' לגוף הזה קיום והעמדה לקיים המין והיינו ע"י יצה"ר. ה"ג דאסחר גופא לזינין בישין ונשמתא קיימא בהאי עלמא לאתקנא אורחוי דגופא כדק' יאות והכונה לפרש מלת כנעני הוא מלשון סוחר שנק' כן על שם שמסבב בסחורותיו סחור סחור וכמו כן הכנעני הזה מסבב הגוף לזינין בישין. ה"ג דכתיב בין בית אל ובין העי דהיינו שאול תחתית.

פ ע"ב

על תריסר גרסי' והם י"ב בקר שתחת ים העליון הנז' בס"ת ריש פ' ויצא. ה"ג כד אתברי עלמא עילא' טמירא ופי' אימתי היה ראשונה זה שאמרת כשנעש' ונברא עולם העליון טמירא דהיינו עולם האצילות אז נבראו כל שאר העולמות בי"ע כנזכר בר"מ בפ' בא. והמזבח הזה הוא ביצירה כי בהיכל הרצון הם י"ב בקר והים עליהם מלמעל' וא' מי"ב

בקר הוא מיכאל המקריב הנשמות על המזבח ההוא וזהו אל מקום המזבח אשר עשה שם הקב"ה בראשונה בעת בריאת העולמות.

הכי גרסי' אינון סיעין ומנהיגין דנשמתא ואינון סיעין ומנהיגין דיצה"ר. קריבין דא בדא כלומר מלת אחים אינו כמשמעו כי זה טוב וזה רע אלא בבחינ' שהם קרובים זה אצל זה נקרא אחים דמיון האחים המצויים זה אצל זה. ה"ג עד דכתיב אברם ישב בארץ כנען ויפרדו איש מעל אחיו כיון דמתפרשן דא מן דא מה כתיב אברם ישב בארץ כנען אשתארת נשמתא באינון צדיקיי ביישובא טבא בשלם ולוט ישב וגו'. ה"ג ולאובדא לון בעובדין בישון כיון דאשתארת נשמתא בלא מקטרגא ואתדכי גופא מההו' זוהמא מיד קב"ה שארי בגוויה ולא אתפרש מיניה לעלמין דהא כדין קב"ה אשרי דיוריה בהדיה וירית אחסנת עילאי ותתאי ואית ליה נייחא בין צדיקייא וההוא ליטא בין אינון חייביא חטאן בהדיה עד דלא הוי פורקנא לחובייהו מה כתיב וישמע אברם כי נשבה אחיו וישמע אברם דא נשמתא דאשתארת בדכיו בגופא כי נשבה אחיו דא יצה"ר דנשבה בין אינון חייביא בחובין סגיאין וירק את חניכיו ילידי ביתו אלין אינון צדיקייא דלעאן באורייתא דאינון שייפין דגופא זריזין למיהך בהדיה שמנה עשר ושלש מאות אלין רמ"ח שייפין דגופא ושבעין ברזא דנשמתא דנפקא מתמן [229] ואברהם בעובדין טבין וכו' והוא פשוט. ומ"ש ושבעין ברזא דנשמתא דנפקא מתמן היינו בכח הבינה שבה התשוב' ששם הוא סוד היין העולה שבעים ומשם הנשמות כנודע. ה"ג עד דאכפייה בעל כרחיה ואמתיק ליה כדקא יאות כלא אתיב בתיובתא שלימותא כדקא חזי בגין דלא אשתכך יממא וליליא וכו'.

כתיב מצאוני השומרים וגו' עד תנן עבד קב"ה וכו' נר' שהוא ממדרש הנעלם שעל רות עם אותה הפיסק' הקודם המתחלת קב"ה רמיז חכמתא ואיני מכניס עצמי לבארו כי הוא מבולבל כלו יען יש בו לשון המדרש בעצמו עם פירוש שפירש בו איזה מפרש ומתוך הלשון בעצמו נראה כן שאין לשונו לשון הזוהר אמנם ממאמר זה המתחיל תנן עבד קב"ה וכו' הוא דרוש נחמד והוא מבולבל ביותר שזה המפרש פירש בו דעת הראש מבחוץ והדפוס הכניסו מבפנים והנני מעתיק לך הלשון דברים כהוייתן מספרים ישנים מדוייקים ותמצא הדברים מבוארים מעצמן בס"ד. תנן עבד קב"ה ירושל' לעילא כגוונא דירושל' דלתתא בשורין ומגדלין ופתחין פתיחין ואינון חומות דתמן אית עלייהו נטרין דנטרי תרעי וכו':

[229] ואברהם בעובדין טבין בתשובה באורייתא בכלא אזדרז כו' נוסחא זו כתוב לפנינו קודם דיבור זה הנ"ל וגרס רבינו ז"ל בכאן.

פא ע"א

דנטרי תרעין אינון חומות דכתיב על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים וגו' ומיכאל כהנא רבא לעילא מכלהו נטרי תרעי דאינון חומות נשמתא כד נפקת מהאי עלמא אי זכאת עאלת בגנתא דעדן דארעא דנטע קב"ה לרוחיהון דצדיקייא כגוונא דההוא גנתא דעדן דלעילא ותמן כל צדיקייא דעלמא וכד נשמתא נפקת מהאי עלמא עאלת במערתא דכפלת' דתמן איהו פתחא דג"ע פגעת באדם הראשון ובאינון אבהן דתמן אי זכאה איהי חדאן בה ופתחין לה פתחא ועאלת ואי לא דחיין לה לבר זכאת עיילת לגנתא דעדן כיון דעיילת יתבא בגנתא ואתלבשת תמן בלבושא דדיוקנא דהאי עלמא ואתעדנת תמן. סתרא דסתרין לחכימי לבא אתמסר תלת דרגי אינון דאחידן דא בדא ואלין אינון נפש רוח ונשמה. נפש איהו חילא דגופא אתבני מיניה דכד בר נש אתער בהאי עלמא לאזדווגא בנוקביה כל שייפוי מתכנשי תמן וההוא נפש ורעותא דיליה אסתכם ביה בההוא עובדא ומשיך ליה לההוא נפש ואעיל ליה תמן בההוא זרעא דאושיד ומגו רעותא ומשיכו דנפשא דמשיך תמן אתמשך חילא אוחרא תמן מאינון דרגין דאתקרון אישי' ועאל כלא במשיכו דההו' זרעא ואתבני מיני' גופא ודא איהו חילא קדמא' תתאה דאינון תלת ובגין דהאי נפש איהו בדבקות' ויסוד' דגופא קרבנ' דאתקריב לכפרא על נשמתא אתיהיב חולקא לאינון דרגין דאישים בגין דמשיכו דחולקא דההוא נפש אתי מינייהו והיינו דכתיב את קרבני לחמי לאישי בגין דמההו' כפרה דנפש נטלי חולקהון וכד מית בר נש בהאי עלמא ההוא נפש לא אתעדי מקברא לעלמין ובחילא דא ידעי מיתייא ומשתעו דא עם דא. רוח איהו דמקיים לנפש בהאי עלמא ואיהו משיכו דאתערות' דנוקבא לגבי דכורא כד אינון בתיאובתא חדא וכדין אתער לגבי דכור' בתיאובתא דילה האי רוח כגוונא דנוקבא דלתתא אשדיאת זרעא בתיאובתא לגבי דכורא וסתרא דא והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. והאי רוח כד נפקא מהאי עלמא ואתפרשת מנפש עאלת בגנתא דעדן דבהאי עלמא ואתלבשת תמן גו אוירא דגנתא כמה דמתלבשי מלאכי עילאי כד נחתין להאי עלמא בגין דאינון מההו' רוח הוו דכתיב עושה מלאכיו רוחות וגו' אוף הכי רוח דא אתלבש בגנתא דעדן דארעא בדיוקנ' דהאי עלמא ותמן אתעדנת בכל עידונין. בג"ע דא איתציורין ודיוקנין דהאי עלמא ואית ציורין ודיוקנין דעלמא עילאה ותמן כל אינון צדיקיי' אזלו ומתעדנין תמן ובריש ירחי ושבתי אינון בעאן לסלק' לעיל' ובמציעות גנתא איתעמוד' חדא מרקמא בכל גוונין וההוא רוח כד בעא לסלק' אתפשט תמן מההו' לבוש' ועאל גו ההוא עמודא וסלקת לעילא גו ההו' אתר דנפקת מיני' כמה דכתיב והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה כדין עייל לה מיכאל כהנ' רבא ומקריב לה קרבן בוסמין

קמי קב"ה ויתבא תמן ומתעדנ' בההו' צרור' דחיי דעין לא ראתה אלהים זולתך וכו' לבתר נחתא לגו גנתא דארעא ומתעדנ' בכל עידונין ואתלבשת בההוא לבוש' ויתבא תמן בעטר' על חד תרין מכמה דהוה בקדמיתא:

נשמה היא חילא עילאה על כל אלין ואיהו מחיל' דדכורא רזא דאילנ' דחיי ודא סלקא לעילא מיד וכל הני תלת דרגין מתקשרן דא בדא ואחידן דא בדא וכד מתפרשן כלהו סלקין ותאבין להההוא אתר דנפקו מיניה. כד האי רוח נפק מהאי עלמא ועאלת גו מערת'. אדם הראשון ואבהן יהבין לה פנקס סימנ' ועאלת לגבי גנתא דעדן קריבת תמן ואשכחת כרובים וההוא להט החרב המתהפכת אי זכאת חמאן פנקס סימנ' ופתחין לה פתחא ועאלת ואי לא דחיין לה לבר. יתבא תמן כל ההוא זמנא ויתבא מתלבש' תמן בדיוקנא דהאי עלמא ובריש ירחי ושבתי כד בעאת לסלקא צדיקיי' דבגנתא דעדן יהבין לה פנקס סימנ' וסלקת בההוא עמודא ופגעת באינון נטרי חומות ירושלם אי זכאה פתחין לה פתחא ועאלת אי לא נטלין מינה ההוא פנקס ודחיין לה לבר תבת לגנתא ואמרת מצאוני השומרים הסובבים בעיר וגו' נשאו את רדידי מעלי דא איהו פנקס סימנא דנטלי מינה שומרי החומות אלין אינון נטרי חומות ירושלם ע"כ לשון ס"ת בעצמו בלי ערבובי' והדברים נחמדים מבוארים מעצמן:

פח ע"א

ה"ג תנינן בכל יומא ויומא בת קול נפקת מטורא דחורב ואמרת ווי לון לברייתא מעלבונה דאוריית' דכל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא כד נפק מיניה לית בההוא עלמא דימחא בידיה אלא כל אינון נטרי תרעי ונטרי חומות וכל דוכתי כלהון מקדימין לגבי' שלם וקב"ה עליה ולא דחיל הה"ד אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם וכו' אחר הדברים האלה אלין פתגמי אוריית' וכו'. ה"ג בתר דאשתדל בר נש בהאי עלמא בדברים האלה קב"ה מבשר ליה ואקדים לה לנשמת' שלם הה"ד אל תירא אברם וגו' ואחסין ירותת אחסנ' דעלמא דאתי כד"א להנחיל אוהבי יש. דא יש מאין תלת עשר מכילין וכו' יש הם י"ג כי הש' הוא שלשה במס"ק והי' עשרה הרי י"ג והכוונה הארת י"ג מדות של רחמים שבאריך אנפין המאירים בעלמ' דאתי שהיא הבינה וזהו י"ש מאי"ן י"ג מדות הנמשכים מאי"ן העליון. דיהבי לי' אחסנת' שנותנים אותה לו בתור' ירוש' שאין לה הפסק. וי"ס דגרסי מאי יש דא עלמא דאתי ואוצרותיהם אמלא בהאי עלמא והוא יותר נכון. ה"ג מאן דאזיל לימינ' וכו' הא עותרא בעלמא דין דאית שמאלא וכו' עד ר' אבא לא נמצא בכל ספרים ישנים. ה"ג ר' אבא כד אתא מהתם וכו' הוו מתכנשין כולי עלמא

לגביה רווק חד הוה בשבבותיה יומא חד אתא לגבי' א"ל ר' בעינא וכו' אמר לון לתלמידוי קרון ליה ר' יוסי מארי דעותרא וכו' ליומין א"ל רבי אן הוא עותרא וכו':

פח ע"ב

עאל לאדריה נראה שהכוונה להתפלל או להתבודד או ליפול על אפיו כדי שימות אותו תלמיד כיון שהי' עוסק שלא לשמה כעין נפילת אפים דר' יוחנן. ה"ג א"ל ר' בעינא למזכי באורייתא ואנא לא זכינ' ובעינ' מאן דישתדל באוריית' בגיני דהא אית לי עותר' וכו' ואנא יהיבנ' עותר' א"ל להוו רווק תשתדל באורייתא ודא יהיב לך עותרא יהב לי' ההו' כסא קרא עלי' ר' אבא לא יערכנה וכו' וההו' ב"נ הוה יהיב לי' וכו':

פט ע"א

ממלל בההוא ערל אע"ג דאיתא במדרש רבה שבלעם נולד מהול מ"מ אחר שהיה מטמא בריתו באתון ערל קרי ליה א"נ ע"ד הנודר מן הערלים וכו' שהגוים אחר שאין דרכן לימול אפי' מהולים ערלים קרינן להו. דלית קנאה למלאכי עילאי בהדייהו דישראל יתיר שהתרגום מפרש כמה עניינים גדולים בהרבה מקומות וכן יונתן תרגם המקרא שיש בו סודות נפלאים כנז' בגמרא [מגילה דף ג' ע"ש] כשתרגם יונתן ס' תלים יצאה בת קול ואמרה מי הוא זה ואיזה הוא שמגלה סודותי לבני אדם עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו וכו': הרי הקנאה עומדת מצד פירושי התור' שנתגל' לנו ואם היה מפרשה בלשון הקדש תתרבה הקנאה יותר ויותר מפני שהוא לשון שנזקקין בו וזהו אומרו יתיר ואפשר שאין זה קנאה אלא קטרוג שמקטרגים שאינן ראויים לגלות דברי תורה ולכותבה ולפשטה לזולתם כי כפי האמת המלאכים אין בהם קנאה ולא יצה"ר כנודע. מאי לאמר לאמר ולאכרזא וא"ת והא גבי מחזה נמי כתיב לאמר דכתיב במחזה לאמר וי"ל דמלת לאמר דבמחזה הכי מדריש במחזה שהוא סתום ממלאכי השרת בו דוקא הוא שהיה הקב"ה אומר לו דבריו וזהו במחזה הוכרח כדי שיהי' יכול לאמר לו אמריו.

אחר הדברים האלה וגו' ר' חייא הוה אזיל ממסקנא דמלתא נראה שאין זה ר' חייא שהי' מן החברי' שהרי אמרו לית אנן חזיין להאי ועמד שם כל היום ולא יכילו למחמי לר' אלעזר ואי ר' חייא דמן חברייא בכל יום היה נמצא עמו אלא ודאי ר' חייא אחר היה וכן אינו ר' חייא רבה שהרי הי' נמצאים יחד ונוש' ונותן עם ר"ש וכ"ש עם ר' אלעזר אלא ודאי ר' חייא אחר הוה: א"ל למחמי לר"א:

פט ע"ב

ה"ג דמא על דמא: ה"ג בהמה מה חטאת דקב"ה אמר אדם כי יקריב וגו' ה"ג אמר הקב"ה כפרה על גופא בשרא בשר אכיל ובשרא אתרבי מיניה וביה חטא לכפרה על גופיה

בשר' דאכיל בשר' עביד דמא לגופא בג"כ דמא דאשתאר מההוא בשרא לבר אתעתד לכפרה וכו': לחמי נהמא וחמר' כמו עבד לחם רב שהוא כולל לחם ויין: כהנא ברעותא דשמא קדישא כתו' בס' ברי' מנוח' ששם אהוה היה מזכיר הכהן על המזבח להעלות עמוד העשן דרך מישור והוא נרמז בפסו' והקרב והכרעי' ירחץ במים והקטי' [והקריב] הכהן את הכל והקטיר המזבחה וגו' ואפשר שזהו שאמר כאן ברעותא דשמא קדישא. ה"ג אי תימא בכל יומא בבקר ובערב מאי אירי' דאיהו מועדו אלא וכו' כלומר טעם לדבר שמועדו יהיה בבקר ובערב יהיה אפי' בחצי היום: ה"ג ורעו דאשתכח לעילא בדרג' ידיעא היינו היות נמשך סוד הרצון העליון על המלכות נמצא שזמן הקרבן היה במועדו פירוש בזמן המיועד לגלוי הרצון העליון א"כ מלת במועדו לאו אקרבן מהדר אלא במועדו בזמן מיועד שאז הקרבן יהי' לרצון לפי שמתגלה הרצון העליון. ומעתה יצא לנו מלת רצון הנאמר גבי קרבנות כמו יעלו על רצון מזבחי. ה' אלהי"ך ירצך. וכיוצא בזה הוא לרמוז על גלוי הרצון. ה"ג אתא ר' חייא ונשקיה א"ל יאות אנת למחמי לסבר אפי' יומין אזלו כד מטון לגבי' חמא לון יתבי על תרעא אמר לשמשיה זיל ואימ' לון האי כורסייא דתלת סמכין מהו כלא חד. אמרו ליה זיל אימא ליה למר דלאו למגנא אמר דוד מלכא דאיהו רביעאה אבן מאסו הבונים. א"ל זיל ואימא לון דאן געלו ביה בדוד דאיהו אמר אבן מאסו הבונים. אהדר ר' חייא רישיה לר' חגי אמר ליה שמעת בהאי מדי אמר שמענא וכו' דהאי קרא על דוד מלכא אמרו וכו'. וה"פ האי כורסייא דתלת סמכין רצה לבדקם אי ידעו קצת בסודו' התורה כדי שיוכל להעמיק להם איזה דרוש וכמ"ש יהב חכמתא לחכימין ושאל האי כורסייא כלומר כסא שנעשה ג' רגליו כאחד מהו והכונ' על ג' אבות שהם ג' רגלי הכסא שהיא הבינה שהיא כסא לחכמה כ"ח מ"ה אדם הרוכ' על הכסא שנעשים יחד שלשת' בהסכמה א' ע"י הת"ת המכריע בנתים. והשיבוהו על רגל רביעי שהוא דוד והג' אבות מאסו בו שלכך הם ג' ולא ד' בבחינה א' ובזה הודיעוהו שהיו יודעים הכס' וג' רגליו שהשיבו לו יותר על מה ששאל להם וזהו אומ' דלא למגנא אמר דוד מלכא דאיהו רביעאה אבן מאסו הבונים. כלומר כי להיות ששלשה אבות הם לעולם יחד לבד כדפי' בפ' ויחי רק באבותיך חשק ה' רק דוקא ונמצאת היא זולתם וזהו אבן מאסו הבונים לכך היתה לראש פנה שהיא רגל רביעי ומתקשרת עמהם בהנהגתם ובהסכמתם שאין התפארת מכריע כי אם בשותפות המלכות. א"נ שנשאר' בחינת' למעל' דבוקה בו כדמסיק בסוד יהודה. ואומרו לאו למגכ' כלומר לא על חנם היתה מתרעמת ואומרת שמאסו בה הבונים בראות עצמה עמהם באצילות אמנם לא באחדות כי אם ע"י ייחוד התחתונים ולא בקשר אמיץ וחזק בקשרם יחד. דכתיב בני אמי נחרו בי דהיינו ג' אבות

שיצאו מבטן הבינה כמו שיצאה המלכות. ה"ג ותו שמעינ' יהודה הא אתוון דשמי' ודאי דל"ת אמאי אלא דא דוד מלכא דאיהו אתקשר בשמיה מכל בני עלמ' דכתיב ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם וכו' הא דוד קשיר בשמי' ותו דאיהו קשר של תפלין ודאי דל"ת דוד מלכא קשר של תפילין ודאי ובג"כ דוד אתקשר בשמיה וה"פ דא דוד מלכא הענין שנשאר בחינת המלכות דבוקה בת"ת במקום החתוך בעת הנסירה וזהו סוד ד' שבתוך אותיות יהו"ה להורות בחינתה שם תקועה:

צ ע"א

בגין כך וכו' אכולה מלתא קא מהדר להיות כי תורתנו הקדושה מתפרש' בכל כך עומק וכמו שדרש בוה' בהיכל קדשו לתרי אנפי לכך יקרא דקב"ה שהיא סוד פנימיות התורה לאו איהו אלא לאינון דידעי אורחוי וכו': ה"ג שמעו חד קלא דהוה אמר היא [230] קדישא הביאני המלך חדריו בכל אינון חדרין דסבא דאנפין עולימא קדישא דאתמסרו מפתחן דילהון בידי' וכלהו מתקנן לך ולאינון דבגינך ובחייך קדישא כל חילא דשמיא נגילה ונשמחה בך כד חמו אלין הכי אזדעזעו ודחילו סגי וכו' ונהך לאורחין יתבו תמן כל ההוא יומא ולא יכילו וכו' ע"כ ולא יכולתי להגיהו כראוי אמנם פירושו הוא להודיע להם מעלתו של ר' אלעזר דבין בעלמא דאתי באות' חדרים שבבינה כנז' בשיר השירים שהוא סבא דאנפין. בין בגיע עליון שהוא ביצירה סוד מטטרון בקדש הקדשים בפרגוד אשר בינו ובין הבריא' שם יש לו חלק גדול לו ולחבריו וזהו אומר עולימ' קדישא היינו מטטרון נער וכל מפתחות אוצרות עליונים מסורים בידיה כנז' בכמה דוכתי ה"ג וזכאין אינון דיכלין לאשתזבא מקמיהו עכ"ל הרא"ג:

והדרן עלך פרשת לך לך בילא"ו

דף צז.

ר' חייא פתח הנצנים נראו בארץ וגו' יהב בארעא כל חילא דאתחזי לה כלו' כל הכח הנאות אליה להוציא אילנות ועשבים והן אמת אם היה רצון לפניו היה משפיעה יותר מדאי והיתה מוציאה הכל על כרחה אבל הב"ה יהב בארעא לבד כפי הנאות לה לצורכה והיא לא הוציאם לפועל מן הטעם שיבאר. גם השמים לא היו נותנים כחם בארץ. והנה [231] הראשונה היה בה וזה רצה באומ' לעיל דאתחזי לה כי כח שהוא ראוי לשמים לא נתן לה ואדרבה הי' בשמים בלתי מתגלה ולזה כיון דאתא אדם כולא אתחזי למיפק לעלמא דהיינו כח השמים וארעא גליאת איבהא וחילהא הם שתי בחינות הא' חילהא

[230] לפנינו כתיב אי קדישא:

[231] אצ"ל והנה כח כו':

שהם אותם שהיה בה קודם השפעת השמים ואיבהא שהוא התוספת הנוסף עתה מן השמים בהשפעתם:

כגוונא דא שמים וגו' כמו שפי' בארץ עצמה ג"כ השמים לענין הטללים והגשמים לא יהבו חילין וגו' והוא הדין למלאכים הממונים על מיני הנמצאים בעולם השפל ג"כ לא השפיעו: ואו' הה"ד וכל שיח השדה וגו' לשנים מביא ראיה הא' טרם יהי' בארץ דהיינו גילוי מה טעם משום דאדם אין. ואו' אטמרו כל אינון תולדין היינו הנתן בארץ ונעלם. ושמיא אתעכבו כדפי'. ואו' הנצנים נראו בארץ דריש ליה בתרי גווני נראו בארץ שנתגלו ואתיהיבו בה. ואו' לא אשתכח ולא אתברי נשמר שלא נפרש הפסוק ואדם אין לעבוד את האדמה וכאשר היה אדם ועבד נראו. שזה אינו אלא בהמצא האדם ביום הששי תכף לבריאתו נראו מיד וז"ש כיון דאתחזי אדם וגו' א"כ או' ואדם אין ירצה מפני שמציאות האדם הוא אין ולא יש אמנם אם היה יש אפי' שלא יעבוד היו נראים וז"א לא אשתכח לא היה נמצא. והשתא קשה כיון שאין צורך שיעבוד האדם אלא מציאותו לבד א"כ אחר שמציאות נשמות היו בעולם יספיק שכבר חוייבה בריאתו לזה אמר ולא אתברי כי עם היות שהוא נמצא בעולם כיון שלא נברא בגשם כאלו לא נמצא: ואו' **דאתתקן** תקונא דתושבחן וגו' היינו עת הזמיר לשון זמרה אם [232] למטה והעליונים למעלה ע"ד מרז"ל בעמדם תרפינה כנפיהם.

מלה דקב"ה נבואה מת"ת הנק' תור נשמע בעולם התחתון וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דהא מלה דקב"ה פי' היא מלכות הנק' תור כנז' ריש ויקרא ומלה ודבור של המ' שהוא ענין הנבואה לא נגלית עד דאשתכח. ועיין אח"כ כשחזר לפ' פסוק זה על אברהם אמר ע"ד זה וז"ל ומלה דקב"ה הוה באתגלייא ביה הה"ד וירא אליו ה' וכן ר' אלעזר ביארו ג"כ ע"ד זה עכ"ל.

מדרש הנעלם.

גיליון ברית כרת קב"ה ליעקב יותר מכל אבותיו: נר' כי זהו ברית התורה דאחיד בה יעקב יתיר דכתיב תתן אמת ליעקב ומ"ש ברמקדמאה אולי אמר על אדם הראשון משום דשופריה דיעקב כעין שופריה דאדם ומהאי משמע דלא הגיע לשופריה. או אולי בר מן קדמאה הוא אברהם משום דאחיד בחסד וכתיב חסידה ברושים ביתה. מספר לבנת הספיר בפ' אם בחקתי. עכ"ל:

סתרי תורה

[232] נצ"ל אדם למטה:

כתב הרח"ו נר"ו וז"ל. ג' גווני נבואה הם א' אצטריך עינא למהוי בקמיטו אך לא אצטריך סתימו. ב' אצטריך סתים ופתח. ג' אצטריך סתימו לגמרי עד שמרוב סתימת העין נהפך גלגל העין מה שבפנים לחוץ ומה שבחוץ לפנים ולהפכו מבפנים ולא יספיק הסתימו לחוד. וביאר כל זה הוא תוספת התבודדות והתחזקותו כפי בחינת המקום אחיזת נבואתו. עכ"ל:

והרא"ג כ' רבי חייא פתח הנצנים נראו בארץ וגו' כל חילא דאתחזי לה פי' יש מקומות שראוי להוציא עשב פלוני לפי טבעו מה שלא יצמח במקום אחר וזה מטבע שהטביע בה הקב"ה הכח ההוא וכן באילנות וכן באבנים טובות ומרגליות ומוצא הכסף והזהב בהנהו טורי נהירו תוקפא דשמשא המכה בהם ומגדל הזהב. וכלא הוה בארעא ולא אפיקת איבין לקמיה מפר' מדכתיב וכל שיח השדה וגו' וכלא הוה בארעא דהיינו על פתח הקרקע כנז' בפ' אלו טריפות [דף ס']. ולא אפיקת איבין חוץ מן הקרקע עד שבא אדם. כלא אתחזי למיפק שאעפ"י שצמחו לא יצאו כל גידוליהן הצריך להם אלא אתחזי למיפק נראה צמיחת' ועדיין צריך להוציא עד גמר גידוליהן וי"ס דל"ג מלת למיפק ועיקר. דאתפקדו בה ה"ג והיינו מה שהי' בתורת פקדון עד שבא אדם שאז גלה אותם. שמים לא יהבו חילין שלא המטירו כדלקמן. דלא אשתכח כלומר לא נמצא בעולם ולא מפני שהיה גנוז כמו הדשאים כנז' אלא דלא אתברי כלל ונפקא ליה ממלת ואדם איך כלומר כלל. כיון דאתחזי אדם אפשר דפליג אהא דמייתינן לעיל שבקש אדם רחמים עליהם וצמחו ואמ' דליתא אלא כיון דאתחזי לבד מיד הנצנים וכו' ואפשר דלא פליג אלא כיון דאתחזי ותכף ראה שהיה העולם צריך רחמים והתפלל מיד הנצנים וכו' ונפקא ליה הא מקרא דלעיל מיני' דאמר כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף וגו' והיינו שכבר התפלל אדם על הגשמי' ועברו להם וצמחו הדשאים ומיד כתיב הנצנים וגו': דאתתקן תיקונא דתושבחן היינו פרק שירה שאז נתקן שיר ושבח שמשוררים שרי ימים שרי נהרות שרי דשאים שרי אילנות וכו' ולפי שעדיין לא נברא אדם היה עולם חסר השלימות כיון שנברא אדם ונשלם העול' שהוא המקשר כל העולמות כלם אז אשתלים כלא ושוררו כלם יחד. מה דלא אשתכח וכו' והיינו לא אשתכח למטה שיעלה שירו משום שר מהשרים הממונים על כל הדברים עד שנברא אדם שהוא המושל על כלם אבל המלאכים שנבראו ביום שני בודאי ששוררו תכף כשנבראו ולא נאמר עת הזמר אלא זמר התחתונים [233] ה"ג נשמע בארצנו דא מלה דקב"ה דלא אשתכח וכו' ופירושו שדברו של הקב"ה לא נשמע בין

[233] נ' דצ"ל עת הזמיר אלא על זמר כו':

התחתונים עד שנברא אדם שדבר עמו וצווהו מכל עץ הגן גו' ונקרא הקב"ה התור שהם אותיות תורה שהוא ותורתו אחד א"נ על שם שמורה לאדם לעבוד ליוצרו. עכ"ל הרא"ג:

דף צז:

זהר ואו' כולא אסתלק נבואה וחילין דשמיא **ואתלטיא** ארעא בערך חילהא דקאמר לעיל:

ואסתלקו חילין דארעא נבואה ושפע קדוש כראוי:

אתגליאו כל חילין דארעא נבואה ושפע:

זמיר כריתת הערלה:

ומלה דקב"ה הוה בארעא היינו וקול התור נשמע כדפי' לעיל:

ר' אלעזר פתח האי קרא בשעתא דאתגזר וגו' דלעיל דרשינן ליה כד אתא אברהם והשתא דריש כל קרא כד אתגזר.

לא הוו קיימי על ההוא דרגא פי' הם בעצמם לא היו בה אבל מציאותם היה נראה בה כנז' בפ' לך לך [דף פ"ח ב' צ"א א' ע"ש]:

דרגין תתאין וגו' פי' כי המרכבות שבה עם היות שהיו נראות לאברהם כנז' פ' לך לך עכ"ז נוסף תיקונם עתה כי המלכות אינה מאירה אלא מתוך הספי' העליונות ובעוד שאין ספירות עליונות מאירות בה אף מדרגות תחתונות שבה בלתי מתוקנות ובלתי מאירות. אבל בהראות בה המדרגות העליונות בהכרח מדרגות תחתונות מאירות מתוך העליונות והם בתיקון גדול וז"ש אלין דרגין תתאין דאפקת ואתקינת וגו'. שתיקונם הוא עתה מתוכה ע"י העליונות המאירות בה.

ענפוי דערלה הקליפות.

וקול התור וגו' היינו דרגין עילאין דקאמר לעיל דקודם לא הוו קיימי ופי' למה נקרא קול התור ואמר קול דנפיק וגו' דהיינו הת"ת כולל שש קצוות דנפיק מגו ההוא פנימאה ירצה שמתאצל מתוך הבינה דהיינו קול דנפיק מגו שופר ואמר זה כדי שלא נפרש תור ת"ת וקול התור קול דנפיק מגו ת"ת דלאו הכי אלא קול נפיק מבינ' כלו' קול שהוא תור דהיינו ת"ת וז"ש וההוא קול פי' ת"ת נשמע בארצינו שהיא המלכות דהיינו גילוי הספירות העליונות במלכות כדפי'. הרמ"ק זלה"ה.

מדרש הנעלם

ועוד א"ר עקיבא ולא דא בלחודוי אלא משבחת ליה על גופא וגו' ותימה לי דהא קרביו בקבר ותולעים אוכלים אותם ומאי ברכה דקרביו ונר' כי כל זה כד סלקא בכל לילה והראי' מדלקמן רבנן פתרי קרא בשעת פטירתו וגו' מכלל דעד השתא לא בפטירתו מיירי. סל"ה פ' בחקתי. או אפשר לפרשו על העצם הנשאר קיים לעולם ועליו נבנה הגוף

בעת התחיה ומאי קרבי לשון קורבה שהוא תמיד נקרב אליו ית' ואינו רוצה ליהנות מטעמי הגוף וע"כ נק' לבן הארמי וכדאיתא בקל"ז א' בר"מ. זוהר.

גיליון וכתיב וקוץ ודרדר וגו' קוץ במ"ק עשו. ודרדר במ"ק עם המלה ישמעאל עכ"ל:

והרא"ג כ' כיון דאשתכח וכו' בתר דחטא וכו' מייתי ראיה איך כל השלימות היה בעבור האדם שהרי ראינו שאחר שחט' נתקלל' האדמה בעבורו וזהו אומ' בעבורך וכתיב לא תוסף תת כחה לך כלומר בשבילך וכן וקוץ ודרדר תצמיח לך בעבורך הרי שבשבילו נסתלק הכל: ומ"כ וקוץ ודרדר תצמיח לך קוץ במ"ק עשו ודרדר במ"ק ישמעאל עם המלה [234] ואפשר שהכוונה לומר כי אדם הראשון נתגלגל באברהם ויצחק כנודע וע"י עון אדם הראשון הקדום נתקלל כשיתגלגל שיצאו מהם עשו וישמעאל: אתא נח ותקין כלומר אעפ"י שנח תיקן בקצת העולם סוף סוף נתקלקל וישת מן היין וגו' שנז' לעיל במקומו: ואסתלקו חילין דעלמא שנסתלקו כחות המצמיחות העשבים והאילנות והיו נזונים בקוץ ודרדר ובצער גדול. כיון דאתא אברהם שחזר העולם להבנות ולהתייסד מעיקרו שכן בהבראם באברהם: דברית אשתכח ביה מלשון זה נר' שמצ' עצמו מהול כנז' לעיל בפ' לך לך ולפ"ז מאי דאמר אח"כ ואתגזר היינו שהטיף ממנו דם ברית כדין הנולד מהול כדין אתקיים ביה כל האי קרא פי' שעם היות שתחלת הפסוק וסופו אתקיים אפי' בנח עם כל זה זה שאמר עת הזמיר הגיע לא נתקיים בנח שלשון עת הזמיר נראה שאחר שהנצנים נראו ונתקן העולם היתה המילה שהוא הזמיר אמנם נח מתחלתו נולד מהול ולזה לא יצדק למדרש ביה עת הזמיר הגיע לא יצדק כל הפסוק אלא באברהם כנזכר: ה"ג בס"י כדין אתקיים ביה וכו' ר"ל ביה ולא בנח כנזכר. ואתקיים עלמא דהיינו כשבא אברהם ולא כשב' נח כי לא היה התיקון שלם אלא עד שבא אברהם. ומלא דקב"ה הוא באתגלייא ביה הוקשה לו אחר שמתחילה נתייחד אליו הדבור בצאתו מאור כשדים קודם שימול א"כ הי"ל להקדים וקול התור נשמע בארצנו ואחר כך יאמר עת הזמיר הגיע לזה אמר שאינו כן שהדבור שהיה לו מתחלה לא היה באתגלייא שהרי היה נופל על פניו א"כ היה במחזה אורח סתימו כנז' לעיל דף פ"ט אבל אחר שנמול יצדק וקול התור נשמע בארצנו שהיה באתגלייא: הה"ד וירא אליו ה' דקשה מלת אליו שהיא מיותרת אלא כלומר השתא שנימול היה הדבור אליו באתגלייא מה שלא היה מקוד' כנז' שלא היה אליו אלא שהיה שומע מאליו וכאלו לא היה מדבר עמו.

רבי אלעזר פתח וכו' ודרגין עילאין היינו ו' קצוות לא היו מתגלים בארץ מלכות: כיון דאתגזר מיד הנצנים נראו בארץ ונתגלו בה. אלין דרגין תתאין הוא כמו דבר אחר והיינו

[234] ודרדר במ"ק עם המלה גי' ישמעאל במ"ק:

ו' קצות שבה שכן היא גן שבה נטועים הנצנים ומתוכה צומחים וזהו דאפיקת ואתקינת האי דרגא תתאה א"נ שע"י הנצנים העליונים ו' קצוות שבו נתראו ונתגלו ונתקנו בחינות הנקביות שבה לקבל בחינות הזכר וז"ש דרגין תתאין דאפיקת ואתקינת דרג' תתאה שבנקב' וההתראות הוא התראות בקישוטיה וכאלו אמ' הנצנים נראו בארץ תרי זמני דידיה ודידה כנז'. ה"ג אלין ענפי דערלה כלומר אימתי הנצנים נראו בארץ והכינו עצמם ו' קצוות שבת"ת ובמ' להתייחד כנז' בשעה שנזמר הערלה מאברהם שאז גרם במילתו כריתת הקליפות והכנעתם ושבירתם ואחר זה וקול התור נשמע בארצנו היינו הייחוד ממש כדמפרש ואזיל. דא קול ת"ת. עכ"ל הרא"ג:

דף צח.

זהר. ודא קול דגזר מלה וגו' הכריח היות הפי' קול מבינה וגו' ממה שהמלכות נק' דבור וקול דגזר מלה פי' שהוא כורת הדבור ומבטא ומתקן אותו הוא הת"ת והענין כי קול הוא דבר שאין בו גזרה אמנם הוא גוזר בכח הכלים ר"ל כלי הדבור שהם השפתים ולשון והם מחתכים אותו קול מכחו ומבטא הדבור והיינו ת"ת קול נ"ה שפתים יסוד לשון ובכחם גזר מלה שהיא המלכות למללא: ואו' **ועביד** לה שלימו היינו נשמע בארצינו שנשלמה המלכות ע"י הקול והוצרך לזה שלא נבאר היסוד קול דנפיק מתור ת"ת והשתא שייך דבור במלכות לזה אמר ועביד לה שלימו אמנם היסוד לא עביד לה שלימו וא"כ אומ' נשמע בארצינו את"ת קאי כדפי'.

ת"ח דעד לא וגו' האי דרגא כדקא' מלכות לבד במציאות הספירות בה.

דאי לאברהם מאי שבחא ופי' ה' ירצה השם הכולל עשר ספירות שבמלכות. כמו וירא ה' אל אברם שהוא על המלכות שעדיין לא נימול. א"כ מה שבחא יתיר וגו' אלא ודאי וירא אליו כנוי אליו הוא למלכות והכוונה שנתחבר קול ודבור כד מליל עמיה עכשיו מה דלא הוה מקדמת דנא שלא הי' מדבר עמו אלא מלכות לבד וכאלו אמר וירא למלכות ה' שהוא הת"ת וזה זכה בעבור המילה: ואו' **והוא** ולא גלי מאן וגו' ומסתמא זה יורה על בחינה נעלמת דהיינו הבינה כדמסיק וזה א"א שנאמר שנתגלה לאברהם שאין השגה שם במדרגת הנבואה שהיא דרגא דקיימא לשאלא ולא לאתבא [דף א' ע"ב] ולזה אמ' אלא הכא גלי חכמתא לא בא כאן לבאר נבוא' אלא חכמה דכולהו דרגין דשארו על האי דרגא ובסוד מצות המילה גרם אברהם ייחוד זה. ואמ' דכלהו דרגין וגו' הענין כי הת"ת כולל ו' קצוות והבינה כוללת ג' ראשונות. והביא ראיה לדבריו ואמר **ת"ח** וירא וגו' הכוונה כדפי' לעיל וירא אליו אל המלכות וז"ש רזא דקול דאשתמע דאתחבר בדבור. והוא יושב פתח האהל הכוונה והוא שהיא הבינ' שנקראת והוא. יושב פתח האהל פתח

העליון של המ' להאיר בתוכה כמעט תהי' מעלה אז כב' מלכי' המשתמשים בכתר א'. וזה כחום היום ר"ל במה שקדם אליה הארת החסד שהיא למטה מהבינה וז"ש **דהא** אתנהיר ימינא הנק' יום:

ד"א כחום היום בשעתא דאתקריב דרג' לדרגא וגו' פי' חום היום חמימות חשק אהבה שהוא מדת יום להתייחד עם המלכות והמלכות עם הת"ת. והכוונה כי ייחוד זה הנז' הי' כחום היום כאשר יתעורר חשק אהבה הנז' וז"ש בתיאובתא דדא לקבל דא ויום פי' מדת יום ומדת לילה כענין ויהי ערב ויהי בקר יום א'. הרמ"ק זלה"ה. ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד.

והרא"ג כ' ההוא פנימא' דכלא היינו הבינה שהיא בחשאי ואותו הקול יצא ונתפשט ממנה אל המלכות ואז נשמע וזהו נשמע בארצנו. ודא קול נשמע ה"ג וחוזר לקול ת"ת שיצא מהבינ' שהוא קול דאשתמע לאפוקי קלא אחר' דלא אשתמע דהיינו הבינ' כדפי' ולפי זה התור רומז אל הבינ' ואפשר ע"ש שהיא המורה חטאים בדרך שכן נקר' תשובה. ודא קול דאגזר ה"ג פי' קול הוא הת"ת ודבור הוא המלכות דהיינו מציאות הפה מוצא הדבור ואלמל' הקול המכה בפה לא יהי' לה לפה למגזר מלה נמצא שהקול הזה הו' הגוזר המלה והדבור ובזה עביד לה שלימו שהפה בלתי קול אינו כלום כי שלימות הפה הוא הקול והדבור היוצא ממנו. וזהו וקול התור ת"ת נשמע בארצנו מלכות דבטש בה הת"ת ונתייחד קול בדבור ובהארת הקול הזה בה דבר לאברהם כדמפרש ואזיל. דכלהו דרגין שרו וכו' היינו פי' למלת והו' שהו' רומז לכל הספי' שלמעלה מהמלכות עולם הזכר הנעלם לכך נקר' הוא כנז' בפ' ויחי דף רמ"ו א"נ בינה. שרו על האי דרג' ענין חנייה בעצם בקבע לא דרך עראי ודקדק כן מדקאמר והוא יושב ישיב' ממש בעצם כעין תדורו. וזהו שחזר ופי' ת"ח וירא אליו ה' וגו' כלומר מאי דנפקא לן מוירא אליו הוא קול דאתחבר בדבור וכו' אבל מוהו' יושב פתח האהל נפק' לן רבות' יתיר' דא עלמא עילאה דקאים כלומר יושב בעצם דרך קבע. ימינא דרג' דאברהם גרסי' והענין דקשי' ליה מה ענין יש לעלמא עילאה שישרה על עלמא תתאה ע"י המילה לז"א והוא יושב פתח האהל דהיינו עלמא עילאה דשרי על האי דרגא תתאה. דהא אתנהיר דרג' דאברהם אתדבק ביה דהיינו החסד והוא ראש עולם הזכר תחלת וראש ו' קצוות דזעיר אנפין. וכן החסד הזה נקרא יומם דכליל כלהו יומי המאיר לכל המדות נמצא שעל ידי המילה שנמול אברהם אתנהיר מדריגתו שהוא עולם הזכר. ושרו כלהו על האי דרגא תתאה להאיר לה ולפי זה כף דכחום היום הוא כמו כבר. והכי פירושא והוא יושב פתח האהל לפי שכבר האיר בתוקף ונתחמם היו' דהיינו חסד שע"י המיל' אתנהיר החס' ואז ירד החסד

עם שאר המדות ושארו על האי דרגא. בשעתא דאתקריב וכו' כלומר השתא ניחא כ"ף דכחום היום שהיא כף הזמן כפשוטו וז"ש בשעתא וכו' פי' בשעה שהת"ת עם המלכות בשעת חימום הייחוד אז כלהו דרגין שרו על האי דרגא. שכן הוא דרך הייחוד דנטיל כל אינון נהורין ועייל לגבי מערב כנז' בריש פ' ויצא. [קמ"ז א'] עכ"ל הרא"ג:

דף צח:

וירא אליו וגו' ר' אבא פליג אדר' אלעזר וסבר שאין כוונת הכתוב לספר אלא מעלת אברהם וכנוי אליו הוא לאברהם לא למלכות כדפי' ר' אלעזר. והענין שאברהם קודם המילה הוה אטים ולא הי' משיג אפילו במלכות בשלימות ואעפ"י שקודם דאתגזר אמר וירא ה' אל אברם במחזה עכ"ז מפכי אטימותו לא היה משיג כדקא יאות אמנם כיון דאתגזר אתגלה כלא ושרא עליה שכינתא בשלימו כדקא יאות. ר"ל בכללות הת"ת שבה כמו שהיא קודם אמנם נתחדש עתה שהיה מהול ולא היה אטום והשיג כדקא יאות. ולזה צריכים אנו לבאר והוא הת"ת וז"ש ת"ח והוא יושב פתח האהל שאינו חוזר לבינה כדפי' ר' אלעזר. אלא דא עלמא דשרי על האי עלמא תתאה שהיא המלכות והיינו הת"ת שדרכו על המ' [235] והכוונה שנתגלה אליו המ' בהיות הת"ת מתייחד עמה. ומפני שיש בזה ב' דרכים הא' בהיות ייחוד זה בסוד חשק הייחוד או להשפיע סתם. ולזה פי' כחום היום בתיאובתא דחד צדיק כלומר זה הי' ע"ד הייחוד הנבחר דהיינו בהתעוררות היסוד בחשק הייחוד:

וישא עיניו אברהם בהשגתו בנבואה ג' אנשים חג"ת תלויים במרכבת אבות ונצבים על האהל הנז'. וענין נצבים עליו אינו בחינת יושב פתח האהל כי בחינת יושב פתח האהל הוא בחינת הזווג כדפי'. אמנם בחינה זו היא בחינת השפעה לבד וז"ש נצבים להשפיע עליו דהיינו ביסוד וז"ש **דקיימי** עליה דהאי דרג' לא ממש פתח האהל אלא עליה דהאי דרגא. וזהו שאמר ומנייהו יניק יסודא דעלמא להשפיע במלכות ולא בבחינ' שפע הייחוד אלא בחינת המזון וז"ש ואתזן: וי"ס דל"ג יסוד' דעלמא אלא ומנייהו יניקוהדר על מה דקאמר וקיימי על האי דרגא ושפיר טפי. ומפני שבחינה זו היא בחינת שפע המזון לבד ע"י אמצעי לפי' וירא המ' וירץ לקראתם להתייחד עמהם וז"ש דתיאובת' דהאי דרגא וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

סתרי תורה.

והנה שלשה אנשים וגו' תלת מלאכין וגו' אומרו מלאכין לאפוקי אנשים. ואו' שליחן כדמסיק לקמן:

[235] אצ"ל לשרות על המלכות:

דמתלבשן וגו' לאפוקי אידך סברא שהיו בהתפשטותם.
ונחתי להאי עלמא כי במדרג' הנבואה אין הפשוטים יורדים ממדרגתם אל הנפש אלא הנפש מתפשטת מגופה ועולה אל העליונים. אבל עתה שמלאכים נתלבשו באויר אדרבה הם ירדו. ואומרו **ותלת** הוו כגוונא וגו' קשיא ליה להאי פירושא בשלמא לפי' ר"ש דלעיל כי הי' במרא' הנבואה ניחא כי השכינה ירדה עמהם שהם ג' גוונים שתחת השכינ' אבל עתה שירדו למטה מה טעם אל ג' כי לפרש ששכינה עמהם קשה כי א"א שנתלבש' השכינ' כמוהם ואם לענין שליחותם ב' יספיקו לרפואתו ולבשר כי להפוך מה לו לאברהם. ולזה תריץ ואמר ותלת הוי כגוונא דלעיל' פי' כמו שלמעלה במרכבה הם יחד כך למטה ירדו יחד, מהרמ"ק זלה"ה **גיליון** ועאל בקיומא דתרין דרגין אלין וגו' כי מילה בכ"י ופריע' ביסוד. אמור צ"א ב'. עכ"ל:
והרא"ג כ' וירא אליו א"ר אבא וכו' הוה אטים כלומר נבואתו היתה אטומ' וסתומה משני פנים א' שלא היו המדות העליונות מתגלים במלכות [236] אלא היא לבדה וגם היא לא היתה מתגלית אליו כל מציאותה אלא ענף אחת מענפיה כאומ' במחזה כנז' בפ' בלק. כיון דאתגזר וכו' כנגד אומ' שהמדות העליונות שלא היו מתגלות על המלכות אמ' אתגלי כלא כלומר כל המדות העליונות נתגלו עליה וכנגד הבחינה שנית שלא נתגלה כי אם ענף א' מענפיה אמר ושרא עליה שכינתא בשלימו כלומר כל בחינותיה בשלימות:
ת"ח הכרח למה שפי' איך אתגלי כלא ואמר והוא דא עלמא עילאה כנז' לעיל שנתייחד בעלמ' תתאה בזמן החימום ואז ודאי בזמן הייחוד היא מכינה את עצמה בכל בחינותיה להיות' מקבילות לבחינותיו ובבחינה זו נתרא' המלכות לאברהם אחר שנימול הרי בבירור איך אתגלי כלא אחר שנימול נגד בחינ' הסתימ' הא' ושרא עליה שכינת' בשלימות בכל בחינותיה נגד הסתימה הב' עתה נתגלה הכל בכל מכל כל ג' אבות כדמפר' ואזיל כיצד היה הייחוד העליון וחום היום ואמר **וישא** עיניו וירא וגו' שכשהמלכות באה לבקר את אברהם נשא את עיניה כלומר פנה פניותיה שהיא משגחת בתחתונים נפנתה מכל עסקיה כדי להתייחד למעלה בזכות אותה המילה שעשה א"א ע"ה ותיכף נזדמנו אליה ג' אבות חג"ת. עכ"ל הרא"ג:

דף צט.

דתיאובתא דהאי דרגא תתאה. כשהיא למטה בלי ייחוד לאתחברא בהו זהו חשקה. אמנם לפחות חדוותא דילה שהיא יכולה להשיג לפחות לאתמשכא אבתרייהו לעלות מעט מעט. וזהו וישתחוו ארצה לאתתקנא כורסייא כדפי' שהיא כסא משולשת לשלשה

[236] ע' לעיל צ"א א' בדברי הרב ז"ל ד"ה והאי מחזה ודו"ק:

אבות כפי שפעם ורמז ב' בחינות אלו שפי' ואמר **ת"ח** עבד קב"ה לדוד מלכא חד סמכא מכרסייא עילאה שהיא הבינה ובהיות המלכות בסוד היחוד מקומה על נה"י היא מרכבה בשוה עם האבות אל הבינה והיא רגל ד' לכסא עליון. וז"ש חד סמכא מארבעה עמודים מכורסייא עילאה שהיא הבינה שהיא כסא לאדם מ"ה חכמה כ"ח מ"ה. ויש בחינה אחרת בהיותה בלתי יחוד ואז היא למטה מנ"ה ואיהו כרסייא לגבייהו וזה בהיותה למטה. ומפני שהמלכות היא מבית דוד כדי שישיג מעלה לקבל שפע האבות מלך בחברון ז' שנים שהיא בת שבע לאתחברא באבות לקבל שפע הבינה:

ת"ח כל בני עלמא וגו' הענין כי הימים בעצמם יש להם מציאות נקשר בנשמה. ולזה ראוי לתקן כל הימים וזה כי הנשמה כשהיא עולה להתאחז בשורשה ושם רואה מספר ימיה ותראה איזה יום פגום ובטל מהעבודה והלימוד. וזהו ימים יוצרו כי הימים יש להם מציאות למעלה וכאשר ימיה ראויים והגונים היא מתלבשת בהם. אמנם יש לדקדק אם אדם ביטל ופגם איזה יום ודאי תקנתו בתשובה והיאך ע"י תשובה מתקנים אותם הימים שעברו וי"ל כי בהיות האדם חוזר בתשובה הנה יגלה מקור השפע אל הששת ימים העליונים שימיו חלק קטן מהם ויאיר אור הבינה בהם. ויאיר ביום ההוא אור גדול אור מרובה עד שאור זה יפה יותר מאם הי' ממש מתקנו כראוי לו מפני שאור זה מבינה בסוד תשובה וזהו סוד מקום שבעלי תשובה וגו'. ולכן ציוו שיהיו כל ימיו בתשובה כדי שכל הימים יהיו מאירים בסוד הבינה וזהו סוד גדול בענין הוידוי בכל יום על עונות היום וכן בלילה וכיוצא. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון ומנלן דאתבריאו דכתיב ימים יוצרו קנ"ד א':

סתרי תורה

וכד חמא לון מתחברן כחדא כדין חמא שכינתא וגו' קשיא ליה השתא דאמרת שהיו בדמות אנשים א"כ איך אמר אדנ"י אם נא דמשמע דידע שהם מלאכים ושכינה עמהם. לזה אמר שראה אותם ג' אנשים ומטעם דחמא לון מתחברן שלשתן יחד שהם ימין ושמאל ואמצע כדין חמא שכינתא וגו' לא שידע שגילוי שכינה ע"י אלא חשב ששכינה בגוונהא הנעלמים הנראה אליו היה ענין בפני עצמו תדע שאל השכינה אמר אדני ולא לאנשים ההשתחויה [237] דכתיב וישתחו ארצה וגומר הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כתב יסודא דעלמא י"ס דלא גרסי' ליה ואפשר ליישבו דעל המלכות ממש קאמ' שהיא יסוד כל העולמות כנז' בפ' בהעלותך דף קנ"ב ע"ש: ואו' יניק לצורך התחתונים ואתזן לצורך עצמה: לאתקנ' כורסייא לגבייהו היינו הכנת' והזמנת' לקבל הנהגת':

[237] אצ"ל וכן ההשתהויה:

ת"ח עבד וכו' קשיא ליה דהא קיימא לן דדוד הוא רגל רביעי למרכבה ואיך צודק לאתקנא כורסייא לגבייהו והרי היא והם הם כורסייא לבינה הרוכבת עליהם לז"א ת"ח כלומ' לא קשיא דהא והא איתנהו ביה בזמן הייחוד אז היא כסא אליהם שנעשית כר לבעלה ובזמן שמתחברת עמהם להיות' כסא נכון לבינה אז היא רגל רביעי אליהם רביעאה לכל תלת וכו': ובגין כך נטל וכו' ענין זה נתבאר בארוכה בפ' וארא דף ל"א וכללו' הענין היה שע"י התחברות דוד עם האבות יטול המלכות בקיום והעמדה מהבינה כי כן הבינה נקרא שבע שנים וע"י שהיה מתחבר דוד עם האבות היו נעשים כסא ומרכבה לבינה והכל היה רמז למדתו כדי שתתחבר עם האבות ג' רגלי כסא והיא רביעאה לכל תלת ובבחינת שבעה היא שביעאה לכל שית ולכן מלכותו של דוד נמשכה לפי שנמשח בקרן בן שמן מלכות מצד הבינה ששם משך שמן משחת קדש מצד החכמה המשותפ' עמה בסוד רעים ולכך היה לו קיום למלכותו מש"כ באותם שנמשחו בפך: והא אתמר בפ' וארא ר' אבא פתח ואמר מי יעלה וכו' על מה קיימין בעלמא ה"ג עכ"ל הרא"ג:

דף צט:

זוהר. א"ר אבא יומא חד וגו' דהא כגוונא דרעותא דבר נש איכוון בהאי עלמא וגו' הענין שהאדם יש לו נפש ואותו נפש כסא לפי הרצון. אם רצונה להיותה כסא לחיצונים תמשוך עליה רוח טומאה. ואם רצונה להיותה כסא לקדושים תמשוך עליה רוח קדושה. והטעם להיות ענין הנפש הזאת חצובה ממקום בינוני ישוה לזה ולזה. ויש בידה לעשות זה להיותה מן הבחינה הקרובה אל האופנים תקרא נוגה וחוצה לנוגה ג' קליפות ולפנים מנוגה חשמל הקדושה. ובקלות תמשך לכאן ולכאן לפי בחירתה כדפי' ומה גם בהיותה בזה העולם התחתון נודע היות כל ענייני העולם הזה בנוניים לחיצונים ולקדושים אם האדם הגון הרי העולם כסא לקדושה ואם אינו הגון הרי העולם כסא לחצונים. ולפי זה הנפש בית קבול לקדושה ולטהרה ולטומאה. והנה הרוח הקדוש חשקו אל הנפש ויש לו קורבה עמו מפני שאין נשמה שורה על רוח אם לא תתייחד בנפש כדפי'. ולהיות תועלתו תלוי בחבורו עם הנפש לפיכך חשקו עם הנפש אם לא ימנעהו סבה כגון פגם הנפש וכיוצא. וכן החיצונים חשקם לנפש להיות כל מאויים להדבק עם הקדושה לינק ממנה ואין להם אחיזה למעלה אלא ע"י חטא הנפש. מטעם זה בהכין אדם עצמו לאיזה צד שירצה ימשוך עליו מעין אותה הבחינה הנרצית לו. אם טומאה מצויה לו מיד ויעלה מדרגה אחר מדרגה. אם קדושה מצויה לו מיד רוח ואח"כ נשמה וכן נפש ורוח דאצילות וכשזכה לאלו יזכה יותר ויותר בענין שהכל תלוי ברצון האדם ובהכנתו. ולפי היות האדם מטה נפשו ומכין אותה כן תדבק אחרי פטירתה מן הגוף להיות ענין הנפש

הזאת חצובה ממקום בינוני כנז' ותמשך הנפש לא' מן הצדדים הן במילין ובעובדא וברעותא דלבא והן אל הקדושה דיבור בתפלה ותורה וברכות וכיוצא. ומעשה זה מעשה המצות. ובכוונה לשם בכל העניינים. וכיוצא בזה אל החיצונים במעשה הפגום בעבודות המגונות ולחשים ובכוונה לשאוב אליו הרוח הטמא ההוא הנרצה אליו לפעולתו או כח הככב ההוא וכיוצא. הרמ"ק זלה"ה:

סתרי תורה.

ולגבי שכינתא אמר אדני אם נא וגו' וקשיא ליה אם אמת שאל השכינה אמר אדני אם נא מצאתי למה לא אמר יהו"ד כדרכו שגם שם יהו"ד מתייחס אליה [238] נראה שלגדול שבהם אמר ושם זה אינו קדוש לזה תירץ ואמר דהא כדין איקרי אדון כל הארץ פי' מפני שהיא משגחת ע"י שלשה אלו בתחתונים בשלשה גוונין דקשת. ושם המתייחס אליה לגבי התחתונים הוא שם אדני דהיינו אדון כל הארץ כד איהי בגוונהא. דהיינו שמנהג' העולם בחס"ד די"ן ורחמי"ם הנראים בה בעצמותה. שהם גוונהא הפנימיים שמשם יונקים ג' אלו שבאו בדמות אנשים. והשתא קשה כי קודם שנמול כתיב וירא ה' אל אברם שם יהו"ד וכן הוא מזכיר שם יהו"ד באומ' ליהו"ד הנראה אליו והשתא שנמול כתיב אדני לזה תירץ ואמר דהא בג"ד אשתלים לעילא וכדפי' כי שם אדני מורה על היות גוונין אלו למטה ממנה וזה הוראה היות הגוונין העליונים דהיינו שם יהו"ד נכלל במלכות. וז"ש מהכא דחיזו דלתתא דהיינו ד' גוונין תתאין שהם למטה מהמ' מיכאל י' גבריאל ה' אוריאל ו' רפאל ה' משיך משיכו מלעילא. לא מהמלכות לבד שם אדנ"י דהיינו מיכאל א' גבריאל ד' אוריאל נ' רפאל י' דהא פשיטא כי שם זה חיותם אלא מלעילא משם יהו"ד שעל שם אדני. וזה יורה שכן הדין אל כל המושכין וז"ש **דהא** גוונין אלין שהם ד' חיות ד' מלאכים הנז' משכין משיכו מאינון מקורין עילאין שהוא שם יהו"ד על שם אדנ"י. וכיצד יהיו שימשכו אלו ממה שלמעלה ממעל אשר עליהם אלא ודאי שתתלבש שם אדני שהם גוונים אמצעיים בד' גוונין תתאין וכדפי' לעיל ואח"כ ימשוך שם אדני משם יהו"ד וז"ש **ודא** שמא אדני משכא מלעילא באלין גוונין דאתלבשת בהון ולא לבד יהיה זה להמשיכם לאלו. אלא גם ימשך להתועלת כי ע"י התלבשה בהם בהו נטלא כל מה דנטל' מלעילא כי זה יראה שגם לתועלתה צורך בהתלבשם. ועתה בזה בהזכר שם יהו"ד במלכות אין שם זה מורה על קשר מיכאל גבריאל אוריאל רפאל עמה שאינם נקשרים בשם זה וא"כ לא יורה על גילוי גוונין עילאין כדפי' וז"ש **ובנין** דאינון חבורא דילה וסמכין דילה כלו' ארגמ"ן במ':

[238] א"כ נראה כו':

אתי [אתמר] שמא אדני שאי אפשר להקשר ד' אלו אלא בשם זה משם הם מחוברין וסמכין. אמנם בשם יהו"ה אינם מחוברין ואינם סמכין ובהזכיר שם זה עם ארגמ"ן יורה בהכרח מוכרח על שם ה' שבתוך שם אדני וז"ש **דהא** שמא דא אתגלי ליה כליל ברזין עילאין דהיינו יאהדונה"י. וא"ת סוף סוף עם היות הדבר כך אי אפשר להכחיש כי שם יהו"ד במלכות יורה על. זה ג"כ ויותר לזה אמר **ואתגלי** ליה באתגליא מה דלא הות מקדמת דנא כד לא הוה גזיר עם היות שנזכר שם יהו"ד במראותיו.

ועד דאתגזר ראיה והכרח לנדרש וירצה תדע שכן הוא שהרי עד דאתגזר לא בעא קב"ה וגו' א"כ בהכרח י"ל שמעלה גדולה עלה במילתו ומפני היות מעלתו גדולה בג"כ אתגלי עליה שכינתא באינון דרגין קדישין ואין ספק שהוא על הדרך שפי'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כתב בחד מתא ישראלים היו עתה דרים בה שהיה מקדמת דנא מארצות בני קדם: ה"ג והוה כתי' בה כגוונא דרעותא וכו': ומלין דאצטריכו לון היינו חכמת הטלסם ועניני הקטור' שהיו מקטירי' והשבעות ועניינים שהיו משביעים לככבי' ומזלות והעבודות שהיו עובדים להם: ה"ג לאתכוונא לאתדבקא בהו ה"ג:

דף ק.

ה"ג אתמשך בהאי עלמא בבית. משכין ליה ואתדבק ביה גרסי'. ושאבין ליה בגיהנ' הפך אם זכה היה חוזר לאשתאבא בגופא דמלכא שנשמתו היא חלק אלוה וכשתחזו' הנשמ' חוזרת הנפיחה לעצמות הנופח כנז' בפ' ויחי דף רי"ז ורכ"א והשתא דלא זכה אשתאב בגיהנם ונעשה חלק אבר מאשו של גהינם הטמא ואחר כך נעשה מזיק ויש לו צער גדול עכ"ל הרא"ג:

דף ק:

סתרי תורה.

מתניתין. עילאין טבין דימינא וגו' במאמר הזה נכללו כמה סודות אשר הם יסודות עיקרי דרכי האמת כאשר תראה:

אמר עילאין טבין דימינא ר"ל אתם החכמים העליונים כי מדרגתם למעלה כמו הקדשי עלאין הם המלאכים ודוגמתם החכמים בארץ השפל וגם הם טובים מסטרא דטוב דימינא לא מסטרא דשמאלא הנקרא רע רק מסטרא דימינ' הנקרא טוב. ראוי לכם שאתם תדעו ענין זה והוא כי ט' נקודין דאורייתא וגו' ר"ל כי הנקודות הם ט' החמשה מלכים והם פתוחי חותם [239] והארבעה עבדים והם שורק בלא ואו הנק' קבוץ שפתים ושבא. וסגול. ופתח. ושאר הנקודות כמו שבא קמץ. ושבא פתח. ושבא סגול. אינן נקודות

[239] [**פתוחי חותם** אלו הנקודות הם המלכים]

בפני עצמן רק אלו הט' נקודין הם נפרדות כל א' מחבירתה משונות והנה ידעת כי הט' נקודין הם כנגד ט' ספי' עליונות כי מלכות אין בה נקודה בפני עצמה אמנם היא כמראה הזכוכית שנראין בה כל המראות והצורות כך מלכות היא מנוקדת כפי המדה שתקבל אז ממנה. וסדורם כתוב בתיקונין תיקון ע' דף קכ"ח קמץ בכתר פתח בחכמה וגו' ושכינתא איהי קמץ מסטרא דכתר ופתח מסטרא דחכמה וכן כולהו. והנה עד [240] כי הטעמים רומזים לעולם האצילות והנקודות לעולם הבריאה והאותיות עולם היצירה וגם מתפרשים כולם באצילות עצמו כיצד הנשמה שבהם נק' טעמים והרוח נקר' נקודות והנפש נק' אותיות:

גם דע כי הטעמים הם מצד הכתר והנקודות מצד החכמה והאותיות מצד הבינה ובזה תבין אומ' כי כל האותיות יצאו מבינה ומשם מקורם כי האותיות לא ניכר רישומם כי אם בבינה והנקודות ניכרו בחכמה והטעמים בכתר נמצא כי הטעמים כמו מלכים לגבי נקו' והנקודות מלכים לגבי אותיות.

ודע כי ב' שמות הם מילוי אלפין ומילוי יודין יוד הי וגו' או יוד הא וגו' ודע כי הנקודין אינון מן יוד היא חכמה [241] וכנגדה למטה חסד ימינא והאותיות מן ה"א בינה ולמטה גבורה שמאלא. והטעמים מן ו' כתר ולמטה ת"ת באמצעיתא והנה שם הראשון אשר נכנהו בשם אין סוף הוא שם בן ד' אותיות והיו"ד הוא הנקודות והה"א האותיות והוא"ו הטעמים: ולזה התחיל באו' עילאין טבין דימינא ט' נקודין ר"ל כי הנקודות הם מסטר ימינא:

והנה הם המנענעים האותיות כמלכא לעבדוי וכך הסדר הטעמים לנקודות והנקודות לאותיות ואותיות לספירות. וז"א ומתפלגן באתוון ר"ל שהם מתלבשין ומתחלקין כחותיו בתוך האותיות. ואתוון בהו נטלן ר"ל מכח הנקודות נטלן ונסען ומטלטלן:

ואלין ט' נקודין שליטי על אתוון והאותיות מהם נתפשטו ונשארו הנקודות לאנהגא להו שהאותיות אינן נוסעות עד שהנקודין נפקין והראי' כי האדם לא יוכל להוציא מפיו שום אות כי אם עם שום נקודה. ואלו הנקודות הם ברזא דאין סוף וכל האותיות מטלטלן בכחו שהם כח האין סוף והאותיות גלין וסתימין אבל הנקודות סתימין תמיד ושריין על מה דשריין אתוון אבל שריין בסתימו. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

גיליון אלין אינון ברזא דאין סוף כולהו אתוון וגו' פי' אע"ג דנקודי מחכמה מ"מ שרשם בא"ס להיות להם קיום ועי' בהאזינו רפ"ט א' עכ"ל:

[240] צ"ל דע:

[241] מפורש כן בתיקונים תיקון ס"ט:

והרא"ג כתב לאלין פולחנין וכו' היינו עבודת הככבים והמזלות וסטרין דע"ז. אטעיין באלף גרסי'. ולבתר אתמשכו וכו' כלומר לא תתלה שכל אלו הסרחונות מסר להם אברהם חלילה כי באותם השמות שמסר להם לא היה להם בהם כפירת הבורא והכחשת ההשגחה והקדמות וחידוש העולם עקרים תורניים שסוף סוף בניו הם ואעפ"י ששלחם קדמה לא היה דוחה אותם בידים אלא דברים קרובים אל הקדושה וההקש על זה אלא שאח"כ אתמשכו בההוא חכמה לכמה סטרין ועקרו את הכל. חולקא דיעקב לאפוקי עשו אעפ"י שהוא זרעו של יצחק כדדרשו רז"ל [נדרי' ל"א] ביצחק ולא כל יצחק. והנה ה' נצב עליו כלומר סטרא דקדושה הוא היה השומר אתו שהוא חלקו כמ"ש כי יעקב בחר לו יה. וכתיב ואתה יעקב עבדי כלומר הוא לו לאלוה והוא לו לעבד. טופסא דמות מלשון טופס והיינו נקי כפים שלא נתעסק באלו העבודות לככבים ולמזלות בפועל כפיו. ולא אתתקף לאפוקי ג"כ שלא החזיק עצמו באיזו עבודה מאותם עבודות העשויות ע"י אחרים וזהו נקי כפים שכפיו לא עשו עולה וגם לא תפשו בידו אם אחרים עשאום. א"נ הוא פי' לובר לבב כלומר לא נתעסק בהם לא במעשה ואפילו במחשבה ואומר ולא אתתקף בשני תוין להורות על בר לבב בר שני לבבות אפי' יצה"ר לא אתתקף בהו. דמסאבין גרמייהו בהשחת' זרעם על הארץ והוא פי' שני לנקי כפים. דלא אמשיך רעותיה שמלבד שהיה נקי כפי' מזרע לבטל' גם מחשבתו היתה פנוי' מלהיות חורש רע בענין הזנות ע"ד אם נפתה לבי על אשה עכ"ל הרא"ג:

דף קא.

ובשעתא דנחתי לעלמא מתלבשין באויריו וגו' יש לדקדק כיון שהאויר הוא גשם דק בלתי נרגש לעין הראות איך בהתלבש הפשוט בגשם דק יראה לעין הרואה. וי"ל כמו שהשדים יתראו לפעמים לעתים ידועים ולאנשים ידועים. כן המלאכים שעיקרם הנפש הפשוטה בבואם דרך יסוד האש והאויר לרדת אל העולם התחתון יתלבשו בגוף מורכב משני יסודות יסוד האש ויסוד האויר. והוא לבוש דק נרחה אל עין הזך כחפץ שולחם ובהסתלקם מן העולם הזה יתפרדו חלקי היסודות ההם אל שורשם והנה בהפרדו מן הגוף ההוא לא נאמר שמת המלאך כמו שיצדק באדם. מפני שאין קורבה אל המלאך עם הלבוש ההוא כי הוא כמו קורבת האדם אל חלוקו שיפשוט אותו בלי צער ואדרבה התלבשו בו הוא צער אליו. ולפי זה הגוף הוא בלי ממשות ואם יפעל פעולה גשמית נראית לעין הרואה. זה יהיה בלי פגישת גשם בגשם נעלמת יראה לעין הגשמי יפעלהו הגוף ואינו. אין כן בשדים שממש פועלים בגשם אבל בזריזות ובקלות מפני שהם גשמיים. ולזה הם מתים כאנשים. וזהו אומרו מתלבשין באויריו וגומר זהו ע"ד חקירה:

אמנם לדרך הזוהר אומר כי כל דבר רוחני ודק לא ימצא כי אם בשורשו ומקומו ושם לא יצטרך אל לבוש ותיק יתלבש בו הדבר ההוא. ולכך הנשמה להיותה חצובה ממקום הקדש מלמעלה למעלה הנה במקום העליון ההוא אין לו לבוש ולא תתבייש מפני שהעצם אשר היא נתונה בו בודאי הוא מעצמותה ומין במינו אינו חוצץ. ואדרבה הלבוש שם יקרא היותה ערומה אבל בהתפשט הנפש ההיא חוץ ממקום טבעה הראוי לה או הדבר הגשמי היותו עולה אל מקום הדקות יקרא ערום ויצטרך אל לבוש. וזהו סוד אדם הראשון דכתיב וידעו כי ערומים וכן מרע"ה כשעלה אל מקום הדקות נקרא ערום ונצטרך אל לבוש ונתלבש בענן כנזכר בפ' ויבא משה בתוך הענן.

והנה הלבוש צריך שיהיה מעין המקום שהמתלבש בואם גשמי יעלה לרוחני יתלבש ברוחניות קצת ואם רוחני ירדאל מקום הגשם יתגשם קצת. ולכן הנפש מתלבשת בעולם הזה מעין העולם הזה דהיינו גוף גשמי מורכב מד' יסודות. ובצאתה מן העולם הזה ויכנס אל מקום הרוחניות הנה שם תתלבש מאויר העולם ההוא כדי שתתכסה בו מפני שטבעה גס ואינה מעין ג"ע אלא ממקום רוחני גבוה והלבוש יהיה דבר מתייחס מעין יחס ואויר העולם ההוא וקרוב אני לומר שיהיה כעין שורש אל ד' יסודות אלו דהיינו מצד החסד יסוד המים ומצד הגבורה יסוד האש וגו' והם יסודות רוחניות יתרקמו ויתמזגו. והנה כפי זה ברדת המלאכים בעולם השפל לסבה מה. יתלבשו בהכרח כדי שלא יהיו ערומים צריכים לבוש ונרתק מעין העולם שהם בו ולא בגשם הד' יסודות חומריים כגשם שלנו אלא יתלבשו מד' יסודות דקים שהם הכח המעמיד לד' יסודות אלו ולא יראו אלא לנרצה כעין לוט ואנשי סדום והגר ונער אלישע וכיוצא וכל איש זולתם לא יראו דבר. וכן ג"כ אל חוש השמע כעין קול הנשמע אל א' ושאר העומדים שם לא ישמעו דבר. מפני שכח המעמיד ארבעה יסודות יקח הקול ההוא וימסור אותו באוזן הנרצה והשאר לא ישמעו דבר. וזה טעם אל הקולות הנעשים מהבל התורה והבל תפלה שיתעלו מענין אל ענין וממציאות אל מציאות ולא יותן הקול ההוא להסתכל בו ולא לשומעו אלא המלאכים הממונים על הדבר ההוא. וזה יתייחס הנה באומרו באוירין וביסודי וגו':

אר"ש ודאי כחיזו דמלאכין וגומר הענין בודאי כדקס"ד ובודאי כחיזו מלאכין ולא כדמות אנשים מלובשים באויר כנז' דא"כ בהיות המלאכים יורדים כך אין שכינה יורדת עמהם ח"ו דלא שייך תמן לאתלבשא ואין ראוי שישתנה מרכבתה ח"ו ומה תאמר היאך אפשר לראותם בחוש אם לא בהתלבשם או במראה הנבואה. לא קשה מידי שהשגת אברהם עתה בגין דאתגזר מה דלא וגו' וא"ת שהפסוקים מורים שראה אותם בדמות אנשים מדכתיב וירא והנה ג' אנשים וכן באומרו יוקח נא מעט מים וכל הענין אמת שהוא

לא היה משיג שראה אותם מלאכים מפני שלא נסה. ולכך בקדמיתא בתחלת הענין לא היה יודע אלא דאינון במחשבתו בני נשא מפני שלא הורגלו לראותם אלא במראה הנבואה והיה חושב שהיו אנשים הגונים ששכינה על ראשם אמנם כשבשרוהו השיג שהיו המרכבה ממש וזכה לזה ע"י מצות המילה. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון ובשעתא דנחתי לעלמא מתלבשין באוירי וגו' קמ"ד א' וזה ממה שאמרו שאין המלאכים שכליים נבדלים עיין בספר האמונות להרש"ט ז"ל ש"ד פי"ט עכ"ל. ואו' ויאמר אדני באלף דלת נון יוד. פי' ואם הכוונה על הגדול שבהם היה באלף דלת ואו עכ"ל הרח"ו נר"ו:

סתרי תורה

אח"ד רזא י"ג אתוון וגו'. במדרש רות איתא י"ב אתוון דיחודא שמע בשכמל"ו. שם בן מ"ב ושם בן ע"ב וגומר זה יובן מדף ק"ט ע"א בס"ת והוא כי שם ע"ב יש בו רי"ו אותיות. ושם מ"ב רומז לל"ב נתיבות שהם כ"ב אותיות וי' אמירן שבחכמה הרי ל"ב. ועוד רומז לי' ספירות הנק' י' שליטים שהם כללות כל האיברים הנה רי"ו ול"ב הם רמ"ח והעשר ספי' כוללים כולם הנה שם ע"ב ומ"ב עולים רמ"ח וי' ספירות עכ"ל הרח"ו נר"ו:

גיליון הרי רמ"ח אברים עם ה' וגו' פי' מואהבת עד סוף הפרשה מ"ב תיבות מוהיה אם שמוע עד ושמתם ע"ב ומשם עד פרשת ציצית נ' ובפרשת ציצית ע"ב עם ה' אלהיכם אמת וששה בפסוק ראשון וששה בפסוק בשכמל"ו הרי רמ"ח. מנצפ"ך ה' גבורות וגו' כתוב בס' התמונה שהם בבינה וכן בזוהר שיר השירים בפסוק מישרים אהבוך ע"ש ואו' בכל אתר דרזא דהאי שמא תמן מיכאל וגו' פי' כל מקום שמיכאל נר' שם הוא כבוד השכינה עכל"ה ועיין בס' **אור הננוז**:

והרא"ג כתב נפש דוד מלכות. דנפשי' יסתלק בדלת גרסי'. בין כל אינון קדישין גרסי'. והענין יפורש בשני פנים כד דריש הקרי דהיינו נפשי אומר הקב"ה ת"ת לא נשא זה לשוא נפשי כלומר לא נשבע לשוא כשנשב' במדה זו שכן כל שבועה היא במלכות. כד דריש הכתי' דהיינו נפשו ר"ל לא נשא לשוא נפשו לא עשה מעשים רעים כי היכי דיסלק נפשו למקום השוא והריק שהם החיצונים אלא העלה נפשו בין כל אינון קדישין בארצות החיים. ובגין דלא נשא לשוא נפשי ישא ברכה מאת ה' מדה כנגד מדה הוא לא נשבע לשוא נפשו של הקב"ה שהיא השבועה העליונה מלכות לכן תצא ממנה אליו הברכה וזהו ישא ברכה מאת ה' דהיינו א"ת דה' דהיינו מלכות הנק' את ונמצא תחת לא נשא ישא ותחת אומ' נפשי מלכות ישא ברכה מא"ת ה' מלכות.

ת"ח וכו' הכרח למאי דקאמר לעיל שבדרך שאדם רוצה לילך כך מוליכין אותו אם טהור טהור ואם טמא טמא שהרי אברהם שנדב אחר הטהרה במילה כך המשיך עליו הקדושה דקב"ה שדר לגביה תלת מלאכין וכו' ובאתגלייי'. ה"ג חמא לון דנחתי לעלמא וכו'. ות"ח אברהם חמא לון הוקשה לו שלפי דבריו שנתלבשו בגולם בצורת בני אדם א"כ לא הרגיש שהיו מלאכים אלא בני אדם ומעולם לא נילף מינ' האי ילפותא דבדרך שאדם רוצה וכו' לז"א ות"ח אברהם חמא לון כחיזו בני נשא כלומר אדרבא ילפינן שפיר טפי שראה מלאכים ממש בצורת בני אדם וידע שהיו מלאכים וזו היא מעלתו שלא באו כדרך מלאכין שאולי יפחד או ירעד אלא כדרך צור' בני אדם בלי פחד ורעדה. ואע"ג וכו' הוקשה לו א"א בשלמא שהוא לא היה יודע שהיו מלאכים אלא כדרך שאר אורחים אתי שפיר וירץ לקראתם אפי' שהיה כואב מהמילה כדי לעשות כמנהגו שגדול הכנסת אורחים וכו' אלא אי אמרת שהיה [242] מלאכים אמאי וירץ וכי המלאכים צריכים אכסניא וכ"ש במכאובו לזה תירץ ואמר ואע"ג דהוה כואב ממילה נפק ורהט בגין דלא למגרע ממה שהיה עושה אעפ"י שהיו ב' עכובי' שהיו מלאכים והיה כואב מ"מ וירץ דלא למגרע.

אר"ש וכו' פליג את"ק דודאי כחיזו דמלאכים חמא לון וא"ת א"כ אמאי רהט אבתרייהו לא ק' דבקדמית' לא הוה ידע [243] אלא דאינון בני נשא ולכך וירץ לקראתם אבל אח"כ מתוך דבריהם ידע דאינון מלאכין ואימתי ידע והרגיש בדבר בשעתא דאמרו ליה איה שרה וגו' עכ"ל הרא"ג:

דף קא:

אליו נקודות על אתוון אי"ו וגומר הכוונה שהם שאלו אליו על הת"ת איה מקום כבודו והוא השיב שהיה [שהוא] במלכות היא הנקראת אהל. והטעם שהמלאכים השגתם למטה מהשגת הנשמות ולכך אינם משיגים רק המלכות האמנם ייחודה למעלה אינם משיגים כלל כ"ש בת"ת ולזה שאלו לאברהם אי"ו אי"ה כאשר נבאר עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרא"ג כתב אתוון נקודות אי"ו כלומר האותיות המנוקדות שבמלת אליו הם אי"ו רמז למה דלעילא רמז לקב"ה הענין הוא כי שרה עד עתה היתה קשורה בקליפות דלא עבדי פירי כנז' בזוהר [צמח שלח לך דף ק"ע ב'] אצל ואדוני זקן ועתה באו המלאכים לבשר את אברהם על ותחלת דבריהם אמרו איו שרה אשתך כלומ' נעקרה ונעתקה שרה ממקום הקליפות דלא עבדי פירין ונקשרה באי"ו דהיינו ג' ראשונות י' חכמה א' בינה ו' דעת

[242] נ' דצ"ל שהי' יודע שהם מלאכים:
[243] הלשון צריך תיקון ודו"ק:

כליל תרווייהו וז"ש רמז למה דלעילא ג' ראשו' חב"ד זו היתה בשור' המלאכים והשיב אברהם ויאמר הנה באוהל כלומר זה קב"ה שאמרתם ת"ת עתה הוא מיוחד במלכות הנקרא אוהל ואמר כן לפי שעת הגלוי שנתגלתה שכינה אליו היתה מיוחדת עם ג' אבות כנז' בס"ת. ת"ח כיון דנקוד ה"ג הכריח כן מדכתיב אי"ו אי"ה אלא מדברי המלאכים ידע אברהם באומרם אי"ו אי"ה הורו שאי"ו ואי"ה היו עתה מופיעי' ומשפיעים על שרה אשתו כיון שנרמז אברהם כן אמר [244] הנה באהל זה אי"ו שרמזת' הרי הוא באהל מלכות וז"ש כדין אמר ויאמר הנה באהל אחר שנרמז מהמלאכים כדין גם הוא אמ' הנה באהל. ה"ג ויאמר הנה באהל תמן הוא קשורא דכלא ותמן אשתכח: איה שרה אשתך וכי לא הוו ידעי מלאכי עילאי דשרה באהל אמאי כתי' איה אלא לא ידעי בהאי עלמא ע"כ: ואו' ותמן אשתכח הוא פי' למלת הנה שהוא ענין מצוי ומזומן דאינון לא ידעי: אבל מה דאתמסר וכו' ה"ג. ומ"ט ידעי בגין וכו' ה"ג עכ"ל הרא"ג:

דף קב.

מנייהו אין וגו' תימה דהא לעיל אמר כי במצרים כתיב ועברתי דוקא הב"ה א"כ מה אמר ואתם לא תצאו לראיה. לכך נראה להקשות וכי הב"ה בעצמו היה המכה ממש והרי אי אפשר להיות המיתה אלא ע"י שליח. אלא ודאי קב"ה הוה אזיל ומסיים בוכרי ומלאך המות עייל ומחי ואם היו יוצאים מפתח ביתם שמא מלאך המות פוגע בהם. והשתא ניחא אומרו עד בקר מה צורך עד בקר והרי המכה היה בחצות הלילה אלא מלאך המות מרקד שם ביניהם על המכה הגדולה אשר עשה ולכך לא יצאו שלא יפגעו בו והב"ה לא היה הולך בחברת מלאך המות דהא כתיב לא יגורך רע. אלא שכינה מציינת ואחר שהשכינה היתה מסתלקת מ"ה נכנס ומכה. ובזה היה אפשר שיפגע בהם מלאך המות בלי חברת השכינה ומסתכנים וענין זה בלילה לבד שיש ממשלה לקליפות אמנם בבוקר אין כח לשטן עוד כנודע:

איה שרה אשתך דלא בעו לומר וגו' קא דריש הכי משום דאיהו בעי על שרה ולא הוה תמן. והיה לו להמתין עד שתבא לזה אמר שאדרבה שאל עליה כדי שלא תשמע הדבר כדי שלא יקל בעיניה כמו יצחק שרה וגו' כיון דאמר הנה באהל רחוקה משם:

אלא בגין יקרא דאברהם אתחזי הכי. פי' הם לא אכלו כלל אלא דאתחזי כמו אחיזת עינים:

[244] נ' צ"ל כיון שנרמז כן אמר אברהם הנה כו':

ור' אלעזר פליג ומלת ויאכלו הוא מלשון מאכולת אש וז"ש בגין דאינון אשא וגו' ולא אתחזי האש מפני התלבשו באוירין דיסודין וגו' ואו' בגין דאכלי מההוא סטרא וגו' פי' מחסד שע"י שאוכלין ממזון אברהם תחתון הם נזונים מאברהם עליון:

בדקא חזי ליה לא היה נכנס בבית מדרשו אלא היה שומר משמרת טומאתו בביתו עד טהרתו הרמ"ק זלה"ה:

סתרי תורה

והכא ויעל אלהי"ם מעל אברהם בגין דביה וגומר הענין באברהם נחתו ג' מלאכים ושכינתא עלייהו ולהכי כד אסתלקת קאמר ויעל אלהי"ם מעל אברהם שהוא שכינה אבל במנוח לא נחת אלא חד מלאך ולא נחתת שכינתא ולהכי כתיב ויעל מלאך ה' ולא אמר ויעל אלהי"ם ממש כהכא. הרח"ו נר"ו:

והרא"ג כתב ה"ג מנייהו יכיל לאסתרא אבל וכו'. דלא בעו לומר מקמה כלומר שלא בפניה והטעם כי היא היתה עיקר הבית ומה גם בהכנסת אורחים. ה"ג ויאכלו ס"ד דמלאכין קדישין אכלין. ה"ג בגין דאכלי מההוא סטרא לעילא נ"א דמסטרא דאברהם אכלין לעילא פי' כי מצד החסד מדתו של אברהם יורד מזון כל התחתונים ממנו ולמטה ומה אם מזון המדות הוא משפיע את כולם בסוד יומם [245] כנודע כ"ש לעולם המלאכים וכמ"ש הזן את העולם כולו בחן ובחסד. דכיא ומסאבותא היה שומר ומקיים טומאה וטהרה. ה"ג לא הוה משמש בביתיה עד דעביד ליה טבילה או עביד ליה לנטר' שבעה יומי מסאבו וכו' והענין שכפי הטומאה כך היתה הטהרה לטומאה קלה כגון קרי וכיוצא עביד ליה טבילה בו ביום לטומאה חמורה כגון זב וזבה וכיוצא עביד ליה לנטרא ז' יומין דמסאבו. הכי הוא ודאי כלומר וכך הוא הדין האי כדאיתיה והאי כדאיתיה דת"ח וכו' עכ"ל הרא"ג:

דף קב:

תרי מסאבו וגו' קרי ונדה או קרי וזבה:

לא סגי בההיא טבילה שטבל לקרויו לעסוק בתורה ליטהר לטהרתו עד שיטבול שנית:

מאי טעמא איעסק וגו' בשלמא להכניסם אל האמונה ולגיירם ניחא אבל להזהירם בטהרה מה לו ולצרה:

דאיהו טהור שהטהרה מצד הכהן והקדושה מצד הלוי.

ואיקרי טהור להורות הדבר נוגע למדתו **ור"ש** תלי הענין במים ממש בגין לתקנא ההוא דרגא וגו' שהיתה לגבי התחתונים מסולקת מהם ופגומה מפני קלקולם:

[245] יומם דאזיל עם כולהו יומין:

בגין לאתקפא בההוא דרגא לגבי המלאכים לא שייך לאתקנא שהם אינם פוגמים אלא להחזיקם יותר:

בשעתא דדיוריה בארץ כנען כי עץ החיים אינו גדל אלא בארץ ישראל ת"ת במלכות:

מאן דאיהו מסאב וגו' קשה שבין למי שהוא מצד ע"ז בין למי שהוא טמא הענין שוה ואיך היה יודע לחלק ביניהם לזה נאמר שד' חלוקות היו. א' מי שהוא עובד ע"ז האילן לא היה מקבל אותו אבל המים במקומן עומדות לא עולות עד שיתקרב אל העבודה כדי לטבול ולהתגייר ולא יורדות כדי שלא יחשוב שצריך ז' ימים ליטהר. ב' מי שהוא טמא ז' ימים שהאילן מסתלק והמים יורדים למטה ואז ידע שבטהרה תלוי הדבר וספירת שבע: ג' אילן הוה מסתלק ומים עולים אז ידע שבטבילה תלוי הדבר ומיד נטהר: ד' מי שהוא טהור וגר צדק שהאילן פושט ענפיו ומקבלו ומים במקומן עומדות וד' חלוקות אלו מתבארין מתוך דבריו. ואו' ורזא דא לקבל קב"ה קא עביד וגו' ושכינתא לצד החסד עינא דמיא תחותיה:

כמה דתנינן תלת מפתחן וגו' והם ממש בני חיי ומזוני בני היינו דחיה ומזוני היינו גשמים חיי היינו תחיית המתים:

ולמפקד עקרין דקאמר לאו היינו שעת ההריון דא"כ מאי קשיא ליה שוב אשוב וגו' דהיינו עת הלידה אלא גם עת לדת עקרות קאמר והיינו דחיה דקאמר:

ואו' מלאכא דברית ולא אחורא פי' כי כאשר יאמר ויאמר ה' ירצה ת"ת עם המלכות אבל כאשר יאמר ויאמר סתם ישלול שהיתה המלכות בלי חברת התפארת. והטעם היות ויאמר סתם בה מפני שהיא נקבה אינה נזכרת בשם אלא סתם אמר האומר קרא הקורא. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון דהוו תרי מסאבו וגו' פי' משום דאמרינן בפ' מי שמתו דלר' יהודה היכא דקדם קרי אתיא טומאת נדה ומפקעא טבילה דאין טבילה אלא המטהרת מכל וכל ע"ש כ"ב א':

טהור דא אברהם וגו' עיין בפ' קרח קע"ו ב':

ות"ח בכל אתר דכתיב ויאמר סתם או ויקרא סתם וגו' קל"ח א' וקמ"ב ב' וקע"ג ב' תרומה קל"ח א' וקנ"ז א' פנחס רכ"ב א':

אוף הכא כתיב ויאמר שוב אשוב וגו' קט"ו א' עכל"ה:

והרא"ג כתב או סגירת נדה נ"ל שהגירס' היא או סגירת או נדה שעל כל אחת מהנה צריכה לישב ז' ימים המצורע להיות או מצורע מוחלט או מצורע מוסגר והנד' ז' ימים תהיה בנדתה. דהוו תרי מסאבו קרי וזיבה ה"ג לא סגיא ליה בההיא טבילה בין דאערע ביה קרי קודם דאקביל טומאה אחרא בין דאערע וכו' ופי' בין שאירע לו טומאת זיבה

היה מטבילו לקרוייו ואעפ"י שנתוסף לו טומאה חמורה על טומאתו היה מטהר אותו מאותה טומאה אפי' קלה ומכ"ש שהי' מטהרו אח"כ מטומאה החמורה בין דאערע בי' לבתר כלו' בין שאירע לו טומאת קרי אחר טומאה חמור' מלבד הטהרה החמור' לא [246] שהיה מטהרו מהטומאה החמורה לא היתה טהרת הטומאה קלה נבלעת אלא היה מטבילו פעם שנית לטומאה הקלה אחר טהרת הטומאה החמורה וזו לאשמועינן חסידותו וטהרתו של אבינו הזקן ולכך לא חששו המלאכים מלאכול שהכל היה נעשה על טהרת הקדש.

ואברהם ושרה וגו' הוקשה לו בשלמא הני דנקט קרי וזיבה או צרעת שייך בין באנשים בין בנשים אבל נדה דנקט קש' וכי אברהם היה מטהר ג"כ את הנשים לז"א ואברהם ושרה וגו' אברהם לאנשים ושרה לנשים. ואיקרי טהור דכתיב מי יתן טהור וגו' הוקשה לו מלת טהור דקאמר דמדקאמר טהור ש"מ שקדמה לו טומאה דלית טהור אלא מגי טמא והא ליתא שלא קדם לו טומאה שמבן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו דכתי' עקב כמנין עק"ב והוא חיה קע"ה לז"א כן הוא שנק' טהור ולית טהור אלא דנפיק מגו טמא כדקאמרת אבל לא היתה הטומאה מצדו ואח"כ נטהר ממנו אלא טהור דא אברהם (מוהר"ר צמח ועיין בתרגום פסו' הנז') דנפיק מגו טמא דא תרח.

בגין לתקנא ההוא דרגא ענין תיקון זה הוא כי לא נבראו המים אלח לטהר את הטמאים כנז' בפ' ויקהל דף קצ"ט ע"ש וזהו תיקונ' לקיים תנאם. ה"ג בגין לאתתקפא ההוא דרגא וכו' לכל בני נשא מכלא מדכי לון וכו'.

ת"ה אילנא נטע אברהם וכו' ממסקנ' דמלתא משמע דלאו אילן ממש הוה שאין הדברים כמשמען וכן גרסת ס"י דגרסי ורזא דא בגין קב"ה קאמר. והכונה לומר שכל מה שנאמר הוא רמז לקודש' בריך הוא וענין העץ והמים היה עניינם דרושים שהי' דורש אברהם לכל באי שער עירו ועל פי הדברים האלה צריך לבאר דברי המשל וכו'. ואפשר נמי לפרשו לגרסת הספרים דגרסי לקביל קב"ה קא עבד שהענין ממש כמשמעו עץ ממש ועינא דמיא ממש שנטע אילן בידיו ועשה מעין של מים תחתיו וכיון לקביל קב"ה לעשות רמז לעץ החיים ולמעין המים העליונים המטהרים הטמאים ות"ח וכו' נתן טעם למה היה הרמז בעץ ולא בדמיונים אחרים ותירץ שהוא הפך עץ הדעת טוב ורע כדמפריש ואזיל. כד אתא אברהם וכו' דהיינו אדם הראשון שנתגלגל באברהם לתקן את אשר עוות כנז' בפ' בהר סיני בר"מ שבאותו עון היה ע"ז וג"ע וש"ד ולכך לתקן אשר עוות בע"ז לתקנו במקבילו עשה עץ שהוא דוגמת עץ החיים. לאפוקי אילנ' אחר' דעץ הדעת טוב

[246] נראה דמלת לא הוא ט"ס:

ורע דהיינו השכלת עניני דרושי הנהגותיהם של החיצונים ואבינו הראשון ירד לחקור וסחטה לו ענבים כנז' לעיל עד שבא ונתגלגל באברהם. והפך ממה שנכשל באל זר שבר את פסילי אביו והודיע אלהותו בעולם וכו'.

ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה א"ר יצחק וכו' ה"ג אמאי כתיב שוב אשוב אי תימ' דקב"ה קאמר הא כתיב ויאמרו אליו איה שרה אשתך אלא ודאי וכו' וחסר בספרים אמר ליה מלה מלת לי' ל"ג: מלאכא דברית הוה וכלא בקב"ה אתמר וכו' פי' שעם היות בני חיי ומזוני ממזל העליון עכ"ז ברצון עליון נשתלחה המלכות הנקר' מלאך הברית לומר שוב אשוב אליך על פי הגזרה העליונה עכ"ל הרא"ג:

דף קג.

כדין וה' פקד את שרה הא מדכרינן לשרה וגו' כי אברהם בשביל עצמו נזכר וכן שאר אבות אבל אמהות אינם נזכרות אלא שרה בשביל יצחק:

ואו' נוקבא נטלא ליה וגו' דקשיא ליה תחלה דרש והנה בן לגבי אברהם ובתר הכי דריש והנה בן לשרה לזה תירץ נוקבא נטלא ליה וגו' וא"כ תחלה והנה בן סתם לגבי אברהם ובתר דנטלא ליה נוקבא והנה בן לשרה: או אפשר דקשיא והנה בן לשרה ועדיין לא נתעברה ממנו והיה בתוך עצם אברהם היה ראוי שיתייחס הבן הזה עתה לאברהם ויאמר והנה בן לך. לזה אמר כי מפני שכבר בעולם העליון נטול הבן מן הת"ת ונתן בתוך מלכות ייחסו לנקבה: או אפשר דקשיא ליה אומ' והנה בן לשרה שנראה ינתן לה בן והיה ראוי שיאמר והנה תלד בן לשרה אשתך ולא והנה בן לשרה. ותירץ כי מפני היות עיקר הבן אל הזכר וממנו ינתן אל הנקבה ולזה אמר והנה בן ינתן ממך לשרה אשתך וז"ש נוקבא נטלא ליה לבר מן דכורא: או אפשר דקשיא ליה לפי מה שפירש לעיל שאמר והנה בן לשרה ולא אמר לך שלא ידמה מהגר כישמעאל א"כ לימא והנה בן לך משרה אשתך. ולזה אמר שאין ראוי שיתייחסו התולדות לזכר מפני שאין הזכר מוציאם בהוי' נגלית אלא ע"י הנקבה שמוציאה התולדות לחוץ. וז"ש נוקבא נטלא ליה לבר להיותו הויה נגלית מן דכורא א"כ ראוי שיתייחס הבן אליה כיון שהיא המוציאה אותו לפועל ולא הזכר: או אפשר דקשיא ליה למאי דפי' לעיל כי איה שרה אשתך אמר המלאך ומלת שוב אשוב אמרה השכינה. ואמר סתם ויאמר עליה בלי ת"ת א"כ למה אמר והנה בן לשרה אשתך שאין בידה בשורה זו כי בנין לעילא תלוי. לזה תי' נוקבא נטלא וגו' שכבר נטלא המלכות נשמת יצחק מהת"ת להורידה לעת זווג אברהם ולכך אמרה היא והנה בן:

פתח האהל שכינה ועם היות שפי' לעיל יסוד עכ"ז אהל עצמו שכינה ופתח האהל יסוד משותף אליה והיא עיקר:

והוא ת"ת היה אחריו של השכינה שהיא פתח האהל כדפי' ואמר אחריו להורות היות זו למעלה וזו למטה וז"ש **דא** דרגא תתאה וגו' דרגא עילאה וגו' ואו' מן יומא דהות שרה וגו' קשיא ליה בשלמא אברהם ניחא שעלה במדרגה ע"י אות ברית ובא הכתוב להשמיענו מעלת הברית שהשיג מעלה גדולה בנבואתו והיינו וירא אליו ה' וגו'. אמנם שרה מה צורך בזה להודיענו עתה שראה פתח האהל והוא אחריו. לזה תירץ שהוא ענין חדש שלא ראה מעולם והודיענו הכתוב נבואה ראשונה אשר לה. או אפשר דקשיא ליה כי אברהם ראה **והוא** יושב פתח האהל שהוא הייחוד ושרה לא ראתה אלא והוא אחריו שהוא למעלה שאינו ייחוד כדפי' ואין לה ערלה שימנענה. ולזה תירץ ואמר שהן אמת אם היתה קודם זוכה למדרגת הנבואה הוה קשה אמנם זו נבואתה הראשונה לכך לא השיגה מעלה כ"כ כמו אברהם:

ואו' דיתבא שרה פתח האהל וגו' ופי' הכתוב ושרה שומעת דברי הבשורה מהשכינה שהיא פתח האהל ורואה גם אברהם שהיתה אחריה כשהיתה מתנבאית ראתה נשמת אברהם מושכת שפע נבואה ג"כ:

מאי באים בימים שעורא דאינון יומין וגו' היינו שהימים העליונים הם עשר וכל א' כלולה מעשר הם מאה דהיינו ימי אברהם ושרה עלתה עד החכמה שהם ט' ספי' דהיינו תשעים וענין באים ר"ל שנכנסו וכללו כל אותם הימים בעצם ובשלימות. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון נוקבא נטלא ליה לברא וגו' פי' שלא ניתן אלא לשרה כדקאמר דבגיניה כאיבת וגו' ונראה דמשום דמאן דאתקשר בנוקבא מיתה אזדמנת ליה כדאיתא בפ' בשלח מ"ד ב'. ע"כ נתקן בעקידה בצאת נפשו וכענין חבקוק כדאיתא התם והאי דקאמר התם ת"ח באברהם וגו' בך אתקשר וגו' היינו במה ששב אליו שנית בעקידה ומפיק ליה מכפל שוב אשוב וגו' כנ"ל עכל"ה:

והרא"ג כתב שפיר בחיזו שכן אליעזר הוא עוג והוא בנו של נמרוד שאח' שעלה אברהם מכבשן האש נתן לו בנו לעבד כנזכר בפרקי ר' אליעזר והיה לו תאר כתאר בן המלך. דבגיני' מיתת כפי' ז"ל למה נסמכה פ' חיי שרה לפ' עקידה שע"י בשורת העקידה פרחה נשמתה ומתה. לאסתלק' בגיני' לעלות בעילוי ומעלה והא כיצד בשעתא דקב"ה יתיב בדינא על עלמא בר"ה כדין וה' פקד את שרה קורין פ' וה' פקד את שרה הרי שמזכירין אותה לכבוד ולתפארת בשבילו: ה"ג כדין וה' פקד את שרה הא מדכרינן לשרה בגיניה דיצחק ועל דא איהו בן לשרה: והנה בן לשרה דהא נוקב' נטל לי' לבר' מן דכור' ופי'

הא מדכרינן וכו' הרי מתעלי' בעלוי בגיני'. דהא נוקבא וכו' הוא פי' אחר בפסוק שלמה נאמר בן לשרה לפי שאין בן זכר אלא מצד הנקבה אשה מזרעת תחילה וילד' זכר כנז' בפ' לך לך דף פ"ה.

ושרה שומעת פתח האהל וגו' ה"ג ושרה שומעת מה דהוא אמר פתח האהל דא קב"ה והוא אחריו דאודי ליה דרג' עילאה ומן יומא דהוות שרה בעלמ' לא שמעת מלה דקב"ה בר ההיא שעת'. ד"א דהות יתבא שרה פתח האהל וכו' ופי' ושרה שומעת הבשורה שהיתה מבשרת לה פתח האהל שהוא המלכות שהיא פתח ושער השמים. דאודי לי' וכו' אחר דברי השכינה ובשורתה הודה ג"כ לדבריה דרגא עילאה הנקר' הוא. ומן יומא לא שמעת מלה דקב"ה ת"ת. שמעולם לא היה מדבר עמה אלא פתח האהל מלכות. אבל עתה הת"ת הודה לבשורה ושמעת קולו מה שלא שמעה קודם: (מוהר"ר צמח לקמן דקאמר היינו ד"א שהגיה הרב זלה"ה והוא לא גריס כן ולזה אמר ואמנם וכו' ויפה פירש לעיל שקב"ה ת"ת ובד"א מלכות: עוד מה דקאמר לקמן היינו בעמוד שני ועיין שם ובביאורו). אמנם לקמן משמע דקב"ה דקאמר הכא הוא המלכות ועם היות שנקרא יסכה שסוכה ברוח הקדש י"ל דאה"נ שהשכינה היתה מתגלית אליה ומראה לה הענין הנרצה ע"י חידות ורמיזו. אבל מעולם לא שמעה קול ודבור אלא בבשורה שוב אשוב אליך וז"ש ושרה שומעת כלומר עד עתה לא היה כי אם ראיה ולא שמיעה כנז':

ואברהם ושרה זקנים וגו' שיעורין דיומין דאתחד כדין להו. הענין כי יש בני אדם נראי' זקנים ואינן זקנים שכפי זמן חייהם לא היה ראוי ללובן הזקנה. לז"א אברהם ושרה היו זקנים ולא שהיו נראי' זקנים ושלא היה ראוי להם הזקנה אלא היו זקנים ובאי' בימי הזקנה דאתחזי כדין להו היתה הזקנה בהם כפי חייהם. וכל זה כדי לתרץ כפל הכתוב באים בימים וז"ש חד מאה וחד תשעים הרי הזקנה עם הימים. עאלו ביומין כלומר כתרגומו בא בימים הוא עאלו ביומין לפירוש זה אבל לפי' שני דקאמר בסמוך מלת באי' בימים הוא כמד"א כי בא היום: באים בימים כד"א וכו' הוא פי' שני דאערב שמשא כלומר כבר היו הימים שלהם בנשף בערב יום בין השמשות למיעל בההו' עלמא וכו'.

רבי יהודה פתח נודע בשערים בעלה וגו' ת"ח וכו' כוונתו להציע הצע' ולהקדים הקדמ' וע"י כך מקשה קושייתו כדמפרש ואזיל: לאו איתי בעלמא עתה אחר שנפגמו הדורות שכן העון מבדיל בינינו לבין קוננו וחזרו בתשובה ואכשור דרי שגדולים בעלי תשובה מצדיקים גמורים ולא הוה מן יומא דאתברי עלמא קודם פגם התחתונים. דיכיל לקיימ' על חכמתא דיליה ולא יכיל לקיימ' ביה זו ואין צריך לומר זו קתני. בגין דאיהו גניז מצד הבינה וסתים מצד החכמה. ואסתלק לעילא לעילא בכתר כדפי'. וכלהו עלאי ותתאי

רצה לתת לו ית' עוד העלם דלא מבעיא השגה בחכמתו וכ"ש בו בעצמו. אלא אפי' ידיעת מקום משכנו לא ידעו והענין כי ענייני ההשגחות וההנהגות רבות מאד משתנות בעליונים ובתחתונים וכלם ברגע א' למעלה ולמטה. ולכך תתאי אמרי דאיהו לעילא שכיון שרואים ההנהגות משתנות למטה אומרים בודאי המנהיג הגדול מנהיג ומניע כל זה מלמעלה וממכון שבתו משגיח לכל אלו הפרטים. ועילאי אמרי דאיהו לתתא שכיון ששינויי ההנהגות ותגבורת הכחות למעלה הוא מצד התחתונים כפי מעשיהם אומרים ודאי שהוא למטה ומתחת זרועות עולם. ומשם שולח ברכתו אלינו עד שאלו [247] צודקים בדבריהם ואומרים היך שיהי' ברוך כבוד ה' ממקומו יהולל וישובח כבוד ה' ממקומו מאותו מקום שהוא משגיח ולהיותו משגיח לתחתונים מהעליונים ומשגיח לעליונים מצד מעשה התחתונים נמצא שמקומו למעלה ולמטה ולכך כוללים יחד ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. ואת אמרת נודע בשערים בעלה. כלומר לאיזה פירוש שנפרש מלת שערים לא יצדק להולמו בין שנפרש שערים מלשון בכל שעריך עיירות דהיינו בי"ע. בין שנפרש מקום הסנהדרין. בין שנפרש מקום כניסת העולמות לכולם א"א לומר נודע שאפי' שיורד בהם אינו מתגלה להם אחר שנתעלה כל כך כדפרישנ' עכ"ל הרא"ג:

דף קג:

ר' אלעזר שאיל יומא חד וגו' דהא אתחזי וגו' פי' עם היות שאמר וקראת את שמו ולא כתיב וקראתי את שמו מעתה או והיה שמו. עכ"ז אתחזי ממה שאמר וקראת את שמו שכבר היה שמו כך לפניו עד דלא נפק לעלמא. ובשלמא אחר שנולד יצדק עליו שם יצחק כדכתיב צחוק עשה לי אלהי"ם. אמנם קודם שנולד לגבי הב"ה מה יחס לו עם שם זה:

דאשא נטלו מיא הגבורה כלולה מחסד:

דהא מיא וגו' כדאמרינן גבורות גשמים וכתיב ויחפור את בארות המים:

בדיחין לההוא סטרא ממתיקין דין הגבורה בהיותם מושכים שפע החכמה דרך הבינה אל הגבורה:

בגין דאתי מההוא סטרא מהגבורה השמחה דיין המשמח לא יין המשכר והיינו טעם שם יצחק לשון שחוק אמנם היותו יצחק לעתיד יהי' מורה ואתדבק ביה שגם במעשיו נאחז במתיקות המדה הזו ולכן הב"ה אמר יצחק יתדבק בצחוק:

מיא באשא ואשא במיא חסד לצד שמאל פועל בגבורה וכן גבורה לצד ימין פועל בחסד וזהו כללות החסד מהגבורה וגבורה מהחסד.

[247] ואולי צ"ל שאלו ואלו כו':

וע"ד איקרי הכי יצחק ר"ל מצחיק לאחרים דהיינו שיגרום כללות זה לאברהם עצמו שיהיה כלול מהצחוק:
ובג"כ קב"ה קרא ליה הכי להורות על פעולת הנפש לא הגוף כדפי' ולהורות שגם אברהם יעלה במעלה ע"י שיוכלל חסד בגבורה אודיע ליה לאברהם והעד ע"ז בכלהו אחרנין וגו' מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב: דהא מיא מסטרא דגבורה קא אתיין נ"ל דמימי החסד נמשכין דרך גבורה התחתונה מהחסד דאל"כ הל"ל מגבורה אלא אמר מסטרא דגבורה ר"ל דרך הגבורה עכ"ל:
גיליון ובגין אלין שערים דאינון דרגין עילאין וגו' פי' שית סטרין כנז' להלן ק"ס ב':
מיא באשא ואשא במיא וגו' פי' בעקידה דאתכליל מיא באשא ואשא במיא כנרשם להלן קי"ט ב': א"נ במה שאברהם קרא לו יצחק כנז' קי"ח ב' עכל"ה:
והרא"ג כתב לפום מה דמשער בלביה וכו' וסיפ' דקרא הכי מדריש נודע בשיעורים בעלה ת"ת. אפי' כשעולה ומסתלק עם זקני ארץ שבהשער' הלב ישיג הנבי' או המתבודד מעט קט מגדולתו ורוממותו:
ר"ש אמר וכו' לא ניחא ליה פי' ת"ק שסוף סוף אפי' שנפרש בשערים לפום מה דמשער אדם בלבו אינו נקרא בזה נודע כלל ואפי' המלכות אינה מושגת וכ"ש בעלה לכך פי' בשערים דרגין תתאין כדמפרש ואזיל: כד"א שאו שערים ראשיכם בפ' פנחס דף רנ"ג פי' שהם [248] נה"י וראשיכם הם חג"ת: דרגין עילאין אע"ג דהתם קרי להו תתאין. בערך פתח האהל שהיא המלכות כדמסיק שהיא פתחא תתתא קרי להני עילאין. בגינייהו אתידע קב"ה ת"ת שהוא אספקלרי' דנהרא ואינה מתגלית אל הנביאים אלא בנצח והוד כך קב"ה אתידע בהתגלותו בנצח והוד כדקאמרן: ולא אתיד' כשהוא עומד בעצמו בלי התלבשו למטה: בגין דאיהו ת"ת נשמתא לנשמתא הענין כי כן עלה היא נשמה לעלול. והנה הנה"י הם נשמה למלכות הנק' גוף כנז' בזוהר והת"ת שהו' עילה לנה"י הוא נשמתא לנשמתא: גניז וטמיר מכלא בהיות הת"ת במקומו בלתי מתגלה הוא גניז וטמיר מכלהו תתאי אבל באינון שערים אתידע: ונחה עליו על המשיח בן דוד שהוא כנגד המלכות שממנה בא למשיח רוח חכמה וכו': דכתי' ושפט בצדק דלי' הרי שאחר שנחו כל אינון רוחין על האי פתחא אז ושפט בצדק מלכו' דלים: בגין כך כד אתבשר כלומ' השתא במאי דפרישנא דבהאי פתח' אתחזון כל שאר פתחין שמעינן טעמ' דקרא דאמאי קאמ' שוב אשוב אליך והנה בן. והרי אין הבנים במדה זו אבל השתא דקאמר דכלהו דרגין שרו

[248] שערים נה"י:

על האי דרגא א"כ כשנתבשר אברהם ביצחק. האי דרגא הוא דהוה אמר שוב אשוב שיש כח למד' זו לומר שוב אשוב בגין דכלהו דרגין שרו עלה: א"נ בגין כך וכו' כלומ' בג"כ שפירשתי לך שפתח האהל דא הוא פתחא דצדק מדה אחרונה עתה תבין מי היה מבשר לאברהם שהרי הפסוק סתם קאמ' אלא השתא מסיפיה דקרא נפק' לן מי הוא המבשר. דנפק בגו ערלה מתוך ערלתו שהיה חופה על הברית ואחר שמל יצא הזרע בגו קדושה דהיינו ראש העטר' בלי ערלה: ואתדבק אברהם בדרגיה היינו מדת חסד שעל' במעלות ונעשה מרכבה לחסד ממש באצילות. אמנם קודם אעפ"י שהיה מרכבה אליה בעשותו חסד בעולם היה מרכבה אליה והוא למטה לא באצילות ממש והיינו כדקא יאו':

ת"ח וכו' בא להכריח שאחר המילה נדבק במדתו ממש: נפק קדישא וכו' כלומר כשיצא קדוש היתה יציאתו כראוי וכסדר דהא תנן בס' יצירה המים הרו וילדו אפלה שפי' שחסד האצילה הגבורה א"כ ג"כ למטה ראוי שיהיה אברהם קשור בחסד ממש ויצחק בגבורה: והאי כלומ' היינו דקאמ' בס' יצירה המים וכו' וי"ס דגרסי' ודאי והכל א': וקראת שמו יצחק אמאי כלומ' קודם שנולד נקרא שמו כך מה שאין כך דרך העולם שכל השמות נקראים על ההוה כמו ע"כ קרא שמו דן ע"כ קרא שמו נפתלי: דאשא נטיל מיא ה"ג והכוונה אחר שיצחק קשור בגבורה שהי' אש והוא נוטל המים מן החסד להשפיע בסוד גבורות גשמים ואז השמחה והשחוק בעולם ע"י השבע. א"כ ראוי ליקרא הקשור בה יצחק על שמה שמביאה השחוק והנה קודם שנולד היתה הגבורה עושה כן א"כ ראוי שיקרא יצחק קודם שנולד: ה"ג בס"י ותא שאיל ללואי והו' ראיה לדבריו שהגבורה היא צחוק ושמחה בעולם שכן הלויים הקשורים בה משוררים. א"כ ראוי שיקרא יצחק מעת הורתו כי משם נמשך בעת הורתו והיינו סוד אשר קדש ידיד מבטן וז"ש בגין דאתי מההוא סטרא. ואתדבק בה אח"כ במעשיו שהורה לעולם דאית דין ואית דיין.

ת"ח יצחק בדיחותא פי' שגם מצד אחר ראוי ליקרא יצחק מצד חילוף החסדים בגבורות והגבורות בחסדים. דהיינו שאין הגשמים והטובות באים לעולם אלא מצד הגבורה שאם היו באים מצד החסד כסדרן היה רוב טובה בעולם וביעטו אוכליה. גם אלו היו הגבורות כסדרן היו מחריבין העולם לכן רצה הקב"ה למזוג ההנהגות ואחלף מיא באשא ואשא במיא: עכ"ל הרא"ג:

דף קד.

ות"ח בכלהו אחרנין וגו' כגון י"ב שבטים ושמו היה מעיד על המדה מפני שהיו נק' כן ברוח הקדש כדדרשינן בזוהר ראובן אור בן שהוא החסד נכלל בגבורה המתוקה כדפי':

כיון דאתבשר אברהם שהשלימו שליחותם או אפשר שלא נתעכבו כדי שתהיה סמוך לצדקה של אברהם הצלתו של לוט כדמסיק ר' אלעזר לקמיה. או אפשר שהיה דין הגבורה נמתק ע"י הבשורה ולכך יהיה הצלה ללוט ויהיה החסד מסכים באבוד רשעים:
ר' אלעזר אמר ת"ח כמה אנהיג קב"ה טיבו עם כל בריין בשעת שלום וכ"ש לאינון וגו' שהב"ה מתנהג עמהם במדת טובו אמנם בשעת הדין לטובים גורם טובה וז"ש ואפי' בזמנא דבעי למידן איהו גרים למאן דרחים:
חד חוטא דחסד וגו' היינו חוט של חסד כמו שהוא גמל חסד והגביר מדת החסד אפילו בזמן תגבורת הגבורה בדינים לכך ע"י הסימן ההוא לא ישלוט עליו. וא"ת וכי כל גמילות חסדים שעשה אברהם כל ימיו לא הספיק שהוצרך לטרוח במלאכים עתה. לזה אמר כי כל מה שעושה האדם בשעת שלום הכי אכתיב עליה לעילא. אמנם להיות מסומן למטה בחוט של חסד צריך בעת הדין והרוגז מן הטעם שפי' והיינו קרא דוצדקה תציל ממות שדרש ר' עקיבא על בתו [שבת קנ"ו]: ובגין כך אקדים ליה לאברהם ממש בשעת הרוגז כבתו של ר' עקיבא וקרא דוצדקה תציל ממות בהם מתוקמא לבד:
ת"ח ויקומו משם דאע"ג דמלאכין הוו וגו' לפי הפירושים אם נפרש שלא הכיר שהיו מלאכים זכה כפי טוב כוונתו ורחמנא לבא בעי כיון שסוף סוף נתאכל המזון כדמסיק. ואם נפרש שהכיר בהם שהיו מלאכים כוון לזונם מזון גשמי זה מצד אברהם כדי שעל ידו ינקו משפע החסד מדת אברהם:
ואי תימא וגו' יש לפרשו על שני דרכים הא' דקשיא ליה שלא היו מאש לשרוף וזה דוחק שהרי בכח המלאך כליון הדבר הגשמי אף אם לא יהיה אש. ב' דקשיא ליה כי באכילה ממש ודאי שלא נזונו אמנם הכוונה שהיו נזונים מאברהם הרוחני חסד עליון ע"י אברהם הגשמי וזה אי אפשר שהרי תלת מלאכין הוו בשלמא מיכאל ממים ניחא שיהיה נהנה מן החסד אבל השאר שהם מגבורה ות"ת איך נזונו מן החסד. ותירץ שהם כלולים מחסד גבורה ת"ת כדמסיק:
כגוונ' דא וגו' פי' שתלוי הברכה העליונה מהחסד בכוס הגשמי וכן הברכה מצד החסד דאברהם תלויה באכילת המלאכים אכילה גשמית.
אתערותא דרחמי מפני זכות אברהם כדכתיב ויקומו משם וגו' ועוד מפני שינקו משפע החסד.
וכתיב התם וגו' תימה יש השקפה לטוב ויש השקפה לרע דכתיב וישקף ה' אל מחנה מצרים א"כ מאי גזירה שוה ובשלמא שלא בגזירה שוה ניחא דאפשר דקאמר דהאי השקפה לטוב אמנם מכח גזירה שוה אין ראיה שהרי יש השקפה לרע. לכך נראה דהכי

קאמר וישקיפו וגו' בהשקפה זו עם היותה דין לסדום אתערותא דרחמי היתה בה דהיינו הצלת לוט. תדע שיש בכלל ההשקפה רחמים דכתיב השקיפה מה להלן לטב א"כ נראה שיש בהשקפה צד טוב אף כאן יש בהשקפה זו צד הטוב דהיינו הצלת לוט. והטעם כי השקפה הוא בת"ת ומלכות מצד הת"ת רחמי מצד המלכות דין אמנם השקיפה ממעון קדשך מן השמים כולה רחמים. ולהכי פי' וברך וגו' ופסוק וישקף ה' אל מחנה מצרים ג"כ היה בה רחמים ליש' ואפי' למצריים כנז' בזוהר בשלח [דף מ"ז ב']:

דהא כלא בהאי תליא וגו' כי הכנסת אורחים הוא בישוב אכילת שעה אמנם לויה הוא הצלתם בדרך כדמסיק דמחבר עמיה שכינתא **ובעוד** דאיהו הוה אזיל וכו' א"כ מסתם ראה שכינה עמהם אלא שלא רצה לעכב דרך מצותו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. כיון דאתבשר אברהם ביצחק מה כתיב וגומר פי' כבר פי' כי יצחק הוא בחינת הדין וכיון שנתגלה הדין בעולם תכף נעשה דין בסדום וז"ש ויקומו משם האנשים ר"ל מאותה בשורה שנגלה יצחק בעולם ואז וישקיפו וגו': ואפשר ג"כ כי הוא אמר שענין קריאת אברהם את שם בנו היתה לאכללא אשא במיא ולמתק ולמזוג הדין יין במים. והנה עדיין לא בא קריאת השם עד השנה האחרת בלידת יצחק ואמר עתה ראה תוקף דינו של יצחק כי כיון דאתבשר אברהם ביה מיד ויקומו האנשים. וישקיפו לעשות דין החזק ההוא בסדום וראה תוקף מדת יצחק ולכך הוצרך שיקרא אברהם בעצמו את שמו למתקו ולמוזגו:

ור' אלעזר דורש בהפך כי בזכות מה שהאכילם אתערו לרחמי להציל ללוט ומלת וישקיפו הוא לרחמי כמו השקיפה ומלת משם אינו חוזר על הבשורה אלא על הסעודה ור"ל שכיון שקמו מהסעודה שאכלו שם אז ע"י אותה הצדקה והגמילות חסד אז וישקיפו וגו' לטובה ולרחמים להציל את לוט בזכות הסעודה ההיא עכ"ל:

והרא"**ג כתב כיון** דאתבשר אברהם ביצחק מה כתיב וכו' פי' עתה בבשורה זו הוי כאלו נולד כבר והוחלפו ונתמזגו המדות והיה הדין ברחמים. וזהו שדקדק הכתוב לסמוך ויקומו משם האנשים שאחר בשורה זו מיד ויקומו והיו שנים א' להציל את לוט וא' להפוך את סדום מש"כ בדור המבול שהיה הדין בלא רחמים וכמ"ש ה' למבול ישב. א"נ כיון דאתבשר אברהם הענין לפי שהמלאכים כשנכנסו בתוך אוהל אברהם נתהפכו כלם לחסדים ולא היה להם כח לפעול הדין אמנם כיון דאתבשר אברהם ביצחק כבר צמחו הדינין קצת והיה להם חוזק לפעול הדין וז"ש ויקומו משם האנשים בבשורה זו היה להם משם תקומה:

ויקומו משם האנשים וגו' ר' אלעזר אמר וכו' ומפרש ויקומו משם מסעודה זו כדלקמן שזו היא שבח הצלת לוט ומכאן אתה למד כמה חביבה מצוה בשעתה שעם היות שהיו לאברהם כמה מצות זו שהיתה סמוכה לדין הועילה והצילה את לוט: ומאי ויזכור מאי דאזכי וכו' תימה ומאן לימא לן דויזכור אלהים את אברהם היינו כל צדקותיו וחסדיו אשר עשה וי"ל דאינו ראוי שינכה הקב"ה כל זכיותיו של אברהם בעבור הצלת לוט שהוא דבר מועט אלא ודאי דויזכור אלהים את אברהם היינו הצדק והזכות שעשה באחרונה דהיינו אכילת המלאכים. כגוונא דא לא מהדר למאי דסליק מיני' אלא אמציאות אכילה דקאמר שכמו שויחזו את האלהים הוא דאתזנו מן שכינתא אוף הכא האכילה שאכלו המלאכים היה שהיו נהנים מסטריה דאברהם חסד וז"ש ויאכלו גרמו לאתזנא וכו' שבאכילה ההיא מידיו של אברהם היו אוחזים בסטריה במדרגתו מדת החסד. דאתזנו מן שכינתא גרסי'. אמאי עביד לון לויה דבשלמ' לבני אדם הוא שלא ינזק כדלקמן בסמוך וכדאיתא בגמ' ר' פלוני אלוויה לר' פלוני ד' אמות בתוך העיר ואסתכן ונצול [249] אבל למלאכים אמאי. דהא כל' בהאי תלי' כי אחר שהאכילהו והשקהו ואח"כ בלא לויה ח"ו ישפכו דמו מה הועיל לו אכילתו: ובעוד דאיהו הוה אזיל עמהון אתגלי קב"ה הוקשה לו סמיכות הפסוקים מה שייכות יש לואברהם הולך עמם לשלחם עם וה' אמר וכו'. לז"א כי בעודו הולך עמם לשלחם באותו לויה אתגלי עליה קב"ה ואשמועינן רבותא שלא הוצרך אברהם להתבודד ולהכין עצמו שיתייחד אליו הדבור אלא בעודו הולך עמם לשלחם וה' אמר וכל זה להראות גודל שכר הלוי' וי"ס דגרסי בג"כ וה' אמר המכסה וגו' והענין מסכים למה שפירשנו שבזכות הלוי' וה' אמר בלי התבודדו' עכ"ל הרא"ג:

דף קד:

בגין דחבר ליה לשכינתא. נ"ל הטעם דוקא בהיותם עוסקים בדברי תורה [250] בדרך לויה ודרך שכינה להמצא במקום תורה וע"י כך מתחברת אליו וכ"נ בזוהר בראשית [251] ועכ"ז אפשר שגם בלי תורה יש בה סגולה זו והטעם שהדרך גורם לשכינה שתבא שהיא נקראת שמירת הדרך ודאי שהיא שומרת דרך היסוד לקבל. ולכך היא הולכת אחרי הולכי דרכים וזה כשיצא זה אחריו להלוותו ושכינה יוצאת עם שניהם ונשארת עם ההולך כיון שזה עוסק במצוה לשמור זה ההולך והשכינה נשארת והוא חוזר:

[249] סוטה מ"ו רבינא לרבה בר יצחק

[250] ע' עירובין נ"ד:

[251] ע' דף נ"ח ב' ובפירושו שם:

בג"כ אמר וה' אמר וגו' ולא אמר וירא וגו' שהכל היה מראה אחת ואו' וכל מה דאיהו עביד ברקיעא וגו' פי' מתיעץ עליהם בפמליא שלמעלה ועתיד לעשותם ולהכי קאמר דאיהו עביד וגומר וזמין למעבד בעלמא ע"י זכאין עביד ליה ר"ל שמודיעם כדי שיסכימו בדבר. הרמ"ק זלה"ה:

מדרש הנעלם עד שאומר למטטרון שיגשנה לפניו וגו' פי' כשתסיר מן ויגש הוא"ו שהיא שמושית ישאר יג"ש ועם התיבה עצמה עולה שד"י כמנין מטטרו"ן עכ"ל הגליון: ואו' והא תנינן אינון פרשיות וגו' הוק' לו כי ג"ן פרשיות הם ואיך או' חמשים לבד ותירץ ר' אבהו. שהם ה' ספרים וכל חד כלול מי' דברות והם חמשים: ולכך צריך להגיה והא תנינן אינון ג"ן פרשיות עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרא"ג כתב ה"ג עביד לויה לחבריה איהו אמשיך עליה לשכינתא.

וה' אמר המכסה אני מאברהם וגו' רבי חייא פתח כי לא יעשה ה' אלהים דבר וגו' זכאין אינון צדיקי עלמא גרסי'. דאיהו עביד ברקיעא היינו הגזירה הנגזרת למעלה וזמין למעבד בעלמא בפועל. בגין דאינון אתיין ומזהירין וכו' זה טעם לפסוק כי אם גלה סודו וכו' שהיה מדבר לנביאים השכם ושלוח להתרות. והכא לא שייך האי טעמא שכבר ננעלה מהם דרך התשובה ולפי שהודיעו לאברהם כן לא הלך להתרות בהם: תו בגין וכו' נתן טעם שני דקאי אקרא ואנדון דידן שקצת נבואות היה הקב"ה מודיע לנביאים אעפ"י שלא היה תקוה לתשובה אלא טעם ההודעה שלא יאמרו העולם על מה עשה ה' ככה והאי טעמא שייך נמי הכא. ה"ג כ"ש דאית לון למעבד מילייהו דלא וכו'. ואית לון למעבד וכו' מלבד שמזכין את עצמן אלו בני נשא דקאמר צריך לזכות אחרים: דלא יהא לון פתחון פה. יוכיחום שכשתבא הרעה עליהם לא יתרעמו על הקב"ה ע"ד מה זאת עשה אלהים לנו והשיב ראובן הלא אמרתי אליכם אל תחטאו בילד. ויתרון בהון אי אינון חטאן וכו' וזו היא ההתראה שיתרה בהם שובו בנים שובבים ותתוודו כי היכי דלא יהא ליה למדת הדין ללמד עליהם קטיגורייא שכבר התוודו על עוונם ולא נשאר לו עליהם קטרוג כנז' בפ' פנחס דף רל"א: עכ"ל הרא"ג:

דף קה.

מ"ט בגין דלא למתבע אגרא וגו' כלו' אין הטעם מפני שלא הי' רצה בהצלתו ח"ו אלא בגין דלא למתבע וגו':

בתר דעאל לוט בינייהו. לדעתו אשר ישב בהן לוט ולא בזכות אברהם ואפשר דזכותו הספיק להעמידם בעוד שלא נגמר דינם כ"כ. אמנם אחר שהרשיעו יותר נגמר דינם ולא

הי' זכות בלוט להציל אפי' עצמו מפני רעתם הרב אם לא בזכות אברהם והיינו ויזכור אלהים את אברהם וישלח וגו':

אר"ש ת"ח דשכינתא לא אעדי מיניה דאברהם משעה שנראה לו דכתיב וירא אליו ה' עד שעה שאמר המכסה אני מאברהם ובכל מעשה המלאכים שכינה היתה ממתנת לו דכתיב אל נא תעבור. וראיה לזה דקב"ה שהוא ת"ת אמר ליה ולא הי' גילוי שכינה שנית אלא לעולם היתה עמו:

א"ל ר' אלעזר ממשמע דבריך שהת"ת הי' מדבר עמו דהכי אמרת בההוא זמנא דקב"ה אמר ליה דהיינו ת"ת שדבר עמו ואינו שהרי שכינה לבד היתה מדברת עמו כדכתיב וארא אל אברהם וגו' נראה שהגילוי היה שכינה עם היות שהיו נראות בתוכה המדרגות העליונות עכ"ז הדבור והמראה היה ע"י אל שד"י. וא"כ איך אמרת דשכינתא שהיא מדה אחרונה לא אעדי מיניה בההוא זמנא דקב"ה דהיינו ת"ת. דמשמע מתוך דבריך שאפשר שתסתלק השכינה וידבר הת"ת עמו שהוצרכת לומר לא אעדי מיניה וגומר ותירץ שדבור הת"ת אינו לאברהם ממש אלא לשכינה שעם אברהם או למלאכים כדמסיק והעד ע"ז שבדבור ראשון שהיה עם אברהם ממש אמר וה' אמר דהיינו הוא ובית דינו דהיינו שכינה מדברת בכח הת"ת דהיינו וארא אל אברהם וגו' באל שדי כדפי' ואח"כ בדבור שני כתיב ויאמר ה' דהיינו ת"ת שבתוכה דרגא עילאה דאתגלי על דרגא תתאה והיה ממש מדבר ועתה נראה דבור זה עם מי היה וז"ש לקמן עשו כלה למאן כי ע"י זה יובן דבור ויאמר ה' למי אמר. והנה אפשר לפרשו בשני דרכים כדמסיק ועיין בעמוד שני מה שכתבתי: מהרח"ו נר"ו:

והנה ענין ויאמר ה' זעקת סדום וגו' ארדה נא הכוונה הדבור היה בינו לבין שכינה שעל אברהם ואברהם ידעו בשכינה לא מתוך הת"ת. ובזה נתקן הכל ולהיות הדבור בינו לבין השכינה ניחא נמי אומ' המכסה אני אלא שאמר זה בינו לבין השכינה שלא בהיותו מדבר עם אברהם היה אומר המכסה דלא שייך [252] ולזה אמר לבסוף וע"ד אמר קב"ה המכסה וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כתב וע"ד שלח קב"ה כלומר וע"ד שהיה לו לאברהם כ"כ ענוה שלא רצה לשאול הצלת לוט בגין דלא למתבע אגרא. לכן שלח את לוט מתוך ההפיכה וכו' ופליגא אדר' אלעזר דאמ' לעיל דויזכור אלהים את אברהם היינו זכירת הסעודה שעשה למלאכים. ה"ג ולא אשתכח בכלהו וכו' הענין שלא היה בהן יושב כי אם לוט לבדו ע"י זכותו. אשר ישב בהם לוט וכי וכו' הוא דבר אחר ופלי' שאינו ע"י זכותו אלא זכותו של אברהם. א"ל

[252] דלא שייך לומר לאברהם המכסה אני מאברהם:

ר' אלעזר וכו' הבין מדברי ר"ש שהת"ת בעצמו היה מדבר עם אברהם לא ע"י שכינה מדקאמר ושכינתא לא אעדי ואי שכינה המדברת עמו פשיטא דלא אעדי לכך הקשה והא שכינתא וכו'. א"ל הכי הוא ודאי ות"ח וכו' לא הבנת דברי דאדרבא לפי שנראה מן הפסוק שהת"ת דבר עמו ממה שאמר בתחלה וה' אמר וגו' ולבסוף אמר ויאמר ה' היה מקום לטעות שנסתלקה השכינה ודבר הת"ת ואמרתי לך דליתא שהשכינה לא סרה ועל ידה היה הדבור וזהו שתירץ דא איהו דרגא עילאה וכו' ה"ג ור"ל לא תטעה מהפסוקים שהשכינה סרה אלא כשבא ואמר ויאמר ה' זעקת סדום היה הת"ת דרגא עילאה דאתגלי על דרגא תתאה. א"נ א"ל הכי הוא ודאי ות"ח מה כתיב וכו' כלומר ודאי שהכרח זה שאמרתי ואר' וגו' הכרח גמור הוא שהוא בנין אב לכלם ומשם נלמוד דמדקאמר וה' אמר בקדמיתא שהיא שכינה ולבסוף דקאמר ויאמר ה' זעקת וגו' אין הכוונה לשלול שמדה אחרת דבר' והראשונה הלכה לה אלא העליונה ע"י התחתונה והכל עולה אל מקום אחד עכ"ל הרא"ג:

דף קה:

ארדה נא ואראה וגו' למאן קאמר אי תימא וגו' הקשה ושאל ואמר למאן קאמר כלו' למי אמר דבור עשו כלה והוא כי אומר זה סובר הבנת הכתוב ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי הוא אמת א"כ אתם המלאכים עשו כלה ונתתי לכם רשות שתעשו כלה ומלת עשו נקשרת עם מלת כלה כלו' עשו כלה. ושאל אם תאמר דקאמר הכי למלאכים ההם הנראים לאברהם והם המשחיתים את סדום קשה דמאן חמא מליל עם דא ופקיד לדא כי הב"ה היה מדבר עם אברהם ואיך היו אומר למלאכים עשו כלה אם לא היה מדבר עמהם כי אם עם אברהם. ותירץ **אלא** ודאי נוכל לתרץ א' מב' פנים או שלאברהם בעצמו המדבר אתו קאמר ליה הכי ואמאי קאמר לי' לאברהם בגין דברשותיה הוו קיימין מקומות ההם כי הם מכלל ארץ ישראל והב"ה אמר לו כי לך ולזרעך נתתי [אתן] את כל הארצות האל וכמ"ש רש"י בשם המדרש על פסוק המכסה אני מאברהם כי ה' כרכים אלו מכלל גבול הכנעני הם ונתתים לו א"כ לכן קאמר ליה עשה כלה אתה בהם כי ברשותך קאי הענין הזה:

ד"א לאינון מלאכים פי' אפשר דקאי למלאכים ועד כאן הוה תני והשתא מפרש וקאמר מה דאתמר לאברהם כלומר הפי' הראשון שהוא דאתמר דבור עשו כלה לאברהם צריך לתרץ קושיא א' והיא דהיל"ל עשה כלה כי יחיד הוא ואיך אמר עשו לשון רבים וז"א מה דאתמר לאברהם קשה מ"ט עשו עשה מבעי ליה מאי עשו אלא צריך לפרש כי למה שאברהם לא נסתלק ממנו השכינה כי לא אעדי מיניה שכינתא להכי קאמר עשו כלומר

השכינה ואברהם הדבק בשכינה ולהכי קאמר עשו לשון רבים וז"א **אלא** דא אברהם ושכינתא דלא אעדי מיניה עשו. כלו' להכי קאמר עשו. ונלע"ד דצ"ל וע"ד עשו: וזה יובן במה שקדם לזה בדף הקודם כי דרגא עילאה היה המדבר ולא השכינה ולז"א ויאמר ה' דרגא עילאה השכינה שלי ואתה אברהם עשו בהם כלה וחזר עתה לפרש פי' השני ואמר **מה** דאתמ' למלאכים כלו' מה שאמרנו דמלת עשו כלה אתמר למלאכים הוא בזה האופן כי גם שלפי הנראה לא היה אז הב"ה מדבר כ"א עם אברהם והמלאכים אינו נראה שהיו שם לכן תדע כי אינו כן כי למה שהמלאכים הוו זמינין תמן כדי למעבד דינא חזר הב"ה דבורו לצד המלאכים ואמר להם עשו כלה דכיון דהוו זמינין תמן אין בזה חשש שיחזור עשו כלה למלאכים. ועל דא עשו כלומ' השתא אתי שפיר דקאמר עשו לשון רבים:

ד"א למעבד וגו' נ"ל שצריך להגיה ד"א לשעבר כתרגומו עבדו. כלו' עד עתה היינו סוברים דמלת עשו חוזר להבא וסמוך למלת כלה כלו' עשו כלה ולהכי הוקשה לנו מלת עשו לשני הפירושים הראשונים. אמנם יש פי' אחר והוא פי' התרגום והוא דקאי לשעבר כלו' ארדה נא ואראה האם כצעקתה הבאה אלי עשו כן כלה כלו' אעשה אז כלה וכן נר' מן התרגום שאו' הכקבלתהון דעאלת לקדמאי עבדו בפתח העין והבית אעביד עמהון גמירא וגו' ונראה מדבריו שאומר הכצעקתה הבאה אלי כן ממש עשו אנשי סדום אז אני אעשה כלה: עוד ראיתי הגהה נכונה ויפה במקום למעבד כתוב לדעבד. ופירושה שמלת עשו אינו חוזרת לעושים כלה ואינה נקשרת עם מלת כלה שא"כ יהיה פירושה דקאי למלאכים שיעשו כלה כנז' אמנם מלת עשו חוזר לדעבד פי' למי שעשה הרעה. פי' ארדה ואראה אם כאות' צעקה ממש כן עשו העושים העבירות הם אנשי סדום וזהו לדעבד כלו' לעושים כבר הרעה אז אעשה גם אני כלה בהם כן פי' המתרגם ועיין בתרגום:

א"ר אלעזר כאן ליחיד וגו' כי עם היותו צדיק צריך עת ידוע לתפלתו ולא שיהיה השינוי מצד המשפיע אלא מצד המעשים:

כאן לאתר חד וגו' שנקראים יחידים בערך העולם כולו. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

גיליון מאן חמא מליל עם דא וגו' נ"א מאן מליל וגו' שתי הנוסחאות קשים להבין ונר' לומר מאן חמא דמליל דא ופקיד דא כלו' אם האמירה היתה למלאכים מה ראה לומר להם זאת האמירה וגו'. או נפרש לתקן הנוסחאות מי ראה שהוא מדבר עם אחד ומצוה לאחר תחלה היה מדבר עם אברהם ואמר זעקת סדום ועתה מצוה למלאכים ארדה נא וגו' עכל"ה: ואו' **זמנין** דאיהו עת רצון וגו' ג' חלוחות הם ע"ת שמ"ע אשתכ"ח. והם בג' מדות במלכות בת"ת בבינה ולמעלה: במלכות זמנין עת רצון מצד הרצון העליון והרחמים העליונים וזמנין לאו עת רצון מצד הדין כי המלכות נק' עת ולפיכך ואל יבא

בכל עת וגו': והת"ת בו השמיעה כדכתיב ואתה תשמע השמים וכתיב שמע ישראל. זמנין דשמע מצד הימין זמנין דלא שמע מצד השמאל. והבינה הוא סוד דרשו ה' בהמצאו דהיינו עשרה ימים שבין ר"ה ליום הכפורים שהם ימי תשובה ודאי א"כ נמצא מצד הרחמים בלתי נמצא מצד הדין דאע"ג דאיהי רחמי דינין מתערין מינה. והנה נמצא הדין בג' מקומות אלו והוא משתנה בהם לדין ולרחמים: ואו' **תלתין** צדיקים אזמין וגו' אותם הנשמות הגלויות לפניו שעתידות להיות כאברהם אבינו ולהתנהג כפי מדותיו לפי הדור הב"ה קובע ל' מהם בכל דור ודור להיותם עמודים על הדור ובדור אברהם אבינו הוא לבדו היה שקול ככולם וז"ש כמה דאזמין לאברהם וגו':

ובניהו בן יהוידע וגו' קשיא ליה דקרא אמר מן השלשים הכי נכבד פי' יותר נכבד מן השלשים אמנם לא הגיע למדרגת השלשה וימצא לפי זה שיש צדיקים אמצעיים בין השלשים והשלשה והם ראוים יותר מן השלשים והם ג"כ יהיו מעמודי העולם וא"כ אינם מעמידי העולם השלשים לזה פי' שאין פי' הכתוב כך אלא מן השלשים נכבד פי' איהו חד מנייהו וגו' כדפי' ואל השלשה לא בא אין הכוונה שהטיב מן השלשים ולא הגיע למדרגת השלשה אלא פי' למהוי במניינא כחד מנייהו שאין מספרים אחרים אלא שלשים ושלשה והוא מן השלשים ולא מן השלשה:

וא"ת מאי אתא לאשמועינן פשיטא באומרו שהוא מן השלשים ידעינן שאינו מן השלשה א"כ לדידך מאי קאמר ואל השלשה לא בא. לזה פי' שבא להשמיענו שאין מדרגתם שוה ואין חופתם שם שוה כי שמא יעלה על דעתך שיהיו השלשים מתייחדים בחופת השלשה לזה אמר הכתוב ואל השלשה לא בא להודיעך שהשלשים נכוין מחופת השלשה מרוב מעלתם וז"ש דלא זכה לאתחברא בהו ולמיהוי עמהון בחולקא חדא ומבניהו שבא אל השלשים נקיש לכל א' מהשלשים שאינו מתייחד עם הג' הרמ"ק זלה"ה:

גיליון יהי' כמה דתנינן תלתין הוו: כן [253] אמרו במסכת נזיר סתם נזירות ל' יום דכתיב יהיה עכ"ל:

והרא"ג כתב ארדה נא ואראה וגומר ראינו כמה בדורינו נשתבשו במאמר זה ונעלם מהם פירוש הדברים שההפסקות שבשום וטעות זה נפל בספרים בכמה דוכתי לשים הדפוס הפסקות בלי מקומם וה"פ. למאן קאמר עשו מאן חמא וכו' שודאי היה מדבר עם אברהם כאומרו ויאמר ה' א"כ כיצד היה מצוה למלאכים עשו. אלא לאברהם ולקמיה מתריץ למה אמר עשו לשון רבים. ד"א לאינון מלאכים זה פירוש שני שמלת עשו קאי

[253] וכן אמרו כו' דף ה':

אהמלאכים ולקמיה מתריץ מה שהקשה מאן חמא מליל עם דא ופקיד לדא. מה דאתמ' לאברהם השתא מפרש מה שקשה על הפירוש הראשון דמל' עשו קאי אאברהם דאי הכי עשה מ"ל ומתרץ עשו דאהדר לאברהם ושכינתא ואעפ"י שאברהם לא היה עושה הסכמת הדין היינו העשיה וכדאמר לעיל ע"י דזכאין עביד. עשו מה דאתמר וכו' מלת עשו טעות ושבוש הוא שנפל בספרים אלא הגירסאמה דאתמר למלאכים ובא לתרץ קושיא שעל הפירוש השני שפירש דבר אחר לאינון מלאכים ותירץ בגין דהוו זמינין וכיון שאברהם והמלאכים עומדים יחד לא קשה מליל לדא ופקיד לדא כי כלם יחד.

ד"א עשו לדעבד כתרגומו עבדו ה"ג וי"ס דגרסי עשו כתרגומו עבדו והכל א' והנה ברח מן הפחד ונפל אל הפחת שעד עתה היתה הקושיא מענין המלה ועתה נפל בקושיא עצומה וכי לא הוה ידע קב"ה שנראה ארדה נא וארא הכצעקתה כנראה שמסתפק. והיינו האי ירידה מלת האי ל"ג. ראיה דא לאשגחא עליהון ה"ג וכוונת התירוץ שהירידה היא ירידת המדרגות מזו לזו והראיה לראות במאן דינא ידין לון ולא כמסתפק לומר אראה אם עשו או לאו חלילה כי הוא צופה ומביט הכל. ואשכחן ראיה לביש בכף גרסי[254] והוא כעין ג"ש דכי היכי דהתם לא בא לראות דבר והפכו אף כאן נמי אלא ששם לפעול רחמים וכאן לדין. וזהו שתרגם אונקלוס במלת וארא ואדין ולפי זה יהיה פירוש ה' דהכצעקתה ה"א האמיתות לא ה"א השאלה. וכן מפרש הרד"ק בכמה דוכתי ואעפ"י שמסיים הפסוק הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה ואם לא אדע' דנרא' כמסתפק. הכי תרגם אונקלוס כלה גמירא אי לא תייבין ואם תייבין לא אתפר' הרי שלא נסתפק במה שעב' אם היו חייבים אם לאו אלא שתלה הבחירה להם אם ישובו אם לאו ולא הוצרך לפרש ולהאריך שכיון שכבר התחיל לומ' עשו כתרגומו עבדו וסמך על התרגום. אלא שמלת ארדה קשה לפי התרגום ופירשה על דרך האמת. ומלת אראה נתן טעם לדברי התרגום דקאמר ואדין וכדפרישנא וע"ד אמר הקב"ה המכסה אני מאברהם לעיל קאי למאן דאמר עשו כלה דהדר לאברהם ולשכינ' שיסכים אברהם עם השכינה לדין כדפי' א"כ אחר שצריך שאברהם צריך שיהי' מסכים עם הנהגת הדין וכי המכסה אני מאברהם א"א לכסות הדבר ממנו. וע"ד אמר כלומר השתא ניחא מה שאמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה דמשמע שכבר הסכים לעשות דאי הוה מסתפק מאי אשר אני עושה הרי עדיין לא ידע אם יעשה אם לא אלא האמת כדפירש.

ואברהם היה יהיה וכו' מ"ט ברכה דא הכא דאין לפרש שנתן טעם איך אכסה אני מאברהם שאברהם היה יהיה דהיל"ל ואברהם צדיק גמור הוא או אב המון גוים הוא

[254] נצ"ל בוא"ו גרסי' ואשכחן:

כמו שפירש למעלה רבי יהודה. אלא ודאי הטעם שאמר רבי יהודה למעלה לפי שהוא אב המון גוים כלול במלת מאברהם כלו' שקראתיו אברהם ע"ש אב המון גוים. והיינו דמסיים ר' יהודה לעיל בגין כך וה' אמר המכסה אני מאברהם אלא ודאי ע"כ ואברהם וכו' אינו קשור במה שלמעלה שהוא מברך לאברהם. לא אשתני והדין והרחמים לפי המקבלים. כאן ליחיד כאן לצבור כשיש עת רצון ועת צרה היינו ליחיד אבל לצבור לעולם ברחמים עליהם [ע' יבמות נ"ג] אעפ"י שהוא בדין על אחרי' וזהו ואני תפלתי בלשון יחיד וכן צריך לפרש בדרשו ה' בהמצאו דאע"ג שהוא בלשון רבים היינו לכל יחיד ויחיד לבדו וכדתרצו בגמ' [יבמות מ"ט] בכל קראנו אליו היינו רבים ודרשו ה' בהמצאו היינו יחיד. כאן לאתר חד וכו' היינו תשובה שנית דלתשובה ראשונה כאן ליחיד וכו' יהיו החמשה ערים של סדום יחיד בערך אברהם שהוא צבור שכן הוא אב המון ולתשובה זאת יאמר ואם תמצא לומר שהערי' יקראו צבור מ"מ הם אתר חד ואברהם כל העולם כולו וראוי שלעולם יהיה הקב"ה ברחמי' עליו וז"ש בג"כ ברך לאברהם וכו' תנינן באברהם גרסי': יהיה בגי' שלשים יש ליחס הברכה מעין הרע המאורע כי לפי שלא נמצאו צדיקים בסדום נגזרה כלי' עליהם וברך לאברהם שבכל דורות זרעו ימצאו ל' צדיקים בכל דור ודור וזהו אברהם היו יהי' ולפי שנשארו לאלה ולשבועה כדכתיב כמהפכת סדום ועמורה ברכו ואמר ונברכו בו כל גויי הארץ שהוא כמו בך יברך ישראל וכו'. ונתן טעם לברכ' לפי שעון סדום היה גזל ומניע' הצדקה כנודע והקב"ה ידעו שיצוה את בניו שימצאו בזרעו עושה צדקה ומשפט שהוא הפך חטאות סדום וברכה זו אצל הפורענות כאב שרוצה לקלל את אחרים והיה בנו לפניו וברכו הרעה יגיע לאחרים ולך הברכה:

אזמין קב"ה לעלמא שתל הקב"ה הצדיקים העתידים להיות שלשים בכל דור לקיום העולם: כמה דאזמין לאברהם בדורו שהיה שקול כשלשים דמלת יהיה קאי אאברהם ואזרעו ונראה שאפשר שיהיה באיזה דור צדיק כאברהם ששקול כשלשים ויעלה לשלשים וכן ראינו בזוהר כתיבת יד ממערב מסכים לדברינו:

פתח ואמר מן השלשים הכי נכבד וכו'. לתלתא אחרנין ג' אבות. לא בא דלא שקיל וכו' לא בא במניינא וכו' לא בא לאתחברא בהדייהו וכו' הענין הנה דוד ע"ה זכה לשני מעלות א' שהוא רגל ד' למרכבה וארבעתם מרכבה לבינה. ולעתים נעשה הוא מרכבה לג' אבות כנזכר לעיל דף צ"ט. ואמר שבניהו אעפ"י שספר בשבחו בפסוק הקודם לא הגיע למעלת דוד לא' מב' מעלות הנזכר' כנגד הראשונה אמר דלא זכה לאתחברא להיותו רגל רביעי ומדה ד' כדוד וכנגד השנית אמר ולמהוי עמהון בחולקא חדא להיותו מרכבה אליהם:

דכלהו דחמאן גרסי'. ואפילו עופי שמיא היו מונעים עצמם שכשהיו חונים על אילן לאכול גרגיר א' היו משליכים עליהם אבנים ומשיבים אותם. עכ"ל הרא"ג:

דף קו.

אר"ש הכצעקתה מאן הכצעקתה דא גזירת דינא. לכאורה היה נראה שהיא המלכות גזורה ודאי מן הדין העליון גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה. אמנם ממה שאמר קיימא גזרת דינא ותבעא מקמי קב"ה על דזבינו וגומר אין נראה שתהיה המלכות. משום דבמדרש איכה קאמר דאימא לא קיימא התם. ומשום הכי תבע סמאל עשרה הרוגי מלכות נראה שמצדה אדרבה היתה מעכבת הדין. לכך נראה גזרת דינ' ירצה ממש מה שנגזר בבית דין על פגם העון ואם הגזר דין ירד אל החיצונים יהיה גזר דין נתבע מהחיצונים. ואם הוא נגד הרשעים יהיה גזר דין נתבע גם מהשכינה בענין שגזר דין האמור בסדום יהיה גם השכינה וגזר דין האמור בצדיקים י' הרוגי מלכות יהי' החיצונים ותרוייהו שכיחי. ולהכי קאמר נגד השכינה בערב היא באה ובבקר היא שבה דהיינו אסתר ודאי. ולהיות השכינה תדיר אל היחוד לבא לפני הב"ה אמר הכצעקתה הבאה אלי תדיר. אבל החיצונים באה לעתים ולכך אמר קץ כל בשר בא מחדש לפני והיא היתה התובעת מכירת יוסף. ובסוד [255] היתה המ' עם החיצונית המזומנת לפעול ולהכי קא' הכצעקתה שהיא המלכות אתם החיצונים במאמר השר גבריאל שר כל צד שמאל והוא קדוש ודאי אמנם הוא שר הגבורה שממנה נמשכו החיצונים עשו כלה וז"ש עשו וגו':

א"ר יצחק וגו' מחמשים עד מ' [256] הם עשרה יומין שבין ר"ה ליום הכפורים שהם עשרת ימי תשובה ימי התשובה עצמה שהיא הבינה אבל מכאן ולהלאה הם יורדים מהבינה כי הגיע העשירי עד המלכות שבבינה ואח"כ תבא המלכות מ' לא הצלה גמורה אלא הצלת ארבע וגו'. והנה בהיות המדרגות בתוך החמשים עד המ' היתה הצלה גמורה משום דתליא בתשובה דהיינו בינה אמנם אח"כ בפרטי המדינות וגו' עשרה לכל מדינה דהיינו למטה במלכות סופא דכל דרגין: [257] (פי' זה שייך על מה שחסר בזוהר):

מיכאל דאיהו ימינא אסתלק בהדי שכינתא ירצה כי מיכאל ימין השכינה בימין ודאי ועוד כאשר הם מכון וכסא לשכינה הם מרובעים ושכינה על הכסא באמצעיתן וכאשר הם מסתלקין שכינה על מיכאל ומיכאל על גבריאל וכדרך זה [258] ולכך כיון שמיכאל הוא

[255] נ' צ"ל ובסדום:

[256] אצ"ל עד י' וכן לקמיה בסמוך או אולי המ' היינו המלכות:

[257] פי' זה הנאמר עד עתה קאי על מה שנדפס בהשמטות ומה שמפרש מד"ה מיכאל עד סה"ד הוא פי' על ס"ת הנאמר בדף ק"א ע"ב ע"ש:

[258] ובדרך זה כולם וכו':

הימין על הכל בהסתלק השכינה מסתלק הוא [259] בסיס לשכינה: או ירצ' דאיהו ימינא ואין לו יחס בענין סדום לא להציל ולא להפוך.

דאתי מדן וכן מחנה דן במלכות ושם אוריאל עם היות שלא לצורך שהרי אין מרכבה אלא מארבעה י"ל שאין הכי נמי שירד אלא שלא נתלבש ונתגלם באויר אלא למנוח. ומפני שהי' אפשר לומר שאוריאל לא יגלם בשום אופן לגודל מעלתו לזה אמר שאינו כן אלא מה דלא נחית באלין דאברהם נחת הכא בלחודוי והטעם שלא ירד עם אותם דאברהם מפני שלא הוצרכו אלא שלשה לבד.

ולבתר אסתלק חד כשהציל לוט ואשתאר גבריאל להפוך. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון ועאלין בגו נוקבי דתהומ' פ"ז א':

והרא"ג כתב א"ל אברהם אמאי כלומר אמאי רבה ועלתה למעלה אמר ליה וחטאתם כי כבדה מאד ובערך החטא כך ערך עליית הזעקה. ותרי קרתי הוו שהפליגו ברשעתם שהם סדום ועמורה יותר מהג' האחרים: קלא דברדא פי' אבן הברד כמו שפי' הערוך בירא דתשתי מניה מיא לא תשדי ביה קלא אבן וברדא הוא ברד. ואפשר לפרשו על השכינה בתוקף דיניה כדאיתא בפ' ויצא דף קנ"ב שהמלכות נקרא אבן ע"ש שהיא תקיפו דדינא קשיא ההוא דגליד וקריש דכדין איקרי אבן וכו' הרי שהיא אבן עשויה מברד. אי נמי ברד היא הגבורה והיא אבן הברד גבורה תתאה מצד גבורה עילאה: ותותי קלא דברדא פירוש שיפולי האבן הזאת דהיינו למטה מהיכל לבנת הספיר: ואומ' בסטר' ר"ל מצד התחתון ושיפולי האבן הזאת דהיינו מקום אחיזת החיצונים לפי שיש לה מקום עליון שאין להם בו אחיזה כלל. סלקין קוטרי פי' קוטרי מלשון קשרי' והם חרצובות רשע הנעשה ממעשה הרע מהתחתונים ומתקשרים יחד ועולים לקטרג: א"נ מלשון עשן כמו כקיטור הכבשן שהעונות עולים כעמוד עשן. כלהו בכתפא לשון משנה לא כתף ולא נטף שפי' גרגירי הענבים המקובצים יחד דחוקים זה על זה. וכמו כן אלו העשנים או אלו הקשרים כלם מתקבצים יחד בהסכמה א' לקטרג ומה הם עושים. מתכנשי בחד טיף מלשון טיף טיף והכונה שחוזרים להתקבץ ולהתקשר יחד שלא יצא א' מכלל חבירו אלא כלם בבת א' נכללים יחד ליכנס בנוקבא דתהומא רבה וזהו ועאלין וכו' שהוא פתח כניסה לחיצונים ממעלה למטה ונכנסו בו לעורר לסמאל שהוא אבי אבות הטומאה שלהם שיקטרג אתעבידו חמש כחד כלומר מתחלקים לחמשה חלקים ה' כתות כנגד ה' גבורות שמעוררים אותם בקטרוג' ועכ"ז הה' מחוברים כאחד וז"א כחד ה"ג כי לא נעשו לה' כתות אלא לעורר הה' גבורות. ה"ג בס"י חד איהו כד צלילן קלין דכלהו אתעבידו חד

[259] כי הוא בסיס כו':

וה"פ אעפ"י שאמרנו חמש כחד לא תאמר מחוברים לבד אלא מדובקים ממש ואין בהם סימן שהם חמש אלא הרשימא בלבד. כד צלילן קלי דכלהו השתא מפרש אימתי הוא חד כד צלילן קלי כלומ' לפי שהעונות הם קטיגורין וצועקים לפניו ית' ואומר פלוני עשאני כדי לקטרג עליו ואז לקול צלילות הקולות ובתוקף הרמת הקולות וחזקן אתעבידו חד: קלא דסליק מתתא היינו צעקת הצועק מחמס שעשו לו. עאל בינייהו היינו שהקוטרין הנז' הם העונות הצועקים ומלמדים קטיגוריא ממקומ' בנוקבא דתהומא כאמור ועתה ע"י קול הצועק שנכנס ביניהם מושך את כלם למעלה להגדיל הקטרוג ולתבוע הדין וזהו הכצעקתה הבאה אלי שצעקת הצועק וסיעתו באה אלי ומקטרגת. סלקא ונחתא הוא פי' למלת הבאה שגרם שבאה וחוזר ובאה תמיד והיינו סלקא ומקטרג' לפני ה' ויורדת אל היכל הזכות ששם ע' סנהדרין שלפניהם משפט הכל יוצא כנז' בסוף פ' פקוד' בהיכל ד' לאתמשכא לתתא למטה ממש לעשות משפט ברשעים. א"נ הוא פי' ונחתא לאתמשכא לתתא לעשות דין ומשפט בעושי רשעה. כדין אתגלי והפסוק מסורס לפי שהכצעקתה באה אלי לפי' ארדה נא וגו' וה"א דהכצעקתה היא ה"א האמיתות לא ה"א השאלה:

אר"ש מאן הכצעקתה פליג את"ק דאי אקול קאי למה אמר לשון נקבה ועוד שה"א האמיתות אינו רגיל במקרא לפי' פי' שהוא מדת המלכות והיינו צעקתה בלשון נקבה וה"א הידיעה וכדמפרש ואזיל גזירת דינא מלכות דתבע' דינא בכל יומא כאומ' ואל זועם בכל יום. ודא הוא הבאה אלי תדיר כלומר לדידי ניחא מלת הבאה שהיא תדיר אבל אי קאי אקול צעקה לפעמים אין אדם צועק. כגוונא דא קץ כל בשר ב"א ג"כ יפורש כאן בא תדיר ולא לשון עבר אלא שזה בשכינה וזה היא קליפה.

ויגש אברהם וגו' (מוהר"צ הם [260] בדף הקודם קרוב לזה בזוהר על לוט) דאמ' אברהם לא בעינא למתבע וכו' משמע דמש' תבע ולפי זה פי' ועתה אם תשא חטאתם דמייתי הפך לזה ה"פ אם תשא חטאתם מצד חסדך הרי טוב ואם לאו תנכ' כל זכיותי וזהו מחני תמחה כל זכיותי מספרך ובזה תגן עליהם. דכלהו חטו החטא הוא שלא מיחו וכבר נכנסו ערבים זה לזה בסיני. שרא מחמשים היינו הבינה שהיא דרגא למשאל ואע"ג דלא לאתבא [261] מ"מ שאלת חצי תשובה. בג"כ שרא מחמשים שהיא הבינה מקום התשובה ונמשך כל משך התשובה שהם כל עשרת ימי תשובה שאז התשובה רצוייה כנודע וכיון דמטא וכו' אמ' לאו אתר וכו'.

[260] נ' צ"ל שם בדף ק"ה א' דברי ר' אבא:
[261] יעוי' בדף צ"ח א' בפי' הרמ"ק ז"ל:

אמר ר' יוסי ת"ח וגו' הוקשה לו אמאי קאמר שני המלאכים ג' מ"ל ותירץ ואמר שכשנסתלק' שכינ' נסתלק עמו מלאך א' שבשר לשרה ונשארו שנים עכ"ל הרא"ג:

דף קו:

דכל מאן דאשתדל באורייתא קב"ה אשתבח בי' לעילא בין המלאכים ונשמות שבג"ע. **לתתא שמודיע** טיבו בין בני אדם כדכתיב אם יסתר איש במסתרי' ואני לא אראנו אל תיקרי וגו' וזה ע"י כרוז שמכריז עליו כדפי' בזוהר:

אילנא דחיי איהי מעצמה ומטבע' היותה חיים וטוב'. ועכ"ז וזאת התור' אשר שם משה זכה נעש' לו סם חיים וגו' וז"ש ואילנא דחיי איהי וגו': הרמ"ק זלה"ה:

גיליון דהא חד אסתלק בשכינת' וגו' ק"א ב' בסתרי תורה:

והרא"ג כתב רבי חזקי' וכו' תרי תנאי פליגי במלת וירא מה ראה. דלא יחמון לון ה"ג. ת"ח וכו':

דף קז.

ת"ח כי הוא לקצות הארץ יביט וגו' קצות הארץ מלכות והמשתלשלים ממנ' למטה הם נקראים קלות הארץ וכענין זה אפסי ארץ:

ממרחק ת"ת העול' עד החכמה כאו' למה ה' תעמוד ברחוק ת"ת [262] ושם עליית המ' לינק ע"י וזהו עיני ה' אלדי"ך חכמ' ובינ'.

חיוון ברא היינו כחות חצונים ופנימיים קדושים ובלתי קדושים ונקראים חיוון ברא שהם חוץ מהאצילות:

תחת כל השמים ירא' היינו כפשוטו אל התחתונים יותר שהם הגשמיים:

לאסתכלא בעובדוי וגו' היינו השגחה כללית:

מסתכל וחמי לכל חד וחד היינו השגחה פרטית כי העולם נדון כולו יחד וכל א' וא' בפני עצמו:

לא עבד הכי אברהם וגו' כי אברהם לא הי' עובד ע"ז ומפני חשש ע"ז אמר בתחלה ורחצו וגו' מפני חשש ערביים שהיו משתחוים לעפר. וגו' דהיינו החיצונים הדבקים בצפרני הרגלים העליונים כנודע אמנם לוט אמר זה דרך כבוד לבד שלא היה חושש לע"ז לכך אמר הרחיצה אחר הלינה:

בגין דלא ישתמודעון ילכו בהשכמה בטרם יכיר איש את רעהו:

בי דינא לתתא מ' וקשיא ליה קרא קאמר דהנה יום יהו"ד דהיינו רחמים ובתר הכי קאמר אכזרי וגו' לזה אמר שהיא מדת הדין ובא לפני הת"ת ליטול רשות לפעול הדין

[262] ה' ת"ת ברחוק חכמה:

ולזה נקרא יום ה' על הרשות הנתן לה מלמעלה וראיה שלא יפעול הדין ולא החיצוני למטה שום פעולה בלי רשות עליון והסכמתו עם הדין וז"ש **כגוונא** דא קץ כל בשר וגו'. **ד"א הנה יום וגו'** ועם היות שהכתוב נאמר שם לשעתו עכ"ז הדרך היא כמו שהיה בסדום כי ראשונה בא השטן ברשות עליון לקיים הדין ולא לבד אכזריות ודינו על בני אדם ליטול נשמתם. אלא גם להפוך הארץ וזהו אכזרי ועברה על בני אדם. לשום הארץ שממה על הפיכת הערים עצמם. ולא ישארו גופים מתים אלא וחטאיה ישמיד שכלו גופים ונשמדו ואח"כ מתמלא רחמים על הצדיק וזהו אוקיר אנוש וזה ג"כ סדר סדום כדמפרש ואזיל. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כתב ת"ח כי הוא לקצות כלומר ואיך אעסו' בתורה ובביתי אין לחם ואין שמלה ת"ח וכו'. דארץ דא מלכות מה כתי' בה ממרחק וכו' ה"ג והיינו מהחכמה ע"ד ותתצב אחותו מרחוק. ולבתר איהי יהיבת. אומ' לבתר אשמועינן האי דקיימ' לן באתר אחרא בעוד דאיהי נקטא לא יהיבת וזהו ולבתר איהי יהיבת. ההוא נהירו דנהיר קאמר כלומר כשאמר הנה נא אדני היה על ההוא נהירו. סורו נא וגו' מפרש קרא ואזיל. בגין דלא ישתמודעון וא"ת והרי רואי' פני' חדשות וי"ל שאלמלא לא יהיה רחיצה יש לו פתחון פה לומ' שהם סוחרים אבל ברחיצה אין לו מקום לדחות שאין דרך התגרים בכך.

וה' המטיר וגומר. ה"ג דא בי דינא לתתא בא כמא דאתמר הבאה אלי בגין וכו' והיא המלכות. רבי יהודה וכו' עכ"ל הרא"ג:

דף קז:

דבההוא יומא אתחשכו וגו' ולפי' לא יצדק בסדום אלא דוקא בזמן החורבן ונק' היום ההוא אכזרי ועברה מפני תוקף הדין שנחשכו עילאי המלאכים ותתאי בני אדם בנבואה וחכמה ונשמתם:

אתיידע לעילאי ותתאי דהכי דייק קרא יודע לה' מפני הרושם יודע לכל שהוא יום לה':

וכמו שהיום נודע לכל גם מעלת אוקיר אנוש יהיה נודעת לכל דלא יצדק כך באברהם אלא במלכ' משיח'.

ור' יהודה לא דריש אלא קרא קמא ור' אלעזר דריש תרי קראי ולהכי קאמר ר' יהודה מוקים האי [263] קרא כי פסוק אוקיר אנוש אינו מתיישב ור' אלעזר אוקים להני קראי דהיינו ג"כ פסוק אוקיר **ת"ח** אע"ג דנבואה וגו' דקשי' לי' דקרא לא במלכ' משיח' עסיק:

בי דינא דלתתא מלכות ועם היות שכל מקום דכתיב וה' היינו הוא ובית דינו דהיינו ת"ת ומלכות היינו דנטל רשו וגו'.

[263] לפנינו הגי' בר' יהודה להני קראי וע' בהרא"ג ז"ל:

ור' יצחק פליג דממש תרוייהו נשתתפו בפעולה.
ולבתר נפקו מיני' וגומר הוצרך לזה דקשי' לי' שהיה צריך שיהיה רחמי הת"ת מרובים מדיני המלכות ואינו שהדין הוא הפיכת כמה מקומות והרחמים איש וב' בנותיו לזה אמר שהם ב' אומות ועוד ב' צדיקים.
אנת אתחייבת וגומ' הוצרך לזה משום דקשיא אם ניצול מצד פעולת הרחמים א"כ מאי המלט וגו' לזה אמר שהיה הטעם מפני שנתחייב וגו' א"ר יהודה לר' יצחק וגומר סדום באש מבול במים ור' יצחק פליג דבשניהם הוו אשא ומיא כדמפרש ואזיל.
תריסר ירחי שתא ששה חדשים באש וששה חדשים בשלג. הרמ"ק זלה"ה.
תוספתא. **קטורי** לשון צורות:
רמאי עליונים.
הורמני לשון הורמינא דמלכא.
דטורייני סרני פלשתים מתרגמינן טורני פלשתאי והוא לשון אדון ורבון והכוונה לשון כבוד אל החכמים: ואו' חכימין בסוכלתנו שאין מוסרין להם אלא ראשי פרקים והם מתחכמין בבינתם לדעת יותר: מהרמ"ק ז"ל: ועי' מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:
ומצאתי כתוב להרח"ו נר"ו ונ"ל ששייך כאן וז"ל:
כסא הכבוד וגומר הוא עולם הבריאה הוא מטת שלמה דעולם האצילות שש מעלות לכסא הם ו' היכלות תתאין דבריאה דפ' פקודי. וד' סמכין לכורסייא הם כחב"ד דבריאה בהיכל הז' בהיכל קדש הקדשים וכל היכל א' שהוא למעלה. א' כלול מעשר הם ס' גבורים. כי בריאה כנגד בינה גבורה עלאה אלהי"ם בגי' הכסא שהוא גבורה א'. ויש היכל ז' גם הוא כלול מעשר סך הכל ע' ועיין פ' שמות ה' א' וי"ד ב' ומדרש הנעלם קע"ט ב'. וזהו ס' המה מלכות א' היא יונתי תמתי היא המלכות דאצילות אחדות גמורה עולם הייחוד ולתתא אקרי הרי בתר והם ס' לבד כי העשרה האחרים עלאין והם בהיכל ז' הנק' עמודי הכסא. והכסא עצמו הוא חותם ג' תחתונות דאצילות מקנן תוך היכל ז' דבריאה ואדם הוא מלכות עצמה דאצילות הרוכב שם ואלו הע' הם הנקראים בשיר השירים דף י"ב ע"א בפ' וארא רוח א' וכולם תמצאם בפ' פקודי בהיכלות אשר שם והם מיכאל וגו' הם בהיכל הרצון ושם י"ב ממנן כנז' שם והם י"ב מלאכי אלהי"ם דפ' ויצא דף קמ"ט ב' ומכללם הם ז' נערות הנז' בשיר השירים והשאר הם בשאר היכלין. ועיין בפ' פקודי ותמצאם והסדר תחלה הם ד' חיות שבהיכל הרצון מיכאל גבריאל רפאל נוריאל ואח"כ כ"ח שמות שהם מספר אותיות הט' נקודות הנזכר בתיקונין דף י"ג וכנז' בסמוך הרי ל"ב עוד יש אלפא ביתא בסדר אבג"ד עוד בסופם יש כ"ב בסוד תשרק. גם תעיין בפ' ויקרא

דף ב' ב' ושם תרא' שמות מלאכים אלו ותבין מקומם. גם תעיין בפ' בהעלותך דף קנ"ד גם פ' ויגש דף רי"א א'. עכ"ל: ועם היות שיש בו קצת טעות העתקתיו ועל המעיין ליישב: **והרא"ג כ'** רבי יהודה וכו' לא ניחא ליה לר' יהודה לאוקומי קראי בסדום דקרא דכי כוכבי השמים וכסיליהם לא יהלו אורם לא הוה הכי [264] דהא כתיב השמש יצא על הארץ ואיך יאמר חשך השמש לז"א ר' יהודה אוקים לון בזמן החרבן שאז ודאי אתחשך שמשא. ולהאי פי' אוקיר אנוש יהיה ירמיה שצוה נבוכדנצר שים עיניך עליו וגו' א"נ שאותו יום נולד המשיח כנז' במדרש. ר' אלעזר לא ניחא ליה בהאי אלא בזמנ' דקב"ה יוקים לכנס' ישראל מעפרא שאז יקרא בעצם אוקיר אנוש מפז דמשום שנולד משיח לא יקרא אוקיר שאין זו יוקר אבל לעתיד כד קב"ה יעביד נוקמין בשאר עמין ע"א וכו' כדין אוקיר אנוש דא מלכא משיחא דיסתלק ויתייקר וכו' שאז נראה בעצם הכבוד והגדולה לא בעת שנולד וזהו כדין וכו'. תרווייהו דינין דגיהנם מבול במי' וסדום באש. א"ר יצחק פליג אר' יהודה ואמר דבין בסדום בין במבול היו שניהם אש ומים. סדום דכתיב גפרית ואש גפרית הם מים עכורים נקשרים הרי מים. ואש מן השמים הרי אש ומים יחד בסדום. והקדים להכריח מסדום לפי שיש לו הכרח מקרא דכתיב וה' המטיר וגו' הרי מים ואש אבל במבול אין לו הכרח מן הכתובים אלא מקבל' שבידם ולכך קאמר לקמן דאפי' בני טופנא וכו' כדמסיק. דא מסטרא דמיא גפרית הוא מצד המים וכדלקמן בס"ת וחמי טבריה יוכיחו שריח המים הם ריח גפרית. א"ל דינא דחייביא וכו' הם דברי הכרח ר' יצחק לדבריו דתרווייהו הוו בכל חד וחד והכריח תחלה מקר' דכתיב גפרית ואש מאת ה' ולבתר הכריח מן הסבר'. ולכך חזר לומר א"ל אלא כלומר הרי הכרח מן הפסוק ועוד אמר לך הכרח מן הסברא שהרי משפט רשעים בגיהנם הם י"ב חדש פלגא מינייהו בחמה ופלגא מינייהו בתלגא וכו'. ומשתלמין בשלג דכתיב תשלג בצלמון כנז' בפ' ויחי דל"ח א"כ אחר שהרשעים נדונים בדיני גיהנם ובאש ומים כנז' הרי הכרח דתרווייהו כחדא אזלי אש ומים. עכ"ל הרא"ג:

דף קח.

ת"ח דהא אתמר פ' נח שלא יקומו. לפי זה קשה מאי קאמר אבל אלין וגו' ואפשר דאתיא הא כי הא דר' שמעון דלהלן דסבירא לי' שיקומו ליום הדין וקבלה מיני' ר' יצחק ואהדר לי' מהיאך. ונתן טעם לעונשם של סדום גדול מעונש דור המבול וא' אינון וגו' ומה שבין מי שלא יקום למי שיקום לדין ויענש פי' בפ' נח.

[264] נצ"ל הכא כו':

ר' אבא אמר כלהו בני עלמא וגו' תימה א"כ מאי לשון ורבים דמשמע ורבים ולא כולהו ואפשר דאתי לאפוקי מלוה ברבית כדרז"ל וכיוצא ומאי דקאמר הכא ר' אבא כולהו בני עלמא היינו דוקא כגון דור המבול וסדום שקבלו עונשם והכי דייק דקאמר כיון דדן להו וגו':

בכלהו עביד דיורי' לוט וגו' בתמיה כלו' כיון שמצא מרעה במקום א' למה הי' נע ונד ממקום למקום:

ולא קבילו ליה שלא היו מוכרים לו מזון ולא הי' לו אפשר להתגורר ביניהם **בגיניה** דאברהם שהי' גומל חסד לכל וגם לאנשי סדום ואם נאמר שלא קבלו אותו אלא עד שנצח המלאכים ועשה החסד עם מלך סדום אי אפשר שהרי קודם זה כתיב ויאהל עד סדום הרמ"ק זלה"ה:

גיליון א"ל ת"ח כמה דארעא וגו' ק' דהא כתיב ביחזקאל ושבתי את שבות סדום ובנותיה וגו' וי"ל דהיינו בזמנים אלו שלא יקום שום אדם לבנותה אבל לעתיד לבא תחזור לקדמותה עכ"ל:

ס"ת גיליון מיכאל גבריאל וגו'. עיין בזוהר שיר השירים:

והרא"ג כ' ת"ח דהא אתמר דאפי' וכו' השתא מכריח איך גם במבול היו שניהם שכך הוא פשוט דהא אתמר באוקמת' מונחת כנז'. אי יקומון ליום דינא ע"כ מלת ע"כ ל"ג ליה דליתיה בס"י ואדור המבול קאי ושאל אי יקומון בדין א"נ בתחיה א"כ לסדו' נמי קאי. א"ל הא אתמר כלומר דדור המבול הא אתמר פלוגתא התם בפ' נח ס"ט אבל בסדום כלהו מודו דלא יקומון אפי' בדין.

ורבי אבא פליג לקמיה ואמ' דיקומון לתחיה. וקרא אוכח גרסי'. כמה דארעא דילהון אתאביד לעלם ולעלמי עלמי' כל משך הגלות אבל לעתיד לבא תחזור ותבנה כנז' ביחזקאל ושבתי את שבות סדום וגו'. כלהו בני עלמא יקומון וכו' כלומר יקומון לתחיה ואח"כ יקומון לדין. ועלייהו כתיב ואלה לחרפות כלומר ואעפ"י שיצאו חייבים בדין שעליהם יגזר ואלה לחרפות וגו' עכ"ז הקב"ה מארי דרחמין ולא יעיר כל חמתו. עכ"ל הרא"ג:

דף קח:

זוהר. וכי אבתריה אזיל והא הוא שדר לי' דכתיב ויחזיקו שני אנשים בלוט [ויחזיקו האנשים בידו] וגו' ואחד מהן הי' גבריאל השורף הנה באשו ע"י כחות חיצונים כנודע.

[265] נצ"ל אל המחבל:

ואו' מבתר שכינתא כלו' הסתכל המחבל [265] שהוא אחרי השכינה. או ירצה שהסתכל באחורי השכינה שהיא על המלאכים.

אלא בכל אתר וגו' ואין הכוונ' באו' אבתרי' אזיל [266] כדס"ד שהיה רודף אחריו. אלא הכוונ' שהי' מחבל אחריו לבד והי' מתעכב אחריו מלחבל:

דהא בכל זמנא דמחבלא לא חמי אנפוי דבר נש. הרשום בעונותיו כדכתיב ומצח אשה זונה הי' לך וגו':

ואדעאן לממנן וגו' היינו שממונה שלהם משגיח עליהם ברשות קונו והוא בשמים נגד חלקו בארץ התחתונה. ולכך כי לבני לוט נתתי את ער ירושה וכיוצא. מפני שאות' מדינ' תחת ממשלת שר בני לוט. וכמו שהארץ מתעגלת ונחלקת חלקים לאומות. כן השמים הם הגלגלים נחלקים לשרים נגד הארץ חלק נגד חלק:

יהב מזונ' תמן בקדמית' מפני ששכינ' מנהגת ארץ ישר' ולא השרים ואפי' שר העולם כדפי'. ולכך כמו שמהמלכות הארץ העליונ' נשפע לכל השרים והיא ראשונ' לשפע עליון כן הארץ הראשונ' לארצות. והשרים הם עניים וחסרים השפע משא"כ במטרונית'.

והמסכנות אפשר בא' משני דרכי' או מרוע ומיעוט [267] המאכלים בעצמם: ולזה אמר בעתירו שיהיו יפים וטובים. או מצד מיעוטם ולזה אמ' בספוקא דכול' וכנגד שתים אלו אמר לא במסכנות לא תחסר. ולזה צריך ב' תנאי' הא' דוקא בא"י מפני היות בה משכן הקדוש'. הב' היותה במעלת' בהיות השכינ' בתוכ'. וז"ש בה בה ב' זימני. א' להורות על א"י דוקא וז"ש בה ולא באתר אחר' והב' להורות על שכינ' בתוכ' אמר בה בקדישו דארעא. ופי' הטעם לשתים אלו ואמר בה שרי' מהימנות' עילא' ולזה צריך שיהי' בזמן קדושת' בשכינ' חופפת בה על בני'. והטעם בה שרי' ברכת' דלעיל' משא"כ בח"ל אפי' בהיות שכינ' שם ובהיות הברכ' בא"י נמצא בח"ל תמצית' וז"ש בארע' בעתירו לבר במסכנו מפני היות חוצ' תמצית א"י הנשפע ע"י השרים כדפי':

עד הכא לא אתיידע וגו' כלו' אינו נר' מהפסוק אם אומ' כגן ה' אהדר לסדום שהיא גן ה' ואמר שסדום הית' נראית כאלו היא גן ה' והיא בארץ [268] מצרים. או אם הכוונ' לומר שסדום הית' כגן ה' דהיינו היות' כארץ מצרים וגן ה' אהדר למצרים. ואם הכוונ' ממש על גן עדן והי' עול' על דעתי ב' הפי' הקודמים מטעם שאחר שהמשיל' לג"ע מה לך לחזור להמשיל' למצרים שהיא פחות' בערך ג"ע. ופי' כי הכוונ' להמשיל סדום וארץ מצרים שתיהן לג"ע והשתא ניחא שלא הוסיף מצרים על גן ה' אמנם קש' כי הי' לו לומר

[266] אזיל אבתריה:

[267] נ' דמלת ומיעוט יתיר:

[268] נצ"ל כארץ:

כארץ מצרים כגן ה' לזה אמר כי בערך ספוק' שם שניהם יחד נמשלים לג"ע אמנם ארץ מצרים דומה אלי' אל המשק' וז"ש והכי נמי מצרים מה גן וגו' הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' ותבט אשתו מאחריו וגו' אלא מבתר שכינת'. שראה השכינה בסוד האחוריי' הפועלת הדין שכל סוד האחוריי' הם דין. עד הכא לא אתידע וכו' כלומר המקר' סתום ואפשר לפרשו בא' מג' פנים. הא' כתיב וישא לוט את עיניו וגו' כגן ה' כארץ מצרים גן ה' אי הוא ארץ מצרים ותאנא והד' מפרש מאן גן ה' ארץ מצרים. והב' ואי איהו ארץ סדום וה"ק את כל ככר הירדן איהו כגן ה' שהוא ארץ סדום. הג' ואי איהו גן ה' גן עדן ממש וה"ק את כל ככר הירדן איהו כגן ה' ממש ג"ע וכארץ מצרים. עכ"ל הרא"ג:

דף קט.

כל עדונין דעלמא הוו בה. מוכיח כן מאומ' כול' משק' ולא אמר כי היא משקה ומלת כול' באה להוסיף כל מציאיות הצריכות בעידוני העולם.

ר' חייא אמר אינון הוו חייבין מגרמייהו פי' חטאים בגופם ובממונם ועכ"ז עיקר גזרתם שהיו חטאים בממונם. וא"ת וכי חטא ממוניהון עדיף אין דכל בר נש דאיהו צר עינ' וגו' והנה הם ג' בחינות צר עין בינוני ותרן. צד עין לא אתקיים בעלמא שאינו מושך לו שפע ממדת הצדק' להתקיים בעולם. ואצ"ל שאין לו פירות בעולם הזה אלא גם קרן קיים לעולם הבא אין לו. וז"ש ולא עוד אלא דלית לי' חיים וגו' שאינו נהנ' מאור החיים הנמשך בתוך הקדוש' אלא יושב בחשך בתוך הקליפות בעמקי שאול. והבינוני יש בו שני חלוקות יש שמעשיו מועטים ונוחל עול' הזה והוא מתקיים עלמ' בגיני'. ובבא [269] אית לי' חיין דהיינו סוד אור החיים הנמשך מהחכמ' והבינ' שמשם החיים ואורכ' דחיי תוספת החיים מהכתר הנק' אריך אנפין כנודע:

ואייתי קומרין טהירין וגו' הענין שאין הגשמי מתפעל מהרוחני אם לא ע"י אמצעי. שהגשמי מתפעל מפגישת גשם בגשם והרוחני בהשכל'. ולכך כאשר ירצ' הב"ה לפעול בתחתונים יבר' ברצון פעולתו מלאך ומשתלשל העליון בסוד אבי"ע עד שיפעל בפגישת גשם בגשם. וכח המלאך ההוא יקר' מסבות שהם סבות לפעולות הנפעלות ויתהפך המלאך ההוא כפי בחינות הפעול' הגשמית שהיא מתהפכת מכמ' מינים וזש"ה מסבות מתהפך לפעולם ודאי. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' אלא כגן ה' וכו' כלומר אלא העקר שבכלם הוא גן עדן ממש וכן נמי ארץ מצרים היה כגן ה' וכאלו אמר סדום כגן ה' וכארץ מצרים שנמשלה ג"כ לגן ה'. דכתיב וזאת תהיה המגפ' מלת וזאת הוא שיבוש אלא פסוק זה הוא המאוחר לכלן. דכתיב

[269] נ' דצ"ל והג' פי' הותרן. ואולי עוד צ"ל במקום והוא הקודם לזה ויש עוד אופן אחר לתקן והבוחר יבחר:

ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה ולא עליהם תהיה המגפה אשר יגוף ה' את כל הגוים. והענין כמו שפי' המפרשים ולא עליהם העונש הנז' של עצירת גשמים אלא תהיה המגפ' אשר יגוף ה' את כל הגוים אשר צבאו. ה"ג יאות הוא דיתקיים בעלמא ויתקיים עלמא בגיניה ואית ליה חיים ואורכ' דחיי וכו'.

ויעל לוט מצוער וגו' ר' יצחק פתח וכו' ה"ג בגין דחמא דהו' קריב מסדום. קומרין טהירין פי' בערוך שהם מטלית מעשה אורג וקובעין בו חתיכות של כסף ושל זהב. והכונה על הלבשת הא"ס ב"ה באבי"ע וע"י התלבשותו בהם מתגלה הנהגתו בעולם והם הנקרא' מסיבות שע"י הלבושים עושה הקב"ה הנהגותיו. וזהו והוא מסיבות הוא מתלבש במסיבות ולמה כדי למעבד עובדוי. עכ"ל הרא"ג:

דף קט:

זוהר. כמה דאינון עבדין עובדין וגו' כי אותם המלאכים מתהפכים מטוב לרע ומרע לטוב כפי מעש' בני אדם למט'.

ואייתי עובדין בעלמ' היינו שקורא הדורות ובוראם להתקיים כגון דור המבול והם חשבו שהיו קיימים לעולם וקלקלו מעשיהם ובטלם והפכם מהקיום אל ההעדר:

בהאי אומנ'. הת"ת בכללות כל הספירות. והיינו והוא כי הוא נק' הנעלם על הבינ' או על ג' ראשונות. ואות ו' כולל שש קצוות:

מאנין דחרסא הם החומריים והגוף וצורתם נשמתם.

טיקלא דאסחרת תדיר וגו' נמצאו לפי זה שני מיני גלגולים הא' מהימין לשמאל ומשמאל לימין והב' גלגול בחינותיו בימין עצמו או בשמאל עצמו וז"ש וטיקל' אסחר בההוא סטר' אלא שבהיות גלגולי' בימין בחינותי' כולם מתהפכות לרחמים ולחסד. ובהיות גלגולי' בשמאל בחינותי' כולם מתהפכות לדין. הרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. ענין הגלגול והטיקל' לשון היפוך בזכות או בדין:

מדרש הנעלם

כשאדם שוכב על מטתו בלילה וגו' זה נתב' פ' ויגש דף ר"ז ריש ע"א ע"ש. עכ"ל:

והרא"ג כ' בגין עובדין דבני נשא גרסי' בלא דל"ת. בגין עובדין וכו' לאינון מסיבות וכו' סרס המקרא ודרשהו והוא מסיבות מתהפך בתחבולותיו אשר יצום על פני תבל ארצה לפעלם בשביל פעלם של בני אדם לאתקיימ'. פליג את"ק דאמר שמתחיל' נעשו להתהפך בשביל שכך הוא פעלם של בני אדם שמתהפכים מרע לטוב ומטוב לרע. פליג ואמר שמתחלה לא נעשו המסיבות להתהפך אלא לאתקיימא אבל ולבתר דחשיבו וכו' קב"ה מהפך לון. ולדעתו ניחא דאמר והוא מסיבות מתהפך כי לפי' ת"ק היל"ל להתהפך.

דההו' טיקל' היינו הגלגל שמגלגל יוצר חרס ברגליו והנמשל הוא מדת המלכות כדמפרש ואזיל. עכ"ל הרא"ג:

דף קי.

ואו' וטיקל' קיימא בעובדין וגו' שהם מהפכות מדת הדין לרחמים או מדת רחמים לדין ונק' המדות העליונות משקל דהיינו טיקל' להיותם כענין המשקל שמכריע פעמים לימין פעמים לשמאל וסודו באותיות יהו"ד כי ה' עילא' כף ימין ה' תתאה כף שמאל ו' קנה המשקל י' לשון המשקל והארכתי במקום אחר [270] .

ולא קיימא תדיר וזהו סוד הזמן החולף כי מיום שנברא כל המציאיות ועד חמשים אלף שנה שהוא סוד יובל הגדול אין זמן שידמ' לחבירו ולא בחינ' שידמ' לחבירתה בגלגול המדות העליונות:

קב"ה גרם בינ'.

סבובין היינו גלגול שש קצוות ההנהג':

מעיקר' ושורש' חכמ' וכתר בכח השוכן עלי':

נפק מיני' ישמעאל שהיא קליפ' קרוב' אל הקדושה ולא הי' אפשר לצאת אלא ע"י מי שיהי' קרוב אצ הקדוש' בלתי נמול מפני מציאות קליפ' זו שהיא קרוב' אל הקדושה.

אתגזר אברהם נבדל מכל קליפ' ועאל בברית בתוך הקדושה הפנימית ביסוד. ואשתלים בשמיה שם בן ד' שבת"ת וקרא לי' אברהם מצד החסד. וה' עילאה בינ'.

ברזא דמים ורוח ה"ג בכל הספרים ולא ניחא לי כי בסוד ה' הוא ג' ווין שהם ויסע ויבא ויט שהם מים ואש ורוח:

נפק מיני' יצחק שלא הי' אפשר לצאת ממנו מפני קדושתו ומעלתו אם לא ימול.

אש ממים גבור' שבאצילות' מחסד.

כולו זרע אמת שאין פגם וחיצוני מתדבק בו ולזה כדי שלא יתדבק בו טומא' לא נולד עד שמל אברהם:

בההוא סטר' דאתחזי לון כפי יסודם באו בערוה מאב ובתו:

מתפרשאן עם היותם שתי אחיות ואב א' והי' ראוי שיהיו אומה א' ונבדלו לשתים כפי הרמז שבהם. הרמ"ק זלה"ה.

גיליון. זוהר וה' עילאה אעטרת לי' ברזא דמים מרוח צ"ו א' ועיין בזוהר שיר השירים בפסוק נאוו לחייך **ס"ת** עמון דרג' דילי' מלכום וגו' קע"ג א'. ועי' מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

[270] ע' לעיל ד' ל"א ע"ב בפי' הרמ"ח ז"ל:

והרא"ג כ' ואתגזר אברהם ונכנס במלכות. ועאל בברית נכנס ביסוד. ואשתלים היינו ש"ד שבפרצוף ובמילה יו"ד שבעטר' אשתלים שם שדי כדאיתא ריש פ' ויחי: א"נ אשתלים בשמא ואיקרי אברהם תאנא והד' מפרש ברזא דמים חסד מרוח בינה רוח אלהים: בההו' סטר' דאתחזי לון. היינו גדפא שמאל' דמדת המלכות דתמן אית תרין אכסדרין ומתפרשן לתרי אומין דאינון עמון ומואב כנז' בפרשת בראשית דף י"ג. עכ"ל הרא"ג:

דף קי:

ת"ח יאות הוה לי' ללוט וגו' כלומר בתמי' ראוי הי' לוט לכך ומה גם בעון בואו על בנותיו. אלא ודאי שסודם גורם לכך ונפקו מגו יינ' שהם כחות ידועים משמרי היין העליון.

דזמין מלכא משיחא ואותה הנשמה הקדוש' אינ' יוצאת ממקומה אלא ע"י נקבה שהיא נשמ' שנזרק' בעון אדם הא' בעמקי קליפות אלו כדפי' בארוכ' בפ' ויצא. ואומ' בגין דלא נפק מינ' חולק' לקב"ה כהאי אחר' שקדמה רות לנעמה דוד ושלמה ומלך המשיח עיקרו דוד כדפי'.

וכל שאר מלכין ואח"כ שכבה בגלות ואח"כ ובקמה במלכא משיחא:

תו ובקימ' דכתיב ברות. והשתא ניחא בשכבה קודם ואחר כך ובקומ'. אמנם קשה שהיה ראוי שיהיה נקוד בשכבה ג"כ לזה אמר שהוא רומז לאתחבר עמה בועז שהוא היסוד ו' זעירא. ועוד אתקם מינ' כל הני מלכין ועוד שמעלת' אינו בשכב' אלא ובקומ' בטהר' דכתיב ותשכב מרגלותיו עד הבקר ואח"כ כתיב ותקם בטרם וגו' ובג"כ ובקומה נקוד וא"ו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובקמה חסר ויו. יובן במה שפירשתי פ' שלח לך דף קע"ג ב' כי חפצי בה היא אתתיה דנתן בן דוד והיא אימ' דמלכא משיחא: ונמצא כי המשיח לא יצא משלמה ונעמ' אשתו הבא' מעמון בן הצעיר' אלא מן רות הבא' מן מואב בן הבכיר'. ולהלן אמר אח"כ וכל שאר מלכין ומלכא משיחא ומחפצי בה לא מצינו שיצאו ממנה שאר מלכין אלא מנעמ' וצ"ע עכ"ל.

גיליון בדף קי"א ע"א דכתיב ותקם בטרם יכיר וגו' וזו היא תוספת הואו שבתיבת בטרם בטרום כתיב עכ"ל:

והרא"ג כ' דיתעביד כלא כדקא יאות. רמז לנו רמז גדול וגלה טפח וכסה טפחיים מפני הכבוד. והענין נתן טעם להשתלשלות דוד וזרעו ומלך המשיח ואמר כי הוכרח לבא באופן זה. כי מעת עון אדם הא' נתערבו עץ הדעת טוב ורע וכל הדברים באים בערבוביא ואי אפשר לו לאדם ליבדל ממנו מכל וכל כי הקליפה תקטרג עליו. אמנם כשרואה הקליפה שיש לה בה חלק ונחלה יאמר משלנו הם ולא יקטרג. ולכן הוכרח להשתלשל

זרע דוד מעמון ומואב כדי שיהי' להם קיום. וזהו שפתח בוהוא מסיבות וגו' לרמוז לנו זה וז"ש קב"ה מסבב סיבובין ומגלגל גלגולין וכו' דיתעביד כלא כדקא יאות כדי שיהי' להם לבית דוד קיום והעמד' ואח"כ יתקשר כלא באתריה טוב לבד ורע לבד. דאין טהור אלא דנפיק מגו טמא וזהו שמפרש והולך יאות הוה לי' וכו' מניה ומאנתתי' גרסי' בס"י ואמאי יצאו מבנותיו. אלא ודאי הוכרח לצאת דרך איסור וזהו בגין לאתקשר' באתרייהו כלומר להתקשר הקדוש' באתרייהו דקליפ' טוב ברע דכך אתחזי להו ולקמן בסמוך גלה סודו ואמר דזמין מלכא משיחא לנפק מיני' וכו': ואתעבידו מגו יינא וכו' ירצ' שנזדמן שם הקליפה דהיינו היין המשכר כדי שיהי' לה חלק בקדוש' כנז'.

ובג"כ אשתלים הכא וא"ו הענין שבכל מקום שיש קדושה נתוסף בהם אחד מאותיות השם להורות על הקדושה אשר שם אמנם אם היה ראוי להיות בו אות א' מלא וחסר רומז שאין שם קדוש' כלל ולכן כאן נטל משם אות וא"ו הרומז לקדוש'. בגין דלא נפק מיני' חולק' לקב"ה וכו' וא"ת והרי מלכא משיחא מתרווייהו נפק שהרי רחבעם נשא נעמה העמונית וי"ל כי להיות שקדמה רות לנעמה ד' דורות אם היו ישראל ראויי' הי' המשיח א' מבני אלו ד' דורות. אלא שגרם החט' ונצטרכ' גם נעמה אמנם עקר הכל הי' מרות שיצא' מהבכיר' ואפשר שזהו שדקדק ואמר בגין דלא נפק מיני' חולק' כהאי אחרא ואפשר נמי ג"כ כנז' ברעי' מהימנא כי המשיח הוא דוד בעצמו ודוד יצא מרות לבדה כנודע:

ר"ש אמר לא ידע דזמין קב"ה וכו' והוכרח לפרש כן לפי שדוחק לפרש המקרא כפשוטו שכ"כ נשתכר עד שלא הרגיש. ומה לו ללוט לשתות כל כך אלא ודאי אין הדבר כפשוטו. אלא שלא ידע שעתיד לצאת ממנו דוד ושלמה והענין שאחר שראה המלאכים עין בעין הייתי אומר דקדוש ונביא הוא קמ"ל דלא ידע כנז' וה"פ ולא ידע באותה שכיבה שיהי' בה קימה דהיינו קימת דוד ושלמה. תו ובקומ' וכו' פי' אחר ומפרש תרווייהו השכיב' והקימ' העתידים לבא כדמפרש ואזיל ותקם בטרם יכיר וכו' הרי הקימ' ובההו' יומא אתחבר עמה בועז הרי השכיב'.

דף קיא.

ולא ידע בשכב' דכתיב ותשכב מרגלותיו פירוש אחר הו' דקשי' לי' לפי' קמא שאינן באים כסדרן דהתם הקדים הקימ' לשכיב' והכא הקדים השכיב' לקימ' לזה פי' פי' אחר ואמר שהם כסדר הכתוב בשכב' ותשכב מרגלותיו עד הבקר ובקומה דכתיב ותקם בטרם יכיר.

ובג"כ ובקומה נקוד וא"ו ולא על בשכב' הטעם כי הקימ' היתה עיקר שעמד' והלכה לה ואח"כ נעשה הדבר בזקנים ובנישואין שאם בשכב' הי' נזקק לה לא הי' בא הדבר לידי גמר.

ה"ג לא בעא מיני' רחמי על לוט ולבתר דכתיב וירא והנה עלה וגו' לא תבע עליה דלוט ולא אמר עליה לקב"ה כלום אוף הכי קב"ה וכו'. עכ"ל הרא"ג:

דף קיא:

השתא אמאי אעיל גרמי' בצער' וגו' פי' כי אומרו אחותי היא כבר נסה פעם אחרת ונלקח'. אבל באו' אשתי לא נסה א"כ למה עזב דרך הספק ולקח דרך הודאי.

אלא אברהם לא סמיך על גרמי' ולזה לא רצה להכניס עצמו בספק לומר אשתי שמא יהרגוהו ולא ינצל. אמנם בזכות אשתו סמך משום דחמא שכינתא וגו'.

כד עבדי שליחות' וגו' שזה שם המלכות המשלחת. ועוד שהם נקראים על שם שורשם שהם משורש הדין. ושתי הטעמים צריכי האחד שאינם נוטלים שם אחר מכל שאר שמות הקדש אלא [271] שם זה שהוא שם הדין משותף לכל הכחות כדפי'. ואו' **בקדמיתא** ובסופ' ועם היות שירא' בעיניך שאמר אחותי ראוי שנדרוש שבאמת אמר כן.

בקדמיתא כשאמר אחותי היא סתם. בסופ' כשאמר וגם אמנה אחותי בת אבי וגו'.

אברהם אמר כלו' אין פעם זאת כפעם הב' כי הפעם הב' שהוא באו' וגם אמנה אחותי היינו ממשות ומהות קורבת השכינה למדתו כדמסיק. אמנם בפעם א' אברהם אמר הענין הוא אמיר' ממש שהיה או' אברהם לתועלתו להיותה קרוב' אליו תדיר כדמסיק. וז"ש ויאמר אברהם אל שרה אחותי היא דא בקדמיתא ואו' אל שרה ירצה אל השכינה שעם שרה. וז"ש **דאמר** בגין שכינתא דהות עם שרה ולא שיהיו דברים אלו כעין תפלה סתם אל הייחוד עמו כמו שיאמר אחד ממנו עתה על השכינה. אלא הם דברים המועילים מחמת סבה כי הקרוב אל הדבר קלה שבסבות יספיקהו וז"ש ואברהם בחכמ' עבד להיות לו קורב' אלי' מסבה אחרת. הרמ"ק זלה"ה.

גיליון כמה דכתיב אמור לחכמ' אחותי את. ק"מ א' עכ"ל:

והרא"ג כ' לאתדבקא בדרומ' מדתו מדת החסד. הא פקע בלא דלת גרסי'.

ובג"כ אמר אחותי היא ה"ג. דאחותי את הוא בלך לך. בקדמיתא ובסופ'. בקדמית' הוא אומר אחותי היא ובסופ' אמר וגם אמנה וכו' והשתא מפרש ואזיל אחותי דא בקדמיתא דאמר וכו' לבסוף מה כתיב וגם אמנה. עכ"ל הרא"ג:

[271] אצ"ל ועוד אלא כו':

דף קיב.

בגין דאברהם סטר' דימינא איהו כלו' הוא החסד הכולל צד הימין חכמה מצד החסד הדבק' למעל' ונצח מצד חסד הדבק' למטה כי חסד קושרת ואוחזת חכמה ונצח כנודע. אמר אחותי היא. כי זה ירצה אל דבקות' ואחיזתה בימין כדמסיק והיינו חכמת אברהם כי קרא אות' שם שהיא חשקה ותאות' לידבק תדיר בימין. וראי' לזה היות' נקראת אחות מצד הימין כי הדוד קור' אות' אחותי רעיתי יונתי תמתי ד' שמות מצד ד' ספירות מצד החסד אחותי ומצד הגבורה רעיתי וגו':

ועל דא אברהם קארי לה תדיר שזהו ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחותי כלו' תמיד בפיו הי' שם השכינה שעם שרה אשתו אחותי. וזה הי' רומז בהיותו קורא בתמידות ממש לשרה אחותי היא. ואו' אחותי כלו' דבקה עמי שאני הימין. ודבר זה בסגול' הי' גורם לו בגין דיתדבק בהדה. כי ודאי מדרך השכינה לרדוף אחר הדבקות בימין וכיון שהוא גורם ייחוד' אף היא תשיב דבקות' עמו כמשפטה עם הצדיקים המייחדים. ואמנם או' אחותי תדיר שהם ב' דברים הא' התמידות הב' אחותי אחות שלי ולא אחות סתם ולא אשה כדמסיק לקמי' הוא להורות על דבקות שלא יתבטל לעולם. משא"כ באשה ואין כן באחות סתם שלא תתמיד היא הייחוד כאו' אחותי היא בדבקות' עמו היא אחות בצד הימין. ולהיות שם זה בפיו תמיד כי הדבר המורגל יותר בפי האדם קריאת אשתו לצורכי העולם ואף באות' הבחינ' יתמיד דבקות' עמו בייחוד הנז' וזה סבה דלא יתעדון דא מן דא:

לסוף מה כתיב כלומר לאחר גמר מעשה הנס שנצל ע"י דבקות':

אלא כול' בגין שכינתא קאמר בין מה שאמר בקדמיתא אחותי היא בין מה שאמר אחותי בת אבי שהם ב' גדרים כל א' בפני עצמו יורה על שלא יורה זולתו כמו שיתבאר.

בגין שכינתא קאמר. והעד על זה ג' דברים הא' אחותי היא בקדמיתא ולא כן לבסוף אלא אחותי בת אבי. הב' דכתיב אמור לחכמ' שהיא המלכות ונקראת חכמ' מצד החכמה אחותי את מור' היות ענין אחותי נוסף על שמה הנקראת חכמ' מחכמ' עילאה: הג' וגם לאתוספא על מה דאמר בקדמיתא שכשבא אברהם לומר על ענין אחותי אמר וגם אמנה. ומלת וגם להוסיף מור' שאין אחותי בת אבי ממש אחותי היא אלא זה ענין בפני עצמו וזה ענין בפני עצמו. ולזה באה מלת וגם להוסיף ועתה התחיל לפרש אחותי בת אבי ואגב אורחי' יבאר אחותי היא וז"ש **אחותי** בת אבי היא ברתי' דחכמ' עילאה היא. ירצה באות' בחינ' אשר למלכות בחכמ' ושם נקראת היא ג"כ חכמ' היא אחות אל החסד. להיות מציאות החסד בחכמ' כי משם עיקר' ואצילות' ושם מציאות המלכות הם שני

אחים אח ואחות וז"ש **ובג"כ** אתקרי אחות ואתקרי חכמה וכן דקדק הכתוב שאמר אמור לחכמ' אחותי את גם בהתפשט' למטה אל זולת בחי' חכמה אמור לחכמ' אחותי כדי שתהי' לעול' בכל הבחינות אחות. אך לא בת אמי כלומר בבא בחינתה בבינה שהיא אם לכל האצילות אינה שם אחותי.

מאתר דשירותא דכולא סתימ' עלאה הוא הכתר ראש לכל האצילות ולפי שיש ראשית לגילוי בחכמ' וראשית לשאל' בבינה וראשית לשאל' בחסד. לזה אמר שירותא דכולא ראשית לכל ראשית עלאה סתימאה. והכוונה אך לא בת אמי אינה נקראת אחות בהיות בת אמי מאתר שכינתא שהוא הכתר וגו' ירצה על שני דרכים או על מציאות אם בינה שבכתר וזה דוחק. או שנאמר ממש על הבינה במקומ'. ואמר שאינה אחות אל החסד בבחינת היותה בת אמי שהיא הבינ' מאתר שרות' וגו' מפני שאין האחוה הזאת מהשורש העליון באמיתות. כדי שיתמיד מציאותו בכל הספירות בחכמ' ובבינה. אלא הוא מקרה בחכמה בהועד שם החסד והמלכות ולכך בהפרד ויעודם משם. דהיינו בהאצל המלכות אל מקומה בדרך הבינה אין שם אחוה. אם כן אחוה זו בלתי מתמדת ולזה ותהי לי לאשה שהוא סוד וימינו תחבקני שהיא רודפת אחר האחוה ואין לה מציאות אליה אלא בדרך האישות בסוד החבוק כנודע. ולזה פעמים ימצא פעמים לא ימצא ואם היה האחוה תמידית שורשית מהכתר היה נמצא אפי' שלא דרך אישות ובלתי מתפרד. ולזה נתפחד אברהם והי' קורא אותה אחותי שהיא להתמיד האחוה ולעולם כדפי' והיינו דאיכא בין אומרו אחותי היא בקדמיתא. לבין אומ' וגם אמנה אחותי בת אבי שמורה על האחוה נפרדת לעתים ואינה אלא בבחינות החכמה ולא בשאר כל הבחינות. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אך לא בת אמי מאתר דשירותא וגו' זה יובן מפ' אמור דף ק' ע"ב על פסוק זה עצמו וכי אין ייחודם אלא בהיות' נק' בת אבי. וז"א כאן וע"ד ותהי לי לאשה באחוה וגו' כלו' כי אין ייחוד אלא עד תתקשר ותתחבק בסוד הימין הנמשך מן החכמ' ואז ותהי לי וגו' אך לא בהיות' בת אמי וע"ש עכ"ל.

גיליון נ"ל דה"פ אך לא בת אמי אלא מאתר דשירותא דכולא סתימ' עילאה שהיא חכמה עילאה שע"י כך תקרא אחותי. כי ידעת כי צורת האילן הוא החסד תחת החכמה ואם היתה השכינה נוטה לשמאל תחת הבינה לא תקרא אחות ולא תהי' לאשה באחוה בחביבותא אבל בהיותה בת אבי ותהי לי וגו'. וה' יאיר עינינו להבין תורתו וירחיקנו משגיאות אמן. עוד לפי שהתעוררות ביחוד מחכמ' כנז' בפ' אמור ק"א ב' אביו חייב להשיאו אשה גם חסד הוא ענף החכמ' על ידו הייחוד נגמר כנז' לעיל צ"ד א':

והרא"ג כ' מאתר דשרותא דכלא וכו' והיינו בת אבי דהיינו חכמה שהוא תחלת הגילוי ואע"ג שמשם ראשית גילוי האצילות אינו מושג אלא הוא סתום: ה"ג בגין דלא אתעדי מגו מהימנותא וכו'. עכ"ל הרא"ג:

דף קיב:

מאי את דא דרגא קדמאה וגו' הענין כי ה' אלדי"ך נתבאר בזוהר ובפרט בפרשת ואתחנן בא' משני מקומות או בחכמה ובינה או בת"ת ומלכות. לזה נשמר שאין לפרשם הנה בא' מהם. מפני שאם כוונ' הכתוב כך הי' לו לומר לה' אלדי"ך תירא והי' ממש לה' אמנם השתא דקאמר א"ת משמע דלאו לה' ממש קאמר אלא את שהיא המ' דרגא קדמאה ממטה למעלה. וא"ת א"כ היה ראוי שיאמר א"ת תירא ה' אלדי"ך למה לי'. לזה אמר אתר דחלא דקב"ה כי מדה זו היא מדת היראה והענין כי לא יירא האדם מן הדקות הגדול וכיוצא. אמנם ירא מן הפחד והגבורה החזקה מפני שיש לאדם לירא מן הדין וכיון שפעולת כל השמות העליונים הדין הוא במדה זו. לזה אמר כי יראת ה' אלדי"ך הוא סוד הספיר' הנעלמות. פתח כניס' להם ודרגא קדמאה קודמת אפי' לבחינת אלדי"ך אף אם נבארה במלכות הוא את. והוא מקום היראה מפני שבה הדין ובה תלויים כל הכחות מכין ועונשין ופועלים בגבור' וז"ש דרגא קדמאה דחלא דקב"ה. כי מלת קב"ה יכלול כללות גדול קדו"ש ת"ת ברוך יסוד הוא מלכות ויש דרכים אחרים. ולהיות יראה זו כוללת יראת האדם מבעל הדין המשתמש במדה זו ולא במדה עצמה לבד דקדק או' **דתמן** בעי בר נש לדחל' מקמי מארי' דהיינו להורות נעלם במדה זו ויצדק עתה אומרו את ה' אלהי"ך שהוא מארי' ודאי פועל דיניו וגבורתי' במדה זו. עוד דקדק על ענין זה אומ' בגין דאיהו בי דינא בית לדין והדיינים נכנסים בתוכו ופועלים הדין ודנים והיינו ה' אלדי"ך מתוועדים בבחינת את. ודנים שם ובחינת את בית ועד לדינם: ואו' ואותו תעבוד וגו' הענין כי נרמז בפי' ב' חבורים הא' מאת לאות באומרו ואותו כי הוא"ו מוסיפ' ומחברת אותו לאת הנז' ולזה אמר **דא** דרג' עילאה דקיימא על האי דרג' תתאה להיותם סמוכות בתוכפת העליונה על התחתונה ראוי שיבא ממש במלה משותפת לשניהם בתוספת מועט. גם נרמז בכתוב חבור ב' מאות לאת בבא מלת אותו בוא"ו בסופו כמור' עלאת הנז' כי היסוד נק' אות לבד ובאומ' אותו מורה על דביקותו במלכות. וז"ש את ואותו דא בדא דבקין פי' כי כחשק התחתון לעליון כן חשק העליון לתחתון גם שיהי' דביקות שלא ימשיך אחריו פירוד. וז"ש ולא מתפרשן ולהורות על תוספת שני ווין כדפי' המורות על שני דבוקים אמר **מאי** ואותו דא אתר ברית קדיש' אות לעלמין כי הברית נק' אות וכאן נק' ואותו בתוספת שני ווין. ונודע כי העבודה לפניו הוא להתמיד הייחוד

והדבוק הנעשה בעסק התורה והמצוה. א"כ אי אפשר שתהיה העבודה במדה ראשונ' כי מדה א' לבדה לא יצדק בה ייחוד א"כ לא יצדק בה עבודה. אמנם יצדק בה יראה שלא ישרף בדיניה אמנם בעלות אל מדה שנית יצדק בה ייחוד בין הקודמת וזאת השנית ויצדק בהם עבודה להתמיד ייחוד שתי המדות. וז"ש **דהא** פולחנ' לא שריא באת וגו' ודקדק כן מן הכתוב באומרו ואותו תעבוד ולא אמר את תירא ותעבוד הורה שלא תהיה עבודה אלא לאותו דוק'. כדי שלא יהי' נרגן מפריד אלוף וז"ש ובגין דא ואותו תעבוד:

ואו' **באתר** דאיהו דביקות' וגו' הענין כי בני אדם בנשמתם אחוזים בכפירות והם גבורים חסידים בחסד וגבורה מארי תורה בת"ת חוזים נביאים בנצח והוד צדיקים ביסוד מלכים במלכות. הנה אין אדם יודע באיזה מדה יתדבק שמשם אצילות נשמתו. לכך יאחוז בת"ת שבו דביקות כל הספירות והוא גוף האילן שממנו מסתעפין כל הספירות והוא הנקודה אמצעית. וז"ש באתר דאיהו דביקות' של כל הכפירות דאיהו גופא שהוא הת"ת דשארי באמצעית' וגו'. ואו' אתר שביעאה וגו' הענין כי האדם במעשיו צריך לייחד המלכות עם הששה כדי שיהיו יחד שבעה וז"ש ובשמו תשבע כלו' עם המ' תכלול שבעה יחד.

ואו' וסימניך ר"ל או' ועבדו את ה' אלדיה"ם ואת דוד מלכם אשר אקים להם והכוונה כי העבוד' לה' אלדיה"ם חכמה ובינה. ואת דוד מלכם שהיא המלכות אקים להם מעפר להיות' מתייחדת עם ו' קצוות שהיא שביעית כלולה משבע: ואו' **נטיר** ליה תדיר בכל עת הצורך. ולא אעדי אפילו שלא בעת הצורך. ומה דאמר רגלי ולא חסידו סתם להורות על אשתו וכ"ש על עצמו:

שדר שכינתי' אשה לאשה וזכר לזכר והטעם שנקראת האשה רגלי מפני שהיא שוכבת מרגלותיו:

ד"א רגלי חסידו וגו' וירצה פי' רגלי כמשמעו הילוכו וזה שהב"ה הולך עמו וז"ש דאזיל עמיה קב"ה. ואו' **בההוא** לילי' דרדף וגו' ליליא מלכות דאתקשר בחשוכ' בגבור'. וא"ת לימא ממש בחשך בגבור' מנא לך דהיינו לילי' שכינת' וגו' לזה אמר ואברהם רדיף ולילי' וגו'. ואו' **דפליג** רחמי מן דינא ליל דין לילה רחמי מחצות ואילך. והב"ה חלק ליליא לשתים והפריד הרחמים מן הדין וזה כדי שלא יהי' להם שריד ופליט בכח הרחמים. ועוד כדי שימותו במכות אכזריות וז"ש בגין למעבד נוקמין לאברהם מיני נקמות:

ואו' דאיהו ואליעזר וגו' דהיינו חסידו אברהם. איש אליעזר:

רש"א וגו' קשי' ליה בפסוק אומ' רגלי חסידיו ישמור משמע שמיר' לבד ואח"כ אמר ורשעים בחשך ידמו שהוא נצחון לא שמירה לבד. לזה פירש כי אברהם לא הי' הנצחון מצד מדתו לכך צריך שמירה מן הרשעים שלא יזיקוהו. וז"ש רגלי חסידו דא אברהם. וכד

נפק לנגד האויבים אשתתף בהדיה יצחק ובסוד הגבור' נפלו קמיה וז"ש בחשך דהיינו גבור'. ואו' כי לא בכח וגו' ר"ל כי לא בכח דהיינו שם מילוי המילוי שהוא כ"ח אותיות שבבינ' שהיא על החסד יגבר איש לפעול כח הגבורה שבה ביטול הרשעים ולכך רשעים בחשך ידמו:

דבר נש רחים לי' לקב"ה. ולעולם דבק עמו בסוד אהבת חשק העבודה לא יטריד מחשבתו ממנו אפי' בהיותו עוסק בהבלי העולם להחיות עצמו. וכיון שאפי' באותם המעשים הוא דבק ולא יטריד מחשבת האהבה. א"כ גם הב"ה אינו מתפרד ממנו לעולם נמצא דקב"ה רחים ליה בכל מה דאיהו עביד שאין עסקו בעניינים ההם מטריד האהבה. ואגב אורחי' הב"ה נטיר אורחוי בדברים ההם ג"כ. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ורשעים בחשך ידמו וגו'. כבר ידעת יצחק נק' חשך דינ' קשיא כי זהו סוד ותכהין עיניו וגו' משום דמיני' נפיק קליפת חשך ומיניה אתזן. ואו' כי לא בכח קרא את הימין כח כנודע מפסוק ימינך ה' נאדרי בכח עכ"ל.

גיליון ולא מתפרשאן לעלמין. תימה דהא אמרי' בכמה דוכתי דמתפרשן כדכתיב ונרגן מפריד אלוף ולעיל בסמוך אמ' דהא אתתא יכילת לאתפרשא. ואולי ה"ק כל זמנא דלא אתעדי תתאי בחוביהון צדיק וצדק כחדא. מספר לבנת הספיר. ואפשר לומר פי' דלא מתפרשן אין ראוי להפרישם. א"נ הכא במלכות דאצילות דעלה אתמר אני ה' הוא שמי עיין ברעי' מהימנ' פ' כי תצא ור"מ בפ' פנחס רכ"ה א' אתוון דיהו"ד דאצילות לית בהון פירודא וגו' ושם רנ"ח ב'.

חסידו כתיב וגו' קפ"ט א'. ובשמו תשבע אתר שביעאה וגו' נר' שהוא החלק שבמ' הנק' ציון מקום חבור היסוד ושם אחיזת דהע"ה מקום ביסוד היסוד בו ועכ"א אליך כסיתי ובבלק ר"ד ב' אתא דוד לאתין חופאה וגו' וז"ש ואת דוד מלכם כמו את בריתי אקים והשתא מאי דכתיב לעיל בסמוך מאי את דא דרג' קדמאה וגו' היינו מדרג' ראשונה לנו שבמ' שמשם יראה רגליה יורדות מות והיינו בגין דאיהי בי דינא דקאמר אבל אתר שביעאה וגו' הוא מקום שבמלכות המכוון נגד היסוד שהוא שביעי והיינו דלא קאמר דרגא שביעאה אלא שביעאה דדרגין:

אע"ג דחילא אשתכח תדיר בימינא וגו' נ"ל סמך לזה ימינך ה' נאדרי בכח וגו':

והרא"ג כ' דתמן בעי בר נש לדחל' קמי מארי' בגין דאיהו בדינ' ה"ג פי' את היינו המלכות שהוא מקום הירא'. דא דרגא עילאה דקיימא יסודה דאיהו גופא ת"ת. אתר שביעאה דדרגין היינו הבינ' הרוכבת עליהם ומלת בשמו הי' המלכות. הכוונה שתשפיע למלכות הנקרא שם סוד השביעיות שבבינ' ז' פ"ז מ"ט שערים שבה והכי איתא בפ' בראשית דף

מ"ז. וסימניך את דוד מלכם לעיל קאי דפירש דמדקאמר את ה' אלהיך תירא ולא קאמר לה' ש"מ שהי' המלכות ועתה הכריח כן מדכתיב את גבי דוד ש"מ את מלכות הוא מדתו של דוד:

ועתה השב את אשת האיש ר' יהודה פתח ואמר רגלי חסידו וגו' ד"א רגלי חסידיו וגו' לפי' ראשון פי' רגלי שהי' אשתו ולהאי פירוש' הו' רגליו של אברהם. דא ליליא מלכות דאתקשר בחשוכא היינו הגבורה. ויכום מ"ל שכן כתיב הוא ועבדיו. וקב"הקטיל לון הה"ד ורשעים בחשך ידמו כלומר וגומר ומסיפיה דקרא מוכח כי לא בכח יגבר איש כלומר לא בכחו גבר איש שהו' אברהם. אלא בכח השכינ' וחיילי' ואי לאו דאשתתף וכו' הה"ד ורשעים בחשך ידמו היינו הגבורה שהי' חשך לרשעים נשתתף עם חסידו אברהם. ד"א רגלי חסידיו ישמור בשעתא וכו' על אברהם מפרש לי' כדמסיק ואומר בשעתא וכו' שהיא הצעה בדרך כלל בשעתא דבר נש רחים וכו' ונטיר אורחוי וחזר אל דרושו באברהם ואמר ת"ח וכו'. עכ"ל הרא"ג:

דף קיג.

ובגין כך רגלי חסידיו ישמור ודא הוא אתת' וגו' כבר ידעת כי סוד הרגלים היא סוד השכינה כמ"ש והארץ הדום רגלי ונק' כן על שהיא סוף הספירות בערך הרגלים אל האדם וזה בסוד היכל לבנת הספי' ע"ש בפ' פקודי. הרח"ו נר"ו:

גיליון ואו' בעי בר נש לערק' וגו' בפ' מצורע דף נ"ד איתא שצריך לערק' מכל סחרני' ובפ' וישב קפ"ב ב' כד דינא אתער ומותא אשתכח וגו' בעי לאסגרא גרמיה ואולי דינא דמותא שאני אי נמי בשעתא דדינא שריא ועדיין מות' לא אשתכח בעי לערק' וכד מות' אשתכח בעי לאסגר' גרמיה עכ"ל:

מדרש הנעלם

הה"ד ראשך עליך ככרמל זהו נבוכדנצר הה"ד תחותוהי וגו' פי' כי נמשל להר הכרמל שיש בו חיות רבות וכך הוא כל האומות הנמשלות לחיות היו תחת רשותו ומסתופפים בצלו. עכ"ל הרח"ו נר"ו. ועי' מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' אלין פרעה ואבימלך דקב"ה עבד בהו דינין בליליא כלו' להאי פירושא ניחא דמלת בחשך הוא ממש חשך הלילה שכך היו המכות בלילה. לא כן בפירושא קמא דפי' בחשך היא הגבורה דלא כפשוטו:

וה' פקד את שרה. דא אתר צרורא דנשמתין צרירן ביה ה"ג והיא השכינה וההכרח הוא דאלו מלאך ממש הא אמרי' במדרש גדולים צדיקים ממלאכי השרת וכו' אלא ודאי אינו מלאך ממש אלא צרור' דהיינו מלכות: קיימן תמן נר' להוכיח שאפי' שהצדיק חי בעה"ז

נשמתו עומדת לפני השכינה שהרי יהושע כ"ג חי היה כדמפרש ואזיל: ודא הוא מלאך ה' כלומר עם כל זאת המעלה שיש לה שהיא צרורא דחיי מ"מ מלאך ה' איקרי שליח מן קדם ה' כמבואר בפ' בלק. בעי בר נש לערקא בפ' מצורע דף נ"ד נראה שצריך לברוח אפי' מכל סחרני מתא. והוה תבע גרסי':

דף קיג:

לא אתעביד פלגו ניסא ופלגו דינא כי הכל הוא ע"צ הגובר או דין או רחמים ואיך יבא ההנהג' לחצאין. עד דאשתלימו בחובייהו כלומר עד שכל א' מהם תתמלא סאתו כדי שכשיבא הדין יבא בכלם ולא בפלגו. הה"ד וכו' והענין שהרי יושבי הארץ היו ז' עממין ולמה הזכיר האמורי לבדו אלא ודאי ה"ק ודור רביעי ישובו הנה שהם ישראל בדור רביעי ולא קוד'. אעפ"י ששלמו עונות הששה עממין וברשעת הגוים מורישם מפניך. מ"מ עון האמורי לא נשתלם ואין הקב"ה עושה דין עד שתתמלא סאת כלם: ה"ג מאן אמר ליה דא מלאך ה' ואי תימא ויאמר ה' אל השטן ת"ח הכי נמי למשה בסנה וירא וכו'. וה"פ מאן אמר ליה דא כלומר מי היה לו כח לומר לשטן כך יגער ה' וכו' אלא השכינה שהיא נק' מלאך ה' ואעפ"י שכתוב ה' לבד הוא מלאך ה' הנז': ואי תימא כלומר כיצד אתה אומר כך שהוא המלאך שהרי כתיב ויאמר ה' משמע שהוא הת"ת. ת"ח וכו' שכן מצינו דומה לזה למשה דכתיב בתחלה וירא מלאך ה' שהיא השכינה ומסיים וירא ה' אלא ודאי הוא המלאך הנזכר שכך הוא המנהג לזמנין מלאך ולזמנין ה' וכן ג"כ כאן וההכרח מדלא קאמר הנני גוער בך: וכבר פי' בפר' ויקהל דף רט"ו הטעם דכד אתנהירת משמשא כדין אתקריאת יהו"ד וכו'. והכא נמי כשראתה השטן עומד על ימינו של יהושע לשטנו קבלה הארה מהשמש כדי לומר יגער ה' בך השטן. א"ל ר' אלעזר האי למאי אצטריך ענין העריפ' הזה למאי אצטריך שאלמלא היה קרבן לכפר היה ראוי ליקרב ע"ג המזבח בזביחה וזריק' כשאר חטאות ואשמות. אבל עריפה ובקופיץ לא נראה שהיא לכפרה א"כ למאי איצטריך. דאתמשך בתר דא היינו הקליפה ואומרו דא ע"ש שהיא מזומנת תדיר לאסטאה ע"ד שפי' בזוהר פ' פקודי על מלת אלה שהם הקליפות שנק' כן ע"ש שהם מזומנים תדיר. מעונשיה עונש המות ואו' מעונשיה בכינוי כי הוא הגורם הכל עולה ומשטין יורד ונוטל נשמ'. עכ"ל הרא"ג:

דף קיד.

אלא מאן דקטיל ליה אפיק נשמתי' וגו' שאין מלאך המות משתתף במית' ההיא מפני שלא נתן לו רשות עדיין לשלוט בו. וא"ת והיאך אפשר שימות בלא מלאך המות והרי שלט בו המות שמת: וי"ל שהמות ענין א' ומלאך המות ענין אחר והם ב' קליפות הקליפה

הא' הוא מלאך המות שע"י שולט הקליפה השנית שהיא המות. והן אמת שהמות שלט באדם זה. אמנם לא ע"י קליפ' הראשונה ונ"ל דהיינו טעמא שנהגו שאין רוחצים ההרוגים שלא נטמאו בחרב אחרים.

ובג"כ קרבין האי עגלה בסוד שעיר עזאזל נחל איתן כענין ארץ גזירה. ואו' **שור** פרה וגו' שור ופני שור מהשמאל דהיינו בסוד הגבורה פרה מלכות א"כ עגל הוא סוד החיצונים שני עגלים שעשה ירבעם כדפי' בעובדא דינוק' וגו' ועגלה בסוד הנקבה שלו. נמצא דהיינו בסוד שעיר עזאזל ושעירים ירקדו שם. ידינו לא שפכה וגו' היינו בסוד ונשא השעיר עליו וגו' אמנם אין הכוונה רק לסלק תביעתו מעל הרבים והיחיד בעונו ימות ולכך אינו וידוי גמור:

כגוונא דא בר"ה אנו עושים דרך שלא ימצא דילטוריא על יש'. מהרמ"ק זלה"ה.

גיליון ויש' בעיין לאתערא בשופר בינה.

קול ת"ת.

דכלליל באשאגבורה.

ומיא חסד.

ורוחא ת"ת.

עד אתר דכרסייא מלכות.

קול דיעקב ת"ת.

אתתקנן לעילא בינה. וקב"ה אתער בינה עכ"ל:

והרא"ג כ' בגין לתקנא עמי': היינו שמתקן הב"ה עמו לבלי יהי' עליהם קטרוג כמ"ש כפר לעמך ישראל. מה דאתנטיל ההיא נשמתא דבר נש מיניה ולא ישתכח מקטרגא על עלמא ורזא וכו'. ה"ג שור פר' עגל עגל'. שור פר' הם בקדוש' שור גבורה ופני שור מהשמאל פר' מלכות. עגל עגל' שם שני עגלים זכר ונקבה וכנגד' עשה ירבעם שני עגלים א' זכר וא' נקבה והנקבה הי' בדן כרז"ל [שבת נ"ו]: וכלהו ברז' עילאה אשתכחו שהזכר ונקבה שהם אמם של עגל עגל' הם רומזים בסוד עליון כנז'. ולכן היו מקריבים בקרבנות שור ופרה שור בפני' ופרה אדומה בהר המשח' בחוץ למתק דיני זכר ונקבה שבקדושה. וכמו כן עגל עגל' למתק דיני זכר ונקבה שבקליפה. וכן תמצא שלכפרת העגל נצטוו' למתק העגל הטמא הרוחני ולהשקיטו מקטרוגו והיה קרב בפנים. וכמו כן עגל' ערופ' למתק קטרוג המקטרג על החלל אשר נמצא נופל באדמה והיה נערף בחוץ בנחל איתן. הצד השו' שבה' שהי' להשקיט הקטרוג מעליהם וזהו כלהו ברזא עילאה אשתכחו למתק הדין:

ת"ח כגוונא דא ביומא דר"ה דדינא אשתכח ה"ג והכוונה כגוונא דא דעבדינן דלא ישתכח מקטרג' ע"י העגלה ערופה כמו כן אנו עושים ע"י השופר בר"ה: ולאתער' קול דכליל ה"ג ופי' לעורר הג' אבות בקול ההוא. ולהחזירם בשורשם אל השופר העליון בינה ולחזור ולהוציא' משם כלולים יחד כל א' כלול באשא ורוחא ומיא. שכן במוחש הקול היוצא מגו שופר הוא חם ויש בו לחות והוא רוח הנושב וכל זה להחזיר הדברים אל שורשם שבז' יתמתקו הדינין שבג' אבות. כי אין מיתוק לדין אלא להחזירו אל שורשו בינה שכולה רחמים וכדמפרש ואזיל בסמוך והוא קול דכליל באשא ומיא ורוח אתתקן וכו':
עד אתר דכורסיא עקר הדרוש הזה הוא בפ' אמור ושם עיקרו ע"ש. עכ"ל הרא"ג:

דף קיד:
מתערי לתתא קול חד כליל וגו' אש היינו הבל חם ומים דהיינו לח ורוח דהיינו הבל הפה. ואו' **כדין** אערבב ואתשש חיליה וגו' מפני שכל כח גבורתו בהיותו יונק מהגבורה ובהיות הגבורה והדין מתגבר שוטר הדיינים שהוא הקליפה מתגברת לפעול מאמר הדיין. וכאשר יש' ממשיכים הרחמים דהיינו סוד מתיקות הגבורה בעמקי הבינה ע"י קול דיעקב המעלה אותה למעלה הגבורה מתחלשת ודיניה מתבטלים. עד שיחשוב שמא יגברו הרחמים כ"כ שיעורר הב"ה סוד הגאולה על בניו:
דאי תימא וגו' פי' אם יעלה על דעתך לומר שאחר שהגבורה במקומה היא יונקת דין מהבינה והשפיע' הדין ההוא במלכות וחתכו הדין עפ"י הדין שבמדות. א"כ אף אם נבטל אותה אח"כ בשרשי' העליונים מה תועלת שהרי הדין שנשפע נשפע ומה שנגזר נגזר:
לאו הכי כלו' לא יעלה על דעתך זה. שאינו כן אלא ממש באותם הרחמים הנמשכים מתתקן הדין אפי' מה שכבר גזרו והעולם נדון ברחמים. ואי גרסינן אתאביד ניחא שפיר שהכוונה שאין הדין מתבטל מכל וכל ונאבד. שסוף סוף הם ימי דין לדון העולם אלא מתמזג עם הרחמים כדמפרש ואזיל. ואו' **בכסה** כסוי ה' דהיינו דאתכסיא סיהרא ועניינו שהיא מתלבשת בלבוש נכרי שהם י' קליפות דתמן מתלבשין עשר אותיות קדושות כדפי' בספ"ר בשער אבי"ע. ואז שלטא האי חויא בישא שהוא הנחש השולט בהיותו יונק ממנה אחר שהיא שחרורית למטה מכסה פניה מהשמש. מפני שפירש' באדמימות הדין להשפיע לחצונים. ואין לפרש דאתכסי' ואינה באה בימים אלו אל הדין שאינו. שהרי היא יום [272] ב' של ראש השנה והיא ב"ד התחתון ואי אפשר לפעול הדין זולתה. אמנם עיקר שהיא מתכסת מאור השמש שאין בעלה מאיר בה מפני שהיא אסורה לו

[272] אצ"ל היא שולטת יום ב':

ואין לה ייחוד עמו סוכות י'. [273] ואו' **וכד** מתערי רחמי שמאיר אור עליון בה ואז היא מתטהרת ומתלבנת משחרירותה והופכת פניה לו ולא שיהיה יחוד שאין יחוד עד יום ראשון של סוכות. אלא היא מתלבנת ופורשת עצמה מלהשפיע בקליפות ומאירה וז"ש **סלקא** סיהרא למעלה ואתעברת מתמן מיניקת הדין ומהשפעתו [274] בחיצונים לבד. ובזה איהו איערבב בשני דברים הא' שאינו שולט למטה השני שאינו יונק מהקדושה. אמנם אינו מלמד חובה ולא זכות וז"ש ולא יכיל לשלטא' ואתעבר וגו' והיינו דמסיק כמאן דלא ידע כלום לא זכות ולא חובה כמו שאין אנו מבקשים מלמעלה רק להחליש כח הדין שיהיה מתוק. אמנם ביום הכפורים אנו מבקשים ממש סליחה וכפרה א"כ צריכים אנו ממש למעבד ליה נייחא דרוחא כדי להשיג מבוקשינו ולזה **כדין** אתהפך סניגורייא ואו' **וסיהרא** סלקא ביניהו בין הרחמים העולים ממטה למעלה ובין הרחמים היורדים ממעלה למטה שהיא סולם שבה עולים ויורדים אור ישר ואור חוזר.

ואשתכח להו זמין כל אינון י' יומין דרשו ה' בהמצאו ועם היות שכל עשרה ימים מקבל תשובתם עכ"ז לענין כפרה סליק לון ליומא דכפור:

דלא ישלוט עלייהו מאן דלא אצטריך היינו השטן. ולא ישלוט עלייהו דינא היינו דין קדוש. ושתי חלוקות אלו בשתי בחינות לכל א' דהיינו בעובדא שהם התקיעות ובמילין שהם הברכות והתפלות כנודע מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון דהא כדין שלטא האי חויא וגו' קמ"ו א' עכ"ל:

מדרש הנעלם

דכתיב ממקום קדוש יהלכו. זה יובן במה שפי' פסוק זה פ' וישב דף קפ"ח ריש ע"א כי מדבר בסוד הגלגול כי ז"א ובכן ראיתי רשעים שהם קבורים ר"ל מתים ואח"כ ובאו ר"ל חזרו לבא בגלגול. ומתהלכים מג"ע העליון הנק' ירושלם הבנויה הנק' מקום קדוש כי להיותם רשעים נדחים משם ושבים בגלגול. עד שישלימו. הרח"ו נר"ו:

והרא"ג כ' דאי תימא דדינא אתאביד [275] נראה שהגירס' היא דאתעבר או דאתאביד. דאתכסיא סיהרא בעננים חשוכים שהם העונות שהו' המקטרג עצמו וכמ"ש ותמוגג' ביד עונינו כנז' בפ' אמור דף צ"ט וק'. ואתעבר' מתמן היינו השכינה שעוברת מתוך הכיסוי ונשאר הכיסוי למטה והיא עולה למעלה. ובזה איהו אתערב' ואסתתמו טענותיו והכיסוי אתעבר מתמן אל תוך נוקבא דתהום' רבא וזה דלא יתקרב תמן דוקא. ואשתכח

[273] נ' דצ"ל עד סוכות:
[274] ומהשפעתה.
[275] אתעביד:

להו זמין כל אינון יומין ה"ג ופי' שהוא נמצא באותם הימים לקבל בעלי תשובה כמשז"ל דרשו ה' בהמצאו וכו'. עכ"ל הרא"ג:

דף קטו.

דכתיב למועד אשוב אליך היינו שישוב לפקוד אותה ולמועד היינו ר"ה שבו נפקדה שרה. ואו' והנה בן לשרה היינו שתתעבר והיינו כאשר אמר. והיכן אמר באומרו למועד אשוב שהיא היתה הפוקדת. וראי' כדתנינן פקידה לנוקבא כי הפקידה לנקבה מהנקבה והיינו וה' פקד את שרה. והזכירה לזכר מהזכר והיינו ויזכור אלדי"ם את אברהם. וא"ת והא כתיב וה' דהיינו הוא ובית דינו דכורא תמן. וכתיב ויזכור אלדי"ם את אברהם דהיינו נוקבא ואדרבה איפכא משמע וי"ל שעם היות שאנו אומרים פקידה לנוקב' היינו בשיתוף זכר ונקבה ועכ"ז נקבה עיקר. וכן זכירה לדכורא בשיתוף זכר ונקבה זכר עיקר ואדרבה לשתף שם הנקב' אמר ויזכור אלדי"ם את אברהם. ודוחק הוא לפרש אלדי"ם בבינה. ולראי' שהיתה הפקיד' מהנוקבא לנקבה הוכיח עוד מבשורת המלאכים דכתיב בהו ויאמר שוב אשוב. ומלת ויאמר לא אהדר למלאכים דא"כ ויאמרו מבעי ליה כדדייק לעיל. אלא ודאי שכינה שעל המלאכים אמרה. וא"ת ושמא הת"ת אמר. מהכא משמע ויאמר סתם ואנן קיימא לן דבכל אתר דכתיב ויאמר ולא קאמר מאן הוא השכינה כדדייק לעיל. ומה שלא נא' דבר זה ע"י המלאכים כענין ויאמרו איה שרה אשתך ויאמרו שוב ישוב להב"ה. לרמוז שלא יהיה ע"י שליח כלל אלא השכינה בעצמה ואם הי' ע"י הת"ת לא היה אפשר אלא ע"י שליח דלא שייך למימר אני ולא מלאך אלא במדת אנ"י. ואו' **הנה** נחלת ה' אחסנתא לאתאחדא בה [276] וגו' ר"ל קרא לחלק עה"ב נחלה לתמידותה כי הצדיק. בזכותו לעדן העליון שוב אינו זז משם: ולא אהדר נחלת ה' לבנים דלא שייך הכי בהו. וקרא בג' פנים הא' נחלת ה' בנים דהיינו כניסתו במחיצת הצדיקים לבד וז"ש למיעל בפרגודא [277] וז"ש שכר אגרא וחולקא וגו' דהיינו ע"י פרי הבטן. הג' הוא להצילו אפי' מדינה של גיהנם אם אינו כראוי. וז"ש אשרי הגבר כי אשרי לשון רבים כדמתרגם רב יוסף טובוהי דהיינו בעלמא דין ובעלמא דאתי. דהיינו כי ידברו את אויבי האדם שהם מלאכי חבלה. בשער. כניסתו מעולם הזה לעולם הבא דהיינו אמצעי בין העולם הזה והבא ולכך נחשב מזה ומהבא ולפי' לשון אשרי. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' פקד את שרה פקיד' לנוקב' שהיל"ל זכר את שרה כמו ויזכור אלהים את נח וכיוצא מאי פקידה הכא תירץ פקידה לנוקבא וזכירה לזכר. דכתיב שוב אשוב והמלכות

[276] אצ"ל בה':

[277] נ' שחסר כאן תיבות ואצ"ל. הב' זוכה לחלק טוב בעה"ב וז"ש שכר וכו':

שהיא הפקידה היתה מדבר' דכתיב ויאמר סתם וכו' כדמסיק. וא"ת והא כתיב בחנ' [278] ויזכר אלהים וי"ל דויזכר ה' אלהים [279] דכורא ונוקבא והכא נמי וה' פקד נוקבא ויעש ה' [280] לשרה דכורא: ה"ג בגין דבני בהאי מזלא וכו' ומלת נשא טעות:

רבי אלעזר וכו' איידי דמיירי קרא שנפקדה שרה והוליד' בנים לאברהם נקט ליה הכא: אחסנתא לאתאחדא מלת נחלת קשיא לי'. מתת ה' היל"ל. ותי' ואמר אחסנ' לאתאחדא כי ענין הירושה היא דבר שאין לה הפסק לעלמין כמה שאמ' והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לעולם בהם תעבדו. מש"כ המתנ' שיש אחרי' הפסק כדפסק הרמב"ם: לאתאחדא בה'. ולא קאמר לאתאחד בנחלת ה' משמע דה"פ מדת המלכות נקר' נחלת ה' שר"ל שהיא מנחלת את ה' למתדבקים בה. וכיצד יתדבקו בה כדי לזכות לה' ע"י הבנים. והגיזרה חסרה בספר והוי כאלו אמר לאתאחדא בה' דלא יתעבר מינה לעלמין אינון בנים דבר נש דזכי וכו' ומ"ש דבר נש יהיב טעמא למילתיה: ה"ג בס"י והכי קרא לה לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים דוד מלכא נחלת ה' דכתיב וגו' והלשון מסורס כאלו אמר והכי דוד קרא לה לארץ ישראל נחלת ה'. עכ"ל הרא"ג:

דף קטו:

א"ל ר' יהודה לר' יוסי פתח פומך וגו' דכל זמן וגו' פי' מפני שכל מקום שיש תורה. ת"ת נמצא שם והיא רודפת אחריו אל הייחוד. וכ"ש באורחא שמדרך השכינה ללכת אחר הולכי דרכים להיותה נודדת אחריהם. ולהיות להם שמירת הדרך שכך שמה שהיא שומרת דרך היסוד שהוא צנור השפע והיינו צדק לפניו יהלך וגו':

גפן לא אתנטעא וגו' לא אית בה רכיבה הם ב' דברים הא' שכל האילנות גדלים בערבוביא ואין כן בגפן שדרכה כרם לעצמה והיינו לא אתנטעא. עוד שלא תתרכב זמורה מחוטר אילן אחר. ושניהם רמז לצניעות הא' שלא תבא לידי זנות ממש דהיינו לא אתרכבא דהיינו ממזרים בפועל. או ממזרים בכח דהיינו בהיותה נטועה בין שאר אילנות יונקת מלחות דהיינו מחשבה טהורה [281] בעת הולדה. וכל זה נשמר בצניעות הרמ"ק ז"ל.

והרא"ג כ' ת"ח וכו'. פי' אחר הוא והכי קאמר מי מנחיל לאדם הבנים שהם איבא דעובדוי דקב"ה. שם ה' שהוא ת"ת וסרס המקרא ודרשהו הנה נחלת ה' בנים. ה' הוא המנחיל

[278] צ"ל ברחל בפ' ויצא ויזכר אלקים את רחל. ובחנה כתיב ויזכרה ה':
[279] צ"ל ויזכר אלקים דו"נ. ויזכר דכר אלקים נוק':
[280] ע' בפי' הרמ"ק ז"ל:
[281] אצ"ל יונקת מלחותם דהיינו מחשבה טמאה בעת כו':

הבנים כד"א ממני פריך נמצא הרי שהת"ת שהבנים הם ממנו כלומר לאו בזכותא תליא וכו'. אשתכח גבן גרסי'.

פתח ר' יוסי ואמר וכו' נקטיה הכא לאשמועינן פי' ויעש ה' לשרה. ר"ל בשביל שרה שבשביל שהיתה צנועה הוליד' בן כשר לאברהם שיקרא על שמו דומה לו. מה גפן לא אתנטע' פי' מה גפן זו אם תקח יחור של גפן ותרכיב' באילן אחר לא יצמח. כך האש' הכשר' שלא תלך לזנות עם אחרים. מה גפן לא אית ביה רכיבה מאילנא אחרא שאם תקח ייחור מעץ אחר ותרכיב בגפן לא יצמח. כך האשה הזאת אף אם יבאו חטאים לפתות' לא תאבה ולא תתרצ'. גם אפשר לומר שגם בא לא יבאו לפתות' שמרוב צניעות' דורש אין לה. עכ"ל הרא"ג:

דף קטז.

מה זיתים לא נפלי וגו' דקים לי' דממזר' לא חיי. ואין דבר בא אלא לטהר אגב אורחיה כמה ממזרים.

הנה כי כן וגו' באותו ענין השכינה יבורך גבר:

דאכלי ושתאן איש תחת גפנו והיינו שולחנך. או פי' אחר דהיינו המזבח שלמים דמשולחן גבוה קא זכו.

ודא הוא בשמחה כי החסד תחת הבינה.

טוב לבב היא הגבורה שמטיבה עצמה עם החסד דהיינו לבב שתי לבבות והיינו ע"י רנת הלוים כדכתיב וחסידיה ירננו:

כל היינו היסוד רוב כל ע"י הת"ת דהיינו יש':

אלין יש' דמהימנותא דקב"ה עלייהו היא השכינה ולכך נקראו הגוי הידוע ששכינה עליהם:

רישא עילאה היינו החסד ראש לבנין. והיא עילאה בהתדבקה בבינה וחוט של חסד משוך על המלכות. והיינו לו הגדלת השמחה לו שכינה עם יש' הגדלת חסד. השמחה בינה. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב.

מדרש הנעלם.

פתח ואמר ויהי אחר הדברים וגו' פי' כי הוקשה לו שלעיל אמר כי הגוף אחר התחיה נק' יצחק וא"כ מה ענין עקידת יצחק כדי לשוחטו. וביאר כי הוא מיתה תנינא דחזרת למות פעם ב' בע"ש שהוא סוף אלף הששי כדי ליכנס לשבת שהוא אלף הז' וקיים לגמרי. ולפי שאז אינה מיתה גמורה כראשונה כי לא תהי' רק ג' ימים שנאמר יחיינו מיומים וביום

הג' יקימנו וגו' לכן נקראת עקידת יצחק שלא מת אלא נעקד לפי שעה ונחשב כאלו מת ואח"כ נשבע הב"ה שלא ינסה את אברהם שהיא הנשמה כי אז כבר הגוף הנק' יצחק הוא כספא נקיה.

לבתר ההוא יומא רבא דכתיב והי' יום אחד וגו' פי' כי שני תחיות הם א' בביאת המשיח אשר אז יקומו המתים מקבריהם ואז יזדככו חומרם קצת ויתקיימו בימות המשיח. ולכן אמרו אין בין העה"ז לעה"ב אלא שעבוד מלכיות כי יהיו אוכלים ושותים ופרים ורבים בטהרה וקדושה כנודע. אמנם בעה"ב שהוא אלף שביעי שאז נאמר בו שאין בו לא אכילה ולא שתיה וגו' ולכן צריך זיכוך אחר ויהיו בנקיקי הסלעים שאז נק' יום הדין הגדול ואז ימותו שעה א' ויזדככו תכלית הזיכוך. באופן שאז יתעלה הגוף בערך הנפש ויהי' רוחני כמוהו ממש. והנה אלף השביעי עליו נאמר והיה יום א' הוא יודע לה' וגו' כי יום שבת שימשו המאורות בלילה כמו ביום ולכן לא נאמר בו ויהי ערב ויהי בקר וזהו לא יום ולא לילה. ועל אותו זמן נאמר והיה הנשאר בציון וגו' קדוש יאמר לו כי אפי' הגוף יזדכך כערך הנפש. ואז יקבלו הגופות פעם אחרת נשמותיהם בערב שבת בעת כניסת שבת בריש אלף השביעי וז"ש לקמן דף קי"ט ע"א זכאין אינון כל אינון דישתארון בעלמא בסייפי אלף שתיתאה וגו' וע"ש. עכ"ל:

והרא"ג כ' דאוליפנא דא מינה ה"ג כלומר השכינה הוא בנין אב לעולם. והכי מדרש קרא אשרי כל ירא ה' וגו' ומדבר דוד ברוח הקדש עם הקב"ה ואו' אֶשתך שהוא שכינת עוזך מלשון אש וכן כתיב כי ה' אלהיך אש אוכל'. והשתא ניחא דלא קאמר אשתך בחירק אלא בסגול אשתך זאת כגפן פורי' בניך כשתילי זתים בזמן הבית סביב לשלחנך דמשלחן גבוה קא זכו כדמפ' ואזיל. הנה כי כן יבורך גבר ירא ה' שיהי' לו אשה צנוע' כיוצא למעל' ובנים כיוצא בבנים ודוק אומ' יבורך גבר. דעד השתא לא בגבר עסקינן אלא לת"ת וכמו כן לגבר תחתון. ודא הוא בשמח' מצד החסד המשמח. ובטוב לבב בליואי מצד הגבורה שהם משוררים מטוב לב כמ"ש הנה עבדי ירונו מטוב לב וגו'. אלו ישראל מצד הת"ת עמודא דאמצעית'. דכתיב הרבית הגוי היינו ישראל גוי קדוש לו הגדלת השמח' בשבילו. אלין כהנים מצד החסד האוכלים בשר הקרבנות ואין שמח' אלא בבשר. בחלק שלל אלין ליואי מצד הגבור' הנוחלים המעשרות הרי ב' כתובים הבאים כא'. ד"א הרבית הגוי אלין ישראל פי' הרבית מלשון גדול' כמו רבי המל' וכן רבי' קמי' עלי כדפז"ל שהם דואג ואחיתופל שהיו גדולים בתור'. והגדולה היא דמהימנותא דקב"ה עלייהו היות לו לעם והוא להם לאלהים. רישא עילאה היינו החסד. ולפי שגם הגבורה נק' ראש כנז' במשפטים רישא דמלכא בחסד וגבורה אתתקן וכן בפ' ויחי רכ"ו לכן קר' לחס' ראש

העליון יותר מן הגבורה. דאיהו גדול וחדוה ביה אשתכח ה"ג וה"פ לו הגדלת השמחה בשביל הגוי הזה שהם קשורים בקב"ה יש שמחה לפניו ית' במדת הגדול' שלו וזהו דאיהו גדול וחדוה ביה אשתכח. עכ"ל הרא"ג:

דף קטז:

שמחת הקציר היינו יום מתן תורה שבו ייחוד הת"ת עם המלכות שיפשר [282] דהיינו העומר שהיא המלכות כנודע.

כד"א ואל יבא בכל עת וגו' ומדקאמר. ואל יבא בכל עת משום דאית עת טובה דהיינו אשת חיל עטרת בעלה. ועת רעה דהיינו לשמרך מאשה זרה נמצאת למד דאיהי אתקריאת עת:

דאית לה עת וזמן הם כ"ח עתים ללבנה כדכתיב בתיקונים ובאחרי מות מהזוהר:

לקרבא היינו קורבתה לקבל מלמעלה להתקשט:

לאתנהרא היינו קישוטה מאור העליון אחר קורבתה.

לאתחברא היינו יחודה עם הת"ת אחר הקישוט הנז':

והאי איהו עת לעשות פי' לעשות לתקן:

תפלתי מלכות. לה' ייחודה עם הת"ת. עד שנעשית עת רצון ודאי:

לא אשתכח פרודא דקב"ה מישראל שיש' תלוים בשכינה ובהיות שכינה נפרדת מהת"ת הם מתרחקים ממנו ג"כ בגלות וכן גאולתם תלוי בה כענין בעתה אחישנה וגו':

יומא חד וגו' ולא יתיר. אפשר דיום א' ממש והטעם שסוכת דוד נופלת. לעולם נופלת ולא הגיעה לארץ עד יום א' סמוך לגאולה והיינו שהאריכו בגמ' בענין דור שבן דוד בא וגו' במיעוט השפע:

אתגליא כ"י מאתרה שם אדנ"י מייחוד יהו"ד:

אתוון דשמא קדישא דהיינו שם יהו"ד עצמו. והטעם שנתפרש ייחוד ד' אותיות השם מפני שנתפ' אות ה' מיה"ו דהיינו המלכות עצמה שהם שתי בחינות אליה הא' שם אדנ"י הב' אות ה'. נמצאו הפירודים ד'. הא' שם אדנ"י משם יהו"ד והוא הפירוד הגדול. הב' אות ה' מיה"ו שהוא אב לפירוד ד' אותיות. הג' י"ה מו"ה כאומרו נאלמתי דומיה דהיינו נאלמתי ו' מה' ודוממתי מאותיות י"ה שנסתלקו מו"ה כדפי' בתיקונים. הד' י' לא אתחבר בה' בגין דוא"ו לא אתחבר בה' כדפי' שם. ואע"ג דאקדימת קע"ב שנים מאלף רביעי. הרמ"ק זלה"ה:

[282] נ' דמלת שיפשר הוא טעות וצ"ל בקציר:

והרח"ו נר"ו כתב. כמה דכתיב ויעש דוד שם וגו' פי' ע"ד מ"ש בפ' בראשית דף נ"ב ע"ב על פסוק וקרא לו אהל מועד דהשתא אתיהיב זמנא וקצבה לזווגייהו בתר דחטאו בעגל. וז"א כאן כי הנה עתה צריך לעשות ממש לה' ע"ד ויעש דוד שם כי כביכול מוסיפין כח וגבורה למעלה ומתקנין אותו בתיקוני כלה. ותיקון זה הוא לתקן הארעא שהיא המלכות עם ה' שהוא בת"ת. וז"א עת לעשות לה' פי' צריך לעשות ולתקן האי עת לה' שהוא לקרב המלכות אל הת"ת. והוקשה לו למה הוא קורא אותה עת שהוא דבר קצוב. לז"א כי זה הי' משום דהפרו תורתיך יש' בעשותם העגל ולכן נק' המלכות עת המור' על קצבה כמ"ש וקרא לו אהל מועד להורות דזווגייהו הוי לעת קצוב ולא תדיר. ולכן היא צריכה שנתקן אותה שאל"כ לא תתחבר עכ"ל:

והרא"ג כ' בשעתא דסלקין היינו עליי' ג' רגלי': כשמחת בקציר דיל' הוה. כלומר שמחו ישראל לפניך כשמחה שהיתה משמחת השכינ' בחג הקציר שהוא שבועות עצרת כנישו יומא חד דחדוה כמבואר בפ' אמור דף צ"ו צ"ז צ"ח. בראשיתא דכלא ה"ג ופי' כאשר יגילו ע' שרים בחלקם שלל דהיינו ע' פרי החג. ואו' בראשיתא דכלא שכן היו מקריבים הע' פרים תחל' בז' ימי החג. ואח"כ עצרת ביום השמיני. שזו הית' שמחתם שהיו קודמים ליטול השפע מישראל שהיו באחרונ' ביום העצרת. וא"ת אמאי לא הזכיר ג"כ בשמחת חג הפסח וי"ל שאינ' שמח' שלימ' ולכך אין בו הלל גמור כנז' בפ' אמור צ"ה. כד"א לשמרך מאש' זרה שהי' הקליפ' הנקר' שעה רעה. לקרב' היינו סוד החיבוק וכמ"ש עת לחבק ועת לרחוק מחבק לאתנהרא סוד הנשוק נהירו ודביקו דרוח' ברוחא. לאתחברא הייחוד בעצמו ידין בידין וכו'. כדין אחישנה שאז יהי' הדבר במהירות ולא יתארך הדבר אבל לא קודם. א"ר יוסי ועכ"ד כלומר אעפ"י שלא יחיש קודם ויתעכב לא יעבור מיומא חדא שהו' אלף שנים. ובעוונותינו שרבו עברו מה שעברו ועדיין בן דוד לא בא. הכי אמרו. אינו חידוש שכבר קדמוך רבנן אבל אין הדבר כן אלא ת"ח וכו' שהזמן יותר ארוך מזה שהאלף אינו נמנה אלא מתחלת האלף החמישי ואעפ"י שקדמו וגלו במנין עק"ב מסוף אלף הרביעי. ועוד שמלבד שיעבור כל אלף החמישי יעברו מהאלף הששי שש מאות כדמפרש ואזיל. כל ההו' יומא דה"א גרסי' והיינו כל אלף החמשי כדמפרש ואזיל. ואע"ג דאקדימת וכו' כמנין עק"ב שבסוף האלף הרביעי. עכ"ל הרא"ג:

דף קיז.

שית זמנין עשר פי' שנוטל וא"ו כח מיו"ד אל הגאולה ואח"כ נחתא בחמש דהיינו ה"א לגאולה:

ובכל שתין וגו' אפשר דהיינו הקצין שמתעוררים בכל ששים שנה.

וסלקא בדרגוי בעשר ספירות שבאות וא"ו הכלול מיוד דאמרן דהיינו עשר שהם שש מאות ואז נשלמה השכינה בסוד עשרה פעמים ששים מסוד החכמה דהיינו יוד ולכך יתפתחו עשר [283] מבועי דחכמתא לעילא בספירות ולתתא אל התחתונים:

ויתתקן עלמא זהו אחר הגאולה זמן שהעולם מתתקן ליכנס לסוד עולם שכולו שבת: ואו' וישתכח קב"ה לגבה וגו' כפי פשוטו קשה הדבר מאד דמשמע שאחר ששים שנה ממלחמת ראובן יהיה הגאול' וכדין יתפקד מלכא וגו' דהיינו משיח בן יוסף וצ"ע. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון ובנוי דראובן זמינין וגו' עיין בפ' ויחי בפ' ראובן עכ"ל:

והרא"ג כ' בזמנא שית זמנין עשר שתין נפש ו' שית זמנין ו' שית זמנין עשר כדין שלימו דו"ו ה"ג וחסר בספרים ומלת ו' הוא בלא אלף. וה"פ בזמנא כלומר הוא"ו שבשם הוא רומז לאלף הששי ובכמה לאלף הששי יבא בן דוד בזמנא שית זמנין וכו' ודורש השני **ווין** הא כיצד שית זמנין עשר שתין נפש כלומר כנגד ס' נפש שנכנסו למצרים ונקט מן המקרא דכתיב בגלות מצרים כל הנפש הבא' וכו' שהי' שם רמז גם לגלותינו. והששי' ושש הם לשני ווין דהא כל ו' אפיק ו'. והשתא דריש להו ו' עשר זמנין רמז לוא"ו הראשונה שהיא הנכתב'. והדר דריש הו' הנעלמ' שהי' נקר' זעירא בזוהר ואכתי לא פריש למלתי' עד שיפרש הוא"ו זעירא. ו' שית זמנין עשר עולה ששים והיא הזעיר' והוא"ו הראשונה שהיא גדולה היא כופלת הו' זעירא עשרה פעמים שעולים שש מאות. ונמצא שהיוד של שם נדרשת שני פעמים עם הזעירא ועם הרברב' וכאלו אמר י' פעמים ו' הם ששים י' פעמים ששים הם ו' מאות דהיינו בשנת שש מאות דקאמר בסמוך. כדין שלימו דוא"ו כלומר נשלמו השני ווין:

וא"ו סלקא בעשר השתא מפרש כיצד הוא"ו שניי' עלתה ששים. ואמר שהי' עולה אל העשר שהיא היוד שבשם ובזה מתמלא לששים. ומינה משמע הכפל י' פעמים ששים כדמפרש אח"כ אשתלים וא"ו גו עשר וכו' ואגב שהזכיר סלק' סיים בנחת'. ואח"כ משלים דבריו וא"ו נחת' בה"א אחר שעלת' הוא"ו לקבל מהיוד נחת' לאקמ' לה"א שהי' מטרוניתא: אשתלים וא"ו גו עשר שית זמנין שאחר שהואו השניה היו ס' נשלמה הוא"ו הראשונה פעם שנית בחשבון היוד שנקראת עשר ששה פעמים הרי שש מאות.

כדין הוו שתין מלת כדין ל"ג בס"י. אלא הוו שתין לאקמא מעפרא וכו' והענין נתן טעם למה היה החשבון בדרך זה פעם ראשונה ששים והדר עשר ששים. ותירץ הוו שתין לאקמא ובכל שתין וכו' כלומר כל ס' וס' הוא זמן הקמתה שאז יש לה עלוי. ואם היינו

[283] לפנינו בזהר כתיב תרעי.

זוכים היינו נגאלים וכן תמצא התעוררות המשיח מזמן לזמן שכל ס' הוא קץ א' אלא שאין זכות בעונות. תרעי דחכמתא לעילא היינו שערי החכמה העליונה יתפתחו בכל העולמות. אמנם למטה בעולם השפל לא יתפתחו אלא מבועין ולישנא דקרא הוא נבקעו כל מעינו' תהום הרי מבועין לתתא. וארובות השמים נפתחו הרי תרעין לעילא והיא היא החכמ' העתידה לשרות על ישראל לעתי'. דכתיב אשפוך את רוחי על כל בשר. וכן למשיח ונחה עליו רוח ה' רוח חכמ' וכו' והכל הוא תיקון ליכנס לעולם שכלו שבת שע"י החכמ' יהיה הלמוד ועסק התור' בפלא [284] שהמעכבים הלמוד נמחו מן העולם. ברזין דאתוון כדדרשינן לעיל ו' עם היוד והה"א וביומא דשתי [285] עלמא היינו משני נח שאז העולם התחיל ליבנות פעם שנית: וביומי דבראשית היינו מעת יצירת העולם והכונה לומר שבג' דברים רמוז הזמן שאני אומר כי לא מלבי: בגוונין נהירין דהיינו שתתקשט ותתייחד בג' אבות ואעפ"י שבכל יום מתייחדת עמהם מ"מ הוא ייחוד בפירוד אבל עתה יהיה כדקא יאות. ה"ג ויוקים לה מעפרא כד"א ויזכור אלהים את בריתו דא כ"י דאיהו ברית כד"א והיה לאות ברי' וכו'. ובנוי דראובן זמינין דיתערון קרבין בכל עלמא בפרש' ויחי רל"ה רל"ו מפיק לה מקרא דכתיב יתר עז וכו'. ואמר בכל עלמא נתן טעם לשבח התם כי בני ראובן גלו בד' פנו' העולם כנגד כל השבטים ולכך יגיחון קרב' בד' סטרין דעלמא וזהו שאמר כאן דיתערון קרבין בכל עלמא. וא"ו שית זמנין עשר כבר פי' לעיל שהם ששים והוא ו' זעירא כדפי' לעיל והדר עשרה זמנין שית רמז לוא"ו רברבא וא"ו ראשונה שמניינה עשר זמנין שית ושית היינו מנין הראשונה שהם שש מאות והוא הוא הפי' שפי' לעיל. ושית שנין דקאמר לאו דוקא שנין אלא מנין שית של שנין שהם ששים של וא"ו זעירא. עכ"ל הרא"ג:

דף קיז:

ולית לן לאתערא חושבן וגו' כלומר אין לנו לרדוף אחרי חשבון קצין אחרים ולא לחוש להם. כי זה צודק מפני שתלוי בשם יהו"ד וכן פי' ר' ייסא סבא ופירשו בפסוק אז תרצה הארץ דהיינו ראשונה אלף שנה דהיא שכבת לעפרא שאז היא מרצה ומכפרת עונות בניהם. ושבתותיה הם עשר כלולות מעשר ועשר מעשר שעולים אלף. ואח"כ בהיותה בתוך גלותה וזכרתי את בריתי יעקב דהיינו הת"ת ובו כלול שש קצוות דהיינו שתין שנין דקאמרן לעיל שהם שש קצוות כלולות מעשר מהחכמה כדפי' לעיל. וז"ש ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם דהיינו כולא כחדא כלו' כלול הכל בתוך הת"ת. וע"ד

[284] אצ"ל בגלוי:
[285] הגי' לפנינו דשני:

אמר אזכור כי זכירה בת"ת לרמוז כללות כולם בת"ת ואח"כ יוקים לה קב"ה מעפרא וזהו והארץ אזכור ייחוד השכינה עם הת"ת. וקמה מתוך העפר להתייחד בגאולה כדפי' וז"ש **ולבתר** והארץ אזכור דא כנסת ישר'.

תרצה תתרעי כלו' אומרו תרצה הארץ את שבתותיה משמע דבה תלי' מלתא עד שהיא תרצה ולזה אמר שאינו כן אלא תתרעי ארעא לגבי קב"ה. ואמנם ימשך ענין זה יומא חד דאמרו חברייא דהיינו אלף שנים כדפי' לעיל. דכתיב וה' פקד את שרה דהיינו הוא ובית דינו:

ובה כליל כולא שכל שם בן ד' בו.

וביה אתגליא וגו' כלו' מכחו מתגלה הכל במלכות:

בגין דכל מלה כלו' אין לך דבר מתגלה בעולם אפי' פקידה שהיא במלכות שלא יהי' מלמעלה וע"י הת"ת מתגלה. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון וזכרתי את בריתי יעקב ודא הוא ואו כלא כחדא וגו' קי"ט א' קס"ח א':

בגין דכל מלה דאיהי סתימא איהו גלי כל סתים וגו' בזוהר שיר השירים בפסוק ישקני ואו אפיק סתימין לא שליט עינא למחמי וגו'. עכ"ל:

והרא"ג כ' דחושבן כגוונא דא דכתיב אז תרצה וגו' ה"ג בס"י. והוא רזא דוא"ו כלומר הוא"ו שהזכרנו בשם שהו' ת"ת היא נרמזת ביעקב מלא וא"ו וכתיב אז תרצה כלומר אז כשיהיה שלימות דוא"ו היינו באלף הששי בשש מאות כדפי' אז תרצה הארץ תתרעי וזהו כנגד מה שאמר ומאן דאיהו מאיך אתרמי. ואו' ודא הוא וא"ו כלא כחדא כלומר וא"ו מלאה לדרוש שני ווין כדפריש להו לעיל. אבל יומא חד דאמר חברייא ודאי כלא הוא גניז כלומר נזכרו האלף החמישי שהרי רמוז באומרו כל היום דוה אך הדבר גנוז ולא מבואר שהנר' לכאורה כי מיד יגאלו ואינו כן אלא כל האלף החמישי דוה כי אין זכר הגואל שהוא הוא"ו כלל ואחר עבור האלף מתחלת הוא"ו להתעורר ולבסוף כל ס' אתתקף כדלעיל. וכלא אשתכח ברזא דאתוון דשמא קדישא האלף בה"א אחרונה והשם מאות בוא"ו. דהא גלותא מייתי ראי' לזה הרמז באותיות אלו של שם ואמר דהא גלותא באינון אתוון גלי לון ר' ייסא סבא דודאי התם בפסוק אז תרצה בהשלמת זמן הגלות מיירי קרא וגלה ר' ייסא סבא שבוא"ו יתיר דוזכרתי את בריתי יעקב ששם נרמז סוף הזמן בשני הווין של וא"ו של יעקב וא"ו במילואה. והשתא כלומר ועתה בהקדמה זו באינון אתוון באותם האותיות שהם הוא"ו של שם שהם ב' ווין נתגל' לנו סוד הגלות והוי כעין גזיר' שוה מה התם ואו אף כאן ואו. ר' ייסא סבא גרסי'. א"ל ת"ח וכו' ראיה לדבריך שכל הפקידו' הם מהואו שכש' שפקיד' הגלות הוא מהוא"ו כך פקיד' הבני'

הוא מהואו. ולא מבעי פקיד' כוללת אלא אפי' פקיד' יחיד היא ממנו שאעפ"י שהפקיד' במלכות העיקר הוא בת"ת: ה"ג בס"י וביה כליל כולא ובי' אתגליי' כלא. וה"פ וביה בת"ת כליל כל הפקידות בין פרטי בין כוללת. וביה אתגליי' כל הנהג' הבינ' בגין דכל מלה דאיהי סתימא כל הנהגה שהיא סתומ' בבינה שהיא **ם** סתומה ואינה מתגלית. איהו ת"ת גלי כל סתים וא"ת יותר ראוי שהמלכות עלמא דאתגליי' היא ראוי לגלות ההנהגות ולא הת"ת. לז"א ולא אתי מאן דאיהו באתגליי' וכו' כלומר אינו ראוי שהמלכות שהי' עלמא דאתגליי' בעצם ויגלה מה שהוא סתום בבינ'. כי הם שני קצות שני הפכים וא"א לזה לגלות מה שמכסה זה. אלא יבא איש הבינים שהוא מכוסה מקצה הראשון הקשור בבינ' ויגלה מצד הקצה המתגל' במלכות מבריח מן הקצה אל הקצה. הרי ראי' שהכל תלוי בואו שהוא בת"ת. סימא מטמון. קולפון ר"ל בטישות כדאיתא בערוך. טהירי ידך כלומר גלילי אצבעותיך המאירים מחמת אותו מטמון. בהני תרין צפרין אפשר שהאחת בשרה בשורת המטמון ואחת בשרה לשיהיה לס' שנה. עכ"ל הרא"ג:

דף קיח.

כיון דפתח ליה חמא ע"ב גלופי דאתוון שם ע"ב בצירופיו.

חכמת' דעילאין קדישין חכמת השכלים הנבדלים שבתוך ההיכלות:

וכל אינון דבתר ריחייא הריחיים הם ההיכלות שהם היכל נוגה והיכל עצם השמים שהם שחקים נגד נצח והוד וחוצה להיכלות אלו משתלשלים כמה מדרגות קדושות כדפי' בפ' פקודי וז"ש דמתגלגלין משתלשלים ויורדים עד חוצה לקדושה וז"ש בתר פרוכתא כדפי' שם.

עד דיקום עננא נראה משל לאיזו מלחמה מצד מלכי מערב.

הוו לדרומא להתקשר עם מדתו שהיא החסד:

עד דאתיליד יצחק מפני ששלימות החסד בהיות הגבורה נכללת בו מים באש ואש במים והיינו או' **ואיהו** אשתתף בהדי' דקאמר לקמיה וע"י שהוא עצמו קרא שמו נכלל בו ונכללה הגבורה מחסד והיינו יצחק שהוא לשון שמחה שהוא תיקון הגבורה בסוד הרנה אל הלוים וכן החסד נשמחת שם הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' ע"ב גליפין דאתוון צירופי שם ע"ב דבתר ריחיי' כחות הטמאים ומקרא מלא עד בכור השפחה וכו' והיינו לילית שפח' בישא. ומציאות הריחיי' הם ארבע משריין ד' מרכבות שכינ' כנז' בפ' בא דף ל"ז והבאים אחריהם הם הקליפות. ואפשר שנקראו ריחיים ע"ש שממזגים ומתקנים ההנהגות באופן נאות בכללות א' כמו הריחיים המתקנים המאכל. דמתגלגלין בתר פרוכתא הענין אחר שהריחיים הם ד' משריין שהם

ארגמ"ן כנז' והם בהיכל הרצון כנז' בפ' פקודי נמצא שאחר הריחיים הם היכלי אהבה וזכות ח"ו. לז"א דמתגלגלן וכו' כלו' אין אחר הריחיי' סמוך אלא מופלג מתגלגלין עד בתר פרוכתא דהיינו פרוכת א' שהוא בסוף לבנת הספיר עד שם מתגלגלים הנהגו' הריחיים. כי לפתח לבנת הספיר חטאת רובץ: גו טהירין עילאין היינו אחיזת הקליפות בכחות רוחניים אמצעיים בין קדוש לטמא למעלה מהם שמהם נוטלים כח הנהגתם וז"ש עילאין ולא קדישין. ענא דבסטר מער' אפשר דהיינו המלכות הנפולה בגלות שלא זזה מכותל מערבית. ויחשיך כל עלמא היינו דאתגזרת אבן די לא בידין ומחת לצלמא דהיינו ביטול הקליפות והשבתתם וכאו' כי הנה החשך יכסה ארץ וגו'. סטרין היינו עלים או דפים. ועלעולא רוח סערה. הא לא ידעינן גרסי'. דיתגלי כל כך ביו"ד גרסי'. מה אז בזמנא וכו' היינו יחוד יאהדונהי כמנין אז אותיות. ת"ח וכו' אחר שסיים עניינו מהדר לפרושי פסוק שאחר וה' פקד את שרה דהיינו הנולד לו כדמפרש ואזיל. עכ"ל הרא"ג:

דף קיח:

ספסיתא סיגים.

דלא אתחזי לאדכרא קמיה דיצחק בשמו ישמעאל:

ר"ש פליג אר' חייא ור' אלעזר [286] ששניהם פירשו שמחמת שנאה אמרה שרה מה שאמרה. ור"ש א' שלא אמרה כן אלא מחמת ע"ז שהיה עובד כדמסיק. ולכך אמר תושבחתא דשרה ולא גנות כמו שדרשו ר' חייא ור' אלעזר.

דלא ירית לעלמא דין בירושת הארץ והתורה ומצות. אלא [287] לעלמא דאתי חלק בשכרם.

וקב"ה בעי לאפרשא וגו' הב"ה כוון להיות ישראל חלקו. נבדלים משאר אומות כדכתיב ואבדיל אתכם מכל העמים [מן העמים] להיות לי. ואף אם ימצא חסיד בין שאר האומות ויש לו שכר טוב בעמלו. עכ"ז אין ראוי שיתערב לא הוא ולא זרעו בישראל. שהם הנשמות הקדושות הנאצלות ונבראות ונוצרות ונעשות בקדושה. ולהיות כל כוונת הב"ה בזה כדי להשרות שכינתו עליהם. לזה הפריד לוט מאברהם שהם שתי אומות עמון ומואב. והפריד ישמעאל מיצחק שהם י"ב אומות ומשם למד אברהם והפריד שאר בני קטורה כדכתיב וישלחם וגו'. וזה רמז לו הב"ה כי ביצחק אותו הזרע הנזרע בקדושה אינו כשאר הבנים אף אם יתכשרו אלא ביצחק דוקא וז"ש דהא ישראל סליק ברעותא וגו':

ובג"כ נפק אברהם כלו' סבת מציאות אברהם היה ישראל וכיון שישר' קיום העולם נתקיים העולם בעבור אברהם כיון שאברהם תחלת יש' לצאת לעולם. וא"ת מי יאמר

[286] לפנינו הגי' ר' יצחק:

[287] צ"ל ולא:

לי זה שאברהם בשביל ישר' ולא היה אברהם בשביל עצמו לזה הכריח. ואמר **ואברהם** ויצחק קיימו ולא אתיישבו וגו' ועניינו שמדת אברהם חסד ומדת יצחק גבורה ולא נשלמו במדתם בקיום. עד שבא יעקב להיות שהם שתי הקצוות ואין שלמות הקצוות אלא ע"י המכריע. דהיינו שלום הת"ת והיינו תתן אמת ליעקב וזה סבה היות חסד לאברהם. ובמקום אחר פירש להיפך שבסבת היות חסד לאברהם תתן אמת ליעקב ולא פליגי כי הכל א' שבסבה שאברהם נמצא וטרח על החסד ולא היה אפשר לו להתקיים בה לכן נתן אמת ליעקב כדי שיתקיים אברהם בחסד.

דהא בי דינא דלתתא עונשין וגו' צ"ע במה שפי' בסבא בפסוק ה' אמר אלי בני אתה ובתיקונים תיקון כ"ו בפסוק לא תלין נבלתו וגו' מי"ג שנין ולתתא וגו' בחטאוי דאבוי ענין זה הארכתי בסבא. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב.

ת"**ח** בקדמיתא וגו' אפשר תירץ ב' קוש' שבפסוק א' כי תחלה אמר ותשא את קולה ותבך ואח"כ אמר כי שמע את קול הנער. ועוד כי אם לא שמע אלא קול הנער א"כ למה נכתב בכייתה. ותירץ כי לכך נכתב בכייתה לומר כי אעפ"י שגם היא בכתה עכ"ז לא נשמע אלא בכיית הנער ואלו לא נכתב אלא קול הנער היינו אומ' דמשום שלא בכה אלא הנער לכן לא נשמע אלא קול הנער ולכן נכתב בכיית' לרמוז כי אעפ"י שבכתה לא נשמע קולה להיות שטעת אחרי ע"ז עכ"ל:

והרא"**ג כ**' ותרא שרה וגומר ספסיתא סיגים. אמר ר' יצחק פליג אתנא קמא דקאמר דמשום גנות לא אדכר דליתא להא דהא אברהם קרי ליה בנו אלא לא אדכר מפני ששרה הית' מואסת בו. ר"ש פליג אתרווייהו דלאו בגנותיה דישמעאל הנקל משתעי. ולא במאיסתו משרה דרך מיאוס בשלמא [288] אלא שבח של שרה שכיון שראת' שהיה רודף אחר ע"ז קרא' ליה את בן הגר המצרית ע"ד מאי ילדת עקרבתא חיפושית בישא מינ':

ה"ג אנא ידענא דלא ירית לעלמין חולקא דמהימנות' ולא יהא בה חולקא לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי ור"ל אנא ידענ' שאין לו ירוש' וחלק בקדוש' לא בעולם הזה ולא בעולם הבא אחר שאני רוחה שהו' רודף אחר ע"ז: בי דינ' דלתתא מענשין מתליסר שנין ובי דינא דלעילא מעשרים לכך המלקות שבב"ד תחתון הוא ט"ל ג' פעמים י"ג כמנין שנותיו של לוקה. אבל ב"ד של מעלה שהם מעשרים שנה לכך המלקות שתין פולסי דנורא ג' פעמים עשרים. דלימות זכאי ויהא ליה אגר טב וגו' ה"ג. עכ"ל הרא"ג:

[288] אצ"ל בעלמא:

דף קיט.

בלא משפט שהת"ת הנק' משפט אינו עם צדק כדפי' בזוהר.

דינא דצדק איערע בההוא מחבלא המשחית היונק ממנה בעידן רתחא:

כד לא אשגחו עליה מלעיל' מהרחמים. עונותיו שהוא גרם לעצמו שלא נחבא מהמחבל כענין לך עמי בא בחדריך ומפני שעון מגיע עד היסוד לכך אמר בי דינא דלעילא ומשום דחטאת איהו במלכות דריש מיניה בי דינא דלתת':

אתר דשרי ביה יעקב מדת הת"ת אות וא"ו שלשם:

ההוא זמנא דיתפקדון ביעקב מפני שיתפקדו בקצים אחרים והם בכמה חשבונות אמנם ההוא זמנא דיתפקדון ביעקב שהיא העת ממש שלא זכו בשאר הקצים ועברו כולם והגיע פקודתם ביעקב:

יתפקדון ברזא דואו דהיינו מקום יעקב במדת הת"ת ואיהו אלף שתיתאה שקודם אין פקיד' מצד יעקב אלא מצד שאר המדות ושאר הקצים אמנם בהגיע אלף הששי הוא זמן הרמוז לוא"ו מדת יעקב כדפי'. וענין פקידה וזכירה הנזכר בשמועה זו הוא כי פקידה מהמלכות והוא סוד גילוי משיח ן' יוסף שהוא מצד המלכות נוקבא דשלטא ביה מותא. וזכירה מת"ת והוא משיח בן דוד שהוא מצד הת"ת דכורא דלא שלטא ביה מותא ובין זה לזה ששה שנים ומחצה: ופקידה בוא"ו דהיינו שתין שנין שכן עולה מציאות הוא"ו כי עולה י"ג מחציתה שש שנים ומחצה דהיינו שית רגעי ופלג עידן:

ובזמנא דשתין לעיבורא דשרה אית דגרסי לעיבורא דדשא. ופי' בריח הדלת וכן פי' בערוך. ויהי לפי שאות ו' הוא בריח כאומרו ויעש את הבריחים למשכן והוא סוד ו' שניה שהוא בריח לפתח דהיינו באלף הששי לא בסוד סופו ח"ו. והענין שהעליה הוא ממטה למעלה אלף רביעי באות ד' אלף חמישי באות ה' אלף ששי בוא"ו והנה נחלק האלף הזה לכל אות וא"ו במלואה והוא ממטה למעלה נמצא תחלת האלף בואו שניה שבמילוי דהיינו היסוד שהוא עבורא דדשא כדפי'. ואית דגרסי עבורא דשרה ואפשר דהכי פירושא שאלו הימים הם ימי עבור הגאולה ודיניה דהיינו שרה מלכות מצד החסד ומתעברת מיצחק כח הגבורה לגאול. ואי אפשר להיות משמעות שתין תחלת האלף בשתין שאין החשבון בא לפי זה שכבר אמר שית רגעי ופלג עידן אלא בתוספת שש שנים ומחצה לאות וא"ו מלאה שעולה י"ג וחציו לפקידה וחציו לזכירה כדפי' לעיל. ולהכי מסיק ומההוא זמנא עד דיהא לה זכירה שהוא חצי הוא"ו הראשונה העליונה לזכר כי י"ג הוא חציו הראשון לת"ת וחציו השני למלכות ועולה ממטה למעלה. לכך הפקידה בששים כנגד עבורא דדשא ושש ופלגא כנגד חצי הוא"ו במלוא'.

ומההוא זמנא מתחלת הפקידה דהיינו מחצי וא"ו השני עד דיהא לה זכירה מחצי וא"ו הראשון שית שנין ופלגא בענין שהפקיד' היא חצי הוא"ו ונמשכת שש שנים ופלגא. והזכירה חצי הוא"ו ונמשכת שש שנים ופלגא ותחלת הפקידה בששים שנה נמצא הכל בזכיר' ופקידה שבעין ותלת. וכבר פי' שהמשיח בן יוסף הוא מצד הפקידה ומשיח בן דוד מצד הזכיר'. ולזה בשתין ושית ופלגא שהוא סוף הפקידה ותחלת הזכירה יתגלי מלכא משיחא דהיינו בן דוד:

בארעא דגליל מפני שהוא רמז לה' עליונה גליל העליון ושם היה החורבן ראשונה לכך יקום בראשונה:

וחד כוכבא היינו דרך כוכב מיעקב ימצא מן המזרח מדת יעקב. ויבלע שבעה ככביא מסטר צפון הם שבעה אומות שבעה שרים מן הצפון דהיינו שהם שרים שמאליים כנודע:

ושלהובא דאשא אוכמא מורה על המלכות בדיניה שהיא תלויה בת"ת דהיינו תהא תליא ברקיע' שתין יומין כנגד ששה ספירות כלולות מעשר שבת"ת כדפי'.

וקרבין יתערון בעלמא לסטר צפון דהיינו מלחמות לצד השמאליים מהם ובהם יסכסכם הב"ה.

ויזדווגון ס"א ויזדמנון כולהון עממיא שיעשו עצת שלום ביניהם ויתהפכו ליש' להשמיד מפני שהקימו להם מלכות. ותהיה עת צרה ליעקב אמנם לא יבואו לשבר אלא וממנה יושע:

וכדין יסתיימון נפשין מגופא כי מיום שנחרב הבית אין נשמות מאוצר חדש אלא אותם שהם בסוד אוצר הנק' גוף. מהם אותם המתגלגלות וחוזרות ושבות ובעת ההיא נתקנו הנשמות וצריכים בני אדם נשמות לזווגם. וצריך לחדש להם אוצר לנשמות והיינו בתחלת הזכיר' שהיא בששים ושש ופלגא כדפי' ויתמשכו ביני וביני ששה שנים ופלגא עד הגיע זמן שבעים ושלש. כל מלכי עלמא יתכנשון לגו קרתא דרומי בעצה הנז' על כל ישראל. ויבערם הב"ה מן העולם שם ושאר המלכים הקרואים ולא הגיעו לשם יחזרו ולא להלחם על ישראל שראו הנס. הלכך יעשו מלחמות אחרות מהם ובהם וימשך הזמן בקיבוץ גליות ישר' כ"ז שנה עד תשלום ע"ג לק' כדין וא"ו יתחבר לה"א שעלתה אות וא"ו משש לי"ג. דהיינו מילואה והגיע לע"ג שהם שבע מדות וג' ראשונות קצה כל ספירה וספירה לבד דהיינו ג' מלכות שבכל א' משלש ראשונות. וצריך שיתעכב הענין עד תשלום המאה שיתגלו כל שלש ראשונות והם עשר כלולות מעשר ואז הוא זמן הייחוד העליון ויתחבר וא"ו בה"א. ולכך כל העמים יכירו מעלת יש' ואז יהי' סוד גוג ומגוג וראש להם יהי' מלך ישמעאל לעשות נקמת הגוים קודם יחוד עליון. ועדיין לפי זה

לא נתגלה המקדש ליש' שלא יתגלה בנין ירושלם עד קבוץ גליות וענין זה כאן בקצרה ולזה לא דבר בתחיית המתים ולא מה שיהיה בין זה לזה ובמקום אחר האריך:

ר' יהודה פתח ואמר אתה הוא מלכי וגו' ירצה אתה על הת"ת כולל שש קצוות שנקרא אתה ה' אבינו וכאו' ואתה תשמע השמים ושירותא דאתגליא מחסד כדפי' בזוהר דינוקא בפסוק ה' אלי אתה [289] **הוא** מורה על הבינה הנעלמת ולמעלה ממנה כאו' ועבד הלוי הוא:

מלכי המלכות נמצאו כל עשר ספירות כלולות בשלשה מלות אלו וז"ש **שלימו** דכל דרגין כחדא. ואו' שלימו ירצה כי תיקון הכפירות האלו בקשורם יחד ושלימות המדרגות הוא באו' אתה הוא מלכי ולא אמר מלכי אתה הוא או הוא אתה מלכי. אלא אמר אתה הוא מלכי להראות קשר המלכות הנק' מלכי עם הת"ת הנק' אתה ועם הבינה הנקראת הוא. ולכך ייחוד הוא במלכי וממילא נקשר באתה ולכך אמר שלימו דכל דרגין כחדא דא בדא:

אלי"ם היינו כח ההשגחה במדה זו בתחתונים. והנה בהיות המדרגות קשורות ביחוד זה אז המלאכים התחתונים כולם מתהפכין לישועה וטוב וז"ש צוה ישועות יעקב ואפשר שהם להושיע ליעקב דהיינו ליש'. והנה מלת ישועות תמצא שהיא פעמים מצד הדין כגון סדר נזיקין סדר ישועות מצד הגבורה ופעמים מצד החסד ישועה מן הימין ולזה יר' עם היות שהם מלאכי דין יתהפכו לישועה ולרחמים וז"ש דליהוי כלהו מסטרא דרחמי ולא להוון וגו' ירצה שיהיה כל השלוחים שימצאו בעולם כולם רחמים דהיינו ישועות. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. את לאסגאה מאן דלא מטון יומי לאתענשא. זה יובן מפ' פקודי כי אין האדם נדון אלא מעשרין שנין ולעילא אבל פחות מעשרין לא אתדן בהיכל זכות. אלא כד חזי קב"ה דעביד להחמיץ כדין זגיריסון [290] נטיל נשמתיה בלא דינא וזהו ויש נספה וגו'. **לבתר** ואו זעירא יתער לאתחברא ולחדשא נשמתין וגו' הוא סוד תחיית המתים כי דוגמת הגופות הצריכים זיכוך. כן הנשמות הוצרכו להזדכך למעלה בגיהנם עליון ונהר דינור ואז מקבלין חדוש בסוד תתחדש כנשר נעורייכי ואז יחזרו להחיות וז"ש לחדשא נשמתין דהוו עתיקין. ולא אמר לברוא נשמתין חדתין. ואו' זכאין אינון וגו' בסייפי אלף שתיתאה יובן במה שפי' לעיל דף קי"ו ע"א מ"ה כי ב' פעמים הם תחיית המתים ע"ש. עכ"ל:

גיליון בשתין ושש יתגלי מלכא משיחא וגו' שמות ט' עיין שם.

[289] בלק קצ"ג ב' וצ"ל אלהי אתה וע' עקב רע"א א':

[290] צ"ל אגיריסון וכ"ה בזהר פקודי רמ"ח ב' ורס"ד ב':

וכדין יסתיימון נפשין מגופא וגו' פי' יכלו הנשמות שבאוצר ששמו גוף ויבקשו [291] חדשים לירד ועיין בפקודי רנ"ט א' עכ"ל:

והרא"ג כ' איהו אערע בלא כוונה דלעילא ותתא ה"ג. ויתענש בדל' אשגחו גרסי': ויהי אחר הדברים האלה וכו' ר' יהודה פתח וכו' שלימו דכל דרגין וכו' אתה מלכות עלמא דאתגלייא. הו"א בינה עלמא דאתכסייא כנז' בפ' ויצא דף קנ"ח מלכי ת"ת המייחד תרוייהו מקצה השמים ועד קצה השמים. אלהים גבורה ואע"ג שכבר נכלל במלכי שהוא ת"ת מ"מ להיות שעתה מתפלל שיצוה ישועות יעקב הזכיר ג"כ לגבורה שהיא המתנגדת שיסכים ג"כ להנהגת הישוע' והרחמים. עכ"ל הרא"ג:

דף קיט:

ר' אבא פליג. ישועות המלאכים מצד הגבורה. ואמר ישועות מפני שצריכים ליכנס אלו המלאכים תוך הגלות והקושי. ואינם נכנסים תוך הגלות והקליפות אלא מלאכי הגבורה שאינם חוששים בחצונים. ואלו הם ישועות יעקב שמושיעים אותם תוך עמקי הקליפות וז"ש דאינון גו גלותהון. והטעם שבחר אלו עם היות שמלאכי חסד יפים יותר. מפני הצורך שיגאלו בעמקי החצונים. וז"ש וישתכח פורקנא דילהון גו גלותהון. וראיה שישועות יעקב הוא מלאכי כח הגבורה ת"ח **תושבחתא** דאבהן יעקב הוה. ובודאי שבזכות יעקב ניצל יצחק כדפי' לא עתה יבוש יעקב וגו'. ועכ"ז ואלמלא יצחק לא אתא יעקב א"כ הצלתו של יעקב הוא בודאי יצחק. עם היות שניצל יצחק בזכות יעקב א"כ כחות הגבורה הם הצלת יעקב בגלותם כדפי':

רש"א הא תנינן ויהי בימי על צער כי מלת ויהי היא מלה של צער ו"י ה"י שתי מלות המורות על צער ודין כדפי' בפ' אחרי מות [ע"ד ב'] ומלת ה"י מצד הגבורה המגברת ה' נוקבא על י' דכורא וכשאומר בימי הורה שר"ל הימים העליונים הגביר בהם הדין והקושי שנהפכו מאור יום אל חשך הדין והלילה. אבל מלת ויהי מורה דין אבל לא בימים העליונים.

טיפסי לשון טיפין כלומר לא דם ממש אלא צחצוחי דם ודין וחברו בפ' אחרי מות.

בתר דרגא וגו' פי' דבר היא המלכות הדברים הם בחינותיה. האלה שהיא למטה משלשה אבות הנקראים אלה והם ג' בחינות דבר שבה נגד ג' אבות ואחרי' הם החצונים מאחורי הנקבה הדינים הקשים: לא איש דברי' שהיה [293] מעולם הנקבה וגאול' [292] והיינו שירה נוקבא ומשה מעלמא דדכורא:

[291] אצ"ל ויתחילו.

[292] ע' לעיל דף ג' ע"א שורה ה':

[293] נ' צ"ל שהיא עולם הנקבה:

והאלדי"ם נסה מכח דבריו של שטן שבא לקטרג כדפי' בפ' בראשית [דף י' ב'] ואפשר לפרש האלה החיצונים כעין אלה אלהי"ך ואחר הדברים הם החיצונים דהיינו האל"ה. ולא משמע הכי דברי ר"ש אלא ממלת והאלדי"ם נסה מייתי דבריו של שטן שהיו שם שהנסיון ע"י ערעור החצוני הוא כעין איוב:

דבעי לאתכללא בדינא וגו' הענין שבמדות הרוחניות המעל' היא למדת החסד. שיכבוש הגבור' תחת החסד שזהו שלימות מדת החסד שכולל הגבור' ופועל בה כדי שתהי' הגבור' מושרשת בחסד. כדי שיהיו המדות פועלות דבר והפכו וכשנרצה להמתיק הגבו' נמתיקיה משורשה המושרש בחסד. לכן השלים אברהם מדתו בפעולת הדין החזק הזה לשחוט את בנו. והיינו דאתעטר למעבד דינא ולאתתקפא ביה באתרי' שאין לך כח הדין החזק כזה ומשם נוח ליכבש הדין דהיינו ויעקוד את יצחק בענין שבהיות החסד משתלמת בדין בגבור' גורם להיות הדין נכבש כדפי':

ואו' דאתכליל מיא באשא ואשא במיא. שהפכו המדות אברהם חסד לצד הגבור'. יצחק גבור' לצד החסד שבעת שאברהם נוטל הגבור' בחסד מכליל החסד בגבור'. שהרי יצחק כבוש ועקוד ומתמלא רחמים על אביו שהי' זקן יגע בכחו שלא ילאה ופושט צוארו מאליו והיינו יצחק אברהם. ואברהם יצחק. והכל שלימות החסד למתק הגבור' שהגבו' נמתקת בחסד שבה ובשורש'. ולזה אמר והאלדי"ם שהיא הבינ' נסה והרים דגל אברהם מדת החסד במה בפועל כזה וז"ש ובג"כ והאלדי"ם נסה כדפי'.

ואו' דאזמין לאברהם וגו' פי' עם היות שגם הגבור' נכללת שתשתלם בחסד. שכמו שהמים נכללים באש גם האש נכלל במים. עכ"ז כתיב והאלדי"ם נסה את אברהם ולא אמר את יצחק מפני שמה שהזמין הב"ה המעשה הזה לא הזמינו אלא לאברהם שיעקוד את יצחק ויכליל החסד בגבור' דהיינו אשא במיא וגו' ואו' **וכד** עביד דא עאל וגו' ר"ל במעשה תחתון שעשה אברהם גרם למעלה אל המדות שיכלל יצחק בתוך אברהם גבורה בתוך החסד וגו'. ואו' **וכדין** יצה"ר אתא וגו' הנה החיצוני לא יבחר בזה מצד שהוא רוצה שלימות המדות. שזהו אדרבה בטולו אמנם יתבע במעשים הקשים לראות אם ידחה יצחק מן העול' והיינו או' עד דיתעביד דינא ביצחק ממש דין המות. או אם לא יעשה אברהם ידחה אברהם ממעלתו ולשניהם בא יצה"ר והקב"ה קיים שניהם שלא ימות יצחק וישתלם אברהם. ואו' **דיצה"ר** אחר הדברים איהו. ירצה ויהי כח הדין החזק הזה נמשך למט' ונאחז ונסבך ביצה"ר שהוא אחר הדברים דהיינו למטה מהמלכות. ובא בעלילו' דברים שלא נשלם אברהם במדת החסד וראוי שהאלדי"ם נסה את אברהם והתעורר על זה ומיד נעשה והאלדי"ם נסה וגו'.

את דייקא ודא יצחק. לא במלת ריבוי קאמר אלא ממש היה נק' את מפני שהי' למטה במלכות הנק' את כדמסיק. וז"ש ודא יצחק דהא בההיא שעתא וגו' ועתה יאמר והאלדי"ם נסה והרים א"ת שהוא יצחק שהיא למטה במלכות. והרימו אל הגבו' וכללו שם והרים אברהם ע"י שתחלה עלה יצחק למדתו ואח"כ נכלל בו בעקידתו.

בגבורה תתאה שריא אפשר מפני שהיה בן לשר' שהיא המלכות נקבה ולכך מתה שרה. והתיר את יצחק ונתעלה למעלה. או אפשר מפני שהי' בלי בת זוג ואינו עולה לעולם הזכר עד שיהי' לו בת זוגו ולכך בו בפרק נולדה רבקה. וע"י נתעלה יצחק לעולם הזכר עם היות שלא נשאה סוף סוף מזומנת לו.

אתעטר באתריה וגו' דהיינו קשר ב' המדות אלו ושלימותם וז"ש בלשון רבים ואתכלילו אשא במיא וגו' ואלו היה למט' אין זה שלימות המדות. אלא סלקא לעילא וכדין אשתכח מחלוקת כדקא יאות ירצה מחלוקת המדות שאלו היה יצחק למט' בנקב' אין מחלוקת המדות. אמנם בעלות יצחק למעל' עמדו שני האבות בשתי המדות זה לעומת זה וכל א' הפך חבירו **עד** דאתא יעקב שהוא המכריע האמתי המשלים המדות כנודע וז"ש ואתעבידו תלתא וגו'. ואו' ואתתקנו עילאי ותתאי שאין הספירות משתלמות אלא במעשה התחתונים ואין התחתונים מתקיימין אלא ע"י שיתוקנו העליונים מתוך מעשה התחתונים ויתקיימו הנמצאות. הרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו נר"ו כתב. את דייקא ודא יצחק עי' כי יצחק נרמז ברבוי את יתירה וכבר נודע כי את היא מלכות דכליל מא' ועד ת' וזהו את. וגם במה שנודע לך כי את היא רחל. וגם היא לאה ותרוייהו הוו ריבויין תוס' דנפקו מדכור' תאומו' דיליה. והא יצחק אחיד בגבור' עלאה דדכור' והכי [294] נרמז במלכות תתאה. ותירץ דעד ההיא שעתא בגבור' תתאה שריא פי' כי האדם קונה ומשלים נשמתו מתתא לעילא כנודע ויצחק אז עדיין לא השלים נשמתו רק בבחינת הגבורה שבמלכות ואח"כ ע"י העקידה השלים חלק העקידה דדכורא. וכיוצא בזה אברהם בפסוק ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה כי תחלה הי' בחסד דנוקבא ואח"כ עלה עד חסד דדכורא. ועוד י"ל והוא יותר אמיתי כי רצה לפ' מהו הרמת נסו דיצחק ואיך בזה עלה במדריג' עליונ' ולז"א כי הלא עד ההיא שעתא הוה שריא בגבור' תתא' ועתה נתעלה בגבור' עלאה א"כ שפיר אמרינן דאתרמיז יצחק ג"כ באו' נסה את אברהם כי כבר ודעת כי מלת נסה הוא רוממות והרמת נס וכמ"ש פ' תולדות דף ק"מ ע"א מלשון ואל העמים ארים נסי. עכ"ל:

[294] נצ"ל והכא:

והרא"ג כ' מסטרא דרחמי ולא להוו וכו' הכונ' שיהיו המלאכים מסטרא דרחמי כי ברחמים יש דין ויש רחמים שהוא רחום בדין. ולכן תמצאם במלת רחמים כולל חסד וגבורה כי ר"ח עולה יצחק ומי"ם היינו חסד ושניהם יחד יקראו רחמים. והענין שאם יתנהג העולם במדת חסד לבד אינם ראויי' ואם במד' הגבור' לבד יחרב העולם אלא היותר נכון שיהיו מסטר' דרחמי רחום בדין כנז': ולקבליה הוא דינא ובפ' בלק דף ר"ז נפקא ליה מלשטן לו לו הוה לשטן אבל לאחרא לא הוה שטן:

רבי אבא פליג את"ק דאי עלמא איצטרך להיות מדת הדין מתוח כנגדם מפני עונותיהם איך יצוה הקב"ה ישועות יעקב מלאכי רחמים. ועוד דמלת ישועות לא שייכא אלא היכא דאיכא גלות שייך ישועה אבל לגבי הנהגת העולם צוה מלאכי רחמים מ"ל מאי ישועות. לז"א דאינון גו גלותא וישתכח פורקנא להון ה"ג והשתא ניחא לשון ישועות דשייך גבי גלותהון דישראל. ואפשר נמי דנפקא ליה מקרא דבתריה בך צרינו ננגח וכו' שמדבר בגלות. ת"ח תושבחן וכו' הוא פי' שלישי והוי כאלו אומר אבל ת"ח סוד הענין ויותר עמוק. דכיון דאשתזיב יצחק וכו' הוא ע"ד אל בית יעקב אשר פדה את אברהם שצפה הקב"ה שעתיד לצאת יעקב מיצחק. ולכך נצול יצחק מהעקידה ומלת יצוה [295] עתיד במקום עבר. טפסי דצערא פי' לפי עניינו דמדומי צער. ומאן איהו דברים כד"א איש דברים דהיינו משה בעלה דדברים והיא המלכות שכן כל דבור קושי הוא בה. ואחריה באה הקליפ' וזהו ויהי אחר הדברים הקליפ' הבא אחר הדברים מלכות. באה וקטרג עד שהאלהים נסה את אברהם. ומאי הוה בתר דרגא דא והאלהים וכו' ה"ג והכוונ' ויהי אחר הדברים וכו' הוי' נהית' מהקליפ' הבאה אחר הדברים מלכות. ומאי הוא והאלהים נסה את אברהם וגו'. ולאתקנ' לי' באתרי' פי' לתקן הדין במקום הדין עצמו שהרי החסד פועל דין. וכל יומוי לא הוה שלים עד השתא דאתכליל מיא באשא שהחסד פעל דין שנכללו המים באש והאש גברה ואשא במיא כיון שנכפף הדין שהו' יצחק לפועל החסד הרי הוא כפוף לחסד והוי כחסד. דאזמין לאברהם לאתכלל' בדינא היינו לאכלל' מיא באשא. וכד עביד דא עאל על [296] אשא במי' היינו העקיד' שעקד את יצחק ונכפף הדין תחהיו של אברהם: ה"ג דאברהם כתיב ולא יצחק נמי אתכליל בי' וכו'. בגבור' תתא' שרי' אברהם בהדי יצחק אברהם בחסד שבמלכות ויצחק בגבור' שבמלכות כיון דאתעקד וכו' וסליקו לעיל' תרווייהו. מאן חמא אבא רחמנ' ה"ג. בגין לאשתכח' מחלוקת ר"ל שימצא מחלוקת שהי' עד עתה תקיף וחזק בהעדר כללותם. יהי' עתה חלש ע"י

[295] אצ"ל צוה:
[296] נ' דתיבת על מיותר:

כללותם. א"נ שבחא איהו שימצא מחלוקת כי היכי דבני עלמא ידעו שיש למעל' מדת הדין הקש' מנגד לחסדים להנהיג הנהגת הדין ויראו מלפניו. ואתתקנו עילאי ותתאי ר"ל בכל העולמות יש מחלוקת ומכריע בנתים. האצילות חג"ת נה"י וכן בבריא' עמוד ימין עמוד שמאל עמוד מזרח מכריע. וכן ביציר' מיכאל גבריאל רפאל מכריע בנתים וכן בעשיי' במרכבות זכרי' ד' מרכבות סוסים לבנים מצד החסד סוסים אדומים מצד הגבור'. א"נ ואתתקנו התיקון הוא שכל ההנהגות יביאו ממוזגות נאה לעליונים ונאה לתחתונים. **ויאמר קח נא את בנך וגו'**. כד"א אלך לי וגו'. עכ"ל הרא"ג:

דף קכ.

כד"א אלך לי אל הר המור וגו' ר"ל מקום שנא' מ"ר. אברהם ראש לבשמים אריתי מורי [297] והיינו לאתקנא באתריה. פי' במדתו. באתרא דאתחזי במקום הגשמי הראוי לזה דהיינו ארץ המוריה ארץ שמתמלא מהחסד העליון. והוסיף י"ה על מלת מ"ר דהיינו הרוצ' להחכים ידרים והמקום גורם לתיקון המדה:

אלא כיון וגו' הי' לו לו' ביום השלישי ויאמר אברהם אל נעריו. שבו לכם וממילא משתמע שראה סימן במקום מרחוק מעט והעמידם שם.

אלא בגין דכתיב כי ביצחק. לא אמר יצחק משמע היוצא מיצחק ודא הוא ועקב בגשמי. ובספירות ביום השלישי והסתכל בספירת הת"ת וירא את המקום כי הס"ת נקרא מקום ע"י תיקון יעקב שמלת מקום עולה קפ"ו ויעקב עם ארבע אותיותיו עולה קפ"ו והיינו שהת"ת יום שלישי. והכוונה שהמלכות יתוקן בסוד מקום ע"י נשמת יעקב בסוד הת"ת באור החכמה ותהיה אספקלריאה המאיר'. אמנם יעקב מכליל הספיר' הזאת שיעלה י' כלול' עשר מעשר וכן ה'. ה' פ' ה' וכן ו' עד שיעלה מקום [298] ולכן הסתכל ביום הג' שהיא הספי' עצמה והסתכל בתיקוניה שהיא אור הנמשך לה מן החכמה ע"י התיקון שיתקן יעקב וראהו בסוד החכמ' דהיינו מרחוק ה' נראה לי. ואו' **לאו** שבחא שידע. שלא ישחט שעדיין עתיד להוליד. ותירץ שלא צפה עתה מחדש אברהם ענין יעקב דהא מקדמת דנא וגו' אמנם עתה הסתכל שהי' רחוק ומגביה למעלה ומתרחק אל שורשו אל החכמה אותו תיקון. כיון שיצחק ישחט אין יעקב יוצא ואין אותו תיקון נתקן למטה ומתרחק למעלה. וענין זה מוכרח שלא ינגד דבריו אל דבריו הראשונים.

גו אספקלריא דלא נהרא. ר"ל ראה אספקלריא התחתונה בהתעלות הת"ת מעליה. ותהי' אספקלריא שאינ' מאיר' ולכך לא צפה הענין בשלימות.

[297] ע' זהר ויקרא ג' ע"ב ברע"מ:
[298] מספר מקו"ם:

מאי טעמ' אסתלק. ירצה בעת עשיית מצוה פרוד כזה למה. אדרבה ראוי שיאיר המדות כולם ותירץ ב' טעמים הא' שלא הי' אברהם צופה בשלימות אלא במדתו דיעקב והי' בכח ולא בפועל וז"ש **ובגין** דיעקב עד לא אתייליד לא אשתכח שאינו דומה בפועל כמו בכח. ב' שאם יתגלה לו ידע הסוד ובטלה עיקר המצוה וז"ש **ותו** בגין דיהך ויקבל אגרא:
דהא כד אתא יעקב וגו' אי אפשר הדבר כפשטו שהרי אברהם חי קע"ה שנה ויצחק נולד לאברהם בהיותו בן מאה שנה ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם נמצא יעקב ראה אברהם ט"ו שנה. אלא הכוונה שלא ראהו במעלת המקום שבן ט"ו שנה אינו נכלל בספירות העליונות. ולכך ראה מה שעתיד להיות מרכבה אל הת"ת בכח ולא בפועל. והיינו מאי דקאמר לעיל ובגין דיעקב עד לא אתייליד וכיון שלא הי' עתיד לראות את יעקב בחייו במעלה זו נסתם ונעלם המציאות כולו:
ויבאו אל המקום הגיעו שניהם לצפיית מדת יעקב ותקונו ועכ"ז ויבן את המזבח ולא הרהר:
הא אוקמוה שפירשו אבי שהקשה יצחק ולא אבי אתה בעל הרחמים היאך אתה מתאכזר כנגדי. אבל לדרך זה יקשה שלא השיבו אברהם שום תשוב' והיינו או' **אבל** מ"ט לא אתיב לי' מידי.
אלא תשובה נצחת השיבו הנני הדרי בי ממדת אבי. בעל החסד והרחמים והנני בני במדת הגבור' והאכזריות כבני. וז"ש אלא בגין דהא וגו' כדפי' ואין מלת בני עתה רחמים. אלא שנתהפך למדת בנו. ולזה הוקש' לו ממלת השה לעולה בני שהוא לשון רחמים שקראו בני. והיפכו מכח הכרח אלדי"ם יראה לנו מבעי ליה אלא שמלת בני אינו רחמים עליו אלא השה לעולה הוא עתה בני כדמפרש ואזיל.
יראה לו לגרמיה וגו' ירצ' ענייני הקרבן תלוי בצורך המדות העליונות ופעמים ישתלם הייחוד ע"י הקרבן שה. ופעמים צורך הייחוד גדול ולא יספיק שה וצריך בן אדם. ועתה בזה טענה מספקת השיבו אברהם ליצחק ולכך מיד וילכו שניהם יחד זה לעקוד וזה ליעקד בכוונה אחת.
צעקו בההיא שעתא וגו' צעקו במה שהבטיחו חוצה כענין ויוצא אותו החוצה:
אראלם מלאכי דשכינתא. מלאכי שלום מלאכין דקב"ה והם המלוין ליעקב בעל הת"ת כנודע.

[299] אצ"ל מיצחק:

ובגין דיעקב אבטח לון וגו' ירצה שלא היו משתלמין אלו המלאכים אלא ע"י יעקב דהיינו ויפגעו בו מלאכי אלדי"ם כדפי' בזוהר שכולם משתלמין בייחודו ויעקב יוצא יצחק [299] כשראו שיצחק נשחט צעקו ובכו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דהא כד אתא יעקב מית הוה אברהם וגו' וא"ת והא כתיב ויצחק בן ס' שנה בלדת אותם. אבל נראה לומר כי אברהם אביו לא השיג המעלה שעתיד יעקב אבינו להשיג אותה בחלום בהר המוריה וז"ש וירא את המקום מרחוק ר"ל אותו שכתוב בו ויפגע במקום אותה מקום ואותה מעלה שעתיד יעקב אבינו להשיג באותו מצב. עת' ראה אותה אברהם אבינו מרחוק וז"ש כד אתא יעקב פירוש להאי דרג' פי' כשהשיג יעקב אבינו אותה מעל' מית הוה אברהם כי כבר נסתלק מהאי עלמא:

ויאמר אבי הא אוקמוה וגו' יר' כי יצחק אמר לאביו הלא אתה הוא אבי שנקרא אברהם איש החסד כי החסד אב לגבורה ואיך תפעול דין. והשיב לו הנני בני כלו' הנה אני חזרתי להיות בני ונכללתי בך שאתה גבורה ובזה אתכלילת ימינא בשמאלא עכ"ל.

גיליון דהא כד אתא יעקב וגו' נ"א כד אתוסף יעקב וירצה כי תוספת יעקב היה אחרי מות אברהם והמשכיל ידום. עכ"ל:

והרא"**ג כ**' כד"א אלך לי אל הר המור היינו סוד החסד כנז' בפ' ויקרא [ג' ע"ב] וזהו ולך לך כלומר לך לך למדתך שהו' הר המורי' חסד מקום הראוי לך שע"י העקיד' הזאת יסתלק למעל' הוא ויצחק כנז' לעיל:

ביום השלישי וגו' הא אוקמו' במדרש יום שלישי לשבטים יום ג' למתן תורה יום הג' לאסתר יום הג' לתחיית המ ים וכו'. אלא עוד לאלוה מילין והוא במה שיש להקשות כיון דאתמר ויקם וילך אל המקום נרא' שכבר הגיע א"כ מ"ט ביום השלישי וירא את המקום מרחוק כבר הגיע. ותירץ ביום הג' הוא יעקב ג' לאבות וירא את המקום דא הוא מדרגתו ת"ת. ומרחוק ר"ל כל זה ראה במרא' הנבוא' כד"א מרחוק ה' נראה לי: וירא את המקום דא הוא יעקב וכו' הוא פי' אחר להפך ממש המקום דא הוא יעקב וביום השלישי הוא מדרגתו ומרחוק לזמן רחוק. א"ל ודאי חמא לי' וכו' ה"ג בס"י. והכונה אה"נ שידע זה מקדמת דנא שהי' עתיד לצאת ממנו יעקב ויהי' קשור בת"ת דרג' תליתא' למעבד שלימות ההנהג' שתהיה ממוזגת. אמנם השתא כשנאמר לו ענין העקיד' אמר ודאי מה שראיתי עד השתא לא קיימא. עומד ליבטל ועכ"ז לא הרהר אבתרי' דקב"ה: מרחוק חמא לי' גו אספקלרי' היינו פי' שלישי במלת מרחוק והיינו המלכות שאינה מאירה מצד הדין שבה ולכך לא ראה הדברים בבירור: ה"ג דאלו אספקלרי' דנהר' הוה שכיח על האי אספקלרי' דלא נהרא אתקיים עלי' אברהם וכו' והכונה שמתוך הארת הת"ת המאיר בה הי' מסתכל

ומתנב' מתוכה בירור הדברים. אמנם בהסתכלותו בבחינתה לבדה לא אתגלי ליה בירור הענין. מרחוק דלא זכה ביה ראיה בעינוי הוא פי' רביעי ואין הדברים כפשוטן שהרי ט"ו שנים היו אברהם יצחק ויעקב על שלחן א' שהרי אברהם חי קע"ה שנה ובהיותו בן ק' שנה הוליד את יצחק ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם הרי בט"ו שנה של יעקב מת אברהם. אלא הענין הוא שפי' וירא את המקום היינו יעקב לפי הפי' השני שפירש לעיל דכתיב ויקח מאבני המקום וכשהיה ענין זה שבא יעקב אל באר שבע ויקח מאבני המקום. כבר אברהם היה מת שהרי בורח היה על ענין הבכור' שקנה ממנו בתבשיל של עדשים שעש' באבילותו של אברהם וזהו דהא כד אתא מית הוה אברהם בהיות יעקב בבחינה זו כבר מת אברהם. עכ"ל הרא"ג.

דף קכ:

אברהם בתראה שלים משנתגייר והכיר בוראו מה שאין כן בשמואל ששלמותו בנבוא' וז"ש בתראה נביא וגו':

לא אעדי מיני' שכינתא. ולא שיהי' שלמות מרע"ה יותר אחר שהוציא יש' ממצרים וקבל התור' ממה שהי' קודם. וראי' שאח"כ נתקדש יותר שפירש מאשתו אלא בערך זה לבד דלא אעדי שכינתא כדפי' ולהיות זה שלימות בערך אברהם ושמואל לא פסיק טעמא.

ר' חייא דחיק' לי' שאין זה מקום הוראת קדמא' לא שלים בענין העקידה' [300] לכך פי' לאתערא לי' מפני היות אברהם משתכר ביין חשק עבודת קונו לזבח את בנו קראו כמי שמעורר איש משנתו אברהם חזור בך. ותהי' אברהם כמנהגך רחמני שעד עתה הי' אברהם מצד החסד ונתהפך נשמתו ורוחו מצד הגבור' מתלבש באכזריות לעבודת קונו. וזהו ברוחא אוחר' שיחזור לרוח החסד שבו:

בעובדא אוחרא דהיינו רחמני מדת החסד שבו ולא מדת הגבור' שע"י מעשה הזבח נעשה מרכב' לגבור' ונכלל החסד בגבור' כדפי' לעיל לכך עובדא אחרא מעש' אברהם לא מעשה יצחק.

בלבא אחרא אכזריות שבלב המשתתף עם הנשמ' והמעש' כדפי'.

ור' אלעזר [301] דחיקא לי' דברי ר' חייא כי מלת אברהם ג"כ יורה החסד הכלולה מגבור' וא"כ לא יור' התהפכות המדות. אלא רצה לרמוז צערו ב' פעמים הא' בהתאכזר על בנו הב' ביטול מחשבתו היינו קרבן ב' פעמים וזה רמז אברהם ב' פעמים הא' תמיד של שחר קרבן בנו והב' תמיד של בין הערבים דהא צערא דאברהם וגו'. וכדי לרצותו נתן לו

[300] ע' זהר נשא קלח א':

[301] הגי' לפנינו ר' יהודה וכן גי' הרא"ג ז"ל:

האיל. והוה ליה כאלו נתקרב ב' פעמים ולהיות שהיה נרצה כאלו נתקרב יצחק ממש בפועל פעם ב' לכך לא הי' ממש איל גשמי שכבר הי' אפשר שיברח איל א' מעדרי אברהם ויזדמן שם ע"י מלאך אלא נברא בין השמשות וז"ש **הא** תנינן הוא איל וגו' ונברא בין השמשות ששם מקומו בין הערבים כדפי'. והכי אצטריך כלו' דהשתא דפי' שהיה במקום תמיד בין הערבים צריכים אנו לומר שעם היות שקראו הכתוב איל שהוא גדול לא היה אלא בן שנתו לבד. שהרי לתמיד אינו כשר אלא בן שנתו דוקא כדכתיב כבשים בני שנה ולא הי' איל אלא כבש שהוא בן שנתו לבד וז"ש ובן שנתו הוה. ולזה קשיא לי' דהכתוב קראו איל דכתיב והנה איל אחר וגו' לזה הקש' אחרת ואמר ואת אמרת דאתברי בין השמשות א"כ קשיא היאך הי' בן שנתו. ובתירוץ זה יתורץ האחרת כי אין הכוונה שנברא גשמי ממש בין השמשות אלא הכוונ' בכל אלו הדברים שנבראו בין השמשות אינם גשמיים ממש כי אחר שלא הוצרכו למה יבראו. שהרי הוא יצחק לא הוה בעלמא א"כ מציאות יצחק לא היה בנשלם ואיך נאמן [302] שיברא בגשם האיל הצריך לו אלא הכוונ' כח רוחני הנברא להתגשם בעת הצורך וז"ש אלא אתפקד חילא לאזדמנא וגו' א"כ הכי נמי האי איל וגו' בערך הקדימה ברוחניות מבריאת עולם נק' איל ובערך מציאותו לא היה אלא בן שנתו שקרוב לעת צרכו נתגשם ונגלם.

ד"א ומלאך פניו וגו' מה שיש בין שני הפירושים הוא כי לפי' הראשון הושיעם היא השכינ' עצמו ובמה הושיעם במה שהיא עמהם בגלות. וז"ש הושיעם מקדמת דנא וגו'. ולפי' שני הושיעם לא אהדר למלאך דהיינו שכינ' אלא לקב"ה שהושיעם בסבת המלאך והיינו דמסיק ובגין דשכינתא עמהון קב"ה אדכר וגו'. וענין התשוע' הוא בא' משני פנים או ישועת צרה לבד. והיינו אומ' אדכר לון לאוטבא לון דהיינו ישועת צרה.

ולאפקא לון מן גלותא דהיינו ישועת גלות.

בקדמיתא ריב [303] השכינה לישר' כשהם בגלות: צעקת בני ישר' תפלתם לקב"ה. וגם ראיתי השגחה עליונ' בשתיהם וגם לרבות צרת השכינה ומשום דכל רבויא טפלה לעיקר לזה אמר לאסגאה אחרא דאיהו קדמאה וגו' שהרבוי עיקר:

חברותא וזווגא. פעמים ענין זה לייחוד ופעמים לחבור בעלמא:

את אברהם וגו' סוד החבוק בסוד עלה בכבש וגו' וא"ת א"כ הי' ראוי שיקדם את יצחק ואח"כ את אברהם שכן הוא דרך צפונית מערבית דרומית. ואפשר דלאו היינו ממש החבוק אמנם הכוונה שהיא מתחברת עם הצפון והדרום ולשון מושאל נקט.

[302] אצ"ל נאמר:

[303] אצ"ל בריתי. או ריבה:

ואת יעקב זווגא חדא כי באברהם ויצחק אינו הזווג אלא חיבור וחבוק. אמנם ביעקב שם בעלה והיא מתייחדת עמו ולהיות [304] כאן הייחוד. ואו' **וזמין** קב"ה וגו' כדי לצאת בכי טוב. והכריח דזמין הוא ממלת ויאמר שאם הכוונה שכבר אמר א"כ היכן היא התשוע' אלא לעתיד א"כ ויאמר מי יאמר זה. אלא הקול הכולל יכריז ויאמר הקב"ה אך עמי וגו'. מהרמ"ק זלה"ה.

גיליון דהא צערא דאברהם הוה וגו' וזהו דעני לאברהם אבינו בהר המורי' שהמציא לו האיל. ואו' **הא** תנינן הוא האיל דאתברי וגו' בעל ס' לבנת הספיר כן הי' גורס הא תנינן הוא איל דאתברי בין השמשות ובן שנתו הוה דכתיב כבש בן שנתו ואת אמרת בין השמשות אלא אתפקד וגו' ותקן הוא הגירס' וז"ל ונר' שחסר משם איל בן שתי שנים והסוד כבש לקבל יעקב והוא בן שנה במדרג' ראשונ' ממטה למעלה דהא יעקב ברחל חד הוא. איל לקבל יצחק בן שתי שנים דהא מעל' שנית הוא. פר להתרצות בו ושלשה פרים הביא בן בקר רך וטוב. עכ"ל ספר לבנת הספיר. וכמתוקן בפנים מצאתי בסכ"י.

ואו' **ואת** אמרת דאיהו הושיעם וגו' פי' אם הוא עמהון בגלות הא אין בו שמתיר [305] עצמו. אלא הכי הוא וגו' פי' שמרוב אהבתו בישראל נותן עמהם חבתו היתיר' שאין חבה יתיר' כמו הוא ית' לסוף המחשב' זו [306] ולא זז מחבבה וגו' ושולחה להיות ביניהם כד"א ובפשעכם וגו' וזהו ומלאך פניו וגו' מפני שהמלאך פניו עמהם ע"כ הושיעם וזהו פי' וישלח מלאך וגו'. עכל"ה:

והרא"ג כ' בגין לאתערא ליה ברוחא אחרא וכו' היינו שכל צדיק וצדיק יש לו תרין רוחין חד בעלמא דין וחד בעלמא דאתי ולכך כתיב בהו אברהם אברהם וכו' כדאיתא בריש פ' נח בתוספתא. וזהו ברוחא אחרא דהיינו אותו רוח שיש לו בההוא עלמא. בעובד' אחרא כלומר ע"י שינוי מעשה שהיה בחסד ונעשה אכזר לעבודת יוצרו. בלבא אחרא ע"ד לב טהור ברא לי אלהים לב טהור בעילוי והיינו כנגד שלא הרהר אחרי המקום:

רבי יהוד' אמר נתן טעם ג' לכפל אברהם אברהם ואמר שהכונ' הוא שנתעל' ונזדכך יצחק ע"י הכונה שהיה לעוקד ולנעקד כריח קטורת שמקריבי' שני פעמים ביום מחציתה בבקר כנגד מדת החסד. ומחציתה בערב כנגד מדת הדין ובא הדבר לחצאין שהכל ייחוד א' אף כאן ברצון הפועל בזה של אברהם ויצחק שנכלל מיא באשא ואשא במיא כדלעיל. מעלה עליו ועל יצחק כאלו הקריבו קטורת שני פעמי' א"כ אברהם קמא היינו מחציתה בבקר ועדיין לא שלים עד המחצית של בין הערבים שהוא כנגד אברהם השני

[304] אצ"ל להיות:
[305] צ"ל הא אין חבוש מתיר כו':
[306] ע' פ' ויצא בסתרי תורה קמ"ז ב'.

שכלול כבר ביצחק השולט בערב. וטעם שנזכר יצחק בהדיא באומר אתבריר יצחק והרי גם אברהם היה עמו אלא שהיה כאן ביצחק דעת שני יותר מכל קרבן שכל קרבן יש בו רעותא דמקריב לא דנקרב והשתא דמקריב ודנקרב ולכך הזכיר יצחק שהוא חידוש. כריחא דקטורת הוא מועיל קריאת העקידה לבטל המגפה כקריאת הקטורת כנז' בתיקונים דף קל"ז. ואשתלים קורבנא כלומר מלבד העקידה שעשה עד הנה בשליחות ידו במאכל' שנחשב כקטורת זה בלבד כדפרישנא. עדיין היה הפועל הגופני שעקרו לשוחטו ולא נשחט רצה הקב"ה לתת איל תחתיו כי היכי דתשתלים קורבנ' דהיינו קרבן עולה שעד עתה היה בכח ועתה בפועל. וא"ת ואכתי חסר הקרבן רעותא שהרי כל קרבן צריך רעותא ועובד' ומשני דהא צערא דאברהם וכו' אחר שאמר לו אל תשלח ידך א"כ הרי כאן רעותא בקרבן עולה וכדפי' ז"ל כשהיה מקריב את האיל היה אומר כאלו בני שחוט וכו'.

וישא אברהם את עיניו וגו' ה"ג בין השמשות היה ובן שנתו הוה כד"א כבש אחד בן שנתו והכי אצטריך ואת אמרת דאתברי בין השמשות והא יצחק וכו' ואומרו והכי אצטריך דלא תימא שפחות מבן שנה הוא לעיכובא אבל גדול אפילו בן עשרים שנה ויותר ולא תקשי. לז"א והכי אצטריך שלא יעבור שנתו שלא היה נבחר לעולת התמיד ועקידת יצחק היתה בין הערבים כנגד תמיד של בין הערבים ולא סגי בלאו הכי וא"ת ולמה נתן איל תחתיו ולא כבש וי"ל דכבש בן יומו קרוי איל כדאית' בגמ'. והא יצחק לא הוה בעלמא כלומר ועוד קושיא אחרת כיון דלא אצטריך אלא לצורך עקידתו של יצחק כשהיה בן ל"ז שנ' היה ראוי שיזמין הקב"ה אותו הכב' קוד' עקידתו שנה שיהי' מזומן אמנם קודם שהיה יצחק בעולם למה: ה"ג לאזדמנ' ההוא מלה בשעת' דאצטריך וכו'.

פתח ואמר קשר ענין זה כאן הוא שכשם שאברהם נצטער לעשות רצון קונו וכמו שאמ' לעיל דהא צערא דאברהם כך הקב"ה מצטער בצערן של ישראל ועוד שע"י העקידה יזכו לגאול' וכדאית' בסוף התיקונים דף קל"ז ע"ש. בגין דקב"ה ת"ת והיינו לו בוא"ו דהיינו הקרי לא באלף דהיינו הכתיב הוא אתר עילאה יתיר דהיינו כתר עליון כד"א הוא עשנו ולא אנחנו. כלומר וחברו הוא פסוק אחר הוא עשנו ולא אנחנו דאי כפשוטו פשיט' שאנחנו לא עשינו עצמנו. ועוד דהא כתיב הוא עשנו וממיל' דלא אנחנו אלא ודאי לאו כפשטיה דקרא אלא ולא אנחנו היינו ולאלף אנחנו כדפי'. והא איהו עמהון וכו' ואת אמרת הושיעם אלא מושיעם לא כתי' ה"ג. אלא הושיעם מקדמ' דנא פי' שאין הישוע' והגאול' מן הגלות דהא כתיב בתריה באהבתו ובחמלתו הוא גאלם. ועוד דמושיעם לא כתיב אלא פי' הושיעם שהושיע' מתחלה בהגלותו עמהם שאלמלא היא מגינה עליהם

לא ישאירו מהם פליט. דאיהי עמהון בגלותא בדל"ת גרסי'. דאלין אינון משכנותיו ה"ג וההפרש שיש בין פי' קמא לפי' בתרא הוא דלפי' קמא מלאך פניו שהיא המלכות הוא הושיעם מקדמת דנא להגלות עצמה עמהם לסבול עמהם העול. ועוד הישועה אינה לגלות אלא לצרות המאורעות בהיותם בתוך הגלות. ולפי' בתרא הוא דהושיעם לקב"ה קאמר והוי כאלו אמר בשביל מלאך פניו שהיא המלכות שהיא משכון תחת ידם הושיעם קב"ה ת"ת. ועוד דהושיעם הוא לאפקא לון מן גלותא ולעיל אמר דאיהו זמין בההוא עקו ופי' מלאך פניו הושיע' הוא כאלו אמר שהיא סבת ישועת' נמצא שהיא המושיע אותם. לאסגאה ראיה אחרא ה"ג. דא הוא מערבי' דרומי' את מערבית מלכות אברהם דרומי' חסד וההקש בזה:

צז ע"א

סתרי תורה מפרשת וירא

הורמנותא דמלכא אתחזי בתלת גוונין וכו' פי' מאמר וצוואת המלך שיעשו עבדיו אתחזי מתראה הדבור ע"י דבר הנר' לעיני' ובאותו מרא' נשמע ונדע מה היא כונת מאמרו ית' כעין ראיתי והנ' מנורה והחזיון ההוא הוא לצוות לו על דבר כך וכך וכיוצא בזה. ופי' עינא היינו המלכות ונקרא' כן ע"ש שכללות העין היא ג' גוונין ובת עין. בתלת גוונין הם חג"ת וכלם מתראים במלכות שהיא עששית ובת עין שמתראי' בה כל הגוונין כדמפרש ואזיל. ועינא לא יכיל לקיימא בברירו דחיזו ה"ג כלומר א"א לעמוד על תוכן ובירור החזיון ההוא להיותו רחוק. ועינא לא יכיל אין הכונ' כי המדה הזאת אין לאל ידה לקבל הארה. אלא מצד הנביא הזה מסטר' דנשמתין אין בחינ' נשמתו של הנביא הז' החקוק' במדה זו אינה יכולה לקבל ההארה הזאת שמצד החסד. בגין דאיהו מרחוק וא"א מסטרא דנשמתי' של זה לקבל כולה. עד דנטיל עינ' חיזו זעיר וכו' היינו כנזכר בתיקונין כי העין הזה היא מקום יניקת הנבוא' ששם צופות עיני כל הנביאים ולפעמים המלכות מסתלקת למעל' על נצח והוד אצל ג' אבות ותרין כרובין דעינא שהם נצח והוד סוגרים עפעפיהם. ואז היא מראה בחלום בסתימו דעיינין וכשאלו תרין כרובי עינא פותחין אז מתראית בת עין בג' גוונין ואז הנבוא' בהקיץ בפתיחו דעיינין. והנה עתה כשמתגל' בחינת נבוא' זו מהחסד שהוא אור קדמא' עינא לא יכיל לסובלו מסטרא דנשמתי' כדאמרן עד דנטיל עינא זעיר בקמיטו דיליה ר"ל תרין כרובי עינא סוגרים מעט ונשאר בפתיחו מעט ובאותו פתיחו מעט מקבלת העין שהיא המלכות ההארה מעליו. וכפי שיעור שנטל העין הזה מהחסד כך שואב עין שכל הנביא. וז"ש בקמיטו דילי' כי העין פתוח בהיותו פתוח מתפשט הראות וא"א לכווין הדבר בעצם. אבל בקמיטו דיליה מתקבץ הראות כלו ויוצא

בההו' קמיטו ולכך רואה ומשיג המכוון. וזהו המשל והנמשל הוא אל עין שכל הנביא כשמתגלים ג' אבות במלכות גוון חסד שהי' היותר רחוקה. א"נ מצד החכמ' הנקר' רחוק. משם ה' מלכות נרא' לי ממה שנטל מאותו מקום הרחוק משם נרא' לי אינה מתגלית במלכות רק בקמיטו דעינא. רוצה לומר כשמקבץ כל ראותו והשגחתו מענייני העולם ופונה כל מגמתו אל ההשכל' ההי' זה יקרא קמיטו. אמנם כשמסתכל בגוון תניינ' שהו' הגבורה מצד החשך שלה אינו יכול להסתכל אפי' בקמיטו אלא כשסותם לגמרי וחוזר ופותח מעט לפי שהשכל נלאה בהביטו בהתמדה. אלא כשנח מעט בנתים וחוזר ופותח מעט ורואה מעט. ואעפ"כ מה שרוא' צריך פתרון כי אפי' באותה הבט' אינו יכול להשיג דבר על בורייו ועל זה נאמר מה אתה וכו' סיר נפוח אני רואה ופניו מפני צפונה הרי הסתכלות זה היה מהגבור' כיון שהזכיר צפון. וכן לעיל אומרו מקל שקד היינו וישקוד ה' על הרעה הבאה מן הצפון. וגוון הראשון שהוא בחסד מסיפיה דקרא משמע דכתיב מרחוק ה' נרא' לי וכו' על כן משכתיך חסד. גוון תליתאה היינו הת"ת והנ' במשל הוא בעין המוחש ממש כשהאדם סותם עיניו וישים ידו על גלגל עינו יתגלגל העין בקצ' ויראה כעין ירח בנ' גוונין. והנמשל הוא כי מרוב ההארה של הת"ת הנמשך אל המלכות כדי שיוכלו הנביאים, לצפות משם א"א לעמוד עליו לא בפתיחו דעיינין ולא בסתימו דעיינין. אלא מלבד הסתימו דהיינו סילוק פניותיו מכל עניני העול' יצטרך אל גלגול' דעינ' דהיינו להשכיל במשכלות ולעלות מעלה עד יכין עצמו שיוכל להשיג אל מבוקשו (וצריך להגיה קצת הגהות מוגהים מספרים ישנים וה"ג וירא אליו ה' הורמנותא וכו' ועינא לא יכיל לקיימא בדבריו [307] דחיזו וכו' גוון תניין חיזו דחזי עינא בסתימא דילי' דהאי גוון לא אתחזי לעינא בר בסתימו דנקי' זעיר וכו'. גוון תליתא' הוא זהר אספקלרי' דלא אתחזי כלל בר דגלגולא בעינא [308] כד איהו סתים בסתימו ומתגלגלין לי' בגלגולא ואתחזי בההו' גלגולא אספקלריא דנהרא. ודא תפארת ולא יכיל לקיימא בההוא גוון בר דחזי זוהר וכו': ויד ה' עלי חזקה. דזכה לאסתלקא לעיל' ע"כ ההגה"ה):

צז ע"ב

וע"ד כתיב היתי' עלי יד ה' דהיינו מלכות. כנזכר בתיקונים וכבר ידעת שכל החזיונו' הנזכרים לאהיו מתגלים אלא במלכות לא במקומם. אבל משה לא כן הי' אלא בכל ביתי נאמן הוא בכל המדות העליונות בעצמם הי' משיג כנז' בתיקונים. וז"ש בר ממשה וכו' ומלת ועל דא אהדר לג' גוונין המתראים לנביאים במלכות וזהו כללו' השמוע' דרך כלל.

[307] אצ"ל בברירו דחיזו:

[308] צ"ל בגלגולא דעינא:

ונמצינו למדים מתוך מה שפי' פירוש וירא אליו ה' דמהדר למלכות שנתראו בה ג'. גוונין הנז' כדי שמתוכם ישיג אברהם נבואתו:

וירא אליו וגו' הדר נקט לישנ' דקרא לפרש פי' שני לפי הפשט דהיינו שה' שהי' המלכות שכך נקר' הרבה פעמים. נרא' לאברהם. גו אינון דרגין בתוך ד' מחנות שכינ' ארגמ"ן. דמתחברן בסטרוי פי' כל א' מהד' מלאכים הללו יש לו אחיז' ודוגמא לד' גוונין שבמלכות שהם כנגד ד' גוונין דאצילות וז"א בסטרוי כלומר בסטרוי בסטר דילי'. לאחור' בו' גרסי'. בהני אלוני בוסמין היינו הד' מלאכים הנז' שהם ביציר' ופירש ממרא לשון מר ואהלות וכנז' בפ' ויקהל דף ר"י שאלו המלאכים מכניסי' נשמת הצדיק לגו היכלא חדא טמירא דגנתא דאיקרי אהלות ותמן תריסר זיני בוסמין גניזין דכתיב נרד וכרכום וגו'. לאחזא' קמייהו ברית קדמא' ה"ג היינו לפי שעד עתה הי' הדבור עמו בהסתר מהמלאכים שלא יקטרגו על שהי' ערל. ועת' שנימול נתרא' לו בפניהם בגלוי וכנז בפ' לך לך דף פ"ט וזהו בגין לאחזא' קמייהו. רשימו קדיש' שהוא רשימו ליסוד עליון שבאצילות. וזהו ברזא דמהימנות' ואומר קדמא' להורות להם ענין שני שבזה נתקיים העולם כמשז"ל בהבראם באברהם. דא אתר דאיקרי ברית היינו היסוד: רזא דמהימנות' שכל סוד הספי' נשפך אליו כי הוא אשד הנחלים. ואומרו רזא כי כן הוא סתום וגנוז בגופו ובנרתקו ופתח האהל הזה שהוא היסוד כדפי' הוא כחום היום דומה לתוקף סטרא דימינא שהוא חסד שכן תמצא שכמה שמות וכינויים יש לו ליסוד כמו בחסד. ובא להודיענו שנכנס אברהם עת' בענין המילה במדה הדומ' למדתו העליונ' שזכה בהיותו גומל חסדים לבני אדם. ואומרו תוקפא הוא פי' לחום היום דהיינו תוקף מדת היסוד הבחי' המעול' שבה:

צח ע"ב

האהל רזא תרעא דצדק פתחא דמהימנות' וכו' תרעא דצדק וכו' הוא פי' שני והענין כי צדק היא בחינת המלכות בבחינת הדין שבה וכמ"ש ר"ש [309] כל יומאי אצטערנא דלא יוקיד עלמא צדק בשלהובית'. והיא בודאי בחינה אחרונה שבמלכות שהיא פתח הכניס' לכל שאר בחינותי'. וזהו תרעא דצדק כלומר תרעא דאיקרי צדק ובאי זה צדק אני מדבר בההיא דאיהי פתחא דמהימנות' מלכות לאפוקי צדק אחרא שהיא בבינ' כנז' בתיקונים צדק צדק תרדוף וגו'. א"נ פתחא דמהימנות' הוא פי' למלת אהל מלשון בהלו נרו עלי ראשי לשון אור והיינו שבמלכות מאירים ומתנוצצים כל המדות העליונות. ור"ל פתח שמאירים ומתנוצצים בה כל מהימנותא דהיינו סוד האצילות כלו. דכדין עאל ביה כלומר השתא אתי שפיר מלת והוא יושב כי פתח האהל היא המלכות שעתה בסוד

[309] באדרת האזינו רצ"ב א':

המיל' נכנס בעצם בה ופי' כחום היום הוא צדיק ואתא קרא לאשמועינן דהשת' נפק מערל' וישב בפתח האהל מלכות כחום היום יסוד. וצודק לומר בו והוא יושב וזה שאמר דכדין עאל ביה אברהם וכו'. בההוא רשימא כלומר ע"י המילה. כחום היום דא צדיק כף דכחום היא כף. סמניית. ואתא לאשמועינן שבענין מצוה זו שעשה אברהם עשה יחיד למעל' ביסוד ומלכות נגד מילה ופריעה שעשה. וכשנכנס בשתי מדות הללו נכנס בזמן הייחוד וזהו והוא יושב פתח האהל מלכו' כשחום היום בזמן שהיום שהוא היסוד היה בחימו' בסוד והקימותי את בריתי אתך. וז"ש דרגא דחבורא חדא פתח האהל בזמן שחום היום זמן חיבורו. ואתרשים ביה רשימא היינו שם שד"י הרשום באדם חסר י' אשתלים ביו"ד דמיל' כנז' ריש פ' ויחי דף רי"ד. ואומר קדישא דעד לא אתרשי' ביה יוד היה שד סטרא מסאב' אבל אחר שנתרשם בו י' חזר כל השם להיות קדישא דהיינו שד"י. א"נ שע"י המילה האדם קדוש ואינו הולך אחר ביאות אסורות ולא יגדל תאותו בערלתו. נמצא שע"י המיל' האדם הוא קדוש וזהו רשימא קדיש' הוא קדוש גורם קדוש' לאדם וז"ש דהא אתעבר מערל' בהאי מיל' אתעבר מערל' ומטומאת יצה"ר ועאל בקיומא קדישא.

והנה שלשה אנשים וגו' ואתחזון בחיזו דבר נש. ירצ' שעם היותם מלאכים קראם הכתו' אנשים להיות שנתלבשו ונתראו בחיזו דבר נש קראם כן. ותלתא אינון כלומר על כרחך הם מלאכים ולא אנשים מדקאמר שלשה ואין השכינ' מתגלית אלא בשלשה ואם היו אנשים למה היו שלשה ולא פחות ולא יותר. אלא ודאי תלתא אינון כגוונא דקשת:

צט ע"א

ודא רפאל דאיהו מארי דאסוון ה"ג וכדאיתא בר"מ שרפאל מסבב כל העולם ג"פ כדי לקרב קצם של חולים לרפאתם. וברכאן בידיה וכו' וכן ארז"ל יברכך ה' בבנים. וחד להפכא לסדו' ודא איהו גבריאל וכו' הוא ראש הדגל ותחתיו היו הב"ד שארז"ל וה' המטיר הוא ובית דינו. מלאך גבריאל וכו' עד דחזי שכינת' לא נמצא בס' ישנים ואפשר לקיימ' והוא מלתא אגב אורחיה קמ"ל והענין לפי שאמ' בסמוך שגברי' ממונה על כל דינין וגו' ועושה דיניו ע"י מלאך המות ותאנא והדר מפרש כי למה הוצרכו שניהם גבריאל וסמאל ואמר גבריאל שהוא קדוש משתלח לגבי הנשמה שאינה חוטאת לעולם כי מי שזכה לנשמה אין חטא בא לידו וזהו בא לטהר מסייעין לו בנשמת' קדיש' כדאיתא ריש פ' נח ואין ראוי שנשמה קדוש' תמסר ביד מלאך אכזרי אלא ע"י דגבריאל מלאך קדוש אבל הנפש שהיא החוטאת כאומ' נפש כי תחטא שהוא משכן ליצה"ר לכן מלאך

אכזרי ישולח בה. ועם כל דא וכו' הוא פי' למלת וירא אליו ה' והוא ענין ממדרש הנעלם כמפורש לעיל דף צ"ח רבנן פתחי בהאי קרא בשעת פטירתו של אדם וכו':

צט ע"ב

ה"ג **בגוונהא וסגיד** דכתיב וישתחו ארצה כגוונא דיעקב שנאמר וישתחו ישראל על ראש המט' לשכינ' ולגבי שכינת' אמר ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך דהא כדין איקרי אדון כל הארץ כד אתנהרא מצדיק ואתנהר' בגוונהא דהא בגין דא אשתלי' לעילא חזר לענייננו. והענין שהוקש' לו לא ימנע אם היו אנשים למה צריך השתחויה וכי להכניס אורחי' צריך השתחויה. ואם היו מלאכים השתחויה אסור' כנר' שמשתחוה לו לאלוה לז"א לעולם אימא לך דוירא אליו ה' גלוי שכינ' בתלת גוונין אלין כדקאמינ' והיו מתחברן כחדא שנעשו שלשתן מרכבה אליה בג' גווניהם אז סגיד לשכינתא שכן ראוי להשתחו' לגילוי שכינ' כגוונא דיעקב וישתחו ישראל על ראש המטה שהיא השכינ' שהיא למעל' מראשותיו של חולה. וי"ס דלא גרסי וישתחו ישראל על ראש המט' והוא הגירס' הנכון' כי אינו צריך ראי' ההשתחוי' לגלוי שכינ'. ולגבי שכינתא וכו' הביא ראי' עוד לדבריו כי ההשתחוי' היה לשכינ' שכן הדבור היה לשכינ' דאת"ל שהיה הכל אל המלאכים היל"ל אם נא מצאתי חן בעיניכם ועוד מאי אדני וכי לא סגי בלאו הכי לקראת אדני אדונים שלי בכינוי. ואם הכונ' דרך כבוד היל"ל אדונים אלא ודאי במה דאמינ' אתי שפיר שההשתחוי' היה לשכינ' וכן הדבור היה לשכינ' הנקרא אד'. וז"ש ולגבי שכינת' אמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך כלומר דאתי שפיר מלת אדני ומלת בעיניך וא"ת ולמה קראו לשכינ' עתה אדני יותר משאר כינויי'. לז"א דהא כדין איקרי אדון כל הארץ כד אתנהר' מצדיק וכמו שפי' לעיל שעתה נכנס בפתח האהל מלכות צדק כחום היום כנז' וכפי המדרגות שנכנס כך נתגלו לו לכן יצדק יותר לשון אדנ"י בחזיון הזה יותר משאר כינויי'. דהא בגין דא אשתלי' לעילא כלומר בגין דא שנתגלת' בגוונהא אשתלימת המלכות לעילא ונמשכו עליה הג' גוונין עליונים חג"ת וזהו מהכא וכו'. גוונין אלין גרסי'. דאתלבשת בהון ובהו נטלא כי בהם היא מתקשט' ע"י מעשה התחתונים העולה בסוד עליית ההיכלות ומתחתם כל מעש' התחתונים בהיכל הרצון. ששם משכן המלאכי' הללו כדאית' סוף פ' פקודי ושם בהיכל זה הוא סוד נישוק יעקב לרחל. נמצא שבהתלבש השכינ' באלו הגוונין היא מתלבש' ומתקשט' במעש' התחתונים המתחתם בהם ובהו נטלא כל מה דנטלא מלעילא דהיינו מאינון גוונין עליונים חג"ת. וא"ת בערך חג"ת איך שייך לומר בה שם אדני אדון כל הארץ ושולט עליה' לז"א **ובגין** דאינון וכו' כלו' להיות שאלו המלאכים הם חיבורא דילה שהם הגורמים החיבור והייחוד עם הת"ת

ע"י מעשה התחתונים כנז'. ועוד שהם עמודי הכסא שלה והיא רוכבת עליהם לפעול כל פעולותיה על ידם וזהו בכלא. לכן אתמר שמא דא אדני ובערך זה נקרא אדני. וא"ת סוף סוף באתר דדכורא נוקבא לא סלקא בשמא ואלו גוונין עליונים חג"ת הם עלמא דדכור' ולא היה לה לנוקב' לסלקא בשמא כ"ש להקרא אדני. לז"א דהא שמא דא אתגלי לי' כליל ברזין עילאין כלומר כשנגל' שם זה אדני לא היו המאורות העליונים מתגלים בעצם אלא נכללים בתוכה ולכך סלקא בשמא אדנ"י כי אין הזכר מתגל' אלא בה כלול בתוכה וזהו החידוש שנתחדש עתה לאברהם כללות רזין עילאין דהיינו גוונין עליונים חג"ת במלכו'. מה שלא היה מקדמת דנא שאעפ"י שהיה מתגל' אליו השכינ' לא היה כללות הגוונין עליונים בתוכה אלא בחינת' לבדה. ועד דאתגזר וכו' וא"ת ולמה קודם המיל' לא היו מתגלים בה הגוונין עליונים ותקרא אדון לז"א כי קודם שנימול לא היה מזומן זרעא קדישא לצאת ממנו ואין ראוי להתגלות עליו מלכות בקשוטיה בעודו בערלה. ואז אינה נקראת אדני כי לא נתקשטה בקישוטי' שלא נעש' ייחוד עד שתתקשט. אבל אחר שנימול מיד נפק מיני' כלומר כבר הוא מזומן לצאת זרעא קדישא ובג"כ אתגלי עליה שכינתא באינון דרגין קדישין ונקר' אדני כדפי':

ק ע"א

והמשכילים יזהירו וכו' בריש פ' שמות ובריש התיקונין ובכמה דוכתי דדרשי זוהר כמה פעמים. וכן הכא נפקא להו למדרש הכי מיתורא דכזוהר דהיל"ל והמשכילים יזהירו כרקיע מאי כזוהר ומדנקט לישנא כזוהר ולא לישנא אחרא ש"מ שדמ' לכלהו דשייך לומר בהם זוהר כדמפרש ואזיל. זהר זהרא דזהרין וכו' מכללא דכול' שמעת' משמ' שהם עשר ספירות עשר' מיני מאורות. ולכך נקט ביה לישנא דזוהר לאתויי כלהו דאיקרון זוהר והנ' זה הראשון הוא בכתר ולהיות שכל הספירות הם כלולים בו אמר זהרא דזהרין הכולל כמה זהרין א"נ זהר כתר דתרין זהרין חכמ' ובינ'. בדליקו זהרא וכו' הענין כי אור השמש אין אורו עומד באופן א' אלא הולך ואור עד נכון היום. ואח"כ הולך וכוהה עד ימש חשך וכן נמי השמ' העליון אין אורו עומד כי כפי המעש' התחתונים כך הוא משתנ' מדין לרחמים. אמנם הכתר לעולם עומד בהדלקת הזוהר ההוא שאין מגיע שם שום פגם מעש' התחתונים וז"א בדליקו זהרא ר"ל בהדלקותו ובהארתו בתוקף. וי"ס דלא גרסי מלת זהרא אלא בדליקו. זהר דזהיר ואנהיר ואדליק וכו' ה"ג [310] ואמר בו ב' בחינות א' בפנותו אל הכתר לינק מאורו העצום ורב וזהו דזהיר בעצמו ממה ששואב

[310] נראה דחסר וצ"ל היינו חכמה:

הארה מהכתר. הב' שפונית [311] אל הבינ' להאיר לה וזהו דאנהיר ואדליק ונציץ והענין שקודם נתן בבינ' מעצמותו אור לעצמ' וזהו ואנהיר. ואח"כ נתן בה כח שתקבל הו' קצוות בתוכה וזהו ואדליק שבבינ' גדולה הארת ו' קצוות ונתגלי' יותר במדורת אש. ואח"כ נתן בה כח שתוציא התולדות לחוץ ויאירו במקומותם וזהו ונציץ לכמה סטרין דהיינו ו' קצוות דרום צפון וכו'. זהר סליק ונחית היינו הבינ' שעול' אל החכמ' בסוד ס' דאפרסמון כדאיתא בריש תרומ' שנקר' **ס** כשמסתלק' אל החכמ' לשאוב מאור הכתר. והדר נחית במקומ' להאיר למדו' ויתבא על בנין ואז נקרא **ם**'. זהר נציץ לכל עבר היינו החסד שמאורו מתפשט לכל הספי' שלמט' ממנו בסוד הנקרא יומם דכליל כולהו. א"נ כנז' בזוהר תרומ' קס"ח שנקרא חסד כד נחית לתתא ועביד טיבו בכל בריין בצדיקי וברשיעי ולא חייש וכו' וזהו נציץ לכל עיבר לרעים ולטובים. זהר נגיד ונפיק היינו הגבור' להיותו בעל' הדינין אין אורו מתפשט תכף אלא הולך אורו בתוכו ונמשך מיני' וביה להגשימו כי כל המשכ' היא העתק' ממקום למקום ואח"כ נפיק. זהר דלא פסיק לעלמין היינו ת"ת שאעפ"י שהאור מתרב' בו או מתמעט כפי מעש' התחתונים אבל אינו פוסק לעולם הן רב הן מועט. זהר דעביד תולדין היינו היסוד שהוא משך הוא"ו שממנו יוצאים תולדין נשמותיהן של ישראל. וידוע כי התולדות תלויין בנצח והוד ב' בימין [312] וכאן נרמזו נצח והוד. זהר זהרא טמיר וגניז ה"ג והיינו בבחי' היסוד ג"כ דאכתי לא סיים בשבחו לפי שיש בו בחינות לייחד בין ת"ת ומלכות מש"כ בשאר המדות. ואומר טמיר היינו שנחבא בין הירכים נצח והוד. וגניז היינו במגול' בו שיש לו מקום ליגנז בו דהיינו נקודת ציון.

נציצו דכל נצצין ושרגין: נציצו דכל נציצין היינו התנוצצות הבא ויורד ליסוד מהמדות העליונות. ושרגין היינו אורות ומנורות ספירות העליונות המאירים ממכון שבתם ממקומם אל היסוד במקומו. כלא ביה ר"ל כל מיני יחודי' ביה תלויין ואפי' ייחוד כל העולמות של מטה הוא על ידו כי יש בהם בחינת היסוד. סתים וגלי וכו' סתים כל זמן שאין המלכות מזומנת נגדו. וגלי כשהיא מקושטת כנז' בפ' ויצא אצל וזרעו מבקש לחם. ספר דא. שבוש הוא: מבועא דבירא הבאר הוא המלכות והמבוע היוצא בתוכו שממנו יוצאים המים הוא היסוד. נפק ביממא היינו בשעה שאומרים שים שלום כדין ההוא נהר עביד שמושא כנז' בפ' תרומ' דף קכ"ח. טמיר בלילי כי אין זווג בליל' אלא ייחוד והו' סוד השעשו' כדמפרש בסמוך. אשתעשע בפלגו' ליליא בתולדין דאפיק

[311] נצ"ל שפונה:
[312] נ' צ"ל תרין ביעין:

היינו סוד והמלך שב אל גנת הביתן דהיינו ת"ת עם היסוד מתגל' בג"ע בחצות לילה והמלכות מתגל' קודם וקרקע הגן מנגן כנז' בזוהר. ואח"כ מתגל' אור הת"ת ומתנוצצים מאורותיהם ונהנים כל הצדיקים שבג"ע מזיו הת"ת והיסוד והשכינ' ואז הוא השעשוע בג"ע בכל לילה שמשתעשע הקב"ה באותו התנוצצות המאיר בתולדותיו שבג"ע שהם הצדיקים. וז"ש אשתעשע בפלגות ליליא בתולדין דאפיק. זהר דזהיר ואנהיר לכלא היינו המלכות דזהיר היא קודם מהאור שמקבלת ואח"כ אנהיר לכל העולמות התחתונים. כללא דאוריי' שכן היא תורה שבע"פ שהוא פירוש לתור' שבכתב דהיינו מפרש' מה שגוזר הת"ת שהו' תור' שבכתב. ודא איהו דאתחזי לעין הנביאים וכל גוונין דהיינו מדות עליונות סתימין ביה. ואתקרי בשמא אדני ה"ג אחר שכל השבחים הללו כלם נכללים בה ראוי שתקר' בשם אדני אדון כל הנביאים והנבראים. ה"ג תלת גוונין אתחזיין לתתא מהאי תלת גוונין דלעילא כלומר למט' מהאי אדני אדני [313] מתגלים ג' גוונין שהם מיכאל גבריאל רפאל הנז' לעיל. ונמשכים ומושפעי' מתלת גוונין דלעילא שהם חג"ת. מאלין עילאין חג"ת אתמשך כלא כל הנהגת התחתונים יוצאת מהם והמלכות היא הפועלת וגומרת גזירתם כנז' בפרש' ויחי. אינון עילאין שבוש הוא דלא איתיה בכלהו ספרים ישנים. ונ"ל שהגירסא היא כך מאלין עילאין אתמשך כלא לגבי זהר דלא אתחזי והוא הנדרש בעצמו שכל ההנהגות העליונות נמשכות ומתראות אל המדה הזאת. בתריסר נציצין היינו י"ב גבולים שבמלכות וכדאיתא בס' יצירי'. ה"ג וזהרין דנצצין מיני' תליס' אינון כלומר והמאורות שאלו הנצצין י"ב גבולים הנז' נצצין מיני' ומאירים מהם תליסר אינון דהיינו י"ג מכילן דרחמי הנמשכים מאריך אנפין לזעיר אנפין שהוא הת"ת שבו י"ב גבולים כנז' בפרשת בשלח נ"ח שהם י"ב צרופי ההוי' והכולל וזהו שאמר ברזא דשמא קדישא יהוד וכו':

ק ע"ב

אתעביד שמא סתים דביה ידעי נביאי וכו' ה"ג כלומר שם יהו"ה אסתי' ונגנז בד' אותיות אדני דהיינו יאהדונה"י. דביה ידעי נביאי קשוט סוד שם זה תמצא בפתח היכל א' הנקרא לבנת הספיר. שמשם צופים הנביאים כמבואר בפ' פקודי רמ"ה. כי שם זה יאהדונה"י שהוא החותם המתחתם בפתח היכל לבנת הספיר שם היא השגתם. והכריח הדבר מקר' דכתיב כעין החשמל מתוך האש והיא נבואת יחזקאל שכל נבואתו הית' מעולם היציר' בהיכלו' כנזכר בתיקוני' דף ד'. חיזון [314] טמירין ה"ג והיינו ד' אותיות יהו"ד שהם ד' חיות

[313] נ' דל"ג אלא אדני אחד:
[314] נצ"ל חיוון:

עליונות כנזכר בתיקונים דף ד'. טמירין בתוך ד' אותיות אדני. דכתיב כעין החשמל שהו' יהו"ד מתוך האש אדני. החשמל הם יאהדונה"י עצמו מתוך האש היינו אש מתלקחת דהיינו קליפ' א' מד' קליפות והי' הנביא משיג נבואתו בחשמל זה מתוך בקיעת האש. **מתניתין** עילאין טבין דימינא הוא ענין קריא'. אליכם הטובים העליונים האחוזים בימין עליון קרבו שמעו סוד זה. וי"ס דגרסי' רמאין טסין דימינא ויהי' פירושו מלשון טס של כסף ענין חתיכת כסף והכל ענין א' אותם החתוכים והגזורי' מצד הימין חסד. תשע נקודין דאורייתא צריך אתה לדעת שהאותיות הם בבינ' והנקודות הם בחכמ' והטעמים בכתר. והנ' במבטא האות א"א לבטא שום אות בשפתים כי אם בנקוד'. וזה מור' על הנהגת הבינ' שא"א להנהיג' כי אם ע"י החכמ'. גם א"א להזכיר שום נקוד כי אם במבטא האות להורות שתופם יחד ולכן יקראו רעים לא מתפרשן לעלמין וזהו כחדא נפקין כחדא שריין [אדרא זוטא ר"צ ב'] וז"ש במתני' **תשע** נקודין דאורייתא נפקין מהחכמה ומתפלגין באתוון נכנסים בבינ' ושם מתחלקים הנקודות באותיות על כל אות ואות נקודתו להנהיג האות. שא"א להבטא ולהמשך במבטא אלא ע"י הנקוד כדמפריש ואזיל. ובאתוון בהו נטלן כלומר כמו שא"א לאות למשוך ולנסוע כי אם ע"י הנקוד' ג"כ הנקוד' אין לו מציאות לנסוע וליבטא כי אם ע"י האותיות. וזהו ובאתוון בהו כלומר בהם באותיות נטלן הנקודות הנז'. ונ"ל שהגירסא היא ואתוון בהו נטלן רוצה לומר האותיות נוסעות במבטאן ע"י הנקודות. מטלטלן דקיקין ברזין פלגוון ה"ג. פי' המסעות שנוסעות האותיות ע"י הנקודות הם מסעות קטנות כלומר אין הקריא' יכול' להמשך כל כך כי סוד הטעמים שהם רזין עליונין מחלקים הקריא' שלא תמשך אלא כך וכך. וכמו שתמצא שאין הזרקא בלא סגולתא אחרי' כי הזרקא ממשכ' הקריא' ובא אחרי' סגולתא להפסיק הענין. לרמוז שעד שם נמשכ' ההנהג' ההיא וכן האתנח והזקף קטון והקדמ' וירח בן יומו פסיק וכיוצא בזה. ויש טעם מתנועע למט' ויש מתגלגל ויש משתלשל ויש מרא' הכאות זו אחר זו. וכל אלו העניינים הם מורים על תנועות רוחניות שהם הטעמים על האותיות. ונקודות נמשכים או סובבים או מפסיקים וכלם הנהגו' מתעלמות ונעלמות שאין מציאותם מושג. כ"ש במאורות העליונות הנהגות הכתר סוד הטעמים שנתעלו על הנקודות והאותיות. נמצאו שמסעות האותיות והנקודות אינן כי אם דקיקין קטנים הנוסעים ברזין פלגוון דהיינו סוד הטעמים הנעלמים המחלקים באותיות וממשיכ' כפי רצונם. ברזין פלגוון ה"ג וקרא הטעמים רזין כי אינן נבטים במבטא אלא בנועם פה ובהנעת גרון להורות על העלמ' לכך קראם רזין. אלין תשע שליטין על אתוון אתוון מינייהו אתפשטו וכו' פי' תאנא והדר מפרש למה משועבדים האותיות לנקודות ושולטים עלייהו לפי שהאותיות

מנייהו דנקודות אתפשטו. שמהחכמ' ששם הנקודות נתפשטו האותיות ולא יצאו כל בחינות האורות מהחכמ' אלא כמנין האותיות. אבל הנקודות אשתארו בחכמ' לאנעא' לון כלומר להנהיגם ולנהלם מלשון כעאנא בתר רעיין הנז' בתיקונין דף ז' ולכך לא נטלין האותיות בר כד אינון דהיינו נקודות נטלין. אלין אינון ברזא דא"ס כלומר והנקודות יצאו מרזא דא"ס דהיינו הטעמים שבכתר ולכך הטעמים שולטים אף על הנקודות. כלהו אתוון מטלנון ברזא דא"ס ה"ג כלומר נמצינו למדים שאחר שהמוציא שולט על הנמצא שכן הנקודות שולטים על האותיות יען כי יצאו מהם. והטעמים שולטים על הנקודות לפי שיצאו הנקודות מהם נמצאו שכל האותיות והנקודות כל מסעותיהם הכל מתנהג ברזא דא"ס כנזכר. ואתא לאשמועינן שאעפ"י שכל א' וא' בחינה בפני עצמה שיתופם בהנהגתם הכל מן הא"ס ית' המתלבש בכתר. כמא דאינון נטלי לון הכי נטלי הדר לטעמים הנמשכים מא"ס וכמה דאינון נטלין הכי נטלי האותיות ונקודותיהם כנזכר לעיל. א"נ אהדר לנקודות ואע"פ שנרא' כפל אין זה כפל דאתא לאשמועינן רבותא דהו' אמינא אחר שהאות והנקוד' כל אחד צריך לחברו א"כ כ"כ שליט' יש לזה על זה כמו שיש לזה על זה. לז"א כמא דאינון נטלי לון הכי נטלי כלומר כמו שהנקודות מנהיגים לאותיות כך הם מתנהגות לא יסבו בלכתם לא יטו ימין ושמאל והטעם. אלין סתימין וכו' כלומר הנקודות הם סתומות ונעלמות באותיות כנשמ' בתוך הגוף ואין תנוע' לגוף בלתי הנשמ'. גליין ולא גליין כלומר גלויים בקצתם ולא גליין כל מציאותם. ולכן הצד הנעלם מן האות הוא שורש וקיום לצדדין הנגלים שכל דבר שהוא נעלם כנשמ' בתוך הגוף. הני טמירין על מה דשריין אתוון כלומר ולמה שאר הצדדים שבאות נתעלמו ותירץ ואמר שהם הנשמ' וכח וחיות על מה דשריין אתוון שהם שאר צדדי האות שהם כגוף ואין להם חיות וכח על אלו הצדדים דטמירין: א"נ הני טמירין חוזר אל הט' נקודות שהם חיות על מה דשריין אתוון. והכא פירש מה שרמז לעיל ואמר שהם כרוחין הנקודות הם כרוחין בתוך הגוף שהם טמירין על מה דשריין אתוון שעל פיהם יחנו ועל פיהם יסעו. וי"ס דגרסי אתוון סתימין וכו' ופי' האותיות הם סתומות בלי נקודות שא"א ליבט' שום אות בלי נקודה ואעפ"י שיהי' אפשר ליבטות בלי איזה נקוד' כמו א' אפי' בלא נקוד' נאמר שהוא אחד ואם הוא ב' נאמר שנים וכן כיוצא בזה מורות על המספרים. לז"א גליין ולא גליין כלומר אעפ"י שיורה א' על אחד אפשר שיורה על א' או על מאה אחת או על אלף וכיוצא וז"ש גליין ולא גליין. לכך באו הני טמירין שהם הנקודות להורות הורא' על כל אות ואות מה היא משמע'. ואומרו על מה דשריין אתוון כי כן תמצא שכל הנקודות הם למט' מהאות חוץ מן החולם נמצאו שהאותיות הם חונות ממש על הנקודות והם

נושאים אותם דמיון הסוס לרוכב. ועם היות' יותר מעולות הם למט' מן האותיות שהם דמיון הנפש המהלך לגוף אעפ"י שהנפש שוכנ' בחלל הלב והגוף למעל' וזהו על מה דשריין אתוון כי הם חונים על הנקודות לשינשאו מהם.

תשע שמהן גליפן בעשר פי' תשע' שמות הם אבל מתחקקים ומתגלפין לעשר' ספירות כדמפרש ואזיל ששם צבאות הוא שם כולל נצח והוד נמצאו תשע שמות בי"ס. ה"ג ואינון קדמא' אהי' ול"ג יוד הא וכו' ואלה שמותם אהי' בכתר וכו':

קא ע"א

אשר אהי' בחכמ'. אשר ראש. יהו"ד בנקודת אלהים שהוא בבינ' כנודע. אל חסד. אלהים גבורה יהוה ת"ת. צבאות נצח והוד. אדני גרסי' והוא במלכות שדי יסוד. ומן דא שמא וכו' עד אלהיכם אמת ליתי' בספרים ישנים וכן נרא' שהוא הגה' מבחוץ.

אלין אינון עשר שמהן ה"ג ופי' הט' שמות הנז' ושם מ"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א שקיו דאילנא המחיה אותם. גליפין בסטריהון כלומר כל א' נחקק בספירתו השייך לו כנז'. וכל הני שמהן בין העשר הנז' בין שם מ"ב וע"ב ונ' שערים וע"ב שמות אחרים.

אתגליפו כלומר נתחקקו הם מעצמם כל עצמם ונתעבו באופן שיכנסו בחד ארון הברית כי בודאי שהאורות העליוני' בהשתלשלם למטה וירידתם מתעבים ומתלבשים עד הכנסם בספירה עשירית מלכות. ומאן איהו שמא דאתקרי אדני ה"ג ודא אתגלי השתא לאברהם כלומר זאת המד' הנכללים בה כל המאורות הנז' אתגלי השתא אחר שנימול לאברהם מש"כ קודם שנימול. ומהיכן יצא לו כל זה מקרא דכתיב והנ' ג' אנשים שהם מיכאל וכו' ובאתר דהאי שמא תמן מיכאל תמן כדמפר' ואזיל.

מיכאל וכו' הוא ענין נפרד ואינו נמשך אחר לשון המשנה הקודמת. שמא דימינא כי הוא שר החסד והנה החסד הוא שושבינא דמטרוניתא וכנגדו למט' המשרת לשכינ' יותר משאר חבריו הוא מיכאל. לשמא דא היינו שם אדני וכן מיכאל במספר קטן עולה אדני ובמילואו עולה כמנין שכינ' כזה מם יו"ד כף אלף למד. ולזה אמרו שבכל מקום שיש מיכאל שם גילוי שכינה:

קא ע"ב

בקדמיתא שלשה אנשים הוקש' לו למה בתחל' קראם אנשים ולבתר קרי להו מלאכים. ותירץ ואמר בראשונ' קראם אנשים לפי שנתלבשו בצורת אדם ע"י האוירים כי האויר הוא גשמי ולכן נקראו אנשים אבל אח"כ [315] שנתפשטו ממלבוש' זה נקראו מלאכים. והוו אכלי בתמיה כלומר אחר שנתלבשו בגשמי' א"כ נוכיח נמי שהאכיל' נמי היא

[315] אולי דצ"ל נתפשטו מלבוש זה.

גשמי' ואכלו ממש. ותירץ אכלי ודאי ואין הכונ' ממש אכילה כדרך בני אדם אלא שנתלבשו באויר הגשמי ויסוד אשם נשאר בקרבם ואותו האש הוה אכיל ושצי כלא וזהו דמפרש תו ואזיל וההו' אשא אתכסי בציורא דאוירא ולא אתחזי וכל הצע' הזה למה לעשות נחת רוח לאברהם. וההוא מיכל' אשא מלהט' ה"ג. ואתעבי' נחת רוח לאברהם ה"ג ושא' לשון המשנ' הוא מובן מעצמו:

קז ע"ב

תוספתא קטורי רמאי היינו הצדיקים המקשרים הספירות הרמות. א"נ המקשרי' כל ארבע עולמות אבי"ע א"נ המקשרים נשמה ורוח ונפש שבהם [316] מכסא וחיה ואופן בנשמה ורוח ונפש מבינ' ות"ת ומלכות. הורמני דבוריירי הורמני מלשון הורמנא דמלכא גזרת המלך ובוריירי אנשים בורים ורקים ועניינו הצדיקים הגוזרים על האנשים הרקים שנותנים עליהם עיניהם ונעשים גל של עצמות. ה"ג חכימין בסוכלתנו יסתכלין למנדע. דרישא חיוור' היינו הכתר ונקרא רישא חיוורא על שם שאינו מתגל' מכל שיעור קומה דאריך אנפין אלא שלשה ראשונות [שבו] דהיינו רישא ונקרא חיוורא על שם שהוא כלו רחמים פשוטים וכמה שאמר שער רישי' כעמר נקי. אתקין כורסיי' היינו בינ' שהיא כסא ומרכב' לחכמ' אדם קדמא' הרוכב על הכסא. ע"ג סמכין דאבנין דמרגליטן הם ו' קצוות שהם ד' עמודי הכסא ונ"ה נקרא עמודים כי מעש' האבות יעשו הבנים. דאבנין הם נקראו אבני יקר כנז' ברישׁ פ' ויצא. דמרגליטן הנה הי"ב שבטים שהם בז' [317] ספירות תחתונות כל א' היה חקוק באבנו ראובן בחסד וגוון אבנו אודם. שמעון בגבור' ואבנו ירוק וכו' כנז' במדרש רבה ובזוהר. מרגליט' שפיר' היא המלכו' ורחל היתה יפת תואר וטובת מראה. קומטרא דקנטרא פי' רבינו עובדי' בפ"ט מאהלות כמין קמטרא כלי שכסויו מכסה על דפנות הכלי והיינו שהמלכות היא מכס' על כל העולמות התחתונים ואין מי שיצא מתחת רשותה ע"ד ומצודה פרוש' על כל החיים. בקנטרא [318] פי' הערוך על מלת קנטר של בנאי כלי ברזל שחותכים בו הכותל והכונ' שכמו שאבן המרגלי' הזאת היא שפיר' בחיזו והי' קשה שהסדן נבקע והוא אינו נבקע כמו כן המדה הזאת היא שפירא בחיזו כלפי הצדיקים וחזקה וקשה לשבר מתלעות עול. ויש גירסאות דגרסי קמטרא דקוטרא והיינו כסוי המכס' והקשר [319] כל דפנו' הכלי דהיינו העולמות התחתונות שאין יוצא ובא אלא מתחתיה והכל עולה אל מקום א'. דמלהטא מנהגת בדין. בע' גוונין היינו הע'

[316] נ' דצ"ל שהם. כנודע:
[317] אולי דצ"ל בו' וע' בפ' ויצא קנ"ה א':
[318] דקנטרא:
[319] אצ"ל ומקשר:

סנהדרין שהם בהיכל הזכות היא דנה על ידי השופטי' הללו ואעפ"י שהם ע"ב העיקר הם ע' כי השנים הם סופרי' או עדים כנז' בפ' פקודי [רנ"א א']. מתפרשן מגו שלשה גוונין פי' הסנהדרין הללו יש בהם בעלי חסד ובעלי דין ובעלי רחמים עדה שופטת ועדה מצלת ומכרעת ומנהגם מנהג חג"ת וזהו מתפרשן מתחלקים בהנהגתם. אלין זיקין בזיקין כלומר אלו הג' גוונין הם זיקין כלומר משפיעים כח הדין בזיקים שהם הע' סנהדרין והכונ' שכל כח הדין העושים הע' בעולם הכל מאותם ג' זיקין עליונים ולשון זיקין כמו זיקוקין דנור'. דנצצין לד' סטרי עלמא היינו שהנהגתם הולכת בכל אפסי ארץ אפי' במקום שאין בו יישוב בני אדם. הכא איתא זיקא כלומר הכא בכלל הג' גוונין הא' מהם היא הגבורה שהוא זיקא תקיפא כלומר כח הדין החזק. דאתאחיד [בשמיא] גרסי' והכונ' זה כח הדין הוא הדבק בצד שמאל הת"ת ביהת"ת בעצמו הוא כלול מדין ורחמים והדין החזק הזה אתאחיד באות' בחינת הדין שבת"ת. דינא יתיבו גרסי' והכונה שהם מתונים בדין בשובה ונחת להורות שמשגיחים על כל הפרטים בהשגח' גמור'. א"נ שאין דנין מעומד. מהכא נפקין גירין ה"ג והענין שיש ג' מינים בדין הא' הדין הבא במיתון שאינו בא תכף לנידון אלא בהמתנ' וכמשז"ל שהגחלי' היו כמה זמן ביד גבריאל ונצטננו. הדין הזה מכונ' בשם גירין כמו שהחץ אינו מגיע בקירוב מקום אל הנדון אלא בריחוק מקום וזמן כן הדין הנז'. הב' היינו סייפין שהוא הדין השורה תכף בתכיפ' על הנידון באין זמן ולא ריחוק מקום בין זה לזה. ה"ג רומחין הוא הדין המזוג לא ארוך ולא קצר. ואומר מהכא אהדר לב"ד התחתון ע' סנהדרין. ואשא דקוטרא ה"ג והוא לשון עשן והכונ' על הדין הרפה היותר מכלם ולגרסת הספרים קוסטרא לשון זוהרירות ולפי' זה מורה ג"כ על הנהגת הדין הרפה שיש דין ורחמים. ואתאחיד אשא תקיפא דהיינו הזיקא תקיפא הנז'. ביה פי' בו בהאי אשא דקוסטרא שהזכיר שהוא מדת הדין הרפה שבמלכות שבהיכל הזכות כדי להחזיק הדין שיהי' [320] כח הדין קשה דהיינו גבורה עילא' בגבורה תתאה וזהו דמפרש ואזיל הכא כד אתאחד עילא' שהוא אש הגבור' באלין דלתתא שהם הע' שהוא התננא לית מאן דיכיל וכו':

קח ע"א

עייניו מלהטין היינו סמאל שכלו מלא עיני' להוטות כטיסין דנורא דהיינו חתיכות של אש כמו טס של כסף ובכל מקום שיש פעולת הדין שם הוא. נחית בהו לעלמ' נחית בכחות הדין שהזכיר לעיל גירין וסייפין ושתי האשות. ווי מאן דאערע ביה ע"ד ויש נספה

[320] נצ"ל כד אחזיק הדין שהיא כח הדין קשה כו':

בלא משפט אלא חבי כמעט רגע כנז' בכמה דוכתי. חגיר חרצין [321] מהיר במלאכתו מלשון וישנס מתניו לא חייש על טב ועל ביש כיון שנתן לו רשות אינו מבחין בין צדיק לרשע. דהא פתקא וכו' ברשו' דאתאחיד היינו פסק דין שפסקו הסנהדרין ברשות הנתון מלמעל' מכח הגבור' מוריד בידו השמאלי' בכמה דינים ומחמת תוקף הכח הזה לא חייש על טב ועל ביש. אתהפך בכמה גוונין צורות משונות להרע ולהשחי' שכל מיני חלאים רעים ומכשולות הכל הוא בעצמו. הפיך בכל יומא ה"ג א"נ אתהפך פעמים נשים פעמים גוברין לחמם בני אדם בכל יום בקריין להחטיא [322] איהו איקרי כרום זלות שפירשו רז"ל [ברכות ו'] עוף א' יש שמתהפך בכמה גוונין על הטמא הזה רמזו. דמתקנא באלף גרסי' שמכין את עצמו ומקשט את עצמו באלין היפוכין פעמים גוברין וכו' להחטיא לבני אדם. ואפשר שלזה נקרא כרום זלות שמתרומם ומקשט עצמו והוא מצד עצמו מזולזל ומנוול. כל גוונין וכו' בא לפרש פי' אחר בכרום זלות והוא שהדברים ההם הם כלי זעמו שהם הרעות והתקלות הבאו' בעולם שעומדים ברומו של עולם אחוזים בשורשי הדינין באצילות והם זולות לבני אדם שמזלזלים בהם שחוטאים ואינן משגיחים בדין שרואים בכל יום ואינן שמים על לבם לומר כל זה נמשך מלמעל' משרשיו. אתאחד דא בדא שלא בא זה בעצמו וזה בעצמו אלא עשו שלום ביניהם ונתהפכו המים לגפרית וזמ"ש שהם ברומו של עולם שכן אלו הדינין היו מאת ה' מן השמים. דלא משגיחין על יקרא דמאריהון כלומר גפרית ואש הם אש ומים ועשו שלום ביניהם לכבוד המלך הקדוש ובני נשא לא משגיחין לתת כבוד למאריהון. א"נ לא משגיחין וכו' שימטיר [323] יהו"ה שהוא רחמים אש וגפרית ורוח זלעפות שמהפכים מדת הרחמים לדין. עשר' שמהן וכו' הם עשר' [324] שמות שאינן נמחקין אהיה יה וכו' והם נחקקו ונתאצלו במאמר המלך העליון א"ס ב"ה. עשר אינון וכו' וסלקין וכו' פי' שכל השמות של הקב"ה שורשם והשתלשלותם הם מאלו העשר שמות שהם בעשר ספירות שהם ראשי' לכלם. והקדים הקדמ' זו לו' אל תתמה לומר איך לו ע' שמות לבד והרי כל התור' כלה שמותיו. דהא קיימא לן ששורש השמות כלם עשר' ואלו הע' שאנו עוסקים בהם הם בסוד שמים לבד דהיינו חג"ת אש ומים והמכריע בנתים שהם סוד שמים. ע' גוונין הם המלאכים דמפרש ואזיל. מלהטי לכל. סטר שמנהיגים הנהג' הדין לכל סטר. נפקו מגו שמהן דהיינו ע' שמות שהם ויס"ע ויב"א וי"ט וזהו דמפרש ואזיל דאגליף ברזא דשמים שהם חקוקים בסוד שמים חג"ת.

[321] לפנינו עוד גירסא חגיר חרבין. וע' באדרא רבא אר"ש תוהנא על ההוא חגיר חרצין ע"ש.
[322] ע' לעיל מ"ד א' נ"ג ב'.
[323] אצ"ל שהמטיר.
[324] יעוי' ביו"ד סי' רע"ו סעי' ט' ובטו"ז.

א"נ דאגליף המחוקק העליון א"ס ב"ה. ואלין אינון ע' גוונין מלהט' שהזכיר ולאו דוקא ע' דבין בשמות בין במלאכים ע"ב הם אלא הזכיר הע' שהם העיקר שהשני' האחרים הם סופרים או עדים כנז' בפ' בראשית [מ"ג ב'] ובפרשת פקודי [רנ"א א']. מיכאל גבריאל רפאל נוריאל אלו הד' אינון נכללים בכלל הע"ב אלא הם ראשי' להם והם משתלשלים מהם שכן הם ראשי ד' דגלים ד' מחנות שכינ' ותחתיהם כל המחנות. קדומיאל וכו' כשתדקדק ראשי תיבות של כל ג' וג' הם הט' נקודות קדומיא"ל מלכיא"ל צדקיא"ל הרי קמץ וכן הבאים אחריו פתח וכו' עד חניאל להדיאל מחניאל שהוא החולם וחסר בספרים ששה [325] שמות אחרים שהם שר"ק בלא וא"ו ושור"ק בוא"ו והם אלו שמריאל רהטיאל קדשיאל הרי שרק. שמשיאל ותקיאל רהביאל קמשיאל הרי שורק בוא"ו הרי ט' נקודות ר"ת המלאכים הראשונים והכי נמי מני לון בתיקונים דף קכ"ח [326] עני"אל ענאל וכו' מכאן והלא' כלם משובשים והסדר הנכון אשר מצאנו ראינו ושמחנו כעל כלהון והם הולכים כסדר אלפא ביתא חד ביושר ואלפא ביתא אחרת למפרע ואלו הן. [327] [328] אהניאל ברקיאל גדיאל דומיאל הדריאל ודרגזיה זהריאל חניאל טהריאל יעזריאל כרעיאל למדיאל מלכיאל נהריאל סניה ענאל פתחאל צוריאל קניאל רמיאל שעריאל תכביאל. וזהו אלפ' בית' למפרע תסוריה שכניאל רנאל קמריה צוריה פסיסיה עידיאל סמכיאל נדיאל מדוניה לסניה כמוסיה יריאל טפמסיה חניאל זכריאל ודריאל הינאל דנדאל גדיאל בראל אריירן. אדני על כלהו וכו' סך שני האלפא ביתות מ"ד וסך היוצאים מהנקודות הם כ"ח הם ע"ב ואעפ"י שמהשורק בוא"ו יוצא שם א' מ"מ שניהם עולים כא' ולא סלקא בשמא והכי איתא בתיקונין נמצאו שהד' מלאכים הראשונים שהם מיכאל גבריאל רפאל נוריאל אינם נכנסים במנין הע' שהם ראשי ד' דגלים כאמור.

קח ע"ב

כד מתחברן כלהו פי' המלאכים שהזכיר הע' והארבע' ראשים שעליהם. בחילא עילא' הוא שם אדנ"י על כלהו דקאמר לעיל. כדין איקרי ויהוה זה חידוש גדול מה שאין כן בכל הזוהר שבכל המקומות פי' ויהוה הוא ובית דינו יהוה ת"ת ובית דינו מלכות והכא הוא יהוה מלכות ובית דינו ע' סנהדרין. [329] שמא קדישא שמים ע"ד ויסע מלאך האלהים מלאך דאיהו אלהים אוף הכא מאת ה' דאיקרי שמים דהיינו הת"ת וכדמפרש בסמוך.

[325] ע' לקמן בשמוך.
[326] ע' בתיקון ע' שם נאמר שמות הללו על בוריין.
[327] יעויין בהשמטות הזהר בסוף.
[328] ע' לעיל ק"ז ב' ובפי' הרמ"ק ז"ל.
[329] ע' לעיל ק"ז ב' ובפי' הרמ"ק ז"ל.

אלין נטלין מאלין וכו' תאנא והדר מפרש מי נטיל ממי ויהוה מלכו' והע' סנהדרין נטיל מאת ה' ע' שמות הקדש וה"ו יל"י וגו'. ואלין תליין מאלין גם בעת שאין נוטל זה מזה לעולם תלויי' אלו באלו ולמה לפי שאלו תתאין ואלו עילאין והוא מלתא בטעמא. ובהאי אשתמודע וכו' כלומר בקשר זה התחתון בעליונים ניכר כבודו של מקום שאין העליונים מושגים אלא ע"י התחתונים. א"נ ובהאי בקשר הזה כאמור אשתמודע יקריה דקב"ה שהשמות העליונים הם מסוגלים לדינא ולרחמי לסיוע לחסד לדחילו לאורית' לחיי למותא לטב ולביש כדאית' פ' בהעלותך דף קנ"א ואלמלא התחתונים לא יהיו תלויים בעליונים לא היה ניכר סגולת' אבל עתה שנקשר העליון בתחתון נעש' הענין ע"י התחתונים מכח העליונים ואשתמודע יקריה. ה"ג ברזא דשבעין ותרין שמהן דנפקין מן ויסע ויבא ויט וכו' אלין אינון ע' חלק שם ע"ב לששה חלקים כנגד ו' קצוות י"ב לכל סטר מחסד עד יסוד כמבואר בריש פ' תצוה ע"ש. רזא ויהוה אלין ע' שמהן ה"ג ואומרו רזא כלומר סוד אחר שעד עתה פירש השם בששה קצוות י"ב לכל סטר ועתה חזר ופירש בשבע' עשר לכל מדה ונכללת המלכות עמהם.

שבעה רקיעין אינון היינו פי' למלת שמים שהם ז' רקיעין ז' מדות וילון א' מלכות. רקיע ב' יסוד. שחקים ג' נצח והוד. זבול ד' ת"ת. מכון ה' גבור'. מעון ו' חסד. ערבות ז' בינ' הוא רקיעא דקיימ' עלייהו כדאיתא פ' תרומה קס"ד. ה"ג ודא איהו ויהוה המטיר מאת ה' מן השמים כלומר ויהוה מלכות עם שבעים המטיר מכח ה' מן השמים שהם שבעה רקיעים דסלקין שבעין נמצאו ע' למט' מכח ע' שלמעל' וזהו ודא איהו כלומר השתא ניחא מלת מאת ה' מן השמים דהיינו כל השבעה רקיעים דכלהו איקרון שמים אבל לפירוש' קמא מלת שמים לא הי' כולל כל הז' רקיעין אלא ששה לבד והשתא ניחא דשמים כלהו שמים.

סתרא דסתרין לחכימין אתמסר וכו':

קט ע"א

ה"ג בס"י שמא דא דאיקרי שמים מיני' אתברי סיהרא דאיקרי אדם וכו' והענין שרצה לפרש פירוש אחר בוה' המטיר מאת ה' מן השמים. ואמר שמא דא דאיקרי שמים דהיינו הת"ת מיני' אתברי סיהרא כלומר ד"ו פרצופין נבראו. ועתה הגם כי נטרד' למט' להיות' ראש לשועלים מ"מ שורש' ובחינת' נשאר' דבוק' בת"ת. והנה כשהמטיר ויהוה שהוא המלכות עם רזא דשבעין סנהדרין הי' מכח ה' שהיא המלכות הדבוק' בשמי' דהיינו הבחינ' אשר נשאר' בת"ת. והשתא ניחא שהדין בא מבחינת הדין ממש לא מן השמים

ת"ת שהוא רחמים. וג"כ השתא ניחא שבחינ' זו איקרי יהו"ה שלהיות' עם בעל' עול' עמו ואינ' יורדת ואתקריא' בשמו והכריח הפירוש הזה באומ':

דאיקרי אדם וכו' מלכות נקרא אדם הרוכב על הכסא ע' סנהדרין כאומר ועל דמות הכסא דמות כמרא' אדם. ומלת כסא מור' משפט כאומרו כי שמה ישבו כסאות למשפט. א"כ מכאן נלמוד שהדין הזה שבא על סדום הי' מהמלכות והיא קבל' הכח מאת ה' מלכות הדבוק' בת"ת. שהיא כסא אליו ומשם הושפע כח הדין על אדם התחתון מלכות. וזהו וה' מלכות המטיר וגומר מאת ה' מן השמים. חושבן שייפי גופא השתא מפרש ואזיל אמאי אתקריאת המלכות אדם ואמר חשבון אברי האדם הם רמ"ח וכמו כן למעל' באדם העליון מלכות יש בה רמ"ח הא כיצד רי"ו אתוון שהם ג' ע"ב נגד חג"ת שבה ונה"י שבה כלילן תלת גו תלת נשארו ל"ב להשלים מנין רמ"ח הם ל"ב שבילין שהם ל"ב שינים בסוד הראש הרי ראש וגוף מלכות יש בו רמ"ח תיבות [330] כנגד רמ"ח אברים **רזא** דאיקרי אדם כלומר הרי רמ"ח אתוון למעל' בסוד אדם העליון. דשליט על כורסייא רזא דשבעי' לתתא דהיינו שבעים סנהדרין. וסתרא דא וכו' כלומר מאן דכר שמי' דאדם הכא למילף מיני'. דכתיב ועל דמות הכסא וגו' ובזה תבין סתרא דכתיב וה' המטיר וגומר מאת ה' מן השמים. וכלא חד מלה האי קרא דהכא וה' המטיר וגו' וקרא דהתם ועל דמות הכסא וגו' כלא חד מלה וילמוד סתום מן המפורש. א"נ וכלא חד מלה אעפ"י שחלקתי לך מלכות שלמעל' ומלכות של מט' כלא חד הכל ייחוד אחד שהדברים העליונים אינן נעתקים. ה"ג וחתם גזר דינא וכו' ובג"כ דינא לא הוה וכו' ובגין דתליא צדקה בשמים וכו'. והענין לפרש פי' שלישי במאת ה' מן השמים דהיינו מאת ה' מבחינת המלכות הדבוק' בת"ת כנזכר. מן השמים משם בא הדין להם מצד שפגמו או [331] שהוא נקרא צדקה ושמים והם מנעו הצדק'. ויגדל עון בת עמי כיון שעונם שוה דינם ודאי שוה ממקום א' וזהו מחטא' כלומר מעין חטאת סדום. דא לית לה תקומ' ודא אית לה תקומ' והטעם ואף גם זאת וגו' כי אני ה' אלהיהם הרי טעם א' ועוד וזכרתי את בריתי יעקב וכו':

קט ע"ב

ויעל לוט מצוער וגומר מגו הורמנות' דמלכא היינו סוד האצילות שנאצל על פי מאמרו וגזרתו ית'. אתפרש' וכו' ואומר מגו היינו מתוכיות האצילות יצאו החיצונים והכונ' על השורש של החיצונים המושרש פנימ' ושם פנימ' הוא מתוך [332] וטהור אמנם בהשתלשלם למט' למקום טמא שם קנו טומאתם שמתוך ההשתלשלות קנו העביות

[330] אצ"ל אותיות:

[331] נ' שצ"ל שפגמו בו שהוא נקרא צדקה כו' וע' פ' אמור פ"ט א' בזהר.

[332] אצ"ל מתוק:

והעכירות. אתפרש מסטר' דימינ' ימין הוא החסד וההיכל שלו דיציר' הוא היכל אהב' והוא הנקר' מסטרא דימינא וממקום זה אתפרש דרך המדורין אל החיצונים. חד היתוכא סיגים המתהתכים כשהכסף מצטרף ומתלבן. דקטור' דגולפא פי' קטור לשון צור' כך פי' בערוך. דגולפ' פי' הערוך גולפי חביות וכדים של חרס והכונ' היתוך א' מן הימין שהוא חסד בצורת החיצוניות שלו שהוא הכלי דהיינו גולפא דקאמר. והענין לומר שההיתוך הזה יצא מצד הימין מבחינת הכלי החיצון לא מבחינת הפנימית. ומה שאמר מגו הורמנותא אין הכונ' מתוכיות' אלא לאפוקי שלא הי' מן היציר' לבד' אלא מן האצילות למעל' אך לא מן הפנימי אלא מן הכלי. דמתדבק' כלומר שהלכ' ונדבק' בגו היתוכא דדהב' שהוא אילן הטומא'. בגו מסאבודיורי' גרסי' בס"י כלומר היתוך הימין הנזכר הלך ונדבק בגו היתוכ' דדהב' דהיינו ההיתוך המשתלשל מצד הגבור' ששם הזהב ובאמצעות עיקר הטומא' שם דירתו. ואתעביד קטור' חדא דאילנא בס"י גרסי' בראשונה דקטור' והדלת שימושית ובשנים האחרות קטור' דלא שייך בהו דלת שמושית. ופי' בהתקרב ההיתוך הזה שמצד הימין אל אילן של המסאבו קבל צורתו של המסאבו ולא כל הצור' אלא צד אחד ממנ' שהוא צד ימיני שבה שאינו כ"כ טמא וז"ש חדא כלומר צד האחד המיוחד שהוא הימין של הקליפ' ולא השני' זה הי' למעל'. ודוגמתו למט' לוט שפירש מאברהם ושוי דיורי' בסדום כדמפרש לקמי' וידוע שאברהם הוא דבוק במדת החסד שהוא הימין וההיתוך שפירש ממנו שהוא לוט הי' בצורתו של אברהם שכך אמרו ז"ל שכששבו המלכים את לוט חשבו שהוא אברהם אמנם הוא הי' רשע והלך ונדבק בגו היתוכ' דדהב' היינו בסדום שנא' עלי' ועפרות זהב לו ובתוכיות שלה ממש כדקאמר בגו מסאבו דיורי'. שהוא הי' השופט שלהם ושם נעשה כמות' והיינו ואתעביד מקטור' [333] חדא דקאמר אך לא ממש כטומא' שלהם אלא בצד הטהר' שבהם. שהרי מצינו שהכניס אורחים שאם לא הי' נמצא בו דבר טוב לא הי' אברהם שם נפשו בכפו להצילו מיד המלכים כדקאמר לעיל [ק"ב א'] בסוף התוספתא ואוף איהו זכה בהו וכו'. כד בעא יצחק לאתער' היינו מדת הגבור' לפעול דיני' על צבא המרום. שרי ה' ערים של סדום ואין יצחק כמשמעו שעדיין לא נולד. אתתקף ופריש דרגין מקיומייהו ה"ג בס"י והכונ' שממדת הגבור' פחד יצחק בא תוקף הדין והחריב קצת מהקליפות שהיו מתגברות בעולם. שהם חמש' שרים של חמש ערים של סדום ע"ד יפקוד ה' על צבא המרום במרום. ודוגמתם למטה אנשי סדום שהיו רעים וחטאים שהיו מתגברים בטומאתם הפך אות'. ואתתק' אברהם היינו מדת החסד שבשביל שפירש ההיתוך הזה ממנו. וגם שלא היה בטומא'

[333] קטורא:

כל כך הלך ופריש ההוא קטורא וכו' שלא ישלוט הדין בו גם הוא כמות' וז"ש ופריש ההוא קטורא חדא דאילנא דהיינו אותו ההיתוך דקאמר. ודוגמתי למט' וישמע אברהם כי נשב' אחיו דהיינו אחיו ממשפחתו ואחיו במעש' בצד מה בגמילות חסדים. דאילנא חדא מלת חדא ל"ג ליה. ההוא נחש קדמאה היינו נחש הקדמוני המסית קנא קנא' גדול' איך ניצול ההוא קטורא. דהיינו שורשו של לוט למעל' שלא נתהפך בתוך החמש' שרים של החמש ערים. והלך לפתותו ולטמאו עוד וזהו עאל באינביה כלומר בפרי של אותו קטורא דאילנא כלומר שנזדווג לו עוד לטמאו. ואיהו חמרא דשתי כלומר זהו פירוש ותשקין את אביהן יין בליל' הוא יין המשכר יין נסך: דסחרן בסטר מסאבו כלומר אין טומאת' קשה כל כך כיון שפירשו תחל' מן הימין וזהו דסחרן סביב הטומאה מקביל. אומר בגו מסאבו דיוריה. אתפרשן זינין סגיאין לזנייהו היינו כמה שרים שהם נכללים תחתיהם שהרי אין תחות שני הכנפים שיש לה לחי' עליונ' אלא תחות גדפא ימינא הם אדום וישמעאל ותחות גדפא שמאלא הם עמון ומואב והרי ע' שרים הם והיכא קיימין ע"כ אתה צריך לומר שהם נכללים תחת אלו הד' אומות חצים תחת אדום וישמעאל וחציים תחת עמון ומואב:

קי ע"א

וסחרן ימא רבא היינו השכינ' הנקראת ים הגדול והם דוגמא רפש וטיט המצוי בשפת הים. ולכל אינון סטרי מסאבו ה"ג ופי' שהקליפות הללו שהם מלכום ופעור מצד קצת טהרת' שנמשך אביהם מצד הימין סחרן לימא רבה. ומצד טומאת' סובבים לסטר מסאבו. וכל חד שף לדוכתי' פי' הערוך שף לשון הרק' כמו השופה יין לשמריו והכונ' שכל א' מאלו משפיע ומריק השפעתו לאומתו למט'. עוד פירש שם שף מתגלגל ופירושו שאחר שסובב חוזר למקומו. כגוונא דא איהו לתתא וכו' כבר פי' למעלה:

קי ע"ב

ה"ג ואבן יקרה הוות ובר נש אחרא לא יכיל למסבל ודא הוא וכו'. מן עמון אתעטר דוד מלכא היינו עטר' מלכום דקאמר בסמוך. והשתא ניחא שלא הזכירנעמ' כלל שהיתה עמונית אלא סוד עטר' זו בלבד ובזה לא קשה מידי לעיל דקאמר בזוהר ובקומה חסר וא"ו דלא נפק וכו' כי נעמ' אינ' נחשב' דבלאו דידה כבר נפק דוד שעתיד לצאת ממנו משיח. דאי לא אתכליל בסטרא דילהון וכו' דמעיקרא כשיצא ההיתוך למעלה ולמטה יצא מצד אברהם ולכך היו ניצוצי טהר' נכללים שם בתוך אותו היתוך כדי שע"י התכללו שם יצאו טהור מגו טמא ויכניעו הקליפות תחת ידיהם ע"ד עת אשר שלט האדם באדם לרע לו שפי' בסבא שאות' ניצוצי טהרה נעשקו שם לרע להם שיצא מתוכ' דוד להכות

אותם על קדקדם וכמו כן למט' יציאת דוד ממואב להפיל' תחת רגליו. ע"ד עובדי' שנבא מפלת אדום שהי גר אדומי מהן ובהן ומעתה לא נשאר לך מקום שאל' למה יצא דוד ומלך המשיח מגזע בלתי טהור כי הדברים עתיקים. ה"ג בס"י כל דרגין דשאר עמין וכו' והכונ' כי להיות שאלו השני' הם מסבבים שאר סטרין מסאבין כדקאמר לעיל נמצא דוד שיצא מרות שולט על כלם והכונ' שהוקש' לו הניחא שהי' שולט על עמון ומואב אבל באדום דכתיב ויך באדום בגי מלח י"ב אלף וכן בפלשתים עד אין קץ מהיכן בא לו השליט' עליהם לכן אמר כל דרגין וכו':

קיא ע"א

כתיב לעלוק' וכו' הוא מקצת לשון מדרש הנעלם והוא בדפוס ולא באנו לפרש מדרש הנעלם כי כלו מלא טעיות. ע"כ ס"ת. עכ"ל הרא"ג:

הדרן עלך פרשת וירא אליו בילא"ו

דף קכא.

ויהיו חיי שרה וגו' ר' יוסי פתח וגו' מאי טעמא ארעישת ימא עליה וגו' קשי' ליה תרתי חדא דארעא הי' לה לתפוש בו שהיא השכינה ששם משכנה בא"י. ועוד שהים חוצ' לארץ ולא הי' ראוי לו תביע' זו וז"ש ימא אמאי אחיד בי' שאין הענין מתייחס אליו **ולא** אתרגישת עלי' ארעא שהי' מתייחס הענין לה. וא"ת שלא ברח מהנבואה עד הכנסו שם כי ביפו עדיין הוא בארץ לז"א **כיון** דהוה אזיל בגין דלא וגו' כלומר כיון שגם בעוד היותו בארץ הי' בורח מלפני ה' ולא הי' תחלת הבריחה בכניסתו לים. אלא גם ביבשה היתה תחלת הבריח' כשרצה לברוח אלהים א"כ הי' ראוי שיתפס ביבשה. והי' אפשר לתרץ שנתן לו אריכות לראות אם ישוב. א"כ קשיא כי גם הים ג"כ הי' ראוי שיתן לו אריכות שמא ישוב. וז"ש אח"כ **ימא** אמאי אחיד ביה וימתינו לו עד שיצא שם אל היבשה שמא באותה ספינ' עצמה יחזור בו וישוב.

תנן ים דומה וגו' הענין שעם היות שהמלכות נקראת ארץ ויבשה עכ"ז הבחינ' המתייחסת אל הנבואה היא נקראת ים כדמפרש ת"ח וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' ויהיו חיי שרה וגו' ר' יוסי פתח וישאו את יונה וגו' בגין דלא תשרי עליה שכינה. שבח"ל אין השכינה שורה שם. ימא אמאי אחיד ה"ג וקשיא ליה תרתי חד אמאי ימא ולא ארעא. ועוד דלא זה ולא אותו. יביא עליו אי זה חולי או מכה וזהו ימא אמאי אחיד ביה כד הוה אזיל. למה המתין שילך קודם שיצא מפתח ביתו יחול עליו כאב הראש או שאר חולאים ולא יצא. מלה באתרי' הוה כי הים מור' על בחינ' הדין שבמלכות. ולכך אחר שממנה הי' בורח דהיינו מבחינת הדין שבמלכות כדי שלא תחול

הדין על נינוה. היא בעצמה תפש' בו ולכך לא ארעישת ארעא כי ארץ היא בחינת רחמים מלשון רצון. אמנם ים היא בחינת הדין כדמפרש ואזיל תנן וכו'. ים דמיא לרקיע בגוונו שהוא גוון תכלת ורקיע לכסא הכבוד. שכן הכסא מור' מלך יושב על הכסא שופט את עם הארץ הרי שהיא בחינת הדין. וכדרז"ל שגוון תכלת הוא המור' דין קשה יותר מכל הגוונין ובגין כך ימא אחיד בי' ונטל לי'. מקמי ימא ערק ימא שדי בי' ידא בדוכתה' ה"ג בס"י והיא מכוונת למה שפירשנו מבחי' הדין שבה ברח היא בעצמ' שלח' בו יד. א"נ מלה באתרי' אע"ג שגם ארץ נינו' על שם המלכות הנק' ארץ. מ"מ לא הרעיש' עליו אלא הים לפי שיש לה הדמו' יותר נראה לעין כדמפרש ואזיל. ים דומה לרקיע וכו' והוא ברח מן השכינה והים הדומה לה אחזתו בתוכו. ת"ח וכו': עכ"ל הרא"ג:

תוספתא מפרשת חיי שרה

גופא דמתני' וכו' המשניות הללו והתוספתות המובאו' בכמ' מקומות בזוהר היו מחכמים מחוכמים קדמוני ארץ. והיו החכמים הבאים אחריהם בעלי המימרות מביאים אותם המשניות השייכות בענין מאמר שלהם או לסייע דבריהם. א"נ מסדרי הזוהר העתיקום במקומות הראויים והשייכים אליהם. ואומר גופא דמתני' אולי הית' המשנ' ארוכ' והעתיקו ממנ' גוף ועצמות המשנה בקיצור מופלג וזהו גופא דמתני'. אנן קריבין הוינן כלומר היינו קרובים אל המלכות המכרז' כדלקמי'. שמענא קלא שאין מי שישמע את בת קול רק מי שהוא קרוב אל מקדש ה'. מתהפך מעילא לתתא היא בת קול שהזכירו רז"ל כאד' שנותן קול והברתו הולך כנגדו ושם מתפשט קול הברה גדול' והיא הנז' בפ' שלח בזוהר בענין קלא דהדרא וז"ש מתהפך מעילא לתתא. אתפשטת בעלמא היינו בעה"ז ממש והשתא מפרש כיצד אתפשטת שבתחל' אותו הקול בצאתו מן המלכות הזה. מתבר טורין שהם טורי דפירודא שהם בריא' שמשם הוא תחלת הפירוד. מתבר טינרין תקיפין דהיינו היציר' דהיינו סלע דמטטרין כנז' בפרשת תצא רע"ט בר"מ. עלעולין תקיפין סלקין היינו רוח סערו' תרגום סערו' עלעולין והם בעולם העשי' והם הקליפות והוי כאלו אמר מתבר טורין וטנרין ועלעולין דסלקן הבת קול הזה משברת כלם ועוברת בכלם עד העה"ז. אודננא פתיחן אזנינו הוו פקוחות שלא היינו כנרדמים כאיש אשר לא שומע אלא האזנים מזומנו' ופתוחות לשמוע. הוה אמר במטלנו. בעת נסיעת הקול הי' אומר. קוץ קוציתא מלשון קוצים כלומר כמי שתוחב קוץ באדם הישן להעירו משנתי וז"ש קוץ קוציתא דמיכין לאלו הישנים. דמימין שהם כמו אבן דומם. שינתא בחוריהון כלומר ששינ' בעיניהם וקרא העינים חוריהון להיות שאינן רואים ומסתכלין בעיניהם אינו ראוי שיקראן עינים שאחר שאינן משגיחין ואינן כלי הראות

איקרון חוריהון. קיימין בקיומיהון כלו' ישנים והם עומדים על רגליהם ע"ד שכור' ולא מיין. מלכא וגו' פי' הטעם שמכ' אותם בקוץ כדי שיעירו וישמעו את הקול הוא כי מלכא ממללא כלו' הקול הוא קול המלך שמדבר אליהם והם לא אעברו כלו' אינם עוברים מדרכיהם הרעים ואינן חוששים לקול הקורא. ועוד היה הקול אומר.

אשתכחו נטרי תרעין ידעו כי נמצאים שומרי השערים הם המלאכים הממונים בלהט החרב המתהפכת לשמור דרך ג"ע של מטה. ולא יחשבו שיכנסו שם בצאתם מן העה"ז וכן למעל' בהיכלות יש בכל היכל והיכל שומרי שערים ואם ימצא פגם בנשמה דחו לה לבר. ולכן יהי' כל אדם מתעורר לתשוב' ומנוק' מעון וממולא מתורה ומצות. שליטא דמילין סגיאין הם בקיומי' היינו מטטרון הנקר' שר העולם ממונה על כל מעש' בני אדם ומעלליהם ומחשבותיהם גלויים לפניו כנז' בפרקי ר' ישמעאל וכן נקרא בזוהר המושל בכל אשר לו. לא מרגשן ואין בני העולם מרגישין. ובשמא אכתוב כלומר כלם נכתבים בשמם איש לא נעדר לא דרך כלל יעבור אלא דרך פרט. ודומ' קאים ונטיל בחושבנא שכשנפטרין מן העולם נוטל אותם בחשבון כנז' במדרש הנעלם לקמן דף קכ"ד. ודיירי עפרא הם המתים. תייבין לבר חוזרים חוץ מקבורתם להתגלגל. וקריב טב לאתמנא' נר' שהגירסא תב בתי"ו והכי קאמר אחר שחוזרים אלו הישני עפר בגלגול בקרוב שב הממונ' הזה שהוא דומ'. לאתמנא' בהו כלומר שהוא ממונ' עליהם במותם בפעם השני' וכן בכל פעם שיתגלגלו חוזר להתמנ' עליה' במותם. ואע"ג שאפשר שחיי' הרב' מ"מ דרך העול' לחיות ע' שנה וקרוב הוא כי ימיו כצל עובר. לא תאיבין גלגולא והפוך נפלין ולא קיימין כלומר אם לא נתרצו לאביהם שבשמים ולא גרסה נפשם לתאו' לו ית' בגלגולם והפוכם. אין להם תקומ' נפלין ולא קיימין ע"ד לא יקומו רשעים במשפט כרמוז בפ' משפטים דף ק'. אתמחון חייביא מספרא דדומה כי לכך נכתבים בספרא דדומ' כדי להחיותם בעת התחי' וכנז' במדרש הנעלם דף קכ"ד. ומאן יתיב בחושבנהון כלומר מי ישב לקבל חושבנא שיהי' סניגור להפך בזכותן. ווי לרגשיהון היינו ה' חושים אוי לאותם החושים שלא הועילו להם ולהכי הביא תוספתא זו בפסוק ויהיו חיי שרה לפרש כי כוונת הפסוק שהצדיקים בחייהם קונים עוה"ב ויש להם הוי' וזהו ויהיו חיי שרה הפך לרשעים דווי לחייהון שלא הועיל' להם לשוב בתשוב'. עכ"ל הרא"ג:

דף קכא:

ת"ח בשעתא דבר נש וגו' קשי' לי' כי לדון את יונה למה הוצרך לצאת נשמתו ולהסתלק לכסא הכבוד. שהרי בר"ה דנין בני אדם ואין נשמתם מסתלקת. לזה הביא ענין כל לילה שהנשמה יוצא' מהגוף ומסתלקת להיותה נדונית וגו'. אמנם הטעם למה הוצרך סילוק

זה אל הנשמה אפשר. כי בר"ה דנים הגוף והנשמה לכך דנים בהיות שניהם יחד אמנם ליונה או בכל לילה לכל אדם דנין הנשמה לבד והכי דייק לישני' דקאמר **ואתדנית** הנשמה ולא קא' ואתדן. ואם הי' נדון האדם בהיותה הנשמה למטה לא הי' דינה לפני קב"ה אלא בכל בתי דינין שבעולם דרך השתלשלות' ולא הי' דינ' ברחמים כ"כ. אבל עתה שהיא מסתלקת אינה נדונית אלא לפני הב"ה ולא בשאר בתי דינין וז"ש ואתדנית תמן דוקא תמן ולא בשאר בתי דינין והכי דייק או' **ואתדנית** קמי בי דינא דמלכא ולא בב"ד תחתון. והטעם שבשאר בתי דינין דנין האדם סתם אמנם לפני הקב"ה דנין בתרי גוונין על הטובות שעשה מצד א' והרעות שעשה מצד אחר. ועוד הם מוסיפין לו הטובות שעתיד לעשות אפי' אם ראוי ע"י לבא טובה לצדיק או חסיד או אם עתיד לצאת ממנו זרע שיעשה טוב. והמלאכים אינם דנים כן או מפני שאינם יודעים או מפני שאינם בעלי רחמים כ"כ. וא"ת הי' ראוי שהאדם יהי' לעולם רובו זכאי כיון שלילה א' קודם פטירתו חזרה נשמתו אליו והרי עתיד לא שייך בי' וכיון שחזר' נשמתו נמצאת רוב זכיות. וי"ל כי אין דין זה על פי רוב אלא אפילו מלאך מליץ א' מני אלף וכדפי' רז"ל וכל זה בכח רחמי קב"ה ולא כן בשאר בתי דינין וז"ש **ובגין כך** אתדן בר נש קמי קב"ה מור' שאין שאר בתי דינין הכי ומטעם זה אין רוב בני אדם מתים מתוך שינתם. ועכ"ז קשה לי כי א' מכמה דורות מת מתוך שינתו וי"ל שעם היות שהנשמה מסתלקת עכ"ז החיות בגוף עד זמן קצוב והיינו בסוד הצלם שפי' בזהר שמסתלק קודם כך ימים וכן דרך הנשמה ויש לזה גילוי בזוהר בפ' ויחי בעובדא דר' יצחק:

ההוא בי דינא איהו כאתתא דמתעבר' וגו' היא המלכות והטעם שאין בחינת הדין שקט פה עד היותו נשפע אל התחתונים מפני שבעוד שיש בה דין להשפיע אין לה ייחוד למעלה לכך לא שכיך רוגזא אלא כד אתעביד דינא לתתא והיא כאשה שילדה ונחה ושקט' מאותו הדין שהי' בה פנימה.

שלם למיקם בדוכתי' היינו נחת רוח הבא אלי' ממדת שלום.

ואוקימנא כמה דכתיב החפץ אחפוץ וגו' כלומר במאי דקשי' לן התם ותרצינן ראי' לשמעתי'.

קיסטא סאתם. אמנם קשה כי פסוק ויעמוד פירש דהיינו דהוה ליה נייחא והשתא קאמר דנייחא לא הוי אלא דווקא כשנמלא סאתם וביונה לא שייך למימר הכי שהרי צדיק גמור הי' ונביא הי'. ואפשר דרשע דכתיב בקרא ובאבוד רשעים רנה היינו רשעים בדינם ונתמלא סאתם דקאמרינן היינו שנגזר' גזרתם לאותו הדין אף אם יהי' צדיק גמור כיון שנגזרה עליו גזר' מלמעל' אותו הדין מתעבר בתוך המלכות והיא כאשה עובר' באותה

הגזרה עד לדת הגזרה ההיא וקיומה למטה ועל יונה כבר נגזרה גזירה כדפי'. הרמ"ק זלה"ה:

מדרש הנעלם

והרח"ו נר"ו כתב.

הה"ד ויולד בדמותו כצלמו וגו' כלומר שיתא. פי' על ששה שנדמו לאדם הראשון שמשון בכחו צדקיהו בעיניו אבשלום בשערו שאול בצוארו כנז' בפרקי ר' אליעזר וכולם נהרגו ע"י אחר ולא מתו מיתת עצמם וזהו ויולד בדמותו כצלמו ויקרא שמו שת פי' שית' אנשים כמוהו ומן עפר עצמו של אדם נבראו אותם הששׁ' וז"ש למעלה למעבד בדיוקני בני נשא דדמו לי וגו' עכ"ל:

והרא"ג כ' ת"ח בשעתא כלומר אל תתמה מזה שפרח' מיני' נשמתי' דיונה ואתדנת ואתהדרת לי' נשמתי' שכן בכל לילה ולילה עושה הקב"ה כן עמנו שנשמותינו עולות ואתדנו בתרי גוונין כדמפרש ואזיל ואח"כ באור בקר מחזיר הנשמה לפגרים מתים. ובג"כ אתדן ב"נ קמי קב"ה כלומר לא לפני ב"ד של המלאכים ע' סנהדרין שבהיכל זכות כנז' בפ' ויחי דף רכ"ט ואע"ג שכל דיני עלמא נדונים ע"י השבעים סנהדרין שבהיכל הזכות כדאיתא בסוף פרשת פקודי מכל מקום ענין זה לדון על פי המעשים הטובים שיעשה אינו נחתך אלא על פי המקום. לפי שהוא יוצר הכל וידע טיבם אם ישובו או לאו וזהו מלפניך משפטי יצא וגו' והטעם כי עיניך תחזינה המישרים שאני עתיד לעשות.

ת"ח כיון דאטילו וכו' לעיל קאי דאמר מקמי ימא ערק וימא שדי בי' ידא בדוכתי' והכריח ת"ח כיון דאטילו וכו' שכיון שאות' בחינ' הדין גבת' חוב' על שברח מפניה מיד ויעמוד הים העליון מזעפו. כדין הוא נייחא דילי' למיקם בדוכתא שלים הענין שבעוד שיש בה דינין א"א לעלות הרמת' להתייחד עם דוד' כי הדינין מכשכשין בגוה עד שפולטת. אמנם אחר שהשליכ' הדינין על הראוי להם מיד טהרה ממקור דיניה ומכינ' עצמה אל הייחוד באופן נאות. וז"א כדין הוא נייחא דילי' של זה הב"ד למיקם בדוכתא שלים לעלות אליו להתייחד עמו. כד"א החפוץ וגו' (מוה' **צמח** צריך לומר והא כתיב. וכבר מתיישב וכתיב) נראה שהלשון מוטע' ואין בידינו להגיהו אמנם הכונה דקשו קראי אהדדי כתיב ובאבוד רשעים רנה וכתיב החפוץ אחפוץ וגו' לא קשיא כאן קודם דאשתלים קיסטא ר"ל קודם שנתמלא' סאתו כאומר החפוץ אחפוץ אבל כשהאריך ברעתו עד שנתמלא סאתו. ובאבוד רשעים רנה המלכות מרננת ומשוררת במפלתם: קיסטא. מדה. ונראה לתת קשר לדרוש הזה עם פסוק ויהיו חיי שרה הוא כי כמו שמדת הדין היתה מתוח' על יונה ולא נחה עד שהטילוהו לים כדמסיק דהיינו דכתיב ויעמוד הים מזעפו. הכי נמי

אחר קטרוג סמאל כשקטרג על אברהם כשעשה משתה גדול ביום הגמל את יצחק ולא נתן חלק לעניים בעת ההיא. גם לא הקריב קרבי ואז לא נחה מדת הדין עד שנעקד יצחק ונגזר שתמות שרה וכשעשה דין בשרה נחה מדת הדין וכמו שפי' בפ' בראשית י"א: **ויהיו חיי שרה וגו'** דלא כתיב הכי דקדק ההי' דלקמן דתריץ בכלהו לא כתיב כמה דכתיב בשרה וגו' והענין ההוא הי' בכונתו להקשות אלא במה שאמר בתחלת אמריו שאמר מ"ש הכא דכתיב מיתת' תפשו דהא כתיב נמי ותמת רחל ותירץ הכי קאמינא בכלהו לא כתיב וכו' כדמפרש ואזיל. עכ"ל הרא"ג:

דף קכב.

אלא רזא איהו בגין ההוא דרגא. היא המלכות ובה ג' בחינות א' בסוד מאה סוד מאה ברכות. הב' סוד עשרים דהיינו עשר ממטה למעלה ועשר מלמעלה למטה. הג' ושבע שנים דהיינו שהיא נקראת בת שבע כנודע. ואו' **דכל** יומין ושנין דבר נש ביה תליין הענין שהאדם יש בו חיים קצובין ואח"כ שולט בו המיתה וכן ענין זה אליו ממדת המלכות ימיו קצובין כך שניו אם שבעים משבע מדות. ואם בגבורות שמנים שנה מבינ' שבה סוד מי ימלל גבורות ה'. הרי ענין זה תלוי במדת המלכות שבה סוד חיים מימין ומית' משמאל: **פתח ואמר ויתרון ארץ**. ארץ מ'. כל יסוד. מתמן נפקין מהיסוד.

ותועלתא היינו השפע היוצא משם ג"כ וז"ש תועלתא והיינו יתרון ותוספת טובה לארץ שהיא המלכות ואפשר נמי ארץ העולם התחתון והכל אמת **מלך** דא קב"ה ת"ת.

לשדה נעבד פי' שדה מלכות כדמפרש לקמי' ופי' תיקון ועבדות המלכות כדכתיב לעבד' ולשמר' ופי' רז"ל אלו מצות עשה ומל"ת. וז"ש כד איהו אתתקן בתקונא עילאה דהיינו השפע הנשפע והתיקון ע"י עסק התורה והמצוה כנודע בסוד ההתעוררות:

והשתא קשה לו כי עבודת אותו שדה ותיקונו הוא מאור הת"ת א"כ היינו המלך בעצמו ולמה אמר מלך שהוא הת"ת לשדה נעבד אחר שהמלך בעצמו עובד את השדה. ותירץ ואמר מלך דא מלך עילאה דהיינו הת"ת בבחינה עליונה שהוא נק' מלך מולך על כל הקצוות אמנם בחינ' זו של הת"ת אינה מתייחדת עמה. אלא אחר שהיא מתוקנת מבחינ' אחרת שבו שאינו נקראת מלך ואח"כ מתייחד מלך לשדה הנעבד מלמטה ממלך כדפי' וז"ש דאתחבר לשדה כד איהו נעבד וכדמסיק:

לאתתקנא כלו' אין שכינה שורה ולא מתתקנת אלא במעשה השלם שהוא מי שנשוי. אמנם הפנוי הוא חסר ואין שכינה שורה על החסר הפגום ולכך אין מעשיו בבחינ' בי"ת עושים תיקון כלל.

וכדין איהי אפקת וגו' הענין שבהיות זווג לאדם ולאשתו היא שורה עליהם בביתם כיון שהיא באה שם להמשיך על זווגם נשמה אגב אורחא שורה עליהם.
והאי מלך זמנין דאיהו נעבד כלו' שהשכינה משועבדת להשפיעם להמשיכם וזה לסבת עון וכיוצא והיינו עבד הקליפה מולכת בעולם ושפחה שהיא אשת זנונים תירש כל השפע שמשפעת גבירת' אשת חיל עטרת בעלה ובזה הגר בבני' שרה עקר'. הרמ"ק זלה"ה:
גיליון בגין ההוא דרגא דכל יומין ושנין וגו' שרה רמז לתשוב' ועיין בס' אוצר הכבוד להרב טודרוס הלוי במסכת תעניות וזהו שכתב כאן דרגא דכל יומין וגו' דחיים מעלמא דאתי אינון ככתוב בשמות מ"א א'. ומה שכתוב כאן בדפוס דדא היא בתרא' ט"ס הוא ובס"י איננו עכ"ל:
והרא"ג כ' אלא רזא איהו בגין ההוא דרגא וכו' כלומר טעם מה נשתנה שרה שמנו בה ימים ושנים מש"כ בשאר צדקניות. בגין ההו' דרגא להורות על מציאות השנים הללו של שרה מאין נמשכו אליה. מהמלכות שהיא מדרג' שתלויי' בה יומין ושנין דבר נש וה"ק ויהיו חיי שרה תחתונ'. מאות' מדרג' שיש בה מאה שנה ועשרים שנה וז' שני' משם זכת' לשני' הללו והיינו מהחיים העליונים המושפעים בה מעול' הזכר עץ החיים. וז"א תליין ולא אמר הויין מש"כ בשאר נשים שלא היו חייהן מבחינ' זו אלא מבחינת עצמות' או מבי"ע וזהו דמסיק [בעמוד ב'] וע"ד דיל' הוו חיין וכו'. בכל היא ודאי דהא מתמן וכו' היינו היסוד הנקרא כל על שם שהוא כולל חמשים שערי בינה כמנין כ"ל ומבחינ' זו נקרא' המלכות כלה שהיא הכוללת החמשים שערים. רוחין ונשמתין וכו' היינו שתי בחינות שיש ליסוד הא' שמוציא' נשמות הב' השפעת המזונות ושאר הצרכים. דא קב"ה ת"ת. כד אתתקן כשהיא מתוקנת ומקובלת ממצות ומעשים טובים מהתחתונים אז המלך ת"ת מתחבר לשרה [334] זו מלכות: ה"ג מלך דא מלך עילאה. ואיהי אפיקת נשמתין וכו' וה"ק ויתרון ארץ מלכות בכל שהוא היסוד שלשם הוא יתרונ' ומעלת' לפי שממנה נותנת נשמתין כדי להשפיעם. לשדה נעבד דהיינו זווג איש ואשתו שהאשה נעבד מהזכר. עכ"ל הרא"ג:

דף קכב:

והאי מלך אתכסיא נהורי' וגו' בסוד מיעוט הירח וחסרון הלבנה.
עד דאתדכי וגו' בסוד חידוש החדשים.
ובגין כך שעיר וגו' פי' אותו לעיל פ' נח [ס"ד א']:

[334] צ"ל לשדה:

ואטיל בה זוהמא הגשימה והגבירה בה כח החיצון דהיינו יצה"ר להיותה נמשכת אחר הגשמיות והחומר. וגרמא מותא ע"י כך כי הדברים החומריים הגשמיים להם אפיס' ותכלית והמיתה עיקר' לטהר הגוף מהזוהמא הנזכרת. וראה מה בין חוה לשרה כי חוה מעצמ' אתדבקת בהאי הויא כי בראה הב"ה רחוק' ממנו והיא נדבק' בו אמנם שרה לא כן אלא היא נבראת אחר דבקות האדם בחומר והגברת יצה"ר באדם מצד חטא חוה ולא עוד אלא נחתת אל תוך הקליפות בנסיון בכור מצרים וסליקת בטהרה דהיינו ירידת' מארץ ישר' מהקדוש' והיכלות קדושים אל היכלות טמאים כנז' בפ' פקודי ויצאו בשלום: וא"ת עתה נוסרו כל הנשים בחוה וכל האנשים באדם ולא יזידון עוד משא"כ באדם וחוה שהם היו ראשונים לזה אמר **אתא נח** וגו' א"כ שבח הוא לאברהם ושרה.

ובגין דאברהם ושרה וגו' שרה זכת' וגו' פתח באברהם ושרה וסיים בשרה לבד מפני שמצד אברהם או מצד שרה הי' יכול הקליפה לשלוט בהם להחטיאם. אמנם לאברהם אין מעלה כ"כ מפני שאין דעת האנשים קלה כנשים ועוד ששרה נלקחה ואם הית' נפתית ח"ו הי' מחטיא' עצמ' ובעל' שהי' נפגם אח"כ בבואו עליה כענין חוה שנפתית אחר הנחש ואח"כ בא אדם עליה והולידו קין כדפי' בזוהר לזה שבח הוא לשרה שזכתה חיין לה ודאי שלא חטאה ולבעל' שלא יבא עליה באיסור ולבנהא שלא יהיו מורכבי' מטוב ורע כענין קין והבל הפך חוה. וחיין עילאין דקאמר הוא סוד הדבקות בשכינה כענין שהנשמ' אחרי הפרדה מן הגוף תסתלק אל החיים הנצחיים וזה ע"י תיקון המעשים ולא כן בני חוה שהם כל ע' אומות שאין להם חלק בחיים האלו כלל ובני שרה הם ישראל לבד דכתיב כי ביצחק ולא כל יצחק והיינו ישראל.

מאה שנה לעיל' וגו' כבר פי' דרך אחר בזה לר' יוסי ואפשר דאלין כוון ר' אלעזר השתא ולהכי קא' סתמא לעילא. ואפשר לפ' הכא והתם בדרך אחרת והיינו מאה שנה סוד עשר ספי' כל א' כלולה מעשר ועשרים סוד משר ספי' כלולו' כל א' מהעליונה דהיינו כתר בחכמ' וחכמ' בבינ' ונמצאת כל אחת שתים שהם עשרים. ושבע סתם שבע ספירות והם בחינות שונות באצילות ויש דרך שלישי לקמי' והם דברי רשב"י. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב ויהיו חיי שרה אינון חיין כלהו לעילא פי' כי השלימה נשמת' בכל הי"ס כי הכתר בסוד מאות ולכן מאה שנה וכ' שנה ב' עשריות כנגד או"א שהם עשריות וכנגד זעיר ונוק' שהם בסוד אחדים היו ז' כנודע ובדברי ר"ש יותר מבואר באריכות עכ"ל. ונר' שהוא מהרי"א זלה"ה

מדרש הנעלם

א"ר יהודה מהאי משמע נכחה כתיב בה"א פי' נכח ה' היא ה"א תתא' מלכות כי שם הוא צרור הנשמות בעה"ב ולזה כתיב נכחה בה"א ולא בוא"ו הרח"ו נר"ו.
גיליון תוספתא זכא' איהו וגו' שלח קס"ח.
מאן דפסק יתפסק וגו' שלה קס"ג. וכן נכתב בפ' שלח לך קס"ב א' ע"כ.
והרא"ג כ' אתת שרה ונחתת וסלקת היינו ירידת' אל החיצונים וכאן הוא מסקנא דמלתא מה שתירץ אלא רזא איהו בגין ההוא דרגא דכל יומין ושנין וכו' וכדי לתרץ התירוץ על מתכונתו פתח ואמר ויתרון ארץ ומסיק אתת שרה וכו' בג"כ זכתה לחיין עילאין וכו'. ועיין בפ' נח ע"ג ולך לך פ"ג:
ויהיו חיי שרה אינון חיין כלהו לעילא מאה שנה לעילא וכו' כדמפרש לה ר"ש ואזיל. עכ"ל הרא"ג:

דף קכג.

וכלהו איקרון חיים וגו' היינו פי' הכתוב באו' שני חיי שרה והכוונה להורות על שלמות החיים העליונים המתפשטים בהם ממקור החיים בסוד הנשמה נשמת חיים המתפשטת בתוך הספירות:
דהוו ממש וגו' הענין שהימים כולם נמצאו ונתהוה להם מציאות מתמצא ומתהוה בקדוש' **ואי תימא** הכא דאינהו מגרמייהו וגו' הכי פי' אמת הוא שכל החיות וכל העופות כולם אומרים שירה עם שאר בעלי חיים אבל שנא' שהם מעצמם אמרו שירה זו בנוסח זה תימא שאין בהם דעת לחדש שיר' כזו מפני שיש בשיר זה סוד גדול וז"ש ודאי ברזא איהו לעילא אלא בהכרח נאמר שאין שיר' זו ע"י הפרות ממש כפי שיר המורגל להם אלא שהתורה משוררת בפיהם כדמפרש ואזיל הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב הכא אית לאסתכל' דכל מה דברא וגו' זה תבין מפרקי שיר' שאומר שם פרה מה היא אומרת כלב מה הוא אומר וגו' והנה אין לך ברי' למט' אפילו השרצים והדשאים שאין להם שר ומזל למעל' ואותם השרים הן אומרים שיר' לקב"ה לעיל' ובריות התחתונות למטה בארץ גם הם אומרים שירה מעין שירת השר שלהם וז"ש בין לעילא בין לתתא אך הענין כי מה שהם בעלי חיים משוררים כפי דבורם והדשאים כפי תנועתם והתנועעותם כמ"ש אז ירננו עצי היער והוא כעין קול ה' שובר ארזים וכיוצא בזה הוא ענין שיחת דקלים שנתפרש בעין יעקב ע"ש עכ"ל.
גיליון אתר עילאה סתימא דכל סתימין וגו' וכתב בסל"ה אולי הוא טעות סופר כמו במקצת הנסחאות ואם הוא כעיקר הגרסא לקבל שם אהיה וסימניך בי נשבעתי שמא דעתיק יומין דאומי זעיר אפין לאברהם ביוד נשבעתי ומאן דעייל בעשרים שנה עייל

בחשבנא מבן כ' שנה ומעל' ומעל' דייקא א"נ מאה שנה כללא לקביל האין דכליל כלא ומיני' אתמשכן מאה ברכאן עשרים שנה כללא דחכמ' ובינ' כלול' כל אחת עשר' ז' שנים אלין אתפרשן ונפקין מכללא דלעיל' בדינא ורחמי ברזא דלך ה' הגדול' וכלהון אקרון חיים והזוכה בידיע' זו זוכה להיות נפשו צרור' בצרור החיים עכ"ל: ר' יוסי פתח ואמר מזמור שירו לה' וגו' תרומ' קל"א ע"כ ועיין בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' קב"ה דאתכליל וכו' היינו מדת המלכו' דאתכליל מהכתר בסוד מאה ברכות שהם עשר מדות כלולות מעשר בכתר. וכן עשרים שנה כלומר וכן עשרים שנה הם במלכות כלול' מחכמ' ובינ' כלולות מעשר מחשב' ויובלא. דאתבריאו ואתקיימו שהי' להם הוי' למעל' וזהו ויהיו חיי שרה למעל' הי' להם הוי' והם הם שהיו למט' שני חיי שרה.

א"ר חייא והא אוקמו' כלומר במאי דאוקמו' שכשנעקד יצחק הי' בן ל"ז שנה אתי שפיר מלת ויהיו שבמנין ויהיו היו חיי שרה שקודם הית' עקר' ואין חיי' חיים. הכא אית לאסתכלא למאי דאוקמו' חברייא פריך דמאי חדושא הוא דאמרו שיר' הרי כל הנבראים עליונים ותחתונים אומרים שיר' כדאיתא בפרקי שיר'. ואי תימא דאינהו מגרמייהו הוו אמרו שירתא דא כלומר מעצמם היו אומרים שיר' בלשון זה ככתוב. ואומר שירתא דא דהיינו שיר חדש מה שלא נאמר עדיין בעולם וזהו ואי תימא שהחידוש הוא דאשמועי' תרתי מה שלא אמרו שום בהמ' וחי' והשיב ואמר הכי הוא ודאי כלומר כנגד השני' שאמרת שהחידוש הוא שאמרו שיר'. אה"נ ששיר' כזאת אמרו דרזא עילא' איהו אבל כנגד מה שחשבת שהם מחמת עצמם אמרו שיר' הא ליתא דהני ארונא הוה על גבייהו. א"נ במה שכבר ידעת שמה שמשוררים החיות והעופות למט' אינו שיר' ממש כי אין להם דעת אלא השר שלהם משורר למעל' והמין ההוא מתעורר למט' לעשות התנוע' ההיא בלי דעת וז"ש כלהו אמרי תושבחן ושירתא קמי' בין לעילא בין למט' העליון משורר והתחתון מתעורר. ואי תימא דאינהו מגרמייהו הוו אמרי שירתא כלומר מעצמם נתעוררו בלי התעוררות עליון והאי הוא דאתו חברייא לאשמעי' הכי הוא ודאי דאינהו מגרמייהו אמרי שירתא בלתי התעוררות שרי הפרות אלא מסוד עליון הי' הגורם לשירתם וז"ש אבל הני ארונא הוה על גבייהו וזהו רזא עילא' דקאמר והיא שעורר' אותם לשיר' עכ"ל הרא"ג:

דף קכג:

אלא מזמור דרוח קודש' דזמין וגו' משום דמזמור הוא כינוי לרוח הקודש כדפי' בסוד מזמור לדוד או לדוד מזמור וגו'.

לא אתמר מיומ' דאתברי וגו' מפני שמעת שנתמעט' הירח וירד' למטה מעולם לא נתחדש' בסוד ב' המאורות הגדולים.
וכדין הוי חדש וגו' פי' שאז תהי' מתחדשת הירח במילואה תחת השמש ממש דהיינו מלכות למעל' מנצחוהוד תחת הת"ת מה שלא הי' מבריאת עולם ועד עתה.
מ"ט כלומר מ"ט עתיד' מזמור להכריז שירו לה' שיר חדש דהיינו שיר חדש חדושה של לבנה. ותירץ קרא כי נפלאות וגו' בגין דבהו אסתמיך בחסד וגבור' שהם ימינו וזרוע דהיינו סוד צפונית מערבית דרומית והושיע' לו למערב. ומשום דימינו וזרוע קדשו משמע דאהדר ליהו"ד דהיינו ת"ת א"כ הושיע' לו נמי אהדר לי' ולזה פי' הושיע' לו למאן לא תפרש לה' אלא להההוא דרג' וגו' וימינו וקדשו נמי אהדר לי' וטעם כינוי ימינו משום דבהו אסתמך בימינ' וגו'. דלפרש ימינו וקדשו והושיעה לו בת"ת אי אפשר משום דהושיעה לו ודאי להההוא דרג' דקאמר שירתא דא. ואין בזה לספק דלא שייך הכי אלא במלכות שהיא הגולה: הרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג כ' ובכלא כתיב מזמור לדוד או לדוד מזמור בכמה דוכתי בזוהר פי' שכשהשכינ' הית' מעורר' לדוד לשורר כתיב מזמור לדוד וכשדוד הי' מתחיל לשורר לאתערו דשכינתא כתיב לדוד מזמור. דהא שירתא כהאי וכו' ואם תאמר והרי דוד המלך אמרו ומשוררים אותו חיות הקדש כנזכר בפרשת תרומ' דף קל"ח. וי"ל דהאי תנא סבר דלאו הוא האי מזמור אלא שיר חדש שישוררו אז וקאמר כהאי שירו לה' אותו שיר חדש אמנם התם בפ' תרומ' פליגי עליה ואמרי' בדא [335] הוא ממש שיר חדש. ר' חייא פליג ואמר דמלת חדש אינו כמשמעו אלא למלכות קאי שהי' מתחדשת שאעפ"י שמבריאת העולם עד עתה לא הית' כ"כ בייחוד ובחידו' תחת השמש כמו בעת ההיא וכדאית' בפר' בראשית דף נ' עכ"ל הרא"ג:

דף קכד.

ר' יוסי אמר בזמנין דיעביד קב"ה נוקמין בעלמ' וגו' היינו בזמן הגאולה כך שנים קודם התחיה **דהא** לבתר כלו' לפרשו אחר התחיה אי אפשר דא"כ מאי שיר חדש דקאמר כמה חידושין אחרים יהיו באותו זמן. אמנם העיקר בזמן הנקמה שאין חידוש אלא שיר חדש לבד:
ארבין כחות רוחניים **ימא** רבא מלכו' ותחת ממשלת' כל הרוחניי' והיא ים ובה הכחות כעין ספינו' בים והם כחות אלו מבדילים בין השכינ' לכחות הטומא' כנודע שהחיצוני' למט' מההיכלות והיינו איבה [אשית] בינך ובין האשה וכן יש' נשמתן אחוזים תחת כסא

[335] נ' צ"ל ודאי ע"ש. או דדא.

הכבוד למעלה מההיכלו' ואומות העולם אפי' חסידיהן למט' מכל ההיכלות בהיכל טמא העליון בקליפ' הדקה המתקרבת אל הקדוש' כ"ש שאר האומו' ושריהם שהם החוצ'.
הוא נק' קב"ה כאו' ועבד הלוי הוא ומלה זו מתפרשת בת"ת ובבינ' כדפי' בריש פ' הקודמת [336] ושניה' מתישבין כאן וכתיב ואת רוח וגו' וצריכי קראי דאי מקרא דבלע המות לא משמע שיעביר חלקו מלמעל' אלא המות השולט בעולם לכך קאמר וכתיב ואת רוח הטומא' אעביר מן הארץ דהיינו מן הארץ העליונ' דהיינו אניות איבה. ואי קאמר קרא דאעביר לא משמע ביטולו מכל וכל אלא העבר' בלבד לזה הביא קרא דבלע דמשמע דיבלענו.
ראש וגו' עלמא עילא' על שם שהיא ראש לשבע ספירות והיינו עילא' **עקב** בחינ' תחתונ' מן הים שהיא מצולות ים ומשם ולמט' הוא אוחז ויונק מי המרים מים מלוחים מן הים ואוחז בה ובכח זה מחשיך פני אדם:
שבעים שנה בשבע מדות ממלכות עד החסד: ואם בגבורות שהיא גבו' דכליל כל גבוראן בינ' שמונים שנה שהיא שמינית ובדוחק עולין שם **לית** דרגא לאתקיימא כי משם ולמעל' חכמ' דרגא דלא קיימא לשאלא ולא לאתבא ולכך הם למט' ממלכות שהם עמל ואון מקום הקליפו' **אבל** אינון יומין וגו' כי אפשר להם להתאחז למעל' בנעלם כפי הבחינות הרבות המתמצאות שם הרמ"ק ז"ל:
והרח"ו נר"ו כתב מאי ואיבה וגו' בפ' אחרי מות דף ע"ט וז"ל כ"ד זיני מסאבותא אטיל חויא בנוקבא כחושבן ואיבה וגו' וענין אניות איבה יובן מפ' פקודי דף רס"ו ע"א כי היכל חמישי נק' היכל איבה עכ"ל.
גיליון להההוא דרגא דהאי מזמור אימת וגו' פי' מזמור דא רוח קודשא כנז' בתרומ' ק"ס א'. מאי ואיבה וגו' בראשית ג'. ובגין כך ורהבם עמל וגו' פי' ורהבם בה"א כי משפטה להיות ורבם אבל כיון שעברו ע' הם בבינ' והיא ה' ראשונ' של שם בבינ' וע"כ הם עמל ואון דלית דרגא לאתקיימא:
והרא"ג כ' דבהו אסתמיך בימינ' ובשמאל' היינו פי' ימינו וזרוע עוזו דקאמר קרא: ר' יוסי אזיל לשיטתי' דסבר שהמזמור נאמר בזמן הגאול' לא לאחר התחי'. מטעם שבעת ההיא שעושים דין בעמין דעלמ' שייך לומר הושיע' לו ימינו עד"ה ואביט ואין עוזר וגו' ותושע לי ימיני וגו': כדין אתאמר שירתא. ולא אמר שירתא דא כדפרישת שהוא אמד למעל' שהשיר יהי' חדש ועדיין לא נאמר: דהא לבתר. כלומר שאעפ"י שעדיין בעת הגאול' לא חיו המתי' כבר הדבר קרוב ואז יתחדש ומעת' כל העומד ליבצר כבצור דמי ושרו שיר

[336] והוא יושב פתח האהל.

חדש על העולם המתחדש: ה"ג בגין דחויא גרים מותא בעלמא לכלא ואסתאב: כדכתיב חלפו עם אניות אבה. הנ' בפר' פקודי דף רס"ו קרי להיכלא חמישא' דקליפ' היכל איב' נגד היכל אהב' שבקדוש'. וכמו שהיכל אהבה הוא להכניס אהבה בין ישראל לאביה' שבשמי' כן נגדיי לזה. ההיכל הזה כל כחותיו הם להכניס שנאה ואיב' בין הנחש ובין האש' המהולל' וזהו סוד ואיב' אשית בינך וגו'. ארבין וספינן הם כחות קדושים משונים אלו מאלו וכנגדן יש ארבין וספינן כחות חיצונים משונים אלו מאלו והם הנקראים אניות אבה ואין בחינת הים העליון כולה א' אלא יש ים קדוש בו אניות קדושות. ויש ים בלתי קדוש הולכות בו כחות טמאים והם הנקרא אניו' אבה ועליו קאמר שאטין בימא רבא ואינו בקדוש' חלילה. דאיהו עלמא עילאה בינה שמשם ימשכו החיים לעולם בלי הפסק לא מצד עלמא תתאה מלכות שרגליה יורדות מות כמו עד עתה. יומין דבר נש אתבריאו וכו' כלומר אחוזים וקשורים בז' מדות מתחיל מחסד כלא' כלול' מעשר הם ע' שנה. ומשם ולמטה ורהבם עמל ואון והיו כלא היו לפי שיורד לחיצונים וזהו דווקא להמון העם. אמנם הצדיקים מתחילין ממטה למעלה ואברהם יוכיח שהי' גר צדק במלכות ועל' כנז' בסב' צ"ח וכשתמו ימי הע' שנה של ז' מדות עולים בסוד הזקנ' ג' ראשונות וזהו טעם זקני עם הארץ כל זמן שמזקינין וכו' לפי שיורדים אל מקום הקליפ' שאין הדעת העליון מתפשט עליהם ולכן אסור לרחם על מי שאין בו דעת לפי שהור' שירד אל החיצונים. אמנם זקני תורה כל זמן שמזקינים דעתם מתוספת עליהם כי אז עולים ונהנים מסוד הדעת שבין הג' הראשונות. עכ"ל הרא"ג:

דף קכד:

אשריך ארץ דא ארץ החיים מלכות.

מלכא דילה ת"ת.

אזמין לה כל ברכאן הזמנתם בת"ת והשפעתם ע"י היסוד ואצ"ל מה שמתברכת מהאבות הזמנתם והכנתם ע"י הת"ת כדמסיק ופי' הטעם ואמ' **רזא** דוא"ו וגו' פי' יהי' ענין זה בבחינת הת"ת הכולל שש קצוות שהוא נק' וא"ו. ועתה כיון שנק' וא"ו יצדק אומרו ממש דאיהו קיימא לארקא עלה ברכאן דהיינו שהוא כולל ג"כ היסוד בעצמותו כדפי' וא"ו נמשך [337] וא"ו. ועוד נקט וא"ו לדקדק אשרך ארץ שמלכך בן חורין דהיינו ה' עילאה. וא"כ נמצא מלך זה אחוז בין ה' לה' והא ודאי בבחינתו שהוא נקרא וא"ו מבריח מן הקצה ה' עילאה אל הקצה ה' תתאה דהיינו מקצה השמים ועד קצה השמים בבחינתו

[337] אצ"ל ומשך.

הכוללת שש קצוות. וז"ש **דאיהו** קיימא וגו' דהיינו קצהו האחד ואיהו בן חורין קצהו השני בן:

וכלא [338] זהו טעם למה נק' הבינה לשון חירות. ואמר **בר** דעלמא עילאה וקראה עלמא עילאה מפני שיתוף החכמה עמה והיינו חורין תרין [339] :

דאפיק תדיר דהיינו שפע הבינה שאינו נפסק לעולם והטעם להיותו נק' בן והבן אין מי שיעכב בידו כניסת הפתח אל אמו אלא לעולם נכנס ולכך שפעו משם תדיר שהוא נקרא דלא פסקין מימוי.

כל חיין שפע הבינה וכל נהירו שפע הכתר ומשח רבות הוא שפע החכמה הנק' שמן והיינו שפע ג' ראשונות.

וכלא אנגיד האי ברא בוכרא דהיינו [340] מחכמה שמשם קדש לי כל בכור וגו'.

ובגין כך אשריך ארץ כיון שהיא מקבלת על ידו מכל הבחינות ומשלש ראשונות ע"י הבינה הנק' אשר אשרך ודאי. ואו' **שולטנותא** דעלה הם סוד העשי'. ואמר מגו דלאו מהם ממש אלא מגו פי' מתוכם מלמעלה ואפי' אותם העשיה וכחותיה אינם יונקים מהמקור אלא ממטטרון הנק' נער והוא סוד היצירה והיינו בימי הגלות והחול. אבל בימי שבת וי"ט יש' יונקין מגו כורסייא קדישא דהיינו ממלכא ומטרוניתא כדפי' שלהי נח. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון רזא דוא"ו דאיהו קיימא לארקא וגו' פי' צורת הוא"ו פשוטה כצנור המריק גם ראשה כפוף כאדם המושך מלמעלה מה שאין כן בשאר ספירות ועיין עכ"ל.

והרא"ג כ' וכן ואלה ימי שני חיי אברהם שמלת אלה מורה חיים נצחיים וקיימים כמו ויהיו. וע"ד קרי ביומוי ויהיו תימה דלא כתיב ויהיו אלא ואלה שני חיי ישמעאל ודוחק לומר דמלת אלה הוא כמו ויהיו כנזכר לעיל והיותר נכון נרא' שהגירס' היא ביומהא [341] ואהדר לשרה וכן צריך לגרוס דכתיב ואלה שני חיי ישמעאל. ונמצא שעתיד להיות אחר התחי' שיהי' קיום העולם וחיותו מצד הבינ' יש דומה לזה עתה חיי הצדיקים בעה"ז שאחר שעברו מע' שנה כל מה שחיים יותר הוא מצד הבינה דומיא דלעתיד לבא. ולהכי פתח ר' יוסי קרא דמזמור שירו לה' שיר חדש להורות שמה שעתיד להיות יש כדוגמתו עתה לצדיקים. ותמת שרה וגו' אבל אית לן לאסתכלא כלומר עוד צריך לעיין בפסו' להוציא לאור הנעלם בו דזכאין אינון ישראל וגו' שכל הסודות נמצאים בה וע"י

[338] צ"ל קצהו השני בן יובלא זהו טעם כו'.
[339] ע' לעיל צ"ה ב' ובפי' הרח"ו ז"ל.
[340] אצ"ל ת"ת מחכמה כו':
[341] וכן גרס המק"מ.

העיון אדם משיג אותם. ארץ החיים מלכות. דמלכא דילה ת"ת. דאתברכא כל מה שהיא מתברכת מחסד וגבור' הוא ע"י הת"ת וזהו רזא דוא"ו שבשם שכן הוא"ו הוא רמז לת"ת והימין והשמאל כלולי' בו דוגמת הזרועות בגוף. כל חיין מצד הבינ' דתמן בני חיי ומזוני. וכל נהירו היינו הדעת המייחד בין אבא ואימא וכן קרי לי' בזוהר בכמה דוכתי נהירו דקיק. כל משח רבות מצד החכמ' ששם שמן משחת קדש. ת"ח האי לית לי' וכו' ה"ג ואהדר לנער הנז'. עכ"ל הרא"ג:

דף קכה.

לית ליה מגרמי' כלום. הורה על גרעון הנהגת העולם מהשר הזה מכמה פנים הא' שלא בידו הכח כלל אלא כפי המצוים עליו וז"ש דלית ליה מגרמי' כדפי' ויניקתו מלמעלה אינו תמידי אלא לזמנין ידיען יש עת שנוטל ויש עת שאינו נוטל וז"ש לזמנין ידיען. ולא זו בלבד אלא יש זמן גרוע בעונות שגם אותם העתים אין לו יניק' וז"ש ולזמנין דאתמנעו מיניה מטעם פגם ימנע ממנו יניק' עליונה. בזולת חסרון הלבנה התמידית הבא ע"י העון מלמטה וז"ש ואתפגים סיהרא. וברכאן אתמנעו. ולהיות שתי מניעות אלו בדרך א' ערבינהו ותנינהו וזה טוב טעם ודעת לאו' אי לך ארץ וגו'.

ועוד בכמה דינין וגו' הענין כי בהיות היניקה מהספירות כתיב הזן את העולם כולו בטובו בחסד והיינו במדת הטוב לרעים ולטובים כדפי' פ' תרומה [קס"ח ב'] אמנם בהיות היניקה בההוא נער דנין האדם בעולם המלאכים הנקראים עירין והוא מלשון חלמא לערך שהם שונאים. שהם מחייבים לאדם הרבה ולזה בכמה דינין אתדן בבתי דינין התחתונים בסוד היכל זכות שהוא בעולם מטטרון כנודע.

קרית ארבע היא המלכות שהיא רביעית לשלשה אבות:

קריית שמע [342] היינו ד' ממש שהם ד' פרשיות חסד שמע גבורה והיה אם שמוע ת"ת ושמתם מלכות ויאמר. מורה כי ע"י חבורה עם האבות היא כוללת אותם והיא נק' קרית שבתוכה ד' כדפי' בתיקונין.

תא חזי כד יומין דבר נש אתקיימו וגו' היינו שע"י מעשיו הטובים כל רמיזתם למעלה בספירות כדפי' לעיל בשני שדה. והנה כיון שקיומו באצילות ובעולם החיים אין לו שליטה לנחש שם וסילוקו ע"י השכינה אמנם בהיות האדם ימיו למטה יורד מדרג' אחר מדרג' כאו' ורהבם עמל ואון כדפי' לעיל עד שמגיע למטה אל מקום החיצונים ונסתלקו חייו ושולט בו מלאך המות וז"ש נפקי ונחתי לתתא וגו'.

[342] ז"ל הזהר חדש בתיקונים בקרית ארבע דא ק"ש דלא מיתת האי צדקת ע"י נחש אלא נפקת רוחא דילה בק"ש ע"ש.

בדרגין עילאין להיותם שמונים בבינ' ותשעים בחכמה ומאה בכתר ומאה ועשר לדרך זו לעולם נכלל בסוד האצילות.

ות"ח באמצעות דרקיעא וגו' אי לאו דדחילנא אמינא בי' מלתא דהכא בתרי חויי קא עסיק הא' קרי חויא דרקיעא והב' קארי חויא עילאה קדמאה והענין כי סוד התלי שבגלגל דהיינו התנין נחש בריח העולמות כולם קרי לי' חויא דרקיעא והוא הדרך הישר לגלגלי המזלות כולם והוא באמצע הרקיע שוה בשוה. ולהיות כי לז' כוכבי לכת להם סבוב אחר ומהלך התנין הוא מהלך גלגל המזלות לזה אמר וכל האי ככבין דקיקין כולהו קטירין בי'. ומפני היותם נחלקות לי"ב מזלות בצורת כל מזל ומזל לזה אמר וקיימי בי' תלי תלים כל תל ותל בכל מזל ומזל ובמזל עוד תלים יש ככבים יקראו קרני השור ויש יקראו זנב השור הכל לפי חלוקם במזל וכחם וטבעם וכן בכל מזל ומזל והממונ' על סוד המזלות כמה כחות מהנחש הרוחני הטמא שהם פועלים וממונים על הטבע וכשרואים אדם שטבעו אחר התשמיש מצד מזל שור מתקבצים אליו להטעותו בזנות. וע"ד זה כל א' וא' לפי טבעו ומטעם זה יש' המכניע יצרו הרע ולכל אשר יחפוץ יטנו אין מזל לישראל ונמצאו עתה בזה כי המזלות והכחות החיצונים אדוקים אלו באלו וכן פי' ברעיא מהימנא וז"ש **כגוונא** דא כמה חבלי טהירין וגו' זה הכלל כי כל טבע העולם הגשמי החומרי וכל הממונ' עליו הוא חצוני וצריך האדם להשמר מהחומר וממדותיו הרעות ומכל הנהגותיו שהוא הוא היצה"ר והוא הוא מלאך המות. וטהרת האדם הבדלו ממנו וסיוע הב"ה עמו להגביר הנפש המשכלת על חומרו ולבטלו מעליו והיינו קדושתו. וטומאתו קורבתו אליו וזה פשוט. הרמ"ק זלה"ה.

גליון וטאס עלמא בזמנא חדא. תימה דהא אמרו מ"ה בח' טיסות ועיין בגי' פנחס רי"א א' ובברכות פ"ק בשעת המגפה בא'.

ות"ח באמצעות דרקיעא וגו' נר' כי זהו התלי הנטוי ברקיע וזהו סוד יהי מאורות ברקיע השמים אסכרה דרביי סל"ה. אמר הכותב דייקא נמי דקאמר וקיימי בי' תלי תלין כלו' על כן נק' תלי עכ"ל:

מדרש הנעלם

שהם שמנים וארבעים טפות. העניין הוא כי עדן הוא חכמה עילאה וגן מלכות חכמה תתאה ומנטף החכמה מ"ח טיפות הוא סוד שם הת"ת ז"א הזכר כי ע"י יורד ונמשך השפע מחכמה למלכות ונק' שמן הטוב כמ"ש טוב שם משמן טוב וסוד שם הזה הוא מ"ח תיבות ונק' מ"ח טיפין. וסודם יתבאר מפ' בשלח דף נ"ב ע"א אר"ש האי הוא שמא קדישא וגו' ואתכליל בתמניא וארבעין תיבותא וגו' ע"ש. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרא"ג כ' בר משה ואהרן ומרים תימ' דהא אברהם יצחק ויעקב ודאי הוה על פי ה' ומ"ש דלא כתב בהו וי"ל דכיון דכתיב בשרה שמתה תחל' ע"י קרית ארבע שהיא המלכות ממילא ילפינן לאבו' ולאמהות והיא בנין אב לכלם. וא"ת לישתוק קרא מלכתוב במשה ואהרן על פי ה' ונילף להו נמי משרה. אצטריך דמתו בח"ל וחידוש הוא כנז' בפ' תרומה קנ"ה וא"ת ומאי רבות' דשרה הא כל המתים בא"י אינם מתים ע"י מלאך המות כדאיתא התם וי"ל דרבותא הוא שמתה ע"י השכינה הנקר' קרית ארבע קאמר אבל שאר מתי א"י אינם ע"י השכינה אלא ע"י מלאך רחמים. רזא דקרית ארבע וכו' ואעפ"י דהיינו על פי ה' מ"מ אינו מבואר אלא בא בדרך העלמ' והיינו משום יקרא דשכינתא. אך קשה. דלמה לא כתב כי האי לישנא ודומה לו במיתת מרים וצ"ע. היא חברון וגו' שלא תאמר שהארבע הוא מלבד הקרי' כמשמעות הכתוב לכך פי' הפסו' עוד ואמר היא חברון כלומר היא המתחבר' עם האבות עד שבכלל כלם הם ארבע. וע"ד לא הוה וכו' ת"ח כלומר שדוקא בני העולם ירדו למטה לקליפ' מש"כ בשרה שהיו חייה תלויי' למעל' כנז' לעיל ולכך היתה מיתת' ע"י קרית ארבע ותאנא והדר מפרש ת"ח וכו'.

ת"ח כד יומין וכו' וכונ' הפסוק הכי הוא ויהיו חיי שרה להיות דאתקיימו אינון יומין בדרגין עילאין דהיינו מאה שנה וכו' כדפי' לעיל לכך כשמת' שרה היתה על פי השכינה הנקרא קרית ארבע. אמנם מאן דלא אתקיימו יומוי בדרגין עילאין בעודו בחיים ממילא משמע שלא תהא מיתתו ע"י דקרית ארבע אלא ע"י דרגא דמותא מלאך המות. חד אורח' קסטריר' הוה מלשון זריח' וחבירו בפ' ויצא דף קנ"א מקסטיטורא דמר חקלא נהיר וגו'. ואיהו חויא דרקיעא היינו התלי שכל הככבי' אדוקי' בו תלי תלים. ואינון ממנן בסתירו היינו ההי' דפ' ויחי דף רמ"ג שהנחש הזה הוא מסתיר עצמו במארב וז"ל מהכא נפקי אינון דכמאן לבני נשא על חובין דראמין להו בתר כתפייהו וכו'. עכ"ל הרא"ג:

דף קכה:

א"ר יצחק תווהנא וגו' דכל עובדוי דההוא וגו' הפך כל מעשיו לשם שמים אפילו צרכיו וזהו התימה.

הא אסתאב שכיון שמתדבק בהם הם מטמאים אותו ולא עוד וגו' שממש לידבק בהם צריך הוא להטמא במעשים מטונפים לבא על אתונו וכיוצא:

כגוונא דאתער בר נש וגו' מפני שהוא כלי מוכן לקבל הטומאה אם ירצה או הטהרה.

והוה עביד עמה עובדי אישות וממש במעשה העבירה ההיא היה גורם ייחוד אדם בליעל אין און [343] להתייחד ולהקשר באתון אם החמורים. הרמ"ק זלה"ה:

[343] אצ"ל איש און

והרא"ג כ' ובג"כ אתי בר נש לאתדכא' מסייעין לי' שכן הם ממונים על טב ועל ביש. ה"ג וכלהו שריין וסחרן לי' ומסאבין לי'. ואם תאמר והרי לא תנן הכי [בשבת ק"ד] אלא בא ליטמא פתחין לו וי"ל שהאדם מסתמא עומד בתוך הקדש לפי שהוא בצלמו ית' והחיצונים תשוקת' להחטיאו כאומרו ואליך תשוקתו. אלא שהקב"ה נתן מסך מבדיל סביבו בל יגעו בו ובל יראוהו וכשבא ליטמא מסיר האל ית' המסך ומיד הרי הפתחין שהיו מהטומאה אל הקדושה מזומנין לפניו ויוצאין כאריות ומטמאין אותו בתשוקת'. ולא הוצרך בעל הברית' לפר' מטמאין אותו אלא שמזדמנין הפתחין לפניו דממילא משמע שיוצאין דרך שם ומטמאין אותו בתשוקת'. אבל בבא ליטהר לא אמר פתחין לו דהא בקדש קאי אלא שמיד הקדוש' שאצלו מסייעין אותו מכל סביביו והיינו דקאמר וסיועא דמארי' סחרא לי'.

רבי יצחק ור' יוסי הוו אזלי מטברי' וכו' נחשים ועקרבים מלת ועקרבים ל"ג לי' בס"י. דהא תנינן בדל"ת גרסי'. ושירותא דעובדוי כלומר קודם שיטמ' עצמו באתון הוה נטיל נחש וכו' ואח"כ היה מטמא עצמו באתון להימשך עליו כחות טמאים. וקטיר לי' קמי' נר' שהם שתי גירסאות גירס' אחת היתה חוץ לספר וחשב המעתיק שהיא הגהה וכתבה בפני' והם וקטיר לי' היה קושרו ואח"כ ובזע רישי' נ"א וקטיר קמי' היה מקטר לפניו קטורת ידוע ואח"כ ובזע רישי'. עכ"ל הרא"ג:

דף קכו.

ועביד בהו עובדוי כפום מה דאינון ידעין מסטרא דההוא חויא דרקיעא וגו' הענין כי הכחות התחתונים שהם השדים המתגלמים באויר מושכים כחות הככבים והככבים בסוד התנין הם פועלים למטה בסוד העבודות הזרות שהם עושים להם קטורת ועניינים להוריד ולהמשיך כחם למטה והיינו סוד כל הטלמסאות שהיא חכמה קדומה והככבים יונקים כחם מהנחש העליון ולכך יש בפעולות אלו כמה מינים המין הא' קיבוץ השדים והשבעתם ולהם קטרת ידוע מכמה מינים לפי הנרצה. המין השני להוריד הכחות מן הככבים וזה ע"י עשיית צורות ממינים ידועים בשעות ידועות הברורות לשליטת הככב הנרצה אל הפעולה ההיא. המין הג' פעולות ידועות להמשיך האדם רוח הטומאה ממש מהקליפות נחש הקדמוני ואלו שלשתם היה בקי בלעם ואומן בהם ויש מרכיבין בפעולות אלו אותיות קדושות והוא הרכבת עץ הדעת טוב עם רע ואוי למתעסקים בזה ושומר נפשו ירחק מהם ולזה הארכתי.

בה אטיל ולא בבעלה ופתרון הדבר שהיא קרובה אל זוהמת הנחש יותר מן האיש ולקמן יתבאר יותר.

מאבוי שהיה בן בנו של לבן עי' פ' בלק בארוכה. רוח מסאבא דשליט במדברא דכתיב נחש שרף ועקרב וצמאון והם כחות הקליפות. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ועביד עיגולא חד וגו' מזה תבין ענין העגולה שעושין המכשפים כדי שיכנסו שם הרוחין ולא במקום אחר כדי שלא יזיקו את המכשפים גם מזה תבין (כי ההגהה) כי תחילה הי' עושה אלו העגולות שהם כולם רוחין תתאין והי' שואל להם מי השולט עליהם ואיך יושג ומה עבודתו והי' עולה ממדרג' למדרג' עד שהשיג המדרג' העליונה שבכל הרוחין שהוא נחש קדמאה ומכאן תבין שגם בקדושה יוכל להשיג מעט מעט ע"ד הנז' עד רום המעלות וזהו ענין הבא ליטהר מסייעין אותו כי אותן המדרגות מלמדות אותו ומסייעות אותו עד שישיג למעלה למעלה וכן בהפך והבן זה. עכ"ל:

גיליון בה אטיל ולא בבעלה וגו'. ולכך נאמר מכשפה לא תחיה ולא מכשף.

כד עבדו בני ישראל ית עגלא וגו' עיין בפ' בלק בינוקא. עכ"ל:

והרא"ג כ' ה"ג בס"י ואודיעין לי' מה דאצטריך כפום מה דאינון ידעין מסטרא דההוא חויא דרקיעא ומתמן אתמשך בעובדוי וחרשוי וכו' והענין נתבאר בזוהר בפ' בראשית דף מ"ד ע"ש וזהו שאמר כאן כפום מה דאינון ידעין וכו'. בה אטיל ולא בבעל' ולכך כתיב מכשפה ולא מכשף שדבר הכתוב בהווה. אבל באינון הררי קדם כלומר זה קבלנו אבל הנכון הוא שלמודו היה מהררי קדם וכיוצא בזה יש אבל אחר בפ' בראשית דף מ"ז. א"ל והא כתיב ולא הלך וכו' וסוף קושייתו נמשך עד למטה ומפרש קושייתו דוישת אל המדבר פניו שפירושו לאותו רוח מסאב' דשליט במדבר' בגין לאסתאבא בהדי' דאיהו תתאה ובהיותו שורה ממש במדב' הזה ארציי משם יוכל להמשיך קטיגורים על ישראל. א"כ נראה שמהמדבר היה נוטל כחו לא מהררי קדם כדקאמר. ותירץ בכלא עבד חרשוי כך נראה הגירסא בכלא בלא וא"ו כלומר בכלם היה עושה חרשיו בין במה שלמד מהררי קדם בין מההוא רוח מסאבא דשליט במדברא. א"נ הכי פריך לי' אמאי דקאמר לעיל דבכל זיני נחשייא מן נחש הקדמוני דאיהו רוח מסאב' א"כ היכי קאמר קרא ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר פניו הרי כל מיני כישוף מן הנחש ההוא באים כדקאמר. ומשני סטר' תתאה דאתיא מרוח מסאבא כלומר רוח מסאבא עצמו העליון הוא הנקרא נחשים אבל זה סטרא תתאה שהי' במדבר הוא דבר נמשך מאותו רוח שאינו נקרא נחשים. אלא דבר הנמשך מן הנחשים ובכלא עבד כלומר בעליון ובתחתון ולפי זה גרסינן אמר לי' סטרא תתאה וכו'. עכ"ל הרא"ג:

דף קכו:

ישראל דקבילו אורייתא וגו' אבל שאר עמין וגו' כלו' עם היות מאמרם ז"ל באומרם יש' שעמדו על הר סיני פסקא זוהמתן בא לשלול בלי ספק אין כוונת שלילתן ישר' זכרים ולא נקבות. אלא ישראל ולא שאר עמין מפני שאלו קבלו תורה ואלו לא קבלוה.

ת"ח אורייתא לא אתייהיבת. עסק התורה שנשים פטורות.

פטירן מפקודי אורייתא ממצות עשה שהזמן גרמ' ולזה לא נטהרו כ"כ כמו האנשים ובהכרח נשאר אפי' בבנות ישראל הזוהמא לכשפים כמוכח מהנביא יחזקאל ומתניתן מרבה נשים וגו' **ועוד** דאהדרו וגו' ולפי זה נמצא שהטהר' בלתי שוה והחזדה שוה והטהר' שנית שהיא התשובה בלתי שוה וז"ש **ואתתא** קשיא וגו' וכל זה סבה להיות זוהמת הכישוף בנשים יותר מן האנשים.

כ"ש מאן דקריב וגו' שהיא מטמאה את בועלה כנדה ממש.

בצפצופי עופי דוקא צפצוף העורב וכיוצא. דצפצופי יונה מותרת כדאשכחן בכמה דוכתי בזוהר שבה שריא רוח טהרה וכנסת ישר' ליונ' נמשלה ותורים ובני יונה שהם קרבים למזבח פסקה זוהמתן. ואפי' בעורב פי' בתקונים דמותר אם לכאורה ראהו להשמר ולחזור בתשובה אם רואה שנגזר' עליו שום גזרה. אבל לרדוף אחריו לדקדק בו אסור והשתא ניחא ההוא עובדא דעילישׁ ברח [גיטין מ"ה] הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' אבל הא תנינן וכו' מייתי סוף הברייתא דאמר אבל אומות העול' וכו' לא פסקה זוהמתן וקשה דמרישׁ' דברייתא לחוד פריך ולמה לי' לאתויי סיפא וי"ל שכיוון להשמר מן התירוץ דאמ' דדוקא דכורי ולא נוקבי מדקתני סיפא אבל שאר עמין משמע שלא יצא מכלל פסיקת הזוהמא אלא אה"ע אבל ישראל פסקה מכל' ומשני שפיר קא אמרת כלו' יפה הקשית ונשמרת מן התירוץ מ"מ אשיבך התירוץ בדקדוק יפה דלא תיקשי דהא אורייתא לא אתיהיבת אלא לדכורי כלומר כולה בדידה קא מיירי דלדכורי ישראל פסק' זוהמתן ודכורי אה"ע לא פסקה ואינו מדבר בנוקבי. ודוק מה שאמר לא אתייהיב' ולא אמר לא קבילו שהכונה שהקב"ה כיוון בנתינת התור' לתקן עון אדם הראשון ולהפסיק הזוהמא בתרי"ג מצות שהם כנגד רמ"ח אברים ושס"ה גידים ונמצא כל הגוף טהור ולא כוון לתקן הנשים כי אין להם תיקון מתוקף זוהמתן ולכן לא נתן להם תרי"ג מצות כולם. דהא נשי פטירין מפיקודי אורייתא לאו דוקא אלא מכל מצות עשה שהזמן גרמ' וכו' לא תעשה בל תשחית ובל תקיף ובל תטמא למתים כדאיתא בקידושין. ועוד דאהדרו וכו' עתה משיב תשובה אחרת כלומר אפי' נימא כפשט' דברייתא דקאמר ישראל שעמדו על הר סיני פסק זוהמתן דמשמע דמיד בעמידה לבד פסקה זוהמתינו קודם קבלת התורה

ונשים נמי עמדו. מ"מ אין קושיא דהא אהדרו כלהו לזוהמתן ע"י מעשה העגל ומ"ש כלהו כלומר אפילו הנשים שלא נתנו זהב לעגל מ"מ כיון דלא מחו אגברייהו אהדר להו זיהמ' א"נ שנשמת הזכר והנקבה הכל א'. ואתתא קשיא לאתפרשא הכונה לחזק התירוץ כלומר אע"ג שחטא הנשים קל שלא מיחתה כנזכ' והטעם שאין אימת אשה על האיש מ"מ אעפ"י שהחטא קל כיון שהזוהמה שלה היתה קשה להתפרש ממנ' ובקושי גדול נפרשה במעמד הר סיני לכך בחטא קל מיד חזרה לאיתנה הראשון. ובג"כ אשתכחו בחרשין ובזוהמא דא כלומר ומה טעם הטיל בה ולא בו ומשני דהא נשייא מסטרא דשמאל' קא אתיין מש"כ בזכר שהם מצד הימין. עכ"ל הרא"ג:

דף קכז.

ר' יהודה אמר וגו'. נ"ל דחסר [344] :

ומנא הוה ידע דאלין הציונים שהיו במער' היו אדם וחוה. דנימא שידע על פי הקבלה מנח שם ועבר אי אפשר. כי כיון שהם ידעו הסוד היו רודפין ג"כ אחריה. ולומר שהיו בכתיב' כ"ש שיהי' ידוע לכל.

דיוקניה חמא סוד הנפש שבקבר **נהורא** דנהיר מצד אדם.

וחד שרגא דליק מצד חוה.

כדין תאיב וגו' שידע ששכינה שם עמהם. ואו' שפתח ג"ע במערה אין הכוונה שיהי' ג"ע תחת קרקע העולם ח"ו להאמין זה אמנם ירצה שדרך אותו הגשמי אשר במערה יזדנך מעט מעט עד שיתדבק ברוחני. ונמצא דבקות הרוחני בגשמי שם וענין זה הארכתי בההוא עובדא דסבא ותיקונים. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' רבי יהודה אמר אברהם ידע וכו' נר' שחסר אי זה מאמ' מאיזה תנא ור' יהודה חולק עליו כי אין לו קשר עם מה שלמעלה שכבר השלים מה שאמרו ר' יצחק ור' יוסי כד הוו אזלי באורחא. קאים לגבי' כלומר לגבי הפתח דמסתמא הוא אדם כיון שנקבר סמוך לפתח ג"ע דהא מתחל' שם היה דירתו וחמא נהורא גרסי' דהא לא תבע לה למערתא ה"ג: לא חמא בה ולא כלום ה"ג [345] עכ"ל הרא"ג:

דף קכז:

דכתיב ואל הבקר ובעוד שלא נמול לא הי' שלם להגלות לו סוד המערה הזאת.

והוה נפיק עד ההוא חקל כדי שלא להתפלל בתוך העיר. ונדבק בשדה זו משאר שדות משום דהוה סליק ריחין וגו' מריחי ג"ע ומהשדה נדבק במערה מפני שראה שהעיקר

[344] ע' לקמן בפי' הרא"ג ז"ל.
[345] זה שייך לסוף עמוד ב':

הי' מהמער'. וז"ש **וחמא** נהורא וגו' ואחר שנתקרב יותר ואחר שהתמיד שם תפלתו וכל התבודדותו נתנבא שם ושרתה עליו שכינה וז"ש וצלי תמן משם ואילך. ותמן מליל עמיה.

בגין דלא ישגחון עלי'. ויאמרו מה ראה אברהם עתה לקנות לו שדה ומער' איזה מטמון ראה בה.

אמר הא שעתא או ישגיחו או לא ישגיחו שהוא מוכרח כדי שתקבר שרה עמו בסוד ד' זוגות שפי' בפ' בלק בעובדא [קס"ד א'] ועוד דהשתא לא ישגיחו כ"כ שיאמרו סתם קבורה לאשתו הוא מבקש. הרמ"ק זלה"ה:

דף קכח.

בקדמיתא חמא תמן נהורא כדי להראות הענין מעט מעט שלא יבהל. ועוד כדי שישגיח שהוא שם מקום קבר וחמא תמן נהורא להאיר המער' כדי שישגיח.

ואתרמי עפרא גולם שני ציונים לאדם ולחוה ואתגלו ליה תרין קברין שיתאמת לו הענין בגלוי עצמי.

אסתלק אדם בדיוקני' בסוד הנפש ששוכנת בדקות במציאות הנמצא ברוחני על הקבר כדפי' בארוכה בההוא עובדא דסבא.

וחייך גביה להראות לי' חיים ושמחה ולא יעצב בראייתו לומר שהיא בשורת מות ח"ו.

ידע דתמן הוה זמין אמר הרואה אדם יצפה למיתה וכיון שראהו במקום קבורתו בלי ספק מורה ג"כ על מקום הקבורה ולהיותו בשמחה מורה על מעל'. ולזה שאל אברהם לאדם במטו מינך קוסטרא קטיר הכא פי' כבר פי' במקומות רבים כי קוסטרא היכל ושאלתו אם היכל הנשמות שהוא ג"ע הי' קשור עם המקום ההוא כיון שהוא לו שם מקום קבר והוא הי' בקי בחדרי ג"ע.

והשיבו בודאי יש מקום מנוחה לנפש דהרי לא נקבר שם ע"י בני אדם אלא קב"ה טמרני הכא והוא גנוז שם ועדיין לא נכנס' נשמתו אל מקום הראוי כי הי' צריך ליטהר ע"י חברהם כדפי' בתיקונים שנתגלגל בג' אבות.

גולדא קליפת קרטא הקלע והוא סוד הזרקא כדפי' בתיקונים והכוונ' שלא נכנס פנימ' לקדוש' מפני שקלקל העולם עד יצא מזרעו מי שיתקנהו ויתגלגל ע"י ויתוקן:

הא קיומ' לי וגו' והשת' לפירושו ויקם השדה אין קימה זו עתה בשעת קניה אלא מעת שנמול אברהם דכתיב ואל הבקר וגו'. ולהכי פליג ר' אבא ואמר שהקימ' היא מעת שקנאו אברהם שמשם ואילך קם ונראה מה שנרא' ואין מלת ויקם על קיומו במעש' אברהם כדפי' ר' אלעזר **ולא** קבילו לאתקברא כלו' לא רצו שתהי' קבורתם של אברהם

ושרה שם: וחוה עיקר הבושה לה משרה ועוד שהיא גרמה לאדם והיא קודמת בבושה. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון ומה דלא תבע אברהם בקדמיתא וגו' פי' אמאי לא לתבע לשדה כיון דאמרת דההוא חקל הוה סליק ריחין עילאין. עכ"ל:

והרא"ג כ' א"ל אברהם במטו מינך כמו במטו דילך כלומ' בשבילך. קוסטרא קטיר קוסטר' היינו לשון אור וזוהר זורח וחבירו לעיל אורח' קסטרירא וכן בפ' ויצא מקסטיטורא דמר חקלא נהיר. קטיר קשור כלומר בשבילך האור הזה קשור כאן והשיב לו לאו בגיני אלא בגינך כדמפרש ואזיל. כגילדא דקירטא פי' בערוך גילדא דגי'. קירטא אוצר שכן תרגו' אוצרות שלג קורטרי תלגא והכונ' שהייתי גנוז כאן כדג הכבוש בתוך החבית של עץ: השתא מכאן ואילך כלומר מדאתית לעלמא. לי ולעלמא בגינך הכי גרסינן. חמי מה כתיב אלו דברי ר' יהוד' להביא ראי' דהוה קיומא לעלמא ע"י אברהם: ויקם השדה תימה פתח בעולם וסיים בשדה ומערה וי"ל דקרא יתירה הוא לדרשא ואם אינו ענין לשדה תנהו ענין לעולם כולו שהי' הולך לימוט עד שבא אברהם ואולי לזה כינה העול' לשד' ע"ד ציון שדה תחרש שחרב בימי נח ונשאר כשדה. והמער' שעד עת' כאלו הית' חרבה מהטמונים בה שאין להם קיום והשתא יש להם קיום שיש לה' שמקיים העולם ואין עומדי' כ"כ בבוש לפני יוצרם: ר' אבא פליג דלשון קיימא לא שייך אלא במי שקם על רגליו א"כ ודאי למדנו הפסוק שקם אדם על רגליו לכבודו של אברהם. ותנא קמא דאמר לעיל דאסתלק אדם גמיר לה גמרא ור' אבא דייק לי' מקרא ואע"ג דכתיב ויקם השד' מכל מקום עיקר הקימ' קאי לאדם. ומ"מ דרשינן פשטי' דקרא שהי' קימ' לשדה דהיינו העולם והמער' דהיינו אדם והיינו דמסיים וכדין קם כלא בנמוסוי. הא אנא זמין קמי קב"ה בגינך כלומר החטא שלך בחינת ע"ז כבר נתכפר בי כנז' בר"מ בפ' בהר סיני דף קי"א ב' עכ"ל הרא"ג:

דף קכח:

ואעיל לה בידו כמכניס כלה לחופה לגבי חתן כי אדם וחוה רמז ומרכב' לחכמה ובינ' כדפי' בתיקונים ונודע שתיקק אדם וחוה בג' אבות וג' אמהות ולכך אדם חכמה למעל' מג' אבות חג"ת. חוה בינ' וג' בחינות מלכות נקבה לג' אבות תחתיה נקב' לנקב' וזכר לזכר **אלה** השמים והארץ לא כתיב דמשמע. דעל שמים וארץ ממש קאמר: ולא תולדות דבר נש. דהיינו אדם וחוה שהם תולדות השמים והארץ שמהרכבתם נמצאו. ולא כשאר בני אדם שהם תולדות דבר נש.

לאו שדה איקרי מכפלה וגו' פי' אין הכוונה שהשדה מכפלה או המערה מכפלה שיהי' מלת מכפל' חוזר לשדה או למער' אלא המכפל' היא המלכות כדמסיק לקמיה ושדה זו היא שלה שהית' שכינה שורה בו אמנם המער' הית' באות' שדה. שהיא שדה המכפל'. ומה שאמר מערת המכפל' הוא דרך ערמה להסתיר הסוד כדמסיק לקמן. וטעם למה המלכו' נקראת מכפל' מפרש ואזיל:

ת"ח ירושלם וגו' פי' כמה מיני כפל שיש לירושלם דהיינו מלכות ומטעם זה נקראת כפלתא כי אם הי' הכפל לה סתם כפל א' הי' ראוי שתקרא כפול' אמנם עתה שהיא כפול' ומכופלת פעמים רבות נקראת מכפל' ופירש בה כמה מיני כפל: הא' כל ארע' דיש' אתכפל תחותי' להיות' היא גבוהה מכל א"י וכל א"י נכפל תחתי' וזה כפל א': הב' ואיהי קיימ' לעיל' וקיימא לתתא דהיינו שכינ' בתחתוני' ושכינ' בעליונים והרי כפל ב'. הג' כגוונ' דא כלומ' כענין שפי' בירושלם התחתונ' דכל ארעא דישר' איכפל תחותה כמציאות הזה ירושלם לעילא וירושלם לתתא. כי בסוד שכינ' בעליונים כל בחינותיה המתפשטות שהם בבחינת שאר א"י הם מתכפלות תחתיה וזה כפל ג': הד' אחידא לעילא ואחידא לתתא כי ירושלם תחתונ' אחוזה בירושלם העליונ' שהיא שורשה ואחוזה בבחינות א"י המתכפלות תחתיה שהם חייליה. וכן ירושלם העליונ' אחוז' בתחתונ' ואחוז' בשרשיה העליונים שהם שאר הספירות: הכפל הה' ירושלם לעילא אחידא בתרין סטרין בלי אחיזת ירושלם התחתונ' בה שפירשנו בכפל הד' אלא היא בעצמ' אחוזה בתרין סטרין לינק [346] ולמט' להשפיע וכיוצא בזה ירושלם התחתונ' אחידא לעילא לינק ולתתא להשפיע. על כל מיני כפלו' אלו היא נקראת כפלתא לשון רבים

ועל דא האי שדה וגו' כלו' שהמערה לא יתייחס למכפל' מפני שאין יחס למערה א' למלכות אמנם השדה יתייחס למכפלה שהיא המלכות והשם הצודק הוא מערת שדה המכפל' דהיינו שהשדה יתייחס למכפל' כאו' שדה אשר ברכו ואו' מערת המכפל' הוא להסתיר הענין כדמסיק לקמי'. הרמ"ק ז"ל: וע' מה שכ' בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' חוה לא עאלת. מבושתה מאדם שלא יקבלנ' שיאמר לה ראה הצדקת הזאת כמה טוב' גרמ' לבעל' שכל ענייני' לסייעו לעבודת יוצרו כאומר כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה ואת כמה רעה גרמת לי כאו' כי שמעת לקול אשתך וגו': דכתיב ויקם השדה וגו' לאברהם דריש בשביל אברהם: בההוא עלמא בג"ע שלא נכנסו עדיין במחיצתם עד בא אברהם. ור' יהוד' ור' אבא לא הוו דרשי הקימ' אלא על מקומם בכבוד בקבר ור"ש הוסיף שגם לרוחם בג"ע הוה קימ'. ר' אלעזר שאיל וכו' הכונ' הי' לשאול

[346] אצ"צ לעילא לינק.

ואגב שאלתו רמז מה שהי' סובר הוא ביישוב הפסוקים דקשו אהדדי חד קרא לה מערת המכפלה וכתיב לבתר מערת שדה המכפל' וס"ל דתאנא והדר מפרש הוא. וז"ש האי מערת' לאו איהי כפלת' דהא כתיב מערת המכפל' בראשונ' ואח"כ קרא קר' לה מערת שדה המכפל' ובודאי תפוס לשון אחרון שהוא פי' של ראשון וכונתו לראות אולי אביו ס"ל כוותי'. א"ל הכי קרי לי' מערת המכפל' כד"א וכו' כלומר לאו כמה דס"ד דתאנא והדר מפרש הוא אלא הכי קרי לי' מערת המכפל' כלומר שפיר קרא לי' בשם זה. ושם זה עומד כד"א ויתן לי את מערת המכפל' כלומר שאברהם שהי' שואל המקח הזה בודאי לא הי' אומר דברים שצריכים ביאור אלא דברים כפשטן ולא תקשי נך אמאי כתיב בתר הכי מערת שדה המכפל'. דחייך לאו מערת איקרי מכפל' ולאו שדה מכפל' כלומר שאין אלו הפסוקים הם כפשוטן אלא האי שדה ומערתא על שום מכפל' איקרון. סוד יש בו על השד' של מעל' שדה של תפוחין השור' על השדה הזה. אמנם האי כדאיתי' והאי כדאיתי' מערת המכפל' כפשוט' מערה לפנים ממער' ומערת שדה המכפל' הוא למעל' שבשד' זו שהמער' הזאת בתוכ' הוא דשריא בה ההיא כפלתא שהי' המלכות כדמפרש בסמוך. שדה המכפל' ודאי לא מערתא השתא מפרש דבריו שאמר אלא האי שדה ומערתא על שום מכפל' איקרון שלא תטעה בדברי לומר דשניהם על שום מכפל' עליונ' איקרון אלא האי כדאיתי' והאי כדאיתי' שדה המכפל' ודאי שהוא רומז לסוד עליון כנזכר שדה ששור' בו שדה העליון אבל מערת המכפל' ממש הוא כפשוט' כפול מער' לפנים ממער'. וז"ש ולא מערתא שחין רמז למערת המכפל' למעל' אלא למערת שדה המכפל' כנז'. דהא מערת' בשדה איהי כלו' המער' הית' בשדה נראי' לעין כל שהיא כפול' וז"ש אברהם ויתן לי וגו' ולא דבר כפי הסוד כנזכר אמנם ההוא שדה דהיינו מערת שדה המכפל' קאים במלה אחרא שהרמז הוא למעל' שדה השור' בו השכינ' שהיא מכפל' שהיא למעל' במכון שבתה ושור' למט' על השדה הזה כנז'.

ת"ח ירושלם וכו' השתא קא מפרש מה טעם נקרא המלכות מכפל' ומפרש משתי פנים הא' לפי שירושלם וכל ארץ ישראל נכפל תחתי'. א"כ המכפל' ר"ל שכופל' ארץ ישראל כלה תחתי'. הב' משום דאיהי קיימא לעילא ותתא כלומר שיש לה בחינ' הקשור' תמיד למעל' באצילות ובחי' שנית השור' ושוכנת בארץ כנז' בשיר השירים בזוהר. ה"ג ירושלם לעילא אחידת בתרין סטרין לעילא ותתא ירושלם לתתא אחידא בתרין סטרין לעילא ותתא ובג"כ וכו' וה"פ. כגוונא דא וכו' כלומר ע"ד זה הוא מה שאמר ירושלם של מטה מכוון כנגד ירושלם של מעל' שהכונ' ששתיהן באצילות אלא שא' קשור' למעל' בספירות וז"ש אחידא לעילא. והשנית בתחתונים דהיינו פן א' בארץ וז"ש דאחיד' לתתא הרי כפל

א' דרך כלל. והשתא מפרש ששתי כפלים הם דרך פרט וז"ש ירושלם לעילא אחידת בתרין סטרין לעילא ותתא דהיינו פן העליון שקשור באצילות וקשור בפן השני פן א' בארץ כנזכר הרי כפל א' דרך פרט. ירושלם לתתא אחידא בתרין סטרין לעילא ותתא היינו כפל שני שהפן השני שבארץ ראשו קשור בפן הראשון וסופו קשור בתחתונים: ובג"כ כפלתא הוא כלומר כפול' ומכופלת. וע"ד האי שדה וכו' כי הי' אותו שדה מקוד' יותר מכל ארץ ישראל שהי' פתח ג"ע ולפיכך נבחר לקבורת האבות ולכך היא שריא בי' שכינתא שכל מגמת' להדבק בג' אבות. כגוונא דא כתיב כריח שדה וכו' שגם שם הכונ' לשני הפנים של שכינ' וזהו ראה ריח בני היינו פן א' בארץ שהיא הנכנס עם יעקב כריח שדה אשר ברכו ה' כאותו פן הראשון המשפיע בו הי ומברכו. עכ"ל הרא"ג:

דף קכט.

וקב"ה עבד כלא וגו' כלומר שעשה מער' לפנים ממער' מפני שהיא רמז לשכינה שהיא שתי מציאות זו לפנים מזו. שכינ' בתחתונים ולפנים מזו שכינ' למעל' בספירות או ה' אחרונ' ולפנים מזו ה' ראשונה וקראה מערת המכפל' על שם הכפל הגשמי להסתיר הסוד:

ר' יהודה פתח אשרי וגו' האי קרא אתמר אבל זכאה וגו' כלו' פסוק זה נתפרש לעיל בפ' לך לך בסוד המכניס בנו לברית. ועכ"ז אין להכחיש פשוטו שהוא זכאה בר נש דאורחוי אתכשרן קמי קב"ה ואיהו אתרעי ביה וגו' מפני שפעמים שהאדם מעשיו הגונים וכשרים ואינו מרוצה לפניו מפני קלקולו הקודם בפגם מולדתו שהוא ממזר וכיוצא. ובאלו פי' בסבא ראיתי דמעת העשוקים ואין להם מנחם והענין כי הוא סוד הנשמה המטומא' מפני מעשים טמאים שקדמוה ולכך נתגלגל בממזר ועם היות שהוא כשר עכ"ז נדחה עד שובו שלישית בכשר כראוי. אמנם בממזר כתיב לא יבא ממזר בקהל ה' שאינו בקהל נשמות קדושות ועכ"ז יש לו שכר טוב בעמלו. עוד ירצה באו' אתכשרן ואיהו אתרעי כי לא רבים יוכשרו להדבק בסוד האצילות שהוא מדת בא בימים כדמסיק וזהו אומרו ואיהו אתרעי בי' לקרבא לי' לגביה:

ת"ח אברהם איהו אתקריב לגבי' שרדף אחר העבודה הכשרה וכל מגמת פניו כל יומי להיותו נכנס בסוד האצילות כדכתיב הלוך ונסוע הנגבה. וכל פינות שהי' פונה הי' לימין ולא השיג כניסתו לאצילות עד זקנותו: ואו' **מדרגא** לדרגא פי' מחסד לחסד ממדה למדה עילה אחר עיל' עד עלותו לאצילות:

וה' ברך את אברהם מפני שזכ' לידבק באצילות לכך אברהם גשמי נתברך ביסוד עצמו שהוא שליח כל האצילות. וז"ש דמתמן נפקי כל ברכאן שהם שפע כל הספירות וכל

טיבו שהוא ג"כ מסוד החסד ברכ"ה וטו"ב כנודע והם שתי בחינות מהיסוד ע"י החסד. הא' ברכה והיא למלכות והיינו וברכות לראש צדיק להשפיע למלכות שהיא בריכ' לברכה הנשפעת מהחסד ע"י היסוד הנק' ברוך והוא מקור לבריכ': והטוב מעצם היסוד הנק' טוב ע"י החסד ומשם המלכות נקר' טובה ולעולם טיבו ברכאן מכל הספירות ע"י החסד ומוצאם על ידי היסוד כדפי' דמתמן נפקי.

זכאין אינון מאריהון דתשוב' וגו' ואו' שעתא זמנא רגעא [347] אפשר לרמוז אל ד' חלוקי כפרה שהם תשוב' דהיינו עזיבת החטא וחרטה וידוי שעתא חדא. ויש תשוב' תולה ויום הכפורים מכפר והיינו יומא חדא ויש יסורין ממרקין והיינו זמנא חדא שהוא זמן היסורין. ויש מיתה ממרקת והיינו רגעא חדא רגע המות. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב דמתמן נפקין כל ברכאן וכל טיבו. נ"ל שהוא יסוד בינ' עכ"ל:

גיליון ר' יהוד' פתח אשרי תבחר וגו' צ"ד ב':

והרא"ג כ' ולא שדה הכפול ה"ג שכפול הוא כפל א' אמנם מכפל' הוא כפול ומכופל: תו רזא דמלה כלומר שרמז המכפל' לשכינ' במלת המכפל"ה שר"ל ה' מכפל' וז"ש ובגינ' קאמר באורח סתים ה' מכפל' להסתיר הסוד. וכלא קיימא כחד כלו' וא"ת ולמה הוכפל הה"א לזה אמר כלא קיימא כחד שכמו שה' ראשונ' היא אימא עילא' לו' קצוות כמו כן אימא תתא' היא אם לכל נשמותיהן של ישראל כנז' בפ' ואתחנן דף רס"א וכן ה' עילא' מנהגת האצילות וה' תתא' מנהג' העולמות התחתונים ובכמה דברים דומות זו לזו וז"ש וכלא קיימא כחד: וקב"ה עבד כלא היינו מציאות המער' שהית' כפול' לרמוז המד' העליונ' לאשתכחא וכו': האי קרא אתמר בפ' לך לך: דמתמן נפקין היינו היסוד שמשם יוצאות הברכות כלם ששם הוא אשד ברכות כל הספירות והכי קאמר לפי שאברהם בזקנותו בא בימים שהם המדות העליונות מדד לו מדה כנגד מדה להשפיע לו ברכות ממקום הברכות אשר הם מריקים שם ברכותיהם ולכן נקרא בכל שהכל נמשך לשם: עכ"ל הרא"ג:

דף קכט:

וכן דוד דכתיב בי' וגו' אבל מארי תשו' וגו' תימה שהרי אין בכל העולם בעל תשוב' כדוד המלך. ואפשר שבבחינת התשוב' קאמר ובבחינת שאר המעשים ועדיין אין זה מספיק. ואפשר עוד שבעל תשו' הנרצה הנה אינו כצדיק שבא עביר' לידו ושב ממנה שאם כן כולם בעלי תשוב' שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וישוב בכל שנה מחטאיו. אלא הכוונ' כמנשה מלך יהודה שהרבה לחטוא ואח"כ שב והשתא ניחא

[347] לפו פירושו נר' שהיה לו ג"כ גי' זמנא עכ"פ חסר כאן יומא:

שראש לשבים בג"ע הוא מנשה מלך יהודה כדפי' ר' אליעזר בצואתו. והן אמת כי יחזק עתה הקושיא וכי מי שחטא מעט ושב בתשוב' שלימה פחות ממי שהרבה לחטוא ושב נמצא לפי זה לפי ריבוי חטאיו תרבה שכרו. והא לא קשיא כי כן יחזק תשובתו עד למרבה וטעם במקום שבעלי תשוב' וגו' פי' שם בספ"ר:

דאינון קריבין וגו' שיש שש' מדרגו'. חסידי' מחסד גבורי' מגבור' מארי תור' מת"ת חוזים מנצח והוד צדיקים מלכים יסודומלכות. מארי תשובה באימא עילאה נמצאים קרבים יותר:

ואינון משכי עלייהו וגו' כאן פי' טעם מספיק לגודל מעלתם כי להיות ההכנעה חשובה לפני הבורא. הצדיק הגמור לא יכנע אבל יגבה לבבו בינו לבין עצמו מפני שמעולם לא חטא. ובעל תשובה אמתי לבבו נשבר בקרבו ובאותו רצון הלב פועל יותר משאר הצדיקים שאין הספירות העליונות נפעלות למטה אלא ברצון הלב ובכוונה:

ת"ח כמה אתרין היכלות לנשמות בג"ע כדפי' בזוהר פ' בראשית:

דקב"ה קריב לון לגביה. ומלת תבחר ותקרב הת' לנוכח שהב"ה בוחר אותו. ובמלת תבחר ותקרב לא נתבאר מקום לנשמות אלא רק סתם גזרה כוללת לכל הנשמות הזוכות לעלות וז"ש דסלקין אינון נשמתין מתתא לעילא וגו' אמנם בחי' אחסנתייהו ית' אח"כ באומ' חצריך ביתיך כדמסיק:

ודרגין לבר כגון חצר לבית. ועניינו כי בסוד מעמד הנשמות אין מקום למלאכי' להיות שמקום המלאכים הם ז' היכלות הידועים שהם מדור למיני המלאכים. וראש הממונ' על כל צבא מרום הוא המלאך מטטרון ולמעלה מז' היכלות פנימה להיכל קדש הקדשים היא היכלות הנשמות: והנה כל מקום המלאכים הוא מקום הנק' היציר' וכל מקום הנשמות הוא מקום הנק' בריא'. וכסא הכבוד והיציר' כמו חצר לבריא'. ולפיכך הצדיקים שאינם זוכים ליכנס לבית ונשארים בחצר שהם דרגין דלבר יש להם שליחות כמלאכים מפני שהם בעולם המלאכים כדמפרש ואזיל:

בגין דאלין אתקדשו וגו' הענין כי המדרגות למעלה הם כסדר זה. למטה מעולם המלאכים שהוא היציר' יש מדרגת החיצונים שהם סביב רשעים יתהלכון. ולכך מאן דאסתאב אין לו רוח שהוא מעולם המלאכי' אלא נפש שהוא מעולם העשיה ונפשו נכרתת מהקדוש' ונטרדת לבין החיצונים שהם למטה ממדרגות המלאכין. ומאן דנטיר גרמי' ולא אסתאב יש בו רוח וינתן לו חלק בעולם המלאכים אמנם ליכנס לתוך הבית שהוא עולם הנשמות צריך שיהי' לו נשמה והיינו בסוד עסק התור' והמצוה נוסף על שמירת עצמו מטומא' ומכל דבר רע. וז"ש ואית אחרנין דאינון לגו תדיר דהיינו אותם

שהם בעולם הנשמות ואמר תדיר מפני שאינם עושים שליחות דהיינו יוצאים ובאים אלא תדיר שם בקבע. והם הנשמות שאי אפשר לעולם להסתפק ע"י ואין עושי' שליחות אלא הרוחו'. הרמ"ק זלה"ה:

גיליון ואינון רוחי מסאבי מסאבין לי' ואעלין לי' לגיהנם. כ"ט א'. עכ"ל:

והרא"ג כ' וכן דוד וכו' אבל מארי דתשוב' וכו'. תימא דהא דוד בעל תשוב' הוה וכו' וי"ל דבעל תשוב' איקרי מי שהי' הפך צדיק גמור דהיינו רשע גמור וכיון שהיתה רשעתו גדול' ודאי צריך שתהי' תשובתו גדול ומיד בהרהור תשוב' הוי צדיק גמור. כי מוסיף הכנע' הלב ומרירות נפש בצום ובכי ומספד עד שעולה למדרג' חסיד דהוי יותר מצדיק גמור. אבל בחטא קל שבא לידו ושב ממנו אף על פי שעשה תשובה גדולה כדוד המלך ע"ה אינו נקרא בשביל כן בעל תשובה שלא נקרא בעל תשובה אלא שקרב אל הקליפות והכניע אותם ושב אל הקדושה.

רבי יוסי וכו' יהיב טעמא למלתא דהיאך מארי תשובה עיילי מיד ופליג אדרבי יהודה דאמ' שמקום שהצדיק גמור נכנס בסוף ימיו הבעל תשוב' נכנ' מיד בתשובתו. ור' יוסי אמר שלמעל' מן הצדיקים גמורים נכנסים כדתנן מקום שבעלי תשובה עומדים וכו' ותרי טעמי יהיב חדא דמשכי עלייהו ברעותא דלבא יתיר כלומר שמושכים עליהם אור הקדושה העליונה בכונה גדולה. מפני שהם נכלמים הרבה ולפי רוב כלימת' יכנעו וישובו וידבקו בקונם מש"כ בצדיק שאין לבו נכנע כ"כ לפי שהוא צדיק. והשני ובחילא סגיא לאתקרב' למלכ' כלומר לפי שהם סגורים בעמקי הקליפות וצריכים מלחמה גדולה להומם ולאבדם לבא אל המלך לכן יעלו על מעלת הצדיק. ובכלהו בי מותבי לון לצדיקים שיש מקומות מיוחדים לצדיקים. וז"ש אתרין וכל אחד לסוג א' מן הצדיקים והמקומות מעולין זה מזה לפי גדולת הכת ההיא ואף במקום הכת האחד אין כלם שוין כי נחלקין בפרטן בגודל האור כל א' מחבירו. והוא פי' והצעה לג' בחינות שאמר הפסוק חצריך ביתך היכלך כדלקמן.

אלין אתרין ודרגין לבר וכו' הנה סדר המדרגות הללו הם כך חצריך הם בג"ע של מטה שהוא בעשיי' רוחנית שהיא חצר המשכן משכן מטטרון שהוא ביצירה שהם ז' היכלות מלבנת הספיר למעלה וחצר המשכן הוא העשיה שהוא לפני המשכן וביתיך הוא המשכן שהוא היצירה כנזכר. והיכלך הוא הבריא' דהיכל קדש הקדשים שהוא ראש היצירה הוא עצמו סוף הבריאה כמו שקבלנו משם ההרי"א זלה"ה. עכ"ל הרא"ג:

דף קל.

תנינן לית ישיבה בעזרה וגו' ולזה אמר דוד נשבעה כמדבר על עצמו ומשפחתו שהם זוכים משם נשמה. ועכ"ז כל ישראל בני מלכים מצד הנשמה הזוכה אליה במעשיו וזוכים להיותם נשבעים שם מזיו הנשפע מהיסוד לשכינה. והיינו טוב ביתיך כי טו"ב יושפע מהיסוד לבית שהיא המלכות שאור זה נמשך למטה מהשכינ' בסוד כסא הכבוד. אמנם יש אחרים שהם זוכים לנשמה דאצילות שהם חסידי עליון בסוד מאריהון דקבלה שפי' בתיקונין והם חונים לפני המשכן למעלה מהכסא קדמה לפני אהל מועד מזרחה בסוד אור הת"ת הנק' מזרח והוא אור עליון.

וכמה מדורין בכל א' מהמדרגות הנזכרות יש היכלות וחופות אלו למעל' מאלו **כמה** דעובדין מתפרשן וגו' הענין שיש לענייני המצות סגולות לפתוח מקורות אורות מלמעל' ויש משקל לשקול המעשה ולפי ענין המעשה כן יפתח האור מלמעלה ויעש' מאותו האור חופה לצדיק הגורם ממין המקור וממין סגולת המצוה. ולזה כמו שחלוקות המעש' בעולם הזה רבים ועל הרוב לא ישתוו כן לכל צדיק וצדיק חופה ומדור לעצמו בנוי מאורות הנפתחים ע"י מעשיו הטובים.

כמה דאתמשך תדיר וגו' צריך ב' תנאי' הא' הרגל מעשיו שאם הוא רשע אף אם יעשה מצוה א' כתקנה לא מפני זה יטהר לעלות שם אם לא בתשוב' וז"ש כמא דאתמשך תדיר. והב' שבאותו היום עצמו לא נטמא שאם הוא צדיק ועכ"ז באותו היום נתלכלך בחטא בלי ספק לא יעלה וז"ש וכפום עובדוי.

מילין דאינון קריבין מפני שאין החיצונים יודעים אלא מה שעתיד בקרוב מפני שהקדושים מכריזים להם כדפי' בזוהר בפ' פקודי בהיכלות.

כדיבין לשחק בו.

וחייכין ביה בקרי:

מלה דקשוט ואפי' לזמן רחוק כענין ואביו שמר את הדבר **חבילי** טריקין משחיתים נושכין. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' לית ישיבה בעזרה והיינו לשון שביעה דקאמר שהיושב מורה עונג ומנוחה שיושב בנחת רוח וא"ת כאן משמע דדוקא בעזר' לית ישיבה אבל בחצריך שהוא הר הבית איכא ישיבה ולעיל משמע דבהר הבית לית ישיבה דאמר מהלכים בין העומדים וי"ל אה"נ שיושבים שם ומאי דקאמר מהלכים וכו' היינו שהם מזומנים תדיר לשליחות כנז' לעיל. דעיילי לגו היינו פי' לקדוש היכלך וה"פ והקדוש הוא נכנס בהיכלך. והחונים לפני המשכן פי' הבריא' היא לפנים מהמשכן שהמשכן הוא ביצירה כנזכר. והחונים

שם הוא משה ואהרן וכל קדושי' עמם וכמה מדורין על מדורין מלבד שיש הפרש בין הדרים בבריאה מיצירה ומעשיה. אפי' בבריא' עצמה או ביצירה או בעשיה יש הפרש שיש מדורין על מדורין ונהורין על נהורין והיינו ההאר' הבא' לכל אחד ואחד היא כפי המדור שלו. שכל אחד יש לו לבוש ומעשיו חקוקים עליו והלבוש ההוא מקופל ומונח על המקום ההוא ועם היות דמשמע מפרשת שלח לך שיש למעלה ישיבות ונראה שכולם שוים לטובה היושבים בישיבה אחת. עם כל זה בעת חילוק ההאר' לזה יתנו לו הרבה ולזה מעט דומיא דמתיבתא דארעא שלז' נותנים הספק' מרובה ולזה מועטת וז"ש וכל חד אכסיף מנהורא דחברי' וכו'. ות"ח כלומר אפילו בעלמא דא כד בר נש נאים אינם עולות הנשמות אלא כל א' במדריגתה. עכ"ל הרא"ג:

דף קל:

ומאן איהו דזכי יתיר דהיינו מדרג' הנבוא'. ומי ומי הזוכים אליה שהוא [348] בר בלא תבן: **ולבתר** סלקן ואתאחדן וגו' זה נר' דוחק שנאמר שאחר הכנס הנשמה לגיהנם תעלה ויכרחוה ותחזור ותרד וכן תעל' להכריז' ולא נדע זמן עלייתה וטעם עלייתה. ואפשר דהיינו בין עונש לעונש כדפי' בזוהר מדרש רות שיכנס למדור א' ושם יענש על עבירות ידועות ובמדור אחר על עבירות אחרות ולזה צריכה הכרזה בין עונש לעונש להודיע כל עונש ועונש על איזו עבירה היא.

דידעי רזא דמאריהון ובתנאי שיהי' כל מגמת מעשיהם ע"ד הסוד כי ע"ד זה שואבים מלמעלה נשמ' דאצילות ומושכים בכל יום בטוב כוונתם אור הספירות למטה. ולזה מנוחתם מהאור העליון [349] מקום שאין משיג אלא נעלם. וכמו שהם מחכים מלה דחכמתא וסודות החכמה העליונ' כן חלקם מלמעלה מהחכמה שהיא סוד ג"ע עילא'. שעליה נאמר עין לא ראתה אלדי"ם שהיא בינה בלבד משגת שם ונשמות דאצילות מבינ' ולכך עידונ' בסוד עידון הבינ'. ואף אם יתעסק בפשוטי הדברים בחכמ' הזאת לא ישיג המדרגה הזאת אלא כאשר יפלפל וייטיב עיונו ואם לא ישיג בפעם אחת וב' יחכה כי בהתמדת העיון ישיג. אז נק' מחכה וישיג המדרגה הזאת מטעם שאז משתמש בסוד חכמה ובינה. כי החכמה הם ראשי פרקים שנמסרו לנו ונמצאים בספרי הרשב"י ע"ה. ובינ' הוא להבין דבר מתוך דבר ולהתפלפל ולדקדק הרבה בחכמ' ואז יצא לו סו"ד והרי הוא מחדש חידוש בתורה שמעלתו גדול' כדפי' בזוהר פ' בראשית [דף ע"ב]. והארכתי בזה להוציא מלב הטועים האומרים שאין לפלפל בחכמה הזאת ולא לחדש בה דבר

[348] שיהי'.
[349] אצ"ל בהאור העליון.

ונתלו במה שמצאו בזוהר פ' בראשית עונש המחדש בחכמ' הזאת מה שלא קבל. וטעו בהבנת הדבר דהיינו דוקא המחדש ח"ו הקדמה בעניינים העליונים שלא קבל אמנם לפלפל בראשי פרקים ולחדש מתוכם הקדמה מורכבת על ראשי פרקים הידועים. הן הן הדברים החשובים לפני הבורא שאם לא תאמר כן א"כ מה שכר העוסק בה או בשאר התורה. ומה ענין אומרם אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש אם לא נתן רשות להתעסק אלא במה שלמד:

זכאה חולקהון בעלמא דין שיודעים לרצות קונם בתפלתם ויודעים חומר החטא ונשמרים ממנו.

ובעלמא דאתי לגודל שכרם מהאצילות ולא מבריאה יצירה ועשי' לבד כדפי' במקומות אחרים.

ת"ח ראיה שעיקר הדבקות והעבוד' השלימ' היא דוקא במי שזוכה אל האצילות. שהרי אברהם עאל למנדע וגו' דוקא בג' מעלות. הא' דאקדים עובדוי וע"י כשרון מעשיו נסתלק מעט מעט מעלול לעילה. עד שזכה לידבק בספי' דהיינו באינון יומין עילאין לעת זקנותו כאו' ואברהם זקן. ואחר שהזקין בעבודתו בא בימים הידועים שהוא עיקר השלימות. ונתברך מהאצילות כדמסיק. ומי שלא זכה אלהאצילות ברכותיו אינם מהאצילות אלא ממקום אחיזתו שאין מי שיוכל להמשיך יותר מגוה [350] ממקום נשמתו.

אתר דנהרא דלא פסקין וגו' כלומר אם הי' אומר וה' ברך את אברהם כ"ל הי' מורה שברכו מדת היסוד. ואם הי' או' מכל הי' מורה שהשפיעו ממדת היסוד הנק' כל אמנם עתה שאמר וה' ברך את אברהם בכל מור' שהברכות היו ממקום אחר ונמשכו לו ע"י כל וז"ש מאי בכל אתר דנהרא וגו'.

מסאבין לגיבריהו בסוד הצלם טמא שבגוים כדפי' בזוהר פ' אמור והכורע על הגויה משתחוה לצלם טמא שבה. והוא שפי' לשכב עמה להיות אצלה לשכב עמה בעולם הזה להיות אצלה לעולם הבא [351] והטעם כי זכר ונקבה הם דבוקים יחד שני חצאי גופים וכאשר הנקבה טהור' הזכר מעלה הנקבה אל הקדושה ובהיות הנקבה טמאה אי אפשר לעלות למעל' בשום אופן אלא מורידה היא אותו למטה.

מארבע סטרין אין לפרש ד' סטרין דעלמא על ד' יסודות דכבר אמר נטל עפריה וגו' אמנם הכוונה כי הגוף בניינו מן העפר וכן הוא בסוד ספר היצירה לבריאת האדם הגוף הוא מן העפר. האמנם בניינו בכח השם שהם ד' אותיות י' דרום ה' צפון ו' מזרח ה' מערב

[350] נבוה.

[351] והוא שפי' לשכב אצלה להיות עמה. לשכב אצלה בעה"ז להיות עמה לעה"ב.

ובכח השם בצרופו בכ"ב אותיות בסוד רל"א שערים נבנה. וז"ש ובנה גופי' מד' סטרין דעלמא והענין כי סוד כח המעמיד היסודות הארבעה הוא הכח הנתן בבנין האדם והוא ד' יסודות שבאדם. כי מצד י' מים ומצד ה' אש ומצד ו' רוח ומצד ה' עפר והם רוחניים מעמידים העפר ובונים אותו וז"ש דכולהו יהבו ביה חילא.

לבתר אתרק כמריק מכלי אל כלי כן נשמת רוח חיים מקומו למעל' והורק ממקומו בתוך הגוף.

וידע דאיהו מעילא ותתא בהשגת מציאותו ראה בעצמו שכל נוסף על הבהמה והחיה. ונתן אל לבו שאין בריאתו ללכת אחר חלק התחתון שירד החלק העליון מלמעל'. אלא אדרב' ללכת אחר החלק העליון ויעלה התחתון במעל' והתחיל לדקדק בחכמה וכדין אדבק וידע וגו'.

ת"ח בשעתא וגו' להוכיח שאין הנשמה בגוף מדרך טבעה אלא שהוא מאתר עילאה וקשורה בגוף מפני הכוונה כנז'.

יומא דחושבן איהו כלומר עם היות עוד חשבונות אחרי' כדפי' בפ' ויחי ושבעה עידנין יחלפון עלוהי. עכ"ז יום זה ג"כ נקרא יום החשבין מטעם דגופא ונשמתא יהבי וגו'.

ובלא תב לאתרי' הנפש והרוח והנשמ' וכח העמדת הגוף וכח פרידת החיים מהגוף שהוא סוד אוב כדפי' בזוהר בינוקא [שלח קס"ט א' וב'].

וההוא גופא ממש כלו' אותם העצמות ואותם העפר אמנם בנין הגוף זך יותר כדפי' בזוהר דינוקא.

ולחדתא אנפי עלמא. עולם חדש לגוף חדש כמו שיזדככו גופי בני אדם כך יזדכך העולם ויצא מגשמיותו שנתגשם בחטא אדם הא'.

ותבת לאתרה בעת פרידתה מן הגוף במות:

לארקא חיין לעצמין. כל העולמות אפי' הספירות יתחדש להם חיים בסוד הכתר מפני חידוש העולמות התחתונים והיינו בעלמא די ברא כרעותי' רצון ודאי שהוא הכתר הרמ"ק זלה"ה.

גיליון ובההוא טלא יקומון וגו' נשא קכ"ח ב':

והרא"ג כ' ומאן איהו דזכי וכו' כלומר הזוכה אינו זוכה יותר אלא שמודיעין לה חדא מלה דקשוט ובערבוביא כעבורא גו תיבנא. כי מי הוא שזוכה יותר מזה בעודו בזה העולם. א"ר חייא וכו' לא ידענא מאי אתא לאשמועינן. עכ"ל הרא"ג:

דף קלא.

דאילנא דחיי יריק חיין וגו'. ת"ת שישאב החיים הפנימיים מלמעל' וישפיע' לתחתונים **דהא** השתא פסקין מפני פשע הפגם כדפי' לעיל.

ואתכסייא סיהרא ומלך בלא מטרוניתא לאו מלכא איהו. ולכך חיי אצילות בריאה יציר' עשיה נפסקין ויצדק המיתה אפי' במקום שלא להזכיר דהיינו פסיקת החיים והיינו סוד מלך ממית. ומחיה בחכמה. או פוסק החיים ממית או אינו פוסק מחיה.

חויא ביש' יסתלק וגו' ואין פשע ועון וחטאת שהוא הפגם הפוסק החיים בא' משלשה מקומות כדפי'.

לא יפסקון מבועיי מחכמה. והי' אור הלבנה מלכות כאור החמה ת"ת ואור הלבנה הוא החיים הנמשכים לה מת"ת ואור החמה הוא החיים הנמשכים לו מבינה. ולזה לא אמר והי' הלבנה כחמה אלא אור דהיינוהמשכת החיים ממקורם. כאור שבעת הימים כחיים הנמשכים מהחכמ' אל הבינ' שהחכמ' מקור לכל כדפי' בסוד והחכמ' תחיה בעליה.

דאתנטיעו בנשמתא וגו' שנתגלגל נשמתם בכמה גופין מה נשמה יהי' להם שהרי נשמה אחת לכמה גופים.

דלא זכו ולא אצלחו בא' משני פנים שלא קיימו מצות שיהי' שכרם שמור להם אלא היו מאות' דכתיב בהו ומשלם לשונאיו וגו'.

ולא קיימו ג"כ מצות פריה ורביה שאם יש להם בנים הוא ניצול בזכות בניו והיינו דמסיק לקמיה אצלח על הצלח' מעשיו. נטע שורשוהי על נטיעת בנים.

בערער בערבה ממש בחורבה נדון כדפי' בההוא עובדא דסבא.

טוב הוא יסוד והיינו אור הגנוז וגו' שהוא אור הבא אל היסוד מבינה דרך הת"ת שמדליק ומאיר היסוד. ונק' טוב מאיר מלשון בהטיבו את הנרות והיינו אומרו גנוז לצדיקים דהיינו יסוד לעתיד לבא דהיינו בינה.

א"ר יצחק זמין וגו' אין לפרש שיתן להם הב"ה נשמות חדשות שא"כ מה הפסיד הרמאי. אמנם יתבאר הענין בקושיא אחרת דקשה הכא דלמאי דפי' לעיל ר' יוסי תינח באותם שנתגלגלו ולא הצליחו כלל בראשון. אמנם במגולגלין שהיו מצליחין בראשון כענין שת משה וכיוצא הרבה מאי איכא למימר. אמנם בזוהר פי' כי תתנוצץ הנשמה העיקרית בכל הגופים ההם ועיקר הנשמה תהי' בצדיק שהצדיק יותר והצליח יותר. אמנם שאר הגופים כיון שהם ג"כ הצליחו והצדיקו הנשמה אין ראוי שיהיו ריקנים ממנה אלא תתנוצץ הנשמ' בהם כל א' כפי שיעור צדקתם והם כמו בנים לצדיק ההוא. ולדרך זה נאמר כי אלו כשיחיו ינתן בהם חיות מועט בלא נשמה בסוד נפשם שהיתה עד עתה נכרתת מהקדושה וכשיזכו תתנוצץ בהם נצוץ מאותה הנשמ' שהיתה להם מקודם והם

בנים אל הנשמות הצדיקים. ואפשר שאלו בנים שעושים הצדיקים אחר תחייתם ואם לא יזכו נפשם נעשות אפר תחת כפות רגלי הצדיקים.

ויקומון גופא בלא רוחא וגו' כלו' רוח קדוש לא יבא בהם אבל יהי' בם חיות מועט כדי לקום ולהתגלגל כדמות החיות הבהמי ויותר מעט שהוא החיות הכסא לנפש. ועיקר ראייתו הוא מענין זה כי כמו שיש מציאות תחיה אל הצדיקים שם בלא נשמ' כן יהי' לאלו בלא נשמ' עד שיזכו וינתן להם נשמה ממש כדפי'. שהענין הוא כי תחלה ינתן להם החיות המועט הזה ואם יזכו בהם יקומון בעלמא כדקא יאות שינתן בהם נצוץ נשמ' כדפי'. אמנם ענין אם יזכו נאמר שהוא זמן מה שבין תחית המתים עד חידוש העולם בסוף האלף הששי כי בסוף האלף הששי לא ישארו אלא נשמות שלימות. ועם היות שאחר התחיה אין היצה"ר עכ"ז יכולין לזכות ע"י ועשה טוב.

כלהו קיימין וגו' אין להעלות בדעת שיהי' הדבר כפשוטו ממש אמנם הכוונה כי אל הגוף יחס עם הנשמ'. והנשמות עם היותם ממחצב א' ישתנה בחינתם בסוד הצורות העליונות והם פני ארי' וגו' כדפי' בתיקונים [תיקון ע'] בפ' ואתה תחזה וגו'. ונודע כי הגוף יצטייר לפי צורת הנשמ' אשר בו ותשתנ' צורתו לפי כשרון מעשה כפי נטייתו אחר מדה מן המדות: ולזה הם הנשמות דיוקנין וצורות קדושות מתחלפות לפי חלוף עניינם וייחסם עם הגוף ולזה לפי ייחסם בשם יקרא נשמ' פלונית לגוף פלוני כפי חברתם הקודמת.

וכדין יהא עלמא שלים וגו' פי' נקשרו העולמות כולם ונטהרו מפחיתות הנחש:

א"ר ייסא הא חמינן אפשר לפרשו בלשון שאלה והכי קא מבעי' ליה שהי' ראוי שיהי' בהפך שכשהוא בחיים יש בו היצה"ר הטמא יהי' מטמא וכשמת שנתבטל יצה"ר ראוי שיהיה טהור **ור' אלעזר** תירץ לי' שגם אחר המית' יצה"ר שהוא מלאך המות גורם לו הטומא'. או ירצה דקשיא לי' כי לפי הנראה הטהרה אל הגוף נמשך לו מהנשמ' וא"כ מטעם זה בהיותו ברוחא דא הוא טהור ולא טהור אחר שטבעו לטמא אלא שע"י הנשמה נטלה טומאתו וז"ש לאו איהו מסאב. אמנם בהפרד הנשמ' איהו מסאב נמצא טומאתו מעצמו א"כ אדרבה שלימות הוא לנשמה בהיות' חוץ מהגוף ואיך אמרת שע"י חזרת הנשמ' לגוף יהא עלמא שלים. ותירץ ר' אלעזר שהטומא' אינ' מעצם הגוף אלא מחמת מלאך המות שטמאו ובהבטל המות. הגוף מעצמותו טהור והעד ע"ז הגוים שמעצמות הגוף אין להם טומא'.

אשתאר גופא בלא מסאבו היינו טומאת אהל לדעת ר"ש שקברי גוים אינם מטמאין באהל. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. א"ר יצחק זמין קב"ה וגו' הענין הוא כי ר' יוסי אמר כי אותן גופין דלא אצלחו לא יקומו בזמן התחיה וא"ל ר' יצחק שאין הדבר כן כי הלא אעפ"י דלא אצלחו בההוא זמנא עכ"ז בזמן התחיה זמין קב"ה לארקא עלייהו רוחין וגו' וזה נרמז בפ' זו לעיל במדרש הנעלם דף ק"ל ע"א בפסוק ויוסף אברהם ויקח אשה וגו'. כי הצדיקים אחר התחיה עתידים לארקא רוחין על גופין דחייביא דלא אצלחו בסוד ואת הנפש אשר עשו בחרן ואז יש גופין דאפשר דיצליחו. ויש אחרים דעכ"ז לא אצלחו כדכתיב שם לעיל ותלד לו את זמרן וגו' כנ"ל שם ועליהם נאמר ורבים מישיני וגו' כנ"ל שם עכ"ל. ועי' מה שכתבנו בס' **אור הגנוז בס"ד** :

והרא"ג כ' כי יבא טוב דא תחיית המתים ויתנהיר וכו'. פי' טוב מלשון בהטיבו את הנרות לשון הארה והיינו דיתנהיר ההו' נהורא דכתיב ביה וירא אלהים את האור כי טוב. להוו כלא הוו ה"ג. ואינון דלבר יתברי גופא דלהון וכו' ה"ג. עכ"ל הרא"ג:

דף קלא:

ואי תימא הא מסטרא דאבוי קא אתי וגו' וא"כ כמו שצד האם מחייבת טמא צד האב יחייב טהור ויהי' מצד עץ טוב ורע ואמאי אמרת טמא דוקא. ולא עוד אלא דעבד עבירה אחרת נוסף על טומאתו מצדה שכרע על הנכרית והיינו לע"ז. בת אל נכר אשת זנוני' לילית. אנכי יושב בקרבו השכינ' שישנה בין החוחים. מלאך הברית מילה ופריע' יסוד ומלכות והיא נק' מלאך הברי' מלאך ודאי מההוא ברית שהוא יסוד והיא תהי' בעזרת השמיר' שלא יטמא בבנות הנחש שהוא הכנעני שהם חוחים סביב לאות הברית. וכמו שיש בנות ציון ובנות ירושלם כן יש בנות כנען בנות הערלים כחות לילית.

בגין דאורייתא הוא הת"ת.

כל חיין מצד החכמה דכתיב והחכמה תחיה בעליה.

וכל חירו מצד הבינ'.

וכל טיבו מצד הדעת.

בעלמא דין מצד ששה קצוות עם המלכות המנהיגים עולם הזה.

ובעלמא דאתי מצד הדעת המשפיע בבינ' מחכמ'. וקשיא לי' כי מאחר שהחירו מצד הבינ' הוא דבר בלתי מורגש ובלתי מושג בעולם התחתון וא"כ מאי דקאמר בעלמא דין מהיכא. לזה פירש ואמר ההוא חירו שהוא מצד הבינ' דעלמא דין ובעלמא דאתי איהו חיין בעלמא דין. שענייננו שיזכון ליומין מצד שש קצוות היונקים מהבינ'. וליומין אריכין מצד ארך אנפין לעלמא דאתי והטעם כי בעולם הזה אין אריך אנפין המתגל' בבינ' מתפשט עד למטה ולכך הם בעולם הזה יומין סתם ולא אריכין. אבל בעולם הבא

שאריך אנפין מתגלה בבינ' שהיא עלמא דאתי זוכים אל יומין אריכין וכל זה הוצרך משום דאשכחן כמה שנדבקו בתורה ולא האריכו ימים הרבה לזה חלק בין עולם זה לעולם הבא כדפי'.

חיין שלמין פי' שאין בהם חסרון בחיי [352] הגוף שהם מצד החסרון שהעולם השפל כולו חסר מצד הקליפות שהם חסרון ר"ל כענין ארבעים מלאכות חסר א' וכיוצא:

חיין בלא עציבו העצבות הוא מצד החיצונים. וחיים אלו שהם מצד הבינ' דתמן לא שלטין קליפין אין בהם לא חסרון ולא עצבות.

חיין דאינון חיין פי' הם החיים האמתיים כי החיים בדברים הגשמיים הם חיים שאינם חיים. חיים שקריים וכוזבים.

חירו בעלמא דין כענין כל הפורק ממנו וגו'.

גזירה היא מלעילא והעוסק בתור' אינו נספה בלא משפט העליון מה שאין כן שאר בני עלמא שהם עומדים למקרה לשטף מים רבים.

אי הכי וגו' שאין לך מי שנדבק באילנא דחיי כמשה שע"י נתנה תור'. וקושי' זו היא עולה אפי' אם ישר' לא היו ראויים למעל' זו כ"ש כיון שכל יש' ראויים למעל' זו ומפני שחטאו נטלה מהם. השתא קשה כפלים דאי הכי כיון דלא הב לא יימות אפי' אם הי' דבקותו שוה לדבקות ישראל. ומטעם זה לא הקש' מיהושע שמת עם היות שלא חטא כדכתיב וישמע יהושע את העם וגו' כדי להקשות שתי קושיות כדפי'.

א"ל ודאי לא מית כלומר במשה עם היות שאין דברינו על המיתה ממש אלא על השליט' עכ"ז הוא אמת שלא מת אמנם משום דקשי' לן מיהושע או משאר צדיקים שנדבקו בתורה אנן לא אמרינן שאינם מתים אלא שאותה המית' אינ' ע"י הקליפ' ממש וז"ש אבל לא שלטא ביה מית' וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' דההוא ברא דיתיליד מינה יקבל. ה"ג כי לא תשתחוה שכן הבא על הגויה משתטח עלי' והוי כאלו השתחו' לקליפ' הקשור' עמה.

ואשביעך בה' אלהי השמים וגו'. ה"ג מבנו' הכנעני ודאי כד"א ובעל בת אל נכר. אשר אנכי יושב בקרבו אנכי דייקא ורזא הוא כתיב הכא וכו'. וה"פ הכנעני ודאי כד"א ובעל בת אל נכר שהיל"ל מבנו' הכנעני' ואמ' הכנעני היא הקליפ' כנז' לעיל במדרש הנעל' דף ע"ט. כתיב הכא אשר אנכי וכתיב התם אנכי עשיתי ארץ דהיינו השכינה הנקר' אנכי כנזכ' פרשת יתרו. וזהו אשר אנכי דהיינו השכינה יושב בקרבו דקב"ה אתלבש

[352] אצ"ל כחיי הגוף.

באילין קליפין לתברא תוקפיהון לקיים מה שנאמר ומלכותו בכל משלה כנזכר בתיקונין דף ל"ו.

ויצחק יוליף מיניה תדיר. וא"ת ויעקב אמאי שדרי' התם וי"ל שכבר היה שלישי והתורה חוזרת על אכסניא שלה ועוד ששלחו עד שוב חמת אחיו. ואי תימא אינון בני שמד והם חכמים בתור' תירץ ואמר גזירה היא מלעילא וכי תימא למה נגזרה. כך עלה הגזירה בב"ד העליון הנקרא מחשבה והם סוד עשר ספיר' שבחכמ' ששם נדונים כל הדברים הנסתרים ואין מי שיודע הטעם. ואמאי ימות ל"ג. עכ"ל הרא"ג:

דף קלב.

דלא יתבעון מיני' דינא וגו' דלא תבעין מיני' חושבנא לא קאמר שאין לך מי שאינו נותן דין וחשבון אלא שאין אור של גיהנם שולט בהם קאמר בענין אחר וכיוצא. וא"ת וכיון שאין אור גיהנם שולט בו היאך נטהר מעונותיו שבודאי אין הב"ה מוותר לו אפי' כמלא נימא. וי"ל שבזכות התור' הב"ה מייסרו בעולם הזה ונכנס בטהרה לבא. אמנם קשה שבזוהר פרשת שלח לך דקס"ז ע"א בינוק' נמצא שנכנס החכם ההוא לגיהנם שעה וחצי מפני שבייש חבירו וגו' וי"ל דאין הכי נמי שנכנסים אמנם נטהרים שם בלי צער והיינו דאמרי רז"ל ק"ו מסלמנדרא כנראה שנכנסים ונטהרין כעורו של סלמנדרא שכיבוסו באש ואינו נכוה.

ותרד העינה. השתא דאמרן דיוצאת היינו שהיא יוצאת בצדקותה מכלל בנות עירה ניחא אומרו ותרד העינה בה"א לרמוז אל המלכות דהיינו שנזדמנ' לה בארה של מרים. והיינו דפי' רז"ל שעלה מים לקראתה שכן מדת בארה של מרים והיינו דכתיב עלי באר ענו לה. וז"ש וסליקו לה מיא והוצרך לזה משום דקשי' לי' כי הי' לו לומר ותרד הבאר שהבאר של מרים באר נקראת ולא עינה בה'. ותירץ כי משום דסליקו לה מיא מה שהיה באר נעשה עין והיינו כפל לשונו דפתח העינה בה"א ולא בארה משום דסליקו וגו'. וסימנא נקט בידי' כלומר להיות הענין כך שבאותה שעה יוצאות מחדרי מסתרם לזה לקח סימן על הדבר והי' הנער'. שאמר בינו לבין עצמו כיון שהב"ה הזמינני שעה זו וקפצה לי הארץ והגיעני לעת כזו אל העיר כוונת הקב"ה להראות לי הנה ההגונה והראוי'.

ת"ח תדע שהגיעו למחוז חפצו בשעה כזו סימן כדמפרש ואזיל שהכל הי' בכוונ' מכוונת ולהאי פי' נמי מתיישב העינה בה' והיינו דמסיק וע"ד אתא ההוא עובדא וגו' משום דבאר היינו מדת המלכות מדת יצחק גבורה ונעשית העינה ברבוי המים דסליקו וגו' והיינו מעין גנים באר מים חיים.

ואוקמוה להני ארבע אמות דנטיל לכל סטר וגו' לכאורה נר' דהכי פי' שתופס ד' אמות לכל צד מג' צדדיו ימין ושמאל ואחור ולפניו אין מספר. אמנם דחיקא לי מילתא טובא דאמאי תופס לפניו יותר מד'. ועוד דאפילו לעמוד ממש חוץ לד' מתירים בתלמודא דידן. ודוחק הוא לומר לכל סטר לכל הצדדים דהיינו שהוא עומד במרכז הד' אמות דהיינו ב' אמות לכל א' מהצדדים. בר לקמי' שיש לו יותר מזה שהם ד' שלמים. דאי הכי הי' לי' למימר לכל סטרי אמנם מלת לכל סטר מורה לכל א' מהצדדים. ועוד לפי מאי דמסיק לקמיה בפירוש טעם הדבר [353] . אמנם העיקר הוא שכנגד ארבעה צידי המתפלל אמרו ג' הלכות כנגד לפניו אמרו [354] אסיר למעבר וגו' בר לקמי' שהרי אין להפסיק בינו ובין הכותל וכנגד הצדדים אמרו אסיר למעבר וגו' בר לקמיה שהרי אין להפסיק בינו ובין הכותל ואי אפשר לעבור וכנגד האחור לא נתנו מעלה אלא לרבו שאמרו שלא יתפלל אחרי רבו א"כ אלו הם דיני ד' צדדי המתפלל וכולם נמנו וגמרו דינים אלו וצריכים לידע טעמם.

שמעה ה' צדק ה' שהוא צדק דהיינו המלכות. שמע ה' ממש ת"ת כמשמעו. שמע בני ת"ת שהוא בן והיינו הסכת ושמע ישראל.

שמעה תפלתי ה' מלכות המלכות עצמ' נקראת תפל' ולגבי המלכות אמר שמעה אתה תפלתי הנקראת ה'.

והא תנינן וגו' כלומר עם היות שאנו אומ' שהיא המלכות עכ"ז הא תנינן שהתפלות אינם בה אלא נוטלת אותם ועוש' מהם עטר' בסוד ההתעוררות העול' ממטה למעל' מהנקב' אל הזכר עד הת"ת דרך היסוד והיינו אומ' עטר' בראש צדיק כי הת"ת ראש ליסוד ודאי. והוצרך לזה משום דאיהו קאמר שמעה לנוקבא ותפלתי היינו תפלת לחש שהוא לדכורא א"כ קשה מדידי' אדידי' לזה אמר **בגין** דאיהי דרגא דמקבל כל צלותין ובין שיהי' התפל' תיקוני דכורא בין שיהי תיקוני נוקבא הכל מתקבל ע"י המלכות ולכך עם היות תפלתי תפלת של ראש תפלת לחש בדכור' כדמסיק עכ"ז הוא במלכות קבלת התפל' ולהכי קאמר שמעה והמלכות מעל' אותה אל מקום רמיזתה והא תנינן דעבדא וגו'. הרמ"ק ז"ל:

והרא"ג כ' באה מבעי ליה. דלגבי דידי' באה מ"ל שהרי העב' לא ראה יציאתה מהבי'. ותירץ יוצא' שהקב"ה סייעה שלא תלמד ממעשיהם ויצאה מכללם והוא רמז לבד. וסימנא נקיט בידיה כלומר גם בזה נקט סימן שאמר בלבו ודאי דרך כל הצנועות לצאת

[353] נ' דצ"ל ועוד כו' טעם הדבר ג"כ לא משמע כן.
[354] מן אסיר עד שהרי מיותר וצ"ל אמרו שאין כו'.

לעת ערב ומהן אנסה לא מאותן שכב' היו שם שודאי אינן צנועות. לאשתכחא כלא באתריה שרבקה רומזת למלכות ויצחק גבורה ולעת ערב שמדתו של יצחק מתגברת אז המלכות נקשרת עמו. אטיטריה דבר יוחאי ר"ל אבית מדרשו של הרשב"י ע"ד מלשון טרטריאות שהם בית מדרש שמתקבצים ביה האומות א"נ מלשון טוט אסר וטוט שרי פי' בערוך קול תקיעת שופר וה"פ לשמעו של ר"ש באנו ששמעו הולך בכל הארץ. דאתמנון חברייא אפשר שהם היו חולקים בטעמי הדינין הללו ע"ד הסוד ונמנו וגמרו שנשאל לך. א"נ שהיו חולקין בעיקר הדינים והסכימו בהם אחר שעמדו למנין ושלחו לו שיפרש להם הטעם ע"ד האמת אחר שהסכימו יסכים גם הוא עמהם. בר לקמיה שצריך כמלא עיניו כנז' בפוסקים [355] וי"ס דגרסי כדלקמי' כלומר כמו שצריך להרחיק לפניו ד' אמות כמו כן לכל הצדדין ובגמר' נפקא ליה מקרא אני האשה הנצבת עמכה בזה ז"ה בגי' י"ב ד' לכל סטר. שמעה ה' צדק ור"ל שמעה ה' הנקרא צדק שהיא המלכות. שמע ה' ת"ת. ה"ג דהאי דרגא כלומר למה יאמר למלכו' שמע' ולא לת"ת בגין וכו' והא תנינן בניחות'. צלותא די בלחש לאו דוקא בלחש ממש אלא שאינו צועק בקולות מצרתו נמצא תפלה זו כוללת שתים מה שאומר היחי' בלחש והחזרת ש"ץ. עכ"ל הרא"ג:

דף קלב:

תפלה במלכות. שועה ביסוד. דמעה בת"ת. והיינו כי גר מקום הגרי' במלכו' תושב ביסוד והיינו גר ותושב יחד.

ככל אבותי הת"ת ששלש' אבות קשורים בו יחד. ואפ' לפרש גר מ' תושב ת"ת ככל אבותי בבינ' ששם כללות שלשה אבות. תפלה מיושב מלכות. תפלה מעומד ת"ת.

ואינון חד שצריך לייחדם ושלא להפסיקם ממש כעין תפל' של יד ותפל' של ראש שהם מיוחדות לגבי שתי מדות שהם יום מדת הת"ת תפל' של ראש. וליל' תפל' של יד וכמו שתפל' של ראש ויד הם רמז למדות אלו אוף הכא בתפלות הם תפלה מיושב וגו':

וע"ד צלות' דא מיושב מפני שהיא תיקונין וקישוטין דילה וכל ענייניה מיושב.

כיון דעאלת וגו' ועדיין אנו בתפל' מיושב דהיינו באומרינו שירה חדשה וגו' ואיהו אתי לקבלא לה כדין אנן קיימין מוקדמין לתפל' שמעומד.

דבשעורא דסורטא וגו' נר' הכוונה שהכוונה סוד ד' אמות שאמר דהיינו ד' מרובעים לימין בסוד ופני ארי' אל הימין לארבעתם שהם ד' פעמים ד' י"ו פנים. וכן אל פני שור מהשמאל וכן אל פני נשר. ולקמי' שהם פני אדם שהוא כולל הכל אין לו שיעור וזהו סוד הענין בדין הנהוג בזמנם על פי החסידות. ועיקר הענין יוצר כולא הוא סוד קו

[355] יעוין באו"ח סי' ק' ב סעי' א'.

המדה המודדת סוד ד' תחומין לד' סטרין ועיין בקו המדה סימן ט' [356] מפרשת ואתחנן ולזה בגשמי ימדוד ארבע אמות שעורין לתחומין עילאין הנמדדין בסוד קו המדה. כורע בברוך לרמוז ההמשכ' למלכות שהוא למטה. זוקף בשם לרמוז קימה וזקיפ' לגבי הת"ת שהוא למעל'.

ות"ח צלותא דמנחה וגו' הענין הוא כמו שתקנו תפלה מיושב בתפלת שחרית. למה לא תקנוה בתפלת המנחה אם סדר התפלה הוא כמו שפירש. ולזה אמר ת"ח צלותא דמנחה הם תיקוני דגבו' כי החסד שליטתו עד חצות כמו שזכר ומיד נטו צללי ערב דאינון דרגא דדינא קשיא וגו' ולזה מצד הדינין אין תיקון למדת המלכות כלל לכך מיד היא מעומד מיד בלא קישוטין ותיקונין שאינ' מתתקנת. שהרי אדרב' משם נחרב בי מקדשא ואתוקד ומור' על המלכות המתלהב מצד הדינים ואין לה תקונים מצדה וע"ד תנינן דיהא בר נש זהיר בצלותא דמנחה וגו' לעשות מעט היחוד הזה שלא תשרוף העולם בדיני הגבור'. והנה לא נשאר ליעקב זמן בין שתי התפלות אלו כי לא יש זמן אמצעי כנז' לזה הלך לו למטה לתקן המלכות במקומה למטה. וביאר הטעם דהא אתקין לה היינו שיש בה תפל' מיושב.

וזן לה בכל מה דאצטריך והיינו תפלה מעומד. וא"ת תעלה המלכות למעלה ולא שירד וא"ו למט' לגבי ה"א. לז"א ודאי וא"ו אתקין לה"א למטה במקומ' וז"א אתזנת מן וא"ו בבחינת' למטה דהיינו שהיא מדת לילה דלית לה נהורא מגרמה כלל והת"ת מאיר' ומתקנ' ובאמת עיקרה היא שתתעל' למעלה ותכלל בהסתר במדת יום דהיינו שהיא עצמ' תפלה הנכללת בשתי תפלות במדת יום ת"ת שהוא כולל שתי זמנים הנזכרים שהם שתי זרועות הזכר. ולכך מפני הדוחק הזה שאין צריך לרדת למטה לכך אמרו תפלת ערבית רשות מפני ב' טעמים הא' דהא אתכלילת בצלותא דיומא דהיינו עצם תפלה ביום ממש ואז הת"ת מאיר' מאור היום שהוא עצמו מדת יום וז"ש **בגין** לאתנהרא ועדיפא ייחוד זה מייחוד הנעשה בלילה והיינו אומרו והשתא לא זמנא איהו שהוא מדת לילה ולא מדת יום והטעם שאין הת"ת בא עליה באתגליא להאירה שהרי הערי' השמש ונתעלם ובדרך העלם והסתר הוא בא. וז"ש דהא לא אתגליא וגו' ועיקר מדה זו אינ' אלא מחצות ואילך דהיינו מדת דוד כדמסיק. ולכך ניחא שדוד לא תקן תפלת ערבית שהיא נגד מדתו באמת אלא העיקר מחצות ולא בתפל' אלא באורייתא.

ת"ח דוד וגו' מפני שהזמנים שלש' עם תפלת ערבית רשות אמר שלשה ומפני שהשתים חובה והוא לא הי' מתפלל אלא שתים לכך אמר שתים דהיינו אשיחה ואהמה ומפני

[356] איני יו ע מהו סי' ט' ואצ"ל בדף ס"ט והוא בזהר חדש פ' ואתחנן.

שבתפלת שחרית תיקונין דשכינתא אמר אשיחה ומפני שבתפלת המנחה אין תיקוני תפל' מיושב אמר אהמה וגו' ובמקום תפל' ערבית אמר ולבתר כד אתפלג וגו' ולא בסדר תפלה אלא בשירין ותושבחן וגו' דהיינו כדקא יאות והנאות למדה והזמן כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה.

גיליון ובגין דבר נש קאים קמי מלכא עילאה וגו' היינו תירוץ לשאלת פיסקת בינו ובין הקיר.

בעייא המייה וגו' תימ' דהא בערב כתיב ביצחק לשוח אלמא בערב סגי בשיח' ונר' בעיני דשאני אבהן עילאין דאחידן לעילא סגי להו אפי' בשעתא דדינא קשיא בשיח' דהא זכאין אינון אבל אנן או דוד דבעי תשובה על ענין אוריה בעינן ואהמה וכדין וישמע קולי והכל לפי מה שהוא אדם. ואו' לא צלי אלא תרי אפשר שהי' משלים ק' ברכות במיני תרגימא כמו אנן בשבת והנכון בעיני כי נוסח תפלות בזמן המקדש הי' נוסח אחר שלא היו אומרים תקע וגו' ותשכון וגו'. מספר לבנת הספיר.

יעקב אתקין צלותא דערבית וגו' קס"ג א':

והרא"ג כ' דא אעיל קמי מלכ' לפי שכל התפלות עולות ע"י שומרי שערי ההיכלות שהם סגרון ופתחון כנז' בתיקונים אמנם הדמע' נכנסת מעצמה ה"ג לא אהדרו דמעין ברקנייא הא הכא תלת דרגין. לקבל אלין תלת אחרנין כי גר וכו' הכונה כי מלת כי הוא נתינת טעם וצריך שיהי' הנתינת טעם לכל הג' דברים שאמרו וז"ש לקבל אלין תלת אחרנין כנגד שמעה תפלתי שהיא מלכות אמר כי גר אנכי עמך ששם הוא מקום הגרים כנודע שכשעול' האדם אל מדה זו אינו נחשב אלא כגר. לבתר תושב כנגד ושועתי האזינה כנגד הת"ת שהוא תושב שאינו גולה כמלכות אלא מיושב בהיכלו. לבתר ככל אבותי היינו גבורה וחסד כאן הוא סיום כל ג' אבות כנגד אל דמעתי אל תחרש שהוא בוקע ועולה עד אצל החסד והגבורה והם מסכימים לדעת א' לרחם עליו. צלותא דבר נש מעומד. עיקר התפלה מעומד. דהא כדין דכורא אתחבר גרסי'. בין גאולה לתפל' גאול' היינו מלכות שהיא סוף תפלה מיושב לתפלה היינו ת"ת תחלת התפלה מעומד עלמא דדכורא. וגאולה ותפל' תרין דרגין אינון רזא דצדיק וצדק רחל ויוסף כל זה ל"ג ליה שלא נמצא בס"י. וכאן [357] יהיב טעמא למה ששאלו ממנו טעם למה לא יפסיק בינו לבין הכותל. והיינו בינו ת"ת שאדם בדוגמא עליונה ובין הקיר מלכות הנקרא קיר מלשון אדון בלשון יון. בשיעורא דסורטא וכו' פי' סורטא חוט כמו לא יקשור אדם סרט של צמר בשל פשתן והוא סוד קו המדה שהיה ידוע אצלם: כד כרע כרע בברוך שהוא כנגד המלכות

[357] אצ"ל ובגין יהיב כו'.

ששם הוא בריכת הברכים הנז' בר"מ בפ' עקב דף רע"א. ולהראות שהמדה הזאת כפופה אל הת"ת והוא הזוקפ' כנז' שם. וע"ד בצלותא בר נש כורע בברוך דאיהו עלמא כפיף לגבי עילא וכו' ברוך בצלותא בר נש כורע ביה בברכוי וגחין רישיה וכו' והת"ת זוקפה. וזהו לאחזאה שבחא וכו'. ת"ח דוד אתא ואמר הכריח לדבריו שהרי דוד אעפ"י שאמר שזמני התפלה הם ערב ובקר וצהרים איהו לא צלי אלא תרי מינייהו להודיע שהחובה הם שנים והג' רשות. ה"ג דא לצלותא דצפרא ודא לצלותא דמנח' ובג"כ אשיחה ואהמ' דיקא בצפרא דאיהו שעתא דחסד סגי ליה באשיחה. ובמנח' דאיהי שעתא דדינא קשיא בעיא המיה ובג"כ ואהמ' ולבתר כד אתפליג וכו'. הוה קם בשירין שאפי' שלא היה מתפלל תפל' ערבית לא היה פוטר עצמו מכל וכל אלא היה משורר בשירין ותשבחן וכו'. עכ"ל הרא"ג:

דף קלג.

לאהל שרה אמו מבעי לי'. הנה המלה הזאת יש בה היסוד דהיינו אה"ל ויש בה ה' בסופ' דהיינו כעין ל' בתחלת' לאהל שרה ויש לה ה' הידיע' והיינו האהלה ויש לה סמיכות כעין אהל שרה והסמיכות אין דרכו לבא במלה אשר נטיל לה ה' סופ' במקום למד בתחלתה. והעד הגבעתה אשר לבנימן מפני שבאה ה' הידיע' בה' המור' הל' בתחלת' הור' על הסמיכות במלת אשר א"כ כאן מן הטעם הזה הי' ראוי שיאמר האהל' אשר לשר' או יאמר בקצר' לאהל שרה ויקצר בה' הידיע' והסמיכות יבא בנקוד כנדונם.

אלא מתוך הכרח זה הכריח שאין מלת האהלה סמוך לשרה כלל ועיקר טעמו הוא ויביאה יצחק לרבקה האהלה דהיינו כעין אומרו לאהל ה' דהיינו שהארה שכינה באהל מפני שהיתה רבקה דומה לשרה אמו בחסידותה כדמסיק:

ושרנא הוה דליקת היו מתקנים אות' בערב שבת לכבוד שבת והיתה דולקת כל ימי השבת להראות הארת המלכות כלשש' ימים מאור השבת שקבל' והיינו תיקון האש' שהיא נ"ר ולה סוד נר מצו' דשבת כנודע.

ור' יצחק [358] פליג כי לא לבד היתה דומה במעשים אלא בקלסתר פנים.

ור' אלעזר הוסיף ופליג אעיקרא דקרא. דשרה שרה ממש ואינו סמוך וכדפי' ר' יוסי ור' יצחק. אמנם אע"ג דמיתת דיוקנ' דהיינו כעין טולא דר' פנחס וגו' דהיינו שכל מקום שהצדיקים קיימו מצוה דיוקנם קיים שם. ולכך אע"ג דמיתת שרה דיוקנ' שהי' שם עוסקת במצות לא אעדי מן ביתא. אמנם כל שלשה שנים שלא באה רבקה היתה שם נעלמת ולא היתה נראית עד דאתאת רבקה ונתגל' דיוקן ליצחק דוקא וגו'. א) אצ"ל

[358] לפנינו הגי' ר' יהודה וכן גי' הרא"ג ז"ל:

מדיוקא דקרא ויאהבה וגו'. ב) אצ"ל אלא לספר בשבחה דדומה לשרה. או דצ"ל לספר בשבחה רק דדומה לשרה. ופי' הכתוב ויביאה יצחק לרבקה האהל' ונתגלה דיוקן שרה אמו.

ר' שמעון אמר וגו' פלי"ג אכולהו ומפרש קרא בגוונא אחרא ועיקר הוא אח"כ אמנם ההכרח הוא מדיוקנא דקרא ויביא' [359] וגו'. ועיקר דבריו שהנקבה אחת היא להם לשלשה אבות דהיינו השכינ' ועיקר קרא בשכינתא קאמר שהיא היא שרה ורבקה ורחל ולאה וזלפה ובלהה אמנם בבחינות שונות כדמסיק לקמי'. ואין מאהב השכינה למעלה כיצחק מפני שעיקר אהב' מצד הגבו' דהיינו שמאלא בסוד שמאלו תחת לראשי תחלת' מן הגבורה. ולז"א ביצחק שהי' מגביר הגבורה ויאהב' שהמלכות עיקרה הדין והיינו אומרו חשך דהיינו גבור' ולילה דהיינו מלכות כחד אינון. ולכך עיקרה היא לנטות לגבורה ולהתקשר עמה והיינו או' ושמאלא אתער רחימות' בין שיהי' החבור והייחוד מצד אברהם בין שיהי' מצד יצחק ולזה יצחק ואברהם יחד הם משמשים בשכינה שהיא שרה ורבקה. ולזה לא היתה אהבת אברהם שלימה מפני שאין מדת החסד גורמת האהבה כמדת יצחק. ולזה אע"ג דאברהם רחים לה לשרה דהיינו השכינה לא כתיב בי' ויאהב' אלא ליצחק שהוא עיקר אהבה כדפי'.

ואי תימא ויאהב יעקב הרי שהתעורר אהבה לשכינה והוא אינו שמאל. ותירץ עכ"ז יעקב אמצעי כולל שמאל וימין ומסטרא דיצחק קא עביד וגו' והא כיצד שלשה אבות כל א' הוסיף על חבירו מפני דרך הייחוד והתיקון. אברהם כד חמא לרבקה דהיינו המלכות מצד הגבורה כי אברהם ושרה לא נזכר בהם אהב' מפני שאין האהב' אלא בשמאלית ודאי. לכך כד חמא לרבקה דהיינו המלכות מצד הגבורה אינ' עיקר מדתו. חבקה דהיינו הימין הגומר חבוק האהב' וגו'. ואו' **ולא** יתיר שאין אהב' זו עיקרית מפני שאינ' בחינת זווגו. אמנם יצחק שהוא הגבור' ובחינת זווגו רבקה דהיינו צד הגבורה שבמלכות דהיינו דאיהו בעלה אחיד בה בעצם גבורה בגבורה. ושוי דרועיה גבורה עליונה תחות רישה דהיינו סוד אחיזת המלכות בגבורה דהיינו חבוק של בעל בעצם מצד עצמו וימין מצד אביו. ונמצא ע"י מה שתקן אברהם ומה שהוסיף יצחק החיבוק הגמור דהיינו שמאלו וימינו.

ואח"כ כשבא יעקב ומצא תיקון זה שמשה והוליד י"ב שבטין והוציא הנשמות העליונות ותקן המרכבה וכל א' נסתייע במה שקדם לו מהתיקון. הרמ"ק זלה"ה.

גיליון א"ר שמעון הא אתמר. רכ"ט ב'.

[359] אצ"ל מדיוקא דקרא ויאהבה וגו'.

וחשך ולילה כחד אינון עיין לעיל בפסוק ולחשך קרא לילה י"ו ב' ע"כ:
והרא"ג כ' ת"ח תפלות וכו' הכרח שני לדבריו ששנים הם חובה וערבית רשות שהרי לא היו אלא שני כבשים א' בבקר וא' בין הערבי' אר"ש הא אתמר בדבריו ולמעלה שאמר ובג"כ תפלת ערבית רשות דהא אתכלילת וכו'. לאו אינון אלא לחבר ליעקב כלומר הוא עול' על גביהן שהו' הולך עם כלם שבתפלת שחרית הוא תיקון החיבוק בימין כדי לקרב הגוף שהוא יעקב עם המלכות ובמנח' שמאלו תחת לראשי לחבק' בשמאל ולקרב' אל הגוף על ידו א"כ אדרבא הוא מתהלך ביניהם בגין דאיהו שבחא דאבהן. כד"א ואתה מרום המלכות נקרא אתה וסמיך ליה מרום כלומר אתה מלכות הנקרא מרום.
מאי האהל' דהיינו ה' ראשונה יתיר' וכיון שיש קושיא מה"א ראשונה יתיר' יש לנו להקשות גם ה"א אחרונה דלאהל מבעי ליה דנהי דקיימא לן דכל ה' בסוף תיבה במקום למד בראשה מ"מ היכא דאיכא למדרש דרשינן אמאי לא אמר בהדיא למד. ומשני אתרוייהו חד ה' לרמוז שחזרה שכינה וחד ה' לרמוז שחזר' שרגא להדלק. ר' יהודה אמר וכו' פליג את"ק ואמר מלת שרה אמו דייק טפי שדומה לדיוקנא דשר' ולא בא הכתוב לספר בשבח' דומה לשר'[360] וזה שאמר ובג"כ שרה אמו ודאי כלומר השתא ניחא אומרו אמו. ורבי אלעזר פליג ואמר דתרתי משמע מינה וזהו בכלא הכי הוא כלומר לפי דבריכם שאין מלת אמו אמו ממש תרתי משמע מינה ואין ביניכם מחלוקת אמנם לדידי סבירא לי שרה אמו ממש שחזר דיוקנא של שרה שנתעלמ' ועתה חזרה. וע"ד וינחם יצחק וגו' דלכלהו פירושי קשה למה לא אמר אחרי מיתת אמו אמנם לדידי אתי שפיר וינחם יצחק אחרי אמו ממש. אלא שמאלא בלא למד גרסי'. סטרא דיצח' תירוצא הוא והכונה לומר שהת"ת כלול מאש וממים שלכך נקרא שמים ומסטרא דגבורה ביה משם נמשך ויאהב יעקב לרחל. אברהם כד חמא לשרה החסד למלכות. מחבק לה כדמפרש ואזיל וימינו תחבקני. יצחק הוא אש הגבורה והוא גורם הייחוד ולכך קרי ליה בעלה אע"ג דיעקב הוא המשמש. עכ"ל הרא"ג:

דף קלג:

וכלהו שמשו בארבע נשין. עיקר הסוד שהשכינה יש בה ד' בחינות שרה מצד החסד רבקה מצד הגבורה לאה מצד הת"ת רחל מצד המלכות בעצמה וכל א' מהאבות יחדה מכל ד' בחינות אמנם העיקרית שרה לאברהם שהיא עיקר מדתו ולכך מצדה הוליד יצחק ושאר הבחי' לא הוליד ממנה כראוי אמנם תקן והוציא משם סיגים והכינם ליעקב

[360] אצ"ל אלא לספר בשבחה דדומה לשרה. או דצ"ל לספר בשבחה רק דדומה לשרה.

ויצחק ג"כ נרמזו בו ד' אלא שלא נטל בגשמי אלא רבקה והיא שמשה בכל הבחינות וז"ש ברזא דסטירו וגו'.

ר' חייא אמר אברהם ויצחק שמשו כל חד באתתא חדא דהיינו אברהם בצד החסד יצחק בצד הגבורה יעקב ברחל מצד הגבורה והוציא אחת בלהה המלכות למטה לאה מצד החסד והוציא זלפה אל האמצע כמדתו.

ור' שמעון פליג כדפי' לעיל ורצה שכל האבות שמשו בכל הייחוד ונעזרו האבות זה מזה כדפי' וז"ש וכלא ברזא חדא.

דהא כלא ברזא קדישא וגו' לפי דברי ר' חייא אין קטורה והגר מצד הקדושה אלא שרה לבד לכך אמר כולא ברזא קדישא יש סוד בעניינים וכולא ברזא חדא האבות שלשתם יחדו ושמשו בכל בחינות השכינה כדפי':

ויוסף אברהם מאי ויוסף בשלמא אי אמרינן הגר לחוד וקטורה לחוד ניחא לישנא דויוסף דהיינו ויוסף על הגר קטורה אלא השתא דאמרת דקטורה היינו הגר ושינוי השם משום תיקון מעשיה מאי ויוסף אי תימא על שרה לאו הכי אלא ויוסף בערך הלקוחין.

ת"ח דאמר ר' אלעזר וגו' הענין דקשי' לי' נימא ויוסף על שרה ולא בחיי שרה אלא בתר דמיתת שרה הוסיף ולקח זו לזה אמר ת"ח וגו' דמכלל דבריו למדנו שמעולם לא נכנסה זו בגבול שרה כדי שלא יפגום שפחה תירש גבירת' א"כ מהאי טעמא נמי לא אתיא האי בלשון תוספת על שרה אלא מלת ויוסף אהדר על הליקוחין שהיא היא בתוספת עצמה על עצמה.

ויתן את כל אשר לו הוה לי' למימר את אשר לו מאי כל אשר לו דייקא לרבות. או אפשר דהי' לו לומר ויתן אברהם את רכושו ליצחק את כל אשר לו דייקא על ענין אחר נעלם. והשתא ניחא רזא דמהימנותא דהיינו א"ת מדת המלכות כל מהיסוד ולמעלה. אשר בינה. היינו כל סוד האצילות והענין שנאחז יצחק בסוד האצילות בחיי אברהם להיותו עיקר המציאות ונעשה אברהם טפל לו כדי שישלוט במדתו כדקא יאות ולזה ניחא לי לומר שכל שלשה מלות אלו יתירי את כל אשר ודייקי הכי.

ת"ח הכא אתכליל אשא במיא. גבורה כלל בתוכ' החסד בענין שיצחק עיקר הבית ואברהם נכלל בו בהנהגתו ויתן אברהם מדתו את כל אשר לו ליצחק שנכללה בתוך הגבורה ובקדמיתא בעקיד' בבחרותו של יצחק נכללה גבורה בתוך החסד וכך הסדר תחלה הגבורה תוך החסד ואח"כ החסד בתוך הגבורה מפני היות אצילות הגבורה מדרך החסד ע"י אברהם הוליד את יצחק ואח"כ בהתגבר הגבורה במקומ' נכלל' החסד בגבורה.

אלין סטרי דרגין האחיזם בחלקם דהיינו בשרים הידועים להם ולא שלמדם כשפים או ע"ז שזה אסור לבני נח אלא שהשכינם בארץ וגלה להם אחיזת' בשרים הידועים ולמדם ז' מצות ועיקר הנהגה טבעית לפי מה שעיקר שליטת השרים ההם.

בגין לאשלמא דרגין שאברהם לא הולידם אלא שהתחיל ביצחק הגבור' והשלים מדרגותיה בבנים אלו ולכך יצאו לחוץ ושיעבדם תחת ממשלת יצחק להראות על הכחות ההם שהם משועבדים תחת ממשלת ה בור'.

ת"ח כתיב ותרב חכמת שלמה וגו' לא אחשוב שאברהם המקריב שאר בני העולם לעבוד' ירגיל בניו בע"ז אלא שלמדם מקום אחיזתם וסדר הנהגתם לעבוד כפי הנאות לשרים ההם והם הוציאוה לתרבות רעה. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וכלהו שמשו בארבע נשין וגו' זה תבין מפ' פקודי כי בכל היכל מז' היכלות יש סוד ד' חיות הקדש והנה בהיכל זכות שהוא זרוע שמאל הנקבה יש ד' נשים הם ד' חיות ויצחק שהוא זרוע שמאל הזכר הוי בעל דידהו. וכן אברהם זרוע ימין הזכר נטיל ד' נשין ד' חיות דבהיכל אהב'. וכן יעקב גופא דת"ת נטיל היכל רצון בד' נשים ד' חיות הקדש.

בני הפלגשים אלין הוו בני קטורה. הרגיש או' בני הפלגשים כנר' שהם שנים וכמו שדרשו לעיל בריש דף זה ולכן אמר כי קרא לקטור' בלשון פלגשים להורות כי ב' פעמים היתה פלגשו דאברהם וזהו להורות כי קטור' זו הגר בעצמה וז"א פלגש בקדמיתא וגו' אמנם ר' חייא סבר פלגשים ממש דנשא אברהם ב' פלגשים אחרים וכמו שביארנו לעיל בראש עלה זה. ואעפ"י דלעיל פליג ר' חייא אההיא דרשא וסבר דלא הוה לאברהם אלא חדא כנ"ל עכ"ז אפשר שאח"כ הודה לדבריו כששמע לר"ש לעיל שסייע לסברת הראשון באו' סליקו מילין לאתרייהו וגו' כי הכל רמז העליונים וכמו שביארנו שם בסוד היכלות הקדושה. עכ"ל:

גיליון יצחק ברזא דארבע וגו' פקודי רנ"ו. ויוסף אברהם ויקח אשה וגו' קכ"ז א'. יצחק בדרגא דחולקי' כדקא יאות וגו' פי' יצחק קץ חי כנז' בתיקונים והיינו יסוד.

מאי מתנות אלין סטרי דרגין תתאין וגו' מתנת חסר ו' וכל חסר מסטרא אחורא. ר' יצחק פתח ואמר מי נתן למשסה יעקב וגו' קשה מה ענין חרבן בית המקדש כאן ומה שנראה בעיני לפי דרך המדרש משום דאברהם שרות' דנהורא דסיהרא כאו' מי העיר ממזרח ובשלמא [361] דור ט"ו אתמליא סיהרא וקיימא בשלימותא כד"א ותרב חכמת שלמה וגו' דאוליף חרשין ואתמשך בתר אינון דרגי ונסיב נשים נכריות והוה סבה דשריא סיהרא

[361] ובשלמה.

לאתפגמא בסוף יומוי זעיר זעיר עד דור שלשים בימי צדקיהו דאתפגמת לגמרי. ע"כ מספר לבנת הספיר. ועוד האריך. ת"ח כתיב ותרב חכמת שלמה וגו' ק"ן א':

והרא"ג כ' יצחק ברזא דארב' סוד ד' נשים שנטל אברהם ויעקב בפועל היו ליצחק בכח והם ד' מחנות שכינ' ארגמן כנז' בפ' פקודי דף רנ"ו ע"ש שהם נקר' ארבע נשין. וכולם נוטי' אל הדין מצד יצחק כדי להעניש לרשעים וזה שאמר כאן בסטירו דרבקה נוטים אל הדין כנזכר שם. ולא כן ד' נשים דאברהם שהיו נוטים לצד החסד ושל יעקב לצד הרחמים. והשתא ניחאלמה לא היו ליצחק ד' נשים בפועל כאברהם ויעקב אלא כדי שיהיה הדין נסתר ולא יהיה הדין גובר בעולם. וז"ש ברזא דארבע בכח ולא בפועל ופי' הטעם ואמר לפי שהם בסטירו דרבק' שנוטים לדינ'. באתתא חדא ברזא דקדישא כלומר אעפ"י שמצינו ששמש בארבע מ"מ ברזא דקדשא לא היה אלא א'. ולקבל תרוייהו הוו ארבע לפי שהו' כלול מאש ומי' וא"ת בתרי די לו י"ל דאש כלול במים הרי תרי ומי' כלולים באש הרי שתים שהן ארבע וז"ש בתרין חולקין. ר"ש אמר סליקו מלין וכו' מסייע לי' לר' חייא דודאי למטה ראוי שיהי' כענין של מעלה וז"ש סליקו מלין לאתרייהו ר"ל לשרשם העליון. דהא כלא ברזא קדישא ואין ראוי לומר שד' נשים של אברהם ירמזו למעלה כדברי ר' חייא שלא היו קדש רק שרה. וכשם שלמעלה אין ד' מחנות שכינ' מצויין אלא בהיכלו של יעקב לבד שהוא היכל הרצון כנזכר בפרשת פקודי ואעפ"י שנוטל אותם יצחק להעניש כנז' לעיל מ"מ עיקרם אינם נמצאים אלא בהיכל הרצון הכי נמי למטה לא היו ד' נשים אלא ליעקב.

ת"ח דאמר ר' אלעזר בא לפרש סמיכות ויוסף אברהם לוינחם יצחק אחרי אמו דכתיב לעיל מיני' בהא דאמר ר' אלעזר דיצחק היה מתנחם אחרי אמו שהי' רואה אותה ואברהם לא הי' רואה אות' מדקאמר וינחם יצחק ולא קאמר וינחם אברהם ולמה לא הי' אברהם רואה אותה להתנחם. לזה נתן טעם הפסוק ואמר לפי שויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה בגין דשפחה לא תירש גבירת' וכיון שהשפחה לא היתה נכנסת גם אברהם שהיה עמה לא הי' ראוי שיכנס.

ת"ח הכא אתכליל אשא במיא וכו' טעות גדול נפל בספרים [362] ונראה שהגירסא הנכונה הוא הכא אתכליל מיא באשא שכן אברהם שהוא מים נתן את כל אשר לו ליצחק ונמצאו המים כלולים באש. כדין אתכליל אשא במיא כי כן היה יצחק עקוד לפניו ונמצא האש כפוף ונכלל תחת ידי המים. בגין לאשלמא דרגין כי שמות הקדושה כבר היו נשלמי' סגולת' ע"י אברהם ויצחק שהיו צדיקים אמנם שמות הטומאה מי יהי' פועל בהם שאם

[362] ע' ברמ"ק.

לא יהי' מי שידע לפעול בהם נמצאו חסרי השלמות לכן מסר להם שמות הטומא' לאשלמא דרגין של טומא' על ידם. אלין הוו בני קטור' וכי תימא פלגש מ"ל תירץ ואמר פלגש בקדמיתא וכו' עכ"ל הרא"ג:

דף קלד.

ת"ח מזמנא דאתחרב בי מקדשא וגו' לפי שאמר שליטת יצחק על האומות ומעשה אברהם בזה לצורך גבוה אמר כמה רעה הגיע בעת שנהפך הענין ששלטו האומות לפני הקדושה.

ברכאן לא שריין בעלמא בעולם הגשמי ואתמנעו מעילא מהספירות. ותתא מהבריאה והיצירה וכל אינון שאר דרגי תתאין הם החיצונים הטמאים מתתקפי ואזלי דהיינו הצלם השולט ובולע את ישר' במעשיהם גורמין [363] והחסידות והטובה בכל יום ויום מתמעט והולך.

דאתחרב מקדשא שהרסו החומות ואתוקד היכלא ששרפו ההיכל בעצמו באש והיינו חורבן הפך החסד שבה הבנין כאומ' אמרתי עולם חסד יבנה.

והיכלא אתוקד הפך אש הגבורה והיינו שתי קליפות **ועמא** אתגלי הפך מדת ישראל והיא קליפ' ג' וכיון שראתה ג' קליפות שולטות בעיא שכינתא לאתעקרא קודם שתבא הד'. ההפכיית למלכות.

אמרה איהך בקדמיתא למחמי וגו' להספיד ולקונן על החורבן וההרוגים ואח"כ לפקח על צרכי החיים והטעם שלא תשתלם מדת הדין עד שתראה באלו ומתוך דינם ירחם על אלו כדכתיב כי נחמתי על הרעה אשר עשיתי אתכם.

דוכתאי בנקוד' אמצעית מצד הת"ת דוכתי. לואי מצד הגבורה וכהני מצד החסד ותפטר משלשה אלו ותפרד לעצמ' בגלות.

א"ר אלעזר עדיין לא השלים ר' חזקיה דבריו אלא שהפסיקו ר' אלעזר בסיוע ותוספת ביאור ודברי ר' אלעזר עד קול ברמה נשמע והשאר סיום דברי ר' חזקיה.

אסתכלת שכינתא לעילא אל הת"ת מקום מבוע ייחודה לראות אם יושפע לה עדיין שפע קיום העולמות.

וחמת דבעלה דהיינו סוד מבוע מקור הברכות דרך הת"ת אסתלק לעילא לעילא דהיינו מן הת"ת לבינה ומבינה לכתר ולזה לא היה יחוד ומבוע שפע כלל.

נחתת לתתא אל מקום המקדש לראות אם נשאר מקום בחינת איזו עבודה שעל ידה יהי' לה שום יחוד להתעורר מצדה למעל'.

[363] אצ"ל הרעים.

עאלת לביתא ואסתכלת בכל אינון דוכתין ואין מקום כלל ומיד נשאה קולה בבכי והבכיה היתה בתחתונים מקום שכינה בתחתונים למטה ובעליונים מקום שכינ' בעליונים למעלה והיינו קלא לעילא קלא לתתא הה"ד קול ברמה שעלתה קולה למעל' מקום התעוררות עליון.

נהי בכי וגו' למטה מקום התעוררות מהתחתונים הגשמיים ממש וזה תוספת דברי ר' אלעזר ואהדר השתא ר' חזקי' לגמור דבריו בפירוש הכתוב כיון דעאלת בגלותא עם ישראל להצילם מרעת האויבים ולשומרם בגלותם כנודע.

וחמאת דדחקי לון דהיינו צער גזרת הגלות והדין מלמעל' לכפרת העון ועכ"ז מגיע צער למעל' מצד הרחמים.

ואינון אמרין הלא ה' מצד בית דין עליון זו חטאנו לו שפגם מעשיהם עלה למעל'. או אפשר חטאנו לו שפגמנו שכינתו והם מחזירים העון והפגם עליהם. והשכינה אומרת שהם טובים וצדיקים וסובלים הצער ואינם חטאים אלא אותם שכבר הלכו להם לא אבו ולזה לא אמרה ולא אביתם בדרכיו ולא שמעתם אלא ולא אבו אותם שלא אבו מפני שזו מדת רחמים עליונים שכיון שקבלו עליהם את הדין הרי הם צדיקים גמורים. ולזה היא אומרת שלא לנוכח והנה הכתוב הזה אומר כמה דכתיב כי בחטאינו ובעונות אבותינו ישראל אמרו בחטאינו זו חטאנו לו אפי' חטא קטן אשר לנו מונע הטוב ממנו ומכביד הגלות ושכינ' אומרת בעונות אבותינו התחילה גזירה וז"ש ולא אבו האבות הקודמין שהם גרמו הרעה תחלה והחורבן לא אבו בדרכיו הלוך דהיינו מצות ולא שמעו בתורתו היינו תורה ועברו על תורה ומצוה.

ובשעתא דזמין לגמור בכי טוב או אפשר כמו שהיא הלכה אחריהם גם היא תחזור עמהם בראשונה והיא סבת גאולתם וכיצד סדר גאולתם כסדר דחייתה החורבן גרמה דחייתה לגלות כך הבנין תחלה להקמתה כדי שתכנס לביתה כדמפרש ואזיל.

א"ל קב"ה תהך לביתא שעם היות שעדיין אינו בנוי בעוד שהיא הולכת יבנה לה ביתא וז"ש בגין דבי מקדשא יתבנה בקדמיתא קודם שתלך שם ימצאנו בנוי. ויימא לה קומי מעפרא מצער העפר ובעוד שהיא קמה ומקבצת לישראל והיא באה עמהם מגאולתם ימצא בית המקדש בנוי ולעולם דעתו של הקב"ה לבנות בית המקדש קודם הליכתה אלא להקדים קימתה מעפר לבנין המקדש והיא אינה רוצה אלא להקדים הבנין לקימת' ולכך היא אומרת לאן אתר איהך ביתאי חריב וגו' וקודם קימה יהי' הבנין. והב"ה עושה כדבריה וז"ש עד דקב"ה יבנה וגו'. אמנם בטעם הענין כי הת"ת או הבינ' דהיינו קב"ה בכל הספירות יחד הם מצדם מבקשין יחודה למעל' ואח"כ יחודה למטה. ולזה הם רוצים

קימ' מעפר להתייחד ומתוך הייחוד העליון יהי' הזווג למעל' ויבנה המקדש למטה. והיא אינ' רוצה אלא שיהי' הענין קודם כל יחוד שיבנה המקדש דהיינו התיקון אליה בערך התחתונים ואח"כ יתייחד בעליונים. וכך עושה הב"ה כרצונה לתקן מצד מטה ואח"כ מצד מעלה והיינו בונה ירושלם ה' ואח"כ נדחי ישראל שהיא השכינה הדחויה בגלות עם ישר' [364] שאינה שבה אלא בקבוץ גליות וקבוץ הגליות וקימת שכינ' מעפר יהי' על הסדר המבואר בתיקונים אמנם זה דרך כלל שהפרטים יש בו כמה ענייניים:

התנערי מעפר דהיינו החיצונים העפר הטמא שהיא שוכבת בו עם יש' התנערי ולא תתנהגי עוד בהם אלא יפלו למטה מהמקדש ולא יאחזו עוד במשכן הקדוש. ולכך קומי מהמדרגות התחתונות שבי במדרגות העליונות. וכדין יתבטלו הקליפות ויהי' סוד תחיית המתים והיינו הרופא לשבורי לב שהם הגופים הנשברים ועכ"ז יש בין זה לזה מ' שנה כנז' בזוהר [תולדות קל"ט א']. הרמ"ק זלה"ה.

גליון אמרה איהך בקדמיתא למחמי ביתאי וגו' ר"ג א'. הה"ד בונה ירושלם ה' בונה ירושלם בקדמיתא וגו' קל"ט א' במדרש הנעלם:

והרא"ג כ' ברכן לא שריין כי ב"ה הוא שער השמים ושם אשד הברכות לעולם ואחר שנחרב ברכן לא שריין. ואתמנעו הוסיף עוד שלא תאמר לא שריין בעלמא בעולם תחתון זה אמנם נשאר בעולמות העליונים לז"א ואתמנעו מעילא וכו'. דבעל' אסתלק מינה לעילא לעילא בסוד אוי דהיינו שהוא"ו ת"ת נטל היסוד עמו ונסתלקו לעילא לבינ' בסוד הו"י ואח"כ לעילא דהיינו לאלף כתר וזהו או"י כנז' בפ' אחרי מות. זו חטאנו לו בשוגג והשכינה השיב' ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתי דהיינו במזיד. תהך לביתא בגין דבית המקדש וכו' כלומר שתלך לבית המקדש אעפ"י שהוא חרב. בגין דב"ה יתבני בקדמיתא ותלך שם כדי לראות בבניינו ובאותה קימה יימא לה קומי מעפרא אף כי לא זאת המנוח'. היא תבת ואמר' שאינו ראוי להיות כן אלא שמשם יסע לנוה שאנן. הכי גרסינן קומי שבי ירושלם וגו' ויתכנש גלותהון דישראל הה"ד בונה ירושלם. בונה ירושלם בקדמיתא ולבתר נדחי ישראל יכנס וכדין הרופא לשבורי לב וכו'. יהי רצון שיהי' במהרה בימנו:

הדרן עלך פרשת חיי שרה. בילא"ו:

פתח ר' חייא ואמר וגו' ת"ח וגו' התחיל בזה הפסוק תחל' לפי שמפרש אותו לקמן בתולדות יצחק והשתא מפרש פה פי' אחר תחל'. כד בעא קב"ה וסליק כאלו אמר כד בעא קב"ה למברי עלמא וסליק ברעות' קמי' וכו' והכונ' כשרצ' לברוא עולם התחתון

[364] אולי חסר כאן תיבת יכנס:

הזה עלה לרצון לפניו כל מעש' התחתונים העביר [365] ליעשות שהכל גלוי וצפוי לפניו קודם היותם ולבראתו לקיום מה שבכח שיהי' בפועל. אסתכל באורייתא וברא לי' וכו' ע"ד אז"ל צפה הקב"ה במעש' הצדיקים וברא כי ע"י התור' והמצות יבאו הדברים שעלו בכח שיהיו בפועל א"נ היינו ההיא דריש פ' בראשית [דף ב' ב'] כד בעא למברי עלמא אתו כל אתוון קמי' מסופא אריש״יהו וגו' והתם אמר אסתכל בהו ואשתעשע וכו': וברא לי' ובכל עובדא ועובדא הכוונ' לומר שדרך כלל ברא העולם בתחל' ואח"כ כל שאר הפרטים שבתוכו הכל הי' ע"י הסתכלתו בתור' דהיינו כ"ב אותיות ועשר' מאמרות שהם ל"ב נתיבות שבהם חקק הקב"ה את עולמו: ובכל עובדא ועובדא הוה מסתכל באוריית' ההסתכלות הי' באיזה אות יברא דבר פלוני ובאיזה אות דבר פלוני כנז' בס' יציר' המליך אות ב' וקשר לו כתר בראשו וברא כך בעולם וגו'. הרא"ג ז"ל:

דף קלד:

תא חזי כל מאן דאשתדל באורייתא וגו' וקיים כל עובדא וגו' ולית לך וגו' הענין כי העולם נברא בסוד ל"ב נתיבות חכמה שהם עשר מאמרות עשר נקודות וכ"ב אותיות ובריאתם הוא בסוד "עולם "שנה "נפש כדפי' בספר יציר' נמצא שע"י היות נפש שהוא האדם עוסק בסוד כ"ב אותיות ונקודתם גורם להמשיך השפע משורש העליון לעש"ן. ולפי נענוע האותיות בגרון למט' כן נענוע האותיות למעל' בשורשם להאיר ולהשפיע. ובהיות האדם קורא למט' שמע בג' אותיות אלו הוא מושך שפע מג' שרשים ג' נתיבות ושתי נקודות הם שתי מאמרים לקיים חמשה אברים בעולם שנה נפש. מפני שכל אבר שבעולם יש באדם כנגדו כאומרו ולית לך שייפא ושייפא וגו' ולזה קיים עלמ' ולא קיום העולם בכלל אלא בפרט וקיים כל עובדא ועובדא מן הטעם שפירשתי וע"ד זה בכל מלות התור' ובכל הבל התורה היוצא מפיו.

פתח ואמר מה רבו מעשיך ה' בעול"ם ובשנ"ה ובנפ"ש כולם בחכמה בל"ב נתיבותיה שהם כ"ב אותיות ועשר נקודות התור' נמצא כלל הכל בתורה וז"ש באוריית' אינון כל רזין וגו' נמצא בתור' כלל הכתר והחכמה דהיינו רזין עילאין סתימין וגו' מפני העלמם והיא ג"כ כלל ענפי הבינה שהיא נקראת מ"י דקיימא לשאלא ולא לאתבא דהיינו מילין עילאין דאתגליין בערך דקיימא לשאלא ולא אתגליין דלא לאתבא. והיא ג"כ שש קצוות עליונים ותחתונים וז"ש מילין דלעילא ותתא. ובה ג"כ סוד עש"ן במציאות עולם זה גשמי ובמציאות עולם הבא רוחני שהיא נשמה לעולם זה וז"ש כל מילין דעלמא דין וכל מילין

[365] נ' צ"ל העתיד.

דעלמא דאתי האמנם באומרו וכל מילין ירצה אל פרטי האברי' והענפי' שכן הוא ודאי בסוד ג' אמות וז' כפולות וי"ב פשוטות. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' הא אתקינת תשוב'. והיינו תיקון לו שישוב בתשוב' ולא יאבד. והי' אפשר שאם לא ישוב מיד אחר העוותו מיד ענוש יענש לזה חזר' שאל' אחרת הנזכרת בריש פ' ויגש ואמר אלמלא לא תאריך רוגזך טב לי' וגו' והשיב לא למגנא אתקרינ' ארך אפים והדברים נמשכו זו אחר זו ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: למסבל דינך כי כפי ערך מה שחטא לו אין לו תקומ' אפי' שיקבל כמה עונשים. והשיב הא אתקינת תשוב' ע"ד שאומר הרוצה בתשוב' ואין טעם ברצון כי תיקון הוא הרצון שלי שאחפוץ בתשוב' וזהו הא אתקינת תשוב'. אנת ונימוסך היינו העולם ופרטיו שכן חק העולם להיות בו בהמות וחיות נמצא שאם אין אלו הפרטים אין עולם. איהו קיים עלמא דרך כלל. וקיים כל עובדא ועובדא דרך פרט והכל ע"י התור' שאחר שע"י התורה נבראו ע"י התור' מתקיימים: ולית לך כל שייפא ושייפא דקיימ' בי' בבר נש דלא הוי לקבלי' ברי' בעלמא כי כמו שהאדם מתחלק ברמ"ח אברים כמו כן כל בריות שבעולם דרך כללותם הוא שיעור קומה אחת המשל האריות הם זרועות העולם והדובים הם רגלי העולם וכיוצא בזה. אלא שבעונותינו אבדה חכמ' מחכם ואין אתנו יודע בדברי' הללו איזו ברי' כנגד אבר זה של אדם. ואפשר שזהו הטעם לסגולות שנתקשו בהם חכמי הטבע ולא ידעו לתת טעם לסגולת אבר פלוני לאבר פלוני. ואפשר שהטעם הוא שהדברים ההם אבר פלוני בעולם כנגד אבר פלוני שבאדם ופועל בכנגדו ומחזק אבר שכנגדו. וכמו כן בתור' היא נחלקת לרמ"ח מצות עשה כנגד אבריו של אדם כל מצוה כנגד א' ואולי נודע לחכמים הקדמונים מצוה זו כנגד אבר פלוני שבאדם ונמצא העולם מקושר היטב ע"י האדם כי הוא האמצעי בין התור' ובין העולם וע"י עסקו בתור' מוריד ומשפיע ברכה לעולם בכלליו ובפרטיו. וז"ש כמא דב"נ מתפליג שייפין וכו' הכי נמי עלמא וכו' וכלא כגוונ' דאוריי' דהא אורייתא כלא שייפין ופרקין וכו' וכד מתתקנן כלהו אתעבידו חד גופא. ה"ג באורייתא אינון כל רזין עילאין סתימין וכו'. אחר שהזכיר התור' עתה מתחיל בשבח' ואמר ג' פעמים באורייתא. א' שבתור' כל רזי האצילות והיינו שהתור' נדרשת כלה בסוד האצילות והיינו כל רזין עילאין סתימין דלא יכלין לאתדבקא. באורייתא כל מלין עילאין דאתגליין ולא אתגליין היינו התור' הנדרשת בסוד עולם הבריא' והם דברים דאתגליין ולא אתגליין. באורייתא אינון כ'. מלין דלעילא ותתא היינו פני התור' הנדרשים בסוד העולם היציר' עולם המלאכים ששם מתקשרי' הספירות העליונות כל ספיר' בהיכל שלה וכן כל מעש התחתוני' מתחתם שם בסוד בתולות אחרי' ריעותי' מובאות מביאות

וגו' וזהו כל מלין דלעילא ותתא. כל מלין דעלמא דין וכו' היינו נגד עולם העשי' ששם בעשי' הרוחניות למט' מהיכל לבנת הספיר יש פרגוד המפסיק היציר' והעשי' שם ג"ע תחתון וזהו אומרו כל מלין דעלמא דאתי והינו חלק העשי' הרוחנית וכל מלי דעלמא הדין היינו חלק העשי' הגשמית. עכ"ז ממש הרי עתה התור' נדרשת בד' חותמות בד' עולמו' כפי אותו עולם שירד כך תדרש הפרש' בסוד האצילות יהי' בסוד התור' באצילות קודם רדתה שהם בפני' אחרים וכשתחזור ותדרש בסוד הכסא יהי' בסוד התור' כשירד' ונתלבש' בכסא וכן הדין ביציר' ובעשי' הרוחנית והגשמית כנז' עכ"ל הרא"ג:

דף קלה.

דבכל מלה ומלה אית בה כמה משלים גשמי ספורי הדברים החולפים.

כמה שירין שאותו הגשם בו ניכר ממדרשו ופלפולו שבח קב"ה ונסיו עם צדיקיו ספורי אברהם יצחק ויעקב וישראל במצרים וגו' והוא לבוש שני פנימה ללבוש האחר.

כמה תושבחות ג"כ שנדרש הפסוקים ע"ד הנסתר מתלוה אל לבוש הגשמי כגון כוונת אברהם בזה הי' כך וכוונת הב"ה בעקיד' הי' כך וכוונת יעקב במצרים הי' כך ע"ד הנסתר יספר תושבחות ה'. ולעולם אין כח בנו להפשיט התור' מלבושיה אם לא הרשב"י ע"ה וחביריו בקצת מקומות כמו שדרשו [366] בפסוק ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וכיוצא במקומות אחרים. ואלו הדברים הם כמה רזין עילאין שהם פנימ' ללבוש שלישי וזה מדרג' רביעית לתור' ויש פנימה ללבוש זה עוד כמה חכמאן הם סודות ואתה תחזה הנדרש בתיקונין [תיקון ע'] וסודות הגלגול בפסוקי התור' והם נפלאות של חכמות מסותרות ויש ויש [367] עוד מה שאין הפה יכול' לדבר:

דא אסתלק ודא לא אסתלק וגו' ישמעאל נסתלק בריבוי בנים י"ב נשיאים ויצחק לא נסתלק ב' בנים לבד מזה נשמר הכתוב ואמר מי ימלל גבורות ה' רוב גדולת יצחק כדמפרש ואזיל: גבורות ה' דא יצחק שמדתו גבור' ובה שתי גבורות הפנימית שהיא בסוד הקדושה והחיצונית שהיא עשו ותולדותיו ולא שיהיו שקולים יעקב ועשו וישמעאל ח"ו אלא **ואפיק** לי' ליעקב דהיינו בקדושה שהוא שקול כנגד כמה וכמה מהם משום דאוליד תריסר שבטין וגו' ואי תימ' א"כ יצחק יהי' בינוני בין יעקב ועשו כיון שהוליד שניהם ונמצא חציו בקדוש' וחציו ח"ו לצד אחר לזה אמר כי לעולם יצחק למעל' מיעקב במעל' בקדושה וז"ש **אבל** יצחק לעילא בקדוש' עילא' שהוא גבורה עילאה ואי תימא א"כ עשו יהי' למעל' לזה אמר ועשו חוצה לתתא. וא"ת הדרא קושיא לדוכתין היאך אפשר שיהי'

[366] באדרא קדישא דף קל"ה א'.
[367] נ' חד מיותר:

למעל' ויוליד למטה לז"א דהיינו קרא דכתיב מי ימלל גבורות ה' מי יוכל לספר ענין הגבורות הקדושות יולידו חוץ למטה דבר בלתי אפשר היאך תשתלשל הדין הקדוש עד יתרבו בחינותיו חוצה בעשו ותולדותיו לאין תכלית וזה בבחינת עשו ובבחינת יעקב ישמיע כל תהלתו דהיינו ישמיע בהתייחד שמשא שהוא יעקב בסיהרא שהוא רחל. כמה ככביא שהם כחות בקדושה כלל יש' המיוחסי' בשם ככבים כמה נשמות קדושות יולידו בסוד י"ב שבטים י"ב אבנים י"ב בקר תחת הים ומהם משתלשלים מחנות קדושים לא יוכל לספר המספר. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג כ' ובג"כ כתיב מי ימלל גבורות כנגד התקשרו' העולמו' שפיר' התור' והאדם והעולם כנזכר לעיל והם ודאי גבורות ה'. ישמיע כל תהלתו היינו שבחי התור' דקאמר באורייתא כל אינון רזין וכו' כנזכר. ובעא למיקם ה"ג. כמה שירין כמה תושבחן בסוד פרק שירה כל מה שמשוררים שרי מעל' הממונים על כל הדברים הם פסוקי התור' כנזכר התם אווז מה הוא אומר נחמו נחמו עמי וגו' וע"ד מי ימלל גבורות ה' שכן התור' נתנה מפי הגבור' א"נ שרשי התור' הם מהבינ' שהיא נקר' גבור' ה' חסד [368] כנז' בפ' יתרו דף פ"ג ע"ש:

ת"ח מה כתיב היינו פי' אחר על מי ימלל גבורות ה' כדמפרש ואזיל: ס"ד דכיון דכתיב וכו' כלומר וכי היה עולה על הדעת שישמעאל הוליד י"ב והם נשיאים שהם תרתי לטיבותא בכמות ובאיכו' ויצחק שנים לבד ולא נשיאים תרתי לריעות'. ודא אסתלק כלומר וזה דהיינו יצחק יתעל' יהיה עיקר העולם ולא נחית תנא השתא לומר מי הוא העיקר מהשני הבנים עשו ויעקב שזה כבר נודע כי ביצחק ולא כל יצחק. ודא דהיינו ישמעאל לא אסתלק אלא יהי' טפלוכאין נגד יצחק. ע"ד כתיב מי ימלל גבורות ה' שאין זה דרך טבע אלא גבורותיו של הקב"ה. דא יצחק ועשו השתא מפרש פי' שלישי במי ימלל גבורות ה' שהגבורות הם מיצחק שהוא הדיין ועשו שהוא רצועות הדיינים וכאלו אמר ד"א מי ימלל גבורות ה' דא יצחק ועשו גבור' קדוש' וגבור' מסאב' כדמפרש ואזיל. וכונת מי ימלל הכונ' על רבויים ותוקפם שהם עד אין קץ. וע"ד כתיב מי ימלל גבורות ה' היינו השתי מיני הגבורית הקדוש והטמא כנז' אמנם ישמיע כל תהלתו דא יעקב כלומר ומי ישמיע ויספר כל מיני מאורות וככבים המאירי' בזמן שמאירים דהיינו כד אתדבק שמש' בסיהרא שאז הוא זמן הארתם כנז' בתיקונין ויהי' לשון תהלתו מלשון הארה כמו בהילו נרו עלי ראשי. והענין שאפי' בזמן שיש יחוד למעל' שאז מאירים ומתגלים אין מי שמשמיע כל תהלתו. והכונ' לאשמועינן שהעול' מתנהג ברחמים או בדין כשהעול'

[368] צ"ל חסר. גבורת.

נדון בדין ואין זווג מי ימלל גבורות ה' המתעוררו' לעורר דין בעולם. וכשהעולם מתנהג ברחמים ומתעוררים כמה כוחות קדושי' לקבל הארתם אין מספר לגדודיו ולכן אין מי שישמיע כל תהלתו: והשתא אמר אחר שנפטר אברהם. אלא אע"ג דכתי' ויברך אלהים את יצחק בנו כלומר אע"ג שהי' לי להקשות נמי מקרא דכתיב ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו אמאי הזכיר מלת בנו אחר פטירת האב מ"מ אינו מקש' אלא מדכתי' בן אברהם שהוא יותר מיותר שהם שתי מלות דאלו מקרא דויברך אלהים את יצחק בנו אינו מיותר כי אם מלה א' א"כ אמאי כתיב השתא בן אברהם. ותירץ השתא דמית אברהם דיוקני' הוה ביה ואשתאר בי' לאשמעי' חיבה יתיר' דהוה אמינא בשלמא בהיות אברהם חי כדי שלא יאמרו ליצני הדור וכו' היה דומ' לו אמנם אחר שמת אמאי אצטריך שיהי' דומה לדיוקן אביו ולא ישתנ' כלל. אשמועינן רבותא דאפי' אחרי מות אברהם היו אומרים על יצחק ודאי זהו בן אברהם שדיוקן אביו אשתאר בו וסהיד אברהם הוליד את יצחק: עכ"ל הרא"ג:

דף קלה:

לאו רישי' סופי' וגומר ג' חלוקות יש בפסוק ואין להם קשר זועם זו הא' ויהי אחרי מות אברהם. הב' ויברך אלי"ם וגומר. הג' וישב יצחק כי לכאורה אין יחס לברכה למיתת אברהם ולא לשניהם עם ישיבת יצחק. ואפשר לפרש לאו רישיה מיתת אברהם סופיה דהיינו מציעתא סיפא דרישא ברכת יצחק ולאו סיפי' דהיינו ישיבת יצחק עם ברכתו דהיינו רישי' דסיפי' שהוא מציעת'. והקשה אחרת לתרץ זו ואמר מאי שנא דקב"ה וגומר ולא כן יעקב שברכו אביו ולא י"ב שבטים שברכם אביהם. וע"ד סליק אינון ברכאן וגומר והיינו דקאמר ויהי אחרי מות אברהם ולא רצה לברך את יצחק מפני שאין בכח האנושי לחלק בזרע המתברך בין זה לזה לכך ויברך אלדי"ם שהב"ה מברך האדם וברכותיו צפונות למקצת זרעו. ואו' וישב הוא טעם מהיכן זכה יצחק אל הברכה כדמסיים בה **ובגין** כך ברכיה והטעם הוא שנתחבר יצחק אל הייחוד תמיד וז"ש וישב יצחק עם באר לחי וגומר שפי' בירא דמלאך קיימא אתחזי עלה דהיינו השכינה נקראת בירא ומלאך קיימא שהוא הברית דהיינו יסוד אתחזי עלה דהיינו יחוד יסוד במלכות ובזכות שישב יצחק עם הייחוד הזה בטוב כוונתו ומעשיו זכה לברכה דהיינו סוד וברכות לראש צדיק להשפיע למלכות:

א"ר יהודה האי באר וגומר אבל במליה אשתמע אין אתה צריך לתרגומו. שמלת באר לחי רואי נשמע שפירושו באר מלכות. לחי שהוא היסוד. ראי כלומר לעולם רואה ומביט להמשיך ולקבל ברכותיו:

האי קרא אתמר אבל הא אוקמוה וגומר כלומר אין הכוונה עתה לדרוש הפסוק שכבר נדרש אבל מכלל הנדרש נקטינן וז"ש אבל הא אתמר ועיקר הכוונה לכללות באר מים חיים היותו בגבור' כדמסיק וז"א אח"כ באר מים חיים דא יצחק ר"ל נקיטינן מהאי פי' היות באר מים חיים דא יצחק א"כ היינו וישב יצחק וגומר שאין הכוונה שממש יצחק נקרא באר אלא השכינה הנקראת באר דבוקה בו כנודע גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה וז"ש ומאי באר דא שכינתא.

לחי רואי דא חי העולמים כלומר אומרו לחי רואי הוא ממש כאו' חי העולמים יחד וזה כשנדע פי' מלת רואי [369] ונדע פי' העולמים יהי הכל א' ופי' ואמר צדיק נקרא חי העולמים וא"א לומר חי העולם ח"ו ולית לאתפרשא לון אלא לעולם צדיק הוא חי העולמים שנים ולז"א חי איהו בתרי עלמין בשתי בחינות לגבי עלמא עילאה שהיא בינה ומשם היסוד חי ולגבי עלמא תתאה שהיא מלכות נקרא חי מפני שהוא שולח החיות ומפני היות בחינת שפע היסוד למלכות בשתי בחינות אחת היא בחינת השפע התמידי המעמיד המציאות שזה לא יחסר לעולם ועד כאו' וצדיק יסוד עולם כיסוד המעמיד הבנין ועולם זה יסודו למעלה לזה אמר **ועלמא** תתאה בגיניה קיימא דהיינו קיומו. והבחינה הב' הוא השפע המתרבה כענין חדוש הירח ולזה אמר ונהרא: ולהיות בחינת חי העולמים בבחינה א' מחיה ומשפיע ובבחינ' אחרת מקבל השפע והחיות לזה מלת חי היא מלה בינונית לא מורה על המקבל ולא על המשפיע ובאה מלת העולמים משותפת לשני עולמים מפני שמקבל מזה ונותן לזה ולעולם לא ימצא שיקבל ולא יתן ולא שיתן ולא יקבל: ועתה מזה נבאר מלת לחי רואי וז"ש **ת"ח** סיהרא שהיא המלכות לא אתנהרא שהיא סוד החיות כדפי' כד לא [370] חזיא ליה לשמשא כלו' שהיא מסתכלת בפניה אל הת"ת לקבל וצריכה היא להכין פניה לקבל מהת"ת ואם לאו לא תקבל. ורא"ה זו היינו הכנתה וקישוטיה כלפי בעלה לקבל שפעה ולזה אמר וכיון דחזיא ליה אתנהיר כלומר מעולם לא קשטה עצמה והוכנה הירח שלא תשפיע בה הת"ת. א"כ באומ' רואי חי"בה הייחוד דהיינו להשפיע מלמעלה בסוד החיים שהוא מקבל מהבינה וז"ש וע"ד לרמוז אל שהכל תלוי בראייתה כדפי' אמר האי באר לחי רואי ומיני השפע הנשפעים לה ב' הא' אתקיימא ונהרא שפי' לעיל וז"ש נהרא וקיימא ועיקרו מהבינה וז"ש במיין חיין. א"כ נמצא שסוד חי העולמים וחי רואי הכל ענין א'.

לחי רואי השתא קשה דכיון דלאו ביסוד בלחודיה תליא מלתא אלא בת"ת:

[369] נ' דצ"ל לחי רואי.
[370] לפנינו הגי' אלא כד חזיא.

בגין לאתמליא וגו' כלו' עם היות שאורו ומקורו מלמעלה כדפי' עכ"ז כיון שע"י היסוד נתן אליה וממנו היא מתמלאת כל מגמתה אליו שממנו תוצאות חיים כדפי' וז"ש מהאי חי. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון דאיהו עלמא עלאה חי לגבי עלמא תתאה וגומר פי' עלמא עלא' יובלא נהרא דאיקרי חיים ואתער חי בסטר דפחד יצחק דאתערו דיליה לגבי נוקבא מסטרא דצפון ותמן אתישב יצחק. סיהרא אתנהרא כד אתחזיא לה שמשא כד"א לחי רואי ואתמלי האי בירא דאקרי באר שבע. סל"ה:

והרא"ג כ' בקסרוי פי' היכלו וכן בלשון ערב נקרא ההיכל קסר. האי קרא לאו רישי' סיפי' וכו' כלומר מה קשר יש לראש הפסוק דהיינו ויברך אלהים עם וישב יצחק עם באר לחי רואי כנרא' שאין לו שום יחס. ומשני מ"ש דקב"ה כלומר קשר תחילת הפסוק כך הוא שבא ליתן טעם למה הוצרך הקב"ה לברכו לפי שדרך הצדיקים לברך את בניהם לפני מותם כדאשכחן ביצחק ביעקב ובמשה וכיון שראה הב"ה שמת אברהם ולא ברכו ברכו הוא ופי' התנא אגב אורחי' מ"ט וכו' והדר מסיים קשר סיפי' דקר' כולי' דכתיב וישב דקרא יהיב טעמא למה ברכו לפי שהוא ראוי לברכ' שנדבק בשכינ' ולא ירד אל הקליפות לידבק בהם כעשו הרשע ה"ג מאי לחי רואי אלא דאתחבר בה וכו' נרא' דהשתא לא מפרש באר על השכינה מדחזינן לקמן לר' יהוד' שהאריך ואמר מאי באר דא שכינת' ש"מ דרבי יצחק לאו הכי ס"ל אלא לקח המקרא כתרגומו לבד שפירש באר לחי רואי שעל אותו הבאר נרא' מלאך קיימא שהיא השכינה וכיון שנגל' שם השכינה פעם אחד קבע לו יצחק אותו מקום להתבודד להתחבר עם השכינה: א"נ בחינת העטרה שביסוד היא סוד בחינת המלכות הכלול' ביסוד שבו שבבחינה זו נקרא המלכות מלאך הברי' וכן כל מקום שתמצא ברית במלכות היינו בחינ' זו סוד העטרה והנ' המלכות בעצמה היא השכינה בעצמה דמלאך קיימא היינו בחינת' שבת"ת אתחזי עלה מתראה עלי' להאירה ולהשפיע': שפיר אבל במל' אשתמע כלומר מה שאמרת שפיר אבל לא ידע' לדקדק מלות הפסוק כי במלה ממש אשתמע מה שדרשת כי מלת לחי הוא חי העולמים שהוא היסוד כדמפרש ואזיל: ולית לאפרשא לון ה"ג והכונה דלית לאפרשא הבאר דהיינו המלכות מהיסוד שהוא חי העולמים. וזהו באר לחי רואי שהבאר הזה רוא' ומסתכל ונושא עיניו לחי העולמים לקבל ממנו האר' ושפע וכדמפרש בסמוך. חי הוא בתרין עלמין חי לעילא וכו' ה"ג ובא לפרש מאן אינון תרין עלמין והיאך הוא חי שני עולמים ואמר חי לעילא שנוטל חיות מעולם העליון עולם הזכר ונותן חיות לגבי עלמ' תתאה וזהו חי העולמים נוטל חיים מזה ונותן לזה. ת"ח סיהרא לא אתנהר ה"ג והכונ'

לתת טעם מה היא ההנאה שמקבל הבאר הזה כשלחי רואי ואמר ת"ח והנ' גם הברי' נקרא שמשא כנז' בזוהר פ' פנחס ריי"ו עכ"ל הרא"ג:

דף קלו.

ובניהו בן יהוידע וגומר הענין להיות מלת חי מהחיים העליונים ולא יורה על היותו משפיע כלל ולזה הכריח פי' זה מפסוק בניהו בן יהוידע בן איש חי שאם הכוונה חי צדיק לבד וכי שאר בני עלמא לא הוו צדיקי אלא ודאי הכוונה שהיה בן איש חי יונק כח ושפע מאביו וז"ש דהוה צדיק ונהיר לבריה [371] כענין פי' חי העולמים שאחד מפירושיו הוא חי משפיע חיים לעולם התחתון וז"ש **במה** דמעילא נהיר לעלמא והפי' הב' שהוא חי מהעולם העליון הא פשיטא ולא אצטריך ליה: והשתא קשה כמו שבבניהו לא כתיב רואה אלא בן איש חי לבד א"כ הכא נמי נימא באר לחי לחוד ותירץ דבניהו היה יונק לעתים מאביו אמנם הכא בתמידות ולכך אמר רואי וז"ש ובכל זמנא האי באר אסתכל וחמי בגין לאתנהרא שלא יעדר אורו לעולם ולהורות על התמידות אמר רואי שהיא פעולת הראיה תמידית. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. פתח ר' יהודה ואמר הנה ברכו את ה' וגומר פי' כי אין לברך [372] את ה' רק אותם הנקראים עבדי ה' לפי שברכתם מתקיימת וחשובה ברכה דאעפ"י דכל בר נש מישראל כולם ראויין לברך את ה' כנודע כי הכל חייבין לברכו עכ"ז אין ברכתם ברכה כדי שבשביל אותה הברכה יתברכון עלאין ותתאין כמו ברכת עבדי ה'. וביאר הפסוק מי הם עבדי ה' ואמר כי הם העומדים בבית ה' בלילות פי' אותם הקמים בחצות הלילה ממש לעסוק בתורה. וזהו שאמר אלין אינון דקיימי בפלגות ליליא וגומר עכ"ל:

גיליון וכל דא בגין דסיהרא אתנהרא מניה ויתחברון תרוייהו. פי' שמש נקרא כשהוא מאיר לה בלבד כדקאמר לעיל כדין נהרא וגומר ורוח נקר' כשהוא מזדווג עמה שאז נדבק רוח ברוח וכדאיתא במשפטים קכ"ד ב' ע"כ. פתח ר' יצחק ואמר וזרח השמש וגומר קמ"ו ב':

והרא"ג כ' ה"ג כמה דחי דלעילא נהיר לעלמא ובכל זמנא השתא מפרש מלת רואי אמאי לא אמר רואה או באופן אחר ותירץ כי בכל זמנא הוא מסתכל ולכן אמר רואי שהוא הווה תדיר לא פסיק לעלמין כי מלת רואי מורה התמדה יותר קבועה בל תמוט עולם ועד.

וישב יצחק וגו' היינו דכתיב חזר לפרש מלת וישב שאין הכונה ישיבה בעלמא שנתקשר יצחק בהאי באר אלא ישיבה בקבע תשבו כעין תדורו דהיינו שנעשה מרכבה אל הגבורה

[371] לפני' לדריה.
[372] אצ"ל אין ראוי לברך.

העליונה והיה מעורר השמאל העליון לאחוז ברבקה לייחוד וזהו ויתיב בהדה ואתאחיד עמה. ות"ח וכו' שאין לומר דאתא קרא לאשמועינן עיר מושבו שהרי יצחק בקרית ארבע היה עומד ואיך אמר וישב יצחק עם באר לחי רואי אלא לדרשא הוא דאתא כנזכר:

פתח ר' יצחק וכו' בא להכריח דברי רבי יהודה שפיר' בלחי רואי שבהסתכל הבאר הזה לחי הוא מאיר ואמר וזרח השמש וגומר. דכד אתחזי בהדה כדין נהרא ואתנהיר וכו'. נהרא ואתנהי' מפרש שני פי' במלת וזרח דהיינו יוצא [373] שמזריח ומאיר לסיהרא וזה שאמר כדין נהרא והפי' השני וזרח הוא בודד בעצמו שמקבל הוא הזריחה מאתר עילאה דקיימא עליה דהיינו הבינה שהיא המשפרת [374] אותו תדיר כנזכר בזוהר על כונן שמים בתבונה. א"נ מאתר עילאה היינו החכמה. מתמן זרח תדיר גרסי' בלא ואו. ובא השמש לאזדווגא בהדה וטרם בואו הולך אל דרום שהוא ההתעוררות בכח שמעורר האהבה ואח"כ וסובב אל צפון שהוא התעוררות השמאל בפועל. ושוי תוקפיה בי' ע"ד כי עזה כמות אהבה שכן כל תוקף האהבה הנמשכת מהגוף הוא בימין וכן כל תוקף הגוף הוא בימין ולהכי מסיים אגב אורחיה חילא דגופא בימינא הוא. בקדמיתא כתיב שמש והשתא רוח אלא כנא חד וכו' הענין שבעת שנעשה ההכנה לייחוד הוא בתוקף חמימות האהבה ולכן קורא אותו שמש אמנם בעת הייחוד ממש הוא נייחא דרוחא לכך קורא אותו רוח מלשון נחת רוח והיינו דמסיים וכל דא בגין דסיהרא אתנהרא מיניה דהיינו בתחלה שהוא בבחינת שמש להאיר לה ואח"כ בבחינת רוח בעת החיבור בנייחא דרוחא וזהו ויתחברון תרוייהו.

ת"ח כד אתא אברהם וכו' כלומר ת"ח דבר חדש שנעשה בבריאת העולם שהוכרח ליעשות הפך שאר הזווגים שבתחלה קדם להם התעוררות השמאל בסוד שמאלו תחת לראשי וכו' וכאן הי' חיבוק הימין באברהם ואח"כ השמאל ביצחק והענין לפי שהעולם נברא בדין והרשעים שקדמו לאברהם היו מאבדין העולם וכמעט שהיה מתמוטט ואם הי' בא יצחק תחלה הי' מעורר השמאל ולא יתקיים העולם לכך הוצרך להביא אברהם תחלה שיעשה התעוררות הימין בפועל ויחבק כדי לקיים העולם וז"א ת"ח וכו' כנזכר: ואתתקנת בי"ב שבטין שנעשו מרכבה לי"ב בקר שתחת הים והים עליהם מלמעלה ובזה נשלמה מטת' מוכנת אל הייחוד כנזכר בזוהר ויצא ופ' ויחי עכ"ל הרא"ג:

[373] אצ"ל פועל יוצא.
[374] אצ"ל המשפעת.

דף קלו:

יתברכון עלאין וגומר ולא יעכבם עון ופגם כי עבירה מכבה מצוה. עבדי ה' ולא כלהו כלו' ולא כל עבדי ה' אלא אותם העומדים וגומר מטעם שברכתם בשלימות וז"א ברכתא וגומר:

ואתעביד גבר שלים כלו' אברהם לא הי' גבר שלם מפני שהיה ימין אבר א' לבד יצחק שמאל אבר אחד אבל יעקב היה כולל שש קצוות כל האברים תרין דרועין וגופא ותרין שוקין וברית. ולזה הוצרך הכנת אביו כי אברהם תיקן קו הימין לבד ויצחק קו השמאל והוא תיקן הת"ת ויסוד ולזה הוצרך הכנת אביו היותו בן ששים שנה כדפי'. בת בתואל ומסתמא האב מקנה לבנים ממדותיו בטבע ואחר הטבע מדרך הלימוד מריעיו. ובפרט מהריעים הקרובים קורבת שהם שוים קצת במזגם שבלי ספק יפעל מהם הטבע בקלות. ושלשתם בתואל פדן לבן: בת שלש שנים הות וגומר בתמיה.

אע"ג דכולי האי וגומר כלומר ולדידך דניחא לך אי אמרי' דהות בת י"ג אי בת כ'. סוף סוף קשה וכי כל כך מעשים משובחים הם אלו. שבהם היתה נכרת. שמא עם היות שתעשה כל מעשים אלו היו בה מדות מגונות. לכך יש לנו לומר כי הפסוק לא על מדות רבקה שהיו באותו פרק אמר אלא בסוד הכנת נשמתה המוכנת לעלותה אל סוד המרכבות העליונות כדמפרש ואזיל וענין זה יאמר אפי' על תינוק בן יומו על שם העתיד מצד ירושת נשמתו וטוב טבעו להעלות דרך אותם המדרגות כענין בטרם אצרך בבטן ידעתיך. ולזה לא דחיקא לן אם נאמר שהיתה בת שלש שנים והיתה עושה כל אותם המעשים מפני שהם הוראות התנוצצות הנשמה בגוף יפעל הגוף אפילו בזקן בן כמה שנים כענין עובדי דכמה ינוקי דאיתא בזוהר. ולהיות הנשמה באדם מצד הירושה ממהרת [375] מחשבות אביו בשעת ההולדה או מצד לימוד המדות הטובות גם אחר הגידול כענין הגרים ספר הכתוב בשבח רבקה כדמפרש ואזיל ואמר שהיה ענין יצחק ורבקה בתולדותם אפי' במקומם בכוונה אלהית מחכמת ענין היחוד העליון כדמפרש ואזיל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. העומדים בבית ה' בלילות אלין אינון דקיימו בפלגות ליליא פי' אותם הקמים בחצות לילה ממש לעסוק בתורה. והבן כי אעפ"י שכתיב בבית ה' כנראה שצריך שיעמדו בבית הכנסת הנק' בית ה' הנה ודאי כי כל אלו החכמים לא היו הולכים בב"ה אלא בביתם היו יושבים או בדרכים כאשר תבין מכל המעשיות הנזכר בזוהר. אמנם ענין או' בבית ה' יתכן ביאורו. כאשר נוכל לדייק מלשון הזה כי ר"ל כי הלא הב"ה בעת הזאת אתי לאשתעשע באורייתא בג"ע וידעת סוד ג"ע שהוא המלכות הנק' בית ה'.

[375] צ"ל מטהרת

והנה העומדים בלילות הלא הם עומדים בבית ה' ממש כי הם מצטרפים עם הנשמות העומדות שם בג"ע ועם המלאכים אשר שם ונקראים חברים כד"א חברים מקשיבים לקולך וגומר כנז' פ' לך לך דף פ"ב ע"ב וז"א דהא כדין קב"ה אתי לאשתעשעא וגומר ואמר כי מכיון שהתחילו לעיל לדבר בענין יצחק שעתה יתעסקו ג"כ בו ולכן פתח באו' **ויהי** יצחק וגומר או אפשר שדייק כי לפי שבחצי הלילה אז אתער צפון שהוא מדת יצחק ולכן אמר נימא במילי דיצחק דאנן ביה כי אז בעת ההיא הי' שולט יצחק. והק' דמה צורך להשמיענו שהיה לו ארבעים שנה כשנשא את רבקה ולא כן נז' בשאר האבות. וביאר כי הענין כי הלא יצחק אתכליל וירש מקומו בגבורה הנקרא צפון והיא רביעית אל החכמה כי משם התחלת וראשית הזעיר אנפין כאשר ידעת שלכך נקר' ראשית והם ד' ספי' חכמה בינה חסד גבורה וכל א' כלולה מעשר הם ארבעים והנה מנאן כאן ממטה למעלה מגבורה עד החכמה וז"א כד אתכליל יצחק בצפון ודרום אשא ומיא וידעת כי צפון גבורה דרום חסד: אשא בינה כי משם הזהב יוצא: מיא חכמה דמתמן נגדין מיא לכל סטר. ולכן לא קרא את החכמה ובינה דרום וצפון רק אשא ומיא לפי שענין ו' קצוות אינם רק בגופא דז"א ולא במוחא ולכן קרא את החסד והגבו' דרום וצפון ואת החכמה והבינה מיא ואשא כי הם ב' יסודות דמתמן נפקו דרום וצפון מטבע יסוד מיא ואשא. והנה יצחק אעפ"י שמדתו בגבורה עכ"ז אתכליל מכל הד' ספירות: ואפשר לפרש כי הנה יצחק ירש מקומו בגבורה המקבלת מחסד והם דרום וצפון והנה דרום היא רביעית כתר חכמה בינה חסד וכל א' כלול מעשר הם ארבעים נמצא כד צפון הוא יצחק אתכליל בדרום הוא חסד קביל מארבעים שנה הם ד' ספירות הקודמות אליו ואז לקח את רבקה מלכות כד אתכליל מן מ' שנה הקודמים אליו והיא בת ג' שנים הם חג"ת ג' גווני הקשת כי גם היא כלולה מהם ואז לקחה יצחק. וכד אוליד את יעקב הי' בן ס' שנה הם שש ספי' מכתר עד ת"ת ועד בכלל כי הת"ת הוא הששי וכל א' כלולה מעשרה הם ס' שנה. ואז אוליד יתיה. והנה זה תבין מסוד ענין המציאות איך היו דו פרצופין ת"ת ומלכות ואתא יצחק והבדילם בסוד הבדלה בשני ולכך תבין איך יצחק לקח את רבקה והולידה את ת"ת כי היא היתה באחור נמצא היותה קודמת לת"ת נמצא כי כאשר ת"ת יצא מפחד הי' ע"י המלכות ודי למבין: והי' אפשר לפרש ג"כ כי אלו המ' שנה הם ד' ספירות חסד פחד נצח הוד ירכא ימינא בזרועא וירכא שמאלא בזרועא שמאלא וכד אתכלל יצחק בעת העקידה במיא כנודע כי אז אתכליל יצחק במיא ואברהם באשא כי זהו סוד העקידה והנה אז אתכליל יצחק בחסד וגבורה וג"כ אתכליל בב' ירכין הנכללים שם כנודע דנצח תליא מחסד והוא בפחד וכד אתכליל באלין ד' כדין נפק יעקב שהוא הת"ת עם היסוד

כי גוף וברית חשבינן חד. אמנם הראשון עיקר. ואפשר לפרש פי' ג' כמו שידעת כי כל ספי' וספי' הם עשרה ממעלה למטה ועשרה מלמטה למעלה נמצא כי דרום וצפון הם ארבעים שנה או אפשר לפרש פי' אחר כי הלא ידעת מריש פ' וארא כי הצפון הוא מיא ודרום אשא כי הלא תוקפא דשמשא בדרום וקרירות' בצפון וכמו שנראה בעין כי הצפון קר והדרום חם עד שכל אנשי הצפון יהיו לבנים ויפים ואנשי הדרום הם שחורים כעורב לחום השמש שבו. ועוד כללן השי"ת וחמם את הצפון וקרר את הדרום כדי לאכללא צפון בדרום ודרום בצפון בסוד מיא נגידי בדרום ואשא בצפון ובזה הם ארבעים שנה וז"ש כד אתכליל יצחק בצפון ודרום אשר הצפון קר והדרום חם. וטוד אתכליל באשא ומיא. אשא בצפון ומיא בדרום הרי הם ארבעה כללים ועולים למנין ארבעים כי כל כלל מזה כלול מעשר דלית לך נקודה דלא אתכלילת בעשר. וכמו שכתבתי בפ' פנחס:

והנה לקח את רבקה היא סוד המלכות בסוד תפלת המנחה אשר מתאחד זרוע שמאל עם המלכות בסוד השמאל שבה כי לכן המלכות נק' לילה בערך שמאל שבה ואז אתער גבורה הנק' חשך וזהו סוד ולחשך קרא לילה. והנה המלכות כלולה מג' גווני הקשת הם סוד ירוק חיוור ואוכם אשר בה והם רמז אל זרועה הימין והשמאל והגוף דילה. גם הוא רמז אל מג"ן מיכאל גבריאל נוריאל כי הרביעי נק' פני אדם דכליל כולהו. ולכן היתה רבקה בת ג' שנים כשלקחה ואז יצא יעקב כשהיה בן ס' שנה והענין כי כד אתכליל מכל ו' קצוות אז נפק יעקב כליל מכולהו ו' קצוות שהם מחסד עד היסוד: או אפשר כי הת"ת הוא ששי לכתר עד ת"ת הם ו' ספי' ואלו הם הס' שנה. או אפשר כי נמנין מחכמה כאשר ביארנו לעיל והם חכמה בינה חסד פחד נצח הוד ואח"כ נולד יעקב שהוא הת"ת והיסוד כי גוף וברית חשבינן חד: והנה להיות כי יצא מבן ס' לכן הי' תמים כמ"ש ויעקב איש תם שתרגומו שלים שכולל כל הששה קצוות:

בת בתואל וגו' הקשה כי כבר נתבאר זה לעיל היות' רבקה בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם ומה צורך לחזור כאן לייחס אביה ומקומה ובפרט כי ייחסה בכל ייחוסיה שהם אביה ואחיה ועירה ולמה לן כולי האי וז"ש ולבתר מפדן ארם ולבתר אחות לבן וגומר כי בזה היא קושיא כפולה ואמר כי יש מי שתירץ ואוקמוה דבא הכתוב לספר שבחיה דעם היו' שאביה רשע ואחיה רשע ואנשי מקומה רשעים ולא למדה ממעשיהם אמנם אין תירוץ זה כלום **דהשתא** אית לאסתכלא דבשלמא אי הות בת עשרין שנין או בת י"ג שפיר כי יש לשבח אותה שהיתה בעלת בחיר' ובעלת שכל להרע או להטיב ועכ"ז נטתה מדרך הרע אל דרך הטוב אך מי שהיא בת ג' שנים מה שבח הוא לה אם היא טובה או רעה כי עדיין אינה בעלת בחירה ורצון שנא' כי טוב שכלה הטה אותה מדרך

הרע אל דרך הטוב: והנה בקושיא זו דחה אותה סברא וכוונת ר' יצחק לתרץ תירוץ אחר כאשר נאמר בס"ד. והנה ר' **יהודה** תירץ להעמיד סברא זו ואמר בת ג' שנים הוות וגו' כלומר ודאי בעלת שכל הות אעפ"י שהיתה בת ג' שנים והראיה כי בת ג' שנים הות לחוד ועכ"ז עבדת לעבדא אליעזר כל ההוא עובדא וממנו תראה היותה בעלת שכל עד הקצה האחרון יתיר מן אי הות בת עשרים א"כ ראוי לשבחה כי לא נטתה אחרי דרכים רעים של אביה ואנשי עירה: וחזר ר' **יצחק** להק' קושיא אחרת וז"א אע"ג דכולי האי עבדת וגומר כלו' אעפ"י שתירצת קושיא זו כי ודאי כיון דכולי האי עבדת לעבדא ודאי בעלת שכל הות אך יש בזה קושיא אחרת והיא כי היכן מצאנו כתוב ומפורש שמעשיה טובים וכשרים ובשלמא אם השמיענו הכתוב תחלה שמעשיה היו כשרים ונאים אז הי' מלמדינו כי הית' בת בתואל וגומר ועכ"ז לא למדה ממעשיהם אמנם אם אין אנו יודעים אם מעשיה כשרים וטובים א"כ מה מלמדינו אם היא בת בתואל וגומר ואין אנו יודעים אם לטובה נתייחסה או לרעה:

אלא ת"ח וגומר. ע"כ:

והרא"ג כ' אלין קיימי בבית ה' בלילות כלומר עם בית ה' בשיתוף עמה שאז השכינה הנקרא בית ה' מתעורר בפלגות ליליא בג"ע והקם אז לעסוק בתורה הוא משותף עמה וזהו דהא כדין קב"ה אתי וכו' דהיינו השכינה

ויהי יצחק בן ארבעים וגומר בצפון ודרום באשא ומיא הם ד' בחינות דחסד וגבורה כי צפון הוא קר ולח והאש הוא חם ויבש והוא בצפון שהוא קר ולח כדי שיבואו ההנהגות ממוזגות וכן המים שהם קרים ולחים בדרום שהוא חם ויבש כדי שיתמזגו יחד כנז' בפ' וארא דף כ"ד נמצאו ד' בחינות אלו בחסד וגבורה ובארבעתם נכלל יצחק כשלקח את רבקה דוגמ' עליונ' ורבקה כשלקח' יצחק הית' בת שלש שנים כמראה הקשת דוגמא עליונ': אוליד בן ששים שכן ההולד' נעשית מקיבוץ תמצית שש קצות וזהו כדקא יאות. וכלהו אחיד להו יעקב היינו הד' בחינות דקאמר צפון ודרום אשא ומיא וכן כלהו שש קצות אחיד להו יעקב כי כן הוא נקש' בת"ת ו' שכולל ו' קצוות. ואתעביד גבר שלים כי הוא סוד הרוח המכריח ומשלים בין מחלוקת אש ומים. דהות גרסינן בשתי המקומות: **אמר רבי יהודה בת שלש שנים הות וכו'** א"כ אחר שהית' פקחת לעשות לעבד כל אותו מעש' הי' בה דעת לתפוש ברע גם כן וללמוד מקרובי' א"כ שבח הוא לה אע"ג דהות בת ג' שנים שלא למדה ממעשיהם אמר רבי יצחק אע"ג דכולי האי עבדת לא ידענא בתמיה' כלומר נהי שתרצת הקושי' הראשונה אכתי קשה אפי' לפי דבריך הכתוב הוא מיותר מטעם אחר דהא כיון שעשת כל אותו מעש' של גמילות חסדים ודאי שהית'

צדקת גומלת חסדים כמו שאמר העבד היא האש' וכו' ראוי היא לביתו של אברהם וה"ק אע"פ שראינו שעשתה כל זה לא ראינו שהיא צדקת בתמיה ודאי שידענא שהיא צדקת והדרא קושיין לדוכתי' שהכתוב הוא מיותר אלא בדרך הסוד יתורץ המקרא. ואפשר לפרש באופן אחר שמתחלה הקשה רבי יצחק מאי איכפת לן כולי האי וכו' והשיב במה שפי' רז"ל להגיד שבח שלא למדה וכו' והקש' אי הות בת עשרים הניחא אלא בת ג' שנים מאי שבח הרי קושי' אחת לדברי רז"ל א"ר יהודה עוד אני מקשה קושיא אחרת דלאו מהכא נפקא שבחה דרבקה דמהתם נפקא שעשתה לעבד כל ההוא עובדא ומי שעוש' כל זה בודאי הגמו' שהיא צדקת וחזר' הקושיא למקומ' מאי איכפת לן כולי האי לזה בא ר' יצחק ותירץ קושיתו של ר' יהודה ואמר אי משום הא לא איריא דלעולם אימא לך דאיצטריך קרא לאשמועינן שבחה דרבק' ולא תיפוק מההיא דעבד דהתם אע"ג שעשת' ההוא עובדא לעבדא לא ידענא אי עובדהא כשרן אי לאו דמ"מ הייתי אומר דדוקא במצות גמילות חסדים כזאת היא זריז' אבל שאר מעשי' לא ידענא אי כשרן אי לאו הרי תרצתי לך קושיתך אמנם מה שאני הקשיתי השתא אית לאסתכלא דאכתי במקומ' עומדת אם היא בת ג' שנים מאי שבחא דיל' ותירן אלא ת"ח על אורח רזא וכו'. ויש לפרש באופן אחר שרבי יהודה תירץ קושיית ר' יצחק ואמר לשונו בתמיה וכי מי שהיא בת ג' שנים היתה יכולה לעשות לטרוח כל אותו הטורח ודאי לא אלא בת י"ד שנה היתה כנזכר במדרש א"כ אין הפסוק הזה מיותר שהוצרך לספר כיון שהית' גדולה ולא פליג ר' יצחק על החכמים הראשונים שאמרו בת ג' שנים אלא ס"ל שדרך רמז דברו כנז' לעיל בסוד ג' גוונין. אמר רבי יצחק אפי' לפי דבריך שהיתה בת י"ד שנה עדיין יש להקשות שהכתוב מיותר דודאי צדקת ה יתה וגומלת חסדים כיון שעשת' כל אותו מעש' לעבד והכונ' כמתמי' וכי אף על גב שעשת' כל כך לעבד עדיין אין אנו יודעים מעשי' שיוצרך הכתוב ודאי שאנו יודעים בה ולא אצטריך קרא וכדפי' על דרך הראשון אלא ודאי ע"ד הסוד יתורץ עכ"ל הרא"ג:

דף קלז.

אלא ת"ח כתיב כשושנה וגומר כלומר עיקר הפירוש הוא זה כי סוד מה שנתייחסה כאן היותה מפדן ארם וגומר הוא ע"ד הנעלם והוא סוד פסוק כשושנה וגומר והוא כי כבר התחלנו בתחלת דרשת הפסוקים כי הכוונה לומר כי יצחק אתכליל במ' שנה ורבקה בג' שנים ועתה יבואר סוד זווג שלה כי היא עולה בין החוחים למעלה עד שמתחברת עמו והוא במה שידעת כי רגליה יורדות מות והיא מקוברת אל הקליפות כי ירושלם בתוך הגוים שמתיה וסביבותי' ארצות והיא כשושנה בין החוחים. והנה חוחים אלו הם

זוהמת דינא קשיא כנודע והמלכות היא שושנה דאית בה חיור וסומק ולכן נק' דינא רפיא אמנם סביבותיה הם החוחים שהם זוהמא תקיפא דדינא קשיא. ואם היא היתה פועלת כפי החוחים אשר סביבותיה לא הוה יכיל למיקם ולמסבל עלמא ולכן אסתלקת מבין החוחים אלין ועולה למעלה כי היכי דלא תהוי דינא קשיא ותקיפא וזהו ענין בקחתו את רבקה בת בתואל ולבן וארם כנודע ומשם לקחה והעלה אותה למעלה להזדווג עמה כי היכי דלא תהוי דינא קשיא. וג"כ יצחק הוי דינא קשיא אלא דאיהו זוהרא דדהבא ודינא קשיא דחוחים הנז' הם זוהמא דדהבא ולכן יצחק נפק מן אברהם כי כן הפחד נפק מן החסד כי היכי דלתמזג עם החסד לרפות הדין שבו והו' גם הוא עביד חסד עם בני עלמא הנה כי יצחק ורבקה תרוייהו דינא אלא שיצחק הוי דינא קש יא והיא רפיא ואי הות היא בין החוחים כד לקחה הות דינא קשיא והוו תרוייהו דינא קשיא ולא יכיל עלמא למסבלינהו ולכך אתבסמת איהי ונפקת מבין חוחים ואתעבידת רפיא וגם יצחק אתבסם בחסד וכדין הוו חד דינא קשיא וחד דינא רפיא ויכיל עלמ' למסבלינהו וכל זה נרמז באו' ויהי יצחק וגומר כי תחלה הודיענו כי יצחק הוה בן מ' שנה דאתכליל בחסד כנ"ל וכן היא נפקת מגו כובין וזהו בקחתו את רבקה בת בתואל מפדן ארם וגומר וכדין אתבסמת ונפק יעקב מינייהו גבר שלים:

פתח ר' יהודה וגומר הוק' לו דהל"ל ויתפלל אך או' ויעתר הוא למילף מיניה ג"ש דכתיב ויעתר אלדי"ם לארץ דהוה ע"י הקרבן וכן יצחק קריב הכא קרבן עולה כי היכי דתשמע תפלתו ולהוו ליה בנין. והק' דא"כ מאי ויעתר לו ה' האם גם השי"ת הקריב קרבן ותירץ דה"נ הוא דנפק אשא וגומר כי כמו שיצחק הסיק אש לתתא לאכול העולה ג"כ נפק אשא מלעילא לאכול הקרבן וזהו ויעתר יצחק וגומר ויעתר לו ה' **ד"א** ויעתר וגומר ביאר משרז"ל דויעתר כמו ויחתר כי אותיות אחה"ע מתחלפו' והוא כי אין הזכות מגיע אלא עד היכל זכות אך חתר חתירה להגיע עד המזל העליון שהוא הכתר דמתמן נפקי בנין או היכל הרצון הנק' מזלא כנז' בפ' פקודי ולז"א לשון ויעתר לשון חתירה כי הוא דבר שאינו תלוי בזכות רק צריך חתירה להגיע אליו כי אפי' בזכות לא יגיע אליו.

ת"ח עשרין שנין וגו' לכאורה היינו יכולין לומר כי נקשר עם האמור וכדין ותהר רבקה אשתו פי' כי היא בסוד המלכות שבפחד כנודע והנה נתעכב עשרין שנין שהם ב' ספי' פחד וחסד עד שהגיע אל הבינה הנק' מזל העליון על ה' ותתפלל על ה' וכמ"ש הנה נחלת ה' בנים כי בינה נק' נחלת ה' העליונה נחלת יעקב אביו ומשם באים הבנים והנה רבקה היא סוד המלכות שבפחד ומשם עד המלכות שבבינה הם עשרים דרגין. וז"א וכדין ותהר רבקה אשתו וגו' פי' כי רבקה אשתו שהיא סוד המלכות שבגבור' אשת

יצחק כד חתר לגביה בינה כדין ותהר רבקה אשתו והענין כי המלכות שבגבורה היא דין והיא קרובה אל טבע מלכות הבינה כי גם היא שמאל וכד חתר לגבה כדין ותהר וגו'.
ובג"ד אשתהי עשרין שנין. האמנם לכאורה נ"ל כי הנה רבקה היתה בת ג' שנים ואינה ראוי' לביאה עד שתהי' בת י"ג הרי עשרה שנים שהה עד שתהא ראויה לביאה ואחר כך שהה עשר שנים שהם מן הדין לשהות עד שתראה אם היא ראוי' אם לאו הם עשרין שנין. ואמר כי לכך נשתהה מלילד כ"ב שנים משום דקב"ה בעי בתפלתן של צדיקים לפי שע"י תפלתם נתוסף כח למעלה כנודע וע"י תפלת יצחק על אשתו יצאו כמה נשמות ונפקדו כמה עקרות בודאי כנודע כי בעת ייחוד האדם עם אשתו כמה נפשאן נפקי בההיא שעתא כי הוא גורם לזה כנז' דף קפ"ו ע"ב פ' וישב ופ' תזריע. ע"כ מהרח"ו נר"ו:
והרמ"ק זלה"ה כתב. וחתר חתירה לעילא לגבי מזלא על בנין. שחתר מצד יצחק ששם הגבור' חתר בבינ' פתח וצנור להמשיך משם הבנים כענין על ה'. מהרמ"ק ז"ל.
מדרש הנעלם.
יפרנסני שאין פרנסתן וגו' נגזר לשון זה מפסוק ועל פיך ישק כל עמי לשון מזון ופרנסה. וכן ובן משק ביתי הנאמר באליעזר עבד אברהם. עכ"ל הרח"ו נר"ו.
גיליון דאשתאר בקברא מכל גופא וגו' בפ' ואתחנן רע"ב [רס"ז] וארא כ"ח ב' פנחס רס"ב [רכ"ב] א'.
עליה אמרו הוא ברישא דחויא דאיהו רמאה וגו' פי' העצם הזה הוא בראש וכן אמרו הטבעיים שאין בראש יותר רך מהמוקדם לפי שהידים מוכנות להגין עליו. ואין יותר קשה מהמאוחר וזה שלא כדברי רש"י זלה"ה שכתב בפ' בראשית שהעצם הוא בין שני הירכים. עכ"ל.
ת"ש דהכי הוא וגו' קכ"ז א' קס"ט א':
והרא"ג כ' ועביד חסד עם כל בריין היינו יצחק עצמו שכן מימי החסד יוצאים מהחסד אל הגבור' ומגבור' יוצאים המים לעולם ולכן נקראו גבורות גשמים. מסטרא דדינא קשיא תתא' היינו כח הדין החזק חיצוני. ואע"ג דאיהי מסטרא דדינא רפיא הות כלומר אע"ג שרבק' נמשכ' מתוקף הדין התחתון חיצוני דהיינו בת בתואל ואחות לבן והי' ראוי להיות קשה מהם שכן הדינין כשמשתלשלים הולכים ומתקשים מ"מ רפיא הות הפכו של יצחק כי הוא כח הדין החזק קדוש ועוש' חסדים בעולם. ורבקה יצאה מדין הקליפות והיא מדת הדין הרפה. ואי לאו וכו' לא יכיל עלמא למסבל אפשר שדקדק' כן מקרא דכתיב לו לאשה כלומר נטל אשה הוגנת לו שתהי' היא סובלת תוקף אשו וזהו לו לאשה דוגמא אליו וזהו דמסיק כגונא דא קב"ה מזווג זווגין. ה"ג וכתיב התם ויעתר ה' לארץ והוא בסוף

שמואל בענין הקרבנות שהקריב על ענין המגפה ואף על גב דכתיב נמי ויעתר אלהים לארץ כשקברו את עצמות שאול התם לא נתקרבו לא עולות ולא שום קרבן. לקבלא אשא דלתתא היינו אש של הדיוט. לגבי מזלא היינו הבינה דתמן בני חיי ומזוני כנזכר בפ' אחרי מות. בשעתא דבעאן קמיה האריך בלשונו משום דקשיא ליה דהא בלאו הכי הוה יצחק מתפלל בכל יום והוא תקן תפלת מנחה ותירץ שהתפל' הרצוי' יותר לפניו היא אותה שצועקים בצרתם. ויתוסף רבות קדישא מאן דאצטריך היינו המלכות והענין שע"י שהצדיקים מתפללים ושואלים ממנה והיא לית לה מגרמ' כלום אז היא עולה ושואלת מלמעלה ובזה מתייחדת עם דודה ונוטלת השפעות וברכות מלמעלה. עכ"ל הרא"ג:

דף קלז:

ות"ח אברהם לא צלי וגו' שאין צורך שכבר היה מובטח שממנו קן הנשמות של הצדיקים נמשך בעולם וכן יצחק אמנם תפלת יצחק הי' לנוכח אשתו שתהא מאשה זו ולא מאחרת. ולא לנוכח רבקה אי הוה אמר לנוכח רבקה והוה משמע על עקרות רבקה כדי שיהיו לו בנים אמנם עתה שאמר לנוכח אשתו כלומר מפני שהיא אשתו יהיו אותם הבנים אשר לו ממנה.

א"ל שפיר קאמרת אלא כל זינא וגו' כלו' מוכרח באותה האהבה מצד השרשים העליונים מקום רמיזתם.

דינא קשיא לעילא גבורה צד הקדש.

דינא קשיא דלתתא כל כחות חצונים הטמאים ונמצאים מצד הגבורה בשני נברא גיהנם.

כי ציד בפיו כלו' שהיה גבור מצד הגבורה וראי' היות ציד לשון גבור' כנמרוד גבור ציד.

לאן אתר וגו' שאין לפרש שהלכה להתבודד בתפלתה וכיוצא דא"כ ויאמר ה' לה היינו לה ממש ואינו שמעולם לא דברה שכינה עם אשה אלא עם חוה כדפי' במדרש בראשית רבה. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב.

ות"ח אברהם לא צלי וגו' הק' כי למה יצחק התפלל על אשתו ולא כן אברהם כי אע"ג דכתיב ביה שאמר לשי"ת הן לי לא נתת זרע אינה תפלה רק ויכוח עם השי"ת וסיפור דברים. ותירץ כי גם יצחק לא היה מתפלל לולא מפני שידע ברזא דחכמתא וברוח הקדש צפה כי עתיד לצאת יעקב ממנו עם י"ב שבטים אשר כל תכלית בריאת העולם בשביל יעקב ובניו כנודע כי לא נק' בני ישראל רק מיעקב ואילך ובשבילם העולם נברא. ולכן לתאוות הדבר הזה ולהשיגו התפלל עליו אמנם אברהם לא התפלל כי ידע שלא יצא ממנו אך יצחק שידע דעתיד למיפק מיניה התפלל עליו ולכן לא נאמר ויעתר לנכח רבקה

כי אז הי' נראה שהתפלל בשבילה שהיתה עקרה אך אמר לנכח אשתו כי לא התפלל רק כדי שיצא ממנו יעקב אכן לא על רבקה. ולכן לא חשש להתפלל עליה רק שיתן לו בן ההוא ולא חשש אם היה מן רבקה או מן אשה אחרת רק כל מגמתו על יעקב ולא להיותה רבקה רק להיותה אשתו שתלד לו יעקב. והנה הקשה לו ההוא רביא כי אם ידע כל זה יצחק וכ"כ חשקה נפשו על לידת יעקב איך אח"כ לא אהב אלא לעשו. ותירץ לו דכל זינא רחים לזיניה כי דברים נמשכים מלמעלה כי גם למעלה הגבורה אינה חפיצה רק בדין גמור והיא היונקת אל החיצונים המביאים דיני האדם לפניו כי חפץ הוא בדין לפי שצדיק וישר הוא ואין בדרכיו עול ורוצה שכל העולם יהיו צדיקים גמורים כנודע. עוד ביאר טעם שני באו' כתיב הכא כי ציד בפיו וגו' ופי' כי הנה נמרוד היה צד את הבריות בפיו ומטען אחר הע"ז וכן עשו היה מרמה את אביו כמשרז"ל שהיה או' לו כיצד מעשרין את המלח וגו' וכן היה אומר לו שהיה הולך אצל שדה תפוחים ששם היה מתפלל יצחק אביו והוא היה הולך להרוג ולגלות עריות כמ"ש איש שדה כנז' לקמן דף קל"ט ע"א אמנם יעקב הי' איש תם בלי מרמות והנה ידעת כח הלשון כמה גורם וא"כ אין לתמוה אם אהב את עשו וגו'.

ויתרוצצו וגו' הל"ל ותדרוש את ה' ומה לנו אם הלכה אך הכוונה כי הלכה אל בית מדרשו של שם ועבר. וביאר פי' ויתרוצצו מלשון רצץ את מוחו כי יעקב ועשו היו מקטרגים זה בזה וזה רוצה לרצץ ולשבר את חבירו והטעם כי מן הבטן הם מכירים גדרם כי עשו היה בא נשמתו מסמאל אשר הוא רוכב על נחש שהיא לילית כי הם זכר ונקבה והזכר הוא סמאל ולילית נק' נחש. אך יעקב הוא מן הת"ת שהוא רוכב על השכינ' כרסיא קדישא ונק' שמש ולבנה עכ"ל.

גיליון ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כך וגו' קנ"א א' עכ"ל:

והרא"ג כ' ות"ח אברהם לא צלי וכו' כלומר אברהם לא חשש לכך וסמך על המבין כי הטעם היא כי היה חושב בדעתו שלא היה ראוי לנס ההוא א"נ שלא רצה ליטול שכרו בעה"ז והניח הדבר להקב"ה אם ירצה ברצונו הוא יתן. אבל יצחק מדה אחרת היתה בו הגם שחשב שלא היה ראוי שיעשה לו הקב"ה נס א"נ שלא רצה ליטול שכרו בעה"ז מ"מ לא חס. לפי שרא' ברזא דחכמתא שעתיד יעקב לצא' ממנו בי"ב שבטים שיהי' לו להקב"ה נחת רוח גדול בהם וז"ש הוא ידע דיעקב זמין למיפק מיניה הגם כי גם אברהם ראה הי"ב שבטים מ"מ לא היו יוצאים י"ב שבטים ממנו ממש אלא בהמשך. אלא כל זינא רחים לזיניה הדיין אוהב ומחבב הרצוע' שבידו כדי להכות בה ומצד בחינה זו היה יצחק הדין הקשה אוהב את עשו שבט אפו. כתיב הכא כי ציד בפיו וכו' כלומר

שעשו שהוא הקליפ' הוא יצה"ר שצד הבריות בפיו בשפתי חלקות דוגמ' נמרוד שהיה צד האנשי' שילכו אחר ע"א וכמו שאמרו ז"ל יורד ומשטין עול' ומקטרג. עכ"ל הרא"ג:

דף קלח.

ות"ח בגין דיתמשך עשו אבתריה דההוא נחש וגו' [376] כדרך הטהרה העליונה שהיא להבדיל מהשכינה כל כחות חיצונים להורידם למטה אל בחינתם.

בההוא עקב הם הקליפות ועקב את אחיו יר' שעקבו והכניסו בקליפות ואחר שהורידו אל הקליפות הכניעם וז"ש וידו אוחזת דשוי וגו' דלא יכיל וגו' כלו' הוציאו מכל הגוף דהיינו ששה קצוות ועכ"ז וידו שהיא המלכות אוחזת כי שם יש לו שליטה ע"י המיעוט.

וע"ד אצטריך ליה למהך וגו' הכריח לפירוש זה השני דלאידך פי' שדחה אותו מה צורך עוד אח"כ לעקבו כמה פעמים.

קב"ה קרא ליה וגו' הוצרך לזה למאי דפרשינן השתא וידו אוחזת כל ענין זה דוחק הוא שנאמר שידעה כל ענין זה רבקה ולא יצחק ויקרא סתם היא השכינה מלכות שמפני צניעות אינה נזכרת בשם אלא ויקרא סתם.

ות"ח יעקב הוה ידע דעשו הוה ליה וגו' הענין הוא כי הגוי אפי' אם יעשה כל רע שבעולם ויפגום כל העריות לא יפגום במדות העליונות כלל ואף לא בצד הקדוש' רק בשר השולט עליו מע' שרים כענין שדרשו בזוהר בפסוק ואמנע [ואחשך] גם אנכי אותך מחטוא לי. אמנם ישראל אינו כך אלא ח"ו אם יחטא אפי' חטא קטן פוגם במדות העליונות והטעם לזה כי הגוי אינו בקדושה ומעשיו אינם פוגמים אלא לפי מקום אחיזתו אמנם היש' אוחז בקדושה ופוגם. וכראות יעקב כך רצה לדחות את עשו חוצה לקדושה כדי שלא יפגום אלא בשרו שהוא סמאל וז"ש והכי אצטריך וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ת"ח בגין דיתמשך עשו וגו' רצה לתרץ בזה קושיא א' אשר בתירוצה האריך בכל ענין זה והוא איך יעקב הנק' איש תם התנהג ברמאות ובעקבה גדולה עם אחיו עשו וגם עם לבן. והנה היה ראוי לאיש שכמותו שיתנהג בתמימות גדולה בכל מעשיו ולא כן היה כי אם בענין הבכורה ובענין הברכה בכל אתנהג בעקבה גדולה. וכוונת התירוץ כי הנה כתיב עם גבר תמים תתמם ועם עקש תתפל והנה ידעת רמז יעקב ועשו שהוא רמז הקדושה והטומאה וכמ"ש דא סטרא דרוכב נחש ודא סטרא דרוכב על כרסיא וגו' וידעת כי זה הרוכב נחש כל מגמתו להתקרב אל הקדושה וכל מעש' האבות הם רמז אל הדברים העליונים כמו שידעת ואם תבין תוכל לדייק כל הדברים באמיתות. והנה כדי שלא יתחבר זה הנחש אל הקדושה בעינן למיזל עמיה כפי דרכו

[376] בגין לאמשכא לי' לעשו בתרי' דההוא נחש וגו'.

וכמו שהוא הוי ערום ואזיל בעקימו הכי בעינן לאזלא בעקימו עמיה בגין למטעייה דלא יתקרב לקדושה. ואנן יהבינן ליה חד שעיר בי"ה וכן בכל ר"ח ור"ח ודוגמא זו בכל הדברים כאשר ידעת בענין הנטילה [377] ובענין שער התפלין וכיוצא בזה רבו מלמנות ובזה אסתלק מן הקדוש'. ולכן מן הבטן התחיל יעקב שהוא דוגמת הת"ת הדוח' את סמאל מלהתחבר עם מ' כן יעקב ועשו הם רמז אל הת"ת ולסמאל. ומן הבטן אזיל עמיה בעוקבא כמ"ש בבטן עקב וגו' ונתרוצצו שם והוא כי שם נחלו עולמותיהן ומשם מן הבטן חלקו העולמות זה נטל עה"ב וזה סטרא אחרא הנק' עקב כי הוא סוף הכל כנודע כי הטומא' בעקב הקדושה. וכמו שהעקב הוא מזוהם מכל הגוף לכן הטומא' נק' עקב הקדושה ובגין לאכפיא להההוא עקב שוי ידיה בעת יציאתו מן הבטן על ההוא עקב בגין לאכפיא ליה וזהו וידו אוחזת בעקב עשו.

ד"א וידו אוחזת וגו' הנה המלכות נק' יד הת"ת כמ"ש ותהי עליו שם יד ה' והנה יעקב הוא הת"ת וידו שהיא המלכות יש לה איזו אחיזה עם עקב עשו שהוא סוד חסרון הלבנה. וביאר אומרו ויקרא שמו יעקב בלשון סתם שהוא השי"ת וכן אמר עשו הכי קרא שמו יעקב פי' הכי קרא שמו השי"ת ולזה לא אמר נקרא שמו אלא קרא שמו. פי' השי"ת קראו יעקב ע"ש העתיד שהוא ויעקבני וגו' שכדי שיהלוך עמו בעקבה קראו יעקב ורמז לו השי"ת שיהלך עמו בעקבה ולכן קראו יעקב. ואמר כי כל שמותיו לא נק' ע"י ב"ו אלא ע"י השי"ת דהכא כתיב ויקרא שמו יעקב בלשון סתם שהוא השי"ת וכן לקמן ויקרא לו אל כאשר ביארו רבותינו ז"ל הפסוק כן ויקרא אלהי ישראל לו ליעקב אל. כי הב"ה נק' אלהי ישראל שהיא השכינה בסוד ויראו את אלהי ישראל הוא שקראו ליעקב אל כי בכל מקום דכתיב קריאה בלשון סתם היא השכינה וכמ"ש לקמן דף קע"ג ע"ב וא"ל את אלוה בתחתונים וגו' פי' כי הב"ה מקיים כל העולמות והוא שבראם וכן הצדיק הוא יסוד העולם ומקימו והרי הוא א"ל בתחתונים. והנה רז"ל במדרש ביארו הפך זה ואפשר כי הנוסחאות מוטעות אך פי' דבריהם הוא זה כי להיות שהשכינ' קראו אל לכן א"ל כי היא היתה א"ל בתחתונים כנודע כי המ' ניתנה לנהג התחתונים אכן יעקב היה אל בעליונים כי רמוז הוא בת"ת וזה מובן.

ות"ח יעקב הוה ידע דעשו וגו' מובן עם האמור וגו' עכ"ל.

גיליון דשמשא לשמשא בסיהרא וגו' ר"א ב'. ויקרא שמו יעקב קב"ה וגו' נ"א א'. ס' א' קפ"ו ב'. והא אוקימנא בכל אתר ויקרא סתם וגו' ק"ב ב':

[377] מים אחרונים.

והרא"ג כ' דאשרי ליה לתתא אל מקום החיצונים שהם סוף המדרגות כלם דמיון העקב שהוא סוף הגוף שימשך שם עשו ויהיה חלקה של קליפ. הה"ד וידו אוחזת וגו' כבר ידעת דרך כלל שבכל מקום שאומר הה"ד היה לו קושיא בכתוב ובמה שדרש נתיישב לו והנה מפשט הכתוב נרא' שיעקב אוחז בקליפ' חליל' לזה מפרש הכתוב הפך משמעותו והענין שבהשליך יעקב את עשו לקליפה לחלק' כבר הוא שולט עליה והיא כפופה תחתיו ולא תבא עוד אל הקדושה להתאחז וזה ע"ד שפי' בזוהר בכמה דוכתי שבנתינת חלק לחיצונים הם פורשים מן הקדש. אלא וידו אוחזת בעקב עשו דא סיהרא היינו ידו של ת"ת כלומר מקומו של יעקב שהוא ת"ת המלכות אוחז' בעקב עשו שהקליפ' דוחקת ונכנסת ומכסה האור על ידי הקטרוג שעולה למעל'. א"נ ב' דבעקב כמו בשביל כלומר המלכות שהיא ידו כנז' אוחזת מתאחזת בעצמ' וחוזרת לאחוריה ובורחת בשביל עקב עשו היושב בפתח המכס' האור כמי שרואה האויב וחוזר לאחריו. הכי גרסינן בכל אתר שמיה לא איקרי על ידא דב"נ ול"נ אלא והכונה שמיה דיעקב לא נקר' על ידי דבר נש אלא על ידי דקב"ה שכן מצינו באתר אחרא ויקרא לו אל ומי [הוא] שקראו אל אלהי ישראל. כחויא עקימא אחרא כלומר יעקב היה כנחש אחר עקימא לקבליה דעשו. עכ"ל הרא"ג:

דף קלח:

ויברא אלדי"ם את התנינים הגדולים דא יעקב ועשו. וקראם תנינים גדולים במה שידעת כי יש לויתן טמא וטהור והטהור הוא בת"ת הנק' לויתן כי הוא בסוד לוי שהוא הת"ת המערה בלויה שלו היא המ'. וכן יש לויתן נחש בריח בטומאה והוא סמאל עם לילית כנודע וכל השאר מבואר. ואו' אלין שאר דרגין דבינייהו הם המלאכים וההיכלות אשר בין המ' לקליפות. ואמר כי להיות שיעקב היא בת"ת המתייחד עם המ' הוא אצטריך למיזל בערמה לקבל עשו דאיהו סמאל משא"כ אברהם ויצחק ועוד עשו לא נולד בעולם. וגם כי אינן בעלה דמטרוניתא כמו יעקב.

ויגדלו הנערים וגו' הוק' לו או' ויגדלו ללא צורך והיל"ל ויהי עשו איש יודע וגו' ולמה הודיענו כי הגדילו הנערי' כי נודע הוא. ותירץ כי הענין לומר כי גלה לנו כי מהיותם בבטן הי' ניכר הדבר כי עשו פנייתו לרעה ויעקב לטובה והנה מן הבטן היו מקטרגים זה עם זה כמ"ש ויתרוצצו וגו' אך לא היה ניכר הדבר על איזה דבר היתה הקטטה ביניהם והנה כאשר ויגדלו הנערים אז ניכר הדבר ויהי עשו יודע וגו' ויעקב איש תם וגו' ודייק אומ' ויהי עשו ר"ל מה שהי' תחלה בכח הי' עתה בפועל ובהויה וזהו ויהי עשו וגו' ולא ניכר הענין עד שגדלו ואז נודע כי זו היתה ענין מה שנתרוצצו בבטן אמם. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

מדרש הנעלם
אלמלי ההוא כסופא והרהורא דלבא וגו' נר' כי כאשר האדם אינו מתאוה לאכול צריך לתת לו מאכלים שהלב מתאוה להם. עכ"ל הרח"ו נר"ו.
גיליון אבל יעקב דאיהו מארי דבית' איבעי לי' וגו' כ"א ב':
והרא"ג כ' אלין שאר דרגין דבינייהו היינו ת"ת ודרגין דיליה ו' קצוות כי הוא בסוד הו' גוף כולל ו' קצוות ולמט' סמאל הוא בסוף הגוף בקליפה ושאר דרגין ו' קצוות שבאדם בליעל. עכ"ל הרא"ג:

דף קלט.

ויאהב יצחק וגו' הא אוקמוה וגו' כאן חסר פסוק א' וכן צרי' להגיה הא אוקמוה כמה דכתיב איש יודע ציד וכתיב התם הוא היה גבור ציד וביאור זה ביארתיו לעיל דף קל"ז ע"ב כי לכך אהב יצחק את עשו לפי שהי' [378] צד ומרמה בפיו את הבנות וכן עשו הי' מרמה בפיו את אביו כיצד מעשרין את התבן וגו' וזהו פי' כי ציד בפיו. וכן איש שדה כי הוא הי' איש שדה הולך בשדות וביערים לשקוד [379] ולהרוג והי' אומר שהי' יוצא להתפלל כאביו יצחק לשוח בשדה. גם פי' קריאתו איש שדה כי ידעת כי הקדוש' והטומאה הא' שולטת בישוב והא' בחורבות ובשדות כנזכר פ' תצוה ועשו היה אחיד בההיא חורבה וזהו איש שדה כי בשדה מצאה צעקה הנערה. והק' עתה כי מאחר דכל אלין הוו בעשו איך יכיל למיצד ליה ליצחק אביו ולרמאה לי' והא שכינתא הוה עמיה כנודע כי לעולם היתה השכינ' בבית יצחק אבינו וכמז"ל כי הי' ענן קשור על אהלו וגם בעת שבירך את יעקב תמן הות שכינתא כמ"ש כריח שדה אשר ברכו ה' והוא שדה של תפוחים שנכנס עמו ג"ע ושם היתה השכינ' עמו ואיך לא אודעא ליה. וביאר כי כן הוצרך הדבר בגין שיבאו הברכות בדעתא דקב"ה ממש ויהי' הוא ית' הגורם לזה ומאתו יצאו הברכות ויהיה יעקב מבורך מפיו ית' ממש ואח"כ יודה יצחק עליהם כמ"ש גם ברוך יהיה ובזה יתקיימו ברכותיו של יעקב והוצרך לכל זה מפני שידעת ענין קטרוג עשו וסמאל שרו על ברכות יעקב ובכן הוצרך שיתברך מפי השי"ת עצמו ממש וזה הי' במה שהי' בלתי ידיעת יצחק אך אח"כ הודה יצחק כמ"ש גם ברוך יהיה.
ויזד יעקב נזיד וגו' הוקשה לו דהא אוקימנא דהוה דא בגין אבילות' דאברהם וא"כ ויזד יצחק מבעי לי' למימר כי הוא הי' האבל ולמה ייחס הבישול כזה אל יעקב וביאר כי יעקב בשלם בכוונה גמור' כדי להכשיל את עשו וכמ"ש לעיל כי יעקב אזל בעקבה וברמאות

[378] נ' דצ"ל לפי שהי' כמו נמרוד שהי' צד ומרמה בפיו את הבריות וכן עשו כו' וע' לעיל:
[379] אצ"ל לשדוד:

בכל ארחוי לגבי עשו וכמ"ש ועם עקש תתפל וענין בישולא עדשים מפרש ואזיל וגו'. עכ"ל הרח"ו נר"ו.

גיליון אבל לא אודעא ליה בגין דיתברך יעקב וגו' תימא אי שכינתא לא אודעא ליה אמאי אתענש יצחק על דרחים לעשו ואתערו עשו שונאי אהב. ואולי בתחלה לא אודעא לי' ובתר דאתקשר עמיה אהבה לא יכיל לאתפרשא דלא חמי לי' חובא מטעמא דאתערו:

אלא בדעתא (נ"א ברעותא) דקב"ה פי' על תנאי אם יזכה דכתיב ויתן לך האלדי"ם בדין. סל"ה. ופי' כדי שלא יקבל עולמו בזה העולם אבל בעשו הנה משמני וגו' ולא נזכר שום שם וכן כתב הקנ"א ז"ל [380] עכ"ל: הה"ד מארבע רוחות באי הרוח וגו' ס' במדבר ק"ל ב' רל"ה א' לקמן וקע"ה ב' פ' שמות י"ג א':

והרא"ג כ' ויאהב יצחק את עשו וגו' ה"ג הא אוקמו' כמא דכתיב איש יודע ציד וכתיב התם הוא היה גבור ציד וגו' ומאי דאמר הא אוקמוה הוא לעיל בסוף פסו' ויעתר יצחק לה'. ואיהו אמר דעביד צלות' שהיה אומר שהיה יוצא השד' להתפלל כדרכו של יצחק אביו וזהו יודע ציד שהיה צד אותו באמרי פיו כנזכר ואינו אלא איש שדה לקפח וכו'. והכי איצטרי' שיבאו הדברים בערמה כמו שנבאר לקמן בפסוק יעבדוך עמים. עכ"ל הרא"ג:

דף קלט:

בגין לתברא תוקפיה וחילי' וגו' הענין הוא כי לפי מה שהיה עולה על הדעת כי בהשפעת החיצונים חלקם יגברו ויהיה להם אחיזה בקדושה וגבורה ומפני זה נסה יעקב בסוד התבשיל הזה שהוא אדום תבשיל ודאי של עשו כמו ששחקים שוחקים מן לצדיקים ומבשלי' הזרע בצד הקדוש' כן יש בחינה שבה מתבשל תבשיל לחצונים כי שמרי הקדרה נתנים להם האדום והשחור שחרה נחשתה ובהיות השמרים האלו אדומים נתן לחצונים אדרבה הם פורשים מן הקדוש' ולזה נמצא בתבשיל הזה ב' מדות הפכיות הא' אדום והב' מתבר חילא ותוקפא דדמא מטעם זה כי בהנתן להם חלק זה הם נבדלים בחלקם ואין להם אחיזה בתבשיל הקדוש וזהו סוד ע' פרי החג שהיו ישראל מקריבים ונותנים לע' שרים חלקם מהתבשיל העליון ובזה מכניעים כחם שלא ישלטו על ישראל ונבדלים מהקדוש' וע"ד זה נסה יעקב בערמה שהיה תבשיל אדום וכראות עשו ושרו תבשיל מדתו חשב להתגבר חילו ולהתחזק ולפיכך אמר הלעיטני נא מן האדם כמדתו ולא ידע כי אדרבה מכניע כח השר והיינו ממש סוד שעיר עזאזל שחשב סמאל היות לו לכבוד ואדרבה מכניע כחו ומתהפך לעבד וזהו סוד ונשא השעיר עליו את עונותם

[380] נ' דצ"ל הקנה:

וגו' וז"ש **בההיא** שעתא ידע יעקב סוד זה כי אדרבה במקום שנראה שהוא תגבורת לו הוא הכנעה אליו וביטול כחו מהטעם שפי' והיינו ענין התוספ' כי עם היות כל ענייניו אדומים מפלתו הוא בסוד האדום כדמסיק. ואו' **ר' יהודה** פתח ואמר ה' צדיק יבחן וגו' כולא על דינא וקשוט. דינא מצד המלכות. קשוט מצד הת"ת והיינו דיין האמת והיינו תמים פעלו מצד המלכות כי כל דרכיו משפט מצד הת"ת.

לא דן ליה וגו' כי יום שנברא בו אדם הא' ראש השנה הי' ומן הדין הי' שיעמיד העולם כולו לפניו לדין על כל ענייניו מה יהי' משפט כל יצורי עולם והב"ה כדי לזכותו עכב דינו עד שצוהו אות' המצוה כדי שישמור אות' ויעמידהו לדין ויזכהו על היותו רובא זכיות והוא לא כן עשה ונמצא בעת הדין רובא עונות והמצוה הי' שלא יסטי לביה וגו' שלא ימשיך אחר הערלה כדי שלא יתחייב כלייה וז"ש בגין דלא יסטי נבי' ורעותי' הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובגין כך עבד תבשילין סומקין וגו' ענין בישולו עדשים הטעם הוא כי הלא הוא ידע דעקרא דילי' הוא אדום וזה דוגמת שעיר יום הכפורים כי הוא כמו מתנה א' שאנו נותנין לו כן נתן לו אותו התבשיל האדום הרומז אל מדתו כנגד שעיר י"ה הרומז ג"כ אליו כמ"ש הן עשו אחי איש שעיר כמו שעירים ירקדו שם ובזה נעשה אוהב את יעקב. וסוד האדום ידעת שהוא עשו הנק' כבד כי יעקב הוא הלב ועשו הכבד וכל דמא סומקא בישא מן הכבד אתיא והנה ע"ד טבע נותנין הרופאים לחולה תבשיל עדשים לקרר את חום כח הדם והכבד שלא ישלוט בגוף וז"א **ותבשילא** דא תבר חילא ותוקפא דדמא סומקא וגו' וכן יעקב תבר חילא ותוקפא דעשו הנק' כבד ע"י תבשיל של העדשים ודבר זה נתבא' בפ' פנחס דף רל"ב ושם תבין הרמז. וכל השאר מבואר ונתבאר לעיל בענין עם תמים תתמם ועם עקש תתפל:

ויהי רעב בארץ וגו' בהיות כי זה המאמר נדרש על אברהם לזה הביא כאן פסוק ה' צדיק יבחן ואמר כי הנה מעשיו של הב"ה ית' כולם הם לתועלתינו ולהנאתינו ואין אנו משגיחים בו ובמצותיו כי הלא קב"ה לא פקיד לי' לאדם אלא לתועלתו בגין דלא יסתאב בקליפות ויתאביד מן עלמא כנודע כי זהו סוד מצות ומעץ הדעת וגו' ולא שמר מצותו ועכ"ז בעת שדן אותו אוריך עמיה רוגזי' כי מן הראוי הי' שימיתהו תכף בעת עוברו על מצותו ית' כמ"ש כי ביום אכלך ממנו מות תמות והב"ה בגין לארכא רוגזי' עמיה עבד עמי' טיבו וחסדא כי נתן לו יום א' מימים של הב"ה שהוא אלף שנים כמ"ש כי אלף שנים בעיניך וגו' ואם הדין הי' שימות באותו יום עצמו שאכל מן העץ והשי"ת הטיב חסדו וקיימו בעולם יום א' משלו שהוא אלף שנים וראוי הי' לחיות כל האלף שנים

אלא שהוא נתן משלו ע' שנים לדוד אמנם כל האלף שנים שנותיו של אדם היו. והשאר מבואר עכ"ל.
גיליון בגין דתרי חולקי הוו בה ועלי' כתיב וגו' קמ"ו א'.
מדרש הנעלם.
דבאלף שתיתאה לזמן ארבע מאות ותמניא שנין וגו' שמות י' א' עכ"ל:
והרא"ג כ' ותבשילא דא תבר חילא וכו' כן הוא דרך טבע שתבשיל זה מחליש הדם החד הגובר וכך אמרו חכמי הרפוא'. עכ"ל הרא"ג:

דף קמ.

ועם כל דא לא דן לי' כדקא חזי לי'. לפי עונו.
ואתקיים יומא חד עם היות שהב"ה גזר כי ביום וגו' ואפשר בבקר או בחצות ועכ"ז נתקיים כל היום כי פי' הב"ה דבריו ברחמים כל מה שאפשר ובזולת זה פירושו יומו של הב"ה אלף שנה.
עם צדיקייא ועם רשיעייא היינו צדיקים שגלוי לפניו שאם יכם על עונם ירפו ידיהם מעבודתם והשתא ניחא אומ' לקמי' אבל קב"ה מדקדק וגו'.
או בגין דיפוק וגו' תימה ויצא הצדיק ההוא ע"י צדיק אחר כמוהו ואפשר לפרשו על א' מב' פנים או שהוא נמשך מסוד שלשלת הקדוש' מאבות לבנים כענין חזקיהו מאחז ומנשה מחזקיהו שהוא שלשלת המלכות ואותם הנשמות משתלשלות ע"י ואי אפ' ע"י זולתם. או מפני שגלוי לפניו טוהר מחשבת הרשע הזה בעת ההולדה ההיא מפני התנוצצות נשמתו בו בשעה ההיא עד שזוכה לשאוף הנשמ' הטהור' ההיא וזה הזכות יספיקהו להחיותו בזה ע"י הבן ההוא בבא.
ואע"ג דהא אתמר וגו' ונמצא שלפי זה הנסיון הוא להורות לבני העולם מעלתו עכ"ז אומ' צדיק יבחן אר"ש דרך אחרת שהוא להמאיך הגוף להשליט הנפש כדמפרש ואזיל. ונמצא לפי זה בצדיקים ג' בחינות הא' שהב"ה מאריך להם מפני שאינם יכולים לסבול יסורים. הב' שהם מדוכאים ביסורים להגביר נשמתם על גופם יותר. הג' להרים נסם לעין כל.
ואע"ג דדיוקנא דגופא ברזא עלאה בסוד האדר' כל האברים רומזים באצילות עכ"ז מצד פחיתות החמר והרכבתו הוא אינו אחוז ברוחניות ועכ"ז הנפש דבקה בעצמותה. אחר הפטירה והשתא קיימינן בהיותו בחיים שיש אחיזה לחיצונים בבשר והיא גורמת החטא. מהרמ"ק זלה"ה.
והרח"ו נר"ו כתב.

ובג"כ אבחין וגו' הודיענו תירוץ קוש' א' גדולה והיא מה צורך לשי"ת לנסות את הצדיקים והלא כלא אתגלי קמיה ואמר כי קושי' זו תירצה הפסוק הזה באומרו צדיק יבחן וגו' והענין במה שידעת כי ג"כ קושיא זו ויותר גדולה היא בענין בריאת הנשמות בעולם ומה הית' כוונתו ית' בבריאת העולם וכי לא ידע קב"ה כולא ומה צורך יש לו בזה והנה תירוץ זה ביארוה רז"ל בקיצור נמרץ שאינו דומה מאן דאכיל מדידי' למאן דאכיל מאחרים והנה הנשמות קודם בואם לעולם הם אוכלים שם מדידי' דקב"ה בלתי ראויים אל השכר ההוא אך עתה הם אוכלות משלהם כי הם טורחים בע"ש בעולם הזה ע"י קיום המצות ואח"כ אוכלים בשבת בעוה"ב מן מה שהכינו בעה"ז. והנה הצדיק הזה אם השי"ת רוא' כי יעמוד בנסיונו אז הוא צופה ומביט כל מה שיוכל לעמוד בנסיונו ואז מנסה אותו בהם כדי שיהי' לאות' הנשמה קרן קיים לעד שיאכל ממנו לעד ולעולמי עד משלו וממה שטרח בידו ובגופו ואדרב' אם לא הי' השי"ת מנסה אותו הי' כביכול שלא כדין כי מאחר שנודע הוא כאשר ביארנו כי כל כוונת הבריאה לא הית' אלא מפני זה כדי שבאלו השנים המעטים אשר יחיה האדם בהם בעה"ז ששים או שבעים ואם בגבורות שמונים שנה בהם ירויח האדם להתפרנס בהם כל ימיו בעולם הארוך שאין לו קץ וקצבה כמ"ש והמשכילים וגו' כככבים לעולם ועד וכפי מה שיכנוס בר ולחם ומזון בעולם הזה ממנו יאכל בעולם הבא ואין לו יותר מזה כלל א"כ אם השי"ת כל כוונתו לא הית' אלא לכשיזכו הנשמות בעה"ז לאסוף ולכנוס לעה"ב א"כ למה יאסוף ידו מלנסות את האדם אשר יודע השי"ת אשר יעמוד בנסיונו כדי שיהי' שמור לו יותר לעה"ב וכביכול הי' עוות הדין אם לא הי' מנסה השי"ת את הצדיק הזה אשר מכיר ויודע בו השי"ת שיעמוד בנסיונו וכפי אשר יוכל לעמוד בנסיונו כך יביאהו לידי הנסיון ההוא. האמנם לצדיק אחר שכמותו אשר ירא' בעינינו כי הוא צדיק גמור ואינו בא לכלל נסיון הנה אפשר כי רואה השי"ת בו שאם ינסהו לא יוכל לעמוד ולכך מטיב חסדו אתו ואינו מנסהו כדי שלא יאבד עולמו לגמרי ולכן יניחנו בלתי נסיון כאשר הוא צדיק עתה בלתי שיחקרהו יותר ונוחל עולמו כפי מעשיו שעשה אמנם אותו הצדיק המנוסה נוחל כפלי כפלים הכל כפי גודל נסיונו.

א"כ הכלל העולה מדברינו אלה הוא כלל גדול בענין הנסיון ויתורצו בו כמה קושיות הנופלות בדרוש הנסיון ומזה יתיישב לבות בני האדם וגם שיראו את עצמם מדוכאים ביסורין לא די שאל יעצבו ואל יחר לבבם בזה כי אם אדרב' ראוי להם לתת שבח והודאה לשי"ת בכל עת ובכל רגע על חסדו הגדול אשר הביאו לידי נסיון ההוא כדי להרבות שכרו בעולם שכולו ארוך ואל זה רמזו רז"ל באו' כי השמחים ביסורין עליהם נאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו ולזה אמר רבא לתלמידו כל מי שאין לו יסורין אינו

מהם פי' כי ישר' נתקללו בפסוק והיו לאכול ומצאוהו צרות רבות וגומר ומי שאין לו יסירין נר' שאינו מכלל ישר' כיון שלא נתקלל עמהם ולכן מי האיש החרד אל יראת ה' צריך שישמח שמחה גדול' ויתן תוד' והודא' לשי"ת על היסורין הבאים עליו ויתעצב אל לבו כשאין יסורין באין עליו כי זה יורה כי אינו צדיק גמור כי מה שלא ינסהו השי"ת הלא הוא לחוסר צדקותיו ולידיעתו ית' כי לא יכשר בהם וזה ברור למבינים ואין עוד להאריך כי לא יספיקו ימים ולילות להאריך בדרוש הזה. והנה ז"א ה' צדיק יבחן פי' כי כוונתו ית' במה שמנסה את הצדיק הוא לחזקו ולאמצו ולהגביהו ולהוסיף לו כח גדול שמור לעה"ב וזהו ה' צדיק יבחן וזה יובן במה שביארנו היטב ואם תדייק בזה תבין איך כל מה שכתבנו הוא מדוייק בלשון הזה וז"א אלא בגין לארמא רישיהון בגינייהו ר"ל כי לעולם הבא ירימו ראש בגין אותם הנסיונות שעברו עליו וכמו שביארנו היטב. וזהו פי' והאלדי"ם נסה את אברהם מלשון שאו נס כלו' הרים ונשא את אברהם ע"י נסיון הזה. ואו' **ואע"ג** דהא אתמר ר"ל כי כבר ביארנו פסוק זה באופן אחר. אך ג"כ פי' זה הוא הנכון בזה דבגין דנסהו השי"ת לכן ארים קב"ה דגלא דאברהם לעיניהון דכלא הה"ד נסה את אברהם:

צדיק יבחן מ"ט אר"ש וגומר ואוקמוה פי' כי פסוק וה' חפץ דכאו פירושו כך כי כאשר ה' חפץ בו אז מדכאו ביסורין כמשרז"ל כל שהב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין וגומר ואמר כי הלא הגוף והנשמה הם כשתי צרות זו לזו ואע"ג שהגוף נברא בצלם אלדי"ם עכ"ז הוא חומרי ואין השי"ת חפץ בו כמו בנשמה הדומ' אליו כי הוא ית' הוא נשמ' אל כל הנשמות ואז מדכא השי"ת את הגוף כדי שתשלוט הנשמה על הגוף ותעסוק בדרכיו ית' כי הלא כך היא דרכ' של תור' וגומר וכאשר הגוף מתעדן הנשמ' מצטערת וכשהגוף מצטער הנשמ' מתעדנת עכ"ל:

והרא"ג כ' ויתקיימו בוא"ו גרסי'. ואע"ג דהא אתמר בפרשת וירא דף קי"ט דוהאלהים נסה את אברהם דבעי לאתכללא בדינא וכו' מ"מ אינו מדוקדק מלת נסה אלא לפירוש זה שהוא הרמת דגל וז"ש בגין דקב"ה ארים דגלא וכו' מה כתי' וה' חפץ דכאו החלי ואוקמו' רז"ל כל מי שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורין בפשוטו אתי שפיר אבל הנכון יותר הוא בגין וכו'. ה"ג דהא נשמתא איהי דמיא לנשמת' דלעילא והיינו המלכות אבל הגוף אין לו דמיון למעל' הגם כי הו' דיוקן שלמעל' מ"מ הנשמ' היא רוחנית דוגמת נשמתא עילא' שהיא רוחנית. עכ"ל הרא"ג:

דף קמ:

מאי שנאה נפשו ס"ד דקב"ה הוי דנפשו שנאה וגומר והשתא נפשו היינו נפשו של קב"ה שהיא מואסת את הרשע זה אי אפשר מתרי טעמי חדא דמשמע דנפשו שהיא המלכות מואסת אבל שאר מדות לא קאמר ועוד הרשע מואסת אבל נפש הרשע שמא אינ' מואסת. לזה אמר אלא הפי' הנכון כי נפשו אהדר לנפש הרשע וכ"ש הגוף והשתא אהדר המיאוס ממילא להההוא דרגא דכל נשמתין תליין ביה והיינו במלכות וגם בבינ' כ"ש שאר מדות אם ממקורם נמאסה כ"ש שאר מדרגות וז"ש ולא בעיא בה לא בעה"ז מצד המלכות ולא בעלמא דאתי מצד הבינ'.

וחמא חמרא תקיף דלא צליל מחד יומא וגומר. הענין כי היין הוא שפע הבינ' בסוד הגבור' וכשהוא משמת ימי בראשית סוד ששה ספירות הוא משומר דהיינו שמריו שקטים למטה לחצוני' והוא למעלה צלול שמור ממגע גוי שאין הקליפו' שולטות בשפע ההוא אמנם בהיותו בן יום א' דהיינו המלכות שמריו מעורבים בו והקליפו' שולטים בו ומתנסך והוא משכר ואינו משמח בסוד השמחה:

ר' יוסי אמר יאות וגומר כלו' נאות אליו לפי מדותיו הרעות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ורשע ואוהב חמס וגומר אמר כי פשט הכתוב הוא לכאור' כי שנאה חוזר לשי"ת הנז' בראש הפסוק ה' צדיק יבחן והנה השי"ת הנז' הוא שונא לנפש של אותו הרשע וז"ש ורשע ואוהב חמס שנא השי"ת לנפשו של הרשע הנז' וה"ל כאומרו ולרשע ולאוהב חמס שנאה השי"ת נפשו של הרשע הנז' האמנם ק' לזה או' שנא' בלשון נקבה והל"ל שנא נפשו ולכן אמר כי פי' הוא שחוזר אל השכינה שהיא אוצר הנשמות צרור החיים והיא נוקב' והיא אשר שנאה את הנפש הרשע דאינ' נצררת בתוך אוצר ההוא ולכן אמר שנאה בלשון נקב' כי השכינה היא נקב' וכן צריך להגיה ס"ד דקב"ה הוי דנפשו שנאה נפשו דההוא רשע פי' כי השי"ת שנא לנפש של אותו הרשע. והנה הי' אפשר לפרשו באופן אחר רק שאינו מתיישב והוא ס"ד דנפשו דקב"ה הוא ששנא אל אותו הרשע וזה יותר מתיישב בלשון אומרו ס"ד דקב"ה הוי דנפשו שנאה וכו' אך א"א לפרש כן מפני כי זה הפי' חזר הוא בעצמו לאומרו אח"כ כמ"ש ד"א שנאה נפשו כד"א נשבע ה' בנפשו וגומר כמו שנבאר. וא"כ איך דחה פירוש זה בתחלה ואח"כ אמרו וזה ברור למעיין אך הביאור הוא כמו שפירשנו ודוק ותשכח:

ד"א שנאה נפשו וגומר ברור הוא כי תירץ קושיא הנז' למה אמר שנאה בלשון נקב' ואמר כי שנאה חוזר אל מלת נפשו פי' כי נפשו של הב"ה הנז' בראש הפסוק היא אשר שנאה את אותו הרשע ופי' נפשו היא המלכות כמ"ש נשבע ה' בנפשו ר"ל כי כל השבועות הם

במלכות הנק' נפשו כי לכן אין השבועה חלה לבטל דברי תורה כי השבועה במלכות והתורה בת"ת אך הנדר שהוא הבינ' חל על התורה שהוא הת"ת ונודע כי השבועה היא סוד המלכות הנק' שבעה בסוד בת שבע כנז' פ' וירא ד' קי"ב ע"ב ואין להאריך בזה וז"א נשבע ה' בנפשו ודי בזה:

ובגין כך כי הוא שונא את הרשע ואוהב הצדיק לכן צדיק יבחן ומחזקו ע"י הנסיונות ההם: וז"א ובג"כ ה' צדיק יבחן:

ת"ח כד ברא קב"ה לאדם פקיד ליה וגומר עתה בא אל המכוון לפרש פסוק ויהי רעב בארץ כי פי' סוד כניסתו בקליפות כאשר נבאר ואמר כי הנה דרכו של השי"ת לנסות בזה כל הצדיקים וכמ"ש ה' צדיק יבחן. ועניין נסיון הזה הוא להביט ולהציץ בקליפות ולראות סדר עניינם ודרגין דילהון ואז ינסה אותם השי"ת אם יטעו אחריהם כענין אחר ובן זומא ובן עזאי והאדם מחויב בזה הנסיון כאשר רמז קהלת בספרו ואמר כי יש יתרון לחכמה שהיא הקדושה מן הסכלות שהם הקליפות כי יש לאחוז ג"כ בסכלות כנזכר בקהלת וזה נדרש בזוהר במקומות הרבה. והנה כבר ידעת כי י' דרגין דדכורא סמאל אנון קשורין ודבוקין תוך ז' היכלותיהם דוגמת הקדושה ממש והוא ג' ראשונות שלהם הנק' ראש הקליפות היא תוך היכל שביעי מתתא לעיל' ויש בו קצת קדוש' בסוד ונגה לו סביב ושם הוא מדור חסידי אומות העולם וזהו סוד ראשו של עשו שנקבר במער' והוא סוד והבינהו. והיכל זה הוא הנק' שמרי היין העליון כי הי"ס דקדוש' וכל דרגין דיל' הם סוד היין הקדוש המשמח והוא שקט על שמריו כי השמרים הם היכלות הטומא' ובפרט היכל זה הוא ראש השמרים הסמוכים אל היין ויש בהם טיפי יין בסוד ונגה לו סביב שכל זה אשר נבאר ונדבר בענין קליפות והיכלות אלו הכל נתבאר פ' פקודי וע"ש. והנה שם נז' כי היכל הז' הוא שמרי היין דמנייהו שתינא ומנייהו אטעימת חוה לאדם. ולכן נלע"ד כי הלא אלו הד' הנז' כאן שהם אדם ונח אברהם ויצחק הם כסדרן פי' כי כבר ידעת כי אדם נרמז בחכמה ואברהם ויצחק בחסד וגבור' וכן כל שאר הצדיקים משם ולמט' יעקב בת"ת משה בנצח וגומר האמנם נח למה שנמצא בזוהר הוא ביסוד וכמ"ש הפרשה נח איש צדיק. והנלע"ד כי להיותו בא אחר אדם וקודם אברהם הנה זה הסדר יורה על היותו רמוז בבינ' וזהו סוד את האלדי"ם התהלך נח והוא סוד אלדי"ם חיים. ובזה יבין המעיין אומרם עשרה דורות מאדם ועד נח ועשרה מנח ועד אברהם כי ידעת היות כל א' עשרה עשרה ולכך לא נמנו משותלח וחנוך כל א' לראש ולקצין על דורו כמו אדם ונח ואברהם וגומר כי כל אלו היו בסוד עשרה דורות של אברהם והבן זה: והנה היפוך אותיות נח הוא חן וסוד ונח מצא חן והוא סוד חן ונועם הלוים הנרמז בבינ' ומשם בא

להם. ואו' צדיק תמים יובן ממ"ש פ' פקודי דיסוד הוא עול' עד היכל שביעי והוא המחבר שביעא' בשביעאה ובזה תבין כי גם כי נח הי' ביסוד הנה הוא בבינ'. והנה אלו השנים שהיו כנגד הראש והם אדם ונח כי כנגד הכתר לא נברא שום אדם כנודע כי אין בו תפיס' ואלו השנים נכנסו בהיכל השביעי של הקליפות אשר הוא הראש כאשר ביארתי ובו חטאו שניהם וזה הסוד יובן במ"ש בתקונין כי אדם והבל אשר הוא מכלל דורותיו חטאו במחשב' והוא רמז אל היותם ממחשבת הקדוש' ספי' החכמ' וחטאו במחשבת הטומא' היכל שביעי. גם נח להיותו רמוז בבינ' חטא בהיכל הז' כי שם הם כל הג' ראשונות שלהם. ואמר עתה ת"ח כד ברא קב"ה לאדם פקיד וגומר ר"ל צוה לו אות' המצוה ולא צוהו משום עצמו כי מה יתן ומה יוסיף חטאו בקדושת השי"ת כי אם צדקת מה תתן לו אמנם לאוטבא ליה לאדם שלא ימות ויהי' שלם כל ימיו ויהיב לי' חכמתא וידע כל דרגין של הקדושה. ולבתר כד נחת לתתא בקליפות חמא תיאובתא דיצה"ר והוא סוד המחשב' החושקת הנק' תיאובתא דיצה"ר והוא היכל ז' כמו שביארנו שבו מחשבת הטומא' ואתדבק תמן. וכן כד אתא נח אתדבק תמן כי שם יש מעט חמרא מעורב עם השמרים וזהו חמרא תקיף דלא צליל כי לא צליל הוא שמעורב היין עם השמרים והיין שבו אינו קדוש כמו קדוש' עילאה אמנם הוא תקיף וחזק יין המשכר. והוא דחד יומא כי ידעת היות ז' היכלותיהם נק' ז' ימי הרעה דוגמת ז' ימי בראשית ולהיו' היכל הראשון מלמעל' למטה קראו יינא דחד יומא: או אפש' לפרש חמרא תקיף ר"ל יין מחמיץ מלשון תקיפו לי' ד' מאה דני דחמר' ופירשתי פי' זה כי היכי דלא נימא דאיכא יין נמי לתתא כי הלא כולם שמרים הם ובפרט בהיכלות שהם היכלין דנוקבא כי הכל שמרים. אך פי' הראשון יתיישב במה שהקדמתי כי י' דרגין דדכור' כלילן בז' היכלין ויש בראשו איז' נגה של קדוש' והנ' דוגמ' דאדם הי' ממחשבה ובה חב ולז"א חמא תיאובתא וגומר אך בנח שהי' בבינה דוגמת היותו שם יין המשמח לז"א דחמא הכא חמרא תקיף וגומר ושתי מיניה אך לא כן נז' באדם כי לא הי' רק בדרגא תניינא הנק' תיאובתא דיצה"ר ודוק. **והנה** אברהם שהוא כנגד החסד עאל בהיכל איבה שהוא כנגד היכל אהבה שהוא החסד זרע אברהם אוהבי. והנה היכל זה הוא היכל שבו הרעב נמצא כנז' פ' פקודי ותמן הוא לשוד ולכפן תשחק כי שם ולמטה שהם ז' דרגין בו' היכלו' כי השביעי התחתון הוא כולל שנים דוגמת הקדוש' ולכן שש היכלו' אלו שבו ז' דרגין הם ז' שני הרעב שהראו את פרעה וז' שני השבע הם ו' היכלי הקדוש' שבהם ז' דרגין והענין כי בשלש ראשונו' אין מושג בהם לא שובע ולא רעב רק בז' דרגין שם ניכר הדין והחסד והרעב והשובע וגומר בכל הז' דרגין ולכן תמצ' כי מאברהם ולמטה נתנסו בענין הרעב כי אברהם נאמר

בו ויהי רעב וגומר וביצחק ויהי רעב וגומר וביעקב ג"כ מפני הרעב ירד למצרים. ואל זה רמזו רז"ל ז' פעמים בא רעב לעולם כנגד ז' דרגין דז' שני הרעב והראשון הוא רעב דאברהם והבן כל זה כי איני יכול להאריך: ואו' **ועאל** בשלם ונפק בשלם הוא ענין כי נכנס עם היסוד דבוק במלכות שלא להפריד' ח"ו בסוד ד' דאחד עם הקוץ של הדלת שהוא היסוד כי בזה הקוץ עליו נא' וכבודי לאחר לא אתן כי ע"י אותו חוט החסד אין המלכות מייחדת עם איש הטומאה דהאי א"ח דאחד נטיר לה ודי בזה. והנה זה היסוד נק' שלום ועליו נאמר דעאל בשלם ונפק בשלם וכנז' לקמן דף קמ"א ע"ב כד חפר יצחק ועבד בירא בשלם להוא שלם קרי ליה רחובות ודוק: האמנם אותם שחטאו כביכול קצצו וחברו השכינ' עם הקליפות וזה גרם מהשהפרידה מן היסוד הנק' שלום ודי בזה: **וישאלו אנשי המקום וגו'** ראוי שתדע כי כל הסיפורים הנז' בזמן היות יצחק בארץ פלשתים הכל הוא רמז אל עסק יצחק בידיעת דרגין של הקליפות ואח"כ עלה בשלום. ולכן הבין ודוק ותשכח. ואל זה רמז ואמר אחותי היא פי' כי אעפ"י שירד בקליפות לא קצץ ח"ו כמו האחרים אמנם הי' כאברהם אביו דעאל בשלם ונפק בשלם ואמר אחותי היא דקאמר דא על השכינ' ואתתקף בה ולא בקליפות.

תו אברהם ויצחק וגו' ביאר כי עוד יש טענה אחרת למה אברהם ויצחק קראוה לשכינה אחותי. והענין כי הנה יעקב גופא דאמצעיתא בעלה דמטרוניתא אמנם הידים והזרועות הם אשר הם אחים את השכינה כי אין בהם שימוש כמו בעלה יעקב או יוסף שהם מארי' דביתא גופא דאמצעיתא ולכן קראוה אברהם ויצחק אחות ועי' בתיקונים דף ל"ח ע"א בהגהה אחותי ביומא תנינא והנה זה יובן מפסוק אחותי רעיתי יונתי תמתי וגו' כי הענין הוא כפי אשר נתבאר בתיקונין כי הם רמז אל ד' אותיות השי"ת והענין כי נודע הוא היות כללות כל הי"ס כלול בד' אותיות השי"ת וכנגד כל א' וא' מן האותיות יהו"ד יש לו בת זוג במ' והענין כי כנגד יו"ד יהו"ד שהוא זרוע ימיני בסוד שיר פשוט כפול וגו' ומשם נק' אחותי סוד זרוע ימין של המטרוניתא. וכנגד הה"א אשר רומזת בבינ' ובגבור' הנק' רעיתי כנז' באדר' האזינו שם נק' זרוע שמאלי של המטרוניתא הנק' רעיתי. וכנגד אות וא"ו נק' גופא דמטרוניתא יונתי וכנגד המלכות שהיא ה"א תתאה נק' תמתי כי היא שלימות הכל כתרגום איש תם גבר שלים. וגם אפשר במה שידעת היות י"ס זכרים מלמעל' למט' וי"ס מתתא לעילא ובזה יובן היות אות ה"א תתא' במלכות מעילא לתתא ועוד יש אות היו"ד בסוד מתתא לעילא והיא נק' תמתי כי כן היוד הוי שלימו דכולא:

ויהי כי ארכו וגו' יש ספרים מוגהים וז"ל את רבקה אשתו דייקא ודא שכינתא דהות עמה דרבקה והוא מבואר. אמנם כפי הספרים שכתוב בהם כמה דע"ז כתיב בה ויקומו לצחק

וגו' יהי' פירושו במה שקדם לזה כי כל סיפור יצחק בהיותו בארץ פלשתים הכל רמז אל התעסקו בחכמות הקליפות והנה אמר כי עם היות אשר הי' יצחק עוסק בקליפות עכ"ז יצא בשלום ונכנס בשלום כאשר ביארנו. כי לא קצץ בנטיעות אמנם לעולם הי' דבוק עם השכינ' וז"א והנה יצחק מצחק וכו' פי' כי אבימלך הי' חכם גדול בחכמות הקליפות והעד על זה ויבא אלדי"ם אל אבימלך גם אומרו בעד החלון והוא חלון האצטגנינות. והנה רצה לידע מה טיבו של יצחק ואם הי' הולך בדרך אביו עובד את השי"ת או גם [381] הי'. עוסק בקליפות לבדם ואז הבין בחכמות כשפיו וירא כי עם היות וירא יצחק הי' מצחק ר"ל מתעסק בקליפות הנק' ע"ז כי אין צחוק אלא ע"ז כמ"ש ויקומו לצחק ועכ"ז לא הי' מניח ידו מלאחוז בשכינ' אמנם הי' עם א"ת רבקה אשתו היא השכינ' הנק' א"ת אשר הית' דביקה עם רבקה אשתו כנודע כי בזכות' הי' ענן קשור על האהל כמו שאמרו רז"ל והכוונ' לומר שעם היותו במקום הקליפ' שהיא מקום הע"ז שכתוב בה לשון צחוק הנה הוא אותו הצחוק שעושין לע"ז הוא לא עשה אותו אלא עם השכינ' הנק' את כנז'. ואל תתמה אם קראו את הקליפ' ע"ז כי שם ע"ז וג"ע וש"ד [382] אמנם ע"ז היא שם עולה על כולן בפרטות:

ד"א וכי ס"ד דיצחק הוה משמש וגו' עתה ביאר כפי הפשט ומבואר הוא וענין בעד החלון אפשר ממה שנודע כי ב' פתחים הם חד פתח שער השמים של מקום הקדש לצד דרום וא' פתח הצפון נוקבא דתהומא רבה כי שם כל הקליפות והכשפים והקוסמים ואל זה קראו חלון. עוד אפשר כי הוא סוד אותם החלונות הנז' פ' תרומ' כי שם הוא שימוש המכשפים וקוסמים.

ר' יוסי אמר יאות הוה וגו' ביאר ר' יוסי רשעת אבימלך ופריצותו כי הנה כל הפעולות הנז' הי' פועל ומביט בחכמת כשופו להבין ולראות אם אמת הדבר כי אחותו היא או אם אשתו היא כי הי' חפץ לקחתה ואם הי' יודע מצד חכמתו כי היא אחותו הי' לוקחו לאשה. ולולא כי נתייסר מענין פעם ראשונ' בקחתו את שרה אשת אברהם ועכ"ז לא אסף ידו מלהשתדל בכל עוז ולעשות כל מיני חכמות כשופיו לידע אם אחותו היא לקחתה לו לאשה. וכראותו כי אשתו היא אז א"ל כמעט שכב אחד העם המיוחד שבעם הוא המלך ועל עצמו דבר והורה בזה כי כוונתו ליקחנה בודאי. והנה ראי' לזה או' אח"כ כי אמרתי אין יראת אלדי"ם במקום הזה [383] כנר' כי ידע יצחק היות אבימלך רשע ואין יראת אלדי"ם על פניו כי אם לא כן למה אמר יצחק כי אמרתי אין יראת אלדי"ם וגו'

[381] צ"ל אם:

[382] כ"א שם בפ"ע אמנם כו':

[383] ביצחק לא נאמר זאת רק באברהם בפ' וירא:

אלא ודאי הכיר בהם כי אין יראת אלדי"ם על פניו והעד מעשה אבימלך והשתדלותו עד שראה בכשפיו כי אשתו היא ואז נתיאש מפחד מה שקרה לו עם אברהם אביו.

א"ר אבא בג"כ אמר וגו' יר' ביאר פסוק אין יראת אלדי"ם הוא נתינת טעם ליצחק ואמר מה שאני אומר אחותי היא וקראתי השכינ' אחותי בהתעסקי בחכמ' זאת הוא כי יראתי לנפשי וידעתי אין יראת אלדי"ם היא השכינה מהימנותא עילא' הנק' יראת אלדי"ם במקום הזה ולכן הוצרכתי לאחוז בה ושלא אקצץ בנטיעות ח"ו. והנה פסוק כמעט שכב אחד העם וגו' גם שלא נתבאר בזוהר אפשר נפרשהו עם פסוק הקודם והנה יצחק מצחק וגו' כאשר ביארנו כי עם הכנסו בקליפות עכ"ז נכנס בשלום בסוד הקדוש' שלא ישאר אחוז עם הקליפות וא"ל אבימלך כמעט שכב וגו' פי' כי הלא נודע סוד השכינ' בגלות שהוא הכנס' במקום החיצונים כי אז ח"ו מתחלל'. וזר יקרב אלי' וז"א אבימלך כמעט שכב אחד העם עם השכינ' אשתך ויאחז בה ויקצץ אותה מן הקדוש' חליל' ויחברנה אל הקליפות כי זה הית' כוונת דור הפלגה כאו' ונעשה לנו שם שרצו להפריד את השם היא המלכות מן הקדוש' ולחבר' אליהם וז"א כמעט שכב וגו' ותירץ לו יצחק כי אמרתי וגו' פי' מה שהוצרכתי לאחוז בשכינ' לפי שאמרתי אין יראת אלדי"ם ואינכם חפצים בה ואמנם אני יראתי פן יקרני כמוכם ואשאר זולתה נאחז בקליפות ולכן אחזתיה ולא ארפנה. עכ"ל:

גיליון נפשו המ' נפש הרשע שונאתה.

וחמא חמרא תקיף דלא צליל מחד יומא ואשתי וגו'. פקודי רס"ד.

דאיהו חלון וגו' תרומ' קע"ב א' ס' במדבר קפ"ד א' אמור לחכמ' אחותי וגו' קי"ב א' עכ"ל:

והרא"ג כ' מאי שנאה נפשו ס"ד דקב"ה הוי וכו' סלקא דעתי' דמקש' דה' דקאמר קרא ה' צדיק יבחן וגו' הוא ת"ת ולכך הקש' ואמר וכי ס"ד דקב"ה שהוא ת"ת נפשו שנאה להההוא רשע והלא הוא בעל הרחמים ואין מדרכו לשנא אפי' לרשעים ולכך הקשה ס"ד וכו'. ותירץ אלא ההו' דרגא דכל נשמתין כלומר האי יהוה שבפסוק אינו ת"ת אלא המלכות דכל נשמתין תליין בי' ולהיות שהיא מקבצת את כלם והיא בעלת הדין היא שונא' הרשעים מצד מעשיהם וז"א שנאה נפשו דההוא רשע דלא בעיא להכלל לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי שאינ' מכניסתו תחת כנפי'. ד"א נפשו כד"א נשבע ה' בנפשו כלומר נפשו לא הדר לנפש הרשע אלא נפשו דקב"ה דהיינו מלכות הנקרא נפש שונא להההוא רשע והשתא ניחא דאומר יהיה הוא הת"ת כמורגל. אסתלק בדרגוי עלה במעלות הקצוות עד החכמ' ששם הוא מקומו כנז' בתיקונין. כד נחת לתתא לראות ענייני החיצונים דהיינו לחקור בדרושיה' ובהנהגותיה' חמא וכו'. דלא צליל מחד יומא

היינו מה שנז' בפ' פקודי שטעותי הי' בהיכל' שביעא' היכל' דשמרי דחמרא דהיינו היין מעורב עם שמריו עץ הדעת טוב ורע מעורב זה בזה.

ויהי כי ארכו לו שם הימים ה"ג את רבקה אשתו דייקא את דא שכינתא דהות עמה דרבקה וגירסת הספרים היא שיבוש גמור והכונ' שיצחק הי' עושה ייחוד למעל' עד שהי' מצחק ומשעשע לשכינ' הנקראת את אשר היה עמה דרבקה ולאו משום רבוייא דאת כדרך שאר אתין אלא שהיה [384] נקרא את כנזכר בפרשת בראשית דף ט"ו וז"ש דייקא את כלומר מלה זו. א"נ הוקש' לו אם הוא לפי הפשט וכי יצחק היה מיקל את ראשו בתשמיש מדאפקי' בלשון צחוק ש"מ דהוה בדיחא דעתיה וזה חוץ מחק הצדיקי' לז"א את דייקא כלומר אה"נ שהיה צחוק אבל לא היה מפני התשמיש אלא שראה שהיתה עמה שכינ' ה"ג בגין לאתדבקא דכתיב וכו'. עכ"ל הרא"ג:

דף קמא.

א"ר אלעזר בגין דלא שריא וגו' תימ' דבין מעש' יצחק ואבימלך בין מעש' אברהם (אברהם) הי' בגרר ואברהם אמי אין יראת ויצחק לא אמר ואי חשבת גרר א"י לכולהו הוי ולפי האמת גרר מכלל א"י הויא אלא שלא נכבשה. וי"ל כי בערך הכיבוש אינה א"י ולכך אברהם אמר אין יראת אלדי"ם במקום הזה שאינו לא בכבוש ראשון ולא בכבוש שני ולכך ע"ש העתיד אינ' א"י עם היות שהיא בכלל תחומי א"י מנחל' מצרים ועד נהר פרת. אמנם יצחק מצד הגבור' הכל כבוש לפניו ולכך אתתקף בי' במהימנותא ומתוך מדתו חמא דהא שכינתא גו אתרי' שריא מה שלא רא' אברהם.

ר' יהודה אמר וגו' פלי"ג את"ק ופריך לי'. ור' אלעזר מתרץ.

וא"ר אלעזר וגו' קשיא לי' לדידי' דפי' שהטוב שקבל מאבימלך הי' מניעת הרע למה כרת להם ברית ועכב כיבוש א"י כך וכך דורות ותירץ כי הכל הי' כדי שלא ימנעהו מחפירו' הבורות שהם אליו סוד גדול כדמפרש ואזיל.

בירא דמיין מ'. וענין חפירת אברהם ויצחק בב' פירושים א' מלמט' למעל' שחפרוה להשפיע בתחתונים או שהם חסד וגבור' וחפרוה ותקנוה לקבל מהם וזה יור' אומ' יעקב לא אצטריך להאי.

אבל האי קרא ביה אתתקפו מארי מהימנותא וגו' פי' אתתקפו מארי מהימנותא שהם אחוזים במלכות יראת ה' כדפי' לעיל וכאן אבטח לון לעלמא דאתי שהיא הבינ' שמשם חוזק המלכות כדמפרש ואזיל.

[384] צ"ל שהיא:

ועצמותיך יחליץ האי קרא לאו רישי' סופי' וגו' דעסיק בנשמתא וסיים בגוף. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. א"ר אלעזר בגין דלא שרי' וגו' יר' ביאר פסוק אין יראת אלדי"ם באופן אחר כי נודע כי אין שכינ' שורה אלא בארץ ישר' ולא בח"ל וזהו כי אמרתי אין יראת אלדי"ם היא השכינ' אינה שורה במקום הזה שהוא ח"ל ולכן הוצרכתי להתאחז בה בל יניחני יחידי ולכן יצחק אתתקף במהימנות' משום דחמא דשכינת' גו אתרי' שריא שהוא בא"י ולא בח"ל ולכן הוצרך לקשר' עמו תמיד אף בצאתו לח"ל שהוא מקום הקליפות. ויש גורסים גו אתתיה שריא והפי' כי עם היות שאין השכינ' שור' בח"ל עכ"ז היתה שור' עם רבק' אתתי' ולכן קרא את רבקה אחות לרמוז אל השכינ' הנק' אחות שהית' עם רבקה.

ויצו אבימלך וגו' הודיענו בזה כי אין הקב"ה מקפח שכר שום ברי' כי בשכר שאמר אבימלך לאברהם הנה ארצי לפניך וגו' לא שלטו בהו יש' עד כמה דרין שהוא בימי דוד אשר אז נאמר ויקח דוד את מתג האמה מיד פלשתים ויכניעם וגו'. וא"ל ר' יהוד' שאסור להחזיק טוב' לרשעים ולכן סיפר בגנותו של אבימלך כי הנה הרשעים אומרים הרבה ואפי' מעט אינם עושים וכן הי' בעפרון כי תחיל' א"ל השדה נתתי לך וגו' במתנ' ולא במכיר' ואח"כ חזר בו ואמר ארץ ת' שקל כסף לרמוז שיתן לו אברהם ת' שקל כסף. וכן הכא בקדמית' א"ל הנה ארצי לפניך ולבתר א"ל לך מעמנו וגו' וא"כ כל מה שעשה אבימלך לא איקרי טיבו ואיך אמר ר' אלעזר כי בגין ההוא טיבו אוריך לי' קב"ה והלא לא עבד שום טיבו. ותירץ ר' אלעזר דדא הוא טיבו דעבד עמי' דלא נסיב מדידי' כלום כדרך הגוים והמלכים הרשעים וזה פרע לו שכרו קב"ה לאחר זמן. וא"ר אלעזר יאות עבד יצחק וגו' כבר ביארנו כי כל הך פרשתא עוסקת בענין עסק יצחק בקליפות ולזה הודיענו הכתוב איך יצחק עם היותו שם חפר את הבארות והם כמה סבות ורמזים א' הוא ענין הגרים שגייר אביו וחזר הוא וגיירן עם שהי' חוץ מעירו ומארצו. ועוד אחרת ע"ד הסוד והוא סוד השכינ' הנק' באר כי עם היותו בקליפות התאחז בשכינ' ותקן אות' וחפר אות' מהמכשולות המתהוים לבל יוכלו התאחז בה ולקרב אליה וכן אברהם עשה זה ממש. אבל יעקב לא הוצרך לזה כי כבר מצאה מתוקנת כהלכתה. וענין זה יהי' בא' מכמה פנים או כי אותם גרים אשר גייר יצחק פעם שנית לא הוצרך הוא לגיירן כי עמדו בקיומם. או כי אחרי אשר אברהם ויצחק הכניעו הקליפות והסירו מכשולות הקליפות הנקראת אבן נגף וצור מכשול מן הבאר ההיא לא הוצרך עוד יעקב לחפרן ולתקנן והנה זה יתבאר יותר במה שידעת כי האבות הלא הם גלגול אדם הא' ובהיותו באברהם יצא

ממנו העופרת והוא ישמעאל קליפת הע"ז ועל זה נאמר ותרא את בן הגר וגו' מצחק ואין צחוק אלא ע"ז ולכן אברהם הושלך לאש ולא רצה לעבוד ע"ז. ויצחק בא לכפר על שפיכות דמים ולכן הוגש לעקיד' ונפק מניה עשו זוהמא דהתוכא דדהבא וכשבא יעקב בא שלם בלתי שום קליפ' כי כל מטתו שלימה בי"ב שבטים ולכן לא הוצרך לחפור הבאר כאברהם ויצחק אביו כי כבר מכשולות הזוהמא הוסרו ודי למבין. והנה כל הבאים אחר יעקב כמו בניו י"ב שבטים וכל הצדיקים אחריו כולם נמשכו אחרי דרכו של יעקב כי אחר אשר אברהם ויצחק הרימו מכשול אינון אתתקפו במהימנות' תדיר ולכן בגין למיעבד כך ולהדמות אל יעקב לכן בעו ישר' לאתתקפא כל יומא ויומא בבאר ההוא בכמה מצות הנרמזים בה כמו הציצית שהוא נק' מצו' כנודע ורמוז במלכות וכן תפלה של יד ודוגמתו אמנם נקט אלין משום דשאר המצות אינם תדירין בכל היום כולו כמו הציצית והתפלין שיכול האדם למיהוי עליה כל יומא כוליה.

ר' חייא פתח ונחך וגו' רוצה לפרש פסוק ויקרא שמה רחובות אשר הוא מתפרש עם הפסוק ההוא ואמר כי הלא פסוק זה נדרש על בטחון תגמול המזומן לצדיקים לעה"ב ולא דבר בעה"ז וז"א ונחך ה' תמיד ר"ל כי האדם הוא הולך מהעה"ז אל העה"ב ולז"א ונחך מלשון ינחני במעגלי צדק. או יהי' מלשון מנוחה שהיא בעה"ב ששם מנוחת נשמות הצדיקים ואו' תמיד לרמוז כי הצדיקים בין בעה"ב בין בעה"ז לעולם ועד הב"ה מסייען ומנחה אותן. והק' כי באו' ונחך ה' אין בו זמן קצוב לומר בזמן זה ינחך ה' ולא בזמן אחר אמנם הוא בסתם והוי כמפרש לעולם ואמאי צ"ל תמיד וביאר כי אין פי' של תמיד לעולם רק ביאורו על התמיד שהיה קרב בין הערבים והענין כי הנה ב' תמידין היו קרבין בכל יום א' בבקר וא' בין הערבים והא' כנגד הת"ת מדת היום. והב' כנגד המלכות מדת הלילה הנק' ערב והנה הי' קרב בין הערבים שהוא בעת המנחה דאז אתער יצחק שמאלא לאחדא לה בסוד שמאלו תחת לראשי ובין הערבים נודע כי הם ערב דיצחק וערב דמלכות ועל שניהם נאמר וערבי נחל הם כחות הדין הנמשכים מנחל קדומים בינה דמינה דינין מתערין כנז' פ' צו והנה בפסוק הזה הודיענו שכר העה"ב כי יהיו דבקים באספקלריא דלא נהרא ובאספקלריא דנהר' תרוייהו כחד' דכר ונוקבא וכנגד נוקבא אמר תמיד שהוא תמיד בין הערבים וכנגד הזכר אמר והשביע בצחצחות כי פי' בצחצחות ר"ל אספקלריאות והם אורות הת"ת וביאר כי בשניהם תשבע נפשו בעה"ב. וביאר כי גם דוד נתאוה אל התמיד הזה הוא ענין המלכות גם בהיותו בעה"ב שהוא גבוה ממנו כמ"ש ינחני במעגלי צדק ואין צדק אלא מלכות ומזמור זה ודאי נאמר על הנשמה בלכתה מן העה"ז אל העה"ב כנודע כמ"ש עוברי בעמק הבכא שהוא גיהנם.

ומשם הולך אל ג"ע הנק' מעגלי צדק. והק' כי אחרי אשר נתבשר בטוב נשמתו בת"ת ומלכות אספקלרי' דנהר' ודלא נהר' א"כ מה לו עוד עם עצמותיו וגופו החומרי עד שהוצרך הכתוב אחר כל טובות העה"ב לבשרו באחרונה ענין הגוף וביאר כי הוא ענין תחית המתים. והנ' אפשר ללמוד מכאן כי העה"ב דקאמר לעיל היינו עולם הנשמות ולכן הובא ענין ועצמותיך יחליץ ההוא ענין תחיית המתים הבא אחר עולם הנשמות גם בזה יובן מ"ש לעיל דאתנהיר באספקלריא דלא נהר' וקשה דאם איהו אתנהיר באספקלריא דנהרא א"כ מה לו בשורת דיתנהיר באספקלרי' דלא נהרא ובכלל מאתים מנה עד שהוא בעצמו הוקשה לו זה לעיל ואמר מנלן מדוד דכתיב ינחני במעגלי צדק. והענין כי להיות כי כל זה הוא בעולם הנשמות ואז אין אדם זוכה אל אספקלרי' דנהר' אמנם הוא יושב באור אספקולרי' דלא נהרא ובכל רישי ירחי ושבתי וזמני אתנהיר מגו אספקלרי' דנהרא כנודע ולזה נתבשר בשניהם אמנם אחר התחיה אז זוכה בעצם אל אספקלריא דנהרא וז"א ונשמת' אתוספא נהורא גו אספקלרי' דנהרא כלומר נוסף על מה שהי' לו בעולם הנשמות עוד יתוסף לה נהורא אחריתי כי יזכה בשלימו אל אספקלרי' דנהרא וזה להיותו אחר התחיה בגופא שלים כמו שהי' אדם הראשון בג"ע קודם שחטא בלתי קרוץ מחומר זוהמת הנחש בסוד כתנות עור משכא דחוי' ואז הגוף יזכה להיותו בג"ע התחתון שבו סוד אספקלריא דלא נהרא כנודע והנשמה תזכה באספקלרי' דנהרא. והנ' או' **והיית** כגן רוה חוזר אל הגוף הנמשל אל הגן שהוא אספקלרי' דלא נהרא כנודע ויהי' רוה מן הנשמת' דביה שזכתה אל אספקלרי' דנהר' הנק' נהר נגיד דלא פסיקו מימוי לעלמין כנודע וזהו והיית כגן רוה שחוזר אל הגוף. עכ"ל:

גיליון אתתקף בר נש בציצית דאיהו מצו' וגו' הרי שהקדים הציצית לתפלין. ויקהל ר"א ב'. והשביע בצחצחות נפשך דא אספקל' דנהרא וגו'. עיין בפרדס שער ערכי הכנויים פ"ב [385] עכ"ל:

והרא"ג כ' ויצו אבימלך וגו' ה"ג לא שליטו ישראל בהו גרסי'. עד לבתר דרין בתראין עד שבא דוד כמש"ה ויקח את מתג האמ' מיד פלשתים כמרז"ל שנטלו אמה ממתג חמורו של יצחק. וא"ר אלעזר יאות עבד יצחק וכו' כנר' שאין לו קשר עם הקודם ואולי אגב דנקט מימרא של ר' אלעזר לעיל נקטיה נמי ואקרא אחרינא קאי. יאות עבד יצחק היינו ששב לחפור בארו' המים אשר חפרו בימי אברהם אביו שסתמום פלשתים. ה"ג וכן אשתדל אברהם וחפר בירא דמיא יעקב אשכח ליה וכו'. ה"ג דרזא דמהימנותא ול"ג ביה. אלא דא תמיד דבין הערבים היינו מלכות כלומר שינחהו ה' שהוא ת"ת במלכות

[385] פרק י"ח ערך צחצחות:

שהיא חלק לעה"ב והיא נקר' תמיד של בין הערבים ונק' כן לפי שהיא קשורה בגבור' הנק' ערב ושם מתנוצץ אור הבינ' שהיא עולם הבא וזהו שהכריח מדוד שאמר ינחני במעגלי צדק שהיא המלכות ועשה כעין ג"ש כתיב הכא ונחך וכתיב התם ינחני מה התם הוא במעגלי צדק מלכות אף הכא במעגלי צדק. אספקלריא דנהרא היינו הת"ת. לאסתכלא וכו' ע"ש שקרא' אספקלריא שהוא לשון מראה שמתראי' בה הפנים נקט ביה לשון לאסתכלא לשון נופל על הלשון שיזכ' להסתכל ולהתענג בזיו ואור אספקלריא דנהרא והיינו ונחך ה' בדרך עד בואך אל התמיד שהיא המלכות בבחינ' הבינה ושם תהיה דירתך אמנם ההנא' אינו מעצמות' שאין לה מגרמ' כלום אלא והשביע בצחצחות שההנא' יבא לך מאספקלרי' המאיר' כנזכ'. אי נשמתי' דצדיקא סלקא לעילא מאי וגו' כלומר אחר שהנשמ' מסתלקת מהגוף ואין לה שום שייכות עם הגוף מאי ועצמותיך יחליץ מה הנאה יש לו בזה. וי"ס דגרסי אי נשמתא דצדיקא אתהני בענוגא דא דלעילא מאי וכו' והכל עולה אל מקום א'. ה"ג והאי גופא אתשקי מינייהו ואתרוי תדיר וכו' נ"א והאי גנתא וכו'. עכ"ל הרא"ג:

דף קמא:

ת"ח בירא דמיין נבעין האי איהו רזא עלאה בגו וגו' שמורה על ייחוד המלכות ביסוד והיסוד בתוך המלכות.

בירא דאית בי' מוצא מים כי יש באר שאין מימיו נובעים לו מתוכו אלא באים לו מבחוץ ואין בור זה מורה על הייחוד הנרמז כדפי'.

ועל דא כד חפר יצחק ועביד בירא בשלם וגו' פי' בינה שאין קליפות ומקטרגים שולטי' בה.

אבל ת"ח כל עובדוי דקב"ה כלהו אינון מילין דקשוט כלו' אין דבר שיהיה לריק ח"ו אלא הכל בכוונה ובטעם והכל תלוי בסוד האצילות אפי' דברים גשמיים שאנו רואים בעולם השפל שהם מקרי בני אדם הכל תלוי ברומו של עולם וז"ש וכלא ברזא עילאה:

וכל מילוי דאורייתא וגו' לא בא התורה לומר לנו כי [386] כל אותם העניינים להורות על גשמותם ח"ו אלא להורות לנו בהם סוד אלהותו וז"ש כולהו מילי מהימנותא וגו' כדקא יאות שאין ראוי שנאמר שבאה התורה לספר לנו ספורי הזמן הקודם ח"ו אלא נאות שנפרש כדפי'.

ות"ח לא זכה יצחק וגו' בתמיהה.

דלא סמו עינוי כיצחק ולא כהו כיעקב.

[386] מלת כי יתיר:

דאיהו נהורא דיממא ועיקר כוונתו כי אחיזת אברהם בחסד אינו שוה בתחלת כניסתו בקדושה דהיינו זמן בחרותו לסוף ימיו. וכן יצחק בגבורה כי כל עוד שנמשך זמן הצדיק בעולם בהיותו הולך בתומו הוא הולך ומתחזק עד סוף ימיו שזכה בעצם למדתו. וכל עוד שמדת החסד הולכת ומקרבת לאצילות הולכ' ומאירת וז"ש ונהורא דיליה אזיל ונהיר וגו' והעד על זה בקר נק' אברהם חסד שחר נק' נצח שהוא חסד אור ולא כחסד ובקר עצמו שבחסד מאיר כל עוד שמתקרב למעלה יותר כיום שהולך ומאיר כדמסיק הולך ואור וז"ש בדף קמ"ב ע"א **ובג"כ** מה כתיב ואברהם זקן בא בימים בספירות הנכללות בחסד שכמו שבא בימים העליונים הנכללים בחסד ומתקרב אל האור העליון ולכן ראוי שיאיר לעולם יותר מהקודם. אמנם מדרגות הגבורה מתחילות מחצי היום שהם קצת אור ומתקרבות אל החשך עד הלילה וזהו ויקרא אלדי"ם לאור שהוא חסד יום הולך ומאיר ולחשך שהוא הגבורה קרא ליל' הולך ומחשיך ולפיכך כד סיב ותכהין שנתקרב אל הדין והחשך. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ואו' כמוצא מים חוזר אל הנשמ' שתהי' זוכה אל אספקלרי' דנהרא הנק' מוצא מים והוא היסוד וכך תהיה נשמה זו דוגמתו די רוי תמיד אל הגוף הנמשל לגן רוה מן מוצא מים כי הנ' גן ומוצא מים הם רמז אל יסוד ומלכות והם סוד הבאר ומקורו ולז"א **ת"ח** בירא דמיין וגו' ואמ' כי כל מה שעשו האבות הוא הענין תיקון המק ר הנק' מוצא מים שיהיה נובע במלכות הנק' באר מים חיים ולא יהיה שום מכשול אשר יפסיק ביניהם ויסתום אותו מוצא מים מלנבוע בבאר ההוא וזהו סוד החפירה:

ויקרא שמה רחובות וגו' לפי שביאר למעלה כי ישראל בעיין לאתתקפא בציצית ובתפלין דוגמת האבות אמ' כי ג"כ לכן נקראה רחובות לרמוז דירחיבו המקורות ומוצאי מים אשר בבאר הזאת בענין הקרבנות. ועי"ל שהוא נמשך עם האמור דהאי קרא דונחך ה' תמיד וגו' אירי אחר התחיה אשר עליו אוקימנא קרא והיית כגן רוה וכמוצא מים אמר כי לכך קראה רחובות בפעם השלישית שהוא דוגמת הבית השלישי העתיד ליבנות במהרה בימינו אמן אשר יקרא אז רחובות בסוד הרחבת מוצאי מים אל תוך הבאר הזאת וזה בסוד הקרבנות כי גם אז יהיו קרבנות קרבין ואין לתמוה ולומר כי הקרבנות באים על כפרה כי הלא נאמר לאדם ויניחהו ה' בג"ע לעבדה ולשמרה ואלו הקרבנות והנה נודע כי בהיות אדם בג"ע והניחו ה' שם לעבדה ולעשות קרבנות ודאי כי לא הי' לכפרת עונות כי עדיין לא היה יצה"ר בעולם עד שאכל מן עץ הדעת טוב ורע. וז"א כגוונא דא ויניחהו בג"ע לעבדה וגו'.

ר"ש פתח חכמות וגו' כבר ידעת כי סוד חכמה ובינה הם אבא ואימא אשר נפקו מן הכתר והם נעלמים מעין כל ולכן נקראים מ"ה ומ"י ולכן אינם מכונים באבר נגלה אלא במוחא תרין מוחין ובראם בדיוקנם בקומתם בסוד פרצוף שלם אכן בראש הת"ת נגנזו בגלגלתיה אלין תרין אבא ואימא ליעצו ולהדריכו בדרך הישר ולהאיר אליו ועיקר תכונתם ודירתם הוא שם האמנם חלק עשירי מן זאת החכמה עלאה נתגלה בסוד והמן כזרע גד כנז' בתיקונין והיא אשר הית' בראש הנקב' וזאת נק' יונה ויקא את יונה אל היבש' ואז האי יבשה נוקב' דז"א נעשית ארץ להוציא פירות ודא איקריא חכמה עילא' שבראש הזכר ואלו השתי חכמות עליהם נאמר חכמות בחוץ תרונה פי' חכמה עילא' וחכמה תתא' נק' חכמות כי האי חכמה זעירא אתכלילת בעילאה כי היא טפילה אל חכמה עילא' ולכן אתכלילת בה כי העילא' עיקרית והיא שריא בה פי' זאת חכמה עילא' שריא בה בהאי זעירא ונעשית כסא הזעירא אל העילאה להיותה חלק העשירית אשר אנו קוראים אליה מלכות שבחכמ'. והנה אלו ב' החכמות להיותם דבר נעלם כמו שביארנו לכן אין היכר רק בחוץ ר"ל בהייתם בחוץ כאשר נבאר ב"ה ואז תרונה ונשמע קולם מש"כ במקומם לפנים כי אינון בחשאי ועת' ביאר הענין **ת"ח** וגו' כאן צ"ל במקום או' תנן חכמה תמן צ"ל כדתנן עלמא דאתי אתברי ביוד ואתכסי האי חכמה תמן. והענין מבואר במקום אחר כי כבר ביארתי ענין העלם החכמה עד שנק' מוחא דז"א ואינו מכלל הז"א כאשר ביארנו זה וכשרוצ' להתגלות הוא ע"י אימא בינה אשר היא תחתיו וממנו נבראת כי הנ' הבינה נק' עלמא דאתי ונברא ביוד שהיא החכמה וכדין תרוייהו אתחברן בשם י"ה ועדיין כל זה נק' חשאי כמו שביארנו כי הם תרין מוחין ולא אשתמע לבר פי' לחוץ.

תו בעייא לאתפשטא ונפיק סוד גופא דאמצעית' דז"א כי עד עתה לא אתפשטת אלא ברישא דזעיר אפין בסוד תרין מיחין ואתקנת רישיה דז"א והכל בסוד חיבור הבינה ואח"כ בעיא לאתפשטא בגופא דזעיר אנפין ותמן אתגליא יתר משום דרשים תמן ג' רישומים אשא ומיא ורוחא וחד רשים בזרוע ימין וחד בזרוע שמאל וחד בגופא דאמצעיתא ואלו הם סוד ג' עטרו' דעטר אבא לבריה והוא סוד היות כל ספי' כלולה מעשר ולכן גם החכמה הוצרכה להתפשט בכל הי"ס ואחרי שנתפשטה בחכמה ובבינה עד נתפשטה בחסד גבורה ת"ת ותמן רשימת אשא מיא רוחא לזה נק' קול והענין כי למעלה היו כלולים ולכן לא הי' ניכר הפרש דין ורחמים וחסד והיה הכל בחשאי אך עתה אשר רשימת מיא בזרוע ימין ואשא בשמאל ורוחא בגופא דאמצעיתא אז נק' קול כי כבר ניכר היות בו חסד ודין ורחמים בפירוש ובבירור כאדם המשמיע קול וניכרים הדברים בפירוש ובכאן נק' חוץ כי כבר הדברים יצאו לחוץ ולא גנוזים במוח. וגם כי

ניכר בהם היות בהם דין חסד ורחמים ובכאן הוא רינון והשמעת קול החכמה וניכר עניינו. והנה אפשר כי גם בנוקבא יהי' כך כי לא יוכר החכמה שבה רק בב' זרועותיה וגיפא דיל' דאיקרי חוץ וזהו חכמות בחוץ תרונה.

ואו' ברחובות וגו' פי' כי הלא ב' החכמות האלו מקום חיבורם הוא ביסוד כי הוא המחברם בסוד יאהדונה"י שביסוד העולה אמ"ן ובו נרמז ב' יודין הם ב' חכמות ותמן מתחברן ומה שהיו עד עתה ב' קולות כמו שביארנו הנה עתה תתן קולה ויהיה הכל חיבור קול אחד. וקרא רחובות אל היסוד כי כן נק' כאשר מתרחב המוצא מים אשר בתוכו ונגיד ונפיק ולא פסיק ואז היסוד הנקרא מוצא מים נק' רחובות כי מתרחב מעינו ומקורו בריבוי.

ובג"ד אמ' שלמה וגו' פי' מלאכתך וחכמתך שתרצה להשיג צריך שתהיה בחוץ כאשר ביארנו עניינו כי שם תוכל להשיג ענין החכמ' אך במקומה אי אפשר להשיג עניינה כאשר ביארנו כי במקומה נח שייך בה היכר דין ורחמים. ולהיות שביארנו כי הם תרין חכמות חד ברישא דדכורא וחד ברישׁ' דנוקבא ולכן אמר כי הרוצה להשיג את שתיהן צריך שיבקשם בחוץ ואז ישיגם ולכן כנגד חכמת הזכר אמר הכן בחוץ מלאכתך כי לא יכירנה אלא מצד קול הנז' הנק' חוץ ושם יראה פעולותיה ומלאכתה וכנגד חכמת הנוקבא אמר ועתדה בשדה לך היא סוד הנקבה שבה שדה של תפוחים ובזה תשלים נשמתך ותשיג כל מבוקשך ותהיה מן השלמים היודעים דרכי השי"ת וזהו אחר ובנית ביתיך כלו' אחר שתעשה כן אז ובנית ביתך היא הנשמה שתבנה אותה בביתך הוא הגוף שהוא בית הנשמה ומדורה ואז תהיה שלם ותשיג כל מה שתרצה וכמ"ש אשגבהו כי ידע שמי:

וע"ד כד חפר יצחק וגו' כבר ביארנו זה לעיל כי יסוד הנק' שלום כמ"ש את בריתי שלום וכשנכנסו אל עסק הקליפות לא הכניס עמו את השכינה לבדה רק עם השלום בקוץ הדלת של אחד כנודע כי הוא הגורם שלא תתייחד המלכות עם החיצונים דכתיב כי ישרים ישכנו ארץ הוק' לו כי גם הרשעים שוכנים בארץ ועוד כי אדרבה גרעון הוא זה לישרים כי אדרבה עיקר דירתם ראוי להיות בשמים ולא בארץ לכן אמר כי ישכינו ארץ כי הם מקיימי העולם. ואפשר רצה ג"כ לכוין בזה מה שביארנו כי יצחק השכין וייחד את השלום והיסוד עם הארץ וזהו ישכינו ארץ והוא נכון:

ויהי כי זקן וגו' הודיענו ענין ההשגחה כי אין לכפור בהשגח' ח"ו ולאמר עזב ה' את הארץ ובפרט בראותינו דברים שאין השכל סובלן כי מי אשר יראה איך כהו עיני יצחק יתמה הפלא ופלא כי צדיק גמור הי' עולה תמימה וקדושה ואם נאמ' כי לזכותו ולהרבות

זכיותיו הי' א"כ איך אברהם לא כהו עיניו ונודע כי יצחק דיוקנו של אברהם אביו היה בכל הפרטים ואפי' בענין מעשיו וצדקתו וא"כ למה כהו עיני יצחק ולא עיני אברהם ולזה אמר **תא חזי** לא זכה יצחק וגו' כלו' אפשר הוא שנחשוב שלא זכה יצחק כאברהם אשר לא כהו עיניו אמנם יצחק כהו עיניו לפי שלא היה כמוהו ח"ו לעלות זה על לב כי יצחק צדיק גמור הי' ומה שכהו עיניו הוא בכוונ' עצומה כי כל דרכי השי"ת רזין עילאין אינון. והענין כי הנה אברהם נודע כי מדתו היא החסד וכמ"ש חסד לאברהם והנ' החסד הוא מדת היום פי' כי הת"ת הנק' יום הוא מצד החסד. והמלכות הנק' לילה היא מדת החשך וזהו כוונת הפסוק ויקרא אלדי"ם לאור יום ולחשך וגו' ולכן החסד שהוא סוד האור כל מה שהוא נמשך הוא מתגבר יותר וכמ"ש הולך ואור עד נכון היום ולכן אברהם איש החסד כל זמן שהי' מזקין עוד היה מאיר ונכנס במדת החסד הנק' אור ונק' יום כמ"ש וזהו ענין ואברהם זקן בא בימים וגו'. ע"כ מהרח"ו נר"ו:

גיליון ודא הוא סימנא דאבהן דמשתדלי לחפור בירא וגו' קצ"ז ב' ועי' בס' דברים רפ"ז א' כע"ל:

והרא"ג כ' דא ההוא נהר דנגיד ונפיק היינו היסוד והכונ' שהשפע אחר שמתמצה ונמשך מכל האברים אח"כ נפיק מפום היסוד וז"ש נגיד ונפיק. ת"ח בירא דמיין נבעין וכו' כלומר מה שהיו עוסקים אבות העול' לחפור באר ולהמציא בו מוצא המים שיתמלא הבאר לא דבר רק הוא אלא שהיו מכוונים ברזא דמהימנות' באר היא המלכות ומוצא המים הוא היסוד שיוצאים ממנו המים למלאותו וזהו ואינון תרין דרגין דאינון חד דכר ונוקבא. ות"ח ההוא מוצא מים וההוא בירא אינון חד ואיקרי חד [387] ואיקרי כלא באר כלומר הטעם שרצו לעשות הייחוד בכוונה' בחפיר' הבאר ולא בשום מעשה זולתו. הוא שרצו לעשות הייחוד בענין אחד מיוחד ששניהם יחד לא יקראו כי אם בשם א' דהיינו באר ולהיות שהם משותפים בשם א' ומתמיד לעולם כדמפרש ואזיל. וז"ש דהא ההוא מקורא דעייל לא פסיק וכו' ה"ג ובירא אתמלי אז שם באר צודק בו שאין השם הזה מתבטל לעולם כי אפי' בזמן הגלות שנאמר ונהר יחרב ויבש היינו דוקא בבחינ' השפעת העולמות התלוי במעשה התחתונים: אבל בבחינת השפעת עצמותה לא יעדר לעולם שאינו תלוי במעשה התחתונים. ומאן דאסתכל וכו' כלומר עם היות שלא נרמז בבאר רק יסוד ומלכות עכ"ז כל המדו' הוא מייחד להיות שמוצא המים הנכנס בתוכו שהוא רמז ליסוד שהו' סיומא דעלמא דדכורא. בכלא אסתכל בכל המדות אסתכל ובודאי שמייחד כל המדות. ודא הוא סימנא כלומר שהיו משתדלים האבות לחפור הבאר ולהוציא

[387] ואקרי חד ב"ת אלו מיותרים.

המקור בתוכו לסימן שבהתעוררות זה בפועל יהיה סימן לעורר דוגמא זו באצילות וז"ש גו רזא עילאה שכשהיו חופרים למטה היו ממש מכוונים למעלה לסקלה מאבן נגף וצור מכשול. ולאתקנא האי בירא כדקא חזי ברזא דקרבנין ועלוון כלומר שעד שלא הקריבו ישראל קרבנות מהקמ' המשכן ואילך אעפ"י שהיו עושים תיקוני' ויחודים רבים מ"מ הוה קצת קטרוג למעל' והיו תובעים ממנ' טרפם והיו עושקים כל הנשמות והיוצא ממנ' יטרף כנזכר בסבא ואז היתה נקר' שט"נה ועש"ק על שם הקטרוג והעושק. אמנם כשהיו מקריבים קרבנות הי' עשן אמורין ופדרין עול' דרך צד הצפון לזונם ולפרנס' כנז' בפ' תרומ' ואז היתה הקדוש' רחבת ידים אין שטן ואין פגע רע ונקראת אז רחובות ואז ופרינו בארץ שלא יהי' שום נשמ' נעשקת ביד לילי'. לעבדה ולשמר' אלין קרבנין ועלוון ע"י העולות שהם כלם לגבוה בזה היתה המדה העליונה נעבדת מהמלך העליון ונזקק לה. וע"י הקרבנות שיש בהם חלק לחיצונים ועל ידם נפרד מהקדוש' היה מקיים ולשמר' כו' זו היא שמירתה מהחיצונים שלא יתאחזו בה וג"כ בג"ע ע"י העסק בסוד הקרבנות היה מקיים לעבד' ולשמר' כנז' וזהו שפי' רז"ל לעבד' ולשמר' אלו מצות עשה ולא תעשה שע"י קיום שני מיני מצות היה עובדה ושומרה:

ר"ש פתח וכו' וחכמה זעירא מלכות דאתכלילת בעילאה חכמה עליונה כנזכר בתיקונים. ה"ג בס"י ועלמא דאתי אתברי מיניה כדתנן עלמא דאתי אתברי ביו"ד ואתכסיי' האי חכמה תמן וכו'. דלא אשתמע לבר לעלמין גרסינן ה"ג הכא בחוץ כמה דאתמר דכתיב בחוץ תרונה. ועבד בירא בשלם היינו שהיה שלום בחפירתו שלא רבו עליה והרמז הוא שלמעלה היה שלום במלכות ואין שטן ופגע רע. להוא שלם קרי ליה רחובות שלא קרא שם הבא' רחובות אלא כיוון לקרות שם השלום הדבוק בו דהיינו היסוד שהוא מבועא דבירא רחובות. וכל כוונת ר"ש להביא הפסוק הזה לחלוק על ת"ק דהוה משמע ליה שהבאר בעצמו קרא רחובות ואמ' דליתא כמו שהוכיח מפסו' שהביא שהיסוד נקר' רחובות א"כ על כרחין מה שקרא יצחק רחובות הוא ליסוד. זכאין אינון צדיקייא דעובדיהון לגבי קב"ה דוגמת יצחק שהיה חופר בארות שנרא' שהם מענייני העה"ז ואין כוונתו אלא לקיימ' עלמא להעמיד היסוד הנקר' קיים דעלמא וז"א ישכינו ארץ שהכונה שישכינו היסוד בארץ מלכות לתת לה קיום והעמדה. ומכאן אתה למד שגם בכל המעשים צריך לייחד הצדיק דוגמת אבותינו הקדושים וזהו סוד מרז"ל וכל מעשיך יהיו לשם שמים לייחדא שם שהיא מלכות עם שמים ת"ת. האי קרא אוקמוה במדרש רז"ל ואתמ' בין חבריי' ע"ד האמ' בפנים אחרים אבל ת"ח דע"י מה שנאמר ביניינו יתורצו קושיות פסוק זה למה כהו עיני יצחק כדמקש' לחמן ועוד למה לי בסיפורים

הללו שנר' בלי שום סוד לז"א כל עובדוי דקב"ה כלהו מלין דקשוט שאם תרא' שאברהם לא כהו עיניו ויצחק כהו ויעקב כבדו מזוקן לבד אינו ע"צ המקרה ח"ו אלא כל עובדוי דקב"ה מילין דקשוט גם לא תדין בזה שהי' מצד מעשיהם הרעים חליל' אלא הוכרח להיות זה כלא ברזא עילא' ומהכרח סודם למעל' הוכרח להיות כן למט' כדמפרש ואזיל. כלהו מילי מהימנותא וכו' אינן סיפורים והגדות אלא רזין עילאין ואומר כדקא יאות יר' מה שנרא' ההערמ' שעשה יעקב לעשו ח"ו שיעקב עשה כך בלי טעם אלא הכל בסוד עליון כדמפרש במסקנא דמלתא וז"ש וכלהו רזין כדקא יאות אין דבר בטל בכל המאורע כי הכל הי' מוכרח כדמסיק בפסוק יעבדוך עמים. ות"ח לא זכה יצחק וכו' השתא מפרש ואזיל לא זכה יצחק וכו' בתמי' וכי לא הי' ראוי שיזכ' יצחק כאברהם שהרי היה עולה תמימה. אבל רזא עילאה איהו הכא וכו' כלומר ילמד סתום מן המפורש שממה שלמדנו שם בין החברים בפסוק ויקרא אלהים וכן פסוק זה. דא אברהם דאיהו נהורא דיממא היינו סוד החסד. אזיל ונהיר כלומר שמתפשט החסד הזה בכל ו' קצות שלזה כתיב בכל הששה ימים יום להורות על התפשטות היום שהוא החסד בכל המדות כנז' בפרשת בראשית דף מ"ו. אזיל ונהיר ואתתקף בתקונא דיומא לישנא דקרא נקט הולך ואור עד נכון היום והיינו שהת"ת שהוא בעל ו' קצות ו' ימים החסד הולך ומאיר בהם עד היסוד ששם הוא מתכונן היום שמשם והלא' הוא לילה מלכות. עכ"ל הרא"ג:

דף קמב.

ויקרא את עשו בנו הגדול וגו' ר' אלעזר פתח ואמר אשרי אדם וגו' דקדק אומ' בפסוק עוז לו בך ולא אמר יעוז בך היה נראה כחנניה מישאל וגו' אבל השתא דקאמר עוז לו בך ר"ל אותו העוז והחוזק אשר לו בקיום המצוה לא יתלה אותו אלא בך והיינו דמסיק אלא לא יתתקף בר נש דיימא וגו' אבל ישוי וגו' דלא ישוי תוקפי' באחור' שיאמר כחי ועצם ידי וגו' ובגין כך עוז לו כדפי'. ואו' בלא הרהורא אחורא עם היות שלא יהיה העזר כפי רצונו אל יתריס אפי' במחשבה. כד"א ה' עוז לעמו וגו' להכי פי' עסק התור' שהוא העוז לו בך לשמך.

לארמא ליה וגו' בסוד הייחוד העליון נמצא שבגופו שנברא פועל ברוחני אמנם מי שעוסק בה שלא לשמה נוטל חלק הב"ה לעצמו והוא נהנה ברוחני א"כ טב ליה דלא איברי ולא יהנה הגשמי מהרוחני כיון שהוא אינו מהנה הרוחני מהגשמי.

כל עובדוי ר"ל המעשים הגשמיים שנראה שהם פעולות תחתונות הכל בכוונה ביחוד הספירות וקשרם ועניינם.

לא ישלוט יעקב לעלמין ולא היה אפשר ליש' לקיים התורה מרוב צרות הגלות ותבטל ח"ו.
לאתבערא יצה"ר ביעור חמץ והיינו לרדוף אחר עשו שלא יהיה לו ברכה ושפע. הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב.
ובגין כך מה כתיב ואברהם זקן וגו' פי' כי בהיותו זקן הי' עולה אל מדרגות החסד הנק' ימים והי' הולך ומזקין ומתגבר במדת האור ההוא כמ"ש הולך ואור עד נכון היום וכפי שהיום גדול והולך ומתרבה הארתו כך אברהם כל מה שהיה הולך הי' מתרבה בימים המאירים וזהו ויקרא אלדי"ם לאור יום כלו' לזה האור שהוא החסד מדת אברהם קראו יום וכפי מה שיתגדל היום כך יתגדל האור שלו. אמנם ולחשך קרא לילה הוא סוד המלכות הנק' לילה כי היא מתאחדת בשמאל שהוא יצחק הנק' חשך וז"א ולחשך קרא לילה בסוד שמאלו תחת לראשי. וזה מבואר בפ' בראשית סוף דף י"ו. והנה הלילה היא הפך מן היום כי כל מה שהולכת ומתגדלת כך גדל חשכה ואפלתה כנודע וזה כי כל א' מושל בעתו וזמנו והאור מתגדל בזמנו והחשך ג"כ מתגדל בזמנו ולכן כל מה שהולכת הלילה ומתגדלת כך יגדל החשך שבה ולכן ג"כ יצחק כל מה שהיה זקן הי' נכנס במדתו ולכן החשיכו עיניו כי הכל נשפע מלמעלה כפי פעולת האדם. והק' ר' אלעזר לאביו כי אברהם נהיר מסטרא דיליה ויצחק אחשיך מסטרא דיליה וכל דא הוי שפיר אבל אי הכי יעקב שהוא ת"ת למה כבדו עיניו מזוקן וביאר כי הנה נודע היות יעקב מכריע בין אברהם ויצחק כמו הת"ת המכריע בין החסד לגבו' והנה הוא כלול משניהם ויש בו אור וחשך ולכן מצד יצחק אביו אשר הוא יותר קרוב אליו כי אביו הוא וכן הת"ת אחר הגבור' הוא נחשב בסדר הספירות ולכן כבדו עיניו וזהו מזוקן ולא אמר מזקנו של עצמו רק מזוקן של אביו הנאחז בגבור' ומשם כבדו עיניו האמנם מצד היותו מכריע החסד והחסד הוא זרועו לכן לא כהו עיניו לגמרי כמו אביו שנאמר בו ותכהין עיניו אמנם נאמר בו כבדו מזוקן. ועוד ביאר לא יוכל לראות פי' מה שכבדו עיניו לא שנתעוות לגמרי אלא שכבדו עליו ולא יוכל לראות פי' כח הראי' נחלש ממנו אך לא כהו ונסמאו לגמרי.
ויקרא את עשו וגו'. רצה לבאר גם זה על סדר הנז' כי לפי דאתי מסטרא דחשך לכן אהב את עשו שהוא נזון ונאחז מן החשך כנודע ולכן ויקרא את עשו כי כל זינא אזל לזיניה. ויאמר הנה נא זקנתי וגו'.
ר' אלעזר פתח וגו' הביא כל הך דר' אלעזר הכא להורות כי כל השם בטחונו בשי"ת משגיח עליו וכן מצינו ביעקב יושב אהלים והוה מתרחיץ בשי"ת תדיר. והב"ה השגיח

עליו כי אפי' בעת שיצחק אביו רצה לברך ברצונו את עשו הפך השי"ת ובטל עצתו וקבל יעקב הברכות. וביאר ואמר אשרי אדם וגו' פי' הכתוב בקיצור כך הוא אשרי האדם אשר עוז לו פי' כי הוא מובטח שיש לו עוז בשי"ת שיצליחנו בדרכיו אמנם לא יהיה מצד הנאתו בעצמו רק בך פי' בך לבדך ובעבורך להיותך אלוה העולם ולא לתועלת הנאתו וזהו אשרי אדם אשר יש לו עוז והוא בך כלומר בעבורך לא בשביל הנאתו שתצילנו. ואמר כי זה נתבאר ע"י יחזקאל ע"ה כמשז"ל כי פסוקים התשפוט וגו' הלדרוש אותי אתם באים וגו' שסיפר יחזקאל כי היו זקני ישראל יושבים לפניו והנה דבר ה' אליו לאמר התשפוט וגו' הלדרוש אותי הם באים וגו' כה אמור אליהם חי אני אם אדרש לכם וביארו רז"ל כי אותם הזקנים הם חנניה מישאל עזריה כי הלכו אצלו לדרוש מאתו דבר ה' אם יצילם מכבשן האש אם יפילם נבוכדנצר שחיק טמיא והשיב להם השי"ת הלדרוש אותי וגו' כלו' וכי אתם באים לדרוש אותי ולידע שאם אדרש לכם ואבטיחכם שאצילכם מכבשן האש לא תשתחוו לצלם ואם לא אבטיחכם להצילכם תשתחוו לכן חי אני אם אדרש לכם. והנ' זה מבואר בס' דניאל כי תחילה אמרו הן איתי אלהנא וגו' יכול לשיזבותנא ונסמכו על השי"ת שיצילם ואח"כ חזרו בדעתם ע"י נבואת יחזקאל הנז' ואמרו הנה בדברינו זה יש חלול השם גדול כי אם נשרף באש יתחלל ש"ש ויאמרו הנה אלולי ידעושהיו נשרפים לא היו נמנעין מלהשתחוות לצלם והיו אומרים איה נא אלהיהם המצילם בעת רעתם וצרתם ויהיה חלול ה' גדול לעיני כל האומות העומדים שם כמשז"ל כי היו כל ע' אומות אומיא עממיא לישניא וגו' אחשדרפנייא סגניא פחוותא וגו' ואז חזרו ואמרו והן לא ישיזיב ידיע ליהוי לך די לאלהך לא איתנא פלחין כלו' אין אנו עושין זה בשביל שיצילנו השי"ת כי אפי' אם לא יצילנו נשרף על קדוש' שמו ובזה אדרבה יתקדש ש"ש בראות כל האומות את עם יש' מחזיקים באלהיה' ובמלכם ונשרפים על קדושת שמו נמצא כי חטאו במה שאמרו שמה שהיו נשרפין על קדושת ה' ומשליכים עצמם בכבשן האש הי' על היותם בטוחים שיצילם ולא על עיקר אלהותו ית' ולכן אשרי אדם עוז לו בך בעבורך ממש ולא בעבור שתצילהו או שתטיב לו אך לך לבדך בלתי שום פניה אחרת ומחשב' וסבה אחרת רק יסולל את לבו וינקהו מכל המחשבות האחרות ולא יעבדהו משום כוונת תועלת וכיוצא רק להיותינו עמו וצאן מרעיתו והוא אלדינו ואנחנו עבדיו ויסוללו וינקו את לבבם משאר מחשבות והסבות וזהו מסלות בלבבם. ואו' **אבל** ישוי תוקפיה ביה בקב"ה שיסייע ליה באינון פקודין וגו' ביאר או' אשרי אדם עוז לו בך כי פירושו הוא שבשאר הדברים אין לאדם להשען ולסמוך על השי"ת לו' שהוא יושיעו וכמעש' דחנני' מישאל ועזריה. אך בעד קיום המצות בהם

ישען על השי"ת ויבקש רחמים מאתו שיסעדנו וישענו בהם ובעשייתם וזהו אשרי אדם אשר עוז לו בך פי' כי הוא מחשיב לך אצלו למגדל עוז להשען בך וזה בקיום מצותיך כמ"ש בך ר"ל ובך ובתורתך ובמצותיך:

ד"א אשרי אדם וגו' ביאר כי נודע כי אין עוז אלא תור' כמ"ש ה' עוז לעמו יתן ודרשו רז"ל שהיא התורה שנתנה הב"ה לישראל. וסוד הטעם יתבאר לך בסוד התור' דאתיהיבת מסטרא דגבורה כנודע בפ' יתרו. ואמר כי יש אדם עוסק בתורה שלא לשמה להתגדל או לקנות כבוד או שהב"ה יעשרהו ויתן לו בנים והכל לאהבת המועיל אמנם אינו מאושר רק אותו אשר עוסק בתורה לשמה וכבר ידעת פי' לשמה מה הוא והענין כי התושב"כ נרמזת בת"ת ותורה שבע"פ נרמזת במלכות שהוא שמו של השי"ת כנודע כי המלכות נק' שם ה' וזהו סוד לשמה ר"ל בעבור לחבר את המלכות עם הת"ת וזהו עיקר הכל וזה ביארו הרשב"י ע"ה כי התור' היא ת"ת והוצאתה בפה בכח הדבור הוא כנגד המלכות א"כ הרי כי הקורא בתור' מחבר שתיהן ת"ת ומלכות וצריך לכוין לזה הענין וז"א אשרי אדם אשר יש לו עוז ר"ל אשר יש לו חלק בעסק התור' הנק' עוז אמנם הוא בך כלו' בעבורך ובעבור שמך כי הוא עוסק בתורה לשמה ולא משום הנאה אחרת. וביאר גודל מעלת העוסק בתור' לשמה ואמר מסלות בלבבם פי' כי העוסק שלא לשמה הוא לתועלת עצמו והנאתו אמנם העוסק לשמה כמו שביארנו הוא עוסק בה להנאתו ולתועלתו ית' כי זהו פי' לשמה כמו שביארתי וז"א מסלות בלבבם כי כאשר לבבם ומחשבתם היא לשמה אז מסלות כי פי' מסלות ר"ל מעלות ורוממות כמו סולו לרוכב בערבות נמצא כי העוסק בתורה לשמה הוא מסלות בלבבם כי בלבבו חושב לרומם את השי"ת ולנשאו ואין בלבבו פניה ומחשב' אחרת כי אם זאת. ופי' חטיבה ר"ל מעלה ורוממות כי תרגום וה' האמירך היום הוא וה' חטבך וגו'.

ת"ח יעקב וגו' ביאר כי דבר זה נמצא ביעקב ולכן השי"ת השגיח עליו עד מאד כי הלא זה הדבר לא היה נודע אלא ליצחק ועשו לבדם והשי"ת גלה הדבר לרבקה כמ"ש ויגד לרבקה שדרשו רז"ל ע"י שכינה הוגד לה והיא הודיעה ליעקב עד שנתגלגל הדבר ונטל יעקב הברכות.

ור' יוסי אמר ת"ח וגו' הגדיל ר' יוסי גודל הנס ההוא כי ח"ו אם עשו הי' מקדים ליטול הברכות לא הוה תו שליט יעקב לעלמין ולכך השי"ת גלה אוזן רבקה עד שנתגלגל הדבר ונטל יעקב את הברכות. ואו' וכולא באתריה הוה וגו' ת"ח רבקה וגו' פה כיוון למ"ש כי השכינה גלתה הסוד אל רבקה וביאר כי ז"א ורבקה אוהבת וגו' פי' כי כל הדברים האלו באו עד תכונתם כי הלא להיות כי יעקב הוה עסיק באורייתא לשמה כאשר ביארנו

לייחד השכינה עם קב"ה והנ' לכן רבקה שהיא השכינה כנודע היתה אוהבת את יעקב ולכן רבקה העליונ' היא השכינ' היא אשר הגידה הדבר ליעקב ע"י הרבקה אמו ובג"כ שדרת בגיניה דיעקב לקוראו בנחיצות ובחפזון ליעצו שלא יקדים עשו ליטול הברכות. או יר' כי הכוונה לו' באו' ר' יוסי אומר וגו' לרמוז הסוד הגדול בסוד יעקב ועשו ורבקה בענין ברכות אלו והוא כי כבר ידעת ענין חטא אדם הראשון אשר נמשך ע"י אדם וחוה והנחש והנ' באו שלשה אבות בגלגול אדם כדי להשיב האבידה ולהיות כי יעקב הוא גופא דאמצעיתא והוא שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם ולכן עיקר התיקון הוצרך ע"י יעקב ולכך הוצרך יעקב לתקן כל הקללות אשר נתקלל בהם אדם ע"י מה שחטא לתקנם ולהחזירם לברכות לפי שעל ידי אשר יצא אדם אל הקליפות ואכל מהם כנודע לכן נתקלל כי כל הקללות הם בקליפות בסוד ארור כנען ולכך הוצרך יעקב ליכנס בדרגא דברוך ולהסיר עצמו מן הקללות והנ' יעקב בא בגלגול אדם ועשו בגלגול הנחש ורבקה בגלגול חוה והנ' הוצרך יעקב להסיר את עשו מן הברכות וסוד הזה יובן בסוד אחיזת הנחש בקדושה ובברכה ע"י החטא ודוק:

ובזה תבין הטעם לקושיא הגדול' והנמרצת למה יצחק רצה לברך את עשו ואהב אותו כל כך. אך הכל רמוז בסוד חטא אדם כי הלא יצחק בסוד הגבור' ולכן לפי שעשו הי' לו אותה מעט האחיזה בקדוש' בשביל שהי' עשו בסוד זוהמת הנחש שהטיל בחוה אשר עתה הולידו יצחק בסוד הגבור' כי הנה עשו סוד קליפות שפיכות דמים הנדבקת באדם ועתה אצטרף יצחק ע"ג המזבח בשפיכות דמו ויצא עשו ממנו אמנם עכ"ז הי' יצחק חפץ לקרבו מעט אל הקדוש' ולתקנו כי מעש' ידיו הוא ומכחו הוא כנודע כי עשו נאחז ביצחק ויונק ממנו ואמנם יעקב שהוא השלם והוא שופרי' דאדם לא חפץ בזה אלא שישאר עשו שהוא בדוגמת הנחש משולל מכל הברכות וישאר ארור וכל הקללות שנתקללו אדם וחוה כולם יפלו על ראשו וזהו סוד קניית הבכור' אשר נתאחז בה עשו ע"י חטא אדם. והנה רבק' באה לתקן חטא חוה כי היא גרמה הכל כנודע ולכן אי ח"ו בההוא זמנא הוה אתברך עשו ר"ל בההוא זמנא אשר ידעת כי יצחק ויעקב ורבקה. ועשו כול' הם גלגול אדם וחוה והנחש ועתה באו לתקן מעוותם ואם ח"ו עתה יחזור עשו להתברך מפי יצחק נמצא כי הי' נשאר אדם הראשון וחוה בקללותיהם ויתגבר הנחש בברכותיו לינק מן השכינ' ואותו החלק של אדם שהוא יעקב שהוא עיקר גופו יתאבד לגמרי ולעולם יכנע תחת הקליפות ולכן הוצרך לתקן את אשר בא לתקן וז"א **וכולא** באתרי' אתא כדקא יאות כלו' כי ממש עתה באו אלו לתקן ענין אדם הראשון. ולכן סמך לזה ואמר **ת"ח** ורבק' אוהבת את יעקב וגו' כלומר להיות כי רבק' באה במקום חוה ולתקן את אשר עוותה

פעם ראשונ' וע"י רבק' באו כל הקללות על יעקב ולכן עתה אהב' את יעקב כי הוא בנה ובעלה העיקרי.

ובג"כ שדרת בגיניה דיעקב כי הוצרכו הדברים להתגלגל על ידה דוגמת אשר על ידה נתקלל אדם וכל זה מבואר למט' דף קמ"ה סוף ע"ב:

בההוא זמנא ערב פסח הוה וגו' הנה יש מחלוקת לרז"ל חד אמר דבערב פסח הוה וחד אמר דביוהכ"פ הוה ואפשר שימשך מחלוקת זה ממחלוקת ר"א ור' יהושע דחד אמר בניסן נברא העולם וחד אמר בתשרי נברא העולם והנ' אליבא דתרוייהו אין מחלוקת באיזו שנה היתי' אך יש מחלוקת אי הוה בניסן או בתשרי. והנ' כפי סברת מי שאמר בניסן הי' לזה שאל יצחק ב' תבשילין אחד משום קרבן פסח וא' משום חגיגה ולכן היו ב' גדיי עזים. והענין כי הנה רבקה בסוד חוה באה לתקן קלקולה והיא אשר המשיכה זוהמת הנחש הנקר' שאור שבעיסה והוא הנק' חמץ ומחמצת כנודע ונז' פ' פנחס דף רנ"א ע"ב. ולכן אחר שידעת כי סוד הפסח הוא להכניע את הקליפ' ע"י שחיטתו ושריפתו וכל המשפטים הנעשים בו כנודע ואז מתבער החמץ והקליפ' מן העולם וקיימא סיהרא באשלמות' כי הוא ליל ט"ו ולכן רבקה יעצתו ליעקב להביא קרבן פסח לבער את עשו מן העולם ואחריו קרבן חגיגה לחוג עם השכינ' ולהתדבק עמה שתשפיע עליו את ברכותיה ולא שלטא לי' [388] בדרג' דברוך ולאפקיה מדרג' דארור. ע"כ:

והרא"ג כ' ובג"כ מה כתיב כלומר עתה במה שאמרתי לך בסודו למעל' יובן למט' באברהם עצמו ע"ד הסוד ואברהם זקן בא בימים שכמו שמדתו למעל' הולכת ומתפשט' בכל השש המדות כנזכר כך הוא למט' בהיותו מתקשר בחסד הי' הולך ואור ומתקשר בכל המדות שהי' גורם התפשטות האור בכל המדות. ואיהו סיב ונהיר מלת ונהיר ל"ג. ובג"כ ויקרא אלהים בינ' לאור דהיינו החסד יום כלומר שיתפשט בכלהו יומי עד נכון היום כנז'. ולחשך קרא לילה דא יצחק היינו הגבור' שמתפשטת והולכת בכל המדות עד שמגעת למלכות שהוא לילה ונמצא החשך שהוא הגבור' דבקה בלילה מלכות וז"ש ואיהו אזיל לקבל ליליא דהיינו שמאלו תחת לראשי. ובג"כ ביצחק למט' כשזכך נפשו בזקנותו עשה הייחוד הזה שקשר הגבור' במלכות שהוא החשך בליל' ומצד זה כהו עיניו. דבעא לאתמשכא כלומר לא היה זה מצד עונש ולא היה קשה בעיניו הדבר אלא הוא רוצ' בזה ושמח בדבר. ולאתדבקא בחשך מלת בחשך ל"ג. בדרגי' היינו המלכות שכן הליל' מקבלת החשך שגם המלכות נקר' דרגי' גבורה תתאה א"נ היינו הגבור' עצמה שלא נתקשר במדתו היטב עד שעש' ייחוד זה. ולא מזחנו כלומר מזוקן שלו אלא מזוקן

[388] ולאשלטא לי'

אחר שהוא יצחק. דהא כדין אתאחיד בי' ליליא שהרי ביום אין חשך ובהיותו חשך כדין מתקשר בליל'. ואתקיים ולחשך קרא ליל' כלומר שנתייחד מלכות בגבור' יחד ואין ביניהם פירוד עד שנקרא החשך עצמו לילה.

ויקרא את עשו בנו הגדול וגו' דאתכלל מסטרי' וכו' מלת בנו קא דייק הדומ' לו בהתכללו בגבורותיו אלא שאלו הם דינים קדושים ואלו בלתי קדושים. דאתתקף ביה בקב"ה כדמפר' דהיינו הבטחון שבטחו חנני' מישאל וכו' בתחלת דבריהם הן איתי אלהנא וכו שהוא בטחון בלתי הגון כדמוכח ואזיל. וישוי תוקפי' ביה היינו מה שחזרו אח"כ לומר והן לא ידיע להוי לך מלכ' וכו' וזהו שמפרש לקמן אבל ישוי תוקפי' ביה בקב"ה דיסייע לי' באינון פקודין דאורייתא שאם יאנסוהו לעבור על ד"ת שישים בטחונו בו ית' שיעזרהו לעמוד באות' היסורין ולא לעבור. יכול כחנני' וכו' ירצ' במה שאמרתי זכאה בר נש דאתתקף בקב"ה יש מקום לטעות יכול כחנני' וכו' אלא ודאי מה שראוי הוא וישוי תוקפי' ביה וכו' דכיון דאתי בר נש וכו' כלומר אחר שישים אל לבו שלא לעבו' על ד"ת מסייעין לי' ודאי שיכול לעמוד ולא ימיר דתו לעולמים. א"נ שאינו מרגיש המות כלל אלא נשמתו מסתלקת בנשיק' אעפ"י שיעשו בו שפטים כנז' בספר התשב"ץ וז"ש מסייעין לי' ודאי ובדא דאמרן דמסייעין לי' יתתקף ביה בקב"ה ר"ל בזה יכול להיות בטוח שהקב"ה יסייעו. א"נ ובדא וכו' כלומר זה שאני אומר שיבטח שלא ירגיש במית' כלל הוא בתנאי דלא ישוי תוקפי' באחרא שלא ישתף עמו ית' שום שתוף כח נברא אלא לו לבדו ובג"כ עוז לו בך בך דוקא ולא בך ובזולתך חליל'. דאתעסק באורייתא לשמי' דקב"ה מלת לו בך קא דייקא עוז לו היינו בהשתדלות בתור' הנקרא עוז אמנם הוא בך ולשמך לא לשום סבה אחרת. טב לי' דלא אברי הפך העוסק לשמה שזה אשריו וטוב לו שנברא. לארמא לי' הו' פי' למסילות בלבב' כלו' אין בלבם אלא לעלותו ולרוממו. ושכינתא אודעא לה לרבקה ומה שאמרה הנה שמעתי את אביך הכונה שמעתי השכינה הנק' את אביך כנז' בפ' בראשית ט"ו. ת"ח אי ח"ו וכו' לא ישלוט לעלמין שאם ח"ו היה מתברך עשו היה נשאר העול' בקלקול פגמו של אדם הא' והקליפ' תגבר לעול' ולא יהי' ליעקב שום שליט' בעולם הזה והטעם שהוצרך הדבר לבא דרך ערמ' אלא כלא מעם קב"ה וכלא באתרי' אתא כדי לתקן פגם אדם הראשון שהי' ע"י ערמ' כדמפרש לקמן. ת"ח וכו' כלומר ראי' שלא היתה שכינה זזה מן יעקב מדכתיב ורבקה אוהבת את יעקב בלא טעם אלא לאהבת הטוב במה שהוא טוב ולא לשום סבה כנזכר בעשו כי ציד בפיו. ובג"כ שדר' מסברא קאמר דבקראי לא משמע ששלח' בעדו אלא מסברא מסתמא שמיד שלח' אחריו ולא נתרשלה עד שיבא מאליו. א"נ רמז כאן שרבקה היתה במקום חוה

ולז"א קרא ורבקה אוהבת את יעקב שהוא סודאדם כדי לתקן הפגם הראשון עשתה הענין ושדר' בגיני' דיעקב. בההוא זמנא ערב פסח הוה דייק מלת ועתה כלומר עתה שמע בקולי לתקן המעוות ע"י מה ששמעת בתחלה בקולי עתה שהזמן גרמא להכפו' הקליפ' ולבער החמץ שהוא ערב פסח. עכ"ל הרא"ג:

דף קמב:

ועל דא עבדת תרי תבשילין. חגיגה ופסח ונודע שפסח הוא הכנעת החצונים ור' יהודה פליג ושני תבשילין רמוז לשעיר עזאזל ושעיר ר"ח [389] :

ומתרוייהו טעים יצחק כי היה יצחק מתגולל בדין קדוש וטמא. קדוש מצד עצמו טמא מצד עשו ולכך טעם משני השעירים משעיר עזאזל מצד עשו ומשעיר חטאת לה' מצד קדושתו. וכשנדע סוד שעיר ר"ח ופסח [390] ושער תפלין לא יתרחק הרבה.

כמה שירין ותושבחן וגו' היינו משום דקשיא ליה למאי דבעי לפרושי דדוד מלכא אמר שירתא דא כד חמא ליה עובדא דיעקב מה צריך לדוד לומר עתה תפלה זו על מה שעבר לזה הקדים ואמר כי כמה שירין ותושבחן אמר דוד ולא היה עניינם עתה על צרה וכיוצא אלא לתקנא דרגיה דהיינו מלכות שתיקוניה בשירים לכך היה מחברם על ענייני האבות וכיוצא.

ולמעבד ליה שמא כלומר לעשות דוד לעצמו שם שהיא המלכות היה מחזר להיותו מרכבה אליה בכל מה שאפשר לו. או יר' למעבד ליה למלכות שמא והיינו כי שם היינו לבוש ומרכבה וטרח לעשות שם ומרכבה למדתו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' יהודה אמר רמז הכא וגו' הנה זה סובר דבי"ה הוה כנז' וענין ב' גדיי עזים הם כנגד השוחד שעתידין ישראל ליתן למקטרג בכל שנה וכן יעקב הקריב ב' גדיי עזים כנגד ב' שעירי י"ה ועל ידם זכה אל הברכות כי כל מעשה האבות רמז לבנים. ואו' ומתרוייהו טעים יצחק ואכיל. ענין זה מה כוונתו הוא קשה להולמו ואפשר שיתבאר מפ' אחרי מות דף ס"ב ע"ב בסוד שנים אנשים מרגלים דבידוי שמאלא דאימא וז"א דמתרוייהו טעים יצחק כי שניהם הם בידוי שמאלא דאימא עילאה ונודע כי האבות מרכבה לשכינ' הם. גם נרא' כפי הלשון דהיינו חד בגבורה וחד בסטרא אחורא דשמאלא ועכ"ז מתרוייהו טעים יצחק כי שם אחיז' הקליפות.

ויבא לו יין וישת וגו' עיין בריקאנטי פ' תולדות בפסוק זה שהביא תרגום יונתן בסוד יין המשומר וזהו מאתר רחיק. ובפ' אמור דף ק' ע"א ר"מ בשו' ד' ובזוהר שיר השירים דף

[389] אולי דצ"ל ושעיר לה'. וכן בסמוך דאמר ושעיר חטאת לה' כוונתו ג"כ על שעיר חטאת של השם.
[390] אולי צ"ל ויוה"כ היינו שעיר עזאזל:

ג' ע"ב שו' ל'. ואו' קריב ליה ר"ל משך את אביו מההוא אתר דעשו שהוא מדת הדין של חצונים סטרא בישא ולפי' תמצא בפסוק ויבא לו יש ב' גרישין במלת לו ר"ל הביא לו לאביו מצד עשו אצלו שהוא רחמים. ועיין בפ' בלק דף קפ"ט א' ופ' פנחס רנ"ח ב' ותמצא הפירוש הנכון בזה וצריך למחוק ההוא דרגא דעשו כי הוא שבוש כאשר תראה שם. האמנם לפי הנר' הוא דר' יהודה ור' אלעזר פליגי לכן אנו צריכים לבאר דבריהם ולו' כי הנה הוק' להם כי הי"ל ויתן לו יין אך או' ויבא מה ענין סיפורו הבאתו היין ומאין הובא. ועוד ענין הטעם המפסיק במלת ויבא לו שהוא הנק' תרי טעמי. וביאר ר' יהודה כי הנה יצחק היה נמשך אחר עשו כמ"ש ויאהב יצחק את עשו וכל זה רמז אל יום ראש השנה המעורר הדין ונקרא יצחק ואז אתער השטן הנק' עשו להביא ציד כנודע כל זה מהזוהר. והנה יש' ממשיכין אצלם את הגבורה ע"י קול השופר כדי שימשך לאהבתם וזהו ויבא לו יין כי יצחק היה דבק עם עשו בסוד כל זינא אזיל לזיניה וידעת כי סוד היין ביצחק הוא ולפי שהיה יין זה דבק בעשו לכן הוצרך יעקב בכוונתו ע"י מעשה זה להמשיך אותו היין ולהשיבו ולנתקו מן עשו ולהביאו אליו ר"ל אל יצחק עצמו להמשיכו למעלה במקומו בסוד עלה אלדי"ם בתרועה כי מתעל' מדת הגבורה למעלה ואינו מתאחז בעשו ליקח מצדו ובזה אתי שפיר כי יחזור או' ויבא לו אל יצחק ממש כפי הפשט. או אפשר שירמוז לו ליעקב כנז' לעיל כלו' שהרחיק את יצחק מעשו והמשיכו אליו אל יעקב עצמו שיאהבהו וזה בסוד יעקב המכריע ויש בו קצת מיצחק כנודע. אמנם ר' **אלעזר** ביאר כי אין זה הכוונה רק כי לפי שיצחק הוא מדת דינא קשיא כי הוא לוי המשורר והוא בסוד הבינה הנק' שיר אשר היו הלוים ממשיכים אותה השירה והחדוה אל מדת הגבורה אשר היא מדתם והנה המשיך יעקב סוד היין המשומר בענביו הם חכמה ובינה ונק' יין המשמח ומאותו היין המשיך אל יצחק הוא סוד הגבורה ובזה נהפך יצחק לאוהב לו וישנא את עשו. וסוד זה ביארתיו במקום אחר והבאתי ראי' מכמה מקומות מהזוהר ומרז"ל. ולכן אמר לשון הבאה ויבא לו כי כפי סברת ר' יהודה אין צודק מלת ויבא לו כי אין הבאה אלא ממקומו המיוחד אמנם לפי' ר' אלעזר אתי שפיר או' ויבא לו דרך הבאתו על הסדר מבינ' לגבורה וז"א **וע"ד** ויבא לו יין וישת: או אפשר שרמז אל הכרע אחר כי לפי' ר' יהודה שהיין הוא סוד יצחק עצמו שהמשיכו מאת עשו והעלהו למעלה או שהמשיכו אצלו אצל יעקב והנה בזה לא יצדק מלת וישת כי הלא הוא כי יצחק עצמו היין ואיך הוא השותה אותו. ואם נאמר כי יעקב שתה ממנו כי הביאו אצלו והמשיכו עמו גם זה א"א כי ודאי כפי הפשט והמעשה יצחק הוא השותה. ואמנם עתה שייך היטב או' וישת כי יצחק ממש שתה סוד היין הנמשך מבינ' וז"א וע"ד ויבא לו יין וישת:

ותקח רבקה וגו' וכד הוה לביש לון עשו וגומר זה מבואר כי שופריה דיעקב הוא הת"ת הוא שופריה דאדם הוא החכמ' בסוד מה שמו ומה שם בנו ולכן כד אתא יעקב אהדרו ריחיהון. גם אפ' לפ' זה במה שפי' בזוהר שיר השירים ענין הלבושין של אדם וחוה בג"ע התחתון אשר הקליפה סובבת את ג"ע התחתון בכל יום ויום כדי לרמות ולהטעו' רוחיהון דצדיקיי'. ולזמנין הנהו לבושין אטעיין בתר הקליפ' ועיין שם ולכן סוד הלבושין דידהו לקחם נמרוד בסוד הקליפ' המורדת בשי"ת כביכול ונאצלו על נמרוד ואח"כ עשו בסוד חכמתו וירושתו מקום הקליפות הוא חטפן מנמרוד ואח"כ בבוא יעקב בגלגול אדם ואז היה אדם שלם בחיר שבאבות אז חזרה אבידה למקומה ולקח הוא אותן המלבושין שאבדו מן אדם הראשון ובזה תבין כי כאן פי' ר' אלעזר שבגדים אלו היו בגדי אדם ובפ' בא דף ל"ט ע"א וע"ב או' כי ח"ו שאותם הלבושים לא נגע בהם שום אדם אמנם אטמרו בהדי אדם וע"ש. אמנם במה שביארנו יובן כי אותם הלבושים אשר לא נגע בהם אדם היו הלבושים אשר עשה הב"ה לאדם ואשתו בצאתו מן ג"ע ואותם הלבושים אטמרו בהון כמו שקוברין את המת בתכריכיו ואי אפשר שנקברו ערומים ונזכר התם: אמנם לבושים אלו הם אותם שאבד אותם אדם בצאתו מג"ע וז"א כאן תבת אבידה לאתרה כי ממש נאבדו ממנו כנז' בשיר השירים. גם בזה יתורץ כי כמו שלקח בגדי אדם איך לא לקח בגדי חוה כמו שהקשה שם כנ"ל אמנם בזה אין קושיא כי עשו דוגמת הנחש אשר חטף לבושי אדם ובא יעקב כנגד אדם לתקן וללקחם מעשו האמנם בגדי חוה איזו אשה אחרת ירשם ולקחם והשי"ת יודע הגלגולים היכן נתגלגלה חוה ליתקן. וזה נ"ל דבר מוכרח ונבון וגם מתשוב' ר' אלעזר תבין איך אלו הלבושים היו מקודם שחטא כמ"ש עד לא חב אדם הראשון לא הוו יכלין וגומר ודא הוא שופריה דיעקב וגומר:

א"ר יוסי שופרי' וגו' שאלתו מובנת. ותירץ ר' אלעזר דודאי דכך הוה ויעקב הוה שפיר כותיה. אמנם ביאר היאך הוה הענין והוא לדייק מה שביארנו כי לא הוה הכי לאדם אלא בקדמיתא קודם החטא ואז הוה ליה ההוא שופרא והוא סוד אותם הלבושים הנק' כתנות אור ולבתר הוו כתנות עור וסוד האי לבושא נז' פ' קדושים בס"ת בשם רעיא מהימנא חד צדיק עבד שמושא וגו' והענין כי ידעת כי נועם עלאה הוא סוד הבינ' והוא שופרי' דאדם הא' שהוא החכמ' כי מאור החכמ' נאצלה הבינ' ובה אתעטף חכמה בהיכל הבינ' הנק' נועם והיא הות כתנות אור דאדם המתלבש בהם. ובסוד ויהי יוסף יפה תואר כי הוא נטיל כל שפירו עלאה דנועם עליון (ונלע"ד כי זהו פי' שופר שנק' כן בבינה לשון יופי) כי לכן נק' כל לפי שלוקח נ' שערים דבינה הנרמזים במלת כ"ל וע"י היסוד דעבד שימושא במ' נעשו לבושים ההם לאדם התחתון מצד נועם העליון והיו מכהים גלגל חמה בתפוח

עקבם. ואחר שחטא אדם ירד ממעלות מקומו שהי' בסוד החכמה העליונה והיה בסוד אדם התחתון במלכות עץ הדעת אשר בו בחר תחלה ולכן הוה רומיה בר מאה אמין בסוד המלכות הנק' ק' ברכות ושם הוא מספר מאה כי היא כוללת כל הי"ס אשר כל ספי' כלולה מי' הנה הם מאה אמנם החכמה הנק' יוד היא כלולה מעשרת אלפים רבבות כנז' בתיקונין כי תמן כל ספירה סלקא באת יו"ד לעשרת אלפים רבבות וגומר ואז אבד אותם הלבושים שהיו מן הבינה. נועם העליון וכאשר נבאר זה עוד בס"ד לקמן בפסוק עוטה אור וגומר ואז נעשו לו לבושי דמשכא דחויא כי הוא אכל מעץ הדעת טוב ורע והנה יעקב הוא נחלה בלא מצרים ועול' עד הבינ' ונוטל משם נועם ההוא ולכן שופרי' דיעקב מעין שופרי' דאדם וכמו שיתבאר בס"ד בפסוק עוטה אור וגומר ובזה שביארנו אפשר כי אין הכוונ' על יופי הגוף ממש אמנם הוא בסוד המלבושים המתגלה אורם לראוי לראותם כנודע בסוד ההוא ינוק' דהוה מכיר ע"י הריח כמ"ש מריחא דלבושייהו וגומר וז"א ודא הוא שופרי' דיעקב ודאי כלו' ע"ד הסוד הנז' בנועם העליון הוא שופרי' דיעקב ודאי ולא ע"ד הפשט. ואם נרצה לפ' כפשוטו כי בעת שהי' לובש אותם הבגדים היה בשופרא ההוא ולכן וירח את ריח בגדיו כי לא ראה אותם להיות שכהו עיניו אמנם הכיר בהם ע"י הריח אמנם אם הי' רואה ודאי כי שופר' דידהו הוה טובא כענין כאשר היו לבושים באדם ובאשתו ואין זה רחוק אפי' מהפשט כי באות' השעה שהי' לובשם הי' מאיר כשמש וכירח:

וירח את ריח בגדיו וגומר (נלע"ד דמפרש דבגדיו קאי איצחק כלו' כי נודע היות יצחק גבור' מתלבש בחסד הנקר' אור וזהו עוטה אור כנודע כי העילה מסבב את עילתו. וכן נלע"ד פי' נתעטף הב"ה באורה ובה ברא העולם שהיא בינה נתעטף בחכמה. ואח"כ יצחק הנז' נוטה שמים הוא סוד שהוליד את יעקב הנק' שמים וב' קצוות שמים הם בינה ומלכות ויעקב איהו השמים נמצא כי בגדיו חוזר ליצחק עצמו המריח ופירש פי' ב והוא דקאי ליעקב כי גם שנרא' שאלו הבגדים היו של עשו עכ"ז האמת הוא של יעקב היו ראי' לזה כי לא הריחו עד שלבשן יעקב נמצא שהם בגדי יעקב ולא בגדי עשו) הביא ראיה מאומ' ריח בגדיו כי הלא בגדי עשו היו אמנם קראם בשם בגדיו ולא אמר את ריח הבגדים סתם לרמוז כי בגדיו ממש היו בסוד תבת אבידה לאתרה וביאר הענין בסוד פסוק עוטה אור וגומר והענין במה שידעת כי סוד עוטה אור וגומר נאמר על ספירת חכמה אשר נתעטפה בהיכל הבינה בסוד הנועם ההוא וזהו עוטה אור כשלמה. ועוד ביאר כי ג"כ נטה שמים כיריעה כי גם השמים הוא סוד הת"ת וא"ו שבשם הנק' יריעה אשר ג"כ אחרי אשר נתעטף בבינ' אז ברא והאציל את הת"ת ונטה אותו בסוד הוא"ו

דנפיק מאבא ע"י הה"א דאימא נמצא כי הוא"ו הזה לא נאצל עד שיתעטף אבוי בבינה הנק' נועם ואז האציל את הת"ת להמשיך עליו מאותו האור הנה כי יעקב נטל לחלקו אותו האור שהי' לאדם כמו שביארנו בסוד מה שמו ומה שם בנו ואין להאריך יותר: ואם נרצה לדייק מלת בגדיו שהם אותיו' בגדי ו' גם הוא נכון שהם סוד השמים הנז' שהוא הת"ת עם. ו' קצוותיו דוגמת יריעות שהם מלבוש לאות הוא"ו וזהו בגדי ו' וידעת כי אות ו' נקראת יריעה כנז' בשיר השירים כיריעות שלמה:

ד"א וירח וגומר עתה נתן טעם כפי הפשט כי עם היות שהיו בגדי עשו עכ"ז קראם בגדיו לפי שכשלבשם הוא סליקו ריחין ולכן איקרון על שמיה. ועל פי דרכו נתן טעם כי בהכירו אשר הי' מריח ריח ג"ע אז הכיר בו היותו ראוי לברכ' וזהו וירח את ריח וגו' ואז ויברכהו שאל"כ לא הי' מברכו. ומכאן תבין כי יצחק עם שהי' חושב שהי' עשו לא ברכו עד דסליקו ריחין כנר' כי היה טועה בעשו וחישב שהיה נאחז בקדושה ולכן תמה אח"כ ויחרד יצחק וגומר בראותו כי הי' נאחז בקליפות הגיהנם וכמ"ש לקמן דף קמ"ג ע"א דחשב דלא הוה עשו דההוא סטרא וגו':

ויאמר ראה ריח בני וגומר נודע הוא כי הוא כלל ידוע כי בכל מקום שאו' סתם ויאמר ואינו מפרש מי הוא האומר כי הוא נאמר על השכינ' כמו ואל משה אמר ויקרא אל משה. ואית דאמרי דחוזר ליצחק ולפי פי' הראשון יהי' הכוונה כי לפי שיצחק לא הי' רוצה לברך את יעקב לכן השכינ' הסכימה על ידו ונתן בלבו של יצחק שיברכהו וזהו ויאמר ראה ריח בני כלו' כי אמרה השכינה אל יצחק ראה ריח בני יעקב כי הוא כריח שדה והוא יורש ג"ע וראוי להתברך ואז ויברכהו:

כריח שדה וגומר ענין שדה תפוחים נודע ענייננו כי סוד התפוח הוא יעקב הכולל ג' גוונין לבן אדום וירוק ולכן נק' יעקב בכללותו עם האבות נק' תפוחים והמלכות היא השדה והגן אשר בה אתנטיעו הנהו עצי התפוחים בסוד ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע בגן. וסוד ריח התפוחים הוא ריח מופלא משאר הפירות:

שיר המעלות אל ה' בצרתה לי וגומר הנה פי' המזמור הכל א' בין לר' אבא ובין לר' אלעזר אמנם המחלוקת הוא במי שאמרו כי ר' אבא פי' כי אעפ"י שיש הרבה מזמורים בתילים שאינם לענין דוד עכ"ז כולם דוד אמרם והוא תקנם על מה שעבר על יעקב או על משה או על ישראל וכיוצא אמנם הכל נאמר על ידו וביאר הטעם כי כוונת דוד למעבד שם הוא סוד המלכות דרגא דדוד הנק' שם ה' והטעם נודע כי להכיר את האדם הרחוק מאתנו לא נוכל להכירו אם לא ע"י שמו וכן לא נכיר הת"ת אם לא ע"י המ' ולכן נק' שם ה'. ועוד יש בזה טעמים אחרים ולהיות כי דוד כל כוונתו לתקנא דרגא דמלכות לכן כל

הנסים הנעשים על ידה אל האבות ולצדיקים הראשונים הכל אמרן כדי לרומם ולגדל את כחה כי בזה זוכרת [391] ומתגברת על הקליפות כי לכן הוי הטעם שנזכור יציאת מצרים ושירת הים בכל יום כי בכח אותם זיינים דנטלא ואתלבשא ביציאת מצרים אתלבשת עתה בהון ומתגברת על הקליפות ומכניען כדי שתוכל לעלות ולהזדווג בבעלה. וביאר כי זהו פי' ויעש דוד שם כי אין לו' עשיה בשם כי אינו דבר מעשיי והל"ל ויהי לדוד שם אמנם הכוונה כי תקן ועשה את שם העליון דרגא דמלכות: אכן **ר' אלעזר** ביאר כי יעקב עצמו אמר שירתא דא בשעתא וגומר אלא שאח"כ נכתבה בתילים כשאר המזמורים כגון תפלה למשה וכיוצ' בהם. והנה כאשר לא הכירו אביו וברכו אז אמר שירתא אל ה' בצרתה לי ואז קראתי אל ה' ויענני וגומר עכ"ל:

גיליון שני גדיי עזים חד בגין דרגא דלעילא וגומר קמ"ה ב'. ויבא לו יין וגומר בלק קפ"ט א'. פסוק הן עשו אחי וגומר פ' אחרי מות ס"ד א'. ונסיב אלין לבושין מיני' וגומר פ' בא אל פרעה דף ט"ל. בגין דשופרי' דיעקב שופרי' דאדם וגו' לא אמר כעין שופריה אלא שופרי' דאדם והיינו דאתכליל בה כדאית' בהקונין צ"ו. ויאמר מלה סתים הוא ק"כ ב': כריח שדה אשר ברכו ה' קכ"ח ב' קנ"ב א'. שדה דתפוחים. ויחי רמ"ט ב': שיר המעלות אל ה' בצרתה לי וגומר ק"כ א'. ויעש דוד שם וגומר קי"ו ב' עכ"ל. ועי' בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג כ' וע"ד עבדת תרי תבשילין כלומ' מדחזינן דעבדת שני תבשילין אנו למדי' שערב פסח הי' שאז עושי' שני תבשילין קרבן חגיגה וקרבן פסח. רבי יהוד' פליג ואמר דמדנקט קרא גדיי עזים ולא אמר כבשי' שהוא המעול' ומובחר יותר לקרבן פסח משמע שהדבר מדוקד' שהיו כנגד שני שעירי י"ה וז"ש ובג"כ קריבת שני גדיי עזים וגו' דלא הוה אפשר בכבשי'. בגין דרג' דלעיל' כנג' גורל א' לה' והוא כנגד שורש יצחק המושר' בקדוש': וחד בגין לכפיא דרגי' דעשו כנגד גורל אחד לעזאזל שמחנפי' אותו בשעיר ואף כאן לענף הנמשך מיצחק למטה בקליפות היה הגדי הזה כדי שלא ישלוט על יעקב. וע"ד שני גדיי עזים כמרז"ל על ב' שעירי עזים שיהיו שוים במראה ובקומ' והוא כמו ג"ש והוא הכרח לדבריו: ומתרווייהו טעים יצחק ואכיל כדפרישנא דכיון שהוא בקדושה וממנו נמשך הקליפ' סיגי הזהב הוצרך לטעום משניהם: מאתר רחיק קריב ליה מדכתי' ויבא לו ולא כתי' ויתן משמע שממקום רחוק הלך להביא. והקריבו לפניו והשתא מפרש מאיזה מקו' היה רחוק ומפרש רחוק מההוא אתר דעשו כלומר רחוק מחשש יין נסך אלא יין כשר יין משומר.

[391] אולי צ"ל עולת.

ותקח רבקה את בגדי עשו וגו' ובהו הוה צד צידה מכאן נרא' שממש צידת חיות ועופות היה צד בהן אמנם סוף פ' נח איתא דנמרוד כד הוה לביש לון הוה צד ברייתא בהון דהוה מפתי לון למיהך בתר פולחן דע"ז. ואגח ביה קרבא אע"ג דנמרוד היה מלך ועשו בזמן ההוא היה הדיוט וקטן בן י"ג שנה י"ל שהיה גבור חיל ומצאו יחידי בשדה והרגו והפשיטו בגדיו ולא נודע מי הכהו וההוא יומא לא נטל לון וזה היה ממעש' ה' כי נורא הוא כי הוא היה רגיל לכב' אביו מאד ושכח יצחק מלומר לו שיקחם וגם הוא שכח ליקח אותם ושגגת' היתי' כונת הבורא כדי שתשו' האביד' למקומ' וכדמסיק ודייק בתיקוני' צ"ו. א"ר יוסי שופריה דיעקב וכו' בתמיהא וכי תימא שכך היה יעקב שהיה עקבו מכהה גלגל חמה ודאי ליתא. א"ל ר אלעזר ודאי הכי הוה וכו' כלומר שזה ששנינו שהי' עקבו מכהה גלגל חמה קודם שחטא היה אבל אח"כ נשתנ' ומעין שופריה האחרון היה שופרי' דיעקב וזהו כיון דחט' אשתני שופריה וכו'. ות"ח וכו' זהו לפי פשט הדברים אבל לפי הסוד שופרי' דאד' הראשון רזא וכו' והענין כי אדם הא' הוא בחכמ' ושופריה היינו סוד הדע' המייחד בין חכמ' ובינ' ונכנס' בבינה וממלא כל אדרין ואכסדרין שבבינ' כנז' בפ' בראשית בההוא מפתיחא דסגיר ופתח והנה הדעת הזה ג"כ יורד מהבינ' ונכנס בהעלם בתוך שש קצוות כנזכר בפ' פנחס מאי דעת רזא דשית סטרין וכו' נמצא כי הדעת הזה מתפשט בכל הו' קצות עד המלכות הגם כי החלק המגיע לה הוא קל כנז' בפרש' שלח האי דעת אזיל בשית סטרי"ן כל חד נטיל חולקיה מה דאשתאר קל איהו וכו' וז"ש רזא איהו כי הוא הממלא ומשק' כל העולמות כנזכר כדמיון מוח העצמות הזן את הגוף. ובג"כ ויהי נועם ה' אלהינו עלינו כלומר להיו' כי הנועם הזה הוא הארת כל העולמות והשקאתם לכך אנו מתפללי' ומבקשים תחנ' שימשך אותו הנועם גם עלינו וזהו ויהי נועם ה' אלהינו אותו נועם המנעים ומייחד בין ה' אלהינו שהם חכמה ובינ' ימשך גם עלינו ואל יפלא דבר זה בעיניך לשאול שאלה זו שהרי דוד היה מתפלל בכך אחת שאלתי מאת ה' וגו' לחזו' בנועם ה' וגו' הרי שבשבתו בבית ה' יזכה להמשי' עליו הנועם עליון ודא הוא שופריה דיעקב כי הוא עצמו נמצא בעצם בו' קצוות סוד יעקב הכולל כולם ואפשר שלז' כינהו בלשון שפירו' כי כן הוא למטה הוא יופי והדר כל הגוף שבו תלוי הדרת זקן ואמר בשופריה שאינו דומ' אור הדעת ודקותו בחכמה ובינה כמו ביסוד שבודאי בו אי זה שינוי והתלבשו': הבגדים לא כתיב ה"ג דה"ל למכתב הבגדים דהא לאו דיעקב הוו. כד"א עוטה אור כשלמ' פי' הספי' הם לבושיו של הקב"ה שמתלבש בהם וכשנכנס יעקב נכנסו עמו ריח כל הספירות שהם מלבושיו של הקב"ה והריח יעקב (נ"ל יצחק) ריח בגדיו של הקב"ה והכונ' שכל הספי' הסכימו על הברכות ולכן ריח

כלן נכנס עמו. ד"א וירח את ריח בגדיו היינו בגדיו של יעקב שחזרה האביד' לבעלי' ולכן סליקו ריחין. ה"ג דהא כדין ידע דאתחזי היא לאתברכ' וכו'. ויאמר מלה סתים הוא אע"ג דפשטיה דקרא ודאי איצחק קאי דביה מיירי אפשר לומר דכיון דכתי' ראה משמע שמדבר לאחר שירא' א"כ על כרחיך הרי כאן שנים וכיון שכן אפשר דשכינתא היא שאמר' ליצחק אתה יצחק ראה ריח בני כי יש לו ריח ג"ע וראוי שתברכהו: ואית דאמרי יצחק הוה שיצחק אמר להקב"ה ראה אדני המלך ריח בני כריח שדה וראוי לברכה ואז הסכים עמו וברכו. שדה דאבהן עילאין היינו פי' למה ששנינו שדה של תפוחין שהרי גווני האבות הם חיוור סומק וירוק והתפוח כוללם. חמידו ליה לישנא דקרא נקט כתפו' בעצי היער וגו' בצלו חמדתי והחימוד הוא כי א"א להם להתקשר יחד בהמזג' והסכמ' א' זולת'. ומתקני' לה ע"י התעוררו' התחתוני' גורמי' שהספי' העליונו' יתקנו המד' הזו. ה"ג אמר ר' אבא האי קרא אוקמו' אבל ת"ח פתח ואמר וגו'.

ויתן לך האלהים וגו' ה"ג האי קרא אוקמוה אבל ת"ח פתח ואמר וכו' כמה שירין וכו' היא הצע' למאי דקאמר אח"כ ושירת' דא וכו' והענין כי דברי זה המזמור אינם תושבחות ולא הודאות זולתי פסוק ראשון לבד אם כן על מאי קאמר שירה זו ובפרט בתחלת ט"ו שירי המעלות לז"א כמה שירין וכמה תושבחות היה אומר דוד הכל היה לאתתקנא דרגיה וגו' אמנם שירתא דא אע"ג שאינו מספר שבחים לא תיקשי לך דשירתא דא על עובדא דיעקב אמר'. לאתתקנא דרגיה התיקון הזה פירשוהו בפ' בלק דף קצ"א שבזמן דאית חייבין בדרא אזעירת גרמה בסוד נקודה וגבורי כח מתקנין לה ומהדרין לה לדיוקנא קדמאה בסוד פרצוף שלם וז"ש וכלא בגין לאתקנ' וכו' כלומר כל השירי' דרך כלל ופרט היתה הכונה לאתקנא דרגי' ולמעבד לי' שמא כאו' ויעש דוד שם. ר' אלעזר וכו' לא ניחא לי' לומר שדוד אמרו בשביל יעקב לפי שמכנה בצרת' לי ולת"ק צריך לדחוק משום דברא כרעא דאבוה הוא וכאלו דוד הוא יעקב ולזה אמר ר' אלעזר שיעקב עצמו אמרו אלא שחברו דוד במזמוריו כמו שחבר של אדם ושל משה. דהא בשעתא מלת דהא ל"ג. בשעתא דאמר לי' אבוי גשה נא וכו' גם פליג את"ק דאינו קורא הצרה מתחלת המעש' ועד סופו שלא היתי' הצרה כ"כ אמנם בעת שאמר גשה נא ואמושך היתי' תוקף הצרה בעצם וז"א בשעתא וכו' עכ"ל הרא"ג:

דף קמג.

ה' הצילה נפשי משפת שקר הם הקליפות נקראות שקר ומדרגה אחרונ' שבהם שפת שקר ודאי שפה של השקר והיינו מקום עשו כדכתיב הנה קטון נתתיך בגוים בזוי אתה מאד אחרונה שבכולן:

כיון דאמר לפני ה' אזדעזע וגומר הענין שאם הי' אומר ואברכך סתם היה אפשר חלקו הראוי לו למדרגותיו כעין מים אחרונים ושעיר עזאזל וכיוצא עשן המערכה בלילה דעקים אורחיה לצד צפון אמנם באומרו לפני ה' נתן לו חלק בקדושה ממש והיה מכניס צלם בהיכל ופוגם מדרגת מטטרון ששם כניסתו עד היכל שני לבד ולכך נזדעזע כסא הכבוד המשתמשת בהיכלות שתפגם שהיא מקבלת ממלכות ואלו עתה תברכו לפני ה' ממלכות ע"י ודאי ויכנסו וירמסו טמאים ההיכלות:

אזדמן מיכאל שר החסד שר הברכה מן הימין ושכינתא שכל מקום שהיא שם שכינה מתגלית **וחמא** לגן עדן שהוא אלין הצדיקים הנוחלים ג"ע הבל ודאי בן אדם הא'.

עאל בהדיה גיהנם קי"ן קינא דמסאבותא בניה של לילית:

ת"ח מראש הפסוק נער הייתי גם זקנתי ופירשו בו פסוק זה שר של עולם אמרו דהיינו כאשר נבאר בפ' ויצא להורו' על רוב הברכות בו והמלכות מזומנת לקבל ממנו א"כ בגין כך ורוב דגן ותירוש דהיינו דגן לנגד המלכות ותירוש שהוא יין סוד ודאי לנגד היסוד ורו"ב מפני שלעולם אינו נעזב:

ר' יהודה אמר כולא בזמנא דמלכי הארץ מביאים איש מנחתו לאו היינו יעבדוך עמים אלא בזמנא דמלכא משיחא דכתיב כל גוים יעבדוהו והנה כפל הפסוק יעבדוך עמים היינו כל האומות ההדיוטים וישתחוו לך לאומים היינו המלכים שעובדים בהשתחויה לבד: מלת הו"ה כולל ג' מדות שהם בינה ת"ת ומלכות והנה ע"י יהו"ד הוא לשלטאה עלייהו דכתיב והיה ה' למלך על כל הארץ וכתיב ומלכותו בכל משלה: ואח"כ לאובדא לון לבטלם מן העולם ע"י המלכות שהיא כלי זיין בכח הבינה שמכחה ביטול הקליפות וזה כד אתא דוד שהוא המכניע האומות ושלמה הי' לו שלום מכל עבריו וזה לפירוש ת"ק דפי' יעבדוך עמים בימי שלמה ולפי' ר' יהודה דהיינו בזמנא דמלכא משיחא מודה דהאי נמי לאו בזמנא דמלכ' משיח' והיינו דקאמר ר יוסי אמר כולא איהו וגומר ופליג אתרוייהו. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' ה' הצילה נפשי וגו' דא הוא דרגא דעשו שהוא חיויא בישא שגרמ' הקללות לי בתחל' ע"י שקריו וערמימותיו מתחזקת עתה ברמיות שלה ג"כ להתברך מיצחק ויצא הוא מן הקללו' שנתקלל' ארור אתה מכל הבהמ' וגו' ואשאר אני [392] וזה לפי שהי' מרמה את אביו לומר שהוא צדיק ועתה הצילני מידו שאתברך אני שבזה אצא מן הקללות שנתקללתי בתחל' ולקמי' מסיי' פי' המזמור. דאייתי לווטין ע"י שקר שאמר אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן וזה היה רמיה וערמ' כדי שתשיב לו

[392] אצ"ל בקללה כו':

ויכנס עמה בדברים לרמות' וכדפי' רש"י ז"ל נמצא שהיא שפת שקר ולשון רמי': ת"ח בשעתא דאמר יר' וא"ת אחר שעשו לא היה צדיק ודאי לא יחולו עליו הברכות א"כ ממה הי' יעקב מתיירא ומשני ת"ח שכשצוהו שילך לצוד שתף עמו השכינ' שאמר צדה [393] בהא ואוקמוה כלומר שגם רז"ל במדרש הרגישו ה"א יתירה ודרשו שרמז לו לה' דברים המפסידי' את השחיט' ר"ל שלא יאכילהו שחיט' בלתי ראוי' שאין זה מחלק השכינ' הרי שתף השכינה בצידה וכן הי' דעת עשו לעשות מצות אביו בגין דיתברך מיצחק כיון שהברכות הם מהשכינה צריך שלא יפגום השחיט' שאם יפגום לא תשרה השכינה נמצא שהית' השכינה משתתף מתחל' ועד סוף ומזה היה מתירא יעקב שלא תסכים השכינה בזה. אזדעזע כורסי' וכו' לפי שצורתו של יעקב חקוקה בכסא לכך נזדעזע שלא יהי' בה צורה שתהי' דוגמת' למטה ח"ו בקללות כי ודאי צריכ' השכינה להסכים לברכות עשו משום ועצת מלאכיו ישלי' לפיכך נזדעזע ואשתדל שיתברך יעקב ולא עשו. אזדמן מיכאל וכו' וסכינת' בהדי' שבכל מקום שהשכינה שם מיכאל שם כי מיכאל במילואו כזה מם יוד כף אלף למד עולה כמנין שכינ' ולכן אמרו רז"ל כל מקום שתמצא מיכאל שם גילוי שכינה והטעם לפי שהוא אל הימין וכוס של ברכה צריך לאתקשרא בימין ולכך נזדמן מיכאל ולא רפאל שהוא כנגד ת"ת יעקב. וידע יצחק שהשכינה שם. וחמא לג"ע בהדי' כנגד ויגרש את האדם שנתגרש מג"ע עתה חזר ג"ע אליו. דחשב דלא הוה עשו בההוא סטרא אפשר דדייק קרא דקאמר עד מאד דאז"ל מאד זה מות וה"ק וכי עד כאן הרשעת שדבקת עד הקליפ' הנקרא מאד. וע"ד כתיב ויאהב קלל' בתחל' אהב להביא לווטין על עלמ' ולהציל את עצמו בטענת דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ומ"מ ותבואהו משום מסית ומדיח כדרז"ל ולא חפץ בברכה לא היה חפץ שיברך ליעקב אלא לו ותרחק ממנו ובאה על יעקב. עליה כתיב ארור וכו' בתחלה ואשתאר ביה לדרי דרין לבסוף. ומן יומוי דאדם אזדמן יעקב הוא ולא זולתו לפי ששופריה מעין שופריה דאדם הראשון. ודוד אמר ברוח קודשא ע"כ היו דבריו של יעקב ומכאן והלא' אמר דוד כמתמי' על עשו כדמפר' ואזיל חצי גבור שנונים כלומר ולא די שקלקלת בתחלה אלא שאף לבסוף שחזר העטר' ליושנ' חרה לך והגזמת והשטמת ליעקב ועברתך שמרת לנצח ולזה רמז גחלי רתמים כי גחלת' שוהה י"ב חדש כדאיתא בגמר' וכמו כן משטמת עשו עולמית על ישראל בעלילות דברים שהלשון הרע נקרא חץ כאומרו חץ שחוט לשונם וכן השר של מעל' מקטרג בחצי לשונו וכן על ידי עלילות דברים עושים שמדות וגירושין. ת"ח ויתן לך האלהי' מלת ת"ח ל"ג לי' בס"י. והטעם שפתח רבי אבא בויתן לך האלהים

[393] צ"ל צידה.

ולא פירש בו כלום אלא ענין המזמור לפי שבהקדמ' זו יובן מלת לך שהכונ' למעט לך ולא לחויא בישא ואפשר נמי לקשרו וגרסי' ת"ח אע"ג דלא פירש בי' לעיל פירש אותו כאן ותחל' בפי' המזמור הודיענו שבאו לידו בצרות גדולות כנז' חזר ופי' למה נצטער לברכות הללו ואמר ת"ח כי הברכות היו עצומות כמו שמפרש ואזיל.

ויתן לך האלהי' וגומר הא מלעילא מטל השמים ת"ת: ומתתא ומשמני הארץ מלכות בחבורא חדא והכונ' ויתן לך האלהים בינ' מהטל היורד לשמים ת"ת מעתיקא קדישא ומשמני הארץ התענוגים שבמלכות שמתהוי' בה ע"י הטל הזה שכן הוא סדר ירידי' הטל מעתיק' לז"א ומיני' לחקל תפוחין כנזכ' בפ' וישלח דף ס"א [394] הא אוקמו' ורוב דגן זה משנה ותירוש זה גמרא וכו': אבל פי' הנכון כדכתיב ולא ראיתי צדיק וגומר ה"ג אבל כדכתיב לא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם אוקמו' נער הייתי וגומר האי קרא שרו של עולם אמרו וכו' והכונה לפרש כי ורוב דגן ותירוש הוא הצדיק יסוד המייחד בין השמים והארץ שהוא שבע מרוב דגן ותירוש שהם מיני הארות והשפעות וזהו האי קרא שרו של עול' אמרו כנזכר בפ' ויצא דף קס"ב ופי' שם כי צדיק זה היסוד מעול' אינו נעזב ומעיד על זה שר העולם אלא לעולם יש בו רוב ברכות וזהו ורוב דגן ותירוש והכונה לומר ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ת"ת ומלכות ע"י היסוד שיש לו רוב דגן ותירוש.

יעבדוך עמים. בזמנא וכו' ול"ג וישתחוו לך לאמים. ה"ג וישתחוו לו כל מלכים ר' יהודה אמר כלא בזמנא דייתי מלכא משיחא כדכתיב וישתחוו לו כל מלכים כל גוים יעבדוהו הרי מצינו בזמן המשיח עבוד' והשתחויה יחד בפסוק א' והכא ג"כ בודאי על אותו זמן קאמר ות"ק סבר שאחר שאינו כתוב בסדר עבוד' קודם ואח"כ השתחויה כסדר הכתוב כאן א"כ לאו בההוא זמנא נאמר הכל אלא וישתחוו לך לאמים לבד. ה' לעילא וא"ו באמצעיתא וכו' היינו בינה ומלכות תרין ההין והוא"ו מקשר שניהם והכונה שברכו שיתעלה ויתקשר במדת הת"ת המקשר תרין ההין ובזה יגבר על אחיו לשלטאה וכו' ואימתי נתקיים זה בזמנא דאתא דוד מלכא. רבי יוסי אמר כלא איהו בזמנא וכו' לא ניחא לי' בהני פירושי דתרי תנאי קמאי דהא בגין דעברו ישראל על דברי תורה כדין ופרקת עולו נמצא שמעולם לא היה גביר לאחיו. א"נ לא ניחא לי' בהאי פירושא דרבי יהודה כי הי' ראוי שיקדים המוקדם שהוא זמנו של דוד למאוחר שהו' זמן מלך המשיח לכך אמר כלא איהו בזמנא דייתי מלכא משיחא שאז תהי' הגבורות והממשל' בלי הפסק

[394] אולי כונתו לדף קעב א.

ומה שהי' בזמן דוד לא נמשך כי תכף עברו ישראל על פתגמי אורייתא ופרק עולו וכו'. עכ"ל הרא"ג:

והרח"ו נר"ו כתב. ה' הצילה נפשי וגו' יר' כי הנה כבר ביארנו ענין יעקב שבא לתקן חטא אדם ולהצילו מדרגא דארור לדרגא דברוך ועשו בא במקום הנחש אשר מתחלה בא בעלילות רשע ובשפת שקר להטעות את האדם ולגרום אותו ליכנס בדרגא דארור עד שנתקלל בכמה קללות ולז"א הצילה נפשי מעשו כי הוא בא בגלגול הנחש הנקרא שפת שקר ולשון רמיה כי הקליפות הפך הקדושה אשר היא חותמו של הב"ה הנק' אמת ודובר שקרים לא יכון נגד עיניו ולכן הצילה נפשי מאתו שלא יכירני אבי ויקללני ויברך את עשו ובזה אדרב' אוסיף עוד קלקול גדול על הראשון בימי אדם ולא תהי' ארוכה למכתי עוד כל ימי עולם אם יחזור יצחק לקיימני בדרגא דארור ולהכניס לעשו בדרגא דברוך. ואז הב"ה הצילו וביאר היאך הי' המעשה וגם ביאר היאך יצחק רצה לעשות פועל מגונה כזה ואמר.

ת"ח בשעתא וגו' והוא ע"ד שביארנו לעיל כי הנה יצחק חשב כי עשו היה בקדושה ולא בטומאה כי הי' מפתה ומרמה אותו ואומר לו כיצד מעשרין וגו' וכן נז' לעיל בפי' איש שדה כי היה אומר ליצחק שהיה הולך לשדה להתפלל כמוהו שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה של תפוחים והיה שקר כי הוא הי' בשדה דחריבו ושממה כי בשדה מצאה וכנודע. ולכן א"ל יצחק לעשו וצא השדה כלומר לך אל אותו השדה שאתה מתפלל בו שהוא שדה של תפוחים וצודה לי צידה בה"א ר"ל עשה באופן שתצוד את השכינה ה"א תתאה כדי שתתברך מפיה ולז"א ואברככה לפני ה' כלו' עשה באופן אשר תתברך לפני ה' מאת השכינה. והנה אז בעת אומרו כך **אזדעזע** כורסי יקרא וגו' והנה ענין זה יובן במה שידעת כי נשמות ישראל חצובות מתחת כסא הכבוד וכסא הכבוד שהוא סוד הבריאה הוא מקור אל הנשמות ישראל הקדושים ולכן בראות הכסא כי יצחק הי' מכניס את הקליפה בקדושה ומוציא את יעקב מן הקדושה אזדעזעת בודאי כי תשאר כביכול פגומה לעולמים כי אם אין ישראל אין כסא כביכול ובזה תבין ענין הצדיקים שהם המרכבה וכסא לשי"ת אמנם המלאכים הם למטה ביצירה והם חיות ואופנים שתחת הכסא ומשרתים אותו ודי בדרוש הזה.

בההיא שעתא אזדמן מיכאל וגו' וזה יובן במ"ש דניאל כי אם מיכאל שרכם כי הוא המלמד סניגורא על יש' והוא אפוטרופוס שלנו במרום. עוד טעם שני במ"ש לעיל פ' וירא דף ק"א ע"א בס"ת כי בכל אתר דמיכאל תמן ודאי הוא כי שם השכינה לפי שאין השכינה נוסעת אלא עמו כי הוא מרכבה של השכינה הנק' אופן הגדולה כי מיכאל

רשום בגדולה ואחריו נמשכים השאר. ויתכן לומר כי ודאי מ"ש מיכאל הוא לפי שאחריו נגררים השאר אבל אה"נ דשאר המרכבה אתו תמן בהכרח עם השכינה והנה לז"א כריח שדה כי כבר נודע כי הם ג' גווני הקשת מיכאל גבריאל רפאל והם דוגמת התפוח הכולל ג' גוונים הנז' והוא בסוד הת"ת עם הגדולה גבורה ואלו הג' מלאכים הם ג' גווני הקשת דוגמת ג' גווני התפוח והם מרכבה אליהם והנה באו' כי נכנס עמו שדה תפוחים הנה פשיטא כי נכנס עמו ג' גווני הקשת שהם בסוד ג' גווני התפוח. והנה יצחק חשב כי היה עשו ונכנס עמו השכינה וברכו בלב שלם בחושבו כי כן היה האמת כמו שחשב כי הי' עשו בקדושה. וכאשר היה רוא' דעאל עמיה גיהנם אז ויחרד יצחק וגו' מפני כמה סבות א' לפי שהי' רוצה לברכו על חנם בהיותו דבוק בגיהנם ובקליפות. ועוד כי נצטער על היות בנו יוצא מחלציו בקליפות לגמרי. ועוד אל עיקר האמת כי עד עתה הי' אוהבו תמיד ודבק בו בחושבו כי הי' צדיק ובראותו כי לא כן הי' נצטער מאד על מה שהי' מוטעה כל ימיו בסבר' זו. והנה ענין או' שנכנס עמו ג"ע או שנכנס עמו גיהנם כבר נתבאר פ' קדושים כי אין הכוונ' על ג"ע ממש אלא על השכינ' הנק' גן עדן כנודע וז"א ואזדמן מיכאל וגו' ושכינתא בהדיה וגו' וכן כד עאל גיהנם עם עשו אין הכוונ' על גיהנם ממש רק על הקליפה הנק' גיהנם והם סוד לילית הנק' נחש נוקבא דסמאל אשר לה ז' היכלות הנק' גיהנם העליון הנז' בפ' פקודי וסוד זה הנחש הי' דרגא דעשו הנק' שפת שקר דאייתי לווטין על עלמא ולכן עאל עמיה גיהנם הוא הנחש העליון:

פתח ואמר ואברכהו וגו' פי' כי פה הודיענו צדקות וחסידות יצחק ע"ה וכל הטועה בדעתו מדבר תועה ועתיד ליתן את הדין במה שאומר כי ויאהב יצחק את עשו הי' על כי ציד בפיו שהי' מביא לו מטעמים ובהיות כי הי' יודע רשעו עכ"ז הי' אוהבו לסבה הנז' חלילה חלילה לחשוב זה כי רצה יצחק להכניס את הקליפה בקדוש' ח"ו מפני שהי' נותן לו מטעמים ואין אנו צריכים לדחות סברא הפחותה כזו. האמנם הנראה אצלינו בזה הוא כי להיות שהי' רואה יצחק ענין הכיבוד הגדול שהי' מכבדו וציד בפיו והי' מאכילו פסיוני חשב כיזה לקיים מצות כיבוד אב וכן הי' מטעהו בשאר הדברים כאשר ביארנו ולכן לא הכיר יצחק ברשעו והכל מאת ה' להיות מדה כנגד מדה כמה דאייתי לווטין על אדם במרמה כך נשארו הלווטין עליו במרמה כאשר ביארנו לעיל וכאשר נבאר בס"ד.

והנה הראי' ממה שביארנו ענין וצודה לי ציד בה"א ומזה תבין חסידות יצחק ולכן עתה בראותו כי שכינה נכנסה עם יעקב וגיהנם עם עשו אז אמר א"כ חטאתי כל ימי במה שטעיתי וחשבתי את יעקב שלא הי' כראוי וחשבתי כי עשו הוא הצדיק והי' להפך וא"כ כיון שיעקב הוה דבק בשכינה ולכן ואברכהו א"כ עתה גם ברוך יהי' כלו' כי אותם

הברכות היו בלתי דעתי ולכן עתה אשר אני מכיר בו א"כ גם ברוך יהי' מדעתי וברצוני הגמורה לגמרי כיון שראוי הוא לכך:

בג"כ אזדמן וגו' פה ביאר כל הטעם אשר הוצרך ענין הזה בברכות האלו להיותם במרמה ותחבולה ומה עניינם וגילה פה הכוונה האמיתית בזה ולפי שהוא מפ' מזמור שיר המעלות וגו' אשר בו כתיב מה יתן לך ומה יוסיף וגו' כי בו נתבאר ענין רמיה של הנחש ואיך אח"כ נהפך על ראשו מדה כ"מ לכן התחיל לבאר הענין היטב וכבר נתבאר לעיל בדברינו כל הענין הזה. ולכן נקצר ונעלה בביאורו. וזה כי הנה השי"ת הי' יכול להגיד ליצחק במראה הנבוא' כל ענייני יעקב ועשו ושיבאו הברכות כסדרן ולא ע"י מרמה ותחבולה. ואמר דבג"כ אזדמן יעקב במרמה ובעקימו וגו' והכוונ' כי הנה הנחש נק' שפת שקר ובעליל' ובמרמה אייתי כל הני לווטין על אדם ומנע מיני' כל ברכאן והנה השי"ת כל מעשיו הם מדה כנגד מדה ולכן בבא יעקב אשר הוא שופרי' דאדם אז בא גם הוא הנחש בגלגול עשו ג"כ ושניהם אתו במרמה וכנגד אשר תחלה בא הנחש בעליל' על אדם עתה הי' להפך כי אדם הראשון שבא בגלגול יעקב אתא בערמה לקבל הנחש שהוא עשו לנטלה מיני' הברכאן שגנב ומנע תחלה מאדם הא' ובזה יחזרו הקללות אשר נטל אדם בעבור הנחש ועתה יחזרו על ראשו. והנה זה רמוז בפסוק מה יתן לך וגו' וז"א **ודוד** אמר ברוח קודשא וגו' פי' כי אחר אשר אמר איך הי' בצרתה לו וקרא את ה' וענהו ממה שהתפלל כאו' הצילה נפשי וגו' כאשר ביארנו. ועתה חזר פניו אל הנחש אחר שהשיג מבוקשו ודיבר עמו וא"ל מה יתן לך וגו' כלו' ראה עתה מה שהפסדת במה שהטעיתני תחלה לאכול מעץ הדעת ע"י לשונך שהוא לשון רמי' וחשבת לטרדני מן דרגא דברוך כדי שתטול אתה הברכות ואהי' אני בדרגא דארור ולכן דע לך כי לא הועיל לך כי כך דרכו של אומר לשון הרע כי מדבר אותו ואין לו שום הנאה ממנו ועכ"ז מדבר אותו ולכן העונש שלו הוא כי אח"כ נפרעין ממנו על אותו לשון הרע שדבר נמצא שלא נהנה ממנו כלל בעת שדברו ואדרבה נפרעין ממנו לדורי דורות. ולז"א מה יתן וגו' כלו' מה נתנו לך שכר בעבור לשונך שהיא לשון רמי' או מה הוסיפו לך איזה תוספות מועט על מה שהיה לך כי הנה לא די שאתה לא היית כלל בדרגא דקדוש' כדי שבלשונך הרעה יוסיפו לך יותר כי הלא אתה מעולם לא היית אחוז בקדוש' כדי שיוסיפו לך על מה שהי' לך. ועוד כי לא נתנו לך כלל ועיקר בקדוש' אחר שלא הי' לך כלל בו וזהו ענין מה יתן ומה יוסיף כלו' בין אם לא היית אחוז או אם היית אחוז בקדוש' לא הרווחת כלל כי אם לא היית אחוז לא מפני זה נתנו לך כלל ואם היית אחוז לא הוסיפו לך כלל מפני לשונך לשון

רמיה כי הלא לבתר אחר כמה גלגולין שגלגל השי"ת עד שבא יעקב בגלגול אדם ונטל מיני' כל הנהו ברכאן.

חצי גבור שנונים דא עשו וגו'. פה אמר דוד המלך דע לך כי אעפ"י שלא הועיל הנחש לעצמו בלשונו הרמיה עכ"ז הרע לנו מאד כי הלא חצי גבור שנונים הם משטמות עשו הדומים אל החצים הם שנונים כי לעולם הם קיימים בלבו דוגמת החץ השנון בלתי מעלה חלודה כן משטמותיו אינם מעלי' חלודה ואינו שוכחם רק תמיד זוכרם בלבו ונוקם ונוטר כנחש כד"א וישטום עשו וגו'. וכן הי' בעונותינו כי נכנסנו בגלות ביניהם והשמידונו מן הארץ וזהו אויה לי כי גרתי משך וגו' ושכנתי בין האומות הערלים חלקו של נחש הזה נמצא כי לא הועיל ליהנות עצמו רק להזיק לנו. אמנם לעתיד לבא בס"ד אני שלום וכי אדבר וגו' כי סוף סוף אני שלום עם השי"ת ואטול הברכות והמה למלחמה בחלק הקללות:

ויתן לך האלדי"ם וגו' יש נוסחא שכתוב בה תא חזי ויתן לך וגו' והוא טעות כי הוא דבר בפני עצמו וצרי' להסיר מלת ת"ח רק מתחיל לבאר ענין הברכות והתחיל ואמר ויתן לך וגו' פי' עתה סדר הברכות וטיבן ופירשן על סדר המאורע והוא כי תחלה לא היו ישראל כ"כ מעלה עד שבאו דוד ושלמה. ולכן לא נזכר תחיל' רק ברכות ורוב דגן ותירוש ואחכ"א יעבדוך עמים וגו' וכמו שנבאר בס"ד. וביאר כי מ"ש מטל השמים ומשמני הארץ אין הכוונה על השמים והארץ התחתונים רק למעלה בשמים ובארץ העליונים שיהיו בחד חבורא ובזווגא דת"ת ומלכות וכמו שנבאר ב"ה. או אפשר ירמוז אל מ"ש אח"כ מעבר לדף כי יעקב נטל חולקי' בתרין סטרין לעילא ותתא ועשו לא נטל אלא לתתא וז"א קאי מלעילא ותתא בחיבורא חדא:

ורוב דגן ותירוש וגו' יר' במה שביארנו כי בהיות זווג שמים וארץ העליונים כחדא בהכרח הוא למהוי רוב דגן ותירוש כנודע ע"פ הטבע וכן דוגמתו לעילא והנה סוד הזווג הזה אשר מתוכו לא יחסר לחם ורוב דגן יתירוש נתבאר בפסוק נער הייתי וגו' כנז' לקמן פ' ויצא דף קס"ב ע"ש ענין הצדיק דלא נעזב מנוקביה וכדין זרעו אינו מבקש לחם וז"א ואוקמוה האי קרא שרו של עולם וגו' והוא לקמן כנז'. או אפשר לפרש כמו שביארנו כי פה התחיל בסדר מה שאירע כי הנה בהתחלת זמן יש' לא הי' להם ממשלה על האומות עד בא דוד ושלמה ועד שיבא זמן משיח צדקנו בס"ד. ולכן בתחלה לא נאמר רק הבטחה על סיפוק צרכיהם לבד ולכן ברכו החלה בברכת רוב דגן ותירוש והוא כי אפי' שאין כ"כ זווג מיוחד למעלה עכ"ז הצדיק אינו נעזב כנז' התם לקמן פ' ויצא ואפי' בגלותא אינו נעזב ואין זרעו מבקש לחם ולזה התחיל לומר נער הייתי וגו' שהוא בסוד היות השכינ'

דלה ועניה בהיותה קרויה נער ולא נערה כנודע מפ' תצא וכן נתבאר פסוק זה פרשת פנחס. והנה אחכ"א יעבדוך עמים כנגד זמן מלכות שלמה כי אז היו מלכי האומות תחת ממשלתו לעבדים וכמ"ש וכל מלכי הארץ מביאים איש מנחתו דוגמת העבדים הנושאים מנחה לאדוניהם.

וישתחוו לך וגו' זה בזמן המשיח כי אז נאמר השתחוויה ממש וישתחוו לו כל מלכים והטעם כי עיקר שליטת ישר' על האומות אינו אלא בביאת משיחנו ב"ה כי הוא יהי' מלך תשיעי השולט בכל העולם והוא לבדו יהי' מלך בעול' ולא יהיו עוד מלכים אחרים בזמנו כמו שהי' בימי השמונה מלכים שמלכו בכיפה כי אעפ"י שהיו כולם נכנעים תחתם עכ"ז כל א' וא' הי' מלך באומתו רק שהי' משועבד תחתיו כמו שהי' בימי שלמה אמנם בביאת משיחנו ב"ה לא תהי' שום מלוכה לשום אומה כלל ועיקר ולכן נרמז מלכותו באו' וישתחוו לו כי יקבלו מלכותו לבדו עליהם וישתחוו אליו:

הוה גביר וגו' זה הי' בימי דוד ע"ה כי עם היות אשר היו מלכים רבים בעולם עכ"ז הוא הי' גביר עליהם ומכה בהם כחפצו ורצונו ולכן לא נזכר רק בשם גביר וגם הוא מלשון גבורה כי ילחם בהם בגבורתו כנודע האמנם בימי שלמה ומלך המשיח לא הוצרכו למלחמה האמנם הם מעצמם באים לקראתם להשתחוות לו ולעובדו בלי הצטרכות אל כלי המלחמה כנודע כי בימיהם אין שטן ואין פגע רע אמנם דוד נצטרך ללחום מלחמות ה' בידיו ולהתגבר על שונאיו ולזה הוציאן בלשון הוה גביר וגו'. ולהיות כי בינה נק' גבורות ה' כי כל דינין מתמן נפקין וכל גבורן כנודע [395] בפסוק מי ימלל גבורות ה' ולכן כד מלכות אתגברת על החיצונים ועל אומות העולם להלחם בם אצטריכת לאתגברא ולאתעטרא בעטרין וזיינין דאימא שהיא בינה ה"א עילאה וגם בעלה אוזיף לה מזיינין דיליה בסוד הנה מטתו וגו' מגבורי ישר' ישר' דלעילא כנז' בזוהר ואז אתגברת על האומות ולכן כד חד [396] הוה מתגבר על שנאיהון הוה בחיבורא דמלכות עם הת"ת ובינה ואז ת"ת הנק' בריח התיכון הוא מחבר ומבריח מן הקצה אל הקצה שהם ב' ההין הנק' קצה השמים ועד קצה השמים וזה נרמז באומרו הוה גביר וגו' כי נרמז סוד ה"א תתאה עם הוא"ו והוא"ו מחברה עם ה"א עילא' כדי שתתגבר על אחיה הם השרים העליונים ע' שרי האומות הנק' אחים וחברים כמ"ש על עדרי חביריך. האמנם היות היו"ד שהיא חכמה עלאה עמהם אז אין צורך למלחמות אמנם כל העולם בהשקט ובשלוה כמו בימי שלמה ומלך המשיח וזהו סוד שארז"ל דבימי שלמה ובין בימי המשיח קיימא סיהרא

[395] יתרו פ"ג א'.
[396] אצ"ל כד דוד כו'.

באשלמותא והענין במה שידעת כי אור הסיהרא נמשך לה מחד נקוד' דאמצעיתא כזו (.) כנודע והיא סוד יו"ד זעירא שבה כי הוא סוד החכמה יו"ד שבשם כי היא נקוד' בהיכליה ולכן אז אין שטן ואין פגע רע אמנם בימי דוד שלא היה הזווג נהיר באשלמותא בסוד יו"ד החכמ' לכן הוצרך אל מלחמת ה' ולכן הוצרך הצטרפות אותיות הו"ה לאתעטרא בגבוראן למיהוי גביר לאחיו לרדאה לון:

ר' יוסי אמר כלא וגו' ר' יוסי פליג ואמר כי לא נתקיימו הברכות עדין כלל וכמו שיתבאר מעבר לדף כי היא שאלת ר' יוסי בן לקוניא לקמן ע"ש. ולכן ביאר כי כל ברכות אלו לא נתקיימו עד ביאת משיחנו כי היא סברת רשב"י לקמן אשר אמרה ר' אלעזר לחמוי ר' יוסי בן לקוניא. והביא ראיה מפסוק ופרקת עולו וגו' כי בהיות ממשלת עשו בעולם אין הברכות מתקיימות כלל כי כשזה נופל זה קם אמנם לעתיד יתקיימו. כל הברכות. והענין כבר ידעת כי אין העולם יוצא מקללותיו עד ביאת המשיח כנודע בביאור והנה מצינו כי כל הברכות האלו כולם הם כנגד הקללות שנתקלל אדם ואם כן בהכרח הוא שלא יהיו נאמרות ברכות אלו אלא לזמן המשיח כמו שהקדים ואמר כולא איהו בזמנא דייתי מלכא משיחא וגו' ועתה ביאר עניינם כי הנה נתבאר לעיל כי יעקב ועשו הם בגלגול אדם והנחש ועתה הוצרך יעקב שהוא שופרי' דאדם למבטל מיני' הנהו לווטין דאתלטייא בימי אדם ולקבל ברכות כנגדם כדי לצאת מן אותם הקללות ולכן אנה וזימן השי"ת בפי יצחק ברכות אלו כדי לקיים הנז' ולכן הית' שם השכינ' והיא אשר שרת' על יצחק בעת הוציאו ברכות אלו מפיו כדי לבטל אות' הקללות שנתקלל אדם מפי השכינ' וכנגדם נתברך עתה והוא כי סוד הברכות הלא הם מסטרא דברוך ולהיות כי נאחז אדם בקליפות לכן נתקלל מסטרא דארור ולכן עתה חזר אל מקורו כי ממנו חוצב שהוא סטרא דברוך נמצא כי מדילי' נטל ולא מסטרא דעשו ולא הוו בעקבה רק באמת ובאמונ' וז"א מסטרא דחולקי' דיעקב הוו וגו'. עכ"ל.

גיליון ורוב דגן ותירוש הא אוקמוה וגו' עיין בפרדס בערכי הכנויים פ"ב קס"ב: [397]

דף קמג:

מסטרא דחולקי' דיעקב הוו ומדילי' נטל מסטר הקדוש' דהיינו ויתן לך האלדי"ם וגו' כדמסיק לקמי' ר' שמעון:

הוה קא בעי יצחק שלא בדין.

עבד קב"ה וגרם במה שגלה הסוד לרבקה וסייעו בערמתו.

[397] פרק כ' אות ב' ערך רוב.

ולאדם אמר היינו שופרי' דיעקב כעין שופרי' דאדם כי שמעת לקול אשתך היינו ועתה בני [וגו' אך] שמע בקולי ולך קח לי.
ותאכל מן העץ דהיינו עץ הדעת טוב ורע היינו שני גדיי עזים הא' טוב חטאת לה' והא' רע לעזאזל.
פירין ואיבין כדקא יאות שלא יהיו שמנים.
בעצבון תאכלנ' היינו הקליפ' הזכר נקרא עצבון והנקב' עצב. ותאכלנ' נוקבא בעצבון דכורא ולהכי קאמר במקום עצבון ומטל השמים. וקוץ ודרדר היסוד בקדוש' בה תליין קוצי אותיות על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. והחצונים קוצים בכרם במקום צדיקים. ולכך במקום וקוץ ודרדר ורוב דגן ותירוש שהוא מהיסוד והיינו ג' ברכות מג' מדות נגד ג' קללות מג' קליפות.
בזיעת אפך וגו' נודע האף חצוני כמו והרבה להשיב אפו והנה זיעה ומותר החצוני מוליד' כמה מחבלים לוקטים הברכ' וכך קבלתי כי השדים נזונים מכל מה שחסר התבואה שאינ' מוציא' כראוי וזהו בזיעת אפך בחברת המחבלים תאכל לחם והיינו שאדם זן ועובד לבני לילית וכאן להפך ובני נכר לילית וסמאל אכריכם וגו'.
באתריה מלכות.
חולקי' ת"ת ועשו אתרי' לילית וחולקי' סמאל. שמים העליונים ת"ת וארץ העליונ' מלכות ואמר לעילא לעילא תרי זמני לרמוז כי לא לבד בקדושי' דהיינו מצד העשי' או היציר' או הבריא' אלא למעלה בסוד האצילות.
תו יעקב לעילא. אינו פירוש שני אלא כדמסיק לקמי' בתחיל' נטל יעקב לעילא לעילא דהיינו שהברכות מתקיימות באצילות ודוקא באצילות לעילא לעילא ולא ביציר' לתתא שהרי שם הגלות וכן בשכינה אמנם לעתיד תו יטול יעקב לתתא שגם ברכות יעקב יש בהם פי' כפשטם בגשמות אמנם עשו לתתא ואין לברכותיו בעולם האצילות לכך נוטל למט' ונוטלם מיד ולעתיד לבא אין לו לא למעל' ולא למטה. כי חלק ה' עמו ולעולם דבקים בו לא הוא נוטל עם אחר ולא הם נוטלים אלוה אחר כלל ח"ו.
ת"ח בשעתא דשארו לנטלא וגו' דהיינו שהתחילו להתקיים דברי יצחק מיד יעקב נתדבק באושר הנשמה והעבודה לאל ית' דהיינו חולקי' לעילא והתחיל לבנות בית לשכינ' שאחר שנתברך הלך להוליד י"ב שבטים וגו' אמנם עשו מיד הצליח בגשמי א"כ זהו עדות על פירוש הברכות.

ר' שמעון אמר הדרוש הזה שאמר ר' אלעזר ממש בהכרח הפסוק שהרי מדאמ' יצוא יצא מור' ששכינ' היתה שם ונתברך יעקב ברוחני א"כ נטל לעילא ואח"כ כשיצא יעקב יצאת השכינ' נמצא שנתברך עשו בלא שכינ' ע"י יצחק לבד בגשמי למטה. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' מסטרא דחולקיה דיעקב היינו פי' ויתן לך משלך שהברכות הללו היו ראויים ליעקב ואם היה יצחק נותנן לעשו הי' גוזלן משלו ובג"כ וכו' לנטלא מדילי' וכיצד הם שלו ת"ח בשעתא וכו'. בעצבון תאכלנה לקבל דא ומטל השמים וא"ת נתקן ע"י ברכת ומשמני הארץ וי"ל כי משמני הארץ אינם נעשים כי אם ע"י הגשמים ויומא דמטרא קשה כיומא דדינא ואין בני אדם שמחים אמנם בזמן הטל שבא ברוב השנה העולם שמחים והפירו' גדלי' בלתי עצבון ונמצא העצבון נתקן ע"י הטל. לקבל דא יעבדוך עמים שלא תזוע אתה בטורחך אלא אחרים יעבדוך עמים והם יזועו ואתה תנוח. וכלא נטל יעקב וכו' כלומר אינו יכול להאריך בכל הדברים המקבילים אלא דרך כלל וכלא נטל יעקב דא לקבל דא. בעשו כתיב משמני הארץ וגו' מדשני שמע מינה ארץ דלתתא ושמים דלתתא. ה"ג לחקל תפוחין קדישין ומשמני הארץ דא ארץ החיים וכו' והשאר צריך למוחקו. יעקב לעילא לעילא עשו לתתא לתתא כי יעקב הוא בשמים וארץ דאצילות שהם עליונים על הכל ועשו לא בשמים וארץ דבריאה ולא דיצירה אלא בעשיה הגשמית שהיא למטה מכלם חולקיה לעילא בלא דלת גרסי': ת"ח בשעתא וכו' כלומר מיד יעקב נטל לעילא ועשו לתתא כדמפרש ואזיל. ר' יוסי בר"ש וכו' כלומר ראיה לדבר דהא רבי יוסי בר"ש שאל על זה והשיבו ר' אלעזר ואמר מיד יעקב נטל לעילא ועשו נטיל לתתא. ה"ג ההוא מלכו דעשו דנטיל בהאי עלמא יהא ליה לקב"ה בלחודוי וה"א דהמלוכ' דייק. עכ"ל הרא"ג:

והרח"ו נר"ו כתב. ת"ח בשעתא דההוא נחש וגו' כל זה מבואר מדברינו.

אמר ר' חזקי' והא וגו' א"ר שמעון וגו' תירץ ר"ש כי ביעקב נאמר ויתן לך האלדי"ם א"כ אלו השמים והארץ הנז' ביעקב וכל ברכותיו הם למעלה בקדושה אמנם בעשו לא נאמר שהיו ברכותיו מצד השי"ת עוד יש הפרש אחר והוא כי ביעקב התחיל מלמעלה ובעשו התחיל מלמטה וזה יור' על מקום ברכותיהם. והענין כי הנה ביעקב התחיל מלמעל' בקדוש' וכמ"ש ויתן לך האלדי"ם והנה אותו טל הרומז ביעקב הוא בא מאת אלדי"ם. והענין כי ידעת סוד הטל כי הוא סוד השפע דנחית ממוחא דברישא דא"א כי לעולם מחשבה הויא בחשאי וכן הוא סוד הטל יורד בלתי עבים ורוחות כלל וזה להיותו נמשך ממוחא עילאה דתמן מחשבה בחשאי ונמשך דרך שערות אריך אנפין אל רישא דז"א הנק' שמים כנז' באדרת נשא וזהו מטל השמים ולבתר דנחית תמן כדין אזדווג שמים

בארץ ואז נחית ההוא טלא מן השמים הוא הת"ת אל המלכות ואז נק' משמני הארץ ואחרי היותו בארץ החיים אז האלדי"ם שהוא הארץ הנז' יתן לך מאותו השפע שירד אליו מלמעל'. הנה נרמז סוד השפע היורד כסדר מעתיקא לת"ת ומת"ת לארץ החיים ולכן נז' ונסדרו ברכותיו כסדר הזה. אמנם בעשו נאמ' בהפך כי התחיל בסיום הכל שהוא ארץ התחתונה השפל' עלמא דלתתא ומתמן סליק אל השמים שעל גבה שהם הרקיעין של העה"ז נמצא כי הוא לתתא לתתא אבל יעקב הוא לעילא. נמצא כי ביעקב התחיל מן רום המעלות למעל' למעל' ולכן היו ברכותיו למעל'. אמנם בעשו התחיל מן הקצה תחתון שפל השפלים בהאי עלמא נמצא כי ברכותיו היו למטה בעה"ז. ויש בכאן טעות סופרים וצרי' להגיה כל תיבות אלו שהם דא ארץ דלעילא ארץ החיים בעשו כתיב משמני הארץ ביעקב משמני. כל תיבות אלו הם ט"ס. וכך צ"ל ומשמני הארץ דא ארץ החיים דלעילא וגו'.

תו יעקב לעילא ותתא וגו' אמר כי אח"כ אשר הכרחנו כי ברכות יעקב היו מלמעל' א"כ בודאי כי מי שיש לו ברכות עליונים כי גם יהיו לו ברכות תתאין כי אלו התתאין נמשכין מהעילאין והם משועבדים אליהם ומהם נמשכים וא"כ מי ששולט בעלאין בהכרח דישלוט בתתאין וא"כ בהיות לו ברכות לעילא מעצמו נמשך כי יש לו ברכות דהאי עלמא. אמנם עשו שאין לו אלא ברכות דלתתא א"כ אינו הכרח שג"כ יהיו לו ברכות דלעילא כי אין העליונים משועבדים לתתאין ולכן אין ברכותיו אלא לתתא אמנם יעקב ברכותיו לעילא ותתא. גם הכרח אחר לזה והוא או' ופרקת עולו וגו' ואפשר כי מחמת קושי' זו הקדי' הקדמ' זו באו' תו יעקב לעילא ותתא וגו' והענין כי אם ברכותיו של יעקב הם לעילא בלחודייהו א"כ כשאומר והיה כאשר תריד ופרקת וגו' בהכרח הוי דקאי אאותן ברכות דיעקב כי יתגבר עשו על ברכות יעקב וא"כ הוי בהכרח דאז יאבד יעקב ח"ו ברכותיו העליונים ויטלם עשו חלילה חלילה. אמנם עתה אשר היו ליעקב ברכות תתאין ג"כ א"כ והי' כאשר תריד אז ופרקת עול אותן הברכות תתאין מעליך ותטלם אתה ולא הוא אמנם בברכות עלאין לעולם הם דיעקב בכל הזמנים ואין לעשו שום חלק בשום זמן. וכל מה שאמר ופרקת וגו' קאי אברכות תתאין דיעקב אבל בעלאין אי אפשר לפי כי לעולם הוו ישר' חלק ה' ויעקב חבל נחלתו ולא יחליפם באומה אחרת לעולם דוגמת נחלה וירוש' כי אין לה הפסק ולכן נק' נחלתו ודוק.

גם הביא ראי' מהמוחש בעין כי **תא חזי** בשעתא דשרו לנטלא ברכאן וגו' פי' כי להיות שיעקב נטל לעילא ותתא לכן כאשר התחי' עשו בגדולתו ופרק עול יעקב מעליו בסוד ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישר' הנה התחיל עשו

בברכות דהאי עלמא ויעקב הלך בשעבוד ובגלות מצרים א"כ זה יורה כי אין ענין פריקת עול רק למטה בברכות תתאין דהאי עלמא אמנם ברכות עילאין לעולם הוו ליעקב כן הי' כי הוא נטל אח"כ התור' וקבלת החלהות עליו כי לעולם יעקב חבל נחלתו:

ר' יוסי בר"ש וגו' השאלה מבוארת וכן התירוץ מבואר כי לא נפל דבר א' מכל דברו הטוב לעולם אמנם הענין הוא כי רצה הב"ה לסלק את עשו מהרה מן העול' שיקבל ברכותיו תחיל' כי מהכרח הי' שיתקיימו ברכותיו של אותו צדיק יצחק אע"ה ולכן רצה יותר שיתקיימו ברכותיו של עשו תחילה שהם לתתא בהאי עלמא ואח"כ יירש יעקב לעולמי עד שתי ברכותיו ברכות עילאין ותתאין וישתאר שלים בכל ברכאן והכל שלו מש"כ אי הוה נטיל יעקב בקדמיתא ברכאן דיליה דאי הכי יצטרך שימשכו ברכות עשו לעולם כי אחר שכבר נטל יעקב חלקו תחיל' אין לו עוד חלק כי כבר נטל חלקו ולכן היה הדבר להפך כי עשו נטל ברכאן דיליה ואתקיימו ולבתר יתאבד מן עלמא כי אין לו עוד חלק בברכות בזמן דכתיב ועלו מושיעים וגו' ואז ישתאר לה' המלוכה ויעקב אשר הוא חבל נחלתו ית' יתקיים לעד:

והנה היות שתי הברכות מתקיימות בזמן אחד אי אפשר כי הלא יצחק אמר את אחיך תעבוד והי' כאשר תריד וגו' כי אי אפשר ששניהם יתברכו כא' רק כשזה נופל זה קם ולכן קם עשו תחיל' ונפל יעקב ואח"כ בביאת משיחנו ב"ה יפול עשו ויקום יעקב קימה שאין אחריה נפיל' לעולם.

ובההוא זמנא כתיב ועלו וגו' תירץ עם האמור קושיא אחרת גדול' והיא כי היאך אומר והיתה לה' המלוכה וכי לעולמי עד המלוכה שלו ית' היא והנה ח"ו יש כאן פתחון פה למינים באו' שאינו שולט הוא ית' בזמן הזה חלילה וחס. אמנם הכוונה כי השי"ת לעולם ועד הוא מלך ומלך וימלוך ואמנם יש שתי מיני מלכיות א' למעל' והם סוד ברכאן עלאין דיעקב. והב' לתתא בהאי עלמא והם סוד ברכאן תתאין דיעקב ולהיות כי עשו נטל תחילה לתתא לכן הב"ה הוא מלך בעליונים ויעקב חבל נחלתו במלכות עליון ובברכאן עלאין אמנם ברכות דלתתא והוא מלכות תתאה דהאי עלמא אנח לה קב"ה ויעקב לעשו דיטול לה בקדמיתא. והענין כי מסר קב"ה ממשלת העולם ושלטנותו אל השרים העליונים וזהו ענין המלוכה שניתנה לשרים ובערך זה הוא שאנו אומרים שנתן המלוכה לשרים אבל נודע כי כלם נכנעים תחתיו ומאתו הם מקבלים המלכות ואינן עושין דבר חוץ מרשותו וגזרתו אמנם בערך אשר נתן להם השולטנות עם היותם עבדים אליו ועל פיו יצאו ועל פיו יסעו בערך זה לבד נק' הם מלכים אמנם לעתיד אפי' אותה המלוכה שנתן להם כבר יסלקה מהם ולא ירצה להיות תחתיו מלכים משועבדים

אליו לנהג העולם אמנם הכל יהי' על ידו בלתי שום סרסור וז"א ועלו מושיעים וגו' ואז והית' לה' המלוכה בה"א הידיעה כלו' אותה המלוכה אשר מסרה לשרים אותה בעצמה יקחנה לעצמו והוא בידו ובעצמו ינהיג העולם ולא ע"י זולתו. וז"א והיה ה' למלך על כל הארץ פי' כי עד עתה הוא מלך בארץ ישראל לבדה אבל שאר אקלמים של העולם מסרו לשרים אמנם אז כאשר יהיה ה' למלך על כל הארץ בכללה אז יקרא ה' אחד כי עתה יש מלכים רבים בעול' אמנם אז יהי' מלך א' לבדו שהוא ה' ית' והוא יהי' אחד מיוחד במלכותו ולו המלוכ' בלי שיתוף אחרים.

ויהי אך יצא יצא וגו' ביאר ענין או' ב' פעמים יצא יצא והיל"ל ויהי אך יצא יעקב אלא הענין כי הנה בבוא יעקב לפני אביו עאלת עמיה שכינתא ועתה ביציאתו כי היה נכנס עשו הלכה לה השכינה משם עם יעקב ועאל גיהנם עמיה דעשו כי א"א שימצאו שם שניהם ג"ע וגיהנם ביחד השכינה והקליפות ולכן רמז כי כשיצא יעקב גם השכינה יצאה עכ"ל:

דף קמד.

ויעש גם הוא מטעמים וגו' יקום אבי דבוריה הוה בעזות בתקיפו. אם תאמ' מלת יקום אבי כטעמו בתורה דהיינו יקום שופר מהופך אבי קדמא יורה על החיזק שאין המלות בטעמים המטעמים המלות שיורה שדבר תחנונים כגון אזלא גריש או רביע וכיוצא. ועוד המלות בעצמן יורו הענין שהרי יעקב אמר אבי קודם כל דבר הרי קראו לבד ועשו התחיל בקימה קודם קריא' כאומר יקום אבי. ועוד שאמר קום נא לשון בקשה ועוד שאמר קום נא שבה מורה על המתנה והתיישב הרוח אמנם עשו אמר יקום אבי ולא אמר ישיבה כלל. ועוד או' יקים ויאכל מציד בנו כמאן דלא מליל עמיה כדרך הגדולים לצוות סתם לכל הבא או רמז שיהי' מתנכר אל אביו כמאן דלא ממליל עמיה מן הטעמים הנז'.

ת"ח בשעתא דעאל עשו וגו' תימה דהא קודם כתיב ויאמר לו יצחק מי אתה ואחר שאמר לו אנכי עשו בכורך כתיב ויחרד לזה נדקדק שאמר ביעקב כד עאל יעקב שכינתא עאלת וגו' לא אמר בשעתא דעאל יעקב וכאן אמר בשעתא דעאל עשו ולא אמר כד עאל וגו' להורות ששכינה הקדימה ליעקב וגיהנם נתאחר ונכנס באותה שעה ולזה לא נחרד מיד יצחק.

ומתלבשן בגופא כגוונא דהאי עלמא. ונתפסין ביד ולכך אמר שלחני.

ת"ח בגין דשולטנות' דהאי וגו' אלא בליליא דהאי סמאל מצד עכירות הגבורה והדין והיינו בלילה שליטת הדין וכן עשו ישלוט בעת שליטתו דהיינו בגלות שהיא שליטת החצונים. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ויעש גם הוא מטעמי' וכו' יקום אבי דבוריה הוה בעזו' וכו' משמע שלא היה זהיר בכבודו וכן איתא במדר' שבקש אחר הברכות להרוג את אמו דכתיב ושחת רחמיו וגם להרוג את אביו דכתיב יקרבו ימי אבל אבי ופי' ז"ל אני אקר' מיתתו ותימא דבמס' ע"ז אמרינן שהי' זהיר הרבה בכבוד אביו ונר' דמדרשים חלוקים הם ולמ"ד שהיה זהיר בכבודו הרבה יאמר דיקום אבי שלא לנוכח הוא כבוד כמנהגם בערי אדום: וחמא גהינם דעאל עמיה י"ס שמוסיפין עמיה דעשו ולי' שבעין תרעין כדין אמר וכו' ואולי דקדקו כן ממלת עד דהיל"ל גדולה מאד מאי ע"ד ראשי תיבות ע' דלתות ע' תרעין וזהו ע"ד מאד ע' דלתות של גהינם הנקר' מאד כדפי' רז"ל מאד זה גיהנם. בגין דחמא שכינתא ה"ג בעא יצחק למילט וכו' טעות סופר הוא עד ת"ח וכו' ובדקנו בספרים ישנים וליתיה. ת"ח כלא אודו וכו' אולי מלת גם קא דייק כלומר ואברכהו אני וגם רבים ברכוהו. ואתגלימו ומתלבשין בגופא וחוזרים לרוחניותם אחר שקיימו שליחות' והני מילי כשלא נתעכבו בעולם הזה ז' ימים אבל אם נתעכבו ז' ימים שוב אינם חוזרים לרוחניותם והכי איתא במדרש רות מהזוהר וזה אירע לעזה ועזאל שלא יכלו שוב לחזור למקומם. וע"ד אתאבק יעקב בהדיה גרסי'. עכ"ל הרא"ג:

והרח"ו נר"ו כתב. ועשו אחיו בא וגו' כבר נתבאר לעיל דף קמ"ג א' כי יצחק אמר לעשו וצודה לי צידה בה"א והענין כי חשב היות עשו בדרגא דשכינתא ה"א תתאה ואמנם עשו לא בא מן הציד כנ"ל רק מצידו שהוא ציד דיליה בסטרא דיליה ובשדה שלו אשר בו צעקה הנערה ואין מושיע לה ולזה לא אמר בא מן הציד אלא מצידו שהוא דרגא דארור ולא דרגא דברוך וז"א דלא הוה בי' ברכה.

יקום אבי דבוריה הוה וגו' כל זה מבואר.

ת"ח בשעתא דעאל עשו וגו' הק' דהיל"ל חרדה גדולה אמנם או' עד מאד הוא לומר כי גם בעת העקידה חרדה גדולה נפלה עליו ודאי אבל זו החרדה היא גדולה עד מאד כלומר גדולה יותר מאותה שהיתה לו בעת עקידתו לפי כי בראותו גיהנם נצטער על היות הוראה לומר כי הי' לו אחיזה בקליפות כי הוא חשב היות מטתו שלימה וכי גם עשו היה בקדוש' ולכן נצטער כ"כ בראותו כי יצא מחלציו יורש גיהנם וזה ודאי פגם בעצמו מש"כ בעת עקידתו כי אדרבה הציץ אז בשכינה וכמשז"ל כי לכך כהו עיניו מראות כלו' מפני ראותו השכינ'.

כדין אמר בטרם תבא וגו' פי' מה שביארנו לעיל כי בראותו עתה את גיהנם נכנסה עם עשו אמנם בביאת יעקב נכנס עמו השכינ' א"כ ודאי כי יעקב ראוי לברכות ולא עשו

א"כ גם ברוך יהיה עתה מידיעתי כי תחיל' היו בלתי ידיעתי כי לא ידעתי שהי' יעקב אך עתה שראיתי כי השכינ' חפיצ' בו ואודי בברכותיו לכן גם ברוך יהי'.

ד"א יצחק אמר וגו' כי יצחק לא אמר רק מי איפה הצד ציד ואברכהו כי הי' שואל ותמה מי הי' הצד ציד אשר ברכתיו. ואז ענתה השכינ' ואמר' גם ברוך יהי' כלו' לא תאמר כי תחילה ברכתו בלתי ידיעתך אמנם עתה שידעת מי הוא אתה חוזר בברכותיך כי גם עתה ברוך יהי' ולא תחשוב לקללו על החרדה שהחרידך ולבטל ממנו הברכות כי כבר אמרת אוררי ארור וגו'.

וסלקיה על רישי' לעילא פי' כי למטה יבאר או' כי שרית עם אלדי"ם שפי' דיעקב הוי שמשא וזווגי' בסיהרא דאקרי אלדי"ם והנה כל המלאכים הם תחת השכינ' כנודע וזהו או' וסלקיה על רישיה כי הודה איך הוא הי' עליו למעל' מראשו שהוא עם השכינה בזווגא חדא השוכנת על ראש המלאכים כנודע כי היא על ראשם והם מרכבה אליה. וכל השאר הוא מבואר אמנם ראוי שתדקדק דבריו והוא כי מלבד הטענה שאמר כי אי אפשר לירד למט' בעה"ז אם לא יתלבשו בכח גוף כי כביכול אפי' השכינה כשיורדת למטה היא מתלבשת כנודע והנה המלאכים בהכרח הוא שברדת אל הד' יסודות שיתלבשו וזה מוכרח ממה שקדם לנו כי כל דבר רוחני הוא מתלבש במה שהוא יותר מורכב וחומרי ממנו ואפי' למעל' מצינו האצילות מלבוש אל הא"ס והבריאה אל האצילות והיציר' אל הבריא' והעשיה אל היציר' וכן כל הדברים ואין להאריך בזה. וא"כ איך אמר כאן כי המלאכים דאברהם אתגלימו משום דלא לאשנאה וגו' וכן מלאך זה דיעקב אך הענין כי כשיורד המלאך למט' אמת הוא כי הוא מתלבש במלבוש האי עלמא אמנם הוא לבוש דק עד מאד כנודע עד שאין עין כל ברי' יכולה לראותו. אמנם כדי שישיגוהו לראות הוא צריך להתלבש יותר בגסות כדי שתשלוט בו הראיה וכן מכ"ש כדי לאכול שצרי' לבוש יותר גס ובפרט להתאבק ולהלחם כי צרי' שיהי דוגמת איש ממש ולכן אותם המלאכים אשר באו בבית אברהם הוצרכו להתגשם יותר משאר פעמים כדי שיוכלו לאכול ממש ואל זה הסוד כיוונו קצת מרז"ל החולקי' על אותם שאומרים כי נראו כאוכלין וחלקו ואמרו כי ממש אכלו שכן כתיב ויאכלו והראי' ממשה כשעלה למרום כי ודאי אין לומר בו כי מה שכתוב לחם לא אכל שהוא על צד הדמיון אלא ממש כן הי' א"כ כן הדבר במלאכים האלו כי אכלו ממש וזהו מה שהביא פה ראי' ממשה וקאמר ביה בגין דלא להשנאה וגו' ודוק. ומכ"ש ענין זה המלאך המתאבק עם יעקב כאיש בחבירו כי ודאי הוצרך להתגשם מאד באופן שכשיתאבק עם יעקב ימשש אותו יעקב ויהי' בעיניו ממש דוגמת אדם ולא יחשוב שהוא מלאך וא"כ בהכרח הוא שנתלבש מאד וז"א וכן הכא וגו'

לא אתאבק עמיה דיעקב אלא מגו דהוה אתלבש בגופא כגוונא דהאי עלמא ר"ל ממש בדמות האדם לגמרי וזה מוכרח והשאר מבואר. ואו' **ובג"כ** כתיב משא דומה. הענין כאשר נתבאר במקום אחר כי דומה הוא ענין השכינה שהיא דומיה בגלות ואמ' בהיכן היא יושבת ודומיה ומהיכן היא נושאת קול משא הזה וביאר כי אלי קורא משעיר ר"ל כי יושבת בגלות אדום הנק' שעיר ומשם קוראה אליו ית' ואומרת לו שומר וגו' ר"ל אתה הנק' שומר יש' מה מלילה כלו' מה תעשה מזה הגלות הנק' ליל' ואימתי תוציאני ממנו וכן אז השכינ' נק' לילה בהיותה שם הרי כי גלות דאדום נמשל ללילה. כי אם ברכתני כי אם תברכני מבעי לי' וגו' פי' כי או' ברכתני ר"ל תודה לי על הברכות שכבר ברכני יצחק אבי ואז יתחשב אצלי כאלו אתה הוא שברכתני אז באותם הברכות. עכ"ל:

גיליון מנלן דכתיב ויאמר שלחני כי עלה וגו' בראשית ל"ב. ואתגלימו ומתלבשין בגופא וגו' ק"א א'.

דף קמד:

מה כתיב ויאמר לא יעקב וגומר פי' כי על כרחי אני משועבד לך ואני עבד תחתיך ומוטל עלי לעשות כל מה שתצוני לפי כי שמך ישראל ר"ל כי אתה הוא בסוד ישראל דלעילא כי יעקב הוא בסוד הת"ת ולכן שרית עם אלדי"ם ר"ל שמת מדורך והשראת עצמך עם אלדי"ם ר"ל עם המלכות הנק' אלדי"ם בסוד זווג הת"ת עם המ' והנה כל המלאכים הם תחת המלכות א"כ משועבדים אנו לך: ודחה דברי המפרשים כי עם אלדי"ם הוא שרו של עשו ועליו הי' אומר ודחה פי' זה כי הלא אחר אומ' ישראל יהיה שמך המורה היותו במדת הת"ת א"כ היכי קאמר כי שרית עם אלדים כי כמה מדרגות יש מן הת"ת עד מקום המלאכים אמנם עתה דקאי על המלכות הנק' אלדי"ם א"ש דקאמר עם אלדי"ם כי הסוד הוא ענין חיבור וזווג עם המלכות כחדא וז"א עם אלדים:

ד"א ויאמר וגומר נתבאר הרבה פעמים כי בכל המקומות אשר כתיב ויאמר סתם קאי לשכינה וכמ"ש ויאמר אם שמוע תשמע כי התם לא אפשר דקאי לת"ת כי איך קאמר לקול ה' אלדי"ך והל"ל לקולי ואי קאי למשה איך קאמר בסיום הפסוק כי אני ה' רופאך אלא ודאי השכינה היא שאמרה אם שמוע תשמע לקול ה' אלדי"ך שהוא הת"ת ואו' כי אני ה' רופאך חוזר אל השכינה עצמה הנק' אני וזהו כי אני ה' רופאך כי היא המוחץ והרופא כנודע. וכן כאן דאמר ויאמר לא יעקב וגומר קאי לשכינה כי היא אמרה כן. האמנם להבין מאמר זה צריך לעורר קצת קושיות ולא כולם כי הם מבוארים למעיין. והם. חדא כי הלא המלאך הי' מדבר עם יעקב ואיך השכינה דברה עתה עם יעקב. ועוד כי המלאך למה לא השיב תשוב' אל שאלת יעקב. ועוד יעקב אשר כל תשוקתו היתה

שמלאך רע בעל כרחו יענה אמן איך לא הכריח את המלאך שיודה על ברכותיו רק השכינה כי אל הודאת השכינה אין צורך כי כבר היא נכנס' עמו והיתה שם בעת הברכות כנודע ועוד מה ענין אומרו מה כתיב ויברך וגומר ואו' מה כתיב נר' דברים מיותרים. ועוד אומ' דאודי ליה על כולהו ברכאן ולא שייך לשון הודאה אלא להודאת בעל דינו החולק עליו אבל בשכינה לא שייך כן ובפרט למ"ש לעיל כי או' גם ברוך יהי' הם דברי השכינה דנפקת קלה ואמרת גם ברוך יהיה: האמנם ביאור לשון המאמר הוא כי הוקש' לו כי איך הי' יכולת באחד [398] מלאך ובפרט אם הי' סמאל שרו של עשו לשנות את שמו ולקוראו ישראל והלא לא ניתן רשות זה אלא לשי"ת כמו שמצינו באברהם ושרה וזה מבואר. ובפרט כי בחזרת יעקב מפדן ארם א"ל השי"ת לא יעקב יקרא [לא יקרא שמך עוד יעקב] וגומר כי היתכן כי הקדים גזרת העבד לגזרת המלך ואיך יקדים המלאך לגזור איזה דבר ויחזור השי"ת לגוזרו פעם אחרת. האמנם לכן תי' דקאי לשכינה עצמ' והטעם כי הנה המלאך לא הי' חפץ להודות בברכותיו ונתאבק עמו כל הלילה אולי יוכל עמו עד שראה כי לא יכול לו ואז נגע בכף יריכו האמנם נר' שאם הי' יכולת בידו כי ודאי שהי' ממיתו כי זו היתה כוונת סמאל הרשע וא"כ לא הי' חפץ להודות בברכותיו ואז הוצרכה השכינה להגיד ולומר כי על כרחו ראוי לו להודות בברכותיו כי משועבד הוא לו בהכרח לפי ששמו ישראל למעלה בת"ת בחיבור השכינה הנק' אלדי"ם וא"כ כל המלאכים הם משועבדי' ומוכרחי' לעשות רצונו וציוויו וא"כ גם הוא מוכרח לעשות רצונו **וכדין** אתעטר ישראל למיהוי בדרג' דאבהן ואז הוכרח סמאל על כרחו להודות על ברכותיו אחרי הכירו כי הוא משועבד אליו ואם הוא מורד בו כביכול הוי כחולק על השי"ת ואז הוכרח הוא להודות על ברכותיו וזהו ויברך אותו שם וקאי או' ויברך וגומר לסמאל ודוק ותשכח אומ' מה כתיב ויברך וגומר כלומר בראותו ענין זה אז מה כתיב ויברך כלו' אז הודה על הברכות בהכרח וזהו לשון הודאה כמ"ש דאודי ליה וגו' כי בעל דינו הי':

גם אפש' שכוון באומ' מה כתיב ויברך וגומר כי בזה נתרצה קושיא א' כי אחר שכל שאלת יעקב היתה להודות לו על ברכותיו וא"כ מי נתן חסידות זה לסמאל הרשע שישאלהו מעט ויעשהו הרבה אחר כי כל כוונתו להרע לו וא"כ אחר כי יעקב לא שאל רק שיודה בברכותיו א"כ לא הל"ל אלא ויברך אותו שם אבל כל שאר הפסוק הוא הפך מכוונתו אמנם בזה יתכן היטב כי תחיל' השכינה דברה אתו כדברים האלה ובראותו סמאל זה אז ויברך אותו שם וז"א מה כתיב ויברך אותו כי אז אודי לי' וגומר: האמנם

[398] אצ"ל ביד מלאך.

נשאר עלינו עוד קושי' א' והיא כי א"כ למה הוצר' ב' פעמים לשנות את שמו מפי השכינה ואפשר לתרץ כי הכא היה מפי השכינה והתם מפי הת"ת עצמו וכן דייקי לשון הפסוקים. או אפשר כי שם עיקר מקומו אמנם הכא אינו אלא גילוי דעת ולהגיד מראשית אחרית כדי שיודה סמאל על הברכות וזהו הנכון: עוד אפשר לומר כי התם הוצרך פעם שנית מפני השינוי אשר הוצר' שם לומר שמך יעקב אבל הכא קאמר לא יאמר עוד שמך יעקב ולכך הוצר' שם להתיר מה שאסר כאן ולומר כי גם שמו הוא יעקב וכאשר מצינו כי נק' אח"כ רוב הפעמים בשם זה ואולי הזכיר לו העונש כי על אשר נתעכב כ"כ בח"ל נק' יעקב המורה על הצרה או על הגלות דמצרים כנודע כי רוב הפעמים שנק' יעקב הוא בעת הצרה ובעת הגלות כנודע:

ר"ש פתח ברצות ה' וגו' הביא זה פה כי הוא נדרש אח"כ על יעקב. ופי' הכתוב כי כשהאדם הוא שלם בדרכיו עד שה' מרצה וחפץ בדרכיו הנה לא די שהיצה"ט כי הוא שלם אתו אלא גם מלאך רע שהוא אויבו ישלים אתו ויהי' לו לעבד: ודוגמת זה פסוק טוב נקלה וגומר כי האדם אשר מקל את עצמו ומזלזל את גופו ומכניע את החומר שלו לדרכיו ית' והנה ירא' בעיני הרואים כי הוא נקלה והוא עבד לאחרים והוא להפך כי אדרבה אע"פ שתראהו נקלה ובזוי הנה הוא אדון ויש לו עבד כי נכנע אותו המלאך היצה"ר תחתיו וחוזר להיות עבד לו אמנם המתכבד הוא להפך כי בעיני הרואים יראה כי הוא אדון ויש לו עבד ואדרבה הוא תחת העבד ונכנע אל היצה"ר והוא חסר לחם חסר מהימנותא כי אפי' אותו היצה"ט שהוא מסטרא דמהימנות' אינו עמו והוא חסר לחם כנדרש פסוק זה במקום אחר. והנה יש נוסחאות שכתוב בהם כדין גם אויביו ישלים אתו ודא הוא יצה"ר ודאתי מסטרוי והיא נוסח' נכונה כי אי קאי על היצה"ר הל"ל אויבו בלשון יחיד: האמנם גם לפי הנסחאות דלא כתיב בהו הכי אנו מוכרחים לומר כן כי נודע הוא כי האי יצה"ט שליט על ד' אחרנין והם סעיפי וניצוצות מיכאל רפאל גבריאל נוריאל וכן היצה"ר יש תחתיו ד' ניצוצי משחית עון אף וחימה כנז' בסוף פ' בא גבי קדש לי כל בכור ע"ש. ובאו' יצה"ר כל השאר אתו ממילא ולז"א אויביו לשון רבים. ועי' בהקדמ' הזוהר סוף דף י"ב ורישׁ דף י"ג איך היצה"ט כולל ג' ויש אומרי' שכולל ה' מלאכים וכולהו קיימי לבתר אפוטרופין על בר נש: ואו' לעיל דודאי תרי מלאכין שליחן אית ליה לבר נש מלעילא וגומר זה יובן מהקדמת הזוהר סוף דף י"ב כי הם תרין עופין דנפקין עם נשמתא ממש מההוא אילנא ומההוא נהר דנפקי מיניה נשמתין וז"א הכא מלעיל' וגומר ואל תתמה מזה כי היודע סוד הקליפות היאך יצאו מן הקדושה לא יפלא מהמאמר זה והנה מה שהביא כאן ענין ב' המלאכים הוא כי הרגיש בפסו' אומ' גם אויביו והל"ל

גם אויבו ישלים אתו לכן ביאר כי הכוונה לומר לא די כי אותו המלאך הנק' יצה"ט המשלים אתו אלא גם היצה"ר ישלים אתו ובעל כרחו יענה אמן וזהו ריבוי הגם:

ת"ח בגין דיעקב וגומר ביאר הפסוק הנז' כי להיות כי כל דרכי יעקב היו לשם שמים ורצה ה' בדרכיו לכן גם אויביו ישלים אתו. וגם פה הרגיש ריבוי הגם וביאר כי הענין הוא בסוד יפקוד ה' על צבא המרום במרום ולבתר ולמלכי האדמה באדמה וכן היה פה כי תחילה אשלים עמיה סמאל שרו של עשו ובזה אפי' עשו שהוא למטה השלים עמו ולזה הטעם שלח הב"ה תחילה את סמאל להשלים עם יעקב טרם שיבא עשו כדי שכשיבא עשו יהי' כבר משועבד אל השר שלו שהוא סמאל אשר השלים עם יעקב ולכן גם הוא השלים אתו ולכן באו ריבוי הגם בפסוק זה כי תחילה השלים סמאל ואח"כ עשו עם אלופיו וגם בזה יתורץ או' אויביו בלשון רבים שהם סמאל ועשו ואלופיו:

ויחרד יצחק וגומר ביאר פה מה שביארנו לעיל כי יצחק היה מוטעה בדעתו על עשו וכראותו כי בעת הכנס יעקב נכנסה עמו שכינה ולא ידע כי יעקב הוא עד אשר בא עשו עתה ואז הבין כי אותו שנכנס עמו השכינה היה יעקב ואז הכיר מדרגת יעקב ומדרג' עשו ולז"א מי איפה וגומר כלומר הנה להיות כי הי' פה השכינה ולכן ואברכהו וא"כ שעתה שהכרתי אותו שהי' יעקב ידעתי כי קב"ה שהי' פה אסתכם עמיה בברכותיו ולכן גם ברוך יהי' וזהו מי איפה כלו' מי הי' פה כשברכתי את יעקב והכוונה על השכינה. ואם היינו רוצים להמתיק הענין כי השכינה נק' איפה כמ"ש איפת צדק וגומר אבל אין צורך לזה:

ר' יהודה אמר בגין ההיא חרדה וגומר כל זה מבואר וכן אומ' כדין אמר מי איפה. הכוונה ע"ד שביארנו לעיל והוא כי תחלה ביאר מי איפה על השכינה ועתה ביארו ר' יהודה על גיהנם והכוונה מי איפה כלו' מי הוא זה שנכנס עמו גיהנם: ורז"ל המתיקו זה הענין במדרש ואפשר שלזה כיוון פה ר' יהודה כי או' מי איפה ר"ל מי הוא העתיד ליאפות בגיהנם הזה: והכוונה על עשו שהי' גיהנם בחלקו היה יורש גיהנם: והנה נוכל לומר עם הנז' כי רצה ר' יהודה להכריע כי מלת איפה נדרש על גיהנם ולא על השכינה ולכן הביא דרוש הזה עם שאין פה מקומו רק למטה פ' וישב: והנה מצינו כי נענש יעקב מדה כנגד מדה בכל הפרטים כאשר ביאר פה והנה כנגד מ"ש יצחק כאן מי איפה במלה הזאת נענש יעקב באיפה הם רועים וגומר וא"כ א"א כי במלת איפה אשר רומז אל השכינה בו יתענש יעקב. ובפרט כי כפי הפי' הראשון דקאי על השכינה א"כ אדרבה שמח יצחק כי ידע היות יעקב דבק בשכינה והראי' או' גם ברוך יהי' כנ"ל. אמנם לפי' זה דקאי מי איפה לגיהנם ומזה חרד את כל החרד' הזאת בראות גיהנם ולכן נענש יעקב במלת איפה

הם רועים. ואם נרצה להמתיק הענין במשז"ל כי הבטיחו השי"ת ליעקבשלא להורישו גיהנם ומסר לו סימן שלא ימות א' מבניו בחייו ולכן בהתאבד יוסף אז פחד כי יהיה יורש גיהנם ולכן על זה התאבל יעקב כ"כ שלא התנחם וז"א כי ארד אל בני אבל שאולה נמצא כי אבידת יוסף היה סימן על שיכנס בגיהנם ולכן כנגד שנכנס גיהנם ליצחק וחרד עליו לכן גם הוא נענש באיפה שהוא גיהנם וחרד ממנו בל יכנס לתוכו בראותו אבידת יוסף. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרמ"ק זלה"ה כתב גם אויביו ישלים בלשון רבים מפני שכחות יצה"ר רבים כנגד כל מצוה ומצוה יש כח יצה"ר לעצמו ולזה אמר אויביו לפי שהוא הכניעם כולם וז"ש כד אזיל בר נש בפקודי אוריית' כדין גם אויביו כנגד הפקודין רבים וכן מוכרח בפ' פקודי בהיכלות החיצונים:

ר' יהודה אמר וגו' לפי דברי ר' שמעון החרדה הי' מצד עשו ולא נענש יעקב על זה כי עשו הוא המחריד ע"י הגיהנם. ולדעת ר' יהודה פלי"ג וז"ש ר' יהודה אמר בגין וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' מה כתיב ויאמר וכו' קשיא ליה כיון שהוא שאל שיודה על הברכות היה לו להודות מיד מה טעם לשינוי השם ועוד וכי בידו לשנות שמו ולהכי מתרץ דהשיב כענין ולא הוא ששנה השם אלא אמר על כרחי יש לי לשמשא לך שהב"ה עתיד לקוראך ישראל והרמז שתהי' מעוטר למעלה במדתך העליונה. על כרחין אית לן על כרחי ועל כרחו של עשו א"נ על כרחין שלי ושל סיעתי. ד"א ויאמר כד"א וכו' כדי שלא לידחק במה שדחק פי' פי' אחר שהשכינה שהיא השמ' השמות היא שדברה והיא ששנתה שמו ולפי זה צריך לומר שנכנס פסוק זה שאמר' השכינה בין הדבקים כי כונת שרו של עשו באומרו מה שמך היה כדי לנצחו כלומר אתה שמך יעקב ושמך מורה שעניניך היו בעקב' ומרמ' וכיצד אודה לך ואז יצאתה בת קול מהשכינה ושנתה שמו ואמרה לו לא יעקב וגו' כי אם ישראל וגו'. ואז השיב [400] יעקב מה שמך אתה [399] כלומר אתה הוא הנחש הקדמוני הערום והרמאי. והשיב לו למה זה תשאל לשמי כלומר כבר אני מבין כונתך אמנם הדין עמך. ויברך אותו שם שהוד' לו על הברכות שאין בידו לברך אלא להודות בלבד. לאתתקנא שבילוי וכו' ע"ד אומרו בכל דרכיך דעהו וכל מעשיך יהיו לשם שמים. לבר נש מלעילא במ"ם גרסי'. ביה בבר נש איהו [402] ה"ג. וקרינן לו [401] יצה"ט

[399] בקרא כתיב הגידה נא שמך.
[400] שאל יעקב.
[401] צ"ל לון.
[402] לפי גי' זו צריך לתקן שאר לשון הזוהר.

ויצה"ר כלומר עיקר שמם הוא זה בתחלה אמנם היצה"ר משתנה ונהפך מרע לטוב ע"י מעשה הטוב וכדמפרש ואזיל. ואתגבר על יצה"ט ולא קאמר ואתהפיך כדאמר ביצה"ר ע"ד שאמרו בברכות גמירי טבא לא הוי בישא. ה"ג כדין גם אויביו ישלים אתו דא יצה"ר ודאתי מסטרוי ומלת גם קא דריש דאתי לרבויי ומכריח ת"ח וכו'. ה"ג ואודי על אינון ברכאן כדין אודי ליה עשו דכתיב יש לי רב אחי יהי לך אשר לך דהא אודי ליה על אינון ברכאן די לי [403] בחרבא ועד לא אשתלים וכו' ואומרו די לי בחרבא אפשר שהוא רמוז בדבריו של עשו שאמר יש לי רב אחי יש במלת רב אחי חרבי וזהו די לי בחרבא דקאמר. ועד דלא אשתלים וכו' הרי יצה"ר ודאתי מסטרוי.

ויחרד יצחק חרדה וגו'. מאן הוא דקאים הכא כלומר אמר לו לעשו כמתמיה וכי אתה יודע מי היה פה כשברכתיו והודה על הברכות. ואומרו הוא הצד ציד כלומר כשבא אותו שצד ציד והביא לי והוא כפי דעתו של יעקב (מוהר"ר צמח נ"ל יצחק) שחשב שהיה צידה מה שהאכילו. דהא קב"ה אסתכם דודאי לזה היתה השכינה שם דאי לאו למאי אתא. (ההיא חרדה דאחריד גרסינן) ואע"ג דקב"ה אסתכם וכו' אעפ"י שהיה מוכרח להיות בדרך ערמה כנזכר לעיל אכתי צער אביו פש ליה גביה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קמה.

א"ר חייא וגומר בגין דיתברך מיני' וגומר שאפי' אותה ברכה גשמית לא היה לו זכות להתברך אלא בזכות הדמעות כדדרשו חז"ל בפ' ותשקינו [ותשקמו] בדמעות שליש וגומר:

הכי קרא וגומר הכי רקק כלפי מעלה ואמר קרא כלפי מעלה.

בשערה ישופני וגומר בשערה תלוי בין איוב לאויב:

ועל דא אמר מה אעשה בני וגומר כלו' אסתכל בדרגיה דיצחק וברכו ממדתו לפעול הדין מצד הגבורה וז"ש מה אעשה בני אתן לך מה שיאות לך מצד היותך בני:

ור' אלעזר פליג ואמר שהצער ומניעת הברכה נמשך לו מצד היותו בנו לא [404] ברכה כדפי' ת"ק וענין על חרבך מצד עשו לא מצד יצחק וז"ש דאנת בדינא ובחרבא. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. כשמוע עשו וגומר הכי קרא שמו וגומר ביאר כי הוציא זה הרשע מפיו רוק לארץ כמו שמבזה ורוקק לחבירו וכביכול השליך רוק כנגד השכינה אשר קרא את שמו יעקב המורה על עוקבה זו. כי מאת השכינה בא הדבר הזה והעוקבה הזאת אליו ולכן רקק כנגדה ונודע כי קרא את שמו חוזר לשכינה כי כל מקום שאומר סתם

[403] נ' דצ"ל דילי' וכן בסמוך.
[404] אצ"ל לא מצד המברך:

קרא או אמר חוזר לשכינה כמו ואל משה אמר וכנז' לעיל דף קל"ח ע"א. ופירש כי או' הכי. פירושו הוא לשון רוק כי אדם הרוקק בכח ומוציא הרוק מגרונו עושה הברת הכי ונראה כאומרו הכי בעת שנוחר בגרונו להוציא הרוק בכח וז"א הכי קרא וגומר כלומר זה הרוק שהוא הכי אני מוציאו למי שקרא שמו יעקב כי ממנו בא אלי ונמשך כל הרעה הזאת על שקראו בשם עוקבה ומרמה: והוציא זה מדלא קאמר על כן קרא שמו רק הכי קרא וגומר.

ויעקבני זה וגומר הרגיש מלת זה דהל"ל ויעקבני פעמים ולכן ביאר שהכוונה אומר כי בדבר א' עקבני פעמים וז"א ויעקבני וגומר כלו' בזה הדבר עקבני פעמים כנודע כי סוד הברכה ניתנה לבכור נמצא כי בקחתו הבכורה מאתו לקח הברכה וכן עתה בקחתו הברכה לקח הבכורה והחזיק פעם אחרת הרי שהוא ענין א' ולקחה ממנו שתי פעמים והוא עצמו ביאר הענין באו' את בכורתי וגומר והנה עתה לקח ברכתי והנה אותיות ברכתי ובכרתי שוים הם כי הכל ענין א' וביאר ע"ד זה פסוק כי עתה שבנו זה פעמים כלו' הנה ב' טעיות עשינו ע"י טעות א' והוא כי אם לא התמהמהנו הרווחנו ב' דברים בפעם א' והם א' כי עתה שבנו כי כבר היינו שבים אל בתינו בשלום עם שמעון אחינו וגם שנית כי לפי שלא עשינו כן הנה בושנו מן האיש אשר לא קיימנו דבריו ואיחרנו כ"כ זמן נמצא כי אם היינו שבנו ובושנו מן האיש יוסף. וכן ביאר דוגמת זה פסוק ותחשבני לאויב כי היה שמו איוב וחשב כי רוח סערה החליף שמו מאיוב לאויב:

הן גביר. וגומר ולך איפה וגומר יש נוסחא שאומר ולך איפה לאתקיימא הכא וגומר ופי' כי הנה ליעקב היה איפה מי שיסכים עמו בברכותיו אבל לך לא מצאתי פה אותה הנקרא איפה כדי שאברך ותסכים בברכותיך וז"א ולך איפה כלומר ואותה האיפה הנ"ל ביעקב כדי שתהי' לך בעזרתך ושתהיה קיימא הכא אי אפשר ולכן מה אעשה בני אם השכינה אינה בכאן אין בי כח לברכך ויש נוסחא אחרת שאו' לא קיימא הכא והכל א' ופי' כנ"ל כי אותה איפה הנז' ביעקב אינה לך כי הרי לא קיימא הכא וזהו ולך איפה וגומר כלו' ולך כלו' בעבורך כדי שאברכך מה אעשה בני שהרי לא קיימא וגומר פי' כי הנה בבוא יעקב לפני יצחק נכנס עמו ג"ע הוא השכינה שדה תפוחים והסכים בברכותיו אבל אתה אין מי שיסכים בברכתך ואולי רמז לו על השר שלו שהוא שר גיהנם הנק' איפה שלא נמצא שם אלא השכינה והיא אינה מסכמת בברכותיו ולכן ברכיה בהאי עלמא כלו' כיון שעתה ראיתיך בקליפות לכן אברכך מצדם כי הם דרגא דילך ולכן ועל חרבך תחיה כנודע כי ברכה זו היא שפיכות דמים הנרמזת בקליפות כי זהו הראוי לך

כיון שאינך בשכינה וא"כ מה אעשה בני כי אין בי יכולת לשנותך מדרגא דילך אל דרגא אחרא וזהו או' וע"ד אמר מה אעשה בני:

ר' אלעזר אמר ולך וגומר הוקשה לו כי אחרי שהזכיר את עשו באו' ולך איפה למה חזר לומר בני אלא הכוונה מעין הנ"ל כי אמר ולך איפה כלומר ברכות הנאותים לך ולדרגא דילך אינם אותם שנתתי ליעקב כי הלא אתה בדרג' דשפיכות דמים כי לכך הי' אדמוני וא"כ לך מה אעשה כלומר מה אעשה לברך לך כי אין בי כח לשנותך מדרגא דילך. וחזר ואמר בני כלו' הנה מן הראוי שלא אברכך כי אתה מפסיד אותם בידך כי אתה בדרגא דקליפין אבל להיות כי אני חזרתי להסתכל בדבר וראיתי כי הדבר תלוי בי וזה יובן מהנ"ל כי יצחק מדת הגבור' דינאקשיא אשר ממנו יוצאים הקליפות הנרמזות בעשו נמצא כי אני גרמתי מחמת דיני הקשה שתצא אתה בעולם וז"א בני כלומר להיותך בני לכך אתה בהאי דרג' וא"כ אין העונש מוטל עליך כ"כ ולכן לא אניחך בלתי שום ברכות אבל עכ"ז אברכך בברכו' הדומים לך ולכן כדין אמר ועל חרבך תחיה וגומר. והנה סוד הנז' באו' בני יובן במ"ש פ' קדושים בר"מ כי יצחק אתא לכפר על עון שפיכות דמים שחטא בו אדם הראשון ולכך כאשר חזר ונתגלגל ביצחק להבחן ולהצרף בתוך כור הזהב אז יצאתה ממנו הקליפה לצד א' והוא עשו ונשא' יעקב שלם לצד אחר ולכן הוה עשו אדמוני שופך דמים כי לולי חטא תחילה בשפיכות דמים לא היה עשו בדרגא דשפיכות דמים וז"א בני ודי בזה: ואו' דסליק לי' לסוף יומיא כדקאמרן זה מבואר לעיל דף קמ"ג ע"ב עכ"ל.

והרא"ג ז"ל כ' בשמוע עשו את דברי אביו וגומר: בגין דיתברך מניה בגין דהוה כלומר אעפ"י שכונתו להתברך כיון שבאותה כונה היתי' בכלל' חשיבות וכבוד גדול של אביו שאין ברכתו קלה בעיניו לפיכך נחשב לו לזכות גדול ומכאן תדקדק ותרא' כמה הוא שיקולו של אל דעו' בדקות ויזהר האדם בכל מעשיו בכונות טובות: ואוקמוה הכי מלת ואוקמו' ל"ג ליה. אפיק ציצא דרוקא מלת הכי קא דייק וכן הוא המוחש שכשתולשין רוק עושים הכי וכן עשה עשו דרך בזיון: כגונא דא אמר איוב ותחשבני וגו' דאע"ג דלא כתיב זה כתיב ותחשבני שהכונה חשבת לאותיות שמי שהם איוב והפכתם לאויב:

הן גביר שמתיו לך וגומר ה"ג ולך איפה לא קיימא הכא והכונה ולך כלומר לא עמדה לך לתועלתך שכינה פה כמו שעמדה ליעקב: אנא גרימנ' לך בגין שאנם בני כלומר אני גרמתי לך שתצא לחוץ בדינא ובחרבא לפי דאנת בני שבאות' טיפה שיצאת ממני הייתי מחשב בסיומא דדינא קשיא דהיינו לעשות רצועה לדיינים להלקות שאני דיין בגבור' ועל ידי החיצונים פועלים הקדושים: פיה פתחה בחכמה דא כ"י וכו' פי' פיה פי

השכינה והיינו שעד מתן תורה היתה השכינה בלי דבור כנזכ' בפ' ואר' דף כ"ה וזהו פיה פתחה שעד עתה היתה אטימא ועתה פיה פתחה אימתי בחכמה כשנתנ' התורה שהי' החכמה אלין אינון ישראל וכו' כלו' ישראל הם לשונה ממש. והכונ' עת' כשפתחה פיה בחכמה תורת חסד על לשונה דהיינו על לשונם של ישראל שנקרא לשונה שקוד' לזה לא היו עוסקים בתורה אלא שבטלוי לבד: דמשתעו בוא"ו גרסי' דקדק מלת לשונה שכמו שהלשון לעולם היא מדברת כך ישראל משתעי בה יממא ולילי: פיה פתחה בחכמה דא ב' דבראשית כמו דבר אחר והוא דא ב' דבראשית שהב' היא השכינה שנקראת בי"ת והיא פתחה הפתח שלפני' והתחיל' בחכמה דהיינו מדת ראשית שיצא' מפתיחת פיה וכדמפרש לקמי'. ואוקמו' כלומר כבר ידעת שלמה הוצרך לפתוח בב' ולא בשום אות הרומזת לשכינה כמו ה' הטעם שבבי"ת רומז ברכה כנזכר בריש בראשית. ותורת חסד פי' שעיקר הבריאה הי' ע"י החסד שהי' על לשונה של שכינה בעת הבריא' והוא מה שאמר יהי אור. דא אברהם שהוא החסד דכתיב בהבראם באברהם. ובי' משתעי תדיר שכל ששת הימים שהי' בורא הי' נמשך אור החסד הזה ובו הי' בורא כנז' בפ' בראשית דף מ"ו. והשתא מפרש ואזיל מאי פיה פתחה דאמר. ואמר ב' סתים מהאי גיסא דהיינו צד אחורי הבית כד"א וראית היינו ע"ד שאמרו ההעלם הוא סבת ההגלות שאם הית' הב' דהיינו השכינה פותחת ומרא' אורותי' לא הי' אפשר ביד שום נביא וחוזה להסתכל כי תכהינ' עיניו מראות ולכך הסתירה פני' קצת ומצד הסתימה וראית את אחורי דמיון הרוצ' להסתכל בניצוץ השמש שסותם עיניו ומשייר פתיחה דקה ומתוך כך משיג דבר מה. בגין לאנהרא אנפהא לגבי עילא היינו כי במעש' הצדיקים מתקשטת השכינה פניה בסוד מיין נוקבין. ופתיחא מהאי גיסא כלומר עוד טעם שני למה היא פתיחא מהאי גיסא בגין לקבלא מלעילא. ובג"כ קיימא ברישא דאורייתא ואתמלייא לבתר היינו שאמרו בזוהר רות שנעשית הבית כאסקופא דא ונכנסו כל האותיות בתוכ' והיא הית' המוצי' ההויות בעולם על ידי' נמצאת הב' ראשית כל האותיו' ואח"כ נתמלאת מכלם. פיה פתחה בחכמה ודאי היינו פי' מלת חכמה דכתיב בראשית שכן החכמה נקרא ראשית לפי שהיא ראשית הגלות האצילות ע"ד כלם בחכמה עשית וזה בראשית וגומר כלומר ע"י ראשית חכמה ברא אלהים בינ' את השמים ו' קצוות ואת הארץ מלכות. דהא לבתר משתעי ואמר ויאמר אלהי' כלו' בכל לשונה שהיתה מדברת בכל ששת ימים הי' מאיר אור החסד כנז' לעיל. פיה פתחה בחכמה דא ה' היינו פי' שלישי והיינו הבינ' ה' ראשונ' שבשם. דכלא בה כל ההויות נתהוו בבינ' והיינו סוד ל"ב נתיבות חכמ' הרמוזים בל"ב אלהים דעובדא דבראשית שהם בבינ' והם נתיבות חכמ' המתפשטים בבינ'. ואיהי סתים

היינו שער החמשים המתקשר בנתיב לא ידעו עיט ויש לה עוד פנים והיא בחינ' הגלוי' אל ו' קצוות. כלילא דעילא כוללת אור ג' ראשונות וכוללת הז' התחתונות כעצמים בבטן המלא'. והשתא פריש פתח' בחכמ' בגין דאיהי סתימא וגו' כי הבינ' היא ם' סתומ' כנזכר בריש תרומ' והשתא פיה פתחה הם ה' נפתח' ונעשית' [405] ע"י החכמ' וזהו בגין דאיהי דהיינו הבינ' סתימא דלא אתיידע כלל. דכתיב ונעלמ' דהדר לעיל דאמר ואיזה מקום בינ' ונעלמ' וגו'. וכד שארי לאתפשטא דהיינו פי' פתחה שנפתח ומתפשטת להוציא הו' קצוות ע"י החכמ' דאתדבקת בה. ואיהי בגוי' בסוד נקוד' בהיכלי'. אפיקת קלא היינו ת"ת הכולל ו' קצוות והיינו תורה ת"ת הנוטה כלפי חסד. פיה פתח' בחכמ' דא ה"א הוא פי' רביעי פי ה' תתא' פתח' להוציא דבור ע"י החכמ' חיך מה שהקול יוצא מהגרון דרך החיך ויוצא אל הפה נמצא שדבור המלכות ופתיחת פיה היא תלוי' בחכמ' אמנם ע"י אמצעיים דהיינו ותורת חסד על לשונה דהיינו קול ת"ת דקיימא על דבור הסמוך אל הדבור ואמצעי הוא הקול. דא יעקב השתא מפרש על ממש לא סמוך כנז' שהת"ת עומד על לשונה של מלכות כלומר שולט על לשונה שלא תגזור דבר בלתו וזהו לאנהגא מלה ששולט עליה שתמשיך הדבור כפי רצונו ולאחדא לה כלומר לאחוז בה ולהחזיר הלשון לאחור שלא תמשיך הדבור אלא כרצונו והראי' דהא לית דבור בלא קול וגו' ואפשר שנז' זה הדרוש כאן להורות כי הברכות שברך יצחק ליעקב הי' שהית' השכינ' בפיו וברצון גבוה המשיך הברכות ליעקב והאריך בהם וברצון גבוה החזיר הלשון לאחור כשברך לעשו שברכו בקצרה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון הכי קרא שמו יעקב ואוקמוה וגומר ילקוט שמואל סי' שמ"ח. ועל דא ועל חרבך תחיה וגומר פי' דין כמוהו ועיין קל"ז ב' וסליק לי' לסוף יומיא כדקאמרן וגומר ותימה כי לעולם לא אתקיים דהא בההוא שעתא כתיב ולא יהי' שריד לבית עשו אמחה את זכר עמלק ומתי יעבדנו וי"ל כגון אנטונינוס לרבי וכיוצא ועצה טובה נתן לו שיעבדנו וכדי שיזכו וזו היא טענת שרה של רומי הרבה כרכין כבשנו וגומר והכל בשביל ישראל וגו' א"נ ולא יהיה שריד לבית עשו בעושה מעשה עשו אבל אינון דפלחי לישראל בגלות יחיו לעלמא דאתי. סל"ה: וכד שארי לאתפשטא בחכמה וגומר פי' שנכנסה היוד היא חכמה בחללהד' ונעשית ה"א כנז' בפרשת משפטים קכ"ג ב'. דא ה"א בתראה דאיהי דבור וגומר ל"ב א' ומנה תליא בחכמה פי' ברא. בחכמה יסד ארץ עכ"ל:

[405] צ"ל הם' נפתחה ונעשיית ה'. ממ"ם סתומה **ם** נעשית **ה**':

דף קמה:

הרח"ו זלה"ה. פתח ר' חייא אבתריה ואמר אני חכמה וגומר נודע כי מלכות נק' חכמה תתאה ואמר כי פסוק זה מדבר בעת ביאת יעקב לפני אביו ליטול הברכות כי לולא אשר נתחברה אתו השכינה לא היה יכול ליטלן וזה מאמר השכינה אני חכמה כאשר ביארנו שכנתי עם יעקב בעת שרצה להערים ליטול הברכות ונתחברתי עמו וזהו שכנתי ערמה. ולכן אני הוא אשר מצאתי והשגתי דעת מזמותיו של יצחק שהי' חושב לברך את עשו ועשה כל מאמצי כח להכירו ולא הכירו אביו וזהו ודעת מזמות אמצא כלו' אני הוא שמצאתי אותם פי' השגתי אותם ועל ידי הי' כדי שיתקיימו ברכותיו של יעקב לעולם: וע"ד הסוד נודע כי השכינה כל תאוותה להתקשר בשמאל כי משם קבלתה ולכן היא צריכה אל ייחוד הת"ת להתקשר עם זרועו השמאלי שהוא יצחק וז"א כאשר שכבתי[406] אני עם יעקב אז דעת מזמותיו של יצחק אמצא אותם להשיגם.

דכדין יהון ישראל גוי א' בארץ וגומר פי' בארץ כנגד המלכות וגוי א' לקב"ה כנגד הת"ת כי יהיו דבוקים בת"ת ומ': או ירצה כי כנגד הברכות דאינון בהאי עלמא אמר דיהון גוי א' בארץ פי' הם לבדם יטלו הברכות בארץ להיותם גוי א' ואין לזרים אתם. וכנגד הברכות העליונות שהם רוחניות אמר דיהון עם א' לקב"ה ולא בארץ השפלה רק ברכות הרוחניות להם לבדם כי הם עם א' לקב"ה ולא בהשתתפות זולתם: והביא ראיה איך אפי' הברכות דהאי עלמא יטלו כמ"ש ועשיתי אותם לגוי א' בארץ. גם אפשר ירמוז. אל מ"ש כי אימתי יהיו גוי אחד וביאר כי הוא בארץ בהשתתפות המלכו' עם ת"ת כנודע ונתבא' בזוהר בפסוק ומי כעמך ישראל גוי א' בארץ כי אין ישראל נק' גוי א' אלא בחיבורם עם המלכות וזה בסוד זכר ונקבה בראם ויקרא שמם אדם ואזי הם א' ודי למבין: גם הביא ראי' מפסוק **וארו** עם ענני שמיא וגומר כי גם לעיל' בשמים בברכו' הרוחניו' ישלטון כי הפסוק אמר כי המשיח אתי רוכב על ענני שמיא ונודע ענין ענני שמיא שאינם עננים ממש רק מלאכי' עליוני' הנק' עננים מצד החסד. וזה בזמן שישראל עושין רצונו ש"מ כי אז אתער ענן חסדו ית' כי בזמן שאינן עושים רצונו של מקום אז רוכב על חמור הם הקליפות כדי להכניעם שלא יקטרגו על ישראל על שאינן ראויים.

הנה כי ישלטון יש' אפי' בעננ שמי' ולפי שנוכל לומר כי מי הייד לנו כי על המשיח נאמר זה כי אפשר על איזו מלאך בשמים המושל עליהם כנז' מן הפסוקים כאו' ועד עתיק יומין מטא וגו' לזה הביא פסוק וביומיהון די מלכא וגו' כי זה בהכרח הוא בארץ ולא בשמים כי אמר כי בימי אלו המלכים אשר בארץ אז יקים ה' במקומם מלך אחר

[406] צ"ל שכנתי:

והוא מלך המשיח ויהרגם והוא ישלוט עליהם ובכל העולם הרי כי על מלך המשיח נאמר שישלוט בארץ וגם בענני שמיא.

וע"ד בעא יעקב וגו' זה נתבאר לעיל כי אם הי' ניטל חלקו ראשונה הנה הי' עשו נוטל חלקו לעולם ועד ולכן הניח את עשו כל אלו השנים הרבות קרוב לג' אלפים שנה כדי שתשאר חלקו לעולם שכולו ארוך:

פתח ר' ייסא וגו' ביאר פסוק זה על יעקב כי הוא הי' בוחר בעה"ב ולכן היה חפץ בדעתו לסלק ברכותיו עד זמן אחרון. האמנם היה ירא אל נפשו כי אם יתקיימו ברכות עשו בעה"ז וישתעבד בזרעו אולי ח"ו מרוב גזרותיו ושמדותיו הקשי' פן ח"ו יכלה זרעו ביניהם באופן כי זה וזה לא יתקיימו בו לא בעה"ז ולא בעה"ב. ולכן הוי פוסח על ב' הסעיפים. ואז אמר לג השי"ת ואתה אל תירא וגו' כלו' יודע אני כי כוונתך לטובה ואתה רוצה לירש העה"ב להיותך דבק באלהותי אמנם אתה ירא מעשו הרשע בל יגזור עליך קשות ותאבד הכל. ולכן הנני מבטיחך שלא תירא מזה כי אעפ"י כי עולמך וטובתך הוא מרחוק לעולם הבא אחר כמה אלפים שנה שישתעבד בך עשו לא תחשוב כי מי יוכל לסבול כל השעבוד ההוא ואולי תפסיד הכל. אל תירא כי הנה בערכך וכנגד עצמך כי לא תשתעבד בידי עשו אחיך ולא יש לך סבה אחרת זולתי היות שכרך וימי ברכותיך מרחוק אחר כמה אלפי שנים עכ"ז הנני מושיעך מרחוק אעפ"י שהוא אחר כמה זמן רחוק.

וכנגד רעך אשר בהם הוא החשש והפחד להיותם שבויים בידי עשו ומשועבדים אל שמדותיו וגזרותיו הקשות ומהם הוא רוב הפחד. לכן דע כי גם את זרעך אושיע אותם עם היותם בארץ שבים משועבדים תחתיו ומשם אנאלם ולא אכלם בידו חלילה וחס ואדרבה אז יהי' להפך כי מלבד אשר יוסרו מתחת מטה עולו נהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. כי הלא ושב יעקב לברכותיו הראשונית ויתקיים פסוק הוה גביר לאחיך ואת אחיך תעבוד. וישתעבדו בניך ביה כי הלא ושב יעקב לאינון ברכאן. והנה ביאר כי או' ושב יעקב אין הכוונה אלא על השכינ' הנק' יעקב כי היא עקב וסוף האצילות כי גם היא בגלות ע"ד ושב ה' אלדי"ך את שבותך הנדרש על שבות השכינה כנודע ואו' ושב יעקב ודאי הוא להכריח כי על השכינה נדרש זה והוא כי אחר אשר יהיה השי"ת מדבר עם יעקב כמ"ש ואתה אל תירא עבדי יעקב ומדבר עמו לנכח פה אל פה א"כ איך אמר ושב יעקב שלא לנכח והל"ל ותשוב לנכח אלא ודאי ממה. שאמר ושב יעקב זה יורה בודאי כי על השכינה נאמר וז"א ושב יעקב ודאי. וגם השכינה נודע כי עתה היא בחסרונה כי גם הארץ נתקללה ודי למבין ואז תחזור לברכותיה הראשונות בהארת פנים בלתי שום חסרון לעולמי עד.

ושקט ושאנן וגו' ביאר ייתור הכתוב כי אחר שאמ' ושב יעקב לאינון ברכאן ויושיע מארץ שבים מה צור' לו' ושקט ושאנן וביאר כי עד עתה הבטיחו שיושע מן גלות אדום האחרון מיד עשו אחיו אשר היראה היתה לו ממנו ועוד הבטיחו השי"ת כי לא די מעשו אשר ממנו יראתו רק אפי' משאר גליות לא ישתעבדו עוד בו וזהו ושקט ושאנן מבבל וגו' כי מעשו פשיטא שלא ישתעבד עוד בו כי כבר נטל חלקו רק אפי' משאר האומות. **ואין מחריד** בא להודיענו כי לא תהיה תשועה וגאולה זו כשאר הגאולות אשר אחריהן באו גליות כמו גאולת מצרים ועליית בית שני וגאולת מדי בימי אחשורוש בימי היין וגאולת החשמונאים בימי יון אמנם תהיה לעולמים ואין מחריד עוד אותם לעד לעולמים:

אזלו וגו' כל זה מבואר וכוונתו לומר **ת"ח** בשעתא דעקים וגו' לומר כי כל מעשה האבות העליונים אע"פ שנראי' מתמיהים בעניינם ורובם ברמאות כמו ענין יוסף במכיר' אחיו וענין יעקב עם אחיו בערמה כי הכל הוא רמז אל המוקדם ואל המאוחר כי הנה ענין יעקב הוא רומז אל חטא אדם כאשר נבאר ולכן הוצרך אל הערמה הזו כאשר ביארנו לעיל ויתבאר עוד בס"ד וכן רומז אל ימות המשיח כאשר יתבאר כי סילק ברכותיו לאותו זמן. נמצא כי כל פרטי התורה אפי' הספורים שבה הם גופי תורה וסודות עמוקים.

ועתה ביאר ענין יעקב ואמר ת"ח בשעתא דעקים וגו' פה ביאר סוד כל הענין וכל מה שביארנו לעיל וזה התנא ר' ייסא סבא הוא אשר גילה לנו סוד הזה אשר עליו נסמכה כל הפרשה הזו והוא אשר הרחיב ביאור הזה וגילה לנו ענין יעקב ורבקה ועשו דוגמת אדם וחוה והנחש כאשר נבאר ב"ה. ואמר ת"ח וגו' נודע הענין כי באדם שייך פיתוי כי נפתה אחריו ונכנס בהיכלי טומאותיו ואולי כי השפיע שם נשמות מנשמתו והם הם סוד הנשמות הטהורות של הגרים כמו נשמת רות ורחב וגרים אחרים הרבה שהיו בעולם. ואמנם בחוה אמר שהטיל בה זוהמא להיותה נקבה וענין הטלת זוהמא זו יתבאר במקומו כי הוא דרוש עמוק אין פה מקומו. והנה הזכיר תחיל' ענין חוה לפי כי נודע היות הנקבה קרובה יותר אל החצונים בסוד רגליה יורדות מות ואח"כ נפתה הזכר:

וקיימא עלמא לאתפרע' מיניה פי' כי הי' עדיין תלוי הדבר ההוא ליפרע העול' מאותן הקללות אשר נתקלל ואולי ח"ו לא היתה תקוה אל העולם עוד מלהתברך עד דאילנא דחיי הוא סוד נרמז בתיקונין דף ל' ואין פה מקום ביאורו.

ונפל על אדם פי' מלשון על פני כל אחיו נפל ר"ל כי אילנא דחיי שרה על אדם והשרה כחו עליו ואז ניצול אדם ותיקן לנו ענין השעירים כנודע עניינם במקומם.

וע"ד אקריב יעקב וגו' יתבאר לקמן כי יעקב בא לתקן כל הנז' וכן דוגמת השעירים שהיו נותנין יש' אל עזאזל וכן בראשי חדשים לכן יעקב אקריב תרין שעירין א' כנגד עשו וא' כנגד סמאל דרגא דיליה כנ"ל דף קמ"ב ריש ע"ב.

ובג"כ קיימא עלמא וגו' פה גילה לנו תוקף הדרוש הזה כי הלא חוה נתגלגלה ברבקה ואדם ביעקב כי שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם. והנחש בעשו. וכמו דהתם הוה סמאל רוכב על נחש שהם זכר ונקבה דטומאה וכן הכא נזדמן עשו לקבל הנחש וגם סמאל נזדמן עם יעקב בבואו מפדן ארם בהאבקו עמו כאשר יתבאר לקמן ב"ה. וכן כמו שהנחש עקים וחכם בפיתוייו אל האשה והאדם כן עתה רבקה ויעקב עקימו וחכימו לעשו ובזה תבין ענין רבקה אשר היא התחילה בענין ערמה זו כי כמו שהיא פתתה את אדם והשיאתו עד שהזמינו לקבל הקללות לכן עתה היא פתתה והסיתה את יעקב עד שהזמינו לקבל הברכות כנודע מלשון פשטי הכתובים וז"א ויעקימו ויחכימו ליה. עיין לקמן בסוף הפרשה כי אני רמזתי בזה רמז נכון. ואו' וההוא דרכיב עליה זה יורה מה שביארנו כי הכל היה מדה כנגד מדה וגם פה נזדמן סמאל ולא יכילעם יעקב. עכ"ל:

והרמ"ק זלה"ה פי'. אזלו וגו' כולא הוה ברזא דחכמתא דכתיב מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית הרי מעשהו בחכמה ולא תאמר שמעשהו בחכמה סתומא נעלמה בהם שאינו אלא **וכולא** לאחזאה חכמתא עילאה לבני נשא שהרי נעשו בחכמה והחכמה היא נחתמת בהם ומתגלה על ידם והטעם שהאדם משתלם בחכמה ולזה ילמדו החכמה מתוך ענייני העולם וז"ש בגין דילפון מההוא וגו' והטעם לסוד החכמה ללמוד התורה וז"ש ועובדוי כולהו אורחי אורייתא שהתור' היא ממש כלי אומנות הנמצאות כולם והטעם שהם נעשים בתורה והתורה דרכיו של הב"ה שהרי נצטוינו והלכת בדרכיו דהיינו מדותיו שהוא מתנהג בהם וכאשר האדם מתנהג בחסידות ועבודה ממש הוא דומה להנהגת הספירות.

לית מלה זעירא בתורה שלא יראה בה כמה אורחין בסוד צרופי המלה והמאורות העליונים התלויים בה כאשר יצטרף בשם ההגון כדפי' בספר ברית מנוחה.

תלת מאה הלכות פסוקות ירצה הקדמות בסוד החכמה שהם רמוזות בפסוק זה וכבר פי' קצת באדרא:

בכל עובדא ועובדא אפי' שהם סיפורי מעשיות סתרי תורה תלויין בענין במשל הספור ההוא וגם באותיות בעצמן יצטרפו שמות פועלים פעולות נוראות הם שמות מאורות הכסא וכיוצא וז"ש ובכל מלה ומלה חכמתא איהי בתיבותיה ומלותי'. ואינו ספורי מעשיות אלא אורייתא דקשוט אלא שנתלבשה כדפי'.

נפלאות למטה שהם מבינה נ' פלאות וזה אינו נסתר כחכמה ולכך התפלל דוד בהשגתם: **דאקריב ההוא חויא לאתתא** שדעתה קלה ונוח להתפתות ואטיל בה זוהמא שנתלבשה ביצה"ר ובמחשב' רעה והלכה לפתות האדם בעלה ואז היו שתים לנגד אדם א' הנחש וחוה להחטיאו:

כדין אסתאב שנתפשט שליטת החצונים בכל ההויות הגשמיות ונעכרו ונתעבו ואתלטיא ממש היינו סוד שליטת קללות בנמצאות שליטת החצונים.

וגרים מותא שיהיה החצוני מעכל ההויה השלימה ואוכל אותה. וכיון שכל ההויות היו ממש מקטרגות על האדם שהוא גרם להם הרעה וז"ש וקיימא כל עלמא וגו' עד דאתא יעקב שהוא מרכבה לת"ת אילנא דחיי וכפר על אדם שנתגלגל בו ובמעשהו בפה החיצוני כדמפרש ואזיל. ונמצא לפי זה שכל מעשה רבקה ויעקב לתיקון חטא אדם וחוה אמנם היה ראוי שיהיה איש ואשתו אלא כדי שישמע אליה לטובה כדרך ששמע לרעה הית' אמו כאומרו שמע בקולי ולך קח לי ואחר שמת ירד למטה ואשתו נעשית אמו כדרך שפי' בסבא עד שעלה אל עולם הזכר על אמו כדפי' הבא על אמו בחלום יצפה לבינה וגו'. ואו' בזמנא דאקריבו ישר' שעיר הוה אתכפיא וגו' היינו שעירי המועדות וראשי חדשים ואין לומר שעיר יום הכפורים דא"כ לימא תרתי ועוד שאין א' מהם קריב אלא משתלח ונשרף אם לא שנאמר דקריב לאו דוקא **תרין** שעירין וגו' היינו הא' צד הגבור' העליונ' והוא יצחק הנמתק ע"י מטעמיו והגבורות המבוסמות. והב' השרשת החצונים שם וכאשר ישתלח נושא העונות והיינו חד לאכפייא לעשו כדי להמתיק הגבורות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' פתח ר' חייא אבתרי' וגו'. ובגין דחכמ' אשתתף רישי' דקרא הוי טעמא דסיפי' כלו' משום דיעקב הי' משתף עמו תמיד השכינ' ועתה גם כי הלך בערמ' לא מדעתו אלא מדעת שכינ' שאמר' לו אמו ברוח הקדש כנז' לעיל וכד עאל יעקב עאלת שכינתא עמי' לקבל הברכות לפיכך ודעת מזימות אמצא כלו' שאותו דעת שהיה ליצחק בלתי הגון לברך את עשו לא חלו אותם הברכות עליו לפיכך אומר השכינ' מצאתים אני לעצמי כמוצא מן ההפקר וז"ש ודעת מזימות אמצא דאתברך יעקב וכו'. והוה דחיל מהשתא פן יאבד בין האומות ומסתפי לעתיד פן לא יוכל להוציא הברכות מעשו שכבר החזיק בהם בזה העולם ולכך מסיים ואזיל אל תירא דלא אשבוק לך בהאי עלמא ולא תאבד והשנית כי הנני מושיעך מרחוק אנא אפיק לון מן ידוי. ושב יעקב דא שכינתא כלומר שתשוב השכינ' מן הגלות ודוק מהכא יעקב במלכות וכן בפ' בלק בפ' מי מנה עפר יעקב ושב יעקב ודאי כלומר מוכרח הוא שהוא השכינ' שהרי הת"ת מדבר ואומר

אל תירא וגו' נאם ה' שהוא זעיר אנפין ואי ושב יעקב הוא מדת יעקב ושבתי היל"ל אלא ודאי יעקב הוא השכינ' כנז'. א"ר יוסי ודאי כל מה דעביד וגו' היא הקדמ' למאי דמסיק ת"ח בשעתא דעקים ההוא חיויא וכו' שנתן טעם למה נתברך יעקב בכמה ערמות ותחבולות ואמר שהכל הוכרח להיות כן כדמסיק.

ת"ח דהא ר"ש וכו' בס"י גרסי רבן יוחנן בן זכאי ולקמי' דקאמר ולא גלי לון אלא לר' אלעזר גרסי ר' אליעזר והוא ר' אליעזר הגדול שהי' תלמידו ונרא' שגרסתם נכונ' מדקאמר הוה עמי' היינו רבי אליעזר שהי' עמו תמיד תלמידו מצוי אצלו דאי ר' אלעזר היל"ל ר' אלעזר בריה כדרכו בכל הזוהר ואח"כ מצאתי בס' אחר לר' אלעזר בריה דהוה עמי'. ה"ג אינון מלין דאורייתא מלין קדישין אינון. וקיימא עלמא לאתפרעא מני' ע"ד וארץ מתקוממ' לו. א"נ מיני' אהדר לנחש שהוא ראשית הקלקול עד דאתא אילנא דחיי היינו יעקב ירצ' שאז כבר הי' מקושר במדתו בקצת. וכפול [407] על אדם בס"י גרסי וכפר מלשון כפר' ונכון. וכפיא לי' ע"י שני השעירים שעשה לאביו והראי' דהא בזמנא וגו'. לאכפיא לעשו וגו' ע"כ שני שעירי' אלו כנגד ב' שעירי י"ה א' לה' וא' לעזאזל כנ"ל דף קמ"ב והכא הכי פי' חד לאכפיא לעשו כלו' לקליפ' עשו וז"ש דאיהו שעיר כלומר מלשון שדי'. וחד בגין דרגא דהוי תלי וגו' היינו הגבור' הקדוש' שנדבק בה סיגי הזהב של שורש עשו והוא כנגד גורל א' לה' ולהכי לא קאמר בהאי לאכפיא. ואומר ואתדבק ביה ע"ד ויאהב יצחק את עשו שהוא הדיין האוהב הרצוע' שבידו להלקות למורדים. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קמו.

פתח ואמר ויהי עשו וגו' ענין איש יודע ציד וגו' נתבאר לעיל דף קל"ט ע"א כי בסוד הקליפ' שעליה נאמר כי בשדה מצאה. אך ביעקב נאמר ויעקב איש תם וגו' וביאר עתה ענין הפסוק ואמר איש תם גבר שלים ר"ל כי מלת תם פירושו שלם כתרגומו כי הלא שלם בכל קצוותיו. וביאר הכתוב מה הוא ענין השלימות הזה ואמר כי הוא יושב אהלים ירצ' כי לא אמר יושב אהל והיה די. כי הי' נשמע מזה שהי' יושב בבית המדרש אבל או' אהלים מיעוט רבים שנים והענין על אברהם ויצחק. ואולי כי פשט הכתוב הוא שהי לומד תור' עם אברהם ועם יצחק כי כבר מצינו כי יעקב חי בימי אברהם ט"ו שנים שאברהם שנותיו קע"ה והוליד את יצחק בשנת מאה ויצחק הוליד את יעקב בן ששים הרי כי גדל יעקב ט"ו שנים וראה את אברהם ואולי אז למד עמו. אכן לפי הסוד נודע הענין כי יעקב הוא גופא דאדם הראשון בסוד הת"ת ואברהם ויצחק ב' הזרועות בסוד חסד וגבור' והנ' הגוף הוא אוחז אל שתי הזרועות וזהו יושב אהלים אחיד לתרין

[407] צ"ל ונפל וע' ברח"ו ז"ל.

סטרין תרין זרועות. והנ' אחר אשר כבר היה הגוף שלם עם ב' זרועותיו ע"י גלגול אדם באברהם ויצחק ויעקב א"כ כבר היה נק' איש תם גבר שלים וגם לא נמצא פסול בזרעו והית' מטתו שלימ'. והנ' להיותו כלול מב' מדות אלו לכן הי' מסתייע מהם ובעת שרצה ליטול הברכות מעשו לתקן את אשר עוות בימי אדם כי אברהם ויצחק עדין לא היו יכולים לענין זה עד שנשלם גלגול אדם ביעקב דרמיז בגופא וכדין אתא עידן למיסב מיניה הברכות והנ' הכתוב אומר עם חסיד וגו' וזה הענין יצדק ביעקב כי הוא כלול מחסד ומגבורה ולכן עם חסיד תתחסד כי גם הוא מכלל מדת החסד. ועם עקש תתפתל בסוד הגבורה הלובשת ומפתה ומראה פנים צהובות אל הרשעים בעולם הזה לטורדן מן העה"ב. ובכח מדת הגבורה עקים וחכים ית עשו אשר הוא עקש בסוד הקליפות אשר הם עקשים ונלוזים במעגלותם ולכן כאשר בא לרמות את עשו בא מצד הגבורה אשר בו מעקשת את הקליפות בעה"ז וז"א **וע"ד** יעקב בסטרא דיצחק אתא וגו' וכד אתא עם ברכאן וגו' כי נודע כי הברכ' מצד הימין שהוא אברהם ואמר כי בענין ברכות אלו התנהג בשתי המדות הנז' כי הנה להסית את עשו הי' בכח הגבורה אמנם כל כוונתו לא היתה לרמות את עשו רק כדי ליטול הברכות וזה ודאי הי' ע"י מדת החסד שבו הנק' ברכה ולקחהו לעצמו הרי כי בענין הברכות אלו הי' מכח אברהם ויצחק:

ת"ח כד יעקב אתער וגו' עתה מבאר לנו ענין דעקים וחכים לסמאל דרכיב על נחש כנ"ל כי הכל הי' לתקן כל מה שאירע לאדם כי גם סמאל נזדמן שם ולכן הוצרך עתה ג"כ כי כמו דנצח לעשו כן ינצח לסמאל ולכן בעת בואו מפדן ארם וראה סמאל את יעקב שהיה מבורך בעושר ובבנים מה שלא הי' כן לאברהם ויצחק וראה כי הועילו ברכותיו ויצא מידי הקללות הראשונות כדין נחת להלחם עמו אולי יוכל לטורדו מן העולם וכדין יעקב אתער בכחו וגבורתו לגבי סמאל ונצח ליה ואז סמאל קביל עליה ליעקב. פי' זה יובן במ"ש לעיל דף קמ"ד כי סמאל סלקיה ליעקב על רישיה בסוד כי אם ישראל יהי' שמך ועיין שם כי בהיות ישראל בסוד הת"ת שהוא בעלה דמטרוניתא הנק' אלי"ם כי ז"א כי שרית עם אלדי"ם כנ"ל והנה א"כ הוה דרגא דיעקב יתיר מכל המלאכים ומכ"ש סמאל ולהכי קאמר דקביל עליה ליעקב. ואמר כי בכמה סטרין נצח ליה כי תחל' נצח לחויא שהוא סוד עשו כנ"ל ואח"כ נצח לסמאל הרוכב עליו ואמר כי אע"ג דכולא חד ר"ל כי במה שנצח את הנחש שהוא עשו ממילא הוא כי סמאל הרוכב עליו ג"כ נתנצח כי אין אומה נופלת עד שתפול שרה תחילה ואמר כי עכ"ז דכולא חד רצה לנצח את סמאל בפני עצמו בנצחון אחר וכן היה הה"ד ויאבק איש עמו שהוא סמאל וגו' וביאר עתה ענין הנצחון איך היה. ואמר כי הלא כתיב וירא כי לא יכול לו וביאר הטעם לפי

כי כבר נתבאר לעיל בפסוק יושב אהלים כי יעקב הוה אחיד לתרין סטרין סוד אברהם ויצחק שהיו גלגול אדה"ר והנה נשלם אדם הראשון מכל צדדיו ולכן לא יכול לו כי לא מצא מקום תפיסה ואחיזה להתאחז בו עד ששלח ידו בירך יעקב כאשר נתבאר. ואו' **ת"ח** זכותיה דיעקב וגו' כל זה מבואר **ויגע** בכף יריכו דאיהו אתר וגו' פי' כי הנה נודע כי ששה קצוות הם בגוף האדם והם ב' זרועות והגוף וב' שוקים והמעור. והנה נודע כי אדם חטא בכל שש קצוותיו כי לכך כל העולם יוצאי יריכו מעותדין למיתה כי אז קבלו זוהמת הנחש הקרויה מיתה ולכך בכמה חסידים שלא נמצא להם שום חטא בעולם ונתנו רז"ל טעם אל מיתתן כמו מתו בעטיו של נחש וביאורו הוא מה שכתבנו כי גם הם בסוד אדם והוא חטא בכל קצוותיו ולכן הם נענשים על אותה הזוהמא ואין פה מקום ביאור דרוש זה. והנה נודע כי אעפ"י שלא נשלם עדיין רק ג' קצוות הנ"ל שהם הגוף וב' הזרועות עכ"ז נודע כי הגוף הוא עיקר הכל ולכן נקרא יעקב שלם שבאבות כי בהיות הגוף שלם כל שאר קצוותיו שלמים עמו. וגם טענה אחרת כי נודע כי ג' קצוות אחרונים שהם נה"י הלא הם כלולים בחסד גבורה ת"ת והם הם כנודע והכל א' ובהיות שלמים ג' הראשונים ממילא נשלמו ג' האחרונים ולכן אמר וירא כי לא יכול לו כי בהיות עתה יעקב שלם ע"י אברהם ויצחק הנה לא היה עוד אחיזה אל סמאל כלל. אמנם עכ"ז נתחכם סמאל ונאחז ביריכו והענין כי כבר ביארנו כי כל הקצוות נאחזים בגוף והגוף הוא סבתם ובזה יתורץ כי עם היות כי כבר יעקב הי' שלם עכ"ז להיות כי שאר הקצוות לא נשלמו היה לו אחיזה בהם ולהיות כי היריכים יוצאים מן הגוף לכן היה מקום אחיזה לסמאל בירך יעקב ממש כי הירך שלו הוא ובו תלוי ועם היות גופו שלם עכ"ז ירכי אינו שלם וסוד הענין הזה נתבאר למטה פ' ויצא דף קמ"ח ע"ב בס"ת כי הסוד על נדב ואביהוא יוצאי ירך יעקב כאשר נבאר. ולכן לא יחשבו כל זרע יש' ליוצאי ירך אברהם או יצחק כמו ליעקב ולכן לא נק' אלא בשם בני ישראל והענין כי אברהם ויצחק הם זרועות וכל א' מהם הוא בנין בפני עצמו כנודע כי חסד וגבורה כל א' הוא נק' אדם בפני עצמו וכלול מעשר בפני עצמו והנצח וההוד לא יקראו יריכים של חסד ופחד רק ירכי יעקב כאשר נתבאר לך הנועם למה הת"ת כולל כל האצילות וית' במקומו ב"ה. ולכן עם היות יעקב שלם עכ"ז כאשר מצא סמאל פגם בירכיו הם נדב ואביהוא יוצאי יריכו אז מצא מקום אחיזה וסוד הענין כי הלא ידעת כי אהרן הוא כהן והוא חתום במדת הנצח הנמשך מן החסד כהן עליון ומשה הוא בהוד [408] כמ"ש ונתת מהודך עליו והנ' נדב ואביהוא הם נמשכין מן הנצח והם יוצאי ירך יעקב כי אהרן הוא ירך יעקב ונדב ואביהוא הם יוצאי ירך יעקב שהוא

[408] יעויין לעיל בזהר בראשית כ"א ב'.

אהרן ולכן היה חטאם בהקריבם אש זרה ושתויי יין נכנסו כי כל אלו היו חטאות של אדם הראשון וכאשר באו לתקן ירך אדם הראשון לא יכלו ואדרבה הוסיפו אשם ועון על פגם הראשון ואז מצא סמאל מקום להתאחז ולומר כי עדיין אינו ראוי להתברך לפי שעדיין הוא פגום וירכו פגימה ולכן תבין כי לא נאחז אלא בירך הימנית כי שם הם נדב ואביהוא אמנם ירך השמאלית שם היה משה וביסוד שם היה יוסף הצדיק ולא מצא מקום הקטרוג רק בירך הימנית ולכן עיקרו של איסור גיד הנשה בירך ימנית כמשז"ל בגמרא הירך המיומנת שבירך רק שרז"ל אסרו גם שניהם. ולא נתקנה ירך זו עד שבא שמואל שנתנבא משם כמ"ש וגם נצח ישראל לא ישקר וגו' ולכן הוצרך אז ג"כ לבא אמו חנה במקום חוה כאשר כתוב אצלי בשם ה"ר אליעזר בן יוחאי זלה"ה דרוש נחמד בהפטרת חנה ואל זה רמזה ויין ושכר לא שתיתי וגו' כי באה לתקן שארית הפגם אשר לא נתקן בימי רבקה ויעקב בסוד ירך ימנית וזה נרמז בפ' בראשית דף כ"א ע"ב.

כיון דאתער צפרא וגו' מבואר הוא כי הקליפות כל יניקתם מצד הגבור' הנק' חשך והנה תשת חשך ויהי ליל' בו תרמוש כל חיתו יער אז שליטת הקליפות ותרעין דגיהנם אתפתחו וכן אין שליטתם אלא בעוה"ז הדומה ללילה והנ' יעקב הוא השמש שאין שליטתו אלא ביום ולכן עד דהוי ליליא הוה סמאל תקיף וכיון דאתער צפרא שהיה יום אז אתגבר יעקב בכח היום והתחיל להתגבר מצד רבקה אשר הוא ראש היום והוא אברהם מדת החסד ומשם התחיל להתגבר כי ימינך ה' נאדרי בכח ושם הוא עיקר כח האדם. ואל תתמה אם סמאל הוה מן המודים ומשבחים לשי"ת כי אין זה סמאל עצמו שהוא הכולל כל כתרין דמסאבותא אמנם כבר ידעת כי הנה מטתו שלשלמה ס' גבורים וגו' ועשרה אחרנין אינון בקו אמצעית' דיל' דאינון טמירין יתיר והם סוד עשרה אומות היושבים בא"י עצמה וניתנו לאברהם כנודע וכולהון היו שבעים אמנם אין עולים בשם אלא הששים ומנהירו דהאי נפקו ס' פולסי דנורא דההוא נער מטטרון אחיד ואתלבש בהו ועשרה אחרנין שהוא עצמו כולל שהם ויקח העבד עשרה גמלים הם י' דרגין שהם כלולים בו וכן איתנהו בעולם העשיה עד שנמצא שיש ברקיעים ע' שרים סביבות פתח הרקיע של ארץ ישראל כנודע ושם ניכרים היותם שרי אומות כי אותם של פנים אין בהם נפתל ועקש ח"ו כולם הם דיינים עליונים וסנהדרי גדולה אמנם בחוץ הם מורכבים מטוב ורע וסמאל עמהם וזה סמאל שרו של עשו הנז' בכאן ויש סמאל אחר [409] והוא כללות הטומאה אילן הטומא' וזה מודה ומשבח ככל האחרים.

[409] לעיל כ"ט א' בזהר איתי ס"מ ואית כו' יעי"ש.

ת"ח כמה ברכאן וגו' יש כאן מקום עיון למה שינה ברכות אלו שהביאן שלא כסדר. וכן למטה גבי בשם ה' כי אמילם וגו' הביאם כסדר הזה ודאי שלא על חנם נשתנה וצ"ע. וכל פשטא דלישנא הוא מבואר. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרמ"ק זלה"ה כתב. סבוני גם סבבוני וגו' הא הכא תלתא וגו' הם שמאל [410] דברכיה אבוהי מצד הגבור'. וברכיה קב"ה מצד הימין מהחסד. והמלאך ברכו מצד האמצע כי אומר כי אם ישראל וגו' והיינו בשם ה' כי אמילם מימין ושמאל ואמצע והתחתונ' היא הרביעית מצד המלכות המנהגת העולם בזמן הזה להתנהג עם השכינ' בעלייתה וירידתה ולזה אלו תקיפין יהיו לזמן שיתעוררו כל הקליפות יחד כל האומות יחד. וחד לסטים וגו' מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' איש תם גבר שלים כתרגומו כלומ' המשלי' בין החסד והגבור' וזהו יושב אוהלים כדמפרש ואזיל. וע"ד יעקב בסטרא דיצחק שכיון שהי' נאחז בשורש הגבורה הקדוש' יש לו כח לשבר הגבורה הטמא' שהיא ענף שממנ' נמשך למט' ע"י אחיזתו בשורש. עם חסיד תתחסד וגומר כי בהיותו עם החסידים מתחסד עמהם מכח השורש שיש לו הקשור בחסד ועם עקש תתפל בכח דינא קשיא שהוא אחוז בה יכול לאכפיא ליה. וכד אתא עם ברכאן נר' דגרסי' וכד אתא לנטלא ברכאן. ת"ח כד אתא יעקב וגומר עד הה"ד ויאבק וגומר נר' הלשון מבולבל ולא יכולתי להגיהו אפי' על פי ספרים ישנים ונר' ליישב הענין כך ולגרוס יעקב נצח לי' בלא וא"ו והוא גזרת מלת ת"ח וה"ק ת"ח כד יעקב אתער לגבי' סמאל בענין ויאבק איש עמו. וקביל לי' ליעקב עליה לשר ולפטרון כמ"ש כי שרית עם אלהים ותוכל נמצא שיעקב נצח לי' בכמה סטרין אחד נצח לחויא דהיינו עשו עצמו חויא בישא ולא אתנצח בר בשעיר דהיינו הב' שעירים שעש' לאביו מטעמים. ואע"ג דכלא חד כלומר השעיר ועשו דהיינו החויא דקאמר הכל אחד ומן הראוי לנצח לחויא בהפכו לא בדבר הדומה אליו או ענף ממנו מ"מ נצח יעקב לחויא ע"י שעיר הדומ' לו וזה כח גדול להורגו בחניתו. נצח כמו כן לסמאל שהוא שרו של עשו בנצחונ' אחרא כלומר משונה מן הראשון ועכ"ז נצחו ע"י האבקו עמו ונצחו. דאתברי ביה סיהרא היינו ליל ד'. דאיהו אתר לבר מגופא היינו סוד הנצח ירך יעקב שהמשיך בקטרוגו כח הדין מן הגבורה אל הנצח והחשיכ' עד שלא היה נביא יכול להתנבאות מתוכ' כנז' בפ' בראשית דף כ"א ועמד בחשכ' עד שבא שמואל ולא סיים לתקן עד שבא דוד כנז' התם ונתבא' הענין בפ' וישלח בפסו' שלחני כי עלה השחר ע"ש ואע"ג דאיהי תקיפא שברנו ואל שדי יברך אותך ויפרך וירבך והיית לקהל עמים

[410] מצד שמאל הם דברכי' כו':

הרי ברכה עצומה בהפלגת הרבוי מ"מ לאו איהי תקיפא דשולטנותא כלו' אינו נזכר בה מציאות הממשל' ושרר' שיהי' לו בעה"ז כמו הברכות שברכו בראשונ' יעבדוך עמים וגומר. חד אינון ברכאן קדמאי דאבוה כנגד כל גוים סבבוני שאין הסבו' כ"כ די בברכ' זו להפילם. תרין אינון ברכאן דברכיה קב"ה ננגד סבוני גם סבבוני דהיינו סבוב אחר סבוב מהמוני עמי' אז אצטריכו ברכאן דקב"ה. תלת אינון ברכן דברכי' ההוא מלאכא היינו כנגד שבוני כדבורים שהסבוב ההוא קליש וחליש שמסבבים ונופלים כאשר יעשו הדבורים שעוקצים ונופלים ומתים אז יבאו ברכו' המלאך לזנב אחריה' עד בלתי השאיר להם פליט. לגבי מלכין תקיפין לאגחא גרסינן עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון יושב אהלים דאחיד תרין סטרין לאברהם וליצחק וגו' קל"ט ב'. דתנן לא יפוק בר נש יחידאי בליליא וגו' קס"ט ב'. ואסליק כל אינון אחרנין לזמנא דאצטריך קס"ו ב'. וקע"ב א'. עכ"ל:

דף קמו:

אדהכי שמע על לסטים חד וגו' הוא שליטת אלו המלכיות זו אחר זו לערך התעוררותם יחד לכך לא נשתמש אלא בזו הרביעית שהיא מהשער מהשכינה לכך אמר במשל בני תרעי שהיא ברכת שומר השער ולפי הנראה שיתעוררו ג' מלחמות הא' כל גוים סבבוני השנית חזקה יותר סבוני גם סבבוני השלישית חזקה מהאמצעית והיינו שהם תגבורת ג' קליפות הם ג' קליפי אגוז כנודע והרביעית חלושה היא הנכתשת עתה בגלות ישראל קמעא קמעא. ולזה אמר לקמן ויתערון אינון ברכאן מכל סטרין. וסוד ענין המלחמות ההם היא שהב"ה יעורר מדנים בין משפחות האדמ' להתכתת אלו עם אלו להצטרף שלא ישארו מן העמים אלא אותם שיזכו ליכנס אל הקדש שהרי עד כאן לילית הרשעה אם שבעים אומות נותנת נפשות טמאות בקרב העמים והב"ה מצרף האומות שלא ישארו מהם אלא אותם שהם קרובים קצת אל הקדש להיותם לבוש אל הקדושים ולזה ישברם ויכתתם אלו באלו עד הצטרפם וקדושת שם שמים מה שנתחלל על ידם יתקדש מהם ובהם עד כלותם אלו באלו וישארו המצורפים וג"כ ענין זה צרוף לישראל בתחלה ושמא ח"ו באותו צרוף יכלו ככלות שאר העמים עד שלא ישארו אלא א' מעיר ושנים ממשפחה ח"ו ולזה יעמוד זכות אבות ואותם הברכות לישראל ויצטרפו ביסורים כאו' יסור יסרני י"ה ולמות לא נתנני:

ר' חייא אמר מהכא שאר ישוב שאר יעקב. ירצה שאר האומות ישוב להתעורר קרבין. שאר ברכות ישוב שבות יעקב. או איפכא שאר הברכות ישוב שבות שאר יעקב שהוא מה שישארו בסוף היינו שארית יעקב בגוים דכתיב והיה שארית וגו'. בן יכבד אב ועבד

אדוניו מצד האב כיבוד [411] דהיינו ל"ב ועבד אדניו אמנם הוא מצד מורא דהיינו מצד הבינה ולז"א אם אב אני איה כבודי ואם אדונים אני מצד האדון שיש' לה עבדים מצד נפש ורוח נשמה דעבד ואמה איה מוראי והנה שני חצונים אחזו שני מדות אלו עוג ואליעזר עבד אברהם זה נעשה מחיצה לא"י שלא יכנסו לארץ וזה מחיצה ליש' שלא יכנסו לגאולה כנגד המורא אמר הב"ה אל תירא אותו ואם נפרש שהוא חי בג"ע ג"כ יהיה אוריכו ליה מזכות המורא אמנם עשו בזכות כבוד וזכות בכ"י שעולה כבו"ד נעשה מחבת [412] ברזל שלא יכנסו ישראל אל הגאולה יתם זכותו ויעררו ישראל בכ"י מצד הכבוד דהיינו מצד האב והתחתונים מצד האדון לנגד מורא האדון דהיינו תחתונים מצד הבינ' שמשם אדון ואז יזכו לצאת מהגלות וליכנס לגאולה ויתחיל נקמת עשו לבטל הקליפות והיינו ועלו מושיעים וגו' הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ומההוא יומא ולהלאה יקום מלכות' וגו' פה ביאר לנו כל הנ"ל כי אין שליטת יעקב אלא לעה"ב ובביאת המשיח בס"ד ואז ישלוט יעקב בהאי עלמא ובעלמ' דאתי ויתקיימו ברכותיו שהם ברכות העה"ב וברכות העה"ז ג"כ כנ"ל **והיינו** היא אבנא דאתגזרת וגו' המשיל את יעקב לאבן לסודות ידועים ואין פה מקומם. אך דע כי היא סוד המלכות אשת חיל אשת של יעקב הנק' אבן והיא סוד יו"ד דאדני כי כל יו"ד אתקריאת אבנא כנודע בריש התיקונין ולהיותה סתומה וחתומ' מכל הקליפות. עכ"מ:

והרא"**ג זלה**"**ה כ' די לא** בידין כד"א משם רועה אבן ישראל מלבד הפשט שבא ללמדנו שהאבן ההיא היא השכינה כד"א משם רועה אבן ישראל. כד"א והאבן הזאת אשר שמתי מצבה והוא מדבר ביעקב שהוא הציבה מצבה א"כ משם רוע' אבן ישראל היא המלכות. ר' חייא אמר מהכא כלו' לאו מהתם מכל גוים סבבוני נפקא אלא מהכא נפקא. ה"ג אלין ברכאן אחרנין דאשתארו וכתי' והי' שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כארי' בבהמות יער וגומר תרום ידך וגומר בגוים כלהו ולא בעשו בלחודי' וכתיב והי' שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כטל מאת ה'. ע"כ. והוא פשוט אמנם הא דנקט אומר והי' שארית יעקב בגוים נטל מאת ה' נר' מיותר ועוד למה נקט הפסוקים בהפך והפסוק זה והי' שארית יעקב וגומר כטל הוא הקודם ואח"כ והי' שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים. וי"ל שהפסוק השני הוא פירושו של ראשון והוא כי הפסוק הראשון והי' שארית יעקב כטל דהיינו שארית הברכות שנזכר בהם טל השמים אימתי יתקיימו כשיהי' שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים ולא בעשו בלחודוי. נמצא שהפסוק הראשון

[411] צ"ל כבו"ד.
[412] אצ"ל חומת.

שהביא שהוא הפסו' שני הביאו להכריח שלא נתקיימו שאר הברכו' בעשו בלחודוי דהיינו בזמנו של עשו עצמו אלא כשיהיו ישראל בקרב עמים רבים ואז תרום ידך על צריך וגומר ומה שהביא פסוק שני שהוא הראשון וכתיב והי' שארית יעקב נטל וגומר הוא לומר ואם תרצ' לידע שארית הברכות שנשארו מי הם כבר כתי' לעיל מניה והי' שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כטל מאת ה' כלו' בענין הברכות שנזכר בהם ויתן לך האלהים מטל השמים וגומר הם הם שאר הברכות שאני אומר. ה"ג וההוא יקרא וההוא טיבו אוריך לכמה זמנין וכדאיתא במדרש שמאותם שנכנסו חיים בג"ע הוא אלייעזר עבד אברהם שיצא מכלל ארור גיהנם ונכנס בכלל ברוך בג"ע: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון דכתיב בבכי יבאו וגו' קע"ה א' ר"ג א'. עכ"ל:

הדרן עלך פ' תולדות יצחק. בריך רחמנא דסייען

זהר ר' חייא פתח וזרח וגו' הענין הוא שכוונת ר' חייא לייחס פסוק וזרח השמש וגו' עם פסוק ויצא יעקב ולזה קשה כי היה לו לומר ויבא חרנה כמה דכתיב ובא השמש. עוד קשה אומ' ויצא יעקב עם וזרח שאי אפשר שנאמר עם יציאתו זריחתו שאדרבה זריחתו היא יותר גדולה בהיותו בבאר שבע ממש ולזה פי' ואמר וזרח השמש דא יעקב שהוא הת"ת כי שמש ומגן ה' צבאות [413] .

כד הוה לא תימא ביציאתו לבד אלא כד הוה בהיותו ממש בתוכיות באר שבע שהיא הבינה וכן ובא השמש אינו מתייחס ממש עם וילך אלא **כד** אזל כאשר מכבר הלך ובא לחרן אז בא השמש ומשום דמלת וילך היינו לחוד דרך הליכתו נסתייע מהפסוק מאומ' וילן שם כי בא השמש ומה שבא החילוק הזה בין פסוק לפסוק לא קשה מידי שיתבאר יותר במאי דמפרש ואזיל. ת"ח וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

סתרי תורה

אלא א"ר אלעזר שלמה מלכא האי ספרא אוקים ליה וגו' סוד ז' מדות ולכך פתח ספרו בז' הבלים שהם הודעת עסק הספר וז"ש אמר קהלת באלו ההבלים הוא מאמר ודבור קהלת. והנה העולם צריך ב' קיומים הא' קיום בריאתו והב' הוא מזונו וחיותו ושתיהם תלוי בז' ספירות וז"ש דעלמא קאים עלייהו דהיינו קיום בריאתו.

ואינון עמודין וגו' דהיינו מזונו. והנה קיום העולם בהם הוא חג"ת שהם אבות ההנהגה ויצדק הקיום ע"י לבד ואפשר ג"כ על השבעה יחד מפני היות ג' בנים שהם נצח הוד יסוד שלוחי האבות והמלכות היא מקבלת הכל ובהם הנהגת הכל וקיומו א"כ יצדק על הג' ועל הז' ולזה אמר הכתוב הבל הבלים שהם ג' דהיינו ג' אבות והפסיק הענין באו' אמר

[413] צ"ל אלקים.

קהלת להראות שאלו הם הבלים שרוצה לומר קיום העולם כענין מתניתין על ג' דברים וגו' ואח"כ חזר ואמר הבל הבלים הכל הבל להורות שגם הד' הנשארים שהם נהי"ם הם קיום העולם ע"ד זה הבל הבלי' שהם נה"י הכל נמשך להבל שביעי שהיא המלכות וזה כוון באו' **ואיתערון** חברייא אין העולם עומד וגו' כדפי' עבודה דא יצחק בערך שחיטתן בצפון. דברים הם הבלים כי הדבור יוצא ע"י הבל.

מה גופא לא אתקיים וגו' שההבל הזה הוא יוצא מחיות האדם וחמימות הלב המחמם הרוח הנכנס בריאה והיינו נשימה נשמה אף הבלים נשמת העולם. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' וזרח השמש ובא השמש וגומר האי קרא אוקמו' לעיל בפרש' תולדו' יצחק דף קל"ו ור' חייא לא ניחא לי' בהאי פירוש' ולכן אמר אבל וזרח השמ' וגומר כד הוה בבאר שבע כלו' אבל היות' נכון לפר' הוא זה גומר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קמז.

ות"ח שמשא וגו' [414] ואל מקומו שואף וגו' כלו' ובהיותו גם בתוכיות המלכות שם הוא זורח בשימושו שהוא משמש עמה באות נפשו שואף זורח שם הוא ומשפיע בה ועדיין מקור האור שנמשך מהבינה עד המלכות ע"י נמשך והולך דרך בו בענין שהוא ראש למשך השפע והאור ולעולם האור נמשך כשרביטא דכוכבא שהככב ראש לאור והאור נמשך ולכך ואל מקומו שואף זורח הוא שם והיינו דקאמר וישכב ודאי לשון שמושא שמשמש בה והיינו ואל מקומו שהיא המלכות שואף בסוד הטיפה זורח שם הוא ממקור האור שלעולם משך הזרע הוא נמשך מחכמ' ובינה עמו עד המלכות ואינו נפסק.

ת"ח הכוונ' לפרש שמה שפי' הכתוב ויצא יעקב וגו' יתבאר ע"י קושי' אחרת דהכא קצר הכתוב באו' ויצא וילך ושם בפסוק וזרח השמש האריך באו' אח"כ הולך אל דרום וסובב וגו' אמנם הענין להיות זה פסוק בתורה וזה פסוק בדברי קבלה נודע היות דברי קבלה פי' לפסוקי התורה.

נפיק ממזרח דכתיב ויצא יעקב וגו' כלו' א"כ הכתוב הורה כל זה בפסוק ויצא לא אמר ויהי יעקב בבאר שבע להורות על וזרח השמש כדפי' לעיל להורות לנו ענין גדול דהיינו נפיק ממזרח שאפילו בהליכתו לעולם מורה על מקום יציאתו להיות לעולם יוצא וז"ש נפיק ולא אמר נפק שהוא יצא אלא נפיק שהוא יוצא וזה הורה באו' ויצא יעקב מבאר שבע ויצא יעקב היינו נפיק כדפי' מבאר שבע היינו מזרח כדפי' ואזיל למערב דהיינו הולך אנ דרום וזה רצה באומרו וילך לשון הליכה ולא ויבא להורות על גלגולים

[414] נ' ג' תיבות אלו מיותרים.

שנמשך לו בדרך כדפי' וענין ובא השמש ואל מקומו ביאר הכתוב אחיכ באומרו וילן שם וישכב כדפי'.

ר' שמעון אמר נפק מכללא וגו' ר' שמעון קשה לו בדברי ר' חייא טובא. חדא אומ' ויצא כי בדברים העליונים מלת יצא לא נקטינן לה אלא בהיותו יוצא מרשות הקדוש' לרשות החיצונים דהיינו יציאה מרשות היחיד לרשות הרבים ופסוק ונהר יוצא לא קשה מידי דיוצא כתיב ולא יצא שמורה על אחדות לעולם.

עוד מלת באר שבע היא במלכות שהיא בת שבע כנודע לא בבינה שהיא יובל לא שמטה [415].

עוד חרנה במלכות אין ראוי שהוא לשון חרון אף בזולת לשון וילך כאשר יתבאר לזה פי' דרך אחרת ופליג עלי'. ודקדק לשונות אלו תחלה אמר נפק דהיינו לשון ויצא מכללא דארעא דישראל כי ארץ ישראל היא המלכות ארץ לת"ת ודאי והיא נכללת בבחינות כל המדות והיא נקראת על שם ישראל שהוא הת"ת באר ועל שם הכללות מכל המדות שבע דהיינו היות' כלולה משבע. ומכל כללות זה יצא יעקב ליכנס לחצונים כדמסיק והשתא ניחא לשון דבאר שבע וז"ש דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע.

ואזל לרשו אחורא דהשתא שייך וילך דלדברי ר' חייא אף מלת וילך עקם המקרא לישבו בסוד הולך אל דרום וגו' עכ"ז לגבי מערב לא שייך הליכה כדכתיב וזרח השמש ובא השמ ש שהכל נקשר ראש בסוף. וזה אמר ואזל לרשו אחרא דהיינו מלת חרנה וז"ש דכתיב וילך חרנה:

אמר ר' חייא כד אזיל וגו' הענין כי ר' חייא בא לתקן קצת דבריו להקשות לר"ש בקצת והיינו דקאמר כד אזיל שמשא וגו' דבשלמא לפי' ר' חייא ניחא אומרו ויפגע במקום דהיינו כד אזיל וגו' כנז' אלא לדברי ר"ש קשה מאי ויפגע במקום בחוץ ברשו נוכראה ובהיותו חושב שאפשר שר"ש יפרש יעקב בת"ת הקשה עוד ואמר כד אזל שמשא למערב האי מערב איקרי מקומו דשמשא כי המלכות נעשית מקום אליו ודאי והיינו שאבריה נקבות לאברי הזכר ונודע שהיא נקרא' מערב להיות בה כללות וערוב כל הבחינות וז"ש האי מערב איקרי מקומו דשמשא וגו' והשתא ניחא דלא נפיק לרשו אחורא אלא שארי עלה במקום הקדש ואף אם יהיה יעקב כפשוטו סוף סוף הוא מרכבה אל הת"ת והכל ענין א'. ולמאי דקש' לר' חייא בדברי ר"ש לשון ויצא ולשון וילך ולשון חרן וגו' כנז' תירץ ואמ' כי בעצם הולך הת"ת אל המלכות וז"ש דאזיל לגביה לאנהרא עליה כי קודם היה מאיר ממקום עליון אבל השת' אזיל לגביה ממקום הארתו לאנהר' עליה שהוא הארה

[415] נצ"ל אלא שמטה.

נבחרת מהארה ממקום רחוק. ולענין באר שבע **ת"ח** באר שבע נקרא' הבינ' על שם שהיא כלולה משבע שנים שבע פעמים וזהו באר שבע היובל הכולל שבע שמטות וז"ש יובלא והן אמת שצדקו דברי ר"ש במה שאמר שהמלכות נק' באר שבע וז"ש **באר שבע** אפי' שמיטה אמנם יותר צודק בבינה וז"ש אפי' כי עיקרו הוא בבינ' ר"ל ביובל כדפי' ואם במקרה יהי' בשמטה שהיא המ' אין ראוי שתקרא כן אלא ע"י הת"ת הבא אליה מאור הבינה ודומה הבת לאם קצת וז"א **דהא** דא כגוונא דדא ומצד הבינה נק' כן ועכ"ז הנה לא יצדק אלא בבינה משום דשמשא לא נהיר למלכות אלא מצד הבינה בהיותה יובל והשתא דת"ת היוצא ומאיר הוצרך הכ' לכנות הבינה בשם באר שבע וז"ש לא נהיר אלא מיובלא מבאר שבע כדפי' שמלת באר יובלא שבע הכולל שבע שנים שבע פעמים ומפני היות אורו מאותה הבחינ' הפנימית הנק' באר אמר הכתוב ויצא יעקב מבאר שבע וז"ש **ובגיני כך** וגו' שהיא בחינת הבינה הפנימית למעלה בסוד היובל ושייך לשון ויצא:

וילך חרנה דא מערב כי בזמן שהוא מערב שעדיין לא האיר השמש בה ראוי שתקרא חרנה שהיא מעורבת ומתגוללת בדין החשוך ואין בה אור אמנם אחר שהת"ת מאיר בה ונכנס אליה כדפי' תקרא שמט' הכלולה משבע וז"ש מערב דאיהו שמט' ע"י הייחוד כדפי'. והשתא נמשכו לר"ש ג' דוחקים מתוך דברי ר' חייא. הא' מה ענין ויפגע במקום הב' מה ענין באר שבע עתה בבחינת ביאתו הג' כי בת"ת לא יצדק צאתו מן הקדוש' ואף ביעקב מטעם זה רחוק הדבר מאד לזה בא ר"ש ע"ב [416] לתקן ואמר **ויצא** יעקב מבאר שבע דא מערב שנת השמט' כי מה שר' חייא מחלק בין זה לזה לא היא אלא מערב ושנת השמט' הכל א' ואדרבה נקראת מערב ע"ש שתערובת כל המדות בה ולזה לא אמר שמטה אלא שנת השמטה שהוא כלול מהשש' שנים כחולפים והיינו מערב ערוב כדאמרן.

וילך חרנה דאמרת שהיא בערך הדין לא היא אלא ממש בקליפות דא שנת ערלה. ומאי דקש' לך צאתו **בגין** דנפק מרשו קדישא לרשו אחרא כי מציאות הפשט יוכיח הענין שכך היה שיצא מא"י לחוצה ואין לתמוה על זה על יעקב מפני שהיה מוכרח דהוה עריק מקמי אחוי ולכן אמר ויצא כי כל לשון יציאה היא לחוץ לחיצונים כנז' כענין איצא והייתי רוח שקר וכענין צא תאמר לו וז"א דנפק וגו' וא"ת וכי יעקב צדיק יצא לז"א באונס יצא דהוה עריק על נפשו ויעקב לאו היינו ת"ת כדפי' ר' יוסי דקשה לפי' כי הת"ת אינו יוצא לחוץ כנז' וגם אין חרן מלכות כדפי' ר' חייא אלא יעקב כמשמעו כדפי'. ומאי דקש' לך ענין ויפגע במקום וענין באר שבע מה עניינו עתה אדרבה בא מתרצה הב' דהיינו **וכד**

[416] בכת"י נכתב בצדו כאן ע"ב נרא' כוונתו על עמוד ב' ושם דברי ר"ש ובזהר שלנו מתחיל עוד קודם:

מטא לבית אל שהקדוש' שהיא באר שבע בה מדרגות מדרגות אלו למט' מאלו ובהיותו יורד ויוצא מטא במדרגות הקדוש' למדרגות בית אל דאיהו עדיין ברשו קדישא שעדיין לא יצא מכל וכל מהמ' ואפשר היות בית אל מלכות שבמלכות משבע מדות שבה בבחי' באר שבע.

מה כתיב ויפגע במקום ההוא דהיינו מלכות שבה הייחוד ודרך פגיעה מצאה ולדידך ר' חייא קשה לשון ויפגע שהרי ממש היה בא אליה.

ור' חייא תירץ דא הוא מקומו וגו' וכל זה כפי נוסחת הרמ"ק כמו שהגהנו בספר אור הלבנה בס"ד מהרמ"ק זלה"ה:

סתרי תורה

ואי תימא אי הכי וגו' כלומר השתא דפרשת הבלים לשון נשמה קשה כי לחצונים קרי נמי לשון נשמה ואדרבה הם ביטול העולם ותירץ שיש ז' הבלים נגדיים להלקות כל מי שלא קיים ז' הבלים קדושים ובערך שהם להלקות והרבה עושים מיראתם נקראים הבלים קיום העולם והיינו דמסיק ואינון קיומא דעלמא.

ועל דא סגיאין אינון הבלים וגו' שמז' ספירות מתפשטים סוד אבי"ע בזולת התמורות כנודע.

שירותא איהו רזא דשמשא כי עם היות הת"ת למטה מחסד וגבורה עכ"ז שש קצוות נכללות בת"ת ות"ת הוא נאצל ראשון לכולם ובהם נכלל הכל.

לגו מהימנותא עילא' אל הג' ראשונות מפני שהוא ראש לשבע ספירות כדפי'.

ובג"כ כל מאי דתחות האי דרגא במאי דמסיק דשמשא הוא התפשטותו עד המלכות והיא ג"כ בכלל שמשא וזה מטעם שגם המ' נאצלת ע"י והיינו סוד ד"ו פרצופין כנודע וא"כ המלכות וכל סוד קשר הקדושה היינו סוד והקשורים ליעקב הכל סוד הייחוד אמנם בכחות החיצונים שהם תחת השמש אסורים.

ויצא יעקב בקטר' וגו' מלת קוטרא יש בה שני משמעות או לשון עשן ויתייחסו הדברים העליונים כעשן להיות הדברים אחוזים בסבתם כעשן באש. או לשון קש"ר והוא העיקר והנ' בבינה נקשרות כל ז' ספי' מפני שהיא סבתם כאם לבנים ושם קשר זה סתום יותר מקשרם במקומם ושם נאחזת החכמ' וז"ש בקוטרא דסתימו היא הבינה. מגו סתרא סתימא שהיא החכמ' ומתוכיות החכמ' בבינה נפיק ונאצל הת"ת. מהרמ"ק זלה"ה:

תוספתא הורמני פי' הורמנא דמלכא.

בורירי הוא לסטים וכן פי' בערוך בורייני והכוונה גדולי הלסטים: ואית דגרסי טרייני וניחא טפי והוא לשון סרני פלשתים מתרגמינן טורני. וכוונת הענין כי התחתונים

בהיותם זכאים אהובים לעליונים ולכך קראם רחימי עילאה פירוש אהובי עליון והם מלכות של אדונים הכוונה חיל מלך והם סרנים:

מארי דעיינין בסכלתנו פי' עיני שכל להם מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' ובגין דגריד [417] ונפיק י"ס דלא גרסי ובגין זה. י"ס דגרסי הכי נפק ממזרח ואזיל למער' נפק ממזרח דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע דא יובלא נטיל מעומקא עילא' וילך חרנ' ואזיל למערב דכתיב וילך חרנה דא אתרא דרוגזא תמן. ר' יוסי אמר נוקים האי קרא בגלותא בקדמיתא הוה נחית נהירו מעומק' עילא' ויעקב הוה נטיל לי' ואזיל לגבי באר שבע דחפרוה שרים והוה נהיר מתמן ואשלים להה' באר דחפרוה שרי' בכל שלימו וביומי דגלות נטיל מהאי באר שבע ואזיל לחרנ' חרון אפו דקב"ה דרגא בישא. ר"ש אמר וכו' ע"כ. ר"ש אמר נפק מכללא וכו' כלו' ר"ש לא ניחא לי' בפי' דר' חייא דלא ניחא לי' לומר ויצא בספי' אחר שכלם קדושה ואין לו' [418] מקדש חמור לקדש קל לכך ניחא לי' לו' יציא' ממקום קדוש אל מקום טומא' והעד הנני יוצא בתוך מצרים יוצא מקדושתי אל הטומא' ולז"א נפק מכלל' כלו' שיצא מכל כללו' המלכו' והלך לחרן למקו' הקליפו' כדלקמן לתברא תוקפיהון וז"א נפק מכלל דארע' דישראל ולכך קראו כאן באר שרומז רבוי הבחינו' כמ"ש כי שבע יפול צדיק וקם שר"ל פעמים הרבה ואם הוא יעקב ממש ירד לחיצונים להצטרף. א"ר חייא וגומר עתה ר' חייא חזר להשלים פירושו שר"ש הפסיקו לפי שנתן לו ר' חייא מקום אולי יודה לדבריו או יחלוק ואחר שלא חלק אלא שפיר' פנים שונים והא והא איתנהו חזר להשלים פירושו ולהרחיבו:

אמר המלקט הרב המפרש לא הגיה יותר בזה הדף עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון ואתגליף אין רישא עילאה וגומר ספר דברים רפ"ח א':

דף קמז:

זוהר. ויפגע במקום וגומר ר' חייא אמר דא הוא מקומו דקאמרן. ור' חייא תירץ כי לשון ויפגע הוא לשון פיוס ותחנונים וז"ש דא הוא מקומו דקאמרן דהיינו סתם המלכות דכתיב ואל מקומו שואף כענין באות נפשה שאפה רוח שהוא שואף בה ומתאוה אליה ומפייס' בתחנונים רבים:

וילן שם כי בא השמש וזה ודאי הכרח גדול שהוא כענין שואף וזורח הוא שם:

דהא בגין לאנהר' ליה קא אתא שלא היה לה אור מקודם אלא מעורב חשוך כדפי' לעיל שאם הי' אור במערב לא היה השמש בא אליה:

---

[417] לפנינו כ' ונגיד:

[418] ואין שייך לומר ויצא כו':

ויקח מאבני המקום אבני לא כתיב דהוה משמע כולהו ואינו שיש ג' מיני אבנים יש אבנים פסולות שהם חצונים אבן נגף וצור מכשול שמשם הם ג' אבנים דמתניתין במסכת ע"ז [דף מ"ט ב']. ויש אבנים שאינם פסולות אלא שאין בהם עיקר הייחוד ותיקון המרכבה. ויש אבנים שהם עיקר התיקון והמרכבה עליהם והם הנקראות תריסר מרגילאן ויש תחת ממשלתם ד' מחנות שכינה שאין מספר לגדודיו אלא אלו הם ראשי ראשים דאינון תריסר אבנים עילאין רמוזים אליהם י"ב שבטים מרכבה לשכינה ומפני שיש תחות אלין וגו' וכולם יתייחסו בשם אבנים סתם לכך אמר מאבני ולא כל אבני: המקום מלכות והיינו והים עומד על שנים עשר בקר ולקמן מפרש שמהתייהו:

מראשותיו דמלכות והשתא קשה דלא שוין מראשותיה שהרי הם למטה ממנה וז"ש **אי תימא** שיהיה פי' בנעלם כפירושו ע"ד הפשט כמאן דשוי תחות רישיה זה אינו אלא מראשותיו ר"ל לארבע ראשי ההנהגה הנמשכים ממנה להנהיג העולם הנחלק לד' סטרין כדפי' לעיל וז"ש לד' רישי סטרי עלמ' והכריח כן מאו' מראשותיו ולא מראשו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אבני פסילן. ר"ל אבני גזית. והם סוד המלאכים הנשפעים משכינה הנקר' אבן ישראל ועל שמה נקראו אבנים:

סתרי תורה.

רצוא ושוב פי' בתקונין רצוא בדגש ושוב ברפה ועניינם דין ורחמים:

תרין שמהן אקרי יעקב וישראל וגו'. דבר זה יראה זר לכאורה כי לעולם יעקב לא עלה למעלה מן הת"ת ובגופא לבד ולא בנשמתא כנז' פ' בראשית כ"א ע"ב וכ"ב א' ובמקום אחר מצינו היות יעקב במ' וכדאיתא הכא דהיא סוף המחשבה אמנם נקצר ונעלה בזה והענין במה שאעיר אזנך בסוד אחד סוד ד' פני נשר ד' פני שור וגו' והענין במה שידעת כל ספי' כלולה מעשר. וכל ספי' יש בה הויה א' כנז' בתיקונין דף פ"ד ע"ב ודף קכ"ח ע"א ובכל הוי"ה נרמזים סוד הי"ס כנודע ולכץ מציאות הפנים אינם כי אם ד' והנה הוית הת"ת הם ד' אותיות ד' פנים וכנגד אות יוד שבו הרומז בחכמה שם ישראל בסוד י"ש רא"ל הם יש מאין שהיא החכמה הנאצלת מן הכתר הנק' אין וכן היא רל"א שערים של התורה. וה"א ראשונה היא לאה והיא בינה וזה זווג א'. עוד זווג שני ת"ת עם מ' והם סוד יעקב ורחל ובזה תבין ויאהב יעקב את רחל. ואלו הד' אותיות הם ד' פני נשר שבמדת הת"ת. ומ"ש דהוא יעקב בהך סופ' דמחשבה הענין כי תחלה נשמתו מן הת"ת אשר זווגו הוא במלכות ולבתר נתוסף בו כח נשמה מן החכמה הנק' ישר' ונזדווג בלאה ובזה יובן מ"ש כי לאה היא בינה וזהו סוד ד' פני נשר עיין פ' תצא דף רפ"א ע"ב: עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרא"ג זלה"ה כ' ה"ג ובג"כ באר שבע דא יובלא באר שבע דא היא שמטה כלא לקב"ה ושמשא לא נהיר אלא מיובל' ובג"כ ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה דא מערב דאיהי שמטה אר"ש [419] וגומר ע"כ: אבל המקום לא כתיב דהוה משמע דנקט כל אבני המקום דהא כמה אבנין אית ליה להההוא מקום כדמסיק לז"א מאבני ולא כל אבני. א"נ מאבני כלו' מהאבנים המובחרים והיקרים וז"ש אלין אינון אבני יקר מרגלן טבאן וכו' בג"כ מאבני וגומר: תריסר אבנין עילאין היינו י"ב בקר שתחת הים והים עליהם מלמעלה שהם י"ב שבטים שהשכינ' מתתקנת עליה כדמסיק. כד"א שתים עשרה אבנים כלומר למה קראם אבנים לז"א כד"א ויקח אליהו שתים עשרה אבנים למספר בני יעקב שהם כנגד י"ב אבנים עליונים ובבנין זה שבנה את מזבח ה' ההרוס נתקנה השכינה באותם הי"ב אבני' עליוני': ותחות אלין תריסר אלף ורבוון ירצה כי אלו י"ב אבנים הם הנהגת החיות ארגמ"ן שהם ראשים על שאר החיות והם י"ב כדלקמן בסמוך כי מיכאל ושנים מלאכים עמו הם ג' וכן גבריאל ורפאל ואוריאל יש לכל א' שנים עמו שהם י"ב לכלם והם ראשי' על שאר החיות והמלאכים עד אין קץ וז"ש ותחות אלין תריסר וגומר: אבני פסילן ירצה כי האבן המפוסלת דהיינו חתוכה ומתוקנת מכל צדדי' מסתמא היא מרובעת או יש לה ד' זויות כן כל מלאך וכל כח וכח שתחת אלו הי"ב אבנין עילאין יש להם ד' בחינות מקבילות לד' הנהגו' המתנהגו' מאלו הי"ב אבנים שהם סוד ארגמ"ן והיא הנהגה מרובעת ר"ל מוסכמת מארבעתם כמו כן יש לכל כח וכח שתחתיהן אותה בחינה עצמה להיות בעלת ארבע זויות דהיינו ד' בחינות לשיוכל לקבל ההנהג' המרובעת של ארגמ"ן כנזכר: א"נ פסילן מובדלות ומופרשות מהפסולת שהם הקליפות וטהורות מכל פסולת. וכלהו אבנין איקרון ה"ג: ה"ג המקו' דא הוא מקום דקאמ' ומלת המקו' חסר בספר וחזר לומ' כאן שהמקו' הזה הוא המקום האמור דהיינו המלכות. הוא להכריח עוד כי אומרו מאבני המקום הכוונה הוא מאותם האבנים הסמוכים אל המקום ההוא והם שתי הכרחיו' חד אומ' מאבני וז"ש בג"כ מאבני המקום ולא אבני והיינו הכרח א'. עוד הכרח שני אומ' המקו' הוא מקום דקאמ' א"כ ע"כ תפרש כי אלו האבני' הם המכוני' לאותו מקום דהיינו הסמוכים אליו וסרים אל משמעתו.

מראשותיו דמאן כי א"א מראשותיו דיעקב אחר שהאבנים אלו הם השנים עשר אבנין עילאין אם כן לא יתכן מראשותיו בין דיעקב בין מדתו ת"ת א"כ מראשותיו דמאן: אלא מראשותיו דההוא מקום תירץ כי מראשותיו חוזר אל המקום: אי תימא כמאן דשוי תחות רישיה כלומ' גם לפירוש זה שמראשותיו הוא מראשותיו של מקום לא יצדק

[419] לפני' כ' ר"ש אמר.

כי מראשותיו משמע הבחינות הראשונות של אותו מקום וז"ש אי תימא כי משמעות מראשותיו של אותו מקום הוא כמאן דשוי תחות רישיה זה א"א כי אלו הי"ב אינם עולים לבחינו' הראשונות שבמלכות דהיינו מראשותיו אלא הם מתקשרים בבחינו' אחרונו' שבמלכות שכן כלם דהיינו כל עולם היצירה בעת הייחוד נעשה הכל נקודה חדא ומתייחדת במלכות כנז' בפ' ויקהל ופקודי א"כ מאי מראשותיו: אלא מראשותיו לד' סטרין דעלמא ר"ל מראשותיו מארבע ראשיו דהיינו ד' פנותיו דההוא מקום ופירש כיצד תלת אבנין לסטר צפון וכו' היינו כל א' מאלו הארגמ"ן יש עמו שנים כדאיתא לקמן בסתרי תורה דף קמ"ט מיכאל קדמיאל פדאל: גבריאל צדקיאל חסדיאל: רפאל רזיאל סטוריה. נוריאל יוכיאל ענאל הרי לך י"ב אבני' תלת לכל סטר גבריאל ודעמו לסטר צפון נוריאל ודעמו לסטר מערב מיכאל ודעמו לסטר דרום רפאל ודעמו לסטר מזרח ונקט דרך הייחוד העליון כך הם מתתקנות לתתא כי קודם מתעורר השמאל בסוד שמאלו תחת לראשי לקבל המלכו' דאיהו מערב ואח"כ דרו' בסוד וימינו תחבקני ולבתר דאתייהיב' בין דרועי מלכא אתדבקת בגופא דהיינו מזרח ת"ת: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון ס"ת. באר שבע איהו יעקב וגו' קנ"ב ב'. לאתבחנא בההוא אתר דאתבחינו אבהן וגו' פקודי רמ"ה. וישת מן היין וישכר וגו' ע' א'.

זוהר תריסר אלף ורבוון אבני פסילן וגו' קנ"א א'. עכ"ל:

דף קמח.

זוהר. תלת אבנין לסטר צפון ותלת לסטר מערב וגו' פי' לסטר צפון גבריאל וב' שרים תחת ידו יונק מן הגבור' ומחנהו לסטר צפון ר"ל לכל מה שיצדד בעולם לצפון ולכל מה שיהי' טבעו מן הצפון והגבור'. וכן לסטר מערב רפאל ושני שרים תחת ידו וכולם שרים לכל אשר יהי' הנהגת המלכות ולכל אשר יצדד בעולם למערב. וכן ג' לדרום מיכאל פני אריה וב' שרים לחסד ולכל פעולתם בתחתונים. וכן ג' למזרח אוריאל ושני שרים עמו והם שרים אל פעולת הת"ת ולכל אשר יצדד בעולם למזרח והם ד' מחנות שכינה והם ד' חיות ושכינה מתתקנת עליהם בסוד ההתעוררות העולה ממט' למעל' כדפי' בפ' בלק. ואו' **וכולהו** דרגין עם העשר ספירות שכולם משפיעות ואלו מושפעות באמצעות כסא הכבוד שביניהם ורקיע אשר על ראשיהם למטה מכסא הכבוד והוא סוד עולם מטטרון.

דא יעקב [420] ת"ת מדתו **דהא** ליה אתחזי שהוא תקנה אל הייחוד וגרם הייחוד ולכך נעשה מרכבה אל הת"ת וכל ענייניו פרטים לקישוטי ענין זה:

[420] לפנינו כ' שמשא.

דא תוקפא דשמשא מסטרא דדרום. דהיינו חומו הוא מצד דין הגבורה וזהו מסטרא דדרום צד הדרום שהוא הדין לא הדרום עצמו והעולם אין קיומו על הדין לבדו שהיא בחינה זו והיה העולם נשרף. אלא על רוח שהיא בחינת הת"ת הכולל כל הקצוו' שהוא מתנהג בדין וחסד ורחמים פעילת החסד והגבו' והת"ת והיינו שהם חם מצד האש ולח מצד המים ומתקרר חומו מצד לחותו. וכן כולל דין ורחמים וחסד המזוגים מנצח והוד יסוד וז"ש **איהו** קיומא שלימו דכל סטרין ומפני שלא שלל למעלה אלא בחינת הת"ת ממדה א' האמנם אם נאמר שיכלול שלש שמא יעלה בדעתי שיהי' אפשר להתקיים לזה אמר ואלמלא דאיהו קיים בשלימות פי' כולל כל הששה לא יכיל עלמא לאתקיימא ולכך צריכים שש קצוות כלולים בת"ת להיות הנהגת העולם על כל שלימותו.

אלמלא יעקב לא אתקיים עלמא. בא לרבות שלא זו בלבד אלא ע"י יחוד ת"ת ומלכות נוסף על זה הוא קיום העולם על כל שלמותו דהיינו יעקב שהוא שלמות הייחוד ת"ת ומלכות.

יחודא דלעילא עם היות שבפסוק זה ייחוד וקשר כל האצילות במאצילם עכ"ז ששה תיבות הם ששה קצוות ואפשר ע"ד זה שמע ישראל קו האמצעי ה' ה' קו ימין אלדינ"ו אחד קו שמאל מיוחד בשש קצוות שבת"ת עולם הזכר וז"ש **דא** הוא שלימו עילאה לאתייחדא ביחודא חד כל שש קצוות ומפני שבייחוד זה לא היה המלכות לכך סבא אבוהון שהוא יעקב מרכבה לת"ת נטיל ביתי' שהיא המלכות בשש קצוותיה דהיינו בשכמל"ו והוא ג"כ ששה תיבות והיינו דיהביה בחבור' חדא עם אבהן כדי שתתקשט מהם.

לאתחברא דכר וגו' ת"ת ומלכות.

אלא משה כמאן דפקיד לביתיה הענין כי מרע"ה היה מרכבה לת"ת בסוד הדעת ובידו היא המלכות לכל אשר יחפוץ יטנה כבעל ממש לכך אמ' קומה ה' ויפוצו שאף אם תתלבש בדין בידו להפוך ולשפוך חמתה אל הגוים והיינו כמאן דפקיד לביתיה אמנם דוד ח"ו אם היה אומר קומה ה' ויפוצו והי' הדין מתהפך מה בידו לעשות שאין לו כח כמרע"ה אלא אדרבה כל פעולותיו היו לבטל הדין. בגין דלא לאפרשא לון. הוקשה לו כיון דאמר קומה ה' למנוחתך ודאי דהיינו שיבא אל המקדש שהיא המלכות א"כ מאי אתה וארון וגו' ותירץ בגין דלא לאפרשא לון שאם הי' או' קומה ה' למנוחתיך לחוד כ"כ הוא מתפחד מן הדין שמא יראה פירוד ונמצא מה שאמר דוד אהדר השם לת"ת.

מהרמ"ק ז"ל:

סתרי תורה

דורדיא דחמרא. היין הוא קדוש מצד הבינה ומשם משמח ומצד יצחק לפעמים משכר ולמטה ממנו שמרים דהיינו כחות הדין הקדוש משתלשל עד החיצונים שהם שמרים.
נעיצו לשון בקיעה.
קטירא לשון קשר. והענין שמתוך שמרי היין שהם ספירות חיצונות יוצא סמאל ולילית זכר ונקבה קשורים בשורשם.
מתפרשן לכמה סטרין כלולים כמה חיילים רעים לקטרג.
קץ כל בשר לשון קצוץ וכריתה והיינו מלאך המות.
רוחא דדכורא דקיק אינו פועל בגשמיים אלא הוא כנשמה בנחש והיינו דפרשו רז"ל רכב סמאל על נחש ומכחו פועל הנחש.
בריש אורחין ושבילין היינו פרשת דרכים במקום שמתפרשין דרכי התורה להכשיל בנדה בחלב בגזל ועריות ע"ז וכיוצא.
שטיא דקריב בהדה כי תחלה דוחה האדם עצמו אל החוץ ולכך עון ראשון קשה לאדם אבל משחטא ושנה בה נעשה לו כהיתר מטעם דאתקיפת בי' ונשקת ליה מראה לו טעם איסור כאו' נטלה טעם ביאה [סנהדרין ע"ה] וגו'.
מסכת ליה חמרא וגו' היינו שמשפיע לו יצה"ר נוסף על אשר לו ומוזגו עם נפשו שהיא מים מצד הקדוש' להחטיאו.
אפשיטת גרמה לקמן מפרש.
תיקונין דילה הם כחות אשר לה שע"י היא מתפשט' בעולם לפתות בני אדם בכל מיני עבירה יש מחטיאם בעינים להסתכל בעריות יש מחטיאם בפה לדבר נבלות ולשון הרע ורכילות ושקרנות וליצנות ומראה להם טעם בדברים אלו אין למעלה מעונג זה והיינו **שפווהא** יאיין דקאמר ועד"ז לכל הכחות **שערהא** היינו כחות המפתים שלא ללמוד בתורה שיש בעסקה עמל ולעסוק בדברי ספרי הבאי וחצונים שיש בהם טעם מרובה **באודנהא** כחות המפתים לשמוע שירי עגבים ולשון הרע ודברים בטלים ומראה להם שאין יופי וטעם למעלה ממנו.
פומא כחות המפתים לאכול האיסור והגזל והחמס ומראה שאין דרך להתפרנס כיוצא בו.
שפווהא פי' לעיל וע"ד זה לישנא:
ארגוונ' לבשת היינו ללכת בדרכי הגסות בלבוש ולפשוט בגזל ללבוש וכיוצא וכולם כחות חצונים וקצתם מפורשים בהיכלות טמאים בפ' פקודי והעתקתי' בקצרה בספ"ר

בשער היכלות התמורות. מ' תיקונים והם מ"ט פנים טמא והם מ' מלאכות חסר א' והם סוד הקללות ל"ט לטוותא ודאי והם כחות בה להכשיל כדפי'.
ועביד בה ניאופין שנמשך אחר עצתה.
שבקת ליה בערסא בתוקף יצרו הרע שקוע בהבליו שלא יקיץ משנתו לשוב בתשוב'.
ואלשינת עליה על מעשיו הרעים שכן דרך סמאל עולה עד מחוץ להיכל שני ושם מקנטר כדפי' בזוהר פ' בראשית.
לביש לבושי דכורא [421] כח המות מסמאל.
חשיב הוא לחייכא וגו' במבחר טעמו ושקועו בהבלי הזמן בגד בו הזמן ומת ברשתו.
חמא כל תיקוני ביתא וגו' הרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כ' לאתתקנא בהו יר' כי אלו הם עיק' ההיכלו' כלם ושם בהיכלות יתנוצצו מעש' המצו' והתורה. והמלכו' מתתקנת ומתקשטת באותם המצות והתורה והם סוד מיין נוקבין ואחר התקשטה בהם כדין שכב ביה וז"ש כיון דאתתקן ערסא שכיב ביה: מאן שכיב ביה שמשא כלומר כי יעקב למטה באותו תיקון שעשה תקן למעלה במלכות ותקן המטה כראוי כדי שיבא שמש דהיינו ת"ת מדתו להתייחד עמה: וע"ד כתיב וזרח השמש וגומר כי השמש הראשון רומז ליעקב ממש למטה כשעש' ותקן לאתרי' דהיינו למלכו' והיינו וזרח פועל יוצא כמו פקד ובתיקון זה ובא השמש ת"ת ובזה יתיישב כי מלת השמש האחרונה אינו מיותר וז"ש וע"ד כתיב וכו': וי"ס דגרסי וע"ד כתיב ביעקב וישב על המטה דהא ליה אתחזי ולא לאחרא וע"ד וישכב במקום ההו' ובג"כ כתיב וזרח השמש וכו' ופשוט הוא. דא תוקפא דשמשא מסטרא דדרו' איהו ירצה לפי שהם היו מהלכי' בדרך וחמימות השמש היה עליהם לז"א כי חמימות השמש הוא מצד דרום כנז' במסכת גיטין [דף ל"א] המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן אלמלא מלאך א' ששמו נץ שעומ' שם ומגין וכו' וכן אמר בפ' וארא דף כ"ד כי דרום הוא חם ויבש ומדרום נפיק תוקפ' דחמימות' לעלמא וז"ש תוקפא דשמשא: ועלמא לא אתקיים אלא על רוח ר"ל הרוח המצוי' שהאד' שואב ממנו דרך הפה והאף שהוא קר דאלמלא הוא א"א לעולם להתקיים אפי' שעה א' כי נשימה א' חמה יוצאה ונשימה אחרת קרה נכנס' כדרז"ל על כל הנשמה תהלל יה וגומר א"נ עלמ' היא מלכו' הנקר' עולם היא מדת הדין ולא קיימא אין לה קיו' אלא בקרירו' ברוח שהוא הת"ת השולח לה שפע רב:
בגין דרוח וכו' נתן הטע' לדבר ואמר כי כמו שלמעלה בהנהגה עליונה אלמלא הרוח דהיינו הת"ת המכריע בין גדולה וגבורה לא יכיל עלמא לאתקיימא כי הוא המשלים

[421] לפנינו כ' דנורא.

לתרין סטרין גדול' וגבורה כן למט' בעה"ז הרוח מקיים כל העולמו' כלם: א"ל אחו' זעיר' אלמלא יעקב וכו' הכונה כי מר אמר חדא ולא פליגי ואמר' כי כמו שיעקב העליון ת"ת הוא קיום כל העולמות כנזכר כן יעקב התחתון דהיינו יעקב עצמו וכדמסיק הוא קיום כל העולמות כלם הא כיצד ת"ח בשעתא וכו'. דא הוא שלימו עילא' כלומר אחד זה הוא שלימות העליון שמתייחדי' בייחודא חד כל המדות הרמוזות בפסוק הזה: כדין אתא סבא יעקב אבוהון ה"ג בס"י ולגרסת הספרים דגרסי כדין אתחבר יעקב אבוהון פי' אתחבר עם אבהן כדלקמי' ואח"כ נטיל ביתי' דהיינו המלכות ויתיב ביה בבית הזה בחבורא חד דהיינו הייחוד **פתח** ההוא בר נש וכו' כמאן דאמר יקום מלכא לבי נייחא דמשכני'. הוקש' לו כי מלת קומה מור' על דין כאומר קומה ה' ויפוצו אויביך א"כ היך אמר קומה ה' למנוחתיך שהם ב' הפכים לז"א כמאן דאמר יקום מלכא וכו' כלומר אין קימה זו רק כמאן דאמר יקום מלכא ממקום זה שהי' הארון בקרית יערים שאינו כ"כ מעולה וילך למקום אחר שהוא בית מנוח' אשר נטה לו דוד: כמאן דפקיד לביתי' כלומר משה הי' מדבר בכח יותר מדוד כי משה לפי שמדתו הית' הת"ת והי' אחוז בה הי' מדבר ומצו' שיעש' מלחמ' עם אויביו אבל דוד אין בו כח כ"כ כי מדתו היא המלכות ולכך מה שדבר דבר בתפלה ותחנונים להזמינם בתחתונים וז"ש כמאן דמזמין למארי' וכו': בגין דלא לאפרשא לון קשה לו למה חזר לומר אתה וארון היל"ל קומ' ה' למנוחתך וארון עוזך לז"א הטעם שחזר ואמר מלת אתה הוא דלא לאפרשא לון כיון שהפסיק במלת למנוחתך חזר ואמר אתה ה' הנזכר וארון עוזך מלכות עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון זוהר קומ' ה' למנוחתך וגו' פנחס רמ"ב א'. מכאן אוליפנא דמאן דמזמן למלכא ישני וגו' ס' במדבר רמ"ב א'. ס"ת. בארבעין תקונין חסר חד וגו' בחקתי קי"ד ב'.

דף קמח:

דכתיב נשבע ה' לדוד למלכות. למלכות אמ"ת שהוא הת"ת לא ישוב ממנה אלא יהיה מיוחד עמה לעולם. מפרי בטנך שהם חייליה הנמצאים ממנה וכן הנשמות של צדיקים אשית לכסא לך כענין ויקח מאבני המקום ולדוד ממש שגרם הייחוד המתנה כמשמעה. **ויפגע במקום.** למלכא ת"ת אזיל לגבי מטרוניתא דהיינו שהיחוד למטה שהת"ת יורד למלכות ושם קרובים החיצונים וח"ו אם ירגישו בזווג הם מקטרגים. לזה צריך המלך למפגע לה דהיינו שישפיע חלק לכל שיבדלו ממנה ולקשטה כדי שלא יהיה הפקר דהיינו שתבדל משם נחש אשת זנונים המופקרת.

ערסא דדהבא וגו' הם י"ב גבולי אלכסון אשר לו שהם למעלה באצילות מרכבה לת"ת ועוזב לרכוב על אלו והוא רוכב על י"ב אבניה שהם בעולם הנפרדים כדפי' והיינו בסוד היחוד שיתלבשו אלו באלו.

וישם מראשותיו בגין למיהב וגו' ולפי זה יהי' פי' מראשותיו אהדר לת"ת ומלת מראשותיו כדפי' במלכות דהיינו בראשי ההנהגה שבו שהם ג' יונקים מיו"ד של שם לדרום דהיינו מיכאל. וג' יונקים מה"א של שם לצפון דהיינו גבריאל וג' יונקים מוא"ו של שם [422] למערב דהיינו רפאל. ותחת כל א' מאלו הד' ב' אחרים כדפי' לעיל והם מרכבה לג' מיני השפעה שבכל מדה ומדה מאלו דהיינו חג"ת שבכל א' וא' חסד דין ורחמים והם ג' הויות שיש ביוד וג' בה"א וג' בוא"ו וג' בה"א וזה פשוט הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ד"א ויצא יעקב וגו' היינו דכתיב על כן יעזב איש וגו' ע"ד הפשט הוא כי הוקשה לו מה כוונת הפסוק לחזור ולכתוב ויצא יעקב אחר שכבר הוזכרה יציאתו לעיל. ולזה תריץ כי הוא להוכיח ענין פסוק ע"כ יעזב איש וגו' וכן יעקב קיים מצוה זו כי עזב את אביו ואת אמו בבאר שבע והלך חרנה ליקח אשה. וע"ד הסוד הענין הוא כי באר שבע היא הבינה אמו של יעקב שהוא הת"ת ומקור הבאר הוא חכמה אבא דיליה והוא נפק מתמן ועאל לחרן היא אדנ"י בי דינח ביתו מלכות וזה נתבאר ג"כ לעיל בראש הפרשה בזהר ובס"ת ובתוספתא. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' בדיחי הדיוטי היינו אותם המשחקי' לפני המלך כדי שישתעשע המלך בדבריו. יסדר קמי' בדיחי רופינוס ופרדשכי כלומר יהיו בדיחין יותר מעולים שיהיו רוזנים וקציניים ושרי הארץ: לאו איהו בגין בדיחותא דמלכא כלומר אם אינו מביא אותם המשחקים שיהיו שרים ונכבדי ארץ אינו כדאי וראוי לבדיחותא דמלכ' כי כדי לשמח למלך צריך לשמחו יותר ממה שהי' נוהג המלך לעצמו דאם לא כן מאי שמח' הי' לו זה דרכו כל הימים. מה עבד שני בדיחי דמלכא כלומר שנה הבדיחין דמלכא והעמיד תחתיהם רופינוס וזהו אומר בגין רופינוס והוא כי עד עתה היו בדיחי הדיוטי דהיינו הלויים שהיו משוררים עתה שנה את הסדר ועשה שהכהנים שהם החסידים שהם בחסד הם הם המרננים כדמסיק והכונה שבהתעוררו' תחתון מתעורר העליון ובשינוי זה ששינ' שהחסידים שהם מצד החסד ירננו מור' שינוי למעלה שיהי' החסד גובר כ"כ על השמאל להמתיקו עד שחוזרת הגבורה חסד ממש והוא כללות ימין ושמאל בהמתק' גדול' ובתיקון גדול אל הייחוד יותר מדאי. אפי' במאנין דילי לא אשתמש וכו' נוכל לפרש כי מאנין דילי הם סדר המרננים שהם הלויים לזמרם והכהנים לעבודתם לא אשתמש

[422] נ' דחסר וצ"ל מוא"ו של שם למזרח דהיינו אוריא"ל וג' יונקים מה"א אחרונה למערב כו':

בהם כי אם במאנין דילך כמו שסדרתם שיהיו הכהנים מרננים בהם נשתמש ויתכן לומר כי הי' אפשר שיהיו שניהם המשוררים והמרננים ושלא יבטלו הלויים משיריהם כי אם ירננו הכהנים והלויים אף עמהם לזה אמר לא מבעיא שלא אשתמש במאנין דילי לבד' כנזכר. אלא אפי' במאנין דילי שיהיו הם גם כן בכלל הכהנים המשוררים אפי' זה לא אשתמש בהם כלל כי אם במאנין דילך לבדם דהיינו שהכהנים לבדם ירננו א"נ במאנין דילי היינו "ידותון "הימן ו"אסף שהם ראשי כתות מלאכים המשוררים במרום כנזכר בפרשת אחרי מות: נבזבזן דורונות. נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה היינו אומר לא אשתמש אלא במאנין דילך ולא אשוב ממנה מפרי בטנך אשית לכסא לך היינו מתנן ונבזבזן דקאמר: היינו דכתיב על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו וגומר פי' כי יעקב שהוא בעל' דמטרוניתא ת"ת איש האלהים עזב את אביו ואת אמו דהיינו אומרו ויצא יעקב ת"ת מבאר שהוא הבינה שהוא שבע משפיע החכמה א"נ מבא' בינה היוצא מהשבע דהיינו החכמה שיש בה השפע בשובע עד בלי די וילך חרנה מלשון חרון אף מלכות שהוא מדת הדין כי משם יוצאים החרונים כנז' בתוספת' וזהו ודבק באשתו. ד"א ויצא יעקב רמז דכד נפקו ישראל וכו' והכי פירושא ויצא יעקב דהיינו ישראל שנק' יעקב כאשר אינם הגונים מבאר שבע היא ירושלים שהית' שביע' מכל טוב שכל המזון והשפעת העולמות הי' יורד דרך שם ומתמצית' היו יונקים שאר ארצות וילך חרנה אל ארץ אחרת ומלת חרנה לשון אחרת בלשון ירושלמי א"נ חרנה חרון אפו של ית' שהיא הליכתו בגליות וע"ד זה ימשכו כל הפסוקים ואין להאריך: בעי למפגע לה ולבסמא רצה לפרש לשון פגיע' ופיוס. אנפלטייא פי' מטות זהב וכסף על רצפת אבנים טובות או קרשים. א"נ אנפלאטייא בפלטין של מלך. לא יבית בהוא נרא' לגרוס למיבת בהו וכן מצאתי בפ' בראשית דף מ"ט: באבנין בארעא היינו מקביל באפלאטייא. בקיסטרא דתיבנא היינו מצע' של תבן והוא מקביל לכסתותי מרקמן: ועניינו למעל' למלכות ת"ת דאזיל לבי מטרוניתא מלכות בסוד זווג החול שהוא הולך אליה שבשבת הי' עולה אליו למעל' וכדלקמן ישבוק דידי' וכו' בעי למפגע לה כי להיות' בסוד דלות מעשים בעי למפגע לה ולקרב צדק מאליו במיני תחנונים ולבסמא לה במילין בסוד י"ג בוסמין עילאין כדאיתא בפרשת תרומ' והתבסמו' זה נעש' לה במילין כשמדבר אלי' היא מתבסמת כי הדבור יוצא מפנימ' בהבל' יוצא מהפה: כהפקרא כי הקליפ' נקרא הפקר כמ"ש ידו בכל ויד כל בו ולכן להיות' בסוד הגלות בין החוחים צריך למפגע לה ולבסמ' כנז' כדי שלא תרא' כהפקר כמו שעושי' הקליפות לילית וסמאל ערסא דדהבא היינו בסוד לאה אשת יעקב ערסא דילי' סוד דהבא בינ' כמ"ש מצפון זהב יאתה וכסתותי מרקמן הם ד' גונין

חיוור סומק וירוק ואוכם חגת"ם והם רגלי הכסא העליון בינ'. באפלטייא היכל רחב והיינו בי נ' כי כן נקרא רחובות: באבנין י"ב בקר שנקרא אבנים כנז' לעיל. בארעא כלומר למטה בארץ דהיינו בסוד מטטרון ששם הוא הייחוד בימי החול. ובקסטירא דתיבנא היינו בסוד הגלות ששם הקליפ' הנקרא מוץ ותבן עכ"ז ישבוק דידי' וכו' ובזה יהיב לה נייחא מה כתיב וילן שם וגומר עד ויקח מאבני המקום ל"ג לי' הכא אלא במקומו בפרשת בראשית דף מ"ט ששם שורש הדבר. השתא אית לי למהך לארחי כלומר השתא דגלית דעתיך שלא אכנס עמך למת' ואמרת לי את תזיל לאורחך השתא אית לי למיהך והראי' דלקמן התנצל אליו שלא הזמינו. להלולא דברי' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון ופרדשכי פי' פקיד של מלך וחסידיך ירננו וגו' רל"ב ורל"ד א' חסידים מסטרא דימינא.

ס"ת

דאינהו נדב ואביהו וגו' נתבאר פ' תולדות דף קמ"ו ע"א ע"ש עכ"ל. וע' בס' **אור הגנוז** בס"ד.

דף קמט.

וחלמא בשמאלא וחלמא מתפרשא לכמה דרגין וגו' אפי' החצונים כענין דכתיב ויבא אלדי"ם אל אבימלך וגו' והיינו ע"י שר שלו וכן אל לבן וכיוצא רבים מפני שהמלכות מחלקת שלל לאגפיה. אבל כפום דרגיה. אם קדושה או בלתי קדושה. כפום בר נש בין בקדושים בין בפנימיים יש חלוק לפי האדם לא ישתוה חלום יעקב לשאר עם ישראל גם לא ישתוה חלום פרעה לחלום שאר עמו.

היה היה נבואה לשעתא וגו' כדי שידעו ישראל ששכינה עמהם בגלות ולא יתייאשו כדפי' בזוהר [שמות ב'].

היה לעילא בראש הסולם שהיא המלכות נאחזת באצילות היה לתתא ממש בעולם השפל ומדרגות הסולם אבי"ע.

נטיל לעילא שהיא מקבלת מלמעלה שפע ואור.

נטיל לתתא מקבלת מן התחתונים כל התפלות ומעשה התורה ומצות וזהו או' בתרי עלמין אתתקף מלתתא ע"י המעשים הטובים ומעילא ע"י השפע וזהו מוצב ארצה לקבל מעשה התחתונים וראשו מגיע השמימה שע"י מעשים אלו מקבל מלמעלה.

בארץ כשדים באתר דגלותא וגו' פי' מן הטעם שזכרנו שהי' צורך שעה ועכ"ד שהי' לצורך שעה בקש יחס מקומו בכל האפשר דהיינו נהר כבר כדמפרש ואזיל הרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. נבואה בעלמא דדכורא איהו וגו' זה יתבאר לך היטב מהיכלות דפ' פקודי והענין בקיצור והוא אמיתות הענין כי הנה ממלכות ולמט' נק' עלמא דנוקב' ומיסוד ולמעלה נק' עלמא דדכורא וכמו שיש ז' היכלין למלכות והם נקבות כן יש ז' היכלין לת"ת עלמא דדכורא וכבר ידעת כי סוד הת"ת עם ג' אבות נק' תור' שבכתב. ואמנם נצח והוד נק' נביאים. וכנגדם ג' היכלי הנקב' היכל הרצון היכל אהבה היכל הזכות נק' תורה שבע"פ. וב' היכלות תתאי מנייהו היכל נגה והיכל עצם השמים שהם נצח והוד נק' מרא' וחלום ובכל היכל מהנך תרין איתּ תרין רוחין דכלילן כחדא חד לימינא וחד לשמאלא וההוא דלימינ' איקרי מראה וההוא דשמאלא נק' חלום וכמו שביארנו שם דף רנ"ח ע"א כי ההוא דימינא הוי מראה כנגד הנצח וההוא דשמאל' הוי חלום כנגד הוד. והנ' אם תמנה דרגי דבין הנביאים לחלמא הם שית דרגין והם סוד היכל היסוד דבעלמא דדכורא והיכל שביעא' ושתיתא' וחמישאה ורביעאה ותליתאה דעלמא דנוקב' הרי הם שית דרגין כי הדרגא תליתאה היכל נגה תמן הוי דרגין דמראה וחלום. גם ידעת בעלמא דדכור' נקראים נצח והוד נביאי' אמנם בעלמא דנוקב' חד הוי מראה וחד חלום חלום הוי לשמאלא וז"א נבואה בעלמ' דדכור' וגו' נבואה בימינא ושמאלא וגו' וחלמא בשמאלא לחוד. עוד אמר **וחלמא** מתפרשא לכמה דרגין וגו' פי' כי ענין המרא' אינו רק תמן בההוא היכל אבל כד מטא להיכל' תתאה לא איתּ אלא חלום לחודי' והוא הנמשך משם למט' עד סופ' דכל דרגין ונמשך בעה"ז וכמו שביארנו שם בפ' פקודי ועיין שם כי הוא תכלית האמת. וז"א נבואה לא אתפרשא אלא באתריה פי' עד היכל עצם השמים ביני ירכין דתמן הוי אתריה דנבוא' דתמן אתחברו תרי נביאי קשוט דדכור' אמנם לתתא לא אתמשך אלא חלמ' דשמאל' והנה הג' דברים שלמד ממנו הם אלו חד בנבוא' כי הנבוא' אינה אלא בנצח והוד דעלמ' דדכור' וחד בחלמ' שהוא בנצח והוד דעלמא דנוקב' והוא ברוחין שמאליים דתמן כנ"ל ונמצא דאית מהאי להאי שיתא דרגין. וחד הוא מה בין נבוא' לחלמ' והוא כי נבואה לא מתפשט' אלא באתריה שהוא נצח והוד דדכור' לחוד ואפילו כד אתכלילו בנצח והוד דנוקב' לא אתגליא אלא ברוחין ימניים דתמן הנק' מראה ונק' נבואה קטנ' כנז' שם בפ' פקודי. אמנם החלום הוא בשמאל לבד ועוד כי הוא מתפשט לתת' עד האי עלמ':

ת"**ח** האי סלם וגו' סלם נלע"ד לפי דבריו או ביסוד או במטטרון ויהי' ע"י גבריאל וזהו או' האי סולם אתתקף בב' עלמין חדא בארץ כשדים והוא במקום הקליפות שע"י גבריאל נשפעים משם ותניינא על נהר כבר שהוא במקום שכינה וזהו יוצא מעדן הוא מטטרון היוצא מעדן שכינ' להשקות פרדס דיליה כדפי' פ' בראשית דף כ"ז גם הוא ביסוד וגם

הוא נקרא דאתקיף בתרין עלמין עלמ' דדכור' ודנוקב' וראשו דהאי סולם הוא ת"ת. ומכאן נר' כי יכולין הקליפות להתאחז עד היסוד ונלע"ד שאין פירושו שעולין ממש בהאי סולם יסוד בעצמו רק ע"ד וכאשר ירים משה ידו וגבר ישר' ר"ל כי כשישראל חוטאים אין כח ביסוד להשפיע מת"ת למלכות ומאיך האי סולם ואז עולים שרי האומות במעלתם וכשיסוד משפיע במלכות אז נשפלים שרי האומות לא שעולים בו ח"ו. ונהר כבר הוא יסוד. או גבריאל כפי הפירושים. עכ"ל:

סתרי תורה

חלמ' מדרג' שתיתאה וגו' פי' נבואה במלכות חלום בגבריאל בין זה לזה ששה מדרגות כסא הכבוד יונק ממלכות ומטטרו"ן מכסא וסנדלפון ממטטרו"ן ומיכאל מסנדלפו"ן ואוריאל ממיכאל וגבריאל מאוריאל הם ששה מדרגות וכל מדריגה היא כלולה מעשר בסוד קומת החיות בעשר כדפי' בפ' נח בשם שדי. הכי סליק מטטרו"ן והיינו שמו כשם רבו והכוונה שהוא שר הפנים העליונים שהם ד' פנים יהו"ד וד' כנפים אדנ"י וייחודם יאהדונה"י עולה צ"א כחשבון מלא"ך דהיינו שם שדי יסוד המייחד' והיינו היות היחוד והזווג בימי חול ע"י כדפי' בענין שעלייתו בשם שדי והוא במקום הת"ת למט' וכן הת"ת מתלבש בו וכן פי' בתיקונים כי הכסא לבוש לבינה ומטטרון לת"ת וסנדלפון למלכות נמצא לפי זה דאיהו קאים על האי עלמא בשלטנו בשם שדי בסוד הייחוד ובהתלבש הת"ת בו סליק לעילא בשמא דמארי' יהו"ד אתר דיעקב וגו'. ונודע כי פי' שד"י שי"ד י' דהיינו יוד של שם יהו"ד וי' תליא בצואר כדפי' בתיקונין והיינו וראשו שהיא י' עיקר שם שדי מגיע אל הת"ת לייחדו עם המלכות והיינו אות ברית דכורא מיל"ה מי יעלה לנו השמימה לקשר אות ברית שם יהו"ד ושם אדנ"י.

קריבין למלכותא סלקין קשר ההיכלות ביחוד.

דלא קריבין הם נחתין. הבדל החיצונים מן הקדש בעת הייחוד:

כד איהו סליק זה פי' אחר הכל בקדושים ייחודם ועלייתם בעת הייחוד ע"י מטטרון שהוא עולה והיינו ממש קשר ההיכלות הוא הייחוד בימות החול ע"י דקאמרן כדפי' פ' נח. וירידתם עמו אחר הייחוד כנודע. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. חלמא מדרגא שתיתאה וגו' הם נצח והוד כי שניהם כלולים בהיכל א' כנודע בפ' פקודי. עכ"ל

והרא"ג ז"ל כ' ויהיב בהו אורחא לבני עלמא לאתנהג' בהו כו' כן על כל ענין שאמר מוציא נפקות' בחסידיך ירננו אמר מכאן אוליפנא דמאן דמזמן למלכא וכו' וכן לקמן כשרצ' ית' בסדור שבחא של דוד אמר מכאן אוליפנא דמאן דאיהו בביתי' יסדר אורחי וכו' וכן

אצל ויפגע במקום פי' מלשון פגיע' והוציא נפקותא כמה דאוליפנא הכא וכו' לשכב על אבנים וכו' וממנו ילמוד אדם כי אחר שלמד צריך להוציא נפקותא ופרי מענין מה שלמד כדי שיקיים ללמוד ולעשות כי לכך נמנו וגמרו למוד גדול שמביא לידי מעש' ובעשותו כל אלה יחבר ת"ת דהיינו תורה עם המלכות דהיינו מצוה כי כל פניותינו הוא לתיקון זה. בההוא שעתא אוליפנא מיני' וכו' ומן ברי' תלת חד בנבוא' דהיינ' שהנבוא' בעלמא דדכורא כדמסיק. וחד בחלמא היינו שהחלום בעלמא דנוקבא כדמסיק ואמר מה בין נבואה לחלמא זהו הענין השלישי שלמדו ההפרש שבין הנבוא' לחלו' שהחלו' מתפשט בכמה דרגין ובכל העולם אפי' בח"ל והנבוא' לא אתפשטא אלא באתריה דהיינו ארץ ישראל כדמסיק לקמי' ומצאתי נסחא שאמר וחד מה בין נבואה לחלמא ואתי שפיר כמה דאמרן ואיכא מאן דגריס ותרין בחלמא כלומר שלמדו ג' דברים א' בנבוא' ותרין בחלמא והם שהחלום בעלמא דנוקבא. ועוד שהחלום בשמאלא הרי תלת: נבואה בעלמא דדכורא איהו היינו כל האצילו' עד היסוד נקרא עלמא דדכורא כדאית' בפ' ויחי בדף רמ"ו ומהמלכות ולמט' נקרא הכל עולם הנקב'. וחלמא בעלמ' דנוקבא היינו בגבריאל שהוא למט' מהמלכות וכן מפרש לקמן ת"ת חלמא איהו ע"י דגבריאל דאיהו לתתא בדרגא שתיתא' מנבוא' וכן מפרש בפ' וישב דף קפ"ג. ומהאי להאי כשיתא דרגין נחתא ירצה כי מהנצח עד גבריאל הם שש מדרגו' והם א' נצח ב' הוד ג' יסוד. ד' מלכות. ה' עולם הבריא'. ו' בעולם היציר' על היכל הרצון ששם בהיכל זה עומד גבריאל כנז' בפ' פקודי בהיכלא שתיתא' ע"ש. וכל א' מאלו הו' מדרגות כלול מעשר כנודע הרי ס' וזהו מרז"ל חלום א' מס' בנבוא'. נבוא' בימינא ובשמאלא היינו נצח והוד נצח אל הימין והוד אל השמאל ויש מתנב' מתוך הנצח ימין ויש מתנבא מההוד שהוא השמאל. וחלמא בשמאלא היינו גבריאל כנז' שהוא שמאל ע"ש הגבורה. וחלמא מתפרשא לכמה דרגין כי מגבריאל ולמטה ממנו יש כמה מדרגות ומלאכים וכחות קדושים וטמאים כי גם הגוים חולמים והכל נמשך מגבריאל וכלא יונק ממדרגתו הקדושה מהקדושה והטמא מטומאתו וז"ש מתפרשא לכמה דרגין לתתא כלומר אל מקום החיצונים. בג"כ חלמא איהו בכל עלמא כלומר אפי' בגוים שהם ג"כ חולמים חלומות אבל כפום דרגי' הכי חמי כלומר כפי מדרגתו של כל אדם שאפילו בישראל יש מהם שחולמים אבל הם חלומו' של תוהו כנז' בפ' וישב דף קפ"ג וז"ש כפום בר נש הכי דרגי' כפי מעשיו כן נקשר ונאחז במדרגות ומאות' מדרג' בא לו החלו'. נבוא' לא מתפשטא אלא באתרי' כלומר כי החלום יש לו כמה מדרגו' משתלשלי' למט' עד בא החלום לבעליו אבל הנבוא' אינ' מתפשטת אלא באתריה במקומ' דהיינו נצח והוד כנזכר ומגלים הנבוא' על ידי המלכות ונשמתו

של הנביא הית' מזדככת ועול' עד מקום שהית' אצילות נשמתו ומשם הי' משיג נבואתו כנזכר בתיקונים דף כ"ח. אי נמי פי' באתרי' היינו בארץ ישראל ולא בח"ל ולזה פתח לקמי' בפסוק היה הי' דבר ה' אל יחזקאל להכריח פי' דדוקא באתרי' שריא דהיינו א"י והראיה כי לא נראי' שכינה בר מארעא דיש' כי אם על נהר כבר לסבה נודעת כנז' בריש פ' שמות ע"ש.

ת"ח מה כתיב ויחלום וגו' בא להכריח מה שאמר כי החלום מתפשט לכמה דרגין לתתא עד הארץ וזהו ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו אחוז ומגיע השמימה ואף שאין ראי' לדבר זכר לדבר. דאצטריך על גלותא לפי שהיו אומרים יש' אבדה תקותנו נגזרנו לנו כנז' בפ' שמו' דף ב' ואע"ג דלא אתחזי ההוא אתר להאי כאן הכריח מ"ש לעיל דנבוא' לא אתפשט אלא באתרי' דאי אתפשטא כאן הי' לצורך שעה וז"ש בג"כ היה הי' כלומר הוי' חדשה הית' להיות כאן גלוי שכינה. מאי היה הי' אף שכבר פי' שהוא הוי' חדש' כנז' חזר לשאול כדי להשיב תשוב' אחרת כדמסיק. אלא היה לעילא היה לתתא הענין שבא לתת טעם לגילוי שכינה בבבל ארץ טמא' ואמר לפי שהי' בכיה לעילא לזה הי' ג"כ בכיה לתתא כנזכר במאמרי שמות ע"ש ולכך דבר ה' אל יחזקאל וגומר ולזה לא אמר ד"א כי הפי' הב' בא להכרי' מ"ש ואעג"ב דלא אתחזי ההוא אתר להאי וכו' וכאלו אמר וחמא יחזקאל מה דחמ' לפי שעתא ואע"ג דלא אתחזי למה לפי שהי' היה בכי' לעיל' ולתת' כנזכר. דכתיב סולם מוצב ארצ' וגומר בא להכריח כי לפי שהיתה בכי' למטה היתה בכיה למעלה תדע לך למה לפי התקשרות העולם התחתון בעליון ולכך כשיש דין ועציבו למטה יש למעלה דכתיב והנה סולם. מוצב ארצ' וראשו מגיע השמימ' כי הוא מקשר מטה ומעלה וז"ש נטיל לעילא ינטיל לתתא. ומל' לי' לי' ב' פעמים ט"ס והכונה כי הסולם הזה נוטל וקושר העולם העליון וחוזר וקושר ונוטל עולם התחתון ולזה חזר ואמר הי' הי' חד לעילא וכו' כלו' השתא אתי שפיר הי' היה ב' פעמים לרמוז שבהיו' למט' יש למעל' **ת"ח** האי סול' בתרי עלמין וכו' עד עתה הכרי' ע"ד הפשט אבל עתה בא להכרי' מכח הסו' ואמר ת"ח האי סול' כלו' זה הסול' הנזכר שהכרחתי לך בו ע"ד הפשט הנ' ע"ד הסוד אתי שפיר כמין חומר והוא כי הסול' הוא מדת המלכו' כדמוכח לקמן בתרי עלמין אתתקף בעיל' ותתא דהיינו מציאות מעש' המצות והבל התורה הנעש' בתחתונים שהיא מתתקנת בהם בסוד מ"נ וז"ש אתתקף בעילא להתייחד בת"ת לפי שהיא אתתקפת לתתא והאיר' פניה כלפי מעל' בסוד מעש' המצות והתורה כנז'. בארץ כשדים באתר דגלותא וכו' כלומר כי עם היות ארץ כשדים טמא' כטומאת השרץ נתנבא

שם סבת הגלות כנז' ועכ"ז לא היתי' הנבוא' אלא על נהר כבר וכן גירסת הספרי' באתר דגלותא שריא בי' ועם כל דא על נהר כבר מאי נהר כבר וכו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קמט:

זוהר. יהוה עלוי כבר. קוד' צאתו מג"ע וקודם התגשמו.

יעקב בההוא זמנא לא הוה נסיב ואינו אדם שלם כדפי' בזוהר ריש פ' ויקרא.

ויצחק הוה קיים כי בעוד שאברהם קיים הוא היה העיקר ואין שכינה נראית ליצחק שעיקר המרכב' אברהם ואחר שמת אברהם וירש יצחק המרכבה הוא הי' העיקר ובעוד שיצחק קיים שכינ' עמו אלא לצורך שעה עם יעקב.

ולבתר דאתא לארעא קדישא וגו' עם היות שהי' יצחק קיים כיון שמצא דירה נאה ומרכבה שלימה בבית יעקב בי"ב שבטים וגו' לכך נעשה יעקב [423] עם היות יצחק קיים.

ת"ח חלמא וגו' להוכיח שעם היות שנא' במראות הלילה עכ"ז כיון דלא כתיב בחלום הוא במדרגה עליונה ת"ח וז"ש הכא לא כתיב בחלום וגו'.

גבריאל דאיהו לתתא בדרגא שתיתאה וגו' פי' מדת מרא' הנבואה אינה הנבואה בעצמה שהנבואה בעצמה בנצח והוד כדפי' לעיל אמנם מראה הנבוא' היא למטה במלכות וכמו שיש בין נבואה עצמה לחלום עצמו ששה דרגין כדפי' לעיל כן יש בין מראה הנבואה למרא' החלום ומראה הנבוא' במלכות ומראה החלום בגבריאל ויש בין זה לזה שיתא דרגין. ויש הכא ב' גרסאות או בדרגא שתיתאה והיינו שגבריאל בעצמו הששית או מדרגא שתיתא' והיינו שהוא שביעי ושתיהן מתיישבות בזה מלכות שהיא חיה דשלטא בלילא והוא חלום ומראה דנבואה כדפי' תחתיה כסא הכבוד שהוא סוד הבריאה הנק' אכתריאל וגו' הג' מטטרון הד' סנדלפון. הה' מיכאל הו' גבריאל והיינו גירסת בדרג' וגו' או נאמר הה' אוריאל הששי מיכאל השביעי גבריאל כי סדרם על ב' דרכי' או מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. או אוריאל קודם מיכאל ושניהם נמצאים בזוהר פ' בראשית ובפ' בהעלתך ובמקומות רבים מפני שהוא בתפארת אוריאל לפעמים עולה על החסד וגבור' ולפעמים למטה מחסד וגבורה.

הכי הוא ודאי וגו' ר"ל כל עצמו של גבריאל לגלות החלום בעצמו וז"ש ובחלמא פריש יתיר וכיון שכן גם בענין הנבוא' פריש מילין סתימין דמראה. וקשה אחר שאמרת שהנבוא' מתפרשת ע"י גבריאל א"כ נימא שהכל ע"י גבריאל ולא ע"י חיה דליליא אלא שהנבוא' מקומה מדכורא וחלום מנוקב' ופי' שניהם ע"י גבריאל לזה אמר שהוא מהכרח הכתובים וז"ש **ועל דא** כתיב במראה וארא דהיינו וארא אל אברהם אל יצחק וגו' באל

[423] מרכבה

שדי. וכן וירא אליו ה' בענין שאנו מוכרחין שסוד יהו"ד הוא מתראה במראה. וקשי' ליה אחר שהוא מוכרח סדר זה מענין הפסוקים יקשה עלינו הענין בעצמו למה הוא כך וז"ש **מ"ט** ותירץ בגין דמראה איהו כהאי ואי אפ' למדת הנבואה להגלות מלמעלה בגבריאל ח"ו ואפילו במלכות אינו מתראה אלא מפני היות בה בחינת כל המדות ויש בה בחינה להראות בה כל המדות מה שאין כן בגבריאל.

באל שדי דאיהו וגו' כלו' לשני טעמים נראתי באל שדי ובה ראוני האבות הא' מפני הכנת אל שדי שהיא כמראה המוכנת לקבל הצורות וז"ש **דאיהו** מראה דאחמי דיוקנא וגו' ואפשר שזה רמז שם אל שפי' שיש בה כח כל הספירות שזה פי' א"ל בעלת כח **גם** טעם ב' מפני שאין המדות העליונות מתגלות אלא בה ואפי' אם יהיה מוכן למט' ממנה לא יתראו בו וז"ש וכל דיוקנין עילאין ביה אתחזון ולא במראה אחר מפני שהיא סוף האצילות ולמט' ממנה אינה אצילות אלא בי"ע ואפשר שלזה נקראת שד"י שפי' סוף כל האצילות שאמר די.

בגיני כך יעקב וגו' כלומר מהני טעמי דאמרינן דחלום מתפרש ע"י גבריאל ואינו במעלה כמראה אלא אדרבה הנעלם במרא' מתגלה ע"י גבריאל והיינו טעמא דחלום בגיני כך יעקב בההוא זמנא דלא נסיב אלא הי' מוכן להראות אליו סוד המרא' דאברהם כתיב ויחלום והנ' סולם וגו'. מהו סולם לא אמר מאן סולם אלא מהו כלו' על איזה דבר יורה כנוי סולם ופי' שכנוי סולם יורה דרג' דשאר דרגין ביה תליין מפני שעולים דרך הסולם א"כ עליית אחרים תלויה בו והוא יסודא דעלמא כי העולם הוא כלל כל הנמצאות הוא יסודם מפני היות חיותם ומציאותם מושרש במדות העליונות והעליה אליהם בו ולפי' הוא יסוד המעמיד הכל.

הכי הוא לאתקשרא בהדיה כי מן הראוי היסוד מוצב ארצה במלכות ואחר כך ראשו עולה ומגיע השמימה ת"ת להקשר המ' בת"ת והוצרך מפני שביסוד יצדק או' סולם מיוחד בשמים וראשו מגיע לארץ מפני שהוא יוצא מת"ת למלכות לזה תירץ כי להיות אחיזת הדברים מן התחתון לעליון לזה אמר מגיע השמימה. הכי הוא בדרך זה לאתקשרא בהדיה התחתון בעליון. והשתא מבעי ליה **מאן** ראשו דאפשר לומר ראשו נצח והוד וקשה ראשיו הל"ל ואם לאמר ראשו דארץ הנזכרת ראשה הוא היסוד קשה ראשה הל"ל ועוד כיון דהיינו היסוד ועליה קאי הוה ליה למימר סולם מוצב ארצה והוא מגיע השמימה ולזה פי' דראשו בלשון זכר אהדר לסולם וז"ש **ראשו** דההוא סולם. וא"ת א"כ היינו נצח והוד וראשיו הי' לו לומר לז"א דלאו היינו נצח והוד אלא מאן איהו דא דכתיב ראש המטה דהיינו יסוד שהוא הוא הסולם. אמנם זאת היא בחינתו למעלה

שנעשית לה ראש וז"ש **בגין** דאיהו ראש להאי מטה שהיא המלכות והיינו בחינה ביסוד בעצמו ראש כדכתיב וברכות לראש צדיק וז"ש ומיניה נהיר שהוא חלק המאסף כל הברכות להשפיעה. והשתא קשיא ליה או' מגיע השמימה שאינו אלא מגיע לנצח והוד ופי' בגין דאיהו סיומא דגופ' פי' משך הוא"ו שהוא נאחז בת"ת וקאים בין ירכין עם גופא בענין שיש לו מציאות למעלה וע"י מייחד ת"ת ומ' וז"א **וקאים** בין עילאה ותתאה וגו' ושיטה זו בגרס' הנמצא' בספרים דגרסי והוא יסודא דעלמא אמנם יש ספרים דלא גרסי והוא יסוד' דעלמא ולפי גרסא זו אפשר לפרשה על המ' והשתא סולם היינו מטה וראש המטה היינו יסוד ראש לסולם אבל קשה מהו מוצב ארצה שדוחק לומר ארצה ממש כענין והנה אופן א' בארץ כי ארצה דומיא דשמימה זה ת"ת וזה המלכות והבורר יברור לעצמו.

מאיך האי סולם למטה להשפיע לשרים וסלקין אינהו ממנן לקבל מהסולם ויונקים ממנה והיינו שמוני נוטרה את הכרמים.

אסתלק האי סולם ומתאחדת בת"ת ואין השפע נשפע רק ליש' והשרי' נזונים מהתמצית.

ואתעבר שולטנותא דילהון כבר הארכתי בזה בפ' נח.

הכא חמא יעקב קשיא ליה כי היאך אפשר זה שבשעה קלה שהיה יעקב ישן מטורח עסק התורה ימשך אל הסולם פגם כזה להיות השרים עולים וכיוצא לזה אמר הכא חמא יעקב ענין זה הראו לו בחלומו במראה לא שיהיה בפועל אלא לראות העתיד להיות לישראל בשעבוד מלכיות.

ד"א וגו' דלא אהדר בו אל הסולם אלא אל הראש וירצ' בו בסבתו כדמפרש ואזיל כד אסתלק ראשו מיניה דהיינו השפע והברכות דכתיב וברכות לראש צדיק וכתיב אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש סולם אתרפיא ואשתארו עניים בסוד הגלות. ונמצאו לשני הפירושים עולים ויורדים בו בסולם עצמו ממש שנאחזים שם לקבל ובסבת ראשו שמסתלק מהסולם ולהיות האמת דהא והא איתנהו קאמר וכולא חד מלה. מהרמ"ק זלה"ה.

סתרי תורה

תריסר מרגליטאן הם י"ב מלאכים י"ב בקר העומדים תחת ים העליון והם י"ב אבנים למספר י"ב שבטי ישראל שבהם נבנה המזבח והם ד' מחנות שכינה מיכאל גבריאל אוריאל רפאל ותחת ממשלת אלו לכל מחנה שני מחנות אחרים והם בסוד י"ב גבולים תחת דרום מיכאל ג' גבולים ותחת צפון גבריאל ג' גבולי' וכן לשאר ובפ' בהעלתך יחס הרשב"י שני המלאכים לכל א' מאלו הארבעה והנה באו שלא כסדרן וע"ש באלו

המלאכים הם ממש ג' פנים לכל חיה כי מיכאל פני אריה ובו כלול שור נשר וגבריאל פני שור ובו כלול אריה נשר ורפאל פני נשר ובו כלול שור אריה ואוריאל פני אדם ועכ"ז הם פני אריה שור נשר וענין חילוק זה נתבאר במקומות רבים. ופי' שנאן שנ"א שור נשר אריה היינו י"ב מלאכין ון' שהוא דכר ונוקבא היינו סוד יאהדונה"י הנרמז במטטרון והוא סולם שאלו עולים ע"י לקבל ויורדים להשפיע בסוד הייחוד הנרמז וז"ש ואלין סלקין וגו'.

ותו פי' אחר כל אלין דסלקין וגו' היינו ירידת השרים ממעלתם ועליית השרים במעלתם כנודע יפקוד ה' על צבא המרום וגו'. ואו' יהו"ה שליט על כולא שכל ההנהגה ע"י עם היות מטטרון שר העולם ולא עזב ההנהגה מידו וההשגחה בעולמו ח"ו וז"ש והנה ה' נצב וגו' ויאמר אין זה כי אם בית אלדי"ם אהדר לסולם שהוא מטטרו"ן בית לשכינה כאו' גם צפור מצאה בית ודרור קן לה שהוא נקרא קן צפור ששם שכינה מקננת וז"ש בית אלדי"ם ודאי והיינו מיטטרון ביוד כדפי' בספ"ר שער אבי"ע. וא"ת בית יהו"ד היה לו לומר כיון שאמר והנה ה' נצב עליו לזה תריץ ואמר איהו תרעא לאעלא לגו וממדת המלכות פתח כניסה לכל לכך אמר בית אלי"ם ובהיות זה כאן הכל כאן כדכתיב פתחו וגו'. הרמ"ק ז"ל:

והרא"ג ז"ל כ' וכי יעקב קדישא וכו' מצד הקד' העליון והוא ג"כ שלימו דאבהן שהוא המשלים בין חסד וגבור' שהיא מכריע ומשלי' ביניה' והוא למעל' לנצח והוד מקום הנבוא' ועוד קושיא אחרת היות דבר זה במקו' קדוש שהי' בירושלם מקום המקדש ולא חמא אלא חלמא אתמהא איך ירד כ"כ אל מדרגה תחתונ' של חלום דהיינו גבריאל כנזכר וה"ג ובאתר דא קדישא לא חמא אלא חלמא. לא הוה נסיב תירץ ואמר כי אין הכי נמי שיש לו כמה שלימו' כנזכר וכל זה הוא אחר שנשא אשה והוליד י"ב שבטין כדמסיק אז נתעל' למעל' כנזכר כי קודם שנשא אשה לא הי' נערך כ"כ לפי שמי שאין לו בת זוגו אינו יכול להיות מרכב' למלכו' כ"ש למדות עליונות כנזכר ועוד שיצחק הי' קיים ועקר המרכב' הי' עמו ולא היתי' הנבוא' מתפשט' ממנו כי הוא הי' עקר המרכב'. תמן אתר גרים לפי שאין נבוא' בח"ל ואשתלים להון עקרת הבית וכו' הגם כי יצחק עדין גם במכירת יוסף הי' קיים שכן ארז"ל על ויבך אותו אביו. סיוע המקום שהי' בארעא דישראל קדישא ועוד שהי' בא עם השבטים ועוד שנשלם בעצמו בשתי נשים רחל ולאה אז נתקשר יעקב בת"ת ואחז ב' עולמות מן העולם ועד העול' אז כתיב וירא אלהים אל יעקב וגומר. דההיא חיה דשלטא בליליא היינו מלכות וקראה כן לפי שהיא קולטת בלילה כל חיי העול' והנשמות ונשארו כל העולמות מתים כנזכר בזוהר על רבה אמונתך

שבבקר מחזירם חדשים אל גופותיהם על שם זה נקרא חיה דשלטא בליליא. ולכך נרא' לו ליעקב במראות הליל' לפי שהיא שלטא בליליא ואומר שלטא בלילייא לפי שהת"ת ובחינותיו נקראים ממשלת היום ומדת המלכות וחיילותי' נקראות ממשלת הליל' לכך קראה דשלטא בליליא אף כי גם ביום הוא שולט תלא [424] סלקא בשמא באתר דדנור' שריא כנזכר בזוהר: הבן להלז את המרא' נרא' שהמרא' היא בגבריאל והיא חלקו שכן הוא הבינה לדניאל ותירץ כי אדרבא להיות הוא המבין אותם נרא' שאינ' חלקו כי הוא הוא העומד לפרש דברי המרא' שהיא סתומ'. וע"ד כתיב במרא' וירא היינו וירא אלהים אל יעקב דאמ' לעיל. וארא היינו וארא אל אברהם וגומר באל שדי דהיינו המרא': בגין דמרא' איהו כהאי מראה נתן טעם שנקראת מראה ואמר לפי שהיא כמו המרא' הזאת שמתרא' בה צורת הפנים ואתחזון כל דיוקנין בגויה לכן נאמר בה וארא כלומר נתראיתי לאבות במרא' הזאת שנקרא אל שדי וז"ש אחמית דיוקני באל שדי. ה"ג דיוקני שכן מלת וארא מדבר בעצמו. דאתחמי דיוקנא אחרא בגויה הוקש' לו כי המרא' אינה היא בעצמ' דיוקן אלא היא דבר א' ספיריי שמתרא' בה הצורה אמנם מדת המלכות היא בעצמ' היא דיוקן ויש לה שיעור קומה ואיך מתראים בה לז"א הגם כי היא אל שדי והיא צורה בעצמה עם כל זה מתרא' בה דיוקן אחר בדיוקן שלה מש"כ במרא' וז"ש הגם כי אחמית דיוקני באל שדי עכ"ז נתראתי בה לפי שהי' מרא' דאתחמי דיוקנא אחרא בגו' כי הת"ת חקוק בה בסוד שימני כחותם על לבך הנזכר בסוף הסבא ולא זו בלבד אלא כל דיוקנין עילאין בי' אתחזון דהיינו שאר המדות: בההוא זמנא שלא הי' נשוי': והוא יסוד דעלמא בס"י לא גרסי לי' ואפשר שהי' פירוש וגליון מבחוץ והכניסוהו בפנים ונוכל לפרש שסולם זה הוא המלכות שהיא יסוד העולמי' כלם שהיא זנה ומפרנסת לכל הנמצאים וכן משמע לקמן וז"ש דרגא דשאר דרגין בי' תליין כי כל המדו' העליונות בה תלויים כי כלם אינם משפיעים אלא על ידה וזהו תליין בה כי הוא שער הכניס' והיציא'. וראשו מגיע השמימ' היינו יסוד הנקר' ראש הוא מגיע השמימ' לאתקשרא בהדי' והכריח הענין ממה שאמר שם ראש המט' ראש דההיא מט'. בגין דאיהו ראש להאי מט' כלומר. היסוד הוא ראש וקציץ להההו' מט' כי ממנו המלכות נזונית כדרך הראש והשר שמפרנס את אנשיו וז"א ומינ' נהיר כלומר בבחינ' זו שהיא נשפעת ממנו נקרא היסוד ראש: כד ישראל חטאן מאיך האי סולם שאז מדת המלכות אוחזים בה החיצונים ויונקים ממנה ואז זה הסול' אינה שולט' וכביכול יורד' למט' ומשפיע בהם אותו השפע הראוי לבא לקדושי' אשר בארץ המה וז"א מאיך האי סולם נשפלת ואין ייחוד ועולים אינון ממנן ושואגים לטרף.

[424] צ"ל שולטת לא סלקאי כו':

אבל כד ישראל מתכשרן עובדייהו אסתלק האי סולם היינו שמתעל' למעל' ומתייחד' עם הת"ת ואז כשיש ייחוד כלהו ממני נחתי לתתא ונכנסים בנהר דנור ובזה אתעב' שולטנות' דילהון כנזכר פ' שמות דף ו' ונקראו מלאכים כי מלאך הוא מלשון שליח. שלטנות' דעשו ושולטנות' דשאר עמין היינו מאמר רבותינו ז"ל שהי' רוא' שהי' עול' שר פלוני ויורד וכן שר פלוני ויורד ושרו של עשו עול' ואינו יורד עד שאמרו עליו ואם בין ככבים שים קנך משם אורידך נאם ה'. דכד אסתלק ראשו דהיינו היסוד אז אין ייחוד ואינה מקבלת שפע עליון אז סולם שהיא מלכות אתכפיי' ולהאי פירושא מלת בו ר"ל בשבילו כי אין להם ביסוד שם אחיזה כי לפירוש' קמא פי' בו ממש בההוא סולם כי אחיזת החיצונים בה ממש. הכא בחלום כלומר וכי בשלמ' נאמר בו חלום כי שלמה היה אחוז במלכו' חכמת שלמה א"כ איך ירד במדרגת חלום ועוד וכי מה אית לי' לחלום בהאי כלומר מה כח יש לו לחלום דהיינו גבריאל כנזכר לעיל לומר שאל מה אתן לך וכי הכח הזה בידו הוא מסור עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנ.

מה רשו אית ליה בהאי שהרי כמה דברים אינם תלויים במלכות אלא במדות העליונות והיאך אמר שאל מה אתן לך.

אתכליל דרגא בדרגא וגו' מדרג' נבואה במדרגת חלום והכל בחלום וברשות מדרגת נבוא' שהוא עולם הזכר אמרה שאל מה אתן לך. והשתא קשה למה נעשה תערובת זה נבואה בחלום אם ראוי לנבואה יהיה נבוא' ואם אינו ראוי אלא לחלום יהיה חלום ותירץ **בגין** דעד כען כלו' הי' משתלם והולך ועדיין לא נשלם עלה ממדרגת חלום ולא נשלם בעצם לנבואה.

סטרא דחלמא יתיר וגו' כי החלום אשר לשאר בני העולם היא ממלכות ע"י גבריאל כמבואר לעיל ואילו לשלמה היה ביתרון גדול מפני היות הת"ת במלכות כדמוכח מאומרו שאל מה אתן לך שאין זה אלא ביד הזכר. וא"ת והרי בהיות נכלל ת"ת במלכות היא מדרגת נבואה ממש שהרי הנבוא' היא דכור' במראה כדפי' לעיל לזה אמר בגין דאתכלל וגו' והא כיצד מראה במראה חשוך כי בהיות כללות זה במדרג' הנבואה הוא היותר מדרגת הנבואה מן הזכר מתגלה ע"י מראה תתא' למטה אמנם בחלום זה אתכליל דרגא בדרגא דהיינו היות נכלל הת"ת במלכות ולא שיאיר שם ויתגלה אלא מראה במראה חשוך והנראה לשלמה הי' המראה החשוך ולא המראה הנכלל שם דהיינו המלכות מדרגת החלום והשתא קשה אפי' אם הי' חלום מהמלכות לבדו היה ראוי

שיהיה במראה מאיר משום דכתיב ותרב חכמת שלמה שעמדה ירח במלואה לזה תירץ בגין דחטא וקיימ' סיהרא וגו' והקדים החשך אליו בנבואתו.
ודא הוא תנאי וגו' מפני שהמלכות תלוי באות ברית יסוד. ונתן הטעם באו' מאי עדי עד דהיינו כימי השמים על הארץ ת"ת על המ' ע"י היסוד והיינו עדי ע"ד שהוא היסוד ובהסתלק ימי הת"ת מהיסוד ואין אותם ימי השמים על הארץ מיד המלכות פגומה וז"ש **ובגין** דשלמה לא נטר האי ברית כדקא יאות שרא סיהרא לאתפגמא והיינו עולים ויורדים כדפי' לעיל. וכן יעקב מטעם אחר כדפי' לעיל.
חמא דכל דרגין נ"א תלה דכל דרגין פי' יהו"ד שהוא הת"ת נצב במדות ימין ושמאל כדלקמן. עליו ירצה על ההוא סולם והטעם לאתקשרא כולא בחד קשורא פי' שלא כדרך העולם הנהוג אליה שפעמים היחוד אל הימין ופעם אל השמאל ופעם באמצע כדפי' בתיקו' בפסח שבועות וסוכות ועתה היה הת"ת קשור עם כל המדות עליו להתייחד כולם שם יחד וז"ש כולא בחד קשורא. והוקש' לו מה נשתנה עתה הייחוד משאר פעמים ואמר הטעם בגין דאתייהב ההוא סולם בין תרין סטרין כדמסיק והכין עצמו לכך אל האמצע בייחוד שתי הקצוות.
אביך הרי יעקב אמור ועוד רמזו באו' ואלד"י יצחק בוא"ו מוסיף על יעקב הנזכר וז"ש ולא כתיב אלהי יצחק בלא וא"ו.
ויקרא לו אל אלהי ישראל פי' קראה השכינ' הנקראת אל ליעקב אלהי ישראל מרכבה לת"ת ולעולם הת"ת עמו עד שנקרא על שמו.
שאני יעקב. הוקש' לו והרי יעקב אמרת ביה אברהם אביך והנה ה' נצב עליו וגו' והי' בלתי שלם שלא נשא והוליד ולא נשלם למעלה לזה תירץ שאני יעקב משאר בני העולם דאשתלים כ"כ בכח דהיינו היותו שלמות כל האבות וע"כ הי' בכח ולא בפועל וז"ש אבל לא באתגליא אלא שצפה הב"ה מה שעתיד להיות אבל לא בפועל באתגליא ועל שם העתיד נאמר עליו מה שנאמר. והנה אנכי עמך והיינו בפועל. ותירץ שיש חילוק בין שמירה למרכבה כי שמירה הוא היות שמירת הב"ה והשגחתו עמו למטה ומרכב' הוא היותו עולה בסוד נשמתו למעלה ואין מכניסים שם אלא שלם כדפי'.
ופני ה' מלכות שהיא פנים לת"ת ודאי והיא מדת אנכי:
לא חליתי כמו לא ידעתי שהוא לשון ידיעה לשון רחמים בסוד הדעת בעל הרחמים כלו' לא יחדתי אותה לא עשיתי הדברים הראויים להעשות ליחד אותה עם בעלה בשאול תפלה ממש או קרבן. וביעקב נישואין לגרום הייחוד וכדמסיק.

למהוי שלם והייתי משיג עניינים אלו באמתתם והייתי בפועל מרכבה לת"ת ויהיה בעצם ה' שהוא הת"ת במקום הזה שהיא מלכות. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' אלא הכא אתכליל וכו' דרגא עילא' דהיינו אלהים מלכות בדרג' תתא' גבריאל דהיינו חלו' וז"ש וירא אלהים מלכות אל שלמה בחלו' דהיינו גבריאל והטע' שהוצרכ' המ' להתלבש בגבריאל בגין דעד כען שלמה לא הוה שלים כיון דאשתלים וכו' כדין הוה חמי שלמה וכו' כיון שנשתלם במעש' המצות ועל' במחשבתו לבנות את בית ה' הוה לי' כאלו בנאו כי מחשב' טובה הקב"ה מצרפה למעש' אז כתיב וה' נתן חכמה לשלמ' כלומר נתן לו מדת המלכות הנקרא חכמה תתא' נתנה לו ונאחז ונקשר בה ולכן נקרא על שמו חכמת שלמ' כדכתיב ותרב חכמת שלמ'. סיהרא באשלמות' כלומר נתרבת' ונתגדל' החכמה הזאת שהיא מדתו של שלמה בתוספת האר' שנשפע עליה מלמעל' ובי מקדשא יתבני דמחשב' טובה הקב"ה מנרפ' למעש' כנזכר אלא סטרא דחלמא הוה לי' פעמים ופי' הנרא' אליו פעמים הוא הנרא' אליו בחלו' פעמים כי כן כתי' בחלו' וירא אלהים אל שלמה בחלו' קודם היה בחלום ואח"כ שנשלם היה במרא' וכשנט' אחר נשים נכריות חזר אל החלו' וזהו פעמים. סטרא דחלמא יתיר על כל בני נשא כי חלו' שאר בני נשא הוא ע"י גבריאל בעל החלום בלבד אבל לשלמ' היה החלו' לבוש לשכינה לבד והי' מדבר עמו וז"ש בגין דאתכליל דרגא בדרג' ומרא' מלכו' במרא' גבריאל דהיינו החלו'. ותו השהא בסוף יומוי חשיך יתיר בא להכריח אומר סטרא דחלמ' יתיר על כל שאר בני נשא לפי שנרא' לו אלהים בחלום פעמים חד קודם דאשתלים ואז לא היה שם שום עון אלא בלתי שלימו' מ"ע בלבד וחד אחר שלקח נשים נכריות כי אז עבר על ל"ת א"כ עתה שפגם הי' ראוי לחלום לבד בלתי שכינה ועכ"ז נראה לו אלהים דהיינו השכינה בחלום יתיר על בני נשא וזהו הנראה אליו ע"י החלום פעמים. מאי עדי עד היינו דכתיב כימי השמים על הארץ ירצה שיהיו חיים וקיימים ויאריכו ימים כמו שמאריכים השמים ימיהם לעמוד על הארץ שהם לעולם ועד. וכפי הסוד יאמר כימי השמים הוא ת"ת על הארץ היינו מלכות דהיינו ייחוד ת"ת ומלכות והפי' הוא למען ירבו ימיכם רבוי הימים בכמות ובאיכות כימים שיש בהם זווג דהיינו כימי השמים ת"ת שמתייחד על הארץ מ' וזהו פי' עדי עד כלו' עד שיש זווג דהיינו העד ת"ת כנזכר ריש פ' וארא ופ' ויחי רמ"ז המתייחד בבת זוגו שהוא לעולם כי לעולם יש ייחוד בכל יום כמו כן בניהם ישבו לכסא לך לעולם:

והנה ה' נצב עליו וגומר חמא דכל דרגין קיימין היינו פי' מלת יהו"ד כלומר כל המדות הרמוזי' בשם ה' ראה אותם נצבים ועומדים נד א' על זה הסולם. כלהו כחד ולהכי כתיב

נצב ולא נצבים. והטעם לאתקשר' בחד קשר' ועוד טעם אחר לפי שלעולם הסולם הזה היא נתונ' בין צפין לדרום דאינון תרין סטרין ולכך נתרא' לו הסולם הזה והשם נצב עליו כי בכלל שם יהוד הם תרין סטרין ועוד הכריח מאומרו אני ה' דהיינו מלכות המחובר' עם ה' ת"ת היא יושב' בין אלהי אברהם אביך דהיינו חסד ואלהי יצחק גבורה הרי לך תרין סטרין וז"ש הה"ד אני ה' וגומר: א"נ הכריח הענין ממלת הארץ דהיינו מלכות ארץ החיים ואמר אני ה' אלהי אברהם חסד מקושר בחכמה ואלהי יצחק גבורה מקושרת בבינה הארץ אשר אתה וכו' דהיינו המלכות הנתונה בין שניהם: וי"ס דגרסי כתיב אני ה' וגומר ולא גרסי הה"ד ונמשכת מלת כתיב אחר ובגין. כנסת ישראל לאתקשרא בינייהו הה"ד אני ה' וגומר והיינו סמך אברהם ליעקב וקראו אביו כדמסיק מנלן וכו'. הארץ אשר אתה דהיינו יעקב בעל' דמטרוניתא השוכב עלי' הרי מלכות הא כלא רתיכא חדא קדישא. הכא חמא דיהוי שלימו דאבהן לפי שבאברהם ויצחק לא נאמר שכיבה כי אם לו לבדו כלומר אתה הוא השוכב על הארץ כי אברהם ויצחק הם המתקנים ומכינים הייחוד בסוד שמאלו תחת לראשי אבל אתה הוא השוכב ולזה ודאי הוא שלימו דאבהן כלומר שלם שבהם אי נמי הוא משלימם בהיותו מכריע בנתיים וז"ש ת"ח וכו'. לא אתמר באתגלייא יתיר כי אם ברמז כמו שפי' דכיון דאתקשר בי' באברהם אשתכח דאיהו באמצעיתא וכ"ז הוא בהעלם אבל להיותו נק' אלהי יעקב כמש"א אלהי אברהם ואלהי יצחק לא זכה עדיין לבתר דאתנסיב וכו' ויקרא לו אל אלהי ישראל כלומר אלהי ישראל קרא ליעקב אל הרי שזכ' שנקרא אלהי ישראל. וז"ש לעיל חמא דיהוי שלימו דאבהן דהוי לעתיד אבל עד עתה לא הי' אלא ברמז בלבד וכו'.

ויקץ יעקב משנתו וגומר וכי תוהא הוא דלא ידע כלומר וכי כל הדברים הנעלמים משיג האדם א"נ כי עדיין הי' בחור ולא הי' כ"כ ממולא בימים לומר וכי הדבר זה לא ידעתי. כד"א ופני ה' לא חליתי דהיינו השכינה הקודמת לת"ת מלמטה למעלה שהי' שער הכניס' לא חליתי להכנע אליה ולחלות פני' לבלתי תתנהג עמי בדיני' וז"ש כאן אכן יש ה' במקום הזה דהיינו גלו' כל דרגין עילאין כנזכר לעיל ואנכי שהיי השכינה שהי' קודמת אל שם ההוי' לא ידעתי: ולמיעל תחות גדפי דשכינתא למהוי שלם פירש מלת לא ידעתי מלשון הבנה והסכלה כלומר לא התבוננתי והסתכלתי למיעל תחות גדפוי וכו' דהיינו שלימו' היותר ראוי כדמסיק אי נמי לא ידעתי מלשון וידע אדם שלא נזדווגתי כדי לגרום ייחוד למעלה לאנכי וכו': ת"ח כתיב וכו' בא להכריח איך מלת אנכי שהיא רומזת במלכות עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנ:

כיון דחמאת וגו' שלא היה מועילה תפלתה במדה זאת אמרה א"כ שאין תפלתי מועילה למדה זו למה זה אנכי למה אעמוד במדת אנכי שהיא המלכות כיון שענין זה תלוי במדה עליונה לכך ותלך לדרוש את ה' שהוא הת"ת. ונפקת מדרגא מלכות מדת אנכי לדרגא ת"ת יהו"ד ודאי והיינו דמייתי ראיה שאנכי במלכות וה' בת"ת ועוד שכמו שחזרה רבקה בדעתה כן חזר יעקב באומ' שהי' ראוי שיאחוז למעלה יותר ע"י נשואיו כדמסיק בגין דהוה בלחודוי.

מלה דא לתרין סטרין מה נורא המקום מה נורא הזה. כלו' מה נורא מ' שלא עשינו לה הראוי ומה נורא הזה שלא עשינו כהוגן והטעם למלכות כדקאמר בקדמיתא שמשלמותה הייחוד והטעם ליסוד שגם לו שלמות בייחוד וההפך וז"ש דלא בעייא וגו' והאדם בהיותו בלי זווג פוגם שתי מדות אלו ועם היות שהיה ראוי שיאמר מה נורא המקום ומה נורא הזה להורות על תרין סטרין חד הוא ולהורות על ייחודם אמר מה נורא המקום הזה כאלו מקום וזה הכל היה אחד. ועל ייחודם יחד כאחד אמר אין זה כלומר אינה מדה בפני עצמה כדמסיק. ופי' ג' בחינות הא' אין זה להיות בטל והענין כי מלת זה יצדק על הבטל שאינו פועל כי הפועל לא יקרא לעולם זה אלא משתנה לפי הפעולה הנפעלת ממנו ועוד שישתתף הפועל בפעולתו ולא יקרא זה אלא אלו וכיוצא וז"ש אין זה אין ראוי שיקרא זה המורה על היותו בטל. הב' אין זה אין ראוי שיהיה זה בלא זאת דהיינו למהוי בלחודוי. הג' אין זה מציאות וקיום לזה אלא בזאת. ומפני היות נמשך ג' פעולות ממנו למלכות כנגד שלשתן אמר לאשתמשא ביה והיינו דקאמר אין זה למהוי בטיל דהיינו שיהיה פועל השמוש מן הת"ת למלכות וענין זה יגרום בזווג איש עם אשתו אף אם יהי' עוברה או מניקה עם היות שאין פרי נמשך מאותו זווג הזווג בעצמו מצוה וזהו טעם מצות עונה וז"ש למהוי בטיל כי הכובש מעיינו אף אם לא יהיה ראוי להוליד מפני הסבה הנזכרת גורם פירוד כדפי'. וכנגד הב' דאמר לאשתכחא בלחודוי אמר ולמעבד ביה פירין דהיינו בסוד ייחודו עם המ' יבואו לו הנשמות מהבינה ויתלוה אליו להוי רב אם מהמלכות אם מהנשמות הנעשית ע"י אם מהבינה ות"ת בענין שאינו בלחודוי. וכנגד הג' דאמר קיומא דיליה וגו' אמר ולארקא ביה ברכאן כי בסבת ברכו המלכות הוא מתברך והברכות אינם מצד הבינה לבדה כענין הפירות ולא בשמוש שהוא מצד הת"ת אלא מכל שייפין דגופא דהיינו מכל הספירות שכולם משפיעות ע"י היסוד.

והיה ה' לי לאלדי"ם אנא אהא משיך וגו' היינו אומרו והיה ה' לי לאלדי"ם פי' והי' ה' בינה נקראת והי' דהיינו נחלא יהו"ד חכמה דהיינו מבועא דנחלא וכן פי' הרשב"י בתיקונים בפסוק והיה ה' למלך על כל הארץ.

לי למדתי ת"ת ומשם לאלדי"ם שהיא המלכות וז"ש אנא אהא משיך שהוא הת"ת לאתר דא וגו' מלכות ואין הכוונ' שאם לא יעשה לו הב"ה טוב' שלא יעבדהו ח"ו אלא הכוונ' כי בחלום נרמז לו שהוא מרכבה לת"ת ואם הדבר כן יוכל להשריעה ממבועא דנחלא ואם לאו לא יוכל. וז"ש **ת"ח** ישראל וגו' כלו' מדרך הת"ת הוא כך לקבל מחכמה ובינה ואח"כ להמשיך ממנו למלכות לכך אמר יעקב כמה דאלדי"ם יהא נטיר לי שלא אשתקע בחוצה בטיט היון ולא אשתכר ביין נסך כמו שעשה נח ואדם אלא יהא נטיר לי כמו שעשה לאברהם וגו' כנז' פ' לך לך.

ועביד לי כל אינון טבאן דהיינו מה שרמז לי שאני מרכבה לת"ת וגו' א"כ אוף אנא אהא משיך וגו' שיהי' בידי ספוק לעשות.

קשרא דכלא ביה. והיה יהו"ה הם י"ה לי הוא וא"ו לאלדי"ם ה"א והכל במלכות כלל י' ספירות בשם בן ד'. שלום בת"ת. בית אבי מלכו' גבו' תתאה דאתי מגבור' עילאה פחד יצחק.

באתר דא אסלק מדרג' וגו' הענין בהיותי בחוצה איני אוחז כי אם במלכות. אם יהי' אלדי"ם עמדי וגו' אמנם בשבתי בשלום אל בית אבי לא"י כפשטו אז אסתלק מהמלכות לת"ת וז"ש והי' ה' שהוא ת"ת לי במקום אלי"ם שהיה בחוצה לארץ. או ירצה בהיותי בחוצה לארץ איני יכול לאחוז אלא במלכות והיינו אם יהיה אלי"ם עמדי וגו' אמנם בשבתי בא"י והיה ה' ומשם אני יכול לאחוז בבינה ואסלק מדרגא ת"ת לדרגא בינה והיינו לאלדי"ם ותמן אפלח פולחניה להמשיכה מהבינ'.

ר' חייא פתח וגו' דלאו סופיה רישי' וגו' בתרתי הא' מני יחיד פשענו רבים. והב' גברו תכפרם וכי מפני שגברו יכפרם לכך פי' דברי עונות הרשעים האחרים גברו על עונותי וכיון שיש אחרים גדולים ממני ראוי שתכפרני בכללם ועל עצמו בעא ראשו' באמרו גברו מני ואיני תכלית הרשע כדי שירחק כפרתי ולבתר בעא על כולא באומרו פשעינו לי ולהם. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' בגין דהו' בלחודוי כלומר היותו לבדו בלי אשה ולזה לא שרתה השכינה עליו. ויירא ויאמר וגומר על ההוא מקום דקאמר בקדמיתא היינו מה שאמר לעיל ויפגע במקום שפגע בשכינה שהיא מקום הת"ת כנזכר לעיל ולפי דרך זה יאמר אין זה כי אם בית אלהים כלומר בית דאיהו אלהים דהיינו השכינה ע"ד שאמר ויסע מלאך האלהים

מלאך דאיהו אלהי"ם וזה שער השמים שהיא הכניסה ליכנס לת"ת הנק' שמים. וחד על את קיימא קדישא כלומר מאחר שאין השכינה שורה על מי שאינו נשוי כנזכר א"כ מה נורא המקום הזה דהיינו הברית דלא בעיא לאתבטלא אלא לפרות ולרבו' ובזה גורם לנהר העליון דלא יהא חרב ויבש כדמסיק ואע"ג דאינהו תרי סטרי חד הוא כלומר הגם שאנו מפרשום המקום הזה על המלכות וג"כ פי' על היסוד כנזכר אינם ח"ו מקומות מחולקים כי למעלה אין בו חילוק ח"ו אלא חד הוא. קיימא דיליה לאו איהו אלא בית אלהים כלומר כשהוא בקיומו בסוד והקימותי את בריתי לאו איהו אלא בי"ת אלהי"ם כלומר כי ההקמ' זו אינה ראויה להיות כי אם בית אלהי"ם מזומנת לו: למעבד בי' פירין היינו הנשמות שכן נקרא פרי מעשיו של הקב"ה פרי צדיק. ולארקא בי' ברכאן מכל שייפי גופא היינו השפעת המזונות ופרנסת העולמות כלם. דהאי הוא תרעא דכל גופא כי זה היסוד הוא שער הגוף דהיינו הת"ת הנקרא גופא דמלכא כי כל השפעת הת"ת הוא משפיע בזה היסוד הנק' זה וז"ש וזה דהיינו היסוד הוא שער השמים תרעא איהו לארקא ברכאן לתתא במלכות. וע"ד ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה דהיינו היסוד נורא הוא מאד מאחר שאין אדם שלם כ"א בפעולתו ותימא הוא איך בני נשא לא משגחן ביקרא דבי'. למהוי בי' שלים לעילא ותתא דהיינו מה שאמר לעיל מכאן אוליפנא מאן דלא אשתלים לתתא כלו' להיותו נשוי לא אשתלים לעילא להיותו אחוז במדות עליונות וז"ש למהוי בי' דברית שלים וגומר. דלא בטיל מעלמא וגומר כי אף שנתבטלו החכמות החיצוניות כמו שנאמר בזוהר אצל וימצאו בקעה שכלם היו הולכים אחריהם. החכמה העליונה דהיינו חכמת הקבלה ודרישת התורה ע"ד המדות לא נתבטלה: ואמר מליך לא יהון לבטלה כי דבריו שאמר אין זה יסוד ראוי להיות לבטלה אלא בבית אלהים שיהי' האדם נשוי כנזכר לעיל א"כ לא תהיה דורש ולא מקיים כי תכף ומיד שדכוהו כדי להזדווג בבת זוגו. הא דאמר ר"ש כלומר היינו מה שהיה אומר ר"ש וגו'.

וידר יעקב וגומר: ממבועא דכלא דהיינו מג' ראשונות. לאתר דא דאיקרי אלהי"ם מלכות. ושיעור הכתוב והיה מה שה' דהיינו בינה יהיה נותן לי אני אתננו לאלהי"ם והכריח הדבר ואמר ת"ח ישראל וגומר כלא נטיל הוא בקדמיתא וגומר נוטל כל הברכות היוצאות מהמקור הזה דהיינו הבינה או החכמה ולבתר דימטי לי' כלומר אח"כ שנמשך השפע אל הת"ת במקומו מיניה נגיד ואמשיך אל המלכות וי"ס דגרסי להאי אתר דהיינו מלכות. משמע דכתיב והיה ה' לי בקדמיתא ולבתר כלא לאלהי"ם כן היא הגירסא הנכונה וכונתו להכריע מ"ש מהפסוק בעצמו ואמר והיה ה' לי בקדמיתא שאני נוטל ראשונה קודם שתטול המלכות ואח"כ ממני נוטל המלכות: כמה דאלהים יהא נטיר

ועביד לי כל אלין טבאן כמו שהבטיחו שאמר והנה אנכי דהיינו השכינה עמך ושמרתיך בכל אשר תלך והשיבותיך אל האדמה וגומר אני אפרע לה את גמולה הטוב כי גם אני אהא משיך לה מאתר דילי אותם הברכות בעצמן כלומר שתהיה היא מושפעת מהת"ת אותם הברכות ממש שהבטיחני אני אהיה מושך אותם ממדתי כדי שהיא תוכל לקיימם. ואתחבר קשרא דכלא ביה כלו' אני אחבר קשר הכל דהיינו היסוד שהוא קשר כל העולמות כתרגומו דאחיד בשמיא וארעא אקשרנו ואחברנו ביה דהיינו לאלהים האמור ופירש ואמר אימתי אחבר ואעשה הקשר הזה כשאשוב בשלום דהיינו יסוד כדמסיק: כד אהא בדרגא דילי כלומר כשאני אתקשר במדתי מדת הת"ת דהיינו כשאהי' נשוי אשה ובנים ואהא יתיב בדרגא דשלום דהיינו היסוד כי גוף וברית חשבינן חד ויסוד הוא סיומא דגופא ותרוייהו כחדא אזלי ברזא דאות ו"ו. וזה הוא כדי לתקנא בית אבי דהיינו מלכות ואיהי בית לחכמה שהיא אב לת"ת וכמ"ש בזוהר ה' בחכמה יסד ארץ והענין כי כשהאדם נשוי אשה ופרה ורבה גורם לנהר העליון שינגיד ויפוק ובז' המלכות היא מתתקנת וז"ש ואהא יתיב בדרגא דשלום כדי לתקנא בית אבי: דתמן הוא ארעא קדישא כי בארץ ישראל יוכל להשתלם האדם יותר מחוצה לארץ כי כל המצות שייכות בה מש"כ בחוצה לארץ. באתר דא אסלק מדרגא דא לדרגא אחרא ירצה כי בעוד שאני בדרך אתקשר במלכות הנקרא אלהי"ם וזהו אם יהיה אלהים עמדי וגומר אמנם כשנשוב בשלום אל בית אבי אעלה במעלה עליונה וז"ש והיה ה' לי לאלהים כלומר אז יהיה ה' שהוא ת"ת אקחנו למדרגתי במקום ותמורת אלהים שהיא המ' שהייתי דבוק בה עד עתה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנא.

ת"ח בשעתא וגו' עד ההוא אתר היא הגבור'.

וספרי דחייביא משמע רבים ובגמ' פי' ג' ספרים והא' לבד של רשעים ועוד באלו הכא תכפרם ואלו התם נחתמים למיתה לכך נרא' שאין ספרים אלו אותם הספרים שאלו הספרים הם ספרי המעשה ומיני העבירות רבים ולכל א' וא' ספר בפני עצמו כאו' וכל מעשיך בספר נכתבין ועבירת לא תנאף ספר בפני עצמו לכל הרשעים ועבירת לא תגנוב ס' בפני עצמו והעוברים בחברה ספר להם יחד והעוב' יחיד ס' לו לבדו בענין שכמה מיני ספרי' יש ומאלו יש מתכפרים ויש בלתי מתכפרי' ויש נתלים ונעשים ג' ס' חדשים והיינו ג' ס' דתנן התם.

לעילא מרישי' רישי' יסוד לעילא מרישיה ת"ת ושם פגם הפשע ופגם העון ביסוד בענין שגברו ודאי מני ממדת המלכות שבה החטאת כדפי' בזוהר פ' ויקרא נמצאו ג' ספרים

ספר חטאים במלכות וספר עונות ביסוד וספר פשעים בת"ת ובכל ספר וספר מהם כמה מיני ספרים כדפי' וענין ספרין פתיחו היינו פגם כל חוטא וחוטא נראה בסוד אחיזת נשמתו למעלה בספרים אלו ופתיחו לבדוק הפגם ועונשו ליטהר ועונות גברו ודאי על מדת המלכות וכ"ש פשעים.

בגין כך לא הימין שאמר הבטחה זו במלכות לבד דהיינו ויחלום בסוד החלום והפגם מעון ופשע מלמעלה ממנה ויתבטל ע"י ההבטחה לכך לא האמין ואמר אם יהי' וגו'.

אי תימא דלא הימין כלו' אי בעית אימא שמה שלא האמין הוא שלא האמין בעצמו שלא יחטא ויבטל ההבטח' ומשום דהאי קרוב לפי' הקודם או הוא הוא כמעט לזה אמר [425] דבר אחר:

ור' אחא פליג במקצת בפי' והי' ה' דאילו לר' חייא פי' אפי' מדת רחמים יתנהג עמי לדין מפני שאהיה מדקדק אז במעשי יותר. אמנם ר' אחא קאמר שה' ברחמים במקומו עומד אלא הכוונ' והי' ה' לי לאלדי"ם שאכלול הרחמים מדתי בדין והענין גבור' כלול' מתוך הת"ת ואמר ואתקשרנא ביה מפני שהכללות סבת קשר הספירות כיצד ת"ת קשור' בגבורה בת"ת שבגבור' וגבורה קשור' בת"ת בגבורה שבת"ת וז"ש אתכלילנא בדינ' בגבור' שבת"ת עצמו ואתקשרנא בי' בגבור' בעצמ' ע"י הכללות הנזכר. ואין לפרש אי תימ' דלא הימין וגו' אינו שהרי אמר והי' ה' לי לאלדי"ם והרי האמין אפי' היפוך רחמים לדין דקשה שזה אינו האמונ' שלא אמר אלא ושבתי ועוד בעצמו הי' מאמין ובקונו לא האמין אתמהה.

א"ר יוסי לאו הכי וגו' קשי' לי' לפי דבריהם דמפרשי והי' ה' לי לאלדי"ם שם זה לדין א"כ אם יהי' אלדי"ם עמדי למה לא יהי' דין דמה נשתנה שם זה מזה להכי אמר לאו הכי בהיותו שולל דבריהם מטעם קושי' זו ועוד שנית דבריש' קאמר אם יהי' אלדי"ם שם זה שהוא דין לבד ואח"כ אמר והי' ה' דמשמע ברחמים לכך פי' שלא מפני פחד העון ולא מטעם זה אזיל אלא אמר אם יהי' אלדי"ם מה שהבטיחני הב"ה אינו במדת הדין לכך אני אומר אם יהי' אלדי"ם מדת הדין עמדי מפני שאני נכנס לבין החיצונים ולהכניעם דינ' אצטריכנא שאין ביעור חמץ אלא שריפה יבושו ויחתו מגבורתם לכך דינ' אצטריכנא לנטר' לי ועם היות שמדתי מדת רחמים ת"ת נניח ענין זה עד דאתוב בשלום אל בית אבי לא כמו שהייתי בהוצה בדין לבד אלא אז כיון דאתוב בשלום דהיינו למדת הת"ת אז אתכלילנא רחמי בדינ' דהיינו שלום המשלים החסד מימין והדין משמאל דהיינו שלום כנודע ולא זו בלבד אלא גם אכלול כל השם יחד דהיינו והי' ה' לי לאלדי"ם כדפי' ר'

[425] צ"ל לזה לא אמר.

יהודה לעיל וז"ש ואתקשר בקשור' מהימנא דהיינו הת"ת לאכללא כול' כל האצילות בחד שהיא המלכות דהיינו לאלדי"ם.

והאבן הזאת כנה הנה המלכות בד' כנויים הא' אב"ן הב' זאת הג' מצבה הד' בית אלדי"ם. להיות שהיא נקראת אבן מצד הדין דהיינו אבנא די מחת לצלמא ועם היות שאבן היא י' עכ"ז קושי' מצד הדין והיינו שלקח דוד ה' חלוקי אבנים מן הנחל ויך את הפלשתי. זאת מצד החסד כי א"ת מצד תורת חסד על לשונה וזאת כי מצד ז' מדות מחסד עד המלכות. מצבה קמה ודאי מצד הת"ת. יהי' בית בית הוא כללות הכל בה וז"ש דהא כדין יהא כול' קשרא חדא בת"ת כדפי' והי' ה' וגו' והאי אבן שהיא המלכות אתברכ' מימינא ומשמאלא דהיינו והאבן הזאת ואתברכ' מעילא דהיינו מצבה ואתברכא מתתא בסוד התעוררות המצות העול' כדמסיק בגין דאתן מעשרא מכול' כדכתיב וכל אשר תתן לי עשר וגו' וייחוד זה יורמז באו' בית אלדי"ם קבוץ מלמעלה מכל הבחינות ומלמטה כדפי'.

א"ר אבא וגו' והא נתיב ויקח מאבני דהיינו אבנים הרבה והיכי קאמר והאבן הזאת דמשמע אבן א'.

ואי תימא וגו' כלומר ואם תרצה לתרץ דאבני עילאה שהיא מלכות כמה אבנין לאתר בית מותבה ומה שאמר אבן היינו היא עצמה זה אי אפשר והא כתיב והאבן הזאת אשר שמתי מצבה והיינו האבן אשר שם מראשותיו כדכתיב ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וירימה [426] מצבה א"כ לא אהדר אלא לאבני המקום. ותירץ ואמר בגין דאמר אין זה כי אם בית אלדי"ם באומ' ענין זה הרים מצבה למלכות והקימ' בגין דתלא כל שבחא דזה שהוא היסוד בה ואמר אין זה לקיומ' לתתא אין ההנהג' לתחתונים ועיקר הכל תלוי בזה אלא בזאת שהיא בית אלדי"ם ושפיר ועל זה נאמר ויקח את האבן דהיינו בית אלדי"ם אשר שם מראשותיו לעיקר להנהגה וירימה מצבה באמיר' זו ועל זה נאמר אשר שמתי מצבה כתיב ודאי דאיהו שם לה כדפי יהי' בית אלדי"ם השתא קשי' ליה שפיר בשלמ' כדקס"ד דאבן היינו אותם האבנים דכתיב בהו ויקח מאבני המקום וייחדם יחד והם אבן א' וירימה מצבה ודאי שהקימם קימ' יש להם בייחודם למרכב' והשתא קאמר והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהי' בית ומרכב' לשכינה הנקראת אלדי"ם אלא השתא דקאמר דאבן היינו מלכות ממש יהי' בית ה' מבעי לי' דהיא היא אלדי"ם. ותירץ שהם ג' אלדי"ם כדפי' בזוהר שיר השירים אלדי"ם בבינ' אלדי"ם בגבורה אלדי"ם במ' ואמר שהמלכות יהי' בית אלדי"ם ירצ' יהי' ב"ד דאלדי"ם דין הוא וירצה יהי' בית לדין מתרתי סטרין מסטרא דיובל' וגו' ובזה ימתק הדין קצת.

[426] וישם אתה מצבה.

והנה ר' אבא פי' כי או' יהי' בית אלדי"ם הוא תפל' ומשום דאיהו קאמר אין זה כי אם בית אלדי"ם נמצא שכבר היתה ופי' ואמר יהי' בית אלדי"ם לעלמין דהיינו התמדת הענין בה ואמר כי להיות העולם צריך הדין אמר כי אין זה יסוד הנק' זה אין זה לקיום התחתונים אלא בית אלדי"ם שהיא המלכות מפני שהעולם מתקיים על הדין ומפני היות' בית אלדי"ם קיומ' לתתא וזהו יהי' בית אלדי"ם שהוא תפלה על התמדת הענין.

והנה היא לעולם מקבלת מגבורה ועל מה היתה התפל' לזה אמר בהכרח אנו צריכים לומר שהוא דינ' מתרי סטרי דהיינו בינ' וגבורה ולפעמים יסתלק ממנה מקור הבינה ויהי' מקור הגבור' וזה ח"ו מחריב העולם ואין אנו רוצים אלא דין המנהיג העולם לזה אמר יהי' בית אלי"ם יהי רצון שתהי' לעולם בית אלדי"ם כמו שהיא עתה והיינו מתרי סטרי כדפי':

ור' אלעזר לא רצה לפרש בבינה שם אלדי"ם מורה על דין א"א משום דיובלא אע"ג וגו' וא"כ אין ראוי שיתייחס לשם אלדי"ם שבבינה דין כלל ועיקר כי שם אלדי"ם שבבינה מורה על סוד מ"י אל"ה לא על הדין אלא הכוונה על הגבורה לבד וז"ש **אלא** בית אלדי"ם סטרא וגו' ומאי דקשי' לך מה מקום לתפלה זו דפשיטא דמצד השמאל היא מקבלת לעולם הא לא קשיא מפני שיש בצד הגבורה שני דרכים הא' לטוב דהיינו דין יפה המעורר הזווג ואותו הדין טוב לקיום העולם ודאי והדרך השני לביש והוא דין המחריב העולם ולהיות כי בעת החלום היתה מלכות יונקת מדין הטוב ועל שם זה נקרא בית אלדי"ם לעורר הייחוד אמר בלשון תפלה יהי' בית אלדי"ם לעולם ולא מצד הרע.

ור"ש דחיק' ליה דברי ר' אבא דודאי דלא מיקרי בי דינא מצד הגבורה וגם דחיקא דר' אלעזר וכי אחר שהוא גורם הייחוד העליון והקימה מצבה למה תקרא בית אלדי"ם ולא בית א"ל כי בחבוק יקדם השמאל והעיקר הימין כאומ' שמאלו תחת לראשי וגו' וא"כ בית אלדי"ם דבר נוסף על הקודם. לכך פי' על הבינ' ואמר בית אלדי"ם היינו דכתיב קרית מלך רב והענין כי מה שיקרא בית אלדי"ם אדרבה בא להוסיף על בית ה' כי בהיותה נקראת בית ה' הוא כמו אם תקרא קרית מלך סתם כי כמו דאית מלך ואית מלך דהיינו או ת"ת או בינה ובהיותה נקראת מלך סתם מורה על היות הת"ת בתוכה וכשיאמר קרית מלך רב יורה על מלך גדול מוסיף מעלה בקריה מהיותה קרית מלך סתם וז"ש **ודאי** עלמא עילאה דהיינו הבינה הנקראת רב בסוד החכמה וא"כ דא קרית מלך רב להוסיף על קרית מלך סתם וא"כ בית ה' הוא כמו קרית מלך סתם ובית אלדי"ם כמו קרית מלך רב ולא בסוד הדין כמו שפי' ר' אלעזר ור' אבא אלא להורות על תוספת מעלה על הייחוד ועל זה אמר יהי' בית אלדי"ם שיתמיד סוד הייחוד הזה בה.

דירושלם קריב איהו לאתחרבא וגו' דוחק גדול לומר דר' חייא הי' קודם החרבן. ואפשר דהיינו להחריבה חורבן מהיושבים בה עוד ע"י שיכלו ממנה אדם ובהמה כעין שחרש טורנוסרופוס את הבית והשתא נ"ח' דלא אמר על המקדש שהוא עיקר אלא על העיר שהמקדש כבר הי' חרב.

ותקיפי עלמא היו עוד צדיקים אחרים זולתי י' הרוגי מלכות או יהי' קצתם כגון ר' יהודה בן בבא שהי' באחרונה וכיוצא.

אילנא דחיי ת"ת **יחדון** בה דהיינו תורה לשמה שהוא הייחוד לייחד ירושלם בתורה וכל זמן שיש בה ייחוד אין יכולת לסמאל ולא שתתבטל הגזר' אלא יאריכו לה מעט שהרי כבר נחתמה.

דהא כתיב לראי' שאפי' בזמן שהידים ידי עשו שולטים הקול קול יעקב אם קול דיעקב שהוא ת"ת דהיינו עסק התור' למטה לא פסק. דבור שהיא המלכות שלטא מפני שהקול נעשה דבור למטה והיינו יחוד גמור קול ודבור תורה שבכתב ושבע"פ אבל אם הקול קל ונתבטל [427] מיד והידים ידי עשו דהיינו סמאל כיון שכבר נגזרה גזרה ונתנה בידו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ת"ח בשעתא דחייבין עתה רוצה לפרש הפסוק ע"ד הסוד: אינון סלקין כלומר העונות שלהם עולי' עד ההוא אתר וגומר ספרי דחייביא היינו המלכות כי היא הדנה את העולם ונקראת ספר כנזכר בפרשת ויקהל דף ר' כד"א דינא יתיב דהיינו בית דין הגבורה היושב לדון ואז ספרין שבמלכות פתיחו. וההיא ספר דהיינו מלכות דינא עלה קיימא דהיינו הגבורה כי כן הגבורות נפעלות על ידה בג"כ דברי עונות וגומר כלומר עניני העונות ומשפטיהם הם בגבורה שהיינו גברו מני כי דוד במלכות ודברי עונות ומשפטיהם בגבורה ר"ל גבוהים ממדתי לכן פשעינו אתה דהיינו החסד שהוא מקביל לגבורה אתה תכפר והכונה שיהיו גוברים מימי החסד על הגבורה ויטהר כל הפשעים כלם א"נ אתה חכמה: וי"ס דגרסי וההוא ספר מעילא לרישא דדוד איהו ה"פ כי ההוא ספר דהיינו המלכות למעלה מדוד בג"כ דברי עונות גברו מני כלומר דברי עונות ודיניהם עברו על ראשי כלומר הם רמוזים במדתי שעל ראשי ולכן פשעינו אתה דהיינו חסד תשפיע מימיך לתוכה להרים הפשעים ולקנחם מקרבה כאומרו ואת דמי ירושלם ידיח מקרבה: יעקב כגוונא דא כלומר פחד שלא יהא לו איזה עון שיהיה כתוב בספר העליון ויתקיים בו דינא יתיב וגומר בג"כ לא הימין וי"ס דלא גרסי כגוונא דא אלא יעקב בג"כ לא הימין שמא יגרום החטא והכל הולך אל מקום אחד: אפי' רחמי כד אתוב בשלם וגומר

[427] בתורה כתיב הקל קול יעקב חסר ו'

כלומר אפילו שם ה' שהוא ת"ת מדת רחמים אשימנו כנגדי כאילו הוא אלהים מדת הדין וזה בגין דאפלח וגומר כלומר כי אז קים לי בגואי דאפלח קמיה תדיר ולא אפחד משום עון: א"נ בגין דאפלח כלומר למה אני אומר שכשאשוב בשלום יהיה לי לאלהים ויהפך לדין כדי שאפלח קמיה תדיר ויהיה לי יראת ה' ר"ל רצוני שיוכיחני וייסרני בדיניו אפילו על חטא קטן שאינו נחשב לאחרים לעון כדי שע"י זה אפלח קמיה תדיר ולא אפסיק מעבודתו לעולם: נמצא דעת ת"ק דבהליכה בדרך היה רוצה דין ורחמים כי כן משמע אחר שבשובו לבית אביו היה רוצה שישובו הרחמים דין ממילא משמע שבדרך היה רוצה רחמים ודין. ור' אחא סבר שבדרך לא היה רוצה דין כלל ובשובו שיהיה כלול הדין ברחמים. ור' יוסי סבר שבדרך היה רוצה דין אבל לא לעצמו כי אם לאחרים הבאים להזיקו ובשובו יהא כלול דין ברחמים ובזה מודה לר' אחא בלבד.

והאבן הזאת אשר שמתי וגומר דהא כדין יהא כולא קשורא וגומר וה"פ והאבן הזאת אשר שמתי מצבה שהי' מלכות אז בשובי בשלום יהיה בית אלהים כלומר שיאירו בה כל הספירות העליונות ויתקשרו עמה שאז בשובי אל בית אבי אהיה נשוי אשה ובנים ואגרום לנהר העליון שיתיחד עמה ויתקשרו בה כל המדות וז"ש דהא כדין יהא כלא קשורא חדא שיהיו כלם מתקשרים קשר אחד במלכות. ומלבד זה האי אבן אתברכא מימינא ומשמאלא בגין דאתן מעשרא מכלא כך היא הגירסא הנכונה והכונה שהיא מתברכת מימינא ושמאלא וגומר בגין דאתן מעשרא מכלא כי ע"י מעשר ראשון ללוי מתקשרת בגבורה וע"י מעשר מן המעשר לכהן מתקשרת המלכות עם החסד והיינו או' עשר אעשרנו לך תרין מעשרות ראשון ושני ואתברכא מעילא מת"ת א"נ ג' ראשונות ומתתא מצד מעשה התחתונים בסוד תנו עוז לאלהי"ם א"נ מעילא ומתתא נ"ה. א"נ שע"י חלק מעשרה שיתן יגרום למדות עליונות שהם עשר שכל אחד ואחד יתקשר עם המלכות ויתנו לה מעשר מכל באופן שהיא מתקשרת ע"י המעשר עם כל המדות העליונות ושיעור והאבן הזאת וגומר יהיה בית אלהים בית האצילות שלו כנזכר ותהיה מבורכת מכלם וזה ע"י שכל מה שתתן לי עשר אעשרנו לך כנזכר.

א"ר אבא והא כתיב ויקח מאבני המקום וגומר שהם סוד י"ב בקר שתחת הים הנזכר לעיל א"כ איך אמרת שהיא מלכות. ואי תימא דאבנא דא עילאה וכו' אין הכי נמי שלקח י"ב אבל האבן הזאת שם אותה עליהם מצבה לרמוז אל המלכות היושבת עליהם זה א"א שהיל"ל אשר שמתי עליונה מאי מצבה. ותירץ ואמר בגין דאמר ונ"א כיון דאמר אין זה כי אם בית אלה"ים הכא ארים לה קמא וכו' כלומר לכך נקט לשון שמתי מצבה כי באומרו אין זה דהיינו יסוד שאינו ראוי להיותו בלחודוי אלא בבית אלהים בזה הוא

ממש הציבה והקימה בדבריו אלה וז"ש בגין דתלא כל שבחא דזה בה שפירושו הוא דאין זה לקיימ' כי אם בבית אלהים. בגין דתלא ה"ג ומלת לתתא לא גרסינן ליה. וע"ד אשר שמתי מצבה כתיב כלומר ולא אשר שמתי עליונה דאה"נ שהיא עליונה שפסוק מלא הוא והים עליהם מלמעלה אלא לרמוז לנז': יהיה בית אלהים לעלמין מדנקט לשון יהיה ולא לישנא אחרינא משמע כי הוא יהיה הויה עולמית כי כמה פעמים נחרב הבית וחזר ונבנה ולעולם לא זז ממקומו כי לעולם בנאוהו על מקומו: בית ה' מבעי ליה כי מלת בית הוא במלכות ואלהים הוא במלכות ויותר נכון לומר בית ה' ת"ת כי שם ביתו: אלא אתר דבי דינא איהו כלומר לכך נקרא בית אלהים לפי שהוא מקו' הב"ד העליון והוא מתרין סטרין עילאין שתי בתי דינין הנקרא אלהים חד מסטרא דיובלא דהיינו בינה דאיהו אלהים חיים וחד מסטרא דיצחק דהיינו גבורה וזה נקרא בית אלהים כלומר בית של הב"ד או ב"ד הבינה או ב"ד דגבורה. ואתא ר' אלעזר ופליג עם ת"ק ואמר כי אם נקרא בית אלהים אינו כי אם מסטרא דיצחק כי מסטרא דיובלא אינו צודק כי לא נקרא אלהים כי אינה כי אם הויה בנקודת אלהים לבד אבל כולה רחמים גמורים ולהיות ששרשי הדינין מתערין מינה לכך נקודתה בלבד היא בנקודת אלהים. וכל חידו מינה נפקין והוא חדותא דכלא ובמקום מקור השמחות והרחמים הגמורים לא שייך לקוראו אלהים שהיא מדת הדין א"כ לעולם לא נקרא בית אלהים מצד הבינה אלא מצד הגבורה ולשם ג"כ הוא נקרא המלכות בית אלהים לתרין סטרין לטב ולביש לטב שתקרא מדת המלכות בית אלהים לטב כלומר בית הנשפעת מהגבורה בסוד השמאל הדבוקה בבינה ומזאת הבחינה השמאל מעורר סוד האהבה והיינו אומר בסטרא (מוהר"ר צמח הרב זלה"ה גורס דשמאלא ושפיר.) דיובלא אתער ביה רחימותא כלומר באותו הצד של הגבורה הדבוקה ביובלא אתער ביה בהאי בית רחימותא כד"א שמאלו תחת לראשי ויונקת ג"כ מבחינת עצמה שבגבורה א"כ שפיר איקרי מדת המלכות בית אלהים כי הכל נשפע מהגבורה הנקרא אלהים **ר"ש** אמר בית אלהים היינו דכתיב קרית מלך רב. אית מלך במלכות וכן בת"ת הנקרא מלך סתם אבל עלמא עילאה שהיא הבינה היא מלך רב בכינוי להיותה מתייחדת בחכמה הנקרא רב כי כל לשון רב הוא בחכמה ששם הוא רבות קודשא. ודא הוא קרי' מלך רב כלומר ודא דהיינו המלכות נקרא קרית מאותו הנקרא מלך רב. נמצא שר"ש סבר כי נקרא בית אלהים מצד הבינה לבדה והכונה כי כל הטובות והשפעות הבינה כלם היא משפעת אותם למלכו' כנזכר בפ' בלק דף קפ"ז וקראה בית אלהים בבחינת נקודת אלהים שבבינה ואפשר דמלת אלהים מלשון גדולה כמו נתתיך אלהים לפרעה וזהו בית אלהים דהיינו קרי' מלך רב שהבית הזה מלכות קרי' במושב

מלך רב הבינה: מקסטיטורא דמר משמע מתוך הלשון שהוא מזיו הדרו של מר חקלא נהיר. דירושלם קריב איהו לאתחרבא וכו' וא"ת ר' חייא היה אחר החרבן שנים הרבה וי"ל תרי ירושלים הוו והיינו עיר אחרת ששמה ירושלים שהיתה בישובה א"נ אפי' אחר החרבן חזרה ונתיישב' במתי מעט ומפני שבטלו את התורה כדמסיק עתידה לאתחרבא לגמרי. בגין דירושלי' דינא איהו דהיינו ירושלי' העליון מלכות דינא איהו כלו' היא מדת הדין וכשאין עוסקים בתורה אילנ' דחיי אסתלק לעילא ואז ירושלים של מטה היה מתלהטא בדין ואתחרב'. ועל דינא קיימ' כלומר כשעושי' דין ומשפט בירושלים של מטה ירושלים של מעלה מתקיימ' למעלה ויש לה קיו' ושפ' רב ולכן עתה שאין עושין בה דין נחרב' כדין וכשור': תקיפי עלמא היינו הצדיקים שהם עומדים חזקי' לעולם דילמ' יורכון שני דירושלים שמא יאריכון ימי יישוב' ולא תתחרב. דהא כל זמנא דאוריית' אשתכח בה היא קיימא כי אין העולם מתקיי' אלא בהבל התורה. אילנ' דחיי ת"ת לא אעדי לעולם ממלכו': אסתלק מעלמא מהמלכות הנקרא עולם וי"ס דגרסי אסתלק מינה. הקול קול יעקב כלומר כשיש קול למטה אז מתעורר קול העליון יעקב דהיינו ת"ת לא פסיק מלהתייח' עמה. א"נ דהאי קול קול קריא' התורה לא פסיק מפומייהו. דבור היינו מ' שלטה על הקליפו' ומכניעת'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנא:

זוהר. א"ר ייסא וגו' דכתיב אם ה' ת"ת דהיינו אלין דמשתדלין באורייתא.

אמאי קאמר שירה אי בגין דבריה וגו' ועם היות דתלמוד' דידן נקיט הכי דייק מלת בנו דקרא ועוד בערך רע קשה ממנו טוב הוא. אמנם הכא דייק מלת בברחו לבד ובערך יש' אחר קשה הי' ועכ"ז מזמור לקבל יסורין בשמחה יפה כל היסורין שבעולם בעולם הזה משעה א' בעולם ההוא.

באר מלכות כי באר שבע ובת שבע הכל ענין א'. א"כ כיון שהיא אשת דוד אמאי לא איערע ביה.

מארי דבבו הוה לקבליה כי פגם בת שבע היה במלכות והעונש והגלות נשפע לו משם אמנם ברית משה הי' על קידוש השם מפני פרעה וכן יעקב על ענין הברכות ולזה בחדוה קביל לון שבריחתם לתוספת מעלה לא לעונש.

סליקו מיא לגבייהו בבאר גשמי וזה רמז ברוחני דאושידת מיין נוקבין לגבי עילא לקבלא מיין דכורין ובעצם הבריחה גרמו ענין. זה מפני שהי' מעסקי המצוה לפיכך גרמו בה יחוד כדפי'.

ואי תימא וגו' אי אמרת בשלמא דיעקב ומשה אינהו בעלי מטרונית' דא מגופא ודא מנשמתא ולהכי איערעו לא קשי' מידי לא מדוד ולא מאליהו אלא השתא דאמרת דטעמא דדוד היינו דהוה ליה מארי דבבו ואי לאו הכי הוה ערע ביה אי הכי אליהו דהא מצדיקי עלמא הוה אמאי לא איערע ביה.

אלא אליהו לתתא מן הבאר. ויש לדקדק למאי דקיימא לן פנחס הוא אליהו הרי פנחס הוא ביסוד כדפי' בזוהר בכמה דוכתי ואין לומר דאביד לי' על דאוליף סניגורי' [428] על ישר' כדכתיב כי עזבו בריתך וגו' כדפי' בזוהר דקודם הכי ערק ולא איערע עם באר. וי"ל די"ב שבטי' עם היות שיש להם רמז למעלה בסוד אברי הזכר במרכב' עליונה אינם אלא למטה ממלכות ואין לך בכל צדיקי עולם שעלה לעלמא דדכורא חוץ מאברהם יצחק ויעקב ויוסף משה ואהרן ודוד. וא"ת ויוסף למה לא ערע ביה וי"ל יוסף לא זכה אל המדה הזאת אלא עד מעשה אשת אדוניו.

ובגין דיעקב ומשה וגו' קשי' ליה כי במה שפירש עתה שיעקב ומשה הם למעלה מבאר אין אנו צריכים עתה מה שתירץ למעלה לענין דוד משום דלא קשה מידי כי דוד לא היה למעל' מן באר אלא בבאר עצמו לזה אמר שהם ג' בחינות הא' יעקב ומשה שהם למעלה והב' דוד שהוא בו ממש והג' אליהו שהוא למטה והנה מפני שהם למעלה ראוי שיפגעו בו ויעלו המים ודוד שהוא בו ממש ראוי שיפגע בו ולא יעלו המים ואליהו לא זו ולא זו שהוא למטה ובזה אם לא מטעם שהי' מארי דבבו לדוד היה פוגע בו מהרמ"ק זלה"ה:

סתרי תורה

באר דרג' דאדון וגומר קשי' ליה היינו באר היינו שדה ופי' כי שאני באר משדה בבחינו' שונות כי באר הוא בחינה דקה יותר משדה כי באר היא בחינ' אדון כל הארץ היינו בסוד הייחוד היותה ארון והיכל לתורה שבכתב. כדכתיב הנה ארון הברית אדון כל הארץ. ובחינת שדה היא בחינתה מג' אבות סתם היותה מקבלת גוונין עליונים שהם סוד חוור וסומק וירוק ועל אלו קאמר שדה תפוחין שהיא מקבלת מג' אבות ונודע שיקדם החבוק שהוא סוד שדה תפוחין אל הייחוד שהוא בחינת הבאר וזש"ה באר בשדה. משה ואהרן ויוסף ג' מרכבה לג' מדות אלו והם מתקנים אותן כדי שישפעו למלכות ומלת רובצים מגזרת שוכבים וז"ש בגין דההוא מקורא וגומר והיינו שכל א' עביד שמושא בההוא בירא ע"י היסוד לבאר בהיותו בתוכיות המלכות ממש וז"א וכד שרי בגו ההוא בירא:

עביד פירין ואתמליא הם ב' בחינות עביד אבין שהם הנשמות שהם פירות. והב' שפע וברכות וז"ש ואתמלייא: אמנם התחתונים אינם נהנים אלא מן הברכות לבד וז"ש כיון

[428] נ' דצ"ל קטגוריא או דילטורא:

דאתמליא וגומר והוצרך לומר עביד פירין לתקן לשון רובצים שהוא להוליד נשמות כדפי':

אבן נגף וצור מכשול הם הקליפו' וסבת בריאתם לקנטר על הטוב הנמשך מלמעלה לא ימשך אלא ע"י הדין והוצרך לזה מפני שהעולם נזון בחסד מדרך החסד להטיב לרעים ולטובים לכך עומד זה על פי הבאר כלומר על ממריה למתבע דינא שלא יתפרנס העולם אלא על הדין עם היות שמדת הב"ה טוב וז"ש דלא ייחות מזונא וטב וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. באר דרג' דאדון וגומר פי' כי במציאות כל היכלי המלכות נק' שדה והיכל השביעי נק' באר בשדה והוא הנק' ארון הברית אדון כל הארץ כי תמן עייל יסוד ברית העליון בהאי ארון כנז' בפ' פקודי.

ותמן איהו מקורא דבירא שהוא היסוד מיוחד בבאר עצמו ותמן מיין נבעין. ואמנם פי הבאר האחר שממנו דולין ומשקין הוא היכל לבנת הספיר. עכ"ל:

תוספתא רודפי צדק דתבעי רזא וגומר פי' במלת רודפי צדק ג' פירושים. הא' אינון דתבעי רזא דמהימנות' פי' רודפין להבין במלכות ועניני הקבלה שבה שהיא נקראת צדק וזה בסוד הנפש שהיא ממלכות ובה דבקות בני אדם בעסק התורה וכשרון המעשה. הב' אינון דאתדבקו בקשורא דמהימנותא וזהו בסוד הרוח שהוא מת"ת הנקשר עם המלכות ובסוד קשר הייחוד הזה נקשרים בני אדם בסוד רוחם ע"י עסק התורה והמצוה ופי' רודפי צדק להשפיע' מסוד ייחודה מלמעלה. הג' אינון דידעין אורחוי דמלכא עילאה וגומר דהיינו בסוד הנשמה שהיא מבינה והיא נקראת מלכא עילאה והיא ג"כ נקראת צדק כנזכר בזוהר בפ' צדק צדק תרדוף דאהדר לצדק עילאה וצדק תתאה. ופי' מדרגות אלו בפתיחת דבריו להיות כוונתו לפרש ממש דרך השפע ע"י היחוד מג' ראשונות למלכות וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' כלא ידעין דא כלומר ולא אצטריך ליה לאליהו לאשמועינן האי ולהאריך לשונו על כך. דכתיב אם ה' וגומר שאם ה' שהוא ת"ת לא ישמור עיר לפי שאין עוסקים בתורה. מלכות שהיא השומר אינה מועילה כי אז אסתלק מינה אילנא דחיי ודבור לא יכלא ולא שלטא:

וירא והנה באר וגומר האי קרא אתערו ביה חברייא שאמר שמ' עבד או ממזר וכו' אבל עתה שהוא בנו וכו' כדלקמן. אמר שיר' והכי בעי חד דחשיב דקב"ה סליק ליה חובוי וכו' תו חמא דעילאי מיניה הוו בעלמא ה"ג וה"פ והכי בעי רצה לומר שירה משני פנים חד דחשיב דקב"ה סליק חובוי ליפרע ממנו בההוא עלמ' וכיון שראה שהיה גוב' חובוי בעה"ז חדי ועוד אמר שירה כי גדולים ממנו ברחו לבדם וכו' וז"ש תו דחמא דעילאי

מיניה: כלהו אערעו בהאי אתר [429] שהוא רמז לשכינה שהיתה הולכת עמהם: אלא דוד וכו' השכינה היתה אויבו של דוד והיתה בכעס עמו על עון בת שבע ועל עון זה נטרד וברח מירושלם כנזכר בפ' לך דף צ"ד ולכך כשברח לא פגע בהאי באר כי היא עצמה טרדה אותו ממנה. בחדוה קביל לון לפי שהיו כל א' מהם בעלה דמטרוניתא דא מלבר ודא מלגאו כנזכר בזוהר: ובעא לאתקרבא בהדייהו ולא לברוח מהם כדוד באותו זמן. דחמא האי באר לעילא כלומר ראה הבא' הזה התחתון ובמקו' שרומז למעלה דהיינו באר העליון שכינה שהיא זה כנגד זה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנב.

זוהר. אמאי כתיב ונאספו וגו' מתרי טעמי חד דהא אינון תמן וז"א והנה ג' עדרי צאן רובצים עליה. ועוד כל העדרים העדרים סתם הוה ליה למימר. דרום חסד על נצח. ומזרח ת"ת על יסוד. צפון גבורה על הוד וז"ש דרום מהאי סטרא וגו' בענין שהם ג' בערך ג' קוים והם יותר משלשה בערך הספירות בעצמם כדמפרש לקמיה בפסוק ונאספו. ואו' ואלין קיימין על האי באר זהו או' והנה שם ר"ל בשדה הנז' ואח"כ רובצים שמורה על אחידן בה בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו וגו' ואח"כ ומליין לה בסוד הזווג אחר החיבוק.

ישקו העדרים. השתא לא שייך. אדרבה פי' שהעדרים משקין לה. להכי פי' כי העדרים האלו הם ד' חיות המקבלות שפע המלכות והם עדרים עדרים מחנות שכינה ולהיותם תלויים בספירות העליונות על שמם נקראו העליונות עדרי צאן צאן קדשים צאן ירושלם הנשמות התלויות בספירות כדפי' בתיקונין.

כל הנחלים היינו ז' נחלים פרטי ג' עדרי צאן הנכללים בג' קוים והענין כי בעוד שהמלכות מקבלת מגבורה מקרשת השפע שבה ומעכבת אותו אמנם ברבות שפע הרחמים המכונה בשם מים וישפיעו שבע ספירות יעשה נחל השפע רב ומתחזק החסד ומתרבה ומבטל הדין המעכב השפע ולפי פי' זה אבן היינו קרישו דמייא דהיינו דין הגבורה ולפי זה פי' ונאספו כל העדרים הספירות העליונות. אמנם למאי דפריש אח"כ אב"ן היא הקליפה התובעת הדין נאספו שמה כל העדרים הם הקדושים התחתונים להעביר החיצונים ולערבב השטן כדמסיק. (מה שחסר מן הזוהר) [430]

העדרים לא כתיב. עם היות דלאידך פי' נמי דייקינן כל העדרים הם ז' ספירות עכ"ז דייק מלת כל שבא לרבות מה שאינו בעצם שם העדרים סתם ולזה ניחא להאי פי' כל העדרים משום דתרי גווני עדרים הוו עדרים עילאין ועדרים תתאין ולהכי קאמר העדרים

[429] לפנינו כתיב בהאי באר.
[430] לפנינו כ' זאת בסתרי תורה.

לא כתיב אלא כל העדרים משריין וגו' ואלו לאידך פי' אם יאמר ונאספו שמה עדרים כיון שלא אמר שלשה עדרים שהם ג' אבות אלא העדרים סתם ממילא משתמע דבשבע ספי' קאמר.

אלין בשירים ותושבחן וגו' אל יטעה המעיין ויחשוב שהקדושים למטה מהאבן שהיא הקליפה הנז' אלא הם למעל' וישראל למט' והחצונים בין אלו לאלו נעשים מחיצה בין ישראל לאביהם שבשמים. אמנם כאשר אין השפע נשפע למטה גם לקדושים העליונים אינו נשפע ולהכי אלו ואלו משתתפין להעביר החטאת הרובץ לפתח שער היכל לבנת הספיר וסותם השער שלא יצא משם השפע לתחתונים ואז המלאכים פנימה להיכלות ויש' בחוץ להיכלות ואלו בצלותין ובעותין על צרתם ואלו בשירים למתק הדין ואו' מעבירין לה מן קודשא ממדור היכל א' ומדור היכל ב' ונכנס לתוך היכליהם הטמאים לנוקבא דתהומא רבה.

ולמתבע דינא פלוני עשה כך ופלוני כך.

ולאנהגא עלמא וגו' לרדת וליטול נשמה או ליגוף כפי המצטרך כענין איוב.

כיון דאשתלם יעקב בזכותו נזון כל העולם ואין פה לקליפה כנגדו שהרי הכניעה בכמה ענייניים בענין עשו. (ע"כ פירוש מה שחסר מן הדפוס). [431]

והשיבו את האבן לאידך פי' העדרים שהם הספירות הדין על פי ממש בגין דעלמא וגו'.

והכי הוה לי' ליעקב כמו למשה שצפורה נזדמנה לו ממש שם בבאר והכי ליעקב וגו' (פי' מה שחסר מן הזהר) [432] וגללו לשון ערבוב.

ובכולא אצטריך עובדא מעשה האבן כמשמעו והרועים כולם גוללים אתה לרמוז אל מציאות האבן העליון ויעקב גבר למטה וגבר למעל' ויגל את האבן למעל' ולמט'. ובמשה מעשה האבן הוא שהרועים הרעים רועים עדרי השועלים המחבלים כרמים גרשו את צפורה ובנות ירושלם הרועות צאן קדשים וצאן ירושלם שלא להשקות צאנם מן הקדוש' ומשה העבירם וישק את צאנם והעביר הרועים הרעים מהרמ"ק זלה"ה:

סתרי תורה

ואסתליק מן דינא וגו'. אל תטעה לאמר מכאן שיהיו הקליפות מחיצה בין המלאכים והב"ה ח"ו שהחיצונים הם למט' מהיכלות קדושים אמנם אין שפע נשפע למט' מן האצילות והבריא' אל היציר' שהם ז' היכלות שמטטרון השר הגדול ממונ' עליהם אם לא לצורך התחתונים וכל זמן שאין צדק בתחתונים אין שפע נשפע אליהם ולזה החצונים המקטרגים הם הם המונעים השפע מן ההיכלות עם היותם למט' מהם.

[431] זה פי' על דברי זהר.

[432] היא דברי סתרי תור

על מימרא דהאי באר היא מדת הדין ורוצה בדין ובפועלים אותו ולכך החצונים צורך גבוה בעולם לתבוע הדין ולפעול אותו ולכך על פי הבאר כד"א על פי ה' יחנו וגו'.
דהא לא יכיל עלמא למיקם וגו' לפי מה שנתעבה העולם בעון אדם הא' וגבר בו החיצוני ויצה"ר ומטבע הגשמי לימשך אחר הקליפ' אם לא הי' פחד הדין הי' הרע הוה בו כל כך שיתקלקל העולם דבר לא ישוער ודור המבול שהי' בו רוב טוב' יוכיח וישראל שהי' להם רוב טוב' יוכיחו עד שפי' רז"ל ישראל אינם יכולים לקבל לא רוב טוב' ולא רוב פורעניות אבל עתה שיש פחד העונש והעדר השכר כולם מטיבים בשתי דרכים בקשוט מפני פחד העונש והיינו סור מרע ובזכו מפני פחד השכר והיינו עשה טוב וענין זה הוא עתה והי' קודם ג"כ עד שבא יעקב והי' צדיק יסוד עולם והוא לבדו הי' מגין על כל העולם מעלה ומט'.
ובכולא אצטריך וגו' כי העיקר הי' עסק תורתו וטוב צדקתו אמנם להיות נמצא בביטול הקליפות מעש' למט' הי' ענין עשו ובהיותו הוא מתגבר עליו היה מכוון להתגבר על שרו שהוא סמאל ולא הועיל הגשמי רק להיותו מעשה לרוחני שאין שלמות בכשרון הכוונ' אם לא יתלוה אליה מעש'.
תרין עלמין אחסין יעקב וגו'. איני רוא' לזה הנה קשר כלל ועיקר ואפשר שהוא קשור עם ענין אחר. אמנם ק' לי במה שאמר דכד אתא יעקב לא אצטריך להאי אבן וגו' וכי יעקב בזמן ההוא אינו יש' ומלאכים במקומם עומדי' א"כ היכי קאמר לא אצטריך להאי אבן וגו' וא"ת סיוע שאר בני העולם פשיטא ופשיטא כי האבות לבדם היו בעולם. וא"ת סיוע יצחק שהי' בחיים וכי מנע יצחק עצמו מתפלתו שנאמר שלא היה מסייע וא"ת שלא הוצרך לסיוע המלאכים וכי חסרו המלאכים שירם וזמרם. האמנם לתרץ זה אני אומר שכוונ' שגלל את האבן ולעולם הי' מעורבב שלא חזר למקומה כל ימי היות יעקב בעולם ותפלת בניו ותפלת יצחק ושירי המלאכים הי' גורם ייחוד אמנם לגלול האבן לא הוצרכו כלל מפני שהוא ערבב במעשיו סמאל מלמעלה ועשו מלמט' שהיו מתעסקים עמו עד ששכחו כל ענייני העולם כענין השמת לבך אל עבדי איוב שערבבו הב"ה באיוב לזכות כל העולם אלא שכאן יעקב עצמו גרם ואחז באזני הכלב והטעם להיות שהוא כלל יותר מכל האבות במרכבות העליונות ולכך מעלתו יותר והוצרך לענין זה יותר מכולם והטעם דתרין עלמין שהם עולם הבא בינה ועולם הזה מלכות נטל לחלקו ושמש בשתיהן והיינו רחל ולא' ולא' ילדה ששה בנים שהם נגד ששה קצוות ראובן חסד שמעון גבור' לוי ת"ת יהוד' מלכות ות"ת יחד כדפי' בזוהר בסבא ישששכר זבולון תרין יריכין דקשוט דינא [433]

[433] צ"ל דינה.

מלכות יסוד נכלל ביהודה ששם יחוד ת"ת ומלכות יחד כנודע. רחל שהיא מלכות ילדה שני בנים שהם יוסף ובנימן שני הכרובים שהם מטטרון סנדלפון שהיא רוכב' עליהם ועם היות הרמז כך לפי האמת מרכבתם למטה י"ב שבטים י"ב בקר שהים עומד עליהם ולא נשאר אלא יוסף ביסוד אמנם ברמז תולדותם הוא דרך זה שפי' ולקמן יתבאר יותר א"כ נמצא כי מטעם זה מעלת יעקב גדול' על מעלת כל האבות ומטעם זה ג"כ אחז באזני הכלב לקטרג עמו כדי שיהי' הבית שלם למעל' ולמט' ועליו הי' מוטל הרמ"ק זלה"ה:

תוספתא כל אינון רתיכין כל אינון מארי דגדפין פי' שרפים וחיות ואופנים ואפשר כי רתיכין הוא עולם הבריא' ומארי דגדפין הם עולם היציר'. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' אמאי כתיב ונאספו שמה כל העדרים מאחר דנחי' למניינא שהם ג' עדרי צאן מאי כל ונאספו שמה עדרי' היל"ל אלא אינון שלשה וכו' כי ג' עדרי צאן הם חג"ת ומ"ש ונאספו שמה כל העדרים לא הדר להני ג' עדרי צאן דקאמר אלא היינו דכתיב כל הנחלים הולכים אל הים דהיינו כל הספירות כלם שמתאספים יחד להעביר תקיפו דדינא קשי' כדמסיק. אחדין לה אוחזין אותה מבין הקליפות שבעוד שהיא בתוכם ומשפעת בהם אין ייחוד וכשאוחזין אותה צפון ודרום ויתבא בין תרין דרועין אח"כ אתי מזרח ואזדווג בה: היינו דכתיב כל הנחלים הולכים אל הים היינו כל שאר המדות העליונות מראש' ועד סופ' שמתאספים יחד להעביר מינה תקיפו דדינא קשיא ולכן נקרא נחלים כי הם כנחלי' יומ' ולילה לא ישבותו מלהמשיך מימיהם כמו כן הנחלים העליונים ממשיכי' מימיהם והולכים אל הים ואין כוונתם למלאת' כי די לה בג' עדרי צאן כנזכר אלא אסיפתם שם הוא כדי לגלול את האבן תקיפו דדינא קשיא ההוא דגליד וקריש ירצה כי הדין החזק מהגבורה הנקרא דינא קשיא מתייצב על פי הבאר בכח הקטרוג כדי שלא ישקה כל העולמות התחתונים כי המים הקרושים אינם נמשכי'. כדין איקרי אבן הדר כלפי הבאר כשהיא בתוקף הדין מתקשט עצמה כאבן ומימיה קרושים כאבן ולא נפקי לבר. וכד אינון נחלין אתיין דהיינו שפע ג' ראשונות. אתתקף דרום כי בו עוברים הנחלים ובזה אתתקף ומעורר סוד החימום שבו שכן הדרום הוא חם ולח כנזכר בפ' וארא וצפון קר ומקריש המים ובכח חימום הדרום מתמסמסים המים ולא יכלה צפון בקרירותו למקרש מיין. כהאי נהרא וכו' כלומר אינו דומ' לנהר שמימיו מועטים שיוכל הקרירות לקרוש את המים כי ישלוט הקרירות בכלם ומקריש אבל כשהוא נהר שמימיו מרובים אינו שולט בכלם ולכך אינו יכול לקרוש וכן כאן כשהבאר הזה יש עליה תקיפו דדינא קשיא ואין משפיעים בה כי אם אלו הג' עדרי צאן הם מימיהם מועטים ויכול צפון כח הדין לקרושם ואינם נמשכים אבל כשהנחלים העליונים דהיינו ג' ראשונות

ממשיכים נותנים כח גדול בדרום שמעביר הפקק מעל פיה ואין כח בצפון דהיינו כח הדין לקרוש כי הם מים רבים וז"ש וע"ד כד אינון נחלין אתיין אתתקף דרום דאיהו ימינא ומיין אשתקיין לשון התרה כשמחממין המי' הותרו ממאסרם ונמשכי': כיון דחמא דמייא סלקין לגבי' וכו' כי עליית המים לקראתו הוא רמז למ"ן אשה כי תזריע: ורחל באה עם הצאן ויהי כאשר ראה יעקב את רחל הכריח ענין יעקב מהשני פסוקים הסמוכים זה לזה כי עודנו מדבר עמם והיה על הבאר שעלו המים לקראתו תכף ורחל באה וגומר. ויהי כראות אותה ויגש וגומר וישק יעקב לרחל ובמשה דכתיב ויבאו הרועים ויגרשו': עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון כל אינון רתיכין וגו' פי' המרכבות ועולם הנפרדים.

תלת קיימין רביעין וגו' נה"י עכ"ל:

דף קנב:

בגין דההוא באר גרמא לון: ההוא באר שהיא אשת חיל וגורם להם אשת חיל למט'.

שבע זמנין בפרשתא לרמוז על שבע ספירות הכלולות בה ונודע שהיא עצמה השביעית. מן הבאר ההיא ישקו העדרים מצד החסד דתמן מים. והאבן גדול' מהגבור' שהיא דין. וגללו את האבן מצד יעקב ת"ת. והשיבו את האבן עד אשר יאספו שניהם מצד נצח הוד. ויגש יעקב ע"י היסוד והיינו שבע והיא שדה שבה הבאר בת שבע.

במשה לא כתיב משום דמשה ויעקב אינם שוים במרכבתם לת"ת שיעקב מגופא ומרע"ה מנשמתא ולפי' כל א' יש לו בחינה במלכות להתייחד **אורייתא** דקשוט מצד הת"ת הנקרא אמת.

לאשתדלא וגו' כי מפני רחבה יש בה לעסוק כל ימיו יומם ולילה לייחד מדת יום ומדת ליל' תמיד.

חירו מכולא משעבוד מלכיות מדרך ארץ מיסורין ועל הכל חירו מן המות שאינו מת כדרך שאר העם.

אילנא דחיי ת"ת עץ החיים.

הא אילנא דמותא שאין דבר ריק בעולם אך בצלם יתהלך איש אם יעסוק בתור' צלו עץ החיים ואם לא זאת עץ המות השקר צל המות.

דהא איהו לימינא הענין כי יצה"ט הוא נצוץ קדוש מרכב' לשכינ' לימינו של אדם והיינו שהם לימין מיכאל גבריאל אוריאל רפאל יצה"ט מטטרון רקיע על ראשיהם מלמעל' ועליהם שכינה לשומרו מיצה"ר שהוא סמאל מרכבתו לשמאל האדם עון משחית אף וחימה ואם יתרפה האדם מהתור' ישלוט עליו ויגביר יצה"ר ואז כח ה' אשר הי' לצד

א' דחוק לו מפני החצונים והיינו אומרו דוחק רגלי שכינ' והוא המקום צר נק' יום צרה ושם סר כחכ"ה מפני שליטת הרע וז"ש עד דדחיק וגו' ואפשר דביום צרה היינו החיצוני וראשון עיקר.

צר דיליה ומלת סר מתחלפת ס' בצ' שהם מוצא א' זסצר"ש. וירצ' ביום צרה שהיא הרע השולט עליו סר ג"כ כחכ"ה ומסייע לחיצוני להצר לו. ושני פירושים אלו נמצאים בתור' הא' ואנכי הסתר אסתיר. הב' והי' כאש' שש ה' וגו' כן ישוש והכל לפי רעת המעשים.

בהאי עלמא בגוף להמיתו ובעלמא דאתי בנפש להכריתה או להענישה.

שליט על עלמא שיש דרכים בעולם הזה הגשמי שכולם דרכים טמאים מטמאים הנפש עם הגוף והם מעשים רעים שאדם עושה מה שלא הי' קודם חטא אדם הא'.

שליט על גופא להחטיא' כענין ואחריתו יהי' מנון והנשמ' מסתלקת מן הגוף כיון שאין עצותיה מועילות להחזירה עד דנטל רשו להמיתו ואז גם בנפש שולט לדונו באש גיהנם.

וכמה אינון דאתיין מסטרי' כמה כחות ממונים על עניינים רעים כדפי' בזוהר פקודי בהיכלות ע"ש.

קץ כל רוחא לא איקרי שאין תכלית הרוח לידבק בו ועם היות שנפש נכרתת ונדבקת בו הרוח אינו נכרת והנפש היינו בשר כדכתיב כי נפש כל בשר וכתיב כי הדם הוא הנפש.

קץ ימין מלכות סוף האצילות.

ודרך בה נמשך למט' קידושא והיינו כח האלהות המתלבש בת"ת ומ' וז"ש קידושא דמהימנותא דעלמא וגו' קדוש' דקדושין ג' ראשונות רזי מהימנותא דעלמא שאר הדברים עליונים ותחתונים הכל נמשך למט' דרך קץ זה שהיא במלכות סוף האצילות ובעלות' למעל' היסוד נק' קץ ימין וסוף האצילות כנודע.

כל חיין מצד החכמ' חירו מצד הבינ' טבין מצד הכתר.

נהורין ז' ספירות נעלמות בסוד הדעת וגו'. הרמ"ק זלה"ה.

והרא"ג ז"ל כ' בגין דההוא באר גרמא לון לפי שעתידי' הם להתקש' ולהתייחד עמה ולהיות כל א' מהם בעלה דמטרונית' דא מלבר ודא מלגאו כנזכר בזוהר ואם אינם נשואים אשה אינם יכולים להתקש' עמה לכן היא ממש גרמא לון להביאם לידי נשואין כדי שתתקשר עמהם. דאיהו רמז לשבע דהיינו ז' ספי' המשפיעי' בה והיא המתמלאת מהם וז"ש והכי אקרי באר שבע כלומר באר המתמלאת מהשבע: בגין דאדכר הוא ט"ס וה"ג באר דא אדכר ז' זמנין וכו: ובודאי דהכי הוא כי היה יכול לומר וגללו את האבן מעל פיה והשיבו את האבן על פיה אלא לרמוז שהיא באר הנשפע מכל ז' ספירות העליונות ונזכר ז' פעמים לרמוז אל היותה באר ז' בחינות לקבל מז' ספי'. א"נ מדלא אשתמיט

קרא לכתוב פעם אחרת כי אם ז' בצמצום ודאי דהכי הוא וכו': בגין דמשה אתפרש וכו' כלומר לפי שהי' עתיד לאתפרש' מאשתו מכל וכל ונתייחד במ' לכך כתיב על הבאר ממש: ויעקב לא אתפרש כלל כי אפי' כדרך בני אדם שרגילי' לפרוש מנשותיה' בזמן ווסתן הוא לא היה נפרש כלל מפני כך כי עוד לו ג' נשים אחרות כי כשהי' פורש מזו מפני וסתה הי' מתייחד עם זו:

ד"א ויצא יעקב מבאר שבע וכו' ר' אבא פתח ואמר אשרי שומרי משפט וגומר אוריתא דקשוט לאפוקי מתורתן של גוים שאינה קשוט אלא אשר בדו מלבם אמנם תורתינו היא אוריתא דקשוט כי כל מה שעתיד לחדש תלמיד ותיק הכל נתן בסיני א"נ להיות שכל תורתם של ע"א היא גנובה מתורתינו ואינה שלהם ולכן כשיאמרו שכתוב בתורתם דין זה הוא שקר שאינו תורתם אמנם ישראל יש להם תורה שאמת שהיא שלהם ולא גנבו' מאחרים: אית להו חירו מכלא שהרי שבט לוי שהיו כלם עוסקים בתורה במצרים לא נשתעבדו לפרעה בעבוד' וכן כל המקבל עליו עול תורה פורקין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ דהיינו סחורה ומלאכ' מן הכל יש לו חירות שאינו צריך לשום דבר כי הקב"ה מזמין להם פרנסתם ומלאכתם נעשי' ע"י אחרים: ואתאחד בה כלומר שאינו פוסק גירסא מפומי' כאלו היא קשור' ואחוז' עמו. הא אילנא דמותא דכיון דארפי גרמי' מת"ת שהוא עץ חיים תורה העליונה מיד אתאחד באילנא דמותא כי למטה מן הת"ת מלכות אילנא דמותא לא מצד עצמה ח"ו כי היא אצילות כשאר הספירות אלא על צד ההשאל' נק' כן כי להיות המלכות מתלבשת במטטרון בשית יומין דחול וסביב למשכן מטטרון סביב רשעים יתהלכון דהיינו המות לכן נק' המלכות עלמא דמותא: שריא עלוי בתחלה אבל לא אתאחיד בי' מיד שלפעמים שחוזר אל משנתו וחוזר ומתדבק בעץ החיים אבל כשהוא מתרפ' בעצם ואינו חוזר אז אתאחיד בי' באילנ' דמותא והוא עומד אז לכל מקר' ופגע כי אין מי שישמרהו: צר כח כ"ה מלכות נק' כ"ה שהיא כולל' כ"ב אותיות תורה ונביאי' וכתובים הרי כ"ה וכשזה מתרפ' במלאכתו אז שולט עליו הקליפ' ובמקום שהקדוש' שם נעש' אותו מקום צר ודחוק וז"ש צר כח כ"ה כלומר נעש' צר מקומו של כח כ"ה שהיא השכינה כדמסיק. דהא איהו תדיר לימינ' כי השכינה משכנ' ומושב' הוא על היצה"ט העומד בימין האדם ושומר האדם העוסק בתורה ודוח' יצה"ר לבר. ואסטי מאורחי דאורית' והיינו עוברו על המצות והסבה בזה הית' דאתרפי מינה שאם הי' עוסק בתורה היתה מלמדתו ומרחקתו מן החטא. כדין צר כחכה בגין דההוא רע דאיהו שמאלא שליט עלי' דבר נש ודחי לי' להאי כה וכו' כך היא הנוסחא והוא חסר בספרים והכונה מאחר שעבר על המצות כנזכר נתן כח ליצה"ר שיתפשט בכל הגוף

ומחטיאו בכל אבריו עד שהוא מתפשט אל משכן השכינה באופן שצר לה לשכינה המקום ויוצא' ממנו וז"ש ודחי לי' להאי כ"ה לבר עד דדחיק לי' כלומר נתפשט כ"כ צד הטומא' עד דדחיק לי' אתר בעקו שלא נשא' לה מקום ובזה היא נדחית מפניה' והוא פי' למלת צר כחכה: אתרחי' לעילא בצבא השמים ואהוב למטה בארץ ולבריות כי כשהאדם חוטא מגיע פגם בכל העולמו' בין למעלה בין למטה כי דרכן של שמים להוריד טל ומטר והארץ תתן יבול' וכשהוא בדרך לא טוב כתיב ועצר את השמים וגומר וכמו כן לבריות שמגיע להם היזק והפסד מזה ג"כ כשהאדם הוא טוב ועוסק בתורה מגיע להם שפע ורב טוב לעליונים ולתחתונים ולכך אהוב למעלה ולמטה ורחימו דקב"ה הוי עם היות שאין אהבה אלא בדומ' וכמה הפרש שבין חומר ליוצרו עכ"ז הקב"ה אוהב אותו שע"י עסקו בתורה ובמצו' החומר מתהפך לצורה וקב"ה ושכינתי' מתייחדים ע"י כדין וה' אהבו פסוק זה בשלמה כתיב כשנולד ובא להכריח שאהבתו ית' לאדם ואעפ"י שלא הי' עדיין בשלמה דבר שראוי שיאהבהו כי עדיין הי' נער עם כ"ז רחים לי' על העתיד שצפה שיהיה מלך צדיק וישר: צר דילי' ומארי דבבי כלומר שנהפך לו כח כ"ה שהיא השכינה לצר ואויב ובזה שליט עליי ההוא דאיקרי רע וכו': ומשכי לי' עלייהו עד דאפיק לון נשמתייהי וכו' כדאי' [לעיל] בסתרי תורה דף קמ"ח עיי' שם ותרא' פיתוייו ודברי חלקיתיו ובפרשת פקודי בהיכלות התמורות דף רס"ז: כד איהו שליט שליט על גופא כי כל מגמה פניו היא לשלוט על הנשמה שהיא בת מלך והיא פרחה מיד מידו כנזכר בפ' בלק דף קע"ב וז"ש ונשמתא סלקא וכו' וזהו דמסיק קץ כל בשר איקרי קץ דרוחא לא איקרי ה"ג והא תנינן דכל עובדין דעלמא דאתעבידו שלטי בהי והיא הכרח למה שאמר ושלטין על עלמא דהא תנינו וכו' כלומר לכל הדברים שנבראו בעולם שילטי' עליה' אינון דאתיין מסטרי' דרע ומכלים ומבלי' את הכל. כלהו שמשין דעיברין דכל עלמא כנזכר בפ' פקודי בהיכלו' התמורות דף רס"ג עד דף רס"ט כי יש כמה כחית חיצונים כל א' וא' ממונה על דבר אחד כנזכר שם. וע"ד איהו קץ דשמאלא כלומר קץ דסטרא דשמאל'. והאי קץ דשמאל' איהו קץ כל בשר קץ כל בשר איקרי קן כל רוחא לא איקרי ורזא דמלה דא איהו קץ ודא איהו קץ וכו' כך היא הגירסא הנכונה. קץ כל רוחא לא איקרי כי אינו שולט על הרוח אלא על הבשר ומכלהו דא קץ על בשרא ודא על רוחא כי קץ של רוח אינו מכלה את הרוח אלא שליט עלה כי הוא כח של קדושה לזה דקדק ולא אמר ודא קץ על רוחא הגם כי נדון בגיהנ' אין הנשמה מתכלה ומתבלה ח"ו אלא הזוהמא הנדבק בה. מהימנות' היינו כל האצילות כלו נקר' כן ומתחלק לשני עולמו' עלמ' דדכורא נקר' מכתר עד היסוד ועלמא דנוקבא המלכות וכל מה שתחתיה: וכל קדושא דקדושין

ביה קדושת כל הקדושים למטה היא ממנו כגון קדושת הכסא והמלאכי' והחיו' ושרפים ואופני' וכמה מיני' שונים כלם קדושת' נמשכת מהאצילות עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנג.

וכל ברכאן מצד החסד.

וטלי נרבאן מצד הת"ת.

וכל רחימו דרחימותא מצד הגבו' בהיותה לטוב לאהב' ויאהב יצחה שמאלי תחת לראשי וגו'.

כלא מסטרא דדרום היינו קץ הימין היותה נדבקת לימין וכל הפעולות בחסד:

מסטרא דצפון לא צפון ממש שהיא הגבורה אלא ממה שנתפשט למטה סיגי הזהב כדמסיק:

רוכב נחש סמאל לילית.

עשו סמאל אהליבמה תמנע בשמת כחות לילית:

אלופים הם שרים וכחות נמשכים מסמאל ולילית:

אשרי שומרי משפט אינה מצוה לדיינים אלא לכל ישראל דנטרי למהימנותא ושמירת האמונ' מסור לכל א'. והטעם שתלה הכתוב הענין במשפט בגין דקב"ה איהו משפט ודקדק היותו אמת מדלא קאמ' אשרי עושי משפט אלא שומרי וז"ש **ובעי** לי' לבר נש לנטרא וגומר והכוונה ששומרי אורחותיו כדי שלא יפגום ויסתלק מעליו המשפט שהוא הקב"ה והוקש' לו שאין יחס כינוי המשפט אלא לדיינים ולשאר העם הי' לו לומר כינוי אחר ויאמר אשרי שומרי תורה וכיוצ' לזה אמר **בגין** דקב"ה וגומר ולהורות על שמיר' כל דרכי האדם כמו שהב"ה כל דרכיו משפט נקט הכי:

אשתדל באוריית' מצד הת"ת ועביד צדקה מ' והוא היחוד הגמור.

צדקה מ' מטא לעילא וגומר עול' עד הת"ת:

רתיכא עילא' לבינה ולעליונו' כולם ולכך אמשיך לת"ת ברכאן ממבועא דהיינו כתר וחכמה הנכללות בבינ':

אתברכאן שפע ואתוספן נהורין תוספ' כללות במדותם כעין פנים וכנפים לחיות.

כולהו איקרון עת שהם חיילי המלכות הנקראת עת כנודע. וכל זה ראי' לקץ הימין ולהכי גורם כ"ז השומר אותו והיינו **ת"ח** בזמנא וגומר.

נפק מארעא ויצא יעקב עאל ברשו אחרא וילך חרנה כדפי' ר"ש לעיל:

קשרא דיליה איש ואשתו בחבור אדם שלם:

ותמן אזדמן ליה בירא בארצה בני קדם:

ר' אלעזר אמר חרן תמן הוה במקום הבאר ומאי דקשה לך אפשר שהבאר לא הי' בישוב ונכנס לישוב וחזר לבאר לשדה והיינו ולא שהלך ממש אלא שרצה ללכת ובדרכו ראה הבאר סמוך לחרן תדע דכתיב ותרץ הנערה ואם כדבריך שהי' רחוק הרבה היאך בריצה א' הגידה לאביה **לא** בעא קב"ה וגומר מפני שהיא נגד הבינה שהיא נעלמת ורחל נגד המלכות בנגלה.

בבקר שהוא החסד הנה היא לאה אבל קודם לכן למעלה אינה נגלית. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' מסטרא דא רזא דדרום לפי שמדרום דהיינו חסד נמשך הייחוד בסוד וימינו תחבקני כי לעולם אינה מתתקנת אלא ע"י הדרום ולכך אמר שממנו יוצא הכל אחר שהוא גורם הייחוד והוא שושבינ' דמטרונית' והמייחד עלמא דדכורא בעלמא דנוקבא א"כ הוא הכל ונקרא הכל על שמו וז"ש מסטרא דא רזא דדרום הרי קץ הימין והשתא מפרש קץ הימי' מסטרא דצפון וכו'.

מסטרא דצפון דהיינו הגבורה מתפשטין דרגין דהיינו כחו' הדין קדושים עד דמטא לתתא לקליפות שהם היתוכא וסיגי הזהב הטהור שהוא הגבור". לכלוכא דמסאיב ואחיד להאי לעילא כלומר זאת הטומא' אוחזת גבורותי' לעיל' דהיינו לסטרא דצפון דאמרן ואחיד לתתא שמתפשט למטה עד עומק הקליפו': א"נ ואחיד להאי לעילא וכו' כי למדת הגבורה הזאת יש לה שתי פעולו' יש לה אחיזה בייחוד העליון בהצטרפו' הימין בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני ואחיד לתתא כי הוא הנותן כח וחיל לקליפו' שיפעלו פעולתם ולפי זה מלת להאי הדר כלפי הקדוש' ומהימנות' דלעילא: דכר ונוקבא של הקליפות סמאל ונחש. ורזא דא עזאזל כלומר אלו השנים זכר ונקבה דאמרן הוא מה שכתוב בתורה ושלח אותו לעזאזל המדברה. א"נ ורזא דא עזאזל כלומר אלו השנים זכר ונקבה רמוזים במלת עזאזל כי מלת עזאזל מורה שנים שני עזים כי חבורם של אלו השנים זכר ונקבה נקראים כן. ומהכא מאלו השנים מתפרשי' ומתחלקי' לדרגין דהיינו עשר דרגין דסטרא אחורא הנזכר בפ' פקודי רמ"ג ואח"כ מהם נפקין כמה סטרין כמה כחו' וענפי' המתפשטי' מהם כנזכר בפקודי בארוכה כגוונא דשעיר כי לכן השערים נקרא כן לפי שדומים לשעירים ירקדו שם א"נ שהוא מלא שער מעין המקום שיצא משם שהוא שעריאל כנזכר בתיקונין דף ל"ו כשדבר בענין עשר כחות טמאים וז"ל ואיהו שעריאל דתמן שערא בישא ואיהו עשו היא שעיר וכו' וז"ש כאן כגונא דשעיר כלומר היה מלא שער מעין המקור שיצא משם שהוא שעריאל כאמור. ת"ח אשרי שומרי משפט וגומר כלומר אשריהם אותם ששומרים עצמ' מלהתדב' בסטרין מסאבין כי אם להתדבק באלהיה"ם ת"ת הנקרא משפט כד"א משפט וצדק' ביעקב אתה עשית ולזה הביא לעיל

מיניה ת"ח עשו כד נפק וכו' כלומר עשו נדבק במקורו הטמא שיצא ממנו גם אתם תדבקו באלהיכם ובמקורכם הקדוש שיצאתם ממנו וז"ש דנטרו מהימנותא דקב"ה וכו' דלא יסטו לארחא אחרא דהיינו סטרי עשו וכיוצא בהם הטמאים: ועביד צדקה עם אינון דאצטריכו לה לאפוקי מהצדקה הנתנה לאנשי' שאינ' מהוגנים כדחז"ל ויהיו מוכשלים לפניך אפי' בשעה שנותנים צדקה הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים א"כ בתרי אנפי אומר קרא חד דישתדל באורחוי דאוריית' וחד דיעבד צדקה והכל נקרא צדקה א"כ אתי שפיר עושה צדק' בכל עת שאם אין לו מה ליתן צדק' יעסוק בתורה דהיינו ג"כ עשיית צדקה. א"נ ומאן דאשתדל וכו' שלומד לעצמו ועביד צדקה עם אינון וכו' שמלמד' לאחרי' וזה נקר' עושה צדקה בכל עת. דכל מאן דעביד צדקה עם מסכנא עני כמשמעו א"נ עני הדעת ומלמדו תורה גורם דההוא צדקה כמשמעה מתרב' ומתגדלת ועול' למעל' ולמט'. ת"ח מאן דאשתדל וכו' הוא פי' אחר בפסוק ע"ד הנסתר כדמסיק: אסגי ההיא צדקה היינו ת"ת שנקר' צדקה שיהא מרבה ומשפיע שפעו ברבוי כנחל שוטף וכדמסיק ת"ח וכו'. סליק לעילא דהיינו עד המלכות הנקראת ג"כ צדק ומשם מתפשט ועולה ומטא לעילא להההוא אתר דיעקב דהיינו ת"ת ואז נעש' רתיכא עילא' כי הת"ת שהוא הוא"ו נכנס במלכות שהיא ד' דלה ועניה ונעשית ה' והיינו רתיכא עילא' מרכב' עליונה ת"ת ומלכות כנזכר בזוהר פרש' משפטי' קי"ד עד לא קבילת דכורא עילוה נקר' ד' מדקבילת דכורא עילוה נקרא ה'. ממבועא דכל מבועין כל א' מג' ראשונות נקרא מבוע. דכל מבועין היינו ז' ספירות ע"ש שכלם מביעים ומשפיעים השפעתם למטה. א"נ כנוי לאין סוף המשפיע לכל י"ס ודא הוא דכתיב עושה צדקה בכל עת כלומר עושה צדקה בכל אינון דאיקרון עת כי המלכות נקרא עת ועל שמה איקרון כלם עת כי הם מתהפכי' מדין לרחמים כרצונ' ממה שהיא מתהפכת ולהכי כלהו איקרון עת שכלם נעשו עת א' בלבד לעשות רצונה. **ת"ח בזמנא דהוו ישראל בארעא קדישא וכו'** ירצ' שהוקש' לפי' שפירש כי מי הוא אשר ערב אל לבו לעזוב מקור מים חיים ה' אלהיו לשיצטרך אזהרה ולומר לו שאשריו מי ששומר משפט דהיינו אלהיו לז"א כי אינו מדבר סתם למי שמשתמר ויוצא לתרבות רעה אלא מדבר על אותם היוצאים מארץ ישראל לחוצה לארץ ואינם יודעי' שעוזבי' את ה' המשכין שכינתו בארץ דוקא ובזה הם עוזבים את ה' אלהיהם שנכנסים תחת רשו אחרא וזה שאמ' ת"ח בזמנא דהוו ישראל בארעא קדישא אינון הוו משכו ברכן מלעילא לתתא דהיינו מארץ ישראל של מעלה לארץ ישראל של מטה וכד נפקו ישראל מארעא קדישא עאלו תחות רשו אחר' והברכו' נמנעו מלירד מטה א"כ לענין זה אני אומר אשרי שומרי משפט כנזכר. ת"ח יעקב וכו' רצה להביא ראי' שמי שהולך לח"ל עוזב את אלהיו

ומתדבק ברשו אחרא שהרי יעקב הוה תחות רשו קדישא וכיון דנפק עאל ברשו אחר' וכדי שלא יהיה עוזב אלהיו ושישמור משפט מה עשה הקב"ה קודם שיכנס ברשו אחרא אתגלי עליה קב"ה וכו' ובגלוי זה אזלו עמיה מלאכין קדישין כי לעולם היתה הולכ' עמו רשו קדושה עד דיתוב על בירא דהיינו השכינה ושם נזדמן לו אשה צדק' שהיתה עמו במקו' השכינה הרי בפי' כ' קדושת רשו קדישא היה הולך עם יעקב והיתה עמו עד שובו לארץ ישראל וכל זה היה לו לפי שהי' מוכרח לצאת שהי' בורח מפני אחיו אבל אדם אחר היוצא לאיזו סבה אחרת הוה זה יוצא מרשו קדישא ועאל ברשו אחרא ממש שהוא שר המקום ההוא. א"נ אומרו בתחל' אתגלי עליה קב"ה ואח"כ אמר ואזלו עמיה מלאכין כלומר הרי יעקב כי בעודו בא"י היה הקב"ה עמו כד"א והנה ה' נצב עליו אבל כשהלך עאל ברשו אחרא ולא הלכו עמו כי אם מלאכים בלבד וכל זה להיותו יעקב אבל אחר לא. בירא לא סליק וכו' קשרא דיליה דהיינו יעקב או משה שהיא המתקשרת עמה' במקו' ת"ת.

אמר רבי אבא כל הני קראי קשיין אהדדי בקדמיתא כתיב ויצא יעקב וכו' דמשמע שכבר הלך א"נ אחר שכבר הגיע לחרן מה לו ליעקב לנסוע מתמן וללך ארצ' בני קדם. אנא בעינא לאזדווגא בשכינתא ורמז השכינה הוא באר מים או מעין כמו שאירע לאבי אבל לי כבר הגעתי עד פני העיר ולא אזדמן לי נרא' שאין השכינה שורה עדיין עמי לזה חזר והלך מאת פני העיר וילך ארצ' בני קדם מיד וירא והנה באר בשדה וסבירא לי' לר' אבא כי הבאר ההיא היה בארץ קדם ורועי חרן היו מתפשטים והולכי' לרעות עד ארץ קדם ולהשקות מקניהם מאותו באר משם חזרה במרוצה רחל להגיד בית אביה אף כי היה הדרך רחוקה והנה ממה שאמר רבי אלעזר בסמוך דהוה סמיך למתא ומניה נשמע לר' אבא שהי' רחוק ועכ"ז באה במרוצה וכל זה נדחק רבי אבא לפרש מכח הקושיא דוישא יעקב רגליו אחר שאמר וילך חרנה לזה בא ר' אלעזר ואמר כי ודאי חרן תמן הוה והבאר בשדה היה סמוך לעיר ולפי' זה יהי' וילך חרנה כפי' רש"י יצא ללכת לחרן ופסוק וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם פירושו הוא ממש לחרן כי ארצה בני קדם היא אפרכייא וחרן היה עיר א' מארץ קדם וכשהגיע אל פני העיר ראה את הבאר שם ומיד שהגיד לה כי אחי אביה רצתה לבי' אביה להגיד כי קרוב הוא ותו בגין לאמשכ' עינא ולבא וכו' כי עיקר דירתו של יעקב עם לבן היה בשביל שפירו דרחל ומ"ש כן אליה [434] בהוד יופיה ובשבילה נזדווגה לו לאה ואוקימת כל אינון שבטין וכו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

[434] צ"ל למשכו אלי':

דף קנג:

במה ידע יעקב מאן היא רחל. תימה מאי קא בעי זיל קרי בי רב הוא ואפשר דהכי קא מבעיא ליה מהיכן ידע יעקב שרחל היא מרכב' למלכות וז"ש מאן היא רחל פי' מה מדתה למעלה כדי שידבק עמה ומה גם ענין שבע שנים כדמסיק והשיב שהרועים אמרו לו דברים שהיו לו לסימן ומהם הכיר שאמר והנ' רחל בתו באה עם הצאן זה ודאי מור' שהיתה במדת המלכות כדכתיב צאי לך בעקבי הצאן וגו' והיינו דמסיק **ת"ח** כתיב ויאמר יעקב וגו' למיתי לגבה כדקא יאות לזווג שבע שבזכר עם שבע שבנקב'.

איהי ארץ ז' ארצות נעבדות מז' רקיעין.

באינון עילאין דאינון אחדין כאחדות שלש ראשונות.

דפתח ואמר טוב תתי וגו' דקדק מלת טוב דהיינו ת"ת תתי אות' לך שהיא ראויה לך ע"י המעש' הזה ורמז לשבע במה שאמר טוב הם ששה ספי' שבת"ת תתי אותה לך שבע בת שבע ודאי.

לאזדווג' בשמט' שהיא בת שבע והם מאירים שבעה בשבעה. והשתא קשה דא"כ כל כוונת יעקב היה בספירות התחתונות להזדווג בבת שבע שמטה ואח"כ נמצאת לאה ולא הי' הכוונ' במקום הראוי דהיינו שבע ספירות שבבינ' לזה אמר **ת"ח** בכל אתר כלו' בכל מקום שהיובל בינה נעלמת ואנו צריכים לכוון אליה מעש' יכלול סוד שבע שמטות לא נוכל לכוון אליהם אלא בסוד שבע שנים שבשמט' וז"ש שמט' אתגליא להיות אליה הכוונ' כיון שאי אפשר ממש בשמטות היובל וא"ת מאי ראי' התם הא מיהא אנו מכוונים בשמט' והכוונ' ביובל אלא שאין אחיזה ביובל אמנם כאן מעולם לא הית' כוונת יעקב ביובל לזה אמר **ת"ח** בשעתא וגו' נפק קלא. ובגמר הדבר סלק כל מעשיו למעל' בהעלם ואדרב' היותם נעלמים גרם ליה היותם למעל' משום דאתכסיין וז"ש דאינון סתימין דלא אתגליין לך מן יובלא אינון וכיון שבגמר הדבר והמעש' ידע כך די והכרח היות אמת קבלת ר' אלעזר דנפק קלא דאי לא תימא הכי היאך קיים ללאה ולא גירשה כיון שלא מדעתו נשאה והוו להו נשואין בטעות אלא ודאי שיצא בת קול וידע שמה' יצא הדבר וחשקו לרחל גם את זה מאת ה' יצא הדבר כדמפרש לקמן.

ובגין דיעבד שירותא דאדרבה אם הי' יודע שהם למעל' ביובל לא היו שם מפני שהם נעלמים והבא לכוין שם בידיע' כבר אינם שם אלא למט' מפני שהם נגלים וכדי שיהי' שרותא מעולם דלעילא אתכסיין מניה. ועוד נפרש או' ובגין דיעבד דאי לאו הכי הי' אומר יעקב ראוי שנכנס דרך הפתח ונעש' קודם שמט' ואחר כך יובל והי' יעקב עולה ממט' למעל' ולא זאת כוונת השם אלא מן העולם ועד העולם ההתחלה מלמעל' ואח"כ

למט' לכך בגין דיעביד שרותא מעולם דלעילא ויהי' בסוד היושר והרחמים ממעל' למטה ולכך אתכסיין מניה והטעם שיעקב בסוד תורתו ומרכבתו עם אבותיו כבר נכנס בת"ת ולכך אוחז מן העולם ועד העולם ממעל' למט' כדפי'.

ואתעטר בתרין עלמין וגו' יעקב בעצמו הת"ת סוד ו' וע"י שבע שנים ראשונים אחז הבינ' שהיא נקראת שבע' הם שבע ספירות נשרשות ונעלמות בה והיינו ה' עילא' עולם עליון וע"י שבע שנים שניים אחז המלכות שהיא ג"כ נקראת שבעה הם ז' ספירות מתגלות ומתמצאות בה והיינו ה' תתא' עולם תחתון והת"ת בסוד ו' בין שתי ההין מהלך ואוחז מזו לזו וזהו מן העולם ועד העולם.

שית בנין וגו' ששה ספי' ומלכות המתאצלות מבינה.

שית סטרין קיימין עלה בסוד החכמ' בראשית ברא שית ות"ת בסוד הדעת מוציאם מחכמה ומכניסם בבינ' והיינו זווגא דחכמ' ובינ' ע"י הדעת נתיב לא ידעו עיט וז"ש **ברזא עילא'** נפקן והבינ' מוציאם למקומם.

והכי אתחזי דהא שמט'. הענין ששני צדיקים אלו הם בבחינ' היסוד שיש בו שתי בחינות הא' ממט' למעל' בסוד מעש' הצדיקים התחתונים שהיא אושידת בהון מיין נוקבין לקבל מיין דכורין כדפי' בפ' נח והב' ממעל' למטה שדרך אותה בחינ' יורד השפע מת"ת למלכות והיינו יוסף ובנימן כאשר יתבאר לקמן ושניהם ילדה רחל שהיא מדת המלכות מפני שבת זו מקומה למעלה בת"ת בעת תחלת האצילות עד הקטרוג נמצא אצילות יסוד מהבינ' באמיתות שהיא האצילות ז' ספירות אמנם אצילות יסוד אל מקומו ע"י המלכות והם ב' בחינות וברדת המלכות אל מקומ' קיימא בין תרין צדיקי הא' מת"ת אלי' והב' מהתחתונים אליה.

בין תרי נוקבי תרין ההין לאה ורחל. יוסף זכה למהוי צדיק לעילא באותה הבחינ' העליונה שהיא ממעלה למטה. בנימן צדיק לתתא כשאר הצדיקים אמנם זה ראש ומרכבה לאותה בחי' שפי'. והשתא קשה וכי בנימן צדיק הוא והרי לא בא מעשה לידו כיוסף וא"כ מה נשתנה הוא משאר הצדיקים דעלמא דקרית ליה בנימן הצדיק ועבדת לי' ראש לכולם ותירץ שבשביל מניעת הפגם והקשה אי הכי בשלמא אי אמרת שממש בא מעשה אלא שלא נתפרסם ניחא אלא השתא דאמרת בשביל מניעת חטא סתם אינו מספיק לשיכונה בשם צדיק אם לא שיבא מעשה לידו ויעמוד בנסיון כענין יוסף ובועז ופלטי בן ליש והיינו דקאמר אמאי איקרי צדיק ותירץ שבקצת בא מעשה שכבש יצרו ולא שמש ערסיה כל ימי אבל אביו והקשה אי הכי וגו' בשלמא אי אמרת שבא מעשה

לידו ניחא אלא השתא דאמרת דלא שמש זה אי אפשר שלא הי' נשוי ותירץ דהיינו אחר שגדל ונשא לא שמש ערסיה.

ואנן הכי תנינן שלא הי' לבנימן אשה בשעה שנפרד יוסף ממנו וז"ש דהא בההיא שעתא עד לא הוו ליה פי' בעת שנמכר יוסף ולכך שאל לי' אית לך אנתו אית לך בנין והוצרך שלא נאמר שהוליד בן ח' וז' כמו שהולידו הרן ופרץ וכיוצא בהם רבים כדפי' בפ' סורר ומורה וכדפי' בסדר עולם לזה אמר שאי אפשר כיון ששאל יוסף אית לך אנתו וגומר:

ואי תימא ובני בנימן וגומר וא"כ בעת שהי' יוסף קיים לא אנסיב ואח"כ דאנסיב לא שמש ערסיה וכשירד למצרים היו לו עשרה בנים מאין לו עשר בנין אלו ותירץ הכי הוא ודאי דכל זמנא דאתאבל יעקב על יוסף לא שמש ערסיה פי' דרך תאוה או עונת ביאה במעוברת ומניקה והוליד בנין לקיום לבד ביאה א' בכל נטיעה ונטיע' ושמותם יוכיחו שהי' אבל על אחיו והי' קורא להם כשם אבילותו עליו וז"ש הכי הוא ודאי כי מוכרחים אנו בפי' זה והיינו דמסיק לקמי' כיון דאתא יוסף ואשתכח בנימן אהדר לדביתהו פי' לבא עליה כדרך כל הארץ ויש קצת הכרח לפי' זה מדקאמר לעיל אע"ג דאזדווג לבתר לא בעא לשמשא ערסיה ולא קאמר אע"ג דאנסיב אלא דאזדווג פי' שהי' מזדווג עמה לקיום המין ואח"כ לא בעא לשמשא ערסיה וניחא נמי אומרו אהדר לדביתהו כי לשון אהדר מורה שמקודם הי' משמש מטתו דאי לאו הכי מאי אהדר לשון חזרה הוא חזרה אל מה שהי' והוא בערך שהי' משמש מטתו ופורש ועתה חזר להתמיד לקיום עונה:

אמנם אומרו לקמן ואוליד בנין קשה שלא מצינו לבנימן אלא אלו לבד ואפשר שהשאר נכללו באלו שהם עיקר משפחות. או נאמר שזה שמנה אחירם בפ' פנחס הוא אחר שנולד במצרים ולפי' קראו אחירם שכבר מלך וכן ידיעל המנוי בבני בנימן בס' דברי הימים נולד במצרים שנודע כבר לאחיו. ויש דרך אחרת בזה וכל זה פי' לפי הנוסחא הכתוב' ברוב ספרים אמנם יש ס' דגרסי אלא בההיא שעת' עד לא הוו לי' ובתר דנפק יוסף מבית האסורי' הוו לי' דהיינו שבע שני שבע ושתי רעב והשתא ניחא מאי דמסיק לקמן כיון דאתא יוסף ואשתכח בנימן אהדר לדביתהו ואוליד בנין דהיינו בניו ממש שירדו למצרים אך רחוק מאד או' אתא יוסף ואשתכח ואפשר דהיינו בעוד שהי' בבית האסורים וכפוף ביד אדוני' קשה הי' דואג בנימן עליו ברוח הקדש שמא יאבד שמה. ולכך לא הי' מזדווג לשמור מקום אחיו אמנם כשראה שעלה לגדול' ואשתכח שצפה ברוח הקדש שעלה מטיט היון ובא אל מקום הקדש ונשא אשה והומלך עליהם ידע שיוסף הי' מרכבה למדה זו וחזר לדביתהו. ועכ"ז גרס' האחר' עיקרית מפני שקשה לי לזו וכי מפני שיהי' האדם מרכב' ליסוד לא יוליד אדרב' הכובש מעיינו פוגם ביסוד

כדכתיב בזוה' בכמה דוכתי ובשלמא אם נאמר שהי' מוליד אמנם לחשק ביאה לא הי' נזקק לאשתו ניחא דודאי זו קדוש' מיותרת. וגם לאידך פי' שפי' לגרסא ההיא קשה לשון לא שמש ערסיה דמשמע סוגיא דשמעת' דלא שמש כלל וגם לגרס' האחרת קשה כי בתחלת דבריו הניח דכל יומוי דיעקב דהוה באבל' דיוסף לא שמש ערסי' בנימן והשתא אהדר בי' מההוא וקאמר אלא בההיא שעתא וגו':

האמנם ראיתי כי קושיא זו היא על א' מד' פנים. הא' שנאמ' שקודם שנמכר יוסף היו לו בנים ההם וזה בטלה במה שאמר ששאל לו יש לך אשה יש לך בנים משמע שקודם מכירתו לא הי' לו וכן ראוי כי לא הי' ראוי בנימן הקטן מיוסף ה' שנים ועוד ליקח אשה קודם יוסף ויוסף לא נראה שהי' נשוי קודם מכירתו: הב' אחר גילוי יוסף וזו בטלה כי בניו ירדו למצרים ובין גילוי יוכף לירידה לא הי' זמן להוליד עשרה בנים ומה גם שם הבנים מורים על מכירת יוסף ושפלותו א"כ זה הכרח שלא נולדו לו קודם מכירתו או אחר גילויו: ועתה בהכרח הבנים האלו נולדו מזמן המכיר' עד זמן הגילוי וזה לא ימלט משני פני' או בהבדל הזמן לחלקים חלק מה שמש וחלק מה לא שמש ובאותו ששמש אוליד בנין א"כ היינו הגרס' הא' דהיינו שכל זמן שהי' בבית האסורים וגו' אלא שג"כ הי' אפשר שנאמר מקודם שעמד על אותה סברא הוליד בנים אלו ואחר שנסתכל בדעתו סבר' זו להיותו ממלא מקום אחיו פי' מאשתו וניחא טפי שקרא שם בניו על שם אבילות אחיו דלמאי דגרסינן שהוליד אחר שהומלך א"כ לא היה יראוי שיצטער עליו ויקרא בניו על שם הצער. וכבר הי' אפשר ליישב זה בדוחק בגרסת ספרינו: הפן הב' שהולידם בכל זמן ועכ"ז לא שמש ושמש וזה ע"ד שכבר פי' והיינו פי' הגרסא שאמרנו שהוא שמש לנטוע לבד בענין שלא נשאר בכח המחלק מקום לתקן לשון זה אלא בא' מהדרכים הנז' עם היותם דחוקים והבורר יברור לעצמו. עוד יש דרך אחר והוא דחוק יותר והוא שנאמר כי כשאמר הכי הוא ודאי דכל זמנא דאתאבל וגו' כוון להכחיש האי דתנן בשעתא דשאיל יוסף לבנימן וגו' שלא שאל מפני שלא הי' יודע שכבר היו לו קודם מכירתו והחזיר שמם אחר מכירתו על שם אבילותו וזה דחוק מאד אם מצד הלשון בעצמו אם מצד הענין בעצמו ולזה לא אאריך. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' אלא דאינון רעיין אמרו לה וכו' וא"ת והרי זיל קרי בי רב הוא דמקרא מלא הוא והנה רחל בתו וגו' וי"ל שהמקש' נזהר שלא נפרש כי אומרו והנה רחל בתו באה עם הצאן הם דברי כותב התורה ולא דברי הרועים אלא שספרה התורה כי כשאמר להם השלום לו והם השיבו ויאמרו שלום אז היתה רחל בתו באה עם הצאן ונזדמנ' לו שם תכף בשואלו על אביה לזה נעש' כשואל ואמר במה ידע דהוות רחל שנגש והשקה

וכו' כל זה כדי שיבא לתרץ ולומר דאינון רעיין אמרו לי' כלומר אלה הדברים אינם דברי כותב התורה אלא הם דברי הרועים אבל הפסוק האחר עודנו מדבר עמם ורחל באה עם הצאן הם דברי כותב התורה ולזה באה הראשון מלרע והאחרון מלעיל כדפירש רש"י ז"ל **ת"ח** מה כתיב ויאמר לבן וגו' נתן הכרח לדבריו שאמר בגין לאמשכא עינא ולבא דיעקב בשפירו דרחל והראי' ת"ח מה כתיב ויאמר יעקב אל לבן אעבדך שבע שנים ברחל בתך כי תכף בראותו אותה נתן עיניו בה ורצה לעבוד עבודה בשבילה ומ"ש וכי מה דעתי' דיעקב הוא מסקנא להכרח שהביא וכי מה עלה בדעתו של יעקב עבודת ז' שנים אלא בחכמתא עבד לפי שלא יאמרו דבגין תיאובתא דרחל בשביל יופיה היה עושה שכן הוא האמת אלא שהוא עשה בחכמה להוציא האמת מלב בני אדם לכך אמר אעבדך ז' שנים וכל זה כפי הפשט אבל כפי האמת הכל היה רמז בחכמה עליונה כדמפר' ואזיל וכלהו ז' שנין עילאין וכו' שהם שבע ספירות עליונות שרו עליה דיעקב ובכל שנה ושנה היה משתלם והוי נקשר בספיר' אחת ועד דקשר כלהו עמיה לא רצה להזדווג והוא כגוונא דלעילא כדמפר' ואזיל. דהא יעקב העליון ת"ת נטל כלהו קודם שבא להתייחד עם מטרונית' נטל כלהו כנזכר בריש הפרשה וכן עשה יעקב לעבו' ז' שני' כדי להתקשר להתייחד ולהתקשר בשבע שנים עליונין שהם כל נהורין עילאין ואח"כ נתייחד עם רחל. בגין לאשתכחא איהו שמים כי הוא נקרא שמים על שם שכולל אש ומים חסד וגבור' כי הוא המכריע ביניהם כנזכר בפ' ויגש דף ר"ז וכו' ענפים נה"י כלולי' עמהם וכשנעש' הוא שמים שנוטל כל שבעה ספי' עליונות שבע שנים כדי להאיר על הארץ כדין איהי נעשית ונקראת ארץ שצומחת צמחי' ודשאים.

בכל אתר יובלא סתים וכו' היינו הבינה שהיא מג' ראשונות הנעלמות והיא אחת מהם ולכך נקרא הוא והמלכות שהיא באתגליי' נקראת אתה כדלקמן. ורבי אבא סבר דאלו השבע שנים שעבד היו של שמטה שהיא המלכות שכן אמר פלח ז' שנין לאזדווגא בשמטה ורבי אלעזר פליג בהדיה ואמר כי אלו השבע שנים הראשונים שעבד חשב יעקב שהיו מהשמט' ולא היו כי אם שבע שנים של יובל כדמסיק ת"ח וכו' וכונת ז' שנים של יובל היינו שבעה ספירו' שיצאו מהיובל בינה רצה יעקב להתקשר בהם קודם שיזדווג בשמט' כנזכר וז' שנים של שמטה היינו שבעה בחינות נקביות שבה כנגד ז' ספירות עליונו' זכרים א"נ ז' היכלות והוא חשב לתקן בז' שני השמיטה שבכל שנה ושנה יהיה מתקן בחינ' א' ולהתקשר בה ואמרו לו אל תטעה מן העולם וכו' כדמסיק נפק קלא ואמ' יעקב מן העול' ועד העולם כתיב כך היא הגירסא כלומר כי אותם השני' שעבד לא היו אלא מן היובל דהיינו בינה שהיא כנגד לאה שכן כתיב מן העולם וכו' ר"ל שיעקב אוחז

מן העולם בינה קודם ואח"כ ועד העולם מלכות כי משם מתחילים וז"ש עולם סתים דלעילא שהי' בינה מתמן שירותא. דאלין דאינון סתימין דלא אתגלי לך מן יובלא אינון ה"ג ור"ל אלו השבע שנים שעבדת שהיו סתומים לך שלא ידעת בהם של יובל היו. בג"כ אסתימו וכו' שנסתמו מיעקב שחשב דהא מן שמטה וכו':

ת"ח לאה אולידת שית בנין ו' קצות וברתא מלכות וכלם היו ברמז עליון כנזכר והכי אתחזי כך הוא ראוי והגון שיצאו מלאה שית בנין וברתא דהא שית סטרין קיימין עלה דמלכות שהיא ברתא הרי שית בנין שש קצוות וברתא מלכות: דבין תרי צדיקי יתבא עלמא מלכות הנקרא עולם וי"ס דגרסי לעלמין כלומר לעולם יושבת מלכות בין תרין צדיקים כדמסיק: וצדיקים מעוט רבים שני' ירשו ארץ מ'. צדיק לעילא מני' נגדן נ"א נקטא מיין עילאין דהיינו צדיק יסוד עולם המשפיע בה סוד מיין עליונים: צדיק לתתא היינו הצדיקים שבעולם הזה שעוסקים בתורה ובמצות שהיא מתקשטת במעשיה' שהם סוד מ"ן כנזכר בפ' ויחי דף רמ"ה וז"ש צדיק לתתא מני' נבעא כלומר ע"י הצדיק שבעה"ז שמסגל מצות ותורה מצד מעשיו נבעא נוקבא מיין לגבי דכורא כנזכר. כמה דדכורא ת"ת. יתיב בין תרי נוקבי בינה ומלכות. הכי נמי נוקבא דלתתא מלכות. יתבא בין תרי צדיקים כנזכר: לא חטא בהאי את קיימא שכל הנוטר ברית נקר' בשם זה צדיק. אי הכי אמאי איקרי צדיק מאחר דלא אזדמן לי' עובדא דזנות כיוסף לא הי' ראוי לקוראו צדיק כי שם זה לא שייך אלא במי שבא לידו עבירה ופירש: אלא כל יומוי דיעקב הוה באבלא דיוסף לא שמש ערסיה א"כ מאחר שכבש את יצרו מלשמש מטתו מפני האיבול של אביו נקרא צדיק כיוסף. דכד אתנטיל יוסף מיעקב שאז התחיל האבל הי' בנימן נער קטן ולא הוה נסיב ואם לא הוה לו אשה לפי שהי' נער קטן במה הי' לו לשמש ולא שמש לשיקרא צדיק מפני כן. אלא אע"ג דאזדווג לבתר שאחר שנתגדל ונשא אשה והיה לו לשמש עמה לא שמש כי יוסף משפירש מאביו עד שנמצא היו כ"ב שנים וכבר היה בנימן בתוך זמן זה גדול וראוי לישא אשה ונשאה ומפני האבל לא שמש עמה ולהכי נקרא צדיק: ואנן הכי תנן וכו' לשון קושיא כלומר איך אמרת שלא שמש מטתו והרי היו לו עשרה בנים וקראם על תלאות אחיו בלע שנבלע בין האומות וכו' כנזכר במדרש א"כ הרי ששמש מטתו בתוך שני האבל.

דהא בההיא שעתא לא הוו ליה לשון תירוץ וכאלו אמר אלא וכן מצינו כלשון הזה בפ' ויקהל דהא כתיב ובני קני חותן משה וגומר הוא לשון תירוץ וי"ס דגרסי אלא בפירוש והכי תריץ דהא בההיא שעתא לא הוו ליה כלומר אה"נ שהיו לו בנים אבל אותם הבנים לא היו נחשבים לבניו להיותם נקראי' בני בנימן אלא אותם הבנים היו נקר' בני יוסף

שהי' בנימן משמש תחתיו וכדלקמן אמר בנימן הא יוסף אחי את קיימא דאבא הוה וכו' כיון דאיהו אתאביד אנא אהא נטיר אתריה וכו' באופן שבנים אלו של בנימן לא היו שלו ממש להיותם נקרא על שמו אלא על שם יוסף ולכן קראם על שם תלאות יוסף כאלו הם ממש בני יוסף הנקראים בשמות על שם תלאות אביהם וז"ש בההיא שעתא לא הוו ליה כלומר כל זמן האבלות של יעקב על יוסף לא הוו ליה שלא היו שלו כי אם ליוסף אח"כ שנמצא יוסף ונמצא למפרע שהי' במקומו העליון חזרו אותם הבנים להקרא על שמו של בנימן ממש שנמצא שלא היה צריך בנימן לנטור אתריה דיוסף וכדמסיק לקמן כיון דאתא יוסף ואשתכח וכו' וז"ש בההיא שעתא לא הוו לי' אבל אח"כ הוו לי'.

ואי תימא ובני בנימן וגומר הקש' לדבריו שאמר לא הוו לי' שלא היו לחשבונו אלא לחשבון יוסף כנזכר והרי הכתוב קרא' בני בנימן בלע ובכר וגומר הרי בפי' שהפסוק קראם בני בנימן ממש ולא בני יוסף. ותירץ ואמר **כד** עאלו למצרים הכי הוא ודאי כלומר אם נקראו בני בנימן לא נקראו אלא כשנכנסו למצרים שכבר הי' יוסף מצוי שנמצ' שלמפרע כבר שמש יוסף במקומו העליון ולא הי' צריך לבנימן לשמש תחתיו אז נקראו בני בנימן בנים שלו ממש כי עד עתה שלא הי' יוסף מצוי נמצאו בניו של בנימן שהיו לחשבון יוסף לא לחשבונו של בנימן וז"ש דכל זמנ' דאתאבל יעקב על יוסף וכו' כלומר קודם שיודע הדבר של יוסף שהי' יעקב מתאבל על יוסף לא שמש ערסי' ולהיותם נקרא בניו אלא ערס של יוסף הי' ואוליד בנין בשביל יוסף וכדמסיק אמר בנימן הא יוסף אחי וכו' א"כ לעולם ראוי להקרא בנימן הצדיק דלא שמש ערסי' לעצמו כל זמן האבילות של יעקב וכל זה נדחק להחזיק תירוצו הראשון שתירץ אלא כל יומוי דיעקב הוה באבלא דיוסף לא שמש ערסי' כלומר שימוש לעצמו כנזכר: ומצאתי גירס' אחרת בס' נעתק מס' ישן נושן דגריס אלא בההי' שעתא עד לא הוו לי' ובתר דיצא יוסף מבית האסורים הוו לי' אמר בנימן הא יוסף אחי וכו'. ולגירס' זו הכי תירוצ' אלא בההי' שעתא כלומר כל זמן שהי' יוסף בלתי מעלה שהי' שפל ונכנע בין האומות והי' אז יעקב כמתאבל עליו עד לא הוו לי' כלומר עדיין לא היו לו בנים לבנימן כי לא שמש ערסי' כלל ולכך איקרי צדיק אבל אחר שיצא יוסף מבית האסורים ועלה במעלה ואז בנימן אעג"ב דאיהו לא חזי מזלי' חזי שהציצ' בו רוח הקדש והשליך הדאג' ואבילו מנגד והלך ושמש מטתו והיו לו בנים בתוך אותו הזמן שהיו ט' שנים ז' שנים של שבע ושנתים רעב בזה הזמן היו לו בנים שאמר בנימן יוסף אחי את קיימ' דאבא הוה וכו' כיון דאיהו אתאביד אנא אהא נטיר אתרי' להיות משמש ולאולד' בנין כדי שיהי' נהר העליון נגיד ונפק ולא יהי' חרב ויבש עכ"ל הרא"ג ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. דפתח ואמר טוב תתי וגו' ראייתו מן הפסוק שהתחיל בטוב שהוא היסוד הנק' שביעי כנודע כי כולל כל הז' מבינ' ולמט' עם נ' שעריה.
צדיק לעיל' וצדיק לתתא וגו' הענין איך יהי' זה אם יוסף בנה של רחל נתבאר לעיל דף קנ"ה ע"א ע"ש.
צדיק לתתא מניה נבעא נוקבא מיא וגו' יר' כי להשפיע שפע מלמעלה אליה צריך שהיא תקדים ותביא עמה איזה זכיות והם נשמות הצדיקים אשר בה ובנימן הממונ' עליהם:
ואנן הכי תנן וגו' יש לדקדק שלא תי' בזוהר הקושיא ששאלומתיהוליד בנימן י' בנים אי לא שמש ערסי' כאו' בדף שאחר זה כיון דאתא יוסף ואשתכח הדר בנימן לביתיה וגו' ונוכל לומר שלקח נשים רבות והולידו בשתי שנים או נוכל לומר כיון דאתא יוסף ר"ל שבא למדרגתו במדרגת צדיק ע"י אותו מעשה שעשה בפוטיפר אז אשתכח במקומו הוא יסוד וחזר בנימן לביתיה שהיא מדריגת המ' במקומו ומשם ממעשה אשת פוטיפר עד ירידתו למצרים עברו יותר מכ' שנים עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

דף קנד.
ובשמטה דאתגליין פלח וגו' פי' כי ז' נעלמות אינם מושגות אלא מתוך התחתו' שבמלכות לכך באלו הנגלות מתוך מה שמראים מהעליונות פלח וגו' והשלים עניינם:
אי הכי דשנין קדמאי וגו' אי אמרת בשלמא למאי דס"ד דז' שנים דשמטה אינון כדפי' מחשבת יעקב על רחל אלא שאח"כ החליפו לו והוכרח לעבוד ז' אחרים ניחא דהוו שבעה לבד אלא לדידך דאמרת דאינון דיובלא הי' ראוי שיהיו בסוד ז' שני' ז"פ:
שבעה יומין דנטר בהלולא כלומר שבכל יום ויום מאותם הז" הי' כלול משבעה שנים הקודמין בענין שהם שבעה פעמים שבעה שנים והטעם שכיון שקדם לשבע ימי החופה שבעה שני העבוד' הי' כל יום ויום מהחופה נכלל בשבעת שני העבוד' כיון שהם היו סבה לשבע ימי החופה והכל אומרים בכל יום נשא פלוני פלונית בשבע שני עבוד' מה שאין כן ברחל שלא קדמו שני עבודה לחופה לכך שבעת ימי חופתה אינם נכללים משבע שנים וז"ש וברחל לא הוה כן להכרח למה שאמר בלאה ועוד שלא יקש' עלינו שגם לרחל היו ז' פעמים ז' כדפי': אלא דהשתא יקשה עלינו קשיא אחרת שכיון שנשאה לרחל קודם עבודת השנים נמצא שאפי' שבעה שנים אין לה וז"ש **ואי תימא** אי הכי וגו' אי אמרת בשלמא כדקס"ד מעיקרא דז' שנים הראשונים היו דשמטה ולא עבד השניים אלא להפיק דעת לבן לתת לו בתו ניחא אלא לדידך דאמרת דממש השניים היו דשמטה הי' ראוי שיהיו קודמין ללקיחתה ותירץ כיון דקבל וגו':

תו אמר ר' אלעזר הא דאתמר לאה אולידת וגו' שית בנין הם ראובן חסד שמעון גבור' לוי ת"ת יהודה מלכות ות"ת מיוחדים דהיינו יהו"ה ת"ת ד' מלכות והיינו ביסוד המייחדם זבולון וישכר נצח הוד דינה מלכות וכן קרוב לענין זה פירשו בההוא עובדא דסבא ובדוכתי טובא. יוסף ובנימן שתי בחי' היסוד ממלכות לת"ת ומת"ת למלכות ולאו היינו בחינת יהודה אלא שתי בחינות שבין ד' ליהו"ד דהיינו יהודה ולכך מלכים בישראל מיוסף ובנימן ויהודה והכל כלול ביהודה בתוכו ממש. ד' בני השפחות נראה שאין להם ח"ו ענין באצילות. ותירץ שהם י"ב קשרים ג' ג' בתרין דרועין דהיינו ידיו גלילי זהב ממולאים בתרשיש שפי' בתרי שש דהיינו חסד חסדים ג' גבור' גבורות ג' והם חסד שבחסד וגבור' שבחסד ות"ת שבחסד וכן חסד שבגבורה וגבורה שבגבורה ות"ת שבגבורה: וכן ג' ג' בתרין שוקין והיינו שוקיו עמודי שש והיינו נצח נצחים הוד הודות והם נצח שבנצח והוד שבנצח ויסוד שבנצח והוד שבהוד ונצח שבהוד ויסוד שבהוד. והנה ד' קשרים הם שתים בשתי זרועות הם חוץ לאחורי הגוף דהיינו גוף הת"ת אחרי הגוף הוא הדין דהיינו גבור' שבחסד וגבורה שבגבורה ששם אחוזים ישמעאל ועשו ועכ"ז אלו מצד פנימיות' דהיינו הדין הקדוש וז"ש וכל אחוריה' ביתה פי' בדין הפנימי הקדוש וכן שתים בשתי שוקים שהם סוד הוד שבנצח והוד שבהוד שהם מדת הדין על הדרך הנז': ואולם שאר השבטים הם שמונ' בשמונ' קשרים הנשארים ואלו הד' שהם בני השפחות הכניס יעקב ביתה להיות. דין נמתק. וזה דרך אל כל הי"ב. ראובן חסד שבחסד לוי ת"ת שבחסד דן גבורה שבחסד שמעון חסד שבגבו'. יהוד' ת"ת שבגבורה נפתלי גבורה שבגבורה והם בזרועות. יששכר נצח שבנצח. יוסף יסוד שבנצח ששם הת"ת יהו"ד צבאות. גד הוד שבנצח. זבולון נצח שבהוד. בנימן יסוד שבהוד ששם המלכות בסוד אלדי"ם צבאות אשר גבורה שבהוד והם בתרין ירכין ודינין אלו שהם גבורה והוד שבד' מדות אלו הם משפיעין לחוץ אמנם בהתמתק הדין הם בסוד יין המשמח וז"ש וכד מתתקן כולא דהיינו בהתמתק הדין בעמוד הגוף בפישוט ידים ורגלים בשוה אשתכחו כולהו ביתה דהיינו בסוד הדין היפה בלתי נשפע לחוץ:

ד"א אלין אינון ד' דכל שאר קשרין נטלין בגינייהו לא כמו שפי' לעיל שבני השפחות לאו חשיבין ח"ו אלא מפני שהם בחינות תחתונות במדות אלו אל ההנהג' כי העולם עומד על הדין והעולם העליון נושע ע"י מה שמתעורר למטה א"כ אלין נטלין לון והיינו כמו העבדים המשמשים את אדוניהם בצד מה אל ההנהג'.

ור' אבא פליג קצת ואמר שזה חשוב כזה וזה כזה מפני שאחר שהם י"ב אברים אל המרכבה העליונה ואין האחד לחבירו זה ראשון וזה שני אלא כולם שוים [שאם] ח"ו

יחסר א' מהם אין שלמות כלל וז"ש וכולא מתתקן כחדא פי' בהיותם יחד הם מרכבה א' ובלעדי א' מהם [435] היא ההנהג' בתחתונים ועם היות שגם הבינה בה תלוי קצת דברים כאו' בני חיי ומזוני לאו בזכותא אלא במזלא וגו' עכ"ז כיון שעיקר הנהגת העולם ע"י המלכות נקראת היא עקרת הבית וז"ש היא עקרא דהאי עלמא והטעם דעלי' אתדבר אפי' אותם הדברים התלויים למעלה הם נשפעים למטה והמלכות מחלקת ונותנת כפי הנהגת'.

והאי קרא כללא וגו' פי' כי באו' בנים הרי ו' קצוות ואו' אם הרי בינה ואו' שמחה גם החכמה שם שאין לה שמחה אלא בחכמה והיינו שמן וקטרת ישמח לב ושמן נודע בחכמה. וז"ש והאי קרא כללא דכולא ועם היות שלא נזכר בפי' כל הענין עכ"ז ברזא קדישא כלל בו הכל כדפי'.

וע"ד סיומא דקרא הללויה שהוא כולל כל השם יהו"ד והוא בת"ת בעל השם כנודע ועוד אחר שפסוק זה חתם בהללויה מורה על סודו:

אלא ודאי יובלא וגו' הכוונה כי לא שהיתה שנאת נפשו ח"ו אלא שטבע הענין הי' מוכרח שלא תהיה קורבת יעקב בלאה כמו ברחל מפני היות' בעלמא דאתכסייא ולא הי' בלבו הגשמי קורבה עמה כעין רחל שהיה בה השגה. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ואי תימא הא בההו' זמנא דאתאביד לא הי' צדיק. יוסף. דצדיק לא הוה עד דאערע בו מעש' אדונתו א"כ איך אמר בנימן אנא אהא נטיר אתרי' מנין לו אתר כלל. אלא כלהו הוו ידעי קבל' הית' בידם שקבלו מיעקב. עד דיסתיים גופא כי כל השבטים שהיו לו עד שנולד יוסף כלם היו בספי' ראובן חסד שמעון גבור'. לוי ת"ת. יהוד' מלכות. ד' בני השפחות בד' קשרין תרין בדרועין ותרין בתרין שוקין כדלקמן הרי כל גופא נשארו יוסף ובנימן שהם תרין צדיקים צדיק עליון יסוד סיומא דגופא דעולם הזכר: כיון דאתא יוסף. פירו' לידי מעלה שיצא מבית האסורים ואשתכח אז בנימן הדר לביתי' נ"א לדביתהו דהיינו אשתו ושמש ערסי' כלומר לעצמו ובשבילו לא בשביל יוסף כנזכר. ואזלו ועאלו בנין כלומר כשנכנסו למצרים עאלו על חשבון של בנימן לא ליוסף כנזכר לעיל כיון דעאלו למצרים הכי נמי וכו'. וי"ס דגרסי ושמש ערסי' ואוליד בנין פי' לעצמו ולא בשביל אחיו ועתה נקר' על שמו: וקב"ה עביד לי' צדיק לתתא ויוסף צדיק לעיל' כמו שיתבאר לקמן דף קנ"ה. ובג"כ רחל אולידת וכו' להיותם רומזי' בעולם העליון ראוי שרחל אולידת תרין בנין שהם צדיק עליון וצדיק תחתון ולאה אולידת שית בנין וברתא

[435] יחסר השלימות: דא רחל מלכות היא עיקר הבית ודאי ומה גם בית ישראל: ד"א דא שמטה היינו המלכות בהיותה כלולה משבע והיא עיקרא דהאי עלמא כי להנהיג העולם התחתון צריך שתהי' כלולה משבע ספי' שע"י השבעה היא ההנהגה בתחתונים כו'. כן כתוב בכת"י אחרת:

דהכי אתחזי כנזכר לעיל. שבע שנין סתם ברחל וכו' כלומר ברחל שהיא באתגלייא עבד שבע שנין עליוני' דאתכסיין. מכאן אוליפנא מגו דאתגליי' דהיינו המלכות שהי' שער הכניס' אתי בר נש לסתימא' דהיינו כל עולם הזכר. שבע פעמים לא שכיחי והי"ל לעבוד ז' שנים שבע פעמים שהם מ"ט שנים של יובל שכן ז' שנים עליוני' הם כלולי' כל א' ואחד מהשבע. אשלימו חושבנא כי כבר עבד ז' שנים ושבע' ימי החופ' כל יום ויום נקר' פעם א'. ולגירסא דגרסי שבע אקרי על שם שבעה הלולים הם ז' פ' ז' מ"ט ושמעתי ממורי נ"י כיצד הם שבע ביום הללתיך הוא כי האדם בשחרית מתפלל בלחש אח"כ מה שחוזר ש"צ שהוא מכווין לשמוע דבריו מלה במלה ושומע הרי הוא כעונ' שלישית ענייתו אמן על כל ברכ' שחוזר ומקיים כל הברכ' והשבח ההוא הרי ג' בשחרי' וכן ג' אחרות במנח' הרי ששה ותפלת ערבית א' הרי שבע' שבע ביום הללתיך. וכל שבע' אשתלים וכו' ויש גי' דגרסי וכל שבתא פי' השמט' נקר' שבת והכל א' והכונ' וכל שבתא דהיינו שמטה הכפול' שהיא ז' פעמים שבע' אשתלים וכו' וברחל לא הוה כן וכו' נרא' מדבריו שלא עשה יעקב שני פעמי' ז' ימי חופ' אלא בחופה אחת של לאה נשא רחל ודלא כפי' רש"י ז"ל. והכונ' כי העקר הוא להתקשר בז' שנים עליוני' בכלל ובפרט ז' שנים שבע פעמים ואחר שהוא נקשר באלו בנקל הוא מתקן ז' בחינות שבה דהיינו ז' שנים דפלח לבתר כי עקר התיקון הוא מלמעל'. אי הכי שנין דשמט' הוו ליה למפלח קודם כי אלו הקודמי' לכניס' מלמט' למעלה היה צריך בהם התיקון קודם שיזדווג בשמט'. אלא כיון דקבל עלי' למפלח וכו' פי' כבר קבל יעקב השפע' מהשבע ספי' עליונו' וכבר נתקשר בהם בעבוד' אשר עבד בלא' כנזכר והואיל וכבר היא מקושר ומושפע מלמעל' בנקל הוא לתקן ז' בחינותי' או. ז' היכלותי' כי במעט שפע היורד מלמעל' מתקן כל העולמות כלם וז"ש כיון דקבל עליה ההשפע' למפלח למלכות ולתקן לה הוה ליה כאלו פלח לון כי כל העומד ליבצר כבצור דמי. על ההוא אתר כתיב וכו' אפשר דקאי על ההוא אתר דאתקשר ביה יעקב כי הוא קשר העולמות כלם כתיב ה' חפץ שהב"ה רצה וחפץ לצדקו א"נ ה' חפץ שיהי' מקושר למען צדקו של ה' דהיינו מלכות דע"י מושפעת ומתברכת צדק שלו ובזה יגדיל תורה דהיינו מלכות הנקרא תורה שבעל פה שתתגדל מצד הגדול' ויאדיר מצד הגבורה ונמצא שעל ידי שהוא מקושר בה מתקשרי' עמה גדול' וגבורה הרי המרכב' שלימ'.

הכי הוא ודאי כי שית בנין דלאה הם ו' קצות ראובן שמעון לוי חג"ת יהודה מלכות. יששכר וזבולון נ"ה כדמסיק. ותרין בנין דרחל יוסף ביסוד ובנימן ג"כ ביסוד כנזכר לקמן דף קנ"ה. בני השפחו' תיקונא דילהון איך קיימי לפי שהת"ת מתתקן בי"ב שבטין עילאין

כנזכר בפ' ויחי דף רמ"א כלומר התיקון שלהם מתתקן בהם היך קיימי. ד' קשורין ב' מתרין דרועין היוצאי' לאחור ושנים מתרין ירכין והם האמצעיים היוצאים מחוץ לפנים וכשהאדם עומד אינם יוצאי' לפנים אלא נכנסי' בגוף וז"ש וכד אתתקן כלא אשתכחו כלהו ביתה ה"ג בה"א כלומר כלם נכנסים בגוף ואינם יוצאים לא לחוץ ולא לפנים ולכן צריך האדם כשהוא מתפלל להכני' תרין קשרין דתרין דרועין שיהיו ביתה וזה בהניחו שתי ידיו על חזהו. כל שאר קשורין וכו' כלומר וא"ת מי אמר לך שהם רומזים שם איפוך אנא לז"א כי כל שאר קשורין הם באורח מישר כלומר אינם יוצאים לחוץ אלא נכנסים לפנים ואלין נפקין למה אלא ודאי לאתחזא' בבני השפחות כי אף כי נכנסים במנין השבטים אינם כיוצא בהם כי הם צריכים תיקון להכניסם פנימה ולהורות שאינם חשובים כ"כ נפקי לבר. ד"א אלין אינון ד' וכו' כי ללישנ' קמא נרא' כי ח"ו נותן בהם איזה צד דופי ח"ו לז"א ד"א שאם הם נאחזי' באלין ד' קשרין לא מפני דנפקין לבר אלא לפי שהם עקרים לשאר קשרין שאינם נוסעים כי אם בגינייהו.

וירא ה' כי שנואה לאה וגומר רבי אלעזר פתח מושיבי עקרת הבית וגומר הנה כאן פירש מה שאמר דא רחל ודא לאה כי אינם כמשמען: דהאי עלמ' עליה אתדבר כי העולם הדומ' לבית היא המנהגת אותה: אם הבנים שמחה היינו הבינה אם ו' קצוות היא שמח' לפי שכל חידו וכל חדוה וכו' והכונ' מושיבי יו"ד יתירה שהיא החכמה היא המיישבת לעקרת הבית מ' שלא תחרב מפני הקליפו' ונותנת שמחה לבינ': בגין דהאי כלומר האי קרא כליל כל האצילות המ' והחכמ' והבינ' עם ו' קצוות כנזכר וסיומא דקרא הללוי' דהיינו כתר עליון כנזכר בפ' אמור דף ק"א: לאו בני מעליא נינהו שהם בכלל בני ט' מדות והם עזי פנים שבדור וכאן אדרב' כל בני מעלי' מלא' נפקי. עלמ' דאתכסיי' וכל מילוי לאו דאתגלייא נינהו ה"ג והכוונה כי אין אדם אוהב אלא מה שנגלה אליו וכל ענייניה של לאה להיותה רומזת בעלמא דאתכסיי" היו כלם נעלמי' ומכוסי' כנזכר לקמן דף קנ"ח והראי' שהרי שכב עמה ולא ידע בה בשכבו אלא בקומו ולכך לא הית' דעתו של יעקב נוחה הימנה כמו ברחל כי להיותה רומזת בעלמא דאתגלייא היו ענייניה מגולים ולכך היה אוהב את רחל מלאה וקראה שנואה בערך אהבת רחל וקרא אוכח ויאהב גם את רחל מלאה וגומר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנד:

ת"ח עלמא תתא' **וגו**' הענין עם היות שיש לה כמה מסכים וכמה מרכבות היא באתגלייא ועם היות שגם שש קצוות יקראו נגלים בבחינ' הבינ' עכ"ז מדה זו נגלית יותר מפני שהיא תחל' לגילוי וז"ש ואיהו [והוא] שירותא דכולא לסלקא בדרגוי אפי' בבחינות שבה לא

יוכל לעלות למעל' אל חסד שבה וגבור' שבה אם לא ע"י כניסתו בפתח דהיינו בחינת המלכות ומטעם זה ראוי שיתייחס הגילוי אליה יותר משאר מדות עם היות שנודה שהם בקצת נגלות. והשתא קשה א"כ גם יש למט' ממנה כסא שרף ואופן וחיה ולמה תקרא ראשית הגילוי לזה אמר שאין ראוי שידובר באלו שהם חוץ לאצי' ובאצילות תחלת הגילוי ממט' למעל' היא המלכות.

ת"ח בגיני' דיעקב וגו' קשיא לי' לפי דבריך דאמרת דלאה היינו בינ' ושית בנין הם מחסד עד היסוד כדאמר והרי יעקב הוא בת"ת והוא א' מהבנים והאיך אפשר שיהי' מציאות ענין זה שהרי יעקב בן לאברהם ויצחק ויהיו אברהם ויצחק בנים לו לז"א כי עם היות מדת יעקב נאצלת שלישית לחסד וגבור' עכ"ז קיומם ע"י וז"ש בגיני' דיעקב אתקיים עלמא דהיינו מציאות שש קצוות. והקש' והא בגיני' דאברהם דהיינו חסד ראש לשש קצוות דכתיב אמרתי עולם חסד יבנה ותירץ בגיני' אתקיים אפי' אברהם וגו' דהיינו שמציאות אצילות החסד הוא ע"י הת"ת בסוד הגוף שממנו הם מתפשטין הזרועות אמנם הגוף נמשך מהם ולמט' והוא קודם להם ומאוחר אליהם.

ומקדמת דנא וגו' פי' שאין העולמות מתקיימין לא בסוד החסד מפני שכולו חסד ולא בגבור' מפני שכולה דין אלא ע"י הת"ת שהוא המכריע בין שתי הקצוות וענין בונה עולמות ומחריבן הוא ביטול ההויות בהוייתן בא' הקצוות בלי השויית הדין והרחמים.

בני בכורי ישראל ירצ' שהת"ת בכור אל כל הנמצאות. ועם היות שלא נאצל הת"ת המכריע בין החסד והגבור' עד שנאצלו הקצוות עכ"ז לו בחי' קודמת אליהם ובחינ' מאוחרת אליהם וזהו שלח עמי סתם והיינו בחי' יעקב ויש' הכתוב בוראך יעקב ויוצרך ישראל.

ישראל איקרי בן לקב"ה כענין ת"ת לחכמ' דהיינו מה שמו חכמ' ומה שם בנו ת"ת וכן ישראל שנדבקו בו נקראו בן כעין ת"ת לחכמ' ומצד זה הוא בן בכור מצד החכמ' שמשם קדש לי כל בכור ומשם הת"ת בעל אל הבינה דהיינו יעקב בלאה. ראובן סתם פי' בן כי בן הוא הת"ת מפני שכולל בעצמו חסד וגבור' כדפי' וכן בן זה דאתכליל בתלת סטרין שהם חג"ת בהיותם מתחברין כחדא בתוכיות החסד מפני בחינתם שם קודם התפשטם.

לוי חבורא היינו אחר התפשטות חג"ת אל מקומם הת"ת חוזר ונכלל בהם ובו מתחברים שני הקצוות להתמזג יחד והיינו מלת לוי חבורא דכל סטרין שכולל ח"ג להשלימם וכולל נה"י מפני אצילותן ממנו בכללות ג' אבות בחסד כדפי'. והנה **ר' יהודה** נדחק לו מה שאמר ת"ק בן סתם בחסד שאינו צודק שם אלא ע"ד השאלה ועיקרו בת"ת כדפי' לזה הכריח הדבר ממקום אחר שאמר **בכירותא** דהיינו מצד הת"ת בני בכורי ישראל:

כהונתא מצד החסד כנודע מלכות מצד הגבור' כדמסיק. ראובן סתם שכולל בנים. **ור' אבא** ס"ל דמה שאמר ראובן סתם הוא להיותו בשורה לשמעון ולוי והטעם לראותה ראובן בחסד וכיון שהראשון בחסד בהכרח גמור יחוייב ב' בגבור' וג' בת"ת מטעם שראובן במציאות' אתכליל בשמעון ולוי והוא שחסד כלולה מגבור' ות"ת וגבור' כלול' מחסד ות"ת ות"ת כלול מחסד וגבור' ואין כללותם שוה כי החסד כלול' מגבור' ות"ת להיות אצילותם דרך בה ומה שאין כן בשאר לזה בראות לאה שבא ראובן קראו ראובן סתם שמשמעו ב"ן הכולל בנים וגורם אות' וז"ש **דאתכליל** שמעון ולוי ממש הגשמיים וגורם שיבואו.

ולאה הכי הוה דעתה כלו' בחושבה היותה היא נקב' תתא' בבחינת מלכות לא אמרה ילוה אישי לא בראשון ולא בשני אלא עד בא הג' שאז הקשר שלם וז"ש ילוה אישי אלי עתה שכבר ילדתי לו שלשה בנים שהם סימנין דבעלה וידע זה בראשון ובשני ולא אמרה כלום **בגין** דהוו תלתא דמתחברן כחדא בסוד הקשר כל א' מהשלשה כלול משלשתן וכשראתה שנשלמה הקשר אז אמרה ילוה אישי אלי כיון שאני מקושטת בג' בנים ואני עמהם הוא סוד המרכב' בשלימות. ולא הי' הענין כך כמו שחשבה לפי שהיא היתה הבינ' עליונ' וצריכ' ללדת ד' להיות הקשר השלם כדמסיק ולאה הכי הוה דעת' וצדקה בקצת.

ות"ח דהכי הוא וגו' השתא מייתי ראי' איך עם היות שהיא חשבה היות' למט' אמתי דבריה במה שידעה בקשר שלשתם יחד ולא יכלה להשיג קשר ארבע' ולזה אמר ות"ח דהכי הוא שעם היות המרכב' מהבינה ארבע' מדות שהם חסד וגבור' ות"ת [436] עכ"ז אין הקשר אלא משלש' לבד וז"ש ות"ח דהכי הוא עם היות אצילותם מהבינה לעולם קשרם ג' וז"ש דהא רתיכא עילא' אבהן והם ג' דהיינו אברהם יצחק ויעקב והם נכללו זה בזה וזה בזה ולא נשלמה המרכב' עד דוד מלכא ואחר בא דוד והיותו מלך אתחבר עמהון ונעש' ונשלם יהו"ד והיינו רתיכא עילאה לג' ראשונות.

וע"ד ראובן וגו' כי מן הראוי יששכר וזבולון שהם ביריכים כדכתיב וירכתו על צידון הי' שיבואו קודם אל יהודה שהוא במלכות אלא מן הטעם שפי' דאתחבר עם אבהן עול' על תרין ירכין כדפי' ראובן ושמעון לוי לבתר יהודה סמוך אליהם להשלים שלשתם ולאה בחושב' שהיא הרביעית לא השיגה בהם אלא ג' ולא נתבשר' אלא בשלש' כדפי'.

וע"ד כולהו דא בתר דא שאין עמיד' מלדת בארבע' אלא זה אחר זה מפני שח"ו הי' פירוד במרכב' עליונה וראי' שביהוד' נשלם הדבר בשלימות שכשראתה שטעתה בראשונה

[436] אולי דחסר חד וצ"ל ומלכות:

בחושב' כי בשלש' בנים הי' תלוי הדבר בבא יהוד' אמר' הפעם אודה את ה' קודם הי' טעות שלא הי' שלימות אמנם הפעם ודאי הוא השלימות במרכב' ולכך אודה את ה'.
ותעמוד מלדת כדפי' ששם השלמות מכל וכל.
מאי טעמא אמר' אוד' וגו' לא דחיקא לי' אומרו הפעם שכבר נתבאר אלא אומר' אודה את ה' שם זה נזכר עתה בהודא' למה ותירץ במה שכבר נתבאר שאין שם שלם בשום ספי' מן הספי' אלא במדת המלכות וזה הי' משכון ביד המלכות שלא תשתלם שום מדה וספיר' עד שהיא תתחבר עמהם והיינו ה' אחרונה שבשם ולזה בעוד שהיא בגלותא שמא קדיש' לא שלים הוא והכל ראי' למה שפי'. מהרמ"ק זלה"ה:
סתרי תורה
מתניתין. צפרא מ'. שלהובא דנורא סוד הדין שהיא משפעת בכל יום מצד הגבו'.
גדפהא סוד ד' מחנותיה הם הם כנפי השכינה מלת כנפים כנופיא כענין והיה מוטות כנפיו מחנות ודאי.
תלתא מגרופין ג' כחות הדין.
מפתחן גניזין בידהא אפשר שכל אוצרות המלך בידה אוצרות חיים אוצרות מזון אוצרות בנים אוצרות עושר אוצרות חכמ' שאין כניס' אל הספירות העליונות אלא דרך בה נמצאו המפתחות בידה וכן בתיקו' כנו שם אדנ"י מפתחות חיצונים ושם יהו"ד מפתחות פנימיים ובלי ספק אין שפע מלמעלה שלא ירד דרך בה והנה בשמאלה מגרופין להעניש ובימינ' מפתחות להשכיר.
דעאל ונפק נכנס בפרדס בשלום ויצא בשלום זה נר' לפי מה שהוא הדרך בכל מקום אמנם אינו מתיישב אלא נכנס אל תוך הקליפות בשלום ולא נתפתה אחריהם אלא יצא בשלום כענין אברהם במצרים [437] ויעקב בחרן כדפי' לעיל.
אתקיף באילנא דחיי התורה היא הת"ת.
מטא בענפוי שש קצוות.
אחיד בשרשוי היינו שורש הת"ת שש קצוות הנעלמות בבינ'.
אביל מאיביה הם סודות הספי' הנשפעים משם ע"י יסוד ומלכות כדפי' בתיקונים.
חיין לנפשי' חיות הנשמ' היא התור'.
אסוותא לגרמוי שיהיו אחר המיתה לתחיית המתים שיתרפאו מחולי הרקב והמות כדכתיב כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא וכתי' רפאות תהי.

[437] ואולי נשמט מכאן ויצחק בגרר וע' לעיל קמ"ז ב' בסתרי תורה:

אסתמר מהרהורא בישא על ב' דרכים שלא יהרהר ביום ויבא לידי טומא' וגו' ויתדבק בקליפות הנקראות נגעי בני אדם כדפי' בזוהר והיינו או' דמשקרן וגו' שמזריעים אותו זרע לבטלה שהוא מסאיב מקירא ת"ת ונחלא יסוד דהיינו גוף ובריתא הכל טמא. והדרך הב' שבהיותו מזדווג באשתו לא יהרהר באשה אחרת שהוא מקלקל בניו והם א' ממיני ממזרים והיינו בני תמור' והיינו דמסאיב וגו' על הדרך שפי'.

ואחליף נפשא לשני הפי' יתיישב המהרהר בטומא' שמא קדישא מסתלק ורוח טומא' שור' עליו ואם לענין הזווג מחליף נשמת הבן שהי' ראוי שיהי' נשמה קדוש' ומושך לו נשמ' טמא'. ווי לי' דאתעקר וגו' הענין כי האדם במעשיו הטובים נטיע' נטועה ומושרשת בקדוש' בסוד השתלשלות הנשמ' מלמעל' כדפי' בספ"ר ובהיותו להפך עוקרים אותו משם והוא נדבק בחיצונים הטמאים וכל השפע שהי' נשפע למט' דרך צנור נשמתו נתייבש והוא יבש בלי לחות המים העליונים כי הנשמות צנורות לאותם המים כדפי' שם. הרמ"ק זלה"ה. ועיין מה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' והוא שירותא דכלא שהוא שער השמים ליכנס ממנה אל עולם העליון וא"א ליכנס כי אם בפתח. הוא שירותא דכלא כי תחלת גלוי האצילות היא מהחכמה. הכי נמי עלמא תתאה חכמה איהי כלומר נקר' ג"כ חכמה תתאה להיותה ראשית הכניסה כנזכר בפ' בראשית דף ז'. ובג"כ קרינן אתה כמדבר לנוכח למי שהוא נגלה לעינים. קרינא הוא לשון נסתר הוא מאן דהוא: ורזא דמלה איך הוא רומזת לבינה דהיא דאתכסיי' שכן כתיב בה וישכב עמה בליל' הוא סייעתא דהוא היה שם שהוא עלמא דאתכסיי'. ועבד הלוי הוא בגבורה וכל פעולות הבינה נעשים ע"י הגבורה וז"ש בגין לאמשכא ברכאן וכן לביש כי אותן דינין הדקים דמתערין מינה נפעלי' ע"י הגבורה א"כ נמצא שהגבורה היא עובדת להו"א שהיא הבינה. ורזא דא ודבק באשתו דהיינו רחל ולא עם אמו דהיינו לאה וזהו טעם אחד שהיא שנואה כי יעקב שהוא סוד הת"ת הוא בנה דלאה בינה והיא שנואה אליו כי האדם שונא להתייחד עם אמו וז"ש מהכא דסאני בר נש וכו' **ת"ח** בגיניה דיעקב אתקיים עלמ' בא להכריח מ"ש כי ח"ו לא היה שונא יעקב לאה אלא מן הטעמים הנז' לא שנאה בעצם שהרי יעקב היה צדיק גמור כי העולם מתקיים בשבילו א"כ איך היה שונא לאשתו ולא היה משלח כדכתיב כי שנא שלח אלא ודאי נדשניין. הוה בני עלמין ומחריבן היינו בימי אנוש שעל' אוקיינוס והציף שלישו של עולם בימי נח המבול בימי נמרוד היו דור הפלג' ואח"כ אנשי סדום עד שבא יעקב וכו'. כיון דאתא יעקב אשתכללו עלמין לפי שכל החרבנות הללו היו מפני חטא אדם שמש' נמשכו הקללות והמית' והיה העול' הולך ומתמוטט לכן בא יעקב להיותו מעין

שופריה דאדם ורפא מה שהו' הנה זה הביא קללות לעולם בא יעקב והביא ברכו' לעולם נמצא שע"י יעקב נתקיימו העולמו' א"כ איש כמוהו שהעולם נתקיי' ע"י לא יאמר בו שהיה שונא את אשתו: הה"ד כה אמר ה' בוראך יעקב כלומר ברא אורך יעקב כדי שלא יתמוטט העולם ושיתקיי' על ידך:

ת"ח מה כתיב בני בכורי ישראל הכונה להכריח שהיה יעקב צדיק גמור ולא יאמר עליו שהוא שונא את לאה אחר שנתקיים העולם בשבילו ועוד נקראו ישראל על שמו וז"ש סיפיה דקרא דמייתי לעיל אמ' קראתי לישראל בשמך שאתה נקר' ישראל ומלבד זה קראתים שהם בני וזהו לי אתה. ות"ח שכן הוא דכתיב בני בכורי ישראל הרי ישראל והרי בן וכן שלח את בני ויעבדני ולא נקראו בנים אלא בגין דאתדבקו ביה אם כן יעקב שנק' ישראל ע"ש בניו של הב"ה ודאי צדיק גמור הוא כנזכר כד"א מה שמו של מי הקים כל אפסי ארץ שהוא הב"ה ומה שם בנו שהם ישראל הרי נקראו ישראל בנו של הב"ה. לאה כד אולידת מה כתיב הוקש' לו איך אמרת שיעקב יש לו מעל' יותר מאברהם כמ"ש אשר פדה את אברה' והרי החסד קודם באצילות לת"ת לז"א הכרח לדבריו היות יעקב גדול ולמעלה מהאבות כי הרי לאה שהיא בינה כד אולידת מה כתיב ותקרא את שמו ראובן כלומר ראו הב"ן שהוא ת"ת. בוין דאתכליל בתלת כטרין מתחברין כחדא שהם ראובן שמעון לוי חג"ת ושלשת' היו נכללי' באצילות החסד שהוא ראובן הרי שלא נתאחר יעקב לאברה'. מ"ט לוי כלומר כי הלויים הם בגבורה א"כ איך אמרת תלת כטרין וכו' שיבא לוי בת"ת לז"א כי לוי אינו ממש כלויים שהם אחוזים בגבורה אלא לוי ר"ל לויה התחברותא דכל סטרין שהוא הת"ת המייחד ומלוה ומחבר אותם יחד. נד"א לויות פסוק הוא בבנין שלמה במלכים כמער איש ולויות נמצא מלת לוי לשון חבורן דכל סטרין וי"ס דגרסי כד"א לויית חן כמער איש ולויות והכל ענין א'. ר' יהודה אמר מהכא דכתיב יתר שאת וגומר כלומר שממלת ראובן שהיות הת"ת כלול בחסד אין ראיה אלא שכולם שוים אמנם אין ראיה שיקדם הת"ת אל החסד כדי לאמר שיעקב גדול מאברהם לז"א מהכא שכן תרגומו בכירותא דהיינו הת"ת הנק' בן בכור כהונתא חסד ומלכותא גבורה כי כן המלכות בסטרא דגבורה כדמסיק הרי בפי' כי יעקב קודם במעלה לאברהם. וע"ד ראובן סתם כלומר איני מכחיש לך הדרשא שלך כי הוא מוכרח אבל היא סתומה ומי פרשו יתר שאת כנזכר שהוא פי' למלת ראוב"ן.

אמר ר' אבא ראובן סתם ר' אבא לא חידש דבר מ"מ חזר לאומרו להמשיך הענין והדרוש כדמפרש ואזיל. לאה הכי הוה דעתה כלומר כי מאחר שילדה ללוי והוא לשון לויה שהוא המייחד ומלווה לגדולה וגבורה א"כ ודאי כמו שזה הוא המייחד ג"כ אישי ילוה

אלי לפי שילדתי לו שלשה בנים תרין סטרין וחד המכריע ביניהם שאני סוד הנקבה הרי המרכבה שלמה וז"ש ת"ח וכו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ועבד הלוי היא קרח קע"ח:

דף קנה.

זוהר. ת"ח אע"ג דתלת בנין וגו' כדפי' ששלשתם קשורים יה"ו בכל א' מהם ואצ"ל אם כל א' לעצמו אלא אפי' שלשתם יחד אין שלמות אלא ע"י יהודה ולהיות זה אמת גם יהודה מכ"ש אינו שלם בהיותו לבדו אלא לפחות נקשרת ביסוד ולכך נקשרו יהוד' ובנימן כדפי' לעיל.
ותעמוד מלדת ג' פי' הא' עכבה כדפי' הב' ותעמוד דקיימא כורסייא וגו' שהכסא שהוא בעל ד' רגלים אם יחסר א' מהם ח"ו אין לו עמיד' ועתה ותעמוד משילד' ד'. הג' ותעמוד מור' על ייחודם יחד ארבעתם וז"ש בייחודא חד ובמה מורה ותעמוד הייחוד במה שאמר' ותעמוד שלא ילדה למטה שהוא עולם הפירוד אינו בכלל האצילות ממלכות ולמטה אפילו כסא הכבוד.
כגוונא דא וגו' פי' כי נצח והוד הם בעולם הפירוד דקאמרת.
לא וגו' באלין אתחברו ר"ל נצח והוד עם המלכות נקשרות עם חסד וגבור'. וא"ת היאך אמרת דד' כחדא נינהו ומשם ולתתא עלמא דפרודא והיינו ותעמוד והשתא אמרת דתרין הוו נחדא באלין לזה תריץ דשית סטרין דעלמא וגו' וענייגם קשר ששה קצוות חסד דרום ראובן במזרח ת"ת לוי. ומזרח בצפון גבור' שמעון. וצפון במערב יהוד' מלכות. ומערב בדרום היינו קשר ארבעתם. הנה מוכרח כי נצח והוד שהוא המעל' ומטה תשלום ו' קצוות והם סוד יששכר וזבולון מוכרח הוא שמעלה נקשר עם כולם ומטה נקשר עם כול' ונמצא עם היות שנשלם בארבע' סוד המרכב'. מעלה ומטה הנקשר עמהם. הוא בכלל וז"ש דשית סטרין דעלמא כחדא אינין וע"ד משל האצילות בשית סטרין לא יקש' לך זה.
ות"ח כולהו תריסר וגו' כלו' עם היות שנאמ' שהם למעל' בספי' וכיוצא עכ"ז אינם מרכבה שם כאברהם יצחק ויעקב אלא תיקוני דכנסת יש' בהאי עלמא נינהו ונודע שתיקוני המלכות ג' הא' להיות המלכות נהורא אוכמא שאין לה אור מעצמ' וצריכה תיקון וקישוט והיא מתתקנת בקישוטין אלו וז"ש **לאתתקנא** נהורא אוכמא במה דאתחזי הב' אחר תיקוניה לייחד' עם ת"ת וז"ש ולאתבא עיקר' דכלא שהוא ת"ת לאתרי' שהיא המלכות. הג' אחר ייחוד' עם הת"ת להשתוות אל הבינה בכל ענייניה וז"ש כולהו עלמין דהיינו בינה ומלכות כגוונא חד קיימי.

ובהאי אשתכלל עלמא תתאה וגו' כמו שהבינ' רוכבת על י"ב גבולי אלכסון גם המלכות מתתקנת בסוד י"ב גבולים וגו' כדמסיק כי אפי' בני השפחות בסוד וכל אחוריהם ביתה וגו' כנז' לעיל:

א"ר חזקיה אי הכי וגו' אי אמרת בשלמא כדס"ד מעיקרא די"ב שבטים הם י"ב אבנים תחת המלכות והם למטה מרכב' לה ניחא כי כולם שוים למטה וכן יוסף ובנימן אבל עתה מפני דאמרת דלאה שהיא סוד הבינ' אולידת שית למעלה גם אמרת שאפי' בני השפחות הם למעלה בסוד ד' קשרים כנז' א"כ יוסף ובנימן אחר שרחל היא המלכות נמצאו עתה אלו נפרדים מאחיהם ברמיזתם בעול' הפירוד בגריעות משאר שבטי' **אי תימא** דעלמא חד כהני וגו' פי' אם תאמר שהאמת הוא שהמלכות אולידת לתתא אמנם לא בעולם הפירוד אלא היא מוליד' בעצמה בה בעצמה ובמדריגת' ולא בעולם הפירוד וז"ש דעלמא חד כהני.

לאו איהי וגו' פי' אפי' תאמר כן עדיין הקושיא במקומה עומדת אחר שמולד יוסף ובנימן אינו מעלמא עילאה ומולד השאר מלמעלה הרי בהכרח מוכרח שתחלק ביניהם כי אותם שמוצאם ממלכות הם למטה יותר וז"ש **ועלמא** תתאה מה דאולידת אולידת לתתא ולא לעילא ודקדק שלא אמר לתתא בעלמא דפרודא כדקאמר לעיל כי הכוונה אפי' שהם באצילות עצמו יש דוחק שהם למטה במדרגה. ואי הכי פרודא איהו שאתה מפריד ומחלק ביניהם וזה דוחק.

דהא עלמא עילאה וגו' ובני יעקב הם י"ב מסתעפים בת"ת עצמו והם מרכב' לבינה ואינם י"ב תחתונים שהם למטה במלכות ר"ל בעולם הפרוד כדס"ד אלא בתריסר דאינון מדילי' כולם לפי האמת יוצאים מעצם הבינה ומה שאתה רואה יוסף ובנימן יוצאים מרחל שהיא המ' ואמרת שהם למטה אין הענין כך כי הם כולם יחסם למעלה כנז' אמנם הם יוצאים ממלכות במקרה ולא בעצם.

אבל ת"ח רזא דמלה חזינא בכל זמנא וגו' ירצה שליסוד יש ב' בחינות הא' היא בהיות המלכות אושידת מיין תתאין והם מעשה התחתונים בסוד נשמות הצדיקים והיינו סוד אור חוזר ונמצא לפי זה דמעלמא תתאה נפיק מתוך המלכות יוצא ומתמצא ומתיילד בחי' זו לנגד העליונים ואח"כ עייל דהיינו מיין דכורין הוא אור ישר בחינה שהת"ת שולח שלומו עליה וסדר הייחוד תחיל' נפיק בסוד מ"ן ואח"כ עייל בסוד מ"ד ולזה אמר נפיק ועייל ראשונה נפיק ואח"כ עייל. אמנם בדרך אצילותם הוא להפך שתחילה מתאצל אור ישר ואח"כ אור חוזר וכן סדר לידתם ראשונה יוסף ואח"כ בנימן לזה חזר ואמר ביה עייל ומיני' נפיק ביה עייל היינו אור ישר ומיניה נפיק היינו אור חוזר ובבחינה א'

שתים אלו הם מצד המלכות א"כ ראוי שיתייחס ב' אלו הבחינות של היסוד אל המ' והיינו רחל שילדה יוסף ובנימן וז"א **בג"ד** אתבני באתר דא פי' מן הטעם הנזכר עם היות ענין אצילותם לפי האמת מאימא עילאה שהיא לאה ופי' ענין אחיזתם בבינ' ובמ' ואמר עיקרא הוא לעילא ועיקרא הוא לתתא ירצה כי אל היסוד יש לו שורש אל היותו נמצא מלמעל' ומתפשטין למט' בסוד אור ישר מ"ד שורשם למעל' בבינה ומתפשטין למטה במלכות ואור חוזר מ"ן שורשם למטה במלכות ומתפשטין כלפי מעלה והיינו יוסף ובנימן יוסף אור ישר בנימן אור חוזר ומפני המצא שניהם במלכות יתייחסו כולם אליה וז"ש ובעלמא תתאה איהו תדיר אפי' אותה הבחינ' ששורש' למעל' א"כ ראוי הוא שנייחס כולם למלכות והיינו יוסף ובנימן בני רחל עם היותם תיקוני מעלה ודאי ולא בעולם הפרוד כנז' אחר שמציאות ב' הבחינות נמצאים תמיד למטה במלכות על שמה יקראו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' חזקיה אמר וגו' הנה דרוש זה הוא קצר ההבנה עד מאד איך יהי' יוסף בן רחל בעלה של רחל בסוד צדיק יסוד עול'. וגם מכלל קושי' זו נמשכו קושיות הרבה כי בכלל התירוץ יתבארו וא' מהם היא כי שית בני לאה אינון בעלמא עילאה ואיך כתוב פ' ויחי דף רמ"א ע"א ודף רמ"ו ע"ב ופ' מקץ דף ר' ע"א וזה פשוט היות י"ב שבטי' דמטרונית'. ופעמים אנו מוצאין שמכנה אותם אל הבינ' ונראין דברים הפכיים. האמנם אעירך בזה דרך קצור.

דע כי יש להעירך איך יעקב היותו בת"ת נשא את לאה הנרמזת בבינה אמנם פשר הדבר כי יש בת"ת ד' פנים הנק' ד' פני נשר והם ב' זכרים וב' נקבו' יש' ולאה יעקב ורחל וכמו שנז' זה פ' כי תצא דף רפ"א ע"ב וביארנוהו פ' זו דף קמ"ז ע"ב ס"ת כנז' לעיל ע"ש. והנה אלו הבנים כולם הם בסוד המלכות רק שבמלכות יש ג"כ ב' נוקבי בינה ומלכות וכולם במלכות כנודע ולכן תמצא כי כל אלו הי"ב שבטים הם תיקוני המלכות בעלמא תתאה אמנם יוסף לחודיה הוה מעלמא דדכורא [438] ופשר הדבר הוא במה שתדע סוד ייחוד ת"ת ומ' אשר משם נשמות הצדיקים ויש מהם שהם מאתערות' דנוקבא ויש מאתערותא דדכורא ואינון דאתערותא דנוקבא כולהו לתתא ולכן כל השבטים הוו מעלמא דנוקבא דהוו מתיאובתא דנוקבא. אך יוסף לחודיה הי' מאתערותא דדכורא והסוד לזה כי בכל השבטים כולם נתאוו האמהות. להולידן ולהעמידן כמשז"ל וזהו כי ראה ה' וגו' כי שמע ה' וגו' הפעם ילוה אישי וגו' וכן רחל תנה [הבה] לי בנים אמנם יוסף ארז"ל כי היא היתה טפה קדמאה דתיאובתא דיעקב וקב"ה נטרה עד דאתי ליד יוסף וכמ"ש פ' זו דף

[438] מקץ ד' ר' ע"א.

קנ"ה בר"מ ולכן הוא בלחודיה הוה מעלמא דדכורא כוליה משא"כ בשאר שבטים וגם כי אתיליד ממלכות אין זה ראי' כי הנה כל הנשמות בין זכרים בין נקבו' כולם יורדין שם [439] אל העה"ז ואחר השתלמן חוזרין אל מקורן העליון כמ"ש פ' ויחי דף רמ"ה ע"ש וכן דף רל"ה ע"א ובמקומו' הרבה וכן מצינו כי יעקב ומשה היו בעלי מטרוניתא ויעקב במותו ומשה אפי' בחייו עם היות כי כולם תולדות המלכות הם כי ע"י יחוד הת"ת והמלכות ירדו אל העולם הזה וא"כ אין לתמוה על יוסף כי שלשתן שוים בזה כמ"ש בפ' בראשית דף כ"א ע"ב ע"ש. ותירוץ זה פשוט למבינים כי הלא כל הנשמות והשפע כולם יורדין דרך המלכות ואפי' הת"ת כשרוצה לפעול על ידו בעה"ז מתלבש תוך המלכות בהכרח וזה מבואר. ולהיות כי יוסף הוא מעלמא דדכורא לכן צבאותיו הם מנשה ואפרים נמנו בכלל הי"ב שבטים דלא ישתארו תיקוני מטרוניתא חסרין כי הלא כולם צבאות היסוד כי מאתו יוצאין כנז' פ' ויחי דף רמ"ו ע"ב. אמנם עכ"ז יש מדרגות הרבה כי גם באותם דנפקי מהתעוררות הזכר יש בהם איזה חלוק וכמו שמצינו באליהו דהוה יתיר בהאי רעותא דדכורא יתיר מכל בר נש ולהכי אתקיים לעלמין כנז' פ' ויגש דף ר"ט ע"א עכ"ל:

סתרי תורה

אנביה מרירן הם כחות עץ הרע שהם סמאל ולילית.

דמהרהר באורחא טבא שעל ידי זווגם גורם יחוד למעלה והוא חבור שם יהו"ד בשם אדנ"י שניהם יחד יאהדונה"י ובסוד החיבוק בהתחבקו וד' פנים הם ד' אותיות יהי"ד וד' זרועות הם ד' כנפים ד' אותיות אדנ"י ובהיות כוונתו זאת וכיוצא בכל פרטי הייחוד עם אשתו הרי זו מצות עשה ולו שכר עליה כשאר מצות.

כל מלין דעלמא כלומר אחר שיתוקן המעשה שיהי' טהור דהיינו אשתו בקידושין וז' ברכות ובטהרה מכל טומאה עדיין נשאר הדבר תלוי במחשבה שאם יהרהר טוב הרי טוב ואם יהרהר רע הרי קלקל הכל וכן כל ענייני העולם אחר שנתקן כל המעשה עדיין נשאר תלוי במחשבה הטהורה. אמנם המחשבה הטובה ומעשה רע הכל מקולקל.

בגין דכל קדושין וגו' כי אחרי שהמעשה מתוקן ולא יהיה שם מחשבה לא טובה ולא רעה הן אמת שלא ימשיך רע אבל לא ימשיך טוב הגון כראוי אלא דוקא מעולם המעשה מפני שהמחשבה דוקא עולה אל מקום הנשמות שהוא עולם הדקות והרוחני וכמו שהנשמה בלי גוף אינה פועלת המצות כן הרהור טוב בלי מעשה טוב יהי' גוף אל הכוונה ההיא לא יועיל. בן תמונה מלכות ותמונת ה' יביט.

[439] דרך שם:

תמורה אשת זנונים והטעם מפני משך הנשמה כדפי' כי מן הראוי הי' כיון שהמעשה טוב דהיינו זווגו באשתו שיהי' שם נשמה טובה לגוף ההוא ומפני שהרהר החליף והמשיך לו נשמה רעה חיצונית וז"ש אחלף נפשא וגו'.

דכל אורחוי בקשוט שהוא מרכב' לת"ת שהיא נק' אמת.

והרהירא. דקשוט הרהיר כדכתיב כחי וראשית אוני.

לא סליק ראובן בשמא כלו' בן שיצא שלא מדעת וכדמפרש ואזיל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ות"ח דהכי הוא דהא רתיכא עילא' אבהן ודוד מלכא וכו' שהם חגת"ם. ה"ג וכלהו ארבע אינון רתיכא עילאה כלומר כל א' וא' מרכבה למה שלמעלה ממנו. רזא דשמא קדישא היינו שם בן ד' אותיו' י' בחסד שהוא ענף החכמה ה' בגבורה שהיא ענף הבינה ו' ת"ת ה' אחרונ' מלכות. וע"ד ראובן וגומר כלומר לכך יצאו אלו זה אחר זה לרמוז אל ד' רגלי מרכב' העליונה. ועל דא כלהו כלומר כל ד' רגלי המרכב' הם כאן ראובן שמעון לוי ויהודה. א"נ למאי דסליק מיניה קאי דאמר לבתר יהודה דירית מלכות דהיינו המלכו' המקבלת וכוללת אותם וכללות זה רמוז בשם יהודה שהם ד' אותיו' שם בן ד' יהוה ועוד תוספת ד' לרמוז כי הד' שהיא רגל רביעי כוללת בתוכה כל ארבע אותיות ההויה:

ותעמוד מלדת בגין וכו' כלומר כיון שנשלמו ד' רגלי המרכב' אז ותעמוד מלדת פסקת ועמדה מלילד עוד זה אחר זה להורות כי אלו הד' הם הכסא שלם: אלא מהכא כל זמנא וכו' שהרי כאן שהיו ג' אותיות שבשם בראובן שמעון לוי ולא נאמר בהם הודאה לפי שעדין לא היה שם ההויה שלם כי עדיין חסר ה' אחרונה אמנם כשילד' את יהודה שהיא ה"א אחרונה עתה אודה את ה' כי הרי השם שלם א"כ מהכא נפקא כל זמן דכ"י בגלותא דהיינו ה"א אחרונ' לא יש הודאה גמורה לפי שאין השם שלם שהה"א היא נפרדת מיה"ו אבל לעתיד שתחזור הה"א לאתחבר' בוא"ו ווא"ו בה"א וה"א ביו"ד אז נאמר ושב ה' אלהיך כלומר יחוור להתייחד ולהתקש' אותיות שם בן ד' בקשר אמיץ וזהו שמפרש והולך לאו שלים הוא ת"ח אע"ג דתלת בנין וכו'.

מאי ותעמוד דקיימא כורסייא וכו' ותעמוד הוא מלשון עמידה והקמה כלומר בלידה זו שנולד יהודה עמדה על עומדה וקמה בקיומה כורסייא על סמכוהי ויהיה לפי זה מ' דמלדת כמו מסיבת הלידה זו שילדה רגל ד' עמדה על סמכוהי. ותעמוד עד הכא טעות סופר הוא. ותעמוד דהא עד הכא וכו' הוא פי' אחר והוא יוצא מהפי' הראשון לזה לא אמ' ד"א ור"ל ותעמוד בייחודא חד כי עד יהודה שהוא במלכות הוא עולם הייחוד ועולם האצילו' שהא"ס ב"ה מתלבש בספי' והוא ואינון חד כנזכר בתיקונין דף ג' שמשם והלאה

הוא עלמא דפירודא וז"ש כאן ותעמוד כלומר הכל בעמידה א' ובקשר א' ובקומה א' מש"כ למטה וזהו ממש פי' הראשון שפי' בו ותעמוד עמדה כורסיי' על סמכוהי לפי שעד כאן הם ד' רגלי מרכבה שמכאן והלאה אין אצילו' ואין מרכבה כמוה. אינון תרין בנין דאולידת לבתר כגוונא דא כלומר הם בענין זה שאמרת שהם בעלמא דפירודא מאחר שסוף האצילו' עד יהודה שהוא מלכות. באלין אתחברו דהיינו יששכר וזבולון כדמפרש ואזיל שהם נצח והוד שהם מעלה ומטה והם מכלל ו' קצוות והם ענפים מחסד וגבורה א"כ באלין אתחברו כלם התחברות א' לפי ששש קצוות דעלמא כחדא אינון. ות"ח כלהו תריסר שבטין היינו י"ב שבטים התחתוני' ממש בני יעקב הם תיקוני דכ"י בהאי עלמ' בעולם השפל הזה שהם מרכב' לשתשרה עליה' השכינה בעה"ז כי היא מתתקנת במעשיה' הטובי' וז"ש לאתתקנ' נהורא עילא' אוכמא דהיינו מדת המלכות אשר היא אוכמא מחמ' כח הדין החזק של הגבורה עליונ' א"נ מצד הקליפו' האוחזי' בה להשפיע בהם והיא מתלבנ' ומתתקנ' מצד מעשיה' של שבטי' תחתוני' שהיו כלם צדיקי'. ולאתבא עקרא דכלא שהוא השכינה הנק' עקרת הבית עקרא דכל העולמו' התחתוני' לאתבא לה לאתרה להתייחד' עם הת"ת ולא תהי' בין הכנעניים. כלהו עלמין כגוונא חד קיימין היינו כמו שיש למטה י"ב שבטים כן יש למעל' בעולם היצירה י"ב שבטי' הנקר' מרגליטין וכן בבריאה תלת שדרין בכל חד מד' עמודים כנזכר לקמן דף קנ"ט וכן בעשי' בד' מרכבות שראה זכריה כנזכר בפ' פקודי דף ר"ס וכן יש י"ב שבטין עליוני' בעולם האצילו' כנזכר לעיל ראובן חסד וכו'. ובזה אשתכלל עלמא תתאה מלכות כגוונא דעלמא עילא' בינה כי כמו שיש י"ב שבטים למעל' שהם מרכב' לבינה כן יש למלכות י"ב שבטים שהם מרכבה לה כנזכר. כגוונא דא בני השפחות אינון ד' וכו' כמו שיששכר וזבולון הם בנצח והוד ואתחברו בד' קצוות אחרות שהם ו' קצוות כן ד' בני השפחו' הם מחוברי' בו' קצוות אלו כיצד: ואילין ד' קשרים וכו' תרין קשרין דתרין דרועין ותרין דתרין ירכין הם ד' שהם הד' קשרים שבאמצע באופן שכולם מחוברי' בשש קצוות ונכללים בהם כנזכר לעיל וזהו אומ' ואוקמוה: וע"ד כתיב וכל אחוריה' ביתה שאף שהם בני השפחות שהם מאחוריים צריכי' שיהיו נכללים ביתה וכמו שכתבנו שם. ר' חזקיה אמ' אי הכי לרבי אבא פריך כלומר אי הכי כמה דאמרת עד הכא ותעמוד בייחודא חד מכאן ולתתא עלמא דפירודא איהו א"כ הא אמרת כל מה דאולידת עלמא תתאה שהוא מלכות פירודא איהו מה תימא ביוסף ובנימן שהם מעלמא תתאה שכן רחל שרומזת במדת המלכות ילדתם. אי תימא דעלמא חד בהני כלומר בעולם האצילו' דהיינו שש קצוות חד באלו השנים

יוסף ובנימן שהם בצדיק עליון ובצדיק תחתון כנזכר לעיל והם בכלל שש קצות זה א"א וז"ש לאו איהו.

דהא לא נפקו וכו' שאילו יצאו מעלמ' עילא' בינה אתי שפיר כי הוא אם הבנים והעולם חד בהם אבל אלו השנים מעלמא תתאה נפקו וקיימא לן דכל מה דאוליד עלמ' תתאה פירוד' איהי אתא ר' אבא ונשקיה על שהקש' לו קושי' חזקה והקושיא חצי תירוץ ובלא קושיא אין טעם בתירוץ דהא עלמא עילא' אתתקן בתריסר דאינון מדיליה כלומר מוכרח הוא שיוסף ובנימן בכלל הששה קצוות דהא עלמא עילא' שהיא בינה יש לה י"ב שבטין דאינון מדילה כנזכר לעיל ראובן חסד וגומר יוסף ובנימן בצדיק עליון ותחתון ד' בני שפחות בד' קשרין כנזכר הרי י"ב שבטים עליוני' שהם מרכב' לבינה כמו עלמא תתאה שיש לה י"ב בקר מרכבה למלכות ואם תאמר עלמא תתאה מה דאוליד' אולידת לתתא ואיך נחשבים בעלמא דלעילא לא תקשי לך **ת"ח** רזא דמלה וכו'. צדיק מעלמ' תתאה נפיק ועייל וכו' והכונה כלומר צדיק דהיינו מעשה הצדיקי' מעלמא תתאה נפיק שיוצאי' משם מתוכה ומפנימיות' כלפי ת"ת בסוד מ"ן. ועייל ר"ל כי אחר שהיא אפיקת אלו מעשה התחתונים ומתקשטת בהם צדיק העליון דהיינו יסוד עייל בה לאושדא מיין דכורין ביה עייל ומיניה נפיק כלומר באופן שבמקום זה שהוא עלמא תתאה מלכות ביה עייל ונפיק מכנסת ומוציאה כנזכר. ובג"כ אתבני באתר דא כלומ' להיות שהמקום הזה שהיא המלכות יש לה אלו השתי בחינות שצדי' ביה עייל ומיניה נפיק כנזכר לכך נבנה יוסף הצדיק להיותו נולד שם להיו' שאין סגולה זו בשום ספירה כי אם במלכות לפי שהיא הנותנת מ"ן ומקבלת מ"ד א"כ יוכרח שאותו שנעשית הכניסה והיציאה ע"י שיהי' נולד משם דהיינו יוסף שנולד מרחל וז"ש ובג"כ אתבני באתר דא כלומר מוכרח שיהי' היסוד דהיינו יוסף נבנה במקום זה. ועקרא הוא לעיל' דהיינו היסוד בעצמו במקומו ועקרא הוא לתתא דהיינו היותו בתוך המלכות ובעלמא תתאה איהו תדיר לעולם כאן הוא סיומא דתירוצ' והוא כי כל התולדו' יוצאות מבטן אמם אבל תולדה זו שרחל אילידת יוסף ובנימן דהיינו המלכות דאולידת ליסוד לא יצאו ממנה אל מקום אחר כשאר התולדו' אבל בה איהו תדיר לעלם כלומר לעולם הם בה ואיני קורא בהם כל מה דאולידת אולידת לתתא כי בשלמא אם אולידת היה קשה לי אבל לא איקרי תולדה כנזכר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנה:

זוהר. כתיב ויהי בצאת נפשה וגו' הכריח הענין הנז' ואמר כתיב וגו' מאן נפשה דא צדיק שהוא סוד מיין נוקבין שהם נפשות הצדיקים שהיא קולטת מעשיהם הטובים והיינו סוד אליך ה' נפשי אשא וז"ש דנפיק מינה בסוד אור חוזר ודא בנימן כדפי'. והיא

לחושבה שהי' דבר יוצא ממנה יהי' ממנה ולמטה וראתהו גורם המיתה חשבה שהי' בעולם הפרוד מגיע עד מקום רגלי' יורדות מות ולא חשב' כן ביוסף מפני היותו בסוד אור ישר מיין דכורין נכנס אליה ולא יוצא וז"ש יוסף ה' לי בן אחר והיינו אלה תולדות יעקב יוסף מסטרא דדכורא ולא כן בנימן שהי' מכחה בצאת נפשה ודאי.

בנימן דהא אסתלק וגו' קשיא לי' א"כ כיון שהוא ביסוד אור חוזר דהיינו ממטה למעלה יפה כוונה היא כי ממטה למעלה ודאי שראוי להגביר השמאל על הימין שכן העולה עול' דרך שמאל. ותירץ כי קראו כך דהא אסתלק לעילא בעלמא עילאה וגו' דהיינו כד אתאביד יוסף שאז שמש בנימן בסוד אור ישר שנסתלק למעלה ומאיר מלמעלה למטה ובבחינ' זו ג"כ בנימן תקונא דעלמא עילאה.

וכלהו תריסר וגו' ביחודא חד ולא כדפריך ר' חזקיה שהי' חולק ביניהם כדפי' למעלה. בריא דשמא קדישא פי' לכלול כל שם בן ד' בפסוק זה ובייחוד זה כדמסיק כי י"ה בימין ובשמאל דהיינו לבב ו' בישרים ה' בעדה ואמר ברזא עילאה כלו' עם היות נראה שעל לבבו קאמר עכ"ז הכוונה על סודם כדמסיק. ביצה"ט היינו נגדיי לדרום חסד. ביצה"ר נגדיי לצפון גבורה כדמסיק.

שאר סטרין מזרח נגדיי לת"ת מעלה ומטה נגדיים לנצח והוד מערב יסוד.

דהאי עלמא ירצה שהאדם בעולם לבב היינו הוא עצמו וישרים היינו שאר הקצוות שהם ד' יסודות שבו מים בנצח אש בהוד ועפר ורוח ת"ת ויסוד שיעלה ההודא' מכל המציאות וקשי' לי' שהי' ראוי שנבאר לבב האדם בעצמו וישרים שש קצוות שבעולם. כולם שירצה שהאדם והעולם יהללו, לזה תירץ ואמר **דהא** לבב כגוונא דדרום וצפון כי בהישיר האדם פניו למזרח יצה"ט הוא בדרום שהוא בימין ויצה"ר בצפון שהוא בשמאל ובאומ' לבב היינו צפונו ודרומו של עולם. בסוד ישרים דקאמר בבית מורה שהם שאר סטרין דהיינו ב' של בסוד כאלו יאמר צפון ודרום עם ד' צדדים האחרים והכריח הענין וביארו על הנסתר כדפי' לעיל ואמר דאינון שית כגוונא דלעילא כמו ששם יהו"ד שהוא הת"ת כולל שש קצוות לבד דהיינו צפון ודרום ח"ג מזרח ומערב ת"ת ויסוד מעלה ומטה נ"ה כן ההודא' צריך שתעלה מאלו לבד ולעוררם שאם יעלה מהאדם דהיינו לבב ושש קצוות ישרים א"כ יעורר ו' ואינם למעלה כך וז"ש דאינון שית כגוונא דלעילא ופירושם למטה דאי למעלה מאי אודה ה' אלא הכוונה דהאי עלמא תתאה כדפי' לעיל להודות ה' דהיינו שש קצוות עליונים וז"ש **דאינון** שית למטה המורים כגוונא דלעילא שהוא מקום עליית ההודא' אל ה'.

ועדה דא הוא אתר היינו המלכות וההכרח אומ' ועדותי זו אלמדם לדוד שהוא מיהודה. וכתיב ויהודה עוד רד עם וגו' הכוונה להוכיח ה' דברים הא' היות המלכות אחוזה בימין הב' עיקרה בשמאל. הג' אחוזה באמצע. הד' היותה ליהוד'. הה' היותה היא הנותנת ג"כ ההודאה. ולהוכיח ההודא' בה אמר בכל לבב ואמר ועדה להורות שעדה שהיא המלכות נותנת ההודאה ג"כ בשיתוף האדם והתחתונים כענין אלדי"ם אל דמי לך וכענין המזכירים את ה' אל דמי לכם. ולהוכיח שהיא ליהודה כאו' ועדותי זו אלמדם כפי' ולהוכיח שהיא אחוז' בימין כאו' ויהוד' עוד רד עם אל דהיינו חסד והיא בימין בסוד ההודא' כאומ' אודך בכל לבי נגד אלדי"ם ואמר לבי ולא אמר לבבי כדמסיק לגבי האי דרגא קאמר שירתא כאומרו נגד אלדי"ם אזמרך והיינו מדת המלכות ורצה בזה לתת טעם להודא' זו בלב א' ואינו בשתי לבבות כמקומות אחרים וז"ש **הכא** באתר חד קאמר דהיינו בכל לבי ולא בכל לבבי והטעם דכתיב נגד אלדי"ם אזמרך דהא לגבי האי דרגא וגו' כדפי' ומה שלא אמר אודך בלבי אלא בכל לבי היינו שעיקר מדה זו מן הצפון א"כ קדם לה השמאל אמנם מתייחד ומתקשר בימין וז"ש לחברא לה בימינא והיינו בכל לבי היות שניהם לב א'. והוצרך לתת טעם למה הודא' זו בימין ולא בשתיהם כענין אודה ה' בכל לבב ולא בת"ת קו האמצעי כענין אודה ה'. ולזה אמר ת"ח יהוד' שהיינו מדתו המלכות אחיד בכל סטרין דהיינו הגבורה מדרכו [440] שהיא גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה והחסד בסוד מערבית דרומית והת"ת בסוד מטרוניתא בין תרין דרועין דמלכא וסטרין אלו הא' הרגל אליה ואין צריך לקשרה שם דהיינו בגבורה והג' שהיא בעלה אין צריך משום דאחיד בדרום שהוא חסד מימין אחיד במזרח כדפי' בזוהר בפ' חיי שרה. ולענין שמאל אין צריך דהא איהי מסטר שמאלא קא אתא כדפי' וטבעה בשמאל. וז"ש ושרותיה עם היות שלא נייחד ולא נעשה דבר הרגל אליה להיות' נקשרת בשמאל. אמנם מה שצריך טורח ולהרגילה שם הוא היותה נקשרת בימין וז"ש ואחיד בדרום לא מדרכה אלא בגין דאיהי אזיל לימינא וגו' והולכת ממש ממה שהיא דרכה ונהפכת אל ענין אחר וממילא בהיות' בין שתי זרועות אתאחיד בגופא א"כ מה שאנו צריכים לטרוח הוא לקשרה בימין לבד.

בגין כך לאה שהי' לה ימין ראובן ושמאל שמעון ואמצע לוי אודה את ה' כי ע"י ההודא' היא נקשרת בג' אלו כדפי' דהיינו אודה ה' ת"ת בכל לבב חסד גבורה כדפי'.

ותעמוד לאה בינה שהיא הכסא וחכמה אדם לשבת על הכסא ומרכבת' חסד ראובן ושמעון גבורה לוי ת"ת יהודה מלכות הרי המרכבה שלימה ונתקנת בכל מיני תיקונים

[440] אצ"ל בגבורה מדרכה וכן לקמן ובחסד ובת"ת.

ע"י קשרם בסוד ההודאה וז"ש אתתקן כולא רתיכא קדישא וע"י תיקון המרכבה נתקנת הכסא שעליה והיינו דקיימא לאה בקיומא וגו'.

ארבע סטרי עלמא מה שאמר שא נא עיניך וגו' לאו לארעא קא אהדר דאי הכי לא חמי אלא תלתא או ד' פרסי אלא אל אויר הרקיע שאדם צופה בו ממזרח למערב וצפון ודרום ועם היות שאינו בארץ ששם עיקר ההבטח' לית חשש משום דכיין דד' סטרי עלמא חמי וגו' הרמ"ק ז"ל:

והרא"ג ז"ל כ' כתיב ויהי בצאת נפשה וגו' הוקשה לו כי בשלמא יוסף אתי שפיר כי הוא היסוד וביה עייל ונפיק אבל בנימין מאן דכר שמיה כאן. לזה תירץ ואמר כי הכל אחד כי הכל ביסוד אבל ההפרש שיש בין יוסף ובנימן הוא כד עייל איהו ברזא דיוסף שהוא משפיע סוד מ"ד. כד נפיק דהיינו הוצאת מעשה הצדיקים ממנה הוא ברזא דבנימן וסוד זה הוא מופלא כי כן החרב כשיוצא מנרתקו הוא בלול במ"ן [441] וז"ש כאן כד נפיק יסוד ממלכות ונכללו בו מעשה הצדיקים שלמטה אז הוא ברזא דבנימן והכל א'. הה"ד ויהי בצאת נפשה כי מתה מאי נפשה דא צדיק דנפיק כי היא אינה מקושטת כי אם עם מעשה התחתונים ויהי בצאתם מאתה נשארה מתה כ"ביכול א"נ כי הוא ע"צ ההשאל' כינוי אל ההשתוקקו' הגדול אליו כד אושיד' מ"ן וכבוד אלהים הסתר דבר: דחשיבת דאולידת בעלמא דפירודא שהם בקליפות ששם מקום המיתה והאנינות ולפי שהיא מתה בלדתה אותו חשבה שהיה ממקו' המיתה והאנינו': בן ימין דהא אסתלק לעילא בעלמא עילאה ולא היה בעלמא דפירודא וזהו בן ימין כי הקדושה נכנה בשם הימין והראי' כי כשנאבד יוסף שמש תחתיו כנז' לעיל והקליפה בשם שמאל ולזה היא אמרה בן אוני בן מסטרא דשמאלא:

בג"כ יוסף ובנימן וכלהו תריסר שהם י"ב שבטים בני יעקב כלם כגוונא דלעילא בייחודא חד כי הכל רומזים בעולם העליון בקדושה ולא בעלמא דפירודא: בכל לבב בכל לב מ"ל כי כן דרך המקרא לדבר בלשון קצר וכמ"ש לקמן אודך בכל לבי. ברזא דשמא קדישא כלומר היה רוצה לשבח להב"ה בספירות שהם שמא קדישא שם ההויה כדמפרש ואזיל. בכל לבב תרין לבבות שהם יצה"ט ויצה"ר שהם כנוי חסד וגבורה וקרא לגבורה יצה"ר ע"ש שהוא גורם הייחוד העליון בסוד שמאלו תחת לראשי כי לפי שלמטה בבני אדם הגורם הזווג נקרא יצה"ר כן למעלה הגבורה. אלין אינון שאר סטרין דהיינו מזרח ומערב שהם ת"ת וענפיו נה"י לכן נקראים ישרים לשון רבים דהיינו ת"ת בקצותיו. דהא לבב וכו' כלומר הטעם שפירש שישרים הם שאר סטרין הוא דהא לבב כגוונא דדרום וצפון

[441] יעוי' בתיקונים הוי' חרבא. אדנ' נרתקא דילי':

כלו ומדלבב הם צפון ודרום בסוד ישרים ודאי אינון שאר סטרין וקרא לת"ת בקצוותיו ישרים לפי שהוא מכריע ומישר בין גדולה וגבורה כנז' בפ' בשלח אתה כוננת משרים היינו ת"ת לישרא להאי סטרא ולהאי סטרא. אתר דיהודה היינו המלכות: ועדותי זו אלמדם שהיא התורה שבע"פ סוד המלכות אלמדם הרי כי עדותי היא מלכות אמנם בחינה זו שהיא ביהודה מנין לזה הביא הפסוק ויהודה עוד וגו' הרי יהודה במקום עוד שהוא מלשון עדה. הכא באתר חד קאמר הוקשה לו למה לא אמר בכל לבבי כנזכר לעיל לז"א הכא באתר חד קאמר דהיינו לב א' בלבד היינו החסד סוד יצה"ט כונת דוד לקשר המלכות בחסד וזהו שאמר הפסוק הטעם שאני אומר לבי ולא לבבי לפי שמגמתי וכוונתי בשירה זאת נגד אלהים שהיא מלכות לקשרה בימין שהוא לב א' וז"ש דהא לגבי האי דרגא קאמר שירתא וכו':

ת"ח יהודה אחיד וכו' נתן טעם להתקשר' בחסד ואמר ת"ח יהודה שהיא מלכות כנזכר אחיד בכל סטרין אחיד בדרום חסד ואחיד במזרח ת"ת ותחלה צריך להתקשר בחסד תחלה שהוא המעורר הייחוד בסוד וימינו תחבקני וא"ת א"כ שהכונה היא כדי לעורר הייחוד למה לא נקט גבורה ג"כ בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו וגו' והיל"ל אודך בכל לבבי כדלעיל לז"א דהא איהו דהיינו יהודה שהיא מלכות מסטרא דשמאלא קא אתייא. והראייה כי שירותיה בצפון תחלת התקשר' הוא בצפון והיא שמאלית כי היא מדת הדין ולעולם היא בצפון ואין לך בו חידוש אחר שהיא שמאלית לעולם. אבל החידוש הוא דאחיד בדרום וכדי להתקשר בגופא שהוא ת"ת אזיל לגבי ימינא כדי לאתאחיד בגופא ת"ת בג"כ הפעם אודה את ה' כי כבר ילדה ד' בנים ראובן שמעון לוי יהודה חגת"ם דרום צפון מזרח מערב הרי הייחוד שלם השת' ותעמוד כלו' עמדה הכסא והמרכבה קדיש' בשלימות ובקיומ' בסבת הליד' את יהודה אז ותעמוד. ר"ש נפק לקריית' פירוש רש"י במסכת ברכות להתעסק בעבודת אחוזתם ובפ"ק דפסחים פירש לראות בתבואותיהם. חדתותי דאורייתא צריך אני לחדש להם חדושים מאחר שנזדמנו כאן. כד בעא למיזל אר"ש קאי כשרצה להתפרד מהם ליל להתעסק בעבודת קרקעותיו פתח כל חד וחד קרא כדי לשבחו ולומר שלא הי' ראוי להניחו וליל לדרכ' אלא שאי אפשר:

אלא כיון דד' סטרין כיון שרואה ד' כנפות הארץ כל ארעא חמי ופירוש הכתוב כי את כל הארץ וגומר כלומר אחר שאתה הופך פניך כלפי כל צדדי העולם הוי כאלו ראית כל העולם וז"ש כל הארץ אתה רואה: דהא ד' סטרי עלמא דהיינו חגת"ם כללא דכל עלמא כי הם כוללים כל המדות והנהגות העולמות כלם נעשים ע"י: תו זקף לי' קב"ה לאברהם וקשרו במדתו מדת החסד שהיא על ארעא דישראל שהיא מלכות: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנו.

זוהר. ואחמי ליה דאיהי קשירא בסטרי דעלמא וגו' שהיא אמצע העולם וזקפה הב"ה וראה בשוליה אחוז העולם למזרח ולמערב לצפון ולדרום **ומההוא** אתר כללא דכל ארעא כי שם נקודת המרכז שהיא כלל כל העגולה והיינו אותו צרור שהשליך הב"ה שהוא שאור לכל העולם והראהו איך הי' העולם כולו כלול במהותו ונתהוה ממנו והיינו כפל ליה כל ארעא וגו'.

אלא מאן יכיל לממני עובדוי דקב"ה כלו' אין מלת מ"ה כפשוטו על המשיג הכמה אלא מה רבו על צד הרבוי שאין מי יוכל למנות.

בזמנא חדא בבריאה אחת כרגע.

כמרזופא פטיש תרגום בכשיל וכלפות במרזופין.

אפיק כמה חילין ומשריין ריבוי המינים.

ומשניין וריבוי בכל מין ומין והיינו זיקין בזיקין לכל סטרין.

דבורא מלכות.

רוחא ת"ת. והמלכות נק' דבר ה' מפני שאצילותה מן הת"ת והת"ת נק' רוח פיו מפני שאצילותו מבינה.

דא בלא דא לא אזיל שאין דבור בלא רוח היוצא מאברי הנשימ' והיינו שאין הנהגה למלכות אלא כמו שמשפיע עליו ת"ת.

ואתכליל דא בדא שם יהו"ד בתוך שם אדנ"י כזה יאהדונה"י.

חילין לחילין זכרים ונקבות וכן משריין למשריין דהיינו מלאכין דקב"ה ומלאכין דשכינתא כדפי' בתיקונים. ואפשר לפרש חילין המתחלקים לכמה חילין אחרים וכן משריין למשריין מחנה הכולל מחנות אחרים וכולם אמת. הרמ"ק זלה"ה:

סתרי תורה

תנן כוס של ברכה. מ' הנקראת אלדי"ם דהיינו כוס והיא של ברכה בסוד קבלתה מן החסד כדמפרש ואזיל. לא אתברכא אלא בסטר ימינא כי מן השמאל עם היות שמשם תחלת התעוררות החתן כנודע בסוד צפונית מערבית דרומית. התם היינו בתחל' התעוררות חשק החיבוק ולפיכך נוטלו בשתי ידיו אמנם אח"כ מניחו בימין לבד ושמאל לא תסייע תמן כי עיקר ברכה מימין ואם תסייע שם שמאל אחר החיבוק נמצאת מתגולל בדיניה ולא יהיה שם חלק לאחוזים בשמאל.

דהא ימינא אשכח מלה. מציאה לא יצדק אלא למחפש וג"כ חיפוש לא יצדק אלא במקום שאין הרבה ולכך אחר שבעונות אין מעשים רבים הגונים השמאל בסוד הדין יעורר דין

למטה אמנם שמאל בסוד חסדיה אשכח מלה מחפשת אחר הטוב עד שמוצא בה דבר טוב להיות בזכותו ההתעוררות להעלותו עד הבינה כאשר נבאר.
בג"כ דגליה בדרום דכתיב דגל מחנה ראובן תימנה.
רישא לי"ב וגו' הם י"ב גבולי אלכסון וראש לכולם גבול דרומית מזרחית כנז' בס"י וי"ב שבטי יש' הם י"ב גבולים ובכור להם ראובן וז"ש דא סטר דרום.
אזיל לחפשא כבר פי' דהיינו שמפשפש במעשה התחתונים אם יש איזה זכות לזון העולם בו.
וגניזין דיליה היינו בסוד החסד.
ואשכח בהאי שדה דהיינו המלכות שהיא המעוררת לגבי עילא שישפיע מזון לכל בני ביתה.
תרין כרובים נצח והוד ונגדם למטה בהיכל קדש הקדשים מטטרו"ן וסנדלפו"ן והם המעלים מעשה התחתונים לגבה והיא לגבי נצח והוד ונ"ה לחסד וחסד עד הבינה.
בכל תיקונין דהאי שדה וגו' הכחות התחתונים הם תיקוניה ובכל תיקוניה אין תיקון ככרובים שהם מעוררים כדפי'.
בזמנא דפליגת חולק וגו' כמשל המינקת שאין לה חלב אלא כאשר התינוק הזה יונק משדיה כך אין שפע למ' אלא בעת שהיא מחלקת לתחתונים ולכך שכינה בתחתונים צורך גבוה.
מחצדי חקלא השדה מלכות ואותם הלוקטים ממנה השפע וסודות התורה שהם שבולי השדה ועיקר השם כינוי לעוסקי התור' ואוכלוסהא הם המלאכים. ומחצדי חקלא נשמתן של צדיקים.
סליק ריחא ואתערו וגו' קשיא ליה כי מה צורך אל החסד להשתתף בזה הדודאים עצמן יעלו ריחם אל הבינה ולזה אמר שהטעם שהוצרך ראובן להעלות הדודאים אל אמו הוא משום דאיהי עלמא עלאה דאתכסיא והסמוכה אל הבינה היא החסד יותר בקל יכנס החסד אל הבינה ולהיותה יותר קרובה אליה משאר הספירות.
אינון נקטין ויהבין וגו' היינו שההנהגה אל התחתונים מהמלכות ע"י מטטרון וסנדלפון והם אנפי זוטרי.
ועל פתחינו מלכות שהוא פתח ליכנס למעלה.
ועלמא תתאה לא אתער וגו' קשיא ליה כיון שסוף סוף רחל תובעת בפה תנה [תני] נא לי א"כ מה צורך קודם התעוררות הדודאים לזה תירץ שהתביעה הנזכרת אי אפשר אם לא יקדם לה התעוררות הדודאים וז"ש לא אתער לגבי עלמא עילאה וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ואחמי לי' וכו' הראה לו שהמלכות מקושרת בשש קצוות שהם סטרי עלמא ובזה הוה חמי כלא וז"ש כי את כל הארץ אשר אתה רואה א"ת וכ"ל לרבות ו' קצוות המחוברים בארץ: מאן דחמי לר"ש כל עלמא חמי והענין כי הרשב"י ע"ה בדורו הי' צנור לחכמה לזה מאן דחמי לר"ש כל עלמא חמי כלומר כל חכמת העולם שהוא מקור הכל ואין אנו צריכים לרב אחר כי הכל שלו ולזה גם כן קראו רבי חייא לקמיה בוצינא דכל ארעא וכן רבי יוסי אמר ר"ש דנהיר כל עלמא וכו': חדוותא דעילא ותתא העליונים שמחים בשמועותיו לפי שדבריו עולים למעלה וגורם ייחוד והעולמות כולם מושפעים ושמחים בשבילו וכן לתתא כל העולם שמחים בשמועותיו: יהודה בלחודוי תקונא דכורסייא כי להיות הוא רגל ד' והוה משלים כל הכסא א"כ הוא כללא דכלא וחתימה דכלא:

וילך ראובן וגו' ר' יצחק פתח וכו' אלא מאן יכיל וכו' כלומר האי קרא אוקמוה בפרושים אחרים אבל הנכון יותר הוא הפירוש הזה מאן יכיל וכו': חילין ומשריין משניין דא מן דא ר"ל כל א' משונה ממשלתו והשלטתו מחבירו ר"ל כי כל א' וא' נמנה על דבר א' ולכן אין מלאך א' עושה שתי שליחות. כמרזפא היינו הפטיש כשמכה על הקורנס על אי זה דבר המתפוצץ מתפוצצים כמה זיקין ותרגום בכשיל וכלפות במרזיפין. אתעביד עלמא היינו מציאות כל העולמות בי"ע כי כלם מלאים צבאות ומחנות וכתות היש מספר לגדודיו וז"ש וברוח פיו כל צבאם של כל העולמות: בדבר ה' דא דבורא מלכות. וברוח פיו דא רוח ת"ת. דא בלא דא וכו' המלכות בלתי ת"ת לא אזיל וכל הפעולות וצבאות אלו נעשו בהתייחדם יחד רוח ודבור: ואתכליל דא בדא היינו שנכלל שם ההוי' בשם אדני שהוא שם יאהדונה"י כי אותיות אדני הם היכלות לד' אותיות יהו"ה ונכנס כל אות ואות בתוך היכל שלו כנזכר בפ' פקודי דף רל"ה: כמה חילין לחילין ר"ל קודם יוצאים חיילות ומחנות שהם ראשי חילות ואח"כ לאותם חיילות ומחנות עשה חיילות ומחנות אחרות: א"נ חילין לאפקא הם חילין אחרים עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנו:

זוהר. אינון גרמו דיפוק ישששכר וגו' משום דלא למגנא כתב רחמנא וילך ראובן וגו' ולא על חנם היה המעשה הזה ולומר שנכתב והיה לפקידת רחל ח"ו כדמסיק לקמן ויפתח את רחמה ולא ע"י שליח אלא כל מעשה זה לא הי' ולא נכתב אלא לענין ישששכר וז"ש דאינון גרמו וגו'.

הדודאים נתנו ריח היינו דודים העוסקים בתורה כגון ישששכר.

דעלמא עילאה הוה נשתתפה בינה באותו זווג להיות בן המתיילד שם בסוד התורה שהוא ת"ת שאצילותו מבינה ויצדק בה שם הו"א כמו שיצדק בה שם מ"י המורה על עצם הדבר אמנם נעלם והיינו הוא מורה על השגת דבר מה אמנם נעלם ולא כן חכמה שלא יצדק עליה הוא ולא מי מפני שאין בה השגה כלל וז"ש **דסתים** ולא גליא ולא יצדק בחכמה אלא סתים לבד. וקשיא ליה אחר שכל בני לאה היו מעלמא עילאה מה טעם בכולן לא נאמר הוא אלא בזה לז"א כי בן זה שהוא בעצם בסוד התורה ראוי שאליו יתייחס הו"א ולא בזולתו וז"ש דהא אורייתא דהיינו ת"ת והיינו ישששכר שנאחז אח"כ בתורה יותר מכל השבטים וגו' וקשיא ליה נפרש הוא בת"ת דהיינו יעקב עצמו ולא נצטרך לכל זה לזה פי' שאי אפשר **ובכל** אתר בכל מקום שנמצא הוא אף אם נפרש אותו לפי הענין במדות התחתונות לעולם הכוונה בבינה בסוד שהתפשטות' עד האצילות כולו שכולו יקרא עלמא עילאה וז"ש ובכל אתר עלמא עילאה הוא דלא אתגליא שלא יתייחס שם זה אלא בבינה כדפי'. ואב לכולם אומ' ועבד הלוי הוא ולויים בגבורה ומושכים מהבינה ברכות לכל האצילות וענין זה לא יצדק במדה אחרת ומאי דקש' לך למה בישששכר מלת הוא בבינה ולא בשאר שבטים אשיבך דהא ישששכר אתאחיד ביה ממש בבינה אוחז בסוד התורה ושאר הבנים יוצאים משם אבל זה יוצא משם כדפי' ונאחז שם לעול' והראי' **וע"ד** קרינן עץ החיים כי החכמה והכתר מקור החיים ואלדי"ם חיים היא הבינה והת"ת נק' עץ החיים שפירושו עץ הדבק בחיים העליונים דהיינו בינה וז"ש אילנא דאינון חיין עילאין. וא"ת למה רמז הבינה במלת הוא שכבר נפרשה בת"ת ובמלכות כנז' בפ' וירא. לזה אמר כי אחר שאמר וישכב עמה בלילה ונשמר ואמר תדע מי שכב הנק' הו"א היינו חיוב הבא ממנו שלילה דהיינו הנק' הוא ולא אתה ולא כן הת"ת ומ' שהן אמת שנקראים הוא הנה ג"כ נקראים אתה וז"א דאקרי הוא ולא אתה ולהיות הבן הזה דבר הגון יותר משאר בני לאה גלגל הב"ה ענין הדודאים כנז'. וא"ת מי מכניסנו בכל זה נימא שענין הדודאים הי' ליוסף ורחל ולא נחלק בין בני לאה כלל וז"ש **ואי תימא** דאלין דודאים וגו' סיועא וגו' הכוונה כי ג' מפתחות ביד הב"ה א"כ אין ביד השר לפקוד עקרות אמנם לרפא האשה שהיא חולנית המתעכבת מללדת יש בידם לרפא לבד ורחל עקרה ממש ופקידתה ע"י הב"ה כדכתיב וישמע וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

סתרי תורה

המעט קחתך וגו' ואי הכי בעלה דעלמא עילאה וגו' כי איש הבינה היא חכמה לא יעקב שהוא למטה בת"ת.

חולקין ונבזבזן ומתנן ירותא וגו' הם ג' בחינות אל השפע הא' אור ושפע שהטביע להם בעת האצילות והיינו חולקין הב' הוא תוספת על זה שהם נוספים במתנה בכל עת שיזדמן לאיזו סבה שיהי'.

ירותא הוא היות מציאות שורשם מושכים להם מחכמ' שפע והם מתעטרים באותם השרשים וזה יקרא ירושה מאב ואם.

אשגח בה וגו' בסוד קשר חכמה עילא' בתתאה.

בתיאובתא ורחימו הם שתי בחינות מצד החסד רחימו כדכתיב אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד. תיאובתא חשק הייחוד בת"ת אמנם מצד הבינה אין לה ולכך שאלה תני נא לי כי השפע מצד הבינה מתוק לה דהיינו יין הטוב המשמח המחמם ומעורר היחוד.

קרא לה בת השפיע לה במקומה למטה.

אחות השפיע לה בייחודה עם הת"ת שהיא אחות לת"ת.

אם בעלותה אל [442] החכמ' ממש והיינו סוד ד' מדרגות ד' אותיות יהו"ד ה' בת ו' אחות ה' אם י' שמיה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. קרא לה בת וגו' זה יובן בסוד מתתא לעילא כי הנה בה נחתם שם הוה"י וה"א ראשונה כנגד המלכות בת. והוא"ו כנגד ת"ת בסוד אחות. וה"א שניה בסוד בינה והיא אמי. והיו"ד בסוד חכמה הוא י' וזהו הסוד ששאל ר' אלעזר לר' יוסי אפשר ששמעת מאביך מהו דכתיב בעטרה שעטר' לו אמו וגו'.

בכל אתר לכן שבועה איהי. פי' כי המלכות נק' שבועה בסוד הת"ת כי היא נק' שבעה וביחודה עם הת"ת נקראת שבועה ע"ד מצה ומצוה כנ"ל דף קנ"ז ע"א. ולז"א לכן ישכב וגו' להורות כי דברי המלכות הם כי בהיותה נק' שבועה כנז' כדין מתער יחוד לעילא דהכמה ובינה כי אין יחוד יו"ד בה"א עד שיתייחד ו' בה"א תתאה עכ"ל. ועי' במה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג זלה"ה כ' והאי נהורא דלא נהיר בקשורא דלעילא וכו' המלכות בכח העליון שנתקשרה עמהם אפיק כל חילין וכו' וזהו מה רבו מעשיך ה' כלם כל המעשים שעשית שרבו מספור כלם עשיתם ע"י המלכות הנקר' חכמה תתאה ובזה נמלא' היא שהיא הארץ קנייניך שכולם בתוכה ובקרבה הם יושבים: וכל מה דבארעא וכו' והכונה שבהשפיעם למטה לא נעתקו מהמלכות כי הדברים הרוחניי' אינם נעתקים ממקומ' וז"ש וכל מה די בארע' הכי נמי לעילא וכל מה שבורא למטה המלכות נשאר מקורם למעלה זהו פי' סוף

[442] צ"ל בעלותה אל הבינה והכוונה אחות ואם לת"ת. בשמי' בעלותה אל החכמה ממש כו' וכ"כ בכת"י

הפסוק מלאה הארץ קניינך כי המלכות הנקר' ארץ היא מלאה מכל הדברים התחתונים כי לא נעתקו ממנה לגמרי: ולית לך מלה וכו' קשר כל הדרוש שהבי' שהוא שהדודאים שיש עליהם כח למעלה. דכד אתער האי לתתא וכו' כנזכר בזוהר בענין השופר וד' מיני לולב כשמתעוררים למטה מתעוררים שורשיהם למעלה: בגין דהא אוריית' ת"ת מעלמא עילאה שהיא הבינה נפקת משם יצאה ולהיו' שיששכר יהיה עוסק בתורה צפתה הבינה וסייעת' כדי שיצא לעולם וזהו וישכב עמה בלילה בסייעת' דהו"א דהיינו הבינה: ובכל אתר עלמא עילאה הו"א כלומר לעולם נקרא הוא כלומר הוא מאן דהוא דלא אתגליי': ועבד הלוי הוא הגבורה עובדת להו"א בינה ומהו העבוד' שעובד אותו בגין לאמשכ' ברכאן. וישששכר בי' אתאחד כי להיותו עוסק בתורה שהוא עץ החיים הוא מקושר בת"ת והת"ת מקושר בבינה שכן נקרא עץ מאינון חיים עליונים דבינה א"כ נמצא כי יששכר בי' בהאי הנקרא הו"א מקושר. בגין דאינון דודאים וגו' הוקשה לו אומרו ויפתח את רחמה קב"ה ולא אחר' פשיט שהכל נמשך ממנו ית' אבל הוא ע"י אמצעיי' כי אין הב"ה פועל פעולותיו בידיו ממש אלא ע"י ברואיו א"כ קורא אני על אלו הדודאים וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה ע"י דאלין דודאים והכל מאתו ית'. לז"א לעולם אימא לך קב"ה ולא מלה אחר' הוא ממש ולא ע"י הדודאים שבנתים וזה לפי דאינון דודאים אע"ג דחילא דילהון וכו' דהא בנין במזלא תליי' וכו' כלומר אה"נ שכל בנייני העולם באים ע"י אמצעיים אבל כל חד וחד מושפע מכחו הממונה עליו אבל הדודאים אין הבנים תלויים בכחם הממונה עליהם כדי שע"י התעוררות הדודאים למטה ישפיע עליהם כחם מלמעלה כי פקידת הבנים אינה תלויה בבחינת הדודאים למעלה אלא במזלא דהיינו למעלה בבינה הנקראת מזל: למגנא אתבריאו דכיון דאינו מועיל התעוררותם למטה כדי שיתעורר כחם למעלה אם כן מאי מהני עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנז.

(**פי**' על מה שחסר מן הדפוס מהזוהר) [443]

זכאין אינון ישראל כלו' אין קדושת ישר' מצד מה שנתנה להם התורה אלא מצד עצמן שהם מוכנים לתור' מצד קדושתן ואף אם יצוייר שגוי בעולם כעין מלך כוזר יקיימו התורה לא מפני זה ישתוו לישראל מפני שישראל הם נבראים מתחלה לתורה ויש להם יחס בתורה. אמנם שאר אומות תורה מקדשתם וז"ש זכאין אינון ישר' מכל אומין דעלמא שמטבען לקיים התורה תדע דהא לא אתברי עלמא וגו' ואם היה שהתורה מקדשתם אם נברא העולם בשבילם והם עדיין אינם בעולם כ"ש שלא קבלו התורה ואדרבה

[443] ובספר אור הלבנה בדף זה מביא כל המאמר הזה:

נבראו ישראל בהכנה מתייחסת אליהם בתור' וז"ש בגינייהו דישראל דישתדלון וגו' כלו' שהמחשבה הי' לברוא עולם שבו ימצאו גוי קדוש יתעסקו בתורה לצורך גבוה ויש לישראל עם התורה קורבה ויחס וז"ש דחד בחד אתקשר ולא כן שאר אומין אף אם יעסקו בתורה. וא"ת א"כ שאר האומות בעולם למה. זה אינה קושיא משום דישראל לתתא קיומא וגו' מפני שהם צורך ישראל או ליסרם לתועלתם או לעובדם כמו לעתיד.

ותנינן לית ישיבה כלו' תדע שלשכת הגזית אינו מכלל העזרה כשאר לשכות אלא נקודה בפני עצמה שהרי תמן סנהדרי גדולה יתבי ואם הי' מכלל העזרה אי אפשר דתנינן לית ישיבה וגו' ולשכת הגזית אסחר כלו' אינה קדושה פנימית כאלו ועם היות שבגשמי א"א להיות כך ברוחני ממש אסחר וע"ד זה אולם להיכל והיכל לבית קדש הקדשים עם היות שיש תאים בכתלים שאפשר לישבו קצת.

ימא לעילא היינו בחינת המלכות שהיא כוללת כל הנמצאות שעליה נאמר זה הים גדול ורחב ידים וגו' והם בחינות רבות פנימיות זו מזו וז"ש וימא מן ימא.

נהר דינור אסחר שבו גדלים כמה מלאכים וסוף נהר דינור נמשך לחיצונים וז"ש נהר דינור נגיד ונפיק מן קודמוהי דהיינו סוד המלאך מטטרון שהוא שר כל צבאות מעלה ובערך היות שולט על כחות הדין גבריאל וחייליו נק' נהר דינור וכן פי' בתיקונים ונודע שתחת ממשלת גבריאל יש כמה מלאכים קדושים עד היותם שולטים על החיצונים והיינו שולי הנהר המתפשט אפילו עד גיהנם כאו' על ראש רשעים יחול.

שבעין סטרין וגו' הם ע' שרי' שיש להם שורש בקדושה ונמשכים לע' שרים טמאים על האומות. ועם היות בהם צד משך לחצונים עכ"ז ימא קדישא רביעא עלייהו.

ולית ישיבה וגו' הם ע' שרים קדושים שהם בסוד היכל זכות לדון כנזכר פ' פקודי.

עד דמטא ממטה למעלה.

לבא מ'.

מוחא דלעילא ת"ת.

מלכא עילאה בינה.

מוחא עילאה סתימא וגו' חכמה וכתר. הרמ"ק זלה"ה. (ע"כ פי' על מה שחסר בזוהר).

ולא עוד אלא אמרה לאה אי ייעול יעקב וגו' אחר שהוא נתאוה לה והיא מצויירת בלבו אין ראוי להוציאו משם כדי שלא יהי' שום ערבוב בבנים במחשבה כענין ראובן.

שבטין עילאין שהם רומזים בסוד שש קצוות והם מבטן רמוזים במקום גבוה ובג"כ קראת לון וגו' שמוכיח היותם מבטן ידועים למעלה והיא יודעת ולכך היתה קוראה להם על שם מקומם והיינו דפתח זכאין ישראל וגו' שהם ממש בסוד נשמתם בזולת המעשה

כדפי' והגוף רמז גדול לנשמה בסוד עש"ן עולם שנה נפש כדפי' בשכינה ובעולם ובגוף הצדיק דוקא העמוס מני בטן וזהו פתיחת דבריו **ת"ח** כד ברא וגו'.
א"ר יוסי לר' חייא בכל זמנא דאנן באורחא וגו' טעם הענין הזה פירשו בפרשת בראשית שסגולת הדרך לזווג השכינה עם הולכי דרכים כי היא נקראת שמירת הדרך ומה גם עוסקי תורה דכתיב צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו.
וכתיב שבעת ימים וגו' הפסוק הראשון מצוה לאכול כזית מצה בליל פסח עם הפסח. הפסוק הב' אינו אלא רשות לכך מייתי תרי קראי חד לעיקר מצוה והב' שתקרא לחם עוני כאו' שבעת ימים וגו'.
אבל ת"ח כד הוו יש' במצרים הוו ברשו וגו' שהם הכניסו עצמן תחת יד הקליפות במה שאחזו מעשה גלולי מצרים זולת גלותם ושעבודם.
יהב לון וגו' תחלת כניסת הפתח במתנה והטעם שהם תמיד במלכות אמנם יהיו מסתלקים כדרך שהיא מסתלקת ממדרגה למדרגה לכך תחילת כניסתם במ' בבחינתה למטה לחם עוני. ואל תפרש לחם שעונים בו דברים הרבה שכבר היא מתייחדת והיא משוררת אלא לחם עני שהיא עניה ומתעלת דהיינו אומרו מאן לחם עני דא דוד מלכא דכתיב ביה עני ואביון אני הי' מלך לפעמים והוא עני הרי מדת מלכות דוד נעשית עניה והיינו בהיותה בפרוד מן הת"ת. וז"ש והאי לחם עני איקרי מצה נוקבא בלא דכורא וכיון שאין הת"ת משפיעה מסכנותא הוי שעיקר עשרה מצד הת"ת והנה לשון מצה היינו לשון ריב כדפי' בתיקונים שהיא עושה תמיד ריב על יחודה ועל היותה בעוני ובפרודא ומעתה כאשר ישתלמו ישר' ויתעלו אל המדרגות העליונות דרך היסוד כאומרו שם שם לו חק ומשפט ששם פרעו כדפי' בזוהר. ואח"כ זכו לת"ת במשפט ואח"כ זכו לשבת ואח"כ זכו לכל בסיני וז"ש כיון דקריבו יתיר עייל לון וגו' בדרגין אחרנין ולא שעלו ממדרגה למדרגה ועזבו זאת מפני זאת אלא לעולם תקועים במלכות וז"ש ואתחבר דכורא בנוקבא ולזה לא נסתלקו אותיות מצה אלא שהוסיפו אות ו' מהת"ת ונעשה מצוה ולזה המלכות יש לה שני שמות הא' מצה דהיינו בפרוד ואח"כ מצוה בייחוד ומפני שזה הענין הוא בחי' המתייחסת אח"כ ביחוד שעולה ממצה למצוה לכך התפיסם הקב"ה במלכות והאכילם מצה וז"ש ובגיני כך מצה בקדמיתא וגו'.
טופסירא העתק וטופס.
דקטטן לשון קטטה ומחלוקת ירצה לומר מלחמת התור'.
עקימין באורחא דרך עקלקלות.
סטו נטו למעלה.

בקוסרא לשון קצרה בחלוף קצת אותיות.
בקירטא לשון דרך קצרה ננסית וכך פי' בערוך.
סליק לון חד בר נש על שם מה שנתאמת אליהם.
מאן אנת חשבו שד או רוח רעה **מאנשי** ארקא אנשים בני אדם וקין לא שדים ורוחות.
ותמן אית בני נשא שלא ידע ענין הברייתא בתמיהה.
וארקא ועניין ז' ארצות תמצא בפ' בראשית [ד' ט' ע"ב].
משניין וגו' מפני שיש בני אדם ובני קין וכיוצא כדפי' שם.
ארץ חיים מלכות אפילו במקום שליטת השרים בחוצה לארץ מארץ חיים ינקי אמנם ארצות דלתתא ינקי מהחיצונים לכך אין להם שבעת המינים שהם שפע מז' ספירות ועל שמה הם חטה שעורה גפן תאנה רמון זית תמר כולם לשכינה ודאי וזריעתם יהיו משאר מינים שאינם משפע המלכות אלא שפע החצונים.
לאתערא לן במלה שיתברר להם מציאות ארקא ובני אדם השוכנים בה שם מחלוקת בפ' צו.
לחם דא מארעא דחיי שיושפע שפע המלכות ורוח החיים בחכמה מן המלכות ישרה במצה. לחם מן השמים המן מחכים מן הת"ת ולפי השפע העליון שבו כך מוסיף ידיעה באדם להשכיל בתורה ובסתריה כדמפרש ואזיל. הרמ"ק זלה"ה:
סתרי תורה
יעקב לא כתיב קשיא לי' כי הענין הגשמי לאה ורחל אינו צודק עם הסוד הזה הנדרש דהיינו בעל לאה יעקב לזה אמר ע' פנים לתורה ולדרך זה ידוקדק שלא אמר יעקב.
וכולא באתערו פי' התעוררות החכמה והבינ' ובסדר שפי' שאחר עלות התעוררות הדודאים אימא מתעוררת ע"י ברתא כאומ' המעט קחתך וגו' [444] . מהרמ"ק ז"ל ועיין בס' **אור הגנוז** בס"ד.
והרא"ג זלה"ה כ' לאינון דמתעכבי כלומר לא לחנם אתבריאו כי הם מועילים לאותן נשים ששוהות זמן הרבה מלילד אבל לעקרות כמו רחל אינם מועילים כלל כי לאלו במזלא תלייא מלת' א"כ דודאים מאי עבידתייהו אלא קב"ה גלגל מלה ע"י דאינון דודאים כמ"ש:
ותצא לאה לקראתו וגו' האי מלה חציפותא איהו בין מלת ותצא בין מלת ותאמר הכל נראה חציפותא: לאו איהו הכי כלומר גבי לאה לא היתה אלא צנועה ולא ידרש לחציפותא א"כ מאי ותצא ותאמר דקאמר: אלא מהכא אוליפנא וכו' כלומר אדרבא

[444] לעיל קנ"ו ב' בס"ת יעו"ש.

ענותנותא תוליף מהכא ולא חציפותא. ואיהי אקדימת וכו' כלומר לא אמרה לפני אחותה כלום אלא שהקדימה לדרך ושם אמרה לו ויש גיר' דגריס בהדיא אלא אקדימת לאורח' וכו'. ואמרה לי' בחשאי מדקאמר ותצא לקראתו מאי לקראתו ודאי לקראתו הוות אלא יצאה ונתקרבה אליו לקראתו וכנגדו ואז אמרה לו בלחש אלי תבא וגו': ובגין דלא יבאיש בעינהא דרחל שתקח בעלה מאצלה א"נ שלא תתבייש שהיתה מזלזלת ומחלפת משכב בעלה בעבור הדודאים דבר מועט. אלא פתחא דמשכנא דלאה וכו' נראה שקבלה ביד התנא שהיו שתיהן דרות בחצר א' ופתח ביתה של רחל הי' סמוך לפתח החצר ופתח ביתה של לאה לפנים מן החצר ובית של לאה מלבד הפתח שהיה פתוחה לה לחצר עוד היה לה פתח אחר היוצא אל רשות הרבים על הדרך ולזה אמרה לאה אצא ואכניסנו בפתח זו היוצאת לר"ה עד לא ייעול בפתח החצר שאם יכנס בפתח החצר הרי פתחה של רחל סמוכה לפתח החצר ואם אדבר עמו שם אחר שיכנס יותר היא חוצפה לפני אחותי ועוד שמא יכנס תכף לבית רחל ואינו דין להוציאו משם וכן אומר לקמן אלא אוריך לי' הכא פי' בפתח זה הפונה לר"ה כי היכי דייעול למשכני תכף ומיד ולא יכנס בפתח החצר שמא יכנס בפתח רחל הסמוכ' לפתח החצר כנזכר: וכל האי למה כלומר מעיקרא כל החרדה הזאת למה: קראת לון שמהן ברזא דחכמת' היינו ראובן אור ב"ן בחסד וכו' כנזכר לעיל. ה"ג והשת' ארחא דא אריך לן כלומר דרך זו ארוכה היא וראוי שנעסוק בדברי תורה כי היכי הקב"ה יזדווג בהדן וישמרנו מכל רע. א"נ כמו אוריכו לי פי' המתין לי והכונ' שהדרך ממש ממתין לו לעסוק בתורה שע"י דברי תורה הדרך קונה התחדשות והוי' כנזכר פ' ויקהל דף רט"ו ע"ש ועוד שהשכינה משתתפת ועושה אורח חדש בדרך ההיא לילך שם עם הצדיקים לשומרם וז"ש השתא אורחא דא אריך לן כלומר ממתין לנו שנחדשהו ועוד דקב"ה יזדווג בהדן: הוו ברשות' אחר' תחת רהב שרו של מצרים. אתר דלחם עני המלכות ולפי ששם אחוז דוד אמר כי עני ואביון אני: נוקבא מ' בלא דכורא ת"ת נק' דל והת"ת נקרא עשיר כנז' בפ' תשא בר"מ וכשהוא מתייחד עמה הוא מעשיר אות' ומשפיע בה שפע רב. אתקריבו לגבי מצה בקדמית' כי בצאתם מתוך עמקי הקליפות נכנסו תחת צל כנפי השכינה לבדה והיו במקום העוני כמו שהיו הם עניים ודלים מן המצו': כיון דקריבו לון יתיר כיון שנתקרבו יותר שקבלו שבת ודינין במרה וקבלו התורה בסיני נתקשרו בעולם הזכר וע"י התורה והמצות שקבלו אתחבר דכר עם נוקבא ומה שהי' מצה לבד שהיו במקום עוני נכנסו בוא"ו שנתקשרו שם כנז' ואתחבר וא"ו ת"ת במצה ונעשי' מ' מצוה שנתעשרה ע"י המצות שעשו וז"ש בג"כ מצה בקדמית' וגו' טופסר' דקטנון טופסר' לשון טופס א"נ לשון טפסר ר"ל דמות: קטנון מלשון

קטנות והכונ' אותם שיש להם דמות יוצרם ומקטינים עצמם. עקימין באורחא כלומר הולכים עקומים הדרך שהולכים דרך לא טוב. סטו לעילא כלומר נטו להם לצד דרך העליון לא תחתון בקוסטר' כלומר לא תחתון דרך המלך תרגום בחצריהם ובטירותם ובקסטרותהון. בעא באורחא דא רצה שנלך בדרך הלזה מלה נחמי ואלמל' היינו הולכים בדרך של מטה לא היינו רואים כלום או נסא אתרחיש לן שלכך הזהירנו שלא נלך בדרך של מטה שמא יש שם מקפחי דרכים שלא יפגעו בנו: ואנשי ארקא כי יש ז' ארצות כנז' בפ' בראשי' דף ל"ט. למנדע מנייכו וגו' כי ביודעם שם הארץ שלמעלה מהם היו יודעי' כמה ארצות יש עליהם ואם הם במדורו' העמוקים או אצל העליונ'. בגין דהכא ארץ החיים שריא דהיינו השכינה הנק' כן ארץ שריא על ארץ. ואי נפיק לאו משבע המינין ומה שאמרת זרעין וחצדין אין הזרייע' והקציר' שלכם כעין שלנו כי שלנו היא מז' המינין ולא שלכם דאוליפנ' מסבאי מזקני: לחם דא מארעא דחיי ולבתר לחם מן השמים והא אוקימנ' מלה ה"ג ור"ל כי כשיצאו ממצרים צוום שיאכלו מצה דהיינו לחם מהמלכות הנקרא ארץ החיים ולבתר שנכנסו בתורה ומצות נתן להם לחם מן השמים כנז' לעיל והחידוש ששמע מזקנו הוא מה שאמר לקמן תו הוה אמר וכו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנז:

כך כד נפקו ישראל ממצרים לא הוו ידעי וגו' הענין שעם היות שישראל במצרים אוכלים מז' המינים שהם משפע המלכות עכ"ז יש הבדל בין השפע בהתלבשות העולם הגשמי או הכנתו בלחם מצה שישרה עליו סוד רוח חיים מהמלכות ויכינוה והיינו כעין הנער הנולד שגם משדי אמו יונק ג"כ כח הלחם ומזון העולם הזה ועכ"ז מפני שנויו מלחם אל חלב אינו מכיר מענין העולם כלל כך ממש הוא ענין ישראל שעם היות שכל המזון משפע המלכות מפני שיתעבה השפע להמצא התבואה לא הכירו ישראל בעול' הרוחני וכדי להכיר בעולם הרוחני הוצרכו לאכול לחם עליון ממדת המלכות דהיינו המצה ולזה כפל דבריו ואמר ינוקא לא ידע ולא אשתמודע ירצה אינו מובן [445] מעצמו ולא מחמת מוריו עם היות שיונק חלב עד דטעים נהמא דהאי עלמא בלי התהפכות לטבע שני שהוא החלב וכדין ידע וגו' כך **ישראל** לא ידעי ולא אשתמודעו לא הי' להם הכנה מעצמם ולא הכנה ע"י מלמדים דמילין [446] דלעילא עם היות שאוכלים מזונות גשמיים שהשפע מתעבה עד דאכלו לחם דלעילא דהיינו שלא ישתנ' אלא רוחניות עליון נתון בו כמו שהוא.

[445] מבין.
[446] במילין.

בההוא אתר דאתחזי וגו' דהיינו שיתעלו אל הת"ת כדי שתזדווג המלכות ע"י עלייתם והיינו דאתחזי.

דרמוסקין בגמ' כרוב ודורמוסקין לחולה והם פורונאש בלעז והם אילנות ואפשר שכמו שיש בתמרים זכר ונקבה כך באלו ובכל מיני אילנות ולכך אמרו לית לך מלה בעלמא וגו' שאם על הב"ח פשיטא אלא אפי' על הצמחין הם זכרי' ונקבות כעין השורש העליון שהם נמצאים מן הת"ת והמלכות. וז"ש לית לך מלה בעלמא וגו' ולא עוד אלא כל תמונת העליונות דוגמתם במינים הנמצאים בעולם ובחינותיהם במיני פירות וצמחין ובעלי חיים וז"ש וכל מה דלעילא וגו' [447] ועוד מפני שהים דומה למלכות ולפי בחינה זו הארץ אשר עליה דומה לת"ת לכך כל מה די בארעא שחזר להעתיק מן הארץ לים וזה בבעלי חיים דוקא:

ותצא לאה לקראתו מנא ידעת. כי מלת לקראתו לא משמע שהקדימה היא אליו קודם בואו אלא ממש בעת בואו לקראתו א"כ מאן ידעת ועוד אומרו תחלה ויבא ואח"כ ותצא.

דגעא חמרא מלמעלה מעין חמורו של ר' פנחס. ולאה ידעת שהחמור מודיעה שיעקב בא.

וגרים לה שהיתה השעה תלויה להוליד הנשמ' הזאת.

לית לי לאפקא לי' וגו' מפני שכיון שחשק בה ברחל דמיונו בה ואסור ועוד שלא לעבור על נשי עמי תגרשון וגו'.

מאי בדודאי וגו' ירצה למה הודיעו במה השכירו אלא שלא יקפיד יעקב על מעשיהם שהיו משכירים אותו זו לזו הראה לו שלשם בנים נתכוונו כמסייע בעזרת שמים מכינים הטבע ולא שיעקב יתן דעתו בטבע כלל אלא יפיס דעתו על מעשיהן ומחשבותיהן.

עקרת הבית דא רחל שהיא עיקר ביתו של יעקב אם הבנים לאה שרוב הבנים ממנה והנשמות מבינה והם משכן למלכות והיינו דמסיק ענין זה רוחא דקודשא אמר שכך הסוד שהבנים מלאה והם תיקוני רחל והטעם מפני שרחל עלמא תתאה מלכות המתתקנת בנשמות המתלבשות בגופים ועלמא עילאה היא לאה המתתקנת בסתריהם למעלה בגיני כך הלויה שיש במלה זו תיקון עלמא תתאה הללו היינו לשון בהלו שמאיר המלכות בסוד ההלל מן הת"ת למלכות ועלמא עילא' י"ה ודאי.

ור' יהודה מסייע לי' כל אלין שבטין בין דלאה בין השאר תיקונין דלתתא דהיינו י"ב שבטין כנגד י"ב אבנים כדפי' ריש פ' וכולהו כגוונא דלעילא שהם רמזים לספירות עליונות.

[447] כך הי' גירסת רבינו הרמ"ק ז"ל לית לן מלה בעלמא וגו' וכל מה דלעילא אית בארעא וכל מה דאית בארעא הכי נמי בימא כן כתוב בס' אור הלבנה.

יששכר תורה ת"ת גופא יעקב ממש עוסק בתורה כמותו ועם היות שהיו ששה כנגד ששה קצוות וישששכר נגד נצח הת"ת הוא על נצח ודאי. הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. א"ר יהודה כל אלין שבטין וגו' הכוונה לבל נטעה בדברי ר' חייא הקודמים דלאה היא בינה והבנים הם מחסד עד מלכות כאשר תכפלם יהיו י"ב בנים ובת א' לזה הודיענו שהשבטים אינן שם למעלה אבל כולם הם למטה במלכות אבל הם דוגמת הי"ב דלעילא. עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' עד דאטעים לון קב"ה לחם מהאי ארץ דהיינו המ"ה הרומזת למלכות כנזכר והראי' כי הארץ הזאת מוציא' לחם שממנו אכלו דכתיב ארץ ממנה יצא לחם: וכדין עאלו ישראל כלומר נכנסו לפנים מפתח השער שהיא המלכות שער השמים למנדע ולאשתמודע לקב"ה דהיינו הת"ת: ה"ג עד דטעים נהמא דהאי עלמא וכדין ידע ואשתמודע במילי דהאי עלמא ישראל לא ידעו וגומר כך היא הנוסחא וטעות נפל בספרי': בההו' אתר דאתחזי להאי ארץ היינו ת"ת המתרא' אל המלכות ומאיר לה תרי דרמוסקין שהם מיני עשב היוצא זכר ונקבה: לית לן מלה בעלמא דלא הוי זכר ונוקב' לפי שכל ההויות כולם נעשו ע"י זכר ונקבה העליונים זו"ן לכן באו כלם דכר ונוקבא.
פתח ר' יוסי וכו' ולאה ידעית. ולא רחל שאם ידעה רחל שמא הית' יוצא' היא ג"כ והית' לאה מתביישת: אלא אוריך ליה הכא למד על צניעות' דלאה אע"ג שיצת' לקראתו לא יצאת על אם הדרך אלא יצאה מפתח ביתה בלבד וישבה בפתח וז"ש אוריך לי' וכו' כלומר אמתין לו כאן בפתח לבד כי היכי דייעול למשכני ולא אצא עד השדה. ומשמע לי' זה מאומר ותצא ולא אמר ותלך אלא ותצא היציאה לבד הית' ואין זה חציפות חליל' אלא אמר' לאה ודאי ידענא וכו' לית לי לאפקא לי' וכו': בגין דניחא לי' ליעקב כלומר ירצה יעקב ברצון נפשו להיות עמה דלאה כי כן לאה שכרה אותו בדודאים שנתנ' לרחל שהם מועילים לאולדא ויועילו לה ובההיא הנאה דקא מטי ליה בנתינת הדודאים לרחל יסבר ויקבל זהו כונת לאה. אמנם יעקב אחר שידע שאין הבנים תלויים בדודאי' אלא לעילא פתח ואמר מושיבי עקרת הבית וגומר כמדבר בעדו ית' כלומר אני הוא המושיבה עקרה ובי תלייא מלתא ולא הדודאי' יועילו כנגד גזרתו ית'. א"ר חייא וכו' כלומר לא יעקב אמר קרא דא אלא רוחא דקב"ה דהיינו בינה הנותנת רוחניות ושפע לת"ת כשאמרה לאה תחת דודאי בני השיב ואמר כמדבר בעדו מושיבי עקרת הבית מושיב אני לזאת שהיא רחל שתהי' עקרת הבית ושתהי' אם הבינה שמחה שהיא לאה א"נ אני הוא המושיב והמוליד לז"א עקרת הבית כי בני וכו' במזלא תליא מלתא: א"ר יהוד' כל אלין שבטין תקונין דלתתא כלומר השבטים התחתונים הם תיקוני המלכות שהיא עלמא תתאה שהם

בסוד י"ב בקר והים עליהם. וכלהו כגוונא דלעיל' כי כן בעלמא עילא' בינה יש לה ג"כ י"ב כנזכר לעיל ראובן חסד וכו'. א"נ הכונה לומר כי כמו שלמעל' י"ב שבטי' העליוני' שבאצילו' כלם הם שעור קומה א' כנזכר כן י"ב שבטים תחתונים בני יעקב כלם הם שיעור קומה כנגד שיעור קומ' עליונ' והכריח הדבר ואמר:

ת"ח כי שכור שכרתיך לנסבא מיניה גופא כי הת"ת נקרא גופא דאילנא כנודע והת"ת הוא תורה שבכתב ולמט' כנגדו הוא יששכר שהיה עוסק בתורה יומם ולילה וז"ש שכור שכרתיך להוציא ממנו גופא כנגדו והוא ת"ת תורה שבכתב ובזה שכור שכרתיך לך לגופך ממש כי מי שעוסק בתורה הוא בעצמו מרכב' לת"ת וז"ש ג"כ לאולדא דיוקנך כי העוסק בתורה נמשך עליו דיוקנו של ת"ת שהוא מרכב' אליו: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון דורמוסקין פרי [448] כרוב דו שנים זכר ונקבה. ל"א דודאים והם עשבים עכ"ל:

דף קנח.

מהכא מאן דלעי באורייתא כעין יששכר ירית עלמא דאתי דהיינו י"ש י' חכמה ש' תשובה והיינו בעולם הבא חכמה בתוך הבינה.

עילא ותתא נצח והוד יששכר וזבולון ד' סטרין דעלמא ראובן דרום שמעון צפון לוי יהודה מזרח ומערב דהיינו חגת"ם והוא עיקר שלימות ההנהגה. ולכך מאן דאוריך באחד וגו' ולכך אמרה לאה כי ילדתי ששה שהשלימה עיקר ההנהגה שלימות אחדות אח"ד דהיינו קב"ה נקודה אמצעית שריא על אחד והיינו יעקב שוכן על ששה **כתיב** על הרי בתר וכתיב על הרי בשמים ופליגי אהדדי כי הרי בתר מורה פירוד והרי בשמים מורה ייחוד וקשר א"כ אין הכל ענין אחד.

אלין שית בנין דלאה הם ששה קצוות וכוללים בעצמן שית אחרנין י"ב וי"ב אחרים למטה תיקוני רחל הרי בתר טורי פירודא. כי עיקר שלימות כל מרכבה בין עליונה בין תחתונה אין שלמותה אלא בי"ב כדפי' לעיל וכיצד יהיו ו' ויהיו י"ב ואמר ואינון שית בגין שהם י' ספירות דכל חד כליל בחברי' כיצד חסד ביסוד ויסוד בחסד גבורה בהוד והוד בגבורה ת"ת בנצח ונצח בת"ת שהם ששה ממטה למעלה וששה ממעל' למט' ומטעם כללות זה אשר להם נקראים הרי בשמים פי' שמתבשמין אלו עם אלו ונכללים יחד וקשר זה הוא בסוד הבינה שעליהם הקושרם ומייחדם וז"ש **ולאה** עלייהו לקיימא אם הבנים כי צהלה ושמחה בעת שאין פגם מפריד הבנים ומסלק אמם מעליהם ומפני קשר זה הנמשך מהאם הזהיר הכתוב באו' לא תקח האם מעל הבנים כדי שלא להפריד ביניהם וע"י הפרוד ישתלח האם ותתגרש שאין הכוונה שיפגום באם עצמה ח"ו שא"א. וא"ת מהיכא

[448] מיני כרוב:

תיסק אדעתין להפרידה שצריך להזהיר **בגין** דאיהו עלמא דאתכסיא ולא אתגליא והי' עולה על הדעת שבינה ענין לעצמה והבנים ענין לעצמן לכך הוצרך להזהיר על הפירוד ושמא תאמר אחר שהיא והם דבר א' כמו שהורשה להסתכל ולחקור בבנים כך יחקור בה ע"ד כי שאל נא לימים ראשונים וגו' לזה אמר שלח תשלח את האם ממחשבתך שלא תהרהר בה כלל. וז"א בגין דאיהו עלמא דאתכסיא ולא אתגליא כלל אמנם היחוד לעולם עומד וז"א כי שאל נא וגו' ולמקצה השמים שהיא בינה ועד קצה השמים היא במלכות כי זהו הייחוד.

עוד אפשר שכוון כפל הכתוב כי שאל נא לימים ראשונים הם ו' קצוות ממעלה למטה ועוד ולמקצה השמים וגו' דהיינו ממטה למעלה ואינון ששה בששה וז"א וכל הני אקרון הרי בשמים כמו שפי'.

מכאן ולתתא דהיינו תחת המלכות הוא עולם הפירוד דכתיב ומשם יפרד.

ור' ייסא פליג עליה ממה דאשכחן דבני השפחות הם סוד הקשרים דד' קשרין. ודברי ר' אלעזר ועוד יוסף הוא יסוד ואין א' מהשבטים ביסוד אלא הוא א"כ אין לומר כדברי ר' חזקיה כי בני לאה הם למעלה ובני רחל למטה אלא כדפי' לעיל שהם חסד חסדים וגו' ועוד הכריח שני **וא"ר אלעזר** וגו' מה חמא יעקב וגו' והכא סיומא דגופא. אם כדבריך לא הי' סיום הגוף אלא ביששכר וזבולון כי לדידך ששה בני לאה הם עיקר לתשלום הגוף אלא ודאי יוסף יסוד והוא זכה למדה זו דאיקרי צדיק. וא"ת אפי' לדבריך בנימן חוצה שהרי ע"י יוסף נשלם הגוף זה אינו וז"א **ועכ"ד** בנימן וגו' דהיינו בערך הי"ב קשרים וגו' כדפי' לעיל ולא כדברי ר' חזקיה.

ת"ח דהכי הוא וגו' תקונא דעלמא תתאה וגו' תימא דעד השתא מסקינן בכל דוכתי דמעלמא עילאה אינון משום דאי מעלמא תתאה הוו היינו טורי פרודא ור' יוסי גופיה פירש דיוסף סיומא דגופא דהיינו מעלמא עילאה א"כ איך הם תיקוני עלמא תתאה. וי"ל דהכי הוו מעלמא עילאה נפקי. ולא הוו טורי פרודא ח"ו אמנם הוו תיקוני דעלמא תתאה דמתתקנא בהו ועלמא עילאה יהיב לון לעלמא תתאה לאתתקנא בהו כאימא דמקשטא לברתא ועיקר הסוד המלכות בהתעוררות אלו מלמטה בסוד נשמתם ומעשיהם הטובים מתקשטת באותם העליונים שהם מבינ' ונכללת מהם.

בגין דעלמא עילאה איהו באתכסיא ואם תסתלק לאה לא מעלה ולא מוריד לענין השכינה היותה עקרת הבית ובזולת זה אדרבה יותר טוב שתהיה בחיים כדי שיהי' יעקב קושר שתי ההין. הא' בלאה להשפיע למעלה בה' תתאה דנטלא ביתא כדפי'.

אתכסיא לאה במערתא וגו' וא"ת שרה ורבקה מאי איכא למימר דאין לומר שהיו בבינה שבודאי לא נשתמש בסוד זה אלא יעקב והנראה בזה הוא כי סוד מערת המכפלה הוא סוד תרי ההין דהיינו מערה לפנים ממערה ה' לפנים לה' וג' אבות שהם חג"ת נתעלמו שם בשורשם שבתוך הבינה ושם נקבותיהם שהם בסוד המלכות שבבינה נתעלמו עמהם וזהו סוד לאה אשת יעקב. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' אחסין עלמא דאתי ואחסין וכו' כלומר אחסין עלמא דאתי אחר דאחידן [449] אתריה דיעקב כי להיותו יורש מקומו של יעקב שהוא ת"ת אז אחסין עלמא דאתי בינה. והביא שני פסוקים לפי שמפסוק ראשון לא משמע כל כך כי מלת יש הוא השכר אלא משמעותו שיתנו שכר טוב בעבור פעולתך. אבל מלת יש שיהי' ממש עצמו של שכר משתמע שפיר מקרא בתרא להנחיל אוהבי יש שהוא השכר הנקרא יש דהיינו עלמא דאתי בינה:

אמר חזקי' אלין עילא ותתא וארבע סטרין דעלמא כך היא הגירסא. עילא ותתא נצח והוד וד' סטרין מזרח ת"ת מערב יסוד דרום חסד צפון גבורה הרי ו' קצוות: ומאן דאריך באחד דשמע ישראל צריך לכוין בכלם. והיינו אחד בהאי דקאמ' לקמן שית סטרין שהם י"ב ולאה עליהו הם י"ג כמנין אחד: שית בנין דלאה שש קצוות שיצאו מהבינה. דאכללן שית אחרנין וכו' כי כל חד וחד כליל בחברי' כנזכר בפרשת ויחי דף רמ"א כל חד וחד אוזיף לחברי' חסד בגבורה וגבורה בחסד וכיוצא בזה הם תריסר ולאה בינה עלייהו. לא תקח האם וגומר לא תטרח עצמך להשיג אי זה השגה בבינה כי לא תוכל ליקח אותה ולתופסה בשכלך כי היא עלמא דאתכסייא שלכן נקר' מי דקיימא לשאלא ולא לאתבא. וע"ד שלח תשלח מרעיונך ומשכלך את האם כי לא תשיג כלל. אבל ואת הבנים תקח לך היינו דכתיב כי שאל נא וגו' כלומר אם תרצה לשאול בשביל ימים ראשוני' שהם הספירות כדי להשיג לא תשאל אלא מקצה השמים דהיינו מהבינה עד קצה השמים מלכות כי שמים הוא בת"ת מצד שכולל אש ומים ותחלת השמים הוא בחסד המגיעים עד הבינה עד קצה השמים עד המלכות יש לך רשות לשאול לא יותר כי על למעלה יותר נאמר במופלא ממך אל תחקור וכו' ומשם יפרד ממלכות ולמטה הוא עלמא דפירוד' עולם היצירה שהם ד' ראשי' מרכבת ארגמ"ן: בני השפחות קשירו קשרין וכו' ר"ל שהם רומזים בקשר אמצעי שהוא קשירו דקשרין שהם האמצעיי' שבקשרי' שבזרועות ושבירכים כנזכר לעיל ונמצאו שהם ד'. דאצטרכו לתיקונא כי תיקונא דעלמא עילאה בינה היא בי"ב שבטי' עליונים כנזכר לעיל ראובן חסד וכו' נשארו ארבעה בני השפחות

[449] צ"ל דאחסין:

לתיקון זה לכן הם נכללים בד' קשרין האמצעי' והוי התיקון שלם. דבג"כ כלומר להיותם ד' בני שפחות רמוזים בהם לכך יוצאים חוץ מיושר הגוף כי שני הקשרי' שבזרועות יוצאים לחוץ לאחור ושני קשרי שתי הירכים יוצאים ג"כ מיושר הגוף ונכנסי' לצד פנים ועכ"ז התיקון נעש' עם כולם כנזכר לעיל. וע"ד כלהו סלקין בסהדותא וכו' כלומר הראי' כי אף שהם רומזי' בד' קשרין דנפקין לבר עכ"ז הכל א' שהרי הכתוב כלל כלם יחד והעיד שכלם נקראים שבטי יה. ושמעתי ממורי נר"ו כי השני קשרים שבשתי הירכים הם הסמוכי' לעגבי האיש כי אלו הם היוצאים לחוץ כשהאדם שוחה עצמו קצת ואינם ראשי הקרסולים הנכנסים פנימה כי אלו נכנסים לפנים ולא לבר ואדרב' כל מה שנכנס לפנים יותר טוב הוא:

דחמא דאתייליד שטנא דעשו הכונה כי כשקליפת עשו רוצה לעלות ולהתדבק במלכות אז יוסף שהו' ביסוד משפיע בה ואז כל הקליפות בורחי' מסביבותיה וז"ש דחמא ר"ל ראה ראיה מרחוק פעולותיו של יוסף זהותיקונו למעלה שיהי' שטנו של עשו. והשתא אתי שפיר אומר ות"ח יוסף אשלים דוכתיה שאם הוא פירוש אחר הי"ל אבל ת"ח אמנם אומרו ות"ח בא לפרש הענין שאמר הא אוקמוה דנולד שטנו של עשו כיצד ת"ח יוסף אשלים דוכתי' וכו' כלומר השלים מקומו של יעקב בהתקשרו יוסף באתרי' דהיינו היסוד שהי' יעקב כלו כלול וקשור עם כל המדות בלתי היסוד ועתה שבא יוסף השלים מקומו של יעקב והוא בהתקשרו יוסף באתריה. ויוסף זכי לי' דאיקרי צדיק כלומר ההוא אתר אזכי לי' ליוסף וגרם לו שיקרא צדיק קודם שיארע בו מעשה שהי'. ויש נ"א דגרסי דאתריה דיוסף זכי לי' וכו' והו' אשר דברתי שמקומו של יוסף זכהו ליוסף שיקרא צדיק ע"ש העתיד. ה"ג בעא למהך לאורחי' וסיומא דגופא הוא ברית כלומר כי הסיום האמתי עד היכן מגיע עצמות הגוף הוא עד הברית כי השתי שוקים הם שתי ענפי' המתפשטים מהגוף. ועכ"ד בנימן אשלי' חישבנא כלומר שהוא נכנס בתוך החשבון כי יוסף ובנימן שניהם ביסוד כנזכר לעיל כד עייל הוא ברזא דיוסף כד נפיק הוא ברזא דבנימן וכו':

אמר ודאי אי ישתלימו הכא וכו' ה"ג: תיקונא דלעילא שריא עלייהו דהיינו תיקון י"ב בקר שתחת הים שהשבטי' של מטה הם מרכבה אליהם ואינו ראוי שיתוקן התיקון הזה בארץ העמים כי זה יגרום טוב ושפע רב לכל העמים היושבים בארץ ההיא לכך לא המתין עד שנולד בנימן: מית' רחל ונטלא דוכת' האי עלמא תתאה עתה שנתקשרו כל השבטים במלכות חזרה המלכות להיות היא עקרת הבית ולזה הוכרח שתמות רחל ותחזור נשמתה אל המלכות כי שם כל הנשמות הנקבות בסתרהא [450] יתבין: ה"ג כד

[450] אצ"ל בסטרהא.

מיתת רחל נטלא ביתא בשלימו: אמאי לא מיתת בההוא זמנא כי כמו שמת' רחל כדי שתתקן המלכות כך לאה היה ראוי שתמות כי גם היא אם הבנים ותטול המלכות דוכתה: אלא בגין דביתא דעלמא תתאה איהו ה"ג והכונה כי השבטים כלם הם נקראים בית על שם שמדת המלכות נעשית בית בי"ב שבטים שתחתי' שהם י"ב בקר י"ב מלאכים הנז' בפ' זו בסתרי תורה דף קמ"ט והם כוללי' כל ההיכלות והם הלוקטים כל התורה ומעשים טובים כי כל מעשה התחתונים הכל נחתם בהיכלות ומטטרון עושה מהם עטרה וקשוטים שבהם מתקשטת מדת המלכות כי היא צריכה להם א"כ המלכות היא צריכ' תיקון וקישוט ולא הבינה כי הי"ב שבטים שלה הם צריכים לה להשפיע להם ולכן לאהוצרכ' שתמות לאה באותה שעה שהמלכות נתתקנ' כי התיקון הזה מעלמא תתאה איהו ולאו מעלמא עילאה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנח:

(**פי**' מה שחסר בזוהר) [451]

ובאתכסיא דעלמא עילאה אתרשים כלומר בשם המורה על הסתר הבינה היא רשומה מפני שמלת אש"ר מורה על הבינה בהיות' נעלמת כדמסיק אשר קדשנו ולאה נרשמת במלה זאת באומרה באשרי וגו' והכוונה דנטלא סימנים דעלמא עילאה סימני העלם. וא"ת והרי לא בנה הוא אלא בן שפחתה לז"א דכתיב באשרי וגו' אהדר ללאה ועוד השם קראה לאה ע"ש סימניה וז"ש ובג"כ קראה שמו אשר וראי' כי אשר מורה על העלם מתיקון הברכה באתגליא ברוך אתה ובאתכסיא אשר קדשנו וז"א **ובג"כ** כל ברכאן דתרין עלמין מפני שיש ברכות אחרות שאינם מתרי עלמין דהיינו ברכה שאין בה אשר קדשנו והכל לנוכח בגילוי ועכ"ד אין לשלול מאותה ברכה הבינ' ח"ו וז"ש **ועכ"ד** כלא חד כלו' שהמלכות מיוחדת בבינה ע"י הת"ת המייחדם דהיינו דאין ברכה במלכות אלא מתוך הבינ' וז"ש דהא כולא הוי מעלמא עילא' הכי נמי כמו שברכת אשר קדשנו ממשיך מהבינה כן באומרינו בא"י אין לה ברכה אלא מהבינה. וקשיא ליה מי הכניסנו בזה לומר שכל הברכות הם בסוד הבינה כנז' לז"א ואנן לא מברכינן אלא בתרי עלמין שלא יש ברכ' שלא נמשיך למלכות מהבינה כנז' וראי' לזה כי המלכות בעצמ' היא נעלמת וכאשר אנו אומרים שהיא נגלית הוא בערך הבינה וז"ש **בג"כ** עלמא עילאה קרינן הוא ועלמא תתאה קרינן אתה א"כ כשנאמר אתה במלכות בלי ספק שם נכללת הבינה. מהרמ"ק זלה"ה. **והרא"ג ז"ל כ' כל** ברכאן דתרין עלמין באתגליא ובאתכסיי' דעלמא אתרשים דכתיב ותאמר לאה באשרי כי אשרוני בנות ובג"כ: קרא' שמו אשר ובג"כ כלא חד דהא כלא וכו'

[451] ובזהר שלנו נדפס.

כך היא הגירס' וחסר בספרי' וה"פ בג"כ כל הברכות היורדו' לעול' באין מבין שני עולמו' הללו והראיה דכתיב ותאמר לאה באשרי כי אשרוני בנות במשמע דהיינו בינה ומלכות הנק' בנות כנזכר לקמן דף קס"ג וז"ש לאה עצמה כשילדה את אשר אמרה האושר הזה אשרוני בנות כלומר הברכה הזו שנולד לי בן זה הוא משתי בנות העליונו' שהם תרין עלמין ומשם בא אלי הבן הזה: ובג"כ קרא' שמו אשר כי כן הבינה נקר' אשר כדאית' בפ' ויחי ד' רמ"ו בפסו' מאשר שמנה לחמו: ועכ"ד כלא חד כלומר עם היות שהם מתחלקי' ונקראי' תרין עלמין לא יש ביניה' פירוד ח"ו כי כלא חד. ולגירס' דגרסי ובג"ד אתי שפיר ג"כ כלומר אחר שמה שיש בבינה הכל בא למלכות א"כ כלא חד וז"ש דהא כולא הוי מעלמא עילא' הכי נמי כי כל מה שמשפיע עלמא תתאה הוא מעלמא עילאה שמשפיע בה הכי נמי. מן העולם ועד העולם מבינה עד המלכות. בג"כ עלמא עילא' קרינן הוא כלומר בג"כ דתרין עלמין אינון חד באתכסייא וחד באתגלייא לכן קרינן עלמא עילא' הוא כלומר הוא מאן דהוא. בגין דאיהו ברוך מעלמא עילא' ואחר שעולם המשפיע נקרא הוא כנזכר ממילא שהעולם המקבל נקר' אתה שהוא באתגליי'. הה"ד ברוך ה' מציון שם ההויה הזה הוא במלכות כאשר שם ההויה מתייחד עמה כנזכר בויקר'. ודאי מציון הוא ברוך המלכות מתברכ' מן היסוד. ה"ג כגוונא דא יי יי תרי זמני תרי עלמין נינהו כלומר אל תתמה שהרי ה' ה' הא' במלכות והשני בבינ'. וע"ד פסיק טעמא בגוייהו כי הפסיק וא"ו זעירא סוד היסוד והוא מפסיק בין עולם הזכר ובין עולם הנקבה והוא המייחדם וז"ש וכלא חד הוא.

אמר ר' יהודה וכו'. דשכינתא תתקשט בהו רחל תימות ואיהי נטלא ביתא ה"ג וכבר נתבא' לעיל. עלמא תתא' אתחזי ליה ליעקב וכו' המלכות כ"כ היתה ראויה להזדווג ולהתייחד עם יעקב כמו שהיתה ראוי' למש' שנתייחד' עמו בלתי סבת הבנים א"כ למה ליעקב לא אזדווג' בהדי' אלא עד דאשתלימו תריס' שבטין ותי' ואמר. אלא דלא יכילת המלכות להתקשר עם יעקב עד דהוו תריסר שבטין בביתא כדי שעל ידם תתקשר המלכות עם הת"ת וז"ש לאתקשרא בהו כלומר להתקשר עם דודה בשבילם כנזכר לעיל כי תקון השכינה הוא ע"י אלו הי"ב שבטים העליוני' שבהם נחתם כל מעשה התחתונים ולכך לא יכילת השכינה להתקשר עם הת"ת עד שיעקב השלים י"ב. שבטים שהם מרכבה אל י"ב שבטי' עליוני' אבל גבי משה לא אצטריך להכי שכבר נתקנה המלכות ונטלא ביתא דלתתא וכבר היתה מתוקנת ומקושט' עמהם ולכך תכף כשנשלם בעצמו נעשה בעלה דמטרונית'. לאתקשרא בהו להתקש' המלכות עם הת"ת על ידם ומשכנות' דא אתדחייאת קמיה ה"ג כלומר עניה זו של רחל: אי תימו' הכא לא אפוק מהכא לעלמין

ה"ג והטעם שבמיתתה ילדה את בנימן שהשלי' מנין הי"ב ואז היתה השכינה שורה שם ומתקשר' בהם שם כנזכר לעיל באופן דלא אפוק מהכא לעלמין. ולא עוד אלא בארעא דא שהיא ארץ אחרת ומקום הקליפות לא אתחזי שאם תהיה התקשרות המ' עם הת"ת ע"י השבטים הללו אז יושפעו הברכו' על בני נכר. כל מלוי דר' יהודה שפיר וכו' כלומר כבר קשטת והשפרת השכינה כנזכר בשיר השירים כי כל המחדש דברי תורה הוא מקשט לשכינה ולכן כשהיה מסיים א' חידושו היו משיבים אחריו שפיר וכו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קנט.
גיליון תלת סדרין וגו' פקודי רכ"ח. ויגש ר"י עכ"ל:

דף קנט:
ויזכור אלדי"ם את רחל. דהא במזלא תליא וגו' שהמשך הדבר ע"י הזכר והיינו ויזכור בסוד קו האמצעי העול' עד ג' ראשונות.
פקד במלכו' שאין העליה עד הכתר אלא בסוד [452] .
ואי תימא וגו' א"כ למה לא נאמר זכירה להמשיך מהכתר.
לאו במזלא הוה שכבר נמשך מקודם מהכתר בשעה שהבטיחו הב"ה לאברהם בבנים אלא שלא הי' להם שעת הכושר עד היות אברהם בן ק' שנה ושרה בת צ'. וראי' לזה כי להיות הענין לרחל ממקום נעלם אמר ויזכור אלדי"ם עלייתה למעלה אמנם בשרה נאמר וה' והיינו הוא ובית דינו למטה. השתא הקשה **אי הכי** אי אמרת בשלמא דהוה בנקבה לבד תינח דלא כתיב זכירה אלא השתא דאמרת וה' הוא ובית דינו לימא זכירה מצד הזכר לא מצד המזל ונימא וה' זכר את שרה לזה תירץ שבלי ספק פקידה זו קדמה לה זכירה וז"ש **אלא** ודאי זכירה הוה מקדמת דנא באותם ההבטחות שהבטיחו הב"ה לאברהם מקודם וסמוך לענין זה לא הי' אלא פקידה מטעם שנמסר הדבר מקודם מהזכר אל הנקבה והיתה מתנה זו כבר נמשכת ממזל בזכירה ומזכירה למלכות והיה שם גנוז עד שפקד עתה וראי' לזה דכתיב ואת בריתי אקים וסוד ברית היינו סוד הזכירה שקדם על בשורת יצחק קודם פקיד' זו.
ולבתר כגוונא דא וגו' כלו' בכל מקום שתמצא זכירה לא יושפע למטה בלי פקידה אחר הזכירה אלא דממילא אשתמע ולכך לא נזכרה פקידה ברחל כלל דממילא הוי אמנם בשרה שנתעכב זמן הרבה בין פקידה לזכירה כדפי' הוצרך להזכיר אח"כ פקידה מיוחדת בזכר דהיינו וה' פקד הוא ובית דינו כדפי' וז"ש **וכיון** דאדכר ברזא דלעילא מקודם זמן

[452] נצ"ל ביסוד.

הרבה לבתר אתמר פקידה והוזכר שם וה' הוא ובית דינו למהוי כללא דכולא כחדא כדפי' שלא להפריד.

אלא נטל כובין ודרדרין וגו' וכן הקב"ה משכן מטתו דהיינו שכינתו לצער בניו הוא בתוך הקליפות שהם קוצי הכרם והיינו התלבש השכינה בשר החיצוני ולא שיהי' הפרוד ח"ו וז"ש נטל כובין ודרדרין שהם השרים בסוד שמוני נוטרה את הכרמים וזהו ואטיל תחות ערסיה. והת"ת עמה וז"ש ושכיב עלוי ולא שיהי' שם סוד הייחוד ח"ו אלא שכינה היא בצרת בניה והוא עמה כענין בכל צרתם לא צר לו צר והיינו שכנה אותה בשם ערסא לבד והמלך שוכב על המטה לא שיתייחסו בשם מלך ומלכה זכר ונקבה כי אין ראוי שיהי' ייחוד במקום הקוצים ח"ו.

פקוד פקדתי אתכם מה דלא קיימא וגו' עם היות שתירץ ששכינה אינה בגלות עכ"ז נשאר מהקושיא קצת והיא מה דלא קיימא ברשותה שאין הגאולה במלכות כדי שתאמר היא פקד פקדתי כי הגאולה תלוי' במדרגות העליונות וא"כ עם היות שאינה גולה סוף סוף קשה שאינה בידה.

פקוד מלעילא וגו' ועתה פקידה זו כפולה בזכר ונקיבה כדפי' לעיל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' ויזכור אלהים את רחל וגומר דהא במזלא תליא כי זכיר' הבנים היא מהבינה הנק' אלהים כנזכר בפ' ויקהל ר"ז ע"ש ולהורות שאלהים זה הנאמר כאן הוא מעלמא דדכורא לכן כתיב ביה זכירה. וה' פקד את שרה לאו ממזלא הוה קס"ד מדלא כתיב זכירה וכתיב פקידה ש"מ שזכירה עליונה לא נתן שום חלק בבן הזה כי אם הפקידה שהיא המלכות והשתא קשה לי'. ואי תימא דהא בנין במזלא תליין ולא לתתא במלכות. הכא בשרה לאו במזלא הוה בתמיהא וכי נשתנו עליה סדרי בראשית אלא וה' כלא כחדא כלומר כל האצילות כלו הסכים שיהיה בן זה לשרה. א"נ וה' וגומר היינו הוא ובי' דינו. אי הכי אמאי כתיב פקיד' כלומר למה הוצרך לומ' פקד כבר פקידה זו הוזכרה במלת וה' הנזכר אלא ודאי זכירה הות מקדמת דנא ה"ג ולא גרסי' דא. כלומר שאף שהוא בכלל זה כנזכר עכ"ז מאחר שהבינה נתנה הבן הזה ע"י זכיר' ופקידה ת"ת ומלכות חזר והזכירם דרך פרט הזכירה בפ' ואת בריתי אקים וגומר ופקידה וה' פקד את שרה.

רבי חייא פתח וכו' הא זכירה דאיהו לעילא דהא מזלא וכו' ה"ג ופי' כי זכירה היא ביסוד מלשון זכרות ונקר' מזל שממנו נוזל השפע אל המלכות. אתא על פקידה שהי' המ' שהי' בגלו' להוציא' משם. כגוונ' דא ויזכור אלהים וגומר כלומר היסוד שהו' הזכר נתייחד עם האלהים מלכות כדי לתת בן לרחל: כד"א ואזכור היינו היסוד עם המלכות הנק' ברית

כנודע: ואיהי אמרת פקוד פקדתי כי אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורי' וכ"ש להתיר את אחרי' וא"כ איך אמר פקוד פקדתי אי איהי בגלות' היך אתחזי למשה הכא ואמרת פקוד פקדתי וגומר ה"ג כלומר לא מבעיא פקידה אלא אפי' מציאות התראות עצמה בנבואה לשום נביא לא הית' יכול' כ"ש שהיא תפקוד אחרים: אלא הכי אוליפנא שמשא וכו' כלומר כמו שהשמש שהוא הת"ת שיש בו ס' רבוא בחינות הוא מאיר בכל קצוות המלכות שהם ס' רבוא בחינות נקביות שהיא נקר' ארץ ואם הזריחה של השמש העליון כאן היא עומדת ג"כ בקצה האחר לפי שזריחתו מזרחת בה בכל קצוותיה ובחינותיה וכמ"ש וחיליה שלטא על ארעא בכל אתר. כן ג"כ המלכות כיוצא בו וז"ש כגוונא דא מלא כל הארץ שמאירה ומזרחת בכל קצוות הארץ כי כפי הכח שקבלה כך היא מאירה ומזרחת א"כ לא יצדק לומ' אם היא במצרי' איך היתה מדבר' עם משה במדבר בסנה אין זו קושיא כי בזמן שב"ה קיים מלא כל הארץ כבודו דא ארעא קדישא וממנה משגחת לכל העולם ובזמנא דגלותא אסתלקת ומשם מגינה לכל ישראל.

ות"ח וכו' הכריח עוד הענין ואמר שכינתא לתתא היושבת ושוכנת על י"ב שבטי בני יעקב שכינתא לעילא שיושבת על י"ב שבטי עליונים י"ב בקר שתחת הים והים עליהם: וכדין אתכלילת שכינתא לעילא ותתא הרי כי בפעם א' כשנשלמו י"ב שבטים שרתה שכינתא עליהם לעילא והם נעשו מרכבה אליה וכמו כן שרתה וישבה על י"ב שבטים העליונ' י"ב בקר והכל בפעם א' ובזמן א' הרי בפי' כי היא ממלא' כל העולמות כלם ולמעלה ולמט' ובכל קצות הארץ: וע"ד בזמנא דישראל בגלות' לתתא וכו' ה"ג כלומר להיות שהיא מלא כל הארץ כבוד' ושוכנת בתחתולים ובעליונים כשישראל בגלות לתתא שאז אינ' מתוקנת למט' בי"ב שבטים קדושי' כמו כן לא אתתקנת למעל' בי"ב עליונים וז"ש לעיל' הכי נמי לא אתתקנת: ודא הוא בגלותא וכו' כלומר זהו שאנו אומרים שהיא בגלות עמהם כי למעל' לא שייך גלות אלא בבחינ' זו שאינ' מתתקנת למעל' בי"ב עליונים וי"ס דגרסי ודא הוא גלות' עמהון דישראל כלומר מה שלא נתקנ' לעיל' זו היא גלות שלה: במה אתתקנת כלומר עתה בזמן הגלות על מה שוכנת כדי להגין על ישראל ותירץ משל למלך וכו' **נטל** כובין ודרדרין היינו הקליפות א"נ ע' שרים כשושנה זו שהיא יושבת בין החוחים כי להיות ישראל בגלות תחת ממשלת העמים השכינה מתלבשת באותם השרים השולטי' עליהם כדי להגין על ישראל ונקר' כן לפי שעוקצים לישראל כחוחין וכ"ביכול השכינה נעקצת ג"כ ומצטערת בצערן של ישראל: הה"ד וירא מלאך ה' וכו' לפי שהיו ישראל בגלות מצרים והוא נק' מלאך ה' כנזכר בפ' בלק: פקוד פקדתי אתכם וגומר זו הוא הקושי' שהקש' לעיל אלא אגב תירוצי' נמשך בדרוש לתרץ הקושי'

האחרת שהקש' ועתה חזר להקשות קושייתו הראשונ' ולתרצ': מאן דלא קיימ' ברשותי' וכו' כמו כן השכינה שלא הית' ברשות' אלא ברשות אחרים בגלות מצרים. אלא פקוד מלעיל' כלומר השכינה שהיא לעיל' השוכנת בעליונים כנז' שהיא הנק' פקידה היא פקדה את ניצוץ שכינת' שנתפשט' למט' במצרים כנזכר ולכך אף שהית' במצרים והית' בגלות דברה עם משה במדבר מתוך הסנה כי הי' מצויי' בכל מקום והרשות בידה ופקיד ועביד.

מ"ט בגין דהאי זכיר' הות עלה וכו' כלומר הגם כי מלא כל הארץ כבוד' עכ"ז ענין הגאול' אינה תלוי' בה בשלמ' המכות היו בידה כי היא בעלת הדינין כנודע אבל הגאול' היא ביסוד כי המלכות נקר' גאול' ע"ש היסוד כנזכר בפ' אמור א"כ הדרא קושי' לדוכת' מה פקיד ומה עביד וז"ש מ"ט וכו': והשיב בגין דהאי זכיר' הוות עלה וכו' כלומר הכח הזה שאמר' המלכות פקוד פקדתי הוא לפי שכבר נתייחד עמה היסוד שהוא הגואל והשפיע בה כח הגאול' וקרינ' בה פקיד ועביד: מקדמת דנא כלומר קודם פסוק פקוד פקדתי אתכם כתיב פסוק אחר דזכיר' דכתיב וישמע אלהים את נאקתם ויזכור אלהים את בריתו את אברהם וגומר ועליו אמר ואזכור את בריתי כלומר כבר זכרתיו מקדמת דנא: ובג"כ אמרת לבתר פקוד פקדתי כלומר אחר שהזכיר' אתמנ' עלה ונתייחד עמה באותו הכח אמר' השכינה לבתר פקוד פקדתי עכ"ל הרא"ג ז"ל.

דף קס.

חד דמברך האמצע שהוא הת"ת.

ותרין יתיבון ליה ימין ושמאל המסכימים עם הברכ' שמברך הת"ת.

באורייתא שהיא עצמה הת"ת אפי' תרין שהם רמז לימין ולשמאל מספיקין כג' לברכה אחר שהתורה היא משלמת עמהם.

זכירה ופקידה לביש בחיצונים אמנם בלי ספק הכוונה כי המציאות העליון הוא בציור הטוב והרע למעל' אמנם הטוב יצוייר בקדושה מחמת מעשה התחתונים והרע יעשה פגם אפי' בקדושה כאו' והרע בעיניך עשיתי ולכך יקשה מעש' התחתונים למעל' כאו' צור ילדך תשי ובהיות למט' אל התחתונים זכירתם לרעה או פקידתם לרעה יהי' ע"י המשכת הפגם ההוא דין לחצונים שהם המקטרגים על החוטא ולכך יזכרוהו החצונים או יפקדוהו על מעשיו וימשיכוהו שפע דין עליון ולכך הפקידה לביש והזכירה לביש עם היות שיהי' ע"י הקדושים כדפי' עכ"ז יצמח מן החצונים לעורר הדין והפגם ויצמח מן התחתונים החיצונים ממטה למעלה ויצמח אחר שנשפע להם דין מן החיצונים למטה ולכך יתייחס הזכירה הרעה והפקיד' הרעה לחצונים. ונודע שהם זכר ונקיב' סמאל

ובת זוגו וכאשר הפגם יהי' מגיע לעולם הנקבה יהי' ההתעוררות מהחצונים למעל' ע"י הנקבה ויהי' פקיד' לרעה וכאשר יהי' ההתעוררות מהזכר זכיר' יהי' מפני הפגם שהי' בסוד הזכר למעלה והכל תלוי זה בזה וכמו שבקדושה הפקיד' והזכירה ענין א' כך החוצה הפקיד' והזכירה ענין א' שאי אפשר שיפעול הזכר אלא ע"י הנקב' ואי אפשר שתפעול הנקב' אלא מכח הזכר וז"ש **רזא** דמהימנותא דכר ונוקבא רזא דא וכן החיצוני אמר רזא דסטרא אחרא דקיימא ברזא דאלדי"ם אחרים וגו' ואם יאמר זכיר' לזכר מפני שגבר הזכר על הנקבה וכן אם יאמר פקיד' לנקבה מפני שגברה הנקב' על הזכר.

מהכא נפקין וגו' היינו מזכר ונקב' קדושים פנימיים שכל ההנהג' קדושה תלויה בהם. וכן אל החצונים וגו' מאן דחולקיה אתקיים וגו' הענין שהרי תחלתו מן הקדוש' אלא שיתקיים ויתחזק בה ולא יצא משם וז"ש ולא ירכין גרמי' דהיינו שע"י מעשיו ירד למטה דהיינו רובו ואשתזיב שלא נגע בה כלל ור' יהודה הוסיף מאן דיכיל לאשתזבא ששב בתשובה ממנו אחר שחטא וזכאין יותר אותם שעשו בו מלחמה ונצחוהו וזה שאמר לאשתזבא ולאגחא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו נר"ו כתב. יש גורסין חד לברכא ותרין לאתבא וגו' אבל לפי גרסת הדפוס יתפרש כך כי הנה ב' מיני ברכות הם שאר ברכות חד מברך וחד דאתיב אמן סגי אבל בברכת המזון בעי חד לברכא ותרי לאתבא והטעם הוא כי ברכת זימון היא ברזא עילא' ברזא דבינ' כנודע ולהכי מברכינן באורח סתים שאכלנו משלו כנז' בפ' בלק ולכן גדלה מעלתם וז"א וברזא עילא' כדקא יאות ברזא דתלת כי עד עתה דיבר בשאר הברכות והשתא אמר דברזא עילא' הוי ברזא דתלת שהוא בברכת המזון.

ות"ח בר נש כד צלי צלותיה וגו' יש שפי' כי לא יאמר בסתם זכירה זכרני רק זכרני לטובה וכמ"ש אח"כ דעזרא דאמר זכרה לי אלהי לטובה ולשתבשו בזה רק הכוונה לומר שלא יזכיר את עצמו בלשון יחיד אלא בשיתוף רבים כמו השונמית שאמרה בתוך עמי אנכי יושבת כי יקטרגו בו אלא אם הוא חסיד גמור כעזרא שאפי' שאמר בלשון יחיד לא אענש. עכ"ל:

והרא"ג זלה"ה כ' כגוונא דא וה' פקד את שרה כנזכר לעיל וה' כל השם כלו קודם ואח"כ פקד את שרה הרי הזכיר' קודמ' לפקיד': אבל הכא רחל וכו' שלא נזכר בה פקיד' אלא זכיר' וכלא בזכיר' איהו כלומר כלול הוא בזכיר' שאחר שיש בה הזכיר' יסוד כנזכר ממיל' הוא הפקיד' כי אין הזכיר' פועלת כי אם ע"י הפקיד' ולכך אינ' צריכ' להזכר כי באתר דדכור' נזכר נוקבא לא סלקא בשמא כי ממנו הכל: וכולא ברזא דמזל' ר"ל כי כל מה ש ביסוד כלא הוא ברזא דמזל' בינה כי היסוד הוא כולל כל האצילות כלו ואין צריך

לזכור הבינה: כמה דכתיב הבו גודל לאלהינו כלומר נתעסק באוריית' ונברך עלי' קודם כמו שהדין נותן: א"ל אלו הוינא תלתא וכו' כלומר בשלמ' שנעסוק בתורה הכי נמי אבל שנברך קודם לא מסתבר לי דאלו הוינ' תלתא יאות הוא דחד יימא הברכ' ותרין יתיבו אמן אבל מאחר שאין אנו אלא שנים נעסוק בחורה ולא נברך: א"ל הני מילי בברכאן כלומר בשאר הברכות בגין דידכר וכו' אבל באוריית' אפי' יתרי יתבי וכו' שאפי' שנים שיושבי' לעסוק בתורה יכולים לברך וא' יענה אמן אחר חבירו וז"ש אפי' תרי יתבי יהבו רבו ותוקפ' בשבח' דאוריית' כלומר שבח הברכה שמברכין להקב"ה על התורה: א"נ נוכל לפרש כי מה שאמ' א"ל אלו הוינא תלתא יאות וכו' אינם דברי ר' חזקיה אלא הכל דברי ר' יהודה וכאלו אמ' נתעסק באוריית' כמה דכתיב הבו גודל לאלהינו ועוד א"ל זה ר' יהודה אלו הוינ' תלתא יאות כלומר אנו עלינו נאמר הבו גודל לאלהינו אבל יותר טוב הי' אם היינו ג' דחד יימא דברי תורה ותרין יתיבו לי' על דבריו להודו' לו או להקשו' לו. וחזר ר' חזקי' ואמר לו כי אינו טוב יותר בהיותם שלשה כי מה שנאמר שצריך ג' הוא בברכות בגין דידכר חד שמא דקב"ה וכו' הה"ד כי שם ה' אקרא כלומר שם מתקיים כלהפסוק כלו דחד ידכר וכו' דהיינו הזכרת השם שבברכ' ותרין יתיבו אמן אפי' תרי יתבי קא יהבי רבו וכו' ה"ג. כל רזין דברכן הכי איהו חד לברכא ותרין לאתב' בגין דיסתלק שבח' דקב"ה ברזא דתלת' חד דמברך ותרין דאודן ודא הוא קיומא וכו' כך היא הגיר' הנכונ' וכן נמצא בס"י נושן. ודא הוא קיומא דברכאן היינו עניית אמן והו' מלשון חוזק וקיו' כמו ותקעתיו יתד במקום נאמן כי בלא עניי' אמן אין הברכ' משובח ונגמרת כי בענייי' אמן נגמר הייחוד ולכך גדול העונ' אמן יותר מן המברך. בגין דאיכא זכירה ופקיד' לטב ת"ת ומ' וכנגד' בתמורו' יש זכיר' ופקידה לביש שהם סמאל ונחש זכר ונקבה של הקליפו' וז"ש אלין אינון רזא דסטר' אחרא וכו'. ואלין לקבל אלין כי הקליפ' היא כנגד הקדוש' גם זה לעומת זה וגומר. מהכא נפקי כלומר מהני זכירה ופקידה לטב שהם ת"ת ומ' נפקין וגומר. ומהכא דהיינו זכירה ופקידה לביש נפקין וכו'. מאן דחולקי' אתקיים וכו' כלומר שעומד בקיום ובחוזק בסטרא דקדוש' ואינו מטה עצמו לסטרא אחרא ואם ח"ו הטה עצמו קצת שיודע להציל עצמו מהם קודם שיטבע בעמקי טומאתם וז"ש וישתזיב מנהון. זכאה מאן דיכיל לאשתזבא וגומר וזכאין צדיקיי' דיכלין לאשתזבא מנייהו ולאגח' וגומר. כלומר אשריו כל מי שבא עבירה לידו וברח וניצל ממנה כי הוא דבר גדול אבל אשריה' של צדיקים שעושים יותר מזה שיודעים לינצל ממש ונלחמים עמו כמו שממש היו מכניסים עצמם במקום נסיון כדי לכבוש את יצרם ולהלחם עמו כמו פלטי בן ליש ובועז וכיוצא בהם. א"ר חזקיה במה כלומר במה ילחם האדם עם יצה"ר פתח ואמר וכו' לאגחא ביה

קרבא ולשלטאה וגומר כי כן דרך הלוחמים והמתאבקים זה עם זה מי שיודע לעשות מלחמ' מכה חבירו ופוצעו וזהו לאגחא ביה קרבא ואח"כ אינו נרצה ומפוייס בזה אלא להפילו ארצה ולהורגו וזהו ולשלטא' עלוי ובכל זה צריך שיהי' נשמר מהאויב שמא יכהו ויפילהו באיזו תחבולה בעודו עליו וז"ש ולאשתזבא מיניה וכך צריך האדם לעשות עם יצרו הרע להלחם עמו בחזקה ולא יתפייס במעט אלא צריך להכניעו ולהשפילו עד העפר וזהו לשלטא' עלוי שיהי' עבד לו ונכנע תחתיו ובכל זה צריך ליזהר ממנו וזהו ולאשתזבא מיניה כי הוא זקן וכסיל. א"כ אם ח"ו ישלוט עליו שידע לאשתזבא מיניה וזהו כי בתחבולו' תעשה לך מלחמה וכו'. בגין ההוא סטרא דיליה היינו כח הטומא' שבתוכו שהיה מסייעו. ברישא וסיפא בבכורה ובברכה כדמפרש ואזיל. ורישא וסיפא כגוונא חד כמה דכתיב וגו' ה"ג ולגירסת הספרים ג"כ הכל ענין אחד כי אותיות בכורתי הוא כאותיות ברכתי ודא כגוונא דא בגין לשלטא' עלוי באורח מישור כי בכ"ר שבמלת בכורה הוא בדרך מישור דאלפ' ביתא אבל ברכה הוא בהיפוך לזה רצה יעקב להתחכם כנגדו וליקח הבכור' קודם ואח"כ לקח ממנו הברכה. כדקא חזי לי' כי כן הוא יעקב אחוז בת"ת בקו היושר המבריח מן הקצה אל הקצה א"נ באורח מישור ר"ל שלקח הבכורה קודם כדי שיהי' קדו' ומוכן לקבל אח"כ הברכ' כדי שיחול הברכ' בעצם ובזה התחכם כנגדו כי אותם הברכות היו ראויים לבן הבכור אבל עכשו שכבר לקח הבכור' א"כ דרך מישור וראוי אליו הברכ' וזהו כי בתחבולות תעשה לך מלחמה. לא יימא עליה זכרני וכו' כלומר לא יאמר זכרני סתם אלא זכרני לטובה כדלקמן שלא יתעוררו עליו זכירה ופקידה לביש. א"נ לא יימ' זכרני לשון יחיד וגומר שבזה גורם שנזקקין עליו אותם זכירה ופקידה לביש ויאמר על מה זה בוטח בואו ונראה מה מעשיו: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קס:

יכלול גרמיה בין סגיאין וגו' הרבים דרך כלל הם מרכב' לשכינ' וזכירתם ופקידתם בקדוש' ואין רשות לחצונים לאנוס תפלתם אמנם היחיד פעמים שבחובתו תפלתו נאנסת ונטלת למטה וקושר זכיר' ופקידה חיצונית ומטעם זה זמינין לנטלא בכח מעשה הפגם ולזה יכלול גרמיה ויתוקן הכל.

היש לדבר לך אל המלך כדמסיק קב"ה איקרי מלך והיינו דין יום ראשון שהוא בעולם הזכר או אל שר הצבא היא המלכות מתלבשת במטטרון שר הצבא ודאי והיינו דין יום שני והיינו שביום ראשון נדונים בב"ד עליון באצילות כבנים וביום השני בב"ד תחתון כעבדים. ושאל לה באיזה ב"ד יזכיריה לטוב לפי מה שתשאל אם בני חיי ומזוני למעל' ואם שאר מילי למטה.

בתוך עמי וגו' בברכה שיתברכו הרבים דרך כלל תתברך ותושפע היא ודינה בכלל דין הרבים שזכותם עדיף. וא"ת א"כ נמצא שלעולם לא יפרטו לה ברכ' ולא ימלא שאלת האדם וי"ל כי זה אינו אלא בדרך עליית התפל' אמנם לפני המלך הרי כל העולם עוברים לפניו כבני מרון והוא נותן לכל בריה וברי' כדי מחסור' וכפי צורכה אמנם בדרך [453] לא יפרט עצמו שלא יעורר האויב עליו בפרט אמנם הב"ה משגיח דרך כלל ודרך פרט וזוכרו כפי צורכו.

הנגלו לך וגו' הענין שאיוב חטא בשני אמונות כוזבות הא' האמין שהב"ה ממש בקום עשה משליט המות על האדם וז"ש הן יקטלני שהוא משלח שר החטל.

הב' חשב שאחר שהמות שולט אין כח למעל' לסלקה כלל וז"ש כן יורד שאול לא יעל' ושניהם רמז באומר הן יקטלני לו בוא"ו ירצה אייחל אליו שהוא ישלח המות ואחר שתבא לא יחזור אותה ולכך אחר שיקטלני לא אייחל וז"ש ל"א באלף וקרינן בוא"ו וכולא איהו ירצ' שתיהם אמר איוב. ולשניהם הודיעו הב"ה כנגד הראשון אמר וכי אנא קטיל הנגלו וגו' דרך כלל ירצ' כבר ידעת סדר ההנהג' העליונה כולה שידעת שהמיתה על בני אדם ממש היא ההנהג' בקום עשה ממני זה שבוש גמור שהרי מה שהב"ה הזהיר בתור' לבני אדם אינו גזרת המיתה אל עונש העבירה ח"ו אלא להזהיר שלא יגע באש שיכוה בו והיינו ששערי המות הם פתוחים מעצמן והעובר בם ונכנס אליהם הוא מעצמו נכנס אל המות ומעצמו המות באה עליו והיינו עונשי התורה שאחר שנכנס אל החיצונים תיקונו במותו להעביר ממנו הפגם החצוני ההוא והיינו אומרו וכולהו סתימין מבני נשא דלא ידעין לאסתמרא מנייהו ומאליהם הם נופלים בשוחת המות וענין זה קרה לאיוב שלא נשמר ונפל מעצמו כמו שפי' בפ' תצוה. ולדרך הקושיא הא' שהקשה הן יקטלני שהוא ההורג ח"ו אמר בדרך פי' זה הנגלו לך שהכוונ' שלא ידע להשמר ומאליו נפל הוא וכל שאר הנופלים מעת שחטא אדם הראשון ואילך. ולדרך הקושיא הב' שאמר לא איחל שאין ספוק ח"ו להציל אמר הנגלו בפי' שני בסוף דבריו הנגלו לך וידעת מציאותם ושאין כח בידי להציל והרי כל עצמן אני עתיד לבטל מן העולם כ"ש להציל מידם אלא שטוב לאדם לעכל זוהמת חטאו וזה כלל המאמר עד סוף דבריו.

מאן אינון שערי מות וגו' הענין ששערים הם כל אותם הכחות שיש לחיצון שמתפשטין בעולם ושולטין על מכשולות בני אדם ומפתין אותם עד שהם נכנסים בשערים ההם במעשיהם ונמשכין מעצמן ברוע בחירה אל יד המות אל הרשעים אפי' בידיע' ואל הצדיקים לפעמים בלי ידיעה שהם נסתרים כענין איוב שדמה שהי' מתקן בעולות והי'

[453] אצ"ל בדרך פרט.

מקלקל והנה השערים האלו הם שתי דרכים הא' שערי מות הם שערי לילית הרשע' התחתונים הנזכרים בפ' פקודי השניי' שערי צל מות דהיינו הצל העליון שעל המות המצל על המות כצלם אשר על האדם המחיה אותו והם שערי סמאל הנותן כח ללילית לשלוט בעולם הגשמי.

ידע יעקב דאיהי אתחזייא. שהית' זוכה למעל' זו ששלמות השבטים תליא בשנים אלו שהם חשובים מאד שהם במדרגת השלמת כל השבטים ששאר כל האברים משתלמין ע"י אבר היסוד כנודע וז"ש אתחזייא שזו מעל' גדול' לאשלמא וגו' דהיינו שלימות שאר הנולדים ודאי ולכך הי' זרע רחל חשוב מאד בעיני יעקב.

ולא תתקיים בעלמא וגו' מפני חשיבותה כל זמן שהיא בחיים מור' על רמז השכינ' במשל הגשמי ומונע מציאות רוחני יסתלק הגשמי כדי שממש יבא במציאות רוחני שלא בהתלבשות ולזה בעא למיזל לשתי סבות הא' שלא תמות רחל בח"ל שקבורתה ידוע בפרשת דרכים לתיקון ישראל כאו' רחל מבכה וגו' הב' מפרש דבארעא אחרא לא תשתלם ביתא ויהי' אחיזה לחיצונית בזה אלא בא"י בקדושה ותשתלם בטהרה.

דיורא אחרא שכינה ממש מפני תועלת הנמשך לה שהיא משתלמת עם יעקב על י"ב שבטים ולזה צריכה להיות רחל תיק רוחני ולא תיק גשמי ונעשה יעקב בעלה דמטרונית' בהדי שכינתא המזדווגת לו כעין רחל בת זוגיה והיינו בגיני הוה מלה דאתדחייא איהי ואתייא דיורא אחרא וגו' בגיני לדיירא עמי. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תרי זמנין אלדי"ם אלדי"ם אמאי וגו'. זה יובן במ"ש דף קנ"ג ע"ב דרחל יתבא בין תרי צדיקי יוסף ובנימן. ויוסף הוי בעלמא דדכורא כנז' פ' ויחי דף רמ"ו ע"ב. ובנימן בעלמא דנוקבא. ולכן אלדי"ם ראשון בבינה והשני במלכות כי ויזכור אלדי"ם היא הבינה דיתבא בעלמא דדכורא הנק' זכירה וילדה את יוסף שבו סוד זכור. וישמע אליה אלדי"ם דא מלכות נוקבא מדת הדין דבה תליא שמיעה. כנודע וכנז' פ' בהר סיני דף ק"ח ע"ב וממנה יצא בנימן.

מאי נקבה א"ר יצחק וגו' פי' בו לשון נקבה והכרח דר' יצחק הוא משום דהל"ל פרש שכרך או נקוב שכרך או דבר שכרך וכיוצא אבל נקבה שכרך הוא אותיות נקבה לומר שישאל איזו נקבה אשה אחרת בשכרו ויתן לו אחר שאינו נותן עיניו אלא בנקבות. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' בר אי איהו זכאה ה"ג כלומר אם קים לי' בגוויה שלא ימצאו בו עון אשר חטא אז יש לו רשות לומר זכרני בלשון יחיד כמו עזרא שאמר זכרה לי וגו'. וההיא יומא מלכות דרקיעא שלטא כלומר מלכות שמים דת"ת כי היא דנה את העולם בכח הגבורה העליונה של שמים אש ומים ואז איקרי מלך המשפט ה"ג ור"ל המלך המושפע מההוא

משפט של הגבורה כי עם היות שמשפט משפטו בת"ת עכ"ז על צד הדין נקרא הגבורה משפט כמו עשה ה' שפטים. לא באלף וגו' הא' רומזת בא' מג' ראשונות והוא"ו רומזת בת"ת והיה אומר איוב הן יקטלני לוא"ו ולא' אייחל שירחמוני שהם בעלי הרחמים א"נ לא באלף והוא בלשון תמיהה: כמה תרעין אינון פתיחן להההוא סטרא דהיינו סטרא אחרא שלה שערים שהיא נגדית לבינה הנקר' חיים והמדרגה הנגדיית לה בבינה נקר' מות והיא שולטת על אותם השערים של הטומאה וכדמפרש ואזיל. וכלהו סתימין מבני נשא ולא ידעין לאסתמרא מנייהו בגין דאינון סתימין מבני נשא ולא ידעין אינון שערים כך היא הגיר' וחסר בספרים והוא מובן מעצמו והוא פירוש למלת הנגלו לך כלומר שהם סתומים מבני נשא ואינם גלויים. אלא מות וצלמות כחדא אינון הכוונה כמו שפי' לעיל דגם זה לעומת זה וגו' כמו שבקדושה חכמה ובינה נקראו רעי' דלא מתפרשן כן השתי מדרגות שבתמורו' כנגדם הא' שכנגד הבינה נק' מות ושכנגד החכמ' נק' צל צלו שלמות זה ותוקפא דילי' כדמסיק והם ג"כ לא מתפרשן ושם המורה על השתתפם וייחוד' יחד הוא צלמות בחיבור חדא. מות הא אתמר דא מלאך המות דכמו שעץ החיים ת"ת נק' [454] ע"ש שהוא עץ מאינון חיים בינה כן אותו שכנגד הת"ת נקרא מלאך המות כלומר מלאך הנשפע מאותו מות שהיא מה שכנגד הבינה כנזכר. צלמות צ"ל מות ה"ג ולא גרסי' צלי מות. וכל אינון דרגין דנפקי וכו' כי כמו ששש קצוו' יצאו מחכמה ובינה והם נק' חמשין תרעין כנז' בתיקונין אימא עד הוד אתפשטת שהם ה' ספי' כל א' כלולה מעשר נ' שערים וכלם יצאו מבין חכמה ובינה. כן בתמורו' כל אינון דרגין דנפקין מינייהו ומתקשרים בהו שהם שאר המדרגות שתחת אלו הב' הנקר' צל מות אינון שערים דילהון וז"ש כמה דלעילא כד"א שאו שערים ראשיכם. ואלין אינון נ"א ואלין איקרון שערים נהרין ונחלין שית סטרין דעלמא ה"ג. אוף הכי נמי שערים אינון שערי מות ושערי צלמות וכו' ה"ג. שערי מות ושערי צלמות דא נוקבא ודא דכורא כלומר לפעמים נקרא ע"ש הזכר ולפעמים נקרא ע"ש הנקבה כי מחבור שניהם יצאו. וכל דא אמ' קב"ה לאיוב וכו' ה"ג. חד מעלמא דדכורא בינה בגין דבמזלא תליא מלתא והיא הנקר' מזל ופי' הפסוק הוא ויזכור אלהים בינה את רחל אז וישמע אליה אלהים מלכות ששמעה תפלותיה. א"נ ויזכור אלהים מלכות שנתייהד' עם הזכיר' יסוד כדי לפקוד את רחל וישמע אליה אל המלכות האלהים העליון בינה כי המלכות משבחת תדיר למלכא עילאה. ידע יעקב וכו' מדקאמר' היא יוסף ה' לי בן אחר כלומר בן אחר צריך שיבא לעולם להשלים מנין י"ב יהי רצון שיצא ממני אז ידע יעקב. ולא תתקיים בעלמא כנזכר לעיל. ולא יכיל מפני לבן.

[454] כמו שהת"ת נק' עץ החיים כו'.

ויאמר אלהים אל יעקב ה"ג דהיינו שכינה שאמרה לו שוב וגו' ואהיה עמך כדמפרש ואזיל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסא.

הא נקבה דאיהו שכרך וגו' רצה לזווג לו נקבה אחרת למטה מאלו הד' והיא לילית הרשעה שעל גביו והיינו נקבה שכרך עלי ולזה אמר לא תתן לי מאומה מום ודאי היא לי זאת אל תתן לי מום שאילו עשיתי לתאוה גשמית היא מום בלי ספק אלא כל מה דעבידנא ליקרא דמלכא ועד כען משתלם הקדושה ומכאן ואילך אין לי חלק בו אם תעשה לי הדבר הזה לתקן מכאן ואילך הדבר הזה מלכות עם היסוד ע"י עולם הנפרדים צאן קדשים צאן ירושלם להפרידם מכאן כמו שתקן ד' בחינות שכינ' בארבע והשלים י"ב שבטים י"ב אבנים לסוד ד' בחינות ד' נקבות כן יעשה עוד תוך הקדוש' להשלים הנפרדים כולם אעבור וגו'.

הולך תמים דא אברהם שעל ידי החסד הולך תמים כד אתגזר שהשלים מדה זו בצד החסד ופועל צדק יצחק גבורה וגו'.

לאו איהו פחות מאלף מאה שערים שבמלכות כלולות מעשר והם מאה אדנים והיינו מאת עֶשְׂרים דהיינו עשיריות.

מנהון תליין בעובדא כגון מעשה המצות

במלולא כגון ברכות ותפלות **ברעות'** כוונת הלב בק"ש וכיוצא.

דלאו בעובדא אית ספרים דגרסי הכי ולא היא דהא מעשה לסתור כדמפרש בפסוק ויצג אלא הכי גרסינן כולא בצלותא [455] וכן פי' בזוהר פ' במדבר כי התפלה בסוד ציצית ותפילין הוא בעובדא ואח"כ במלולא ובעובדא.

כול' בחכמתא לאמשכא וגו' ראשונה פי' דרך כלל כל מעשיו בענין המקלות כי לא אל הגשמי היה מכוון אל [456] יחוד עליון וזה שאמר לאמשכא ברכאן מהכתר והחכמ' שהם מקור לכל הברכות לכל הספירות ולכל הקדושים הנקשרים ומתייחדים בייחודם בסוד הקדוש' שבהם נכללים כסא הכבוד וז' היכלות וז"ש **לכלהו** דרגין עילאין דאינון וגו' והענין שהכחות עליונים נחלקים לג' חלקים הא' הקליפות והב' השרים הממונים על האומות שאינם חלק ישראל כלל. הג' החיילים הקדושים שהם לדון התחתונים והם אחוזים בחלק ישראל וגורלו ואליהם ג"כ כוון הנה באו' לכל אינון וגו' והשתא מפרט הפסוק והולך מקלות אלין דרגין וגו' כי השרים אינם דנים וכ"ש הקליפות אמנם בתי

[455] לפנינו הגי' נכונה וכן גרס' הרא"ג ז"ל. ובאור הלבנה הגי' כולא בצלותא בעבודה תליין.
[456] אלא.

דינים יש ב"ד תחתון וב"ד עליון ב"ד תחתון בהיכל זכות שם סנהדרין יושבים ודנים כל ענייני העולם ושכינ' משתתפ' עמהם ובזוהר פ' וירא פי' בפסוק וה' המטיר שהם ע' שרים ידועים בשם שהם שרי חיילי השכינ' ושכינה עמהם ב"ד תחתון וכן למעל' בסוד האצילות ב"ד עליון כמבואר שם וסוד בתי דינין נקראי' מקלות ע"ש שחובטין במקל לצורך הדין ויש בהיכלות שאינם דין ויש בספירות שאינם דין והכוונ' שאותם הכחות שיש בהם דין ע"י מי הרחמים שהמשיך עליהם המתיק דינם וז"ש אשר פצל דאעבר וגו' ע"י שפע הכתר והחכמה כדפי'.

רהטים הענין כי רהטים היינו רהטי דמוחא והם ד' פרשיות דתפילין י' קדש ה' והיה ו' שמע ה' והיה אם שמוע והנה יש רהטים של תפלין של ראש ויש רהטים של יד ויקראו רהטי תתאי שהם מוחא דנוקבא והיינו הפי' הראשון מלך ת"ת או בינה אסור ברהטים להשפיעם ולהמשיכם ומהרהטים משתקיין כל הכחות הנמשכים למטה שהם המקלות כדפי' וז"ש ברהטים היינו דכתיב וגו' דהא מההוא מלך וגו' ומשם המשיך לרהטים ושם הציג המקלות שהם כחות הנזכרים. ד"א וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ובגין כך פלח לי ובג"כ אמר נקב' שכרך הא נקבה דאיהו שכרך כדבקדמית' ה"ג: ור"ל נקבה שכרך תרצה ליקח נקבה אחת בשכרך כדבקדמיתא שכך הוא שאינך לוקח שכרך אלא נקבו':

ויסר ביום ההוא את התישים וגו': דכד אתגזר תמים איקרי היינו מה שאמר בפ' לך לך דף צ"ה שהאדם רשום בגופו שם ש"ד בלבד ואחר שימול ומתגלי היוד בפום אמה נעשה שדי וז"ש כאן דכד אתגזר תמים איקרי: ופועל צדק דא יצחק צדק היא המלכות והגבורה היא המפעיל אותם פעולות הדינין וכן שם זה של צדק הוא מורה דינין תקיפין כנזכר בזוהר: א"נ פועל צדק כנזכר בפ' אתא יצחק ואודע דאית דין ואית דיין וכו'. א"נ כי ע"י צדק הייחו' [457] בסוד שמאלו תחת לראשי היא נעשית ונפעלת: מ"ט עבד עם לבן כגוונא דא היינו המצאת המקלו' כנרא' שהיא ערמה ותחבול' ולא הניח הדבר שיעשה מעצמו. אלא יעקב בחין שעת' דמזלי' הוה כלומר לא היתה כונת יעקב בהמצאה זו כדי לגנוב מלבן אלא שרצה לנסות מזלו אם היה מסייע לו ואם יעלה בידו המצאה זו ידע שמזליה אסתלק ואם לא יעלה בידו לא יושיט רגליו עד שיעלה לו מזלו.

ת"ח כתיב וענתה בי צדקתי וגו' כלומר ראה כי הכתוב הליץ בעדו וכתב כי בצדק כל אמרי פיו ולא היה ח"ו בגזל כי בשכר טורחו היה נוטל מה שהי' נוטל. ולא עוד אלא דאיהו נטיל רשו מלבן שאחר שהודה לדבריו ואמ' הן לו יהי כדבריך כבר סבר וקביל

[457] נ' דצ"ל כי על ידו צדק נתייחד.

שכל מה שיוליד מהיום והלאה יהיו של יעקב. וע"ד כתיב נחשתי וגו' כלומר השתא דאמרן כי כל כונת יעקב בענין המקלות לא היה אלא לבחון מזליה אתי שפיר מ"ש לבן נחשתי וגו' כלומר שעשה נחושי' ובחן מזלו אם יהיה לו ברכה בשותפות של יעקב. וברכתא דלעילא לאו איהו פחות מאלף לפי שהספי' הם כלולות עשר מעשר עד אלף והכונה שכל בחינות הספירו' הסכימו להשפיע ליעקב ברכו' מכל מין ומין א"כ נמצא שבכל ירחא וירחא שהוא חידוש הלבנה שהיא במלואה שרומז' שהיתה נשפע' מהמדו' העליונות אז היו כל הספירות משפיעי' לו כנגד בחינ' כללותם מכל מין ומין שהם אלף כנזכר. וכד בעא יעקב לנטלא אגריה לא אשתכח וכו' כי הכל לקח כדמפרש ואזיל. אלא נטל עשרה מן דא כלו' עשרה מכל מין ומין בלבד וכל מה שעש' בהמצאת המקלות הכל לקח ממנו. ויהב לי' ואמר לי' טול וכו' ה"ג ולגירס' דידן דאמר בידא דבנים ר"ל בידי בניו של יעקב והראשון עקר עשרת מונים עשרה מן דא ועשרה מן דא דכתיב ואביכם וגו' ה"ג ור"ל עשר מונים כלומר עשרה מכל מין ומין בלבד. ונטל מדילי' בזרועא כדרז"ל במדרש שהיו המלאכים גונבים מעדרו של לבן שהיה ביד בניו דרך ג' ימים והיו מביאים אותם לעדרו של יעקב: מנהון תליין בעובדא כגון ציצית וסוכה וכיוצא. מנהון במילולא כגון ק"ש ותפלה וכיוצא, מנהון ברעותא דלבא כגון הייחוד דק"ש ובכוונת המצות בעשייתם ואלו השנים לא יתפרדו כי האמירה בלי רעותא דלבא לא אמשיך ברכאן וזהו שאמר ומאן דבעי לאמשכא ברכאן צריך שיהי' במילולא ורעותא כי שניהם כאחד טובים: ומנהון דלאו בצלותא אלא בעובדא תליין כגון יעקב שעשה אותו מעשה שפצל המקלות שהיה תלוי במעשה בלא דבור כדמסיק: ממבועא דכולא בינה או חכמה. דרגין עילאין וגומ' היינו ו' קצות חולקיה ועדביה: דאינון בי דינא כגון גבורה והוד ומלכות שהם בעלי דין וצריך להמתיקם. דאעבר מנהון דינא כי הסיר אדמימות המקלות והדין שעליהם ונשארו רחמים לבנים: ברהטים היינו דכתיב מלך וגו' כלו' מלך שהוא ת"ת אסור ברהטים בד' אותיות של אדני כנזכר בתיקונים דף קמ"ב וקמ"ג. ושיעור הכתוב ויצג את המקלות שהם מדרגות הדין אשר פיצל ר"ל שהעבי' מהם הדין וזה ע"י הרהטים שעשה שיתיחד ויתקשר ת"ת בד' אותיות אדני וישפיע לו ברכות ויתמתקו הדינים וז"ש דהא מההוא מלך אתיין ברכאן לכלהו עלמין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסא:

ד"א וגו' והפי' הב' רהטים הם רהטי עילאי שהם ח"ב ח"ג ות"ת מניח תפלין של ראש והוא מלך אסור ברהטים וגו' וז"ש מלך דא אסור וקשיר באינון רהטין עילאין וגו' ומלך זה הת"ת וסוד הרהטים הם ד' פרשיות בד' בתים שם אהיה והיינו סוד ח"ב והיינו מלך

עילאה דאמרן ומשם נמשך לכל הספירות והספירות הם נחלין דנפקין מבינה ע"י בחינת ו' שהוא הת"ת ונמשכים ז' נחלים למלכות והם שקתות המים נמשכין מן הרהטים ומתכנשין למלכות שהוא מקוה המים ולשם באים כל ד' חיות שהם סוד המרכבה וחייליה והם ד' עדרי צאן לשתות והיינו אומרו ישקו כל חיתו וגו'.

ת"ח בשעתא וגו' לפעמים יכונה הדין בחום ואש והרחמים בקרירות ולפעמים להפך בסוגיא דשמעתין וכדאיתא פ' בראשית בכמה דוכתי. אמנם הענין כי אל הדין בסוד השפע הנשפע ב' בחינות פעמים יהי' הדין כ"כ חזק שימנע השפע מעיקרו שלא יושפע כלל ואז חום הגבורה ינגב וייבש מימי החסד והיינו דין חזק יהפך החסד ג"כ לדין. ולפעמים לא יתחזק כחו כ"כ למנוע הברכה מהימין רק שיעכבהו ולא יושפע למטה ואז התימן מונע הברכות והיינו אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי ושתי בחינות אלו להם ב' כנויים כשיהיה הדין חזק יתייחס הגבורה בשם אש והפכה דהיינו חסד הממתקת בשם מים המכבים האש וכשיהיה הבחינה האחרת יתייחס הגבורה בשם קרירות המקרשת המים שהם השפע ומונעם שלא ימשכו והפכה דהיינו החסד המושכת השפע ממתקת דין הגבור' בשם חום שמחמם קרירות הגבור' ומתכת קרישות המים שימשכו והיינו סוגיא דשמעתין. ואמנם ת"ת מצד החסד יקרא רוח דרום. ומצד הגבור' רוח צפון ומעכב השפע. ואמנם מצד החסד מטה כלפי חסד וגובר צד החסד ולכך רוח דרום שראן מיא כדפי'.

וכולהו מתחממי ג"כ הכחות המלובשים בדין על התחתונים על עכוב השפע מתהפכים לרחמים בסוד חמימו' החסד הנמשך ולא שהם מהופכות עתה בשפע הנמשך שהפסוק אמר בבואן לשתות משמע שעדיין לא שתו אלא מתהפכין מעצמן אחר שנכנע הדין מלמעלה וחדאן לשתות הרחמים כדפי'.

דאינון כלהו נוקבי. הן אמת הכחות התחתונים יש זכרים ונקבות פי' משפיעים ומושפעים אמנם עתה שהם כולם באים לשתות כולם נקבות וז"ש ויחמנה בלשון נקבה בגין דאינון כולהו נוקבי.

פתח ואמר כי יעקב בחר לו יה וגו' עד כאן לא ידענא אי קב"ה ברר וגו' ואיכא בין האי להאי שאם נפרש שיעקב בירר אפשר שיש להב"ה שתי אומות הא' מה שנפל לו חלק גורלו בהנחל עליון גוים והב' יעקב שברר לקב"ה שאם לא ברר לא היה בוררו הב"ה ולא איכפת ליה מניה שכבר היה לו עם אחר. אמנם אם נפרש שהב"ה ברר היינו שלא היה לו להב"ה עם כלל וברר בהנחל עליון גוים חלק ואז לקח וברר בכל האומות יעקב ונפקא

לן השתא תרתי חדא שאין לו אומה אחרת כי אם יעקב שברר לחלקו ועוד שהוא חמוד וחשוק בעיני הב"ה כיון שהב"ה ברר אותו.
אלא ממה דגלי קרא ידענא דקב"ה נטל ליה ליעקב וגו' א"כ הם חשובים יותר מכל האומות כיון שהב"ה בררם.
ת"ח הכי נמי כלו' עם היות שפי' שהב"ה היה מברר ראשון לא שללנו שגם יעקב לא ברר אלא שאין אנו צריכים פסוק לזה דמאידך נפקא וז"ש הכי נמי יעקב ברר וא"ת מה צורך לברר אחר שכבר הוברר הוא להב"ה לזה אמ' ואסתלק לעילא כי רצה שיהיו ישראל אחוזים במדה עליונה שהוא הת"ת ולא בסוד הגרים במלכות שג"כ הם מבוררים בהתחברם ליש' ולהכי סתם לן קרא דלשתמע תרתי קודם כי יעקב בחר לו יה הב"ה בחר אותו ואח"כ יעקב בחר לו יה להסתלק למעל' כדפי'.
דרגא חוורא וגו' כלו' צד הימין הת"ת ומקל לעולם הת"ת ולבנה לח צד החסד שבו וכן דקדק דקאמר על הגבורה דרגא סומקא דסטר שמאלא שהוא צד שמאל הת"ת כדפי' לעיל.
ויפצל בהן פצלות אהדר ללוז וערמון שהם צד הגבור' כדפי' ולבנות ירצ' שאחר שפצלם מן הדין שהיה בהם לבנם בהכנסם לחסד וז"ש ואעבר ליה העביר המקל שהיא הוא"ו מן השמאל לימין ואיהו דהיינו ויקח לו יעקב מקל כנגד הת"ת קו האמצעי המתמצע בין האודם והלובן אעיל בינייהו הרי בחינתו באמצע אחר שהעביר הגבורה לימין נשאר הת"ת שמאל לשתיהם לכך אחר זה אעיל בינייהו ולא זה בלבד אלא נטיל לון כחדא שיוכלל הת"ת המתמצע ביניהם משתיהם ולא זה בלבד אלא גם ע"י שהוא אמצעי נעשה גבורה בתוך החסד וחסד בתוך הגבור' והיינו ואתעבידו כל חד בתרי גווני דקאמר ולא שישתלמו שם החסד והגבור' אחר שהם נמתקות על הדרך שפי' אלא גם נוסף על כל הייחוד הנזכר להגביר חסד עליהם וז"ש ועכ"ד מחשוף וגו'.
וכל דא וגו' כלו' בתיקון הדין על הדרך הנז' בהקשר כולם בתוך החסד בקל יוכל להשפיע החכמה לדרגא דעדביה שהוא הת"ת ממבועא שהוא חכמה וכתר דנחלא בינ'. וא"ת מה צורך לכל זה יעלה הת"ת למעל' בבינה וחכמ' שהוא בן בית לזה תירץ שג"כ הי' צריך שיוכלל מדתו בג' אבות וז"ש ולשואה לדרגא דא וגו' כדפי' לעיל בסוד ברהטים. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ויחמנה וגו' וע"ד אתכוון יעקב וגו' זה תבין במ"ש בב"ר בש"ר הושעיא כי המים נעשים במעיהם זרע ולא היו צריכין לזכר וזהו ענין ויחמנה בל' נקבה משום שלא היו זכרים בעדר ההוא וכן נז' הענין ברש"י ז"ל על פסוק זה ויש מרז"ל סוברים

שאעפ"י שלא היו שם זכרים המלאך היה מביאם וזהו סוד שא נא עיניך וראה כל העתודים וגו' והנה לזה להודיענו הנס הגדול הזה כתיב קרא תחילה ויחמנה בלשון נקבה שלא היו שם זכרים אלא נקבות ובעבור זה הוצרך יעקב לעשות אלו המעשי' בחכמ' וז"א וע"ד אתכוון יעקב למעבד עובדא בחכמתא וגו' והנה אחרי השמיענו איך לא היו כולן אלא נקבות אח"כ הזכירן בלשון זכרים ויחמו להורות תחלה באומרו ויחמנה שלא היו שם אלא נקבות ובאומרו ויחמו הודיענו ששמשו במקום זכרים ונתעברו מעצמן ומאליהן ולזה חזר והזכירן בלשון זכרים. עכ"ל:

סתרי תורה

מתניתין. רעותא דעבדא וגו' אהדר לפסו' ויקח לו יעקב ואמר שרצון המעשה ליעקב הי' לקשר הספירות וז"ש קטרי מהימנותא ולא ענין גשמי כמשמע מפשטי דקראי וכדמסיק.

קל קלא דקליא פי' קול ולא אחד אלא המתפשט לכמה קולות מתפוצץ אותו הקול לכמ' סטרין מפני שהקול הזה מתעורר מהת"ת הנקרא קול מסתעף אל בחי' רבות להוכיח בני אדם להשיבם.

אנן פתיחן עייניו הם המלאכים וכל אותם הדקים שאין שינה ופעולה גשמית שולטת בהם.

גלגלא אסחר היא המלכות המנהגת העולם והיא מתגלגלת בשפע הספירות כי לפי קבלתה כן היא סובבת פניה פעמים אל החסד פעמים אל הגבורה וכן לכולם להנהיג העולם וזה לכמה סטרין דקאמר.

קל נעימות' אתער אפשר דהיינו שירי המרכבות והחיילים על משמרותם. או אפשר דהיינו קול הת"ת נעימות' מצד הבינה ששם הנועם וקול זה הוא קול של מוסר דקאמר אתערו וגו' ופי' אתערו ישני תרדמת שכרות יין הדברים החומריים ואו' אורייתא ארימת קלין במוסרים בתוכחות בסיפורי ענייני האבות וחסידותם באזהרות ומצות להיישיר האדם אל הדרך הישר.

גו חשוכא דרעותייהו איש בשרירות לבו הרע.

אזל מארעא וגו' [458] מבאר שבע מקום הקדש. וילך חרנה אל מקום הקליפות לרשו אחרא.

דחה לכלהו שלא נדבק בכל אותם כ' שנה **נהורא** מגו חשוכא פי' אותו נצוץ הקדושה המתפשט ומתלבש בתוך עשר קליפין ומפני שהם אותיו' יוד הא ואו הא מתלבשות בעשר קליפות ואותיות אלו מכוונות למלכות בשם המתייחס בה חכמה דהכי סליק מ"ה לזה אמר חכמתא מגו טפשותא שהוא מוח בתוך הקליפות והיינו ויקח לו יעקב וגו'

[458] כן היא הגי' באור הלבנה.

שהוא נצוצות הקדושה בתוך הקליפה ואוקיר למריה שקידש שם שמים בהיותו נכנס בקליפות ולא נדבק בהם. והשתא מייתי תוספתא דא דקא עסיק בכניס' יעקב אל תוך הקליפות ועניינ' והשגתו בהם:

תוספתא קטורא קשר.

דקטורא עשן ועשן יאמ' על הכחות הנקשרים בשורשם ויש שני מיני עשן יש עשן המחשיך העינים והם החיצונים. ויש עשן הקטורת שהם הקדושים ונקראו עשן טהור ולזה ליעקב קרא קשר העשן הטהור להיות קשרו בקדושים.

לגו לגו אל תוך עצם הקליפות נכנס יעקב וטעם כניסתו שם לסבות רבות הא' שנצוץ הקדושה מתפשט שם להשיג אותם המדרגות הקדושות שנתפשטו חוצה בעון האדם הא' ולהביאם אל ארץ קדושה ונשמות השבטים ולזה היתה תולדתם בחוץ וז"ש לקמיה אבדון ומות שמעו תוקפא וגו' שגם בתוך אבדון ומות קדושת יוצרנו והיינו אומרו אבדון ומות אמרו באזנינו שמענו שמעה והטעם להיות מציאותם מהגבורה ע"י הגבורה המתפשטת בהם שמכחה נמצאו הם משיגים בחסד בינה חכמה וכתר והממציא ולא שישיגוהו על אמתתו ח"ו אלא יש להם השכלה בדברים הנסתרים וז"ש אבדון ומות שמעו תוקפא היינו הגבורה החזקה דהורמנא חסד שמשם מזון כל הנמצאים למטה שהם הורמנא דמלכא בינ' רזא חכמה וסתרא כתר.

טמירא עילא' וגו' כל המדרגות האלה עד א"ס שהוא טמיר מכולא אפי' מהרעיון כדמסיק הכל מושג משם שאין לך דבר שנתיב חכמתו לא תתפשט בו.

מאן דאתמשך בתר אלין אבדון ומות הנזכרים **טבוהי** דגבר שלים וגו' אשרי יעקב שנכנס בהם כשהלך בחרן ויצא בשלום שלא נדבק בהם.

ולא אתחשכו עייניו בהאי תננא שהוא עשן אשו של גיהנם והכוונ' שלא נדבק בהם ולא הסתירו מפניו השגת הקדוש'.

וזכה לאקרבא היינו אחר שנבחן בתוך הכור ועמד באמת זכה למדת אמת והיינו סוד ויקח לו יעקב דהיינו מדתו מדת אמת כדמסיק לקמיה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' מלך דא אסור וכו' כלו' מלך דא שהוא ת"ת

אסור וקשור באינון רהטין עליונים שהם ד' בתי תפילין דאינון אהיה שהם בבינה כנז' בתיקונין דף קמ"ג וז"ש דמנייהו אשתקיין כלא ממלך עילאה כלומר מאותם ארבעה רהטי מוחא שבבינה שהוא מלך עילאה אשתקיין כולא דהיינו כל הספירות שתחתיה ויש גירסא אחר' דגרסי דמנייהו אתמשכן ברכאן לכלא והכל עולה אל מקום אחד. בשקתות המים דמתמן אשתקיין כולן שקתות המים אלין אינון וגו' ה"ג והם הש

קצוות הנקראשקתות על שם שהם המשקים ומשפיעים לכל העולמות של מטה: עד דמטו לאתר דמתכנשי תמן דהיינו המלכות שאם תבאנה הצאן לשתות וגו'. ישקו כל חיתו שדי היינו עולם היצירה עולם דמטטרון ששם ד' חיות של מלכות הנקרא שדה. ישברו פראים צמאם היינו עולם העשי' והם אותם שהם בההוא יער שתחת ההיכלות שהוא ממשלת סנדלפון שר עולם העשי' המושל בההוא יער וכן עולה שמו כמנין יער וביער ההוא יש מכמה מינים שונים טהורים וטמאי' והם הנקראים פראים מלשון פרא למוד מדבר וכלם יונקים מההשפע' העליונה: דרוח צפון נשיב היינו כח הגבורה המונע ומעכב ירידת מימי החסד לפי שהוא קר ולא מיין גלידין המים שנטלה הגבורה מהחסד שהחסד מטה כלפי חסד בלי שיעור ומאחר שנותנם ע"י הגבורה כמו שרוב קרירות הצפון מקריש המים ואינה מנחת אותם שימשיכו כן כח הגבורה והדין אינו רוצה להמשיך למטה השפע שקבלה מחסד ומקריש אותם. וכד אתער רוח דרום שהוא חם ויבש מתמסמסין ונגרים ונמשכים להשקות העולמות וז"ש בגין דחמימות דדרום שראן מייא כלו' מתירי' אותם. למשתי מההוא קרירו דצפון כלו' מתחממים עתה כשגברה יד החסד לבא לשתות ולרווות צמאונם שהי' להם מההוא קרירו דצפון בקדמיתא. ויחמנה והא כתיב ויחמו שהוא לשון זכר א"כ איך אמר כאן ויחמנ' לשון נקבה. אלא בגין דאינון כלהו נוקבי ה"ג והוא כי כל מה שלמטה מהמלכות נכלל בעולם הנקבה ומאחר שהם באים לשתות ולקבל כנקבה המקבלת ויחמנה קרינא בהו ולזה כינה אותם כאן בלשון נקבה לפי שהזכיר שהיו באים לשתות ולקבל כנקב' ואח"כ כשלא הזכיר השתייה כתב ויחמו הצאן בלשון זכר. ולפי זה וע"ד דקאמר מוסב לעיל דקאמר מנהון תלייא בעובדא. א"נ לעולם אימא לך דמלת צאן הוא נוקבא ואתי שפיר ויחמנה ומה שכתב קרא ואמר ויחמו חוזר אל המקלות והוי כאלו אמר ויחמו המקלות אל הצאן כי בראותם המקלות היו מרתעות לאחוריהן ומתחממות והמים נעשים זרע וז"ש וע"ד אתכוון יעקב וגו' **ויקח** לו יעקב מקל לבנה וכו' ה"ג ר' אלעזר פתח ואמר כי יעקב בחר לו יה וגו' עד כאן לא ידענא וגו' דתרתי משמע יעקב בחר לו לאלהים לי"ה או ליעקב בחרו יה להיות לו לחלקו. בירר אחסנתיה ועדבי' היינו מדתו מדת הת"ת נטלה לחלקו וזהו כי יעקב בחר לו כלומר בחר יעקב לו לו לעצמו ממש: וסליק לעילא מכל דרגין הוא פי' למלת י"ה ור"ל שבהיותו בוחר לו לעצמו דהיינו הת"ת נמצא שאחז לי"ה דהיינו החכמה והבינה י' שהיא חכמה וה' בינה ששם עולה בסוד הדעת ומתקשר בכתר וז"ש וסליק לעילא מכל דרגין כלומר בבחירה זו שבחר את עצמו ואת מדתו נמצא שבחר בי"ה כאמור ובזה הוא סליק לעילא מכל דרגין עד הכתר בקו האמצעי. ונטיל ליה לעדבי' מקל לבנה וגומ'

כי אחר שבחר לו לעצמו ממש שנתאחד בת"ת נטל ג"כ הגדולה והגבורה כי הוא גופא דאילנא ואלו הם תרין דרועין ענפים המתפשטים מהגוף כדמסיק: מקל לבנה לח היינו דרגא חיורא דסטר ימינא דהיינו מדת החסד שהו' לבן ולח מצד לבנינות ולחות ממימי החסד שבו ולבנה הוא מלשון לובן ולח מלשון לחות. ולוז וערמון היינו דרגא סומק' שכן עצי הלוז והערמונים הם אדומים והרמז הוא במדת הגבורה. דאעבר דינא מן דא שהעביר כח הדין מהגבורה והמתיק' ואח"כ חבר לה עם הימין דהיינו כללות ימין ושמאל כאחד וי"ס דגריס ואעבר ליה בימינא והכל עולה אל מקום א' שהעביר' ממדתם מדת הדין הקשה וחברה בחסד ונמתק'. והוא עאל בינייהו שכן נקרא הת"ת איש הבינים הנכנס בין הדבקים חסד וגבורה אש ומים והוא נקרא שמים על שמם אש ומים וז"ש ואתעביד כלא חד בתרי גווני שהוא מכריע ביניהם ונמצא א' כולל את שניה' וז"ש חד בתרי גווני. ועכ"ד מחשוף הלבן דאתגלי באלף גרסי' כלומר שההכרע' נוטה יותר לצד החסד ושיעור הכתוב הגם שיעקב לקח לו מקל לבנה לח ולוז וערמון והכריע ביניהם מ"מ מחשוף הלבן הוא נוטה אל הרחמים א"נ מחשוף הלבן הלובן הוא הגלוי: וכל דא למאי כלומר כל הכללות הזה והתגברות כח החסד על הדין למה והשיב כדי שע"י התמזגותם יחד שלשתם ממשיכי' לעצמם השפע' עליונה ממבועא דכל' דהיינו מהחכמה ויש גי' דגרי' ממבועא דנחלא נחלא בינה הנמשך מהמבוע' חכמ'. ולשואה לדרגא דא דאיהו תלתא כלומר שהברכה למה באה ונמשך אל הת"ת לפי שהוא תלתא כחדא כלומר אחר שג' מדות הללו מסכימים לדעת א' ראוי שיושפע להם שפע מלמעלה מהמבוע וז"ש ישראל לסגולתו כלומר להיותו ישראל זה נעשה סגול דהיינו חג"ת. ברהטים בשקתות המים קרא הוא דקא מפרש ואזיל: א"נ שהוא פי' לדבריו שאמר וכל דא בגין לאמשכא ברכאן ממבוע' דכולא וחזר ופי' כיצד שעולה דרגא דא להיותו כולל תלתא עולה למעלה ברהטי' שהם ד' רהטי דמוחא שהם בבינה ובהיותו שם נוטל ויורד ומשקה לכל העולמות כלם. וז"ש וכדין בעובדא דא וגומר. ושריין עלי' ברכא' כמ"ד בבקר יאכל עד ה"ג והכונה שמאחר שהוא עולה שמה באות' ד' רהטי דמוחא וממשיך הברכו' לכל העולמו' הוא קודם לכל ואח"כ נמשך השפע אל המלכות המחלקת שללא עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסב.

זוהר. אלא לראש צדיק דא היא עטרה קדישא וגו' אל הברכות ד' מקומות הא' ת"ת המקבץ אותם מבינה והב' היסוד המקבלם מהת"ת ומשפיעם למלכות. הג' המלכות המקבלם. הד' האיש הישר המושכם למטה. אל הד' פירושים אלו נטה דבריו לענין ראש צדיק. א' אל המלכות וז"ש דא היא עטרה קדישא ותקרא ראש צדיק מפני שלפעמים היא

עולה לעטרה לראשו וכל הברכות אליה ומפני שאז אין בה חלק לחיצונים קראה עטרא קדישא. ב' ראש צדיק דא יעקב דהיינו הת"ת ועם היות שאין כוונת הברכות להיותם שם אלא להשפיעם עכ"ז שייך ביה לשון וברכות לראש מפני דאיהו נטיל ברכאן מהבינה שהוא מקור הברכות וז"ש דאיהו נטיל ברכאן וטורח עד שנוטלם אמנם אח"כ המשכם ברדיפה ובחוזק וז"ש ונגיד לון לצדיק והצדיק נוטל אותם ואח"כ מחלקם לבחינות שונות וז"ש ומתמן אזדריקו לכל עיבר ולא אמר זריק להו מפני שאין זה בידו אלא בכח הת"ת העליון אזדריקו כמעט מאליהם ומפני שהמלכות משפעת לריבוי הנמצאות וכל נמצא יש לו דרך לעצמו וז"ש **ומתברכאן** מאותן עיבר שבמלכות כולהו עלמין. הג' היסוד בעצמו ועם היות שאמר ראש צדיק ירצה אותה הבחינ' שהיסוד משפיע למלכות והוא סוד ראש היסוד אות יוד שבו וכדמסיק.

נוקבא דקיסטא דחמרא נקב המדה שהיין יוצא ממנה נקרא ראש למדה עם היותה א'. הד' הצדיק בעצמו שהוא מושך אותם מלמעל'. ופי' התנאי' שצריך להיות זוכה למד' זו והם ב' א' דזכי לנטרא את קיימא קדישא אפי' בהרהור חצוני שזה צריך זריזות מרובה ומה גם שבא מעש' לידו כיוסף. הב' שמשלים כל אבריו ע"י קיום המצות שהם רמז להשלים כל אברי האדם כדפי' בתיקונים וז"ש ועביד פקודי אורייתא אקרי צדיק מראשיה ועד רגלוי ואז הכי אקרי מצד קדושתו צדיק. עוד תנאי ג' שלא יהיה כובש מעיינו אלא שישא אשה ויוליד בדמותו כצלמו וז"ש בבנין קדישין מצד קדושתו בשעת תשמיש. זכאין שהדריכם בדרך ה'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תו ראש צדיק דא יעקב וגו' ג' פי' הם א' בסוד מתתא לעילא שנמצאת מלכות ראש ליסוד. ופי' השני בסוד מעילא לתתא ויהי' הת"ת ראש היסוד ופי' הג' הוא סוד ראש היסוד אות יוד שבו המתחבר עם נקודת ציון קדש הקדשים שבמלכות.

קיסטא הוא תרגום מדה ומדה היא האמה ופי' נוקבא דקיסטא ר"ל פי האמה אשר היין העליון נפיק מתמן ונק' אמה והטעם שנק' אמה יובן בפסוק ומספר את רובע ישראל כי היסוד הוא רביעית הגוף בשיעורו ונודע כי הגוף הוא ד' אמות הרי הוא אמה א' ולזה נק' אמה **נער** הייתי וגו' ירצה כי מטטרון אמר זה נער הייתי גם זקנתי בשתי בחינותיו הנק' נער וזקן שהוא סוד כשהוא מחודש בשפע נק' נער ובחסרונו זקן. ועכ"ז גם שיש בי זמני ההפרש פעם מלא ופעם חסר כל זה הוא מצדי כי הוא שליח במקום היסוד הנק' צדיק לחבר ת"ת ומלכות אמנם ביסוד עצמו לא יש זה כי הלא לא ראיתי צדיק נעזב. ויש ב' ענייני קישור וייחוד א' הוא בזמן בית המקדש קיים שאז קשור צדיק עם מה שלמעלה ממנו וזה שלמטה ממנו הם ת"ת ומ'. ויש זמן אחר בזמן הגלות כי נקשר עם

שלמעל' ולא עם שלמט' וכנגד השנים עניינים אלו אמר חד ולא ראיתי צדיק נעזב וחד וזרעו מבקש לחם פי' לא ראיתי צדיק נעזב הוא בזמן הגלות שעכ"ז אינו נעזב כי מה שלמעל' ממנו מחזיק בו ואינו עוזבו גם שהוא נעזב ממ' לא נעזב מלמעל'. ואו' וזרעו וגו' הוא בזמן הגלות פי' כי מבשרי אחזה אלוה כי ראשונ' האדם מתייחד ע"י היסוד עם בת זוגו ואח"כ נמשך שפעם המוח החכמה וזאת הבחינה אינה נמצאת אלא אחר חבורם יחד וז"ש וזרעו מבקש לחם ולא אמר והוא כי הוא בעצמו היסוד לפעמים מבקש לחם אין לחם אלא אשה בזמן הגלות אבל זרעו הוא סוד שפע טיפת החכמ' כנודע אינה באה רק כשכבר יסוד ומ' מחוברים ולכך לעולם הזרע אינו מבקש אותה אך הוא מבקש אותה בזמן הגלות וזהו כוונת דבריו והבין אותה על סדר מתכונתם. עכ"ל:

והרא"ג זלה"ה כ' ויעקב נטל חולקי' וכו' היינו יעקב עצמו למט' נטל חולקי' מאינק ברכאן דנטל הוא למעל' בגין דאיהו חולק עדביה וכו' והיינו ברכת המקנה שלו שפרץ בארץ. לצדיק מבעי לי' כי מאחר שהברכו' באות על האדם בכל גופו שריין ולא בראש לבד. דא היא עטרא קדיש' ה"ג שהיא ראש היסוד. דאיהו נטיל ברכאן ונגיד לון לצדיק וכו' ראש ר"ל ראשון להשפע שהוא הת"ת ומשם אתמשך אל היסוד. אבל הא אוקימנ' ברכו' וכו' היינו מה שאמ' לעיל ואוקמו' כי מעיקרא סמך על המבין ולא רצה לפרש אלא אמר דא עטרה קדישא בלבד ואחר שאמ' דבר אחר ראש דא יעקב וכו' נראה לו פירוש ראשון יותר נכון וחזר ופירשו בביאור רחב. וי"ס דלא גרסי אבל הא אוקימנ' אלא תו ברכות לראש צדיק וגומר ולזה קשה כי כבר פירש פי' זה באומ' דא היא עטרה קדיש' ולא שייך למימר תו ונוכל לפרש דמאי דאמר דא עטרה קדישא היא נק' עטרת בעלה ואתי שפיר אומר אבל הא אוקמוה שהוא פירוש אחר. א"נ שמה שאמר דא היא עטרה קדישא דבר ע"ד הפשט על האדם ששומר בריתו ואינו מטמאו וזהו שהשיב ברכו' לראש צדיק ר"ל ברכו' יבאו לאד' בשביל ראש צדיק דהיינו אות ברית קדש שלו שלא טמאו וז"ש דא עטרה קדישא כלומר קדוש' שלא טמאה ומה שחזר ואמ' אבל הא אוקימנ' וכו' פי' ע"ד האמת. אבל הא אוקימנא ברכו' לראש צדיק ראש צדיק איקרי ההוא וגומר ה"ג נוקבא דקוסטא דחמרא נפיק וגומר נקב המדה ששופך בו היין קוסטא מדה. ההוא אתר דזריק מבועין גרסי' ולא גרסי' כד. צדיק איהו ראש בגין דכל ברכאן נרא' שהוא פירו' אחר כלומר ברכו' לראש דאיהו צדיק והכונה עם היות שהוא סיומא דגופא עכ"ז בבחינ' זו דכל ברכאן ביה שריין נקר' צדיק זה ראש: א"נ רוצה לפרש מלת ראש כמו בשמים ראש שהוא לשון חשיבות כלומר שראש הזה הוא חשוב ומעולה מאד כי כל מציאות השפע העליון והברכות הנמשכים מלמעל' ביה שריין. מרישיה ועד רגלוי כלומר הגם

שלא עשה שום מצוה רק ששמר הברית הזה בלבד עכ"ז כולו נקרא צדיק מראשו ועד רגליו וזהו ברכות לראש צדיק כלומר ברכו' יבאו לראשו של צדיק שאפי' ראשו נק' צדיק ר"ל ראש הגוף וג"כ משמע שהוא קודם לכל אדם שהברכו' שריין על ראשו ואח"כ ממנו נמשכי' לאחרי' כי הוא נעש' מקור הברכו' וממנו אל אחרים וזהו שאמר ומיניה קיימו ברכאן לעלמא לאחרי' אם הם בנין קדישין זכאין ומלת דאוקים לא גרסי' ליה וט"ס הוא. א"נ אומרו וכד ברכאן וגומר הוא הכרח למה שאמ' שיקרא צדיק אפי' מראשו ועד רגליו שהרי כשהברכו' באות הוא קודם לכל אדם שבראשו שריין תחלה ומיני' קיימין ברכאן לעלמא.

ר' ייסא תו שאיל וגומר איהו אמרו בחכמה יתיר וגומר כלומר שאם היה האומר הפסוק הזה המשורר לא הוה קשיא מידי כי יכול האדם להעיד מה שראה בילדותו ובזקנותו ויכול לומר נער הייתי וגומר אבל עתה ששר העולם אמרו ודאי בחכמתא יתיר וגומר. דהא בייחודא קדישא אתמר וכו' דא הוא שבחא דייחודא כלומר חיבת הייחוד דלא אתפרשן זה מזה והכריע הדבר ואמ' דלא אשתכח יום בלא לילה כמש"ה ויהי ערב ויהי בקר שניה' נקר' יום אחד כמו כן המלכות והיסו' אינם נפרדי' לעול' ושניה' נקר' אחד. דהא לילה ביה אשתכח תדירא כלומר החידוש הוא שאני צריך ללמדך הוא שאין היסוד שהוא יום עוזב את המלכות לילה אבל שהנקבה אינ' עוזבת את הזכר אין זה חדוש כי כל טובה הוא מהזכר שהיא משפעת ממנו ואיך יעזבנו וז"ש דלא אשתכח יום בלא ליל' דליל' בלא יום אין זה חידוש דהא לילה בי' אשתכח תדיר' וכרוכ' אחריו כדי לינק ממנו וז"ש ולא ראיתי צדיק שהוא היסוד שיהי' לבדו ויהי' נעזב מהמלכות כי לעולם הוא אדוק ודבוק בה: וצדיק אחיד לעיל' ואחיד לתתא. נתן טעם לדבר איך לא נעזב הצדיק הזה מהמלכות לפי שהוא אחיד לעיל' וטעם למה הוא הצדיק הזה אחיד לעילא לפי שהוא אחוז לתתא שלהיות שהיסוד צריך לזון אותה נותנים לו בשביל' וזהו שאמר אחיד לעיל' לפי שהוא אחיד לתתא ואינו עוזב' כן אין עוזבים אותו מלהשפיע לו. וזרעו מבקש לחם מאי הוא הם דברי ר"ש כשואל להשיב ולפרש הפסוק אלא בשעתא דזריק ואתנגיד כלומר בזמן שהיסוד מתזרק השפע בתוכו ואתנגיד ונמשך לחוץ ממנו אל המלכות אינו צריך לשאול עליה לפי שהיא דבוק' בו והכריע הדבר מן האדם דהא זרעא וכו'. והוא הכרח ב' כלומר ראי' דלא אתפרש מיני' לעלמין וכו' דהא זרעא לא נגיד אלא בשעת' דנוקבא זמינ' א"כ משמע דלא אתפרש מיני' לעלמין עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון סתרי תורה

מהאי נקודה עילאה נפק כלא וגו' פי' כי מילוי יוד הוא ו"ד שהיא ה'.

אימא עילאה בינה.
דאשקי לכולא ר"ל לכל הבחי' חסד דין רחמים.
דאיהו מקל פי' ו'.
לבנה חסד ולוז וערמון פי' גבורה.
מקל ת"ת.
לבנה חסד לבדו.
דמים מרוח [459] חסד בת"ת.
ולון דא סטרא דשמאלא. גבורה לבדה. וערמון כליל דא בדא בחינת הגבורה בת"ת.
וסלקא בהו דכתיב מחשוף וגו' פי' לחסד עליון.
דאע"ג דאחיד פי' יעקב.
לתרין סטרין ח"ג **אלין** פנימאין פי' קדושים ואלין לבר פי' שרי האומות.
בשעת' דתיאובתא פי' עת ייחוד העליון.
אינון מקלות תפלין דרישא וגו' ד' הפרשיות.
ברהטים ד' בתים.
ומהכא נטלי נהורא וגו' פי' והיינו בשקתות המים.
דאינון נטלין מגו רהטין ר"ל מקבלים השפע.
ומבועין לנחתא לתתא להשפיע למטה. עכ"ל.
והרמ"ק זלה"ה כתב סתרי תורה. לחברא משכנא כחד ולמהוי חד. הם ב' ייחודים הא' לחבר יהו"ד אחד לעצמו והוא ייחוד שמע יש'. והב' שמו אחד לעצמו והוא ייחוד בשכמל"ו כל א' לעצמו ולמהוי חד היינו סוד העמיד' הוא ושמו אחד.
כדין י"ג מדות הרחמים העליונים מתגלים בי"ג ענפים אלו התחתונים בסבת הייחוד וז"ש וחוורא שהם רחמי אריך אנפין אתגליף להפכם ללובן וז"ש וסליק על גוונין כולהו והיינו דכתיב מחשוף הלבן דהיינו חסדי הכתר גוברים על כל המדות להפכם לרחמים דהיינו על המקלות בסוד הספירות שהן ווין מצד הת"ת.
וכדין איקרי בכח הכתר המייחד ה' אחד ושמו אחד והטעם שמכח הכתר הוי ה' א' ושמו אחד ואז בשמירתו אין פחד מהקליפות והיינו ה' רועי וגו' מה כתי' בתרי' גם כי אלך בגיא צלמות וגו' [460] וב' הייחודים הם ה' רועי היינו ה' אחד. נפשי ישובב היינו ושמו אחד. ומייתי השתא עוד התוספתא האחרת סייעתא לבא כדמסיק. מהרמ"ק זלה"ה:

[459] כן גי' אור הלבנה.
[460] ובכת"י הב' כ' עוד. והטעם שבטך ומשענתך שהם מקלות וגו' וכו':

דף קסב:
זוהר. ואע"ג דאתמר ברקיע השמים שמורה הת"ת פי' הת"ת המתפשט אין זה פי' רקיע השמים אלא דבר המתפשט מת"ת הנק' שמים דהיינו סיומא דגופא ואמר ודאי דאיהו כלו' השתא ניחא אומרו ברקיע השמים דאי למה דס"ד הל"ל בשמים.
תרי רקיעין אינון בינה ומלכות.
ראשית הגלוי בינה וסוף הגילוי מ'.
דא כגוונא דדא תרין ההין שתי נקבות שתי שכינות וכיוצא.
רקיעא תמינא' בינה ממטה למעלה.
ביה שקיעין שאין מציאותם ממש בה אלא בדקות והעלם ולכך נקט לישנא שקיעין להורות על ההעלמתם.
ככביא הם המציאיות של שבע ספירות שהם שבעה ככבי לכת ולבנה וחמה יוכיחו שהם ת"ת ומ'. וכן י"ב מזלות שהם י"ב גבולי אלכסון ומפני שלהם מציאות במקומם דהיינו רברבין ומציאות במלכות דהיינו זעירין אמר שהבינה כוללת בעצמה רברבין וזעירין:
כך איהו רקיעא וגו' פי' המלכות.
וביה שקיעין שאין עיקר מציאותם בה כמו שהם בבינה שאמר בה ומניה נפיק כולא. ולפי שהמלכות היא כוללת הכל ויש בה בחינ' הדין וחסד ורחמים לכך יחס מציאות הספירות בה ככביא מצד קו האמצעי נהורין מצד האור שהוא בימין. בוצינין מצד האש שהוא בשמאל. ועתה חדש ענין אחר ואמר כי כמו שתלוי קיום שש קצוות בבינה כך תלוי קיומם במלכות מצד מה שהם צריכים לה שאם אינה מקבלת מהם אין משפיעים להם מלמעל' וז"ש כמה דבההוא רקיעא תמינאה דאיהו שירותא דכולא וגו' כן ממש עניינם במלכות וז"ש הכי נמי וגו' ומיניה נפקין היינו אל התחתונים למטה וגו'. וזהו סבת תלייתם בה שהם משפיעים לתחתונים ע"י והם מושפעים בסבה זו מלמעלה.
כולא למהוי סיומא כשירותא שיתמצאו העניינים במלכות כדרך שהם בבינה כדפי' ובג"כ ויתן אותם אל מציאות הככבים אלדי"ם בינ' להאיר על הארץ מלכות דהיינו סיומא כשירותא. ואע"ג דאתמר פי' אחד בפסוק זה הכל עולה לסגנון אחד ודא ברירו דמלה פי' זה נבחר. מה בין האי להאי אחר שהגדלנו ענין המלכות עד שהם שוים בעניינם לז"א מה בין האי להאי דקרינן להאי עלמא תתא' ולהאי עלמא עילאה. ותירץ שכל המציאיות שאמרנו הם בבינ' בערך דקות גדול דהיינו דזן לעלמא וגו'. וזו בערך ההתגלות דהיינו שזן לעלמא תתאה.
ואי תימא עלמא דלעילא וגו' הקש' לדבריו שאמר זן לעלמא דלעילא ולכל אינין סטרין מורה שהם שני דברים הא' עלמא דלעילא למטה מבינה והב' סטרין עילאין וזה אינו

כדמפרש ואזיל ומפני שהי' אפשר לפרש דהיינו בחינה א' זן אל בחינה שנית בה בעצמה שהיא עלמא דלעילא וזה בסוד ב' בחינות הנזכרות לעיל לזה שלל הענין באריכות לשונו ואמר והא ההוא רקיעא תימנאה סתימאה וגו' שכל מציאותם הם בה עלמא עילאה וראיה כמו שהם נכללים כל המציאיות בעלמא תתא' וז"ש **דהא** תרין עלמין וגו' ותירץ שהם עצמם השש קצוות אחר אצילותם נקראים עלמא עילאה: ואמנם השתא קשה כפל לשונו שאמר זן לעלמא דלעילא ולכל אינון סטרין עלאין ואפשר לומר דעלמא דלעילא יקרא אותו המציאות אשר להם מהבינה ממש דהיינו סודם בדרך אור ישר וסטרין עלאין נקט לאותם המציאות שהם ממטה למעלה שלפי האמת מתמצאים והולכים מצד עצמם וז"א וכל אינון דנפקין מיניה. וז"ש **וכל** האי והאי שעם היות שחלק אותם לשתי מציאות עכ"ז הכל א'. וא"ת למה ליה לר"ש לקרותם עלמא עילאה שנצרך לכל זה וי"ל שהיא גופא אתא לאשמועינן שיש לספירות ב' בחינות כדפי'.

ת"ח כתיב ישבעו עצי ה' הוה סלקא דעתין לפרש עצי ה' שש קצוות שבת"ת ארזי לבנון היינו נטיעתם במלכות שכן היא נקראת לבנון כאו' פתח לבנון דלתיך דהיינו בית המקדש מלכות אשר שם צפרים יקננו וגו' יש לפרשו עדיין. בנשמות ומזה נשמר ואמר אשר שם צפרים באן אתר אם נפרש באילנות אפשר עדיין לפרש שהם הנשמות אולם הוא אומר אשר שם צפרים באן אתר ואם נפרש שהצפרים בארזי לבנון או בעצי ה' ופי' שאינו כן שאם נפרש כן יהיו הצפורים הנשמות אלא יקננו שם בלבנון דהיינו הכתר וא"כ אלין תרין צפרים הם בינה ומלכות וז"ש ואלין אינון תרין צפרים דקא אמרן בכמה אתרי ובפרט בתיקונים ועם היות שהנשמות יקראו צפרים הם ע"ד השאלה בסבת היותם משם שעיקר הנשמות מבינה ומ' וז"ש ומאלין אתפרשן כמה צפרים אחרנין ועוד שמלת לבנון הוא עיקר בכתר ולא שייך ענין זה בנשמות וז"ש אבל אלין עילאין ונפקין מן לבנון וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. כמה דההוא רקיעא תמינאה וגו' זהו סוד הבינ' כי כאשר נצרף כל דרגין במלכות כחדא ונמנה ממלכות עד הבינ' תהי' בינה רקיעא תמינאה אשר כל ככבים ומזלות וחמה ולבנה כולם נתלים בה כנודע כי היא אימא דכולהו וכל חיין דידהו תליין בה.

והכי נמי האי רקיעא תמינא' הוא יסוד כי כאשר נפרט חלקי המלכות שהם ז' היכלין יהיה היסוד שמיני וכאשר ביארנו בפסוק וביום השמיני ימול בשר ערלתו בטעם המילה בשמיני ופי' זה הוא האמתי ומבחר כל הפירושים כולן. גם נוכל לפ' כי שם בן ד' מתחיל

מחכמה כי שם הוא ראשית ומשם מתחיל האדם וכשנמנה משם יהיה היסוד שמיני. ואמנם פי' הראשון הוא האמתי בודאי ומוכרח מכל הזוהר. עכ"ל:

סתרי תורה

אתכספן ומתעטפי פי' שאור הקדוש' הכניעה לחצונים ואינם יכולים לסבול והם מעצמם נבדלים לצד אחד.

וסתרא דא והיה העטופים ללבן וגו' פי' אותם שהם מתעטפים מאור העליון ואינם יונקים ונבדלים לצד א' ללבן חיצוני והקשורים למעל' לינק ולמט' להשפיע ליעקב ויש' קדושים.

ובכולא אצטריך יעקב וגו' פי' בין בספי' למעל' בין בהיכלות מחנות קדושים למט'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. העטופים ללבן וגו' פי' כי לבן הוא סוד הקליפ' כמו שידעת ויעקב הוא מוחא דלגו ואמר כי בשעתא דזהרא דנורא בנהירו דשכינתא אתגליא פי' כי כבר ידעת כי הקליפות הם סוד זוהמת הדין והאש הגדול' וכד אשא דשכינתא וזוהר דההוא נהורא דשכינתא הוא נהיר אז כל אינון קליפין מתעטפים כאיש המתבייש ומעטף פניו כדי שלא יראוהו והולכין להם כי אינם יכולים לקבל ההוא נהורא כי יסמאו עיניהם בהביטם שם וזהו והי העטופים ללבן אבל והקשורים ליעקב הם כחות הקדוש' והמלאכים עליונים אשר נק' הצאן המקושרות כי הם מקושרים בשכינ' ומיוחדים בה בסוד בשכמל"ו ואדרבה כד זהרא דשכינתא מתנהרא אינון קרבין מיד לגבה. עכ"ל:

והרא"ג זלה"ה כ' ובזמנא דגלות' לאו הכי כמה דאמרת דתרווייהו כחדא דלא מתפרשן. א"ל זרעו כתיב ולאו איהו כלומר שלא אמרתי דלא מתפרשן אלא כשהשפע נמשך כנזכר אבל לאו איהו כלומר היסו' בעצמו בשעה שאין השפע נזרק שהוא בזמן הגלות אז צריך לבקש הלחם כי אינ' זמינ' לגבי' ואי תימא ולא ראיתי צדיק נעזב וגומר כלומר והרי אני רואה שאפי' איהו בעצמו לא נעזב מהמלכות שכן כתיב ולא ראיתי צדיק נעזב והם בדביקות' חדא א"כ איך אמרת זרעו כתיב ולאו איהו וזה אפי' בזמן הגלות הוא שכן אמר שר העולם נער הייתי גם זקנתי ומעולם לא ראיתי צדיק נעזב. אלא הא אחיד לעיל' כלומר מה שנאמר לא ראיתי צדיק נעזב היינו לא נעזב מלמעל' מת"ת לא כמו שחשבת אתה שאינו נעזב מלמט' מהמלכות כי בזמן הגלות נעזב הוא כמ"ש בזוהר על ובאו האובדים וגומר. בזמנ' אחר' לא נעזב מנוקבא כלומר מלת נעזב משמע לתרי אנפי בין בזמן הגלות בין שלא בזמן הגלות כשהיא בזמן הגלות נדרש שאינו נעזב מת"ת כנזכר וכשאינו בגלות נדרש לא נעזב מתרין סטרין אינו נעזב לא מהת"ת ולא מהמלכות:

ואף על גב דאתמר רקיע השמים שהוא בת"ת שהוא רקיע הנקראת שמים עכ"ז רקיע השמים ודאי דאיהו סיומ' דגופ' כלומר הפירוש הזה יוצדק יותר כי הם שני דברים שהם התפשטות א' שיצא מהשמים דהיינו היסוד שהוא סיומ' שיצא מהת"ת שהוא גופא. תרין רקיעין אינון היינו הבינה והיסוד. ואינון שירות' הבינה היא שירות' לפי שהיא ראשית ההגלות לפי שהיא גלתה את הששׁ קצות שהיו נעלמות בתוך החכמה כדמפרש לקמי' והוא שירות' לאפק' מיני' כולא והיסוד סיומ' דששׁ קצוות. רקיע' תמינא' הרקיעים הם נקראים הספירות כנזכר בפ' תרומה וכשאתה מונה הרקיעים מלמעל' למטה ומתחיל מהחכמה או מהדעת יבא היסוד להיות שמיני וכשאת' מונה מלמט' למעל' מתחיל מהמלכות יבא הבינה להיות' שמיני וז"ש רקיע' תמינא' דהיינו הבינה ממט' למעל' וזהו נרא' מ"ש דא כגוונא דא כלומר זה שמיני וזה שמיני. בי' שקיעין כל ככביי' היינו הספירות כדאית' בפ' פקודי רל"ב שהם אחוזים ונתלים ממנה א"נ שקיעין רמז לששׁ קצות שבתוכ' שהם שרשים לששׁ קצות. זעירין היינו נה"י שהם בני בנים. רברבין היינו חסד גבור' ת"ת שהם אבות לאל' הנק' זעירין. א"נ זעירין שהם בעלי הדין שהם גה"ם רברבין חתנ"י שהם בעלי הרחמים ונק' רברבין לפי שמדה טובה מרוב' ממדת פרעניות. רקיע' סתימ' דקאים כלא היינו הבינה שהיא אם לאצילות והיא המקיימ' ומשפיע לששׁ קצוות ומחדש טובו בכל יום תמיד. ומיני' נפיק כולא היינו כל הברכות הנשפעות למט' בני חיי ומזוני שהם כוללים כל הברכות אמר נפיק תמיד לא פסקין מימוי. ואיהו תמינא' מתת' לעיל' כנזכר לעיל דהיינו מהמלכות עד הבינה הם ח'. והוא שירות' לנפק' מיני' כלא היינו תחלת ההגלות של שׁש קצוות היא מהבינ' ולמט' שהוציא' אותם מבטנה ושתלתם במקומם. כך איהו רקיע' תמינא' כלומר כמו שברקיע העליון בינה בי' שקיעין ככבין זעירין וכו' כך ברקיע התחתון יסוד בי' שקיעין כל ככביי' וכו' שהם הספירות העליונות המזהירים כככבים כלם באות אל היסוד ושקיעין בה להשפיע בה וז"ש והוא נטיל כלא. וי"ס דגרסי ת"ח תרין רקיעין אינון ואינון שירות' וסיומ' כגוונא דדא רקיעא תמינא' בי' שקיעין וכו' כך איהו וכו' ואתי שפיר לשון כך שאינו נופל לשון כך אלא על לשון כמו. כמה דההו' רקיע' תמינא' וכו' חזר וכפל הענין לפי שקשה לו מלת שקיעין שאינו צודק ברקיע הנסת' דבשלמ' ברקיעי' התחתונים שייך בהו שקיעים שכן הוא שהככבים קבועי' ברקיע לזה חזר וכפל ושינה מלשון שקיעין ואמר תליין שלשון זה צודק בין בבינ' שממנה תלויים ונאחזי' הו' קצוות בין ברקיע התחתון יסוד שבו אחוזי' כל הספי' ותלויי' בו להשפיעוכי הוא קצה היריעו' ועל דא איהו נהר דנגיד ונפיק כלומר וע"ד נק' גם היסוד נהר דנגיד ונפיק כנהר העליון שגם הוא לא פסיק לעלמין נמצא דדא

כגוונא דדא סיומ' כשירות', ובג"כ ויתן אותם אלהים בינה נתנם לספיר ברקיע השמים יסוד כדי להאיר על הארץ: מלת קיימי ל"ג. ואע"ג דאתמר ירצה אע"ג שכבר אמרתיו לעיל עם כל זה חזרתי וכפלתי אותו להיות דכלא כגוונא חדא קיימי שהיסוד דומה בכל צדדיו לבינ' לכן חזרתי וכפלתי להטעימו וכפי זה אתי שפיר מלת קיימי מה בין האי להאי ירצה שאח' שאתה השוית אותם יחד זה כזה מה תועלת יש לשווי זה הי' די לנו ברקיע העליון שיזון ויפרנ' רקיע שני אמאי אצטריך וז"ש מה בין האי להאי מה תועלת יש בזה יותר מבזה שהוצרכו שתיהן ותירץ: אלא דא אוקים וזן לעלמ' וכו' כלומר חד מפרנס העליונים דהיינו האצילות וחד מפרנס לתחתונים המלכות וההיכלו'. ואומר דאיהו בי' היינו הו' קצוות שבו שהם בתוכו וכן ג"כ זן ומפרנס לכל אינון סטרין עילאין שהם הו' קצות שבמקומם ה"ג דעלמא עילא' כל אינון דנפקו מיני' על שמי' איקרון וכל אינון דנפקו מעלמ' תתא' על שמי' איקרון כך היא הגירסא וחסר בספרים חלוקה שנית והכונה לתרץ כי עם היות דרקיעא עילאה היא היא עלמא עילאה וזן ואוקי' לשש קצות דאיקרון ג"כ עלמא עילאה כיוצא בו: וכל האי והאי כלומר עם היות שאמרנו שזה מפרנ' לעליוני' וזה מפרנס לתחתונים אין לומר שנראה ח"ו כשתי רשויות אלא כלא חד בריך הוא לעלם וכו':

ת"ח כתיב ישבעו עצי ה' וכו' בא להכריע איך עלמא עילא' כל מה דנפקו מיניה איקרון על שמיה וכן עלמא תתאה הא אוקמו' ואתמר האי קרא כלומר כבר פירשו לבנון מי הוא ושם נתפרש כל האי קרא: באן אתר בלבנון היינו הכתר כנזכר בפרשת ויקרא: תרין צפרין היינו הבינה והמלכות עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסג.

אבל אלין עילאין ונפקין מלבנון דאיהו סתימאה דהיינו הכתר עליון וענין זה לא יצדק אלא בבינה ומלכות. ומפני שגם אל המלכות יראה ענין זה זר אמר שגם היא מהכתר.

ורזא דמלה וללבן שתי בנות דהיינו לבנון שתי בנות הם לאה ורחל בינה ומ'.

חסידה ברושים וגו' הוה ס"ד לפרשו במלכות מתרי טעמי חדא לישנא דחסידה נוקבא ועוד ממשמעותא דלישנא דחסידה דהיינו מפני שמקבלת מחסד דלא שייך הכי בבינה. לזה אמר חסידה ברושים דהיינו שית סטרין שית בנין עילאין מוכרח שהיא הבינה והיינו שהיא עליהם כאם על הבנים להשפיעם ומוצאם משם וז"ש **באינון** שית בנין עילאין וגו' אם להם שית סטרין דעלמא דהיינו לישנא דביתה דקאמר והכוונה שהם מקבלים ממנה כמו שנתבאר לעיל ועת' קשה כי לא שייך לשון חסידה בבינה ועוד שהוא לשון נקב' וז"ש **אמאי** איקרי חסידה אלא האי עלמא אע"ג דנוקבא קרינן לה אינו מן הדוחק

שהוא מפני מוצא הספי' ממנ' וז"ש דכד אתפשטו טיבו וכל נהורין דהיינו חסד הנק' טוב עם כללות כל המדות בה מניה נפקי וע"ש כך תקרא נקב' ומאי דהוה נמי ניחא לך לשון חסידה במלכות מפני שמקבלת מחסד הכא נמי **בגין** דאיהי חסידה פי' ענייננה חסד מצד עצמ' נפק' מתמן חסד דאיהו נהורא קדמאה דכתיב ויאמר אלדי"ם וגו' ועל שם שפתיחת מקורה הוא בחסד אור ראשון לכך תקרא היא חסידה שמדתה חסד. וא"ת ומי הכניסנו בדוחק זה אשיבך לשון ברושים ביתה אל תקרי ברושים אלא בראשים ואין זה צודק במלכות דהא עלמא אחרא שהיא המלכו' בתתאין ביתה וגם לא יצדק בה שם חסידה לפי שהיא מדת הדין וז"א **ואיהי** בי דינא וגו' ואף אם ימצא בה שם העליונים זהו לפרקי' וז"א ולזמנין אקרי כגוונא דלעילא בכל אינון שמהן אמנם עיקר פעולת מדה זו דין והיינו או' **ועל** האי אתר כתיב וינחם ה' וגו' וקשיא ליה כי למה לא נאמר שיהיו שמות אלו בבינה ג"כ כמו שהיא נקראת חסידה ע"ש חסד היוצאת ממנה תקרא חרון אף ה' ע"ש הגבורה היוצאת ממנה לזה אמר שאין הדבר כן דהא כל מלה דלעילא כולא הוא בנהירו חיין דכל סטרין שאפי' מה שמשפעת בגבורה הוא חיים.

לפני דייקא פי' בבינה שהיא קודם הת"ת. את ה' בשמחה לקבל עלמא עילאה פי' להשפיע לו שמחה מהבינה. בואו לפניו ברננה המלכות שבה רנה כדכתיב רננו צדיקים. **ת"ח** ווי לאינון חייבי עלמא וגו' סיפר בעונשן של אלו על ג' פנים הפן הא' על שאינם יודעים ואינם משגיחין במילי אורייתא שאינם יודעים ולא נותנין לב לדעת. הפן הב' וכד אינון אינם לוקחים הדרך הנכון' דהיינו ללמוד לדעת ההקדמות הצריכות לידיע' ואח"כ ישגיחו אלא משגיחין בגין דלית לון סוכלתנו דהיינו הקדמת הידיעה:

מילין דאורייתא דמיין וגו' ומי גרם להם שיראה התורה בעיניהם ריקנית עם היות שעתה הם אנוסים שאינם יודעים עכ"ז הם נענשים על תחלתן וז"ש **וכולא** בגין דאינון ריקנין מדעתא וסכלתנו ואמר ריקנין שאילו היו יודעין אפילו ידיעה קצת היו רואים בפניני התורה מפני שפניניה רבות מאד וז"ש דהא כל מילי דאורייתא וגו' כולהו מילין יקרין בענין שלא ישגיחו בשום דרוש שיהי' ריקן ופרטי המלות כל מלה ומלה כתיב בה יקרה היא מפנינים בענין שהעדרם גרם להם הרעה הזאת. הפן הג' אחר שהשגיחו ולא הבינו מדברים דברים מגונים ומקלים ראשם כנגד התורה וז"ש וכל אינון טפשין אטימין לבא כד חמאן וגו' הרי ג' עונות על עצמותם ולזה ווי לון כד יתבע לון **ונוסף** על הכל שיבאו מזה לומר שאין נותן התורה שלם ומורדי' בבוראם וז"ש **יתבע** עלבונה דאורייתא וגו' ויתענשון עונשא וגו' ושלמה מלכא וגו' לא בא לדבר על זה לבד אלא הוסיף שלא נחשוב שדברי תורה הם הקדמות שמהם יוכל האדם להתחכם ולהוציא עוד דברים חדשים ח"ו

אלא כל מה שיוסיף האדם אל יחשוב שהוסיף בתורה אלא הוסיף לעצמו שידע בדעתו מה שלא ידע. אמנם בתורה הכל כתוב בה וז"ש אם חכמת חכמת לך דהא באור' לא ייכול אל יחשוב שהועיל בתורה שהתור' לא יקבל תועלת משום חכם שכל החכמות והדקדוקים והחידושים כלולים בה בתורה עשויים ומלומדים אלא שבני אדם לא ישיגום וכאשר ישיגום לא יוסיפו בתורה אלא שהשיגו לעצמם מה שלא היו משיגים והיינו חכמת לך בענין ששלמה הודיענו שהתורה מלאה בעצם מהדברים והסודות גלויים בה לא יוכל אדם להוסיף **וקצת** לבדך תשא ירצה לא ידל כבוד התורה מפני העדר ידיעת השוטים שהרי היא חכמה עשויה ושלימה אמנם הלץ לעצמו הוא ליצנותו שלא יגרע התורה כבודה מפני ליצנותו א"כ לבדו ישא ואמר תשא להורות שהוא נושא ממקום למקום תחלתו בעולם זה וזהו לאובדא ליה מהאי עלמא ונושא שארית עונו עמו לעלמא דאתי.

ת"ח כד אתוון עלאין שהם כ"ב אותיות בספי' ומקורם בבינה ומתחלקים לכל הספירות ויתחברו כולם בבואם אל הספי' האחרונה ואתמליא מנייהו והיינו שנק' א"ת אורייתא כליל מא' עד ת' וכיון ששורש האותיות מהבינה מיד אתברכא מעלמא דאתי וכדין וגו' אחר שקבלה כל מיני השפע שהיא מקבלת הכל קיימא לאשקאה לכולהו עברין [461] כל חד וחד כדקא חזי ליה.

דיעקב בעא לאתקנא תפלת ערבית היינו מדת המלכות בסוד ערבית דהיינו קשרה בגבורה עם הת"ת שמשם תפלת לשון יחוד וערבית לשון ערב ודין.

ולאנהרא לסיהרא היינו המלכות בעצמה שהיא מאירה מן החמה בלבנינות כנודע.

ולאשקאה לה מן הנהר קיבוץ המים בשקתות המים שהם נצח והוד כנודע **ולברכא** לה מכל סטרין דהיינו סוד שש קצוות. והנה אפשר שתיקונה מן השמאל תיקון תפלת ערבית. ולתיקון עצמ' היינו לאנהרא לסיהרא ולתיקונה מן האמצע היינו לאשקאה לה ולתקנה מן הימין היינו לברכא לה מכל סטרין כדפי' מהחסד מברכן.

אלין דינין וגבורין מקלות שסתם מקל ורצועה היא דין דנפקו מגבורה דלעילא ובאות למלכות והיינו ו' קצוות ו' מקלות ויעקב כד בעא לאתקנא האי אתר בעא לאתקנא תפלת ערבית.

סליק לכל אינון דינין וגו' היינו אשר פצל ירצה פצלן וסלקן מן המלכות.

אוקים לון באינון רהטין היינו בחסד גבורה ת"ת מ' שעם הת"ת דהיינו רהטין ארבע דקיימין תחות האי באר שהיא הבינה ואלו הארבעה נקראים רהטים שמורה שבחינתם

[461] לפנינו כ' עדרין.

מלאים מים מן הבאר שממנ' שאיבת המים ונקראת הבינה באר בערך שהיא מקבלת שפע החכמ' והיינו נחלין בסוד הדעת ומבועין עילאין בסוד החכמ'. והסבה שהציגם ברהטים ולא בבאר עצמו **בגין** דכד נפקי מיין שהם שפע החכמ' מהבינ' דהיינו מיין מהאי באר קדישא אלין ארבע שהם חגת"ם נטלי כלא ולכך הניח הדינים ברהטים כדי שיתמתקו ע"י מימי הרחמים הנז'. והנ' מלת רהטים הוא שם מיקרי למוח דהיינו רהיטי דמוחא ולא נקראו אלו התחתונים רהטים אלא על סוד היותם מתמלאים מן הבאר שהמים מן החכמ'. ועוד שאי אפשר לשתות מן הבאר לפי שסתם באר מימיו עמוקים ואי אפשר לשתותם אלא ע"י הרהטים והיינו או' ברהטים אשר תבאן הצאן לשתות וז"ש ומתמן אתיין כולא למשתי שפע הבינ' שאין כח בתחתונים לשתות אלא ע"י מדות אלו ושם הציג את המקלות שהם הדינים כדי שיתמתקו שם ויושפעו לתחתונים כפי צורכם וז"ש ואלין דינין וגבורין כולהו קיימי תמן בד' רהטין אלו לנטלא כל חד וחד כדקא חזי ליה כי יש נוטל הדין ויש נוטל החסד ויש ממוזג ואילו היו במלכות היו מבעירין אותה בדינ' ואמנם למעל' שואבים התחתונים הדינים במתיקות והמזגה. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' צפרין אחרנין דהיונו מהבינה ו' קצוות נקרא צפרים כמוה וכן מהמלכות צפרים אחרנין שהם ההיכלות א"נ מט"ט וסנדלפון כנז' ריש פרש' ויחי: וללבן שהוא כתר יש לו שתי בנות בינה ומלכות: חסידה דכתיב שם הגדולה לאה ברושים ביתה באינון שית בנין וכו' ה"ג ורוצה לפרש שחסידה הדר כלפי הבינה ולא כלפי המלכות שכן היא ג"כ נקרא חסידה חסדי דוד כנז' בפרשת פנחס ולזה נזהר כאן ופירש חסידה היינו דכתיב שם הגדולה לאה שרומז לבינה והיא ברושים ביתה שהם ו' קצוות דעלמא. אמאי איקרי חסידה לשון נקב' כי היא מעלמא דדכורא כנודע: אלא האי עלמא עילאה אע"ג דנוקב' קרינן שנראה שהיא מושפעת זה אינו אדרבה כד אתפשט כל טיבו וכל נהירו מיני' נפיק כי היא המשפעת למטה ומה שאני קורא אותה נקבה אינו אלא בגין דאיהי חסידה נפק מיניה חסד ה"ג ובבחינה זו שילדה בנים נקרא נקבה אבל היא דכר ומעלמא דדכורא איהו: ויאמר אלהים בינה יהי אור חסד וע"ד ברושי' ביתה כלומר כי להיות' היא אם הבנים שנקראו ברושים היא יושבת עמהם ומשכנה וביתה בהם ונקראו ראשים לפי דעלמא אחרא בתאין ביתה דהיינו המלכות היושבת ושוכנת בהיכלות שהם תחתונים ולכך אלו שהם למעלה מהם איקרון ברושים ר"ל ראשים עליהם א"כ הרי ראיה בפירוש דעלמא עילאה וכל מה דנפקו מינה על שמה איקרון שהרי משכנה וביתה בהם והיא והם הכל אחד ועלמא תתאה וכל אינון דנפקו מינה כלהו על שמיה איקרון

כי היא שוכנת בהם א"כ אין לך אלא שני עולמות בינה ויסוד [462] ואיהי בי דינא דעלמא כלומר למה זאת בראשים ביתה וזאת בתתאין ביתה ותירץ לפי שהיא ב"ד היושבת ודנה את העולם א"כ צריכה שתהי' ביתה למטה לדון ולשפוט כי בהיות' למעלה לית דין ולית דיין: לזמנין [איקרי] כגוונא דלעיל' בכל אינון שמהן כלומר אף כי היא בי דינא דעלמא והיא שופטת ודנה את כל העולם עכ"ז לזמנין איקרי כגוונא דלעיל' בכל אינון שמהן שכשהיא נשפע' מחסד נק' אל וכיוצא כפי הספיר' שהיא נשפעת ממנה כך תנקד ולכך אינה רשומ' בנקוד' כלל ולוקטת כל הנקודות כנז' בתיקונים: וע"ד אתר כתיב כלומר מהמלכות ולמטה כתיב וינחם ה' ויתעצב אל לבו חמת ה' חרון אף ה' חרון אפו דהא באתר דא וכו' ה"ג כלומר מקום הדינין והעציבות והחמה הכל שייך במדה זו וממנה ולמטה בלבד לא למעלה וזהו ויתעצב אל לבו דהיינו הנקרא לב כמו שהלב יושב באמצע הגוף כן המלכות יושב' בין העליונים ובין התחתונים והעציבות והדינין ממנה ולמטה הם. חיין לכל סטרין כלומר אפי' הששׁ קצוות שיש בהם בעלי הדינין כמו הגבורה וההוד עכ"ז לשם הכל רחמים והכל חיים אלא שנתנ' הרשות למלכות להיות שופטת ומולכת על כל הארץ: לפני המקום הוא ממנה ולמעלה וזהו אין עציבות ודין באותם הספירות שהם לפנימ' ממקום הזה: עבדו את ה' בשמחה דא עלמא עילאה שהיא עד היסוד שהכל רחמים ושמחה. באו לפניו ברננה לקבל עלמא תתא' שהוא לפניו של שם ההויה שצריך רננו' ושירין למתק' לה כמו שהיו הלויים ממתקים הדינין בשיריה': ובס' לבנת הספיר פ' וישב פסוק ויהי ה' את יוסף מהפך הגירס' מחמת קושי' וגריס בשמחה דא עלמא תתא' ברעדה דא עלמא עילאה: בג"כ אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' כלו' המשפט שלך יוצא מהת"ת שהוא בעל הרחמים והוא מושיעך מכל הדינין ודיני החרב שהיא המלכות הנק' חרב לה' מלאה דם הם מסולקי' וגאים ממך וז"ש ואשר חרב גאותך דיני החרב מתגאים ומסתלקי' ממך ובזה ויכחשו אויביך לך ואתה דורך על במותם שאתה למעלה מהשרים שלהם שהם הבמות הגבוהים שלהם אתה דורך עליהם ואינך נדון על פי המערכות ועל פי המזלות כי אין מזל לישראל כי ה' שופטינו ה' מלכנו הוא יושיענו במהרה בימינו אמן:

ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים וגו' פתח ר' אלעזר וכו': דלא ידעו ולא משגיחין במילי דאוריית' כלומר אינם יודעים את התורה ומי שיודע בה אינו משגיח בה וכשמשגיח בה להיות שאין להם שכל ומדע מילי דאוריית' דמיין בעינייהו וכו' ואשמועינן תלת: ועל כל מלה ומלה כתיב בה ה"ג. וכל חפצי' לא ישוו בה ה"ג ול"ג

[462] נצ"ל ומלכות ובזהרי חמה הישן ובכת"י כתוב וביסוד.

באוריית' דהא בה שקלינן וטרינן. כד יתבע לון עלבונ' דאוריית' שאין עוסקין בה: ויתענשון עונשה שלפי שלא למדו לא עשו מצות ומ"ט ועברו על העבירות ובזה מרדי במאריהון אפי' שיעשו שוגג בלתי ידיע' נחשב כמזיד אחר שבמזיד הי' שלא עסקו בתורה כל מה שיעברו עלי' נחשב להם כמזיד. דכד יתחכם בר נש באוריית' תועלת' דילי' הוא כלומר איך אמרת שהתורה מליין מכל טבין אבנין וכו' והרי תלמיד כשמעמיק מוסיף בה כמה תוספות וכמה עניינים שהחכמים מוסיפים לזה אמר כל אלו התוספו' והחידושים שמחדשים בה הכל הוא בתורה אלא שהוא מתחכם בה להוצי' ולהבין ממוצא דבר מתוך דבר וזה תועלת' דילי' היא כי אין בתורה תוספת כנל וכל מה שמוסיפי' ומחדשים הכל בה וכמאמר התנא הפוך בה והפוך בה דכלא בה וז"ש אם חכמת חכמת לך החכמה והמדע היא לך שאתה מתחכם בה שאין לתורה חסר דבר שאתה צריך להוסיף בה. ולצת לבדך תשא כלומר אלו המתלוצצים ומלעיגים על דברי חכמים אותה הליצנות אינה תוספת בה ח"ו כי היא לא נתפס' מכיוצא בדברים אלו ולא יגרע משבחה' כלום ה"ג.

ת"ח כד אתוון עילאין וכו' הביא ראיה למ"ש אם חכמת חכמת לך מיעקב שפצל אותם מקלות כדי לתקנא תפלת ערבית וכו' כדמסיק שאותה החכמה היא לתועלתו. אתוון עילאין היינו התחברות י' בה' וה' בוא"ו ווא"ו בה"א דהיינו כל הספירות. בהאי דרגא סופא דכל דרגין שהוא מלכות: לכלהו עדרי' היינו מחנו' המלאכים שהם עדרי' עדרי' לבדם. אשתקי מן דינא ורחמי שיש מהם שממונים על עניינים טובים להשכיר לבני אדם שכר טוב ויש מהם הממונים ח"ו להפך ומקללים אותו ומנדין אותו כנזכר בפ' פקודי בהיכלות ע"ש ולכן צריכים שיהיו שותים דינא ורחמי כל חד וחד מהעדרים כדקא חזי ליה. לאתקנא תפלת ערבית לטהר אות' מדיני' כדמפרש ואזיל ואח"כ לאנהרא לה הארת פנים: ואח"כ לאשקא' ולברכא לה מכל סטרין: את המקלות אלין דינין וכו' שכן המקל הורה דין שהוא להכות בו. ויעקב כד בעא לאתקנ' להאי דרגא שתטהר מדיני' ושתתקשט. סילק לכל אינון דינין ה"ג והכונה שטיהר אותה מאותם הדינין והמשיכם למטה ברהטי'. באינון רהטים ארבע וכו' היינו מרכבת ארגמן שהם תחת המלכות שכנגדם למעל' המרכב' העליונ' הם חגת"ם. תחות האי באר חפרו' שרים ה"ג ופירש מה היא באר דא ממליי' [463] מאינון נחלין ומבועי' עילאין דהיינו החכמה הנק' מבוע והבינה הנק' נחלי מים והם הנקראי' שרים כנזכר בפ' חוקת. בגין דכד נפקין מיי' וכו' נתן טעם למה הציגם אותם מקלות באינון רהטים. וע"ד איקרון רהטים מלשון המשכ' ומרוצ'

[463] דאתמלייא

שכל המים רצים ונמשכים שם. א"נ שהם ממש רצים במרוצה לשאוב המים היוצאים מן הבאר הזה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסג:

אלין לקבל אלין וגו' שיש ג"כ למט' הנהגה נגדיית לעליונ' והיינו סוד ההיכלות שהם נגדיים לספירות כנודע.

מאי ויחמנה שהרי המים מקררים הדינים אלא אמר ויחמנה כד מתערן בדינא שצורך הנהגת העולם בדין והם באות לקבל דין מוצאות שם הדין שהם המקלו' האלו הנזכרים ומתפשטות בעולם ומנהיגות ואם לא היה אלא דין היו נוטלות הדין אמנם נוטלת ג"כ לטב מכל ד' הנהגות העליונות כנז'.

ויחמו הצאן הם עולם הנפרדים סוד ההיכלות וכפי השפעת הד' הנהגות למעל' כן הנהגתם בתחתונים וז"ש **בגין** דאינון מקלות הוו מתחממן בדין להשגחה. ולכך בגזירת עירין שגזרת ההיכלות הוא חתימת הפעולות העליונות וגמר בשולם למטה.

האי קרא אית לאסתכלא ביה דבקה נפשי משמע שדוד הולך אחריו. בי תמכה משמע שאינו כדאי ללכת אחריו אלא שצריך ליתמך בימין לזה תיקן שהם שתי מעלות. הא' שדוד פעל להההביל ענייני העולם אחר העבוד' והיינו דבקה נפשי וגו' והנ' ענין זה הי' מצד דוד אמנם אפשר שלא ישיג המעל' מפני סבות לזה אמר בי תמכה וכיון דאיהו הוה מתדבק בזה מצד החק האנושי קב"ה אחיד ביה בחק האלהות ולא שביק לי' עם היותו בן אדם גרוע המעל' העליונ' מצד החומר.

לאתעטרא דרגיה לעילא היינו המלכות שיתעטר על היסוד על נצח והוד דהיינו דבקה נפשי המלכות הנקראת נפש דוד אמנם [464] אחריך ולא אמר בך מור' שהם מדרגות זו אחר זו. עוד לא אמ' אחריך דבקה נפשי אלא דבקה נפשי אחריך משמע שיש דבקות ואח"כ עוד מעלות להתעלות זו אחר זו ולז"א שהמעל' הא' שהיא נפרדת ומתדבקת והיינו דבקה וז"ש **כד** אתדבק ההוא דרגא דילי'. הב' אתברכא תחלת ברכתה מן היסוד אחר הדבקות. הג' **וכד** אתמליא שיתמלא שפע ותיקון מג' אבות כדי שע"י אותו האור תוכל להתעלות אליהם שתחלה תקבל מהם ואחר כך יתעלה אליהם והיינו אומ' אתמליא בדרגין עילאין לסלקא אבתרייהו ולכך כתיב אחריך. וכן דקדק ג"כ בסיפא דקרא בי תמכה לא כתיב בי אחזה ימינך כמה דכתיב ותאחזני אלא תמכה והענין שהם מדרגות אחרות אחר התיקון הנזכר והם א' כדין ימינא אחיד בה היא מקושטת למטה לרדוף אחרי המדרגות העליונות כדכתיב אחריך כדפי'. ומיד ימינא אחיד וענין האחיזה הזאת משמשת כמה

[464] אמנם אמר אחריך:

עניינים הא' לסלקא ליה משפל מצבה למעל' אל בין החסד והגבורה. הב' לחברא ליה ויש בענין החבור כמה מדרגות לז"א בחבורא חד כדקא יאות שזה מוסיף על החבור תוספת בחבורא חד ועל חבורא חד מוסיף עוד כדקא יאות ותחלתו מן הימין דהיינו ראשונה האחיז' דכתיב ותאחזני ונוסף על האחיזה הסלוק למעל' בין החסד והגבור' והיינו וכתיב וימינו תחבקני וע"ד מפני שאין סוף הענין האחיז' לבד כתיב תמכה ימינך שמלת תמכ' מור' על עניינים רבים ולא אמר לי תמכה ימינך אלא בי מור' שיש בה ענין רב יותר מזה לזה אמר **וכד** אחיד ביה בקב"ה דהיינו שהדבור אינו בימין אלא בבעל הימין דהיינו שהיא דבקה בו כבר ונתייחדה כדין כתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני ולכך אינ' אומרת לי תמכה אלא בי בקצתי והטעם שאין היחוד בימין לבד שהם דוק' חלקים ימיניים אלא בשמאל ג"כ וז"ש ואיהו אז כשהוא בשתי בחינות אלו. יחודא חד וחבורא חד והיינו שיתקשרו הדינים כולם והרחמים כולם אלו לעצמן ואלו לעצמן ואח"כ יתקשרו אלו באלו יחד והיינו כעין שמע וברוך שם ואח"כ הוא ושמו אחד ולזה אמר בי תמכה ימינך.

כדין אתמליא המילוי האמתי שהוא מהזכר העליון ואתברכא מהכתר העליון שמשם סוד מילוי מן החכמ' וברכ' מן הכתר או ברכה ומילוי מן היסוד הנק' מלא ברוך ג"כ.

וכד אתמליא מאור החכמ' היא הנהגה הנשפעת לכל אתמליאן כל אינון רהטין שהם חסד גבור' ת"ת ומלכות דהיינו ד' סטרין דעלמא להשפיע בד' בחינות אלו ולמטה שותים ההיכלות דהיינו עדריא כל חד לסטרי' כעין קשר ההיכלות בספירות כנודע.

וכד אתא יעקב וגו' לתקן המ' בכל בחינותיה בריר ליה סטרא דימינא היינו מן הקדושים שהן מן הימין.

יעקב איהו תושבחתא דאבהן שהוא בת"ת הכולל החסד והגבורה וז"ש דאיהו כללא דכולהו שלשתם בכללות א'. ואמר כי יעקב איהו קאים לאתקנא לתפלת ערבית דהיינו המלכות למטה מערבת כל כחותיה התחתונים וז"ש **וכד** ההוא תקונא דתפלת ערבית איהו כדקא חזי לי' ראוי שיכלל בו כל הכחות הקדושים התחתונים למטה עמה וז"ש כל אינון סטרין קדישין כולהו בתיקונא דהיינו היותם נקשרים במלכות וז"ש אתקין בסטרוי ואפריש חולקיה שיבדיל החיצונית מהמשכן בענין שהתיקון הוא להוריד התחתונים למט' ולהעלות הקדושים למעל' שזו היא עבוד' תפלת ערבית וז"ש **אלין** סטרין עילאין קדישין בקדושה וגו' והכל רמוז בכתוב וישת לו עדרים היינו תקונם וז"ש דאתקין ליה תקונין למהימנותא לבדו מור' סלוקם למעל' ולא שתם על צאן לבן מור' הפרד החצונים ממנו וז"ש דלא שוי חולקיה וגו'.

וע"ד יעקב וגו' כלו' מפני כללותו מהאבות יש בו כח לתקנם והוא או' אתקין ואפריש בערך הבדל החיצונים כדפי':

ר' אבא אמר זכאה וגו' דאינון עילאין וגו' סיפר ג' מעלות לישראל. הא' אילו הונח כולם בקדוש' הם ישראל למעל' על כולם שהקדוש' יתעלה על כל שרי האומות שכולם למט' בחוץ. הב' שיש' בקדש והאומות בטומא'. הג' שישר' אחיזתם בימין דהיינו תקון העניינים בחסד אל והם בשמאל מקום האיבוד וההפסד.

כיון דאתחרב בי מקדשא מה כתי' עם היות שמן הראוי לימין להתגבר מטבע המציאות כדפי' עכ"ז כתיב השיב אחור ימינו מי גרם זה ישראל שלא נמשכו אחר דביקותו של הב"ה א"כ היינו קרא דבקה נפשי אחריך הוא סבה שבי תמכה ימינך שלא השיב אחור כאומ' הושיע' ימינך וענני ור' אבא מפרש קרא ארכבה אתרי פירושי דפריש ר' חייא ולהכי אמר ר' אבא אמר דפליג אדר' חייא דלא מתיישבא ליה קרא על דרך האמת כעין על דרך הפשט.

עד דיבני קב"ה וגו' סדר העניינים הם א' עד דיבני קב"ה בי מקדשא שעם היות שבאו שני המשיחים יצטרפו יש' עד שיזכו אל בנין המקדש. ב' ויתתקן עלמא על תקונוי שיתבטלו קללות שקלל הב"ה לארץ בחטא אדם הראשון. ג' ויהדרון מילין כולהו מענין מיעוט הירח עליון ותחתון וכל מה שנשתנ' מעש' בראשית לסבה זו. ד' ויתעבר סטרא מסאבא דהיינו ביטול כל הדברים שהם חיצונים ואינם נכללים בכלל הייחוד דהיינו אלדי"ם אחרים. אמנם מה שיהי' נכלל בכלל אחד ויטהר ישאר ובכלל זה שישאר קב"ה בלחודוי וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' ואינון דינין וגבורן קיימי תמן באלו ד' רהטים ארגמן כדקאמרן ומשם נוטל כל עדר ועדר ומחנה ומחנה כאו"א מה שראוי לו הן לטב הן לביש כדמסיק. לנטלא כל חד וחד ה"ד אלין לקבל אלין ר"ל נגדיי לפי שיש מהם לטב ויש מהם לביש לכך ותבאנה הצאן לשתות דאינון לטב לנכח הצאן ששותים לביש שהם נגדיים אלו לאלו. ומעייני באורחיהון וכו' נראה שרוצה לפרש ב' פי' במלת ויחמנה א' לשון חמימות שמתחממין בההוא דינא וא' לשון ראיה מלשון חמא חמו וז"ש ומעייני וכו'. הן לטב הן לביש כנזכר בפ' פקודי בהיכלות שבכל היכל יש אלף אלפים מלאכים ממונים לטב וממונים לביש. בגין דאינון מקלות הוו מתחממן וכו' כלומר ויחמו הצאן שהם עדרי המלאכים בשביל המקלות שהם הדינין שמתחממין כדי לדון את העולם גם הצאן השותים אותם הדינין גם כן מתחממין כדי לעיינא בעובדא דב"נ כדכתיב בגזירת עירין שהם המלאכים הקדושים הגוזרים דיני ב"א. א"נ ואתפקדן עלי' ואתדנו וכו' הוא פירוש

לסיפיה דקרא דאמר ותלדנ' הצאן עקודים נקודים וטלואים וגומר שיש מי שנשפע עליו דין שהוא עקוד וכלוא בבית ויש שנשפע עליו ג"כ דין והוא נקוד בנקודי הייסורין שבאים עליו ויש טלואים מלשון טלה שיש להם עושר הרבה וטלאים הרבה כמו שאמ' ועשתרות צאנך שמעשרות בעליהן: וכיון דאיהו הוה מתדבק בקדוש ברוך הוא קודש' בריך הוא הוה תמיך ביה וכו' הכי גרסינן ופירושו לפי שדבק' נפשי ללכת אחריך לכך תמכה בי ימינך. מכאן לבר נש כלומר לאו דוקא דוד אלא כל בר נש אחר שיהיה דבק בו בודאי דקדוש ברוך הוא יהיה תומך בו. לאתעטרא דרגי' לעילא וזהו דבק' נפשי שהיא המלכות שנקר' נפש דוד כנזכר בזוהר וזאת הנפש מתדבקת תמיד ללכת אחרי הת"ת להתייחד עמו. וכתיב וימינו תחבקני הביא פסוק זה לפי שהפסוק הראשון אינו מדבר בענין הייחוד כלל ולא הביאו אלא שהימין אוחז בדוד אבל הראיה הגמורה היא וימינו תחבקני וז"ש כד"א כלומר כמו שאמר שם על אותו דרך יאמר כאן אבל אינו אותו הדרך בעצמו ממש. וע"ד כד אחיד בקב"ה כדין כתיב וכו' כלומר וע"ד כד אחיד המלכות ביה בקב"ה דהיינו הימין כשתמכה בו ומחבקו כדין כתיב שמאלו תחת לראשי כלומר כבר נעשה ענין אחד שהוא היות שמאלי של ת"ת תחת ראש המלכות וזה לפי שקודם שיתעורר הימין מתעורר השמאל ולז"א כשאני אומר בי תמכה ימינך כבר נעשה תיקון השמאל ואח"כ אתי ימינא לתמכה בה. כל אינון רהטים היינו ארגמ"ן כנזכר לעיל אתמליין לד' סטרין דעלמא שכן הם מחולקי' לד' סטרין דעלמא מזרח ת"ת מערב מ' דרום חסד צפון גבורה. לאתקנא האי דרגא ה"ג. בריר ליה סטרא דימינא דהיינו לקשר' בכל המדות העליונות סטר דימינא ולהבדילה ולהפרישה מהקליפות שלא יאחזו בה וז"ש וסטרא אחרא דלא אתחזי ליה אפריש מינה ה"ג וזהו וישת לו עדרים לבדו דהיינו עדרי ומחנות המלאכים כל עולם היצירה שכלם נכללים למעלה בסוד ק"ש ולא שתם על צאן לבן כלומר לא שתפם עם עדרי הקליפות שנקר' צאן לבן הארמי וזקן וכסיל וזה שאמר דלא ישתמש בטעוון אחרנין ובסטרין אחרנין ה"ג ולא גרסי' דבסטרין וכו': יעקב איהו תושבחא דאבהן בחיר שבאבות שכל מטתו שלימה. ואיהו כללא דכלהו שכן נקרא שמים שכולל אש ומים שהם ח"ג ובגין דאיהו כללא דכלא וכו' כלומר להיות הת"ת קו האמצעי מבריח מן הקצה אל הקצה לו נאוה תהלת הייחוד כי הוא הכולל את כולם ולכן איהו קאים לאנהרא לסיהרא. לאתקנא תפלת ערבית לטהרה לדיני' ולקשטא כדפי' לעיל: כל אינון סטרין קדישין היינו כללות ההיכלות זה בזה מתקשרים עם המלכות היא מתתקנת ומתקשטת בהם בסוד מעשה הטוב העולה מהתחתונים וז"ש כלהו בתיקונא וכללות אחד ואז הת"ת אתקין בסטרוי שהוא נכלל בשית סטרין דיליה ו' קצותיו ונכללים

ההיכלות במלכות ונבדלו מהקליפות חולקא דשאר עמין: מה כתיב השיב אחור ימינו כביכו"ל היתי' לאחור כי גבר כח הקליפ' הנקרא סטרא דשמאלא וסטרא דימינ' שבה לאחור. ובג"כ כתיב הושיע' ימינך כלומר הושיע' צד הימין שיהי' גובר על צד השמאל. ויתקין עלמא על תיקונוי שעתה אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסד.

וישתאר קב"ה בלחודוי דהיינו סוד שמע ישראל וברוך שם ובכלל זה יתעל' הייחוד העליון שהחיצונים מעוררים הדינים ומעכבים הייחוד וכאשר יבער החיצונים ויתמתקו הדינים יתעל' הייחיד והיינו ונשגב ה' לבדו ואלו הם ג' עניינים נכללים בענין אחד ושמא ג"כ יהי' עכוב בין זה לזה. ה' אח"כ יטהרו האומות ויחזור להכלל הכל בכלל עם ה' והנלוים אליו וז"ש **ישתאר** לעילא ותתא אלא קב"ה בלחודוי וישראל לפולחני' ומה שאמר אהפוך אל עמים וגו' היינו שיוכללו בכלל עם ה' ועבדיו איכריהם וכורמיהם ויצטרפו עד שיוכללו. ו' אח"כ יצטרף עם ה' כמלאכים עד שישתוו לאדם הא' קודם חטאו וזהו הנשאר בציון וגו'. ז' יתקשרו העולמות תכלית היחוד והקשר והיינו עלמא יחידאי ויתקשרו בני אדם כאיש אחד חברים והיינו עמא יחידאי. ואלו הם סדר העניינים זה אחר זה:

פתח ר' יצחק ואמר חי ה' וגו' וכי לא ידענא וגו' ירצה אם הכוונ' כפשט הענין חי ה' להורות על חיות ה' וקיימו על כן הנמצאות פשיטא לן דאיקרי חי דהא חי צדיק איהו לעילא וצדיק איהו לתתא ומלה זו מפורסמת הרבה והענין פשוט לכל הבא לחקור ויאמר לעילא קב"ה איקרי חי. לתתא צדיק איקרי חי א"כ כשיחקור החוקר אמאי אקרי חי מיד שכלו יכוין אל הקדמה המוסכמת שהיא מפני שהוא מרכבה אל המד' הזאת מדת היסוד וז"א דהא צדיק איקרי חי העולמים א"כ עתה כשבא הכתוב לומר חי ה' לא הודיענו שהשם הוא חי אבל בא להודיענו חי שהוא צדיק הוא יהו"ד שם שלם שעד עתה לא שמענו שם זה אלא בת"ת מפני שלמות המדה אמנם עתה נתחדש לנו היותו נקרא יהו"ד מפני שלמותו ותקונו וז"ש לעיל האי קרא איהו רזא חי ה'. ומעין זה הוא מלת וברוך צורי ירצה צורי שהוא המלכות מפני תוקפה בדיני' ברוך מושפעת מן היסוד והנה במה שאמר ברוך צורי לחוד הורה כולא חד שהרי נטלה המלכות שם היסוד כמעט אמנם הוסיף הייחוד באו' חי וברוך בוא"ו להורות ייחוד על ייחוד וז"ש חי וברוך שתי מלות בסמיכות הוא"ו דלא מתפרשי מהדדי והנה או' חי היינו נובע היסוד בתוך הבאר מים חיים וברוך ודא אתמליא מיני' וזהו חי וברוך. וירום אלהי ישעי דא עלמא עילאה היינו מלת אלהי ישעי שהוא אלוה לכל ודאי ואו' ישעי מור' על התשועה וההשפעה הנוספת

בהתרוממה ובהתקשר' בחכמה וזהו וירום דבעינן שתתרומם ותתקשר למעל' למעל' וע"י הקשר זה והייחוד הזה יהי' לה סוד המעל' הזאת לכלול כל המקורות העליונים וז"ש **וכל** נביעו דנביע לאתמלייא שאינה מתמלאת אלא מצד הבינ' מן החכמה והיינו וירום אלהי. אמנם ישעי הוא בהיות אותה השפע' ואות' תשועה אל התחתונים וז"ש ומתמן אתברכא המלכות לאנהרא לכל אינון דלתתא והיינו ישעי שהיא מושפעת המלכות עם כל התחתונים בהשפעת'. ולפי שאין הבינה מתרוממת ומתברכת אלא מהתעוררות המלכות כנודע לכך הקדים הכתוב ואמר חי ה' וברוך צורי שהוא מילוי המלכות ואח"כ וירום אלהי ישעי דהיינו הבינה וז"א **וכד** האי אתמליא דהיינו המלכות שהיא הבאר אתמליא כולא כדקא יאות כדין וירום אלהי ישעי שהיא הבינ' כנז':

ת"ח כד חייביא לא שלטין ששליטתן גורם מניעת הצדיק העליון. ואתאבידו מיניה שאינם במציאות לפגום. והנה צריך שני העניינים הנז' שכל ענין וענין יש לו סגול' כי היותם בעולם מונעים הצדיק מן העולם והיותם שולטים מונע המקור העליון המשפיע לצדיק ולזה לא יחיה רשע היינו אבודו ומשפט ענוים יתן היינו שליטת הענוים הצדיקים ואז מה כתיב בתריה לא יגרע מצדיק עינו דהיינו ההשגחה העליונ' על היסוד והנה עינו לשון יחיד מורה על הכתר עינא חדא וענין זה מעולם לא יחסר וזה לא יצדק בכאן וז"א **מהו** עינו כי אינו הכתר אלא כד"א עיני ה' אל צדיקים דהיינו ההשגחה התחתונה שהיא נגרעת לפעמים מה שלא יצדק בכתר כנז'.

ואת מלכים היינו כחות הנפרדים שהם עולם היצירה למטה מעולם הבריאה הנק' כסא ונקראו מלכים מפני מלכותם ושליטתם בהנהגת מטטרון שר העולם והנה בהשפעה הנז' עולם היצירה נקשרים בכסא העליון בבריאה שהם נכללים בשרשם והיינו ואת מלכים לכסא והיינו קיומא שלים שיכלל התחתון בעליון לטובה לייחוד לא לסלוק שפע ח"ו והיינו קיומא שלים וז"ש ויושיבם לנצח למעלה להיותם נוצחים תמיד לטובה והנה אחר שאמרו שנתקשרו והם למעלה מאי ויגבהו אלא שמתרוממים בהנהגתם בתחתונים דהיינו לשלטאה בעלמא. ולפי זה מורה על השגחת הכסא על המלאכים בתחתונים וז"ש ויתקיים כורסייא על סמכוהי שהם עמודי הכסא לד' סטרין מגא"ר ושולטים בהנהגה וכסא עליהם **ד"א** וגו' שמגביהם כסא באצילות והיינו שהיחוד נעש' בכללות המלאכים יצירה בבריאה והיינו או' **זקפין** לה לעילא לאתאחד' באתריה שהוא קשרה באצילות כדקא יאות בסוד שמע וברוך שהעליון תלוי בתחתון. וכדין כולא כדקא יאות יחודא חדא.

קיסטא הוא כלי חרס או מתכת דהיינו לגין וכן פי' בערוך.

קירטוי הוא שבילים צרים וקצרים וכבר פי' ורצה בזה שהי' הולך כמתחבא בשבילי הדרכים ואי גרסינן טירמא ירצה רמיס שהי' כלי שבוי ורמוס ושסוי בשבילי הדרכים והי' מורה על עוניו.

טורנא גייס שר צבא.

למיזן עלמא עולם העשיה הגשמית.

ולמיהב סיפוק לא מזון לבד שהרי העליונים קיימים באיש אלא סיפוק צורכי שפעם לעילא אפי' אל הנאצלים ותתא אל כל הנמצאות ועם היות שכל עיקר התחתונים לעצמן עכ"ז באתערות' דלתתא אתער לעילא וא"א להשפיע למטה אם לא יושפע למעל' ואין השפע למעלה עד שיעוררו מלמטה ועם היות שהעליונים קיימים מצד עצמן ושפע קיומם לא יחסר עכ"ז **ובדא** בהתעוררות התחתונים יש להם יתרון שמסתפקין כל חד וחד כדקא יאות ואם לא יעוררו מלמטה לא יסתפקו בפרטות ובשובע כמו ע"י ההתעוררות.

את קרבני לחמי היינו קשר וייחוד הספירות העליונות דהיינו אכלתי יערי וגו'.

לאשי היינו לנפרדים למטה דהיינו אכלו רעים.

בגין לאתערא מזונא דלעילא עם היות שהם קיימים ואינם נפסדים אם יחסר.

מאן דיהיב מזונא למי שאם יחסר לו ימות דהיינו לקיימא נפשא.

ברוך לי' מן המזומן.

ואתער ליה תוספת ברכה למעלה. מהרמ"ק זלה"ה.

והרא"ג זלה"ה כ' ואין עמו אל נכר בגין דישתצי חילא מסאבא מעלמא ה"ג וכדין מלכא יחידאי לעילא ותתא עלמא יחידאי לעיל' ועלמ' יחידאי לתתא ה"ג. והכוונ' שעד עתה הוא מלכא יחידאי לעילא שהוא מתייחד בספירותיו אבל לתתא כביכו"ל אינו אחד כי גובר כח הקליפ' על כח הקדושה מצד מעש' התחתונים אבל אחר שיבלע המות לנצח וישגב ה' לבדו אז יהיה מלכא יחידאי לעילא ולתתא. עלמא יחידאי לעילא וכו' כי עתה נקרא עלמא דלתתא עולם הפירוד אבל לעתיד יתקשר עולם התחתון בעולם העליון כאחד. דכל מאן דעסיק במילי דאורייתא וכו' זכי לאמשכא לה בהדי' כי מאחר שהוא עוסק בתורה הת"ת הנקר' תורה משתתף בהדיה והמלכות נמשכת אחרי הת"ת וזהו טעם שהעוסק בתורה מייחד ת"ת עם המ'. דהא חי צדיק איהו לעילא היינו יסוד כדמסיק וצדיק איהו לתתא שנקר' ג"כ חי כדמוכ' בן איש חי. חי וברוך דלא מתפרשי וגומר חי יסוד ברוך מלכות: איקרי באר מים חיים כלומר באר מלכות המתמלא מאות' מים חיים דיסוד. דא עלמא עילא' דאיהו רם ונש' וכו' מקור' דלא פסיק כלומר טעם למה ברוך צורי שהי' מלכות שהי' מבורכ' לפי שירו' שהיא הבינה שהי' רם על כלא

היא אלקי ישעי שהוא נהר מקורא דלא פסיק לעלמין ולפי שאין לו הפסק אני מתברכת ממנו וז"ש וכל נביעו דנביע לאתמלייא בירא וכדין ירום שהיא הבינה היא אלהי ישעי. ואתאבידו מיני כדין צדיק ה"ג. כדין צדיק איהו שליט בעלמא היינו שהיסוד הנקרא צדיק הוא שולט כלומר גובר ומשפיע בעלמא שהו' עולם הנקב' מלכות. הה"ד לא יחיה רשע וכו' כלומר בזמן שלא יחיה רשע משפט שהוא ת"ת לעניים שהיא מלכות יתן להם שפע ברכה והענין כשיש רשעים בעול' עולה קטרוגם למעל' ואז יש דין למעל' ומתלבשת המלכות בכח הדין ואינ' יכול להתייחד למעל' אמנם אחר שהשפיעה אותם הדינין שבקרבה לרשעי' אז היא נטהר' ומתייחדת עם הת"ת וישפיע בה ברכות ותחזור העניה להיות העשירה לא יגרע מצדיק עיניו שעיניו של ת"ת אינם גרועים מלהשפיע לצדיק כד"א עיני ה' אל צדיקים שהם צדיק וצדק והוא מסקנא למלתיה שאמר ומשפט שהוא ת"ת לעניים יתן השפעה והראי' שעיניו של ת"ת לא יגרע מהשפיע לצדיק. מהו עינו כד"א עיני ה' וכו' שהפסוק דלא יגרע מצדיק עיניו לא הזכיר עיניו של מי ובא הכתוב השני ופירש שהם עיני ה'. אלין מלכין שליטין דאתאחדן לכסא היינו מרכבת ארגמן שהם ד' חיות הנושאות לכסא והוא נמשך למה שאמר שמשפט שהוא ת"ת לעניי' יתן השפעה והראי' שלא יגרע מצדיק עיניו כדאמרן והשפעה זו של המלכות ממנה נמשכת אל המלכים הנושאות לכסא. ויגבהו לשלטא' שאם מתרוממים ונגבהים לשלוט בממשלתם על העול' איש איש על עבודתו ועל משאו הן לטב הן לביש כנזכר לעיל ובהגבהה זו כורסייא קיימא על סמכוהי שהמלכות שהיא הכסא מתקיימת עליהם שהם סמכוהי. וזקפין לה לעיל' בסוד בתולו' אחריה רעותיה מבואות כתיב שהיא מתתקנת בהיכלותיה בסוד מעשיהם ותפלתם של ישראל ובזה הוא עול' ומתייחד בת"ת וז"ש באתרי': אן קיסטא לגין. טירמא רמוס. בקירטוי דאורחא הוא דרך קצר והכונה לומר אנה הולך הכלי הרמוס והשפל בדרך זה הקצר. לזכאה לבני נשא קאתי כלומר שיזכו עמי לתת לי צדקה והוא ע"ד משרז"ל יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית: טורנא גיוס. בגין דיזכון בי בני נשא ה"ג ואתי שפיר זכו בהדיה: זכו בהדיה דיהבו לי' למיכל א"נ זכו ביה שנתנו לו פדיון ועוד יהבו לי' למיכל. דהא באתערותא דלתתא סוד התעוררות הקרבן העולה מהכהני' לויים וישראל שהם מעוררי' למדותיה למעל' ובדא מסתפקין שגורמי' הייחוד ובאים ברכות לעול': הה"ד אכלתי יערי וגומר בא להכריע איך הקרבן נקרא לחמו ומאכלו של הב"ה ומהו הקרבן אכלתי יערי וגומר כנזכר בריש פ' ויקרא והכונה התחברו' והתקרבו' המדות העליונות כנזכר וזהו לחמי. לאישי הה"ד אכלו רעים וגומר. שהם י"ב שבטים י"ב בקר א"נ רעים לעילא חכמה ובינה. דודים

לתתא ת"ת ומלכות ושני הפי' מפורשי' שם וז"ש לאישי כלומר לאנשי. זכינא בהאי בר נש ה"ג דהיינו שזכו בו שנתנו לו לאכול ועוד וכו' ששמעו ממנו דברי סוד. פתח ואמר ר' ייסא הוא דפתח ואמר ומה אמר האי קרא א"ר אלעזר כלומר בפסוק זה פי' רבי אלעזר וכו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסד:

ובזמנא דאתעקד יצחק וגו' דהיינו שאברהם מתעורר לעוקדו למתק דינו ועקידתו על גבי מדבחא הגבור' עם המלכות.

דההוא שעתא בין הערבים הוה דהיינו ערב דיצחק וערב ב' דדוד ובין שניה' נעקד יצחק ע"י אברה' א"כ אברה' ג"כ מתעורר אז לעקוד הדינים.

א"ר יוסי מאן תרפים וגו' יש מפרשים שהוא כלי לדעת את השעות וניחא בענין מיכל שהי' לה תרפים ולזה אמ' **אלא** וגו' עם היות שיש תרפים שאינם ע"ז כאן ע"ז הוה והנה לפי פירוש כלי לדעת את השעות נקראים תרפים שהם מכים ומשמיעים קול ומרפים משעה לשעה אלא אם הוא ע"ז למה נקראים תרפים לשון גנאי כדאמרינן במסכת מגילה ליצנותא דע"ז שריא. וא"ת רחל למה גנבה אותם ואם הי' כלי אחר ק' למה גנבה אותם. **בקסם** אתעביד בנחש אתעביד נחש וקסם שני כחות זכר ונקבה טמאים. והשתא פליגי באיזה כח מהם נעשה מתלבש בו שמגיד העתידות חד אמר בקסם נקבה דהיינו לישנא דתרפים לשון בית התרפה וחד אמר בנחש לשון זכר תרפים ולא תרפות.

א"ר יהודה אינו מצד נחש ולא מצד קסם אלא מצד עונן דהיינו שמכוונים העונות להוריד כח הככבים בו כעין הטלמסאות ולפי זה נראה שאינו ע"ז א"כ הדרא קושיא לדוכתין למה גנבה רחל לזה אמר ויהיב עיטין וגו':

אזדרז בכל חרשין שלא ישלוט עליהם כלי זיין. ואזדרז בכל חילין או זיינין כדי ללחום עם יעקב ולזה אתרחיץ בחרשין שילחום ויהרוג ולא יהרג.

לתקליה דהיינו מכשול עונו ואית דגרסי לטקליה פי' פלס ומאזני עבודתו. הרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו נר"ו כתב [465] כמה דאתמר באברהם ויצחק וגו' פי' באברהם ויצחק אתכליל ביה ולז"א במועדו ולא במועדם. עכ"ל:

והרא"ג זלה"ה כ' שאר חילין מחנות המלאכים וכחות עליוני'. ריח נחוח דא רעותא וקשורא שהוא סוד הכונה שהיו מכוונים הכהנים בעבודתם ולויים לשירם ולזמרם [466]

[465] דא איהי קרבנא. מלכות. שאר חילין אחרנין. בי"ע. למעבד רעותי'. להשפיע. במועדם מבעי לי'. חסד וגבורה כמה כו' כן כתוב בכת"י האחרת.

[466] בשירם ובזמרם.

וישראל במעמדם והכנעת האדם המקריב והוידוי שהי' מתודה על קרבנו וכל אותה הכונה היתי' עולה למעל' עד הבינה דהוא עלמא עילא' וזהו שתרגם אנקלוס ריח נחוח קרבן דמתקבל ברעוא וכו' כלומר שהי' מתקבל בשביל רעותא דלבא והכונה שהיו מכוני' בה. במועדם מיבעי לי' ה"ג שכן עולת הבקר בבקר ועולת הערב בערב. ההיא שעתא שנעקד יצחק על גבי המזבח נכלל אברהם ביצחק ויצחק באברהם דהיינו כללות החסד בגבורה וגבורה בחסד א"כ במועדו חד קרינא ביה דכלא חד. א"נ ההיא שעתא כלומר ההיא שעתא שמתקרב קרבן הבקר שם כלול יצחק באברהם ואברהם ביצחק כנז' א"כ מאחר שאשא ומיא כלולי' זה בזה א"כ עולת הבוקר ועולת הערב הכל א' שבעולת הבקר אברהם וכלול בו יצחק ועולת הערב יצחק וכלול בו אברהם ולהכי במועדו חד קרינא ביה. הוא [467] דשמור שהיא המלכות לקרבא לגבי עילא שהם ימין ושמאל חסד וגבורה מ' בין תרין דרועין וזהו במועדו כדקאמרן (מוהר"ר צמח ונבין זה מן הכתוב בזוהר חיי שרה דף קל"ג)

הוה ידע כל מאי דבעי למנדע ה"ג ואמאי איקרו תרפים בגין דבהאי שעתא בטש ובהאי שעתא ארפי ידא ה"ג ורחל דחילת בגין דלא יהב עיטא וכו' ה"ג. דכר ונוקבא הוו מדקאמר עליהם לשון רבים. ופולחנין בוא"ו גרסי'. כל ההיא תוכחה שעבר בין לבן ליעקב כמ"ש כי מששת את כל כלי וגומר ויוכיחו בין שנינו עשה ללבן שיתגיי' ויודה לקב"ה והראי' שאח"כ בתוך כדי דבור אהדר ביה וחזר לסורו שכן הזכיר ואלהי נחור ש"מ שבתחלת דבריו הודה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסה.

זוהר. דלא בעא לאטרחא וגו' ר"ל להמשיך ההשגחה העליונ' בפרט המעשה הזה.

אשתמע דשמשא ת"ת וסיהרא מלכות בחבורא חד שניהם פועלים פעולה אחת ולא יתייחס אליהם שם הריבוי כדכתיב בראם והוה ליה למימר בראום שהרי הזכר מן הת"ת והנקב' מן המ' ואמר בראם שהפועל אחד כד"א שמש ירח עמד ולא אמר עמדו מפני ששניהם כאחד פעולה א' כדפי'.

ואשתמע כיון שהמדות פעלו בשותפות ג"כ הנפעלים היו שניהם יחד כאחד בזווגא חד עליון יחד שניהם כאחד בחבורא חד ולא שנאמר שזנב היתה ואח"כ נבראת כדפי' בגמרא. וכן **זווגא** חד זווג שניהם כאחד.

[467] רזא דשמור:

בחבורא אחור כנגד אחור ואח"כ נסרן והיו פנים בפנים וז"ש וכיון דאשתכחו בזווגא חד מיד ויברך אותם דלית ברכתא שרי' וגו' ולכך מתחילה נראו להזדווג ע"י שנבראו שניהם כאחד כדפי'.

ויפגע במקום הוא הפגיע והרבה והפציר בתפל' שלא היה ראוי לתשובה מפני שהי' פנוי ועכ"ז ירד למט' במדרגת החלום.

השתא דאתנסיב כבר ראוי אמנם אם יתפלל וכיוצא אמנם הוסיף עוד והוה אתי בכלהו שבטין והפך הענין שיפגעו בו מצד השכינ' וז"ש כביכול מלאכין וגו' והטעם שהם תלויין בו ונשפעים בעבורו וז"ש בגין דבגיניה וגו' היינו יעקב מלמעל' מצד הת"ת ואינון שבטין מלמט' מצד המלכות הם אבנים תחתיה זה להשפיע וזה להתעורר מלמט'.

אשתקיין אינון מימין וגו'. ולא עוד נוסף על היותו נפגע כדפי'.

בחלמא במדרגות תחתונות.

ובליליא מצד המלכות למט'.

בחיזו דעינא שהוא מצד הארת מראה בהקיץ.

ביממא מצד הת"ת נבואה עליונ'. מהרמ"ק זלה"ה:

סתרי תורה

מתניתין. תוקפי דהורמני פי' חזקי החיילים ואומ' זקפין מלעילא כלומר עם היותם משתלשלים למט' עכ"ז הם זוקפים מצד עילתם למעל' והכוונה שהארתם וחיותם לעולם מעילתם וזה דרך כלל לכל החיילים בין טמאים בין טהורים ונודע כי המלכות נק' חרב מצד הדין אמנם יש בחרב ב' דברים הא' להט והב' שנון. והשנון הוא הכלי שבו נפעל שפיכת הדם והמיתה והוא קשה מהלהט שהוא כח משתלשל מצד תוקף הדין כלהט המפחיד ועל כחות אלו אמר שננא דחרבא דמלהטא וגו' ופי' הענין ואמר ההוא חרבא וגו'.

ביה הפוכא פי' כח חיצוני.

הא נשין הא גוברין וגו' פי' סוד נגעי בני אדם.

מסטרא דאילנא דחיי. פי' צד הקדוש'.

אינון דמתיחדי ביחודא וגו' פי' שנקשרים בייחוד הספירות ת"ת ומ'.

אשתאבן תדיר מטל השמים פי' שואבין השפע הקדוש ע"י שורשם מה שאין כן לחיצוני שהוא טורף ונותנין לו בזריקה לא כפתילה השואבת תדיר ולא יחסר לעולם וז"ש אשתאבן תדיר. גם הקדושים יש להם שפע זך מהת"ת מה שאין כן החיצונים שאין להם אלא תמצית דחיית המותר וז"ש מטל השמים. ואומ' שמא דאלדי"ם אתתקן בהו דהיינו שכינה שהם חייליה והיא לעולם מתקשטת בהם.

וע"ד אמר משמני הארץ שהם הכחות האלו שהם המלוים האדם לשומרו ונקראים משמני הארץ מלשון רז"ל [מכות פ"א] משמנים ביניהם שהם חלקים מהארץ העליונ' וכמה דמסיק שהם מתתקנים לד' סטרין ואפשר שהוא מלשון שמנים דהיינו חלק שפע שמן הנתן לכל א' וא'. ואו' ואתתקן בארבע סטרין וגו' כי מיכאל שולט לדרום העולם וכל העניינים הדרומיים בפעולות הגשמיים הם תחת ממשלתו ורומזים אליו וכיוצא בזה גבריאל לצפון אוריאל למזרח רפאל במערב. ויוצא בזה ביסודות שהם ג"כ ד' סטרין דעלמא והם שרים יונקים מד' מדות עליונות חגת"ם וע"י יניקתם משם הם מתתקנים למט' בסוד היסודות האלו שיש בהם כח רוחני מתלבש ואותו הכח שואב מהם והם מתעוררים לשאוב מלמעלה ע"י התעוררותם וז"ש ואתתקן בד' סטרין וגו'. ואו' **ואתעבידו** סמכין וגו' נודע כי התחתון סמך לעליון בסוד ההתעוררות העולה מלמטה למעלה בסוד שכינה בתחתונים צורך גבוה.

וכולהו מרגליטן פי' אבני יקר על שם השכינה שנק' אבן כי השכינה נק' בית כלולה מאבנים רבים וכולם אברי הבית הכל לצורך הבית ועם היותם ד' כנז' יש תחתם ח' ב' לכל א' ויש תחת אלו הי"ב ה' לכל א' שהם ס' עם י"ב עולה ע"ב וכולם הם גוף א כאברין אל הגוף וכאבנים אל הבית וז"א כולהו מרגליטן שייפין ולהיותם להנהגת העולם ולצורכו לזה נפרדו ונתרבו וז"ש **מתפרשין** לעלמא כלומר נפרדים לצורך הנהגת העולם. וזהו סוד והקשורים ליעקב שהם הקדושים המתאחדים בשורשם הפנימי כנז' וזהו מגו שמא דא ואמנם והעטופים החיצונים הם ללבן כי העטופים ברעב ועטופי ראש כאבלים שיש להם כסויי עינים פראמי שפי' בגמרא כדי שלא יזיקו הנאמר בקליפות הם ללבן. ואו' כלהו נפקו ביעקב אותם הקישורים הקדושים הנז' כולם חופפים עליו לשומרו מיכאל לימינו וגו' וז"א לד' סטרין אקיפו ליה. מהרמ"ק זלה"ה:

וראיתי לכתוב כאן שמירת הדרך להרמ"ק זלה"ה וז"ל. טוב לאדם בעת יציאתו מפתח ביתו ששם הקדושה לימין והחיצוני לשמאל בסוד לפתח חטאת רובץ. יחזיר פניו למזוזה ויתקן מרכבת הקדושה עליו ויאמר מיכאל ז' פעמים בנשימה א' וכן [468] אוריאל וכן רפאל ויש סגולה לאומרם בנשימה א' ואח"כ יאמר על הכל סוד מטטרון סנדלפון שהם שני הכרובים סוד הרקיע על החיות שאלו הד' הם בהיכל הרצון ושנים אלו בהיכל קדש הקדשים ועליהם יזכור סוד כסא הכבוד שהוא שם י"ה אכתריאל יהו"ד צבאות. ועל הכסא הייחוד העליון שהם סוד ת"ת ומלכות שם יאהדונה"י בכוונה שיחודם ע"י היסוד והיינו שיצייר שם שדי באצבעותיו ויניח ידו על המזוזה ויאמר מגדל עוז שם ה' בו ירוץ

[468] וכתוב בכ"י האחרת וכן גבריאל כו' מגא"ר.

צדיק ונשגב. זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם שיוצא מהם שם קדוש מבואר בפ' בראשית וכלל הכל א"ל שד"י יאהדונה"י ובזה ילך לבטח דרכו בשמירת הקדושה ואח"כ יהפך לשמאל ויכניע החיצון באו' והוא רחום יכפר עו"ן ולא ישחי"ת והרבה להשיב אפ"ו ולא יעיר כל חמת"ו. וזה לקטתי קצתו מדברי ה"ר שלמה מולכו ז"ל וקצתו מהזוהר. עכ"ל הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ס"ת. ענין מיתת רחל משום דשכינתא שריא על י"ב שבטין נ"ל הטעם כי מה צורך במיתת רחל להשראת שכינ' אבל במה שידעת כי יעקב לא נתחבר בלאה רק ז' פעמים ויצאו ו' בנים ובת א' אמנם מטתו העיקרית היתה עם רחל וראי' לזה כי במות רחל עקר' הבית לקח מטת בלהה שפחת רחל ונודע כי נק' רחל עקרת הבית עיקר הבית לכן רצה שכינה שיעקב יפרוש ממנה ולכן סלקה לרחל ושרתה השכינה עליו כי אי אפשר שתשרה שכינה כ"כ בקבע רק בפרוש מן האשה במטת רחל ולזה נענש ראובן כי לא ידע כי אין כוונת אביו להוליד עוד רק לקבוע אותה מטה לשכינה וחשב כי יוליד עוד בנים ובלבל מטת השכינה. והנה ודאי כי לולי עון רחל במה שציערה לאביה בענין התרפים וקללת יעקב כמ"ש לא יחיה ודאי היה די כמו במשה שפירש מאשתו בלתי מתה אבל כאן באו כל העניינים ביחד. גם תבין כי לפי שביציאת בנימן מרחם אמו תכף שרתה שכינה לזה מתה רחל ע"י הריון תכף בקדושת' בלדת' ולא מתה אחר חדש ימים. עכ"ל:

והרא"ג זלה"ה כ' והכי אתחזי והכי ראוי. אנא אשלים כלא שהוא אמר אלהי אברהם ואני אזכור ופחד יצחק ואני יעקב הרי שלימו דכלא. ד"א לאתכללא בדינא ולכך אמר ופחד יצחק כלומר גבורתו ופחדתו של יצחק כדי שיסייעו כנגד לבן אם ירצה. לעשות לו איזה רעה. איהו לגו ואיהו לבר כלומר סוד ופשט. אשתמע להאי גוונא ואשתמע להאי גוונא אשתמע דשמשא וכו' ה"ג. אשתמע דשמשא וסיהרא וכו' מפרש ואזיל הסוד שיש בפסוק ואח"כ מפרש הפשט. דשמשא וסיהרא ת"ת ומ'. דכתיב בראם ולא כתיב ברא אותם והוא ע"ד שאמר בזוהר ויאמר יעקב כאשר ראם מדקאמר כאשר ראם ולא אמר ראה אותם וגומר וז"ש דכתיב בראם בריאה א' לשניהם כמד"א שמש ירח עמד ולא אמר עמדו. ואשתמע דאדם וכו' זהו הפשט שאמ' לעיל ואיהו לבר בגין דבגיניה דיעקב ובאינון שבטין שהם רמז לת"ת ולי"ב בקר שתחת הים הם אשתקיין ממייא דימא רבא מלכות כי אלו הי"ב שבטים הם תיקונין דילה שהיא מתתקנת ומתקשטת בהם באופן שבזה יבא הת"ת להתייחד עם המלכות כנזכר לעיל. בקדמיתא בליליא ובחלמא ה"ג עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסה:
משריין דאתחזו לעילא בחלומו.
ואתחזיאו לתתא בהקיץ ואפשר עולים ויורדים היינו לעילא ותתא.
אמאי אתגליאו וגו' יקש' בשלמא כשהוא פגע במקו' עשה שם לינה ויחוד אבל עתה אין לינה ואין ייחוד א"ה אמאי אתגליאו ליה. ותירץ שאינו לענין לינה אלא בגין שהיתה שכינה מזדמנת ללידת בנימן וסלוק רחל לשרות ולשכון בבית יעקב כדפי' בפ' זו לעיל ואלו נראו ונתגלו לאות סימן הזמנה אל השכינה ליטול הבית להתקשר במקום רחל עם יעקב ת"ת ודאי ועם היות שיעקב ורחל יסוד [469] היו מיחדים עכ"ז זהו כדקא יאות בסוד רוחניות לא בגשמית כי כל עוד שיעקב נושא רחל השכינה למעלה ומייחד הגשמות כשיסתלק רחל יתקשר יעקב בת"ת והמלכות עמו מתקשטת ע"י בניו ומתקשרת ע"י במדתו העליונה כדפי'.
וכדין כתיב ושב יעקב כי עד עתה שהיה יעקב למטה היה מחריד מפני שהמקום גורם שהוא מקום החרדה והקטטה כעין בית שני מלכות תמיד בו קטטה אמנם ושב יעקב ויתעלה אל הת"ת דהיינו אחר פטירת רחל ויתעלה בת"ת ושקט ושאנן שאין שם קטרוג החיצונים וא"ת והרי לא שקט אלא קפץ עליו רוגזו של יוסף וי"ל שאינו אמת שיוסף חי היה או אפשר שלא נתקיים זה עדיין מפני שקפץ עליו רוגזו של יוסף ואח"כ היה במצרים בח"ל ולעתיד לבא ושב יעקב בא"י ושקט ושאנן וגו' והשלים בכי טוב. הרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג זלה"ה כ' דאתחזו לעילא כשראה אותם עולים ויורדי' בסולם: לנטלא לביתא ומחכא ליה לבנימן כבר נתבאר לעיל בפ' ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף דף קנ"ח ע"ש: קמו ע"ב

סתרי תורה לפרשת ויצא

וזרח השמש וגומר מאי קא חמא שלמה וכו' קס"ד דמקש' שאלו הד' פסוקים שבראש ס' קהלת הם דברי המחבר הארבעה ועשרים ואינם דברי קהלת אלא הם הצעה והקדמה של מחבר כל הכ"ד ספרים ואמר שהספר הזה הם דברי קהלת בן דוד מלך בירושלם ואמר עוד שכוונת שלמה בספ' הזה להההביל כל עניני העולם שהם הבלים כלם ישא רוח יקח הבל וזהו הבל הבלים וגומר ר"ל כל מהבל ההבלים שהם הבלים זה הוא מה שאמר קהלת ונתן טעם שהכל הבל שמה יתרון לאדם בכל עמלו וכו' כי הכל הבל מאחר שאין לו יתרון בכל מה שיעמול ועוד שסוף האדם למות שדור הולך ודור בא וגומר ע"כ הם דברי המחבר כל הכ"ד ספרים ומפסוק וזרח השמש הם דברי שלמה וז"ש מאי קא חמא

[469] בכת"י א' כתיב יחוד הי' כו' ובכ"י ב' כתיב יחד כו'.

שלמה מלכ' דשירות' דספר' דחברות' [470] דילי' מהכא איהו כלומר דבריו של שלמה מהכא הם מתחילי' מפסוק וזרח השמש וגומר מה ראה להתחיל מכאן.

אלא א"ר אלעזר שלמה מלכא האי ספרא אוקי לי' על שבע הבלים וכו' כלומר אינו כדס"ד שדברי שלמה מתחילים מוזרח השמש וגומר אלא תחלת דברי פיהו הם הבל הבלים ומשם מתחילי'. ואומר ספר' דחכמת' שכל דברי ספר קהלת כל דבריו בחכמה והסתר ודבריו כדברי ספר החתום שאפי' פשטו א"א להולמו מש"כ בס' שיר השירים ומשלי שהם קל להבין הכונה ופשט ולז"א ספר' דחכמת'. א"נ על דרך שאמרו בפ' אחרי מות מהזוהר דף ס"ד שקהלת כנגד בינה [471] כלול מהחכמה: על ז' הבלים הם ז' ספירות ונק' הבלים ר"ל רוחניים כהבל היוצא מהפה שהוא רוחני כדמסיק: ועלמא קאים עלייהו ר"ל בשבילם ובשביל ההשפע' היורדת מהם הוא קיום העולמות כלם. ובג"כ איקרון הבלים כלומר לפי שהם המקיימים את העולם לכך נקראו הבלים ר"ל מקיימי העולם דמה גופא וכו':

קמז ע"א

ואינון שבע הבל חד הבלי' תרי הא תלת הבל הבלי' הרי תלת אחרנין הם ו' הכל הבל הרי ז': ה"ג ואי תימא אי הכי דאינון טבאן דעלמ' קיימא עלייהו הא כתיב באתר אחר' הבלי' בישין ואינון סתירו דעלמ' כגון זה הבל וחולי רע הוא גם זה הבל ורעות רוח. אלא ודאי אע"ג דהני ז' הבלי' קדישין דאינון קיומ' דעלמ' אית לקבל הני ז' הבלי' דכל דינין דעלמא נפקין ומתפשטין מינייהו ואינון הבלים אחרנין לאלקאה בני נשא וכו' והכי פי' פריך לטעם שנתן דאיקרון הבלים לפי שכמו שאין הגוף מתקיים בלא הבל כך א"א לעולם להתקיים כי אם על הבלים אלו ופריך שהרי מצינו במקו' אחר הבלים רעים כגון גם זה הבל וכו' ואינ' לקיו' אלא הם סתירו דעלמא ותירץ שגם ההבלים הרעים שהם הקליפו' גם הם לקיום העולמו' אחר שהם רצועות הדיינים להלקות לרשעי' ומפחדם הולך האדם בדרך ישר כדמפרש ואזיל: הבל דשריא בהו חלי רע כלומר אין זה הבל קדוש אלא דקליפה שנקרא חולי רע הבל שנקרא רעות רוח שמשבר הרוח והנפש ומענישו: ואינון קיומא דבגיניהון בני אנשא אזלי וכו' א"כ שפיר שייך בהם הטעם הנק' הבל שכמו שהגוף וכו' כך א"א לעולם להתקיי' אלא באלו ההבלים הרעים לפי שע"י בני נשא אזלין בארח מישר ודחלי מקב"ה ה"ג: ולגירסת הספרים ג"כ אתי שפיר וה"פ ומנייהו מתפשטין הבלים אחרנין שמהשבעה ספי' מתפשטי' הבלים אחרנין והם ג"כ קיו' העולם

[470] צ"ל דחכמתא.

[471] וז"ש ספרא בינה כלול מהחכמה כו' כ"כ בכת"י

וחזר ופיר' שאינו מדבר שמכל הז' הבלים הטובי' מתפשטי' הרעים אלא שבאותם הז' יש הבלים שהם בעלי דין הנקר' גבורות שהם גבורה ומלכות ומהם מתפשטי' הגבורו' התחתונו' האכזרו' המרות וז"ש בגין דאית בהני שבע וכו': ואיקרון הבלים אחרנין כלומר כי ההבלים הקדושים נקראו הבלים סתם כמ"ש הבל הבלים וכו' אבל ההבלים הרעים והטמאים נקראי' בשתוף וז"ש איקרון הבלים אחרנין כלומר הבלים מסטרא אחרא מצד האחרים ולכן לעולם נזכרים בשתוף השם כגון הבל ורעות רוח הבל ורעה רבה הבל וחלי רע. וע"ד סגיאין אינון הבלים שהם האחרים הם בלי מספר עד אין קץ: ושירות' אמר רזא דשמש' כלומר פסוק וזרח השמש הוא פסוק המפרש שהראשון של ההבלים ממט' למעל' הוא הוא הת"ת רזא דשמשא והוא שער הכניס' ליכנס פנימ' אל האצילות וא"ת כי אין הראשון אלא המלכות ואמר שהכל א' והכל בכלל הת"ת כי נה"י הם ענפי הת"ת המתפשטי' ממנו ומלכות בכלל הת"ת בסוד ד"ו פרצופין ששניהם נקר' אדם והם מתלבשי' בבריא' ויציר' ושם מתייחדים בשית יומין דחול באופן שמת"ת עד פתח היכל לבנת הספיר הכל נכלל בת"ת וז"ש ובג"כ כל מה דתחות האי דרג' לאו איהו רזא דמהימנות' וכו' דהא תחות האי לא אצטריך לאתדבק' מה תאמר הרי המלכות היא קודם הת"ת תירץ דשמש' בסיהר' אינון בלא פירודא וגו' וג"כ עולם הבריא' והיציר' הם נכללים עמהם כנזכר א"כ בהם שמשא וסיהר' חדא אינון בלא פירוד' ונמצא הכל א':

ויצא יעקב בקטר' דסתימו פי' קשר הסתום והנעלם שהוא עולם האצילות סוד האלהו' שכלו קשר א' וייחוד א' ואינו מושג ולכך קראו סתימו. מגו סתרא סתימא היינו מתוך התעלמו' הבינה שהיא א' מג' ראשונות החשובות כאחד שנאמר בהם הנסתרות לה' אלהינו ומשם מפנימיות' יצא הת"ת שהוא זהר אספקלרי' דנהר' שלעולם מאיר ואינו נחשך מצד הקליפות כלול בו' קצוותיו וז"ש מגו סתרא וכו': כלילא מתרין גוונין שהת"ת הוא כולל חסד וגבורה אש ומים ולכך נקר' שמים שהוא כוללם וממזג' בסוד הכרעתו שהם כלולי' זה בזה באופן שההתחברות וכללות ההוא הכל א' שא"א לתפוס א' בלתי חבירו וז"ש דמתחברן כחדא וכו':

קמז ע"ב

כיון דאתכלילו דא בדא שנכללו החסד והגבורה והת"ת בכללות אחד אתחזין בי' בהאי ת"ת כל גווני בין עליונים ממנו בין תחתונים ממנו כלם אתחזיין בי' לפי שהוא כולל את כולם חב"ד בסוד ראש הוא"ו חג"ת הוא סוד הוא"ו בעצמו. ונה"י בסוד עוקץ הוא"ו. ארגמן איהו שהארגמ"ן הוא קיבוץ כל הגוונים ולכך נקר' ארגוונא שהוא כולל כל חיזו דגוונין כן הת"ת הוא כולל כל נהורין ולכך נקר' ת"ת יש' ארגמן ששש ומתפאר בגוונין

שלו. ועם היות שאנו אומרי' שהת"ת כולל כל הגוונין וכל נהורין עילאין ביה אתחזיין כל זה הוא ברצוא ושוב כלומר אילו יצוייר שהיינו יכולים לראות לא היינו רואים כי אם הכללות הגוונין ברצוא ושוב כלומר בראי' ראשונ' לפום ריהטא לפי שאותם הנהורין לא מתעכבן למחמי שאינם מתעכבי' ומצטיירים שם כדי שתוכל לראות והטעם לשאינם יכולים ליראות לפי שהם מחוברים בהאי זוהר שהוא הת"ת בחיבורא חדא ונכלל זה בזה עד שלא יש נקודה שלא תהי' כלולה מכולה. בהאי זוהר שהוא הת"ת שארי מאן דשארי כנזכר באדרת נשא שאריך אנפין מתלבש בז"א והוא שם ומלבוש אליו וז"ש שארי מאן דשארי ולהיותו כ"כ נעלם לא הזכירו אלא סתם ואמר שארי מאן דשארי. שמא איהו כי כל מלת שם הוא לבוש למתלבש בו ונתן טעם למה שאמר שזה הת"ת ביה שארי מאן דשארי. ואמר כי כן הוא כי להיותו שם ולבוש אליו לכך שארי ביה מאן דשארי וז"ש. קול יעקב איקרי כמו שהקול הוא רוחני ואינו נרגש ועל שם המתלבש בו נקר' הוא קול יעקב. ה"ג ביה אתחזי מהימנותא דכלא כי להיו' הת"ת בעל ו' קצוות בו אתחזי כל מהימנותא העליונ' שהם המדות. א"נ שהוא ההוא דסתים ולא ידיע כלל ותאנ' והדר מפרש. בהאי שריא יהו"ה שהת"ת נקר' בשם יהו"ה. שלימו דכל סטרין בראש הוא"ו שהוא סוד הדעת מכרי' בין חכמה ובינה ובגוף הוא"ו מכריע בין חסד גבורה ועוקץ הוא"ו הוא מכריע בין נצח והוד נמצא שהוא מכריע ומשלים לכל סטרין. א"נ ירצ' בהאי שריא השם יהו"ה שהוא שלימו דכל סטרין כי בשם יהו"ה כלל כל המדות כנודע קוץ היוד כתר יו"ד ה"א חכמה ובינה ו' ו' קצוות ה' מלכות. עילא' ותתאה שהם בינה ומלכות שתיהם הכא בת"ת בינה משפעת בסוד בעטרה שעטר' לו אמו וגומר ומלכות יונקת. אשתכח יעקב שלימו דאבהן וכו' פי' כלל העולה מדברינו שנמצא שיעקב הוא שלימו דאבהן שהוא המכריע בין חסד וגבורה שהם האבות לזה הוא אחיד לכל סטרין בסוד היותו קו האמצעי וכו'. זוהר דא שהוא הת"ת הנז' על ברירו דשמא דא כלומר נקרא על שם יעקב המוזכר בסמוך שאמ' יעקב שלימו דאבהן וכו' וכוונתו לפרש פסוק ויצא יעקב וכו' וזהו שהתחיל בראש המאמר באומ' ויצא יעקב מגו סתרא סתימא שהיא הבינה הנקרא באר שבע נפקא זהר אספקלרי' וכו' שהוא יעקב סוד הת"ת ולפי שהזכירו ספר בשבחיו ואמ' שנקר' אספקלריא המאירה וכל השבחי' שספר ואחר שהשלי' שבחיו פי' הפסוק ואמ' שהזוהר הזה שספרנו בשבחו שהוא הנקר' יעקב שמא שאמ' עד עתה. דכתיב יעקב אשר בחרתיך הם דברי הבינה שהיא אמו קורא אותו ישראל עבדי וקראו בשתי שמות יעקב וישראל כמו שאמ' לקמן בקדמית' יעקב ולבתר ישראל כדמסיק בסופה דשמעתא. **סתרא** דסתרא ה"ג ופי' אחר קא מפרש בקרא כדמפרש ואזיל.

דא כד הוה בקדמית' ר"ל זה השם הנקר' יעקב שהצעתי שבקדמית' נקר' יעקב ולבתר ישראל פירושו הוא בקדמית' כד הוה בהאי סופא דמחשב' כלומר כשנקשר יעקב בתחילתו במלכות שנקר' סוף המחשב' שזהו תכלית אצילות כדי שתהי' מלכות מנהגת העולמות אז כשיעקב התחיל לעלות ולהתקשר במלכות שבה מתקשר תחלה אז נקרא יעקב אבל אחר שנשלם ואסתלק בדרגא שלים כדין איקרי ישראל כדמסיק והשתא הולך ומפרש מי היא זאת הנקרא סופא דמחשבה ואמר שהיא פירוש' דאוריית' כו'. דאיהו פירושא דאוריית' שהמלכות היא תורה שבע"פ המפרשת התורה שבכתב שהוא ת"ת שהמלכות מגלה למטה בפעולותיה מה שהי' סתום ונגזר מהת"ת וטעם השמות שבכתב ובע"פ הוא מפורש בפ' ויקהל דף ר'. וע"ד איקרי באר לשון ביאור ופירוש שהיא המבארת לתורה שבכתב. באר איהו ההוא דאיקרי שבע נ"ל שהגירס' הנכונה היא באר איהי להההוא דאיקרי שבע או באר איהו דההוא דאיקרי שבע והכוונה שפירוש באר שבע הוא באר דבינה הנקרא שבע והכריח מפסו' שהבינה נקר' שבע דכתיב ויבנהו שבע שנים ר"ל הבינה הנקרא שבע ע"ש ז' ספירות שיצאו ממנה והיא כוללת אותם. א"נ ויבנהו לשון הבנה כמו שפי' בזוהר על ויבן תרמוד במדבר לשון הבנה והכריע מה שאמ' במלת באר שבע מויבנהו שבע שנים ר"ל הבאר הזה והמפרש הזה שזכרנו הבין ופירש מה שגנוז בבינה הנק' שבע שנים כנזכר. ופי' עוד ואמר שנקראת קול גדול לפי ששבעה ספירו' נקר' כל א' קול סתם אבל הבינה נקר' קול גדול וכו'. ודא סופא דמחשב' באר שבע איהו כלומר המלכות שהיא סופ' דמחשב' באר שבע איהו ר"ל באר מההוא שבע ובה עאל יעקב בראשונ' וזהו פי' מה שאמר בריש דבריו דא כד הוה בקדמיתא כלומר שם זה של יעקב קנה בקדמיתא כנזכר וכאן פי' יותר ואמר ויעקב עאל בהאי פי' בבאר הנז' רישא למהימנותא כלומר אז כשנכנס' במלכות באר הנז' שהיא רישא למהימנות' ראשונ' לאצילות ממט' למעל' אז נקרא יעקב אבל כשנכנס פנימה נקר' ישראל כמו שיתבאר. אצטריך לי' לאתבחנא צורך ההבחנה הזאת היא ע"ד משל לבן המלך עם הזונה כנזכר בפר' תרומה דף קס"ג. והכונה שאין אדם זוכה להתענג בעה"ב ולהתקשר בצרור החיים עם אלהיו אלא אחר שהכניס האדם עצמו להלחם עם יצרו הרע ומנצחו וכמו כן ביעקב הוצרך להבחנה הזאת שהיא מיני פתויי' שהיו בזמן ההוא מענייני חכמת החצונים שאין עתה מצויה אצלנו ולכן כשיעקב כבר נתקשר במלכות כדי לעלות יותר למעל' להתקש' במדרגתו הוצרך להתבחן בכור הברזל דהיינו ירידתו אל הקליפות לראות ולהסכל בענייניהם ובהנהגותיהם ולעיין באותם החכמות ואחר השתקעו בעמקי שאולם שיוכל לנצח הכל ולעלות כי בזה יתעל' ויתקלס עילא' כי א"א

ליכנס פנימה עד שיעבור בין הקליפו' ו' מלט מהם: בההו' אתר דהיינו הקליפו' שבהם נתבחנו האבות. בתוך אהלה אהל ה' כנזכר בפ' נח דף ע"ג. אברהם עאל וכו' כי אברהם יצחק ויעקב ע"ה באו לתקן מה שעוות אדם הא' ונתגלגל בהם כנזכר בפ' בהר סיני. ה"ג יעקב וכו' אצטריך למיעל ולנחתא לההיא סטרא וכו':

קמח ע"א

מה כתיב ויצא יעקב מבאר שבע דהיינו מהמלכות היא המדה הראשונ' שנתקשר בה כנזכר וילך חרנה סטרא דאשת זנוני' והוא מלשון חרון אפו שעל ידה נפעלים החרוני' בעולם.

סתרא דסתרא ה"ג. מגו תוקפא דטיהר' דיצחק ר"ל טיהרא הם כחות הדינ' הקדושי' הנמשכי' ממדת הגבורה פחד יצחק ונקרא טיהרא תרגום צהרים טיהרא והוא כי הם חמים מצד הדינין שבהם כמו חמימות הצהרים וסוף סוף הם רוחניי וקדושים ומאירי' כצהרים כי אינם חשובים כקליפות בעלי הדין המרים ולכן כנה אותם בלשון טיהרא שהוא מלשון אור ומתוך אותם בעלי הדין הקדושים משתלשלים ויורדים הבעלי הדינין המרים והטמאים והם נקרא תוקפא היוצא מטיהרא דיצחק. ותאנא והדר מפרש שתוקפא דא יצא מגו דורדייא דחמרא שהם מתוך שמרי היין שהם הבעלי הדין שהם השמרים של היין העליון גבורה ומתוך אותם השמרים יוצאים הקליפו' שהוא חד נעיצו והיינו אותה שקראה בפ' פקודי רס"ג נקודה די בסטרא אחרא דדכורא וכו' והוא שיעור קומת הקליפו' המתחלת מנקודה זו שהיא רישא דדכורא שהוא ג' ראשונו' שבהם ומתפשטת ויורד' לז' מדרגות שהם עשר' כנזכר שם וקראה כאן חד נעיצו ע"ש שהיא נעוצה ושקועה שאינה נראית ונשגת כנקודה שאין בה השגה כנזכר שם קטירא כליל חד ר"ל נקודה זו היא קשר א' וכללו' אחד כללו' זכר ונקבה והיא סומקא כורדא על שם אדמימו' הדין שבהם ומה' מתפשטים לכמה סטרין ושבילין שהם ז' מדרגות שבהם ומאלו הז' מתפשטים כמה שבילין שהם כחות הדינין המרים והם נעשים שבילים וצנורת הנמשכים בהם הדינין. וי"ס דגרסי מגו תוקפא דסטרא דיצחק וכו' והיינו הא דיצחק היח הגבורה וסטרא דילי' הם כחות הדינים הקדושי' המתפשטים משטריה ומתוך אותם הכחות נפק חד נעיצו כדפרשנו. כמה דאיהו בסטר קדוש' וכו' שכמו שבקדוש' דכר ונוקבא הם כלולים זה בזה שלכן אנו מזכירים מדת לילה ביום ויום בלילה כן גם זה לעומת זה עשה האלהים והם גם כן כלולים יחד. איקרי אשת זנונים כנזכר פרשת פנחס יותרת הכבד דעביד ניאופין עם כל בני אדם שמרא' עצמ' כאשה יפה לבני אדם בלילה ואושדין קרי. קץ כל בשר לפי שמכל' את הבשר ונותן לו קץ ותכלה. קץ הימים שנותן

קץ ותכלה לימיו של אדם שממיתו: רוחא דדכורא דקיק וכו' כי רוח הזכר הוא יותר דק וזך מרוח הנקבה כי היא טמאה יותר כי יש בו ניצוץ קטן של קדושה והנקבה כלו רע ומר אין בה מתיקות והראי' שבכמ' אורחין ושבילין מתפרשא מתחלקת לכמת גרמים רוצה לומר שמזנ' עם בני אדם בקרי ואחר שמזנ' חוזרת לבעל' ויהיבת ליה שיורין וזהו שאמר ומדבקא בההוא רוחא דדכורא ומתייחדת עמו. קשיטת גרמ' בכמ' קשוטין לפי שהיא אדומ' כדם בעלת דינין ואם תתרא' כך אין שום אדם יקרב אליה אבל מתקשטת שהיא מראה טלפים כחזיר ונותנת לו טענות כוזבות כדי שיטעה כמו הקישוטים על פני הזקנ' שאינם אלא לפנים כן היא מראת טענות כוזבות כדי שיפנה אליה: קיימת בריש אורחין דרך משל היא שהיא מעיזה פניה כנגדו של אדם כזונה היושבת בפרשת אורחין. ונשקת ליה היינו נשיקות שונא שבהיכל ששי מהיכלי התמורות כנזכר בפרשת אלה פקודי דף רס"ו ור"ל שמפת' אותו שינשק לעביר' ובזה היא מנשקת אותו והם נשיקו' אחריתם מרים כלענ' א"נ כי סוד הנשוק הוא דביקו דרוחא ברוחא מתיחדים דכר ונוקבא ואתעבדת חד וכמו כן זה השוט' כשהוא מתקרב אליה תיכף היא מטמא' את נפשו שמתדבק' ברוח דיל' רוחא דילי' ומטמאו ברוח שפתי' וזה נמשך לו להיותו שומע אליה וסר אל משמעת' בפעם א'. מסכת ליה חמרא דדורדיא ר"ל שממנ' יוצא כח א' שגורם לו לילך אחרי המאכל והמשת' וישתכר ויקלקל בנשים נכריות וז"ש מסכת ליה חמרא שהוא נעשה אח"כ שמרים עכירים ומרים. כיון דשתי אסטי אבתר' ר"ל שכיון שהאדם טועם טעם איסור איזו עביר' קשה להפרישו ממנה. א"נ כיון דשתי ע"ד מרז"ל לא תרוי ולא תחטא. שערה' מתקנין היינו שממנ' ומכח' יוצא אותו הכח שמפת' לבני אדם שיתקנו בשעריהם ויתקשטו ואח"כ יהיו לו סימקן כוורדא אדמימות השלהבת השורפת אותו בההוא עלמא. אנפהא חיוורין וסומקין ר"ל מרא' פנים לבנים שמראה לו כמה עדונין ועונגין שהם כינוי אל גוון חיוור אבל אח"כ יתהפכו לו לסומקין ע"ד שאמרנו. א"נ שערהא מתקנין סומקין כוורדא שגם זה לעומת זה וכו' שכמו שלמעלה שערין דרישא קדישא מתתקנין בכמה תיקונין והם כלם לבנות ר"ל המשכות הרחמים הפשוטי' כאו' שער רישי' כעמר נקי כן בקליפ' שערותי' הם ג"כ מתוקנים ומסודרים כפי הנהגת' אבל אינם לבנים אלא סומקין שכלם הם המשכו' הדינין האכזרי' והם שבילין ונתיבות שמהם נמשכים הדינין שכן כל שער ושער הוא חלול כמין שביל. אנפהא חיורין וסימקין שהבוש' שנעש' לאדם בעה"ז או בעה"ב דאזיל סומקא ואתי חיורא הוא נמשך מהפנים העזים הללו. באודנהא של קליפ' תליין שית תיקונין שהם ו' בחינות שהם ראשים שמהם מתפשטים כמה כחות ובחינות וכלם טמאים ולזה כנה אותם בלשון

אטונ' דמצרים שמצרים היא הנקרא ערות הארץ כל טומאה רצוצה נשפע לשם כי כל טומאתם וכשופיהם של מצרים הכל נשפע מבחינו' שש תיקונין אלו שמשתלשלי' הכחו' ההם אליהם וזהו שאמר אטונא דמצרים ר"ל חבלים ושלשלאו' המשתלשלים ממנה אל המצריים וזו היא הנקרא חכמת מצרים. תליין על קדלהא כל חילי דארעא דקדם אלו ג"כ כחות טמאים וזהו סוד ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות מתנת חסר וישלחם וגומר שפסוק זה טוב לאומרו כשעושי' ההקפו' על המת להבדיל ולהפריש ממנו כל כחוח הטמאים ולשלחם קדמה אל ארץ קדם ששם מקור טומאת' ופסוק מלא בישעי' כי נטש' עמך בית ישראל כי מלאו מקדם כלומר נתמלאו כשופים וטומאות יותר מאותם כל בני קדם וכלם אחוזים בקדלהא כי גם בקליפ' יש שיעור קומה רישא ודרועין וירכין וצואר וכו'.. פיה מתתקנ' בפתיחו דקיק ר"ל שכול' קוצים וברקנים כחיה זו הנקרא איריזו בלע"ז שכלו קוצי' ואין בו מקו' פנוי רק הפה שבה יונק כדי שלא יקוץ השד שממנו יונק וכן הטומאה כול' מרה כלענ' אך הפה מתתקנת כלומר אותה בחינה מועטת שממנה יונקת היא בלבד מתתקנת ומתוקנת וזה סוד נופת תטופנ' שפתי זרה שמפת' את בני אדם בשפתי חלקות. לישנא חדידא כחרב' לפתות בני אדם א"נ להלשין וללמד עליו קטיגורייא כדלקמן. שפוהא יאן סומקין ר"ל דברי פיתוי' כחלקלקות שמראה בדברי' שכל דברי' אמת והם מתוקנים ומתוקים מדבש שיטעו' טעם איסורי ביא' ומאכלות אסורות ושיתענג בימי בחרותו וכל דבריה נראים מתוקים מדבש אבל אחריתם מרים כלענה וז"ש שפוהא יאן בתחלה אבל באחריתה יהיו סומקי' באדמימות אש הגדולה שישרפהו. ארגוונא לבשת כי הארגמן כולל כל הגוונים ור"ל שלוכדת בני אדם מכמה מינים וגוונים מהם בעריות מהם בגזל מהם בש"ד וכיוצא שמפתה לבחור בעריות ולגבור שיגזול ולזקני' שידברו דברי' בטלי' ולשון הרע וכיוצא בזה. אתתקנת בארבעין תיקונין חסר חד שכמו שהוא אחרונה שבשם מתתקנת ביה"ו במילואם שעולה ט"ל והיא ה"א אחרונ' המתתקנת עמהם ונעש' בגי' אדם כן הקליפה הזאת מתתקנת בקליפותיה ובחינותיה שהם ל"ט כנזכר בפרשת בלק דף קצ"ד ארבעי' חסר חד אינון וההו' רב החובל וכו' ונקרא תיקונין כי הם צורך העולם ותיקון העול' שהם רצועות הדיינים להלקו' לרשעי'. ובס' לבנת הספיר מנה אלו הל"ט תיקונין מן שית זונה ונצורת לב עד ולחם סתרים ינעם ל"ט [472] שטיא דא סטי אבתרהא בפיתוייהא ומשקהו מתענוגי העול' המשכר את האדם כמו יין ובזה עביד בה ניאופין ר"ל שמעבירו על כל המצות. שבקת לי' נאים בערסא ר"ל נרדם ומשוקע בשינת חמדת תענוגי העולם

[472] בכת"י ב' נרשם למעלה על תיבת זונה א' ועל תיבת לב ב'. ועל סתרים ל"ט:

והנאופים. וחשב לחייכא שכיון שרואה שהשעה משחקת לו חושב שלעולם לא ימות ואינו יודע כי פתאום יבא אידו. אעדיאת תיקונהא אותם הקשוטי' שהראת' לו שהיו מתוקני' כבר נאבדו ועתה בא ליתן לו שכרו משלם. מרתתא גרמא ונפשא כי מפחדו יגורו אלים ומרתתים העצם והנפש:

קמח ע"ב

ערומה ל"ג. מלייא עיינין דחלין גרסי' פי' עיינין כמו גוונין והיינו גוונין דכל עבירה ועבירה היא בגוון א' וכלם חקוקים באותו הלבוש של סמאל וכוונתו ית' כדי שירא' מעשיו ועבירותיו ויצדיק עליו את הדין ואפשר שזה הלבוש ממש שנעש' מצד עבירותיו הנקרא בגדים הצואים הוא בעצמו שמתלבש בו מלאך המות להראותו מעשיו הרעי' ויודה עלי פשעיו ולפי זה הרבה לבושים הוא מתלבש שכשבא והורג לאד' הוא מתלב' באותו הלבו' של אותו האדם וז"ש ז"ל אין ערוד ממית אלא חטא ממית דהיינו החטאי' הרשומי' בההוא לבוש וקצת ראי' לזה מפ' פקודי דף רס"ד ע"ש. טפין מרירן תליין מההוא חרב' בפרשת פקודי דף רס"ד קרא להם שמות חד איקרי חצץ וזהו אומרו ערב לאיש לחם שקר שהיא אשת איש ואחר ימלא פיהו חצץ וחד איקרי מר המות וחד איקרי קובעת כוס התרעלה. יעקב נחת לגבה היינו במציאות התחלת הקליפות וענפיהם ואח"כ ירד עוד והלך לאתר' עד מקום שהיא שורה ממש בעמקי שפלם. וחמא כל תיקון ביתא היינו מציאות הנהגותיהם ועניניהם ותיקוניהם ועלה ונמלט מהם. דכורא דילה אבאיש קמיה וכו' ה"ג והכונה שסמאל הזכר שלה אישה של אשת זנונים אבאש קמיה וחרה לו על שירד יעקב להביט אל מעוריהם ולא נתפתה וירד להלחם עמו כדמסיק ויאבק איש עמו. ואשתלים בשלימו ר"ל שעד עתה היה שלם במעשיו אחר שנדבק במדת המלכות כנזכר לעיל אבל לא היה שלים כ"כ אבל אח"כ שירד למקום טומאה וניצל ויצא טהור מגו טמא כדין אשתלים בשלימות שלם בתכלית השלימות שעלה להתקשר במדתו בת"ת וז"ש ואסתלק בדרגא שלים ואתקרי ישראל ואפשר דכד נצח לדכורא אז נתעלה בקדושה במקום דכורא קדישא ונקרא שמו ישראל כמוהו ית' ונקרא דרגא שלים שהת"ת נקרא עשיר כאו' העשיר לא ירבה מש"כ במלכות שאינה שלימה שהיא עניה. מהו ונגע בכף יריכו יר' שנראה שהי' בו איזה פגם א"כ אינו שלם בתכלית השלימות כמו שאמר' ותירץ לי' לא יכול אבל נגע וגו' ר"ל בו בעצמו ובגופו לא יכיל לי' ולא נפגם ח"ו שום מדה מהמדות אשר הוא מקושר בו ומה שאמר ויגע בכף ירכו ר"ל שליעקב כשירד לעמקי הקליפות לא יכלו לו לפתותו ועלה בשלום ונסתלק במדרגתו כנזכר אבל מי נכנס לשם ונפגעו הם יוצאי ירכו של אהרן שנכנסו ונפגעו ונתפתו ונשכרו באותו

יין המשכר וז"ש רז"ל שתויי יין נכנסו והוא הוא האש זרה שהקריבו לפני ה' וימותו כדמסיק. דנפקו מן ירכו דאהרן בסבת אש זרה והא אתערו לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה ותפשה לון ברשתהא ת"ח מה כתיב ביעקב שלימא והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה וכו' הכי גרסי' והלשון חסר בספרים ונראה שהוא פי' מבחוץ והכניסוהו בפנים.

קמט ע"א

ויחלום והנה סולם וגו' חלמא דרגא שתיתא' וכו' כבר נתבאר ענין זה בזוהר בפ' ויחלום ע"ש. סולם דא סיני חמא בנוי דזמינין וכו' ה"ג והכונה שבמדרגה זו שהיא דרגא שתית' לדרגין דנבואה שהוא גבריאל בעל החלום הראהו הב"ה נתינת התורה על הר סיני. סלם בגי' סיני ה"ג. דאיהו נעוץ בארעא היינו פירוש למוצב ארצה וראשו מגיע השמימה כי הר סיני הוא נעוץ בארעא ועולה חשיבותו ורוחניותו וקדושתו למעל' ומגיע השמימה. וכל רתיכין ומשריין וכו' זהו פירוש והנה מלאכי אלהים דהיינו מחנות המלאכים שירדו עם הב"ה במרכבתו כמש"ה רכב אלהים רבותיים אלפי שנאן. וטעם עולים תחלה שנתעלו לקבל שפע ואור גדול וירדו לעטר את ישראל. חמא מטטרון סבא דביתא זהו פירוש אחר בפסוק ומפרש סולם שהוא מטטרון שהוא זקן ביתו כאו' נער הייתי גם זקנתי המושל בכל אשר לו. דשליט בכל דילי' לישנא דקרא נקט זקן ביתו המושל בכל אשר לו ומתרגמינן סבא דביתיה דשליט בכל דיליה והכונה שכל הנהג' העולמות עושה על ידו בין לדין בין לרחמים. א"נ שכל ההשפעה העליונה הנמשך אל הת"ת כולה נמשכת אל מטטרון לזון העולמות וזהו דשליט בכל דיליה כלומר בכל השפע והברכה היורדת אליו. דאיהו קאים בשלטנו על האי עלמא בשם שד"י וסליק לעילא בסליקו דשמא דמארי' יהוה אתר וכו'. ה"ג והכונה כי מטטרון נקרא בשתי שמות חד בשם שדי שכך עולה שד"י כשם מטטרון שמו כשם רבו וחד נקרא כשם הויה ומפרש ואומר כי כשהוא בשולטנו על האי עלמא נקרא בשם שדי על שם ששולט בכל המערכות ומשדדם ומשבר כחם והכל בכחו יתברך הנתון בתוכו ואז נקרא סולם מוצב ארצה כלומר שהסולם הזה שהוא מט"ט מתייצב למשול ולשלוט בארץ הלזו. אבל כשהוא מתעלה ומזדכך ועולה למעלה להקריב ולהקטיר תפלותיהם של ישראל ועסק תורתם ומצות אז קונה שם ההויה וזהו וסליק לעילא בסליקו דשמא דמאריה יהו"ה כל זה ראה יעקב בחלומו. אתר דיעקב אשתלים ביה לבתר הוא פי' מגיע השמימה ששמים הוא בת"ת שהוא יהו"ה אתר דיעקב אשתלים לבתר כי קודם יעקב נקשר במלכות וכדי ליקשר בת"ת במדתו הוצרך לירד לקליפות ליבחן וכשעלה משם נזדכך ונתקשר במדרגתו ובמדתו ואז נקרא

ישראל כנזכר לעיל וז"ש ואשתלים בי' לבתר. וראשו דשם שדי וכו' פירש כיצד נקרא מטטרון בשם י"הוד ואמר כי שדי הוא מטטרון ששמו כשם רבו והיו"ד שבשם שדי רומז לשכינ' המתלבשת בתוכו בשית יומין דחול וכשהמלכות מתקשרת בת"ת קונה ג"כ שם ההוי' כנזכר לעיל בזוהר ובפרשת ויקהל דף רט"ו כי נשארה צורת הת"ת במלכות כצורת הטבעת בנחתם וכן ג"כ מתחקק שם יהוד במרכב' המלכות שהוא מטטרון כי מתנוצץ כ"כ אור הת"ת עד שמאיר המלכות והמרכב' שלה וז"ש וראשו דשם שדי איהו י' כלומר וראשו וחשיבותו כמו בשמים ראש איהו י' שהי' השכינה שהי' שחורה כמו יו"ד ודא מגיע השמי' כלו' ודא שהוא היו"ד הנזכר מתייחד ומגיע עד השמימה שהוא הת"ת. כיון דמטי וסליק את דא שהוא י' הנזכר להההו' אתר שהוא השמימה ת"ת אז אשתלים מטטרון ואתקרי בההוא שמא דמארי' יהו"ד כנזכר. מלאכין קריבין למלכותא שהם מלאכים קדושים של המלכות הנקרא אלהים אלו הם עולים עמה והכונה שעולים עמה בסוד תיקוני' וקישוטי' בהיכלות כנז' בפ' פקודי שכול' מזדככים ועולים עמה. ואינון אחרנין דלא קריבין שהם מסטרא אחרא נחתי כי בסוד הייחוד כל הקליפות מתחבאים בנוקבא דתהומא רבה וזהו נחתי והוא פי' עולים ויורדים בו ור"ל שהעלי' של אלו היא גרמה לירידתן של אלו ובו פי' בשבילו. ותו סלקי ונחתי הוא פירוש אחר ולפי' זה מפרש מלאכי אלהים כלם קדושים וכלם סלקין ונחתין כד איהו סליק דהיינו מטטרון כשמזדכך ועולה להקריב תפלותיהן של צדיקים אז סלקין בהדי' כד נחית מטטרון לשירותו ולהיכלותיו נחתין בהדי' ופירש מי הם אלו המלאכים ואמר תריסר וכו'.

קמט ע"ב

תריסר מרגליטן שהם י"ב בקר שתחת הים י"ב שבטים י"ב אבנים שבחשן והם ד' מחנות שכינה ארגמן מיכאל ושנים אחרים עמו וכן כולם. ותו כל אינון דשלטין בשלטנו דהאי עלמא על ידי' סלקין וכל אינון דנחתין על ידי' נחתין כלהו בהאי סולם ה"ג וחסר בספרים. והוא פי' אחר בפסוק עולים שעולים במדרגה ויורדים במדרגה והכל הוא בו בהאי סולם ובו כמו בשבילו כי הוא מהקים מלכין ומהעדי מלכין והכל בכח השם דשלטא על כלא כדמפרש ואזיל וכנז' בפרקי רבי ישמעאל והייתי מחלק שררה ושולטנו לכל שרי מעלה. יהו"ד שליט על כלא כלומר הגם כי מלאך מטטרון זה מושל בכל אשר לו ועל ידו נעשה הנהגת העולמות בשית יומין דחול עם כל זה אינו בא מידו ומכחו אלא הכל מאתו יתברך שהוא המתלבש בתוכו דכתיב והנה ה' נצב עליו דהאי סולם דהיינו השכינ' נצבת על הסולם מט"ט. בית אלהים ודאי שהוא בית ומשכן לשכינ' הנקר' אלהים ואיהותרעא

לאעל' לגו שמטטרון הוא שער הכניס' כי פתח היכל לבנת הספיר הוא שער הראשון ליכנס פנימ' אל הקדש. וזהו פתחו לי שערי צדק ההיכלות שמה' נכנס לצדק.
אי נמי אהדר למלכות שהוא הבית הזה הנז' היא שער השמים ליכנס אל מקום הנק' שמים וזהו פתחו לי שערי צדק שערים של צדק כדי ליכנס לשמים וז"ש השער לה' וזה שער השמים כלא חד כי פירושו של זה הוא פי' של זה:

קנא ע"ב

וירא והנה באר בשדה. באר דרגא דאדון כל הארץ מלכות הוקש' לו דהיינו באר היינו שדה לז"א דא דרגא דאדון וכו' כלו' הארץ מלכות והאדון היינו מלכות אלא אדון מדרגה מעול'. במדרגות הארץ והכי נמי באר בשדה באר שהיא בחינ' אדון כל הארץ ושדה חקל דתפוחין והכל במדה א' שהיא המלכות אלא שהם בחינות מינה ובה משונות זו מזו בחינת באר שהיא מלאה מים היא בחינ' א' שבתוך הבחינ' הנקר' שדה שהיא חקל דתפוחין קדישין והענין כי התפוחין קדישין הם ג' אבות חג"ת ג' גווני דתפוח ובהיות אלו התפוחים בתוך בחינה הנקרא שדה אז היא נעשת באר ומשפעת לעולמות כלם וזהו באר בשדה נעשה באר כשהשדה מלא תפוחין שמתייחדים ג' [473] רגלי המרכב' חגת"ם ואז כל העולם שופע. מתתקנן על ההוא בירא הוא פירוש למלת עדרי צאן דקאמר כי כמו שעדרי הצאן הם מסודרים כל מין ומין בסדר ועדר א' כמו כן אלו השלש' מדות מתסדרים ומתתקנים כדי לקבל מים עליונים כדי למלאת להאי באר דהיינו נה"י והיינו על הבאר ממש. בגין דההו' מקור' וכולי כלומר אל תטעה לומר ששלשתם יחד מליין להאי בירא שזה אינו כי אין המלכות מושפעת אלא מהיסוד לבד ומה שאני מזכירם יחד לפי שהם מושכים המים מלמעל' אל היסוד והיסוד לבדו הוא הממלא את הבאר ואתמלייא הבאר מיני' דוקא ולא מנייהו. וי"ס דגרסי בגין דההוא מקורא יסוד' דעלמא כד שארי בגו ההו' בירא עביד פירין ואתמלייא בירא מיני' ולפי זה אתי שפיר הטעם שאמר בגין כלומר למה ג' עדרי צאן רובצים עלי' בגין דההו' מקור' יסוד' דעלמא כד שארי וכו' עביד פירין לכך רובצים עלי' כדי שתעבד פירין שנצח והוד שופכים ליסוד והיסוד למלכות והמלכות אתמליי' מיני'. אוכלוסין ומשריין קדישין היינו אותם שבעולם הבריא' שהם תחת הבאר ההיא ומשריין קדישין היינו אותם שבעולם היצירה מחנות של מלאכים. וכל חד וחד כמה דאתחזי לי' שמהשפעת הבאר הזה יונקים רבים וכל א' וא' יונק כראוי לו מהם דין ומהם רחמים. אי נמי כל חד וחד כדקא חזי לי' א' המרבה ואחד הממעיט איש ואיש כפי מעשיו כך משפיעים לו. דקיימא תדיר על פי הבאר ועל

[473] אצ"ל ד'.

מימרי' ר"ל אין לפרש שהאבן הזאת שהיא הקליפ' אבן נגף היא יושבת על פי הבאר שאינו מניח לשאוב ממנה מים שזה אינו ח"ו כי מי נתן שכור בין הנזירים אלא פי' ואמר מלת על פי הבאר ר"ל על מימרי' כמו על פי ה' דמתרגמינן על מימרא דה' וז"ש ועל מימרי' למתבע דינא כלומר במאמרו הוא שתתקיים הקליפ' בעולם כדי שיתבע דינא וכו' והענין להיות שזה הבאר בעלת הדינין רוצה שההשפע' העתיד' לירד להם שיהיו ראויי' אלי' ואם אינם ראוים לא ירד כדמסיק והשתא אתי שפיר שאין הפסוק כפול דכפי הפשט היינו על פי הבאר היינו למקומ':

קנב ע"א

ונאספו שמה כל העדרים וגו' ומשריין דישראל לתתא ה"ג ומלת כל קא דייק. ומעברין לה מן קודשא כי כשהוא מקטרג עול' קטרוגו למעלה על הבאר הזה ואלו העדרים בכח שירם וזמרם וישראל בתפלתם מעבירים קול הקטרוג מלפני השכינ'. והשטן מתבלבל כדמסיק ובזה מסתלקת היא מדינא כי בכל עוד שקול קטרוגו עולה השכינה מתלבש' בדין ויושב' על כסא דין אבל כשמכבין קול קטרוגו אסתליק קב"ה מן דינא ויושב על כסא רחמים. נטלי מלאכי עילאי ונטלי ישראל מלת א"ת קא דייק והשקו את הצאן לרבות כל הצאן. כיון דאשתלים יעקב דהיינו שפגע בבת זוגו דכתיב ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וגו' ויגל וגו'. שלימו דאבהתא בחיר שבאבות שהיתה מטתו שלימה. ובכלא אצטריך עובדא כלומר בין נצחון של מעלה במקטרגי' בין נצחון של מטה מהאויבים אצטריך עובדא דהיינו מעשים טובים שם טל הקטרוג למעל' והרעה למטה כמו שעשה יעקב שהוצרך לגלגל האבן של מטה ולמלחמה עם שטנו של עשו ולא הספיק לו כח הכונ' לבד. חד עלמא דאתגלייא מלכות שלכך נקרא אתה לשון נגלה וחד עלמא דאתכסייא שהוא הבינה שלכך נקרא הוא לשון העלם והענין שבהיותו אחוז בת"ת שהוא בריח התיכון מבריח מן הקצ' בינה אל הקצ' מלכות. כגוונא דלהון ממש מחד נפקו שית שבטין ה"ג כלומר כגוונא שאירע לו עם שתי נשיו שמחד לאה נפקי שית שבטין ומחד מרחל נפקו תרין שבטין יוסף ובנימן כן ת"ת למעלה אחז בבינה שהאציל' ו' קצוות ואחז במלכות שהאציל' תרין כרובים מטטרון וסנדלפון:

קנד ע"ב

מתני' בני עליון קדישין עליונין וכו'. שמעתי ממורי נר"ו כי אלו המשניות והתוספתות היו מימי קדם מחכמים מחוכמים והיו מדברים בלשון קצר והרשב"י ע"ה באו לידו ובכל דרוש שהי' דורש והי' רואה שבאותו מתני' או תוספתא היה בא הכרח לדבריו או ענין הנוגע בדרושו היה מביאו בתוך דבריו וכלם מדברים בלשון תוכח' ומזהירים לבני

אדם שלא יטו אחרי מחשבות יצרם ולהיות שאמר לעיל א"ר אבא ראו בן סתם וכו' נקט לה. בני עליון אותם שיש להם נשמה מצד ג' ראשונות וז"ש עליון מצד הכתר העליון. קדישין מצד החכמה כנודע. עליונין מצד הבינה שנקרא עלמא עילאה. ברכן דעלמא מצד החסד שכל הברכות נמשכים משם ולשם באים מעלמא דהיינו בינה כנז'. מוחא דאגוזא היינו מצד הגבורה לפי שהקדושה נמשל' לאגוז שיש בתוכ' ד' חלקים כנגד ד' רגלי מרכבה ומקיפים ד' קליפות השואבות דין ומתגברות בדינין מצד הגבורה כי משם יונקים ולכך נקרא מוחא דאגוזא כלומר הקדושה שבתוך הטומאה ואותם הנאחזים שם נקראים מוחא דאגוז' שהם אחוזים בגבורה עצמ' שהיא מוח האגוז על שהם מתגברים על יצרם וכובשים אותו תחת רגליהם. א"נ אותם ששברו הקליפות שבאגוז ונכנסו במוח שהיא הקדושה כנשו למנדע וכו'. צפרא היינו מלכות הנז' בפרשת פנחס דף רנ"ד. אתער בגנתא שבא' לתת שכר לטובים ולהעניש הרשעים כדמפרש ואזיל. שלהובא דנורא בגדפהא הם מחנות השכינה בעלי הדין וכנפים לשון כנופייא. בידהא היינו ביד השמאל שהיא הגבורה שבמלכות שכן השמאל נקרא יד סתם. תלת מגרופין הם כלי המשחית והם חדים כחרב שנון ותרגום היעים הוא מגרפייתיה ואולי רמז לג' מדות שהם דין והם גבורה והוד ומלכות שהם פועלי הדינין שמביא' בידה כח ב"ד של ג' והיא אחת מהם. מפתחן גניזין ביד' דימינא מפתחות אוצרות האושר והעושר הצפון לצדיקים הם ביד ימין דהיינו חסד שבה נותנת שכר טוב לצדיקים וביד שמאל שהיא הגבורה שבה מענשת לרשעים כנז'. די עאל ונפק כי הוא שנכנס ויצא בחדרי התורה וסודותי'. א"נ אותם שנכנסו לחקור בדרושי הקליפות ויצאו בשלום שלא יטעו כאלישע אחר. נ"א מאן מנכון דנהירו אנפוי פי' שנתקשטה השכינה מחמתם ואתתקף באילנא דחיי שייחד' אח"כ בבעל' והענין שהצדיקים נקר' פני ה' ואנפי שכינתא לפי שהשכינה מתקשט' ומתתקנ' ע"י כלפי מעלה. א"נ ע"ד חכמה אדם תאיר פניו. ואתתקף באילנא דחיי ת"ת כשהוא עוסק בתורה מייחד השכינה כנז'. מטא בענפוי הם חסד גבורה נצח הוד שהם ענפי הגוף הת"ת המתפשטים ממנו. אחיד בשורשוי היינו ג' ראשונות שהם שרשי האצילות כי הדברים העליונים שורשם למעלה וכן האדם שהוא רמז עליון שערותיו למעלה. אכיל מאיבי' היינו פרי הייחוד שעשה למעלה דהיינו ההשפע' השופע' לכל העולמות מחמת הייחוד הוא קודם לכל אדם כנז' בזוהר. יהיב חיין לנפש' פי' הפרי שאוכלים אינו בעולם הזה אלא לעה"ב. א"נ ואתתקף באילנא דחיי היינו שעוסק בתורה שהיא עץ חיים. מטא בענפוי כלומר הגיע עד הדרושים המסתעפים מההקדמות שלמד שהם שרשוי וז"ש דאחיד בשורשוי כלומר אחר שכבר אחיד בשורשוי. ואחר זה שנתחכם

יותר בסוד התורה בהקדמותי' ואח"כ נעשה נבון שהבין דבר מתוך דב' שמטא בענפוי כנז' אחר כל זה ויוציא פרי מתוק לחכו מתיק מדובשא והכונה שאחר שהאדם יגע וטרח בתורה והוציא פרי אז טועם ממה שלמד שאוכל פרי חכמתו שיודע עד היכן מגיע סודות המצוה ועושה אותה בשמח' וזהו הפרי שאוכל וג"כ יודע עד היכן מגעת ומשמר עצמו כדמסיק אסתמר מהרהורא בישא וכו' וכל זה הביא מפני מחשבתו של יעקב שהיתה ברחל. אסתמר מהרהורא בישא היינו היותו משמש עם אשתו והרהורו ומחשבתו באחר' כדמסיק. מהרהורא דמשקר באילנא דחיי כי מחשבה זו הרעה שהוא חושב הוא משקר באילנא דחיי ת"ת שרומז ח"ו שחושב להשפיע לקליפות וזה אינו ח"ו כי אין שם רע כלל. א"נ משקר באילנא דחיי שאילו היה מאמין שהוא ית' בוחן לבות וכליות לא היה עושה דבר זה ואחר שהוא עושה ואינו נמנע הוא מכחיש ומשקר במציאותו ית' ואינו מאמין שיודע מחשבות בני אדם. מסאיב נהרא ונחלא היינו היסוד שנקרא כן. מקורא דיש' יסוד של ת"ת שבהרהור הרע הזה פוגם למעלה ביסוד שמשפיע לחוץ אבל אין למעלה הרהור ח"ו כנזכר וכל הפגם שפוגם האדם היינו שפוגם בשורש נשמתו לבד ואותו השורש נשאר חשוך בלי אור והשפע'. דיהיב מותא לנפשא וכו' אהרהורא בישא דאמר לעיל קאי וכאילו אמר מהרהור' דיהיב מותא לנפש' כנז' בזוהר פ' נח דף ס"ט שהמשחית זרעו אינו קם לתחיית המתים והטעם לפי שע"י ההרהור ההו' מושך לו מהקליפה נשמת אותו הבן שאין לו תקומה בתחיית המתים כמו כן לזה האיש אינו קם בתחיית המתים ואותו העצם הידוע הנשאר בקבר שדרכו שלא ישלוט בו רקבון בזה האיש שולט בו רקבון והיינו אומ' ותבירו לגרמי' כלומר אותו העצם הידוע. הרהורא דמסאיב ההוא מקורא דילי' כלומר שהפג' שהוא עושה אינו נעשה אלא בשורש נשמתו כנז' לעיל וז"ש לית לי' קיומא כלל בזמן התחיה לפי שההרהור שלו עלה למעלה ופגם שורש נשמתו. ואחלף נפשא תחות נפשא אם היה אותו השמוש שמשמשו עם אשתו בטהרה היה מושך נשמה קדוש' ממקום קדוש ועתה בהרהור הרע הזה אחלף ההיא נפשא שהיתה עתיד' לבא ממקום הקדש בנפשא דסטרא אחרא וז"ש לקמי' נפשא מתמן משיך וכו'. אילנא דחיי אסתלק וכו' דהיינו הת"ת שהיה ראוי להשפיע הנשמה הקדושה אם היה ההרהור טוב אבל שזה לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשוב אלא בהרהור רע באופן שבאותו הרהור אתדבק בקליפות דהיינו אילנא דמותא לכן במקום שאחז אותו מקום ממש אוחז בו וז"ש אילנא דחיי אסתלק ואילנא דמותא אתתקף ביה וזהו דמפרש ואזיל ווי לי' דאתעקר בההוא הרהורא מגו אילנא דחיי דהיינו הנשמות הבאים מפנימיות ותוכיות הת"ת:

קנה ע"א

ענפין לית בי' כלומר אילנא דמותא אין לו ענפים דלא עבדי פירי כנז' בזוהר ולכן כן אותו הפרי שיצ' מאותו השימוש אין בו תועלת או ימות קטן או יכרת מן העולם בלי בנים אם יחיה כי ערירי ימות בלא ענפים כי הוא אזיל בתר שורשו ממקום שבא ענפין לית ביה כנז' וכדמסיק והיה כערער בערבה וגו'. לא חמת טבא לעלמא כלומר ראה כמה נתדבק בקליפה במקום שמעולם לא ראה בטובה א"כ מה טובה ותוחלת ייחל ממנו וז"ש יבשא איהו בלא לחותא כלל כן זה שנתדבק בו יהיה כמוהו שלא יצלח בענייניו ולא יחיה בתחייה שישאר יבש בלא לחות בלא נשמה עליה אתמר והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ההוא של התחייה אלא ישאר כארץ מלחה לא תשב. אנביה מריר כלענה פי' כי פירות אותו האילן הם העבירות שעשה האדם בעה"ז ומשם נותנים לו לאכול מאותם הפירות כאומ' ויאכלו מפרי דרכם וגו'.

בגין דהרהורא טבא וכו' כלומר ראה כמה הפסדת שאם היית מהרהר בקדושה ובטהרה היית מושך עליך כמה ברכות כדמסיק ועתה שעזבת את ה' לא די זה שלא הרווחת טובה אלא נענשת בכל העונשים האמורות. סליק לעילא עד המלכות. אחיד באילנא ת"ת מושך משם נשמה טהורה לבנו. אתקיף בענפוי הפך אילנא דמותא דלית לי' ענפין כנזכר לעיל. והכוונה שהבן ההוא יחיה ויעשה ענפים ובני בנים. אכיל מאנביה לפי שנתדבק בעץ החיים שיש בו פירות טובים ראוי הוא שיאכל מהם כאומרו אמרו צדיק כי טוב וגו' כי פירות של עץ החיים הם מעשיהם של צדיקים. אחסין חיין לנפשי' בתחיית המתים. הפך יהיב מותא לנפשי'. ואסוותא לגרמי' שיהי' הב"ה מרפא אותו העצם הנקרא לוז ומרפא הגוף כימי קדם. עליה אתמר על האי דמהרהר בקדושה והיה כעץ אילנא דחיי שתול על מימי החסד ועל יובל בינה ישלח שרשיו כן הקדוש הזה יהיה שתול על מים שיצליח במעשה ידיו וגם זוכה לתחייה שיהיה לגוף לחלוחית ויהיו לו ענפים ובנים וזהו ולא ימיש מעשות פרי. כל מילין דהאי עלמא וכו' כמו מעשה המצות ועסק התורה וכונ' התפלה כדמסיק. והתקדשתם היינו בהרהורא טבא ובזה והיית' קדושים מסטרא דקדושה ולא מצד הטומאה. כמה דגופא דההוא ברא וכו' הוא כאלו אמר וכמו בוא"ו והוא נמשך אחר מלת כמה דהרהורא דיליה עביד חליפין לעילא וכמו דגופא דההוא ברא וכו' אוף הכי הנפש ג"כ היא נמשכת ממקום התמורות. והרהורא דקשוט הרהר תדיר בכלא כלומר בכל מעשיו ועניניו. לא סליק ראובן בשמא ליקרא ראובני. א"נ לא עלה בשם בכור. אחמי לי' באומרו ראו הבן הזה של מי הוא ברא אחמי לכלא. אל תקרי אראנו בצר"י אלא בפתח יוצא לאחרים:

קנו ע"א

וילך ראובן בימי קציר חטים וגו'. כוס של ברכה מלכות. בסטר ימינא היינו מדת החסד: בעוד דאתער ימינא וכו' שמאלא לא תסייע תמן כי סוד השמאל לא אצטריך אלא בתחלה שיעורר הייחוד כי אין ייחוד בלתי התעוררות השמאל אבל אחר התעוררות השמאל יבא הימין תכף ומיד לקרב כי רוב התעוררת השמאל יהיה מתעורר הדין. דהא ימינא אשכח וכו' כלומר ולמה הימין ולא השמאל לפי שהימין יש לו סבה להתקשר יותר במדה זו מהשמאל כי השמאל אינו אלא להתחיל התעוררות הייחוד אבל הימין עושה פעולה בה וזהו וימינו תחבקני שעושה בה מציאות וענין ולזה הימין אשכח מלה [474] בההוא כוס כדי לאתערא בההוא מלה לגבי עלמא עילאה דהיינו הבינה כדמפר' ואזיל.

וילך ראובן דא סטרא דדרום היינו החסד או"ר ב"ן. בג"כ דגליה בדרום ה"ג דאיהו רישא לתריסר תחומין ה"ג ור"ל כי משנים עשר גבולי אלכסון גבול ראשון הוא דרומי' רומית דהיינו בחי' התקשרו' החסד עם הנצח ותיאובתי' דסט' דרום וכו' לפי שהחסד הוא שושבינא דמטרוניתא כדאיתא בזוהר ולכן הוא מחזר עליה לבקש אם יש איזה עילה ותקרובת למטרוניתא כדי לברכא לה וזהו וילך ראובן דהיינו החסד לבקש עילה והמצאה כדי לברכא לה. ואשכח בהאי שדה אינון דודאים השדה היא המלכות הדודאים הם מטטרון וסנדלפון שהם תחתיה' בהיכל קדש הקדשים מט"ט שר עולם היצירה וסנדלפון שר עולם העשי' והם המלקטים כל מעשה התחתונים ומעלים אותם למעלה למלכות כדי שהיא תתקשט בהם ותתעל' ותתקשר למעלה וזהו הדודאים נתנו ריח דהיינו ריח התורה והמצו' שלקטו מן העולם הזה ובהם היא מתתקנת כדמפרש ואזיל: דהא בכל אינון תיקונין וכו' כי כמה תיקונין יש בשדה זו כי השיר עולה מלמטה למעלה מכל הנבראים מקרני ראמי' ועד ביצי כינים ועולה קלוסם לאדון הכל וזהו סוד פרקי שירה ומתקבצים כל הקלוסים הללו ועולה בכלל השירות וזמירות שמזמרים החיות והמלאכים והאופנים ובכלל השירות והתשבחות של ישראל וכלם מקבצת אותם המלכות ועושה עטרה ומתעטרת בהם באופן שהרבה תיקונין יש להאי שדה וכלם הם לעורר את עצמה בלבד ולקלסה בכל מיני קלוסים ושירות אבל כדי שהיא תעורר לגבי עילא ליכא אלא במאי היא תעורר לגבי עילא באינון כרובים שהם המלקטים מעשה מצות התחתונים העושים למעלה רושם ותיקון. וכלהו חצדאי חקלא שכל א' וא' נטל חלקו מההשפע' שהי' מביאה עמה וחלקה להם בגורל חלק כחלק יאכלי וזהו חצדאי חקלא קוצרי חיטי השדה אז הלך ראובן חסד לאשכח' עילה וכו'. ויבא אותם אל לאה אמו דהיינו הבינה שהיא אמו של

[474] לפנינו כ' עילה וכן בסמוך.

ראובן חסד כדי שתעורר הבינה ותשפיע ברכות וטובות למלכות ומה שהביאם אל לאה אמו אין הכונה שמעלה אותם למעלה כי אפי' במלכות אין להם השגה כ"ש לעלות יותר למעלה בעלמא דאתכסיי' אלא מה שהביא אל לאה היינו התעוררותם וריחם שלקטו ממעשה התחתונים מעלה החסד אותו הריח והתעוררות עד לאה אמו וכדמפרש ואזיל כד אינון נתנו ריח ההוא ריחא נקיט לי' סטר דרום וכו' וכד איהי אתברכא כשהשדה הזה מתברך אלו הדודאים חוזרים ונוטלים שכר ממה שנתנו וזהו הדודאים נתנו ריח דהיינו ריח המצות ומעשים טובים העולה למעלה מיד ועל פתחינו כל מגדים שהם מיני השפעו' לפי שחוזרים ונוטלים שכרם מלמעלה וחוזרים ומשפיעים למטה וז"ש כד אינון נתנו ריח וכו': וכל טובה לא חסיר מכל עלמא ועלמא תתאה לא אתער ה"ג ופי' לא אתער לשאלא ברכאן כדמסיק:

קנו ע"ב

בחדוה ובשעשוע' לא בלשון קנטוריי' כפשטא דמלתא: תיאובת' דאבא היינו החכמה: בגין דאיהי בת יחידא' ה"ג והכונה שבת א' בין ששה בנים אבי' אוהב' וכמו כן המלכות היא בת בין ששה בנים שהם ו' קצות. פליג לון חולקין ונבזבזין שלכל א' ששה קצות יש לו אור מעצמו תמיד לא נעדר אבל למלכות לית לה מגרמה. ועוד שהם יורשים והיא אינה יורשת עמהם כדין הבת שאינה יורשת בין האחים וסוד הירושה למעלה הוא סוד נפלא ועל כל דא כלומר על אלו הדברים שהיא חסרה מהם לפיכך איהו אשגח בה וכו': איהו אשגח היינו החכמה. קרא לי' בשמיה שקרא' חכמה כמוהו. חכמ' ודאי כלו' אף כי המלכות נק' חכמה כמוהו אינ' בעצם חכמה אלא שנקראת כן על צד החביבו ורחימו דאבא לגבי ברתא אבל החכמה ודאית אינ' אלא החכמה העליונה שיצא' ונמצאת מהכתר דהיינו האין וז"ש דכתיב והחכמה מאין תמצא אותה חכמה היא חכמה ודאי ולא אחרת: א"נ חכמה ודאי אהדר כלפי המלכות שנק' חכמה ודאי כשם אבי' שכן נק' חכמה תתאה חכמת שלמה: וע"ד עלמא עילאה בינה: אמרת לגבה דמלכות וע"ד בשעשוע' דאמא לגבי ברתא ה"ג והכונה שאינו לשון קנטורי' אלא כמשתעשעת ומשחקת אמא לגבי ברתא שאומרת לה וכי לא תספיק לך זה: בכל אתר לכן שבוע' היא והמלכות נקראת שבוע' והוי כאלו ברתא נשבע' בחיי' שישכב החכמה עם הבינה ויתן לה יותר ממה שהיא נתנה לה. ציורא דאתוון דהיינו כ"ב אותיות כדמסיק שהאותיות עם היותם בבינה עכ"ז שרשם נשאר בחכמה וז"ש נקוד' טמיר' שהי' החכמה דאתער לגבה כח מכ"ב אתוון שבו לתת התחדשות לכ"ב אותיות שבה וז"ש דאתער לגבה כ"ב אתוון ולא אמר דיהיב לה כ"ב אתוון. י"ש עלמא דאתי בינה. כ"ב נקוד' עילאה חכמה ונק' כן ע"ש

דאעיל כל כ"ב אתוון וכו' ושיעור הכתוב לכן בשבוע' נשבע' אני שע"י אלו הדודאים שתתן לי אתה בינה הנקרא יש יבא לשכב עמך כ"ב שהיא החכמה ומלת ישכב אשתמע לתרי אנפי וכו': וכלא אתערו דאינון דודאים כי כשאות' הדודאים מטטרון וסנדלפון נותנים ריח מצות ומע"ט מהתחתונים אז מתעורר הייחוד העליון חכמה ובינה וייחוד תחתון ת"ת ומ' וכדמסיק:

קנז ע"ב

אשר ברכו ה' דהיינו ת"ת שברך להאי שדה מלכות בזמנא דאתער יצחק אבוי לגבי האי שדה ונקי' לי' דהא יצחק לא אתער לגבי האי שדה אלא בערב ה"ג. והוא חסר בספרים והכונה שבזמן ערב מתעורר גבורתו של יצחק ומשפיע בהאי שדה סוד הדינין לדון העולמות ולכך אז"ל שצריך ליזהר בתפלת מנחה וב"ה לא נחרב אלא בערב וז"ש ונקיט לי' כלו' אוחז בה בסוד השמאל בלבד בלתי הצטרפות הימין ומשפיע כח לדון העולמות וז"ש דהא יצחק לא אתער לגבי האי שדה אלא בערב ר"ל לא אתער לבדו וז"ש שביק האי שדה ליצחק אבוי כי העולם צריך שיתנהג על פי המשפט והדין. ואיהו סליק בההוא זמנא לגבי עילא שאם הי' במקומו הוא בעל הרחמים ולא הי' יכולת בידו של יצחק להגביר כח הדין עליו כי מידי עברו ימתיקנו וא"א לעולם בלא דין ומשפט לכן אסתליק לעילא ועוד כדי לחזור ולהיות נשפע מאמא עילאה לייחוד הבקר הבאה וזהו דמסיק אלי תבא לרווא' לך בתפנוקין וכו'. עד לא יתוקד וכו' שאם המלכות תהי' נשפעת זמן רב מהגבורה תהי' ח"ו משתלהבת בדינין ויוקיד עלמא בשלהובוי ולכן יעקב חוזר ומשפיע בה בלילה ואז הגבורה שבה למקומה. הוא דסתים מכלא היינו החכמה שהוא אתחזי לאתערא לגבה דבינ' כי הוא רֵעה. ועד דיהא זמין לגבה תחות גדפהא מאן דנקי' דהיינו ת"ת העול' למעלה לשאוב מימיה לא אתמלי הבינה מנקודה טמירא שהיא חכמה כי עם היות שהם רעים ולא יתפרדו עכ"ז בחינ' זו ליתן השפעת העולמות אינ' נוטלת אותם הבינה כי אם עד שיבא הת"ת לגבה וז"ש לא אתמלי ההוא עלמא עילא' מנקוד' עילאה כלומר לעולם נגד ונפק הוא תמיד לא יחסר אבל לא אתמלא בעצם ויקבי' יפרוצו לתת למטה אלא כד אתי ת"ת לגבה למנקט מינה ברכאן ועדונין. ועל כך דודאים וכו' היינו מאי דאמרן לעיל [קנ"ו ב'] כי בין הייחוד [475] התחתון הכל נמשך מריח אלו הדודאים כנז':

קסא ע"ב

ויקח לו יעקב וגומר מתני'. רעות' דעובדא קטרי דמהימנות' וכו' ענין קריא' אתם

[475] העליון ובין היחוד התחתון כו'

הצדיקים הנקראי' רעות' דעובד' וכו' ונקראים כן לפי שקודם שברא הקב"ה את העולם צפה במעשיהם של צדיקים ובראו וז"ש רעות' דעובד' כלומר הרצון שעלה לפניו ית' מצד מעשיכם לעשות עובד' דהיינו מלאכת ובריאת העולמות כלם: וכן אתם הנקראים קטרי דמהימנות' שמצד מעשיכם הטובים אתם מקשרים כל האצילות כלו וההיכלות. וי"ס דגרסי קטרא דמהימנות' והכל עולה אל מקום אחד: א"נ התחיל במלות אלו כדי להציע מה שאמר לקמן בסוף המשנ' מענין הכונה שהי' מכוון יעקב ע"ה בלקיחת המקלות שהי' מקשר עצמו במדות העליונות כמו שיתבאר וז"ש רעותא דעובד' וכו' כלומר כונת המעש' שהאדם מכוין בעשיית איזה דבר הוא קטרא דמהימנות' שמקשר עצמו במדות העליונות הנקרא מהימנות' והיא הצעה למסקנא דמלתי'. קל קלא דקלייא היינו הבינה שהיא קול הכולל כל הקולות שהם ז' ספי' ז' קולות והיא הכוללת אות' ולהיות שהיא התשוב' מכרזת ואומרת שיחזרו בני אדם בתשוב'. וי"ס דגרסי קל קלא דקלייא בחילא אתער וגומר והענין שהקול הזה המתעורר מן הבינה היא מצד הגבורה שבה דהיינו אותם הדינין הדקי' המתערי' ממנה וזה לפי שהיא רחמי' פשוטי' רוצ' שאות' הדינין המתפשטי' ממנה שלא יושפעו על בני אדם הישראלים: אנן פתיחן עיינין הוינן כלומר להיות הבינה תמיד נתקשרת עם החכמה כנודע לכן כללה החכמה עמה ואמר אנן כלומר כאילו הכרוז הזה יוצא מבין שנינו. אנן דהיינו חכמה ובינה פתיחן עינין כלומר מושפעים מכתר עליון מההוא עינא פקיחא רחמים פשוטים ואין רצונינו שבני אדם יכשלו בעונם כדי שיהיו נדוני' אלא שיהיו מכשירי' מעשיה' כדי להשפי' להם מהרחמי' הגמורים אשר לנו. גלגלא אסחר מעילא וכו' היינו המלכות הנקר' גלגל כנזכר בפר' פנחס בר"מ דף רי"ט והנה הגלגל הזה סובב תמיד להעניש ולהשכיר ואינו עוש' סבובי' אלו מדעתו כי הכל הוא נגזר ומוסכם מב"ד העליון גבורה וז"ש גלגלא אסחר מעילא והסיבוב הזה הוא לכמה סטרין מי ישפיל ומי ירים מי ישקיט ומי ירשיע כנזכר. קל נעימותא הם ג"כ דברי הבינה שאומרת שג"כ מתעורר קול שהוא הת"ת מצד הבינה הנק' נועם ה' להשכיר ולתת שכר טוב לבני אדם לכן אתם בני אדם הוו זהירין ותסתמרו מהדין ותרויחו הרחמי' לכן פקחו עיניכ' והתעוררו משנת תרדמתכם וכו'. א"נ מצד תנועת גלגל הסובב דהיינו מלכות מתעורר קול נועם מצד הבינה הנקרא' נועם ה' ומפרש הדברים ומכריז ואומר אתערו ניימין וכו' אבל הקול שבא מלמעל' בא בקיצור אנן פתיחן עיינין כלומר הזהרו כי אנו רואים כל מעשיכם ע"ד מאמר התנא דע מה למעל' ממך וכו'. ניימין דמיכין ישנים ונרדמים בשינה. דשינתא בחורהון כלומר השינה משוקעת בעיניה' וקרא לעיני' חורים להיות שעינים להם ולא יראו שאינם מסתכלי' במה שראוי להסתכל א"כ

אינם נקראים עיני' אלא חורים ונקבי' חלולי'. מסתכלן ולא חמאן שרואים ואינם רואים מאחר שהראיי' אינה לתועלת הנפש. אטימון אודנין מלקבל מוסר. א"נ שאינם שומעים קול הכרוז הזה. אורייתא קיימא קמייהו כלומר התורה היא היא הקול והכרוז המכרזת אותם הדברים. כבדין דלבא ה"ג כלומר כבדי הלב כפרעה שלא רצו לשמוע. וי"ס דגרסי כדיבין בלבא כלומר הלב מלא כזבים ומרמות במקום שהיה ראוי לחשוב בענייני הנפש. ניימי בליל' בעת השינה שנשמות עולות למעל' והרשעים אינם מכירים ואינם יודעים חסדיו יתברך שהיה יכול לעכב נשמתם אצלו ולא להחזירם להם חדשים לבקרים לשוב מדרכיהם הרעים ולעבוד את האל יתברך די נשמתהון בידיה. ואם תאמר מי מודיע להם הדבר הזה כי היכי דלקבלו עלייהו לזה אמר הרי התורה קיימא קמייהו ואומרת כל הנזכר בפסוקים רבו מספור והם אינם משגיחים כי קורים בתורה כמצות אנשים מלומד' ואינם מסתכלים במה שקוראים וזהו שאמר ולא משגיחין ולא ידעין במה מסתכלין. חמאן בענייניהם ולא חמאן בעניני האל יתב' ובתורתו. ואתגלי לכון נהורא דנהיר שהוא עזיבת הקליפות מלהדבק בהם ולהדבק בקדושה כדמסיק מענין יעקב שהדבקות שהאדם מתדבק בקדושה הוא דבר כולל כל התורה ומצותיה כי א"א להתדבק בקדושה כי אם בעסק התורה והמצות ולכן אתגלי לכון נהורא דנהיר כשתסתכלו ותראו בענין יעקב כמו שיתבאר. בזמנא דיעקב שלימ' אזל מארעא לרשו אחרא בגו דרגין נוכראין דחה לכלהו ובריר חולק עדביה ואחשנתי' נהורא מגו חשוכא חכמתא מגו טפשותא ואוקיר לי' למארי' כד הוה קאים גו רשותא דאל זר ע"ד כתיב לא עתה וכו' כך היא הגירסא הנכונה והכי פירושא. אזל מארעא היינו מארעא קדישא לרשו אחרא לח"ל כאו' ויצא יעקב מבאר שבע וגו'. בגו דרגין נוכראין שהם מדריגות הקליפות ודחה לכלם ועלה מעמקיהם ובריר חולק עדביה ואחסנתי' דהיינו מדת הת"ת. ואוקיר לי' למארי' כד הוה קאים גו רשותא דאל זר דהיינו שם ממש בח"ל שהוא מקו' הקליפות שם ברר לי' חולקי' ועדביה ושם נתקשר במדתו ת"ת ואגב אורחי' פירש פי' הפסוק שהתחיל ויקח לו יעקב מקל לבנה וגו' דהיינו שבהיותו שם בבי' לבן נתקשר ולקח לו לעצמו דהיינו מדתו ונדבק בה ובאינון דרגין דילי' דאינון עדביה ואחסנתי' שהם מקל לבנה לח שהוא חסד ולוז וערמון שהוא הגבורה כנזכר לעיל. ע"ד כתי' לא עתה יבוש וכו' כלומר אחר שנדבק בלובן ואודם הקדושים שהם מקל לבנה לח ולוז וכו' שכן הוא המכריע והרחיק עצמו מאודם ולובן החיצוניים שהם במדרגת הטומא' לכך בעה"ב לא עתה יבוש יעקב ניצול מהבושה המאדמת הפנים שהיא אדמימות הקליפה ולא עתה פניו יחוורו שג"כ ניצול מהבושה האחרת המלבין את הפנים דאזיל סומקא ואתי חיוורא:

קמז ע"א

תוספתא

בני עלמא ר"ל בני העול' הבא מצד הבינה הנקרא עולם. רחימי עילאה אהובי עליון מצד החסד ששם היא האהבה. הורמנא גזרה ומאמר דבוריירי ר"ל ברורים ובהירים והכונה אותם שהם מצד הגבורה הגוזרים במאמרם שיפעלו המדות העליונות מה שהם חפצים ומהפכים אותם ממדת הדין למדת הרחמים וכנה למדות שם בוריירי על שם בהירותם וברירותם ודקותם. א"נ בוריירי ר"ל הברורים שהם ע' שרים שברר אותם ית' ובחר בהם להיות' מושלים בקרב תבל על ע' אומות ואם איזה שר מהם ירצ' להגבי' אומתו על ישראל שיגזרו עליהם איזו גזרה רעה. הם מצד חסידותם ותפילתם מבטלים אותה וזהו שאמר הורמנא דבוריירי מאמר אותם הנקרא ברורים שאין אותם הברורים גוזרים ואומרים דבר כי אם מה שהם מסכימים וגוזרים נמצא שמאמר של הברורים הם הצדיקים. ולפי הגירסא האחרת דגרסי טוריני ג"כ יפורש פי' זה כי תרגום סרני פלשתים טורני פלשתים והם השרים כנזכר. וי"ס דגרסי בורייני מלשון הנהו ברייוני והם אנשים רשעים והכונה שכשהי' איזו רשע עושה דבר מה שלא כראוי לפני איזה צדיק מהקדמונים היה מסתכל בו והיה עושה אותו גל של עצמות וז"ש הורמנא דבורייני אותם השולטי' בגזירתם ובמאמרם על הרשעים. א"נ בוריירי מלשון אין בור יירא חטא והם אנשים רקים ומדבר כנגד אותם הגוזרים גזירות על האנשים הרקים ומוכיחים אותם. ולכלהו פירושי כלם יפורשו על אותם האנשים שהם מצד הגבורה שעושים גבורות ע"י מעשיהם הטובים ולג' כתות של בני אדם הללו אמר קריבו שמעו. קריבו שמעו כי לדברי' הנעלמי' צריכי' לאומר' בחשאי כנזכ' בריש פרש' ויחי לחיש לי' רבי יהוד' בלחישו וכו' ולז"א קריבו שמעו התקרבו לשמוע. מאן חכימא בכו ר"ל הגם שבררתי ובחרתי לי לג' מיני בני האדם ההגונים כנזכר עכ"ז לא בחרתי כלם שיתקרבו לשמוע סודות אלו אלא מאן חכימא בכו כלומר כי מלבד חסידותם יהיה להם חכמה להבין בסודות אלו. מארי דעיינין בסוכלתנו ר"ל בעלי עיני השכל והמדע:

קנא ע"ב

וירא והנה באר בשדה. רבי אלעזר פתח כתיב שמעו אלי רודפי צדק וגומר בפרש' שמות הביא זאת התוספתא בשינוי ושם לא הזכיר רבי אלעזר וכן נרא' אמת לפי שהתוספת' קדמה הרבה גם שם לא הזכיר פסוק שמעו אלי וכאן נרא' שלקחו בעל התוספ' בשאלה אינון דתבעי גרסי'. רזא דמהימנותא היינו אותם הרודפי' להתדבק בצד הקדוש' שהי' השכינה הנק' צדק ואינם מתדבקים בסטר אחרא. אינון דאתדבקו בקשורא דמהימנות'

הוא פירוש למבקשי ה' דקאמר קרא שהם מתדבקים יותר למעל' בת"ת שהוא קשורא דמהימנותא כי הוא נקרא שמי' לפי שכולל ומכריע ומקשר אש ומים חסד וגבור' מקשרם בקשר א'. אינון דידעין אורחוי דמלכא עילא' דהיינו הבינה וסדר' נקיט ואזיל מלמט' למעל' וכו': עכ"ל הרא"ג ז"ל:

הדרן עלך פרשת ויצא יעקב. בריך רחמנא דסייען.

ר' יהודה פתח כי מלאכיו יצוה לך וגו' עד כד"א לפתח וגו' היינו לפתח דלתי הבטן דומה לפתח היכל לבנת הספיר מידי צאתו נדבק בו וכן נדבק בנשמה ונכרך עמה בצאתה מן ההיכלות לרדת לג"ע של מטה להזדמן בהיכל ידוע להמשיכה לעולם התחתון להבנות בזרע האדם.

מקטרג ליה לבר נש תדיר אפי' בקטנותו רוצה להפיל עצמו לאש ולמים ולמפולת מחמת יצה"ר שעמו.

מאי חטאת וגו' מלת חטאת שם החטא בעצמו אמנם מלת רובץ לא שייך על החטאת שעתיד האדם לחטוא וחטאה היל"ל לז"א מאי חטאת רובץ מלת רובץ מכריח דא יצה"ר ומה דקשה לך שם חטאת דוד הכי נמי קרייה וגו' והטעם דאיהו עביד וגו' בענין שהוא מקור החטאים.

ויצה"ר דא לא אתעדי אפי' בעת זקנותו בסוף ימיו אפי' בפרק המיתה ויצה"ט יש לו גבול בתחלת ימי האדם שאינו בא אלא עד י"ג שנה שאז נכנס לחיוב המצות והנשמה שהיא מן התשובה באה לו לאדם ומקרב האדם אל התשובה ומתעורר בו רוח טהרה אם נטהר.

חד מימינא וגו' ע"כ יצה"ר שולט בכל הגוף מפני שהאדם במדרגות תחתונות שיכול יצה"ר להלביש הכל כקליפה למוח אמנם בהתעלות על י"ג סוד הכסא שמשם הנשמה מצד הבינה המקננת בכסא מיד החיצון מתעבר משם אל צד השמאל שהוא חלקו בצפון ובשמאל ובגבורה ויצה"ט לצד הימין חלקו ונשמה מעטרת האדם כולו.

ואינון תרין מלאכין ממש הא' נאצל ממטטרון נאחז בכח האלהות הקדוש. והב' נאצל מסמאל נאחז בכח חצוני הטמא זה שואב משורשו וזה שואב משורשו והם מלאכים ממש מלוין האדם ויש להם מבוא בו מצד החומר ליצה"ר ומצד הנשמה ליצה"ט וכל א' מטהו לצדו אמנם שניהם מסכימין בשמירת האדם מכל דבר מזיק וז"ש ותרוייהו וגו' בכל אורחוי בין לרשע בין לצדקות אלא שזה נכנע וזה גובר כדפירש אתי לאתדכאה וגו'.

ויעקב הלך לדרכו ואתמר נתבאר ע"ד אחרת בדקדוק מלת ויפגעו בו שלהי פ' ויצא והכא יתבאר על דרך אחרת שהטעם הוא כיון דאשתזיב וגו' שעד כאן היה לבו של יעקב בלבן

אם ישמע אם יבא במה יפול דבר עתה אשתזיב מיניה ואתפרש מיניה וגמר בלבו שאין לו עוד חברת פועלי און בזכות זה באו המלאכים כעין שפי' בפסוק אחרי הפרד לוט מעמו ששכינה בורחת מהחיצונים והצדיק שהוא בחברת הרשע החיצונים קרבים לו ושכינה מסתלקת ממנו קצת. מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג זלה"ה כ' רבי יהודה פתח כי מלאכיו יצוה לך וגו' האי קרא אוקמו' חברייא דהא וכו' אפשר שבמקום אחר פירשו כי מלאכיו יצוה לך הם יצה"ט ויצה"ר והוקש' לו וכי היצה"ר שומר את האדם אדרבא צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו. ותירץ דאה"נ דמשעת הלידה עד י"ג שנה צופה בכל יום להמיתו אבל מי"ג ואילך קא מיירי א"נ אפשר דמאי דקאמר דהא בשעתא וכו' בא להכריח הפירוש שפי' שהמלאכים הללו הם יצה"ר ויצה"ט מכמה טעמים חדא דאי מיירי בשאר מלאכים דעלמא היל"ל כי מלאכיו ישלח עמך שהרי אינם הולכים עם כל אדם אלא לחד בדר' או לתרי בדרא ותו דמאי לך היל"ל כי מלאכיו יצוה לשמרך וגו'. ותו מאי מלאכיו מלאכים מ"ל אלא במלאכי' הרגילי' ליל עם כל אדם קא מיירי קרא שהם יצה"ט ויצה"ר כדקאמרן ולכך אמר מלאכיו כלומר שלוחיו הרגילי' ליל עם בני אדם ולא אמר ישלח עמך כי הם עם כל אדם הולכים ואמר יצוה לך לשמרך כלומר לך דוקא יצוה לשמרך כשאתה מתקן דרכיך ומעשיך מי"ג שנה ואילך אבל קודם י"ג א"נ לאד' רשע אפי' אחר י"ג יצה"ר מקטרג ומבקש להמיתו ויצה"ט דומם. ומפרש ואזיל כל מאי דאמרן דבמאי דקאמר לקמי' ואינון משתכחין תדיר בהדי בר נש הכריח שאינם שלוחים חדשים אלא הנמצאים עם כל אדם תדיר ולכך לא אמר ישלח והיינו דאמ' הכא בשעתא דבר נש אתי לעלמא מיד אזדמן בהדיה יצה"ר ולקמי' אמר יצה"ט אתי עם בר נש הרי ששניהם עם כל אדם תמיד ולהכי נמי לא אמר מלאכים שאינם מלאכים חדשים אלא המלאכים הידועים הרגילים עם כל אדם ולכך כנה מלאכיו שהם מלאכיו ית' הרגיל לשלחם עם בני אדם תמיד. ובמאי דאמר דאיהו מקטרג לי' לבר נש תדיר רצה לומר להאי פירוש' גיחא דקאמר לך לשמרך כשתהי' צדיק דלכל אדם אדרבא הוא מקטרג דכיון שהוא גובר אין כח ביצה"ט לשמור. וי"ס דגרסי האי קרא אוקמוה בשעתא וכו' ל"ג חברייא דהא וגי' נכונה היא:

בשעתא דבר נש אתי לעלמא וכו' אמר ג' דברים א' מיד אזדמן ב' ומקטרג לי' ג' תדיר ודקדק כן מלישנא דקרא דכתיב לפתח משמע מיד כשיצא מפתח הרח' מיד אזדמן. ומדקאמר חטאת הרי שהוא מקטרג לי'. ומדקאמר רובץ לשון הווה משמע שהו' תדיר שתמיד הוא רובץ: מאי חטאת רובץ דא יצה"ר כלומר מנא לך דעל יצה"ר אתמר דילמ' כמו שפיר' בתיקון ס"ט דהיינו על חטאת שהאדם חוטא שיושב לפתח גהינם עד שיבא

החוטא ליכנס לגהינם וכו' ולהכריח דלא ניחא לי' לפרושי הכי מדקאמר חטאת רובץ דמשמע חד ואילו חטאות שהאדם חוטא רבים הה וכמו שאמר שם ועוד דפשעים ועונות נמי איכא שהם עקר להורידו לגיהנם יותר מן החטאת. ועוד לשון רובץ הוא כמו אריה רובץ על טרפו וז"ש מאי חטאת רובץ דא יצה"ר כלומר כשתדקדק במלות חטאת רובץ תראה מוכר' מעצמו כי הוא מדבר ביצה"ר: ודוד הכי נמי בא להכריח עוד כי חטאת הוא יצה"ר שכן אמר דוד וחטאתי נגדי תמיד דאי על החטאים קאמר אמאי נקט לשון יחיד היל"ל וחטאותי לשון רבים כמו שאמר כי פשעי וכו' אלא ודאי על יצה"ר קאמר ופי' וחטאתי המחטיא אותי והמנגדי תמיד וז"ש לנגדי תמיד. ודא לא אתעדי מבר נש מיומא דאתייליד ולעלמין ויצה"ט אתי עם בר נש מיומא דאתי לאתדכאה וכו' ה"ג. ואו' לעלמין אפי' לעת זקנת האדם אינו זו ממנו מלהחטיאו. יצר הטוב לימינא ויצה"ר לשמאלא לשון מיותר הוא ואפש' דאתא לפרושי דכי מלאכיו יצוה לך קאי אקרא דלעיל דכתיב יפול מצדך אלף ורבב' מימינך והוי נתינת טעם כלומר יפול מצדך וגו' רק וגו' לא תאונה וגו' ולמה כי מלאכיו יצוה לך ואתי שפיר דמן הימין נופלי' רבבה לפי ששם הוא יצה"ט ומן השמאל לא יפלו רק אלף לפי ששם הוא יצה"ר ואין בו כח כ"כ כדי להפיל יותר וגם אלה על כרחו הוא מפילם. ואלין אינון תרין מלאכין לאפוקי ממאן דאמר שיצה"ט ויצה"ר הם תאוות נתונות בלב האדם ואינם מלאכים לז"א תרין מלאכין ממש ממנן כשאר מלאכי השרת הממונים על ענייני העולם ולהיותו אדם אין זה פלא שיהיו לו ב' מלאכי' וזהו שסיים משתכחין תדיר בהדי' דבר נש ותרוויהו מזדווגין לנטרא לי' נר' כי השמיר' הזאת היא בין מנזקי העה"ז בין מנזקי העה"ב דהיינו שלא יחטא וז"ש בכל אורחוי דהוא עביד שמה שהיה קודם מנגד בשתיה' נעשה שומר בשתיהם כנזכר בגמרא על רבי מאיר שהיצה"ר ממש הצילו מן העון. הה"ד כי מלאכיו וגו' כלומר השתא מדוקדק הפסוק בכל מלותיו כדפי'. ואפשר דרבי יהודה דפתח בקרא דכי מלאכיו ופירש לי' ביצה"ר ויצה"ט מצד ההכרחיות הנזכר והכוונ' לומר שאין לתמוה על יעקב אבינו שהיו המלאכים מלוים אותו ושלחם בשליחותו שהרי לכל אדם צדיק יש לו ב' מלאכים שומרים אותו ואפשר שרבי יהודה סבר כי וישלח יעקב מלאכי' הם אנשים ואתא ר' אלעזר למימ' דלא כן אלא הפסוק כי מלאכיו מדב' ביעקב ומלאכיו הם מלאכי מרו' לא יצה"ט ויצה"ר ועי"ז יתיישבו כל הדוחקי' הנז' וז"ש מוקי' ליה להאי קרא וכו' כלו' האי קרא שדקדק' כל מלותיו להכרי' שהם יצה"ט ויצה"ר אני איישבם ביעקב אבינו ובמלאכי' אחרי' כפשט לשון מלאכי' כדמפרש ואזיל דקב"ה אזמין בהדי' בלשון זה תריץ למה לא אמר הכתוב כי מלאכיו ישלח וג"כ למה אמר ויפגעו ולא אמר

ויבאו עמו או וילכו שלא היו שלוחים נשלחים לכך רק הקב"ה בא עמו וכל קדושיו עמו ממילא וזהו ויפגעו בו כלומר במקרא באו לו כי עיקר הליכתם עם מלכם היה וכדמסיק. מלאכין משריין ממנן כלומר השתא ניחא לשון מלאכיו ולא מלאכים דאדרב' לאפוקי יצה"ר ויצה"ט אתא וזהו מלאכיו כלומר חייליו של מעלה ולא ההולכים עם בני אדם א"נ מלאכיו בכנוי. אותם שבאו ללוו' אתקונם וממילא צוום לשמרו וניחא השתא דאצטרך לומר לשמרך. בגין דהא איהו אתי שלים בשבטין כלומר השתא ניחא לשון לך לאפוקי כ"ע אתא שהרי הוא היה ראוי לכך מכל אדם לפי שהיה שלם בשבטים שהם כנגד י"ב בקר והים עליהם. שלמין ר"ל שהיו חסידים שלמים וז"ש כדקא יאות שלא נמצא בו פסול כי בנימין עדיין לא נולד א"נ שכיון שנתעבר' רחל מבנימין נקראו שלמים י"ב שבטים. דכתיב ויעקב הלך לדרכו וגומר כלומר שזהו הפירוש שפירשו בו. והכא כיון דאשתזיב מיני' דלבן והא אתפרש מיני' בא לתת טעם למה באו עתה המלאכים עין בעין ולא קודם כשנתעבר' רחל מבנימין לפי שעדיין לא אתפרש מלבן מכל וכל כי היה גלוי לפני הב"ה שעדיין עתיד להתראו' עם לבן פני' אל פנים כשירדוף אחריו לכך לא בא' השכינה במלאכים רק עד שנצול מלבן וז"ש והכא כיון דאשתזיב מלבן והא אתפרש מיניה כלומר מכל וכל. כדין אזדווג עמי' שכינתא וכו' כלומר שעם היות שקודם כתיב ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך זה לא היה אלא דבור בעלמא ועתה שכבר פירש לגמרי אזדווג עמי' ממש וז"ש כדין אזדווגי' עמו שכינ' בעצם ולא זזה ממנו. ואתו מלאכין קדישין כלומר עקר הבא אליו בקבע לדור עמו לזווגא חדא היא השכינה ואגב' באו המלאכים ללוותו. לסחרא ליה ולעיל נקט רבי יהודה לנטרא לפי שכאן עקר השומר היא השכינה והמלאכים סובבים אותו ומ"מ לשמרך קרינא ביה אבל לעיל אמר לנטרא כי הם השומרים עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסו.

מלאך ה' סביב דא שכינתא. שהיא באה בשליחות מלמעלה אל עולם המלאכים להציל הצדיק מרעתו.

לאקפא ליה כי הצדיק במדרגת היסוד נקודה אמצעית ושכינה לכל צדדיו.

וכד שכינתא שריא בגויה דבר נש שהוא צדיק יותר מדאי שהשכינה שורה בו ממש הוא סוד מרכב' כאומ' ויעל מעליו אלדי"ם וכיוצא אז המלאכים סביבו מפני שאחר ששכינה בתוכו והוא משכן לשכינה אז הוא ראוי שכל המלאכים ד' מחנות שכינה סביבו וז"א כמה משריין וגו'.

ת"ח כד דוד מלכא וגו' שכינתא לא שרייא ביה ממש שהרי נתלבש דוד בהוללות שהוא החיצון הטמא ולכך אין שכינתא עליו אלא שכינתא סחרא ליה וכדמסיק וכדין אתיא שכינתא ושריא סחרניה דדוד:

דאיהי ארעא קדישא סוד תחום וגבול אשר לשכינה בנקודה אמצעית תוך היכליה ומחנותיה הקדושים אמנם בחוץ הקליפות שוכנות ואויר ח"ל טמא לזה אמר שענין זה מעכב פתיחת מקורות השפע שאינה מניקה את בניה לחוץ כדי שלא יתדבקו אל המקור ההוא החיצונים הטמאים אמנם לשמור ולהגין שאני כדמפרש ואזיל.

והכא כד אתא יעקב. אינו דומה לדוד שתהי' השכינה לחודה מלאך סחרניה אלא שכינתא שריא ביה ממש וכולהו משריין קדישין אתו בהדיה סביב לשכינה שהיא נקודה אמצעית בצדיק כדפי' והי' עד עתה עמו להגינו ועתה יכנס לארץ ויהיו עמו לינק מן השכינה שעמו כדפי'.

קטנתי מכל החסדים אלו מלאכי חסד שהיו עמו ומכל האמת אלו מלאכי רחמים ששתי כתות מלאכים קדושים היו עמו בעלי חסד ובעלי הרחמים ולא היו עמו מלאכי דין מפני שהם מערבבים השעה בדינם.

אלין אינון וגו' ולפי זה לא שלח מהם מלאכים או שמא שלח והנשארים כשהכניס עצמו לסכנה נסתלקו. אמנם נראה מלישנא דקרא וישובו ואח"כ הכניס עצמו לסכנה ואמר קטנתי וגו' וזה עיקר.

ר' יצחק פליג שלא חטא ולא הניחוהו על עון אלא ברשות גבוה כדמסיק וכבר היה להם לפרש לצד א' אלא אגב אורחייהו אזלו למימר שירה מפני שהם מלאכים קדושים ששירתם בלילה וז"ש דמטא זמניה וגו' ולפי זה תפלת יעקב בלילה היה ואינו מוכרח מן הכתובים אלא שתפלת יצחק הי' ביום ואח"כ וילן שם בלילה וגם אפשר לומר שאלו הם כתות המזמרים פעם א' ביובל ויש פעם א' בשבוע ויש פעם א' בשנה וכיוצא ודוחק שחלק יעקב יהיה מאלו המתפללים ברחוק אלא מאותם המזמרים בכל יום ומפני שתפלת יעקב תפלת ערבית באו לו מלאכי אלדי"ם תקונא דתפלת ערבית ותפלתו תפלת ערבית היתה והמלאכים היו המלאכים המזמרים כל הלילה שהם ג' כתות המזמרות בשלש משמרות כדפי' בפ' תצוה ועם היות שבפ' אחרי מות פליגי אם יש מזמרים בתחלת הלילה הכא נקיט כאידך ועם היות שאין כולם מזמרים כאחת אלא ג' כתות לשלש משמרות נסתלקו כולם החסדים והאמת כדי להיותם מוכנים לזמר בעת משמרתם מפני שלא יוכלו להסתלק דרך הטמאים התחתונים. ולפי זה צריך לומר שבכל

לילה בעת תפלת ערבית היו מסתלקים ממנו אלא שעתה לצורך צרתו אמר קטנתי וגו' או שהיה ליל ראשון לביאתם וכן נראה ממשמעות הענין:

ועתה הייתי וגו' קשה לו לכולהו פירושי מה אמר ועתה הייתי לשני מחנות דהיינו מחנה שכינה ומחנהו והרי הלך לו מחנה שכינה לזה אמר שלא נאמר שני מחנות על זה כי הכל מחנה א' אמנם בערך עצמו אמר כי תחלה לא היה תופס אלא במקלי קו האמצעי ועתה הייתי לשני מחנות שהיה כלול ימין ושמאל.

ובג"כ ויותר יעקב לבדו דאשתאר בלחודוי וגו' שמדת הת"ת מתחלשת דמלכא איהו כדפי' פ' ויקרא ולכך החיצוני מדרך חסרון הלבנה משפיע הדין למעלה ונכנס ולכך יחשוב לשלוט ביעקב למטה ועכ"ד נטירו וגו' מפני שאין החיצוני שולט בת"ת שאינו יונק מקו האמצעי לעולם שיש לו שמירות וקמיעין מן הימין מגין שממנו יונק ישמעאל לבן הארמי ומן השמאל הגבורה עשו אש השורף יונק ואל הת"ת לא יגיעו ודומה לזה היה יעקב הגשמי וז"ש וחמא דאתכליל וגו' ולכך אינו יונק אלא מהירכים שהם נצח והוד דהיינו בגבור' שבה דאיהו לבר מגופא ושם יש לו אחיזה בסוד האחורים דאיהו לבר מגופא וענין זה פירשתיו בשער ירך יעקב בספ"ר.

ובג"כ מפני שיש מבואות לסמאל ליכנס פנימה כפי תכונת הספירות חונה מלאך וגו'.

אקיף ליה וגו' כדי לשומרו מכל הבחינות שאין זכות מספיק.

דעשו חייש ליה ליקרא דאבא מפני שהוא נגד סמאל היונק מן הגבורה וחולק לה כבוד.

והא ידענא דהואיל ואבא קיים וגו' מפני שהגבורה שולטת ומכנעת כחו לא יעשה אלא כפי מה שיתנו לו רשות ונחת רוח לגבו' שיפייסו לחיצונים וישלימו עמם ע"י שעיר עזאזל והיינו נייחא דרוחא לאבא והיה בכלל כיבוד אב. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' ומאינון מלאכים שדר ליה לעשו הה"ד וכו' כלומר אע"פ שקש' הדבר שישלח מלאכים להשתמש בהם בכך ולא ישלח מעבדיו עם כל זה מוכרחים אנו לפרש כן אחר שאמר ויפגעו בו מלאכי אלהים וסמיך לי' וישלח יעקב מלאכים ודאי מהם היו:

רבי יצחק אמר וכו' הנה ר' אלעזר פי' פסוק כי מלאכיו במלאכים ממש ביעקב לפי שהיה בחיר האבות ולא רצה לפרשו בשום חסיד זולתו דלא מסתבר ועוד דדוקא ביה דאתזווג' שכינתא ראוי שילווהו המלאכים לא כן בשאר בכי אדם ואתא רבי יצחק לפלוגי עליה ואמר הרי קשי קראי אהדדי דכתוב אחד אומר חונה מלאך ה' וכתוב אחר אמר כי מלאכיו ואף על פי שפי' במדרש מכל מקום לא נתתרצו קראי דקשי' אהדדי דפעם אומר יחיד ופעם אומר רבים אלא ע"כ חונה מלאך ה' הוא השכינה שבאה עם כל חסיד וחסיד להכי כתיב ליריאיו לשון רבים משמע לכל ירא וחסיד וממילא כיון שהשכינה באה

כמה משריין קדישין הזדמנו לתמן והשתא מתיישׁ' הפסוק כי מלאכיו בכל תיבותיו בכל חסיד כמו שיישבו ר' אלעזר ביעקב כד"א וירא מלאך ה' וגו' וכתיב בתרי' ויאמר לו אני ה' אלהי אברהם אביך א"כ מלאך זה הוא השכינה. לאקפא ליה וכו' כלומר אין לומר שדברי הכתוב דוקא כשיהיו הרבה צדיקים יחד והיינו ליריאיו לשון רבים אבל כשיהי' חסיד א' לבדו אז יבואו המלאכים ולא השכינה לז"א לאקפא ליה כלומר דליריאיו משמע לכל אחד מיריאיו: וכד שכינתא שריא בגויה ולא סחרניה כמשמעו' הכתוב לפי שאינו כבוד של מעלה לומר שישר' סביבותיו אלא בקרבו כמו בקרבך קדוש לזה אמר שעיקר שרייתו הוא בגוויה כדי להקיפו סביב.

ת"ח כד דוד מלכא והו' בא להביאה ראיה למה שפירש דמלת יראיו ר"ל לכל ירא וחסיד לבד ולא לחבור' חסידי' יחד דוקא דהא מזמור זה אמרו דוד בשנותו את טעמו וגו' כשניצל אמר פסוק זה חונה מלאך ה' סביב ליריאיו ר"ל שהיו מקיפים אותו מכל צד להזיקו וז"ש מאכיש ומעמיה כל אינון דאקיפו ביה שהב"ה הגינו וסבבו מכל צד וא"ת כיון שהיה הקב"ה מקיפו מכל צד למה הוצר' להתהולל ואם לא היה יודע היה הב"ה מגלה עיניו או יבטח בו לז"א שהוצרך לכך לפי שחטא שאמר תחל' כי קנאתי בהוללים ר"ל שהיה מתמי' על בריא' ההוללים. כאינון הוללים בכף גרסי'. וכדין אתיא שכינתא כלומר מדכתי' לשון ויתהולל משמע שדודזכר הדבר אשר דב' כי קנאתי בהוללים וכיון שרא' שהוצרך לכך והצדיק עליו את הדין אז באה השכינה והקיפתהו והרגיש והבין בדבר. ואי תימא שכינתא לא שריא וכו' והא דלא אקשי הכי גבי יעקב דאזדווגת שכינתא עמיה עד שלא בא לא"י שאני התם שהיה שלם בי"ב שבטים ובכל מקום שהי' שכינתא עמהם. ודאי לא שריא תירוצא הוא. בגין לינקא מינה גרסי' ולא מחוור. והכא כד אתא יעקב וכו' יר' שממה שזכרנו אנו למדים כי הקב"ה עם הצדיק להצילו אפילו בח"ל וכיון שהב"ה עמו ודאי מלאכיו עמו ג"כ כנזכר לעיל א"כ על כרחין בהיותו בבית לבן היתה שכינ' עמו ומלאכי השר' א"כ אמאי כתיב ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים דמשמע דהשתא פגעו בו ולא קודם לז"א דהיינו שפגע במלאכי א"י אמנם כבר היה עמו מחנה אחר של מלאכי ח"ל שהי' עם השכינה וזהו מחנים שמן הדין היה ראוי שילך המחנה הא' שלח"ל קודם שיבואו מלאכי א"י ולא נעשה לו כן כדי שלא ישאר יחידי מהם וז"ש ולא אשתאר בלחודוי.

א"ר חזקי' אי הכי וכו' אי אמרת בשלמא דויפגעו בו מלאכי אלהים דלעיל הוא דרך מקרה ולא לווהו אתי שפיר ויותר יעקב לבדו אבל השתא דאמריתו דמלאכי השרת ממש היו שלווהו אמאי כתיב ויותר יעקב לבדו. א"ר יהודה בגין דאעיל גרמי' לסכנ' וא"ת

והרי המלאכים לשמרו מן הסכנ' באו לז"א דאין שמירה אלא מן הסכנה הנעלמ' אבל בסכנ' הנראי' לעין שהוא משסה בו בעצמו את הכלב לא דהוי כמתחייב בנפשו. ואינון אתפרשו מיניה תימא משמע שהשכינה לא אתפרש מיניה מדאמר ואינון אתפרשו א"כ איך כתיב ויותר לבדו וי"ל דסב' מדאתפרשו שהב"ה שהי' עמו להשתתף בצרתו ומאי לבדו כלומר בלא שימו' וכדין כששלח המלאכי' שמיד פרשו אמ' קטנתי מכל החסדים וגו' שהם המלאכים ונקרא' כן לפי שבאו לגמול חסד ורחמים עמו:

רבי יצחק אמר אתא לפלוגי עלי' דר' יהודה דאמר שהמלאכים הלכו להם בשובם משליחות עשו כנזכר ואמר דלית' אלא שבעת שנתאבק איש עמו בלב' נותר לבדו והכריח זה ממ"ש קטנתי מכל החסדים וגו' שמשמעו קטן אני לכן החסדים והאמת שעשית עמי שבמקלי עברתי את הירדן הזה מקדמת דנא ועתה אני בשתי מחנות מחנה שכינה ומחנה ביתי הרי בפי' שהיו עמו המלאכים בעת תפלתו וישבו עמו עד שלן וקם והעביר כל אשר לו. לשבק' לי' להזיקו באותו מעט ליגע בכף יריכו על שנשא שתי אחיות כדפי' רז"ל א"נ שרצה הב"ה שינצח שרו של עשו בלא סיוע המלאכים ויודה על הברכות והכי משעע כי שרית עם אלהים אתה לבדך וקרא הכי קאמר ויותר יעקב שהניחוהו המלאכים יחידי כדי שיאבק איש עמו. ואינון הוו אזלי ה"ג. ולבתר אהדרו ודריש קרא הכי ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו וכל זה הי' עד עלות השחר שבעלות השחר לא הי' לבדו כי מיד שבו מזמרם שלכל אחד מהמלאכים יש להם זמן קבוע לשבח ליוצרם ואלו הי' זמנם בעוד שהי' יעקב מתאבק בשרו של עשו והוכרחו לעלות וכעלות השחר חזרו ואז הגיע זמנו של שרו של עשו לשבח כדרז"ל. מחנה שכינה ושל ביתי' דאין לומר שחצה כל ביתו לשנים כדכתיב ויחץ את העם וגומר דא"כ מאי רבות' הוי והרי הי' אפשר לחלקם לעשר מחנות אלא ודאי ביתו הוא מחנה האחד בלבד ומחנה שכינה השני הרי שני מחנות. לשני מחנות דהוה שלים וכו' כמו דבר אחר מסטרא דדינ' וה"פ לשני מחנות אמלאכים כלהו קאי והכוונה שהי' מחנה א' מסטרא דרחמי ומחנ' אחר מסטרא דדינ' ובאו להתכלל בו וז"ש תרין חולקין כלומר שני מחנות חד חיוור' מסטרא דרחמי וחד סומק מסטרא דדינ' אבל להאי פי' קשה מה שפי' לעיל במלתי' דר' יצחק שכבר הלכו מחנה של ח"ל ולא נשאר רק מחנה של א"י ונר' שגי' הספרים דגרסי חד הוה דכתיב מחנה אלהים לשני מחנות דהוה שלים וכו'. והכונה שהוקש' לר' יצחק מאמר ועתה הייתי וגומר נראה שעתה הם עמו ולפי שפ' הרי מחנה א' של מלאכים הלך כנזכר לזה פי' בזה שני פי' הא' שמחנה שכינה הוא אחד ומחנה ביתו הוא השני והפי' השני חד הוא וכו' כלומר אע"ג דחד הוה אפשר לומר לשני מחנות מצד דהוה שלים

מכל סטרין וכו' ר"ל שמחנה זה מהם היו של דין ומהם של רחמים והוא המכריע ביניהם וניחא לשון הייתי לשני ולא אמר שני לומר אני מכריע ביניהם: א"נ הכונה לשבח לאל יתברך על החסדים שגמלו שבתחלה הי' כאחד ההדיוטים שבמקלי עברתי את הירדן ועתה קניתי הוי' חדשה שאני משלים בין שני מחנות כי אחר שנשא אשה והוליד י"ב שבטים נקשר במדתו למעל' במדת הת"ת המכריע בין חיוור וסומק שהם חסד וגבורה וז"ש לשני שנשלם באופן שהוא מכריע לשני המחנות ההם:

רבי אלעזר אמר הא אתמר וכו' לא ניחא ליה בסברת ר' יצחק דקרא איפכא משמע ויותר יעקב לבדו לפיכך ויאבק איש עמו לפיכך פי' שקבלה בידו וז"ש והא אתמר שאותה הלילה ליל רביעי הי' דמזיקי שכיחי כדאז"ל ולפיכך נסתכן דההוא לילה שלטנותא דסטרא דעשו הוה נר' לגרוס דהוה בדלית כלומר דהוה מששת ימי בראשית וז"ש דהוה בההיא שעתא דהא כתיב וכו'. ובג"כ ויותר יעקב לבדו יעקב דאיהו שמשא אשתאר בלחודוי דאתכסייא סיהרא מן שמשא ועם כל דא שכינתא לא אעדי וכו' ה"ג: והכוונה שכמו שיעקב דלעיל' ת"ת נשאר לבדו בלי ייחודא דמטרוניתא מפני שהיא אתכסייא מן שמשא מצד ענני הקטרוג כמו כן יעקב דלתתא למטה לבדו בלא שמירת השכינה וא"ת אי הכי למה לא הזיקו סמאל לז"א ואעפ"כ שכינתא לא אתעדי מכל וכל. דכתיב וירא כי לא יכול לו כלומר לו דוקא כלומר עקרו שהוא הגוף לא יכול אבל בר מן גופא יכול כדמפרש ואזיל כדין ויגע בכף ירכו בחד עמודא וגומר דהיינו נצח שהוא ענף המתפשט מהגוף כנזכר בפ' בראשית דף כ"א. ובג"כ חונה וכו' נראה דאגב אורחיה משני מאי דאותיב ר' יצחק לעיל דהא כתיב חונה מלאך ה' סביב ליראיו לשון רבים דמשמע שלכל חסיד שכינה עמו כנזכר לעיל ועתה השיב ר' אלעזר דליתא דביעקב כתיב ולא בשאר צדיקי עלמא ומאי ליראיו שהיה כלול משני יריאים אחרים שהם אברהם ויצחק ומ"מ חד הוה דהוה צריך שמירה וז"ש אקיף לי'. וכד שרא שכינתא לגבי' וגומר והיינו כי מלאכיו יצוה לך לך דווקא. אתו בהדי' כלומר לא אתו בהדה דשכינתא ליקר' דילה אלא בשביל יעקב באו לכך כשראה שלכבודו ולשמרו באו לכך שלחם לשלוחים לעשו שאם באו לכבוד השכינה לא הי' דרך ארץ לשולחם:

אמר ר' אבא וכו' וטב הוה לי' וכו' הוקשה לו תרתי חד וכי צדיק כמוהו שלח מלאכים להתחנן לו הי' לו לבטוח בשם ה' ועוד טב לי' לאשתוקי כלומר אדרב' יפסיד בשליחותו זאת כי הו' מחזיק באזני כלב שהזכירו מה שהכעיסו: הואיל ואבא קיים וכו' אבל השתא וכו' כלומר אני יודע בודאי שבעוד אבי קיים איני ירא ממנו ולא הייתי צריך להשלים עמו אבל מה שאני מפחד ממנו הוא אחר מיתת אבי לכך אתפייס עמו בעוד שהוא חי

וי"ס דגרסי ובעוד דאבא קיים ונכון והענין שאין ראוי לצדיק לבטוח בה' בלבד בלי לעשו' המצאה כדי להנצל ובפרט היכא דשכיח הזיק' וכן היית' כוונת יעקב הגם שבטח בו ית' עכ"ז המצי' המצאה לחול השגחתו ית' לשלוח מלאכים בחיי אביו כדי שיתבייש ממנו כנזכר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסו:

חסר לחם. היינו השכינה ולאו דוקא השכינה אלא מהימנותא שיש בכלל זה עוד. ויתקיים ביה יעבדוך עמים לאו בעשו קאמר דהא כתיב ולא יהיה שריד לבית עשו אמנם אומ' ההוא דאיהו חסר לחם הוא יהא עבד דהיינו עשו אימתי יהא זה שהרי עד עתה לא היה ולעתיד כתיב ולא יהיה שריד לבית עשו. ויותר קשה או' הוה גביר לאחיך וכתיב הן גביר שמתיו לך ובפ' תולדות פליגי תנאי איכא דאמרי בימי דוד ושלמה נתקיים קצת וניחא ויש מי שאומר דדוקא בימי מלכא משיחא וענין הן גביר יהיה לעבדו לא שיעבוד אלא יהיה עבד כדי שישלוט עליו ויאבדהו מן העול' **ויותר** חכמה ועקימו עבד בדא שהקדימו ויטול מיד בעול' הזה ברכות אביו וסלק ברכותיו לעת המזומן לכלות עשו וזרעו כדפי' בפסוק עד אשר אבא אל אדוני שעירה.

ה' יחתו מריביו עשו וכיוצא בו שמחיתה היה לו בדבר ויתן עוז למלכו יעקב חבל נחלתו. **אלא לבן וגו**' והשמיע שהי' לו כח לגור עם לבן ולצאת מאתו בשלום ולא יצא חבול מתחת ידו יהי' סבה מה שיהיה מורה שרב כחו וכי כביר מצאה ידו ואין לו מגור מאויב. ולפי דעת ר' יהודה לא פירש יעקב שממש ניצול ע"י קסם וכשוף אלא סתם דבריו. אמנם עיקר כוונתו ע"י הקדושה. אמנם ממה שהוסיף ר' אבא בדבריו קשה שמשמע שממש נתכבד ויהי לי שור וחמור תרי גזרי דינין. וענין זה היה אפשר לפרש שור וחמור דקדושה דהיינו שור יוסף וחמור יששכר כדכתיב בכור שורו וכתיב חמור גרם ובחוץ הם פועלים בתרי גזרי דינין דכד מתחברן וגו' אמנם יעקב כל דבריו בקדש שכחם יפה מן החצונים ואתיא האי כהאיך דקאמר בשני שעירים שהם שמעון ולוי בפ' אחרי מות וכבר פירשתי שם הענין. אבל קשה אומ' צאן ועבד ושפחה אלין כתרין תתאין שממש שבח עצמו בחיצונים. ואפשר לפרש שהוא אמר ענין זה להורות שאלו הם משועבדים תחת ידו ומכניעם שהרי האחוז בשכינה אחוז בכל מה שתחת ממשלתה ועם היות שהוא עשה הבדלה בהם כדפי' בפ' ויצא עכ"ז צד הקדושה כובשם ומשדדם ועשו יחשוב שאומר שהוא משתמש בהם ועכ"ז דחיקא להו לקמן לר' יוסי ולר' יצחק שיאמר יעקב דברים שיהי' משמעותם שהיה לו חלק בחוץ כלל. ור' יהודה לא דחיק ליה האי ור' אבא מתרץ לטעמיה לקמן דלפי הנראה שכל אלו דברי ר' יהודה כדאמרי ר' יוסי ור' יצחק לקמן ור'

אבא הפסיקו בענין לבן לבד שאם הם דברי ר' אבא אמאי קאמרי אע"ג דא"ר יהודה ולא אמרי אע"ג דא"ר אבא אלא ודאי העיקר הם דברי ר' יהודה. והוסיף ר' אבא על דברי ר' יהודה דאילו ר' יהודה אמר קליה אזיל בעלמא ור' אבא הוסיף כולי עלמא ידעין דלבן לא קול בעלמא אלא ידיעה גמורה ולא הביא ראי' מבלעם הקוסם אלא מאשר תברך ואשר תאור וגו' ועיקר פרשה דברי ר' יהודה.

כמין אורב.

מפלניא לגיון היינו הלסטים דקאמר.

א"ל ההוא דאזיל באורחא להההוא דאיהו מפלניא לגיון דהיינו מחברת הלסטים.

אזל ההוא בר נש ליופי המשל שכאן המלאכים הגידו לעשו והם קדושים היו ולא מחלק עשו אם לא שנאמר שהמלאכים נתלבשו בלבוש נכרי לבא אל עשו והשתא ניחא שהיו מחברת הלסטים הלגיון. והשתא קשה לפי זה למה אמר יעקב ויהי לי כיון שהיה כורע וגו' ואפשר שהי' כוונתו שלא יבא וכיון שראה שבא חשב שבא להלחם והוא לא בא אלא להתפייס כדפי' במשל. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' חסר מהימנות' כד"א לחם אלהיו כלומר חסר הקדוש' שכן נק' לחם אלהיו על שם הקדוש' של אלהיו שיש באותו לחם והיא צד הקדוש' צד האמת לאפוקי מסטר' אחר' שהיא שקר. אלא בגין וכו' כלומר והרי יעקב שהוא נקלה לא נתקיים שיהי' לו עשו עבד לז"א אלא בגין וכו' כלומר שיעקב לא רצה להשתמש בברכו' אלא באחרית הימים. ובס"י גרסי' ועדיין לא אתקיים מינייהו כלל בגין דסליק לון יעקב לבתר וכו'. ונכון הוא. יעבדוך עמים וגומר תימה והא כתיב ולא יהי' שריד לבית עשו ואפשר לומר שאחר שיתקיים בו יעבדוך עמים אח"כ יתקיים ולא יהי' שריד לבית עשו. וצ"ע. ולבתר ההוא דאיהו עבד מתכבד וכו' ההוא דאיהו חסר לחם וכו' רצה להכריח דקרא גופי' מפרש דביעק' ועשו קא משתעי דחסר לחם הוא עשו שלא נתברך ברוב דגן ותירוש ומדחסר לחם שהוא עשו יהי' עבד ממיל' משמע שיהי' עבד ליעקב שהוא שבע לחם שנתברך ברוב דגן ותירוש ושיעור הכתו' כך טוב נקלה שהוא יעקב שנעש' נקל' לגבי עשו שבזה יהיה עבד לו עשו שהוא מתכבד ושהוא חסר לחם.

ת"ח ע"ד בגין וכו' הכונה במה שפי' בפסוק טוב נקלה בא לתת טעם אחר לזה השליחו' ששלח יעקב מלאכים ואמר שהטעם לפי שראה שהשע' משחקת לו שלח לו מלאכים שרצה להכנע תחתיו אף כי היה לאל ידו שבזה גחלים היה חותה על ראשו ואפשר דקרא מלתא בטעמא קאמר וישלח יעקב וגומר לפי שהיה מלך שנקרא הארץ על שמו ארצ' שעיר ושדה אדום ע"ש שמו שהיה אדום ולזה נכנע ושלח לו מלאכים. ועליו אמר'

חנה ה' יחתו מריביו וגומר מדכתיב מרבו חסר היינו עשו שהיה מריב עם יעקב יחתו לעתי' לבא אותם עכו"ם שעלו לשמים שיאה שכן עלו כתיב חסר אותם הוא שהב"ה ירעם וישברם ואימתי כשיתן עוז למלכו וירם קרן משיחו דהיינו לסוף הימים והוא מן הפי' שפי' בטוב נקלה וכו'. בגין דלא יסתכל וכו' לכך נעשה לו עבד בפתיח' דבריו שאם היה משתרר עליו באיזה דבר היה רואה עשו שנתקיימו בו הברכו' הוה גביר לאחיך והיה נלחם עמו והטעם שיעקב נעשה עבד מאחר שנתברך לז"א דהא יעקב סליק לון וכו'. לבתר כדקא אמרן ה"ג. א"ר אבא וכו' נר' שהביאו בשביל סיפי' דשמעתא דאמ' ואי תימא דלא סליק וכו'. וכל מה דידע בלעם וכו' ה"ג. וכתיב ביה בבלעם כלומר אי בתלמידו נאמר כן כ"ש ברבו. ואי תימא דלא סליק בידי כלום כלומר שלא הצלחתי מפני רשעותיו דע לך שהיה לי שור וחמור שהם הקליפו' שהיו כפויים תחת ידי והייתי מבטל כל כשפיו: לא תחרוש כלומר לא תעשה עבירה באופן שיתחברו ב' הקליפו' שור וחמור כמו החורש שמחבר השוורי' ע"י העול שעליה'. בכור בהמה בכור השבי וגומר הם בחינו' הקליפות זו למטה מזו. לבר נש דהוה אזיל בארחא היינו יעקב כמ"ש ויעקב הלך לדרכו. לסטים דהוה כמין באורחא עשו. פגע ביה ביעקב בר נש אחרא דהיינו שרו של עשו שפגע בו שהיה בא לפני עשו להכניעו וכשראהו שהיה בא כדרך הלוחמים: א"ל מאן אנת מי אתה הלנו אתה אם לצרינו. א"ל מפלוני לגיון כלומר אני איש מאנש' אותו לגיון כלומר שרו וקראו לגיון ולעיל קראו לסטים לפי שהי' שרו ולא רצה לבזותו. א"ל סטי לך לגבאי וכו' חד חיויא היינו שור וחמור ואינון תרין קליפין שהי' מביא עמו כפויי' תחת רגליו כנזכר בתיקוני' דף קמ"ו והכונה הוא להראות לו שלא היה מפחד לא ממנו ולא משרו. אזל ההוא בר נש כלומר חזר שרו של עשו אל עשו דהיינו אותו לגיון. חד חויא היינו שור וחמור כנזכר ואולי שמפני זה נכנע עשו והשלים עמו. אי נמי בר נש אחורא אפשר שהיו אנשים מנערי הארבע מאות שהיו באים לפניהם א"ל מאן אנת שאל יעקב של מי הם והשיבו שהיו מאנשי אותו לגיון שהוא עשו. אמ' ליה סטי לך וכו' כלומר להפחידם הגזים כן כדי להודיע לעשו אזל ההוא בר נש להההוא לגיון דהיינו אנשיו שפגעו בו חזרו להודיע לעשו. עד דחמא ליה ההיא בר נש היינו יעקב שעשו בא לקראתו. אמר ההוא לגיון הכי גרסינן כלומר אמר עשו בלבו אלמלא היה אמת שהי' מביא עמו שור וחמור לא היה כרע וכו' כדמפרש ואזיל בנמשל והנך רואה בעיניך שאין המשל דומה לנמשל בכל צדדיו דגם כי טרחתי ליישבו על אופניו א"א אבל כל כוונת המשל שהביא הוא למה שאמר ודחילו הוה לי' לעשו מיעקב כמה דהוה לי' ליעקב מעשו כי לכאור' לא אתיישבן מילי עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסז.

ת"ח מה כתיב בבלעם וגו' לראי' למה שפירש לעיל מענין לבן ובלעם כדמסיק וכמו שבלעם כחו בפיו כך לבן כחו בפיו ע"י חרשין כדמפרש ואזיל.

קסטופי לשון קומץ וקיבוץ בקמיצה אחת והקמיצ' נקרא' קסטופא במקום אחר.

עשרה זיני חרשין וקוסמין וגו' הענין שיש נחש וקסם והם זכר ונקבה כעין שיש סמאל וכחותיו לילית והיכלותיה. כתרגומו זינין והם לשון מינים ולשון זנות חסר ו' מנים והיינו זינין ומלא מונים לשון זונים אשר הם זונים אחריהם ואתיא כתרתי פירושי. קוסם קסמים ב' מעונן ג' מנחש ד' מכשף ה' חובר ו' אוב ז' ידעוני ח' מתים ב' הרי עשרה ואתיא מתים דומיא דקסמים. או לדרך זו קוסם א' קסמים ב'. מעונן ומנחש ומכשף הרי חמשה. חובר חבר ב' אוב וידעוני ד'. אל המתים ה' הם עשרה. ודייק מדלא אמר קוסם סתם כדקאמר מנחש מכשף וכן לא קאמר חובר וקשה דלא קאמר קוסם קסם כדקאמר חובר חבר א"כ קוסם קסמים ג' וחובר חבר שתים דאי חובר חבר א' לימא חובר כדקאמר מנחש מכשף מעונן מאי חבר תרתי ולימא קוסם קסם ולשתמע תרתי מדקאמר קוסם קסמים ש"מ תלת קסמים נינהו. וכשתדקדק המינים סתם הם קוסם א' מעונן ב' מנחש ג' מכשף ד' חובר ה' שואל ו' דורש ז' אמנם הם שבעה והם עשרה שדומה החיצוניות אל הקדושה דהיינו שיש באחת העליונה ג' דהיינו קוסם קסמים ג' ובאמצע ששה שהם שלשה מכאן מעונן מנחש מכשף ועולה הטמאה ומתחברת שם והיינו וחובר חבר כאו' ובית חבר דהיינו אשת מדנים כדכתיב מאשת מדנים וגו' ושלשה מכאן והם אוב וידעוני ודורש.

א"ר יוסי נחש וקסם תרי זיני דכורא ונוקבא ולאו היינו מנחש משום דהכא מני ברישא קוסם ואלו התם נחש קדמאה דכורא כנזכר בפ' בלק.

מקיזפא דמלכותא דלעילא משמע שהשיג דרך השתלשלותם מהמ' הקדושה ולהכי פליג ר' יהודה.

מקיזפא כמו מקצפא קצף וכעס הדין.

והיא אתקשרא בהו כדכתיב רגליה יורדות מות שמשתמשת בהם לצורך קיום הדיני' למט' והם רצועה להלקות.

ה' אלדי"ו עמו וגו' מורה שידע השורש העליון ור' יהודה פליג דלא ידע אלא חאמר סתם שאמונתם עוזרתם. הרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו נר"ו כתב. עשרה זינין אינון וגו' פי' דהיל"ל קוסם לחוד כמ"ש מעונן קסמים יתירה למה לי אלא לדרשא קוסם חד קסמים תרי הרי תלתא ואידך ז' הרי עשרה. עכ"ל:

והרא"ג זלה"ה כ' יעקב בפומי' שכן למד אצל לבן שכל כחו היה בפיו כדלקמן פן תדבר פן תעש' מ"ל. כיון דחמא לי' מה כתיב לאו דוק' חמא ממש אלא שידע שהי' בא לקראתו

כמו שאמרו לו המלאכים וגם הולך לקראתך וגומר כי קודם שראהו כתיב ויירא יעקב מאד ויצר לו ת"ח מה כתיב בבלעם וכו' אריש מלתי' דר' אבא קאי דקאמר כולי עלמא ידעי וכו' וכל מה דהוה ידע בלעם מיני' הוה והכריח מפסוק דכתיב בבלעם כי ידעתי את אשר תברך וגומר ואם בתלמידו נאמ' כן כ"ש בו וכן כאן הכריחו מפסוק ויבא אלהים וגומר וכן לקמיה מקרא אחרינ' דקאמר ולא הלך כפעם בפעם וגומר וכוונת ר' אבא להוכיח דרושו דקאמר ומלה קדמאה דשדר יעקב לעשו אמר עם לבן גרתי כדי להטיל פחד ענ עשו ואמ' הלא תרא' כמה גדול כחו שבתלמידו נאמ' ויבא אלהים אל בלעם וכאלו אמר וכו' דסיפה דקרא קאמר אם לקרא לך באו האנשים וגומר אך את הדבר אשר אדבר וגומר הרי שהי' בידו לקלל אלא שמנעו הב"ה וכן בלבן נאמר כן פן תדבר עם יעקב וגומר א"כ טוב עשה יעקב שבריש דבריו לא התחיל אלא עם לבן גרתי כדי להפחידו. א"נ אפשר לומר כי הכריח כן כי הלא תרא' כמה הי' גדול טומאתו של לבן שהיה גדול מטומאתו של בלעם שבבלעם נאמר ויבא אלהים אל בלעם לילה דהיינו בהקיץ ואל לבן מתוך גודל טומאתו נאמ' ויבא אלהים אל לבן בחלום הליל' כי לא היה ראוי שיהיה בהקיץ מכאן תדע גודל רשעו וטומאתו לכך יעקב התחיל בו. פן תעש' ליעקב רעה מ"ל הוקש' לו תרתי חד מאי תדבר תעש' מבעי ליה כי בני אדם דרכם להלחם בידיהם תו מאי מטוב אמאי לא. אלא למקטלי' בפומי' ולשיצא' כלומר אפי' בדבו' הטוב הי' יכול לנזקו וזהו שדקדק למקטלי' בפומי' ולא אמר במילוי שנק' קללותיו אלא אמר בפומיה כלומר בכל מה שהי' מוציא מפיו אפילו דברי שלום היה יכול לנזקו. הה"ד ארמי אובד אבי כלומר השתא אתי שפיר אומ' אובד אבי שהיל"ל הורג אבי אבל השתא אתי שפיר אומר אובד כלומר כדרך המכשפי' שמאבדים את הדבר מן העולם שלא ירא' ולא ימצא עוד לא חי ולא מת כדרך האבידה הנאבדת. ודא הוא סהדותא כלומר צריך להעיד בתורת עדו' ולהודו' לשי"ת על הנסי' ועל הפורקן שעש' עם אבותינו שלא בא לבן בחרב ובחנית להרוג את יעקב כדרך כל הלוחמים שאם בזה כך אפשר שהיה הוא נהרג קודם כי היה יעקב נזהר מחרבו קודם אלא שבא להורגו ולאבדו מן העולם באמרי פיו שהיה באופן שלא היה יעקב יכול להזהר לינצל ממנו כי היה יעקב בטוח כי היה חושב שבא ללוות לבנותיו ולולי שמנעו הב"ה היה יכול לו לכן צריך לאסהדא בתורת עדות ארמי אובד אבי. כתיב בי' בבלעם וכו' כבר פי' שכל זה הביא רבי אבא להוכיח כח לבן מכח תלמידו כדי לתת טעם ליעקב שהתחיל עם לבן גרתי והשתא הוכיח עוד מפסוק ג' שבתלמידו נאמר לקראת נחשים כמו שנאמר ברבו נחשתי ותרוייהו הם מלשון נחש וקסם כדמפרש ואזיל. בעסק' דיעקב כלומר שהי' מנחש אם היית' הברכ' באה מחמת יעקב או לאו וראה

שהכל הי' בא בשבילו וז"ש נחשתי ויברכני ה' בגללך הרי שהי' מנחש בנחש' ובחרש' דילי' עם היות שכל כחו הי' בפיו עכ"ז הי' צריך כדי שיבא הענין לידי גמר הי' צריך לעשות שום קסמים וחרשין אבל העיקר הי' באמרי פיו. סבאי זקני שכן לבן הי' זקנו של בלעם הה"ד כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כלומר השת' אתי שפיר דנקט קרא נחש בקדמית' שהוא העיקר שהי' באמרי פיו וכוונת הכתוב לומר אפי' הנחש שהו' הכח הגדול שהי' מבי' לבן לא שלט בהם יעקב שהוא שם הקטן כ"ש שישלוט הקסם שהו' הקטן בבחינתו הגדול' שהי' נק' ישראל. דתרווייהו עבד ולא יכיל הה"ד ותחלף את משכרתי וכו' כלו' שבכל כשוף וכשוף הי' מנסה ומבחין אולי יוכל להלחם בי שכשהיה רואה שלא היה עולה בידו הי' מחליפו בכשוף אחר. והחליף את משכרתי עשרת מונים ולא נתנו אלהים להרע עמדי ה"ג והוא פסוק אחר שאמר לנשיו קודם שברח וטעות הוא שנפל בספרים. עשרה זינין א' קוסם. קסמים תרי הרי תלת. ד' מעונן ה' ומנחש. ו' ומכשף ז' וחובר חבר.. ח' ושואל אוב ט' וידעוני. י' ודורש אל המתים.

אמר רבי יוסי נחש וקוסם תרי זינין אינון ובדרגא חד סלקין ר' יוסי אתא לפלוגי עלי' דרבי אבא ואמר כי נחש וקוסם תרי זיני אינון ושניהם שוים ואין לזה כח יותר גדול מזה וז"ש בדרגא חד סלקין במדרגה א' שתיהם והראיה כי הרי שני אויבים כל אחד ואחד נקט אחד מהם ולא הוצרך ליקח שניהם כי בלעם נקט קסם ולבן נקט נחש מסתמא כי שניהם שוים לרעה שאם היה אחד מהם גדול מחבירו כל אחד היה בוחר ברע בריבויו. והאי והאי לא סליקו בידייהו כלומר ואפילו ששניהם גדולים לא זה וזה עלה בידיהם: הה"ד כי לא נחש ביעקב כלומר השתא אתי שפיר שהזכיר הפסוק נחש ביעקב וקסם בישראל כי בנחש לבדו הי' בא לבן אצל יעקב לא בשניהם כמו שאמרת ושזה הי' גדול מזה אלא בנחש בלבד בא אל יעקב ובקסם לבדו בא בלעם אל ישראל וז"ש הה"ד וכו' כלומר אליב' דידי יתתרצו בפסוק כמה קושיות כי נקט נחש ביעקב כי כן לבן בא כנגד יעקב בנחש וגם יעקב קדם בזמן ואח"כ בא בלעם בקסם על ישראל ושניהם נחש וקסם הם תרי פגעי בישי שוים: דבכתרין דילן היינו עשר קליפות ובהם מקושרים ע' אומות. מקיזפ' דמלכות' דלעיל' מתעטרן א"נ מתחברן והיא אתקשרת בהו וכו' ה"ג והכונה כי הקליפות הם למטה למטה מהמלכות כמה מדרגות ואין להם שום כח וחיל לפעול שום פעולה לא קטנ' ולא גדול' ולא שום כשוף כי אם בגזירת ומאמר המלכות. ואומר מתעטרן רמז להתלבשות בהם השכינה הנק' עטר' וזהו סוד גלות השכינה כי להיות ישראל בגלות צריכ' השכינה להתלבש בשר ההו' כדי להשבר כחם כדי להגין עליהם שלא יבלעום זאבים וכדי לזונם ולפרנסם. ולגירסא דגרסי מתחברן הענין תוא כי אלמלא התלבשות

השכינה בהם והשפעת' בהם יתבטלו מן העולם כרגע ולא יהי' לאל ידם לפעול שום פעול' כי נצוץ א' מהקדוש' כחד שביל דקיק מתפשט עד הקליפות וזהו שהי' משיג בלעם ואלמל' השביל הדקיק הזה המקיימם והמחברם יחד יתבטלו מן העולם ויאבדו כרגע וא"א לעול' זולתם כי הם רצועת הדייני' וכן חימום' דמצוה וכיוצ' וז"ש מקיזף' דמלכות' דלעיל' מתחברין כי חבור שלהם נמשך מהמלכות כנזכר. והיא אתקשרת בהו כלומר והמלכות הנז' היא מקושרת עם ישראל וכל מה שאנו עושים כנגדם היא מבטלת וכל מה שאנו בונים היא הורסת דכתיב וכו'. א"נ והיא אתקשרת בהו ר"ל עמהם ומצדם כלומר שמדת המלכות מצד מעשיהם של ישראל הטובים היא מתקשרת למעלה עם הת"ת א"כ מה אנו יכולי' לעשות להם כי כל יכולתנו וכחנו הוא ממנה והכח שלה הוא מהם נמצא שהם כביכול שולטי' עליה צדיק מושל יראת אלהים ואפשר שרמז זה בפסוק ה' אלהיו שהיא השכינה עמוד ישראל דהיינו מצד מעשיהם הטובים ותרועת מלך שהוא ת"ת בו בה' אלהיו הנז' שמתייחדים מחמתם ולפי זה אתי שפיר שהשיב רבי יהודה ואמר ח"ו דהוה ידע בלעם בקדוש' דלעיל' דהיינו מאי דאמרן עכ"ל הרא"ג ז"ל.

דף קסז:

אמר ר' יצחק יאות הוא ליעקב דהוה קדישא וגו'. אפשר כי לעיל בדף שעברה דף קס"ו ע"ב ביאר ר' יהודה ענין ויהי לי שור וגו' כי הכוונה להפחיד את עשו ולו' לו דע כי עם לבן גרתי שהוא הקוסם הגדול שיש בכל העולם כנודע והנה למדתי ממנו כשפיו ויהי לי שור וחמור ועבד ושפחה כל הכתרין תתאין ואני יודע לפעול בהם כי למדתי ממנו ולכן השמר לך ממנו ולכן נתיירא עשו. והנה נמצא כפי זה כי או' ויהי לי ר"ל כי הם לחלקי ואני נאחז בהם כמו לבן ולכן אני פועל בהם מה שארצה כי יודע הוא כי אם לא היה הוא דבק עמם לא היו נשמעין אליו למלאות חפצו א"כ מזה הורה יעקב כי היה נאחז בהם וזהו קושי' ליעקב גדולה. אמנם לזה היינו מתרצים כי לא אמר כן אלא מפני הפחד ומותר לשנות מפני השלום. אמנם עתה חזר ר' יהודה ואמר מאן דאינון קדישין הם משתמשין בקדושה והמסאבין ישתמשון במסאבותא דכל זינא אזיל בתר זיניה וזהו וטמא טמא יקרא נמצא לפי זה שימשך לנו קושיא הנ"ל שאין לה תירוץ כי הנה אחר אשר אין קורא לטמא כי אם הטמא כמ"ש וטמא טמא יקרא שר"ל שמי שהוא טמא קורא לטמא אחר כמוהו ח"כ ח"ו הי' מושך יעקב עליו בדיבורו את הטומאה כי ידעת כי אפי' הדבור פוגם וכמשז"ל כי למה נענש יהוא במה שעבד ע"ז ותירצו לפי שאמר יהוא יעבדנו הרבה ולפי שהוציא דבור ההוא מפיו גרם לו שתמשך עליו טומאת ע"ז. וגם כי הנה נודע כי אסור לישׂ לגנוב את המכס ע"י שינהג במלבושיו מנהג נכרי והנה

למה יעקב רצה להנצל ע"י הטומאה וה"ל לעשות כדוד ע"ה שאמר לגלית אתה בא אלי בחנית וגו' ואני בא אליך בשם ה' אלהי ישראל וכן היה ראוי ליעקב בחיר ה' להתלות בשי"ת ולא להשתבח דאסתאב בבית לבן בלימוד חכמת טומאת כשפיו כדי להפחיד את עשו וז"ש **יאות** הוא ליעקב וגו' כלו' וכי יאות ודבר הגון היה ענין הזה או נאמר דשבחא הוא דיליה והלא אין הדבר כן כי אדרבה ה"ל להשתבח כי לעולם היה ירא את ה' אפילו בהיותו בבית לבן כאשר הי' האמת ולא להשתבח ע"י הטומאה.

א"ל יוסי וגו' פי' אע"ג כי כבר ביארנו דר' יהודה סבר כי מ"ש לו יעקב ויהי לי שור וגו' הוא רמז אל הקליפות כנ"ל ולז"א ר' יוסי כי אעפ"י שר' יהודה ביאר כן עכ"ז אין סברתו זו כדברי ר' יצחק וז"א אנא מסייע לך וגו' כי ר' יצחק סבר דאי אפשר היה להשתבח בדברים אלו כי אסור הי' ובפרט איש כמוהו שלם ובחיר שבאבות והביא ראיה כי כתיב אנכי עשו בכורך ואע"ג שמותר לשנות מפני השלום עכ"ז לא רצו רז"ל בתירוץ זה אמנם ביארו כי דברים אלו הם אמיתיים ואעפ"י שהם דברים אשר שייך בהם הבנה אחרת כאשר הבין ר' יצחק עכ"ז אמתיים הם כי כוונתו לומר אנכי הוא מי שהוא אמנם עשו הוא בכורך ולהכי פסיק טעמא בין אנכי לעשו וא"כ גם בפסוק דידן אין לומר כי שינה מפני השלום להטיל פחד בלב עשו. א"כ אוף הכא ויהי לי שור וחמור הם דברים אמתיים כי לבל יתקנא עשו על ברכותיו לז"א לא יקנא לבך בזה כי לא נתקיימו כי לא היה לי רק שור וחמור וגו' שאינו מכלל הברכות ואם נרצה להרחיב הביאור היה אפשר לומר כי הוא ממש דוגמת אנכי עשו בכורך כי שייך ביה שתי הבנות ולהכי קאמר לשון א' הסובל ב' פירושים כדי שיטעה יצחק בפי' דבריו וגם כי הם דברים אמתיים ועשה הדבר בחכמה. וגם הכא סובל פירושים כי סובל פי' דר' יהודה שהוא סוד הקליפות הנק' שור וחמור כדי שיטעה עשו ויתפחד ממנו. וגם הוא לא דיבר שקרים כי כוונתן היתה לומר לא תשוי לבך ורעותך וגו' אמנם כדי שיטעה עשו ויתפחד לזה דבר דברים סתומים נמצא כי הוא לא התפאר ואשתבח במאי דאסתאב בלבן וגו' כי דבריו סובלים פירושים אמנם אם עשו יטעה בדבריו יטעה וכדרך אנכי עשו בכורך כי כל דרכי יעקב היו בערמה וחכמה כנודע. ואמר כי שום א' מן הברכות לא נתקיימו כי כנגד הוה גביר לאחיך וגו' הנני או' עבדך יעקב לאדוני לעשו. וכן כל השאר:

ר' אבא אמר וגו' הנה לעיל כשפתח ר' יהודה לדרוש פסוק ויהי לי שור וגו' סייעו ר' אבא והשלים דבריו כנ"ל ע"ש ולכן גם עתה בא לסייע את ר' יהודה ואמר אמת הוא כי גם שפסוק ויהי לי שור וגו' הם על הקליפות אין בכך כלום לפי כי ביעקב כתיב יושב אהלים פי' כנודע סוד הזה ואין צורך להאריך בו כי יעקב הוא בת"ת הנק' תם כי בהצטרפו עם

המ' הנק' ים נק' יחודם יחד תמים כנז' פ' שלח ע"ש אמנם הת"ת לבדו נק' תם והוא אוחז בב' זרועות שהם דין וחסד והם אהלים הנז' בפסוק והנה כל הקליפות שהם שור וחמור וגו' ושפחה כולם הם תחת הגבורה והם משועבדים אליה ונשפעים ממנה וזהו כוונת או' ויהי לי שור וגו' פי' כי היו שלי ונכנעים תחתי כי הנני יושב אהלים ולכן כולם נכנעים תחתי לרשותי ואין פי' ח"ו כי אני מצדם של הקליפות רק שהם משועבדים תחתי ובזה נתרצה הקושיא דר' יצחק. אבל עכ"ז אין זו כוונת ר' יהודה רק באופן אחר וז"א אבל על מה דקאמר ר' יהודה בגין וגו' פי' כי ר' יהודה אין זו כוונתו אמנם פי' דבריו הם כי לא באו לו הברכות מחמת שברכו אביו רק לפי שה' חפץ בו כי הלא עם לבן גרתי ורצה לאבדני כמ"ש ארמי אובד אבי והב"ה הצילני מידו כי ויהי לי שור וגו' פי' היו כנגדי אותם הקליפות להלחם בי אותם שנק' שור וחמור ועכ"ז לא הצליחו עמדי כי הב"ה הצילני מידו וזה יורה כי לא מפני הברכות היה רק כי ה' חפץ בי והוא בעזרתי תמיד ואין כוונת או' ויהי לי שור וגו' כפשוטו או אפשר כי כוונת יעקב הוא כפי' הנ"ל שהכוונה היתה לרמוז כי לא נתקיימו הברכות כי הוא אמר מטל השמים וגו' לא הי' לי אלא שור וגו' כנ"ל. אמנם יעקב לפי שהיה שלם לבבו על כל אשר גמלהו ה' ולכן רצה להודות לשי"ת בתוך דבריו ולספר לעשו ענין ארמי אובד אבי ויהי לי כנגדי שור וחמור וגו' הם הקליפות והב"ה הצילני מידם אמנם כוונת דבריו הם כפשטן להגיד לעשו כי לא נתקיימו הברכות כנ"ל וז"א וכולא הוה בגין דלא יסתכל וגו'.

וע"ד כתיב כי ישרים וגו' פה הורה ענין הנ"ל כי יעקב הוא יושב אהלים אחיד לתרין סטרין וכן הם דרכיו ית' כי הלא הם ישרים ודאי ועכ"ז יש בהם ב' בחינות כי צדיקים [476] יעקב ודבריו. וכן פסוק תמים תהי' וגו' כי פי' ת"ם י"ם ת"ת ומ' כנ"ל כי הם ב' אהלים רחמים ודין כנודע. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרמ"ק זלה"ה כ' ר' אבא אמר וגו'. ר' אבא סייע לר' יהודה לעיל כדפי' שם להכי מהדר השתא וקאמר כתיב איש תם. משלים והיינו יושב אלהים לתרין משכנין לאה אהל עילאה ורחל אהל תתאה והא ימנית על החסד והב' שמאלית עם הגבורה והוא משלים תם לתרין סטרין ימין ושמאל דהיינו תרתי משכנין ולכך מעולם לא עלה על דעת שום אדם שישבח יעקב בטומאה אמנם כוונת ר' יהודה להודיע יעקב חסדיו של הב"ה אמר עם לבן גרתי והיינו או' בגין דלבו שלם וגו' ואנא יתיבנא וגו' היינו ואחר עד עתה:

ובעא לאובדא לי היינו ויהי לי צערני בשור וחמור צאן ועבד ושפחה כחות חרשיו והצילני ה' מהכל ולא היה אומר הוא דרך שבח אלא דרך צער.

[476] [ובכ"י כ' כי צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם וכן הם דרכי יעקב ודבריו]

בגין דלא יסתכל וגו' ועשו ידמה שהיה אומר לשבח עצמו והיינו כי ישרים דרכי ה' וגו' ופושעים יכשלו בם לכן עשו פושע יכשל בדעתו כאותו הענין שפי' ר' יהודה בעובדא דלגיון במשל ההוא כדפי' שם. וכתיב תמים תהיה עם ה' ועם ה' היה יעקב תמים אמנם עם עקש עשו הרשע הלך בעקשות ואיהו איהו דמטעי אנפשיה כדפי': וכל כך למה ירצה שהוא לא שלח לראות אם עשה תשובה ועוד אלו המלאכים היו יודעים שהב"ה יצילנו א"כ למה צערוהו בזה אלא כדי שיתפלל כדמפרש כי התפלה לצורך גבוה לייחד הספי' כדמסיק: סנדלפון הוא ממונה על האויר העליה דרך ההיכלות עד הכסא דהיינו אכתריאל והוא הקושר כתרים לעלותה אל האצילות. והנה סתם תפלות הוא עטרה לחי העולמים דהיינו התעוררות ליסוד אמנם תפלת הצדיקים עולה יותר דהיינו עטרה לת"ת והיינו אומרו ואתעביד עטרה לאעטרא לי' לקב"ה למעלה מחי העולמים שסתם תפלות אינם יכולים לקשור המלכות אלא ביסוד אמנם שאר הצדיקים הם מעלים אותה עד למעלה לבינה וחכמה ע"י הת"ת עטרה בראש ו': ועם היות שתפלת הרבים אינה תפלה מובחרת כתפלת הצדיק שכחו גדול כנזכר יש בה זכיות הרבה וז"ש דא"ר שמעון וגו' אתכלילת בכמה סטרין היינו שזכות הרבים כוללים המדות המצות ושלימות שבכולם יחד כאו' כולך יפה רעיתי.

וצלותא דיחיד סתם כל איזה יחיד מאותם הרבים.

ות"ח יעקב לבדו כליל הוה והיה צדיק חשוק מתרי טעמי בענין שהם ד' בחינות הא' תפלת יחיד הב' תפלת רבים הג' תפלת הצדיקים הד' תפלת יעקב צדיק וכליל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' מאן דאינון קדישין וכו' כלומר והתקדשתם אתם בעצמיכם קודם כדי שתהיו קדושים בקדוש' עצמה ותוכלו להשתמש בה. מאן דאינון מסאבין מסאבו אזדמן לון כי כמו שבקדוש' צריך האדם קודם להתקדש ואחר שכבר הוא קדוש אח"כ קדושה יתירא אזדמן לי' כמו כן בטומא' כי מאחר שהוא טמא שטמא את עצמו בלשונו הרע ולקה בצרעת שעליו נאמר טמא הוא בדד ישב טומא' אחרת אזדמן לגבי' דכתיב וטמא טמא יקרא כלומר מי שהוא כבר טמא לטומא' אחר' הוא קורא שישרה עליו כלומר מזומן הוא לטומאה אחרת ע"ד בא ליטמא פותחי' לו כלו' פתחים טמאים ולפי הגירס' דגרסי הה"ד וטמא טמא יקרא ירצה להאי פירוש' אתי שפיר תרי זמני טמא טמא כנזכר כי לפי הפשט הי"ל וטמא יקרא בלבד.

אמר ר' יצחק יאות הוא ליעקב וכו' לעיל קאי אמלתי' דר' אבא דאמר ואי תימא דלא סליק בידי כלום ויהי לי שור וחמור אינון תרי גזרי דינין וכו' צאן ועבד ושפחה אלין אינון

כתרי תתאי וכו' ולא פירש ויהי לי מאי משמעותו ולכך אתא ר' יצחק ושאל שיפרש דבריו מה הי' מפרש במלת ויהי לי דתרתי משמע חד ויהי לי שור וחמור ר"ל שגם אני יודע לעשות כשפים שכבר נסיתי בהם וידעתי ענייני'. וחד ויהי לי ר"ל שהכנעתי הקליפות והשפלתים תחת רגלי וז"ש יאות הוא ליעקב לומר דאסתאב בלבן וחרשוי כמו שנרא' מתוך דבריך או שבח' הוא דילי' כלומר הפן השני שנרא' ג"כ מדבריך שהיו תחת רגליו ולכך אני שואל מאי כוונתך בפי' הפסוק והמתין ר' יצחק לשאול עד כאן לפי שכיון שראה שהיו ר' יוסי ור' יהודה מקשים זה לזה אמר אולי ר' אבא יפרש דבריו ולא אצטרך לשאול אבל אחר שלא נגעו במשאם ומתנם כי אם בענין נחש וקסם כנז' אז שאל השואל. א"ל רבי יוסי וכו' קפץ רבי יוסי קודם שישיב ר' אבא ואמר כי אין מקום לשאל' זו כי מאחר שר' יהודה אמר לעיל מיני' דר' אבא מאי חמא יעקב דשדר לי' לעשו וכו' שהכונה שיעקב ח"ו לא נשתמש ונטמא בקליפות כדי להנצל ממנו אלא שהב"ה הצילו כדכתיב ארמי אובד אבי ועשה כל יכלתו והב"ה אמר לו פן תדבר וגו' ועל אלו הדברים אתא ר' אבא והוסיף על מלתי' ופי' פסוק ויהי לי שור וחמור וגו' שהיו קליפות וממילא משמע כונת דברי ר' אבא שפי' ויהי לי ר"ל כפופים ונכנעים תחת רגלי וז"ש אע"ג דקאמר ר' יהודה כלו' אע"ג דקאמר ר' יהודה דבריו ועליו אתא ר' אבא להוסיף ולא נשאר לך מקום לשאלתך עכ"ז אנא מסייע לך וכו' והכונה שר' יצחק כששאל ואמר יאות הוא ליעקב וכו' לא היה כונתו בלבד לשאול לידע מה פירוש היה מפרש במלת ויהי לי שודאי הי' יודע דקרא לא אתי לספר גנותו של יעקב אלא שבחו אמנ' כונתו דר"י לשאול הוא לפתוח לו לר' אבא פתח כדי להקשות לו ולומר אחר שאתה רבי אבא פירשת כי שור וחמור וצאן ועבד הם קליפות ואע"ג שבודאי אתה תפרש ויהי לי ר"ל כפופים תחתי עכ"ז נתת מקום למינים לטעות כמו שנתת לי מקום לספק ולשאול והם יפרשו להפך ויאמרו אחר שפי' שור וחמור וגו' הם קליפות ג"כ יאמרו שפי' ויהי לי ר"ל עם לבן גרתי ונטמאתי באלו הקליפות כמוהו וחס לך ר' אבא שתפתח פתח שיחשדו ליעקב שהוא קדוש אלהים וממילא משמע דרבי יצחק לא סבירא לי' כי פי' שור וחמור וגו' הם הקליפות אלא הם כמשמעם ולז"א ר' יוסי אע"ג דקאמר ר' יהודה וכדפרישנא אנא מסייע לך לסברתך שאתה סובר ששור וחמור הם כמשמען שנרא' מדבריך כנזכר והראי' דהא כתיב באנכי וגו'. למחלף שמיה בשמא דמסאב' כלומר הרי לך ראי' כי פי' ויהי לי שור וחמור אינו ר"ל קליפות אעפ"י שתפרש כי ויהי לי ר"ל כפויים תחתי כי הרי יעקב אפי' להחליף שמו בשמא מסאבא לפי שעה לא רצה כ"ש לומר שהיו לו שור וחמור כפופים תחתיו שלא הי' מחזר אחריהם כלל כ"ש וכ"ש שלא תפרש ויהי

לי שנטמא בהם אלא ודאי ויהי לי שור וחמור הם כמשמען וז"ש אוף הכא ויהי לי שור וחמור וגו' פירושו הוא לא תשוי לבך ורעותך להההיא ברכתא וכו'.

רבי אבא אמר כתיב בי' ביעקב וכו' כונת ר' אבא לקיים פירושו ואמר דלא קשיא מידי דלעולם אימא לך כי שור וחמור הם הקליפות כנזכר וא"ת הרי נתת מקום למינים לטעות הא ליתא כי הלא תראה שהתורה העידה עליו שיעקב איש תם יושב אהלים א"כ ודאי לא יחשדהו שומע להוציא עליו דיבה רעה כלל ואין מקום לטעות שנטמא ח"ו ואם תקשו לי מי הכניסני בתגר זה לפרש פי' זה בשור ובחמור הוא שבאתי על דברי רבי יהודה והכרחתי פי' דכן סבירא לי והוספתי לפרש פי' פסוק דויהי לי שור וחמור על הדרך ההוא וז"ש על מה דקאמר ר' יהודה כלומר על דבריו באתי ויעקב אמרו כן להגדיל שמו ית' ולהודו' לו שעש' עמו כ"כ חסד דכל עלמא ידעי עובדוי דלבן מאן אינון וכו' ושיעור הכתוב ראו כמה חסד עשה עמי הב"ה שעם לבן שהי' ידוע מה שהי' גרתי עמו והב"ה הצילני ולא זו בלבד אלא שהכנעתי קליפותיו והשפלתם תחתי א"כ חסדי ה' אזכיר וא"ת ומה שייכין דברי' אלו לאמרם לעשו כי הוא הגומל [477] כשיגיע לביתו לא לעשו בשלמא לדידכו אתי שפי' שהכונה לומר שלא נתברך מטל השמים וכו' שאלו אינן לא מן השמים ולא מן הארץ. ולז"א וכלא הוה בגין דלא יסתכל ביה עשו כלומר כי ג"כ שייך בשליחו' הזה הדברים הללו כדי שלא יסתכל בי' עשו דאתקיימו ביה אינון ברכאן. דמדק' משדר לי' הרחק' הנזק והוא שהב"ה הצילו מנזק לבן ושכל קליפותיו נכנעו לפניו ולא הזיקוהו א"כ לא נתקיימו הברכות אחר שלא זכר אלא הרחק' הנזק לא הקרב' התועלת. א"כ בזה ההודא' היה מוציא מלב עשו אי זו טינא שהי' לו על קיום הברכות כנזכר. והנני חוז' לפרש המלות. דלא אוצרנ' לון וכו' רעי ענא בחקלא ומי שהו' רוע' ויישובו בשד' אין לו מקום לאצור דגן ותירוש. ואיהו יתי' בתרין משכנין עלאין דהיינו בינה ומ' והו' בריח התיכון מבריח מן הקצ' בינה אל הקצ' מ'. ואשלים להאי גיסא וכו' דהיינו דאשלים ומכריע בין תרין סטרין שהם חסד וגבורה ומטיל שלום ביניהם לכן נקרא שמים שמכריע בין אש ומים. וע"ד כתיב כי ישרי' דרכי ה' וגו' הדר לעיל דקאמר בגין דאיהו יתיב בתרין משכנין ואשלים להאי גיסא וכו' וזש"ה כי ישרים דרכי ה' שהוא הת"ת שמיישר כל העולמות להאי גיסא ולהאי גיסא כדפי' וכתיב תמים תהיה עם ה' אלהיך כלומר כמו שהי' יעקב איש תם כנזכר כן אתה תשתדל להיות ג"כ כמוהו להתקשר במדת הת"ת באופן שתהי' מתמים ומשלים בין העולמות בשותפות ה' אלהיך כי בהיותו אחוז בו אל אשר יהי' שמה הרוח ללכת ילך עמו. א"נ הדר למאי דסליק מיני' והוא לומר שח"ו לא

[477] נ' דכאן חסר תיבות ואצ"ל הי"ל להודות ולברך ברכת הגומל כשיגיע לביתו כו':

יחשדוהו ליעקב שנטמא בקליפות כנזכר כי התורה העידה עליו שהיה איש תם וכו' ובזה אין מקום לטעות כנזכר כי בזה ישרים דרכי ה' דרכי התורה הם ישרים שבמקום א' גלה חסידותו של יעקב שהיה איש תם וכו' כדי שלא יתנו לבם המינים לטעות כנזכר וא"ת סוף סוף שמא יבא איזה אדם ויטעה ולא יתן אל לבו הפסוק המגלה חסידותו דהיינו ויעקב איש תם לזה אמר אני איני מדבר אלא בצדיקים ההולכים בדרך יושר וז"ש צדיקים ילכו בם אמנם אם יש מי שדרשו לגנאי אין אני אחראי לכך וז"ש ופושעים יכשלו בם. וכתיב תמים תהי' וגו' כלומר הרי לך פסוק אחר שצותה התורה שיהיה האדם תמים ולא ילך בטומאות וכשפים ובודאי יעקב למד כל התורה וידע שאסור ליטמא בכשפים וכיוצא ולא עבר על ד"ת א"כ ליכא למטעי ולומר שיעקב נטמא בקליפות כנזכר אלא פי' ויהי לי שהב"ה הכניעם לפניו.

וישובו המלאכים וגו' וכ"כ למה אלא אינון אמרו לי' הכי ה"ג. והכונה וכ"כ למה כ"כ דברים שאין ראוי להפחיד למי שיש לו פחד וכ"ש להפחידו יותר מדאי וכ"ש בהיותם מלאכים שהם בעצמם לא היו מפחדים ג"כ לא היה להם להפחיד ליעקב ותירץ. אלא אינון אמרו לי' הכי כלומר אף שאינו ראוי להם להפחידו כנזכר עם כל זה לא סגי בלאו הכי כי רצונו יתברך היה בנין דקב"ה אתרעי וכו' ותרתי פרכי תירץ אחד במלת הכי כלומר מדברים האלה המכניסים פחד בלב שומעם ושניה במלת אינון כלומר המלאכים עצמם אפילו הם מלאכים. אתרעי תדיר כלומר הגם שיעקב היה מתפלל עכ"ז הב"ה רוצה שיתפלל תדיר לעולם לא יפסוק. סנדלפון שמי' בס"י ליתיה. ה"ג בספרים ישנים וחסר בספרים ועביד מנייהו עטרה לחי העולמים ואוקמוה וכ"ש צלותיהון דצדיקייא דקב"ה אתרעי בהו ואתעבידו עטרה לאתעטר' באינון צלותין לקב"ה ואי תימא כיון דאינון משריין קדישין הוו אתיין עמיה אמאי דחיל אלא צדיקייא לא סמכין על דא אלא בצלותהון ובעותהון לגבי מאריהון ות"ח וכו' ע"כ וה"פ. ואוקמוה בפ' ויקהל דף ר"ב. ואי תימא כיון דאינון משריין וכו' כלומר בשלמא למלאכים שאמרו דברים הללו ליעקב לא קשי להו כי היו מוכרחי' במעשיהם כנז' אלא ליעקב תקשי אמאי דחיל מאחר שאותם המלאכים היו עמו לכל אשר יצוום כ"ש שיהיו עמו להצילו וא"כ אפי' שהמלאכים אמרו לו אותם הדברים לא הי' לו לירא כלל אפי' פחד בעלמא. אלא צדיקייא לא סמכין על דא כלומר הגם שהיו המלאכים והשכינה באים עמו לא רצה לסמוך עליה' בלתי תפלה אלא בצלותהון ובעותהון לגבי מאריהון פי' שאפי' שהי' מתפלל על צרתו הקדים שבחיו בג' ראשונות ואח"כ שאל צרכיו וזהו ויאמר ה' אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק אבות

וגבורות ואח"כ אמר הצילני נא וגו'. וא"ת בשלמא תפלה דסגיאין אתרעי בה קב"ה דברב עם הדרת מלך אבל תפלת יחיד מאי רעות' איכא בי' לכן תירץ ואמר:

ות"ח דאר"ש וכו' כלומר אומר לך טעם רצונו יתב' בתפלת רבים ומיניה אתינ' ליעקב ובמסקנ' דמלתא קא מתרץ. בגין דסלק' בגוונין סגיאין כלומר שעולה התפלה מכמה מיני שאלות זה שואל רפוא' וזה שואל לחם וזה שואל בנים וזה שואל חיים וכיוצ' ולהיות כי רבוי השאלות עולות לפני השכינה נכמרים רחמיה בראות' כמה העולם צריך ומקבל אותם התפלות ועול' למעלה ונכללת מכל המדות כי הולכת ונכללת במדה שיש בה בני חיי ומזוני ואח"כ נכללת במדה שיש בה רפוא' וכיוצ' באופן שהוא רוצה בתפלת רבים להיות' נשפעת מכל אותם השפעים ששאלו המתפללים וז"ש בגין דסלק' בגוונין סגיאין: ואומר מכמה סטרין כלומר סטרא דטוב וסטרא דרע דהיינו שעול' בתוכם תפלת פושעי ישראל ע"ד החלבנ' וכו' ואומר כמה סטרין כי בטובים יש מינים הרבה זה טוב מזה וכן ברשעים נמצא דתרין סטרין דטוב ורע מתחלקים לסטרין רבים לז"א מכמה סטרין בלשון רבוי: ובגין דאתכלילת מכמה גוונין וכו' נכנס בשתים ויצא בא' לאשמועינן שדי בא' מהנה לשתהי' מקובלת והיינו בגין דסלק' בגוונין סגיאין עול' ומנח' על רישא דצדיק חי עלמין דהיינו היסוד שעולה המלכות אל היסוד ואז נעשה עטר' על ראש צדיק שהוא מחיה כל העולמות כלם בתתו לכל א' וא' די מחסורו ושאלתו אשר שאל מאתו שיש סיפוק בידו להספיק לכל א' די מחסורו והענין כי גם היסוד רוצה בזה להיות כי אם הוא משפיע ונותן משפיעים ונותנים לו דכל כמה שהוא משפיע משפיעים בו לכך רוצה גם הוא בתפלות הרבים. לאתקבל כצלות' דסגיאין ה"ג בכף ולא גרסי' אלא:

ות"ח יעקב כליל הוה וכו' מסקנ' דתירוצ' הוא דקא מסיים כי להיות יעקב אפי' בהיותו יחיד היתה תפלתו כוללת הן מצד היות' תפלת רבים כי מסתמא בניו היו ג"כ מתפללים כראותם צרת אביהם וצרתם והן מצד שהית' גם כן כוללת מכמה שבחים ותשבחות ושאלות כמ"ש ויאמר ה' אלהי אבי אברהם וגו' ואטיבה עמך דהיינו רבוי שאלות לכך הוה קב"ה אתרעי בי': מה כתיב ויירא יעקב מאד ויצר לו כלו' השתא שפיר ומתורץ הכל באומרו ויירא יעקב ועוד אומרו וייצר לו שלשתם יחד שהקש' לעיל שהוצרך להטיל עליו כ"כ פחד כדי שיתפלל לאל ית' מלב ונפש: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסח.

זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהו מצד הרצון העליון ברחמים פשוטים.

ויהב לון ארייתא מצד הת"ת דהיינו אחיזה בו תורת אמת ארייתא דקשוט בגין למזכי ביה לחיי עלמא שנאחזים בבינה:

וכל מאן דישתדל באורייתא שכרו אינו מן התורה עצמה ת"ת אלא משלש ראשונות דהיינו משיך עליה החיים משם אחר פטירתו נקשר באותם החיים ואעיל ליה התורה לעלמא דאתי שהיא הבינה ולא לבינה עצמה אלא לחיים שבה דהיינו חיי עלמא דאתי והיינו סוד החיים מכתר וחכמה. והנה לזה פתח ר' יהודה אשרי אדם מפחד תמיד דהיינו המפחד מן החטא וניצול מן הרעה החיצונית ומתקשר בטוב החיים הנזכרים: ור' אלעזר פליג דר' יהודה לא קאמר שיש טובה בתורה לגוף אלא לנשמה והוא מפרש שגם הגוף נהנה בה בהיותה לשמה דהיינו שיש בה חיים הנזכרים כי שלא לשמה היא בשמאלה עושר וכבוד כנודע ותחלת הנאתה הוא מהמות שיהנה שאין יצה"ר ממיתו שהוא מת ע"י מלאך חיים דהיינו שיתדבק נשמתו בקדושה ויסתלק מן הגוף באהבה עליונה והיינו מיתת נשיקה שהיא בסוד היכל הרצון ששם נשיקין ושם סוד היכל הת"ת והיינו בגין דאתתקף באילנא ולא ארפי מיניה והם נאחזים בחיים העליונים גופם שלא ישלוט עליהם החיצוני הטמא וז"ש **ובג"כ** חיוב הוא שצדיקייא דמשתדלי באורייתא וגומר:

יעקב אילנא דחיי וגומר יעקב היה לו ג' אחיזות טובות הא' בת"ת אמאי דחיל וגומר הב' בשכינה עצמה כאו' והנה אנכי עמך שאפי' יעלה בדעת כר' יהודה שעיקר שכר תורה בעולם העליון הרי שכינה עמו וגומר. ג' המלאכים התחתונים שאפי' יעלה ששכינה שומרת שלא יחטא לבד מלאכים שומרים מהכל. והשיב על שלשתם למאי דסליק מיניה על המלאכים לא הי' רוצה לסמוך על הנס כדמפרש ואזיל **בגין** דלא פלח וגומר ועל התורה לא אשתדל באורייתא שנטרד בענייני הבית וצער גידול בנים ועל השכינה חטא האשה שנטל שתי אחיות שענין זה מגיע אל השכינה ואלו הם טענות ליעקב ועכ"ד שום אדם לא יתייאש מן הפורענות ויש לו להתפלל וגומר.

ת"ח צלותא דאבהן קיימו עלמא שהם ג' עמודים מעמידים השכינה בחסד דין ורחמים דהיינו קיום לעולם כדפי' רז"ל בזוהר בראשית.

וכל בני עלמא אפי' שיקומו צדיקים כשרים אינם עומדים אלא על האבות שהם שורשי המשפחה הקדושה:

וזכותא דאבהן שאין לומר תמה זכות אבות לעולם מפני שהם נעשו מרכבה לספי' העליונות לעילא ואחזו בשכינה ובשלשה היכלות למטה דהיינו רצו"ן אהב"ה זכו"ת:

וקיומא דיעקב מפני שע"י שקדמוהו האבות בחסד וגבורה זכה אל האמת כאו' תתן אמת ליעקב מפני שקדם חסד לאברהם וספירת הת"ת ספירה משובחת מפני שהיא עמוד האמצעי ובג"כ בשעתא דעאקו וגומר קב"ה בינה תשובה אחמי קמיה דיוקנא דיעקב

היינו דיוקן נשמתו המתקנת הת"ת עם המ' ומאיר היחוד הקדום ומשפיע בספירות וחייס על עלמא **בגין** דאיהו דיוקנא דיעקב וגומר ירצה יעקב בשכינה כנראה בתיקונים וכאשר הוא יעקב בוא"ו מורה על הת"ת בתוך השכינה והיינו סוד הזווג הנעשה ע"י יעקב ומעשהו ממש שדיוקן יעקב כולל שתים אלו כדפי':

אספקלריאה מלכות דנהר' מן הת"ת והיינו כעין שופרי' דאדם הראשון חכמה ובצורה הגשמית דומין לענייניים אלו:

מקסטר מצוייר וכן מוכרח פי' מלה זו בכמה מקומות.

בקוספוי ילמוד מן הענין נראה כפרצופו וכיוצא:

רש"א הא אתמר דדוד מלכא לא הוו ליה חיים כשיגלם אותה הנשמה בעולם הגשמי אין לה חיים כלל מפני שהיא מהמלכות בסוד עניה דלית לה מדילה כלום ולכך דוד שהיה ממנה אין לו חיי העולם כלל בר דאדם קדמאה היינו סוד החכמה כח מ"ה שנתגלגל בחכמה תתאה וצפה צורכו שם השפיע מעשר שבו כל א' כלולה מעשר ועשר ממאה שהוא סוד האלף ומפני חטא אדם נתמעט הירח ונתמעטו חיי דוד שאדם ירד בדוד ועלה במשיח שהם אותיות אד"ם וכשראה כך נתן לו ע' שבע מדות מאירות ממ' שבחכמה למלכות למטה אבל משיח שהוא גלגול ג' לא יצטרך לזה מפני שהעולם מתתקן מחטא אדם ועלה ונקשר למעלה בחכמה בסוד שמן משוח בשמן שהוא מן החכמה כח מ"ה:

כד ברא קב"ה בינה גנתא דעדן ממש והוא נגדיי למלכות.

אטיל ביה נשמתא דדוד בכלל הנשמות דור דור ודורשיו דור דור ופרנסיו.

וקיימא קמיה שם בג"ע עוסקת בתורה כענין חי ה' אשר עמדתי לפניו:

והנה החכמה אינה משפעת למלכות החיים אלא ע"י החסד ות"ת והיסוד שאלו הם הספירות המושכות אור החכמה למלכות לכך אותם שבעים הם מתפשטין מלמעלה למטה דרך הספירות האלו ולכך מתגלגלים אותם השנים לדוד ע"י האבות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. **תו** אבהן שבקין ליה. בזה תבין ענין שכינה הרמוזה בדוד כי לית לה מגרמה כלום רק מה שנוטלת מאדם קדמאה הוא חכמה כח מ"ה בגי' אדם כי הוא רזא דאדם ובזה תבין שנקראת חכמה אב למלכות וכן האבות חסד ות"ת ויסוד ג"כ שבעין שנין ובין אתה אם שכל לך עכ"ל. ועיין במה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' דקב"ה אתרעי בהו מצד הרצון לא מצד שהם היו ראויי' לכך מצד מעשיהם. ויהיב לון אורייתא דקשוט בגין וכו' כי אפי' על צד הרצון לא היו ראויי' למיזכי לחיי עלמא אלא כדי שיזכו לזה יהיב לון אוריית' דקשוט כדי שעל ידה יזכו לחיי עלמין

והוא ע"ד רצה הב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות. כי קודם רצה בהם דרך רצון וכדי שהרצון הזה ימשך להם תועלת ממנו הרבה להם תורה ומצות וכו'. אוריית' דקשוט לאפוקי מתורות אחרות שאינם קשוט אלא מה שבדו מנהיגיהם מלבם לתקון המציאות: א"נ כי שאר התורות אם יש בהם שום דבר הגון אינו שלה' כי הוא מתורתינו א"כ כשאומרי' שתורתינו אמרה כך א"א אבל תורתינו הקדושה כולה אמת כולה נתנה הב"ה למשה מסיני ואין מי שיוכל להוסיף בה: לחיי עלמין עה"ז ועה"ב. דכל מאן גרסי': משיך עלי' חיין עילאין שהעוסק בתורה יאריך ימים מצד אריך אנפין דכתיב כי היא חייך היינו בעה"ז ואורך ימיך לעולם שכלו ארוך: וכתיב ובדבר הזה תאריכו ימים סתם ימים כל ימים במשמע דהיינו חיין דעלמא דין וחיין דעלמא דאתי. ר' אלעזר אמר כל מאן וכו' הגם שר' יהודה לא פירש כלל בקרא דפתח בי' לקמי' קא מפרש לי' אלא דלא שבקי' רבי אלעזר עד דאתא לאוספי עלי' ואמר כי מלבד מה שאמר ר' יהודה שהעוסק בתורה אית לי' חיין בעלמא דין ובעלמא דאתי מי שעוסק בתורה לשמה יש לו עוד תוס' יתרון עליו כי בשעת מיתתו אינו נפטר ע"י יצה"ר וכו' ואחר שהשלים ר' אלעזר דבריו חזר ר' יהודה לפרש ולהקשות יעקב אילנא דחיי הוה אמאי דחיל וכו': דהוא נחש והוא מלאכ' דמותא כלומר היצה"ר הוא יורד ומשטין ומפתה לבריות כנחש הקדמוני שפתה אדם הא' ואחר כך עולה ומקטרג עד שממיתו וז"ש והו' מלאכ' דמות'. ונקטי' הכא לומר לפי שהעוסק בתורה אינו מתפתה ממנו שאם פגע בו מנוול זה הוא מושכו לב"ה לכך דין הוא שלא ימיתהו שלא עשה דבר שיעלה ויקטרג עליו: מיתתי' בנשיק' דכתיב ישקני וגו' לא אייתי קרא אלא לאשמועינן מה היא הנשיק' דקרא לא במיתה קא מיירי. ולא ארפי מיני' גרסי' והענין כי נשמת הצדיק כשרוא' פני השכינה יוצאת ומתדבקת בה ואינו מרפה אותה וז"ש וההו' דאשתדל באוריית' אתתקיף באילנא דחיי המחי' הנשמה כי אוחזת בה ולא ירפה משא"כ בנשמת הרשע שאחר שיצא' מהגוף השכינה הולכת ומסתרת פניה וסטר' אחר' אוחזין בה:

ובג"כ צדיקיי' דמשתדלי באוריית' לא מסתאבי גופא דילהון כי לא שלט בהם מלאך המות כלל לא ביציא' נשמתם ולא אחר היציא' שאין לו עליהם שום תביע': בבי קברי של צדיקים: כמא דתנינן אינם דברי ר' אלעזר כי קודם נפטר ר' אלעזר שאחר פטירת ר' אלעזר שלח ר' לאשתו שתנשא לו ואמר' לו כלי שנשתמש בו קדש וכו' אלא הם דברי מחבר הספר בימי הגאונים או חכמים אחרים שחברו כל המימרות יחד שכתב ר' אבא שהי' סופר של הרשב"י והם חלקום לפרשיות כל פסוק בפרש' שלו והם אמרו משלהם האי כמא דתנינן וכו' וכיוצא בזה יש רבים בזוהר וכולהו מתתרצי בהכי: כלומר דאתעסקו

בי' ר"ל כהנים דדל מהכא טומא' דלא שרא עליה רוח מסאב'. וי"ס ישנים דלא גרסי אלא הכי לאו מיתתי' על ידא דיצה"ר בגין דאתתקיף באילנא דחיי ולא ארפי מיני' ובג"כ צדיקיי' דמשתדלי באוריית' לא מסתאבי גופא דילהון ולא שרא עלייהו רוח מסאב' יעקב אילנא דחיי וכו' ע"כ. יעקב אילנא דחיי הוה אמאי דחיל השת' ר' יהודה הדר למלתי' ואמר שמאחר דמאן דאשתדל באוריית' קב"ה משיך עלי' חיין עילאין אפי' שאוחז בענפי עץ החיים יעקב שהו' ממש אילנא דחיי לא כ"ש שאין לו פחד מהמית' א"כ אמאי דחיל. ותי' לקמן דלא אשתדל באוריית' כלו' אה"נ דאילו הכי הוה לא הוה דחיל אבל לפי שלא אשתדל בה הוה דחיל: דהא לא יכיל לשלטא' עלוי כלו' ומה אי מלאך המות שהוא שרו של עשו לא שלט' עלי' כמו שאמר ר' אלעזר שגם ר' יהודה יודה לו בזה עשו עאכ"ו שלא יוכל לשלוט עליו. אמאי דחיל וכו' אלא כלא יאות הוה ה"ג כלומר לא מפני כך אכחיש לך שלא באו המלאכים והשכינה אלא כלא יאות הוה כראוי לו ליעקב אבל הפחד היה דיעקב לא הוה בעי למסמך וכו'. א"נ לפי הגירסא אלא יאות הוה פירוש יאות הוה ליה למדח' למה דלא הוה בעי למסמך וכו' בגין דחשיב וכו'. בגין דלא פלח לאבוי וכו' כלומר לא בטח בג' מעלות שהיו לו בגין ג' עונו' שהיו לו כנגד הבטח' הנה אנכי עמך דהיינו השכינה הנק' אנכי אמר יש לי עון כנגד' דהיינו כבוד אב ואם שהרי היא אם כל ואחר שפגמתי במדה זאת אולי לא תצילני. וכנגד שהיה הוא אילנא דחיי ולא היה ראוי לו לפחוד מהמו' אמ' ולא אשתדל באורייתא כלומר אה"נ שאלו השתדלתי באורייתא לא הוה דחילנא אבל אדרב' להיותי אחוז במקור התורה ואני לא עסקתי בה ראוי שינגדני וימסרני ויתנני בנפש אויבי. וכנגד המלאכים שהיו באים עמו אמ' יש בי עבירה שנטלתי שתי אחיו' והמלאכים נקראו אחים כמ"ש במדרש שאמר הקב"ה למלאכי השרת רצו וסייעו את אחיכם בענין מתן תורה והאחו' ביניינו שנטלנו נעשה ונשמע כמו שיש להם אם כן ראוי היה לו ליירא כדרך היראים כנגד עונותיו. ה"ג ועוד אמר וכנגד העון השני וייצר לו כנגד השלישי. [478] ואע"ג דכלא אתמר כלומר אע"ג שנתנו רז"ל כבר טעם לכל שלשתם כי כנגד עסק התורה היה עוסק בגידול בניו [479] כמז"ל לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל סבא וכנגד כבוד אב ואם ג"כ היה עוסק בשל אחרים [480] ולקיים מאמרם היה עוסק בם וכנגד שתי אחיות כבר אמרו בריש תרומ' דעשה [דעאל] רחימו בין תרין עלמין וכן כפי הפשט כי גיורו' היו ואין להם קורב'. עכ"ז לא היה בוטח בו לומר שלא עשאן כהוגן שאם היה בבית שם ועבר היה עוסק בתורה יותר וכן בענין כבוד אב ואם

[478] כנגד עון הא' כתיב ויירא יעקב וכנגד עון הב' כ' מאוד. ויצר לו כנגד עון הג':

[479] [ובכת"י כ' הי' עוסק בס' תהלים כו':].

[480] ובכת"י כ' ג"כ היה מכבד כי הם שלחוהו ולקיים כו' עוסק שם]:

אם היה אצלם מקיים יותר וז"ש כדקא יאות וכן בענין שתי אחיות אף כי היה מוכרח לסבה הנזכר בפרשת בחקתי ופ' והתנחלתם עכ"ז היה דואג בלבו כנזכר שם בארוכה. ועכ"ז בעי ליה לבר נש כלומר אף על פי שיראה האדם בעצמו המל' מסייעוהו [481] כמו שהיו לו ליעקב ידאג בעצמו כמו שדאג יעקב ולצלאה כמו שעשה יעקב. ולמדחל תדיר קמי קב"ה לא גרסינן ת"ח צלותא דאבהן קיומא וכו' ה"ג והענין כי התפלה שהתפללו האבות בעודם בחיים חייתם הם מקיימים עד היום העולם כלו א"כ יפה עשה יעקב שהתפלל שהועיל לו ולבניו עד סוף כל הדורות כמו שאמר ואתה אמרת היטב אטיב עמך ושמתי את זרעך כחול הים וגו' וז"ש ת"ח וכו' כלומר בא וראה כמה הועיל בתפלתו אפי' לדורו הבאים הועיל. א"נ התפל' שמתפללים עתה בההוא עלמא כנזכר בפ' שמות דף י"ו ובפ' ויחי רכ"ד ובפ' בלק קנ"ו וכדאיתא בהשוכר את הפועלים שאליהו מעמיד את האבות שיתפללו וכו'. קיומ' דעלמא וכל בני עלמא וכו' כלומר קיום הארץ וקיום הדרים עליה. וסמכין לעלם וכו' לאפוקי ממה שאמרו במדרש רבה בפ' בחקותי שזכות אבות תמה בימי פ' כנזכר שם לכך אמ' לא תציתו להנהו כללי אלא זכות אבות עומד' לעד ולעולמי עד. א"נ דמ"ד התם תמה היינו לאותו הדור בלבד משל לק' סאין של זכות וכו' א"נ דלישנ' הכי וכל בני עלמא עלייהו קיימין וסמכין לעלם ולעלמי עלמין לא אתנשי וכו' ופשוט הוא. קיומא דעילא ותתא היינו משאז"ל אלה תולדות השמים והארץ בהברא' באברהם כי זכותו מעמיד התחתונים ולהיות זכותו מעמיד התחתונים נמצא שג"כ מעמיד העליונים שאין העליונים עומדים אלא בזכות התעוררות התחתונים כי אין הייחוד העליון תלוי אלא ביד התחתונים ולכן הזכיר קודם עילא כלומר החידוש הוא זה שמעמיד העליונים. וקיומא דיעקב איהו קיומא שלים לפי שמטתו שלימ' אין שום חשש חיצוני שיבטל זכותו ולזה זכותו מקיים בשלימו יתיר מכלהו. א"נ זכותא דאבהן כלומר שזכות שגרם להם שנתקשרו במדות העליונות ובההיא המזגה והכרע' שמתמזג ביניהם כנז' בפ' בשלח דף מ"ח ובפ' נח דף ס"ט הוא קיומא דעלמא דהיינו קיום כל העולמות שלא יחרבו בכח הדינין הנמשך עליהם. ותתא כלו' בזאת ההמזגה הנעשית לעיל איהו קיומא ג"כ לתתא שאלמלא זכותם לא יכבה שורש ותוקף האש הגדול' למעלה למטה לא הי' אפשר להתקיים כי ישתלשלו הדינין מלמעלה למטה ויחריבו העולם וז"ש וקיומ' דיעקב איהו קיומא שלים יתיר מכלהו שהיא המכרעת ממזגח בין כח החסד והדין באופן נאות וז"ש יתיר מכלהו: וז"ש בשעת' דעקו לבנוי. ר"ל כשנמשך הדין למטה קב"ה אחמי וכו' כלומר הבינה אחמי קמי הגבורה או קמי ההוא דינא הנמשכת ממנו

[481] בעצמו כמה מסייעים.

דיוקנ' דיעקב שהו' הת"ת כדי שימתקנ' שהוא ממזג הדינין ובזה חייס על עלמא. דאיהו דיוקנ' דיעקב ממש שכן הו' הוא בת"ת בקו האמצעי והוא מקום שיעקב קשור בו והראי' לזה ת"ח כל מאן דחמי וכו' כמאן דאסתכל באספקלרי' דנהר' דהיינו הת"ת. והא אתמר דשופרי' דיעקב וכו' הענין הוא שיעקב בא לתקן כל מה שעוות אדם הא' א"כ משם תקח לך ראי' כשיש צרה או גזיר' על ישראל שהכל נמשך מחטאו של אדם הא' שהטיל בחוה זוהמא הוא יצה"ר הוא מלאך המות הוא הצר הצורר אותנו תמיד בכל יום ולכן כשיש איזה דין בעולם אז בא יעקב שכן הוא המתקן כל העוותי' הוא יבא ויתקן הדין הזה ג"כ דהיינו שהב"ה אחמי קמי' דיוקנא דיעקב וכו' כנזכר. ת"ח כל מאן כלומר תדע לך שיעקב לחודיה עביד דהכי קיימא לן שכל מי שרואה ליעקב בחלום כמאן דאסתכל באספקלריא דנהרא הרי שיעקב לחודיה עביד. א"ר יוסי אנא שמענא וכו' חיין אתוספן ליה כלומר לאו מכללא אתמר כמא דאמרת דמאן דחמי ליה ליעקב וכו' ומיניה את מוכח שלכך בשעת הצרה אחמי קב"ה קמיה דיוקניה דיעקב אלא בפי' אתמר שכן אני שמעתי דמאן דאסתכל וכו' חיין אתוספן ליה ומה אם בחלום כך בהקיץ כשרואה הב"ה שיש צרה עאכ"ו שדיוקניה מגינא עליהם ולכך קב"ה כשרואה שהצרה מתוחה לבא ח"ו על ישראל אחמי קמיה דיוקניה דיעקב. בר דאדם קדמאה יהב ליה וכו' נתן לו לעצמו ממנו אליו כדי שיתתקן בגלגולו זה כי אדם נתגלגל בדוד משיח: וכך הוה קיומיה דדוד כלומר ימי הקיום וההעמדה לא הוו אלא ע' שנין והענין כי דוד מהכרח הפסוקים חיה ע' שנה ו' חדשים ולזה אמר ימי הקיום וההעמדה לא הוו אלא שבעים שנין לפי שאותם ששה חדשים שנצטרע חשוב כמת. דהא כד ברא קב"ה גנתא דעדן היינו קודם בריאת העולם שג"ע נברא קודם שנברא העולם שנאמר ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם. אטיל בה נשמתא דדוד בתוך שאר הנשמות הצדיקים שכן נשמות הצדיקים נבראו קודם בריאת העולם כנזכר במד"ר. ואסתכל ביה וחמא וכו' הענין להיות שצפה הב"ה שדוד ע"ה אם יהיו לו שנים היה עתיד להיות חסיד גמור ולשבחו בכמה שירות וג"כ שעתיד להיות מלך המשיח לנך מצא חן בעיניו יתברך והיה מבקש המצאה כדי שלא יהיה נפל והיה מעמידו לפניו כדי שיהיה לו חיים בהסתכלו באור פני השכינה כי באור פני מלך חיים וז"ש והיה מסתכל ביה וחמא דלית ליה חיין כלל מדיליה כי בכל זאת לא היה מועיל לו לאיזה סיבה ידועה לפניו יתברך ואומ' מדיליה כלומר מצד עצמו לא היה לו חיים אמנם אם יבא שום אחד שיתן לו ושיעור הענין כאלו אמר והוה מסתכל ביה וחמא דלית ליה חיין כלל מדיליה הגם כי הוה קיימא קמיה כל יומא מצד עצמו לא הי' ראוי שיהיו לו חיים כלל. כיון דברא אדם הראשון אמר הא ודאי קיומיה כי להיות שהוא בעצמו

יתגלגל בדוד ומשיח כנזכר א"כ זה יהיה קיומו ויחוש על עצמו ועל בשרו וזה יתן לו משלו ממנו אליו ממש ואין לך גואל קרוב ממנו.

תו אבהן שבקו ליה מחייהון כל חד וחד הענין הגם כי אדם הראשון הניח לדוד ע' שנה אם לא היה אדה"ר חוטא היו מועילים לו לדוד אמנם אחר שחטא כבר נפגמו אותם השנים מצד זוהמת היצה"ר ששלט באדם ואשתו ולא יועילו לו לדוד כי הם ימי המיתה ימי הרעה ולמי שהוא עתיד להיות נפל הלואי שיתנו לו חיים וימי הטובה וכולי האי ואולי שיועילו לו ולזה לפי שאדה"ר נתקלקל בעונו ובטלה מתנתו כשחזר אדה"ר ונתגלגל באבות ונתקן חזר ונתן לו כדי שיועילו לו באופן שבעל המתנה הראשונה הוא בעצמו הוא בעל המתנה האחרונה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסח:

ויתן אותם אלדי"ם ברקיע השמים. אלדי"ם בינה נתן כח כל הספי' ביסוד רקיע והתפשטות הת"ת הנקרא שמים להאיר ולהשפיע במלכות הארץ:

ת"ח יעקב וגומר ירצה לעולם האבות כוונו לאצור זכיות לדורות הבאים שהרי דומה לזה אצרו לדוד ודומה לזה אצר יעקב וראה לגבות מן החן העליון דרך צדקה והזכות שמור לבניו והטעם. שהן יודעים להתפלל ולהמשיך והבנים לא ידעו לתקן הספירות יהיה להם הזכות שמור לעת הצורך ויתוקנו הספירות ויושפע דרך הספירות ויאירו.

ת"ח מה כתיב ויחץ וגומר ירצה פשט הענין שמפני שנעשו שני מחנו' הית' פליט' זו א"כ מה טעם ת"ח שכינתא וגומר וא"ת יהיו כולם יחד ויהי שכינ' שומר' כול' וי"ל שמא מפני שאין זכו' לאלו יכשלו אלו ואין זכו' מספיק לכולם. כיון דעביד האי על השמירה הקבועה עמהם אתקין צלותא להוסיף שמירה לאלו ולאלו.

כד אסתכל וחמא במילי דמסכנא ירצה העשיר אינו משער חסרון העני בכל דבר ולא בצער גופו אמנם כד הוה אזיל וערק מקמי חמוי ראה עצמו בעוני אז הסתכל בשני דברים אלו במילי דמסכינא דהיינו חסרון כל. ואסתכל ביה לער גופו ושברו:

דא צלותא דבעו מסכנא ירצה פי' הפסוק תפלה לעני דא תפלה דבעי עני קמי קב"ה דהיינו ולפני ה' ישפוך שיחו ולא שהוא היה עני ממש אלא ספר לנו כמה שפלות העני וצערו ואמר אספר לכם תפלה לעני מה מהותה וז"ש דא תפלה וגומר והנה לפי זה היה ראוי שיאמר תפלה לעני כי ישפוך שיחו לפני ה' מאי כי יעטוף לז"א **ודא** צלותא דאקדימת לכל צלותין דעלמא דהיינו כי יעטוף כדפי' רז"ל:

כתיב הכא צלותא דאיהי צלותא. ירצה רמז הכתוב שעיקר תפלה היא תפלה לעני כאו' כי יעטוף דאקדימת וגומר וכתיב תפלה למשה איש האלדי"ם שהורה על שבח

התפלה א"כ מה בין האי להאי או זו משובחת או זו משובחת ופליגי קראי וגומר. ותירץ ברמז עליון דא תפלה של יד מדת המלכות תפלה לעני ודא תפלה של ראש ת"ת תפלה למשה וכאשר יעלו שתיהן עולות כאחד דלא לאפרשא בין תפלה לעני ובין תפלה למשה ששתי מדות אלו יתקשרו יחד ולעניין הייחוד העליון תרוייהו שקילין כחדא ועתה צדקו הכתובים וגומר:

ועל דא שהיא בתפלה של ראש אקדימת לכל צלותין דעלמא שהרי יד קודם להנחת הראש ותחלה יתעורר מלמטה:

ובג"כ כתיב כי לא בזה וגומר שאין הייחוד למעלה אלא עמה כנודע:

דעני אתדבק היינו כי יעטוף מעני עצמו יותר ממה שהוא והיינו כמאן דלית ליה מגרמיה עם היות שיש לו קצת העוני מעטיפו לכך היא תפלה של יד שיש בה ד' פרשיות מתעטפות בעצמן כאלו אינם:

ד"א וגומר לתקן מלת תפלה לעני כי יעטוף שהם כפל עם היות שתקן קצת כדפי' תפלה מורה יחוד וענין ולכך דא משה המזווג ומייחד לעני.

דא דוד היא המלכות עניה ודלה הנה בהתגלות המלכות תקונה וקישוט' לת"ת ות"ת נפתח אליה אמנם כי יעטוף יתעטף לא כתיב אלא יעטוף את אחרים דהיינו דאתכסי סיהר' וגורם דאתכסי שמשא מיניה זה אוסף אור התעוררותו וזה אוסף אור השפעתו לסבת פגם ועון התחתונים וירצה לפי זה תפלה לעני הראוי הוא תפלה ויחוד הת"ת עם המלכות ולכך כי יעטוף לסבה הנזכרת מיד לפני ה' ישפוך בגין לאתחברא וגומר או ירצה תפלה לעני מבקש העני יחודו עם הת"ת והטעם כי יעטוף ונתעלם אורו לפני ה' ישפוך וגומר והיינו מתרעם על דינוי שגרשוה מחיק בעלה דקב"ה בינה דמתמן מתערין דינין כנודע וכן העני מעלה השכינ' בבחינה זו שעניותה גרמה עניות נשמה זו והיא עולה להתרעם ולהתלונן ועלייתה למעלה עד הבינה ואין מעכב וז"ש דקיימא קמי קב"ה בינה.

ותכרת תרעין כל שאר הספירות משברת דינם ועולה לאתקבלא להתלונן. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' כלום כהני נראה שהיו שני גירסאות חד גריס כהני וחד גריס כלום והיתה אחת מהנה מבחוץ והסופרים אי המדפיסים הכניסוה בפנים וביאור פשוט היא. בגין דאיהו חשך ריל כח הדין הקשה שמשם נשפע ההוא דאחשיך אנפי ברייַן. ודוד מסטרא דחשך חשך היינו הגבורה כדקאמרן ומסטרא דחשך היינו המלכות ששם היתה אחוזה נשמתו של דוד א"נ שבבחינת המלכות הקשורה עם הגבורה בה היה אחוז. וז"ש ודוד מסטרא דחשך כלומר מבחינ' החשך הקשור במלכות. ומאן דאיהו אתקשר בחשך

כלומר מי שהוא מקושר בבחינ' זו שהיא בעצמה היא חשך לית לי' נהורא כלל כי המלכות היא גבורה תתאה ואותה בחינ' שהגבורה עליונ' קשור' בה היא גבורה קשה כמוהו באופן דאיהו אתקשר בחשך. לית לי' נהורא כלומר אין בה רחמים כלל ולהיו' שדוד הי' קשור בבחינ' זו לא הוו לי' חיין כלל כי היה נתון בין שתי גבורות. אבל אלין דהיינו אברהם ויעקב ויוסף דאיתלון נהורא כלומר הגם כי הם קשורים במדות שאינם בעלי רחמים פשוטים ויש בהן קצת הדין עכ"ז אית לון נהורא כלומר סוף סוף בעלי רחמים הם ומצד בחינת הרחמים יכולים הם לתת חיין ונהורא לאחרי' אבל מי שכלו דין מה יתן ומנייהו אצטריך כלו' מנייהו דאלין תלת דקאמרי' אצטריך לאנהרא דמסטרא דיצחק לית לי'. ואי תימא יוסף אמאי כלומר אמאי נתן לו ככלהו א"נ בשלמא אברהם ויעקב ניחא לפי שחזר אדם הא' ונתגלגל בהם לקיים המתנה הראשונה שנתן קודם ויצחק לא נתן לפי שבא מסטרא דחשך אבל יוסף מי הכניסו בתגר זה מה קלקל שהוצרך לבא לתקן. א"נ הוקשה לו מה שייכות יש לו ליוסף להשלים מקומו של יצחק. ותירץ בגין דאיקרי צדיק כלומר כי יסוד נקרא קץ חי דהיינו אותיות יצחק בתיקונים א"כ יוסף ויצחק הכל דבר אחד אבל להיות כי יצחק בבחינתו העליונה היא סט' דחשך וכו' נתן לו יצחק בעצמו בבחינתו למטה שהוא יסוד קץ ח"י ואפשר שזהו שדקדק באומ' בגין דאיקרי צדיק כי כן עול' צדיק עם האותיות בגי' יצחק. ואחי נר"ו תירץ לפי שמשיח בן דוד יחי' את משיח בן יוסף לכך יוסף נתן לדוד כל כך שנים. בגין דאיקרי צדיק כלומר לפי שהוא ביסוד הנקרא צדיק כמ"ש בפרשת נח וצדיק יסוד עולם דא עביד תולדות שהוא יסוד העולם שהיא מלכות ולפי שהיסוד הזה נוטל כל תמצית שייפין עילאין א"כ לו נאה ליתן כנגד כלם כי כל מה שנטל מהם הוא נותן. ודא דאנהר לסיהרא וכו' הוקשה לו כי בשלמא שיתן כנגד כלם ניחא וכמה דאמרן אבל שיתן מלבד החצי עוד שתי שנים אמאי שהרי אברהם ויעקב נתנו ל"ג עד שבעים פשו להו ל"ז והוה להו ליתן ל"ה שנים כל אחד משתי הכתות לז"א להיות דדא אנהר לסיהרא יתיר מכלהו דהיינו היסוד שהוא המשפיע בה מה שלקח מכל הבחינות ונוסף עליהם בחינת עצמו בג"כ האי שבק וכו' דהיינו יוסף האחוז במדה ההיא שבק לי' לדוד מלכא יתיר מכלהו ונראה דגרסי' חיין יתיר מכלהו. והכריח זה מפסוק דכתיב ויתן אותם אלהים בינה ברקיע השמים שהוא היסוד ואותם הם חמה ת"ת ככבים שאר קצות כלם נתנם ברקיע השמים שהוא יסוד שהוא התפשטות ענף א' מן השמים בסוד וא"ו ומשך וא"ו א"כ להיות כי הוא המאיר לארץ יותר מכל המדות לכך ראוי הי' ליוסף שהוא אחוז באותה המד' לתת כנגד כולם ויותר שהו' מצד בחינ' עצמו כנז'.

ת"ח יעקב וכו' פליג את"ק דקאמר שיראתו של יעקב שמא יגרום החטא ולכן התפלל ופליג ואמר דליתא אלא זכות גדול הי' לו ליעקב שהי' בו כח להצילו והי' הוא יודע בו אלא שלא רצה להשתמש ממנו כדי שיהי' לבניו אחריו ומה שהתפלל הוא שרצה להיות ניצול בכח תפלתו לא בעבור זכיותיו. א"נ הוקש' לו איך היו האבות יכולים לתת משנותיהם לאחרים ולכך אמר שהרי יעקב הניח זכותו לבניו וכמו שהניח זכותו לבניו כמו כן יכולים האבות להניח משנותיה' לדוד.

ויאמר אם יבא עשו וכו' אמאי לשני מחנות כלומר אמאי טרח רחמנא למיכתב לשני מחנות מאחר שאמ' ויחץ נעשו שני מחנות ואמאי כפל. בגין דאמר וכו' תריץ הכי למה הוצרך לומר לשני מחנות אף שלא הי' צריך לפי שהוא עתיד לומר אם יבא עשו אל המחנה הא' והכהו וגו' ואם לא יעשה הצעה קודם ויאמר לשני מחנות לא הי' צודק אח"כ לומר המחנה האחת והמחנ' הנשאר דמאן דכר שמייהו דמחנה ומחנה. א"נ הוקש' לו כי ירא' שפסוק זה אין לו הכרע דתרתי משמע מיני' חד שחצה את העם דהיינו מין האדם הנשים והילדים לבד ואת הבקר והגמלים לבד חד מחנה דאדם. וחד מחנה דבהמה. תו משמע להפך שחצה את העם ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות ר"ל חצי האדם והבהמה לצ"א והחצי האחר שהם ג"כ אדם ובהמה לצד אחד וז"ש ת"ח מה כתיב ויחץ וגו' כלומר בא וראה פסוק א' שאין הכרח כנזכ' ואתי שפיר דנקט כולי קרא דכולי' קרא קשה לי' והנה כדי להכריח הפן השני הקשה ואמר אמאי לשני מחנות כלומר למה חצא' יותר טוב שיהי' הכל במחנה א' כדרך הלוחמים האדם לפני המלחמה והנשים לאחריהם והבהמה אחרי כלם וכל כונתו הוא לבא אל התירוץ ואמר בגין דכתיב אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו דמדקאמר הכהו דלא שייך אלא לגבי בני אדם הלוחמים אבל לגבי בהמה לא הי"ל אלא וישבהו או ולקחהו ומדקאמר והכהו ודאי לא שייך אלא לגבי בני אדם א"כ ע"כ הפן השני שבשני המחנות היו אדם ובזה יצדק או' אם יבא אל המחנה הא' והכהו כלומר יכה את האדם שבהם והי' המחנה וגו' והוא כדמפרש ואזיל. ת"ח שכינתא לא עדאת וכו' הכריח עוד מכח הפסוק האחר דוישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה דהיינו מחנה הא' ואת שתי נשיו וילדיהן לאחריהן דהיינו המחנה האחרת שזה יהי' לפליט'. בגין דשכינתא עמהון הרי שבשני המחנות היו אדם ובהמה ואפשר שכונתו על דרך אדם בזכות בהמ' תושיע ה'. דהא נטירו לון מן קב"ה גרסי' ולא גרסי' לאלין ואהד' מלת לון לאהל לאה ולאהל רחל דקאמר. אם יקטול לאלין יקטול שהם רומזים אל סוד ד' פרקין ולא נתקנו עד שבא שלמה מלכא שתקנם וכל אחוריהם ביתה ולכן הם עלולי' לאחיזת החיצונים אבל לאות' שהיו באהל רחל ובאהל לאה יהי' נטירו

לון מן קב"ה לפי שהם בפני' בסוד גופה ולא לבר. אית מאן דגרסי אם יקטול לי ולאלין יקטול. אתקין צלותי' עלייהו ר"ל עלייהו דבני השפחות שהיו אל מול פני המלחמה. דכתיב גרסי' ובא להכריח איך התפלה הי' עלייהו דכתיב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק לא נקטי' אלא לסיפי' דקרא דקאמר ואטיב' עמך שאמר יעקב אלו הבנים כרעא דילי אינון והנוגע בהם כנוגע בעצמי ובשרי אם כן הם ואני הכל אחד ואטיב' עמך קרינא בהו.

רבי יוסי פתח ואמר תפל' לעני כי יעטוף וגומ' וערק מקמי חמוי שאז הי' עני מדולדל והראי' ששלח מלאכים אל נבל הכרמלי לשאול לו צרכי אכיל' ומתשובתו אתה למד שנאמר ולקחתי את לחמי ואת מימי וגו'. אמר דא תפלה לעני דא היא צלותא דבעי מסכנא קמי קב"ה הכונה שכיון שדוד ראה עצמו בכ"כ עוני תקנו כדי שהעני יתפל' בו להב"ה ע"ד וידר יעקב נדר לאמר לדורות שיהיו נודרי' נדרים בעת צרתם. דבעי מסכנא גרסי'. דאקדימ' וכו' בפ' בראשית דף כ"ג דרשו כן מדכתיב כי יעטוף וגו' אבל הכא לא דריש הכי אלא מגזר' שוה כתיב הכא וכו'. מה בין האי להאי קס"ד דתפל' לעני היא מלכות ותפל' למשה איש האלהים היא ג"כ מלכות שכן משמע איש האלהים שהו' אחוז באלהים ולכך שאל מה בין האי להאי ותיר' אלא כלומר לא כדקס"ד אלא דא תפל' של יד היינו המלכות ידכה יד כהה לית לה מגרמ' ודא תפלה של ראש שהו' הת"ת. ולית לאפרשא כלומר אסור לשוח שיחה ביניהם וכמו כן אסור הפר' בין המלכות והת"ת והכא מכריע דצלותא דעני אקדימ' כי לעול' תפלה של יד עול' ראשונה להתיח' הרי דתפלה של עני שהי' כנגד תפלה של יד אקדימ' לכל צלותין כנז'. ותרוייהו שקילין כלומר שאעפ"י שיש לנו בתפילין עצמן שקדושת תפלה של ראש מעול' מקדו' תפל' של יד שכן הרצועות של יד עולים לרצועות של ראש מש"כ בתפל' של ראש שאין יורדת לתפל' של יד ושמא יעל' בדעתך שום חשש ח"ו לז"א תרוייהו שקילין כחד. וע"ד צלותא דעני אקדימת קמי קב"ה ה"ג. כי לפי שתפל' של יד קודמת לשל ראש לפי שהי' עניה ולית לי' מגרמ' ע"ד צלותא דעני שהי' כיוצא בה אקדימ' וכו'. בג"כ כתיב כי לא בזה ולא שקץ כי אם היתה תפלתו של עני עול' באחרונה הי' נראה שהיא מבוז' לפניו ית' אבל להיות שתפלתו קודמת לשל אחרים נראה דלא בזה ולא שקץ **ות"ח** תפל' לעני דא תפל' של יד תאנ' והדר מפרש והוא כמו אמר מר וכן הוא שהו' אמר לעיל דרך כלל תפל' לעני דא תפל' של יד והשתא תפיס לישני' ומפרש לי' וכאלו אמר האי דמדמינן לעיל תפל' לעני לתפל' של יד הוא דעני אתדבק וכו'. הכונה כי העני בעניותו כשרואה את עצמו בחוסר כל קורא לאלהיו וצועק לו מצרותיו בכונה גדולה ובדבקות גדול וכמו כן השכינה להיות'

כעני הזה דלית לי' מגרמ' ג"כ מתדבקת ושופכת שיחה לפני הת"ת שהוא העשיר כנז' בריש כי תשא שישפיע לה א"כ התקשרות גדול יש לתפל' של עני עם תפל' של יד וז"ש דעני אתדבק במסכנותי' כלומר אתדבק ביוצרו בשביל עניותו ומסכנותו כמאן דלית לי' מגרמי' כלומר כאות' שמתדבק' דהיינו המלכות שאין לה מגרמ' כלום עם הת"ת. ד"א תפל' דא משה כלומר איני צריך לדחוק את עצמי לשתי פסוקים כי בפסוק א' תמצא שתי התפלות דהיינו תפל' דא משה שהוא הת"ת דהיינו תפל' של ראש. לעני דא דוד מלכות ר"ל שצריך לחבר ולייחד הת"ת עם המלכות ואימתי. כי יעטוף כד אתכסייא סיהרא משמשא ואתכסי שמשא מינה ה"ג. והכונה שרוצה לדקדק מלת יעטוף דמשמע מיני' תרתי חד כי יעטוף ר"ל יעטוף לאחרים שעושה שתתעטף מעצמ' מלשאול וז"ש כד אתכסיא סיהרא משמשא שהשכינה מתכסית מאלי' לרוע מעשה התחתונים שאין לה פנים לשאול ממנו השפעה אבל הוא בשב ואל תעשה כי אין מעשה התחתונים כ"כ רעים ועדיין הוא משגיח. ויש ג"כ משמעות כי יעטוף הוא בעצמו שהוא מתכסה ומתעלה מהמלכות וז"ש ואתכסי שמשא מינה דהיינו שהוא בעצמו בקום עשה מסתיר את עצמו ומכסה פני השגחת רחמיו מלפנות אל המלכות והוא כשיש רוע מעשה התחתונים ברבוי עד שאפילו שהת"ת שהוא בעל הרחמים מהפכים אותו לדין שאינו משגיח אל המלכות ולפני ה' ישפוך שיחו בגין לאתחברא וזהו סוד אלהים אל דמי לך חבצלת השרון שהיא משוררת תמיד ושואלת השפע' לעולמות ושיעור הכתוב כך הוא תפל' שהוא הת"ת צריך לחברו עם העני מלכות אימתי כי יעטוף לתרי אנפי כנזכר שאז לפני ה' ישפוך שיחו והחבור הוא לעשות מצות ומעשים טובים כדי שיהיו לה פנים כדי להעלות למעלה בסוד מ"ן. ת"ח צלותא דכל בני נשא וכולי אתא לאשמועינן עוד מעלה אחרת מלבד הקודמת והיא שתפלת העני יש לה מעלה על תפלת הרבים שכבר ידעת מעלת' וז"ש ת"ח צלותא דכל בני נשא כלומר בא וראה מתפלתן של רבים שכבר ידעת כמה היא גדול' ועכ"ז שיש לה מעלה גדולה צלותא דמסכנ' איהו צלותא מעולה ממנה דקיימא קמי' דקב"ה ותבר תרעין מש"כ לפעמים בתפלת צבור והכריח כן מקרא דכתיב והי' כי יצעק אלי כלו' אפי' שהוא יחידי ושמעתי לפי שאני חנון ומרחם וחונן למי שאין לו וכן שמוע אשמע צעקתו אפי' שהיא צעקתו דהיינו צעקת א' בלבד שמוע אשמע כי תפלתו בוקעת כל רקיעין ועולה לפני וכ"כ למה לפי שלפני ה' ישפוך שיחו כמאן דמתרעם וכו' שאומ' וכי לפלוני נתת לו כך וכך ואני אין לי אפי' פת חריבה וזהו ישפוך שיחו ר"ל תרעומתו לכן הב"ה שומע אליו שכשרוא' עניותו מתגלגלים רחמיו עליו ומרחם עליו. ויש גירס' דגריס ת"ח צלותא דכל בני נשא צלותא דמסכנ' איהי צלותא

דקיימא וכו'. והיינו מה שפי' והכי איתא בפ' יתרו דף פ"ו. וכונת ר' יוסי בכל זה לתרץ קושי' א' דלמה הזכיר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק הי"ל בקשתו ואתה אמרת היטב וגו' שהוא דבר שהב"ה יהי' מוכרח לקיים דבורו לכן בא רבי יוסי ללמדנו כי תפלתו של יעקב והזכרת זכות אבות הי' לפי שהי' יחיד ועשיר דדוק' לעני או לרבי הב"ה שומע אבל לא ליחיד עשיר לכך יעקב הלך לבקש זכות אבות שיסייעוהו א"נ שעמהם יהי' רבים כי השבטים היו קטנים: ובא רבי אלעזר לפלוגי עלי' ואמר כי ח"ו אין הזכר' האבות לסיוע אלא לפי שבתפלתו הי' מייחד ומקשר המדות העליונות כדמפרש ואזיל. חדוות' דכ"י ה"ג עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסט.

א"ר אלעזר בצלותהון דצדיקייא חדוותא תקונים נשפעים ונמשכין מן הבינה להכלל תכשיטין להתעטר ביופיה אל הת"ת להתייחד עמה:

בשעתא דאצטריך לון שהיא מרוחקת או שאין לה זווג מיד היא מושכת צרה אל הצדיקים מפני שהם יודעים לקשטה ולקשרה למעלה:

בגין דידעי לרצויי וגומר להתרצות מן הרצון העליון רחמים פשוטי' למתק הדינים בסוד הזווג:

אעטר ואקשר קשורא בקשירו חדא הענין שאין מייחד כראוי אלא יעקב ולזה אמר כדקא חזי ליה והיה הייחוד הזה בכמה עניינים ראשונה אמר אלהי אברהם ואלהי יצחק להעטיר האבות במדתם וז"ש אעטר ועוד הוסיף אבי לקשר עמו קו האמצעי ועוד הוסיף ו"אלהי אבי יצחק להראות על קו האמצעי הקושר שתי הקצוות יחד. ועוד אמר ה' האומר אלי וגומר דהיינו להוסיף עוד יחוד וז"ש בקשירו חד כדקא חזי לי' והוסיף על קשירו חד דהיינו אבי אבי ואות ו' המתמצעת:

האומר אלי הכא תלי מלה לאתעטרא באתרי' הוא במדתו בת"ת.

בינייהו יעקב מרכבה בת"ת בין אברהם ויצחק ועם היות שקשר המדות לא קשר עצמו ולא נתעטר במדתו אלא בזה **קטנתי** מכל החסדים מאי אצטריך האי עם האי. ירצה לגבי אומרו ואתה אמרת שמורה ששואל על מה שהבטיחו לא היה ראוי שיאמר קטנתי שהוא בהפך שאין זכות לקבל ההבטחה ותירץ שהוא ממש טעם לקבל חסד הב"ה באו' בענין ההבטחה אני מפחד דכל עובדך כולהו תנאי וגומר קטנתי הא אנא לית בי זכותא ועכ"ז עשה עמי מפני וכל מה דעבדת וגומר בגינך הוה ולא בגיני מפני כי במקלי עברתי והטוב הוה גדול אינו אלא בחסד.

בקדמיתא סדר שבחא היינו נגד שלש ראשונות שכל השבח תלוי בהם ואחר שהם נפתחו' בשבח ישאל שאלותיו שהם במלכו' עם שש קצוות והנה התפלה היא אל מדת המלכות שהיא תפלה שצריכ' לעלות ולרדת ולהפתח אל השאלה למעלה ואל השואל למטה לכך צריך שתהי' השאל' פתוחה ומפורשת לא שיש למעלה קוצר הבנה אלא שכל מדה ומדה יש לה סגולתה וסגולת המלכות בדברים הנגלים ופתוחים ולכך כנגדה צריך לפרט הדברים שהיא פרט הנמצאות ומרכבתה בפרטו' הדברים ולזה אמר בגין לאשתמודעא מלה לעילא וגומר. והנה באו' הצילני נא מיד אחי הי' ענין תפלתו במדת המלכות שבה היא ההצלה שהיא שמירתן של יש' ודאי ומכאן ואילך פתח בתפלה נגד הת"ת ואמר ואתה אמרת דהיינו הת"ת: ואתה מחיה כאומרו והחכמה תחיה בעליה היינו מצד תחלת שם יהו"ד מן החכמה והוא בת"ת ולענין סדר שתי מדרגות אלו בתפלה כדפי':

פי מלכות.

לבי ת"ת. כלומר מלבא לפומא לא גלי והיינו שהמלכות עניינה בגלוי כפה שהוא פתח לכל סתרי הלב ולב הת"ת סתום ונעלם ודבריו במחשבה נעלמים ולכך צריך לתקן התפלה כענין המדרגות ממש דבר נגלה ומפורש נגד המדה הנגלית ומפורשת ודבר נעלם ונסתר נגד המדה הנעלמת ולזה אלו הנגלים אמרי פרטים ואלו הנעלמים הגיון סתום מחשביי ועוד יש יחס אחר שהנגלה ענין תלוי בנגלה כעין ההצלה בשכינה כדפי' וענין זרע ישראל תלויים בששים רבוא בחינות שבת"ת והיינו ושמתי את זרעך כחול הים וחול הים ענין נסתר כדפי' בקו המדה בפ' ואתחנן ובתיקונים וז"ש ולבתר סתים מלה דאיהי תליא בהגיון וגומר והכל תלוי במדות ויחודם. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' לאתעטרא קמי קב"ה כי תפלתן של צדיקים הם קשוטי' שלה שמתקשטת בה ועולה לשאול מאת דודה לתת שאלתם. בג"כ חביב' יתיר קמי קב"ה כי להיות שע"י תפלתן השכינה עולה ומתרא' לפניו לכך חביב' יתיר: בשעת' דאצטריך לון הוקשה לו א"כ שהב"ה חביב עליו תפלת הצדיקים א"כ הוא השולח להם לעולם פחד ואימות ויסורין כדי שיתפללו לז"א ח"ו אין הב"ה מפחידם כדי שיתפללו אלא התפלה שהם מתפללים בשעה שהם צריכין לתפלה שהוא פעם ביובל כשבא עליהם פחד וירא' אז הב"ה חביבא לי' שיתפלל לסבה שהזכרנו וא"ת הרי ארז"ל למה נעקרו האמהות כדי שיתפללו וי"ל שיש לחלק כי לקרב תועלתם ולהוסיף על שכרם מעקר אותם כדי שיתפללו אבל להטיל עליהם פחד כדי שיתפללו לא. בגין דידעי לרצויי למאריהון דהיינו שבתפלתם מכוונים לייחד המדות ובזה מרצים אותו שיהי' ברצון טוב עם המ' כדמפרש

ואזיל. אעטר ואקשר קשורא היינו חג"ת הנקרא קשר בסוד תקיעה שברים תרועה כנזכר בתיקונים. בקשירו חד אחר שנתקשרו שלשתם יחד קשר כל הג' קוים שהם כל המדות דהיינו אלהי אבי אברהם לימינ' שהוא כל קו הימין אברהם חסד אלהי אברהם חכמה יצחק גבורה אלהי יצחק בינה: האומר אלי הנה קו האמצעי וזהו ה' הוא הכתר: האומר אלי דהיינו הת"ת שיעקב הוא המדבר ונה"י הם נכללים באבות' שכן הם ענפי חג"ת הרי קשר כל הג' קוים. הכא תלי מלה לאתעטר' באתרי' ה"ג דהיינו המ' שכן הוא מקומו של הת"ת ואפשר דדייק מלת שוב לארצך בכנוי שמדבר אל יעקב שהוא סוד הת"ת שוב אל ארצך מ' להתייחד עמה ובזה ואטיבה עמך והיינו לאתעטר' כי קודם הייחוד מתעטר בסוד תרין עטרין דירית מאבא ואמא הרי הקשר העליון שהוא המרכבה עליונה שהיא חג"ת ומלכות ביניהם וז"ש בינייהו ומקושרים כלם בג' הקוים:

קטנתי מכל החסדים וגו' מאי איצטריך האי עם האי ה"ג בס"י ור"ל מה קשר יש בין שוב אל ארצך וגו' ובין קטונתי וגו'. דהא כד עברנ' ית ירדנ' וכו' הגם כי לא בא לפרש כלום אלא פשטא דקרא עכ"ז הוכרח לתנא להביאו כדי שיהי' צודק אומרו אח"כ עד הכא סדור' דשבח' וגו' ואם לא הי' מהתך המלות לא יצדק אומר עד הכא דמאי אמרת דאמרת עד הכא. א"נ הכי פירושו יחידאי עברנ' לי' ולא הייתי ירא ועתה הייתי לשתי מחנות ואני ירא וחרד שלא הי' ראוי לירא וז"ש אינון תרין משריין דפליג:

הצילני נא וגו' בגין לאשתמודע' מלה לעיל' כלומר כי הדברים שנתנו לפרש שהם כנגד מדת המלכות שכן היא נק' תורה שבעל פה המפרשת תורה שבכתב צריכים שיהיו מפורשים בפי' רחב שלא יהא שום פקפוק כדי שמדה זו שהיא מפורש' תזדקק לקיים שאלתו וכדמסיק לקמן וז"ש בגין לאשתמודע' וכו' כלו' כדי שיוכר הדבר ויהי' מפורש ומבואר בעצם כדי שתעלה הדבר לגבי עילא דהיינו המלכות.

ואתה אמרת וגו'. מאי ואתה כד"א ואתה מחיה את כלם הנה בפ' בראשית דף ט"ו פי' שהמלכות שהיא ה' כשהיא כוללת מאלף ועד תי"ו איקרי את"ה וז"ש כאן ואתה אמרת היטב איטיב לרמוז אל המדה הזאת כשהיא כוללת כל האותיות דהיינו מציאות כל התורה דהיינו הת"ת והיינו ע"י יחוד הת"ת והמלכות וא"ת שהוא ת"ת והה"א היא המלכות ובזכות אלו השתי מדות שייחד זוכה האדם לכל מיני הטובות ויצילנו מעשו. ת"ח דוד מלכא וכו' הוקשה לו כי דרך האדם הוא קודם לסתום והדר מפרש אבל הכא יעקב עשה להפך שאמר קודם הצילני נא וגו' שהוא דבר מפורש ואח"כ סתם דבריו ואמר ואתה אמרת היטב וגו' לז"א ת"ח כלומר בפסוק אחר תבין זה והוא כי כונתם של דוד ויעקב הי' לעלות סדר המדרגות מלמטה למעלה כדמפרש ואזיל. אמרי פי אלין

מלין דאתפרשן שכן האדם מוציאם בפה והגיון לבי התפלה שמתפלל האדם בלבו. וע"ד אצטריך וגו' כלומר לכך צריכין שתיהם מלה לאתפרש' בפומ' ומלה דתלי' בלבא וכו' וא"ת מי הצריכני לדבר זה לז"א וכלא רזא איהו כדמפרש ואזיל. חד לקבל דרגא וכו' היינו המלכות שהיא דרגא דאצטריך לאתפרש' שכן היא נק' תורה שבעל פה שהיא המפרשת תורה שבכתב וכמ"ש בסתרי תורה דפ' ויצא דף קמ"ז: ההוא דתלי' בלבא וכו' היינו הת"ת שהיא תורה שבכתב שהיא סתומה בלב. א"נ כמו שהלב הוא באמצע הגוף כן הת"ת הוא באמצע הספי'. דרגא פנימא' יתיר הגם כי המלכות אינ' פנימית לכאור' שכן נק' פתח עיני' זה השער לה'. עכ"ז להיות כי ג' עולמות בי"ע מעלימים אותה נק' דרג' פנימא' אבל להיות כי הת"ת הוא יותר נעלם ממנה נק' דרגא פנימא' יתיר וכלא כחדא איהו שלא תטעה לומר מאחר שזה פנימי מזה ח"ו שתי רשויות הם אלא הכל רשות היחיד וכלא חד איהו. וע"ד אמר יהיו לרצון אמרי פי דהיינו דברי התפלה המפורש' היוצאים דרך הפה: והגיון לבי דהיינו שאלו' במחשבה שחושב בלבו שהם סתומים אותם יהיו לפניך לקבלם ולשמע'. כגוונא דא אמר יעקב כלומר כמו שעשה דוד לסדר בתפלתו שני דברים א' מפורש כנגד המלכות וא' סתום כנגד הת"ת כמו כן עשה יעקב שקודם אמר כנגד המלכות דהיינו מפורש שהו' הצילני נא מיד אחי וגו' ואח"כ אמר ואתה אמרת היטב אטיב עמך שהוא סתום כנגד הת"ת. דכתיב ושמתי את זרעך וכו' הכא איהו מלה דתלי' בלבא דלא אצטריך לפרש' מפני עין הרע שלא ישלוט ואפשר שיעקב שאמר דבר זה אמרו בלחש בכונת הלב בלבד אלא שהתורה גלתה מה שהי' בלבו והוא מוכרח מעצמו שהוא מקביל למ"ש דוד והגיון לבי לפניך כנז'. וכן אצטריך וכו' כלו' אעיקר' דדינ' פירכ' למה הוצרכו שניהם א' בפה וא' בלב או הכל בפה או הכל בלב לז"א וכן אצטריך כדקאמרן דהיינו א' בפה וא' בלב בגין לייחד' וכו' כמו שפירשנו דידעי לסדרא שבח' דמאריהון וכו' שכן אמר יעקב ה' אלהי אבי אברהם וכו' דהיינו ייחוד וקשר המדות כנזכר לעיל ואח"כ ולמבעי בעותהון דהיינו הצילני נא וגו' א"נ שבח אותם שיודעים לסדר שבחא דמאריהון בתוך השאלות ששואלים שהם ב' דברים בנושא א' שאלה וייחוד כנזכר לעיל שהרי יעקב שאל שתי שאלות בתפלתו אחד בפה ואחד בלב לרמוז שהי' מייחד המדות ת"ת ומלכות כשהי' אומר אותם: אשר בך אתפאר אומרת השכינה ליעקב ולכיוצא בו המכוון במדות בתפלתו ישראל אשר בך אתפאר כלומר עמך ועל ידך אתפאר כלומר אתפאר בת"ת שהוא המפארני והמעטרני. א"נ בך כ"ב אותיות והיינו מ"ש ואתה אמרת כנזכר לעיל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קסט:
כד ברא קב"ה עלמא העולם הגשמי עבד בכל יומא ויומא וגו' כפי שליטת הספירות העליונות והרמז בנמצאות התחתונות.
ביומא רביעאה שהרמז בו למלכות עבד נהורין שהת"ת והמלכות יחד.
וכדין אתברי סיהרא דהיינו המלכות בחסרונה ומעוטה.
ובגין דאיהי מארת דהיינו המאור הנקבה חסרת ו' דהיינו הת"ת וכל מקום שיש חסרון ודין הקיצוני גובר ששם יניקתו לפעול והוא הדין לכל החסרים והם חמשה משפחות רוחי"ן שדי"ן עלעולי"ן והם מלשון סופה וסערה מזיקין רוחי מסאבי ולא ידעתי פרטם ובמקום אחר בס"ד אכתוב כמה מיני שדים הם.
בדוכתי דאתחרבו בחורבות.
ובחקלי תקיפין מקום סלעים שאינו ראוי לזריעה.
במדברין חרובין ממש המדבר החרב שאין בו ישוב מפני שהחצוני מחייב השממה והחרבן ושולט בכל מקום שהוא וכל הבאים מצדו מוצאים שם נחת רוח.
נחש עקימא היינו נקבת סמאל דהיינו לילית היא הנחש ולכך סמאל רוכב על נחש והם ז' היכלות טמאים אשר לתמורות ומאלו ההיכלות מתפשט יצה"ר ערל טמא לבני אדם כדפי' בפ' פקודי ולזה אמר רוח מסאבא דאתיא מנחש וגו'.
בעקימו עוקם להם הדרך לבא הענין לרצונו.
בתסקופין תרגום עלילות דברים.
כמה דאסטי לאדם קדמאה הענין שאדם הראשון הי' רוחני ויצה"ר נראה לו ממש ודבר עמו והטעהו בדבור וחלק שפתיו ושלט בו. אמנם האדם הגשמי יש לו מבוא בטבעו ומחשבותיו הגשמיות ושולט ברוחניות בו.
רעה ונגע תרי פגעי בישי זכר ונקבה. רעה נקבה. אליך זכר ונגע זכר. אהליך נקבה. ור' יוסי מחמת החלוף הזה דחיקא ליה ומפרש אהליך המשכן לאדם ונגע הם כמו נגעי בני אדם שהם שאר המזיקין. ור' אלעזר פליג דקרא דלא תאונה לאו בענין יצה"ר קא עסיק אלא בשמירה והענין שהם ג' מדרגות הא' רוח רעה והוא המתפשט למטה אל התחתונים מלילית הרעה ורעה עצמה היא לילית נקבה והיא הב'. הג' נגע דהיינו הזכר הרוכב על הנקבה.
ואע"ג דתנינן נגע וגו' והיינו סייעתא דר' יוסי דפריש הכי.
רוחי מסאבי אשר ברא אלדי"ם לעשות בערב שבת בין השמשות.
ואולידן מיניה משפחה שנית מורכב' מכח אדם גשמי והם אלו נקראים נגעי בני אדם.

דכד בר נש בחלמיה שהרהר ביום והנשמה נמשכת ביום אחר הטומאה כמו שנמשכה אחר מחשבתו בגוף אותו הכח החיצוני מכיר ובעת שאין אדם שליט בעצמו להשמר מהם דגופא אשתכח ויש לו מבוא ע"י רוח הטומאה השורה על האדם ולכך אית זמנא דחמי וגו' שם נקבות טמאות שלוחות מהחיצוני הרואה אותו הרהור בנשמה ופוגמה בהתחמם הגוף ואינם נהנים מהטיפה הגשמית שהרי נשארת שם אלא הם נהנים מחמום העבירה ופתיחת המקור לבטלה ומולידים רוח חצוני טמא והם רוחין ומזיקין שהם להוכיח לאדם ולהכותו בנגעים כדכתיב והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם וכמדומה לי שמתעכלים ומתבטלין בישורין.

ולזמנין אתחזיין וגו' שהם מתגלמין השדים ממש בגוף גשמי מצד חלק גשם אשר להם מהאדם והיינו משפחה שלישית שהם מהשנית ובני אדם כדפי'.

לית לון שערי ברישא להראות שאין להם שרשים עליונים ומה גם ששער הראש מורה על נזר אלדי"ם בהתקדשו.

ובכלא אית ליה לבר נש לאסתמרא וגו' בין מהרהור שלא יחטא בין מחטא מאיזה שיהי' בין ממקרה רע שלא יבא במקום סכנת מזיקין שלא יהי' נזוק או יתדבקו אליו ויחטיאוהו אח"כ.

ידוי על עינוי בצפרא שלא יתדבק אותו הרוח הטומאה בראות עיניו ויהיה כח רע בעיניו ויזיק בני אדם בעין הרע החיצוני השולט בו והוא נעשה כלי אליו.

רש"א פליג אדר' אלעזר דלאו דוקא אתרי חרובי או בחלום אלא אפילו בהקיץ ואפילו בישוב אם יהיה יחידי בלילה יסתכן כדמפרש ואזיל דכל מאן דאזיל יחידאי וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' עבידתיה דאתחזי לי' שביום א' נבראו כל הנמצאות בין בעליונים ובין בתחתונים כדפי' רז"ל את השמים לרבות תולדותיהם ואת הארץ לרבות תולדותיה ואח"כ בכל יום ויום היה אומר הב"ה תוצא הארץ כלומר תוצא בפועל וכדי שלא יהיה קטרוג במעשה בראשית היה הב"ה בורא יום אחד תולדות השמים וביום אחד תולדות הארץ וביום הו' נברא האדם שהוא מהתחתונים ומהעליונים וז"ש עבד בכל יומא ויומא עבידתיה דאתחזי ליה כלומר המלאכה שהיתה ראויה לאותו יום ואי תימא ל"ג והוא שבוש נפל בספרים וכן בס"י ליתיה. ביומא רביעאה עבד נהורין כלומר אורות שוים זה לזה וכאשר קטרגה הלבנה כדין אתברי סיהרא חסר נהורא כלומר אז תיכף ומיד נתמעטה. ובגין דאיהי מארת חסר וא"ו אתייהיב דוכתא וכו' כי קודם כשהיתה הירח נגד השמש היה כל העולם מאיר באור שוה בין ביום ובין בלילה ולא היה מקום לקליפה

ליראות אבל כשירדה ונטרדה ממקומה נחשכ' מאור' וז"ש בגין דאיהי חסר וא"ו כלומר שחסר' מהתייח' עם המאור שהוא הוא"ו. ת"ת וכדין אתייהיב דוכת' ונבראת הקליפה דהיינו מארת חסר דהיינו לילית וכו'. ועלעולין תרגו' רוח סער' עלעול': סלקין כלומר עולים מנוקבא דתהומ' רבה ואם לא היה שנטרד' לא היו עולין. ואתמנון בדוכתי וכו' כלומר מאחר שנתן להם מקום לשלוט תימא הוא למה אינם מחריבין את העול' לז"א אה"נ אם הי' נתן להם רשות לשוטט בכל מקום אלא אתמנון בדוכתי דאתחריבו וכו'. וכלהו מסטרי רוח מסאבא כלומר כל אלו השוכני' במדברו' ובחקלין תקיפין הם כחו' וענפים המסתעפים מההוא רוח מסאבא דהיינו הנחש הקדמוני סמאל ובת זוגו ותולדותיהם כיוצא בהם וז"ש דהא רוח מסאבא דאתיא מנחש עקימא איהו רוח מסאבא ממש שכ"כ גדול כחו כמו כח האב ממש. ואיהו אתמנ' בעלמא לאסטא' לון לבני נשא לכך הוא מסתעף בכמ' ענפי' כי לכל א' וא' צריך ענף אחד ממנו והוא הוא בעצמו ממש וז"ש וע"ד יצה"ר שלטא בעלמא להיותו מסתעף לכמה ענפים והוא והם הכל א' לזה לא יקש' לך איך יצה"ר שליט בכל העולם. א"נ ואיהו אתמנא בעלמא לאסטא' וכו' ירצ' אם תראה עבדא בישא מסית ומדיח לבני אדם לסור מאחרי אלהיהם ותראה שליטתו וממשלתו בכל העול' שהי' ראוי שיבולע כרגע אל תתמה על החפץ דאיהו אתמנא בעלמא לאסטא' רוצה לומר מן השמים השליטוהו ומנוהו לכך כמשל בן המלך עם הזונ' ועל דא יצה"ר שליט בעלמא כלומר לכך הוא שולט ומושל בכל העולם לפי שהוא ממונה לכך. לאסטא' לון לבני נשא לגבי' ה"ג ובעקימו ובתסקופין כלומר בערמות ותחבולות בכמ' מיני פתויים כמשל הזונה המפת' את בן המלך. איהו משיך עליה רוח מסאבא ושרייא בגוויה ואתדבק בהדי' ה"ג בס"י והוא רמז לג' בחינות יצה"ר בתחל' ויבא הלך וז"ש ומאן דאתי לאסתאבא כלומר לא נטמא עדיין אבל רוצה להטמא משיך עליה רוח מסאבא ונעש' אצלו כהלך שמא יחזור בו וישליכנו מעליו. ואח"כ לעשות לו כח שכבר נכנס לפנים מהבית כאורח הזה וז"ש ושריא בגוויה כלומר כבר נכנס בו רוח זנות רוח עועים. ואח"כ בחינת איש לאיש הבא אליו דהיינו שנעש' בעל הבית וז"ש ואתדבק בהדי' שנדבק עמו בקרבו ושדי תיכלא בכולי'. ואו' משיך עליה וכו' כלומר הוא במעשיו הרעים מושכם עליו מאתר חרוב שהוא מקום מושבם כנזכר לעיל. וכמה אינון דזמינין וכו' כלומר אחר שהתיר הקשר ונטה אזנו אחר היצה"ר ועבר עביר' אחת כמה מזיקין מזומנין שאין להם עסק אחר ומסבבים אותו לטמאו עוד ולהעבירו על שאר גופי תורה. ומסאבין לי' ל"ג ואיהו מסאב ר"ל ואיהו מסאב בכל אותם הטומאות המזומנים לטמאו אחר שכבר פתח להם פתח א' כל א' וא' מטמאו ומעבירו על דת זה בכה וזה בכה. א"ר

יוסי וכו' הם דברי ר' חיי' שהביאם להכריח דרושו וכאלו אמר כדאמר ר' יוסי וכו'. ורבי אלעזר אודי לי' בחדא דרעה דא חויא בישא דהיינו לילית כמו שאמר רבי יוסי ופליג עלי' בחדא דונגע לא יקרב באהליך ר"ל סמאל שהוא בן זוגה של רעה זו ולא שבקי' ר' אלעזר לסיומי' למלתי' ופירושי' דקא פריש בקרא דויותר יעקב לבדו עד דפרכי' ואחר דפרכי' הדר ר' חייא למלתי' ואמר ת"ח דהא יעקב אעג"ב דאתרחי' וכו'. א"נ אגב דרושי' פריש קרא דויותר יעקב ואו' ת"ח דהא יעקב וכו' הם סיום דברי ר' אלעזר. בזמנ' דסיהרא אתבריא' והות חסרה היינו יום רביעי שאז נבראו המאורות והיו שוים וקטרג' הירח ונתמעט' בעת ההיא וזהו והות חסרה. ודא הוא רע' גרסי'. דא חויא בישׁ' נחש הקדמוני בת זוגי' דסמאל וז"ש כאן ונגע דא הוא מאן דרכיב על חויא דהיינו סמא"ל כנזכר. רעה ונגע כחדא אינון כלומר הם דכר ונוקב' מתחברין כחד והכוונה לומר לדידי ניחא לשון יחיד נגע שהוא סמאל בת זוגו דנחש כנזכר אמנם אליבא דרבי יוסי דאמר דנגע הם שאר מזיקים יקש' מה שייכות יש למזיקים עם רעה ועוד ונגעים מ"ל. ואע"ג דתנינן דנגע אלין נגעי בני אדם וכו' האי אע"ג לית לי' תברא לקמי' וכדרך שאר אע"ג דעלמא אלא אשגרת לישן הוא והוי כאלו אמר פירושי הוא הנכון אעג"ב דפירשו פירו' אחר לא ניח' לי אלא כמה דאמינ' דקרא לא נקט אלא סמאל ובת זוגו. והני איקרון נגעי בני אדם כלומר אין לפרש נגעים שיצאו מבני אדם הראשון שבאותו זמן עדיין לא הוליד שום בן אלא הפי' הוא הנגעי' שהם נקר' בני אדם הראשון וז"ש והני איקרון נגעי בני אדם שכך שמם והם סוד אות' הזוהמ' שהוטיל בו הנחש והי' מוציא ממנו באות' הק"ל שנים עד שנטהר ואח"כ הוליד שת ועדיין לא נטהר בעצם עד שבא אברהם ואותו מעט הזוהמ' שנשאר בו יצא ממנו ישמעאל כדי שיצ' יצחק כולו מתוק. דלא שליט גרסי' בדלת ואולידו רוחין ומזיקין כגוונ' בני נשא ה"ג ולא גרסי' נגעי בני אדם והענין אחר שמתהוי' מזרע האדם יש להם דמות ודיוקן קצת כהם אבל לא ממש כיוצא בהם ולזה לזמנין אתחזיין כחיזו בני נשא. בר דלית לון שערי ברישא נרא' שהטעם הוא שכל הדברים הנבראים כול' שורש' למט' בארץ להורות שמהארץ יצאו ומורים בשורשם המקום שממנו יצאו כגון העשבים והאלנות ושערי הבהמות שנפשם יורדת למט' לארץ אמנ' האדם להיו' כי הוא נברא מעולם העליון דהיינו שיש לו נשמ' שירד' לו מלמעל' לכן שערותיו בראשו להורות ששרשיו יונקים ממקו' שיצא ואפי' הגוים יש להם שורש למעל' בע' שרים ויש בהם צד קדוש' אבל השדי' שהם רוחא מסאב' מצד הקליפ' לכך אין להם שער כי אין להם שורש למעל' ובכל' אית ליה לבר נש לאסתמר' מנייהו שלא יהרהר ביום ולא ישן בבי' יחידי שכל זה יגרום לו שיבואו עליו לעשותו בעל קרי. בגין דיהך בארחי דאוריית' שאם

יהרהד ויעבור נמצא מבטל אורחי אורייתא א"נ שאם יהרהר ביום יבא לידי קרי בלילה באופן שלא יוכל להתפלל כי כן תקנ' עזר' וז"ש לאסתמר' מקמייהו בגין דיהך באורחי דאוריית' דהא לית לך מאן דנאים וכו' כלומר די לך הטומא' ששור' עליך בליל' ע"כ דהא לית לך מאן דנאים וכו' ורוח מסאב' זמין ושריא עלי'. א"נ ר"ל שא"ת איך שולטים עליו והרי עמו סייעת' קדישא מהמלאכים שמלוים אותו לז"א דהא וכו' שכשהנשמ' קדישא הולכ' לה הולכים עמה והוא נשאר בלא שום קדוש' ולזה רוח מסאב' שריא עלוי. ת"ח דהא יעקב וכו' וא"ת איך מוכיח דבעי לי' לבר נש לאסתמר' מקמייהו ולא יסתאב בהדייהו מיעקב דאשתאר בלחודוי מה לתבן את הבר שכאן הוא הי' בהקיץ וזה כד נאים בערסי'. ולפי' קמא דפרשינן דהאי ת"ח הם סיומא דמלת' דר' חייא לא קש' מידי אבל אם הם דברי רבי אלעזר מאי ת"ח וכו' וי"ל שאין רוב הקרי בא אלא מפני שישנים בבית אחד לבדם כנזכר בפ' בראשית דף י"ט והשתא אתי שפיר כלומר בא ורא' מה שאמרתי לך דבכלא בעי לי' לבר נש לאסתמ' כגון שלא ישן בבית יחידי וכיוצ' כנזכר שהרי יעקב אע"ג דאתרחים קמי קב"ה בגין דאשתאר בלחודוי רוחא אחרא הוה זמין וכו' אלא לפי שהי' צדיק וג"כ הי' בהקיץ לא יכיל לי' מכאן שלשאר בני נשא יכולים להם לזה אית לי' לבר נש לאסתמר' וכו' והשתא נפקא לן פשטי' דקרא הכי לפי ויותר יעקב לבדו לכך ויאבק איש עמו א"נ שהי' יעקב שהי' צדיק גמור הוא שנותר לבדו לכך לא טמאו ולא הזיקו אלא נתאבק עמו בלבד שאם הי' אחר הי' מזיקו.

ר"ש אמר וכו' אתא לאוסופי על רבי אלעזר דלא מבעי' בליל' צריך לאסתמר' מנייהו אלא אפי' ביום בזמנין ידיען ובאתרין ידיען אם הולך שם האד' אמשיך עלי' רוח מסאב' כדמסיק. באורח' ובמת' בוא"ו גרסי' הרי שאפי' ביום צריך ליזהר וי"ס דגרסי במקום וע"ד לא יהך בר נש יחידאי בלילי' גורסי' וע"ד אפי' ביממ' כ"ש בלילי' ואתי שפיר שר"ש אתא לאוסופי על ר' אלעזר דאפי' ביום בעי לי' לבר נש לאסתמר' וכו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קע.

דלא לקיימא וגו' שימשך רוח הטומאה וישליט בו כדפי' בפ' נשא.

מאן אבק הוא החיצוני מותר האש הדין הקשה והוא מסורס שאינו עושה פירות עפר הוא עושה פירות והיא הקדושה שבה הויית כל ההויות ולכאורה נראה שהוא סוד עץ פרי עושה פרי למינו דהיינו דעביד איבין. ואין מכאן ראיה אם כוונתו על היסוד או על המלכות או על הת"ת או על הבינה. אמנם על המלכות אינו שהרי הקשה ר' יהודה אי הכי שעפר הוא למעלה באצילות מאי מקימי מעפר בשלמא אי איהו למטה ניחא דהיינו שהדל שוכב לעפר ועתה מקימו מן העפר אמנם אם העפר למעלה מאי מקימי מעפר

ותירץ כמשמעו עפר השפלות ולא קשה מידי ולהאי גוונא בסוד המדות יתיישב מקים מעפר אותה ספירה הנקראת עפר נותנת קימה לדל שהיא המלכות ולפי זה אין המלכו' העפר אמנם היסוד ג"כ אינו שהרי הוא אומר אח"כ ומההוא עפר נפיק דל אין המלכות יוצאת מהיסוד וג"כ הת"ת אינו מן הטעם הזה אמנם בעת היותה יוצאת מן החכמה אינה דלה ועניה וז"ש **ומההוא** עפר נפיק דל דלית ליה כלום שהמיעוט צומח מהבינה כאומרו הביאו עלי כפרה שמעטתי וגו' כדפי' בספ"ר.

ומההוא עפר כל איבין וגו' היינו שהבינה נותנת כח אל היסוד להוליד וכל הספירות נובעות כח שפעם ממה שמקבלות ממנה.

וביה אתעבידו כל עבידן דהיינו ל"ב אלדי"ם דעובדא דבראשית.

הכל היה והכל שב בסוד התשובה ביובל בסוד בשנת היובל הזאת תשובו וגו'. ואפי' גלגל חמה היינו שש קצוות שהחמה ת"ת מתגלגל בהם וכל שכן מהם ולמטה.

אבק היינו מרכבות החיצונים והיא נקבתו וכל אשר למטה ממנה ולא עביד איבין שהוא מסורס ועם היות שהוא עושה היינו מה שישר' נותנים כח לחיצוני בעבירות להתגבר אמנם מצד עצמו אין להם כח כלל ובזה נתקן כל הדוחק. או אפשר שהוא עושה רוחין ושדין וכיוצא אמנם פירות וכח בריאה בעגלם אין להם וז"ש איבין לעלמא.

ואינון שכיבי לעפרא אחרא דהיינו אבק באמת.

עד דיסתלק נהורא תחלת צמיחת הגאולה ואח"כ ויתנהיר יממא שנתגלה הגאולה.

וכדין ישלטון ויהיה להם מלכות ואח"כ יתבטל מלכות האומות ולהון אתייהיב מלכותא וגו'.

כדין יפתח לון פתחא דנהורא וגו' ד' בחינות כתובות הא' כמו שחר היינו מצד המלכות ואח"כ מאירה המלכות מן היסוד ולכן אמ' ולבתר פתחא אחרינא רב מיניה שיגדל אור השחר ותהיה כלבנה במלואה עד דקב"ה דהיינו מ"י יפתח לון תרעין דהיינו בחינה ג' ברה כחמה כאו' אור הלבנה כאור החמה והוא מן הבינה כדפי' בתיקונין ואח"כ איומה כנדגלות דהיינו שהדגלים לכל רוח וז"ש לד' סטרי דעלמא והיינו מתרעין עילאין דמי שכל א' וא' יהיה לד' סטרין.

ודרך הגאולה זו היא ממש הנהגתו של הב"ה לישראל או לצדיק פרטי בגאולתו והיינו אומ' ולצדיקייא דבהו לרמוז ליעקב כדמסיק.

אבל עשו לאו הכי. הענין כי הקדוש' בהפך מן הקליפה והענין כי הצלם הוא שיעור קומת החיצונים והוא ענין שליטת האומות ודרך שליטתם הוא בהפך צלם אלדי"ם וזה כי הצלם תחלתו מן הראש כאומרו את רישא דדהבא ויורד עד שיורד אל הרגלים ויתאביד מכל

וכל לכך השליטה מן הראש שליטה רבה והיינו שליטת עשו שהיא מן החיצונים. אמנם שליטת ישראל קדושה מתחלת מן הרגלים כדפי' מן המדה האחרונ' והיא עולה מעט מעט ומתגדלת ומה בין זה לזה הקדוש' עול' עד אין תכלית כמו שבהתעלות העניינים ממטה למעל' יעלו עד אין סוף והחיצונית תרד מן הראש עד סוף מדרגותיה וספו תמו. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' ויאבק איש עמו וגו' מן אבק ועפר גרסי' והכונה שמלת ויאבק הוא מלשון אבק ועפר מן השמים וכו' דאמר קרא. אבק טפל לעפר בספרים ישני' לא איתי' והדין עמהם דאי גרסי' לי' לא שייך למימר בתר הכי מה בין עפר לאבק שהרי יש ביניהם שזה טפל לזה. אלא אבק דאשתאר וכו' ה"ג. דאשתאר מן נורא היינו אפר מקלה ולא עביד פירין לעלמין ה"ג. ואיהו כללא דעיל' ותתא ה"ג בדלת והדר למלת עפר דקאמר ואמר שעפר רומז למעלה ולמטה דהיינו בבינה ומלכות ששניהם נקרא עפר. א"נ הדר לתרוייהו לאבק ועפר דקאמר ופירש ואמר שהוא כללא דעיל' ותתא דהיינו עפר כללא דעיל' צד הקדושה ואבק דתתא דהיינו הקליפה והענין כי הקליפה נמשלה לאבק דלא עביד פירי וכמו כן הם לא עבדי פירי כנזכר בזוהר דאי הוו עבדי פירי הוו מטשטשי עלמא והקדושה נמשל לעפר דעביד פירין ואיבין כעפר זה שמגדל צמחי'. אי הכי מאי מקים מעפר דל שנראה שמקימו ממקום שפל. א"נ כמשמעו שהוא עפר ממש. אבל להאי גוונא ה"ג כלומר אבל ע"ד הסוד שאמרנו. בגין דלית לי' מגרמי' כלומר בגין דלית לי' לדל זה מגרמי' כלום ומי גרם לו זה לפי שיצא מההוא עפר שהיא המלכות דלית לה מגרמ' כיוצא בו וזהו מקים מעפר דל כלומר בורא ומוציא דל מעפר שהוא דל כמוהו. ומההוא עפר כל איבין וכו' כלומר הגם כי היא נקרא דלה דלית לה מגרמ' כלום היינו מגרמ' אבל ממאי דנקטא מלעיל' כל איבין וכל טיבו נפקי מיני' וכו'. וביה אתעבידו כל עובדין שהיא האדדיכל והמנהגת כל העולמות ופועלת כל הפעולות והכל שב אל העפר לא גרסי' לי' בס' ישנים והדין עמהם כי פירוש זה פירשוהו במקום אחר על הבינה שהיא מוציא' הכל ואליה חוזרים בסוד היובל שחוזרים כל ההויות אל שורשם אבל כאן אינו מפרש כי אם על המלכות שהכליצא ממנה כנזכר ולכך השמיט והכל שב אל העפר. ואפי' גלגל חמה היינו חמה תחתונה. פירין ואיבין לעלמין ה"ג. דאתיא בההוא אבק ורכב עליה דהיינו סמאל שרו של עשו רכב על בת זוגו הנקרא אבק על שם שאינ' מוציא' פירות כדי ללחו' עמו וה"פ ויאבק איש עמו איש זה סמאל נתאבק ונתאחז בבת זוגו הנקרא אבק קודם שבא להלחם עמו. לעפר' אחרא מלת אחרא ל"ג לי' בספרים ישנים ופי' לעפרא כמשמעו ואי גרסי' לי' הוא לפי שהזכיר עפר קדוש הוצרך להבחין ולומר

שאנו שוכבים בגלות תחת אותו עפר האחר דהיינו האבק הנזכר. וכך הוא לזמנא דאתי וכו' כלומר כל אותו ענין שעב' על יעקב רמז הוא דקא רמיז בגלות בית יעקב:

ויאמר שלחני כי עלה השחר וגו' ר' יהודה פתח מי זאת וגו' האי קרא אוקמוה בריש פ' בראשית. אבל ע"ד הפשט אלין אינון ישראל וכו'. יוקים לון וכו' קודם יהי' להם התקוממות שיגברו בקצת על אויביה' שלא יהיו תחת רגליהם כעפר לדוש ואח"כ יפיק לון מגלותא: יפתח לון פתחא דנהורא וכו' רמז לנו לארבע מיני גאולות שיתגלו לנו בע"ה באחרית הימים כמו שהיו במצרים כמז"ל וגאלתי והוצאתי וגומר כן לעתיד לבא כמו שנאמר כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות והם מד' מדות העליונו' אחד כמו שחר דהיינו אור ההיכלות דיציר' ובריא' שיתגל' כי הם נקרא שחר בערך האצילות וזהו שכוון התנא באומר יוקים לון ויפיק לון רמז לגאול' הזאת. ב' יפה כלבנ' דהיינו אור המלכות הנקר' לבנה כלומר במילוא' כי ירח נקרא בעת כשהיא פגום' וכנגד זה אמר התנא פתחא דנהור' דקיק שהמלכות בערך הת"ת נקר' כן המאור הקטן. ג' ברה כחמה היינו אור המתגל' מהת"ת הנקרא חמה וכנגד זה אמר התנא ולבתר פתחא אחרינא דאיהו רב מיני' שכן נקרא הת"ת המאור הגדול. ד' איומ' כנדגלו' היינו אור הבינה וכנגד זה אמר התנא עד דיפתח קב"ה תרעין עילאין דהיינו סוד חמשים שערי בינה שיתגלו כלם ואו' פתיחן לד' סטרין דעלמ' דהיינו גלוי אור הבינה שיהי' כ"כ שישפיע לד' רוחות שהם מזרח ת"ת מערב מ' צפון דרום גדול' גבור' שאפי' שיש בהם מדות בעלי הדין בהשפע' זו שיושפעו כלם מהבינה יתהפכו כלם לרחמי' גמורים להשפיע לישראל: כד"א מעט מעט כלומר אעפ"י שאין ראי' לדבר בעצם זכר לדבר. ואתאביד מיני' זעיר זעיר עד דיתתקפון ישראל וישיצון לי' מכלא הכי גרסי' בספרים ישנים והענין הוא משז"ל וידו אוחזת בעקב עשו כשזה נופל זה קם כמו שעשו הולך ונופל מעט מעט כן ישראל קמים מעט מעט וז"ש ואתאביד מיני' זעיר זעיר כמו כן ישראל קמים זעיר זעיר והולכי' ומתגברים עד דיתתקפון ישראל וישיצון לי' מכלא. ובגין דנהיר בשעת' חדא ירצה כי כשעולה האדם מעפר האשפות למעל' גדול' ברגע מורה שאין הענין ההוא מחמת שהוא ראוי לכך מצד מעשיו הטובים אלא מצד המערכ' שלו שעלה מזלו וגרם לו המעל' ההיא בפתע פתאום וזאת המעל' כזאת לא תתמיד כי כשיחזור הגלגל ירד הוא ג"כ אל אשפתו אבל כשעולה מעט מעט מור' קיום והעמד' שמצד שהוא ראוי לכך בכל דרכיו משכיל ועולה במעל'. כן ישמעאל שעלה במעלה פתאום והעמיד כמה נשיאם וכן אחרים כיוצא בו זה מורה שבא להם מצד המערכת והמזל ולכך כשהמערכ' נופל נופלים הם כרגע כמו שהעלי' היתה פתאום כן הירידה וז"ש ובגין דנהיר בשעתא חדא וכו' כלומר במעט זמן. דיתתקפון

ביו"ד גר': וכן גרסי' וכלא שאלו ואמרי ול"ג לון. כמו שחר קדרותא דצפרא וכו' כאן פי' בפי' מה שרמז לעיל כנז'. נהורא דקיק בערך המלכות וקראו ההיכלות דבריאה ויציר' נהורא דקיק. ולבתר איומה כנדגלות תקיפ' בנהורא וכו' היינו מצד הבינה ומלת כנדגלות הוא מלשון דגלים כלומר כאותם הדגלים שיצאו ממצרים שיצאו מסטרא דיובל' כנז' בפ' בשלח.

ת"ח בעוד דאתחשך יממא ואתכסי' נהורא נהיר סיהרא ואתי זעיר זעיר עד דיתרבי וכו' ה"ג בס"י. והענין כי הלבנה קודמת לשחר ושחר לחמה א"כ איך נקט קרא שלא כסדר תחלה שחר ואח"כ יפה כלבנה לז"א ת"ח בעוד דאתחשך כלומר בעוד שהשחרו' של שחר משחיר בעת ההי' ג"כ הירח מאיר ובעוד שהירח מאיר השחרו' הולך מעט מעט עד שמאיר בעצם ויצא השמש. א"כ לעולם השחר קודם כי אפי' אחר שהלך לה השחרות נשארה הלבנה מאיר' א"כ לא קשה מידי כי סדרא נקט ואזיל וז"ש בעוד דאתחשך יממא ואתכסי' נהורא דהיינו השחרות של השחר בעודו משחיר נהיר סיהרא הלבנה עומדת ומאיר' ואור השחר אתי זעיר זעיר עד דיתרבי נהורא דהיינו זריחת השמש בעצם א"כ הסדר הוא כדאמר קרא וא"ת הרי מ"מ אור הלבנה מאיר' כל הלילה והשחרות בא בסוף הלילה והדר קושי' לדוכתין לז"א **דהא** כיון וכו' כלומר אה"נ כדבריך שהלבנה מאיר' כל הלילה אמנם הכתוב אינו מדבר אלא באותו אור הלבנה שמאיר' אחר שחרותא דצפרא וז"ש דהא כיון דקב"ה יתער לאנהרא לה לכ"י יהי' כסדר הולך מאיר יותר דבקדמית' יהי' כמו שחר דאיהי אוכמא ולבתר יפה כלבנה ולבתר ברה כחמה וז"ש לבתר ג"פ ואם הוא מדבר באור הלבנה של קודם השחר א"כ נמצא הגאול' מבולבלת וחוזרת לאחוריה שמתחיל להאיר חוזר ומחשיך כי אור הלבנה יותר גדול מהשחר אלא על כרחך אין הכתוב מדבר אלא באור הלבנה שאחר אור השחר כנז'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קע:

ר' חייא אמר אלמלא לא אתחלש חילא דא וגו'. הענין שחולשה זו בסוד ירך יעקב דהיינו סוד שנשא שתי אחיות ועתה אני אפרש הנה י"ב שבטים היו בשביה תחת ממשלת לבן הארמי מפני שהיו נשמות מפוזרות מימי קדם מחטא אדם הראשון ואין הקליפה משלחת מה שתחת ידה אם לא בתמורה וזהו סוד פדיון אח ביבום אשתו שסוף סוף אשת אח אסורה והתירה הכתוב מפני שאין קימה לנופל הזה תחת ממשלת החיצונים אם לא ע"י חלק אשר לו ולזה חלקו אסור זה ויש כענין זה יהודה ותמר וכל כיוצא בזה רות ונעמה ע"י לוט בבנותיו שאלו הם מחשבותיו של הב"ה שעמקו שגבו מאד ולכך לא היה כח ביעקב לפדות י"ב נשמות קדושות מטה שלימה מתחת ממשלת לבן הארמי אם

לא שיהיה ע"י בנותיו דרך גלגוליו ית' אמנם סוף סוף נכנס אל תוך בטן החיה והוציאם לחוץ מן הטומאה מבית לבן והביאם לארץ ישר' מיד החיצוני תובע חלקו ולכך ותקע כף ירך יעקב ואתחלש חילא דיעקב לא מצדו שהוא לא נשאם אלא צורך גבוה אמנם מדת יעקב הת"ת ומדת בניו נ"ה שהם נקראים בני ישראל ושם פגם מפני שנחלש כחו של יעקב שלא היה יכול להולידם אלא בדרך זה ואלמלא לא נפגם מחטא אדם הראשון לא הוצרך להולידם בדרך זה לא אתחלש תוקפיה והיה החיצוני מתבטל מכל וכל אמנם נחלש כחו שהיה לו לחיצוני תפיסה שם ובא לגבות כחו משם ולכך על כן לא יאכלו בני ישראל שאליהם מגיע הדבר עד שיתוקן אותו הענין מכל וכל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ות"ח כיון דאסתליק צפרא לאנהרא ה"ג. וא"ת מ"מ קשי' דמי אמר לך דשחר הוא לשון שחרות' כי היכי דתדרוש האי דרשא אנא אימא שהוא תחלת אור היום והוא אור מאיר בזה נהרס כל בניינך לז"א ת"ח כיון דאסתליק כלומר אחר שעלה ונסתלק השחרות בא האור אחריו שלכך הוא הולך לו כדי שיבא אחריו היום דהא לא כתיב כי בא השחר אלא כי עלה דהא בזמנא וכו' כדין אתתקף כי אז הי' עת הדין ואז שלט המלאך על יעקב וכו' וכד סליק ההוא אוכמא דשחרותא אתא נהורא ואז אתתקף יעקב כי עת הדין הלך לו ובא שעת רחמים א"כ מכאן ששחר הוא לשון קדרות ושחרות מאחר שבאותו עת הי' עת דין וחשך. אוכמ' דשחרותא אתא נהורא וכו' ה"ג בס"י. ומה טוב ומה נעים היא הגירס' האחרת כפי מה שפי' דגרסי הכי בגין דההי' שעתא איהו אוכמא דשחרותא וההוא תקיפו לאתתקפא עשו וכד סליק וכו' דמפרש ממש מה דפרשי'. והוא צולע על יריכו רמז וכו' ול"ג כדין איהו ולספרים דגרסי לי' ה"פ אחר שזרח השמש אז הרגיש שהי' לו כאב וצלע על יריכו וכדמפרש ואזיל וז"ש ויזרח לו וגו' והו' צולע כדין איהו כלומר אחר שזרח השמש כדין איהו צולע ה"ג כך ויזרח לו השמש דא הוא זמנא דנייחא ופשוט הוא שהצער [לא] נרגש כ"כ בעת הצער כמו אחר שעבר הצער. ואיהו כד אסתלק וכו' הכריח הדבר מיעקב שהרי כד אסתלק קדרותא דשחר' שאז נזוק לא הרגיש ולא נצטער ואז אתתקיף ואחיד בי' ואם הי' כואב ומצטער על הנגיעה הי' לו להניחו שילך לו אחר שיצא מוכה מתחת ידו אלא ודאי שלא הרגיש אלא אח"כ שזרח השמש אז והוא צולע וגו'. דהא אתחלש חילי' דלית שולטנותי' וכו' ה"ג.

על כן לא יאכלו וגו' כל זה עד ר' חייא אמר וכו' אינו מן הזוהר דלא איתי' בכל הספרים הישנים וכן נראה מתוך הלשון ועכ"ז לא אשיב ידי ממנו. דאפי' בהנאה אסור מלא יאכלו נפקא לי' דא"ר אבהו במס' פסחים כל מקום שנאמר לא יאכל וכו' אחד איסור הנאה ואחד איסור אכילה משמע. ואע"ג שפסקו הפוסקי' שהוא מותר בהנאה ל"ק כאן

גיד הנשה לבדו כאן כשהוא בתוך הירך. גיד דאיהו מנשה לבני נשא אפשר דקים להו כי האוכל אותו מטביע בלבו לסור מאחרי ה' והטעם לפי שהוא משכן ומושב ליצה"ר כדמפרש ואזיל. לא אשכח אתר וכו' לפי שיעקב הי' עובד השם בכל אבריו באופן שכל אבריו היו מקודשים ולכך לא הי' מוצא מקו' שישרה עליו וז"ש דכל שייפי גופ' סייעי ליעקב וכו'. וכלהו הוו תקיפין כי האדם כשעובר עביר' באיזה אבר מאבריו אותו החלק שבו הוא מת ותש הכח והוא מצד סמאל השור' על האבר ההוא ומתיש אותו חלק הנשמה אבל כשהאדם עושה באיזה אבר מאבריו שום מצוה אותו החלק הנשמה שבו הוא הולך וחזק מאד לפי ששורה עליו כח הקדושה ויחזקהו ולכן יעקב ע"ה להיותו עובד אלהיו בכל לב ובכל נפש ובכל א' מאבריו היו כל אבריו חזקים כראי מוצק באופן שבכל רמ"ח אבריו לא מצא סמאל מקום פנוי אבל מצא ב"ח מקום לגבות את חובו דהיינו מקום גיד הנשה שהוא משכן ומושב של היצר הרע כדמסיק ומצאו שהי' חלוש מצד שנשא שני אחיות כדרז"ל וז"ש לקמן ולא אשכח בר ההוא גיד הנשה מיד תשש חילי' ולכן נקרא גיד הנשה מלשון נשיה שמנשה לאדם תורתו ויראתו של הב"ה כדאיתא בפ' בא דף מ"א. כמא דאמרו חברייא דשייפין דבר נש דרמיז לעילא כלומר שכל אבריו של אדם הם רמוזים למעל'. אי טב טב ואי ביש ביש כי האברים הטובים ר"ל אם צדיק וטוב כולם רומזים לדברים עליונים ולתמונה עליונה קדושה שהוא טוב במספר במשקל הכל מנוי והאברים הרעים שנעשה בהם עבירה רומזים לשיעור קומה דאדם בליעל שהוא רע. ובג"כ כל שייפא מתקיף שייפא ר"ל כל אבר מחזיק אבר כלומר אם יעשה באבר זה מצו' אז מחזיק דבר אחד שכנגדו בקדוש' ע"ד תנו עוז לאלהים וכשח"ו עובר עבירה בא' מאבריו מחזיק האבר העליון שכנגדו של הקליפה ונותן בו כח וחיל כדי שאח"כ יתפרע ממנו. והא תשעה באב לקבל גרסי' בלא וא"ו והשאר פשוט מעצמו ומה שאמר וסמאל חד מנהון אולי קבלה היתה בידם.

ר"ש פתח ואמר כמרא' הקשת וגו' בס"י ל"ג אלא סיפי' דקרא ואמרי ר"ש פתח וארא' ואפול על פני האי קרא וכו' והדין עמהם כי כל עצמו של רשב"י ע"ה הוא לדרוש כי כל הנביאים הנופלים הוא מצד שנגע סמאל בכף ירך יעקב כדמסיק וזהו טעם וארא' ואפול על פני ושאר קרא לא איצטריך לי'. משה אסתכל באספקלרי' דנהרא ת"ת. שאר נביאי לא הוו מסתכלי אלא באספקלרי' דלא נהרא מלכות מלובשת בהיכלות כנז' בתיקונין דף ד'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון וכל מאן דאכיל בתשעה באב כאילו אכיל גיד הנשה. ראיתי כתוב ד' תעניות רמוזים בפסוק זה ג"ד גימל ג' בתשרי יו"ד י' בטבת. ד' חדש ד' שהוא י"ז לתמוז ומלת הנשה הפוך השנה. א"ת הוא ט' באב [482] ומלת גיד עולה בגי' י"ז בתמוז עכ"ל.

דף קעא.

בר עובדיה נביאה דהוה גיורא וגו'. היה נביא מצד הקדושה והיה בו סוד חלק מן החוץ שסוף סוף משם היה גר והי' לו חלק משם והי' משיג והעבירות והפגם בלתי מונעו מלעמוד על תוקף מפלתו. והענין שאותם שנולדו בקדושה אינם יכולים לעמוד בפני החצונים כאותם שהיו משם והורגלו כבר בה והכניעוה.

דסאיב כל חילא דירכא ירצה המשיך כח הדין הקשה דרך בו ונאחזו החיצונים לינק מאותו הדין והיינו צולע להמשיך לחוץ באותו פרק היוצא לאחור שהיא הגבורה שבנצח הוא בהוד [483] וכיון שהם באים להתנבאות אינם יכולים לעמוד על מפלת החיצוני שהרי בחלק נבואתם נאחז היאך יראו מפלתם זולתי עובדיה שהי' יכול לסבול ולראות עד היכן כח אחיזתם וכמה שיעור מדתם החיצוני' אמנם הנביאים לא נתנבאו אלא עד זמן המשיח שהם עד ביטול החיצוני אמנם לעמוד על ביטולו ומפלתו לא יכלו וז"ש **לא** יכילו לאתדבקא אלא עד זמנא וגו': ואו' בר ממשה כי משה מפנימ' בסוד הנשמה ואין בה אחיזה לחיצונים.

ומאן דלעי בתורה ת"ת ואין לו סמיכות רגלים מפני פגם המדות שהם ירכים לכך צריכים מחזיקים לתורה מחוץ שאינה עומדת בעצמה כנז' וכיון שאין מחזיקים בתורה תורה מתחלשת והחיצוני מתגבר ומה שהוא נחש בלא רגלים נעשה לו חוזק בחלישת התורה והיינו ת"ח כמה גרים וגו'. והענין שהחיצוני אינו מוליד שהוא מסורס וגם לגופו אין לו רגלים בענין ששתי כחות שהם נגדיות לנצח והוד שבקדושה העבירום הקב"ה ממנו כשהטה לאדם מדרך ישרה ולכך אתתברו סמכין דיליה ואפי' יעשו כל האומות עבירות לא יועילום ואם יעשו צדקה או כשרון יהי' לשבירתם שאין להם חלק בכשרון כלל וגר תושב יוכיח א"כ אין להם בתחתונים חלק אלא כאשר ישראל נוטים מן הדרך הטוב וז"ש בר כד ישראל לא בעאן לסמכא לה וגו' אז דליו שוקים מפסח וגו'.

בגין כך אסתכל לכל סטרין לאבאשא ליה ליעקב ולאפסקא קליה וגו' שעיקר הקול אש ומים ורוח לכך רצה להחלישו מאיזה משלשה כחות אלו כי כשיפגום כל א' משלשתם יחליש הקול וימנעהו דהיינו ג' אבות.

[482] א"ת ר"ת תשעה אב.
[483] בכת"י ב' או בהוד.

דאינון תקיפין גופא דאתתקיף ביניהו ירצה שאלו השלשה מדות הקנום התחתונים בשלימות והם מהופכות לרחמים ומקושטות ואי אפשר להמשיך משם דין אל התחתונים כלל והתורה מתחזקת מימין ומשמאל דהיינו ת"ת כאומרו מימינו אש דת למו ואי אפשר לפגום המדה הזו משום דרך מן הדרכים בא לו מדרך עקמימות לפגום בנצח והוד שהם מעמידי התורה שוקי גופא והמשיך שם הדין והחליש כח התור' שכל מי שיתפוס בה מצד הדין הנשפע בנצח והוד מחייב הדין שילמוד בעוני כעין לא דיין להם ללומדי תורה מה שמתוקן להם לעולם הבא אלא שיהי' להם מזונות בריוח וכיוצא וזה כיון שבטלו את התורה הנשמות מעושר בחטא אדם הראשון יבטלוה מעוני מדה כנגד מדה והיינו כעין נשא שתי אחיות שפירשנו לעיל והכל דרך א' והנה מצד מדת הלילה ודינה נתחזק בדין קשה והמשיך מדת הקדרות אל נצח והמשיך דין להיות עוסקי תורה בעוני וימשיך ענין זה דוקא כל זמן הגלות שהיא הלילה אמנם בהאיר מדת יום יגברו הרחמים ולא יהי' מחסור כל וז"ש וכד סליק צפרא וגו'.

ות"ח מהאי נחש וגו' ואשתכחו בעלמא צופים במעשה בני אדם וכשרואים מצוה זו דהיינו גיד הנשה מתחלשי' ומתחזק כח המדה העליונה כדמפרש ואזיל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דאתברו סמכין דיליה וגו'. נ"ל כי הנה סמכין דאור' דאיהי ת"ת אינון נצח והוד ושם הוא דנגע סמאל ואתחלשו סמכין דאורייתא וכן שם בב' הקליפות אשר רומזים לנצח והוד שם הם סמכין דההוא נחש ואפשר דאיזו פגם היה שם כי נקצצו רגליו אותם הקליפות. עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' משה הוה שמע וכו' הנה ענין זה פירשו ז"ל בתיקונין דף כ"ח דרך פרט וכן בדף פ"ג ע"ש. בגין כי נגע וגו' גרסי' ולא גרסי' דכתיב. לא יכילו לקיימא על מה דזמין קב"ה למעבד לי' לעשו וכו' כלומר שעובדיה נתנב' דרך פרט משא"כ כל שאר הנביאי' עם היו' שנתנבאו על אדו' היה ב' או ג' פסוקים או ה' דרך כלל. א"נ עובדיה לא באה נבואתו רק לדבר זה בלבד מש"כ בשאר הנביאים שנבואת אדום היתה ענף א' מנבואתם וזהו שדקדק באומ' וכל אינון נביאים לא יכילו לקיימא על מה דזמין כלומר לקיימא לעמוד על תוכן פרטי הנקמות שיהיו: וע"ד קאים בקיומיה גרסי' והענין כי להיות שהוא היה גר אדומי שהיה קודם אחוז תחת כנפי ס"מ שרו של עשו הגורם החשכת המדה הזאת שגבר כח קטרוג עליה עד שנטל תוקפא דדינא קשיא ממנה והחשיכ' לכך קאים בקיומיה כי שורשו היה מאותו הצד הגובר עליה ולכך הנביאים האחרים לא היו יכולים להתנבא על אדום דרך פרט בעצם כעובדיה לפי שלא היה להם צד אחיזה בס"מ כלל.

דנסיב כל חילא דירכא נראה דאשתאיב: [484] דהא כל נביאין דעלמא בר ממשה לא יכילו לדבקא ולקיימא ביה עד זמנא דייתי מלכא משיח' ת"ח נביאין לא קיימו בתוקפייהו כדק' חזי ומאן דלעי באורייתא לית מאן דסמיך וכו' ועל דא אורייתא וכו' ה"ג בס"י. והכונה לומר ת"ח כמה צרות גרם הנגיעה הזאת בירך הזה שהנביאים לא קיימו וכו' כנזכר לעיל ועוד מאן דלעי באורייתא לית מאן דסמיך כי סומכי ותומכי התורה שהיא הת"ת. סמוכים הם נצח והוד כדמסיק וכן גדם עוד ולא אשתכח מאן דאטיל מלאי לכסתיה כלו' לא יש מי שימלא כיסן של ת"ח מעות כדי שיוכלו לעסוק בתורה. ת"ח כמה גרים וכו' הוא לאשמועינן עוד נזק אחר שנמשך מנגיע' זו שמי שאינו סומך ללומדי תורה מעמיד שוקים לחצונים וכו' וה"ג ומלכו חייבא אתתקף בכל יומא ויומא ת"ח כמה גרים חובא בגין דלית מאן דאסמיך וגו' ור"ל ת"ח כמה גרים חובה של המונע עצמו מלסמוך ללומדי התורה שבשביל כן אות' סמכין העליונים נצח והוד שהם עמודין וסמכין דעלמא מתחלשים וגורמים שיחזקו ויאמצו להההוא דלית לי' שוקין ורגלין שהוא הנחש שיגבר עלייהו דישראל או עלייהו דמדות נצח והוד והכוונ' על כח הקטרוג שעול' ממנו וכח הדין נמשך עליהם והא כיצד פתח ואמר [ויאמר] ה' אלהים אל הנחש וגו' כד ישראל לא בעאן וכו' לפי שכיון שאין סומכין ללומדי תורה אינם יכולים ללמוד ולעסוק בה ונמצא שאין קול יעקב ואז הידים ידי עשו שאז מתחזק הנחש דהיינו הכח שלו ועול' ומקטרג וכח קטרוגו עולה עד למעלה וח"ו נגזר על ישראל כמה גזירות וז"ש יהבין לי' סמכין ושוקין לקיימא ולאתתקפ' בהו כי השקר דהיינו הקליפה אין לו רגלים ובביטול עסק התורה נותנים לו כח שעול' ומתקיי' על רגליו שנעשו לו ומתחזק בהם. לה לאורייתא גרסי'. דרועין מסטרא דא ומסטרא דא כלומר כי העוסק בתורה הוא אחוז במדת הת"ת והוא מרכבה אליה ואינו יכול לו לפי שיש לו דרועין דהיינו החסד והגבורה וכמו כן לזה שעוסק בתורה ג"כ יש לו סיוע מאלו השתי מדות באופן שאינו יכול להלחם עמו וז"ש לו כלומר לו לעצמו אינו יכול וכיון שרוא' שאינו יכול לו מיד ויגע בכף יריכו וגו' שהם סומכי התורה כדמפרש ואזיל. דאינון תקיפו דגופא אתתקף ביניהו וחמא תוקפא דאורייתא דאתתקף בכלא כדין וירא כי לא יכול לו מיד ויגע וגו' ה"ג. והענין כי הזרועות הם המחזיקים את הגוף והם כמו כנפים הנושאים אותו שילך במהירו' ובמרוצה והראיה כי האדם שהוא קשור שתי זרועותיו אינו יכול לרוץ כלל כ"ש מי שזרועותיו חתוכות וז"ש דאינון תקיפו דגופא וכמו כן למעלה במדות הם מחזיקים את הת"ת כי זה נוטל מחכמה ומשפיע בו וזה נוטל מבינה ומשפיע בו באופן שהוא מחוזק ע"י שניהם ובפרט

[484] נ' דצ"ל דאסתאב גרסי'.

בסוד תרין עטרין כנזכר באידר'. בגין דאתבר חילא דאורייתא אזל ואתתקף עשו ה"ג. והכונה שלפי שנגע בכף יריכו שבזה נשבר חילא דאורייתא כמה דאמרן לכך עשו הולך וחזק מאד וגוזר גזרות. וכד חמא יעקב הכי כד סליק צפרא וכו' ה"ג. והכונה שכיון שראה שאינו יכול לו לעצמו אתתקף בי' ואמר יעקב כלומר גופא לא יכול לו לפי שהי' מוחזק מתרין סטרין כנזכר וז"ש דלית מאן דיכיל לך.

ת"ח מהאי נחש וכו' הוקשה לו כי לפי מה שאמר היה ראוי לעשות מהגיד הזה דבר שיהא מורה הכנעה וכתיתה שלא יראה ולא ימצא או שיאכלוהו או יהנו ממנו שיאכילוהו לכלבים וכיוצא ובפרט לת"ק דקאמר כי גיד הנשה הזה הוא משכן ומושב אל היצה"ר כנזכר לעיל ולמה יהי' אסור בהנא' לז"א.

ת"ח מהאי נחש וכו' היינו נוקביה דסמאל כנזכר בפ' פקודי בהיכלות התמורו'. כמה חילין מחנות וכחות וענפים המסתעפים ממנה רבו מספור. ובעינן לקיימא וכו' כלומר שאנו צריכים להראות שהגיד הזה אע"ג שנגע בו סמאל בן זוגה של נחש זה שעדיין הוא קיים ונצחי ולא אתבר. קיים איהו ואתקיים ה"ג. וכד חמי וכו' כי להיות שאלו הענפים אשתכחו לגבי בני נשא אם יראו שהגיד הזה משברים אותו ואוכלים אותו אי עושים ממנו באופן שלא יראה ולא ימצא יחשבו להרע ולהזיק לבני אדם כי יאמרו כי השר שלהם נגע בו ונקע' ירך יעקב ממקומה וכבר שלט בו וכן הם הבאים מכחו יחשבו ג"כ להרע ולהשחי' ולכן כשסמאל או א' מענפיו חמי שהגיד הזה הוא שלם כמו שהוא ואינ' אוכלים אותו ומשביתים אותו מן העולם אז אתבר חיליה ותוקפיה כי בהיותו שלם מורה שאותה הנגיעה שנגע בו לא הוה ולא כלום דאדרבא שלם הוא וקיים ונצחי ובזה לא יכיל לאבאש' לפני יעקב ולכך אסרוהו מליאכל ומליהנות וז"ש ולא לאתאכלא כלל ה"ג. ומה יפו ומה נעמו מנהגותיהן של ישראל הקדושים שכשמסירים הגיד הנשה משליכי' אותו בקירות ובקורות הבית ומתדבק שם ונראה לעין כל ואתי שפיר אומרו וכד חמי דהא לא אתבר וכו' מורה על היותו עומד במקום הנראה לעין ולזאת הסבה לא חסר מישראל עשירים המחזיקים את התורה בממונם עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעא:

ר' ייסא וגו' פליג שאינו מצד קדושתו ורמז להעמיד המדות אלא אדרבה מצד הפגם שהוא נאחז שם ונטמא האבר ההוא. והענין שיש בחינ' במדה להשפיע החיצונים וכל אשר יהנה מהבחינה ההיא יפגום עצמו מפני שיתדבק בחיצונים לכך ולא ח"ו למטה צד המדה הקדוש' אלא מה שימשך למטה כשיגיע ההמשכה לתחתונים יהי' בחינת דין וקושי ולזה צריך להתרחק מההנהגה ההיא ומכל ההשפעות הנמשכות משם.

דאפילו לאקדומי להו שלם וגו' כ"ש להקדים ולשנות ולשלש:
ובגין לקשרא כה לחי וגו' ירצ' דכתיב ואמרתם כה לחי ירצה יתקשר כ"ה מלכות לחי ליסוד ואחר שתאמרו מלה זו תאמר כנגד המדות האלו ג' בחינות ואתה ת"ת שלום וביתך שלום דהיינו בחינת היסוד מצד הת"ת ומצד המלכות ומצד היסוד בעצמו שהוא מושך מן הבינ' עד המלכות דרך חוט השדרה בתוכיות הספי' וכ"ל היסוד אש"ר מהבינה ל"ך במלכות שלום.
אלא לאתריה דשכינתא. הכוונה על הת"ת שהוא אתריה שהוא מקום דבקות השכינ' בת"ת והיינו המטה מ' ראש יסוד על ראש ת"ת. ונ"ל שראיתי גרס' ספרים דלא גרסי שכינתא אלא לאתריה קא כרע והיינו הת"ת וניחא שפיר.
כיון דחמא יעקב וגו' ירצה ולא השתחוה אל השכינה להראות לעשו שהיה משתחוה לו ח"ו אלא כיון דחמא יעקב חסד השמירה העליונ' ועניית תפלתו ראה להשתחוות להב"ה על הדבר וז"ש עדן לסגדא וגו'. ובבחינה אחרת היה מוכרח להשתחוות לעשו תלה הענין בהב"ה וז"ש כיון דחמא דהא קב"ה אזיל קמיה כדין סגיד לקבליה בגין וגו' ומפני שהם ב' טענות כמעט סותרות אמר וכולא איהו כדקא יאות. ותירץ וזכאין וגו' דהיינו בגין יקרא כטעם הראשון ולא יסטון כבחינה הב'.
צוארו כתיב חסר יוד שלא נפל על בית ראשון אלא על בית שני וגם בבית ראשון היה לו מגע יד כאומ' ואל תעמוד על הפרק וגו' לכך כתיב צואריו שתים וצוארו אחד שהחסיר ממנו השכינה שהיא י'. ירושלם צואר ובית המקדש ראש וחותכין הראש מן הצואר שמחריבין ירושלם ובית המקדש.
כים נגרש כמדת המלכות שהיא מתגוללת בדיניה כך אחיזתם בה שמהפכין אותה לדין וכשנותנים נותנים לחיצונים דהיינו רפש וטיט כעין השפעת המלכות לחיצוניות וכן עשו גרש ממנו חורבן המקדש אלו הם מתנותיו דהיינו ויפול וגו' רמז לרפש וטיט שבו ליעקב להחריב צוארו.
דחשיב לנשכא ליה וישקהו נקוד כמו וישכהו. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. וע"ד לא בעינן למיהב דוכתא לברייתא וגו' עיין מכאן נראה כי צריך לאדם להניח גיד הנשה קיים ולא להאכילו לכלבים כדי להראות לסמאל שגם כי נגע בו ואתחלש עכ"ז קיים הוא ובזה אתבר חיליה ולכן נוהגין העולם לזורקו בכותל הבית שיהי' שם קיים.
לאקדומי להו שלם לרשיעיא וגו' נראה דמשיב שלום מותר.

והרא"ג ז"ל כ' רבי ייסא סבא דריש כתיב הכא כי נגע וכתיב התם כל הנוגע: פליג אר"ש ואמר שמה שאין אנו נהנים מהגיד הזה אינו כמה דאמרת אלא לפי שהיא מקום טמא שנגע בו סמאל וטמאו ושורת הדין נותן דמאתר מסאבא לית לן להתהנא' מיני' כלל כ"ש וכו' והענין כי בשאר טומאות קלות המתטמאות מחמת ענפי כחות סמאל הטמאים הגורמים טומאה באותו ענין אין לנו ליהנות ממנו כלל כ"ש וכ"ש באתר דנגע בי' ההוא סטר מסאבא כלומר ההוא שכבר ידעת: לית לן לאתהנא' גרסי'. ואורייתא לא קאמר אלא כי נגע כלומר לדידי אתי שפיר דקא תלי רחמנ' טעמ' משום טומא' דקאמר כי נגע דאין נגיע' אלא לשון טומא' כדמפרש ואזיל:

והוא עבר לפניהם וגו' רבי אלעזר פתח וכו' דאיהו שלימא דאבהן שמטתו שלמ' א"נ הוא ת"ת המשלים והמתווך שלו' בין חסד וגבורה שכן בררו ובחרו הקב"ה לכך ובהכי איהו קריב לגבי' יתיר אם מצד מעשיו למטה אם מצד מעשיו למעלה א"כ היך סגיד וכו': ואו' דאתבריר חולקא מקרא הוא כי יעקב בחר לו יה וגו' ומכחא דקרא קא מקשה. ואומ' שלימת' הוא כי לפעמים האדם בוחר בחלק אחד שנר' לעיניו טוב והוא להפך לז"א קב"ה בחרו ליעקב ובודאי שיצא החלק ההוא בחור וטוב ושל' מאחר שהבוחר הי' הב"ה שהכל צפוי לפניו וזהו שדקדק ואמר לקב"ה ולההוא חולקא כלל כלומר אפי' בשעת' דאצטריך לי' ואיהו תעלא בעדני' אלא כתיב ואמרתם כה לחי ה"ג בספרים ישנים ונכון הדבר דקא מתרץ קושי' בקושי' אחרת מדוד והכל דברי ר' אלעזר: א"נ לקיים גירסת הספרים יאמר בפתיח' א' שאמר ר' אבא במקום אחר והקש' קושי' ותירץ יתורץ ג"כ קושי' זו והראשונ' עיקר. דאסיר לי'. לכל אדם. לאקדמ' לי' שלם לפי שהו' שמו של הב"ה ובברכו אותו בשם משפיע עליו כח הקדושה ואין ראוי זה לרשע: בגין לקשרה ליה דהיינו כ"ה שהיא מלכות לקשרה לה בחי יסוד בסוד ח"י ברכאן דצלותא. וחשיב נבל וכו' כנזכר בפ' וארא דף כ"ג שאין זה גונב דעת הבריות דאיהו דאטעי אנפשי' וז"ש כאן וחשיב נבל דעלי' קאמר. אלא לאתרי' דשכינתא קא כרע וסגיד שכן השכינה למעלה מראשותיו של חולה. דהוה אזלא קמי' והוא דא נטירו עילאה ה"ג הוקשה לו מאי והוא בוא"ו ואמר והוא דא נטירו עילאה כלומר הוא"ו שבוהוא הוא סוד הת"ת ההולך עם הוא שהיא השכינה וז"ש. כיון דחמא יעקב דא אמר הא עידן לסגד' לקב"ה דרך שבח והודאה שקיים הבטחתו והכונה ג"כ אל השכינה אלא באתר דדכור' אשתכח נוקב' לא סלק' בשמ' א"נ כיון דחמא יעקב דא שלא היתי' ההבטח' אלא שהשכינה תלך עמו אבל עתה שראה שהת"ת ג"כ הי' הולך עמה אמר הא עידן לסגד' לגבי' דקב"ה דהוה אזיל

קמי' שעשה לפנים משורת הדין שעשה מה שלא הבטיח ודוק מלת דא דהכי גרסי' לי' בספרים ישנים והדר למאי דקאמר והוא דא נטירו עילאה דהיינו ת"ת כדקאמרן:
וירץ עשו לקראתו וגומר האי קרא אתמר ומילי דאורייתא וכו' אין בידינו מה שייך האי לגבי האי ואפשר דבשום דוכתא פירשו האי קרא על אורח רזא ובפ' נח דף ע"ד דריש ליה ועל ההוא פירוש שבח ואמר דמלי דאורייתא כמה רזין וכו' ואמר השתא שמלבד הפי' ההוא הנעלם יש לפרשו ע"ד הדרש ואמר והרשעים כים נגרש וכו' דא עשו וכו' דהא כד אתי לגבי דיעקב דהיינו וירץ עשו לקראתו. עובדוי לא הוו בשל' היינו ויחבקהו ויפול וישקהו הכל לא היה בלב שלם כדמפרש ואזיל ויפול על צוארו חד וכו' פירוש אחר הוא שמפרש בפסוק שרמז הנפילה ההיא על גלות אדום כדמפרש ואזיל. צוארו דכל עלמא שכן הי' גבוה מכל הארצות כצואר הזה שהוא בגובהו של גוף. א"נ מה הצואר הזה כל יופי הגוף תלוי בו אף ירושלים היא יופי כל הארצות כנזכר בפרשת ויגש דף ר"ט שהיא ראש ומקור כל הברכות שכל רצועות הסגולות מתפשטים ממנה שהיא נקודת המרכז. ואפשר עוד לפרש שהכל דבר אחד והאי דקאמר ויפול על צוארו חד דא ירושלם הוא הכרח לדבריו שאמר דעובדוי דעשו לא הוו בשלם דהיינו הצחוק והנפילה והנשוק שלא היו בלב שלם שהרי רמז הוא דקא רמיז שהיה עתיד להחריב את ירושלם א"כ מהמאוחר נשמע אל הקודם שמאחר שהמאוחר נפל על ירושלם והחריבה נשמע אל הקודם דויפול על צוארו ויחבקהו וכל הענין היה ברוע לבב ולפי זה אתי שפיר אומרו בסמוך וישקהו נקוד לעיל דלא נשקי' ברעותי' שהכל הולך על דרך אחד ומדבר בעשו בעצמו: ותנן מאי דכתיב וכו' ה"ג. וע"ד ויבכו דא בכי שנעשה צוארו כעמוד של שיש ודא בכי שקהו שיניו כנזכר במדרש: ת"ח כמה הוא וכו' השתא דידיה קאמר ואתא לאפלוגי על מה דאוקמוה חברייא ואמרו דדא הוה בכי על שיניו ואמר דליתא שאם היה רוצה לנשכו כבר היה הדבר נראה לעין כי ברע הוא ואיך היו מפייסים זה את זה ועוד אם כונת עשו להלחם לא היה לו להתחיל בנשיכות אלא בחרב ובחנית ועוד יעקב למה בכה על שנעשה צוארו של שיש שחוק מ"ל אלא ודאי ליתא אמנם הכונה הוא דדא הוה בכי הוא דלא הוה חשיב לאשתזבא ודא הוה בכי בגין דאבוי קיים ולא יכיל ליה ששניהם היו בוכים על הדברים שבלב ולא היה נרגש מל מה כל אחד בוכה והיו מראים זה לזה פנים צהובות והלבבות שחופות. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעב.

כד"א ויעבור מלכם לפניהם וגו' דהיינו לשון קדימה לא לשון העברה והרחקה שדבקה שולטנות יעקב עם שולטנות עשו אלא שמקדמת וסמוך לזה תהי' זו זה קם וזה נופל

והיינו שראה יעקב שזמן ראשון שליטת החיצונים כאו' אוכלין כל ד' ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש ולא רצה שליטה בזמן שליטת החיצונים שידע שעתידין ליבטל הן והשולטים עמהן והיינו צורך תיקון העולם הוא שליטת החיצונים כדי לעכל פגם אדם הראשון ולזה אמר ואני אתנהלה לאטי ירצה אתנהל לאטי בעולם הזה להגיע לעולם הבא וז"ש אתנהלה לאטי לעלמא דאתי וההנהג' הזאת יהי' לרגל המלאכה כפי צורך תיקון השכינה שהיא עשתה מלאכת העולם ונתקלקל במעשה אדם והיא מנהגת העולם עד שתתקן אותו הפגם ואותו עון וז"ש **דא** אספקלריא דלא נהרא שנחשכה המדה הזאת בחטא אדם הא' וצריך שתאיר כאו' והי' אור הלבנה: ומציאות ההנהגה שהיא מנהגת לאט עד הגיע הנשמות לשלימות אותו הענין אני מתנהג עמה.

אשר לפני וגו' הוא הי' הת"ת ולפניו ודאי המ' דהיינו דאמרי' בכל מקום לפני ה' מן קדם ה' או בכל מקום המתרגם לתלות הענין בשכינה יפרש מן קדם ה' דהיינו השכינה ששם יהו"ד משתמש בה.

כרובים מטטרון וסנדלפון שהם סוד היצי' והעשיה למטה שהם בסוד בשכמל"ו. ואמר רגל המלאכה אשר לפני בסוד שמע ישראל ואמר ולרגל הילדים בסוד בשכמל"ו והיינו סוד ההנהגות וההשגחות מהן ע"י שכינה באצילות מהן ביצי' מהן בעשיה.

נפיק חד אילנא רברבא וגו' חד אילנא ת"ת עץ החיים בתוך הגן מ' בתוך פנימיותה נכנס. אילנא מצד קו האמצעי. רברבא מצד הגדולה. ותקיף מצד חוזק הגבורה.

עפייה וענביה היינו שהאילן הזה בן ארבע בחינות א' שרשים דהיינו ה' תתאה וז"ש בגויה נפיק וגו' הב' גוף האילן דהיינו וא"ו וז"ש אילנא רברבא וגו' הג' ענפי האילן והיינו ה' עילאה וז"ש עפיה. הד' פרי האילן והיינו יו"ד וז"ש ענביה וגו' ולעמוד על ענין זה היטב צ"ע במה שפי' בתיקונים.

מזונא לכולא ביה עליונים ותחתונים ימיניים ושמאליים.

ענני שמיא שמים ת"ת ענני שמיא הם ענן וערפל חסד וגבורה והיינו סוד ע"ב [485] חג"ת. **ואתטמיר בין תלת** טורין מתעלם בין ג' ראשונות בסוד הדעת העול' עד הכתר. ואמר תחות אלין טורין שהם ג' ראשונות נפיק הת"ת וסליק לעילא בסוד ההתעוררות ונחית לתתא בסוד השפע וההארה ממעלה למטה.

האי ביתא אשתקיא מיני' בסוד ונהר יוצא וגו' דהיינו שפע סתם אמנם גם להם בחינ' ב' והיא בחינת הייחוד ועליה רמיז וגניז בגויה כמה גניזין וגו' דהיינו שממציא בה מציאות הספירות כולם ובהם היא נבנית וגו'.

[485] יעוין בסידור רבינו הרמ"ק ז"ל בתפלת מוסף דר"ה מה שפי' על אתה נגלית בענן כבודך:

ההוא אילנא ת"ת מדת יום חמה.
האי ביתא וגו' היינו מדת לילה מלכות לבנה.
בשעתא דעאל חשוכא היינו חשך הגבורה.
וכל פתחין סתימין היינו פתחי היכלי הקדוש'.
כמה רוחין חיצונים ואפשר שהם נשמות התחתונים שהם למטה בעולם הזה.
ועאלין בין אינון צפרין היינו סילוק נשמות טהורות בין המלאכים כנז' בזוהר.
ונטלין סהדותא בעולם העליון נוטלים עדות ממעשה האדם מהנשמה העולה וחשבון זה היא נותנת עדות בעת עלייתה ואח"כ לפי קוצר מעשיה היא נהנית בהשגתה שם בעולמות העליונים וז"ש **ושטיין** וחמאן מה דחמאן וזה נמשך עד חצות לילה דאתער רוח צפון דהיינו גבורה וז"ש עד דאתער ההוא חשוכא שהמלכות מחצות לילה ואילך יונקת מהת"ת מצד הגבורה והיינו רוח צפונית שמנשבת בכנור דוד.
ואפיק חד שלהובא היינו כח הגבורה ונוקבת ויורדת דרך כל המדות עד המלכות וז"ש ובטש בטישין ובקע טורין היינו המלכות הנק' סלע.
וסלקא ונחתא פי' עולה ליקח כח ונחתא למט"ה לעולם הזה ואתער קלין היינו קול הגבר למעלה המלאך גבריאל ולמטה התרנגול בחצות לילה. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. אפיק מבוצינא דקרדינותא וגו' הכוונה הי' ספי' דכולהו הוו חד קטורא ואין שום הפרש ח"ו ביניהם ואתלהיטו בה' שבילין הכוונה כי ענין אצילות הי' ספי' הוא כדוגמת מדליק נר מנר וזהו אתלהיט ר"ל האיר.
ומאה שבילין אינהו הי' ספירות דכל א' כלול מעשר ואינון ק' ובהון אתעביד ביתא דעלמא איהו דרגא בתראה מכולהו מאה ואיהו מלכות דמלכות. וההוא אילנא דהוי בגוי' איהו יסוד דמתחבר בשכינה וכד סליק ההוא אילנא אתטמר בין ג' טורין אינון חג"ת ואיהו אתגליא ביממא.
וההוא ביתא שליט בליליא ובההוא דרגא בתרא' אינון כל הנהו פתחין ואדרין ואכסדרין לצפרי שמיא ושם מתלקטין תחת כנפיה וביתא מתלהטין בשית נהורין אינון שש קצוות. עכ"ל:
והרא"ג זלה"ה כ' דהא אפי' בההוא זמנא חשב לארך זמנין כדמפרש ואזיל ודא הוה בכי בגין דאבוי הוה קיים ולא יכיל ליה משמ' שחש' שאחר שימות אביו יהרגנו. א"ר אבא ודאי אתחלש רוגזי' וכו' פליג אתרוייהו דלא איתי' למה דאוקמו' חברייי' ולא לדידי' דר' יוסי אלא שהחבוק והנשוק והבכי' כלם היו בלב שלם ונפש חפצ' כי אחר שנכנע לפניו והשתחוה כ"כ השתחויות וקבל שוחד שודאי נעשו חד ולא נשאר טינא בלבו וזה שאמר

ודאי אתחלש רוגזי' כלומר שכל כעסו חלף הלך לו ונשקו בכל לבו ואמנם סיב' זאת האהב' כרגע הוא. בגין דהא אסתכם וכו' ומאחר שסמאל שרו הסכים על הברכות ונעש אהובו וברכו כך עשו הבא מכחו נעש' אוהבו וכדמסיק ואזיל דהכי כל מלין דהאי עלמא וכו' כי ברצו' ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו שנעשים אנשי שלומו.

יעבר נא אדוני וגומר א"ר אלעזר היינו דקאמרינן בקדמית' בסוף פ' תולדות יצחק דבארבע ברכות נתברך יעקב כדאיתא התם: דברכי' אבוי בגין דכתיב טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו וכתיב ותשחק ליום אחרון והא אוקמו' ועדיין וכו' ה"ג בס"י ופשוט הוא כי רצ' יעקב לישא עול הגלו' בנעוריו כדי שישחק ליום אחרון באחרי' הימי' ועדיין לא אתקיימו אפי' חד מנייהו וא"ת והרי בסוף פ' תולדות יצחק משמע שאשתמש בחלשא מנייהו ואיך אמר ועדיין לא אתקיימו אפי' חד מינייהו וי"ל היינו אם הי' בא עשו להלחם עמו ברכב ובפרשים הית' כונתו להשתמש בחלשא אבל השתא שהשלים עמו לא אשתמש וז"ש התם והשת' לגבי דעשו די לי בהאי. לאינון יומי' דאזלין לאט היינו לעולם שכלו ארוך ומאריכים ימים עד אין קץ והכונה לומר שאין אני רוצ' להתקשר ולהיות חלקי עתה בימים הקצרי' והמעטים האלו של העה"ז ימי הקליפ' אלא רצוני להתנהל ולהתקשר לאותם הימים ההולכים לאט שהם ארוכים עד עדי עד ימים הקדושים והטהורים. דבה אתעביד עבידת' דעלמא היינו מלכות שע"י נפעלים כל פעולות התחתונים וכאלו אמר לרגל העוש' המלאכה. דא היא מן קדם ה' בכל אתר כלומר בכל מקום שנאמר קדם ה' רומז למדה זו שכן היא יושבת לפני הת"ת שכן היא ראשונ' ליכנס פנימ' ולהיות יעקב אחוז בת"ת אמר אשר לפני. דא הוא רזא דכרובי' היינו מטטרון וסנדלפון ושיעור הכתוב ואני אתנהל' לאותם הימים העליונים ההולכים לאט שהם אותם ימים שלרגלם עומדת המלכות הנקרא מלאכה ותחת רגל המלאכה עומדים הילדים כנזכר באלו אני דבוק וקשור וז"ש רזא דמהימנות' דאיהו אתדבק בהו ובין זה ובין זה אסבול גלותך עד דימטי זמנא דילי לשלטא' על הר עשו שאז אשלוט בשני עולמות יחד. א"נ ואני אתנהל' לאטי כנזכר אבל עתה בזמן הזה אהי' יושב בגלות דומם על העפר כמו שהי' השכינה יושבת בגלות עמנו ואתמשך לרגל המלאכה הזאת כלומר בעבודת פרך היא עומדת והיא אספקלרי' דלא נהרא לפי שהיא בחשך הגלות ובאשר תלך אלך ואסבול עול הגלות והצער עמה יחד בשותפו' וכן לרגל הילדים שהם ג"כ בגלות עם השכינה אמם שהם במדרגה התחתונ' תשי כח כילד הזה עד אותו הזמן שיתגברו ויקראו גבורי כח להלחם כנגדם במהרה בימינו אמן. אנא אסבול גלותא דילך בס"י ליתי'.

ויעקב נסע סכות' וגומר רבי חייא פתח ואמר שיר המעלות וגומר ברעות' דקב"ה בכתר שהוא רצון הקב"ה. למברי עלמא להאציל עולם האצילות עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעב:

כרוזא סליק המלאך גבריא"ל.

ואתקטר באוירא באוריאל שר הת"ת.

דבמדבחא פנימאה בינה שמשם אצילות הת"ת ומצדה קשר הגבורה עם הת"ת דהיינו גבריאל עם אוריאל וזה להתיש כח דינו.

אתפשט בד' סטרין היינו ד' מלאכין מיכאל לדרום גבריאל לצפון וגו' כעין הת"ת מן הבינה ואתפשט לחגת"ם.

אלף אלפין וגו' והם מחנות שכינ'.

וכרוזא קאים וגו' המלאך גבריאל כדפי' וקורא לעורר לשירת חצות כל אותם הראויים לשירה.

ותרין פתחין פתיחו היינו סוד השפע הנשפע למלכות מחסד וגבורה.

סלקא האי בית' וגו' בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו וגו'.

עאל מאן דעאל בלחישו סוד הייחוד ת"ת ע"י היסוד מתייחד עם המ' ונכנס בתוכה.

בשית נהורין שש ספירות הת"ת מאירים במלכות בששה שבה.

ונהרין דבוסמין וגו' היינו סוד ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו' ומכאן נראה שהייחוד הוא בחצות לילה ובמקום אחר נראה בהפך. אם ה' לא יבנה בית שחרית ומנחה בייחודים כדמסיק אימתי וגו'. אם ה' לא ישמור עיר אין לה בנין אמנם שמיר' דהיינו מתחלת הלילה שאינו זמן ייחוד בתפלת ערבית היא לגרום לה השמיר' ע"י שירד הת"ת אליה כדי שלא יגברו הדינים ויגברו החיצונים כענין לעתיד שיהי' השמירה מכל וכל כאו' ולא יוסיף יבא וגו' ומשם ראי' לשמירה מועטת זאת כדפי' **מאן** ערל ומאן טמא שהם שתי שמות שתי פעולות ער"ל בהיותו מפתה האדם לטעות אחריו וז"ש **דא** הוא דאתפת' ביה ואזיל בתריה ומפני שהפתוי אינו אלא מצד ערלת הלב שאינו רואה בהנהגה ישרה לכך נק' ערל. אמנם נקרא טמא אחר שפתה האדם נטמא למעלה ולמטה וז"ש ואיהו סאיב האי ביתא ואח"כ יבערנו הב"ה משתי פעולות אלו מהיותו ערל ולא יפתה בני אדם ומהיותו טמא ולא יטמא המשכן עוד והיינו שמירת הבית באמת:

אתנטיל לקבלא וגו' כפשטיה דקרא סוכת ה' דהיינו המלכות והשתא קשה וכי יעקב מטתו שלימה עד השתא לא הוה לי' חולק מהימנותא א"כ היכי קאמר ויעקב נסע סכותה לזה אמר **מה** כתיב לעילא וישב ביום ההוא כשראה עשו הצלחתו של יעקב רצה לאחוז

בקדושה לשם ממון לזה אמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך ויעקב כשראה שהי' מתגייר לשם ממון דחאו בשתי ידים ואמר יעבר נא אדוני וגו' וכנגד מה שאמר שעמדו שניהם יחד אמר וישב עשו ביום ההוא שרצה לידבק בקדושה וישב אל דרכו ומנהגו בחוץ וכתיב ויעקב נסע ולא שיעקב נדבק בעשו כעין שעשו רצה לידבק אלא כל חד אתפרש לסטרא דיליה וגו' ויהי' ענין סוכתה מהימנותא עילאה שנתעלה יותר בקדושה דהיינו סוד סכ"ה:

א"ר אלעזר דאתקין תפלת ערבית וגו' שכבר תיקנה כאומרו וילן שם כי בא השמש אמנם עתה תקנה כדקא יאות דהיינו שעשאה בית גמור ולא קודם כאו' אין זה כדפי' ז"ל.

ולמקנהו עשה וגו' אם נפרש מקנהו דהיינו סוד העדרים התחתונים שהם ההיכלות לקשרם למעלה שזהו שמירתם מן החיצונים וז"א ודא הוא חולקי' לקשר התחתונים בעליונים בסוד היכל הרצון עם הת"ת ע"י היותו נאחז בת"ת הי' לו כח לכלול מקנהו העדרים התחתונים בסוכות שהם ההיכלות במלכות כדפי'.

שלם בכולא דהיינו סוד שמע ובשכמל"ו שזהו השלמות אחד בעליונים אחד בתחתונים ויהי בשלם סכה שלם ת"ת סכה מלכות והיינו דמסיק כד אתעטר בדוכתי' שהוא הת"ת וכדין האי סוכה מלכות והיינו דהוה שלם מאבהן מחסד וגבו' בהיותו בת"ת דהוה שלם מבנוי שהם מעלמא תתאה בסוד ההיכלות ונכללו בסוד בשכמל"ו כדפי' והיינו שלם לעילא ת"ת בספירות שלם לתתא מלכות בהיכלות דהיינו אבהן ובנוי כדמסיק כדפי' שלם בשמיא ת"ת. בארעא מלכות ואינו כפל כי השמים היינו עצם הת"ת והארץ עצם המ' עילא ותתא אבהן דהיינו שאר הספירות ותתא ההיכלות.

וכדין ויהי בשלם סכה דהיינו קשר הת"ת במלכות והם סוד ה' אחד ושמו אחד.

דינה בת לאה מ' מצד הדין מהבינה.

ת"ח כמה דרגין היינו ממש בקדושה עצמה יש מקטריגין אלו עם אלו בסוד הדין עם הרחמים כל א' מתנשא ובזולת אלו עוד בחצונים עצמן הם מקטרגין עם הקדושים ולכך לא תחרוש בשור היינו קטרוגא דימינא ובחמור היינו קטרוגא החיצונית עם הקדושה ואם ישתף שני מקטרגין אלו יחריבו העולם כולו.

לאו איהו אלא לקטרגא וגו' אינו שיקטרגו אלו עם אלו כמו שהם הקדושים הדינים עם הרחמים אלא סתם לקטרג על מדרגות הקדושה.

נשביה חיויא נחש שרו של עשו והשתא נשכיה חמור דהיינו למטה שאינם שולטים בעולם הזכר אלא במדרגת הנקבה דהיינו עשרה חמורים ועשר אתונות כחות טמאים

למטה לכך נגד הנחש עמד יעקב עולם הזכר נגד החמור עמדו שמעון ולוי מעולם הנקבה דאתו מסטרא דדינא קשיא והם נגדיים לו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' ת"ח וכו' אם ה' דא מלכא עילא' היינו ת"ת וקראו מלכא ששם זה קונה בהתייחדו עמה כנזכר בפ' ויקרא דף ה' מלכא בלא מטרונית' לאו מלכא איהו ולפי שהמלכות ג"כ נקר' מלך לז"א מלכא עילא'. דאיהו בונה ואתקין אחר הבנין צריך תיקון וקישוט וזה התיקון נעש' על ידי הכונה דהיינו רעותין. רעותין פולחנין כלומר כוונת העבוד' שהיא היא העיקר כי התפל' והמצוה והעבוד' הנעש' בלי כונ' אינו עוש' ייחוד אבל מאן דשוי רעותי' ומכוון זכאה חולקי'. ואית דגרסי רעותא ופולחנין בוא"ו והענין שאפי' שהכונה היא עיקר הכל עכ"ז הכונה בלא מעש' לא עביד מידי אלא שניהם כא' טובי' וז"ש רעותין ולא די ברעותין אלא ופולחנין כלומר העבוד' הנעשית בידים משותפת עמה ולהיות הכונה היא העיקר נקטה ברישא. אימתי בשעתא וכו כלומר אימתי צריך שמירה העיר הזאת. בשעתא דאתחשך ליליא דהיינו המלכות הנקרא לילה ומתקשרת בחשך דהיינו הגבורה בתחלת הליל' עד חצות לילה ובראותם החיצונים כי שתי מדות הדין מתקשרות יחד מתעוררי' ומתגדרי' וז"ש בשעתא דאתחשכת ליליא וסטרין מזיינין כלומר לפי שנתחשך הליל' המ' הנקרא ליל' בחשך לכך וסטרין מזיינין. ופתחין סתימין היינו כל שערי ההיכלות לבל יעבו' בהם ערל וטמא שלא יטמא את מקדש ה' והנה הפתחים הללו הם שערי ההיכלות ושם שומר מטטרון כנזכר בפ' תרומ' קל"א וה"ק אם ה' שהוא ת"ת שאורו מתלבש במט"ט אם לא יהי' השגחתו שבהיכלו' לא ישמור עיר שוא שקד שומר מטטרון מצד עצמו אלא השמיר' באה מן הת"ת. ואיהו דמסאיב האי בית' ולכך אם לא יהי' ה' שומר שלה יסאב לה. עד דיעבר לי' קב"ה מעלמא שאז אינו צריך שמיר' וענין הטומא' נתבאר בתיקונין ל"ו ס"ה ע"ו פ"ו דף ק"א בפ' אחרי מות דף ע"ט ובפרשת בראשית דף נ"ב ועיק' כל הטומא' גורם אותו העוב' רצון קונו. ואתנטיר מכל סטרין לפי שיש מקומו' בעיר הזאת שלפעמי' בא הנחש ופורץ גדר והם אות' מקומו' שנפגמו מצד מעש' התחתונים ועיקר השמיר' היא באות' המקומו' הנשוכי' וזהו השמיר' שהי' עוש' אדם א' בג"ע בסוד לעבד' ולשמר' אלו המצות עשה ולא תעש' והכונה על מעש' הייחוד שהי' עוש' דהיינו קיום המצות ושמיר' שערי הגן שלא יכנס בו שום חיצוני שבכל מקום שהי' רוא' שם בדק היה עוש' שום מציאו' יחוד וענין שיברח משם וז"ש מכל סטרין פי' אפי' מאות' המקומות החשודי' וא"ת איך אפשר שהעיר הזאת צריכ' שמיר' והלא ומלכותו בכל משל'. לז"א כד"א לא יוסיף וכו' כלומר מדאצטריך קרא להבטיחה שלא יבא בה עוד ערל וטמ' לעתי' משמ' דהשת' עוברי' בו וז"ש ואיהו

דמסאב האי בית' עד ההוא זמנא דיעבר לי' קב"ה מעלמא. ואומר מאן ערל וטמא קס"ד שהם שני דברים וא"כ קש' לו שהיל"ל לא יוסיפו לז"א אלא כלא חד ואתי שפיר לא יוסיף לשון יחיד ופי' ערל שהו' טמא ובא להכריח דרושו גם מפסוק התורה וז"ש ויבן לו בית כד"א בית יעקב וז"ש.

ת"ח ויעקב נסע סכות' אתנטיל. פי' הי' הולך הלוך ונסוע ממדרג' למדרג' עד התקשר במדתו ע"ד שהי' אברהם עוש' הלוך ונסוע הנגב'. מה כתיב לעיל' וישב ביום ההו' וכו' וכתיב ויעקב נסע סכת' קשיא לי' שהיל"ל וילך יעקב סכת' שהו' מקביל לוישב שזה חזר למקומו. או יאמר ועשו נסע שעיר' ותו מאי לדרכו ואם היה צריך לכתבו למה לא כתבו ביעקב: לז"א אלא כל חד אתפרש לסטרי' כי להיות שעשו היה אחוז בקליפו' וכבר היה אחוז בהם בעצם קרי בי' וישב ביום ההו' עשו לדרכו כלומר חזר לסורו ולדרכו ולמנהגו להתקשר בקליפה הנקרא שעיר' ולכך כתיב ביה וישב כלומר חזר אל מקומו שכבר היה אחוז בו אבל ליעקב לפי שהיו כל מסעותיו הלוך ונסוע ממדרגה למדרגה לכך לא אמר וישב או וילך לדרכו כי עדיין לא השיג מבוקשו אלא כתיב ביה ויעקב נסע סכותה כלומר נסע ממדרגה א' ויחן בסכותה דהיינו השגה והתקשרות בשכינה הנקראת סכותה ואח"כ נסע מבחינת סוכה ויבן לו בית שעלה למעלה במדתו מדת הת"ת באופן שהוא היה בונה ומתקן לבית הזה וז"ש כל חד לסטרא דיליה כלומר למ' שהיה עושה עד עתה כל אחד כנזכר. כד"א בית יעקב כלומר בית שבנה יעקב. דאתקין תפלת ערבית פי' המלכות הנקראת תפלת ערבית והוא תקנה וקשטה במעשיו הטובים שנתקשר בת"ת והו' משפיע בה ומתקנה ועושה אותה כלי. ולמקנהו פי' בניו י"ב שבטין. עשה סוכות שאר סוכות דהיינו ההיכלות שהם סוככות על י"ב בקר שתחת הים הנזכר בס"ת לפרשת ויצא דף קס"ט שהם סוד י"ב שבטים וקשר אותם שם באותם ההיכלות הקדוש' לנטרא לון. ודא הוא חולקיה כי כן ההיכלות הם מרכבה אל הת"ת כנזכר בתיקונים עמודא דאמצעיתא מקננא במטטרון. א"נ ודא הוא חולקיה כי כן הם נכללים ונקשרים היכל בהיכל עד שנכנסים כלם בהיכל קדש הקדשים ששם יורד הת"ת ומתייחד עם המ' והם אות' ז' הנערות שהם בתולות אחריה וגומר מביאות כתי' כנזכר בפרשת פקודי א"כ ודאי דא חולקיה דת"ת.

וכדין ויבא יעקב שלם כלומר אחר שתקן וקשר עצמו במדתו כמ"ש לקמיה דאתעטר בדוכתיה וכו' ואת בניו במקומן כדין ויבא יעקב שלם כלומר בא להתייחד עם בת זוגו בהיותו שלם בתכלית השלימות וזהו שלם מכלא. וכתיב ויהי בשלם סכו פי' ויהי שלם בתכלית השלימות כשבא להתייחד עם סכו שהוא מלכות. וכלא רזא חדא כלומר

בין פסוק ויבא יעקב שלם ובין פסוק ויהי בשלם סוכו הכל ענין אחד וסוד א' ומפרש ואזיל שפי' פסוק ויבא יעקב שלם פירושו הוא דכדין אתחבר עמיה מהימנותא בהיותו שלם דאתעטר בדוכתיה דאתחזי ליה וזהו ויבא יעקב ת"ת להתייחד במ' כשהוא שלים כנזכר: דאתעטר גרסינן ול"ג כד אתעטר. וג"כ פי' פסוק ויהי בשלם סכו הוא דכדין האי סוכה אתעטרא בהדיה דהוה שלים מאבהן כלומר ויהי הזווג של המלכות הנקראת סוכה ביעקב שהוא שלם שבאבות וכו'. שלם לעיל' בהתייחדו עם המ'. שלם לתתא להיותו בחיר האבות כדפי'. שלם לעיל' דאיהו כלל' דאבהן דהיינו שבת"ת שהו' כולל החסד והגבורה בסוד שמים אש ומים וז"ש שלם בשמים כלו' שלם בהיותו נק' שמים שכולל אש ומים שלם לתתא בבנוי קדישין דהיינו בארע'. וי"ס דגרסי שלם לעילא דאיהו כללא דאבהן ת"ת ישראל ומובן היה מעצמו כנזכר. מיד מה כתיב ותצא דינה בת לאה ואוקמוה. אפשר לומר דה"ק כי בבא יעקב שלם לעילא ושלם לתתא שנתקשר במדתו והיה לו י"ב שבטין למטה תכף נזדווגה עמו שכינה וזהו מיד מה כתיב ותצא דינה בת לאה דהיינו המלכות הנק' דינה ע"ש שהי' מדת הדין והוא דרך אסמכת' בעלמ' כי לדרך זה אין הפסוקי' דלקמי' צודקי' רק למסקנ' דמלת' הוא כאסמכת' בעלמא כנז' אבל העקר הוא דתפיס לישנא דקרא וקא דריש ביה ת"ח וכו'. א"נ שאחר שנתייחד השלם הזה עם סוכתו וקבל' ממנו מיד מה כתיב ותצא דינה דהיינו המלכות שיוצא' לתת טרף לבית' וחק לנערותי' ממה שקבל' ואז תפס בה החמור דהיינו הקליפ' לשאוב ממנה וז"ש ותצא דינ' כדפירשנו לראות בבנות הארץ כלומר להשגיח בענייני העולם ואז וירא אותה שכם בן חמור וישכב וגומר דהיינו התקרבו' הקליפ' אל מקדש ה' והשכינה מצטער' על הדבר הזה שמכוונת היא שלא להשפיע בהם אבל הוא מוכרח לפי שהם צריכים לעולם וזהו ויענה כלומר מרגש' ענוי בדבר ההשפע' הזאת.

ת"ח כמה דרגין פי' עשר כחות התמור' כדאית' בפ' פקודי דף רמ"ג ורמ"ד וסטרין היינו תלת קשרין שבכל דרועא ובכל שוקא כדאית' התם. א"נ היכלו' התמור' כדאית' התם נמי. וכלהו משניין שכמו שבהיכלו' הקדוש' כל מלאך ומלאך הוא משונ' מחבירו והוא אבר א' מיוחד מפרקי המרכב' ואין אחד דומה לו בבחינה ההיא כנזכר בפרשת פקודי דף ר"ס כן גם זה לעומת זה עשה האלהים אותם הכוחות והענפים של סטרא אחרא משניין דא מן דא. אלין מקטרגין לשלטאה על אלין שקודם ששלט מלך בבל על מלך מצרים כבר שלט שרו של מלך בבל על שרו של מלך מצרים כמ"ש יפקוד ה' על צבא המרום וגומר. ולמטרף טרפין כלחד וחד לזיני' שיש שר שטורף כח חבירו דהיינו הכנסו בגבולו כדי שעמו למטה שהוא שר עליו ישוללהו ממון ויש מי שטורף כח של חבירו ונכנס

בגבולו כדי שעמו ישלוט עליו ויהרגהו וההקש על זה מכמה מינין כי כן יש מהאנשים ל מטה שוללים נכסים אלו לאלו ויש שלוכדים עיירות אלו מאלו ויש שהורגים אלו לאלו והוא כפי שליטת כח אותו השר העליון שלהם ששלט על השר האחר וז"ש ולמטרף טרפין כל חד וחד לזיניה כפי שטרף כחו למעלה כן טורף הוא למטה יש טורף ממון יש נפשות כנזכר. א"נ ולמטרף טרפין היינו יניקת הטרף שמטריף להם השכינה כמ"ש ותתן טרף לביתה וגומר והם מקטרגים אלו עם אלו לטרוף האחד יותר מחבירו והקטרוג הוא הבל כי השכינה נותנת לכל אחד מה שהיא רוצה. מסטרא דרוח מסאבא כלומר בין אלו השולטים ובין הנשלטים כלם מסטרא דרוח מסאבא לפי שבכמה דרגין מתפרשן. כמן אורבים. דהא כתיב בדל"ת גרסי'. לא תחרוש בשור ובחמור כלומר לא תעשה מעשים רעים שתטיל ביניהם שלום ותחבר השור והחמור שמקטרגים זה עם זה שיחדו ישלימו לפי שבזמן שמתחברים מקטריגי' ומחריבים העולם.

ות"ח תיאובתא וכו' כי אפילו שמקטרגים אלו באלו טמאים בטמאים עכ"ז תיאובתא דילהון לאו איהו לקטרנא בסטרין קדישין ויעקב יוכיח כדמפרש ואזיל. תמן איהו קאים לגבי חויא כלומר שם בנגיעה בכף יריכו עמד כנגדו שלא יכול לו. שמעון ולוי דאתו מסטרא דדינא קשיא שכן הם בגבורה כנזכר בתיקונין שמעון שם עון כלו' שם מתפקדים העונות לוי בבחי' הלוים שהם בגבורה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעג.

ושמעון דהוה מזליה שור וגו' כל הי"ב שבטים הם מעולם הנוקבא אלא בשלמא לוי שהוא מצד הגבורה בודאי אבל שמעון הוא מצד שמזלי' שור ולכך אלו ראויים לדבר זה יותר.

ולבתר אתא שור שהוא דין הגבורה יוסף הוא יסוד מצד השמאל דהיינו יצחק קץ חי ונקרא נהר דינור מצד השמאל ולכך השלים שם החמורים שהוכנעו החמורים אל גבורת דינו.

וע"ד שנדבק גבורת הדין עם החמורים נפלו יש' מצד הדין בגלות ונשכו לון גרמא ובשרא שזהו נשיכת החמור קשה מנשיכת הכלב והנחש שאינו נושך אלא הבשר אמנם אלו נשכו גרמא שבטלו מהם רמ"ח מצות שהם רמ"ח אברים גרמין ובשרא שהעבירום על שס"ה לא תעשה כאו' איש שקוצי עיניו השליכו ובגילולי מצרים אל תטמאו וגו' וכדי שלא ישלים השור עם החמור עמד לוי בחברת שמעון לכך עמד לוי גם בפעם הזאת דהיינו משה והפריד בין שור הקדוש וחמור הטמא וגאל ישראל והוציא עצמות יוסף

שהוא השור לוי ושמעון משה ויוסף ודאי ולעתיד יעקב ויוסף דרגא דיעקב היינו דרגא דמשה ובמלחמות כאן יעקב ובניו שהם כעין יוסף והכל עולה לענין א'.
ולא רדפו מכלל שחגרו כלי מלחמתם אלא שלא רדפו בהם.
מאני כסף וגו' וכיון שהיו על המכובדים אסור להשתמש בהם. ור' יהודה קאמר טעוון ממש הוו ולכך נאסרו בהנאה ממש ואי משום שעל המכובדים לא הי' הכסף אסור בהנאה וז"ש דאסיר ליה וגו'.
כדין איהו עבד לה היתר וקשיא לי וכי החסרו האומנים שיעשו עטרה לדוד שנטל עטרה זו ונתעטר בה אחר שהיתה משוקצת ליופי הע"ז גם צורת השקוץ עמו מצוייר בה. אמנם נראה לי שעטרת מלכום היינו סוד המלכות שהיו מושכין אותה על ראש הנחש כדי שהחיצונים מתעטרים בה ודוד כל טורחו וכל מעשהו בזו הי' ולכן נטלה משם דוד מעל החיצונים ונתעטר בה והעלה אותה למעלה בסוד אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה ותהי על ראש בהיות' על החיצונים ישתרשו בה החיצונים ולכך הי' בה סוד הזוהמא שהטיל בה הנחש והיינו שקוץ ואתי הגתי בטל השורש ההוא משם שהכניע את הקליפה במה שנתגייר ברוחני ובמעשה הגשמי שפחס הצורה ההיא. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב קרוב לנז':
והרא"ג ז"**ל כ**' **קיימו** לגבי' דחמור ושליטו עלוי ה"ג כלומר שג"כ כאן עמדו כנגדו והרגוהו. ושמעון דהוה מזלי' שור אתא וכו' ה"ג ופירושו שפני שור הם בגבורה כמש"ה ופני שור מהשמאל ושמעון בגבורה כנזכר לעיל. בגין דלא יתחברון כחדא פי' דלא יתחברון השור הטמא עם החמור כמ"ש לא תחרוש בשור ובחמור. וכלהו אתו לקטרג' לי' וכו' רמז כאן מאי דפירש לקמן דאמר כלהו בעו לאשתתפא וכו' ואתתקנו לנשכא וכו' דהיינו המלחמה הגדולה שעשו אח"כ עמו כדאיתא בילקוט בדברי הימים ע"ש.
לבתר אתא שור דהיינו יוסף בכור שורו וגו' כדמפרש ואזיל. ואשתלים בחמורים שנעשה איש שלומם ודרש טובתם שכלכלם כל שני הרעב. מסטרא דחמור קא אתו ה"ג. בני יעקב נפלו בין אינון חמורים פי' ישראל שישבו בגלות מצרים. בגין דאזדווגו שור דהיינו יוסף שנעשה איש שלומם כדפי'. ונשכו לון גרמיי' ובשר' לפי שהחמור כשנושך נושך העצם עם הבשר וי"ג בשרא וגרמ' והדין עמהם לפי שקודם נוגע הנשיכ' אל הבשר ואח"כ העצם. עד דאתער לוי היינו משה ואהרן שהם משבט לוי. ובדר לאינון חמורים דהיינו בעשר מכות שהכה אותם והפריד החביל' והחבור שנתחבר השור יוסף עם החמורים בין המצריים והוציאו מתמן. הה"ד ויקח משה וגו' כלומר השתא אתי שפיר שמשה לקח את עצמות יוסף ולא בני יוסף שאותו שהכה את חמור אבי שכם דהיינו לוי הוא

עצמו שהרג ג"כ את החמורים הללו דהיינו משבט לוי וזה שאמר דאתער לוי כמלקדמין. והכריח ואמר ת"ח כלומר בא וראה כי ע"י שניהם נפלו אלו החמור' כי מה שנאמר בחמור זה נאמר ג"כ באינון חמורים ושניהם שוים לרעה כי במה שלקה זה לקה זה. בקדמית' דם היינו מכת הדם א"נ שמל אותם יוסף כדרז"ל על לכו אל יוסף וגו'. וכתיב וצאן ובקר גרסי' כלהו בעי לאשתתפא וכו' ואתתקנו לנשכ' לי' היינו הנזכר בילקוט מדברי הימים שנתקבצו אח"כ עליהם המון גוים רבים למלחמה וחגר יעקב חרבו וקשתו הוא ובניו ויכום ויכתום עד החרמה: ואומר ואתתקנו אולי רמז להמצאות שהמציאו האויבים להלחם עליהם כדאיתא התם. השתא דעשו נשיך דהיינו בגלות אדום לי' ולבנוי כי בכל צרתם של בנים לו צר כ"ש שמגיע הצער לאבות בעצמם כמו שדרשו ז"ל וירעו אותנו מצרים ולאבותינו מכאן שהאבות מצטערי' בקבר:

ויסעו ויהי חתת וגו' הוו מרתתי ושבקין לון דקדק כן מדכתיב ולא רדפו כלומר כבר היו מזומנים ומוכנים ומזויינים בכל כלי זיין שלא הי' נשאר להם עוד רק הרדיפה אחריהם א"כ אמאי לא רדפו אלא שמן השמים היו משברים כחם והוו מרתתי וז"ש ובג"כ ולא רדפו אחרי בני יעקב בשביל הרתת כנזכר:

הסירו את אלהי הנכר וגו' אלין אינון דנטלו משכם מאני וכו' דקשי' לי' וכי יעקב אבינו הי' מניח בביתו ע"ז ולא מיחה בהם לז"א שהיו כלי' שהיו חקוקים עלי' צורת לבנה וכיוצא וחמדו בהם כשבזזו את העיר ועם היות שכפי הדין אסורים בהנאה ויוליכם לים המלח אפשר שבני ביתו או בניו שהיו קטנים עדיין לאו דינא גמירי ואפשר ג"כ שקודם שנטלום הכריחו לעובדיהם שיבטלום בעל כרחם דשמיה ביטול ומן הדין היו יכולים ליהנות מהם אבל יעקב להיותו חסיד גמור לא רצה ליהנות ממנו כלל. ר' יהודה אמר טעוון הוו וכו' פליג עלי' ואמר שבקי' לקרא כמשמעו שהו' ע"ז ממש וכי תקשה איך עלה בדעת' להתיר מליהנות מע"ז תריץ שקודם שלקחו' בטלו' עובדיהם בעל כרחם כמו שתרצת בכלים וכי תימא אי הכי מותר גמור הוא לז"א דלא יתהנון מסטרא דע"ז כלומר מדבר שהי' בו צד איסור ע"ז כבר אפי' שעתה הוא מותר לא רצה ליהנות ממנו משום לא ידבק בידך וגו'. וז"ש דאסיר ליה לבר נש לאתהני מיני' לעלמין כלו' אפי' אחר הביטול אסור לגבי יעקב שהי' מחמיר וז"ש לקמן בסמוך ויטמון אותם יעקב בגין דלא יתהנון מסטרא דע"ז כלל ת"ח דיעקב גבר שלם בכלא הוה והוה מתדבק בי' בקב"ה כלומר שמי שהוא דבק בקב"ה ראוי להחמיר בשמץ זכרון ע"ז.

רבי יהודה ור' חזקי' הוו אזלי וכו' הפסיק בין ר' יהודה אמר טעוון הוו וכו' ובין ר' יצחק אמר הסירו וגו' ואמר ר' יהודה ור' חזקי' הוו אזלי באורחא וכו' דהיל"ל אחר כך אחר גמר

מחלוקת שהי' ביניהם אלא כיוון להחזיק תירוצו שאמר כי להיות שיעקב הי' חסיד גמור אטמין לון תחת האלה בגין דלא יתהנון מסטרא דע"א כנזכר שהרי דוד אחר שבטל אתי הגתי את הע"א תכף ותהי על ראש דוד לפי שדוד לא הי' כ"כ חסיד כאבות הראשונים לא דקדק כ"כ בדבר זה מאחר שהוא מותר כפי הדין:

ותנינן שקוץ בני עמון מלכום שמיה ודא הוא עטרת מלכם אפשר שקבלה הית' בידם א"נ מדהיל"ל ויקח את עטרת המלך דרשינן ביה מלכום. א"ל ובכל טעוון וכו' כלו' אי משום הא לא קשי' דהכי קרא לון קב"ה ותראו את שקוציהם וגו' אבל קושי' אחריתי ויקח את עטרת וגו' דאיהו מלכום פירוש הוא דקא פריש בקרא להחזיק הקושי' ונזהר שלא נפרש ויקח את עטרת של ע"א הנקרא מלכום שאם נפרש כן לא הי' כ"כ רע המעשה כי לא הי' העטר' ממש ע"א אלא תשמיש ע"א לז"א ויקח את עטרת מלכם דאיהו מלכום כלומר ויקח את עטרת שהיא היא הע"א הנקרא מלכום כדלקמן שקוץ בני עמון חד חויא וכו' נמצא לפי זה שממש הע"א. בעצמ' הי' על ראש דוד. ותירץ הכי הוא ודאי שהיא ממש היתה ע"א ואמאי ותהי על ראש דוד אתי הגתי עד לא אתגייר בטלה וזהו שחזר עוד לפרש כדין איהו תבר לה להההוא עטרת דאיהו מלכום כנזכר ות"ח שקוץ בני עמון וגו' אעפ"י דלעיל תבריה לקושי' זו באומר הכי קרי לון קב"ה דכתיב ותראו את שקוציהם וגו' עכ"ז לא ניחא ליה בההוא תברא ולזה תירץ ואמר כי קראו שקוץ לזה יותר מע"א אחרת לפי שהיה חקוק בה נחש והנחש כלו זוהמא ושקוץ לכך קרי לי' שקוץ ר"ל זוהמא:

ר' יצחק אמר הסירו את אלהי הנכר אלין שאר נשין דהוו מייתי בגווייהו מלת אשר בתוככם קא דייק דאי אע"א כנזכר מאי בתוככם אשר לכם מ"ל אלא אינון שאר נשין וזהו בתוככם כלומר אותן שהם מעורבות ביניכם הסירום מנגד עיניכם ותגרשם מעמכם. וכל נבזבזן דילהון הוקשה לו שלפי זה מאי ויטמון אותם יעקב ויהרוג אותם מ"ל לז"א כי מלת ויטמון חוזר לנבזבזן שהיו להם דהיינו תכשיטיהן והכי קאמר קרא הסירו את אלהי הנכר אלו הנשים אשר בתוככם. והטהרו מתכשיטיהן. והחליפו שמלותיכם מפני טומאת חלל ומ"ש ויטמון חזר לתכשיטין כדמפרש ואזיל. וע"ד כתיב ויתנו אל יעקב וגו' אלין נשים והוא שלחן לנפשן. ומה שכתוב ויטמון אותם יעקב היינו כל נבזבזן וכו' וזהו ויטמון אותם כלומר אותם הם שהטמין יעקב. בגין דלא יהנון וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעג:

ת"ח דיעקב גבר שלים ירצה מצד שלימותו וחסידותו עשה זה כי לפי הדין מותר הי' ובזה יצאנו מידי קושיא ליעקב למה לא תקן קודם ולבניו היאך שלחו יד בע"ז.

בגין דעליה הוה מלה שהוא נדר הנדר אם יהי' וגו' והיה ה' לי לאלדי"ם אתחבר קב"ה בשכינתיה דהיינו תיקון תפלת ערבית והוא מדתו שאם הוא לא יתקן אין בידם לתקן והחיוב מוטל עליו כדמסיק והנה הכתוב אמר שני עניינים הא' ואעשה שם הב' ויהי עמדי בעשיית המזבח הורה שהוא המתקן כדפי' ובמלת ויהי עמדי אמר בגין דאיהו עבר. אמנם הם ג"כ חייבים היו להודות שבכלל הנס היו. ור' אלעזר פליג בחדא ואמר שלענין התיקון אין תיקון מבלעדם אלא להורות שהחיוב מוטל עליו בא הכתוב ואמר ואעשה שם וגו' והיינו או' מכאן וגו' ואנן קיימא לן בגמרא הוא ובנו ובן בנו מברכין והיינו ת"ק ושמא פליג ר' אלעזר וחשיב ליה דומיא דאכילה כדמסיק **לאתקנא** דרגא תתאה היינו תיקון המלכות מינה ובה באבניה שהס י"ב אבנים י"ב שבטים ואחר תקונא לחברא ליה בת"ת מדרגת יעקב וכולם תקנו.

שמא דא כשמא עילאה.

אל חסד והענין כי המקום הוא בחינה המאירה מן המזבח שבו והיינו כאמה בתה כמו שהבינה מאיר' בחסד כך המלכות מאיר' בחסד והיינו שאחר שנתייחדה עם הת"ת האירה בבינה מן החסד והיינו או' וכולא חד עם אומרו לה' ולפי זה יאמר אל בית אל מה שהיתה בית אל נעשית אל ממש כאמה א"ל בתה בית אל.

כי שם נגלו ירצה האלדי"ם הם כחות אשר למטה מהשכינה ויקראו אלדי"ם להיותם נקשרים בהדי שכינתא דהוו שבטין הם י"ב אבנים ואלו האבנים יש להם ששה ששה והם שבטין ואית דגרסי שבעין ופי' בשיר השירים ולזה אמר נגלו לשון רבים והאלדי"ם הם כחות השכינה הנקראים על שמה דאינון משתכחי וגו' כי לענין הנבואה הא כתיב והנה ה' נצב עליו ומשם באה לו הנבואה ואי אהדר לנבואתו הי' לו לומר כי שם נגלה אליו ה' אלא ודאי אהדר למלאכי שכינתא.

ור' שמעון פליג ממאי דכתיב ויעל מעליו אלדי"ם הרי שהי' מרכבה אמנם נגלו היינו שראה עצמו נקשר בספי' העליונות חסד וגבורה וז"ש דאתעביד רתיכא קדישא בהדי אבהן וניחא לישנא דנגלו מפני שהיו שם ג' ספירות חג"ת נקשרים עמו ושכינה עליו שאינה שורה אלא בסוד המרכבה והיינו ויעל מעליו שנעשה מרכבה וניחא לישנא דרבים להורות על תשלום בהדי אבהן והנה מדרגת מרכבתו הוא שם ה' אמנם יעקב איהו רתיכא קדישא עילאה באצילות למעלה א"ל אלדי"ם ה' ונק' בשם אלדי"ם משום דקיימ' לאנהרא לסיהרא דהיינו שם אלדי"ם ועם היות יעקב לבדו קו האמצעי איהו רתיכא בלחודוי ככל האבות ושכינה נדבקת אליו ככולם יחד והיינו ויעל מעליו אלדי"ם. ולפי שעיקר הכרח ת"ק ממלת נגלו לשון רבים מייתי קרא ומי גוי גדול אשר לו אלדי"ם

קרובים לשון רבים ולא יעלה על הדעת דאמר הכי מפני שהם אלהות הרבה וז"ש דאית ליה אלהא דישמע ליה וגו' וכלל הענין ששם אלדי"ם מורה על השכינה בג' אבות נכללים בה ולזה מייתי ראי' ת"ח וגו' מאן ויקרא היא השכינ' א"כ ויאמר לו אלדי"ם יהי' סודה עם ג' אבות כדפי' וז"ש ויאמר לו אלדי"ם לעילא כי בשכינה אי אפשר מהכרח ויקרא. וכן ראוי ששם ישראל לעילא וז"ש ישראל דהא אשתלים וגו' בימין בשמאל היינו שי"ר א"ל כדפי' בתקונים שיר משמאלא דלויים. אל מימינא דכהני. וכדין אסתלק וגו'.

וכולא קרון ליה ירצה אם נאמר לא יקרא שלא יקראוך בני אדם אינו שהרי כולא קרון ליה וגו'.

אי הכי שעם אלדי"ם ועם אנשים נק' יעקב מהו ולא יקרא שאינו מתיישב בשום בחינה וקשה בערך המדות שאם המדה מחייבת ישראל היאך נק' יעקב וקשה מפשט הענין עצמו ולהכי תריץ ר' אלעזר מענין המדות בעצמן ואמר ת"ח ה' כגבור וגו' והנה לא אמר ה' גבור שאינו רחמים אמנם כגבור מורה שפועל בספירת הדין והקושי והענין שהגבורה היא הספירה הידועה לדין ואיש מלחמות היינו קשר שיעור קומת הדינים דהיינו בינה מבחינת ההתעוררת הדינים ממנה והגבורה וההוד והמלכות וכל סוד נהר דינור המתפשט ויגרד עד החיצונים. ואמר כאיש מלחמות מורה ששם יהו"ד בעל ההנהג' וההשגחה אין הדין ממש מכונה בו לכך אמר כגבור כאיש והיינו דכתיב ה' איש מלחמה לא ממש איש מלחמה אלא כאיש מלחמה והיינו ה' שמו. וז"ש ודאי קב"ה ה' שמו וגו'. מהרמ"ק זלה"ה. וקרוב לזה פי' הרח"ו נר"ו:

והרא"ג ז"ל כ' ת"ח דיעקב גבר שלים הוקשה לו שסוף סוף מאחר שהביטול הוא מותר גמור למה לא יספיק להם הביטול כמו שעשה דוד בעטרת מלכום לז"א ת"ח וכו' כלומר שלם בכל מדותיו שלא היה חומד כלל הדברים שלא היו מיגיע כפיו א"נ בכלא חכם גבור ועשיר לא הי' צריך לאלו הפחיתות ועוד דהוה מתדבק בי' בקב"ה כלומר מקושר במדתו שהוא ת"ת הנקרא קב"ה סתם ואין ראוי לאיש כמוהו שיהי' בביתו שמץ זכרון ע"א. גם בניו הודו לו מיד ולא אמרו מותר הוא וכיוצא והטעם מה כתיב ונקומה ונעלה בית אל מקום בית המקדש כדי לתת לו תודה על הצלתינו מלבן ומעשו ומאנשי שכם ולזה אין ראוי שימצא בידכם צורות ע"א וזה שאמר ואעשה שם מזבח לאל העונה אותי ביום צרתי ויהי עמדי וגו' כיון ששמעו דרשת אביהם מיד ויתנו אל יעקב. מכאן דבעי בר נש וכו' כי מקראי דכתובים לא מוכחי אלא הודא' כמ"ש יודו לה' חסדו דהיינו הודא' שהב"ה הצילם מאותם המקרים אבל לשבחא דהיינו הברכ' שמברכין אותו מנין לז"א מכאן תוכיח כי צריך שבח דהיינו בא"י אמ"ה עם ההודא' שהוא הגומל לחייבי' טובות

וגו'. א"נ שכל מה שכתוב בנביאים הכל רמוז בתורה וז"ש מכאן כלומר היא רמוזה בתורה ברכת הודא' שכן אמר יעקב ואעשה שם מזבח לאל העונה אותי ביום צרתי וגו'. ואם תדקדק תמצא שד' הצריכי' להודות נמצאו ביעקב ורמזם באמרו לאל העונה אותי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי. חבוש בבית האסורים היינו בבית לבן שלא היה מניחו לשוב אל ארצו ואל מולדתו והראיה שרדף אחריו להחזירו או להורגו. חולה ונתרפא ויזרח לו השמש והוא צולע וגו' ופי' רז"ל שאותו השמש הוא שנאמר בו וזרח' לכם יראי שמי וגו'. יורדי הים היינו שעשה עצמו כגשר על הירדן ואם היה זולתו שמא שטפהו שטף מים רבים. הולכי דרכים כמשמעו ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי. הרי לך רמז בתורה לד' הצריכי' להודו' שבכתובים וזה שאמר מכאן דבעי בר נש וכו' לאודא' על נסין ועל טבאן וכו'. אכליל בנוי בהדי' שכן בניו הם בי"ב בקר שתחת הים שמתקשרי' ונכללים כלם כאחד ועולים עד המלכות בסוד הייחוד כנודע וז"ש ונקומ' ונעל' בית אל. דאפיק לון מכללא דא שתקון הייחוד תלוי על ידם שהו' סוד מ"ן אבל הייחוד לא נעשה על ידם אלא ת"ת יורד שם בקדש הקדשים ושם מתייחדים יחד דכר ונוקבא כחדא כנזכר בהיכלות וז"ש ואעשה אני אעשה ואתקין המזבח הזה שהיא המלכות ולא אתם וז"ש. יעקב אתקין תפלת ערבית דהיינו המלכות הנקר' כן והת"ת הוא המתקנ' ועושה אותה כלי. ובגין דאיהו עבר וכו' כלומר עוד טעם אחר לפי הפשט שלהיות שעברו עליו צרות רבות טרם בואם לעולם א"כ לו צודק לעשות המזבח לבדו. מן יומא דערק קמי' דאחוהי דכתיב ויהי עמדי וגו' הוקשה לו שהיל"ל ויהי עמדי בדרך אשר באתי כי הגם כי בהליכתו לבית לבן בא אליפז כנגדו ושללו מכל אשר היה לו עכ"ז הצרות שעברו עליו מיום בואו מבית לבן היו יותר רעות דהיינו רדיפתו אחריו וצרת עשו וצרת דינה כאומר עכרתם אותי וגו' ולז"א ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי כלומר אדרבא זאת היא הסבה בעצמה שצריך שאעשה אני מזבח זולתם לפרסם הנסים שעשה עמי הקב"ה קודם בואם הם לעולם דהיינו אות' שהיו בדרך אשר הלכתי כבר קודם בואם וז"ש מכל אינון עקתין דעברו עלי מן יומא דערק מקמי אחוי וכו'. ר' אלעזר אמ' מכאן מאן דיתעביד לי' ניסא וכו' ונתן הטעם דמאן דאכיל נהמא איהו בעי לברכא וכו' ואפשר דר' אלעזר לא פליג אמאן דאמ' שהנס הנעשה לאב חייב הבן להודות עליו ויאמר ברוך שעשה נס לאבותי במקום הזה דאה"נ כשהגיעו לאותו מקום ג"כ הן יודו ויברכו אבל שלא באותו מקום אינן חייבין ולכן כאן שלא הי' מקום הסכנ' לא היה חייב אלא יעקב וז"ש איהו יודה וכו': **ויבן שם מזבח וגו'** ת"ח דלא כתיב אלא ויבן ולא כתיב דאסיק נסכין ועלוון וכו' ה"ג בספרים ישנים והכונה אחר שלא נזכר בתורה שהעלה עולות ש"מ דלאו מזבח ממש

כמשמעו אלא רמז לו הב"ה שיתקן מזבח ה' ההרוס וז"ש אלא בגין דאתקין ההוא דרגא דאתחזי לאתתקנא ואחר שיתקננה על ידי מעשיו הטובים אח"כ ייחדנה עם הת"ת. וזהו הנזכר במקום אחר מזבח לה' והיינו ויבן מזבח דהכא. שמא דא כשמא עילאה נ"א כאימא עילאה ואתי לאשמועינן דכד אתנהר' מדת המלכות שמתייחד עמה הת"ת אז קונה שם זה של בית אל כמו הבינה וז"ש ויבן שם מזבח דהיינו שתקנה ונתייחד עמה אז קראה בית אל שקנת' שם אמה שנקר' הבינה כן בבחינ' כשמניק' לחסד הנקרא אל ור"ל אוצר ובית ההשפע' של אל שהוא החסד. כי שם נגלו אליו האלהים בגין דאינון לא אשתכחו אלא בשכינתא דהא שבעין הוו דאינון משתכחי תדיר בהדי שכינתא קתדראי שסחרניה דשכינתא וע"ד כי שם נגלו אליו האלהים באתרא דאתגלי' דהא כתיב והנ' ה' נצב עליו ה"ג בספרים ישנים וה"פ בגין דאינון לא אשתכחו וכו' נראה דסבר דהאלהים דהכא הם המלאכים מדכתיב נגלו ולא כתיב נגלה והשתא הוקשה לו אם האלהים דהכא הם המלאכים כאומ' נגלו מאי נתינ' טעם לשיקרא בית אל היה לו לקוראו בית אלהים ואייתי שפיר כי שם נגלו או הי"ל ויקרא למקום בית אל כי שם נגלה אליו האלהים או ויקרא למקום בית אלהי' כי שם נגלו כנז' ויהי' פי' בית אלהי' בית המלאכי' כי שם נגלו אליו המלאכי' לז"א בגין דאינון וכו' כלו' תדע למה קראו בית אל ולא בית אלהים לפי שבית אל ר"ל בית לשכינה להיות שאין המלאכים הולכים אלא עמה לכן נקרא המקום על שמה שהיא המושל' עליהם וז"ש בגין דאינון לא אשתכחו אלא בשכינתא ולכך הדין נותן שיקרא בית אל שרומז בית אל המלכות ולא בית אלהים המלאכים. דהא שבעין הוו הכריח הענין שאינם נמצאים זולתה שכן ע' מלאכים לעולם הם סוחרנה דשכינת' והם ב"ד שלה ע' סנהדרין ושמותם נזכרו בפ' וירא דף ק"ח בס"ת ע"ש. וע"ד כי שם נגלו אליו האלהים כלומר לפי שאין השכינה נמצאת זולת הע' סנהדרין הללו לכך כתב רחמנא ב' דברים לרמוז אל מציאות שניהם הא' ויקרא למקום בית אל רמז שהוא בית לשכינה והב' אומר כי שם נגלו לשון רבים דהיינו ע' סנהדרים שנתגלו עמה וז"ש ועל דא כי שם נגלו כלומר שפיר כתב רחמנא נגלו ולא נגלה כנזכר והכריח כן מדכתיב והנה ה' נצב עליו דהיינו השכינה על הסולם והיו המלאכים עולים ויורדים בו הרי לך שכינה עם מלאכים שהם הע' סנהדרין שעמה:

ויעל מעליו אלהים וגומר רש"א מכאן וכו' לאו דוקא מכאן מפסוק זה אלא מכאן רוצ' לומר מענין זה והוא כי לעיל מיני' אמר ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננ' וגומר דהיינו הארץ שהיא השכינה שהיו האבות מרכב' אליה לך אתננ' ג"כ שאתה עמהם מרכבה אליה וז"ש מהכא דאתעביד רתיכא קדיש' בהדי אבהן. ואע"ג שהבטחה

זו כבר הבטיחו בה הב"ה בחלום הסולם כמו שאמר והנה ה' נצב עליו וגומר הא רץ דהיינו השכינה אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננה וכן פי' בזוהר פרשת ויצא דף ק"ן מ"מ רצתה התורה להראות כאן איך קיים הב"ה הבטחתו כמ"ש ויעל מעליו אלהים. **ות"ח יעקב איהו רתיכא וכו'** כלומר שיעקב יש לו תוספת מעלה להיותו הוא המאיר לסיהרא ומתייחד עמה הוא לבדו נעשה מרכבה בלתי הצטרפות שאר האבות וז"ש דקיימא לאנהרא לסיהרא איהו רתיכא בלחודוי הה"ד ויעל מעליו אלהים שכן עליו לבד משמע. ואד"ג דאתעביד רתיכא קדישא בקדמיתא בהדי אבהן. כמה דקב"ה פי' ת"ת. בגין ההוא דרגא דילהון פי' מלכות שהיא אפטרופס' דישראל ולהיו' כי עיני ה' אלהיך שהוא הת"ת בה במלכו' לכך הוא אזמין לקבלא צלותיהן לפי שהמלכות היא הלוקחת תפלותיהן ושאלותי' של ישראל ומעלה אותה בסוד מ"ן לגבי הת"ת והת"ת כשממל' רצונ' ושאלת' ממלא משאלותיהן של ישראל ומקבל תפלותיהן וז"ש בגין ההוא דרגא דילהון. ואו' אזמין לקבלא אד"ג זמין והיינו אזמין בחירק תחת אלף שהכל א' והיא העיקר א"נ אזמין אלף בפתח רוצה לומר המציא המצאות והזמין הזמנות לקבל תפלות ישראל שברקיע ראשון יש ממונ' א' דסטר דרום שמקבל שאלות דמארי דעקו וכו' כנז' בפ' ויקהל דף ר"א ר"ב.

ת"ח יעקב קרא לי' וגו' הכריח כן מיעקב שתכף שבנה מזבח בודאי שהתפלל שם ותכף ומיד נענה שכן כתיב אחריו וירא אלהים עוד אל יעקב בבואו מפדן ארם ויברך אותו ויאמר לו לא יקרא שמך עוד יעקב וגו' ויעל אלהים וגו'. ויקרא שמו ישראל מאן ויקרא דא שכינתא שהרי היא שהיתה מזומנת לקבל תפלתו כנז'. מאן ויקרא דא שכינתא כד"א ויקרא אל משה ה"ג בס"י ול"ג ויקרא שמו ישראל והדין עמהם דא"כ הוי מכרי' הדבר בעצמו ויאמר לו אלהים רישי' דקרא דויקרא שמו ישראל הוא והביא ב' הכרחיות דויקרא היא השכינה חד מויקרא אל משה אלף זעירא כנז' בזוהר וחד מויאמר לו אלהים דהוא רישא דקרא דהיינו השכינה. וכדין אסתליק בדרגי' ואשתלים בשמא דא והענין כי בהיותו קשור במדתו כולל שניהם שיר גבורה ואל חסד כנז' בתיקונים שלימא דאבהן שמטתו שלימה א"נ שהוא המשלים והמכריע ביניהם. ואיהו אחיד לכל סטרין כי להיותו אחוז בת"ת הוא אחיד לכל הקצוות וקושר ביניהם. וקרא שמי' יש' דכתיב לא יקרא ה"ג דכתיב בדלת. והכונה שהקדים ב' הקדמות כדי להקשות ב' קושיות והכי קאמר ודאי הא דאמרת דיעקב שלימא דאבהן וכו' ולהיותו שלם בכל השלימות הנז' קרא שמי' ישראל כנז' דכתיב לא יקרא שמך עוד יעקב דבר בלשון שלילה לומר שלא יקרא אותו הקורא בשם יעקב כלל ומלבד מה ששלל הכתוב באומר לא יקרא וכו' קרא

אותו בלשון חיוב ישראל וז"ש וכתיב ויקרא שמו ישראל הרי ב' הקדמות ולזה חלק הפסוק אפי' שהוא פסוק א' באומר דכתיב לא יקרא וכו' וכתיב ויקרא שמו כאלו הם ב' פסוקים. וכנגד' הקשה ב' קושיות ושארי ממאי דסליק מיני' שהוא החיוב ואמר. אמאי אהדר קב"ה וקרא לי' יעקב וכו' אחר שהוא ית' כיון להחזיקו בשם זה שלזה אמרו בלשון חיוב אחר לשון שלילה כנזכר א"כ אמאי אהדר הוא בעצמו הדר בי' וקראו בשם יעקב. וכנגד לא יקרא שמך עוד יעקב בלשון שלילה שר"ל שום קורא לא יקרא שמך עוד בשם יעקב הקשה ואמר וכלא קרון לי' יעקב כמלקדמין א"כ מה הועיל בתקנת שלילתו באו' לא יקרא והרי הכל קוראין אותו יעקב **אלא** הא אתמר וכו' כלומר בקושי' אחרת יתורץ קושי' זו של יעקב כדמפרש ואזיל כך יעקב וכו' ואגב אורחי' תירץ קושי' דה' כגבור גבור מ"ל וכו' דלא שייך לו' ה' גבור כי הם ב' הפכים שאחד מורה דין וא' מורה רחמים אלא ה' שהוא רחמים דכתיב אני ה' כלומר מצד עצמי איני משתנה מרצון אל רצון וז"ש אני ה' הוא שמי כלומר לעולם מורה פעולת הרחמים. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעד.

קב"ה ה' שמיה לא ישתנה.

איהו דכתיב אני ה' הוא שמי שהי' מורה שאינו ענין שאחר שאמר אני ה' מאי הוא שמי אלא כלו' עם היות שפעמים אני פועל הדינים איהו שמי לא ישתנה מפני כך שמי הרי הקדמה זו מוקדמת ששם יהו"ד לא ישתנה אפי' שיפעול דינים.

וחמינן וגו' כלו' שהקדמה זו אינה קבועה שהרי אתקרי שמיה אלדי"ם דהיינו שם בן ד' בנקודת אלדי"ם.

והוא דינא בכל אתר א"כ היאך אמר ששם יהו"ד לא ישתנה והרי נשתנה אלא יש לנו בהכרח לומר להעמיד שתי ההקדמות האלו שהענין תלוי במעשה התחתונים וכשאמר הכתוב אני ה' הוא שמי אמר בעוד שיזדככו התחתונים. אמנם אם ירשיעו ישתנה שמו ויהפכוהו הרשעים לדין והנה מכאן ללמוד אל יעקב האחוז במדה זו כאשר הוא בקדושה בא"י יקרא ישראל כשם יהו"ד וכאשר הוא בין שנאין נק' יעקב כשם ה' בנקודת אלדי"ם. ועתה כאשר אמ' הכתוב לא יקרא הוא כאומ' הוא שמי.

והא אנן קרינן ליה והוא בעולם הבא. ומה דאמרת לא יקרא וגו' הורה הכתוב בהפך דאמר וישב יעקב בארץ וגו'. הא בקדמיתא אתמר ירצה וישב כשהי' נק' יעקב ונתיישב עד שקראו ישראל. ובזה נתקן פסוק וישב ומה שהקשה אנן קרינן ליה יעקב היינו במה שפי' שדומה לשם ה' וכמה דקב"ה איקרי לזמנין וגו' כפי פעולותיו ואינו אסור ג"כ אינו

אסור לקרא ליעקב בשם יעקב משום דלזמנין וגו' והכל בספירות ומה שקשה לך מלת לא יקרא שמורה שממש אסור קריאתו היינו לאתיישבא בשמא דא.

א"ל אי הכי בשלמא למאי דסליק אדעתין מעיקרא לא יקרא לצמיתות שלל הכתוב ניחא ואברהם לא יקרא עוד אברם אלא לדידך דאמרת לאתיישב' אי הכי אברהם נמי נימא הכי ואינו.

ואפי' בזמנא חדא סגי הענין כי שם אברם גרוע וצריך לסלקו מכל וכל ואברהם שלם אמנם יעקב שלם בספירת הת"ת כשהיא פועלת במלכות בדין ושם ישראל נעלה למעלה להיות מרכבה לת"ת אפי' בבחינה זו המתעלת עד החכמה ולזה בזמנא חדא סגי ויורה לנו מעלתו כ"ש לזמנין וגו' ומה שישראל בתמידות נקראים בני ישראל ולא בני יעקב ומה גם מיציאתם ממצרים ואילך הטעם הוא מדאתעטרו בנוי בדרגין ידיען וגו' דהיינו שזכו לחסד בכהני וזכו לגבורה בלואי והם מתעלים אל הת"ת בדרגין עילאין שש קצוות עליונות חסידים גבורים מארי תורה חוזים נביאים צדיקים נתעלה עליהם ישראל אביהם **כדין** אתעטר בשמא דא תדיר וגו'.

עד הוו אזלי וגו' הא אתמר דכד מיתת רחל וגו' הענין שהשכינה היא מתתקנת בי"ב לא פחות ולפי זה עיקרם י"ב גבולים ובעת מולד בנימן אינו חשוב והי' ראוי שיהי' עכוב עד שיגדל בנימן ויהי' לו איזה חשיבות וז"ש אמאי מיתת רחל מיד ששכינה לא נתקנה עד שגדל ובעוד שלא גדל הי' אפשר שתחיה רחל ולא תדחה. ותירץ כי אין השכינה משתלמת בשלימות כל זמן שרחל הגשמית בעלת הבית אלא אחר שתדחה ואז שכינה שוכנת בישראל ותהי' רוחנית מתגלית במקום הגשמית בלי לבוש אשה גשמית וז"ש **למהוי** שכינתא מתעטרא כדקא יאות. ושנית למהוי אם הבנים דהיינו בינה שמחה וזה כאשר יש לבוש גשמי השכינה רוחני וכאשר השכינה היא הגשמית ארצה מתגלית הבינה היא הרוחנית בתוכה דהיינו לעולם שתי מדרגות זו בתוך זו.

ובה שרייא לעילא בבינה ובה תלוי הענין לנטלא בית דירה בעולם התחתון להנהיג העולם ולהשגיח ואין העליון תלוי בשיגדל בנימן אלא מיד שנולד מיד נשלם ועמד במדת חלקו בשכינה דהיינו צד המערב.

וע"ד בנימן הוה תדיר אפי' בשעת מולדתו תדיר הוא במערב ולזה מיד שנולד השלים המקום ובשע' קלה קבלה השכינה מרכבתה וביתה שלא הי' בנימן למטה אז בחזקת נפל כדי שתמתין עד תיקונו וז"ש ולא בסטרא אחרא ולזה ביה שרייא בבנימן תלוי לאתתקנא בי"ב שבטין והענין כי עם שכולם תקון שכינה נקוד' משכן השכינה להגלות אל התחתונים הוא מערב בנימן ואו' וביה שריא מלכותא דרקיעא לאשתמודע' בארעא.

ירצה כי הג' דגלים במזרח דרום צפון משפיעים ומושכים למערב כנודע. ועוד שלישית **ורזא** דא דאגב חדא תרתי שמיתתה דין ליתקן השכינה להתקשט למטה מפני שמדרג' ראשונה לשכינה היא דין כדמפרש ואזיל והיינו דומיא לבני אהרן במשכן והיינו שיש בה דין וצריך להשפיע הדין בצדיק דוגמת יסורים של אהבה וכאשר הצדיק או הצדקת לוקה מיד היא מתמתקת ויש לה תיקון מלמעלה להתיישב שהרי הדין או הפגם שבה השפיעו למטה. והיינו בסוד המדרגות ממטה למעלה להתיישב ברחמים ובאומות מתחיל ברחמים ומסיים בדינים כדפי':

ר' יהודה פתח ואמר טוב ה' וגו' ירצה אין כוונת הכתוב שטוב ה' להתחזק בו דהא פשיטא אלא סתם נק' טוב ה' ואמר שהספי' זו הנקראת טוב ה' מתקשרת עם המ' הנקראת מעוז ולזה אמר למעוז דא הוא תוקפא דאית ביה ישועות מפני שיש עז בגבורה ומעוז בבינה וכאן מעוז במלכות כאו' ומעוז ישועות והיינו ה' ספירות שהם במלכות שהם ה' עלין תקיפין דשושנה שהם ה' אצבעות דיד ימינא דכוס דברכה והיינו מעוז דאית בי' ישועות ששאר המעוזים אין בהם ישועות והעד ומעוז ישועות משיחו שהמלכות נקראת משיח וירצ' עתה שנקשר הת"ת בבחינת טוב עם המלכות בבחינת מעוז ביום שיקומו האומות לעשות צרה לישראל והנה קשר הת"ת במלכות תלוי בעסק התורה והיינו פתיחת דבריו מאן דאתתקף וגו' וכדמסיק התרפית וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וכולא בדרגין ידיען. תבין ענין נאה בענין שינוי השמות יעקב וישׂ' ולא כן באברהם והוא כי אברהם הוא ברזא דחסד ותדיר הוי ברזא דחסד אבל יעקב הוא ת"ת פעמים אקרי יש' והוא בסוד שם ה' דאיהו רחמי דאיהו מצד החכמה ששם ג"כ שם ה' הרומז במלת חכמה כ"ח מ"ה היא שם ה' העול' מ"ה כנודע ואז נק' יש' כי שם נק' יש' בחכמה י"ש רא"ל רל"א שערים וי"ש עולמות.

וכד מסטרא דאימא דאתקריאת אלדי"ם אז כאמה בתה ונק' מלכות אלדי"ם ואז הוי דינא ולכן נק' אז יעקב הרומז במלכות. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אני ה' הוא שמי כלומר לעולם שמי ה' שמורה פעול' הרחמים ומה שנקר' אלהים הוא כד אסגיאו חייבין כלומר מצד המקבלים שהם המעוררים ואפי' באותה שעה שנפעל עליהם הדין אין בו שינוי ית' כי אפי' באות' שעה רצונו ית' לרחם אלא שהם מצדם עושים שהב"ה שהוא רחמים יעש' כגבור הפועל דין אבל לא גבור ממש כי אינו משתנ' אלא שמרא' את עצמו כגבור ולכך אמר כגבור כאיש מלחמה. אתקרי שמי' אלהים והוא דינא בכל אתר ואמרו בתיקונים שהטעם אמאי הוא דינא והוא שבשם זה שלטא ה' על י' מורה התגברות הנקבה שהיא דין על הזכר ולכן הו' מורה דין. לא הוה בין

שנאין או לא הוה בארעא אחרא ה"ג ותרתי קאמר ודמוכח בסמוך. וכלא בדרגין ידיען כי שם יעקב הוא רומז במלכות כדאי' בפ' ויגש דף ר"י ובפ' בלק דף רי"א ושם ישראל רומז בת"ת שי"ר א"ל כנזכר. לאתיישב' בשמא דא אלא פעמים כך ופעמים כך וכן תמצא בפסוק א' קורא אותו יעקב וקורא אותו ישראל. א"ל והא כתיב ולא יקרא עוד את שמך אברם ה"ג ול"ג אי הכי כלומר הרי באברהם שנאמר בו ולא יקרא כמו שנאמר ביעקב ושוב לא נקרא אברם אלא לעולם אברהם א"כ נראה שפירוש ולא יקרא רוצה לומר כלל לא יקרא. וכד אתעטרו בנוי בכהני וליואי היינו מה שכתוב בדברי הימים כשסדרו המשמרות של כהנים ולויים שם נזכר בשם ישראל דכתיב בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל. הא אתמר וכו' בפ' ויצא דף קנ"ח. נטלי בית' מאן דאצטריך פי' השכינה שנכנסה במקומה של רחל לאתתקנא בי"ב שבטין שהם סוד י"ב בקר שהי' עליה' והשכינה מתתקנת בהם לפי שהם בהיכלות ובהם נחתם תפלות ומעש' התחתונים הנכללים זה עם זה ונעשים נקודה חדא בהיכל קדש הקדשים ואז השכינה מתקשטת בהם והם סוד מ"ן וזהו שרמז כאן באומר לאתתקנא. אמאי מיתת רחל מיד כלומר מאחר שהדבר הזה היה תיקון אין ראוי שמהתיקון יצא קלקול ועוד היות מיתתה תיכף ומיד אמאי. למהוי ושינת' כדקא יאות כי בעוד שהיתה רחל בעולם והיא עקרת כבית לא היתה השכינה מתעטרת בי"ב שבטין בעצם כדקא יאות אבל כשתמות רחל ותחזור נשמתה אל המלכות כי כן כל נשמתין דנוקב' בסתרה' יתבין ועל ידה תחזור המלכות להיות' היא עקרת הבית ונמצא שמי שהיתה עקרת הבית למטה תהיה ממש עקרת הבית למעלה שכן רחל תחתונה היא ברחל עליונה אבל אם לא תמות ולא תחזור נשמת רחל אל המלכות לא תוכל המלכות לאתתקנא בהו כדקא יאות וז"ש ולמהוי אם הבנים כלומר שתהיה המלכות אם הבנים שהם י"ב שבטין ומלת שמח' בספרים ישנים ל"ג ליה: ובה שריא לנטלה בית' ולאתתקנא ה"ג ופי' בה שריא כלומר בה ברחל התחילה המלכות ליטול ביתא ותתתקן בהו דהיינו במיתת' כנזכר. ואד"ג וביה ופי' במות שבא על רחל והכל א': וכן אד"ג במקום שריא תליא והכל א'. ה"ג וע"ד בנימן הוא הוה תדיר במערב פי' הדגל שלו היה במערב שבנימן ביסוד כיוסף וע"ד כלומר לכך בנימן שהוא בנה של רחל הוא במערב דהיינו רמז ייחוד היסוד עם המלכות ונמצא שהייחוד והתקון בא מצד מיתת רחל שאז כשמתה נולד בנימן שהוא בעל הייחוד. ובי' שריא פי' בבנימן שריא לאתתקנא המלכות בתריסר שבטין לפי שהוא השלים מנין הי"ב ואז נשלם התיקון ובי' שריא מלכותא דרקיעא לאשתמודעא בארעא שכן שאול שהיה המלך הראשון על ישראל היה מבנימן. א"נ וביה דלעיל ודהכא אהדר למציאות המות שגרם במיתת רחל דשריא שכינתא לאתתקנא בתריסר שבטין

והמות של שאול גרם דישתמודע מלכותא דרקיעא בארעא כדמפרש ואזיל ורזא הכא וכו' כד בעא לאשתמודעא מלכותא בארעא שריא בדינא וכו' עד דאתער דינא בשאול וכו' ולבתר אתיישבת מלכותא. ונתן הטעם לזה ואמר ורזא דא בכל שירותא וכו' על דרך אומרם כל התחלות קשות והוא שבכל זמן שהשכינה רוצה לגלות פעולותיה ועניניה שולט המות קודם וכן אירע לשאול כדלקמן. ת"ח כל שירותא תקיף וכו' הכריח בפי' מ"ש והוא כי הרי שבר"ה אתער שמאלא דיצחק שהוא תחלת סוד הייחוד ולכך הוא יומא דדינא שאז נגזרים כל הגזירות כמ"ש היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם אחר שסוד השמאל נתקשר ועשה פעולתו בא הימין להתקשר והוא נייחא סליחה וכפרה וכמו שבר"ה שהוא ראשית ותחלת הייחוד הוא דין כך הכא בענין תיקון וייחוד השכינה בשנים עשר שבטין קודם שתתתקן הוכרח להיות דין. וכמו שבראש השנה הדין שבא הוא כפי עובדוי כך הכא ברחל ושאול כפי עובדוי פגעה בהם מדת הדין וע"י נעשה אח"כ הייחוד שבמיתת רחל נטלא ביתא ואתתקנת ובמיתת שאול אתיישבת מלכותא דהיינו ייחוד ותקון שנעשה למעלה כדי להעמיד מלכות בית דוד למטה. לבתר אתגלי תוקפא כי מאחר שמדת הדין הקשה התחילה לפעול דיניה לא שכיך עד דשצי כלא והענין שכל עוד שהב"ה הולך וזוכר מה שעשו בישראל חרון אפו הולך ובוער ומגדיל המדורה ועל כל דבר ודבר שעשו להם לוקין עליה כפלים עד שנכרתים מן העולם וזהו יריע אף יצריח כגבור המתקומם בכעסו שבנקמו נקמתו מריע.

ויהי בצאת נפשה כי מתה וגומר רבי יהודה פתח וכו' בגין דתוקפא דקב"ה איהו תוקפא כי חוזק שאר הנמצאים אינו חוזק כי אין להם חוזק מעצמם אלא מה שמקבלים מלמעלה ואם לא ישפיעו להם חוזק לא יהיה להם קיום אבל הקב"ה אין תוקפו וחוזקו תלוי בזולתו ולכן תוקפא דקב"ה איהו תוקפא. טוב ה' כד"א טוב ה' לכל פי' הת"ת נקרא טוב ה' והטובות שלו משפיע ליסוד הנקרא כל וזהו טוב ה' לכל. למעוז דא הוא תוקפא דאית ביה ישועות בריש פ' בראשית פירש כי המלכות נקרא כוס ישועות על שם אותם חמש ישועות עליונים שהם חמש תרעין וידוע כי מדת הדין הקשה אין בה ישועות כי כל ישועה הוא מצד ימין כמ"ש ותושיעני ימינך ולז"א למעוז דא הוא תוקפא וכו' כלומר הגם כי מלת מעוז הוי גם כן בגבורה אבל האי מעוז דהכא הוי במלכות שהיא תוקפא דאית ביה ישועות דהיינו חמש ישועות עליונים והכריח כן מדכתיב ומעוז ישועות משיחו הוא כלומר שהפ' אמר כן כי משיחו דהיינו מלכו' הוא מעוז ישועות. ושיעור הכתוב טוב ה' שהוא ת"ת צריך לייחדו עם המעוז שהיא המלכות הכוללת אותם ישועות כשהיא יום צרה כי בייחוד שניהם אם עת צרה היא ליעקב ממנה יושע: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעד:

כביכול יהיב תוקפא וגו' אל הכולל שכינה מתחזקת בעבורו לכל העולם כולו ובהפך בהפך כדמסיק ואי איהו אתרפי וגו' והעד מפרטיות האדם בעצמו מעצמו אל עצמו דהיינו אומרו **ת"ח** בשעתא דבר נש וגו' **אזיל** באורחוי דאורייתא ולא שיהי' מתנהג בתורה מצד א' ומעקש דרכיו מצד ב' אלא כל אורחוי מתתקנן.

אלא ודאי אצטריך וגו' לא שאינו יודע אלא שמעוררין רחמיו ע"י היותם מלמדין זכותו שהספי' העליונות תלויות בתחתונים וכפי מה שיעוררו רחמים ודין יתעורר למעלה.

יפול מצדך אלף לפי הנראה מדבריו דדריש הכי שיש אלף לצד שמאל של אדם ורבבה לצד ימינו ואותם אלף הם קדושים ויפול ירצה שהב"ה מורידם מלמעלה למטה ואותם האלף השמאליים תשע מאות ותשעה ותשעים קדושים וא' טמא דהיינו יצה"ר והכריח ראשונה שהוא בשמאל מאומ' אלף מצדך וכתיב ורבבה מימינך והכריח אח"כ מלשון א' מני אלף דהיינו יצה"ר וז"ש **אבל** אחד מני אלף וגו':

ועכ"ד לא אהדר בריקניא שלא נתעורר הדין עליו אלא מצד חיובו אלא שרובו צדיק ולכך יצה"ר עבד לו מלמד זכותו ועכ"ז הדין שנתעורר לא אהדר בריקניא שאין כח חיצונ' כולו מתרצה עד שיתנו לו תמורתו.

אלא בזמנא דסכנה שאז מתעורר הדין עליו והשטן קטיגורו נשמע ופועל אם מוצא עון או עולה איזו שתהי'. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ת"ח מה כתיב בא לתת טעם מי הביאו לאדם ליום צרה ואמר מפני שנתרפה מן התורה כדמפרש ואזיל. והיך יתקף בר נש בקב"ה מאן דאתתקף באורייתא אתתקף בקב"ה וכל מאן דאתתקף באורייתא אתתקף באילנא דחיי כביכו"ל יהב תוקפא וכו' הכי גרסינן בס"י וחסר בספרים. יהב תוקפא וכו' הוא מקביל לצר כחכ' כדמפרש לקמן. דחיק לה לשכינתא ה"ג פי' מלת צר מלשון צר ומצוק ר"ל דוחק והכונה שמטבעה של שכינה להציל האדם מצרותיו אבל זה שנתרפה מן התורה כביכו"ל דוחק לה לשכינה שהיא מצטערת על הענין להצילו רק שהוא מצד מעשיו הרעים לא נתן לה מקום שיצילהו. וקרא לשכינה כחכה לפי שהיא חילא דעלמא כי היא הנותן כח לכל העולם לעשות חיל. אתרפי מאורייתא ואזיל באורחא דלא כשרא. כלומר כיון שלא למד אינו עושה. ואפי' נשמתי' וכו' איהו מארי דבבו הכא פי' מלת צר מלשון צר ואויב שנשמתו של אדם שהיא כחו ושוכבת חיקו מתהפכ' לו לאויב. אזיל באורחי אורייתא הוא מקביל למה שאמר בשעתא דבר נש אתרפי מאורייתא. וכל אורחוי מתתקנן הוא מקביל למה

שאמר ואזיל באורחא דלא כשרא ובא ר' אבא לאשמועינן שכמו שהמתרפה מהתורה ומצותי' יש לו קטיגורין כן העוסק בשניהם יש לו סנגורין.

ת"ח בהאי קרא תשכח וכו' מסקנא דשינוייא הוא כדמפרש ואזיל. דא הוא מלאך דממנא וכו' לקמן מפרש שהוא היצה"ר. בסטר שמאלא שכן יצה"ר הוא בצד שמאל להשמאילו בכל דרכיו. ודא הוא סטר שמאלא פי' שזה צדך דקאמר הוא צד שמאל והכריח כן מדקאמר סיפי' דקרא ורבב' מימינך ש"מ מצדך דריש קרא הוא צד שמאל וז"ש וכת' ורבב' כלומר מדכתיב: מאינון דהוו לסטר שמאל' ה"ג ופי' הפ' כך הוא אם יש עליו מלאך מליץ א' מאותם העומדים בצד שמאל שהם אלף שהם כת דסטר אחרא שהוא היצה"ר ר"ל שאחד זה הוא יצה"ר ויחוננו וגו':בגין דאיהו סליק לעילא ונטיל רשו היינו שינוייא דקושיין שאין הכוונ' שעולה למעלה הקטיגור או הסניגור להודיע מה שעשה ח"ו כי הכל גלוי וצפוי לפניו אלא לפי שאחר שקטרג הוא נוטל רשות ממנו יתב' ויורד ונפרע ממנו לכך הוא עול' נמצא שמציאו' העלי' הוא ליטול רשו אבל להיות שאין נותנין לו רשות אלא אחר שלמד עליו קטיגוריא לכך עולה ומקטרג כדי שאח"כ יתנו לו רשות וכן כשהאדם הולך בדרכי קונו אותו הקטיגור בעצמו שהוא היצה"ר בעצמו עול' ומלמד עליו סניגוריא ואחרי דברו משיב הקב"ה פדעהו מרדת שחת כדמפרש ואזיל א"כ אין העלי' להודע' אלא או ליפרע ממנו ברשות שנוטל או להצילו מרעתו וענין זה נתבאר בפ' בא אל פרעה. וההוא יצה"ר איהו עבד ה"ג בוא"ו. כמא דאתמר בפ' זו בדף קס"ו. ועכ"ד לא אהדר בריקנייא וכו' כההוא עובדא דר' יוסי דפקיעין דאיתא בפ' בלק דף ר"ה דיהבו תחותי' תליסר גברי. בגין דאקדים חובוי דההוא בר נש פי' היצה"ר שהוא הוא הקטיגור כנזכר כיון שעול' להיות סניגור לזה כדי שלא לשוב ריקם מזכיר עונות של אדם אחר כדי שיכנס במקומו וז"ש בגין דאקדים ר"ל קודם שעול' מוליך עמו חובוי דההוא בר נש כדי שאם הב"ה יאמר פדעהו לזה מרדת שחת יאמר תכף הקב"ה או היצה"ר בעצמו מצאתי כופר תחתיו וז"ש ואיהו כופר על האי הה"ד וכו'. אם רעב שונאך דהיינו היצה"ר שהו' רעב ותאב לאכלך ולכלותך האכילהו לחם דהיינו מעשה המצות שהם גשמיי' כלחם ואם צמא השקהו מים שהיא התורה שהיא דקה כמים שע"י הלחם והמים שאת' קדמתו יתהפך לאוהב לך. ועל היצה"ר אתמר ה"ג ולא גרסי' האי. צר כח כ"ה בגין דאתקרב וכו' כביכו"ל מיצר ודוחק כחה של השכינה הנקרא בעת התקרב הקליפה אליו לקטרג לפי שאין רצונו ית' שלפניו חנף יבא. ואתחלש חילה בה"א גרסי' ופי' חיל' כחה של שכינה. וכן מ"ש עאקו דדינא באלף ט"ס הוא אלא דדינה בה"א והי' דינה בת יעקב. ות"ח ליתי מקטרגא וכו' הוקשה לו בפסו' אומ' טוב ה' למעוז ביום צרה וכי ביום צרה

הוא טוב אבל בשאר יומי לא הי"ל טוב ה' למעוז סתם ויהיה משמע לעולם לז"א לית מקטרגא וכו' לפי שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה א"כ אז הוא טוב יותר ויותר שהטוביות שלו פועל לפי שהשטן עומד על ימינו לשטנו והקב"ה מצילו מש"כ בשאר יומי אף שהוא אז ג"כ טוב למעוז. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעה.

ות"ח בשעתא דאתא עשו וגו' לראי' שפחד יעקב על רחל שלא יפגע בה הדין או עין רעה של עשו הרשע מפני שמדתה גורמת והיא חביבה לו לכך השטן לא יקטרג אלא בלידתה ולכך יוסף הוא החופה לה באורו שלא ישלוט עין סמאל הרשע בה בהתעוררות דיניו.

אלא אצטריך בגין וגו' תימה בכל מקום שנזכר' מיתה כתיב בצאת נפש א"כ לימא ויהי כי מתה ועוד הא כתיב ותמת רחל. וי"ל דקרא קאמר ויהי בצאת נפשה ותקרא שמו בן אוני הענין שהכתוב בא להודיע זמן קריא' שם בן אוני ואמר שקראו על הדין הקשה ואמר בצאת נפשה עם יציאת נפש דברה כך ולא תאמר שנתעלפה וחזרה ומתה שא"כ יקשה למה קראו בן אוני אחר שלא הי' אלא עלוף בעלמא לכך אמר הכתוב בצאת נפשה עם יציאת נפש דהיינו שמעלוף זה מתה ולכך כשראתה הדין הקשה שנגזר עליה קראו מצד הדין בן אוני ולכך הוצרך יעקב לקושרו בימין ואביו קרא לו וגו'.

האי אתגליא מיתת' וקבורת' שהיא נגד המלכות אמנם לאה נגד הבינה לכן נתכסה מיתתה והיא נעלמת בתוך המערה. מהרמ"ק ז"ל:

והרא"ג ז"ל כ' בשעתא דסכנתא דהות רחל בה ה"ג פי' בשעת הלידה כדמפרש ואזיל לקמיה שאז נפל תורא חדד סכינא: נדר יעקב נדריה היינו נדר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך וכבר הוה ליה עותרא ובנין והיה לו להוציא עישור נכסיו ועשור בניו. דאתקשי דינא לעילא כי אף שהמלכות שהיא מדת הדין הרפה עתה נתקשה דינה ונתנה רשות למלאך המות שימיתנ'. א"נ דאתקשי דינא כלומר שמיתתה בא ע"י מדת הדין הקשה דהיינו הגבורה לפי שמתה במיתה זו וז"ש לקמן בן אוני מסטרא דדינא קשיא וכו'. ואתענש יעקב תימה כי היא היא שנענשה שהלכ' לבית עולמה ואפשר לפרש לפי שהיא מתה בסבת עון איחור נדרו של יעקב לכך לא מתה בנשיקה כשאר אמותינו הקדושות אלא מתה ע"י קשוי לידה שהיא מיתה אכזרית וקשה וזה הוא ממה שנצטער יעקב שהוא גרם שלא תמות רחל בנשיקה וז"ש מתה עלי רחל ודאי עלי על דאחרית ית נדרי כדלקמן וז"ש מאי ותקש דאתקשי דינא לעיל' גבי מלאך המות כלומר שנתקשה עליה הדין בהיותה מתה ע"י מלאך המות שהיתה ראויה למות בנשיקה וז"ש ואתענש יעקב בהאי כלומר בהאי שהיה ע"י מלאך המות והכריח כן מדכתיב אם אין לך לשלם

וגו' כלומר על שלא שלם לקחו משכבו מתחתיו וזהו שדקדק ג"כ ואתמסר דינא ע"י דמלאך המות.

ות"ח בשעתא דאתא עשו וכו' כלומר הראיה שבמיתתה הגיע העונש ליעקב שהרי כשבא עשו שם יעקב את רחל באחרונה דהוה דחיל כי לעולם היה חושש אליה שלא תצטער כ"ש הכא שמתה במיתה משונה כזאת א"כ ודאי אתענש יעקב קרינן ביה וזהו שחזר ואמר ואתענש יעקב על נדרא וכו' כלומר ודאי ראוי לכנות העונש ליעקב כנזכר. ועל תרין אלין אתענשה רחל כלומר אם לא היה נמצא לה סבה אחרת שתמות עליה ודאי היינו מכנים העונש ליעקב ולא היינו משגיחין לומר שנענשה היא אבל השתא שנמצא שעון אחר גרם לה מיתתה נעשה סניף לזה ואגב חדא תרתי אגב שזכר שמתה בסבת קללת יעקב שהיא גרמה בנזקיה ופגע' בעצמ' זכר ג"כ עונש נדרו של יעקב וצרף שניה'.

ויהי בצאת נפשה וגו'. ומיתתה מיתת גופא ה"ג. ופי' כך שלא תפרש דאהדר כי מתה אל הנפש הנז' אלא כי מתה רחל מיתת הגוף לא מיתת הנפש ח"ו. דקשיו דדינא אתגזר עלה ה"ג ופי' קושי הדין של הגבורה הנגזר עליה שתמות ע"י דמלאך המות ולא בנשיקה כמרים כנזכר א"נ דקשיו דדינא שגזרה הגבורה עליונ' להיות מיתת' מיתה משונה ותקרא שמו בן אוני כלומר בן שנולד מצד גזר' דינא קשי' דהיינו הגבורה שמשם באה לה אנינות ועצבות שאם היתה מתה בנשיקה לא היתה היא אוננת אלא היתה שמחה. וקשיר לי' בימינא גרסי' והענין הוא כי מקומו של בנימן ביסוד כשהוא במלכות הנקרא מערב כנזכר בפ' ויצא דף קנ"ה ומערב זה כשהוא קשור בדינא קשיא שהיא הגבורה היא מתלהטת ממנו ואז נקרא צד"ק ואוקיד עלמא בשלהובוי ולכן צריך לקשר האי בנימן שהוא במערב שהיא מלכות כנזכר לקשרו בימין חסד כי היכי דלא יוקיד עלמא בשלהובוי. ואע"ג דאיהו בן אוני וגו' כלומר הגם כי מערב זה שהוא מלכות איהו בן אוני מסטרא דדינא קשיא ר"ל מקושר בסטרא דדינא קשיא גבורה עכ"ז בן ימין איהו כלומר יותר ראוי ליקרא בן ימין לפי שלעולם המלכות מתקשרת בימין ולפעמים הוא שהיא מקושרת בשמאל ולכך ראוי לקוראו על שם התדיר. ואתקברת באורחא מלת ואתקברת נפרד ממלת אתקשרת ופירושו שנקברה באורחא כבר נאמר והוי כתפיסת לשון הפסוק ומה שנאמר הוא האי אתגלייא מיתתה וקבורתה וכו' אמנם הטעם נתבאר בפ' ויצא דף קנ"ח.

ויצב יעקב מצבה וגו' מ"ט כלומר מ"ט הציב עליה מצבה. עד היום מדקאמר היום בה"א הידיע' ש"מ היום הידוע שהוא יום תחיית המתים. ר' יהודה אמר וכו' פליג ואמר דה"א

הידיע' לא אתא אלא להההוא יום שהוא יום קבוץ גליות שישובו הגליות בדרך ההוא ששם מצבת קבורתה וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעה:

ר' אלעזר אמר ויהי בשכון ישראל וגו' פליג אמאי דאמרינן שקנא בלאה שהיתה לאה בחיים ואינו אלא לאה ורחל מיתו והיינו וישכון ישראל בארץ ההיא העליונה ארץ החיים בינה וכמו שבמיתת רחל נטלא ביתא המלכות כך במיתת לאה נטלת ביתא אימא עילאה ולהכי סתים לה סתומי. והנה במיתת רחל נטלא ביתא שכינתא והיתה שורה על לאה מרכבת השכינה כדי לקשר על ידה בבינה מתה לאה ממש שרת שכינתא עילאה ותתאה ונטלא ביתא עכ"ז אצטריך דיעקב יהי' זווג עם נקבה לייחד למעלה וז"ש **ואע"ג** דשכינתא ביתא כדקא יאות ולא ע"י נקבה תחתונה עכ"ז הי' צריך זווג גשמי להכין המציאות הגשמי ברוחני.

אתרא דאימיה לא ח"ו שראה שכינה אלא שראה שיעקב החשיבה לאשה והשכין מטתו של לאה שם והנה זה אינו אלא יעקב בהסכמ' עליונה עשה הענין כי צורך גבוה הי' הזווג התחתון לצורך העליון.

ועל דשכינתא קיימא עלה וגו' והוא גרש שכינה וגרם ערוה למעלה כביכול והיינו כאלו טמא בלהה ונסתלק' שכינה ח"ו.

ור' ייסא ליישב מלת וישכב חסר בכתוב כאלו אמר וישכב במטת בלהה פלגש וגו' ולא הי' כן אלא שהיתה מטת השכינה ולא חשש לכבודה והכרח לפירושו שהוא הקל מכולם אומרו ויהיו בני ישראל לא אתפגים וגו' ולזה מנאם הכתוב ממש להוציא הדברים מפשטם ולא עוד אלא שייחסו בבכורה ומעלה על כולם רישא וגו'.

אורחין ושבילין הענין שרוחניות העולם ונשמתו שבו נברא היא התורה וסוד ל"ב נתיבות חכמה שממנ' נמצא המציאות כולו והעוסק בתורה הוא ממש מגלה אות' הנתיבות וכל המלובשות בנמצאות ובעת סילוקו מן העולם מתעלה דרך אות' הנתיבות הרוחניות שעסק בהם בהיותו בגשמיות מתלבש והם נקשרות עמו מגיעות אליו והוא דבק בהם ונשתרבבו הנתיבות ע"י תורתו ומתהלך בהם אמנם אי לא משתדלי נתרחקו ונבדלו הנתיבות מהם שלא הלבישום בנשמות ובצאתם מהגשם לא ימצאו הנתיבות ההם וילכו בבטלה וריק החיצונית המבדלת בין הנתיבות הקדושות והגשמיות הזה הנבראת בהם ולכך לא ידעו אורחין וגו' ולכך כדין יהך באורחין וגו' שהם החיצונים דלאו אינון ארחי אורייתא.

יתער קב"ה חד רוחא דכליל וגו' כדפי' דהיינו אורייתא והיינו שם בן ד' שהוא שם א' כליל ד' אותיות י' דרום ה' צפון ו' מזרח ה' מערב ומשם שהוא עץ החיים יתעוררו החיים לאדם ויהי' ממש משנתו נשמתו תורתו חייו וכמו שהתור' עץ החיים לא ישלוט בה ההפסד וההעדר כלל כך הם יחיו ולא ישלוט בהם ההעדר עוד. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ויהי בשכון ישראל וגומר. ר' אלעזר אמ' ויהי בשכון ישראל בארץ ההוא דהא לאה ורחל מיתו וכו' הוקשה לו מאי קאמ' ויהי בשכון ישראל מאי איכפת לו ששכב ראובן עם בלהה כשהיה ישראל שוכן בארץ ההיא ותו דפשיט' שכשאד' עובר עבירה במקום שנמצא שם עושה אותה א"כ לז"א שאין פי' הפסוק כמשמעו אלא שבא להודיענו סוד גדול והו' שאחר שמתו לאה ורחל באה השכינה ונתתקנה בי"ב שבטין עליוני' ונתקשטה כדי להתייחד עם הת"ת כנזכר לעיל וז"ש לקמן ונטלא מאן דנטיל דהיינו בית של שנים עשר שבטי' תחתונים כי על ידם תתקשט ותתתקן המלכות עם הי"ב שבטין עליוני' י"ב בקר והים עליהם ואז כשנע' התיקון הזה אז בא ראובן וישכב וגומר וזש"ה ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא וגומר כלומר כשהשכין ישראל את עצמו עם המלכות שנקרא ארץ ההיא הידועה שהיא ארץ החי' אז וילך ראובן וישכב את בלהה פלגש אביו א"כ שפיר קאמר ויהי בשכון וגומר דאתא לאשמועינן רזא. והשתא דמיתת. שכינת' לא אתפרשת וכו' ואע"ג דשכינתא בעיא לנטלא ביתא וכו' כלומר אפי' אחר שמתה רחל ונתתקנה המלכות למעלה עכ"ז שכינתא לא אתפרשת מן ביתא ושריא בביתא דבלהה אע"ג דשכינתא בעיא לנטלא ביתא כדקא יאות והיה נרא' כפי הרבוי שתסתלק שכינה למעלה בי"ב שבטין כנזכר לא נמנע גלוי שכינה באהל בלהה לפי שלא נמנע יעקב מלהזדווג בבלהה ובכל מקו' שיש ייחוד זכר ונקבה השכינה שורה שם לכך הית' השכינה מתגל' באהל בלהה. ובגין דחמא דשכינתא קיימא במשכנא דבלהה ובלהה ירתא אתרא דאמיה וכו' ה"ג וחסר בספרי' והוה מסקנא דשנויא למאי דקאמר כי ס"ד דראובן אזיל ושכיב וכו' ואמר כי כוונת ראובן לבלבל ערסא ואמר לפי שראה שהשכינה באהל בלהה כמו שהית' באהל לאה אמר וכי כל אפייא שוין לכך אזל ובלבל ערסא דבלה'. ערסא דבלה' גרסי. ועל דקיימא שכינתא עלה וכו'. ר' ייסא אמר דנאים וכו' ובג"כ לא אתפנים פירש פי' אחר בפסוק ויהיו בני יעקב שנים עשר כי להיות כי לא היה אלא דנאים על ערסא לכך נמנה עם י"ב שבטי' וז"ש ואתא קרא ועבד חושבנא שאם היה כמשמעו לא היה נכנס במנין השבטי'. בג"כ כתיב בכור יעקב ראובן כלומר דהשתא אתא לאשמועינן לפי שלא הית' שכיב' ממש אלא דנאים וכו' לכך לא נעקר ממנו שם בכור. ור' יהודה פתח ואמר כי ישרים דרכי ה' וגומר כל אורחוי דקב"ה כלהו וכו' ר"ל

אע"ג שהכתו' לא אמר כל בפירוש עכ"ז בדבריו שאמר דרכי ה' שם כלל מלת כל לפי שאין שום דבר קטן או גדול בלתי הסכמתו ית' וז"ש כל אורחוי דקב"ה. ואורחוי קשוט כי לפעמים ימצא אדם חסיד וקדוש והוא מדוכ' ביסורין נגוע מוכ' אלהים ומי שרואהו בכך קורא תגר לפניו יתב' וזה בא לו מחסרון ידיעתו וז"ש וארחוי קשוט שכל הדינין הבאים על בני אדם הכל קשוט ובני עלמא לא ידעין ולכך מתרעמים. ולא משגיחין על מה אינו קיימין כי על חסדיו ית' מתקיימין בעולם ולולא חסדיו היו כליה מצד מעשיהם ואם היו נותנים אל לבם כי מצד עצמם היו ראויים לירד לטמיון היו חוזרי' בתשוב'. בגין דאינון ידעו אורחוי דקב"ה שהם קשוט שכל א' וא' מתמוגג על עונו ולכך נזהרים והולכים בשאר דרכי השם לשמור מצותיו ומשפטיו ומי מודיעם להם התורה שהיא המלמדת לאדם דעת וז"ש דכל מאן וכו'. אלין אינון חייבין דלא משתדלי וכו' ולא מסתכלן קרי להו פושעי' לפי שאם זה הפושע היה לומד היה יודע פגם הפוגם מי שעובר עבירה אחת והיה פורש וכן כמה ענין עושה מי שעושה מצוה אחת ויעשנה אבל הם מאחר שלא עשו מ"ע ועברו על ל"ת בשביל שלא למדו א"כ פושעים איקרון וזה שאמר הזהרו בגמרא ששגגת למוד עולה זדון.

ת"ח כל בר נש וכו' בא להכריח איך כשלי בהו חייבין בעלמא דאתי כדמסיק. נשמתיה סלקא באינון אורחין ושבילין דאוריתא ואינון אורחין ושבילין דאורייתא ידיען אינון ואינון דידעי וכו' ה"ג וחסר בספרים והכי פירושו ע"ד הפשט היינו הדרכים שהאדם דורך ומעיין בסוגיות ובהלכות ולהבין ע"ד הסוד בתורה שכל אחד ואחד מהם נעשה הבל רוחני וכשהצדיק נפטר מן העולם מתחבר ההוא הבל טוב עמו ועולה למעלה וכן ע"ד הזה נעשה מעשה ודבור הרע ומתחבר עם הרשע ומשבר רוחו ונשמתו וז"ש סלקא באינון אורחן שנעשו מצד התורה ומ"ש ואינון אורחין ידיען אינון פי' מכירים הם בעצם את בעליהן ויודעים מי המציאם כדי שיתדבקו עמו שכל אחד ואחד מתדבק בשלו וכן הרשע יהך באורחין אחרנין דלאו אינון אורחין דאורייתא ויתערון ליה בכמה דינין דהיינו אותו ההבל ורעות רוח שמשבר את רוחו. אמנם להעמיק יותר אפשר לפרש כבר ידעת שאין שפע וברכה שורה בעליונים אלא מצד התחתונים משל אל נביעות החלב בדדי המניקה כל עוד שהתינוק יונק יותר נמשך החלב אל הדדים וזה מפני שאין אור ושפע האצילות מתגלה מבלי שיהיה לו תיק להתלבש ולהגנז בו והאור המתהפך ומתרבה כלפי מעלה הוא נעשה תיק וכסא ומכון ושביל למה שיתלבש בו אור עליון ובזמן שלא ימצא למטה נביעות אור ולא תהי' תיק ומכון בעה"ז מצד מעשה המצות ועסק התורה להגנז בו תהי' בהכרח שיתעלה האור העליון ולא יהי' האור מתגלה

ואין השפע יורד במלכות כדי שופע מזון לתחתונים אלא כדי שארה בלבד נמצא כי בעסק התורה והמצות שהצדיק עושה למטה נעשים למעלה סוד מ"ן דאושידת המלכות ונעשית שבילים ונתיבות ודרכים ותיק לשיתלבשו בהם מ"ד עילאין ואפשר שלזה כיוון רבי יהודה כאן באומר כל בר נש דאשתדל באורייתא כד נפיק מהאי עלמא נשמתיה סלקא באינון אורחין ושבילין דאורייתא דהיינו אותם מ"ן דאושידת מ' לעיל' מצד תורתו ומעשיו שנעשו כעין דרכים ונתיבות לשיתלבש בהם מ"ד כשיצא הצדיק הזה מן העולם עולה ומסתלק באותם הדרכים וז"ש כי ישרים דרכי ה' דרכים ישרים הם אותם דרכי ה' שהם דרכי התורה וצדיקים ילכו בם שיעלו למעלה בתוכם וז"ש יהכון בהו וכו'. ואינון אורחין ושבילין דאוריתא ידיען כלומר איני צריך לפרשם כי הם מפורסמים לכל משכיל בחכמה הזאת שכל מעשה המצות בעה"ז הם סוד מ"ן של המלכות כדי לקבל מ"ד. לא ינדעון למיהך באינון אורחין ושבילין כלו' מאחר שלא למדו תורה ולא עשו מצות לא עשו ארחין ושבילין באופן שאינן יודעים לילך בהן דליתנהו בעלמא כלל: וכשלין בהון כלו' בשביל שלא עשאום: כדין יהכון באורחין ושבילין אחרנין ה"ג והענין כמו שזכרנו בקדושה כן כנגדו בטומאה כי בעשותו אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשנ' נותן כח וחיל ללילית מלכות הרשעה ובסבת עבירותיו מתייחדים סמאל ולילית וכמו שהמצות נעשות שבילין ודרכין ונתיבות לקבלת השפע כנזכר כן העבירות שעבר נעשים ג"כ דרכים ונתיבות שהם לקבלת העונש והדין הבא מצד אותו הייחוד של הקליפות הנז' ונעשים אותם הדרכים תיק ולבוש אל העונש והדין הבא משם ונמשך משם ויורד על ראש רשעים יחול וז"ש כדין יהכון באורחין ושבילין אחרנין דלאו אינון אורחין דאורייתא יר' אותם אורחות עקלקלות שנעשו ממעשיו הרעים שלא כדרך התורה ואלו האורחין ושבילין יתערון לי' בכמה דינין ואתענש בהו ומש"ה ופושעים יכשלו בם: ומאן דאשתדל באורייתא מה כתיב ביה ה"ג כדין היא תשיחך תשיח בשבילך כמו בני יצאוני יצאו ממני. בגין דיקומון אינון גופין דאשתדלו באורייתא כדקא יאות ואילין אינון דיקומון בקדמיתא לחיי עלמא ה"ג וחסר בספרים וא"ת לזמן התחי' מאן סניגוריא איכא לז"א בגין דיקומון בקדמיתא כלו' להיותם הם ראשונים לתחייה מפני ההי' סניגוריי'. ועיין בתולדות יצחק במדרש הנעלם דף כ"ח כמה שנים הם קודמים רבי יהודה אמר ר"י שנים רבי יצחק אמר רד"י שנים וכו' ע"ש. דאשתדלו באוריתא כדקא יאות פי' למדו לשמה בלי שום פני' אחרת. כד"א ורבים מישני אדמ' עפר יקיצו הכריח דרושו מפסוק זה ופירש מלת רבים כמו גדולים כלומר אותם שהם רבים וגדולים בתורה שהם ישיני עפר יקיצו ר"ל יקיצו בראשונה קודם שאר המתים והטעם שאלה יקיצו בראשונה לחיי עולם ר"ל

בשביל התורה שהיא חיי עולם שעסקו בה. ואילין אינון לחיי עלמא ל"ג לי' דלא איתי' בספרים ישנים והוא שפת יתר:

ות"ח כל אינון דאשתדלו וכו' הוא תועלת אחר שמועיל סנגורית התורה בעת התחייה זולת הראשונה והיא רוחא דכליל מד' רוחין אזדמן לכל אינון דאשתדלו באוריתא וכו' כדבסמוך. מאי טעמ' בגין וכו' כלומר מ"ט צריכה עתה הגנת התורה. חד רוחא דכליל מד' רוחין היינו נשמה כלומר מארבע מדות עליונות שהם חגת"ם שהם נקרא ד' רוחין דעלמא דרום צפון ומזרח ומערב כנזכר בפ' ויחי דף רל"ה. על ידא דיחזקאל אינון מיתייא ההוא רוחא וכו' ה"ג ול"ג זמנא דאתי וט"ס הוא. לקיימ' לון בקיומא לקיימ' בלמ"ד גרסי'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון ת"ח ההוא זמנא דאוקים קב"ה על ידא דיחזקאל וגו' ויחי רל"ה:

דף קעו.

רש"א כל אינון מילין דאורייתא וגו'. ר"ש פליג ואמר שממש אותיות התורה שהאדם יבטא בשפתיו ואותם ההבלים היוצאים מפיו מתגלמין באויר העול' ויעשה מהם צורות רוחניות קדושות שהם המלבישו' האדם ומוליכות אותו לשורשי האותיות ואותיות התורה העליונה שהיא חיי העולם הבא והיא ממש יש מציאות רוחני ללמד זכותו.

וכי ס"ד וגו' והנה יש לדקדק למה שנתה התורה המציאות ותלה בהם מה שלא עשו ונתן מקום לבני אדם לטעות בצדיקים ההם במה שלא עשו וכן בראובן וכן בבני שמואל. וי"ל שלמדה תור' שהעבירה אין עניינה הפועל הגשמי עיקר אלא הפועל הרוחני עיקר דהיינו הפגם העליון וכשימצא פעול' למטה שגורם הפגם הזה למעלה עם היות שאין המעשה גרוע יתלה הענין בעושה כאלו עשה אחר שעשה ענין שגורם לאותו מעשה והנה לדרך זה בלבל יצועי אביו ועכבו ממצות קיום הייחוד המזומן לצדיק כיעקב ודאי שמנע הטוב כאלו שכב משכב הגרוע וגרע הטובה העליונה וכן בני עלי מכיון שעכבום שלא לשם שמים מעלה עליהם כאלו פגמו באשת איש העליונה שהיתה מעוכבת ע"י מלהתייחד עם בעלה ועז"ה בני שמואל שהרבו שכר סופריהם והיו יש' מניחים תגרם ונמצאו נעשקים מעושקיהם וכאלו העושק ההוא גרמו הם עם היות שלא נעשה על ידם וז"ש ועבד לקבל שכינתא עבירה דא עם היות שבגשמי לא עשאה ברוחני עשאה.

ומה תריסר שבטין הוו ליה לאבא וגו' ודמה כי כפי התוספת כך ידחו ראשון ראשון ולכך הוא נדחה תחלה ולכך תלה הענין בעצמו ולא ראה שהיה למעלה ולכבוד שיתעלה ראובן למעלה בבכורתו ויכנס תחתיו בן יעקב כמו שנכנס מנשה במקום יוסף וכיוצא הי' הענין בשביל בלבולו אבד ולא רוח. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ואע"ג דאהדרו גרמין וכו' דאיהו זמין לאחייי' מתיי' ועל דא ההוא רוחא דזמין לנחתא בהו בצדיקיי' מה כתיב מד' רוחות בואי הרוח רוחא דאתכלילת בד' בגין דקב"ה זמין לקיימ' להו וכו' ה"ג בס' ישנים והי' הגירס' הנכון' ופשוט הוא רש"א כל אינון מילין וכו' ואתאמרת קמי' ה"ג. כפום מה דאתדבק בה בר נש ואשתדל בה בהאי עלמא ה"ג ופי' פירוש אחר בוהקיצות היא תשיחך שר"ל שהתורה כפי מה שהשיג בה בעה"ז כן היא תשיח בעצמה לפני האל יתברך והיא היא שתחי' אותם ותעמיד אותם בקיומא שלים: והא מקדמת דנא אתמר ופרישת אורית' ההוא חובא וכו' והכא את אמר את אשר ישכבון וגו' כלו' אם שכיב' זו היא כמשמע' לא הוה לי' לקרא למשתק מיני' עד הכא ר"ל לכותבו באחרונה כי זה הי' עון פלילי והי' לו להקדימו ולא לאחרו א"נ דאי כמשמעו הי' לו לכוללו עם שאר העונות ולערבינהו ולתנינהו אמאי חלקם בשני מקומות. וכל דא לא הוו נטלין אלא מאינון חולקין וכו' כלומר עם כל זה שנאמר בהם ותהי חטאת הנערים גדולה מאד לא הי' בכלל עונם נטילת שום דבר גזל מחלק הבעלים ח"ו וכמו שפירשו המפרשים דלא הוו נטלין אלא מאינון דהוו להו לכהני למיכל מנייהו ה"ג ופי' היינו חזה ושוק שזכתה להם תורה. ועל דהוה קליל וכו' כלו' שעונם הי' נטילתו בביזיון כאלם ובעל זרוע וכלי המשחית בידו וז"ש והמזלג שלש השנים בידו וכו' יקח הכהן בו דהיינו השני דברים הנזכר לקיחה בידו שלא היו ממתינים לבעלים שיתנום להם וגם לקיחתם אותם בבזיון: דלא לאעל' למצלי צלותא כן תרגם יונתן הנשים הצובאות דאתיין לצלאה וכו' עד דקורבנין אתעבידו פיר' עד שהיו נעשים קרבנות של אחרים שהיו מביאים וא"ת ולמה היו דוחי' נפש מפני נפש ותירץ ואמר דבגין דאינון לא מייתין קרבנין למיטל חולק' מנייהו וכיון שלא הי' מגיע להם מקרבנותיהם שום תועלת היו יותר נוטים אחרי ההנאה והיו מקריבים התועלת הבא להם מקרבנותיהם של אחרים והיו הנשים שוהות מלחזור לבתיהם ולכך מעלה עליהם הכתוב כאלו שכבום. ובגין דאינון נשים הוו בעאן מינייהו לאעל' תמן והוו מעכבין לון על דא כתיב את אשר ישכבון וכו' ה"ג בס"י. וע"ד כתיב כי עלית וגו' כלומר כשעלית משכבי אביך אז חללת לאותו שעל יצועי עלה דהיינו השכינה. בקדמיתא ישראל ולבתר בני יעקב ה"ג. וע"ד כתיב וישמע ישראל דהא בשמא דא וכו' רצה לפרש וישמע מלשון הבנה והענין שטעם ראובן שבלבל יצועי אביו הוא לומר אחר שכבר יש לאבא שנים עשר שבטים כנגד י"ב נהרי אפרסמון' וכנגד י"ב בקר וכבר הוא יכול להתקש' במדתו ת"ת ועכ"ז הוא מבקש להוליד בנים אחרים דילמ' סביר' לי' שאנו פגומי' אין אנו ראויים להיות כנגד י"ב שבטים עליונים וז"ש וילך ראובן וישכב שבלבל משכבי אביו על הטעם הנזכר וישמע ישראל כלומר הבין מאי דעבד והבין כי כבר השיג

שלימותו ליקרא בשם ישראל וז"ש דהא בשמא דא דהיינו שם ישראל שהשיג בהולידו י"ב שבטים וזהו דמסיים קרא ואזיל ויהיו בני יעקב שנים עשר כלו' לכך לא היו בני יעקב אלא י"ב שאם הי' ראובן מניח ליעקב אולי היו יותר ושמעתי שיעקב הי' ראוי להוליד י"ד בנים לפי שיצאו יוסף ולוי כמו שאמרו הטעם ואותה הלילה שבלבל ראובן יצועי אביו הביא' השכינה ב' הנשמות כדי שתתעבר מהם בלהה בלילה ההי' וכשבלבל יצועי אביו הלכו אות' הנשמות למצרים ויצאו אפרים ומנשה ולזה נכנסו במנין השבטים: אסתלק גו תריסר דאתכסיין הם י"ב שבטים עליונים הרמוזים בספי' כנזכר בסבא ראובן בחסד וכו' ואמר אתכסיין לפי שיש י"ב בקר למטה שהם אתגליין. וקראם נהרי ע"ש שנמשכים בהם ההשפע' העליונה הנמשכת מאימ' עילא' בינה הנקראת אפרסמון כנזכר בריש פ' תרומה. ויהיו בני יעקב שנים עשר אלין תריסר שבטין וכו' כלומר שאומרו ישראל רמז לי"ב דאתכסיין ומה שחזר והזכיר יעקב בי"ב אחרים הוא לרמוז אל י"ב שבטים דשכינתא אתתקנ' בהו דהיינו ממש י"ב בני יעקב: אלין דאורייתא אהדרת שינויי' הוא. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעו:

דהא אלמלא דיעקב לא ידע וגו' ירצה שלא חטא חטא זה במזיד שותה בכוס זה ונותן עיניו בכוס אחר אלא בשוגג בא זה לידו כדאי היה לפגום ראובן ממנין השבטים ח"ו ועל דא לא אסתלק בשמא ידיעא שמצד אביו לא ידע שראובן הוליד חשב. שיוסף הוליד והנה יעקב הרהר להוליד הנקודה האמצעית שהוא יוסף סוד היסוד שהוא בכור היונק מהעליונים ומשפיע בתחתונים י"ב שבטים התחתונים וחשב אחר שיתקן נקודה זו יוליד י"ב שבטים כדי שיקבלו מהעליונים ע"י היסוד כנז' והנה בגשמיות הטפה והשמוש הי' לראובן והרעותא והכוונה הי' ביוסף והנה יוסף הי' בכור לפטר רחם אמו ולא הי' בכור ליעקב לנחלה ועכ"ז כיון שהכוונה בתחלה היתה ברחל חזר הדבר אל מקומו וז"ש **אהדרת** ליוסף בוכרא דרחל.

מסטמיט צולה וילמוד מענייננו.

וסמפונא ריאה וכן פי' בגמ'. גו קוטרי דנורא בגחלי אש ולהבות.

תננא דקטורא עשן המתמר ועולה.

בגין דנורא דאדליק וגומר היינו סוד החסד אברהם וסוד גבורת יצחק ונורא דאדליק היינו שנקשר הימין בשמאל ושמאל בימין והיינו אש לשרוף העולה ונקשר במלכות דהיינו המזבח אשר בנה אברהם שבו סוד אש הדין הקשור מקשר החסד ומשם נעשית עשן והיינו סוד והר סיני עשן כולו וגו' והכוונה כי היא מעלה עשן ההתעוררות מאהבה

זו ממטה למעלה וז"ש **וכד** אתאחד ההוא נורא בגווה הוה סליק תננא. והנה האש והעשן יש בו יחוד ימין ושמאל ואמצע עם המלכות כי האש בעצמו כולל ימין ושמאל כדפי' ונאחז בה ע"י שם ה' והיא עשן. ועכ"ד כוללת הספירות גם במציאותם בעצמן דהיינו שהיא מקוטרת מר ולבונה דהיינו מתקטרא בתרין סטרין בערך מציאות החסד לעצמו מר שהמר ראש הבשמים כולם דהיינו החסד. והגבורה לעצמה לבונה:

עננא דאברהם לימינא לא בסוד הנני בני וכן יצחק לשמאלא לא בסוד ויעקוד את יצחק בנו:

מכל אבקת רוכל יוסף היינו שהארון היתה השכינה וארונו של יוסף הי' היסוד לקשר הת"ת עם המלכות והיינו רוכל מעלה התעוררות מאחוי שהם בשכינה לגבי אבות ת"ת וכאשר אינם מעוררים כראוי ויבא יוסף את דבתם רעה כדי למתק דינם ולטהרם מלמעלה:

ד"א אמאי רוכל וגומר להראות בחינות הספירות כולם שבו:

קטירי דקוסרי קשרי קשרים שיש לו קשרים ובקשרים קשרים אחרים רבים. קוסרי כמו קשרי: ויעקב ויוכף כחדא אינון שיוסף הוא המשפיע מהם למלכות והענין שאברהם רמ"ח מצות עשה יצחק שס"ה ל"ת יעקב תורה יוסף בו כולל הכל בסוד הברית שבה כלל קיום המצות והתורה מקבל מהם ונותן למלכות וז"ש לעיל איהו קיומא דאורייתא ובזה ידמה לת"ת יעקב בגין דכל פקודי אורייתא וגומר ובזה כלל אברהם ויצחק ולכך כולם דיוקנא חדא ויעקב שמש ערסיה על ידה שהוא כולל האבות והיינו אלה תולדות יעקב יוסף והיינו שהוא רוכל. אמנם אבקת היא הבינה שהיא אבקת לשון נקבה והטעם שאין זווג למטה ביסוד אלא ע"י קדש הקדשים למעלה בסוד צדיקים בעולם הבא. וז"ש **בגין** דמאתר דנהרא דנגיד ונפיק שהיא הבינה אשתקי כולא ואפילו ג' אבות ויסוד מושכים מלמעלה למטה.

ונהירו כל אנפין זכרים ונקבות עליונים ותחתונים:

כולהו הוו מתקרבין לקב"ה ירצה עם היות שהיה בהם חלק לשאר עמים ולכל כחות כולם עכ"ז קריבתם להב"ה והוא היה מחלק משולחנו כרצונו והיינו דכתיב תשמרו להקריב לי **סליק** באורח מישור לאפוקי אם היה נוטה לצפון העשן שאז היה לחיצונים כדפי' בזוהר. מהרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' חזקיה אשכחיה וגומר כל זה מבואר בסוד הקטרת ישמח לב ובסוד הקרבנות המסכר פי המקטרגים ואומ' מי זאת ידעת כי זאת היא השכינה וכמ"ש על פסוק זה בעצמו פרשת בראשית דף י' והיא היתה עולה עם ישראל במדבר בצאתם

ממצרים. וזה עצמו נרמז בפסוק וה' הולך לפניהם במה שידעת כי או' וה' ר"ל הוא ובית דינו היא השכינה ועלה אתמר הולך לפניהם. או אפשר כי נרמזה השכינה באו' בעמוד ענן כי השכינה נק' כן בסוד ז' עננ כבוד ז' ספירות תחתונות כנזכר פדשת אמור ריש דף ק"ג וכאשר נבאר ב"ה לתתא. והנה בהיות השכינה הענן ההולך עמהם ג"כ כל שאר הז' עננים אזלי בהדה. וראיה לפי' זה אומ' אח"כ וכד הוה שכינתא נטלא וגומר כדכתיב ובהעלות הענן וגומר נר' כי קרא לענן שכינה אמנם ראיה לפי' הראשון מפרשת וילך דף רפ"ג ריש ע"ב שכינתא אזלא קמייהו הה"ד וה' הולך לפניהם נראה דדייק מן תיבת וה' הולך וב' הפי' כאחד טובים:

וכד איהי סלקא וגומר יר' כשהשכינה היתה עולה למעלה כד"א ובהעלות הענן אז גם הענן שהשכינה מלובשת בתוכה היתה עולה ואז היו שואלים א"ה מי זאת וגומר וקרא לשכינה תמרות עשן הטעם במה שידעת סוד העקידה שהוא סוד קשר חסד בדין ודין בחסד כנזכר פרשת וירא דף קי"ט ע"ב על והאלדי"ם נסה את אברהם לאכללא אשא במיא ומיא באשא. והנה סוד האש שהדליק אברהם ע"ג המזבח הוא לאכלולי גרמיה בדינא כי סוד האש הוא יצחק וז"א נורא דאדליק אברהם הנה יצחק בריה אחיד ביה כי האש מדתו של יצחק. וסוד אש זו היא השכינה אש אוכלת שנק' כן בסוד חיבוקה עם יצחק בסוד שמאלו תחת לראשי (ואז כששמאלו תחת לראשי) לעורר הייחוד ואז היתה מסתלקת בתוך הענן ועולה למעלה וז"א וכד אתאחדת ההוא נורא בגוה הוה סליק עננא ואמר כי עם היות דאחיד בה נורא שנר' ח"ו שראוי שתהיה אז דין גמור בהתלהטה באש יצחק אמר כי לא כן הוא כי הלא לא היתה בדין קשה על ישראל. אלא ממוזגת ונקשרת ממור ולבונה כי פי' מקוטרת בלשון תרגום הוא מקושרת כי זהו סוד קטורת כלומר מקשר דרגין עילאין. ופי' מור ולבונה הם דין וחסד כי סוד הלבונה היא שהיא קו החסד וראש כל החסדים כנזכר פרשת משפטים דף קי"ז ע"א ולבונה דא חכמה. ואמנם מר יהי' גבורה כי תיבת מר מורה מרירות הדין. מכל אבקת רוכל הוא יעקב כי הוא מכריע ביניכם וכולל כולם כמו הרוכל שיש לו כל הבשמים:

ד"א דא יוסף כי הוא רוכל האמתי הלוקח ושואב כל מה שלמעלה ממנו או פי' אחר כי היה רכיל עם אחיו ליעקב אביו והכל לשם שמים כדי שלא יחטאו. וז"א מכל אבקת רוכל כי ברוכל הזה הוא נהר נגיד ונפיק מיניה אשתכח כל אבקת וכל מיני אורות ונהירו דכל אנפין וז"א ובג"כ מכל אבקת רוכל וגומר והשאר מבואר. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ת"ח כמה גרים וכו' דהא כל מה דאיהו עביד ה"ג. אתעברת לאה ואוקמוה בפ' ויחי דף רכ"ב ובפ' ויצא במתני' דף קנ"ה: לא יסתליק ראובן בחושבנ' לפי שאם הי'

יודע שהי' לאה ומחשבתו ברחל חי' בן תמורה ח"ו ולא הי' נכנס במנין השבטים כנזכר בפ' ויצא במתני' הנז'. אלא שמי' סתם ראובן כלומר ראו בן זה של מי הוא שהוא בני במעשה ובנהשל רחל במחשב' לכך ראובן ולא ראובני. מסטמיט ספסינ' וכו' נראה קצת סמך מהערוך שפי' בערך ספס שהו' מלשון ספו לי מאליתא וכו' סאפו לי משור של פטם נראה שלשון זה נופל על שום דבר שמן הנוטף טפות שומן ממנו וכפי זה יאמר מסטמיט כמו מצטמק אפודאר בלעז וכן הצולה דבר שמן אותו דבר מצטמק ספסינא אליה או דבר שמן והכונ' שהי' צולה שום דבר שמן על הגחלים והי' עולה ממנו עשן והי' עולה למעלה למעלה באורח מישור וז"ש והוה סליק קטור' דתנני לעיל' לעיל' ה"ג: הוה סליק תדיר כי האי גוונ' דהיינו עלייתו באורח מישור מתמר ועולה כתמר הזה באמצע שהי' מורה שבע לכל העולם. בזמנ' דהוו ישראל אזלי במדבר' ה"ג. כמה דכתיב ובהעלות הענן שהי' מורה בהסתלקות הענן הסתלקות השכינה שלעולם לא הית' מתראה אלא בעמוד ענן. ההו' ענן' דשכינתא אתחזיי' עשן כלו' גוון אותו עמוד הענן הי' נראה כעין העשן בגין דנורא דאדליק אברהם וכו' פי' להזכיר זכות העקידה לעולם ולכך לא אעדי מינה וכד אתאחד ההוא נורא בגווי' הוה סליק עננא ה"ג. והכונ' שמיום שנתאחד' בגווה בשכינה ההו' נורא דהיינו שעלה לפניה זכות העקידה מעולם לא פסק והלך ממנה אלא לעולם הוה בהדה דשכינה אותו עמוד הענן עשוי כמין עשן כאמור. א"נ מ"ט איהי עשן בגין דנורא דאדליק אברהם ליצחק בנו הוה אחיד בה בשכינה ולא אעדי מינה ואז הי' בגוון עשן אבל כד אתאחד ההוא נורא כלומר שנשאב אותו האש ואותו הזכות בגווה של שכינה הי' מזדכך יותר והי' עולה ענן כלו' לא בגוון עשן אלא בגוון ענן שהוא יותר דק וזך: ועכ"ד מקוטר' וכו' כלומר ועם כל הזכות הזה שהי' עולה עם השכינה לא די לה בזה אלא שהית' השכינה מקוטר' מר ולבונ' היינו זכות שני האבות אברהם הנקרא הר המור ולבונ' היינו יצחק שעלה ריח עקידתו לפניו יתברך כקטורת הלבונ'. א"נ להפך מר היינו יצחק שממנו יוצא הדין המר. ולבונ' היינו אברהם שהוא חסד ושהיו מריחים מעשיו כלבונ'. מכל אבקת רוכל דא יעקב ונקרא יעקב כן לפי שהוא נטיל כל נהורין וכניש לגבי מערב כנזכר בריש פ' ויצא. והענין הוא להורו' כי בעוד שישראל היו באותו מדבר הית' השכינה מתייחדת בג' אבות והיה המרכבה שלימה חגת"ם. קטורי דקוסטרי כפי הענין ר"ל קשרים וצרורות שצררו בהם הבשמים. ואבקי דפולמי מיני אבק ועפרות בשמיים והערוך פי' בערך קלוסטר' שהי' כלי עשוי כמין קסת הסופ' ולנ"ד אפשר שהם אותם הכלים הנקרא פוטיש בלעז שהם בחנויו' של רוכלי'. פולמי פי' הערו' בער' פלם שפלומה הוא בקע' שיש בה מים וטיט הנרוק והנכנ' בה נטב' באותו טיט ובנ"ד פי'

אינפלאסטו בלעז הנעש' מכמ' אבקי' של רוכלי' וזה שאמ' אבקי דפולמי ר"ל אבקים שנעש' מהם הפולמי כנזכר. ד"א דא יוסף הצדיק אין ד"א זה סותר הפי' הראשון דאמר דא יעקב אלא שמלת רוכל שניהם משמע כדמפרש טעמא וז"ש בסמוך שכינת' מתקשר' באברהם ויצחק ויעקב ויוסף כחד' וכו' כלומר הגם שפירשתי כי הוא ביעקב ג"כ צודק ביוסף שכן יעקב ויוסף כחד' אינון כי כל פעולו' היסוד דומים לפעולות הת"ת זה נקרא וא"ו וזה נקרא וא"ו זעירא וז"ש אלה תולדות יעקב יוסף ר"ל כל העניינים והתולדות שעוש' יעקב עושה יוסף כנזכר. ובגין כך מכל אבקת רוכל בגין וכו' הוקש' לו שהדרך הוא לכלול ואח"כ לפרט וכאן להפך ותו שנתן תוספ' מעלה ליוסף מכל האבו' שרמזו בדרך כלל שר"ל שיש בו כ"כ פרטים שא"א לפרשם דרך פרט לז"א ובג"כ מכל אבקת רוכל בגין דמאתר דנהרא דנגיד וכו' ה"ג. כלומר יפה צודק לומר בו דרך כלל אפילו אחר שנאמר הפרט לפי שיש לו מעלה והיא שאין שום מדה מהמדות יכולה לפעול פעולותיה אלא על ידו וז"ש בגין דמאתר דנהר' דנגיד ונפיק דהיינו היסוד אשתקייא כלא כלומר כל ההשקא' וההשפע' אינה נמשכת אלא ממנו וז"ש אלה תולדו' יעקב כלומר כל תולדות הת"ת הם נעשים ע"י יוסף בג"כ שפיר צודק בו מכל אבקת רוכל דרך כלל כנזכר. ונהירו כל אנפין כל הספירות נקרא אנפין כלומר כולם מאירים מחמת השפעת היסוד לפי שכל א' וא' משפיע בו מחלקו ומתנוצצי' כלם. א"נ וכל אנפין אפי' אותם פנים של זעם מתהפכים לרחמי' ואור. הוו מתקרבין לגבי קב"ה ולא היו נשלכים להההוא כלבא חציפא כנזכר בפ' בראשית דף ו' ותננא סליק באורח מישר שלא היה נוטה לשום צד מהצדדי' שאז מורה שכל העולם ברחמים כנזכר לעיל עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעז.

בוצינא דאתחזיא וגומר היינו המלכות וכאשר המלכות היא מאירה בלהבת אש אהבה עליונה מיד כל אנפין לשאר הספירות נהירין מצד החסד ובוצינין שהם הספירות מצד הגבורה דלקין אש אהבה והדין המתוק.

דלית ביה זעימו מן הגבורה המעוררת החיצונים ע"י המלכות והיינו אל מלכות זועם מלמעלה מצד הגבורה ומלמטה מצד החיצונים. וכל זה גרם הבינה שנתעלה ברחמיה ופתחה מקור הדינים וז"ש ואתפרש חדוה מעילא ומתתא מתתא ממקורות החסד והגבורה ומעילא שלא נפתחה החכמה במבואיה אליה:

ועבדת שם אלדי"ם אחרים היינו אומרו ישראל בח"ל עובדי ע"ז בטהרה:

ת"ח בחיי יצחק וגומר הענין שיצחק כח הגבורה נעקדה ונתקנה ונתקשרה בימין ונתקדשה. ועשו שהוא סיגי הזהב שהם כל החיצונים אלו נמנו נקשרו במדרגתם שזה

דרך המנין לקשר הנמנה למעלה ואילו נמנו בחיי יצחק הי' מורה שהגבורה מתבלבלת בדיניה ויעוררו דיני הגבורה לכך אינם נמנים אלא אחר קשר יצחק בעולם העליון: אמנם בני יעקב נמנו בחיי יצחק להראות שיצחק בפנימה בקדש ואלו קישוטי שכינה חלקי יצחק אלו האבנים שהם בהיכלות מצד יצחק הם וכח הגבורה שביעקב גרם להוליד אלו לתקוני שכינה ועמד שיעור קומה עליונה על מתכונת' ביצחק ויעקב וי"ב שבטים כלם חלק הקדש. ונודע שישראל נכנסים לשעבוד ומשם זוכים לא"י כאו' במה אדע וגומר גר יהיה זרעך וגומר. ואח"כ יצאו ברכוש גדול נשמות קדושות ושכינה ומרכבה שלימה ויקבלו התורה וינחלו הארץ ומשם למערת המכפלה פתח כניסת העולם הבא ומכל זה נשלל עשו ולא רצה לא בעוקצו ולא בדבשו ולכך כי חלק ה' עמו:

ת"ח כד עבד קב"ה עלמא וגומר לשבעה תחומי עשרה שרים לכל תחום והם ז' נופות שחלקו התוכנים:

כדקא חזי ליה האומה והתחום מיוחס לשר כפי בחינתו ועניינו:

סטרא מסאבא שהשרים האחרים הם חצונים אמנם אינם טמאים כטומאת החצוני כדמסיק לקמיה:

דבתר ריחייא. הענין כי הספירות התחתונות בקדושה הם נצח והוד והם שחקים וריחים ולמטה בהיכלות כנגדם הם עצם השמים ונוגה שהם כנגד נצח והוד ולמטה בחיצונים יש ריחים לטומאה ומה שאחר הריחים הם החיצונים הגרועים והתחתונים מכולם:

סריקטא מלשון בוקי סריקא ריקים מתרגמינן סריקי ומשם אילני סרק דבר ריק:

דקוסטרי סומקי צורות אדומות שהוא גריעות החיצונים דהיינו שיש על נחש סמאל וגרוע שבכל חיות טמאות נחש שכל חיות טמאות יש להם רגלים ושוקים שהם הריחים הנזכרים ואלו אחר הריחים דהיינו דמות נחש שאין לו שוקים והיינו על גחונך וגומר:

קפטירין משולשלין.

קפטירא שלשלת **ת"ח** בדרגין תתאין אינם אלו כחות היצירה וגם לא כחות המדורין אמנם אלו הם כחות העשיה הרוחנית קראו אלו בשם יער כמו שהיער יש בו כמה אילנין למיניהם בערבוביא לרבוי המינים כך סוד אלו הכחות הם שרים מופקדים על מעשה עולם והם נמשכין מסנדלפו"ן העולה כמלת יע"ר והם רוחניים ולא טמאים אמנם הם המשתלשלים מחוץ להיכלות עד הגיעם אל החצונים לגלגלים למזלות ולז' ככבי לכת כנז' פ' תרומה ולכך הם דרגין על דרגין כולהו משניין דא מן דא וישתנו וישתלשלו זה מזה כטבעות השלשלת והיינו או' קפטירין קשירין וגו' ועם היותם כך מלכו אתפרש ממלכו כל מלכות יש' מדרגה א' לה ענין לעצמו בהנהגתו ועכ"ז מלכו אתקשר במלכו

וכולם אחידן בקשרא חדא דהיינו סוד קש"ר ונודע סוד קשר "תקיעה "שברים "תרועה ואלו בהם מארי דתקיעה מארי דיבבא מארי דיללה לכך ההוא קשרא משחתא חדא ליה תלת קשרין להשתלשל עשר מדרגות בג' בחינות אלו שהם מלאכי דין ראש לכל קשר וקשר עטרא חדא דהיינו מארי דתקיע' שואבים מראש אחד ומארי דיללה שואבים מראש שני ומארי דיבבא שואבים מראש שלישי ואלו הג' ראשים קראם עטרין וכל עטרא ועטרא מאלו העטרות הנז' חד קפטורא דהיינו השתלשלות אותם המתייחסים לאות' הבחי' בענין שעם היותם כולם שלשלת אחת הם ג' שלשלאות לבחינת המדריגות ואלו הג' ממונים לשאוב מלמעלה ולהשפיע למטה והם משתלשלות מראש ההנהג' למטה עד קשרם בככבים והמזלות בהם שהם שואבים כח השפעתם לחוצה לארץ. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מאי מרוב כל וגו' הכוונה כי הוא מדה כנגד מדה כי כנגד שלא עבדת את ה' מרוב כל לכן עתה תעבדהו בחוסר כל וז"א הכא מרוב כל והתם בחוסר כל.

ואלה תולדות עשו וגו' זה מבואר כי שלא להראות כי עשו זרע יצחק לכן לא מנאם בחייו רק את זרע יעקב לבדו אשר הוא נק' זרע יצחק כד"א כי ביצחק ולא כל יצחק. והשאר מבואר עד ואלה המלכים וגו'. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' בוצינא דאתחזייא לאדלקא פי' המלכות הי' הצריכה הדלקה והיו משפיעים בה אור ושפע מהמדו' העליונו' אבל שאר המדות לעולם הם דולקין אבל לא היו נראים דולקין מפני המלכות שהית' מסתרת אורותם אבל בעשן זה של הקרבן מתגלים הספירות הדולקי' לעול' ודוק שלא אמר ודלקין שאין הדלקתן תלוי בקרבן הגם שבקרבן היו מתנוצצים ומאירי' בסוסף' הארה חדוה מעיצא בשמח' הייחוד ומתת' ההשפע' שהית' נמשכת. ואינון ברשו טעוון אחרנין ה"ג. מאי מרוב כל הבא מרוב כל כלומר מרבוי ההשפע' שהיה משפיע היסוד הנק' כל ולכן אמר לעיל ת"ח וכו' להכריח מ"ש מכל אבקת רוכל דהיינו היסוד. והתם בחוסר כל דהיינו אותו כל שהוא חסר ממנו כביכול ונהר יחרב ויבש שאינו משפיע אלינו עד ישקיף וירא ה' משמים.

ת"ח בחיי יצחק וכו' הוקש' לו מאחר שעשו היה ג"כ בנו של יצחק כיעקב למה הפסיק במיתת יצחק בין ב' החשבונות הי"ל להקדימ' לשניהם או לאחרה לשתיהם לכך הוכרח ונכנס בתשוב' לומר שכך היה שבני יעקב נכנסו במנין ונמנו קודם שימות יצחק מדרחמנ' נקטינהו ברישא אבל בני עשו לא נכנסו במנין להיות' נמנים אלא אחר שמת יצחק כיון שהפסיק ביניהם במיתתו של יצחק וז"ש אבל בעשו מה כתיב וכו' ועתה שאל

ואמר מ"ט כלומר אעיקר' דדינא פירכא למה נכנסו אלו במנין קודם מיתת יצחק ואלו אחר מיתת יצחק ותירץ.

בגין דהא בחולקי' ועדבי' כמשז"ל כי ביצחק וגומר דהיינו יעקב ולא עשו לכך הפסיק הענין כלומר המנין החשוב והמיוחס אצל יצחק הם בני יעקב בלבד ואח"כ כתב רחמנא ויגוע יצחק וימת וגומר לומ' שהמספר האחר הבא אחריו אינו מיוחס אליו ואינו חשוב אצלו והוי כאלו לא היה לו חלק בהם וז"ש אבל עשו דלאו איהו בחולקא דבסטר מהימנות' וכו'. והראי' דלא הוה בחולקא דסטר מהימנותא.

ת"ח לבתר דמית יצחק וכו' מה כתיב ויקח עשו וגומר הרי שפרק עולו של הב"ה ועול הגלות ונסע מקדמונו של עול' מן ארע' ומן מהימנותא וכו': מאי מפני יעקב אחיו דלא בעא חולקי' ואחסנתי' ועדבא דמהימנותא. כלומר מדהיל"ל וילך אל ארץ ולשתוק ואני יודע למה הלך מדכתיב בתרי' כי היה רכושם רב וגומר א"כ אמאי כתיב מפני יעקב אחיו אלא ודאי מפני יעקב אחיו ר"ל שלא היה יכול לראו' פניו של יעקב לפי שלעול' היה מתנהג בחסידו' ובקדושה ובשפלו' ואחר אמונתו של הב"ה הפך מעשו ולזה לא הוה ניחא דעתי' בי' ולז"א מפני יעקב אחיו:

ואלה המלכים וגומר לשבעה תחומי פליגין היינו ז' איקלימים שהעולם מתחלק בהם לקבל שבעין רברבין כלומר עשרה שרים בכל אקלם. כד"א יצב גבולות עמים למספר בני ישראל שהיו שבעים נפש. ואומרו פליג הכוונה ששם לכל שר ושר גבול שלא יכנס א' בתוך תחום חברו אלא כשרצונו ית' שיכנע שר א' מהם כדי להכניע את העם שתחתיו אז נותן כח ורשות לא' שיכנס בתוך גבולו של חבירו ומפילו ואז עמו של מטה ג"כ נופל וז"ש יפקוד ה' על צבא המרום במרום תחלה והדר ועל מלכי האדמ' באדמ' כנזכר בפ' ויקהל דף ר"ט: כדקא חזי לי' כלומר הגם שכל אקלם נחלק לעשרה שרים אינם יושבים מבולבלי' אלא כל א' וא' במקומו הראוי לו א"נ שצפה הב"ה שאומה זו נאה לחלק אקלם זה מצד פעולותיו הנפעלים שם. ומכלהו רברבן וממנן דאתמסרו וכו' ר"ל שהשר מסור ביד האומ' שכשהם חוטאים מעבירי' השר שלהם מממשלתו ומלקים אותו במחטים וצנורות ע"ד שפי' בפ' מחטא לי. ומאינון דרגין זעירין דבתר ריחייא הם אותם מדריגו' הטומא' שהם אחר ד' מחנות שכינ' ארגמ"ן כנזכר בפ' בא אל פרעה דף ל"ז והפחות והבזוי שבאותם מדרגו' הוא מדרג' עשו הרשע. סריקתא פי' בערוך בערך בק בוקי סריקי כלים רקים וכן מדרגה זו של עשו היא ריקה ושוקקה מכל צד אחיזת הקדוש' מש"כ בשאר מדרגות שיש להם צד נצוץ א' דק של הקדוש' הנכנס בהם לקיימם כנזכר בפ' יתרו דף ס"ט. דקוסטרי פי' הערוך בערך כלסטר שפי' הוא קוסטינר דהיינו הרוצח ההורג ע"פ

הערכאות ומדרג' זו של עשו הם מאות' הכחו' הקליפות הרוצחים ושופכי דמים וזהו דקוסטרי סומקי כלומר שופכי דמים ואין לך בזוי יותר מהקוסטינר הזה שהוא שנאוי ומתועב בעיני כל הבריות וז"ש **וע"ד** הנה קטן וגו' רמז אל השני הדברים האמורים הנה קטן נתתיך בגוים היינו מ"ש מאינון דרגין זעירין וגו' בזוי אתה מאד כנגד מ"ש סריקתא דקוסטרי סומקי כנז' והכריח עוד שני הדברים האמורים כנגד מ"ש שהוא קטון בגוים שהוא מאינון דרגין זעירין וגו' אמ' על גחונך תלך דהיינו הנח' שהו' שרו של עשו והו' קטן שאין לו רגלי' שאין קטן ממנו וכנגד מ"ש בזוי את' וגו' סריקתא וכו' אמר מאד כד"א ארור את' מכל הבהמ' הרי שהוא מקולל ובזוי מכל הבריות מאד **ת"ח** בדרגין תתאין אית דרגין על דרגין פי' במדרגות הקליפות יש מדרגות זו למעלה מזו והם אותם הנז' בפ' פקודי דף רמ"ג רמ"ד והם דוגמת המדרגות הקדושות וז"ש דרגין על דרגין. משניין דא מן דא שכל דרגא ודרגא מהם ממונ' על פעול' רעה כלו' וזו על רעה פלו' כלם משונין בפעולתם הרע כנז' התם. וכלהו דרגין קפטירין ר"ל קשורין זה בזה ועם היותם קשורים זה בזה אינם נכללים זה בזה אלא כל א' נפרש ונבדל מחבירו כמו השלשלת אעפ"י שכל החוליות מחוברים ונקשרים יחד עכ"ז כל חוליא היא בפני עצמ' וז"ש ומלכו אתפרש וכו' ומלכו אתקשר וגומר. א"נ שיש אומות שיש קרוב דעת ביניהם וקרובים במנהגם ובעניינם ויש מיני אומות שאין להם קשר ויחס כלל בין זו לזו במנהגם ובעניינם וזה ודאי בא להם מחמת השר שלה' שאם השר שלהם מתקש' ומתאחז בשר האומ' האחרת ג"כ ב' האומות למטה ואם הם להפך כמו כן תולדותיהם כיוצא בהם וז"ש ומלכו אתפרש דא מן דא ומלכו אתקשר כלו' יש מלכות שנפרש זו מזו ויש מלכות מתקשר זו בזו. דא עייל היינו שבזמן שיש עונות וחטאות יש קליפה שנכנסת בין הדבקים כדי לשאוב שפע ממדת המלכות. ודא סליק כמו כן יש קליפה שעול' למעלה מחוץ להיכלות באינון מדורין עד המדור שכנגד היכל הזכות משם שורשם ומקטרגים שם וצועקים בקול גדול ותעל שועתם אל ההיכלות ואז מוכרחים אותם שבהיכלות לעשות דין בעולם ולשמוע טענתם וקטרוגם וז"ש ודא סליק. קפסירא פי' חלק וחתיכה. ונחית לתתא עד דאתקשרו ביה ככביא ומזלי כי כן הרקיעים הללו שבהם הככבים והמזלות הם תחת הקליפות ואחריהם אלו הז' רקיעים וגלגליהם והככבים והמזלות. כל חד וחד אתפרש ביה חד ככבא וכו' פי' כל א' וא' מאלו הכחות יש לו ככב למטה מז' ככבי לכת שצ"ם חנכ"ל ומזל א' כנז' בהיכלות בראשית. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעז:

וכד מתפרשן דרגין וגו' הענין שהשרים מיושבים על תחומי העולם למעלה מהגלגלים ומשפיעים דרך הגלגלים לאומה שבעולם הגשמי נגדו ממש ועם היות שהגלגל יתגלגל הארץ לעולם עומדת והשר עומד נגדה בחלק עליון מהגלגלים כולם וכאשר ישתלשלו המדרגות הקדושות הנזכרות הנה יהיו כאשכול הפוסתוק למטה שיתפרשו הא' לשתים והשתים לשמונה והשמונה למאה וז"ש וכד מתפרשן דרגין תשכח קטורא ירצ' קשרם כעין אשכול הפוסתוק לא כאשכול ענבים שהם הקדושים אלא פוסתוק למטה שטבעו ממש כעין המשל הזה שהמשלנו.

עד דאתקשרו סוף המדרגות האלו שהם יער כנז' עם המדרגות החיצונים הצפונים שהם לפעמים אמצעיים בינם ובין הככבים ובזה תלוי תקון העולם וחירותו מן החיצונים וז"ש עד דאתקשרו בסטרא דאתחזי לון כפי התפשטותם ובחינת הנהגתם והשפעתם בסטרא דדרגי מסאבי ויש גורסין וסטרי דרגי ענין לעצמו והוא שיבוש בספרים. ויש עוד השתלשלות למדרגות הטומא' כמו שנתבארו בהרבה מקומות וז"ש כולהו מתפרשן לכמה אורחין. ומפני שכל הנהג' זו שהיא הנהגת היער יתלבש בחוץ והחיצוני ישעבד אותה כולה יחד להנהגת הדין והגבורה לכן תליין גבוראן לתתא וגו' כדי כל צורך הפעולות העליונות ע"י החיצונים כדפי' במקום אחר.

ארץ אדום מקום החיצונים סוף ענפי היער הנזכר כדפי' צפרני אצבעות וזוהמתם כנודע והם לפני מלך מלך קודמין ממטה למעלה לכל בחינות צאן קדשים צאן ירושלם להט החרב המתהפכת לשמור דרך עץ החיים ולכך הם דרך הכניס' לכל הבא ליכנס תור' תפלה מצוה נשמ' ומלכות יש' ואחיזתו בעולם וכל המציאות כולו.

ת"ח כמה אבטח לון וגו' ירצה כל הבטחות שבתור' אינם גשמיות ח"ו אלא כולם הישרה אל עולם הבא. ותחלת ישראל כשבחרם מאברהם ועד יציאתם ממצרים מדרג' אחר מדרגה והכל ענין א'. הענין הב' **יהב** לון אורייתא וגו' למזכי בה כל עוד היותם במדבר להדריכם בדרכי עבודת ה' שיהיו על ידי התור' במדרגת צדיקים שיזכו אל הארץ. הענין הג' ירושת הארץ שהיא היותם מסתופפים בצל קדושתו שמשם יזכו אל הענין הד' דהיינו עולם הבא שתחלתו אחר המות ונמשך בגאולה ותחיה מדרגה אחר מדרגה עד אין תכלית ולכך צריכים תורה להיותם בקו האמצעי צדיקים לירש הארץ מלכות ומשם לבינה ע"ה.

ואע"ג דדרגין אינון חד שכולם בת"ת אמנם יעקב ת"ת במלכות ישראל ת"ת בשלש ראשונות בסוד הדעת.

ישורון אמאי שהרי יראה שכל הבחינות ביעקב וישראל.
דנטיל שורה היינו ישראל בקו האמצעי אלא שהוא בחינ' למטה בין ישר' לבין יעקב דהיינו דנטיל שורה חכמה חסד נצח לימין ובינה גבו' הוד לשמאל והנה ישראל היא היא הבחינ' הזאת במקצת וז"ש ודא הוא יש' שגם יש' יש לו תחלת השורות האלו דהיינו שלש ראשונות בסוד הדעת וז"ש **על** דנטיל רבו מצד החכמה ותוקפא מצד הבינ'.
בכולא שכל הקוים נכללים יחד באלו אמנם מה שבין זה לזה הוא שישראל הוא ראש הספירות חכמה בינה וישורון משך כל השורות וז"ש **ישראל** על אינון חולקי תרי סטרי וגו' בענין שהם ג' שמות ג' בחינות והכל ענין א' וז"ש ואינון שמהן כולהו סלקי לחד.
זמנין דאיהו עבד מפני שהיא בחינתו עם המלכות יורד להתלבש אפי' בעבד מטטרון דאית ליה שם פקוד' דמארי' מלכות לשומרה בגלות למטה שהיא בעשיה. ולמעבד רעותיה בסוד הזווג בחול מטטרון כנז' פ' תרומה ופקודי.
וכן ישראל בחרתי בו היינו בחינת הת"ת בסוד הדעת דהיינו בחרתי לאשרא' עליה ג' ראשונות כדפי'. בורא יוצר עושה כבר פירשתי' בס' פ"ר בשער אבי"ע וכולם באצילות כדפי' שם המתלבש בכסא חיה אופן. והיינו דרגין אלין על אלין וכולהו חד ודאי ואלו סוד שמע וברוך שם אחיזתם של יש' אמנם האומות בחיצונים ואין להם חלק באבי"ע.
אזלי בתר טעוותהון שעם היות שיש להם שרים היה להתחזק בעבודתם בז' מצות אלא מכיון שהם תחת יד שרים והשרים נאחזים בחיצונים הם מתנהגים אחריהם וחוטאים ופועלים כמעשיהם כדמפרש ואזיל.
ומניחין קרבין אלין באלין מהשרים ושנאתם נמשך להם זה כענין יפקוד ה' על צבא המרום וגו'. הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ענין יעקב ישראל ישורון זה יובן ממ"ש בזוהר כי ישראל ר"ל שי"ר א"ל וגם ר"ל יש"ר א"ל כי שיר וישר הם בגבורה בסוד שיר הלוים ובסוד ישר שהוא ידין לאומים במישרים שהיא הגבורה וא"ל הוא החסד וזהו ענין יש' כי הוא ממוזג מב' זרועות וז"א יש' על דנטיל רבו ותוקפא מכולא ישראל על אילין חולקן תרין סטרין תרין שורין הם ב' קוים כי זהו פי' שורין והם קו חסד וקו הדין. אמנם מ"ש על דנטיל רבו וגו' הוא ענין אחר כי לב' טעמים נק' ישראל א' לשון שררה ר"ל כי הוא משתרר על כולם כי הוא נטיל רבו ותוקפן יתיר מכולא בסוד כי קדש היא אך שאר הספירות נק' מקראי קדש כנז' פ' אמור דף צ"ד ע"א. וז"ש ישר' על דנטיל וגו' ועוד נתן טעם אחר והוא הראשון שאמרנו וז"א ישראל על אינון תרין חולקי וגו'. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' וכל ככבייא זמינין אינון באינון דרגין דלעילא כלומר עם היות שאמרנו שכל מדרגה ומדרגה של החיצונים הולכים ומתפשטים עד שצ"ם חנכ"ל אל תחשוב שיהיו הככבים סרים אל משמעתם של המדרגות הטומא' מפחד שהם יושבים עניהם ח"ו אלא כל ככביא בין ז' ככבי לכת בין שאר הככבים המנהיגים את העולם זמינין אינון באינון דרגין דלעיל' כלומר מזומני' ומעותדי' לפעול אי זו פעולה עם הסכמתם של אותם דרגין דלעילא שהם מדרגות הקדושה. וע"ד כל דרגא ודרגא אתעטר באתרין ידיען וכו' כלומר לכך כל דרגא ודרגא ממדרגות הקדושות הוא מעוטר כל א' וא' במקומו ומסודר במקום עמידתו יש לצד שמאל ע"ש שמשמאלי' ומהם יוצא הדין והולך ונמשך עד למטה לאלו הככבים המורות דין וכן יש לצד ימין ע"ש שאלו מיימינים ויוצאים ונמשכים משם הרחמים והחסד והולכי' עד ככבים אחרים המורות רחמים וחסדים לעולם ולכן כשאנו רואים ככב פלוני המורה דין בידוע שהוא נמשך ממדרגה קדושה פלו' שהיא שמאלית וכן כשאנו רואים ככב א' המורה רחמים בידוע שאחיזתה היא בא' ממדרגות קדושות שהם רחמים א"כ מכאן תדע שאלו הככבים אינם נמסרים תחת ידי המדרגות החיצונות אעפ"י שהם תחתיהם שאינו כן ח"ו אלא הם מסורים תחת ממשלת וגזרת המדרגות הקדושות הן לדין הן לרחמים. וכד מתפרשן דרגין תשתכח קטורא דפוסתקא עד דאתקשרו וכו' מלת קטורא פי' הערוך בערך קטר שהוא לשון צורה ודמות. פוסתקא פי' בו שהוא גרעינה של פרי עוד פי' פי' אחר שהוא פוסתוק ממש הנק' בלעז פוסתוק. והענין שהוקשה לו כי איך אפשר שהככבים שהם למטה ממושבותם של הקליפות שיעשו כל מה שנגזר ממדרגות הקדוש' והם יושבים באמצע ולא יעכבו הדבר או ישנו מה שנגזר מלמעלה ולז"א כי הקליפות אעפ"י שאותה ההנהגה עוברת דרך גבולם אין שום דבר נדבק בה מהם כי אינם מועילים אלא להיותם צנורות למעבר שעוברת בהם ההנהגה המוסכמת מלמעלה ממקום הקדש ואין בידם שום יכולת להוסיף או למעט כלל והביא משל לזה אל הפוסתוק שהוא בתוך קליפתו ובא לו היניקה מתוכיות הענף האחוז באילן ועוברת אותה יניקה דרך קליפתו אל האוכל פנימה האם נאמר שמאחר שעוברת היניקה דרך הקליפה שידבק בה שום דבר מהקליפה זה אינו ודאי אלא גוף המאכל הוא לפנים ולא נדבק במאכל שום דבק מהקליפה מבחוץ וכן הדרך בעצמו לפי' הא' שפוסתקא היא הגרעינא כי לא נדבק בה מן המאכל שבחוץ שום דבר ועז"ה למעלה בנמשל כנזכר וז"ש וכד מתפרשן דרגין פי' כשהמדרגות הקדושה מתפרשין פי' מתפרשין במציאות ההנהגה זו דין וזו רחמים וההנהגה הזאת הולכ' ומתפשט' עד הככבים כנז' אז יארע להם כדרך קוטרא דפוסתקא ר"ל כדמות עשיית הפוסתוק

שהקליפה שחוצה לו אינה מעכבת ליניקת האוכל כנז' כן אלין דרגין דמתפרשן הולכים ובוקעים בהנהגתם ועוברים דרך גבולם עד דאתקשרו בסטרא דאתחזי לון דהיינו באותו ככב הראוי לו אם דין אם רחמים. וסטרי דדרגי מסאבי וכו' ה"ג. וע"ד הנה קטן נתתיך שבכל אותם הגבורות המתפשטות לאלפים ולרבבות הפחות' והבזויה שבהם היא אותה מדרגה של עשו וזהו בזוי אתה מאד. בארץ בסטרא דדרגא וכו' היינו ארץ נכריה מקום מושב הקליפה ומלכו כמה מלכים בארץ ההיא וכלם קליפות. בגין דאינון דרגין קיימין ביני תרעי ה"ג. והכוונה שהם קודמים לקדושה מלמטה למעלה וזהו לפני מלך מלך לבני ישראל אלו המלכים שהם הקליפות קודמים למלך ישראל דהיינו מדת המלכות וז"ש בי תרעי פי' בין השערים קודם שיכנסו לפלטרין. ובג"כ לפני מלוך מלך דעד כען וכו' הרכיב שני פירושים כאחד הא' כדפי' והב' דפשוטו שאין הדבר יוצא מידי פשוטו שקודם שמלך מלך ראשון בישראל שהוא שאול מלכו כל אלו המלכי' לעשו וז"ש דעד כען לא מטא זמנא דמלכו שמיא דהיינו מדת המלכות לשלטא' ולאתאחדא בבני ישראל שימליכו עליהם מלך. לבתר אתער מלכו שמיא אתער באלף גרסי' והכונה על מלכות שאול שהוא היה מלך א' לבני ישראל וז"ש וכד שרא שרא בזעיר דאיהו בנימין וגו' שכן שאול היה מבנימן. וביה שארי כלומר כי לא היה לו המלכות בעצם שהרי לא עמד בו ימים רבים וגם לא נמשכה לזרעו אחריו וז"א וביה שארי לאתערא כלומר לא היה אלא התעוררות המלכות.

לבתר אתא מלכות' באתרי' דהיינו דוד המלך שהי' מיהודה שהי' כבר מלך וחזרה המלכות אל מקומה. ואתקיי' בהדיה כי נתנה לו המלכות לו ולזרעו עד עולם כמ"ש כסאו כשמש נגדי. דלא תעדי לעלמין שכן המלך המשיח יהי' בע"ה מזרע דוד:

ר' חייא פתח ואמ' ועתה וגו'. ת"ח כמה אבטח לון כלומר כמה מיני ייעודי' ייעד להם כגון ייעודי המזונות והשבתת האויבים וכיוצא כדי שיהיו פנויים לעסוק בתורה כדי שע"י עסק התורה ינחלו חיי העה"ב. בכמה אתר כלומר והייעודי' הללו לא אמרם לא אחת ולא שתים אלא בכמה מקומות בתורה. בגין למזכי כלומר כלם הכנות ועניני' בגין למזכי כי אין ענין הייעודי' ורבוי המזונות סוף האושר האמיתי אלא בית יד והכנה למזכי' לחיי העה"ב שע"י כך יהיו פנויי' מכל צד כדי לעסוק בתורה. דהא לא אתרעי וכו' כלומר שאין לומר למה לא עשה כן לכל גוי ויזכו כלם לחיי העה"ב לז"א כי לא רצה בשום אומה כי אם בישראל ואין טעם ברצון ואע"ג שנפלו לחלקו ע"פ הגורל כאומר בהנחל עליון גוים וגו' כי חלק ה' עמו וגו' עכ"ז הרצון היה בהם קודם גורל וז"ש דהא לא אתרעי לחולקי' לכל עם ולישן וכו' והוא מסיבות שיפול עליו הגורל של ישראל. בגין דירתין

ארע' קדיש' פי' המלכות הנק' ארץ החיים וזהו שדקדק באומ' דכל מאן דזכי בהאי ארע' קדיש' כלו' זאת הארץ שכל עסקנו בה. אית לי' חולקא לעלמא דאתי היינו הבינה. כד"א ועמך כלם צדיקים וגו' כלומר ועמך להיותם צדיקים נאחזים והולכים במדת המלכות הנק' עולם ומשם זוכים לירש הארץ שהיא ארץ החיים שהיא הבינה.

ת"ח יעקב הא אוקמוה בפ' ויצא בס"ת דף קמ"ז שנקרא יעקב כשהו' במלכות אבל כשנקשר יותר למעלה נקרא ישראל כדמסיק התם א"נ המ' נקר' יעקב כדאיתא בפ' בלק דף רי"א ובפ' ויגש דף ר"י. ישראל אוף הכי אוקמוה בסתרי תורה פ' ויצא דף קמ"ח. ישור על אנשים מיישר להאי סטרא ולהאי סטרא חסד וגבורה אש ומים והוא נקרא שמים שכוללם יחד נמצא שמיישר' יחד בהנהגה אחת. ובגין אינון תרין שורין דהיינו שורת הדין ושורת הרחמים איקרי ישורון לשון שכולל שתי שורות. ודא הוא ישראל כלומר משמעו' ישראל כמשמעות ישורון אלא שההפרש שביניהם הוא שישורון הו' כשמיישר בין החסד והגבורה כנזכר אמנם שם ישראל מורה על ג' בחינות חד לשון יושר כנז' וחד לשון התגברות ורבנות וז"ש ישראל על דנטיל רבו ותוקפא שהוא מלשון גדולה והתגברות. וחד מלשון שררה ומעלה שיש לו על החסד והגבורה וזה שאמר ישראל על אינון חולקי תרין סטרין כלומר שם ישראל מורה ג"כ שמשתרר ועולה על החסד והגבורה. וכלא חד כלומר אין בין הפירושי' הללו שום חילוק שהכל עולה אל מקום אחד אלא משמעות דורשין איכא בינייהו. ואינון שמהן כלהו סלקי לחד דהיינו יעקב הנקרא בכל השמות הללו הא כיצד כשנקרא יעקב עבדי מורה שהוא עבד לאדוניו ומזומן לעבוד עבודתו. וכן כשנקרא יש' לאשרא' עליה כלומר בחינה יותר מעול' מיעקב והוא מורה שהוא מרכבה לו ית' וזהו יש' בחרתי בו לאשרא' עליה להיותו משכן ומושב וכסא שלי ואגב אורחי' פירש משמעות רביעי שבשם ישראל שר"ל שרה עליו האל. וכלא ברזא עילאה איהו כלומר כל מה שפירש דיעקב שנקרא עבד כעבדא דאית לי' פקודא דמארי' וכו' ונקרא יש' ע"ש שהו' מרכבה וכו' הכל הוא סוד ורמז שרמזנו בדברינו אלה. כתיב בוראך ויוצרך ה' עושך וגו' כל אלין דרגין סלקין לחד כלומר כלם מכונים לחד שהוא יעקב שכן אמר בוראך יעקב הרי בריאה ויוצרך הרי יצירה כה אמר ה' עושך הדר לישראל דקאמר בקר' דלעיל הרי עשיה והכל עולים אל מקום אחד דהיינו יעקב לרמוז שיעקב כולל כל העולמות כלם שהוא בריח התיכון מבריח בכל אלו העולמות כלם מן הקצה וכו'. א"נ רמז שהי' ביעקב חלק כל העולמות מעולם הבריאה הנשמה והרוח מעולם היצירה ונפש מהעשי'. וכלהו דרגין אלין על אלין כי כן עולם האצילות על הבריאה והבריאה על היצירה והיצירה על העשי' כלומר זה עילה לזה. בעת פקודת'

יאבדו בשעתא וכו' כלו' אימתי הוא עת פקודתם בשעתא דקב"ה זמין לבערא לון מן עלמא שהוא ביטולם מן העולם לגמרי ר"ל שלא ישובו לקדמותן.
רבי יהודה פתח ואמר אל תראי תולעת יעקב וכו'. שלטנין ידיען כלומר אותם הידועים שהם ע' שרים. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעח.

בר בפומהון כתולעתא. שהקדושה מתעוררת ומתגברת בסוד התורה והתפלה כנודע.
לא הוה זמן צלותא אחר הנץ החמה.
ולא מטא זמן ק"ש קודם הנץ החמה.
השתא דשמשא נהיר הוא זמן תפלה וקודם קרי ק"ש והשתא צלי.
בעינא בעותא תפלת הדרך אבל צלותא דא דהיינו תפלת שחרית לא צלינא.
אסתכלנא באורייתא עיון תורה.
קדרותא דצפרא שאינו בוקר להתייחד שעדיין השחרות בה מצד דין הלילה.
אתתא משתעיא דבור בעלמא דהיינו צורך העולם והיינו שכל א' מזמין עצמו להסכמ' א' להתייחד וז"ש ואינון ברזא חדא. אמנם בעיא איהי המ' למהך במשכנא שהיא בחינתה בתחתונים.
בעולימתהא שהם ההיכלות וסלוקם בסוד ז' הנערות כנז' פ' פקודי.
ובג"כ לא בעי ליה לבר נש למפסק מלייהו אותו תיקון התורה שתקנו בחצות ונמשכו עד הבקר שלא להפסיק בענייני העולם או בשינה וכיוצא אלא לעסוק בתורה עד הגיע עת עונת ק"ש ותפלה זמן יחודם ומה שיצא לדרך ר' אלעזר אינו צורך העולם כי לשם ייחוד היו הולכי דרכים כנז' במקום אחר.
יראוך עם שמש מצד המלכות יראה יקשרוה עם הת"ת שמש כדי להאיר תפלה בת"ת צריך לאומרה אחר התפלה [486] יראה תפלה מלכות עם שמש תפארת.
ת"ח לאו אלין מאינון ברייין תקיפין שהם משתלשלין ממדרגות שיעור קומת החיצונים שאלו הם השעירים חלק עשו דכתיב האימים בעלי אימה לפנים ישבו בה היה משכנם בארץ ההיא ובני עשו ירשום שנעשו מחלקם ונתלבשו בהם ואלו הם מקטרגין ממש הנבראים בקליפות. אמנם אלו הכחות הנראים להם הם שדים ממש שאין כחם אלא להזיק בעלמא לא לקטרג למעלה והיינו שהם מבני אדם מורכבים דכד הוה אתתרך קין וגו' ונתגרש בארצות והוליד בנים מנקבות זרות שהם בסטרא דרוחין ועלעולין ומזיקין הנבראים בערב שבת בין השמשות והיינו אומרו **דהא** כד בעא לאתקדשא יומא וגו'

[486] בכת"י ב' כ' צריך לאומרה אחר הנץ החמה. יראה התפלה מלכות כו':

דהיינו משך סוף הזוהמא לבריאת העולם והם רוחין פשוטין בלא גוף ולא ידעו לברר אם הם מיום שבת להתקשר בקדושה ולא אם הם מיום ששי מפני שנולדו בין השמשות ולכך לא יכלו להכלל ביסודות העולם שאם באו ליטול מיום ששי נדחים ליום השבת באו ליכלל ביום שבת נדחין ליום ששי בין זה לזה אין להם גוף להגלם. כאשר בא קין שהוא מורכב מהקדושה אדם והזוהמא של נחש חול לכך בהם מצאו נחת רוח להכלל בזרעו בגופים ואגלימו בההוא סטרא ולא שנטלו גוף שיהי' להם קיום אלא גוף לפי שעה ומתבטלין כרוחות. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' מה תולעת לית בריה דעלמא וכו' ה"ג כהאי תולעת דמשי דסיסטרא נרא' מתוך הענין שהוא אותו לבוש שהתולע' בתוכו הנקרא קאפוליו בלע"ז ועל שמו נקראו לבושי יקר סיסטרי כלומר בגדי' היוצאים מסיסטרא. ולבתר מההוא זרעא דאשתאר מיניה אתקיים כך הוא דרכ' שבזמן הקיץ שמים הזרע שלהם שהוא כחרדל בבתי השיחי' ושם מתחממי' ורוחשי' ונדים עד שגדילי' וחוזרים אורגים הקאפולייו כנזכר וז"ש ולבתר מההוא זרעא דאתקיים וכו'. דא חומר דההוא זכוכית דאי כחומר יוצר חרש כיון שנשבר שוב אין לו תקנה. מתי ישראל דא אילנא דחיי כלומר שם ישראל הוא רומז לאילנא דחיי שהוא ת"ת ולהיו' ישראל דבקים בו נקראים מתי ישראל כלומר אנשים מאילנא דחיי א"נ מתי מלשון מתים והכוונה שהם מתים הנאחזים בחיים של עץ החיים בג"כ יהא חיין להון וכו'. ויהון לעם חד כלומר לא יחצו עוד לשתי ממלכות אלא הכל עם א' ומלך א' יהיה לכלם. כד"א לקרא כלם בשם ה' ואליבא דידי' יפרש רישא דקרא הכי כי אז אהפוך אל עמים היינו עם יהודה ועם ישראל שהיו נחצים לשתי ממלכות עתה בזמן התחייה יתהפכו כלם לדבר בשפה ברורה כי לא יהי' עוד גלות שאחד שגלה באשדוד ידבר אשדודי' ואחד גלה לארם ידבר ארמי' אלא כלם ידברו בשפה ברור' לקרא כלם בשם ה' וכו'. השתא דשמשא נהיר צלינא כד"א ייראוך עם שמש ה"ג ואמלכנא ביה נרא' מסוף פ' בראשית דהמלכ' זו היא תפלת הדרך וכן משמע כאן באומ' אבל צלותא דא לא צלינא כלומר תפלת הדרך התפללתי אבל תפלה זו שהיא ק"ש ותפלה לא התפללתי. דבעי' איהי למיהך למשכנ' היינו משכן דמטטרון והיא הולכת שם להתייחד שם בהיכל קדש הקדשים כנזכר בפ' פקודי ששם נעשה הייחוד בחול. למפסק מלייהו שע"י שהאדם משכי' לעסוק בתורה מחזיק הייחוד ומאיר בה יותר הארה ולכן אין להפסיק אז אפילו בדברי תפלה כ"ש בשינה שח"ו גורם פגם. לנטרא נהורא דשמשא וכו' דהיינו יראוך שהיא המלכות הנקר' יראה צריך לחברה עם שמש שהוא ת"ת והוא בזמן שזורח אור השמש וז"ש וכד לא נהיר וכו'.

ת"ח לאו אלין מאינון ברייין תקיפין כלומר אין אלו שבהר הזה אותם ברייין תקיפין המזיקים את בני אדם כי אף שהם ברייין משניין והם בכלל מזיקין ורוחין אינם מזיקין לבני אדם אלא אתחזון להו לבד כדמסיק ולכן לא תפחד מהם.

אבל ת"ח לאו אלין אינון וכו' כלומר אין להקיש כתיב הכא אימים וכתיב הכא ימים ויהיה הכונה שאומה זו נקראו אימים ע"ש שמצאו את הימים וז"ש לאו אלין אינון דכתיב בהו האמים וכו'.

אבל אלין דקאמר קרא וכו' בא להכריח איך אינם אלו דקאמר כי שם נקראו אימי' מלא וכאן נקראו ימם חסר ויש הפרש בין זו לזו. ואחר שסלקנו מן הטעות עתה הולך ומפרש מהו ימם באומ' אלין הוו וכו'. וכתיב וישב בארץ נוד ואוקמוה והוא שהועיל לו תפלתו ותשובתו לנכות חצי הקללה מבני בנוי בסטרא דרוחין. בא לפרש הפסוק שמה שאמר וישב בארץ נוד הוא באותו סטר' אשר שם רוחין ועלעולין ומזיקין ששם נראו בני בניו כנזכר בפרשת בראשית. ואלין קיימו כלומר אלין עלעולין ומזיקין קיימו ר"ל קיימו ברוחין בלא גופין כדמפרש ואזיל דהא כד בעא וכו'. עלעולים תרגום רוח סערה רוחא דעלעולא. טהירין בלא גופא ר"ל זכים ובהירים בלא התלבשות חומר הגוף. בהו בספקא נ"א דהוו בספקא שנבראו בין השמשות והיו בספק אם נבראו בסוף יום ו' או בתחלת ליל שבת ולכן נקראו ימים כלומר בשני ימים היתה בריאתם והיא חסר לרמוז שא"א לתקוע יתד שביום זה נבראו או ביום זה: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעח:

ואקרון ימם חסר. שאינם יודעים לברר מאיזה יום הם כדפי':

ואיהו אשכח לון ענה מצא ממזרים אלו ג' פעמים הזרות הא' שאינם יודעים יום בריאתם. הב' מצד קין אינם יודעים אם אדם אם נחש הקדמוני. הג' זרות הרכבתם בקין בעצמן לכך ענה היה ממזר ממינם ולמדוהו לעשות ממזרות להרכיב חיות ובהמות כנודע. זינין דסטר מסאבא בטומאתם.

וכמה אחרנין משפחות משפחות מפני שנטפלו לקין מינים שונים רוחין ועלעולין מזיקין והולידו מין ראשון אח"כ הם מזדקקין אלו לאלו והולידו מין ב' וכמו שאינם מכירים ישובם וגופם כך הם שוכנים במדברות מקום החורבן והקליפות כנודע ושם יש להם כח להגלם ולהראות אמנם אינם מקטרגין ולא יש בהם כח להזיק לצדיקי עולם ומה גם לעוסקי תורה ולשמירה אמר פסוק זה ה' שומריך וגומר שיש בו ה' שמות וה' שמירות כנגד ה' ספרי תורה שהם כנגד ה' ספירות שבזכר שבכולם מתייחד עם הנקבה שהזכר יהו"ד והנקבה שמירה ועוסקים בתורה מייחדים אותם בה' בחינות אלו הנזכרים ונקודות

ההויות מהתיבות אשר לפניהם ה' שומְרֶךָ. ה' צִלְך עַל יַד ימינך. ה' יִשמרך מִכל רַע. ה' יִשְמור אֶת נַפשך ה' ישמור צאתך ובואך מעתה. והטעם שלבוש ההויות בנקודות וסוד לבושם בשמירות הנזכרות ומשם יתפשטו למטה בסוד וע"ד עול"ם דהיינו בכסא ובתוך הכסא וע"ד דהיינו הז' היכלות מתעלה בכסא דהיינו עולם ובשמירה זו עאלו בטורא:

ת"ח דוד מלכא כל יומוי הוה משתדל לפולחנא דקב"ה כלומר לתקון השכינה דהיינו לשמה ובחצות לילה לא היה עוסק בתורה מפני שהיא השעה המובחרת לעבודת התורה שהדעת פנוי היה פונה עצמו לרוח הקדש ולכך משבח ומודה בשירין וגומר.

בגין לאתקנא דוכתיה מ' ארציית דהיינו שכינה בתחתונים במלכו דלעילא שכינה בצדיקי עולם בג"ע דהיינו בעליונים.

כד אתער רוח צפון ת"ת מצד הגבורה הנמתקת המעוררת אהבה:

בפלגות ליליא שעד חצות המלכות מתגוללת בדיני הגבורה החזקה ובחצות לילה היא נחצית ממש שחציה נעשית מתוקה גבורה נמתקת. והיינו דקב"ה ת"ת אתער בגנתא דעדן מלכות לאשתעשעא דהיינו היחוד עם צדיקייא שהם מ"ן להתעוררות הייחוד בחצות לילה שם.

ואיהו אתגבר לתתא חלק התעוררות שם עמהם והתעוררות התחתונים חשוב יותר ויותר מכל התעוררות הצדיקים מפני שמה שהצדיקים מעוררים שם אינו התעוררות המתעורר מחמת יצה"ר שהם כמלאכים אמנם ההתעוררות תחתון הוא התעוררות המצוים ועושים ויש בהם יצה"ר והיא עבודה חשובה שהיא מתעוררת מעולם שיש בו יצה"ר ומכניע החיצונים ומושך שפע לכל העולמות ומטעם זה כולהו צייתין לקליה שהוא פועל יותר ויותר ואז לו חלק עמהם ולא עוד אלא מזדמן לחלק נוסף שיתנו לו באור היום והיינו יומם יצוה משום דבלילה שירה וגומר ולא עוד אלא דבריו שעשה התעוררות בלילה הם חיים וקיימים ועולות בספי' העליונות והיינו סלקין ומתעטרין קמי קב"ה שהתורה מציאותה למעל' ועושה יחוד אז ועולה אל מקומה הרמתה אח"כ:

הא תנינן דלעילא מכלהון הוא הללויה. עם היות שפירשו בתיקונים כי אשרי בכתר שיר בחכמה ברכה בבינה הלל בת"ת עכ"ז נודע שבח ומעלת הת"ת שהוא אוחז בחכמה ובינה וסוד הדעת והיינו שמא יו"ה דקאמר ושבחא היינו מלכות המתעוררת הלל לת"ת והלל לשון בהלו נרו והיינו שעל ידי הלולה היא מעוררת למעלה הבינה והחכמה להתייחד להאיר למטה בת"ת ומהת"ת אליה כדפי' בשיר השירים. ובסוד השם רמוז הלולה לאיזו מדרגה היא דהיינו אל הת"ת המייחד בסוד הדעת חכמה ובינה להשפיע לה כדפי' שם:

כמה דאוקמוה ביצה"ט וביצה"ר שהם מחסד וגבורה שורשם העליון למעלה ואינון משתכחי תדיר שאי אפשר שום עבודה מבלעדם וממילא מעורר האדם מצד הרכבתו מהם הספירות האלו ע"י עבודתו **ישרים** נגד ג' אבות כהנים לויים וישראל חג"ת. **ועדה מלכות** דהיינו עדת אל. ודרך כלל מציאות עבודתם בעולם מתעטר הקב"ה בהם ולזה המעורר מעורר להקב"ה בתקונם. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מ"ט בגין דכליל שמא ושבחא וגו'. פשט הענין מבואר ואפשר לומר ענין נאה אחר כי הללויה הוא שבחא כי פירושו הוא הללו ושבחו את השי"ת וגם מלת הללויה הוא סוד שם בן ד' כיצד הל"ל בגימ' אדנ"י והיא ה' אחרונה שבשם נשאר עתה מתיבת הללויה ג' אותיות וי"ה שהם ג' אותיות יה"ו ועם הלל שהיא ה' אחרונה הם כל השם שלם. עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' ואילו ואתפשטו כלומר לאחר זמן רב דהיינו אחר חמשי' יום שנבראו קין והבל הרג קין להבל כנזכר בפרקי ר' אליעזר ובתוך זמן זה היו המזיקי' הללו במקום אחר עד שקין נטרד מעל פני האדמה ויש' בארץ נוד ואז נמשכו המזיקין הללו שם שמין במינו אינו חוצץ. ולא אתגלימו לאתקיימ' כלומר לא נתגשמו להיות להם גשם לאתקיימ' בההוא גשם. אלא שבעת ידוע מן היום מתגלמים בלבוש חומר ולבתר מתפשטים ממנו כדבסמוך. ואתחזון לבני נשא שהרי נתראו אליהם סלקין בטורי: ואיהו אשכח לון הוא פי' למ"ש הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר שמצא אלו המזיקין.

ת"ח ענה וכו' יר' והטעם שמצאם ענה יותר מזולת לפי שהיה ממזר וכו' ובג"כ אשכח לון שמצא מין את מינו.

ות"ח אלין אינון כלומר אלין שאנו רואין דסלקין בטורי הם אותם הימים שמצא ענה. לא מסתפי מנייהו אבל מי שאינו הולך בדרכי יושר מזיקי' אותו ומ"ש ר' אלעזר לרבי יצחק לאו אלין אינון ברייך תקיפין וכו' רוצה לומר שאינם מזיקים לבני אדם אבל בזמן שאדם חוטא מזיקי' אותו כי העון הוא המזיק **הוה** משתדל באורייתא ובפולחנא דקב"ה ה"ג. לאתתקנ' דוכתי' במלכו דלעילא פירוש מקום שורש נשמתו הקשור' במד' המלכות שיהא מתוקן ומלובן והיינו בחינת דוד שבמלכות א"נ תאנא והדר מפרש הוא לאתתקנא דוכתי' והיא במלכו דלעילא והיינו מדתו מדת המלכות שע"י אותם השירי' והתשבחות מתייחד' בת"ת שהיא מתתקנת בהם. מאי שמא ושבחא. שמא דא י"ה שבחא מאן איהו אלא דא כ"י ופירושו הללוי' הלל יה"ו הלל היא המלכות ע"ש שמהללת ומשבחת לת"ת שהוא יה"ו. כד"א אלהים אל דמי לך אתה אלהים מלכות אל תתני דומי לך אלא לעולם תהיה משוררת ומשבחת וכן אתה הנקרא אל כאו' מה אקוב לא קבה אל. ה"ג בסוד

ישרים אלין אינון ישראל דכל דרגין בהו מתעטרן כהני וליואי צדיקי וחסידים ישרים. ועדה כמד"א נצב בעדת אל וה"פ הטעם שקראם ישרים ולא שם אחר לז"א ה"ה דשייך בהם שם אחר כגון חסידים או צדיקים אלא חדא מנייהו נקט לפי ששם ישראל כולל כלם וז"ש דכל דרגין בהו מתעטרן שכן נקרא כהני כמ"ש ממלכת כהנים וגו' וכן לשאר שמות. א"נ דכל דרגין בהו מתעטרן כלומר כל המדרגות והמעלות מהם יוצאים כמ"ש ממנו יתד ממנו פנה וכו' שכן ביש' יש. כהני ליואי צדיקים וחסידים וישרים. ועדה כלומר וכן נקראים עדה כד"א נצב בעדת אל שר"ל שהב"ה שוכן בעדתו של אל שהם ישראל. ואינון רזא דקב"ה אתעטר בהו שכן הכהנים מצד החסד ולויים מצד הגבורה. צדיקים מצד היסוד וצדיק יסוד עולם. חסידים מצד נצח והוד הנקרא חסדי דוד א"נ מצד היסוד הנקרא חסיד כנזכר בפ' פנחס דף רי"ג. ישרים מצד הת"ת הנקרא ישראל ישר"אל ועדה מצד המלכות כנזכר בפ' ויצא דף קנ"ה וכונת הכתוב כך הוא אודה ה' בכל לבב בשני יצרים באיזה מקום בסוד ישרים ועדה כלומר במעמד ישראל הנקרא ישרים ועדה. אתה סתר לי דא קב"ה. מלת אתה קא פריש דאיהו קב"ה דהיינו המלכות הנקרא אתה כנזכר בכמה דוכתי וז"ש בסמוך ואיהו אסתתר בצלא דגדפוי וכו' דמלת גדפוי לא איתיה אלא במלכות כנודע. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעט.

והאי קרא איהו כסדרא וגו' שיש בו הבנה למפרע כעין ממש שהוא ביושר והנה סגולתו לשמירה קריאתו ביושר ולמפרע.

שירין דאית בהו דרגין שממש השיר הוא סוד המדרגות העליונות כחות המלאכים המשוררים תדיר שהם מסודרים לשיר והם טובים להצלה למטה יסובבו הנשמר כאומ' חונה מלאך ה' סביב וגו'.

ודא הוא יצה"ר. הענין שיצה"ר הוא קצה השתלשלות המדרגות הטמאות ואין החיצוני יכול להזיק האדם בנזק אלא מצד מה שתחל' יפתהו בדרך יצה"ר שיש לו מבא בתוכו וגופו והוא ישמע אליו ואחר שיחטיאהו יקטרג עליו למעלה מצד עונו לכך החיצוני ראשו למעלה להשטין וקצהו למטה זנבו יצה"ר לפתות ולכך הוא צר למעלה והוא צר למטה והוא דוחה למעלה ודוחה למטה והכל ענין א' ואמצעיתו גיהנם אחר שפעלו שני הקצוות פועל האמצעי דהיינו גיהנם ליטול כדי חובו שהרי בזנבו חוטא האדם תחלה ובראשו תובע דינו ובאמצעיתו עושה בו נקמה דהיינו גיהנם ומשלשתם הב"ה מציל האדם. וההצלה הנזכרת היא בכל השלשה לעוזרו נגד יצה"ר בעודו לוחם עמו כאומ' צופה רשע לצדיק וגו' ואח"כ בהיותו משטין עליו למעלה ולא ירשיענו בהשפטו ושומרו

שלא יפול לגיהנם גם בעוברו דרך בו כאומרו גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע וגו' והיינו ונטיר ליה בכל אורחוי דקאמר והיינו בעלמא דין יצה"ר ובעלמא דאתי לגיהנם דקאמר ר' יהודה דכתיב ועמך כולם צדיקים וגו' מהרמ"ק ז"ל:

והרא"ג ז"ל כ' דאיהו צר לעילא וצר לתתא כמ"ש ז"ל יורד ומשטין עול' ומקטרג לא אשתכח מארי דבבו כי כל הצוררים שיש לו לאדם בין למעלה בין למטה הכל נמשך מצד יצה"ר המחטיאו. בג"כ מצר תצרני כלומר במה שפי' שצר זה הוא יצה"ר אתי שפיר דנקט צר לשון יחיד ולא צרים לשון רבים. יסובבני סלה מבעי לי' נר' שהגירס' הנכונה היא יסובבני סלה מ"ל ר"ל רנות הפלט' שאני מרנן יסובבני מכל צד שלא אהי' נזוק ותירץ. אלין אינון שירין דאית בהו דרגין להצלה תסובבני בהו לשזבא לי כלומר כי מלת תסובבני חוזר למלת אתה שהיא השכינה כנזכר ואמר דוד רני פלט וגו' ר"ל רנות שיש בהם סגולה שמפלטים ומצילים את האדם מכל צרה תסובבני אתה בהם לשיזבא לי והאי קרא איהו כסדרא וכו' כלומר נדרש מסופו לראשו ומראשו לסופו והמשמעות אחד מבואר וג"כ הוא מסוגל שלא ישלוט בו מגפה האומרו ג' פ' ישר וג' פ' למפרע וזהו שרמז באו' אלין אינון שירין דאית בהו דרגין להצלה וכו' והאי קרא איהו כסדרא וכו' כלומר יש שירים שיש בהם סגולה של הצלה והאי קרא באמירתו כסדרא ולמפרע הוא ג"כ חד מאינון שירין דאית בהו דרגין להצלה.

ת"ח באלין שירין וכו' כלומר אלין שירין ותושבחן וכו' ברוח קדושה נאמרו ולכך יש בהם דרגין להצלה: דחה דחוני מ"ל שכן לעיל אמר כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם סבוני וכו' וא"כ דחוני מ"ל והדר לכל גוים דקאמר: א"ר יהודה זכאין אינון ישראל דקב"ה נטיר לון שמצד היצה"ר בכל יום ויום מתגבר על האדם אלא שהב"ה משבר כחו ולא יעזבנו בידו ובזה הם צדיקים ולכן לעולם ירשו ארץ החיים: ואו' בעלמא דאתי כלומר היינו מדינה של גהינם א"נ מן הקטרוג שסותם פי שטן ואינו משטין והוא מחסדיו הגדולים. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

בריך רחמנא דסייען. הדרן עלך פרשת וישלח:

ת"ח במה מקטרגין וגו' ירצה תבחין כמה מקטרגין יהיו לאדם מן יומא דקב"ה יהיב נשמתא לבר נש לאתקיימא בהאי עלמא. שהיא הנשמ' המייעצת לאדם העצות הטובות להתקיים בעולם שאם קודם שתבא הנשמה הזאת שאין לאדם עצה כלל עכ"ז כיון דנפיק בר נש לאוירא דעלמא מיד אזדמן ליה יצה"ר וגו' א"כ כשיגדל ותבא הנשמה כמה יוסיף חיילין כנגדו להמיתו.

לפתח היינו פתח דלתי בטן אמו כי בהיותו בבטן אין בו יצה"ר ולא נשמה אלא צלם שבו הוא גדל כאומ' אך בצלם וגו'. ואו' לאשתתפא שתוף שעדיין יצה"ר אינו מועיל כלל אלא להשתתף עמו ויהיו שני שותפין שוים ועם היות שקדם האדם ט' חדשים ליצה"ר עכ"ז יספיק צאתו לאויר העולם להשתתף בו.

ות"ח דהכי הוא שהיצה"ר בקטן מעת לידתו וגו'.

טוב ילד מסכן וחכם הרי ג' שמות ליצה"ט וילד פירוש מיומין זעירין וגו'. מסכן שעצת יצה"ט עניה טובתה לזמן ארוך. וחכם רואה את הנולד. מלך זקן וכסיל ביצה"ר ג' ופירש שתים מלך שליט על בני נשא. זקן הפך ילד וז"ש דאיהו זקן ודאי כמה דאוקימנא. וכסיל אצ"ל דהא כל עצתו עצת סכלות כאומ' אשר נואלנו ואשר חטאנו והנה כסילות זה הוא ממש אבודו שהרי הוא אפס באפיסת האדם ולזה לא אמר לא ידע להזדהר אלא אפי' להזהר לעצמו והיינו ליזהר והכסיל בחשך הקליפות הולך אפי' שיאבד עצמו אינו חושש. מהרמ"ק ז"ל.

והרא"ג ז"ל כ' רבי חייא פתח וכו' מיומא דקב"ה יהב ביה נשמתא לאתקיימא ה"ג: ופי' לאתקיימא ירצה כי האדם בהיותו נקרא חי והרשע בחייו קרוי מת והב"ה ששולח הנשמה בגוף בעוה"ז הוא כדי שייטיב את דרכיו ויקרא חי וז"ש מיומא דקב"ה יהיב ביה נשמתא הוא לאתקיימא בהאי עלמא כלומר להיותו נקרא חי והיצה"ר משתדל שיהי' להפך שיקלקל דרכו ויקרא מת וז"ש מיד אזדמן לאשתתפ' בהדי' יצה"ר וכו'. חטאת רובץ וגמירנ' דכדין אשתתף בהדי' יצה"ר ה"ג. ופי' גמירנ' שפי' הכתוב הוא מה שאמרנו דכיון דנפיק בר נש וגו' מיד אזדמן וכו' שבפתח בית הרחם חטאת רובץ דהיינו יצה"ר. מן גו נורא לפי שאין הבהמה שומרת עצמ' במעט אש אלא כשיש רבוי אש וכדי להוכיח דרושו אמר מן גו נורא. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קעט:

והכסיל בחשך הולך. כי יש חשך שמאיר לפעמים אמנם חשך הכסיל היא מסוספית' דחשך בענין שהוא מהשמרים שאין האור מתפשט אליהם לעולם וז"ש ולית ליה נהורא לעלמין ולזה אינו מונע עצמו מלקטרג האדם עד פרק המות.

אבל טוב ילד הה"ד וגו' אינו חולק בעצם עם הפי' הקודם אלא שיצה"ט הוא חלק מושפע באדם מן הנער מטטרון ור"ש מפרש הענין במטטרון ממש וילד ונער הכל ענין א' ונקרא זקן כאשר הספירות בתוכו [487] שהוא סוד זקן ביתו שאז הוא מאיר בסוד הזקנה מעתיק יומין שאז מקורות עליונים מאירים בו וכאשר יסתלקו ממנו נקרא נער ולכן

[487] ואצ"ל משפיעות בתוכו

הוא ילד מסכן דלית ליה מגרמיה כלום שאין לו כי אם שפע ואור מלמעלה אלא מה שהספירות משפיעות בו. ונער מפני שהוא מתחדש כי אין מלת נער מורה על העוני אלא על החדוש ולא על הזקנה שפירשנו אלא על חדושו מעוניו בענין שהם ג' עניינים הא' מסכן הב' בחידושו נער הג' זקן וזקן אינו מסכן אמנם נער איהו מסכן בעוד שאינו מתחדש שזהו התמידי לו לכך כנהו הכתוב בילד מסכן וז"ש **ותדיר** איהו נער מסכן. וחכם מצד המלכות הנקראת חכמה דשריא ביה דהיינו שנקראת מיטטרון ביו"ד על שם נצוץ שכינה המתלבשת בו שהיא י' חכמה תתאה.

דהא מן יומא וגו' כלו' אינו נקרא זקן על שם זקנת הנער כאו' נער הייתי גם זקנתי אמנם נקרא על שם שאין לו חידוש כנער אלא מיומא דהוה לא נפק וגו' ולא ידע לאזדהרא וגו' שאינו נזהר להטעות בדרכים משונים אלא בדרך א' יפתה האדם אלף פעמים ואינו נזהר לומר כבר הטעתיו בדרך זה פעם אחרת ועתה לא ישמע לי וז"ש ואתי בתסקופין וגו'.

בגין דלא אתדבק וגו' שאין השטן מקטרג אחר מינו אלא אחר המתדבקים בהב"ה מקנטרן לפני הב"ה ומקטרגן למטה במלחמתן עמו וכל צער יעקב מפני שנתרחק ממנו.

כמה בישין סבלי מהם יסורין על עונם מהם יסורין של אהבה מהם קושי מלחמת יצה"ר.

לא שלותי בביתא דלבן נגדיי ללובן העליון וסבל יסורין כנגד הכתר ואח"כ ירד אל שבע ספירות והתחיל להתגורר עמו מצד הגבורה מבחוץ ושם שרו של עשו ועשו וירד משם אל ענין דיני המלכות והיינו ענין דינה ושכם ואח"כ קפץ עליו רוגזו של יוסף שהוא היסוד בסוד הערלה האחוזה בה ולכך זה קשה לו מן הכל ששם היו מבטלים עונה עליונה וזהו אבילותו של יעקב שהוא בעלה דמטרוניתא ולא הי' לו אבר היחוד לקיים עונתו ולכך נאנס לרדת אחריו למצרים וימצאו שניהם יחד בגלות כדי שיהי' זכירת הברית שם לבניו וזה בזכות היחוד שיחד יעקב השכינה עם הברית במצרים וז"ש **בגין** דלבתר כתיב וגו' שעל ידי ירידת יוסף ירד יעקב וירדה שכינה אחריהם להתייחד כל ימי יעקב ונשארה שם עם יוסף ומת יוסף ונשארו כולם במצרים על ישר' בגלות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. להזהיר לא כתיב יר' כי אם הי' אומ' להזהיר הי' נראה שלא ידע להזהיר לאחרים הם אברי האדם אשר הוא מושל עליהם כנז' עיר קטנה וגו' אבל הוא בעצמו עשה רצון קונו במה שמחטא הרבים כמשל הזונה שארז"ל שמנה אותה המלך לפתות את בנו אמנם אמר להזהר שחוזר אליו פי' כי הוא בעצמו לא ידע להזהר ולכן יענש בסוד בלע המות ובסוד וחפרה הלבנה ע"ד אני קצפתי מעט והם עזרו לרעה ושמחת סטרא אחורא בעת החורבן יוכיח איך כוונתם לרעה וזה בא להם מצד היותם כסילים כי הלא ראוי להם לדעת גדולתו ית' ואדרבה הי' להם לדאוג ג"כ מחילול שמו ית' אך הם

כסילים. או יר' והוא יותר נאות בעיני ואמת והוא כי להזהיר יורה מלשון זוהר ואורה ואם הי' אומר להזהיר יורה שלא ידע להאיר ולהזהיר לזולתו ולהדריכם בדרך ישרה אמנם או' להזהר קאי עליה שהוא לא ידע להאיר עצמו כי הלא הוא כסיל כמ"ש ממלך זקן וכסיל והנה שלמה הודיענו כי הכסיל בחשך הולך בסוד וחשך על פני תהום סוד הקליפות וא"כ אם הוא חשך איך יוכל להיות אור וזוהר כי הקליפה לעולם לא תעלה במדרג' מוחא. וז"א בגין דאיהו כסיל וגו' דהא מסוספיתא דחשך וגו'. ואו' וחכם בגין דחכמה שריא ביה. פי' כי הנה נודע כי גדר חכם גדול מחכמה כנז' ברעיא מהימנא פ' בא אל פרעה כי ספירה השנית נק' חכמה ועלת העלות אתקרי בה חכם ולז"א שאין זה דומה כי הכל לפי מה שהוא והכא אתקרי מטטרו"ן חכם בגין דשריא ביה בגויה החכמה אמנם בעלת העלות הוא הפך זה בערך כי הוא שרי בגו החכמה והחכמה מלבוש וטפילה אצלו אבל מטטרו"ן החכמה שריא בגויה והוא מלבוש אליה ובערך זה נק' חכם. או יר' והוא אמת והנכון כי הוא פי' כל הכנויים האלו של מטטרון ופי' ואמר כי ילד הוא כמו נער ונק' נער ע"ש דאית ליה חדתותי דסיהרא. ונק' מסכן בגין דלית ליה מגרמיה כלום. גם פי' למה נק' שמו חכם בגין דשריא ביה חכמה והיא חכמה תתאה חכמת שלמה השכינה ולכך הוא טוב כי שריא ביה שכינה אבל סמאל הוא מלך זקן וכסיל וגו' כנז' פי' לקמן להפך ממטטרון ואולי נק' טוב בערך שהוא בסוד יסוד הנקרא טוב והוא משפיע ע"י מטטרון לשכינה שבאופנים ולכן נק' טוב.

רבות רעות לצדיק לא כתיב. ירצה אם הי' אומר לצדיק נר' ח"ו כמתנבא שרעות רבות מזומנות לצדיק וזה שקר אך הודיענו כי רעות רבות סובל הצדיק וז"א רבות רעות צדיק כלו' מי שהוא צדיק סובל רעות וכל זה למה בגין דקב"ה יתרעי ביה ויחפוץ בו ובג"כ ומכולם יצילנו ה' כי אתרעי ביה ושזיב ליה מכולא עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אשר לא ידע להזהר עוד להזהיר לא כתיב שאם הי' אומר להזהיר לא הי' מורה כ"כ כסילותו שאפי' שדרך כל מלך להזהיר את בני אדם שיטיבו דרכיהם וזה המלך הזקן וכסיל אינו יודע להזהיר לא יהי' כ"כ חשוב כסיל כי אין כל אדם בקי בזה אבל מדקאמר אשר לא ידע להזהר הוא בעצמו ודאי כסיל הוא שאינו יודע הוא בעצמו ליזהר ולומר מאחר שקטרגתי על פלוני ופלוני כדי לשלוט בנשמתו והעלתי חרס בידי שפרח' מידי כנזכר בזוהר שלח לך דף קע"ב שכל מגמתו לשלוט בנשמ' וג"כ בענין ונשא השעיר עליו ששב גמלו בראשו כנזכר בזוהר ולשנה האחרת חוזר ומקטרג וכיוצ' באלו המעשים הרבה א"כ למה אני חסר הדע' לחזור ולבקש קטרוגי' לקטרג על אחרים עוד וז"ש להזהיר לא כתיב אלא להזהר בגין דאיהו כסיל ועלי' אמר שלמה והכסיל

בחשך הולך לפי שאם הי' באופן שיקר' עליו אשר יוד' להזהיר כנזכר הי' הולך בדרך ישכון אור אבל מאחר דלא מבעי' שאינו יודע להזהיר אלא אפי' להזהר בעצמו אינו יודע ודאי בחשך הולך כמו ההולך בחושך שאינו יודע כמה מקרים יזדמנו לו אף זה הולך בחשך קרינן לי' שגור' רעה לעצמו כנזכר ומי הגורם לו שילך בחשך המקום שבא ממנו דהוא סוספית' וכו'. ואפשר נמי דהכי פי' דמדלא קאמר להזהיר שהי' מורה לשון הזהר' אלא כתיב להזהר ודאי אין פי' אלא מלשון זוהר לשון הארה והכונה שאינו יודע להאיר ולהזהיר לעצמו כנזכר ונתן טעם לדבר בגין דאיהו כסיל והכסיל בחשך הולך ולא באור וזוהר. מסוספת' פירוש שמרים והתכת החשך דהיינו גבורה עליונ' שמשם מתחזק בפעולות רעותיו ולכך לית לי' נהור' לעלמין כי תמיד בחשך ילך להזיק את עצמו כנזכר ובחושך שמו יכוסה. רבי שמעון אמר ת"ח וכו' אבל טוב ילד הה"ד נער הייתי וגומר והיינו מטטרון שהו' שר העולם כנודע: ודא הוא נער דאיהו ילד כלומר אעפ"י שכאן נאמר נער וכאן נאמר ילד הכל דבר א' דא הוא נער וגומר כלומר פי' נער אינו כמשמעו נער שהו' גדול מילד אלא נער שהו' ילד ממש שכן מטטרון כשמתחדש חוזר להיות כילד קטן וצעיר היותר צעיר שאפשר ואח"כ הולך מעט מעט ומזקין וז"ש ודא הוא נער דאיהו ילד כנזכר. מסכן דלית ליה מגרמי' כלום לפי שמטטרון הוא שר העולם ואין לו משל עצמו אלא מה שמקבל מהשכינה כנודע א"נ מפני שהשכינה מתלבשת בו נקר' לית ליה מגרמי' וע"ש המלכות נקר' מט"ט מסכן דלית ליה מגרמי' כלום. הרי שכנויי ילד ומסכן צודקי' בעצם במטטרון:

ואמאי איקרי נער בגין דאית לי' חדתו דסיהר' דמתחדש' ה"ג בדל"ת. באר הטעם שנקר' נער ע"ש שיש לו התחדשו' הסיהר' וידוע שהמלכות נקר' נערה ועל שמה נקר' נער שלא נמצא לה כנוי ילדה אלא כנוי נערה וע"ש נקר' הוא נער אבל לעולם ילד הוא וז"ש ותדיר איהו ילד: בגין דאית ליה חדתו דסיהר' כי כל זמן שמדת המלכות מתחדש' ומתייחדת בת"ת אותו התחדשות והשפע מגיע אליו. ואומר דמתחדש' תדיר כלומר תדיר בכל יום ויום לא לשבתות ויו"ט וכמו שהמלכות נקר' תדיר נערה ע"ש שמתחדשת בכל יום ויום כן מט"ט תדיר איהו ילד וז"ש ותדיר איהו ילד וי"ס דגרסי ותדיר איהו נער ואתי שפיר כי ההתחדשות נתכנ' בשם נער כמ"ש תתחדש כנשר נעורייכי וכמו שכשהי' מתחדש' נק' נערה ג"כ הוא שמתחדש נקר' כמוה נער וענין זה ההתחדשו' היינו שכל מעשה התחתונים מעסק התורה והמצות הכל נחתם בהיכלות שהם ממטה למעל' לע"ן זאר"ק והם משכן של מטטרון. ובכל יום בעת התפל' נכללים ההיכלות זה בזה כנודע ועולים עד היכל קדש הקדשים ואז מדת המלכות מתקשטת בהיכלות אלו שהם ז' נערות הנחתם

בהם מעשה התחתונים כנזכר והם סוד מ"ן ואח"כ מקבלת סוד ההשפע' מהת"ת ואז נקר' מטטרון זקן לפי שעלה לעולם הבריא' מקום הזקנ' ששם מקננ' אימא הנקר' עתיק' ואחר גמר תיקון זה מט"ט חוזר ויורד ונקרא אז נער שחוזר לשירותו בהיכלותיו לחלק מזון לעולם בזריזות כעבד לפני אדוניו הרי שבכל יום נקר' נער שבכל יום יש יחוד וז"ש בגין דאית ליה חדתו דסיהר' דמתחדש' תדיר. מסכן כמה דאמרן שהוא דלית מגרמי' כלום ר"ל מצד עצמו ואח"כ פי' מלת וחכם על סדר הפסוק כדמפרש ואזיל. בגין דחכמה שריא בי' פי' המלכות נקר' חכמה תתא' והנער הזה הוא משכנ': ממלך זקן וכסיל כמא דאתמר כלומר אינו חולק אלא על החלוק' הראשונ' שהם אמרו דא יצה"ט ואני אומר דא נער אבל במ"ש ממלך זקן דא יצה"ר בהא לא פליגנ'. לא נפק ממסאבותי' לעלמין ה"ג ומלת זקן קא דייק שכמו שבנערותו לא הצליח ג"כ בזקנותו לא הצליח ועודנו מחזיק בטומאתו ואומר לעלמין רמז למרז"ל שאמרו הכל מתרפאין חוץ מן הנחש והכי איתא בפ' נח דף ע"ג כלא יתתקן לזמנ' דאתי והוא לא יתתקן וכו'.

ת"ח עד אקדים עם בר נש וכו' בגין דיהמין לי' וצדיק הראשון בריבו לזה אין תימה על האדם למה סר אל משמעתו דיצה"ר ולא אל יצה"ט כי כמעט מוכרח במעשיו: דהא כד אתי יצה"ט וכו' דמי ליה כמטולא כי ההרגל על כל דבר שלטון כי עד עתה היה מתפת' אחר יצה"ר ולא הי' בו יצה"ט לנגדו אלא ובא רעהו וחקרו ועד שלא בא רעהו אינו חוקר בדינו: כמה בישין סביל היינו התחלת הרעות שמתחילים לבא עליו והוא סובל הב"ה יצילנו מכלם וכדמוכח מקרא ומיעקב ע"ה שכמה רעות התחילו לבא עליו והוא סבל והוא ית' הצילו מכלם: רבות רעות לצדיק לא כתיב דהוה משמע שבאי' וחלים עליו דא"כ קשה סיפיה דקרא דקאמר ומכלם יצילנו ה' והרי לא הצילו שכבר חלו עליו: אלא צדיק כלומר וקרא הכי פי' רבות רעות מתעתדים לבא על האדם ומתחילים לבא וזה יקרא צדיק כי את אשר יאהב ה' יוכיח וזהו דמסיים וקאמ' בגין דאתרעי ביה קב"ה שה' חפץ דכאו החלי וכו': ושזיב ליה מכלא כלומר מה שכבר בא עליו אותו המעט לא היה חשוב הצלה כי הצלה פורת' לא מיקרי הצלה ולא היה נכר בעצם הצלתו ית' אבל מאחר שכבר התחיל לבא עליו מיד רואה ומרגיש עוצם הרע העומד לחול עליו ואז הב"ה מצילו מכל וכל וז"ש מכלא כלומר הרע העתיד לבא הוא הכל והב"ה מצילו ממנו כדמוכח לקמן מיעקב שאותם הצרות לא היו סופי הצרות אלא התחלות קשות לבד כמו שיתבאר. ובג"כ כלומר בדין דסביל כמה בישין שהם התחלת הרעות כנזכר בג"כ אתרעי קב"ה ביה לפי שאינו בועט ביסורין. בהאי עלמא ובעלמא דאתי כלומר אופן ההצלה הזאת שאמרנו שייך בין בהאי עלמא כנזכר ובין בעלמא דאתי דלית לך

צדיק בעולם שאינו טועם טעם גיהנם הן רב הן מעט ואח"כ הב"ה מצילם מעונש העצום אשר הוא הכל. ולא יכילנא לאשתזבא מיני' היינו מתחבולותיו ומרעותיו ועכ"ז הב"ה היה ממלא חסרונו של יעקב כמשז"ל שכל מה שהיה לבן גונב מעדרו של יעקב היו באים המלאכים ולוקחים מעדרו של לבן ומביאי' לעדרו של יעקב א"כ לא היה צער עצום מאחר שלא היה חסר כלום מההוא צער דצער לי כלומר צער לבד אבל לא יכל לו. ולבתר דחילו דעשו דוק' דחילו הוה אבל לא היה שום הרמת יד בחרב וחנית מן דינה ומן שכם שאעפ"י שזה היה צער שנבעל' לשכם בן חמור עכ"ז לא היה כמו שדמו לעשות להיותה נשואה אליו לעולם שזה ודאי היה צער גדול ועוד שהרי לקחו נקמתם ממנו ולקחו מוהר בתוליה ולקחו את אחותם ולא נפקד מהם איש. דא רוגזא וערבוביא כלומר לא היה אלא בלבול שלא נטרף ולא נהרג אלא אדרב' אלהים חשבה לטובה לשום להם שארית וכו'. דאיהו קשיא מכלהו מלת ויבא רוגז קשה לי' שבכל הצרות הנז' לא נקט לישנא המורה כ"כ צער עצום כמו ביוסף וג"כ בצרות הראשונות דבר בלשון שלילת השלום כמו לא שלותי וגומר אבל ביוסף אמ' בלשון חיוב ויבא רוגז ואמר בגין דאיהו קשיא מכלהו והוא מגו רחימותא וכו'. ואיהו רזא דברית וכו' ראיה היא שמכל הצרות הצילהו הב"ה שהרי הצרה העצומה והרבה שבכול' היה ענין יוסף כנזכר והיא היתה טובה גדולה שכן יוסף הוא רזא דברית דהיינו מרכבה אל היסוד שלחו הב"ה למצרים בתורת מוקדם כדי שאח"כ כשתלך השכינה בגלות עם ישראל תמצא שם היסוד וז"ש בגין דלבתר כתיב ואזכור את בריתי כלומר נזכרתי מבריתי שהוא יסוד שהוא במצרים כדי לשלוח לו השכינה ופי' ואזכור את בריתי ר"ל וכבר זכרתי מקדמת דנא קודם התחלת הגלות מאותו הברית שהוא יוסף שהי' במצרים לאשתכחא שכינתא בהדי' ע"ד גלו למצרים שכינה עמהם הרי שהם חשבו דבר זה לרעה ואלהי' חשבה לטובה א"נ רבות רעות צדיק כנזכר וכו'. ואית דגרסי לאשתכחא שמשא תמן והוא ע"ד מרז"ל ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל וכו' ולכן ירד יוסף תחלה למשוך את אביו שם כדי להתקיים הגלות וז"ש ואיהו רזא דברית דהיינו יוסף עאל למצרים בגין דלבתר כתיב ואזכור את בריתי דהיינו ברית בין הבתרים שהוא הירידה בגלות ולכך כדי לקיים ברית בין הבתרים לא היה אפשר לירד יעקב שם דאיהו שמשא אלא שיקדי' יוסף לירד שמה וז"ש רזא דברית עאל למצרים וכו' לאשתכחא יעקב דהיינו שמשא תמן בהדיה דיוסף דגוף וברית חשבינן חד. והגם כי בפתיח' זו שפתח ר' חייא לא פירש כלל בפסוק וישב יעקב שתפס בו עכ"ז בא להודיענו בתחלת המקרה הרע שקרה ליעקב לא

היה רע כ"כ אחר שלבסוף חשבה לטובה והוכרח המקרה הרע בראשונ' לקיים ברית בין הבתרים כנזכר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפ.

ד"א כי מפני הרעה דא יצה"ר. פעמים שהצדיק קיים ומעמיד דורו בצדקות שלא יחטאו והשטן מקטרג על הדור ואומר דור פלוני אינו כשר אלא מפני שפלוני הצדיק עומד בפרץ ומוכיחם ואלמלא הצדיק ההוא היו חוטאים מיד הקב"ה מרשה השטן לסלקו ויבחן אם יצה"ר שולט בהם והם חוטאים וכך היה בדור מצרים לא היו צדיקים אלא ע"י צדקת השבטים וכיון שנסתלקו אחזו מעשה מצרים בידיהם ושלט יצה"ר בהם ושלט הגלות עליהם והיינו כי מפני הרעה מפני רעות מעשיהם ורעת הגזרה הקשה ולהכי מייתי **ת"ח** וגו' ראיה מיעקב ליצה"ר כדפי'.

דכל יומוי הוה דחיל וגו' היינו כעין דברי ר' שמעון בעת פטירתו כל יומאי אצטערנא דלא איערע עלמא בדינוי דצדק והיינו ג"כ יעקב כל יומוי נצטער מהמלכות שלא תתלהב בדיני הגבורה והיינו מגורי שהיה לו מגור ויראה ממדת אביו דהיינו הגבורה ודיניה.

ר' אלעזר אמר דאתקשר וגו' מפרש מגורי אביו במדות העליונות וישב יעקב בארץ המלכות הנקשרת בגבורה דהיינו דיני הגבורה מגורי אביו והיכן נקשר יעקב בארץ כנען שהיא המלכות להתקשר בגבורה מקומה ארץ כנען דהיינו ארץ ישראל הנכנעת בדינים הנזכרים והיינו אומ' אתקשר אתרא באתריה. והנה המדה מצד עצמה היא מגורי אביו כדפי' ונתיישב בה יעקב לתקנה ולמתק דינה והיינו וישב יעקב שנתיישב ונתקשר בה למתקה והנה יצחק קשרה בדינים והוא מתקה לייחוד ועשה בה תולדות ע"י שהיה לו יוסף בן נקשר ביסוד בענין שע"י שניהם הי' הת"ת במלכות עושה תולדות ע"י היסוד דהיינו נהר דנגיד ונפיק ונקרא יוסף לשון תוספת כאו' מפזר ונוסף עוד וז"ש **נהר** דנגיד ונפיק דהיינו יסוד והנה המשכתו מן המוח סוד החכמה אל הבינה דרך הת"ת שהוא חוט השדרה והיינו בחינת היסוד הדקה דרך נעלם תוך הספירות ע"י התעוררות היסוד הזה והשתא ניחא אומרו דלא פסיק מימוי לעלמין שזהו מעלת הבינה אלא מפני בחינתו זו נקרא יוסף ועביד תולדות שהתולדות הם טיפי מוחא ודאי וז"ש **איהו** עביד תולדות בגין דלא פסקין וגו' ועם היות למעלה גילויו הוא למטה בין הת"ת והמלכות והיינו אומ' ואיהו עביד תולדות בהאי ארץ. עם היות שהזרע מכח כל האברים עכ"ז ישובח האבר הזה שיוצאים ממנו וז"ש **ומנייהו** נפקין ואף בגשמי כל השבטים עזר לייחוד ודאי שהם תיקוני ביתא ועכ"ז ישובח יוסף מפני שהוא ביסוד כנז' דהא שמשא ת"ת אע"ג דאתדבק בסיהרא מ' והיא מאירה כולה רמ"ח אברים מרמ"ח אברים בסוד חיבוק ונישוק עכ"ז

לענין התולדות שהוא ענין נוסף אינו אלא ע"י המדה הזאת ולכך אמר אלה תולדות יעקב יוסף זהו בספי' וברמז יעקב ובניו הוא יוסף וז"ש **כל** מאן דהוה מסתכל וגו' דהיינו כעין הספירות היסוד דוקא דומה לת"ת בכל הנהגתו.

א"ר אבא רמי ליה וגו' קשיא ליה בפרשה ענין אומרו יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה ולא היה רועה בהיותו בן ט"ו ובן י"ו א"כ זמן אינו אלא זמן המכירה א"כ לא היה לו לומר יוסף בן שבע עשרה שנה בעת המעשה הזה אלא לבסוף כשנמכר היה לו לומר ויוסף בן שבע עשרה וגו'. ואם נקשר עם דברי ר' אלעזר קשה יותר וכי לא עשה תולדות אלא בן שבע עשרה והרי עיקרו היה אח"כ כשמלך ולזה פירש שהכתוב אמר כל ענין יוסף היו שבע עשרה אם בתחילה עמד ועשה תולדות בן שבע עשרה שנה אם נאבד מאביו בכה על שבע עשרה אם כשראהו דאהו שבע עשרה נמצא כל ענייניו בשבע עשרה היה ולזה רמז באומרו ויוסף בן שבע עשרה. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ד"א כי מפני הרעה נאסף עד לא ישלוט וגו' הוא פי' ב' ע"ד הנאמר בחנוך דיש צדיקים שנאספים קודם זמנם קוד' שיבאישו ריחם וישלוט בהם יצה"ר וז"א אח"כ כי מפני הרעה דא יצה"ר עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' רבי יוסי פתח הצדיק אבד וגו' ואזדמן דינא וכו' לפי שכשיש תורה ומצות בישראל כל הקליפות נכנסים בנוקבא דתהומא רבא כנזכר בפ' ויחי בפסוק יששכר חמור גרם אבל כשאין בעולם תורה ומצות הקליפות יוצאות מבין אשפתותיהם ומזומנים לעשות דין שיודעים שיש מחוייבים דין ואין הדין נפעל אלא ע"י וז"ש אזמן ר"ל מזומן ומוכן לפורענות וממתין שיתן לו רשות וז"ש בסמוך בגין דישרי דינא על כלהו שלא נשאר עוד הכנה אלא שריית הדין והכרח מפסוק עמד בפרץ לפניו להשיב חמתו מהשחית שכבר יד המשחית היתי' נטויה להשחית לולי משה בחירו סיפי' דקרא מוכח ה"ג והדר למאי דאמר כדין נטיל קב"ה זכא' דאשתכח בינייהו בגין דישרי דינא וכו' שכן כתי' כי מפני הרעה וכו'. ד"א כי מפני הרעה וגו' בספרים ישנים לא גרסי' האי דבר אחר וגרסי הכי ד"א כי מפני הרעה דא יצר הרע. ולגירסת הספרים יאמר דלפירוש' קמא פירש מלת מפני כמו קודם שר"ל קודם שיבא הרעה נאסף הצדיק ולפי' תניינא פירש מלת מפני מלשון פנים והיינו פני המשחית הנק' רעה וז"ש עד לא ישלוט רעה ר"ל המשחית והרעה כבר בא להשחית אבל אינו שולח יד עד שנאסף הצדיק. ד"א כי מפני הרעה נאסף הצדיק דא יצר הרע כמ"ש ז"ל בפסוק ושם ינוחו יגיעי כח אמרו מפני מה נגזרה מיתה על הצדיקים אלא כל זמן שהצדיקים חיים נלחמים עם יצרם וכיון שהם מתים הם נוחים

שנא' ושם ינוחו וכו' וז"ש מפני היצה"ר נאסף הצדיק כדי שינוח מיגיעו א"נ כדי שלא יחמיץ קודם מסלקו מן העולם וז"ש מפני יצה"ר שלא יטהו לדרך רעה נאסף הצדיק.

ת"ח יעקב שלימו דאבהן וכו' לעיל קאי דקאמר כל זמנא דזכאה שארי בעלמא דינא לא יכיל לשלטאה והפסיק הענין ואח"כ חזר להכריח הענין ג"כ מיעקב ת"ח יעקב שלימו. שלימו דאבהן בחיר האבות שמטתו שלימה. ואיהו קאים לקיימא בגלותא כלו' הי' ראוי שישב בגלות מצרים לפי שמלידת יצחק חלה גזרת ועבדום וענו אותם וכו' אלא מגו דאיהו צדיק וכו' וכן יוסף להיותו בדיוקנ' דאבוי לא שריא גלותא אע"ג שכבר חלה חובת הגלות בימיו א"כ בימיו לא חל הגלות כדמפרש ואזיל: ה"ג בס"י אוף הכי ביומוי דיוסף דאיהו דיוקנ' דאבוי בגין דאיהו אגין עלייהו כל יומוי וכו' ופשוט הוא. ה"ג כגוונא דא בכל אתר דשרא זכאה על עלמא דאיהו קיים דינא לא שרי' עלייהו וכו' והענין לאפוקי אחר מיתתן שאפי' שהם מגינים על החיים בתפלת' שהם מתפללים כנז' בפ' שמות דף י"ו עכ"ז אינו דומה היותם בחיים חייתם כלאחר מיתתם וזהו שדקדק באומר דשרא זכאה על עלמא כלומר בהיותו בחיים על פני הארץ וזהו שפירש דאיהו קיים והוא כדרך תנא והדר מפרש. ואומר בכל אתר ר"ל אפי' במקום ההוא שהדין מעותד ומזומן לבא שם שלא נשאר עוד כי אם לשרות במקום ההוא בהיותו הצדיק שם אינו שורה והכריח כן מיעקב שישב בארץ מגורי אביו כמו שנפרש:

ת"ח וישב יעקב בארץ מגורי אביו וגו' כלומר הי' לו ישוב והשקט שלא כדרך הגולים שהולכים נעים ונדים אלא יושב לבטח ושאנן אפי' שהי' בארץ מגורי אביו דהיינו המקום ההוא שהיו יושבים שהיא ארץ לא להם שכן נקרא ארץ כנען וכבר חל הגלות מלידת יצחק אביו שמזה הי' יצחק מפחד ובכל יום ויום הי' חושש ומפחד שמא יכנס בגלות וז"ש דכל יומוי הוה דחיל והוה בדחילו ירצה לתרץ הכפל כי אפי' שיהיו ימים לאדם שיש לו פחד בהם ונקרא ימי מגורים כמש"ה בימי מגוריהם עכ"ז לאו כל שעת' ושעת' מפחד לז"א כאן ביצחק היו שניהם דאפי' בימי המגורים הי' יושב בפחד כל שעה ושעה וחושש עתה יחול הגלות וז"ש הוה דחיל והוה בדחילו לעולם הי' בפחד בכל שעה ובכל רגע:

וישב יעקב וגו' בההוא אתר מלכות: דאתאחיד בחשך פי' מדת הגבורה הנקרא כן מפני שנמשך משם שהרשעים בחשך ידמו. ארץ מגורי אביו דייק' כלומר הפסוק מדקדק כן באומרו בארץ מגורי אביו דהיינו מדת המלכות המקושר' בדיני ופחד אביו דהיינו יצחק והכונ' שנתייחד הת"ת עם המלכות דהיינו יעקב בארץ המקושרת במגורי אביו גבורה באיזה מקום הי' היחוד הזה בארץ כנען שהוא ארץ ישראל שהיא כנגד הארץ העליונ'

וז"ש אתקשר אתרא באתרי': וההי' ארץ איהי אספקלרי' דלא נהרא לא גרסי' לי' בספרים ישנים ואי גרסי לי' ה"פ נזהר שלא נפרש כי אומר בארץ מגורי אביו דהיינו רמז אל הבינה הנקרא ג"כ ארץ החיים ויהי' מגורי אביו ר"ל מארץ שממנו נמשכים המגורים והפחדים לאביו יצחק שמהבינה דינין מתערין ומשם נמשכים אל הגבורה בארץ כנען שממנה נמשך הכנע' הקליפות שכן כשמתגלה הבינה מכניע כל הקליפות לזה בא והזהירנו שארץ זו היא המלכות דהיינו אספקלרי' דלא נהרא דהיינו ייחוד התחתון דהיינו ת"ת במלכות:

אלה תולדות יעקב יוסף וגו' בתר דאתייש' וכו' כלומר אחר שישב יעקב ת"ת בארץ מגורי אביו מלכות כנזכר כדין יצאו תולדות לעולם ע"י יוסף הוא היסוד כדמפרש ואזיל. בגין דלא פסקין מימוי לעלמין מדכתיב נגד ונפק לשון הווה משמע שלעולם נמשך: ויוסף איהו דרגא דיעקב דגוף וברית חשבינן חד א"כ צודק בעצם אומרו אלה תולדות יעקב יוסף שיעקב היא יוסף ויוסף הוא יעקב וז"ש ובג"כ כתיב אלה תולדות יעקב יוסף ר"ל מהטעם שאמרנו כתיב תולדות יעקב יוסף:

אלה תולדות יעקב יוסף כל מאן וכו' מלתא באפי נפשה היא והוי כאלו אמר ד"א וי"ס דלא גרסי לי' אלא הכי ובג"כ כתיב אלה תולדות יעקב יוסף כל מאן דהוה מסתכל וכו' ולגירס' זו הוא הכרח למה שפירש והוא לומר ראי' שהכל א' למעלה וגוף וברית חשבינן חד כי אפי' הם בעצמם ובצורתם ובדיוקנם למטה היו דומים זה לזה א"כ ודאי שכן הוא ג"כ למעלה כי כל מה שיש למטה הוא חותם הנחתם מלמעלה:

אמר ר' אבא רמז לי' קב"ה וכו' הוקשה לו דמניין' למה לי' מאחר שכתב והיא נער לזה תירץ ואמר רמז לי' קב"ה וכו' ואגב אורחי' תירץ ג"כ אומר פעם שנית ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה לימא ויהי כל ימי יעקב כך וגו' והוא שלהיות שהי' בן י"ז שנה יוסף ושמח עמו בהיותו בחיקו כל הזמן ההוא אחר שנאבד הי' בוכה ומצטער ואומר מי יתנני אותם הי"ז שנה שהי' חי ולכן בא הב"ה ושמחו במצרים י"ז שנה אחרי' כימות ענותו א"נ לפי שהוצרך בסיפי' להודיע חסדו ית' שחי במצרים י"ז שנה הוצרך לומר שהי' בן י"ז שנה כשנאבד וז"ש ובג"כ בן שבע עשרה שנה הוה כד אתאביד מיני' כלומר לכך הוצרך לומר שהי' בן י"ז שנה כשנאבד. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפ:

ת"ח כד ברא קב"ה עלמא וגו' הנה ר' חייא בא לפרש ענין יעקב ויסוריו שהתנאים הקודמים לא קשיא להו מידי מפני שנראה שענין יסוריו היה מצד המדה דהיינו ארץ מגורי אביו ודיני המלכות גרמו ליה לכך פירש הענין ואמר **כד** ברא קב"ה עלמא תחלת

בריאתו היה במדת הגבורה דהיינו שם אלדי"ם במעשהו. ועל דינ' אתקיים דהיינו ההנהגה אחר הבריאה היה בדין ואם לא יזכה בדין יבטלהו. ואצ"ל כלל המציאות אלא אפי' פרטי ענייניו וזה שאמר **וכל** עובדין דעלמא אינון קיימין בדינא.

פריש עליה רחמי אחר שבראו בדין פרש על מציאותו הרחמים העליונים כאומרו ביום עשות ה' אלדי"ם ארץ ושמים מפני שהדין יחריב ההויות והיינו שהוא נברא מן המלכות בגבורה ודיניה ופירש אור הת"ת עליה והאירה. ושרשי ההויות כולם אדומים מן הדין ומאירים באור לובן הרחמים ובזה יעמיד הוויתו שלא יתבטל בדין וז"ש בר דקב"ה בגין לקיימא עלמא וגו' וכמו שהיו ג' בחינות אל הדין בעולם בריאתו והנהגתו כלל ופרט כך נמתק הכל מצד פרישת הרחמים וז"ש ואינון רחמי מעכבי לדינא ולא ישתלי עלמא ועל רחמי יתנהיג עלמא ואתקיים וגו'.

ואי תימא דקב"ה וגו' ירצה אי ס"ד לומר שבענין הנהגת האדם אתה רואה הפך מזה שאפי' בדין אינו כ"ש ע"י הרחמים וזה כשיש צדיקים ביסורים אל יטעך זה המקרה שזהג"כ הנהגת רחמים דהיינו מאהבת ה' כדמפרש ואזיל.

מתבר גופיה לשלטאה הצדיק המשתבר ביסורים והוא לזכותו שכל מה שישתבר הגוף שהוא מצד הנחש החיצוני יתעלה הנפש שהיא מצד הקדושה. והני מילי שהם יסורין של אהבה דהיינו לשבר הגוף לשבח הנשמות כשפשפש ולא מצא עון לתלות יסוריו כדפי' בגמ'.

הכא אית לאסתכלא וגו' שאחר שיש להם הפסד בעבודה שאין שכינה שורה עליהם אין אלו יסורין של אהבה. ועוד קושיא שנית אם כדבריו שהם אהבה למה אין אהבתו ג"כ בכל צדיקי עולם וז"ש **דהא** חמינן כמה רחימין וגו' ולתת חלוק בין הצדיקים כענין צדיק בן צדיק או צדיק בן רשע וזה יהיה בשני פירושים או צדיק שאביו שהולידו צדיק או נפרש על סוד הגל' צדיק שהיה ג"כ צדיק בגל' הקודם וזהו בן צדיק יקשה ממה שהיו הם בקיאים בסוד הגל' וכמה צדיקים בני צדיקים בגל' וסבלו יסורין ולזה כפל לשונו ואמר והא חמינן דהא אבוי וגו' אפי' בג' דורות אביו ואבי אביו והוא צדיק וזה כמשמעו ואם בסוד הגל' אמר והא חזינן צדיקים בני צדיקים וגו' ואתבר גופיה וגו' ותירץ **אלא** הכא רזא וגו' הנה לא יכחיש שהטענות הנזכרות אינם טענות שכול' טענות אמתיות אמנם יש חלוקה שאינה מתיישבת בתשובות אלו ועל אותה בחינה בא לתרץ ואמר **אשכחנא** בספרי קדמאי וגו' הנה לא באנו אל הענין הזה מתוך שאלת צדיק וטוב לו אלא מתוך שאלת צדיק ורע לו ובספרי קדמאי פירשו רזא חדא דהיינו טעם צדיק ורע לו ואגביה רזא אחרא צדיק וטוב לו עם היות שאינו קשה מעיקר הדין. והנה המלכות

היא סיהרא מנהגת העולם ואינה מקבלת הנשמות מלמעלה אלא בעת הרחמים והייחוד העליון והנה להשפיעם בעולם לעולם היא משפעת בין בעת הרחמים עליונים ומילוי בין בהיותה בחסרון והדין מפני שאין בני אדם מונעים עונתם ולזה אית זמנין שהיא וגו' ובכל שעתא אית לה לאפקא נשמתין דבני נשא עם היות שלא קבלתם עתה בעת חסרון ופרוד תתן מאותם שקבלה בקדמיתא בעת הייחוד והשלום והם באוצרותיה וז"ש **כמה** דלקטא בקדמיתא בעת ייחודה ואפיקת לון מאוצרותיה בזמנא דאיהי קיימא בדינא.

בר דצלותא וגו' שהרי ע"י התפלה מייחד המלכות ומאיר שורש נשמתו ומעשר המלכות ומהפכה מעוני לעושר עליו וז"ש ויכיל לסלקא בצלותא.

ובההוא זמנא וגו' דההוא נהר וגו' דהיינו מתייחדת לקבל נשמות אחרות ומאירה ומוציאה אגב קבלתה אלו החדשות יולדת אותם שכבר קבלה פעם אחרת ונמצא שמוציאם בעת ייחוד ועושר ואין לפרש שתלוי בעת קבלתם מהיסוד ולתת חילוק בין עת לעת שכל עתות קבלתם מהיסוד הוא על ידי הייחוד והמילוי והשלום אלא הכל תלוי אחר כך בצאתם משליית הנקבה לחוץ כדפירשתי וכן עיקר ודוק ותשכח מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ת"ח כד ברא קב"ה עלמא וכו' עבד לי' על דינא כי כן כל מעשה בראשית נעשה בל"ב אלהים: ועל דא אתקיים שאלמלא מורא של מדת הדין ורצועות הדיינים איש כל הישר בעיניו יעשה: וכל עובדין דעלמא לא מבעי' בני אדם אלא אפי' שאר בריות שהרי במבול כיון שהשחית כל בשר את דרכו נגזר' גזיר' והנני משחיתם את הארץ אפי' ג' טפחים של מחריש' וכו' וכן אמרו בגמ' דעוקצין שאלו תלמידיו את ר' פלוני למה נתן העכבר למאכל החתול והשיב מפני שסורו רע ופרש"י ז"ל לפי שגורר ואוכל אפי' דברים שאינו טועם ואין לו הנאה מהם כגון בגדים וקרשים וכיוצא וכו' הרי שאפי' כל שאר הנבראים עומדים על הדין. בר דקב"ה בגין לקיימא וכו' פריש עלי' רחמים כמז"ל ראה שלא הי' יכול להתקיים שתף עמו מדת הרחמים כדי שהרחמים יעכבו פעולת הדין דלא ישתצי עלמא שלא יבא כלי' לעולם כמו במבול אלא ביסורין. ולפי"ז הוקשה לו ואי תימא וכו' כלומר שאם לא יהי' מייסר ביסורין אתמהה. ותירץ דקס"ד השתא שהיסורין הם יסורין של אהבה והני מילי כד בדק ולא אשכח כדמסיק ולקמן עקר להאי קס"ד מכח קושי':

הכא אית לאסתכל' וכו' כונתו להקשות לדבריו אלה דקאמר והוא אחר שאמרת שהיסורין הבאים על הצדיקים הם יסורין של אהבה כנז' א"כ למה צדיק זה ביסורין וצדיק זה בשמחות כמ"ש בבי רב חסדא שתין הלולי ובבי רבה שתין תכלי וכו' והי' ראוי

לאהוב את כלם ויהיו כלם מדוכאים ביסורין כנזכר לעיל: בכמה סטרין מכמה צדדין יש קושיא חד דהא חמינן וכו' וחד וכו' מנ"ל מיעקב כלומר מ"ל זה גם כן מן התורה מיעקב. א"נ מנ"ל כלומר ענין זה של נביאים דאמרן היכא רמיז בתורה כי כל דברי נביאים וכתובים רמוזים בתורה ואמר מיעקב. דהא חמינן כמה רחימין הוו צדיקים כלומר כמה צדיקים יש שמצד צדקתם הם נאהבים מהבורא ברוך הוא ואינם מדוכאים ואי כדאמרן מעיקרא הי' להם גם כן להיות' מדוכאים ביסורין כיון שהם אהוביו: ולא אתחלש כלומר לא מבעיא מרעין ומכאובין אלא אפילו מציאות חלשו' בעלמא ליכ' וז"ש גם כן דאלין אתברו כלומר נשברים במכאובו' ויסורין ואלין קיימי בגופייהו בבריאות חזק בלי שום חלשות ותשות כח כלל: אלא הכא רזא איהו כלומר מאי דקס"ד מעיקרא הוה שהיסורין שבאו על הצדיקי' היו יסורין של אהבה אבל מתוך קושיא הנזכר ליתא אלא ודאי וכו' כדמפרי' ואזיל: דהא כל עובדוי דקב"ה בקשוט איהו והכל הוא בדין שאם לא היה צדיק זה ראוי לטול לא היה נענש אלא מצד עונותיו נענש ונדכ' ביסורין וזהו כי פועל אדם ישלם לו פעולותיו של אדם הם נשלמים ביסורין הללו וכאורח איש ימציאנו לקמן נפרש ליה. חד דאיהו תרין הא' דהא אית זמנין דסיהרא איהו בפגימו וכו' והשני או' וההוא זמנא דקיימא ההוא דרגא בשלימו דהיינו סיהרא באשלמותא כדמסיק והם חד דבר והפכו אבל אינון תרין כלומר שתי בחינות בזמנים מחולפי' חד כד איהי בפגימו וחד כד איהי בשלימו וכו' דסיהר' איהי בפגימו היינו מדת המלכות שנפגמ' מצד מעשה הרע שבתחתוני' שמצדם מתקלקלים הצנורות המופיעו' מהשמש אל הירח ונשארת חשוכ' ופגומ' ח"ו והיא שמתמלאת מדין הגבורה וז"ש ושריא בדינא ר"ל מתקשרת בדין העליון דהיינו הגבורה ממש ובכל זמנא ובכל שעתא אפיקת נשמתין שבכל יום אמרו רז"ל אלף נולדים ואלף מתים. מה דלקטא בקדמית' ירצה שהנשמות מתעכבות בפנימיו' המלכות י"ב חדש כנזכר בזוהר וז"ש מה דלקטא בקדמיתא להוי תדיר בגריעותא שהזמן שנולד בו גרם בעת שהי' מדת הדין מתוחה בעולם. בין חייבא בין זכאה כאן תירץ הקושיא השנית כי מאחר שהנשמ' הזאת יצאה בשעה גרועה אפילו שאח"כ יהי' צדיק גמור מוכרח הוא להיו' מעונה ומדוכ' ביסורין אמנם מי שלא יצא בעת ההיא אלא בעת שלימו יהי' תקיף ובריא אולם ממולא בבני חיי ומזוני כדמסיק. בר דצלותא וכו' כלומר וא"ת והרי כמה צדיקים הם עניים מדולדלים כמה זמן כהלל הזקן וכר' עקיבא ואח"כ העשירו א"כ לא ימנע אם יצאו בעת פגימו יופגמו לעולם ואם בעת שלימו יושלמו לעול' לז"א לעולם האנשים האלה ראויים היו שיפגמו לעול' אבל ע"י תפלתם בטלו כל גזרי דינין ויכלין לסלקא. דקיימא ההוא דרגא בשלימו פי' בבחינה שלימה דהיינו מיוחדת בת"ת שהוא

ג"כ נקרא שלימו דאבהן. וההוא נהר דנגיד ונפיק היינו היסוד. בעותרא בבנין ובחיין ה"ג. ובשלימו דגופא דהיינו הבריאות וחוזק הגוף עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפא.

וע"ד חייס עלייהו קב"ה לעלמא דאתי היינו סוד שישו אתה משוש כל המתאבלים עלי' דהיינו אלו שמתאבלים באבילות השכינה ישישו במשושה לעתיד כשיתוקנו כל חסרונותיה היא תתעלה לראש פנה ואלו יתעלו עמה וכל יש' עתה בעת הגלות דינם כך ממש.

ור' אלעזר פליג והוסיף ענין מוכרח בעצמו על דברי ספרי קדמאי וזה שאין ספק שבעת שליטת הירח בההוא נהר החיצונים מתבטלים ונכנעים והנשמה היא נטהרת מאותה הזוהמא והוא סיוע גדול לענין העבודה בעולם הזה. וכאשר הוא שליטת החיצונים בחסרון הלבנה בצאת הנשמה יתדבק אליה זוהמא מאותו חטאת הרובץ לפתח לידת הנשמות לחוץ ולזה צריכה הנשמה היוצאת בגריעות נקיון וטהרה מהזוהמא ההיא וז"ש **בגין** לדכאה וגו' לאייתאה לה לעלמא דאתי שהרי בעלייתה תעלה עם הזוהמא ההיא שנדבקה אליה בעת צאתה וז"ש **ובגין** לאעברא מינה ההיא זוהמא דקבילת בהאי עלמא ואין לפרש שעל הרשעים קאמר שא"כ מאי פליג אר' חייא שהרי ר' חייא לא אמר אלא באותם שהם צדיקים בני צדיקים ואי סבירא ליה דליתנהו א"כ לפלוג עליה בהכי אלא ודאי כדפירשנו הוא העיקר:

ור"ש מפרש ענין ר' אלעזר וענין ספרי קדמאי ומתרץ הכל וראשונה פתח בפסוק זה להראות שבפנימיות הקדש לא יכנס בעל מום וכ"ש החיצוני שלא יגע שם אמנם המלכות יש בה בחינות ובעצם הוא בחינת תוכיותה ופנימיותה דהיינו נקודת מרכזה נקודת בית קדש הקדשים ששם היא מקבלת אותם הנשמות בעת הייחוד וזהו אומרו **ת"ח** בההיא שעתא דההוא נהר דנגיד ונפיק אפיק כל אינון נשמתין ואתעברת נוקב' בסוד אותה נקודה ולכך כולהו קיימין לגו בתוכיות השכינה נקודת מרכזה.

בקורטא דלגו. מלת קורטא יש בה שני פירושים או לשון קורט דם והוא לשון טיפה וירצה בטיפה הפנימית מקום ההזרעה. או מלשון אוצר כדפי' בערוך דהיינו אוצר התיכון והמשמעות כולו ענין אחד כדפי'.

בסיטו קורטא יר' בתוכיות האוצר ויהי' סיטו לשון סטיו לפנים מסטיו דהיינו חלק המיוחד פנימי שבאוצר כדפי' ואם נפרש בסיטו לשון הסיט דהיינו נענוע הטיפה מקום עקירתה ותוכיותה ויש הסיט לשון הסתר שמסתתרים שם הספינות סטיו סמוך לנמל שמתכנסים שם הספינות והכל עולה דרך א' והנה שם בהעלמן נאמר אך אל הפרוכת לא

יבא שאין פגם הנחש שולט שם. אמנם **כד** סיהרא אתפגים בסטרא דההוא חויא בישא דהיינו בגבולים המתפשטים כדפי' ברעיא מהימנא ובתיקונים שאין הנקודה האמצעים נפגמת לעולם אלא העגולה המתפשטת כזה #(.) (.:

כדין כל אינון נשמתין דנפקין מן הנקודה הפנימית אל המדרגות שבהם הפגם ושליטת החסרון מפני תגבורת הדינים וההתעוררות הנחש אע"ג דכולהו קדישין והם מהתוכיות הואיל ונפקו בפגימו בכל אינון אתרי דמטו מדרגה אחר מדרגה נדבק אליהם החשך והפגם מעין אותה מדרגה שהפגם בה ויצטערו לנקיון אותו הדין ואותו הפגם בכמה צערין ממש מה שמצטער הגוף הכל מעין הנאות אל הפגם ההוא והבחינה ההיא ועתה לא יקשה מה שהקשה לעיל ר' חייא אן הוא חדוא דילהון וגו' שכך הם ממש בעציבו מעין אותם הבחינות העצבות למעלה ויש להם סמך על השכינה הרוכבת עליהם העצבה כהם וז"ש **רזא** דמלה שריין כגוונא דלעילא כדפי' ולכך אינם רחוקים מן השכינה שאדרבה יש בחינה אל השכינה שאינה שורה אלא באלו והם דבקים לה כדפי' והיינו דמסיק בחדושה הם מתחדשים בגרעונה הם גרועים נמצאת שכינה תדיר עמהם ואינם נבדלים ממנה וז"ש אלין אינון דבעיין וגו' ואלין אינון בשותפותא חדא בסיהרא לעולם אינם חסרים מהשכינה וז"ש ובג"כ איהי שריא בגוויהו תדיר דלא שבקא לון.

נשברי לב שכינה נקראת לב ונק' ה' ואמר קרוב ה' אפי' שהיא יהו"ד דהיינו שבחה עכ"ז קרוב אליהם כיון שנשברו עמה וזהו מה שאמר קריבין לה תדיר כעין שהיו בשבירתה והיינו דמסיק וע"ד להחיות לב נדכאים וגו' דהיינו באינון חיים דאתיין לה ממש שמחיה אותה מחיה אותם.

יסורין של אהבה הוא המלכות הנקראת אהבה זוטא והחסד העליון אהבה רבה ולאו דוקא בעלי יסורין אלא אלו הגולים תמיד בגלותה כגון ר' שמעון וחבריו שהיו גולים ומכתתין רגליהן מדוך לדוך ומאתר לאתר והיו הולכים בגלות וישנים פעם כאן פעם כאן בגלות שכינה כיוצא בהם ועליהם נאמר שברו על ה' אלהיו. ועליהם אמר **ובג"כ** אינון חברים שהם גולים בגלותא אינון חברים משותפים בהדה זכחה וגו' שהם ממש רוצים להשתבר בשברה.

זכאה חולקהון דצדיקייא וגו' כי עיקר למידת החכמה הוא לדעת דרך העבודה וחברי ר' שמעון היודעים בסוד היו יודעים דרכי התורה להעמיס עליהם עול השכינה בטרדתה וגלותה.

כד ברא קב"ה בינה ברא עלמא בסוד ל"ב נתיבות ל"ב אלדי"ם דבראשית.

עבד לה לסיהרא האציל המלכות להנהיג לתחתונים ואילו היתה המלכות נקשרת עם הת"ת תמיד בסוד ב' המלכים הגדולים הי' העולם מתנהג ברחמים ואין היצה"ר והיו בני אדם כמלאכים ולא הי' שכר ועונש. ועיקר הבריאה שבני אדם יזכו על צד הדין וזה בהתגברם על יצה"ר ויהיו ראויים לשכר ולזה עבד לה לסיהרא שתהי' מתמעטת ומתמלאת ע"י מעשה בני אדם וזה שהרחיקה המאציל למטה ואזעיר לה והדין גובר ויצר הרע מתגדל ובני אדם לוחמים ומעלים הלבנה ומרבים אורה וזה חלף משכורתם. והנה הזמנים שנו סדר העבודה כי בזמן שהי' בית המקדש קיים היו יש' משתדלים בקורבנין וגו' והיה הייחוד ע"י הכהנים לויים ויש' סוד ג' קוים וע"י עבודה זו היו מאירים בעבודה ג' ראשונות עליונות וג' אחרונות למלכות וז"ש **בגין** לקשרא קשרין ולאנהרא נהורין. אמנם נשתנה העת ונשתנה העבוד' דהיינו לבתר דאתחרב וגו' אתחשך נהורא דהיינו האור העליון הנמשך מן העליונות וסיהרא לא אתנהירת מן שמשא אפי' האור המעט שבו בעצמו ולא זו לבד אלא נוסף שאינם מאירים ונפרדו זה מזה והיינו או' וסיהרא לא אתנהירת מן שמשא ושמשא אסתלק מינה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ההוא מזלא יסוד שמזיל ומטיף ממנו אינון טיפין קדישין. ואתחב' בההו' דרג' דהיינו ת"ת שבו מדת המ' משתלמת ומתברכת. וע"ד כלא במזלא תליא מלתא כלומר זהו ששגור בפי הכל הכל תלוי במזל והכונה כל האושר של בני אדם והעושר והטוב וההפך הכל תלוי באותו מזל העליון כנזכר שבזמן שהו' נגד ונפק ואשתמש ביה במדת המלכות נשמה שיוצא' אז תהיה שלמה בתכלית השלימות ובזמן שאין הנהר הזה לא אנגיד אז הוא להפך הוי הכל תלוי במזל. בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא אצא במזלא אזיל לשטתי' שאמר למעל' שהנשמ' היוצאה בזמנא דאיהי בפגימו ההוא בר נש אתבר בדינ' כל יומוי בין חייבא בין זכאה הרי שהזכיות של צדיק זה אינן מועילים לו כלל הוי לא בזכותא תליא מלתא כלו' אין הדבר תלוי בזכיות אלא במזלא דהיינו היסוד בזמנ' דנגיד ונפיק או לאו כנזכר וז"ש דהא בזכותא לאו איהו כלומר אינו תלוי בו אלא עד דאתמליא ואתנהיר ממזלא. מ"ט בגין דההוא נפשא גרמא להו אפשר לפרש שהנפש הזאת היא במלכות הנקרא נפש דוד והענין כנזכר שלהיות הנפש הזאת שהיא המלכות פגומ' והנשמ' הזאת יוצא' בעת ההיא לכך היא נפגמת ומדוכא ביסורין נמצא שיסורין של הצדיק הזה ההי' נפש' דהיינו המלכות גרמא ליה: וע"ד חייס קב"ה עלייהו לפי שסבלו יסורין שאינן נאותי' להם מצד מעשיה' לכן הוא ית' חייס עליהו ומביאם לעלמא דאתי. א"נ מ"ט בגין דההיא נפשא גרמא להו כלומר הגם שאמרתי שכל אודות הרעה הזאת נמשך לנשמ' הוא מצד שיצאה בשעתא דסיהרא בפגימו עכ"ז אין נשמה יוצאה במקרה

אלא אותה הנשמה המתגלגלת לפרוע חובותיה שעשתה מגלגולה הראשון וז"ש בגין דההיא נפש' גרמ' להו כלומר הנפש ההיא החוטאת היא גרמה להו לשיצאו בשעתא דסיהרא בפגימו. וע"ד חייס עלייהו קב"ה לעלמא דאתי כלומר כל זה רחמיו ית' המה לגלגלו בפעם הזאת בעונה הזאת כדי שיזכו לעלמא דאתי. וכפי זה יאמר הכתוב כי פועל אדם מימי קדם בגלגול האחד ישלם לו או שכר או עונש וכפי האורח והדרך שדרכה הנשמה בגלגול ראשון או טוב או רע כן ימציאנו הב"ה לבוא בעת הראוי לקבל תגמולו אם טוב ואם רע. ור' אלעזר פליג ואמר שאינו תלוי בפגימו דסיהר' או בשלימו דילה אלא כל אחד מקבל עונש לפי העונות בין דסיהרא בפגימו או בשלימו ואע"ג שיצא בשעת דסיהרא בשלימו אם חטא יעונה ביסורין בגלגול ההוא בעצמו כמו אותו שיצא בשעתא דאיהי בפגימו כיון שהוא חייב למלך יפרע חובו ויפטר. וע"ד כתיב ה' צדיק יבחן ר"ל מלשון אבן בוחן שר"ל חזק ותקיף שבאותם היסורין מנכה לו עבירותיו וימצא תקיף וחזק הכח בעלמא דאתי:

רבי שמעון פתח אך אל הפרוכת וכו' נר' דסברת ר"ש כר' חייא ובספרי קדמאי שר' חייא אמר שהיסורין לצדיקי' הם יסורין של אהבה ומתוך קושיא דהכ' אית לאסתכל' וכו' הדר ביה מההיא ותפס סברת ספרי קדמאי שהיא מפני שיצאו בפגימו דסיהרא ובא ר"ש עליו השלום והרכיב שני הטעמים ביחד ואמר דהא והא איתנהו וזה וזה גורמין היסורין האהב' שאוהב אותם הב"ה ואף לפי שיצאו בשעתא דאיהי בפגימו כמו שמתבא' מדברי המאמר: דההוא נהר דנגיד כבר פי' לעיל שהוא היסוד שהוא המוציא נשמות ליתנם למלכות. ואתעבר' שהמלכות כשלוקחת הנשמות הם שוהים בה עד שיתבסמו. בקורטא דלגו פי' הערוך בערך קרט הממלאים בתיהם כסף די מליין קורטיהון סימא הבאת אל אוצרות שלג עאלת לקורתרי תלגא והכונ' שכל הנשמות נכנסים בתוך אוצר אחד שהוא לגו לפי שיש כמה חדרין אית לה כנזכר בפ' בראשית דף י"ג. בסיטו קורטא כפי פי' הערוך בערך סטיו נר' שהו' מקום צר מיוחד לאותו דבר ולנדון דידן אמר שאפי' שהנשמו' נכנסו בקורט' דלגו עכ"ז אינ' מפוזרי' בנל האוצר ההו' אלא במקום מיוחד בתוכו וז"ש בסיטו קורטא כלומר באותו מקום שבאותו קורטא. כד סיהרא אתפגים בההוא סטרא דחויא בישא שעומד על הפתח שאז בזמן ההוא מתגברת הקליפ' יותר ומתקרב' יותר מן הראוי ואסתאב ההוא נהר ולאו איהו נשמתא דאתדכיא כי כשיוצאה משבר אותה ופוגם אותה כי לפתח חטאת רובץ: בכל אינון אתרי דמטו היינו הגופות שבהם נכנסים: נשמתין אתרין הם שני גירסאות חד הי' בפנים וחד מבחוץ והכניסוה המדפיסים לפנים וכתבו שניהם והמשמעות א' או נשמתין או אתרין קב"ה אתרעי בהו: ואע"ג דנשמתין

בעציבו הכא תריץ קושי' קמיית' דהכא אית לאסתכלא וכו' דקאמר לעיל. רזא דמלה שריין כלומר אלו הנשמות שריין כגוונ' דלעיל' גופא אתפגים דהיינו סיהר' דאתפגימת ונשמת' לגו משומרת כנזכר שהנשמות קיימין לגו בסיטו קורטא ואין לקליפה שום מגע שם כמו כן יקרה לצדיק זה בעה"ז כי גופו אתפגי' ונשבר ונדכה ביסורין ונשמתו משתמרת בתוכו. ובג"כ אלין אינון דבעיין לחדתותי כי כיון שסבלו יסורין עמה והם נשברים ונפגמים כגונא דאיהי נפגמת א"כ בזמן שהיא מתחדשת לעתיד לבא ראוי והגון הוא שיתחדשו עמה כדמפרש ואזיל לקמי'. כל בשר ודאי דאלין יתחדתון בכלא כלומר כשיתחדשון בע"ה בזמן העתיד יתחדשון הנפש עם הבשר אותו בשר שנענה ונדכה בעה"ז וסבל יסורין כגונ' דלעיל'. כשתתחדש סיהר' אפי' אותו בשר תתחדש וז"ש יתחדתון בכלא אפי' הבשר ופי' הכתוב והיה מדי חדש דהיינו השכינה הנקר' חדש כמ"ש במדבר סיני בחדשו ר"ל כשהחדש הזה תתחדש יבא כל בשר אפי' הבשר להשתחוות לפני אמר ה': ובג"כ איהי שרייא בגווייהו תדיר מסקנא דשנויי' דקושיא דאקשי לעיל בהכא אית לאסתכל' וכו' אתי לתרוצי אליב' דידי'. לנשברי לב לאינון דסבלו עם סיהרא פי' לב היא המלכות אלו נשברים בשביל' מפגימו דילה. להחיות לב נדכאים באינון חיים וכו' וה"פ דקרא דכיון שסבלו יסורין והיו מדוכאים ושפלי רוח ונתחברו עמי בההו' פגימו דילי כשאתחדש אני אחדשם ואחי' לב נדכאים באות' החיים עליונים המתחדשים אותי אתן להם חלק בהם ואחיה אפי' לבם ובשר': דאתיין לה גרסי'. של אהבה אינון ולאו מיני' מההו' בר נש כאן רמז פלוגתי' דפליג אדר' אלעזר דאמר שיסורי הצדיקים הם בשביל עונותיהם ואמר שזה אינו אלא יסורין של אהב' ר"ל של מדת המלכות שנקרא אהבה זוטא: דאתדחי' מאהבה רבה דהיינו הת"ת א"נ החסד שנדחית ולא נתקשר' בימין אלא בשמאל ומשם נמשכו לה דינים וגרם פגמים: ומכלל השמוע' הזאת נתבאר סבת יסורי יעקב אע"ה כ"א מהתנאי' הנזכר' כפי סברתו שה' חפץ דכאו ליעקב למען צדקו ולהרבו' שכרו בע"ה ולכך המציאו ית' שיצ' בזמן דסיהרא בפגימו כדי שתגרום לו יסורין של אהבה כנזכר:

פתח ואמר הנה ישכיל עבדי וגו' ואוקמוה שמדבר במשיח כדאיתא במדרש: כד קב"ה בינה ברא עלמא היינו עולם האצילות. עבד לה לסיהרא ה"ג. פי' עבד לה קודם שוה לת"ת ולבתר אזער לה נהור' כלו' אחר שקטרג' ואמר' א"א לשני מלכים וכו' נטרד' ממקומ' ונתמעט אורה: דהא לית לה מגרמ' כלו' הגם כי קראתי בה ואזער לה נהור' אין הכונ' ח"ו שהיא חשוכ' משאר המדות שהרי היא בכלל האצילו' ר"ל דלית לה מגרמ' כלומ' היא מאיר' בעצם כשאר המדות אבל בבחינ' זו שאין לה מעצמ' כשאר המדות קרינן בה

מלת מיעוט וכיוצ': ובגין דאזעירת גרמה כלומר לפי שלא ענתה ולא קטרג' על מיעוטה אלא קבלה עלי' גזירת יוצרה דהיינו בינ' לכך אתנהירת בגין שמש'. א"נ כדי שלא ישאר בההו' מיעוט לעול' איהי אתנהרת משמש': ובתוקפ' דנהורין עילאין כלו' כשהשמש הזה מאיר בה אין הכונ' שהוא לבדו הוא המאיר אלא בשתוף שאר המדות. א"נ כשהת"ת מתייחד עמה מתעטר קודם בתרין עטרין דאבא ואימא וז"ש ובתוקפ' דנהורין עילאין ר"ל בתוקף אור ג' ראשונות וזהו עילאין: משתדלין בקורבנין כי לכך נקר' קרבן שהיו מתקרבי' המדות זו עם זו ומתייחדים ת"ת ומ': כהני וליואי וישראלי כהני בסוד החסד קו ימין לואי בסוד הגבור' קו שמאל ישראל בסוד הת"ת קו האמצעי הרי התקשרות המדות וז"ש בגין לקשרא קשרין כי קו וקו הוא קשר א' ובהתקשר ג' הקוים יחד זהו אומר לקשר' קשרין מי שהם כבר מקושרים והם קוים כנזכר יתקשרו כל ג' הקוים יחד. ולאנהר' נהורין כי כל מדה ומד' היא מאיר' בפני עצמ' אבל התחברותם יחד הם מאירים יותר שיאורו אור על אורם. אתחשך נהורא היינו אור המדות העליונו' ובזה סיהרא לא אתנהירת מן שמש' לפי שמסך העון הי' מבדיל בינו לבינ' אח"כ האחרון הכביד דשמשא אסתלק מינה נתעל' למעל' בג' ראשונות ובזה לא אתנהר' מדת המלכות כלל ובזה היא הולכת ונופלת בעונות כמ"ש סוכת דוד הנופלת ולכך אין לך יום דלא שלטא בי' לווטין עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפא:

ולית לך יומא וגו' יר' נוסף על זה הדינים שנשפעים מלמעל' ושליטת החיצונים ויניקתם הדינים משם וזה יכונ' בשם טומאת המקדש וזה יכונ' בשם צער ועוני וחלאים וכאבים לשכינה וז"ש ולית לך יומא דלא שלטין בי' לווטין וצערין וכאבין כמה דאתמר ולכך ראוי לכל ירא ועובד להיות עבדתו וחברתו עמה ולהצטער בצערה והיינו שברו על ה' אלדי"ו וגו' כדלעיל.

ובההוא זמנא דימטי או מצד זכו אחישנה או מצד לא זכו בעתה ימטא זמנא ודאי.

הנה ישכיל דאתער אתערותא דלעילא ומלת ישכיל לשון שכל שהוא מן החכמה ונודע כי סוד ריח היא במלכות המעלה ההתעוררות' מן המלכות למעלה עד החכמה בסוד אשה ריח נחוח לה' ולזה אמר כמאן דארח ריחא ואתי לאתערא ולאסתכלא והיינו סוד התעוררותה ממטה למעלה ומעורר החכמה והיינו ישכיל עבדי כדפי'.

ירום מסטרא דנהורא וגו' הכוונה על ג' ראשונות קשורות ברחמים עליונים וז"א ירום לרחמכם.

ונשא מעלת המלכות מצד החסד שהחסד נושא אותה למעלה ותחלת גבהותה הוא מיצחק דהיינו שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני לכך מצדם נשא וגבה אמנם מצד הת"ת המאיר בה אחר החיבוק לז"א מאד מסטרא דיעקב. ואע"ג דאוקמוה בעלי המדרש כפשטם יסכים עם הסוד וז"ש וכולא חד וגו'.

ובההוא זמנא יתער קב"ה בינה. אתערותא עילאה מהכתר והחכמה.

לאנהרא לה לסיהרא מלכות אורה יתגדל ויתרבה מתוכיות הבינה בסוד ג' ראשונות ומשם אור הלבנה כאור החכמה והיינו כמעט אצילות חדש. והנה כשתתחדש המלכות יתחדשו כל אותם המושרשים בה וז"ש יתוסף בה רוח עילאה הוא סוד תוכיות רוח חיוני בספירה.

ובג"כ יתערון דרין שהשורש אשר לנשמות היו במלכות במקום המיתה כעין מעוטה אמנם עתה שהחיה אותה ונתוסף אורה ג"כ יתוספו כל הנשמות ויתפשטו חייהם ויחיו גופם ולזה תחלה ישכיל ויחיה עבדי מדת המלכות וסוד היותה נקראת עבד היינו בחינת התלבשותה והנהגתה אל התחתונים ע"י העבד מטטרון והיינו סוד ויאמר אברהם התפשטות החסד אל עבדו מטטרון שהשכינה מתלבשת בו והיינו זקן ביתו כדפי' ששולט בזקנה עליונה דהיינו ביתו המלכות בענין שהמלכות נק' עבד והמלאך נק' זקן ביתו התלבשות השכינה בתוכו שאז ההנהג' בח"ל על ידו והיינו המושל בכל אשר לו דהיינו נער כאשר מתחדש או חסר. גם זקנתי כאשר הייחוד בתוכו והוא מושל בכל ג' בחינות ההנהג' חסד דין ורחמים והוא מושל בכל ג' בחינות אשר לו חוור סומק ירוק והם כ"ל אשר לו יסוד ג' גוונין דקשת ולכך אמר שום נא ידך ירצה מקום שליטתך דהיינו ידך תחת ירכי הירך נצח או הוד תחת ירכי יסוד וז"ש **דא** הוא צדיק דהיינו להיות לו כח מהאצילות דהיינו קיום העולם ושבועה מן שבעה העליונות שהמלכות אז מתחזקת בהנהגה אשר בו וז"ש רזא דמלה קיומא דעלמא.

דהא כדין האי עבד ממנא ברזא עלא' כי סוד תחית המתים עיקרו מן הכתר שמשם ט"ל להחיות בו מתים ויורד למטה וכאשר העבד מטטרון בסוד היסוד כדפי' אז הוא ברזא דלעילא לאחייא לון לדיירי ארעא שאפי' שהיא פעולה חשובה סוף סוף היא בתחתונים שוכני ארץ ואינם נפעלים אלא ע"י העבד שר העול'.

ויתעביד שלימא ברוחא. יתעבד העבד שלימ' ברוחא דלעילא שיתלבש רוח הרוחני עליון מהספירות בתוכו שיהי' כח פעולתו תחית המתים דהיינו לאתבא רוחין וגו' שהם מהיצירה והכסא אל מקומם שאין הפעול' בנשמות אלא בגופים דבלו כי הנשמות מקומם הם הגופים.

ברזא דשבע נהורין עלאין שבע ספירות שהם שש קצוות. בה' אלהי השמים ת"ת ומ' אלהי הארץ דאינון רזא דשלימו עלאה כל מקום שאלו שם ג' ספירות עליונות שם דהיינו ה' כתר אלהי חכמה בשמים ואלהי בינה בארץ והיינו רזא דשלימו עילא'.

דא הוא גופא היינו פי' מלת אשה לחוד ואמר שהגוף בעצמו יקרא אשה. והענין שאין הנשמ' מקיי' הגוף אלא מצד עצמו אית ליה קיומא שאם הנשמ' היתה מחיה את הגוף לא שייך למימר לא תקח אשה ודאי כל נשמה יחיה גוף אשר לה אמנם עתה שהגוף בעצמו אית ביה קיומא וגו' ניחא שאמר לא תקח גוף אחר וגו' כדמסיק. ולפרש ענין לא תקח צריך לפרש מאי כי אם אל ארצי ולהכי קאמר דכל אינון דזכו לאתקברא בארעא דישראל דהיינו אל ארצי וכדמסיק וע"ד לאינון גופיהון דישראל דאתקברו וגומר ולא לגופי וגומר והיינו אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני וגומר:

אינון בנין וגומר דאינון מייחודא דקב"ה ושכינתיה כנודע: וע"ד ירצה מטעם זה ממש יתייחס הגוף בשם אשה שהוא תחתון נקבה אל הנשמה שהיא מעלמא עילאה: ואל מולדתי אינון ישראל וצריכים שני תנאים הא' ארץ ישראל הב' יש':

עשרה דרגין דהאי עבד היינו עשר ספירות דיצירה י' מדרגות שהם גומלים השפע מלמעלה אל התחתונים וכולהו כלילן במטטרו"ן שר היציר': מגמלי אדוניו שנצוצות עליונות מתלבשות בהם לפעול ולכך הם כההוא גוונא ממש:

והאי עבד שלטא וגו' מטטרון הוא כרוב א' משני הכרובים העומדים בהיכל קדש הקדשים וכחו מתפשט בכל עשר כתות המלאכים שהם ז' היכלות עד שהכל יתייחס בשם מטטרון עולם דמטטרון עולם היצירה:

כל ההוא טיבו וגו' היינו כל המושפע מהספירות דהיינו נצוצות הקדוש' המתלבש ביצירה להשגיח בתחתונים דהיינו עשר נצוצות מעשר ספירות ואין אותם הצורות אור הת"ת לבדו או אור השכינה לבדו שלא יקרא בשם טוב כי מלת טוב הוא סוד טוב ירושלם דהיינו הייחוד לכך יהיו אותם הנצוצות אור הספירות בהיות הספירות מיוחדות דהיינו אור מתלבש באור והיינו דקאמר לעיל נהורין ובוצינין דהיינו נהורין מצד הזכר ובוצינין מצד הנקבה דהיינו נר מצוה ותורה אור והמתאחד מהם יחד הוא סוד שמשא דאשתמש בסיהרא דהיינו טוב אדוניו: ארם נהרים מקום שהרימו שתי נהרות דמעות: ויברך הגמלים לשון הברכה והשפעה. מחוץ לעיר קודם בואם לא"י ולהיכן השפיעם אל באר המים דהיינו לאתקפא חילהא ותוקפהא דהיינו בחינת באר הנקבה שבו מדרגה עשירית שהיא פועלת בה ולהכי נקט לשון נקבה חילהא ותוקפהא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. עשרה גמלים אלין אינון עשרה דרגין וגו' כמו דלעילא אית י' מדרגות הם י' ספירות כך מטטרון מושל על י' כתות מלאכי השרת והזכירן הרמב"ם ז"ל בס' המדע הקטן שבכולם אישים. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' מה כתיב הנה ישכיל עבדי עלה דסיהר' אתמר ודא הוא רזא דמהימנות' ה"ג והכל דבר אחד: דאתער אתערות' לעיל' כמאן דארח ריחא היינו התעוררות מעשה התחתונים. שהם סוד מיין נוקבין והוא כדרך המריח ריח א' שעולה באפו שמתעורר ומקבל נחת רוח כמו כן מדת המלכות אין לה נחת רוח יותר גדול ממעש' התחתונים והיא נבואה לעתיד שבזמן העתיד יהי' התעוררות וריח מעשה התחתונים כ"כ שיעלה לפני מדת המלכות שהיא ישנה בסוד הגלות ובסערת הזמן ופתאום יבא לה התעוררות הטוב ההוא הנה אז מסתכלת בכל צד מאין בא לה וזהו הנה ישכיל עבדי ולפי זה מלת דאתער אתערותא הדר כלפי העבד דקאמר קרא דהיינו המלכות. א"נ אהדר כלפי עילא דהיינו התעוררות המדות העליונות שישפיעו לה מהריח ההוא הטוב שבהם ובהגיעו אליה אז היא אתי לאתערא ולאסתכלא מאין באו לה השפע הרב ההוא כמתמי' על הדבר ושיעור הלשון הנה ישכיל דאתער אתערות' לעיל' כלומר למה ישכיל לפי שנתעורר למעל' התעוררות הרחמים והשפע הטוב ויארע לה כדרך מאן ארח ריחא וכו' כדמפרש ואזיל. ירום מסטרא דנהורא עילא' דהיינו כתר עליון והענין שיבא לה התרוממות והתקוממות מצדו והכריא איך היא הכתר מקרא דכתיב ולכן ירום לרחמכם שהוא ראש ומקור ושורש כל הרחמים פשוטים כלם ואמר כלפי השכינה שתתרומם מצד אותם הרחמים הגמורים כנזכר. ונשא מסטרא דאברהם דהיינו קו החסד וגבה מסטרא דיצחק דהיינו מצד קו הדין: מאד מצד הרחמים הרי יש לה התרוממות והתנשאות וגבהות מצד כל המדות העליונות. ואע"ג דאוקמו' במדרש במלך המשיח וכלא חד שאינו חולק עם זה כי מלך המשיח היינו מדת המלכות כנזכר בפ' ויחי: לאנהר' לה לסיהר' כדקא יאות שלא יהי' כמו עד עתה שהית' מאיר' וחוזרת ונחשכת אלא יהא לה נהור' כדקא יאות שאין אחריו חשך כלל. ובג"ד יתוסף בה רוח עילא' ה"ג והכוונה כי להיות הת"ת יתגדל אורו כאור כל שבעת הימים שהם כל המדות א"נ כאור הבינה הנק' שבעת ימים בג"ד יתוסף במלכות רוח עילא' כי כל מה שנוטל הת"ת הוא מביאו אליה. ודא הוא עבדי כלומר ודא הוא דקאמר קרא הנה ישכיל עבדי דהיינו הלבנ'. רזא דמפתחן דמארי' בידיה כנזכר בפ' בשלח למלכ' דאפקיד בידה' דמטרונית' כל אבני בליסטראין וכו' וכן המלכות ע"י נעשית מלאכ' כל העולמות כלם הן להעניש הן להשכיר וז"ש מפתחן מפתחות השכר והעונש. וכד"א ויאמר אברהם אל עבדו רהיינו הת"ת הנק' אברהם ע"ש שהוא

אב הנשמות של כל יש' אמ' אל עבדו דא סיהרא מלכו'. מטטרון דאיהו עבד נראה שהוא כמו ד"א שהפסוק שייך ג"כ לדורשו במטטרון. א"נ האמירה הזאת דויאמ' אברהם ת"ת אל עבדו הית' לשניה' כא' למדת המלכות ולמטטרון ששניהם שווים בשמם ששמו כשם רבו שאין מטטרון עושה דבר זה לבדו אלא ע"י מדת המלכות והמלכות אינה עושה דבר אלא בהתלבשות' במטטרון לזה שניה' נק' עבדו להיות שדבר התחיה אינה נעש' אלא ע"י שניה' כדמפרש ואזיל. וי"ס דלא גרסי' דא מטטרון אלא הכל נדרש על המלכות וכן עיקר כי מפתח התחי' לא נמסר ביד שליח. המושל בכל אשר לו בגין דכל גוונין וכו' אם על המלכות נאמ' הכוונה הוא לפי שהמלכות כולל ג' גוונין הללו שהם חג"ת והיא רגל ד' ואומר אשר לו ר"ל אשר לו לת"ת ע"ד לי הכסף ולי הזהב שהם חסד וגבורה ושניהם של ת"ת וז"ש המושל בכל אשר לו דהיינו השכינה המושלת בחסד וגבורה של הת"ת ואם על מט"ט נאמר שפיר דמי שייך לומר בגין דכל גוונין אתחזיין שהם סוד ארגמ"ן והם מרכבה אל גוונין עליוני' דהיינו המדו' ומתגלים ומתראים בו וזהו בגין דאתחזיין ביה כל גוונין ונמצא שמטטרון מושל בכל אשר לו: דא הוא צדיק כדי ליקח ממנו כח וחיל להחיו' המתים וכדקאמר בסמוך ויתעביד שליחא ברוחא דלעילא וקראו ליסוד קיומא דעלמא שכן היסוד הזה הוא קיום המלכות הנקר' עולם. כדין האי עבד מלכו' או מטטרון או שניה' כנזכר. ברוחא דלעיל' דהיינו מה שנוטל ממדת היסוד. דאתבליאו ואתרקבו ה"ג. לאתלבשא ברזא דשבע נהורין פי' הכתוב ואשביעך אתן לך כח השבע ספירות והשפעתם. דאינון רזא דשלימו עילא' הוא פי' של בה' אלהי השמים דהיינו בה' חכמה אלהי השמים בינ' אלהי של ת"ת הנקר' שמים ע"ד מ"ש בתיקונין אלהי אברהם אלהי יצחק וגומר דהיינו חכמה ובינ' שהם אלהי אברהם. ויצחק שהם חסד גבורה וז"ש דאינון רזא דשלימו עילא' כי שלימות' של השבע ספי' בא להם מאת חכמה ובינה ושיעור הכתוב ואשביעך אתן לך כח השבע עם כח והשפע' של ה' אלהי השמים וביי"ת דבה' הוא במקו' עם. דאית ליה קיומ' הוקש' לו מלת אשה דאינו אלא מלא תרווד רקב לז"א דאית ליה קיומא כלומר כבר יש לכל אחד וא' אותו העצם הנקרא לוז שממנו יתקיים ויתגלם שהעצם ההוא קיים ולכן יצדק לומר אשה ואפשר דמפרש אשה לשון ישות ופי' אותו היש המעט הנשאר שהוא העצם הנקרא לוז כנזכר. דכל אינון דאתקברו הכונה לדקדק מ"ש הכתוב ואלהי הארץ כלומר הארץ הידוע' דהיינו ארץ ישראל ופי' ואלהי הארץ אשר אתה הולך עלי' להחיות מתיה ולכך הוקש' לו וכי מתי א"י חיים ולא של ח"ל לז"א דכל אינון דאתקברו וכו' כלומר להיות שמתי א"י עתידים לחיות קודם מתי ח"ל לכך הזכיר ואלהי הארץ לרמוז אל הארץ הלזו הקדוש' וה"ה למתי ח"ל. נהר דנגיד ונפיק

פי' הישוד שממנו יוצאים התולדות כנודע. דאיהי קדמא' לשאר ארעין שהיא קודמת לתחיית מתיה משאר ארעין. אלא אל ארצי כמה דאתמר ואל מולדתי אלין אינון ישראל ה"ג ופי' אל ארצי כמה דאתמר שהם מתי א"י ואל מולדתי אינון ישראל ר"ל ישראל שמתו בח"ל. ת"ח מה כתיב ויקח העבד וכו' כיון באו' ת"ח ר"ל אל יעלה על דעתך שא"א לפרש כל הפרש' ע"ד הנז' ע"ד שפי' הסבא בפסוק ואתם ידעתם את נפש הגר וכו' לז"א ת"ח כלומר בא וראה כי הפרשה תפורש על הדרך הנז' ולכך חזר לפרש מי הוא העבד הזה הלוקח ואמ' שהוא האמור לרמוז שעל הדרך האמור יפורש ג"כ מכאן ולהלא'. עשרה דרגין דהאי עבד היינו עשר דיציר' דהיינו עשרה היכלות שבהיכל קודש הקדשים כולל ג' היכלות. שלטא עלייהו שכן הוא ראש ושר שלהם והוא הכולל' יחד שכן הוא במדרגת הת"ת שכולל ואוחז כל הקצוות וז"ש כגוונא דלעילא באצילות כנזכר. א"נ כגוונא דלעיל' הדר למלת עשרה גמלים ואמ' שההיכלות הללו הם כגוונא דלעילא כלו' שהם נגדיים ולבושי' למדות העליונו' שכן היכל קדש הקדשים כנגד ג' ראשונות כנזכר וכו' וז"ש עשרה גמלים וכו' כגוונא דלעילא וכו' כההוא גוונא ממש. מגמלי אדוניו דאינון כההוא גוונא והכי פירושו אלו העשר מדרגו' הם כאותם העשר גמולי' שהם המדו' העליונו' הגומלי' חסד לאדוניו שהוא המלכות ומשפיעי' בה רוב ברכות א"נ אדוניו ת"ת ע"ש שמדות הוא כוללם כולם ונק' על שמו והכוונה שההיכלות דומי' למדות כנזכר. כל ההוא טיבו רוחין עילאין ר"ל כל טוב אדוניו הוא סוד הנשמו' שנתמצאו מאינון נהורין ובוצינין ומביאי' עמו כדי להחזירם לפגרים מתים ולהחיותם וכנה אותם טוב לפי שאין למלכות יותר טוב כי אם קבוץ נשמות ישראל שעל ידם היא מתייחדת עם הת"ת כנודע ושיעור הלשון וכל טוב הבא אל אדוניו מלכות מאינון נהורין עילאין. וכל טוב אדוניו ההוא שמוש' דשמשא היינו כמו ד"א והוא לרמוז למציאו' המשכ' ההשפע' נק' טוב ומלת אדוניו חוזר לת"ת וז"ש היינו שמשא דלפי' קמא אדונתו מל'. דבכת תמן מדקאמ' ארם נהרים שהיל"ל ארם לבד ואמר נהרים ע"ש הבכיה ע"ד הורידי כנחל דמעה. א"נ מסיפי' דקרא מוכח דקאמר אל עיר נחור מלשון חרונים שבו היה החרון שהוא חרבן בי מקדשא. ויברך הגמלים וכו' לאתתקפא ידוע כי כל הברכה או השתחויה מורה היותו מתברך שמשפיל ראשו וכורע ומקבל עליו הברכות וכמו כן העבד הזה הבריך העשר היכלות כלומר תקנם וקשטם כדי שיקבלו הברכות ממדת המלכות הנק' באר המים ושיעור הכתוב ויברך הגמלים אשר הם חוץ לעיר אל באר המים דהיינו המלכות ולמה בגין לאתתקפא וכו' והכוונה שעם היות שכל טוב אדוניו בידו כנזכר חוזר ומתקשר פע' אחרת עם הבאר הזה כדי לאתתקפא חילהא ר"ל כוחותיה א"נ כמו חיילהא דהיינו

ההיכלו' חיילותיה שיתחזקו ויתתקפו מכחה עד לא תיעול לאקמא לאינון גופין עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפב.

לעת ערב. דחיקא לי טובא שהתחיה יהי' בסוד ח"ת לאלף הששי א"כ אינו ערב ממש אלא אם נאמר שבערך כל ששת אלפים יחד הוא עת ערב לכולם. כעין יום הששי לכל ימי השבת והיינו דכתיב יצא אדם ת"ת לפעלו להנהיג העולם בדיניו ועבודתו עדי ערב דהיינו עד יום הששי שהוא זמן ביעור החיצונים כלי פעולת הדין והיינו כי ינטו צללי ערב שהם החיצונים כמבואר בכמה דוכתי.

באילנא דחיי ת"ת תורה.

ולנטלא נשמתא היא ג"כ תקרא מים מפני שע"י עסק התורה שהיא מים והיינו מתקנה מאתרה שהרי כששאב הגוף הנשמה בראשונה שכחה כל התורה שלמדה כנודע ועתה בתחיה לא תשכח הנשמה מה שלמדה בג"ע אלא תהיה מתוקנת בתורה כדקא חזי:

הטי נא כדך לשון כ"ד ספרי תורה ירצה הטי ועסוקי בתורתך ואשתה משפע תורתך ונראה במה עסקת בהיותך בגוף:

חכמתא עילאה בסודות התורה:

ודא היא שאלתא אחר שכולם שואבות יבחין ביניהם אותם ששאבו סודות התורה:

ואמרה אלי גם אתה שתה ירצה שיודע בסודותיו לפתוח המקורות העליונים להשפיע שפע למטטרון ראש היצירה היכל קדש הקדשים ואח"כ להמשיך המדרגות כולם והיינו גם לגמליך אשקה שהם שותים ממטטרון ע"י סוד הזווג שמזווגים אותם העוסקים בעבודה וז"ש כולהו אשתקיין וגו' דהיינו סוד הזווג בימי החול כדפי' בפ' פקודי.

ולבתר דאלין יקומון. לא בקרא קא עסיק אלא באמונת תחית המתים קאמר:

ויתחדתון וגו' שלא יתחדשו הגופים בקימתן אלא יקומו במומן ואח"כ יתחדשו חדוש שני ויתרפאו מזוהמתן שנז' בזוהר הנעלם בפ' לך לך:

ויתחדש עלמא כמלקדמין היינו חידוש תיקונו מחטא אדם הא' וטהרתו מזוהמת קללת הנחש אמנם חדוש אלף השביעי הוא ענין לעצמו ויתבאר בס' אלימה ב"ה:

ישכיל עבדי מדת המלכות בהתלבשות העבד מטטרון:

ירום וגו' כדפי' לעיל שהם ג' ראשונות וג' אבות.

כאשר שמשו עליך רבים כאשר בכו עליך על גלות השכינה רבים היינו מלאכי שלום והיינו דמפרש ואזיל **ת"ח** דהא אתמר דכד וגו' הן אראלם היינו מלאכים דשכינתא שהם

הנקראים אראלים ביו"ד שהיא השכינה וחסרה מביניהם ונקראו אראלם בלא יו"ד כדפי' באיכה.

מלאכי שלום היינו מלאכין דדכורא ואלו ואלו בכו על השכינה הגולה מעליהם.

כן משחת מאיש דהיינו שנסתלקו ממנו בחינת "א"י"ש דהיינו א' כתר י' חכמה ש' תשובה ונשאר איש מלחמה ודין איש נודד ממקומו והמראה הטוב שהיה לשם אי"ש נשחת.

גוונוי א' חוור י' ירוק ש' סומק והיינו שהוא נק' איש כאומ' והאיש גבריאל ואיש בחשבון שד"י בשלשה אותיות והיינו כחשבון מטטרון ומשחת מאיש שבו מראהו העליון המאיר בו ודיוקניה ושיעור קומתו תלויה בספי' וכיון שחרב בית המקדש אמעוט כנפי החיות ממש משחת מאיש מראהו.

ד"א כן משחת פי' זה בת"ת ועם היות שפי' ראשון בת"ת לעיל פירש בערך הספירות שבו והיינו דמפרש לא קיימו שמים בנהורא דילהון אפי' אור הראוי להם אצ"ל הנמשך להם משאר הספירות העליונות אלא אפילו ההגון אליהם משלהם וטעם לכלהו פירושי דכולהו קשוט פי' ואמר **ורזא** דמלה וגו' ועיקר טעמו לפרש שאפי' ההגון והראוי אל הת"ת לא נשפע עליו כדמסיק הצדיק אבד וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל **כ' כמה** דאתמר ולעבודתו עדי ערב רוצה לומר יצא האדם דיצירה שהוא העבד הנזכר לפעלו ולעבודתו שהוא עבודת תחיית המתים אימתי עד שיבא הערב שהוא ערב שבת כדמפרש. וכתיב כי ינטו צללי ערב הכריח עוד כי הערב הזה דאמר קרא לעת ערב הוא ערב שבת ולא לשון ערב ממש שכן כתיב כי ינטו ורישי' דקרא קאמר אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב כמקוננים ומצטערי' על הצרות העתידות לבא עליהם באותו הזמן שהם חבלי משיח שהוא נקרא ערב. ושאבין ל"ג. כל אינון רוחין דאינון בגווה היינו הנפשות שעל קבריהם שלכך נק' הציון נפש כמ"ש בונין לו נפש על קברו ע"ש שהקבר הוא משכן לנפש והנפשות יוצאות לקראת חלק נשמותיהם וז"ש כל רוחין ר"ל נפשין דאינון בגווה שהם ממש בבטן הארץ יוצאות לנטלא נשמתא ושעור הלשון לנטלא נשמתא ולקבלא לה מאתרה דהיינו מג"ע העליון מתקנא כדקא יאות. הטי נא כדך ואשתה וגו' ע"ד זיל תהי בי' אקנקניה דרב אדא. אנת בעי למשתי וגו' משיב לו איך עסק בסודות התורה ואומר לו שמטטרון זה הוא שותה ומשתקה מההיא השפעה העליונה כשנשפעת לעולמות וראש לכלם הוא מטטרון ואחריו כל מחנות המלאכים ימשוכו:

אף על גב דאשתקיין הוקשה לו כי אם ענין זה הוא תשובת הנפש ההיא שמשיבה שהיא שותה קודם ואחריו כל המחנות לא הוה לי' לקרא לומר גם לגמליך אשקה כנראה

שהוא המשקה אותו ואותם אלא אתם שתה וגם גמליך שותים מאי שתה ומאי אשקה שנראה שההשקא' תלויה בידו ואינה תלויה אלא ביד מטטרון כי הוא השות' מלמעלה ומשק' לתחתונים לז"א אין הכי נמי כי ההשקא' תלויה במטטרון אלא לעולם לא בא לידו אלא מצד הצדיקים כדמפרש ואזיל וז"ש אע"ג דאשתקיין מהאי דרגא דהיינו מטטרון ולא שייך בהו לומר שתה ואשקה עכ"ז כולהו אשתקיין מפולחנא דצדיקייא א"כ שפיר קרינא בהו שתה ואשקה כי הצדיק הזה הוא המשקהו. ת"ח דהא אתמר וכו' בא לפרש סיפי' דקרא דאמר אשר הוכיח ה' לבן אדוני. דהא אתמר בפ' לך לך. דתיאובתא דדכורא לגבי נוקבא היינו מציאות ההשפע' היוצאה מהת"ת אל המלכות. ובג"כ היא האשה אשר הוכיח ה' לבן אדוני פי' היא האשה זו הגוף אשר הוכיח דאיהי זמינא לבן אדוני להוא רעותא דנשמתא דנפקא מן דכורא פי' הנשמה אשר יצאה מהת"ת אשה היא לו לבן ואומר מטטרון זה הגוף הוא מזומן לבן אדוני דהיינו ת"ת כלומר לנשמ' שיצאה מהת"ת. ואינון גופין זמינין לאתערא בקדמיתא לפי שעסקו בתורה שהיא אילנא דחיי והיא גרמא לון שיקומין בתחל' כדקאמרן לעיל וכדין כתיב וכו' ישמח ה' במעשיו שהמעשים שעשה עד עתה לא היה בהם שמחה לפי שנפסדו אח"כ והכל היה גלוי לפניו בשעת הבריאה אבל לעתיד לבא שיחיו לעולם אז ישמח ה' במעשיו. ובגין כך ישכיל עבדי כלומר ישכיל ויבין בהשתכלות והתבוננות לאהדרא נשמתין כל חד וחד לאתריה. מי שעוסק בתורה ישוב נשמתו אל גופו שעסק עמו בתורה ומי שלא עסק בתורה ישוב נשמתו בגופו ממש שלא עסק. וכמה דאיהי משתנית וכו' ושיעור הכתוב מדבר כלפי העבד הנז' דהיינו השכינה מלובש' במטטרון כנזכר ואומרים לה כאשר שממו ותמהו עליך רבים מחמת שנשתנית ממה שהיית קודם כן ממש נשחת מאיש שהו' הת"ת מראהו מהיו' לו צורת איש כי כמו שהגיע לך צער על הגלות והחרבן כן הגיע לו דכתיב חשך השמש וכו'. לא נהיר נהוריה ואשתני וכו' כלו' ההשתנות שלה הו' בעצם וז"ש כאשר שממו עליך כלומר על עצמותיך אבל ההשתנות שלו אינו בעצם אלא בערך דלא נהיר נהורי' כלומר שאינו מאיר לאחרים וז"ש כן משחת מאיש מראהו ר"ל ההשחת' שהגיע לאיש ת"ת לא היה אלא במראהו ר"ל בהארה שמתראה בה ומאיר בה לאחרים לבד לא בעצמותו וזהו שהכריח מפסוק דקאמר חשך השמש בצאתו ולא אמר נחשך שהי' מורה שהחשך היה בו בעצמותו אלא חשך לאחרים אבל לא הגיע השחרות לו לעצמו לכן הקדים לפרש פסוק זה כדי שמז' יובן הפסוק שהו' בו כנז': ד"א כן משח' וכו' מהאי עבד וכו' להיות דבפי' קמא נדחק לפרש מלת מראהו ואדרבא מראהו ר"ל מראה הפנים ממש שהוא הכל לכך אמר ד"א וכו' שאינו אלא על מטטרון ושיעור הכתוב רישי' דקרא מדבר

כלפי ישראל ואמר כי כמו ששממו ותמהו עליך רבים כל העוברים בך שראוך חרבה ושוממ' כן מהשממון הזה הגיע פגם למעלה במטטרון והשחת' מהיות לו מראה וצורת איש ממה שהי' מעיקרא: ד"א כן משחת וכו' כד"א אלביש שמים קדרות וכו' הכונה שממש לת"ת בעצמותו הגיע ההשתנות כד"א אלביש שמים ת"ת קדרות שאם תרצה לפרש בערך שאינו מאיר לאחרים היינו דכתיב ושק אשים כסותם שלא יאירו לאחרים. א"כ מ"ש אלביש שמים ר"ל לעצמות השמים ממש וההכרח דהא מן יומא דאתחרב לא קיימו שמים דהיינו ת"ת בנהור' דילהון כאו' ושמים לא זכו בעיניו והסבה דלא אשתכחו זכר ונקב' וכו'. ובג"כ משחת מאיש מראהו ר"ל נשחת מראהו מצד שלא היה איש שלא יקרא איש אלא בהיות' זכר ונקבה כאו' ויקרא את שמם אדם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפב:

וכדין כל אינון נשמתין וגו' אהדר לתחלת דבריו הנולדים בחסרון הלבנה דקאמר לעיל. וענין זה יתיישב במה שהוקדם לנו שהנשמות שכליות והם מאירות מהספירות השכליות כעין הארת הככבים הגשמיים מן השמש ואם המלכות לבנה מאירה באור החמה כולם מאירות מאותו האור ונמשכות לעולם בהארה ההיא ואם הלבנה אמם שהם נכללים בבטנה וסתריה אינה מאיר' מאור השמש גם הם אינם מאירים. וכל זה בהקדמה שהם גופים מוכנים לקבל האור כהכנת הככבים מן החמה וזהו תועלת הנשמות בייחוד העליון שאור הת"ת יאירם כאשר תאיר השכינה וזה משל אל השכלים העליונים כדפי'. **והוא נער**. עיקר שם נער למטטרון והמלכות נערה מפני היותה מתלבשת בו בסוד שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך.

ובגין דלא מתפרשן צדיק וצדק כמו שצדק נקרא נערה צדיק יקרא נער.

בני בלהה וגו' הענין שהשבטים הם י"ב כנגד י"ב אבנים למלכות וח' מהם באברים הפנימיים וד' בני השפחות הם בסוד וכל אחוריהם ביתה כנז' פ' ויצא ולזה אמר והוא נער בזווג ומאיר אצ"ל שאר אברים הפנימיים אלא אפי' עם בני בלהה ובני זלפה נשי אביו והם ד' בחינות במלכות שהת"ת מתייחד בהם כנז' פ' ויחי ולכך מהייחוד משתעשען בחדוה שכולם נכללים בסוד הייחוד העליון ותחלה חדשם ויתקנם בסוד סלוקם וכללותם למעלה היכל אל היכל עד העלותם אל קדש הקדשים כדפי' בפ' פקודי ואח"כ ישעשעם בזווג וז"ש **לחדתא** ולאשתעשעא לון בחדוה דיליה מצד הבינה שמשם סוד התעוררות היחוד כענין אומ' לצדיקים לעתיד לבא עיקר שמחת הצדיק בעולם הבא ודאי.

דכל דיוקנא דיעקב וגו' בערך בחינת הספירה בעצמה וכל מה דאיערע וגו' היינו מה שנוסף תיקון בספירה ומתיילד בה.
ותרוייהו כחדא אזלי לעולם שתי מדות אלו יחד ואינם מתפרדות גוף וברית חשבינן חד כמו וא"ו שאי אפשר לזכור זאת בלא זאת והיינו כחדא אזלי.
בגין דאינון רזא חדא בסוד תיקונם וקישוטם הנוסף תמיד על מציאותם.
ודיוקנא חדא עצמותם והכל יוכרח מסוד וא"ו ראשונה כשניה ודומות הכל יחד.
דיהבי עינייהו פי' עיניהם מקורי השגחתם בבנות הארץ משפיעים האברים אשר תחת המלכות שהם ההיכלות לכחות המשפיעים לחצונים כדפי' בפ' פקודי והיינו דבתם רעה והתעוררות המעלה היסוד מן התחתונים אל הת"ת והיסוד אין רצונו להשפיע והמדרגות התחתונות מצד דינם צריכים לקיימן ולהשפיעם לקיום ההנהגה והת"ת מצד הגבורה אינו חישש ומשפיעם והיסוד מצד דקות הפנימיות העליון אינו רוצה בהם והכל מתיישב במקומו.
ת"ח כמה קב"ה רחים וגו' ובעי לנטרא וגו' שהכל חביב לפני הב"ה ושומרם ושומר כל קניינם ומזהירם להשמר מן הדין.
כד סליק צפרא וגו' היינו שאברהם מתעורר מצד דאחיד ליה לדינא לכוללו עמו קצת. והזמן הב' בשירותא דתלת שעי וגו' שהוא שליטת הת"ת ג"כ ימתקנו עד המנחה והרי שני זמנים אלו אין הדין פועל כל כך אמנם משש שעות ומחצה יתחיל הגבור' לבדה להתעורר בלא מיתוק ויתחבר עם המלכות דהיינו או' **ואתער** דינא דלתתא מלכות לאתקשרא בדינא דלעילא גבורה וצריך האדם להזהיר והזהירות הוא שבשני זמנים הראשונים יתעורר קצת דין ויזהר שלא יעשה צרכיו ולא יאכל עד שיתפלל ובשלשה שעות שלא יקלל שמא יפגע באותו רגע שהדין שולט בו ובערב ובלילה שלא יצא יחידי וגו'. כל שכן וגו' ואע"ג דאינהו לא חזו מזלא דידהו חזי והעיקר נמשך מהשר העליון היודע במעלתן של ישראל וקובע בלבם השנאה. הרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כ' וכדין כל אינון נשמתין כלומר אז מזמן החרבן דלא אשתכחו דכר ונוקבא ביחודא חד למעלה כל אותם הנשמות שיוצאות עד היום הוי להו שינוייא מאותם שיצאו בזמנא דשמשא אתחבר בסיהר' דהיינו בפני הבית והכונה להכריח קצת דרושו שהתחיל בו שהצדיקים המדוכים ביסורין הם לפי שיצאו בזמן ששולט הדין שאז לא אשתכחו דכר ונוקבא כנזכר וז"ש כמה דאתמ' דהיינו בדרוש הקודם. ואדל"ג מלת דנפקי ופי' כל הנשמות שבזמן החרבן כלהו הוי להו שנויא וכו' מפני דלא אשתכח דכר ונוקבא א"כ

מכאן שכל הנשמות היוצאות בזמנ' דלא אשתכחו דכר ונוקבא הם מדוכאים ביסורין וז"ש כמה דאתמר.

וע"ד אלה תולדות יעקב יוסף וגו' ואתמר פי' אלה התולדות של יעקב כשמתחבר בסיהרא מי המוציא אותם יוסף וז"ש ואתמר לעיל דף ק"פ. והוא נער פי' יוסף דהיינו היסוד נקרא נער על שם המלכות הנקרא נערה ולמה נקרא על שמה בגין דלא מתפרשין לעלמין צדיק וצדק כדמפרש ואזיל כמה דאיהי אתקרי בשמא דדכורא שהרי נקרא צדק על שמו הנקרא צדיק וכיוצא בזה כנזכר בפ' פנחס דף ר"ל. הכי נמי אתקרי איהו בשמא דילה שהיא נקרא נערה והוא נקרא נער על שמה והו' ע"ש תתחדש כנשר נעורייכי שכשהי' מתחדש בסוד נערה מתחדש הוא ג"כ ונקרא נער והוא מחדש כל המדות ואפי' בני בלהה ובני זלפה שהם סוד הקשרין הוא מחדש אותם וז"ש והוא נער את בני בלהה וכו' וז"ש בכלהו קיימא לחדתא כלומר אפי' אלו וז"ש ג"כ דכלהו ענפין היינו המדות הנקרא' ענפין דאילנא ת"ת שהו' גופא ועלין היינו ד' קשרין שהם בני בלהה וכו' לפי שהם נכללים במדות כמו העלין הנכללין בענפי' כנזכר בפ' ויצא דף קנ"ה:

אלה תולדות יעקב יוסף כמה דאתמר הוא פי' אחר שנאמר וחוזר ואומר כדי לחדש ודא הוא רזא דאת ו"ו כדלקמי'. ודא הוא רזא דאת ו"ו וכו' ירצה כי כשמזכיר אדם ו' אפיק ו' אחרת ורומז אל היסוד שהיא ו' זעירא המקושרת עם ו' רברב' ת"ת וז"ש דאזלי תרוויהו שא"א להזכיר ו' בלתי שיזכיר ו' אחרת עמו והטעם בגין דאינון רזא חדא וכו'. ר"ל כמו שהת"ת מכריע בין החסד והגבורה כן היסוד מכריע בין הנצח וההוד וז"ש דאינון רזא חדא ודיוקנא חדא כלו' כמו שבדיוקן הם דומים זה לזה כמו שארז"ל וכנזכר לעיל בדף ק"פ כן תקיש בפעולותיהם שהם דומים זה לזה כנזכר **ויבא** יוסף וכו' לאבוי עלייהו גרסי'. וכי הא במניינ' קצר לשון הקושיא וכאלו אמר וכי האחים עושים לאחיהם דבר זה מה תאמר שלא נכנסו במנין שאלו בני הגבורות ואלו בני השפחות הא במניינא הוו. אלא יוסף הוה קאמר כלומר יוסף הוא דקאמר ובודה מלבו וזהו דבתם רעה שהוציא להם דבה שלא הי' בהם. ועל דא אתענש דאי הוה כדבריו לא הי' ראוי ליענש שראוי הוא להוכיח לאחיו אלא ודאי שקר היה דובר על אחיו ולהכי אתענש. ויהבי עינייהו בבנת ארעא היינו כחות החיצונים היושבים מחוץ למחנה והם אחוזות במלכות הנקרא ארץ והם נקרא' בנות הארץ וע"י שהם היו מביטים ומסתכלים בבנות הארץ ממש היו נותנים מזון וכח יניקה לדרגין אלין דלא קדישין ולא היו חוששי' שעל ידי ראייתם היו נזונים סטרא דמסאבא ומפשר דנפקא לי' מדקאמר קרא רעה שהקליפה נקרא רעה דהיל"ל את דבתם וסתם דבה הי' רעה כאומר ומוציא דבה.

ר' אלעזר פתח ואמר לך עמי וגו' זמנין אית ביומא דדינ' שריא וכו' מכי ינטו צללי ערב הוא עת שליטת הדינין כנזכר בפ' חיי שרה דף קל"ב וכדלקמן וז"ש לקמיה ואינון זמנין ידיען. דלא יפגע ביה ההוא דינא ה"ג. אברהם אתער בעלמא ואחיד ליה לדינא ע"ד התקיעות של תשר"ת אברהם מהאי סטרא ויעקב מהאי סטרא ויצחק אחיד ביניהו הרי שבפנות בקר יצחק מקושר באברהם ואח"כ הולך ומתקשר ביעקב וז"ש נטיל דינא ר"ל נוסע כתרגומו ויסעו ונטלו: דאתער דינא לאתרי' דהיינו מדת הגבורה חוזרת אל מקומה בלתי התקשרות החסד והת"ת ואז מתקשר במדת המלכות שהיא מידת הדין ומצא מין את מינו וז"ש ואתער דינא דלתתא דהיינו המלכות לאתקשר' בדינא דלעילא. דבתר דאעב' דינא לית לי' רשו שבאות' העת הית' מדת הדין מתוח כנגדו ויכול לו וכשעבר' העת ההיא בת דינא בטצ דינא. בגין רחימותא דאיהו רחים לון לישר' שכן אמר להם לך עמי בא בחדרך חבי כמעט רגע וגו' והזהרות אחרות כיוצא בהם. שנאין אומות העולם לישראל שאו' אנן רחיקין ואינון קריבין ומטעם זה ממש נמשכה שנאתן של שבטים ליוסף וזהו ת"ח בגין רחימותא דרחים יעקב. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפג.

ת"ח כמה דרגין וגו' מהם יצירה ומהם עשיה והם משתלשלות אלו מאלו עד אין מספר ואינם חלקי העולם להיותם אלו כאן ואלו כאן שרים [488] במציאותם שאינם גיוס אמנם הם רוחניות שהם משתלשלות זו למטה מזו והם זו על זו כסדר העלולים אלו מאלו ולכך הם דרגין לדרגין אלו לצורך אלו [489] וכיוצא.

וכלהו קיימי דא על דא כגלדי בצלים במשל הגשמי ולא לבד יהיה על מציאות הסוגים כגון היצירה על העשיה לבד אלא אפי' על פרטי האישים הם דרגא על דרגא ולא תאמר שיש ריקות ביניהם שאין דבר ריק אלא דא לעילא מן דא מקום שסיים זה מתחיל זה באין ריקות כלל ועם היותם כך לא יחוייב שיהיו יונקים התחתון מן העליון אלא נשתלשלו כסדר השתלשלותם אמנם יניקתם כלהו יונקי כדקא חזי לון ימצאו שני מדרגות זו למעלה מזו והם בפעולות שונות לפי יניקתם זו יונקת מן הדין וזו מן החסד וז"ש **אלין** מימינא ואלין משמאלא וא"ת א"כ מה טעם קשורם אלו על אלו נראה בלבול הסדר אחר שכל א' יונק מסבתו העליונה או מקום יניקתו א"כ למה ישתלשלד זו מזו לז"א שהיא החכמה האלי"ת **וכלהו** אתמנין אלין על אלין שהעליונה שולטת על התחתונה כדי שישלוט הדין על הרחמים והרחמים על הדין לצורך ההנהגה והיינו או' כולא כדקא יאות וזה טעם

[488] בכת"י ה"ב כ' שהם:
[489] בכת"י הב' כ' ואלו לשליחות אלו:

לספירות ממש שהם חסד על גבורה וגו' והדין אינו עם הדין אלא הם משתלשלות בדרך א' ויונקות בדרך אחרת כדפי'.

תרין דרגין וגו' נצח והוד.

בגו אספקלריא דלא נהרא מלכות שהיא נבואת כל הנביאים ויש מדרגה למטה מזו והיא מראה בחלום דהיינו חד משיתין בנבואה והיינו המלכות מקום הנבואה למטה ממנה כסא למטה מכסא היכל קדש הקדשים דהיינו מטטרון הם ג' מדרגות למטה ממטטרון היכל הרצון ובו מיכאל אוריאל גבריאל נמצא גבריאל מדרגה ששית לנבואה מהמלכות וכל מדרגה כלולה מי' הם ששים והחלום בעשירית אחרונה מגבריאל והנבואה בנצח והוד ראשונה מהמלכות נמצא חלום א' מששים בנבוא'. ויש לפרשו בדרך אחרת שהנבואה מנצח והוד במלכות ונתלבשו בהיכל נוגה ועצם השמים ולבנת הספיר ורוח הקדש מבחינת התלבשם יחד אמנם החלום מההיכלות לבד ולפעמים מבחינת התלבשות המדרגות עד החיצונים. אמנם החלום הכשר לכשרים הוא מההיכלות עצמן וכשתמנה כמה מדרגות בין נביא לחלום תמצא ששה מדרגות דהיינו נבוא' מאצילות חלום מההיכלות התחתונות שהם נוגה ועצם השמים כדפי' נמצא שיש בין זה לזה מההיכלות ארבעה דהיינו זכות ואהב' ורצון וקדש הקדשים והכסא חמשה והיינו החלום בששית כדפי'.

כדיבו וקשוט דהיינו קשוט מן הטובים וכדיבא מן החיצונים.

ומלה מלכות שלטא על כולא וכפי מה שהפה העליון גוזר הוא עיקר ההכרע' וכאשר יפשרו אותו למט' יעוררו הפה העליון שיכריע לצד ההוא אמנם אין המלכות מבטלת דברי ב"ד עליון מכל וכל אלא מכרעת לצד אחד כך החלום צריך פתרון שהוא כעין הכרע' לצד א' ולכך אמר פשרא טבא דהיינו להכריעו לצד הטוב לצד הימין.

ור' יהודה פליג שאין הדבר תלוי בב"ד עליון אלא הכל מב"ד תחתון אפי' שיהי' מצד הקדושה ומדת המלכות דבור יכריע לכל צד שיטנו הדבור לכך צריך להטיבו בדבור טוב ולזה אמר כל חלמא אזלא בתר פשרא כל איזה פתרון שיהי'.

ת"ח כד סליק בר נש לערסיה. מטתו והיא תלויה אם יתקשר במטה הייחוד העליון ונמצא הוא במטתו הייחוד העליון אד"ם ומט"ה ואם לאו סמאל ולילית לכך בהיותו מייחד מתקדשת מטתו ומתטהר ונשמתו יוצאת במטה שלימ' וטהורה וצופה במדרגות טהורות.

בגין דבר נש נטיל. טעם למה מודיעין לאדם מה שעתיד לבא לעולם מפני שהאדם נוטל מחשבה על מוסר העולם.

בגין דהא לא מודעין ליה וגו' אהדר מה שפירש הנשמה יוצאת וגו' ואמר שאין החלום כמו שחושבין בני אדם שממש לגוף מודיעין אלא סוד הנשמ' מסתלק' ונקשרת למעלה והמלאך כח גבריאל מודיע מה שנשפע מתוך ההיכלות שהם סגורים בלילה ומודיע לנשמה שהיא מתהלכת מחוץ להיכלות והנשמ' בבואה אל הגוף מחתמת בדמיון האדם צורת החידה העליונ' ומשם יודע האדם החלום.

מאי שנא אותו דגרמו ליה קטיגורין וגו' ירצה ויוסיפו על ידי דבורם רע על החלום הוסיפו לו שונאים עליונים למעלה שעכבו חלומו הם פתרו לו לטובה אמנם היו מרבים המעכבים שאין לך אדם שיהי' לו שונאים מלמט' שאינם למעלה כפליים. מהרמ"ק ז"ל.

והרח"ו נר"ו כתב. ות"ח חלום דרגא חדא וגו' עיין פ' פקודי רמ"ז ב' ובסבא ועיין כי נביאי נ"ה דאצילות הנקרא אספקלריא דנהרא ומתגלים בירכין לחוד בנ"ה דבריאה הנקרא אספקלריא דלא נהרא והם תרין היכלין היכל נוגה וזוהר. ומראה הוא נ"ה דבריא' אספקלריא דלא נהרא המתגלים בנ"ה דיציר'. וחלום הוא בהיכל זוהר עצם השמים דבריא' הנק' ברכין המתגלה בברכין דיציר' ושם הוא גבריאל. גם ידעת שוקיו עמודי שש ו' פרקין דאית בהו ו' דרגין דנבואה נמצא כי עקב דהוד נק' חלום דרגא שתיתאה. עכ"ל הרח"ו משם האלה"י הרי"א זלה"ה. ועיין בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' ואע"ג דאתגזרת גזירה וא"כ לא הי' גורם הרחימותא אלא הגזיר' עכ"ז הא אוקמו' דבגין וכו'. מה כתיב ויראו אחיו שאולי לא היה ראוי להתחיל הגלות א"כ הגיע השעה הי' יכול להתקיים הגלות בנקל כמו שנתקיים ער עתה מלידתו של יצחק שמאותו עת נכנסו בכלל הגלות והיו שקטים על שמריהם אלא שהיו הולכים בארץ לא להם ומי גרם הגלות המר ההוא שמררו את חייהם וכו' הוי אימא השנא' ששנאו את יוסף בשביל שאהב אותו מכל בניו הרי שמעט האהב' שאהבו שעש' לו כתונת פסים מה כתיב ויראו אחיו וגומר וישנאו אותו וגומר ומשם נמשך שמכרוהו וגרמו הגלות.

ויחלום יוסף חלום וגומר ר' חייא פתח ואמר ויאמר שמעו נא דברי וכו' כמה דרגין לדרגין דהיינו עולם הבריא' הוא מדריגות לעלות לעולם האצילות ועולם היציר' לעולם הבריא' ועולם העשי' לעולם היציר' והם עולמות אלו למעל' מאלו כנודע וקדימ' זו הוא להיות' זו עילה לזו וז"ש דא לעיל' מן דא וכלהו ינקין אלין מן אלין כלומר מה שאני אומר דא לעיל' מן דא פי' הוא בבחינ' שאלו יונקים מאלו ר"ל שזו עילה לזו לא בדרך מעלת מקום כי הם רוחניים. כדקא חזי לון אמר שהיניק' הזו היא באופן נאות לפי שאין הרחק בין העילה והעלול בענין שהבחינ' האחרונ' שבמדרג' הראשונ' הוא קרוב' ודומ' לבחינ' ראשונ' של המדריג' שני' וכ"כ הוא בקירוב שלא יוכל ליכנס דבר אחר אפי' כנקוד' קטנ' ביניהם

וכן לכל המדרגות אבי"ע שמסתעפי' מעיל' לעלול ובזה תבו' הארת' באופן נאות כי פני העלה יאירו לעומת פני עלולה באופן. שע"י ההארה שתקבל העלול תחזור להיות עלה למה שתחתי' וז"ש וכלהו ינקין אלין מאלין כדקא חזי לון כלומר כראוי וכנאות להם שאור העילה תאיר אל פני עלולו בלתי שיכנס ריוח בין הדביקים ורוח לא יבא ביניה'. אלין מימינ' ואלין משמאל' יר' שבכל דרגין ודרגין מאלין ד' עולמות אבי"ע הנזכרים יש בהם מיימינים ומשמאילים לפי שהעולמות התחתונים הם אותם מעול' האצילות וכמו שבאצילות יש ימין ושמאל דהיינו מיימינים ומשמאלים כמו כן בעולמות בי"ע. וכלהו אתמנן אלין על אלין פי' שדרך המשמאלים הם בסדר עלה ועלול. שרוח לא יבא ביניהם כמו שהו' במיימיני' וז"ש וכלהו כלומר בין המיימינים בין המשמאלים כלהו אתמנון אלין על אלין בדרך עלה ועלול נמצאו השמאליים דומים למיימינים כלא כדקא יאות: מסטרא חדא מגו תרין דרגין וכו' תרין דרגין הם נצח והוד שהם מקור הנבוא' והקדים לקראם בלשון יחיד באומרו מסטר' חדא לאשמועינן דאע"ג דאינון תרין דרגין חד אינון לפי שפעולת שניהם אחת שכן נקר' כליות יועצות וכיוצא ששם א' מורה על שניהם ולכן אמר מסטרא חד מגו תרין. ואינון דרגין הוו אתחזיין פי' דאע"ג שהיו יונקים משם לא היו מתנבאים מתוכם כמו שהם במקומם אלא שהם היו מתראים בתוך מדת המלכות ושם היו הנביאים עולים לשורש נשמתם שנחצבו ממנה ושם היו משיגים נבואתם. דכתיב במראה אליו אתודע מלת אליו חוזר לכל נביא ונביא שהשגתו והודעו ית' הי' במראה דהיינו מדת המלכות כדמפרש ואזיל. כמה דאתמר דמרא' ל"ג בס"י. ולגירס' הספרים פשוט הוא והיא שהם פי' בפר' לך לך דף פ"ח ובפרשת ויצא דף קמ"ט דמראה היא מדת המלכות ע"ש דכל גוונין אתחזיין בה וכו' ואסמכוה להתם: חיזו דכל גוונין אתחזיין בגווה היינו כל המדות וכנה אותם בלשון גוונין על שם פעולתם שפעול' החסד היא מכונה בגוון חיוור וכיוצא בזה כנודע וכל אלו הפעולו' אינם מתגלים ומתראים אלא במדת המלכות. חד משתין בנבוא' כמה דאוקמו' בפ' ויצא דף קמ"ט בזוהר ובס"ת: ואיהו דרגא שתיתא' מאינון דרגין דנבוא' ה"ג ופירושו שמהנצ' שהוא מקור הנבוא' עד החלום הם שית דרגין והם נצח הוד. יסוד. מלכות. עולם הבריא'. עולם היציר' ושם בהיכלות בהיכל הרצון מקום החלום שהוא גבריאל בעל החלומות וכבר ידעת שכל המדות כלולות מעשר הרי שמנצח ועד המלכות ועד בכלל הם ארבע מדות הרי מ' וכן עולם הבריא' כלול מעשר הרי חמשים ועולם היצירה אשר גבריאל בתוכו הם עשר היכלות הרי ס'. א"נ שית דרגין נצח הוד יסוד מלכות מיכאל גבריאל שהם שני רגלי המרכב' של

המלכות הרוכבת עליה' וכל א' כלול מי' הרי ס' נמצא שגבריאל הוא אחד מס' מהנבוא' ואפילו לגירסת הספרים אתי שפיר שמונה מהנצח כאומר מההוא דרגא וכו'.

ת"ח כל חלמא וכו' ובג"כ מנייהו קשוט וכו' ירצה ואם תאמ' אחר שאמרת שהחלו' מגבריאל איך אדם חולם חלומו' של תהו לזה אמר ת"ח כל חלמא דאיהו כדקא יאות מהאי דרגא שהוא גבריאל קא אתיא וזה דוקא כשהחלום בא ממנו בלתי תערובת שאר הדברים אבל להיות שהחלו' כשיורד עובר דרך הקליפות גורם התערובות ודברי תהו ושקר בחלום הזה אבל החלום מצד עצמו הוא נאות וראוי כנזכר וזה שאמר ועל דא לית לך חלמא דלא יתערבון עמה מלין כדיבין וכו'. ובג"כ מנייהו קשוט רוצה לומר מקצת החלום קשוט ומקצת כדיבאן. בגין דאית בי' בחלמא פי' היינו גבריאל שממנו בא החלום. כדיבו וקשוט שכן בהיכלו' היינו סביב להם במדורין מסבבים הקליפות דהיינו כדיבו וההיכלות בעצמם הם קשוט באופן שבחלום זה יש כדיבו וקשוט ומלה דהיינו מדת המלכות הנקרא מלה ודבור שלטא על כלא. ובג"כ בעי חלמא פשרא טבא שכשהפותר פותר לטוב מעורר למעל' אותו הצד הטוב וקשוט. וכשהוא להפך להפך וזהו כל החלומות הולכים אחר הפה רוצה לומ' הפה מלכות שהיא הפה המדברת והפותר' והיא כנגד פה הפות' החלום למטה ולכך צריך הפותר לפתור אותו בפתרון טוב. רבי יהודה אמר נראה לפרש שרבי יהודה סבר שכל החלום בא מגבריאל ואין לקליפה בו שום תערוב' ואפילו שיהי' בחלום כדיבו הכל נמשך מגבריאל והאד' הוא הגורם שיודיעוהו כזבים שגבריאל מחלים לאדם כפי הרהורין דילי' כדלקמן וזה שאמר בגין דכל חלמא מדרגא דלתתא רוצה לומר כל החלום דתנא קמא אמר לית לך חלמא דלא אית בי' מהאי גיסא ומהאי גיסא ורבי יהודה פליג עליה ואמר דכל חלמא הוא מדרגה דלתתא. א"נ לעיל לא אמר תנא קמא אלא על דרך הפשט ומלה שלטא דקאמר רוצה לומר כח הדבור מעורר הצד הטוב ולכן כל החלומו' הולכ' אחר הפה אבל ר' יהודה פירש הדבר ע"ד המדות ואמר בגין דכל חלמא מדרגא דלתתא דהיינו גבריאל ודבור שלט' היינו מדת המלכות הנקרא דבור כנודע. לאמלכ' עליה מלכות' דשמיא היינו קריאת שמע שבמה שאומר ה' אלהינו שבזה מקבל עליו עול מלכות שמים. כפום אורחיה אם הוא הלך באותו יום בדרכי יושר אזלא בתוך היכלו' הקדוש' ואם הלך באורחו' עקלקלו' אזלא בתוך החיצונים כל א' כראוי לו. כפום אינון הרהורין כמו שמצינו בנבוכדנצר אנת מלכא רעיונך על משכבך סליקו וכההוא ששאל את ר' פלוני מה אני עתיד לחלום הלילה שיבא וכו'. בגין דבר נש נטיל אורחא דתוכחי עלמא כלומר בא לו החלום כפי ההרהורים כי היכי דיטול אורחא דתוכחי דעלמא דהיינו להרהר בהרהורים טובים כדי שיראו לו

בחלום. בגין דהא לא מודעין וכו' לכך מורים לו בחלום כפי אותם הרהורים שהרהר ולא בהקיץ לפי שבהיותו בגופו א"א לגלות לו שהדברים הרוחניי' הם משוללים מגוף וגשם ולא יוצדק גשם ורוח יחד אלא מלאכא אודע לנשמתא וכו'. א"נ שכמו שהרהור הוא רוחני ר"ל במחשב' כך מגלי' לו ברוחניו' דהיינו לנשמתו בשעתא דנפיק מגופא: ות"ח חלום דרגא חדא היינו גבריאל. מראה דרגא חדא היינו מדת המלכות. נבואה דרגא חדא היינו נצח והוד ואף שהם שנים עכ"ז פעולת שניהם שוה לכל הדברים לכך נק' דרגא חדא. איהו גרים לסלקא הכוונה לומ' שהוא גורם שישתלק ממה שמורה החלום להפכו אם לטוב אם להפך א"נ שאם החלום יורה הקרבת התועל' בזמן קרוב פתרונם גורם שיסתלק לזמן הרבה וז"ש בסמוך וע"ד גרמו לי' לסלקא וכו' ובס"י ל"ג לי' אלא איהו גרים ליה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפג:

דאלמלא אינון אהפכו ליה בגוונא אחרא וגו'. אמר כי יוסף הכניס עצמו בסכנ' להפך חלומו הטוב לרע כי החלומות הולכין אחר הפה ואמר לאחיו השונאין אותו שמעו נא החלום וגו' ואלמלא הם פתרוהו לרעה הי' מתקיים כפי פתרונם אלא זכותו היא שעמד' שפתחו פיהם לטובה ואמרו המלוך תמלוך עלינו ונתקיים כפי פתרונם ואז בראותם שיצא מפיהם הפתרון שלא כרצונם ומוכרח להתקיים על זה ויוסיפו עוד שנא אותו כי החלום מוכרח עתה להתקיים.

ר' חייא ור' יוסי וגו' שאלו ממנו כי תנינן כל החלום בלתי פתרון דומה לאגרת ששולח האדם לחבירו ולא נקראת ואנו מסופקים בהבנת דברים אלו כי יש כאן ב' פי' או שנאמר שכמו כשהאדם שולח כתב לחבירו להודיעו כי פלוני יבא לביתו או איזה ענין וכאשר לא קרא את הכתב לא ידע מה שכתוב בתוכה אמנם אותו הענין שרצה להודיעו נתקיים רק שזה לא ידעו מחמת שלא קרא את הכתב. או אפשר שדומה למי ששלח כתב אזהרה לחבירו לומר עשה סחורה פלונית ותצליח וכיון שלא פתח הכתב ולא קראו לא ידע להזהיר ולא נתקיים מאמר הכתב. ותירץ כי כיון שאין החלום רק בכח עליון שרוצים להודיעו אותו ענין העתיד א"כ החלום אינו בטל כי הוא תלוי בכח עליון אמנם הוא שלא ידע להזהר אך החלום בהכרח מתקיים כי הוא גזרה עליונית ובפרט במה שידענו מדרגות החלום היכן היא שהוא בהיכל הזוהר כנז' פ' פקודי דף רמ"ז סוף ע"ב. ואמר יתר על זה כי אין שום דבר הווה בעולם עד שמכריזין אותו למעלה ומשם מתפשט אל הנביאים בזמן שיש נביאים ואם לאו לחכמים ואם לאו בחלום ואם לאו עוף השמים יוליך את הקול. והובא זה כאן למה שקדם לעיל מענין הפתרון וגם כי אם אחי יוסף היו

מכוונים לפתור החלום באופן אחר לא היה החלום מתקיים אמנם השי"ת אנה בפיהם שיאמרו הפתרון המלוך תמלוך וגו' ולזה סמך שאלה זו שהיא מענין ההוא:

וילכו אחיו וגו' הק' ב' קושיות א' ריבוי הא"ת ועוד היותו נקוד ותירץ כי להיותן עשרה שרתה עליהם שכינה והנה ריבוי האת הוא לרבות השכינה וענין נקוד הוא להורות שלהיותם עשרה שרתה עליהם שכינ' כי הנקודה מספרה עשר' ואין לתמו' אם יש ב' נקודות כי שם נקודה חדא היא ועוד כי ב' נקודות לב' אותיות וא"כ אין בכל אות רק נקוד' אחת. וז"א **מאי** את נקוד ר"ל ב' שאלות הן א' מאי את כי לרעות צאן מבעי ליה ועוד היותו נקוד. ולקושיא ראשונה שהיא רבוי האת אמר לאסגאה שכינתא. ולהיותן עשרה נקוד מעילא. ולרמוז כי שכינה היתה בעצתם לסבב גלות מצרים. ובזה תבין מה שהאריך לשון להביא איך אינן אלא עשרה כאומרו

בגין דאינון היו עשרה וע"ד נקוד וגו' וההכרח הוא כי לא מצינו שנשאר בבית רק יוסף ובנימן בני רחל כי הנה יוסף אח"כ הלך לראותם ובנימן היה קטן כמ"ש והקטן היום את אבינו נמצא כי אלו להיותן בני אם א' לא נמצאו באותה עצה רק העשר' לבדם כי בהכרח שנשאר בנימן לשמש את אביו אחרי הליכת יוסף ובזה האמור נתבאר תירוץ קושיא א' שהיא איך השכינה לא גלתה הענין ליעקב אמנם להיות שהיו עשרה והטילו חרם והשכינה שרויה ביניהם לכן לא גלתה הענין וזה אמרינן ועד דאתגליא מלה דיוסף וגו'.

ואי תימא דשכינתא וגומר הוקשה לו כי הנה איך אמר דריבוי האת מרבה השכינה כי איך תשרה השכינה על עון גדול ההוא לז"א כי ודאי שרתה עליהם כי צדיקים גמורים הם וכולם נק' שבטי י"ה כנז' ששם עלו שבטים שבטי יה והם קיום כל העולמות אמנם הטעם נתבאר לקמן כי השי"ת סבב סבה זו לגלות מצרים כנזכר לקמן. והואיל ואתא לידיה רצה לבאר פסוק ההוא עם המזמור כדי להורות גודל מעלת השבטים וביאר פסוק שמחתי וגו' הנר' ק' לכאורה כי מי זה יתהלל באו' כי ישמח בעליית האנשים לב"ה ולמה לא ישמח במצוה גדולה כזאת אמנם הכוונה כי עם היות שהי' בנין המקדש סבה אל מיתת דוד כי לא בימיו עתיד ליבנות וא"כ בהתפלל העם שיבנה בית המקדש בזה תלוי מיתתו וא"כ הי' לקחה דאגה בעת ראותו מתפללים על בנין המקדש לז"א כי אדרבה היה שמח שמחה גדולה בזה ולא חשש אל מיתתו התלויה בבנין ב"ה כי הנה ב"ה דבר גדול הוא ולכן ביאר וסיפר בשבחיה ואמר ירושלם וגו' הכוונה כי הנה עשה הצעה אל דבריו בפי' הפסוק ולכן הביא לשון אותה תוספתא שהוא **תנן** עביד קב"ה ירושלם וגו' פי' כי שני ירושלם הם א' עליונה וא' תחתונה וזו מכוונת לזו כד"א מכון לשבתך וגו' פי' כי זה מקדש אשר כוננו ידיך הוא מכוון נגד שבתך דאל תקרי מכון אלא מכוון. ופי'

עתה הפסוק כי הנה ירושלם הבנויה ע"י שלמה ועזרא מעשה בני אדם שלטו בהם בני אדם אמנם ירושלם הבנויה על ידו ית' כמשז"ל דעתיד להוריד השי"ת את ירושלם בנויה מלמעלה ואז לא תשלוט בהם אומה ולשון ולכן קראה ירושלם הבנויה ר"ל שלא יצטרכו בני אדם לבנותה כי בנויה היא ע"י השי"ת וז"א ובג"כ הבנויה. ואמ' כי אותה ירושלם הנה היא רומזת אל מלכות והיא כעיר שחוברה לה ר"ל היא דומה ממש זאת ירושלם כמו אותה העיר אשר חוברה ונתחברה לה שהיא בינה אם מלכות אשר נתחברה לה עם מלכות וזה יהי' לעתיד ב"ה ובזה יתורץ מה שלא אמר שחוברו יחדיו כי שניהם יתחברו יחד אמנם אמר שחוברה לשון יחיד ר"ל כי אימא שהיא בינה היא תתחבר ותרד למטה אצל מלכות בתה ותתחבר עמה ולז"א שחוברה לשון יחיד ולשון נקבה המורה על בינה שהיא תתייחד עם המלכות לעתיד ב"ה ותסכך האם על הבנים:

שם עלו שבטים וגו' או' ששם עלו ר"ל בירושלם הנזכרת והכוונה כי הם תקונא דילה ולכן הם קיומא דעלמא כנזכר פ' ויצא דף קנ"ז וקנ"ח ובהרבה מקומות והם קיום עה"ז ועה"ב כד"א עדות לישׂ' שהוא ישׂ' סבא: אמנם אפשר פי' אחר והוא מ"ש פ' ויצא ופ' ויחי דף רמ"א ע"א כי כמו שיש י"ב שבטים במלכות הנק' עלמא תתאה כך יש י"ב שבטים בעלמא עילאה עלמא דדכורא והם ו' קצוות כל א' כלול משניהם הם י"ב תחת לאה אם הבנים וז"א כאן כי כמו שהם תיקוני עלמא תתאה דנוקבא כן הם תיקוני עלמא עילאה דדכורא ולכן נק' עדות לישׂ' וזה תבין מדף רצ"א ורצ"ב בהאזינו כי עדות בהיפוך דעות והסוד כי אל דעות ה' הוא סוד הדעת העולה למעלה בייחוד אבא ואימא במוחא והדעת היורד למטה בגופא בדעת חדרים ימלאו הם חדרי הגוף והוא סוד ו"ו העולה י"ב נמצא כי י"ב שבטים הם עדות לישׂ' סבא וז"א לישׂ' דייקא שהוא סוד הדעת וסוד ב' וי"ן דישׂ' סבא הרומז לוא"ו שבשם כזה ו"ו נמצא כי סוד השבטים הם להודות לשם ה' היא מלכות הנקרא שם ה' כלומר כי מתוך י"ב השבטים שלמטה ממנה הנק' הכפירים שואגים לטרף וע"י י"ב שבטים דלעילא יש לה שפע וז"א להודות לשם ה' וז"א לאודאה שמא דקב"ה בכל סטרין ר"ל כי למעלה ולמטה יש שפע הנק' הודאה לשם ה' והסוד מודים בכריעה להוריד השפע בהודאה: וזה הענין נז' פ' ויחי דף רמ"ד ע"א איך שואגים הכפירים לטרף עיין שם עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרמ"ק כתב. לאסגאה עמהון שכינתא. ועם היות שסתם מלת א"ת שכינה כאן שהיתה עצתם עון הוצרך לנקוד א"ת והוצרך ר' שמעון לכמה הכרחיות וז"ש ואי תימא וגו':

כלהו צדיקי וחסידי וגו' ומה שעשו עם היות שנחשב לעון. היתה לשם שמים וגדולה עבירה לשמה כי היה נראה להם שאדרבה יטעו יותר אם לא יעשו ויש פנים לפשט ממש

שע"י דבתו רעה ח"ו יתרחקו מדעת אביהם ויפסלו מזרע מטה שלימ' כדרך שנתרחק ישמעאל מלב אברהם או עשו מלב יצחק וימצא יעקב מרחיק בניו מן הקדושה ונותן דעתו על יוסף ויברכהו בברכת אברהם וברכת הארץ וכולם נדחים מחלק הקדושה ונותן דעתו עליו ודבר זה הוא שקול ככל המציאות כולו ולכך ראוי שידחה א' מפני י"א ויש פנים אחרים כדלקמן. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ובגין כך ויוסיפו עוד שנא אותו כלו' נתוסף עליו השנא' לפי שאחר שהוא שאל מהם שישמעו חלומו להם קפצו ופתרו החלום לטוב לפי תומם אח"כ חזרו בהם ואמרו מה זאת עשה לנו האיש הזה לשאול ממנו שנשמע חלומו שע"י כך באנו אנחנו בעצמנו לפתרו לטובה וזהו שנא אותו. דהא ההוא חלמא חילא תליא עליה ולכך מחזר אחר החלום לקיימו. והא אתמר בוא"ו גרסי'. וכלא בגין דכתיב כלו' וכל זה אני דורש מכח הפסוק דכתי' כי לא יעשה וגו'. אע"ג דנבואה לא שריא דקדק מ"ש ז"ל יצאת בת קול ואמרה א' יש בכם שראוי שתשרה עליו רוח הקדש אלא שאין הדור ראוי לכך וז"ש דנבואה לא שריא כלו' יש הגונים אבל מפני שאין הדור ראוי לכך לא שריא בהו נבואה וי"ג דגרסי אע"ג דנביאי לא שכיחי וכו' ורישא הוא דאצרכינהו למינקט הכי. ואי לא אתיהיב בחלמא כלו' ואי לא איכא חכימי אתיהיב בחלמא. א"נ ואי לא כלו' אם אינו מתגל' הדבר על ידי חכימי אתייהיב בחלמא ואי לא אתייהיב בחלמא בצפורי שמיא דהיינו בתנועת העורבים בהלוכם או בצפצופם כנז' בתיקונים ובכמה דוכתי:

וילכו אחיו לרעות וגו'. לאסגאה עמהון שכינתא כלומר מדטרח רחמנא וכתב א"ת מיותר אתא לאשמועינן דאזלא עמהון שכינתא אבל לא שהם כיוונו לרעות אותה שאין דרך כבוד של מעלה לשתף שם שמי' עם הצאן ותו מאי לרעות שייך בה אלא שיעור הכתוב וילכו אחיו לרעות לצאן והיתה א"ת הולכת עמהם ממילא. לא שריא שכינתא עליה דיעקב לפי שעשו אומאה. ואי תימא דשכינתא לא אשתכחת עמהון לפי שאינה משתתפת בעושי עולה כמכירתו של יוסף וכל אותם הדברים זה לא תיקשי לך שכל אותו מעשה לא בא מידם אלא הכל היתה גזרת מלכו של עולם להוריד' בשעבוד הגלות שהי' לתיקונ' וכדי שיזכו לג"ע וזהו שדקדק בלשונו הקצר קיומא דכל עלמא לרמוז שהם גרמו קיום והעמדה לכל אותם העולמות שאלולי שנתקנו בכור הגלות היו נטרדים משני העולמות א"כ האל ית' סבב זה השעבוד על ידם. קיומא אינון לעילא ותתא מלת שבטי יה עדות קא דייק כדלקמן.

פתח ואמ' שמחתי באומרים לי וגו'. וכדין עומדות היו רגלינו כלומר כשבבית ה' נלך כבר עומדות היו רגלינו בשעריך שא"א ליל בבית ה' אם לא עמדו בשערי ירושלם

ואגב אורחין אתא לאשמועינן דקרא דעומדות היו רגלינו הם דברי דוד שהיו אומרים ישראל ומירושלים הבנויה הם דברי דוד עצמו כדמפ' ואזיל ונדחק לפרש כן לפי שהי"ל עומדות יהיו רגלינו. כדין ניסק ונקריב מלת עומדות קא מפרש שמשמעותי' מלשון עמידה מעומד ופי' כי העמידה בשערי ירושלם היה להעלות עולות וקרבנות להקריב' כשבית ה' נלך. ועכ"ד אע"ג הני תרי לישני קשו אהדדי דמלת ועכ"ד טבע הלשון הוא שחוזר למה שאמ' כבר ומלת אע"ג הוא נמשך למאי דלקמי' וי"ל דה"פ ועכ"ד שהיו אומרים אימתי ימות דוד ויקום שלמה בנו שהיה ראוי מפני הדברים הללו לידאג וליעצב שהיו מצפים מיתתי עכ"ז היה שמח והוסיף עוד ואמר ולא זו בלבד שבדברים הללו היה שמח אלא אע"ג שהיו אומרים דברים יותר מכוערים דברי חירופין וגידופין שהיו אומרים אימתי ימות סבא דא שהוא לשון חרפה והי' חרפה בלי שום נחמה לא כמו שהיו אומרים לעיל דרך כבוד אימתי ימו' דוד ויקום שלמה בריה שהוא דרך כבוד ודרך נחמה בקצת שבנו ממלא מקומו. אלא היו אומרים דרך קלון אימתי ימות סבא דא עכ"ז היה שמח והכונה שלפעמים היו אומרים לו כזה ולפעמים כזה ועל הכל היה שמח ולא היה משים לבו אל הדברים אשר ידברו והטעם למה. בגין ברי כלומר מאחר שבחרפתם זו היו מזכירים בני שימלא מקומי אעפ"י שלפעמים לא היו מזכירים אותו סוף סוף היה הדבר ידוע שיגמר הדבר ע"י בני לכך לא הייתי שם על לב וז"ש בגין ברי דהוו וכו'. ואפשר שזהו שאמר כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד כלומר שמחתי וגו' ואפי' שאני מת כי הכסאות לא יהיו אלא ליוצאי חלצי. למגמר פיקודא כי כבר התחיל אביו והכין לו הכל. תנן עביד קב"ה ירושלם וכו' הוא פי' לפסוק ירושלם הבנויה כעיר וגו' דקא מסיים ביה. דכתיב מכון לשבתך כמ"ש ז"ל מכוון וכו'. הבנויה דזמין קב"ה וכו' נראה לפרש שהו' פי' אחר בפסוק וה"פ ירושלם הבנוי' מידו של הקב"ה שעתידה לירד למטה היא כעיר הזאת של ירושלם של מטה שכבר מכמה ימים היא בנוי' למעלה ומחובר' לה לירושלם של מטה יחדו. לנחתא לה לירושלם מעילא ה"ג. שחברה שחברו מ"ל השתא אתי לפרש ע"ד הסוד ולכך חזר והקשה דאי כמה דאמרת לא הי"לל שחברה שמשמע שנתחבר מעצמה שאין הדבר כן אלא שהב"ה חברה לה מלמעלה וא"כ הי"ל שחיבר' והוה משמע שחברוה לה מן השמים. אלא דאתחברת אמא בברתא דהיינו בינה עם המלכות ולכן אמר שחוברה לה בתוספת ה' שהכונה דהיינו הבינה ה' ראשונה שחברה לה למלכות א"נ לה קרי ביה לה"א והרי שתיהן מיוחדות יחד ושיעור הכתוב מדבר דוד ע"ה ברוח הקדש לעתיד ואמר ירושלם הבנוי' דהיינו מלכות שאם תהי' בנויה ומתוקנת בקיבוץ בניה לתוכ' בשמחה אז תהי' במעלה גדולה כבינה שהיא עיר גדולה וזה לפי

שחוברה לה יחדו שנתחבר' היא עמה דהיינו ה"א לה"א אחרונה לכן תהי' כאמה בתה. אלין אינון קיומא דעלמא פי' י"ב שבטים הם י"ב בקר שתחת המלכות שהם מקיימים את העולם בסוד עלייתם למעלה להכלל במלכות לפי שכל התפלות ועסק התורה הכל נחתם בהם ונכללים זה בזה ונעשי' כנקודה חדא ומדת המלכות מתקשטת בהם בסוד מ"ן ואז נשפע לה למלכות שפע ומזון לכל העולמות וז"ש ששם עלו שבטים הללו שם בירושלם העליונה שם עלו להכלל בתוכ' ובזה מתקיים העול' ומתתקן וז"ש ואינון קיומא דעלמא ותיקונא דעלמא שכשהעול' בדין וההיכלות נכללים זה עם זה בסוד הייחוד אז כל אנפין נהירין והעולם מתתקן. ולא תימא דעלמא תתאה בלחודוי כלומר לא זו בלבד שהי"ב שבטים הללו הם תיקונא דעולם התחתון מלכות בלבד אלא אפי' דעלמא עילאה דהיינו הבינה שכן י"ב שבטים של מטה הם רמוזים למעלה ראובן חסד וכו' כנז' בסבא וז"ש שבטי יה ר"ל השבטים שהם מרכבה וכסא לי"ה דהיינו חכמה ובינה. עדות לישראל לישראל דייקא דהיינו הת"ת בסוד הדעת הנקרא ישראל סבא המייחד בין חכמה ובינה. בגין דאינון קיומא לתתא סהדותא אינון לעילא כלומר מי הכריחני לומר שרמוזים י"ב שבטים למעלה ודאי אותם השבטים שהם למטה מהמלכות הם המעידים לאותם שלמעלה וז"ש בגין דאינון קיומא לתתא וכו' כלומר אותם שהם קיום למטה שהם י"ב בקר שתחת הים הם סהדותא לעילא כי כל הדברים שלמטה בהיכלות הוא דבר הנחתם מלמעלה שאין דבר למטה שאין לו שורש למעלה והכי שיעור הכתוב ששם במלכות עלו שבטים שהם י"ב בקר להיותם נכללים עמה והם עדות לישראל לאותם הנקרא שבטי י"ה שהם הי"ב הרמוזים באצילות. לאודאה שמיה דקב"ה בכל סטרין שם ה' היא מלכות הנק' שם ולבוש יהו"ה ויש לה י"ב שבטים למטה בארץ שהם מרכבה לאותם י"ב שבטי י"ב בקר שתחתיה ויש לה עוד י"ב שבטים הרמוזים באצילות המתייחדים עמה נמצא שהיא מהוללת ומושפעת מכל סטרין מן התחתונים ומן העליונים. א"נ וכלא כלומר כל זה האמור בין השבטים התחתונים י"ב בקר בין העליונים דאצילות שכל להודות לשם ה' ת"ת כי כל זה לתת לו שבח והודא' בסוד למען יזמרך כבוד ולא ידום. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפד.

וימצאהו איש וגו' בא לפ' איך יעקב ויוסף היו תועים בסברא זו כי יעקב אמ' וראה את שלום אחיך ויסף אמר את אחי אנכי מבקש. והם לא נהגו בו אחוה כלל ולזה ביאר כי איך יעקב בהיותו יודע כי אחיו שונאין אותו איך שלחו. והשיב כי להיותם צדיקים גמורים לא חשדן בעון הזה והוק' לו כי איך אמר שלהיותן זכאין לא חשדן והן נראה שאינן זכאין כי הנה מכרוהו ותירץ דודאי זכאין הוו וענין המכירה הקב"ה היה הגורם וז"א **אלא** קב"ה

גרים כל דא וגו' נמצא כי מוכרחין היו במעשיהן ולא עשו הדבר ברשע וביאר עתה מה היא צורך סבה זו שיהיה על ידם ויוכל להיות באופן אחר שיגנבו ישמעאלים ליוסף ויד אחיו אל תהי בו אחרי שצדיקים גמורים הם ותירץ כי מוכרח היה להיות על ידם וא"כ היות עון זה על ידם אינו ראיה להיותם רשעים ח"ו כמ"ש מחייבין חייב ע"י חייב. וביאר הענין כי נודע גודל כשוף מצרים עד קצה האחרון כי ט' קבין נטלו מכשפי' [נצ"ל מצרי'] וא' בכל העול' והכשפי' מכחישין פמליא של מעלה כביכול ונודע כי כל עבד הנכנס למצרים אין לו תקנה לצאת ואם נכנסו ישראל לעבדים תחת יד מצרים הנה אין תקומה לשונאיהם של ישראל ולכן השבטים הנק' בני ישראל שלטו על יוסף כאלו היה עבד להם ומכרוהו כאדון המוכר את עבדו ואעפ"י שאח"כ היה מלך עכ"ז כבר נשתעבד על ידם ואח"כ המצרים נשתעבדו תחת יוסף בהיותו מלך נמצא כי המצרים עבדי עבדים כי הם עבדי יוסף ויוסף עבד בני ישראל נמצא כי אעפ"י שאח"כ שעבדו המצריים ביש' אינו כלום כי הנה הם מתחלה עבדי עבדיהם היו כי הם עבדי יוסף ויוסף עבד בני ישראל. ולהיות שיש לשאול למה נעשה זה ע"י יוסף לזה ביאר כי להיותו ברית כי הוא רומז ליסוד ולכן הוצרך כדי שיהיה מלך לזון את אחיו כי יסוד הוא הנותן שפע לשכינתא וי"ב שבטים והראיה כי אחר מיתתו נכנסה השכינה ושבטים בגלות כד"א אנכי ארד עמך מצרימה וגו' ועתה חזר אל כוונתו ואמר כי הנה איש הוא גבריאל בג"ש איש איש והוא שמצאו והכיר בו היותו תועה להיותו מלאך המרכבה היודע הדברים ההווים בעול' והעתידין וידע היותו תועה בכולא ר"ל לא די שתעה בדרך במה שלא מצאם אמנם עוד תעה במחשבתו כי לא ידע כי אחיו לא היו נוהגין בו אחוה ובלבם הוו להו וגו' שאל"כ לא היה הולך אצלם וז"א תועה דאבטח על אחוי וגו' ר"ל בטח על אחיו כי הוא הוה מתבע ומבקש אחוה שביניהם ולא מצאה כי כן הוא אמר את אחי אנכי מבקש ולא מצאן אחים רק זרים ונכרים עמו. וזהו התעיה הגדולה מלבד מה שתעה ממש בשדה שהיה מבקש מקום חניית אחיו ולא מצאם וז"א **ותבע** להו ולא אשכח. וזהו וישאלהו האיש וגו' כי גבריאל שאל מה ענייננו והוא השיב את אחי וגו' והשיב לו נסעו מזה כלומר הסיעו מן האחוה כדרשת רז"ל וז"א **וע"ד** וישאלהו וגו' ויאמר וגו':

ר' יהודה פתח מי יתנך וגו'. אחר אומ' איך הוא קראם אחים והם לא נהגו עמו כאחוה לכן הביא פסוק זה המורה על יושר לבו ואמר מי יתנך כאח לי ר"ל כי נודע כי שיר השירים הוא סוד המלכות המשתוקקת לבעלה ואמרה מי יתנך כאח לי וגו' ואמר בזה ב' פירושים א' הוא מי יתנך לי כאח ר"ל מי יתנך אתה הת"ת שתהיה לי ר"ל עמי כמו

אותו הנק' אח שנהג עם אחיו באחוה גמורה כמ"ש אל תיראו וגו' עם היות שהם לא נהגו עמו כאחים.

ד"א מי יתנך וגו' ובפי' הזה אין צריך לסרס המקרא ולו' מי יתנך לי כאח רק מי יתנך שתהיה אתה כמו שהאח הוא לי פי' מי יתן אתה הת"ת הנק' מלך שהשלום שלו שהוא יסוד הנק' שלום ולכך נק' ת"ת מלך שהשלום שלו. ואמר מי יתן שאתה ת"ת תהיה כמו שהאח עוש' לי שהוא יסוד הרמוז ביוסף כנז' פ' פנחס דף רל"ו ע"ב. ובתיקונין דף מ"ח וריש דף נ' ודף פ"ד כי אח"ד פי' א"ח ד' ר"ל כי אנו צריכין לייחד את המלכות עם היסוד הנק' אח העול' במספר ט' לרמוז כי בו כלולים ט' ספירות זכרים ולשלא תהיה המלכות בפרוד ח"ו מת"ת לכך היסוד שהוא האח הוא תמיד עמה בגלות ובקשה מן הת"ת שמי יתן שכמו שהיסוד לעולם בייחוד עמה אפי' בגלות הנק' חוץ על שהגלות הוא בעת יוצאה לח"ל מקום החיצונים ושיהי' יונק שדי אמי שהיא הבינה אם ת"ת ומ' כי אז יוכל להשפיע במלכות. ואמר אשקך בסוד נשיקין שהם התדבקות רוחא ברוחא כנזכר בזוהר שיר השירים על פסוק ישקני ושם ביארנו סוד הנשיקה בסוד כי הספי' הם כתר וגו' עד המלכות כולם הם כמו גופים לקבל הרוח שבהם משם יהו"ה הנמשך מא"ס ית' ובסוד הנשיקה מתדבק רוח יהו"ד הזכר עם אדנ"י רוח הנוקבא ודי בזה: ואם כי לא יפחד מבזיו' לומר כדרך העולם שהמתייחד האדם עם אשתו בביתו ולא בשוק מנהג הפקר אמר כי לא יבוזו לו על דבר זה: והנה חזר אל כוונתו להורות איך יוסף הוא אח שלם נוהג באחוה גמור' אמנם הם ויאמרו איש אל אחיו וגו' והענין כי נודע כי שמעון הוא פני שור שבגבורה וכן לויים הם בגבורה ולכן נק' איש ואחיו כי שניהם מצד הגבורה הקשה והביא ראיה מפסוק שמעון ולוי אחים וגו': ארור אפם וגו' ולהיות כי כל ארור הוא בקליפות ושמעון ולוי בקדושה לכן ביאר הענין לבל נחשוב היותם ח"ו בקליפות. ואמר כי הנה ידענו כי כל הקליפות הנק' ארור ונק' רוגז כולם יצאו מתוקף הדין הקשה שבגבורה כנזכר פ' ויצא דף קכ"ג ע"א נמצא כי הקליפות נק' אפם ורוגזם ועברתם של הגבו' ולכך קלל את אפם שהם הקליפות הנק' ארור ולא קלל אותם עצמם כי עם היותם דין. קשה הם בקדושה גמורה ולהיות כי מצינו ג"כ רוגז בקדושה כמו ויחר אף ה' וזולתו לכן ביאר כי יש רוגזא מברכא ר"ל מצד הקדושה הנק' ברוך והיא מלכות מ"ה הרפה ומגבורה שהיא מ"ה הקשה יצאו ב' רוגזי אלין א' ברוך וא' ארור ונק' המלכות מברכא מעילא ומתתא בסוד תנו עוז לאלדי"ם כי תחלה אנו מברכין אותה מתתא וע"י ברכותינו תקבל ברכות עליונות והביא ראיה מברוך אברם והענין הוא כמ"ש פ' לך לך דף פ"ז ע"א כי פסוק זה הוא מתתא לעילא ופסוק האחר הוא מעילא לתתא וכל זה כמה

שאמרנו היותה מבורכת מתתא ומאצלנו וע"י תעלה לעילא ואח"כ תקבל ברכות עילאין ותרד מעילא לתתא אל מקומה ואמר כי ברוך אברם הוא תקונא דברכאן איהו ר"ל כסדר הברכות והוא כמ"ש רעיא מהימנא פ' עקב דף רע"א ע"א וע"ב כי ברכת הנהנין שהם מתתא לעילא הם ברוך במלכות אתה בחסד כמ"ש אתה כהן לעולם אמנם בברכות י"ח שהם מעילא לתתא הם ברוך בחכמה אתה בחסד. אך כל הברכות שהם מתתא לעילא הם ברוך במלכות אתה בחסד ופסוק ברוך אברם הוא מתתא לעילא כנזכר דף פ"ז וא"כ יהיה ברוך במלכות אברם בחסד כי היא מדתו נמצא כי המלכות נק' ברוך וז"א כאן כמה דאתמר ברוך אברם וגו' והא אוקמוה: וכנגד המלכות העשירית שבקדושה הנק' ברוך כנגדה נחש הוא העשירית הנקבה שבקליפות כאש' ביארנו פעמים הרבה ונק' ארור כד"א ארור אתה וגו' ופסוק זה נאמר על הנחש. והנה לאותה הקליפה הנק' ארור קלל כאן באומרו ארור אפם כלו' אותה הקליפה הנק' אף היוצא ממדת הדין הקשה. וכנגדם ב' הרי גריזים ועיבל א' ברוך וא' ארור ושמעון היה בהר עיבל כי שם ממנו נמשכה רוגזא לטיא הארורה וכנגדם ב' בני יצחק כי יצחק הוא מ"ה הקשה וממנו יצאו יעקב ועשו. עכ"ל. מהרח"ו נר"ו:

והרמ"ק זלה"ה כתב ת"ח דיוסף דאיהו ברית וגו' להראות שהכל תלוי ביוסף שיוסף משליט יש' על מצרים כדמפרש ואזיל ולזה בהיותם שולטים עליו מתקנים שעבוד הגלות כדפי':

ת"ח וימצאהו וגו' והיה ראוי שידריכהו לבית אביו ובשליחותו של הב"ה הדריכו לאחיו כדי שימכרוהו ויתקיים גזרה עליונה: מי יתנך כאח לי כיוסף וגו' ירצה כאח לאחיו כך תהיה לי אתה כאותה אחוה תתנהג עמי:

ת"ח דיוסף אע"ג וגו' ירצה שתלה השכינה אחוותה עם הת"ת באחות יוסף מפני שכמו שיוסף עשה עם אחיו אפי' שהם עשו בהפך כך רצון השכינה שעם היות שהיא פגומה מעונות יש' ודומ' למשלם רעה לאחיו העליון בפגם המעשים עכ"ז הת"ת ישלם לה טובה בגלות כמו יוסף לאחיו:

ת"ח רזא דמלה אית רוגזא וגו' אית רוגזא דאתלטיא שהיא עושה רע ביש' כגון היוצאת מצד הגבורה והדין המגברת החיצונים. ואית רוגזא וגו'. אית תרין טורין הא' לצד אברהם והא' לצד יצחק ולכך לזה אומרים ברוך ולזה ארור.

[490] ולכך מדתם גורמת להם שעברתם מבחוץ וקשה וקיימא בארור ולאו לטותא הוא ארור אפם אלא הודעת דבר. וא"ת א"כ אין עליהם אשם שהרי המדה גורמת להם לז"א ות"ח מסטרא דדינא קשיו וגו' כו' כ"כ בכת"י הב':

שמעון ולוי קדושים הם מסטרא דדינא קשיא וגו' [490] וכמו שאברהם כשנשתמש בגבורה נשתמש באף הברוך כן הי' להם להשתמש בברוך לזה אמר שבגבורה עצמה יש צד ברוך ללוי דהיינו כעין יעקב בקו האמצעי כדמפרש ואזיל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' מה כתיב לעילא ויאמר ישראל אל יוסף וגומר הקדים לפרש פסוק זה שעשאו ליעקב תועה גם הוא בשלחו את יוסף שהב"ה הטעהו לסבה האמור' וכמו שיתבאר לקמן. וכי יעקב שלימא ר"ל שלם בדעתו שלם במדותיו וא"כ מה הי' לו לשלחו שמה מאחר דהוה ידע דכל אחוי הוו שנאין לי' וכו'. דכלהו הוו זכאין וכו' ואפי' שהי' להם שנאה עמו צדקתם וחסידותם יעכב על ידם לבלתי עשות עמו נבלה וז"ש לקמן ולא חשיד לו' אלא קב"ה גרים כל דא כלומר כי הוא מסיבות סבב שהשנא' תקלקל שורת החסידות ויעשו עמו דבר זה כדי לקיים גזרת בין הבתרים. אשכחנ' וכו' הכריח הדבר עוד ואמ' שמלבד שהיה הדבר לקיים גזרת בין הבתרים כנזכר עוד הוצרכו והוכרחו במעשיה' כדי שישלטו עליו קודם שאם לא שלטו הם עליו קודם לא היו יכולים לצאת ממצרים לעולם. בספרי קדמאי הם ספרים שקדמו ליעקב ע"ה זמן רב כספרא דחנוך וכיוצא וכלם היו מדברים מה שעתיד להיות וז"ש כאן בלשון עתיד דבעיין אלין בני יעקב כלומר צריכי' הם לעשות הדבר הזה דהיינו לשלטא' וכו' דאילו הוא יחות למצרים וכו' יכלי מצראי לשלטא וכו'. ואתקיימ' בי' ביוסף וכו' כלומר אבל עתה שהם שלטו עליו ונתקיים עלי' דיוסף לעבד נמכר יוסף ואינון שליטו עלוי פי' אחיו ששלטו עליו ובזה אע"ג דיוסף הוה מלכא לבתר ומצראי הוו עבדין ליה ונשתעבדו תחתיו לעבדים אשתכחו דישראל שלטו על כלהו ודקנה עבד קנה רבו שיוסף הי' לאחיו לעבד ומצרים עבדים ליוסף נמצאו שהם עבדים לעבד ולכך מי שהי' אדון ושר למי שהי' עבד הגם כי נפל ממעלתו ונעשה עבד לעבדיו סוף סוף הדברים יחזרו ליושנן כי לא לנצח העבד ימלוך ויחזור השר לשרתו והעבד לעבדותו כבראשונ':

ת"ח וכו' הביא ראיה איך כלא מעם קב"ה שכן ת"ח וכו' וימצאהו איש וכי כדי שיפול ביד אויביו שלח הב"ה מלאך להביאו לידם אלא ודאי מעם קב"ה הוא כלא. כדין ברית שכינת' וכו' שכיון שנסתלק היסוד נשאר' המלכות למטה בסוד הגלות והכריח הדבר מקרא דכתיב ויקם מלך חדש על מצרי' וגומר פי' הטעם שקם מלך חדש על מצרים לפי שלא ידע יוסף לא"ת שהיא המלכות דהיינו ייחוד היסוד עם המ' כמו והאדם ידע על שם השפע היוצא ממוח הדעת. וכלא הוה מעם קב"ה כדקא יאות כלומר ראוים הדברים לעשותם לכמה סבות הידועו' כדקא יאות כי הוא ית' חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח.

ת"ח וימצאהו איש וגומר השתא קא פריש קרא דפתח ביה כלומר השתא דאמינ' דבכל מה שהי' עושה יעקב והשבטים הכל הי' בטעות שהב"ה הי' מטעה אותם להוציי' לאור גזרתו בזה תבין פי' וימצאהו איש והנה תועה בכולא וכו' והוצרך לפרש וימצאהו איש זה גבריאל להציע הצעה לוהנה תועה שכפי הראוי הי"ל וימצא איש כי ההולך הוא המוציא האחר הבא כנגדו אלא ודאי רמז למ"ש כי להיות שהוא הי' תועה זה הבא לקראתו הוא המוצא המציא' ואת האביד' וזהו ג"כ הכרח שפי' שהוא גבריאל מלבד הכרח ג"ש שמצאו שהי' תועה בשכלו שהי' חושב שהי' הולך אל אחיו שהיו אוהבים אותו והי' תועה מדרך השכל שלאויבים היו לו:

וע"ד וישאלהו האיש לאמר מה תבקש כלומר מה אתה מבקש התחשוב שאתה מבקש אוהבי' אינך מבקש אלא אויבי' והשיב את אחי אנכי מבקש כלומר מאחר שהם לי לאחים ודאי אוהבי' אותי כי האחוה גוברה על השנא' וחזר גבריאל ואמר לו נסעו מזה האחוה שאתה או' א"נ נסעו מהיות י"ב אחים כמנין ז"ה שלא הכניסוך בכללם אלא כמו זר נחשבת להם:

ר' יהודה פתח מי יתנך וגומר מי יתנך כאח לי כיוסף על אחוי והכונה ששואלת מדת המלכות מהת"ת שיתנהג עמה כאח שהוא יוסף עם אחיו שהי' זן ומפרנס אותם כן התפארת ישפיע לה שפע רב: ויהיב לון מזונא קודם שיבאו מארץ כנען כמו שאמר ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר: וזן להו בכפנ' לאחר שבאו למצרים כמו שאמר הכתוב וכלכלתי אותך שם כי עוד חמש שנים רעב וגומר. ד"א מי יתנך כאח לי דא יוסף לגבה דשכינת' והכי פי' כאח לי מי הוא האח יסוד שלעולם הוא דבוק ואחוז במלכות וז"ש דאתאחד עמה ואתדבק בהדה והאומר מי יתנך לעולם הוא המלכות כנז' שהיא שואלת מהת"ת שיהי' דבוק עמה כיסוד הזה שהוא דבוק וקשור עמי. יונק שדי אמי אהדר לאח הנז' א"נ הדר לת"ת כלומר כשאת' תהי' עמי דבוק וקשור כאח הזה שהוא היסוד כנזכר אז תהי' יונק שדי אמי שמאחר שתשפיע לי ישפיעו לך למעל' מהבינה וזהו יונק שדי אמי: בגין לאתדבק' רוחא ברוחא כי הנשוק הוא פא"פ ובדבוקם פא"פ מתדבקין רוח דידה ברוחא דילי' וכמ"ש ישקני מנשיקות פיהו וגומר **ת"ח** דיוסף אע"ג דאחוי וכו' כי בצדקתו החזיק בראש כנזכר לעיל ובסוף שמן הדין הי' שמאחר שמצאם לאויבי' היו לו הי' ראוי שיהפך לבו בקרבו עליהם לעשות להם כדת מה לעשות ועכ"ז לא הסיר תומתו ממנו דאדרב'. כשנפלו בידו וינחם אותם וידבר על לבם כדמסיק בכלא דבר על לבייהו כלומר בכל הצדדים דבר על לבייהו כדי לתקוע בלבם אמונתו עמהם כמ"ש ז"ל בפ' א' דמגלה ע"ש:

ות"ח מה כתיב ויאמרו איש אל אחיו דא שמעון ולוי דאינון הוו אחין ודאי בכל' אפשר לקשרו במאי דאמרן לעיל בצדקתו החזיק בתחלה ובסוף כנזכר ועתה הכריח שבאמור יוסף את אחי הורה שהיה בלבו אחוה גמור' אף כי הי' יודע שהיו שונאי' אותו והכריח כן כמו מכח ג"ש כתיב הכא את אחי אנכי מבקש וכתיב התם ויאמרו איש אל אחיו מה התם הי' ביניהם אחוה גמור' כמו כן הכא כשאמר יוסף את אחי אנכי מבקש לא הי' בלבו שום שנאה כמו שהי' להם עמו אלא בטוהר לבו אמר את אחי אנכי מבקש וזהו שדקדק באמ' דאינון הוו אחין ודאי בכלא כלומר אחוה גמור' וכן הי' ליוסף עמהם. ואגב דנקטי' להכריח פירש בי' מילתי' באו' ת"ח רזא דמלה וכו' בגין דקא אתו מסטרא וכו' כי כן שמעון בגבורה שם עון כנזכר בסבא דף ק"ד ולוי בסוד הלויי' התלויים בגבור'. ובג"כ רוגז' דילהון איהו רוגזא לקטל' כי להיותם אחוזים במדה זו הם כיוצא בה שכמו שגבורותי' הולכות ומתגברות עד לכלה כמו כן המה עושים כנזכר בפ' נח דף ע' והכריח כן מקרא דכתיב ארור אפם כי עז וכו' כלומר עברת' מהכח הדין הקש' והעזה שהי' הגבורה כדלקמן בסמוך ת"ח רזא דמלה לפרש קרא הוא דקא אתא דמדקאמר קרא אפם כי עז ועברתם כי קשת' נר' שיש אף שאינו עז ויש עברה שאינו קשה והא כיצד ת"ח וכו': ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ דעבד דינא ברשיעי'. ה"ג: והיינו הכעס והרוגז שנטל אברהם ללחום נגד אותם המלכים: דכתיב ארור אתה הנאמר על הנחש דהיינו כעס הכסיל שהיא הקליפ' רצוע' הדיינים וכן עליו נאמר ארור אפם דהיינו אפם של שמעון ולוי האחוזים בגבור' אפם הוא הקליפ' דמתמן נפק' רוגז' דאתלטיי' כדבסמוך ושמעון ולוי אינון מסטר' דדינ' קשי' וכו' כלומר מה שנאמר ארור אינו בהם ח"ו אלא באפם היוצא מהם דהיינו הקליפ' הנאחזת ויוצאת מהגבור' עליונ' שהם אחוזים בה: וי"ס דגרסי ומן סוספיתא דדינא קשיא והכונה כי מהתכת הגבור' העליונ' והשתלשלות' נעשו סיגים הללו שמרי היין העכורים: נפקא רוגז' לתרין סטרין נ"א תרין רוגזין לתרין סטרין פי' הם שני בחינות שיש לו לכעס חד דאתברך דהיינו רוגזא דרבנן באוריית' וכיוצא כנזכר בזוהר תצוה שאותו הכעס גורם ברכות לעולם בגין דאיהו פולחנ' דקב"ה וחד דאתלטיי' דהיינו כעס הכסיל שהם הקליפות הפועלות הדינין המרים והקשים בעולם עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפד:

כגוונא דא מסטרא דיצחק נפקו תרין בנין וגו' הענין כי יצחק הוא מ"ה הקשה וממנו יצא יעקב ועשו ויעקב לקח ברוך ועשו ארור ולכן עשו דר בארצות הטומאה הארורה הוא הר שעיר והמדברות ונק' איש שדה והוא השדה שנאמר עליו כי בשדה מצאה והוא

שדה הטומאה הארורה נוקבא טמאה הנק' שדה כנודע כי לעולם שדה היא העשירית ולהיות זה אמת סמך לזה ענין הנטיל' שיש בה ענין הנז' כ' בלילה אחרי צאת הנשמה מהגוף אז שורה הקליפה כנודע כי לכך יש' מטמאין במותם לפי שבחייהם אין הטומאה שורה עם הנשמה אמנם אחרי צאת הנשמה אז מטמאה האדם כי הם צרות זו לזו וזהו סוד טיפת חרב המלאך המות כי היא סוד טיפת טומאה אשר בורחת הנשמה מאתה ואז מת כאשר נבאר במקומו ב"ה:

והנה השינה א' מס' במיתה ולכך כשהאדם ישן שורה עליו קצת טומאה ולכך כשנעור אז הטומאה סרה מעליו אמנם נשארה בידיו אחרי שכבר היתה לה אחיזה קצת בגוף ומה שנשארה בידים הוא להיותם קצוות וזה יובן בסוד אברהם ויצחק הולידו עשו וישמעאל אמנם יעקב מטתו שלימה וזה בסוד סביב רשעים יתהלכון ואין להם אחיזה רק בצדדין אך לא בגוף. ולכך צריכין טהרה להסיר הטומאה ההיא ולהיות כי אין הסרת הטומאה רק ע"י המים לכך נוטלים לידים בשחרית וצריך ב' כלים השופך מים נק' קדוש כי בהשפיעו אליו מימי החסד ולא נהגה עמו ברוגז רק במי החסד אז בורחת רוגז הארורה ונופלים המים לכלי אחר הנק' ארור ושם חונים הקליפות ואו' **ובג"כ** לא יטול אלא מן ידא דאדכי בקדמיתא הענין הוא כי בהיות שני אנשים אין רשאי הא' ליטול ידיו ע"י האחר אם לא נתקדש תחלה אמנם כשאין זולתו אז יטול על ידיו ממש מכלי טהור על כלי טמא. ואפשר לתת לזה טעם נכון והוא כי מצינו כי צריך ג"פ לשפוך מים על ידיו והנה כפי הנראה היה די בפעם א' אמנם להיות כי ידו טמאה לכן צריך ליטול מים כמה פעמים עד שנמצא כי בעת שרוחץ ידו האחת אז הוסר קצת הטומאה מידיו וחוזר באותה היד ליטול לאחרת ויוצא קצת טומאה וכן עושה עד שיוסר לגמרי ולכן שמעתי כי הובא ברעיא מהימנא מכתיבת יד כי צריך לערות מים ביד ימין פ"א ואח"כ ביד שמאל פעם אחרת ואח"כ בימין פ"א ואח"כ בשמאל פעם אחרת כה יעשה ג"פ כסדר א' בימין וא' בשמאל ואומ' שכתוב שם הטעם כי כשעושה הדבר בסירוגין אז הולך לו הטומאה כי הולך מיד ליד ולכן בורח כיון שדוחין אותו לסירוגין מזה לזה וזה הולך כפי שיטת מה שפירשתי. האמנם אם נוטל ממי שלא נטל ידיו נמצא כי בכל הפעמים ששופך מים על ידיו לעולם נותן המים הוא טמא אבל כאן כשחוזר ליטול שמאלו ואח"כ חוזר ליטול ימינו הנה שני ידיו טהורין קצת ובהשלם הג"פ אז נטהר מכל וכל אמנם כד נטיל מן ידא אחרא על ידיו הנה נתוסף טומאה על טומאתו כנזכר ולא סגי במה שיטול ידיו זו בזו כי טומאת חבירו שרתה עליו ג"כ וז"א בפ' בראשית דף נ"ג סוף ע"ב בגין דאמשיך עליה וגו' ולכן צריך אם ירצה ליטול על ידי אחר צריך שאותו האחר יהיה טהור וזה

נכון ומוכרח. אמנם בצד מה זה א"א ליעשות בבקר כי הכל טמאים. ולכן נלע"ד שאין הענין אלא טעם ב' כלים א' טהור והוא השכינה וא' טמא ההוא זוהמא ובגין כך לא יטול אלא מחד כלי טהור לאפוקי שלא יכניס ידיו תוך הכלי וירחץ בתוכו רק ישפוך מכלי אל כלי והראיה לזה מה שחזר **ובגין** כך בעי חד כלי לעילא וגו' נר' שהכל דבר א' ודי בזה למשכילים. וזה תבין מדף קצ"ח האומר הנז' ותכף אומר ויטול תחלה ימינא משמאלא נראה כי הוא בעצמו הנוטל. ועיין לקמן בדף קצ"ח ע"ב בפ' מקץ כי שם ביארנו פי' נאה בזה: ואו' **ואינון** יומין אינון יומין ודאי וגו' ר"ל כי ימי העה"ז הם כל סבוב הגלגל יקרא יום א' נמצא כי אינו דבר ממשי והווה רק אחרי סבוב הגלגל עבר יום אחד בלתי שום רושם וקיום והעמדה אמנם אותן יומין עלאין הם סוד ג"ע העליון שהם ז' היכלי הקדושה שבהם ז' יומין עלאין מחסד עד מ' הם יומין קיימין ונצחיים לעד. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרמ"ק זלה"ה כתב. בגין כך חד כלי לעילא וחד כלי לתתא דא קדישא ודא מסאבא. נראה דהיינו כלי טהור המלכות מלמעלה ובה מים טהורים בכלי חרש. ודא מסאבא הם החיצונים מלמטה והידים הם עשר אצבעות והם מדרגות העשיה שהידים הם עסקניות ועושות ולכן בהם מגיע הטומאה כנודע שהטומאה שורה בכל התמונה ומסתלקת ע"י הנשמה ואינה נדבקת אלא בקצוות האלו שהם המדרגות האחרונות ולזה מטיל מים מהכלי העליון ומעביר כח הטומאה ומשליכה למקומה לכלי התחתון כנודע ולזה המים הם ממש סוד המים העליונים המעבירים כח הטומאה והפגם ונתן להם חלקם להעביר צואתם מן הקדש ולכך רוח הטומאה דבקה בהם והיינו ממש כענין וזרקתי עליכם מים טהורים וגו':

ר' יהודה פתח ואמר תורת ה' תמימה וגומר מאן דנטיל מילי דאורייתא וגומר הנה על התורה הוא קיום העולם וכיון שבטלה מצדו החריב העולם אלא שמתקיים על תורת אחרים. ומצד עצמן יש לבני אדם לעסוק בתורה ג"כ דכל מאן וגומר מפני שהת"ת אוחז במלכות עולם הזה ואוחז בבינה עולם הבא ומושך לעצמו חיים משתי מדות אלו ע"י התורה ת"ת עץ החיים:

ולא ישתדל בה לשמה וגומר מפני שיש משתדל בה לקנתר שזה טוב ממנו הנפל אלא שמשתדל בה להקרא חכם ולשם עושר וכבוד שאז אינו כדקא יאות. עכ"ז כיון שכוונתו לשכר העולם הזה זכי לאגר טוב בהאי עלמא מעולם לא יזכה אלא לנפש ויהיה לו שכר טוב בעולם הנפשות לבד וגם ינצל מדינה של גיהנם שהיא חלק הנפש:

תמן איהו רחצנו וגו' ירצה שהאדם נאחז בהם ע"י בטחונו שהוא בוטח בקונו הפועל ע"י ספירות אלו וכיון שהוא פועל ע"י בטחון זה מושך לעצמו משם הכח והבטחון וז"ש דאתרחץ בר נש בהאי עלמא וגו': הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' דא אתרי' באתר דמדבר' ה"ג וכלא כגונא דאצטריך כלו' הכי אצטריך שהקדושה בישוב והקליפה במדבר חרב ושמם שלא יחריב העולם. א"נ שאין לומר למה נבראת הקליפה לז"א וכלא כגונא דאצטריך כי הכל צריך לעולם לייסר החטאים בנפשותם שהאלהים עשה שייראו מלפניו.

רבי שמעון פתח ואמר ארחץ בנקיון וגו' אגב דנקט לעיל דא ברוך ודא ארור נקט נמי הא דאתמר בי' דא ברוך ודא ארור דא טהור ודא טמא כדמסיק. דידוי דבר נש אשתאר בהו זוהמא הן מצד עשו וישמעאל האחוזים ביד ימין וביד שמאל וכן מצד הצפרנים שבהם אחוזה זוהמת הידים. לא יטול אלא מן ידא דאידכי בקדמיתא כמשחז"ל א"ר פלו' מימי לא נטלתי אלא ממי שנטל ידיו תחלה.

רבי יהודה פתח תורת ה' וגו' מאן דבטיל מילי דאורייתא כאלו חריב עלמא שלים י"ס דל"ג לי' וכן נראי' דברים בלתי מקושרים וא"נ גרסינן לי' הכונה לפרש הפסוק דתפיס בי' תורת ה' תמימה משיבת נפש כי התורה משיבת הנפש והחיות לעולם שהעוסק בה מקיים העולם ומעמידו שנמצא שמשיב נפשו של עולם אליו אבל מי שמבטלה כאלו חריב עלמא שבלתי התורה חקות שמים וארץ לא שמתי. א"נ אם נאמר דפירושא דקרא הוא מאי דקאמר לקמי' מאן דאשתדל באורייתא להוו לי' חיין בעלמא דין ובעלמא דאתי כמו שנבאר נאמר שהם שני פירושים חד מאי דאמרן וחד מאן דאשתדל וכו' כמו שנבאר. להוו לי' חיין בעלמא דין ובעלמא דאתי היינו פי' הפסוק דתורת ה' משיבת נפש כלומר התור' התמימה שעסק בה בעה"ז גורמת שיהיו לו חיין ושתשוב נפשו אליו לעה"ב דהיינו בזמן התחי'. ולא דיינין לי' גרסי' ואינון יומין אינון יומין ודאין ה"ג והענין כי הגם שמי שעסק בתורה נפטר בקצרות שנים ותקשי קרא דכתיב אורך ימים בימינ' לא תקשי מידי כי אותם הימים הם של העה"ב שנקראו ימים באמ' ובודאי כי הימים של העוה"ז הם כצל עובר כלים באפס תקוה ועל אותם הימים אמר קרא אורך ימים בימינה וכו'. תמן איהו רוחצנו וכו' כיוון במה שאמרנו שלא יאמר אדם אחר שעסק בתורה נאמר עליו אורך ימים בימינ' אהי' בטוח שלא אמות כי אין זה בטחון אמיתי כי האריכות ימים תמן בההו' עלמא הוא וז"ש תמן איהו רוחצנו דקדוש' דלעיל' וכו' ובודאי יהי' בטוח בהאי עלמ' באם יעסוק באוריית' לאתתקפ' בההו' עלמא עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון ארך ימים וגו' ק"ק.

דף קפה.

אורייתא אזלא קמיה וגומר ואגינת עליה וגומר אפשר אפי' שלא יהיה כראוי כענין אלישע אחר ואפשר שיש ענין שהמקטרגים מצערין האדם עם היות שאין להם דין בעוד שלא עמדו לדין ונראה שיש להם דין אוחזים ומצערים האדם והעוסק בתורה נצול מזה עד בואם בדין **כד** שכיב גופא וגומר שלא יגעו זרים קברו ולא יבלעו מקומו כאשר ראינו בעינינו בקברי הצדיקים החסידים **כד** נשמתא אזלא היינו בעלותה מג"ע של מטה דרך ההיכלות לג"ע של מעל':

וכד נפיק מהאי עלמא היינו בלכתה מן הבית לקבר עד עלייתה לג"ע של מטה:

וכמה תרעין שהיא נדונית בהיכלות ובכמה מדרגות ושם הוא דין נהר דינור:

עד דעאלת לדוכת' לג"ע עליון תחת כסא הכבוד וכיון שהיא שם במנוחות קיימא עליה דבר נש למטה בקבר עד דיתער לתחיה לזכות ראשונה לתחיה כדפי' לעיל.

דהא כדין ינדעון וגו' לא יהי' כעין הנשמות הבאות לגוף בעת מולד האדם ששוכח ע"י הגוף כל תורתו אלא תכנס הנשמה בגוף וידע הגוף כל אותה התורה שהי' יודע בעת היותו בעול' וביתרון שידע כל ספקותיו כדמסיק **ור' יהודה** אמר שאין צריך לזה מפני שהענין הוא שממש עוסק בתורה בעולם הנשמות ומוסיף ואותו תוספת יהי' כולו בגוף אחר התחיה וז"ש **כגוונא** דא יהי' זה לאדם אחר התחיה מפני השתדלותו שם בה כדמסיק:

ת"ח ההוא בר נש וגו' ואיהו אזיל בחשוכא שעושה מעשים מגונים אבל אם זכה בתורה התורה מצילתו מהם ולפחות לא יהי' דינו תמידי ויעלהו מבור שאון:

לא אתגלו יש' וגו' הנה ארץ יש' הוא המלכות ודבקות' בת"ת וכל זמן שיש' עוסקים בתורה הם דבקים בת"ת והיאך יגלו מא"י א"א שהרי ענין היחוד הזה הפך הגלות אמנם אם הם עוזבים את התורה נטרדה השכינה מחיק בעלה והם אינם ראוים לארץ כיון שאינם דבקים בת"ת תורה:

ר' יוסי אמר מהכא מפני שפסוק על עזבם את תורתי לא מוכח דדילמא קיום תורת במעשה קאמר אמנם אומ' מבלי דעת ודאי דעל דעת התורה קאמר. ועוד הוסיף שהעיקר הוא סברא באורייתא כדאמרינן אגרא דשמעתתא סברא וז"ש **בלא** קיימא על קיומא דאורייתא ועלמא לא אתקיים אלא באורייתא א"כ צריך מקרא לעול' העשיה ומשנה לעולם היציר' ותלמוד לעולם הבריאה וסוד לעולם האצילות כדי שיתקיים המציאות כולו דאיהו קיומא דכל עלמין וגו' כדפי':

דנזקא אשתכח בידייהו בהיותם בני אדם וכ"ש ישר' וכ"ש בהסכמת השכינה כנז' לעיל ודאי לא תתבטל בחירתם ושכיח הזיקייהו מה שאין כן בב"ח שינצל בקלות מידם במעט זכות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. **הה"ד** בהתהלכך תנחה אותך וגו' הנה ביאר פסוק בהתהלכך תנחה אותך וגו' כי הם כנגד ג' זמנים בהתהלכך היא בעת הילוך הנשמה אל מקומה אחרי פטירתה. בשכבך הוא בעת שנקבר בעת דין הגוף בקבר:

והקיצות היא בעת תחיית המתים כאשר יקיץ משנתו: וביאר מלת תשיחך מלשון שיחה ודבור ר"ל כי תדבר בעדך ותהיה מתורגמן שלך ללמד עליך סניגוריא:

ור' אלעזר פי' כי אחר התחיה תזכיר התורה בעצמה לאדם כל התורה שלמד בחייו וישיח עמו ללמדו ולזוכרו כל מה שהי' יודע קודם שמת ויותר מזה כי כל מה שהי' קורא בלתי ידיעה כמ"ש באהבתה תשגה תמיד לשם שמים אחרי התחיה ידענה על בוריו והכל לפי מה שעסק ומה נתעסק אם במקרא או במשנה או בתלמוד או בקבלה כפי העסק והטורח כך יזכה לה אחר התחי' לידענה על בוריה.

ור' יהודה הוסיף עוד ואמר כי גם לעה"ב הוא אלף השביעי שאחר התחיה ג"כ ישיג אז כפי מה שטרח בעה"ז. או אפשר והוא יותר נכון והוא כי ר' אלעזר דיבר אחרי התחיה ור' יהודה הוסיף כי אפי' אחרי צאת הנשמה ותלך בעולם הנשמות הוא ג"ע העליון גם אז יזכה להשיג בכל מה שעסק וטרח בעה"ז ומכ"ש אחר התחי'. ועתה ביאר הפכו והוא כד לא אשתדל באורייתא וביאר עונשו באורך. והביא כל זה בכאן לדרוש פי' א' בפ' ויקחוהו ע"ד הנעלם דאיירי במי שלא נתעסק בתורה כי משליכין אותו אל הבור הוא א' מז' מדורין הנק' בור שאון ואמר כי והבור רק ר"ל סוד נעלם והוא כי הנה כשזוכה והולך בג"ע הנה אז מלמדין לו התור' מה שלא זכה בחייו לידע אמר כי מי שלא עסק מוליכין אותו לגיהנם ששם נמי הוא מדה כ"מ והבור רק כמה דאיהו הוה רק כך הבור רק כי אינן מלמדין לו תורה אי לא אשתדל בה בחייו וז"א והבור רק והטעם על כי אין בו באיש הנז' מים היא התורה דאם הי' בו מים לא היו משליכין אותו לבור רק אמנם בג"ע מלא ברכת ה' ושם יעסוק בתורה: ואו' **לכן** גלה עמי מבלי דעת הכוונ' מבלי ידיעת התו' או אפשר כי התורה שבכתב היא בת"ת ושרשו הוא הדעת כי התורה נפקת מחכמה כמ"ש פ' קדושים דף פ' ע"ב והדעת הוא ראש משך הוא"ו אשר הוא הדבק בחכמה ושם עיקר התורה כנודע. והנה ביאר ע"ד זה פסוק ויקחוהו על יוסף מעין הקודם והוא כי יש לשאול מה היתה כוונתו ית' לתת בכוונתם להשליכוהבורה אחר שאמרנו לעיל כי כל מכירת יוסף היתה בסיוע השכינה לז"א כי השלכתו לשם רמז מה שעתיד לאירע לו

שיביאוהו מצרים הנק' בור רק כי נודע כי מצרים עמוקה מאד תחת א"י ונמשלת לבור וגם היא רק בסוד י' קבין טומאת כשוף שהט' נטלו מצרים ובסוד ערות הארץ כי העולם נחלק לאברי האדם ומצרים היא נמשלת לערות הארץ שהוא היותר מאוס מכל האדם וגם יובן זה בסוד היות מצרים בן חם הארור דלית ביה ברכה כלל שהיא רזא דמהימנותא: **ר' יצחק אמר אי נחשים ועקרבים וגו'** הודיע לנו ענין נפלא והוא כי אין הב"ה מסיר הבחירה מיד האדם ולכן אי יוסף אשתאר בידא דאחוי דהוו שנאין ליה והוו בעלי בחירה וגם שיהי' יוסף צדיק אין יכולת להכחיש בחירת אחיו אמנם נחשין ועקרבין דלית בהו בחירה יכול להנצל מידם ע"י איזה זכות ולכן נתן עצה להשליכו בבור כי אם יהי' זכאי ינצל מהם אמנם מיד אחיו אין מציאות כלל להנצל וז"א למען הציל אותו מידם ר"ל להיות מידן בעלי בחירה וז"א ויצילהו מידם כלומר להיותו בידם בעלי בחירה ועוד היתה כוונת ראובן כי לא די אם יחיה ולא ימות שם בבור כי זאת כוונתו הגמור' אמנם גם אם ימות ג"כ בבור יותר יחפוץ במיתתו בבור משימות בידם והטעם כי אם הם ימיתוהו יטמנוהו במטמונים שלא יראנו אביו וז"א בע"ב דלא ישארון מיניה אומצא וז"א דלא ישארון מיניה אשתארותא בעלמא ולא יחמיני' אמנם בבור ימות וישאר כל גופו קיים והטעם כי הנחש טורף ואינו אוכל כמשז"ל על אם ישוך הנחש כי אומרין לנחש החיות טורפין ואוכלין וגו': או אפשר פי' ולא ישארון מיני' אומצא באופן אחר והוא יותר נכון והוא נמשך עם הקודם כי שמעון ולוי מ"ה הקשה והראי' ממה שעשו לשכם עיר גדול' ולקחו צאנם ובקרם וכל אשר בעיר וכל אשר בשדה וגו' והנה אם יקחו את יוסף בידם יעשו בו שפטים ויחתכוהו לחתיכות וינתחוהו לאבריו וז"א לא ישארון מיני' אומצא ר"ל אבר כדי להשליך עליו כל כעסם ובזה לא יכירהו אביו ומעולם לא יתנחם וכאשר הי' אח"כ אמנם אם יראהו חי או שלם מת יתנחם באורך הימים כי חדל ממנו תקו' וז"א להשיבו אל אביו ולא אמר להשיבו חי אל אביו רק להשיבו ר"ל אפי' שימות שם לפחות ישיבנו אל אביו כאשר הוא בין חי בין מת: או אפשר או' וע"ד להציל וגו' כי תירץ קושיא אחת הנופלת בפסוק דהל"ל למען הציל אותו מידם ותו לא כי ודאי שהוא להשיבו אל אביו ולזה ביאר כי יתורץ עם הקודם כי כוונתו להשיבו אל אביו בין חי בין מת. ולז"א כשלא מצאו הילד איננו ולא אמר איננו חי רק איננו כלו' אפי' מת. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרא"ג ז"ל כ' בשמאלה עושר וכבוד אגר טב וכו' נראה מדבריו שרוצה לפרש בימין' רוצה לומר העה"ב שהוא ימין ימין' דאורייתי' ובשמאל' העה"ז שהוא שמאלי אגר טב ושלוה דהיינו עושר וכבוד. וכל מאן דאשתדל באורייתא לשמה לשם ה' דהיינו לחבר' בת"ת דהיינו לגרום ייחוד עליון שאז כל מאריהון דדינין נכנעים לזה ראוי דלא יקרבון

בהדי' מאריהון דדינא כד שכיב גופ' בקבר' היא נטרת לי' מדין חיבוט הקבר כדלקמן: בהתהלכך תנחה אותך כמא דאתמר לעיל דקאמר כד נפיק מהאי עמלא אורייתא אזלא קמי' ואכרזת קמי' וזהו בהתהלכך דהיינו בהילוכך מביתך לקברך תנחה אותך לשון הנהגה כמו לך נחה את העם דהיינו הנהגה בדברי' טובים דברי ניחומי' והיינו ההכרז' שמכריזין עליו א"נ הוא מלשון מנוחה והוא דלא יקרבון בהדה מאריהון דדינא. א"נ כמא דאתמר הדר לרישי' דמילתי' דקאמר כד נשמת' אזלא לאסתלק למיתב לאתרה איהי אזלא קמי' והיינו בהתהלכך מהעה"ז לקברך תנחה אותך שהיא תלך עמך להנהיגך בדרך זו תלך. למהוי סניגוריי' עלך והוי תשיחך כמו תשיח בשבילך. יתיר מכמה דהוו ? לי הגשם והגוף חלף הלך לו שאותו גוף שיהי' אז יהיה ספיריי ורוחני ולכך יתנוצץ התורה יותר מכמו שהיה ולכך מה שלא היו יכולי' לאדבק' ולהשיג מצד החומר עתה שהלך לו יוכלו לאתדבק' א"נ שהמונע ההשגה לאדם בעה"ז הוא כח הקליפה המסמא עיני השכל. אבל אחר התחי' שאין קליפ' יוכלו לאדבק' ולהשיג כל מה שירצו בלי צער ועמל ויגיע' וזהו היא תשיחך היא ממש תשיח עמך ותורך כל מה שתרצ'.

ויקחהו וישליכו אותו הבורה רמז על דארמייהו וכו' מלת הבורה קא דריש דהיל"ל וישליכו אותו שמה שכבר זכר לעיל השליכו אותו אל הבור הזה וגומר א"נ מדכתב רחמנ' הבורה בתוספת ה' קא רמיז דארמייהו ליה לגו מצראי למקום היותר טמא רק מן הקדוש' שאין בו מים שאין בו קדוש' כלל והיינו מצרים שהי' ערות הארץ כנודע ולזה כתב הבורה לאשמועינן שהשליכוהו למקום היותר טמא שבכלם כנזכר. דלא אשתכח רזא דמהימנות' הוא פי' לאין בו מים ר"ל אין בו קדוש' הנמשל' למים: וכתיב למען הציל אותו. בספרים ישנים לא גרסי ליה והדין עמהם דלמען הציל אותו מידם הוא תירוץ הקושי' כדמפרש ואזיל. דזעירין אינון דיכלין לאשתזב' ובג"כ אמר למען הציל אותו מידם כל זה תוספת ולקמי' נקט ליה והתם שייך: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון בהתהלכך תנחה אותך וגו' עיין לעיל דף קע"ה ע"ב:

דף קפה:

ת"ח כמה חשידותיה דראובן וגו' ששם נפשו בכפו אפי' על הצלה מועטת כזאת ואמר לפחות ינצל גופו אחרי מותו ויתנחם אביו שירא' קבורתו שאם הם יהרגוהו בידם יכלו גופו בשריפ' וכיוצא או יאכילוהו לכלבים כדפי' רז"ל ששסו בו הכלבים ולא ישאר אפילו הבשר ליקבר להראות אפם הקשה והביא ראי' מענין שכם שלא נתרצו במיתתם ויותר ממית' כדמפרש ואזיל:

דבההוא יומא דהוה שמושא דילי' וגו' ירצ' בכלל שימוש אביו יכנס כל צרכיו ובכלל צרכיו הוא להשיב את בנו אליו ואם יאבד יוסף נמצא שאין שמוש יומו שלם לכך רצה שביומו לא יחסר אביו כל אפילו ענין יוסף ולזה רצה להקריב הצלתו בכל מציאות שאפשר שיעלה בידו **בג"ד** ובגין דעבד תשובה וגו' הרי הבכורה נטלה ממנו על עון זה ונתנה ליוסף והוא קיבל עונשו בלבב שלם והודה על הבכורה ליוסף ולא נטר איבה ואמר צדיק ה' על כל הבא עלי מה אתרעם מיוסף ואני גרמתי וזה בכלל התשובה ודאי. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כ'. ת"ח מאי עבד וגו' יר' כי אם יאמר לא תכוהו הי' נר' שהוא אינו בהסכמה עמם כי הם המכים ולא הוא ולז"א לא נכנו שתף עצמו בהסכמתם לומר כי גם הוא כוונתו להכותו רק לא מכת נפש ע"י עצמם רק מאליו ע"י נחשים ועקרבים. והוקשה לו דמאי כוונת ראובן בעצה זו ויאמר להם שלא יכוהו כלל רק ישיבוהו אל אביו כי ודאי ישמעו לו להיותו בכור או לסבת שיראו ממנו בל יודיע הדבר לאביו לז"א דע כי ראובן לא הי' שם בעת המכירה והראיה מפסוק וישב ראובן וגו' והענין כי כל א' מהם הי' משמש לאביו יום א' ואותו היום הי' יום ראובן והי' מוכרח לילך אל אביו לשמשו ולכן לולי עשה אותה חכמה לשתף עצמו ביניהם כאו' לא נכנו בודאי כי בשובו לשמש אל אביו יכוהו נפש וכשיבא יאמרו לו כי גם יוסף חזר אל ביתו ואולי כי בשובו אל ביתו חיה רעה פגעה בו וטרפתהו ואין ידם במעל ובפרט כי אחרי שיצא מפיהם ענין הריגת יוסף א"כ הי' מוכרת להם בכל אפשרותו להורגו כי אם ישוב יוסף אל ביתו בודאי יודיע הדבר אל אביו איך היו רוצים להורגו לולי ראובן עמד בפרץ לפניו ולכן היו הורגים אותו עכ"פ ולכן פחד ראובן מזה כי אמר בלבבו אין ספק כי יהרגוהו ובפרט כי אני מוכרח לשוב אל ביתי לשמש את אבי לכן התחכם להכניס עצמו בהסכמתם באו' לא נכנו כדי שישמעו עצתו באומ' הלא גם הוא שונא ליוסף וא"כ לא יאמר עצה בלתי הגונה לו כי אם יתגלה הענין גם מגיע לו חלקו מן הבושה והנזיפה מאבינו וא"כ נעשה עצתו אחר היותו בכור וגדול מכולנו ונתן להם עצה להשליכו אל הבור כי בזה יתקיים הכל כי יהרג ולא יהי' על ידם מש"כ אם לא הי' מכני' עצמו בעצתם כי אז ייראו לנפשם ויאמרו בלבבם אין עצתו רק לביישנו בפני אבינו ולא יקבלו דבריו והנה בשובו מאת אביו אמר והנה אין יוסף בבור ר"ל אפי' מת ולזה לא אמר אין יוסף חי אז אמר הילד איננו כלומר אפילו מת. וכשמכרוהו ועברו על עצתו יראו לנפשם פן יגלה הענין אל אביו והעלימו הדבר מאת ראובן כאומ' אולי אכלוהו הנחשים שבתוכו וגם השכינה לא גלה הדבר לראובן כי היא היתה בהסכמתם כי החרימו ביניהם על סתום הענין: ואו' ובגין דעבד תשובה

ר"ל ממעשה בלהה שבלבל יצועי אביו. ואו' אע"ג דמלה אתיא כדקא חזי וגו' הכוונה כי הנה ענין זה בא כפי מה שהי' ראוי בהכרח לעשות כך כמ"ש לעיל כי הכל סבה מאת השי"ת שיגלו למצרים ואם נר' כי אין כאן מקום עונש ליעקב לז"א כי אין הדבר כן כי בודאי אעפ"י שהשי"ת עושה כוונתו עכ"ז אין מגלגל הב"ה שום סבה רק בסבת איזה עון כי הנה גם שנר' דבר זה מגולגל מאת השי"ת והוא הסכים בזה לטענה הנז' עכ"ז בזה היתה סבה אל איזה ענין חטא מועט הבא ע"י יעקב. או אפשר יחזור או' אע"ג דמלה אתיא כדקא חזי הכוונה על מה שעשה יעקב לאביו ואמר כי גם כי כל מעשה יעקב בעת לקיחת הברכה הי' ענין ראוי ונכון מאתו ית' עכ"ז מדקדק הב"ה עם הצדיקים כחוט השערה כי הנה הביא יעקב שעיר לגבי אביו והי' בו איז' חטא והוא כי הנה השעיר הוא סוד דינא קשיא ויעקב הכחיש ושיקר לאביו במה שהביא שעיר כדי שיחשוב שהוא מצד השעיר שהוא עשו ואינו כן כי לאו סטרא דילי' דיעקב הוא רק דעשו ונלע"ד כי כך צ"ל ובג"ד דאיהו אקריב ואכחיש ליה לאבוה בההוא סטרא דיליה ר"ל כי להיות שהקריב השעיר ובהקרבתו השעיר הטעה את יצחק והכחישו כדי שיכיר היותו יעקב מסטרא דיליה דההוא שעיר לכן גם הוא בניו הכחישוהו וכזבו לו ע"י השעיר. והשאר מבואר. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ואי ימות בגובא ימות וכו' הוקש' לו הניחא קרא דלמען הציל אותו מידם אלא קרא דלהשיבו אל אביו איך יתקיים אי ימות ותירץ כמו שתירץ רש"י ז"ל להשיבו אל אביו אפי' מת שאם יפול בידם לא ישאירו אומצא אבל אם ימות בנשיכת נחשים ועקרבים יוליכהו אל אביו ויהי' לו מעט נחמה כראותו שלם וז"ש ת"ח חסידותי' דראובן וכו'. והא דקטלו כל דכור' ל"ג ליה בס"י. וכל מה דאשתכח. דאפי' כל מה דבחקל' ה"ג. וע"ד אמר טב לאשתזב' מנייהו דלא ישתארון מיני' אשתארות' בעלמא ל"ג ליה בס"י ואותיב ליה לאבא שלים וכו' ה"ג. אפי' מת מיד וישב וכו' ה"ג: יעקב עבד עובדא כדקא יאות בגין דאקריב וכו' כי השעיר הוא בקליפ' ולהיותו נשחט ומנותח נתחי' לנתחי' ומבושל לפני יצחק אביו הי' גורם שמדתו של יצחק דהיינו הגבורה יהיה שולט על כח הקליפ' להכניע' ולבטל' וז"ש עבד כדקא יאות כי כן ראוי לעשו' לכל צדיק וחסיד להכניע הקליפ' תחת הקדוש' דהיינו תחת הגבורה העליונ' לאכפיי' דיני' ועכ"ז להיותו שעשאו בהכחש' ובערמה פרע לו הב"ה מדה כנגד מדה וצערוהו והכחישו לו בדם השעיר דאיהו סטרא דדינא קשיא פי' האי שעיר איהו סטרא דדינא קשיא כי כן הגבורה העליונ' פועלת דינה ע"י השעירים הללו שהם התכת סיגי הזהב עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון אתענש בהאי שעיר וגו' קמ"ד. עכ"ל:

דף קפו.

ויהי בעת ההיא וירד יהודה וגו' לפי שרצה לפ' אח"כ כי וירד יהודה היא השכינה כי לפי שירד יוסף הוא סוד היסוד לכן גם השכינה ירדה עמו כי שניהם חיבור א' תמיד וא"א להיות הא' נפרד מחבירו. והנה הם יהודה ויוסף נק' ציון וירושלם ולכן הקדים הקדמה זו לבאר לנו ענין קשר אמיץ אשר לציון עם ירושלם ונזכר זה בפסוק וירעם וגו' בסוד ברד וגחלי אש כאשר נבאר: וגם לזה הקדים דרוש א' אשר מתוכו יתבאר איך אין קיום המלכות כי אם ביסוד ואמר כי כד ברא קב"ה עלמא הוא סוד הכתר אשר הוא ברא את האדם דכר ונוקבא והזכר כולל מחכמה עד יסוד והנוקבא היא המלכות. או אפשר כי קב"ה הוא החכמה כי הוא אבא דכולא אפיק וא"ו ה"א: והנה כד ברא את העולם היא סוד עולם התחתון שהיא המלכות בסוד מן העולם ועד העולם וידעת הטעם למה נק' עולם כי להיות כי הזכר משפיע בנקבה ושם מתעלם השפע ונסתר שם עד שישתכלל שם לכן נק' עולם גם נק' עולם לפי שהזכר עצמו מתעלם בתוכו ואז הנקבה נעשית כמו בית והיכל אל הזכר בסוד שם אידהנוי"ה כי היוד מתעלם בתוך האלף וכן שאר האותיות: והנה האי עלמא תתא' היא המלכות היא נשענת על ז' עמודים שהם מן הבינה עד היסוד כי לכן נק' המלכות בת שבע שהיא בה מאינון שבע מן הבינה עד היסוד ואל תחשוב כי הכל דוגמת העה"ז שהעמודים הם תחת הבית כי שם למעל' הוא להפך כי השרשים הם למעלה והענפים למטה כי הא"ס הוא שורש לכל והוא עליון לכל והענפים הם תחתיו: והנה אלו הז' עמודין המקיימין את המ' ומשפיעים בה תמיד בסוד והכהו לז' נחלים וכולם הולכים אח"כ אל הים האחרון מלכות. ואמנם כל שפע אלו הז' עמודי' אשר הוא סוד הקיום כי מ"ש שמקיימין אותו ביאורו הוא ע"י השפע שמשפיעין בו ועל ידו העולם מתקיים. והנה כל הקיום שהוא השפע הנשפע בעולם הזה הכל נמשך אל העמוד השביעי הוא יסוד כי כל שביעיות מסטרא דצדיק וכל הגוף כולו משפיע דרך היסוד:

והא אוקמוה דכתיב חכמות נשים בנתה ביתה זה מורה על פי' השני שביארתי כי קב"ה הוא החכמה שברא את המלכות הנק' בתו. והנה נודע כי הרבה חכמות הם תחל' היא חכמ' סתימא שבכתר: וחכמ' עלאה שבחכמ' וחכמ' תתא' שבמלכות: ואמר כי אחת מן אלו החכמות נשים אשר היא חכמ' עילא' היא בנתה בית' היא סוד חכמת שלמה שבמלכות כי היא נק' בית החכמ' כאשר הודעתיך כי היא סוד חלק מעשרה מחכמ' עילא' אשר נק' מלכות שבחכמ' כי חכמ' עילא' נסתרת ונעלמת תוך חכמת שלמה בסוד ב' יודין דאות **א'** וב' יודין דיאהדונה"י המתחברים כחדא. ואמנם קראם נשים זה הוא

סוד נעלם יובן מתיקונין בסוד ג' טיפין דפתר עליון הנקר' שלש נשים א' אופה וא' עורכת וא' מקטפת והנה הם ג' יודין שבשם יו"ד ה"י וא"ו ה"י כי כל יו"ד היא בחכמה והנה ידעת היות שם זה נק' נוקבא כנז' פ' משפטים וע"כ נקראים כלם בשם נקבות ודי למבין. והנה אחר שחכמהזו בנת' ביתה אח"כ חצבה ז' עמודיה הנמשכים ממנה כי כולם הם בניה ואפי' הבינה שהיא עמוד הראשון מאלו הז' גם היא נבראת [491] ע"י החכמה בסוד העה"ב נברא ביו"ד וכנז' לעיל פ' תולדות דף קמ"א ע"ב מכתיבת יד. ולזה קראם עמודיה וייחסם אליה וכולם קיימין בצדיק יסוד עולם כאשר ביארנו. והנה ידעת היות ת"ת ומ' נק' אחור וקדם כי הת"ת נק' קדם לפי שקדם אל בריאת המ' כנודע וכנז' באדרת נשא דף קמ"א ע"ב כי תחלה הי' מאציל אברי הת"ת ואח"כ הוה נקיב לאידך גיסא ותקין פרצופא דנוק' וכן הי' הולך ובורא וגו' ע"ש וז"ש **ועלמא** כד אתברי וגו' פי' במה שידעת כי הספי' כולם יצאו כסדר זה אחר זה ובזה המ' נבראת מן היסוד. או אפשר לבאר כי אין הכוונ' על הבריאה ממש רק על קיומה ואפקתה בלשון בריא' כי המקיים העולם נק' בראו. ועי"ל עם מה שזכרנו מאדרת נשא כי הלא כמו שציון הוא חד אבר מאברי הת"ת הנק' יסוד. עכ"מ מכתיבת ידי הרח"ו נר"ו וחסר התשלום:

עוד מצאתי להרח"ו נר"ו ונראה לי שהוא משם הרי"א זלה"ה וז"ל. וענין סמיכות פסוק וירעם הוא להודיענו כי הבינה הנק' עליון אפיקת ההוא קול דהוא ז"א וכלילת בי' נוקבי' ותרוייהו איקרו ברד וגחלי אש רחמי ודינא והנה אחר שנתפרש' ממנו כל מזונה נמשך לה מן היסוד הנק' ציון כמ"ש מציון מכלל יופי משם הופיע והאיר מלכות הנק' אלדי"ם ונמצא כי צדיק יסוד עולם תתא' אקרי ולכן כיון שיסוד שהוא יוסף הורד למצרים גם העולם שהוא יהודה מלך באחיו נתמוטט וירד. עכ"מ:

וירא שם יהודה בת איש כנעני וכי כנעני הוה, הק' כי לא יתכן שידבק יהודה בכנען הארור ובפרט בראותו צוואת אברהם לאליעזר על יצחק וגם כי עדולם אינה מכנען ואמר כי הא אוקמוה ר"ל כי פירשו בו לשון תגרא כלו' סוחר. או אפשר והוא דבוק עם שלפניו ושל אחריו והוא סוד גדול בענין ירידת השכינה בגלות אל החיצונים והיאך נשתלשלו הקליפות. והוא כי יוסף הוא סוד יסוד ויהודה סוד מלכות ולכן ברדת היסוד אל מצרים הוא נהר פישון ראש הקליפות כי גם שם יש ד' נהרות כמשז"ל שם הא' פישון זה בבל גיחון זה מדי וגו' כי גם בחיצונים יש ד' נהרות והנה אז ירד השכינה שהוא יהודה שם וירד אל הקליפות הארורים הנק' כנען כנז' ארור כנען. ואז ותהר ותלד וגו' כאן רמז סוד גדול והוא נתבאר מן אדרת נשא דף קמ"ג כי הנה השכינה היא סוד כל הדינים ונק'

[491] בכת"י השני כ' נאצלה.

ארץ אדום ושם אתקיימו כל המלכים דדינא קשיא כנז' שם והנה נודע כי מסיגי הדין הקשה יצאה הקליפה מצד הנקב' השכינה ותחל' ילדה חוה היא המ' קין והבל וקין הוא היותר קליפה קשה שבכולן ודוגמתו ער שהפוכו רע הנולד ליהודה והבל כי גם הוא מן החיצונים כנז' שם ועיין פ' בראשית דף ל"ו ע"ב כי הבל הוא חמר טב בחמר ביש. וכנגדו אונן ואח"כ נתבסמה וילדה שת שהוא [492] הושתת העולם ג"כ כנגדו שלה המורה שמו לשון שלוה ושלום וז"א **תלת** בנין וגו' ודא הוא שלה כלו' משמו הנק' שלה תבין טעם התבסמותו יותר מן האחרים ולזה לא הזכיר רק אלו הג' של בת כנעני אמנם פרץ וזרח הם קדושים בני תמר היא צדיק כתמר יפרח. ולא אאריך בזה יותר. והנה לגלות ביאור זה שאמרנו סמך לזה ענין ר' אלעזר ור' יוסי וגו' כי מדברם יוכר ג"כ ענין זה כי הוא מדבר פסוק וירד יהודה בסוד ירידת השכינה אל החיצונים והק' כי בראשון אמר ויקרא המור' ליהודה ובשני האחרים אמר ותקרא המורה כי אמו קראה שמו ולא יהוד'. ותירץ וגו' והוא מבואר. והנה נקרא חירה לשון חרון אף שהם הקליפות והנחש. וידעת היות הקליפות נק' ר"ע בהפוכו ע"ר. והנה לקושיא שהקשו נר' שלא נתרצה וצ"ע. אמנם ביעקב שלא הי' שום טומאה רק הב"ה לבדו קרא שמו לא נז' את רק ויקרא שמו כי כל מקום הנזכר ויקרא סתם הוא קב"ה כמו ואל משה אמר. גם אפשר לומר כי לעיל הקשה כי למה נאמר בער ויקרא ובאונן ושלה כתיב ותקרא ואפשר שתירץ במה שפירשנו לעיל כי אלו הג' רומזים למעלה בסוד קין והבל ושת האמנם קין הוא קינא דזוהמא ותכליתה והבל ממוצע ושת שלם בקדושה כנז' פ' ראשית דף נ"ד ופ' תרומה דף קס"ז ע"ב וריש קס"ח ע"ש והנה אמר כאן כי או' ויקרא עם מלת את חוזר לסטרא אחרא הנק' רע שהוא הפך ע"ר אמנם ביעקב נאמר ויקרא בלתי מלת את לכן חוזר בקדושה עילאה. אמנם אונן ושלה נאמר בהם ותקרא החוזר לשכינה ולא לרע הנז'. ומלת את שבאונן ושלה ירבה גם לבעלה והכל בקדושה. או אפשר כי אונן הממוצע נאמר ותקרא כנגד השכינה ואת כנגד סטרא אחרא. אך בשלה שניהם בקדושה חתן וכלה. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרמ"ק זלה"ה כתב. אתקין ליה שבעה סמכין חג"ת נהי"ם **קיימי** בחד סמכא יסוד.

בנתה ביתה בינה.

יסוד עולם. עולם מלכות.

ועלמא כד אתברי מלכות. דכתיב מזמור לאסף אל חסד אלהים דין ה' רחמים דבר מ'.

ממזרח חכמה.

עד מבואו מלכות.

[492] שממנו.

הופיע מההוא אתר וגו' נקודת ציון.
והשתא. ישראל אתתקפו בה ונאחזים בנקודה ההיא הפנימית.
ברזי דפקודי אורייתא שהמצות הם באבריה רמ"ח שס"ה ישראל אתתקפו בה ונאחזים בנקודה ההיא הפנימית ברזי פקודי אורייתא להיותם שם מ"ן כנודע וזכר ציצית הכולל כל המצות כעין אותה נקודה. ואו' **ומגויה** כל עלמא אתזן יר' שהשפע יושפע לאותה נקודה וממנה לכל העולם.
וירעם משמים ת"ת.
ועליון כתר.
יסודא רביעאה מלכות.
וירד יהודה מאת אחיו דהא אתכסיא סיהרא וגו' מפני יוסף כאשר היא מתוקנת היא על השבטים כדפי' בפ' ויצא ועתה וירד יהודה מתיקונה למטה שירד הים מעל י"ב הבקר והיינו מאת אחיו וז"ש מדרגא דתקונא וגו' עד החיצונים דהיינו איש עדולמי בחינת המלכות המנהגת עם החיצונים וז"ש לגו דרגא דאתחבר ביה חויא. מהרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג זלה"ה כ' א"ר אבא כיון דחמו וכו' ה"ג בס"י והדין עמהם דלא אתא לפלוגי אלא אתא לומר ענין א'. דיפדון ליה בדלת גרסי'. וכיון דאעברוהו מעלייהו וכו' ה"ג.
ויהי בעת ההיא וירד יהודה וגומר רבי יהודה פתח וכו' כד ברא קב"ה בינ'. עלמא מלכות כדלקמן. שבע' סמכין על מה דקיימא הכונה שתהי' מושפע' מהם ותהיה סומכת על ההשפע' היורדת מהם. בחד סמכא יחידאי פי' צדיק יסוד עולם שכלם נצבים עליו לארקא ברכאן עליה. ואלין כלהו קיימי וכו' ה"ג ול"ג מלת אינון. בחד דרגא מנייהו רוצה לומר במדה שהיא א' ממנין השבע'. אתתקפו ביה רוצה לומר ביסוד זה ברזי תורה כי כל סודות התורה הם בו שכן הוא נקרא סוד ה' ליריאיו. בציצית לפי שנקרא אות כמ"ש וראית' אותו וכן היסוד הוא נקרא אות ואפשר דנקט ציצית ולא שבת וי"ט ומיל' הנקרא אות לפי שהציצית מור' ציון וירושלם הנזכרים מיוחדים כאחד שכן הציצי' יש חוטי לבן דהיינו ציון יסוד וחוט תכלת שהוא ירושלם מלכות. א"נ כי כן הציצית מורה תרי"ג מצות וכן היסוד כולל כל המדות ובהתעטפו בהם אתתקף ברזי דפקודי אורייתא. ומגויה רוצה לומר מהיוצא מתוכיות פנימיותו דהיינו טפת השפע היוצא מתוך התוך. כל עלמא אתין דהיינו כל בחינות המלכות. כיון דאמר וירעם וגומר כי באומרו וירעם היינו יתן קולו שהוא קול רעמך ובאומרו משמים ה' הרי עליון אמור אי מפאת ה' שהוא ת"ת שהוא עליון אם מפאת שמים שהם שמים עליונים אם כן למה כפל הענין במלו' שונו'. אלא הכא רזא דמהימנותא עלמא דאמינא ה"ג.

ת"ח בשעתא דאתייליד יהודה וכו' מסקנא דמלת' היא להכריח איך אין ראוי דאלין תרין דרגין לא יתפרשון מהדדי שכן יהוד' כשנולד מה כתיב ותעמו' מלדת לרמוז שכבר נשלם הכסא ועמדה על קיומה כי ראובן היה בחסד ושמעון בגבורה ולוי בת"ת ויהודה במלכות הרי הכסא שלם כנזכר בפ' ויצא דף קנ"ה וכשירד יוסף מצרימ' תכף הורד יהודה כמ"ש וירד יהודה לרמוז כי כמו שאלו שהם רמוזים בשתי מדות אלו יסוד ומלכות כשהורד זה הורד זה שכן הם המדות בעצמם כנזכר היותם סמוכות זו על זו ציון על ירושלם הם שכלולא ותיקונוי דעלמא ולהפך בהפך וז"ש מה כתיב ביה ויהי בעת ההיא וירד יהודה בגין ויוסף הורד מצרימה.

וירא שם יהודה בת איש כנעני וכי כנעני הוה אלא הא אוקמו' בבראשית רבה וזה לשונו אפשר בא אברהם והזהיר ליצחק וכו' אלא בת גבר תגרא כדכתיב כנען בידו וגומ' ותהר ותלד בן וגו' תלת בנין הוו ליה ליהודה וכו' אפשר לומר דאלעיל קאי דקאמר מה כתיב ביה ויהי בעת ההיא וירד יהודה וגומר מ"ט בגין דיוסף נחתו ליה וכו' והכריח עוד איך ירד מכמ' פני' שמלבד שירד דהוה מלכ' עלייהו והורידוהו מגדולתו עוד ירד שג' בני' היו לו ולא נשא' מהם אלא א' ואומרו ודא הוא שלה הוסיף עוד יריד' אחר' שפסק' אשתו מלד' כדפי' רש"י ז"ל וכן אמ' בב"ר וז"ל ותקר' שמו שלה פסקת עכ"ל הרי בפי' כי מלת שלה ר"ל פסקת וז"ש כאן ודא הוא שלה כלומר אותו שנשאר היה לו לסימן שראת' בעצמה שפסקה מלדת וקראה אותו על שם המאורע. בקדמא' ויקרא דהיינו ביו"ד ובתרין אחרנין ותקרא בתי"ו. דהא אתכסיא סיהרא ירצה שכמו שכשיש מעשים טובים בעולם אנהירת אנפהא ומראה פניה כלפי מעלה שלכך נקראו הצדיקים אנפי שכינתא לפי שהיא מתקשטת בהם כך בעונות כד אסגיאו חייבין תעדר ההארה ההיא לפי שאין לה קשוטי' שתתקשט בה' ואז אין ייחוד למעל' ובהעדר הייחוד הדין הווה ולכך וירד יהודה מאת אחיו ר"ל ירדה המלכות מהתייחד עם המדות העליונות שהם מתייחדים יחד בעת הייחוד ואמ' שבהעדר הייחוד גורם שתרד המלכות ממקומה המתוקנת אליה לעלות להתייחד ויורדת אל מקום הקליפות וז"ש ונחתת מדרגא דתקנא לגו דרגא אוחרא וכו'. כד"א ויט עד איש עדולמי ושמו חירה מלשון חרון אף א"נ מלשון שריפה כמו ועצמי חרה וכו'. דהיינו חויא הנז' השורפת בארס שבשיניה.

ותהר ותלד בן וגומר דע שבהעדר הייחוד העליון אז הדין הווה ועולה הקיטרוג של הקליפות דרך המדורים עד החסד והגבורה ואז יוצאים ב' מיני השפעות הדין א' השפעת הדין מצד החסד ונותנת כח ושפע לשר של ישמעאל ב' השפעה וכח דין אחר מצד הגבורה ונותנת כח לשרו של עשו ונ"ל שהם ממש סוד ער ואונן הכתובים בפסוק דקאמר

הכא כי ער כנגד קליפת החסד הנק' טוב והוא הבן הראשון בקדושה וזה הפכו ער רע בכור יהודה וז"ש ויקרא את שמו ער ואיהו רע וכלא חד דאתיא מסטרא דיצה"ר לרמוז שהתולדה הזאת מסטרא דיצה"ר. וכנגד התולדה הב' שהיא ההשפעה וכח הדין הנמשך מצד הגבורה הוא אונן כי כבר ידעת כי בגבורה הוא סוד יין המשמח ולזה התולדה הזאת שכנגדה נק' אונן לשון אנינות הפך השמחה של הקדוש'. אמנם כנגד הת"ת שהוא סוד יעקב שמטתו שלימה לא נמשך ממנו שום תולדה רעה כי כלו רחמים ולזה התולדה שלו היא שלה שהוא סוד הרחמים היוצאים מן הת"ת לשבר כח ב' תולדות הנז' היוצאים לפעול הדין להחריב העולם ואלו הרחמים משבר כחם ומשיל ממשלתם ולזה נק' שמו שלה כמו ונשל הברזל כי ישל זתיך כי מסיר כחם ומבטלם וזהו סוד וימיתהו ה' שהוא הת"ת הו' המבטלו שער הוא יותר רע מאונן לזה נתגלגל בכליון ע"ש שכלה ואבד מן העולם ולא נתקן אמנם אונן נתגלגל במחלון ע"ש שנתקן ונמחל לו אותו עון ולזה בער כתב ויקרא את שמו ובאונן ושלה ותקרא את כי להיות אונן חטאתו לא כבדה מאד נאמר בו ותקרא את כמו שלה שהיה צדיק לרמוז לתי"ו כינוי הנקבה דהיינו השכינה אבל בער להיותו רע כ"כ נכתב בו ויקרא את לרמוז שלא קרא שמו השכינה אלא הקליפה מדשני קרא וקאמר ויקרא ביו"ד ודאי שמלת את הכתובה אצלו היא לרבות הקליפה וזה שאמר ובג"כ כתיב ויקרא את שמו וביעקב כתיב ויקרא שמו כלומר התפארת קראו ליעקב ולכך כתיב ביה ויקרא וז"ש דקב"ה קרא לי' יעקב דהיינו ת"ת אבל הכא דכתיב ביה את רמז דמלת ויקרא אינה כמו ויקרא הנאמר ביעקב שאינו עולה על הדעת שהתפארת יקרא שם למי שהי' רשע גמור לזה שינה בו מכלהו דוכתי וכתב מלת את לאסגאה סטרא אחרא הוא דקרא לו הכי עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ת"ח כד ברא קב"ה עלמא וגו'. אחרי מות ס"ט. עכ"ל:

דף קפו:

ויאמר יהודה לאונן וגו' כל זה מבואר. ואמר כי להיות נשמתא עילאה ביה צריך הוא לפרות ולרבות והטעם כי עיקר הכל הוא לרבות כח הקדושה העליונה וא"כ כאשר תהי' בו נשמה עילאה א"כ כל ישע וכל חפץ הוא זה לרבות ולפרות כח הקדושה עילאה וע"י מה שהוא יפרה וירבה גם יסוד העליון יזדווג בשכינה ולא יפסיק לעלמין ואו' העירותי מצפון הוא בסוד שמאלו תחת לראשי כי צפון מעורר תחלת זווג עליון וז"א העירותי מצפון ואז יצאה ובאה הנשמה מלמעלה [493] ומשפיעה במלכות הוא היסוד הנק' מזרח שמש כי הת"ת נק' שמש והיסוד נק' מזרח שמש כי שם הוא זריחת הת"ת הנק' שמש

[493] בכת"י הב' כ' מלמעלה למטה וזהו אומר ויאת. והוא המוציא הנשמה מלמעלה ומשפיעה כו':

כי הת"ת כל אור זריחתו מוריד ע"י היסוד. ואז בעת ייחוד העליון יוצאים כמה אלפים רבבות חיילין דנשמתין באותו התעוררות העליון כנז' פ' תזריע דף מ"ג ע"ב. ואו' ומקורא דכולא הוא ברוך הענין כי פי' בתיקונים ע' דף קי"ט ע"ב כי מלת ברוך כולל כל הי"ס ב' הם ב' שכינות בינה ומלכות ר' חכמה ו' שש קצוות כ' כתר והנה אין קשר באלו הי"ס כי אם בעת הייחוד ואז נק' ברוך. ואמר כי ב' הפכיים הן א' המשתדל ולא עלה בידו וא' מי שאינו רוצה להשתדל ואמר אי דימיש מלמעבד פירין ר"ל אם הוא חלוקה הראשונה שלא רצה להשתדל אז עונשו גדול ולית ליה תקנה. אמנם ההוא דאשתדל ולא יכיל איית ליה תקנה ע"י יבום ונתן טעם אל תקנה זו ואמר כי אם אין לו בנים נשמתי' לא עאלת וגו' ונכרת וגו' אם הי' במזיד ולכן מי שהשתדל ולא יכיל אזמין לי' האי תקנה כי היכי דלא לתאביד נשמתי'. ופי' ונכרתה וגו' יובן מפ' תרומה דף ק"ע ע"ב ושם נאמרו בו ב' פירושים. ואו' **ההוא** בר נש לא עאל בפרגודא וגו' נר' מכאן דאין כל הנשמה חוזרת בגלגול רק חלק ממנה וז"א לא עאל בפרגודא עד דפריק לי' אחוי נראה דכיון דפריק ליה אחוי תכף עייל בפרגודא. ואו' לעיל **ויבא** סגנים כמו חומר זה יובן מהקדמת הזוהר דף י"ב ע"ב פקודא שתיתא' וביאר אומ' כמו חומר שר"ל כי כמו האדם בחומרו ובגופו מזדווג למטה בעה"ז כן לעילא יש ייחוד העליון. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרמ"ק זלה"ה כתב. מבעי ליה לבר נש לאסגאה דיוקנא דמלכא וגו' פי' להוליד בני' דהיינו התפשטות נשמות מפני שזווג למטה עושה ייחוד למעלה ומוסיף בשיעור קומה עליונה והנה פעמים יוליד אם יוליד האדם התחתון הרי מרבה בסוד הנשמות ואם לא יוליד הרי מרבה בסוד הרמז יסוד למלכות ולכך פי' שתי טעמים הא' לאסגאה דיוקנא דמלכא וגו' דהיינו הנשמות. הב' אפי' לא יוליד כגון זקן או מעוברת או זקנה או מניקה עכ"ז לא ימנע מפני שסודו חבור צדיק בצדק והיינו ע"י הזווג בקדושה שהוא מצוה המייחד למעלה כדפי'.

אתערותא מסטרא דצפון. יצה"ר שהוא תחלתו מן הגבורה וע"י יצה"ר אדם מתחבר בבת זוגו ומוליד ומושך נשמות מלמעלה והיינו ויאת כדמפרש ואזיל.

ממזרח שמש וגו' כבר פי' שהשמש ת"ת זורח מן החכמה ומשם משך הזרע ומשם נעשה היסוד נגיד ונפיק בסוד חוט השדרה הקשור במוח שמשם הבינה נהר דנגיד ונפיק וז"ש **דמתמן** נפקא נשמתא שהנשמות מבינה.

ויבא סגני' הם מלשון סגני כהונה דהיינו כחות ומלאכים ושרים ומתחדשים בחדושי הנשמות ע"י הזווג שאין לך נשמה שאינם מתיילדים כמה מלאכים עמה והיינו ויאת לנשמה ויבא סגנים למלאכים כמו חומר כמו שהאדם מזדווג למטה בסוד החומר כך

פועל הסגנים הרוחניים כדפי' וז"ש **כגיונא** דאתער בר נש בגופא וגו' דהא בגין דא קב"ה עביד זווגין בספירות לצורך הזווג התחתון וז"ש **ואטיל** נשמתין בעלמא ומטעם זה חברותא אשתכח לעילא בספירות ולתתא בעולם בי"ע שאין לך תולדה לנשמה פחות מזה ולא עוד אלא שגורם שא"ס ישפיע אפי' בכתר שא"א מבלעדי זה וז"ש ומקורא דכולא יהא ברוך. ואמר שלא נברא האדם למציאות עצמו אלא להוליד בדומה וז"א **ובג"כ** עבד ליה וגו' הואיל ובר נש אתקם וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' לא אתבסם אתרא עד דאתא שלה כלומר אע"ג דאונן שהיא תולדתו של הגבורה לא היתה כ"כ גדולה ועצומ' כתולדתו של חסד כנזכר עכ"ז לא אתבסמת אתרא דהיינו מלכות לא נחה דעתה בתולד' זו עד דאתא שלה שהוא תולדת הת"ת כנזכר לעיל. מה כתיב ויהי ער וגומר רע כתיב הכא וכו' רמז בג"ש זו לגודל רשעו של ער מה שלא עשה ג"ש אחר' לאונן לרמוז שלא היתי' רשעתו של אונן כרשעתו של ער. רע דאושיד דמין אושיד זרעא ה"ג כמרז"ל שהמשחית זרע נקרא שופך דמים. מה כתיב בתרי' כלומר מנא לך הא שהי' משחית זרעו על הארץ דלא גלי קרא מידי בשלמא גבי ער כתיב בהדי' והיכא דגלי גלי לז"א מה כתיב בתריה כלומר מדקא אזהר ליה אבוה ואמר בא אל אשת אחיך וגומר והקם זרע לאחיך למדת שהיה משחית זרעו על הארץ כלומר בא אל אשת אחיך ביאה גמורה כדי שתקים זרע לאחיך.

ר"ש פתח העירותי מצפון וגומר שינתא בחוריהון כלומר מדלא חמאן באותם העינים א"כ אינם אלא חורים בלבד וז"א שינתא בחוריהון שמאח' דכלהו ניימין עיניהון חוריהון קרינן להו. כגוונא דלעילא שהוא רמז לשיעור קומה העליונה כי בצלם אלהים עשה את האדם. דלית לך שייפא ושייפא וכו' כשאז"ל מלמד שנמלך הוא ובית דינו על כל אבר ואבר והושיבו על כנו. דהא כיון דאתתקן כלומר צורך כל התיקון הזה באדם הוא כדי שיהי' מרכבה כל אבר מאבריו לאבר עליון שכנגדו וז"ש כיון דאתתקן כל גופא בשייפוי קב"ה אשתתף בהדי' וכו'. ולמיטר פיקודוי בגין דיתתקן בר נש כדקא יאות כי הרמ"ח אברים ושס"ה עורקים שבאדם הם כנגד מצות התורה כנודע נמצא לכל אבר ואבר רוחניותו ונשמתו עליו והוא נעש' מרכב' אליו ושניהם יחד מרכב' לקב"ה והוא התיקון כדקא יאות. ואעיל בי' נשמתא קדיש' בגין למילף שכן המצות שהאדם עוש' ההתעוררו' ההוא בא מצד הנשמ' הקדוש' אשר בקרבו. בגין דיתתקן בר נש כדקא יאות ולא יוצרך להתגלגל כאבנ' בקוספיתא על צד העונש או לקיים איזו מצוה שעבר עליה ולא קיימה. ובגין דאית ביה נשמתא קדישא מבעי לי' לבר נש לאסגא' כי כל מה שהקדוש' מתפשט' הוא יותר טוב לעולם שמשרה שכינה על ישראל. וי"ס ישנים דגרסי ובעוד

דאית בי' נשמתא קדישא וכו' והכונה שבכל עוד שנשמתו בקרבו יעבוד לקונו כי במתים חפשי מן המצות. א"נ רמז למשז"ל בבוקר זרע זרעך וגומר. דהא ההוא נהר היינו היסוד. לא פסקן מימוי לעלמין היינו כל זמן שבני אדם עוסקי' בפריה ורבי' וכשאין עוסקי' בפרי' ורבי' אז נאמ' ונהר יחרב ויבש וכדמסי' לקמן. נהר רמז וגומר עד דאתתקף ביה בההוא עלמא. ליתיה בס' ישני' וכן נר' שאינו כלשון הזוהר. וכל זמנא דבר נש לא יצלח כלומר שאינו זוכה לבני' הב"ה מעקרו מן העולם ונטע ליה בכמה זמנין ולכן מבעי ליה לבר נש וכו' כדקאמר לעיל מיני'. וי"ג דגרסי וע"ד מיבעי לי' לבר נש דלא יפסיק נהרא ומקורא דיליה בהאי עלמא ואי לא קב"ה עקר לי' ונטע ליה וכו'. והיא יותר נכונה ופי' ואי לא ר"ל ואם אינו עושה כן דלא יפסיק מבועא אלא דפסיק ליה קב"ה עקר ליה וכו'. ממזרח שמש דא אתר דההו' נהר פי' מזרח שמש הוא הת"ת והוא אתר דההו' נהר יסוד שממנו נוטל ומשפיע. דמתמן מן היסוד או מן הת"ת נפקת נשמתא. א"נ ממזרח שמש היינו היסוד שע"י מאיר וזורח השמש ת"ת ומה טוב ומה נעים ס"י דגריס דמתמן נפקת שמשא פי' ת"ת ואתנהירת פי' מלכות. אלין אינון חילין דעלמא אפשר שרמז לנו כאן מה שפי' בפ' בראשית דף י"ב בפקודא שתיתא' שכשהנשמ' יוצאה יוצאים עמה מלאכי' וחילין סגיאין וז"ש אינון חילין דעלמא דאתיין בגין ההוא אתערות' דנשמתין שבאים עם הנשמות לנטרא לון וז"ש בגין כלומר בשבילם וי"ס דגרסי בגו ההוא אתערותא ור"ל שבפעם א' נבראים נשמות ומלאכי' ובאים יחד כנזכר בפ' בראשי'. כגוונא דאתער בר נש בגופא הוא פי' לכמו חומר דאמר קרא והכוונה שאלו הסגנים דהיינו חילין דקאמ' באי' לעולם כמו אותם הטפות של האדם שהוא חומר כמו שבא זה כן בא זה וז"ש בגופא דהיינו חומר: דהא בגין דא קב"ה עבד זווגין. במה שכבר אמר נתן טעם לשבח למה אין הזווגי' נעשים אלא ע"י הקב"ה לפי שמאחר שהב"ה הוא המעורר אותם והמביא אותם לעולם ויודע הנשמו' שבאו בחיבור א' מלמעל' לכך לו לבדו נאה לזווג זווגין כנזכר בפ' לך לך דף פ"ה ודף צ"ה וז"ש דהא בגין דא קב"ה עביד וכו' כלומר בגין דא דהעירותי מצפון ויאת נשמתא קדישא מלעילא וקב"ה משדר לה מלעילא ועאלת בגו בני אנשא בג"כ קב"ה עביד זווגין כי הוא לבדו ראוי לדבר זה ושיעור הלשון כך הוא דהא בגין דא עביד קב"ה זווגין לפי שהוא אטיל נשמתין בעלמ' וז"ש. וחברותא אשתכח לעילא ותתא דהיינו אותו החיבור הראשון שהיו הנשמות מחוברות קודם שיפרדו לבא לעה"ז ואח"כ אם זוכה מתחברים ביחד פעם אחרת למט' בנשואין א"נ וחברות' אשתכח לעילא ותתא היינו חבור וייחוד יסוד ומלכות כי בחבור וייחוד של זה למט' גורם ייחוד למעל' וזהו דמסיק ומקורא דכלא יהא ברוך דהיינו היסוד. יהא ברוך גרסי'. וכל מאן דפסיק מקוריה

וכו' עד ת"ח כתיב לא תהו ברא' וכו' לא איתיה בכל ספרים ישנים וכן נראה מתוך הלשון שאינו לשון הזוהר. אלא הכי גרסי' ולא יפסיק מקורא ומבועא דיליה לעלמין ואי הוא פסיק דא כד נפיק מהאי עלמא ההוא בר נש לא עאל בפרגודא ולא נטיל חולק בההו' עלמא ת"ח כתיב לא תהו בראה וגומר. ועכ"ז לא נשיב אחור ימיננו מלפר' בו מעט קט אשר ישים האלהי"ם בפינו. כביכו"ל גרים לאתפסקא לעילא כדין אזלו מים וגומר הכוונה הוא שאין החוטא פוגם למעל' ח"ו אלא כל א' וא' פוגם בשורש נשמתו המושרשת למעל' כנזכר בתיקונין דף א' ודף פ"ד ופ"ה. או דימיש מלמעבד פירין בס"י גרסי' ההוא דימיש והדין עמהם דתרתי קאמר דין דלא בעא למיסב וכו' או נסיב לה וכו' והשתא הדר לתרווייהו ואמר ההוא דימיש וכו' לית לי' תקנה. וההוא דאשתדל ונסב אתתא וכו' מתתקן בפירוקיה. לית ליה תקנה שאפי' שיחזור ויתגלגל אין מגלגלין עמו בת זוגו שירדה עמו בעת בואו לעולם אלא הוא לבדו. לא עאל בפרגודא הפרגוד הזה הוא בסוף עולם הבריא' שהוא כסא הכבוד והפרגוד הזה מתחלק לז' היכלות והם הם ההיכלות הנז' בפ' שלח לך שבהם עומדות יוכבד ומרים והאמהות כנזכר שם בדף קס"ז. ולא נטיל חולק בההוא עלמא כי חבירו זה דאשתדל בפריה ורביה נטל חלקו וחלק חברו זה נמצא שאין לזה חלק כלל. ונשמתא לא אתכלילת באתר דכל נשמתין אתכלילו אפשר שרמז למ"ש בפ' ויקהל דף ר' על סוד נפילת אפים שאז המלכות אתכלילת מכל נשמתין בין דההוא עלמא בין נשמתין דהאי עלמא ולזה זה ראוי שלא יהיה לו שם חלק ונחלה ולא אתכליל תמן כי פגום הוא כי מום בו שהוא פלגא דגופא והשכינה אינה נשלמת ונכללת אלא בנשמות תמימות לכן לא אתכליל באתר דכל נשמתין אתכלילו. א"נ היינו מקום הפרגוד האמור ופרושי קא מפרש שהפרגוד הזה הוא כולל כל הנשמות זולת זאת וז"ש ואתגזר דיוקני' מתמן כי כל הדיוקנאות של הנשמות הם חקוקי' ומצויירי' בפרגוד הזה זולת דיוקנו של זה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפז.

תא חזי מה כתיב ויוסף אברהם וגו' זה יובן מפ' חיי שרה דף ק"ל מדרש הנעלם כי אברהם היא הנשמה. ואו' ויוסף ויקח אשה הוא סוד הגלגול שלוקח גוף א' הינקרא קטורה כי גוף הראשון כבר נקבר בארץ.

ת"ח ההוא גופא וגו' פירש או' וה' חפץ דכאו שר"ל שה' חפץ לטהרו כי תרגום טהור דכיא והוא כי עד עתה נפשו לא טהורה במה שלא עסק בפריה ורביה והחיצונים אוחזים בו על שהוא ממינם מסורס שאינם פרים ורבים כמ"ש פ' משפטים סוף דף ק"ח וריש ק"ט. ועתה בעי וחפץ לדכאו ר"ל לטהרו. ואו' אם תשים חוזר לנקבה והתיו חוזר לנקבה

נסתרת כנודע בדקדוק. ואמר כי אם הנשמה תרצה לשים אשם על נפשו ר"ל כמו מי שמביא אשם על חטאתו לתקן עצמו מחטאתו כן אם נשמה זו תרצה להתקן אז יראו זרע ר"ל הב"ה יזמין לה טיפת זרע שתחול ותכנס בו פעם אחרת בגלגול לתקן אשר עוות פעם ראשונה ועתה בפעם זו השניה יאריך ימים מה שלא האריך פעם ראשונה כי נתקצרו ימיו על שלא השתדל מאד בפריה ורביה. ועוד יהי' לה לדבר אחר כי גם התורה שהיה יודע פעם ראשונה גם עתה יצליח בה ויזכור כל אותה התורה הנק' חפץ אשר בתחלה נתעסק בה דוגמת מ"ש לעיל דף קפ"ה כי אחרי מות האדם אז לעתיד לבא יזכור האדם ויזכה להשיג כל התורה שנתעסק בה בימי חייו. והנה אומ' אי ההיא נשמתא בעיא לאתתקנא. זה יובן מזוהר שיר השירים כי הרשעים קודם בואם לעה"ז גם שם היו במורדי אור מכעיסים את ה' והוא דרוש נעלם ולכן תלה כאן תיקון הנשמה ברשותה אם היא בעיא לאתתקנא כי אי לא בעיא תצטרף עם החיצונים ותכרת לעד. ואמר כי גם שיתעסק בתורה כל ימיו ולא אשתדל בפריה ורביה אינו זוכה ליכנס לפרגוד והיא המלכות והטעם כי מלכות נק' בור וכשיסוד משפיע בה נק' באר כי אז נובע מים חיים ואם האיש הזה עסק בפריה ורביה הנה גם למעלה גרם שיהי' המ' באר ולא בור ואז זוכה ליכנס בה בצרור החיים. אמנם אם לא גרם להיותה באר רק הניחה בור אז אינו זוכה ליכנס בתוכה כי מי שהוא צדיק אשר משפיע כמו יסוד עולם הנק' צדיק אז ירש ארץ היא מלכות כמ"ש פ' ויחי דף רי"ו ע"א על פסוק ועמך כולם צדיקים וגו'.

ת"ח שוא לכם וגו' פסוק זה ביאורו כמו מ"ש שלמה יש אחד ואין שני וגו' וביאר על מי שאין לו זווג רק הוא יחידי בלתי אשה והם משכימי לקום ולעמול ולהתעסק לקנות ממון והם מאחרי שבת ר"ל מאחרים לישא אשה ואומר עדיין יש זמן לקחת אשה המאחרים ליקח אותה כי האשה נק' שבת מלשון שבת הנרמזת בנקבה וגם כי היא שבות ונייחא לאיש כמשז"ל אדם מביא חטים חטים כוסס וגו' כי לא יש לאיש יותר מנוחה מן האשה והנה אותו לחם שאוכל הוא בעצבון כי מי שיש לו בנים שמח במה שבניו יאכלו עמו אמנם מי שאין לו בנים תמיד עצב וכל ימיו מכאובים בעה"ז ומכ"ש בעה"ב. ואו' כן יתן לידידו חוזר אל האמור כי הוא אמר כי איש הזה אוכל לחם העצבים אמנם מי שיש לו בנים אוכל לחמו בשמחה בעה"ז ואמר כי לא די זה בלבד אלא ג"כ כן יתן וגו' כלו' כמו שבעה"ז שמח בלתי עצבון עם בניו כך בעה"ב יתן לו ה' שנה טובה והוא סוד הנאת העה"ב כד"א ושכבת וערבה שנתך. והנה נקרא האיש העוסק בפריה ורביה ידידו של השי"ת והסוד כי מצינו כי סוד היסוד נק' ידיד ודוד לגבי מלכות ושניהם נק' דודים בעת הייחוד כמ"ש פ' ויקרא דף ד' ע"א. ועתה פי' פסוק יש אחד וגו' שהוא ע"ד פסוק שוא

לכם וגו' הנ"ל ואמר כי זה הוא אחד ר"ל שאין לו אשה רק הוא יחידי בלא בת זוגו. אמנם אין פירושו כשאר מקומות כמו אחד היה אברהם וכמו כמעט שכב אחד העם שר"ל המיוחד שבעם אמנם כאן הוא לשון גנאי ולא לשבחא וז"א **לאו** יחידאי כדקא יאות וגו' ואין שני ר"ל שאין לו אשה הנק' סמך כמ"ש דורשי רשומות שלא נכתב אות סמ"ך מבראשית עד ויסגור בשר תחתנה לרמוז שהאשה סמך לאדם והשאר מבואר. וביאר או' ומחסר את נפשו מטובה כי האכילה אשר אוכל היא הנאת הגוף לא הנאת הנפש אמנם נפשו אדרב' חסירה מטובת הנאת העה"ב כנודע למי שלא עסק בפריה וריביה עכ"ל הרח"ו נר"ו:

והרמ"ק זלה"ה כתב. ואכיל ושתי ואזדווג וגו' פי' שעוסק במצוה דהיינו אכילה ובתורה דהיינו שתיה.

ת"ח כמה חביבין אינון מילי דאורייתא וגו' הכוונה שאפי' שנראה שסוד הגלגול אינו גופי תורה ומה לנו בסוד זה עכ"ז הב"ה כלל בתורה כל פרטי הנמצאות כולם עליונות ותחתונות ולכך כל גניזין עילאין ותתאין יהב בה ומתוך התורה יתחכם האדם בכל המציאות שהכל נתן הב"ה ליש' וז"ש וכלהו אתייהבו ליש' בשעתא דקבילו וגו' ולכך יש לנו לדרוש בתורה וסודותיה כל הפרטים כולם ונאות לנו לדעת סודותיהם עם היות שנראה לכאורה שאינם צורך לתורה.

ת"ח שוא לכם וגו' ואמרו לעבידתייהו שהי' ראוי לפרש משכימי קום בת"ח שקם בחצות הלילה לעסוק בתורה וזה אינו לפי שמלת שוא הוא בחיצונים והתורה ח"ו אינה שוא לזה פי' לעבידתייהו והטעם שהעוסק בתורה תורתו יהנה לו לענין נפש ורוח אמנם לענין הנשמה ליכנס נשמתו לפנים מהפרגוד דהיינו עולם הנשמות לא יכנס מפני שאין הנשמה נכללת בפרגוד אלא בסוד הזווג העליון לקשר קב"ה ושכינתיה וכיון שלא נכנס בעולם הזה בייחוד העליון לא יכנס לעולם הבא בפרגוד עולם הנשמות אמנם חוץ מהפרגוד ינוח בג"ע תחתון למטה מהיצירה שאין שם זווג וזה נ"ל בפי' דבריו באו' לא עאל בפרגודא ולא אמר ונכרתה הנפש ההיא מלפני כדקאמר לעיל במי שלא זכה לבנים שאלו הם שוא משכימין לעבידתייהו צורכי העולם.

ואין שני דהיינו סמך שהיא האשה וקרא מפרש ולפעמים האדם הוליד בנים ומתה אשתו ואינה עמו והוא בלא סמך אמנם יש לו בנים ואלו אינם בכלל זה.

דיוקים שמיה שהוא תמורתו.

לאיתאה ליה לתקונא פי' לפדותו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' מאן דלא זכי בהאי אתר וכו' משל הוא מי שאינו מצליח במקום א' ישנה מקומו וילך למקום אחר ויצליח וכן בנמשל האיש הזה לא הצליח בגוף זה יתגלגל בגוף אחר ויזכה. כגוונא דא אעא דדליק וכו' ענין זה עקרו בפרשת שלח לך דף קס"ח ושם הביא משל זה על ענין צדיק ורע לו וכבר זכרנו שאין זה מן הזוהר והראי' אומר ר"ל בר נש וכו' ופירש דבריו ולא השלים לפרשם והוא מה שאמר יבטשון לי' ופי' הוא ימיתוהו מן השמים ויחזור ויתגלגל ויתתקן ע"י היבם וזהו ויסלק נהורא ביה וינהיר. ת"ח כתיב לא תהו בראה לשבת יצרה כלומר א"ת למה תחזור הנשמה הזאת להתגלגל מאחר שנפשו אותה ויעש ואיהו דאפסיד אנפשי' דלא עסק בפריה ורבי' ימחה שמו כענן כיון שהוא לא הניח בן שיזכיר שמו לז"א ת"ח לא תהו בראה לארץ הלזו אלא לשבת יצרה ובגין דא דלשבת יצרה עביד ליה לבר נש כדקא יאות כלומר עשאו מתוקן כדי שיפרה וישגה ויקיים לשבת יצרה כמ"ש ז"ל אשר ברא אלהי"ם לעשות כלומר עד כאן בראן הב"ה מכאן ולהלאה הם יעשו מעצמם וזה האיש היה לו לפרות ולרבו' ונמנע ממנו ועכ"ז להיו' שהב"ה טוב ומטיב לבריות חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח ומגלגלו כדי שיתוקן וז"ש וקב"ה עביד טיבו עם עלמא לתקנם. וי"ג כדקא אמרן במקום כדקא יאות והוא קרוב לפי' הנז'. ת"ח מה כתיב ויוסף אברהם וגומר הכריח צורך הגלגול מהפסוק ויוסף אברהם דהיינו הנשמ' כנזכר בסתרי תורה בריש פ' לך לך שהנשמ' נק' אברהם כנז' שם ויקח אשה היינו גוף אחר שנתגלגלה נשמה זו בו. ושמה קטורה שמתקנת הנשמה הזאת מעשי' בהיותה בגוף הזה האחר כקטורת וזהו קטורה וז"ש אתת לאתתקנא כמלקדמין היינו כשבא' בפעם ראשונה לעולם שבאה מתוקנת ומלובנת בלי שום לכלוך אלא שהוא במעשיו טנפה. ת"ח ההוא גופא וכו' בא להכריח עוד צורך הגלגול והו' באו' וה' חפץ לפי שחפץ בו ה' לדכאו ולכך החלו כדמסיק. ואמר ההוא גופא פי' שלא זכה לבנים הנז' לעיל כתיב ביה וכו'. האי קרא אית לאסתכל בי' פי' שהוקש' לו בקרא וכי בשביל שחפץ בו מדכאו ומייסרו אתמהה ותירץ ואמ' שמלת דכאו היא מלה מתורגמת והיא מלשון דכיו שהוא תרגום של טהרה וז"ש אמאי חפץ כלומר אמאי חפץ בו לגלגלו פעם אחרת ע"י דפריקיה כנזכר לעיל ותירץ בגין דיתדכי ר"ל לטהרו מעונותיו ולתקנו ושיעור הכתוב וה' חפץ לטהרו ולכך החלו כלומר החליאו לגלגלו פעם אחרת. אם ישים אשם נפשו מבעי ליה שכן התחיל ע"ד נסתר ואם ישים הב"ה ויהיה פי' שיאשים נפשו על שנכנס להה' עלמא בלא בר שבגפו יבא תיקונו הוא יראה זרע וגומר כדלקמיה א"כ מאי אם תשים. אלא לנשמתא אהדר מלה ואתי שפיר אומ' אם תשים בתי"ו שהוא כינוי לנקב' נסתרת ופירושו כך אם תרא' הנשמ' בעצמ' שחטאה לפני קונה שלא נתעסקה בפריה

ורביה בעה"ז ורוא' בעצמ' אשמה מה יעשה ויתתקן יראה זרע וגומר. בעיא לאתתקנ' וכו' הוא פי' למלת אשם שכן כתיב איש כי יחטא ואשם ובא ליתקן יביא את קרבנו וגומר וכן זה שראה את עצמו אשם ורוצה לאתתקנא כדקא יאות יראה זרע וגומר. ואיהי זמינא לאעלא בההוא זרע וכו' היא משוטטת ורואה באיזה צד יתתקן אמר שתיקונה הוא שכשהיא משוטטת ורואה זרע ר"ל שרואה זווג אחיו עם אשתו שמיבמה א"נ זווג שבין איש לאשתו אז תכניס עצמה בההוא זרע כדי שתשוב ותתגלגל ותבנה ואז בעשות' את כל אלה כדין מובטח הוא שיאריך ימים וחפץ ה' בידו יצלח כדמפרש ואזיל. ת"ח אע"ג. דבר נש וכו' נפקותא דקא נקט מקרא דכתיב וחפץ ה' בידו יצלח דכיון דחפץ ה' בידו יצלח דהיינו אורייתא בא אחר שירא' זרע ויתתקן נראה דוקא אחר שיראה זרע חפץ ה' בידו יצלח אבל לא קודם. א"כ נקטינן מהכא דאע"ג דבר נש אשתדל וכו' ומקוריה ומבועיה וכו' לית ליה אתר לאעלא בפרגוד' אחר שלא רצה לישא אשה כלל ולא אשתדל בפריה ורביה כלל אמנם אם כבר נשא ולא הוליד בנים כמו רבי יוחנן אית להו חולקא לעלמא דאתי כדבסמוך. דבירא ומקורא כחדא אינון וכו' פי' בירא מלכות ומקורא דנביע בגוויה הוא היסוד ואין ראוי להיות' זה בלא זה. ואוקימנ' בפ' ויצא דף ק"נ. דכל מלה ומלה דאורייתא אית בה רזין עילאין וכו' הקדים הצעה זו להיות דפשטי' דקרא לא משמע דקא משתעי באינון יחידים דקאמ' עכ"ז רזא איהו ומסיני מתנה דבהאי משתעי קרא. אלין אינון יחידים בלא אשה כדמפרש ואזיל. איהי נייחא לגבי' כדרז"ל בב"ר במאי עוזרתו א"ל אדם מביא פשתן פשתן לובש חטים חטים אוכל א"נ שמונעתו מן החטא ושיעור הכתוב שוא לכם משכימי קום ומאחרים לישא אשה הנותנת להם שבת ומנוח כדי לעסוק במלאכתו ולהיות' עמלים בעסקיהם הם מאחרי שבת. דא הוא דמקוריה מברך כלומר מי שהוא נשוי אשה ומקורו נובע בנקבתו. יהב לי' שינה כמשז"ל נפשם שבעה והם ישנים. כד"א ושכבת וערב' שנתך כלומר שתשכב ר"ל כשתמות וערבה שנתך לפי שהבנים הם מגינים עליו ואינם טורדין אותו ממנוחתו וכמ"ש לקמן אשרי הגבר וגומר לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער בזמנ' דמאריהון דדינא ייתון לקטרגא עלוי וכו' וז"ש בגין דאית ליה חולקא וכו' ויתהני בההוא עלמא כדקא יאות. לאו יחידאי כדקא יאות כלומר אין פירושו שהוא יחידי שאין לו קרובים אלא דאיהו בלא זווגא. דלית עמיה סמך כלומר אותו העזר והסמך שאמרה תורה אעשה לו עזר אין לו וזהו ואין שני כלומר אין לו השני שלו עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפז:

ר' חייא בעא האי דאיהו זכאה שלימא וגו' שלא נכרת מטעם עבירה ח"ו שא"כ הוא גרם לעצמו שנכרת בעונו. גם אשתדל באורייתא שאינו זכאי בעל מלאכה אלא בעל תורה וגם נשא אשה וז"ש **בגין** דאשתדל בה ולא זכה לבנין וגו'.

ועובדוי מצותיו לעול' הרוחות ותורתו לעולם הנשמות הם מגינים.

בביתי ובחומותי היינו בעולם הבא שיש לו בית מקום הנשמות. ובחומותי מקו' הרוחות והנפשות שהם שני חומות יצירה ועשיה חומות לבריא' שהנשמות מהבריאה והרוחות מהיצירה והנפשות מהעשיה. יד במלכות במקום הבנות. ושם בת"ת שם העליון במקום הבנים. ומפני שהיסוד אינו נפתח ע"י עכ"ז חק עולם אתן לו דהיינו היסוד הנמשך נהר דנגיד ולא פסיק והכל מפני שנאחזים בבינה דהיינו עולם וז"א **בגין** דאלין אית לון חולקא לעלמא דאתי. ובין כך ובין כך ירצה מעת שמת זה שאין לו פדיון עד עת שמת זה שאינו צריך פדיון יש להקב"ה אוצר ידוע שבו מושב אלו הנשמות והיינו הנקראים נשמתין אזלין ערטילאין בתיקונים.

בגיניהון אית להון אגר טוב וגו' מיד בעלותם מפני שהניחו בנים סתם אמנם אח"כ כשמוסיפין הבני' תורה ומצות מתעטרו' שם האבות ממעשה הבנים כנודע וז"ש ובגיניהון ירתי וגו' שהאבות יורשים הבנים שם כמו שהבנים יורשים האבות בעה"ז כך האבות יורשים הבנים מדי יום ביום.

נטע אילנין הם הנשמות שכל א' דמות עץ החיים העליון ונטיעתם בחומר הזה **אפי'** כמה זמנין עניינו אותם דלא אצלחו הצלחה הראוי' אמנם לא קלקלו שאם קלקלו יש גבול לנטיעתם כמו שאמרו בתיקונין שאם הרשיע ונכרת אינו נוטע אלא ג' פ' כאומרו פעמים שלש עם גבר.

דלא יתפרש גזעא משרשיה ירצה שהאח עושה חומר לאחיו להתלבש בו ומפני שזה החומר הוא נמצא מחומר אביו לכך הוא מסוגל זה לפדיונו משאר החומרים טפות בני אדם וז"ש דלא אתפרש גזעא משרשיה. והם ג' בחינות. הא' המגולגל בפדיון אחיו שהוא חביב לפני הב"ה שעליו צותה תורה.

ובג"כ כתיב עליהם ושבח אני את המתים שאינם מתים עתה אלא שכבר מתו בלא בנים ועתה מצליחים בבנים מן החיים אשר הם חיים היינו השני המגולגל סתם בלי פדיון אלא שמתגלגל ע"י מה שהזמין לו הב"ה פדיון והיינו שהם נקראים חיים מפני שהם חיים ע"י עידון ששבו לימי עלומיהם בסוד הגלגול ואלו נקראים חיים שעושים בנים ומצליחים אמנם אילו היה להם כמה עכוב עד שנמצא להם פדיון ולזה אמר מן החיים שאין חיותם

בקלות אלא אשר הם חיים עדנה [494]. אמנם טוב משניהם מי שבא ולא יצטרך לחזור שהוליד בנים ועשה כדי צורכו וז"ש וטוב משניהם אשר עדן וגו' ירצה מגולגל לא היה שלא נתלבש וחזר לימי עלומיו כדפי'. והטעם לזה מפני הטורח התלוי במגולגלים שהם סובלים עון אשר עוותו בגלגול הקודם וז"ש **ולא סביל** חובין קדמאי ולא זו בלבד אלא שמיד נח מזעף העולם וחרדת הגלגול וז"א בגין דקב"ה יהיב ליה אתר וגו' וזכה מיד אל העולם הטוב והמנוחה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב ר' חייא בעא וגו' ותירץ ר' יוסי כי ודאי אם היינו יודעין אנחנו שהוא צדיק גמור לא היה צורך אל היבום אמנם להיות שאין מכיר במעשה האנשים כי אם השי"ת לכן אנו צריכין לעשות לאשתו שתתייבם ואם הוא היה בלתי צדיק א"כ כהוגן היה היבום ולצורך ואם היה צדיק גמור אין היבום מפסיד כי יועיל למי שהשתדל לעסוק בפריה ורביה ולא יכיל וכבר אמרנו לעיל כי תקנתו היא ענין היבום ואם אירע שלא היה לו אח לייבם א"כ מה יעשה והנה לכן תקן לו השי"ת מקום זה כי אם הי' האיש ההוא צדיק ולא תצטרך האשה ליבום מצד בעלה יועיל לזה האיש אשר השתדל ולא יכיל ואין לו אח ויתגלגל באשה זו. ואמר כי זה נרמז בפסוק כי בעיר מקלטו וגו' והענין כי האיש ההוא שהשתדל ולא יכיל ולא שבק אח ליבם אשתו הב"ה מכין לו מקום בנוקבא דטינרא עד דאשכח אתר דפרוקא כנז' פ' משפטים ריש דף ק"ו והנה ממתין זה באותו עיר מקלטו עד מות חסיד א' הוא כהן הגדול ואז מתיבמת אשת כהן הגדול ונכנס שם ושם אשכח פרוקא דיפרקיניה. והנה צדיקים אלו בחייהן לא זכו לבנים ובמיתתן זכו לבנים. וצריך לידע זה כי הנה האשה יולדת אותן ואחיו הולידן וא"כ היכי קראן בניו אמנם זה יובן מפ' משפטים דף ק"ב כי האיש המת מניח לעולם ניצוץ א' מנפשו ורוחו בבטן אשתו נמצא כי גם בניו הם ודי בזה. ועתה ביאר פסוק הסמוך לו האומר כי כבר סיפרנו רעת מי שאינו עוסק בפריה ורביה אמנם הנושא אשה ומשתדל אז יש להם לו ולאשתו שכר טוב בעמלם וז"א טובים השנים שהוא מי שנשא אשה יותר מן הא' שלא רצה לישא אשה. והנה ק' כי איך אומר כי זה טוב מזה ואינן נכנסין בסוג א' לומר זה טוב מזה נר' כי זה ג"כ טוב הוא רק שזה טוב מזה. אמנם הענין כמ"ש אחורי דף זה כי אע"ג דאשתדל יומם ולילה ומבועיה קאים למגנא לא עייל לפרגודא והראי' מחזקיה מלך יהודה. נמצא כי יש טוביות א' בזה והוא כי עסק בתורה כל ימיו רק שלא אשתדל בפריה ורביה ועכ"ז יותר טוב הוא מי שהשתדל בפריה ורביה אע"ג דלא עסק כ"כ בתורה ונתן טעם אשר יש להם שכר טוב וגו' ר"ל כי העוסק בתורה ואין לו בנים לא עייל לפרגוד

[494] בכת"י הב' כ' עדנה ע"י עדנה וגלגול אמנם כו'.

ולא תועיל לו תורתו אמנם העמל ומשתדל בפריה ורביה אעפ"י שאין בו כ"כ מעשים עכ"ז זוכה לעה"ב בשביל בניו הנק' עמל כמ"ש ז"ל ואת עמלינו אלו הבנים. וגם אפשר שנק' עמל כי אין לך עמל כגדול בנים ולזון אותם ואת האשה אשר ילדתם ובזה נתרצה הקושיא מאו' טובים השנים מן הא'.

בא אל אשת אחיך וגו' אמר כי ודאי שכל השבטים יודעים כל התורה היו ואו' בא אל אשת וגו' הוא מצות היבום וזה נר' מדבריו באו' והקם זרע כלו' עיקר ביאתך אל אשתו אינה משום עצמך רק להקם זרע לאחיך המת והוא סוד היבום וז"א ועיקרא דמלתא והקם זרע וגו'. וביאר והקם זרע הוא כי הנה האדם עץ השדה הוא ובהיות ענף א' מהאילן נושא פרי תמיד בהמשך זה יורה חיבורו אל האילן כי יונק ממנו ועושה פרי אמנם כשיבש ויפרד מגזעו אז לא יעשה עוד פרי וכן האדם שאינו עושה פרי זה יורה כי נפרד מגזעו ולכן צריך להקם אותו הזרע שנתייבש ונראה שנפרד משורשו צריך להחזירו כדי שיעשה פרי ויתחבר אל שורשו ויינק משם הלחות לעשות פרי. (חסר כאן כי מצאתי מחוק).

ובגין כך כתיב ושבח אני את המתים וגו' פי' הענין נלע"ד כי ג' זמנים ומציאיות הם א' מי שמת עתה פעם א' וכבר מת פעם אחרת נמצא כי תחלה בא נפשו פעם ראשונה ומת וחזר לבא פעם שניה ותיקן נפשו וחזר ומת ואלו הם דברי ושבח אני את המתים כלו' את המתים עתה ושכבר ג"כ מתו פעם אחרת. ויש חלוק' שניה והיא כי באו פעם ראשונה ומתו וחזרו עתה פעם שניה אמנם עדיין הם חיים באופן שלא מתו כי אם פעם ובאו ב' פעמים וז"א מן החיים כלו' שהם חיים עתה בעולם אמנם אינ' חיים מפעם ראשונה רק עדנה כלו' לשון עדנה שחזרו לבחרותם כפעם הראשונה כי באו בגלגול והנה למה שחלוקה ראשונה כבר מתו גם פעם שניה אחר תיקון נפשם יותר משובחים הם מן אותם שעדיין הם חיים מפעם השניה שבאו בגלגול כי אפשר יעוותו דרכם ויצטרכו להתגלגל עוד פעם שלישית מש"כ באותם שמתו צדיקים כבר מפעם שניה. אמנם יש מדרגה שלישית והיא יותר גדולה מכולן והיא אשר עדן לא הי' כלו' שכלל ועיקר לא הוצרך לבא בגלגול רק מפעם ראשונה בלבד שבא כבר נתקן והלך לו לבית עולמו כדיק וישר ולא הוצרך לבא כלל לידי עדן וגלגול וזה גדול מכולם. באופן כי הגדול מכולם הוא הבא פעם ראשונה ונשלם ומת ואין צורך לבא עוד כלל. ויש למטה ממנו והוא מי שלא נשלם בפעם ראשונה ובא פעם שניה ונשלם ומת ואין צורך לבא עוד. ויש למטה מכולם והוא מי שבא בפעם ראשונה ולא הושלם והוצרך לבא פעם שניה ועדיין הוא חי כי זה אין אנו יודעים אם יצטרך לחזור בגלגול פעם שלישית עכ"ל:

והרא"ג זלה"ה כ' ואי תימא דבגין דייכול וישתי יתיר ויעבד משתיא בכל יומא תדיר הוא אומר דלית לי' ליבא לאשגחא ולומר ולמי אני עמל ומחסר את נפשי מטובה כלומר מתוספת טובה ומרדף אחר התענוגים אלא שיאכל וישתה ויתעדן כרצונו אינו דהא נפשא לא אתהני וכו' ואיך יאמר ומחסר את נפשו מאות' הטובה ודאי אין הנפש מתהני' מטוב האכילה והשתיה והתענוגים. אלא ודאי איהו מחסר לנפשי' מטובה דההוא עלמא ולזכות באורה דההוא עלמא. ת"ח כמה חס קב"ה על עובדוי וכו' שאפי' רשע כזה אין הב"ה רוצה שיאבד לנצח זכרו אלא שיחזור ויתגלגל ויתתקן. רבי חייא בעא וכו' א"ר יצחק עלייהו וכו' רבי יצחק אתא לאוסופי על ר' יוסי דר' יוסי לא קאמר אלא הרחקת הנזק שכן אמר אורייתא ועובדוי קא מגינן עליה לההוא עלמא והוסיף עליו ואמר שלא זו בלבד אלא הקרבת התועלת דאית לון חולקא לעלמא דאתי כגון ר' יוחנן וכו' אינם דברי ר' יצחק דר' יצחק הוא תנא קדם אליהם שנים הרבה לר' יוחנן ור' חזקיה שהיו אמוראים אלא שהאחרונים מעתיקי השמועות כשהיו רואים ענין השייך אל הדרוש ההוא היו מזכירים אותו בכלל כגון זו וכיוצא בו הרבה. ובס"י גרסי עלייהו דאינון זכאי קשוט וכו'. אי הוה שלים גרסי'. ובין כך ובין כך אתר זמין לה בעלמא ה"ג ופי' אותם הימים שיש משעה שנפטר האיש הזה שמת בלא בנים ולית ליה פרוקא עד שימות האי זכאה באיזה מקום הוא עומד אמר אתר זמין ליה וכו' שהוא נקרא עיר מקלטו שנקלט שם ממארי דדינין הרודפים אחריו וז"ש כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול דהיינו הצדיק הזה שאינו צריך שתתייבם אשתו. בנין זמינין אינון לצדיקייא היינו התורה והמעשים כמו שאמרו לו לר' יוחנן כנז' במדרש רות מהזוהר. א"נ כיון שאשתו של צדיק זה מתייבמת שלא לצרכו אלא לצורך אחרים לתקן נפש האיש ההוא נחשב האיש ההוא לצדיק הזה לבן מאחר שאשתו ילדתו וכ"ש אם נשאר חלק מנפשו של צדיק בקרבה כנזכר בסבא שנמצא שהאיש הזה שנתקן נתקן על ידו ג"כ והוי לו לבן הרי שבחייהון לא זכו ובמיתתהון זכו: אלין אינון דמתעסקין בהאי עלמא לאולד' בנין הוא פי' למלת בעמלם שכן הבנים נקראים עמל ע"ד אומרו ואת עמלינו אלו הבנים וכו':

הוו ידעין דא כלומר דין היבום ועקרא דמלתא כלומר וג"כ היו יודעים סוד הדבר. א"נ ועקרא דמלתא והקם זרע בגין וכו' כלומר וסוד היבום הוא בגין דההוא זרע וכו': לאתתקנא מלה וכו' כי הנשמה הזאת היא הולכת ערטילאי ומשוטטת בעולם ואין לה תיקון אלא שכשרוא' הזרע שנזרע מאחיו בבטן יבמתו יכנס שמה ובזה מתתקן כנזכר לעיל יראה זרע יאריך ימים. ולמגלם גולמה מלת והקם קא פריש דהיינו התגלמות הגוף הנעש' מהזרע ההוא וז"ש והקם זרע כלומר הקם שיהי' לזרע ההו' התקוממות והתגלמות

לתיקונ' וכו'. דלא יתפרש גזעא משרשי' כלומר למה אני מצוה לך שתקים אתה הזרע לאחיך לפי שאתה מינו ושורשו ואין ראוי שיתתקן אלא ע"י שרשו. ואפשר דמלת לאחיך קא דייק דהוא כפל שהיל"ל והקם לו זרע. אלא ה"ק בא אל אשת אחיך ויבם אותה והקם זרע ולמה אתה ולא ע"י אחרים הטעם הוא בשביל שהוא אחיך וז"ש דלא יתפרש גזעא משרשי' וכו': הה"ד ואדם על עפר ישוב בס"י לא גרסינן ליה ולגירסת הספרים הכריח הדבר ואמר שכן כתיב ואדם דהיינו אותה הנשמ' שהולכת ערטילאי כשרואה אותו עפר ואותו החומר דהיינו אותו זרע אחי' באשתו ישוב אליו להתתקן ולהכנס בו וזהו על עפר ישוב. א"נ האי דקאמר דלא יתפרש גזעא משורשי' הדר כלפי השכינה שהנשמ' הזאת היא חלק אלוה ממעל והיא גזע א' המסתעף מהשורש דהיינו השכינה ובהיות' בלא בנים נעתקת הנשמה הזאת ממנה ונמצא הגזע מופרש ומובדל מהשורש וביבום הזה נתקן שתחזור הנשמ" הזאת להדבק ולהשתרש בשרש' העליון וז"ש ולמגלם גולמ' לתיקונ' דלא יתפרש גזעא משרשי' והכריח הדבר מקרא דכתיב ואדם על עפר ישוב שהיא השכינה כנזכר בפ' בלק דף ר"י ובתיקונים דף קי"ד כלומר ישוב להתאחז ולהתקשר בההוא עפר עליון כי עד עתה לא הי' אחוז בה: וכד מתתקנן וכו' אלו המגולגלי' אחר שנתגלגלו ונשאו נשים והולידו בנים אלין משתבחין וכו'. בגין דקב"ה אתרעי בהו כי ע"י הגלגולים הללו מצטרפים ומתטהרים מעונותיהם. שכבר מתו. שכבר מתו דייקא מן החיים אשר הם חיים עדנה מאי עדנה ה"ג. וה"פ שכבר מתו דייקא פי' שכבר מתו ונתגלגלו בעולם ונתתקנו כגון זה הערטילאי שנתקן ע"י אחיו ועתה אפי' שהוא בחיים חיתו כבר מתו ואלו הם שמשתבחין בההו' עלמ'. מאי עדנה כד"א אחרי בלותי היתי' לי עדנה ר"ל מן החיים אשר הם חיים עתה ועתה הם בלויים וזקנים שעתידים לחזור ולהתגלגל ולחזור לימי עלומיה' ויתעדן בשרם כבשר נער קטן ושיעור הכתוב ושבח אני את המתים דהיינו המגולגלים שכבר מתו ועתה נתגלגלו ונתתקנו מן החיים אשר הם חיים עתה שעדיין לא נתתקנו ולא נתגלגלו ועתידים הם להתגלגל ולהיותם עדנה כלומר היותם ילדים בבשר מעודן וז"ש ישוב לימי עלומיו והטעם שאלו כבר נתקנו ואלו עדיין לא נתקנו וכן פי' בפ' חוקת דף קפ"ב: דלא שב לימי עלומיו ראשון ל"ג בספרים ישנים: וטוב משניהם את אשר עדן לא הי'. שניהם היינו הב' הנז' ההוא דלא שב לימי עלומיו וכו' אלא שבפעם ראשונה שבא לעולם תכף קנה עולמו והשלים נפשו ולא הוצרך להתגלגל ולא סביל חובין קדמא דכיון דלא עשאן או אם עשאן קבל יסורין בעה"ז באופן שכשנפטר נח נפשי' כמ"ש לדניאל ואתה לך לקץ ותנוח שלא תצטרך להתגלגל. וזה בגין דקב"ה יהב לי' אתר מתתקנא וכו' כי כמו שהוא נתקן נתנו לו מקום מתוקן: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפח.

ת"ח מה כתיב ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו היינו המתגלגלים שהם רשעים קבורים שמתו קודם ובאו וחוזרים לעולם ואין להם מנוחה בג"ע אלא ע"י מעשיהם וממקום קדוש יהלכו שאינם קדושים ואינם נכללים במקום קדוש עד שיטיבו מעשיהם בפעם השנית וכאשר יבואו לעולם ויתקנו מעשיהם וישתבחו בעיר אשר כן עשו ירצה כן ודבר נאות ומתוקן עשו ומיד יכנסו לעיר העליונה וישובחו שם. דכמה שליחין שלוחי ההשגחה העליונה וכמה ממנן הם ממונים למטה והם שבעה עיני ה' המה משוטטים וירצה התשוטטות שיתפוצצו מאלו השבעה כמה אלפי אלפים נצוצות להשגיח ויצוייר בהם מעשה האדם בתמונתו בצלמו הרעה המגונה ברב או במעט ויתעלו העינים אל היכל זכות ושם שני עדים מזדמנין ורואים בעינים ומעידין על שיעור המעשה הרע המגונה אשר עשה כדפי' בפ' פקידי ומיד יכתב למעלה בספר בהיכלות ע"י אש שחורה ולבנה.

לא עאל לפרגודא עולם הבריאה עולם הנשמות ושם מתגלה סוד הכתר ואין לו חלק לעולם הנשמות ע"י הגיהנם. אמנם ע"י התשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה שהיא מטהרת הכל והעד כולהו קראי דמייתי בלא תשובה קא מירי דומיא דער ואונן שלא שבו.

זכאה חולקיה דבר נש דדחיל למאריה ויהא נטיר שלא לבא אפילו בדרכים רחוקים לידי כך ע"י הרהורים.

וידכי גרמיה מהרהורים רעים לאשתדלא בדחילו דמאריה ויפנה לבו מהבלי עולם ויהיה לבו מלא יראת ה' וכל עסקיו בה.

בעולמו ימי הבחרות הם כבקר לימי חייו.

באתתא דאתחזיא יליף הכי מלישנא דזרעך זרע הראוי לך לאפוקי זרע באשה פגומה שאינה זרעך.

כחצים זרע היורה כחץ ביד גבור שיש בו גבורה לזורקם כראוי כן בני הנעורים שיש לו חיים להדריכם נראה זריקתם בכושר.

אשפתו אוצר החצים דהיינו עולם הבא ומלא עולם הבא מהם ממה שעסק עמהם בתורה ומעשים טובים שהכל בספר נכתב וז"ש ויהא ליה אגרא טבא לעלמא דאתי:

לא יבושו לשון רבים לא יבוש מבעי ליה אלא אהדר אל הבנים שהם פודים את אביהם בשער בית דין עליון וכשאינם מודרכים בעבודה מתביישים שאין בכדי מעשיהם לעדות אביהם אמנם כשהם הגונים עומדים בשער העליון בלי בושת ופודין את אביהם מן הדין מפני ששכר המלמד גדול כשמועיל וז"ש **דלית** לך אגרא וגו' והם מתביישים עם היות

שהם בחיים כיון שמספרים שם גנותן אע"ג דאינהו לא חזו נשמתייהו חזו. וכשהם בני הזקנה אין כח באביהם להוכיחם כראוי וגם אין סיפוק בחייו שהם קטנים.
ת"ח מאברהם שלא סיפר בשבחו רק מה שיצוה את בניו ואת ביתו אחריו שכל מעשיו כאין בערך זה.
וע"ד ההוא זכו וגו' פי' כי עם היות שמצד מעשיו יש כח לבעל דין לחלוק יש כח וגבורה ביד מעשה זה לנצחם מפני כחו הגדול:
ולערב אל תנח וגו' הנה בני הנעורים טובים מצד המוסר ואינם בכוונה הגונה מצד הבחרות אמנם בני הזקנה טובים מצד הכוונה שכבר חלש רתיחת החומר ויצרו אמנם אין כח להוכיחם ולזה אל תנח וגו'.
מ"ט בגין דלא תדע איזה יכשר פעמים יכשר המוסר פעמים יכשר טוב הכוונה בשעת ההולדה וזוכה לבן שמעצמו אוחז דרך הטובה. ולפעמים שניהם כא'.
נחלת ה' בנים וגו' נחלת ה' היא מדת המלכות אמנם מאירה מצד הבינה וז"ש צרורא דנשמתא דהיינו צרור החיים שהנשמה למטה במלכות והיא מתעדנת בעדן הבינה כאו' לחזות בנועם ה' דהיינו בינה לא למעלה אלא ולבקר בהיכלו ולז"א סטרא דעלמא דאתי דהיינו בינה:
אלא איהי צדקת הות עד מדרגת הנבואה וחכמה גדולה.
למעבר עמיה טיבו שלא יאבדו שני משפחותגדולות כאלו משבטו והמלכים היו תלויים באלו.
ואתעברת מיד משתיהם בביאה א' והרויח כל הנאבד בבת אחת.
וכולא הוה מיניה מה שהיא נתעוררה ומה שהוא נטה אליה אל הדרך הכל מלמעלה להקים ב' אלו כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ובכן ראיתי רשעים וגו' קצר דבריו כי מבואר הוא כי רשעים אשר כבר היו קבורים נתגלגלו ובאו פעם אחרת. ע"כ:
והרא"ג ז"ל כ' ת"ח מה כתיב וכו' יש ספרים דלא גרסי ליה ואי גרסי לי' הכי פירושו והענין דקשי' ליה בכל מאי דדריש לעיל דמנא לך מאי דאמרת בפסוק ושבח אני את המתים וגומר לעולם אימא לך כפשטי' דקרא שמדבר בג' בני אדם המתים שכבר מתו ואותם שעדיין לא מתו ואותם שעדיין כלל לא באו ומהיכא תיתי לן גלגול הנשמות כי היכי דתדרוש הא לזה אמרו ת"ח מה כתיב כלומר פסוק מלא הוא שהנשמות חוזרות ומתגלגלות שכן כתיב ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו כלומר שאחר שמתו ונקברו חזרו ובאו לעולם כדי להתתקן: כמא דאתמר בתיקונין דף ק"ג וכן בדף ק"ו ובדף ק"ט

וקי"ב: וא"ת ולמה צורך הגלגול בגין דקודש' בריך הוא עביד טיבו כנזכר בתיקונין שעל זה נאמר ועושה חסד לאלפים וגומר: וכל אורחוי כלהו קשוט וזכו ואם כשיתקלקלו ולא יתגלגלו ויתתקנו אלא שיאבדו מן העולם הזה ועה"ב נמצאו ח"ו מצותיו ית' נקמה בעול' ואין זה כונתו ית אלא להטיב לבריותיו ולכך המקולקל יחזור ויתתקן ויזכה לטוב ההוא. **ר' חייא פתח בבקר זרע זרעך וגומר**. לאזדהרא מחובוי כלומר הזהרות מלעבור על מצות לא תעשה. ולאזדהרא מעובדוי דהיינו הזהרות לעשו' מצות בזריזות ובשמחה ובטוב לבב לשם שמי'. וסהדין עלייהו גרסי'. דאסתאב בר נש יתיר וכו' הטעם הוא כנזכר בגמרא דנדה ר"י אמר כל המוציא ש"ז לבטלה חייב מיתה ר' יצחק אמר כאלו שופך דמים רב אשי אמר כאלו עע"א וכו' הרי שעובר על ע"ז וש"ד והוא בעצמו ג"ע א"כ אסתאב יתיר ועוד כנזכר בפרש' ויחי דף רי"ט שזה יותר מש"ד שהורג בניו א"כ ודאי אסתאב יתיר. ה"ג לא יגורך רע לא עאל לפרגודא והוא פירוש ללא יגורך כלומר לא יכנס לפנים מהפרגוד במקום שאתה גר שם. באיתת' דחיא ליה בס"י ל"ג ליה ולגירסת הספרים ירצה שרצה לדקדק מלת זרעך בכינוי לומר זרע זרעך במקום שיצא כיוצא בך שיקרא זרעך זרע הדומה לך. לא יימא וכו' עד מה כתיב אל תנח ידך וגומר בס"י לא איתיה וכן נרא' שהיא שפת יתר. בת כהן הות בתו של שם. וא"ת והרי שומרת יבם הית' ושומרת יבם שזנתה אינ' נדונת במית' וי"ל דבני נח מוזהרי' על העריות ואחר שכבר נתחייב' מיתה כבני נח אמר מ"מ תמות בשרפה כדין בת כהן והציע זו להגיד קושייתו ולומ' וכיס"ד דאיהי אזלא לזנאה גרסי' בגין דידיע' ידעת אפשר שהידיע' תהי' שכיון שמתה בת שוע אשתו ושני בניו מתו ראתה שהיה בלא בנים אלא שלה והיה חרד עליו והי' שכול ואלמון ואותם שתי נשמו' היו הולכות ערטילאין שלא היו מקבלים אותם ליכנס בפרגוד' כנזכר לעיל וכדי לזכותו ולזכותן עשתה המעש' וז"ש למעבד עמי' טיבו ממש עמו הית' עושה חסד שיהיו לו בנים ויתתקנו אינון דהוו אזלין ערטילאין. וי"ס דל"ג מלת עמיה ולפי הגירס' ההיא יאמר דידיע' ידעת ואסתכלת בחכמת' היינו שהיו עתידים לצאת ממנה כמה מלכים דהיינו דוד ושלמ' וכו' וכן מלך המשיח לכך הפקירה את עצמה וז"ש בגין למעבד טיבו וקשוט לגמול חסד עם העולם להביא מלכים וגואלים לעולם וז"ש בסמוך וכלא הוה מיני' שכל הטוב יצא ממנו כדמסיק ואי תימ' וכו'. וע"ד אתת בתרי' ואשתדל' בעסק' דא ה"ג עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפח:

אלא ודאי איהי אצטריכא לעובדא דא וגו'. סוד הענין בקצרה כי האיש מפקיד בבת זוגו רוח חיוני בעת זווגו עמה ואותו הרוח מכשכש במעיה וכאשר היא מזדווגת אל היבם גם

הוא מכניס בה רוח חיוני ואותו רוח הראשון מושך אותו רוח שנסתלק מן היבם ומושך אותו שם במעיה ונבנה וזהו סוד באות נפשה שאפה רוח ואילו יכוון היבם באשה אחרת ימשכנו או לא ימשכנו אמנם בבטן אשה זו ימשכנו בהכרח ע"י הרוח ההוא המכשכש במעיה שהוא חלק המת ממש. ועניין קטרוג המת עם הנושא האלמנה שהיא נעשית קטלנית תלוי בזה ג"כ שאין אותו הרוח נעקר ממעיה אלא בבנין ע"י יבום או בקטרוגא סגיא ולפעמים נעקר החי מפני המת ולפעמים המת מפני החי והכל תלוי בזכות וגם תלוי אם היא בת זוג לשני שאז נוטלה מן הדין והראשון נעקר והולך לו כיון שלא קדמה אלא ברחמים. וכאשר היא מתיבמת נבנה הרוח ההוא ע"י היבום ומתיישב ולזה אשה זו ולא אחרת.

ויוסף הורד מצרימה וגו' כדמסיק כל זה גרם ויוסף הורד או יהודה גרם כל הנזכר וגרם ויוסף הורד כדמסיק והיינו אומרו מה כתיב לעילא וגו'.

וכתיב והנה תאומים בבטנה תחלה תאומים דהיינו אחין ואח"כ בבטנה וז"א תאומים הוו מקדמת דנא.

ר' חזקיה אמר לא אשתמע הכי ירצה ממשמעות הכתובים נראה שהיו בנים אחרים ואפשר שר' חזקיה לא יחלוק על ענין הגלגול והיבום המפורש אלא רצה שנשתנו שינוי גדול דהיינו בנין אחרנין.

ור' אבא אמר שהענין הי' לאשכחא אובדא דהיינו אחרים בגוף והם בעצמן בנפש והם קרובים בקצת.

פריצותא קדמאה דפרץ. על הפריצות הכתוב בתורה בפירוש רמז לו דהיינו באונן דכתיב והיה אם בא אל אשת אחיו ולכך מת דאם לא כן הי' הוא מביא לאחיו ביבום ומפני פריצות וימת גם אותו ולכך אצטריכת לאונן שני טרחות להביא אותך ואת אחיך ע"י יהודה ומעש' תמר בקושי ובזכות ע"י כמה נסים ולא על חנם הטרחת לקונך בכך אלא מפני שצורך גדול בך דפריצות תעביד דהיינו מלכים עומדים ממנו ולכך טרחה תמר בדבר כדפי' רז"ל. או ירצה אותו חלק אשר לך בחוץ שפרצת יהיה מועיל לך לעשות פרצה באומות שצריך שיהי' לו חלק בחוץ ולכך דוד הי' לו חלק בחוץ כדי להשבית האומות כדפי' בסבא והיינו אונן שיעש' אנינות באומות. הורד ע"י הסכמה עליונה.

לסטר חטאה. לעבירה.

ת"ח שבעה ככביא שצ"ם חנכ"ל בז' רקיעים רקיע לכל א'. ובכל רקיעא ורקיעא אית ביה כמה שמשין הם המלאכין השוכנים בעלית הרקיעים.

ממגן ליה לשמשא ליה לקב"ה מהם לצורך העולם מהם לשום צורך ענין אחר.

שמשא או ממנא שמשא הוא בערך מה שלמעלה.
ממנא בערך מה שלמט'.
וקיימי כל חד וגו' שאינם בחריים לשנות מעבודה לעבודה כדכתיב לא ישנו את תפקידם. ולא תאמר שפועלים בהכרח ובלא כוונ' כמו היסודות לז"א וכל חד ידע עבידתיה לשמשא.
בשעתא דעאל ליליא כדין אתפרשן וגו' אפשר שהם ג' משמרות בתחלת הליל' משמרת צפון בארבע שעות אמצעיות משמרת מזרח בארבע שעות אחרונות משמרת דרום והיינו בתחלת הלילה מזדמנים לומר שירה לתלת סטרי עלמא אמנם אומרים שירה בתלת משמרות שהם תלת משריין והצד הרביעי מערב היא מדת המלכות חד חיוותא קדישא ממנא עלייהו שהיא בעלת השיר עם כולם ודאי. ואפשר לומר תלת סטרי עלמא צפון בתחלת הלילה ומערב באמצע הליל' ומזרח במשמרת הליל' השלישית והרביעי דרום בבוקר והמ' היא חד חיוותא עם כולם וניחא טפי. מהרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כ' אלא ודאי איהי איצטריכא לפי שנשאר בתוכה חלק נפש בעלה שנפטר כנזכר בסבא וע"י חלק זה הנשאר בה נמשך אותו החלק האחר ההולך ערטילאי ונבנה ונתקן שם כמו שיתבאר בסמוך. מ"ט איהי אשתדלת לגבי' כלומר הניחא אם הית' מחזרת אחר שלה שהי' יבמה ותבנה ממנו אבל לגבי' דחמיה אמאי ותירץ בגין כי ראתה כי גדל שלה והיא לא נתנה לו לאשה דכתיב ל"ג אלא בגין כי ראתה וכו'. ואי תימא אמאי לא נפק וכו' שבשלמא ביהודה שפיר כנזכר אבל רות דלא אחוה הוה ולא חמיה הוה א"כ מ"ט ותירץ. אלא ודאי איהי אצטריכת ולא אתתא אחרא לסבה שאמרנו דהיינו בשביל אותו חלק נפש אשר בה ולכך בועז סוף סוף קרוב הוא והוה חזי למינטר אתריה. לאתקנ' עלמא לבתר במלכים ומשיחים שהעמידה. אי נמי תיקון אותם הנשמות. לא הוה בהו שבחא ולבתר הוה בהו שבחא ה"ג ר"ל שקודם לא הוה בהו שבחא אלא אדרב' גנאי הוה לכך נקראו ער ואונן כנזכר לעיל אבל אח"כ נשתבחו שנקראו פרץ וזרח שניהם צדיקי'.
ויוסף הורד מצרימ' וגומר מה כתיב וכו' הוקש' לו מה סמיכות פרשה זו לכאן יותר טוב היה לו לסמוך אותה אצל והמדני' מכרו אותו וגומר ויוסף הורד מצרימ' לז"א מה כתיב לעיל כלומר הוצרך לסמוך פרשה זו לכאן לאשמועינן תרתי חד איך קב"ה מודד מדה כנגד מדה ראה מה כתיב ויכר ויאמ' צדקה ממני וגומר מי גרם לו ויכר זה לפי שאמר לאביו הכר נא הכתונת בנך וגומר ולכך הכניס פרשתו של יהודה בין הדביקים להודיעך כי סבת הבושה זו של יהודה שהכירה הכל היה מפני שיוסף הורד מצרימ' שאם היה אומר לאחיו היו מחזירין אותו כדמסי' ועוד לפי שכתיב והנה תאומי' לאשמועינן

חידושא של הגילגול והתיקון של ער ואונן כדמפרש ואזיל וז"ש וכתיב והנה תאומים וגומר. תאומים הוו מקדמת דנא אחין הוו קשה לו אומר תאומים שהיל"ל והנה שנים בבטנה לז"א לאשמועינן שאותם שהיו כבר תאומים שהיו אחים שהם ער ואונן הם הם אותם שבבטנה. ר' חזקיה פליג דהתם בער ואונן לא היו תאומים אלא כל א' לבדו אלא בנין אחרנין אתיילידו שאינם ער ואונן. א"ר אבא וכו' הגם שראה קושית רבי חזקיה עכ"ז בא לסייע ת"ק מתוך קושיא חזקה שהוקש' לו ואמר בג"כ אשתדל' וכו' כלומר היתכן שתמר הצדקת הית' מעיזה כ"כ פניה לעשו' הנבל' ההיא אלא ודאי כונתה היתה טובה להחזיר אבידת ער ואונן כנזכר ור' חזקיה סבירא ליה שנדחק תמר לעשות זה כדי להעמיד מלכים כנזכר.

ת"ח מה כתיב וכו' הכריח איך אלו היו ער ואונן ממש מדקאמרו ליה מה פרצת עליך פרץ רמז הכא פריצות' קדמאה דפרץ שהשחית זרעו על הארץ ופרץ פרצה שעל ידה מת וז"ש מה פרצת וגומר כלומר למה פרצת גדריה שהוצרכת לחזור ולהתגלגל ולאטרחא למרך. ובג"כ פריצותא תעביד וכו' דהיל"ל לה מה פרצת עליך מאי פרץ אלא לומ' מאחר שפרצת גדר ועברת עבירו' קודם ועתה חזרת להתתקן תתהפך הפרצה ההיא לטוב ותהי' פורץ גדרן של גוים.

ולבתר דכל עובדא וכו' מסקנא דשנוייא הוא למה שאמר למה נסמכה פרשה זו כאן והכי פירש ולבתר וכו' כלומר לאחר שספרה תורה כל מעשה יהודה אמר ויוסף הורד מצרימ' להורו' דיהודה זבין לי' ליוסף והא כיצד אלו אמר יהודה נהדר ליה לאבונא וכו' ומדלא קאמר הכי הוא זבניה לי' ליוסף למצרים. וי"ס דלא גרסי כל האי אלא ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר וכו' מאי הורד דאסתכ' קב"ה כלו' היל"ל ויוסף ירד מאי הורד אלא דאסתכם קב"ה וכו'. ולכן אמר הורד כלומר הורד מן השמי' לקיי' גזר' בין הבתרים. לסטר חטאה קנה לי' רז"ל הכריחו ענין זה דמעיקר' כתיב פוטיפר ולבסוף כתיב פוטיפרע מלמד שירד גבריאל וסרסו ופרעו וכו'.

פתח ואמר האומר לחרס וגומר ת"ח ז' ככבייא היינו ז' ככבי לכת שצ"ם חנכ"ל וכל רקיעא ורקיעא אית בי' כמה שמשין כנזכר בפי ויקהל דף ר"א ר"ב. בגין דלית לך שמשא או ממנ' וכו' אתא לאשמועינן שאין רבוי חיילות המלאכים לכבודו ית' כדרך המלכי' אלא ברא' לכשיהי' כל א' על תפקידו ועל עניינו כדי שלא יהי' מגמת פניו אלא לדבר ההו' וכי הם משוני' זה מזה תפקידו של זה אינו דומה לתפקידו של זה וז"ש בגין דלית לך שמשא או ממנא דל"ל פולחנ' ושמוש' למארי' וכו'. וכל חד ידע עבידתי': המשורר

לשורר והשוער לשער כמו שהיו במקדש כמו כן למעל'. ואינון אתפקדן גרסי' ול"ג הא עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפט.

כד אתי צפרא וגו' וכל ככביא דנהרי וגו' אפשר שאינם ככבים אלו אלא יש ככבים עליונים ברקיעים המפורשים בפ' תרומה ואלו הככבים וכיוצא בהם הם סוד ככבים קבועים לא אלו המתגלגלים בגלגל שאין בהם ממש לענין זה והעד לפירוש זה הוא אומר ככביא דבסטר דרום דלא שייך הכי באלו הככבים שמהם מאירים בדרום ומהם בצפון. ויריעו כל בני אלדי"ם אינון דבסטר שמאלא וגו' והיינו כעין שמתחבר מדת לילה במדת יום כך מלאכי מדת לילה מתחברים ונכללים במלאכי מדת יום.

וכדין צפרא נהיר שכינה מתקשרת במדת דרום. וישראל נטלי שירתא תפל' שחרית וכן תלת תפילות כנגד ג' משמרות דהיינו שחרית חסד ומנחה גבורה וערבית ת"ת ומכאן ראי' לפי' הראשון שפי' לעיל שהם תלת סטרי עלמא מעין הלילה הוא ביום וערבית מכלל היום יחשב עדיין מפני שעדיין לא שלט הלילה בעצם ודאי והמלכות היא מערב המתקנת באלו ביום ובאלו בלילה דהיינו מערב עם כולם והיינו או' דאסתלק יקרא דקב"ה ביממא וגו'.

שית זמנין ג' של יום חג"ת ג' של לילה נה"י דהיינו ו' קצוות המ' חיותא קדישא עם כולם.

וע"ד כלא הוא ברשותיה בעלי שיר היום ובעלי שיר הלילה וכולא ברעותי' המשתנים מבחינה אל בחינה והיינו האומר לחרס ולא יזרח ונוטלים שירה אלו השולטים בלילה ובעד ככבים יחתום ונוטלים שיר' אלו השולטים ביום והכל ברשותי' וברעותי'.

יוסף מדת יום. ככבים השבטים תיקוני דנוקבא מדת לילה.

יעקב מדת יום ככבים מדת לילה מאירים באמצעות יוסף מדת היסוד המתמצע בין יום ולילה וז"ש **בגין** דיוסף וגו'.

אתפרש יעקב משמושא וגו' שלא הי' משמש להוליד אלא לייחוד למעלה וכיון שיוסף נפרד שמוש וייחוד עליון לא נשלם אתפרש מהגשמי ונתאבל.

חסידו כתיב דהיינו אברהם איש החסד אבל לא צריך אלא בכל הצדיקים שבעולם.

ת"ח וגו' בגיא צלמות מקום החיצונים ושליטתם בחוצה לארץ.

קב"ה נטיר לשמירה להגין. ואגב שמירתם שמירת הרשעים ולא שמיר' לחוד אלא ברכה. וז"ש **דהא** מתברכין בגיניהון ועד השתא לא קאמר אלא מתברכין אלין ואלין כגוונא דארון ולא שעובד הי' רשע ח"ו שלא הי' דוד מטה ארון אלדי"ם לבית רשע אלא יר' שנתברך בגלל הארון ולא זו בלבד אלא עוד שלישית נוספת **צדיקייא** אחרנין מתברכין

דהיינו שאחרים בשלוה ובברכה בשבילם והם בצער. השלישית היא בעצם דומה לשל יוסף כדמפרש ואזיל. ועכ"ז עיקר יסוריהם להטיבם באחריתם כענין יוסף ששלט על מעניו. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' וחד חיותא קדיש' היינו המלכות כדמסיק לקמן. כל אינון דבסטר דרום כי כן הבקר הוא חסד בקר דאברהם ולכן כד אתי צפרא וכו' כלהו משבחן. ככביי' דנהרי כלומר ככבי בקר והם אות' הככבי' ששולטי' עד הבקר לפי שיש אחרות ששולטים עד חצי הליל' ויש ג' שעות ויש שעה כנזכר בפ' תרומ' דף קע"א: ברן יחד ככבי בקר אלין ככבי' דבסטר דרום נר' שהוא ד"א והראי' דלעיל בסמוך חלקם לשנים כל אינון דבסטר דרום וכל ככבי' דנהרי וכו' ופירושו ככבי בקר הככבים שמצד הבקר דהיינו חסד לאברהם סטרא דדרום. א"נ שהכל דבר א' ופרושי קא מפרש כל אינון דבסטר דרום וכל ככביי' דנהרי וכו' דקאמרן מאי איהו אלין ככביא דבסטר דרום. דאתכלילו בימינ' אפשר דפרושי קא מפרש מלת ויריעו מלשון רעים אהובים וה"פ ברן יחד ככבי חסד אז מתחברי' אליהם ונעשים להם רעים אינון דבסטר שמאל' דהיינו בני אלהים: תלת זמנין היינו שלש תפלות. מה כתיב בה ותקם וגומר גרסי'. וע"ד כלא הוא ברשותי' גרסי' ופירוש' דקרא קא פריש שמאחר דכלא ברשותי' אומר לחרס שהוא השמש ולא יזרח ובעד ככבים יחתום שלא יאירו א"נ שלא ישפיעו למה שנמנו עליהם:

רבי שמעון אמר דא יוסף הוקש' לו בפסוק דעדיין לא מצינו שאמר הב"ה לשמש שלא יזרח ותי' דפשיט' שאם יאמר הב"ה לשמש ולככבים שלא יזרחו אלא לא נאמר אלא על יעקב ובניו שנמשלו לככבים וז"ש דא יוסף שהוא שמשו של עולם ולא יזרח כי שמוהו בבית הבור א"נ היינו יוסף שלא יזרח כלומר שלא גלה הדברים לאביו ולא כתב לו כתב אחד ואפי' אחיו שהיו נכנסים למצרים לא ידעו שיוסף הי' קיים וז"ש ובעד ככבים יחתום אלין אינון אחוי כנזכר. ד"א האומר לחרס דא יעקב דאסתלק שכינת' מיני' מפני שהטילו חרם שלא יגלה שום א' מהם הדבר ושתפו השכינה עמהם. ואסתים נהור' דילי' היינו אור הנבוא' שהית' מופעת בבית מדרשו. וככבי' לא נהירו דאי ר' לא ידע רבי חייא מנא לי' שאין אור הככבים אלא מאורו של שמש ולהיות שלא הי' זורח נבוא' ביעקב כנזכר כן לבניו נחתם מהם הנבוא' וכל זה בגין דיוסף אתפרש מאבוי.

ות"ח מההוא יומא וכו' אתפרש יעקב משמוש' דערס' נראה לפרש שהוא פי' אחר דקא מפרש במלת יחתום דהיינו חתימת וסתימת מקורו שלא הי' משמש את אשתו וזהו ובעד ככבים בשביל מה שעשו איתם הככבים שהם השבטים יחתום מבועו ואות ברית קדש שלא יהא נגד ונפק.

ויהי ה' את יוסף וגומר קב"ה נטיר לון ולא שביק לון כלומר שומר אותם שלא יבאו לידי אויבים ואם ח"ו אולי נמסרים בידם לא שביק לון כמ"ש ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגומר וכמו כן ביוסף שנמסר ביד מוכרים וקונים ולא שמרו הב"ה ועכ"ז לא שביק ליה שבכל מקום שהי' הולך ה' מצליח בידו כדמפרש ואזיל ולפ"ז הכי פירוש' דקרא ולא יעזוב את חסידיו לעולם שהרי שאם לא נשמרו לא שביק לון ולפעמים נשמרו מכל וכל שאינ' נופלים כלל הרי נטר לון דקאמר: דאפי' מאי דהוה בידי' גרסינן שאפי' שהי' הדבר בידו הית' כ"כ ההצלח' שהי' מתהפך למה שהי' רוצה אדוניו. ואינון לא יכלו לאתזנ' כמ"ש בר' חנינ' בן דוסא כל העולם כלו נזון בשביל חנינא בני וכו': עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קפט:

ת"ח כמה אצטריך ליה לבר נש וגו' יצה"ר הוא מצד הקליפות והאדם בעץ הדעת טוב דא מטטרון וצריך הוא להתגבר על היצה"ר דא סמאל ולזה צריך להתאחז למעלה במלכות וז"א לאתתקפא עליה ולאסתלקא עליה באתר תקיפו דהיינו גבורה תתאה. וכאשר ירצה יצה"ר לצאת ממדתו הנהוגה הסתמית אז יתעורר יצה"ר ואז יתגבר האדם ויתעלה מהמלכות לגבורה וז"ש בגין דכד אתתקף בר נש עליה וגו'. וז"ש **דבעי** למהוי גבר עליה ולאשתתפא באתר דגבורה. וכאשר יתעורר עוד בגבורה עליונה וכאשר יבא מעשה לידו כעין אשת אדוניו אל יוסף וכיוצא אז יצטרך עוד לעלות אל סוד כח דהיינו בבינה גבורה עליונה על הכל ועל זה נאמר **ובגין** דההוא יצה"ר תקיף בעי בר נש דיהא תקיף מיניה ואלו אינם כל אדם אלא אותם שבא מעשה לידם בני נשא דאתתקפו בהדיה איקרון גבורי כח עושי דברו הרי ג' מדרגות הא' כ"ח והיינו הבינה הב' גבורי בגבורה עושי דברו בגבורה תתאה.

אחר הדברים כבר פי' מלה זו בפ' וירא והנה בקצרה דברים הם בחינת המלכות אחרי בחינות המלכות הם החצונים ועכ"ז הדברים האלה כפשטו היינו שעשה דברים שהשטן נאחז בהם דהיינו שנתן לו מקום להתאחז בבחינות אחר הדברים.

שמיא וארעא אתעצרו ולא נהגי וגו' הענין ששמים ת"ת וארץ מלכות וכנגדם הגשמיים והשמים מורידים הגשמים מתוך אד העולה מן הארץ דהיינו כעין התעוררות המלכות העול' ממטה למעלה והמים הם השפע הנשפע מן השמים לארץ ולכך יחסו הענין בלשון שכיבה רביעה ראשונה או רביעה שניה והנה א"א הייחוד הזה אלא ע"י היסוד דהיינו האויר האמצעי המעלה האד דהיינו סוד כל התעוררות התחתונים ומוריד המים שפע העליונים ולפי זה עם היות שלא נזכר בתורה ענין עצירת גשמים אלא בע"ז עון פגם אות

ברית עיקר בדבר זה מפני שפוגם האמצעי ולז"א **ת"ח** אינון דלא נטרי ליה להאי קיימא דקדושה וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' אלעזר אמר ויהי אחר הדברים וגו' נר" כי המלכות אקרי דבר והמלאכים דידה אקרון דברים והטומאה היא אחר הדברים. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' רבי חייא פתח ברכו ה' מלאכיו וגומר. לאסתמר' מחובוי לפי שעביר' גוררת עביר' ואם עבר עביר' א' ישתמר בעצמו ויהי' נזהר שלא יבא לידי אחרת הרי סור מרע' ולמהך באורח מתתקנ' הרי ועשה טוב. דכד בר נש אתתקף עלי. כדין איהו בכטר גבור' נרא' שלזה כינו מדת הגבור' ליצחק כי להיותו בן ל"ז שנה במבחר ימיו בתקפו ובגבורתו ודאי שהי' יצרו מפתהו לשלא יתעקד ע"ג המזבח ומרוב חסידותו גבר על יצרו ופשט צוארו על גבי המזבח ודאי אין לך גובר על יצרו כמוהו ולכן נעשה מרכב' למדת הגבורה. איקרון גבורי כח לאשתכח' זינא בזיני' פי' גבורי' הנאחזי' בגבור' עליונ' הנק' כח נמצאו מין במינו. ואלין אינון מלאכי דקב"ה קשיא לי' דאי מלאכיו ממש היינו כל צבאיו אלא ודאי בצדיקים הכתוב מדבר שהצדיקים נקר' מלאכי' כנזכר בפ' לך לך דף צ' ובויקר' רבה ואלו הם הצדיקים העושים ומתקנים את מדת המלכות הנקר' דברו וזהו גבורי כח עושי דברו כנזכר בפ' בלק דף קצ"א דאיקרי צדיק שלא נק' צדיק אלא מי ששומר בריתו מלטמאו כנזכר בריש פ' נח ובפ' ויצא קנ"ג: אתר דיצה"ר מקטרג דאיהו דרגא אחר הדברים ה"ג והענין כי מדת המלכות נקרא דברים כנזכר בזוהר לא איש דברים אנכי וגומר ואותה מדריג' הבאה אחרי' נקרא אחר הדברים כלומר אותה שבא אחר אותה שנק' דברים והיא הקליפ' וכן כתב בפ' וירא דף קי"ט וז"ש אתר דיצה"ר מקטרג דאיהו דרגא אחר הדברים כנזכר. ומה אבוי איהו מתאבל ה"ג. אשגח בי' בעלמא למיזן יתי' גרסי' והיא נכונ' שכן כל הסוגי' בהכי שקיל וטרי: דהאי איהו כמאן דסגיד לאלהא אחרא כלומר זה הבא על הגוי' או על שאר עריות הוא כורע עלי' ונמצא שמשתחו' לאל אחר אל נכר: דא גשם דרעות' כד אתרעי קב"ה בכנסת ישראל. ר"ל הייחוד שנעש' ברצון ובחשק דהיינו כשיהיו צדיקים בדור וכל מעשיהם הטובים מתתקנת בהם כ"י למצא חן בעיני המלך וענין זה נק' סוד מ"ן וייחוד פנים בפנים וז"ש דא גשם דרעות' וכו'. ועל דא שמיא וארעא וכו' ה"ג: י"ס דגרסי דא כ"י דאיהו נלאה בארעא דאיהי צחיא למשתי. ובג"כ בעי לאזדהר' בי' ה"ג והענין שיזהר האדם מלהתקשט ומלתקן גרמי' ולסלסל בשערו כדי שלא ישלוט בו יצה"ר ובג"כ כתיב ויהי יוסף וגומר וכתיב ותשא אשת אדוניו. כלומר בא וראה שכן הוא שלפי שהי' יוסף יפה תואר ויפה מראה שהי' מסלסל בשערו ומקשט גרמי' כתיב ותשא אשת אדוניו וגומר **רבי** אלעזר פתח לשמרך וגומר דידעי אורחוי דקב"ה

למיזל בהו לפי שתכלית הידיע' היא לפי שמביא' לידי מעשה. דכל מאן דאשתדל וכו' יממא ולילי אחסין תרין עלמין העה"ז והעה"ב א"נ עולם הזכר הנקרא יום זכי ליה ע"י שעוסק בה ביממא ובשכר שעוסק בה בלילה זכי לעלמ' תתאה דהיינו עולם הנקרא מדת לילה מדה כנגד מדה: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קצ.

דהא ר' חייא כד אתא מהתם וגו' תורת חוצה לארץ מלובשת בקליפות וחיצונים ואינה מאירה. תורה א"י היא פשוטה מלבושי שק ולכך היתה מאירה התורה בו ולעולם מסק בה לשמה אלא שלשמה דחוצה לארץ אינה מצלחת ואינה מאירה ואינה מחלקת בין לשמה לשלא לשמה לכך לא הי' מכיר בין אלו לאלו אמנם כשעלה לא"י והכיר מעלתה הכיר בין אלו לאלו כדמפרש ואזיל.

והוה צלי עם היות שהבחירה ביד האדם עכ"ז סיועא איכא כעין יהושע יה יושיעך וגו' וכן צלי על ההוא דלא וגו' מפני שמתוך שלא לשמה בא לשמה ולכך תפלה מועילה.

ואנפוי מריקין פחות משלא לשמה שהיה מהרהר בהרהורים רעים והנשמה מסתלקת מן הגוף ואינ' מתיישבת מפני ההרהורים ההם ואינה מאירה בתורה ולזה אמר עד דאתיישב רוחיה וגו'.

הרהורין בישין אתיין לגביה כח סמאל הם ששולט על המחשבה והם כח המחשבה הטמאה החיצונית ספירה טמא' מצד החכמה החיצונית. לכך בהתדבקו בתור' מושך כח החיים ומיד מסתלק הרע:

ור' אלעזר מוסיף אפילו יצה"ר דעבירה ממש יש כח בתורה למונעו וכדמפרש ואזיל. דכתיב כי נר מצוה ותורה אור היינו עסק תורה ומצות עשה ודרך חיים תוכחת מוסר היינו עסק תור' ומצות לא תעשה. לשמרך מאשת רע היינו יצה"ר המטע' ומפתה בני אדם. מחלקת לשון נכריה היינו המשטנת למעל' על עונות בני אדם ולהכי קאמר תרתי קיימא תדיר קמי קב"ה וגו' וקיימא תדיר לתתא לאסטאה וגו'. וא"ת מה תועלת הרשעה הזאת להטעות למטה ואח"כ להשטין למעלה לז"א **בגין** דיתייהיבו ברשותיה וגו' וממש כל כוונתו לכלותם ומתחלה על זה מחזר.

וכן קיימא עלייהו וגו' מכאן ראי' לעצת התור' דומיא דעצת השופר וגו' ומפני שהוא יום הדין לפני הב"ה ממש לא יספיק להשתדל בתור' אלא לתקן בשופר ובשעיר.

ת"ח מה כתיב וגו' טעם מספיק לסגולת התור' להציל מיד הרשעה ואמר כי התור' דרכי' דרכי נועם הדרכי' המתגלים באים אל [495] הנועם דהיינו במלכות ששם מתגלה הנועם

[495] אצ"ל מן הנועם.

וכל נתיבותי' אפי' שהם נעלמים באים אל היסוד שהוא שלום והעוסק בה בא אל הנועם או אל השלום והחיצונית כתיב בה רגליה אצ"ל דרכיה אלא אפי' רגליה הם יורדות מות למטה אל מקום המית' שאול צעדיה יתמוכו א"כ דא בהפוכא מן דא זה לעלות למעל' וזה לרדת למטה וכ"ש ישראל שהם קשורים ממציאותם סתם עם הב"ה וז"ש זכאה חולקהון דישראל דאינון מתדבקין א"כ מטבעם הם מרוחקים מן החיצונים ודבקים בו ונוסף על זה **ויהיב** לון עיטא וגו' והנה דרכי הטומא' שאדם מטמא עצמו רבים מאד אלא שהב"ה יהיב לון עיטא לאשתזבא מכל סטרין אחרנין דעלמא כמה מינים הם המטמאים לאדם ומפני זה הרבה הב"ה לישׂ' הפרשות בתורה מכל הטמא ומכל המציאות מפני שלא יתערב קדש בטמא כלל וז"ש **בגין** דאינון עמא קדישא וגו' וע"ד יהיב לון עיטא בכולא ירצה בכל מיני אזהרה. מה כתיב ויהי כדברה אל יוסף ירצה דלטורא דילה לעילא והיינו במה שפי' לעיל דקיימא לתתא וקיימא לעילא א"כ כעין פירוש דבריו כדברה אל יוסף להטותו אל דרך רעה כך פירוש דבריו כדברה אל יוסף להסטין אל התחתונים. מדברת אל הב"ה. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ואחסין ההוא עלמא עילאה כד אתעסק בר נש לשמה שמלת לשמ' ר"ל לשם ה' דהיינו לחברא קב"ה ושכינתי' שמכוון לחבר שתי עולמות יחד עלמא דדכורא ועלמא דנוקבא ולהכי אחסין עלמא עילא' וז"ש בסמוך מאן דאזיל לימינא דאורייתא דהיינו שעוסק בה לשמ'. בשמאל' עושר וכבוד אע"ג דלא אתעסק לשמ' סוף סוף עוסק בתורה הוא שהוא מלכות [496] ומצו' שהיא מ' קא עביד ג"כ להכי זכי בעותרא ויקרא שנותנת לו עושר וכבוד ונכסים. לאתעטרא על כלא שלכך אמרו ותלמוד תור' כנגד כלם שעול' שכר' על כולם כנז' בפ' תרומה דף קס"ו. דכתרא דאורייתא בההוא עלמא כלומר שאין לתמוה על בני תור' שהולכים ודלים בעה"ז דיקרא דאורייתא הוא בההוא עלמא וכו'. קרא באורייתא י"ס דגרסי חדש באורייתא. ואנפוי מריקן כי כן סימן לעביר' הדרוקן וכנז' בפ' בלק קצ"ג. ואמשיך לביה גרסי' עד דאתיישב רוחי' בגויה. פי' כיון שעלו ההרהורים הרעים על שכלו ששם משכן הנפש היתה מתבלבלת ורוצה לצאת והאלהי הזה כשראה הסימן ההוא שהוא סימן לעביר' דבר על לבו עד שהלכו ונעקרו ממנו כל אותם ההרהורים ובזה אתיישב רוחי' בגוי'. א"ר אלעזר וכו' הגם שלא הוסיף כלום על דברי ר' יוסי עכ"ז לפי שרצה להרחיב הדרוש ולומר ת"ח הא תנינן וכו' לזה חזר והתחיל. א"נ אפשר לומר שחדש על ר' יוסי שר' יוסי אמר כד חמי בר נש הרהורין בלבד דהיינו שלוחי היצה"ר יתעסק באורייתא אבל כשיבא היצה"ר בעצמו שהכביד

[496] אצ"ל ת"ת.

עליו חולי הפתוי לא סגי בהכי דהיינו שיתעסק בתורה כי לא יבריחם ממנו בכך אלא יברח לשוק או יזכור לו יום המית'. ואתא ר' אלעזר ואמר כי התור' יש לה סגול' שאפי' היצה"ר בעצמו ובגופו כד אתי למפתי ליה יעסוק בתור' ויתפרש מיני' כי כחה גדול. לשמרך מאשת רע מחלקת וגו' הכי גרסי' והכי הוא בקרא. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גיליון ת"ח מה כתיב אורך ימים בימינה וגו' קפ"ד:

דף קצ:
מהו לשכב אצלה. הענין שהרשות הניתן מלמעל' אל החיצונים לשלוט ממש עונתה. ושכיבה עמה היא שמשפיעין לה כח הדין לפעול ונותנים לה רשות ואותו רשות עליון השפעה היא ודבר שיש בו ממש והיינו ושפחה כי תירש גבירתה ממש שליטה נותנים להם בעולם ונדחת הגברת וז"ש **בגין** לנסבא שולטנא וגו'.
כד"א ולאיש אשר ישכב עם טמאה ענין איש היינו קשר סוד הדינים והיינו קשר הבינה בגבורה וגבורה בהוד ובמלכות ומיד שערות זוקפות והדין הוה והחיצונית נוטלת שם עונתה והיינו איש אשר ישכב עם טמאה והעולם נשרף בדינם ובקושיים ועל אלה אמר ולא שמע אליה להיות מדות הדין נקשרות לשכב אצלה. להיות עמה היינו למיהב לה שמיד דרך הברכות נשפעות לחוץ ונטלת גאותן של יש' ונתנת לחיצונים דהיינו למיהב לה רבו וברכאן וגו' והם ג' דברים רבו מן הימין וברכאן מן האמצע וסיועא מן השמאל שאלו השלשה הם פנימה. והיא רוצה לעושקם בסבת עונות התחתונים.
ר' אבא אמ' כולא איהו אורחא חד לפרש הכתובים בהסטותו למעלה או בפתויו למטה אמנם עיקר הכתוב הוא כפשוטו בדרך יצה"ר עם האדם וז"ש אבל יצה"ר איהו וגו'.
ת"ח האי סטרא מסאבא וגו' ספר ג' מדרגות שיש בו המדרגה הא' מסאבא שהוא טומאה רוחנית שנדבקת באדם המטמא עצמו. הב' מנוולא איהו הרי מנוול יותר מטמא שהיא עוד זוהמ' המנוולת. הג' לכלוכא שהוא יותר ממנוול מלוכלך והם מדרגות זו על זו ויותר מכולם לואה ממש וכן בעלי עבירה נדונים בה כפי מדרגתם וז"ש **וביה** אתדן מאן דאסטי אורחוי שהוא מעט מטה לחוד וביה אתדנו אינון חייבין דעלמא שהם אפי' תכלית הרשע דלית לון מהימנותא וגו'.
יומא דאתי בר נש לאתבא בתיובתא אז מתגבר יותר לראות אם מהו מדרך תשובתו ויבטלהו.
או לאשתדלא באורייתא לראות אם בטל תורתו והנה כשהאדם עושה מצוה הוא נאחז במלכות אינו ותפחד כ"כ ואינו מתחזק אמנם כשהאדם עושה תשובה נאחז בבינה או כשעוסק בתורה נאחז בת"ת והם מדות עליונות לכך מתגבר לדחותו מהם.

ותתפשהו בבגדו מתחיל עמו בקלות להמשיכו אל החמורות שיהיה מתנאה בגופו בכליו הרי זהו תחלת הזמנתו לעבירה.
ויעזוב שפושט סלסולת ונאות בגדיו וקשוט מלבושיו **כחד** טורא רברבא מפני שהם צדיקים גדולים ויצה"ר אשר להם גדול כל הגדול מחבירו יצרו גדולה.
דקיק כשערה שהם רשעים ויצרם מעט והטעם כי הצדיקים בשיעור קומה עליון הנגדיי הוא הר גדול הרשעים אין להם אלא נפש מועט שעור השער חלק קטן מן הקדושה כמשל בשער שכמעט יוצא חוצה לכך לו חלק מעט ביצה"ר שזה לעומת זה עשה האלדי"ם. הרמ"ק ז"ל:
והרח"ו נר"ו כתב. ר' אבא אמר כלא איהו אורחא דא וגו' פי' כי ר' אלעזר פי' כי יוסף הוא קב"ה וקרא מיירי כד סליק יצה"ר לאסטאה קמי קב"ה ואמר ר' אבא דאע"ג דכל הפסוקים יוכלו להתפרש על דרך א' עכ"ז יש בו פי' אחר דקרא מיירי כד נחית יצה"ר לאסטאה בני נשא הנק' יוסף ולא מיירי כד סליק לגבי קב"ה לקטרגא.
כחד טורא רברבא ויתמהון וגו' פי' כי הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו שצריך שיהי' כחו גדול ולכן אידמי לצדיקים כטורא רברבא שגם נשמתו גבוהה אבל לקטרגא לרשעים היצה"ר הוא קטן ודבר מועט וגם הרשע נשמתו כחוט השערה ויכיל לאטעאה לון ולכן נדמה להם כחוט השערה. ולפום גמלא שיחנא א"כ שקולים הם הנשמה עם היצה"ר ואין הפרש בין הצדיק לרשע אלא שזה רצה לנצחו וזה לא רצה וא"כ הצור תמים פעלו אם מצדיק את הצדיק אעפ"י שנשמתו גבוהה ומרשיע את הרשע שנשמתו כחוט השערה כי גם היצה"ר שלהם הם על זה האופן וכל דרכיו משפט. עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' לנסבא שולטנו אפשר שפירש מלת אצלה מלשון ומאצילי' קראתיך שהוא לשון ממשל' ושרים וזהו לשכב אצלה שר"ל שישכב עמה הממשל' והשולטנו' ולא תזוז ממנה כדי להחריב העול' ולא נתן לה הממשל' הזאת עד שנוטלת רשות. ולאיש ת"ת אשר ישכב עם טמא' הקליפ' אשה זרה והשכיב' היא למיהב לה רבו וברכאן וסייעת' וכו'. דאלמל' בדלי"ת גרסי'. ר' אבא אמ' כלא איהו חד אורח' אבל יצה"ר וכו' הענין שר' אבא רצה לפרש הענין יותר כפשוטו דהיינו לפרש הפסוקי' על פיתויי היצה"ר לצדיק כדמפרש ואזיל ואינו מכחיש פירושי' דר' אלעזר אלא שנ"ל יותר מתיישב ע"פ דרכו וז"ש ר' אבא אמ' כלא איהו חד אורח' כלומר שנינו דורכי' דרך א' אבל להך גיסא שפיר טפי. ה"ג בס"י זכאה מאי עבי' נטיר אורחוי ושבילוי דקב"ה ולא יתדב' ביה היינו דכתיב ויהי כדבר' וגומר במה דאיהי אמרת ליה וה"פ כשבא היצה"ר לפתות הצדי' מה הוא עוש' נטיר אורחוי וכו' הה"ד ויהי כדבר' אליוסף שהו' כינוי לכל צדיק וצדיק דעלמ'.

ואומר אורחוי ושבילוי ר"ל שאפי' שביל דקיק דהיינו מציאות מעט הטייי' לרעה משתמ' ממנה כי היכי דלא ייתי לאתדבקא ביה וז"ש ולא שמע אליה אפילו דבר קל כדי שלא יבא לשכב אצנה להיות עמה בגיהנם. ואו' בכל יומא שכן בכל יום ויום דורש' אותו אולי תוכל להלחם בו ונכנס בדברי' קלים ועכ"ז הצדיק הזה נטיר שבילוי כדקא'.

ת"ח כד בר נש וכו' פי' אחר הוא דפריש בקרא דפירוש' קמא כולי' בההוא עלמא קאי כמ"ש לשכב אצלה גו גיהנם ולאתדנא תמן להיות עמה והשת' קא פריש לשכב אצלה בעה"ז להיות עמה בעה"ב וז"ש אסתאב עמה בהאי עלמא וזהו לשכב אצלה ואסתאב עמה בההוא עלמא היינו להיות עמ'. ובי' אתדן היינו אומר' ז"ל נדון בצוא' רותחת ופירושו הוא שאות' הקליפה הנקרא כן ע"ש שהיא מנוולא ומלוכלכ' היא דנה אותו כנזכר בפ' פקודי דף רס"ה. מה כתיב ואין איש לית גבר וגומר לאו למאי דסליק מיני' קאי דהא כיון דויבא הבית' לעשות מלאכתו דהיינו לעסוק בתורה והוא באותו יום דאתי לאתבא בתיובתא על חובוי כדקאמרת ודאי דדחי ליה ליצה"ר בשתי ידיו ואיך יצדק אומרו בו ואין איש לית גבר דיקום לקבלי' כבר קם ואגח ביה קרבא אלא ודאי לאינשי דעלמא קאי שכשיצה"ר מתחיל ליכנס הוא כדרך ההלך הבא לאיש וכשרוא' שאין דוחין אותו נעש' אורח ואח"כ נעש' בעל הבית כמשז"ל. א"נ קאי למאי דסליק מיניה והכונה שזה שבא כהיום הזה לעשות מלאכתו שהוא לעסוק בתורה אינו נזהר בעצמו בעצם לדחות היצה"ר מעליו ולגרשו ממנו גירושין גמורין ולכך אפי' שבא הבית' לעשות מלאכתו אין איש וגומר שאינו דוח' אותו מכל וכל וזהו שדקדק במל' זו באומרו לית גבר דיקום וכו' ויגח ביה קרבא כדקא יאות כלומר כמו שראוי לעשות לבעל תשוב' דהיינו עזיב' החטא מכל וכל ובהאי פי' אתי שפיר טפי דכל האי סוגי' אזיל בחד שיטה וכלהו קראי. אתקין ליה וקשיט ליה וכו' כלומר מפת' אותו שילבש בגדי משי ורקמ' ואז לבו גס בו ואתי למחטי קמי מארי' והוא תחלת התפיש' וזהו ותתפשהו בבגדו ע"י בגדו: ישבוק ליה ויתתקף לקבלי' ואגח ביה קרבא ויערוק מיני' ה"ג ד' חלוקו' הללו הם הדרגות זו נמשכת מזו והא כיצד האדם כשיתחיל היצה"ר להתגרות בו ולפתותו אם הוא חסיד אינו שומע אליו אלא מיד שביק ליה ואינו מתחבר עמו. ואם האדם הזה לא נזהר לשבוק יתיה אלא כבר התחיל לשמוע אליו מה תקנתו יתתקף לקבליה יתחזק כנגדו ולא יכנסו עוד דבריו באזניו. ואם לא עשה כן אלא כבר נכנס עוד לפנים עמו מה תקנתו יגח ביה קרבא ילחם עמו מלחמ' ה' ויכניעו ויגיעו עד עפר. ואם אחר שהפילו ארצה אולי יקום עליו כדרך הלוחמי' לז"א ויערוק מיניה והכונה היות שהפילו לארץ ולא נשמע אליו בעביר' ההיא לא יבטח כי רב חילו. אלא צריך להזהר ממנו ולברוח כמטחוי קשת ממנו

לפי שכשהוא רואה את עצמו נפול וכבוש תחת רגליו מתהפך בתחבולותיו ומכניסו במיני עבירו' אחרות ובמינים שונים בפנים אחרי' כדי שלא ירגיש בו שהוא רודף אחריו ופורש רשת לרגליו ופתאום מפילו תחת רגליו לזה אמר ויערוק מיניה בגין לאשתזבא מיניה ולא יחזור לשלוט עלוי: למחמי ליצר הרע כחד טורא לפי שהיצר הרע של הצדיק הוא גדל ורב' לפי שכאשר הוא מעכב על ידו מלעשות מצו' ועם כל זה הצדיק הזה כופה אותו ועוש' המצוה ההיא הרי גרם לצדיק ההוא רב טוב וראוי לגרום קצת מהטוב ההוא ליצר הרע נמצא שהו' גדל ורבה בכל מעשה ומעשה הטוב שיעש' הצדיק כמשל הזונה הנזכ' בפ' תרומ' דההיא זונה אית לה שבחא וכו' וכן יש לזונ' עונש כאשר ישמע לה בן המלך וכן ג"כ היצה"ר ענוש יענש וע"י העונש ההוא נעש' מך וקטן ודק כחוט השער. ויכוס ליה לעינייהו ר"ל יוצא ממנו הדם דהיינו אותו צד האדמימות שבו והמרירו' שבו ויתמתק וזש"ה ואת רוח הטומא' אעביר מן הארץ דהיינו צד הטומאה שבו כמו רוח מזרחית שפי' צד מזרח עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קצא.

עבד כל בריין דעלמא כל חד וחד בדיוקניה. יש לדיוקן הבהמות התלות במציאות הרוחניות לפי היות הבריות תלויות בסבות העליונות כך יתחלפו לטהורות וטמאות בסימנין ידועי' רמזה לנו התורה וכן הטהורות בעצמן לפי סבתם הרוחנית וכן ישתנו הטמאות לפי הסבות הרוחניות העליונות שהם אחוזות בהם ולזה כל חד וחד בדיוקניה כדקא חזי ליה. ואלו סבות פרטיות בעולם הנפרדים משתלשלים מהסבות העליונות אמנם האדם נמצא כפי מציאות התלותו בצורות העליונות הם הספירות ולכך האדם בדיוקנא עילאה לא כחיוב הצורות התחתונות בעולם הנפרדים אלא בדיוקנא עילא' דהיינו דמות דיוקן הספירות וצורתו אצולה משם והיא המחתמת חומרו ממש בצורה הזאת ולכך לשלמותו צריך שיהיו בו שני עניינים הא' הצורה בעצמה הגשמית הב' הרוחנית הנשמה הנאצלת מן הספירות ושוכנת בגוף ע"י הצור' הגשמית וז"ש וחמאן בהאי דיוקנא ונשמתא.

ור' אלעזר פליג שאין צריך שתים אלא אע"ג דנשמתא לאו ביה צדיקייא לא משתניין וגו' והענין כי פעמים רבות יתעלה הנשמה מן הצדיק עם היות שאין עון כגון בעת השינה עד חצות אינ' מתייאשת [497] בגוף עד ברכו כדפי' במדרש רות מהזוהר. ולכך באותם העתים סוף סוף צורת אדם יש בו ואין שליטה לחיות בו אלא אם ישתנה צורת האדם ממש הגשמית לפי העון נפגמת לצורה אחרת והביא ראי' **ות"ח** קב"ה אחליף וגו' כי עם

[497] וכ"כ בכת"י הב'. ונצ"ל מתיישבת.

היות שדניאל נשמתו נסתלקה ממנו בעת השינה עכ"ז לא אשתני דיוקני' כד אפילו ליה נראה שבצור' הגשמית תלוי הכל.

א"ר חזקיה אי הכי בשלמא לדברי ר' יהודה דאצטריך תרתי ניחא דכיון דחדא מינייהו דהיינו נשמתא ליתא שהרי נסתלקה למעלה בעת השינה משום הכי קאמר אלהי שלח מלאכיה אלא לדידך דחדא סגי צורתו סגי מאי אצטריך מלאך. ותירץ שהצור' בעצמה נקראת מלאך ומה שאמר אלהי שלח שמורה ענין מתחדש הענין שהמלכות נקראת מלאך והיא שורש לכל הצורות וקיומן וכדי שלא ישתנה הי' הצור' נובעת מהמקור ההוא קיום ולא ישתנה אל האריות ולכך לא חבלוהי וטעם אומרו דכל דיוקנין מתחקקן ביה הוא מפני שהמ' שורש לכל הנמצאות התחתונות לכך הם משתרשות בה כנזכר בתיקונים דאתקריאת בשמא דכולהו תתאי.

ת"ח יחזקאל נטר פומיה. הנה המאכל האסור נעשה חלק אבר ומלביש האדם הצור' הרעה ומבטל צורתו הטובה. והנה יחזקאל נתחזק במצוה זו מפני שנטר פומי' ממאכלי דאסור דכתיב וגו' ולא ספר שבא מעשה לידו ממש אלא הי' נשמר ולכך זכה ואיקרי בן אדם לא אדם ממש כדניאל ונסיון גדול אמנם מפני שהוזהר במה שאין בני אדם נזהרים דהיינו מילי דחסידות כדפי' בגמ' זכה ואקרי בן אדם אמנם דניאל לא נקרא בן אדם מפני שהמעשה באסורי תורה ממש אמנם ע"י שבא מעשה לידו ונשמר זכה ואתקיים וכל א' וא' כפי מדתו.

דאיהו שליטא על כלהו כדכתיב ופני אריה וגו' ועל כולם ודמות פניהם פני אדם.

ואיהו מלכא שהרי אדם מצד הנאצלים דהיינו סוד הויה דאלפין מ"ה אדם אמנם שאר הצורות לנפרדים. ועכ"ד שנשמר מכל חטא צריך לחפש בסוף היום על מעשיו ביום אם חטא אם לא חטא.

דהא כד בר נש וגו' וכיון שמעידים ומתרים עליו בכל יום ראוי לו לאדם לבדוק בלילה אם עבר על ההתראה ואם עבר יתקן קודם עמדו למשפט בלילה בעת שינתו. מהרמ"ק ז"ל: **והרא"ג ז"ל כ' רבי** יהודה פתח הישאג אריה ביער וטרף אין לו וגומר. באורייתא ובפולחנא דקב"ה תרתי בעינן תורה ומעש' כי היכי דיהא דחלתיה על כלא. ושלטיה על כלהו בדיוקנא דא כי כן במרכב' עליונ' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגומר הרי דדיוקנא דאדם שליט על כלהו. כדין כלהו דחלין וכו' עם היות שלא פי' מידי בקר' דישאג ארי' וכו' אפש' לפרשו מתוך דבריו וה"פ הישאג ארי' ביער וטרף אין לו זה אינו כי ודאי לא ישאג אלא על טרפו והכפי' קולו ממעונתו כנזכר וזהו טבעו אמנם עכ"ז אם יזדמן לאריה ההוא או לכפיר ההוא שום צדיק אפי' שישאג טרף אין לו וג"כ לפעמים אם

יתן כפיר קולו ממעונתו ולא ילכוד וזה כאשר נזדמן אליו צדיק שיש בו דיוקנו הטהור והקדוש ולכך דחלין וזעין מקמי' וכדמוכח לקמיה. ומוראכם וחתכם הגם שהכתוב סתם קאמר ומשמע שהוא דבר השוה לכל נפש אין הדין כן אלא אין הדברים אמורים אלא כד מסתכלין וכו'. דיוקנא ונשמתא. משמע שמי שזכה לנשמ' יזכה לשמירה מעולה כזו ואם לאו אינו נשמר.

אמר רבי אלעזר וכו' פלי"ג את"ק ואמר דאע"ג דנשמתא לאו ביה ר"ל שלא זכה לנשמה אלא לנפש ורוח עכ"ז דיוקניהון לא אשתני לפי שאם אינו צדיק גמור סוף סוף צדיק הוא ה"ג בספרים ישנים בגין דאתחלף לון האי דיוקנא דבר נש ור"ל שאין שום חיהטורפת שום אדם אלא שנתחלף לה דיוקני' דההוא בר נש לצורת חיה קטנה ממנה או צורת גדי וטלה ולכך טורפתו כי כן הוא דרכו.

ות"ח קב"ה אחלף וכו' הוקש' לו איך הב"ה מחליף ומשנה הטבע ומשנה צורת הרשע כדי לטורפו החיה וכיוצא כנזכר לז"א אחלף עובדין דלעיל' ותתא כלומר מתהפך טבע הדברים בין בארץ בין בשמים שכן דרך השמים להוריד טל ומטר ולפעמים המטיר על סדום אש וגפרי' מן השמים כ"ז הוא בגין לאהדר' מילין לאתרייהו כלומר להושיב כל דבר ודבר על כנו מהפך צורת הרשע לטלה כדי שיטרפהו הארי ויחזור בעל חי מדבר לבחינתו הראשונ' הגרוע' ממנה להיותו מתהפך חלק א' מב"ח בלתי מדבר וזה הוא כדי רשעתו במספר במשקל וכן אם הוא צדיק אם פגעו הארי או הדוב הב"ה מצילו כנזכר במסכת סנהדרין ברבי שמעון בן חלפתא כל זה לאהדר' מלין לאתרייהו שצדקת הצדיק תצילהו ביום רעה וכן אנשי סדום ועמורה היו רשעים גמורים נשתנה עליהם המטר לאש וגפרית כל זה לשלם להם כפעלם וזה שאמר קודש' בריך הוא אחלף עובדין וכו' בגין לאהדרא וכו' ולאשתכחא רעותי' בכל עובדי דעלמא רוצה לומ' להודיע לעול' שהוא מהפך הטבעי' ומשדד המערכו' ועושה כחפצו ורצונו ואין מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל ומאן דימחא בידיה והביא ראי' מדניאל שהשליכוהו לגוב של אריות וניצול כדמפרש ואזיל. ההוא דכל דיוקנין דעלמא מתחקקן ביה הוא השכינה ונקרא מלאך כנזכר בפ' בלק ובה חקוקים כל דיוקנין דבני נשא ע"ש שהיא כוצלת כל נשמותיהם של ישראל בלילה בסוד רבה אמונתך וכן ביום בסוד נפיל' אפים וכן נראה בסמוך שהיא השכינה שעלי' נאמר ידין בגוים מלא גויות. ואיהו אתקיף דיוקני בי שלא תזוז הדיוקן שלי ולא תשתנה כמו שהיה ושלא יגרום החטא. איהו דלא אשתני קמי' כל דיוקנין דעלמא מלת גויות קא דייק דהיינו דיוקנאות של כל הגויות העולם אינם משתנים לפניו אלא כל א' ואחד עומדת לפניו כפי מעשיו זו מאירה מזו וזו חשוכה מזו ולהיות שצורתו

של דניאל שהיא חקוקה בו היתי על מתכונתה לזה העמיד דיוקנו בו נמצא שהדיוקן הוא חלק א' מאותו מלאך וזהו שלח מלאכיה וכו'. ויתקיים בדיוקנא דאדם שלא תזוז ממנו דיוקן אדם ותתחלף בצורת טלה וכיוצא כדי שישלטו עליו חיות רעות. והכריח מיחזקאל שנקרא בן אדם רוצה לומר בן שיש לו צורת אדם כלומר שמעולם לא נשתנה דיוקנו מדיוקן אדם. ועכ"ד בעי לי' לבר נש כלומר ועכ"ד דאסתמר מחובוי צריך לבדוק שאי אפשר שלא חטא בבלי דעת ואם יבדוק ימצאנו כדמפרש ואזיל עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קצא:

לאתכפייא בגו עפרא וגו' מפני שהשכינה למטה בנפרדים והחיצונים קרובים לה מפני שנתלבשה ממש בשר החיצוני שיש' גולים בתוכו וכשיש' פוגמין מיד החיצוני הוא מתגבר והשכינה שוכנת בתוכו ומשפיעו ומשליטו על ישר' והיינו הכנעת השכינה. אמנם נראה שהעוסק [498] אינו גורם טובה להתעלות השכינה מהשר החיצוני השולט בגלות לכך חדש ר' יצחק ואמר וכן מאן דאשתדל וגו' גורם סלוק שכינה וייחוד למעלה וראי' מיוסף שהיתה שכינה עמו בגלות ובתוך הגלות בעצמו ע"י צדקתו גלגל הב"ה גלגולין עד שמלך ושלט על החיצונים.

ות"ח ע"י דחלמא בעון שהוציא דבה וגו' וכאשר שב ותקן ע"י החלום נתעלה.

אלא אינון חלמין עליה דיוסף הוו שכולם לא חלמו אלא על ענין השכינ' וגלותה וגלגולי יש' והי' הענין מגיע ליוסף וכיון שכן צפה יוסף החלום הטוב על השכינה לפותרו לצד הטוב ומי שצפה רעה על יש' תפתר עליו רעה ולזה פתר לרעה מפני שאיש רע הוא וטל בשורה רעה בא כדמפרש ר' אלעזר לקמי'.

לפקדא פישרא. מפני שהפתרון הוא סוד פ"ה העליון מלכות וצריך לקשר פיו בפה העליון להתקיים ולז"א לאלדי"ם שהיא המלכות דהיינו דבור היינו או' כל החלומות הולכין אחר הפה כדמסיק ואזיל.

חלמא למטה בגבריאל ויש ששה מדרגות עד הנבואה כדפי' לעיל ולכך יתעלה מן החלום למעלה עד המלכות מקום הנבואה מקום הפתרון דהיינו לאלדי"ם שהיא המלכות.

מאן דאחיד בשמייא היינו צדיק שנאמר כי כל בשמים ובארץ ותרגם דאחיד בשמיא וארעא ולכך הצדיקים הכל מסור בידם ולכך עוצר השמים ושולט בארץ כי עיקר הגשמים מן השמים ומן הארץ כדכתיב ואד יעלה מן הארץ והשקה וגו'.

[498] בתורה.

וכ"ש דההוא רוחא דעליה וגו' אם מה שאין בידם שולטים והקב"ה מקיים רצונם מה שבידם להנחיל לצדיקים כמותם שיש יכולת בידם והרי שלשה טענו' כדי שיוכל להנחילו הא' צדיק הב' שמשא דיליה הג' דהא קב"ה אמר ליה ואת אלישע וגו' אמנם כל זה מחייב עד שיעור נבואתו של אליהו ומה גם אומ' תמשח לנביא תחתך כמותך במקומך וז"ש וע"ד הוה לי' וגו'.

חד תרין נמוסין יר' הרוח הנבואיי האלהיי לא הי' אלא כדי רוחו של אליהו אמנם הנסים הי' רוצה שיפעול ע"י הרוח ההוא פי שנים בנסים ברוחך באותו הרוח עצמו אלי כשיהי' נאצל מאליהו על אלישע ועם היות שלא שאל תוספת רוח אלא לפעול ע"י הרוח ההוא ממש תוספת נסים אמר הקשית לשאול.

אם תיכול וגו' היינו שיאצל אותו רוח מאליהו לאלישע וצריך שיעמוד אלישע באותה שעה דבק עם אליהו כדי שיקבל כל מציאות הרוח ולא יסתלק קצתו בעת שיעתק מאליהו לאלישע ולזה צריך שידבק מחשבתו עד שיעשה אלישע עם אליהו עצם א' כדי שישגב הרוח כפי מקומו באליהו ממש ואז יהי' בו המציאות והוא כי כמו שאליהו פועל בו כרצונו כך יוכל אלישע ע"י הרוח ההוא לפעול בנסים כרצונו פי שנים ממה שפעל אליהו מפני שלא הוצרך אליהו יותר מאלו אמנם כמו שאליהו בעצמו הי' מוסיף כך יוסיף אלישע וז"ש ת"ח וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ובגין דידע מלה על עקרא ושרשא דילה בג"כ פשר חלמא וכו' ה"ג. אינון חלמין עליה דיוסף הוו כלו' להודיע ליוסף דברים העתידי' וכמ"ש לקמן שראיית הגפן רמז על כנסת ישראל וכו' שריגי' אינון תלת אבהן וכו'. לאהדרא מלה על אתריה היינו פתרון טוב להההוא שבשר טוב ופתרון רע למי שבשר רע. מ"ט בגין וכו' נקיט האי כללא בידך שכשתשמע חלום לפתור אותו קודם שתפתרנו תאמר הלא לאלהים פתרונים כדי שתהא השכינה נזקק לקיי' הפתרון הטוב ההוא שכן כל החלומו' הולכין אחר הפה דהיינו המלכות ואפשר שזהו שאמר לאהדרא מלה על אתריה דהיינו להחזיר החלום על מקומו דהיינו המלכות שהוא מקום הפתרון והוא פי' השני. דדרגא דחלמא לתתא איהו היינו בגבריאל כי הוא בעל החלומו' כנזכר בפ' ויצא דף קמ"ט. שתא דרגין אינון והם נהי"ם בריאה וגבריאל זה הוא ביצירה בהיכל הרצון הרי שש דרגין מדרגא דנבואה עד ההוא אתר דחלמא. ופישרא קיימא עלייהו היינו המלכות שהיא הפותרת ומקיימת החלום ולכך בדבור קיימא מלה וזהו כל החלומות הולכים אחר הפה דהיינו מקום שיוצא ממנו הדבור שהוא המלכות כדלקמן.

רבי אלעזר פתח וכו'. וכי ברשותי' קיימא דקאמר שאל כמי שהיה ספק בידו למלאת שאלתו הרי קושיא לאליהו וקשיא לאלישע שהשיב ויהי נא פי שני' וגומר וז"ש ותו דאלישע הכי נמי איהו הוה ידע שלא היה בידו ולמה שאל ממנו נמנעות. לירתא ליה לנבואתי' ה"ג.. וכי ס"ד דעל חד תרין שאל ומה דלא הוה ברשותי' היך שאל מיני' אלא איהו לא שאיל מיני' רוח על חד תרין אלא הכי שאל מיניה דההוא רוחא וכו' ה"ג בספרי' ישנים. ופי' שרצה לחזור ולהקשות קושי' ג' על שני קושיות שהקשה לעיל והוא הא' כי אין דרך ארץ ולא דרך מוסר לשאול אדם מתנה גדול' מאחר שהרשהו שישאל היה ראוי לשאול דבר נאה ומתקבל וזה אם הונח שיהי' ספק בידו למלא' שאלתו. ב' ומה דלא הוה ברשותי' איך שאיל מיניה כלומר הגם שלא היה מתנהג בדרך מוסר עכ"ז מפני ההמנע לא היה לו לשאול ממנו. דההוא רוחא דהוה ליה דיעביד תרין נימוסין כלומר אעש' פ' שנים שני ניסים באותו הרוח שאת' נותן לי. אלא הכי קאמר ליה אם תיכול וכו' ה"ג והכונה שאם יהיה חומרך כ"כ זך ומזוקק כדי שיוכלו עיניך לראות אותי בעת הסתלקי מן העולם שאז בעת ההיא אשפיע לך הרוח הזה ששאלת אז יהי' לך כן ואם אין לא יהיה וז"ש דכל ההוא עיקרא דרוחא בשעתא דיסתכל ביה כד חמי ליה יהא ליה דביקותא ביה שאז תדבק נפשו בנפשו ובאותו הדבקו תושפע נפשו של אלישע מהרוח ההוא. א"נ אפשר לפרש אם תרא' אותי וגומר אם תיכול למיקם וכו' כלומר כשתרצ' לעסוק באיז' חכמה בבי' מדרשך ותוכל לעמוד על הענין ההוא בכל כך דבקות כמו שהיית בשע' שנסתלקתי ממך ושם תוכל לראו' אותי ולציירני בעין שכלך כמו שהייתי בעת ההי' שלוקחתי ממך יהי לך כן וז"ש דהא כל ההוא עקרא דרוחא בשעתא דיסתכל ביה דהיינו בשע' שיציירנו בשכלו ובאותו ענין נחמי ליה לאליהו כלומר שיציירנו לפניו באות' שעה שהשפיע עליו הודו כשלוקח מאתו כדין יהוי ליה דביקותא ביה כדקא יאות שאז מתדבק נפשו ורוחו בו ממש ויוכל לעשות מה ששאל. יהוי ליה דביקותא גרסי'. ולפי זה אתי שפיר. ת"ח האי מאן וכו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קצב.

ת"ח האי מאן דאסתכל וגו' דהיינו כמו שרבו בטוב עיונו הי' מוסיף ונובע מאות' חכמה כך יהי' התלמיד ככחו ממש.

וחמי ליה יעיין בחכמה שלמד מרבו ויצייר צורתו ויתדבק נפש בנפש ויוכל להוסיף מפני שיתקבצו הנה שני עניינים הא' החכמה בעצמה שהיא דבקות רוחני הב' הנשמה והחכמה יש לה התקרבות אל הצורה ואל המציאות ההוא וכשהוא יחשוב בחכמה ויתדבק במחשבתו בצורתו הנה יעורר ממש החכמה ממקורה ברבו ויהי' נובע בו

ויוסיף בחומרו תוספת כנביעתו ברבו. וענין זה הוא בקנין למתבודדים הרבה ואל חבירי הרשב"י ע"ה בקדושתם מאד כמו שפי' ר' אבא בפ' משפטים שכאשר הי' חושב ומתדמה בצורת ר"ש היתה ההלכה מאירה אליו וזה מענין דבקות נפש בנפש והדמיון לא יתפוס בנפש אלא מתוך הצורה המוחתמת בחומר הגשמי ולזה יהרהר בצורה ההיא ומתוך אותה צורה יעורר הנשמה והחכמה ההיא ויתדבק בו וישיג מה שלא הי' משיג מפני היותה החכמה ההיא נובע בו כמו שהי' נובע ברבו:

והנה גפן לפני אזדעזע יוסף. מפני שהמלכות גפן מצד הדין בגלותה. וכיון דאמר ובגפן ג' שריגים הם קשרה בג' אבות כיון שהיא קשורה בשלשתם על בשורה טובה יבא לכך אתער רוחיה שהדאגה ממעטת הרוח האלהי באדם לכך אתער רוחי' והי' בו כח להדבק בדמיונו בצורת אביו ולהשיג בדבקות נפש בנפש. בשורה דחדוה שמחת היין העליון בשלימו לא לצד הגבורה לבד אלא בשלשה אבות שהם שלימותה ולכך היא מוציאה ג' מדרגות נשמות לתיקונה וקישוטה שהם כהנים מצד החסד לויים מצד הגבורה ישראל מצד הת"ת ואלו בעבודתם ואלו בשירם וישראל במעמדיהם מתקנים אותה ונעשים לה מיין נוקבים להיותו כפורחת עלתה ממטה למעלה נצה והתעוררות' כדי להתברך מהת"ת הנקשר עם החכמה והבינה דהיינו שהוא נקרא מלכא מצד הבינה עילאה מצד החכמה: והנה ג' שריגים הם כלל ג' משפחות אלו אמנם יש עוד פרטיות צדיקים בכל מציאות השלימות בכהנים ובלויים ובישראל וזהו שאמר הבשילו אשכלותיה ענבים אלין אינון צדיקייא וגו':

עד הכא אתבשר יוסף והיה החלום רומז רמז האצילות וקשר השכינה מכאן ואילך הוא במקום אחיזת האיש הזה שהוא מהחיצונים שהוא מקבל ענבים וסוחטן ומוציא יין למינו ומקבל שפע מהשר אשר לו ולכך אמר ואקח את הענבים וגו':

ענבין כבר פירשנו שהם ששה ספירות מלאות משפע הדין דהיינו יין בענבים ואם הם לבנות מורה על הדין המתלבן ואם הם שחורות מורה על הדין המשחיר ולכך כולהו ענבין ברזא דמהימנותא תליין לכך השחורות צריכין רחמי להלבינן ולהתפלל עליהם והלבנות הם אשגחותא דרחמי שנתלבן הדין:

ת"ח וגו' שיש ענבים שיש בהם דין המתפשט למטה והוא מר. אדם הא' אנתתיה סחטה ליה ענבים שהטעימו מן הענבים השחורות ודינם נסחט לחיצונים המשחירים פני הבריות דהיינו המיתה וכן ג"כ נח ויטע כרם מלכות מצד הדין וישת מן היין בהיותו שחור ומשכר ולא כעין אדם הא' ממש אלא קרוב לו וז"ש ולא אתנטר כדקא יאות ולכך ויתגל סוד גילוי עריות בתוך אהלה דהיינו המלכות אהל ה' שהיא הגפן המתגוללת

בדינים עד שיונקים ממנה החיצונים. וכן בני אהרן שתויי יין נכנסו והיינו שהקריבו קרבן וקשרו החיצונית למעלה והכניסו יין נסך לקדושה. והנה אלו הם ג' עונות אדם הא' פגם בשורש העליון שאשתו נקבה סחטה לה ענבים והקריב' אליו דם הנדה ובעלה כדפי' בפ' פקודי נטמא עד מקום הטיפה היוצאת מן המוח דהיינו י' חכמה. נח שתה יין וישכר ויתגל בתוך אהלה דהיינו שלא פגם למעלה כאדם. שנשמר אמנם השפיעם מן השורש אשר להם בתוכיות הנקבה וזהו בתוך אהלה. ובני אהרן לא הגיעו לזה אבל יחדו יחוד עליון והקריבו אש זרה בתוך קרבנם וכן לא יעשה אלא לתת לה חלק חוצה.

כיון דפתח פומיה באף וגו': אף הוא א' מכחות החיצונים עון משחית אף חימה:

שלשה סלי חורי וגו' היינו חורבן וגלות ג' משפחות כהנים לויים ויש'. א"נ יורה על הספי' העליונות בדין הקשה והמלכות ס"ל [499] בגלות והיא מתלבשת בשרים.

תרין דרגין אלין וגו' יר' הת"ת בג' אבות עם המלכות גפן כולם ראו ענין זה אלא שהמשקה בעל השמחה ראה הייחוד והתיקון דאתנהר סיהרא ונתקנה מתוך ג' אבות כדפי' והחצוני מתרחק ונתן לו חלק לעצמו ומשם ואקח את הענבים וגו' כדפי':

ודא אופ"ה מצד האש והדין חמא דאתחשך וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ת"ח האי מאן דאסתכל וכו' מביא ראי' מוכחת ע"ז שכן יוסף כשהי' עוש' איז' דבר היה מצייר לפניו צורת אביו שהי' רבו שלמדו חכמה והיה ניתוסף עליו רוח אחרא בנהירו יתיר וכו' ודכוותי' הכא כנזכר. הוה מסתכל ל"ג. אזדעזע יוסף לפי שיש גפן פורי' גפן אדרת ויש סורי הגפן נכריה אשכלות מרורות למו ולא היה יודע איזו גפן נזדמן לו בחלומו. כהני מצד החסד. ליואי מצד הגבורה. ישראל מצד הת"ת. ופירושו שנשמותיהם של שלש אלה הם מסתעפים מהגפן הזאת שהיא מלכות וז"ש דנפקי. דהא בגיניהון דהיינו מצד נשמותיהם כאמור שעל ידם היא מתייחדת בבעל'. ומה גם בזמן שב"ה היה קיים בסוד הקרבנות שהיו בו ג' מדרגות הללו כהנים לויים ישראלים שכל אחד ואחד מהם היה מעורר מדתו למעל' וגורמים הייחוד העליון שלכן נקרא קרבן רוצה לומר התקרבות המדרגות עצם אל עצמו. סלקא כ"י הוא פירוש למלת פורחת מלשון פריחה כעוף הפורח ועולה וזהו סלקא. ואתברכת וכו' הוא פירוש למלת עלת' נצה שבפריחה למעל' היא מעלה נצה דהיינו נצנים וצמחים והם רומזים למציאות הנשמות דאיהי נקטא מעם מלכא עילאה. אלין אינון צדיקייא שכן הצדיקים נקראים אשכולות על שם אשכול איש שהכל בו. דא הוא יין דאתנטיר סוד יין המשומר בענביו פירוש שקט על שמריו כשהיין הזה בבינה עדיין לא שקט כי אפשר להיותו נשפע דרך הגבורה

[499] בכת"י השני חסר תיבת ס"ל. ובפרד"ס ערך סל פי' כן במלכות:

הקשה אמנם כאשר כבר נשפע למטה בענביו אל ו' ימי הבנין אז הוא יפה מעצמו כי הוא שקט. או פירוש משומר לשון שמורה כי שם בבינה הוא שמור בלי תערובת דין קשה. והרא' לו לשר המשקים הזה החלום לבשר ליוסף ולהודיעו איך היה בימים ההם ובעת ההיא עת דודים למעלה מכל הצדדים כנז' וז"ש עד הכא אתבשר ייוסף וע"י אותו הייחוד העליון שנעשה עלה יוסף בגדולה ההיא שאז הי' עת רצון ועלה זכרונו למעלה והוציאו ממסגר נפשו כי להיות יוסף אחוז וקשור ביסוד העליון כשנתעורר היסוד העליון נתעורר דוגמתו למטה שהוא יוסף ועלה על גרם המעלות. חלמ' איהו דילי' לשר המשקים. דא איהו לי' לגרמי' גרסי'. האי איהו בוב פי' ענבים לבנות לפי שרומז אל קיבוץ יין הנשפע מהבינ' אל המלכות וכלו רחמי. האי איהו דלא טב היינו ענבי' אוכמי' שהמלכות נשפע מיין הגבורה. ובעלי הדינין נועדו עברו יחדיו ומדת הדין מתוחה כנגדו.

ת"ח אדם הראשון הכריח דבריו איך הענבים הללו יש מהן לטב ויש מהן לביש שכן אדם הראשון ונח ובני אהרן שתו מהיין האדום המשומר בענבים שחורים וגרמו מיתה לכל עלמא וזה השר משקים ראה יפים וטובים ועלה יוסף על ידם להיות מלך כדמפרש ואזיל. סחטה ענבים ר"ל כשירד לחקור בהנהגות הקליפות נתפתה שירד למטה ופי' מלת סחיט' הוא שדרך הענבים הם סתומות ומה שבתוכם אינו נגל' אבל כשסוחטין אותם נגלה מה שבתוכם כך הטתו ברוב לקחה עד שפיתהו שיבדוק ויחקור ויסחוט הדברי' והנהגו' החיצוני' ודרושיהם ולהוציאם החוצה אל העין ולגלותם וזהו שנאמר בנח וישכר ויתגל ר"ל גלה הדברים ברוב החקירות ונשתכר ובזה נמשך על אדם הא' כח הדין והמית' מהענבים הללו שהי' המלכות והרווהו מאותו היין האדום הנמשך ממנה אל החיצונים ובזה גרם מותא לכל עלמא. ולא אתנטר כלומר לא נשמר מלהיות נפתה אחריהם. בתוך אהלה בה' לרמוז כי הפגם ההוא נגע אל המ' הרמוז' בה' וזהו בתוך אהלה כלומר בתוך אהל הנקראת ה'. וקריבו קרבנ' והקרבן הי' שלא כראוי כי הפרידו למעל' כנזכר בפ' שמיני דף ל"ז. וי"ס דגרסי וקריבו קרבנ' בההוא שעת': ובג"כ כתיב ענבימו ענבי ראש כאן הכריח מה שאמרנו שיש ענבים טובות ויש ענבים רעות שכן כתיב ענבימו ענבי ראש להורות שאין ענביהם מאותם הענבים הטובות אלא מרים כלענה וראש. בגין דאינון ענבין גרמו דמא ה"ג כלומר לכך נקראו ענבי לענה וראש לפי ששפכו דמם של בריות. האי חמא ענבין דאינון טבין הדר כלפי שר המשקי' החולם החלום ההוא שראה מאותם הטובות כמ"ש למעל'. דהוו סלקין נייח' וריח' היינו והיא כפורחת שפירשנו למעל' שאלו הענבים שהיא מדת המלכות כשהית' פורחת לעלות

הית' מעלה ריח מעשיהם של צדיקים שבהם היא עולה לאתקשרא בדרגין שלימין דהיינו ג' שריגים האמורים כדפירשנו לעיל.
והעוף אוכל אותם אלין אינון שאר עמין וכמ"ש וירד העיט אלו המלכיות כדאית' בב"ר עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גיליון ובגפן שלשה שריגים וגו'. רל"ח:

דף קצב:
ודא חמא דאתחשך וגו' דהיינו שנסתלקו ג' אבות מהמלכות והיא בחשוכא וגלותא כדפי' ושליט עליה חויא בישא דהיינו והעוף אוכל אותם והיינו וירד העיט על הפגרים כדפי בריש פ' ויחי וגו':
ונתת לעבדך לב שומע ירצה לב גשמי מוכן לקבל ההשפעה העליונה דהיינו לב שומע ירצה דבק בשמיעה דהיינו המלכות הנק' שמע וכן כתיב וטוב לב דהיינו שלבו שואב מן הטוב העליון משתה תמיד לעולם שותה מן היין המשומר בענביו מפני שע"י הטוב השוכן בו שאב מן היין:
ורוח נכון מפני שסתם רוח הנזכר בתורה נאמר לטובה ויהי כנוח עליהם הרוח מארבע רוחות בואי הרוח לזה תמה וכי אית רוח וגו' יצדק מלת רוח על החיצוני לזה אמר שיש רוח הטומאה הנק' רוח עועים המעוות האדם מדרך טובה לרעה לכך אמר רוח נכון על הקדוש המתחדש כמו שהוא חדוש השורש יתחדש הענף וז"ש חדש בקרבי אחר שישרה יתחדש מידי חדוש השורש העליון דהיינו חדושה של לבנה וזה שאמר בשעתא דאתחדש וגו' ירצה בכל עת התחדש הלבנה יתחדש הרוח בקרבי:
וכי נשמתין כיון דסלקין לג"ע עליון עול' הנשמות דרך ההיכלות זר ירידתם לעולם: עוד קשה אי צדיקא [500] איהו שהוא מקום הטהור והקדוש יבעי שקרא שהם החיצונים למטה: ויקשה עוד שממש רצה להתהפך מקדושה לטומאה כאומ' אצא והייתי מורה קושי ועוד קשה אחאב היאך נתחייב בדינו למעלה שהרי נתחייב נבות מיתה מטעם מורד במלכות: הרי אלו ד' קושיות בענין זה ושלשה ראשונות בעיקר הנשמה:
ת"ח האי רוח דקאמרו דאיהו רוחא דנבות הם פירשו הענין סתם בשילוח ואינו כן אלא יש בו ענין מפני שהנשמות כאשר זכאות ועולות למעלה אינם תובעות להיות שקר ולהתלבש בהון אלא נבות לאו זכאה איהו שיתעלה אפי' במקום עליית החצוני מפני שהחיצוני יש לו עליה כאומרו ויבא גם השטן בתוכם אמנם הנשמות בעלותם דרך ההיכלות מיד יתעלו לג"ע עליון א"כ אילו עלתה עמדה שם ולא יצא לשקר ולומר שנבות

[500] יעויין בס' אור הלבנה דרבינו הרמ"ק ז"ל הי' לו גירסא אחרת הכא:

עלה ולא ירד ורוח אחרת היתה ונכחיש דברי הקדמונים מכל וכל אין ראוי אלא נאמר שנבות לאו זכאה איהו כ"כ שיוכל לעלות למעלה אלא הי' למטה צועק מפני שלא. היה זכאי לעלות שאילו עלתה לא יצאה אמנם ע"י צעקתה למטה עלה החיצוני בצעקתו וכשיצא יצא החיצוני להיות רוח שקר בכח נבות וצעקתו והכריח שנבות לא היה זכאי הוא ממה שהוא התעורר בשקר לנקום נקמתו והשתא צדקו דברי הקדמונים שאמרו שרוח נבות היה אמנם העולה לא היה רוח נבות אלא רוח שקר החצוני המקטרג שיש לו כניסה ויוצא ופועל ע"י שקר וכל איזו פעולה שאפשר ובזה נתקנו ג' שאלות אמנם הד' שאמר שנבות מורד לא יקרא מורד מפני שאינו נותן בעין יפה יטול המלך שלא כדין עם היות שנטל כדין מתוך שהרגו אמר הרצחת וגם ירשת וז"ש קטיל ליה בלא דינא ונסיב וגו':

אבל וה' בכל אתר הוא ובי דיניה. יהו"ד מלכות ו' ת"ת המשתתף בבית דינו:

נתן קולו לפי הנראה שמפרש במלכות והייניו בחינתה לעצמה למטה מבחי' בית דינו והיינו לא איש דברים שהיא נקראת דברים וכדמפרש ואזיל:

לפני חילו אלו יש' להזהירם בתורה והטעם שהב"ה נתן קולו שכינתו לפני חילו יש' מפני כי רב מאד מחנהו שהם אותם המתפשטין לעולם התחתון להטות בני אדם מדרך טובה לרעה ולכך צריכין התחתונים עזר מן הקדש להשמר מאלו החיצונים כי עצום וחזק וגבור עוש' דברו דהיינו העוסק בתורה ונצח החיצוני ולא נצחו החיצוני הטמא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' דא חמא כד סליק וקא שליט דרג' עילא' ואתנהיר סיהר' וכו' ה"ג. ודא ודא חמו באלין תרין דרגין וכו' ה"ג. האי קרא אוקמו' לב טהור מכלל דאיכא טמא והו' שם א' מז' שמות שיש לו ליצה"ר כדאית' בפ' החליל. אבל לב טהור וגומר לא ניחא ליה במאי דאוקמו' לפי שזהו ורוח נכון ממש שהוא נכון מפני שהוא טהור לז"א אבל לב טהור כד"א ונתת לעבדך לב שומע ר"ל לב פקח להצליח בכל החכמות והענין שיש קליפות שנכנסים בלב המעיין לטפש ולסתום לבו שלא יבין שמועתו לזה היה מתפלל דוד ושלמה על הדבר דוד אמר לב טהור כלומר טהור מאותם המונעי' שיהיה טהור וחלק להיות בכל דרכיו משכיל וכן שלמה אמר לב שומע כלו' לב מבין מל' כי שומע יוסף. וכתיב וטוב לב משתה תמיד היינו מי שנפשו רחבה שמבין כל מה שרוצה ולבו פתוח כפתחו של אולם זה יש לו משתה תמיד כלומר לעולם הוא שמח לפי שאין לו דאגה אלא למי שיגע ועמל ואינו משיג מבוקשו שלעולם הוא עצב כנזכר בפ' חלק כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה וטוב לב משת' תמיד זה שדעתו רחבה. ה"ג בס"י ורוח נכון חדש

בקרבי וכי אית רוח דלאו איהו נכון אין דא הוא דאסטי לבני עלמא וכו'. ולפי גירסת הספרים יאמר שהיה דוד מתפלל שהאל ית' יתן לו רוח נכון כרוחו של משיח שנא' בו ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה וכו' שזה ודאי נק' רוח נכון. י"ס דגרסי בשעת' דאתחדש סיהרא דוד מלך ישראל חי וקיים ובג"כ חדש. ופירושו רצה לדקדק מלת חדש דהיל"ל תן בקרבי ומדאפקי' בלשון חדש ש"מ תרתי חדש לי בשעת חדוש הלבנ' וז"ש בשעתא דאתחדש סיהרא דהיינו חדוש הירח התחתונה אז דוד דהיינו מלכות חי וקיי' לפי שמתחדש' א"נ בשעתא דאתחדש' סיהרא עליונ' אז דוד דלתתא חי וקיים וזהו חדש בקרבי כלומר התחדשות שלמעל' חדשהו ג"כ בקרב:

ר' אלעזר ורבי יוסי הוי אזלי וכו'. ותו הוה יהיב ליה אחרא או דהבא ה"ג וכן המקר' הכי כתיב ואתנה לך תחתיו כרם טוב ממנו אם טוב בעיניך אתן לך כסף מחיר זה. אי רוחא דנבות וכו' ואי צדיקא וכו' הכי קאמר איך רוחא דנבות היותו כא' מן העם יכיל לסלקא וכי כל הרוצ' ליטול את השם יטול מה תאמר יכיל לסלקא לפי שהיה צדיק ק' וכי אי היה צדיק איך אמ' והייתי רוח שקר וגומר. ובה"י גרסי' הכי הכא אית לאסתכלא וכי רוח דנבות יכיל לסלקא ולמתבע קמיה שקרא דכתיב ויצא הרוח אי צדיקא הוא וכו'. והיינו מאי דפרשינן לגירסת הספרי' וה"ק וכי רוח דנבות יכיל לסלקא ואי תימא יכיל תימה וכי יכיל ג"כ למתבע קמי' שקרא וכו' אי צדיק' הוא כיון דאמרת יכיל לסלקא איך יבעי שקרא וכו'. ותו על מה דקטל וכו' שינוייא היא בתר דתריץ קושיא קמייתא תריץ קושיא בתריתא דהקש' וקאמר ותו מ"ט אתענש עליה אחאב תריץ וקאמר שהטעם שנענש לפי שהרג אותו שאם כרם היה חייב לי' בדינא דמלכותא קטולא מי הוה חייב ליה וז"ש על מה דקטיל ליה לנבות ונטל כרמא דילי' לכך נענש דקטולא אמאי קטיל ליה והגם דמאי דקאמר ונטל כרמא דילי' היא שפת יתר דעל קטולא אתענש ולא על נטילת כרמו עכ"ז מאחר שההריגה היתה בסבת נטילת הכרם נמצאת אצלו נטילת הכרם עבירה וראוי ליענש גם עליה וזהו שחזר ואמ' קטיל ליה בלא דינא ונטיל כרמא דיליה כלומר על שניהם נענש. ובג"כ כתיב הרצחת וגם ירשת הכריח מה שאמרנו כי ע"י שסבת הרציחה היתה בשביל הירוש' הוכיחהו גם על הירוש' וזהו הרצחת בשביל ירשת היה לך ליירש ולא לרצוח. וע"ד אתענש כלומר על דא דאמרן דרצח וגם ירש אתענש. ובס"י גרסי' תו במה דקטיל ליה לנבות ונטל כרמא דיליה אי יטול כרמא דילי' יטול קטולא אמאי קטיל ליה אלא וכו' והכל עולה אל מקום א'. בכמה סטרין בלא וא"ו גרסי'. דכתיב קול דברים כלומר קול דההוא הנקרא דברים דהיינו קול ת"ת דברים מלכות. כד"א איש האלהים כלומר בעלה דההיא דנקראת אלהים מלכות עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קצג.

ד"א כי עצום דא הוא מקטרגא. נתן הכתוב טעם למה הוצרכו התחתונים העזר מהשכינה כנז' ואמר משני טעמים הא' כי רב מאד ולכך צופה תמיד לאדם ומקטרג מכמה דרכים לכך נעזר מהשכינה. הב' כי אחר שנצחו עולה כח החיצוני העצום החזק למעלה לקטרג עליו ואיהו תקיפא כפרזלא תקיפא כטורא. מלת עצום מורה על חוזק הכמות והאיכות כהר דהיינו בכמות ובאיכות כברזל והוא מקטרג עד שנוטל נשמה בדבר עליון דהיינו שהוא עושה דברו ולזה הוצרך האדם השמירה והתיקון והעזר בשכינה כנז'. ועתה הם שני פירושים במלת עצום השטן הנוטל הנשמה.

גדול יום ה' יום פקודת האדם לדין ללכת לבית עולמו על החיצוני הזה ונורא מאד והנה הם ג' מלות גדול ונורא ומי יכילנו והיינו נגד שלשה עניינים גדול מורה שליט על כולא וזה גדולת היום ההוא הרב והגדול שאין נמלט ממנו. הב' נורא שאינו כך אלא קשה ונורא וז"ש **ותקיפא** ואמר מאד להיותו חזק על כל הנמצאות ואמר ומי יכילנו שאין למלט ממנו וז"ש וכולהו תחות שולטנותיה ולאידך פירושא שפי' כי עצום מאד עושה דברו ושכרו ליום הגדול היינו דמסיק זכאין אינון צדיקייא וגו' לעלמא דאתי בינה למחדי שמחת הבינה וזה מצד הייחוד קב"ה ושכינתיה וז"ש דזמינין וגו' ואמר זה להשלים בכי טוב דכתיב וישמחו כל חוסי בך וגו':

והרא"ג ז"ל כ' בגין לאסתאבא להו ל"ג. וע"ד קב"ה אזדמן קמייהו בגין לנטרא ושיעור הכתוב וה' שהוא מלכות ות"ת הנועדי' יחד נתן קולו דהיינו פני הרחמי' ת"ת לפני חילו ישראל לנטרא לון כמגן העומד להגין מפני האויבי' וזה לפי שרב מאד מחנהו דכמה ממנן שליחן וכלהו קיימי לאסטא' ולכך עומד לפניהם להצילם מהם והטעם שעומד כנגדם לפי שהם צדיקים ועושים דברו ועוסקים בתורה. א"נ לפי שעצום אחד דהיינו צדיק א' בארץ שעוס' בתורה הב"ה מציל כלם בשבילו והכי קאמר טעם נתן קולו לפני חילו לשמור את כולם לפי שההוא יחיד עצום עושה דברו עכ"ל הרא"ג ז"ל:

הדרן עלך פרשת וישב יעקב. בילא"ו:

דא איהו קץ דשמאלא. ירצה קץ לשון סוף משך השמאל שהיא הגבורה שסיף פעולותיה נגמרות ע"י החיצונים והיינו אומרו קץ דשמאלא והוא לשון קציצה וכריתה.

חשך היא הגבו' והדין שהשחרות הוא יותר חזק מהאודם והיינו הכלי שבו השמאל והגבורה כורתת וקוצצת הצריכים כריתה ועקיר' ומקומה ידוע למטה מן המלאכים אשר בהיכלות לצד צפון ומשם מתפשטת למעלה מן ההיכלות מבחוץ דהיינו סוד המדורין ללמד קטיגוריא לפני הב"ה על הנבראים והיינו **ושאט** לעילא ממדרגתו וקיימא קמי

קב"ה ואסטי היינו שטן שני פירושים הא' לשון התפשטות מלשון שטו העם שמתפשט מעלה ומטה כדפי'. הב' לשון נטיה כעין שטה מעליו וכיוצא.
ולכל תכלית וגו' הענין שההעדר סבת ההויה וכן מהשטנת השטן נמשכים כמה דברים טובים שאלולי הסטנתו לא ימצא הצדקת הצדיקים וכיוצא וכן יתחדשו כמה הויות טובות בהעדר המציאות הקודם א"כ טוב זה מות או מלאך המות אמנם אין כוונת השטן לשום טובה מהעתידות אלא הכוונה לתת תכלית להוויות להעדירם וז"ש כל עובדוי לא אינון וגו' אמנם הב"ה מסכים על ידו מפני המציאות הטוב העתיד להיות. ויש לשטן עוד פעולה ג' קשה מן הכל שהוא אבן דהיינו יצה"ר המכשיל בני אדם וז"ש **אבן** וגו' דבה כשלין חייביא דהיינו מלת אבן ומציאותה בזה העולם התחתון החומרי דהיינו ארץ עיפתה כמו אופל שאין הארת הרוחניות בה שכל המאירים בה מיד מחשיכים בהתלבשם בחומר העכור והעד הנשמ' והיינו אומרו **וקיימא** בהאי ארץ ר"ל ארץ התחתונה עולם היסודות דאיקרי ארץ עיפתה וגומר:
ת"ח אית ארץ החיים היינו מדת המלכות המתפשטת עד תחומיה שהם סוד חשמל ועד שם התפשטות החיים והיינו ארץ ישראל שעד כאן התפשטות אור הת"ת הנק' ישראל והיינו חיים עליונים מתפשטים שם והיא נקראת בשם אבן כאומ' על אבן אחת שבעה עינים והאבן הזאת משם רועה אבן יש'. והחיצונית ארץ המיתה ארץ אופל כדפי' ומתפשטת כל מקום החומר והיינו אבן אופל וצלמות. וז"ש **מאן** אבן אופל וצלמות דא קץ דאיהו מסטרא דחשך דהיינו גבורה זוהמא דדהבא ולזה הוא אבן המכשיל הנאצל מאופל וצלמות זכר ונקבה של החצונים ושוכנת בתחתונים מקום אופל וצלמות שאינו נכנס בארץ חיים ארץ ישראל:
ת"ח כמה אית וגומר להנצל מכשלון האבן הזאת והם ג' בחינות הא' העבוד' מעשה המצות היינו פולחנח דקב"ה. הב' התורה ולאשתדלא. הג' תולדה יוצאת מבין שניהם דהיינו להתחכם מתוך המצות והתורה עוד פולחנין דקב"ה שהם טעמי המצות והעבודה כי בזה יוסיף האדם ליזהר מכשלון האבן ולזה התורה מכרזת מי פתי וגומר:
אשתדל במעש' ואתדבק בלב שאינה מן השפה ולחוץ:
זכי לאתתקפא ממש מושך לו חוזק מן הת"ת עץ החיים וגומר:
אתתקף ביה בעלמא דאתי מפני שהת"ת נאחז במלכות ובבינה ולזה מי שמתחזק בו בעולם הזה שהוא נגד המלכות נאחז בו בעולם הבא שהוא נגד הבינה.
בכמה דרגין מתפרשן וגומר והיינו התורה מדרגות בעולם הזה ומדרגות בעולם הבא כפי אחיזת האדם במדריגותיה כך יזכה בנשמה במדרג' ההיא בעולם הבא והיינו דמסיק

ת"ח אילנא דחיי וגומר יש בענין הדבקות בתורה עץ החיים בחינות בין תוכיות לאין תוכיות כ"כ וז"ש מתפשטין דא מן דא ועכ"ז אחדות הספירות במקומו עומד כדמסיק. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' רבי חייא פתח קץ שם וגומר דא איהו קץ דשמאלא ר"ל קץ הנמשך מהשמאל דהיינו הגבורה וזהו קץ שם לחשך שהיא הגבורה הנק' חשך שם לה קץ דהיינו רצועה בישא כדי שתלקה על ידה ותפעול פעולו' גבורותיה על ידי קץ זה ונק' קץ על שם שנותנת קץ ותכלה לכל הבריות וכן נק' קץ כל בשר ע"ש שמכלה הבשר ונותן לה קץ ואפיסה והמשים הקץ הזה לחשך היא הבינה שממנ' דינין מתערין אל הגבורה וממנה נמשכים כל הפעולות. דאיהו שאט בעלמא להסתכל ולראו' להלשין אח"כ עבד אל אדוניו. אבן אופל וצלמות דא אבן נגף וכו' ה"ג אבן אופל וכן כתיב בקרא וטעות הוא שנפל בספרים לגרוס ארץ אופל. האמנם קשה דלא לשתמיט ספר א' לגרוס אבן אלא כל הספרים גרסי ארץ אפל וצלמות ואולי היו גורסי' במקרא ארץ אפל וצלמות כגירסת הספרים ולפי זה אתי שפיר מאי דקא מיבעי ליה לקמן מאי ארץ אפל וצלמות דקא הדר לקרא ואל תתמה על זה בהיותם גורסי' במקרא ארץ כי אפי' בספרי תורה היו מהם שהיו גורסים אלין הכי ואלין הכי כדאית' בגמ' ג' ספרים וכו' ובזוהר מצאתי כמה מקומו' דהוו גרסי בספריהם נסחא אחרת ופי' הפסוק כפי גירסתם כדאיתא בפ' נח בפסוק נורא עלילה וכו' לכו חזו מפעלות אלהים ובקרא כתיב מפעלות ה'. וכן בריש פ' בחוקותי את משפטי תשמרו ובקרא כתיב מצותי וכן בויחי דף רכ"א והי' השרב לאגם ובמקר' כתיב לנוה צאן ומקרא דוהיה השרב לאגם והיה השרון כתיב וכן אם עונות תשמור יה אדני באדנות כתיב והם פירשו ביהו"ד. וכן ויהי נועם ה' פירשו ביהו"ה ובמקרא באדנו' כתיב הרי כמה מקומות היו גורסי' אלו שלא כגירס' שלנו וכמו כן בנדון דידן. וקיימא בהאי דאיקרי ארץ עיפתה כמו אופל הוקש' לו בפסו' דבשלמ' ארץ אופל מצינו אבל אבן אופל לא מצינו ואם הכונה שהיא אבן חשוכה כמו אופל לימא אבן שחורה או אבן חשוכה מאי אבן אופל וצלמות לז"א וקיימ' בהאי דאיקרי ארץ עיפתה כלומר אין פשטיה דקרא כדקא ס"ד אלא ה"פ קץ שם לחשך כדקאמרן והוא לכל תכלי' הוא חוקר והי' אבן היושב בארץ אופל וצלמות דהיינו בהיכלו' התמורו' שם היא יושבת כי ליצה"ר הזה יש לו ז' שמות וכנגדן יש לו היכלו' וא' מהם הוא אבן מכשול כדאית' בפ' פקודי. ה"ג בס"י ת"ח אית ארץ לעיל' ואיהי ארץ החיים אבל האי ארץ דאיהי לתתא איהי אפל וצלמות מאי אופל וצלמות דא איהו קץ וכו' והענין שהוקש' לו במה שאמ' וקיימ' בהאי ארץ עיפתה שלא מצינו מקו' שיהיה כן לז"א ת"ח אית ארץ וכו' כלומר לאו

כמו דס"ד שמדבר בארצות האלה התחתונים אלא בארץ העליונ' שבחיצונים שהיא כנגד ארץ הנקרא ארץ החיים וכו'. והאי דקא מבעי' ליה מאי ארץ אופל וצלמות לא ידענ' מאי קא מיבעי' ליה דקרא לא כתיב אלא אבן אופל וצלמות ולא שייך לומר מאי ארץ וגומר אלא כדקאמר ליה קרא וצ"ע ולפי מה שכתבנו שהיו גורסין בספריהם ארץ אופל אתי שפיר דאקרא קא מהדר. אשתדל באורייתא ואתדבק בה תרתי קאמר חד העסק בה וחד שאפי' בזמן שאינו עוסק בה הוא דבק בה שגם בדרך כשהחכ' הולך לבו חושב בתורה וזה דרך החכמים החסידי' שאינם מסיחין דעתן ממנה ושכרו בא לו מדה כנגד מדה דזכי לאתתקפ' באילנא דחיי בעצם שלא די לו אחיזתו בו אלא אחיזה בחזקה דבוק ואדוק בו כדמפר' ואזיל. הכי אתתקנן להו דרגין לעלמא דאתי וזה כיון דאשתדל באורייתא בעה"ז מתקשר' נפשו למעלה במקום שהוא מוכן לעמלי תורה דהיינו גופא דאילנא ממש מש"כ לאחרי' וז"ש ת"ח אילנא דחיי וכו'. דהא באילנא דחיי י"ס דל"ג דהא והטעם לפי שנר' מכריח דבר בעצמו ומ"מ אינו מדוייק שיהי' כמכריח אלא כמודיע הדבר. ענפין ועלין וקליפין אינן כמשמען כי עץ החיים הזה הוא רומז אל הת"ת ולא יצדק לומר בו שום דבר מגדרי הגשם אלא הם בחינות שונות ומעולות זו מזו וזו מזו עד שזו נעשית מוחא לדא ודא קליפה לדא וכלם. בחינות רוחניות הם זו לפנים מזו וכפי מעשיו של אדם כך הוא הולך ומתקשר זולת העוסק בתורה שהוא מתקשר בגוף האילן בעצמו כדמסיק עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קצג:

ויהי מקץ מאי מקץ ר"ש אמר וגומר לפי דברי ר"ש פירושו אחר שעבר קץ השמאלי המשכיח נזכר יוסף והיינו מקץ א"כ יקש' מ"ט עמד הקץ הזה בין יוסף והזכירה ותירץ בגין דכתיב וגומר יוסף צדיקא יקבל טוב' מהרע התחתון החיצוני:

אסתכל בחלמיה וראה מדרגו' הקדוש' מלכות שלשה שריגים חג"ת וכיוצא אמר ודאי חלמא דזכיר' איהו וזה ראה בקדוש' ומן הקדושים הוא והוא טעם שזה רשע הי'. אמנם יש מבוא במדרגות העליונות להראה בתחתונים בחצונים ולכך מדרך אותם המדרגות בא החלום ההוא לרשע הזה לבשר יוסף בבית הבור כדפי' בפ' וישלח ולזה חטא יוסף בשגגת תלמוד שחשב היותו מן הקדוש' ואינו:

אתר דהוה ביה נשיו. החיצוני כמו ששת מבטחו בו.

קם קמי' אלו היה מצד הקדוש' לא היה כח בחיצוני לעמוד בינו ובין כח הזכיר' אמנם מפני שהי' חצוני החיצונים מבדילים בינו ובין הקדוש' מקום הזכיר' ויוסף נתן כחו למטה והבדיל הרעה בין יוסף ובין הזכיר' העליונ' ונזה לא זכר שר המשקים את יוסף

שעמד בינו ובין הזכיר' והיינו וישכחהו כדמסיק וזה כי הבטחון במלכות וצריך לקושרה בזכיר' יסוד ואין כח בשר המשקים לייחד ח"ו שהוא חצוני:

שנתים ימים ימי המלכות שנת הלבנה וימי הת"ת שנת החמה והיינו דרגא לדרגא וגומר:

דא חלמא דיוסף עם היות שראה אותו פרעה הכוונה שצפה המדרגות העליונות מתוך המראה הראוי לו והוא רוכב על המראה ההיא שהיא חזחזית חלומו לא על היאור האמתי למעל' ח"ו אלא אותו דמות המתדמה לו במקומו והוא כמי שצופה השמש בכלי מלא מים שהוא למעלה משמש הנרא' אליו בכלי ההוא וכן הי' הרשע פרעה הכתיר את הצדיק מצד הבחינ' הזו וצדיק נכתר במקומו למעלה ופרעה למטה מצד הגשמי מקום חזחזית חלום פרעה ויוסף במצרים עומד עליו כאומרו רק הכסא אגדל ממך אמנם למעל' ברוחניות פרעה בחצונים ויוסף בקדושה עליונה:

דהא משפט יעמיד ארץ וגומר רצה להמשיל הספירות במשל הארץ והמשפט כאלו תאמר כמו שבמשל אין קיום כלל לארץ ויתחרב אלא ע"י המשפט המנהיג יושביה כך המלכות אלמלא הת"ת ברחמיו מנהיגה בחינותיה ישרפו כל הנמצאות ממנה ולמטה בדיניה הקשים והיינו איש את רעהו חיים בלעו וז"ש דהא משפט יעמיד ארץ וילמד הנמשל מן המשל. וגם אחר הקיום הם קישוטיה שהיא מתקשטת בהם והיינו במשפט יעמיד יתן הנהנה עוד נוספת על קיומה והיינו טוב הקישוט וההנהגה הנאותה וז"ש וכל תקונוי וגומר. הג' יוסיף על קישוטיה מזונות וההשפעה לכל הבחינות אשר בה אחר התיישבם על תיקונם וז"ש וזן לה וזה ג"כ בכלל מלך במשפט שגם במשפט להעמיד השערים ולפקח צרכי המזונות של יושבי הארץ. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' חלמא דזכירה הוא כלומר חלום טוב הוא וראוי לזוכרו תמיד כמשז"ל חלום טוב צריך לזוכרו בכל עת וכדאי' לקמן דף קנ"ט ולז"א א"כ אחלה פני שר המשקים שיזכרני אל פרעה ואיהו טעה וכו' דהא ביה בקב"ה הוי כלא ואין ראוי לו לאדם שיזכור חלומו הטוב אלא בינו לבין קונו לא ע"י סרסורים. אתר דהוה ביה נשיו היינו הקליפה שיש לפניה שכחה וכן היא גם כן משכחת לימודו של אדם. אלא וישכחהו אתר דאית בי' שכחה ושיעור הכתוב כך הוא טעם שלא זכר שר המשקים את יוסף לפי שבא לפניו המשכחו וישכחהו כמו וישכיחהו שהקליפה עשה לו שהשכיחו. אי נמי הכי פירושו ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו ויהי מקץ כלומר סבת וישכחהו היה אותו הנקרא קץ. דתב דרגא מלכות. לדרגא דאית בי' זכיר' היינו היסוד והכונה שנתייחדו ונתחברו אלו הנק' שנתים ימים ובאותו הייחוד עלה זכרונו לפניה' ואז ופרעה חולם וע"י החלום ההוא נתעל' במעלות ושיעו' הכתוב וישכחהו ויהי מקץ דהיינו דרגא דאית ביה

שכחה כנזכר עד שבאו שנתי' ימים דאית ביה זכיר' ואז ופרעה חולם. מאן דחמי נהר חמי שלום שכן נהר הוא היסוד ונהר ויאור הכל א' וכן שלום הוא ביוסף העליון שלום הבית ומה שמורה זה מורה זה. כד ברא קב"ה א"ס ב"ה. עלמא עילא' עולם האצילות העליון לכל העולמות. אתקין כלא כדקא יאות רמז אל התחלק המדות לג' קוים חסד דין רחמים בנתים למזוג ביניהם וז"ש אתקין שאין לך תיקון גדול מזה היות הדברים באים ממוזגים בהמזגה מתוקה והקדים הקדמ' זו כדי לפרש מה שפי' בפסוק שבמשפט הוא יעקב המכריע. ואפיק וכו' מהבינ' הוציאם ששם הכניסם החכמה כמ"ש כלם בחכמה עשית בבינ'. נהורין עילאין ו' קצות. מנהרין לכל סטרין שהם מזרח מערב צפון דרום מעלה ומט' ורוצ' לומר נהורין עילאין מחולקים. לשית סטרין כנזכר. א"נ מנהרין לכל סטרין יר' שאין לך הנהגה בעול' שלא תהא מונהגת מאלו הו' קצות וכלם מסכימים להנהג' ההי' וז"ש מנהרין לכל סטרין ר"ל מנהירים ומאירים בהנהגת' לכל סטרין וכלם מסכימים לדעת א' באופן שנעשים הכל א' וז"ש וכלא איהו חד. א"נ ר"ל אע"ג שחלקתי לך לנהורין סגיאין אין ביניהם פירוד אלא כלא חד. וברא בכלל נהורין הנזכרים. שמים דלעילא דהיינו ת"ת וארץ דלעיל' מלכות לאתתקנ' כלהו כחדא כי אין איש בלא אשה ואין אשה בלא איש וזהו התיקון שלם וכל זה לתועלת התחתונים שע"י ייחודם למעלה נמשך לעולם שפע רב. מלך דא קב"ה בינה במשפט דא יעקב ת"ת. דאיהו קיומא דארעא פי' יעמיד ארץ לא הדר למלך אלא למשפט שהוא הת"ת. ועל דא ו' שהוא ת"ת אתזן מן ה' עילא' שהיא הבינה. ושיעור הכתוב מלך שהיא בינה היא מתחברת במשפט שהוא ת"ת לזונו ולהשפיעו לפי שהוא המעמיד את הארץ שכן המלכות מתקיימ' בשפע הת"ת וז"ש ה' תתאה אתזנת מן ו' ה"ג. בכל תיקונוי וזן לה היינו מיני השפעו' שמשפיע לה שהם סוד שאר כסות ועונה. ולפי פי' זה יהי' ואיש תרומו' היינו סמאל שהוא בקליפה מקום הת"ת וכשמתרומ' ומעל' הקטרוג למעלה יהרסנה לארץ העליונ' כביכול בכח הדין: ד"א מלך דא קב"ה במשפט דא יוסף כפשוטו. ואפ' לפר' כן מלך דא קב"ה ת"ת במשפט דא יוסף יסוד. יעמי' ארץ מלכות לפי שמשפי' בה שפע גדול ולכך וכל הארץ דהיינו כל אותם חיות השד' התלוי' בארץ הלזו באו מצרימ' דרך המצרי' והשבילי' לשבור אל יוסף ר"ל לשאול אוכל לנפש' מהשפע העליון יסו' כנזכר בפ' ויגש דף ר"ח. ובגין דאתרעי ביה ביעקב פי' שהת"ת מתעל' בסוד הרצון העליון שמתעל' בסוד הדעת לכך עבד ליה ליוסף דהיינו היסוד שיהא הוא שליטא על ארעא מלכות כנזכר ענין זה בפ' ויגש דף ר"ו. ולפי זה יפורש ואיש תרומות כפירושא קמא כנזכר. ר' יוסי אמר וכו' במשפט יעמיד ארץ דא יעקב דהא וכו' ה"ג. ואיש תרומו' יהרסנ' דא רחבע' שהוא עשה הפך דוד אבי

אביו שהיה עושה משפט וצדקה והוא לא עשה כן אלא אמר אבי העמיס עליכם עול כבד ואכי אוסיף על עולכם הרי שנתרומם ונתגדל על ישראל וזהו איש תרומות דא ירבעם [501] א"נ שהגדיל המסים והארנונית על ישראל וזהו איש תרומות כלומר הרבה תרומות שירימו מנכסיהם מנדה בלא והלך. ואיש תרומות יהרסנה דא פרעה בגין דאקשי וכו' כלומר שנתרומם ונתגדל לומר מי ה' אשר אשמע בקולו. בקדמית' על ידא דיוסף וכו' ה"ג בלא וא"ו ופשוט הוא:

רבי אלעזר פתח ואמר חי ה' וברוך צורי וגומר אלהי ישעי גרסי' ול"ג אלהי צור ישעי. אלוהי כתיב בוא"ו האי קרא אית לאסתכל' פי' שיש בו הרבה קושיות והתחיל לפרש חדא מינייהו דאלוהי כתיב בוא"ו ואח"כ כללם יחד באו' בהאי קרא אית לאסתכל' וסמך על המעיין וכן דרכו בכמה דוכתי. והשת' אתא לתרוצינהו ומחלק התיבות במדו' העליונות וכפי אותה המדה כך ספר שבחה ואמר דא חי' צדיק' יסוד' דעלמא דאיקרי חי עלמין כלומר לא ס"ד שהשבח הזה שאמר חי ה' שהוא שבח. זה אינו ח"ו כי בו ית' לא יצדק אלא היכא דשייך מות ח"ו אלא מדה א' יש לו לקב"ה שנק' חי דעלמין ע"ש פעולותיו כי הוא מקבל החיים והשפע למעל' ומשפיע חיים לעולמות כלם ונקר' חי העולמים. דא הוא דכתיב וברוך צורי [502] תירץ שהוכרח לומר צורי כדי לחלק בין ברוך לברוך כי מלת ברוך צודק בכמ' דוכתי. ולפי שהמשורר רצה לייחד שתי המדות יסוד ומלכות וכבר הזכיר היסוד באו' חי ה' וייחדו במלכות הנק' ברוך וכדי שנבין שהוא במלכות לזה אמר צורי כלומר באותו ברוך שהוא צורי כלומר חזקי ותוקפי שהיא המלכות וז"ש דא הוא דכתיב ברוך ה' צורי דהיינו מלכות המלמד ידיו של דוד לקרב וכו' כנזכר בפ' ויצא דף קס"ד. ודא עלמ' דאתקיים עלי' צדיק' דא כלומר כי המלכות הזה הוא מתפרנס ומתברך מהיסוד הזה דקאים עלי' ולז"א שמהחי הזה שהוא יסוד יהי' ברוך צורי ממנו כי הוא המעמיד' והמקיימ': וירום דא עלמ' עילא' בינה. אלהי בוא"ו דא שמים ת"ת ושיעור הכתוב כך הוא חי ה' יסוד וברוך יהא צורי ממנו דהיינו המלכות כנזכר והם תרין דרגין דלא מתפרשין והא כיצד וירום דהיינו הבינה יהא משפיע ומעטר לאלוהי ישעי דהיינו הת"ת בסוד תרין עטרין דירית מאבא ואמא שאז כשהחתן ת"ת מעוטר יכהן פאר ההוא הנק' חי שהוא מקור דביר' נביע במלכות ולא פסיק ולפי שדוד ע"ה הוא המדבר בעדו ולמדתו לזה אמר בכינוי מדבר בעדו אלהי ישעי. והכריח כן מקרא דכתיב השמים שמים לה' דהיינו השמים בינה ה' שמים כנזכר בתיקונים דף ל"ג ע"ש שיצאו

[501] נצ"ל רחבעם.
[502] ברוך ה' צורי.

ממנה ה' פ' רקיע דהיינו ה' שמים ואל השמים בינה מעטרים סוד שמים דהיינו אש ומים שהם סוד תרין עטרין שהם סוד חסד שבחכמה דהיינו מים וסוד הגבורה שבבינ' דהיינו אש וזהו שמים אש ומים והיא המעטרת אותם שמים לה' ת"ת ואז והארץ נתן לבני אדם רוב השפעה ורוב ברכות. ת"ח ברוך כד"א ברוך ה' ה"ג [503] בא להכריח כל מה שאמר ואיך ברוך זה הוא במלכות מדבר הלמד מענייננו מה כתיב ברוך אדני באלף דלת נון יוד שפירושו ברוך הוא אדני וכשהברוך הזה הוא מיוחד ביום יום שהם יסוד ות"ת אז יעמוס לנו משאות ומעמסות השפעה האל ישועתינו דהיינו הבינה א"נ האל ישועתינו היינו אלהי ישעי דוא"ו דהיינו ת"ת וסלה היא הבינה. יום יום אלו שנתים ימים. פי' מלכות ויסוד שכל א' מהם נקרא שנה ונקר' יום ואל תתמה איך המלכות שהיא ליל' נקרא יום דהכי פי' בפ' בשלח עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קצד.

ויהי מקץ וגו' ר' חזקיה פתח ואמר לכל זמן וגו' **ת"ח** כל מה דעבד קב"ה לתתא דוקא במעשה התחתונים שהם הנפעלים מן העשיה כי מה שלמעלה באב"י שהם מדרגות סוד אחדות אמונתם של ישראל אינם תלויים בזמן ח"ו אלא קיים לעולם ולזה אמר עם היות שהכתוב אמר לכל זמן אינו הכל כולל כל הנמצאות אלא דוקא כל מה דעבד קב"ה לתתא כדמסיק ואזיל דהיינו דוקא אור החיצונים:

ועדן הוא לכלא וגו' תחלה הודיע הכתוב שכל המציאות יחד יש זמן שיתבטל כולו ואח"כ הודיע שזה המציאות הנכלל באור הגוים וחשך יש' יש עת לפרטי ענייניו דהיינו עדן הוא לכלא לכל ההוא רעותא רצון ההנהגה דאשתכחת לתתא באור וחשך כדפי':

ד"א שלא תעלה בדעתך שעזב ההנהגה לפי זה אל התחתונים ח"ו אלא ע"ת שהיא המלכות לכל חפץ דהיינו דרגא ממנא ושולטת בעת טוב לטוב ובעת רע לרע והיא תחת השמים שהת"ת מנהיג העתים בדין וחסד ועתה יש בקץ זה שתי הנהגות שהרי החצוני הוא כלל ההנהגה אור וחשך וכולל טובה ורעה והיינו שנתים ימים דהיינו מקץ שנתים ימים שבו משם פרעה חולם והיינו אומרו מסטרא דחשך וגו':

באתערותא תרין הענין שהחלום רוח נשפע ופתרונו רוח שני נשפע עליו ושתי הרוחות מפעמין אותו ופרעה ג"כ נשפע עליו שתים הא' שהוא החלום נתיישב בו והפתרון מפעמו והוא פי' למה דאוקמוה וממנו מסתייע ולז"א אבל ת"ח ותפעם רוחו וגו'. הרמ"ק ז"ל:

[503] בכת"י כתיב אדני:

והרח"ו נר"ו כתב. ות"ח ההוא נהר שבע דרגין אשתקיין וגו' הם סוד ז' היכלי הקדושה והם ז' פרות הטובות וכנגדן ז' היכלי הטומאה והם ז' פרות הרעות: ר' יצחק אמר שבע פרות הטובות וגו' הראשון פי' כי שבע פרות הם סוד ההיכלות אמנם ר' יצחק פירשם יותר למטה דהוא במלאכים והרעות בטומאה:

ר' חזקיה פתח ואמר לכל זמן וגו' הפסוק הזה ביאורו שייך אל פסוק ויהי מקץ כי לכל הדברים יש קצבה וקץ וביאור הפסוק הוא כי בכל הדברים והפעולות ההוות בעה"ז שהוא תחת השמים הכל הוא נגזר מאת השי"ת לזמנים קצובים ואין לנו לתמוה אם נרא' יש' עם הקדש תחת ממשלת הגוים הזדים עושי רשעה בגלותינו הארוך הזה וכמו שאירע ג"כ כיוצא בזה ליוסף הצדיק משועבד ביד מצרים אשר בשר חמורים בשרם אמר כי הלא דע לך כי הכל סבה מאתו ית' ולכל אלו הדברים שם הקב"ה זמן וקצבה. ואל תאמר כי דוקא באלו הדברים הכוללים הוא כך כי הלא ועת לכל חפץ וגו' אפילו לכל מה שחפץ הוא ית' לעשות תחת השמים הוא העה"ז בכל פרטי ופרטי לכל ישראל עת וזמן:

ד"א ועת וגו' ביאורו על השכינה הנק' עת כדכתיב עת לעשות וגו' שהיא השכינה הנק' עת כנזכר פ' תרומה דף קנ"ה ע"ב ופ' וירא דף קי"ו ע"ב וכן ואל יבא בכל עת נמי אוקימנא דיש עתים הרבה רזא דאלדי"ם קדישין ורזא דאלדי"ם אחרים ולזה צוה שאל יבא בשום עת רק בזאת שהיא המלכות ובעת הזאת יכנס והנה זו העת היא חד דרגא ממנא שהיא המלכות אשר היא ממונה על כל העה"ז כנודע כי היא המשגחת בעה"ז כי היא ראש לתחתונים והנה בכל חפצי ומבוקשי העה"ז הכל הם ביד עת הנז' וז"א ועת לכל חפץ תחת השמים. והנה ביארנו היות הרבה עתים כמ"ש ואל יבא בכל עת אמר כי זה ויהי מקץ אינו ח"ו סוד קץ הימין שהיא עת קדישא הנז' כי ח"ו שלא השיג פרעה חלומו מצד קץ הקדוש הזה אלא מצד הטומאה הנק' ימים ולא ימין כנודע והוא נק' קץ שם לחשך שהוא דרגא דטומאה ומתמן חלם ההוא חלמא:

ויהי בבקר ותפעם וגו' שאל פירוש ותפעם מה ענייננו כי נגזר מלשון פעם ושאל היאך צודק כאן לשון פעם וביא' כי גם בנבוכדנצר כתיב ותתפעם רק שהוא כפול בב' תוי"ן. והענין כמשז"ל כי נ"נ ראה חלום ופתרון ושכח שניה' ופרעה ראה חלום לבד ולכך כתיב ותפעם אמנם ביאר עתה פי' ותפעם ואמר כד"א לפעמו וגו' והוא נאמר בשמשון ודרשו רז"ל כי הי' בא לו הנבואה לפעמים פעם בא ופעם הולך ולא היתה הנבואה מתיישבת בו כשאר הנביאים רק לפעמים לבד ולא ביישוב תדיר רק למקרה וע"ד כתיב ותחל רוח ה' לפעמו ר"ל להיות דכדין הוה שירותא ר"ל כי אז הי' מתחיל להתנבא כמ"ש ותחל וגו'

לכן הי' לפעמו לפעמים ולא תדיר וכן הענין כאן כי חלום פרעה הי' הולך ובא פעם זוכרו ותכף נשכח ממנו ולכן היתה תמיהת פרעה לידע מהו סוד הדבר הנפלא הזה שלא הי' מתיישב עמו רק פעם באו ופעם הולך אמנם להיות שהיה חלום לבד כתיב ותפעם. אמנם בנ"נ היו שתי פעימות ושתי התעוררות כי פעם היה בא החלום בזכירתו ופעם שוכחו והיו ב' פעימות ולז"א ותתפעם הנהנתבאר פי' תיבות ותפעם מלשון פעמים. גם נתבאר החלוק או' כאן ותפעם והתם ותתפעם בב' תוין שהוא כמו כפעם בפעם הכתוב בשמואל בתחלת נבואתו שר"ל כי היתה הנבואה בא אליו בהתעוררות לזמנים ולא תמיד. והנה לראותו תימה הזה הגדול שלח לקרוא לחכמים ולחרטומים ולא כן אירע לו פעמים אחרות: עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד.

והרא"ג ז"ל כ' כד"א ויהי מקץ שנתים ימים הכריח שיום יום הם מלכות ויסוד מקרא דהכא דכתיב ויהי מקץ שנתים ימים כנזכר לעיל דרגא דאית בי' זכיר' דהיינו שנתחברו ונתעוררו שנתים ימים שהם יסוד ומלכות וכו' כנזכר והנה עומד על היאור רזא איהו תפיס קרא ופריש ואזיל כדלקמן. דכל נהר דא יוסף הצדיק ה"ג.

והנה מן היאור וגומר דהא מנהר דא פי' יסוד. אתברכאן פי' של עולו' כלומר מתברכאן ובזה הם עולות. דרגין דלתתא פי' ז' פרות ז' היכלות ונקראו יפות מרא' ע"ש שהם שבע נערות הראויות לתת לה וכו' כדמפרש ואזיל: ויוסף איהו נהר כלומר והראי' כי יוסף שהוא דוגמתו של נהר זה למטה אתברכ' כל ארעא דמצרים בגיני'. א"נ קשי' לי' אומרו והנה מן היאור וגומר שהיל"ל והנה מן הים דהיינו מהמלכות כי היא הזנה כל העולמות לז"א בגין דההוא נהר כלומר הגם כי היא המשק' אותם מ"מ אין לה בידה הטוב הזה כי העיקר הוא היסוד שהוא הזן לכל העולמות בהשפיעו בה משח רבו' דכל המדות העליונות והראי' שכן הוא במוחש דיוסף איהו הוה מפרנס כל ארע' דמצרים ולא יהודה.

ות"ח ההוא נהר שבע דרגין וכו' השת' פרושי קא מפרש מאן אינון דרגין דלתת' דקאמר יפות מרא' הם שבעה היכלות ואפשר שנק' כן ע"ש שהם מתיפו' ומשתקיין מהשכינ' הנק' מרא' וכן ג"כ בריאו' בשר כלו' בריאו' מהמלכות הנק' בשר. ואפשר נמי על שם שהם הם המייפים את מדת המלכות הנק' מראה בסוד מעש' התחתונים הנחת' בהם והשכינה מתקשט' בהם וזהו ג"כ ובריאות בשר המבריאות והמחליאות את המלכות הנק' בשר מחולאים כי כשהי' חולת אהב' לאתקשר' לגבי דלעילא כשהי' [504] מתקשט' בהיכלות הללו. דלא אשתכח בהו פירוד' הכונ' לומר שאלו ההיכלות ע"י נפעל כל פעולות העולמות ועל פיהם יהי' כל ריב וכל ההנהגות ואין הנהג' בעולם כי

[504] אצ"ל היא מתקשטת:

אם בהסכמתם כלם וז"ש ותרעינ' כלו' רועים ומנהיגים העולם באחו באחוות' בחבור' דלית בהו פירוד'. וכלהו לשבח' קיימי פי' אפי' כשיורד' מאתם איזו הנהגה רעה הכל הוא לטובה ולשבח כי הם ממונים מאתו ית' להנהיג העולם ואין רע יורד מלמעלה והכל לתכלית טוב. ואפשר שהוא פי' למלת יפות מראה ובריאות בשר כלו' שהנהגת' שמנהיגים העולם הוא לשב' ולתפארת וז"ש בסמוך ועל דא שבע פרות יפות מראה כלו' על דא שותרעינ' באחו באחוות' באחדות' וקיימי לשבח' לכך נקראים שבע פרות יפות מראה: דהא כל הני דרגין וכו' הראויות לתת לה מבית המלך הכריח עוד דכלהו לשבח' קיימאן שכן נתונו' המה לה מבית המלך דהיינו ת"ת ובודאי כל הדברים הבאים מבית מלכו של עולם הם לשבח' ועל דא יפות מראה ובריאות בשר איקרון. ולקבל דא כתיב שבעת הסריסים פירוש כנגד ז' היכלות הקדושה שבעולם הבריאה והם הנז' בפ' בראשית דף כ"ג ואלו ההיכלות אינן מתגלות אלא ביום שבת כנז' שם ובשית יומין דחול הם סגורים ואינם נפתחי' ולכך קראם הכתוב שבעת הסריסים על שם שמסרסים את עצמם כל ו' ימי המעשה ואינם פועלים [505] וזה שמעתי מפי הה"ר יצחק אשכנזי יצ"ו. ועד"ז אפשר לפרש מה שאמר המשרתים את פני המלך שהמלך הזה הוא בבינה כנז' בפ' שמות דף ר' [506] ואלו הז' היכלות דבריאה משרתים אל המלך הזה שכן אימא עילאה מקננא בכורסיי' וז"ש לעיל ואלין אינון יפות מראה שהם בתולות טובות מראה ותרעינה באחו כי מהיצירה ולמטה נאמ' ומשם יפרד אבל היכלי הבריאה כלא באחדותא באחוותא וכלהו לשבחא קיימי כלומר לשבח ולרחמים שכן אינם מתגלים אלא ביום שבת מש"כ בהיכלי היציר' ששם כל בעלי הדין. כד"א ואת שבע הנערות הראויות היינו נערות בתולות טובות מראה דעלייהו קאי קרא.

ר' יצחק וכו' בא ר' יצחק ופליג ואמ' דאינן אלא היכלי היציר' וז"ש עילאין על אחרנין כלומר שהיכלות הקדוש' הם למעלה מהיכלי התמורות דג"כ בא לאשמועינן מאן אינון שבע פרות הרעות: שבע השבלים ר' יהודה אמ' וכו' הוסיף על תרי תנאי ופירש מי הם השבלים הטובות והרעות כדמפרש ואזיל. דכתיב ביה כי טוב ובשבלים נאמר ז' השבלים הטובות והם ג"כ בהיכלות הקדושה אלא שהם בחינות שונות מבחינות הפרות וזהו שפתר לו יוסף ז' פרות הטובות ז' שנים הנה וז' השבלים הטובות ז' שנים הנה חלום אחד הוא כלומר הכל רומז במקום אחד בקדושה אלו בהיכלות ואלו במדורין כמו שיתבאר בסמוך וז"ש.

[505] יעוי' במק"מ:

[506] ובכת"י כ' דף ד' ולא ידעתי הכוונה וע' בזהרי חמה קצ"ג ב' מלך במשפט כו' ובדף קצ"ה א' שלח מלך:

אינון מסטרא דדכיו ולא קאמר מסטרא דקדושה כנז' לעיל הם המדורין המקיפים את ההיכלות כי כינוי סטרא דקדושה לא איתי' אלא בהיכלות הקדושה אבל במדורין שהם כחות טהורים אלא שפעמים מתמלאים מכתות מלאכים טמאים כפי מעשה התחתונים כנודע לכך אמר בהם מסטרא דדכיו: אמנם שבע הפרות הרעות וז' שבלים הרקות יהיו שבע שני רעב כלומר הם רומזים מקום הרעב וז"ש ואלין מסטרא דמסאבו כלומר השבלים הרעות הם מדורין המקיפים היכלי הקליפות דוגמת מדורי היכלי הקדושה כנזכר בפ' בראשית דף מ'. אחזיין ליה כל הני כלומר בשלמ' ז' שבלים הטובות והרעות שהם המדורין דבסטרא דדכיו ומשריין דבסטרא דמסאבו ניחא. אבל ז' הפרות הטובות שהם ז' היכלי הקדושה אמאי אחזיאו ליה והלא לא היה ראוי והגון לכך: כגוונא דילהון חמא כלומר לא ס"ד שרא' ההיכלות ממש בעצמם במקומ' אלא בהיכלות התמורות משם ראה היכלות הקדושה כי כל מה שבהיכלות הקדושה נחתם בהיכלות התמורות וממה שלמטה מסתכלין מה שלמעלה וז"ש בסמוך ואיהו חמא באינון דרגין דלתתא. כמא דאיהו בר נש הכי אחזיאו ליה בחלמי' ולכך מלך קשה כזה הראו לו בחלומו במקום הראוי לו בהיכלות התמור' כנזכר וזהו דמסיק ובגין כך פרעה חמא כדקא חזי ליה ולא יתיר. הכי סלקת בכל לילה ולילה. לאשתמודעא להשיג. וי"ס דגרסי לאשתכחא והכל אחד.

רבי חזקיה פתח וכו'. לכלא שוי זמנא וזמן קצוב אתא לפרושי כפל הפסוק דכיון דקאמר לכל זמן מאי ועת לכל חפץ היינו הך לזה אמר לכלא שוי זמנא וזמן קצוב ותרתי קאמר. חדא לכל זמן כלומר לכל דבר ודבר הן לטוב הן להפך יש זמן שיבא עליו ואם יתמהמ' חכה לו כי בא יבא וזהו שאמר לכולא שוי זמנא. שנית ועת לכל חפץ רוצה לומר ואותו זמן שיבא יש לו זמן ועת קצוב כמה יעמוד ויתמיד אותו העושר או אותו החולי ח"ו וכיוצא וזה שאמר מאי ועת לכל חפץ זמנא ועדן הוא לכל ההוא רעותא דאשתכח לתתא ר"ל דבר שחפץ בו ית' שירד למטה אל התחתונים יש לו עת קצוב כמה יעמוד. זמן שוי לנהורא ולחשוכא וכו' אפשר לומר דכל מה שפירשו רז"ל במדרש שכל הכ"ח עתים הם בגליות כאן התנא כללו בדבורו הקצר באומרו זמנא שוי לנהורא דשאר עמין וזמנא שוי לחשוכא דאיהו גלותא דישראל וכו'. כדכתיב עת לעשות לה' פירשו בפ' תרומה עת מלכות והיא בלתי מתוקנת ומקושטת וצריכ' תיקון לייחד' עם הת"ת וזהו לעשות לה' אימתי כשהפרו תורתך. ולא יבא בכל עת אל הקדש מדקאמר ואל יבא בכל עת שר"ל אל יבא בכל עת שיזדמן אליו דהיינו עת רעה שהיא הקליפה אלא בעת הידוע' הנק' זאת כמ"ש בזאת יבא אהרן וכו' ש"מ שהשכינה נק' עת והכי פירשו בפ' וירא דף ק"ו.

מסטרא דההוא קץ וכו' ה"ק ויהי מקץ דהיינו הקליפה הבא' אחר שנתים ימים דהיינו מלכות ויסוד כנז' לעיל ופרעה חולם משם בא לו החלום. שאעפ"י שלכל זמן ועת שהיא השכינה היא ממנ' לכל חפץ לא בא לפרעה חלומו משם אלא מצד קץ דחשך שמשם חמא פרעה בחלמי' והיא הקליפה הבא' אחר שנתים ימים כנזכר:

אבל ת"ח ותפעם רוחו כד"א לפעמו מלשון פעם והוא שפעם הוה אתי רוחא דהיינו רוח הקדש ופעם אזיל לפי שלא היתה רוח הקדש עמו בקיום והעמד' לפי שהיתה התחלת הנבואה כדמפרש ואזיל. א"נ מלשון פעמון שהענבל שבתוכו אזיל ואתי כך הוה רוח הקדש הולך ובא הולך ובא וכן ג"כ הוא פי' ותפעם דהכא. כדין הוה שירותא כלומר לפי שותחל רוח ה' כלומר שהיתה אז התחלת הנבואה לפיכך לפעמו אתי רוחא ואזיל. אוף הכא בפרעה. רוחי' אתער ביה ואזיל שהיתה רוחו מעוררתו ומזכירתו וכשהי' רוצה להסתכל בדברי החלום היה הולך לו באופן שלא היה יכול להתיישב בדבר כדי לפתרו. אתער תרין מדקאמר ותתפעם ר"ל שני פעמים כמ"ש כפעם בפעם שני פעמים והענין שנבוכדנצר ראה החלום ופתרונו ושכח את שניהם ורוחו היתה באה ומעוררתו ומזכירתו מעט מהחלום והולך לו ומעט מהפתרון והולך לו באופן שהיה מערבב החלום עם הפתרון בערבוביא ובסירוגין ולא הוה יכול להתיישב בדעתו וז"ש פעם בהאי ופעם בהאי ר"ל פעם היה מעוררו בחלום ופעם מעוררו מפתרון. א"נ כולו בחלום קא מיירי ופעם היה מעוררו ומזכירו קצת מהחלום והיה חוזר ושוכחו וחוזר ומזכיר לו קצת אחר וחוזר ושוכחו וז"ש ואזלין ותייבין כלומר הולך ובא וזהו פעם בהאי ופעם בהאי כלומר פעם בקצת החלום ופעם בקצתו האחר כסדר ושלא כסדר ולא מתיישבא בדעתיה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קצד:

חכימין בטיירא. טיירא בככבים: שאני למלכים מפני שהשר העליון שופע במלך ונצוץ השכינה לפעמים מתלבשת בו וכ"ש אם יש' גולים תחת ידו שיושפע עליו כח עליון בשר ויגלו למלך יותר מהשגתו מפני צורך רבים ולז"א אשר האלדי"ם עושה השכינה ודאי:

ת"ח כתיב אותי השיב וגומר לראיה שהב"ה מגלה לחסידים שהרי מתוך החלום ידע יוסף ונתגלה לו הסוד. או אפשר להראות שכל אדם מראין לו מה שראוי לו שהרי שר המשקים לא חלם אלא מה שהי' מגיע אליו כאו' אותי השיב על כני הנוגע לי.

כמה דקב"ה אתרעי בהו בצדיקייא בגין דצדיקייא אינון עאלין שלמא בין העליונים ותחתונים ועבדין שלמא בעליונים בעצמן ועבדין שלמא לתתא בתחתונים בעצמן דהיינו שלום לקשר העלולים בעילתם ושלום לקשר הדין עם הרחמים מעלה ומטה ואח"כ מתוך

זה עאלין כלה בבעלה שהיא נקשרת מכח קשר התחתונים בעליונים ואלו ואלו מהם ובהם דהיינו סוד שמע וברוך. והנה מדת רוצה במדת יראים הוא דרך כלל שהיראים מתוך היראה עושים רצון גבוה וז"ש **ובג"כ** קב"ה אתרעי בהו דהיינו רוצה.

דדהלין ליה ועבדין רעותיה דהיינו יראיו שמתוך יראה באים לרצון.

ובג"כ רוצה ה' וגו'. ירצה עתה מתוך מלת למיחלים וגו' יובן אומ' רוצה ה' וגו' דהיינו רצון המרצה אותם כדמפרש ואזיל. ולא דקדק קודם מלת את יראיו מפני שאינו מתיישב אלא ע"י פי' למיחלים לחסדו.

מאן דרעי ברעותיה וגו' ולפי זה רוצה מרצון הכתר והם אינם מיחלים אלא חסדו לבד והב"ה נותן להם מהחסד עילאה רצון עליון ג"כ ואפשר שהיראים יגעי כח מעסק הלילה והב"ה מרצה אותם להחליף כחם בחסד ביום ובכלל החסד רצון חסד עלאה לרצותם.

ת"ח בקדמיתא נפיל בבירא וישליכו אותו הבור' דהיינו שנכנ' לעמקי הקליפ' ועמד בכשרותו ויצא בכשרותו והיינו בבירא אסתלק דהיינו ויריצוהו מן הבור לרצותו מבור נפילתו ומתוכו הרצוהו. ר' שמעון אמ' וגו' שאין רצוי זה מן הבור הראשון שעדיין לא היה ראוי שלא נקרא צדיק אמנם הבור הב' כבר נקרא צדיק ומשם הרצוהו:

אתעטר בהדיה פי' שנעשה מרכבה ליסוד ונעטרה המדה למעלה במעשיו ונעטרה על ראשו. ומה דהוה בור בקדמית' דהיינו המלכות הי' בור יבש מפני שאין היסוד נפתח במקור מימיו אלא אליו ועתה בתיקון יוסף אסתלק בהדיה ונתקנה המלכות ונעשית באר והיינו ויריצוהו דהיינו רץ ונתעלה מבחינת בור שהיא השכינ' ואסתלק בבחינת השכינה באר מים חיים שהיסוד נובע בתוכ':

ויקרא השכינה דהיינו דברו שקדמה להודיעו:

ת"ח קב"ה מגלגל וגומר זה ענין גדול לצדיקים שזכותם גורם להטריח כמה גלגולי' עד שיתקיים גזרתו בלא צער. והנה כיון שירדו לגלות ושכינה עמהם טבע הענין גורם שמאורי אור השכינה יחשיבו [507] שזהו ענין גלות וגלגל הב"ה גלגולין שיוסף אות ברית יקדם למצרים ושם יפול ושכינה עמו ויתגרה עמו אשת אדוניו ויזכה לתקן שכינה מבור לבאר ויתעלה בתוך עמקי הגלות כדי שירדו יש' בכבוד וז"ש ואחית ליה ליוסף בקדמיתא וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים וגומר ביאר כי חרטומים הם המכשפים. והחכמים הם חכימין בטיירא ר"ל מכירין בצפצופי העופות כאשר פירש הקמחי שכן בלשון ערבי קורין לעופות המרובין טייאר. והנה ר' יצחק הרגיש במ"ש

[507] וכן כתוב בכת"י הב'. ואצ"ל יחשיכו:

ר' חזקיה כי חלום הזה לא היה מצד הטומאה כי א"כ איך כל חכמיהם וחרטומיהם לא יכלו להגיד אך הענין כי עם היות כי סוד דרגא דחלום הקדוש הוא דרגא קדישא עלאה ואינו משתמש בו כי אם החסידים והקדושים עכ"ז המלכים מראה להם הב"ה חלומות משם והטעם כי הלא המלך הוא מנהיג העולם ולכן צריך התעוררות עליוני אליו כי לב מלך ביד ה' לכל. אשר יחפוץ יטנו ע"י אותם החלומות כמו שמצינו שהוצרך לכל זה להנהיג את העולם ולקיימו בז' שני הרעב וגם להמליך את יוסף וא"כ אין תימה אם הראוהו חלום מצד הקדושה והראי' או' את אשר האלדי"ם עושה הגיד וגומר כנזכר סוד המלכות המושל על דרגא דחלמא הוא המגיד לפרעה את חלומו. וביאר או' אותי השיב על כני וגומר וגם נסתייע ממנו אל האמור וז"א ת"ח אותי השיב וגומר הענין כי הנה החלום הוא חד דרגא ועליה קיימא דרגא אחרא הנק' פתרון והם סוד מ' ויסוד עם שהם למטה בגבריאל דרגא שתיתאה עכ"ז גם שם יש התעוררות דיסוד ומלכות בסוד י"ס דיצירה והנה יוסף הוא סוד הפותר העומד על החלום ולכן בפתרונו הושיבני על כני נמצא כי יוסף עצמו הושיבני על כני כי הכל תלוי בפתרון ואם היה הוא פותר לרעה כמו שפתר אל שר האופים ג"כ היה כן נמצא כי יוסף הוא שהושיבני על כני ותלה לשר האופים ואמנם רז"ל באגדה ורש"י ג"כ פי' השיב פרעה הנז' [508] כי הל"ל אותי הושיב פרעה על כני אמנם כאן פי' כי חוזר ממש אל יוסף כי הכל תלוי בפתרון א"כ הנה כי חלום זה הוא חלום העליון אשר הוא תחת הפתרון ואינו שם בטומאה. ואל תתמה כי פסוק זה נאמר בחלום שר המשקים כי כבר ארז"ל שהראוהו גם הוא חלום עליון בזכות יוסף כמ"ש והנה גפן לפני וגומר אלו יש' וגומר וכן הי' הענין בפרעה שלא ימותו כל העולם ברעב ולגדל את יוסף:

וישלח וגומר רוצה ה' את יראיו וגו' ביאור הכתוב הוא כי הנה נודע מפסוק יומם יצוה וגומר כי העוסק בתורה בלילה מושכין לו חוט חסד ביום נמצא כי העוסק בתור' בלילה הוא מצפה ומחכה עד הבקר כדי ליטול חלק בהתעוררות אותו החסד כי הוא מתגלה בבקר בסוד יסוד הנקרא בקרו של אברהם כנודע וז"א רוצה ה' את יריאיו ומי הם הנקראים יראיו וביאר כי הם אותם המייחלים לאותו החסד והם העוסקים בתורה בלילה כי אין מעלה גדול' הימנה כי אין רנה של תורה אלא בלילה והסוד נודע כי הם שושביני מטרוניתא לזווגה עם מלכא. והנה תירץ בזה קושיא א' שהיל"ל רוצה ה' ביראיו כמו כי רוצה ה' בעמו יפאר ענוים בישועה וזה יובן מטבע הלשון וכמו כי חפץ בבת יעקב ולא אמר את בת יעקב. אמנם פירושו מרצ' ומפייס את יראיו ומלת רוצה הוא

[508] אצ"ל וקשה.

פועל יוצא ולא פועל עומד בעצמו רק מרצה ומפייס השם את יראיו ועתה לא שייך לומר מפייס ומרצה ביראיו רק מרצה ומפייס את יראיו וכן היה פה ליוסף ויריצוהו מן הבור ר"ל כי פייסוהו ודברו על לבו דברי פיוסין על צערו שהי' בבור אסור שם כמה שנים וז"א ויריצוהו מן הבור ר"ל פייסוהו מעסקי ועניני הבור שהי' אסור שם ולכן הביא כאן פסוק רוצה ה' וגומר השייך אל ענין ויריצוהו וגומר עוד דייק כי ממש מן הבור נתרצה והוא כל דרכיו ית' מדה כנגד מדה ובתחלה התחיל בבור כמ"ש השליכו אותו אל הבור ומעל' ג"כ באה לו מן הבור וז"א ויריצוהו מן הבור כלומר פייסוהו מן הבור עצמו כי משם עלה לגדול' ונתפייס השי"ת עמו:

ר"ש אמר וגומר הענין כי הלא לא נק' יוסף צדיק עד שנבחן באשת פוטיפר ושמר בריתו הנק' צדיק והנה גם בקליפה יש בור כנודע ואמר כי עד עתה הי' בבור הקליפות כי אשת פוטיפר בת אל נכר היתה מצערתו והית' הקליפ' משוטטת אחריו אמנם עתה אשר נבחן ויריצוהו ופייסוהו ויעלוהו מאותו הבור ונתעלה במלכות הנק' באר מים חיים והענין נודע כי הטומא' היא מסורסת לכן נק' בור כנזכר פ' משפטים דף ק"ג ע"א דוגמת הבור שאינו נובע אכן הטהרה עבדא איבין ופירין ונובע תמיד ונק' באר מים חיים. וסוד זה יובן מסוד כי כל האבות והנביאים כולם הוצרכו לירד בקליפות ומשם נתעלו בסוד ויעל אברם ממצרים כנזכר פ' תולדות דף ק"מ ע"ב. וגם יוסף הורד בבור שאון הזה ומשם נתעלה. ואפשר לפרש פי' אחר כי בור ובאר שניהם בשכינה ונודע כי בור נק' כשהיסוד רחוק ממנה ואינו משפיע בה וכשהיסוד שהוא מקור הבאר נובע כדין אתקריאת באר מים חיים ונודע כי יוסף במדת היסוד ממש יותר מכל הנבראים והנה קודם שנבחן יוסף ולא נק' צדיק כביכול השכינה נק' בור ובעת שנבחן ועלה אל מדרגת היסוד כדין אתקריאת באר מים חיים. אכן או' **אסתלק** מן דא ואתעטר בבאר מים חיים מור' יותר פי' הראשון:

וישלח פרעה וגומר הקושיא פשוטה כי ויקרא חוזר אל האמור והנז' ואם פרעה שלח בעדו איך יחזור ויקרא אל פרעה הנז' והכי הי"ל וישלח פרעה לקרא את יוסף. וביאר כי חוזר לשכינה כמו ויקרא אל משה כי כל מקום שאו' ויקרא סתם או ויאמר סתם חוזר אל השכינה כנז' פ' תרומה דף קל"ח ע"א. והכוונה כי בעת אשר שלח פרעה בעד יוסף מאתו ית' היתה' זאת כי הוא קרא אל יוסף להעלותו במעלה ההיא כנזכר עד עת בא דברו ר"ל כי השכינה נק' דבר ואמר כי עד עת בא השכינה הנק' דברו של השי"ת אז אמרת ה' צרפתהו ואז שלח מלך ויתירהו וגומר.

ויגלח ויחלף וגומר לחלוק כבוד למלכות כי הלא עדיין לא הי' יודע יוסף סוד קריאתו על מה היתה ואולי הית' לרעה וא"כ איך גלח ויחלף שמלותיו וביאר לחלוק כבוד למלכא כי הוא חיוב דהא אוקמוה הכי והוא גבי משה ואהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה לחלוק כבוד למלכות וכמ"ש וירדו כל עבדיך ולא אמר ותרד אתה:

ר' אלעזר פתח ויבא יש' מצרים וגומר הענין להיות שנז' פה גדולת יוסף עד אין תכלית לכן הביא פסוק ההוא לרמוז כי כל מעל' הזאת היתה כדי שלא ירד יעקב בכבלי ברזל למצרים וז"א ויבא יש' מצרים ר"ל כי עתה אשר שלח מלך ויתירהו ושמו אדון לביתו וגומר ולכן ויבא ישראל מצרים בא מעצמו ובמעלתו שאל"כ הי' עתיד להביאו ע"י אחרים בכבלי ברזל לקיים גזרת בין הבתרים והטעם כי יעקב לא הי' רוצ' לירד מצרים ולצאת מארץ ישראל כי זו תאות הצדיקים לעולם וכמ"ש דוד כי גרשוני היום וגומר ובבא עת הגזרה שהוא שנת רד"ו שמה הי' ראוי לירד בכבלי ברזל כי הי' מתחלת הגזר' ולכן הי' בא בשעבוד אך עתה שהורד יוסף בכבלי ברזל אז נתבטלה הגזר' מעל כל השבטים ונתקיימה ביוסף השקול ככל תולדות יעקב כמ"ש אלה תולדות יעקב יוסף ואח"כ נעשה מלך ובא יעקב וכל השבטים במעל' גדול' והק' או' ויבא ישראל וגומר ויעקב גר וגומר וכי תחלה אמר יש' ואחכ"א יעקב ועוד כפל הענין ויבא ישראל ויעקב גר ודי באחד מהם. וביאר ע"ד אנכי ארד עמך וגומר כי הקב"ה הנק' ישראל מדת יעקב והוא ישראל סבא בא מצרים עם יעקב ואו' ויעקב גר חוזר ליעקב ממש וז"א דהא בגיניה דיעקב ובנוי נחתא שכינתא למצרים וז"א ויבא ישראל מצרים. ועוד נתגלגל הענין כי הלא בבא יוסף שהוא סוד ברית עלאה כדין היתה לו שולטנות מאלו כמ"ש שלח מלך ויתירהו וגומר. עכ"ל.

והרא"ג ז"ל כ' דחכימין בטיירא פירש הערוך שהוא אסטרולוגיא"ה ועוד פירש שהוא מלשון עוף שכן בלשון ישמעאל קורין לעוף טייר והענין כמ"ש פ' וישב דף קפ"ג שהדברים העתידים מתגלים ע"י העופות וכמעש' דעיליש ברח עיליש ברח וכו' ולכן שלח פרעה בעד החכמים הבקיאים בחכמה זו אולי ישמעו דבר ויבינו מלשון העופות פתרון החלום ההוא וכן אית' בתיקונים דף קכ"ג על אלין תנועות העורב שמראה העתידות ושאל ר' אלעזר לאביו אם מותר להסתכל באותם התנועו' כדי לחזור בתשובה וכו' הרי שמהעופות יוכל האדם להסתכל ולהבין הדברים הנעלמים וז"ש וכלהו הוו מסתכלן פי' בצפצופי העופות למנדע ולא יכילו לאתדבקא. א"נ לפירושא קמא דפרישנא דטיירא הוא איסטרולוגיאה פי' וכלהו הוו מסתכלן הוא בחכמת האיסטרולוגיא"ה. א"ר יצחק פליג אר' חזקי' שאמר שלא בא חלומו של פרעה מסטרא דע"ת לכל חפץ מלכות.

אלא מסטרא דקץ שנתים ימים קליפה ואמר דלית' להא דהניחא לכל חלומות העם [509] אמנם למלך יש לו מעלה שמראי' לו מצד דרגא עילאה מלכות כד"א את אשר האלהים עושה הראה את פרעה מאת האלהים ממש הראה את פרעה דוקא להיותו מלך.

ת"ח כתיב אותי השיב על כני וגו' הכריח דלא גלי קב"ה מה דאיהו עביד בר לנביאי וחסידי שכן יוסף על פי פתרונו לשר המשקים השיב על כנו ולשר האופים תלה וודאי שלא בדרך מקרה והזדמן פתר מה שפתר אלא שגלו לו מן השמים שזה היה חייב מיתה וזה לא. ומה גם במ"ש לעיל דף קצ"ב ששר המשקים בשר ליוסף בנין הבית ושר האופים בישרו חרבנה ובודאי לא החלימו לזה החלום הראוי למיתה ולזה חלום שישיבוהו על כנו בלתי כונה ובמקרה והזדמן אלא שגלגלו חוב ע"י חייב וזכות ע"י זכאי והכל בכונה ידועה הרי שעל פי יוסף שהיה חסיד וחכם נעשה הכל לפי שהב"ה גלה לו כדקאמרן:

ר' אבא פתח וכו' כמה קב"ה גרסי' בלא דל"ת. אינון עבדין שלמא ע"ד שפי' בזוהר ויעש דוד שם ועשיתם אותם כמו כן יפורש כאן לפי שסוד הקמת הברית הוא ע"י מצות שעושי' הצדיקים א"כ נמצאו שהם ממש עבדין שלמא דהיינו הברי' העליו הנקרא שלום ועל ידי כן עבדי שלמא לעילא דהיינו שמשימים שלום בבית העליון ובזה עבדי שלמא לתתא שמשפיעים מאותה השפעה הנשפעת מאותו שלום למטה וזהו שפי' דבריו ואעלין כלה בבעלה. א"נ אינון עבדין שלמא כלומר ממציאי' המצאות לתוך שלום בין איש לאשתו וכיוצא ובזה עבדי שלמא לעילא שמכניסים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ובזה גורמים שיהי' שלום והשקט לתתא בעולם התחתון. וי"ס דגרסי הכי בגין דאינון עבדין שלמא לעילא ועבדי שלמא לתתא ופי' כמו שכבר פי'. ובג"כ רוצה ה' את יריאיו כתי' ולא ביריאיו רצה להרכיב שני פירושים זה על גב זה א' פירש רוצה מלשון רצון כמה קב"ה אתרעי וכו' ובג"כ קב"ה אתרעי בהו ומדקאמר קרא את יריאיו ולא אמר ביריאיו ש"מ נמי פי' שני דהיינו לשון רצוי ופיוס. בגין דהוה עציב ושיעור הכתוב ויריצוהו פייסוהו מהעצבון והדאגה שהי' לו מן הבור. בקדמיתא נפיל לבירא וישליכו אותו הבורה. בבירא אסתלק לבתר ויריצוהו מן הבור והיא הוראה גדולה להשגחתו ית' שבדבר שמוחץ בו מרפא. ומאן דהוה עביד בבו' בקדמיתא כשהשליכוהו אחיו דהיינו השכינה דהוה עביד נס עמו שלא הזיקוהו אותם הנחשים והעקרבים כשהיה בבור הראשון כשהשליכוהו אחיו הוא בעצמו שעש' לו נס גם בבור הזה השני ואסתלק בהדי' כלומר העלהו עמו מהבור הריק ההוא שהיא הקליפה ונתקשר עמו ואתעטר בבאר מים חיים שהיא השכינה שהעלתו עמה דהיינו סוד דיוקנו הטהור והקדוש כנז' לעיל

[509] בכת"י כ' הגוים:

בפ' וישב דף קצ"א. ואפשר נמי לפר' ומאן דהו' עביד נס עמו דהיינו השכינה שבבור בקדמיתא בתחל' כשנתנוהו בבית האסורים ואז היתי' השכינה עמו כדכתיב ויהי ה' את יוסף וגו' ויתן חנו וגו' אסתלק בהדיה כלומר היא אותה שהעלתו מאותו הבור מקום הקליפה ונתקשר בה שהיא באר מים חיים. וי"ס דגרסי ומה דהוה בבור בקדמיתא וכו' והכי פי' כלומר מי שהי' בבור ההוא בור ריק הקליפה דהיינו יוסף ויסוד עמו שהוא מרכב' אליו שכבר עמד בנסיון ואתקשר במדתו והיה מורה היות היסוד העליון משפיע בקליפה עתה נסתלק משם בהדי' דיוסף ואתעטר בבאר מים חיים דהיינו השכינה. ואפי' לגירס' הספרים יפורש נמי הכי. ואומ' ואתעטר רמז למ"ש בתיקונים שכשהיסוד הזה נכנס בנקודת ציון נעשית לו עטרה והבן. לקרא ליוסף מבעי לי' לפי שאין שני ווין באין כאחד וכמו וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם ולא אמר וישלח משה ויקרא וגו' א"כ אמאי שני הכא. דא קב"ה מלכות. דכתיב עד עת בא דברו וגו' דברו היא מלכות ג"כ. עד עת בא דברו הה"ד ויקרא את יוסף כי אין קריאה בלתי דבור ואין דבור בלתי קריאה נמצאת שהדבור היינו הקריאה דהיינו שכינה ומנ"ל מעיקרא דקריאה היא השכינה בג"ש ויקרא ויקרא. בשלשלאי דפרזלא כי כן דרך הגולים שכל ההתחלות קשות שכן היה בגליות האחרות שכל הצרה העצומה היתה בתחילת הגלות ואח"כ לא היתה הצרה כ"כ אמנם במצרים היה בהפך אלא ודאי בגין חביבו ורחימו וכו'. ת"ח מה כתיב ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם כיון דכתיב ויבא ישראל מצרים לא ידענ' דיעקב גר בארץ חם אמאי אצטריך האי אלא ויבא ישראל וגו' ה"ג בס"י וחסר היא בספרים. דא קב"ה מלכות כדלקמן בסמוך. דהא בגיני' דיעקב וכו' ושיעור הכתוב ויבא ישראל דהיינו שכינה למצרים לפי שיעקב הי' גר בארץ חם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון בזמנא דבר נש אשתדל באורייתא בליליא חוטא דחסד וגומר פ"ב ע"ב:

דף קצה.

ואחית ליה ליוסף בקדמיתא דבזכותיה במה שתקן וזכה אתקיים ברית בהדיה ויהיה מקור נובע לשכינה ועתה כשירד שכינה עם יעקב ובניו שכינה עמהם לגלות ואינו גלות אלא עלתה שכינה אל היסוד להתקשר עם יוסף מקור הבאר וזה כלל דבריו.

ת"ח דההוא רשע דפרעה וגו' ושם זה אלדי"ם נקראת המלכות מפני שליטת' על הכל אפילו על החצונים ואין החרשים יכולים לעשות דבר אלא בשם זה שהוא שם אלדי"ם שיש לו פנים לשלוט על החצונים ולכך יוסף אמר אלדיי"ם יענה את שלום פרעה שמתוך שם זה יכול לשאוב דרך אותם הפנים אשר לו בחיצונים ואלו משה בא לו בשם זה הי' מודה פרעה מפני השגתו בפנים דמשקיפים עליו ועל כחותיו אמנם בא לו בשם ה' ולא

יודה פרעה על השם הזה שהוא כל שליטת הקדושה וביטול החצונים ולא יסבול פרעה ביטול החיצונים והשבתתם מכל וכל אלא בשם אלדי"ם הזן אותם ומעמידם ולזה משה היה רוצה להכניעו ולהשביתו שיודה שאין ממש בחלקו כלל:

פתח ואמר מי כה' וגו' סוד כיהו"ד כל מקום שהוא מורה על י' חכמה ה' בינה ו' שית ספירין ה' מלכות כ' כתר על שם ה' וקשר עשר ספירות מגביהי לשבת דהיינו סוד כ' כתר יהו"ד חכמה מגביהי לשבת על הבינה כורסי יקרא כסא לכבוד החכמה הנקראת כבוד דלעילא לא כסא תחתון אלא עליון בינה כדפי' וההנהגה התחתונה בדינים דהיינו הפנים אשר לבינה בדין דמתמן מתערין דינין ולכך לא אתגלי לתתא בשעתא וגו' ולכך על הקליפות אין שם זה ולא הנהגה זו מתגלית כלל אלא שם אלדי"ם בעל הדינים והקושי ולכך פרעה לא יודה בשם זה שאינו מדתו:

קב"ה נחית בדרגוי דרך הבינה ושש קצוות בהתלבשו בלבושי ההנהגה עד שימצא הנהגתו בתחתונים לבטל החיצונים וכחם ולהנהיג בקדושה וברחמים וז"ש לאוטבא להון:

כד זכאין לא אשתכחו ומיד הקליפות גוברות והדין הוה בעולם מיד שם זה והנהגה זו מסתתרת והעולם מתנהג בהתגברות הדינים והחיצונים שלוחי הדין:

בגין דצדיקייא אינון בצדקם מרכבה ליסוד והיינו שקושרים שם ה' אשר בעולם הזכר עם אלדי"ם שבעולם הנקבה ומורידים הנהגת הרחמים והשם הזה מבטל דיני שם אלדי"ם וממתקן ומעביר החיצונים ומשגיח בעול' בשם יהו"ד ומכירים בו ולא כן פרעה הרשע:

לא גלי שמיה וגו' הייני שם יהו"ד שאין בו חלק אלא לצדיקים דכתיב ועמך כולם צדיקים: אמנם הגוים כתיב מלך אלדי"ם על גוים והיינו אותו השם שמתפשט בהנהגתו אפילו לשרים למטה אמנם ישראל כי חלק ה' עמו שם זה לישראל לבד.

לממנן תריסר אפשר כי שבעים שרים הם ששה ששה נעשים י"ב פעמים ששה כעין הקדושה דהיינו י"ב מזלות תחתונים והשרים מופקדי' עליהם:

פתח ואמר כל הדברים יגעים וגו' קשיא ליה תלת בקרא חדא כל הדברים יגעים וגו' שאינו שהרי ידבר כמה דברים ואינה יגיעה ואת אמרת כל הדברים יגעים וז"ש וכי כל הדברים וגו'. ב' אומרו לא תשבע עין וכאשר נדקדק שתים אלו שאינם ברשותו אמנם הפה שהוא ברשותו מאי איכא למימ' וז"ש ופומא קיימא ברשותיה. ג' כי אם שלשה אלו לא יוכלו א"כ אין מי יוכל א"כ היכן הם הדברים יגעים אחר ששלש' אלו לא יוכלו אין זולתם מי שיוכל וז"ש וכל מה דאלין וגו' א"כ הדברים האלו מהיכן הם:

ור' חייא פי' דקרא אקרא דבתרי' קאי דכתיב מה שהיה הוא שיהי' וגו' ואין כל חדש תחת השמש ואהאי קרא אין כל חדש תחת השמש א"כ כל הדברים שתחת השמש לא יוכל וגו' וז"ש א"ר חייא הכי הוא דדבורא וגו':

אפילו ברייו וקסטורין יר' לומר לספר המינים והבריות ותמונתם לא יוכל איש לדבר כ"ש אם יבא לפרט פרטי ענייניהם כיצד יולידו ומה יולידו והיאך טבעם ומה מציאותם וסגולתם וטבעם לפעול' האדם ומחכמת בעלי חיים שיש בהם עד אין תכלית וזה אפילו בדברים התחתונים כ"ש בעליונים וז"ש אפי' ברייו וקסטורין לשון דמות ותמונה או ירצ' לשון מינים ואפי' שיאמר האדם שראה כולם ישקר כי אין עין שישלוט לראותם ולז"א לא תשבע עין לראות לא שראיית העין ילאה אלא שאין מי ששלט ראותו בכולם וז"ש **ועינא** לא יכיל למשלט וכן אזן לשמוע שמי ראה אותם שיספר מהם שישמע האזן השומעת ומה שהקשה לך או' כל הדברים יגעים אם יגעים מי ידע שלא יוכל לדבר וגו' דהיינו הקושיא הג' לזה תירץ ובג"כ שלמה דהוה וגו'. מהרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. רש"א כתיב ה' מתיר אסורים וגומר הביא ר"ש פסוק ה' מתיר אסורים כדי להבין עמו פסוק שלח מלך וגומר וז"א ה' מתיר אסורים ר"ל הנה לך פסוק זה כי ה' הוא מתיר אסורים. והנה הוא כתיב שלח מלך וגומר ויש בו קושיא א' והיא כי אחר שאמר שלח מלך למה חזר לאמ' מושל עמים וגומר ועוד כי תחלה קראו מלך ואח"כ קראו מושל עמים לכן ביאר כי ודאי שחוזר לשי"ת כי הוא מתיר אסורים כמ"ש ה' מתיר אסורים ובזה יובן כי תחלה אמר מלך שהוא הת"ת מלכא עילאה אשר שלח את מושל עמים היא מטרוניתא הנק' מושל עמים ויפתחהו כי היא העושה כל שליחות של מלכא עלאה כמ"ש המלאך הגואל אותי כי היא המלאך ההולך עם כל הצדיקים בדרך להצילם וגם נק' מושל עמים כי היא מושל על התחתונים כנודע: וז"ש כאן ויריצהו וגומר חסר וא"ו החוזר לשי"ת שהוא יחיד וז"א וירצהו כי הב"ה אתרעי ביה ולכך התירו מן הבור ופתח מאסרו כמ"ש שלח מלך שהוא השי"ת:

ד"א ויריצוהו ר"ל כי המשיך עליו חוט רצון וחסד והוא סוד היסוד מדתו של יוסף לתת לו חן בעיני פרעה.

מה כתיב אלדי"ם יענה את שלום וגומר הוקשה לו הזכירו שם אלדי"ם בכאן ללא ענין וביירר כי הכוונה לתועלתו כי רצה לפתוח בשלום כדי להמשיך עליו השלום כי הכל כפי ההתחלה ומחוייב אדם לפתוח בשלום ושלא לפתוח פיו לשטן וכמו שהתחיל הנחש ושר האופים והמן באף וכן הלכו באף:

ר' **אבא אמר** ת"ח וגומר הביאור כי אמת הוא כי לא להיותו פרעה חסר וסכל הידיעה לא הי' יודע שם יהו"ד כמ"ש לא ידעתי את ה' וגומר אמנם ודאי חכם גדול היה יותר מכל חכמיו אמנם האי דאמר לא ידעתי וגומר היינו משום דלא הי' יודע אלא שם אלדי"ם כאשר נבאר והנה אמנם כי הי' יודע ומכיר את ה' אך לו בשם יהו"ד רק בשם אלדי"ם והראיה כי הוא אמר הנמצא כזו איש אשר רוח אלדי"ם וגו' כנר' שהיה יודע ומכיר בשם אלדי"ם ולכן בעת בוא משה לפני פרעה והזכיר לו שם יהו"ד הוה קשיא קמיה משום דאי הוו אמרי לי' בשמא דאלדי"ם הוה מכיר והי' משיב דברים נכוחים אך כשומעו שם יהו"ד שלא שמע חשב אולי היו מהתלים בו לפי שהי' הוא מכיר את עצמו שהי' בקי בכל האלוהות ואפי' באלהי השמים כי הלא הכיר את אברהם ואת יעקב ואת יוסף ומכולם הבין והכי' מציאותו וכמ"ש כאן איש אשר רוח אלדי"ם בו ולכן חשב כי היו מהתלים בו וז"א ויחזק ה' את לב פרעה יר' שלא כדרך הפשט כי א"כ ק' כי איך יחזק הב"ה ידי עושי רשעה ויסייעו להרשיע אמנם פי' הפסוק כי שם זה של יהו"ד שהזכירו לו הוא סבה להתחזק לבו כי בשמעו שם זה נתחזק לבו כי לא הכיר בו והי' חושב שהיו מהתלים בו אמנם אין פי' הפסוק ח"ו כי הב"ה החזיק לבו כפשטו: ומשה בכוונה גדולה לא רצה להזכיר לו לומר אלדי"ם שלחני אליך כי אז ישוה ח"ו אלהותו ית' עם שאר האלוהות אחרים שאמר כולם כתובים בפנקסי וח"ו כל אפיא שוין ולכן הזכיר לו שם יהו"ד כדי שיחשוב כי אין אתו ידיעת מה:

פתח ואמר מי כה' וגומר הנה פה גילה ענין הנז' והביאו' ממ"ש פ' משפטים דף צ"ו ע"א והוא סוד נעלם ממה שידעת כי גופא דאילנא הוא שם יהו"ד ושאר השמות הם ענפי אילנא וחד ענף מאינון ענפין הוא מושל ושליט על סטרא אחרא והוא שם אלדי"ם והראי' כי אפי' ע"ז איקרון אלדי"ם אחרים והנה ישראל הם מגופא דאילנא והסוד כי חלק ה' עמו אמנם שאר אומות הם משמא דאלדי"ם ולכן לא נתגל' שם זה אלא ליש' ולכן כיון שאין לכל הקליפות שום אחיזה בשם זה לכן לא הוה מכיר פרעה עם שהיה מכיר בכל דרגין דטומאה לכן הי' מכיר בשם אלדי"ם וזה נכון למבינים ואין להאריך בזה כי הוא סוד נעלם אמנם בשם יהו"ד אין מכיר בו. והביא ראי' אל העלם שם זה מכל השמות לסבת היותו גופא דאילנא מפסוק מי כה' אלדינו וגומר והענין **דבשעתא** דלא אשתכחן זכאין בעלמא הא איהו אסתלק וזהו המגביהי לשבת וסודו נתבאר פ' ויחי דף רכ"ט ע"א דוגמא היושבי בשמים כי הי"ל היושב אמנם הסוד כי מתעלה סוד רוחניות הנשמה הנק' יהו"ד ומתעל' עד סוד הכתר כי נגנז בחכמה שהיא סוד יו"ד שבשם וזהו יו"ד דהמגביהי וכנז' פ' בא דף ל"ז ע"א דסליק עד כתרא עלאה וזה יובן בסוד מה שעוררנוך

היות הי"ס גופא ושם יהו"ד נשמה וז"א כאן קב"ה נחית בדרגוי וגו' כנז' שם פ' בא דף ל"ז ע"ש ודי למבין. והנה בעת שמסתלק אל יו"ד ראשונ' דבההיא שעתא אתמר עמוק עמוק מי ימצאנו כנז' בתיקונין דף קכ"ו ע"א ואמנם בעת דאינון זכאין כדין נחית קב"ה באינון דרגין הם הי"ס ונחית עד יו"ד תתאה שבמלכות בסוד חכמה עלאה חכמה תתאה הם ב' יודין שבאות **א**' והוא"ו אחיד בתרוייהו וזהו המשפילי ודי למבין הנה העלינו מכל זה כי אין לך רוחניות כשם הזה של יהו"ד כי הוא גופא דאילנא ונשמתא דכל הי"ס וע"ד לא גלי קב"ה האי שמא בר לישׁ' כי נשמתם נאצלת משם מגופא דאילנ' כד"א כי חלק ה' ולכן לא נתגלה אל פרעה ואל הגוים אלא שמא דאלדי"ם ולא שם יהו"ד: עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אתקיים ברית בהדיה דהיינו שכינה כלומ' עמדה עמו שכינה הנק' ברית וכינה אותה בשם ברית ע"ש הברית ששמר יוסף ובזכותו היא השליטתו על כל ארעא דמצרים שכן כתיב שלח מלך ויתירהו מושל עמים דהיינו השכינה ויפתחהו.

רש"א כתיב ה' מתיר אסורים וגו' והכא כתיב שלח מלך ויתירהו אלא שלח מלך וכו' ה"ג בס"י והכי קא מקשה כתיב ה' מתיר אסורים משמע שהת"ת הוא המתיר אסורי' והכא אמר שלח מלך וכו' כנראה שהוא מלכות שהיא נק' מלך סתם. ותירץ דה"פ שלח מלך דא עלמא עילאה בינה שלחה למלכות שהיא מושל עמים שיפתחהו מכבליו. דאיהו מושל עמים גרסי' וכלא מעם קב"ה א"ס ב"ה וי"ס דגרסי וכלא קב"ה איהו כלומר בין המשלח והשליח הכל יחיד מיוחד בתכלית היחוד. ויריצוהו מן הבור ויריצהו חסר וא"ו ה"ג. בר קב"ה ולכן אמר בלשון יחיד. דהא כלא ביה בין רבי' דהיינו גוי בין על יחיד דהיינו ועל אדם הכל תלוי בו ית' שהוא משגיח בכלל ופרט. א"נ הדר לקרא דוהוא ישקיט ומי ירשיע וגו' כלומר הן לטוב הן לרע כלא תליא ביה. ובג"כ כתיב ויריצהו חסר בלא וא"ו להורות על היחיד. מאי ויריצהו אחר שפי' מי הוא המריץ חזר לפרש מלת ויריצהו מאי היא. כד"א יעתר אל אלוה וירצהו שהאל ברחמיו נתרצה לקול תחנוניו שהי' מתחנן לפניו ית' בראותו צרת נפשו בבור ההוא ואחר שנתרצה למעלה נתרצה לתתא ויבא אל פרעה. דאמשיך עליה חוטא דחסד וזהו וירצהו ר"ל הכניסו הקב"ה ברצונו של פרעה אפי' בעודו בבור מצא חן בעיניו קודם שראה פניו. מה כתיב ל"ג בס"י. ולג"ס אתי שפיר מה כתיב והוא כמכריח ואומר בא וראה איך מה שפי' בויריצהו דאמשיך וכו' שהוא נכון שכן כתיב אלהים יענה את שלום פרעה ואין מקום לדברי' האלה כאן שהיל"ל אחר ששמע החלום ורוצה לפתור אותו וכמה שאמר דניאל אחר ששמע חלומו של נבוכדנצר אמר מארי חלמא לשנאך כלומר שלום יהי' עליך והחלום על שונאיך אמנם יוסף עדיין לא שמע כלום והיל"ל אמור החלום ואפתור אותו לז"א בגין לאקדמא ליה שלם כלומר

שמרוב הכנסת הרצון וחן שנכנס בלב פרעה לא הספיק יוסף להקדים לו שלום אלא שתכף ומיד פתח פרעה ואמר חלום חלמתי וגו' ואני שמעתי עליך וגו' ואחר ששתק פרעה התחיל יוסף ונתן לו שלום כדרך הנכנס לפני המלך להקדים לו שלום ולמפתח בשלם א"כ לא היתה כוונתו של יוסף באומרו אלהים יענה וגומר ככונת דניאל כנזכר. ר' אבא אמר וכו' הוא מקושר כמ"ש אלהים יענה את שלום פרעה שיוסף לא הזכיר לפניו אלא שם אלהים ועל דבריו אמר פרעה הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו ולא הזכיר אלא השם ששמע מיוסף. וע"ד משה לא אודע ליה מלה דשמא אחרא דהיינו שם אלהים שהי' מכיר בו אלא שם ה' שלא היה מכיר בו כדי שע"י כן יקשה ויכביד את לבו למען ישית הב"ה אותותיו בקרבו כדפי' רז"ל. דאסתלק מעל כורסי' יקרי' ר"ל הת"ת מסתלק ועולה עד המלכות כלו' שיש פירוד ח"ו. ולא אתגלי לתתא ר"ל אינו מגלה פני הרחמים לתתא על המלכות. א"נ לתתא על העולמות התחתונים ומסתיר פניו מהם וזה בשעתא דלא אשתכחו זכאין בעלמא כי בזמן שהצדיקים בעולם הם מסגלים מצות ומעשים טובים וגורמים הייחוד וז"ש בסמוך בגין דצדיקייא אינון יסודא וכו'. ובס"י גרסי' דאסתלק על כורסי יקרי' דלעילא ופי' שהת"ת מגביה על הכסא העליון שבכלם והוא הכתר כנז' בפ' בא אל פרעה דף ל"ז. קב"ה נחית בדרגוי ת"ת יורד דרך המדרגות להשגיח בעולם כנז' שם בפ' בא אל פרעה. וקיומא דעלמא מלכות כי הצדיקים הם בסוד היסוד והם הגורמים סוד והקימותי את בריתי ומצורף לזה מ"ש בפי' חד צדיק אלביש קנאה וכו' שהצדיקים הם נקשרים ונדבקים במדת המלכות וכשמדת היסוד רואה שהצדיק הזה מקושר עמה אלביש קנאה ורשפי אהבה בוערים ונעשה הייחוד כדמיון האיש המקנא וז"ש בגין דצדיקייא אינון יסודא וקיומא דעלמא דהיינו המלכות כנודע. וע"ד קב"ה לא גלי שמיה וכו' כי ע"י השם הקדוש שמזכירים הצדיקים בתפלתם גורמים שישפיע הב"ה עצמו לראות בשמים ובארץ להשגיח בעולם אבל לשאר עמין לא שכן לפרעה לא גלה לו אלא שם אלהים ולכך כששמע שם ההויה הכביד את לבו לפי שלא היה בקרבו. שמיה קדישא שם ההויה כמו שמוכיח מקרא דכתיב כי חלק ה' עמו וגו'. וכי כל הדברים יגעים ולא תשבע עין לראות וגו' מ"ט וכו' ק' ליה תרתי בתרי בבי דקרא וכי כל הדברים יגעי' אינון למללא דקאמר לא יוכל איש לדבר וחד ולא תשבע עין לראות ולא תמלא אזן משמוע מ"ט אלין היל"ל ידים מלעשות ורגלים מלילך וכיוצא. וכל דא אלין תלת וכו' ה"ג וה"פ להקיש הפה שהוא ברשות האדם לאזנים ועינים שאינן ברשותו מה העינים והאזנים שאפילו שרואות ושומעות מה שאינן רוצים או מה שלא היה בדעתם לראות ולשמוע והיה ס"ד שלכך ישיגו כל הדברים קמ"ל שהם כמו הפה שהוא ברשותו שאינו

מדבר אלא מה שהוא רוצה ובזה אינו יכולה להשיג לדבר כל הדברים וכן האזנים ועינים. ולגרסת הספרים היא גרסא נכונה וה"פ כל מה שאלו הג' יגעים בליאות ויגיע' אע"פ שאינן יגעים כ"כ בקלות עכ"ז אינן יכולים להשיג בשלימות כל הדברים א"ר חייא הכי הוא וכו' ואין כל חדש וכו' כלומר הכי הוא דדבורא דבר נש וכו' אינו יכול להשיג כל הדברים בשלימות כדקא אמרת ולא מפני שהם דברים מתחדשים ושלכך אינם משיגים אותם כי אינן יכולים להשיג היום מה שעתיד להתחדש למחר שהרי אין כל חדש תחת השמש ונמצאו כל הדברים כבר הם בעולם ועכ"ז אין הפה יכולה לגומרם ולא האוזן לשמעם ולא העין לראותם. קסטרין פי' הערוך בערך קס"ט שהוא מדה ולפי זה יהיו המודדי' נקראים קסטורים והכונה שאפי' אלו בעלי המדות היודעים למדוד כל הדברי' ולומר כמה טפות יש בים והם חכמים בחכמת המספר אינן יכולים להשיג כל מילין דעלמא: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קצה:

ובגין כך שלמה דהוה ידע וגו' שנתחכם מכל אדם ידע שאין במציאות שיוכל לדעת זה וז"ש דהוה ידע מלה אמר דא:

ות"ח כל עובדין דעלמא בכמה קשירין וגו' הרי זה ענין לעצמו שהבריות סוגים ותחת הסוגים מינין ותחת המינין עוד פרטים יכלול מהם הרבה מינים ואלו נקראים קשרים הסוגים הקושר מינים הרבה והמינים הכולל פרטים הרבה. או ירצ' קשירין ממונים עליונים שהם קשורין בהם דהיינו סוד עשיה רוחנית שאין לך בריה שאין לה מלאך השומר את מינה וטבעה וענינה מלמעלה אפילו שרי יבחושין ופרעושין והכל יש עולם רוחני כגשמי מקיבוץ אלו הכחות הנזכרים ולזה אמר וכל בני עלמא לא ידעין ולא משגיחין על מה קיימי שרואים הגשמי ואינם יודעים הרוחני וגם כשיגיע האדם לדעת המינים הגשמיים אימתי יוכל לעמוד על שריהם המופקדים עליהם וז"ש ואפי' שלמה דהוה חכים וגו':

אית דרגא ממנא על ההוא עובדא אינו מדבר בבריות אלא אפילו מעשים כגון מעשה בני אדם בהלוכם ומעשה ידיהם כל מציאות המעשים בראם הבורא ונתנם ביד האדם לעשותם כגון ההלוך לבית הכנסת או לבית עכו"ם מי בראם הב"ה ונתנם לאדם יבחור כאשר ירצה ומנה על המעשים כולם שרים מופקדים על הטוב והעבודה מלאכי טובה ועל הרעה והמגונה מלאכי רע וכאשר יעשה האדם המעשה ההוא ממש יברא מלאך שיתעורר עם כת המופקדת על מיני המעשים. ופסוק את הכל עשה יפה בעתו היינו הטוב והכשרון שהוא יפה בעתו דהיינו הכח העליון הממונה עליו וז"ש דההוא עובדא

מתקשר וגו'. והנה פי' הכתוב את הכל בעתו דהיינו קשר היסוד במלכות עשה יפה המעשה הטוב גורם והיינו ברעותא דלבא גם את העולם נתן בלבם לקשר ולייחד כל בעתו אינו צריך אלא בלבם כוונת הלב וז"ש **דאמשיכו** עובדין טבין. לעתו. לאוטבא לון ולכל עלמא דהיינו גם את העולם נתן בלבם תיקון כל העולם כולו תלוי בלבם לפי כוונתם במעשה הטוב הם מזווגין כ"ל ועת"ו לקיום כל הנמצאות עם היות שהנמצאות נעלמות מעין כדפי' כל הדברים יגעים וז"ש מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה שאין ידיעה לאדם בנמצאות לרבויים כדפי' וז"ש **וע"ד** אתייהיב כולא ברעותיהון דבני נשא דכתיב מבלי וגו' ירצה אע"ג שלא ימצא וגו'. והרשעים אינם משגיחין לעשות מעשים טובים לקיום הנמצאות וז"ש על תקונא דאצטריך ליה עלמא דרך ריבוי הנמצאות ולאתתקנא עובדא בההוא דרגא וגו' הכוונה הטובה שצריך שיהיה במעשים לזווג שלום וצדקה שבכוונה הזאת תלוי קיום הנמצאות:

מבלי אשר לא ימצא האדם פירשתיו לעיל: או אפשר דהכי קאמר וכאשר האדם עשה המעשה אשר אינו הגון לעולם ולקיומו מפני שהכל תלוי ברצון ובכוינה ועשה מה שלא יקיים הנמצאות את המעשה אשר עשה האלהי"ם וגו' כדמסיים ובג"כ דאינון עובדין לא אתעבידו וגו' דהיינו דאתכליל עובדא וגו' לשמאליים כדפי' לעיל:

מה כתיב בתריה ידעתי כי אין טוב בם וגו' ירצה אחר שכבר קלקל במעשיו ועשה אשר לא טוב אין טוב בם במעשים ההם לתיקונם כי אם לשמוח ביסורים כדי לעכל הרע ההוא אשר גרם במעשיו ולעשות טוב בחייו דהיינו להודות על הרעה וגומר בגין דההוא דרגא וגומר דהיינו כמו שפי' שכל המעשים גורמין רוחניים למעלה ומעשה הרע אל השמאל כדפי':

ואיהו אזיל בלא ידיעה שאינו רואה מה שנברא במעשיו:

קסטירא פח וילמד מן הענין:

ות"ח לעולם אל יפתח האדם ירצ' כמו שהמעשים יבראו עת רעה והאדם לא ידע ויהי' לו כשלון בפח מעשיו פתאום כך לא ידע האדם כמה ממונים על פתיחת פיו ונוטלים הדבורויפתח פיו לשטן ויפול ברשת דבריו ולא ידע:

כד שרא למללא לפרעה עם היות שפרעה רשע ואין לו חלק בשלום עכ"ז מצד יוסף שהוא צדיק פתיחת פיו בשלום:

ור' יהודה פי' טעם שני ואמר שמצוה על הצדיק לכבד את המלכות והיינו שלמא דמלכותא כי אפילו שיהי' גוי המלך מולך מהמלכות וצריך להתפלל בשלומו שהוא יחוד והיינו חס על שלמא יסוד דמלכותא מלכות. הרמ"ק ז"ל:

והרא"ג ז"ל כתב שלמה דהוה ידע מלה כלומר שטרח ולא השיג והיה יודע הדבר שאין יכול באדם להשיג אמר דא וז"ש בסמוך ואפילו שלמה מלכא וכו' לא יכיל לקיימא בהו. וי"ס דגרסי דהוה ידע כל מלה אמר דא כלומר קרא דא כי להיות שלמה חכם גדול ואזן וחקר והשיג כל הדברים אמר מלה דא כל הדברים יגעים וכו' שאין שום אדם אחר זולתו יוכל להשיג: קסטרין תרגום בחצריהם ובטירותם בקסטרוותהון. והכוונה שכל הדברים תלויים בהיכלות העליונים הן לטוב הן לרע כמבואר בפ' פקודי. וי"ס דגרסי קסירין והוא מלשון קיסר והכוונה שלכל דבר ודבר יש עליו שר וממונה למעלה וזהו שפי' בסמוך את הכל עשה יפה בעתו כל עובדין דעבד קב"ה בעלמא בכל עובדא ועובדא אית דרגא ממנא וכו'. פתח ואמר את הכל עשה יפה בעתו וכו' מבלי אשר לא ימצא הכי כתיב בקרא. ברזא דחכמתא גרסי' ולא גרסי' ברוחא. ההוא עובדא דעביד ההוא דרגא ממנא. להההוא סטר' עביד ליה סיועא וכו' ה"ג. ממנא דאיהו להההו' סטר' קא מקטרג לי' ה"ג ואסטי לי' אחר דאוביל לי' להההוא סטר מכריעו לכף חובה לעולם לעשות רע לפי שכבר נמסר בידו דההו' סטרא. א"נ ואסטי לי' ר"ל מסטין עליו למעל'. ונראה דאלו הממונים ואלין דרגין דממנן על כל מלה הם יצה"ט וכחותיו ויצה"ר וכחותיו איש איש על עבודתו ועל משאו וכן נראה מתוך הלשון דקאמר עביד לי' סיועא דהיינו יצה"ט וגבי יצה"ר קאמר מקטרג לי' ואסטי לי' דההוא עובדא אתקשרא בעתו כלומר כל דבר שיעשה האדם יפה והגון הוא בשביל עת שהדבר ההוא הוא מקושר בעתו דהיינו השר של אותו דבר ונקרא עת לפי שהוא ממונה על העת ההי' שהאדם עושה בה מצוה נמצא שהשר והעת הכל אחד. וכל עובדוי דעלמא גם ואת ריבה כל עובדין דעלמא. לאו אינון אלא ברעותא דלבא כד סליק ברעותא דבר נש ה"ג בס"י וכן נראה שהוא שפת יתר. לאתדבקא בעת שלום ר"ל מתדבקים בעת דשלום דהיינו במלכות דאיהי עת דיסוד דאיהו שלום א"נ ידעין לאתדבקא בעת שלום ר"ל יודעים שיתדבק בעת שהוא המלכות היסוד שהוא שלום. ובחילא דצדקה דעבדין לתתא וכו' לאנהרא בעתו ה"ג ופי' כל יסוד על שם שכולל חמשין תרעין כנז' בר"מ בפ' פנחס רכ"ג. לאנהר' בעתו שהוא המלכות שהאדם בהיותו נותן צדקה לענים הוא במדרגת היסוד וגורם שהיסוד העליון ישפיע לעני' מלכות. עת דההוא עובדא כלומר אינם מכירים השכינה שהיא ממונה על ההוא עובדא ועתידה ליפרע מהם. א"נ למה שפירש עת דא ההוא ממנא דממנא עלי' הן לטב הן לביש יאמר ווי לון לחייבי' דלא ידעין עת דההוא עובדא דהיינו אותו הממונה על אותו דבר שהוא הוא דקא מקטרג עליה ואוביל ליה להההוא סטר ואסטי ליה כדקאמר לעיל. על תיקונא דאצטריך ליה לעלמא כלומר אינן משגיחין להטיב מעשיהם שהוא הוא תיקון העולם

כולו וקיומו והיו מטיבין להם ולאחרים. ולאתקנא עובדא בההוא דרגא דאתחזי ליה כלומר אינן משגיחים לעשות המעשה הטוב שבזה יהי' אותה דרגא דהיינו אותו ממונה הממונה על אותו מעשה נזקק לסייעו במעשה ההוא ולהיות בחברתו שכן אתחזי ליה שבמעשה הטוב נזקק לו דרגא דימינא לסייעו ובמעשה הרע נזקק לו דרגא דשמאלא כדקאמר לעיל. וי"ס דגרסי דאתחזי לי' מ"ט בגין דלא ידעין ואתי שפיר למאי דפרישנא שאם היו יודעים שלמעשה הרע נזקק דרגא דשמאלא ולמעשה הטוב נזקק דרגא דימינא לסייעו כולי עלמא היו מטיבים מעשיהם.

וע"ד אתייהב כלא ברעותיהון דבני נשא הוא פירוש גם את העולם נתן בלבם והכוונה לומר לכך נתן הב"ה הרשות והבחירה בלב האדם לבחור הטוב או הרע כדי שיטה עצמו לבחור בטוב ולמאוס ברע כיון שעל כל דבר שיעשה או טוב או רע יהי' ממונה עליו לטהרו או לטמאו ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו לטוב טוב ולרע רע כנזכר לעיל א"כ נכון הוא שאת הכל עשה יפה בעתו שעל כל עובדין יש עליו ממונה דהיינו עתו כנז' והכריח הטעם מסיפיה דקרא דכתיב. מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף פירושו כך טעם למה הב"ה נתן את העולם בלבם דהיינו הבחירה להרע או להטיב כדי שלא ימצא האדם טענה לומר את המעשה הרע שאני עשיתי שהאלהים עשאו וכל הרעות שעשיתי מראש יצירתי ועד סוף ימי אין לי עליהם עונש שמוכרח הייתי במעשי שהאלהים עשה הכל יפה בעתו שמנה את כל דבר רע או טוב שיהי' ממונה עליו לסייעו או לקטרגו א"כ מאחר שהאלהים מינה העת הזה לקטרגני דהיינו הממונה על אותו דבר כדפירשנו א"כ אין עלי אשם לכן לבטל הטענה הזאת נתן הב"ה את העולם בלבם דהיינו הבחירה והרצון שאם יחטא ואשם ידע שנפשו אותה ויעש וזהו דמסיק ביה אי ההוא עובדא גרים ליה בישא בגין ההוא דרגא דקא ממנא עליו אית לי' למחדי בי' ולאודא' עליה דאיהו גרים ליה נפשי' וכו' שכמו שנטה לבחור ברע הי' לו לנטו' עצמו לבחור בטוב ולמאוס ברע ונמצא שיעור הכתוב העולה מכללות המאמר הוא זה. את הכל עשה יפה בעתו כל הדברים עשאן בעתו שהוא השר הממונ' שעליו אם להרע אם להטיב אם להרע לקטרגו ולהחטיאו ואם להטיב לסייעו ועם כל זה שיש על הדבר הרע ההוא שר למעלה לא מפני כך הוא מוכרח במעשיו כי גם את העולם נתן בלבם דהיינו הבחירה והרצון ונתן להם הבחירה בלבם כדי שלא ימצא אדם טענה לומר את המעשה הרע שעשיתי מראש ועד סוף שעשאו האלהים במנותו עליו שר למעלה המחטיאו והמקטרגו אלא שהוא ברצון נפשו ובהשלמת דעתו עשה מה שעשה וכדלקמן בסמוך איהו גרים לנפשיה וכו' ואע"ג דפירש בפסוק קצת מלות

ע"ד רמז המדות הוא אגב אורחיה אמר ביה מלתא והכניסו בין הדבקים אבל כל הסוגיא שקיל וטרי על הדרך שפירשנו: א"נ רמז תירץ קושית הרמב"ם שהקשה אם הקב"ה הי' יודע שהאדם יחטא מוכרח הוא שיחטא ותירץ דאין האדם יכול להשיג דעתו ית' וזהו מבלי אשר ימצא דעת אלהים מראש ועד סוף ודוק. ובגין דאינון עובדין וכו' דיתכליל עובד' דא בדרגא דא כלא בתיקונא אלא כפום רעותא דבר נש מה כתיב וכו' ה"ג וה"פ להיות שאותם המעשים שהאדם הרע עושה אינם נעשים על הדרך הטוב שיהי' אותו דבר מתוקן ומקושר בדרג' דילי' שהוא הממונה עליו כל מעשה ומעשה מקושר ונאחז בשרו למעלה ויהיה זה נגד זה לסייעו מלמעלה ולהשפיעו כח וחוזק ואינו עושה כך אלא הולך כפום רעותא דבר נש שהולך אחרי שרירות לבו הרע אחר מראה עיניו מה כתיב בתרי' ידעתי כי אין טוב בם באות' המעשים אין בהם טוב כלל כי אם לשמוח וכו' כדמפרש ואזיל. דהא אי ההו' עובדא גרים לי' בישא בגין ההוא דרגא דקא ממנ' עלוי וכו' הכונה הוא לומר כי באותם המעשים אין שום טוב בם כלו' איני רואה בהם טוב תועלת ומצו' לנפש כי אם לברך על הרעה בשמחה כשם שהוא מברך על הטובה בשמחה והכונה הוא לשלול מאות' המעשי' שהאדם עושה בשרירות לבו שאין בהם שום טובה ותועלת לנפש כלל כי אם ברכות צדוק הדין ולזה יותר טוב לעשות טוב בחייך כדי שתברך לעולם על הטובה כי בעשותך הטובות ההוא דרגא עביד לך סיוע להטיב: קוסטר' רשת או פח. וכל דא ל"ג לי': כהם יוקשים בכף כתיב בקרא. כד"א את הכל עשה יפה וגו' ה"ג ול"ג כמה דאתמר והכונה לומר דפירוש' דקרא דכי לא ידע איש את עתו הוא כפירוש' דקרא דהכל עשה יפה בעתו דהיינו אותו השר דהיינו שרו הממונה עליו שהוא עליו לקטרג עליו ואוביל לי' להההוא סטר' ואסטי לי' כמ"ש לעיל שאילו הי' יודע עתו לא הי' עושה הדבר ההוא ולכן הוא נאחז כדגים במצודה רעה שהיא החכה המכוסה באוכל ובראותו אותה יבלענו ונמצא נתפש ונאחז מתוך מעיו ובהם יוקשים בני האדם שנתפשים בשביל שהלכו בשרירות לבם ועוברים עבירות ואינן יודעים את עתם שכבר לכל א' אוביל ליה להההוא סטרא ואסטי ליה כדלעיל והמשיכו אותו לסטרא אחרא כדג הזה הנמשך ויובל אל היבשה מקום המות. דאיהו לא ידע מאן נטיל ההיא מלה וכו' בשביל זה הביא כל הסוגיא דלעיל וקרא דכי לא ידע האדם את עתו שמאחר שלא ידע איש את עתו אל יפתח פומי' לביש דאיהו לא ידע מאן נטיל ההיא מלה וכד לא ידע בר נש אתכשל בה אבל צדיקייא כד פתחי פומייהו כלהו שלם ת"ח מיוסף כד שרא למללא התחיל אלהים יענה את שלום פרעה:

אמר רבי יהודה וכו'. פלג עליה ואמר דלעולם לא נילף מיוסף דשאני יוסף שהי' מדבר לפני המלך וקודשא בריך הוא חס על שלמא דמלכותא אבל בעלמא לא תילף מהכא: עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ות"ח לעולם לא יפתח בר נש פומיה וגו' קע"ה א' עכ"ל:

דף קצו.

ר' חייא אמר פרעה בעי לנסאה וגו' לתת לו קשר שיחלוק עם התנאים הקודמים נאמר שר' חייא בא לתת טעם למה שאמר אלהי"ם יענה את שלום פרעה מפני שידע יוסף שפרעה בעא לנסאה נתפחד בזה שראה אותו מתחזק ברעה מצד כחו העליון השר הממונ' עליו שבא עם יוסף בנסיון כדמפרש ואזיל לכך הטיבו ואמר אלדי"ם שהיא מדת המלכות יענה את שלום פרעה ישפיע על השר כדי שישלימהו ויטיבהו ויבין יוסף חלום פרעה ולא יכשל בו כיון שבא בנסיון. ואפשר שרמז נו באומ' תשמע חלום לפתור אותו ממש החלום תשמע ותוכל לדעתו אפי' שלא יאמרו לך אתה מעצמך תשמעהו ולכך נסהו בבלבול החלו' כדמסי'.
אחרי הודיע אלדי"ם היינו מלת אלדי"ם יענה דקאמר אחרי היית צופה חלומי שהרי אותו שם אלדי"ם שזכרת הודיע אותך את כל זאת דהיינו את כ"ל מקום החלום דהיינו ביסוד זא"ת המלכו' שהחלום הולך אחר הפ"ה שהיא המלכות ולכך ידעת חלום מצד כל וידעת פשריה מצד זא"ת ולא שפרעה ידע המדות ח"ו אלא אמר ידעת חלמא וידעת פשריה והתורה מפרש דהיינו כל זאת כדפי':
ליליא מ' במדרגות הדין ומדרגות החשיבות למטה וגבריאל תחתון.
מראה למראה הדינים שכן גבריאל כח הדין מהגבור'.
ת"ח מה כתיב והנה כבוד אלהי ישראל וגו' קשה דפסוק והנה כבוד אלהי יש' הוא בסוף יחזקאל ובקרא דא לא כתיב מראה כלל והוצרך לומר מה כתיב בתריה וגו' קשה אמאי לא מייתי קראי דמרכבה דריש ספרא כדפי' ר' שמעון בתיקונים ודאית בהון עשר מראות. עוד דהכא לא דריש אלא שית וא"כ קשו קראי אהדדי. לכך נראה שהם שני מיני מראות הא' חזו דיממא והם עשר מראות והיינו ריש ספרא כדפי' ר' שמעון בתיקונים. הב' חזוא דליליא והם שית מראות והיינו אומרו מה כתיב וכמראה וגו' שהם וכמראה א' המראה ב' כמראה אשר ראיתי ג' ומראות ד' ה' כמראה אשר ראיתי וגו' ו' והם מהמלכות וז"ש וכל אילין מראו' אינון שית. עם היות שיש אחרות שהם עשר ואינם כאותם העשר מפני שהם חיזו דחיזו דהיינו מלכות ועוד יש מדרגה למטה מהם שיתראו הם בו דהיינו גבריאל בענין שיש חיזו לחיזו דהיינו מדרגות האצילות נראה במלכות

דהיינו חיזו לאחזאה גווינין דלעילא והיינו עשר מראות וז"ש **ואתחזון** בההוא חיזו כולם יחד עשר ספירות ויש מראות המלכות שישתלשלו מהמלכות בכסא ומהכסא ביצירה וז"ש וחיזו אית לחיזו וחיזו לחיזו דא על דא וכולהו קיימין בדרגין ידיען אב"י ויש בכולם שש מראות דהיינו שש מעלות לכסא ששה היכלות שבהם נראים שש קצוות **ושלטי** היינו שהם מראות לנביאים שהב"ה מראה בהם פעמים לבדם ושליטתם בלילה דהיינו מלכות מצד החשך והדין.

ובהו מתפשטין כל חלמין דעלמא בהשתלשלות המדרגות של החלום.

ואלין אינון מדרגות החלומות כגוונא דלעילא עלייהו בבריאה ובאצילית דהיינו דלעילא עלייהו. וכאשר יתפשט החלום שפי' עד החיצוני כעין נבוכדנצר יתפשט משם ע"י ההתפשטות אל המדרגות ולזה יוכל דניאל ע"י א' מן המדרגות העליונות הכשרות הנקראות חזוא דליליא לידע מה שראה נבוכדנצר למטה כיון שהחלום בא חותם בתוך חותם ולכך דניאל צופה בחותם העליון מה שצפה נבוכדנצר בחותם התחתון:

ובגין כך פקדיה יקשה לו כיון שאין מעלתו כ"כ מה ראה פרעה להעלותו במעלה ההיא לזה אמר שלא מיד פרעה אלא מיד הב"ה על צדקתו כדמסיק ואזיל:

בגין לשלטאה שאם למכנש עבורא הי' משלח נאמנים ומביאים לו אלא העיקר לשלטאה שיקבלוהו כולם לאברך ע"י הכרוז ואגב אורחיה למכנש:

ור' אלעזר אמר לקבלו אינו צריך שאחר שהומלך בעיר המלוכה לא היה צריך יותר אלא דוקא למכנש שלא היה אוסיף אלא דוקא במקום גידולו שלא ירקב והיינו או בכל אתר בגין וגו':

ת"ח כגוונא דא קב"ה אמר לאברהם וגו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול: הנה הענין הזה פשטו ברור אמנם נסתרו הוא כי אין ישראל נכנסים לגלות במצרים אלא להוציא משם אוצר נחמד שהם נצוצות השכינה המפוזרות בכל האומות ונשמות שנתפזרו בדורות כולם ונשקעו בכל שר ושר תחת ממשלת השרים וצריך שיתגלגלו ויתאיו כולם למצרים כדי שיהיו נכללות בישראל וכשבא יוסף למצרים לא היו שם כי אם שתי נשמות שהוליד שהם אפרים ומנשה שתי משפחות קדושות מתתקנות שם אמנם שאר הנשמות מתפזרות תחת יד השרים לכך גלגל הקדוש ברוך הוא רעב בעולם בענין שכל השרים נזונו מתחת יד שרו של מצרים ונשתעבדו לו והביאו כסף וזהב דהיינו זהב מצד הבינה נשמה וזהב גשמי גורם לרוחני וכסף מחסד רוח וע"י שהשרים נתרוקנו מכסף וזהב גשמי למצרים נתרוקנו כסף וזהב רוחני ונתקבצו הנשמות ונצוצות שכינה שבשרים במצרים ונאסף הרכוש הגדול ואח"כ גלה ליעקב במצרים עם עיקר שכינה ועיקר נשמות כדי

שיתוספו עליהם אותם הנשמות ויולידו שם ששים רבוא נשמות טהורות נקיות מכל סיג בסוד הגלגול ואילו נעשה זה ע"י גשמי טמא ח"ו לא הי' סיוע מן הקדש לכך גלגל הב"ה שהי' ע"י יוסף הצדיק נחל מבוע הנשמות וז"ש **ובג"כ** יוסף דאיהו צדיק איהו גרים עותרא וכולא ע"י טהרה למזכי לון לעלמא דאתי בגשמי וברוחני ע"י הקדושה כענין שכסף חסד וזהב בינה נמשכים ע"י יוסף יסוד במלכות לישראל והיינו ראה חיים מהבינה ע"י החסד עם האשה מ' ע"י היסוד כדמסיק ואזיל. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אלא הכי הוא בגין דדרגין כסדרן אתיין וגו'. ענין זה אפשר לומר כי אם תדייק בחלום פרעה תמצאהו יותר מדוייק עם פתרון יוסף ממה שהוא מדוייק עם סיפור דברי פרעה אל יוסף את חלומו ואין צורך להאריך בו: ואפשר לומר כי הנה מלשון פרעה היה נראה כי סדר דרגין עלאין הם ז' פרות טובות בקדושה וז' פרות רעות בטומאה ואח"כ ז' שבלים טובות בקדושה הם ואח"כ ז' רעות בטומאה והודיע לו יוסף כי אין כן סדר הדרגין רק ז' הפרות הטובות וז' שבלים הטובות הם למעלה בקדושה ואחריהם יבאו ז' פרות רעות וז' שבלים רעות בטומאה ואין הסדר ז' פרות טובות וז' רעות ואחרי ז' פרות רעות ז' שבלים הטובות ואח"כ ז' רעות כי הז' פרות וז' שבלים כולם הם ביחד בקדושה וזהו סוד פסוק יוסף ז' פרות הטובות וז' השבלים חלום א' הוא כלו' הם בסדר במקום א' בקדושה ואח"כ השבלים והפרות הרעות הם יחד בטומאה. וז"א בגין דדרגין כסדרן קא אתיין. והנלע"ד לומר ג"כ כי לא לחנם נשנה החלום בפרות ובשבלים ואעפ"י שתירץ יוסף ועל השנות החלום וגו' לא מפני זה נכחיש כי למעלה הם ב' דברים ותחלה הם ז' פרות ואח"כ ז' שבלים. ועיין לעיל דף קצ"ד ע"א ונראין משם דברים הנ"ל. וכן נראה הענין למעיין כי יש הפרש בין פרות שהם בעלי חיים ויש להם מעלה יתירה משבלים שהם צומח ולכן ז' פרות הם סוד ז' נערות הראויות לתת לה כנז' שם דף קצ"ד וזה כי השכינה נק' פרה וז' נערותיה נק' פרות. וכן בערך בחינה אחרת שבה הנק' חטה יש לה ז' נערות הנק' ז' שבלים של חטים ואין להאריך בדרוש הזה:

ר' אלעזר אמר כנש יוסף עיבור בכל אתר וגו' פי' משז"ל כי הארץ מקיימת פירותיה וזהו אוכל שדה העיר נתן בתוכה אמנם אם הי' מכניס כל התבואה באוצר א' היה נרקב ולכן כתיב ויעבור בכל ארץ מצרים ואפילו בשדות ובכל עיירות ארץ מצרים הלך שם לכנוס תבואה ולאוצרה במקומה ששם נתגדלה וכבר ידעת כי ארץ מצרים הוא כל תחום מצרים כנודע וכן זהו פי' ארץ כנען ובזה אתי שפיר מ"ש ויעבור בכל ארץ מצרים עכ"ל: **והרא"ג ז"ל כ' רבי** חייא אמר וכו' מלתא באפי נפשה היא. פרעה בעא לנסא ליה ליוסף ואחלף ליה חלמא וכו' ומ"מ מתוך דברי ר' חייא נראה שהחילופים שהי' פרעה מחליף

היה באופן סדר המדרגות ורמוזים בפסוקים והענין שפרעה רצה לנסותו אם היה בקי בסדר המדות והחליפה לו בספרו לו את חלומו חלום הפרות הטובות והרעות והשבלים הטובות והרעות דהיינו היכלות הקדוש' למעלה שהם הפרות הטובות והיכלות הטומאה למטה שהם הפרות הרעות וכן הסדר בשבלים שאחר היכלות הטומאה היו באים אחריהם ז' מדורין של הקדושה ואחריהן ז' מדורין של הקליפה כנזכר לעיל שהשבלים הם סוד המדורין ויוסף השיבו שטעות הוא בידו שאין סדר המדרגות כך אלא היכלות הקדושה ומדורין שלהם מסבבים אותם והיכלות הטומאה ומדורין שלהם מסבבים אותם וכך הוא הסדר היכלות הקדושה ומדוריהון קדושים לבד והיכלות הטומאה ומדוריהון טמאים לבדם וז"ש ואחלף ליה חלמא וכו' וז"ש ג"כ בסמוך וחמא לי' דטע' א"ל לאו הכי אלא הכי הוא בגין דדרגין כסדרן אתיין וכו'. וז"ש לו שבע פרות הטובות שבע שנים הנה ושבע השבלים הטובות שבע שנים הנה חלום א' הוא כלומר הפרות הטובות והשבלים הטובות הולכים כסדרן שבלין אחר הפרות דהיינו מדורין קדושים אחרי היכלות קדושים ושבע הפרות הרקות והרעות ושבע השבלים הרקות וגו' הם שני רעב כלומר כלם בקליפ' במקום הרעבון שהם היכלות טמאים ומדורין טמאים שלהם עמם וזהו הסדר לא כמו שאתה אמרת והחלפת המדרגות כנז'. ואסתכל בכל מל' ומל' ה"ג:

הה"ד ויאמר פרעה אל יוסף וגו' והענין דקשיא ליה אומרו אחרי הודיע וגו' אין נבון וגו' וכי מה ראה לומר זה אי משום הפתרון מי אמר לו שיהי' כן אולי יכזב והיל"ל אם יהיה כן אין נבון וגו' לז"א הה"ד וכו' כלומר במה שאמרנו יובן זה הפסוק בלי שום קושי והוא אחר שפרעה החליף לו סדר המדריגות והוא היה מכחישו כנז' ואח"כ הוד' לו ואמר אחרי היית וכו' ודאי אין נבון וחכם כמוך כי כמו שצדקו דבריך בחלום יצדקו בפתרון. ובג"כ אמר את כל זאת החלום והפתרון אחר שהיית אחרי וידעת החלום ידעת הפתרון. ואפשר דקרא הוא דקא דייק דקאמר אין נבון וחכם כמוך שמאחר שידעת החלום שאחרי היית הבנת דבר מתוך דבר כדרך הנבון וחכם ובזה ידעת פשרי' ושיעור הכתוב אחרי היית שמאחר שהודיע אלהים אותך את כל זאת הסדר כמו שהיו ולכן אין נבון וחכם כמוך שמתוך החלום הבנת דבר מתוך דבר ופתרת החלום אבל אחרים דלא הוו אחרי ולא ידעו החלום כסדרו לא היו יכולים לפתור שלא היה להם מקום להבין דבר מתוך דבר. ולס"א דגריס אמת את כל זאת ידעת ואיך ידעת פשריה שיעור הכתוב כך הוא אחרי היית כשראיתי החלום ולכך את כל זאת ידעת אבל הפתרון שלא גלו מהיכן ידעתו ומאחר שפתרת אותו ודאי מחמת רוב החכמה והתבונה שבך ולכך אני גוזר ואומר אין נבון וחכם כמוך שהבנת הפתרון מתוך החלום. כלא חלמ' ופשרי' כדניאל וא"כ למה

קצר הכתוב בשבחו של יוסף הי"ל לספר בשבחו כדניאל. דהא יוסף מלת דהא ל"ג. דרגין ידיען גרסי' ול"ג בדרגין. וכלא קאמר ליה ה"ג. ודא גבריאל דאיהו חזווא חיזו מן חיזו ר"ל גבריאל הוא מראה מה שבתוך מרא' אחר דהיינו השכינה הנק' מראה כנז' בויצא דף קמ"ט.

ת"ח מה כתיב הכריח איך גבריאל הוא חיזו מן חיזו שלא הוא בלבד אלא כמה חזוון יש שהם חיזו לחיזו שהם שית דרגין דחיזו שכן כתיב והנה כבוד אלהי ישראל היא השכינה בא מדרך הקדים להתגלות ולהתראות ולא נתראה אלא ע"י שש מראות כדמפ' ואזיל כמראה המראה וכו'. וכמראה המראה אשר ראיתי כמראה אשר ראיתי בבואי לשחת את העיר וכו' כצ"ל: והשתא אתי שפיר האי דקאמר כל אלין מראות אינון שית הא כיצד וכמראה א' המראה ב'. כמראה ג' ומראות הרי ה'. כמראה אשר ראיתי הרי ו' מראות. כל אלין מראות אינון שית דאינון מראות כלומ' דאיקרון מראות וכל א' נק' מראה. וחיזוא דחזוא כלו' אותו חיזו דחזווא שאמרתי לך לעיל דהיינו חזווא גבריאל ואיהו חיזו מן חיזו אחר דהיינו שכינה החיזו הזה שהיא השכינה יש לה למעלה כמה מעלות מגבריאל עוד חיזו אחר לאתחזאה ביה גוונין דלעילא שהוא סוד תלת גוונין דאתגליין שהם חג"ת במקומם שהם מעולם הזכר המתגלים ומתראים במלכות כנזכר ענין זה בארוכ' בפ' וארא דף כ"ג וזהו תלת גוונין דאתחזיין דקאמרן. ואתחזון בההוא חיזו אלו תלת גוונין עילאין אתחזון בההוא חיזו שהוא תלת גוונין שבמלכות. ואית חיזו לחיזו כלומר ומלבד אלו השש מראות אית חיזו לחיזו וחיזו לחיזו שיורדים הדברים מחיזו לחיזו עד בואם לעולם השפל כנזכר בארוכה ענין זה פ' פקודי דף רמ"ח ואיקרון חיזו דלילי' לפי שהחלום הוא בלילה אלו המראות הממונים על החלום נק' על שם הזמן שהם שולטים ולאפוקי מאותם שית דרגין דנבואה שממשלתם ושליטתם ביום ובלילה. ובהו מתפרשן כל חלמין דעלמא שכמו שיש שית דרגין דנבוא' מאתר דנביאי קשוט עד גבריאל שהוא דרג' דחלום כנז' בארוכ' בפ' ויצא כן יש שית דרגין דחלום וז"ש ובהו דהיינו שית מראות אלו האמורים מתפרשן כל חלמין דעלמא ואלין אינון כגוונא דלעילא עלייהו כלומר אלו שית מראות דאינון דחלמא הם כגוונא דשית דרגין דנבואה דלעילא שהם עומדים עלייהו. וי"ס ישנים דגרסי' דא גבריאל דאיהו חיזו מן חיזו וכו' כל אלין אינון שית דרגין דאינון מראות וחיזו דחיזו חיזו אית ליה לאתחזאה ביה וכו' ופירוש גירס' זו כפירוש גירס' זו ודוק: אבל יוסף לאו הכי אלא מגו מילוי וכו' ה"ג וחסר בספרים. מגו מילוי דפרעה המחולפים. אסתכל בדרגין וראה שהי' מחליף. וקאמר לא כך חמית אלא כך חמית כדלעיל: בגין דקב"ה וכו' מאי שייך כלומר מעלה זו לפתרון זה אלא לא היה בשביל הפתרון אלא מדילי'

נטל מדה כנגד מדה. המחשבה דלא חשב וכו' ופליגא עליה במדרש אבכיר דקאמר כיון שבא ליזקק לה בא הקב"ה בדמות אביו ונהקרר' אמתו וכו'. לב שלא הרהר ויקראו לפניו אברך וא"ת מאי האי לגבי האי ואפשר לומר שכשהאדם רואה את המלך. וכורע על ברכיו להשתחוות לו נכנס פחד בלבו. א"נ הלב הוא מלך והוא לא הרהר בו לעבירה יקראו לפניו אברך דין אבא למלכא. א"נ כל ההנהגה מתנהג ע"י מחשבות הלב ולכך המלך אינו מולך אם לא יהיה לבו כפתחו של אולם ושלמ' יוכיח א"כ זה שלא הרהר בלבו והנהיג עצמו שלא ליכשל כמרז"ל לזה ינהיג העולם ויקראו לפניו אברך דין אבא למלכא. ויצא יוסף וגו' מ"ט וכו' מלת כל קא דייק ולמה הוצרך לכך ותירץ. בגין לשלטא' ופירוש בכל ארץ מצרים בכל העיירות והכפרים שידעו שהוא השר והשופט עליהם ועוד בגין למכנש עבורא ולכך ויעבור בכל ארץ מצרים בכל תחומי הארץ. ר' אלעזר וכו' בגין דלא יתרקב נתן טעם לדברי ר' חזקיה ואמר שהטעם שהוצרך לעבור בכל תחומי ארץ מצרים ולא שלח שליח לפי שהיה צריך למכנש עיבור בכל אתר והיו משימים בו מאותו עפר שבאותו מקום ומעמיד התבואה מלירקב כדפי' רש"י ז"ל ולכך לא הובטח בשליח כדי שלא יערבו תבוא' בתבוא' ויתרקב אלא הוא בכבודו ובעצמו ולא היה זז משם עד שהי' אוצר באוצרות התבוא' ועפרה בתוכ' להעמיד'.

ארי"ש כל מה דעבד וכו' לעיל קאי דקאמר ובג"כ פקדי' על כל ארעא דמצרים בגין דקב"ה מדילי' דיוסף קא יהיב לי' פומא וכו' שנר' שבשביל פתרון החלום ועל שלא עבר העביר' עלה במעל' זו והוקש' לו אעיקר' דדינא פירכא ולמה לו להב"ה להחריד כל החרד' הזאת ז' שני שבע וז' שני רעב כדי לגדל את יוסף הרב' פתחי' היו לו יתב' לגדלו ולרוממו על כל ארץ מצרים. ותירץ כל מה דעבד קב"ה כלא איהו לגלגלא גלגולין וכו'. לקיימא קיומא גזירת בין הבתרים כדמפרש ואזיל. ולבתר אייתי לי' לבר נש בעלמא ואשכח מזונא כגוונא דא קב"ה אמר וכו' ה"ג ול"ג ת"ח. אקדי' אסוות' גרסי' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קצו:

עם האשה אשר אהבת דא כ"י בגין דבה כתיב אהבה ולפי זה אשר אהבת ירצה שמשכת עליה משך אהבת חסד במעשיך וירצ' לפי זה ראה חיים שהם חיי הבינה במלכות ע"י קשרה בחסד כדפי':

כל ימי חיי הבלך המלכות נקראת הבל וז"ש **בגין** דהא אתקשרת בחיים עם היות שהיא עלמא דמותא כנודע עתה כבר נקשרה בבינה כדפי' ונתקן המיתה שבה והנה באומרו ימי חיי הבלך שלל שלא נחשוב חיי העולם הזה הכלה לחיים וז"ש דהא עלמא דא לא שריין בי' חיים. או אפשר שעל המלכות ממש קאמר דאיהי עולם החיים אימתי בסוד הייחוד

דהא עלמא דא מלכות בהיותה נפרדת למטה בסוד גלותה כדמסיק בגין דאינון חיים מתעכבין למטה מהת"ת ואינם מגיעים למלכות וז"ש ולא מטון הכא אינון נהורין דההוא שמשא בעת הפרוד לזה הזהיר על הייחוד וז"ש ואסתלקו מעלמא מיומא דאתחרב בי מקדשא שאין יחוד והיינו חשך השמש לא השמש עצמו אלא בצאתו אח' שיצאו מאורי אורו יחשכו שם למטה ממנו וז"ש **מאי** חשך השמש דסליק נהוריה ומנעו למטה ממנו שלא יגיע אל היסוד וז"ש **כד"א** הצדיק אבד שהוא ג"כ אבד אורו הבא לו מן השמש.
ובעי סיהרא למיעל בשמשא דהיינו המלכות העול' בשש קצוות ואח"כ למיעל שמשא בסיהרא דהיינו שכל שש קצוות יאירו בה ותתייחד עם הת"ת:
כי היא חלקך בחיים ובעמלך כל המצות והתורה בדא סלקי ונחתי זה כל האדם והעסק כנודע:
דא נשמתיה ומעשה הנשמ' הם צדקה וכשרון ודאי:
דא היא אשה מ' וכל מה שיוכל האדם לעשות בזווגם יעשה ודאי כדפי' ולכולהו פירושי מאי דקאמר כל אשר תמצא ידך ירצ' כל זמן שמסור בידך דהיינו כל זמן שהוא בעלמא דין.
מ"ט בגין וגומר היינו לישנא דקרא כי אין מעשה וגומר:
ואית עובדין וגומר ירצ' יש עוד יתרון בעול' הזה שאין לבד העולם הזה למעשה ועולם הבא לאכול שיש מעשים בעולם הזה לאכול בו ולא יחסרו מן העה"ב דבר וז"ש **וכלא** אשתאר בשלימות מפני שהקרן קיימת וגומר והיינו כנגד המלכות שיש לה ג"כ חלק אחיזה בעולם הבא. והיינו אומרו **ת"ח** יוסף זכה וגומר איהו לקיט כולא סוד ה' חסדים מצד החסד ומצד השמאל אמר כל עותרא ביה קיימא.
קב"ה בינה עבד ליה לצדיק שליטא וגומר שכל הספירות משפיעות בו והוא כלי לזון כל התחתונים: והנה הבינה אית ליה רתיכא עילאה חגת"ם והבינה כסא על המרכבה וחכמה אדם על הכסא. וכן המ' נקראת כסא על החיו' ונק' מרכב' המשנ' ויסוד שולט על מרכב' המשנ' אשר לו לקב"ה:
אברך קשירו היינו סוד יאהדונה"י ובהם סוד הברכה והקשר ובהם סוד הנהגת כל הנמצאות מהרמ"ק ז"ל:
והרח"ו נר"ו כתב. מאי חשך השמש וגומר פי' כי הוא אמר כי צריך לחבר המלכות הנק' חלקך עם החיים הבאים מן השמש ולזמנין לא מאטו תמן נהורין דשמשא משמע כי השמש עצמו לעולם לא יחסר אורו ואדרב' הוא הביא פסוק א' הסותר את דבריו והוא חשך השמש בצאתו משמע כי הוא עצמו חשך ולזה ביאר ע"ד מה שביארנו הצדיק אבד

דדייקינן מיניה מדלא קאמר אלא אבד ולא קאמר נאבד משמע אבד למטרוניתא דיליה אבל נהורא דידיה לעצמו לא נאבד וכן זהו חשך השמש כי חשך לאחרים אבל הוא בעצמו ודאי דנהיר דאי לאו הכי הל"ל נחשך כנודע ולפי שאין רע יורד מלמעלה לז"א כי אין הכוונה כי החשיך למלכות ושלח בה חשך דאם הוא אור מתנוצץ היאך יחשיך אמנם מניעת האורה יקרא חשך וזה אמר דסליק נהוריה ולא נהיר:

ות"ח כתיב וירכב אותו וגו' פי' כי הנה ב' כסאות הם כסא דיעקב וכסא דוד הם ת"ת ומ'. והם חסד וגבורה ונצח והוד הם ד' חיות של כסא יעקב והיא מרכב' עליונה. ויש מרכב' תתאה ונק' מרכבת המשנה והיא המלכות בהיכלותיה כנודע' ואמר כי להיות שע"י הצדיק אתזן עלמא ואפי' המלכות אתזנת בגיניה כנודע וא"כ מי שהוא צדיק רוכב על מ' הנק' מרכבת המשנה. וז"א קב"ה. עביד ליה לצדיק שליטא בגין דמיניה אתזן עלמא. ואמר דקב"ה אית ליה רתיכ' עלאה ורתיכא תתאה. והאי רתיכא תתאה איהי מרכב' המשנ' וז"א ואיהי מרכבת המשנה. ואמר כי להיות שיוסף זכה במדרג' צדיק לכן וירכב אותו במרכבת המשנה וז"א ויוסף הצדיק אקרי כלומר כי הלא יוסף הצדיק כנודע וא"כ ליה אתחזי למהוי רכיב על מרכבת המשנה וגו' כי כמו שיסוד הנק' צדיק רוכב על המלכות כן האיש הנק' צדיק על שמו.

ת"ח ויקראו לפניו אברך וגומר פי' כי כבר ידעת כי סוד כריעת האדם בתפלתו היא בסוד היסוד כי זהו סוד כל הכורע כורע בברוך כי ממשיך את היסוד עד המלכות להקימה מנפילתה ולכן כיון שהוא היה במדת היסוד לכן היו כורעים אליו וזהו ויקראו לפניו אברך דוגמת היסוד אשר כל הכריעות הם אליו וז"א **וכולא** כרעין לגבי אתר דא. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ת"ח בג"כ יוסף וכו' חזר והוקש' לו ולמה הי' ע"י יוסף וכי המבלי יוסף לא הי' יכול הב"ה לגלגל גלגולי לקיים מראת בין הבתרים לז"א נעשה ע"י יוסף בגין דאיהו צדיק ששמר אות ברית קדש והוא מקושר ביסוד הנקר' גבאי צדקה כדלקמן ר"ח והוא כדמיון העשיר הנותן לעני ולכך גלגלו העושר ע"י עשיר וכן לקמן בסמוך מה כתיב וילקט יוסף את כל הכסף והכי אתחזי דהא ההוא נהר דנגיד וכו' וכלא למזכי לון לעלמא דאתי חזר והוקש' לו ואעיקר' דכלא פירכא ולמה נגזר מעיקר' הגלות ותירץ בגין למזכי לון לעלמ' דאתי והענין כי נשמות ישראל שנכנסו בגלות מצרים היו נשמות מגולגלות מדורות ראשונים מדור המבול והפלגה נשתעבדו בחומר ובלבנים ואותם שנדונו במי המבול ולא ניצול רק נח בתיבה הם אותם הילדים שהושלכו ליאור ולא ניצול רק משה בתוך התיב' ואנשי סדום הנאמר בהם הוציאם אלינו ונדעה אותם והוכו בסנוירים הם אשר מתו בתוך שלשת ימי האפילה נמצאו כל אותם הגלגולים לברר וללבן נשמו'

הפושעי' ולצרפם לשיזכו לחיי העולם הבא וזה שרמז כאן באומרו וכלא למזכי לון לעלמא דאתי.

פתח ואמר ראה חיים וגומר. ואוקמוה בפ' קרח דף קע"ז. אלין חיין דעלמא דאתי הכונה ת"ת הנקרא חיים המקושר בבינה ומאותה בחינ' צריך האדם להשפיע אל המלכות ופי' הפסוק ראה אתה בן אדם והסתכל והשתדל להמשיך הת"ת הנקרא חיים ליחדו עם אשה אשר אהבת שהיא המלכות: דזכא' הוא בר נש דזכי בהו באותם חיים דהיינו להתקשר בת"ת כמ"ש בפ' משפטים זכה יתיר וכו'. בגין דבה כתי' אהבה כלומר תדע שבכנ"י הכתוב מדבר ולא באשתו ממש בגין דבה וכו' כלומר באשה הזאת כ"י מצינו כתוב בה אהבה מה שלא מצינו באשתו ממש דכתיב אהבת עולם אהבתיך עולם היינו מלכות כנודע וכתי' גבה אהבה ור"ל באותה אהבה שאני אוהב לעול' מלכות כן אהבתיך ונמצא דבר הלמד מענינו. ואימתי אוהב אותה בשעתא דסטרא דימינא אחיד בה שמשם נמשך לה האהבה. וא"ת ומי יאמר שכן אוהב את ישראל וי"ל שכן אמ' ע"כ משכתיך חסד שמהפועל שפעלתי עמך תבחן האהבה שאהבתיך. בגין דאיהי אתקשרת בחיים כלומר למה אני אומר לך שתרא' חיים עם אשה אשר אהבת לפי שכל ימי חייה הבל ולכך כשקושרין אותה באותם החיים העליונים היא מתקשרת עמהם והיא מחזרת להתקשר עמהם. ואיהי עולם דחיין שריין בי' פי' מלכות שהיא עולם שכשקושרין אותה עם אותם החיים אותם החיים שריין בה דהא עלמא דא לא שריין בי' חיי' מחמת עצמה בלתי מסעדים ועוזרים אלא ע"י הצדיקים שממשיכי' אותם החיים אליה ואז שריין בה וזולת זה לא שריין בה חיים כלו' כדי להשפיע לעולמו' ולכן נקר' בכל הזוהר אילנא דמותא אבל כשהיא מקושרת עם הת"ת כל חיין דעלמא שריין בה להשפיע לכל העולמות וז"ש כל ימי חיי הבלך בגין דאיהי אתקשרת בחיים וכו' והשתא הבלך כמו ערכך הכף מיותרת והוי כאלו אמר כל ימי חיי הבל ור"ל כל ימי חיי האשה הזאת הם הבל. א"נ הבלך היא השכינה הנק' הבל בכל הזוהר ואעג"ב דקראה אשה השתא קראה הבלך ותרתי משמע הבלך היינו השכינה וג"כ להורות על העדר ימי חייה בזמן החרבן שאתה היית הגורם שיהיו חייה הבל ולכך אנכי מצוך לאמ' ראה חיים עם אשה דהיינו החיי' העליוני' מאחר שאתה גרמת כנזכר. א"נ דעלמא דא היינו חיי העה"ז ממש שהם כלם הבל ולכן תביא מאותם החיים העליונים. בגין דאינון תחת השמש ולא מטאן הכא אינון נהורין וכל עוד שאין נצוצי וזהרי השמש הזה אינן מגיעים אליה נקראו ימי חייה ימי חיי הבל שכן אין אור ללבנה אלא מה שמקבלת מהשמש וזש"ה אשר נתן לך תחת השמש וזה דווקא בזמן החרבן כדמסיק כי בעוד שב"ה היה קיים היו ימי חייה חיים נצחיים וקיימים ולא

היה צריך סעד ממך. חשך השמש נחשך לא כתי' אלא חשך לאחרים דהיינו לאשה הזאת הנז' וז"ש דסליק נהוריה ובזה לא נהיר למי שהי' ראוי להאיר. כד"א הצדיק אבד כלומר ודכוותי' נאבד לא כתי' אלא אבד למטרוניתא ור"ל אבד אותה שהלכה בגלות ואינו מאיר לה כמו שהי' רגיל. כי הוא חלקך בחיים וכו' כלומר זה חלקך בכל עמלך בעה"ז שלעול' תחבר השכינה עם החיים ת"ת וז"ש דא הוא שמשא בסיהרא ועיין בפ' קרח דף קע"ז. למיעל בהו כלומר על ידם. א"נ שבעלות האדם עד הבינה כמ"ש זכה יתיר יהבין לי' מסטרא דאבא ואימא אז נעשין הת"ת והמ' כמין מעלות ומעבר לעלות בהם וז"ש למיעל בהו לעלמא דאתי. בגין דיתתקף בה בההוא עלמא ה"ג. ולומר מכאן ולהלא' אעביד עובדין טבי' דודאי אין מעשה וכו' ה"ג. ולג"ס דגרסי השתא ר"ל השתא דאתינ' להאי שאני רואה שאין שום דבר מועיל כי אם המעשים הטובים מכאן והלא' אעביד וכו' לא יזכי לבתר בההוא עלמא ואוקמוה מאן דלא אתקין גיורין בהאי עלמא ה"ג. דיכול מנייהו הכא שהם הפירו'. וכל' אשתא' והקרן קיימת לעה"ב: לאתזנ' בלא וא"ו גרסי'. וחטאתי לאלהים מלכות דהיינו אשה: ויתן אותם אלהים ברקיע השמים דהיינו השמש והירח והככבים האמורים לעיל בקרא נתנם שישפיעו השפעתם ברקיע השמים דהיינו יסוד להאיר על הארץ מלכות ברקיע השמים ובג"כ יוסף לקיט כלא וכל עותר' בי' קיימא וכלא איהו כדקא יאות ה"ג וחסר בספרים: וקב"ה אית לי' וכו' פי' הבינה. רתיכ' עילאה חגת"ם. רתיכא תתאה היא מלכות בפני עצמה מרכבה לבדה לג' אבות כנזכר בפ' וירא דף צ"ט וז"ש איהי מרכבת המשנה. ויוסף הצדיק איקרי נתן טעם למה לו נאה לרכוב על מרכבת המשנה הזאת לפי שנק' יוסף הצדיק שהוא קשור ואחוז ביסוד עולם על ששמר אות ברית קדש ולכך לי' אתחזי למהוי רכיב וכו'. אשר לו לקב"ה בינה. וכלא איהו ברזא עילאה כלו' כלא דלתתא איהו ברזא עילאה למהוי כגוונא דלעילא צדיק יסוד עולם רוכב במרכבת המשנה למעלה יוסף הצדיק רוכב במרכבת המשנה למטה.

ויקראו לפניו אברך. קשירו דאתקשר פירש אברך מלשון משנה המבריך את הגפן שהיא מלשון קשירה מין במינו וכן היסוד קושר ומבריך הת"ת עם המלכות. וכלא כרעין הו' פי' שני במלת אברך ופירושו כלא כרעין לקבל אתר דא דהיינו היסוד כדי לקבל ממנו כנזכר בפ' ויגש דף ר"ח. וכלהו אודן לגבי' הוא פירוש ג' במלת אברך מלשון ברכה והודא' וכן מלת ברוך הוא ביסוד כנזכר בתיקונים דף קכ"ב וזהו ונתון אותו לשבח עלכל עלמא. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קצז.

ת"ח מלכותא קדישא לא קביל מלכותא וגומר כלומר אינה משתלמת לשלוט בכל הנמצאות בהשפעתה ולכך ירד יוסף ונכלל בכל האצילות דהיינו וילקט וגומר ואחר שנשתלם רדפה שכינה אחריו כדי להמצא עם האבות כדפי'.

שקיל לכל אורייתא ככל האצילות כדפי'.

מהאי גיסא ומהאי גיסא מטולא גומר הענין ששלום האומות הוא ע"י היות השר העליון אשר להם עולה ושואב שפע מהקדש ואין לך משא למעלה כי אם כניסת השרים או החיצונים פנימה אל הקדש והם נכנסים לשתי עניינים הא' לקבל דין לעשות דין על יש' או לקבל שפע להם למזונם ובכל איזה דרך מאלו הדרכים שיכנסו מטולא איהו כיון שסוף סוף הם נכנסים וכאשר יהי' הדין על האומות הוא פריקת המשא ואם הוא דין על ישראל הוא סבל המשא הקשה הזאת דהיינו כניסת החיצונים וכבר אפשר לתקן לדרך זו אם יבא על שלום האומות סבל המשא ואם יבא על טוב ישראל יהי'. לפריקה:

אלא לאחזאה וגומר הענין שהבינה נוטה שמים ת"ת המתפשט להגיע למלכות ויוסד הארץ הקושר המלכות עם היסוד ועד כאן הוראה על הבינה העושה אלו העניינים ויוצר רוח אדם היינו המלכות שהיא אוצר לכל הנשמות לתתם באדם ורצה להראותם על הבינה והמלכות בנבואה זאת. ודרגא ידיעא היא המלכות.

אלא רזא איהו בתרין סטרין כדמפרש בקרבו בשני פירושים או בקרבו המלכות או בקרבו האדם והם שני סודות כדמפרש ואזיל:

מההוא נהר דנגיד ונפיק אפשר שהוא היסוד המשפיע זרע הנשמות במלכות ואפשר שהוא הבינה והכל עולה לענין א' שנעקרות מהבינה ונמשכות בסוד שפע מהיסוד למלכות והיינו נפקי ופרחי וגומר. והנה בצאתם מהזכר יהיו דקות אין בהם צורה המתגלמת כמציאותה בנקבה ולפי זה המלכות היא יוצר רוח אדם בקרבו וצורתו היינו דיוקן הנשמה שהיא מתגלמת להתעבות מהאצילות אל הבריאה ויצירה לתת אותה באדם למטה והרי סוד א'. הסודהב' בקרבו ממש וגומר כדמפרש ואזיל שהנשמה מתלבשת ברוח ורוח בנפש ונפש בצלם ואותו הצלם מצוייר שיעור המגביל לפעולות הנשמה והרוח והנפש והוא שיעור האדם אחר עומדו על תכונת גופו ודעתו שלימה אמנם בעוד הולד נוצר הצלם מתצמצם ונכנס בטיפה ההיא עד התמתחה והתציירה ואחר התציירה עד צאתה לעולם ואחרי צאתה לעולם עד גדול שעור קומתו השלימה עד כ' שנה וכן עד עומדו על שלמות דעתו במדות הנפשיות והיינו יוצר רוח אדם בקרבו של אדם והנה לפי זה אין יוצר חוזר אל הרוח שהרי הרוח נוצר אלא חוזר אל הגוף המתצייר

שהרי הרוח נשלם מלמעלה ומתצמצם בתוכו וזהו או' **ואי תימא** יוצר מהו וגומר ופירש שאמר יוצר בערך שהרוח מתצמצם בתוך הטיפה ואחר שהוא מתצמצם שם אין כחו מספיק להתפשט ולצייר הגוף ולהוציא אבריו מן הכח ההוא אל הפועל אלא בעזר האל ית' שופע עליו ועל עזר זה הנשפע נא' יוצר כדפי' וז"ש בגין דההוא וגומר:

ת"ח כד ההוא רוחא וגומר כגוונא דאיהו בר נש וגומר הענין שמתפשט הגוף במציאיות רבות עד היותו בן אדם שלם בכל קומתו כן בכל אותם המציאיות יעברו על הרוח המתלבש בתוכו שתחלה יתלבש בטיפת הזרע ומהזרע יתחיל להשתנות ממציאות אל מציאות וכדי לצאת מכח זה לפועל אותה הנשמה דהיינו הצלם באמת ישתלשל כח אלהי שופע שם דרך נשמה ורוח ונפש לצלם עד שיעמוד על שיעור קומתו ובזה יתדבק בשכינה דרך המעלות הנזכרות מעת מציאותו עד סופו והיינו תוספת רוח אלדי השופע ביעקב שנסתלק ממנו ונחשב כמת במה שאין בו תוספת רוח המוסיף תמיד בו והנה הדבקות הזה אשר לאדם עם בוראו בשיעור מציאותו בעת תחלת עבורו מעט וכאשר יגדל יוסיף וכאשר הגיע לשלימות הגדול הוסיף עד היות הדבקות הגדול ליעקב או לשאר האבות ולזה הוא יוצר רוח האדם בקרבו תמיד עד צאתו מן העולם ועל סוד זה הוא ותחי רוח יעקב והיינו אומ' אסתלק מיניה שכינתא וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ואי תימא ויוצר רוח אדם מהו וגומר תחלה פי' דמיירי כשהרוח קיימא בקרבו של המלכות ושם אצטיירת כגוונא דאתתא דאתעברת וגומר ובזה אתי שפיר לשון ויוצר לפי' שני דבקרבו קאי אאדם כי כל זמן שגדל הגוף גם הרוח מתפשט בתוכו ומתגדל א"כ היכי שייך מלת ויוצר דאין כאן יצירה חדשה אלא גילוי והתפשטות לבד ותירץ כי גם זה ההתפשטות צריך יצירה ממשי בגין דאצטריך ההוא רוח' חילא דלעילא לאתקנא וביאור הענין הוא כי תחלה נמשך לאדם רוח מבחי' המלכות ואח"כ נתוסף בו רוח מבחי' היסוד וכן עז"ה עד שמקבל רוח ומכל הי"ם דעשיה יצירה בריאה אצילות א"כ יציר' ממש אתקרי דבריאה חדשה הוי וזהו פי' תוספת רוחא דהוה ליה ליעקב קודם דאתאבד יוסף שהיה רוחו גם מצד אצילות ובעת דאתאביד נסתלקה ממנו אותו התוספת גדולה כי שם מקומו באצילות כנודע כד אתגליא בבריא' הנק' אספקלריא דלא נהרא וכמו שכתבנו בפ' וישב קס"ג א' יוסף הוא עלמא דדכור' וגומר הוא יסוד דאצילות וי"ב שבטין הם בבריאה אשר שם שהיא ו"ו כפולה והם י"ב שבטין י"ב בקר דבריאה וכולם דזעיר דבריאה הנק' עלמא נוקבא חיילי דמלכות דאצילות. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ובגין דא כלא כלומר ובג"ד כל מה שנעשה למטה דוגמתו הוא למעלה ת"ח וכו'. ת"ח מלכות' קדיש' לא קביל מלכותא שלימתא הכריח כי כל הדברים הם תלויים

למטה ודוגמתם למעלה שכן מדת המלכות לא קנתה שם מלכות שלימה עד דאתחברת באבות ממש שהם אברהם יצחק ויעקב לפי שהם המליכוה בכל העולמות וכמו שהוא בעולם התחתון דוגמתו למעלה במדות עליונות וז"ש. בגין דקב"ה בינה עבד לה למלכות עילאה לאתנהרא מרזא דאבהן דהיינו חג"ת ולכך אצטריכת לאתחבר' באבות תחתונים לאתנהר' מהאבות העליונים. וכד יוסף הצדיק וכו' כלומר וכמו כן אצטריכת לאתחברא ביוסף כמו שהוצרכ' לאתחברא באבהן והטעם דהא שכינתא לא אזלא אלא בתרא דצדיק כי הוא המייחד' והמחבר' עמהם ולכך כדי שתמשך למצרים אתמשך יוסף קודם כדי שתמשך היא אחריו וכלהו שבטין בהדה לעוזרם ולסומכם בגלות ובמאי זכה יוסף לכולי האי דשכינתא אתמשכ' אבתרי' בגין דנטר לי' לברית וכו'. אורייתא קדיש' כולה גרסי' בה"א.

וירא יעקב כי יש שבר וכו'. על ישראל כתיב בקרא. וכד אתגזר. נ"א אתגבר דינא עלייהו כלומר עלייהו דאומות העולם הוא למעבר מיני' ההוא מטולא דאיהו סביל על עונותיהם של ישראל שבשביל עונותיהם משפיע לאומות העולם מה שהי' ראוי להשפיע עליהם והוא מטולא על הקב"ה שלוותן של א"ה. למעבר מיני' ההוא מטולא על הקב"ה וכן האי משא דהכא הוא על רעתן של אומות העולם עכו"ם כדמסקי קראי התם הנה אנכי שם את ירושלים סף רעל לכל העמים סביב וכו' ועל בית יהודה אפקח את עיני וגומר וכל הפסוקים הם על רעתן של א"ה הרי גזרת דינא עלייהו דאומות העולם ושיעור הכתוב משא כבד שהב"ה הי' נושא להשפיע שלוה ושלום לא"ה על ישראל כלומר על עונותיהם של ישראל שהם היו גורמים להם שישבו בשלום עתה רצוני להעבירם ולהשליכ' מעלי ולשפוך עליהם זעמי ותהי' ירושלם סף רעל וכו' והכה כל סוס בתמהון וכו' וז"ש למעבר מיני' ההו' מטולא וכו' וההקש על זה משא מצרים משא צור וכיוצא בהם פירושם המשא שהי' סובל הב"ה בישובם בשלוותן השליכו מעליו ואמר משא כביכו"ל מטולא וכו' כגון משא דומה אלי קורא משעיר משא גי חזיון וגו' כביכול למשא הוא עליו גלות דומה וכו'. ובג"כ משא מהאי גיסא ומהאי גיסא מטולא כלומר בין כשנא' על האומות בין כשנא' על ישראל כלם משמע' מלשון משא כבד אלא האי כדאיתי' והאי כדאיתי' כנז'. כיון דאמר נוטה שמים וגו' קרא קא מפרש ואזיל. אמאי איצטריך וכו' תרתי קא פריך אמאי איצטריך ויוצר רוח אדם בקרבו שהו' פרטי מאחר שהתחיל בדרך כלל ותו וכי לא הוינ' ידעי דאיהו יוצר רוח אדם וכו' כלומר אפילו דהוה שתיק קרא מנוטה שמים וכו' והוה אמר הכי משא דבר ה' על ישראל נאם ה' יוצר רוח אדם בקרבו ג"כ קשה דמאי אתא לאשמועינן כ"ש השתא תרוייהו נוטה שמים וגו' וגם ויוצר רוח אדם וגו'. ובס"י גרסי'

הכי נאם ה' נוטה שמים ויוסד ארץ ויוצר רוח אדם בקרבו וכי לא הוינ' ידעי וכו' ופשוט הוא דלא קשי' לי' אלא חדא מנייהו דהיינו מאי אתא לאשמועינן כנז' אלא לאחזא' דרגא ידיע כלומר להבין להורות באיזו מדה מן המדות הוא ה' זה דקאמר שבכל המדות יש השם הזה וה"ק נאם ה' נוטה שמים ויוסד ארץ ומי הוא זה שם יהו"ד שעשה כל אלה ואמר הוא אותו שיוצר רוח אדם בקרבו דהיינו מלכות שכן כל נשמתין ורוחין דהאי עלמא בההו' דרגא קיימין ולא בדרגא אחרינ' והשתא טובא אתא לאשמועינן. רש"א וכו' הרשב"י ע"ה הרחיב ביאור הפסוק יותר מת"ק ועוד הוסיף פי' אחר ולכך התחיל הענין מעיקרו ולא כבא אחרי ר' חייא: יאות מה שפירשנו דלא הוה קשיא אמאי פרט אחר שכלל דלאו פרט הוא אלא כלל כי כן יצירת רוח אדם בקרב השכינה הוא להביא' לארץ לגוף האדם והוא מנטיית ומיסודת הארץ כי הרוח מן השמים והגוף מן הארץ ע"ד שאז"ל יקרא אל השמים מעל זו הנשמה ואל הארץ לדין עמו זה הגוף א"כ נמצא דלאו דרך פרט הוא אלא ענף אחד מהכלל וג"כ הקושי' הב' לא הוה קשה מידי דאתא קרא לאשמועינן אי זו מהמדות היא שאמר המשא הזה והיא אותה שיוצר רוח האדם שהיא המלכות כנזכר. אבל בקרבו מהו. בתרין סטרין כלומר בשתי פנים הפן הא' דהא מההוא נהר וכו' דמפרש לי' ואזיל והפן הב' הוא ד"א ויוצר רוח אדם בקרבו בקרבו ממש כדמפרש לי' בסמוך. מההוא נהר יסוד. דנגיד היינו סוד המשכת תמצית כל המדות ביסוד ואח"כ נפיק ממנו אל המלכות. ופרחי ע"ש ירידת הנשמות כחץ יעוף. ואתכנישו באתר חד הוא סוד נקודת ציון מקום האסיפ' וקבוץ הנשמות. וההוא דרגא יוצר רוח אדם בקרבו כלומר בקרבו דההוא דרגא. עד דאתצייר כלא הכי גרסינן. בקרבו קיימא עד דאתברי בר נש בעלמא פירוש שאין הנשמה יורדת תכף למטה אחר ירידתה מן היסוד אלא מתעכבת בתוכ' בקרב' עד דיתברי בר נש בעלמא. מ"ט ל"ג ליה. ואי תימא יוצר רוח אדם מהו נ"א ואי תימא יוצר מהו: ה"פ אי הכי כמא דאמרת דפירוש יוצר הוא שכמו שמתפשט הגוף כך מתפשט בו הרוח מאי יוצר שמור' הווה והלא כבר יצרו מתחל' יצירתו וכבר נשלם כשהכניסו בתוך גופו של אדם ולהיל"ל אלא ומותח או מפשט רוח אדם בקרבו מאי יוצר. בגין דההוא רוחא אצטריך חילא דלעילא וכו' כי להיות שבהתפשטו בתוך הגוף אינו מתפשט בו אלא מתוך סייעתא דלעילא א"כ שפיר קאמר ויוצר שבכל יום ויום יוצר הוא רוח האדם בקרבו באותו סיוע דקא מסייע ליה וזהו נמי דמסיק במלתי' ויהיב ליה סיועא בבר נש.

ת"ח כד ההוא רוחא וכו' אתא לפרושי דלאו כל אפייא שוים בסיוע הזה אלא כפי התיקון שמתתקן האדם למטה מוסיפין לו רוח יתירה ומנדע לאתתקנא עד הלום. א"נ אתא

לתרוצי יוצר שהוא לשון הווה באופן אחר שמאחר שכפי מעשיו של אדם כך מסייעין אותו נמצא שיציר' חדשה יוצר הב"ה שבכל יום שזה מתקן מעשיו כך מוסיפין לו סיוע א"כ שפיר קאמר יוצר בלשון הווה. כד ההוא רוחא איצטרך סיוע לפי שהסיוע האמיתי הוא אחר שגדל כמו אחר י"ג שנה שאז בידו להטות עצמו לדרך הטוב' או להפך ואז מסייעין אותו כפי הטייתו אבל הסיוע שמסייעין אותו קודם אינו קרוי סיוע כ"כ וזהו שדקדק באומר' כד ההוא רוחא איצטריך סיועא כגונא דההוא בר נש כלומר בזמן שכבר הוא נקרא אדם ונכר לכל אי זה דרך הוא בוחר לעצמו. ע"כ מצאתי וחסר מן ההעתק עד דף ר"א ע"ב עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קצז:

דחמא לכל דיירי ארעא והיא ראיה גשמית וזה דוחק ונ"ל דיירי ארעא הכחות התחתונים שכולם שואבים שפע ממצרים והיא רוחנית אמנם לא רוח שכינה המודיע:

ת"ח דוד מלכא וגו' ירצה דוד מלכות נקשרת באבות וכן האבו' עם דוד ולכך יעקב שהוא מצד הת"ת ראה כי יש שבר במצרים שהשכינה נשברת ונפלה ממצבה וירדה למצרים בהפך מאומ' אבן מאסו הבונים:

מטול משא.

קטפיר' שעוה:

חמארא חמור. ואית דגרסי קפטירא דחמרא ויהי' קפטירא לשון קשר מעוטף דיין הכוונה נאד מגולל במה שיהי' מלא יין:

אורחין דאורייתא היינו הנהגתו בה על פי עצתה והם דרכי נועם שהשכינה היא מתנעמת מהבינה וזוכה אל השכינה מהבינה מפני הנהגתו בתורה והיינו נעימו דשכינתא ומפני שהשכינה מקבלת הפגם והחסרון מלמטה לכך אמ' נועם דהיינו קיומה דלא תעדי שאין חסרון לשכינה מצד הבינה לכך היא קיימת תמיד ואלו הם דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום דהיינו נתיבות עסק התורה יתעלו למעלה מהשכינה דהיינו שלום מצד הת"ת שהוא אוחז בכל מצד השכינה אינו אוחז אלא בתחתונים אמנם האוחז בשלום אוחז בעליונים ואוחז בתחתונים ומשלימן וכן הוא ו' בין שתי ההין דהיינו בין עלמא דין מ' ועלמא דאתי בינה.

איסירא בקיסרא איסר בקשר דהיינו דינר טמון וקשור:

בתרין גוונין דרכים ונועם נתיבות ושלום.

ובתרין סטרין שהקפיד באומרו נועם לגבי דרכים ושלום לגבי נתיבות מורה שהם ענייני' מתייחסי' ולא יתחלפו א"כ **מאן** דרכים ומאן נתיבות ומאן נועם וגומר שיתייחסו אלו עם אלו ולא יתחלפו:

הנותן בים דרך יר' המ' ים והתורה עושה בה דרך והדרך נגלה ומסור לכל והיינו המלכות שהיא מקום אחיזת הכל ולכך הדרך להמשיך שפע לכל והיינו דרכיה שהם ג' בחינות דרכים מחג"ת משפיעי' במלכות שנקראת ים הגדול מפני שהיא מתגדלת והם פותחים בה ג' הנהגות אלו וז"א דאינון פתיחן מאבהן וגומר והם דרכי נועם שהאבות יקבלו מן הבינה והיינו נועם שהוא שפע הנשפע מן הבינה למטה וז"ש דהוא נעימו דנפיק מן הבינה הנקראת עלמא דאתי שנמשכת לאבות למטה ואמנם היותו נקרא נועם הוא מצד היותו שפע בחינת האבות וז"ש **וההיא** טיבו ונהורא דעלמא דאתי דינקין אביהן אקרי נועם מצד היותו ע"י האבות **ד"א** שאין נועם מצד האבות אלא מצד עצמה וז"ש עלמא דאתי איקרי נועם אמנם מעצמו יתייחס לאבות והיינו אומרו **וכד** אתער עלמא דאתי יתעורר מצד ג' אבות דהיינו ג' בחינות כל טיבו מן החסד וכל חידו מן הגבורה וכל נהורין מן הת"ת בעל ו' קצוות וכל חירו דעלמא מצד הבינה עצמה:

ובגיגי כך מבחי' אלו איקרי נועם הבינה בעצמה והכריח לפי' זה שהנועם בבינ' בעלת החירות **וע"ד** תנינן וגומר.

הירו דכלא מכל ג' בחינות כדפי' ולכך ע"י הגבורה יהי' חרות אפי' מן בחינות החצונים.

שבילין נעלמים מלמעלה מהבינה והנתיבות מהחכמ' נמשכים ע"י היסוד שלום למלכות למתק דיניה דהיינו שהוא שלמא דבית' משלים קטטות הבית דהיינו ימא כד איהו בתוקפיה מהדין כאומרו ובמים עזים נתיבה להשלימה:

ת"ח יוסף ברית שלום וגומר הוא המשלים השכינה ומשקיט ריב מים עזים שבה א"כ עם היותו במצרים מקום הקליפות הי' משקיטם ושולט עליהם ואילו ידע יעקב בזה לא היה לו שבר לרדת למצרים לקנות משם כי ע"י הקדושה הי' מזונו אמנם יעקב מפני שנסתלק ממנו שכינה לא הוה ידע וחשב שמזון מצרים מהקליפות ולזה אמר וירא יעקב כי יש שבר לשון תבירו והנה למזבן עבורא הוה תבירו והיותו במצרים הוה תבירו על תבירו להתפרנס ע"י בני אדם וכ"ש חיצונים מחוצה לארץ:

למה תתראו וגומר להתנהג במדה המנהגת והמדה המנהגת מראה רעב א"כ חייבים להראות כמדת רעבתנים שאם יכחישו המדה יתעורר עליהם החיצוני שהוא שליח הרעב ויקטרג עליהם וז"ש לא בעי בר נש וגומר ושני שלוחים הם שוד כפן כדפי' בפ' פקודי בהיכל אהבה מהרמ"ק זלה"ה: ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד.

גליון ת"ח דוד מלכא זכה לאתחברא באבהן וארא ל"א. עכ"ל:

דף קצח.

ת"ח כד קב"ה אתרעי ביה בבר נש שנתרצה לפניו ונתכפר עונו ונתקבלה עבודתו:
זקיף ליה על כל בני עלמא במעלת המציאו' ואח"כ ממליכו על בנ"א וז"ש ועביד ליה רישא ולא שהם לא יסבלוהו אלא וכולהו אתכפיין קמיה ממש מקבלים אותו עליהם והיינו והאלדי"ם יבקש את הנרדף אחר שהוא נרדף ודחוי ומתרצה בעונו והיינו ענין דוד ויוסף כדמפרש ואזיל:
ועתה כמו ואתה שהוא הת"ת ואתה תשמע השמים כי אתה אבינו:
ור' יהודה פליג והכריח הענין ממלת עת וירצה העת העליון שהוא ה' שבשם למעוטי העת האיצוני למטה אחוז בה וז"ש דאיהו דרגא עלאה ו' של ועתה והיינו הת"ת עם המ' כענין הוא ובית דינו:
מההוא סטרא אתיא שירה ותושבחתא היינו שירת הלויים מן השמאל והיינו תרועה:
ועתה ירום וגומר דא כנסת ישראל כלומר לא אמרו דוד על עצמו אלא על כלל עם ה' וגו' והיא מאמר השכינה כ"י ואהלו ישראל שהם אהל הת"ת ישראל דלעילא זבחי תרועה דהיינו מה שיש' נכנעים בעבודתו והיינו זבחי תרועה רוח נשברה שאלו הם זבחי השכינה הנקראת אלדי"ם והיינו הזבחים למתק הדיני' ולהעבירן:
אשירה ואזמרה כפל לשון להראות על התמידות וז"ש לאודאה וגו' בלא פסיקו וגומר:
ועתה ירום ראשי בכולא שבכלל האויבים הוא האויב הגדול יצה"ר והרמ' ראש הוא שיגבר יצה"ט על יצה"ר ויאמר סביבותי דאיהו סחרניה וגומר ויאמר אויבי לשון רבים דאיהו שנאיה בכולא ועל רבוי הבחינות יחשב כרבוי שונאים:
ואזבחה זבחי תרועה עסק התורה שהעסק בה מן השמאל תרוע"ה א"ש שמשם נתנה כדמסיק. ומלת ואזבחה טעם היאך ירום וגומר דהא בגין וגומר ואין כאן שאר הפירושים:
ועתה ירום ראשי לאתכללא וגומר היינו רוממותה על נצח והוד כנודע דהא וגומר ירצה עם היות שלא פי' הרוממות מהו ממילא משתמע דהא דוד מלכא וגומר וכדין ובאו' ירום נודע דהיינו היותה עם האבות למעלה.
דאיהו חד קשורא ד' רגלי המרכב':
על אויבי יהי' כל מציאות הדינים השמאליי' הרוצי' בפרודה וחסרונה שהם יונקים ממנה ועתה בהרמת ראש עם האבות ימשך לה אור החמה ותתמלא וז"ש **וכדין** שמשא וגומר והיינו ואזבחה להשבית הדינים אשירה ואזמרה להתחבר עם הת"ת הנק' יהו"ד:

ויוסף דא שמשא גוף וברית חשבינן חד ושליטתו של יוסף שליטת יעקב. ושולט משלשה בחינות שליט מצד הגבורה.
נהיר מן החסד. זן מן הת"ת או זן מן החסד ימין ונהיר מן הת"ת.
דהא ההוא נהר יקשה שאין היסוד משביר אלא המלכות משבר לפרטים עם הארץ לז"א דהא מההוא נהר וגומר דהיינו המשכת השפע כל הבחינות אליו יתייחס עוד יש בחינ' פרטי' אליו ומתמן פרחין נשמתין והוא משבירם לתחתונים למטה וגם שאר פרטי ההשגחות לית לך מלה בעלמא דלא תלי תליא קצתית עם שאינם משם אלא משאר הספירות עכ"ז המשכתם למטה על ידו שכולם נזונים משם וז"ש **דהא** מזלי וגומר דהא כולא איהו קאים וגומר.
בגין אינון חטאי דלא ידע וגומר יש חטאים שבני אדם דשים בהם עד שחוטאים ואינם משגיחין שחוטאים והיינו עון שאדם דש בעקביו:
ימי רע יומי שליטת החיצוני בעולם שנקרא רע ואגב שליטתו פוגע באותם שאינם נזהרים בעון עקב והם מסאבין אורחייהו בדברים הנרא' קלי' ומושכין על האדם דברי' קשי' כאומ' הבא לטמא וגו' הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ועתה כמו ואתה. פי' כי ואתה הוא כמו וה' הוא ובית דינו ת"ת ומלכות כי פי' אתה היא המלכות כנודע כי פי' א"ת ה' כי היא ה"א תתאה כלולה מא' עד ת'. ואתה הוא ת"ת ומלכות: ואמר כי כן ועתה פי' כך כי אותיות אחה"ע מתחלפות. אמנם ר"י א"ל כי א"צ לזה כי ג"כ ועתה יתפרש ע"ד ואתה כי עתה ר"ל ע"ת ה' כי ה"א תתאה נק' ע"ת כנודע וזהו עתה ואו' ועתה הוא ת"ת ומלכות ג"כ:
ובגין דא כולהו סגדין וגומר זה יובן במה שביארתי לעיל בדף קצ"ו ע"א כי הוא סוד הכריעות שבתפלה בברוך ולכן כנגדו ויקראו לפניו אברך.
ת"ח תלת אינון דדחלין וגומר הם אותם שהזכירו רז"ל שהם הנוטל צפרניו ולא נטל ידיו וכן המגלח ולא נטל ידיו וגומר ואמר כי יש אחר שקול כשלשתן והוא מ"ש הפסוק מי האיש הירא מעבירות שבידו וכן פחדו בציון חטאים וגומר עכ"ל:

דף קצח:

הא תנינן דכד בר נש קם וגו' ירצה אפילו פרטים אלו גורמין טומאה והם עון עקבות מפני שמחזיקים יצה"ר או מחלשים אותו:
דאיהו מנא ליטול לא מכלי ששותה בו שגורם לעצמו אח"כ טומאה: ועוד שיהי' כלי חשוב וכשר לנטילה:

מגו מאן דאסחי שלא יטמא ידיו המטיל מים אם נוטל ע"י אחר ותו אזהרה אחרת אם נוטל ידיו ע"י עצמו שיטיל ראשונה מהשמאל אל הימין כדי שישתעבד השמאל העליון אל הימין ויגביר הימין על השמאל וזה ע"י שיתן הכלי תחלה מן הימין לשמאל שאין מים בשמאל אלא מן הימין כדפי'.

ובג"כ איהו נטילא ירצה כל עצמה של נטילה אינה אלא לתת תגבורת לימין על השמאל ולזה כל מאן דנטיל ידוי הוא מיד עצמו יעשה כך יטול ראשונה ימין בשמאל להראות שהשמאל משמש לימין ומשועבד לו והיינו לשלטאה וגו'. ואלו הפרטים יקראו עון עקבות:

ת"ח בשעתא וגו' להראות כמה יש בין שליטת ימין לשליטת השמאל לכך כל אדם בכל ענייניו יהי' מגמת פניו להגביר הימין על השמאל ויהי' תמיד ההנהגה בימין ואפשר דהיינו אומ' הא תנינן דכד בר נש וגו' לעיל לא שיהי' זה עון עקבות שזהו מדת חסידות ועון עקיבות הוא כגון כמה עבירות שדשין בני אדם בעקביהם כגון הסתכלות בנשים אבק לשון הרע קצת בגזל וכיוצא ביטול תורה שעולה על הכל:

דוד אמר ארדוף אויבי וגו' דוד רדף והרג ולא ירא שיתעורר עליו מדת הדין ולא שיקנטר עליו שהוא נשמר ואין לו מקום לגלגל עליו עם היות שימי מלחמה הם ימי רע:

אסא אמר להרוג ממש צריך להתערבב עם הרעה הרבה ויש קצת עון עקבות שיתעורר אמנם לרדוף אין ימי רעה מתחזקים בכניסת המלחמה ממש לכך היה יראה מליכנוס שלא יתעורר עליו הרעה בקנטוריא אמנם ירדוף ועל רעה מועטת כזה לא יתעורר עליו הדין ואם יתעורר יש כח בזכותו להנצל מסכנה מועטת שעיקר הסכנה הוא בתוך המלחמה:

יהושפט הי' ירא אפילו מהרעה המועטת כזאת ולא רצה לרדוף שמא יקטרג עליו ויעורר הדין אפילו בסכנה מועטת כזו שלא יקטרג ויעורר הרע ויסתכן: אמנם יזמר ואח"כ שנעשה הנס או בתוך המלחמה עם היות שאפשר לרע להתעורר ויאמר למה מזמר על איבוד אלו והרי הוא עשה כך וכך וחייב לך. לא היה מתפחד מפני שהיה נשמר קצת מן הרע שלא יקטרג עליו על מעט כזה:

חזקיה לא רצה אפילו לזמר שלא יתעוררו עליו לקטרגו אפילו על המעט הרע הזה ויאמר הנה שמח ומזמר למפלת הרשעים והוא עשה כך וכך אפילו מזה נתייירא:

ת"ח ויכר יוסף לראי' על אכזריות השמאל וכל דאתו מסטרא דילה וכן על רחמי הימין וכל דאתו מסטרא מסטרא דילה והיינו טעם הנטילה להגביר הימין על השמאל כדי

לרחם יוסף יסוד חסד תחתון אחוז בחסד עליון שמעון ולוי שמאלא דהיינו לוי גבורה שמעון ממש שם עון כדפי' בסבא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ות"ח בגין נטלא וגו' בזה תבין מה שביארנו פ' וישב דף קפ"ד ע"ב במ"ש ובג"כ לא יטול אלא מן ידא דאדכי בקדמיתא כי הוא עצמו אמר כי יטול ימינא משמאלא והנה השמאל טמאה היא ולא דכיא וא"כ סותרין דבריו זה לזה. ולכן ביארנו כי אומ' ע"י דאדכי בקדמיתא הוא סוד כלי מים העליון הנק' טהור כמו שביאר הוא עצמו שם מפסוק והזה הטהור על הטמא שהם נטלא דמיא לעילא ונטלא דמיא לתתא: ואפשר כי זו היא כוונתו לפ' בכאן במ"ש ות"ח בגין נטלא דא אוקימנא מלה פי' כי ההיא מלה דאמרן לעיל דיטול ידוי ממאן דאסחי ידוי בקדמיתא הנק' דכיא אין הכוונה על אדם ממש רק הכוונה היא על האי נטלא דמיא כי זהו הטהור דאדכי בקדמיתא ואיך הכוונה על אדם ממש כי הוא דבר בלתי אפשר וכמו שהוכחנו שם בפ' וישב וז"א בעי לאסתאה וגו' מגו מאן דאשחי ידוי וגו' ות"ח בגין נטלא דא אוקימנא מלה כלו' ולא כפשוטו על מי שנטל ידיו ממש תחלה כמו שביארנו עכ"ל:

ומצאתי כתוב לאלהי הרח"ו נר"ו ונ"ל שהוא משם האלהי הרי"א זלה"ה וז"ל:

דבעי בר נש לנטלא ידא ימינא בשמאלא וגו' קשה שהרי צריך ליטול השמאל בימין ומה הועילו בתיקונם והענין יובן כמו שהודעתיך שצריך ליטול ג"פ בכל יד אך לא יהיו רצופין לזה הטעם כי ענין תגבורת הימין על השמאל היא מפני כי אעפ"י שרוח רעה שורה על הידים עכ"ז יותר רע הוא ששורה על השמאל ולכן כשתחלה נוטל הימין ע"י השמאל הרי נכנע הרע המועט שבימין ונסתלק משם וגם כי הרע שבשמאל נכנע כי הוא עצמו יגרים הסתלקות הקע שבימין ואז כאשר יחזור הימין ליטול לשמאל מוצא הרע שבשמאל נכנע ודולג משם ולכן זה הנוטה אל הקדושה שבימין כי אדרבה הוא גורם הסתלקות הרע משא"כ אם בתחלה היה נוטל השמאל בימין כי אז להיות רעת השמאל רבה לא היתה מסתלקת לכן התחילו בימין שהוא יותר נקל להסתלק וע"י כן השמאל נכנעת ומסתלקת גם הוא. עכ"ל:

גיליון אקרי רע ואית ליה יומין ידיען וגו'. ר"ד:

דף קצט.

עקיבין דמסתכלין תדי' הם כחו' תחתונים למטה והם משתלשלים מהחצונים והם מופקדים למטה על חקירת אותם הפרטים הנזכרים הכל כפי ראית העין או הדבור בפה וכיוצא והם באים לידי חשבון גדול ופרוטות הרבה באים לידי סלע גדול וכדמסיק ואלו החצונים כשמתרבין עושים מחנה גדול והיינו עקבי שהרי יצה"ר שיעור קומת האדם

עשו כנגד יעקב ועקבות עשו ממונים על מה שדש יעקב בעקביו דהיינו קליפות קלות סוף הקומה החיצונים שהם ממונים על דישת העקבות האלו ואלו הכחות אינם קליפות קשות אלא קליפות אמצעיות בין הקדושה והחצונית והיינו וידו אוחזת בעקב עשו שהם הכחות אלו התחתונים והם בינונים והם עינים צופות באלו העונות שאדם דש בעקביו:

ת"ח קב"ה עבד ליה לבר נש דיזכי ליקרא דיליה שיוכר חכמתו מבריאתו והוא כנגד יו"ד שרשם דניכר החכמה עליונה מבריאת האדם:

ולשמשא קמיה לעבודתו במעשה התורה כנגד ה' ראשונה שבשם דהיינו בינה מקום העבודה ולזה לא אמר לשמשא ליה אלא קמיה דהיינו תיקון הספ רות אשר לפני הבינה להכינם כסא לה. וכנגד ו"ה היינו לאשתדל באורייתא יממא ולילא ת"ת ומלכות והיא עסק התורה:

בגין דקב"ה אתרעי משפיע הרצון בת"ת תמיד ולכך רוצ' שהתחתונים יעסקו בה וימשיכו לה הרצון.

וכיון דברא אדם והגשימו בתחתונים יהב קמיה אורייתא והגשימה לפניו:

ואוליף ליה בה הדריך מציאותו למציאות התורה כדי שע"י עסקו בה ידע אורחא להשפיע בדרכים ההם ממנה למטה במלכות ויתנהג עצה דכתיב אז ראה בחכמה ויספרה בבינה הכינה בת"ת וגם חקרה במלכות ויאמר לאדם שהגשימה לפניו. ומה אמר שני עניינים הנזכרים אוליף ליה בה דהיינו חכמה למנדע אורחא דהיינו בינה שמבין מתוך מה דאוליף ליה שהיא חכמה שמתוכה מבין דבר מתוך דבר והיינו יראת ה' וסור מרע התור' עצמה יראת ה' ודרכיה סור מרע:

כיון דאסתכל בה וראה מתוכה סור מרע נתאוה לרע ההוא שלמד מתוך התורה סור ממנו והיינו אומ' עבר על פקודהא ונדבק ברע:

ואתפס בחובי' אין עונשו נקמה ואכזריות אלא ממש נלכד בחובו והעון סם הממיתו וזה הטעם לכל הנענשים וז"ש וכל אינון וגומר:

שלמה מלכא כמה מעלות טובות היו לו הא' שלמה שקראו הקב"ה ידידיה על אהבתו אותו ונקרא שלמה על שלום ימיו ובנה המקדש וכמה מדרגו' טובות מצדו ומצד אביו. הב' מלך שהמלכי' חשובים מאד למעלה: הג' חכמתו הגדולה דאתחכם וגו' הד' הי' שלם בתורה זולתי מלה חדא דאעבר: ועכ"ז עונשו גדול מאד גרים ליה וגומר מי שהוא הדיוט ואין בו א' מכל המדות הטובות ועובר סתם על התורה עאכ"ו: ועתה בזה יקשה יוסף וגומר שצדקות השבטים אין ראוי שיהי' בהם אפי' כמלא נימא נדנוד עבירה שהרי

המעט חשוב הרבה כדפי' א"כ למה עבר על בנפול אויבך וגומר ושמא תאמר שהי' שגגת תלמוד והא איהו ידע וגומר.

אלא לאיתאה וא"ת תינח קודם בא בנימן מעשה הגביע מאי איכא למימר ועוד משום תיאובתא דיוסף יצער אחיו כל הצער הזה למלאות תאוה זו: לכך י"ל שתאותו להגלות אליהם והם היו במכירתו ואין זכותם מספיק ולא נתן לו רשות להגלות עד בא בנימן שלא נמצא עמהם מבקש היה יוסף שידעהו מעצמן ולא זכו ועמד בעצמו לראות שיעשו בבנימן מדה כנגד מדה אמר יהיה לעבד והם יעמדו שלא יהיה עבד ויתכפר להם עון לעבד נמכר יוסף ויזכו להכירו ולזה תיאובתיה הי' בבנימן שבו תלוי הדבר ועכ"ז לא נפלו מעולם והסעידם בכל האפשר כאו' וימלאו את כליהם בר בלי מדה ובלי משקל ובלי כסף אלא ביכולת המקבל כמדתו העליונה המשפעת בי"ב שבטים תחתונים כנודע והם יונקים ואינם יודעים ממי יונקים ועתה היו מקבלים י"ב אבנים שתחת המלכות בהסתר היסוד:

ר' יהודה אמר כד ברא קב"ה לסיהרא היינו אצילות המ' עד הבריאה והתלבשה בכסא לא יחסר כל בה ח"ו אם יהי' בה חסרון היינו מצד התחתונים ביצירה התחתונה שהרע למטה והם גורמים שימעט אורה ולנך קודם מציאות האדם הוה מסתכל בה תדיר שאין בה שום דופי מעצמה ח"ו וגם עתה מצדה לא יחסר ח"ו כאו' עיני ה' אלדי"ך בה:

בשבעין קשירין דהיינו קשרים הנכללים בהיכלות לשון קשר שכל א' נקשר במקומו והוא קשר הכלול כמה ענייניים ואפשר לשון קסר שתחת ממשלתו כמה שרים וממונים על כמה מחנות.

שבעה סמכין שבעה ספירות וכנגדם ז' היכלות כנודע וע"י בחינות אלו יהבא על שלימו כל זה נכלל בהכינה וגומר ואחר שהזמין לה כל זה מסרה לתחתוני' שיהיה ענין זווגה תלוי בהם והיינו ויאמר לאדם וגומר דהאי מתעטרי עם תתאי שכל עבודת התחתונים הוא בגינה לקשרה לייחדה וע"ד סלקי ונחתי וז"ש **לדחלא** ולמנדע ליה לקב"ה בגינה לייחדה ודרך בה ידעו לקב"ה. וכל הנז' היינו השגחת החכמה שבה סוד הזווגין כנודע אמנם סור מרע דהיינו כל לא תעשה אשר לאדם בתורה הוא מצד הבינה:

פתח ר' יוסי ואמר לא יועילו אוצרות רשע מצד הקליפות דהיינו ענין רע כי הם הצליחוהו והם יאכלוהו שכך דרכם בהבל בא ובחשך ילך:

וצדקה הת"ת היא עץ החיים והיא צדקה וכלל התורה נקראת צדקה והיינו הת"ת דכתיב כי נשמור וגומר והיינו כלל התורה כדפי' ואפשר דקרא הכי קאמר וצדקה תהיה לנו וצדקה שהיא הת"ת נשיג כי נשמור לא תעשה לעשות מצות עשה דהיינו תיקוני המלכות

לתקן בשמירה ועשיה המלכות שהיא נקראת המצוה הזאת לפני ה' חכמה אלדינ"ו בינה והם המייחדים הת"ת עם המלכות ע"י תקונינו: דא צדקה ממש עשיית הצדקה המשכת האור מן הת"ת למלכות ולנך אמר ובתרין גוונין איהו הת"ת או בעסק התורה או במעשה הצדקה.

ובתרין סטרין לפי מעשהו קרי ביה אורייתא מערך בחינתו ופניו למעלה מבחינת אצילותו מחכמה כנודע. וקרי ביה צדקה מפניה אל המלכות למטה: וקרי ביה שלום היינו מציאות שני הבחינו' אלו כאומ' והיה מעשה הצדקה שלום שהשלום יסוד קשר התורה והצדקה והכל עולה לענין א' כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה:

גיליון הכינה דאיהי יתבא בתקונהא בתריסר תחומין וגומר בשלח נ"ח:

דף קצט:

ואוקמוה ברזא דקרבנין איהו. הם הייחודים בספירות.

ולשמרה מ' שבה השמירה מן החצונים:

דא ג"ע מדת המלכות שהיא ג"ע בבחינת' עם הת"ת ולכך לא קראה עלמא תתאה כדקאמר לעיל בערך בחינתה להצילה מן החיצונים אלא ג"ע גן שעדן העליון בא אליו ע"י העבודה:

דאצטריך מפני שהוא עולם הצריך דלית ליה מדיליה והעבודה היא תיקון בה והמשכה מלמעלה דהיינו למפלח ולאמשכא:

איהו נמי אתברך בהדה חלק אשר לו מן הברכות ע"י דיוקן אשר לו בייחוד כדפי' בספ"ר בשער הנשמה:

ומרדף ריקים סטרא אחורא שהם ריקים מכל שפע כאו' שהם משתחוים להבל וריק:

ריש עוני שעוני המלכות מצדם כנודע:

כגון ר' ייסא סבא עיקרו בפ' בשלח.

וכי יוסף וגומר מלת זכיר' בלשון ולקח זכירה בפה ולזה יקשה וכי יוסף וגומר וילקח זכרוו במוח והיינו דקא מתרץ אלא לא אדכר וגומר: ואח"כ חזר ופי' זכרון בפה תו ויזכור וגומר ונתן טעם שמזכירת הפה ימשך תועלת לחדשם שהפה והבל היוצא ממנה יש בו סגולה שאותיות אלו הנחצבות בפה פורחות ועולות ויתדבקו בשרשים העליונים ולכך ע"י זכירת פה יזכיר גזרת החלום העליונה הגזורה בספירות העליונות ויעביר חלודת השכחה החיצונית שהיא משכחת אותם **דלא** יתנשי וגומר הענין שבחלום הוא גזרות המלכות והוא מקום אחיזת השכחה וישלוט שם ויכולה להשקיע ולהשכיח החלום הטוב מפני שאין כל אדם זוכה זכירה לטוב ולכך אם יזכרהו יעזר מלמט' עזר רב מן

הטעם שפי' וז"ש דהא כמה דיתנשי וגומר כי כאשר נשמתו לא תתפעל מהחלום יאמרו הנה הוא עצמו לא נתן לב לבשורה טובה שבשרוהו ולא החשיב טובות הבורא וישכחוהו מלמעלה לכך צריך להזכיר:

חלמא דלא אתפרש וגומר ונראה כמי ששלחו לו כתב מתנה ולא החשיב בעל המתנה לקרוא הכתב ההוא:

אבל מלה לא לון וגומר ירצה הכרח שזכירה היא בפה שנשמר הכתוב שמה שאמר אליהם הוא מרגלים אתם שאם זכירה לא היה אמירה מאי ויאמר אליהם לימא ויאמר מרגלים אתם אלא להורות שאמירה אחרת היתה כאן:

פתח ר' יוסי ואמר כי בא החלום. ירצה נמשך מלמעל' ברוב ענין דרך כמה מדרגות זו אחר זו עד הגיע לנשמת החולם כפי מדרגתו כדמסיק דכמה אינון סמכין וגומר כדפי' פ' פקודי בהיכל עצם השמים ונוגה ויש באמצע מדרגות חצונות ומפני שהנשמה נאחזת בהם ויערבו כזב בחלום כבר בתוך התבן:

אבל לאינון זכאי קשוט דהיינו המדברים ברוה"ק שנשמתם דביקה בהיכלו' ממש שואבים החלום בלי תבן כלל ואין חיצונים בהם כדמסיק בדניאל. מהרמ"ק זלה"ה:

דף ר.

דאודעין ליה מילי דקשוט וגו' ומפני שהחצונים יודיעו קשוט מהדברים הקלים העתידים לשעה קלה ולזה אמר מלין קיימין שהם עתידות ואינם נדחות ולא נעקרות ע"י הפתרון או ע"י תענית כשאר חלומות או ע"י שכחה וכיוצא:

ואי תימא לבר נש טב וגו' א"כ מאי שבחיה שיתדבק בחיצונים.

הכי הוא ודאי אמנם אינו מן החצונים אלא מראים לו גזרותיו של הב"ה על הרשעים כדישיבקש עליהם רחמים ועל כל העולם:

רעותא רצון הכתר.

פימא מ' והכוונה שאם יאמרו בפה ולא בלב אין הסכמת הספירות כולם לכן יאמר אותו לפני אהוביו כדי שיפתחו פיהם ברצון טוב ויהיה הסכמת כל הספירות וז"ש **לכולא** איהו שלימא דכולא אם לפתרון אם לחלום אם לרמז הספירות העליונות דהיינו ברזא דמהימנותא כדפי' ואם לא יספר אותו כלל לא ישתלים בשלימות זה ואם יספר לפני אויבים וישיבו רעה ח"ו נשלם ונתהפך למטה ואם ישיבו טוב שלא ברצון טוב לא הסכימו הרצון והמחשבה העליונה עם הפה לכך יהיו אוהביו שיהי' שלם בכל מיני שלמות כדפי' ומפני שיש גזרות עליונות שהו' תלויות בעניינים אלו **ובגין כך** קב"ה אודע ליה לבר נש וגו' כדי שיהי' הענין נשלם ומתתקן למטה.

סלקא מהגוף לאפו. ונפקא משם לעלות אל מקום העליה במדרגות למעלה.
ועאלת דרך המדורין עד עלותה אל המדור השביעי בסוד מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו עד היותה נכללת במדת המלכות:
וכמה חבילי טהירין בין האויר מן העולם הזה עד העליה למעלה:
וכד אתער ההיא נשמתא מחתמת בדמיון האדם מה דחמאת ולזה החלום לגוף האדם אינו אלא קרוב ליקיצה ותעורתו משינתו והנשמה יודעת קודם בעת היותה למעלה וזה ירגיש האדם בעצמו בחלום פעמים יראה לו בעת תעורתו פעמים רחוק יותר ושניהם אמת ופעמים יראה לו שאותו הענין נאמר לו שני פעמים הא' למעלה הב' למטה וכך הוא באמת ומי שישיג ענין זה צריך שישלוט הרבה בנשמה **אמר** ההוא יודאי וגו' אפשר דלא פליג אר' יוסי וזה שהדגלים מעלמא דנוקבא ותיקוני נוקבא ואם היה יוסף עמהם היו הם זכרים כי הוא סוד היסוד המבדיל בין זכר לנקבה והם גרמו לעצמן במכירת יוסף שהפרידו אות ברית מהם ונעשו נקבות תיקוני עלמא דנוקבא וזהו ואשתארו אינון נוקבין ולכך יוסף ג"כ נתגאה עליהם כדברי ר' יוסי ואמר הם נתרצו להיות בעול' הנקבה יהיה כרצונם ונסתלק מהדגלים כדי שיהיו תקוני הנקבה ויוסף תיקון עולם הזכר שאלמלא לא נתגאה יוסף לא הי' הזכר מסתלק מן הנקבה והי' הזכר והנקבה יחד ויאמר לבני יוסף לאפרים ויורה על תקוני דכורא בהדי נוקבא ביחודא חדא: ויוסף קראם מרגלים מקום שנים אנשים מרגלים והם אמרו שאינם בחוץ אלא כולנו בני איש אחד דהיינו ענפי הת"ת נחנו לתיקון השכינה למטה בקדש ולפעמים כנים ומכון וכן לקדושה העליונה עולם הזכר אנחנו לפעמים בסלוק הנערות למעלה כאומרו בתולות אחריה רעותיה לכך כנים אנחנו לא היו עבדיך מרגלים בחוץ לעולם שאין אותה הבחינה המתעלת לעולם הזכר בעת היחוד עם הזכר דהיינו בעת היות יוסף נכנס בהיכל קדש הקדשים אינה נוגעת בחצונים לכך לא היו עבדיך מרגלים מהרמ"ק ז"ל:
והרח"ו נר"ו כתב. אמר ההוא יודאי ודאי שמענא דיוסף וגו' נראה כי עד היסוד נק' עלמא דדכורא. אבל בדף קצ"ט נראה דדכורא הוי בבינה. ועיין במה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

דף ר:

כמה דאינון עבדו בשכם וגו' אינה עבירה אלא שמעון ולוי במלכות עולם הנקבה מצד הדין לכך מי שנוטל זאת מצדם גורם להם מיתה שהרי מיתה כרוכה שם למטה ממנה מצד הדין ויוסף חי ממתק מדת זאת וכל מי שנוטל אותה מצד יוסף בקדושתה היא

גורמת חיים לכך יוסף נותן זאת לשבטים הקדושים גורמין חיים שמעון ולוי נותנים זאת לחצונים אנשי שכם גורם להם מיתה:

את האלדי"ם אני ירא שלא נתלהב בדיניה לכך טולו אותה מידי שאני אחיינה מצדי:

אלא בגיניה דבנימן המשלים שהרי כל תאותי אות ברית לנקודת ציון עולם הנקבה ושם בנימן בסוד ויהי בצאת נפשה כי מתה כדפי' בפ' ויצא ולזה כל זמן שהנקבה אין בה תיקון זה אין הזכר מוצא בה נחת רוח לכך יוסף מגלגל אחר בנימן דהיינו נקודת ציון כניסת היסוד ביניהם ולזה ע"י בנימן יתגלה אליהם שאין גילוי אות ברית אלא תוך הנקודה הנז' ואתם עלו לשלום ולהקשר בשש קצוות אל אביכם וסוד זה הוא קשר היכל הרצון בת"ת וקדש הקדשים ביסוד ויעויין שם בפ' פקודי:

ומזליה דשמעון שור דראובן טלה שמעון שור:

ר' יוסי פתח וגומר דכד עמא כלהו וגומר רישא דקרא וגומר הענין שהספירות העליונות יתבטל מהם הדין ויתמתק ע"י שני דרכים. הא' מצד המזגת הספירות וקשרם זו בזו כיצד חסד בגבורה וגבורה בחסד ת"ת עם שניהם וכן נה"י הב' מצד הייחוד כאשר יתעורר הייחוד והת"ת ישפיע במ' א"א להשפיע אם לא ע"י שיתקשרו האברים כולם עליונים בזכר ותחתונים בנקבה בסוד שמע וברוך שם ואז יתייחדו יחד ואין דין כלל. והרי שני הדרכים האלו הם מתיקות הדינין ושניהם יפעלו בני אדם במעשיהם כיצד אם הם באהבה ואחוה שלום וריעות אפי' שהם עובדים ע"ז שאין ייחוד כיון שהם גורמין הייחוד הנזכר דהיינו קשר הספירות מהם ובהם לא מחמת יחוד זה יספיק לשאין הדין ישלוט עליהם והיינו חצי הפסוק אם שלמים וכן רבים כיון שהם שלמים זה בזה הרבים יספיק וכן יש דרך אחרת אם נגוזו ועושים צדקה שהצדקה גם כן גורם יחוד למעלה בספירות שהרי היא מעוררת הת"ת להקשר בזווג עם המלכות וזה הנותן פרוטה עושה שלום היסוד בין הת"ת והמלכות א"כ משתיהן ועבר הדין ולא ישלוט בהם מפני שנמתקו המדות:

ד"א אם שלמים וגו' יר' שלמים על תחלת המילה שישלמו עצמן שלא יהי' בהם אותה ערלה שע"י כך נעשים מרכבה למדת שלום יסוד וכן צריכים עוד להשלים עצמן במדה זו שיהיו פרים ורבים ששלמות היסוד תלוי בזה דהיינו להמשיך נשמות לעולם כדפי' בפ' וישב: עוד צריכים כדי להשתלם במדה זו וכן נגוזו ועבר שתעבור מעליהם תמיד ולא ישובו לטמא אות ברית ולא יפגמו אותו ויחזור הקליפה להתאחז בהם. מהרמ"ק זלה"ה. ועיין מה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:

דף רא.

ד"א כה אמר ה' וגו' אלין בני יעקב אם שלמים כדפי' לעיל ששלמות השבטים תלוי בהיותם עם יוסף כדפי' לעיל שאז נקשרים בעולם הזכר והיינו דקיימי באתריה דברית דהיינו מלת רבים יר' עם היות שהם למטה בעולם הנקבה רבים כל א' וא' לעצמו אם שלמים היו עולים למדת היסוד שלום הבית ונעשים שלמים או יר' רבים ל' רבי המלך שהם גדולים במעלה שם. וכן נגוזו דגזיזו מנייהו בשתי דרכים הא' שנטל יוסף היינו אות ברית ונטל שמעון והיו תשעה שלא נשלמו לעשרה ועבר ח"ו הי' הדין יכול לשלוט בהם והיתה גזרת יוסף שולטת בהם והם חלשים בהליכתם וביאתם וכל זה כדי שלא יתגברו עליו ויהרגוהו כענין ויקח מאתם את שמעון:

דינא קשיא גבורה דינא רפיא מלכות ובהתקשר שתי מדות אלו דהיינו כד ינקא וגו' ח"ו יגבר הדין מאד:

בשעתא דאתעבד דינא על יש' שהב"ה פוקדם תמיד דבר יום ביומו אין המדות מתלהבות בדין כדי שינק המלכות מהגבורה שהרי אין עונשם כ"כ לכך דין רפא שבמלכות מוכיחם כאם המייסרת הבנים כאו' אשר יסרתו אמו: אמנם כד אתעביד דינא דשאר עמין אין הדין נעשה עליהם עד שתמלא סאתם ולזה צריך להתגבר המלכות בדין הגבורה ליפרע מהם ולכך אתמליא עברה וגו' אוף הכא ועבר כיון שנגוזו חסרו מעלת המלכות שאינם עשרה אלא תשעה וחסרו מעלת הזכר שאין יסוד עמהם ולכך שתי מדות הדין מתקשרות:

ת"ח בשעתא וגו' והיינו נגוזו מעשרה לתשעה:

ד"א וכן נגוזו אהדר למה שפי' אם שלמים אלו יש' וכן בבני יעקב ונגוזו הכוונה נגוזו עובדין בישין והשתא יקשה מאי ועבר אמנם במה שפירש ר' שמעון בכתוב לפי אורחיה יתבאר ועבר לפי דרך זה והיינו או' מאי ועבר **רש"א** וגו' בכמה דינין אתדנת עד בואה לג"ע של מטה דין מיתה דין קבר דין גיהנם אמנם אחר עלותה מג"ע של מטה לג"ע ש"מ צריכה טבילה בנהר דינור כדפי' בפ' פקודי והנה אם שלמים וכן רבים בדינים החולפים עליה ולא נשאר לה אלא טבילת הנהר וכן נגוזו בצדקה ועבר ולא תטבע באש הנהר כדמסיק.

במקום קדשו היכל קדש הקדשים למעלה וטבילת הנשמה בהיכל עצם השמים ונוגה כדפי' שם.

ועניתיך בדינים הקודמים לא אענך בדין זה שהצדקה מגינה. או אפשר דהיינו דמפרש ועניתיך מאן דזכה למעבר בהאי ונתענה בדין זה שוב אין דין אחר משם ולמעלה ולפי

זה הכרוז יהי' לכל הנשמות שנתענו בעינוי הנפש ואין עוד עינוי וזה דוחק דלישניה משמע דכרוזא להההיא נשמתא דיהיב צדקה לא אענך וגו':

דלא אית ביה רזין והסוד נעלם ונסתר בפשטים וספורי העניינים וגם באותם הספורים כפי הפשט יאמר אורחין לבני נשא לא שהם ענייני התורה שאותם העניינים באו בה בפירוש אלא לאתתקפא בהו שיתחזק האדם בעבודה ויקנה המדות הטובות בראותו הנהגת החסידים הקדמונים וזכות לבם ותקוני מעשיהם כדפי':

לאתתקפא וגו' מצד הגבורה ולזה הוא חוזק מצדה ולמהך באורח קשוט היינו אמת מצד האמצעי ולסטר ימינא מצד החסד ולא יהכון בסטר שמאלא החיצוני הטמא דהיינו שמאל הגבורה שהחצונים אחוזים שם:

ובגין דבעי להו צורכם ודאי להאחז בקדש למהך לסטר ימינא להאחז בקדוש' איה לון לאסגאה רחימו היינו אהבת חסד ואהבה זו נמצאת בקדושים שהם התאחדים זה עם זה תכלית אחדות והחצונים הם בעלי איבה אלו עם אלו ונפרדים ולכך צריך להתרחק ממדה זו להתקרב אל מדת האהבה:

ות"ח בגין כך וגומר ירצה מטעם שיש שתי בחינות אלו במציאות קדושים וחצונים לכך יש באדם שתי מדות אלו יצה"ט ויצה"ר מן הקדושה נאצל עליו יצה"ט מן החיצונים נאצל עליו יצה"ר ולפי המעשים כך מתחזק הבחינה אם מעשה האדם ביצה"ר מעשים מגונים מחזיק יצה"ר ואם מעשה האדם מעשים טובים מחזיק יצה"ט ושלמות כל צד מהם בהתקשרו בשורשו לפי מעשה בני אדם יצה"ט משתלם בטוב ויצה"ר משתלם ברע ולכך הזהיר אל תאמר אשלמה רע במעשים רעים. קוה אל ה' והשלם יצה"ט ועם היות שיש בזה כמה מנגדים אל תחוש קוה אל ה' ויושע לך מכולם:

ד"א אל תאמר אשלמה רע וגומר הם שני בחינות זו לשלם רעה תחת טובה זו רשע ולזה אסור להוציאו בפה אל תאמר. הב' לשלם רעה תחת רעה אל תעשה אלא קוה אל ה' ויושע לך מעצמו דהיינו השכם והערב עליהם לבית המדרש והם נופלים או יביאך אל מקום שיתוקן הענין כענין יוסף שזכה לכמה גדולה והושיעו והטעם שאם האדם ישלם רעה תחת טובה יתלבש בחיצונים שכך דרכם שהקדושים גומלים להם טוב' ומקיימין אותם והם גומלי' להם לרעה ופוגמין בהם תמיד ואם האדם ישלם רעה תחת רעה הנה להתלבש בחצונים והוא אינו בקי בהם ולהב"ה כמה דרכים לענין זה לזה קוה אל ה' עלה למעלה דרך קו האמצעי ולא תרד למטה לחוץ ובהעלותך יושע לך תשועה אמתות. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וכן נגוזו דאזלו ושבקו וגומר זה יובן במ"ש לקמן דף ר"ג א' בגין דההוא שעתא קיימא עלייהו דינא לאתפרעא וגומר פי' כי עון מכירת יוסף הי' מקטרג ותובע לפני המקום בעת ההיא אלא שנתארך הדבר עד זמן י' הרוגי מלכות וכמ"ש לעיל דף ר"ב ב' על ויראו האנשים וגומר עכ"ל:

דף רא:

ר' אבא פתח ואמר מים וגומר בגין דאיהו עביד עצות ואייתי טעמין ירצ' הקב"ה מביא לעולם ענייניים שיבא עצות בלבות איש דהיינו יוסף המשיך הענין בדרך שכשיבאו בני אדם להתייעץ על אותו הענין יבא הענין לרצון עליון והיינו עצה בלב איש ועתה מים עמוקים הוא קב"ה שהוא מים והשפעות נגרות מהעמקים שבחכמתו לגלגל גלגולים שיהי' רצונו מתקיים ע"י עצה בלב יוסף אותם הטעמים שחושבים בני אדם לעשות כך או כך הם גלגוליו של הקב"ה וז"ש ואייתי טעמין לבני אדם למעשיהם וז"ש על עלמא ע"י דיוסף דהיינו שנתייעץ אגלגל עליהם מרגלים יורידו לבנימן אגלה להם ואורידם כולם אלי לאהבת בנימן ואביו ואזונם ואפרנסם להמשיכם לגלות ואיש תבונה יוסף איש מהיסוד בעל המלכות הנקראת תבונה ידלנה להמשיכם אל הגלות כאומרו רד"ו שמה:

חיים עלייהו כעובדא דר' אבא וכן לעלמא דאתי מעביר הדין מעליהם מטעם שהיו מעבירים על מדתם:

דא יהודה שנתייעץ להרוג את יוסף ואיש תבונה שהבין כוונתו יוסף ותקן הענין:

קולטא לשון קלטתו הרוח יהי' תל המתלקט:

קסטופא ילמד מן הענין שלהבת אש וכדומה:

ובעי גבי דחבריה ירצה ממה שהוא זכות חבירו ונוטל ממנו.

אשתמודע שיורשם בפניו בהכרת פניו ענתה בו כדי שבעלי הדין יפגעו בו ויכירוהו ומסיפא דקרא נפקא לן השתא לרישא דקרא כי טעם הולך בתום ילך בטח מפני שהב"ה מכסה עליו וז"ש **ות"ח** וגו' והולך בתום היינו שמתדבק בת"ת מדת אמת דהיינו תום כאו' יעקב איש תם והיינו שהוא מתנהג באמת דהיינו אזיל באורח קשוט וכל הליכותיו בתוך התום הנה החצונים אין להם אחיזה במדה זו ונתעלה מהם לכך ילך בטח מהשכינה הנקראת בטחון הדבק בו והיינו אומרו ילך בטח שכך הת"ת הולך למלכות ומתלבש בו: ומעקש דרכיו היינו שמתדבק בנחש א"כ ראוי שיודיע למודיעיו שהם החיצונים ובעלי הדין:

ויקום גופא ונפשא קודם הפטירה בעת הפחדה:

יומא דדינא איהו לאדם פרטי.

יומא דספרין פתיחן מכל מעשיו טובים ורעים שהם ב' ספרים כדכתיב וכל מעשיך בספר נכתבים:
מאריהון דדינא קיימין לדון אותו בכל בתי דינים כפי מעשיו ומה שיגזר מן הדין בעלי הדין מזומנים לקיים הגזרה:
בגין דההוא זמנא ראש לכולם קיימא נחש על קיומיה לשלוט באדם במיתה דהיינו לנשכא לי' והיינו ואתה תשופנ' עקב בסוף ימיו במיתה ואינה כנחש הנושך באבר א' אלא נשיכתו הוא להיות נכנס בין הנפש והגוף ומבדיל בכל קומתו הגשמית לרוח חיים הקדושים וזה בענין שהוא נכנס בין עשיה והעולם הגשמי ושולט בו ממש כמוהו נכנס בין העשיה הגשמית אשר לאדם לעשיה הרוחנית שהם החיים ומבדיל בין החיים ובין הגוף בכל פרטי שעור קומתו ולכך כל אבריו מתרגשין.
ונשמתא אתפרשא שהרי סכינא חריפא הבדיל וחתך קשורי הנשמה עם הגוף.
ואזלא ושטיא בעוד שלא נקבר הגוף שיש לה רשות לעלות.
לא ידע לאן אורחא תהך שאינה יודעת אם דרך זו טובה או זו ואפי' שמזדקקין לה שלוחים להוליכה אינה יודעת אן אתר סלקין לה אם דרך טובה או דרך רעה ג"ע או גיהנם. וסוף הדין אפילו יזכה כל זכות שבעולם שהגוף ינתן לרקבון וז"ש ועאלין ליה תחות וגו' ונשמתא אתפרשא מיניה ואין לה מכל הנאות גשמיות שום תועלת. הרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כ' בחד קולטא דהלא דארעא גל אבני' שנלקט שם וממנו ולמטה מקום עמוק כמו גי וכן נר' מדלקמן בסמוך דקאמר ונפל ההיא קולטא לעומקא דתחותוי. קיסטר' דגורדנ' משמע מתוך הלשון שהוא מין שרץ ארסיי ולשון גורדנא מלשון גרדיני נימוסין שהם כתות של מחבלים. וי"ס דגרסי קסטופא דנורא ויהי' להב אש אוכל'. ובעי גבי דחברים ר"ל שרוצה לגבו' מחבירו מה שעשה לו שאם עשה לו איזו הכעס' נוקם ונוטר עד שגובהו ממנו. ות"ח ההוא דאזיל הוקשה שאין ילך בטח מקביל ליודע כי כפי מה שפירש יודע ר"ל ישתמודע איהו בעיניהון דכל מאריהון דדינא היה לו לוי ל' אחר כהולך בתום שהוא מקביל למעקש דרכיו שיהי' אותו הלשון מורה כסוי והעלם ממאריהון דדינא לז"א ות"ח וכו' קב"ה חפי עלי' וכו' כלומר אה"נ דלשון ילך בטח הוא מקביל ליודע כדקאמרת דילך בטח הטעם הוא מפני שהקדוש ברוך הוא חפי' וכו':
וייראו האנשים כי הובאו וגומר רבי יוסי אמר ווי לון וכו'. תחות ארעא לאתדבקא גופו בעפר הארץ וי"ס תחות עפרא לאתדבקא:

דף רב.

ותנן לעולם ירגיז אדם יצה"ט וגו' ירצה שילמד יצה"ר שיתפחד מיצה"ט כעין עבד מאדוניו ואדוניו מנהיגו בגערה וירגז מאדוניו מפני שגורם למעלה הקדושה גוערת בשטן ושולטת עליו ויעשה כמי שיצה"ט רודף אחרי היצה"ר ויצה"ר נרדף וז"ש וישתדל אבתריה אחר מדה זו תמיד והרי ענין זה מצד המלכות ודאי אי אזיל מיניה יאות שהרי לא הטריח הספירות העליונות ואי לא אזיל שהוא מתגבר אפילו כנגד המלכות יתעסק בתורה דהיינו כנגד ו' קצוות שכח רחמים בהם יותר ואין כח ליצה"ר הנחש טמא שם כ"כ: ואי לאו ידכר ליה יום המיתה דהיינו סוד התשובה בינה שמשם ביטולו והכנעתו והיינו דמסיק דמתבר לבא פי' בתשובה ואינו כלי לשרות בו היצה"ר החיצוני מפני שנדבק בתשובה כדפי'.

דאע"ג דאיהו חטי לא יתייאש מן הרחמים ויאמר כיון דאטרדוה להוא גברא מההוא עלמא להני בעלמא דין אלא יהדר בתיובתא שלימתא כדיני התשובה שיחזור להתחזק בו שאין לך חולשא כחלישות חיל העונות כדמפרש ואזיל:

ות"ח לכמה דרין ירצה לא יאמר אדם היום לא עשיתי רעה שאפילו מה שעשה זה כמה שנים נפרעין ממנו וראיה מהשבטים לכך ישוב לפני קונו מהישנות עם כל החדשות והעיקר תלוי בתשובה:

ודינא קיימא קמיה סטרא דשמאלא תובע העון ועד שימחק מכל וכל לא יתרצ' ולכך וגבה ויחזור ויגבה עד שיבא הכל לחשבון:

דגלי סתירין וגומר היינו שהגוים הם כחות נחש הקדמוני ואינו שולט אלא במלכות בהתפשטותה ביצירה בהיכלות מבחוץ ששם אחיזתו לבד אמנם הנעלם פנימה אין לו אחיזה ולכך כל הדבר הרמוז במקום גבוה אין לגלותו לא"ה שמשליטם בנעלם מקום שאין להם אחיזה וכאשר ח"ו יתגלה אליהם יהי' ערו"ה רע בין ו"ה ולזה חזקיהו כמו שגלה למטה כך ממש גלה למעלה ושלטו החצונים בעין הרע למקום גבוה וזה הי' סבה שיכלו החצונים ליכנס פנימה לפגום והיינו מה דהוה סתים מקום בית קדש הקדשים נקודת ציון ששם נקודת שפע הברכות לא הי' ראוי לגלותו לחצונים והיינו כי ראו ערותה ושלט שם ערוה רע שהפריד בין ו"ה והיינו שלום יסוד ואמת ת"ת יהי' בימי מלכות שיהי' היחוד בימיו אמנם לעתיד יתפרדו ח"ו. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' בגין דמתבר לבא דבר נש כלומר לאו כדקא ס"ד דמלאך המות הוא דקא מתתבר מקמי יומא דמות' אלא לבא דבר נש הוא דמתתבר בזכרו יום המות ובזה הוא עצב ואין יצה"ר שולט במקום עצב. לארגזא ליה מלת ליה ל"ג. דאע"ג דאיהו חטי אי

יהדר מיניה בתיובתא שלימתא הא תקיף איהו וכו' ה"ג. ולית ליה חילא לאתתקפא מ"ש דההוא יצה"ט וכו' לכמה דרין אתפרע עד עשרה הרוגי מלכות. מנ"ל כלומר מנ"ל דדינא קיימא קמיה תדיר עד דאתפרע מחזקיהו כדמסיק לקמיה. דגלי סתירין כמ"ש ויראם את בית נכות' את הכסף ואת הזהב ואת הבשמים וכו' ובמדרש אמרו שהרא' להם את הלוחות וא"ל בזה אנו עושים מלחמ' ונוצחים: מה דאיהו סתים ברכ' שריא עלוי וכו' ה"ג. ואהדר פתקין גרסי' שכן ספרי' כתיב לשון רבים וכן לעיל בסמוך אמר ומה כתיב בהו וכו' וכן לקמי' קאמר וכתב אחרנין תחותייהו בכלהו קאמר לשון רבים. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רב:

בגין דדינא דלעילא לא יכיל לשלטאה עלייהו שמדת רחמים מלמדת זכות עליהם שהם לשם שמים כוונו והב"ה גרם להם והביא המעשה לידם לקיים עצות מרחוק וממש להשתתפה שכינה עמהם לגלגל הגלגולין א"כ אינם חייבים אמנם מצד הדין החזק כיון שנדחת שכינה בגלות ולא עמדה מדת הרחמים במקומה התחיל הדין לתבוע תביעה זו ולכך לא נתבעה תביעה זו אלא בחורבן בית שני שגלתה שכינה בגלות שלימה ונסתמו הרחמים מכל וכל והי' לדין כח לשלוט עליהם והיינו עד דאשתכח שעתא ומעין זה לכל אדם בפרטי ענייניו לו ולבניו אחריו:

דלית ליה לבר נש לאסתכלא וגומר היינו עיון תפלה שמעיין בתפלתו ונראה לו שהוא ראוי והגון להתקבל תפלתו ולכך מעורר בעלי הדין עליו לקטרגו על עוניו והנה החיצונים נקראים מחלה לב שהם כואבים השכינה שהיא נקראת לב ועוד מפני שגורמין לתחתונים מכאובי לבותם בצרות ומיתות ורעות בני אדם והכל ענין א' שפוגמין ברע למעלה ופועלים למטה. לכך יניח התפלה שהיא מלכות ולא יעיין בה שהנחש כרוך אחריה ויתפוש בת"ת שאין החיצונים מגיעים שם מפני שהוא עץ החיים מהספירות העליונות חכמה ובינ' כנודע ואז תאו' שהיא המלכות באה לפניו למעל' ויתנו לה צורכי האיש הזה ושאלותיו שאין החצון מעכב ולא שולט כלל ונקראת המלכות תאו' מפני שכל תפלות תאו' בני אדם היא והת"ת מתאו' לה בהתעוררות' למט' בתפלות כלל העולם:

ד"א תוחלת וגו' דא הוא אתר וגו' הענין שהתוחלת היא שאלת האדם בתפלתו שהוא מייחל אות' ולפעמים היא ממושכ' שנמשכת דרך כל המדרגות וכחות הדין וכל א' מלמד קטיגוריא על האדם אם ראוי לינתן לו שאלה זו ואם אינו ראוי ויתגלגל הענין מבית דין לבית דין והנה לזה יתעכב זמן עד בואה דרך כל בתי דינים וידונו בה כפי הראות בכל

בית דין וב"ד ולפעמים ימצא קטיגור שיעכב בקטרוגו השאל' כול' שלא יותן לו כלל ומה גם אם בין זה לזה עשה שלא כהוגן שנתעכב מכל וכל מצד הקטרוג רעתו אשר עשה בשעתו ולפעמים תבא מב"ד עליון חתום' ושלימ' ולא ינתן לבתי דינים לבדוק בה אלא היא משאת פני המלך ולא יבדק בבתי דינים כלל דהיינו ועץ חיים ממש משם תאו' באה ולא תבדק:

דא יעקב דאתמשיך לי' וגו' הענין שיעקב גופא ויוסף סיומא דגופא והנה מכיון שהתחיל התעוררות היחוד עד התעוררות היסוד אל היחוד הנה נמשך כמה עד שיתוקן המ' עד שתטבול ותעל' בין ב' הזרועות כדי שיתעורר היסוד אל הייחוד ולכך בין יעקב ויוסף תוחלת שהיא המ' היא ממושכה ויש מחל' לב עד שתטהר מדיני' וישפיעם למטה כדי שתתעל' אמנם עץ חיים דהיינו יוסף עץ פרי עוש' פרי אל חי שהוא משפיע החיים במ' אין בין התעוררות היסוד להתאוות המלכות עד שתבא שום עכוב אלא מיד תאו' היא המלכות בנימן נקוד' ציון מיד באה ליוסף ולכך דיוקני' דמיא לדיוקני' דרחל שכל חשק המ' שם וכללות כל אברי' שם.

בי מקדשא מ'. כהניא החסד וכיון שראו שהשיב אחור ימינו עלו על כתליא כי הם היו קודם בתוך המקדש גזברים בסוד היסוד שושבין דמטרוניתא והם היו כהנים סוד החסד האחוז ביסוד ועתה שהדין שולט מתעל' מקור הברכות לבינ' וחסד השיב אחור בסוד האחוריים בדין כנודע ולכך נפלו לאש הדין ונשרפו באש הגבור' השורף במלכות מקדש ודאי. מהרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. מה כתיב בתרי' וימהר יוסף כי נכמרו וגו' למעל' ביאר כי וירא יוסף אתם את בנימן הוא שרא' במרא' הנבוא' כי עתיד בית המקדש ליבנות בחלקו של בנימן ואמר עתה כי אח"כ נתנבא על חורבנו ואז בכה וז"ש מה כתיב בתרי' וימהר וגו' ויבך שמה ולכן סמך לזה ביאור פסוק משא גיא חזיון וגו' שביארו ר' חזקי' על החורבן עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' רבי חייא פתח תוחלת ממושכ' דא הוא דתנינן וכו' ה"ג לאסתכלא בבעותי' זה הוא עיון תפל' הנזכר בגמרא פ' אין עומדים וע"ש ברש"י ז"ל. גרים ליה מחלת לב וכו' ושיעור הכתוב תוחלת ממושכ' מי שתוחלתו נמשכת שמעיין בתפלתו ואומר מתי יבא שאלתי שכבר התפללתי עליה בכונ' ראוי' גורם שיתעורר עליו המקטרג הנק' מחלת לב ע"ש שמחלה לבות בני אדם בקטרוגיו. דא הוא דרגא דכל צלותין היינו מדת המלכות וכדמסיק מכח ג"ש. באתר אחרא דלא איצטריך בקליפה. א"נ בהיכל זכות ששם נדונין כל ענייני העולם כנזכר בפרשת פקודי דף רנ"ב ששם מתעכבים התפלות מ' יום לעיין בהם והיינו תוחלת ממושכ' אבל אות' הבא' מעץ חיים דהיינו קב"ה תכף ומיד באה

שאין להם רשות לעכב שלא תבא אלא תכף ומיד התאו' באה: דבחולקהון הוה מקדש'. אוף הכא וישא עיניו וירא את בנימן אחיו בן אמו כלומר כמו שהראי' הראשונה שאמר בה וירא יוסף אתם את בנימן אינ' ראי' כמשמע' אלא ראי' ברוח הקדש שיזכ' בנימן לבנו' בית המקדש ג"כ בחלקו כמ"ש ובין כתפיו שכן אוף הכא בהאי קרא ששינה שני' ואמ' וירא את בנימן אחיו ג"כ היתה אותה הראיי' ראיית רוח הקדש והכונה שהי' רואה ומסתכל ברוח הקדש איך אחיו זכה למעלה זו שיבנה בית המקדש בחלקו ולא זכה הוא עמו כתורת האחים וזהו שאמר וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו ראהו שהי' אחיו בן אמו ולא זכה להיות עמו בחלקו שיבנה בית המקדש בחלק שניהם: א"נ מ"ש וישא עיניו וירא את בנימן אחיו ראה ראיה אחרת דהיינו החרבן וזהו וירא את בנימן אחיו כלומר מה שאירע לבנימן אחיו שעתיד ליחרב בית המקדש שהי' בחלקו וזהו שמפרש ואזיל ואמר מה כתיב בתרי' וכו'. כי נכמרו רחמיו אל אחיו כלומר כיון שרא' שהיה עתיד ליחרב נכמרו רחמיו ובכ' וזהו כי נכמרו רחמיו אל אחיו בעבו' אחיו ממה שיארע לו וזהו שפתח רבי חזקיה ואמ' משא גי חזיון וכו' שמדבר על החרבן ואפשר שזה רמז באו' גי חזיון כלומר משא על גיא חזיון שראהו יוסף בחזיון שעתיד להיות גיא מחמ' החרבן וכמ"ש ערו ערו וכו' עד שנעשה גיא. והשתא תרתי קראי פסוק שאמר וירא את בנימן אם הוא שרא' ב"ה בבניינו והפסוק השני וישא עיניו וירא את בנימין וכו' וסמיך ליה וימהר יוסף וגו' ויבך הוא שרא' בחרבן בית המקדש. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רג.

אבל ת"ח גיא חזיון דא שכינתא. שהיא בבית המקדש מרא' וחזיון שבה חוזים כל הנביאים נבואתם ע"י נצח והוד המשפיעים בה ומתלבשים בה והיינו שהיא ג"י למט' והם למעל' נצח והוד שהם שוקיו עמודי שש ששה ושש' הם י"ב והמייחד י"ג והיינו ג"י חזיון שכל המדרגות נראים במלכות שהיא עמוק' למט' בגיא הזה וז"ש דאיהו חיזו דכל גוונין וגו'.

מה לך איפ' ירצ' למה את מתלהבת בדיניך באף כי עלית ונסתלקת לגגות הם בחי' עליונות על בחינת המקדש הם גגות לה דהיינו ג"ג שש קצוות של בחינותי' במקדש והית' בוכ' בדיני' שהבכי דין ברחמים כמבואר אצלינו והיא בכת על ג' ענייניים הא' על בית מדורה דהיינו היא בעצמ' ועל יש' דאזלו בגלות' דהיינו מרכבת' בתחתונים. ועל אינון צדיקי מצד היסוד וחסידי מצד החסד בענין שקול' עול' ברמ' אל הבינ' שהיא מצד החכמ' רמה על הספירות וקב"ה שאיל לה היא הבינ' המתפעל' מהתעוררות' מה לך איפ' למה ההתעוררות הזה באף ודין ואין העליה כסדר לקשר הכחות בנקוד' א' בדקו' אלא

עלית כולך דרך ערבוביא בפרוד ההיכלות וז"ש הן אראלם צעקו חוצה שאינם נכללים בהיכלין דדכורא מלאכי שלום שהם מדכורא מר יבכיון ואינם נכללים והיינו עלית כולך לגגות לאכללא בהדה כל אינון רתיכין. והיא משיב' על שלשה בחי' הא' תחתונ' בני בגלותא. הב' מקדשא מקום המלאכים ומשכנה על האבנים כנודע ואנא בחינת דקותה. **תשואות** מלא' במקום שהי' לה להמלאות מהתעוררות התחתונים ומעשיהם ותקונם נתמלא' תשואות מהדינים הנעשה בהם וצעקתם עיר היא המלכות **הומיה** הומה היא ובוכה לאותיות י"ה במקום שהית' קרי"ה ודאי משכן לאותיות י"ה עליזה מששה קצוות מהבינ' והדין הנעשה בהם קשה מאד והיינו חלליך שהשפעת הדין לחללם וגו' על כן אמרתי נסתלקתי לריב על ע' שהם שבע ספירות כאו' קול ברמה שעו מני אמרר בבכי דהיינו מאנה הנחם בשום טענה:

הוו יש' פלחין פולחנין תיקוני שכינה בכמה דרכים זולת עצם הקרבנות ונוסף עוד מקרבין קורבנין ועלוון דהיינו בחינות לייחוד ושכינתא שריא בבי מקדשא שואבת התעוררותם תמיד כאימא דרביעא על בנין דהיינו בחינת מרכבתה על יש' שהיא אופן א' בארץ כדפי' בשיר השירים ולזה היו כל אנפין נהירין דהיינו פני הספירות העליונות המאירות במלכות:

עד דאשתכחו ברכאן לעילא בספירות העליונות ותתא בהיכלות כנודע **ולא** הוה יומא שום בחינת זמן חול ושבת ורגלים ור"ח.

דלא אשתכח בה ברכאן מששה קצוות וחדואן מהבינה ששם שורשם נעלם כל יום ויום לפי בחינת ייחודו:

והוו יש' התחתונים שראן לרחצן מפני שהם ראשונים לשפע עליון.

וכל עלמא דהיינו שאר השרים והארצות הוה אתזן וגו'.

השתא דאתחרב הכל ממש בהפך:

כמה בקדמיתא וגו' הנה בתחלת הגלות הי' כח לבכות אח"כ ירדה אל מקום שאין בכיה אלא כמתים כאו' במחשכים הושיבני כמתי עולם בעלייתה תעלה קצת ותחיה ותשוב אל הבכיה: ואח"כ למעלה ולכך בבכי יבאו וגו':

המה וחמוריהם אלא בגין דכתיב וגו' הנה הם אמרו שהדין ישלוט בהם וירדו אל מקום העבד שהוא מטטרו"ן ששם שליטת החיצוני מצד החומר שהוא יצה"ר שעם כל א' וא' ומשם כניסת החיצון אל הקדש שהרי חמור דבק עם העבד והיינו וייראו האנשים כי הובאו וגו' כי הם חשבו שדין הליל' ישלוט בהם ואינו אלא הבקר אור התעורר אור החסד בעולם והנשמות שולחו שאין היכלות עליונים נפתחים להנהגה אלא באור בקר

ולכך והאנשים שולחו ולא נאחז החיצוני לא בהם לעבדים ולא בחמורים לא נשארו בדין הליל' אחוזים כלל והיינו ויראו מצד הדין הקשה כי הובאו בית יוסף בית דין תחתון השולט בליל' ותתבע היא מכירת יוסף שהפרידו הברית ממנה והיינו דקאמר **בגין** דההוא שעתא קיימא עלייהו דינא ואם לא יפרע יוסף בידו יתגלגל עליהם ממקום אחר או קיימא דינא למעלה ע"י שהי' יוסף גומל להם טובה תחת רעה בר זכות' דההוא בוקר המלבין שחרות הדין.

ואשתלחו מן דינא והיינו והאנשים שולחו המה וחמוריהם והנה השבטים היו חייבים במכיר' זו המה נשמתם וחמוריהם גופם אמנם בפעם השנית חמוריהם נשתלחו והם לא נשתלחו שכולם נתעברו בעשר' הרוגי מלוכה וקבלו דינם והם ידעו שעתיד דין זה לתבע ולזה חשבו שיהי' בגוף ונפש ואמרו לקחת אותנו לעבדים ואת חמורינו בגוף ונפש ואינו אלא והאנשים שולחו כדפי' בשביל זכותא דאברהם ימין המאיר עד בא זמן השיב אחור ימינו כדפי':

וכאור בקר חסד המאיר.

שמשא דיעקב ת"ת הקשור עם החסד **ובקר** לא עבות אינו חסד ע"ב שלם מפני הגבורה שהיא נוגה מפני הימין ומטר מצד גבורות גשמים מפני שיעקב אינו מחבק השכינה לעשות ייחוד דשא מארץ אלא ע"י שתי הזרועות. הרמ"ק ז"ל:

והרא"ג ז"ל כ' כותליהון נ"א גגיהון. גי חזיון דא שכינתא על שם שכל הנביאים היו ינקין נבואה ממנה כדמפרש ואזיל: מאתר אחרא היינו מנצח והוד. מגווה הוו ינקין שנצח והוד היו מתגלים במלכות ומתוכ' הוו ינקין. וע"ד אתקרי גי חזיון כלומר גי שמתראי' בה החוזים שהם נצח והוד ולא הם בלבד אלא כל המדות העליונות היו מתראים בתוכ' וז"ש דאיהו חיזו דכל גוונין עילאין ועיין ענין זה בפ' וארא דף כ"ג. מהו כלך כי עלית סגיא ה"ג.

אלא בגין דכתיב ולקחת אותנו לעבדים ואת חמורינו כלומר התגוללו עלינו עלילות דברים ולטעון לנו טענת גנבים כי הנהרגי' בטענת גנבים נכסיהם למלך כי ממונם מגניבה שאין לו תובעים וזהו לקחת אותנו לעבדים עם חמורינו ר"ל עם ממונינו לכן באה להם התשוע' כאור בקר ונשתלחו הם וחמוריהם כלומר נכסיהם שלא נגעו לא בהם ולא בממונם וז"ש בגין דלא ישתארון אינון וחמוריהון. ומה שפתח בסמוך בוישכם אברהם בבקר וגו' הוא כמו דבר אחר והוא דמטרח רחמנ' ואמר וחמוריהם רמז שהטעם שהאנשים שולחו הוא בשביל חמוריהם כלומר בשביל ההשכמ' שהשכי' אברהם בבקר ויחבוש את חמורו וכדרך ג"ש בקר בקר וחמור חמור שזכות של השכמ' זו גרמ' שזכו

שנשתלחו הם בהשכמ' אחרת. בזכותי' גרסי' ול"ג בזכותהון. דלא שליטו עלייהו בההו' זמנא אבל בזמן עשרה הרוגי מלכות שלטו עליה'. דא הוה נהורא אור ההשפע'. דההו' בקר דאברהם חסד ודקד' לומר דאברהם לפי שיש בקר דיוסף כנזכר בפרשת בלק דף ר"ד. דא הוא שמשא וכו' וה"ק וכאור בקר יזרח שמש כשמאיר ונשפע אור אותו בקר אז גם כן יזרח שמש הת"ת שהוא שמש זורח מאורו שמתייחד חסד בת"ת. דההוא בקר לאו איהו עבות כל כך כלומר אין הבקר הזה שהוא החסד נעשה עבות ר"ל משולש כחבל הזה הנעשה עבות כשיזרח שמש ר"ל כשמתייחד עם הת"ת בלבד אלא מנוגה ממטר וגו' כלומר אלא כשמתייחד עמהם גם כן הגבורה המוציא' דשאין ועשבין לעולם אז נעשים שלשתם עבות כבד הזה של הדס ושיעור הכתוב כשאור בקר שהוא החסד מאיר גם כן אור ת"ת מאיר וזה הבקר אינו נעשה עבות בייחוד זה לבד אלא כשמתייחד עמהם ומאיר ממטר דהיינו יצחק גבורה שהיא המוציא' דשא מארץ דהיינו המלכות שאז בהתחברות שלשתם משפעת הגבורה גבורות גשמים לארץ מלכות ובזה אפיקת האי ארץ דשאין ועשבין הם מיני השפעות כנזכר בפ' בראשית דף י"ח ולפי' זה הכף דוכאור בקר הוא כף הזמן ולפי' הב' דבסמוך היא כף הדמיון וז"ש **בנהירו** דההוא בקר וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רג:

בקר לא עבות בגין דההוא בקר וגו' פי' זה הפך הקודם וירצ' בקר וחסד זה לא עבות אין בו חצוני ועביות הדין מפני שבשעת שליטת החסד הזה משבית דין הגבו' מכל וכל וממתקו בענין שאין הדינים התחתונים נכללים בו והיינו אומ' לא שלטא דינא כלל לשלוט החצונים ועם היות שייחוד עליון בשתי זרועות כולא נהיר בסטרא דאברהם דהיינו אפי' גבורה נכללת בחסד.

מנוגה וממטר דא הוא סטרא דיוסף ירצ' יוסף יש בו אור מן הימין והמטר בו אינו מטר הדין כמו מטר הגבורה אלא מטר השפע רסיסי הזרע ולזה אמר דא הוא סטרא דיוסף לא אמר יוסף ממש אלא סטרא דיוסף שהוא נוגה מצד מעלה ומטר מצד מטה שהם שתי בחינות וז"ש **דאיהו** אמטיר על ארעא לאפקא וגו' היינו דשא מארץ וענין הייחוד הזה והזרע הזה הוא כאור בקר כהאיר חסד באור בקר גשמי ממש ולהכי קאמר ר"ש ת"ח וגו' גרדיני הם ממונים ללכוד בני אדם.

טהירין לשון שרגא בטיהרא דהיינו שהם פשוטים בלי גשם כצהרים:

זמינין לנפקא ממקום מחבואם דהיינו נוקבא דתהומא רבא וכמה מאריהון דדינא עליונים הנאחזים בגבורה מהם קדושים מהם חצונים ולהכי קאמר בכמה סטרין לזנייהו

שהם כמה מינים שונים והאנשים הם כחות הדין וחמוריהם כחות חצונים שכחות הדין רוכבים עליהם.

יוממא וליליא יום להנהג' הרחמים מדת יום ליליא להנהגת הדין מדת לילה:

ת"ח בכל יומא ויומא כד נהורא סלקא שנשלמה חלק העומדים בחצות לילה יצא הכרוז לגעור באות' שלא עמדו בסוד ה' ולא החשיבו העונה הזאת בתורה והיא עונת התעוררות החסד.

אתער חד צפרא היא המלכות.

באילנא דגנתא דעדן היא עץ החיים וכנגד הייחוד הזה יתעורר כח ממש המתגשם בג"ע בעץ החיים אשר בתוכו לקרוא בחיל ושרביטא כנגד היסוד ואפשר דהיינו שרביט בעץ החיים יסוד בת"ת שהצפור עומד עליו וזה סימן ליושבי ג"ע שהמלכית בת"ת נקשרה ביסוד וכרוזא אינו נראה שהצפור קורא אלא הצפור קורא שלשה פעמים איזה ענין והכרוז אינו הצפור. או אפשר שהצפור עצמו מוציא הכרוז דהיינו הענין המתבאר כדמפרש ואזיל והוא ענין זה אינו ליושבי הגן אלא לתחתונים אמנם יועיל ואע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי נשמת בני אדם מתעורר בהם בהתעוררות זה כשומעם הכרוז עם היות שהאדם אינו שומע:

הורמני דטרייני הורמני מלשון הרמנותא דמלכא שפי' שליטת המלך וכן הורמני יש באדם כח ושליטה והם שליטים:

דטרייני מלשון סרנים סרני פלשתים והיינו שהם מלכים שליטים על בחירתם כנודע ובריש פ' ויצא פי' מלה זו:

מאן מנכון דחמי יר' מי מכם שיש בו שכל לראות ולהשגיח:

ולא חמי ואינו משגיח בעולם שהרי ענייני העולם וגלגוליו מושג לכל הרוצה להסתכל בדורו על כל הקוראות לבני גילו.

ולא ידעי על מה קיימי אינם יודעים על מה עומדים בעולם לעבוד העבודה שבעבורה נבראו:

לא משגיחין ביקרא דמאריהון שבראם לכבודו ולעבודתו ובזולת זה הי' להם ללמוד מהתורה קיימא קמייהו ולא משתדלין בה **על** מה יקומון על מי להם להשען אחר שאין השכל אתם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' כנהירו דההוא בקר. וה"ק כאור המאיר מהבקר שהוא מחסד באותו אור ממש מאיר זריחת השמש שאף על פי שהת"ת למטה מהחסד אינו משתנה בעוברו מאתו אל המלכות וזהו וכאור בקר יזרח שמש כאותו אור שקבל מבקר כן יזרח שמש

כלומר כן יזרחנו השמש אל המלכות בלי שינוי והטעם שהחסד הוא זרוע ימין ת"ת והוא ממש אור הת"ת. בגין דההוא בקר לאו איהו חשוך. כלומר הטעם שדימ' הכתוב אור הת"ת אל אור החסד ולא אל אור הגבור' שהיא ג"כ למעל' מת"ת לז"א בגין דההוא בקר לא איהו חשיך כמו הגבור' והכונ' לדמותו בבחינת אור גדול לכן דימהו לאור בקר לפי שהבקר איננו עבות כלומר אינו אור עב וחשוך כלומר שאין בו דין כלל אלא נהיר מש"כ בגבור' אעפ"י שאורה גדול עכ"ז להיו' שהדין נשפע ממנה נק' עב וחשוך וז"ש. דהא בשעתא דאתי בקר לא שלטא דינא כלל. לא שלטא דינא כלל לפי שכל הקליפות הולכי' להם ונכנסים בנוקב' דתהומ' רבה כדמפרש ואזיל ר"ש לקמן וכנזכר בפ' בלק דף ר"ד. דא הוא סטרא דיוסף ר"ל כשמאיר אור בקר דאברהם מאיר ג"כ בקר דיוסף וזה טעם שני למה שדמה אותו לאור בקר ולא לאור ערב לפי שבאור בקר מאיר ג"כ בקר אחר שהוא יסוד שאז הוא עת הייחוד והאש' מספרת עם בעל' וז"ש מנוגה וממטר דא הוא סטר' דיוסף דהיינו יסוד ממטיר על הארץ מלכות להצמיח מוצא דשא.

ארי"ש ת"ח וכו' בא להכריח מאי דקאמר דהא בשעתא דאתי בקר לא שלט' דינא כלל שכן כשהבקר אור והאנשי' שולחו אלין מאריהון דדינין וכו' כדמפרש ואזיל ואגב אורחי' פריש פירושא אחרינא בקרא. בשעתא דליליא ר"ל ממשלת הליל' דהיינו המלכות מדת לילה. ופריש גדפוי היינו סוד כנופייא של כחות הדין השולטים על העול' ואפשר שהם סוד אותם גדפין הנז' בפ' בראשית דף י"ג שהם עשו ישמעאל מימין ועמון ומואב מהשמאל. גרדיני מחבלים. טהירים זכים ורוחניים מלשון צהרים תרגומו טיהרא. וכמה מאריהון דדענין אלו הם כחות קדושים והם ג"כ בעלי דינין וז"ש לזנייהו הטמא למינו והטהור למינו וכדמפרש והאנשי' שלחו המה מסטרא דימינ' קדושים וחמוריה' טמאי'. כלהו מסתלקי כשירדו לעולם השפל ועתה כאור בקר מסתלקים אל מדוריהון ומכאן ראי' שהקליפות למעל' באוירים מדקתני מסתלקי: עאל לדוכתי' היינו כחו' טמאי' שנכנסי' בנוקבא דתהומא רבה ולהכי נקט בהם לשון עאל. ותב לאתרי' היינו כחות הדין קדושים וחוזרים למקומם דהיינו ההיכלו' או בז' רקיעים דעשי' הרוחניים ששם כמה אלפים ורבבות של מלאכים כנזכר בפ' ויקהל דף ר"א וע"ש. אלין מאריהון דדינ' דשלטין בלילי' הם כחות הדין קדושי' וחמוריהם אינון גרדני וכו' והכי גרסי' בס"י המה וחמוריהם המה אינון מאריהון דדינא דקאמרן וחמוריהם אינון גרדני נמוסין.

דהא לית לך דרגין וכו' ואפי' באצילות יש דין ורחמים וכן בבי"ע לכן אל תתמה אם יש בעלי דין קדושים: דלית לון קיומא לקיימא בסטר ימינא ה"ג כלומר אין להם קיום והעמד' כשמתגל' בקר דאברהם שהוא הימין העליון. אלא בסטר' שמאלא האי כדאיתי'

והאי כדאיתי' כחות הדין קדושים בשמאל העליון וכחות הדין טמאי' בשמאל הקליפ' כנז' בפ' פקודי דף רמ"ג רמ"ד.
ר' חייא פתח ואמ' וזרחה לכם יראי שמי וגומר. דגנז קב"ה ל"ג. והוה נכי צולע על יריכו. מאן שמש כלומר מדקאמר השמש בה"א הידיע' ומי הוא זה. לאתסא' להו ה"ג.
כד נהורא סלקא בעלית השחר. חד צפרא היינו מטטרון כנזכר בפ' ויחי דף רי"ז א"נ המלכות כנזכר בתיקוני' דף א'. שרביטא יסוד יזדקף בסוד והקימותי את בריתי ועיין בפ' תזריע דף מ"ד: וכרוזא גבריאל. הורמני מאמר וגזרת המלך. ברייריי כמו בורייני וי"ס דגרסי ברייני והענין הוא לכון אמרין הגוזרי' גזרות על הרשעי' כלומר אתם המוכיחי' לעם העוברים על הדת עמהם שהשופטי' א"נ בוריירי מלשון אין בור ירא חטא והם האנשים רקים והכוונה ע"ד שאמרנו אתם הגוזרים גזירות על אנשים רקים עמכם אני מדבר שאתם רקים מהם. א"נ לכון אמרין הורמני וכו' כלומר לכון בני נשא אומרי' הורמני בוריירי שאומר לכם דברים הללו ולפי זה הם שרים ושופטים ברורים: דחמי ולא חמי כלומר עינים להם ולא יראו. א"נ דחמי כלומר רואה ומסתכל במעשיו ועסקיו ולא חמי בעסקי שמים. על מה קיימו אינם מסתכלים לומר על מה הם עומדים על התורה ועל המשפט ועל השלום והם אינם עוסקי' בהם עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון בקר לא עבות וגו' יתרו פ"ה. עכ"ל:

דף רד.

יומי דרע מדרגות החצונים כדמסיק. אי ס"ד כפשטיה דקרא וכדפי' רז"ל.
ברא ליה באתוון כדפי' בפ' בראשית:
עד דאתקיימו כולהו ונכללו באות ב' לברוא העולם בכל אותיות נכללות באות ב' דבראשית ונתגלגלו כ"ב אלפא ביתות ויש זוג א' דהיינו אות ט' צד הקדושה ואות ר' רע צד החיצוני ולא שהאותיות הקדושות יהי' בהם רע ח"ו אלא מעורר למטה הרע כנודע והנה דבקות שתי אותיות מגיע אל בחינת דבקות הקדוש בחצוני שכונה שאינה מתיישבת שני הפכים יחד.
את ברירא דטוב למעלה תחלת הטוב הוא אות ט' ולא נזכרה בתורה בשום תיבה עד בא טוב א"כ המדרגה העליונה כזה שאינה תחתונה בבחינה המתקרבת הקדושה אל החוץ ולכך צריך שתרד מרום טובתה למטה אל הרעה אל החצונים.
תרוייכו אתכליל כחדא לא בבחינה המתדבקת הרע והטוב אלא נוטל הטוב בטוביותו עליון ונוטל הרע ברעתו התחתון ונכלל זה בזה.

אבל את לימינא להדריך אל הדברים הימניים להקשר אל מקומך אל הקדש וצורך גבוה חבורך בה:

פריש לון קב"ה נתן הבדל בינם לשאר המדרגות דהיינו שיש לטוב יומין ושנין מדרגות הטוב ויש לע' מדרגות ולכך הימים לטוב הם מדרגות שמשתלשלות והענין כי נקודת מבוע הקדש והיינו מדרגות הקדושים שהם ימים ושנים והם מדרגות נער מטטרון שיש בו כמה השתלשלות מדרגות ששה ימים הם ששה מדרגות דומות לששה ספירות וכן שנים כמו שהם שנים בספירות כך יש בהיכלות וכן לחצונים מדרגות לסמאל וליליית והיכלות וספי' טמאות כדפי' בספ"ר בשער התמורות וכמו שהם נקראים ימי טובה כך החצונים נקראים ימי הרעה.

לאתכללא בהו בבר נש היינו יצה"ר שהוא כח נאצל מהחיצונים וע"י פעולת האדם יתדבק בחצוני בכל כחותיו מחמת הנצוץ ההוא הקטן המתלהב בו וכן יצה"ט נצוץ הקדושה וע"י מעשיו נכלל בקדושה העליונה בענין שנכלל בשתי נצוצות ויש כח בהם להכליל בכל המציאות כולו יחד. וטעם ימים ושנים מפני שיש בהם בחינה שהם שנים דהיינו שבע שנים ויש בחינה שהם ימים דהיינו שבעה ימים והענין תלוי לפי הכללות וכבר פי' הענין בארוכה בפ' אחרי מות והנה ט' דהיינו טוב הוא היסוד ור' דהיינו רע החצוני ולזה רזא דמלה דלא לאפקא מבועא דהיינו יסוד אות הברית ט' כדפי' מפני שהרע נעשה נקבה אליו והוא נובע ברע ומרבהו ומגדלו.

ר"ש אמר שאפילו נשמה טמאה יש לה יכולת לכלול בגוף ההוא ולהמשיך שם הטומאה יתרכב הטוב ברע דהיינו ישר' סטרא דטוב ומלביש בזרעו סטרא דרע ומרבהו למערב טוב ברע.

תחת שלש השלשה לבד הם רמז לענין זה דהיינו עבד מולך סמאל שולט ושנואה ליליית תבעל שהרי ימי הרעה מתפשטים בעולם ע"י ליליית והוא פותח המקור גורם ששנואה תבעל ודאי ושפחה ליליית תירש גבירתה ויונק מהמבוע העליון בנים זרים שנשמתם מהזר החיצוני.

יאכלם חדש דהיינו שהחדש מתחדש והם נכפין **ובעי** בר נש היינו שאפי' שיהי' חשוך בנים צריך להמתין עד בא ימי הטוב דהיינו צד הקדושה עם היות שבגמ' נר' דרך אחרת שלא אסר לחשוכי בנים.

כי ישרים דרכי ה' עם היות שמצות פריה ורביה מצוה בשעה גרועה מצוה להמנע ואם לאו פושעים יכשלו בם שיולידו מה שאינו הגון להם והעדרם טוב ממציאותם

ואתם הדבקים וגו' וצריך הדבק לפעול כמינו וכיון שהקדושה אינה נפתחת לא יפתח וכשיפתח למעלה יפתח הוא למטה:
והתקדשתם שלא תערבו בחיצוני כמוני שאיני משתמש בהם והבדלתי ביני לבינם. הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. דהא אורייתא פתח בי כי טוב. ר"ל כי אות של טית לא נזכרה בתורה עד וירא אלדי"ם את האור כי טוב נמצא כי פעם הראשונה שנז' אות טית בתורה היתה במלת טוב. עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' לאו אינון יומי דסיבו כדקאמר במדרש. ברא ליה באתוון דאורייתא ועם היות שלא ברא העולם אלא באות ב' דבראשית כנזכר בפ' בראשית הכונ' הוא שנכללו באות בי"ת כל האותיות ועל ידם הית' מוציא' ההויות והנבראים כלם. וכל אינון אלפא ביתות היינו כ"ב אלפא ביתות שבכלם נברא העולם. ואתחלפו תרין אתוון אלין נו"ר ט' טוב ר' רע כדמפר' ואזיל והתחברות הזה בא בסוד רל"א שערים פנים ואחור כנזכר בס' יציר' באלפא ביתא המתחלף אף בע גס דן הם ול זך חי צת קש טר. הרי טית בריש יחד. סלק' ט' לפי שהיא אות המור' טובה לעולם ולזה הות סלקא שלא היתה רוצה לרדת בהתחבר' עם עושי רשעה. ולא אתיישבת לפי שנשאר' בלא בן זוג וז"ש לקמי' היך אנא מתחבר' לאתיישב' באת רע כלומר איני יכול' להיות בן זוגו לפי שאני מורה טוב והיא מורה רע. דהא בר נש דאנא בעי למברי בכון תרווייכו אתכליל היינו יצר הטוב ויצה"ר ואחר שהוא יכלול שניכם יחד התיישבו שניכם יחד ולכן כשמעם דבר ה' כדין תבו ואתיישבו דא בדא כחדא. יומין ושנין ידיען ימים וזמנים שישלוט הדין על העולם כנזכר בפ' אחרי מות דף נ"ח שיש שנים של טובה ששולט הקדוש' ושנים של רעה ששולטת הקליפ' וכנז' לעיל דף קצ"ח ע"ש וזש"ה ימים יוצרו ולא אחד בהם שלא יהא נוצר בין ימי הטובה בין ימי הרעה כלם יוצרו. למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני כלומר למה אירא מימי רע מאות' הקליפות הנק' ימי רע לפי שעון עקבי יסובני אפי' העונות הקלות שאדם דש בעקביו אני נזהר בהם ולעולם יסובבוני שהם נגדי תמיד שלא ליכשל בהם. לאפק' מבועא דברית כלומר שלא ישפיע היסוד העליון בקליפות שהמשמש מטתו בשני רעבון כשם שהוא משפיע כך גורם שישפיע היסוד העליון ונמצאת השפע' יוצאת בזמן שהקליפ' גובר' ויונקת מאותה השפעה. ובמה שאמר אגב אורחי' פירש פסוק דוהי' שארית יעקב דקא פתח בי' ברישא דשארית יעקב הם מנשה ואפרים שהיו שארית השבטים לפי שלוי ויוסף לא נמנו בכלל השבטים כמרז"ל נמצא מנשה ואפרים שארית ליעקב וזה שארית יעקב יהיו בגוים כטל מאת ה' וכרביבים עלי עשב נולדו כמש"ה

בטרם תבא שנת הרעב שנולדו בשנות השבע בזמן שהי' טל מאת ה' ורביבים עלי עשב ולכן יהיו מצליחים בקרב עמים רבים כפי הצלחת הזמן שנולדו בהם שהי' שבע גדול בכל העולם:

רש"א וכו' גרים לאמשכ' רוחא להההוא ולדא מההוא סטרא גורם שנשמת אותו הולד יהא נמשך מסטרא אחר' שהיא נשמת טמאה. ויהיב דוכתי למפשי כי הקליפ' הוא עקר ואינה עושה פירות דאי הוו עבדי פירי הוי' מטרטשי עלמ'. וזה שעוסק בפרי' ורבי' בשנת בצורת שהקליפ' שולטת בעולם גורם שצד הטומא' יפרא וישגה בסיטרא דקדושה דהיינו באשתו של זה הישראלית שהוא מצד הקדושה בנשמה ההיא המכנסת בה: א"כ בסטרא דקדושה מלכות וזה לפי שגורם שהקליפה תהי' מתקרבת אלי' לינק מהשפעת' ונמצא מכניס צלם בהיכל וז"ש. ותו רזא דכתיב תחת שלש רגזה ארץ וכו' כשיש דינין בעולם העושה זה גורם שיתייחדו הזכר והנקבה של הקליפ' ונמצאת במקום ייחוד הגברת שפחה תירש גבירת' בענין הייחוד וזהו בה' בגדו ודאי דקאמר בסמוך שאין לך בגידה גדול' מזאת וסיפי' דקרא יאכלם חדש היינו שבכל חדתותי סיהרא נפקדים אותם הילדים מלילית כנזכר בזוהר: ובעי בר נש לחכא' למארי' כלומר ואם הוא חשוך בנים אפי' הכי לא ישמש מטתו אלא יבטח בקונו שיתנם לו כד ייתי וישלוט דהיינו בשנות השובע שאז השכיני' שולטת. א"נ כד ייתי וישלוט חוזר אלי הקליפ' בזמן שהקליפ' ייתי וישלוט אז בעי בר נש לחכאה למארי' וחכיתי לה' המסתיר פניו כלומר אפי' שמסתיר פניו שהוא שנת רעבון אעפי"כ וקויתי לו שיעברו פנים של זעם ויבאו שנות שבע ואז יבאו בני עם מזוני. וצדיקים ילכו בם שאעפ"י שפריה ורביה היא מצוה צדיקים ילכו בם ואינם משמשי' מטותיהם בשני רעבון. ופושעים יכשלו בם שאנשים הפושעים המשמשים מטותיהם בזמן הזה יכשלו בם שממשיכין לבניהם רוח מסאב' כנזכר. וכתיב ואתם כלומר אתם הדבקים בה' וממנעי נפשייכו מפריה ורבי' ואינכם מתדבקי' בקליפ' תהיו חיים כולכם כהיום הזה עד שיעברו שנות הרעב הללו ויבאו שנת שובע ואז הב"ה יפקדכם בבנים ונמצאו זוכים לבני חיי ומזוני ושלשתם דמוזים בקראי בני ומזוני בקרא דהמסתיר פניו וכו' וחיי חיים כולכם היום: וכתיב והתקדשתם מכאן עד ובגין דא קב"ה אזהר וכו' י"ס דלא גרסי ליה כלל עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רד:

ת"ח כד סטרא דא שלטא וגו' לאתחזאה בשוקא אלא שיתחבא בביתו וימעט הליכתו בחוצות ששוד וכפן הם מתפשטין כדפי' בפ' פקודי בהיכל אהבה ולזה יכיל לנזקא וימות ברעב ויכפן יותר מדאי שלא בטעם אפילו שיאכל מפני שיש בכח כפן להשליט

הרעבון במעים ואח"כ שוד ימיתהו ויש כח באדם להשמר ממנו ולהתחבא והיינו למה תתראו והיינו נמי והתקדשתם שיש כח לאדם להתקדש ולא ישלוט בהם הרעה והיינו שיתדבק באנ"י ויברח מאח"ר והטעם שעם היות שאחר שולט יש חלק במציאות לאני מטעם שאני שולטת גם בעולם הזה ואחר אינו שולט אלא בעולם הזה כדמסיק ולזה כששולט אני בעולם יהלך בגלוי שאני שולטת וכאשר אחר שולט יחביא עצמו תחת יד אני שהיא מתאספת אל המסתרים מפני שליטת אחר השולטת ומטעם זה אמר אחר כיון דאטרוד להההוא גברא מעלמא עילאה שאין שם שליטת אחר א"כ ליהני מעלמא דין שבה שליטת אחר והוא נדבק באחר: ועם היות שחלקי המציאות התחתון הרבה מאד יש כח בחצוני לשוטט בו ולשלוט מפני רבוי כחותיו וז"ש בגין דההוא מלכות הרשעה מלכות שלימה ושליטה והנהגה יש בה.

וכמה אינון גרדינין ממנן שהם כחות שולטים תחת יד ממשלתו להשליטם בכל פרטי המציאות כולו.

ולא אתייהיב ליה רשו למהדר וגו' הענין שבעוד שהאדם לא עקר עצמו מן הקדש מכל וכל ונשאר לו שורש מושרש בקדושה כשישוב בתשובה שהיא עולם הבא ישתרש שם ע"י השורש ההוא הנשאר לו אמנם אם הרבו לפשוע וחטאיו עקרו השורש מכל וכל ואין להם כח בתשובה שהרי נשתרשו ממנה מכל וכל ואין סיפוק בידם לשוב בתשובה:

ובו תדבק הדבקות שאין בו פרוד והיינו תדיר דקאמר אפילו בפרטי' שאינם גופי המצות כאלו מתרחק מהם מפני שהם מרוחקים מהב"ה ומתדבק בכל אשר בחר ומתקרב אליו.

ובשמו תשבע אילו אמר ובו הי' מורה המדרגה העליונה אמנם עתה שאמר ובשמו הכוונה במלכות הנקראת שמו ותשבע היינו המשכת העליונות אליה והיינו שהם שבעה ימים או שנים בקדוש' כדפי' ריש דבריו וז"ש מאי תשבע כמה דאוקימנא שבעה דרגין לעילא לעילא עילאין על כולא הן אמת הם שבע מדרגות בבינה עצמה ולכך כתיב ויבנהו שבע שנים כדפי' בפ' ויצא. ויש בעצמות הספירות שבע ויש למטה מהמלכות שבע בענין שהם בספירות שבעה מהבינה ויש שבעה מהספירות עצמן ולז"א שבעה דרגין לעילא לעילא עילאין על כולא כי אלו עליונים על כלם לא שהם רזא דמהימנותא סתם אלא רזא דשלימו דמהימנותא שעל ידי אלו העליונים משתלמין התחתונים שיש למטה מהם שהם הספירות לא התחתונים מכולם כעין ההיכלות אלא לתתא מינייהו דהיינו ז' ספירות למטה מהבינה ואינון חבורא חד ז' שבבינה שורש לאלו שבספירות עצמן וגם הם מתחברין למטה במלכות אמנם אלו הם קשורא חד:

וע"ד כתיב ובשמו מלכות תשבע תמשיך כח השביעיות האלו מלעילא שבעה שבבינה ומתתא שבעה שבספירות וכנגד השביעיות אלו אמר ז' [510] בשבעה ימים בשלמה שעשה החג כנגד ב' בתים מלכות ובינה ז' עליונות וז' תחתונות ובעד האמצעיות אמר לאתדבקא ביה בקב"ה כדקא יאות. וכנגד העליונות והתחתונות אמר זכאה הוא בעלמא דין ובעלמא דאתי:

לדורון לקרבא ולצלותא הם ג' בחינות הא' כלפי מעלה צלותא המלכות לקשרא למעלה ושתים למטה הם דורון דהיינו לתת חלק לחצונים מן הקדש להאכילם חלק מן השפע כפי הראוי להם כשהם רוצים להמתק ולהיות בחינת נופת תטופנה שפתי זרה. בחינ' עליונ' המתקרבת ואינה מקטרגת.

וקרבא כשהם מתאכזרים ונעשים אויבים ואינם רוצים להשלים אז משפיעים עליהם מהביטול ושלשתם כאחד טובים בתפלה להשפיע הקדושים לדורון להשפיע למטה לאותם הראויים לכך למלחמה אם יש הצריך לה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. שבעת ימים ושבעת ימים כלהו חד וגו' כל זה יובן בסוד ז' מעילא לתתא וז' מתתא לעילא גם אפשר לפרש כי הם ז' היכלין דנוקבא כנודע בפ' פקודי וזהו אמתות הענין בלי ספק:

ר' חייא ור' יוסי וגו' דהוה אתי מתעטף וגו' מכאן משמע דמלבוש של ציצית צריך שיהא על כל בגדיו וכמ"ש וראיתם אותו וגו' וז"ש דהוה מתעטף וגו' וכן בדף ר"ה ע"א אמר כי חשיד להו האי גברא בגין דלא חמא בכו מצוה דאתחזייא לבר נר' כי דרך הוא להיות לבר על כל הבגדים אמנם מן ר' חייא ור' יוסי אפשר להוכיח דאין בזה קפידה כיון שהם לא נהגו כך: ואפשר לומר כי מפני שהיו הולכים בדרכים בין הגוים הצניעוהו תחת המלבושים. עכ"ל: ועיין בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' לאתקדשא דכתיב והייתם קדושים ה"ג. ות"ח אני שלטנו דעלמא דין וכו' שכן מורה אני ר"ל אני נמצא ועומד חי וקיים בעה"ז ובעה"ב אבל הקליפ' איקרי אחר שאינו עומד אלא בהאי עלמא שכשירצה לילך ולעלות להההוא עלמא ימצא עצמו אחר חלש ותשש הכח שלא יהי' לו קיום והעמד'. ובג"כ אחר דנחת פי' אלישע אחר. ולא לאפתח מבועי' ה"ג. ואפשר שהם ז' מדות שבבינ' ודלתת' מינייהו הם הז' ספירו' התחתונים וצריך לקשרם בשרשם שבבינ' ועז"ה תדרוך כל הסוגיי' שבעה דרגין לעיל' ז' ספירות שהם עילאין על כלא דהיינו על עולם הבריא' ועל עולם היציר' ועל עולם העשי'. שלימו דמהימנות' עולם האצילות. דשבע' דרגין דלתתא מנייהו היינו ז' היכלות

[510] נ' דצ"ל ז' וז' ימים.

דעולם היציר'. למהוי כלהו חד מ' הנק' שם כנודע יהי' כלול מכל השבע' בין מהשבע' ספירות שיהיו כלן מתייחדים עמה בין ז' היכלות שכלן יהיו נכללים היכל בהיכל והיכל בהיכל עד שנעשים כלן נקודה חדא והמלכות נכללת מאות' נקוד' כנזכר בארוכ' בפ' פקודי בהיכלות נמצאו כלן ייחוד א' ע"י המלכות הנק' שם וזהו ובשמו תשבע וזהו דמפרש ואזיל ובשמו תשבע מלעיל' ומתתא וכו'. שבעת ימים ז' ימי הבנין שהם ז' ספי' הנז' ושבעת ימים ז' היכלות היציר' הם ארבע' עשר וכלם נעשי' יום א' וכללות א' וז"ש ארבע' עשר יום ולא אמר ימים וכלא חד כלומר כל הארבע' עשר נעשים ונקראים יום אחד. יש ספרי' דגרסי זכאה איהו מאן דמייחד אלין באלין עליה כתיב יפתח ה' לך וגו' וגירסא נכונה היא מגירסת הספרים. פתח ליה אוצרין טבין קדישין הם ההיכלות כנזכר בתיקונין דף כ"ט שני ממונים יש בפתח ההיכלות חד נקר' פתחון שהוא פותח ההיכלות שיכנסו התפלו' וחד נקר' סגרון והוא הסוגר וכשזה המייחד המדות דופק על הדלת מני קב"ה דיפתחון ליה תרעי דהיכל' וכו'. וכן המדות נקר' אוצרות והכונה שכלם מתפתחין לקבל צלותיה ובעותיה וז"ש בסמוך אלין אוצרין דלעילא ותתא. את השמים אלין אוצרין דלעילא ותתא דהשמים סתם לכלול קא אתא. א"נ את השמים א"ת דייקא השמים אלו המדות העליונו' א"ת אלו ו' היכלו' שהם ז' ימי' וז' ימים כדפרישנ': כלהו חד דכתיב וכו' כלומר והראי' שמתייחדים כלם יחד דכתיב את אוצרו הטוב את השמים אוצרו חד ואיהו את השמי' הרי שהשמים שהם רבים כללן וקראן בתחל' בלשון יחיד ואמר את אוצרו הטוב לרמוז שכל השמים בין התחתוני' שהם ההיכלות בין העליוני' שהם הי' ספירות הכל אחד ואוצר חד איקרון. מנלן מיעקב לדורון ותעבור המנחה על פניו. לקרבא והי' המחנ' הנשאר לפליט' לפי שאלחם עמו לתפל' ה' אלהי אבי אברהם וגומר כדרז"ל עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רה.

א"ל ר' יוסי דילמא איהו משתדל בצלותיה וגו' דוקא ר' יוסי השיב כך על עצמו מפני שהוא אמר כך אמנם ר' חייא שתק שלא להוציא שקר מפיו:

דיכיל לצערא לי מפני שהשלום היא השפעה שהאדם משפיע שפע דרך מדת שלום יסוד אל חבירו במלכות ולכך ציוו רז"ל הוי מקדים שלום לכל אדם מפני שהקדמת השלום גורם שיתעלה האדם וישפיע מן הת"ת למלכות דהיינו סוד ממעלה למטה והמשיב הוא ממטה למעלה אור חוזר ולזה ראוי לאדם שיהיה מקדי' כדי להיות בסוד אור ישר ולא בסוד אור חוזר והנה כשמקדי' שלום לאדם חצוני הוא משפיע למטה בחצונים ויש בזה כמה הפסד הא' שחוטא ומשפיע לחצונים הב' שהרשע אין לו כח לינק מן הקדושה

ולא היה מתחזק כנגדו ועתה מכחו ממש מתמלא שפע ומתחזק לנגדו ומצער אותו: הג' שנעשה הוא כלי להשפיע לחצונים וירד אל ביניהם וסופו נופל בידם ועם היות שפירשו רז"ל להקדים שלום לגוי היינו דוקא גוי המבקש השלום ואז הוא חצוני הראוי לדורון אמנם איש מלחמה יסתכן אם יקדים וכולם רמוזות בדבריו עיין ותמצא.

מצוה דאתחזי לבר ציצית ותימה וכי חברי ר"ש היו מבטלים המצוה ועוד ק' שהם אמרו לעיל שהציצית היא לתפלה וכי לתפלה לחוד הוא הציצית לכך נראה שהם לא היו מתעטפים מלמעלה בדרכים אלא תחת בגדיהם כמנהגינו עכשיו שאנו לובשים ציצית קטן מלמטה ולכך דקדק שאמר מצוה דאתחזי לבר כנראה שהיה להם מכוסה ולכך אמר שהי' מתעטף לתפלה. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. או מרחיש תלמודיה בגין וגו' אין הענין כי אסור הוא לפסוק ממשנתו כי אפי' באמצע ק"ש חייב להפסיק ולהשיב שלום. אך הכוונה כי כל השונה דבר א' ומפסיק בענין א' חל עליו כח השכחה בענין ההוא ומשתכח ממנו והבן או' בגין דלא יעקר ליה: וזה נמצא בסוד מעשה הזכירה כי ראשית כל התנאים צריך שלא יפסיק ממשנתו עד שיגמור הקצבה המיוחדת לו וזה ברור ליודעים בסוד קבלה מעשית ונמצא בס' המגיד למהרי"ק. ובקבלת הר"ש מולכו נמצא כי או' דלא יעקר ליה קאי למ"ש או מרחיש בתלמודיה אמנם או' משתדל בצלותיה לא שייכא האי טענה אמנם אפשר כי היא צלותא דעמידה שאסור להפסיק אפי' להשיב שלום וכדגמירנא ואפסיקא הלכתא ההולך בדרך מתפלל והוא הולך עכ"ל:

מההוא יומא נדרנא דלא לאקדמא שלם וגו' כלו' כיון שאני עובר איסור הקדמת שלום לרשע הנה אתער כחו ויכיל לצערא לי. וז"א לא אקדימנא בגין דיכיל לצערא לי בגין דאסיר לאקדמא וגו' והריני עושה איסור. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' דאתחזין למהוי ביה דלית בי' ה"ג כלומר חדא מאינון תרין דהיינו שלשית לשנים האחרים המשלש אותם הראויים לאדם היוצא לדרך לית בי' דהא לא אתקין וכו'. בגין דלא יעקר לי' שלא יעקור את עצמו מאותו מקום שהוא קורא ולא ידע לחזור אל מקום שהי' בגין דיכיל לצערא לי ויתתקף בי בחילא כלומר באותו שלום שאתן לו אני נותן לו כח משמו של הב"ה שנקרא שלום ובאותו כח יתתקף בי. בגין דאסיר לאקדמא שלם לבר נש חייבא לפי שמשפיע לו כח באותו שלום שנותן לו כדקאמרן. מצוה דאתחזי לבר כגון תפלין או ציצית. לאנהגא עלמא כי השמאל שהם הקליפות הם רצועות הדיינין ומפחדם האדם ירא מלעבור על דברי תורה. אתכליל בר נש שהוא יצה"ט ויצה"ר. ערלי לבא וערלי בשרא לאסתאב' ה"ג. ובהאי אתדבק כלומר בהאי טוב

שהוא יצה"ט שמתדבקין בו גורמים שמתדבקים בטוב העליון דהיינו רזא דמהימנות' שהם המדות העליונו'. בגין דטוב הוא לישראל ישראל אית לון חולקא וכו' שישראל נקראים טוב לפי שמתדבקים ביצה"ט ולכן יזכו לאותו טוב של עולם הבא שנקרא טוב כמו שאמר הכתוב מה רב טובך אשר צפנת ויבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים:

הדרן עלך פ' ויהי מקץ בילא"ו

ויגש אליו יהודה וגומר. ר' אלעזר פתח כי אתה אבינו כי אברהם וגומר. האי אוקמוה במס' שבת א"ר שמואל בר נחמני לעתי' לבא אומר הקב"ה לאברהם בניך חטאו וכו'. עביד עבידתא כדקא חזי כלומר מלאכ' גמור' והגונ' וכמז"ל וכל צבאם כל מעשה בראשית בדעתן נבראו בצביונן נבראו וכן נאמר במלאכ' כל יום ויום וירא אלהים כי טוב חוץ מיום ב' לסבו' שאז"ל. בכל יומא ויומא כמה דאצטריך רמז מה שאז"ל בב"ר וז"ל יום ראשון ברא שמים וארץ. בשני ברא רקיע מן העליוני' בשלישי מן התחתונים תדשא הארץ דשא. ברביעי מן העליונים וגומר. בחמישי מן התחתונים וגומר בו' מן העליונים ומן התחתונים וגומר וזהו שאמר כאן בכל יומא ויומא כמא דאיצטרך כדי שלא תהא קנאה במעש' בראשית וזהו שדקדק בסמוך כיון דאתא יומ' שתיתא' ואיצטרך למיברי אדם כלומר הוכרח והוצרך הב"ה ביום הששי לעשות בן אדם שיהי' מן העליוני' ומן התחתונים לסבה הקודמת. קמי קב"ה ל"ג עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רה:

וכלא באורייתא אשתכלל בגין דעד לא ברא קב"ה וגו' קב"ה בינה. עלמא הנמצאות מאצילות ולמטה

אתיין כל אתוון שהם צורות קדושות לל"ב נתיבות חכמה ובחכמה עולם הזכר הם ביושר א"ב ג"ד וגו'. אמנם בבינה שהיא נקבה חותם המתהפך הם תשר"ק וגו' ולכך אותם הנמצאות שבה עאלו ונתעלו ובאו לפני הבינה עצמותה למעלה ונראו אותם הבחינות וגלגולם לברא הנמצאות ולכך עאלת את ת' דהיינו שנתגלגל' בחינ' זו והראה התעוררות ופנים לקבל אור הכתר לברוא העולם והתפשטות הנמצאות והיינו אומרו אמרה קמיה גילוי הבחינ' להמציא בכח החכמה והבינה והיינו אמרה קמיה עד החכמה יכול' התעוררות' למברי בי עלמא גילוי הנמצאות.

רעותך באור הכתר כדפי'.

דבך זמינין וגו' היינו דחיית הבחינות מפני הדין הקבוע בהם ונובע מהם והרצון להמציא המציאות ברחמים הגמורים שבאפשרות. וענין הדחיה היינו בחינות הדינים וכן שקר היינו בחינות הדינין שגירמין למטה קושי הדין להשפיע לחוץ וכבר הארכתי בביאור זה

בפרש' בראשית. ואות הכ' רחמים גמורים היו אלא שאם יתגלה ילביש ההויות העליונות ורחמיהם בהיותם העביות שבהם הדין ויתקלקלו הנמצאות בדין התחתונים והכתר כבר נתגלה ונתעבה בהם לזה החרידו חרדה גדולה עד שחזר הגלגל עוד עשרה אותיות שהרי אחד עשר' הם מת' עד כ' וחזר הגלגל עוד בחי' ונדחו עד שהגיע לאות ב' שבה היא פתיחת המקורות בברכה ובה בריאה וקיום ושכלול:

ואי תימא דאלף איהו רישא וגו' ולמה לא נברא בה העולם ותירץ לאו איהו. יראה אין הטעם אלא מפני שגם בה הדין ומפני שרב המנונא סבא נתן טעם אחר שלל ואמר לאו איהו כדפי' שם מפני פתיחת התורה באנכי שהרי התורה בריאת העולם אלא הטעם הוא מפני הדין דהיינו ארורה ועם היות ברזא עילאה בהתפשט השפעת' יגבר הדינים וישתלשלו המדרגות עד השפעות החצונים והיינו אומרו **בגין** דלא למיהב דוכתא וגו':

ת"ח כי אתה אבינו אתה היא המלכות שבה נברא העולם למטה והיינו אומרו ונפק לעלמא דהיינו גילויו עם היות שכל הספירות נתעסקו בו.

כי אברהם עם היות שהעולם נברא בחסד עכ"ז יש בו דין שרוצה בקיום קליפת ישמעאל. וישראל עם היות שהת"ת רחמים ובו קיום העולם מתעלה ומוסר הברכות למלכות וז"ש שבק להאי דרגא ומשם יעקב אמר וזאת אשר דבר להם אביהם שמסר הת"ת הבית והנהגתו לה ומשם עשה יעקב כך.

המלאך הגואל היא השכינה כי היא מלאך שלוח לגאול והענין כי על ידי היות שכינה עמנו בגלות נמשכה לנו גאולה מסטרא דיובלא דהיינו מלכות כדפי' בספ"ר בשער השערים והיינו או' גואלינו מעולם שמך ודאי שסתם שם היא המלכות ועם היות דקאמר אבינו והיא נקרא' אמנו אין דוחק מזה דלהכי קאמר לעיל בגין דהאי עלמא ביה אשתכלל ואב המוליד העולם לא יצדק אלא במדה זו כי לערך מציאותינו ממנה זכר תקרא ואין לפרש על הת"ת שלא יתיישב ענין אומרו ישראל לא יכירנו שאין הענין ביש' הגשמי דאי הכי פתח בספירות וסיים באנשים אלא ודאי הכל בספי' וכדפי' וכן מוכח. אין מפסיקין בין גאולה לתפלה שהגאולה היא תפלה מיושב דהיינו תפל' של יד וגו':

א"ר יצחק לר' יהודה וגו' עבד עלמא תתאה היינו הגשמי הנגלה.

כגוונא דעלמא עילאה הרוחני הנאצל שהרי ממש הם ששה ימים אל הבריאה כעין ששה ספירות ולא בכולל אלא אפילו בפרטות העולם דא לקבל דא כדי שיהי' ממש דומה בדומה וז"א בגין למהוי דא לקבל דא.

ואיהו יקריה וגו' הענין שהחכמה מתגלת ומתפשטת בתחתונים כעליונים ומתכבד למטה כמו למעלה.

וברא אדם על כולא. הנה האדם הוא תנין הקושר העולמות כולם בסוד אבי"ע ולכך נעשה העולם להמצא אדם המתקן העולמות ומקיימן ע"י קשרו אותם יחד ומושך השפע דרך המדרגות והמעלות:

דא קב"ה לעילא וגו' הכוונה כאן על הבינה עם החכמה מדקאמר האל ה' דהיינו האל בינה המשפעת בחסד. ה' שהיא נקשרת בחכמה לכך אמר דא קב"ה לעילא לעילא:

בורא השמים ת"ת ונוטיהם התפשטות הת"ת ותקונו אחר אצילותו ולא אמר ברא השמים ונטה אותם אלא ונוטיהם מורה שתמיד נוטה ולז"א ואתקין לון תדיר שתמיד הבינה משפעת תיקון בת"ת ומפני שנוטיהם מורה שמתקבץ וחוזר ונוטה לזה אמר בכל זמנא דהיינו שהתמידות הזה הוא מזמן לזמן.

ארעא קדישא מלכות בבחינת היות בה הנשמות הקדושות שהיא נקראת צרור החיים והיינו צאצאיה שהם ילדיה הנולדים בה.

נותן נשמה לעם עליה הארץ דא ירצה המלכות בעצמה נותנת הנשמה לעם דהיינו הגשמיים ומלת עליה דחוק דהיינו שגם העם סמוכים עליה או הם עליה אחר שהכל תלוי בה והיא היא הארץ הגשמית. או אפשר דאהדר עליה לנשמה יר' נשמה שעליה נותן לעם למטה:

ור' יצחק פירש ענין נותן נשמה לעילא כמו בורא אמר נותן והטעם בגין דההוא נהר דהיינו בינה נותן הנשמות במלכות וע"י המ' נותן אותם לאדם למטה וז"ש ואיהי מלכות נפקא לון לתחתונים ועתה ירצה נותן הבינה נשמה עליה במלכות כדי שהיא תתן לעם:

ת"ח כד ברא ליה קב"ה לאדם אכנישׁ עפריה היינו התרכבות ד' יסודות מד' סטרין מזרח מערב צפון דרום כדי שיכלול כל המציאות יהיה גבולו ומעשהו ובנייתו בנקודת בית המקדש למטה להתקדש במקום כפרתו והיינו שער השמים ואמשיך עליה דרך פתח היכל לבנת הספיר ודרך ג"ע של מטה נפש ורוח ונשמה כעין בינה ת"ת מ' כלל עשר ספירות וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' וכי למגנא אתקרינא ארך אפים בתורה כמ"ש אל רחום וחנון ארך אפים כלומר אף לרשעים ומאחר שכל מה שנברא עד עתה שהוא יום ששי הכל נברא באוריית' וכלא באוריית' אשתכלל ג"כ יציר' היום הזה דהיינו האדם הוא באוריית' ובה אני נקרא ארך אפים אאריך אפי עליו כמא דאמרת וז"ש אלא כלא באוריית' אתברי ואפי' אדם נמי. אשתכלל תרגום כלילת יופי משכלל' בשופרא והכא ה"ק וכלא דהיינו כל. הנבראי' באורית' אשתכללו ואתכלילו ביופיי' שכפי ענין וסגולת הבריא' ההיא אפי' שלמראי' העין היא מכוער' עכ"ז בסגולת' שהטביע בה בוראה היא כלילת יופי וכמו שאנו רואים

בעינינו דברים קלים ושפלים ונבזים עד מאד פועלים בסגולתם רפואות מופלאות ועניניי' מבהילי' נמצא' כלילת יופי בבחינת סגולתה אף כי לא כצורת'. א"נ אשתכלל כתרגומו של ויכלו השמים ואשתכללו והכונה שאפי' בגמר בריאת' הית' באוריית' שלא תאמ' שהצווי היה מאתו ית' ועש' הדבר הזה ואחר שהתחיל ליבראות מאותו כח הפעול' בעצמה הית' מתפשטת ונגמרת. אלא במאמרו ית' ובצוויו נעש' הדבר מתחלתו ועד שנגמר וזהו שחזר וכפל וכלא באוריית' אשתכלל אחר אומרו כלא באוריית' אתברי'. בגין דעד לא ברא קב"ה. הביא ראי' איך כל הנבראי' באוריית' אתבריאו ואשתכללו ואמר בגין דעד לא ברא קב"ה וכו' ואשתכלל בי' עלמא וביה אתברי כמו שיתבאר בס"ד וא"כ כמו שעלתה ההסכמ' מאתו ית' שבבי"ת אשתכלל עלמא וביה אתברי כמו כן בריאת כל הנבראים שנבראו בעולם נבראו באוריית' ואשתכללו. דעד לא ברא קב"ה היינו חכמה ע"י הבינ' א"נ עלמא כמשמעו. עאלו מהבינה הוא מקום האותיות עאלו לפני החכמה וכן פי' או' עאלת את פלו' כי החכמה היא מצוה וזהו כלם בחכמה וגומר ולכן עאלו לפני החכמה שיתן רשות שיברא בה העולם. ועאלו כל חד וחד למפרע הטע' שנכנסו למפרע נתבא' בתיקונים דף ע"ד ועיין בפ' בראשית מה שפי': למברי בי עלמא אין הכונ' בה לבדה ולא באחרות אלא שתהי' היא כוללת את כלן ובאה אליה התשוב' ואמ' ובג"כ לא יתברי בך כמו ששאלת אבל תהיה נכללת שם בתוך האות שיברא בה. כל חד וחד נשמרו מליכנס יחד שלא יתרא' שקר בהדיא וז"ש לאו אתון כלומר הגם שנתחכמתם ליכנס כל חד וחד בלחודוי כי היכי דלא אתקרי בכו שקר מ"מ לאו אתון כדאי וכו'. כמה צדיקייא לממת ואין ראוי שהתור' שהי' עץ חיים למחזיקי' בה וכ"ש לעוסקי' בה שתתחיל באות המור' מות. עאלו תלת אתוון גרסי' ריש' דכל אתוון יאו' איהו אלא בגין וכו' ה"ג ואע"ג דאלף איהו את דרזא עילא' שכן רמוזי' בה י' ספירו' יו"ד ראשונ' שלש וא"ו דאמצעיתא חג"ת יו"ד תחתונה נה"י וקוץ התחתון מלכות והי' ראוי שתתחיל בה התורה ושתהי' היא מוצא ההויות כלן שכן כל ההויות נתמצאו מעשר ספירות עכ"ז בגין דלא למיהב פתחון פה וכו' א"נ כי באלף יש בה סוד שם הויה בגין תרין יודין ווא"ו באמצעי' עולה כ"ו ושם ההוי' מורה שהוא מהו' ההויות כולן ולכן היה ראוי שתתחיל באות א' המור' הויית כל ההויות כלן עכ"ז בגין דלא למיהב פתחון פה וכו'. א"נ רמז מ"ש בפרשת אחרי מות דף ע"ג שאמר שם שקיום כל העולמות הוא בקוץ האלף וקיומא דשמי' וארע' ג"כ. ולכך היה ראוי שתתחיל בה התורה ויברא בה עלמא אלא משום דלא למיהב פתחון פה וכו'. ואשתכלל בבי"ת עלמא וביה אתברי כלומר נשתכללו ונכללו כל האותיות וכל ההויו' של עולם שהיו עומדו' בכח כנזכר במדרש רות שאות בי"ת נעשית

כאסקופא דא ונכנסו בה כל האותיות ואחר שנשתכללה מכלן ביה אתברי ויצאו כל ההויות מן הכח אל הפועל. והענין שאות בית היא סוד המלכות שהיא בית לת"ת וכוללת בתוכה כל המציאיות כלן ולכן עלתה ההסכמה לפניו יתברך שתהיה האות הזאת מקור ומוצא ההויות כלן כי כן היא רומז' אל המלכות והמלכות היא הפה המוציא כל הדברי' הנעלמים המוסכמי' מהספירו' העליונות ומוציאה אותם מן הכח אל הפועל ובזה אתי שפיר אומר בסמוך. ת"ח כי אתה אבינו לרמוז אל המלכות הנקרא אתה שהיא אב לכל הנמצאות כדמפרש ואזיל. בהאי דרגא מלכות הנקר' אתה וזהו כי אתה אבינו וטע' שנקראת אתה פירשו בפ' ויצא דף קנ"ח לפי שהיא עלמא דאתגליי' כלומר נגלה כאדם המדבר לחבירו שכנגדו ומצוי אצלו ואומ' לו אתה עוש' כך אבל הבינה דאיהי עלמ' דאתכסיי' נקר' הו' על שם ההעל' אע"ג דבי' קיומ' דעלמא כמשז"ל בהברא' באברהם. לא אשתדל עלן במראת הבתרי' ולא התפלל על בניו כמו שהתפלל על ישמעאל דכל ברכאן וכו' שבק להאי דרג' כדאית' במדר' וכמ"ש ויכל יעקב לצוו' את בניו לברך אין כתיב כאן אלא לצוו' לצוות' אל השכינה שיברכ' שכל אותם הברכו' שבפ' ויחי אינן ברכו' כוללו' שהרי לראובן ולשמעון ולוי אין להם ברכה כלל וז"ש וזאת דהיינו המלכות אשר דבר להם בשבילם אביהם שיברך אותם המלכות כנזכר. ודא גואלנו מעולם שמך כלומר גואל שלנו מעול' מי הוא שמך דהיינו המלכות שהיא שם ולבוש לת"ת וז"ש שמך ודאי. תנינן וכו' הוקשה לו כי הגואל אינו אלא הבינה שכן היא גאלנו ממצרים כנזכר בזוהר לז"א אל תתמה על החפץ כי המלכות ג"כ נקר' גואל שכן אמרו אין מפסיקין בין גאולה מלכות לתפלה ת"ת ואי תימא מנין לך הא לכן אמר כמא דלא מפסיקין בין תפלה של יד לתפלה של ראש שפירוש בהכרח הוא שאין להפריד בין הת"ת ומלכות כן ג"כ פי' גאול' ותפלה הוא ת"ת ומ' ולכן גואלנו דהכא היא ג"כ המלכות. וכפי זאת הפתיח' שפתח בה ר' אלעזר יפורש קרא ויגש אליו יהודה שלא פירש בו כלום והכי פרוש'. כי יהודה הוא במלכות וכן התורה היא במלכות וז"ש ויגש אליו יהודה מלכות אל הת"ת דהיינו קב"ה דאין מפסיקין בין גאול' לתפלה בשע' שרצה לברא אדם וזהו שרמז באומרו אתא אורייתא קמי' ואמרה קמי' היינו ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ומה הוא הדבר שאני רוצה לדבר אליך הוא שאל יחר אפך בעבדך כלומר זה האדם שאתה רוצה לברוא שיהי' לך לעבד עתיד הוא לארגזא קמך אלמלא לא תאריך רוגזך טב ליה דלא יתברי וזה אני אומר לפי שכי כמוך כפרעה כלומר כמוך כמו כן הפרעונו' כמו שאתה צדיק וישר כך אתה רוצה שהפרעונות שלך יהיו כמוך להצדיק לצדיק ולהרשיע רשע ולזה אם אינך מעביר על מדותיך טב ליה דלא אתברי וכו'. נמצא שהסניגור הטוב

על האדם הוא המלכות שהיא התורה ולכן ישראל הם המדברים ואומרים אליה כי אתה דהיינו המלכות בבחינה שכוללת כל התורה מאלף ועד תיו שהיא המ' אות ה' שבשם כנזכר בפ' בראשית דף ט"ו ואומרי' כי אתה אבינו שאלמלא לא היית מלמד סניגוריא עלינו לא היה נשאר לנו שריד.

רבי יצחק ורבי יהודה הוו יתבי וכו'. עבד עלמא תתאה פי' הנבראים שבעולם עשאם דוגמא דעולם העליון דהיינו האצילו' כי באדם התחתון יש נפש ורוח ונשמ' דוגמת מלכות ות"ת ובינ' שבאצילו' כדמפרש לקמן. בגין למהוי דא לקבל דא כדי שיהי' כל דבר ודבר מרכב' למה שלמעל' ממנו ויהי' עלול מעלתו וזהו יקרו וכבודו להיות כל העולמות שוים זה כנגד זה וזה מרכב' לזה שע"י שמשתלשלים הדברים זה כנגד זה נכר' מעלתו יתברך שמהנגלה יבא האד' אל הנעל' ע"ד ומבשרי אחזה אלוה כי יראה שאין בו דבר לבטל' וללא צורך. ברא אדם ת"ת שיהי' שולט על הארץ שהיא המלכות. בגין דאדם עליה בראתי כלומר אם עשיתי ארץ מלכות הוא לפי שאד' שהו' ת"ת עליה בראתי וז"ש דאיהו קיומ' דעלמא כי הוא הוא המקיי' והמעמיד בהשפעתו עלמא שהיא מלכות וזה בהתייחד' כאחד. ואפש' שרצה לפרש מלת עשיתי מלשון חוזק וקיום וז"ש אנכי עשיתי ארץ ודאי בגין דאד' עליה בראתי דאיהו קיומ' דעלמא שהוא הוא המקיימ' והמעמיד'. למהוי כלא בשלימו שיהיה עלמא תתאה כעלמא עילא' ארץ למטה ואדם עליה כאדם העליון היוש' ועומד על הארץ העליונ' מלכות. א"נ עלמא עילא' כעלמ' תתא' שכל עולם האצילות לא נאצל אלא מפני צורך העול' השפל נמצא זה כזה וזה כזה. דא קב"ה לעיל' לעיל' בינה. דאיהו בורא שמים ואתקין ליה וכו' מלת בורא לשון הווה קא דייק שהיל"ל אשר ברא שמי' דמאי דהוה הוה לז"א ואתקין ליה תדיר כלומר כי בורא שייך בבחינ' שמתקן ליה תדיר שמתחד' בכל יום תמיד שפיר קרינן בי' לשון בורא הווה. דא ארעא קדישא צרורא דחיי היינו המלכות שהיא מעולם האצילות שכלו טוב. הארץ דא היא דיהבא נשמה וה"פ דקרא רוקע הארץ וצאצאיה שהם נשמות והמלאכים והארץ הזאת היא הנותנת נשמה לעם עליה.

אמר רבי יצחק כלא איהו לעילא פליג עליה ואמר דנותן נשמה הוא הנוטה השמים שהיא הבינה הוא הנותן נשמה לכל העם עליה דהאי ארץ מלכות והמלכות משמש למעבר וצנור לבד וביאר היאך נפקא נשמה מהבינה להאי ארץ ואמר.

בגין דההוא נהר יסוד שנמשך מלמעל' בסוד חוט השדרה הנמשך מן המוח וע"י ממשיך הבינה הנשמות להאי ארץ וז"ש בגין דההוא נהר וכו'.

ת"ח כד ברא ליה קב"ה וכו' בא להכריח מאי דסליק מיניה דקאמר בגין דההוא נהר וכו' איהו יהיב ועייל נשמתין להאי ארץ וכו' כדמפרש לקמי' ואזיל ת"ח כל אינון דרגין אלין על אלין נפש רוח ונשמ' וגומר ואיהי דקיימא לקבלא נפש מההוא נהר דנגיד ונפיק וכו' ומסיק ויגש אליו יהודה מלכות נגש אל יוסף יסוד לקבל ממנו. אכניש עפריה מד' סטרין והטעם כדי שבכל מקום שימות תהי' הארץ קולטתו: ועבד גרמיה כלומר גיבולו היה במקום המקדש שלמטה. מבי מקדש' לעילא מלכות עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רו.

כיון דאתי בר נש לאתדכאה בהאי דרגא בנפש שהיא כעין המלכות נטהרת מן הקליפות ובהטהרה זוכה אל הרוח ת"ת השורה על המלכות בהיותה נטהרת מן החצונים וכאשר יתוקן בשניהם זוכה אל הנשמה כעין הבינה על הת"ת ומלכות ולכך זוכה לעולם הבא בינה ואז כולל עשר ספירות רוח שש קצוות בינה ג' ראשונות נשמה וז"ש שלימו דכולא והטעם שאין לבא אל שער המלך עולם הבא אלא מי שזכה לכל המדרגות והשלים לכל הנמצאות וז"ש **שלים** בכל סטרין למזכי בעלמא דאתי סבת כל הנמצאות כולם:

ואיהו רחימא מצד החכמה אהבה דהיינו יש כדפי' או אפשר אהבי מצד החסד מפני שיש להם נשמה מבינה שהיא בת כהן ברתיה דאברהם כדפי' בסבא ולכך מצדה זוכים אל החכמה וז"ש **מאן** אינון אהבי וגו' וזה נראה לי עיקר:

אי הכי שאין הנשמה אלא אחר שיזכו כ"כ הא כתיב כל אשר נשמת רוח חיים וגו' והיו רשעים גמורים.

דקיימא לקבלא נפש מההוא נהר וגו' היינו המלכות שהיא מקבלת מן היסוד ומוכנת ליסוד ואית נפש למטה שהיא המלכות ואית נפש למעלה שהיא המלכות למעלה לכך אית נפש ואית נפש שפעמים שורה מדת המלכות העליונ' על מציאותה למטה והיינו אומ' דקיימא לקבלא נפש מההוא נהר וגו':

רוח הוא ת"ת ויש לו ב' בחינות ראשונה רוח דקיימא עליה הת"ת על המלכות. הב' ולית קיומא לנפש דהיינו כל מציאות קיום המלכות מהת"ת: הג' ודא רזא דשריא בין אשא ומיא דהיינו הת"ת בין החסד והגבורה לחבקה בשתי זרועותיה הד' ומהכא אתזן דהיינו ששואב מהבינה ומשפיע לה מזונותיה:

נשמה היא הבינה ויש בה בחינות הא' בחינת הת"ת והמלכות מתוכיותה וז"ש מתמן נפקי נפש ורוח וקודם לזה בחינת הבינה הרובצת על ו"ה שהם נפש ורוח וז"ש דקיומא דדרגא אחרא עילאה וגו' הג' מזון הת"ת משם ואין משפעת הבינה לת"ת אלא כאשר המלכות עמה ונותנת לת"ת כדי שיתן למלכות שאין לאשה אלא ע"י בעלה וז"ש **וכד**

נטיל רוח כדין נטלא נפש וזה יורה על בחינתם והשרשתם למעלה ובג' חלקים אלו נפש רוח נשמה כלול כל האצילות וראש נפש קשורה בסוף רוח וראש רוח קשורה בסוף נשמה וז"ש ואתקריבו דא בדא וגו'.

יהודה מלך נפש במלכות.

יוסף מלך ברוח. מהרמ"ק ז"ל:

והרא"ג ז"ל כ' כגוונא דרזא עילאה שהמלכות נקר' נפש דוד והת"ת נקר' רוח והבינה נקר' נשמה ועתה הולך ומפרש סדר המדרגות כמ"ש לעיל ואלין תלת דרגין כלילן בהו בבני נשא וכו'. רוח דא רוח דקיימא על נפש ולית קיומא לנפש אלא ברוח ה"ג בס"י פי' דלית קיומא לנפש מלכות אלא ברוח דהיינו ת"ת והטעם לפי שהוא רחמי' וממזיג כח הדין כדי שתוכל המלכות לקבלו וז"ש ודא איהו רוח דשרייא בין אשא ומיא דהיינו הכרעתו בין חסד וגבור' שהם אש ומים ולהיו' מקומו בין שניהם לכך אתזן האי נפש מיני'. רוח קיימא בקיומא דדרגא אחרא ה"ג דאיקרי נשמה היינו הבינה וכן ממנה יוצאות בחינו' הנשמות לבני אדם שזוכים.

ת"ח ויגש אליו יהודה כלומר בא וראה דכל מאי דאמרינן הכי הוא שכן כתיב ויגש אליו יהודה ר"ל יהודה שהוא נפש דוד מלכות נגש אל יוסף שהוא היסוד ליטול ע"י השפע' מהרוח דהיינו ת"ת וז"ש תקרובתא דעלמא בעלמא וכו'. לאתאחד' דא בדא וכו' כלומר כשמלכות ויסוד מתייחדי' אז הוי כלא חד שייפין דילי' עם שייפין דילה יהיו יחד רישא עם רישא ידין עם ידין רגלין עם רגלין וכו' וז"ש למהוי כלא חד.

בגין דיהודה מלך וכו' העניין שבא להכריח שנפש אתחבר ברוח מיהודה מלכות שנגש ביסו' והנה יקשה שלא מצינו היסוד שנקר' רוח לז"א בגין דיהוד' איהו מלך ויוסף איהו מלך כלומר כמו שיהודה נקר' מלך כן יוסף שהוא יסוד נקרא מלך והנה שם מלך ביסוד אינו צודק אלא מפני שהוא ענף הת"ת הנקר' מלך בעצם כן יקרא רוח ע"ש היותו ענף הת"ת א"כ נמצא שבהתקרבות המלכות ביסוד הוי כאלו נדבק בת"ת כי תחלת כל דבר מתחברי' יסוד ומלכות יחד ואח"כ שייפין עם שייפין כנזכר. וכלא בגיני' דבנימן דהא יוסף אזדבן בגיני' וכו' ה"ג. דהא יוסף אזדבן בגיני' דיהודה וכו' ובג"כ ויגש אליו יהודה. רצה לפרש מלת אליו ר"ל בשבילו כמו אל הלקח ארון האלהים שר"ל בשביל לקיחת ארון וכו' וז"ש ויגש אליו יהודה ר"ל נגש למלחמ' עם יוסף בשביל מה שנוגע אליו לעצמו לא בשביל אהבת בנימן וז"ש דהא יוסף אזדבן בגיני' וכו' שמתחל' נאבד יוסף בשבילו ועתה היה בנימן ג"כ הולך לאיבוד ולא יתלה הסרחון אלא בו שנכנס ערב בעדו. א"נ מלת אליו אהדר כלפי בנימן ויגש בשביל אליו שהוא בנימן שלא יתאבד כיוסף לפי שבבנימן

נכנס ערב בשני עולמות לכך בא להלחם מה שלא היה כן ביוסף. (כאן חסר לא נמצא מכאן עד דף ר"ח ע"ב) עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רו:

א"ר יהודה רזא דמהימנותא הכא דהא כד רעותא אשתכח. הרצון העליון מתגלה ומתפשט לקשר השפירות וז"ש וקשורא אתעטר שהספי' נעטרו בקשרם זו בזו כדין תרין עלמין עולם הזכר שהוא מהבינה עד היסוד ועולם הנקבה מלכות מתקשרן כחדא להקשי זה בזה ועוד להמצא אל כוונה אחת זה להשפיע וזה לקבל דהיינו יסוד יוסף לאפתחא אוצרין שפע כל הספירות מכל המינים ומלכות לקבל מכולם שיש בה בחינה כנגד הכל וז"ש **ללקטא** ולמכנש בבחינותיו:

ר' חייא אמר רזא דא בתקונא דקרבנא איהו בסוד הייחוד ע"י הקרבן שבו קשר כל הספירות ולא תרין עלמין לחודייהו והיינו וכולא מסתפקי כל הספירות ולא סיפוק מן שפע אחד אלא כל חד וחד כדקא חזי ליה לפי בחינתו ועניינו כדין כולא אתקשר כחדא באחדות גמורה יחד וכל אנפין ירצה כל הספירות פני המלך נהירין מאור הכתר המאיר בהם ואז נוסף קשר על קשר שכל מה שיוסיפו הארה יוסיפו יחוד וקשר וז"ש וקשורא חדא אשתכח וכדין כי הנה המלכים הם כל הספירות נועדו היינו קשר ראשון אתקשרו כחדא עברו היינו האור העובר מלמעלה דרך כולם שהוא נשמתם והארתם וז"ש לאנהרא כל אנפין ואז הכתר עובר באורו דרך כולם והם נוספים יחד וז"ש **ורמהוי** כולא רעותא חדא. וכשתדקדק תמצא הקשר הראשון מצד הבינה. הב' הארה מצד החכמה. הג' רעותא מצד הכתר שהם ג' תיקוני' לספירות להתייחד.

מאריהון דדינין המשתלשלין מן הגבורה סוד נהר דינור המתפשט מן האצילות למטה דרך בריאה יצירה עשיה.

דתרוייהו עלמין הם שמונה ספירות בינה ומלכות זכר ונקבה והכל ענין א':

המה ראו ההוא רעותא לא שראו היחוד העליון אלא ההזמנה אל הייחוד.

תמהו נבהלו נחפזו ג' מלות דהיינו אתעברן מעלמא ולא יכלין לשלטא שנתרין ממקו' קשרם בגבורות העליונות דהיינו שמתבהלין להתעבר משם:

נחפזו יותר מהבהלה דהיינו וכדין מתעברין קיומיהון מעברין שולטניהון. ויש בהם ג' בחינות דין נכלל ביחוד ונמתק דין מתבטל ואינו נכלל ביחוד ובמקומו עומד והוא קדוש. דין שיורד למטה שמעבירין אותו דהיינו החצוני וכל מיניו הקשורי' עמו:

גרם כמה טבין לעלמא שקיום העולמות מהייחוד. גרם שלמא לכלהו שבטין שהם בחי' במלכות והיסוד שלום מתפשט בכולם והיינו שלום מלמעלה בכל א' מהם למטה גרם

שלמא בינייהו דהיינו שהשבטים בעצמן בחי' המלכות מהם בדין מהם ברחמים וע"י הייחוד משלמין אלו באלו מהם ובהם גרם ליעקב בת"ת העליון שהוא ח"י מהחיים העליונים והכל מיחוד יסוד ומלכות:

יפה נוף יסוד מצד שתי בחינות הא' תואר שש ספירות. הב' מראה שהיא מלכות ויש בו בחינת הבינה דהיינו משוש כל הארץ משך הבינה לשמח המלכות והספירות העליונות והיינו כל הארץ כ"ל העליונים הארץ מלכות וז"ש איהו חידו זכר וחדוותא נקב'. לעילא שש קצוות ותתא מלכות:

הר ציון הענין שיש בחינה למלכות עולה ביסוד ונקשרת עמו וז"ש הר ציון והענין שירושלם על שם המקדש שבתוכה נקראת הר ציון א"כ חלק יוסף שבו שילה נק' הר ציון וז"ש דבחולקיה קאים משכנא: הר ציון דא ירושלם והיינו בחינת מ' שביסוד:

ירכתי צפון דהיינו בחינתו עם נצח והוד שהם ירכים והם יונקים מן הגבורה שהם שני עמודים נחשת והם ערבי נחל גבורן ולכך הם ירכתי צפון וז"ש הכי הוא ודאי לעילא בנצח והוד ותתא במלכות שעמו דהיינו לעילא ירכתי צפון ותתא הר ציון כדפי':

קרית מלך אתר מתתקנא וגו' ירצה ע"י היות המלכות ביסוד הוא אתר מתתקנא שהמ' מתקשטת להיותה קרית מלך רב דהיינו הבינה המתקשרת בג' ראשונות דהיינו מלך רב מצד החכמה והכתר וז"ש מלכא עילאה דאילו קאמר מלך גדול היה מורה מעלה עתה שאמר רב מורה מלך גדולה א' רב שתים הם שלשה גדולות דהיינו עילאה דכול' דהיינו כאשר הבינה כוללת ג' ראשונות דהיינו קדש חד הקדשי' תרי והמלכות בבחינת קדש הקדשים היא בית קבול לבחינ' זו והיסוד הוא מתייחס להיכל קדש הקדשים כדפי' בפ' פקודי. ופי' **דהא** מתמן מבחינת הבינה הנזכרת אתיא כל נהירו מהכתר וכל ברכאן מחכמה וכל חידו מבינה לכל הספירות דהא מתמן נהרין כל אנפין היינו שבע ספירות לבי מקדשא למלכות דאתברכ' מתמן חלקה הנמשך לה משלש ראשונות ומשם לתחתונים והיינו וכד איהי אתברכא וגו': מהרמ"ק זלה"ה:

ומצאתי כתוב בשם הרי"א זלה"ה וז"ל. ירכתי צפון בסוד מערבית צפונית לעולם נוקבא אתקשרת בשמאלא לעילא בגבורה ולתתא ג"כ בהוד הנק' ירך המזבח בסוד העקב השמאלי והבן. עכ"ל:

דף רז.

דוד מלכא מדת המלכות.

חי וקיים נקשר ביסוד והיסוד קיים בסוד והקמותי את בריתידהיינו חי הוא בעצמו וקיים נוסף הקימה והמלכות עמו וקיים חי מצדו וקיים מהספי' העליונות:

לעולם בבינה ולעלמי בחכמה עלמין בכתר והיינו קשרה ויחודה בספירות העליונות והנה בחי' המלכות מצד מעלה היא זו ומצד מטה קשורים עמה התחתונים וביניהם החיצונית המיתה ועיקר הכל לסלקה מהם ולכך אילו דוד היה ישן שינת המיתה יוריד המלכות עד הקליפות לכך הוה נטיר כל יומוי דלא יטעום טעם מיתה כדי שלא ישלוט המיתה במדתו. ועניין שתין הוא שהם ששים מדרגות יורדות ומתפשטות עד הגיע המיתה התחתונה. והענין כי הם סוד ו' קצוות שהם מדרגות החיים והקדושה אלא שהא' מן הששים האחרון שם תלויים האיצונים ולא היה נותן להם מקום להאחז המות והיה מסתלק למעלה מקום שאין שם שליטתם וז"ש **בגין** דשתין נשמי חסר חד איהו רזא דחיים דלעילא שש קצוות קדושים למעלה והיינו דמסיק דאינון שתין נשמי עילאין ואלין רזא דילהון דתליין בהו חיים וגו':

הוה משער שעורא דלילא וגו' כדפי' ר' יוסי שלא הי' ישן מתחלת הלילה אלא הי' משער שלא ישאר מן הלילה אלא כדי שינת הסוס מעת שכבו עד קומו:

בגין דאתקיים בחיים ויהי' מציאותו במדרגות קדושות שהרי קיום האדם בשינה היה קיומו ע"י שינה קדושה לא מיתה ולא היה חלק מרכבת דוד במלכות מתחלת הלילה ועד חצות שהיא מתגוללת בדינים הקשים אלא בבחינת המלכות מחצות ואילך ולכך היה מתקן עצמו בענין שכשיתעורר מדתו דהיינו מחצות ואילך ימצאהו בבחינתה ממש שאין המיתה והחיצונית שולטת מחצות ואילך וז"ש **בעא** דלא לאשכחא ליה לדוד מתקשר וגו'. והטעם שבחי' המלכות המתעוררת מחצות ואילך היא בחינת קדושתה שאין חצוניות אחוזה בה עם היות שנאחזת בבחינה השולטת עד חצות וז"ש **בגין** דכד אתפלג ליליא קדושה עילאה אתער וגו' וזו היא מדת דוד ולשאר האדם בר נש דנאים בערסיה מחצות ואילך ולא אתער לאשגחא ביקרא דמאריה לעסוק בתורה או שירים ובקשו' וכיוצא הא איהו אתקשר ברזא דמותא מפני שאין אותה שינה אפילו במלכות המתפשטת בחצונים אלא החצונים לעצמן מפני שאין המלכות בחיצונים אלא עד חצות אמנם מחצות ואילך החצונים לבדם והישנים משם ואילך נטמאים מכל וכל.

וע"ד דוד שהיה בבחינת חי וקיים הי' צריך שלא ישן בחצי הלילה אלא עד שתין מעין כל אדם מחצות ואילך:

עד דברא אורייתא פי' עד שהגשים התורה ונתפשטה אל בריאה דאילו על תחילת מציאותה הרי קדמה אלפים שנה לעולם אלא הכוונה שברא העולם ונתפשטו הנמצאות ונתרחקו משורשי מציאותם ולא היו מתקיימין מפני הרחקם לכך הוריד התורה שהיתה דקה למעלה והמציא' למטה כדי שיתקרב השורש אליהם וז"ש **בגין** דמינה נפקי וגו'

ואח"כ ברדתה בה קיימי וגו' דהא בחכמה היא החכמה והיא התורה והכל דבר א':
עלמא עלאה בינה:
לא אתברי אלא מגו חכמה עליונ' יסד ארץ בינה ארץ העליונ'.
ועלמא תתאה לא אתברי אלא מגו חכמה היינו יהו"ד ת"ת בחכמה העליונ' יסד ארץ מלכות:
וכולא נפקי מגו חכמה עילא' ומגו חכמה תתאה היינו יהו"ד ת"ת והיינו בחכמה מלכות יסד ארץ כל התחתונים המשתלשלים ממנה שכולם נכללים בשם ארץ ושלשה פי' אלו רמז הכתוב בסתם דבריו:
ולא אתקן בזמנא חדא שאין הבינה נותן בו שפע לכל ימי עולם אלא מידי יום ביומו הוא מקבל כדי צורך הייחוד לאותו המציאות:
אפיק נהורן וזיון היינו סוד אור נשמת הת"ת המאיר מתוכיות הבינה:
וכל שבעא מצד הבינה בת שבע ומשח רבו מצד החכמה. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. סוד השתין נשמי אודיעך אתהן בקיצור נפלא. הראוי לך לדעת כי הלא אדם יש בו נפש ורוח ונשמה כנודע בהרבה מקומות עוד יש באדם כמה כחות כנזכר במדרש הנעלם של פ' וירא והם סוד לוט וב' בנותיו והם כח המתאוה וכח המחזיק וגו' כנזכר שם וע"ש. והנה סוד הנשמה היא מסוד הכסא ששם הבינה. וסוד הרוח מעולם המלאכים מטטרון כי שם הת"ת וסוד הנפש מאופנים סנדלפון כי שם המלכות הנק' נפש. הנה כל אלו הם זו מרכב' ומלבוש לזו וזו לזו וכולם הם בקדושה והם נק' יצה"ט וכנזכר פ' תרומה דף קמ"ב ובתיקונין כנודע. האמנם יש ג' כחות אחרים הנק' יצה"ר והם לוט ושתי בנותיו ג"כ נרמזים בסוד נעמי מחלון רות וכליון וערפה כנזכר במדרש הנעלם של מדרש רות. האמנם צריך שתדע כי בליל' נסגרים שערי היכלות העליונים ואין יוצא ואין בא האמנם מלאך ממונה א' יש הנק' יהודיע' כנזכר פ' תרומה דף קמ"ב וממונה על מה שנכתוב ב"ה. והנה כחות הקליפה שליטתם עתה בליל' כנזכר תשת חשך ויהי לילה וגו' פי' כי בלילה גובר הדין הנק' חשך ובזה ויהי לילה ואז ובו תרמוש כל חיתו יער. ודע כי בתחלת הלילה יורדים ס' רבוא מלאכים אשר הם ממונים על השינה ומפילים שינ' על כל הנבראים כנזכר פרשת תרומה דף קע"ג ע"א. והנה זהו סוד המפיל חבלי שינה על עיני וגו' והם מצד הקדושה אמנם סוד הטלת השינה הענין הוא כי הוא הנשמה והרוח כולם כלולים כל א' וא' משש קצוות כי אין לך דבר שאין בו ד' רוחות ומעלה ומטה וזהו הסוד היות יש ס' רבוא. והנה כל קצה וקצה כלול מעשר הם ס' ולכן יש בנשמה סוד ס' כחות וכן בנפש וכן ברוח. וכאשר בעת המיתה המתפרדת הנשמה מן הגוף הוא ע"י

מלאך גם בעת השינה הדומה אל המיתה יורדין ס' רבוא מלאכים כנגד ס' רבוא נפשות יש' וכל א' וא' מושך כח הנפש והנשמה והרוח אליו כי הם אינם יכולים לצאת אלא ברשותו ית' כמ"ש ויוצר רוח אדם בקרבו כמשז"ל כי הם צרורין בכמה קשרים שאל"כ בעת הצרה הי' האדם שומט נשמתו ממנו. ואז ע"י אותם המלאכים נמשכין ויוצאין עמם הס' נשמי שיש בנשמה וברוח ובנפש. ואלו הס' נשמי אינן מתחילין מעת אשר ישכב האדם על מטתו ויתחיל להנשים אמנם אחרי יוסר רעיוניו וסרעפיו ממנו אשר לא ישלוט בו וברוחו כי אז מורה התחלת יציאת הנשמה והרוח והנפש מאז הם נתחלין להמנות והנה אחרי יצאו ס' נשמי חסר חד עדיין הוא בסוד הקדושה כי יוצאין ע"י אותם מלאכי קדש האמנם בנשימה אחרונ' אז הטומאה מזדמנת להם ובראותה הקדושה שהלכה מן הגוף נכנסת בתוך הגוף ושורה עליו כדרך שעושה בעת המיתה. אכן יש הפרש כי בעת השינה לא תכנס עד שתצא הנשמה מעצמה ואחרי כלותה לצאת אז יש לה רשות ליכנס ולכן צריך סוד הנטילת ידים בבקר לחזור להוציאה כאשר נבאר במקומו ב"ה: אמנם בעת פטירת האדם אז בעל כרחה של הנשמה נכנסת הטומאה בתוך הגוף ומכרחת את הנשמה לצאת כי אם לא תכנס תחלה הטומאה לא תרצה הנשמה לצאת וסוד כפיית הטומאה את הנשמה לצאת הוא כי הלא נודע כי הקדושה אסור ליטמא והטהר' שונא את הטומאה ולכן בראות הטהרה את הטומאה בתוך משכנ' בורחת משם בסוד את משכן ה' טמא ואז בורחת השכינה משם כן הענין בנשמה הקדושה: וסוד זה הוא ענין טיפה א' מג' טיפות שתלויין בחרב המלאך המות והם ג' כחות של טומאה ועל ידם מת האדם: ונלע"ד כי הם סוד ג' כחות טומאה כנגד ג' נשמה ורוח ונפש ועל ידי שלשתן בורחות ג' הנשמות הטהורות והקדושות. והנה יש הפרש אחר בין השינה למיתה והוא כי בשינה אין שורה על האדם רק כח א' שהוא נק' עסטיראה שהוא דרגא שתיתאה דמלאך המות כנזכר פ' פקודי דף רס"ז ע"א ופ' פנחס דף רל"ד ע"ב והוא סוד מדרגה התחתונה מן המדרגה הששית כי כל מדרגה כלולה מי' נמצא היות כח הטומאה השורה בעת השינה א' מס' ממדרגות הטומאה השורה בעת המיתה ואל זה הענין רמזו שם פ' פנחס דף רל"ד ע"ב כי שינה א' מס' במיתה ובפ' תרומה ריש קע"ג. ופ' ויגש ר"ז ע"ב כי כח הטומאה השורה במיתה הוא המלאך המות עצמו דרגא קדמאה מהו'. מדרגות ובעת צאת נשימה האחרונה אז הטומאה שורה עליו ולכן הי' דוד ע"ה נשמר שלא ישן כל הס' נשמי. דא"כ בהכרח תשרה הטומאה שהיא א' מס' במיתה עליו. האמנם בעת צאת הנשמה כנזכר אז הנפש נשאר בעה"ז משוטט בעולם כאשר הוא אחר המיתה ואז חולמת חלומות שמודיעין אותה אותם השדים ושרי המזלות החונים באויר העולם.

והרוח הוא יעלה אל עולם המלאכים והנשמה אל עולם הנשמות העליון כאשר הוא אחר המיתה כנזכר פ' ויקרא דף כ"ה ע"א. וכל זה בשראוי האדם לכך ולכן תמצא היות החלו' מעורב מכמה תערובות עם שהחלום חלום מתוקן ומסודר כי הלא הנשמה תחלו' מענין העול' אשר תעל' בו והרוח יחלו' מעין העול' אשר עלה אליו. אכן הנפש משוטט וזהו סוד תערובי החלומות וזה נכון ומבואר: האמנם לפעמים כפי הזכיות גם הנפש תפגע בשאר נפשות הצדיקים המתים הנשארים בקברותם כנודע ואז יודיעו להם ענייניים רבים. האמנם לפעמים שאין האדם זכאי וישארו שלשת כחות נשמה ורוח ונפש משוטטים בעה"ז ואז כל עיקר חלומו הם מענייניים מה שהגידום נפשות הצדיקים כמו שביארנו ולפעמים אפילו בזה אם זכה והכל כפי זכות האדם ובפרט כפי מה שנזדמן לידו איזו מצוה גדולה בו ביום כי אז יזכה לעלות או שיגידוה נפשות הצדיקים והכל לפי עיני הדיין הוא האל ית'. אך לפעמים ג"כ עם שאינו ראוי עכ"ז כאשר השי"ת יודע היותו אדם חשוב ונשמתו עליונית ורוצה להיישירו אז עולה נשמתו ומייסרו ואז יגלה אזן אנשים וגו' כנזכר בדברי אליהו באריכות ובזה לא יק' לך ענייני החלומות איך לפעמים הצדיקים לא יחלמו חלומות עליונים ולפעמים מי שאינו ראוי יזכה לחלום חלומות נפלאים והכל בכוונה גדולה מאתו ית':

והנה יש עוד הבדל אחר בין עליית הנשמה בחלום או בסוד הנבואה והוא סוד חלום א' מס' בנבוא' כנזכר פ' פנחס דף רל"ד ע"ב והענין כי גם בנבואה יש שש דרגין כנזכר פ' ויצא ובהרבה מקומות: והנה סוד דרגא דנבואה עליונ' מכולם וסוד החלום תחתון מכולם והם ו' דרגין כל א' כלול מעשר הרי הם ס' נמצא חלום הטוב א' מס' בנבואה: גם יש בו כח א' מס' במיתה בסוד הטומאה השורה עליו כמבואר: ולכן אין לך צדיק גמור שבעולם שאין בחלומו מתערבין דברי הבל ורעות רוח כי נפשו יורדת למטה ונשארת באויר העולם והחיצונים מערבים אותם בחלומות השוא וז"ש כאן ע"י שד כאן ע"י מלאך כנזכר במסכת ברכות ובפ' פנחס דף רל"ד ע"ב. והענין כי קצת החלום שע"י המלאך הוא אמתי וקצתו שהוא בסוד הנפש ע"י השד שוא ידבר והנה כי לא נחלקו רז"ל במאמריהם האומרים פעם כי אין לך חלום שאינו מעורב כנזכר על פסוק מה לתבן את הבר וגומר כך א"א לחלום בלא דברים בטלים. ופעם אחרת אמרו כי יש שינוי בין חלום לחלום ואותו שע"י מלאך הוא אמתי ושע"י שד ידבר שוא. נרא' כי יש פעמים שהחלום כולו אמתי ונכון. אך הענין במ"ש כי בחלום א' עצמו יש בו חלוקים אפי' שיהי' צדיק גמור והחלק של הנשמה ורוח או של הנפש שהגידו לה הנפשות הצדיקים שבקבורתם הוא אמיתי והשאר ידבר שוא:

והנה אחרי צאת כחות הנז' מגוף האדם נשארים בו שאר כחות היצה"ר שהם לוט וב' בנותיו והם ם הגוף הטועמים ם הם מתאוים האמנם סוד השמיעה והראיה אינם אלא מצד הנפש הקדוש' בגוף הישראלי ולכן עם היות שהלכו למו נפשות האדם עכ"ז כמה פעמים יחלום האוכל והנה הוא אוכל ושותה או הולך והנה הוא דבר מתמיה כי הלא הנפש והגוף אינם בחיבור אז וא"כ מי הוא המתאוה אל המאכל ודברי החומר אם הנשמות ודאי שבהיותם משוללי החומר לא יתאוו לזה. והגוף הוא אבן דומם ואיך יתאוה האמנם היא בסוד אלו כחות היצה"ר ונפשות החומריית שבאדם שבהם כח ההרגשה והתאוה וכדומה כשאר הבהמות ולכן אם יכו האדם בעת היותו ישן ירגיש בו. וזהו סוד הנרמז במדרש הנעלם פ' וירא דף ק"ט ע"ב על פסוק ותקם הבכירה כי כשהאדם שוכב על מטתו בלילה נפש המתאוה וגומר ע"ש. ועיין פ' ויקהל דף רע"ו ע"ב ושם קרא לזו הנפש הנשארת באדם חילא דדרגא וגו' ע"ש. ואפש' לבאר בדרך מבואר לכאורה מ"ש דשינה א' מס' במיתה פי' כי א' מן ס' חלקי השינה שהוא החלק האחרון מן הס' נק' מותא וכן זהו פי' חלום א' מס' בנבוא' כי א' מס' חלקי החלום והוא חלק הראשון מן הס' נק' נבוא' ושאר הנ"ט חלקים דלתתא מיני' נק' חלום וז"ש חלום א' מס' בנבואה פי' כי ענין החלום הוא כי חלק א' מס' חלקי' שבחלו' הוא נבואה. וכן השינ' חלק א' מס' חלקים שבה והוא חלק האחרון שבהם הוא הנק' מיתה: ואומ' א"ל יתיישר חילך ויתתקף אורייתך. בירך אותו על צד שמו ומעין שמו כי הוא נק' חזקיה לזה ברכו שיתיישר חיליה וגבורתו וכחו וכן א"ל יתקף אורייתך פי' חזק ואמץ בתורתך:

ורזא דאבהן דא הוא יעקב. וגומר מכאן נלמוד לכל מקום כי יעקב הוא רזא דאבהן. עכ"ל: ועיין מה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:

דף רז:

אמר ודאי שפיר קאמר אבל אינון שתין נשמי וגומר אינו שהא' לבד במיתה אלא הם ששים של קדושה כנגד שש קצוות הכלולים מעשר ולמטה מהם ששים חצונים במיתה וכן בגשמות למטה כשהאדם ישן כשישן פחות משתין הם של חיים אם יותר הם של מיתה:

דורמיטא תרדמה ואינם מהששים פחות א' חיים והא' לבד מיתה אלא כל הששים מתחלתם מיתה שהרי יש כל המדרגות בחוץ כמו שיש בפנימה וז"ש וכולהו טעמא דמותא:

ובג"כ דוד וגומר שאלו כדבריו הי' אפשר שישן ששים ויחזור וישן ששים וכן יתהלך כל חצות מס' לס' אלא כדפי' מפני שאם ישנה פעם שנית בששים השניים מתחלת הא' יכנס אל המיתה וז"ש **ומתמן** ולהלאה לא נאים.

בגין דהאי איהו שבחא וגומר המעט התחתון מכל המוני מעלה:

ה' אלד"י ישועתי מצד הישועה מן החסד והיינו כדאמ' חוט של חסד משוך עליו ביום כדמפרש לקמיה והיינו כדדרשינין בכמה דוכתי יומם יצוה ה' חסדו מ"ט ובלילה וגומר.

בגין דאצטריך לשבחא חי לחי וגומר והענין שצריך שיהיה דומה לדומה שהמת יעורר מיתה והחי יעורר חיים וכמו שמלמעלה נותנים לו חלק מהיחוד העליון דהיינו חוט של חסד כך מלמטה הוא נכלל שם באותו יחוד ולכך צריך שיהי' חי כדי שיכלול עצמו בחיים הנזכרי' כדמפרש ואזיל:

ולית לון חולקא וגומר ישראל מצד קדושתם עם היות שלא יהיו במדרגת דוד שהוא מרכבה ממש למדה והוא חי עליון ואנחנו מתקרבין אליו וז"ש ומאן דאתקרב וגומר. והשתא כתיב פי' מה נשתנה תפלה שצריך רעב והשתא בברכת מזונא מורה שצריך שבע אלא דא ברכתא דצלותא דייחודא שהיא המלכות שהיא עניא עולה למעלה להתייחד ודא ברכתא דמזונא דהיינו בחינת הת"ת שהוא עשיר ובו שביעה ולכך צריך להראות אליו במדתו ממש וז"ש לאחזאה לגבי דרגא דמהימנותא כדקא יאות להראות שהוא בחינת העושר לא בחינת העוני שאם יר' פנים רעבות לא ישפיע וז"ש **ובגין** לברכא כדקא יאות דההוא דרגא דמהימנותא שהוא ת"ת יתרוי מהשמאל ויתברך מן הימין ויתמליא מן האמצע.

חידו מהבינה שבה ג' מקורות אלו:

מחיין דלעילא היינו מהחכמה בעלת החיים וכל זה צריך לתקן להמשיך בברכה המזונות דהא במלכות הרעבון והעוני. ופירשו קשי' מזונותיו דבר נש בערך התחתונים קמי קב"ה במלכות אשר לפני' כקריעת ים סוף וקריעתה בנתיבותיה קשה מאד כדמסיק והטעם שאין המזונות בה כדי שישפיעם וז"ש **מ"ט** בגין דמזונא דעלמא לעילא במזלא דהיינו ג' ראשונות דרך כלל דהיינו מזל הנוזל מלמעלה מהלבנון דהיינו כתר ע"י ג' ראשונות הנכללות בבינה כדפי' והיינו בני מהבינה חיי מהחכמה מזוני מן הכתר ולכך אין המלכות יכול להשפיע וז"ש דהא לא ברשותיה קיימא עד שישפיעוה מלמעלה:

כגוונא דא זווגין שג"כ שנו בהם חכמים וקשה לזווגן כקריעת ים סוף הענין בגין דרקיע וילון המלכות שמכניס שחרית ומוציא ערבית דהיינו בערב היא באה ובבקר היא שבה לא משמש כלום דהיינו שהיא עניא דלית לה מגרמה כלום אלא מה דיהבין בגווה. ואם

אפי' בשאר ההשפעו' התלויות בשבע ספי' קשים לפניה שאינו משמש כלום כ"ש באלין מילי דקיימין לעילא בשלש ראשונו' העליונו' וע"ד אצטרי' לברכ' מעין הענין הצריך אם ברכת ההשפעה להראות שבע להראות חדוה בעושר הת"ת העשיר ואם לייחדה בבקר להראות עוני וכיוצא וכדמסיק לקמן.

כל זווגין דעלמא לזווג זכר בנקבה.

קמי האי דרגא מ'.

בגין דכד זווגא קדישא למעלה בת"ת ובמלכות. הרמ"ק זלה"ה. ועיין בס' **אור הגנוז** בס"ד: **גליון** כגוונא דא זווגין דעלמא קשין קמיה וגומר עיין פ' בשלח דף נ"ב ע"ב כי שם נתבאר היטב:

דף רח.

כל נשמתין. בין זכרים בין נקבות.

נפקין מגו האי מזלא. ג' הראשונות סוד הראש והמוח נובע כח הטיפה ומשם יוצאות נשמות זכרים בבחינת הת"ת ונקבות בבחינת המלכות משם וענין זה מוכרח ובמקום אחר אפרש.

דאיהו נהר דנגיד ונפיק הנשמות מבינה כאומ' ונשמת שדי תבינם אמנם נמשכות מסוד המזל שם ומשם נגרות ע"י היסוד כעין השפע שנעקר מן המוח דרך חוט השדרה ליסוד והיינו **כד** תיאובתא אשתכח מלרעלעילא דהיינו שהמ' מעוררת ממטה למעלה כדין היסוד מזריע בה שפע היורה כחץ **ופרחין** נשמתין ואתייהבו כולהון ע"י הזווג כלילן דכר ונוקבא כח הזכר יעשה זכר וכח הנקבה יעשה נקבה ויתקשר נשמות כלולות זכר ונקבה במלכות והמלכות פריש לון בעת צאתם מהיכל לבנת הספיר ולמטה דהיינו פתח לידת הנשמות לתחתונים.

פריש לון כל חד וחד לאתריה כדקא חזי ליה שיש מי שבניו זכרים וזוכה לנשמות הזכר ויש מי שבניו נקבות וזוכה לנשמות הנקבות והנשמות יורדות לפי הטהרה והזכות ואח"כ הנשואין לפי מעשה בני אדם פעמים זה עולה וזה יורד זה עני וזה עשיר זה בסוף העולם וזה בסופו כמה קושי יהיה להשוותם שיזדווגו זה לזה וז"ש **בגין** דלא מתחברן בר באינון אורחי דבר נש וגומר ועכ"ז שאנו רואים בזווגין מקרי בני אדם לעילא תליין שיעש' סולמות ויביאם להזדווג מקצה העול' וישוום כפי מעשיהם **דהא** קריעת ימא היא המלכות קריעתה היינו שיכנסו בתוכה הנתיבות העליונות וישקיטו דיניה ויבקע בנתיבות דהיינו י"ב שבילין דימא לעבור י"ב מקורות עליונות:

וכמה מתפתחין אורחין ושבילין עליוני' מן החכמה במלכות:

הכי אתבקע לתחתונים ואתפתח וכך הוא בכל ההשפעה היא מזוני וצריך לפתוח לה המקורות העליונים צריך להראות עושר ושבע והיינו למיהב ליה תוקפא מתתא וגומר: **א"ת דייקא**. היינו המלכות והיינו להשפיעה מן המדות העליונות השבעות העשירות וצריך שנחזיקיה שינק מהם ולכך צריך להראות שבעא.

ולגבי דרגא אחרא בימי רעבון שהיא שליטת המלכות בעולם ע"י החצונים צריך להראות רעב מעין המדה המנהגת השולטת והחיצונים שולטים ויקטרגו עליו אם יראה בהפך מדתם שהוא מכחישם בהיותו מראה שבע לפני מדת הרעב ומעין זה היא ענין התפל' שהמלכות עניה קדושה צריך להראות עניות ודלות.

כפנא ולא שובעא וכן פי' בפסוק ויאמר יעקב אל בניו למה תתראו בפ' מקץ ודרך כלל צריך להתנהג כפי המדה השולטת בבקר כדינו למלכות רעבה ביום אחר מזונו שבע כמלכות השבעה עם הת"ת בימי רעבון רעב כמלכות שהיא מנהגת בחצונים:

א"ר יהודה וגומר מפני שבקבוץ ארבעתם הרבה שלום התורה וכל מה שיתקרבו ויתקבצו יוסיפו תורה ויוסיפו שלום ויוסיפו יחוד וקשר בספירות העליונות:

אסגיאו שלמא יסוד בעלמא מלכות דהיינו יוסף ויהודה וחידו מצד הבינה אתוסף וגומר. כמה דאוקימנא לעיל:

ת"ח קב"ה ברא עלמא. המון הנמצאות שעיקרם במלכות:

ואשליט אדם שהיא כעין הת"ת השולט על המלכות וכמו שהת"ת מסתעף לכמה ענפים כך האדם הזה מתפרשן מיניה בעלמא כמה זינין והם ג' בחינות הא' צדיקים מן האמצע. הב' חכמים מן הימין הג' עשירים מן השמאל. וכנגדם למטה ירדו ג' הפכים רשעים טפשין עניים.

וכולהו בגין למזכי אלין באלין הצדיקים יחזירו הרשעים והחכמים ילמדו הטפשין והעשירים ירחמו העניים והנה אלו פעמים יהיו ג' הטובות לאדם א' ויתן לשלשה החסרים ופעמים יתן מצד א' ויקבל מצד ב' או יתן משני צדדים ויקבל מצד א'. או יתן מצד א' ויקבל מב' ולזה חזר ואמר וכולהו בגין למזכי אלין באלין לכל חלקי הסותר והנה כל הנותן עולה ונקשר בעולם הזכר וכל המקבל יורד למטה בעולם הנקבה שכל המושפע בעולם המושפע וכל המשפיע בעולם החיים ועל זה ושונא מתנות יחיה ולכך אתקשר באילנא דחיי ולזה אמר הכתוב פיזר נתן לאביונים דהיינו זה מפזר לג' בחינות אביונים אלו שפירשנו ובהיותו מפזר יתעלה מהיסוד ולמעלה. אביונים במלכות הרי מעלה א'. הב' צדקתו עומדת לעד וז"ש ולא עוד אלא וגו' דהא צדקת דאיהו עביד דהיינו תיקון המלכות שהיא מצד הרשעים בתוך הקליפו' ומסלקה משם. ומצד העניים בחסרון

כל וממלא בה חסרונה ומצד הטפשים מאירה מן החכמה העליונה התיקון שתקן בה עומדת לעד שתיקון הצדיקים בה לעולם מאיר בה: וסיפיה דקרא קרנו שהיא המלכות תרום ויסתלק אל החכמה דהיינו בכבוד ויוסף עשה זה לאחיו:

ור' אלעזר פליג אדר' חייא דקרא לאו בגווני טובא עסוק אלא סתם על עמוד א' דהיינו יסוד ונקרא יסוד להיותו קיום העולם והיינו שהעולם הרוחני יסודו למעלה ממנו הפך מן הגשמי וז"ש **דהאי** צדיק איהו קיומא וגו' ועולם זה הוא העולם ממש וז"ש **ודא** איהו דאשקי וזן לכולא עם היות שהיסוד למעלה מהמלכות והתחתונים למטה מהמלכות. והענין יתיישב בפסוק ונהר יוצא מעדן וגו' והענין שהנהר יסוד ואמר ומשם יפרד אם הנהר אינו משקה אלא המ' כדס"ד מהו יפרד שאין במלכות עולם אצילות פרוד ח"ו.

אלא ההוא מזונ' דההוא נהר נטיל גנתא שהיא המלכות דהיינו להשקו' את הגן ונוטלו באחדות גמורה ולבתר אחר התפשטו מן המ' עוד למטה אתבדר ההוא משקיא ממש שפע היסוד לד' סטרי אלו הם סוד ד' חיות המרכבה בעולם הפרוד. והיסוד הוא המשקה עם היותו שהוא מתפזר ע"י המלכות ולז"א **וכמה** אינון דמצפאן וגו' לאתזנא מתמן ר"ל מהיסוד עצמו שאינם נושאים עיניהם אל המלכות לבדה אלא אל היסוד דהיינו דכתיב עיני כל אליך ישברו ועתה ניחא קרא ביסוד אומ' פזר שהוא לשון פזור ופרוד נתן לאביונים עם היות שאינו נותן ממש לעולם הפרוד והיינו או' **ובג"כ** פזר נתן לאביונים דא צדיק עצמו שהוא המפזר כדפי'.

צדקתו עומדת לעד ירצ' ע"י שהיסוד מפזר למטה גורם שהמלכות צדקתו עומדת נקשרת עם היסוד הנקרא עד להשקותם על ידה וז"ש **ובג"כ** איהי קיימא ברזא דשלם והכריח הפירוש הזה שהיסוד מפזר ומשפיע למטה והוא מאמר רשע וגו' ואילו הי' הפי' כדס"ד פזר נתן היסוד למלכות לבד מאי רשע יראה כי הרשע אינו משיג מה שלמעלה ובמה שפי' ניחא שיסוד מפזר למטה ורשע רואה וכעס. וכמו שהמקדש קשר הרוחניים עם הגשמיים כך המלכות קושרת אצילות הנפרדים יחד.

וצדיק דא איהו אקרי גבאי צדקה שהצדקה הוא השפע העליון שהם העשירים והיסוד גובה הכל ומחלקו לנפרדים העניים. כדפי' ויש ליסוד בחינה לקבל כל מיני השפע וז"ש **ובג"כ** גבאי צדקה וגו' מעין היסוד:

ת"ח ולא יכול יוסף יסוד **הנצבים** עליו כמו החונים עליו סמיכין עלוהי אינון כל דקיימי לאתזנא וגו'.

ויקרא הוציאו וגו' כמו וכל אדם לא יהיה באהל מועד וגו' וז"ש אתו דא כנסת יש' בהתודע כאומ' והאדם ידע היינו שאר רתיכין וחיילין שהם מעצם המלכות שהם מבני

ההיכל שעומדים שם כאומ' למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך שהם סבת שלום הבית. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רח:

ד"א איש החיצוני כאומות. יוסף יסוד: אחיו ישראל קדושים שזוגם בתוך המלכות והיינו שהנשמות הקדושות מעוררות היחוד ומקשרות הכל בסוד שמע וברוך שם ואחר שאינו בכלל אחד מתגרש לחוץ:

וינטלם וינשאם ר"ל היינו סוד ימי עולם להתקשר בשש קצוות והיינו יוסף:

אליך נשאתי וכתיב אשא עיני וקשו קראי חדא נשאתי ואשא זה עתיד וזה עבר שנית או' אל ההרים. ותירץ אלא דא לעילא וגו' כדמפרש ואזיל ההרים הם שית טורין רברבין חג"ת נה"י שהם הרים שבהם הברכות שהם מגדלים מזון החיה התחתונה דהיינו כנסת ישראל דאתברכא מנייהו ולזה לא אמר נשאתי עיני אלא אשא להמשיך ברכות למלכות אמנם אליך נשאתי היינו צפיית התחתונים אליה למזונותם וז"ש למצפה וגו' והנה תחלה יקדם זה שתמיד מחכה והראשון לפי שעה להמשיך והנשיאות הזה תמיד מצפה מחכה לאינון ברכאן וגו':

היושבי בשמים היושבי המלכות תוקפהא מן הגבורה חילהא מן החסד קיומהא מן האמצע והיינו שמים אש ומים כלל שלשתם בת"ת.

יובלא בינה.

אתפתח מבועי הם ה' מקורות אל שבתוכיותה שהם ה' ספירות חמשים שערי בינה כדפי' בספ"ר בשער השערים והיינו שהיא נ' וכוללם בת"ת עם החסד והגבורה והנצח והוד חמשה כולל חמשים והיסוד כ"ל כולל חמשים ומשפיעם למלכות ה"א בענין שהם מחמשים בינה לחמשים ת"ת בחמשים יסוד לחמשה מלכות:

הכפירים שואגים וגו' ומעוררים אותה אל היחוד והיינו בבחינתה למטה בתחתונים וע"י התעוררות זה היא מזדככת ועולה ברזי רזין זכוך אחר זכוך.

ומקבלא עדונין דהיינו נהר יוצא מעדן שסוד העדן מבינה ומעלה ולכך אין שם כניסה לשום א' אלא הם למטה נקראות חיתו שדי בערך הבחי' העליונות הפנימיות כדפי'. ותרוייהו מלה חדא קאמר מ"ט יר' כיון שמרע"ה נענש על למה הרעות למה אליהו אמ' למה הרעות ותירץ שלא הי' מלת למה הרעות הענין הקשה שפירושו אינו כפשוטו אלא למה השליט החצוני הרע ולפי זה מה שנענש מרע"ה הוא על שאר הדברים ולכך אליהו לא נענש על מלת למה הרעות וענין שליטת הרע באלמנה הי' נרא' שלא כדין ושליטתו

על יש' הי' כדין לגבות שארית החוב במהירו' כדי שיזכו לגאולה ולכך אליהו כדין אמר למה הרעות ונענה ולא נענש ומרע"ה נענש וז"ש ת"ח וגו'.

וכל מאן דזן וגו' כדפי' לעיל שהוא עול' אל סוד עולם הזכר שמשפיע למצטרך שהוא עני בעלמא דנוקבא ולכך נדבק בעץ החיים:

ואי תימא דרע וגו' וא"כ היאך אמר למה הרעות כיון שאין הרע שולט מאתו:

ת"ח בזמנא וגו' ותירץ שהאדם גורם לעצמו במה שנוטה לשמאל אמנם גם הב"ה עושה מפני שכל זמן ששמירתו עליו אין החיצוני שולט עליו כדמפרש ואזיל כיון דנטירו דקב"ה וגו' א"כ מי גרם שליטת החצוני בבחינת האדם דהיינו שנטה מן הימין אל השמאל ובבחי' הב"ה שסלק שמירתו שכל זמן ששמירתו עליו אין לחצוני שליטה א"כ במניעת שמירתו השליט החצוני ובבחינה זו אמר למה הרעות ולפי דרך זה יקשה מה ענין למה הרעות שאמר מרע"ה שהרי יש' מקדמת דנא היו שם ושלט עליהם החיצוני בגלותם ולזה אמר שהי' מתרעם על תחלת הגלות וז"ש משה אמ' למה הרעות וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' על ידא דצדיק חי נקר' חי לפי שהוא כולל ט' מדות מלמעל' למטה וממטה למעלה. א"נ כמו שאמר בסמוך ואשקי לה לכ"י שכשהוא משקה נקר' חי בסוד והקימותי את בריתי. וי"ס דגרסי על ידא דצדיק חד. בכל סטרין בין קדישין בין מסאבין כלם אליו ישברו. א"נ בכל סטרין שהנהגת ארגמ"ן מתחלק לד' ראשים ד' סטרין ותחת כל אחד מהם כמה מלאכים לרבבות. איהי סלקא ברזא דרזין כלומר בהעלם תכלית ההעלם שלא ירגישו הקליפות שלא יתאחזו ביחוד. ואומ' סלקא ר"ל שמתעל' ומתפשט' משיעור קומתה שהיא ננסית ומתפשטת כפי שיעור קומתו כדי שייחדו שייפין בשייפין זה כנגד זה כדקא חזיומקבלא וכו'. ה"ד ול"ג ליה. עדונין מבעל' היינו השפע' לעולמות. א"נ סוד הנשמות שמקבלת כנזכר בפ' ויקהל דף ר'. קיימי בלחודייהו לפי שהשכינה נסתלקה להתייחד לעיל' ובעוד דקבילת לא יהיבת ולכן עמדי בלחודייהו בלתי השגחתה. א"נ שאינם משיגים כלל באותו ייחוד אלא עומדים מצפים לה לקבל השפע וז"ש ולא עמד איש אתו כלומר אין מי שישיג כלל כשהתודע יוסף יסוד אל אחיו כנזכר לעיל.

ותרווייהו מלה חד קאמרו ר"ל שכל א' אמר הריעות. מ"ט כלומר מ"ט אמרו מלת הריעות שנרא' שהוא ית' המריע ח"ו ולא מלה אחרת כמו מדוע ככה עשית וכיוצא. בגין דאתייהיב רשו לסטרא אחרא כלומר אין הכונה הריעות ממש בידים כדקא סברת אלא יהבת רשו. אילנא דמותא סטרא דרע ה"ג ול"ג בההוא. בג"כ הריעות כלומר בג"כ אמר קרא לשון הריעות בבחינ' נתינת רשות לסטרא אחרא. וי"ס דגרסי הכי על האלמנה

דאנת פקדת למיזן לי למה הריעות ופשוט הוא. ואי תימא דרע וכו' כלומר אי הכי כמה דאמרת דאין רע יוצא ממנו ית' קשה הא דקיימא לן שהכל ממנו יתברך ואין אדם נוקף באצבעו מלמט' עד שמכריזין וכו' לז"א ת"ח כלומר לעולם שהכל ממנו ית' אבל הטוב הוא בכונה ממנו ית' ובהשגחתו על ברואיו אבל השפעת הרע הוא בהסתר פנים בלבד הרע בא מאליו וזהו הריעות דיהבת רשו וכו' כדמפרש ואזיל עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רט.

משה אמר למה הרעות דאתייהב רשו וגומר בתחלת מציאות שעבודם וזה דוחק לז"א **ד"א** שהי' שם הרעה מחודשת ובאותה הבחינ' הי' שם חידוש הרעה. או אפשר דעל הרעה זו מתרעם על תחלתה מעת גלותם.

ת"ח בשעתא דטוב וגומר ירצ' לומר שאין מצוע בענייני' אלו אלא אם שולט הרע הכל נפגם ואם שולט הטוב הכל נתקן וז"ש **בשעתא** דטוב דהיינו הפך הרע אתער דאיהו ימינא. מציאות הרע כל צדדי החיצונים מציאות הטוב ממקום שפוסק הרע ולמעלה וכל הרע לשמאל כל מעשיו להשטין בדין הגבורה הקשה וכל הטוב להימין ולהטיב ולזה עיקרו בימין חסד וכל חידו מצד הבינה ושלש ראשונות שעליה וכל טיבו מצד ג' ראשונות יוצא ומתפשט הטוב עד היסוד:

וכל ברכאן מהיסוד ברוך יוצאות ברכות לראש צדיק ונמשכות במלכות וממנה לכל הקדושי' הנפרדים דהיינו סוד חשאי בסוד בשכמל"ו שהוא התפשטות עד היכל לבנת הספיר כדפי' בחלק תפלה למשה וטעם רדתו למטה בחשאי **בגין** דכדין איהי גזיר יחודא וגומר ועקר הייחוד שירד אל התחתונים עם היו' שיהי' בחשאי מפני פחד המקטרגי' כדפי' שם:

ראיה חמא וגומר כאשר אמרה לו איזבל כעת מחר אשים וגומר ראה שאין לה כח כלל דהא כמה שנין וגומר ולזה הלך להדבק בת"ת עץ החיים הנפש מלכות. ונתרחק מן המות החצונית שתחת המלכות:

וכד תיאובתא דדכורא וגומר הענין הוא כאשר ההתעוררו' אל היחוד מהמלכות שיש זכות בידה ומיין נוקבין אז היא בתיאובתא סגי לגבה ואז הוא יגבר וילדה זכר והיינו דקאמר כד תיאובתא דדכורא נפיק ברעותא שנתמלא הת"ת מהרצון העליון מתוך התעוררות רב שבמלכות כדין אינין נשמתין בקיומא יתיר מפני שגבר הזכר וגבר הימין על השמאל.

בגין דכולא כל הייחוד וכל ההתעוררות הי' בכח הת"ת אמנם כאשר אין במלכות התעוררות שאין בתחתונים זכות או הזכר מתעורר ואינו כ"כ ויולדות נקבה שחלוש כח

הזכר וגבר צד השמאל יותר והמיתה כרוכה אחרי אלו שרגליה יורדות מות והיינו טעם אל נפשו מקום הזכר הגובר את נפשו מקום הנקבה הגוברת כדפי'.

ואי תימא ואל האשה אמר כלו' הרי אל האשה אינו מורה על הזכר וקאמר אל. ותירץ שהנקבה היתה נכללת בזכר ובתוך הזכר הי' גוזר על הנקבה שבתוכו והב"ה הכניס והכליל חוה בתוך אדם כדי שיהי' התיקון בעונשין אלו לשניהם יחד וזהו בעצמו מורה אומ' אל האשה שהאשה נכללת במקום אחר שמבטה בו ופנייתה אליו וזהו ג"כ משמעות אל נפשו משמע קיום נפשו דהיינו הזכר כי אל מורה על ענין זולת נפשו שמקיימה. אמנם את נפשו יורה על נפשו ממש: רוח רעש אש היינו חג"ת אתר פנימאה בינה. דמיניה נפקין כל נהורין ז' ספירות. ואפשר כי רוח רעש אש כחות המלאכים מארי תקיעה מארי דיבבא מארי דיללה וקול דממה בסוד נקוד' אמצעית שהשכינה מתלבשת בכסא ומינה נפקי נהורין כל כחות התחתונים:

עד מתי אתה מקנא לי קנאת במעשה זמרי דפנחס הוא אליהו וכבר רוחת ברית שלום:

וטרקת גלא נעלת בעדך דלת השטן שאין המות שולט בך מה תרצה עוד. מהרמ"ק ז"ל.

והרא"ג ז"ל כ' דהוו מתין האי ד"א דפריש דהריעות הוא מיתה הוא שפיר טפי מלישנ' קמא לפי דאתקש הריעות דמשה להריעות דאליהו דמה להלן להמית אף כאן להמית דהוו מתין וכו' כדמסיק. דהוו מתין מחמת כובד השעבוד והטורח כנזכר במדרשים.

ת"ח בשעתא דטוב וכו' אלעיל קאי בפסוק ולא יכול יוסף להתאפק דר' חזקי' פתח בקרא דשיר המעלות ור' יוסי פתח אבתרי' באליהו וכלל דבריו כי כשמתעורר סטרא דרע מביא רע ושעבוד ומית' לעול' כדקאמרן אבל כשמתעורר סטרא דטוב אדרב' מעורר כל טיבו וכל חידו וכל ברכאן כדמפרש ואזיל. דטוב אתער היינו יסוד וכן נקר' טוב. כמ"ש אמרו צדיק כי טוב. אתער לייחוד הקדוש דאיהו ימינא שכן היסוד נקרא חסד בסוד חוט של חסד הנז' בכל מקום כנזכר בפ' נשא רי"ג בסוד המשכת הלובן אמנם מצד הכרעתו הוא נטיל לשמאלא כנז' בתיקוני'. כל חידו מצד קוהדין ששם הוא השמחה. וכל טיבו מצד קו החסד הנקר' טוב וירא אלהים את האור כי טוב: וכל ברכאן מצד קו הרחמים. וכלא בחשאי כי היסוד כשבא להתייחד הוא בקדוש' בצניעו ובחשאי. דאמרי בשכמל"ו בחשאי שלא ירגישו הקליפות כנזכר לעיל והוא פי' לולא עמד איש אתו וגומר לפי שהייחוד צריך שיהי' בהצנע ובחשאי. ורזא דא בגין דכדין איהו יחודא כדקא חזי ה"ג בספרים ישנים והכוונה לומר שכך ראוי הייחוד להיות בהצנע ובחשאי. אשתכח לעינא ה"ג ול"ג מלת ליה. נפקי מההוא נהר דנגיד ונפיק היינו היסוד. צרורא דחיי מלכות ונקראת כן בבחינת נקודת ציון דאיהו לגו לגו ששם נקלטות הנשמות כשמקבלת

אותן כנזכר בפ' וישב דף קפ"ח אשר שם הוא מקום החיי' והטוב ולא יגורם רע וז"ש נקיט לון ההוא צרורא דחיי דהיינו בחינת המלכות הנז'. כלהו בתיאובתא בלא וא"ו ה"ג: והענין שיש ג' מיני ייחודים א' כד תיאובתא דתרין סטרין דהיינו תשוקת שניה' יחד בשו' ב' כד תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא יותר ואלו השני הייחודים אינם כ"כ שלמים וחזקים אבל כד תיאובתא דדכורא נפקא ברעותא יותר מרעותא דנוקבא כדין אינון נשמתין בקיומא יתיר והטעם בגין דכלא בתיאובת' דאילנא דחיי ולהיות כי יש בנשמה זו רוב חלקיה מאלנא דחיי איהי בקיומא יתיר זהו התכת הלשון אמנם הענין הוא שכאשר מעש' התחתונים עול' למעל' לא רב ולא מעט אז תיאובתא דת"ת ומלכות שוים לייחוד ואותם הנשמו' להיותם ממוצעות משניהם חייהם ממוצעים שאינם מאריכים ימים כ"כ וזהו דרך רוב העולם וז"ש במלת כולהו בתיאובתא דתרין סטרין כלו' כללות ורוב הנשמות של עולם הם כן עוד יש ייחוד שני והוא כשאין מעש' התחתונים עולה כי אם מעט מזער ולזהו גם הקשוט הוא מעט שאינה מקושטת כראוי ממעשה התחתונים ולזה הגם כי היא באה בתיאובתא לגבי' עכ"ז אין תיאובתי' שוה אליה ומ"מ בא ומתייחד עמה באותו הקשוט אף כי הוא המעט ואז אותם הנשמות באות חלשות לפי שרוב חלקיהם באים מחלקי הנקב' אשר היא תשת הכח ומתים בקצרות שנים שכן רגליה יורדות מות וזה הייחוד נזכר בפ' תרומה דף קנ"ה בפסוק עת לעשות לה' וכו'. עוד יש ייחוד ג' שהוא למעלה מכלם הוא בזמן שישראל כלם צדיקים כלם מסגלים מצות ומע"ט ועוסקים בתורה תמיד וכל מעשיהם לש"ש אז השכינה מתקשטת בכל אות' הקשוטים בכל אותם התיקונים ובאה לפני המלך בחוטי שלהביות האהבה נמשכים ממנה אליו עד שמתעוררים כל בחינותיו ואז יגדל החשק כ"כ עד שהוא אומר הסבי עיניך מנגדי וכו' כנזכר בפ' קדושים דף פ"ד ובתיקונים דף קמ"ג ואז אותם הנשמות הנמשכים ממנו אליה באים מתוכיות עץ החיים ולכך הם מאריכים ימים כאליהו וכאותם שנכנסו חיים לג"ע ועל זה הייחוד נזכר כאן וכד תיאובתא דדכורא נפקא ברעותא כדין אינון נשמתין בקיומא יתיר בגין דכלא וכו'. ובג"כ אל נפשו כלומר אל התוקף שמשם יצא נפשו וכמו ואת אילי הארץ וזהו שפי' לעיל וילך אל נפשו אזיל לקיומא דנפשא ר"ל אל מקום חוזק ותוקף הנפש. ואי תימא ואל האשה וכו' שנר' שאל הוא בנקבה הפך ממה שאמרת ותירץ. כללא דדכר ונוקבא כלומר מלת אל אינו דבוק אחר מלת האשה אלא הם שני דברים אצ דכר האשה נוקבא וא"ת איך אמר בלשון יחיד הרבה ארבה עצבונך כיון דאינון תרין לז"א כד איהי בגו דכורא כדין ואל האשה אמר ולכך נאמר בלשון יחיד כיון

דאינון בכללא חד. ולא מגו עפר היינו המלכות דביה שרא מותא שלא היה בנפשו חלק רב ממנה כי אם מעט מזער ולא כביר:

ת"ח מה כתיב והנה רכב אש וכו' הוקש' לו כי היה ס"ד שעליית אליהו בסערה השמים היה כמשמעו בגוף ונפש ולזה קשה כי אפי' כגרגיר חרדל אינו יכול לעלות למעלה מענייני העה"ז כנזכר בפ' ויקהל דף קצ"ז לז"א ת"ח מה כתיב והנה רכב אש וכו' דהא כדין אתפשט גופא מן רוחא כי אותם רכב אש וסוסי אש האכילו את הגוף והגשם חלף הלך לו ונשאר כלו רוחנו ואסתלק כנזכר בפ' ויקהל דף קצ"ז שאותו הגוף שהיה לו בזה העולם נזדכך ונשאר להתלבש בו כשיורד לעה"ז.

ות"ח מה כתיב וישאל את נפשו וגומר בא להכריח איך פירוש וילך אל נפשו ר"ל לקיומא דנפשא כנזכר שכן כתיב אח"כ וישאל את נפשו למות ולמה שינה הכתוב לכתוב כאן אל נפשו והכ' וישאל את נפשו אלא כנזכר דמעיקרא לא הלך אלא אל קיומ' דנפשא ובראותו כי לא היתה יכול' נפשו להדבק ולהסתלק שמה ונפשו עיפה להורגים אשר רדפוהו אז רצה להפקיר עצמו אל מקום המיתה וז"ש אח"כ וישאל את נפשו למות שהערה למות נפשו ואפשר היות מלת את הפך מלת אל כמו האיתים והמזמרות שהם מכתתים את הכל שהוא ביטולא וכיתותא דנפשא כנזכר. ותמן אתגלי עליה קב"ה אע"ג דלא אתגלי עליה קב"ה אלא עד שהלך למערה ושם אמר לו מה לך פה וכו' מ"מ שם תחת הרותם שהביא לו המלאך עוגת רצפים ואמר לו קום אכול כי רב ממך הדרך שרמז לו שילך עד הר אלהים זהו תחלת גלוי שכינה ובמערה היה סיום הגלוי בעצם. דא הוא אתר פנימא' דכלא נר' לפרש שהיא הבינה שהיא מקור החיים ובאה אליו להבטיחו ולהראו' לו שיש לו החיים הנצחיים ואמר. עד מתי אתה מקנא לי שכן אמר קנא קנאתי קנאה כפולה שנראה שקנא פעמים רבות שקנא בענין זמרי וקנא בנביאי הבעל ולז"א עד מתי אתה מקנא לי כלומר למה אתה מקנא כ"כ די לך בקנאה ראשונה בשטים שאז נגזר עליך שלא ישלוט עליך מות מעולם וז"ש טרקא גלא כלומר כבר נסגר דלת ההסכמה דלא יכיל לשלטאה בך מותא והבו דלא לוסיף עלה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון ת"ח מה כתיב והנה רכב אש וגו' ויקהל קצ"ה. ואחר האש קול דממה דקה דא הוא אתר וגו' תיקונין ג'. מה לך פה אליהו ויאמר וגו'. תשא ק"ץ עכ"ל:

דף רט:

אנת תהא זמין תמן וגו' כדי שתעיד הפך עדותך זה שאין הב"ה חפץ במי שמלמד קטיגוריא על בניו.

מאן מגדל דוד בספירות ותירץ מתוך המשל להבין הנמשל ודאי דבנה ליה דוד וסליק לי' דוד גו ירושלם א"כ מכאן נלמוד שירושלם היא המלכות ובחי' שהיא שם מיוחד' מתעלית בתוכה היא ירושלם. וז"ש **אלא** כמגדל דוד דא ירושלם לעילא דכתיב בי'. לא ירושלם עצמה אלא בה כתי' על בחינה המיוחדת תוך ירושלם של מעלה היינו מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק היינו נקוד' אמצעית שהצדיק רץ בתוכה ואותה הבחינה תתעל' על כל שאר בחינות המלכות בגין דבו ירוץ צדיק ונשגב ועתה יאמר כמגדל דוד כאות' הבחינ' המיוחדת למעלה צוארך בית המקדש לתתא והנה לפי זה יקש' למה נקראת ביהמ"ק צואר ואמר דאיהו קאים כקדלא וגו':

אלף תיקונין דמתקנן וגו' היינו כנגד עשר ספירו' כל א' כלול' מעשר ועשר מעשר הם אלף וכל התיקונים האלו היו מתתקנות הספירות מתוך עבודת בית המקדש דכלהו אתיין מסטרא דדינא עיקר התקון שהשכינה היא מתתקנת הוא בכחות הדין האלו שהם סודם מגינים והם אלף ואפשר דהיינו אותם הנזכר בפ' פקודי בתא הרצים בהיכלות ועם היות שהם הרבה נכללים באלף:

דבכה על דא כיון שצפה יש' נכנסים לגלות צפה גלות אחר גלות כל הגליות ובכה על צרתם שמאותו העת נגזר שליטת האומות עליהם.

לאקדמא ברכאן היינו ברכות השבח וברכות ק"ש שהם הכנה לתיקון השכינה להתקשר למעלה והם מדי יום ביום לתיקון השכינה אמנם התפלה שהוא עצם היחוד יש לה עת קבוע בשחר להקשר בחסד שהחסד גובר והמתפלל נכלל בייחוד בהתעוררותו שם וכן במנחה להכלל במלכות הנאחזת בגבורה להדבק בשכינה בנסיעותיה בכל מה שהיא נוסעת ולכך ענין התפל' בכל יום להכלל בכל הבחינות השולטות וז"ש וצלותי' ובעותיה אצריך לי' לבר נש וגו' לאתאחדא וגו'. הרמ"ק ז"ל:

והרא"ג ז"ל כ' דלא יכיל לשלטא' בך מות' לעלמין וז"ש שא"ל מה לך פה אליהו שאין הכונה לשאול לו אלא כלומר אתה אחוז באילנ' דחיי מי נתנך פה באילנא דמותא שרצית להדבק בה ושאלת את נפשך למות אין זה מקומך אלא באילנ' דחיי ולא יכיל לשלטא' בך מותא. ועלמא לא יכיל למסבלך לפי שנעשית קטיגור עליה' ואמרת עזבו בריתך וכו' כדמסיק ת"ח מה גרם וכו'. דבכל אתר דבני יקיימון קיים קדישא וכו' ה"ג: וזהו סוד שאנו אומרים זה כסא דאליהו שבא להעיד איך ישראל מקיימין המילה שהפה שאמר עזבו בריתך יחזור ויאמר קיימו בריתך בית ישראל.

ת"ח מה גרם וכו' כלומר בא וראה דעלמא לא הוה יכיל לסובלו כנזכר שכן גרם שלא נשארו בישראל כי אם שבעת אלפים וכו'. והשארתי בישראל וגומר מקרא זה סמוך

לקרא דלעיל וכאותה נבואה נאמר לו. ואת תסתלק לאתרך דהיינו בחינת הנשמה במקום שאר נשמות הצדיקים והרוח בעולם המלאכים.

ות"ח כל ההוא בר נש וכו' בא לתת טעם מהיכן זכה אליהו למעלה גדולה כזו ואמר לפי שקנא כמה פעמים כנזכר לעיל לכך זכה שלא ישלוט בו מלאך המות א"נ עצה טובה קמ"ל דאע"ג שהטעם שלא מת אליהו הוא מפני שהי' בתיאובתא דעלמא דדכורא סגי כנזכר לעיל עכ"ז יכול כל אדם לזכות למדרגה זו אם מקנא לקב"ה לא יכיל מלאכא דמותא לשלטאה בי' כשאר בני נשא כלומר לא יארע לו כשאר בני נשא אלא ברחמנות כמשחל בניתא וכו' או ע"י מלאך של רחמים. ויתקיים בי' שלום שלום ממלאך המות כנזכר.

רבי יצחק אמר הא אוקמוה וכו' במדרש ודקדקו מלת צוארי לשון רבים וכו' ולפי זה יהי' פי' על כמו בשביל כמו וברכת את ה' אלהיך על הארץ כנזכר בפ' תרומ' דף קנ"ו. האמנם קשה קצת וכי מה לו עתה לנבוא' זו ואפשר לומר שרצו להראות לו מן השמים כמה גדולה שנאת חנם ששנאוהו שע"י השנאה עתידים ליגלות בבית שני וכן ע"י לשון הרע נחרב בית ראשון. א"נ במקום גילה שם תהי' רעדה. וסליק ליה גו ירושלי' כלומר בנה דוד המגדל הזה בתוך ירושלם והוא הבית המקד' שכן הוא באמצע העיר ובגובה העיר לזה נקט לשון סליק וכנהו לדוד ע"ד שיר חנוכת הבית לדוד ופיר' הכתוב כמגדל דוד שהי' גבוה וזקוף כן הי' צואר ישראל בזמן המקדש שהיו בקומה זקופה. דא ירושלם דלעיל' פי' השכינה דכתיב מגדל עוז הוא שם ה' שהיא השכינה ונקרא מגדל דוד שכן היא מדתו של דוד. אלא ההוא מגדל נשגב וכו' הכי פריש לה בפ' שלח דף קס"ד מגדל עוז דא כ"י בו ירוץ צדיק בי' רעותי' דצדיק תדיר וע"ד ונשגב ההוא מגדל דלא ינפול לעלמין וכו' פירש מלת ירוץ מלשון רצון וזהו שכיוון הכא באומ' בגין דביה ירוץ צדיק. צוארך דא בית מקדשא דלתתא וה"פ כשפירו ויופי ונוי בית המקד' שלמעלה שהיא השכינה כן הוא צוארך שהוא ב"ה של מטה ולמה כנה אותו לצואר מה צואר איהו שפירו וכו' ומה צואר כל תיקונין דאתתא וכו' ומה צואר כיון דאשתני וכו'. תלא דכל בני עלמא הוו מסתכלן וכו' פירש פיות כמו פינות וכמשז"ל תל שהכל פונות בו. דכל פיות דעלמא משבחן פירש פיות ממש שכל העולם משבחין ומתפללי' דרך שם א"נ מתפללי' עליו והדר לב"ה שלמטה א"נ דאירושלים דלעילא קאי שהיא השכינה שהיא תל שהכל פונים אליה וגם כל הפיות מצלן לגבה והא והא איתנהו. אלין אלף תיקונין פיר' עשר ספירות יש בכל א' מהן גבורה כי כל א' כלול' מעשר וגבורות אלו כלולות מעשר עשר עד אלף והם תיקונין שלה שמתקשטת בהם והם דינין מתוקים ומלת כלהו דקאמר הוא

פי' למלת כל שלטי כלומר כלם הם שלטי הגבורות. כל תיקונין דאתתא בי' תליין כך בי מקדשא כל תיקונין דעלמא בי' תליין ה"ג. והענין שכל יופי שבעולם היה בבית המקדש. על כלא בכה ה"ג. ה"ג דצלי צלותא קמיה. ברכאן בכל יומא ויומא כמש"ה ברוך ה' יום יום שבכל יום יש לו בחינ' בפני עצמו עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רי.

קלא דאשתמע היינו הת"ת והטעם שאינו מפחיד מן החצונים לכך נשמע אמנם המלכות היא מפחדת מן החיצונים ולכך היא בחשאי שלא ירגישו בה האויבים כענין בשכמל"ו הביאו לה עבדיה בחשאי והיא תלויה בקול דשמע ישראל ואם התפלה נשמעת היא קלא דאשתמע ואינו ומחליף התיקון לכך אין תפלתו מתקבלת ולזה לא אצטריך וגו':

קלא דכל קלין נפקין היינו בינה מפני העלמה היא בחשאי וקל בלא וא"ו היא המלכות ומה תאמר מה טעם התפלה שהיא בלא וא"ו אינה נשמעת הענין הוא שהיא המלכות המתעלית להקשר עם קול בחשאי וז"ש דאיהי אזלא לאסתלקא וגו' והכרח דברי ר' אבא הוא מאומרו והקל נשמע ופי' והקל בחשאי נשמע למעל' והוא בהפך שמשמעו' הדברי' והקל החסר מ' נשמע בכל מקו' א"כ הכוונ' היא ממש כעין אומ' קול ברמ' נשמע וגו' והענין שהמלכו' כשהי' עול' אל הבינ' להתייחד עול' בחשאי וכשהיא עול' דרך בכי' נשמע ברמ' בינ' במרירו'

ובגין דאיננו לאו איהי מתנחמא וגו' הם ג' בחינות קשורות כא' מלכות נקשרת למטה בתחתונים המעוררים אותה ונקשרת בת"ת ו' וכאשר היא נעזבת מן התחתונים נעזבת מן העליונים וכאשר היא נקשרת בעליונים אין צער בתחתונים ולכך תלויים אלו באלו ולזה אמר מאנה להנחם על בניה התחתונים כי איננו העליונים דהא תליא בהא. ואו' לעיל **א"ר אלעזר** דא היא שכינת' כדמפרש ולפי זה בית פרעה מקום השר העליון משם בכתה שכינ' בחברת יוסף מפני שהתחילה שכינה עם ישראל בגלות מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' קול בוא"ו ת"ת. קל בלא וא"ו מלכות ולכך לא אצטריך ליה לבר נש למשמע קליה וכו'. דתפלה דאשתמע לאו איהי תפלה שאין תפלה בת"ת אלא במלכות ומלכות איהי קלא דלא אשתמע ולעולם המלכות שהיא קלא דלא אשתמע תפלתה המתפללת ומשבחת למלכא עילא' בסוד אלהים אל דמי לך למען יזמרך כבוד ולא ידום לעולם היא נשמע וזהו סוד כי אתה שומע תפלת כל פה היא היא המלכות הנקרא תפלה אתה שומע אותה א"כ מאחר שהיא קלא דלא אשתמע לכך היא נשפעת תמיד לכן צריך לו לאד' להתפלל בקלא דלא אשתמע וז"ש בסמוך ודא היא דאתקבלת תדיר ואומרו דתליא בי' פי' כי המלכות היא תלוי' השפעת' בת"ת. נשמע דא היא צלות' דהיא בחשאי לא

קאי אוסימניך דקאמר אלא אקרא קאי ומשתעי מכאן והלאה ע"ד הפשט. ולפי' פי' זה שפי' קשה מאמר רבי אלעזר לקמן בסמוך דקאמר דקלא בחשאי היא הבינה והכא קאמר הוא בעצמו שהוא במלכות אם לא שנאמר שיש הפרש בין בחשאי ובין קלא דלא אשתמע והכי משמע מתוך הלשון דקא' אבל קול בלא וא"ו דא היא צלותא דלתתא. א"נ לפי הנסחא אחרינ' דגרסי בריש שמעתא רבי אבא פתח נכספה וגומר אתא רבי אלעזר לאפלוגי. אבל אם נפרש סוגיין ע"ד הפשט לא קשה מידי וה"פ דצלותא לאו איהי קלא דאשתמע כי לא נקרא תפלה אלא התפל' הנאמר' בלחש שהתפל' שהיא בקול רם לאו צלותא נקראת כדאית' נמי בפ' ויקהל דף ר"ב וכדמפרש ואזיל ומאן איהו צלותא כלומר איזהו הנקראת תפלה דא קלא אחרא דהיינו קול היוצא בלחש כי הקול הזה תליא בקלא דאשתמע דהיינו הקול היוצא בקול רם שבכלל קול רם יש קול בלחש ע"ד שבכלל מאתים מנה. ומאן הוא קלא דאשתמע כלומר כיצד אדע כשנרא' בכתוב קול באיזה קול מדבר. דא הוא קול דהוא בוא"ו כי כל קול בוא"ו הוא רומז שהי' קול רם כי כן הוא"ו מורה המשך הקול בכח ובקול רם וקל בלא וא"ו היא המלכות שהיא קול בלחש וכן משמעות קל בלא וא"ו מלשון קל הוא על פני מים כלומר שהיא קול שיוצא בלא כח ובלא חוזק אלא בנקל וז"ש וסימניך והקל נשמע וגומר.

ובג"כ לא אצטריך כלומר השתא דאמינ' שאין נקרא תפלה בעצ' כי אם התפל' הנאמר' בלחש לכן לא איצטריך ליה לבר נש למשמע קלי' וכו'. כד אתעביד גו רעותא וכונה הכא פריש קרא דפתח ביה דקאמר לבי ובשרי ירננו אל אל חי ר"ל שלא יהיה הגוף והבשר מדבר והלב חושב מחשבות און ונמצא פסוק לבי ובשרי ירננו וגומר מגלה פסוק והקל נשמע שמפסוק והקל נשמע לא פריש ביה אלא שיהי' בלחש אבל בכונה לא קאמר אבל השתא יגיד עליו רעו. והקול נשמע בית פרעה וגומר עד ר' אלעזר קאמר לא גרסי ליה בס"י הכא אלא בריש שמעתא ואתי שפיר ששני הפסוקי' משתעו בחרבן ויפול על צוארי וגומר כנזכר ואז השכינה שהיא קלא בלא ואו נשמע למעל' בית פרעה כדלקמן: מה להלן שכינה שכן כתיב רחל מבכה על בניה: רבי אלעזר אמר גרסי'. קלא עילא' היינו הבינה. דכל קלין נפקין מתמן היינו ו' קצות הנקרא כל א' מהם קול כדאית' בפרשת יתרו דף פ"א. צלותא דלתתא היינו המלכות שנקרא תפלה מיושב ולכן קראה דלתתא לפי שיש תפלה למעלה בת"ת והיא תפל' מעומד כנודע בזוהר ויקהל ופקודי: לאסתלק' בוא"ו גרסי' ולאתחבר' ביה פי' שנגדלת קומת' כשיעור קומתו וז"ש לאסתלק' בוא"ו וכו' ת"ח דהכי הוא דקול בלא וא"ו היא המלכות דכתיב הכא נשמע וכתיב התם קול ברמה נשמע כדמפרש ואזיל. דא היא קלא דבכאת ה"ג ולמד זה בג"ש נשמע כמד"א קול ברמה

נשמע רחל מבכה וגומר. מן הרמה בינ'. ועד בית אל מלכות כמו מן העולם ועד העולם. הכא ברמה כלומר וקרא דהכא דקול ברמה נשמע הוא עלמא עילאה. דהא בההיא שעתא וכו' נזהר. שלא נפרש שהקול שנשמע ברמה הי' נהי בכי תמרורים אלא קול ברמה נשמע דהיינו קול בכיית המלכות כדין מה כתיב ויקר' ה' אלהים צבאות וגומר וזהו נהי בכי תמרורים הי' בכל העולמות כלן והטעם למה היה נהי בכי תמרורים לפי שרחל היא הית' בוכה ולכן היא מבכה את אחרים בנהי ובכי תמרורים ומה טעם כי איננו בעלה. דאלמלא בדלת גרסי'. דהא כדין בנהא לא יהון בגלות' הוק' לו שהיל"ל כי אינם וכן הק' בפ' וארא דכ"ט לז"א דהא כדין כלו' למה היא בוכה ומאנ' להנחם על בניה שבגלות אעפ"י שהם לפניה לפי שאיננו שאם ישנו עמה לא היה להם גלות ולהכי נקט איננו שהוא הוא העיקר וז"ש ובגין דאיננו לאו איהי מתנחמ' על בנה' וכו'. בית' דאתפרעו וכו' כמו כי פרע' אהרן. כל נהורין הם הספירו' שהם נעלמי' בתוך הבינ' והי' הוציא' וגלת' אות' במקומ'. כל מה דאתאביד מנייהו היינו כל האורו' וההשפעות שלקטה המלכות ולא נתנם להם לישראל אז יחזרום להם. ואפשר דמנייהו דקאמר אהדר לת"ת ומה שנמנעו מהם כל הברכות בזמן הגלות ויתהדר לעתיד לבא והכריח כן מקרא דכתי'. ובאו האובדים אבודים או נאבדים לא נאמר אלא האובדים זה צדיק דאבד לצדק וצדק דאבד לצדיק דשניהם נקראו אובדים: והשתחוו אפים ארצה לקבל שפע רב מהבינה שכל השתחויה היא קבלת שפע כדאיתא ריש פ' וירא. א"נ והשתחוו לה' אנדחים קאי שהם ישראל: בשופר גדול היינו הבינה. אסתלק קב"ה פי' ת"ת. לעילא לעילא לכתר בסוד אוי לנו כי פנה היום כנזכר בפרשת אחרי מות. מלאכי עילאי הם מלאכי שלום שהם יותר עליונים. וחשכו נהוריהון דכתיב חשך השמש בצאתו וכו'. וכלא עלאי ותתאי בכה עלה ה"ג. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון קלא דאשתמע וגו' ויקהל ר"ב ת"ח כד אתחרב בי מקדשא וגו' אסתלק קב"ה לעילא וגו' אחרי מות ע"ה. עכ"ל:

דף רי:

מ"ט בגין דשלטא עלה וגו' ונתן רשות לקליפות לשלוט וכל מקום שנתן רשות לחצונים לשלוט צער הוא לכל התחתונים ועתה בגלות זה של מצרים לא נעש' שום צער אלא שירדו ישראל למצרים בשמחה לזה אמ' שגלות מצרים לא שלטו החצונים במדת המלכות ולא ינקו ממנה כענין חורבן בית המקדש וא"י ששלטו החצונים בא"י מורה ששלטו במלכות אמנם בגלות מצרים שלא שלטו במלכות שהיא נקראת א"י וז"ש מ"ט היה הענין זה בחורבן ולא בירידת ישראל למצרים בגין דשלטא וגו' והטעם דשלטא על ארעא קדישא וכאן לא שלטא על ארעא קדישא:

דהא לא שליט בבר נש עד דנטיל רשו ובזה אין נותנים לו רשות שאינו ברשות גבוה מיתתו ועתה יש לשטן שתי תביעות הא' על זה שהעבירוהו מידו שלא מת ע"י מפני שהקדימוהו ועם היות שאין מיתה בעולם אלא ע"י כי אי אפשר להסתלק מן הגוף אלא על ידו עכ"ז שאני היות כל שחיטתו ע"י מלאך המות או היותו ע"י בני אדם שהרי אות' הסבה שהקדימו לו נטלוה מידו שהוא הי' שוחטו בחרבו. הב' הדין עם ההורג שחטא אפילו כל איזה חטא שלא הי' מגיע לו חסרון ואין ספק שמלאך המות יודע הוא מי הוא זה ואיזה הוא ההורג אמנם בדיני הבריות כל זמן שלא נודע הוא תובע על אנשי אותו מקו' שתי תביעות אלו וז"ש **ובג"כ** אית ליה דינא לשלטאה על ההוא אתר כמה דלא נודע עם היות שהוא יודע והוא תובע עליו ממקום אחר ואומ' הרי פלוני הרג פלוני אמנם על אלו הוא אומר הרי ביניהם נהרג פלוני ואינו נודע והם שותקים ולא חוקרים וכיוצא בעניינים אלו ועל שתי תביעותיו הוא אומר ובג"כ אית ליה דינא וגו' וזהו בערך זכותו הכי נמי אית ליה דינא וגו' בערך קטרוגו תמיד אפילו שלא הי' לו חלק בזה כלל והם מתקנים שתיהם הא' **בגין** לאעברא דיניה דהיינו זכותו ותביעתו הב' ולאתתקנא דלא ישלוט בה מקטרגא דהיינו קטרוגו סתם וע"י עגלה ערופה היו מתקנים שהיו עורפין אותה ונעשית כעין שעיר עזאזל וזה חלקו לשתי העניינים:

על פי פרעה שדר לון א"כ היאך רמז רמזים שהרי פרעה לא הי' יודע רמזיו:

ואתה צויתי' דייקא דקארינן צו וכתיב צי והיינו צותה מעין צויתה שתבע אות' בפיו לצורך הרמז ומפני שהיה ברשות פרעה נאמר על פי פרעה והעד שיעקב לא אתקיים מורה שרמז רמז לו בזה. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ותחי רוח יעקב בקדמיתא וגו'. מצאתי כתוב ונ"ל ששייך בכאן וז"ל תחלה נמשך לאדם רוח מבחינת המלכות ואח"כ נתוסף בו רוח מבחינת היסוד וכן עד"ז עד שמקבל רוח מכל הי"ס דאבי"ע וזהו פי' רוחא דיתוסף ביעקב קודם יוסף שהיתה רוחו גם מצד אצילות ובעת דאגתו נסתלקה ממנו. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' דשלטא עלה דשלט על ארעא כי שליטת' על הארץ הקדוש' שולטים כביכול על השכינ'. דשלט על ארעא אסטרא אחרא קאי שאז בזמן החרבן שלט על ארץ הקדוש' לפי שקודם אין לה שליטה בארעא קדישא כלל כנזכר בפ' ויקהל דף ר"ט. וכי אדמת ישראל קץ היא והלא ארץ ישראל באמצע יישובו של עולם היא א"נ מלת קץ הוא רומז לנתינת הקץ לבריות לכן תמה שאין כינוי זה שייך בה. אלא הכי הוא ודאי כלומר שנקרא קץ אמנם הכונ' אל השכינ' שכן היא קץ וסוף האצילות כדמפרש ואזיל עד שנקרא אחרית הימים כנזכר בפ' כי תשא. קץ איהו לימינ' פי' צד הקדוש' נק' ימין ויש

לה קץ שהיא השכינ' כנזכר ונק' קץ הימין כנזכר בפ' ויחי דף רל"ג. קץ איהו לשמאל' פי' הקליפ' נק' שמאל ויש לה קץ ג"כ ונק' קץ הימים על שם שנותן קץ ותכלה לימי האדם והיא מלכות הרשע שהיא העשירית כנזכר בפרש' פקודי ובתיקונים דף ל"ו וכדלקמן בסמוך. דכתיב קץ שם לחשך המאציל בה שם לחשך שהיא הגבור' קץ שהי' הקליפ' בסוד רצועת הדיינין שהיא של שור וחמור שאין הדיין מכה בידו אלא ברצועות שבידו ולכל תכלית הוא חוקר הקץ הזה אינו חוקר אלא לעשות כליה ותכלה לעולם. קץ כל בשר ע"ש שנותן קץ ותכלה לבשר האדם ומכלה אותה: היינו דכתיב לאדמת ישראל שהיא השכינ' שהיא קץ הימין קץ האצילות בא עליה קץ הימים קץ השמאל שהיא הקליפ' ושלטה עליה. קץ דשמאל' דא קץ דיצה"ר והכונה להיות שנטו ישראל אחרי יצר הרע שהוא הוא השטן קץ השמאלי אותו הקץ בעצמו הוא מלאך המו' והוא החריב את ארצנו והגלנו מארצנו וז"ש. דכד גרמו חובין אתגזר ואתייהיב שלטניה למלכות חייבא וכו' ה"ג כלומר אתגזר מבית דין העליון שממשלת' של אדמת ישראל קץ שהי' השכינ' תתייהב לקץ דיצה"ר שהיא מלכות עכו"ם בסוד ושפחה כי תירש גבירתה. רעה אחר רעה כלומר מלכות עכו"ם שבאה אחר כל הרעות והקליפות כלם וז"ש וכלא חד כלומר פי' בא הקץ שהוא קץ דשמאל' הוא פי' רעה אחר רעה כנזכר. אתרמיז לון השתא עגלות שכן דרך הרוכב רוכב על העגל' וב' עגלים מושכי' אותה נמצאו שהם משועבדים תחת הרוכב א"כ רמז שיהיו משועבדים העגלה שהיא הקליפ' מלכות עכו"ם והנמשכי' עמה תחת כפות רגליהם של ישראל. רבי אלעזר אמר רמז רמז יוסף ליעקב וכו' ה"ג. עגלה ערופ' דאיהי אתי' וכו' אפשר דפרושי קא מפרש מאי דאוקמו' דקאמר והטעם של עגלה ערופ' הוא מפני מלאך המות כדמסיק ובנתינ' טעמי' אלו נתפרש יוסף מאביו והוכרח ר"א לומר זה לפי שלא יזכור יעקב הענין אלא ע"י שנתעכב זמן רב ללמדו ליוסף סודו' עגל' ערופ' שיש בה סוד גדול ועמוק ולזה אמר יוסף אשלח לו עגלות לרמוז לו כי הדרוש העמוק והארוך שלמדני כשנתפרשתי ממנו הי' סוד עגלה ערופ' ובזה יזכור במהרה. א"נ הוא פי' אחר ורמז אחר הוא שרמז יוסף ליעקב בשלוח לו עגלות לרמוז לו שהוא הי' גורם הריגתו ואם היה נהרג היו חייבין להבי' עגל' ערופ' כמו שיתבאר בסמוך.

ובג"כ אית לי' דינא לשלטא' על ההוא אתר הוקש' להם כי לא הי' ראוי להבי' עגלה ערופ' אלא ההורג כדי לכפר עליו ומה להם ולצרה לז"א הכתוב הטעם שיקחו זקני העיר ההוא עגלת בקר לפי שלא נודע מי הכהו ולזה לפי שאין מלאך המות יודע מי הרגו כדי שב"ד יהרגוהו לזה יש לו פתחון פה לקטרג על אותו מקום שנמצא ההרוג בצדו ולכן להסיר מעליהם רק את המות הזה יביאו עגלת בקר ויהרגו' בלא זמנה ויכפר על

זה שנהרג בלא זמנו ונמצא שנפש א' שנהרג בלתי ידיעתו יהרג אחר בידיעתו ויקח נפש תחת נפש הכי איית ליה דינא דלא אתידע כמו שלא נודע מי הכהו הכי איית ליה למלאך המות לתבוע דין דלא אתידע על מי בפרטו' אלא מקטרג על ההו' אתר בכללות ולכן תיקון הדבר שכללות זקני העיר ההיא יביאו עגלה ערופ' להסר מעליהם קטרוג זה כנזכר: ורמז קא רמיז ליה שבשלוח לו עגלוה הנמשכות ע"י העגלות רמז לו שהוא הי' הגורם מיתתו בשלחו אותו לאחיו שיהרג על ידם ולא ידעו מי הכהו והיו מביאי' עגל' ערופ' ולרמוז לו זה אשר לא טוב עשה שלח לו עגלות הללו. אינון עגלות על פי פרעה שדר לון כלומר אילו הוה משדר לון יוסף הוינא אמרי הכי כמה דאמרת אבל לא שדרינהו אלא פרעה. ותי' דאה"נ שפרע' שלחם אבל יוסף תבע לון כדי לרמוז מ"ש. בה"א משמע וכו' פי' דקיימ' לן שכל ה"א מור' דבר ידוע והכא טרח רחמנ' וכתב הא לרמוז שאמר פרע' ליוסף ואתה צוית' וגומר כלומר אתה צוות הה"א דהיינו אותו הדבר הידוע ששאלת ממני רשות לשלחם אני מצוה אותך שתשלחם ולכן זאת עשו קחו לכם עגלות וכו'. אי נמי ואתה צויתה קרי בי' ואתה צויתה בחירק ובה"א במפיק ומלרע והוי כאלו אמ' ואתה צוית' אתה צויתה אותה הדבר. ויעקב לא אתקיים במל' ה"ג כלומר לא האמין להם עד שראה העגלו' ונרמז מה שרמז לו. קרי ליה אורייתא יעקב בגין שותפותא כי שם יעקב מורה שלא היה לו תוספת יתרון משאר בני אדם אבל בהקראו ישראל מורה תוספ' ויתרון שהיה לו נבואה ולכן כל זמן זה היה נקר' יעקב לפי שנסתלק ממנו השכינה מפני החרם כנודע. והשתא דשכינתא סלקא כלומר שנסתלק' מן החרם שהרי הם גלו ואמרו עוד יוסף חי ונסתלק' השכינה מכלל החרם כדין וכו'. ודא הוא רזא דשכינתא אמלת יעקב קאי שנק' יעקב שכינה וזהו ותחי רוח יעקב אביהם שהיא אבי כל השבטי' שעד עתה שלא היתה יכולה לשרות על יעקב כמעט לא היתה במדרג' חיים אבל עתה אחר שנסתלק' מן החרם ותחי רוח יעקב השכינה. א"נ ודא הוא רזא דשכינתא אמלת רוח קאי ותחי אותה הנקרא' רוח ונשמתו של יעקב עתה נסתלקה מן החרם ושרתה על יעקב. ה"ג בספרי' ישנים ובתר דאיהי קיימא בקיומא כדין דרגא דלעילא אתער לגבה ואיהו דרגא דישראל מכאן ודרגא דלעילא לא אתער עד דאתער וכו' והכונה בתר דאיהי עמדה על קיומא ר"ל ברשותה שנסתלקה מן החרם כדין דרגא דלעילא דהיינו ת"ת אתער ונתייחד עמה בסוד שורש נשמת יעקב וע"י הייחוד ההוא באה הנבוא' ונקרא בשם ישראל עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון ת"ח כל בני נשא כולהו עברין וגו' קי"ד ע"א עכ"ל:

דף ריא.

בקדמיתא בגין לאתערא שמאלא היינו שיעקב רצה לעורר אהבה ולכך היו הזבחים לאלד"י וגו' ולכך היתה נבואתו באותה הבחינה המלכות מצד הגבורה דהיינו במראו' הלילה כי הגבורה מראות למלכות שהיא לילה **מ"ט** בגין וגו' נראה דקשיא ליה אומרו אנכי האל אלהי אביך שהכל שלא לצורך ותירץ לזה בשתים הא' סטרא דקדושא דלעילא הכי איהו שתי הספירות הימין אל השמאל אלד"י אביך אמנם לשנית כל עצמו למה נזכר השם היינו להראו' עצם הדבור והנבוא' מן הקדש אין סימן זה אלא לקדוש' כדפי' לעיל שאין החצוני' מזכירי' שם שמי' כלל מפחד' וז"ש סטר מסאבו לא אדכר שמא דקב"ה: ולזה כל סטר קדיש' כשמתראה לנביאים וכיוצא אדכר בשמיה לפי המדרגה.

כמה עגלות הוו והם מרכבות עליונות כדמפרש ואזיל שירדו עמהם לגלות.

שש ושתין הכל בשש קצוות:

ולבתר בעגלות אשר שלח פרעה בתמיה **דשדר** יוסף הוו בחושבנא לרמוז גלות שכינה וקב"ה עמהם כדפי' ואחרות ששלח פרעה היה לרמוז לכאשר יעלו ישראל בגאולה אחרונה והביאו את כל אחיכם וגו' הרי בחי' א' לרמוז העליה כאשר יביאו דהיינו שש עגלות צב אף כאן ובצבים ומיני' אחרים טמאים עגלות פרעה:

ת"ח איתי חיה לעילא מן חיה הם שתים ואינם באצילות אלא החיה היא הכסא ובה מצויירו' החיות שתחתיה יוצאות ממנה והם לעילא מן חיה שהיא סוד מרכבת יחזקאל קראם חיות וקראה חיה א' ולמעלה מהם כסא הכבוד היא חיה לעילא מן חיה. ואית חיה קדישא דהיינו המלכות באצילות ולכך קראה קדישא דקיימא על ריש חיוותא. אפשר לפרש ריש חיוותא הנזכרות שתים ראשונות אמנם האמת הוא שיש באצילות בתוך המלכות השרשה לחיות הנזכרות וכן פי' בתיקונין והיינו שאלו השרשים הם ריש חיוותא ודאי ראשים על החיות ושרשים אליהם. ואית חיה לעילא היינו הת"ת בסוד הדעת שהיא למעלה כעין רקיע עילאה על שאר חיוותא הם ד' חגת"ם ארבע חיות שהם ארבעתם חיה א' כדפי' ויתייחסו בשם ארבעתם ובשם א'. ואית חיה שלטא על כולהו היינו הבינה למעלה מהדעת והיא נקראת חיה ובתקונים אמרו שהיא הנשר הגדול ועליה אמר ושלטא על כולהו וכדמסיק שאל השפעתה מצפים הכל ומתנהגים וז"ש ונהרא לכלהו כדין כלהו נטלי למטלנוי כפי הנהגתם וטבעם לחסד ולגבורה ולרחמים והשפע יתפשט מבחינ' לבחינ' מאצילות אל בריאה מבריאה ליצירה. וז"ש **ויהיבת** דא לדא וגו'. ואית חיוותא לעילא היינו סוד היצירה נבואת יחזקאל שהם ארי' שור וגו' וכל שאר הכחות המשתלשלים נקראים חיתו יער חיתו שדי והם סוד ואמות ליסודות ולרוחות

העולם ולכל סטר מהם בחינו' רחמים דין בינוני כולל ולכל א' מהצדדים הם ד' פנים כנזכר באדם אריה שור נשר וכן על זה הדרך לכולם וז"א דאינון ג' לסטר דא וגו':
ושליחו דקוסטא וגו' קוסטא מדה.
קופטרא שלשלת יר' מדת השתלשלותם:
ויאסור יוסף מרכבתו דא צדיק ומרכבתו רמז לכל קשר המרכבות התחתונות למטה על הדרך הנז'. ויעל לקראת אביו היינו שעולה להתקשר בת"ת דהיינו אדם כדפי'.
גשנה תקרובתא לשון ויגש והיינו סוד התקרבות היחוד.
וירא אליו היינו ת"ת יעקב נראה ליוסף ומרכבתו דהיינו יסוד ומלכות סיהרא וממנה לכל כדמסיק כדין נהיר וגו' **וכד** אסתלק היינו דוגמא למה שהי' גלות מצרים וגלות שכינה ממשמש ובא כדפי' ועל זה פתחו תמיד בבכיה.
דהא תקונא דלתתא וגו' שנעשה יוסף דוגמת מרכבה עליונה במדתו והאירו היחודים והספירות העליונות בו במעשה מרכבתו. הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. אבל ת"ח אית חיה לעיל מן חיה וגו' ענין אית חיה לעילא מן חיה אפשר לפרשם בסוד הבינה והמלכות כי בינה היא חיה על ד' חיוון עילאין דכורין ומלכות היא חיה על ד' חיוון תתאין נוקבין. אמנם נלע"ד יותר כי חיוא דקיימא על חיוון תתאי היא סוד חיה ששמה רזיא"ל דמינה נפקי ואתנהירו ד' חיוון תתאי כנזכר בפ' פקודי בהיכל הרצון: וחיה עילאה מכולא היא המלכות עצמה. ומ"ש ואית חיותא לעילא על תתא וגו' הוא סוד רזיא"ל הנז' ומ"ש תחלה דאינון ג' לכל סטר ואחכ"א כי הם ט' לכל סטר הכל א' כי כמו שהם ד' חיות וכל חדא כלילא מתלת עד שעולין לחשבון י"ב וכן כל א' מהי"ב כלול מג'. ועולים לל"ו והם ט' לכל סטר וכנזכר פ' ויצא דף קנ"ט ע"א. וכן כל א' מאלו כלולה מדין ורחמים ולכן עולים לע"ב והם ע' מלאכים הסובבים השכינה. ובזה תבין ענין ס' גבורים סביב לה כי שבעים ותרין הוו אלא הי"ב הראשונים אינם בכלל כי הם ראשיים אמנם שאר הס' הם עולים למנין ובזה תבין מ"ש פ' שמות דף י"ד ע"ב א"ל ר' חייא והא הוו שבעה וסלקין לשבעין. ושם ביארתי כי יובן במאמר א' של זוהר שיר השירים. וזה שביארנו כאן הוא עיקר הדבר ועיין שם בשיר השירים כי הכל הוא א'. עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' במראות הלילה במראות כתיב הוקשה לו כי כפי דבריך שאמרת ששם ישראל מורה יותר גדולה ומעלה איך אמר הכתוב ויאמר אלהים בבחינה הנקר' ישראל במראות הלילה שהוא גבריאל כי כן נקר' חזווא דליליא כנזכר בפ' מקץ דף קצ"ו ותרגום

מראות הוא חזווי ותירץ ואמר במראת כתיב חסר להורות שאינה מראה זו כשאר מראות אלא במראת חד שהיא שכינה ופי' במראות הלילה מראת דאיהי לילה דהיינו השכינה. **ת"ח וכו'** מביא ראיה לדבריו איך עתה נעשה הייחוד ונתגלתה שכינה אליו דיעקב שכן כתיב ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק ומה לו לדרגא דיצחק אלא לפי שעד עתה לא היתה נבוא' שורה עליו לפי שלא היה יחוד בבחינת נשמתו כנזכר לעיל לזה עתה שנסתלק' שכינה מן החרם כנז' צריך לייחדה שע"י כן יבא הנבואה ותחלת כל דבר לגרום הייחוד עשה זבחים לאלהי אביו יצחק לעורר סוד השמאל שהוא הראשון המעורר הייחוד וז"ש וכדין ויאמר אלהים כלומר אחר שעשה זבחים לאלהי אביו יצחק אז בא אליו הדבור שנתייחד ת"ת עמה באופן שהיתה יכולת ביד' לבא אליו במרא' הנבוא' ולדבר עמו וז"ש בהאי דרגא דקאמרן דאיהי מראת הלילה:

ויאמר אלהים אנכי האל אלהי אביך מ"ט הוקש' לו מלת אלהי אביך שהי' יתירה ותירץ. בגין דסטרא דקדושה וכו' כלומר להראות לו ליעקב שסטרא דקדושה היא מדבר עמו ולא סטרא אחרא וז"ש אנכי האל וכדי שלא יטעה שהוא אל אחר אמר אלהי אביך המיוחד והוצרך לזה לפי שהיה בלילה והוא זמן שליט' החיצונים ולא ידמה שנזדמן לו אל אחר. **ת"ח כמה עגלו' הוו וכו'** הכונה לומ' לו שההיכלות שהם ו' היכלות או ס' שהם כלולו' מי' הם מתוקנות ומובאו' לך כדי שתב' ותעש' הייחוד שהרי השכינה חזרה להתגלו' אליו כנז' הרי ת"ת ומלכות כנז' מה יחסר עתה חסרי' ההיכלות שהם סוד הנערו' כדי שתתקן בה שהם רמוזים בעגלות הנושאות הכס' מובאו' לך וז"ש מכאן דשכינתא נחת וכו' והראיה ת"ח שמנין העגלות היו שש ששלח' כדי שיבא ויגמור לתקן הייחוד. א"נ רמז לו ו' עגלות כנגד ו' קצוות שהיא אחוז בהם ולא נתעק' מהם אפי' בהיותו בארץ טמאה ואידך דאמ' שתין הוו הוא בבחינ' שכל א' כלול מעשר וכלא רזא חדא בין מ"ד ו' בין מ"ד ס' הכל רמז א' ואיכ' בינייהו כללו' ופרטו' שהכוונה ששלח לו יותר פרטי לרמוז שהי' אחוז בפרטי פרטיה'. בקדמיתא כתי' וכו' הכוונה להקשו' בין למר ובין למר בשלמ' אי לא כתב רחמנ' אלא בעגלות אשר שלח יוסף ניחא שרמז לו כנז'. אבל לבסו' כתב קר' אשר שלח פרעה וכי היאמ' שפרעה שלח עגלות לרמז עליון וה"ה דהוו מצי לשנויי מאי דשני לעיל שיוסף שאל מאת פני פרעה כנזכר לעיל אלא דעדיפ' מינה משני. **אלא כלהו דשדר יוסף הוו בחושבנ'** כלומר אין הכי נמי שהיו עגלות של פרעה אבל ג"כ היו עגלות של יוסף שמלבד ששלח יוסף משלו לרמוז לו הרמז הנז' שאל מפרעה שיתן לו עוד עגלות ואותן של פרעה לא רמז בהם שום דבר ובודאי שלא היו הולכים בערבוביא אלו לבד ואלו לבד. ואלין ואלין קא אתו פליג על מ"ד אותן עגלות של פרעה

הי' ע"ז חקוקי' עלייהו ועמד יהודה ושרפן וכו' ואמר ליתא להא אלא אלין ואלין קא אתו. ואפשר שרמז יוסף ששלח עגלות פרעה לנח' אות' ולדבר על לבם שיראו הכבוד הגדול שנעשה להם בהכנס' בגלות ומכ"ש שלעתיד והביאו את כל אחיכם מכל הגוי' וגו' ולז"א אשר שלח יוסף אשר שלח פרעה. וכד יפקון ישראל מגלות' וכו' כלומר בזמן הגאולה לא יבואו בעגלות לבד אלא בצבי' ובפרדי' וכו' שהם נכבדי' מה' דקיימא לן מדה טובה מרוב' ממדת פורעניות ומה אם כשנכנסו בגלות נכנסו בעגלות כשיביאו אותם בזמן הגאולה אינו דין שיבואו במרכבות יותר נכבדו' וז"ש וכד יפקון וכו'. ויאסור יוסף מרכבתו וגו'. אית חיה לעיל' מן חיה תאנא והדר מפרש. אית חיה קדיש' דקיימא וכו' ה"ג. וה"פ אית חיה קדיש' ת"ת כנזכר בפרשת שמות נחתת חיה חדא דשמה ישראל וכנזכר בפרשת בשלח דף מ"ח. דקיימא על ריש חיוותא נהי"ם שהם מרכב' אליו. ואית חיה עילא' לעיל' בינ'. על כל שאר חיוות' חגת"ם שהם מרכב' לבינ' כי המלכו' רביעת' לכל תלת בסוד היא מתהלכת בין החיות. והאי חיה בינה דקאמרינן שלט' על כלהו בין על חגת"ם בין על נהי"ם ונתן הטעם לדבר דכד האי חיוות' בינ' כנזכר. יהבא ונהר' כלו' משפעת ומאיר' לכלהו מרכבות. כדין כלהו בין מרכב' עליונ' בין מרכב' תחתונה נטלין למטלנוי כלומר נוסעים למסעיו כלומר כך הם נמשכים אחר אות' ההנהג' שהיא מנהגת אם חסד כלם חסד ואם דין כלם דין ואם רחמים כלם נוטים אל הרחמים לא יסבו בלכתם לפעול הנהג' אחרת זולת' שכן היא בית דין העליון. ואם תאמר איך אפשר שהחסד יפעול הנהגת הגבורה או להפך לזה אמר להיות כי הבינה יהבא ונהר' נעש' כל א' עיל' למה שתחתי' והיא מקבלת מעילת' ולהיות' זה נותן וזה מקבל זה משליטו ע"ז כנזכר בפ' וארא בענין המטר שהמים מן החסד ונותנם אל הגבורה והגבורה מוציאתן וכן הגבורות הקשות הנפעלות בעולם באים מהגבורה אל החסד והחסד היא המוציא' אותם הרי ששלט' הגבורה על החסד ונמצאת החסד מושפעת מגבור' בבחינ' זו וכל זה היא בגזירת יוצר' שהיא הבינה כדי למתק ההנהגות במזג שוה וזהו שרמז כאן כדין כולהו נטלין למטלנוי ויהבת דא לדא ובזה שלטא דא על דא כנזכר. ואית חיותא לעילא מלכות. על תתאי על שאר חיות' לתתא בהיכלות שהם מרכבו' ארגמ"ן. וד' סטרין דעלמא פי' דרום חסד צפון גבורה מזרח ת"ת מערב מלכות הם ד' סטרין דעלמא דהיינו המרכב' וההנהגה העליונ' וכן נהי"ם כיוצא בזה הם כולהו רשימין בה כלומר היא כוללת כולם. ותדע באיזה ד' סטרין אני מדבר אינם ד' סטרין שהם ארגמן שגם הם נקראים ד' סטרין דעלמא כי הם חותם הנחתם מחותם העליון איני מדבר אלא בד' סטרין הנק' אנפין נהירין וידיען אינון שהם המרכב' עליונ' דאצילות חגת"ם הידועי' הנק' פנים כנזכר בפ' ויקהל דף ר"ח אבל

המרכב' התחתונה של ארגמן נקראים אחורים ואינן מאירים ואינם ידועים כ"כ וז"ש ידיען לכל סטר כלומר אותם הידועים הנחלקים לכל סטר. ואיהי שלטא על ד' סטרין זהו מרכבת ארגמן והכוונה לומר שהארבע' סטרין הנקראים פנים מאירים הם רשימין בה כדפירשנו והם שולטים עליה אבל על אלו ד' סטרין דלתתא שהם ארגמן כאומ' אדרב' היא שולטת עליה'. דאינון ג' לסטר דא וכו' הכי איתא בפ' ויצא בסתרי תורה דף קמ"ט מיכאל ושנים שעמו שהם קדמיאל וכו' וכן כלהו ד' סטרי כנזכר שם ואית רקיע וכו' מה שאפשר יותר לומר שהוא הבריא' והכי רמיזא בפ' נח דף ע"א וכך הוא הסדר ד' חיות יצירה רקיע אשר על ראשם בריא' ועל רקיע זה כמרא' אבן ספיר מלכות העשוי' בדמות כסא בד' עמודי' שכן דרך הכסא הוא בד' רגלים והם רומזים להנהגת' הכוללת ג' אבות עמה והם ד' פנים פני אריה פני שור פני נשר פני אדם ועליה' דמות כמראה אדם ת"ת והאי רקיע שהיא המלכות והענין שבחינת שהיא שולטת על ד' חיות נק' רקיע ובבחינת שהיא מקבלת נקראת חיה דשלטא עלייהו לאפוקי מההוא רקיע אשר על ראשם שזה לא נק' שלטא עלייהו וזש"ה ותחת הרקיע הידוע ואו' דשלטא עלייהו על ד' חיו' של ארגמן הנזכר. כלהו מסתכלן לגביה וכפי ההנהג' היורדת מאתה כך הם מתחלקים ונעשים ושולטים על העולם בהסכמה א' מוסכמת ביניה' וזה שהכריח ואמר מה כתיב. כנפיהם ישרות אשה אל אחותה להורות הנהגת' שהיא מוסכמת ומיושרת מכלם ואין חילוק ביניהם אלא כנפיהם ישרות אשה אל אחותה וזה בגין דכלהו שלטין על מה דאתפקדו שהם מנהיגי' הנהגת החול בכל העולמות שלמט' מהם ושולטים עליהם בכל הנפקד והנגזר מעולם העליון. א"נ מסתכלן הוא לידע אימתי יורד להם מזונם והשפעת'. ושליחו דקוסטא פי' מלת קוסטא הוא מדה והכוונה שהשליחו' וההנהג' יוצא מאת' במדה במשקל ובמשור' כי לא נעשה שום דבר להרע או להטיב שלא יהא אותו דבר מדוד ושקול עד דקות נקודה אחת. דקופטרא ענייני לשון קשר ושלשלת והכוונה לומר שהשליחות הנעש' מאת המרכב' הזאת הכל נמדד ונקשר בקשר אחד ובהשתלשלות אחד ומוסכ' מכל ד' חלקי ההנהג'. בהו ר"ל בהם של המרכב' ארגמן הנזכר. וכד איהי מתתקנא לגבי' דאדם ת"ת ר"ל כשמתקשטת בבתולות אחריה ריעותיה ובבחינות הבריא' ונעשים הכל רתיכא חדא. להאי אדם ת"ת. כדין כתיב ויאסו' וכו' יוסף דהיינו יסוד מרכבתו דהיינו מלכות הנק' מרכבתו דת"ת מי הוא המקשר' יחד יסוד וזהו ויאסור יוסף מרכבתו יסוד הוא המקשר' ומעלה אותה לקראת ישראל אביו ת"ת כדמפרש ואזיל. ולאחר שבא יוסף וקשר המרכב' עם הת"ת עלתה המרכב' לקראת ישראל ת"ת אבי היסוד להתדבק עמו והיינו: גושנה תקרובתא מלשון ויגש אליו. בקרבנ' חדא היינו ידין בידין ורגלין ורגלין

וכו' ויחודא חדא היינו התחברו' נקודת ציון בנקודת ציון. מיד וירא אליו ה' נתרא' ונתגל' ת"ת אל המלכות וז"ש דכד אתחזי שמשא בסיהר' הרי ההראות כדין נהיר סיהר' שמאיר פניו אליה ויהי' לשון וירא אליו מלשון הראות ומלשון הארה ואפשר שעניינו לבד הראות הגלות אליו ומראי' זו נמשך לה ההארה וז"ש כדין נהיר סיהרא וכו' וא"ת אחר שהפסוק מדבר בייחוד העליון מאי ויבך על צואריו אדרבא אז כל חדוון וכל ברכאן משתכחן לז"א **וכד** אסתלק וכו' כלומר קרא לצדדין קתני ויבך על צואריו כד אסתלק מיני' וכו'. דבכון כלא מדלא כתיב ויבך יוסף או ויבך יעקב ש"מ אכולהו קאי בין עליונים בין תחתונים. דהא תיקונא דלתתא שראה שיוסף אסר מרכבתו עלה לקראתו אמר ודאי שיוסף הוא עומד בצדקו וקאים בדרגא דצדיק וז"ש.

כדין אמר כי עודך חי דאתקיימת ברזא דברית דאיקרי חי העולמים שמאחר שזכה למעלה כזו ואסר מרכבתו ועל' לקראתו בכמה יקר אמר ודאי אין זה על חנם אלא על שעמד במדתו כבראשונ' ולא פגמו וזהו כי עודך חי עודך קאים בדרגא דחי עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ר' יצחק פתח ואמר ודמות על ראשי החיה וגו' ויקהל רי"א, ואית רקיע לעיל מן רקיע וגו' ויקהל רי"ב. עכ"ל:

דף ריא:

א"ר יוסי פרעה אע"ג דאוקמוה ברזא אחרא כדפי' לעיל ביתא דאתפרעא שהיא השכינה סמך קא סמכינן בעלמא לא שיהיה פרעה מלך רומז בה ח"ו שהוא חצוני ואין לו מגע בקדש אלא נגדיי כדמסיק אלא הכוונה רמז בתורה לבד:

כל דינא דעביד בביטול החיצונים עשה תמורת מעשיהם והלביש מדת הפנימיים דומה לחצונים ופועל כמרכבתם ולכך ברכבי פרעה שהם דין ולאבד דמיתיך רעיתי דהיינו השכינה שהיתה מאבדת בהם כמדתם מהם ובהם וז"ש **אוף** קב"ה עביד כההוא גוונא ממש:

וישב יש' ת"ת בארץ מצרים שירד עם השכינה לגלות לתוך שר מצרים והיינו בארץ גושן במדת המלכות יחודו ולכך ויאחזו בה שהרי השכינה קנו להם לעיל בזכות הגלות וסבלם ואפשר יש' התחתונים לבד ועם היות שהיו במצרים היו בשכינה ושתיהן כא' טובים. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ויאחזו בה דהא דילהון אתחזי כמה דאוקמוה במדרש רז"ל שנתן פרעה לשרה ארץ גושן במתנה וירושה וז"ש אחסנת עלמין שירשוה בניה אחריה ולכן אתחזי להון ונ"ל כי לכן בס' יהושע נז' ארץ גושן ואפשר כי היא עצמה. עכ"ל:

והרא"ג י"ל כ' דאקרי חי העולמים לפי שהוא משפיע חיו' לכל העולמות שלמטה ממנו ג"כ מקבל תמצית כל שייפין של העולמות העליונים שהוא חיות הגוף. וע"ד בקדמיתא וכו' ירצה שבראשונ' בעת הבשורה אמרו לו עוד יוסף בחסידותו שנק' חי וצדיק אפי' שהוא מושל בארץ מצרי' הטמאה ואז השיב ואמר רב וכו' כלומר גדול הדבר הזה שיוסף עדיין הוא בדרגא דחי ורב מלשון רב וגדול. דאיצטריך למיקם וכו' כלומר כמה מיני תחבולות וערמות הוצרך לעשות להנצל מיד יצרו כדי שיוכל לעמוד קיים ומקושר במדת חי כי להיותו מושל על ארץ מצרים היה יכול לעשות כל מה שיפתהו יצרו. ת"ח ויברך יעקב וכו' כלומר השתא אתי שפיר שיעקב ברך לפרעה עם היותו רשע ברכו לפי שלא העבירו ליוסף על הדת: א"נ פרעה רמז לקליפ' שיש לה ג"כ שכר כמשל הזונה הנז' בפ' תרומה. א"ר יוסי פרעה אע"ג דאוקימנ' ברזא אחרא דהיינו הבינה כנזכר לעיל. סמך הוא דקא סמיכנא כלומר אסמכתא בעלמא הוא אבל כפי פשטו אין פרעה אלא הקליפה כדמפרש ואזיל. מה ההוא סטרא קטיל וכו' ה"ג. וכן כלא במצרים בההוא גוונא ה"ג והכוונה כי אין הדמיון לבד בהריגה ולאפקא נשמתין אלא אף להכות ולפצוע כמו שעושה הקליפ' כמו כן את רעיתי עשית כן שעשית במצרים תשע מכות מלבד העשירית שהית' הריגת הבכורו' וא"ת וכי כינוי רעיתי לא יצדק במלכות אלא בבינ' כנזכר בפ' ויקרא לז"א.

דכתיב כי אני ה' וגומר כלומר אחר שכן כתוב בתורה כי אני ה' הורה שהשכינה הנק' אני היא הית' המכה והנוקמ' מהם כנזכר א"כ על כרחך תפרש רעיתי דקאמר קרא על השכינה קאמר.

ולזמנא דאתי מה כתיב מי זה בא מאדום וגומר ומסיים קרא אני הוא המדבר בצדק' הרי שלעתיד ג"כ השכינה היא העתיד' לעשות בהם נקמות. א"נ ולזמנ' דאתי לא תהי' השכינה פועלת הנקמות אלא הת"ת שאפילו הרחמים הגמורי' יתהפכו עליהם לאויב כנזכר בפ' אמור בסוד ולאחותו הבתול' וגומר ומאן הוא דיעביד כן אני הוא המדבר בצדקה והוא רב להושיע ונתן טעם לדבר ואמר **ת"ח** מה כתיב וכו' כלומר תדע טעם הנקמה למה תהי' כל כך גדולה ועצומ' ק"ו הוא ומה ישראל שישבו בארץ מצרים ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד והוו קיימין בתפנוקי מלכין ועכ"ז להיות שבאחרי' הימים הכבידו עליהם עולם בחומר ובלבנים עשה בהם הקב"ה כ"כ מכות ומכת בכורות באחרונ' מלכות עכו"ם שאכלנו הממנו ושרפה את היכלנו ועשו בנו נקמות עאכ"ו שיהי' להם כפלי כפלים ולכן ראוי שיעש' בהם נקמה שבעתים אל חיקם וראוי שיבא הקב"ה חמוץ בגדים מרוב ההריגה. א"נ ה"ק למה לא הי' למצרים כל כך פורענות כמו שעתיד

להיות על מלכות עכו"ם ונתן הטעם לפי שישבו ישראל בארץ מצרים ויאחזו בה שלא הגלום ממקומם כמו שעש' מלכות עכו"ם שגרשום מכל המקומות. ועוד שפרו ורבו והיו בתפנוקי מלכין ולכך לא הכביד הקב"ה עולו עליהם כ"כ אבל מלכות עכו"ם שעשו מה שעשו תגדל המכה וההריגה עד אין תכלית. להון אתחזי שכן ארץ גושן הית' כתובת שרה אמנו כנזכר במדרש. א"ר יוסי ל"ג וטעות הוא. דהא צערא וכו' כי מאחר שאחזו בה בדרך אחוזה ולא היו גולים לכך הוו קיימי בתפנוקי מלכין עכ"ל הרא"ג ז"ל:

הדרן עליך פרשת ויגש אליו יהודה. בילא"ו:

גיליון על מה שאמרו המגיהים שאינו מלשון הזוהר אמר וז"ל ולדעתי כי הוא מסתרי תורה והם דברים נפלאים אלא שיש בו הרבה טעות וצריך תיקון והטועם דבריו ימצאם מתוקים מדבש והם כולם רמז וראשי תיבות ה' יפתח לבנו להבין תורתו אמן. עכל"ה:

דף ריב.

א"ר יוסי תחות כורסי יקרא קדישא יעקב ספיר וגו' זה יובן מפ' ראשית וז"ל כי תרין רוחין אינון דאתקריאו לבנת הספיר. לבנת לימינא ספיר לשמאלא כי ספיר היא מכילת ומדת הדין ואמר כאן כי ספיר שהיא שם תחות כורסי יקרא שהיא מדת הדין לסטרא דידה שהוא בשמאל היא אתא ואמרה לו יעקב וגו' והענין דאת משכח וגו' ר"ל אתה מוצא כי יעקב הי' שרוי עמו מדת הדין הנז' כי לזה סמא"ל נתאבק כחו וצלעו בהאבקו עמו ולזה היא עצמה באת לנחמו ואמרה לו כי ראוי מכאן ולהלאה ליקרא יש' כי הלא עם היות מדת הדין נגדך עכ"ז שרית עם אלדי"ם וגו' והביא ראי' לזה מויזרח לו השמש וצריך להגיה וכדין ויזרח לו השמש ר"ל כי כל זה אירע לו מפני שהיתה מדת הדין כנגדו ולכן ויזרח לו השמש רחמי הת"ת כאשר עבר את פנואל ר"ל כאשר עבר את המקום ההוא אשר פנה ממנו היום הוא השמש הנק' ת"ת ונתרחק ממנו ועתה זרח לו וזהו פנואל מלשון כי פנה היום וז"א ורזא דמלה אוי לנו כי פנה היום וגו'. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

דף רטו.

ת"ש אר"ש על תחומין דארעא וגו' הענין כי מ"ש קשים גרים לישראל כספחת הענין הוא כי בעת ביאת המשיח יהיו נגשים איש באחיו וצר להם המקום ולכן קשים להם הגרים כי ירצו גם הם לדור בארץ יש' ובירושלם ויקשה הדבר בעיני יש' וז"א ונספחו על בית יעקב כי ירצו להתחבר עם יש' בארצם הנק' בית יעקב ויהי' ק' בעיניהם כספחת ולכן הוציא חיבור הזה בלשון ונספחו. וצוה להם השי"ת כי אין ראוי להם להצטער על זה ואדרבה ראוי להם להחזיק בידם וז"א ויתדותיך חזקי ר"ל הגרים הדומים בעיניכם

כקוצים ויתדות ראוי לך שתחזקם בידם ולא לדחותם כי הלא היה בהם צדקות וזכות כי נתגיירו וראוי להחזיקם משאר הגוים וז"א ויתדותיך:
צבי למימר פי' כי תרגום רוצה לומר הוא צבי למימר.
סקיא ר"ל יתדות. ושאר הענין מבואר. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

דף רטז.

ויחי יעקב וגו' ר' חייא פתח ואמר ועמך כלם צדיקים וגו' זכאין אינון ישראל מכל שאר עמין אם יקבלו התורה הם גרים ומדרגתם למטה במלכות לא אתקרו צדיקים אמנם יש' קב"ה קרא לון צדיקים מפני מחצב נשמתם הנתונה להם מהב"ה הם יורשים ביסוד והיינו קרא לון בהיותו מכינם בסוד נשמתם לכך.
ירותת עלמין בינ' ומלכות להסתלק המלכות אל הבינה וז"ש לעלמא דאתי והיינו שיש' והגרים אינם שוים במלכות וז"ש לעולם היא בינה ירשו ארץ שהיא מלכות והיינו תתענג מסוד ענ"ג עדן נהר גן על ה' בינה על הת"ת:
מאי טעמא יורשים יש' כן ולא שאר גרים.
בגין דמתדבקין בסוד היסוד דגוף וברית חשבינן חד והיינו חיים מסוד חי יסוד וחי הת"ת מהבינ' ששם חיים והגרים במלכות לבד כנודע:
מחצדי חקלא קוצרי סודות התורה משדה תפוחי' שהיא מלכות ששם גידול הסוד ע"י היסוד ר"ז או"ר כדפי' בתיקונים.
ור' יצחק פליג אר' חייא דר' חייא קא' דכל יש' יורשים ארץ כדפי' ור' יצחק סבר שאינו אלא ליחידים הנקראים צדיקים וז"ש לית מאן דירית וגו' ולדברי ר' יצחק אין הכוונה כאן על מציאות האחיזה כי זה ודאי צדקו דברי ר' חייא אלא ענין נוסף דהיינו שיהיה ממש השכינה נקשרת עמו כמו בהיותה נאחזת עם היסוד וז"ש **דהא** מטרוניתא ביה אתדבקת וגו' ומה תאמר פסוק ועמך כולם צדיקים לאו כדס"ד דממש צדיקים אלא הכוונה **בחביבותא** דקב"ה ליש' אמר ולא שהם ממש אלא שהם ראויים לכך אם ירצה כל א' מהם כמו שזכה יוסף וז"ש אתחזון וגו':
מ"ט איקרו וגו' לדידך ר' יצחק דאמרת שקראם צדיקים ולא שירשו אלא שראויים לירש משמע דתרי מילי נינהו חד שמא דצדיק והב' ירית ארעא א"כ מ"ט איקרו ומ"ט ירתין כיון שהם ב' מעלות צריך לפרט עניינם ופי' כי הא' שהיא איקרו צדיקים היינו מטעם קבלת אות ברית וז"ש **בגין** דאתגזרו וגו' והנה הנמול נכנס ג' מדרגות זו אחר זו בהכרת הערלה נבדל מהקליפות ונכנס במלכות וז"ש אתגזר עאל בהאי אחסנא דהיינו ירושת ארץ ואח"כ בפריעה נכנס ביוד של היסוד וז"ש ונטיל להאי ברית דהיינו יסוד ואח"כ

אתדבק בגופא דמלכא מפני שהיחוד אחוז עם הת"ת כדפי' אמנם לא שיכנס בת"ת ממש אלא נדבק בת"ת ועמידתו ביסוד וז"ש אתדבק בגופא דמלכא ועאל בהאי צדיק בג"כ איקרון צדיקים כלומר זה יהי' הטעם לשיקרא צדיק לבד מפני החבה לעולם ירשו ארץ כדפי' ראויים לירש ארץ אם יעמדו אח"כ בתוקף על אות ברית כיוסף וכבועז וכיוצא תדע שאין הכוונה כאן על מציאות עונג העולמות כדפי' ר' חייא אלא ירשו ארץ מלכות לבד שהרי הכתוב פי' כי ארץ זו היא עצם המלכות נצר מטעי כלומר א' מהנאצלים כדמפרש ואזיל ולר' חייא לאו דוקא ארץ אלא הוא הדין שאר המדרגות כדפי' הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ויחי יעקב וגו' הענין כי הנה נשמות יש' יוצאים מגופא דמלכא קו האמצעי חוט השדרה ונמשכין דרך צדיק פי האמה אל המלכות אך הגרים שבאומות הם מכנפי השכינה כנז' פ' ראשית דף י"ג ע"א. וז"א כאן זכאין אינון יש' יתיר מכל עע"ז כי אין הכוונה על א"ה ממש כי אינם מסוג א' לומר כי יש' הם. זכאין יתיר מהם כנר' שגם הם זכאין אך יש' הם יתיר מן א"ה אך הכוונה על הגרים המתגיירים מהם. ואמר כי יש' להיותם מגופא ממש סוד הוא"ו הנמשך עד ה"א ראשונ' שהיא עה"ב לכן זוכין לעלמא דאתי כד"א אז תתענג על ה' והיא הבינה אשר היא על ה' שהוא הת"ת. והביא ראי' מפסוק ואתם הדבקים וגו' וקראם שם חיים כלכם לפי שנאחזים בעץ החיים ממש. וז"א הפסוק לפי שעמך כולם צדיקים ר"ל נמשכים מן הצדיק שהוא נמשך מגופא דמלכא לכן ירש ארץ העליונ' שהיא עה"ב והיינו יכולין שהוא סוד היכל שביעי שהיא בינה אשר במלכות כי המלכות יש לה ז' ארצות והם ז' היכלות כי כולם מן הנקבה הם והעליון שבהם הוא ארץ החיים צרור החיים כי שם היא נצרת וקשורה עם הת"ת כי שם קישור המ' עם הת"ת כנזכר פ' בראשית ופקודי בסוד היכל שביעי:

ר' יצחק וגו' הביא הך דר' יצחק כי גם דבריו קרובים אל דברי הראשון ר' חייא. והנה עיין כי לא די דאתגזרו רק דנטיר ליה מכל מצות לא תעשה השייכים בברית מילה שהם כל הביאות האסורות ואז אקרי צדיק. והנה הפסוק עצמו ביאר מי היא הארץ הלזו ואמר כי היא נצר מטעי ר"ל כי הז' התחתונות נק' נטיעות הגן אשר היוכקרני חגבים ושתלן הב"ה ונק' מטעות ואמר כי ארץ הזו היא נצר ר"ל ענף א' מן אותם המטעות אשר נטע הוא ית' בג"ע הוא עול' ז' תחתונות כנזכר פ' לך לך דף צ"ג ריש ע"א עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' רבי חייא פתח ואמר ועמך כלם צדיקים וכו' דקב"ה קרי לון צדיקים כלומר דקמל"ן דאפי' שיש בהם שאינן צדיקים עכ"ז נקראים צדיקים שמטבעם של ישראל ומשורש' המושרש בהם לאבותם הקדושים הם צדיקים ואם יצאו מן הכלל אנשים בני

בליעל לא מפני כך יאבד מהם שם צדיקים כי הם מעטים א' מעיר ושנים ממשפח' מש"כ באומות שאפי' שיהיו בהם צדיקים יהיו מעט ורעים ולא יקראו בשם צדיקים כל שכן בכללות העם ההוא לפי שמטבע' להיותם רשעים והוא ע"ד הנודר מן הערלים מותר בערלי ישראל וכו' שהטעם הוא להיות שכללות כל האומ' הם נמולים אפי' זה שהוא ערל נקרא נימול ולא יכנס בכלל הערלי' כיון שמטבעם ומשרשם להיותם נמולים וז"ש זכאין אינון ישראל יתיר מכל עמין יתיר דייקא וכן מלת קרא לון קא דייק מאי דאמרן. א"נ דקב"ה הגם דישעי' הוא דקאמר ועמך לאו דבריו הם אלא דברי קב"ה והיא מעלה גדול' והטעם שבני אדם אומרים מה שאין בהם ואינ' להם כך מעלה ושבח אמנם הב"ה שקראם צדיקים ודאי הם צדיקים ומעלה גדול' להם. לאחסין לון כלומר וא"ת מאי איכפת לן בזה השם לז"א לאחסין וכו'. ירותת עלמין כלומר ירושת עולם שאין לה הפסק כדין הירוש' שאין לה הפסק כלל מש"כ במתנ' כנודע וז"ש לעולם ירשו ארץ כי מאחר שהוא בלשון ירושה היא לעולם. בעלמא דאתי היינו פירוש למלת ארץ והיא הבינה ארץ העליונה. לאתענג' בההוא עלמא כלומר מה שאמר הכתוב יירשו אינו כדרך הירושות שזוכים בו היורשי' ואין למוריש חלק בו אלא היינו בבחינ' שנכנסי' באותו ארץ ומתענגים בו בשיתוף בעליה וז"ש אז תתענג על ה' כלומר עם ה' כמו ועליו מטה מנשה שהכוונה סמוך לו אף כאן על ה' כלומר עם ה' להיותך משיג השגתו והיותך אצלו וסמוך לו. א"נ אומרו כד"א אז תתענג על ה' בא להכריח איך ארץ זו היא ארץ העליונה בינה כי כן כתיב אז תתענג על ה' ת"ת והבינה היא על ה' קיימ' א"כ אומר לעולם ירשו ארץ היא הבינה. מ"ט בגין דמתדבקין בגופא דמלכא כלומר וא"ת איך יכולים להשיג השגה גדולה כ"כ להיותם על ה' כנזכר לז"א שהטעם הוא לפי שישראל מתדבקים בת"ת העולה בסוד הדעת עד הבינה וזה מצד מצות עשה התלויים בו ובקיומם המצות הם מתדבקים בו לזה ע"י עולים בסוד שורש נשמתם הקשור בו כמו שהוא עולה וכן מצד מעשיהם והכריח כן מדכתיב.

ואתם הדבקים בה' וגומר ע"י שאתם דבקים בה' ת"ת חיים כלכם מצד חיי הבינה ששם תלויים בני חיי ומזוני ואפשר שכיוון לפ' בפסוק ויחי יעקב שתפס בו שהכוונה שהנדבק ביעקב ת"ת הוא חי מפני שהת"ת מתקשר ועול' אל מקור החיים שהיא הבינה וזהו ויחי יעקב כלומר יעקב נקר' חי מצד אותם החיים והדבק בו כאלו נדבק בחיים העליונים ואסמכתא בעלמא היא. ר' יצחק אמר גרסינן בס"י. מחצדי חקלא הם המגלים סודות התורה שבמלכות הנק' שדה תפוחים ר"ל קוצרי שבלי הסודות מהשדה העליון. דהא ברזא דאגדתא ה"ג. ירותא עילאה ה"ג. דאחסנת ירותא עילא' דהיא ארץ כלו' אותה הנק'

ירושת נחלה שהיא הארץ הלזו שהיא השכינה לית מאן דירית לה בר ההו' דאיקרי צדיק דהיינו כשהאדם הוא צדיק גמור. דהא מטרוניתא בי' בהאי צדיק אתדבקת שמצד מעשיו הוא מושך עליו השכינה והיא מתדבקת עמו כדי שעל ידו תוכל היא לאתבסמא ולאתייחדא למעלה עם הצדיק העליון שהוא היסוד. וצדיק ירית למטרוניתא ודאי כלומר כי היא אדביקת ביה הוא סבת התייחדה והתבסמ' עם הת"ת. א"נ בר ההוא דאיקרי צדיק הוא יסוד דהא מטרוניתא ביסוד זה אתדבקת לאתבסמא ולהיות שאינה מתבסמת אלא ממנו לעולם היא דבקה עמו ומחזרת תמיד אחריו כי היא צריכה אליו א"כ צדיק ירית למטרוניתא הוא על צד הודאי כי היא צריכה אליו כנז' אבל אין לומר מטרוניתא ירית לצדיק זה אינו ודאי כי לפעמים ובפרט בזמן החרבן ליכא יחוד וירותא אזלא מנה. וי"ס דגרסי דאחסנת ירותא עילאה הוא דהאי ארץ ולית מאן דירית לה בר ההוא דאיקרי צדיק דהא צדיקא ירית למטרוניתא ודאי. וי"ס דגרסי הכי דאחסנת ירותא עילאה הוא דהאי ארץ ולית מאן דירית בר ההוא דאיקרי צדיק דהא מטרוניתא ביה אתדבקת לאתבסמא וצדיק ירית למטרוניתא ודאי **אתחזון** לירת למטרוניתא הוקשה לו שכפי דבריו היל"ל לעולם יורשי ארץ הם כיון שהדבר תלוי בחביבותא יהיה חביבותא לגמרי לז"א ובג"כ (לעול') לעולם ירשו ארץ אתחזון וכו' כלומר להיות כי אין הדבר בעצם אלא מפני חביבות' בג"כ אמר הכתוב ירשו ארץ לשון עתיד שר"ל ראוי' הם שירשו ארץ לעתיד אחר שיפרעו חובם שלא יתכן שמפני חביבות' יהיו יורשי ארץ מעתה אחר שאינן ראויים ליורש' ולזה חזר והקש'.

מ"ט איקרון צדיקים ומ"ט וכו' כלו' אחר שאמרת שאינן צדיקים בעצם מ"ט איקרון וכו' ומ"ט ירתין וכי מפני חביבות' יקרא להם שם אשר לא כן. לז"א.

בגין דאתגזרו לזה ירתין למטרונית' הגם שהוא תלוי בחביבות' לא זו בלבד היא העוש' אלא בגין דאתגזרו. כמה דתנינן כל מאן דאתגזר ועייל בהאי ברית קדיש' ועאל בהאי אחסנא וכו' ה"ג וחסר הוא בספרים. וה"פ ועייל בהאי ברית קדישא היינו כריתת הברית בעצמו. ועאל בהאי אחסנא היינו המלכות הנק' נחלת ה'. ונטיר להאי ברית מעבירות. עאל ואתדבק בגופ' דמלכא ת"ת. ועאל בהאי צדיק יסוד ושיעור הלשון כך ואתדבק בגופא דמלכא משנכנס בהאי צדיק שכן היסוד הוא סיומ' דגופ' וכגופ' דמי ובזה נקט כפי הסדר. נמצא שבעשיית הברית מתקשר במלכות ובשמירתו מעבירות עאל ואתדבק ביסוד ובגופ' דמלכ' ת"ת: ענפ' מאינון ענפין ה"ג. דנטע קב"ה בינ'. כד ברא עלמ' כשהאציל האצילות. דכתיב ויטע ה' אלהים בינה: גן ו' קצוות והמלכות בעדן

בכח וציווי החכמ' הנק' עדן: מקדם ר"ל ראש וקודם לכל דבר נאצל האצילות והאי ארץ מלכות. חד מינייהו מאינון ענפים.
בג"כ ר"ל בג"כ נקרא נצר ולא מטע ר"ל ענף א' מאות' המטעו' שהם ו' קצוות לפי שהיתה המלכות דבוק' בת"ת בסוד דו פרצופין אלא שאחר הנסיר' נעשית נצר וענף א' ואפשר שלכך קראה נצר מלשון נסירה וז"ש והאי ארץ חד מינייהו כלומר אחר שנקראת ארץ שהוא אחר הנסיר' עלתה במעלה להיות' נחשבת כאחד מהנה לא ענף א' מהנה לבד אלא מטע א'.
ד"א ועמך כלם צדיקים. והענין דבין לר' חייא ובין לר' יצחק מלת כלם צדיקים לא אתי שפיר לר' חייא קשה מלת כלם דלאו כ"ע צדיקי נינהו ולר' יצחק מלת צדיקים דלאו משום דאתגזרו איקרון צדיקים דכמה אינון דאתגזרו והם רשעים גמורים ולז"א ד"א דאתי שפיר כולי' קרא דא יעקב ובנוי דכלהו איקרון צדיקים בעצם וזהו שדקדק באומרו ואשתכחו כלהו זכאין כלומר להאי ד"א אתי שפיר אומרו כלם צדיקי': עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רטז:

רש"א מה כתיב לעילא וגו' בארץ גושן מ' הנגשת לת"ת ויחי יעקב ת"ת ולכך לא אתחזי לאפרשא. וג' טעמים כוון ר"ש בדבריו הא' זה שאמר שאין להפריד בין ארץ גושן ליעקב. הב' מה אינון וגו' דהיינו שנתעדן וגו' הם במלכות והוא בת"ת. הג' ויפרו וירבו וגו' ויחי יעקב שע"י שראה שמחת בניו כדמפרש ואזיל חמא לבריה וגו': ויחי יעקב מפרש ליה בתרי גווני הא' שהיו חיים של עידון. הב' שהי' בורוח הקדש שכינה והא בהא תליא כדמסי' שכינתא לא שריא וגו':
ת"ח כתיב ותחי רוח יעקב וגו' מית הוה שכמו שהגוף חיותו הנפש כן רוח האדם חיותו הנשמ' ושכינה השורה עליו וז"ש ולא הוה מתכוין לקבלא רוחא אחרא דהיינו הנשמה ושכינה אינה שורה ע"ג הרוח אם לא יהיה נשמה עליו והיינו לא שריא בריקניא דקאמר.
ולא באתר חסר כגון מי שאינו נשוי:
באתר פגים בעל חטא.
באתר עציבו כגון יעקב **באתר** שלים נשוי ובעל נפש ורוח ונשמה ושלם בכל המדות ועכ"ז אינו בא עליו פתאו' אלא דאתכוון באתר חידו מתוך שמחה של מצוה.
לאפקא דלית פולחנא. קשיא מדקאמר עבדו את ה' וגו' משמע שאם יהי' לאדם בכי ורע לבב לא יעבוד ואינו דאדרבה תנן מברכין על הרעה כשם שמברכין על הטובה לז"א שמה שכוון הכתוב לשלול אינו שאין עובדין ומברכין על הרעה אלא לאפקא דלית פולחנא

ואינו נקרא עבודה שלימה אלא מתו' שמחה ומה דקיימא לן מברכין וגו' הכוונה בטוב לב או על שאר עבודה קאמר.

משלימותא דכולא כי ג' ניגונים כוללים כל האצילות הא' שם אהיה שבבינה הכולל ג' ראשונות והיינו נשמ' הב' משם יהו"ד שבת"ת והיינו כלל שש קצוות דהיינו רוח: הג' משם אדנ"י שבמלכות והיינו נפש א"כ בג' שלמות כל האצילות:

א"ר אבא וגו' שאין הכרח מהפסוק כלל אלא תנינן מארבע סטרין שהם חגת"ם בהם נכלל הכל שהם ד' יסודות רוחניים מים ואש ורוח ועפר והם הם ד' אותיות בשם אדנ"י כנודע ופי' ר' אבא היותם כוללים ד' אלו כל האצילות וז"ש א"ר אבא וגו' וכל שרשין דעילאין ותתאין אם רוחניים וגשמיים רוחניים מיכאל גבריאל וגו' גשמיים ד' יסודות ושורשם מארבע מדות אלו ולכך רוחניות כל התחתונים מהם ומהם המשכת רוח הקדש לנביא.

ותאנא דא עייל ודא נפיק כשזה נכנס זה יוצא דהיינו עמוד ענן צד חסד ועמוד האש צד הגבורה והיינו גולל אור מפני חשך וחשך מפני אור:

דא סתים מדת לילה חשך ודא פריש מדת יום ויהיה לפי זה ארבעה שהם שנים כדפי' כי מדת לילה ואש א' ומדת יום ומים א': האמנם אפש' ארבעה ממש דא עייל חסד ברחמיו נכנס ודא נפיק גבורה בדיניה.

דא סתים ת"ת שם יהו"ד זה שמי לעלם ודא פריש מלכות שהיא מפרשת כל הנעלמות למעלה ובד' מדות אלו נכלל הכל. והם נאחזות זה בזה כי המים קר ולח נאחז בעפר בקרירות וברוח בלחות והרוח נאחז במים בלחותו ובאש בחומו. ואש נאחז ברוח בחומו ובעפר ביובשו ועפר נאחז באש ביובשו ובמים בקורו והיינו **אתאחד** חד בחברתה ואינון אבהן דכולא כדפי':

ור"ש פליג אכולהו שאינם אותם הג' דר' אלעזר ולא הד' דר' אבא אלא ג' והם ג' אבות חג"ת והיינו דקאמר רק באבותיך ממש כלו' עם היות שאפשר לפרש באבותיך חגת"ם עם אדם במלכות או דוד עכ"ז אבותיך ממש אינם כי אם חג"ת דהיינו חש"ק חולם ת"ת שבא גבורה קמץ חסד וזהו רק שאינם אלא ג' לבד לא ארבעה ומאלו שהם שורש ג' קוים מתפרשן ומתאחדן כל שאר אחרנין או נה"י למטה או חב"ד למעלה וגם המלכות שהיא באה באות ד' בשם מאלין סלקין שמא לאתעטרא כדפי' בענין שהכל נכלל בג' אלו כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. לשאלת למה פרשה זו סתומה תירץ ר"ש כי הי' צורך שלא להפרידם משום לסמכו לפסוק דלעיל כי כמו דלעיל קאמר ויאחזו בה ויפרו וירבו וגו' גם יעקב לא עבדו עליו ימי טובה כמו אלו הי"ז שנים ונתן הטעם על שמחתו כי לא מפני שכוונתו

להתעדן בתענוגי פחיתות העוה"ז רק מפני ראותו את בנו מלך וצדיק ובניו כולם צדיקים וכולם פרים ורבים ושקטים ולכן ויחי יעקב ובזה נתוסף טעם לשבח אל סמיכות פרשה זו למה שלמעלה כי למה שראה יעקב את בניו כי פרו ורבו כד"א ויאחזו בה ויפרו וגו' א"כ ויחי יעקב עתה ראוי לקרותם לשנים אלו חיים טובים: עוד ביאר לשון ויחי במה שנודע כי הצדיקים ששכינה שורה עליהם נק' חיים והרשעים שאין השכינה שורה עליהם נק' מתים וידעת הטעם בסוד הקדושה הנק' חיים והטומא' נק' מיתה ולהיות כי עד עתה לטעם החרם שהטילו ביניהם השבטים לא שרתה עליו שכינה ונחשב כמת אמנם עתה שחזרה שכינה לשרות עליו נאמ' בו ויחי יעקב לרמוז כי כל אלו הי"ז שנים נק' חי כי לעולם שכינה עמו וזהו ענין ותחי רוח יעקב כי שרת עליו שכינה אז בשומעו שמועת יוסף כי חי הוא. עוד ביאר סוד החיות כי כשהאדם נתוסף עליו רוח עליוני דוגמת הנשמה והרוח שבקרבו נק' חי וכשמסתלק ממנו נק' מת וכן הענין כאן. והנה **ר' אלעזר** הק' או' מנגן ג' זמני וביאר הטעם בסוד מה שידעת כי הרוח הוא סוד הת"ת והוא המוציא קול משופר כי הרוח דרך השופר ועושה הברת הקול ואין לך קול דלא כליל אשא ומיא ורוחא בסוד ג' קצוות דין חסד רחמים כאשר הודעתיך נמצא כי הרוח הנאות והנכון והשלם הוא הבא מג' האבות יחד.

א"ר אבא תמן תנינן וגו' בא ר' אבא להקשות לר' אלעזר כי הוא אמר כי אמר ג' פ' מנגן מנגן לרמוז אל הג' רוחין שהם עיקר הכל והק' דארבעה מנגן הי"ל למנקט משום כי כולם אינם שורים על הנביא אלא באמצעות הרביעית היא השכינה כי היא רגל רביעי מן המרכב' וז"א תמן תנינן וגו' כלו' הלא שם באותה תוספתא שנינו כי ד' הם ואלו הד' הם ד' אבות לכל הנבראים שבעולם בסוד ד' יסודות כנז' פ' וארא דף כ"ג סוף ע"ב עיין שם דברי רשב"י ג"כ עיין פ' ואתחנן דף רס"ב ע"ב כי הם דברי ר' אבא עצמו הנזכר כאן על פסוק זה ממש רק באבותיך וגו' והוכיח הענין היותם ד' מאומרו ויבחר בזרעם אחריהם היא המלכות ואו' **דא** עייל ודא נפיק וגו' צרי' להבין. ורשב"י תריץ בעד בנו ר' אלעזר ואמר כי לעולם אעפ"י כי ד' הם עכ"ז העיקרים הם ג' לבד והם ג' אבות והראי' מהפסוק שאמר רק ונודע כי אכין ורקין מיעוטין הויין ובא למעט כי אלן האבות הם העיקרים והם הנרמזים במלת חש"ק שהם חולם שבא קמץ שהם סוד חסד דין רחמים אשא ומיא ורוחא דנפקי בקול דנפיק מגו שופר כנז' בתיקונין דף ק"ז ריש ע"א. ומשם תבין ענין היותן אלו הג' כלל הכל כנז' שם כי עיקר היסודות הם אלו הג' אך יסוד העפר שהיא מלכות היא מאנא דכולהו והיא כלילא מכולהו כי בה נכללין כל ג' יסודות הנז' כנז' שם.

והנה עתה אין המחלוקת במציאות רק דמר חשיב גם המלכות בכלל היסודות ור"ש סבר כי היא יסוד א' מורכב מכולן אך ודאי כי יסוד אחר רביעי הוא. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' דמתמן סליקו לירית וכו' כלו' להאי דבר אחר אתי נמי שפיר מלת ירשו ארץ דמתמן סליקו וכו' ולא כמה דאמרת אתחזון למירת שהוא דוחק. אסתימו עיניהון דישראל מצרתהשעבוד. רבי יעקב אמר דכדין נחתו כלומר אין פרש' סתומ' לסבה שאמרת במיתת יעקב אלא משירדו למצרים בגלות התחיל השעבוד אלא שהי' בפה רך ולרמוז שכבר התחיל השעבוד נסתמ' פרש' זו ז"ש דכדין נחתו לגלות' ואשתעבידו אפי' בחייו של יעקב.

רש"א וכו' פליג אר' יהוד' דאמר דבחיי יעקב התחיל השעבוד דלית' שלא היו כלם אלא בתפנוקי מלכין וההכרח הוא דדרשין סמוכים וכו' כדמפרש ואזיל. וג"כ דר' יעקב שאמר אסתימו עיניהון דישראל לאו מצרת השעבוד אלא מפני מיתתו של יעקב שבעודו חי היו עיניהם פקוחות בעסק התורה שהי' מלמדם וכיון שמת נסתמו עיניה' ולרמוז זה נסתמ' הפ'. מה אינון קיימין בתפנוקי מלכין כמו שמוכיח בסוף פרש' ויגש אוף יעקב וכו' והכא איקרי ויחי כלומ' כאן במצרים נקראו אותם השנים שחי' שנות חיים כדמפרש ואזיל. לא שלותי בבית לבן ולא שקטתי משרו של עשו ומעשו עצמו ולא נחתי מדינה ומן שכם ויבא רוגז זה רוגזו של יוסף כנז' לעיל ריש פרשת וישב. דורדיי' שמרים שכן היין הטוב אינו מתקיים אלא בהיותו על שמריו ובגין כך חיים אקרון ה"ג ול"ג ותחי רוח יעקב אביהם. לקבל' רוח אחר'. השכינ': באתר' דאתכוון רוצה לומר שלם ומכוון ויש ספרים דגרסי בפירוש אלא באתר שלים אתר חידו. לאפקא שלא לבא לפניו בעציבו. דלית פולחנ' דקב"ה וכו' והרי זה מקרא קצר בגין לאתער' רוח' משלימות' דכל' דהיינו מהתפארת המשלים בין גבור' וחסד ולכך הוצרך לתלת זמני חד לאתער' מלכות וחד ליסוד וחד לת"ת אי נמי חד כנגד מלכות וחד כנגד ת"ת וחד כנגד הכתר שהוא שלימות' דכלא רוצה לומר משלים כל המדות כולם כי ממנו תוצאות חיים לכל העולמות. אמר רבי אבא תמן תנינן וכו' פליג אדר' שמעון ואמר שאין צריך להתעורר אלא ג' אבות עם המ'. וז"ש מד' סטרין פירוש חגת"ם כדמפרש ואזיל. כלא אשתכח בין השפעת מזונות בין השפעת הנבוא' א"כ ויהי כנגן המנגן תלת זמני אינו אלא אחד חד כנגד הת"ת וחד כנגד הגבורה וחד כנגד החסד וע"י שלש התעוררות הללו אז ותהי עליו דאלישע רוח אלהים שהיא המלכות הרי ד' סטרין. ותאנ' מי הם אלו הארבע סטרין: דא עייל פירוש חסד נכנס ונכלל בתוך הגבור' ומשפיע בה מימי החסד ואח"כ הגבור' מוציא' אותם בסוד גבורות גשמים וזהו ודא נפיק יוצא' להשפיעם למט'. דא סתים ת"ת שהיא תורה שבכתב

שהיא סתומה. ודא פריש היינו המלכות שהיא תור' שבעל פה שמפרש תור' שבכתב. אתאחד חד בחברת' חסד מתקשר עם הגבור' והגבור' עם החסד וכן הת"ת מתקשר עם המלכות והמלכות עם הת"ת. ואינון אבהן דכלא כלו' ארבעתם הם אבהן דכלא שכל ההנהגות מתנהגות על פי הסכמ' ארבעת' וכן הנהגת הנבוא' ולכך רמז קרא התעוררות הג' כדי שתבא אותה ההתעוררות אל המלכות ותשר' על אלישע הנבוא' ההיא **רבי** שמעון אמר רק באבותיך אתא לפלוגי אדר' אבא דאמר דחגת"ם אינון אבהן דכלא כנזכר דלית' כי הכתוב מיעט ואמר רק באבותיך שאין קורין אבות אלא לג' שהם חג"ת אבל המלכות אינה נכנסת בכלל החשבון ליקרא אבות אלא חג"ת לבד נקראים אבות והם סלקין שמא שהיא המ' שמעלים אותה עמהם בין תרין דרועין לאתדבקא בגופא כדי להתעטר על ידה:

תאנא א"ר יוסי מן יומא דאסתליק וכו' מלין לא אתכסיין גרסי' ול"ג מלת אלין: ורזין עילאין הוו מסתכלן שממש היו מסתכלין בעיניהם רזין עילאין שהם אותם הסודות שהיו עוסקים בהם וז"ש כאן הוו מסתכלן ואתגליין מבינייהו כאלו אתייהיבו וכו': עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ריז.

גמלי גמלים.

דסלקי קטפירא מעלים שעוה.

מעלוי דקטפן הוא צרי אפרסמון וכן פי' בערוך קטף וירצה שהיו מעלים שעוה מעל הצרי בענין שהיו נושאים צרי ועל הצרי שעוה ונפל משא השעוה והיו הצפרים באים עליהם לאכול הצרי ועד דלא מטו עלייהו על הגמלי' אתבקעו הצפרים ומתו לבתר אתו כמה צפרין והוו אזלי עלייהו על הגמלים ושדו לון בטרטישא ירצה השליכום ברגבי העפר ורמסום ולא מתבקעין והוו צווחי לון אל הצפרים ולא אתפרשן.

עטרא דעטרין ירצה עטרה הכוללת עטרות רבות והיא המלכות.

בקדרין אפשר לומר כאומרו אויה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר והם חצונים והיינו שכינתא בגלותא והת"ת מאריה דמטרוניתא שריא לבר בענין שאין ייחוד והיינו משל הגמלים שהם שני גמולי חלב שני הכרובים שנושאים הצרי עליהם שהוא שמן אפרסמון על הראש ומכוסה בשעוה דהיינו סוד העלמה למעלה והיא בכסוי והגנה המגין וכאשר נפל השעוה למטה מהגמלים היינו רדת השכינה למטה מהכרובים ועכ"ז לא יכלו לשלוט על הצרי מפני שעדיין שמירת קונם עליהם אמנם אח"כ ישלטו עליהם הצפרים שהם האומות ואברהם התפלל והגין בתפלתו והיינו וירד העיט הם האומות על

הפגרים שהם ישראל כרותי ברית בגלותם וישב אותם אברם והגין בזכותו ור' יהודה היה לו להתפלל על ישראל בראותו מראות צרתם ולא הבין המשל כלל ולכך הבין הכתוב כפשוטו שלא נשב בצפרים ואמר הא עבידנא וגו'. ואמר **ועד** לא גליש היינו סוד כי ימרט שער ראשו קרח הוא טהור הוא. והענין כי שער זעיר אנפין דינים ומה גם אי"ש דהיינו סוד הדינים כדפי' שם וכן רישא דמטרוני' יש בה דינים ואפילו בגופא והמתפללים ממרטים הדינים ההם ומבטלים אותם ולכן ר' יהודה לא היה מלומד במשלי הסודות להתפלל על הצרות כעין שהיה מלומד ר' שמעון ע"ה ומיום שנסתלק ר' שמעון נסתמו עיני החברים להבין משל ומליצה עליונה והי' לו לנשב העיט מעל הצרי מעל הגמלים דהיינו מעל הת"ת שעל למודי ה' ששם נאחזים הדינים ברישא דמלכא והשעוה מלכות שנפלה למטה לגלוש ולמרוט אותה דהיינו להעביר הדינים ממנה לרחם על ישראל ולא ישלטו האומות על ישראל: לי הכסף ולי הזהב הנכון בזה לדעתי כי כסף בחסד ונחשת בגבורה וזהב בבינה וכן פי' בזוהר בסוד המשכן ויהי' לפי זה פי' לי הכסף חסד ולי הזהב בינה שהת"ת אוחז בחסד וגם למעלה בבינה והיינו דקאמר השמים שמים לה' דהיינו שמים חסד וגבורה ושמי השמים דהיינו בינה והשתא ניחא כי כסף ונחשת שהם בחסד וגבורה הם משמשים החוצה וזהב שהוא בבינה הוא משמש למעלה פנימה כאשר נבאר:

מאי קדוש' הכא כלומר מה נשתנו אלו משאר דברים שנזכר בהם קדושה:

קדוש' אינון בכל אתר כלו' בין אותם העליונים שאלו התחתונים רמז אליהם בין אלו התחתונים כולם בסוד הקדושה הם דהיינו בסוד החכמה שהיא נקראת קדש גם הבינה נקראת קדושה משם ולרמוז אל ב' בגדים עליונים ותחתונים אמר הכתוב בגדי קדש הם אותם העליונים העשוים כבר ועשית בגדי קדש אלו התחתונים שהם רמז לעליונים וז"ש ועשית בגדי קדש כגוונא דלעילא:

דתניא כהן גדול לעילא בסוד החכמה כי סתם כהן בחסד וגדול בחכמה:

לבושין דיקר היינו סוד כבו"ד ל"ב נתיבות חכמה שהם ל"ב אלהי"ם שבבינה שהם לבושים לחכמה ודאי ולכך לבושים היו מזהב שבבינה וז"ש ועשית בגדי קדש וגו' לכבו"ד ולתפארת שיש לו חלק בזהב כדפי'.

ומה דלא אמר כסף ונחשת עם היות שהם בחסד וגבורה וגם החכמה מתלבשת באסד מפני שהם רמז לכח תחתון שאין שם כהן גדול וז"ש לאתר אחרא אסתלקו וממקומם יובן עניינם שאינם בסוד לבושין דיקר והיינו עמודי החצר שהם סוד שרפים עומדים ועמודי החצר הם חוצה שאינם נכנסים פנימה ועטרותיהם בראשיהם היינו מחושקים כסף ווין כסף בסוד חוט של חסד דהיינו עמוד יסוד וא"ו שעליו ת"ת עטרה שלו חסד והם כסף

אדניהם ממש סוד שם אדנ"י מצד הגבורה נחשת ואין לו יחס לבגדי הקדש שצריכים להיות פנימה לשלש ראשונות דהיינו זהב כדפי' מפני שנכנס לפני ולפנים ושם קרסי זהב ואדנים תחתונים כסף מלכות מצד החסד והכל משם ולמעלה דהיינו הבינה כדפי' ולפי' למטה הם סוד המרכבות שהמלכות משתמשת בהם והיינו עמודי החצר כדפי' וז"ש דאינון שמושא לאשתמשא משכנא בהו ולכך הם כסף ונחשת אמנם הנכנס לפני ולפנים בקדש הקדשים ששם סוד הבינה וממנה ולמעלה צריך זהב והיינו הכהן גדול שנכנס לשם לייחד החכמה בבינה והיינו סוד הדעת מחכמה לבינה והכהן הגדול מצד החכמה משח רבות קודשא עליה כי שמן מצד החכמה כנודע ואין כהן הדיוט לובש בגדים אלו כדמסיק הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ביומא חד הוה יתיב רבי יהודה וכו'. ענין המראה בעצמה היתה שראה שני גמלים שהי' עליה' משאוי של שעוה וזהו קטפירא דקאמר. דקטפי בקוף גרסי' והוא צרי הנוטף מעצי הקטף שהיה ג"כ על הגמלים והיתה השעוה על הצרי וזה שאמר מעלוי דקטפי כלומר היה עולה השעוה על גבי הצרי. נפל מטולא דקטפירא רוצה לומר נפל משאוי של השעוה ועד לא מטו עלייהו רוצה לומר ועד לא מטו הצפרי' על גבי הגמלים הוו הצפורי' מתבקעין. ושדי לון בטרטישא השליכו על הצפרים טרשיא שהם אבנים קשים כקרקע הקשה נקר' טרשין. ולא הוו מתבקעין הצפורין כמלקדמין דעד לא מטו עלייהו אתבקעו עטרא דעטרין עטרת העטרות. בקדרין רוצה לומר בשחרו' ובקדרות. שדיא למאריה השליך אדוניו לחוץ. עד לא מריט דא רישא דמארי' רוצה לומר עדין לא מרט שערות שבראש אדוניו. ועד לא גליש עדיין לא הקריח תרגום בקרחתו ובגבחתו בקריחותיה ובגלישותיה. ע"כ הוא פירוש המלות. ונבא אל ביאורם ורמיזת' תרי גמלי הם נצח והוד דנק' גומלי חלב א"צ ע"ש שני גמולים חסד ודין כי הם ענפי חסד וגבורה והשעוה היא השכינה כנזכר בתיקונים שע"ה ו' שעה מלכות ו' ת"ת המתלבש בתוכה והשעו' זאת היתה עליהם למעלה מנצח והוד דבקה בת"ת כמו קודם הקטרוג לרמוז אל היות ישראל על אדמתם לבטח. והיתה השעוה הזאת על הצרי כלומר מדת המלכות היתה מלאה שפע הוא הצרי היורד מהבינה שהיא אפרסמון ובעונותינו שרבו בגלות ראשון נפל מטולא דקטפירא רוצה לומר השליך משמים ארץ ת"ת ישראל וירדה למטה. ואז אתו צפרי דהיינו האומות ועד לא מטו עלייהו אתבקעו שקודם שיצבאו עליהם דישראל היו מתבקעים ומתים וחזקיהו עם סנחריב יוכיח. לבתר אחר שדחק הגלות אתו כמה צפרי כמה אומות המונים המונים והוו אזלי ממש עלייהו דישראל ורומסים אותם בסוסיהם ונפצו עולליהם על צחיח סלע וזהו ושדו לון לישראל בטרטישא. ולא

הוו מתבקעין אלא אדרבה היו צריה לראש: והוו צווחין היו צועקים בני ישראל ולא היו נענים לשיבדלו הצרים הצוררים מעליהם. שמעו חד קלא ענין הקול הזה היה לשר' יהודה יתעורר במחשבתו להבין המראה כדי שיתעורר בתפלה על ישראל והוא עטרא דעטרין היינו המלכות שהיא עטרה המקבל מכל הספי' בקדרין רוצה לומר שהעטרה הזאת היא יושבת ודוממת בלי התעוררות מ"ן וראשה חפוי כאשה אלמנה מלובשת שחרות וקדרות שהם הקליפות וזה לפי שלא היה בישראל מי שיחזיק בידה בעסק התורה ומצות. שדיא למארי' לבר כלומר השליכה ממנה הת"ת שלא היה לה דבר כדי שתעוררהו ובזה השליכו לבר לא קיים דא ר"ל על ר' יהודה לא קיים מה שעשה אברהם שכאשר ראה במראה בין הבתרים עוצם הגלות מהאומות וישב אותם אברם בתפלתו שלא יכבידו עולם עליהם. והא עבידנא וכו' ר' יהודה לא הבין הענין וחשב בלבו שהענין היה כפשטו וז"ש והא עבידנא ולא מתפרשן עד לא מריט דא רישא דמארי' וכו' כלו' לא נתעורר לבקש תפלה ותחנה בעד העולם שעל ידי התפלה יהיה ממרט רישא דמאריה דהיינו חלישת השערות שהם הדינין משורשיהם שהם הגבורות הקדושות לפי שע"י יניקתם מהכחות הקדושים בעלי הדינין הם מתגברים אבל להיות שנחתכים משם אין להם יכולת לקטרג והם משתברים וכחם נחלש. והנה בת"ת נקט ביה מריטה דהיינו תלישת השער משורשיהם כי להיות הת"ת בעל רחמים במעט מעשה שיעשה ימרט כל הדין ממנו בעצה שלא ישאר ממנו מאומה אבל במטרוניתא שסוף סוף הוא בעל הדינין דדינא דמלכותא דינא אי אפשר למרט בעצם אלא לגלוש מעט כאן ומעט כאן קרחת קרח' במקום הצריך לתלוש והענין כי הכחות המשתלשלים ממנה בסוד השערות הם כמו שאמר ודלת ראשך כארגמ"ן שהם מיכאל גבריאל וכו' שיש בהם בעלי רחמים ובעלי דין ומה שצריך להמתיק ולמרט הוא בחינת גבריאל שהוא צד הגבורה אבל שאר בחינות כמו אוריאל וכו'. בגלישה ותלישה מעט כאן ומעט כאן במקום הצריך כנז'. ד' גדפין כנגד ד' עולמות שהי' דורש בהם שהם אבי"ע. דמתחזן מיניה כלומר האבן הטוב שהיו מתראים בו כמראה זו שנראה בה הצורה כך היה הרשב"י בדורו שכל הדור היו מתראים בו מפני חכמתו וחסידותו והענין שמשורש נשמתו היו יונקים כל החכמים חכמה ובינה והשכל א"נ דמתחזן מיניה כלומר אם היו מתראים לפניו ית' הי' מיני' כלומר בשבילו שזכותו היה עושה שכל דורו היו בני העה"ב למחמי סבר אפי עתיק יומין. וי"ס דגרסי דמתאחדן מיניה והכל עולה אל מקום אחד שהיו מתאחזים ומתקשרים למעלה מצדו ומחמתו. סח לי' ענין החלום בלבד ואחר שספר לו החלום ספר לו בלחישו אותה מראה דתרי גמלי וכו' כדרך המספר דבר סוד לחבירו שאומר אותו בלחישו. ריחייא דטחנין

מיני' וכו' קראו רחיים על שם שהי' מגלה סודות התורה שכן עושים הריחיים מחתכים החטה לכמה חלקים ויוצאה הסולת הטמונה בפניה כך היה עושה הרשב"י ע"ה היה מחתך המקראות לדרוש בהם סודות התורה וכל מה שהיה דורש לא היה בו שום פסולת לזרוק כמו החטה שמוציא סובין ומורסן אלא כל דרשיותיו וסודותיו היו מנא שכולה אוכל. עשרה חמרים על צד הרבוי נקט עשרה ולאו דוקא ולישנא דקרא נקט לחיש ליה ר' יהודה בלחישו הענין שבספרו לו את חלומו נזכר מההוא מראה דתרי גמלי וספרו לו בלחישו כדרך המספר לחבירו דבר סוד להורות לו שלא היה בחלום אלא בהקיץ נגד עיניו ובודאי שדבר כזה גדול הוא ולכך אמרה לו בלחישו. די למבכי בכיה עליה כלומר עד אין די צריך לבכות עליו וכדמפרש בסמוך דרבי יהודה הוה בכי עליה כל יומא וכו'. א"נ ר"ל כדי הוא לבכות בכיה אחר בכיה עליה ולזה כפל ואמר למבכי בכיה לומר שצריך לבכות עליו פעמים רבות. באידרא קדישא היינו האידרא הראשונה הכתובה בפ' נשא שאז נסתלקו ג' חברים כדלקמן. עם אינון תלתא דאסתלקו הם רבי יוסי בר' יעקב ור' חזקיה ור' ייסא: א"ל רבי קרא לר' אבא רבי לפי שהיה גדול החברים כלם אחר ר' אלעזר כנזכר שם באידרא שר"ש ור"א ור' אבא היו כנגד ג' ראשונות כנזכר שם. א"ל והכי נמי נחשת כלומר למה לא הוקשה לך ג"כ הנחשת שלא הוזכר הנה כמו שהוקשה לך הכסף שכן הוזכר בנדב' הנחושת כמו הכסף וזה שאמר דכסף ונחשת בחושבנא הוו. והכא לא אלא אי לא דגלי בוצינא וכו' ה"ג ופירושו והכא בעת צווי עשיית הכלים לא הזכיר כסף ונחשת הנזכרים בנדבה ואמאי. ותירץ אלא אי לא דגלי וכו'. אמנם קשה מאי קשיא ליה לרבי יהודה דקרא והם יקחו את הזהב הוא סוף פרשת צווי בגדי כהונה דכתיב לעיל מניה ועשית בגדי קדש וכו' וכתיב בתריה ואתה תדבר אל כל חכמי לב וכו' ואלה הבגדים וכו' וכתיב בתריה והם יקחו את הזהב וכו' וכן פי' רש"י בחומש והם יקחו את הזהב וכו' לעשות מהן את הבגדים. הרי שגזירת הכתוב שלא יכנס בהם כי אם זהב ולא כסף ולא נחשת וג"כ רבי אבא דא"ל והכי נמי נחשת דבחושבנא הוו וכי מפני שנכנ' הנחשת בחשבון הדברים יוכרח שיכנס ג"כ בבגדי אהרן אטו עורות אלים מאדמים ועצי שיטים דבחושבנא הוו ג"כ יקשה בעיניהם למה לא יכנסו בבגדי כהונה אתמהא ואפשר לפרש דהכי קשיא להו מה טעם אינו נכנס בבגדי כהונה ג"כ כסף שמאחר שהכהן הוא בחסד א"כ ראוי שיכנס הכסף בכלל וז"ש ואלו כסף לא כתיב כלומר הכסף שהיה יותר ראוי שיכנס לא כתיב בקרא אמאי דהא כתיב זהב וכסף כלומר בצווי הנדבה סמך הכתוב הכסף אצל הזהב כנרא' שהכסף יהא לעולם סמוך לזהב כדי להראות כללות ימין בשמאל ושמאל בימין ואפשר נמי דהא דקאמר והא כתיב זהב וכסף לא אהדר אקרא

דוזאת התרומ' וכו' אלא בעלמ' כמו טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף ובכמה דוכתי' והכונה להחזיק הקושיא מאחר דבכלהו קראי סמיכי אהדדי זהב עם כסף להורות על הכללות כנז' א"כ אמאי לא יכנס הכסף בבגדי כהונה ולכן בא רבי אבא והחזי' עוד הקושיא ואמר והכי נמי נחשת היה ראוי שיכנס כי כן הנחש' הו' סוד הת"ת המכריע וז"ש דכסף ונחשת בחושבנ' הוו כלומר הרי שבצווי הנדבה ציותה תורה שיקחו זהב וכסף ונחשת לרמוז כללות הג' מדות ואם כן אמאי לא יכנסו שניהם בבגדי כהונה וכדי להחזיק עוד הקושיא הנזכ' פתח ואמ' לי הכסף דקרא נקט כסף בראשונה חסד ובתר הכי אמר ולי הזהב גבורה ומי אמר הדבנ' הזה אמר ה' צבאות דהיינו ת"ת אמר שהם שלו שהוא המכריע ביניהם והיינו ג"כ שמי' שמים דהיינו אש ומים חסד וגבורה לה' ת"ת שהוא המכריע ביניהם כנזכר ונמצא שג' מקראות הללו אזלין כחדא כנזכר א"כ היה ראוי שיכנס הכסף והנחשת בבגדי כהונה וכל זה הוא להגדיל הקושיא. וכדי לבא אל התירוץ הקשה עוד אחרת במציאות הבגדים ובתירוץ יתורץ הכל וזהו אומרו.

בכמה אתר אסתכלנא וכו' מאי קדושה הכא כלומר כיון שכל הכלים של משכ"ן כלם היו כלי הקדש למה נשתנו בגדי כהונה לקראתם בגדי קדש כמה פעמים אטו כל שאר כלי המקדש לאו קדש נינהו וזהו שדקדק מלת הכא א"נ הכי קא פריך אסתכלנ' באלין מאני דקדוש' שיש בהם קושי' והיא דכתיב בהם בפרשת אחרי מות בעת לבישתם בגדי קדש הם אחד שכבר כתיב בעשייתן ועשו בגדי קדש א"כ מאי קדושי הכא לחזור ולומר הכא בפ' אחרי מות בגדי קדש הם אחר שכבר שמעינן לי' מקרא דועשו בגדי קדש. אלא הכי תנינן קדוש' אינון בכל אתר דכתיב בגדי קדש הם ה"ג. כלומר בכל מקום שהם נזכרים בתורה כתוב אצלם קדוש' והכריח הדבר משני כתובים שלא הי' צריך לומר בהם קדש כלל ואפי' הכי כתו' בהו קדש דבקרא דבגדי קדש הם דהקש' מני' פשיטא שלא הי' צריך לומר בו קדש כנז' ועכ"ז כתיב בי' קדש וכן ג"כ קרא דכתיב ועשית בגדי קדש ג"כ לא הי' צריך לומר אצלו קדש אלא ועשית בגדים לאהרן אחיך ובתר הכי היל"ל והיו הבגדים האלה קדש אמנם קודם עשיית' קרי בי' קודש ואמאי אלא רזא הוא דאתא. לאשמועינן מקראי יתורי אלין דכלא כגוונ' דלעיל' דתני' וכו'. א"נ קדוש' אינון בכל אתר כלומר מה שנאמר בהם קדש כמה פעמים הו' לרמוז שהקדוש' שלהם הוא בכל אתר בין למט' בין למעל' בגדי כ"ג למטה בגדי כ"ג למעל' הכל הם קדש ולכך נזכר בהם קדוש' כ"כ זמני. כהן גדול לעיל' חסד המשמש גבי מזבח הפנימי שהיא הבינ' כנודע. כ"ג לתתא מיכאל המקריב נשמותיהן של צדיקים במזבח החיצון מלכות. א"נ כ"ג לעיל' מיכאל כ"ג לתת' אהרן הכהן וכיוצא בו. לבושין דיקר לעיל' וכו' כלו' כמו שהיו נעשי'

לבושין דיקר לתתא לכ"ג דהיינו בגדי כהונה לתת' כך היו נעשים לבושין דיקר לעיל' לכהן גדול דלעיל' והוי כאלו אמר לבושין דיקר הוו נעשין לעיל' כשהיו נעשיש לבושי יקר לתתא ולרמוז זה הוצרך שבכל מקום שהזכירם ספר בשבחם לומר בגדי קדש הם שכן הם נגדיים לבגדי קדש העליונים. ואכתי לא תריץ קושיין קמיית' אלא כל זה הצעה לתרץ א"כ יוצא מזה שהי' ראוי שיכנסו כסף ונחשת בהם כדי לרמוז אל כללות העליון כנז' מאחר שהם רומזים למקום עליון כנז' לז"א ומה דלא אמר כסף ונחשת וכו'.

לאתר אחר' אסתלקו הכא סיומא דשינויי' והכי קא משני לאתר אחר' אסתלקו הכסף והנחשת נכנסו במקום אחר שהוא בחצר המשכן. דכתיב כל עמודי החצר סביב. מחושקים כסף וויהם כסף ואדניהם נחשת וכו'. ה"ג ולכן להיות הכסף והנחושת משתמשי' בחצר המשכן עבודת חוץ שהוא רמז בחינו' חיצונו' שהכל היו משתמשין ונוגעין בהם בין כהנים בין לויים לכן אין ראוי שיכנסו אל הקדש פנימה בבגדי כהן גדול שלא הי' משתמש בהם זולת כהן גדול דשמן משחת קדש עליו לפני לפנים והם רומזי' לבגדי כהן העליון. א"נ הכי תריץ כי הכסף והנחשת שהם רחמים הם צריכים אל המקום אשר שם מתאחזים הקליפות שהם חצר המשכן של מטטרון ולכן כל כלי נחשת היו מחושקים כסף ולרמוז אל בחינת הרחמים והחסד הנכללים והנכרכים יחד לבטל הדין אבל בגדי כ"ג שהי' נכנס לפנים ומשמש עבודות פנים לא איכפת לן למה לא יהי' כסף כלול בבגדיו כי שם אינו צריך המתק' אבל בחצר המשכן שצריך המתק' שם שייך הכסף והנחשת כנז' וז"ש לאתר אחרא אסתליקו כלומר למקום הנקר' אחר עולם הפירוד ששם אחיזת החיצונים שם אצטריכו שהוא חצר המשכן דכתיב וכו'. דאינון מאני שמושא וכו' כי המשכן במטטרון ואלו האדנים הנעשים מנחשת וכסף הם בחינות חיצונות משמשות למטטרון ואינו יכול להשתמש בדין שאינו למתקו. אבל באלין לבושים דיקר לא בעי לאשתמשא וכו' שאינו יכול למתוק להשתמש בהם שאין לו כח למתקן ושמא יקבל נזק בר כהנא רבא דשמן משחת החכמה עליו ואינו ירא מן הדין: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ריז:

מאתן וחמשין עלמין הם ה' פעמים חמשים והיינו שכל א' מחסד גתנ"ה הם ה' מדות כל א' כלולה מחמשתן וכל א' מהחמשה עשר הם חמשים והיינו ה' פעמים חמשים וקול תפארת והכרוז יסוד וכללותם ודיכם הוא במדות הנזכרות וגזרת דינם נתן ע"י היסוד דהיינו כרוזא והמלכות הוא עלמא חדא שהיסוד נכנס אליה ומשפיע גזרת הדין והיא מתפעלת בדין וז"ש אזדעזע וגו':

דמתלכדאן רגלוי היינו שימי האדם אם מעט ואם הרבה הם עשר בכל ספירה וסוף ימיו מתקרב אל המות והעשרה האחרונים במלכות שרגליה יורדות מות ורגליו מתלכדאן בנוקבא דתהומא רבא שיורד עשר מעשר מדרגה אחר מדרגה עד שמתקרב אל המות:

ואיהי כתרא שביעאה וגו' מלכות שהיא שביעית והאדם נולד מימין בחסד ונמשך עד המלכות ע' שנה ואם הוא מצד הגבוקה דהיינו שבא מן הבינה נמשך עד המלכות שמנה מדרגות דהיינו שמנים שנה דבינה נקראת ג"כ גבורה ואמנם שבחכמה אין אחיזה כלל ואם יחיה האדם יותר הם בקליפות עמל ואון למטה ממלכות בחוץ וז"ש מכאן ולהלאה לית אתר לאתמשכא כמה דכתיב ורהבם פי' ויותר משמנים אם יחיה האדם הם בקליפות עמל ואון באתר דלא הוה יסודא וגו'. (אמר המחבר אפשר שבזה יובן מרז"ל זקני עם הארץ כ"ז שמזקינים דעתם מטורפת עליהם כי הם יורדים בקליפות כנז'). וא"ת כמה צדיקים שחיו מאה ועשרים כמרע"ה והאבות וכדומה וסוף ימיהם היו טובים כבר פי' בתיקונים כי אותם הימים הם מה' רבתי דסטרא דאריך אנפין ויומין זעירין מסטרא דה"א תתאה זעירא דזעיר אנפין:

בשעתא דקב"ה וגו' הם ג' בחינות. צדיקים גמורים שמיד נשמתם נכללת ונדבקת בשכינה. ובינוניים שנשמתם מצטרפת בגיהנם ורשעים גמורים שעליה נאמר ואת נפש אויביך יקלענה שכולם סיגים ואין להם כיבוס:

דתימא לון מן שמי וגו' כדי שיהיו שפתותיו דובבות בקבר כדפי' רז"ל ונראה שאין כך אל הצדיק אלא דוקא כשמזכירין שמו על שמועתו שהשם גורם וזה כדי לזכות בתורה אפי' בהיותו שם שמשלים מקומו כאלו הוא עצמו עומד בחיים ועוסק והיינו שפתותיו כחות נשמיים מתעוררים והיינו דדרשו מפסוק אגורה באהלך עולמים:

וחד דתזכי ליוסף ברי כי הבן העוסק כאלו האב עצמו הוא בחיים ועוסק בתורה:

ותבעי בעותך לכאורה משמע שיתפלל על מנוחת ר' יצחק וטעם ז' ימים שמא התפלה מועלת עד ז' ימים. ולי נראה שהענין על תפלת צרכיו כמו שאנו משתטחין על קברי הצדיקים על צורכי העולם כמו על הגשם וכדומה והצדיקים הם באים אל האבות וזוכים למעלה גדולה ע"ז ומנוחתם מתחדשת עד ז' ימים ובפ' אחרי מות אאריך ב"ה:

תבריר דוכתך נראה שיש כח ביד הצדיקים לברר מקומם וכן גבי ר' שמעון בפ' האזינו קאמר ברירנא דוכתאי גבי אחיה השילוני ונראה שאין ספק שיש חופו' קרובות אלו לאלו מפני דמיון מעשה הצדיקים אלו לאלו ואחר שיש צדיקים הרבה דומים ושוים אליו יש לו כח לברר אצל מי מהם שירצה מקומו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. א"ר יוסי כד ההוא בר נש אתקריבו יומוי תלתין יומין וגו' היות סך זה הענין הוא כי יש לנו דין א' כי נותנין זמן למלוה שלשים יום שיפרע מן הלוה והנה השי"ת בא. לגבות חובו מן האדם ומוליכו לדין לפני ב"ד העליון בהיכל זכות ועולה נשמתו שם לידון וכשנגמר דינא ליפרע חובא אז נותנין לה זמן שלשים יום לחפש ולטרוח ולמצוא מעות וזכיות לפרוע לב"ח ואח"כ פורע חובו במיתתו וזה סוד נאה וכיוצא בזה נז' בתיקונין האחרונים תיקון ה' דף קמ"א עיין שם נפלאות ולכן צריך האדם לשוב אז בתשובה בימים ההם ובפרט מי שיכיר הענין כאשר הכירו ר' יצחק כנז' כאן. ואו' **ותבעי** בעותיך עלי וגו' כבר ביארתי בזה ב' פי' עי"ל להגיה מלת בעותיך ולומר בעותין או בעותא ופירושו שיתפלל עלי כי בז' ימים הראשונים אין צדיק בארץ דלית ליה דינא דקברא ולכן תתפלל עלי להצילני מדינא דקברא. עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' חד צפרא כד נהיר יממא ה"ג בלא וא"י. כהם יוקשים בכף גרסי' והכי כתיב קרא:

אמר רבי יהודה בשעת דמתלכדן דגלוי הוא ענין נפרד ואינו מקושר לעיל: בשעתא דמתלכדן רגלוי פי' כשנופל על ערש דוי שאז רגליו בנחשתים הוגשו במקום אשר אסירי המלך אסורים. ויומוי אתקריבו לפני המקום לשאול כל יום ויום שכרו הראוי לו כדמפרש לקמן ויקרבו ימי ישראל למות ויקרבו ימי דוד למות וגו'. ההוא יומא אתקרי יום ה' כלומר יום שישמח בו ה' ויתייחד עם שכינתו והטעם כי באותו היום שהצדיק נפטר מן העולם אז נעש' למעל' ייחוד גדול מאד לפי שאז מתעוררים כל התורה והמצו' שעסק בהם בחייו וע"י ההתעוררות הגדול נעשה למעלה ייחוד ולזה ביום שנפטר הרשב"י ע"ה נקרא הלולא רבא דר"ש וכן נתבאר לקמן דף רל"ה. א"נ יום ה' כלומר יום חרון אף ה' וכמ"ש הנה יום ה' בוער כתנור וגו'. ההוא כתרא קדישא פי' מלכות והיא כתרא שביעאה ממעלה למטה מהחסד ולמטה וכל א' כלולה מעשר הרי ע'. ואם מסטר' היינו שנשמתו מהבינה שהיא בצד הגבורה. א"נ הבינה בעצמה גבורה קרי ליה כתרא דגבורה א"נ כתרא בינה שהיא כתרא לגבורה עצמה. מכאן ולהלאה כלומר מכתרא שביעאה דהיינו המלכות כאמור ובריאה ויציר' בכלל מלכות דכלהו עלמא דנוקבא לית אתר לאתמשך שתכף לפתח חטאת רובץ שהם הקליפות כד"א ורהבם עמל ואון רהבם התגברותם כלומר מה שמתגבר והולך ונמשך משם ולהלאה הוא עמל ואון שהם הקליפות והכוונה שמשמונים שנה והלאה יורד אל הקליפות ואז חשוב כמת שאותם הימים נקראים ימי הרעה כלומר ימי הקליפה שאין בהם יסוד ובמקום שאין בו יסוד בניינא שהוא האדם

לא אתקיים וזה דוקא בשנות שאר בני אדם לא בצדיקים כנזכר בפרשת חיי שרה דף קכ"ד. בעא לאתבא רוחיה ליה הענין הוא כי כמו שנתינת הנשמה בגוף הוא בנפיחה כמ"ש ויפח באפיו וגו' וכל הנופח מעצמו נופח כן הסרת הנפש הוא החזרת הנפיחה אליו כאדם המריח ששואב הריח וחוזר הרוח ההוא אליו וז"ש לאתב' רוחי' לי' וכדאית' לקמן רכ"א. ולשאבא ההוא רוחא בגוויה כי הנשמ' היא חלק אלוה ממעל לכן אחר שנסתלק חוזר ונשאב בגופא דמלכא. בגין לאשתאבא בגופא דמלכא שהוא מלך טהור וקדוש ולכך אם היא מלוכלכת ומטונפת בעי לאסתחא' וכו': ואי לא אתתקנת ווי להההוא רוחא דמתגלגלא וכו' בימי מורינו זלה"ה נשאלה שאלה זו למה הוצרך הגלגול לנשמו' כדי להתתקן ולמה לא יכנס באש הגהנ' ותלהטהו מסביב עד שתשאר מזוקק' שבעתים והשיב שאין הדבר הזה שוה לכל נפש אלא דווקא לנשמה אחת שנטמא' ונמצאו כל חלקי אבריה טמאים ומלוכלכים מכף רגל ועד ראש אין בו מתום כי חטא בכל אבריו ולא עשה באותו האבר שום מצוה ונשמה כזו צופה בהית' ורואה שאם תכנס לגיהנם תאבד מכל וכל וכלה בעשן תכלה ולא ישאר ממנה מאומה והענין שאם באותו אבר הי' פועל בו טובות ורעות הי' מקום לגהינם לשלוט ולשרוף וישאר ממנו קימעא במקום חיותא והדרא בריא אבל אם נטמא בעשות' התועבות ולא פעל בו שום טובה כלה בעשי תכלה ואין זו כוונתו יתברך אלא אדרב' הו' חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח כי אש גיהנם אינה ח"ו דרך נקמה אלא דרך טהרה ונקיות ולכן הנשמה הלזו תתגלגל פעמי' שלש ותתקן קצת כדי שאח"כ אם תבער בה אש ה' בעשן לא תכלה אלא ישרוף הזוהמא הנשאבת באבר ההוא והדר בריא מאותו החלק הנשאר שעשה המצו' וכדאי' בפ' ויקהל דף רי"א ע"ש וע' בפ' מצורע דף נ"ג וז"ש ואי לא אתתקנא ווי להההוא רוחא דמתגלגלא וכו' והיינו החזרתה לעוה"ז להולד בבטן המלאה. דתימא לן משמוי אין הכונה לומר שיאמר הדבר בשם אומרו דפשיטא שלא יהיה רבי יהודה עושה כן ולא הי' צריך אזהר' אלא פי' אם יבא לידך אי זה פסוק או דרוש שאני עניתי בו חלקי תאמר פלוני חברינו היה אומר דבר זה בדרוש זה. בגין לאדכר' שמי שבאותו זכרון שפתותיו יהיו דובבות בקבר. כל ז' יומין כלומ' כל ז' ימי אבלי. ותבעי בעותך עלי ישאל עליו רחמים ותחנונים ע"ד שאנו נוהגים לומר מנוחה נכונה וכו' המלך ברחמיו ירחם עליו להיות שבז' ימי האבל יכבידו על הנפטר עול גיהנם וע"י התחנונים יקלו מעליו. א"נ תבעי בעותיך תתפלל תפלותיך ושאלותיך על קברי כדי שע"י תפלותיך אוכל לעלות למעלה א"נ כל ז' יומין בכל שבעה ושבעה ימים של י"ב חדש או של שלשים יום תשאל שאלותיך וספיקותיך עלי כדי שעל ידיך אזכה גם אני לשאול ולידע סודות התורה. ולא אנהיר לי בחלמאי

כלומ' אינה מאיר' אותו חלומות סדורים והגונים אלא מבולבלים לפי שהנשמה אינה מתקשרת ומאיר' עם הרוח ולא הרוח עם הנפש לפי שהגיע זמן הפרידה כדלקמן דף רכ"ז. ומטינא לשומע תפלה כי להיות ברכת שומע תפלה כוללת כל שאלות ומתודים בה כנזכר בפרשת בלק לכך מראים לו בה כי כל שאלותיו אינם מקובלות ולכך אז מסתלק ממנו הצלם. יתהלך איש ורוחי' אתקיימא בי' כלומר יתהלך בחוץ על רגליו לפי שרוחו אתקיים בגויה אתעבר צולמ' וכו' אתעבר מן עלמא וכו' ונשמר שלא נפרש כמו שפי' בפ' תזריע דף מ"ג. א"ל ומהכא כלומר גם כן מקרא דא דכתיב כי צל ימינו עלי ארץ משמע נמי כי בעוד שיש לאדם צל הוא עלי ארץ אבל אחר שסר צלו הוא תחת הארץ: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון דתניא בשעתא דקב"ה בעא לאתבא רוחיה וגומר. רכ"א עכ"ל:

דף ריח.

אר"ש לר' אלעזר בריה תיב אפתחא ומה דתחמי לא תשתעי בהדיה. שלא ישלוט בו ויזיקהו שהדבור לרשע המזיק נותן לו כח:

אמר ע"כ לא חמינא אדהכי קם ר"ש וגו' הוצרך לשאול ענין זה שאם כבר באו הצדיקים אחריו לא הי' אפשר לעכבו ולעוקרו מיד הצדיקים כמותו כענין עליונים מבקשים את רבי וגו' אלא עקרו מיד מלאך המות:

ומאינון שבעה עייניין הם ז' חברים שיצאו מהאדרא:

ועמד תיתיה כשיפטיר ר"ש כדלקמן:

בין טרפי אילנא וגו' חבירי הישיבה לצדיקים עם ר"ש והוא ביניהם מכללם: כוין פתיחן הם הצנורות השפע אל חופתו.

מארבע סטרי עלמא חגת"ם:

שבעין דוכתיה לאחוז בז' מדות כלולות מעשר להשתעשע באורם ושפעם והם מקומות בג"ע.

פתחין צנורות להאיר מאור הנמשך מע' עלמין שהם במלכות הכלולה משבע ושבע מעשר וכל מקום כלול מע' אורות הנזכרים.

שבעין רהטין הם שבע מדות ממש שאורם רץ למלכות:

שבעין כתרין עלאין בבינה.

אורחין לעתיקא לכתר עליון הנק' אריך אנפין ומתוך אורחין אלו בא השפע מהכתר אל הבינה ומשם לז' מדות ומשם למלכות ומשם למקום ר"ש וכל זה בסוד נשמתו.

לבקר בהיכלו במלכות ומשם לחזות בנועם מהבינה כדפי':

בהלולא רבא דר' שמעון יום פטירתו ונקרא הלולא מפני שע"י אותה הנשמה יהיה יחוד קב"ה ושכינתיה חתן וכלה והיינו הלולא ודאי ומזומן היה הדבר אצלם כדפי' אליהו לר"ש בעת צאתם מהאדרא:

מתקן פתוריה פי' הכנת קבלת שפע וחלק לכל צדיק וצדיק מהלולא דר"ש ופתורי הוא מקום שממנו נהנים הצדיקים מאור עליון. הרמ"ק זלה"ה. ועיין בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כתב וקטיר מלאך המות לבר כלו' בההוא גזירה דגזר ר"ש קשר וכפית למלאך המות לבר שלא יכנס פנימה וי"ס דגרסי קטיר מלאך המות לבר כלומר נשאר מלאך המות קשור לבר שלא יכול לא שראהו נכנס עם רבי יהודה ולא היה יכולת בידו לעכב על ידו. וחמא דעד כען רוב הפעמים שתראה בזוהר חמא הוא בראיית עין השכל ובמקום שאמר חזא הוא ראיי' העין ממש בעיני בשר דוק ותשכח. ומה דתחמי לא תשתעי בהדי' ואי בעי למיעל הכא אומי לי' וכו' הענין הוא שהשטן מתהפך ונעש' לכמ' גוונין ולכן הזהיר ר"ש את ר' אלעזר בנו שאם ירא' את השטן משתנה מגוון לגוון או בדמות אדם או בדמות שאר דברים אל ישתעי בהדי' ולא יניחהו ליכנס פנימה בשום דמות שיתדמ'. דהוה מדורי' גבייהו בההוא עלמא כלומר אותם שהי' דר עמהם והיו חברים כשהי' בעה"ז ונפטרו אותם הם היוצאי' לקראתו וי"ס דגרסי דהוא מדורי' באלף ופי' שכל אותם שיהיו לו חברים ושכנים בההוא עלמ' שהוא גן עדן וכלם במדרגה א' כלהו מתכנשי וכו' ועיקר: אשתמודע רבי יצחק לגבן כלומר יהיה נכר ונודע להיות אצלינו ומהבאים בשערינו ולא לגבייכו. ומאינון שבעה עיינין נר' בפי' שהמעש' הזה הי' אחר האידרא ששם נפטרו מהעשר' חברים שלשה מהם ונשארו ז' כנז' בסוף אידרא דנשא ולזה התפלל שמאותם ז' עינים שנשארו בעולם הי' ר' יצחק א' מהם. כורסיי' דמארי' קריב' בגדפוי כלומר כסא הכבוד היא קרוב' וקשור' בגדפוי דרשב"י ע"ה שכל מה שהוא אומר הקב"ה מקיים. ובס"י גרסי קריפ' בגדפוי והוא לשון קשור והכל א'. ועמך תיתייה ה"ג ור"ל עמך תביאנו: אר"ש ודאי כלומר כך אעש' כאלו מודה לדברי ההו' קלא. ואמר לית קופטר' דטופס' וכו' ה"ג ופי' קופטר' ניצוץ וטיפסא הוא גחלת ור"ל אפי' ניצוץ היוצא מן הגחלת כלומר אפי' מעט דין אינו נמצא באתרי' דר"ש. בין טרפי אילנא דחיי דגנתא דעדן את יתיב וכו' ה"ג. אידרא חדר. לאנהרא לך ד' סטרין דעלמא היינו האבות ודוד מלכא. א"נ ארגמן. א"נ ד' רגלי הכסא: זכאה חולקך בר דעד כען וכו' ה"ג כלומר זכאה חולקך מצד תורתיך ומעשיך זולת זכות למוד תורה לבנך לא אית לך. תריסר צדיקייא חברין ה"ג כלומ' חברנו. מאן חברין וכו' אתעטרו בגיניה. כלומר מי מאותם החברים דאתעטרו ונתקשטו בעטרותיהם א"נ אתעטרו נתקשרו כמחול ונקשרו זה בזה כדי לצאת לקבל

פניו של רבי יצחק ועמדו להם במקומם ולא יצאו לקראתו וז"ש בגיניה ר"ל בגיניה דר' יצחק לפי שר"ש שאלתא שאיל ואתייהיב לי' א"כ אינכם צריכים לצאת לקבל פניו ולפי זה מלת בגיניה הוא מופרדת ומלת דר"ש הוא נתינת טעם. א"נ שלהיות אותם הצדיקים היו יוצאים לקבל פניו דר' יצחק נתעטרו מאתו ית' בעטרות יתירות על מה שהיה להם והיה עולה בדעת אחר שחזרו לאחוריהם מלקבל פניו ג"כ הקב"ה יחזו' ליקח עטרותיהם מהם לזה יצאה בת קול ואמר' מאן חברין וכו' כלומר אתם החברי' דקיימין הכא אם לא יהיה העטור בגיניה דר' יצחק יהיה בגיני' דר"ש ותשארו בעטרותיה' מפני ר"ש ולפי זה אתי שפיר אומרו בסמוך ולא דא בלחודוי כלומר הרי ענין גדול א' שנעשה בגיניה דר"ש ולא דא בלחודוי דהא שבעין וכו' מתעטרין הכא דילי' כלו' מלבד מה שנעשה לחברים הללו בשבילו לו לעצמו ולצורכו שבעין דוכתין מתעטרן הכא דילי': למחמי בההיא נעימות לראות וליהנות ממקומו שבג"ע אות' האורות העליונים דרך אותם הפתחים דאתפתחו וכו'. דנהר' ומהני' לכלא לאפוקי אורות של עה"ז שמחשיך עיני רואיהם אלא אדרבה אותם האורות מאירים ומהני' בראייתם ולא מחשיכי': לחזות בנועם ה' היינו הבינה בעצמה א"נ נועם האור היוצא מן הבינה כנז' בפ' מקץ קצ"ז וממקומם שבג"ע הצדיקים רואים משם ומתהנים אבל בהיכלו דהיינו המלכות לבקר ולחפש וליהנות בממשות ידים והכריח כן מדכתי': בכל ביתי נאמן הוא היינו המלכות שהיה משה ע"ה חוקר בכל ד' פנות הבית ההוא ולא היה מגלה דבר להיותו נאמן. ולא מודעי לי' לבר נש כדי שימצא בתשובה כל ימיו ע"ד שוב יום א' לפני מיתתך וכו'. אבל בהילולא רבא פ' יום פטירתו של רשב"י ונקר' הילול' כי ביום פטירתו יתנוצצו ויתעוררו כל התורה והמצות שעסק בהם וע"י נעשה יחוד גדול למעלה. בנות ציון הם נשמות הצדיקי' ע"ש שנעשו ע"י נקודת ציון של ת"ת ומ'. במלך שלמה הרשב"י מאן מלכי רבנן ונקרא שלמה ע"ש שהיה מטיל שלום בפמלי' של מעלה כנזכר בפ' אחרי מות דף נ"ט. שעטר' לו אמו מלכות. א"נ בנות ציון הם ההיכלות שיצאו ממקומם למטה ויכללו למעלה בסוד נקודה לקשט' לסוד הייחוד וכו'. מלתא חדתא שמעת ה"ג בלא אלף: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ריח:

ארבע סטרי עלמא וגו' הם שורש ודקות ד' יסודות שהם שורש לד' יסודות שבאדם וכולם הם משגיחין בדינו:

ומתערין דינין מד' סטרי עלמא הם חגת"ם הם מעוררי' לדין עליו לפי מה שחטא בגופו לפי העבירה אם מצד האדומה ופגם יסוד האש אם מצד השחורה ופגם יסוד העפר וגו'. וד' קטורין הם ד' יסודין שבו:

חד שלהובא שפע דין מסטר צפון גבורה שממנה התעוררות אשו של גיהנם.
ואתוקד בנהר דינור ששם בעולם הנפרדים נדלק בדין שכל בחינותיו מתהפכין לדין שם שאין שפע מלמעלה שלא יהיה בו כח כל הצדדים ולמטה מתהפך לא' הבחי' להיותו דין חזק וכל טובו נטל ממנו להשפיעו לגיהנם כדמסיק.
ומתפרש לד' סטרין הם ד' סטרין דגיהנם:
גדפוי דתרנגולא שהוא כעין גבריאל כדפי' בזוהר בינוקא בפ' בלק וגבריאל יונק מהגבורה והתרנגול נק' גבר על שמו.
טיסא שביב אש.
א"ר יהודה וגו' דברי ר' יהודה הם במי שאינו זוכה בשעתו אל המנוחה לסבת עון. הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. א"ר יהודה וגו' ולמעלה אמר דאי הויא זכאה תכף עולה עם קרוביו וחביריו הנמצאין שם בעת מותו ועולה למעלה במקומה הראוי לה ואם אינה זכאה אז יורדת בגיהנם לידון שם. וכאן דבר סתם דכל ז' ימים אזלא מביתיה לקבריה וגו' ולבתר ז' ימים אז עאלת למערתא דכפלתא נר' שקודם הז' ימים אף אם תהא זכאה לא סלקא דאל"כ אין מספר הימים גורם אלא מעשיו ונר' שחולק עם הנ"ל וצ"ע. עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' איתביה לברי' לבר. שלא ישמע כשהם מדברים במדות שאין ראוי לעסוק בחכמה הזאת בפני בלתי ראויים. ה' עשקה לי ערבני מלת עשקה פי' המפרשים מלשון עשיק לגביך ושוי לכריסיך שנאמר בגמ' והוא לשון תוספת ור"ל הוסיף לי כל ימי וערבני מדבר כלפי הרשב"י שנכנס ערב ולפי שאירע לר' יצחק כמו שאירע לחזקיהו נקט קרא דידי'. ארבע סטרין דעלמא קיימין וכו' הם חגת"ם שאין ההנהגה נעשית בלתי הסכמת' ואז מסכימים לעמוד עליו בדינא תקיפ' שהיא הגבורה ונכללים בה כדי שתפעול גבורותיה וג"כ הסכמתם יוצאה לב"ר התחתון שהכ ארגמ"ן וז"ש. ומתערין דינין מד' סטרי עלמא שהם סוד חגת"ם. וארבע קשורין הם ארבע יסודות שהאדם מורכב מהם והענין שכמו ששורש היסודות למעלה חגת"ם וכנגדו ארגמן כלם מסכימ' למתח עליו מדת הדין כן הד' יסודות בעצמם שהם יונקי' מהם מתקוטטים שכל א' רוצה לחזור אל שורשו וז"ש כצאן וכו' ובעיין לאתפרש' כל חד לסטרוי דהיינו לשורשו כנז' וזהו סוד שאומ' אדם לחבירו שלום עליך ר"ל שלום היסודו' יהי' עליך. כרוזא נפיק הכרוז הזה הוא גבריאל. שלהובא כח הדין מן הגבור'. ואתוקד בנהר דינור והענין לפי שהדין הנשפע מהגבור' העליונה הוא מתוך שסוף סוף היא אצילות והאצילות כלו רחמים ולכן אותו הדין קונה הויה אחרת ותלהב בעוברו בנהר דינור. ומתפרש לד' סטרי עלמא פי' כמו

שהנהגה העליונה מתחלקת לחגת"ם כמו כן הקליפה ולכן אותו כח הדין היורד מתחלק לארבעת' כדי לתת להם כח ורשות לאוקדא נשמתיהון דחייבי'. וסלקא ליטול כח הדין ורשות על כל דבר ודבר והדר נחתא לפעול: בגדפוי דתרנגולא אוכמא הוא גבריאל נק' כן מצד תוקף הדין וגדפוי ר"ל כינופייא דיליה דהיינו חיילותיו. בין תרעי בפתח לבנת הספי' וכן נמי במוחש. הנה יום ה' בוער כתנור לגבות חובו ממנו. ומגיד לאדם מה שיחו זהו בשעת חשבון מעשיו לפניו ית' ואפילו על שיחה קלה שבין איש לאשתו כדרז"ל. מי לא יראך מלך הגוים לפי שאין שום נברא יוכל להמלט מהמיתה אפילו שיהיה מלך כנז' בסבא מי לא יראך ממלך הגוים. אוכמא למאי נפקא כלומ' מאי נפקא מינה שיהיה אוכמא מאחר שאין הכוונה אלא להשמיע מה שנגזר יהיה שחור או לבן. וכ"ש בתרנגולא אוכמא כלומ' אה"נ שבכל התרנגולים בטש אלא להיות שרוח צפון הוא המתעורר לכך בא למה שכנגדו שהוא אוכמא וכמ"ש וכו' דאתכוון יתיר כלומ' מכוון ומוכשר הוא לכך כי מין במינו אינו חושש. א"נ י"מ דאתכוון יתיר שמכוון יותר השעה מזולתו וראשון עיקר. קריבוי וחברוי מההוא עלמא ה"ג בס"י והכי מפרש בסמוך. כטיסא דמסתלקא מן נורא כפי הענין נראה לומר שפירושו כמו אוד מוצל מאש. א"נ כניצוצות האש. עד דאטמיר גופא בארעא מדה טובה ממהרת לבא שכשהוא צדיק תיכף ומיד בשעתא דנפק נשמתיה חמי דוכתי' וסליק ואתעדן אבל אי לאו זכאה איהו אז אשתארת בהאי עלמא עד שנקבר. גרדיני דנימוסין מלאכי חבלה: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ריט.

תנא בתר ז' יומין גופא הוי כמה דהוי בדין חיבוט הקבר אז ברימה ותולע': ד' סמכין הם ד' מלאכים דמות ד' חיות מיכאל גא"ר מפני שלבוש הנשמה בד' כחות מאלו לכך אלו מביאין לה דיוקנא דגופא מד' יסודות רוחניים נגד ד' יסודות גשמים שפשט והיינו חלוקי דרבנן והוא ממעשה המצות בד' יסודות:

ויתיבת בההוא מדורא בג"ע תחתון עד זמן שנגזר לה מפני סבת עון מונעים ממנה זמן מה המנוחה הראויה לה.

תלת גווני הם ענן עשן ואש נוגה הם ג' אבות ענן חסד עשן גבורה נוגה ת"ת והם במלכות שהיא מכון הר ציון ודאי והיינו ג' גווני דקשת דאית בה. ציון וירושלם יסוד ומלכות.

אי זכי לסלקא יתיר אל הת"ת דהיינו גופא.

קדוש יאמר לו שהרי זוכה אל הקדושה העליונה:

דלעילא מאתר דאקרי שמים פי' עינוגא דמלכא עילאה עונג הבינה שהוא נשפע למעלה ממקום הנקרא שמים פי' יונק אותו מהבינה למעלה מהת"ת הא כיצד מחסד ששם

משפיע הבינה והיא למעלה מהת"ת וז"ש אז תתענג על ה' ודאי למעלה מת"ת דהיינו חסד וז"ש זכאה חולקיה דמאן דזכי וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תנא בתר ז' יומין גופא וגו' הנה אחר הז' ימים אז עאלת למערת האבות ומשם נכנסת לג"ע הארץ. ואחרי היותה שם הימים הקצובים כפי מעשיה כי אם הוא צדיק גמור אפשר שתכף תעלה למקומה תחת הכסא אך אם אינו כ"כ צדיק אז נשאר בג"ע הארץ ובכל רישי ירחי עולה למעלה וחוזרת לירד. וכשנגמר זמנה הראוי לה אז עולה ברישי ירחי ושבתי ונשארת שם ואינה יורדת ובעת עלותה עולה דרך העמוד שבאמצע ג"ע הארץ הנק' מכון הר ציון ואז עולה עד הבריאה כי שם ביתה ואם לאו נשאר ביצירה וכיוצא בזה הכל כפי גדרה ולפעמים נשארה בנהר דינור אשר שם ואין להאריך בזה וזהו פשט הלשון האמתי והיה אפשר לפרש כי כל זה הוא ברוח אך אין הלשון סובלו אלא בחלק הנשמה איירי כי גם היא לא תעלה אם אינו צדיק וגם היא נדונית בגיהנם כנז' פה והוא דוחק שיהיה דין אפי' בנשמה עצמה וצ"ע. ועיין בדף רכ"ו. עכ"ל. **גליון** כתיב אז תתענג על ה' וגו'. יתרו פ"ג: ויתבת בההוא מדורא עד זמנא דאתגזר וגו' ויקהל רי"א. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כתב אך בשרו עליו יכאב וגו' בעוד שבשרו עליו יכאב שהוא ז' ימים הראשונים שאז מכבדים עליו העול ומכאיבים את בשרו אז ונפשו עליו תאבל ולכך צותה תורה להתאבל ז' ימים כדי להצטער בצערו ואינו דומה עונש שאר ז' ימים כעונש ג' ימים ראשונים וכן עונש שלשים יום כעונש ז' הימים וההיקש על זה ולזה אמרו ג' לבכי וז' להספד ושלשים לגיהוץ ולתספורת ולרשעים י"ב חדש. חמי לכלהו עציבין ומתאבלא באלף גרסי' והו' פי' לנפשו עליו תאבל. ?גופא הוי כמה דהוי ה"ג ופי' כי דין התולעת אינו דבר שוה לכל נפש כי כל א' ואחד כפי מעלליו כן יהיה וז"ש בתר ז' יומין גופא הוי כמה דהוי כל א' כדי רשעתו. למערת כפלת' שכן היא פתח ג"ע ארציי שלכך חמד בה אברהם אבינו ע"ה כדפי' רז"ל. דתיעול גרשי'. ארבע סמכין ר"ל עמודים והם כחות קדושים המלבישים נשמת הצדיק חלוקא דרבנן. חד דיוקנא דגופא ר"ל גופני גשמי בערך לבוש העליון והוא הלבוש הנעשה ממעשה המצות ומתלבשת בו הנשמה בג"ע תחתון. ויתיבת בההוא מדורא בג"ע התחתון עד זמנא דאתגזר עלה ה"ג. לבתר שנתבסמ' וראויה לעלות ולראות בג"ע העליון. כרוזא קרי היינו ד' אנפין דנשר דמשדר קב"ה לאעלא לאינון נשמתין בעמוד א' שבתוך ההיכל כנז' בפרשת ויקהל דף ר"י וז"ל ואינון ארבע אנפין יהבין קלא ולית מאן דישמע ליה בר אינון נשמתין דאתחזון לסלקא וכו' ועמודא דתלת גווני הם ענן ועשן ונוגה כנזכר שם. לפתחא דצדק דציון וירושלים ביה. ואי זכה יתיר

עולה יותר לאתדבקא בגופו דמלכא היינו ת"ת מאחר שזכה בנשמה מהת"ת כשחוזרת חוזרת אל מקומה אשר יצאתה משם אם זכה. וברא ה' על מכון הר ציון וכו' ר"ל העמוד נקרא מכון הר ציון כנזכ' שם וכשהקב"ה רוצה לקרוא אותם הקרואים שבג"ע התחתון שיסתלקו למעלה בורא הקב"ה להההוא עמוד ג' גוונין דסחרין ליה ונסתרים בו שהם ענן ועשן ונוגה. והיה הנשאר בציון וגומ' כלומר אותו שנשאר בציון יסוד והנותר בירושלם מלכות שלא זכה לעלות יותר למעלה בגופא דמלכא עכ"ז קדוש יאמר לו כנז' בפ' בשלח דף נ"ז. ואי זכי לסלקא יתיר היינו בגופא דמלכא דקאמר לעיל. ולאתעדנא בעדונא עילאה פי' קס"ד השתא מעדן הבינה ושעולה עם הת"ת ומתעדן שם וז"ש על ה' דייקא כלומר הבינה שהיא על ה' הת"ת לחסד דא היינו הבינה דכתיב כי גדול מעל שמים חסדך שכן הבינה למעלה מהת"ת. חסד עילאה מעל שמים הוא היינו הבינה כנז' בפ' ויקרא דף ט"ז. חסדי דוד הנאמנים נצח והוד א"נ יסוד נקרא ג"כ חסד איך שיהיה אינן אחוזים כי אם בשמים ת"ת שהם תרין ירכין או סיומא דגופא וז"ש ובהני כתיב עד שמים כלומר אינן מגיעים אלא עד שמים ולא בחסד שעל השמים:

תניא א"ר יצחק כתיב אם הבנים שמחה וגו' הבנים מאן אינון נסתפק לו אם כל ו' קצות נקראים בנים כנז' בפ' ויצא דף קנ"ח או ת"ת ומלכות לבד כנזכר בפ' ויקרא דף ז' ופ' צו דף ל"ד. אר"ש וכו' תריץ שלעולם הם ת"ת ומ' ושאר המדות הם נטפלים לת"ת כי ח"ג ונה"י הם דרועין וירכין. תרין בנין ת"ת ומ'. לקב"ה. בינה. דכד יהבי ליעקב שושבינא דמלכא דאתרי' הוא כמ"ש תתן אמת ליעקב. בת יהב' לאברהם פי' שאברהם בחסד והוא שושבינא דמטרוניתא שכל תיקונים נעשין ע"י כנז' בכמה דוכתי ובפ' בלק ובפ' שמיני בפ' ויקח אהרן את אלישבע וגומר: דכתיב בני בכורי ישראל אומר' הבינה בני בכורי ת"ת נתתיו לישראל כדי שיהי' לו שושבין וכתיב ישראל אשר בך אתפאר כלומר לא נק' בן אלא הת"ת בלבד כי שאר הקצוות הם ענפים ופארות המסתעפים ממנו ולזה אומרת לו הבינה אתה ישראל בך אתפאר ואסתעף בפארותיך וענפיך. בת יהבה לאברהם שיהי' לה לשושבין שיתקן לה עניינים וקישוטי' דכתי' וה' ברך את אברהם בכל שהיא המלכות ואין לך ברכה גדולה מזו להיות שושבינא דמטרונית'. ועל דא כתי' לא תקח האם על הבנים דהיינו האם שהיא בינה על הבנים ת"ת ומ' וכיצד אפשר ללוקח' לז"א.

ותנינן לא יסגא בר נש וכו' שע"י העונות שאדם חוטא הוא גורם שתסתלק האם מעל הבנים כי בהיו' האדם חוטא גורם שאותם הפנים המביטים אל הבנים להשפיע להם משפעה מסתרת אותם ונמצאו הבנים בלתי השפע' ובלי מכסה ונק' החוטא הזה מגלה עריות ומחריב העולם וגורם רעה לעצמו ג"כ ששורש נשמתו בהם קשורה ולכך להיות

שאמך הוא לא תגלה ערותה. מאי תשובה דא תשובה דאמא פי' תשובה תשוב ה' ראשונ' שבהם לאגנא על בניה. דתב' בקיומהא כלומר אל קיומה כי קיומ' והעמדת' בעצם אינה אלא בהיות' חופפת על בניה ואז היא שמחה וז"ש וכדין כתי' אם הבנים שמחה כלומר לא נקראת שמחה אלא כשהיא על בניה והטעם שכל תשוקתה לעלות לקבל שפע הוא כדי להשפיע ואחר שכבר באה ומשפעת ואז הוא השמחה כי כבר נשלם חפצה ועשת' והצליחה. אם הבנים ודאי כלומר עתה שחזרה והשפיעה להם נק' בעצם אם הבנים בודאי המשפעת להם וחופפת עליהם והרוצה לעמוד על דרוש גלוי עריות וטעמו יעיין בתיקונים תיקון נ"ו. ועל דא לא לפטור איניש מפרי' ורבי' וכו' לעיל קאי גבי תרין בנין אית לי' וכו' ולכן להיות האדם דומה ליוצרו צריך שיהי' לו בן ובת בזה יהי' השם שלם איש ואשתו בן ובת.

תניא א"ר יצחק וכו' לעיל נמי קאי דקאמר ואי זכי לסלקא יתיר וכו' דכתי' על ה' על ה' דייק' וכו' אלא שהפסיק לשאול שאלה הבני' מאן אינון ונולד לו ספק זה מהאי דקאמר על ה' דהיינו הבינה אשר היא על ת"ת כנראה שלא נקרא בן אלא ת"ת הנק' ה' ולא הזכיר שום מדה ובכמה דוכתי אני רואה שהו' קצוות נק' בנים כנזכר לעיל ואחר שהרשב"י השיב לו כנזכר אז חזר והקש' מה שהוקשה לו מקוד' ואמר כתי' לחזות בנועם ה' וכו' כמו שיתבאר. תיאובתא דצדיקייא למחמי דא ואת אמרת על ה' ה"ג והכי פירושו השתא קס"ד דפי' דקרא דלחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו הוא שאינם יכולים לעלות יותר למעלה מהמלכות אלא משם זוכות הנשמות להתעדן בהשפע' היורדת מהבינ' שהיא נעם ה' והראי' מרישי' דקרא דכתיב שבתי בבית ה' שהיא המלכות כדי לזכות לחזות וכו' וזהו גם כן ולבקר בהיכלו דהיינו המלכות שם יש לך רשות לבקר ולחפש מה שתרצה אבל למעל' אינך יכול להשיג אלא משם תזכ' לחזות בנועם ה' וזהו שהקש' תיאובתא וכו' כלומר כל תאותם של צדיקים הוא להיותם נקשרים במלכות כדי למחמי משם דא דהיינו נועם ה' דקאמר ואת אמרת להתעלות על ה' שהיא הבינ'.

אר"ש כלא חד כלומר לא הבנת דברי שכשאני אמרתי על ה' דייקא לאו כמה דקס"ד שפי' הוא שיעל' על ה' שהוא הבינ' אינו ח"ו אלא לעולם במלכות הם יושבים ומשם זוכים לחזות באותו נועם שבא אל הת"ת: ועל השמים כתי' אז תתענג על ה' כלומר על אותו נעימו' הבא מעתיקא על השמים עליו אמר הכתוב אז תתענג על ה' ר"ל אז תתענג מההוא נעימו הנמשך מעתיקא על ה' ת"ת והכי משמע בפ' יתרו דף פ"ג ע"ש.

תנינן אר"ש כתי' בני אמי נחרו בי. אזיל לטעמי' דלעיל ומכריח מקרא דכתי' בני אמי נחרו בי שעל הת"ת נאמר שהוא בן לאמה של מלכו' ששניה' אחים ויצאו מהבינ'

כדמפרש ואזיל. בני אמי נחרו בי כד"א השליך משמים ארץ ר"ל הפריש מהת"ת המלכות הנק' ארץ ומדלא נקט אלא שמים ש"מ כי העזיב' והשלכ' זו מת"ת היא היתי' עקר הגלות וכן ע"כ צריך לפרש דבני אמי אינו מדבר כי אם על הת"ת לבד שנחר בה והשליכ' מעמו וקראו בני אמי לשון רבים ע"ש שהוא כולל כל הו' קצוות כנזכר והגיד עליו רעו. א"נ בני אמי כד"א השליך משמי' ארץ ה"ק בני אמי הם ת"ת ומלכות בני הבינ' ואומרי' ישראל למט' לפי שהי' בני' פירוד שהשליך משמי' ארץ שהיא המלכות האי ארץ דלתתא אתחרבת וישראל אתפזרו וכו'. אמר' כנסת ישראל למט' אומרי' ישראל מאן גרי' לי האי ומאן עביד לי האי בני אמי שנחרו בי כלומר ת"ת ומלכות הנק' בני אמי שנחרו בי ואתרחקו ממני שכיון שנתרחקו זה מזה נתרחקתי גם אני משניה' הרי הכריח מקראי כל הנז' לעיל. בני אמי ודאי להיות שנשמותיהן של ישראל מהבינ' ממקום שנאצלו ת"ת ומ' כנזכר בפ' נשא דף קכ"ג.

רבי יוסי הוה אזיל וכו' הכריע עוד ממעש' רב דתרין בנין הם ת"ת ומ' כדלקמן תרי בנין שריין לבר וכו'. חמינא חד גברא אפשר שיהי' גבריאל או מיכאל שרי צבאות יש' א"נ חנוך מטטרון שהוא שר העולם. בנהרא לרמוז אל תוקף הגלות והשעבוד כמ"ש כי יבא כנהר צר. וצפרא חד אפשר שהיא כמשז"ל וירד העיט על הפגרים אלו הם המלכיות:

דף ריט:

תרין בנין לבר היינו בן ובת שהם בגלות כאו' כצפור נודדת מקנה כן איש נודד ממקומו והצפור שעל ראשו רמז לאומות שהיו שולטים והיינו עלעא דבפומא כענין החיה שראה דניאל ואין נייחא לפני הב"ה עד דצפרא בקיסרא רמיו כי כאשר תרד הצפור שהם האומות מגדולתם תהיה הגאולה ויהיה נייחא לפני הב"ה כנודע: והיות הצפור על ראש האדם היה מורה שליטת האומות על ישראל הנק' אדם:

כביבול הכי אשתכח בכולא שאין דברי העולם נאמנים לבורא כעין ועצר את השמים חציפין אפי שמיא וכעין מבול מים למעלה וארץ למטה וז"ש **וכופר** בריתכם את מות הפך כוונת בוראם והטעם מפני שאין יש' נאמנים להב"ה:

תנן א"ר יהודה לית לך בעלמא דליה תשובה וגו' וא"ת והא קיימא לן אין לך דבר שעומד בפני התשובה וי"ל כי התשו' בכל העונות מועילה לבטל גזרת דינו וזה אין תשובתו מועילה לבטל גזרת דינו הנגזר עליו. עוד י"ל תשובה שהיא עזיבת חטא אין מועילה לו אבל תשובה שהוא תשובת הבאה ותשובת המשקל ותשובת הגדר וכיוצא. ודאי מועילה ומועילה.

ולית לך חייבין היינו שמתו ברשעתם ושמא י"ל כי מה דלית ליה תשובה הוא שנועלי' לפניו דרכי התשובה אבל אם ישוב ודאי יקבלוהו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ויחי יעקב בגווייהו: נמשך אל האמור כ' מ"ש לעולם יירשו ארץ היינו ארצות החיים ואמר כי זהו פי' ויחי יעקב כי ירש פנימיות ארצות החיים בגווייהו שהם החיים הארוכים האמתיים. עכ"ל. ועי' בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' על רישי' לרמוז כי גברת יד שר זה על שר ישראל הנז' וכמש"ה ואין א' מחזיק עמי באלה כי אם מיכאל שרכם. ועלעא צלע של בשר והם רמז לישראל אשר הם בגלות כמש"ה זה הראשון אכלו וזה האחרון עצמו כי בבית ב' לא נשאר רק העצם יבש ולכך נרמז בעלעא. א"נ נרמזו ישראל לעלעא לרמוז שהגיעו למדה זו שהקשו ערפם כעצם הזה לא שבו בתשוב'. ואכלה ורפסא רמז אל הגזרות אשר היו גוזרים עליהם ועל גופם ועל ממונם. דרמיז לן גרסי'. עוטרא עיטרא שתי עטרות שהם ת"ת ומלכות שהם תרין בנין שריין לבר מהיכלא דמלכא ובזה אין להם לא נח ולא נייחא עד דצפרא שהיא שרו של עשו בקיסרא רמיו כלומר עד שיפול אל הפח וילכד גם הוא ויגיע קצו שיעלו מושיעים בהר ציון וכו' והכוונה היה לרמוז אל ת"ת ומלכות שהיו הולכים בגלות ומצטערים בצערן של ישראל. היינו דתנינן בני אמי נחרו בי בני אמי שהם ת"ת ומלכות נחרו בי מבנין נפעל נחרו מהם ובהם בשבילי שהרי מפני שאני בגלות אותם תרין בנין שריין לבר וכו'. שמוני נוטרה את הכרמים מ"ט וכו' פי' רז"ל במדרש מי גרם לי שאני מפרשת שתי חלות בסוריא על שלא הפרשתי חלה כתקנה בארץ ישראל וכו'. ודאי גלות אתמשך גרסי'. ועל דא צפרי שמייא וכו' כ"נ לגרוס. ופי' ועל דא שראינו ההוא עלעא בפומא דצפרא דהיינו ישראל בין שיני האומו' ואין אומר השב הוא לפי ששר שלהם עדיין לא אעדיאו והוא עומד עליהם ועד שלא יוסר השר ממשלתו אינם נופלי' צפרי שמייא הם המלכיות. שלטנותא דשאר עמין הם השרים של האומות שהם שלטנין ושרים על אומותיהם והכי פירושו ועל דא צפרי שמיא שהם המלכיות לא אעדיאו ממלכותם וממשלתם עד די שולטנותא דעמין אעדיאו מן עלמא עד שיוסרו השרים שעליהם. והיה יום א' וכו' היינו יום הישוע'. דקופטרא מצאתי כתוב ניצוץ של גחלת ור"ל אוקודא דקופטרא תבערת הגחלת דהיינו תוקף הדין של מדת המלכות השורפת כגחלת. מטא בדיני' לעשות נקמה בעכו"ם ואז נפק שלהובא ואוקיד וכו'. ויהיבת ליקידת אשא שסוף של מלכות עכו"ם להיות' נשרפת וכמ"ש דם ואש ותמרות עשן והפכתי נחליה לזפת ועפרה לגפרי' והטעם שהראו לחכמים אלו המראה הזאת הוא לומר שאל יתייאשו מן הרחמים בראותם עוצם הגלות והצרות שגברו עליהם כי יש יום לה' וכו'. לא גלי כלומר לא אגלי פועל יוצא.

כד אתמנע מהימנותא ביניהו ה"ג. הכי אשתכח בכלא אפי' כלפי מעל'. דכתיב וכופר בריתכם את מות כלומר יבוטל הברית והשבוע' שכרת עמהם שלא להרע לכם ויביא עליכם את המות הזה או יגלה אתכם מעל אדמתכם אשר הוא קשה מהמות שכמו שאין בכם אמנה ואתם מפרים את בריתכם עמו גם הוא יבטל שבועתו עמכם מדה כנגד מדה. א"נ וכופר בריתכם את מות ר"ל יכופר ויבוטל הברית והקשר שבין היסודו' שהב"ה עושה שלום וכרת עמהם ברית שלא יתפרדו עד עת הקצוב וכשהאדם עובר על שבועתו או על אמונתו גם הב"ה ממיר הקשר והברית שעם היסודות קודם זמנו ומיד ימשך עליו המות.

א"ר חייא מאי דכתיב בלע המות לנצח כלומר כי המות אינו דבר ממשיי כדי שיבלע והיל"ל בלע מלאך המות לנצח שיתבטל מן העולם. כד יתער קב"ה ימינא דילי' היינו סוד החסד שיתגל' בעולם ואז כל כחות הדין מתבטלים וסמאל בכללם וממיל' נמנעה המות וז"ש אתמנע מותא מן עלמא שבהבטל הסבה תבטל המסובב וז"ש בלע המות וכו' וכלל התירוץ הוא שמלת בלע הוא ר"ל אתמנע כנזכר. א"נ קשיא ליה שהיל"ל יבולע המות וכו' שהרי קרא לעתיד קא משתעי ותירץ כד יתער קב"ה ימינא דיליה כבר אתמנע ולכך נקט קרא לשון עבר בלע כבר נבלע ודוק אומרו אתמנע מותא באלף לשון עבר. כד יתערון ישראל כלומר כל ישראל לא בזמן הזה שלומדי' ועוסקים בתורה א' מעיר ושנים ממשפחה ואפי' העוסקי' אינם שוקדים לכך לא אתער השתא. בההוא זמנא ימין ה' וכו' והכי פירושו כשימין ה' עושה חיל שיתעורר הימין אז לא אמות כי אחיה כי המות איננו **ומעטרן** דוכתיה ה"ג: תלתין יומין עליה מלת עליה ל"ג לה. גרדינין דנמוסין פי' כתות של מלאכי חבלה. אוי לרשע אוי לשכנו ל"ג ליה בס"י ואי גרסי' ליה פירושו הוא כדקאמר לעיל דדינא חדתא אתער השתא בגיני' נמצא דאוי לרשע ואוי לשכנו. מאי גמול ידיו א"ר יצחק לאכללא מאן דזני בידוי לאפקא ולחבלא זרעיה בריקנייא דהא תנינן כל מאן דאפיק זרעיה בריקנייא איקרי רע ולא חמי אפי שכינתא דכתיב כי לא אל חפץ רשע אתה וגומר ה"ג וה"פ מאי גמול ידיו כלומר היל"ל כמעשיו יעשה לו או כרשעתו יעשה לו מאי גמול ידיו לאכלל' מאן דזני בידוי ולכך נקט ידיו שהיא עביר' הנעש' בידיו ולא חמי אפי שכינתא דכתיב לא יגורך רע כלומר לא יגור וידור עמך אותו הנקרא רע. כדכתיב ויהי ער וגומר רע על שהיא דש מבפנים וזור' מבחוץ קראו הכתוב רע. אוף הכא אוי לרשע רע וגו' הוק' לו דכפי דבריו היל"ל אוי לרע או אוי לרשע דרע בכלל רשע כמו שהקש' בסמוך ת"ח וכו' דבזה הי' מכריח דבריו כתיב הכא רע וכתיב התם רע וכו' כדפי' לז"א ווי להההוא חייבא דאיקרי רע כלומר פי' דקרא הכי הוא אוי לרשע

באיזה רשע אני מדבר בההוא דאיהו רע שהוא המשחית זרעו כנזכר דעבד גרמי' כלומר מלבד שהוא רשע עשה עצמו רע לשמים ורע לבריות ששופך דמי בניו כדלקמן בסמוך. ולהאי טרדין בההוא עלמא וכו' וטעמא מפרש בסמוך דאיהו קטיל בנוי וכו'. ת"ח דהא כתיב אוי לרשע רע כיון דכתיב אוי לרשע אמאי רע וכו' ה"ג וכלהו סלקין פי' מגיהנם. ואי תימא שאר חייבין דקטלו וכו' הכי נמי דלא סלקין ודאי ליתא דכלהו סלקין אחר שהותם חלאתם וכי יהי' זה חמור מהם. מ"ט משום דכתיב ושחת ארצה כלומר כשאמר' תורה וירע בעיני ה' אושחת ארצה קאי הרי שלא נאמר וירע בשום עביר' כי אם בזו. א"נ מ"ט משום דכתיב ושחת ארצה כלומר הבן טעם הדבר שנתנה התורה שאמר' ושחת ארצה כלומר אפי' הארץ משחית שכיון ששופך זרעו עליה מתקבצי' עליה כחות טמאי' ונמצאת הארץ עצמה נשחת' כנזכר בריש פ' נח. א"נ הארץ העליונה ארץ החיים גורם לה רעה גדול' שכיון שהוא שופך זרעו לבטל' משפיע לחצונים הנק' בטלה וזהו לבטל' שאין להם עסק אחר כי אם להטרידך מן העולם ובהשפע' זו שמשפיע בחיצונים הם מתגברים והולכים ויד הטומא' הולכת ומתרוממת ויד הקדוש' הולכת ודלה ח"ו ומורה ג"כ היות היסוד העליון משפיע בחיצונים בסוד הצנור השמאלי המעותד למותר כנודע ובכל זה ארץ החיים טועמת מר ממות וז"ש משום דכתיב ושחת ארצה כלומר משחית ארץ ה' אחרונ' שבשם.

לית חובא מלת חובא ל"ג ליה. דלא אית ליה תשוב' בר מהאי הענין כי מלת תשובה רוצה לומר תשוב ה' שמהעון שהאדם גורם שיתפרדו האותיו' ה"א מוא"ו ווא"ו מה"א אחרונ' וכשהאדם חוזר בתשוב' חוזרת ה"א ראשונ' להתקשר עם הוא"ו והוא"ו עם הא אחרונ' וענין זה נעש' בתשובת שאר העבירות שלא הי' הפרוד ביניהם כ"כ אבל זה שהשחית זרעו ממש הטעימ' לארץ הלזו מר ממות והפריד בין הוא"ו ובין הה"א והי' הפירוד קשה עד מאד לסבות הנזכרות לכך אפי' כשיחזור בתשוב' אינו מרוצה למעלה כי מצד נשמתו כבר קלקל וכיון שנתקלקל שוב אינו מתתקן. ועכ"ז כבר גלה במקו' אחר בפ' נח דף ס"ב בספרי כ"י ואמר בר בתיובת' סגי. דלא חמאן אפי שכינתא בסוף פרשת בראשית יהיב טעמ' בגין דבהאי אסתלק שכינתא מעלמא. בארצות החיים כלומר אין פי' ירשו ארץ כפשוט' שהרי כמה צדיקי וחסידי דלית לון בה אפי' מדרך כף רגל אלא פי' ארץ החיים שהיא המלכות והטעם מאחר שהם צדיקים ולא השחיתו זרעם שעונשו הוא שאינו זוכה לראות פני שכינה לכך הם יורשים אותה בירוש' שאין לה הפסק וזוכים לחזות בנועם ה' וגומר ולהכי נקט האי דר' יצחק הכא.

ויחי יעקב בגווייהו ירצה דדריש סמוכים שבסוף הפרש' דלעיל קאמר וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה וגומר וסמיך ליה ויחי יעקב להורות לנו שחיותו של יעקב הי' בשביל שחיה בגווייהו דבניו ובני בניו שבניו ובני בניו תמיד היו מסבבים אותו באופן שמעולם לא נתערב צלם מצרי בצלמו כי לא היה בא באהלו ערל וטמא וז"ש ויחי יעקב בגווייהו דבניו דפרו וישרצו וחייו היו נקראים חיים בעצם חיים בלא תערובת חמץ חיים בלא צער כנזכר בריש פרש' זו ולכן על דא לבעי ליה לבר נש דלא לאתערב' צולמ' דיליה בצולמ' דמצרי כמו שעשה יעקב אבינו שלא חי אלא בגווייהו דישראל ולא בגווייהו דעמא דעלמא. א"נ ויחי יעקב בגווייהו פי' בין המצריים וזהו בארץ מצרים ודוקא יעקב שמצד שקדושתו גדול' לא הי' שום צלם מצרי מתערב עמו ואפי' שהי' הולך ביניהם לפי שצלם מצרי היה בורח מצלמו הקדוש אבל אדם אחר לא וע"ד לבעי ליה לבר נש דלא לאתערב' צולמא דיליה וכו' וזה נראה לומר דרך חידוד אבל האמת שאלו הב' תיבות ויחי יעקב הוא שבוש והא דקאמר ע"ד לבעי ליה הוא מאמר גדול נמשך אחר דרוש ארוך איתי' בפ' אמור דף ק"ד בדרוש הצלם ודמות וראש המאמר שם ר"ש פתח כל הנקרא בשמי וכו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רכ.

לא מסאיב לאחרא. ר"ש לשיטתיה אזיל דאית ליה קברי גוים אינם מטמאים באהל **ושארי** עליה סטרא אחרא כנז' בזוהר במקומות רבים שהטומאה רודפת אחר הקדושה לידבק בה ולהגלם במציאות איש כי הם רוחין בלי גופא ולכך אחר הסתלקות הקדושה מהגוף הזה רודפת אחר המקום להגלם כנזכר לכך שארי על מיתא סטרא דמסאבא **ואתעביד** מהאי פרצופא וגו' כי צלם זה הולך ומתגדל באדם לפי' קונה לעצמו עם הגוף מציאות שני והוא מתהוה משיתוף הצלם העליון עם הגוף לפיכך אמר דא נטיל לדא פי' העליון הדק נושא התחתון וכן דא סליק לדא:

תשובה בעיא לאסתלקא מיניה מפני שלא שב ואמר בעיא ירצה שסוף סוף עדיין ממתינין לו. והענין שאם שב ביום הכפורים או קודם הי' מספיק בתשובה מועטת מפני שהיתה נמצאת תשובה שהיא הבינה אליו ביותר אמנם אח"כ בעיא לאסתלקא וצריך תשובה יותר ויותר וז"ש אי זכי בתשובה שלימתא מפני שכבר עבר יום הכפורים צריך תשובה שלימה.

עד ההוא יומא בתראה דעצרת וגו' מכאן נראה שליל שמיני חג עצרת הוא יום החתום וקשה דבמקום אחר משמע דבליל הושענא תלוי הדבר וכן נוטה המנהג ונראה לתרץ בדוחק שודאי החתום תלוי ועומד מעת הנעילה עד ליל הושענא רבה ואז נחתם ודאי

אבל אין הפתקין נמסרים אל הסנטירא עד ליל שמיני חג עצרת וז"ש פתקין נטלין מבי מלכא ואתמסרן לידא דסנטירא אמנם מעת הושענא רבה עד ליל שח"ע הפתקין יוצאין מבית המלך ביד שליש ולכך עדיין הדבר תלוי בתשובה כיון שלא נתן אל הסנטירא אין מי שתובע והיינו הרחמים המבקשים ביום הושענא רבה אמנם העברת הצלם שבליל הושענא הוא שהצלם מסטרא דקדושה ויודיע בגזרת דינו ואע"ג דגברא לא חזי מזלא חזי ומבית לפרוכת יודעת שנמסרו הפתקין ביד שליש ואינה עושה הוראה זו אלא כדי לעורר אל האדם שישוב בתשובה ולא יגרום שימסר ביד הסנטירא. ודע כי תרין זמנין אתעברן הצולמין חד בליל הושענא ואח"כ אהדר ליה ואתעכב עד ל' יום קודם סילוקו: **סנטירא** שר הטבחים.

טופסקא גזרת המלך ואם יפדה בתשובה ופרקליטין גדולים כמו שמצינו לר' יוסי בן לקוניא ולר' יוסי מכפר סכנין וכיוצא והיינו דוקא בתמורתו כופר נפש ועכ"ז טופסקא דמלכא יעבר עליה ויטעם כסא דמותא והיינו דמסיק אבל אזדהר טעמא דמותא יטעם ויתסי:

כד נהרא סיהרא מכאן נראה דהיינו בעת זריחת הירח באור מבהיק בעצם ואחר חצות דהיינו לילא אתתקן פי' דינקא מסטרא דימינא אז הוא ראיית הצלמים ושמענו מפי זקנים שיש לזה שעה ידועה בלילה והנ"ל שצריך שיהי' צל האדם כמדתו ממש ולא שיהי' צלו ארוך ממנו שאז אין כח באותו הצל ואין אתנו יודע עד מה:

ת"ח כל הנק' בשמי וגו' דהא באינון ברייז דאיהו עביד בעולם תחתון קשיר לון במילין עילאין השרשים העליונים שממנו נאחזים התחתוני' מעילה לעלול כי אין לך כל עשב שאין לו מלאך מלמעלה ומשתלשל מעילה לעלול בסוד אבי"ע וז"ש באינון מילין עילאין דלעילא ר"ל עילאי על העליונים אחרי' בסוד עילה ועלול:

וכד נטלי לון לתתא וגו' ירצה שסוד נטילתם ביד האדם יש בהם מיד פעולה למעלה והטעם שהאדם נאחז למעלה בסוד עילה ועלול בסוד נשמה ורוח ונפש עילה ועלול אבי"ע כנודע שמשתלשל ויורד עדיו א"כ יש בו כח לפעול ממש כסדר דבר הניטל ואח"כ יש עוד עוזר למו ועבדי בהו עובדא דהיינו מעשה המצוה כפי הסדר הנאות למעשה שהמעשה בעצמו יסודר בסדר יורה על ענין הספירות ושלשה אלו הם גורמין גדולים להוציא כח השרשים העליונים ולהמשיך האור הצפון. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אינון פתקין נפקין מבי מלכא וגו' ענין פתקין דאתמסרו ביד סנטירא יובן מדף ל"ב ע"ב פ' צו כי הוא ביום הושענא רבא הנרמז בו ערבי נחל כחות הדין גם יובן ממ"ש ת"ח ביומא דא שלמין ומסיימי וגו' כי פי' על פרי החג הנשלמים ביום הושענא

רבה. ועניין סנטירא דנטיל פתקין מבי דינא דמלכא יובן מפ' פקודי דף רס"ד ע"ב פתחא ב' מהיכל ג' תמן חד ממנא דנטיל פתקין וגו' ואפשר כי יש סרסור א' המקבלן מלמעלה ומוסרן בידו כי זה הטמא לא יכנס ח"ו למעלה והוא הנק' כאן סנטירא. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' וגופיה לא מסאב' כד איהו מית היינו דוק' באהל אבל טומאת מגע ומשא מטמא. לסואבא באהל. ואע"ג דגופ' דילהון וכו' האי אע"ג נמשך אחר מלת כיון דמית נפקו וכו' ופי' כיון דמית נפקו כל אלין מסאבות' ואע"ג דגופ' דילהון מסאב בין בחייהון בין במיתתהון דהיינו במגע ובמשא אבל בחייהון דכל אינון מסאבין לגבייהו ר"ל כל אותם כתות טמאים של מלאכי חבלה לגבייהו לכך אית לון חילא לטמא אחרים במיתתהון וכו' לא יכלין לסאב' וכו'. וי"ס דגרסי הכי אבל בחייהון דכל מסאבין משתכחין גבייהו מסאבין למאן דיקרב בהדייהו אבל במיתתהון דהא נפקו כלהו מסאבי מנייהו לא יכלין לסאב' לאחרי ודישראל יכיל וכו' ופי' מסאבין למאן דיקרב בהדייהו היינו במגע ומשא שישראל הנוגע בע"א או הנושאו הוא טמא וק"ו הוא מארץ העמים שהיא טמא' כ"ש הם: כד אזיל בר נש ואתרבי ואתעביד ה"ג והענין כשהאדם הולך ומתגדל בצלם הזה שעליו שבא לו מעת שהזדווג אביו ואמו כשהולידוהו כנזכר בפרשת אחרי מות דף ק"ד כשהולך וגדל אתעביד מהאי פרצופ' שהוא דיוקנ' דילי' עוד צלם אחר: ומתחברן כחדא אותו צלם הראשון שבא מעת שנזדווגו אביו ואמו של זה והצלם האחר הנעש' אח"כ כשהולך וגדל וכן נזכר בפ' ויקרא די"ג ע"ש ונ"לשהם אותם הנזכר בגמ' בבואה ובבואה דבבואה. ומ"ש ודא נטיל לדא ר"ל הגדול' שבאה לו בעת הולדו נוטל' וכולל' הקטנה בתוכ' כנזכר במוחש. א"נ ודא נטיל לדא כלומר נוטל זה לזה וזה לזה ומתקשרים יחד כא'. כדין עד שיפוח היום ונסו הצללים רוצה לומר קודם שימי חייו יפיחו וילכו להם שאז ונסו הצללים שהן תרין צללים דקאמרן יחזור בתשוב' לפני אלהיו זוהו סיפיה דקרא אלך לי אל הר המור לעסוק במצות שנותני' ריח כמור הזה כנזכר בפ' ויקהל דף רי"ג שסוריא שר הפנים מריח בנשמה כשנפטרת לבית עולמה אם יש לה מעשים טובים ואל גבעת הלבונה היינו לעסוק בתורה בלבונה של הלכה. כד אתער דינא בעלמא היינו ביום ר"ה: לאתערא בדינא מלת בדינא ל"ג. באחמתא פי' כיס או ארגז קטן ששומרים בו שטרות והענין למעלה הוא מקום ששם מונחים כל כתבי חשבון העולם וגבריאל הוא ממונה עליו שהוא הסופר של מעלה כנזכר בפ' שלח לך קע"ב: למחתם פתקין ה"ג ופי' לחתום הפתקין שנכתבו בר"ה וכן יסד הקליר בר"ה יכתבון וביום צום כפור יחתמון וכו' ומה שאנו אומרים בשחרית דיום הושענא רבה חתמנו היינו מסירת הפתקין. עד ההוא יומא בתראה דעצרת דהוא תמינאה דחג ה"ג כלומר עד ולא עד בכלל

עד שיכנס יומא בתראה דעצרת והנכון שצריך למחוק תמינאה ולכתוב שביעא' ועיין בפ' צו דף ל"א ותראה שהוא מוכרח. ואתמסרן בידוי ה"ג פירוש אתמסרן אינון פתקין בידוי דההוא דמחזר עליהם דהוא סמאל ולשון קצרה דבר כדי שלא להוציא שם רע מפיו. ופתקין לא מהדרן תו לבי מלכא כי בעוד שעדיין לא נמסרו בידיו אולי יש תקו' אבל אחר דאתמסרן פתקין תו לא מהדרן וכו'. כדין צולמין אתעברו ולא משתכחין עמי' ה"ג והם אות' הצללים הנק' בבואה ובבוא' דבבוא'. טופסקא דמלכא כפי עניינו פירש תוקף גזרת המלך. צולמין מתעברן ולא משתכחי כלומר מתעברן מכל וכל ולא משתכחי כלל וכלל אפי' צלם כל דהוא לא אשתכח ואלו ודאי הם מתים. ואי משתכחי כלומר אתעברו אבל לא מכל וכל אלא סוף סוף משתכחי כל דהו יעדי ר"ל יעדי מן עלמא וימות שכיון שלא נשאר לו אלא כל דהו רומזים לו שלא נשאר לו אלא חיים מועטים. או יעבר עלוי ידיה וכו' כלומר יעברו על ידו חלאים רעים אבל לא ימות. בגריעות' דילהון כלומר יהיה נדון בחולאים הגרועים והמכוערים והקשים שבהם. א"נ בגריעותא דילהון ר"ל בשביל שגרעו וחסרו הצללים: ובפרשת אמור דף ק"ד איתא שהמאמר הזה היה כתוב שם בההעתק והשמיטו משם לפי שכבר נדפס בפרשה זו ואית' התם דבמקום מלת יעדי היה כתוב בהעתק דיני גריען ועל פי' אותה גירסא יאמר בתר דנטיל לון אינון פתקין צולמין מתעברן ולא משתכחן כלל אלו ודאי ימותו אבל אי משתכחן בהו ר"ל שרואים בני אדם עצמם עם הצללים אפשר שלאד' זה דיני גריען כלומר הדינין יגרעו ויחסרו ממנו שלא יבאו עליו כלל. א"נ דינין גרועים לא דינין קשים אלא דינים רפויי' וגרועים או יעבר עלוי ידיה מרעין בישין כלומר או אפשר נמי שיעברו על ידו מרעין בישין בגריעותא דילהון חלאים קשים וחלאים גרועים ומכוערים. וי"ס דגרסי צולמי מתעברן ולא משתכחי בהו ידי ואי משתכחי בהו ידי או יעבר וכו' וה"פ כלומר אותם שעתידי' למות באותה שנה צולמין דילהון מתעברן והצלמים הללו אינן צלמי הגופים אלא צלמי הידים ואז ודאי מורה שימותו שמורים לו שכבר אין לו עוד ענין לעשו' בעה"ז ואי משתכחי בהו ידי כלומר ואם בצלמי הגופים ג"כ נמצאים ונראים בהם צלמי הידים אפשר שיהיו לו חלאי' קשים ועזים ואפש' נמי שלא יהיו לו כלל וז"ש או יעבר עלוי ידיה מרעין בישין קשים וגרועים ומכוערים וזהו שאמר בגריעות' דילהון והחלוק' האחרת לא חש לכותבה ואסמכה לוהא אוקימנא להא וכו' והכונה לאשמועינן שלא יבטח האד' אפי' כשיראה הצללים שלו עם הבנית ידיו ג"כ ויאמר מובטחני. שלא אמות שנה זו או לא יבאו עלי יסורין כיון שעלו הצללים בשלימותם לפי שאפשר נמי שיעברו על ידו מרעין בישין וגרועים ומכוערים. א"נ מרעין בישין בגריעותא דילהון הואיל והזכירן

התפלל שיגרעו מן העולם ולא יבאו ויהיה העולם גרוע מהם ודברה תורה כלשון בני אדם. והוא יסתלק כי כן הראש מורה על ראש וגדול הבית. רגלוי מרעין רדפין עליה רוצה לומר כשפגימין רגליו מורה שמרעין בישין רדפין בתרי' כי כן ברגלים נעש' הרדיפ' וההליכ' והיותם פגומים מורים שיסורי' יבאו עליו ולא יוכל לרדוף ולהלוך עמהם. בבקר תאמר מי יתן ערב כי הצלם היא הבקר וכד ערק ואזל הוא ערב שנשאר חשוך ומורה כובד היסורין שיביאו עליו עד שיאמר בבקר מי יתן ערב מי יתן והיה שהייתי בחולי של ערב שלא היה כל כך כבד כזה ובערב הבאה אחריו יאמר מי יתן בקר מי יתן והייתי עתה בחולי של בקר שעבר שהוא קל בערך ערב זה. מי יתן ערב והאי כד נהרא סיהרא וליליא אתתקן בנהור אבל זכאי וכו' ה"ג וחסר בספרים והכי איתי' בפ' אמור דף ק"ד ופירושו אימתי מורה הורא' זו כשבני אדם רואים את עצמם באור הלבנ' כשהיא מאיר' בעצם וליליא אתתקן בנהור' שלא יש שום ענן בשמים אז אם יראה סימנים הללו מובטח הוא בהם ככל האמור אבל יש שום ענן אפשר שצל הענן העובר מחשיך על ידיו ונראה ערק ואזל וכיוצא באופן שאז אין שום הורא' לדעת אלא כד נהיר סיהרא וכו'. קטיר לון במילין עילאין שכל עץ ונטיע' למטה הכל קשור למעל' כנזכר בפ' שמות ט"ו כגון אזובא ועץ ארז כנזכר בפ' מצורע אזוב יסוד ועץ ארז בת"ת וכשמעוררים אלו למטה מתעוררים למעלה נמצאו אלין תליין באלין עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ת"ח כד אתער דינא בעלמא וגו'. ויקרא י"ג. עכ"ל:

דף רכ:

ואית מנייהו דאחידן בשמא קדישא וגו' כמו עץ ארז בת"ת אזוב ביסוד וכיוצא והם אחידן ותליים בספי':

וע"ד בעינן לאחדא לון ירצה עם היות שמן התורה מדאגבהיה נפק ביה עכ"ז למצוה מן המובחר לפי רמז המעשה בעינן לאחדא לון ואח"כ למעבד בהו עובדא סוד הנענועים כנז' בתיקונים.

במילין הדבור הרוחני ומעשה הגשמי כדי לעורר הרוחני ע"י הגשמי צריך שישתפם.

הה"ד כל הנקרא בשמי פי' כל הדבר הנמצא בעולם התחתון שהוא נקרא ונאחז בשמי כמו וקרא זה אל זה ומקבלין וגו':

ולכבודי בראתיו לאתערא יקרי בראתיו והגשמתיו בענין שיתאחז בתחתונים והיינו לאחדא ליה ובאחיזה זו מתעורר שורשו העליון וזו האחיזה הנזכרת היא אחיזה שכלית וזה כשירדו המדרגות אל הבריאה וז"ש בראתיו לאחדא ליה ואח"כ יצרתיו עוד וירדו

אל מציאות היצירה למעבד ביה עובדא שמעשה המצוה לא תליא בעלמא דבריאה אלא תמן דבורא ומחשבה וז"ש יצרתיו למעבד וגו' פי' כדי שיוכל להיות כלול במעשה.
אף עשיתיו לאתערא ביה חילא דלעילא שכל החיילים מתעוררים בראות' שמתעורר הרוחני מלמטה בסוד העשיה אף הם מתעוררים ועולה ההתעוררות בסוד אבי"ע ממטה למעלה:
ד"א כל הנק' וגו' הענין כי פרי עץ הדר שלם בטעם וריח והוא סוד האצילות מדרגה עליונה רמז לשכינתא דאצילות ולמטה מזה הבריאה סוד כפות תמרי' יש בו טעם ולא ריח כי סוד הטעם שהוא התועלת המרובה ולמטה מבריאה יצירה והיינו סוד ענף עץ עבות שיש בו ריח ולא טעם פחות מבריאה ולמטה מכולם עשיה רגליה יורדות מות והוא סוד ערבי נחל לא טעם ולא ריח:
ותיקונא דהאי וגו' פי' כי ד' בחינות הנזכרות הם בחינת שכינה דבכל אבי"ע והתיקון שלה הוא שמתייחדת עם הת"ת הנק' יום ראשון שהוא קודם אל המ' חמשה שהוא ת"ת על עשור שהוא המלכות והענין ולקחתם לכם בייחוד יום ראשון והיינו ת"ת עם פרי עץ הדר וגו' והיינו התפשטות אור הת"ת בשכינה בכל בחינותיה באבי"ע: אבל ביום הראשון אם נדקדק יותר פי' יום הראשון הוא בענין אחר ופי' שהוא הבינה ההוא יום דנפיק וגו' שהיא נקראת נהר להשקות לכל הנטיעות.
ואנן בעינן לאמשכא ליה וגו' כי בחג נדונים על המים.
למלכא דקטר בני נשא בקטרוי וגו' פי' ת"ת הזמין כל הברואים לדין שהוא נק' משפט והם נתחייבו ואסרם בעונם והם תלויין כמי שהוא אסור בבית האסורים ואינו נחלט לא למיתה ולא לחיים:
מטרוניתא אימיה בינה שהיא יום הכפורים והיא הוציאם לחירות לא שהת"ת יחלוק אלא הוא מסכים עמה וז"ש ומלכא אשגח ליקרא דאימא והוא מסתלק משם שאין ייחוד ביום הכפורים ויהב כולהו בידה שאור הבינה גובר עלינו:
כפנין וצחין מפני שהת"ת שהוא סוד המזון לחם מן השמים כי סליק סוד הנהגתו וסגר אותם בבית האסורים בלי מזון לכך צריכה הבינה להמשיך להם מים ומזון **אפיקת** לון לחירו ונתכפרו עונותם:
אתיין לון דרך חסד ומתנה המזון כי מיד אחר יום הכפורים נדונים על המים ומושכים אותם מהבינה כדמסיק:
יום הכפורים אפיק וגו' יר' כיון דאמרת שהבינה יהבת לנא מיא הי' ראוי שביום הכפורים עצמו יהי' שאלת המים בלולב ולא עד חג הסוכות לז"א ואנן בבי מדורה

קאימנא עדיין אנו עומדים במדור והיכל דידה כי הסוכה רומז בה ועדיין אנו אחוזים בה לרצות בו על המים:

וצחינא למשתיא יר' הטעם שלא שאלנו מים ביום הכפורים שהיינו בבית הסוהר תלויים ועומדים אם לחיים וגו' ולא הרגשנו צער צמא אמנם אחר שיצאנו לחיים ולחירות אז הרגשנו צער המים וצחינא למשתיא וטעם שנתאחרו עד יום ט"ו ולא קודם לזה שאז מתרבה בה יותר השפע בבינה שהיא מעטרא למלכא ת"ת דהיינו שיום זה מקרא קדש וז"ש **בהאי** יומא ידענא דהא מיין נבעין דהיינו מחכמה עמה שריין שהיא הקדש ואז השפע מתרבה בה יותר ומטעם זה אנו מאחרי' ענין הלולב לרצות עם המים:

ואעפ"י שהמים מקורם בחכמה ונמשכים אל הת"ת עכ"ז אין אנו שואלים אלא מבינה כנז' והטע' שהת"ת נסתלק ביום הכפורים והניח אותנו ביד הבינה כנזכר והיא אפיקת לן לחירו א"כ התביעה ראוי אליה שכיון שהוציאנו לחירות אל נא נמות בצמא. ואע"פ שלא יצדק בה יום ראשון כי הימים הם למטה בז' ספי' מפני שמעטרת הת"ת יום ראשון כנז' לעיל גם היא בינה נקראת יום א' וז"ש וע"ד קרינן ליה יום ראשון אל הבינה שהוא זר אלא מפני שמעטר הת"ת יום הראשון ה' על עשור כנזכר:

אבל בהאי יומא פלי"ג אספרא דאגדתא ופי' כי בחסד שייך ראשון לימים בעצם וג"כ הוא ראשון לעננים: אי במיא הוא שרותא להוצאת המים ולא הבינה כמו שאמרת כי אברהם סוד החסד הוא ראשון והתחיל בחפירת הבאר להוצאת המים ואחריו נמשכו יצחק ויעקב ומשה שכולם רדפו אחר הבאר והענין כי המים שאנו רוצים הוא מים לבאר היינו חפירת הבאר א"כ אברהם הוא מתייחס בזה באר חפרוה שרים לא הבינה:

פרי עץ הדר הגדל על כל מים:

דא בירא דיצחק היא המלכות היונקת מן השמאל ונק' באר שמצד יצחק גבורות גשמים ומשם מימיה ופי' הדר כתרגום חזר אהדר והענין פרי שהעץ שהוא ת"ת מחזירו לצד הרחמים. ואית דגרסי בירא דיצחק דיצחק אהדר ליה לקב"ה וגו' וירצה כי המ' נקראת באר יצחק כנזכר והיא נק' פרי עץ הדר מצד הת"ת היונק מהגבורה כאו' דודי צח ואדום וז"ש דיצחק מהדר ליה לקב"ה והיינו פרי מ' עץ ת"ת שהוא הדר מצד יצחק וז"ש בירא דיצחק וגו'.

כפות תמרים ע"ש צדיק חי עלמין דכתיב צדיק כתמר וגו' ולא אמר דא צדיק מפני שאינו ביסוד ממש אלא ביסוד מייחד שני תמרים והיינו כפת חסר לשון קשירה וייחוד וקראו חי לרמוז לנענועי הלולב שהם ח"י שעקרם בלולב:

וענף עץ עבות וגו' ת"ת רברבא מצד הגדולה ותקיף מצד הגבורה ושם ביניהם נק' ענף אמנם או' דאשתרשא בשרשוי פי' בהיותו עולה אל מקום העלמו בסוד הדעת אז אתעביד אילנא עילאה וזש"ה וענף דהיינו בחינתו למטה במקומו עץ בחכמה ובינה ולרמוז כי גם חכמה ובינה נכללות במצות לולב:

על כולא פי' ת"ת למעלה מכל ו' קצוות בהיותו בסוד הדעת:

וענף דאיהו עץ כנזכר עבות דאחיד לעבות או נ"א לאבות חג"ת תלתא בחד קינא:

דהא מהאי נטיל יסודא וגו' יר' אחר שהרמז אל ד' מינים הם ממטה למעלה אתרוג מ' לולב יסוד היה ראוי להקדים ערבי נחל נצח והוד קודם חג"ת שהוא ענף עץ עבות לז"א מהאי נטיל וגו' לפי שהמלכות ויסוד מיוחדים עם הת"ת ולכך אין להפסיק בין ואו ומשך הואו.

וערבי נחל וגו' הם נצח והוד שכל א' מהם נחל וז"ש אלין תרין נחלין דמיא ולזה שנה לשון נחל ללשון נחלין ופי' ערבי ר"ל ערוב השפע בהם וז"ש דמיא אתכניש וגו'.

ד"א וערבי נחל אלין גבוראן וגו' והיינו ערבי לשון רבים שהם נצח והוד גבורות יונקים מהגבורה היונקת מהבינה הנק' נחל והיינו נחל ולא נחלים והראיה שהם מצד אימא ולא מצד אבא אע"ג שהנצח אל הימין הוא שאם היו מצד החכמ' דתמן מוחא משיכו דזרעא איבא לעילא הי' ראוי שיהיה בהם פרי ונפחות אל הימני שבהם וממה דאינון עליא או צלא יאה ולא בסימא לפירין דהיינו עלים להצתולל בצלם דהיינו בינה סוכת שלום יום הכפורים נחת רוח אמנם אסור בתשמיש המטה שאין הפרי מצדה כנזכר ולכך אין בהם אלא עלין: וערבי נחל תרי קיימין וגו' פי' אע"ג שהם גבורות כנז' לא נכחיש היותם נצח והוד שהם קיימין דגופא והשתא ניחא שסימכם לענף עץ עבות הוא גופא ותרין דרועין וערבי נחל הם תרין שוקין וא"ת הי"ל נחלים לא קשי' משום דאפי' שפי' הכי עכ"ז **אבל** וערבי נחל ודאי כמה דאתמר שהם יניקתם מבינה הנקראת נחל כנזכר:

ד"א ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' דא אברהם שהדר מצד הימין בסוד הוד והדר והיינו שהדרו הב"ה בשיבה כדפי' רז"ל והכוונה הת"ת עושה פירות במ' רבים אמנם הפרי המהודר הוא פעולתו מן החסד כנזכר שמשם הנשמות בסוד ובת כהן א"כ החסד הוא פרי עץ הת"ת הדר ומן השמאל פרי שאינו הדר:

כפת תמרים דא יצחק פי' כי האהבה הקושרת זכר ונקבה והיינו כפות תמרים היא מצד יצחק בסוד שמאלו תחת לראשי. וענף וגו' יעקב כנז' לעיל:

ומאן דמתני האי יר' מי ששונ' פי' זה דעץ עבות דא יעקב דאחיד לכולהו וכיון שכן אין דרך לכתוב אלא כדפי' פרי עץ הדר חסד כפות תמרים גבורה וענף עץ עבות ת"ת וערבי

נחל נצח והוד דלפי' הראשון הסדר מבולבל לא מלמטה למעלה ולא מלמעלה למטה לכך בחרו להם זה הפי'. והנה צדקו במה שפי' ענף עץ עבות יעקב וז"ש ודאי דא יעקב.
אבל הא אוקימנא פרי עץ הדר בירא וגו' פי' שהסדר ממטה למעלה פרי עץ הדר מלכות גבורה תתאה בירא דיצחק כנזכר שהוא פתח הכליסה:
כפות תמרים יסוד כנזכר והיינו סדר נאות יסוד עם המלכות וענף עץ עבות יעקב ובו נכללו האבות ואין דוחק למה לא לקח עוד ב' מינים לכלול חסד וגבורה מפני שהם נכללים בענף עץ עבות וגו' וז"ש ענפא הוא וגו' ובאו ערבי נחל אחרונים להיות עניינם אל הייחוד בחום הגבורה ועולים עד הבינה כנזכר וז"ש דא יצחק וגו' א"כ הסדר לא יכריח פירושים שונים והפי' הזה נאות ואין להתמוטט וז"ש הא אוקימנא וגו':
ורב המנונא סבא פי' וערבי נחל אלין תרין וגו' כדקאמרן כלו' על דרך שפי' אנחנו ממטה למעלה הסדר ולא הוקשה לו קושיות המפרשים הנז'. ושפיר כלו' יפה פי' שלא יקש' לו כלל מפני שאחר שאמר מוצא המים שהוא ענף עץ עבות פי' אח"כ דרך ירידת המים שהם ערבי נחל כנזכר:
אבל הא חזינן דתרין דרגין וגו' יר' בהא פליגנא עליה שהוא פי' נצח הוד ואמר דמיין נפקין מנייהו דהיינו שפע הבא אל היסוד הנק' נחל ולפי זה יקשה לו דתרין אלין דקיימין על דרגא דצדיק וגו' ר"ל כפי פי' שפי' דמיין נפקין כנז' וכפי זה היה ראוי שיהי' בערבי נחל ריחא וטעמא ואיבא ואין בערבי נחל א' מאלו א"כ במה דאוקימנא לעיל שהם מצד שמאל במדת יום הכפורים שאין בו זווג אתי כולא שפיר:
וע"ד אתרוג בשמאלא וגו' פי' מפני שערבי הם נצח הוד מצד הגבו' משפיעים גבורות גשמים באתרוג בארה דיצחק לכך אתרוג לשמאל וגו': מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ואית מנייהו דאחידן וגו' ידעת מתיקונין עיין שם שיר פשוט כפול משולש מרובע כי שם יהו"ד הוא היוד בחסד וה' בגבור' ווא"ו בת"ת כזה יה"ו אמנם את ה"א אינה אלא במלכות ואפשר הם אלו יוד בחסד הוא לולב עולה ח"ס וד' אותיות לולב הרי חסד וכן לולב עולה ע"ב בד' אותיותיו וכן שם ע"ב הוא בחסד וכן עולה ע"ב: ואתרוג הוא סוד הגבו' כי שם היא יניקת המלכות בסוד שמאלו תחת לראשי. וההדס הוא בת"ת בסוד ג' ענפי הדס שהוא הת"ת הכולל ב' האבות עמו. והערבה היא המלכות בסוד תפלת ערבית וידעת למה נק' ערב כי אז ערבוב הכל וכל המזיקין מתערבבים אז וזהו ערבי נחל ולכן הערבה היא גבורה דנפיק מנחל עילאה בינה דדינין מתערין מינה כנזכר פ' ויקרא גם אפשר כי לולב בחכמה בסוד היוד כאשר ביארתי ואתרוג בבינה בסוד קו ירוק המקיף עכ"מ.

והרא"ג ז"ל כ' כגון לולב ביסוד כמש"ה צדיק כתמר יפרח הרי ו'. ואתרוג במלכות הרי ה' אחרונ' שבשם. הדס בחג"ת וכבר ידעת דבחסד תמן נחית חכמה דאיהו י' ובגבורה תמן נחית בינה דאיהו ה' כנזכר בתיקונים דף ג'. וערבה נ"ה נמצא שד' מינים שבלולב אחידן בשמא קדישא שם יהו"ד כנזכר. לאחד' לון ליטול אותם בידים. ולמעבד בהו עובד' היינו הנענועין. בגין לאתער' חדוה ע"י הכוונה כי מהמעש' אינו יכול לעלות רק עד ג"ע התחתון אמנם ע"י כוונת המצות שהאדם מכוון עולה עד למעלה ומקשר המדות וז"ש בגין לאתער' חדוה ההוא דאחיד ביה דהיינו אותה המדה הנגדיית לאותה מצוה. במילין הם הברכות של המצות. ועובד' מעש' המצוה בעצמו שבזה מתעוררים למעלה. לאחזא' גרסי' בלא תיו. הה"ד כל הנקרא בשמי פי' ד' מינין שרומזים לשמו ית' כנזכר. ולכבודי בראתיו לאתער' יקרי בראתיו כלומר פירוש ולכבודי בראתיו ר"ל לאתער' וכו' שכן תרגומו של כבוד הוא יקר והיינו כנגד הדבור הנזכר שבאותה ברכה של המצו' מתעורר היקר העליון שהם המדות: לייחד' לי יצרתיו ה"ג והיינו הכונה שצריך בעשיי' המצות שע"י הכונה מתייקרים המדות כנזכר בכמה דוכתי. למעבד ביה עובדא אף עשיתיו היינו עשיית המצוה בידים ממש. לאתער' ביה לעילא כלומר בכל ג' דברים הללו בדבור ובכונה ובמעש' אז מתעורר ההיא דלעיל או המקום ואל המדה אשר רומזי' אותם המצות שעוש'. ה"ג ולכבודי בראתיו היינו כפות תמרים יצרתיו היינו וענף עץ עבות אף עשיתיו היינו וערבי נחל וחסר הוא בספרים. וה"פ כל הנקרא בשמי היינו דכתיב פרי עץ הדר שהאתרוג הוא במדת המלכות הנקרא שם כמש"ה ויעש דוד שם ור"ל אותו הנקרא שמי הוא האתרוג. ולכבודי בראתיו היינו כפות תמרים כי הלולב שהוא יסוד עולם לא בראו אלא כדי לשמש בו עם המלכות הנקרא כבודי וז"ש לכבודי בראתיו ר"ל בשביל המלכות בראתיו והיינו שאנו אומרי' שהכל יסוד ברא הבינה לכבודו מלכות. יצרתיו היינו וענף עץ עבות שפירושו ת"ת שהוא עץ הכולל עבות לימינא וענף לשמאלא כנזכר בתיקוני' דף קל"ג והם חסד גבורה בסוד שמים הכולל אש ומים ונופל בו לשון יצירה כנזכר בפרשת תרומ' קס"ט בברכ' יוצר האדם יעקב ודאי איהו עמודא דאמצעית' וכו'. אף עשיתיו היינו וערבי נחל נצח והוד וכתיב בהו אף עשיתיו לומר הגם דלא עבדי פרי עכ"ז אף עשיתיו ששם הנביאי' מתמלאי'. ותיקונא דהאי כאלו אמר והאי תיקונא כלומר כל התיקון הזה ליקח כל המינים הללו לעורר מדותיה' למעלה למה אצטריך עתה ביום הראשון של חג תירץ ואמ'. דאמר קרא ולקחתם לכם ביום הראשון דייק' דהוא חמישא' על עשור דייקא באלף גרסי'. והענין הזה נתבאר בפ' תרומ' דף ק"ב דחמישא' הוא ת"ת ממטה למעלה ועשירא' מלכות וז"ש דהוא חמישאה על עשור דהיינו ייחוד ת"ת עם

המלכות לכן להיות שהייחוד הזה נעש' ביו' זה צריך להתעורר כל המדות ולייחד' יחד ולעשות' אגודה ונמצא שיעור הכתוב כך הוא ולקחת' לכם בשביל יום ראשון שהוא ת"ת ומלכות חמשה על עשר כנזכר פרי עץ הדר אתרוג וגומר כדי שע"י התעוררות אלו נעשה כל הייחוד למעלה.

אבל ביום הראשון כלומר זה הפירוש נרא' לומר אבל פירוש אחר פירשו בו בספרא דאגדת' כדמפרש ואזיל. אלא יום דנפיק ראשון הוא רוצה לפר' שיום הראשון הוא הבינה ולכך הציע דמשמעו' ראשון ר"ל בתחל' ובראשונ' וז"ש יום דנפיק ראשון כדמפרש ואיל. ה"ג בס"י ננטלא במבועי דמיין נביעין ואנן בעיין לאמשכ' ליה לעלמה למלכ' דקטר בני נשא בקטרוי אמיה מטרונית' אתת ואפיקת לון לחירו ומלכא אשגח ליקרא דיל' ויהב לון בידהא אשכחת לון נ"א חמת לון כייפין וצחין אמרת הא אפיקית לון לחירו אייתין לון מיכלא וכו' והכי פי' יום ראשון בינה ע"ש שיצא ראשונ' להוציא את האסורים בבית הסוהר מעבדות לחירות קודם שיבא המלך. לנטלא לשון נסיעה תרגום ויסעו ונטלו והכונה שהבינה הולכת ונוסעת ממקומ' ועמה מבועי מיין נבעין לטהר את ישראל מחטאיהם דהיינו יום הכפורים כדמפרש ואזיל. ואנן בעיין לאמשכ' ליה להאי יום ראשון בינה לתתא לטהרנו מאטאתינו באינון מיין נבעין דעמה. למלכא דקטר וכו' משל למלך שאסר בני אדם בבית האסורים והיינו תפארת מצד הגבורה וזה בראש השנה שאז כל בני עולם עוברין לפניו כבני מרון ואז נקרא המלך המשפע המלך הקדוש שכל בני העולם נכתבים לפניו כדי רשעתם. אמיה מטרונית' אתת היינו הבינה ביום הכפורים שאז מתגלית הבינה באותם מים טהורים ללבן ולטהר את חטאתינו. ואפיקת לון לחירו כי כן הבינה היא מקום החירות. אשכחת לון כייפין וצחין היינו שכלם מתענים ביום הכפורים כדמפרש בסמוך. אייתן לון למיכלא ומשתייא כלומר יביאו להם מאכל ומשקה ביומין דחג כמ"ש ושמחת בחגך אין שמחה אלא בבשר ויין. א"נ יביאו להם מזון שיורידו להם גשמי' שתהי' השנה מבורכת שנה גשומה וטלולה שכל כוונתינו באלו הד' מינין בחג הוא לרצויי על המים כנזכר בפ' נח ס"ג וז"ש נמי בסמוך וצחינן למשתי' כלומר צמאים למי הגשמים ולכן היה ג"כ מתפלת ביום הכפורים על הגשמים. היא אעטרת גרסי'. למאן דאפיק לון לחירו וע"ד קרינן יום ראשון דא בספרא דאגדתא ושפיר הוא אבל בהאי יומא וכו' ה"ג וחסר הוא בספרים והכוונה לומר דכיון דחפיק לון לחירו וגזר עליהם חיים ראוי שיתן להם לחם לאכול ומים לשתות כל השנה בגשמי ברכה. וע"ד קרינן יום ראשון כלומר בבחינ' זו נקראת הבינה ראשון שקדמה ראשונ' קודם שיבא המלך ושיעור הכתוב כך ולקחתם לכם בשביל יום ראשון שהיא הבינה שהוציא' אתכם

לחירות פרי עץ הדר וכו' כדי לרצויי על מייא שע"י אלו הד' מינים מתעוררים דוגמתן למעלה ומתייחדי' להביא גשמי ברכה לעולם.

אבל בהאי יומא וכו' כלומר פירוש זה פירשוהו בספרא דאגדתא אבל הוא דוחק שתקר' בינה יום ראשון וג"כ בה"א הידיע' אינו מתיישב. אבל לדידן אתי קרא שפיר דיום ראשון הוא החסד שהוא ראשון לז' ימי הבנין כדמפרש ואזיל. אברהם שירותא דכלא החסד הוא ראשון לכל דבר כדלקמן ויצדק בו לקוראו ראשון ובה"א הידיע' דאי בעניני יקר הוא שירותא אי במיא הוא שירותא וכו'. אי בעניני יקר דהיינו ז' עניני כבוד שהיו מקיפים את ישראל במדבר היא הות שירותא. אי במיא הוא שירותא כלומר מאחר שכל כוונתו באלו ד' מינין לרצויי על מייא א"כ לא נמצא מדה יותר שיהי' מורה על המים חוץ מהחסד א"כ בודאי כשאמר הכתוב ביום הראשון לגבי' קאמר. דאברהם שארי למחפר בירי דמיא כמ"ש ואת הבארו' אשר חפרו בימי אברהם וכו' והענין אע"ג דקיימ' לן שהשמאל קודם להתעורר מהימין בסוד שמאלו תחת לראשי וכו' עכ"ז הימין מתחיל שכל אהבה הוא מצד הימין שהאהב' קודמת להתעוררות השמאל אבל היא בכח כדי שיבא השמאל להתעוררות ואח"כ חוזר הימין לחבק בפועל וזה נרמז בפ' תרומ' דף קס"ב וז"ש דאברהם שארי למחפר בירי דמיא אברהם הוא החסד הוא שארי להמשיך המים אל קרקע עולם שדה תפוחים והוא התחיל להוציא העפר אחר ולסקל צור מכשול ממנה כדי שתהי' מוכנת לקבל מים עליונים מהמבוע הנובע בו ולא יהי' סתום בעפר אחר כמו שעשו הפלשתים שהגבירו כח הקליפה כ"כ שכל הבארות ואותם הבחינות אשר תקן אותם אברהם במעשיו ובחסדיו עד שהגביר מדת החסד באו הפלשתים וימלאום עפר מאותו עפר הטמא ולכן בא יצחק וחזר ותקנם כבתחילה: דא בירא דיצחק כלומר מדת המלכות אשר היא בארו של יצחק בסוד שמאלו תחת לראשי וקרא ליצחק עץ הדר בגין דיצחק אהדר ליה לקב"ה בענין העקידה וכן הגבורה היא המהדר' ומקשטת המלכות. א"נ קב"ה ת"ת והגבורה שבבינ' היא אהדר ומקשט ומעטר לת"ת ונק' עץ הדר ונמצא שהמלכות נק' פרי מההוא עץ הדר שהוא הגבורה שמהדר לקב"ה כנזכר וז"ש פרי דהאי עץ הדר ידיע' שהוא המ'. ולא אשתכח בינייהו פירוד' בינייהו דפרי עץ הדר שהוא מלכות ובין כפות תמרים שהוא צדיק ומלת כפות קא דייק כדמפרש בסמוך. וע"ד לא כתיב וכפות שהיה משמע וכפת תמרי' הוא שני לז"א כפת שהוא נמשך אחר פרי עץ הדר ור"ל פרי עץ הדר כפות וקשור בתמרי' שהוא צדיק כתמר יפרח והטעם בגין דלא סליק דא בלא דא אלא הכל בקשר אחד ולהיות' קשורים יחד לכך אמר קרא כפות בלא וא"ו. א"נ בגין דלא סלקא הוקש' לו למה נקט יותר כפות תמרים שהוא רמז ליסוד יותר משאר אילנות

היסוד רמוז בהם לז"א בגין דלא סלקא כלומר לפי שהתמרי' אינו עולה אלא זכר ונקבה ואחד בלתי חבירו לא סלקא לכך נקט המין הזה לרמוז אל הקשר הזה שיש ביניהם, ובהאי צדיק אתמליי' האי באר מלכות שהיסוד הוא המקור הנובע בתוכה. מבאר מיין עילאין נביעין פי' הבינה שנק' באר מים חיים. האי אתמליי' בקדמיתא ה"ג וה"פ האי יסוד אתמלי' בקדמיתא ומיני' אתמלי' בי' מלכות כבאר הזה שמתמלא מהמבוע הנובע בתוכו. עד דאיהו נביעו דכלי' כלומר כ"כ נובע המקור הזה בתוך הבאר הזה מלכות עד דאתמלי' וחוזר המלכות להיות נביעו דכלא שממנה נשפעים כל העולמות כלם. וענף עץ עבות דא ענפא דאילנא רברב' וכו' ה"ג ענפא דאילנא היינו ת"ת שהוא ענף א' מהאצילות ואח"כ אתקיף האי ענפא ושלח שרשיו עד הים הקדמוני ועל יובל בינה ישלח שרשיו באופן דרבא אילנא ותקיף ונעשה אילנא עילאה על כלא דאחיד בכל סטרין. ענף דאיהו עץ עבות פרושי קא מפרש לה ופירושו ענף שנעשה אח"כ עץ גדול ובכן אחיד לאבות שהם ח"ג דעבות ואבות הכל א' בחילוף אותיות אחה"ע. דהא מהאי כלומר מהאי עץ עבות נטל יסוד' דעלמא וכו': האי הוא עלמא ארקא דשקיות' כלו' להיות שהיסוד הזה הוא הנובע בתוכו שהוא אחוז וקשור בההוא עץ הכולל העבות חוזר הבאר הזה להיות הוא המבוע והמריק השקא' לכל העולמות כלם וחזר ואמר זה הענין פעם ב' ליישבו על המקרא ולתת לו טעם. וערבי נחל אינון תרין נחלין פי' נצח והוד הנקר' שקתות המים ע"ש המים העליונים דהיינו תמצית כל שייפין עילאין דאתכניש בהו לארק' לצדיק יסוד. וסדר הייחוד נקט קרא ואזיל וכך הוא ולקחתם לכם יום ראשון חסד משותף עם פרי עץ הדר דהיינו המלכות שיצא מיצחק דאיהו עץ הדר כנזכר והיינו אברהם שירותא למחפר בירא דמייא כנז' הרי המלכות קשורה בימין ובשמאל ועם המלכות הזה יהי' כפות וקשור עמו תמרים שהוא היסוד המייחד על ידו ענף עץ עבות שהוא הת"ת ולפי שקודם שיבאו המים ליסוד הזה קודם מתבשלי' בערבי נחל שהם תרי ביעין תקחו ג"כ ערבי נחל. הרי כל המדות קשורים וסדר הייחוד נכון ומתוקן ומקובל.

ד"א וערבי נחל אלין אינון גבורן וכו' מסטרא דההוא נחל עילא' ה"ג והיינו הבינ' והגבורו' הנמשכים נק' ערבי נחל שכן דינין מתערין מינה ולכן היו מכניסים אותם בתוך שאר המינים הרומזים אל מדות הרחמים כדי למתקן. ולא מסטרא דאבא בג"כ צלא יאי ולא בסימא לפירי ולא עביד פרי וערבי נחל תרין קיימין דגופא וכו' ה"ג וחסר בספרים וה"פ מסטרא דההוא נחל וכו' ולא מסטרא דאבא כלומר למה הם נכנסים בכלל שאר המינים לפי שהם נמשכים מסטרא דאימא דדינין מתערין מינה ולא מסטרא דאבא דהיינו החכמה שאז לא היו צריכים המתקה שכלם חסדים ולכן להיותם גבורות נמשכים

מהבינה צריכים הם שיכנסו בכלל לשיתמתקו. בג"כ צלא יאי מצד הבינה החופפת על הבנים ומסככת עליהם אבל להיותם מאות' בחינ' דדינין מתערין מינה לא בסימא לפירי ולא עביד פרי כי כן צד הדין גורם שלא יעשו פירות ולכן אילן ערבה יש לו צל גדול ומצל ומסכך אבל פירות אינם וערבי נחל תדין קיימין פירוש אחר הוא והם נצח והוד הנק' רגלים ואע"ג שכבר אמרו למעלה דקאמר אינון תרין נחלין. איכא בינייהו שלמעלה אמר שהם נצח והוד בבחינ' שקתות המים בסוד תרין ביעין כנז' אבל כאן אמר שאינם אלא בבחינת נצח והוד הנק' רגלים שהגוף נשען עניהם והם בחינות דלא עבדי פירי הפך הפי' הקודם אבל וערבי נחל כלומר פי' זה השני היה אפשר לומר אבל היותר נכון כמה דאתמר שאינן רומזים אלא בבחינות שקתות המים וזהו שמסיים בה ואלין אינון כלהו לארקא מייא לבירא. א"נ ואלין אינון כלהו אכלהו ארבע מינים דסוגיין קאי. ד"א ולקחתם לכם וכו' ה"ג בס"י ובפ' אמור דף ק"ד. פרי עץ הדר דא אברהם על שם שהדרו הב"ה בשיבה טובה והוא מצד החסד בסוד הלובן. כפות תמרים דא יצחק שכפתוהו וקשרוהו על גבי המזבח והוא סוד הגבור' שגבר הימין על השמאל כנזכר בתיקונים. וענף עץ עבות דא יעקב על שם שהוא כולל את שניהם בסוד שמים אש ומים עץ ת"ת ענף לשמאל' עבות לימינא כנזכר בתיקונים קל"ג. ומאי דמתני האי כלומר ומאן דמתני האי פירוש' בחר בפי' זה לפי שצודק יפה ענף עץ עבו' ליעקב כנז' בתיקו' וז"ש ודאי דא יעקב ומדענף עץ עבות דא יעקב בהכרח הוא כי פרי עץ הדר כפות תמרי' הם אברהם ויצחק כדי שיהיו שלשתם יחד אבל היותר נכון הא אוקימנא פרי עץ הדר וכו'. ה"ג פרי עץ הדר ביר‍א דיצחק דא גבור' תתא' כפת תמרים כפת חסר וכו' בגין דאלין לא סלקין דא בלא דא וכו' ואחיד לכל סטרא כדאמרן וערבי נחל דא יצחק בכל סטרוי וכו' דתנינן אע"ג דבהאי נחל דינא לא אשתכח דינין מתערין מינה ורב המנונא וכו' דקאמרן דמייא נפקי מינייהו ושפיר אבל הא חזינן דתרין דרגין אלין דקיימי על דרגא דצדיק איבא וכנישו דברכאן נפקו מינייהו וערבי נחל לא נפקי מינייהו לא איבא ולא טעמא ולא ריחא והא אוקימנא וכלא שפיר וע"ד אתרוג בשמאלא לקבל לבא וכו' כך תמצא מוגה בפ' אמור דף ק"ד וכן נמצא בסכ"י ישנים. והכי פי' אבל הא אוקימנא וכו' לעיל בסמוך כמו שביארנו לעיל. ורב המנונא פריש וכו' שלא יש מחלוקת בין ב' הפי' הנז' לעיל שנראה שהם חולקים כנזכר לעיל אחד אמר ערבי נחל הם ב' שקתות המים בסוד תרין ביעין ואחד אמר שהם בבחינת ב' קיימין דגופא וז"ש ורב המנונא סבא פריש כלו' פירש המחלוקת שהי' נר' שהי' ביניהם ואמר וערבי נחל אינון תרין קיימין כלו' רומזים אל נצח והוד בבחי' הרגלים ורומזים ג"כ אל בחינת שקתות המים ואתא לאשמועינן דאפילו בבחינתם

הנק' רגלים מייא נפקי מינייהו שכל הבחינות נכללות זו מזו וזו מזו ומר אמר חדא ומד אמר חדא ולא פליגי. ושפיר הוא כלומר היה נראה סברא נכונ' לפי שאין לך בחינה שלא תהיה כלולה מכל הבחינות כנזכר. אבל הא חזינן וכו' כלומר רב המנונא סבא רצה להטיל שלום ביניהם ואמר דכלא חד אבל יש קושיא לדבריו דבשלמא ערבות שלמעלה צודק שיש להם שתי בחינות כנזכר בבחינ' כללותם אבל למטה בערבות הללו שאנו נוטלים לא אית בהון לא ריח ולא טעמא ולא איבא וכנישו דברכאן ואין הדברים דומים זה לזה כלל וז"ש אבל הא חזינן דתרין דרגין אלין דקיימי על דרגא דצדיק שהם נצח והוד איבא וכנישו דברכאן נפקו מינייהו שכן בהם מתכנשין מיין עילאין. וערבי נחל לא נפקי מנייהו לא איבא ולא טעמא ולא ריחא א"כ איך אפשר שיהיו אלו רומזים לאלו ותירץ והא אוקימנא וכלא שפיר ואפשר שבמקום אחר תירצו ענין זה ואסמכיה להתם ולא טרח להביאו כאן. וע"ד אתרוג בשמאלא לעיל קאי פרי עץ הדר בירא דיצחק ע"ש דאהדר ליה לקב"ה כנז' ולכן להיות נקשרת בשמאל ראוי שנקח אותו ביד שמאל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון ותקונא דהאי דאמר קרא ולקחתם לכם וגו' אמור ק"ב.

בגין דלא סליק דא בלא דא וגו' צו ל"ה. תצוה קפ"ו. וערבי נחל לא נפקי מנייהו וגו' תרומה קס"ה. עכ"ל:

דף רכא.

בשמאלא לקבל לבא. וכן אתרוג במלכות בסוד בחינתה הנק' ל"ב מן השמאל גבו' בינה דתמן הלב מבין ושם ל"ב אלדי"ם דעובדא דבראשית:

לולב בימינא כי כן הדרך הנאות מ' בחינה בפני עצמה יסוד וכל שאר ספי' בחינה בפני עצמה ואם כדברי שאר המפרשים אתרוג חסד למה יהי' לבדו ובשמאל וגבורה ת"ת נ"ה בפני עצמם אמנם לדידן אע"ג דנצח והוד גבורות כנזכר הם בימין שכולם טפלים ללולב הקושרם יחד ומטה אותם לימין וז"ש לולב לימין כפית בכולא וקשיר בכולא:

ובספרא דאגדתא וגומר כי זה מסכים עם מה שפי' הרשב"י ע"ה לעיל שסוד הלולב רמוזים כל ז' ספי' שהם שבעת ימים דהיינו אושפיזין דסוכה והם אברהם יצחק ויעקב ענף עץ עבות. יוסף כפות תמרים: משה ואהרן ערבי נחל. דוד אתרוג והיינו בסוכות תשבו שבעת ימים כנזכר פ' אמור:

כיון דזמין להו שמצות סוכה קודמת מן הלילה ואח"כ ביום בהו בסוד הלולב בעי בעותיה מרציו על המים:

אורחוי דמלכא קדישא דרכי התורה והמצות שנצטוו וידעין אורחוי דאורייתא היינו השכלת סודותיה לפעול דרכי המלך בשלימות.
נפקי ישראל מהדין מעשרה ימים שבין ר"ה ויוה"כ.
בסימני רשימא אנו אחר הדין מקיימין מצום זו שהוא הכנעת הקליפות והעברת רוחות רעים וטללים רעים ט"ל מלאכות והם החצונים והם לטותא וקללה והיינו מלשון תקום אתך למשפט תרשיעי.
רשימא מבי מלכא הם לבושי המלך בסוד הספי' והם מאני קרבא ומפני שהם מהמלכות בית המלך ודאי:
סימני מהימנותא היינו סוד האצילות אגוד ומיוחד חותם אמת:
לתרי בני נשא שכן הוא סמאל יורד אומתו יורדת וישראל עושה חיל וכשזה קם זה נופל והכנעת אומות העולם הוא הכנעת הקליפות:
טרחין בסוכה וגומר דקשיא ליה דא"כ במוצאי יום הכפורים היה ראוי להיות האות הזה לכך פי' שגם ימים שבינתים הם עסוקי' במצות וליתן להם מקום אל המצות אין הענין במוצאי יום כפור:
מאן נצח דינא אם גוברות הקליפות או ישראל עושה חיל ורוכב שמים בעזרם.
אינון דנפקי וגומר כי גזרת דינם לטוב להם להנחילם חיי העול' הבא ומתקנים ביסורי' למשפט העתיד ולכך הם נוטלים ונאחזים בקדושה במלך עם היות שגזר עליהם איזו גזרה שיהי' מהללים ומשבחים על הכל מפני חלקם בקדש:
אתרוג בשמאלא וגומר עאלין בסוכות להתצולל בצל קדושה לברוח מהחיצוני ובגזרת הדין אתרוג בשמאלו כלומר חביבין עלינו דיניה בהתייחד' לולב בימינו ואנו נאחזים בצדיק:
חמן כולהו לישראל כל העם מקצה אפי' הרשעים רשימין שאין לך מיש' שאינו דבוק בקונו כדכתיב ואתם הדבקים: ע"כ חדוותא דכולא כי ז' מיני' ז' ספי' שיונקים מהם ע' שרים ובמה שאנו משפיעים מהבינה יש להם חלק ולכך מקריבים ע' פרים כדמפרש ואזיל. הרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כ' לקבל לבא אין הכוונה לומר שישימו אותו כנגד הלב וינענע ח"ו שזה קיצוץ אלא פי' הוא שבהיו' האתרוג ביד שמאל יבא כנגד הלב שכן הלב לצד שמאל. כפות בכלא כלומר כפות וקשור בכל שאר המינין שכן היסוד שהוא דוגמתו כפות הוא בכל סטרין. דכל אלין פי' כל איל' ז' מינין שבלול'. אינון אושפיזין דזמינין עמא קדישא ה"ג כלומר אלו הז' מינים הם אותם ז' צדיקים שהם אושפיזין שהאדם מזמין אותם בליל

ראשון של חג כנז' בפ' אמור דף ק"ג וק"ד ואלו הז' מינין הם הם האושפיזין שזמין כי דוד מלכא כנגד האתרוג. יוסף כנגד הלולב. משה ואהרן נצח והוד כנגד ב' ערבות. אברהם יצחק ויעקב כנגד ג' הדסים. דבעיין לאשכחא להו פי' צריכים לחזר אחריהם ולבקשם. כיון דזמין לון מבערב בעת שנכנס לסוכה כנזכר לעיל. עד כאן חדוותא דכלא וכו' אפי' אומות העולם חדן בחוותא וכו' ה"ג. מאן דיפוק ובידוי סימנין דמלכא הוא נצח דינא. ענין זה הנצחון הוא שישראל מתכפרים עונותיהם ולא הגויים ולא זו בלבד אלא אדרבה מתהפכים וחוזרים העונו' על רישא דעמים כנזכר בזוהר ואין לך נצחון גדול מזה. למלכא דזמין אושפיזין וכו' סיום המאמר תמצאהו בפ' אמור דף ק"ד.

דקב"ה משבח לה כמש"ה זאת קומתך דמתה לתמר ראשך עליך ככרמל וכו' וכיוצא. והיא משבחת לי' תדיר לי' ביו"ד גרסינן וכמש"ה דודי צח ואדום ראשו כתם פז וכו' ודקדק לומר תדיר מה דהוא לא עביד הכי הטעם הוא להיות שהיא צריכה ממנו השפעה לזה צריכה היא לשבחו תדיר שע"י כן מעוררת אהבתו בסוד אלהי' אל דמי לך למען יזמרך כבוד ולא ידום אבל הוא לא משבח לה תדיר אלא כשהיא מקושטת ומתוקנת ברבוי מעשה התחתונים. וכמה משבחין ומזמרין שהם הימן וידותון ואס"ף שתחת כל א' מהן כמה אלפים ורבבות משוררים למעלה כנזכר בפ' אחרי מות דף ס"ד. אזמינת לי' גרסי' וכל זה המאמר נדפס שנית בפ' אמור דף ק"ז וכל זה הוא הצעה כדי לפרש לקמי'. א"נ שכאן נמי פירש מידי באו' כמה חביב' הוא פי' למלת חבצלת ר"ל חביבה אני בעיניו וכן פי' רז"ל במדרש. והיא משבחת לי' הוא פי' למלת השרון ר"ל המשוררת ואפשר דמשמע נמי השרון אשר היא נשרר' מקב"ה כי הוא מקור וזה כנגד מה שאמר דקב"ה משבח לה והיא משבחת לי'. בשפירו דנוי בגנתא דעדן ר"ל כמו שהחבצלת נראית בתוך הגן ביופי ובהדור הכי נמי נראי' השכינ' בג"ע. השרון פי' מלשון שירה ושיעור הכתוב אני היפה המשוררת למלכא עילאה. משקיו דנחלא גרסי' ופי' נחלא עמיקא היא הבינה. מבועא דנחלין כי ממנה יוצאות ז' נחלים ז' מדות. ולפי זה רוצה לפרש מלת השרון מלשון מי המשר' וכמו אין שורין דיו וה"פ אני חבצלת הצריכ' שרייה והשקא' וז"ש דבעיא וכו' ואיזהו מקום השרייה נחלא עמיקא מבועא דנחלין שהם הבחינות העליונות שבה שהם רחמים פשוטים. כד"א והיה השרון כערבה ה"ג בפ' אמור דף ק"ז ופי' היה השרון שהוא מקו' שריית מים כערבה שהיא יבישה בלי מים. דקיימא בעמיקתא היינו החכמה והענין הוא שהמלכות כל בניינ' וקיומא וייחוד' היא מצד החכמה וז"ש דקיימא בעמיקתא כלומר קיומא והעמדת' וייחוד' היא מצד החכמה בסוד אחותי בת אבי וכו' נמצא שכל הפסוק מדבר בענין היחוד וההשפע' אני חבצלת דבעיא לאשקא' ושושנת

העמקים כלומר תלוי השפעתי וייחודי בעמקים שהיא החכמה. בעמיקתא דכולא לפי שכל הספירות נקראו עמקים הוכרח לומר שעמקי' האמו' כאן הוא ההוא דהוא עמיקתא דכלא ומה"א יתיר' דהעמקים קא דריש הכי. חבצלת מההוא אתר וכו'. דבר אחר הוא וה"פ אני חבצלת שירדתי ונאצלתי מהבינה הנקראת השרון שנקראת כן על שם שמשקה ונותן השרא' לנחלין שהם ו' קצו' שבזה נחלין נפקין ולא פסקין כמו שהיא לא פסקא כמש"ה ונהר יוצא תמיד ולכן נקרא שרון שלעולם היא שרוי' במים וכן שושנת העמקי' שושנה שירדה מההוא אתר דאיקרי עמיקא דכלא דהיינו החכמה וכמש"ה ה' בחכמה יסד ארץ בחכמה יבנה בית ובתבונ' יתכונן הרי שבנייני' ותכונת' דהאי ארץ הוא מהחכמה והבינה וכנגד שניהם אמר אני חבצלת שיצאתי מהשרון וכן אני נקרא שושנת העמקים כנזכר. א"נ תאנא והדר מפרש והכל הוא פי' א' וקודם פי' הכינויים היכן רומזים ואח"כ פירש הפסוק ואמר חבצלת השרון חבצלת מההו' אתר דשקיו דנחלין ר"ל חבצל' הנשק' ונשפע' מהבינה הנקר' שרון מלשון מי המשרה כדקאמרן. שושנה מההוא אתר דאיקרי עמיקא כלומר אני שושנה השותה מהחכמה הנקרא עמקים. סתים מכל סטרין כלומר באיז' מעמקי' משתעי קרא באותם עמקים הסתומים מכל סטרין דהיינו החכמ' שכן היא י' שחור' סתומה שאין בה השגה כלל ומה"א יתיר' קא דריש כנזכר.

ת"ח בקדמיתא ירוקא ה"ג בפרשת אמור והכונה שהוקש' לו שאם היא דומה לחבצלת שהיא ירוקה אינה דומה לשושנה שהיא אדומה ואם היא אדומה אינה ירוקה ואם כן איך נקראת בשמות מחולפים וז"א ת"ח בקדמיתא וכו' דהא והא איתנהו והם בחינות מתחלפות בזמני' מחולפים וז"ש לקמן בסמוך בקדמיתא חבצלת בעדנא דבעי' לאזדווגא בי' במלכ' וכו' בתר דאתדבקת וכו' ותאנא והדר מפרש כמו שיתבאר ופסק בינייהו לפרש כמה פירושי' במלת שושנה דכיון דאתא לידי' לא שבקיה עד דפרשיה. שושנא בשית טרפין פירו' ששנה חסר וא"ו מלשון ש"ש נ"ה כלומר שית טרפין שיש לה וכן המלכות הש קצות שבה מכסים וכוללים הש קצות שלו כי כן העלין הם המכסים לגוף האילן וזהו שרמז באו' שית טרפין. ששנת דאשתניא' מגוונא לגוונא ושניאת גוונה' ה"ג והוא דבר אחר ורוצ' לפרש מלת ששנת מלשון השתנות וז"ש דאשתניאת מגוונא לגוונא מירוק לסומק וחיוור כנזכר. ושניאת גוונהא כלומר כמו שהיא בעצמה אשתניא' כמו כן משנה גוונהא שהם מרכבתה של ארגמ"ן מיכאל גוון חיוור שהוא שר החסד וכיוצא בזה בשאר ואתא לאשמועינן רבותא שאפי' שגוון מיכאל הוא חיוור עם כל זה היא מהפכת אותו לאדום וההקש על זה בשאר וז"ש ושניאת גוונהא. וכינה לומר גוונהא כלומר גוונין שלה לפי שהיא מתלבשת בהם ולכן קראם גוונהא והכונה בגוונים הם

הפעולות וההנהגות כי פעולת החסד יתייחס אל הלובן והדין אל האודם לא שיש שם גוונין ח"ו: ששנת בקדמיתא וכו' כבר זכרנו שזה הוא פי' להצעה שהציע ותאנא והדר מפרש מ"ש בקדמיתא ירוקה כחבצלת דטרפין ירוקין פיר' ואמר שהיא בעידנ' דבעיא לאזווגא בי' במלכא שאז איקרי חבצלת דהיינו בסוד החבוק וכמו שפי' רז"ל חבצלת חבוי"ה בצל"ו דהיינו בשעת החיבוק מתחבית בין חסד וגבורה ואז היא בגוון ירוק. וכנגד מ"ש לבתר ששנ' סומקא בגוונין חיוורין אמר בתר דאיתדבק' בי' במלכא באינון נשיקין איקרי ששנת וכול' כלומר אימתי היא נקרא כן כשנעשה תיקון זה שהוא סוד הנישוק אז היא סומקא בגוונין חיוורין והוא סוד תרין תפוחין שהם אדום ולובן המתייחדי' אז כנזכר באידרא ואז נעשית סומקא בגונין חיוורין וכנגד מה שאמר ושניאת בגוונהא אמר ששנ' העמקים דהיא משנייא גוונהא. זמנין לטב ואז מתהפכים כל הארגמן להנהגת מיכאל הנהג' החסד. זמנין לביש שמתהפכים כלם להנהגת גבריאל. זמנין לרחמי שמתהפכין כלם להנהגת רפאל שר הת"ת. זמנין לדינא היינו הנהג' נוריאל דכליל כלא. ואפשר נמי דממלת העמקים קא דייק שכמו שבעמקים יש כמה שינויים תל וחריץ ויש שינוי גווי פרחי הצמחים משנה כן השושנה הזאת משנה גוונה דהיינו גווני ארגמ"ן כנזכר אי נמי גווני' ממש שמשנ' פעולותיה זמנין לטב וכו' כדמפרש ואזיל ותרא האשה וכו' לא מסתכלן וכו' מסתכלין היינו הסתכלות בעין השכל ולכן לא ידעין ואם יש שום א' דמסתכל לא משגיחין והוא שאין שום א' שיסתכל וישגיח לומר איך האדם בשעה קלה משתנה מרצון לרצון פעמים לטוב ופעמים לרע ואינו משגיח מאין בא לו השנויים הללו והוא שנמשכים לו כפי המדה העליונה כדמפרש ואזיל בשעתא וכו' בגין דההוא אתר גרים לי'. קב"ה בינה כדלקמן. ואוקיר לי' ביקירו עילאה כדאיתא במדרש שמלאכים היו מצננין לו את היין והיו צולין לו את הבשר וכן אמרו י' חופות עשה לו הקב"ה לאדם הא' וכו' ונעש' לו שושבין ונטל כוס של ברכה וברך ברכת חתנים וכו' בגין דישתכח יחידאי בלתי שתוף הקליפ' הנק' רשות הרבי'. ובלבא יחידאי שיהי' כלו לב אחד יצה"ט. ובאתר דדבקותא יחידאי היינו הת"ת כדמפרש ואזיל בלי שום הצטרפות קליפה כלל מש"כ במלכות שרגלי' יורדו' מות כדמפרש ואזיל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ד"א אני חבצלת השרון דבעיא וגומר שמות י"ט וס"ג ויקרא כ' ל"ה ק"ו ק"נ קנ"א קפ"א רס"ג רס"ה. עכ"ל:

דף רכא:

תאנא א"ר חייא כתיב ויחי יעקב וגומר בתמיה שכיון שנזכר' מיתה הי' ראוי שלא יקרא ישראל לומר שבחינת יעקב הוא שמת: ור' יוסי תירץ שקריבת הימים הוא בבחינת

ישראל דהיינו תיקון כדמפרש ואזיל וירצה עתה שאפי' שלא נק' ישראל כל הימים נקרבו כאלו כל ימיו הי' ישראל:

אתפקדן קמיה וגומר היינו שהימים הם מתמצאין מציאו' הויה ולכך הם באים ונמצאים ובעוד שהאדם חי אין שיעור קומת ימיו נשלמת ואינם נראים לפניו ית' אלא הם גנוזים עד שהאחד נכלל עם חבירו עד שהאדם חי כל ימיו והגיע עת קצו ומוציאין ימיו מבית גניזתם והם מתראים ונקשרי' ונעשי' שיעור קומה ידועה וז"ש **וכד** אתקריבו קמיה ועאלין בחושבנא מית בר נש **ואתיב** קב"ה רוחיה ליה וגומר היינו שהרוח הקדוש שבאדם נשלף מלמעלה ונשתרבב בתוך האדם לקיימו וכשהגיע עתו הב"ה רוצה להכניס אותו הרוח שנפח באדם אל מקום עליון שממנו נשלף אל מקום עליון שממנו חוצב ממש אל מקבת בור נוקר ממנו הכל לפי בחינתו אם מאצילות אם מבריא' והנה הימים נתהוו מהם לפי המעשה וכאשר הימים פגומים הם מתתקנים בתשובה בלי ספק אמנם הרשעים שלא תקנום כלו בהבל ימיהם ומי שמקצת ימיו הרשיע ומקצתם הטיבנדחים הרעים ונקרבים הטובים והצדיק כל ימיו כאחד טובי' נקרבים וז"ש **ולא** דחי חד מנייהו. אמנם הנשמה לאדם כפי מעשיו יש מי שזוכה באצילות ויש מי שזוכה בבריא' וממש ממציאות זה הם הימים אותם שנשמתם מהבריאה מעשיהם בבריא' וימיהם בבריאה וכן ביציר' ויש מי שזוכה באצילות וימיו נכללי' באצילות ולז"א ר' יוסי שיש מי שימיו רחוקי' שאינם באצילו' ויש שימיו רחוקי' שלא זכה אל האצילות והכל לפי אמעשה זכה אל האצילות ימיו באצילות זכה אל הבריאה לבד ימיו רחיקין וכ"ש אם לא זכה אלא אל היצירה כנודע ויעקב תקן כל ימיו במדרגו' ישראל ולזה אמר ויקרבו ימי ישראל כולם במדרגות ישראל כדפירשתי: הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' הה"ד ועץ החיים עץ החיים ת"ת ע"ש ששרשיו משולחי' בחיים העליונים בינה ובחכמה. בתוך הגן כנזכר בפ' אמור דף צ"ו וז"ל ועץ החיים בתוך הגן בתוך ממש במציעות ואחיד לכל סטרין עכ"ל סטו מאורח' האדם ואשתו. אילנא יחידא' עילא' ה"ג והוא הת"ת שהוא עולה בסוד הדעת. באתר דמשתני פי' המלכות. מגוונא לגוונא ומטב לביש כנזכר לעיל. ונחתי מעילא ת"ת. לתתא מלכות אשר עשה אלהים בינה. את האדם ישר שיתדבק בת"ת שהוא ישר בקו הרחמים ואינו משתנה מגוון לגוון. והמה האדם ואשתו בקשו חשבונו' רבים דהיינו המלכות שמשתנ' מגוון לגוון. הא ודאי מותא הוא לקבלך ה"ג מה שנקראת המלכות אילנא דמותא הוא בבחינתה המתלבש' במטטרון הנקרא עץ הדעת טוב ורע מחציו ומטה רע מצד הקליפות הנאחזו' בו וכן נקרא אילנא דמות' כשמתלבשת בקליפה הגורם מיתה לכל העולם אבל המלכות בבחינת עצמה ח"ו

חליל' וחס כי היא אצילו' וכלה חיים וטוב וז"ש רגליה יורדות מות כלומר סיבותיה ובחינותי' יורדת ומתלבשות במות וז"ש ג"כ הא ודאי מותא הוא לקבלך כי בהיותך מקושר שם המות הוא כנגדך כי לפתח חטאת רובץ. כיון דאדם סגיד להאי אתר כלומר להאי אתר ולא רצה במדת הת"ת אלא אדרב' הפרידו' מהת"ת ולקח' בר מבעלה מלובשת באילנ' דמותא כלהו אתמשכו אבתרי' וגרים מותא וכו'. ומלכא עילא' בינה. ההוא דאשתמודע' דהיינו הת"ת הנק' עץ החיים הידוע הכתוב בתורה שאז לא ימותו כי המות איננה וזהו דמסיק ביה זמנא כתיב בלע המות וגומר ה"ג.

התם בקיומי' יעקב וכו' כלומר למה נקט בחיותו יעקב וסמיך למיתתו ישראל. א"ר יוסי הכי הוא ודאי כלומר כך ראוי לומר ולקראו ישראל ויתורץ ג"כ ענין אחר שלא אמר יום אלא ימי וגומר.

והיך יקרבון ל"ג ליה הכא אלא לקמי' בסמוך. וכד אתקריבו קמיה למיעל בחושבנ' מית בר נש כלומר אין פי' הכתוב שהימים הללו כשמתקרבי' הוא אחר המות דאי הכי מאי ויקרא לבנו ליוסף אלא ה"פ ויקרבו ימי ישראל לפניו ית' ואז כשנעש' הקריב' הזאת הוא מזומן למות תכף אינון שציאן מגווייהו ר"ל הם נכרתין מאליהן ומעצמן מתבטלים ונמצאו רשעים הללו ערומי' בלי לבוש שאין להם ימים במה להתלבש שמהימי' נעש' לבוש א' שמתלבשת בו הנשמה כדלקמן דף רכ"ד: דרך רשעים כאפלה אותו הדרך שביניה' לשכינה להתקרב אצלה הוא חשך ואפלה שכיון שאין להן ימים במה שיוכלו להתקרב שהם המצות אשר הם אבוקות דולקו' לפני הצדיק כאומר נר לרגלי דברך וגומר ולזה אותו הדרך שבני' הוא באפלה וכשלו ונשברו ונלכדו ואינן יודעים מאי זו סבה וז"ש ולא ידעו וגומר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רכב.

דיוקנא דאבוי. שורש נשמתו הטהורה וכדי שלא תפגם ע"י יוסף באה שם להזהירו על העבירה ויוסף חלק כבוד לדיוקן נשמת אביו שנתגלמה בצלם יעקב ממש והיינו בנו שחלק לו כבוד לנשמתו שלא תפגם במעשה המגונה ההוא ג"כ יחלוק כבוד לגופו שלא יפגם ע"י קבורת מצרים. ששאר השבטים לא חלקו לו כבוד במכירתו ונתאפקו על צערו. והנה בראשונה כתיב **וימאן** ויאמר עמד חזק בשני ענייני הא' מאן והסכים שלא לעבור הב' אמר דברים אחרים שאינם עיקר שהרי אין לו טעם כעיקר אלא שלא לעבור על דברי תורה מה טעם דבריו באומרו הן אדוני וגומר וזה ממש כענין יעקב תחלה מאן ואמר דברים אחרים שאינם עיקר כי עיקר טעמו של דבר אילו הענין ההוא.

לבנו ליוסף ממש ירצה שמצד היותו בנו שכבדו במעשה ההוא זכה להיות יוסף ממש דהיינו סוד מדת המוסף ולזה לא אמר לבנו ממש אלא ליוסף ממש: זן ליה ולבנוי כלומר כמו שהת"ת עולם הזכר משפיע כך יוסף זן והוא מעולם הזכר ולזה זה בנו ממש יתיר מכלהו וזה טעם למציאות המלה אמנם מתחלה למה לא קרא לשאר בניו וז"ש **אמאי** ליוסף ולזה אמר משום דרשותא וגומר שהי' מעולם הזכר ואין שעבוד מצרים עליו א"כ זה בנו ממש בעולם הזכר.

ר' ייסא אמר הוא כעין מתקיף ליה לדברי ר' יוסי מתוך מה שנאמר שאחר שיעקב אינו תחת שעבוד מצרים כנזכר ואמאי בעא וגומר שאין כאן טענת קבירת א"י שכל מקום שיעקב עומד מקדש הארץ ואינו תחת שליטת החיצונים.

הוה דחיל דילמא ח"ו ישתצון הרי זו קודמת לכל לאהבת האב על הבנים. הב' דילמא יסליק שכינתיה שהוא צער מגיע אל האושר והב"ה הקדימו.

בקדמיתא מה כתיב אל תירא מרדה מצרים וגו' א"כ כבר הובטח על בניו ועל ענין השכינה אנכי ארד וגומר:

אמר עוד דחילנא ירצה עד עתה שהייתי ירא על בני הייתי רוצה להקבר אצלם להגין אמנם עתה שכבר הובטחתי אל תירא וגומר נשאר שמא אתקבר והוא בלתי צריך ועוד נמשך מזה ג"כ שיפרד מסוד המרכבה וזהו ולא אזכה לאתקברא וגומר ולז"א אעלך גם עלה שתי עליות לשתים אלו.

בגיני כך בעא וגומר אחד שאינו צורך בניו והוא צורך גבוה בייחוד המרכבה גם טעם אחר שאינו נזכר בפסוק דלא יעבדון שהוא מכ"ש אם הי' חושש לפירוד המרכבה כ"ש שיחוש שלא יעשוהו ע"ז שהוא תכלית הירידה וגם תועלת בניו אינו דחמא דשכינתא ישוי וגומר ועוד שיותר יועיל לבניו ולשכינה בעלייתו דהיינו דיהא גופי' דייר וגומר ששם יתפללו שלשתם יחד על צרת בניהם ולא יתמני בין חייביא ויהי פרוד ובעלותו יחוד דהיינו סוד המרכב' כדמסיק. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ואי תימא והא כתיב יעקב איש תם ותרגומו שלים הרי ששם יעקב ג"כ הוא שלם והדרא קושי' לדוכתי' ותירץ שלים הוה ולא שלים בדרגא דישראל ואפילו הכי קרא אשמועינן רבותא שאפילו כשנקרא יעקב היה שלם.

תניא אמר רבי יוסי וכו' אשמועינן רבותא יתיר דאפילו בצדיקים עצמם יש מהם שימיהם מתקרבי' והם סמוכים אליו יתברך ויש מהם רחיקין מקמי מלכא וזה לפי שזה צדיק גמור וזה אינו צדיק גמור ואפילו שסוף סוף מתקרבים כיון שהם צדיקים מכל מקום כיון דלא מתקרבי כהני רחיקין קרי לי'. ונפקא לי' הא מדקרי לי' קרא ישראל ולא קארי יעקב

שהרי שם יעקב ג"כ הוא צדיק כנזכר לעיל איש תם שלים ומדלא קארי לי' אלא ישראל שהו' רומז שלימו יתי' ש"מ שפירושו כך ויקרבו ימי ישראל כי להיותו נקרא ישראל צדיק גמור נתקרבו ימיו וממיל' משמע דצדיק שאינו גמור אינן מתקרבים וז"ש הה"ד ויקרבו ימי ישראל כלומר בזה תבין למה לא נקט קרא יעקב כיון דאדכר ליה בראש הפ'. ובג"כ כתיב ידעתי בני ידעתי על מה דאמרת וכו' ה"ג ותרתי ידעתי ידע' קא דריש ידעתי בני ר"ל ידעתי והכרתי שהיית בני שכיון שראית דיוקני חזרת לאחורך וידעתי ג"כ דדא הוא כדקאמרת ולפי זה תרתי ידעתי ידעתי הם תרתי וימאן ודוק: והכא כתיב ויקר' וגו' כלומר ולכך כתיב ויקרא לבנו: יסלק שכינתי' מיני כקדמיתא ה"ג ופירוש כקדמית' כשנאבד יוסף שנסתלק' ממנו שכינ' כדרז"ל ותחי רוח יעקב מכלל דעד האידנ' וכו'. א"ל ואנכי אעלך וגו' ה"ג. דשכינתא ישוי מדורי' בין בנוי בגלות' ואינן צריכי' זכותו שיגין עליה'. בין גופייהו דאהבתוי לאתכלל' ביניייהו ולא יתמני וכו' ה"ג ופי' לאתכללא ביניייהו בסוד שמים אש ומים המכריע ביניהם ולכן היה צריך שיהי' גופו נקבר עמהם לרמוז אל הכללו' הזה וז"ש לקמן בסמוך ורזא דמלה דאבהן לית פירוד' כלל שאם לא יהי' יעקב מכריע ביניהם היה ביניהם פירוד. א"נ כי הם ד' רגלי המרכבה ואין ראוי שיהי' פירוד ביניהם. ולא יתמני עם חייביי' דמצראי שאם הי' נקבר שם הי' נכנס בפנקס המצריי' ביד דומה שר מתים כנזכר בפ' חיי שרה דף קכ"ד במדרש הנעלם. תנינן וכו' עוד סבות אחרות ששופרי' דיעקב מעין שופרי' דאדם הראשון וראוי להיות' קרובי' יחד במער'. ועוד דדיוקני' דיעקב הוה דיוקנ' עילא' דיוקנ' דכורסיי' קדיש' כדרז"ל צורתו של יעקב חקוק' בכסא ואין ראוי שיהי' דיוקנו חקוק בכסא וגופו קבור בארץ העמים ביני חייבי'. ורזא דמלה דאבהן לית פרודא כנזכר לעיל: ויקרא לבנו ליוסף בנו בחד דיוקנ' דאנפין אע"ג דהא קאמר לי' לעיל חזר לאומ' לקשרו בהאי אחרא דהוה ליה שהיה בן ברעותא דרוחא במעשה ובמחשבה. בנו בגין דברעותא דרוחא וכו' ה"ג. את אישי כלומר וכי לאו הוא אישה ג"כ ומאי קאמר' ליה אישי אלא דכל רעותא דיעקב ברחל הוה א"כ אישי ודאי ומאחר שכן הוא הבנים היוצאים ממנה בניו איקרון ולכך ויקרא לבנו ליוסף שהי' בנה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רכב:

פתח ואמר הנסתרות לה' אלדינו וגומר ת"ח כמה אית ליה לבר נש וגומר היינו ממש פי' הפסוק אחר שהוא אמת שהנסתרות אפי' במחשבות גלויות לה' אלדינו א"כ הנגלות לנו לפחות במה שביכולתינו דהיינו לאזדהרא מחובוי ולאסתכלא וגומר והיינו והנגלות

לנו לעשות את כל דברי דהיינו מפני שאפי' מה שאין אדם חושב שחטא יסודר שם וז"ש **דתנינן** כל מה דעביד בר נש אפי' שאין כוונתו לחטא:
בספרין כתיבין היינו ציורם בסוד עיני ה' ומשם יתעלו למעלה ויכתבו בספרי' כדי לתת מעשה על מעשה וגומר. במסתרים במצפוני לבו והיינו **ותנינן** וגומר.
ולא אתאביד זולתי בתשובה שנמחק משם.
ראובן סתם לשמה שנמשכה מלמעלה בלי שום הכנה למטה שהרי יעקב כוון על יוסף ונשמת יוסף לא באה.
והאי בן לא אתיידע שמיה שההכנה התחתונה הקורא השם לא נתאמתה לראובן ועקרה נשמת יוסף לבא נמצא שאין אנו יודעים מה יגבר בו אם המעשה סתם וויהי' הבכור' לרחל ולזה כשטעה ראובן בסבה קלה פרחה בכורה והלכה ונחה במקומה כראוי:
ועל דא לא קריא לאה בני ירצה עם היות שמן הדין היתה לאה יכולה לקוראו סתם בני שהרי מצדה הוא ודאי שמחשבתה ביעקב ולא רצתה מפני שהי' ספק מצד יעקב כדפי' ועם היות שהי' ראוי שיקרא ראובני שתי מלות ראו מצד יעקב מסופק ובני ודאי מצדה לא רצתה מפני שהי' מורה ספק גם בעצמה דהיינו ראובני ואינו שהיא אינה מסופקת וז"ש ולא איקרי ראובני דהא לאה ידעת.
משירותא וסיומא. תחלה במחשבה ולבסוף במחשב' ובמעשה ובזה מעולה שבשבטי' ששאר השבטים הי' בהם מציאותם לבד:
דרמיזא בשמא קדיש' ואפיק וגומר שני תנאים במצוה זו כדי להיות בה כח בשבועה שהרי האות שהוא בקדש לא יוציא טמא:
תו מ"ט הכא בשלמא באברהם להשביע דכתיב שים נא ידך ואשביעך אמנם יעקב אמר שים נא ידך אל נא תקברני ולבסוף כתיב ויאמר השבעה לי נראה כי תחלה לא הי' להשביע כיון שהפסיק באל נא תקברני ולזה תריץ שהשבוע' היתה בו ואמר אל תקברני סמוך לשים נא ידך מפני שהיא טעם לאל נא תקברני כדמפרש ואזיל וגומר וז"ש אלא א"ל יעקב וגומר:
על נהר כבר שהוא קדוש רצועת ג"ע וכן נילוס רצועת ג"ע. ומדרך אחרת נראה מפני שהמים הם מטהרים ואינם טמאות באויר ארץ העמים. ובזה נחלקו רז"ל כבר הוא פרת. וא"ת ויעקב ג"כ יקבר בנהר ולתרץ זה אמר קב"ה וגו' כדמסיק והענין כי יוסף הוצרך ויעקב לא הוצרך כדפי' לעיל:

גלותא לא אתקיי' ירצה שראוי שיגאלו ולא יהי' גלות כלל וזה שע"י יוסף נכנסו לגלות ואין ראוי שהוא יגאל והם גלו: עוד אפשר לפרש שלא יוכלו ישראל לסבול הגלות אלא עם השכינה בתוכם והשכינה צריכ' יחוד עם יסוד סוד יוסף ולזה הוצרך שלא יעלוהו. **בכלא אתתקן**. בגופא ובנשמתא רומז לסוד גבוה **ואפי**' מערתא מ' וקבורת האבות בה ירמוז מציאותם בתוכה: ואפי' מערתא בעצמה אל עצמה היא כפולה:

תרי אברהם ויצחק **וחד** יעקב: ועוד בחינה אחרת האבות עם בת זוגם כדמפרש. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ביצחק לא כתיב בגין דנפק מיניה עשו. ואם תקשה עלי מאברהם נפק ישמעאל. נלע"ד דישמעאל כתיב ביה פרא אדם ידו בכל לפי שנמול כדאיתא בזוהר וא"כ כבר נכנס גם הוא במצות תחת ירכי אבל עשו לא נימול כלל כמ"ש ז"ל שהמתינו לו עד שיבלע דמו לפי שהיה אדמוני וכשהי' גדול לא רצה לימול א"כ לא נכנס עשו במצות תחת ירכי. עכ"ל: ומצאתי כתוב ונ"ל שהוא מהאלהי הרי"א זלה"ה וז"ל ביצחק לא כתיב משום דנפק מיניה עשו פי' בהיותו מהול אך אברהם לא נפק מיניה ישמעאל אלא קודם שנימול ולכן כתיב ביה שים נא ידך תחת ירכי. עכ"מ:

והרא"ג ז"ל כ' **לאזדהרא** מחובוי וכו' שכן יעקב ע"י שהטע' את אביו בענין הברכות הטעוהו בלאה וכפשע בינו ובין העון כדמפרש ואזיל ואי לא הוה הא לא הוה הא. היך לא יסתמר כלומר היך לא ישמר ויזהר מלמיחב קמי מארי'. ההוא מה דחשיב ה"ג. ובכורות' דראובן אסתלק ליוסף כמש"ה בדברי הימים ובחללו יצועי אביו נתנ' בכורתו ליוסף וכו'. מ"ט כלומר מה לו לבכור' עם יוסף הניח' ליטלה מראובן מפני שחלל יצועי אביו אבל ליתנו ליוסף אמאי הי"ל ליתנ' ליהוד' שהי' מלך או לשמעון שהי' בא אחריו. כלו' חמו בר רא"ו בן האי בן לא אתיידע שמי' ה"ג. בשמא אחרא איקרון כמו שמנו ז"ל בני ט' מדות. משירות' וסיומ' בנו הוה ול"ג ברי'. יתיר מכלא והאי ברית רזא דיוסף איהו אמר רבי שמעון באברהם וכו' ה"ג וחסר הוא בספרים והוא תירוץ לשתי שאלות ששאל במה אומי ליה יעקב ליוסף כלו' במה השביעו ותו החפץ שנטל מה שייכות יש לו עם המושבע וז"ש ליוסף לז"א לראשונה במה השביעו בההוא את קיימא. לשניה מה שייכות יש לו עם המושבע והאי ברית רזא דיוסף איהו ולהיות שיוסף היה מקושר בברית צודק לו שהשביעוהו בו. בההוא אתר דרמיזא שמא קדיש' היינו שם שדי שהוא ביסוד. א"נ שם ההויה ממש הוא ביסוד כנזכר בפ' ויקרא דף י"א. ואפיק זרעא קדישא דכיון דישמעאל חזר בתשובה ונאמרה בו גויעה כצדיקים זרעא קדישא קרי לי'. ביצחק לא כתיב כלומר ג"כ הי' יכול להשביע יצחק את יעקב כשהלך לפדן ארם שלא יקח

אשה כנענית שאין לומר שלא הי' צריך להשביעו שידע שיקיים דברו שהרי יוסף שג"כ היה בנו של יעקב ועם כ"ז השביעו אלא ודאי לא היה יכול יצחק להשביעו בגין דנפק מיניי' עשו שהי' רשע גמור ומעולם לא חזר. על נהר כתיב והוא על המים שאינו מקבל טומאה אוף הכא וכו'. אי יוסף אסתלק מהכא גלותא לא אתקיים לפי שהשכינה רודפת אחר הצדיק ולהיותו שם תהי' השכינה שם על הקבר תמיד תהי' השכינה מתנחמת ומתייחדת בגלות ועל ידה יוכלו ישראל לסבול עול הגלות וזהו דמסיק ואמר ויסבלון בני ישראל גלותא. דהא בכלא אתתקן בין מצד עצמו בין מצד י"ב שבטין כדלקמן דף רל"ה. בגין דכל מלה דכפלת' כלו' מלת מכפלה הוא תרין וחד דמלת כפול הוא תרין חד וחד אבל מכפלה הוא תרין וחד כנז' בפ' חיי שרה דף קנ"ט. אוף מערתא תרין וחד הענין יובן במה שאמרו בפ' שלח לך דף קס"ד כי סדר קבורת האבות במערה הוא זה אדם חוה שרה אברהם יצחק רבקה לאה יעקב וכפי זה תמצא לכל זכר שתי נקבות אצלו דוק ותשכח וז"ש כאן תרין וחד כלומר תרין נוקבין וחד דכר ואם אינו נקבר שם לא יבואו תרין וחד לזה נק' מכפלה ג"כ כפי הרמז הי' צריך ליקבר שם יעקב שהי' נשמתו של אדם הראשון כנז' בר"מ דבהר סיני ואפשר נמי שזמ"ש תרין וחד כלומר תרין גופין וחד נשמה שנשמתו של יעקב היינו נשמתו של אדם הוי תרין וחד: ות"ח אבהתא וכו' ה"ג כלומר בא וראה שהי' מוכרח כן כפי הסוד שהרי כל האבות נקברו הם וזווגייהו ולכן יעקב הי' צריך ג"כ שיקבר הוא עם זוגתו שקדמ' לו כדי שיהיו הם וזווגייהו באותו ענין שזכרנו. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון אבהתא זכו לאתקברא תמן וגו'. שלח קס"ד:

דף רכג.

מאי טעמא רחל לא וגו' משני דרכי' אפשר להקשות או שתהי' גם רחל או דוקא רחל שהיא עקר. ותירץ לשניהם כי לאה זכתה ביה כי כפי הראוי היתה לעשו שהוא הבכור וכיון שפגם לקח בכורתו יעקב ומאז זכה בבת זוגו ולהוליד ששה בנים מוא"ו עילאה וששה מוא"ו תתאה ולכך ששה יחד הוליד מלאה ויותר טוב להיותו במערה מבחינת ישראל ולאה ממה שיהי' יעקב ורחל והשתא לא תריץ אלא צד א' דהיינו שתהיה רחל ולא לאה אמנם אי קשיא לך שתהי' ורחל ולאה תירץ לזה ר' יהודה לאה כל יומא בפרשת אורחין קיימא וגומר כמו שאמרו מפני שידעה שהיא בחלק עליון ועשו שהוא הבכור הראוי לה פגם ונבדל מן הקדש ויעקב נאמן לרחל במקומו הידוע כדפי' ולזה הלכה לפרשת אורחין למקום שנבדל הטומאה מן הקדש להראות שהיא אינה רוצה בחלק החצוני אלא פורש לצד הטהרה והיא פותחת שערי תשובה שערי דמעה ולזה זכתה

אל הבינה למעלה מקום התשו' והדמע' רחל לא נפקת שהיא למטה א"כ לאה שעלת' אל סוד הבינה תתעלה אל סוד המערה שהיא הבינה עלמא דאתכסיא תתעלם בתוך המערה רחל שהיא למטה בגלוי תתעלה עתה אל מקום הדמעה ששם הית' לאה קודם כדי שאח"כ כשישובו ישראל תתעלה למעלה:

א"ר חייא כתיב ושכבתי עם אבותי דהיינו שיהיה מתעל' בין ב' ההין בין החסד והגבורה וכן הודה יוסף אנכי בינה לאה אעשה כדבריך סוד דבר מלכות למטה. או אפשר שיוסף מתקן בחינות רחל למטה והיינו אנכי יוסף אעש' כדבריך. לתקן סוד דבריך רחל:

ואתחזון מילוי סתימין דלכאורה אין להם הבנה ומתנגדין וזה מרוב חכמה שהם נעלמים. **בחכמתא המלכות**. היא הנקראת חכמת שלמה וחכמה עילא' נקראת חכמת בני קדם ומשם ותרב חכמת שלמה:

קיימא סיהרא באשלמותא מאירה מאור החכמה דמתמן מקדש ישראל וראשי חדשי' בסוד הקדש. וכפשוטו חכמת בני קדם היא חכמה חצונית והיינו ותרב דאתרביאת ואסתלקת ולעולם חכמת בני קדם חכמת אברהם על שני דרכים או חכמתא עילאה דהיינו חכמה על חסד או חכמתא דאברהם שמסרה לבני הפלגשים: ובת היתה לו לאברהם מלכות שהיא לאברהם בסוד הגרים שהוא מקו' הגרים ובכל שמה כלומר שמה מיוחד לעולם ביסוד הנק' כ"ל והיינו בכל באותה המיוחדת עם כל והיינו את כל את מלכות כל יסוד בענין שעם היות שתפס במלכות תפס אותה מיוחדת עם היסוד **יהיב** להו מילין ידיען בכתרין תתאין דייק בלישני' דלא קאמר דיהב לון כתרין תתאין ח"ו שלא יתירם בע"ז אלא אדרבה הזהירם כל מה שיוכל בשבע מצות בני נח אלא מילין ידיען יש דברים חיצונים יהיו מותרים לבני נח ולא ליש' כמו אם לא יהי' בהם צד ע"ז כלל מותרים לגוים שהם ג"כ חצונים ואל מעוננ' ואל קוסמים ישמעו שהם תחת ממשלתם אבל יש' ח"ו אסור לידבק בחצונים כלל אפי' מעשה קטן ומותר לגוים אמנם אם יהי' דבר ע"ז אסור לכל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' הא אוקימנא בפ' ויצא דף קנ"ח דא באתגליי' רחל שהיא כנגד המלכות שהיא פתח עינים שיש בה השגה ולכך נקבר' במקום מגול' ודא באתכסיי' היינו לאה כנגד הבינה הנק' מ"י שאין בה השגה לכך לאה דוגמתה למט' נקבר' במקום נסתר במערה. אע"ג דאתגזר וכו' גרסי' בלא ואו. קיימ' סיהרא בשלימות' ר"ל לבנה במלוא' כנזכר בפרשת אחרי מות דף ע"ד והכוונה שכל בחינה ובחינה שבה נתמלא מבחינת הת"ת שכנגד' ומשפיע בה וז"ש באשלמות'. מאן אינון בני קדם הא אוקמו' בתיקונים דף ל"ח ולקמן נמי אוקמו' בני קדם בסוד ואל' המלכים וכוי אבל חכמת בני קדם הו' בקליפ'

כדמפרש ואזיל וחכמת שלמה אתרביא' מצד חכמת בני קדם. כדתנינן בההיא בת היינו המלכות ובהשיגו בה השיג חכמת' עילא'. בכתרין תתאין עשר דתמור' ורז"ל הכריחו כן מדכתיב מתנות מתנת חסר שמות הטומאה מסר להם שבכל מקום שחסר אות א' שהוא משם ההוי' מורה שאין באותו דבר קדושה. אל ארץ קדם ששם הוא מוכן לפורענו' כמש"ה ויהי בנסעם מקדם. על מה כתיב ואשב הענין שכל ישיבה למעלה מורה השפע' הנשפע' מש"כ מעומד שהוא מור' קבלת שפע וזהו שרפים עומדי' וגו' ולכן מלכי ב"ד בלבד היה להם ישיבה בעזרה וזהו שאמר כאן השתא בנייחא תליא מלתא כלומר מלתא שהיא מלכות היא מקבלת התעוררותנו בהיותינו עוסקי' מיושב. בההו' שמא דסיהרא כלומר המלכות בבחינתה הנקר' סיהרא שבבחינה זו שייך בה רבוי ומיעוט ושלמה ירית לה בשתיה' באשלמותא ובפגימות' כדלקמן. דאתרביאת ואתברכת וקיימ' באשלמותא כנזכר לעיל א"נ דאתרביאת מצד הגדולה: ואתברכ' מצד הגבורה. וקיימ' באשלמותא מצד הת"ת הנק' שלימו דכלא. אלף טורין מתרברבין ה"ג ופי' גדלים בכל יום כנזכר בפ' בראשי' דף י"ח מגדלין לה בכל יום'. סגיאן לה ה"ג ור"ל נמשכים והולכים אליה. ושמעתי כי סוד אלף טורין הם עשר ספירות כלולו' מעשר והשפע' כלם המלכות שואבת אותם בגמיעה חדא. ואלף נהרין מצד היסוד הנק' נהר שכלם מגיעי' אליה. טופרהא הם בחינות המלכות המתפשטות למטה וכן ידהא הם חסד וגבור' שבה. עכ"ל הרא"ג ז"ל: **גליון א"ר** אבא כתיב ותרב וגומר ק"ן. ותנינן אלף טורין רברבין קמה וגומר. י"ח פנחס רי"ז ר"מ. ע"כ:

דף רכג:

שאני עמלא דאורייתא דלעילא מן שמשא הוא. שאין מדרש בלא חידוש אף אם נדרש כבר כמה פעמים:

עביד לון רתיכא קדישא לעילא הן מרכבה מצד נשמתן ומעשיהן וגומר ועם היות שאחרים ירצו להמשיך במעשיהן להיות מרכבה לא מפני זה יתעטר הקב"ה במרכבתו בהם ויאמר אלהי חזקיהו ואלהי שלמה וכיוצא וז"ש ואתרעי בהו וגומר. מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו נר"ו כתב**. מהו שמיר ההוא דרשים. אותיות שמיר הוא רשים. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' לכ"ד אלף עיבר ה"ג והם כ"ד אותיות דבשכמל"ו שהם ו' קצוות שבה שעולות לכ"ד בחינות פרטיות: לית דנפיק מינה לסטר האי ולית דנפיק מינה לסטר האי בין להנהגת יד ימינה שהוא הנהגת הרחמים בין להנהגת יד שמאל שהיא דין אין איש מהם יוצא מתחת רשותה אלא אל אשר יהיה שמה הרוח שלה ללכת ילכו וגו'. מתאחדן בשערהא כי שערותיה אדומות בדין ולכן אסור לאשה להראות ולגלות שערותיה כנזכר

בפ' נשא קכ"ו וכבר ידעת שכל שער ושער הוא חלול כמין צנור ואם השערות בסור הלובן הם צנורות הרחמים ואם הם אדומות דהיינו שערין דילה הם רומזות להמשכו' הדין. חד עולימא היינו מטטרון: דאורכיה מסייפ' עלמא וגו' היינו עולם היצירה כי הור כולל כל ז' היכלות: נפיק בין רגלהא כלומר הגם שהפלגתי בנער זה שארכו מסייפי עלמא ועד סייפי עלמא בערכה הוא קטון נפיק בין רגלהא. בשתין פולסי דנורא הם כחות עליונים מושפעים מהגבורה והם המסבבי' אותה והם סוד הגבורי ישראל ת"ת כנז' בפ' בשלח דף ס"ו. מתלבש בגוונוי היינו גווני ארגמ"ן כנז' לעיל. דא אתמנא על תתאי שכן הוא שר העולם. מארבע סטרה' גרסי' כלומר מטטרון זה ממונה להנהיג העולם ומתלבש בגוונוי שהם ארגמן כפי ההנהג' היורדת מארבע סטרהא שהם ההנהג' עליונ' חגת"ם. ולגירס' הספרים דגרסי מתחות ר"ל דא אתמנא על העול' מתחת ידה ורשותה. שית מאה ותלת עשר מפתיחן היינו רמ"ח מצות עשה שבת"ת ושס"ה ל"ת שבמלכות זכור ושמור ומטטרון זה כולל הכל בסוד הייחוד שמתייחדים בו ונקראים המצות מפתיחן לפי שכל מצוה ומצוה כשפועלי' אות' פותח אוצרות עליונות וכשפועלים העבירות נסגרים הצנורות כנז' בפ' מצורע על נגע צרעת מכתש סגירו ע"ש שסוגר הצנורות. בשננא דחרבא דחגיר בחרציה תליין זהו משרז"ל הסייף והספר ירדו כרוכים ויצאת בת קול ואמרה העוסק בזה ינצל מזה וכו'. באינון ברייתי נראה במקומות רבים מהזוהר שהיו ברייתות קדומות מאנשים קדמונים כמו התוספתות והמשניות הבאים בזוהר. במתניתא דילן אוקימנא מילי שינוייא הוא כלומר אין הכי נמי שבמתניתין דילן אוקימנא מילי וקרוי בה חנוך בן ירד אבל אותם דקאמרת דקרון ליה חנוך בן ירד ברייתי אינון: וכלא מלה חדא אסתכלו כלומר בין מתני' בין ברייתי' כלם הסכימו לקרותו חנוך בן ירד ולקמן מפרש למה קראוהו כן. תחותיה תטלל חיות ברא כלומר תחותיה דמטטרון זה תטלל חיות ברא היינו בחינת העשיה של סנדלפון לרמוז שהוא שולט עליו ויש בו כחות טמאים וטהורים וקראו ברא לפי שהוא חוץ מפתח היכל לבנת הספיר **ת"ח** כמה דישראל וכו' ה"ג ובא ליתן טעם למה נק' מטטרון חנוך בן ירד. דישראל ת"ת: קדישא מצד החכמה ששם הוא הקדש. עילאה מצד הבינה וזהו אומר כי בן הייתי לאבי מצד החכמה רך ויחיד וכו' מצד הבינה. כי נער ישראל וגו' הכריע כן מדקרא אקיש נער לישראל ודאי על תרווייהו קאמר ושיעור הכתוב כי נער מטטרון זה הנק' נער היא בן למלכות כמו ישראל שהוא בן לבינה. עשר ירידות ירדה שכינה בפרקי ר' אליעזר מני לכלהו ע"ש. ותחות האי כלומר תחות האי בן ירד שהוא מטטרון: דאיקרון חיוות ברא חיוות ברא ממש ה"ג וכבר פי' לעיל. ככבייא דשרביטא הם הככבים היוצאים

בלילה לגדל הזהב כנז' בפר' תרומה דף קע"א והכוונה שהשערות לפי שהם אדומות מולידות דבר אדום שהוא הזהב ואבני' טובות ומרגליות אדומות וזהו דמפרש בסמוך וכלהו איקרון שערי דארגוונא. א"נ ככבייא דשרביטא הם המשכו' ובחינו' היוצאי' מצד היסוד הנק' שרביט וכן היסוד נקר' כוכב כ"ו כ"ב כנזכר בתיקונין דף קמ"ג וזהו נמי דקאמר בסמוך וכלהו איקרון שערי דארגוונא. דשרביטא ממש כי הככבים הללו כשהם מתנוצצים ומשפיעים כחם להוליד תולדות' או לפעול אי זו פעולה אותו התנוצצות בא בכח כמי שמכה בשרבי' זה שדרכו להכות בו בכח. מארי דמארין כלומר אדונים שולטים על אדונים אחרים שתחתיהם. וי"ס דגרסי מארי מדין ר"ל בעלי הדין. מארי דמתקלא הם העומדים על המשקל כששוקלין העונות והזכיות ונר' שהם הנז' בפ' פקודי דף רנ"ב בהיכל הזכות. מארי דחצפא כלומר בעלי דין חצופים ועזים. וי"ס דגרסי מארי דחצדא ר"ל שממונים על הכריתה והכליון. ידהא ורגלהא אחידן כהאי אריה תקיפא וכו' ה"ג והכוונ' שבחינותיה המתפשטות למטה לעולם הם פועלים ואוחזים בענייני העולם להנהיג ולפעול לתת לכל א' וא' כדי רשעתו במספר כארי הזה שהוא אחוז בטרפו באופן שלעולם יש לה להתעסק: א"נ אתא לאשמועי' שבשום הנהגה שהיא מנהגת אינם יכולים להמלט מתחת ידה כי היא אחוזה בהם כארי הזה דאחיד על טרפיה דא"א לנטרף להנצל מידו. טופרהא הם בחינות מלאכים האחרונים שבצד הקדושה. זוהמא דטופרהא ה"ג והם הקליפות המתאחזות ומתלקטות כציפרנים הללו. דלא מתדבקין כי כן הזוהמא הלזו היא מתפרדת אינה דבקה בבשר כצפורן הזה שהוא דבוק ואחוז בבשר. מסטרא דמסאבותא אפשר שרומז בבחינת צנור שמאלי שביסוד שממנו יונקים כל החיצונים. אשתדל בדעתא דרוחין ושדין ה"ג והיינו שדה ושדות. למירת סיהרא בכל סיטרא אפי' בבחינותי' התחתונות האחוזות בקליפות. ותרב דייקא כנז' לעיל. מחכמת כל בני קדם פירוש אחר הוא שמפרש שבני קדם הוא בקדוש'. וי"ס דגרסי דכר ונוקבא דאיקרי הדר דכתיב וימלוך תחתיו הדר וכו' ושם אשתו מהטבאל וכו' וענין ואלה המלכי' הם סוד אידרא דנשא. דאתחזי לקבלהא כלומר הראוי לעמוד כנגדה לפי שדוד אביו כבר הסיר המכשולות והקליפות כנרמז בפ' וארא דף כ"ז וכשבא שלמה עמדה סיהרא במילואה שהו' היה בתכלית העליה כנז' בדרז"ל כמא דאוקימנא. דבגין כך אמיה בת שבע הוא ע"ש מדת המלכות הכלולה מז' ספי'. דבתר ריחייא פי' בפ' בא ל"ז שרחיים הם מרכבת חרגמ"ן ואחריהם באה הקליפ'. וכלא אכלילת גרסי' שכן היא כולל' כל מה שלמעלה ומה שלמט'. דהא בכל הני מילי זכינא ה"ג רתיכא קדישא לעילא בשלש' מדות עליונות חג"ת מרכבה אל הבינה דהיינו קב"ה דקאמר: ואתרעי בהו הוא פירוש למלת חשק ה'

שחשק בהם לעשות' מרכב'. ולאתעטר' בהם מצד הרצון כי כמה הרבו מעשיהם כיוצא בהם ולא זכו ליעשות מרכב' כמוהם וז"ש אתרעי ודייק כן מאומרו ושכבתי עם אבותי לרמוז שהי' מרכבה עמהם וזהו שכיוון נמי ר' אלעזר בהאי דקאמר יעקב הוה ידע וכו' ועל האי כתיב ושכבתי עם אבותי ודאי: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון בין רגלהא בשתין פולסי דנורא וגומר בשלח ס"ו. דאקרון ככביא דשרביטא וגומר תיקונין קע"ג:

דף רכד.

דתניא אינון יומין דבר נש כד אתבריאו וגומר הענין כי הימים בעצמם יש להם מציאות והם כדמות דברים רוחניים בחיריים ביד האדם להמשיך להם נשמה טובה נשמה רוחנית קדושה בסוד מעשה המצות והתורה דבר יום ביומו ובזה הם טובים נעשים לבוש לנשמת האדם ובידו ג"כ להמשיך להם נשמה' רעה מהקליפות והם רעים והם שטנים לאדם לעת צאת נשמתו בהשתתף עליהם הטומאה שאדם משך אליהם והיינו דמסיק לקמן ואשתתף ברוחא דלבר:

ותב לביתיה וגומר היינו שנעשו ימים לו לשטן להשטינו אחר שיש לקליפה שתוף עמהם והיינו שכר עבירה עבירה ולפעמים שכרו עונש ומענישים אותו בכל אשר יצוה מלמעלה ולפעמים שכרו שמטעימין לו טעם איסור יותר ומכשילין אותו והיינו אם תעזבני וגומר: והנה יש בזה כמה בחינות יש מי שכל ימיו טובי' והם כגון יעקב ויש מי שכל ימיו ברשע שזה אביד מכל וכל ויש מי שקצת ימיו טובים שמתלבש בגריעות אחר שדנים אותו על הרעים יש מי ששב שזה מבטל מאותם הימים צד הקליפה שהמשיך ומושך להם רוח טוב מסוד התשובה שמשם משך נשמה לימים ומתלבש בלבוש תשובה לא כשאר הצדיקים הכל כשיעור התשובה והיינו זדונות שהיו הימים נעשו לו זכיות להתלבש כדפי' והיינו דקאמר לעיל זכה ותב בתשובה תב ההוא יומא למאריה ומאי דקאמר באדם הראשון דעבד תשובה ועכ"ז לא נתלבש בימיו היינו מפני שלעולם לא תקן את אשר עוותו ולא נעשו לו זדונות כזכיות כדי שיתלבש בהם. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. עיין כי הלבוש של האדם הנעשה מן הימים שלו ממש כנר' מדף זו ואמנם מדף רכ"ו ב' נר' דפקודי אורייתא מנהון אתעבידו לבושי נשמה. אך הענין בקצור נמדץ יובן מר"מ פ' וארא דף כ"ה א' כי הפקודין הם בדכורא והם רמ"ח אברי הזכר והשס"ה ימים לא תעשה הם בנוקבא דאתברכן מרמ"ח פקודין נמצא כי האדם ע"י עשייתו רמ"ח פקודין בימי השנה נמצאו שנתברכו הימים שהם בחיות הנוקבא ונשלמו ע"י רמ"ח פקודין שהם דדכורא ואז בכח שניהם דכר ונוקב' נעשה הלבוש ושני הדברים

אמתיים וז"ה בדף רכ"ו ב' אית פקודי אורייתא דעבדי לבושי יקר וגומר ומן יומי ממש כולהו מתתקנן ועיין בזה. גם תבין בזה מ"ש לקמן דף רל"ג ב' על ומדת ימי מה היא וגומר והענין כי הימים הם שס"ה לא תעשה נוקבין והם נתלין בנוקבא הנק' מדת ימי כנודע. העולה מזה בקיצור כי האדם עיקר לבושו הו' מרמ"ח מצות עשה מעשיות וממשיות אך כדי שיהי' שלם צריך שלא יפגום בשס"ה ימים שס"ה לא תעשה ואז נשלם לגמרי והבן זה היטב. עכ"ל:

עוד מצאתי כתוב לו נר"ו וז"ל: זכאין אינון צדיקייא דיומיהון כולהון וגומר הימים של האדם הם כפי מספר ניצוצי הנשמה אשר לו ובהשתלם מספר הנצוצות מסתיימין ימי האדם ואז מת. ובאותן הימים האדם עושה מצות ועוסק בתורה וידעת כל העושה מצוה א' קנה לו פרקליט א'. וגם בלתי זה הימים עצמן של האדם הם כחות נבראים משרתי ניצוצות הנשמה ובהשתלם הימים האלו ע"י התורה והמצות אז נעשין לבוש א' לנשמתו וכפי מספר חסרון הימים שלא עסק בהם בתו' ובמצות כך נשארים ניצוצי נשמתו חסרין כפ' ערך ומנין הימים שחסרו אותן דשייכ' לאותן הנצוצות ערומים ואם בכל ימיו לא זכה אז כל הנשמה נשארה ערומה. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' והבריח התיכון היינו ת"ת שהוא בתוך הקרשי' דהיינו המדות מבריח מן הקצה מהבינ' דאיקרי מקצה השמים ועד הקצה המלכות. ושכבתי עם אבותי דייקא ה"ג. אלין בני נשא וכו' הוקש' לו בפסוק שאם הם חרשי' איך ישמעו וכו' לז"א אלין אינון כלומר איני מדבר אלא במי שמשים עצמו חרש ועור כדמפרש ואזיל. כרוזא נפיק וקרי כשרז"ל בת קול יוצאת מהר חורב וכו' אוי להם לבריות מעלבונו של תורה. א"נ מכרזי פלס מעגל רגליך וגו' כנזכר בסוף פרשת שלח וזה שאמר כאן נחתין ואזדהרן לבר נשא. בההוא רוחא דלבר היינו רוחא שהוא כנגד פתחו של אדם והוא היה מזיק אלמלא המזוזה שיושבת בפניו כנזכר בפרשת ואתחנן רס"ו שיש תחתיו שס"ה מזיקין כנגד ימות השנה וכשהאדם חוטא אותו יום שכנגד יום של אותו מזיק אשתתף עמו ונכנס בבית להזיק ולא יעכבהו שם שדי וזה שאמר ותב לביתיה וכו' לאבאשא לי' וכו'. ואתתקן בדיוקניה ה"ג. ואית דדיוריה לטב שאעפ"י שהוא מזיק הקטיגור נעשה לו סניגור. בין כך ובין כך לעיל קאי דקאמר וקאים בלחודוי לבר עד דבר נש עביד תשובה זכה תב ההו' יומא וכו' לא זכה וכו' ואמר בין כך ובין כך שאותו עון קיימא עד שחזר בתשובה בין זה לזה נפטר אדם זה לבית עולמו שלא הספיק לחזור בתשובה כדי להחזיר היום ההוא שחטא בו בכלל הימים הנמנים לטובה עד שנפטר מה עושים בדינו אתפקדן וכו' אתפקדן אינון יומין וחסרים וכו' ה"ג. דכד בעאן לאלבשא לי' ביומוי ה"ג. יומין על יומין

יומין בגיהנם על יומין שחטא בהם וחסרו מן המנין. יומין על חד תרין חד דדיינין לי' בגיהנם על אינון יומין כדקאמר וחד דכד נפיק מהאי עלמא לא אשכח יומין דאתלבש בהו הרי על חד תרין הקרב' הנזק והרחק' התועל'. דההוא לבושא דיקר דאתעביד מאינון יומין כלומר דההוא לבושא דיקר שהי' ראוי שיעש' מאינון יומין שנוצרו בעת יצירתם של אדם וחוה אם לא היו חוטאי' גרע מנייהו. ולא אשתאר יומא מאינון יומין כלומר לא נשאר יום אחד מאותם הימים שנבראו כנזכר שכיון שפגם אותו חטא פגם ופסל כל אותם הימים שנבראו עמו ולכן לא אשתאר יומא מאינון יומין וכו' כדמפרש ואזיל. ימים יוצרו ולא אחד בהם ימים יוצרו ודאי ולא אחד בהם דלא אשתאר וכו' ה"ג וה"פ ימים יוצרו ודאי שימי האדם נוצרו ונבראו ביום בריאתו של אדם כנזכר וכיון שחטא באותו יום שנברא נפגמו ונפסלו כל אותם הימים מלהתיצב לפני הקב"ה באופן שלא נשאר בהם אפי' אחד וזהו ולא א' בהם. ולא מן יומוי לפי שכבר נפגמו והראי' שלא בטל קללת המיתה שגרם לעולם וי"ס דלא גרסי מלת לא אלא ועבד לי' מאני לבושא אחרנין מן יומוי והוא לפי שחזר בתשובה שלימ' כנזכר בפרשת בראשית נ"ה באופן שחזרו ונתקנו אות' הימי' לשיתלבש בהם. משום דזכה ל"ג. ויעש ה' אלהים לאד' ולאשתו כתנות עור וגו' הענין שאם לא היו חוטאים אותם המצות שהיו עושים בג"ע היו רוחניות והיו נעשים מהם לבושי' רוחניות דקים ונקר' כתנות אור דומיא לאותם הלבושין הנעשי' מכונו' המצות שאדם מכוון בעה"ז שהנשמ' מתלבשת בג"ע העליון כנזכר בפרשת ויקהל. אבל אחר שחטאו וחזרו בתשוב' היו עושים המצות בגשמותם לכן גם הלבושין הנעש' מהם הם גשמיי' ונקר' כתנות עור כנזכר בפ' פקודי דף רכ"ט ובפ' ואתחנן רס"א ע"ש: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ותב לביתיה ואתתקן בדיוקניה דההוא בר נש וגומר ואתחנן רס"ו:

זכאין אינון צדיקייא דיומיהון כלהון טמירין וגומר עיין פ' תרומה דף ק"ן ע"ב עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:

דף רכד:

מעטורא דמתעטרי אבהן היינו שפע הבינה שהוא נהר שמאירה חג"ת וכנגדם נצוץ למטה לעידון האבות ושאר הצדיקים בג"ע.

וביומין דלהון מסבת שהוא האירם שהוא שלימו דאבהן והיינו כענין בע"ת בימיו כן אחר בימי אחר שמזכה אותו. ולא מפני זה חסרו האבות שלמותם ח"ו אבל אדרבה יש להם תענוג בסוד הרכבת אילן באילן וכולם קדושים ודרך זה ג"כ למי שמזכה לחבירו:

חקל תפוחין קדישין מלכות שדה יונקת מן התפוחין העליונים שהם ג' אבות דהיינו גווני התפוח סומק וחוור וירוק:
טל השמים הוא סוד שפע הכתר הנשפע לת"ת וז"ש שראשי נמלא טל ומאותו שפע משפיע למלכות כדכתיב פתחי לי אחותי וגומר וטל סוד יוד הא ואו דהיינו יה"ו תלתא מוחין עילאין כזה # וזהו טל.
מאי משמע. קשיא ליה וכי בגין שריח בגדיו כריח שדה שהיא המלכות ברכו בטל השמים שהוא למעלה ותירץ בגין דההוא חקל וגו' א"כ כיון שריח בגדיו כריח שדה לכך ברכו בטל שהוא מתייחס לה: ור' יוסי אמר דלא אצטריך להכי שגם ברכו במשמני הארץ וז"ש **בכולא** ברכי' דהיינו בגדיו ממש כדפי' לעיל שהם ימיו שבהם מתלבש לעילא.
בגו צרורא דחיי ג"ע שלמעלה החת כסא הכבוד למעלה מעולם המלאכים והם לבושין מאויר ג"ע דהיינו המלכות בעצמה:
וחד לבושא דלבר בעולם הזה בסוד דקות בעשיה וג' לבושין אלו הם בסוד בריא' יצירה עשי' ובסבא הארכתי:
ואודעת ליה בעלמא בחלום לחיים או בהקיץ כפי האדם וצורך השעה:
צחות תרין מה שהי' לנשמה ומה שנתוסף לה בשביל הרוח. מהרמ"ק זלה"ה. ועמ"ש בס' **אור הגנוז** בס"ד:
והרא"ג ז"ל כ' הה"ד ויתיצבו כמו לבוש דקרא משתעי בתחיית המתים דכתיב תתהפך כחומר חותם ויתיצבו כמו לבוש כלומר תתהפך כחומ' חות' צורת פניו בקבר ובעתהתחי' יתיצבו כמו לבוש ר"ל כפי אותו הלבוש שהוא מלובש כי כמו שנעש' לבוש ממעש' המצות הנקרא חלוק' דרבנן כן ממעש' העבירו' נעשה לבוש מלוכלך כנזכר בפ' פנחס דף רי"ד ובפרשת שלח לך קע"ד ובויקהל ר"י ולז"א כפי הלבוש שיש לו כפי מעשיו כן מתיצב ועומד. דיומיהון בחוביהון חסרין ה"ג. ביומיהון מתעטרן בההוא עלמא מעטורי דמתעטרי בהו אבהן ה"ג מההוא נחל דנגיד היינו הבינה כי הצדיקים שזוכי' לעלות לג"ע העליון שהוא כסא הכבוד מתעדנים ומתעטרים מהבינה שהבינה מקננא בבריאה. הה"ד ונחך ה' תמיד כלומר ינחה לך ה' השפעה מאותה המדה דנגיד ונפיק תמיד בלא הפסק דהיינו הבינה. א"נ מוהשביע בצחצחו' קא מוכח דהיינו אותם הצחצחו' שבבינ' כנזכר בפרשת תולדות יצחק דקמ"א. ולא יראה כי יבא טוב דא תחיית המתים כנזכר בתיקונים דף פ"ג. ושכן חררים במדבר מעשה היה בזמנינו ורוח של רשע א' גמור שנכנס בגוף אשה א' ושאלו לו באיזו' מקום היה מיום פטירתו ועד עתה ואמר שהיה במדברות ולא הכניסוהו בישוב אלא עד עתה. נטיל טלא כל יומא וכו' ה"ג. חקל

דתפוחין קדישין שדה היא המלכות דחמידו לי' אבהן עילאין שהם תפוחין בסוד אדום ולובן וירוק. א"נ הת"ת כשכולל ג' אבות נק' תפוחים וזהו מטל השמים ת"ת. בכלא ברכיה ירצה כי ת"ת קאמר שלא נתברך אלא מטל השמים דהיינו ההוא טל שיורד לאאי שמי' אבל משמני הארץ הוא כפשוטו לז"א רבי יוסי בכל' ברכי' כלומ' ע"ד שפי' בטל השמי' למעל' כן פי' ומשמני הארץ למעל' ג"כ דהיינו המלכו'. בגין דויר' את ריח בגדיו דבגדיו תרתי משמ' חד כנגד זכור דהיינו ת"ת מצד שקיי' מצות עשה וחד כנגד שמו' שהוא כנגד המלכו' מצד שלא עבר על מל"ת ולכך צריך שיתברך מטל השמים ומשמני הארץ ואפשר שזהו שאמר יצחק ראה ריח בני כלומר ריח של בני ממש כריח שדה מלכות מצד מל"ת אשר ברכו ה' ת"ת מצד רמ"ח מצות עשה נמצא שמצד מעשיו ייחד קב"ה ושכינתיה לכן ראוי שיבורך משניהם טל השמים ומשמני הארץ. כמה לבושין אינון דמדנקט קרא בגדיו ולא בגדו ש"מ דלאו חד הוא. אלף ות"ק ריחין וכו' לפי שהלבושים ג' היה ת"ק ריחין לכל לבוש בסוד ששורש הנשמה מעץ החיים שמהלכו ת"ק שנה. דמתלבש בההוא לבושא וכו' ה"ג. בגו צרורא דחיי בג"ע עליון שהוא בבריאה ששם מקננא בינה הנקר' חיי והוא מלביש האצילות לזה אמ' פורפירא דמלכא נמצא שבהיות הנשמה בג"ע עליון היא בצרור החיים שהיא בינה. וחד לבושא דלבר שהתלבשת בו הנפש כדמפרש ואזיל. דקאים ולא קאים לפי שלבוש זה עומד מחוץ לג"ע והלבוש הזה הוא רוחני קצת ונשמי קצת שבו הוא מתלבש ועומד וג"כ בו שאט ואזיל בעלמא וזהו וזהו קאים ולא קאים אתחזי וכו' שאינו עומד במקום אחד ואתחזי לפעמים ולפעמים לא. ובכל ריש ירחא ושבתא ה"ג דקיימא בין פרגודא היינו הפרגוד התחתון אשר הוא בחלק העשיה הרוחני והוא המפסיק בין יציר' ועשיה והוא ג"ע תחתון והוא משכן לרוח. בגושפנקא חותם: סתימא מכל סטרין כלומר מסתירים הדברים שלמדתים בכל כך הסתר שאפי' דבור קטן אינו יוצא מפיה' בענייני הסודות. אורחוי דגנתא רוצה לומר דרכים והקדמות ודרושים על ענייני האצילות דהיינו אורחוי דגנתא. דמלכא מלכות. אורחוי דמלכא ת"ת. א"נ אורחוי דגנתא דמלכא ג"ע. אורחוי דמלכא הנהגותיו עם העולם וכיוצא עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון א"ר אלעזר טורי דעלמא על דא פליגי וגומר ויקרא ע':

דף רכה.

דהא אוירא קדישא ורוחא קדישא וגומר ירמוז על ב' עניינים רוחניים נמשלים בב' עניינים גשמיים הא' אויר והוא זך מרוח הב' רוח המתנשב שהוא עב מהאויר כנודע וכך ממש הוא מלמעל' שני עניינים הא' רוח שהרי הארץ ישראל בעצמה היא נגד המלכות

סוד ה' של שם והרוח בא מצד הת"ת סוד וא"ו והאויר הוא יותר דק ורוחני שהוא נגד י"ה חכמ' ובינה דהיינו י' חכמה או"ר בינה כדפי' בתיקונים ושניהם יחד אויר והיינו בארץ ישראל סוד השם שלם והענין שבא"י משתרבב רוח קדוש מן הקדש העליון מפתח לבנת הספיר ולמטה ומשתרבב על כל מקום א"י. אמנם בח"ל כיון שנמנע ה' של שם שהרי אינה א"י אין יה"ו דהיינו אויר ורוח מתפשט שם וז"ש אוירא קדישא ורוח' קדישא אתעדי מנייהו מפני מניע' ה' של שם שהרי אינה א"י אין יה"ו דהיינו אויר ורוח מתפשט שם וז"ש אוירא קדישא ורוחא קדישא אתעדי מנייהו ירצה שהי' ראוי לשרות עליהם ואתעדי מנייהו מפני מניע' ה' של שם שהרי אינה א"י כדי לשרות עליה תשלום השם שהוא אוירא קדישא ורוחא קדישא כנז': ואדרב' בח"ל משתרבב כח השר ענף ליליית הרשעה ונעשה מחיצה של ברזל עבה ומונע האויר הקדוש שראוי להתלבש שם בסוד גלות שכינה שלא ישרה עליהם וזהו אתעדי מנייהו דקאמר:

ולא עוד אלא דקשת אתחזי עלייהו שאינם זכאים כשיש צדיק אין הקשת נראה אחר שיש צדיק שהוא בעצמו קשת הברית הקדוש ושומר הברית בטהרה והוא סבת הייחוד עליון ואין קשת הקדוש נראה אמנם כשאין צדיק בדור צריך שיראה הקשת ויהיה היחוד בזכות אות הברית הקדמין זכות נח וגורמין בזה רעה גדולה מאד שמלבישין הקשת הקדוש באויר הטמא שאינם זוכין לראות סבר אפוי ג' גוונין קדושי' אלא מצד האויר יתלבש אליהם באויר הטמא ואלו הקשת שהוא ברית רוחני מתלבש באויר הטבעי אינם זוכים כ"ש סבר אפין אחרנין שהם רוחניים כגון אש המרכבה המלהטת ליושבי א"י בעסק התורה וכיוצא באותם הדורות א"כ רחוקים הם מאד מההשגחה.

אבל דא מהנייא לההו שיש בא"י עמוד שבזכותו כל העולם נזון ואינם צריכים להתפלל על צער שאלו היו צריכי' כמה יסבלו עד שתעבור תפלתם מן הטומאה אל הקדש:

בתראי לא יקום אפי' בא"י והכל מכאן ואילך דרך כלל.

וכל אנפין חציפין כגון השמים שלא להמטיר וע"ד זה למעלה.

כדקא קזי וגו' כבר פירשו ר"ש בפ' אחרי מות ור' אלעזר משמו בפ' ויקרא: ווי לדרא שהגיע פחיתות מעשיו עד שהוצרכו להתפלל על הצרה והוצרכו לגלות ס"ת לבית הקברות ולא לבית הקברות אלא אפילו מבי כנישתא לבי כנישתא דהיינו כשהיו מתפללין ברחובה של עיר על הצרות דהא לא אשתכח במעשיהם שום זכות להגין עליהם אלא גלות ס"ת:

ודא לא ידעין כולהו בני נשא ירצה כשגולין ס"ת ומתפללין אינם יודעים סוד הענין אלא שמחים וחושבים שנענו בזכותם ואינם יודעים הטעם שאילו ידעו טעם ענייתם

ידעו פחיתות מעשיהם והיו בוכים על שהוצרכו אל הצורך הקשה הזה ופי' הטעם דהא שכינתא כד אתגליא וגו' יר' כשנגזרה גזרת הגלות של השכינה ולזה נסתלקה אור השכינה וננעלו שערי תפלה ונשארה נצוץ לפי שיעור הגלות שהרי העבירה לבושי חירות לבושי קישוטי' ונסתלקו ולבשה בגדי שביה ועד לא תסתלק לעילא אותם נצוצי אור השכינה ושערים עליונים אשר בה נענית התפלה:

כתיב מי יתנני במדבר מלון אורחים שסוד הענין שאפי' שתסתלק ממנה אותם האורות עכ"ז מ"י שהיא בינה יתנני במדבר מלון אורחים כל מקום ששני אורחים שהם אורח עליון ת"ת ואורח תחתון יסוד ימצאו גולים תהיה היא להם מלון ושכינה עליהם לתיקון קצת דרך מקרה מלון לבד. וז"א לבתר בזמנא כשגלתה השכינה וננעלו שערי תפלה בזמנא דדחקא בעלמא על רוע מעשיהם אין ביניהם מי שיתקן לה מלון אורח הצדיק שאין צדיק שיגין תמן אשתכחת שהיא בצרה עם ישראל וגלותא דס"ת תמן הוא דהיינו שמגלין האורח העליון עמה כדי שתהיה היא מלון אליו וכיון שהת"ת גולה כולא מתערי עליה וגו' ולזה נענים בזכות ס"ת א"כ לא היה להם לשמוח אלא לבכות על שהוצרכו לכך:

על מה קאים עלמא על סוד התורה דהיינו הת"ת והאיך מזדעזע בגלות ס"ת היו יודעים רעתם בעת צורך גלות ס"ת וידעו שבח רב המנונא שבזכותו היו נענים והי' צדיק מגן על דורם ולא היו צריכים על הדוחק הזה:

אע"ג דלא אתייהיב להו שאין קובעים חדשים בח"ל:

בר ההיא נפשא דצדיקייא שאין לה דין והיא שוה אל נפש הנדונת אחר גמר דינא דהיינו דזמינא בקברא ואין לה רשות ליפטר משם: וידע בצערא דיליה דין הקבר:

ולא אשתדלת עלייהו מפני שהיא טרודה בצערה:

לבתר י"ב ירחי שתא שנחה מדינה אתלבשת בלבושא חד לבוש המצות מהרוחניות הנעשה בעולם העשיה שמשם נפש ולזה מתפשטת בכל העולם העשיה עד שערי ג"ע תחתון עולם היצירה ושם ידע מן רוחא מה דידעת שעולה לישיבה שלמעלה והיינו מה שביארו בגמ' על אבוה דשמואל שהיה בישיבה שלמעלה דהיינו לנפשות בחצר מות העליה לג"ע תחתון ועוד יש ישיבה שלמעלה ליושבי ג"ע תחתון דהיינו העליה לג"ע עליון:

ומאן אתער לכל האי להודיעם צער החיים בזמנא דאית זכאה כגון רב המנונא דאמרן דאודע להו כשהוא מתפלל ובצדקתו קושר העולמות ומעורר הנפשות לידבק נפש בנפש ומודיע להם ענין העולם הזה והם מודיעים לו גזרות עליונות שיקדימו התחתונים תשובה ולזה ההוא זכאה אשתמודע בינייהו והוא רשום אליהם ובאים אליו להודיעו:

והוא לא יכיל לאגנא על דרא וגו' הענין הנה הצורך הזה לעורר המתים אינו אלא כאשר אין כח לייחד מפני שרבו עונות הדור אזי הוא מעורר המתים לעזרה אל היחוד וז"ש והוא לא יכיל לאגנא על דרא וגו'. והנה לפי זה הם ג' בחינות הא' הצדיק לבדו הוא המגין. הב' כשרבו עונות הדור הצדיק הוא המודיע. הג' כשאין צדיק ס"ת מעורר. מהרמ"ק ז"ל: **והרא"ג ז"ל כתב אלא** לעאן בגמגומא ה"ג. פסיליסא כבד פה וכבד לשון. למחמי סבר אנפוי דקשת האמור דהיינו המלכות כ"ש אנפין אחרנין פני הת"ת או פני עתיקא קדישא. א"נ סבר אנפוי דאלהי"ו לגלות להם הסודות כמו שהיה מתגלה בישיבתו של הרשב"י ע"ה ולשון קצר הוא וסמך על המבין. מהניא להו שאף על פי שמתראה הקשת עליהם ומורה דין עם כל זה אין להם פחד כי אני מצוי בעולם ומבטל הרעות והגזרות וז"ש ואנא סימנא בעלמא לטוב שלא ישלטו מאורעות קשות בעולם אף על פי שמתראה הקשת עליהם שהוא סימנא לביש. ולא אתדן בדינא דלעילא דהיינו גזירת בית דין העליון שכשמחיל גזרתו לא שכיך עד דשצי כולא זהו ששלל שבזכותו לא יהיה אמנם לא שלל שום צער מכל וכל שהרי היה לו ע"ה צער גדול כנזכר בגמרא וישב בצער המערה שתים עשרה שנה. אנפין חציפין בעלי דין עזים ואכזרים. ויהדרון רישא לכל סטרי עלמא פירוש יבא זמן שילכו ויבקשו מי שיגין על הדור מארבע כנפות הארץ ולא ימצאו וישובו בפחי נפש לא כמו עתה שאני בעולם והיותי בארץ ישראל זכותי מגין על בני בבל. דלא משתקר כלומ' ס"ת כשר ולא פסול כמו שאירע במעשה דר' חזקיה ור' ייסא בגוש חלב כנז' בפ' אחרי מות דע"א. אי כתיב ביה שמא קדישא כדקא חזי כנז' שם בדף ס"ה בכונת כתיבתו ע"ש וז"ש והא אוליפנא מלה. ולא מתערי עליה לעילא ותתא לפי שמגלים ס"ת ממקומו בלא תענית ובלא תשובה שבזה יהיו מתעוררי' לעילא ותתא אבל זולת זה אדרבה ווי לון דכלהו אתאן לאדכר' חובייהו ובג"כ לא יהכון תמן בלא תענית ובלא תשובה וכו' כדאיתא התם. לאגלאה ס"ת יתיר דהיינו בבית הקברות שלא כדרכו שמוציאין אותו לרחובה של עיר לבד אלא שמגלי' אותו יתיר עד בית הקברות. מאן אתער עליה כלומר מה ענין התעוררות שעושה הס"ת. בדוחקא דעלמא וחייא אתאן ובעאן רחמי כדין וכו' ה"ג. וי"ס דגרסי ודא על גלותא דס"ת כד איצטריך לאגלאה יתיר ווי לדרא אי אצטריך וכו' ור"ל כל החרדה הזאת נעשתה כשמגלים ס"ת לבית הקברות והכל עולה אל מקום אחד. ווי לדרא אי איצטריך וכו' כלומר כל ענין זה נעשה כשמגלים הס"ת ממקומ' אבל אוי לדור שהם צריכים לזה לפי שאין בהם מי שיגין על הדור בזכותו שלא תבא הרעה לעולם או שיתפלל ויבטל הגזירה אחר שהתחילה וזה שאמר דלא אשתכח ביניהו וכו' ודא לא ידעין כלהו בני נשא כלומר סוד הדבר וטעמו לא ידעין כלהו בני נשא והטעם הוא

דהא וכו'. עד לא תסתלק לעילא וכו' כלומר קודם שנסתלקה למעלה למקום מנוחתה היתה בגלות מתאוה להיותה הולכת במדברות דכתיב מי יתנני במדבר כלומר אף על פי שאין מקום יותר קשה מהמדבר היתה מתאוה ללכת שם שלא לראות מה שהיו עושים ישראל מנאפים עצרת בוגדים ואחר החרבן נסתלקה השכינה למעלה עתה כשמגלים את ס"ת מגלים אותה עמו לפי שהיא הולכת עם ס"ת ונמצאו גורמים שתרד מבית מנוחתה מלמעלה ותלך בגלות במדבר שהוא בבתי קברות ובהיותה שם כל העולמות מתעוררים על גלותה ולכן אם נעשה כל ההתעוררות הזה בלי תשובה ווי לון וכו'. אשתכחא בגלותא דס"ת ה"ג. וסמכי עלמא על מה מתרגשן ה"ג. דרב המנונא סבא י"ס דגרס רב ייבא סבא. פקחין בעבורא דשתי ובקביעותא דירחי אע"ג וכו' ה"ג. אע"ג דלא אתייהיב להו שאין מעברין השנה ואין מקדשין את החדש אלא בא"י. וזמינא בקברא אנפש דעלמא קאי לאו אנפש דצדיק. ולמנדע להו. צערא דחיי. וי"ס דל"ג מלת להו. ולגירסת הספרים הענין הוא שהנפש הזאת מודיעה צערה דחיי לרוח והרוח לנשמה כדלעיל. מכריזי עליה גרסינן: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון וכל שכן אכתיב ביה שמא קדישא כדקא חזי וגו' ויקרא ע"ה עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

דף רכה:

כדין עלאי ותתאי מתערין עליה. כל העולמות ונמצאים שכולם תלויים בו וז"ש וכד לא אשתכח וגו' וצריכין כולא זהו כשס"ת גולה כי הצדיק הוא מגן ואינו מצריך לישראל לכך. והטעם מפני שגלו ס"ת ולא חשו בתשובה ח"ו הדין מתעורר ואפי' נפשות הצדיקים שדרכם לרחם כשאינם מעוררים תשובה ח"ו מתהפכין לאויבים על צער ס"ת וז"ש ואפי' רוחין וגו':

תאנא ושכבתי עם אבותי. בגופא ד' גופין במערת המכפלה הם גשמיים מרכבה לחגת"ם. בנפשא ד' נפשות מרכבה בעולם העשיה ברוחא ד' רוחין מרכבה ביצי'. בנשמתא ד' נשמות מרכבה בבריאה וז"ש ברתיכא חדא ואין יחודם יחד שוה עם פרודם מפני שבהיותם יחד להם מעלה גדולה יותר וז"ש בדרגא עילאה:

מרישא דמלכא סוד ט"ל יה"ו כדפי' לעיל בסוד רישא דז"א שראשי נמלא טל והוא מקבל הט"ל מהכתר ולהיותו לבן רחמים גמורים מראה כל גווני הספירות כפי בחינת המקבל לזה נקרא טלא דבדולחא כעין הבדולח שמראה כל גווני מתחתיו ולעולם הוא לבן וכן פי' באדרא והוא מחיה מתים ומתעוררים הרחמים מלמעלה ומרפאים האבות הגשמיים כדי שיתעוררו בתפלה ויהי' היחוד העליון ע"י וירוחמו התחתונים ולזה תחלה מתעורר

הרוח והטל להם מלמעלה ואפשר ששלשה פעמים ביום שמתעורר רוח זה דקאמר היינו בג' תפלות שהם תקנו אותם ע"י מתעורר היחוד בתפלה כדפי':

מאן ראש המטה דא שכינתא שממש היתה מראשותיו של חולה והמטה כפשטה:

ור"ש פליג שנמצא לפי זה יעקב למטה ממלכות ולזה פירש לדידיה כרע פי' לת"ת מדתו כדמפרש ואזיל:

ואי תימא וגו' פי' אתה אמרת שלא השתחוה למלכות דס"ד כי יעקב לא הי' למטה ממלכות ולהכי פי' שהשתחווה לת"ת א"כ קשה בשלמא אם הי' חולה באותה שעה קרוב למיתתו והשיג למדתו ניחא שאז לא היה למטה ממלכות. אבל אין הדבר כן שעד עתה לא הי' חולה ולא הגיע עדיין למדתו ויותר טוב לאמר ולפרש וז"א **וע"ד** ידע דבההוא זמנא סליק בדרגא עילאה קדישא דהיינו מרכבה לת"ת כורסיא שלימתא ולפי שלא הגיע עדיין לזה לכך סגיד להההיא כורסיא עילאה שהוא המלכות שהיא שלימות הת"ת שלימו דאילנא רבא מצד הגדולה ותקיף מצד הגבורה ושלימותו ע"י המלכות **וע"ד** וישתחו ישראל על ראש המטה היא המלכות שעדיין לא הגיע לת"ת כדפי' כיון שעדיין לא היה חולה וזהו תשלום ואי תימא. לזה תירץ שזה טעות כי ודאי דהא אסתלק לאתריה ואתעטר וגו' מכמה ימים קודם הגיע למדרגת הת"ת ואמר לאתריה נגד הת"ת בעצמו ואתעטר בעטרוי סוד תרין עטרין דירית מאבא ואימא חסד וגבורה שבחכמה ושבבינה כדפי' במקום אחר בארוכה ואלו הן עטרי מלכא קדישא ולזה לא סגד אלא לת"ת בעצמו כדפי' מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' דמכרזי עליה בינייהו לא אשתכח מאן דאתער' וכו' ה"ג. הא מארי דדינא וכו' ה"ג תאנא ושכבתי עם אבותי בגופא במערה עם גופי האבות. ברוחא ברוחות של אברהם ויצחק שבג"ע התחתון. בנשמתא בג"ע העליון בבריאה עם נשמות אברהם ויצחק. ברתיכא חדא היינו מציאות האבות למעלה חג"ת וזהו בדרגא עילאה כלומר אחוז וקשור בת"ת. אטימין מכלא כלומר אטומים מכל החושים מחוש העין דלא מסתכלי ומחוש השמע דלא שמעי ומהידיעה ומהכל. ה"ג דלא ידעי ולא משגיחין ולא שמעי ולא מסתכלי במילי דאורייתא ובמילי דעלמא והיך קב"ה אשגח עלייהו ברחמי בכל זמן ועידן ולית מאן דישגח. תלת זמנין ביומא עאל רוחא חדא וכו' וה"פ דלא ידעי מעצמם והיודעים מעצמם לא משגיחין ומי שאינו יודע כלל אינו רוצה לשמוע וללמוד וזהו ולא שמעי ואם מטה אזנו ושומע איזה דבר לא מסתכלי לומר דבר זה ששמעתי דבר גדול הוא ויהיה תקוע בלבי. במילי דעלמא בהנהגת העולם איך מתנהג ברחמים אפילו שהם חוטאים אין איש שם על לב לידע סוד הדבר. עאל רוחא חדא היינו רוח חיים המשתלשל

ויורד מרישא דמלכא כדלקמן בסמוך. ונשיב וכו' ואתסיין כי כל הנופח מעצמו הוא נופח וכמו שהוא חי כך הפחת הרוח הוא מחיה ומקיים ולכך נשיב ואסתיין גרמין וכו'. וההוא רוחא וכו' תאנ' והדר מפרש וההוא רוח' דאמרן הוא ממשיך סוד הטל העליון מריש' דמלכא דהיינו החכמה או חסד וגבורה דהיינו סוד הרחמים הגמורים הפשוטים. אתר דמשתכחי אבהן עילאי בסוד הוייתם קודם אצילותם כבנים במוח האב ואע"ג שנאצלו למטה במקומם לא נעתקו ממקומם וזה שאמר דמשתכחי כלו' נמצאים בכח אי נמי הם חסד וגבורה והיינו דמשתכחי אבהן עילאי שהם חסד וגבורה כדלקמן וכד אתער ההו' טלא מינייהו מינייהו ממש: וכד מתער ההו' טלא ה"ג כלומר כשמתעורר אותו טל היורד מהם מהאבות של מעלה אז מתעורר אבות של מטה. וההוא טלא אתסחי ה"ג. ואתער רוחא חדא דכליל בתרין אחרנין היינו בחינת הרוח של יעקב אשר הוא בג"ע התחתון שהוא כלול בתרין רוחין אחרנין שהם בחינת הרוח של אברהם ויצחק כדין מתערין אבהן אינון וזווגן נמצינו למדים כי בחינתם הנעלמת מעוררת בחינת הנגלי' כי בחינת הת"ת בסוד הדעת בכללות חסד וגבורה יורד ומשתלשל עד גן עדן התחתון ומעורר בחינת הרוח של יעקב ממש אשר הוא כלול בתרין רוחין דאברהם ויצחק ומשם יורד ומשתלשל עד מערת המכפלה לעורר את עצמם ואת גופם ואפשר לומר שזהו שאנו אומרים מוריד הטל מחיה מתים אתה. בגין דאינון דמיכין היינו האבות שהם ישנים ונרדמים מעשנן של עונות של התחתונים: אחזיאו ליה בחלמא או במראה: ורזא דמלה וכו' הכריח איך רחל עבידת יותר מכלהו שכן כל תיקון היחוד כדי לבטל גזירות רעות שהוא ארון וכפורת וכרובים שהיו בבית המקדש והיתה שורה שכינה עליהם היו בחלקו של בנימן שיצא מרחל אם כן ודאי יתיר עבדת מכלהו:

מאן ראש המטה קס"ד שהי' חולה והשתחוה לשכינה שלמעלה מראשו כמה שאמרו ז"ל. אמר רבי שמעון ח"ו אלא לדידיה כרע וסגיד ת"ח מטה דא שכינתא ה"ג וה"פ לדידיה למדתו ממש שהוא הת"ת ושיעור הכתוב מטה היא המ' וראש המטה הוא היסוד ועל ראש המטה הוא הת"ת נמצא דלדידיה קא כרע וסגיד כדמפרש ואזיל ואי תימא וכו' פירש כמו ואיבעית אימא וכיוצא בזה הרבה בזוהר והכי פירושו. כלומר ואי קשיא לך הא דבשלמא אי כדס"ד מעיקרא שהיה חולה והשתחוה לשכינה דרך תפלה כי כן דרך לחולה להתפלל על עצמו אבל לדידך רבי שמעון דסברת דעל ראש המטה הוא הת"ת מה צורך להשתחויה זו עתה לז"א ואי תימא כלומר ואי בעית אימא אסתיר מה דקס"ד דהא בההוא זמנא לא הוה מרע דהא לבתר כתיב וכו' ובשעתא דסגיד לא הי' חולה א"כ על כרחך תודה שאין ההשתחויה אלא לת"ת מאחר שלא הי' חולה שכינתא ליתא וא"ת ומה

צורך להשתחוי' זו אל הת"ת עתה לז"א ועל דידע דהא בההוא זמנא היתה הסתלקותו למדריגתו למעלה להתקשר עם הת"ת בג"כ סגיד לההוא כורסייא עילאה דהיינו ת"ת. ועל דא ידע נר' שהנכון לגרוס ועל דידע דהא וכו' ומוכרח' היא ופשוט הוא כדפי'. אילנא ת"ת רברבא מצד הגדולה ותקיף מצד הגבורה. דאיקרי על שמי' ישראל סבא. ירית סיהרא מכל סטרוי בין באשלמותא בין בפגימותא כנז' לעיל. קיימא בשלימותא כנז' לעיל בפסוק ותרב חכמת שלמה. וכד בעא גרסי'. למיקם על נימוסי אורייתא לידע תוכן טעמי חוקי התורה כמו טעם חק פרה אדומה. אמרתי וגו' אמרתי שהייתי חכם שירשתי לסיהרא מכל סטרוי עכ"ז רחוק' החכמה ממני. א"נ האי דקאמר ירית סיהרא מכל סטרוי הוא פי' את כל זה נסיתי בחכמה דהיינו חכמת שלמה וירשתי אותה בין בפגימות' בין באשלמות' והיינו תרי רבויי א"ת כ"ל לרמוז אל שתי בחינותי' הנז' ועכ"ז חשבתי שאחכמה וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון וכד מטי ההוא טלא וגו' רכ"ו. עכ"ל:

דף רכו.

ובגיני כך האי שביק לי' והאי נטיל ליה וגו' דוחק הוא שנא' שעל דבר כזה יתבשר יעקב ועוד מה לאדם תועלת בזה ולזה אמר כי עיקר הכוונה הוא שכל מעשה המצות הגשמיות נתבטלו מהאדם בעת מיתתו ואין לו חלק בכל מעשה התורה הגשמית לזה כשיש לו בן שהוא משית ידו על עיניו מורה שהוא תמורתו לכל ענייני העולם הגשמי ומעשהו וזה תועלת לנפש שהיא מסתלקת ומוריש חלק המצות המעשיות לבנו נמצאת שהיא שם וע"י בנו נהנית כאן וכבר הארכתי בינוקא:

והא אתערו חבריא וגו' ענין זה יובן במה שחתם דבריו בזה והענין כי האדם דינו בקבר בסוד חיבוט הקבר וכאשר תחלת העפר על עיניו ע"י בנו מורה שהוא קבר לאביו ודין אביו עליו כענין הדיני כפרת משכבו ובעפר שהוא נותן על עיני אביו מסלקו מעונש חיבוט הקבר ומקבל עליו כפרת משכבו וא"כ ע"ד זה ג"כ סתימת עיניו שלא יסתכל בחצונים ולא יהא לו חלק עמהם וישאר בקדושה הראשונה שהסתכל כי לעונשו צריך לרדת והרי בנו מכסה עיניו שלא ירד ויסתכל בחצונים ולכל היותר הוא כפרתו והיינו דמסיק ויקרא וגו' דאסתים וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. עפרא על עינוי כד אתקבר וגו' עיין שצריך הבן לשים עפר בעיני אביו בעת קבורתו בקבר וגם נר' שסתימת העינים אף בבית צריך הבן לסתמם וגו' ודוק עכ"ל. וע' במה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' לאזדווגא בי נשמתך היינו כנגד אעלך. ולאתקבר' גופך בקברי אבהתך כנגד גם עלה. מאי קא מיירי כלומר גם עלה למה לי. ואע"ג שכבר תריץ כפל הכתוב כנז' עכ"ז חזר ושאל מאי קא מיירי כדי לתרץ הקושי' שהקש' איך יעקב הי' מצו' שיקברוהו בא"י מאחר שיצאת נשמתו ברשו אחרא וכו'. אע"ג דקא נפקת נשמתי' ברשות' אחר' וע"ד ואנכי אעלך גם עלה ה"ג וחסר בספרים והכי תריץ אע"ג דקא נפקת נשמתי' ברשו אחרא וירא' העליה שלא במעלה ובקדוש' קמ"ל גם עלה שהיא עלי' ובמעלה וזהו שחזר ואמר וע"ד ואנכי אעלך גם עלה כלומר עליי' ותהי' במעל' ובקדוש': וי"ס דגרסי מאי קא מיירי דהא לא נפקת נשמתי' ברשו אחרא ולגירסא זו יהי' נמשך אחר מאי דקאמר לאזדווגא בי נשמתך וכי תימא מאי קא מיירי כלומר מאי חידוש הוא פשיט' שיזדווג בנשמתו שאפי' בחיים היה מוכן להיות בעל' דמטרוניתא לז"א דהא לא נפקת נשמתי' ברשו אחרא כלו' החידוש הוא שאפילו שתפטר בארץ נכרי' ברשו אחרא שם תזדווג נשמתך בי באופן שאין בנשמתך שום שליט' חיצוני וכאלו יצאתה בא"י ממש וברשו קדיש'. בגין יקרא דיעקב שהבן שהי' מלך ישית ידו על עיניו אין לך כבוד גדול מזה וישתכח עליה במיתתי' ה"ג אתא ר' אבא בטש בי' ה"ג ול"ג ונשקי'. מפרק' דרב ייסא סבא גרסי': לנגד' עפרא דרך המשכה מעט מעט מפני כבוד אביו ולא דרך זריק' וחבט' ולכך נקט לישנ' לנגד' ושאר המאמר מובן מעצמו. חמו מה דחמו היינו אור השכינה. בעאן לשואה ה"ג. דההו' נפש סמיכת לקבלי' כי הנפש אחר שיצא' אינה משוטטת תכף אלא יושבת בבית כנגד הגוף וסמוכ' לו. בכל מה דאסתכל אתלטיי' ולכן צריך לכסותו כדי שלא יביטו עיניו בנשמתו אשר כנגדו וח"ו אתלטיי' מהכח הטמא שהביט בעיניו: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רכו:

רתיכא עילאה רזא דאבהן וגו' הענין שכוונתו לפרש ד' ראשי שנים אלו ד' אותיות שבשם ואין ספק שעצרת הוא יום מתן תורה והוא בת"ת בסוד וא"ו. ופסח הוא דוחק לפרשו במלכות מה עשה כלל בו כל המרכבה משום דפסח בחסד ודוד וגו' נמצא כולל כל המרכבה מחסד עד המלכות א"כ הרי הוא במלכות וז"ש ודוד מלכא וגו' והכריח הענין עוד כי אחר שבפסח הוא מצה ומצה היינו מלכות וז"ש תו וגו' ועוד הכרח כי תחלת הדין ראוי שיהי' ממנה ראשון לכל ממטה למעלה ופתח הכניסה וקרובים לה החמץ החצונים והוא ה' ראשונה וגו' פי' ממטה למעלה וסתם דין ממנה וז"ש ועלמא אתדן וגומר:

פירות האילן ת"ת אילן פירות האילן נשמות ועליהם נאמר ממני פרייך נמצא:

תאנא ר"ה וגו' הכוונה על הבינה הן כפי הנוסחת הספרים רישא דמלכא מלכא בבינה ולה ב' ראשים למטה שהם חסד וגבורה:
רשתא לעילא ר"ל שהשנה למעלה מן הראש הוא הגבורה כנזכר.
ובג"כ כל באי עולם עוברים לפניו וגומר כלומר אחר שהוא אב לכל הנולדים ראוי שיעברו כולם לפניו וגומר וכפי הנוסחא האומרת ר"ה דא הוא רישא דשתא לעילא וגו' הכוונה ג"כ על הבינה קאמר שהיא ראש לשנה שהיא ג"כ נקראת שנה וראש השנה היא בחינ' ראשונה ממטה למעלה. ואפשר ששנה הוא ת"ת והבינה ראש אל השנה הכלל כי הכוונה על הבינה.
ברישא דשתא שארי יצחק לפירוש דפרשינן שנה בינה ריש שתא ממטה למעלה יצחק כנודע ולאידך פי' דפרשינן שתא ת"ת גבורה ראש לה ממעלה למטה והכוונה לתת סבה לדין דהיינו גבורה:
שירותא דימינא שהוא החסד מחכמה. וקשיא לי' אומר נדונין על המים ואין דין בימין לז"א כי פי' נדונין משתמחין בשמחה דהיינו דין המשמח וז"ש וע"ד חדוותא דמיא אשתכח בכולא וירצה נדונין אל כל המקבלים המים מן הימין שמחים ונדונין בהם. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. דאית פקודי אורייתא דעבדי לבוש יקר וגומר. גם פה הזכיר איך מהימים בעצמן נעשין ג' לבושין חד לעילא לנשמתא וחד לתתא לרוחא בג"ע הארץ וחד להאי עלמא לנפש שעל הקבר. ובתחלה אמר כי אית פקודי אורייתא למעבד לבושי וגו' ובסוף אמר דמן יומוי אתתקנו כל הני לבושי ובמה שביארנו דף רכ"ד יובן כי הא והא איתא כי ע"י מצות הנעשין בימים אז קונים הימים עצמן הארה והימים עצמם בכח הארת המצות הנעשין בהם נעשין לבוש אל הנפש ורוח ונשמה. גם אמר כאן דאית פקודי אורייתא למעבד לבושין לנשמתא וגו' ולעיל דף רכ"ד ביארנו כי מכל המצות אינן נעשין זולת לבוש אל הנפש ומה שאמרנו שם הוא נז' בפ' ויקהל ע"ש. והענין כי במצות עצמן יש ג' מינין הא' מצות מעשיות לעשות סוכה וכיוצא נעשין לבושי הנפש. ויש מצות דבור כמו מצוה לעסוק בתורה ולספר ביציאת מצרים ומצות ק"ש וכיוצא ומאלו נעשין לבושי הרוח. ויש מצות במחשבה כמו בתפלה הנק' עבודה שבלב וכמו לאהבה את ה' ויראה אותו ולהאמין שהוא אלהינו ונמצא באלו התלויין במחשבה ובלב ומאלו נעשין לבושי הנשמ'. עכ"ל. וע' במה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:
והרא"ג ז"ל כ' נייחין כלא גופא שכיך בעפרא נפשא אתצרירו ואתנהיר ברוחא בזמנא דאתלבש ה"ג ופירושו שבשבתו' וי"ט וראשי חדשי' מתלבשת הנפש ברוח כדקאמרן

לעיל וזהו בזמנא דאתלבש. רוחא אתענג בגנתא דעדן היינו ג"ע התחתון. לצרורא דענוגא דכל עינוגין כנזכר לעיל כי בג"ע העליון הוא בכסא הכבוד ששם מקננא אימא עילאה שממנה נמשכים בו ענוגא דכל עינוגין: אית פקודי אורייתי דעבדי לבוש יקר לעילא היינו מהכונה שהאדם מכוין בתורה ומצות ומאותם הכונות נעשי' לבושים זכים מזוקקי' שבעתי' שבהם מתלבשת הנשמ' בג"ע אבל מקיום המצות ועשייתם בגשמות נעשי' לבושי' אחרים שבהם מתלבש' הרוח בג"ע תחתון כנזכר בפרשת ויקהל דף ר"י. לבושי יקר להאי עלמא להתלבש בהם כשבאים ומתראים לבני אדם בחלום. כלהו מתתקנן ה"ג. אתרגיש בדעתו בהיותו מחשב ענייני אותו עולם נתרגש ונתחרד על הדברים העוברים על האדם. ואחזיאו לי' בחלמי' חד דיוקנ' דילי' מנהור' תקיף וגו' ה"ג: שורין שורין דגנת' דעדן פי' בג"ע התחתון מקום הרוחות. בג"כ וישתחו ישראל על ראש המט' השתחו' כלפי הת"ת שהוא על ראש המט' כדקאמרן בחשבו שמדרגתו הית' במלכות לבד ולכך השתחוה למדה שלמעלה ממנו כעלול המשתחו' אל עלתו ושוחה לפניו לקבל ממנו אבל לבתר דידע וכו' אז ויתחזק ישראל וישב על המט' שאדרב' הוא היה מתקשר בעילה ומשפיע על המלכות שהיא המט'. הוא בלחודוי וכו' הוא לבדו תיקון שלם כי הכרעתו הוא הקיימת והנעשית בעולם ואע"ג שהימין נכלל בשמאל והשמאל בימין אינו תיקון שלם כי כל א' מגביר חלקו זה כלפי החסד וזה כלפי הגבור' אבל הת"ת להיותו כולל אותם יחד וממתקם וממזגם המזגה מתוקה ושוה היא נקראת תיקונא שלימתא והוא בלחודוי בלתי שתוף אחרים:

בפסח על התבואה פי' פסח הוא חסד ור"ל הגאול' שנעש' בפסח הית' ע"י החסד והיה מורי זלה"ה נותן טעם לשבח לפי שאברהם שהוא בחסד הנק' צורם הוא מכרם בגלות א"כ ראוי הוא שמי שהכניסם הוא יוציאם ולנו טעם אחר כי ע"צ החסד נגאלו כי מה הללו עע"ז וכו' והנה החסד הזה כשהוציאם היה נכלל בגבור' ות"ת כנזכר בפרשת בשלח דף נ"ה וכן המלכות הית' כלולה עמהם כי היא הית' המכה בהם כמשז"ל אני ולא מלאך וגו' וכמו שנמצאו בפסח מצרים ד' הנהגו' חגת"ם כנז' גם כן בפסח דורות נכללים יחד לדון את העולם על התבואה אם יהי' שדפון או ירקון ח"ו וז"ש רזא דאבהן ודוד מלכא דהיינו חגת"ם כנז' שהם הנק' פסח וזהו בפסח על התבואה כלומר באלו הדיינים הנכללים יחד ונק' פסח נדון הדין על התבואה אם תהי' מרובה או מעוטה. תו בפסח על התבואה כללות הפירוש הזה הוא שבימי חג הפסח נידון העולם ע"י המלכות הנק' תבואה כדמפרש ואזיל. דהכי הוא ממש כלומר צודק בה בעצם שיהי' העולם נידון על ידה בימי הפסח שכן חג הפסח היא המלכות כנזכר בפרשת תרומה

דף קל"ה ולזה ראוי שיהי' נדון העולם על ידה בזמן שהיא שולטת והראי' שכן מצה אשר היא רומזת במלכות מלשון מצה ומריב' דינא דמלכותא דינא נאכל בפסח ולכן יהי' נדון על ידה יז"ש והא אוקימנא וכו' על מה אתיא מצה בפסח שהטעם הוא שמצה היא רומז' למלכות שכן משמעות מצה הוא דין א"כ יהי' נדון העולם על ידה בזמן שליטתה. אמאי תבואה כלומר מהיכן משמע שהתבואה היא המלכות. כד"א תבאתה בה"א יתירה ומדמל' תבאתה בה"א רומזת בה כן תבואה רומז בה. לה"א קדמא' ר"ל ראשונ' מלמטה למעלה. ואוקימנא דעלמא אתדן על דינא דה"א זה הוא פירוש בפסח על התבואה ר"ל בימי הפסח נידון העולם ע"י התבואה שהיא המלכות והטעם שהתחיל' היא לדון לא שאר המדות לז"א לפי שהיא ה"א קדמא' שבשם ממט' למעלה ואפשר נמי דה"א יתירה של התבוא' קא דריש דהיל"ל בפסח על תבואה מאי על התבואה אלא ודאי על ה' ראשונ' הנקר' תבואה וז"ש כד"א תבואת' כלומר כמו שה"א יתירה דתבאתה היא המלכות כן ה"א יתיר' דהתבוא' היא המלכות. וי"ס דלא גרסי ממלת רמיז עד ואוקימנא וכן נר' שהי' פי' מבחוץ והכניסוהו בפני' וכך הית' גירסתם כד"א תבאתה בה"א ועל מה אתדן על דינא דדא ופי' דדא ר"ל תבואה הנז' שהיא המלכות. ופשוט הוא והכל עולה אל מקום א'. אילנא ת"ת רברבא מצד הגדול' ותקיף מצד הגבור'. לעילא לפי שהמלכות ג"כ נק' אילן לכך הוכרח לומר דאילנא דא לעילא דהיינו ת"ת. כד"א אני כברוש רענן ממני פריך נמצא ה"ג ופירושו פירות האילן הם ישראל שהם פירותיו של הת"ת כמ"ש ממני פריך נמצא שאומר הת"ת למלכות ממני נמשך לך הפרי וכוונת המאמר בעצרת שהיא יום שבועות ישראל לבד הנק' פירו' נדונים ע"י האילן שהוא הת"ת. א"נ פירות האילן הם הצדיקים כנז' לקמן דף רל"ח וזהו ממני פריך נמצא ר"ל אותם הפירות שאתה דבוקה בהם לעולם אותם הפירות ממני הם נמצאים כי ממני יצאו אליך כאו' פרי צדיק עץ חיים ודין אלו הצדיקים אינן נידונים אלא בעצרת וע"י הת"ת שאז הוא מתגלה בסוד נתינת התורה וה"ק בעצרת הדין הוא על הצדיקים הנקראים פירות האילן וע"י מי הם נדוני' ע"י הת"ת הנק' אילן וג"כ נק' תורה ופקד דינו על לומדי תורה. בר"ה עוברין לפניו כבני מרון. כלומר דין הנידון בר"ה אינו פרטי כמו עצרת אלא כל בני העולם עוברים וכו'. תנא ר"ה וכו' מפרש ואזיל מי הוא הנקי ראש השנ' שכל העולם נידונין על ידו. רישא דמלכא וכו' מלכא הוא ת"ת רישא דמלכא הוא הגבור' וזהו דמפרש ואזיל ר"ה דא יצחק שהוא ראש מהת"ת הנקר' שנה נמצא ששם הזמן ממש מור' מי הוא הדן את העולם בזמן ההו'. בג"כ כל בא' עולם וכו' לפי שהדין שדן את העולם בזמן ההוא הוא הגבורה הקש' לכך הוא דן כל הנמצאים כפי מעשיהם ומלקה אותם בגבורותיו לתת

לאיש כדרכיו ובזה הוא קיום העול' שאם היה נדון העולם ע"י מדת רחמים היי מרחמי' על העולם ויתחזק יד עושה רשעה והיה העולם אבד. וי"ס דגרסי בר"ה עובדין לפניו כבני מרון ת"ח דא הוא רישא דשתא לעילא אתר דאיקרי שנה בג"כ וכו'. ופשוט כמו שפי' לגירסת הספרי'. ודא הוא שירותא דרישא דמלכא ר"ל רישא דמלכא היא הגבור' כנז' אבל ראשית ותחלת הראש הזה מי הוא החסד וז"ש שירותא דרישא וי"ס דגרסי בפי' ודא הוא שירותא דימינא דמלכא דהיינו החסד כנז' וסוד רישא דמלכא פי' באידר' דמשפטים רישא דמלכא אתתקן בחס' וגבור' והיא הצטיירו' החסד והגבור' בסוד הדעת הנמשך למט' מאבא ואימא הם נקראי' ראשון דמלכא. בגין דמים הא ידיעה דהיינו בחסד ולכך בחג שהוא החסד נידונין על המים היוצאי' ממנו. וע"ד בארבעה פרקים אלין כלא משתכחין כלומר בד' זמנים אלו כל ארבע הנהגות בהם משתכחין שהם מתג"ח כנזכר וזהו שמפרש יותר ואזיל אמר רבי יוסי וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ועל דא חדוותא דמיא אשתכח וגו' רכ"ה משפטים קצ"ב יתרו פ"ב ס"ב. עכ"ל:

דף רכז.

א"ר יוסי כד מסתכלאן וגו' ר' יוסי פליג דלאו ד' אותיות אלא ד' אבות ויש בהם דין לענין ההנהגה וז"ש ובהני עלמא אתדן ואפשר דהיינו נמי ד' אותיות כי חכמה י' בחסד ובינה ה' בגבורה וז"ש כד מסתכלאן מלי וגו':

ביומין דאשתכח בעלמא פי' ימים ידועים שמתגלים למטה מדות אלו ולפי' זה מה שאמר בכל יומא ספרין פתיחין אינו לדין אלא דוקא לכתוב המעשים:

אי אצית יאות שעון ראשון ושני ושלישי אינו נכתב כדפי' רז"ל. ויהי השמש לבא הנשמה המאירה לגוף הנק' אברם.

ואסהידת בכל רעיוני וגו' הענין כי הקב"ה אינו דן את האדם אלא ע"פ עדים ועם שהכל גלוי לפניו והנה על המעשה יש ז' עיני ה' והם ז' מלאכי' המשוטטים בכל הארץ וכל מעשה העולם מרשמים בהם והם עולים אל בית דין הגדול בהיכל זכות ושני כתות אחרים הם רואים בז' עיני ה' ומעידים והסופרים כותבין אמנם לא יועיל זה אלא למעשה הרשום אמנם הנשמה צריך להעיד על הכוונה שהיא בחדרי הלב בעת המחשבה כי יש עבירה לשם שמים ומצוה לשם כבוד וצריך לעדות הנשמה וז"ש ואסהידת בכל רעיוני דבר נש ובעובדין לא וגו'.

ולזמנין דאינון מרעין אשתלימו וגו' ירצה כי לפעמים אין אדם נדון באותו החולי כגון שכבר נגזר עליו בתחלה זמן החולה ולזה אין צריך לישפט בתוך החולי כי בהשלם הזמן מעצמן מסתלקים. ומה שאמר לעיל דאתחשך שמשא מן סיהרא כי הנשמה אל הגוף

כעין ת"ת אל המלכות ובהסתלק עץ החיים ממנה גורם מיתה דהיינו תגבורת המיתה שהם תחתיה רגליה יורדות מות ובהיות הת"ת מאיר בה מבטל ממנה המות שהוא עץ החיים. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב בשם הרי"א זלה"ה.

ואסהידת בכל רעיוני וגו' זה יובן במ"ש לעיל כי מלבוש הנשמה הוא מכוונת המצות כי הנשמה מבינה כי שם סוד המחשבה וכנגדו חטא המחשבה תלוי בנשמה ולכן היא אסהדת בהו אך המעשים כולהו בספרא כתיבי שהיא המלכות הנק' ספר ומעשה. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' א"ר יוסי כד יסתכלון מילי כלא אשתכח כלומר כל הזווג נעשה בד' פרקי' אלו הא כיצד אברה' ביום ראשון של חג סוד חיבוק הימין. ויצחק בר"ה בסוד חיבוק השמאל. ויעקב ת"ת בעצרת שהו' קו האמצעי המייחד והמלכות בפסח שהיא מטרוניתא נמצא כד יסתכלון מילי תמצ' תיקוני הייחוד מפורד בד' פרקים אלו. ובהני עלמא אתדן כלו' ובהני נמי עלמ' אתדן שכמו שאלו הם אברי הייחוד ג"כ שפיטת העולם הוא על ידם. נשמתא אסהידת עליה. ה"ג דאתחשך שמש' מן סיהרא הנשמה שהיא נק' שמש כדפי' רז"ל אתחשך מן סיהרא שהוא הגוף שכמו שהירח אין לה אור כי אם מן השמש כמו כן גוף האדם אין לו אור וחיות כי אם מהנשמה וז"ש ודא נשמתא דאתמנעת מבר נש. וז"ש ויהי השמש לבא ר"ל ונשמת האדם כשהוא הולך לבא ליכנס לאותו עולם אז והנה חשיכה גדולה דהא כדין דחקא בגופא אשתכח וכו' כדלקמן. והא הוא צולמא וכו' כלו' וזהו הוא הטעם ששלשים יום נמנע ממנו הצלם לפי שהנשמה נמנעת וכו'. ואתחלש ל"ג אלא מההוא יומא מלת אלא ל"ג. ואפי' צפרי שמיא בצפצופיהם ובתנועותיהם וכההוא עובדא דר' יוסי דפקיעין מההוא עורבא וכיוצא. הא בזמנא דקיימ' בר נש בדינא כלומר הני מילי כשעומד בר נש בדינא לטב אבל בזמנ' דלא קיימא וכו'. ובכלהו דיינין ליה לבר נש ה"ג ור"ל בכל מה שעשה בין במעשה בין בהרהור פי' אם הרהר ועשה. וקב"ה דאין ליה לטב וכל עובדוי דקב"ה לטב ודינוי לטב ובכלא וכו'. ה"ג ובפרשת לך לך בפסוק וילך אברם פי' חילוק שיש בין התנאים הללו ע"ש. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רכז:

וקב"ה מעטר לון בעטרא דילי' וגו' היינו השכינה המעטרת עליו באומרו אשת חיל עטרת בעלה ובה מצוייר כל מה שבדעת העליון ומשם צופים הצדיקים העתידות כאשר יתבאר: והנה פי' וירא ישראל הוא כמו וירא אלדי"ם את כל אשר עשה שבהכרח אין פי' אחר שנעשה ח"ו אלא **דקב"ה** חמא כל עובדין וגו' ופי' וירא אלדי"ם את כל אשר עשה קדם שנעשה ג"כ פי' וירא ישראל את בני יוסף היינו אותם שעדיין לא היו וביאר

איך אפשר זה בצדיק לידע ואמר שהידיעה העליונה אינה ידיעה לבד כידיעתינו אמנם הידיעה שלו יתברך עושה פועל ומציאות שמיד שידע יצוייר ציור והויה רוחנית וז"ש **וכולהו** אעברו קמי' בזולת הידיעה דחמא כל עובדין עד לא יעביד לון בעשיה מיד בידיעה מצייר להם ציור ומעביר לפניו אותו הציור כדי שיהי' הידיעה בהם כמציאותם אחר המצאם ממש. ועתה בציור זה המצוייר יש כח בצדיק לצפות ורואה ציורם שם למעלה והיינו זה ספר תולדות אדם הציור ההוא המצוייר מכח הידיעה כנזכר הוא הספר ההוא ואותו הספר הוא הכתר על ראשי הצדיקים וצופים ויודעים בו העתיד להיות והיינו וירא ישראל וגומר. אמנם יש לדעת שאלו הדורות המצויירות בספר הזה הקדוש אינם רשעים שהרי הם חצונים ואחיזתם בחוץ. אמנם צפה שיש נשמות קדושות שפוגמות ונדחות ומתגלגלות וצפה שמאריכות בחוץ עד היותם חוזרות אל תוך קדושתם לכמה דורות בענין שלעולם לא צפה אלא בתוך הקדושה ומשם ראה הפגם. והנה יעקב דמה שמא יש איזו מחשבה ליוסף יגרום הפגם ההוא ולזה שאל מי אלה על אלו אשר לפניו ועל הנמשכים מהם אם יש ח"ו פגם במוליד אלו שמחויב הפגם העתיד לנמשכים מהם וז"ש אשלים לתרין סטרין **וע"ד** אתיב יוסף לשתיהם בני הם לא הולדתי אלא צדיקים כמוני אשר נתן לי אלדי"ם סוד הפנימיות ויזכור אלדי"ם את רחל שמשם זכירת הבנים דבמזלא תליין ולרמוז זה אמר בז"ה שהוא סוד הזכר הכולל י"ב מזלות שמשם נמשכו אלו הנשמות. ואם אח"כ ימשך פגם אינו מצדי וג"כ אחר שהפגם עדיין לא התחיל אפשר שיתוקן ע"י הברכה כמו יה יושיעך מעצת מרגלים אחר שעדיין לא צמח אפשר שיתוקן ע"י התפלה וג"כ בכאן קחם נא אלי ואברכם והיינו נא עתה בעדות זאת תועיל הברכה משא"כ אם כבר התחיל הפגם מאיזו מחשבה רעה כנזכר:

וכד אתברכאן בנוי וגומר מפני שהם ענפיו ואין השקאת הענף אלא מן הגזע ולכך ימשך הברכה דרך יוסף אל בניו מנשמה אל נשמה דרך השתלשלות. והנה **ר' אלעזר** העמיק יותר אדרבי יצחק ולא פליג עליה אלא כמוסיף וזה מפני שיוסף תלה הענין בספי' העליונות כנזכר אשר נתן לי אלדי"ם שכינה בזה יסוד מהמזל העליון הנוזל דרך בו ולא ידע הפגם ההוא א"כ יתברכו דרך הספירות ולהמשיך הברכה דרך המציאות ההוא והמדה המתוקנת דהיינו את יוסף המדה המחוברת עם יוסף וז"ש רזא דברית וגומר **האלדי"ם** רזא דברית היא השכינה סוד המילה נקשר ביסוד והוא מכלל המילה:

התהלכו אבותי לפניו שנסתלקו למעלה ולא רצו להיות מרכבה למטה כענין אבן מאסו הבונים וטעם סילוקם להשפיעה וז"ש **דהא** מנהון אתזנת וזהו הטעם שהזכירה והזכיר אבותיו כלומר להמשיך השפע והברכ' אליה כדרך שבחרו אבותיו במרכבתם:

אלא רזא עילאה שם זה בבינה המשפעת אל הת"ת כדי להמשיך הבדכה דרך האבות למלכות דרך קו האמצעי שהוא הפותח שערי החיים דהיינו עץ החיים וז"ש **מקורא** דחיי שהאשה מתברכת ע"י בעלה וז"ש וכיון דאיהו נטיל וגומר וכל זה הכרח כי ויברך את יוסף בספירות ולא יוסף ממש: וה"ה יקשה שיברך הגשמי ויכוין ברוחני לזה אמר שאין העיקר במחשבה אלא כללא אפי' הספירות העליונות תליא בדבורא וצריך הכוונה והדבור להשפיע אל הספירות ומשם אל התחתונים וז"ש וכילא איהו תליא בדבורא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' וירא ישראל את בני יוסף וגו' אמר ר' יצחק וכו' וחביריו היינו יהוא ובניו שעבדו ע"ז שיצאו ממנשה כדפי' רז"ל: כגוונא דא כל דרין וכו' כלומר כמו שראה יתברך כל הנמצאים שבעול' כגוונא דא ראה גם כן כל הבריות וכל בני אדם שעתידים ליבראות. מנ"ל מאדם קדמאה ה"ג ור"ל מנ"ל יותר מפורש מאדם. וכל אינון מנהיגי עלמא וכו' עיין בילקוט בפרשה עצמה תמצא הכל באורך. אזדעזע ואמר מי אלה כלומר מי הוא זה שעתיד לצאת ממנו שיאמר אלה אלהי"ך ישראל כדלעיל. לתרין סטרין להאי סטרא ולהאי סטרא וכו' הכי גרסינן פי' להאי סטרא מי אלה מי הם כפשוטו ולהאי סטרא מי אלה שעתיד לצאת מהם ולומ' אלה אלהיך. א"נ מ"י אלה הוא אלהי' ומי היא בינה ואלה הם ו' קצו' כלו' מי הם אלה שעתידים לומר אלה אלהיך שגורמים במעשיהם אלה הרעים לסלק מי שהי' הבינה מאלה שהם ו' קצוות וזהו להאי סטרא ולהאי סטרא. וע"ד אתיב יוסף ואמר בני הם וכו' כלו' אל תבט לאחרית' שעתידים לומר אלה אלהיך שגורמים להפריד שם אלהי' דהיינו מ"י מאלה אלא באש' הוא שם הם צדיקים ושם אלהי' שלם וזהו אשר נתן לי אלהי' בזה ואין ראוי להעניש' עתה ולימנע מהם הברכה אלא לבנוי שכן כתיב יברך את הנערים מנשה ואפרים. ברכתא דבנוי הוה וכד אתברכאן בנוי איהו אתברך אפשר לפרושי כדפי' בפ' בלק דף קפ"ז על קושיא זו ותירצו אלא כיון דבריך לאלין נערים שהם מטטרון סנדלפון כנזכר שם ליוסף בריך דהא לא יכלין לאתברכ' אלא מגו יוסף עכ"ל. דבריך לאת קיימא רזא דברית בגין דכיון דאמר בני הם אשר נתן לי אלהים בזה כדין בריך להוא אתר רזא דברית ה"ג וחסר בספרים. ופשוט הוא דמה שייך עתה לברך לאת קיימא קדישא לז"א בגין דכיון דאמר בני הם אשר נתן לי אלהים בזה דהיינו ע"י היסוד העליון הנקרא זה כמ"ש בפ' ויצא אין זה כי אם בית אלהים וגו' כדין בריך להוא אתר רזא דברית. א"נ בזה היינו בחינת המל' והיא רומזת אל המלכות וז"ש רזא דברית דקיימא בהדי' דיוסף כלומר רזא דברי' שהיא המלכות דקיימא בהדיה דיוסף דהיינו היסוד וז"ש בסמוך האלהים אשר התהלכו וכו' דא רזא דברית קדישא דהיינו

מלכות הנקרא אלהים. דאינון קדמאי עילאי וזהו לפניו רוצה לומר לפניו דאלהים זה כמו לפני גבעות חוללתי וכן החסד והגבור' הם עליונים ממנה וקודם המלכות ממעלה למטה ומהם היא נשפעת וז"ש. דהא מנהון אתזן וינקא ההוא אתר ה"ג וזה הברכה אשר ברך לברית קדישא דקאמר לעיל דהיינו המלכות שהי' הנקר' אלהי' אשר הלכו לפניהם אברהם ויצחק להשפיע אליה שישפיעו בה. והכא בריך להההוא אתר מלכות כאמור. דאלהי' חיי' דהיינו הבינה שלא ברך אותה מהאבות דוקא אלא גם מהבינה וכיצד היא מתברכ' מהבינה דכיון דאלהי' זה רועה אותי דהיינו ת"ת כלמה שאני נוטל הוא להשפיע לה וז"ש בסמוך וכיון דנטיל לון איהו האי אתר נטל ברכאן. וכלא איהו תליא בדבורא כלומר בברכה לבד שאדם מברך הוא מעורר המדות שישפיעו ברכות כמו שעש' יעקב שבדבור לבד ברך למלכות ולבני יוסף. וי"ס דגרסי וכלא איהו תליא בדכורא ופירושו הוא שבא לתת טעם למה שאמר דכיון דנטיל לון איהו האי אתר נטל ברכאן שכן כל הברכות תלויו' עד שיבאו לזכר כיון שהברכות הם תלויות בזכר מיד המ' מתברכת ממנו, וראשון עקר. ועל דא ויברך את יוסף את דקיימ' בהדי' יוסף כנזכר. בעי קב"ה מלכות וכן מ"ש עד דבריך לקב"ה בקדמיתא היא מלכות וכדמפרש ואזיל כריח שדה וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רכח.

דכתיב בבקר יאכל עד וגו' המלכות יאכל ויושפע ראשונה ואח"כ לערב היא מחלקת אל התחתונים. כל אינון סטרין דההוא חויא וגו' ירצה שיש לו מצד הנקבה כמה אלף מיני כחות ממונים על כמה מיני ענייני העולם כדפי' בפ' פקודי והרי טעם למלת אלה לשון רבים. ומפני שיש בו בחינות שאינם טמאות כ"כ ויש במציאותם תועלת לזה אמר כל אינון סטרין דההוא חויא בישא מסטרא דרוח מסאבא כי בחינה אשר לו שאינה טמאים בני אדם משתמשים בו דהיינו ענג אכילה וענג קיום עונה וכיוצא באלו שהם מהנחש והם להשתמש בקדש ועל זה נאמר בכל לבבך בשני יצריך והם סטרין דילי' המשתעבדין אל הקדש אמנם הנכללים באלה הם אותם שהם מסטרא דרוח מסאבא:

עוד ההוא חויא מצד בחינתו הרע אית מאן דרכיב עלי' המשליט אותו על דרכי בני אדם ובמספר כחות הנקבה הנחש כך מספר כחות הזכר המשפיע וכאשר יתקבצו אלו ואלו רבים ברבים כולם יחד נקראים אלה וטעם למלת אלה בזולת הטעם הנזכר שהוא לשון רבים אמר טעם אחר וז"ש **ואינון** מזדמנין בעלמא ושאלו כחות יצה"ר הנז' הם מזומנים ומצוים לאדם תדיר להכשילו בכל צד בעולם שהרי יש כמה בחינות יש לו להזדמן אל

האדם מצד מבא שיש לנחש יצה"ר בטבע האדם וז"ש ואינון מזדמנן בעלמא בכל אינון סטרין דלהון והיינו מורה ל' אלה. שהם מצויים ושייך בהם ל' אלה.

ורוח דקודש' אקרי זאת בהפך החצונית שהחצונית אינ' נקשרת בחלקי' ונק' ל' רבים והקדושה נק' ל' יחיד ומלת זאת שהיא מורה באצבע אינו מצד הזמנתה אלא מצד שהאדם ע"י הפרישות מדרכי העולם מתדבק בה וז"ש רזא דברית קדיש' דהיינו השבתת הטבע והכנעתו שהיא נמצאת לאדם שנדבק בה דאשתכח תדיר וגו' ובחינת זכר הרוכב על זאת הוא זה ואין מיחודם לשון רבים כחצונים שאלה ואלה יאמר אלה אמנם זה וזאת לא יאמר זי"ם או זהי"ם והיינו זה אלי זה יהו"ד זה אלי בחינת הנקבה זה ה' בחינת הזכר:

ואי תימא אלה תולדות נח וגו' נראה מכאן שאין אלה בקדושה ואינו שהרי פירשנו בתיקונים אלדי"ם מי אלה ופי' אלה ג' אבות והענין כי אלה היא בחצונים שכללותם ג' קליפות האגוז שהם חוור וסומק וירוק תוהו ובוהו וחשך וכנגדם יש בקדושה ג' אבות ולכך יש אלה נגד אלה א' חסד ל' גבורה ה' באמצע והמלכות כוללת ג' ונק' אה"ל והבינה כוללת אותם ונקר' לא"ה והחצונים נגדיים לפנימיים וזהו עיקר מסקנת הזוהר ובתיקונים וכאן מחזר להעמיד הכנוי על האפשר לבד:

אהרן קריב דהבא. שהרי הוא הימין מצד המים ונקרב אל הזהב והאש והמדבר ג' עוזרים היו שם שהם שמרי הקדושה זהב שמרי הבינה זהב טהור אש שמרי הגבורה מדבר שמרי הארץ מלכות והם ג' גבורות **ג**' פעמים אלדי"ם כנודע ששם משתרשים החצונים ומשם שלטו בישראל להטיל זוהמא בנשמ' זהב וברוח אש בנפש מדבר כנודע ולכך חזרו לזוהמתן ונתעכל הענין עד שעמד ירבעם והחזיר הזוהמא ליושנ' ולכך לא היו ראוים לברכה ואזדעזע על עוצם הפגם שהוא שקול יותר מהעגל עצמו שהרי העגל תם זוהמתו בימי ירבעם ועגלי ירבעם עדיין קיימים עד שיתם זוהמתם בחבלי משיח בן יוסף ולכך כד בעא לבתר לברכא לון הוצרך לתקן תיקון גדול בספירות להמשיך אליהם הברכה ולכך בריך לשכינת' וגו' **ולא** יהא מלה חציץ מפני שהכותל מלכות כדמסיק ואדם ת"ת וכשהוא מתייחד אל הכותל גורם יחוד ואם יש חוצץ הוא נרגן מפריד אלוף. ועוד שהוא צריך לעלות וליכנס למעלה מהחצוני' ויכנס אל הקיר אל תוך מדרגותיה כדי להתעלות עמה למעלה להקשר אל הת"ת ולזה נכנס האדם ג' פסיעות ומתפלל ליכנס פנימה מג' מחיצות ואח"כ יוצא חוץ מג' מחיצות ואי להכי אתא לשתוק כדמפרש ואזיל. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' כיון דההוא שדה אתקיים בברכוי מיד ברכיה ויתן לך האלהים רזא דההוא שדה דנפקי מיניה ברכאן וכו' ה"ג והוא חסר בספרים ור"ל כיון דההוא שדה שהיא

המלכות אתקיים בברכוי מה שהוא הת"ת אז אותו שדה הנקר' אלהים ברכו וזהו ויתן לך האלהים. דכתי' בבקר יאכל עד הברכות והתפלות והקרבנות הנעשי' בבקר יאכלם עד שהי' המלכו' קוד' ולבתר לשאר בני עלמא והכי פרשי לה לקמן דף רמ"ח. מי אלה מאי שנא דקאמר וכו' ה"ג ור"ל למה אמר בלשון רבים היל"ל זה אלהיך וכיוצא בזה הקשה בפ' כי תשא דף קצ"ב ותירץ דתרי הוו שור וחמור ובג"כ כתי' אלה וכו'. ואינון מזדמנין בעלמא שלכך נקראים אלה כדבר הנגל' ומזומן בידי'. בכל אינון סטרין דילהון כי כשמשוטטי' בעולם משוטטי' הם ועניפיהם וכחותיהם הנמשכים מהם. דאשתכח תדיר שכן משמעות מלת זאת דבר הנמצא ומזומן. דההוא חובה גרמא לון היינו חובה דקאמרו אלה אלהיך. ואע"ג דהאי פירוש' אינו מקוש' למאי דסליק מיני' ל"ק דהואיל דאתא לידי' אמר בי' מלתא ואח"כ חזר אל מקומו ואמר ד"א שהוא מקושר עם הקודם. ובגין דאתייהיב לון רשו לשלטא' כתיב על אלה אני בוכי' רזא דמלה על אלה דא סטרא דמסאבא דאתייהיב לון רשו לשלטא' אני בוכי' וכו' ה"ג וחסר הוא בספרי' ופשוט הוא. ובג"ד אקדים ואמר אלה דקיימא וכו' ה"ג וצריך למחוק מלת מ"י. ויתפרש מינייהו ושיעור הכתוב אלה המצות כדי שתפרוש מהקליפות הנקרא אלה צריך שתעסוק במצות. ואיהו רזא דאלה וע"ד כל הני היתוכא סוספית' דדהב' וע"ד כתב מי אלה ישר' כד עבדו עגל' כתיב ויאמרו וכו' ה"ג וחסר הוא בספרים וה"פ וע"ד כל הני כלו' כל הני אלה דכתיבי הם היתוכא סוספית' דדהב' פי' סיגי הזהב שהם כחות הדין שנשתלשלו מהזהב העליון שהיא הגבור' ומשם מתחזקי' לפעול פעולות דינים וז"ש אהרן קריב דהבא דאיהו סטרא דילי' כלומר סטרא דילי' דקליפה כי מהזהב הזה הם מתחזקים והזהב היה הזהב שלקח מידם. ואשא לאתקפ' כמש"ה ואשליכהו באש ולכן מצא מקום סטרא אחרא לאתתקפ' ויצא העגל הזה. טורא דסיני השתא גרים לון כמלקדמין לסאבא לון ולאתתקפ' עלייהו ה"ג. הה"ד אני אמרתי וכו' פירשו בפרשת שלח קס"ב ע"ש. כד בעא לבתר לברכ' לון בריך לשכינתא בקדמיתא ולבתר בריך לבנוי כיון וכו' ה"ג. המלאך הגואל פי' מדת המלכות. דכתיב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר אבל מאי שנא הכא דכתיב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ומאי שנא בכלהו וכו' ה"ג וחסר הוא בספרים. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רכח:

בההוא זמנא לא הוה נסיב וגו' הם ג' יחודים במציאות המצוה הזאת הא' מציאות הנשואין לקחת אשה נעשה האדם שלם זכר ונקבה. הב' אח"כ כשיבא אליה שהרי ממש רומז בחינת היחוד וגורם יחוד למעלה הג' כשיזכה אל הבני' שהרי זוכה שעול' הוא אל החכמ' ואשתו אל הבינ' ובן ובת ו"ה והוא מעלה נפלא' להמשיך נשמות וכך השכינ'

לוקטת נשמות עליונות. וכנגד ג' חסרונות חלו שחסר חזקיהו אמר לא נסיב א' ולא הוה לי' אנתו ב' ולא אוליד בנין ג'. וזהו הג' עיקר שהרי אם קיים האדם השלישי' הזאת ופירש או שמת' אשתו עם היות שחסר שתים הראשונות לא יגורש מהטוב אלא שאינו עושה מצוה וז"ש מת בעה"ז וגו' מ"ט יר' באיזו מהג' טעמים אלו ופירש על השלישית בגין דלא אוליד וגו' לא אתקיים בעלמא דאתי וגו' פי' ד' בחינות שיש והוא נענש בכל ארבעתם. המעל' הא' עיקר הכל להתקיים האדם בעוה"ב תמיד וזה עיקר העמיד' אל הנשמות בג"ע של מעל' וזה נקרא בן העוה"ב ממש מבני העיר העומדים שם תמיד. הב' חלק לעוה"ב שיש צדיקים שאינם זוכים תמיד שם אמנם חלק נשפע להם משם והם בג"ע של מטה ויונקים מג"ע של מעל' והיינו לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו למט' וכנגד זו אמר ולא יהא לו חולקא בההוא עלמא. הג' אותם שלא זכו לג"ע עליון כלל אמנם שאננים בג"ע תחתון עד עת בא פקודתם ויתעלו וכנגד זו אמר ואתתרכת נשמתי' שאין להם אות' המנוח' המועטת במקום ידוע בעולם התחתון ג"ע תחתון דהיינו שנתגרשו מג"ע וז"ש ואתתרכת נשמתי' בעלמא ממש מתגרשת מעולם הנשמות והרוחות אל העוה"ז ועדיין יש רביעית שהיא עמידת' בנחת בעולם הנפשות עד עת בא פקידת גלגולו וכנגד זו אמר ולא אשתכחת נייחא באתר בעלמא שהוא מקום ידוע לנפשות בעוה"ז בענין שהיא נעה ונדה בין החיים ממש כעין שד. ולא עוד אפי' בחיים עם היות שיש תקוה לתקונו אם ישוב לא שריא שכינתא עלוי כלל.

קיר דא הוא אדון כל הארץ. אדון לשון יון קירי כדפי' בגמרא וז"א קיר דא הוא אדון וגו' גם לשון הומה דהיינו שכינ' ההומה על אבוד נפש מיש' ומתוך כך ירחם עליו כי לא יחפוץ במות המת וז"ש קיר כד"א מקרקר קיר ושוע וגו'. ובגין כך וישב כדי שירחם עליו ברחמים על בניה: והנה עם היות שלא תקן התקוני' הנז' בלקיחת אשה עכ"ז לא חטא בקום עשה וז"ש רמז הכא דנטר ברית וגו'. והנה בשמירת הברית הם ג' בחינות הא' המילה בעצמ' שע"י נקראי' ישראל צדיקים וכנגדה אמר דנטר ברית קדיש'. ב' אח"כ שלא לטמא אותה וז"ש ולא סאיב לי'. ג' שבא מעש' לידו ושמר אותו כראוי וז"א ונטר לי' כדקא יאות. עוד שייחד השכינ' בדרכים אחרים דהיינו ע"י עסק מצוה ותור' ותפל' והיינו או' באמת וגו' תור' אמת מצוה לבב שלם תפל' והטוב וגומר כדמסיק ואזיל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דכתיב פורשי כנפים פורשים לא כתיב אלא פורשי. הכוונ' כי באו' פורשים הי' נרא' שמתחל' כך עשאום פורשים הכנפים אבל באו' פורשי הכוונ'

שהכרובים בדעת וחכמ' ע"ד נס היו פורשי הכנפים ג"פ בכל יום כמו הפרש שיש בין עשוים לעושי שעשויים הוא בידי אדם כבר ועושי הוא תמיד עושין מחדש דבר זה. עכ"ל: **והרא"ג ז"ל כ' מ"ט** ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ולבתר ויתפלל וגו' מ"ט בגין דלא אוליד בנין דכל מאן דלא אשתדל לאולדא בנין בהאי עלמא לא מתקיים בעלמא דאתי ולא יהא לי' וכו' ה"ג. בעלמא דאתי ולא אשתכח' וכו' מלת דאתי ל"ג. רזא דקיר השכינה נקר' קיר כנזכר בפ' תרומה נעש' נא עליית קיר קטן' קיר דא אדון כל הארץ בלשון יון קורין לאדון קירי התהלך לפני וגו' ואתנ' בריתי וגו' כלומר מנין שפירוש התהלך לפני והיה תמים מדבר בברי' שכן כתיב בתרי' ואתנ' בריתי ביני וביניך. בכל אינון רזי דמהימנותא היינו סוד הכונה שהי' מכוין בשמע ישראל המבוארת בכמה דוכתי ובפרט בפ' תרומה ובפרשת ואתחנן וכללו' הכונה שהת"ת נוטל תרין עטרין ואח"כ בא להזדווג עם המלכות וז"ש דאתכוון בכל רזי דמהימנותא דכלילן באמ' דאתכוון היינו פי' בלב שלם כלומר בכונה הלב בכונ' טובה ושלימ' הייתי מכוון בכל רזי דמהימנותא דהיינו באמת שהוא הת"ת. דסמך גאולה לתפלה גאולה מלכות כדלקמן לתפלה ת"ת ע"ש תפלה של ראש ותפלה מעומד דכלהו איתנהו בי'. ואתכוון מתתא לעילא היינו אומרו האלהי"ם אשר התהלכו אבותי דהיינו המלכות כדפרשינן. האלהים הרועה אותי היינו הבינה כדלעיל. פתח ואמר כי הכרובים פורשים כנפים אל מקום הארון פסוק זה הוא במלכים ופורשים במ"ם כתיב. דכתיב פורשי כנפים פורשי לא כתיב אלא פורשים וכו' ה"ג ומ"ם יתירה קא דריש הכא אבל בפרשת אחרי מות נ"ט דריש קרא דתורה מדלא קאמר פרושי כנפים סכוכים בכנפיהם אלא פורשי כנפים וסוככים וכו' ולא פליגי אלא דהכא אשכח מ"ם יתיר' ודריש. עביד לתת' במשכן ובמקדש: כגוונ' דלעילא במשכן העליון דהיינו מטטרון וסנדלפון שהם כרובי' למעלה. וקיימין תחות האי אתר היינו בהיכל קדש הקדשים שהוא תחת המלכות והכוונ' בזה להציע הצעה ולפרש פסוק דהמלאך הגואל אותי יברך את הנערים שפי' הוא המלאך שהיא השכינה יברך את הנערים מט"ט וסנ"ד ולכן פירש נמי כרובים דיוקנ' דילהון כחיזו דרביין כדי שיפורש שפיר מלת נערים שהם רביין. מימינ' ומשמאל זה רחמים וזה דין. וע"ד כתיב המלאך הגואל אותי דנטיל ברכאן ה"ג וצריך למחוק מכל רע אותי: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גיליון גאולה דא הוא מלאך הגואל וגו'. ר"ה. ת"ח כרובים באת ובניסא וגו' אחרי מות פ"ו:

דף רכט.

דהא לא יחסין לה קב"ה וגו' הענין שהם ב' בחי' הא' קב"המזווג זווגין עד לא ייתון לעלמא דהיינו מ' יום קודם יצירת הולד ממה שהם מזדווגות בהיכל לבנת הספיר כדפי'

בפ' פקודי בנשמות אשר שם: הב' ולפום עובדיהון אחר שירדו לעולם והגיעו לפרקן הכי מזווג זווגין ולזמנין שינגד הזווג הא' לשני הא כיצד אי סטי בר נש אורחי' סליק זווגי' לאחורא והוא אינו נושא אשתו ראשונ' שיש לו נחת רוח ממנה אלא אחרת שיצטער בה עד דיכשר עובדין כשתלו הגזרה בכך או דימטי זמניה שפעמים גוזר הב"ה זמן כפי כובד עונו שאפי' שיכשיר מעשיו לא יזכה לאשתו הראשונה עד זמן כך וכך:

אדחיא גברא שימות האיש אשר לקחה וידחה בשביל זה הראוי לה וכבר אפשר שיחי' ברחמים אילו לא הי' זה ועכ"ז עתה מפני זה ידחה זה והיינו הקושי וז"ש ודא קשה קמי קב"ה והיינו וקשה לזווגן כקריעת י"ס שנדחו המצריים בשביל ישראל ואם לא הי' מטעם גאולת ישראל הי' הב"ה מאריך להם עוד עם היות שבדין מתו **מכל רע** דלא אזדמנת לי וגו' הנה הפדיון בשני דרכים הא' שנתן לו אשה רעה ופדאו ממנה וא"כ הי' לו לומר המלאך הגואל אותי מרע אמנם מכל רע שלא נזדמן לו כלל שום רע כדמפורש ואזיל.

ולא אערע פסול וגו' לא תגזור מכאן שזווגין שלנו שיהיו מהרע ח"ו אלא עתה הם כולם קדושים מצד גלגולי הנשמות אלא שבאשתו ראשונ' יש לו נחת רוח ומאשה אחרת על סוד הגלגול אינ' משכלת ויש לו צער אמנם הבנים טהורים וקדושים אמנם בתחלת המציאות ליעקב לא הי' גלגול נשמות ואין לו אלא או בת זוגו הראוי לו כגון ד' נשיו כדפי' בפ' תולדות או החצונית ממש ולהכי אמר ולא אירע פיסול בזרעי וגו'.

וע"ד יתיר יוד וגו'. אם הכוונה על הבינ' לבדה היל"ל היושב בשמים הבינ' על הת"ת השתא דיתיר יוד ירמוז גם אל החכמ' הנקשרת תמיד עם הבינ' ושתיה' על האבות שהם שמים אש ומים והיינו או' אחיד לעילא ברזא דחכמתא ואחיד לתתא בבינ' דיתיב על כורסיא דהיינו שמים כדמסיק. ולהראות על בחינת הבינה בכסא למטה לא קראה בשם מציאות' אלא בשם כסאה ואמר היושבי בשמים וז"ש ובנ"כ היושבי בשמים כתיב:

ומהכא כד ברכאן נגדי וגו' ירצ' מבחינת היחוד הזה הנעש' בשתי מדות אלו העליונות כד נגדי ברכאן מעילא שהבינה שופעת ברכות מעמקי החכמה דהיינו חבורם בסוד הדעת כולהו נטיל לון האי אתר דהיינו הת"ת הקושר האש והמים שמים מפני שהוא מושרש שם בסוד הדעת **ומהאי** מבחינ' זו הקושרת ג' אבות נגדי לתתא מספי' לספיר' עד דמטו לצדיקא דהיינו מקור למלכות שבה שורש הנמצאות כולם ומשם שותה הבריא' והיציר' כל אינון חיילין ומשריין ולכך אמר היושבי בשמים משום דכיון דמטו הכא ברכאן ממילא נגדי לכלא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' יהיב כלא לבר נש אלא קב"ה יהיב כולא לבר נש וכיון וכו' ה"ג. דקב"ה מזווג זווגין וכו' וכד זכי וכו' כלו' אעפ"י שהקב"ה מזווג זווגין קודם בואם לעולם ומכריז

ואומר בת פלוני לפלוני עכ"ז אינו זוכה בה אלא אם מטיב מעשיו וכפי מעשיו הכי מזווגין לי' זווגו שאם קלקל מזווגין לו זווג אחר שאינו שלו ששולטת עליו עד שיחזור וייטיב דרכיו ומחזירין לו אותה שהיא שלו. וכלא אתגליין קמי קב"ה כי אפי' שלפעמים תראה אדם כשר ויש לו אשה רעה אל תהרהר אחר מדותיו כי הכל גלוי וצפוי לפניו ובודאי שהאדם ירא' לעינים וה' יראה ללבב ועיין בפרשת משפטים דף קנ"ו. ולזמנין דקא סליקו בקילטין ה"ג ור"ל בקילאטיש בלעז כלומר במאזנים ישאו יחד שוים במאזנים ושניהם צדיקים ואח"כ מחמיץ וז"ש אסטי ההוא בר נש אורחי' סליק זווגי' לאחר'. לגבי סטר אחרא מההו' סטרא וכו' ה"ג. ומוצא אני מר ממות כלו' אני הוא המוצא אות' מצד מעשי לא מהקב"ה כי ממנו ית' אינו מוצא אלא אשה משכל'. בגין דבחובוי דבר נש וכו' באינון עובדין דעבד וכד קב"ה אתרעי בי' וכו' ה"ג ומלת אני קא דייק שבשביל עוונותיו שעשה המשיך עליו אשה מחהו' סטרא וזהו ומוצא אני. מ"ט אתחזו לאתברכ' מאחר שהיו עתידים לצאת מהם ירבעם מאפרים ויהוא ממנשה כנזכר לעיל. דנטר ליה ובגין דנטרו לי' אתחזו לאתברכ' וכו' ה"ג. האי קרא אוקמו' בפרשת ויגש דף ר"ח. לעומק' עילאה בינה. וע"ד יתיר יוד דהיינו היושבי בשמים דהיל"ל היושב מאי היושבי רמז למדת החכמה שהיא בשיתוף עמה דלא אתפרשן לעלמין ושיעור הכתוב אליך נשאתי את עיני להתפלל ולמי אני מדבר אל אותה מדה אשר היא יושבת בשיתוף היוד בשמים ת"ת דהיינו הבינה וז"ש בסמוך אחיד לעילא ואחיד לתת' וכו': כורסיי' דאבהן ת"ת אשר הוא כסא לאבותיו חסד וגבור': עד דמטו לצדיקא ה"ג והוא פי' לתהיינ' לראש יוסף דתפיס ביה:

ת"ח בשבעין ותרין נהורין היינו ע"ב סנהדרין שבהיכל הזכות. אסתלק עטרא פי' מלכות אשר היא עטרה בראש כל מחנו' קדושים אסתלק כלו' מתעלית למעלה ע"י אלו הע"ב נהורין ואפשר נמי אסתלק שהוא למעלה מכלם כי הם דייני' ואלהים נצב בעדת אל דהיינו מלכו' העולה על גביהם כמו שהיו למטה ע' סנהדרין ומשה על גביהן. ענול' דעלמא אהדר להאי עטר' הנז' שהי' ענול שכן קרא' בכמ' מקומות גלגל ע"ש שמגלגלת ומנענע' לעולם כלו כנזכר בפרשת וירא ק"ט א"נ עע"ב נהורין קאי שהם יושבים בעגולה כמו שנבאר בסמוך. בע' דוכתי עגולא חד כלהו כלו' יושבים כל א' במקומו מחולקים בע' דוכתי וכלהו דוכתי נעשים בעגולא כנזכר בפרשת בראשית מ"ג ובפרשת פקודי רנ"א. והא דלא נקט הכא אלא ע' לפי שהשני' אחרים הם תרין סופרין לכך לא סלקי בשמא. בגי ההוא עגולא שהם אלו הע"ב סנהדרין. נקוד' חדא מלכות. דקיימא באמצעיתא כמ"ש לעיל אלהים נצב בעדת אל. בית קדשי הקדשים איהו כלומר הנקוד' הזאת

שהיא המלכות היא בית ליסוד הנק' קדש הקדשים קדש דאינון קדשים ע"ש שכולל כל הקדשים עליונים וזהו שאמר נמי איהו אתר להההוא רוחא וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ת"ח בשבעין ותרין נהורין אסתלק וגו' מ"ג רל"א פקודי רכ"ה. עכ"ל:

דף רכט:
וכיון דאיהו מסתכל בדינייהו וגו' אלו נמסרו תחת יד שר לא הי' לו כח מדה זו דכתיב אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם אמנם הם תחת יד הב"ה שבידו הלובן העליון כדי להעביר ראשון ראשון ויש מדה שמוחקת מכל וכל כאשר ישראל שבים בתשוב' גמור' ולא ישובו לכסל' אז יתעורר מדת ותשלך במצולות ים כל חטאתם המוחק' מכל וכל. ויש מדה שאינה מוחקת אלא מעביר ראשון ראשון מלמעל' ותלוי ועומד אם לא יחטא עוד וזה כאשר לא שבו בתשוב' גמור' ועל מדה זאת אמר אעברו לון מקמיה דהיינו שאין הפגם עולה אל הספירות אלא רוחץ ומעבירו משם והוא אסור בעולמות התחתונים בדיני היציר' וכאשר האדם יצא לחטוא עוד יפגום גם באצילות וז"ש **ואי אתי** למיחב קמיה כדבקמייתא וגו' לפגום למעלה. והנה העברה זו אינה מחיל' מכל וכל אלא כדי שלא ישלוט החצונים לא למחיל' גמור' אלא שהאריך אפו להם כדי שלא יתן ממשלה לסטרא אחרא עליהם וז"ש למיהב שלטנו לסטרא אחרא דדינח עלייהו וגו':
ואלמלא דאקדים וגו' הענין שהקב"ה מקדים רחמים וכובש דין הגבורות ומיד החצונים אין להם פתחון פה ולא שליט' והיינו יקדמונו רחמיך בדיננו: מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. וע"ד כתיב ואל תזכור לנו עונות ראשו' וגו' כי כשהאדם עושה העונות אפי' שיהיו רבים ממינים שונים הב"ה מעבירם ראשון ראשון כיון שלא שנה בהם אבל אם חזר ושנה בהם אינם נק' עונות ראשונים אלא שניים כי כבר שנה בהם ואז חוזר הב"ה לזכור לו הראשונים וזהו מה שרז"ל כל העובר עבירה ושנה בה וגו'. עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' ה"ג להההוא רוחא דכל רוחין הכא רזא דכל רזין אתטמר בגוי'. וה"פ איהו אתר האי נקוד' איהו אתר שנכנס בו רוחא דכל רוחין פי' תמצית ורוחניות כל המדות העליונים בסוד שמן כתית וכו' כדאיתא בפרשת פנחס. ורזא דכל רזין היינו ראש צדיק בחינת היסוד הנק' נקודת ציון וזה פי' למלת תהיינ' לראש יוסף. אתטמר בגוי' דהאי נקוד'. האי טמירא כלומר האי נקוד' שהיא המלכות טמירא איהו בגו חילהא שאפי' שהיא יושבת בתוכם היא מתעלמת מכלם בסוד אל תראוני שאני שחרחורת הנז' בשיר השירים ובפ' בלק קצ"א טמירא איהי לגו לגו היינו בהיכל קדש הקדשים שהוא היכל לפנים מכמ' היכלות. כד סלקא לעילא לאזדווגא עם הת"ת. כלא סלקין כל המחנות וחיילין נכללים בנקודה חדא והם מובאים שהיא מביאה אותם והם מביאים אותה בסוד

בתולות אחריה ריעותיה וכו' מביאות כתי' אבתרה גרסי'. נרוצה בלשון רבים כלהו נרוץ אחריך והיא שהשכינה אומרת כן לת"ת משכני אתה ואנא וכל אוכלוסי נרוץ אבתרך כנז' בשיר השירים בזוהר וכל זה הענין הביאו לפרש תהיינה לראש יוסף שתפס בו שכל הברכות העליונות כלם באים אל היסוד וממנו אל המלכות כנזכר. דרחים לון גרסי' בדיניהו בר איהו בלחודי' גרסי'. עד דאעבר לכלהו מקמי' וכיון דאעבר לון מקמי' לא אשתאר וכו' אתי למיחב קמיה כדבקדמיתא אינון חובין קדמאי דאעבר מקמי' חשיב עלייהו וכו' ה"ג. אל תזכור לנו עונות ראשונים כלומר אותם שנעשו ראשון ראשון ועברת עליהם אל תזכרם עתה וענין ההעברה אינה מכל וכל אלא מעבירם מלפניו כדי שלא יהיו למזכיר עון ולכך כשחוזרים לחטוא חוזרים ונזכרים. ואלמלא דאקדים קב"ה רחמים עלייהו וכו' ה"ג. לאתקשרא בימינא דקב"ה פי' לכוון בחסד כי כן בבקר מתעורר בקר דאברהם. מעומקא עילאה פי' חכמה כמו שפי' בפסוק ממעמקים קראתיך ה'. בשמחה וברננה חסד וגבורה ולקמן מפרש להו. בינייהו כלומר ביניהו דשמחה ורננה שהם בתפלת הבקר והערב לקשרה בבקר עם החסד ובערב לקושר' עם הגבור' וזהו בינייהו דהיינו בין תרין דרועין ואחר כך לכוון בייחוד כנסת ישראל. כי ה' הוא האלהים ה' ת"ת מתייחד עם המלכות שהיא אלהי' כנזכר בפרשת תרומה ובפרשת ואתחנן. ועם כל דא בעי בר נש וכו' כלומר הגם שפירש לך שמחה ורננה חסד וגבורה מ"מ אין הדבר יוצא מפשוטו ששמחה ר"ל שמחה ממש שצריך שהעבוד' תהי' בשמחה ורנה. לקבל תרין אלין תרין צלותין תרין קורבנין ליומא לקבל תרין אלין דאינון שמחה ורננה ה"ג. וה"פ שמחה ורננה הם תרין חסד וגבור' לקבל תרין צלותין ותרין קורבנין. שמחה בצפרא צריך לקשרה בחסד בבקר כנזכר. ורננה ברמשא לקושרה בגבורה בסוד רנת הלויים ברמשא. ועל דא את הכבש א' תעשה בבקר כדי שע"י קרבן הנעשה בבקר היא מתקשרת בחסד וע"י קרבן של בין הערבים היא מתקשרת בגבור' כנזכר בסוף פרשת שמות. וע"ד צלותא דערבית רשות כלומר מאחר שכבר נקשרה בימין ושמאל ונתייחדה כבר נתברכה ונטלה ברכאן ועתה היא משפעת אותם למטה ואינה צריכה עתה לתחתונים שיעשו הייחוד ושיתנו לה התעוררות כי כבר קבלה ולכן רשות היא ביד האד' להתפלל ערבית וז"ש בגין וכו'. בגין דההוא שעתא מחלקת ובשעה שמחלקת אינה מקבלת כנזכר בפרשת יתרו דף פ"ח שלזה הטעם לא היה יורד המן בשבת וכו' וז"ש ולאו שעתא לאתברכ'. ה"ג. הה"ד ותקם בעוד לילה כלומר בעוד שהוא לילה ותתן טרף לביתה וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רל.

א"ר יוסי הא תנינן דלא יסמוך בר נש על ניסא. הענין שההנהג' הטבעית שהיא הנהגת המלכות אלדי"ם הטב"ע וסמיכת האדם הוא על ההנהג' הזאת שהיא המנהגת העולם אמנם אור הנס מתגל' כאשר המלכות צריכ' מלמעל' כי הנס הוא מיסוד ולמעל' ולכך האדם לעולם יתדבק בטבע והנהגת השכינ' שאם יסמוך על הנס הרי דוח' השכינ' והנהגת' ובוחר הנהג' עליונ' ואפשר שידח' מזו ולא ישיג זה ונמצא אבוד בלי שמיר' זולתו אם זכותי רב מאד וינכו זכיותיו וזה ממש רמזו לשמואל עגלת בקר תקח בידיך אחוז בהנהגת השכינ' שהיא עגלת בקר הנהגת הדין והגבור' התחתונ' מהגבור' העליונ' דהיינו אלדי"ם הטבע ולזה אמר הוה חד שהאחד לבדו היא השכינ' אמנם שלשה עולים יותר שנאחזים בג' אבות שהם שלש' הנהגות הי' הוה ויהי' והם מלכות טבע ויסוד נס ועל הנס ת"ת דהיינו ת"ת לימין אברהם נס יסוד אמנם טבע שכינ' שמאל.

והזיקא לא אשתכח היינו מקום דשכיח הזיקא הוא מוחזק לחצונים שהם המזיקים והנכנס אל תוך גבולם מופקר למזיקים ושכינ' לפעמים מסתלקת ממנו שאינם נכנסת אל תוכם וסר צל שמירת' ממנו. וכאשר הם ג' אבות החצונים נבדלים משם שאין הקליפות שולטות אלא משני צדדים אמנם יעקב נחל' בלא מצרים אז הערל' אינה אוחזת אלא עד היסוד שהם השנים אבל בת"ת אינ' מגעת:

ברם דחילו דחיוון בכאן משתכחין ונודע שהיזק חיות תלוי בצור' העליונ' ומוראכם וחתכם וגומר דהיינו השכינ' הנקשרת בנשמת האדם והיא נקראת מורא ודאי חט"ה חת"ה שהוא שולטת על אלו בהנהגת' והם בורחות ממנ' ושמירת' ודאי יספיק כדפי' וז"ש המלאך הגואל כדמסיק דאיהו קא משתכח תדיר כדמפרש ואזיל. הרמ"ק ז"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ואחרי לעילא ותתא ה"ג ור"ל משמח. ועל דא איהו חדוה דכלא ה"ג. ה"ג דדינא קשיא דשליט השתא בהאי זמנא בההוא קטרת דדחי ואעבר קמיה כל רוגזא וכל קטרוגא דעלמא מ"ט בגין דאיהי מנחת ערב וכו' ופשוט הוא. ומכאן רמז לומר פטום הקטורת במנחה. א"ל אפילו הכי איהו חד והיזקא אשתכח לעינ' אבל אנן תלתא והיזיקא לא אשתכח דאי משום מזיקין וכו' ה"ג. אפילו איהו חד שמואל ועוד דהזיקא אשתכח שהיה מושח מלך אחר בעוד ששאול קיים. אית לאסתכלא בי' הגואל אשר גאל מבעי לי'. ה"ג. פי' שכבר גאל אותו מלבן ומעשו וממלכי האמורי כנזכר במדרש ועתה לא היה לו צרה לומר הגואל. בגין דהוא משתכח תירוצא הוא כי להיות שלעולם מצוי לגאול נק' גואל פועל הווה והיינו שכינתא כדקמי'. כד נפיק בר נש לאורחא יסדר צלותא אמר כד יפוק בר נש לאורחא דקדק הא דקיימא לן שתפלת הדרך לא יתפלל אותה אלא עד אחר

שיצא מהעיר אלפים אמה וז"ש כד נפיק בר נש לארחא שפחות מאלפים אמה אכתי לא נפיק לאורחא דלאו אורחי איקרי. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ת"ח כד נפיק בר נש לארחא יסדר צלותא וגו'. מ"ט ב'.

דף רל:

אבל אנחנא תלתא וגו' דרך כלל הם ג' שמירות הא' ג' שהם ג' אבות שאין הקליפות שולטות ודאי כנז'. הב'. בהיותם אחוזים בתור' עץ החיים שמיד השכינ' שעמהם נאחזת בעץ החיים ואז היא שולטת על כל החצונים והם בורחים ממנ' מפני שאינם נקרבים אליה בהיות' נקשרת בעץ החיים: הג' שכינ' בעצמ' שהיא משמרת לקצת מציאות בחינתם כגון חיות השד' שהם תחת ממשלת' וכנגד שלשתם אלו אמר אבל תלתא ומילי דאורייתא ושכינתא.
אברהם אבינו אמרה דהיינו איתן האזרחי ואזרחי היינו שנעקר מע"ז ונעש' אזרח להב"ה והנה העובד ע"ז נק' עקר משפחת וגו' מפני שהוא עקיר' מהשורש וכל הגוים עקורים מהקדש אמנם יש' דבקים בקדוש' נקראים אזרח בישראל שהוא מושרש באור העליון הזורח תמיד אזרח א' אחדותו ית' זרח והאיר בו לכך אברהם נק' אזרחי שנדבק בקדוש' אמנם איתן שהוא לשון חוזק ונאות יותר אל הגבורה ונתן טעם **בגין** דאתתקף בתקיפו כדי שיזכה להיות אזרחי וגו' כדמסיק שכלל הגבורה בחסד למתק הגבורה והיינו חסדי ה' מימין אשירה מצד הלוי והיינו קשר שמאל וכללותו בימין כנזכר בפרשת וירא:
אינון חסדים דקב"ה עביד וגו' היינו במדת החסד:
דא מהימנותא וגו' היינו המלכות ובשתי מדות אלו אחז הא' להודיע חסד בעולם. והב' להודיע אמונתו בתחתונים והשגחתו בהם ע"י מדה זו שהיא המנהגת העולם. ולייחס למה אחז שתי מדות אלו דהיינו חסד ומלכות פי' ואמר.
וקב"ה אודע ליה לאברהם רזא דמהימנותא דהיינו שגלה לו מדת המלכות וסוד ההנהג' בתחתונים וכשעמד על אמיתת סוד זה ידע דאיהו דהיינו מדת חסד עיקרא וקיומא וגו' ולייחס מדות אלו מפרש ואזיל ורזא דא וגו':
שירותא מתתא לעילא ראשית מלכות וזה נודעת ודאי שהיא ראשית מפני שאין מדה אחרת קודמת לה ממטה למעלה הכי נמי מעילא לתתא עם היות שיש למעלה מחכמה הכתר עכ"ז הכי נמי מעילא לתתא ושתיהן יחד כלולות במלת בראשית שפירושו בי"ת דהיינו מלכות ראשית חכמה כענין בי"ת קד"ש בית מלכות. קדש חכמה מפני היות המלכות בית להה"א ראשית חכמה.

ובהאי בית דהיינו מ' שהוא שמאלית מצד הדין בסוד ל"ב נתיבות שבה כדפי' ע"י אתברי עלמא דא ולא אתקיים מפני דיני' עד שנשתתף עמה החסד א"כ היינו שפי' לעיל שהם חסדי ה' ואמונתך:

ובניינא קדמא' דעלמא וגו' היינו לפרש שמים דקאמר אמרתי עולם חסד יבנה הוא יום א' דהיינו יה' אור אור קדמא' דהיינו חסד ואח"כ ביום שני יהי רקיע דהיינו שמים דכתיב ויקרא אלדי"ם לרקיע שמים ואמר תכין אמונתך דהיינו מלכות ב' ראשית בהם אור ורקיע דהיינו חסד ושמים וז"ש וכתיב שמים וגו'.

שמים באינון חסדים וגו' ועתה תכין נדרש למעלה ולמטה שמים תכין והיינו שהשמים אתקנן באינון חסדים הנזכרים תכין אמונתך בהם פי' תכין המלכות בשמים שע"י הת"ת המלכות הנקראת אמונה היא מתתקנת: וקשיא לי' כי האמונה מתתקנת ג"כ בחסד כשמים וע"י היסוד ג"כ לזה אמר

דלית תקונהא אלא מגו עם היות שנאמר חוט של חסד משוך עליה וכיוצא הכל לה מגו שמים לפי בחינותיו שהם כלולות בתוכו וז"ש מגו שמים מתוכיות שמים בחינות הכלולות בו.

כרתי ברית לבחירי דא הוא רזא וגו' מלכות שהיא ג"כ נקראת ברית. מהרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. כרתי ברית וגו' דא הוא רזא דמהימנותא וגו' פי' כי המלכות נקרא רזא דמהימנותא והיא הנק' בחירי אשר עמה כרת ברית היסוד העליון וזהו כרתי ברית לבחירי. ואח"כ ביאר פי' אחר כי בחירי הוא היסוד הנק' צדיק.

ונשבעתי לדוד עבדי היא המלכות הנק' רזא דמהימנותא עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' הא יומא מאיך למיעאל אי נהך טורא רב וכו' ה"ג. חטאה איהו דכתיב פחדו בציון חטאי' הא לאו איהו חטאה וכתיב וצדיק ככפיר יבטח. ה"ג. ואיקרי איתן בגין דאתקף וכו' ה"ג וכי מסטרא דחסידים אתיין לזמרא לפי שהזמר והשירה הם מסטרא דליואי ואיך יאמר חסדי ה' אשירה. ולאתכלל' בדינא דישתכח שלים כי להיות החסד כלו חסדים בלתי התכללות הדין לא יבא ההנהג' צודקת כי לעולם יגביר החסד חסדיו לטובים ולרעים והעולם חרב שיתמלא סאתם כדור המבול וכיוצא אבל ההנהגה הצודקת לעולם שיהי' החסד ממוזג בדין כדי שיהי' לטוב טוב ולרע רע ולזה להיות אברהם בעל החסדים ולא יהי' נפעל על ידו שום גבורה לא היה שלם אבל עתה שהתנהג בכל כך אכזריות כנזכר בפרשת וירא דף קי"ט עתה נשלם שנכלל מיא באשא ואשא במיא וז"ש. וע"ד חסדי ה' עולם אשירה כלומר בחסדים כלולי' השירים שהם הגבורות. אינון חסדים דקב"ה וכו' ה"ג. הה"ד אמרתי עולם חסד יבנה הם דברי אברהם

אחר שהודיעו הקב"ה רזא דמהימנותא אמר אמרתי כלומר ודאי אני אומ' שהעולם ע"י חסד יבנה. עד דאושיט ימינא עליה ואתקיים ואי לאו דאושיט ימינא עליה לא אתקיים בגין וכו' ה"ג. תרין גוונין הכא כלומר במלת בראשי' אמרנו בו שני פנים האחד הוא אע"ג דאמרן שירות' מתתא לעילא דהיינו המלכות הנק' ראשית הכי נמי החכמה נק' ראשית והכוונה שעול' האצילות נברא בראשית העליון מעילא לתתא דהיינו חכמה עליונ' ועולם התחתון נברא במלכות הנק' ג"כ ראשית וזהו בראשית ב' ראשית כלומר בשתי ראשיות נברא העולם כנזכר בפרשת בראשית בפרשת ר' חייא פתח ראשית חכמה וכו'. זהו הפן הא'. עוד קאמרינן פן שני דקאמרן. ב'. ראשית כדקאמרינן בית קדש הקדשים כלומר פירשנו עוד במלה זו פי' אחר והוא שהבי"ת הוא בינה שהוא בית והיכל לחכמה הנק' ראשית כמא דאמרינן בית קדש הקדשים כלומר בינה היא בית לחכמה הנק' קדש הקדשים וז"ש דהאי איהו בית להההוא ראשית ה"ג. ובהאי בית דהיינו הבינה שהדינין מתערין מינה אתברי בי' עלמא בסוד ל"ב אלהי"ם דמעש' בראשית הרמוזים בבינה ולהיות שהעולם נברא בה שהוא דין לא אתקיים אלא בימינא וכו'. ההוא עולם ל"ג. ובהו אתקן שמים דכתיב וכו' ה"ג ופי' ובהו דהיינו יום ראשון ויום שני האמורי' שהם חסד וגבור' אתקן שמים מא"ש ומים ואמר אתקן שמים נתקדשו ונתקנו ונתחזקו וזהו יהי רקיע יתחזק הרקיע כי הבריאה היתי' ביום ראשון. דכתיב שמים תכין אמונתך בהם הכריח מ"ש שהשמים נתקנו ונתחזקו ע"י החסד והגבורה שכן כתיב שמים תכין בהם ביום ראשון חסד וביום שני גבורה שע"י שניהם הכנת השמים. ואו' אמונתך מלשון חוזק כמו ותקעתיו יתד במקום נאמן. ה"ג ד"א שמים תכין אמונתך בהם שמים באינון חסדים וכו' ורזא דאמונה אתקנת וכו'. וה"פ שמים באינון חסדים וכו' כלומר מלת בהם לא אהדר איום ראשון ושני כנזכר לפי שהעקר חסר מן הספר אלא אקרא דלעיל דכתיב חסדי ה' עולם אשירה ועליהם קאמר קרא שמים תכין אמונתך בהם באינון חסדים ולא שמים לבד אלא אמונתך שהיא המלכות הנק' אמונה ג"כ היא נתקנת באינון חסדים לפי שאחר שהחסדים הללו מתקנים הת"ת משם נמשך תיקון למלכות וז"ש דלית תיקונהא אלא מגו שמים. והחסדים הם מצד החסדים העליונים שבהם נתקן הת"ת. דא הוא רזא דמהימנות' היינו היסוד שהוא סוד האמונה העליונה שע"י נעשה הכל וזהו או' שמים תכין אמונתך שהיא המלכות בהם באינון חסדים כנזכר ונשפעים לה ע"י היסוד שהוא הברית וזהו דסמיך לי' כרתי ברית לבחירי כלומר כרתי ועשיתי היסוד לבחירי שהוא ת"ת כדי שע"י נשבעתי לדוד עבדי שהיא המלכות שתהי' נשפעת ונתקנת ממנו. א"נ

בחירי ודוד עבדי היינו המלכות. ד"א דא איהו צדיק כלומר האי ברית דקאמר קרא הוא המלכות. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון נסה את יצחק מבעי לי' וגו' קי"ט. עכ"ל:

דף רלא.

צדיק דמיני' נפקין ברכאן וגומר קשיא ליה בשלמא אי פרשינך מלכות ניחא אומרו כרתי ברית לבחירי דהיינו שייחדה עם דוד כנודע אבל להאי פי' דאמרת ברית איהו יסוד מה לדוד עם היסוד דקאמר כרתי ברית לבחירי לז"א דמיני' נפקי ברכאן לכולהו תתאי שהיסוד נותן למלכות לזון התחתונים ומשום דהא לא סגיא שגם הת"ת יוצא שאם אין הת"ת נותן היסוד מנא לי' לזה אמר וכל אינון קדישאן פי' אותם שהם מצד הקדוש' כולהו אתברכאן מההוא נגידו וגו' א"כ כיון שמעצם משך שפעו נזונים מה שאין כן לת"ת שהוא נותן ליסוד והיסוד נותן והוא מושך אותו כפי הראוי וכן שאר מדות אמנם בהשפע היסוד מההוא נגידו דנגיד לתתאי ממש כפי השיעור שהוא מושך המלכות נותן להם בלי שינוי כלל לכך יצדק אומרו כרתי ברית לבחירי שכיון שהוא כלל הקדושים יונק ממנו ונאחז בו ודאי ואמר וכל אינון קדישאן מפני שהמלכות משפעת לכל אפי' לשאינן קדושים והיא קולטת לעצמ' את הסולת ונותנת לחיצונים את הסובין והמורסן והתבן והמוץ אמנם הקדושים נזונים מהיסוד שממנו יוצא להם סולת נקי' ואין לו להשפיע לחיצונים ואין החיצונים יונקין ממנו א"כ כיון דכל אינון קדישן כולהו אתברכן וגו' ראוי שגם דוד עם כל הקדושים יונק מן היסוד ולזה אמר כרתי ברית וגומר.
דלא יתבדרון לעלמין צדיק וצדק.
לא עאלו וגו' אין התעוררות שירתם מעורר הזווג לכך אינו עול'.
לבר קיימין כי אין ההיכלות נכללות בסוד השיר להסתלק זה בתוך זה אל הקדש פנימ' בסוד תיקון התפלה כדפי' בפ' פקודי.
על מה אתקריאת שתיה וגומר ופי' ג' טעמים הא' שתיה לשון יסוד וז"ש דמינ' אשתיל עלמא כי שם זה מורה על התפשטות' למט' כד"א כולם בחכמ' עשית ונתיבות החכמ' מתפשטין בכל הנמצאות ע"י כדפי' פ' ויצא וגו'. הב' המייסד והמשים אותם על כך והיינו שתיה לשון שימה והיינו שת יה כי מאת החכמה הושמה מדה זו להיות' מעבר ולבוש לל"ב נתיבות חכמה שבהם חקק יה יהו"ד צבאות את עולמו וז"ש דשוי לי' קב"ה. הג' לשון שתיה ממש שממנ' שותים כל הנמצאים ברכה ושפע וז"ש לאתברכא מינה עלמא:

אינון מלאכין דאמרי וגומר הענין הזה מחלוקת ג' חברים בפרשת אחרי מות דכולי עלמא מודו שהם ג' משמרות הימן ידותון אזרח ובזמן פליגי ועכ"ז נא' דהכא לא פליגי דהתם היינו דאמרי שירתא לעולם ולא שתקי כל שעת משמרתם ולהכי פליגי התם דר' אבא ס"ל דעד חצות לא היתה שם שירה אבל הכא אינו אלא שיר' לשעת' שעת ערבית לבד פסוקים אלו כממרייהו ולהכי כולי עלמא מודו:

הנה ברכו את ה' וגו' מפני יחס אומרו העומדים בבית ה' בלילות והיינו משמרה מצד הגבורה כי הליל' מלכות אבן הנז' ובה ג' בחינות אשא ומיא ורוחא ומצד אשא היא משמרה ראשונה ולכך בה שולטי' הקליפות וגם במשמר' האמנעית שהיא נגד הת"ת חציה ת"ת מצד הגבורה וחציה ת"ת מצד החסד ומשמר' שלישית חסד ולכך משמר' אמצעית עד חצות ליל' שאז הליל' חצי בחצי בסוד הקו האמצעי הת"ת לשתים במשמר' שנית ג"כ בקצתה קליפות ולא כן מחצות ואילך ועכ"ז הכל מצד המלכות ליל' גבור' שמתוכה הם כל הבחי' שאמרנו. שאו ידיכם כחות קדושים המתפשטין בחצונים שאו ידיכם קדש אל תוך הקדושה וברכו כדי שלא יהי' חלק לחצונים בקדוש' כלל. הרמ"ק ז"ל:

והרא"ג ז"ל כ' וכל חיוון קדישין ה"ג ואפשר דמלת בחירי קא דריש כאלו אמר בחירי בלשון רבים שהם החיו' והמלאכים דא רזא דמהימנותא פי' מלכות. דאיהי קיומא תדיר הוא פי' למלת נשבעתי שהוא בקיום ובשבוע' וז"ש דא קיומא דעלמא דלא יתפרדון לעלמין ה"ג. והכי שיעור הכתוב כרתי ברית מלכות כדי שישפיע לבחירי שהם החיות כנזכר וכדי שזה לא יבא לידי הפסק נשבעתי וקיימתי לדוד עבדי שהיא המלכות שמעולם לא יחסר לה התחברות היסוד. וי"ס דגרסי ד"א דא איהו צדיק דמיני' נפקין וכו' ואתי שפיר שקורא אותו ברית ואומר בו דמיני' נפקין וכן אתי שפיר מאי דקאמר בסמוך דאיהי קיימא תדיר בצדיק דא כלומר דא הנז'. ורזא דמהימנותא לא אשתלי' כי אין איש בלא אשה ולא אשה בלא איש כי שלימות שניהם הוא להתחבר יחד בסוד יאהדונהי. מההוא זמנא חדוון לא עאלו קמי מלכא ואע"ג דחדוון לא אתערו אבל לבר וכו' ה"ג והוא לשון פסוק וחדוון לא הנעיל וכו' והוא מיני שמחות ושעשוע. ואתערותא סלקא מתתא לעילא היינו התעוררות השכינה על הגלות כנז' בפ' ויקהל דף קצ"ו א"נ התעוררות המלאכים בכל חצות שבוכים ואומרי' על נהרות בבל כנז' בויקהל קצ"ו. כדין קב"ה ת"ת. ובעט ברקיעא כמי שיש לו כעס ואינו יכול כביכו"ל להנקם ומחמת הכעס בטש ברקיעא כי אין ישראל חוזרים בתשובה כדי שהוא ית' ינקום נקמת שכינתו ועמו. וכדין נייחא קמיה ואית נייחא לכלהו נשמתהון דצדיקייא עמי' בגין דמיומא וכו'

ה"ג. אומי קב"ה ת"ת. מקדשא דלעילא מלכות. בקרבך קדוש ולא אבא בעיר כלומר עד שיהי' בקרבך קדוש שאכנס בקרב המקדש התחתון לא אבא בעיר לא אתייחד בעיר קטנה מלכות. בתלת פלגי ליליא היינו ג' משמרות כדלקמן בסמוך. בתושבחאן כנזכר בפרשת ויקהל קב"ה משמרה ראשונה מזמור לה' הארץ ומלואה וכו'. מעילאי ומתתאי בגין דקדושה דשמא דקב"ה לא סליק אלא מעילא ומתתא כחדא הה"ד וכו' ה"ג וחסר בספרים. האי קרא קב"ה אמר לי' במענ' דויען ה' את איוב איהו ומפני שצריך לומר בסמוך ואינון סמכין לא אתיידע על מה קיימין אמר דהאי קרא קב"ה אמר לי' וירצה שהיה אומר הקב"ה לאיוב אתה שאתה מטיח דברים כנגדי ידעת על מה אדניה של עולם הטבעו וכו' שאין מי שידע בהם וז"ש בגין וכו' ואינון סמכין לא אתיידע וכו'. עלמא פי' מלכות. סמכין הם ז' עמודים ז' ספירות שהמלכות שהיא נק' עול' עומד על השפעתם שמשפיעים לה. חצבה עמודיה שבעה כלומר עמודיה של בית זו הנז' בראש הפסוק חצבה לה הבינה שהוא אם האצילות שבעה עמודים כדי שתהיה עומדת על השפעתם. לא אתיידע על מה קיימי כלומר לא נשיג שום השגה על מה הם עומדים לפי שהם מתקיימים בהשפעת ג' ראשונות שהם נעלמות תכלית העלם דבוקות במאצילם ב"ה וז"ש לא אתיידע על מה קיימין וכל זה הוא פירוש על מה אדניה הטבעו כלומר על מה הם סמוכים ותקועים ולידע מקום יניקתם כנז'. בגין דאיהו רזא עמיקא סתימא דכל סתימין פי' רזא היינו הבינה. עמיקא חכמה סתימא דכל סתימין הוא כתר עליון שהוא סתום ונעלם מכל הסתומים ולהיותם חשובות כאחד הם נעלמים תכלית ההעלם וא"א להשיג ולידע על מה אדניה של מלכות הטבעו כנזכר. ועלמא לא אתברי היינו המלכות במקומה לא נאצלה עד דנטל וכו'. עד דנטל אבנא חדא היינו בחינה אחת מהמלכות שהית' דבוקה בת"ת בסוד ד"ו פרצופין ולא שנעתק' ממקומה אלא שנשאר מציאות' למעלה ונתרבתה ונתמשכ' למטה במקומ' והיא הית' יסוד העולמות כלם שלמטה ממנה כדמפרש ואזיל וז"ש ואתנעיץ מעילא לתתא כלו' לא נעתקה ממקומ' כנזכר והענין כשנזרקה למעלה לבינה קודם ירידת' למקומ' שעלתה ליטול כח ושפע ליבנות למטה ולהתפשט וליעשות עולם וז"ש וזריק לה לגו תהומא שהיינו הבינה כנזכר בזוהר על פ' בדעתו תהומות נבקעו אז נשארה נעוצה מעילא לתתא כלו' שבכל מסע ומסע היתה נשארת מציאות' שם כנזכר ודוק מ"ם מעילא ול' דלתתא דאתי כמין חומר. ומינה אשתיל עלמא ה"ג. ופי' ומינה מהאי אבן אשתיל עלמא דהיינו כל האצילות של המלכות שנתפשט' האי אבן ונתמתח' ונעשית עולם מלא: א"נ וזריק לה לגו תהומא היינו התהום ממש והכוונ' שנתפשט' ונשתלשל' המלכות עד התהום כדי לברא העה"ז. ואתנעיץ מעילא ממקומ' עד לתתא עד

התהום ועל ידה אשתיל עלמא וז"ש ומינה אשתיל עלמא כלומר בחינת אבן זאת שהיא המלכות אשתיל עלמא עולם התחתון. ואיהי נקודה אמצעית' דעלמא כלומר בחינת אבן זאת אפי' אחר שנתפשט' נשארה בנקודת המרכז שעליה סובב כל העולם היינו היקף כללות המלכות והיא בחינת נקודת ציון וז"ש. ובהאי נקודה קיימא קדש הקדשים דהיינו היסוד הנק' קדש הכולל כל הקדשים עליונים הה"ד או מי ירה אבן פנתה או מי ירה היינו מה שפירש וזריק לה לגו תהומא ובזריק' זאת נעשית האבן הזאת אבן פנת יקרת היתה לראש פנה כדמוכח מקרא דכתיב אבן בוחן וכו'.

ת"ח האי אבן וכו' בא לתת טעם למה קראה הכתוב אבן ותירץ ת"ח לפי שנבראת מאשא גבור'. ומרוחא ת"ת. וממיא חסד. ואתגליד מכלהו ונעשה אבן שהיא עפר כלול משלשתם ולכך נקראת אבן. וקיימא על תהומי היינו ההיכלות. ולזמנין כשיש מעשה התחתונים הרבה נבעין מינה מייא ואתמליין שכל ההיכלות מתמלאי' משפע ברבוי ולא בקמצנות. קיימא לאת באמצעיתא דעלמא כלומר בחינת אבן זו שהיא נקודת המרכז של מלכות עומדת לנס ולאות באמצעית שאר הבחי' החיצונות הנק' עולם. ואפשר נמי אומר לאת כלומר ברית קדש דהיינו היסוד שזה מקביל לו. א"נ קיימא באמצעית' שכן היא עומדת באמצע העולמות בין עולם האצילות ובין שאר העולמות: ואשתיל יעקב היינו ת"ת ע"י הייחוד שמתייחד עמה: א"נ יעקב ממש שהורידו' ושתלה לארץ לקיים העולם כמ"ש בסמוך דשוי מדורה דלעילא הכא. והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וכי השתא שוי לה יעקב והא עד לא אתברי עלמא הות אלא דיעקב שוי קיומא לעילא ותתא וכו' ה"ג ופירושו שוי קיומא לעילא ותתא מלת מצבה קא דייק שר"ל מיוצבת לעילא ותתא בקימה והתיצבות לעילא שהי' מייחד' עם הת"ת ולתתא שהי' ממשיכ' ומורידו' לארץ שתשר' בעולם והכל ע"י מעשיו הטובים וז"ש דשוי מדורא דלעילא שהיא השכינה הכא בעולם התחתון. א"נ יהיה בית אלהים היינו שהמ' תהיה בית והיכל לבינה הנק' אלהים וז"ש דשוי מדורא דלעילא דהיינו הבינה הכא באבן הזאת שהיא מלכות. דאית עלה ז' עינים פי' ז' ספירות וא"כ למה נק' שתיה שת י"ה שמורה על חכמה ובינה היל"ל בשם שיהי' רומז על ז' מדות שעליה ותירץ: שתיה דמינה אשתיל עלמא שתיה שת י"ה דשוי קב"ה וכו' ה"ג ופי' תריץ בתרי אנפי חד איקרי שתיה לפי שממנה הושתל ונתייסד העולם והוא מלשון כי השתות יהרסון שהם היסודות וחד שתיה ש"ת י"ה דשוי קב"ה דהיינו החכמה דהיינו י"ה לאתברכא מיני' עלמא ומאחר שהברכות כלם נמשכי' מי"ה והו' שוי לה לכך לאתברכא עלמא לכך נקרא על שמו. הני כרובים. מטטרון וסנדלפון. דקיימין בהאי דוכתא תחת המלכות. והוו יתבי באת המלכות נק' את כנזכר לעיל

והכונה שאלו הב' כרובים יתבי ומתקיימים ע"י המלכות. אקשן גדפייהו מלשון דא לדא נקשן גדפייהו לשון כנף מלשון כנופיי' דהיינו כנופיי' דמחנות וחילות שיש להם מחנות מטטרון ביצירה ומחנות סנדלפון בעשיי' שהם האופנים ואם נפרש השמוע' ע"ד הפשט דברים פשוטים הם אין להאריך בהם וכדין איהו שירותא ה"ג וכן לקמן נמי גרסי' וכדין איהו שירותא במקום ההי' שירת'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון וכולהו משבחן בתושבחתן ידיען וגו'. ויקהל קצ"ו: וסוד מי ירה אבן פנתה נתבאר פ' יתרו דף צ"א ב' וע"ש מה שביארנו שם. הרח"ו נר"ו:

דף רלא:

הבוטחים בה' כהר ציון וגו' מפני היות משמרה זו בת"ת כדפי' והיינו הבוטחים בה' ת"ת עם היסוד והיינו כהר ציון וגו':

במשמרה תליתאה היא מצד החסד קרוב לאור היום ולכך אומר ממזרח שמש וגו' **ישראל** לתתא ביממא שמדתם הת"ת דהיינו מדת יום.

ומלאכי עילאה בליליא שהם בתולות אחריה רעותיה בליליא מלכות: וא"ת והרי בינוקא קאמר כי המלאכים נזונים ומשבחים לת"ת ולכך קאמר ברכו ה' מלאכיו ולא קאמר את וישראל נזונים ומשבחים למלכות וזהו ברכי נפשי את. לא קשיא כי ביום מלאכים מצד הזכר שהם ישראל הם משפיעי' למלכות והיינו מדת לילה ביום ליחדה עם הת"ת. ובלילה מלאכים ממש משבחים לת"ת והיינו מדת יום בלילה ליחדו עם המלכות וז"ש והאי אבן דאמרינן הכל אוחזים בה ומחזיקים בה לכלול עצמם אל הייחוד בין ישראל ביום בין מלאכים בלילה וז"ש אינון מלאכי וגו' אמנם ביום הוא מדת לילה והיינו דאיהי סלקא על נצח והוד לאתעטרא גו אבהן וגו' ובליליא קב"ה שהוא ת"ת אתי לאשתעשעא בסוד היחוד למטה מדת יום בלילה:

זכאין אינון דקיימין וגומר שהם נוטלים חלק ביחוד היום עם יש' ובלילה עם הנשמות והמלאכי' **היושבת** בגנים השכינ' חברים צדיקים שבג"ע.

אבן טבא מפני שיש אבן רעה אבן נגף וצור מכשול נגדיית אליה כדמסיק:

ארבעה טורי אבן הם י"ב מרגליטאן טבאן שתחתיה כדפי' בזוהר פ' ויצא **לב** האבן יצה"ר מצד החצונים.

והאי איהו אבן בוחן וגו' אפשר לפרש שהיא נקרא' אבן מצד החסד והיינו תיקוני הכהן כדפי' ונקרא' אבן מצד הגבו' דכתיב אבן בוחן משם מבחן הצדיקים בדיניה והיא נקרא' פנת יקרת מצד הת"ת ע"ד אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה בסוד מאת ה' היתה זאת דהיינו הת"ת.

וע"ד לוחות האבן שהם נצח והוד מהכא אתגזרו כי אחר שהיא למעלה בת"ת נצח והוד נאצלים ונגזרים ממנה והיינו בחינתה מצד נצח והוד וז"ש וע"ד איקרון על שמיה דהאי אבן וגם ליסוד בו בחינת אבן וז"ש והאי הוא רזא דכתיב משם רועה אבן ישראל דהיינו יסוד יוסף והיא בעצמה נקראת אבן והיינו סוד דאית בה ז' עינים שמשבע ספירות נקראת אבן כדפי'.

אבני המקום י"ב אבנים שהם י"ב מלאכים למטה מהמלכות כדפי' שם בפ' ויצא.

כמה דאית לתתא לשכינה בתחתונים.

הכי אית לעילא לשכינה בעליונים.

וכולהו להודות כדפי' ר' יוסי מלאכי עילאי לעילא ויש' לתתא.

תריסר שעתי בליליא כל אבן ואבן שעה א'.

תריסר שעתי ביממא כל שבט ושבט שעה א'.

לתלת פליגן ג' משמרות ד' שעות בכל משמרה ד' מלאכין מאות' י"ב דקאמרן **וכד** אתפלג ליליא שהם ששה שעות וששה שעות שהם ששה מלאכים וששה מלאכים נמצא שמשמרה אמצעית מתחלקת ומאותם י"ב שבטי יה עדות לישראל עומדים תרין סהדין מהאי סטרא וגו' דהיינו ד' שהם במשמרה אמצעית.

ורוחא עילאה נשיב ביניהו היינו סוד קו האמצעי שהוא רוח המתמצע בין ששה וששה כדפי' לעיל.

לשפוט את הארץ למלאת ג"ע הנק' ארץ בערך שהיא מלכות למטה ומשפט ת"ת מתייחד עמה וכולם נהנים מאורו והיינו לשפוט להורות ייחוד משפט במלכות עם הצדיקים לא דין ומשפט והיינו דקאמר בגין דמשפט וגו':

רוחא דצפון ת"ת מצד הגבור':

חדוה אשתכח בינה מתפשטת ע"י הגבורה. ומתעטרין צדיקיא במלכות שהיא עטרת ראשם: ומתהנן מגו זיוה שכיון שהת"ת מתייחד עם המלכות והם נכללים בעצמותה הם נכללים בסוד הייחוד והיינו זווג הצדיקים בחצות לילה ושעשוע הב"ה בנשמתן של צדיקים והכל אחד והיינו נמי מיין נוקבין דליליא. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. פתח ר' חזקיה ואמר והאבנים תהיינה וגומר פי' כי כמו שבמשכן התחתון דארעא היו י"ב שבטים וי"ב אבני חפץ שבהם חקוקים שמות י"ב שבטים. כן במשכן העליון. ובין כולם הם כ"ד שהם י"ב אבנים שהם י"ב שעות הליל' הם י"ב מלאכים מרכבת שכינה הנק' לילה וי"ב שבטי' עלאין שהם י"ב שעות היום והם דכוריץ שעליהם נאמר ששם עלו שבטים עדות לישראל סבא ומרכבה אליו. ומזה תבין ענין שמות הי"ב

שבטים החקוקין על האבנים שהוא סוד פסוק ה' בם סיני בקדש שהם המלאכים תתאין שחקוק על לבם טבלא של שם ויש מלאכים חקוק על לבם שם ישראל וכל זה לרמוז כי השפע בא להם מהי"ב שבטי' דכורין. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' דהא אינון ככבי נהור' דממנן על שירתא כד אתי וכו' ה"ג. אבתרייהו ישראל ה"ג ולא גרסי' דישראל בדל"ת. מתתא ומלעילא ה"ג. אמנם הקשר שיש למזמורים אלו בג' משמרו' אלו שהכרובים אומרים הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' להיות שישראל בעמדם תרפינה כנפיהם ואינן משוררים לכן אומר אתם עבדי ה' ברכו את ה' כדי שע"י כן נוכל לשורר גם אנחנו. א"נ מצוים אותנו שנברך להקב"ה קודם שנלך לישן כדי שיברחו הקליפות. ומה שאומרים במשמר' שניה הבוטחים בה' הוא לפי שהשעה היא תוקף הדין כי משם מעט היא חצות לילה והקליפות בורחים ולזה אומר אתם הצדיקים הבוטחים בה' לא תיראו ולא תחתו מתוקף הדין הזה ומה שאומרים במשמר' הבקר הללויה הללו עבדי ה' וגו' לפי ששם אמר ממזרח שמש עד מבואו כלומר עתה שזורח השמש קומו וברכו את ה'. והא דאמר בפרשת ויקהל דמשוררין לה' הארץ ומלואה וגו' י"ל דהתם מלאכים והכא כרובים ודוק. ארבעה טורי אבן הוא שם אדנ"י ומילואו אלף דלת נין יוד הרי ד' טורי אבן במילואותם כנז' בתיקונין דף ט' וזהו ומלאת בו וגו' כלומר שתמלא אותו באופן הנז' והכונה שהיו בחשן ד' טורים שהם כנגד ארבע אותיות והיו בו י"ב אבנים כנגד מילוי ד' אותיות כדי שיהיה נכלל הכהן בד' אותיות דרך כלל ודרך פרט במילואות'. א"נ האי אבן מלכות. ארבעה טורי אבן י"ב אבנים י"ב בקר. י"ס דלא גרסי מלת דאשלמות' לא הכא ולא לקמן. ואת רוחי אתן בקרבכ' כי אחר שהסירותי את לב האבן שהיא הקליפ' אבן נגף יצה"ר אז ואת רוחי אתן בקרבכם שהיא אבן בוחן יצא הטמא ונכנס הטהור כי כשזה נופל זה קם. והאי איהי אבן בוחן כלומר האי רוחי דקאמר הוא אבן בוחן מלכות. דאינון לוחות אתגזרו מהכא אפשר שזהו שרמזו רז"ל מחצב של סנפרינון הראהו הקב"ה למשה בתוך האהל שממנו נחצבו הלוחות כי סנפירינון זה היא המלכות הנקר' כן ע"ש שכוללת כל הגווני' כספיר הזה. משם רועה אבן ישראל הא ודאי אבן ישראל איקרי כמה דאתמר ה"ג והכונה משם רועה אבן ישראל מהקשת האמור לעיל דקאמר ותשב באיתן קשתו דהיינו אות ברית קדש ומשם רועה אבן ישראל אבן דההו' ישראל דהיינו המלכות א"נ משם רועה לאביר יעקב קאי דהיינו ת"ת שממנו נזונית אבן ישראל מלכות. אבנין יקירין וכו' הם י"ב בקר שתחת הים הנם כתובים בפרשת ויצא דף קמ"ט בסתרי תורה. אבני המקום אבנים היושבי' תחת המלכות כמש"ה והים עליהם מלמעלה. כמא דאית י"ב שבטים לתתא הכי נמי לעילא תריסר שבטין ואינון תריסר

אבנין יקירין וכו' שבטי יה עדות לישראל דא ישראל רזא דלעילא וכלהו וכו' ה"ג בס"י:
והענין שאלו הי"ב אבנין בהם מתחתמים כל מעשיהם של ישראל והם מעלים אותם אל ישראל ת"ת וזהו עדות לישראל שמעידים על מעשיהם של ישראל לפני ישראל העליון בסוד בתולות אחריה ריעותיה מובאות לך. וכלהו להודות לשם ה' כלומר וכל העדות הזה הוא כדי שיבא הודאה והשפע' וברכה לשם ה' מלכות כי ע"י שהיא מעלה מיין נוקבין ע"י י"ב בקר אלו שנכללים ונעשים בנקודה חדא ע"י כך היא מקבלת שפע מד' וזהו להודות לשם ה' דהיינו המלכות. א"נ מלשון הודאה ושבח. י"ב שעי ביממא וכו' הוא הת"ת הנק' ממשלת היום ויש בו י"ב צורופי ההויה י"ב גבולים. וכנגדן י"ב שעי בלילי' שהיא המלכות הנק' ממשלת הלילה ויש לה י"ב שעי שהיינו מילוי שם אדני כנז' לעיל נמצאו אלו מקבילות לאלו וז"ש ביומא לעילא דהיינו ת"ת בליליא לתתא דהיינו המלכות כלא דא לקבל דא וכמה ממני תריסין קיימי תחותייהו דרגין וכו' קיימין תרין סדרין מסטרא דא ותרין סדרין מסטרא אחרא ורוחא עילאה נשיב ביניייהו וכו' ה"ג. וה"פ קיימי תחותייהו די"ב שעי דבליליא כדפירשנו ומכאן ראיה דלאו שעות ממש קאמר. תרין סדרין ר"ל סדרים של כתות של מלאכים אלו מכאן ואלו מכאן כדרך המלך כשעובר נעשים בני אדם סדרים מכאן ומכאן והוא עובר באמצא וז"ש. ורוחא עילאה דהיינו המלכות נשיב ביניייהו לתת להם כח וחיות כי כל נשיבה ונפיחה הוא מעצמות הנופח כי כל נופח מעצמו הוא נופח וזהו נשיב להשפיעם כח וחיל ואחר שנעשה תיקון זה ובאה השכינה אח"כ עאל קב"ה ת"ת בגנתא דעדן וכו'. א"נ רוחא עילאה הוא ת"ת והוא שם המפורש שהי' נכנס בתוך כפלי החשן כמו שיתבאר בסמוך תרין סדרין מסטרא דא וכו' קרא הוא דקא מפרש ואזיל והאבנים תהיינה על שמות בני ישראל וכו' כי אלו י"ב אבנים נעשו ד' טורין ד' סדרין כתרגומו וכמו כן למעלה י"ב אבנים עליונים י"ב בקר שהם ד' טורין מתחלקים ונעשים שנים שנים מהאי סטרא ושנים מהאי סטרא וז"ש תרין סדרין מסטרא דא וכו' וכמו שבתוך ד' טורין של מטה הי' בהם בתוך כפלי החשן שם המפורש כמו שפי' רש"י ז"ל כך בתוך ד' טורין עליונים י"ב אבנין רוח קודש' נשיב בינייהו: מלפני ה' מלכות כד"א ושפט בצדק מלכות אף כאן לשפוט את הארץ הוא צדק מלכות בגין דמשפט וכו' כלומר ואמאי נקטי' בלישנ' דמשפט שהוא בת"ת לז"א בגין וכו' כלו' לרמוז שהצדק הזה כשנכנס בינייהו המשפט שהוא ת"ת נכנס עמו לרמוז אל כללו' שניה'. עאל בינייהו דעצי היער דקאמר. א"נ בינייהו דצדיקים שבג"ע. ורוחא דצפון היינו הגבור' שמתעורר אל הייחוד. ונשיב ההוא רוחא לפי' קמא דפרישנ' דרוחא עילאה דנשיב בינייהו שהיא השכינה יאמר שהשכינה מראה מעש' התחתונים

ועולה ריח המצות והתורה לעילא וזהו וסלקין ריחין לעילא דהיינו לגבי הת"ת. ולפירוש' תנייני' דרוחא היינו הת"ת הוא להשפיע להם מאורו הגדול וז"ש בסמוך ומתהנן מגו זיוא דאספקלריא דנהרא. והכי נהיר כל חד וחד כפום עובדוי דעבד בהאי עלמא אית מאינון דמתכספי וכו' ה"ג. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון מלואת אבן ארבעה טורי אבן וגו' פי' אדנ"י אלף דלת נון יוד שהם י"ב. תקונים ט'. עכ"ל:

דף רלב.

חולקיה נ"א חולקין דליליא וגו' אהדר למשמרות הנזכרות.

כמה דרדיני נמוסין הם חצונים שיוצאין מנוקבא דתהומא ומתפשטין בעולם מצד תוקף הגבורה השולטת בתחילת הלילה המשלטת החצונים ומתפשטין למעלה ולמטה ולכך פתחין סתימין פתחי ג"ע תחתון ופתחי לבנת הספיר כדי שלא יכנסו כחות חצונים בג"ע של מטה ובהיכלות עליונים.

כד אתפלג ליליא שאז הם חלשים מפני שמתעוררת הגבורה בסוד רוח צפוני ת"ת מצד הגבורה והיינו סטרא דצפון דקאמר:

ונהר נהירו חד למלכות לתחלת החבוק וז"ש ואחיד בה בליליא והיינו חצות לילה שהיא מתהפכת לרחמים כדפי' בזוהר.

עד תרין חולקין סוף משמרה אמצעית שהוא סוף שמנה שעות שעד שם משמרה אמצעית לת"ת כדפי' לעיל בדברי ר' יוסי ואז משמרה שלישית מתעוררת חסד שהם ג' משמרות הלילה אשא ורוחא מיא כדפי' נמצאו דרום וצפון אחידו בסוד החיבוק במלכות מחצות ואילך וע"י ישראל בתפלתם קושרים אותה בין תרין דרועין למעלה על נצח והוד כדמפרש ואזיל.

מרישא דכל רישין היינו מהכתר סוד שראשי נמלא טל וסוד טל הוא טיפי דמוחא דהיינו # שזהו סוד טל והם יוד הא ואו שעולה טל והיינו יה"ו חכמה ותבונה ודעת דאינון תלתא מוחי מציאותם למעלה בחכמה הוא מוחא דאריך וז"ש טלא מאינון נהורין דנהרין לעילא כדפי':

רוחא דצפון אתער ת"ת שבגבורה צפון גבורה רוח ת"ת:

וליליא אתפלג שאין חציה הנמשך דין כחציה הקודמת שעד חצות דין חזק ושלטו החצונים מחצות ואילך רחמים מצד הגבור' ואין שולטים אלא הקדושים.

תאיב לקליהון וגומר להתעוררות אל הזווג הנעשה בג"ע של מטה כדפירשתי:

פרוקא דעלמא וגומר הם ג' בחינות אשר לה הא' אותם בצער ושביה לפורקם ולגאולם מצרתם והיינו פרוקא דעלמא והיינו ובשביעית יצא לחפשי. הב' ההולך במקום סכנת לסטים וכיוצא לשומרם שלא יוזקו וז"ש נטירו דבני נשא. הג' לברכם ולהשפיע טובה וז"ש והאי איהו דאזמין וגומר כדפי'.

זמנין דכר כגון זה אלי ואנוהו וכיוצא. ולזמנין נוקבא כגון חרב נוקמת המחרבת ים:

מלאכין שליחן מלכות חרב ולה נצוצות מתפשטין ממנה והם להב מהחרב והם מתהפכין כפי ענין החרב אם החרב משפיע רחמים פועלים רחמים ואם דין דין.

וכל גוונין דעלמא פי' כל הנהגות העולם כי הגוונין כנוי אל ההנהגות כדפי' בשער הגוונים. כמראה הקשת היינו שמראה דמות כבוד ה' שהיא השכינה היא מראה הקשת דהיינו חוור סומק וירוק שהם חג"ת חסד דין רחמים יסוד כל ההנהגות העליונים מטעם זה היא מנהגת כל העולם והיינו דמסיק וכמה אית ביה וגומר הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב: **והאי** איהו מלאך דלזמנין זכר וגומר מכאן נבין סוד גדול למה נק' בספירות זכר ונקבה והענין בקיצור כי כבר נודע כי הכתר כולו רחמים ואין בו שיתוף דין ורחמים האמנם אין ניכר ענין דין ורחמים כי אם בז"א ולכן גם חכמה ובינה שהם אבא ואימא דז"א אף על פי שהם מוח' עכ"ז יש בהם דין ורחמים בצד מה ולכן החכמה היא חסד ורחמים והבינה היא יהו"ד בניקוד אלדי"ם כי דינין מתערין ממנה בסוד ערבי נחל דינין דאתערו מנחל וכל שאר הספירו' הם רחמים כולהו בסוד הנזכר באדרת נשא דף קמ"א ע"ב כי אתפשט האי ת"ת דכליל רחמי ודינא ובדכורא אתתקן ברחמי ובנוקבא אתתקן בדינא אמנם המלכות היא דינא. והנה ידעת כי אינן אלא תרי נוקבי כנזכר לקמן דף ר"מ ע"ב ודף רמ"ו ריש ע"ב והוא כי הבינה היא נקבת החכמה והמלכות נקבת הת"ת. והענין כי מבשרי אחזה אלוה כמו שהזכר למטה אינו מחסר השפעתו ולעולם הוא משפיע בנקבתו ואמנם אותו השפע מתאחרת בקרבה ולזמנין כשאין חולאים ועכירו' בה אז קולטת השפע ונברא הולד ומשפיעתו בעולם ועכ"ז יושב שם כמה חדשי' עד שיצא ואינה משפיעתו תכף כמו הזכר ואם יש איזו חולאי' בגופה אז אינה קולטת כלל ואותה הטיפה מתעפשת ויוצאה לחוץ. והנמשל בזה כי הת"ת משפיע במ' וכשאין שם בה פגם סוד העונות סיהרא אז קולט' השפע ועכ"ז יתבא תמן עד דבחינת עובדי האי עלמא בבי דינ' דילה ולא יהיב' עד דאתבחינ' היטב וכנזכר פ' בלק דף קצ"ז ע"א ולא די זה בשפע אלא גם בנשמות הקדושו' אך כשיש עונות ביש' אז ח"ו אותו השפע או אותה הנשמה מתעפשת ויוצאה לחוץ אל החצונים ואז הוא שליט' החצונים וכאשר נתבאר במקומו' הרבה ענין זה ואין להאריך. וכן תמצא כי גם טיפת האיש שפולטת האשה

היא טמאה ולכן פולטת שכבת זרע טמאה וצריכ' טבילה וכן האיש הרואה קרי טמא כי החצונים שולטים שם וכן הענין למעלה בשפע ובנשמו' וזהו סוד הנשמו' הקדושו' העשוקים בסטרא אחורא כגון נשמת רות ורחב וזולתם מהגרים והכל ע"י זוהמת נחש בחוה וע"י עונות הדור. ונחזור לענינינו כי כל ספירו' הזכרים שהם חג"ת נה"י כולם הם רחמים ולכן משפיעים תכף בלי איחור ועכוב אמנם הבינה ומלכות אינם משפיעים רק בהיות' יש' זכאין דאז הוו רחמי ומתהפכי תרוייהו מדינא לרחמי בסוד להט החרב המתהפכ' דתרוייהו איקרון הכי כנודע מהזוהר כי גם הבינה נק' להט החרב וגומר. והנה לא די כל הספי' הנז' אמנם אפי' הנך תרי דהוו תדיר נוקבי עכ"ז לזמנין איקרון דכור' כד יהבין ולא מעכבי. והנה בזה תבין מ"ש בס' הבהיר דהאי ספיר' דבינ' הוי בה בית קבול וגומר ופירושו תבין במה שכתבתי כאן ואין צורך לחזור עליו:

נמצא כלל העולה כי הדין נק' נקב' והחסד והרחמים נק' זכר ודין זה נוהג אפי' במלאכים כי המלאכים נוקבאן הם בעלי הדין והמלאכים זכרים הם דרחמי. האמנם נשאר לנו לבאר כי הלא ספי' הגבור' היא זכר ודאי והלא היא דינא קשיא וכן ההוד היא גבור' כי נק' אלדי"ם צבאות. אך הענין במה שביארנו במקום אחר כי הגבור' היא זרוע שמאלי של הזכ' ולכן זכר הוא וזכר נק' אמנם לפי שהבינה מעטרה את ת"ת כמ"ש צאינ' וראינ' וגומר ומכחה מעטרתו בחד עטרה דדינא וזה כדי להגבירו ולתת לו כח גדול להכניע את החצונים וזהו סוד ה' כגבור יצא אך אינו גבור ממש רק הגבורה נתנה לו מן הבינה והך דינא וגבור' אתפשטת בזרוע שמאלו אמנם אין כל הזרוע עצמו כולו דין רק דביה גניז ואתפשט ההיא עטרא דדינא דאתיהיבת לי' מן הבינה ולכן זכר איקרי ולא נוקבא. ועיין סוף פ' ויגש. וגם כשנרצ' לפרש כי כולו הוי דינא אין בזה קפיד' כי אם הי' ספי' הגבו' דבר בפני עצמו כמו הבינה או המלכות אז היתה נק' על שמה אך אינ' אלא אבר א' והוא טפל אל הגוף כולו ולכן נק' על שם הכללו' שהוא זכר אך הבינ' או המלכות שהיא בעלת אברים כולם ושלימה באברי' נק' כפי טבעם וקרוי' נקב'. אך אין אנו צריכים לזה כי כבר ידעת כי הגבורה כלילא ברחמי וגומר כנ"ל ואעפ"י שבה אתכלילא עטרא דאימא עכ"ד רחמי היא. ואעפ"י שאנו קוראים את הגבו' דינ' קשיא והמלכות דינא רפיא וה"ל להיות בהפך להיות הוא זכר נקבה אין זו קשיא אחרי שידעת כי לולא אתער סטרא דגבורה ונדון תמן הדין ההוא בב"ד תלתא שהם חג"ת בסוד שם בן ע"ב משולש מג' תיבות כל שם ושם והם סוד סנהדרי גדול' ואחרי שנדון שם הדין אז חוזרין לגומרו למט' בב"ד הצדק ב"ד של שלש' א"כ הנה כי לולי דתחל' אתער גבור' אין גבור' תתא' מתעורר' כי אחר אשר גברו רחמי על דינא והזכר שליט על הנקבה אין כח בנקב' לפעול דיניה אמנם

כשח"ו אתערת גבורה לעורר דין בעולם אז המלכות אתמליא דם ונק' חרב לה' מלא' דם ומה שהיתה תחל' דינא רפיא להיות רחמי הזכר גוברין עתה היא קשיא באופן כי הכל הולך אחר מדת הגבור' ולכן נק' דינא קשיא כי דין הנקבה יכול להתחלש בהתגבר רחמי הזכר אמנם דין הזכר אין מי יחלישנו כי אדרבה הנקב' להיות' דין היא מוספת דין וכח ומתעוררת לפעול טבעה שהוא הדין. ועוד אפ' כי נק' דינא קשיא במה שנז' פ' תצוה דף קפ"ז ע"א כי הנקבה היא חלושה בדיניה ואתתקפת ולבתר נייחת אך הזכר הוא נייחא ברישא ותקיפא בסופא ודי למבין ואין להאריך בדרוש הזה. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' חולקין דליליא ה"ג ופי' בא וראה בכל חלקי הלילה מה נעשה בהם מכד שארי ליליא וכו'. פתחין סתימין פתחי ההיכלות נסתמים. סטרא דצפון נחית מעילא לתתא ואחיד בה ה"ג. ואחיד בה בליליא היינו המלכות הנקרא ממשלת הלילה וסטרא דצפון דהיינו הגבורה יד שמאל ואחיד בה. דרום וצפון אחידו בה גרסי' ור"ל אוחזין אותה אבל אינה יכולה לעלות בין תרין דרועין עד דישראל סלקין לי' לעילא בצלותהון ובעותהון ונטלא ברכאן מרישא דכל רישין גרסינן כתר עליון הוא ראש לכל ראשין פי' ונטלא המלכות ברכאן המשתלשלים מרישא דכל רישין אל הת"ת:

דא הוא מלאך דאיהו פרוקא היינו המלכות. נטירו דבני נשא מלת הגואל קא דייק שהוא הווה ולא קאמר אשר גאל. והאי איהו המלאך דלזמנין דכר וכו' ולזה נתייחס כינוי זה של המלאך שהוא זכר אל המלכות. אזמין ברכאן לעילא צריך למחוק מלת לעילא: ברכאן לתתא מלת לתתא ל"ג ליה. וכל גוונין דעלמא הם כינוי אל מיני ההנהגות משונות זו מזו דין ורחמים וההקש על זה בהרכבתם בפחות ויתיר וז"ש בסמוך וכמה דאית ביה כל אינון גוונין הכי נמי אנהיג כל עלמא, ונראה לפרשו על מטטרון ואתי שפיר אומר המלאך הגואל וגו' הא אתמר ואוקמוה כלומר הא אוקמוה שהוא השכינה אבל ת"ח איך המלאך שאמר כאן אינה השכינה אלא מטטרון שכן כתיב הנני שולח מלאך והוא מטטרון כדפי' בגמ' דסנהדרין. בגין דאיהו נטיל בקדמיתא בסוד גם אתה שתה וגם לגמליך אשקה כנזכר בפרשת וישב קפ"ב. וכל גוונין דעלמא כי כן הוא כולל כל גווני ארגמ"ן. מלאכין אית שליחן לפי דרך זה אתי שפיר טפי שלהט החרב המתהפכת הם המלאכים שמתהפכין לזמנין דכר ולזמנין נוקב' וזה עיקר. ולדרך הראשון יש לו סיעת' מהתוספת'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ופתחין סתימין ולבתר כמה זינין לזנייהו וגומר קע"ב עכ"ל. ועיין במה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

דף רלב:

ת"ח הללויה הכא איתי שבחא עלאה וגו' נודע ששם י"ה כולל ג' מדות י' חכמה ה' בינה קוצו של יוד כתר וז"ש שבחא עילאה דמארי דכולא דהיינו בינה שהיא בעלת כל הספירו' למטה והיא אם הבנים תשובה שבה תשובתם בסוד היובל. ועוד חכמה וזהו שאמר אתר דלא שלטא ביה עינא למנדע ולאסתכלא דהיינו חכמה כי אפי' שאלת מי לא שייך בה משום דלא שלטא ביה עינא והיא נקראת מחשבה דאפי' בשאלתא לא קיימא. ועוד כתר וז"ש אתר דאיהו טמירא דכל טמירין כי חכמה ובינה טמירין וכתר טמירא הכולל בעצמו כל טמירין. או ירצ' טמירא אפי' מן הטמירין ואינם משיגים בו כדפי' בספ"ר שער הצחצחות.

שמא עילאה על כלא שהוא בשלש ראשונו' עליונו' על שאר הספירו'. ואמר הללו עבדי ה' ולא אמר מאן הללו י"ה כלומר שלא פי' בהללוי' כמו שפי' בהללו עבדי ה' שהי' לו לומר הללויה עבדי ה' או תמימים או ישרים:

שבחא דשבחי אם הם ישרים או צדיקים או תמימים לא נודע שמם:

והכי אצטריך כי כמו שמדתם נעלמת כן הם בני אדם שטוב מעשיהם בהסתר ולא נודע טוב מדתם שאם הם טובים במפורסם אינם מרכבה שם:

בגין דדא הוא אתר וגו' מפני ששם בן ד' מתפשט אפי' בת"ת ומ' דהיינו ו"ה ושם י"ה מתעלם בג' ראשונות כדפי' לעיל ואותיות י"ה שבשם הם תרין עטרין כדפי' בספ"ר בשער השמות:

אתר דאיקרי שם גדר ש"ם מורה לבוש לענין נסתר מתגלה ע"י השם ושם י"ה שכולו נסתר אינו נקרא שם:

קדמאה דהיינו שם י"ה סתים דא גליא בערך שם י"ה אמנם בערך עצמו סתים וגליא דהיינו שיש בו י"ה ויש בו ו"ה. או ירצה שהם ב' חלוקות הא' סתומה והב' גלויה דהיינו הללויה ואח"כ הללו עבדי וניחא השתא דלא הוי כפל ולהכי קאמר סתים וגליא ולא שהם חלוק' א'. וקשיא ליה דהל"ל הללו חסידים או ישרים וכיוצא בגלוי כיון שהוא באתגליא ולא שאמר עבדי ד' שעדיין לא ידענו מדתם לזה פי' ואמר ובגין דאמר באתגליא לא יוכרח מפני זה שיזכיר ממש שם מדתם רק שיאמר בגלוי המהללים וז"ש אמר לאינון דמשבחין להאי אתר וגו' מה תאמר הי' לו להזכירם בשם מלתא וטעמא קאמר כי הטעם שהם ראויים להלל שם ה' הוא מפני שהם עבדי ה' דהיינו דאתחזון וגו' ואלו אמר תמימים או ישרים לא היה מורה על זה:

מאי שנא דקאמר יהי הי' לו לומר יתברך שם ה' וכיוצא:

מההוא אתר עילאה וגו' מכתר וחכמה עד יסוד. וא"ת כמו שהיסוד נרמז ביוד לבדה למה החכמה נרמזה בי"ה לז"א שרותא בסופא אם היו ב' יודין לא הי' נראה אם הי' סופא בשרותא דהיינו יסוד בחכמה או בהפך אמנם השתא דקאמר יהי דהיינו התפשטות אות י' ונעשה י"ה מתפשט והולך עד י' תתאה דהיינו יה"י וז"ש שרותא בסופא וז"ש רזא דאמשכותא מטימרא וגו' הענין שלא נאמר שמלת י"ה קשר חכמה עם היסוד לבד אלא כולל כל האצילות ממש משך המדרגות מחכמה עד היסוד דהיינו המשך י' בה' ונמשך והולך עד י' תתאה וז"ש **ובג"כ** מן הטעם הנרמז שבאה החכמה בשם י"ה הורה על רזא דאמשכותא מטימרא וגו' עד דרגא תתאה כדפי' והכרח לזה משום ובמלה דא אתקיים עובדא דבראשית שהוא סוד משך ל"ב נתיבות מחכמה עד סופא לפעול. וא"ת נימא י' תתאה מלכות ויהי' כלל כל האצילות לז"א שאינו כן ממה שלא אמר מלה זו בדברים התחתונים הגשמיים שמציאותם ממלכות כגון תוצא הארץ דשא או ישרצו המים וכיוצא אלא בדברים העליונים הדקים כגון יהי אור יהי רקיע יהי מאורות ולזה לא יתקיים דא לרוב דקותו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אתה כוננת משרים רזא דתרין כרובים וגו' אתה היא המלכות אשר כוננה את שני הכרובים הנק' משרים שהם חכמה ובינה אשר בהיכל שביעי כנז' בהיכלות פקודי ע"ש. או אפשר שהם מטטרון וסנדלפון שהם זכר ונקבה יצירה עשיה זה ממונה על המלאכים דכורין וזה על מלאכים נוקבין. עכ"ל. ואו' שבחא ושמא כחדא וגו' נת' לעיל פרשת וישלח קע"ח ב' עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כתב ועוז מלך דא קב"ה משפט אהב דא קב"ה ה"ג. וה"פ ועוז מלך דא קב"ה מלכות. משפט אהב דא קב"ה ת"ת כי שם קב"ה כולל כל הספירות והשתא מפרש ואזיל ועוז מלך תוקפא דאתקף קב"ה שהיא המלכות לאו איהו אלא במשפט ת"ת דהא במשפט שהוא ת"ת אתקיים ארעא. כד"א מלך במשפט יעמיד ארץ מלך שהוא מלכות על ידי משפט יעמיד ארץ דהיינו הארץ התחתונה הלזו. אתזנת כל ארעא מלת כל ארעא ל"ג: רזא דתרין כרובים הם מטטרון וסנדלפון דאינון תיקונא ויישובא דעלמא בסוד הדודאים נתנו ריח ממעשה התחתונים כנז' בסתרי תורה בפ' ויצא ושיעור הכתוב כך הוא ועוז מלך שהיא מלכות הוא על ידי משפט אשר אהב שהוא הת"ת וכל האהבה הזאת מי הוא הגורם על ידי שאתה כוננת מישרים שהם מטטרון וסנדלפון שהם הם המכניסים אהבה ואחוה בין קודשא בריך הוא ושכינתיה. ר' חזקיה פתח וכו' ה"ג ר' חזקיה לפי שהוא היה חד מתלת דהוו אזלי באורחא כדקאמר לעיל רבי חזקיה ורבי יוסי ורבי יהודה הוו אזלי באורחא וכל אחד היה פותח ואומר ומי הכניס רבי יצחק שלא היה שם ביניהם

שבכל אותו זמן שהיו במערה לא נכנס אדם ביניהם וכדלקמן בסמוך אדהכי וכו'. מאן דמשבח לאחרא ה"ג הוא גלי גנותי' וסביב לגנאה לי' ה"ג. שבחא עילאה דמארי דכלא ה"ג. טמירא דכל טמירין היינו החכמה ששם הוא שם י"ה והוא טמיר מן הספירות שהם טמירין שאינן משיגות בו. סתים מלה דאמר הללויה ולא אמר מאן וכו' ה"ג. שבחא דשבוחי סתים ה"ג ור"ל השבח שמשבחין אותו הוא סתום דלא פריש קרא מהו השבח שישבחו אותו כי השבחים שבמזמור ליתנהו אלא במלכות כדקאמ' הללו את שם ה' יהי שם ה' מבורך דהיינו המלכות כדלקמן אבל ההלול והשבח שישבחו ויהללו לי"ה לא פריש כלל והטעם לפי שכמו שהוא סתום ונעלם השבחים שלו הם נעלמים וכן המשבחים בעצמם לא איקרון בשמא וזה שאמר אינון דמשבחי לא ידענא מאן אינון. ואפשר להיות שהמשבחים הם המדות שמודים ומהללים לשם יה כנזכר באידרא לכך לא איקרון בשמא לא הם ולא מציאות השבח בעצמו שהוא כל כך נעלם שאין ראוי להזכירו בפה ולכן לא נזכר לא השבח ולא המשבחים. דא הוא אתר דאיקרי שם פירוש מלכות והענין כי שם בציר"י ר"ל לבוש המשל שם ראובן הוא לבוש שמתלבש בו גוף האדם ואלמלא השם שמלבישו ומגלה מי הוא לא היינו יודעים מי הוא וכן שם היא מלכות שהיא לבוש והיכל אל שם יהו"ה וזהו הללו את שם ה' שם ולבוש יהו"ה. כד"א אשר נקרא שם שם ה' פסוק זה בשמואל בפ' ויוסף עווד דוד וגו' ועתה מפרש ואזיל שתי פעמים שם שם מאי הוא ה"ג קדמא' סתים רוצה לומר מלת שם הראשון הוא סתים שרומז לכתר עליון שהוא שם ולבוש אל האין סוף ב"ה וזה שאמרו רז"ל קודם שנברא העולם היה הוא ושמו אחד דהיינו הכתר. דא גליא כלומר השם השני הוא גליא שהוא המלכות נמצא שם שם שני פעמים הוא סתים וגליא הראשון סתים והשני גליא כנזכר ולכן בשם ראשון לא קאמר מידי אלא שם סתם רמז למה שאמרנו אבל בשם שני אמר שם ה' כלומר שם ולבוש והיכל ליהו"ה ת"ת. ולגירסת הספרים גם כן אפשר לפרשו הכי קדמאה סתים דלא גליא היינו שם ראשון לא גליא דלא קאמר מי הוא שם זה או למי הוא שם ולבוש אלא קאמר שם סתם. תניינא סתים וגליא רוצה לומר תניינא שהוא מלכות הוא סתים וגליא סתים בערכנו וגליא בערך המדות כי היא היותר מתגלות שבכלן:

מ"ש דקאמר יהי אלא יהי רזא דאמשכותא וכו' הכי גרסינן. ופירושו מההוא אתר עילאה מהחכמה כדפירש שהוא י"ה. דאיהו יו"ד תתאה דהיינו היסוד. כגוונא דיו"ד עילאה חכמה. בגין דרזא דא דאיהו אמשכותא מרזא עילאה. הכי גרסינן. בכל אינון עובדין דלתתא כגון יקוו המים וגו'. תדשא הארץ דשא וגו' ישרצו המים וגומר שהם ששה דברים תחתונים ארציים ולא נאמר בהם יה"י. במלין עילאי דלעילא כלומר מה שנאמר בשלשה

אלה יהי רקיע יהי מאורות יהי אור אין הכונה לפי שרומזים ברקיעים אלו או במאורות אלו שמש וירח אלא לא קאמר אלא במילין עילאין דלעילא באצילות וענין הכתוב ויאמר היא החכמה ולמי אמר וצוה לבינה הנקרא אלהים ומה אמר לה יהי אור האצל והוצא החסד וכן יהי רקיע ולכן הוצרך לומר בהם יה"י כי בהתמשכות והשתלשלות השפע' עליונה היורדת מי"ה עד היו"ד שהוא היסוד שהיא יוד התחתונה עתה אחר שנאצלה ונאצלו ונתמשכו המדות במקומה ולכך לא נאמר בשום עובדא אחרת יה"י אלא בג' מקומות הללו וז"ש במלין עילאי דלעילא: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רלג.

ובדא מתברך שמא קדישא וגו' קשיא ליה דמי יכריחני לפרש יה"י כלל הכל כדקאמר נימא י"ה חכמה נקשר עם י' תתאה והיינו חכמה ביסוד יה"י לז"א כיון שאמר יהי שם יהו"ה מבורך הכוונה לברך ד' אותיות השם ובדא כלו' במה שפירשנו שמלת יה"י יכלול הכל מתברך שמא קדישא בכולא כלו' בכל המדרגות מי' לה' ומה' לו' ומו' לה': וע"ד כתיב יהי שם ה' מבורך כלו' עתה שאמר יהי מורה ברכה כוללת ממדריגה למדריגה וז"ש וע"ד כתיב יהי שם ה' וגו':

ממזרח שמש וגו' הענין כי פסוק זה חדיש על מלת יהי וז"א דא אתר עילאה וגו' כי שמשא דהיינו ת"ת המאיר בסוד כתר וחכמה וז"ש לקמן ודא הוא אתר דרישא עילאה סתימא דכל סתימין דהיינו סוד הכתר הנעלם. והת"ת עצמו הוא מאיר אותו האור שהאירו בו בכל שש קצוות וז"ש דנהיר מיניה שמשא דהיינו הת"ת והיינו ממזרח שמש ונהיר השמש לכלא והיינו לשון עד מבואו שבמלת עד כולל כל מה שבין ממזרח עד מבואו ולא כן מלת יהי כי חכמה עיקר כדפי' שם.

יום מלכות:

ההוא בינה וא"ת מלכות מדת לילה איקרי וי"ל כי כיון שהיא בבחינת שהיא אתמנא על ברכאן כדקאמר יום איקרי שהרי ברכות מימינא ועתה שהיא בבחינת היות' ממונה על הברכות ראוי שתקרא יום ומה גם בהיותה נקשרת בבינה שאז והיה אור הלבנה כאור החמה. עילאה ותתאה בינה ומלכות:

לאמור סוד הוא"ו הוא בת"ת ומלת לאמר זו אשה אלא שהיא יורדת עמו מהבינה **בך** מלכות שהיא מדה נגלית ושייך בה לשון בך וגם היא כלולה כ"ב אותיות וע"ד זו היא נקראת א"ת כנודע:

בך שהיא מלכות יברך וישפע בה ישראל:

מטולא דסטר מערב וגו' ששם המלכות שהיא נגד ישראל ת"ת והיא מקבלת כל הנשמות שבת"ת ונקראת על שמו ולכך אפרים על שם כל ישראל כדפי'. או ירצה בגיני כך אפרים וגו' הוא עיקר ונטפל אליו מנשה:

ונשי לא מתברכאן וגו' משום דמדבריו נראה שאין לנשים ברכה לעצמן אלא שהאנשים נותנים להם חלק מברכתם לכך פי' ואמר שאין הכוונה בדבריו אלא כך אלא דכד דכורין מתברכאן כדין נשין מתברכאן ברכה לעצמן חשובה והשתא דייק קרא דקאמר זכרנו יברך ברכה לזכרים ואח"כ יברך את בית ישראל ברכה לנשים ומה שאמר לא מתברכאן אלא מברכתהון ירצה בשעת ברכת הזכרים:

ואי תימא הא כתיב פי' בשלמא למאי דסליק אדעתין בקדמיתא דנשין לא מתברכאן אלא מברכתהון דדכורין כמשמעו ניחא דקרא קאמר וכפר בעדו בקדמיתא עליה ואחר כך ובעד ביתו בגין דמתברכא מיניה מברכתו ממש אלא לדידך דאמרת דלאו דוקא הכי אלא שיש להם ברכה לעצמן א"כ היה לו לומר וכפר בעדו וביתו דהיינו תרווייהו כחדא כדי שיתברכו יחד כל א' ברכתו הראויה אליו לכך פי' ואמר שהן אמת הדין נותן דנשין לא מתברכאן אלא מגוברין כד אתברכאן אינון בקדמיתא ואח"כ מההוא ברכתא אתברכאן והשתא קשיא דקרא דכתיב זכרנו יברך לא משמע הכי אלא ברכה לעצמן לזכרים וברכה לעצמן לנקבות וז"ש יברך את בית יש' והיינו דקאמר אלא במאי אוקימ' יברך וגו' שנראה הפך כדפי' אלא נעשה פשרה השוה לשניהם כי ברכה לנשים לעצמן ואין להם אות' הברכה אלא ע"י הזכר כדמפרש ואזיל וז"ש אלא קב"ה יהיב תוספת ברכאן וגו' ואיהו נטיל כולא וגו' והשתא ניחא דלא מתברכאן אלא מברכתהון דדכרי והיינו בעדו ובעד ביתו וניחא נמי דאית לנשים ברכה לעצמן ולגוברין לעצמן. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ואי תימא מהא דכתיב וכפר בעדו וגו' פי' אם תרצה אביא לך ראיה מפסוק וכפר בעדו וגומ' עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כתב אתר עילאה דקא נהיר היינו חכמה שמשם הת"ת שהוא השמש נוטל זריחתו וז"ש ממזרח שמש כלומר ממקום שהשמש נוטל משם זריחה. אתר קשרא דאתקשר היינו המלכות דאתקשר ביה מהמנותא דהיינו כל שאר המדות וזהו עד מבואו עד מקום ביאת השמש שהוא הת"ת עם שאר המדות. ובההוא ליליא לא דמכו אזלו בארחא וכו' בההוא ליליא ניימו עד דהוה פלגות ליליא קמו לאתעסק' באורית' וכו' ה"ג וחסר הוא בספרים.

ויברכם ביום ההוא וכו' ה"ג דהא סגי דקאמר ויברכם ותו כלהו כתובי לאמר חסר והכא לאמור בוא"ו כתיב הכא מאי שנא. יום מההוא אתר עילא' וכו' יום היא מלכות ההוא

היינו הבינ' והכי פריש בפר' שלח דף ק"ע. דלית פירודא בין יום ובין הוא כי הת"ת שבאמצע מבריח ומקשר מן הקצה אל הקצה כנזכר בריש תרומה וז"ש בסמוך לאמור בוא"ו דאכליל וא"ו בינייהו. דא הוא תרין דרגין דרגא עילא' ותתא' וכו' ה"ג ור"ל תרין דרגין הבינ' והמלכו'. בריך לון בייחודא דעלמ' עילא' ותתא' כחדא לאמו' בוא"ו דאתכליל וא"ו בינייהו ועל דא ייחד לון בייחוד' דלעילא כלהו כחדא וכו' בקדמיתא מתתא לעילא יום ההו' מתתא לעילא ולבתר נחית לאמצעית' לאמר בוא"ו הא אמצעית' ולבתר וכו' הכי גרסינן וה"פ דעלמא עילא' ותתא' בינ' ומלכות ע"י לאמור בוא"ו שהוא ת"ת. בקדמיתא מתתא לעילא דהיינו ביום ההוא ביום מלכות ההוא בינ' הרי מתתא לעילא: ישראל סבא ת"ת סוד הדעת. נטיל ברכאן מלעילא הכי גרסינן ופירושו מג' ראשונות. דיקא דקאמ' בך פי' בך היא המלכו' כי על ידה הת"ת שהוא ישראל מברך כל העולמות ואפרי' קשור במדה זו וזהו בך. בגין דאפרים על שמא דישראל איקרי מנא לן מכד זמנא דשבטא דאפרים וכו' ה"ג. בג"כ אפרים מטולא לסטר מערב הכי גרסינן שלעולם השכינה במערב במקום שעומד בית ישראל העליון דהיינו כנסת ישראל וכדאיתא בפ' במדבר סיני דף קי"ט. ויברכם ביום ההוא לאמר רבי יוסי פתח ואמר ה' זכרנו יברך וכו'. אלין גוברין פירש זכרנו כמו זכרינו זכרים שלנו. ואי תימא וכו' פי' הוא כמו ואיבעית אימא ור"ל (מוהר"ר צמח וכן בדף רמ"ט ב' הזוהר וביאורו כאן) ואיבעית אימא אכריח לך מכאן שהזכרי' קודמין שכן כתיב ויכפר בעדו קודם ואחר כך ובעד ביתו בגין דמתברכא מיניה גרסי'. אלא במאי אוקימנ' וכו' כלומ' מאחר שהנקבו' אינן מתברכו' אלא מהזכרי' נמצא יברך את בית ישראל קרא יתירא ובמאי אוקימנ' ליה דהא לגופי' לא איצטרך. יהב תוספת ברכאן וכו' מלת יברך תרי זמני קא דייק דמלה יתירה דהיל"ל זכרנו יברך ואת בית ישראל מאי יברך פעם שני אלא תוספת ברכאן ברכ' על ברכ' ולכך אמר יברך. יברך שני פעמים ברכאן ותוספת ברכאן כדי שבית ישראל שהם הנקבות תהיינ' מבורכו' מהם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון בגין כך מטולא לסטר מערב וגו' במדבר קי"ט:

דף רלג:

קץ הימין דאיהו מתקשר ביה בדוד וגו' קץ הימין ימין חסד קץ היינו יסוד שהוא סוף האצילות קודם הקטרוג ומצד החסד נקרא קץ הימין דאתקשר ביה בדוד במלכות ודאי: **מדת ימי מלכות.** או אפשר דקץ הימין על המלכות ממש שהיא מדתו דאתקשר ביה בדוד תתאה והיא מדת ימי חייו כנודע. והנה כל מדה ומדה יש לה פעולה וסגולה פועל' שכאשר תתפשט רוח החיים העליונים במדה תפעול פעולה ידועה מה שלא תפעול

זולתה ומדה זו אין לה פעולה כלל רק כוללת כל הפעולות העליונות בענין שאי אפשר לשום מדה מן המדות להשפיע למטה זולתה וז"ש **אע"ג** דלית נהורא מגרמה כל ברכאן וכל חידו וגו' ברכאן מימין חידו משמאל טיבו מאמצע. כוס של ברכה כלי המחזיק הברכות העליונות והיא אין לה ברכה מגרמה שאין לה פעולה אלא מקבלת השפע והברכה העליונה אמנם אחר שהם בה יש בידה להוסיף ולגרוע והיינו ואקרי ברכה ממש כדפי' נמצאת היא שקולה ככולם יחד ובה בחינה לכל הספירות וז"ש ומכלהו אתברכא ואח"כ אתמסרו כדפי' הרמ"ק זלה"ה:

תוספתא קל גלגלא מתגלגלא מתתא לעילא סוד התפלות וקול התורה והזמירות העולה ממטה למעלה מפיהן של ישראל בסוד ההתעוררות. מהרמ"ק ז"ל:

והרא"ג ז"ל כתב ה"ג יהיב קב"ה תוספת ברכאן לדכורא דנשיב בגין דמתברכא מההוא תוספ' דברכאן כיון דאנסיב וכו' זהו פי' יברך יברך תוספת ברכאן דקאמר שלזכר נותנין לו חלקו וחלק אשתו.

ת"ח ויברכם ביום ההוא לאמר בריך לון ולכך דיפקון מנייהו לבתר לאמור בוא"ו הכא אתרמיז ברא בוכרא בני בכורי וכו' ה"ג וחסר בספרים והכריחו לזה לפי שאם ויברכם חוזר לאפרי' ומנש' לבד ק' שכבר ברכם באו' יברך את הנערים וגו' אלא ודאי ויברכם דרשינן סמוכים דכתיב לעיל ואולם אחיו הקטון יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים ויברכם שהברכה הזאת השנית הוא לברך אותם ואת כל זרעם העתידים לצאת מהם וז"ש בריך לון ולכל אינון דיפקון וכו'. לאמור בוא"ו הכא אתרמיז לברא בוכרא ת"ת שהוא היה המברך והכי שיעור הכתוב ויברכם ביום ההוא ומי הוא המברך לאמור הוא"ו שבמלת לאמור. וכתיב ואפרים בכורי הוא כלומ' לאפרים בכורי הוא אשר ברכו דהיינו ת"ת כדאמרן ואפשר לומר שכל מלת לאמר הוא במלכות כדכתי' לאמר הן ישלח איש את אשתו וכתב רחמנא ואו יתיר' רמז שנתיחדו ת"ת ומ' והסכימו יחד לברכם וכפי זה אמר ואפרים בכורי שהוא ת"ת ומלכות שהיא הוא כנזכר בזוהר וישלח בפסוק והוא עבר לפניהם דא שכינתא:

ודאי והא אוקמו' בפ' אחרי מות דף ס"ח. עד לא יתחזי בעלמא גרסי' ולא גרסי' צולמא ופי' בעוד שהייתי גולם שלא נתלבשתי בעה"ז בגוף ראוני עיניך. א"נ כמו שפי' בפ' לך לך צ"א כלומר גולמי ראו עיניך דהיינו הגוף על ידי הדיוקן שהי' למעלה הא אוקמו' יוצרו ודאי לעיל בדף רכ"ד שבעת יצירת האדם יוצרו כל ימיו שעתי' לחיו' בעה"ז. מההוא אתר דאיהו מדת יומוי פי' הבינ' וזהו ימים יוצרו הימים הם נוצרים מהבינה דבני חיי ומזוני

במזלא תליין וכן כל יצירה הוא מהבינה כמש"ה וייצר ה' אלהים וכן נקודת יהו"ד בצירי הוא בבינה ע"ש וייצר ה' אלהים כנזכר בתיקוני' ומאחר שמשם נוצרו מתמן מתברכאן. **האי קרא** אוקמוה במסכת שבת. קץ הימין דהיינו המלכות ונקרא כן על שם שהיא קץ וסוף האצילות הנקרא ימין שדוד מקושר בה. דא איהו דאתמני ממש על יומוי פי' הבינה הוא אתמנת על שבעת ימי הבנין שהם יומוי דמלכות שהיא קצו של דוד והכוונה שהיה רוצה דוד להשיג במלכות ובבינה וזהו הודיעני ה' שהו' קץ שלי ומדת ימי שהיא הבינה ג"כ תודיעני בה. דיהיב ליה אדם מאינון יומין וכו' כבר ביארנו ענין זה בפ' וישלח בפסוק וישובו המלאכים וגו' ע"ש. ורזא דא וילון לא משמש כלום. וילון היא רקיע ראשון והיא המלכות ופי' הוא דסיהרא לא נהרת מגרמ' כלל. ושבעין שנין הם שבעת ימי הבנין. בכל סטרהא בכל שש קצותי': למנדע רזא דא על מה ליה חיין לסיהרא. ה"ג עקרא דילה גרסי' וזהו הודיעני ה' קצי הקץ שלי הודיעני למה לית לה מגרמא. דא הוא דרגא עילאה סתימא וכו' ה"ג והיינו הבינ' על כל אינון יומין שבעת ימי הבנין וזהו ומדת ימי מה היא כלומר אותה הנקרא' מדת ימי שהיא הבינ' שנותנת מדה וחיים למדו' כמ"ש דנהיר לכלא מה היא כמה היא גדול' כמו מה רב טובך וגו' ומדתי שהיא קצי כנזכר אין לה כלום כנזכר שני הפכים הללו באצילו' למה אתמה'. כשאר כל אינון נהורין וכו' ודא הוא דבעא דוד למנדע ולא אתייהיב ליה רשותא למנדע ת"ח וכו' ה"ג.

ת"ח כל ברכאן מצד הת"ת. וכל חידו מצד הגבור'. וכל טיבו מצד החסד הנקרא טוב וכל אלו קיימין בה. ומינ' נפקו ועל דא איקרי כוס של ברכה ואיקרי ברכה ממש כמה דכתיב ברכת ה' היא תעשירו כו' ובג"כ אית לה בכלהו שיור ומכלהו אתמלייא ומכלהו אית בה ואתברכא מכל אינון וכו' ה"ג וה"פ וע"ד איקרי כוס של ברכה כנגד הא דקאמר כלהו קיימין בה אמר וזהו כוס של ברכה כוס המקבלת ברכה. ואיקרי ברכ' ממש כנגד האי דקאמר ומינה נפקי ויהי' ברכה כמו בריכה שמשקין ממנה והי' בחי' הנותנת. כמה דכתיב ברכת ה' וגו' וע"ד כתיב ומלא ברכת ה' וכו' הדר למאי דסליק מיניה דהיינו אומרו ואיקרי ברכה ועל בחינה זו אמר הכתוב ברכת ה' היא תעשיר דהיינו המלכות בבחינה זו שנותנת שהיא ברכה בריכה להעשיר. וכנגד מאי דקאמר וע"ד איקרי כוס של ברכה בחינה מקבלת הביא קרא דכתיב ומלא ברכת ה' כלומר שהיא מליאה מברכות ה' הנוזלים מלמעלה מהמדות כדמפרש ואזיל ים ודרום ירשה ים היינו מערב יסוד ע"ש שמתערבים בו כל ההשפעות כנזכר בתיקונים ע"ד. ודרום הוא החסד והכונה מדרום ועד ים וברכ' ה' זאת שהיא המלכות היא יורשת אותם ומתמלא מהם וז"ש ובג"כ אית לה בכלהו שאר כלומר לפי שירשה ים ודרום מן הקצה אל הקצה אית לה מכל שאר

המדות שביניהם וז"ש ומכלהו אתמלייא וכו'. ואומרו ומכלהו אית בה כי היא כוללת עשר מדות שכן היא כלולה מכל העשר ולכן כל המדות משפיעים בה כי בהשפיעם אליה משפיעים אל בחינת' אשר להם למטה וזהו ומכלהו אית בה בהיותה כלולה מעשר ולכך אתברכא מכל אינון ברכאן וכו': עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ימים יוצרו הא אוקמוה וגו' לעיל פי' ויקרבו ימי ישראל וגומר:

דף רלד.

מסטרא דימינא צדיקים וגומר צדיקים מסטרא דשמאלא כי צדיק הוא הכובש את יצרו לשמור ברית דהיינו גבור הכובש את יצרו לשמור ברית מצד הגבורה:

וישראל מכל אינון וגו' מפני שהת"ת כלל שש קצוות ובו כלל הכל חסידים גבורים מארי תורה חוזים נביאים צדיקים מלכים כדפי' בתיקונים אלא שיש חלוק בין חסידי' ממש מדת החסד עצמו או חסד שבת"ת. והביא דברי ר' חייא לראיה שבמלכות כלל הכל שהרי ההלל לה כדפי' וצריך שיהיה כלל המדרגות אלו כדפי':

ועוד לא עאלת ההיא צלותא לאתעטרא בדוכתה לייחד בסוד היותה כתר לקונה ע"י סנדלפון ואכתריאל כדפי'.

אשגח בה ואסתכי בה שתי ראיות והיינו פנה שהיא ראיה מרובה ואשגח היינו לעצם התפלה בעצמה כפי הנגלה ממנה: ואסתכי בה כפי הנעלם ממנה שלמות הדבור ושלמות הכוונה:

ואסתכי בחובוי אף אם תהיה כראוי אסתכי בחובוי אם ראוי למלאות שאלתו או אם הוא פגום ואין ראוי שיעשה מתפלתו עטרה ויחוד למעלה:

ושמיע ליה הכי מקרא דקאמר פנה אל תפלת הערער שאם אינו מסתכל אלא בתפלה לבד לימא פנה אל תפלתו ולא בזה אל תפלתם מאי פנה אל תפל' הערער ודאי שהכוונה פנה אל התפלה ופנה אל הערער ובכל א' שתי פניות דהיינו פנה ראיה כפולה והיינו בו בזכותיה וגו' בתפלתו במה לבא ורעותא וגו' סוד הכוונה וההרהור:

במה רעותא אם היא עליו כמשאוי:

ומאן הוא ההוא בר נש איזו יחס אם עבד או ממזר אינו מייחד אם אשה מייחדת כפי בחינתה וכן כפי שורש נשמתו אינו מייחד אלא באותה בחינה משא"כ הרבים שהם מייחדים בכללות:

אע"ג דלאו כולהו אבל מבין כולם ראוי שתהיה שלימה זה מעט וזה מעט כל א' קצת:

דיתקבלו בשלימו וגו' שיהיו מרכבה שלימה לשכינה ויתרצה מעשיהם לפניו להיותה רוכבת ושוכנת עליהם וע"י זה יהיה סבה דלא ישתצון כדפי' בפ' ויצא מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אלא כל צלותין דעלמא צלותין וגו' פי' כל תפלות העולם של רבים הם תפלות מקובלות אבל תפלת היחיד אינה נק' תפלה עד שיבחנו אותה וגו'. עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כתב מאתר דא דכל ברכאן ה"ג בדלית. כד"א והיה ברכה כלומר תהיה אתה אברהם ברכה לברך אחרי' מסטרא דשכינתא הנקרא ברכה כנז' בפ' לך לך ע"ה וז"ש והיה ברכה מכאן ולהלאה ברכאן אתמסרו בידך כלו' אתה אברהם המלכות שהי' ברכה תהיה ברשותך שכל מה שתרצה לברך יבורך וזהו כלהו ברכאן אתמסרו בידך.
רבי אבא פתח ואמר וכו' ואקשו ביה חברייא וקושיא היא שנראה שתפלת יחיד פונה אותה אבל תפלת רבים אינו פונה אותה אלא שלא בזה את תפלתם אתמהה. סטר קורדיטא ור"ל מלבד קושיתם יש עוד קושיא אחרת מאי פנה הקשיב מ"ל. דאתכליל בסגיאין ומאן הוא יחידאי דאתכליל בסגיאין הוי אימא דא יעקב וכו' ה"ג וחסר בספרים. בתרין סטרין אברהם ויצחק שהיו עמו בעת הזאת כדמפרש ואזיל. דיתקבלון בשלימו ה"ג פי' שיהיו מקובלי' ברצון טוב להיותם מרכב' לשכינ'. ישתצון גרסי'. אברהם ויצחק תמן ושכינתא על גבייהו ושכינתא הוהחדי וכו' ה"ג: עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון קורדיטא. פי' מאכלים מצויירים בדפוס ומלבושים המרוקחים:

דף רלד:

באחרית הימים דא שכינתא שהיא אחרי' ימים עליונים סוף האצילו':
כביבול הוה עציבו ביה אפשר דאהדר ליעקב ומפני עצבות נסתלק' שכינה כי אין שכינה שור' מתוך עצבו' ואפשר דאהדר ממש לשכינה שהזכיר לה גלות' ופגם בניה ונתעצב'.
קב"ה קיים לי' ויקרא לו לא אהדר ליעקב אלא אהדר לשם והכי קאמר קרא למקום ההוא אל מי קרא אותו אל אלהי ישראל:
א"ר יצחק א' דויקרא אמאי היא זעירא פי' לדבריך דאמרת אתקיים בקיומיה הי' ראוי שתהי' הקריאה שלימ' ע"י הת"ת וא"כ א' אמאי היא זעירא שמור' שאין קיום בשלימות שהי' מצד המלכות.
ולא בכלא שלא הי' בעצם מרכבה אל הת"ת מפני שעיקר שלימות האדם במדה זו בייחוד ומשה פירש מאשתו א"כ לא הי' גורם ייחוד בבחינ' זו ועם היות שבספרי קדמאי דורשים ענין זה לשבח עכ"ז אנן הכי תנן וגומר וא"כ כיון שמרע"ה נקשר לעילא ולא לתתא לא הי' שלם. וא"ת הרי מרע"ה לא פירש מדעתו אלא הב"ה אמר לו ואתה פה עמוד עמדי ועוד שכינ' הסכימ' למעשיו בענין ותדבר מרים וגומר וי"ל דמרע"ה לא זכה אל השכינה בנשואין אלא בארוסין כדפי' בתיקונין והנשואין עתידין לזמן הגאולה והתחי' ואז יחזור לאשתו ונהג כענין ארוסה שמפרנס את אשתו עד שעת החופה לא ייחוד:

ועוד י"ל שבזמן מרע"ה הי' זווגא באחורא כדפי' בזוהר שיר השירים ולכך פי' מהאשה שלא נמצא זווג אנפין באנפין עד בנין בית המקדש וזה לסבת יש' ועוד שעדיין לא נתקן הדבר כראוי עד שיכנסו יש' לארץ ויבנו בית הבחיר' לא לסבת חסרון מרע"ה ח"ו אלא מציאות הדבר גורם:

תו אלף זעירא וגומר פי' ממלכות ועכ"ז לא קשה מידי כי אלף זעירא היא קודם הקריא' וקודם הייחוד והייחוד לא נגמר אלא ע"י מרע"ה שהוא מרכב' לת"ת ובהכנסו אל אהל מועד אז השכינ' נעש' רבתי וז"ש דאיהו רב באתחברותי' לעילא וקרא למרע"ה כי ע"י תהי' נקשרת בת"ת וז"ש דאיהו רב באתחברותי' לעילא עם הת"ת ותתא עם משה וכדין שלים תהי' מלכות שלים בקיומה עם הת"ת.

אמירה בחשאי פי' בכוונתו שהרי שם היו ולא הי' קורא אותם וענין ויאמר הוא סוד הכוונה אל קשרם במקומם למעלה להשלים מטתו והיינו ויקרא ויאמר:

אספו מבעי ליה קשיא ליה אם היו קצתם שם והוא אומר שיקראו ויאספו את האחרים מה ענין האספו הרי שם היו הם אלא אספו מבעי ליה שפי' אספו אתם האחרים:

מאתר דלעילא פי' שיתייחדו הענפים קרובים אל שורש' להתקשר כולם יחד אל שורשם והיו צריכים להתייחד עם הנקוד' האמצעי' ולהתקשר יחד:

רזא דחכמתא כי השורש אליהם מושך להם שפע מחכמה בסוד הדעת.

גימל דלת גמול דלים הת"ת גומל מצד החסד והיינו גומל חסדים ודאי. מלכות דילה מצד הגבורה שמשם מעוט הירח **גלי** וסתים שבדברי יעקב כלולים כמה מהעתיד בגאולתינו כדפירשו רז"ל וכדמפרש לקמיה.

אן ברכתא דלהון כלו' רוב דבריו נראה מספר עתידות לא מברך ור' יהודה תירץ שהם ברכו' בלשון עתידות וז"ש **כולא** ברכאן אינון.

בגין לאסתמרא וגומר דהיינו סוד מלה לגלות את הקץ אות הברית ואם הי' מגלה להם את הקץ לא ישלטו הקליפות על יש' ולא יהי' לעולם גלות כי גלות וקליפות שולטות ומכסו' את הקץ הכל דבר א'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. עציבו ביה ואסתלק. הכוונ' במ"ש בסוף הדף ההוא דבעא לגלאה לון קץ דימינ' איהו רזא דשכינה איהי אחרית הימים בשביל דיהכון בה ויסתמרון מערלה והנה עונש אדם הי' על שאחז במלכות לבדה ונתייחד עמה בלי בעלה ולכן נסתלקה שכינה פן ח"ו יארע שום תקלה וכאשר בניו אמרו שמע ישראל כי הוא כוונת הייחוד עם ת"ת כנודע אז חזר יעקב ויחדה בו' קצוותיה כנודע בכוונת בשכמל"ו ואז אתיישבה שכינה בדוכתהא במה שהי' הייחוד שלהם עמה ברשו' בעלה.

ואע"ג דאית יוד לזמנין בין גימל לדלת וגומר זה יתבאר בתקונין מ"ו א' כי היסוד ומלכות הם סוד ג"ד כי היסוד הוא צורת ג' בעת ייחודו עם המלכות כנזכר פ' תצוה קפ"א א' והמלכות אות דלת כי היא דלה. ואחר שנתחברו שתיהם בסוד אותיות ג"ד אז נמשך שם טיפה השפע ממוח החכמה שהוא אות יוד ונמשך אותו השפע מן הגימל אל הד' ולכן הושמה אות יוד בין ג' לד' ונעשה גי"ד ולכן ואגידה ויגידו יש ביניהם יוד בין ג' לד' עכ"ל: **והרא"ג ז"ל כ' אשר** יקרא אתכם בגליות עם השכינה הנקרא באחרית הימים סופא דכל דרגין כנזכר בפ' כי תשא. יהב עציבו בה גרסי' לפי שהזכיר הצרות אשר יעברו. אהדר לי' גרסי'. קיים לה יעקב ה"ג. לקיימא דוכתייהו לעילא ותתא כי בהזכירו בקריאתו אותם בשמם היה מעמיד ומקשר במדות העליונות וזהו לעילא. לתתא במקום י"ב בקר שהים עומד עליהם מלמעל'. א"נ לעיל' במקום י"ב בקר לתתא בארצות אויביהם שלא ישתצון כדלעיל. ויקרא משה להושע בן נון יהושע ה"ג והכונה לקשרו בדוכתי' דהיינו מלכות וזהו יוד יתיר דיהושע כדאית' פ' שלח דף קנ"ח. לאתר דא ל"ג לי'. בספרי קדמאי אמרי לשבחא כלומר מה שאנו דורשים לגנאי הסתלקותו מאשתו אדרבה הם דורשים אותו לשבח ונמצא דרשא דילן באלף זעירא לא קיימא. ואנן הכי תנינן גרסי' והוא לשון של ספרי קדמאי דאמרי ואנן הכי תנינן וכו'. מאי דאסתלק לעיל דהיינו משה שנסתלק מאתתיה ועלה למעל' ואתקשר לעילא ולתתא לעיל' בת"ת בסוד הדעת לייחד הבינה ולתת' להתייחד עם המלכות כדין איהו שלימו כי אין לך שלימות גדול מזה שאם נתפרש מאשתו של מטה הרי נתקשר בשתים למעל' כנזכר ולאו כמא דאמר לגנאי ולאו דנפקא להו לספרי קדמאי מדכתיב אלף זעירא אלא קים להו הכי: והנראה יותר פשוט דואנן וכו' חולקים על ספרי קדמאי ודסייע לת"ק שדורשו לגנאי ואמר מאי דאסתלק לעיל צריך שיתקשר לעיל' בשכינה ולתתא באשתו בבת זוגו וכדין איהו שלים אמנם משה שנסתלק מאשתו לאו שלימות הוא ולפי זה יתקשר ביו"ד גרסי' כגירסת ס"י. מאתר זעירא הוה כלומר הקריא' היתה מאתר זעירא דהיינו מלכות עיר קטנה וכך פי' בפ' מצורע נ"ג. באתחברותא לעילא ה"ג ופי' אלף זעירא שהיא השכינה קרא אל משה דהיינו ת"ת להתחבר עמו כדי שתהי' אלף רבתי כמוהו שהוא א' רבתי דאדם שת אנוש כנזכר בפ' מצורע נ"ג שהי' רמז אל הת"ת שלימו דכלא. ולגירסת הספרים יאמר ויקרא ה' זעירא אל משה שהוא מעולם התחתון כדי שעל ידי קריאה זו והתחברו' זה עמו מתרבה וזהו זעירא דאיהו רב באתחברותי' לעלמא תתאה כי כמו שהיא משפעת למטה כך משפיעים לה מלמעל' ואז תתרב'. ויאמר הא אוקמוה כד"א ואמרת בלבבך ה"ג ואקרא דהכא קאי ויקרא יעקב לבניו ויאמר וגומר והענין שהיה רוצה להתייחד בשכינה כי כן הייחוד הוא

בחשאי ולכן אמר להם האספו כלומר שיתאספו יחד ויוכללו בכלל א' כדי לקבל שפע הברכות כמו שנכללים ומתאספים יחד הי"ב בקר עליונים וז"ש האספו מאתר דלעיל וכו'. אלא קיים לון היינו בקראו אותם כדפי' לעיל. האספו מאתר דלעיל כלומר אין כונתי לבד שתתאספו יחד כאן למטה בעצמכם אלא האספו שבחינותכם שלמעל' יתאספו יחד ויתקשרו בקשר שלים וכל זה למה ואגידה לכם וגומר. רזא דחכמתא איהו מלשון גיד ורוצה לומר אשפיע לכם וכן תרגום משכו נגידו וכן אגידה אמשיך לכם ברכו'. א"נ רזא דחכמתא כדמפרש ואזיל רבי יוסי שאיל וכו'. ודחזינן גרסינן דחזינן בלא וא"ו. בגימ"ל דל"ת גימ"ל היינו היסוד כדאית' בפרשת תצוה קפ"א דלת היא מלכות דלית לה מגרמה כלום. כד אינון בחכמתא כלומר אין ג"ד אלו רומזים לסוד זה אלא כשאותיו' אלו הם מסודרים במלת הגדה כמו ויגידו או אגידה וכו' המשכת החכמ' דהיינו מוחא לאפוקי אם ימצאו ג' ד' במלה אחרת כמו גדיאל או גדילים וכיוצא אינו רומז כלל מזה. לא הוי פירודא כי היו"ד גם כן רומז ליסוד והיא ראש העטרה. ממה דכתיב ויברך אותם ולא קאמר ויברכם ש"מ כלם ברך אותם את כל א' וא' א"כ אן ברכתא דילהון. וכן כלהו כלומר אעפ"י שתרא' בראובן שלא ברכו וכן שמעון ולוי ראובן ברכו הוא אלא שלא ברכו אז אלא אפקיד בידא דמלכא כדלקמן ושאר השבטי' חזר וכללן כמ"ש בב"ר בפסוק איש אשר כברכתו וגומר מדכתיב ויברך אותם כדאית' התם. לגלות את הקץ קץ זה היינו המלכות כנזכר בפרשת תרומה דף קל"ד ובפ' ויגש ר"י וידוע כי הקליפה הולכת סביבה לאחוז לינק ממנה ומחפה אותם כערלה הזאת החופה את העטר' ורצה יעקב ע"ה לגלות את הקץ לכרות ולהבדיל הקליפה. בגין לאסתמרא ולאתדכא' מערלה כלומר כדי שיהיו בניו נשמרים ונזהרי' שלא ליטמא בה ויהיו נפתים אחריה ונסתם ממנו עכ"ל הרא"ג ז"ל: **גליון והא** אוקמוה דאית קץ לימינא ואית קץ לשמאלא וגו' תרומה קל"ד:

דף רלה.

ומה דגלי לון אתידע ואתגלי. אתידע שעתה אחר שראינו ידענו פירוש דבריו אבל לא נודע ולא אתגלי עד דעאלו לארעא קדישא וכן דברים אחרים שהם סתומים שם בסוד הגאולה העתידה נעלמין.

מאי קא חמא יעקב וגו' כלו' בשלמא אם הי' מברכו ניחא דפתח ביה שהי' בכור אמנם עתה שלא ברכו א"כ כדי לפתוח בברכה הי' ראוי שיפתח ביהודה שהוא מלך ויש בו ברכה. ותירץ שח"ו שסלק ברכה ממנו אלא שזמן לו ברכה והפקידה ביד הקב"ה מזומנת לו ולא נטלה ממנו וברכתו הועיל' לו לפתוח בו כדמפרש ואזיל.

כמה אטימין וגומר שיש בהם רוח קדוש מאת ה' וחוטאין ופוגמין אותה:

בור מלכות בעת שאין לה מיין נוקבין וזהו שאמר אתר דלא נביע מגרמיה פי' אין מיין נוקבין שהם הנשמות כדמסיק.
כדין הוא שלים הבאר שהיא המלכות מתתא מצד הנשמה שהיא מעונם התחתון. ומעילא מהספירות העליונות בסוד בעלה שהם ו' קצוות וז"ש ומעילא מכל סטרין פי' מכל ו' קצוות שהם צריכים אל הייחוד:
וכד נשמתא סלקא וגומר הענין אעפ"י שע"י מעשה המצוה יגרום היחוד לא ישוה הענין עם המעלה הנוספת ע"י עצם הנשמה שהוא התעוררות האמתי ובמעשה המצוה אין ההתעוררות גמור פי' כי ע"י מעשה המצוה יגרום השפע סתם אמנם היא צנועה ומתבייש' עד שהוא מעצמו ישפיע בה ויתבע אותה אל הייחוד אמנם ע"י הנשמה יגרום התעוררות הנקבה לגבי דכורא שהיא ממש מעוררת ותובעת וז"ש אתערת תיאובתא:
וכדין נבעין וגומר עוד תוספת מעלה בנשמה עצמה ממעשה המצוה כי מעשה המצוה הוא קישוט למ' ותיקון אמנם בהיות עצם הנשמה אז הוא ממש שפע הנקבה ונביע נשמה זו שגדלה בעולם התחתון חלקה בלי ספק:
ראובן וכולהו שבטין הזכיר ראובן כלו' אפי' אם הי' בו רעות' באתר אחרא וכדפי' הטעם לעיל כי יעקב לא חטא במזיד וגם לאה כוונתה בו לא נפסל ואתאחד בשכינתא ככולהו שבטין. הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. מתתא לעילא הנבא בן אדם: מתתא לעילא שהם מ"ן וקארי ליה רוח משום דמ"ן דילה הוי רוחא דשדי בגווה שהוא בחינת דכורא ולכן קרי להו רוח שהוא דכורא, הנבא בן אדם מעילא לתתא הי' אומר להמשיך ממה דלעיל דהיינו מאבא ואימא לז"א ולהעלות מ"ן מתתא לעילא כגון האי קרא מד' רוחות בואי הרוח דא דרום חסד מזרח ת"ת צפון גבורה ומערב יסוד שלו ששם נמשכת הטפה חסדים וגבורות שהיא בחינ' דעת ת"ת ורוח אתיא ממערב שהוא יסוד שלו באתחברות' דאלין כד"א כרוה נדיבי העם שהם האבות חג"ת שנקראים נדיבים ואעפ"י שהכורה הבור דהיינו לעשותה כלי וליתן בה הרוחא דשדי בגוה להיות לה למ"ן הוא היסוד האבות הם הכורים וחופרים אותה אלא שחופרים אותה ע"י הכורה הזה שהוא היסוד וא"כ כאן ג"כ כלול המ"ן שבה וזהו מד' רוחות בואי הרוח דבגווה דכיון דכשבא אליה הרוח ההוא בא כלול מחג"ת ורוח אתיא ממערב דהיינו יסוד שלה שנק' מערב ג"כ ומיסוד שלה עולין מ"ן באתחברות' דאלין אחרנין וז"ש כד"א כרוה נדיבי העם דכיון שהם כרו אותה והטיפה באה אליה כלולה מכולם נמצא שכשהיא מעלה המ"ן עולין כל ד' רוחות דאמרן ומהכא דהיינו יסוד שלה נפקין רוחין ונשמתין לכל בני עלמא.

ת"ח ראובן וכלהו שבטין תריסר וגומר ונלע"ד הכוונה כי בעת הטיפה יורד כח נשמת האב בטיפה ההיא ובראובן גם כי ירדה הטיפה הראשונה לא ירד כח רוח האב הראשונה וכח רוח בכורת האב נשמרה עד בא יוסף. עכ"ל ונראה שתחלת הענין הוא מהרי"א זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ומה דגלי לון הכי גרסינן כלומר מה שגלה להם אתידע ואתגלי כל מה שיקרא להם מאז ועד דעאלו לארעא קדישא כבר נודע בכתובים דהיינו הענל והמרגלים והמעפילים וענין קרח ועדתו ונחשים השרפים ושאר כל המקרים שאירעו להם גילה להם כדמפרש לקמן ואזיל. אבל מלין אחרנין דהיינו מה שבקש לגלות את הקץ כאמור הם נסתרים בכתובים והוא היה אומר אותם בדבריו אלה והיה מגלה ולא היה יודע מה היה מגלה וזהו שאמרו ז"ל ונסתם ממנו כלומר הדברים שבקש לגלות היה מגלה אותם אבל היו סתומי' ממנו ממנו דייקא ונבא ולא ידע מה נבא. ליפתח ביהודה וכו' וחמינן וכו' כלומר ליפתח ביהודה שכן היה לו מעלות אלו וזה אני מקשה לפי שאני רואה שלא ברכו ואין ראוי לפתוח אלא בברכה אם כן מאחר שלא ברכו היה לו להתחיל ביהודה הן מצד המעלות שהיו לו והיה מתחיל בברכה ותירץ. אבל ודאי ברכיה וכו' ומאחר שבירכו ל"ק ליפתח ביהודה שכדין פתח בבכור וכבר ברכו וזהו וסליק ההוא ברכה וכו' הכי גרסינן. אתחזי לי' יהיב לי' הכי גרסינן. בגין דאזלת כלומר ולמה הפקי' הברכות בידא דמלכ' ולא נתנם לו עתה כשאר אחיו בגין דאזלת וכו'.

דהא אפילו לעילא אמתתא לעילא קאי ור"ל למה צריך אתערות' מתתא לעילא דהא אפילו לעילא וכו' כגון האי קרא שהוצרך להתנבאו' ולעורר מתתא לעילא כדי שיבא הרוח לאותם ההרוגים. דא דרום וכו' פירוש גדולה גבורה ת"ת מלכות. ורוח אתיא ממערב באתחברותא וכו' הנשמה באה מהמלכות וכי תימא אם כן למה אמר מארבע רוחות שנראה שמכלם בא תירץ אה"נ שבא מהמלכות אבל הוא בהתחברות וכו'. כד"א כרוה נדיבי העם רוצה לומר כרוה לבאר הזאת שהיא מלכות נדיבי העם שהם האבות שהם המכניסים בה הרוחות ממנה נפקין לעולם אי הכי אמאי נחתו כלומר אם הטעם הוא לאשתמודעא יקריה אמאי נחתין לתתא בסוד מעשיהם הטובים כדמפרש ואזיל פתח ואמר שתה מים וגומר. והא אוקימנא בפרשת נח ס'. דאשתלים נשמתא בתורה ומצות. כד סלקא כשנפטר מן העולם להההוא אתר מלכות. כדין אתער תיאובתא בסוד התורה והמצות שעסק בעולם הזה מדת המלכות מתראה בהם לפני בעלה ומזרעת אותם כלפי מעלה וזה שאמר וכדין נבעין מיא וכו'. דהא ביה בנשמתא דצדיקייא אשתלים ההו' אתר הכי גרסי' לפי שאז מתעוררים כל התורה שעסק בה בהיותו בעולם הזה וכל

הייחודים שנעשו ממנה וממעשה המצות הכל מתעורר ונעש' ייחוד גדול למעלה לפי שכלם מתקרבים לפני הקדוש ברוך הוא לקבל שכרם ואז נקרא יום ה' כלומר יומא דחדוה דמלכ' כנזכר לעיל והביא דרוש זה לומר כי בפטירתו של יעקב נעש' ייחוד זה הגדול למעלה וכדלקמן כדין אתכניש שמשא וכו'. ורעותא באתר אחרא כמה דאתמר לעיל דף רכ"ב ובפרשת ויצא קצ"ה מתני' וכו'. לאתחברא בה בסוד י"ב בקר והים עליהם מלמעלה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון כה אמר ה' מארבע רוחות בואי הרוח וגומר קל"ט. שמות י"ג. נשא ק"ל: שתה מים מבורך וגומר ס' ע"א:

דף רלה:

כיון דחמא יעקב כך וגומר מפני שהם ד' אותיות שבשם. יו"ד מצד אברהם איש החסד ה' מצד יצחק איש הגבורה ו' ת"ת עצמו ביעקב דשכיב ביניהו יו"ה דהיינו החכמה ותבונה על חסד וגבורה ודעת כליל תרוייהו.

שכינתא קמיה בסוד ה' והיינו ד' אותיות שבשם ומד' אותיות שבשם מסתעפים י"ב הויות כנגד י"ב שבטים וכשראה יעקב שבעת פטירתו נשלמו עמו בתיקונם ד' אותיות סדר בניו ג"כ שם ג' לצד ימין לצד החסד שבדרום והם ראובן ש"ג והם כנגד ג' הויות שראשם יו"ד. ולצד ה' דגל מחנה דן צפונה לצד יצחק גבורה ושם ג' שבטים דן אשר נפתלי והם כנגד ג' הויות שראשם ה': ולצד ו' דגל מחנה יהודה מזרחה לצד יעקב ת"ת שם כנגד ג' הויות שראשם ו' והם יהודה יששכר זבולון: ולצד ה' דגל מחנה אפרים ימה לצד המלכות רחל שהיא השכינה במערב שם ג' שהם בניה של רחל אפרים ומנשה ובנימן וז"ש ושוי לון סחרני דשכינתא וסדר לון בסדורא שלים כראוי אל הענפים העליונים שבמלכות הרמוזים בהם:

פתח ואמר לך ה' וגומר לכלול הת"ת מרכבת יעקב בשש קצוות ואח"כ היחוד דהיינו כי כל בשמים ובארץ יסוד דאחיד בשמיא וארעא וז"ש כדין אתכנש שמשא ת"ת לגבי סיהרא מלכות בסוד נשמת יעקב.

אתכניש שמשא וגומר כי הת"ת נקרא שמש עצמו המתחבר עם המלכות והנה מצד עצמותה נקראת סהרא גם הת"ת נקרא מזרח מצד מקום מוצאו וזריחתו דהיינו החכמה והבינה שמשם זורח ויוצא ולכך בכמה מקומות נקרא חכמה מזרח וכן ע"ד זה מערב אינו ממש המלכות לבד אלא מקום שבתה של לבנה שהיא בין נצח והוד של יסוד ולכך יקרא לפעמים היסוד מערב ונמצא לפי זה למלכות ב' שלמיות הא' שאור החשוך שבה

מאירו ז"ש ואתנהיר סהרא והב' שעמדה במקומה קודם הקטרוג וז"ש וישתכח בשלימו ולזה מצא יעקב לברך לבניו.

והאי פתחא אשתמודע וגומר אשר דריש שלא יצדק מלת אשר אלא על הנודע כמו אשר צויתיך אשר תדבר וזהו פתחא אשתמודע וגומר עוד דרש מלת אשר לשון חוזק כמו אשר שברת וז"ש **ודא** הוא עמודא מאינון דקאים עלמא וגומר פי' ז' עמודים ז' ספירות המעמידים המלכות:

לקבל דא חד ממנא מסטרא דמשכנא כבר פי' בזוהר פ' ויצא כי י"ב שבטים תחת המלכות כנגד י"ב מרגליטן טבן שהם י"ב מלאכים תחתיה בסוד ד' מחנות שכינה מיכאל בדרום גבריאל בצפון אוריאל רפאל במזרח ומערב כנזכר פ' בהעלותך וראובן נשאר חוצה לארץ כעין אותו השר אשר תחת א' מהשרים שהוא חוצה ממונה על החיצונים והוא קדוש לכך ראובן שהי' כנגדו לא נשאר בארץ:

ויהודה עוד רד עם אל היינו המלכות כדפי' פ' ויצא ומלכות מסטר דגבור' ודאי דהיינו גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה וז"ש בי דינא אקרי מלכות נקראת בית דין:

וסמיך ליה ראובן פי' מבחוץ כי יהודה פנימה בארץ גבולו עד הירדן כדפי' בס' יהושע וראובן נחלתו ג"כ על הירדן כדפי' שם נמצאו זה סמוך לזה א"כ כמו שיהודה בגבורה ג"כ ראובן מסטר גבורה והשר ההוא ממונה תחת ממשל' גבריאל וקשיא לי' אם אמת שראובן הי' מצד הגבורה א"כ למה נטלה ממנו המלכות שהרי לא נתן ליהודה אלא מפני שיהודה במלכות כנזכר פ' ויצא וא"כ אחר ששניהם מצד הגבורה למה נטלה מראובן וגו' לזה אמר **אע"ג** דמלכו הוה דיהודה עכ"ז ראובן סמוך לקבליה הוה פי' אינו ממש ראובן במקום יהודה אלא סמוך לו כנגדו מבחוץ זה פנימה לארץ תחת שר גבריאל שהוא בקדושה ממונה על קדושים וזה חוצה לארץ תחת שר שתחת גבריאל ממונה על החוץ והוא בעצמו קדוש: ואפשר לפ' בדוחק סמוך לקבליה בחסד שכנגד הגבו' והוא להכריח שראובן בשר שתחת ממשלת מיכאל והוא דחוק מאד:

תרין קרבין בגו ארעא בזולת אותם שיעשו מעת נסיעתם ממקומם עד בואם לארץ כדמסיק:

כחי בגלות מצרים שהם שם כשאר השבטים כחו של יעקב ולזה לא אמר אלא כחי סתם אמנם בשלשה ענייינים אחרים אמר ראשית אוני תחלה לגבורת כל שאר שבטי':

יתר שאת שיסבול הגלות ביתרון על כל השבטים שהרי גלו תחלה כמה ולא הקלו וז"ש ולא תבו והאריכו עד לבסוף הרי הם סובלים עול גלות יתר על כל השבטים. ובעצם עול הגלות סבלו כמה בישין מפני שגלות אשור עול כבד כדפי' באגרת טוביה ובזכות זה יתר

עז ראוי שיהיו מיותרים בחזקה וגבורה בגאולה ולכך לזמנא דמלכא משיחא יתער ירצ' שמתחל' שמתחיל להתעורר ענייני הגאולה הם יהיו יוצאים מגלותם ונקבצים לארץ ודרך בואם יעשו הגבורות האלו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מאשר שמנה לחמו וגומר ע' פ' משפטים צ"ז ב' בפסוק שארה כסותה ועונת' ושם ביארתיו באורך. עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' וסדר לון בסידורא שלים ג' פונים צפונה וג' פונים נגבה וכו' לכל אחד ואחד כפי הנהגתו ומדתו: פתחו ואמרו לך ה' הגדולה וכו' שכן היו שם כל המדות הללו כמו שאמר אברהם מימיניה וכו'. כדין אתכניש שמשא היינו סוד הייחוד שנעש' בשעת פטירתו. כדקא יאות לי' כפי מעשיו. מאי קא נימא בהאי קרא הוקשה לו שהיל"ל אשר שמנה תהיה לחמו שכזה הוא ברכה אבל מאשר היא הודעה. אשתמש בתפנוקי מלכין הוא פירוש לשמנה לחמו והכי תריץ כי היותו בוחר לחוף ימים ממילא משמע ששמנה לחמו וזהו מאשר שמנה לחמו ממנו ומצדו בא לו שתהי' שמנה לחמו ול"ק מידי. והכא אשר דא וכו' כלומר הכא לפי דרכנו על אורח רזא יתורץ באופן אחר. פתחא עילאה דצדיק פירוש יסוד שכן נקרא פתח הגוף כמו שאמר בפרשת בא ופסח ה' על הפתח זו פתח הגוף דהיינו ברית וכן והוא יושב פתח האהל. ויש ספרי' דגרסי פתחא דצדיק והיא היא שהיסוד הוא פתחה של מלכות הנקרא צדק ודא הוא עמודא היינו צדיק יסוד עולם. הכי גרסינן וההוא אתר דאיקרי לחם עוני מהאי אתר אתתקן הדא הוא דכתי' מאשר וגו' והכי פרושו לחם עוני מלכות מהאי אתר מיסוד. הה"ד מאשר כלומר השתא אתי שפיר אומר מאשר ולא אשר שרוצה לומר מאשר זה שהוא היסוד שמנה לחמו שהיא המלכות שהיא הלחם אשר הוא אוכל. אתהדר לחם פנג הכי גרסינן ומה דאמר כחי וגומר כלומר וכי אתא לברוכי' צעורי קא מצער לי' אן הוא ברכתא דילי' לזה אמר ומה דאמר כחי וגו' זו היא הברכה. הכי גרסינן לרחימ' דמלכ' דהוה לי' ברא והוה בעי' דמלכא יעביד לי' טיבו וכו'. והוצרך להביא משל זה לפי שהוקש' לו בפסוק אומר בכורי אתה כחי וראשית אוני דמי לא ידע בכל אלה שראובן הוא הבכור ותו כפל הענין במלו' שונות אמאי לזה אמר משל וכו' כלומר הוכרח להזכיר שהיה בכור כדי שהמלך יראה שכל מגמת פניו נגדו ויברכהו וישרי לי' לבר ה"ג. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רלו.

ויחשבון לאתגברא במלכותא שיהי' להם מלכות ישראל ומטעם עון זה שיחשבו למרוד במלכות מלך המשיח לא ישתארון ביה במחשבתם ואפי' בחד סטרא ירצ' שליטה מועטת מתחת ממשלת מלך המשיח לא יהי' להם והיינו פחז כמים ליטול בקנאה שאינו

שלך אל תותר אפילו יתרון קצת. והטעם בגין כי עלית משכבי היא ירושלם ראש המלכות לבית דוד ובלבלת יצועי אביך בחושבך למלוך ומשכבי תרין היינו שני מלחמות שילחם לתפוש המלכות בחזקה ויפול תחת יד מלך המשיח כדין וכראוי:

ת"ח בד' סטרי עלמא וגומר הנה יקשה למה שאמר שיקדמו בני ראובן במלחמתם עד שבאים לטעות במרד מה טעם קדימה זו אחר שאינה של תועל' ולזה אמר ת"ח ורצה בזה שהם רמז לכל ישראל וכמו שנאמר בארבע רוחות השמים פירשתי אתכם בני ישראל וכך הם ממש מטעם שרמז בכורתו יגרום שירמוז כל הזרע בו וז"ש לקבליהון דכל ישראל וגומר שהם ד' גליות מצרים לדרום בבל לצפון יון למערב עילם למזרח ורומי למערב וכמו שיש' עתידין להתגבר על כל סטרי עלמא והיינו טעותם שחושבין שזו הבכור' עומד' להם לעולם ואינה אלא לפי שעה והיינו ממש כעין מעשה רחל בלאה וז"ש פחז כמים הכא אתרמיז ההוא הרהורא וגומר וזה טעם הרהורם ודמותם למלוך וז"ש **ד"א** פחז כמים ירצ' לדרך אחרת ג"כ יהי' דומה למציאות זה ולפי הנראה שהם ממש לוחמים בירושלם עם ישראל היושבים בה וימרדו במלך המשיח או אפשר שהוא באויבים ועלית שם במחשבה למרוד והי' ראוי להם לכוון להקים סוכת דוד הנופלת ולמוסרה ביד בן דוד כשיתגלה ותתקיים בידם:

דלא יכיל עלמא למסבל אם יבורכים בשפע:

כמה עובדין בישין מעשה שכם ומכירת יוסף ומעשה זמרי:

וברכתיה לא תליא ביה ביעקב שהוא הת"ת אלא בבינ' שהיא משפעת בגבורה ואפילו כד אתא משה שהוא בסוד הדעת למעלה מהת"ת לא תליא ביה אלא בבינה שהיא אל השמאל והדעת אמצעי דקיימא עליה דיעקב וגו' לפיכך נעשית גדול בסוד הייחוד כדפי' לעיל:

דהא כל עלמא אמלי ירצה שיש בה בחינת כל מה שבעולם כנגד כל השרים והבריות וטבע האקלימים והימים והמדברות וההרים והנהרות של כל אלו שרים ידועים ולכל שר ושר שפע ידוע ובה הכל שאין להם קיום זולתה ואין דבר פחות ממנה וז"ש אמלי ומפני שאין אחד שיצטרך שפע שלא ישפיעהו אמר אשלים פי' חפץ כל השרים היא משלמת ומפני שבכח יותר מזה אמר **ואתמצם** תמן פי' שפע זה הניתן ממנה אל השרים אינו מפני שאין לה יותר אלא מפני שאין יכולת השרים לקבל שפע יותר מזה וצמצום כח השכינה הוא ההנהג' המתנהגת למט' ע"י שר העולם הממונ' על כל השרים וז"ש ואתצמצם תמן. ואפשר דאהדר לענין אומ' דקיימא עליה דיעקב וצמצמה שכינתא על מטתו של יעקב:

אשתכחו תמן פי' לעת הסתלקות יעקב בביתו ואפשר דאהדר לשכינה שבא ביום הנז' נמצאו כולם שמציאותם בה:

חיות קטנות אלין אינון י"ב שבטים כי הגדולות יהיו י"ב עליונות כדפי' לעיל וי"ב שבטין שכנגדם יהיו קטנות:

חד איל נפתלי אילה שלוח'. חד זאב בנימן זאב. חד ארי גור אריה יהודה. חד טלה היינו גדי דקאמר לקמן והיינו גד: א"ר יצחק אריה חד וגומר פליג אדלעיל דחיות גדולות לאו היינו עילאין וקטנות שבטים אלא שבשבטים עצמן אית גדולות וקטנות אריה חד היינו גדול טלה חד קטן וכן כולם. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' דאלמלא לא הרהורא דההיא טיפה הכי גרסינן. הוה באתרה בלאה. דכתיב כי עלית משכבי אביך דא ירושלם משכבי אביך משכב מ"ל ה"ג ופי' כי היא כף הדמיון וה"פ אל תותר לא תשתאר במלכותא אימתי כשעלית משכבי אביך לעתיד. אלא דא ישראל סבא אאביך קאי מי הוא זה שהוא אביך הוא ישראל סבא דהיינו הת"ת שירושלם היא משכב ומשכן לו. והכא אתגליי' ברכה היינו כמ"ש פחז כמים ינצחון עממין סגיאין כמהירות ושטף מים ששוטפים כל מה שמוצאים. ומה דיהא כד עאלו ישראל לארעא היינו אל תותר לא תשתאר בארע' כדלעיל. ומה דהיא בזמנא דמלכא משיחא היינו כי עלית משכבי אביך דא ירושלם כנזכר.

שמעון ולוי אחים א"ר יצחק וכו'. הכא אחיד לון מדאקשינהו אהדדי וקראם אחים קשר אותם בגבורה שמעון ש' עון על שם שמשם באה הפקודה למי שעוש' עון כנזכר בפרשת משפטים בסבא ולוי ג"כ שם בסוד שירת הלויים. דחמא עובדין דדינא קשיא דלא יכיל עלמא ה"ג והיינו במעשה שכם שהרגו כל זכר אמר ודאי ראויים הם להקשר במדה זו של הגבורה. כמה עובדין בישין כמעש' דקרח דזמרי בן סלוא כדרז"ל ואתצמצם תמן מלת שם נמשך למעלה ולמט' למעל' זה הים גדול ורחב ידים ואפילו הכי היא שם שמצמצמת עצמה שם וכן שם רמש ואין מספר דהיינו מלאכי עילאי. א"ר יצחק אריה חד וכו' ת"ק לא דייק קרא דקאמר עם גדולות מאי עם הי"ל לומר חיות קטנות וגדולות לזה אמר הסדר כך הוא וקרא אתי שפיר אריה חד הרי גדול וטלה חד הרי קטן עמו כנגדו והוא שמעון כנגד יהודה כדמפרש בסמוך לתורה דעובדוי בישין נצייר איקונין דאריה ויסכל וידחל כמו שיתבאר בס"ד. חד זאב הרי גדול וחד גדי הרי קטן עמו כנגדו וגדי הוא גד כמ"ש גד גדוד יגודנו וכנגדו זאב שהוא בנימין. וכן כנגד נפתלי אילה או יששכר חמור גרם יהי דן נחש כנגדו שנושך עקבי סוס ויפול רוכבו אחור הרי קטנות עם גדולות שכנגדן לאשתכחא חיות קטנות עם גדולות. בקופטי' כפי עניינו ר"ל באבוס שלו. כך שמעון

שור ורוצה להגביר כח הגבור' שהוא שור מהשמאל לכן בא יהודה ארי' כנגדו ומרפא את כחו וגבורתו. וכתיב התם כי שנואה אנכי מה התם שמעון אף הכא שמעון. ה"ג א"ר יהודה שמעון ולוי אבוהון סליק לון למשה אף אנן נסליק לון לבוצינ' קדיש' עילא' אתו שאלו לי' אמר כמה חביבין מלין וכו' ה"ג. אמר מאן יגלה לך מהימנא קדיש' ה"ג וכלפי משה רבינו ע"ה קאמר והוא כמו מי יגלה עפר מעיניך ריב"ז ומפני כבודו לא הזכיר עפר בפי'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רלו:

אי אתקיף בשכינתא לא יכילנא וגומר פי' אם ארצה לבטל דין השכינה ולברך אלו לא אוכל שאני אחזתי בה גם מצד הדין החזק שהם ד' נשין הן ד' בחינו' לשכינה מצד החסד ומצד הגבורה ומצד הת"ת ומצד עצמה וכיון שאני אוחז אותה בכל בחינותיה אין ראוי לי לבטל דיניה שאינו בידי לבטל בחינה מד' בחינות אמנם מרע"ה יכול לבטל הדין שובה ה' קומה ה' משפיע בה ופועל בה כרצונו קומה ה' בסוד הדין והיינו ויפוצו אויביך שובה ה' למנוחתך בסוד הרחמים והמנוחה דבידו לבטל דיניה ולברך אלו בסוד הרחמים:

רזא עילא' דאורייתא תורה ת"ת סוד יסוד שהוא רז סודות התור' בו:

דחלי חטא' יראים במלכות שהיא נק' ירא' ואין סוד אלא למלכות ודאי ולכך סוד ה' כי ה' ת"ת וסוד יסוד יראיו מלכות. נפש מלכות:

דעאלת ואתחדת וכיון שסוד' הוא במרמה שהוא פסול אל תבא מלכות נפשי בסודם ואמר עאלת לדקדק מלת תבא דפי' טעם למה נקראת המלכות נפש ואמר שהיא צרורא דחיי וע"ש נפשות הצרורות שם כדכתיב והית' נפש אדוני וגו' נקראת היא נפש או ירצ' כי המלכו' נפש צרור' ליסוד ולת"ת אל ח"י עץ החיים דהיינו דחיי. מהרמ"ק זלה"ה. ועיין מה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' ואשתלים בנשוי כד בעא יעקב וכו' ה"ג. בעא לברוכי לאלין גרסינן. דהא ארבע נשין הוו לי כלומר איני כל כך מקושר עם השכינה כדי שאטריחנ' יותר מדאי לכל אשר ארצה כי אני לקחתי ד' נשים ומי שהוא מקושר באשה דלתתא א"א להיות קשור בעצם לעילא לא כן משה ע"ה שאשה א' היתי' לו ופירש ממנ' לפי שנתקשר בעצם לעילא כמ"ש ואתה פה עמוד עמדי ולכן יעקב הי' מתיירא להטריח כ"כ לשכינה שתברך אלו שהיו באים מסטרא דדינא קשיא כי מהברכו' יתגדל כחם וגבורתם ולא תתרצה בזה השכינה לכן סלק הדבר למשה ע"ה שהוא היה ממש בעלה דמטרוניתא וכל מה שיעשה לא יהי' מי שיאמר לו מה תעשה והוא יברכם. ואשתלימנ' בהון גרסי' כך יעקב אמר חולקי דנשין וכו' ה"ג. והוא יעבד מה דבעי ולא ידחל ה"ג. משה ודאי איש האלהים היה

ה"ג. קומה ה' פי' שכינ' וכן שובה ה'. משה לעילא בסוד הדעת ולכן היה גוזר ואומר כל מה שהי' רוצה יותר מיעקב שלא היה מזדווג אלא לתתא עם המלכות ולא היה לו כל כך כח כמשה. ה"ג אלא לאינון דחלי חטאה אתגלי לון רזא עילאה דאורייתא ומאן איהו רזא עילאה דאורייתא וכו'. וה"פ רזא עילאה דאורייתא היינו היסוד שהוא יסוד הת"ת שהו' אורייתא וזהו ממש סוד ה' פי' יסוד הת"ת לפי שכל סודות הת"ת מגלה אותם היסוד למלכות כנזכר בסבא דף ק"י וזהו סוד ה' שהוא היסוד המגלה הסודות הוא ליריאיו שהם קשורים במלכות שכן היא נקראת יראה ומצדה נקראים יראים: ויעקב אמר בסודם אל תבא נפשי מאן נפשי כלומר בסודם בסוד שלהם ובבחינתם שיש להם ביסוד כי גם היסוד כולל ששי' רבוא נשמות ישראל כמו הת"ת ולהיות הייחוד נעש' ע"י הנשמות כנז' בפרשת ויקהל לזה באותם הבחינות שיש להם שם אל תבא תתייחד נפשי שהיא המלכות לפי שנפגמו הן במעשה שכם הן במעשה זמרי ואין ראוי שתתייחד המלכות על ידם. דא כבוד ישראל היינו המלכות שהוא כבודו של ישראל ת"ת ולזה אמר כבודי בכינוי והענין כי כל קהילה וכנסי' שהיא לש"ש השכינה מתגלה עליהם ומתייחדת למעלה ע"י נשמותיהן. ולהיות כנסיה של קרח שלא לש"ש לז"א ובקהלם אל תחד אתה כבודי כנזכר. וע"דלא בריך לון וכו' ה"ג. רבי חייא אמר מהני קראי חסר בספרים ולא נמצא חסרונו אח"כ מצאתי ס"י דגרסי הכי מהני קראי משמע דלא אתאחיד וכו' כלו' שלא ילדה שניהם יחד אלא זה לבדו וזה לבדו. ואסגיאו מהדרי על פתחייהו ה"ג והוא מאמר רז"ל שבני שמעון יהיו מלמדי תינוקות וסופרים ויחזרו על הפתחים ובני לוי על הגרנות וזהו אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל: הא לך כלא בס"י גרסי' הא לקבל הא ופי' הוא זה מחזר על הגרנות וזה על הפתחים. וכד שמשא שליט סיהרא לא שלטא כך נראה לגרוס סיהרא בלא ב'. לשמשא וישראל לסיהרא והיינו פי' ליהודה אתה יודוך אחיך כלומר אתה יהודה שאתה מקושר בסיהרא יודוך אחיך דהיינו ישראל מונין לסיהרא אבל מי שאינו אחיך דהיינו ז' עממין אינן מונים לך אלא מחשבים בשמש'. וזהו נמי לו הגדלת השמחה ר"ל בשבילו הרבית והגדלת השמחה דא סיהרא מלכות כדמפרש ואזיל. וכתיב גוי אחד בארץ לו בגיני' הגדלת השמחה דא סיהרא. ה"ג. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רלז.

ישראל אחידי בסיהרא מלכות.

בשמשא עילא ת"ת.

באתר דנהיר לשמשא בינה.

הדבקים בה' ת"ת.

אלקיכם מלכות.
חיים כולכם מבינה שהיא נשמת חיים.
יה"ו דא רשים וגומר היינו ביה"ו שבשם יהודה וד' מורה שהוא רגלא רביעאה דהיינו ה' שבשמו וז"ש ובמה אשתלים וגומר ובסבא פי' בענין אחר:
ושויוה נאמן ראש לקבלת השפע לכל הנמצאות ונאמן עליו לתת לכל א' חלקו:
כבוד דא על דא כל מקום של"ב מדות מתגלים יקרא כבוד מחכמה ולמטה.
היינו בת שבע היינו בת קול כל ענין זה הוצרך משום דמלת בת לא בת כמשמעו שאם הי' בת בכל מקום בת ממש כמשמעו לא הוצרך הכתוב לפרש בת מלך פנימה דלית מלך אחר שתהי' זאת בת לו אלא מלך פנימי זה וא"כ מאי פנימה לזה אמר כי מלת בת כבר יכונה על המדות ירצה מלכות משאר מדות כגון בת קול בת שבע כי קול ת"ת שבע שבע מדות ואז מלת בת יוקח כענין אלפים בת יכיל פי' מדה א"כ לזה הוצרך לפרש הכתוב ולומר בת מלך פנימה כי מלת בת לא יכריח דבר וז"ש בת מלך היינו בת שבע בת קול והאי מלך עילא' הוא פנימא' הוא והוצרך הכתוב לפרש מלך פנימי בגין דאית מלך דלאו איהו לגו דהיינו ת"ת ומלת בת לא יצילנו מן הטעות כמו שכבר נקראת בת קול אפשר ג"כ שתקרא בת מלך אל הת"ת ולזה פי' הכתוב בת מלך פנימה שהוא בינה והטעם שיחס הכ' ענין זה אל הבינה ולא אל הת"ת כדס"ד משום דבעי למימר ממשבצות זהב לבושה ועניינו שהיא מצד הגבורה וזה אינו לה אלא מצד הבינה וז"ש והאי כבודה בת מלך פי' מבחינ' שהיא כבודה מצד ל"ב נתיבו' חכמה והיא בת מלך מצד הבינה ממשבצות זהב לבושה בגין דאתלבשת ואתאחדת בגבורתה ע"י דהיינו גבורה למעלה מת"ת:
והאי אוף הכי נמי מלך אקרי פי' המלכות נק' ג"כ מלך משום דמלת מלך זכר ומלכות נקב' והוא זר שתקרא מלך לשון זכר אמר והאי אוף הכי נמי אקרי מלך מפאה זו כי מפאת הת"ת שהוא מלך זכר תקרא מלכות נקבה אמנם נקראת מלכות מלך זכר מפאת הבינה וראי' לזה ובגיניה קיימא ארעא פי' מפני המלכות וזה הוכחה לפסוק מלך במשפט דאל המלכות קאמר מלך ומפני שהי' אפשר לפרש מלך במשפט בבינ' כדפי' ר"ש עצמו לעיל לכך אמר ובגיניה קיימא ארעא שאין מקרא יוצא מידי פשוטו כי אומרו יעמיד ארץ על ארץ התחתונ' קאמר וז"ש ובגיניה קיימא ארעא אימתי בזמנא דאתאחדת במשפט דהיינו מלך במשפט פי' בכח המשפט שהיא נאחזת עמו ולאידך פי' הוה ליה למימר משפט בכח מלך שהיא בינ' יעמיד ארץ שהיא מלכות:
ודא קרינן מלכו דשמיא וגומר הוק' לו כי בשלמא מי שיהי' מרכבה לת"ת שיהי' מלך ניחא אמנם מי שהוא אל המלכות א"א שאדרבה מורה שהוא המלכות ויש לו מלך עליו

לז"א ודא קרינן מלכו דשמיא בעצם הוא מלך אמנם ע"ד הכנוי אנו קוראים אותה לגבי ת"ת מלכות שמים בערך השמים שהם ת"ת היא זאת מלכות אמנם בערך התחתונים היא מלך וז"ש יהודה אתאחיד בי' וירית מלכותא דארעא כי בערך התחתונים היא מלך לא מלכות נקבה:

את מלכות שהיא מגורשת בגלות עם ישראל בניה כדכתיב ובפשעכם שולחה אמכם:

האי לתתא שני כרובים מטטרון וסנדלפון שהם למטה ממלכות ומ' עליהם עלהכסא וז"ש **והאי** אילנא שהיא מלכות אשרי עלייהו על הכרובים:

טיפסי ושלהובי הם הקליפות.

דינקא בתרי סטרין חסד וגבורה דין ורחמים דהיינו שהחרב היא מתהפכת גוברין ונשין כענין השדים. והענין שדרך עץ החיים שמור ע"י הכרובים ולהט החרב והיינו מדרגת המלאכים ומדרגת החיצונים שנעשו מחיצת ברזל בין אדם לקונו. הרמ"ק זלה"ה: ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד.

והרא"ג ז"ל כ' ושמשא דאומות בדלי"ת גרסי'. ואתאחדו באתר דנהיר וכו' ה"ג והיינו הבינה אשר היא משפעת ומעטרת לשמש העליון ת"ת. והכריח כן מדכתיב ואתם הדבקים וגומר כלומר אתם להיותכם דבקים בה' אלהיכם דהיינו ת"ת ומלכות שמשא וסיהרא חיים כלכם היום מצד הבינה שהיא מקור החיים. רש"א מלכו ליהודה אתקיים כלומר מדת המלכות נתן ליהודה ובו נתקיים ולקמן נפרש אמאי נקט מלת אתקיים. ובמה אשתלים בדלי"ת והיינו ה"א בתרא' ה"ג והוא פירוש לאותיות שם יהודה כנזכר בפרשת משפטים דף ק"ד. שמא קדיש' שלים באתווי פי' שמא קדיש' היינו שם יהוה שבשם יהודה. וקשר דאחיד לון היינו הדל"ת שהיא הכוללת את כלם. דמלכו לך אתחזי' לאתקיימ' ה"ג והטעם כי להיותו מקושר במלכות ראוי שהוא יהיה מלך ולכן להיות שדוד המלך ושלמה וכל מלכי בית דוד היו באים מזרע יהודה נתקיימ' מלכותם אבל שאול ושאר מלכי בית ישראל לא היו באים מהמדה ההיא לא נתקיימה מלכותם וז"ש. ודאי יהודה עוד רד עם אל רד כמו וירד מים עד ים לשון ממשלה ור"ל מלכי יהוד' היה להם ממשלה ורדיה לפי שהי' מלכותם עם אל שהוא המלכות כנזכר בסוף במדבר סיני. אלין קדושים עליונים היינו המדות. דכלהו אודן שמשפיעים אליו כי היותו במלכות כשמשפיעים במלכות נמצאו משפיעים עליו וזהו יודוך אחיך שהם במדות ראובן בחסד וכו' כלם יודוך וישפעו לך. ושויוה נאמן כמש"ה ונאמן ביתך וממלכתך לעולם. בג"כ הוא קדמאה בכלא הוא מלכא על כלא ה"ג וה"פ הוא קדמא' בכלא בהכנסם בים סוף כדלקמן כמ"ש שרי יהוד' רגמתם קפץ נחשון וכו' וכן הוא קדמא' יהוד' יעל' בתחלה וכן

הוא קדמא' בסוד יבום וכן הוא ראשון בדגלים וכן בחנוכת המזבח וכן ואת יהוד' שלח לפניו כן בכמ' דברים כנזכר בילקוט סי' קנ"ט. הוא מלכא על כולא ה"ג. כי כן שלמ' הוא א' מאותם שמלכו בכיפ' וזהו על כלא. א"נ ששלט על השדים כנזכר בגמרא וכנזכר בתרגום ב' של מגלת אסתר.

כבודה בגין דאית כבוד ה"ג וה"פ מלת כבוד' הוא נפעלת שהיא כבוד' מאחר שהוא הכבוד וכן המ' נק' כבוד' מהת"ת שהוא כבוד. ולגירסת הספרי' אתי נמי הכי למה נק' כבוד' בגין דאיהו כבוד ולהיות שבעל' נק' כבוד נק' היא מצדו כבוד'. היינו בת שבע בת הבינ' הנק' שבע כמ"ש ויבנהו שבע שנים כנזכר בפרשת שמות דף ט': בת קול דאיהו קול גדול ה"ג ופי' בת הבינ' שהיא קול גדול. והאי מלך עילא' הוא פנימא' פי' שאין פי' מלת פנימ' חוזר למלת כבוד' אלא למלת מלך שהמלך הזה האמור הוא פנימ' דהיינו הבינ'. בגין דאית מלך דלאו איהו לגו דהיינו הת"ת לפי שהוא נמנ' מכלל ז' ספירות הנגלות אבל הבינ' היא בכלל ג' ראשונות. והאי אוף נמי ר"ל והאי כבוד' אשר היא בת מלך מלבד שהיא בת מלך היא מלך בעצמ' והיא הצעה לדלקמן בסמוך ודא קרינן וכו'. ואפשר נמי דפי' אחר הוא דקא פריש בפסוק ומלת בת אינה נמשכת אחר מלת מלך אלא מופרד כאלו אמר בת ומלך וה"פ כל כבוד' בת מלך ר"ל כל אלו השמות יש לה שהם כבוד' ובת מלך וז"ש והאי אוף נמי מלך איקרי כלו' מלבד שנק' כבוד' ונק' בת גם כן נקראת מלך. ובגיני' קיימא ארעא ה"ג ופי' בגיני' דהאי מלך שהיא המלכות מתקיים הארץ התחתונה הלזו. במשפט ת"ת. כד"א מלך במשפט יעמיד ארץ כלומר מלך שהיא המלכות ע"י המשפט שהוא ת"ת יעמיד ארץ התחתונ'. דא קרינן מלכו דשמיא כלומר להיות שהמלך הזה אינו מעמיד הארץ אלא בת"ת שהוא משפט לכך נקרא מלכות שמים מלכות דההוא ת"ת שאינו מולך זולתו. ר' יהודה ור' יצחק הוו אזלי באורחא ה"ג. ויגרש את האדם וישכן וגומר ה"ג. את האדם דיקא את היא האשה ופירושו ויגרש לאת ומי גרשה האדם והכי פי' בבראשית דף נ"ג. ולאתתרכ' בבנוי לעלמין גרסי'. האי לתתא וכמא דכרובים לעילא אית כרובים לתתא והאי אילנא אשרי עלייהו. ה"ג הכונה לפרש שאלו הכרובים דכתיבי בקרא הם לתתא דהיינו מטטרון וסנדלפון שכמו שיש כרובים לעילא דהיינו נצח והוד ג"כ יש כרובים לתתא כנזכר. והאי אילנא מלכות אשרי עלייהו דאינון כרובים ושיעור הכתוב ויגרש האדם לא"ת וגרשה והשכין אותה את הכרובים שירדה למטה אל מקום מטטרון וסנדלפון ואת להט החרב וגומר כדמפרש ואזיל. טפסי דשלהובי גחלים והם כחות הדין טמאים. האי חרבא מלכות. דינקא בתרין סטרין חסד גבורה פעמים בהאי ופעמים בהאי וזהו מתהפכת מדין לרחמים ומרחמים לדין. ד"א המתהפכת אינון

טפסי דשלהוב' דקאמר וכו' ה"ג ופי' שמלת המתהפכת אינו חוזר לחרב כדפי' בפי' קמא אלא חוזר ללהט שהלהט ההוא מתהפך פעמים לגוברין פעמים לנוקבין הנקבות לזכרים כדי שיראו קרי והזכרים אל הנקבות ומתעברות מהם כנז' בפרשת בראשית. ומתהפכן מדוכתייהו כי בזמן שהם זכרים הם לימין מצד מתיקות הרחמים ואינם כ"כ דין קשה ובזמן שהם נשים מתהפכים ממקום זה אל מקום אחר שהוא אל השמאל. לכלא ר"ל לכל הדברים כפי ההנהג' הצריכה לעולם. וכל דא לשמור את דרך עץ החיים וגומר ה"ג. כד"א הנותן בים דרך פי' מלכות נאמר כאן דרך ונאמר התם בים דרך וים היא המלכות אף הכא מלכות כנזכר בפרשת בשלח דף נ"א ובפרשת מקץ. שלימו דאדם ת"ת. וקיימא בשלימו דיעקב ה"ג. הה"ד יהודה אתה יודוך אחיך בגין דליה מלכותא עלייהו כד"א כי יהודה גבר באחיו יודוך אח ך ודאי בשעתא וכו' ה"ג. דכלהו אודו ליה בדל"ת גרסי'. ונחתו אבתריה כדפי' ז"ל מיד קפץ נחשון בן עמינדב משבט יהודה וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל: **גליון חרבא דינקא** בתרין סטרין ואתהפכא וגומר מ"ד א':

דף רלז:

בקדמיתא נער וגומר למטה בסוד מטטרון ולבתר איש בסוד הת"ת וכן במשקל זה גור אריה גור במדרגת נער בסוד היצירה אריה בסוד האצילות ובסוד אנפי זוטרי הם פני ארי' גור למעלה באצילות הם פני אריה וכן פני אדם למטה כנער לעילא איש.

מטרף שהוא הקליפ' עלית שהוא במלכות ואין לו חלק ואחיזה בו וז"ש אסתלקת שכינתא:

בגין לנקמא משאר וגומר הענין כי הגלות לישראל סבה לטהרתם ונקיון עונם ורעה לאומות העולם שעתידין להיותם כלין על מה שעשו לישראל נמצא הגלות והנפילה סבה להנקם על שאר מעשיהם.

לנקמא מנייהו נוקמא זעירא מפני שכל דברי המלכות שהיא עלמא זעירא אינון זעירין ואין ביטול הקליפות ע"י אלא דבר מועט לכך בהיותו ע"י הבינה שהיא רבתי בכל ענייניה יהי' הביטול ע"י אל הקליפות מכל וכל נקמה רבתי וז"ש **והאי** איהו עילאה דביה שולטנותא וגומר שהיא המכרע' הקליפות שאינם שולטים אלא עד החסד כדפי' בספ"ר והיינו עד מחוץ להיכל אהבה:

וכתיב מבטן מי יצא הקרח וגומר לראי' שמ"י היא הבינה כי קרח ת"ת כאומ' כעין הקרח הנורא דהיינו האל הגדול הגבור והנורא והוא נאצל מבינה וז"ש מבטן מי שהיא בינה יצא הקרח ת"ת והרי בהכרח שמ"י היא בינה ואפ' דמייתי ראיה דביה שולטנותא

לאתקפא לכולא מפני שאצילות הכל ממנה וכל מה שממנה ולמטה הם נכללים בה כבנים בבטן אמם.

דאיהו רזא דמי כי מם בבינה י' בחכמה והיינו שם י"ה י' חכמה ה' בינה:

קב"ה נטיר לון דלא אתמסרון וגומר תימ' אם הם צדיקים למה יתמסר וי"ל שהם צדיקים אבל אינם גמורים ועכ"ז כיון שרובם זכיות הב"ה שומרם ומעשה דוד יוכיח דקאמר לולי ה' עזרתה לי וגומר וכדפי' בזוהר פ' בראשית **טריקין** הם נושכים.

טהירין הם פשוטין מבלי גוף לשון צהרים כענין שרגא בטיהרא ושם זה יצדק על החיצונים ועל הפנימיים הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. בשם הרי"א זלה"ה וז"ל.

ותליסר אלף רבוא ממנן עמיה. הם ק"ל אלפין כמנין סמא"ל בגי' ק"ל אלף כי אלף יתירה דביה הוא אלף. ודע כי דומה הנק' שר של הגיהנם הוא שר ממונה על פתחא קדמא' דגיהנם וכמו שיש שר ממונה בקדוש' טהריאל שמיה דממנה על פתחא דהיכלא קדמאה כנזכר פ' פקודי כך יש כנגדו בפתחא קדמאה דהיכלא מסאבא חד ממנא ושמיה דומה כנזכר שם רס"ג א' אך הממונ' העקרי של גיהנם לפנים אינו דומה אלא בכל היכל והיכל יש רוחין ממנן כל חד בהיכליה וז"ש בכאן ולאמסרא ליה בידא דדומה ואח"כ אמר ואתמסר לממנא דגיהנם ומ"ס וי"ג אלף רבוא עמי' פי' עם דומה וכלא בפתחא דגיהנם. עכ"ל ועיין בלק קפ"ו א'. ושמעתי משם הרי"א זלה"ה כי ענוה עולה קל"א בגי' סמאל לרמוז שלא ישלוט במי שיש לו ענוה ולזה מזמור ה' לא גבה לבי וגומר בא בסי' קל"א לרמוז לזה:

והרא"ג ז"ל כ' ממלכותא קדיש' מיני' הוה ה"ג ול"ג מלת שלטא וה"פ בגין דמלכותא דיהודה בא לו ממדת המלכות הקדושה ולכך היו משתחוים לו כל בני אביו בקדמיתא גור וגומר הוקש' לו דגור אריה הם שני הפכים כי גור הוא קטן ואריה הוא גדול לז"א בקדמיתא בתחיל' מלכות של דוד היה גור שלא היה מולך רק על ת"ק איש מרי נפש. ולבתר אריה אחר שיצא טבעו בעולם ומלך על כל ישראל נקרא אריה. בקדמיתא נער נתן טעם לדבר להיות דוד אחוז במלכות הנקרא נער נערה מצד הדין שבה לא הי' ראוי אלא להיותו גור שר אחד על מעט בני אדם אבל אח"כ שהושפע מהת"ת ה' איש מלחמה אז נקרא אריה כלו' איש גדול ולוחם מלחמות ה' באויביו וזהו גור אריה יהודה כלומר במלת יהודה תמצא שתי הבחינות גור ואריה גור היינו הדל"ת בקדמיתא הי' דל לפי שהי' מושפע מהדלי"ת אחר כך אריה היינו יהו"ה שבו. מאי מטרף לאכלל' מלאך המות כלו' הטעם שאח"כ עלה ונעשה אריה כנזכר הוא לפי שמלאך המות שהיא הקליפ' שהי'

מעכב על ידו בראשית ממלכתו עתה כבר נתעל' ונסתלק ממנה ושיעור הכתוב גור אריה יהודה והטעם שנעשה מגור אריה לפי שמטרף אותו הטורף בני עלמא עלית ונסתלקת ממנו. ומהו וטרף כלומר אמאי טורף בגין דאין מציל דאסתלקת שכינתא. רבץ בגלות' דאדום ה"ג. נוקמא זעירא שאם השכינה לבדה תקום מעצמה לנקום נקמת ה' לא תהי' הנקמה אלא זעירא אלא מ"י שהיא הבינה יקימנו להאי אריה שידלג על טרפו בכח גדול לעשות בהם כלי'. מבטן מי יצא הקרח כלו' מבטן הבינה יצא הקרח שהוא הת"ת הנק' הקרח הנורא א"נ מלכות. ואוקמוה חברי' בבראשית דף כ"ה שילה זה משה חושבן דא כדא: לאחזא' הכא רזא דשמא ה"ג. והכא שילה ביו"ד ה"א רזא דשמא קדיש' עילאה דשכינתא תקום בשמא די' ואיהו רזא מי כדקאמרינן ה"ג. וה"פ מדשני קרא הכא וכתב שילה ביוד הא רמז שהשכינה כשתקום לנקום נקמת עמו נקמת היכלו לא תהיה הנקמ' מעצמה לבד אלא השכינה תטול כח וחיל מחכמה ובינה דהיינו י"ה שאז תהי' הנקמ' עצומה וזהו שאמר בשמא די' היינו חכמה. ואיהו רזא דמ"י דהיינו הבינה. כדקאמרן לעיל בסמוך מי יקימנו מי ירפא לך שכן פסוק זה נמשך אחר הראשון מי יקימנו לא יסור שבט וכו' עד כי יבא שיל"ה. למהוי נטיר בר נש מכמה זינין בישין מקטרגין וכו' וזהו אוסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתונו מי שהוא צדיק שיוכל להמשל לגפן הקב"ה קושר ואוסר ידיו של עירה שהיא קליפ' שלא תקטרגהו ותזיקהו וכן לשורקה קושר ואוסר לבני אתונו שהיא קליפ' ג"כ כנזכר בפרשת בלק דף ר"ז וכדלקמן. דאתמסר' ממנא על גיהנם ה"ג. הה"ד ישמור צאתך ובואך וכתיב ישמור את נפשך ה"ג והיינו יציאה מעה"ז וביאה לג"ע שלא ידחו אותך לגיהנם ביד דומה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רלח.

גפן ממצרים תסיע שכינה שהיתה עמהם בגלות:

עץ פרי נוקב' פי' עץ שבו פרי הזכר עושה פרי במלכות כנודע:

בורא היינו עוש' פרי הנשמות הגפן נקבה והיינו הייחוד.

האי נצח לעילא גפן עצמו:

עיר וחמור תרי וגומר הענין כי הם שתי אתונות ועיר אמצעי בין שתיהם אתון למעל' לילית גדולה אתון למטה לילית זעירתא עיר אמצעי בין אתונות. חמור סמאל בעל לילית רבתא חמור ועיר תרי דכורי ועל שניהם שולט מלכא משיחא וממיל' מכניע תרי נוקבי שהם תחת דכורי:

בגין דלית ליה מדיליה כדפי' לעיל: המלך המשיח שהיא משוחה משמן החכמה אמנם בעל שמן לא הוי אלא משיח מלמעלה כדפי':

דא סיהר' קדישא מצד קדש שהיא החכמה ששם השמן והיינו ע"י הת"ת בן עולה עד החכמה והיינו סוד מקדש ישראל וראשי חדשים ישראל שהם מקדשים החדשים וז"ש דלית לה נהור' אלא משמשא:

מלכא משיחא למטה כמשמעו ישלוט בשולטנותיה ויתייחד בדוכתיה היינו במלכות שהוא מרכבה אליה נמצא מלכך יבא לך דהיינו מלך המשיח פי' למעלה במלכות ולמטה במשיח עצמו וז"ש מלכך יבא לך סתם בכל המקומות.

אי לתתא עני וגומר כלומר לא על עוני ממון וכבוד.

ואתתקף ביה קב"ה וגומר ירצה שיהיה המשיח מרכבה שיתתקף בו קב"ה ת"ת במלכות שהיא דוכתי':

דא סטר גבורה צד הת"ת הנאחז בגבורה החזקה או ירצה צד הגבורה החזקה שאינ' נכללת ברחמי הת"ת וז"ש דינא וגומר.

בי דינא דאיקרי ענבים מלכות דינא אתמסר בדא שהגבורה העליונ' משפיע הדין למלכות ונקראו בחינותיה ענבים שהם כלים לדין העליון המכונ' ביין וצורך תוקף כל דין זה הוא לתברא וגומר.

נבואה מלכות מנצח והוד.

בת קול מת"ת והוא למטה יותר שהיא מלכות בת קול ואין לה אלא שהיא מתפשטת למטה יותר מנבואה ואין לתמוה כי קול למעל' ממקו' הנבוא' כי כן הדרך כל מה שיתעל' תרד ורוח הקדש יוכיח שהוא למטה מנבוא' והיא ממקום הקדש דהיינו החכמ' ובתיקונים הארכתי:

דאתיא מדרגא שתיתאה כבר הארכתי בפ' ויצא והנה בקצרה ח' מלכות שבה סוד הנבוא' ב' כסא הכבוד. ג' מטטרון. ד' סנדלפון. ה' מיכאל. ו' גבריאל והוא בעל החלום דכתיב גבריאל הבין להלז את המראה ותחת ידו כמה וכמה טובים ורעים כל א' רואה כפי מדרגת נשמתו ומעשיו: ג' עדרי צאן רובצים עליה הם נה"י:

דרגא דקיימא יסוד ואם נפרש כן צריכים אנו לומר ג' עדרי צאן חג"ת ואם נפרש דרגא דקיימא עלה הת"ת יהיו ג' עדרי צאן נה"י כדפי'. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' בורא היינו דכתיב עץ עושה פרי פי' הת"ת הוא עושה פירות ובורא אותם דהיינו נשמות הצדיקים כדלקמן. פרי הגפן דא עץ פרי כלו' ובאי זה מקום בורא ועושה אותם במלכות שהיא עץ פרי כלומר עץ שבו נעשים הפירות על ידי הת"ת. עושה פרי דכר כמ"ש ממני פריך נמצא הפרי שיוצא מעץ פרי מלכות הוא בא מהת"ת כמבואר בפ' לך לך. עץ פרי דא נוקבא מלכות שבה מתגדלים ונעשים הפירו' שעש'

הת"ת כדקאמרן. בג"כ בורא פרי הגפן דא דכר ודא נוקבא כחדא נשמתהון דצדיקיי' אינון פרי הגפן כדקאמרן בורא ה"ג וחסר בספרים וה"פ בורא היינו דכר כי הוא הבורא פירות הנעשים ונגמרים בגפן מלכות ומי הם הפירות הללו נשמתהון דצדיקייא. וי"ס דגרסי בורא היינו דכתיב עץ פרי עושה פרי למינו ואפשר לפרשו על הדרך הראשון ודוק ותשכח. ואפשר נמי דהאי דכר דקאמר רומז ביסוד כי הוא העושה הפירות והכי איתא בתיקונים: בגין דהאי גפן שליט על כל כתרין תתאין היינו פי' עירה כדמפרש ואזיל וה"פ עתיד קב"ה לקשרה בשביל השכינה הנקראת גפן עירה כל כתרין תתאין ויכניעם תחתי' ותגביר עליהם ובשביל ישראל הנקראים שורק' יקשור בני אתונו דהיינו בנים וכחות המשתלשלים מהאתון שהיא קליפה נקבה כדאיתא התם. וכי מלכא משיחא עני איקרי והלא כמה מתנן ונבזבזן יש לו שיתנו לו קב"ה והאבות כנזכר בריש פרשת שמות. יתייחד בדוכתי' יעלה במקומה כבראשונ' בסוד שני המאורות הגדולים וכדין הנה מלכך יבא לך סתם דהיינו הת"ת שיתייחד עמה וזהו מלכך סתם בכינוי: ויינא אסתמר בדם ענבים בגין לאתלבשא וכו' ה"ג ופי' דם וענבים הם גבורה ומלכות ואותו דם שהוא יין הגבורה הוא שמור בענבים מלכות ומתלבש בתרווייהו לתברא תחותי' וכו'.

ר' יוסי פתח ואמר אסרי לגפן עירה וכו'. וחלמא דרגא תתאה היינו גבריאל. אחד מס' לנבוא' כי ממקום הנבואה שהוא מנצח והוד עד גבריאל הם שש מדרגות וכל א' כלול' מעשר הם ס' והשש מדרגות כבר ביארנום במקומו בריש פרשת ויצא בעובדא דר' צדוק זוטא ובסתרי תורה ע"ש. מסטר שמאלא גבריאל הבא מצד הגבורה. בבני נשא גרסי' כד"א שלשה עדרי צאן הם ג' אבות כנזכר בפרשת ויצא במקומו ובסתרי תור' שם פירשו שהם נה"י: עלתה נצה דא ירושלם דלתתא שכשהיא פורחת ועולה ומתרבים משיעור קומתה הננסי' ומתפשטת ומתמתחת לקבל שייפין בשייפין וכו' וזהו פי' ותרב וכו' אז העולם התחתון הוא עולה בעילוי בברכות ובהשפעות ובפרט ירושלם דלתתא שהיא מכוונ' כנגדה והיא מקבל הברכות ראשונ' לכל. ההוא דרגא דקיימא עלה יסוד ופי' עלתה נצה הוא סוד והקימותי את בריתי וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון כד"א שלשה עדרי צאן רובצים עליה וגו' קצ"ב א':

דף רלח:

הבשילו אשכלותיה פי' נתקנו מדותיה לקבל היין העליון דהיינו שהם נעשות ענבים והיינו שהיא מקבלת בשבע מדות שבה שפע הבינה שהוא יין משומר בענביו ששה ספירות שבה והוא נמשך אליה ששת ימי בראשית:

כוס התרעלה זיעתן של חיות מותר ותמצית השפע העליון ושמרים המתנסכים ביד פרעה בכו"ס שלו שהוא אלדי"ם אחרים דהכי סליק כוס והוא של פרעה: ר' שמעון אמר פליג אדר' יוסי שלא ראה אותו רשע גפן קדוש.

אתר דאמרי ווי והיינו וי על וי.

והיכן משתלמי נפשייהו פי' הם עומדים שם עד שכלים כל סיגי מעשיהם וישאר להם מעט מהרבה מאיז' טובה שעשו לישראל. שנים מצות זוגות זוגות כדמסיק.

לבושא סומקא גבורה.

סייפא סומקא מלכות ואחר שכל המדות מהופכו' לדין לא תירא לביתה מהקליפות שהם שלג שאדרבה תכניעם שהיא מתוקנת בתרי דינין דהיינו גבור' עילא' וגבורה תתאה והיינו לבוש שנים שנים ממש כדפי' ר' חזקיה לפירושו:

תו וגו' שנים אדום מלשון תולעת שני והיינו דאתיא מגבורה עילאה סטר דינא.

שנים קדמוניות ז' ספי' ובהתייחד השפעתם בה אין הקליפות שולטות אלא אדרבה נכנעות וז"ש לא תירא וגו' הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' לנטרא בהו יין דמנטרא היינו יין המשומר בענביו וכבר ביארנו עניינו בפרשת וישב בפירוש פסוק ובגפן ג' שריגים. דאתייהיב לפרעה באותם עשר מכות. דנפיק מאינון ענבים מ' כלומר ע"י המלכות אמנם עיקר' מעשר ספירות כדמשמע מפרשת וארא. א"ר יהודה כתיב לא תירא לביתה משלג וכו' פלגא מינייהו בחמה על עברם על מצות לא תעשה מדה כנגד מדה כנגד מה שנתחמם בעבירה באש זרה וכנגד זה הוא קליפת שור כי השור אפילו בתקופת טבת הוא חם. ופלגא מנייהו בתלגא כנגד שנתעצל ונתקרר ולא קיים רמ"ח מצות עשה לזה יכנס בגיהנם של שלג להתקרר כנגד התקררו בעשיית המצות וממונה עליהם קליפה הנקר' חמור וכן החמור אפילו בתקופת תמוז יש לו קור וזהו סוד שאנו לוקין ברצועת שור וחמור שור לכפר על מצות לא תעשה שנתחמם בעשייתם וחמור לכפר על עצלות קיום מצות עשה כנזכר: שראן ואמרין ו"ה ולבתר ווי ה"ג ופי' סוף בראשית ווי דלא אוריכנא אודנין ולא אציתנא בההוא עלמא ופי' עיין בפרשת אחרי מות דף ע"ח בפי' אוי והוי ותבין. ואפשר דממלת היון נפקא להו דתמן ו"ה ותמן וו"י ואחרי כן מצאתי כן בילקוט פרשת ראה סי' תתצ"ב מאי היון ממקום שאומרים ה"י וו"י. תשלג בצלמון צלמון הוא גיהנם אל תקרי צלמון אלא צלמות ומדקא איצטריך להשליג על הגיהנם ש"מ דבצלמון לא משתלמי אלא בשלג שמשליגים עליו ובילקוט שזכרנו לעיל נר' דפריש צלמון כמו שלמון לשון שלימות ור"ל בשלג נשלמים ומתלבנים בו. יכול אף ישראל כן כלומר אף הצדיקים שיוכלו ליקראות בשם ישראל

קמ"ל כי שם אינן נדונין אלא רשעים הנקרא בשם יעקב אבל הנקרא בשם ישראל לא והוא ע"ד ולא אותי קראת יעקב כדפי' המפרשי'. מ"ט בגין דכל ביתה לבוש שנים כלומר למה לא תירא לביתה מגיהנם של שלג הבא על מי שנתעצל במצות כנזכר לפי שכל ביתה לבוש שנים אל תקרי שני' אלא שנים שכבר הם קיימו המצות שנים שנים מילה ופריע' ציצית ותפלין ולא נתקררו ולא נתעצלו.

ת"ח וכו' הוא פי' אחר והוא לא תירא לביתה משלג שהוא כח הדין לפי שכל ביתה הוא לבוש שנים כולה מלאה דין ומי שהוא מלא דין איך תירא מדין אחר. לבושא דדינא קשיא היינו פירוש שנים מלשון תולעת שני שהוא גוון אדום בתכלית האדמימו'. דהא מסטרא דדינא קשיא קא אתיא פי' המלכות קא אתיא מגבורה עליונה שהיא מדת הדין החזק וא"כ איך תירא לבית' משלג שהיא דין יותר רפה. א"נ מאחר כי כל ביתה מלובשים בלבוש שני מהגבורה ממקום שבאה איך תירא מהם. א"ר יצחק ודאי הכי הוא כלומר ההקדמ' היא אמתית אבל אינה צודקת בפסוק דאי כמא דאמרת היל"ל כי כל ביתה לבוש שני מאי שנים אלא שנים שנים ממש שנים קדמוניות שהם ו' קצוות. בקסטירא נאד של יין. דאתקל מלשון שקל כלומר אשתווה עמך. א"נ מלשון קלות כי קלות יחשב לי להיותך רוכב עמי או שארד ואתה תרכב. בגין דנזיל באורחא שלא נרגיש טורח הדרך בהיותנו מדברי' יחד. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רלט.

רוח הקדש אמרו להוכיח שאינו לא תפל' ולא שירה.

יסודא דגרמך הגלגול הקוד' אם הרשיע וראוי ליסורים.

אילנא דלא אתעקר שאינו מגולגל והמגולגל מסתמא בעל יסורים וריע מזליה והיינו אמרם ז"ל צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע:

ואל תקנא כלומר לא תעמוד במקום שתראה רוע מעשיהם ותצטרך לקנאו'.

לא יהי' לך אלדי"ם כתרגומו דחלן לא תיר' אלא מהב"ה וצרי' האדם להוכיח בלי פחד: לא תשתחוה לשון הכנעה שלא יכנע מהם: לא תעבדם לא תניח הרשעים שיעבדום: אל קנא וצריך שתקנא כמוני:

דהא לא הות אלא במשכנא שהשכינה אינה שלימ' בדיר' קבועה אלא בבית כדכתיב בדוד אני יושב בבית ארזים וגומר ומשכן מרכבתו נער ומקדש מלכות כדפי' בזוהר. תו הכא שכינתא פי' קריאה זו היתה ע"י שכינה ולכך כתיב א' זעירא דכל מילי דזעירו מסטרהא הוו ובה אותיות קטנות: התם שלימו א' רבתי דאדם שת וגומר כדמסיק:

ואפשר דהתם לארעא קדישא אהדר וקאמר דבארעא קדישא איהו שלימו דדכר ונוקבא ששם הייחוד שלם כי המקום גורם.

אדם שלימו דדכר ונוקבא כדכתיב זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם וכדמפרש בזוהר בפרשת ויקרא:

תו סיפא דקרא וגומר פי' וכיון שקריאה זו היא מהשכינה בהיותה הת"ת אצלה דהכי כתיב ויקרא וידבר ה' א"כ לפני הת"ת היא מלכות קטנה ביותר וז"ש בגין כך א' שהיא מלכות זעירא להראות דשרגא בטיהרא לא מהניא:

תו אלף זעירא וגו' כוונתו לומר כי קטנות א' יורה גם על הת"ת וז"ש למלכא דהוה יתיב בכורסיא דהיינו הת"ת על המלכות כתרא דמלכותא עליה דהיינו סוד בעטרה שעטרה לו אמו. ואיקרי מלך עילאה מצד החכמה מלך זוטא אקרי פי' שהוא מצמצם שכינתו לדור אפי' בבית עבד

ויקרא הכי תנינן זמין וגומר פי' לשון הזמנה לא לשון קריאה כמשמעו:

דביה תליין מועדי וגו' פי' תליין הם תלויין אבל אינם ממש כי המועדים הם בספירות העליונות פסח בחסד שבועות ת"ת ר"ה סוכה גבורה יום הכפורים בינה חנוכה ופורים נצח והוד אמנם המלכות היא סובבת כולם והיא המועד באותה המדה כנודע והיא ראש חדש והכל תלוי בקדושת ר"ח ואי אפשר למועדים בלי קידוש החדש ולפי קידושו כן ימנה החשבון למועדי' והכל תלוי בה והטעם שהיא מאירה באור כל הספירות ולכך אמר תליין ולא הויין ממש ואמר לממני פי' כשתרצה למנות אפי' שבת וכ"ש מועד מן המועדים לא לוכל למנות אלא ממנה שהיא תחלת המספר פתח הכניס' כי היא עם החסד תעשה פסח והיא עם הת"ת תעשה שבועות וכיוצא בזה כי היא תחלת כל המספר כי היא מדת לילה אל כל הימים שיהיו ואי לא גרסינן שבת אתי שפיר דלא אצטריך להכי כי ר"ח ראש לכל כדפי'.

ומאן איהו סיהרא פי' ובאיזו בחי' הוא ענין זה בחינת' שהיא סיהרא שהיא מתמלאית ונפרצת וע"י כך יש ימים שהם מועדים במילוא' וימים שאינם מועדים בחסרונה:

כד"א אהל בל יצען וגו' קשיא לי' כי מה ענין שם אהל לזה ואמר כי באהל שייך התמוטטות וקיום והיינו בסוד המלכות לבנה ממש כדכתיב אהל בל יצען משמע דשייך בי' נסיע'. בגין לגלא' במלכות שהיא מקום הגילוי אל הדברים והשתא קשה שהרי מאהל מועד היא ג"כ מלכות וא"כ מאי לאמר ודאי הכי הוא לז"א **אבל** כלא חד אהל מועד ולאמר ועכ"ז שפיר איהו לא קשה מידי:

בגין דשלימו פי' בחינ' אחרונ' תשלום האצילות הוא אתר לגלאה מה דהוא סתים לגו פי' מה שהוא נסתר במלכות בבחינתה הפנימית:

ובכל אתר לאמר כד"א וגו' פי' בכל מקום דכתיב וידבר ה' אל משה לאמר פי' השפעת הנבואה אל בחינת גלויה כדפי' והוצרך לזה דקשיא לי' הכא ובכל דוכתא מאחר שאמר וידבר ה' אל משה או וידבר ה' אליו ודאי שדרך הופעת הנבוא' אל בחינת גלויה היתה א"כ מאי תו לאמר לז"א כי פי' לאמר בכל מקום כדפי' ומאי דקשיא לך תירץ ואמר וידבר ה' אליו אין הכוונה ממש הדיבור אל משה כדס"ד אלא הכוונה דאתיהיב רשו לגלאה וענין רשות זה היינו השפעתו אל המלכות וז"ש **דהא** אתמני לסיהרא והכי קאמר קרא וידבר ה' אליו מאהל מועד פי' נתן רשות הת"ת שיהא הדיבור אליו מאהל מועד מבחינת המלכות כדפי' ואח"כ מבחינת גלויו וזהו לאמר וז"ש דהא אתמני לסיהרא ההוא מלה וז"ש וידבר ה' אליו מאהל מועד מאתר דמשה קיימא וזהו וידבר ה' דהיינו הת"ת מקום נבואתו זהו לענין הפסוק הזה שאי אפשר לפרש משה בת"ת ממש מפני ויקרא אל משה היינו משה ממש אבל בשאר פסוקי התורה דכתיב וידבר ה' אל משה לאמר יש דרך אחרת נאות מזה דהיינו וידבר ה' לעילא אפשר חכמה בינה בסוד אריך אנפין אל משה באמצעיתא דהיינו ת"ת לאמר במלכות בבחינת הגילוי וזהו שאמר אתר דאית רשו לגלאה כדפי' לעיל.

אמאי אל משה כי הי' ראוי שיביאוהו אל כל הנשיאים והזקנים לזה תירצו בגין דמשה וגו' אבל אמאי כי הי' ראוי לפי תירוצם שילך משה שם לא שיביאוהו כולו אצלו לכך נא' אלא דמלכא וגו' שאין הכוונה כדפי' אלא סוד אחר יש בו:

פלטרין למטרונית' לא לעצמו רק שיקרא שם המטרוניתא עליהם:

אחמיו למלכא פי' לא נכנס המלך בו כדי שלא יקרא שם המלך עליו אלא אחמיו מרחוק הראוהו לו והוא לא נכנס לכך ויביאו המשכן לא שבא משה אל המשכן אלא הביאו המשכן אל משה פי' הראו עניינו אליו.

זמינת למלכא וגו' זה הורה שלא נכנס המלך בהיכל עד שהמלכ' הזמינו שהיא עיקר והוא קרא לה. הרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. פתח ואמר ויקרא אל משה הכא אלף זעירא וגו' ענין ויקרא אל משה וסוד אדם שת אנוש וגו' יובן מפ' מצורע דף נ"ג ע"ב.

תו וגו' פי' כי אהל מועד הוא שכינ' נוקבא בלחודה כדאמר לקמיה ולכן א' זעירא דאתוון זעירין במלכות. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' פתח ההוא ינוקא וכו' לדוד אי שירתא לא קאמר וכו' כלומר אם נרצה לומר שהמזמור הזה הוא שיר א"א דלא קאמר ליה כלומר לא קאמר לדוד מזמור שיר או תפלה לדוד. א"נ אי שירתא לא קאמר כלומר אם נרצה לומר שזו היא שירה א"א לפי שאיננה שירה שאין דברי המזמור כדברישירה וכן לומר שהיא תפלה שהי' מתפלל דוד להקב"ה גם זה אינו צודק דלא קאמר בי' שום תפלה כמו שתרא' בכל המזמור. דלא אתעקר שלא נתגלגל כלל שהוא מגלגול ראשון וכחו גדול ולא תוכל לו שאולי אתה מגלגול שני ותש כחך. דלא תשגח בעובדיהון הוקש' לו כי הקנא' באה מאליה ובעל כרחו של אדם כי מדרך המקנא באותו דבר שלא כראוי מתלהב תכף ומיד ופנחס יוכיח וא"כ לא שייך בי' אל תקנא כי מוכרח הוא וכי תימא שפירושו לא תעשה פועל בידי' מחמת הקנא' כפנחס שקנא ועשה מעשה היינו אל תתחר במרעי' לז"א דלא תשגח בעובדיהון כי היכי שלא תבא לקנאת בהם. דכל מאן דחמי עובדיהון ולא קני לקב"ה אעבר על תלת לאוין וכו' לפי שאחר תלת לאוין אלו קאמר קרא כי ה' אלהי"ך אל קנא וכמו שהוא קנאי על הדברים הללו גם אתה צריך להיות קנאי כמוהו שזה בכלל והלכת בדרכיו מה הוא חנון אף אתה וכו' א"כ מאחר שאתה רואה דברים כאלו ואינך מקנא כמו שמקנא הקב"ה אתה עובר על תלת לאוין אלו והוי כאלו עשית פסל וכו' והשתחוית להם ועבדתם והודית בהם ע"ד כל מי שיש בידו למחות וכו' וממקדשי תחלו וכו' הרי שלפי שלא קנאו ומיחו בידם נדונו כעובדי ע"ז.

אלא במשכנא ולא במקדש כי המשכן הוא רומז במטטרון כנזכר בפ' פקודי אבל בית המקדש רומז אל המלכות. אדם שת אנוש אלף דאדם היא רבתי רמז שלימו דכר ונוקבא הכא אלף זעירא היא נוקבא בלחודהא. תו סיפא דקרא היינו לאמר שהיא רומז אל המלכות כנזכר בריש פ' נח והכוונה לומר שמה שדרש דהכא איהי נוקבא מאלף זעירא הוא מבואר יותר מסיפי' דקרא כדקאמרן. בג"כ אלף זעירא כי אותיות גדולות הם בבינה ובינוניות בת"ת וקטנות במלכות. זמין ליה להיכלי' פי' ויקרא לשון אלה קרואי העדה מקראי קדש זמינין מקודש כדפי' במקומו. כד"א והיו לאותות ולמועדים אותות היינו שבת כמ"ש אות היא ביני וביניכם ולמועדים היינו חגים כנזכר לעיל אבל כלא חד ושפיר הוא הוקשה לו שאם מלת לאמר היא המלכות כדפי' לעיל תו סיפי' דקרא וכו' איך דרשת ליה לאמר לגלאה לז"א דהא והא איתנהו דלעולם לאמר היא המלכות ונק' כן על שם שנתמנתה מלמעלה שתגל' הדבר ההוא ושלימו' הוא לה כי זהו שלימות הדבר להיותה נגלית ולא נסתרת וידבר ה' לעיל' בינה: אל משה ת"ת וכל זה הוא בהעלם ולכך משה אומר למלכות שהיא לאמר שתאמר ותגלה הדבר. אי איהו כההוא משכונ' בכ"ף

גרסי' אמאי ויביאו המשכן אל משה מלת ויביאו דייק הי"ל לילך שמה. כיון דאשתכלל היכל' היינו המשכן של מטטרון שהוא היכל לשכינה. מטרונית' זמינת למלכא להיכלא וזמינית לבעל' עמה ההזמנה הוא ויקרא ואלף זעירא היא מטרונית' המזמנת ולמי זמנה אל משה אל היינו מלכא דהיינו ת"ת ובעלה היינו משה א"נ זמינת למלכא וזמינת לבעל' הכל א' ותאנא והדר מפרש ואתי שפיר ויקרא אל משה מטרונית' דהיינו אלף קראה וזמינת אל משה דהוא בעלה המלך עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רלט:

וידבר ה' אליו דרגא אחרא עילאה בינה כדפי' לעיל בפסוק וידבר ה' כדפי' זה צריך לפרש כן עתה שפי' שמשה הוא הת"ת ממש:

בשעתא דאזדמן משה למיעל קשיא ליה דא"כ לדידך דאמרת דויקרא אל משה היינו שהזמינו אל ההיכל א"כ מאי מאהל מועד באהל מועד הל"ל לז"א כי אחר הקריא' אחר שנזדמן למיעל קודם הכניס' הי' הדבור הזה. אמנם יש להקשות כי למה לא המתין עד שיכנס וידבר באהל וכי דרך הקורא לחבירו אל ביתו שיפסיק כניסתו בדברים לזה אמר **בדין** פתח ואמר אדם כי יקריב מכם פי' לפי ענין הדבור ראוי שיפסיק הכניס' דאמר אדם כי יקריב מכם פי' אתה בא ליכנס צריך קרבן וגו' דהיינו שהמלך לא יבא אל בית הכלה בידים ריקניות ואין הכוונה שלא בא הת"ת אל המלכות ח"ו אלא הכוונ' בקריאת משה למטה היינו קריאת הת"ת למעל' ובבא משה למט' למיעל הפסיקו הדברים ולא שהת"ת ח"ו לא נכנס:

מאי אדם הכא פי' בכל מקום בתורה כתיב איש איש מבני יש' או נפש כי תחטא אבל אדם לא כתיב אלא הכא ועוד אפשר שדקדק באו' מאי אדם הכא דהכא לא שייך אלא איש או נפש כדנקט בכל הפרשה.

אלא כד אתחברו וגו' כי אדם ירמוז זכר ונקבה כדכתיב זכר ונקב' בראם ויקר' את שמם אדם וקשי' לי' דמלת אדם כי יקריב הוא ל' יחיד ותירץ דבתרווייהו ביחודא לישנא דיחידא נקט כדכתיב שמש ירח עמד וגו'. וא"ת מאי אכפת היות המצוה סוד אדם לגבי המצווה דנקט לגבי המצוה אדם. וי"ל דהוה אפשר למפתח בשאר דיני הקרבן דלא בעי למימר בהו אדם אלא נפש או איש ופתח בהאי דבעי אדם כדמסיק משום דהוו זכר ונוקב' כחדא התחילו לצוות על ענין יחודם יחד:

מאן דעביד וגו' משמע דעל כהן קאמר ואפ' דעל מתנדב או הנודר קאמר כי כיון שמקריב בנדר או בנדבה לא ידור אלא אם הוא נשוי וז"ש **פולחנא** דקורבנא שלים כי הבעל חטא אין קרבנו שלם. משמע דכתיב מכם פי' כי אם מלת אדם על יחיד הי' לו לומר אדם כי

יקריב ממנו קרבן מאי מכם אלא על רבים דהיינו אדם דכר ונוקב' והטעם שצריך שיהי' המקריב זכר ונקבה דישתכח באיזו דילהון דהיינו ת"ת ומלכות יחד. קרבן לה' פי' שהי' ראוי שיאמר כי יקריב מכם קרבן ה' אלא אם היה אומר קרבן ה' הי' נראה ייחוד אותיות יהו"ד לבד לכך אמר קרבן ליהו"ד דהיינו דיקריב כולא בין שם יהו"ד שהוא ת"ת בין שם אדנ"י שהיא מלכות לאתאחדא כחדא עילא ותתא דהיינו סוד ייחודם יחד יאהדונה"י: מן הבהמה פי' הם חיות הקדש לאחזאה אדם פני אדם ובהמה פני אריה ושור ונשר כולא כחדא כדכתיב ופני אריה אל הימין וגומר ופני שור וגומר ופני נשר וגומר לארבעתם ומיוחד אליהם ודמות פניהם פני אדם ולכן אמר אדם כי יקריב מכם וגומר מן הבהמה דהיינו אדם ובהמה: מן הבקר וגומר הענין כי פני אדם אינם אלא בקדושה אמנם פני נשר ואריה שהם בהמה הנהו דלבר כלילן בהאי פרצופ' לכך לגבי בהמה הוצרך לפרש מן הבקר דהיינו פני שור טהורים ומן הצאן כגון פני אריה אל הימין וז"ש יכול מכולא וגומר: **קרבני מבעי ליה** כדקאמר קרבן לה'.

מתתא לעיל' קרבן לה' פי' מתקרב מלמטה למעלה עד שמגיע לה' שהוא מדרגה עליונה. היינו קרבנכם פי' כי מה' יורד דרך המדרגות עד קרבנכם פי' קירוב שלכם.

טורסקא הר עליון והם שתי מלות וההר הוא המרכבה והכסא מלכות והמלך ת"ת.

וההוא דורונא איהו נחית וגו' פי' עולה ההתעוררות והיחוד ממטה למעלה ויורד השפע ומייחד.

ומנ"ל אכלתי וגומר היינו ממטה למעלה אכלו היינו ממעל' למטה:

אכלתי יערי וגומר היינו שהת"ת אוכל התעוררו' המתייחד ע"י.

אכלו רעים היינו אחר הייחוד שהשפע נשפע לתחתונים

לדרדקי דבי רב שאין פוגם יותר אלא בתינוקות של בית רבן כדי לבטל התורה ועוד שהפגעים מצויים בקטנים יותר בסוד אסכרה כדפי' בפ' פקודי. י"ה בחילא דא ו"ה בחילא דא וגומר להיות ששם זה בג' ראשונות ואין שם חלק לחצונים וכולם מתפחדים ונכנעים לקדושתו:

הכי כנסת ישראל לא מקבלא וגומר כדפי' בתיקונים כי עם היות הייחוד בפסח לחסד וכן בסוכות לגבורה לעולם אינה מתייחדת אלא בת"ת שהוא בעלה אלא שהוא באותו הזמן בחסד או בגבורה ולעולם אינה מתייחד' אלא בשם יהו"ד:

ובגין כנסת ישראל וגומר היינו באותה הבחינה שאין להם אחיזה בה בבחינת גפן שהיא בחינת הייחוד שאין להם חלק בה:

בגין ההוא שורק היינו בני ישראל זרע אמת. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. פתח ההוא ינוקא וגומר ענין העיר והאתון תבין ממה שביארתי בפ' בלק דף ר"ז ע"א וע"ש כי הם סוד סמאל ולילית כי לילית דא אסכרה הנק' עיר דקטיל לדרדקי. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' וידבר ה' אליו דרגא אחרא וכו' היינו הבינה. פתח ואמר השכינה פתחה ואמרה אדם כלומר עתה נקראת אדם בהתחברות דכר ונוקבא שנתחברת עתה. מאי אדם הכא הי"ל דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תקריבו קרבן וכו' אלא לרמוז התחברות זכר ונקבה הנק' אדם. דישתכח בחיזו דילכון שכן משה היה עתה מזדווג והוא נקר' אדם ולכן כל מי שיקריב יהיה ככם ויהי' מלת מכם כמו כמוכם. כחדא לעילא ולתתא לקמי' פריש ואזיל. לאחזאה אדם ובהמה היינו דכר ונוקבא עליונים. אלין רתיכין דאינון דכיין כי המדה הזאת קיימא על כמה בהמות יש מהן דאיקרון צאן המקושרו' ויש צאן לבן כנזכר בס"ת דפרשת ויצא דף קס"ב וז"ש אלין רתיכין דאינון דכיין וכו' יכול מכלא בין דכיין בין מסאבין ת"ל מן הבקר ומן הצאן מקצתם ולא מכלם ומלת מן קא דייק א"נ ה"א דהצאן קא דייק הצאן הידועות והם ההיכלות לאפוקי היכלי הקליפות והכוונ' שלא יכניס בכוונת הייחוד שום זר כנזכר בפרשת תרומה דף קל"ד. קרבנכם מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן לאחזאה וכו' ה"ג וה"פ קרבן לה' אדם היינו עליית מלכות לת"ת שבזה נקרא אדם וזהו מתתא לעילא. קרבנכם מן הבהמה וכו' כלומר אחר שהעליתם אותה למעלה המשיכו אותה וקרבוה אליכם דהיינו אל ההיכלות וזהו מן הבהמה דהיינו מ' מן הבקר ומן הצאן אלו ההיכלות וזהו מעילא לתתא כדי להשפיע לכם כדמפרש ואזיל אכלו רעים וכו'. טורסקא כפי ענייננו הוא מקום גבוה ונק' בלעז קושקי. בג"כ אכלתי יערי עם דבשי וכו' פירשו בר"מ בריש פרשת ויקרא ע"ש והיינו דהכא. לאסתמרא מההוא גירא דעיר זה הוא סוד ומיד עושקיהם כח שהוא כח א' נמשך מסמאל והוא נקרא עבדו של סמאל שממונה להטיל אסכרה בתינוקות כנזכר בפרשת בלק דף ר"ג. אתכליל תמן י"ה יוד דאוסרי וה' דעירה הרי י"ה והעיר קשור ואסור בנתים דלא יטשטש עלמא ובן לשורקה כמו שנבאר בסמוך. ה"ג י"ה בחילא דא וי"ה בחילא דא ול"ג ו"ה בחילא דא דהא ו' ליתא וא"א לומר דאיהי ו"ה דולשורקה דא"כ לא הוה לי' לאקשויי שורק מ"ל אלא הגירס' הנכון' כדפרשינן. הכי נמי כנסת ישראל ר"ל קהל עדת ישראל דלא מקבלי עלייהו אלהא אחרא. אתעקר בני אתונו שלא די באסירה וקשירה בעיר אלא דאתעקר מכל וכל שהוא מזיק גדול ולא מסתייה אסירה אלא עקירה. וי"ס דגרסי' דאתעקד בדלת והוא פי' למלת אוסרי ומושך עצמו ואחר עמו. כובס מ"ל בלשון הווה כי בכל יום נעשית שבכל הריגה והריגה שעושים בישראל אותו הלבוש הולך ומתכבס בדם כנזכר בפרשת פקודי

דף רמ"ו. דא מלכא משיחא לתתא כלומר משיח בן דוד הבא מיהודה. ביין סטר שמאלא היינו באדמימות הגבור' עליון'. ובדם ענבים סטר שמאלא לתתא דהיינו המלכות שהיא גבורה תתאה וכן היא נק' ענבים כנזכר בסוף פרשת וישב והכונ' שמלך המשיח יתלהב ויתלהט ויתלבש בכח תרין גבורן גבור' עילא' ותתאה לנקום נקמת ה'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רמ.

חמרא אחזי חידו מצד הבינה. וכוליה דינאבהיותו נשפע בריבוי בגבורה:

רוחא דמלכ' ו**גומר** מלכא משיחא מלכות ורוחא דמלכא ת"ת ולבושיה היינו מ' עצמה שיונקת דין מלמעלה:

חכלילי עינים וגומר הם ב' כחות בתיקוני מלכא הא' בהם סוד הדין והם עינים והב' בהם סוד הרחמים והם שינים אלו מצד הבינה והיינו עינים ואלו מצד החכמה והיינו שינים והם ל"ב שינים ל"ב נתיבות חכמה.

חמרא עילא' מבינה.

אורייתא ת"ת. יין וחלב תורה שבכתב ת"ת יונק מהחכמה חלב. ותורה שבע"פ היינו מלכות יונקת מבינה יין ותורה שבכתב ותורה שבע"פ כולא חד הרי שתיהם יחד.

חכלילי וגומר היינו ויין ישמח מצד הבינה משמן מצד החכמה.

שרותא חדוה מצד הבינה שמשם התעוררותו וסופיה בגבורה ומלכות.

מ"ט כלומר כיון שמהתעוררותו שמחה איך יהפך למטה לדין ותי' מפני הכלי שבו נשפע השפע וז"ש **בגין** דסופא דיליה וגומר ונמצא שהכלי בלי השפע אין בו כח לפעול הדין והשפע עצמו יין המשמח אמנם בהיותו נשפע למקום הדין והדין צורך לעולם שם מתהפך לדין וז"ש וביה אתדן עלמא ובכיוצא בזה הארכתי בשער עצמות וכלים בספ"ר.

ובגיני כך להצהיל כלומר ועתה כיון שהיין למעלה רחמים אין לתמוה על אומרו להצהיל פנים כי ודאי צהילות הפנים והשמחה משמן ודאי.

מאתר דכל חידו מיניה נפקא מחכמה שמשם מוצא הבינה וזהו שדקדק באומרו דכל חידו ולא אמר חידו.

לחם מלכות. ולחם ו' ת"ת כמו וה' הוא ובית דינו. יין בת"ת וע"ד שפי' למעלה ובהיותו בימין סוד השמחה יין הטוב: לחם יין ימין מלכות ת"ת חסד: ואפ' לפרש יין בגבורה ולחם היא גבורה תתאה דאתי מגבו' עילאה וגבור' נקשרת בימין:

פתורה מלכות בחינה תחתונ' למט' מלחם ובשער ערכי הכנויים הארכתי:

צדיק אוכל ודאי ונטיל כולא אין שפע נשפע למט' שלא יושפע ע"י היסוד מה שאין כן שאר הספירות כי יסוד מקבל מכל א' מהעליונים ואין כן מלכות שא"א לה לקבל אלא ע"י היסוד.

נפשו מלכות דאלמלא היא אין נשפע.

דאלמלא ההוא צדיק וגומר לא בא להודיענו שיצא שפע למלכות דהא פשיטא אלא להודיענו שאלמלא היסוד אין מלכות מקבלת משאר המדות כלל ועיקר וכל מה שנא' מלכות מקבלת מחסד או מגבור' או מת"ת או נצח או הוד הכל מקבלת ע"י היסוד ואלמלא ההוא צדיק לא יפוק מזונא לעלמא לתחתונים מפני שאין למלכות להשפיע אלא מה שמקבלת ממנו.

יצחק גבורה.

דבריך ליעקב ת"ת טל השמים שפע עליון הראוי לת"ת ומשמני הארץ שפע הראוי למלכות.

אלמלא תוקפא וגומר שהיא מדת הדין הרפה:

דבש גבור' תתאה דאתי מגבורה עילאה: וכל זה אסמכתא בפסוק כדפי' בריש דבריו. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' לשלטאה לעילא קודם שירד מן השמים בכח אותם הכחות שנתנו לו בקן צפור כנזכר בריש פרשת שמות ואחר ששבר כוחם במרום אח"כ ישבר כח מלכי האדמ' באדמ' וז"ש לתברא תוקפיהון מעילא והדר ומתתא. דהא חמרא וכו' מלת יין קא דייק דאם אתא לאשמועינן שיתלבש בתוקף הדין הוה לי' למינקט כיבס בדם לבושו. כתיב ורוח אלהים אתא לאוכחא דמלכא משיחא ייתי בחדו לישראל ודינ' לאומות וכיבס הוא ששת ימי בראשית דכתיב ורוח אלהים דהיינו המשיח מרחפת היינו דינא לאומות דברוח שפתיו ימית רשע על פני המים היינו מים מצד החסד לישראל. ומן יומא דאתברי עלמא כלומר הרי שמיום בריאת העולם כיבס ביין לבושו דינא וחדוה שכן ביום ראשון של הבריא' כתיב ענין המשיח ועניניו להרע ולהטיב. מה כתיב בתריה חכלילי עינים מיין מצד הדין ולבן שנים מחלב מצד הרחמים הרי שתי בחינות הנז'. דא חמרא עילאה דמרוי כך נ"ל שצריך לגרוס והיינו הבינה שמשפיע בשופע ואורייתא ת"ת מיני' שתי בסוד בעטר' שעטר' לו אמו כונן שמים בתבונ'. דהא אורייתא כלומר שתי הבחינות שהמשיח בא בהם שהם חדוה ודינא כנזכר באים לו משתי מדות ת"ת ומלכות שהם תורה שבכתב ותורה שבעל פה יין מצד תורה שבעל פה מלכות שהיא דין ומצדו מביא המשיח הדין וחלב דהיינו חדוה הוא מסטרא דתורה שבכתב ת"ת וזהו חכלילי עינים

מיין כלומר אדמימות העינים שהם הגוונים שמביא המשיח בלבושו לאומות הוא מצד היין מלכות שבה מתקבץ היין העליון בסוד ענבים כנזכר סוף פ' וישב ולובן דהיינו הרחמים לישראל הוא מחלב ת"ת. כתיב ויין ישמח לבב אנוש בא להכריח מה שאמר דחמרא אחזי חדו וחדוה וכלהו דינא חדו לישראל ודינא לאומות שכן כתיב ויין ישמח לבב אנוש כמו שנבאר. מאתר דאתקרי שמן מצד החכמה ששם השמן הטוב. ה"ג ת"ח שירותא דחמרא חדוה הוא מ"ט בגין דשירותא דילי' חדוה הוא אתר וכו'. כלומר למה הוצרך צהלת פנים מצד השמן וכי לא די צהלת פנים מהיין דהיינ' הגבורה לזה אמר תא חזי שירותא וכו' כלומר כמו שהיין יש לו בטבע שבתחל' משמח ואחר כך בסוף מעציב כמו כן ביין העליון דהיינו הבינ' בתחלתו הוא שמחה יין המשמח מצד שהיא אם המניקת לבנים אבל בסופ' כלומר במקום שמסיימים שש קצוותיה היא דין דהיינו המלכות לכך הוצרך צהלת פנים משמן שהוא אתר דכל חדוה נפיק מתמן כדי שתהי' השמחה גמורה כי כשמעורר החכמה בין בתחלתו בין בסופו הכל הוא רחמים גמורים וז"ש בגין כך להצהיל פנים משמן וגו' ולכן נמשל כביסת לבושו של משיח ביין לבדו להראות השמחה והעציבות השמחה לישראל והעציבות לעכו"ם. אלא לחם פי' מלכות כמש"ה כי אם הלחם אשר הוא אוכל. עלמא סמיך עולם התחתון. ליליא בלא יומא מלכות בלא ת"ת. יתפרש מחיין גרסי'. ולחם כמו וה' פי' ויהו"ה הוא ובית דינו דהיינו מלכות ות"ת הוא ת"ת ובית דינו מלכות. וכסא דחמרא בימינ' וכו' שאעפ"י שהיין בגבורה כדי לרמוז כללו' הגבורה בחסד צריך שיהי' היין בימין שכן הגבורות של הגבורה נותנם אל החסד וחסדים של חסד נותנם החסד אל הגבורה לרמוז אל כללות א' והמזגה והסכמה אחת וז"ש מ"ט וכו'. ונהמא מלכות. מינייהו מימינ' ומשמאל'. א"ר יהודה בריה דרב המנונא סבא ה"ג בספרים ישנים ופי' אביו של זה שאתה שואל עליו הוא בריה דרב המנונא סבא ונמצא זה בן בנו של רב המנונא סבא. תו אע"ג דכלא חד כלומר הגם כי מה שאני מפרש עתה הוא הפירוש הראשון בעצמו שמעז שהוא יצחק יצא מתוק את הברכות ויתן לך האלהים מטל השמים דהיינו משנה ומשמני הארץ גמרא כדפירשו רז"ל דהיינו תורה שבעל פה עם כל זה אמר הענין באופן אחר והוא שמעז יצא מתוק אלמלא תוקפא דיצחק דהיינו הגבורה. לא נפקא דבש דהיינו תורה שבעל פה שכן התורה נתנה על ידי אש הגבורה כמ"ש אש דת למו. אי נמי כמ"ש במדרש כי כשאמרו ישראל נעשה ונשמע היינו בתורה שבכתב אבל תורה שבעל פה לא היו רוצים לקבלה עד שכפה עלי' ההר כגיגית וכו' וכפייה זו היינו תוקפא דדינא. (כאן חסר מן ההעתק וזה מה שחסר) אי נמי תוקפא דיצחק היינו הגבורה נפקא דבש תורה שבעל פה דהיינו מלכות גבורה

תתאה נפקא מגבורה עליונה כנזכר בפרשת וישלח דף קס"ח יצחק לא שביק לי' כלום בגין דדוד מלכא מסטרי' קא אתא. ומעז דא תורה שבכתב פירוש אחר הוא שהמ' יצאה מהת"ת ושני הדרכי' אמת כי המ' יצאה מהגבורה ויצאה מהת"ת כמבואר בספרים ישני' בארוכ'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רמ:

את קיימא קדישא יהיב וגומר הענין שהיסוד סביב לו הערלה בהיותה סביב אחוזה במלכות ועיקר מצוה זו היא שע"י כריתת הערלה למט' כורתי' אותה למעלה א"כ יהב קב"ה ורשים בבר נש בגין דינטרון ליה ונמצא האדם במצוה שומר דרך עץ החיים שלא תכנס הטומא' שם. והמטמא אותו מכניס טומאתו ממש באות זה וזהו שאמ' לא יפגמון ליה אח"כ במעשים המגונים.

חרב נוקמת היא המלכות התובעת עלבון היסוד מפני שהיא על ירך דהיינו בה ד ששם דין ודאי והיינו בסוד אלדי"ם צבאות בספ"ר ולכך עיקר הנקם הוא נקם היסוד כי לה אין פגם שהיא למעלה מיסוד על ירך ושם בסוד הדין עומדת לינקם:

חרב עילאה ע"י התפלה היא מסתלקת על נצח והוד דהיינו אדנ"י מלכות שפתי נצח והוד והיא פנימה להיכל ופתחי ההיכל הם נצח והוד והיא פותחת ההיכל מבפנים וכדפי' בתיקונים והיינו חרבך על ירך והיינו חרב עילאה.

ואי תימא יהודה שהוא מלך והמלכות מדתו:

ת"ח וגומר ועיקר התשובה שעם היות עיקר האחיז' במלכות ליהודה כל השבטים יכולי' לאחוז בה ועוד זבולון ג"כ בסוד הירך כדמסיק באינון תיקופן:

תרי תיקוני דנוקבי הם המלכות ובינה הא' נקראת רעייתי כדכתיב יפה את רעייתי והיא בינה שייחוד' עם החכמ' תמידי כרעים שאינם מתאוים זה לזה שלעולם מיוחדים. וא' מלכות והיא נקראת כלה שהיא עם הת"ת יחוד' לזמנים ככלה זו שהיא חביב' לבעל' ומפני הרחק הייחוד מזמן לזמן נקראת כלה. וכל א' כלול' אברים רבים בסוד כללות הספי' אלא שהבינ' תיקונים גדולים בסוד אברין דאריך אנפין ז' שמיטות ולכן נק' יובלא ומלכות אבריה זעירין בסוד זעיר אנפין ז' שנים שמטה והיינו דמסיק חד תיקונ' לעילא וכן אברי' נרמזים בסוד ממעל' למט' בסוד אור ישר בשיר השירי' ושם תיקוני הכל' ממט' למעל' אור חוזר וז"ש וחד תיקונא לתתא והם סוד האבנים שהם י"ב כדפי' בפ' ויצא.

חד עובדא לעילא כלומר מעשה בראשית יש בו שני פירושים או ע"ד האצילות דהיינו מעשה הבינ' באצילות או ע"ד העולמות למטה דהיינו מעש' המלכות בעולם הנפרדים:

פתיחא דאורייתא בב' משמע שנים תרין ההין שני בתים בית הבינה ובית המלכות ועם היות שלא נזכר בתורה אלא מעשה א' אין לתמוה כל פסוק ידרש לשתי דרכים כענין האברים מהם שוות עינים ידים רגלים וגומר כדפי' שלמה:

תרין תיקונין אשתכחו תמן אברהם יצחק ויעקב הם תיקוני הבינה כדמפרש לקמי'.

דרועין חסד גבורה וגופא ת"ת ושאר סתים כדפירש רישא סתים הוה דהיינו אדם חכמה חוה בינה שהם סוד ג' ראשונות שאינם מתגלות כלל והם סוד הראש **שוקין** סתימו פי' שלא היו כאן בפטירת יעקב שאין לפרש מפני העלמם שהרי נצח והוד הם נגלים יותר מגדולה וגבור'.

נבוא' **לא שריא וגומר** ונצח והוד משם הנבואה ופטירת יעקב בחוצה לארץ לכך לא היו שם. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תרין תיקונין דנוקבי אמר שלמה וגומר זה יובן מפ' האזינו דף ר"ץ ע"ב תיקונא קדמא' דגלי ואמר הנך יפ' רעיתי מהאי הוא ושם כתבנו כי יובן מפ' ויקרא דף ד' ע"א כי בינה נק' רעיא ומלכות נק' כלה ע"ש. עכ"ל.

והרא"ג ז"ל כ' **דקירא** כלומר הגברת אמו אדון בלשון יון הוא קירי ואדונית היא קירא וכמבואר בסוף חולין במעשה דהורדוס. וזריז גרמיה בה דא הוא שבחא דא הוא הוד והדר הכי גרסינן. הני תריסר שבטין כלהו תיקונא דמטרונית' וכלהו אתקשרו בה ומעתה לא תיקשי אמאי זבולון ומה שאנו אומרים ראובן בחסד שמעון בגבורה לוי בת"ת יהודה במלכות יששכר וזבולון בנצח והוד יוסף ובנימין צדיק תחתון צדיק עליון דן ונפתלי גד ואשר בארבע פירקין דדרועין ודירכין כנראה שהם אחוזים למעלה ואיך הם למטה בי"ב בקר שתחת הים בימי ר' זלה"ה נשאלה שאלה זו ותירץ דהא והא איתא דאיתנהו לעילא ואיתנהו לתתא וההפרש שביניהם הוא כשיוסף מוזכר עמהם הם רומזים בעולם הזכר כי היסוד מורה על כל הגוף שהוא דכורא כנזכר לקמן דף רמ"ו וכשאין יוסף נזכר עמהם רומזים בעלמא דנוקבא וכן נראה מפרשת מקץ דף ר' על אנחנו נחנו וכו' חד לרעיא עילאה יובלא וחד לכלה שנת השמטה חד תיקונא לעילא וחד תיקונא לתתא ה"ג. ופירושו תרין תיקונין דנוקבי הא' תיקוני הבינה הנקר' רעיא והשני תיקון המלכות הנקרא כלה כמו שיתבאר בסמוך ואומרו דנוקבי לפי שיש גם כן תיקוני דכר כמו הנך יפה דודי וגומר וכיוצא. חד לרעיא בינה בגין דלא אתפרשן כנזכר בריש פרשת ויקרא. וחד לכלה מלכות כנזכר בפרשת האזינו דף ר"ץ. יובלא הוצרך לפרש מי היא הרעיא לפי שגם המלכות. נקרא רעיא כנזכר בפרשת תרומה בסוד שמח תשמח רעים אהובים לכך הוכרח לומר רעיא עילאה דאיהי יובלא ואגב בינה נקט גבי כלה דאיהי

שמטה הגם כי לא היה צריך כנזכר בהאזינו דף ר"ץ. בהני תרי אתרי גרסי' ופירושו תמצא בבריאת מעשה בראשית שתי מיני בריאות א' בריאה בעליונים ע"י הבינה ב' בריאה בתחתונים ע"י המלכות כדמפרש ואזיל והא כיצד יהי אור יהי רקיע יהי מאורות היא בריאה בעליונים. יקוו המים תדשא הארץ ישרצו המים תוצי' הארץ היא בריאה בתחתונים. ונעשה אדם הוא מן העליונים ומן התחתונים כדפירשו רז"ל וז"ש חד עובדא לעילא וחד עובדא לתתא וכן פי' לעיל דף רל"ב. וע"ד פתיחא דאורית' בב' לרמוז אל ב' יצירות יצירה לעילא ויצירה לתתא. עובדא דלתתא כגוונא דלעילא כלומר לא פחות ולא יותר במספר במשקל ג' כנגד ג' כדי שלא להטיל קנאה במעשה בראשית כדפירשו רז"ל. דא עבד עלמא עילאה פי' כל מקום שנאמר בו יה"י עבד עלמא עילאה בינה. ודא שאר הבריאות שלא נאמר בהם יה"י עבד עלמא תתאה מלכות. בתיקונא עילאה דשמא קדיש' פי' שם יהו"ד בנקודת אלהי"ם שהוא בבינה וכן נמי הבינ' נקרא שמו הגדול. ואמר לון האספו בגין וכו' ר"ל שהיו נכללים יחד באחד כדרך ההיכלות שכל המרכבות והחיות והכחות כלם נכללים ונעשים נקודה חדא תחת המלכות והים עליהם למעלה ואח"כ היא נכללת מאותה נקודה כנזכר בארוכה בפ' פקודי. ותוכן הענין דע כי הת"ת משמש בלאה עלמא עילאה בסוד הדעת בבחינת ישראל וברחל עלמא תתאה בבחינת יעקב והנה עתה בעת סלוקו רצה לייחד תרין עלמין כחדא והוא כי בספי' למעל' יש י"ב בחינות כדלקמן שית סטרין וכל חד אוזיף לחבריה אי נמי חסד חסדים גבורה גבורות הרי י"ב והנה אלו תיקונא דעלמא עילאה בינ'. וז"ש כיון דחמא אברהם מימיניה יצחק משמאליה והוא באמצע הם הג' אבות כוללי' ג' בנים נה"י בסוד תלת גו תלת הרי שית שהם י"ב כדקאמרן הרי התיקון העליון והייחוד העליון עשוי בסוד שם ישראל כיון דחמא כן רצה לייחד המלכות בי"ב בקר שתחתיה ואמר האספו וגומר ולכן אמר הקבצו ושמעו בני יעקב הרי תיקון תחתון ושמעו אל ישראל אביכם תיקון עליון וז"ש בגין דישתכח תיקונא דעילא ותתא. אשתכחו תמן בשעת פטירתו של יעקב תיקונא עילאה סתים וגליא היינו הנך יפה רעיתי וכו' שיניך וכו' כחוט השני וכו' עד ומום אין בך ע"כ תיקונא עילאה סתים דהיינו בינה הנק' רעיא כאומר רעיתי. מכאן והלאהמדבר בענייני הכלה דכתיב בתרי' אתי מלבנון כלה וכו' מה יפו דודיך וכו' נופת תטופנ' וגומר גן נעול וגומר באתי לגני וגומר עד יפו פעמיך וגומר שמשם מתחיל תיקוני הכלה ממטה למעלה עד ראשך עליך ככרמל. כדקאמרן באידרא דהאזינו דף ר"ץ. רישא סתים הוה דלא אתגליי' כאן בפטיר' יעקב הראש סתים הוה שלא היה שם דבר שירמוז אל הראש וכן בשיר השירים לא הזכיר שם בתיקון הבינה שום ראש שלא התחיל כי אם מעיניך יונים. דרועין וגופא אתגליין

היינו אומר אברהם מימיני' יצחק משמאלי' והוא באמצעות'. והא ידיען שהם ג' אבות כוללים ג' בנים בסתימו הרי ו' שהם י"ב. שוקין סתימו שלא היה שם דבר שיהי' רומז אל הנצח וההוד והטעם שהיו במצרים ונבוא' לא שרי' אלא בא"י וכן בשיר השירים לא הזכיר שוקין ברעיא דא. תיקונא אחרא תתאה תיקונא דכלה ה"ג כלה בה"א והכונ' דקדק מה שאמר בהאזינו ר"ץ דתיקונא עילאה לא איקרי כלה אלא רעיא אבל תקונא תתאה כלה איקרי וכו'. האי תיקונא דאתגלי' יתיר שמתחיל מהרגלים מה יפו פעמיך וגומר עד הראש ראשך עליך וגומר וחכך כיין הטוב וגומר. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ותקונא דא סתים וגליא וגומר האזינו ר"ץ:

דף רמא.

בתריסר שבטין בתרי עלמין בעולם הזה י"ב שבטים ולמעלה בעולם הנעלם י"ב מרגליטן כדפי' לעיל:

תלת קשרין וגומר ונמצא לפי זה כי השבטי' תיקונא דדרועין וירכין דשכינתא בסוד פרקיה וכבר הארכתי ברמז השבטים ורמז י"ב קשרים בסוד הוד הודות נצח נצחים בפ' ויצא:

גופא עלייהו היינו יעקב שהוא עצמו משלים עם בניו כי ת"ת ממש מציאותו במלכות גוף לשכינה עתה נשארו שאר האברים שהם תיקוני הראש לכך פירש סוד עיינין ואמר שבעה וגומר שהם בסוד ע' נפש ואח"כ שערהא שהם ודלת ראשך כארגמן כי החיות **העליונות** הם סוד ארגמן אוריאל מיכאל גבריאל רפאל ותחת כל א' ג' הם י"ב והם מתחלקים לע' והם סוד הסנהדרין העליונים כדפי' בזוהר פ' וירא. וכן ע' נפש כנגדם ותחת אלו רבוא רבוון לאין תכלית והם סוד השער המתפשט לאין מספר והם משפחות יש' שנתרבו אותם הע' נפש וז"ש כל הפקודים וגומר:

ואי תימא במצרים וגומר ובין שעדין לא נתרבו ישראל א"כ לא היה שם בעת פטירתו סוד השער ופי' שכבר הולידו בשבע עשרה שנה רבים והם הטף אשר להם סוד השער.

בתיקינא עילאה דיובלא וגומר כי אין למעלה ממלכות אלא ששה ספירות:

אריא ר' אלעזר דסדר רגלוי למיעל שהקש' לפרש את אשר הקשה. כדכתיב ומשם יפרד כי ד' ראשים שהם ארגמ"ן הוא עולם הנפרדים:

כולא סלקא לחד בסוד ייחוד ההיכלות בתפלה ובק"ש כדפי' בחלק תפלה למשה:

ואע"ג דאיהו חד היינו ת"ת שהוא אחד והוא על כולם והם י"ב למטה מהם ואינ' י"ב אלא עמו נמצא הוא המשלים למעלה במקום גוף עליהם והוא משלים למטה עמהם להיותם י"ב ע"י שית כדמסיק וזהו והוא באחד פי' הוא עם הספי' באחדותם למטה ומ"י

שהיא בינה ישיבנו יעלה אותו למעלה בסוד התשובה להיותו עליהם או להפך והוא באחד מיוחד למעלה עליהם ומי ישיבנו עמהם להשלים המספר:

אוזיף לחבריה ואתכליל מיניה יש לזה דרכי' רבים או גבורה בחסד וחסד בגבורה היינו ד' נצח בהוד והוד בנצח היינו ד' ת"ת ביסוד ויסוד בת"ת היינו ד' וז"ש אוזיף לחבריה ואתכליל מיניה כללות עליון בתחתון דהיינו אוזיף לחבריה וגומר: או נפרש גדולה בגבורה וגבורה בת"ת ות"ת בנצח ונצח בהוד והוד ביסוד ויסוד במלכות הם י"ב חסד א' גבורה ב' ות"ת ב' ונצח ב' והוד ב' ויסוד ב' א' שבו וא' שנתן לחבירו או נפרש ממט' למעלה יסוד בהוד הוד בנצח נצח בת"ת ת"ת בגבורה גבורה בחסד חסד בת"ת שעליהם כדפי' והם י"ב על הדרך הנז':

רישא וגופא בינה ות"ת.

בחד קיימא שהת"ת למטה עמהם ולמטה עם הבינה ואפשר בסוד הדעת.

בתליסר מכילן אורייתא שהוא הת"ת מתפרשא היא מסתעפת והם י"ג מדות נדרשת שהם י"ב הויות והכל ענין א' ואחר שפי' דרועין וירכין וגופא שהם י"ג כענין השבטים שפי' לעיל פי' גם סוד העינים ואמר שהם דכורין דתרי קראי כתיב עיני ה' משוטטים ומשוטטות אלו תיקוני שכינה עילאה שהיא דכורא ואלו תיקוני שכינה תתאה שהיא נוקבא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. א"ל אריא כיון דסדר וגומר פי' א"ל ר' אבא לר' אלעזר כי אחרי שהתחיל ר' אלעזר לחקור ולדרוש בענין זה מי הוא שיוכל לעמוד נגדו ולכן יאמר הוא וכן עשה ולזה פתח ר' אלעזר וגומר. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' פתח רבי אבא וכו' בתריסר לעילא רתיכין ממנן הם מיכאל קדמיאל פדאל. גבריאל צדקיאל חסדיאל רפאל רזיאל סטוריה. נוריאל יופיאל ענאל. כמבואר בס"ת פרשת ויצא. האספו אתקינו גרמייכו כבר פירשנוהו לעיל שהוא התכללותם יחד בנקוד' חדא. בד' סטרין כמו שביארנו שתחת כל א' ממרכבת ארגמ"ן שנים אחרים כמו מיכאל ושנים שעמו לדרום גבריאל ושנים שעמו לצפון רפאל ושנים שעמו למזרח נוריאל או אוריאל שהכל א' אוריאל מסטרא דחסד נוריאל מסטרא דגבורה כנזכר בפרשת בראשית הוא לצד מערב. לדרועא דימין' וכו' וירכא ימינא דמלכות והכונ' שיהיו משכן אליהם וגופא דשכינתא עלייהו כדמפרש ואזיל. כגוונ' דלעילא כדמפרש ר' אלעזר בסמוך. שבעה עיני ה' אינון שבעין סנהדרין ה"ג וצריך למחוק שבעה עיני העדה ולקמן מפרש מה הם אלו ז' עיני ה': והכוונ' שהוא רוצה לכוון מרכב' עליונ' עם מרכב' תחתונ' ד' מרכבות למעלה כנגדן ד' דגלים למטה. י"ב בקר למעל' כנגדן י"ב שבטים לתתא. שבעה

עיני ה' למעל' כל א' כלולה מעשר כנגדן למט' ע' סנהדרין. שערה' למעל' שהם בחינות רבות וכחות מתפשטים מהי"ב בקר עד אין תכלית כנגדן למטה הפקודים שהיו במחנה יהודה שהו' לצד מזרח כנגד רפאל למעלה שהו' למזרח. וכן כנגד דגל מחנה ראובן תימנה הוא כנגד מיכאל למעלה שהוא דרום ותחתיו כל הפקודים הנזכר בפסוק וההקש על זה בכל ארבעה דגלים נמצאו למטה ענפים פרטיי' כנגד אותם הכחות המתפשטים מהעליונים הנק' שערות. כולי האי אן הוא ה"ג כלו' מאחר שיעקב בשע' סילוקו רצה לעשות הייחוד באומרו האספו כדפי' היכן היה למט' רמז לכל מה שלמעלה ותירץ ודאי שבעין נפשן הוו וכו'. שבעין נפשן הוו כלומר אם לא היו ע' סנהדרין היו שבעין נפשן במקומם וכנגד הכחות הפרטיים שלמעלה הנקרא שערות כנגדן היו למטה אינון דאולידו בשבע עשרה שנה. ויעצמו במאד מאד וכתיב וכו' ג"ש כתיב התם בשערות לשון עצמות וכתיב הכא בישראל ויעצמו מה התם שער אף כאן שער הרי כלם הם זה כנגד זה. כלא חד הוא הוא פי' הפסוק והוא דהיינו הבינה כאומר ועבד הלוי דהיינו הגבורה העובדת להו"א שהיא בינה הוא באחד כלי תיקונ' הוא יחוד א' שכל האצילות א' הוא אבל תיקון המלכות היא קיימא על פירוד'. ואע"ג דאיהו חד כלומר אע"ג דתיקונא עילאה הוא מתייחד באחדות אחד לפי שכלו אצילות וכלו אחדות ואיך נאמר אע"ג דאית ביה פירוד' כד יסתכלון מילי כלא חד דליתא אלא דאיהו חד. האי חד כלומר האחדות הזה דהיינו תיקונא עילאה אשלים לכל סטר בהאי סטר ובהאי סטר שכשהתיקון. התחתון נכלל זה בזה וזה בזה בנקודה ומסתלק למעלה אז תיקונא עילאה מתפשט בתוך ההיכלות כל ספיר' בהיכל שלה כמבואר בקונטריס ההקדמ' הרי התיקון שלם א"ס ב"ה בתוך האצילות והאצילות מלובש בבריאה עובר ומתלבש כל מדרגות היצירה ואברי הנקבה פתוחים לקבל כל אברי הזכר וזהו שרמז הפתיח' שפתח בה והוא באחד כלו' כל התיקון נעשה אחד מיוחד ומי ישיבנו כלו' מי יערב שלא יעשה התיקון הזה דנפשו דהיינו מלכות אוותה להתייחד למעלה ויעש כל התיקון והייחוד התחתון שיתייחד ויתדבק בייחוד עליון ועוד יתבאר לקמן ענין אחר. אינון שית סטרין בא להוכיח איך תיקון העליון הם י"ב כמו התיקון התחתון י"ב בקר דהא לא חזינן אלא שש קצוות שית סטרין עילאין תריסר הוו כלומר אלו השש הם י"ב דכל חד אוזיף לחברי' הא כיצד חסד אוזיף לגבור' שהיא אש המים שלו ונקראו גבורות גשמים הרי אש ומים אש מצד עצמו ומים מצד החסד וכן הגבורה אוזיפת גבורותי' אל החסד כמ"ש ימינך ה' נאדרי בכח וגומר הרי שיש לו מים מעצמו ואש מצד הגבורה הרי ד' נצח בהוד והוד בנצח הם ד' אחרים הרי ח' נצח בחסד וחסד בנצח והוד בגבורה וגבורה בהוד הרי י"ב. ואשתכחו

תריסר וגופ' תריסר בחינות וגוף הת"ת דהיינו בחינת עצמו כוללם יחד. אלא רישא וגופא בחד קיימי הוקש' לו דבשלמ' תיקונא תתאה הם תריסר והמלכות שהיא הים עליהם מלמעלה אבל תיקונא דא עילאה לא הי' ראוי למהוי קיימא עלייהו אלא הבינה דומי' דתיקונא דלתתא לא גופא דאיהו יעקב לזה תירץ ואמר דהיינו גופא היינו רישא דכיון שהזכיר גופא דהיינו ת"ת בידוע שאין הת"ת מתייחד בלתי ראש בסוד הדעת המייחד החכמה והבינה. תו תריסר כלו' עוד פירוש אחר איך שש קצוות הם תריסר מלבד מה שנאמר. תלת קשרין דדרוע' ימינא במוחש תמצא ג' קשרין א' הסמוך לכתף ואחד אמצעי היוצא לאחור בזרועו' וא' המתקשר בכף היד וכן חסד עליון יש לו ג' בחינות שבו בחינ' מה שמקבלת ובחינת עצמ' ובחי' מה שמשפעת ונקר' חסד חסדים וכן הגבורה גבורה גבורות. תו בתליסר מכילן דאורייתא כלו' בי"ג מדות של רחמים הרמוזים בתורה שהם ה' ה' אל רחום וגומר. לא אותם דנביאים דמי אל כמוך שהם בכתר כנזכר באדרת נשא אלא י"ג מכילן דאורייתא שהם המתפשטים בת"ת בהם תמצא י"ב מדות ובחינת הת"ת בסוד ראשו דבוק בבינה שעומד עליהם וכוללם יחד הרי תליסר שהיא נקודת המרכז שעלי' סובבים הי"ב מדות. שבעה עינין עילאין לעיל קאי דקאמר רבי אבא דכנגד שבעה עיני ה' היו למטה ע' סנהדרין ועתה בא רבי אלעזר ופירש מי הם אלו ז' עיני ה' ואמר שהם ז' מדות לך ה' הגדולה והגבורה וכו' ועליהם אמר הכתוב עיני ה' המה משוטטים וכו'. עיני ה' משוטטות בתיקוני שכינתא פי' הם הע' סנהדרין שבהיכל הזכות ולפי שהם מעלמא דנוקבא נקראו ז' עיני ה' המשוטטות בלשון נקבה כנזכר בפ' בראשית דף מ"ג. אתר דנוקבא גרסי' ול"ג מלת דקיימא. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון תו בתליסר מכילן דאורייתא וגומר האזינו רצ"ג נשא קל"ו:

דף רמא:

אשלים לכל סטר שהם ה' אמנם ת"ת אמצעי ועליון על כולם כאו' לך ה' ולמטה מכולם והם ז':

תו שערא מפרש שהם ענפיה גבורה ששערין דלעיל דינא תקיף כאו' שחורות כעורב והיינו מ"י ימלל גבורות ה': וכן בסוד שער דאריך אנפין כתיב חסדי ה' כי לא תמנו ואלין שהם חסדים לאתר אחרא אסתלקי שהוא שער רישיה כעמר נקה אבל משם ראיה אל גבורות בה.

בתרי ימין שרייא הא' שבחלקו שנוסע ממנו והאחד שהולך לשם לעשות פרקמטיא לעבר הים דהיינו דרמז קרא לחוף ימים וירכתו על צידון ים אחד ולא פליג:

ור' **יוסי אמר** שהטעם שאמר הכתוב ימים לשון רבים הוא מפני מה ששאר הימים היו מושכים סחורה אליו והעד שהכתוב אמר והוא לחוף אניות נרא' שאדרבה האניות הם באות אליו לא שהוא בא אליהם כדפי' ת"ק וז"ש והוא לחוף וגומר:

ור' **חזקיה מדקדק** ג' בבי בקרא חדא וירכתו על מור' שגבולו רב ביבשה אמנם ירך מכל הגוף מטא על ספר צידון ויש לו ימים רבים במשך שפת הים כל רוחב גבולו אמנם גבולו לצד צפון מגיע וז"ש **ותחומא** פריש להההוא אתר ולא פליגא אומרו לחוף ימים שכל גוף ארצו חוף ימים הרבה וירך תחומו סוף גבולו ירכתו על צידון והשתא ניחא אומרו והוא לחוף אניות שעדיין לא פירש הכתוב תועלת הימים וז"ש ופרקמטיא לכל מארי סחורתא וגומר:

ור' **אחא אמר** שעל צד הרמז יאמר הכתוב ענין גדול בכפל דבריו ולדבריו תפל דין והמלוח הוא מזוג ברחמים דהיינו שהמלח ממתיק המר דהיינו צדק דין משפט ממתיק דין צדק כדפי' בחש"ק והטעם שהמלח משפט מפני שהוא ברית מלח והשתא קרא הכי קאמר זבולון לחוף ימים ישכון דהיינו דאית ים וים המלח ים סתם מרירא בדינא וים המלח מתיקא בברית והוא לחוף אניות שהם כחות התחתונים הבאים אל הים אחר שהוא נמתק במלח הברית וירכתו על צידון דהיינו שהוא ירך הוד נאחז בים המשפט המלך המשפט דהיינו אימא עילאה עד הוד אתפשטת והיא נמשכת עד המלכות והיינו על צידון צד ו"ן המלכות עטרא דוא"ו ת"ת וסטרא דיובלא שמטה ודאי צלע חד מסטרוי אתקרי זה רמז ר' אחא בדבריו אלה ואמר **וימא** אקרי על שמיה שם היא המלכות והמלח ברית ונקראת ים המלח על שם הברית לא שהמלח עיקר הים שהרי הוא זכר ורחמים:

ור' **חייא פליג** עליה כי המלח הוא הדין וז"ש צדיק ה' צדקות אהב שקושר צדיק וצדק דהיינו שקושר צדקות למעלה דהיינו מלח דין במיא חסד ובאמת המים חסד בלי מלח אין בו טעם והמלח בלי מים מר תכלית המרירות ולנך מאן דפריש לון מצד שתיהן גרים לגרמיה מותא ועיקר הכרח דברי ר' אחא שפירש מלח ביסוד הוא מפסוק ולא תשבית מלח נראה שהמלח עיקר דהיינו ברית לזה אמר בג"כ מן הטעם שפירש ששניהם עיקר זה עם זה אמר לא תשבית מלח וגומר לא שיהי' עיקר הזכר מלח אלא דהא דא בלא דא לא זכר בלא נקבה ולא נקבה בלי זכר לא אזלא אין להם שום הנהגה כלל ושניהם צריכים זה לזה. ופירוש הכתוב כדפי' ר' אחא רק בהיפוך הסברות שהמלחות שבו הוא צדק: ור' חייא סביר' ליה בענין זה כדפי' והוסיף עוד ים חד הוא שהיא המלכו' כר' אחא ויש בה בחינות הרבה כבחי' הספירו' מיין צליל בחינת החסד מיין מתיקין מצד הת"ת שהדין מתמתק מיין מרירן מצד הגבורה **ובגין** כך ימים קרינן ליה על שם בחינותיה מצד

הספירות וזבולון זוכה בה מכל בחינותי' והיינו לחוף ימים ישכון והיינו מצד ג' אבות כדפי' והוא לחוף אניות מצד התחתונים שהכחות התחתונים נקראים אניות וירכתו על צידון בחינת ירך דהיינו מצד הוד על צידון צד ו"ן כדפי' לעיל:

ור' אבא פליג ואמר שאין ראוי לייחס לזבולון כל בחי' המלכות אלא בחינה ידועה וז"ש כל שבטא ושבטא וגו' יש לו בחי' ידועה דהיינו י"ב קשרי' י"ב בחינות ולכך אין לו במלכות אלא ירך לבד אמנם מתקשרן בגופא שהוא עולם הזכר דהיינו ים תחתון בים עליון והיינו לחוף ימים ולעולם בירך ירכא דנוקבא דאתקשרא בירכא דדכורא בענין שהוא לחוף שני ימים והא כיצד הוא לחוף אניות מצד מטה בים נקבה וירכתו על צידון צד ו"ן מצד הזכר כדפי' וגומר.

אלא הכי אוליפנא איהי בעת וגומר תימה מהיכן ידעה רחב ידיעה זאת אלא הכוונה שהיא שאלה מהם שיתנו לה אות אמת חיים שבכל מקום שיהיו אביה ואמה וכל קרוביה יחיו דהיינו התפשטות עץ החיים שאין המות שולט כלל במקומו ולכך יהי' שליטת החיים ארוכים מתפשטין בכל מקום שאפי' שבעת המלחמה יתפשטו קרוביה בכל מקום ע"י האות ויחיו והיא שאלה סתם ענין זה והם הבינו וידעו בחכמתם שזה אינו מצוי אלא מצד עץ החיים אות אמת דמשה שחייו ארוכים נוצחים וכל מקום שאות אמת נמצא נוגף בורח ואינם צריכים להחבא ולזה השיבו לה שזה א"א שהמלחמ' מצד המלכות ואותם הדינים מתפשטין ואינם מבחינים בין צדיק לרשע וצריך להחבא כמעט רגע עד יעבור זעם והיינו תאספי אליך הבית' דוקא ותקות חוט השני תקשרי בחלון שדומ' לפתח פה שכינה ששם נשיבו דחיי והרי הוא כעין הדם אל המשקוף ואל שתי המזוזות וימצא שם חיים ע"י ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' האי אתר אשלים לכל סטרי אלך ה' הגדולה קאי דהיינו הת"ת שהוא המשלים בכל סטר וסטר כי הוא בריח התיכון וכולל הגדולה והגבורה והת"ת דהיינו בחינת עצמותו והנצח וכו'. א"נ לך ה' היינו שם יהוד בסוד הדעת דאיהו לגאו דכל ספירה וספירה דעליה אתמר לך ה' הגדולה והגבורה וגומר כמבואר בתיקונים דף קכ"ו ואפשר שזהו מה שאמר לעיל האי תיקונא עילאה כלא חד איהו וכו' האי חד אשלים לכל סטר וסטר פי' היינו יהו"ד דאיהו לגו דכל ספירה וספירה שהוא המקשר הכל ולפי זה אתי שפיר גירסת הספרים דגרסי במקום האי אתר גרסי חד דא אשלים לכל סטר והוא שרבי אלעזר רצה לחזק דברי רבי אבא דאמר לעיל האי חד אשלים לכל סטר בהאי סטר ובהאי סטר וכמו שפי' בשני פנים וחזר ואמרן והגם שלא היו צריכים חיזוק אגב שהוסיף תו שערא דכתיב מי ימלל וגומר שהוא הכרח אחר למ"ש רבי אבא שערהא

דכתיב כל הפקודים וכו' נקטי'. תו שערא דכתיב בא להוסיף על דברי ר' אבא דר' אבא לא אמר אלא שערהא כמא דכתיב כל הפקודים וכו' כלומר כנגד שערהא למטה הם הפקודים אבל לא פריש כי השערות היו רבים ועצומים ובעלי דין ולכן בא רבי אלעזר ואמר שהם רבים עד אין קץ ותכלית והם גבורו' וז"ש תו שערא דכתיב מי ימלל וגומר כלומר בסוד השער העליון ואמר מי ימלל גבורות ה' שא"א לאומרם ולספרם הרי שהם רבות ועצומות וכתיב חסדי ה' כי לא תמנו כלומר גבורות ה' הם כל כך שאם לא היו חסדי ה' שהם רבים כמוהם כבר תמנו מן העולם מפני הגבורות. ותיקונין אלין אסתלקו לאתר אחרא ה"ג והם תיקונא עילאה ותיקונא תתאה דקאמר לעיל אסתלקו לאתר אחרא ובאידרות פירשו בו יותר בארוכ'. ואסתליק במתקל' עילאה ותתאה י"ב לתתא כנגד י"ב לעילא כדקאמרן. ושלמה מלכא אמרן כבר פי' לעיל באי זה פסוקים.

אמר רבי יהודה זבולון וישכר וכו' ואי לא הוי מלתא פי' יסוד נקרא כן על שם שמבשם המלכות מדינים ואלמלא כן לא הי' העולם יכול לסבול דיני'. בתרין ימין שריא דוק מלת שרייא שבא לתרץ כיצד יש לו שני ימים ים כנרת וים צידון כי רב המקום ביניהם ולכן אמר שריא כי עקר נחלתו בים כנרת אמנם כל משאו ומתנו היה בצידון וזהו שרייא חונה כדרך הסוחרים שחונים במקום סחורותיהם הגם כי אינו מקומם. אמנם ר' חזקי' תירץ שיש לו חלק מעט וז"ש ותחומא פריש להההוא אתר והגם כי רב המקום ביניהם ל"ק כי כן הי' נחלת דן בשני מקומות וחלק שאר שבטים בנתיי' כדפי' רש"י ביהושע ע"ש. כי כאשר משפטיך לארץ כמשפטיך שהם ת"ת ע"י היסוד מתייחדים בארץ אז צדק למדו וגו' יכלין למסבל דינא דצר' ולא ישתצי עלמא מני' הכי פרשי לה באחרי מות ס"ז. צדק ומשפט וגו' מלכות ות"ת בג"כ איקרי ברית אלהיך כלומר ברית דאלהיך יסודו של מלכות. ואיקרי ים המלח מלכות דיסוד ים דההוא מלח. דא מלחא בימא פי' יסוד במלכות וזהו צדיק ה' יסוד צדקות אהב מלכות. אתר בימא דאיהו מיין צלילן היינו בים התחתון ממש ואפשר נמי בים העליון מלכות והם בחינות בה יש בה בחינות רחמים שנקרא מיין צלילן ויש בחינות דין שנקרא מיין מרירן ויש בחינות מצד החסד ונקרא מיין מתיקן. א"ר אבא כל שבטא ושבטא כלומר אעפ"י שמתוך הכתוב נראה שזבולון דוקא הי' קשור בההוא חוף ימי' דאיהו מלכות מ"מ כלהו שבטין איתנהו מקושרים במלכות בסוד י"ב בקר כדפי' וכל חד וחד הוא קשר א' אמנם נקט זבולון לבד לפי שזבולון היה ג"כ למטה נחלתו לחוף ימי' מש"כ בשאר השבטים ואפשר נמי לומר ששאר שבטים היו מקושרי' במלכות בבחינותי' הנקר' ימים אבל זבולון הי' בבחינ' פרטי' בה הנק' לחוף ימים.

ר' אבא הוה יתיב וגו'. סיפט' פי' סיפוט בלעז כדאיתא בעובד' דנחום איש גם זו אמלינהו לסיפט' עפר'. סימנ' דמשה קא בעאת פי' אי זה דבר שיהי' רומז לוא"ו ת"ת שהוא סימן לחיים כגון ו' אאופת' כדי שיראה להם בבואם העירה וזה אות דאמת כדי שתהי' בטוחה שיחיו אותה ולא ימיתוה. ומלכיהם ישרתונך וגו' ל"ג ליה. בגין דשולטנות' דסיהרא השתא ובהיות עתה בשלימו ג"כ היא מורה חיים ולכן אל תפחדי כי סימן חיים הוא ג"כ וז"ש כחוט השני שפתותיך שהוא מורה סוד הנשוק שהוא עת רצון דהיינו דביקו דרוחא דידי' חיים ברוחא דידה והיינו סימן חיים אמנם ידעה רחב כל זה להיותה אז זוכה בעמקי הקליפות והשיגה משם בקדוש' כי גם זה לעומת זה עשה האלהים דכנגד סמאל שהוא מלאך המות הוא בקדוש' עץ החיים לכך שאלה אות אמת המורה חיים שהוא נגדיי למלאך הממית. עכ"ל הרא"גז "ל:

דף רמב.

מהכא אוליפנא מאן דסעיד וגומר מהקדמ' זו שהקדימו לזבולון לפני יששכר למדנו לכל אדם שיתברך למעלה שהרי התורה עיקר סודה למעלה ויתברך למטה כפשט התורה ושתי בחינות הברכות האלו יהיו בעולם הזה אל הנשמה ואל הגוף ובעולם הבא אל הנשמה דהיינו תרי פתורי נפקא לן ממציאות הברכה בעצמה כדמסיק הה"ד זבולון וגומר חוף אניות הם הכחות העליונים שהם באים למלכות לינק שפע הבינה כאומ' דתמן נגידו דעלמא דאתי ועיק' הראי' מאומ' זה הים גדול ורחב ידים גדול מצד הת"ת ורחב ידים מצד החסד והגבורה שם רמש מצד הגבורה שם אניות מצד הבינה לויתן מצד החכמה בעל הייחודים א"כ בבחינת אניות הוא נגידו דעלמא וגומר:

דאינון קריבין למלכא וא"ת ועדיין יק' מאן קריב למלכא ככנסת ישראל אמנם עיקר התירוץ הוא שהרי הנשמות הם מזווגא דמלכא ומטרונית' והם טיפי השפע מעצם הזכר א"כ קרובים הם יותר מפני שהם עצם הזכר והיינו טעם להתעוררותם העולה מעלה מעלה וקראם בנות ירושלם בערך היותם בעולם התחתון שהם נזונות מהשכינה ובאמת הם בני ציון היקרים למעלה בזכר:

בקיומא אחרא דאומאה וגומר בזולת שבועה קודמת שמשביע אותה הב"ה שיהי' צדיק וגו' גדפי' בפ' ויקרא.

שמא קדישא יהו"ד הרמוז בק"ש כנודע וכנגדם בפומא ה' מלכות בלבא ת"ת ו' עץ החיים שבלב בנפשא היינו ה' בינ' שמשם הנשמה והם סוד שלהבת כדפי' בתיקונים י' נחלת ו' שלהבת ה' ה' אורות ה' ה' גוונין דשלהובא והיינו לקשר בסוד אחד כל הספי' ולהכניס

שלהבת בגחלת והגחלת בשורש' כנודע: גרים לאתפייסא שהרי הוא מעורר ומייחד והיא אושידת מ"ן בההוא פקודא.

ואורע למלכא שכך הוא פי' דבריו שמע ישראל קורא לישראל סבא שיבא אל השכינה כדפי' בתיקונין:

איתּ שבעה ואית ד' ואית י"ב יסוד הבל הם ארבעה חגת"ם וכנגדם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל והם ז' והיינו סוד התפשטות אלו הארבעה שבהיכל הרצון בשבעה היכלות כעין מה שהם ז' ספי' וכאשר יתאספו יוכללו בארבעה שהרי מג' אבות יהיו מתפשטין ג' בנים והמלכות נקודה אמצעית בין שלשה לשלשה ואין זה עיקר שלימות אלא שיתקשרו ההיכלות בהיכל הרצון ויהי' רמז לסוד המלכות עול' ונקשרת בת"ת כדפי' בפ' פקודי ואז הם הד' נכללי' בג' ג' הם י"ב וענין הכללו' הם בסוד נצח הוד המשלימין י"ב גבולי אלכסון כדפי' בספ"ר בשער פרטי השמות והיינו סוד י"ב פנים לחיות שכאשר הת"ת בא בי"ב אבריו על המלכות היא מתעטרת על י"ב פני החיות האלו ולזה אינון סהדי סהדותא דמלכא על כנסת ישראל שאינה מתקשטת בהם אלא מאורו דוקא ובהם נראה שאור הת"ת קושט המלכות:

א"ר יהודה שמא גרסינן ר' אבא או לעיל גרסי' ר' יהודה ושמא שאמר ר' יהודה זה כששמע הדברים וזה דוחק:

ליקרי ליה סוס או אריה וגומר ירצה אם על שסובל משא התורה שהיא משא כבד ליקרי ליה סוס שהוא מהודר ומור' על המשא גדול יותר מחמור ואם על שהוא גבור במלחמתה של תורה ליקרי ליה אריה בגבורה אמנם חמור אין לו ענין והוא מגונה וז"ש אמאי חמור. ותירץ שהכוונה על המשא והארי אינו בעל משא שבועט וז"ש **אלא** בגין וגומר לא בעיט כארי ולא אמר סוס עם היותו בעל משא מפני שיש בו גסות הרוח וז"ש ולא אית ביה גסות וגומר ובחר לומר חמור לשבחו במה שמנבל עצמו על דברי תורה כחמור וז"ש ולא חייש וגומר ומפני שהרוכב על הסוס מתכבד והרוכב על החמור אינו מתכבד אמר **אלא** ליקרא דמאריה שאלו המדות בת"ח אינם אלא בערך עצמן כי לערך כבוד התורה היו קפדנים הרבה מאד בזמנים קדמונים מפני שהיה כבוד הרוכב:

כמה חביבין מילי אורייתא לפני הב"ה וראיה ממה שאנו רואין כמה חביבין אינון דמשתדלין באורייתא ומה שאנו רואין חבת המשתדלין הוא במה דכל מאן וגומר נטיר לעילא בנשמה שלא להחטיאה נטיר לתתא בגוף וזה תוספת על ענין פגעי עלמא שהם מקרים רעים אלא אפילו משמירות אחרות והיינו אורי וישעי בעולם העליון מעוז חיי

בעולם התחתון ולא עוד אלא כפית כי לא לבד שמירת עצמו אלא מכניע החצונים ועושה שמירה לכל העולם. הרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. ד"א בנות ירושלם וגומר עיין מה שכתבנו פ' פקודי דף רכ"ז ע"ב כי שם פי' זה ע"ש:

דאית שבעה ואית ד' וגומר יובן זה מס' רב חמאי ס' העיון הז' הם העומדים ראשונה והם ז' עיני ה' ואחריהם ד' הם מיכאל וגומר ותחותיהון ממנן בין כולהו הוו י"ב ג' להך גיס' לד' הקצוו' עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' כד"א שם אניות יהלכון שם באותו ים מלכות אניות יהלכון שהם כחות מתפשטים מהמלכות ונכללים בתוכה כמבואר פרשת בשלח דף נ'. דתמן הוא נגידו דעלמא במקום שאלו האניות הולכים שהוא בקרב המלכות שם נמשך השפעת הבינה כי אין הבינה ולא שום ספירה יכול להשפיע לתחתונים אלא ע"י המלכות. עסקה' דמטרוניתא גרסי'. בטיפס' גחלת: ובההו' יחוד' דעביד גרים לאתפייס' היינו סוד שמע ישראל דפירשו בתיקונים שעל ידי ייחודא דעביד גרים לאתפייס' וכו' ע"י שמודיע לת"ת צערה. תריסר טורין י"ב בקר. דאית שבעה שבעה היכלות. אית ד' ארבע' רגלי המרכב' ארגמן. ואית תריסר י"ב בקר והכוונ' לומר שהכל צודק בהם בין מספר ז' ובין מספר י"ב וכדין אתקרי חיה לפי שארבעתם נעשים מרכבה אחת ונקראים כלם חיה אחת וזו היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל מלכות: ואינון סהדי סהדותא כי בהם נחתם כל מעשה התחתונים והמלכות משתוקקת לבעלה ואז היא מעלה סוד מיין נוקבין על ידם נמצאו שאלו הי"ב טורין הם המעידים על המלכות. הה"ד שבטי יה עדות לישראל וגומר ישראל היינו מלכא. להודות לשם ה' היינו כנסת ישראל דאיהי שם ולבוש לה' ת"ת. והא דקרא לון שבטי יה דהיל"ל שבטי אדני שכן הם י"ב טורין דתחותה ל"ק מידי דשם י"ה נמי במלכות הוא כנזכר בזוהר. והוי שבטי יה כמו בנות ירושלים. לקרי לי' סוס גרסי' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רמב:

ת"ח בשעתא דעאל ליליא ואין משביתם אז כלל מפני שזה זמן שליטתם ממש ולכך אין רנה של תורה אלא מחצות ואילך והטעם שממש מתירין אותם מפני שהשערים העליונים הם פתחין דהיכלין שדרך בם ההנהגה מתפשטת לעולם סתימין שלא יאחזו בהם למעלה ולכך מתירין כלבי וחמרי שהם שולטים בשני משמרות משמרה ראשונ' ושניה כנודע וגם התחתונים קצת בשמירה מפני שאין דרך בני אדם לשוטט בדרכים אלא כל בני עלמא ניימין בערסייהו ולמעלה בעלייתם שלא יפתום החצונים ויעכבו עלייתם

כדפי' בכמה דוכתי ומה שהם כופתים אותם הוא מחצות ליל' ואילך ששליטתם תלויה ועומדת משום. אתערותא קדישא אתער בעלמא התעוררות מועט שאינו כהנהגת היום שמבערת אותם כאומרו תזרח השמש יאספון ואל מעונותם ירבצון אלא אם יש עוסקי תורה יבערום וז"ש דאיהו קאים בההוא שעתא ואשתדל בכח עבודת התורה מבער אותם כדמסיק. והנה תחלת שליטת המשמר' הראשונה לחמור תוקף הדין ואח"כ העולה אחריה היא כלבים צועקים ולזה עיקר ההכנעה הוא לחמור העולה ראשונה ולזה אמר כפית ליה לחמור מפני שהוא ראשון ותחתיו כל אינון זינין בישין ולזה אמר הכ' חמור וכ"ש השאר:

טפסירי אפשר מלשון טפסר דהיינו שרים שהם תחת העפר דהיינו אות' שאין להם שליטה אלא בגיהנם שתחת העפר וכן למעלה יש קרקע למעמד מושב רגלי החיות תחתית ההיכלות ולמטה מהעפר שהם שרים תחתונים יש עוד שרים החצונים והם תחת נוקבא דתהומא וגומר ואפשר טפסירי לשון טופס וחבירו בפ' לך לך טפסרא דלבך באנפך שכיח והיינו דמות דיוקנאות שתחת העפר והכל ענין אחד והם הנקשרים בזוהמות וסיגי עכירות המים והיינו דזוהמי קסרא היינו לשון קשר ממש ויש קסרא לשון בית וחדר:

בגיני כך ישששכר דאשתדלותיה וגומר הנה אין ספק שמדרגת יששכר אינה לבד כשאר עוסקי תורה סתם אלא בתוספת והתוספת הוא שכל זמן שהחמור עול' למקום עלייתו למעלה להיותו מעורר שם היזק יהי' יששכר בזכות תורתו כופתו מעין שהם עושים כל עוסקי תורה מחצות ואילך וז"ש בג"כ יששכר דאשתדלותי' באורייתא כפית לי' לחמור ונחית לי' מההוא גרם וגומר דהיינו סוד אחיזת סמאל למעל' כשיש לו כח ממעשים רעים מלמטה והי' משפילו מגרם עלייתו כי המשפתים דהיינו בנוקבא דתהומא רבא שהיא אשפה ובה כמה אשפות לזבל כענין התיבה שפי' בה תחתונים לזבל שהוא עכירו' שמרי המים וכל מותר כנודע והיינו זוהמי וגומר כדפי' לעיל:

וירא מנוחה שהיא הבינה עולם הבא כי טוב שהיא אחוזה בת"ת תורה שבכתב ואת הארץ תושבע"פ כי נעמה מצד הבינ' נועם ה'.

למס מלשון היתה למס שמתיש כחו בתושיה.

מאן יש דא עלמא דאתי הענין שמלת י"ש נכלל בו שני עניינים דהיינו י' חכמה ש' תשוב' כדפי' בתיקונים והראשון הוא זה שאמר מאן יש דא עלמא דאתי בינה ונקראת יש מפני שיש שפע מהספירות התחתונות שפעמים ישנו פעמים אינו ופוסק ואמנם זה נקרא יש שתמיד ישנו ולא פסיק והיינו להנחיל שזוכה בנשמתו בכל יום להזמין לו משם ירושה

וז"ש ואחסין בכל יומא אמנם השני עדיפא דהיינו מחכמה ועל זה אמר ונטיר שזה נעלם אינו מזומן בכל יום אגר טב עילאה וגומר ומה הוא י"ש דהיינו יש מאין שהיא החכמה כנודע כדכתיב והחכמה מאין תמצא ושני מיני שכר אלו הם רמוזים בישששכר י"ש היינו העליון הנעלם שכר השני הנגלה בכל יום:

תרי לעילא הנה הם שתים שהם ארבע מפני שהעליונות הם השתים התחתונות כדמסיק ולהכי קאמר תרין והשתים העליונו' הם ת"ת ומלכות ולא יצדק בעצם הנפילה אל הת"ת אלא בגין דאתרחקת אתאה מעילא' דהיינו שנתרחקה המלכות מהת"ת ואין הכוונה שהיא נתרחק' שאינ' מתרחקת ממנו לעולם אלא הזכר מתרחק ממנה והיא יורדת מיד למטה בגלות וז"ש כורסייא דיעקב אתרחקת מכורסייא דדוד ומטעם זה כורסייא נפלת ונפילה שיאמר בת"ת על צד ההעברה לא באמת.

אלין דאשכח ראובן הנה ראובן הוא בחסד המתפשט במלכות לחפש שם סוד התעוררות לעורר בו הת"ת וימצא דודאים הם בני ישראל הם נצח והוד שני דודאים שהם מזריעין הנשמות שהם לימודי ה' שהם מחדשים חידושי התורה המעוררים הת"ת ולכך שם הם יששכר זבולון זה מחזיק לזה ששניהם ענין א' ולכן הוא סוד הנצח שע"י מתחדשין ביש' כמה חידושי תור' דהיינו יששכר והיינו ומבני יששכר יודעי בינה לעתים מושכי' בחדושי התורה בינה שמשם תורה שבכתב ותורה שבע"פ לעתים ממש לבחינת עתות המתמצאות במלכות הנקראת עת והיינו כ"ח עתות הלבנה כנזכר בפ' אחרי מות. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' פתחין סתימין פתחי ההיכלות נסתמים. וכלבי וחמרי הם הקליפות. מאן דסטי אורחי' וגרמיה דלא למסבל פי' כאלו אמר ויט שכמו מלסבול ולכך ויהי למס עובד. שמא דיששכר דאשתדל ה"ג באלף וישראל אזדמן עלייהו לסלקא לון על כלא כלומר מאחר שבשביל זכאי קשוט אלו אתכפיין כל חילין דשאר עמין ראוי להם לישראל לסלקא לון לאלו זכאי קשוט ולנשאם על כל שאר העם. אח"כ מצאתי נסחא דגרס וי"ש אזדמן עלייהו ופירושו ויש שהיא הבינה אזדמן וכו' ופירוש הכתוב יששכר חמור גרם וגומר כשעוסקים בתורה י"ש שהיא הבינה הוא שכרם ואם אינם עוסקים בה הרי חמור גורם שילכו בגלות וזה נכון. ואי לא חמור היינו הקליפה עכ"ל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ת"ח בשעתא דעאל ליליא פתחין וגו' קע"ב. עכ"ל:

דף רמג.

ועל פתחינו כל מגדים וגומר הנה המלכות נקראת בית הכנסת שמכנסה שם הת"ת ונקראת בית המדרש שהיא מכנסת שם סוד שתי תורות ומדרש למעלה בת"ת ומעשה

למטה בנקבה וב' הבחינות במלכות ועל פתחינו דהיינו סוד נקוד' פתח שדרך בה נפתח' ליכנס אליה אור הת"ת שם נמצאו חדושי תורה בסוד ההתעוררות והיינו מגדים דברים הנמשכיכ' מלמעלה ועושים פירות דהיינו סוד התורה המושכ' מעתיק יומין או"ר ר"ז דרך היסוד סוד כדפי' בתיקונים ויש שם חדשים חדושי התורה גם ישנים שכבר נתחדשו והם עוסקים בהם ומעוררים ההארה הקודמ' שנתחדש' מכבר והיינו אומרו חדתין וגומר והיינו לדעת מה יעש' ישראל היאך יעבוד לבוראו שהיא תורה המביא' לידי מעשה מ"ה יעש' ויתקן יש' העליון במלכות העשי' כדפי'.

למחזי מילין שיודע למסבר משום דאגרא דשמעתא סברא וזהו ישנים ולחדתותי מילין שמוסי' חדוש דהיינו חדשים:

אינון מילין דסלקין עד כורסייא מפני ששאר התורה שאינה בתנאים אלו אינה עול' אלא עד בזק היכל לבנת הספיר כדפי' בפ' פקודי אמנם אלו אינם מתעכבים שם אלא עולים עד כסא הכבוד מיציר' אל בריאה ושם מיד המלכות אצילות פותח לה שערים לפי המציאות והבחינ' ההגונ' אל התו' ושומרת אות' שם להיות' מיין נוקבין לעת הזווג כדמסיק.

ובשעתא דעאל היינו חצו' לילה וכאשר זה קם בחצות לילה נעשה הכל בבת א' התעוררותו והייחוד וכאשר הוא מחדש ביום השכינה שומרת אות' עד חצות שאז הוא התעוררות ליחוד ידוע שאינו כיחוד התפל' מפני שהייחוד ההוא עולה עד סוד הבינה עד סוד עתיק יומין ולזה אמר **בגנתא** דעדן שיש ביחוד הזה ג"ן מלכות ועד"ן עד בינה וחכמה ולזה מסתכל בהו בסוד מ"ן וחדי בהו מהבינה ואפשר היות מסתכל מהדעת והשכל חכמה והיינו מתעטר קב"ה ו' בעטרין עילאין י"ה שהם תרין עטרין דירית ברא קדישא וחדי משפיע שמחה מהבינה למלכות במטרוניתא והיינו מלת צפנתי שהיא צופנת אותם מעת חדוש' עד חצות עד הייחוד בסוד הצפון העליון הנעלם שהשכינה צופנת לעת הייחוד בזה הצפון הנעלם והיינו

ומההיא שעתא מלוי וגומר מעת שהוא אומר ומחדש כתיבין בספרא דהיינו מציאותם במלכות דהיינו דודי צפנתי לך והיינו ספר המתייחד בהם למעלה דהיינו זכרון והיינו ויקשב ה' וישמע מיד.

עד הכא שולטנותא דיהודה שהיא המלכות השדה שדגלו כולל ישששכר וזבולון והיינו וימצא דודאים בשדה שיהודה מלכות נוטלת חדושי תורה וע"י חדושי תורה נשכרים שני המחזיקים יחד ואמר וילך ראובן שהוא חסד היינו דרועא דאתכליל בכולא במלכות הכוללת נצח והוד כדפי' מורה שהם ג' קשרים יהודה באמצע כולל ישששכר מימין וזבולון

משמאל ושלשתם כעין חסד נצח כעין גבורה הוד כעין ת"ת יהודה הם ג' קשרים בדרועא שהוא ראובן זרוע ימין וכל חילא שעם היות שאל מקומם בגבורה מפני שעיקר המלכות תלוי בגבורה סוף סוף עיקר כחם תלוי בזרוע הימין והיינו כל חילא דתלת קשרין קשירן בדרועא כדי שיתעל' המלך אפילו על כהנים לוים וישראל ולזה צריך להתעלות בחסד וז"ש לאתגברא על כולא.

דהוא ירכא שמאלא סבירא לי' שהם כטבלא מרובעת שתים המוקדמין הם שתי זרועות חסד גבורה ושתים המאוחרין הם שני ירכים נצח והוד דהיינו סוד ד' נקודות כזה #:: והנקודה האמצעית היא המלכות והת"ת בסוד הארון ולזה כאשר נבחין עתה אפרים ודן בשני ירכים נמצא דן אחרון ירך שמאל וז"ש ואזיל לבתרייתא בבחינ' היותם נקוד' יוקדם הנצח ויאוחר ההוד וסדר זה מפרש ואזיל.

ת"ח וגומר קפסירי קיסטא. קיסטא מדה וכן פי' בערוך קפסירי הוא לשון שלשלת וחבירו הרבה ועיקרו פרטי המשתלשלים בו וכן מוכרח שם וקרובלהיותו לשון חוליות השלשלת וירצה ירכא ימינא באותם חוליות המשתלשלים בו דהיינו מנשה ובנימן שהם פרקי המדה קשרי הירך.

אי תימא זבולון וגו' קשיא לי' שהוא מפרש יהודה וראובן ימין והרי זבולון ירך שמאלי שהרי הוא יוצא לחוץ דהיינו הירך המתפשט בשמאל ומפני שהוא יוצא בשמאל כתיב שמח זבולון בצאתך שיציאתו בשמאל בשמחה מקום התפשטות הבינה לא מקום התפשטות החיצונים וכתיב וירכתו על צידון דהיינו צד דין דהיינו לצד ים המלח שהוא סוד התפשטות ההוד אל המלכות דהיינו מקום השמחה שהוא בינה עד הוד אתפשטת ומשם גם כן למלכות מקום שמחה התחתונה ותירץ **אלא** ודאי יהודה אתכליל מכול' כדמסיק וכולל גם ירך שמאל בעצמו כדפי':

מגופא ישכר עושק בתורה **מירכא** זבולון והיינו כעין המלכות שמשכנה בהוד כדפי' בתקוני' ומשם היא נקשרת בת"ת שבנצח ויהודה אינו ימין ממש שהרי דגל ראובן תימנה הוא ימין כדמסיק אלא יהודה מלך בגבורה ומתעלה למעלה בסוד הגבורה נכללת בחסד דהיינו גבו' דאתכליל' בימינא כדמסיק ואזיל ולכך עולה להיות בדגלים ראשונים עם היותו למטה: דן ידין עמו וגומר דן בירך שמאל יש לו ב' בחינות הא מציאות עצמו ידין עמו שבטו הב' היותו מאסף לכל המחנות היינו שהכל נכלל בו ולזה ידין שבטי ישראל אמנם לא ידיננו בכלל הסנהדרין אלא כאחד כיחידו של עולם שדן יחידי כך הוא דן יחידי מפני שירך שמאל היא בחינה אחרונ' למלכות סוד נקודה יחידה כוללת כל המחנות כולם והיא דנה יחידה לכולם שהיא לערך התחתונים בערך א"ס ובה מכירים

סוד האלהות ותוקעים אמונתם בה אינם כיש' שעולים יותר ולזה ידין עמו כאחד. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' דאתגליין על ידייהו גרסי'. עד הכא שולטנות' דיהודה כלומר מיהודה אתה וכו' עד כאן הכל הוא נכלל ביהודה כי יששכר וזבולון היו תחת דגל יהוד' ונמצא שכל מה שדרשנו עד כאן מיששכר וזבולון הוא נופל תחת ממשלתו של יהודה. דרועא דאתכליל בכלא לקמן מפרש לה ואזיל. הכי אית לי' למימר דן ידין לשבטי ישראל ה"ג. דהוא ירכא שמאלא פי' דן הוא מהשלשה הפוני' צפונה דקאמר לעיל ג' שבטין לדרועא ימינא ותלת שבטין לדרועא שמאלא ותלת שבטין לירכא ימינא ותלת שבטין לירכא שמאלא ופירשנו שם שכל ג' מהשבטים היו נעשים מרכבה לאותו אבר וגופא דשכינתא עלייהו והנה יבא דן לצפון ואשר ונפתלי עמו ושלשתם היו מרכב' לירכא שמאלא דהיינו בחינות אחרונות שבה ולכן נקרא מאסף לכל המחנות. ת"ח וכו' בא לפרש הסדר של הג' דגלים האחרים הקודמות לדגלו של דן הואיל ופיר' דגל מחנה דן שהוא ירכא שמאלא. כיון דיהודה וראובן שהם שני ראשי הדגלים הנוסעים ראשונ' שם יהודה ועמו יששכר וזבולון לצד מזרח. ראובן ועמו שמעון וגד לצד דרום נטלין ליואי וארונא וכו' כדכתיב בפסוקים בפי' שאחר שאמר מסע שני הדגלים של יהודה וראובן כתיב אחריו ונסע אהל מועד וגומר. ונטיל דגלא דאפרים אחר שנסע אהל מועד נוסע אחריו דגל מחנה אפרים ואחריו דגל מחנה דן כדאמרן. ונמצא לפי זה שהסדר כך הוא. #

?**דרועא ימינא** דרועא שמאלא

ראובן שמעון גד יהודה יששכר זבולון

מחנה הארון באמצע ועיין בפ' בראשית דף כ"ו ששינה הסדר

ירכא ימינא

אפרים מנשה בנימין ירכא שמאלא דן אשר נפתלי

וכנגדן למעלה י"ב בקר

ג' פונים צפונה ג' פונים ימה

גבריאל צדקיאל חסדיאל נוריאל יופיאל ענאל

גופא דשכינתא עלייהו כמ"ש והים עליהם כסדר הפ' עיין בבחיי פרש' במדבר ששינה שמות הללו והשב ידך על הציור הזה: #

ג' פונים נגבה מיכאל קדמיאל פדאל ג' פונים מזרחה רפאל רזיאל סטוריה ואי תימא זבולון דאיהו עאל ונפק הי"ל להיות בירכא ימינא כי כן הירך בו נכנסים ויוצאי'. אלא ודאי יהודה אתכליל מכלא שכן יהודה היו עמו יששכר וזבולון ולהיות שיהודה זה

דהיינו מלכות למעלה כליל כלא ירכין ודרועין וזבולון אחוז בה הוי כאילו זבולון אחוז בירכא וז"ש ת"ח מלכו דלעילא וכו'. מגופא ומירכא גופא היינו ישששכר שהוא התורה ת"ת דאיקרי גופא ומירכא היינו זבולון דהיינו נצח. בגין לאגבר' בתוקפיה ע"י הירך. כתיב מימינו וגו' בא להוכיח איך מלכו עילאה אתכליל מכלא שכן התורה שהיא מלכות תורה שבעל פה מסטרא דגבור' אתייהבת ושמאלא אתכליל בימינא הרי שהיא כלולה מימין' ומשמאלא. ובגופא היינו הת"ת תורה שבכתב דאיקרי גופא דמלכא. ובירכא וכו' שכן תרין ירכין הם תלמידי חכמים וכן בהם אחוזים ישששכר וזבולון כי בצל החכמה בצל הכסף הרי שהמלכות נכללת מכלם וכמו שהיא נכללת מכלם הכי נמי וכו'. הכי נמי סדרא קדמאה כלומר דגל הראשון הוא דגל יהודה ואתכליל בימין' שהוא זבולון ובגופא יששכר כדפי'. וכן כתיב בדוד הבא מיהודה. נאם ה' ת"ת שאמר לאדוני מלכות: א"נ נאם ה' בינה לאדוני מלכות. שב לימיני התקשר בימין והכי פירשו ז"ל בפרשת בראשית דף נ'. הרי שיהודה כליל כלא. יהודה וראובן תרין דרועין הוו יהודה הוא במלכות והמלכות היא מסטרא דגבור' הוי יהודה דרוע' שמאלא וראובן הוא דרועא ימינא כדאיתא בסבא ראובן או"ר בן ואחריהם היה נוסע ארון הברית אדון כל הארץ לאתקשר' בין תרין דרועין כדאיתא במדבר סיני דף ק"כ. סדרא תליתא' אפרים דאיהו וכו' ודן דאיהו ירכא וכו' ה"ג. ידיו רב לו מצד דרועא ימינא שנטל מראובן ועזר מצריו תהיה מצד דרועא שמאלא דאתכליל איהו ביה כדקאמרן א"נ איפכא. ת"ח כתיב ויעש המלך שלמה הכריח עוד שיהודה למטה כליל כלא שכן שלמה הבא מיהודה עשה לו כסא כגוונא דלעילא וכל דיוקנין דהכא דהיינו במרכב' עליונ' שור נשר אריה אדם עבד הכא כסא בשלו כמבואר בארוכ' בתרגום שני ממגילת אסתר ע"ש. מלך סתימא כלומר מלת מלך אינו חוזר לשלמה אלא למלך סתם דהיינו מלכות והוי כאלו אמר וישב שלמה על כסא ה' בכל אינון דיוקנין דומה למלך סתם מלכות. ולבתר כאחד שבטי ישראל ה"ג וה"פ דן ידין עמו בקדמיתא כלומר היה דן עם סיוע עמו שהיו מסייעים אותו היינו בקדמיתא כמו שאמר הכתוב ותחל רוח ה' לפעמו בין צרעה ובין אשתאול וזהו ידין עמו כמו עמו פי' עמו דעמו ותרתי קא דרי' אבל אחר כך היה עושה דין ונקמה בעכו"ם בעד שבטי ישראל כאח"ד כיחידו של עולם בלי עזר וסיוע מאחרים אלא לבדו לבד וכמא דאוכחי קראי והשתא לא קשיא מידי ממאי דאקשי לעיל: אי נמי דן ידין עמו בקדמיתא כלומר בראשונ' לא היה דן אלא לעמו דהיינו לשבטו שכל מי שהיה נוגע באחד משבטו היה דן אותו ונוקם ממנו וכמו שאמרנו בין צרעה ובין אשתאול דהיינו מקומו ושבטו כאומרו ויהי איש

אחד מצרעה. אבל אחר כך היה דן כאחד כיחידו של עולם שהוא דן ושופט לבד בלי סמך וסעד בעד כל שבטי ישראל ובכל מקום שהיה פונה ירשיע. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רמג:

ולא אצטריך סמך אפי' בחינת מלכות שלימה אינו במדרגה זו שהרי היא צריכ' סמך הספירות העליונות מלמעלה וכן במלכות בהוד בערך בחינ' הנז'.

דא הוא נחש זוטא יש נחש עליון סמאל ויש נחש תחתון לילית שממנה כח יצה"ר הנחש הקטן וממנו כמה כחות כדפי' בפ' פקודי כולם כחות יצה"ר דכמן לבני נשא להכשילם בעונם כדפי' שם ויקשה לר' חזקיה וכי בחוץ אוקמוה לדן אלא הכוונה שהי' כלול בשורש עליון קדוש אשר לו משם היה יכול להשתמש במדתו למטה וכדמפרשי לקמי':

א"ר חייא נחש הקדמוני וגומר הוא בקדוש' סוד קדם קדמונו של עולם בעשר ספירות הושרש הנחש שהוא דין שמשם נחשת המזבח ונחשת העמודים וכיוצא והוא סוד הדרך והנחש עלי דרך להשפיע הדין סוד התפשטות הגבורות וחרון אף והוא הוא שורש החצונים למטה כדפי' בחש"ק וכאשר הוא נמתק מהבינה יין המשמח נוסף אל שורשו כאו' שוב מחרון אפך סוד ריח ניחוח והפכו נחש עלי דרך וז"ש **עד** דלא אתבסם בחמרא בחידו וגומר. והנה יש דרך למעלה כדפי' ויש דרך למטה בחצונים דהיינו מה שמתפשט אל הגבורו' החיצונות מהמלכות למטה וז"ש כמה דאית דרך לעילא מהגבור' למלכות כדפי' הכי אית דרך לתתא מהקדוש' אל החצונים והדרך הזה מגדלת כחות הקדוש' המשתלשנים מאש הגבורה כאו' משרתיו אש לוהט והדרך החצוני מגדלת כחות השתלשלו' הגבורו' החצונות זה נהר דינור בקדוש' וזה נהר דינור בחצונים מגדל צפרדעים ועניינים טמאים.

וכד משתמטי מאורחא דימא שהגבור' העליונ' משפעת להם כח הגבו' לפעול נקשרים אלו באלו עליונים בעלולים מהם והיינו רכבי על סוסייהו.

ואלמלא דהאי ימא מדת המלכות הנאחזת בגבורה מנהגת הגבורו' בסוד גבור' הוד מלכות שהיא שולטת עליהם ואינה מנחת אותם שיפעלו ח"ו הית' סטרא דשמאלא מחרבת הבנין המשתלשל בעשיה כולו והיינו אומ' ואלמלא דהאי ימא וגו':

ובדר לון לאורחא דרך הידוע להם בנוקבא דתהומ' רבא מדורם ושם מפזרת אותם שלא יתעסקו בעולם. וכפי גירסת הספרים דגרסי לאחורא אתי שפיר.

מסטרא דהני נפקי חרשין כל מיני נחשים באלו מעשיהם ודבריהם מעוררים ומושכים כח מהם ובלעם פירש מהדרך הזה ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים לקבל כח משם בגין דאינון קיימי ללחשא בחרשי ולא רצה בדרך הזה אלא נטל הדרך העליון לסמאל

לעורר הדין למעלה וישת אל המדבר פניו לדבר לקטרג על ישראל ובזה ימצא שאין כח דן כ"כ אחר שהוא במדרגו' התחתונו' אלו לזה אמר **חמי** מה כתיב וכדמסיק שכחו גדול להכחיש ממש דרך הנהג' עליונ' דהיינו דרך הנעש' מהספירו' העליונות בים המלכות להנהיג הנמצאות והמתעסק בנחשים אלו יכול להכחיש מצד רוע בחירת התחתונים שמשליטים אותם עליהם במעשיהם ומכח אותו הפגם מצליח המתעסק בהם ומכחישי' ההנהג' העליונ' ועתה יהי דן נוצח כעין נצחון אותו נחש שנוצח אותו דרך ויכול ללחום ולהכחיש ההנהג' עם היות' דין על יש' נוצח המלחמ' והיינו לטוב' ולשמיר' כאשר נתן שליט' עליהם מלמעלה כדפי'.

ור' אלעזר מפרש שהוא מציאות שורש החצונים שבקדוש' העליונ' ותחל רוח ה' לפעמו מאותו נחש העליון שיש לו פעמים כאו' ולא הלך כפעם בפעם וענין מרפרף היינו התעוררות דינו לפעמים בעתות היום שמתעורר' הגבורה משורשה הנעלם פנימ' והיינו לעילא מאריותא שהם בחינות החסד ארי' ודאי וכחו ממש לבטל החצונים כדמסיק:

שמשון נזיר הוה שממש הי' נבדל מהיין והגבורה ופריש עולם הוה שלא ליטנף בטנופי העולם א"כ אין לו שום אחיז' בחצונים.

ואתגבר ביי' חילא תקיפא כח הגבורה הם שני הפכים א"כ היאך יהי' הענין הוא דין וגבורה הי' להשבית החצונים דהיינו להבדיל הטומא' מן הבית וטעם הגבורה בו מצד אביו כי מצד אביו הי' בהפך וז"ש דברכתא דדן וגומר:

א"ל רזא דתקונא דחרשין בחינ' אחרונ' למטה מנחש ששם מתקבצין נחשי הנחש ומתקשטין לפעול ולכך אמר נחש עלי דרך זכר שפיפון עלי אורח נקבה אורח כנשים ועתה קשה יותר **ואי** תימא דן לאו דרגיה בהאי שאפילו שנפרש לצד הקדוש' צרדת כ"כ לצד החוץ אין לו ענין. ותירץ **אלא** אתמנא וגומר ופירש הדרך שיהי' שליט על החצונים ולא יהי' גנאי לו ואמר ממנן דמלכא קדושים בהאי דהיינו בעשי' יש צדדים בהנהג' הקדוש' על החצונים להנהג' לצורך הקדוש' ועליהם עוד ממונ' ביצירה וז"ש וממנא על האי ואינם מתבזים מפני זה אלא ויקרא הוא לכל אינון ממנן בין ביציר' בין בעשי' המופקדי' להנהיג החצונים ואפילו בבריאה למעל' מושרש' ההנהג' הזו וז"ש וכורסייא דמלכא וגומר.

טפסירא דקיטרא לאבאשא שר קשר המרעים:

בגין דחמא לי' וגומר הוצרך לתפל' שלא יקלקלו אלא יהי השפעת הישוע' מלמעלה בענין שיפעלו הרע בשונאים וישוע' ליש'.

האי מאן דלביה טריד בצרתו ובעי לצלא' צלותיה לקב"ה שיצילהו מצרתו ואיהו בעאקו בצרתו ולא יכיל לסדרא שבחא דמאריה להקדים שבח לתפל' על הצרה מאי הוא כיון שאינו יכול לכוון את לבו טוב הוא שיתפלל בלי שבת או לאו. ופשיט שיסדר בפיו עם היות שאינו יכול לכוון את לבו כדמפרש ואזיל. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. בכל הני ממנן תחותייהו מתפרשן אורחין וגו' פה תבין פי' נוקב' דתהומ' רבא שהוא פתח צנור ההולך מן הכסא או ממלכות אל החצונים. ופה תבין איך עאלין ליל שבת בנוקבא דתהומא רבא במ"ש לעיל בדף זה כי דן הוא ארוב וכמין לכלהו ואתיב לון לאחורא דלא יטרטשו עלמא וכן בליל שבת חוזרין שם ומתחבאין שם ואינם מזיקין. ויש נוקבא אחרא דעפרא והוא תחת הארץ בתהומות שהוא למזיקין התחתונים שבעה"ז. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' רבי יצחק אמר דן היינו חויא פירוש שמשון שהיה אורב לפלשתים והורג בהם כמו שנראה מואי תימא וכו'. הכי נמי לעילא הכי גרסינן בלא דל"ת. דא הוא נפש אחרא ס"א נחש זוטא ויש ספרים דגרסי נפש זוטא וי"ס נמי דגרסי נחש אחרא והכל עולה אל מקום אחד ומכל מקום נחש זוטא היא הגירסא הנכונ' וכן נחש אחרא ופשר הדבר איתא בפרשת חיי שרה דף קכ"ה וזה לשונו ת"ח באמצעות דרקיע' אתקטר חד אורחא וכו' וכבר ביארנוהו שם. וקצורן של דברים כי מלבד נחש הקדמוני יש נחש אחר קטן ממנו ולכך נקרא נחש זוטא והוא כח קדוש שכל ככבין דקיקין שהם כחות קדושים מקושרים בו והם מסייעים לאדם ההולך בדרכי יושר והוא כאלו הרקיעים תחתונים למטה מההוא נחש קדמאה והוא התלי שבראו הקב"ה מאש ומים והוא בדמות נחש עקלתון וכמו שמקושרים בנחש זוטא זה כמה כחות קדושים כמו כן מקושרים בנחש קדמאה שלמעלה ממנו כל הכחות הטמאים והם המזדמנים לאדם הבא ליטמא. וז"ש כאן יהי דן נחש עלי דרך והכוונה כי הנחש הזה הוא אורב לכמה טמאים המתפשטים מהנחש הקדמוני שהוא למעלה ממנו כנזכר ובאים כדי להזיק את העולם ואז באים אלו הכחות המתפשטים מנחש זוטא זה ובדר לון לאחורא וז"ש ויפול רוכבו אחור וז"ש כאן מאסף לכל המחנות. מהכא נפקי אינון דכמאן וכו' היינו העונות שהאדם שוכח אותם וכחות אלו הם כחות קדושים. א"ר חייא נחש הקדמוני כלומר לאו כמא דאמרת שהנחש הזה הנז' בפסוק הוא נחש זוטא אלא נחש הקדמוני דאיהו לעילא כלומר שהוא למעלה ממנו כדפי'. עד לא יתבסם בחמרא דחידו כי הנחש הזה עולה דרך מדרגותיו בההוא נהירו דקיק דקא מתפשט ממנה אליו כנזכר בפרשת יתרו ס"ט עד משכן מטטרון ששם היא השכינה הנק' דרך כדי לינק ממנה שפע ואז נאמר נחש עלי דרך כלומר על

המלכות לשאוב ופי' על סמוך כמו והחוני' עליו. נחש עלי דרך ת"ח וכו' סיומא דמלתי' דר' יצחק היא דקא פריש מאי עלי דרך וכדפירשנו. כמה דאית דרך לעילא פי' ת"ת הנק' דרך כשמשפיע במלכות וכן כללות הצנורות המתתקנים למלכות משפע הבינה איקרון דרכים כמ"ש דרכיה דרכי נועם. הכי נמי אית דרך לתתא למלכות דהיינו דרכים הנמשכים אל כמה בחינות. ומתפרשא ימא היינו המלכות שמתחלקי' ממנה דרכים לכמה אורחין ובחינות ואית אורחא חד דאתי וכו' דהיינו אל הקליפות: ואסגי ימא כלומר מציאות הקליפות מתהוות מצד ריבוי מימי הים הגדול מלכות דהיינו מתוקף דיניה מתגדל ומוליד נונין בישין לזנייהו. כמה דאפיקו לתתא כלומר כמו שתרא' בים הגדול במוחש שיש בה מקומות שמגדלים בהם נונין טבין ויש מקומות שמתגדלין שם נונין בישין וצפרדעים טמאים כך מתפשטים מההוא ים העליון וזה שאמר כגוונא דא נונין בישין לזנייהו והם כחות טמאים ושלוחים לרעה. וכד משתמטי מאורח' דימא פי' כשאלו נונין בישין הנזכרים כשנשמטים מתחת יד המלכות ומתרחקים יותר מתגברים בגבורות' ונראים רוכבי סוסים להחריב העול'. א"נ ואתחזון רכבין על סוסיהו פי' נקיבותיהם שמתייחדים עמהם ורוצים להחריב העולם לירד להשטין למטה ולעלות ולקטרג למעל' ע"ד בא סמאל ורכב על נחש שר"ל שנתייחד הזכר ונקבה כדי להחטיא לאדם הראשון. ואלמלא דהאי חויא פי' חויא דרקיע דקאמרן לעיל נחש זוטא. דאיהו כניש כל משריין כנזכר שלכך נק' מאסף לכל המחנות כי הוא באלו הרקיעים התחתונים שהם למטה מכל מחנות טהורים וטמאים. כמין לסוף אורחין הוא יושב ואורב לסוף אותו הדרך שהם יוצאים בו. ובדר לון לאחור' היינו פי' ויפול רוכבו אחור שאלו שנזדווגו יחד סוד ורכבו כנזכר מפילם ארצה ומחזירם לאחוריהם ומה נחמד פשט זה בכתוב: מסטרא דהני פי' מאלו דאתחזיין רוכבי סוסי'. מאי עלי דרך פי' אחר הוא דקא פריש בקרא ומפרש עלי דרך דהיינו מלכות כדמפרש בסמוך. ההוא דרך עילאה מלכות שהוא דרך לעץ החיים ת"ת כדמפרש ואזיל. הכי נמי הנושך עקבי סוס כלומר אין הכוונה שדן היה אחוז בהאי דרגא חלילה אלא הם שומרים שלא יכנסו אלו הנחשי' אל הקדש פנימה ע"ד ואת להט החרב המתהפכ' שהם כחו' הדין שממוני' לשמור את דרך עץ החיים דהיינו מלכות שהיא דרך לעלות אל עץ החיים ת"ת כך אלו ממונים על זה וזהו הנושך עקבי סוס הרוצה לעלות וז"ש בגין לנטרא לכל משריין ה"ג ול"ג מלת לי'. בגין לנטרא לכל משריין שהם עומדים שלא יכנסו בהיכלות ששם מחנות הקדושים ואפשר שמלת את דרך קא דייק א"ת הם המחנות הקדושים דרך מלכות עץ החיים ת"ת. א"ר אלעזר תיקונא דכורסיי' כלומר הנחש הזה הוא ג"כ תיקון הכסא להורות שמלכותו בכל משלה ולקמן מפרש

לה ואזיל. חד חויא מרפרף וכו' הכי מבואר בתרגום שני של מגלת אסתר ע"ש. מרפרף מלשון. אפילו לא רפרף אלא בעינו שפי' נענוע העין. בקטורי קשרים. שרביטא מקל מן שרביט הזהב. ופריש עלמא פי' נזיר עולם. נחש איהו שפיפון הכי נמי וההוא וכו' ה"ג וההפרש שנחש הוא זכר ושפיפון היא קליפת הנקבה כך פירשו בפרשת בלק דף קצ"ד. טפסירא דקסטרא. טפסרא הוא מלשון טפסר לשון שררה והיא שררת והנהגת הקליפות והכל הוא במדה ובמשורה תרגום מדה קיסטא. טריקין נושכים כמי טרקיה חויא דרבנן. יסדר בר נש שבחא דמארי' שלש ראשונות שהם שבחיו ית'. ולבתר יצלי צלותי' שאלת צרכיו. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון חויא כמין על אורחין וגומר מ"ד. קכ"ה. ואית אורחא חד דאתי ואסגי ימא ורבי נונין וגומר בא ל'. עכ"ל.

דף רמד.

תפלות כנגד תמידין תקנום א"כ כל מה שהי' ראוי להעשות בקרבן נעשה ע"י התפל' וע"י הקרבן נעש' התעוררות כדמסיק א"כ ג"כ בתפל' ראוי הוא שיעש' השבח לעורר המתעוררים כסדרן כדמפרש ואזיל: והענין בקצר' הוא שתחיל' בעשן הקרבן או בהבל הפה יתעוררו הקדושים בעלי העשי' הם אותם המופקדי' בסוד פרקי שיר' על כל הנמצאו' התחתונו' וכל שירם יאסף ויכנס בייחוד דרך פתח היכל לבנת הספיר. ושם יתעוררו ויתקשרו ההיכלות היכל אל היכל עד שיתקשר הכל בהיכל קדש הקדשים והיינו קשר היציר' כולה ויכלל בכסא בסוד ד' חיות ד' בחינות ההנהג' נכללות בארבע רגלי כסא והכסא יתאסף נתחיו אליו ד' בחינות בסוד ד' הנהגות עד שיתקע הכל בנקוד' אחת בסוד עשר נקודי שם יהו"ד עד שיתאחד בשם אהי"ה בסוד הכסא והכל יחד נקוד' אחת במלכות מדה אחרונ' שהיא סוד המתעורר' הצריכ' להתקין ואז יהיו האחדות הזה וההתעוררות הזה מיין נוקבין מהמלכות סוד הנקב' אש"ה ריח נחוח לה' עול' דרך זה עד החכמה ומשם יושפע דרך שם יהו"ד לקשר זכר ונקב' יאהדונה"י כנודע ועלמין מתברכאן וגומר וזה דרך כלל בפי' השמוע' הזאת.

כד"א שמאלו וגומר הם ג' בחינות זה אחר זה הא' חבוק בשתי זרועות והיינו שמאלו תחת לראשי וגומר והב' אברים באברים דהיינו סוד נשיקין והיינו או' וכדין אתחבר דכר ונוקבא. הג' התעוררות היסוד לעשות מלאכתו וז"ש ותאובתא אשתכח ואח"כ יתפשט השפע בכל העולמות ועלמין מתברכין משפע ברכ' מן הימין ועילאי ותתאי בחידו מצד הבינה מן השמאל: ועיקר הכל תלוי בחבוק שכיון שהתחילו להתחבק תו לא צריך שהם מתייחדים וז"ש וע"ד כהני ולואי מתערין וגומר:

א"ר חזקיה לא אשרי קב"ה לישראל וגומר פי' כבר אפשר ליסרם ברעתם בדרכים אחרים עד ירצו את עונם למה הוכיחם בדרך גלות:

אלא בגין דיתברכון וגומר הענין שאם הי' הב"ה מוכיחם ביסורים היו מעיינות השפע נסתמים מכל וכל והעול' משתומם והנטיעות עליונו' והתחתונו' יבשות וחרבות מכל וכל בעונם וההויות תוהות ובוהות לזה הנה"ג הב"ה הנהג' זו שיהיו ישראל גולים בין האומות והאומות מתברכות ויש' נוטלים תמציתן בעונם בענין שבין זה לזה שער השפע אינו נסתם מכל וכל שהרי הוא נשפע אלא שנשפע לחוץ ויתברכו האומות בשביל ישראל והב"ה מרבה ברכה לעבד כדי שיגיע כדי גמיעה לבן ולזה ישראל לעולם מושכים ברכות והשפע לעולם עם היות שהעבד לוחץ אותו כלחוץ השור ויש' נוטלי' המותר.

אסטר מצודד.

שליחותי' דמאריה קא עביד שנזדמן שם להרוג אותו האיש אמנם כיון דשכיח הזיקא לא הי' מבחין בין צדיק לרשע והי' הורג כל אשר יעבור.

בריך רחמנא דשזבן וראינו רעה ונסתרנו:

יהי דן נחש תימה אתי לברוכי מילט לייט לי' ועוד קשה לישועתך מה עניינו בעגל ירבעם. לכך נראה שמלת יהי הוא מורה על מה שעתיד להיות מטעם היות דן יורד להאחז בנחש זה וימשך לו שכונה רעה והענין שירבעם עשה ב' עגלים דהיינו סמאל ונחש והנקב' בדן והיינו וילכו אחריו כל יש' עד דן מפני שהיו להוטים אחר הנקב' מפני פתויה ולזה אמר יהי עתיד להיות דן נחש ופגם זה לא יהי' אלא עלי דרך כשיבא למנוע את ישראל מן הדרך כדמסיק שמפתה לישראל כנחש שלא ידרכו דרך הרגל והיינו פתוי לעבירה ואח"כ שפיפון עלי אורח דעקיץ לון לישראל שהיו אח"כ אונסים אותם בעל כרחם ולא הי' כוונתם אלא עלי דרך עלי אורח למנוע הדרך לירושלם וז"ש וכולא עלי אורח אמנם למצוא תחבולה לזו לא יכלו אלא ע"י דבר גדול להחטיאם בע"ז נמצא שהנשיכה אינה בעצם אלא למטה בעקבי סוס דהיינו כענין מצות העקב ועולה ומפיל רוכבו אחור שהיא עיקר התורה כולה כשראה כך יעקב אמר הן אמת הי' אפשר לתקן זה קצת ע"י שיתעלה דן מאחיזה זוהרעה שהוא נאחז בה אבל מי יוכל אני איני יכול אמנם לישועתך קויתי ה' שהוא יכול להושיע דן מזה לכך משה אחז בזה והושיע קצת מפני שראה כל זה באה להם מפני שהם פרקו עול מלך יהודה לכך קשרו ביהוד' למעלה לתקן עותתו והיינו דמסיק ת"ח וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' שמעה ה' צדק כלומר צדקותיו ושבחיו של הקב"ה כגון גומל חסדים טובים קונה הכל מחיה מתים וכו' ג' ראשונות. הקשיבה רנתי היינו תפלת צרכיו. ת"ח

באתערות' גרסי'. אתער הכי לעילא לקמי' מפרש לה. לאתר דבעיא בוצינ' לאדלק' מלכות שצריכה הארה מת"ת. נדלקין גרסי'. דיוקנין קדישין הם הנקראים אישים שהם אוכלים ובולעי' ראשונ' לכלם ואלה איקרון ושט כושט הזה שהו' ראשון לכל המקבלים כנזכר בפרשת פנחס רל"ה. א"נ הם ד' דיוקנין החקוקי' בכסא פני אריה פני שור פני נשר פני אדם כנזכר בר"מ דפרשת פנחס דף ר"מ. מיין תתאין הם סוד מעשה התחתונים. דא אתער שמאלא הלויים. ודא אתער ימינא כהנים כל א' מדרגתו ומדתו ילהיות שהשמאל הוא המעורר הכל נקטי' בריש וז"ש בגין וכו'. וי"ס דגרשי להפך דא ימינא ודא שמאל' כסדר שלקח תחל'. ת"ח סדור שלי' דשבח' דקב"ה מאן דידע לייחד' שמא קדיש' ענין זה נתבא' בתיקונים דף ל"ג ובפרשת פנחס רכ"ט והענין הוא כי בג' ראשונות ובג' אחרונות יש ד' זקיפות וארבע כריעות הם ד' אותיות יהוה וד' זקיפות הם ד' אותיות אדני והם ד' בגדי לבן וד' בגדי זהב כנזכר בתיקונים ובכל כריעה נחית את חד מדכור' יהוה ואזקיף לגבי' חד את מנוקבא אדני כי בכריעת ברוך אתה יורד אות י' דיהוה ובזקיפה נזקף אות א' דאדני וכריעה וזקיפה של מגן אברהם יכוין לאותיות [י"א] [ה"ד] ובכריעה וזקיפה של מודים יכוין לאותיות ו' נ' ובכריעה וזקיפה של שים שלום יכוין לאותיות ה"י נמצאו שבד' כריעות וזקיפות ייחודא דשמא קדיש' דהיינו שם יאהדונהי וז"ש כאן סידור' שלים דשבחא דקב"ה כנזכר. ביני עממיא כלומר בין עמים רבים שהי' די באומה אחת כמו שהיו במצרים אלא בגין דיתברכון שאר עמים כי השכינה תתלבש בשר האומה ההיא שישראל משועבד תחתי' כדי להשפיע להם אגב דידהו והוא לפי שהם צורך לעולם לכך היו מקריבין ע' פרים בחג כנגד ע' אומות ואילו לא היו ישראל בתוכם לא יהיו מושגחים לטובה כי הבל המה. אסטר באורחא כלומר מצודד לצד הדרך מלשון סטרין. וי"ס דגרסי אסחר ופי' ראו הנחש נעשה עגול א' סביב כעיו גלוסקא: ודן הוה לון נחש וכו' ה"ג: דלא יסלקון לירושלם והטעם כפי' רז"ל לפי שאין ישיבה בעזרה וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רמד:

א"ר חייא כדכתיב והוא יחל להושיע וגומר משם התחילו יש' להתגבר מעט מעט עד ימי דוד ולזה הוא הי' סימן ישועתם ונודע שבכל צרתם לו צר לזה הי' מגיע צערן של יש' עד יעקב אבינו בנשמתו ועד מדתו ולזה יחיל להושיע את יש' סתם כביכול רמז למדה עליונ' ולנשמת יעקב כדפי':

גימל דלת גמול דלים הדלים הם בסוד המלכות אמנם גימל מתחיל מהבינ' בחסד עד הת"ת גומל חסדי' הנובעים מהבינ' והיינו סוד זכר ונקב' המולידי' כל החיילים שבעולם דהיינו גימל יהיב סוד הזכר ודלת נקיט סוד הנקב' ומהוים כל ההויות ולהיות תחלתו

מהבינ' אמר **ת"ח** ההוא נהר דנגיד וגומר דא אפיק ויהיב גמל שראשה הבינ' ומשך גופה הת"ת בימין האות חסד ומוציא ע"י חצי הוא"ו התחתון יסוד היינו אפיק ויהיב מוציא מהמקור ונותן ע"י בחי' אחרונ' ודא לקיט ע"י בחינ' עליונה המלכות לוקטת מהת"ת וע"י בחי' שניה נקיט להשקות כל החיילים הבאים אליה שם לשתות וז"ש ואתזן ביתא: **מבני השפחות** לא מצד גריעות אמן ח"ו אלא שהם בסוד ד' פרקין שאחוריהם בית' כדפי' בפ' ויצא. ולזה אין להם כח להכלל למעל'.

לאשלמא ליה יתיר מכולא מפני שהמלכות נקשרת בסוד גימל דלת גומל דלים עד הבינ' וראובן בחסד וממנו למטה הם השבטים נמצא גד עול' למעלה מחסד והיינו בא ג"ד המשכת הבינה ביחוד העליון ואפשר לפרש ג"ד לשון נגיד ונפיק והיא הבינ' בת שבע ספירות דהכי סליק ג"ד ומפני שסוד ג"ד בקשרים שאחוריהם ביתה אסתלק מיני' שאינ' פועלת שם הבינ' ולזה בגד ואסתלק ומן המציאות הזה הכלול במדתו בגד' חלק נחלתו מא"י ונסתלק' ממנו שכך הוא מזלו העליון חלק הראוי אליו ומסתלק: ור"י סבירא לי' דממש לראובן מזל נוזל לאחור כזה והיינו פחז כמים היא הבינ' שמימי' יוצאין בפחיזה ומהירות וראובן בחסד והי' ראוי למעלת הבינ' אמנם אל תותר שנסתלק בסבת פגם כדמפרש ואזיל ופליג אדר' יצחק דר' יצחק סבירא ליה דשעתא קיימא לאשלמא ליה יתיר מכולא נראה שבעת הלידה לא הושלם שום א' בשלימות זה ור"י ס"ל דראובן נשלם אלא שפגם:

וחיליין ומשיריין אפיקו וגומר בזה נראה שכחם גדול שהרי הם מנחילין הארץ לאחרים מנחילין לעצמם כ"ש אלא שבגדה השעה כל א' לסבתו.

מאשר בינה שמנה לחמו מלכות לחם הת"ת והיינו גימל לדלת וגם הא פליגא אדר' יצחק דאיהו סבירא לי' דלא אשתלים חד כדקאמר לאשלמא ליה יתיר מכולא ור' יהודה ס"ל דאשתלים ממש אשר. מהרמ"ק זלה"ה: ועיין מה שנתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד.

והרא"ג ז"ל כ' למהוי שירות' וסיומ' וכו' ע"ד נעוץ סופן בתחלתן וכו' להתחזק סופו בתחלתו ואפשר שזהו שרמזו רז"ל דן גור אריה מלמד שסמוך לספר נמשל כאריות והיינו מאי דפרישנ' לעיל שהוא סמוך לספר הקליפות ולכך צריך גבורת האריה להפיל סוס ורוכבו אחור כדקאמרן. לישועתך קויתי ה' וכו' כדכתיב והוא יחל להושיע את ישראל ישראל ממש כמ"ש ז"ל מכאן שהאבות מצטערים בקבר וז"ש לישועתך קויתי שהיה יעקב מדבר בעדו שהיה מקוה ישועת ה' כדמפרש ואזיל. א"ר אחא וכי וכו' ה"ג. גימל דלת וכו' גימל הוא יסוד כמבואר בריש פרשת תצוה ודל"ת היא מלכות בהתחברות ג"ד יצאו גדודים. מבני שפחות ולא היו נקשרים אלא בסוד האחורים כמ"ש וכל אחוריהם

ביתה כנזכר בפרשת ויצא קנ"ד וידוע שמהירכי' יונקים החיצונים וכ"ש מהקשר החיצוני היוצא לחוץ ב"א ג"ד כלומר שאפילו בעת צאתו לעולם היתה התעוררות יחוד ג' בדלית אלא שנסתלק ונשאר בג"ד דאסתלקו מיין אל פום אמה ולא נגידו. והא אתמר במה אפגים בפרשת וישלח דף קע"ה. הה"ד מאשר שמנה לחמו אשר הוא היסוד שמנה לחמו מלכות כלומר לחמו ומזונו של המלכות הוא שמן מצד היסוד הנק' אשר לפי שהוא יתן מעדנים למלך מלכות והכי פירשו לעיל ולקמן בסמוך. ואזלי' בגלות' ה"ג. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רמה.

כי עזה כמות אהבה וגומר כשתדקדק תמצא שהת"ת רוח החיים והמלכות גוף וכל מה שהמשיל בענין הגוף עם הרוח הכל משל המלכות עם הת"ת בעת פרישתם זה מזה וכן כשהיא נבדלת ממנו היא יורדת אל החצונים דהיינו ממש פרידת הנפש הרשע אל השאול וכן סוד קנאה מקנא הת"ת אל המלכות כאומרו ויקנא ה' אל ארצו בעת שהיא למטה נבדלת ממנו ומקנא לה ולא יהיב עינוי באנתו אחרא שהיא אשת כסילות הומיה והכל מתיישב בת"ת ומ' ממש.

מאן שלהבת יה מלת רשפיה רשפי אש לא פרישא דממילא ידעינן שהעצים הם שייפין תתאין וכד נחת שלהובא מלמעלה מדליק העצים ונעשים רשפים א"כ עיקר הוא לידע מה ענין שלהבת וממילא ידעינן שהשלהבת מדליק הרשפים ועוש' אותם כדפי' ולזה אמר מאן שלהבת יה וכבר ידעת כי מלת יה אי אפשר לפרשו ביסודו בחכמה ולזה אמר מאן שלהבת י"ה שהרי שלהבת בשם י"ה אינו מתיישב ופי' **דא** שלהובא דאתוקדא. הענין שכל מציאות השלהבת הוא התפשטות מעצם הענין לזה אמר דאתוקדא ומתמצא מציאותו מגו שופר שהשופר בינ' ונודע שהבינה מלהיב חום ומשם נלהב שלהב' ועתה בלי ספק השופר יש לו תוקע ותוקע השופר חכמה ועם היות שהיא רחמים כשתוקע מוציא מעין בחינ' השופר ולזה התקיע' והכח יוצא מהחכמה וההתלהבות מהשופר מעין בחינ' השופר ועם היות שהשופר בעצמו מוציא דין עתה ע"י התוקע מוציא דין המעורר אהבה ימנית מעין יסוד החכמה והחסד והשופר מדליק אש אהבה במזיגת שתי המדות ומשם אינו פעולתה שהרי פעולתה בגבורה כדמסיק אמנם כאן אתער ואוקיד ועיקרה מאי ניהו שמאלא דהיינו תקיעת השופר שנושב בגבורה אמנם כלול מהימין מצד התוקע ולכך תחלתו מהחכמה ובא אל הבינה ומהבינה אל הגבו' ומהגבורה חוזר אל החסד דהיינו וימינו תחבקני והיינו שלהבת ומלת י"ה במלכות ונקראת י"ה בערך היותו חוזר ממטה למעלה מהמלכות אל הת"ת וז"ש **דא** אוקיד שלהובא דרחימו דכ"י

לגבי קב"ה שאותו שלהבת היא מציאות שורש המלכות מעורר בשתי הספי' האלו רחימו דכ"י לגבי קב"ה והנה נקראת י"ה על שם אהבת המלכות שהיא נקראת י"ה והנה כבר השלהבת הזאת נכללת בימין משורשו הראשון שהיא חכמה כדפי' ומבחינתו האחרונ' בחסד כדפי' ומטעם זה מים רבים לא יוכלו לכבות את האהב' אלא אדרב' מוסיף דהיינו וימינו תחבקני כדמפרש ואזיל.

ת"ח תלת נשמתין אינון וגומר הכוונ' כי הא"ס נשמ' לי' ספירות והם דבקים בו והמלכות נשמ' ולא יתדבקו הנפרדים בא"ס אלא ע"י אמצעות השכינ' שהם רחוקים מן הא"ס עד שהשכינ' תקרא להם נשמ' ולא ישיגו בא"ס שהוא נשמ' נשמתן כלל וכן הנשמ' לגוף ע"י יהי' לבוש הא"ס בשכינה והשכינה בנשמ' והנשמ' בגוף נמצא כי עיקר נשמות אלו הוא להאיר השגחת א"ס א"ס מתלבש בהשגחת השכינ' והשכינ' בכל הנמצאים והאדם קודם לכל הנמצאים הנפרדים:

ולא אתער ביה גזברא ר"ל כי הא"ס אינו מושג כי אם לעצמו וז"ש דלא אתפס ואצ"ל תפיסה שהיא השגה גדולה אלא אפילו ידיעה מועטת וז"ש ולא אתער בי' גזבירא וגומר שהוא הכתר וכ"ש תתאה. ופי' דרך המצא הנאצלי' ממנו ודרך התפשטו בהם להחיותם וז"ש **אתעטף** בעטופא דזיהרא פי' השלים וצמצם שכינתו בכתר להאציל ע"י שאר הספירות וקרא הכתר זיהרא דבדולחא מפני שעין הבדולח מקבל כל הגווני ואין בו גוון ושינוי משינויי פעולות ההנהג' ומפני שאין אצילות הספירות מהכתר ממש אלא ע"י החכמה אמר **בגו** זהוריתא דהיינו שהכתר נעלם בחכמה.

ואתקשרו כולהו כחד וגו' היינו קשר והשתלשלות הספירות מעילה לעלול והיינו חד חד כי שנים יחד א"א.

והוא אעיל בגווייהו סוד העצמות המתפשט בתוך הספירות.

נוקבא דמטמרא בגו חילהא היא המלכות.

ומנייהו אחידא גופא ירצה כל הכחות והחיילין שהם למטה ממנה מתאחדים תחתיה להיותם גוף לה ובאותם הכחות מראה פעולותיה ופועל בכל הנמצא. מהרמ"ק זלה"ה:

ועיין מה שכתבנו בספר **אור הגנוז** בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' בלא שייטין משוטות רימוש בלעז. ה"ג אתא ואשתאיל מכל שייפי גופא ולית לך תקיפו כיומא דפריש וכו' תבע על חוביה כלומר הוא ממש מבקש על עונו ומבקרים פנקסו לפי שהוא מחשב כמה מחשבות וחושד כמה חשדות והחושד כשרים לוקה בגופו. רשפיה רשפי אש כלומר רשפי האהבה שלה הם רשפי אש ומהיכן נמשכים אליה אלו הרשפים של אהבה משלהבת יה שלהבת היא הגבורה דנפקא מי"ה

שהיא השופר גדול דהיינו הבינה ואע"ג דשם יה הוא בחכמ' מכל מקום מאחר דלא מתפרשן לעלמין שם אחד לשתיהם. אי נמי כי יו"ד היא חכמה וה"א בינה והמתלהב התלהבות האהבה בין כנסת ישראל ות"ת היא הגבורה הזאת שלהיות' היא שלהבת משלהב למלכות וז"ש. דא אוקיד שלהובא צריך למחוק הנקודות שעל מלת ד"א המורים דבר אחר דליתא אלא הכל מלה אחת ומסקנא דמלתא היא. ת"ח תלת נשמתין וכו'. גזברא דקרטיטיאה עילא' וכו' קרטיטאה פירש הערוך בערך קרט שהוא אוצר והכונה הבינה נקראת אוצר הנשמות למעלה והגזבר שלה הוא סוד הדעת וכן המלכות נק' אוצר הנפשות ויש לה גזבר שהוא היסוד הנקרא גבאי צדקה והדעת הוא הגזבר העליון וכו' עכ"ל הרא"ג ז"ל.

דף רמה:

בגופא דאיהו מאנא וגומר הענין שבזה טעה אלישע שראה מטטרון כותב זכותן של יש' וע"ד זה יש מלאכים אחרים שרים שהם תחתיו פועלים ולא מידם לעשות אלא פרקי הגוף שהנשמה פועלת ע"י ונצוץ שכינה מתנוצצת בהם והיינו סוד אליה"ו בתחתונים שהוא סוד גילוי האלהות על הדרך הזה.

מדכורא ומנוקבא ת"ת ומ'. נמצאו אלו הנשמות תוספת מעלה על כל הנמצאים למטה מהאצילות בב' דברים הא' שהם מעצם הנשמה העליונ' ולא דבר נברא כעין המלאכים והיינו סוד ויפח באפיו נשמת חיים וגומר כי כל הנופח מעצמותו נופח והיינו נשמה דאצילות שהיא דבקה בשורשה לעולם וז"ש נשמתהון דצדיקייא אתייאן מאינון נשמתין מעצמותן ממש כדפי': הב' שאינם מהמלכות לבד ככל הנבראי' ע"י אלא משיתוף ויחוד שתי מדות שהם מדכורא ומנוקבא דהיינו ת"ת ומלכות ומטעם זה פי' לעיל שהם ד' נשמות באו' תלת ארבע אינון והיה זה לתוספת מעלת האדם על כל נמצא וז"ש ובגין כך נשמתהון וגומר.

ואי תימא הא עילאין וגומר קשי' ליה לא ימנע או יש תועלת נמשך לאדם בעולם הזה או לאו אם מעלתו גדולה בעולם הזה קשה למה בהטיבם מסתלקים ממנו ואם אין תועלת נמשך למה ירדו בו וקושיא זו תגדל כאשר נקדים גדולת הנשמה הזאת על כל נמצא עליונים ותחתונים וז"ש הא עילאין אינון מתרי סטרין כדפי' ואין נמצא מנאצלים ולמטה ישוה אל מעלתם כדפי' לעיל א"כ עתה יקשה אמאי נחתין להאי עלמא שהוא לכאורה ירידה אל מעלתם וא"ת שהיא מעלה גדולה להם א"כ אמאי אסתלקו וגו':

למלכא וגומר כללות תשובתו כי מעלת הנשמה בסילוקה אמנם עיקר מעלתה בידיעת התורה וזה לא יודע לה ולא ישיגיה אלא בעולם הזה והיינו דמסיק עד דיולפו' וגומר. עוד

שנית כי מדרך הקטנים להתלכלך ולהתקלקל ואין דרך זה להעשות בהיכל המלך וכן בענין זה אל הנשמה היא קטנה ואינה יודעת סודות התורה למעלה ואי יכניסוה בסודות ההם לא תועיל שאין ראוי שתת למד ותטעה ותחזור ותטעה בהיכל המלך וז"ש ויולפון לה וגומר: עוד ג' כי צורת הנשמה קודם בואה אינה אל מציאותה אחר בואה והיינו סוד הגידול שהיא מתגדלת בעולם הזה בעסק התורה והמצוה בהשראת האור העליון ומתלבשת בו ומתגדלת זוהרה והולכת לפי שיעור מעשיו וז"ש למרבי ליה ולגדלא ליה עד דיתרבי ולזה אין לתמוה על סילוק הצדיקים בקצרות שנים וז"ש עד דיתרבי וגומר.

איהו יסודא דלעילא ביסוד ויסודא לתתא הוא הצדיק בסוד ההתעוררות.

ת"ח צדיק אחסין ליה להאי ארץ לשון ירושה לו שאין ספירה שישפע למלכות אלא ע"י היסוד. ואמר להאי ארץ שיש ארץ טמאה ח"ו.

ואריק עלה ברכאן שע"י הברכו' נעשית שמנה. לחמו מלכות הנק' לחם והיינו סוד ברכות הנשפעות בכל יום ולזה אמר שמנה שהוא דבר המורגל אמנם יש תוספת ברכות על ברכות אלו הנזכרות והיינו והוא יתן ולא אמר נותן מפני שהוא דבר לפרקים לזה אמר יהיב לה תפנוקין ועדונין וזה אין הענין ביד היסוד אלא כפי מה שמשפיעים ליסוד וז"ש בנגידו עילאה דנגיד עלה.

ועכ"ד וגומר כלומר עם היות שפי' מאשר היסוד עכ"ז יש בו פי' אחר דהיינו הבינ' ושם עיקר כנוי זה וראי' שהיא בנקבה דכתיב ראוה בנות ויאשרוה והיינו בינה שראוה הבנות שהם בחינות המלכות ונערותיה. ומפני שעדיין אפשר לפרשה במלכות ראוה בנות שהם ז' נערותיה ויאשרוה מהיסוד הכריח עוד מלאה שהיא בינה שאמרה באשרי וגומר ואי אפשר אלא כדפי':

וכולא שפיר שני הפי' צדקו יחדיו וע"י פשרה דמסיק:

ות"ח מעלמא דאתי בינה בבחי' הנמשכת ומתגלה ובאה שפעה למטה.

אתמשך היינו תחלת המשכת השפע ונגיד אח"כ נמשך ההמשכה הנז' זמן מרובה.

למיהב תפנוקין אינם יורדים תפנוקין אלא שפע דק כבחינ' הבינה אמנם היסוד עוש' אותו השפע תפנוקין ועדונין ומכין אותו להאי ארץ ולזה לא אמר אתמשך ונגיד תפנוקין ועדונין.

והוא יתן בינה הנקראת הוא ודאי. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. לקבלא מיין עלאין לאו איהו אלא בנשמתהון דצדיקיא. אפשר שרמז לזווג שעושים הנשמות דצדיקים בשעה שמסתלקין מן העולם עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ובג"כ נשמתהון דצדיקיי' ה"ג. עילאה על כל אינון חיילין ומשיריין שכן הם מלמעלה למעלה מהם כמה מעלות טובות. ועידן למתייה רמז אל מה שאמרו רז"ל טרח רבי בון בכ"ח שנים וכו' כלו' אחר שהכונ' היא עד שיתוקן זה כבר נתקן בזמן מעט יבא הבן אצל אביו. ת"ח אתערותא מסקנא דשינוייא הוא. כהאי גוונא תיאובתא דנוקב' למשדי מיין תתאין לקבלא מיין עילאין וכו' ה"ג. מאשר שמנה לחמו מאשר שהוא היסוד שמנה לחמו ומזונו של מלכות הרי צדיק עליון. ועכ"ד מלה אחרא כלומר עם כל זה שמאשר הזה שהוא היסוד שמנה לחמו אין הדבר הזה נעשה על ידו לבדו אלא מלה אחרא דהיינו צדיק תחתון כמה דכתיב. ראוה בנות ויאשרוה הם ההיכלות שנקראים בנות ציון בנות ירושלם הם גם כן מאשרים אותה הרי נמי צדיק תחתון שבבנות הללו מתחתם מעשה הצדיקים ונמצא כי פירוש מאשר שמנה וגומר כולל אשר עליון ואשר תחתון וזהו וצדיקים יירשו ארץ תרין צדיקים. אמרה לאה אשת יעקב ממש. כי אשרוני בנות דהיינו ההיכלות שהם י"ב בקר והיא אשר היתה עקר הכל כי היא ילדה רובם ונעשה התיקון על ידה. א"נ לאה היינו בינה ומגיע לה האושר מחמת הבנות הללו לפי שהבנות הללו הם המעוררים המלכות שתתייחד עם מלכא ומייחודם נמשך שמתעוררים ג"כ ע"י התעוררות המלכות נמצאת שלאה היא מאושרת מהבנות הללו כי הם הגורמים כדקאמרן. ות"ח מעלמא דאתי בא לכלול עוד שמלת אשר כולל ג"כ הבינה שע"י יסוד ובנות ירושלם והבינה ע"י שלשתם שמנה לחמו מלכות שכן כל השפעת היסוד בא לו מהבינה א"כ מוכרח הוא שהבינה נקרא' בשם זה וזה שאמר וכלא שפיר כלו' הכל צודק בו. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון והוא יתן מעדני מלך ודאי והא אוקימנא. מ"ז ע"ב: ועיין מה שכתבנו בס' **אור הגנוז** בס"ד:

דף רמו.

ודא הוא לחמו כלומר עם היות שאמרנו שנק' לחם פנג ג"כ לחם סתם נקרא ועתה מפרש הפסוק ע"ד אחרת והכל ע"ד הקודם.

דרגא קדישא את קיימא שהיסוד מעבר לשפע הנשפע מהת"ת נמלכות ועיקר הת"ת שהוא את קיימא.

ומהכא לשאר דרגין כי לזה נקראת המלכות מלך להיות שהיא מלך על כל הנמצאים התחתונים ומשפיעם.

וכלהו כגוונא דלעילא כלומר כמו שבספירות נמשך הענין הזה ממדרגה למדרגה כדפי' מבינה לת"ת ומת"ת ליסוד ומיסוד למלכות כן אל התחתונים מלכות במקום הבינה

וממנה יש מדרגות נמשך דרך בם השפע. ונמשכו לפי זה הפירושים האלו מדרגה אחר מדרגה והכל צודק ולזה אינם פירושי' שונים ולא אמר ד"א אלא ת"ח מפני שבכל איזה דרך שנפרש לא נוכל לומר שישפיע היסוד שלא יהי' סדר הענין שתקבל הת"ת מהבינה והת"ת ישפיע למלכות ע"י היסוד אלא הכל תלוי אם הפסוק יפרש קבלתה מהיסוד לבד או נפרש ג"כ קבלתה מהבינה ע"י היסוד או נפרש השפעת הבינה בת"ת והת"ת משפיע למלכות ע"י היסוד. או נפרש ששתי המדות יחד והיינו הת"ת ומלכות הם מקבלים מהבינה והיינו פי' ד' דרב המנונא סבא ולא שהם מקבלים יחד בשוה אלא אתברך האי בגין האי שישפיע לת"ת חלק ברכותיו והחלק אשר למלכות. או אפשר לפרש אחדותם שוה באחדות כענין קודם פירוד' והי' אור הלבנה כאור החמה:

דשבת נקיט משבת וגומר מלכות ש' ב"ת ובינה ש' ב"ת כדפי' בתיקונין ונקראת הבינה שבת בערך החכמה בתוכה י' בת עין בתוך ה"א כזה ה ה"א עצמה ג' ווין שהם ג' אבות נשרשין בתוכה הם ג' גווני עינא היינו שין כנודע והיינו ש' ב"ת והמלכות עלייתה עם הת"ת אליה הוא סוד כי עין בעין יראו בשוב ה' והיינו סוד שבת עילאה שבת תתאה והם סוד לחם משנה לחם א' ה' עילאה לחם אחר ה' תתא' וכן פי' ר"מ ועתה מאשר שמנה לחמו כפשוטו וכמשמעו מלכות על הכל והכל בסוד ייחודה בעצם עם הת"ת.

ואתחבר לחם בלחם וגומר כלומר למטה היא נקראת לחם עוני לבדה אמנם בעלותה בסוד אור הלבנה כאור החמה דהיינו אתחבר לחם שבמלכות בלחם שבבינה ואז איהו משנה שוה לחם זה ללחם זה כדפי': והשתא קשיא ליה כי בשלמא לחם במ' או לחם בת"ת אשכחן אמנם בבינה הוא זר לזה אמר כי יותר יצדק בבינה מהת"ת משום דבכל אתר לחם נוקבא ולאידך פי' דפי' רב המנונא דלחם בת"ת והיינו שהת"ת מקבל מבינה מאשר שמן הוה ליה למימר אלא שצריכים אנו לו' דלאידך פי' שמנה לחמו אהדר למלכות שעם הת"ת וז"ש **ובכל** אתר עם היות שפי' בת"ת עכ"ז שמנה לחמו לא דייק בהאי פי'.

שאר מזונא לחם וגומר כלומר שהייחוד העליון למלכות שהוא בחינ' נקבה נקראת לחם ולא לחם ממש אמנם כאשר יושפע למלכות שפע סחם שאינו מהייחוד אלא שפע דשפע הנשפע מספי' לספי' זה יקרא שאר מזונא וכיון שהמלכות אינה משמשת אז כנקבה אינו לשון נקבה אלא לשון זכר וז"ש ואשתמודען מילין וגומר:

ת"ח אשר רשים וגומר אהדר למלה קדמאה דאמר אשר ביסוד ופי' נוקבא בין תרי צדיקי והיינו שימצא אשר רשים לעילא בספירו' ורשים לתתא בתיקוני המלכות כדמסיק וז"ש ורשים לתתא בתקוני כלה לאו דוקא אלא גם שאר השבטים נכללים וז"ש וכולהו תריסר

שבטין ימא קאים עלייהו להשפיעם ואתתקן בהו בסוד מיין נוקבין שהיא מקבלת מהם ושתי בחינות אלו פירש הכתוב באומרו והים עליהם שהיא המלכות עליהם להשפיעם מלמעלה לקבל התעוררותם וסוד שתי בחינות אלו אל המלכות יובן בשני ענינים אשר לה אתתקן לעילא בסוד י"ב אבנים י"ב מלאכים ג' תחת מיכאל ג' תחת גבריאל וג' תחת אוריאל וג' תחת רפאל להשפיע ואתתקן לתתא בי"ב שבטים לקבל התעוררות' כדפי'. ובבחינה זו אשר בשאר השבטים א' מהי"ב וז"ש אשר בתקונא קיימא. אמנם בחינתו העליונה כדי לדרוש פסוק מאשר על דרך שפירשנו ביסוד אי לא דגלי משה לא אתידע שלא היה עולה בדעת להעלותו משאר שבטים:

דאיהו נגיד היסוד שגם דרך בו נשפע שמן החכמה:

ברוך מבנים שני פי' ברוך מכל הבנים שכל ששה בנים עליונים משפיעים בו או שהוא ברוך יותר מכל הבנים להיותו ביסוד ויש בו יתרון על כל השבטים:

דעלמא עילאה עלמא דדכורא וגומר כלומר עם היות שאנו מייחסים לבינה שם נקבה הוא בדרך שאלה מפני שממנה מוצא הספירות כולם ע"י שיתוף החכמה עמה שהוא זכר אליה אמנם לפי האמת עלמא דדכורא איהו והטעם כדמסיק והענין כי לא יתייחס בשם נקבה שאין בה אלא מה שמשפיע בה הזכר ואין כן הבינה שהיא נובעת מעצמה ולנך היא זכר ועוד שהיסוד נקרא אל חי והבינה נשמת כל חי כי בהתפשטות יראה היסוד משפיע מכח הבינה יעשה הכל זכר והמלכות נקבה באמת דלית לה מגרמה כלום וז"ש ואי תימא הכי נמי נוקבא לעילא וגומר: מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ת"ח מאשר שמנה לחמו דא הו' אתר דכלא וכו' הוא דבר אחר ופירוש אחר דלא אירי קרא אלא בבינה לבד. א"נ מות"ח מעלמא דאתי אתמשיך וכו' מתחיל הפי' השני ואמר דלא משתעי קרא אלא בבינה. והא אוקימנא בפ' בראשית דף מ"ז: אית לחם ואית לחם אית לחם מן השמים לחם פנג ת"ת. ואית לחם מן הארץ לחם עוני מלכות. דתליא ביה מות' דגלי' יורדות מות ובבחינה זו לבד איקרי אילנא דמותא לא בבחינת עצמה חלילה כי היא אצילות שכולו חיים גמורים. ומאן איהו דא ו' ה"ג כלומר ומאן הוא לחם זה הוא ו' ת"ת לחמו לחם ו': לחם דהוא ו' כעין תאנא והדר מפרש וע"ד מאשר שהיא בינה שמנה אותו הנקרא לחם דאיהו ו' דהא מיניה אתזן והוא מעטרא ליה וכו'. וכלהו כגוונא דלעילא הענין שמעתי ממורי זלה"ה שכשהת"ת והמלכות מתייחדי' יחד ע"י היסוד אז גם כן מתייחדים ההיכלות חיות עם אופנים והוא סוד ייחוד מטטרון עם סנדלפון מלאכין דת"ת עם מלאכין דמלכות והיסוד המיחד ביניהם הוא העמוד המקשר כל ההיכלות כנזכר בפרשת פקודי וזה שאמר והוא יהיב לה ע"י דצדיק וכו' ומהכא

לשאר דרגין וכלהו כגוונא דלעילא כלו' ייחודא דכלהו דרגין הוא כגוונא דלעילא מה לעילא צדיק מייחדם אף דרגין דלתתא. דא לחם שבת דאיהו פנג רב המנונא סבא פליג ואמר דהאי לחם אינו כי אם במלכות שהיא לחם עוני וכשמתייחד היסוד הזה הנקרא אשרנעשה לחם פנג לחם מעונג ושמנה ואימתי מתייחד בסוד היסוד בשבת לבד כי בשאר ימות החול מתייחד בסוד מטטרון בסוד הגלות והעוני. על חד תרין כלומר היכן מורה ענין זה בשבת לפי שהוא לחם משנה על חד תרין כלומר על המלכות שהוא לחם עוני בא לחם פנג ת"ת שהם תרין ונכלל זה בזה ונעשה הכל א' פנג שמנ"ה בהפוך אתוון משנ"ה כאלו אמר מאשר משנה לחמו. דשבת נקיט משבת עילאה רוצה לפרש פירוש אחר בלחם משנה לחם דההוא משנה שהוא היסוד כיצד שבת שהיא מלכות נקיט משבת עילאה יסוד ובזה מתחבר לחם ת"ת בלחם מ' ע"י המשנה ומ"ש ואיהו משנה חוזר למלת דשבת עילאה דנגיד שהוא היסוד. א"נ דשבת נקיט היינו מלכות משבת עילאה בינה ואתחבר לחם בלחם דהיינו בינה ומלכות שתי שבתות שתי הלחם הם משנה וז"ש ואיהו משנה. ובכל אתר לחם נוקבא לכך לא יקשה לך שקרא לבינה לחם שכן הבינה נקבה היא. ואשתמודען מלין כלומר מתוך הענין אשתמודע אם הלחם דאיירי ביה הוא לחם ממש או שאר מזונא כגון עבד לחם רב והלחם אזל מכלינו לאכול לחם עם חותן משה וכיוצא שהוא שאר מזוני לחם אנשים לא תאכל לחם צר לחם הקלוקל הוא לחם ממש. לחם דלעילא בכל אתר דכר כלו' בינה אע"ג שהיא נקיבה בערך החכמה דכר איהו בכל אתר כדמפרש לקמן בנפתלי אילה וכו'. ואנן אשכחינן הם דברי הזוהר לנגד סברת רב המנונא שהרי כמו כן אנו מוצאים שהמלכות לפעמים נקרא בלשון זכר ולפעמים בלשון נקבה אבל סוף סוף וכלא חד מלה האי כהאי כלומר כלהו איתנהו בה לפעמים נקבה לבד ולא זכר בערך הקבלה ולפעמים זכר ולא נקבה בערך ההשפעה: ת"ת אשר רשים בי"ב שבטים עליונים י"ב בקר. ורשים לתתא בעה"ז מרכבה לשכינה בכלל י"ב שבטי י"ה. בתיקונא כלא ה"ג. ואתתקן לתתא בארעא: כגוונא דעלמא עילאה בינה דאתתקנת בתריסר שבטין עליונים כנזכר לעיל ובפרשת ויצא ראובן בחסד. שמעון בגבורה וכו'. ובתרי סטרין אתכללת ואתתקנת ה"ג ופי' סטר חד לעילא י"ב בקר וסטר חד למטה י"ב שבטים שהם מרכבה אליה. אשר בתיקונהא קיימא כשאר שבטין בין למטה היותו גם כן מרכב' אל השכינה בין לעילא בסוד י"ב בקר. לאחזאה אן הוא קשרא דיליה כלומר אע"ג דאשר בתיקונהא קיימא כשאר שבטין וכן בעלמא עילאה הוא בסוד פרקין דירכין כנודע. מ"מ אי לאו דגלי משה לא אתידע אן הוא קשרא דיליה רוצה לומר שורש נשמתו כי מלבד שהוא מרכבה אל המלכות למטה בשבטי י"ה ובי"ב בקר למעלה

ובשבטי י"ה דעולם האצילות כל זה אינו כי אם בבחינת מרכבה אבל בחינתו ושורש נשמתו אינו כי אם ביסוד וז"ש טובל בשמן רגלו כי נשמתו שהיא סבתו הוא טובלו בשמן דהיינו היסוד. דאיהו אנגיד משח רבות דלעילא בסוד שמן כתית כנזכר בפרשת פנחס. ברוך מבנים אשר כלומר אשר שהוא היסוד הוא מושפע משש קצוות הנקראים בנים וזהו יהי רצוי אחיו שכל אחין שייפין עלאין כלם רצים ומשפיעים בו. אי נמי לשון רצון כי אחיו כשבאים לקראתו הוא ברעותא בתיאובתא דכלהו שייפין. ובגין כך עולה זכר תמים יקריבנו כלומר להיות שעולה על זולתו זכר הוא אוף נמי הכא כיון דסלקא מלה מכנסת ישראל ולעילא כלא הוא דכר. דהא דכורא לא הוי וכו' כלו' מנא לך דאיקרי תמים כד אתגזר לזה אמר דהא דכורא לא הוי וכו' כלומר אינו נודע אם הוא זכר אלא מההוא אתר דאיקרי תמים דהיינו הברית א"כ כשאמר לו לאברהם התהלך לפני והיה תמים ר"ל תמים באותו אבר הנקרא תמים שהוא אות הברית כדכתיב תמים גבי נח איש צדיק וכו' ואמרו ז"ל שנולד מהול וז"ש כדכתיב איש צדיק וכו'. אי נמי לעיל קאי דקאמר ובגין כך עולה זכר תמים כלומר ראיה כי להיותו עולה הוא זכר מדקתני תמים דהא דכר לא הוי ולא אשתמודע וכו' וזהו פירוש זכר תמים מי עושה אותו זכר אותו הנקרא תמים שהוא היסוד שמורה על כל מה שלמעלה ממנו שהוא דכר. כדכתיב איש צדיק תמים כלומר מנ"ל דתמים איהו את קיימא מדקא סמיך מלת צדיק שהוא ביסוד לתמים. ונמצא דהכי קא יליף עולה זכר תמים להיותו עולה הוא זכר ימי עושה אותו זכר אותו הנקרא תמים דהיינו היסוד שמורה שממנו ולמעלה כלא הוא דכר. בג"כ זכר תמים דאשתמודע ביה האי שייפא כלומר הכא גבי קרבן דלא קא שייך ביה ברית פירוש תמים רוצה לומר שלא יהא מסורס. וא"ת ואיך שייך בנקבה לומר תמימה ותירץ. בגין דכלא נטלא מיניה כי להיות שהתמים שלו משפיע בה תמימה קרינן לה. עכ"ל הרא"ג ז"ל.

גליון מאשר שמנה לחמו וגומר ע' פ' ראשית דף מ"ז ע"ב ותבין עכ"ל:

דף רמו:

ובגין דיוסף איהו רשימו דדכורא וגומר קשיא ליה והא אשר דרשנו לעיל שהוא ביסוד ועכ"ז לא נסתלק משאר תיקוני שכינה לתתא לזה אמר שאינו בבחינת יוסף שהוא בעצם מעצמו ומרכבתו ביסוד וז"ש ובגין דאיהו רשימא קדישא איקרי יוסף הצדיק ולא איקרי הכי אשר הצדיק כלל ועם היות שדרשנו לעיל בפסוק מאשר היינו רמז לפסוק אבל הוא בעצמו מרכבתו ביסוד ואבר זה אינו בשכינה שהיא נקבה לכך נסתלק ולא נסתלקו כן שאר השבטים שהם בשאר אברים דבשאר אברים הזכר והנקב' שוין:

ובגין דאיהו הכי אתמני וגו' הענין שכאשר נסיר יוסף לטעם הנז' ובמקום יוסף אפרים א"כ ירמוז אפרים למקום שהי' ראוי להיות יוסף הוא מקום שדרך שם פרים ורבים ולזה נקרא אפרים והוא מקום שהשמש מעריב שם מקום ערוב הכחות והוא סוד מערב:

קול ת"ת.

דבור מלכות. ואין פעולה למלכות אלא מכח הת"ת ואין הת"ת פועל אלא ע"י המלכות וייחודם אל ההנהג' במאמר הבינה וז"ש אשתלח מאתר עמיקא. כלל ת"ת כעין קול שכולל כל ההברות פרט מלכות כעין דבור שמפרט כל הברה והברה בפני עצמה וא"א לת"ת לפרט ההברות אלא מכח המ' והיינו כלל הצריך לפרט ואין במלכות כח לפרט אלא ע"י הת"ת והיינו פרט הצריך לכלל:

ודא קול נפקא מדרום. הענין כי הת"ת נשלח מהבינה אל המלכות דרך דרום כי נחלי הבינה שופכת אל החסד ומשם בא אל המלכות והיינו סוד מוליך לימין משה והיינו נפתלי אילה שהיא דבור שלוחה לדבור קול מהדרום ולכך משה גלה סוד זה בברכתו באו' נפתלי שבע רצון י"ם ודרו"ם וימצא אליו שתי בחינות הא' קודם בואו לדבור שהוא קול בדרום והוא זכר והב' אחר בואו למלכות והיא נקבה והיינו בשתי בחינות אשר לשבטים הא' תיקוני הבינה והב' תיקוני המלכות כדפי' ולפי' אילה נקבה בתיקוני שכינה דבור שכבר שלוחה הנותן אמרי שפר קול קודם בואו והוא זכר כדפי':

מחשבה חכמה.

אתר דרוחא שריא מקום הת"ת בסוד הדעת שמשכנו הבינה:

דהא לאו סתים כדקדמיתא והטעם שעם היות שהבינה נעלמת סוף סוף שש קצוות הנעלמים בתוכה מתגלים ע"י שש קצוות המתפשטים ממנה וז"ש ואע"ג דאיהו סתים האי רוחא אתפשט וגומר:

כללא דכל שאר חילין. כי כלל ה' מוצאות שהם חיך גרון לשון שינים שפה שהם ה' ספי' הם בכלל בקול שהוא ת"ת ומ' שהיא דבור מפרטת אותם שפועלת ע"י כל א' מהם למטה:

אשתלח מאתר דרוחא סוד רוח אלדי"ם שבבינה כדפי' לעיל ומהדעת מתפשט הת"ת. מחשבה י' בינה ה' קול ו' דבור ה' והיינו ה' אחד ושמו אחד בשם אדני **הנותן** אמרי שפר כתיב לשון זכר ופי' שהת"ת נותן אמרי שפר ע"י המלכות שהיא אילה והיינו סיומא דגופא הת"ת קול ע"י היסוד ומגיע למלכות והיינו ב"ן מהת"ת פורת שפרה ורבה יוסף מכח הת"ת המתפשט למלכות כדפי'.

לתתא בעולם הזה לעילא ביסוד.

דבעיין בנות לאתתקנא דהיינו נקבות ולא זכרים ואם יוסף בין השבטי' הוו להו כולהו בנים זכרים כדפי':

ת"ח מלכותא קדיש' וגומר עד רבות בנות עשו חיל בקצת ספרים ליתיה.

לא קביל מלכותא שלימת' אפשר דעל דוד קאמר כדכתיב בחברון מלך שבע שנים ואף אם נפרש דעל מדת המלכות ממש קאמר ירצה שאינה מולכת בעולם התחתון ובכל צבאותיו עד שהיא תתחבר עם האבות שע"י תכלל מג' אבות בה ואח"כ מהבינה הם מתפשטין בסוד ג' אחרים נה"י נמצאת כלולה משבע וז"ש אתבנו בניינא שלימא מעלמא עילאה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובג"כ יוסף דאיהו צדיק וגומר ענין יוסף היותו בעלמא דדכורא זה יובן במה שביארנו וכתבנו פ' ויצא דף קנ"ה ע"א וע"ש. ואו' ודא יתיב מלה בתקונא הוא הנותן אמרי שפר. ע"כ:

והרא"ג ז"ל כ' ואי תימא הכי נמי נוקבא לעילא דהיינו הבינה שהיא נוקבא בערך החכמה: אבל הכא רישא וסיפא נוקבא כי המלכות שהיא ראש להם היא נקבה וכל המתפשטים למטה ממנו ג"כ כלם נקבות שהן ז' הנערות וכו' וזה שאמר דהא כל תיקון גופא נוקבא. וכתיב משם רועה אבן ישראל משם דהיינו הקשת האמור דהיינו היסוד ממנו רועה ונזונית אבן ישראל מלכות אבן דההוא ישראל. אבן דא כנסת ישראל כלומר שאין לפרוש משם מהיסוד הזה רועה וזן לכל העולמות אותו הנקרא אבן ישראל ת"ת לז"א אבן דא כנסת ישראל והראיה שעליה אמר דוד. אבן מאסו הבונים הם האבות שלא רצו להיות מרכבה אליה עד שבא דוד ונעש' מרכבה אליה ואמר שהאבן הזאת עלתה למעלה להיותה פנת יקרת. וכלהו בעיין כגוונא דלעילא דהיינו י"ב שבטין עליונים שבאצילות כנזכר לעיל ובכמה דוכתי ונמצאו י"ב בקר למטה מהמלכות כנגד י"ב שבטי י"ה שבאצילות חוץ מבחינה זו שבאצילות יש דרגא דצדיק דהיינו יוסף ובנימין ביסוד כנזכר בפרשת ויצא. אבל בי"ב בקר חסר מהם תיקון זה לפי שכל תיקונהא הם נקבות ואין ראוי לשים בהם אבר שיהא מורה זכר. לאכחשא לה כלומר לאכחשא תיקונהא. וי"ס דגרסי לאכחשא לי' והדר כלפי האי דרגא דצדיק שהוא למעלה בי"ב שבטי י"ה שאין ראוי להכחישו. שייפין דכר ה"ג. היינו דכתיב ומדברך נאוה ה"ג ופירושו הנותן אמרי שפר היינו ומדברך נאוה. בגין דקול מדבר ומאין באה לה הדבור הנאוה הזה והרי היא בעלת דין וכל דבור קושי מיוחס אליה ותירץ בגין דקול ת"ת הנאה מדבר ומנהיג לי' לדבור שהיא מלכות כמו דבר א' לדור. א"נ לשון דבור ממש מצדו נמשך לה דבור נאה דלית קול בלא דבור שהם מחוברים וע"י שיתופם מדברה נאוה וזה שאמר הנותן

אמרי שפר כלומר מצד השפר דהיינו הת"ת כדפי' בפרשת יתרו שופר כמד"א שפר קדם דריוש מלשון שפיר. וההיא קול אשתלח מאתר עתיקא דלעילא ה"ג כלומר הבינה וממנו ומצדו נעשית מדברה נאוה. ושליחות זה א"א לעשותו ע"י אחר כי אם ע"י הת"ת לפי שאין קול בלא דבור ואין דבור בלא קול. ודא כלל ת"ת. פרט מלכות. ודא קול ת"ת. נפקא מדרום בינה כנזכר בפרשת במדבר קי"ח ה' דרום מיני' נפיק דרום וכו' להיות שמהבינ' יצא דרום חסד תוכל להקרא על שמו דרום והיינו ממש מאי דקאמר וההוא קול אשתלח מאתר עתיקא דהיינו הבינה כנזכר וחזר וכפלו במלות שונות כדי לפרש פסוק ים ודרום ירשה דהיינו הת"ת הזה כולל וקושר מלכות ובינה מן העולם ועד העולם וזהו ים ודרום. ומדבר למערב מנהיג למלכות. ירית לתרין סטרין בינה ומלכות וזהו ולנפתלי אמר דהיינו הת"ת לשון חבור נפתלי שבע רצון מההוא רעוא דרעוין כתר עליון ים מלכות ודרום בינה כנזכר. לעילא דכר בינה נכלל בעולם הזכר כנזכר לעיל. לתתא נוקבא מלכות. בג"כ נפתלי איל' שלוחה נוקבא לתתא ופי' הפסוק כך צפתלי דהיינו ת"ת אילה שלוחה כלומר לאילה שהיא מלכות הוא שלוחה ר"ל שליח שלה וזהו דקאמר לעיל וההוא קול אשתלח וכו' הרי בחינתו במלכות. כגוונא דא דכר לעילא כלומר כמו שמתייחד בנוקבא לתתא כך מהייחד בבינה שהוא עולם הזכר לעילא. דכר לעילא דכתיב הנותן אמרי שפר הנותן כתיב לרמוז דדכר קרינן לי' ומצדה הת"ת נותן אמרי שפר למלכות ותהיה מדברה נאה. ת"ח וכו' רצה לבאר תחלת האצילות כדי שיבואר היטב מה שפירש בכתוב נפתלי אילה שלוחה וגומר. ת"ח מחשב' ראשיתא דכלא כלומר מדת החכמה היא ראשית ההגלות. ובגין דאיהי מחשבה כלומר עכ"ז שהוא ראשית ההגלות אין בגלוי הזה שום תפיסה שאין הגלוי הזה נקרא אלא מחשבה שעד עתה לא היה נכנס אפי' בגלוי המחשבה אבל בחכמה נכנס הגלוי להקרא מחשבה ואין בה תפיסה כלל כמו שאין המחשבה נתפסת ולכך איהי לגו סתימא וכו'. לאתר דרוחא שריא אתר היינו הבינה שהוא מקום ששורה בה הרוח שהוא ת"ת בסוד הדעת. דהא לאו סתים וכו' ה"ג. חילין ל"ג לי'. ודא יהיב מלה הכי גרסינן: בגין דקול ת"ת. אשתלח מאתר דרוחא היינו הבינה כדפי'. לאפקא מלין תריצין כלומר כדי שמלה זו שהיא המ' תוכל לאפקא דברי צדיקים וזהו הנותן אמרי שפר. הכי גרסינן בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וכו' אמאי תרי זמני בן פורת אלא בן פורת לעילא בן פורת לתתא וכו' וה"פ בן פורת לעילא היינו סוד הדעת שהוא בבחינת יסוד המייחד בין החכמה והבינה. בן פורת לתתא היינו היסוד במקומו והא דקרא לי' בן פורת ר"ל מתרבה ומתפשט שכן בחינות היסודות הללו הכל בקו האמצעי ומתרבה ומתפשט לזווג למעלה ולמטה. בתיקוני מטרוניתא בהיכלות י"ב בקר. רבות בנות עשו

חיל אלין תריסר שבטין הכי גרסינן והם ההיכלות אבל ואת מלכות עלית על כלנה. ת"ח מלכותא קדישא לא קביל וכו' כלומר לא עלתה בשם זה להקרא מלכותא קדישא שלימתא עד דאתחבר באבהן. אתבני בבניינא שלימו כי הם הנקראים בונים והם שעושי' אותה בית מושב עיר חומה מצד עלמא עילאה דהיינו הבינה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון רישא דגופא נוקבא וגומר שמות ד'. וכד אתחבר באבהן וגומר וארא ל"ה עכ"ל. ועיין מ"ש בס' **אור הגנוז** בס"ד:

דף רמז.

כד"א כי ששת ימים עשה ה' כלומר כי היכי דדייקינן התם בששת לא נאמר אלא כי ששת ומתרצינן דממשהמדה הנקראת ששת עשה כן דייקינן הכא שבע שנים המדה הנקראת שבע שנים דהיינו הבינה בנה בית שלמה שהיא המלכות:
אלא לאחזאה כלומר אומרו ארבעה עשר הוא להראות שז' עליונים זכרים וז' תחתונים נקבות ולכן מתייחדים והם יחד י"ד: רבות בנות הם י"ב מרגליטן וכנגדם למטה שבטין. עשו היל הם ד' מחנות שכינה ושכינה רוכבת עליהם והיינו ואת עלית. וכן למטה כל הפקודים וגומר ומשכן שבו שכינה באמצע:
עין משפט המלכות ונקר' עין משפט מפני שהשגחת הת"ת היא במלכות.
ואיהו יוסף בן פורת קיימא עלי עין דהיינו על המלכות והמלכות היא הצועדת דהיינו היותה מתאחדת בהן פעם בהיכל זה בבחינה זו ופעמים בבחי' אחרת בהיכל שני עד שצעדה מבחינה אל בחינה וכוללת כל ההיכלות.
אסתכלת היינו עלי שור לשון אשורנו:
באסתכלותא דרחימו וגומר היינו סוד חצי ההתעוררות שמעוררים השבטים מלמטה מהשכינה לגבי היסוד וימררוהו אפשר כמרירות שאדם מתמרר מאהבה ורובו לשון גדולה כענין הרהיבוני. וע"ד וישטמוהו להיות כזה יום מחר כיון שההעוררות גורם ייחוד.
דא קשת מלכות ומה שאמר קשתו אינו ר"ל קשתו של יוסף דהיינו יסוד עצמו אלא קשת שלו דהיינו מלכות בת זוגו והשתא עסיק קרא על סוד אשת אדוניו שכיון שלא חטא ותשב באיתן המלכות שלא נפגמה ע"י אלא אדרבה נתחזקה בסוד כל הנמנע ואינו עושה עבירה נוטל שכר וגו' או אפשר דעסיק במלכות ישבה בקיום בסוד קו האמצעי כיון שיסוד עמד בקי האמצעי ולא נטה:

אתייקרו דרועוי חסד וגבורה מהבינה אשר שם הזהב ואפשר תרי דרועי אל היסוד הם נצח הוד ותרין סטרין דאתקיף בהו יעקב הם חסד וגבורה והיא מקבלת מהיסוד שהוא מקבל מנצח והוד והיינו משם רועה אבן ישראל:

תו וגומר דהיינו מחסד וגבורה ממש דאתייהיבת ביניהו וגומר ואז המלכות משפעת ביסוד וז"ש אתוסף ביה דרגא אחרא:

מאל אביך ת"ת ויעזרך מ' אעשה לו עזר. ומפני שלפעמים כאשר אין המלכות למעלה יתהפך היסוד מרחמים לדין לכך אמר ויעזרך שאז לא יחלף אתר דא וגומר: את לרבות כשיאמר את השמים את ה' יהיה את לרבות השכינה בהיותה במקומה אמנם בהיות וא"ת יהיה לאכללא דהיינו ת"ת ושכינה נכללת עמו למעלה וזה ימצא על שתי דרכים פעמים ת"ת במלכות ופעמים מלכות בת"ת הכל לפי הענין אמנם בנדון דידן דאמר ויעזרך דהיינו מלכות למעלה כדאמרן ואת שדי ת"ת במלכות לברכא לתתא יוסף הגשמי וכל ישראל.

אמאי שבק ל' שהיתה ראויה ליכתב שהוא שם קדוש וכתב ת':

שבילין הם ל"ב נתיבות חכמה שהם כ"ב אותיות וי' נקודות דהיינו עשרה מאמרות והיינו כללא דאורייתא נפקין מעילא מבינה וחכמה א"ת השמים ל"ב נתיבות בת"ת כדפי'. מהרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. באסתכלותא דרחימו וגומר פי' לשון ורובו כמו הרהיבוני הנז' שם באותו פסוק כי פי' שנסתכלו בו בעין אכזריות ולכן וישטמוהו בעלי חצים. ופי' אותו הכתוב שהם הרהיבוני ר"ל כי עינים שלך נסתכלו בי כאיש המביט ומסתכל בחבירו עין בעין. משם רועה אבן ישראל מתמן אתזן וגומר ב' פירושים במלת משם כי אפשר שחוזר ליוסף כי משם נזונת מלכות הנק' אבן ישראל ז"א. או משם חוזר לידי אביר יעקב וגומר שהם ב' ידין ב' סטרין ימינא ושמאלא ומשם נזונת המלכות ע"י יוסף: עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' בגין דכלהו ז' שנין בי' כלומר הבינה נקרא ז' שנים על שם שכל השבעה ספירות הם מושרשים בה. ויבנהו שבע שנים כלומר הבונה היה הבינה הנקראים ז' שנים. הכי גרסינן והכי איתא בפרשת וארא דף ל"א. ואת הארץ מאן ששת ימים דא אברהם דכתיב אלה תולדות השמים והארץ בהבראם באברהם ואברהם ששה ימים איקרי ובגין דאיהו ששת ימים אתבני עלמא כגוונא דא ויבנהו ז' שנים ואלין איקרון עלמא דדכורא כגוונא דא לתתא אית ז' שנין רזא דעלמא תתאה ואיהו איקרי שבע שנים ורזא דא דכתיב וכו'. כגוונא דא לתתא אית ז' שנין שהם ז' היכלות דיצירה. ואיהו איקרי שבע שנין כלומר עלמא תתאה מלכות איקרי נמי שבע שנין על שם ז' היכלות

שבע נערות. אלין תריסר שבטין י"ב בקר שתחת הים כל הפקודים למחנה יהודה וכן כלהו וכו' הם סוד ד' מחנות שכינה שאלו הי"ב בקר מתחלקים בהם ג' פונים ימה וכו' ולמטה מכל א' וא' כמה אלפים ורבבות חיילות ומחנות של מלאכים. דסמיכין עלייהו כלומר אלו הי"ב הוציאו חיילות ומחנות מלאכים שהם מרכבה אליהם והם סמוכים ורוכבים עליהם. חיות קטנות עם גדולות קטנות הם החילות שהוציאו עם גדולות הם י"ב בקר ומתחברים אלו עם אלו לאתחברא וכו'. לאתחברא כחדא כי בברכות ק"ש נכללים ונקשרים חיות קטנות עם גדולות ונעשים חד נקודה והמלכות נכללת מאותה הנקודה שבה נחתם כל מעשה התחתונים כנזכר בפרשת פקודי וכל זה הוא קישוט אליה בסוד מ"ן. כד"א לויתן זה כלומר ללוי והתחברות זה חיות קטנות עם גדולות יצר' לשחק בו חדוה דמצוה. ומאן איהו עין משפט מלכות עין דההוא משפט ת"ת. ואיהו קאים יוסף האמור בפסוק דהיינו היסוד. אסתכלת לתיקונא הוא פירוש למלת שור מלשון אשורנו ולא עתה שהוא הבטה וראיה. וימררוהו ורובו הבנות כנזכר מררוהו ורבוהו ליסוד זה בחיצי האהב' וזה שאמר באסתכלות' דרחימו לגביה הכי גרסינן לגביה ביו"ד והוא כי אלו הבנות מראים מעשיהם של התחתונים ותפלתם ותורתם והם חיצי אהבה שזורקין בו. כדכתיב הסבי עיניך מנגדי אומר הת"ת למלכות המביאה בתולות אחריה ריעותיה עמה והיא זורקת אותם כלפי מעלה כלומר מעשה התחתונים הנחתם בהם והוא מתלהב בחוטי האהבה עד שאומר לה כדרך החושק הסבי עיניך מנגדי שהם הלהיבוני בלהבות האהב' והכי פירש בפרשת קדושים. דא בת זוגו מלכות ואין פירוש קשתו יסוד כנזכר בכמה דוכתי דהא מלת ותשב מורה אל הנקבה ותו דביה משתעי קרא בן פורת יוסף וכו' וימררוהו וכו' והיל"ל כפי זה וישב באיתן מאי ותשב באיתן קשתו אלא דא הוא בת זוגו. אלבישת עלוי כלומר נתלבשה המלכות בעוז וגבורה בשבילו ולא נחלש כחה דהא ידעת וכו' כי העבירה שאדם עובר מתיש כח עליון כמ"ש צור ילדך תשי אבל כשמתגבר על יצרו באלהים נעשה חיל תנו עוז לאלהים. אתייקרו דרועוי כלומר דרועוי דיוסף נתייקרו ונתכבדו בכבוד גדול שכבדו פרעה ומדנקטי' בלשון פז ש"מ תרתי חד אתייקרו וחד שבא לו הכבוד מההיא מרגליתא עילא' דהיינו מלכות הנקרא פז א"נ מרגליתא עילאה בינה שמשם בא הזהב ונמשך לו הכבוד הזה משם ע"י אביר יעקב ת"ת שמשם רועה אבן ישראל וכו'. מאינון תרין סטרין וכו' פירש מידי ר"ל מידים ממש שהם חסד וגבורה שבהם נעשה יעקב אביר ותקיף. מתמן אתזן מהאי יסוד הנזכר בפסוק. תו מאינון תרין סטרין פירוש מלת משם אינו חוזר אלא למלת מידי אביר יעקב שהם תרין סטרין.

מאל אביך ויעזרך וכו' דאיהו אחסנא עילאה פירוש המדה שירש אביך וזכה להתקשר בה אתר דאיקרי שמים שהוא ת"ת וזהו מאל אביך כלומר ממדתו של אביך. ויעזרך בגין דלא חלף כלומר לכך אמר ויעזרך בוא"ו בגין דלא יחלף האי אתר שלא תחליף ותפרש מאל אביך בשום מדה אחרת לכך אמר ויעזרך בוא"ו כלומר פירוש מאל אביך הוא הוא"ו שממנו יבא לך עזר וסיוע ולא ממדה אחרת לא מהגבורה לפי שצריך להיות צדיק גמור ולא מן החסד שמטיב לרעים ולטובים ואין זה המכוון. כדכתיב ואת שדי כלומר א"ת דשד"י מלכות דיסוד הנקרא שדי. דהא מתמן מזה היסוד נפקין וכו' פי' אעפ"י שבירכו מהת"ת מאל אביך ומהמלכות ומא"ת עכ"ז הוצרך להזכיר היסוד שדי בגין דמתמן נפקין ברכאן והוא היה מברך ראוי להזכיר כל המדות המברכות לעולם דכד אינון שבילין נפקין מעילא היינו כ"ב אותיות ונקראו שבילים לפי שהם צנורות להשפעה. נפקין מלעילא מהבינה כי שם מקור האותיות. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רמז:

ושמים כליל כלא כחדא. ת"ת ומ' והם ל"ב נתיבו' שבה.

מתעטרא סיהרא בכולא בל"ב שבזכר עם ל"ב שבנקבה כת"ת:

ויתבא באשלמותא אור הלבנ' כאור החמה.

דהא בכל אתר דאית ביה וא"ו הכרח על ענין ואת דהא בכל אתר דאית ביה וא"ו כגון ואני או וה' וכיוצא וא"ו מוסיף על המלה בעצמה א"כ עם היות שמלת א"ת יורה על הת"ת כלול במלכות אורייתא כלילא מא' ועד ת' כדפי' לעיל אות ו' בלי ספק הוסיף בענין ולא גרע מלת א"ת משאר מלות.

עד כאן כלל מאל אביך וגומר ובאלו הכללות נכלל הכל עתה יפרט המדות א' לא' כדמפרש ואזיל.

אביך ת"ת.

הורי חסד גבורה.

תו מעדן מחכמה עילאה כי משך הזרע מהמוח.

וכילא חד ויצדק ביסוד נהר דנגיד ונפיק מעדן מהחכמה מפני קשר ואחדות הספירות ממנו עד החכמה.

דכל חד איקרי עולם מפני שש קצוות הנכללים בכל אחד מהן:

לאתקשרא באימא תתאה שע"י זה הם יונקים מאימא עילאה להשפיעה וז"ש **דתיאובתא** דכולא חד שתאוה א' הוא הכל כי היניקה תלוי בהשפעה ולזה אמר תאות גבעות עולם

תאוה א' ועוד תאוה א' לכל שש קצוות והטעם שהם גוף א' והיינו דקאמר תיאובתא דכל שייפי גופא:

תהיינה לראש יוסף מה שנמשך מהברכות ע"י תאוה זאת:

ולנטלא כולא ההתעוררות ממטה למעלה לעורר שש קצוות להקשר עם אימא עילאה וכן הברכות לאימא תתאה והיינו דמסיק זכאין אינון דאיקרון וגומר וכדפתח בריש דבריו בסוד התעוררות הנשמות:

זאב אמאי בשלמא אריה שור נחש ניחא כדפי' לעיל אלא זאב למה ופי' שגם זאב יש לו רמז בכסא ויש קדושה מתלבשת בו כדמסיק.

חיות קטנות זאב גדי נחש: גדולות אריה שור חמור כדפי' לעיל וענין חיות אלו הם כחות קדושים בשנים עשר מרגליטן.

דאי תימא דבנימן איהו זאב כלומר פשט הכתוב משמע דבנימן עצמו זאב וא"כ אי אפשר לפרש מזבח לא קשיא דקרא הכי קאמר בנימן לזאב שהוא המזבח יטרף וזן ומפרנס. זאב שהוא המזבח יטרף לחצונים מארי דבבו כענין ותקם בעוד לילה וגומר שהכל צורך העולם ותיקון השכינה וא"א הייחוד אם לא יאכלו אלו קודם כדי שילמדו זכות ולא חובה: עד ושבת עד ה' בינה תשובה שהיא נקראת ע"ד:

בההיא שעתא לא הוה אכיל קורבנא היינו המ' וכחותיה שאין זה זמן אכילתה אלא זמן אכילת הת"ת והמלכות שנקראת עד שהוא על הנצח דהיינו ולנצח נצחים וכמו שהת"ת בעצמו נקר' עד גם המלכות בהיותה עמו נקראת עד וז"ש והאי עד הכי נמי לעילא וגומר.

קרבן לה' מלכות אל הת"ת ולא אחרא שאר הכחות תחתונים:

תננא סליק מהתחתונים ואתערותא מהמ' קשיר לעילא לנגד הת"ת:

וקיימא דא מלכות לקבל דא ת"ת. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' כללא דאורייתא שהם כ"ב אותיות מא' ועד ת'. אחסין שמים כלומר כלם נוטלם הת"ת. כד"א את השמים כלומר כל האותיות מאלף ועד תיו השמים ת"ת נוטל אותם וזה שאמר כללא דכ"ב אתוון. ומהכא נפקו לתורה שבע"פ מהת"ת נפקין הכ"ב אתוון למלכות. דכתיב ואת הארץ הכי גרסינן כלומר ואלו הא"ת שהם כ"ב אותיות מאלף עד תיו שבת"ת יוצאים אל הארץ מלכות. ושמים כליל כולא כלומר אע"פ שיצאו ממנו לא נשאר הוא בלתם אלא נשאר שם שורשם ונכלל שם וכפי' יהיה פירוש הפסוק כך ואת שדי כלומר כ"ב אותיות מאלף ועד תיו היוצאים מהת"ת אל המלכות ע"י היסוד שד"י משם יברכך. ויברכך בגין דיהא ליה וכו' כאן תירץ ו' יתירא דויברכך דהקשה לעיל דכל ו' הוא קיומא וכו'. יתיר מאבהן זהו פירוש גברו על ברכות הורי שהם אבותיו

אברהם ויצחק לפי שמהם יצאו ישמעאל ועשו מש"כ ביעקב שהית' מטתו שלימ' ולכך ברכותיו גברו על ברכותיה'. הוא אריק ברכאן מרישא לעילא כלומר אריק ברכאן שנטל מרישא לעילא מהמוח בסוד חוט השדרה. כלהו אתתקנן נ"א כלהו אתהנן. דנפיק מעדן מאי מעדן אלא וכו' הכי גרסינן. מרישא לעילא לתתא הכי גרסינן בלא וא"ו. ונפיק מעדן ודאי כלומר כהר היוצא מעידונא דשייפין עילאין. תרי נוקבי וכו'. בינה ומלכות. דכל חד איקרי עולם כמש"ה מן העולם ועד העולם ושיעור הכתוב עד תאות גבעות הנקראת כל אחד עולם. ותיאובתא דכל שייפי גופא היינו פירוש עד תאות דהיינו תיאובתא לארקא ופירוש הכתוב כך הוא ברכות אביך גברו על ברכות הורי עד אותם המתאוים שהם שייפי גופא ו' קצוות המתאוי' להתקשר עם גבעות בינה ומלכות הנקרא עולם האי כדאיתיה והאי כדאיתיה כדמפרש ואזיל כל אלו הברכות הגוברות עדיהם תהיינה לראש יוסף וכו' ואם נפרש ע"ד הוא ת"ת אתי שפיר עד שהוא ת"ת יש לו תאוה להקשר בבינה להתעטר ולינק ממנה ובמלכות לאתקשרא עמה להשפיע לה. בגין כך כלהו תהיינה לראש יוסף הכי גרסינן ול"ג כדקא חזי. זאב אמאי כלומר למה כינה אותו בשם זאב. דהכי אתרשים בכורסייא מלכות כנזכר בתיקונין דף ס"ג כלומר אין לו בזה שום דופי. אי נמי בכורסייא י"ב בקר י"ב שבטים עליונים שהם מרכבה וכסא לשכינה שנקרא חיות ובנימן זה היה בכללם בבחינת זאב. וכרסייא דעבד שלמה הרי אתרשים בחיות קטנות עם גדולות כנזכר בתרגום ב' של מגלת אסתר. מפרנס וזן הוא פירוש למלת יטרף מלשון הטריפני לחם חוקי וכמו שמפרש בסמוך. אלא מזבח דהוה בחולקיה לאו דוקא כל המזבח שקרן דרומית מזרחית לא הי' לו יסוד לפי שלא היתה בחלקו של טורף כנזכר בזבחים אלא ארובו דקאי בחולקיה. וכלהו אתהני כל הכחות קדושים וטהורים והם הם דאתערי אתערותא לעילא כנזכר בפרשת פנחס דף ר"מ רמ"א וסלקא עד ע"ד היינו הת"ת כנזכר בריש וארא ובפ' בראשית נ'. לא הוה אכיל קורבנא אחרא ה"ג. ואיהו כרסייא עילאה מלכות. וזמן אכילה בצפרא דעד הוא דהיינו הקרבנות לא היה מתהנה מהם אלא המלכות שבהם היתה עולה לגבי הת"ת וזה שאמר קרבן לה' פירוש המלכות המתקרב' לה' ת"ת כדמפרש ואזיל. והאי עד הכי נמי לעילא ה"ג פירוש גם מלת עד רומז אל הת"ת כמ"ש בטחו בה' עדי עד כנזכר ריש פרשת וארא עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון עד תאות גבעות וגומר שמות כ"ב ע"כ:

דף רמח.

ושרגא דליק ואנהיר. ושרגא מלכות דליק מאש הגבורה. ואנהיר מאור החסד:

וכהנא אתער חסד בעצמו:

ולואי גבורה.
חידו בינה.
המרא שפע הבינה מצד הגבור'.
מיא חסד.
וחמרא נהיר מפני מזג הימין.
ואחזי חידו שמחת הדין היפה מהבינה רחמים.
נקטין לי' שמאלא בימינא בסוד שמאלו תחת לראשי וגומר.
משדא שפע חכמה.
עדונא מחכמה נקראת עדן נייחא בינה.
ייחודא קו האמצעי.
כל אינון כתרין כל שש קצוות.
ואתקשר דא בדא קשר שש קצוות להאיר במלכות.
ואתקשרא בשמשא אחר שהיא מאירה ומקושטת.
קרבן לה' ת"ת עם המלכות ולא אחרא הכחות התחתונים:
ולערב יחלק שלל דהא קורבנא וגומר הנה דקדק שלא אמר בערב יאכלו רעים ודודים כדקאמר יאכל עד משום דאי קאמר הכי הוה משמע שהם מעצמן אוכלים והקרבן מתקרב אליכם וזה אינו שהרי כל הקרבנות שוים ומתקרבין להב"ה כאו' תשמרו להקריב לי במועדו וז"ש דהא קורבנא דהוה ברמשא כולא אתקרב אפילו חלק קטן ממנו לא היו מכוונין בו לשום כח כלל אלא הייחוד היה למעלה ואתערותא סלקא תמן עם היות שהוא לערב יחלק שלל.
ובגין דההוא אתברך ירצה שיתברך זה המציאות התחתון הוה מקשר קשרין עילאין יחוד הספירות העליונות ושמות עליונות כדי שיהיה אותו השפע מתפשט חל התחתונים וז"ש ומפלג לון ברכאן כל חד וחד כדקא חזי ליה נברא ונוצר ונעשה או כל בחינה לפי יניקתה אם מן הדין אם מן הרחמים אם מן החסד ונמצא כאחד מתבסמאן עילאין ותתאין ממציאות דינם והיינו רזא **דכתיב** אכלתי יערי וגומר היינו כל הכתוב בערב דוקא שאין בבקר אכלו רעים שתו ושכרו דודים אלא בערב שהוא דין המתבסם קא עסיק מדקאמר יערי עם דבשי והדבש הוא הדין הקשה המתמתק ואחר המתוק אכלו רעים אריק ברכאן לכולהו עלמין ולפי זה אין התחתונים נהנים משפע הבקר ואינו רחוק שמכח הדין נמצאו ומן הדין נזונים ועם היות שהם נזונים מן החסד אפשר לומר מן החסד דההוא סטרא ומה שנמצא בזוהר שבבקר היא מחלקת שפע אפשר לומר אחר שיתמזג בשפע הבוקר

עם שפע הערב ויתערב הכל בה היא מחלקת לערב. וצ"ל שאין יש' בכלל זה שהם נהנים בבקר מהאור כמו שרז"ל כל העוסק בתירה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום.
וע"ד שמא קדישא יתברך בקדמיתא וגומר ירצה כי בערב לשם תחלה ואח"כ מחליק וז"ש והשתא בערב פליג ברכאן לכלהו עלמין מה שאין כן בבוקר אמנם לעולם השם מתברך:
תו אתערות אחרא ירצ' דרך אחרת לפרש הכתוב ויהי' ראי' ממש לנדרש הרוצה להמשיך לתחתונים צריך תחלה קרבן לה' ואחר שהקרבת קרבן לה' אח"כ תקריבו את קרבנכם להשפיע לתחתונים.
באתר דכל ברכאן היינו הנקודה האמצעי' מקום כניסת היסוד הנקרא כל ושם מריק כל הברכו' מראש צדיק אל הנוקבא כנודע והם כולם עולים ונשרשים באותו הנקודה שהיא נקודה אמצעי' לכל י"ב תקונין בענין שהם מזדככים ועולים אל השכינה שהיא עמהם למטה וז"ש והיא אתחברת בהדייהו למטה עליהם והם נכנסים פנימה אל בחינה אמצעי' שבהם והיינו כל אלה דקאמר ברישא **באתר** דא דכורא שריא תו אשר דבר וגומר נקודה אמצעית אל הייחוד וי"ס דגרסי דבורא שריא ופשוט הוא:
תו אשר דבר וגומר דהיינו אשר שהוא אוחז מלמעלה מהחכמה והבינה ויורד למטה ודבר היינו למט' מפני שאינו מורה על דבור בעצמו אלא דבר שהו' מתפשט למט' דהיינו בי"ב אלו הנזכרי' והנ' אלו המלו' מורו' על מציאות' כל או"א לעצמו וזאת חבור' דתרוייהו דהיינו זאת נקבה וזא"ת וא"ו דכורא עמה והענין שהם אשר למעלה דבר למטה ושתי אלו הקצוות מתייחדים ע"י קשר וזאת שהם ב' בחינות אמצעיו' וז"ש אשר דבר הא חבורא דכר ונוקבא ולא ממש הבחינות האמצעיו' אלא קשורא בתרין סטרין מתתא דהיינו דבר ומעילא דהיינו אשר ומלת וזאת שהוא יחודם יחד ו' אוחז באשר וזאת אוחז בדבר:
לסוף נצח צד עליון ועולה הכל למעלה וקשר לון באתר דלעילא דהיינו אשר שהוא בחכמה ובינה דכר ונוקבא כחדא דהיינו איש דכר כברכתו נוקבא וכולם יחד באשר ולכך היא מלת אשר באמצע איש אשר כברכתו:
מציון הוא נקודת היסוד הנובע' הברכות אל הגן שאין מצוע כלל ביניהם ואל תאמר שאין בו ברכות אלא שנובעו' מלמעלה שאינו אלא והוא כליל כל ברכאן ואל תאמר שכח הנתינה מלמעלה אלא ויהיב לה ולפיכך תלה כל מציאות הברכה בציון לבד ואח"כ אמר שתי הספירות משני עברי ציון הנזכר דהיינו בטוב ירושלם דהיינו דכר ונוקבא טוב ירושלם והטעם שהם שלמו' הברכות עם היות שהפלגנו במעלת נקוד' ציון. והעד כי כמו שנאמר יברכך ה' מציון כן נאמר בשניהם יברכך ה' וישמרך ודקדק כיון שאמר

וישמרך מורה על שמור לעצמו מוכיח שהקודם בבא לעצמה שאם לא כן היה לו לומר ה' ישמרך וכיון שאומר יברכך ה' וישמרך מורה יברכך על דכורא וישמרך נוקבא.
אלו אמר יברכך ה' ישמרך הי' מורה כל א' לעצמו אמנם אמרו יברכך ה' וישמרך מורה על ייחודם יחד וז"ש וכולא חד מלה. הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. מאי כל אלה וגו' פי' כי היסוד נק' כל ולכן חיבר היסוד עם י"ב שבטים אלה שיברך אות' משום דמתמן נפקי כל ברכאן.
תו אשר דבר הכא וגומר פי' כי אשר הוא היסוד כמו שנתבאר לעיל בפסוק מאשר שמנה לחמו ודבר הוא המלכות הנק' דבור ובזה נתחברו שניהם וז"א אשר דבר הא חיבורא דכר ונוקבא וגומר. עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' ושרגא דליק ואנהיר ה"ג והיא המלכות. וכהנא אתער חסד. וליואי משבחן ומעוררים הגבורה בסוד החיבוק. חמרא אתנסך לאתקשרא במיא גבורה בחסד כדמפרש ואזיל. חמרא טב לתתא היינו נסוך היין שבמקדש. ולחם דאיהו סלת כלומר כשהיא סולת מנופה ומנוקה מכל סובין ומורסנין שהם כינוי אל הקליפות אז כשהיא בבחינה. נקטין לה שמאלא וימינא הכי גרסינן. ומקשרי ליה לגופא ת"ת. משחא עילאה השפעת החכמה ששם השמן הטוב. עד יאכל ויתקשר נ"א ויתעדן בקשוריה בקדמיתא הכי גרסינן. לאתברכא ברישא ולבתר יתברכון אחרנין הכי גרסינן. ובגין דהח הוא אתברך כלו' אחר שהוא אתברך ונשפעת מהשמן העליון בבקר בקרבן של שחר לכן ולערב שהוא בלילה יחלק שלל ממה שלקחה. אכלתי יערי עם דבשי היינו ייחוד המדות כנזכר ריש פרשת ויקרא. אכלו רעים שתו ושכרו דודים הם כל שאר חילין ומשריין דלתתא כנזכר שם. דלא תימא דקורבנא מתקרב לון לת"ת ולמלכות לבד אלא כלא מתקרב לקב"ה ושכינתיה ואחר כך היא פליגת לכל שאר חיילין וזה שאמר את קרבני לחמי הוא גם כן לאישי חיות ומלאכים אבל אתם תשמרו להקריב לי לי דווקא ואני אחלק להם אחר כך. דקרבנא כלא בגין לאמשכא ברכאן כלומר כל כוונת הקרבנות כדי להמשיך ברכות לכל העולמות ע"י התקרבות והתקשרות המדות. לה' ולא לאחר' כלומר להקריבה אצל דודה למעלה ולא אצל סטרא אחרא דהיינו הקליפה חלילה ובכך היא עולה ונקטא ואח"כ תקריבו את קרבנכם. אלה שבטי ישראל מבעי ליה מאי כל אלה אלא למחתם לון באתר וכו' ה"ג ופירוש כל הוא רומז ביסוד ע"ש שכולל חמשין תרעין כמנין כ"ל הה"ד שנים עשר וזאת י"ב בקר והים עליהם מלמעלה. באתר דא כלומר במדה הנקרא זאת היא אשר דבור שם תלוי. תו אשר דבר הכא קשרא חד פירוש אשר היא בת"ת דבר היא מלכות והכי פירוש כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת הם י"ב בקר והים עליהם

מלמעלה וזה שאמר וזאת אתחברא בהדייהו הרי מתתא לעילא. אשר דבר הא חיבורא דכר ונוקבא אש"ר דכורא דב"ר נוקבא הרי מעילא לתתא הרי שהיא מקושרת מתרין סטרין מתתא ומעילא. לסוף קשר לון באתר דלעילא וכו' היינו ת"ת ומלכות בבחינת ייחודם יחד שעד כאן לא קשר לון אלא י"ב עם זאת ואש"ר ת"ת מקושר עם דבר מלכות עתה קשר לון פירוש אלו י"ב שבטים קשר לון באתר דלעילא דכר ונוקבא כחדא הה"ד איש אשר כברכתו איש דכר ת"ת כברכתו מלכות ברך אותם כלומר זה הסכים כזה לברך אותם וז"ש איש אשר כברכתו תרווייהו כחדא בהסכמה אחת. ויש מפרשים קשר לון באתר דלעילא שרמז אל חכמה ובינה וז"ש דכר ונוקבא כחדא שלעולם יושבים יחד לא אתפרשן לעלמין וז"ש נמי איש אשר כברכתו תרווייהו כחדא וראשון עקר וראיה מקרא דקא פתח ביה בסמוך יברכך ה' מציון וכו' מציון מיסוד דמיניה נפקין וכו': לגנתא מלצות. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רמח:

אלא דפקיד לון לגבי שכינתא. הפקידם ומסרם מידו אל השכינה אשר עליו בסוד כוונת הברכה כדי להגין עליהם בגלותם שתהיה תמיד נקשרת בהם והיינו וזאת אשר דבר להם אביהם קשרם במדת זאת:

תו דפקיד לון וגומר כפשטיה דקרא כדכתיב קברו אותי וגומר. ואומרו על עסקי מערתא ירצה על העליה ממצרים צוה ליוסף אמנם על עסקי מערתא דהיינו ממש להתעסק בקבירתו צוה לבניו שיוסף מלך ואינו כבודו.

קרית ארבע בהדיה ירצה ותהי' נקראת קרית ארבע בהדיה ולא באדם הראשון שאינו מספר הארבעה למרכבה. ולפחות יקשה מ"ט לא אתקבר בהדייהו הוא עצמו עם היות שהי' שם אדם הא'. ותירץ לענין דוד בעצמו שלא הי' צריך לאותה הבחינה לענין היחוד מפני שמדתו המ' ועיקר מקומה בציון יסוד נקודת הייחוד כדפי' וזהו לענין דוד בעצמו דאתר מתקן הוה לי' כדקא יאות בשלימות ולענין אדם עם האבות שנראה שאין להם יחס אינו אלא ממש כרמז דוד עם האבות הוא רמז אדם כדמפרש ואזיל.

הא אינון אתקברו בהדיה בעוד שלא הי' דוד משלים המקום הם בקשו להשתלם בסוד המרכבה העליונה ואתקברו בהדיה שלא הי' חסר כח אברהם לחפור לעצמו מערה אחת אלא בחרו קבורתם עמו כדי שיהיה רמזם בסוד המרכבה דאדם משלים מקום דוד:

ויאסף רגליו וגומר בגין דאיהו אתר דחיין יתיב. הענין שסוד הרגלים בנקבה דהיינו בהיכלות כתיב רגליה יורדות מות ולזה יעקב אסף רגליו מן המות אל המטה מלכות ונסתלק אל תוכיות החיים והקדושה:

אבל ת"ח אית מדורין וגומר עילאין ספירות עליונות באצילות ומדורין תתאין מהיכלות: בעלאין שהם הספירות עם היות שאנו קוראים אותם מדורין אינו מקום מדור שמדור הנשמות בכסא ובהיכלות וז"ש לאו מדורין שריין תמן ולזה אמר דוד נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' שהם מדורין תתאין ולא אמר כלת' נפשי לה' ממש כי שם באצילות אין שם מדורין לנשמות:

בתי גואי באצילות בתי בראי ההיכלות.

בגין דאינון קיימי ברחימו דהיינו ההיכלות שסודם הוא שע"י יחודם וקשרם יהיה אהבת המלכות וקשרה בספירות. ויש לפרש המאמר מדורין עילאין ג' ראשונות מדורין תתאין נצח הוד ושם בעליונות אין מי שישיג ולכך לאו מדורין שריין תמן שכל היכלי ג"ע וכיוצא אין מדור לצדיקים אלא בהיכלות שכנגד ז' ספירות אמנם מה שכנגד ג' ראשונות אין מדור שם כלל.

ובתי בראי נצח והוד ואיקרון חצרות ה' מפני שהם החצרות שהת"ת יורד אליהם לידבק במלכות וז"ש בגין דאינון וגומר ולכך דוד נכסף אל המדות האלה מפני שהם מדורין ומקום הייחוד:

ת"ח טעם לחשק דוד לחצרות: נשמתא כד סלקא כל חשקה ומאוייה אל הנקבה והטעם שעם היות שנאחזת באור עליון עולם הזכר עיקר אחיזתה בתיאובתא שלימתא דהיינו נקודת הזכר דאושידת מיין נוקבין מכח הנשמות והנה יעקב אינו כשאר בני אדם שהמיתה שולטת בהם ונשמת' עולה ממטה למעלה אל נקודת מ"ן מפני שהיא עץ החיים למעלה בת"ת ועכ"ז תפס דרך שאר הנשמות לפנות אל נקודת המלכות מקום מ"ן ולזה פנה ממעלה למטה ולכך בפנותו אל נקודת מקום תיאובתא מלכות מה כתיב ויאסוף וגומר.

דאתכניש מעלמא מהתפשטותו בשש קצוות אל המלכות. ועם היות שיעקב בעולם התחתון הי' סוף סוף מציאותו הי' להמשיך הת"ת למלכות וז"ש אתנהיר סיהרא במ"ן ומיד גרם להמשיך השמש העליון כדפי' וז"ש **בגין** דשמשא שהיה יעקב מרכבה אל הת"ת **כד** סליק וגומר בענין שיהיה יעקב כדרך שאר הנשמות בתיאובתא דנוקבא ויהיה כדרך מרכבתו ור' שמעון מודי ליה במציאות הענין היותו כך אמנם יש עוד סוד ולזה א"ל שפיר קאמרת אבל יש עוד בענין יעקב מעלה גדולה נפלאה שאין צריך להדחק בזה עם היות שהיה המציאות כך והענין כי ר' אבא פירש ביעקב שני בחינות הא' בחינת נשמתו והיינו מעלמא דנוקבא הב' בחינ' מרכבה והיינו תיאובתא דנוק' ור"ש פי' שאפי' בבחי' נשמה הוא מעלמא דדכורא כדמפרש ואזיל.

לעילא עלמא דדכורא אתקשר מלמעלה למטה בתתאה וחשק הזכר אל הנקבה וכמשל הזכר אחר הנקבה הוא ממש המשל בזה וז"ש בתתאה דאיהו עלמא דנוקבא וזה מקדים שכך ראוי הזכר להקדים בסוד החיבוק ושאר העניינים ואח"כ ותתאה אתקשר בעילאה בסוד מ"ן וקישוטין שנתקשט מלמעלה כנודע. ולענין ההשואה הזאת שמשתוין ומתאחדין ומתקשרין צריך שישתוו במציאות א' וזהו שאמר וכולא דא כגוונא דדא. וכלל הדברים שעולם הת"ת ועולם המ' אחד זה כנגד זה ויש יחוד מלמעלה למטה דהיינו יעקב דהיינו שלמה העליון ויש התעוררות מלמטה למעלה דהיינו שלמה התחתון וכל ישראל ויעקב אינו בהתעוררות אלא מלמעלה למטה בענין ששלמה התחתון פרי שלמה העליון וכן הוא סוד יעקב כדמסיק ת"ח יעקב וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' דפקיד לון לגבי שכינתא מלת א"ת קא דריש ויר' ויכל יעקב לצוות לא"ת שבניו יתקשרו בהדה. ומאן הוא ציון יסוד ודוד הוא נוקבא דכר ונוקבא כחדא ואדם דאתקבר וכו' כלומר סוף סוף הרי לאו מרכבה שלימ' היא ותירץ הרי אדם שנקבר עמהם והוא במקומו של דוד שדוד גלגול אדם. אתעבר מיניה מלכו' ואתייהיב לדוד מלכא דאיהו ניהו ממש. שבעין שנין יומוי דדוד מלכא דייק כי הו' חדשים שחיה דוד יותר שנצטרע בהם לא איקרו חיים כי המצורע חשוב כמת. ואבהן היך יקומון הכריח הענין ואמר לפי שמשיח בן דוד שהוא דוד עצמו יבא קודם תחיית המתים כנזכר בסוף פרשת תולדות יצחק לזה הוכרח להיותו קבור במקום אחר שאם היה קבור במערה אינו כבוד שיחיה הוא קודם להם אם יחייהו במקום אחר אין להם שום הקפדה: אלא זכה לאתריה כדקא חזי ליה דהיינו ציון הרומז אל היסוד הנקרא קץ חי ואחרי קומו ויקבץ כל הגליות הקב"ה יחיה האבות עם מתי ישראל: ודוד אתקבר ואתחבר ה"ג. באתר דחיין בעץ החיים ת"ת. לגבי מטה מלכות לפי שרגליה יורדות מות. אית מדורין תתאין ז' היכלות. מדורין עילאין הספירות והם בתי בראי בתי גוואי. לאו מדורין תמן לכך לא נכספה נפשו של דוד עליהם אלא לחצרות ה' כי כל מה שאנו אומרים במדות הכל הוא במדות מלובשות בהיכלות אבל באצילות במקומו לאו דיורין תמן לשום נברא: בגין דאינון קיימי ברחימו ההיכלות הם המכניסים אהבת הת"ת לגבי מ'. ת"ח כד נשמתא סלקא היינו נשמת הצדיק. אתער כלא לגבי נוקבא פירוש כולא היינו ההיכלות שמתקשרים יחד ונעשה הייחוד ע"י נשמת הצדיק כנזכר לעיל בדף רל"ה. בשעתא דאתכניש יעקב אתנהיר סיהרא כנזכר ע"י כל צדיק הן מצד שהוא בעלה דמטרוניתא. בגין דשמשא כד סליק השמש התחתון שהוא זורח דהיינו בבוקר. אתער שמשא אחרא ת"ת שאז הוא עת הייחוד כנזכר בפרשת וישלח קע"ט. אר"ש שפיר קא אמרת אבל הא אתמר כלומר

חשבת בדעתך שאמרת איזה חדוש באומרך ת"ח אית מדורין וכו' ות"ח כד נשמתא סלקא וכו' לא אמרת חידוש דכבר אתמר ואין כל חדש. עלמא דדכורא עד היסוד נקרא עלמא דדכורא. אתקשר בתתאה דהיינו מלכות עם כל ז' היכלות אחר כך לא חידשת כלום וז"ש נמי והא אתמר תרי עלמין ניהו כלומר ביותר ענין נאמרה זאת ההקדמה כדמפרש ואזיל וכלא דא כגוונא דא דא אם ודא אם וכו' לרמוז חל היותם מתלבשים אלו עם אלו עלמא עילאה בתתאה. חד מתתקן בדכורא בינה בו' קצוות שתחתיה נקרא עלמא דדכורא. מלכות בז' היכלות שתחתיה נקראים עלמא דנוקבא. דא שבע בינה כמש"ה ויבנהו ז' שנים כנזכר לעיל. ודא בת שבע מלכות שהיא מדה כוללת בתוכה כל ז' היכלות כמו אלפים בת יכיל. דא אם בינה לשש קצוות. ומ' אם לז' היכלות. כדכתיב צאנה וכו' הרי הבינה נקרא אם הת"ת דא אם שלמה מלכות היא נקרא גם כן אם שלמה כדכתיב בת שבע מלכות אם שלמה ממש. כתיב דברי למואל יכו' הכי גרסי' בלא ו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רמט.

ת"ח יעקב אתכניש בסוד עולם הזכר אל עולם הנקבה וגומר ועבידבה פירין הם הנשמות דהיינו שנקשר בת"ת עד שנשמתו ממש הוא בת"ת העושה פירות לעלמא דאתי הייני מפני מה שפירש למעל' שסוד הבינ' הוא עולם הזכר כך הפירות הוא גוף המשפיע אותם והנה יסוד השפע הוא מן הראש דהיינו בינ' דהיינו הנשמות שעיקרם לעלמא דאתי ממנו יצאו ואליו ישובון ומפני שהם שם היולניות ימשכו עד שיתקנו ממציאות אל מציאות לעלמא דאתי ועם היות שקודם שבא יעקב נתייסדו הדורות שהרי הראה הב"ה לאדה"ר דור דור ודורשיו דור דור ופרנסיו עכ"ז יתוספו בדור מאלו הפירות המתחדשין וז"ש ולית לך דרא בעלמא דלא אית בי' איבא דיעקב שאלו הפירות הנעשות בסבת יעקב ברחל אהובות מאד למעל' ונוטען בכל דור ודור והם כמעט המעוררות היחוד יותר שהם בנים המתגעגעין ולא שיהי' יעקב כל עצם המציאות המתייחד אל השכינ' שהרי הוא נשמ' פרי לא עיקר אלא מצד שהוא ההתעוררות שם במעשיו וז"ש **דהא** איהו אתערותא דלעילא ר"ל התעוררות הת"ת והטעם שעלה כך שכל שאר המסתלקים מסתלקים עד השכינ' ושם תוקעים ראשם ומעוררין מ"ן ויעקב אפי' בחינת הרגלים שלו עלו ונסתלקו אל תוך המלכות מפני שנתעל' אל מיין דכורין וזהו ויאסוף רגליו אל המט' והי' זה מפני שגם בהיותו למט' בגוף הי' אוחז המדרג' הזאת וז"ש דאיהו אשתלים לעילא ותתא **כי** אתך אני אלו אמר אני אותך הי' מור' שמדת אני עיקר והיא למט' השתא דקאמר אתך אני ירצ' אתה עיקר אני מדת המלכות היא מתקשרת אתך א"כ כיון שאתה בעולם הזכר אל תירא שאין שום גזרת דין שולט בך ובזרעך למעל':

אלא הכי אמרו וגו' לתרץ הקושיא האחרונ' ואינ' עיקר תשו' והעיקרית לתרץ הכל מאי דמסיק לקמיה ת"ח מצראי וגומר. וקטפת מלילות ע"ש שקוטף אותם נקראות מלילות לשון מיל' וקטיפ' והיינו דמסיק מאן איהו דיסלק ויעבר וגומר דהיינו שקוטף גזרת הדין גבור' א' מאותם הגבורות בצאתם בגבורתם לעולם ואמר גבורות מפני שהם מינים שונים ובחינות רבות לפי כללות שורשי הספירות בגבור' בבינ' שהיא גבור' הכוללת גבורות רבות מפני שכל מציאו' הויות הדינים בגבור' על כל שיתהוה בעולם משם נובע וז"ש **בגין** דסגיאין אינון ולהכי נקט ימלל ל' מלילו' שהם כלולו' בגרעיני הזרע במלילו' וטעם רבויים דהא כל גזר' דדינא וגו' ויתרבו לפי רבויי הנמצאו' בתחתוני' כדפי'.

ובמה ידיען כולהו בהגדה ירצה בדרך הגדה ראשי פרקים כחכמה שאינה נמסרת אלא ראשי פרקים והאדם מתחכם בה מעצמה ואינו יכול להוציא בדבור כמו שלא אצלו בהגדת חכמה, והטעם שהגבורות הרבות הם בבינה למעלה והדבור במלכות ואין הדבור מגביל אותם אמנם ההגדה שהיא חכמה מגבלת אותם שמציאותם משם. אמנם וגבורותיך שהיא המלכו' למטה הדבור שהיא בחינת המלכו' הכוללת מגבל' את מציאו' הגבורו' שבה דהיינו גזר' הדין הפרטי המתהוה למטה יושג.

תהלתו מציאו' הבינה לא בבחינ' הגבורו' אלא גם בבחי' רוח החיים המתנשבין מחוטמא מסטרא דימינא דתמן תליין כמה חיילין ומשריין שהם חיין ומתקיימין משם וכבר הארכתי בחש"ק **עד** דמטו לגבי דרגין תתאין היינו סוד השתלשלו' נהר דינור בקדושה מאצילות אל בריאה אל יצירה אל עשיה עד שיגיע אל החצונים ואל מדרגו' אחרונו' מקום השג' ודבקו' חכמ' מצרים:

דהא בזמנא דיעקב קיים היה הוא מגלה עץ החיים למט' ומשבי' כח החצונים ולכך אין האומו' שולטו' על ישראל אמנם אחר מית' יעקב ויסתלק עץ החיים ויתגבר הדין וישלטו החצונים ויכנעו הקדושי' וישתעבדו ביש' והתחילו להמשך בסוד שליטתם מדרגה על מדרגה לדע' מה יהא בסופא עד דמטו לראש ההנהג' שהוא גורן האטד המלכו' נקרא' גורן דאיהו שורש ההנהג' אל הדינים גזרא דדינא ולא שהם השיגו המדרגו' העליונו' אלא ידעו והשיגו סתם שיש מה שיש למעל' מבוע נובע גזרו' דינם אל המדרגו' ההם ובה תלוי הכל וסוד האצבעו' היינו באומרו אצבע אלדי"ם היא שהמלכו' מצטבע' בסוד ה' גבורו' ה' אצבעו' וכל אצבע לכמה גבורו' על סוד הכללו' ומשם ממקור הגבורו' גורן האטד הם לוקין לבסוף ולכך וירא יושב הארץ הכנעני שגם הם הסתכלו בחכמתם את האבל בגורן האטד ושם היה מכתם שישר' נוחלין הארץ אמנם אמרו אבל כבד זה למצרים שהם

לוקין בגבורו' אלו והכנעני לוקה סתם במלחמה ע"כ קרא שמה אבל מצרים ששם עיקר מכת האצבעו' כנודע והיינו אבל כבד זה למצרים שבה' עיקר המכות. הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. כי אתך אני וגומר זה יתבאר פ' תרומ' דף קע"ד ע"א כי אתך אני מורה כי הוא נחת לדייר' בהדי' כי זה יותר מעלה כי נגרר אחריו. עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' דא אל זועם מלכות וכן אל שדי מלכות. הכי גרסינן למואל כד"א למופי. דלא אית איבא דיעקב היינו סוד הספיחים כנזכר בפרשת תרומה דף קס"ו והענין שמאותו הייחוד שנעשה ע"י יעקב בעת פטירתו אנו אוכלים בכל דרא ודרא וזה שאמר בגין דהא איהו אתער וכו'. מי ימלל כדכתיב וקטפת מלילות. ולכן נקראו השבלים מלילות מלל יחתוך ויקצור. מתמן קא אתיא מהגבורה העליונה. כלהו בהגדה דאית בה רזא דחכמתא דהא במילולא באמירה וכו' הכי גרסינן והכוונה שבאמירה א"א דהא ולגומרם אבל ידיעה בהם מצד החכמה איתא שכן בכמה מקומות אומר כך וכך מארי דילללה וכו' שהם כולם בעלי גבורות הרי מצד החכמה אית בהון ידימה. הכי גרסינן וגבורותיך יגידו ברזא דא ידיען אבל גבורתך דהיא גבורה תתאה דברו דכתיב וגבורתך ידברו ישמיע וכו' והענין דקשו קראו אהדדי לז"א שהגבורות הנמשכים מהגבורה עליונה א"א להשיגם וליודעם כי אם בהגדה וזהו וגבורותיך יגידו אבל גבורתך דהיינו מלכות יש קצת השגה אפילו בדבור וזהו וגבורתך ידברו. ישמיע כל תהילתו דסגיאין אינון תהלה היא מלכות ופירוש הכתוב כך הוא מי ימלל גבורות ה' ומי ישמיע כל תהילתו בגין דסגיאין אינון. דרגין תתאין עשר דרגין דקליפה. אטד מלכות וזהו וירא ישראל את היד וכו' מלכות כנזכר בתיקונין דף כ"ט. ר"ש פריש פרישתא יתבו לבי מערתא הכי גרסינן והענין דלעיל דף רמ"ה אמר שנכנסו במער' א' ר"ש ורבי יהודה ורבי יצחק ואחר שעסקו בתורה כל הנזכר עד הכא נפרש ונבדל ר"ש וחבריא מעט מהמערה וראה ברוח הקודש אותה מראה ותב לבי מערה. ויעדרון תרי בי ארמאי כלומר יחסרו מן העול' שני בתי גוים מחטרגי'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון. פתח ר"ש ואמר צהלי קולך וגו' ס"ג ע"א:

דף רמט:

דכתיב ומבן חמשים שנה וגומר עד כאן כלול בחמשה נגד המלכות שהיא המשבחת ונגד הבינה שהיא מקור הגבורות ואליה עיקר עבודת הלוי כדכתיב ועבד הלוי הוא כדפי' בזיהר ואח"כ ישוב מצבא שלא ימנה עם המשוררים התחתונים המשתתפים עם העליונים אלו לנוכח אלו והיינו דמייתי לקמן דתנינן וגומר והאריך בזה בפ' שמות:

העבודה מלכות שהיא המשוררת תדיר עם מחנותיה דהיינו רות המרוה לקב"ה שירים וז"ש **ובגין** דכנסת ישראל קא משבחא וגומר והשבח למעלה אל סוד שם יהו"ד כדכתיב למען יזמרך כבוד וגומר והיינו דקאמר לשבחא שמא קדישא וגומר:

בת גלים בת אבהן שכל א' וא' נק' ג"ל דהיינו ששה קצוות נה"י ג' חג"ת ל' ושלשתם גלים עולים צ"ט והמלכות העשירית משלמת הכל למאה:

תו בת גלים מלכות הנקשרת בבינה והבינה נק' גלים לג' סבות הא' דכולא קיימא ביה שהרי שורש שלשה אבות הם בה. הב' ואתכליל ביה תילי תילים שאין התפשטותם למטה כמציאותם למעלה שהרי למעלה ג' אבות הם שערין דרישא תקיעה שברים תרועה והם קווצותיו תלתלים תילי תילים מפני הבחינות הכלולות והרבות יותר ויותר ממציאותם למטה במקומ' ומטעם זה יצדק עליהם שם גלים על ריבוי הבחינות. הג'. ונפקא מיניה לכולא דהיינו התפשטו' וגילוי המתגלה והגלויים משם רבים כפי המציאיות וז"ש **ונפקא** מיניה לכולא:

תו בת גלים פי' זה הוא שהגלים בעצמן במלכות ומלת בת אינו לשון בת אל חג"ת או בת אל הבינה כב' הפי' הקודמים אלא בת מלשון בת שבע דקאמרן דהיינו שהיא בת שבע מדות כולל' אותם וכן מלת בת גלים ענין גלים לשון גן נעול שמורה על מבוע המים הרב הגדול הנעלם ולכך נעול ועיקרם מהבינה והיינו אומרו וכל אינון גלים ומבועין שהם נובעים מהעלמם כולהו נפקי מעלמא דאתי ובאים ממש אל תוך המלכות והיא כנסת ישראל מכנסת אותם ונקרא' בת גלים על שם שהם בתוכה ובאמת ג' פירושים אלו צודקים יחד שהיא נקשרת באותם שבבינה ע"י ג' אבות וע"י האבות אותם שבבינה מגיעים אליה ומתמצאים בה:

בגין דישראל אינון משבחן וגומר הענין כשהיא בת גלים היא משתתפ' בצבא שלה עם ישראל בשיר מפני שהיא רחמים וכשהיא לישה דהיינו גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה דהיינו ליש גבור והוא משפיע גבורותיו בבהמה למטה אז אין ראוי שתעורר אלא הקשיבי דומה למה שפירשו בשיר השירים בפסוק לסוסתי ברכבי פרעה דמתיך והטעם שהיא לישה גבורה אינו בעוני וחסרון שא"כ היינו עניה ענתות אלא על צד הטוב והעושר שגבורתה להשבית החצונים כעניינה בים וז"ש והיא לישה גבורה לתברא חילין ותקיפין וגימר.

עניה ענתות הם שתי בחינות מלכות הא' עניה דהיינו שהיא עליה כיון שאין לה מעצמה אמנם יש לה מה שנתנו לה א"כ היא עניה בבחינה אחת שאין לה מעצמה אלא מה שנתן לה השמש כדי צורכה אמנם ענתות היא עניה בשתים שאין לה מעצמה ועדיין

לא נתן לה השמש החלק הראוי לתת בה ולכך ענתות לשון עוני כפול והשתא קרא קאמר כמה בחינות למלכות העליונה בת גלים למטה ממנה לישה שהיא שמאלית ולא עניה. למטה ממנה עניה למטה ממנה ענתות ושתים אלו האחרונות פירש בגין דאיהי אספקלריאה דלא נהרא הנה הספי' כולם אספקלריאות המאירות כל אחד ואחד אור מלמעלה למטה כפי מה שהיא בחי' פעולתה מא"ס אמנם המלכות היא מים תחתונים דכים שאינם קרובים לא"ס ואינם מקבלים אלא ע"י שני דהיינו מכח הזכר והיינו מפני שנטרדה כדפי' שהיא אספקלריאה שאינה מאירה שאין אור א"ס בה והיינו ענין העוני והעושר המאיר בא"ס בלי אמצעי יקרא עשיר והצריך אל האמצעי שישפיעיה יקרא עני וז"ש עניה ודאי ולא בחינת ענתות שהוא העני שלא נתנו לו אלא העני שלא היה משלו ואחרים נתנו לו וז"ש לית לה נהורא לסיהרא מגרמה מא"ס כשאר הספירות דהיינו סוד גרמה ועצמותה אלא יש לה מה שהשפיעוה כבר והיינו אומרו **אלא** מה דיהיב לה שמשא. אמנם ענתות הוא עוני על עוני שאפי' אותה הצדקה הנשפעת לה לא השפיעוה עדיין והיינו דמסיק כפר וגומר ומהמשל יבא אל הנמשל דהיינו מהדרין על פתחין כלואי דהיינו עניים ואינן כעניים שנותני' להם אלא לית מאן דישגח בהו וגומר כדמסיק סיהרא לית ליה מגרמה אלא בשעתא וקודם שעת החבור נקראת ענתות ואחר החבור דאתנהירת אתקריאת עניה:

אלא בגין דהוה מאתר דמסכני דהיינו מקום שליטת המיתה דהיינו שהוא כהן שושבינא דמטרוניתא בבחינת העוני ובחינת המות וז"ש ואתדבק ביה סיהרא.

ואי תימא וכי התענית וגומר משמע פשט הכתוב שהי' חייב מיתה ופטרו מטעם וכי התעני' וגומר אין הענין כך אלא אביתר וגומר ובעוד שדוד תפס המלכו' בעוני ראוי אביתר לכהן ושושבין. נסתלק המלכו' מעט מעט בסוד הבחי' הזאת והיה אביתר משמש כל ימי דוד כשיגיעו ימי שלמה דסיהרא קיימא באשלמותא נדחה אביתר מהיו' שושבין מפני שאינו בבחינה זו כדפי':

שדה ענתות היינו כשירדה לבנה אל תכלית המיעוט ואת עיני צדקיהו עור וענין ירמיהו היה כהן שושבין בסוד העוני וקנה לה לפדותה מהקליפות להצמיח לה גאולה ותקון שלא ישלוט עליה החרבן למעלה להעלותה מעט מעט דהיינו לאחסנא רזא עילאה כדמסיק ת"ח וגומר שהיא מתעלית מתוך העוני אל המעל' העליון'.

שדה תפוחים ממש כענין בת גלים שהרי גווני התפוח הם ג' אבות חוור סומק ירוק והם בסוד אנפין עילאין שורש האבות שבבינ' והיא שדה מאותם התפוחים בת גלים ודאי כדפי':

בג"כ תושבחתא דלתתא עביד לה וגומר שמתעלית ע"י התחתונים מבחי' אל בחינה וכך היה תיקונה ע"י דוד שכשבא שלמה מצאה מתוקנת ויצאה מעוניה כדמפרש ואזיל: **אין כסף** נחשב הענין שהכסף גמילות חסדים לעני ובימי שלמה היה עושר בס"ד הזהב הרוצה להעשיר יצפין מצפון זהב יאתה ואז המלכו' יונקת מהזהב ע"י הת"ת דהיינו שמש המשפיע זהב והמלכו' עפר ובבחיצותיה הרבות עפרות זהב לו:

ובאסתכלות' דשמשא וגומר הענין שהזהב הוא דין וגבורת הצפון אמנם תוקפא דעפרא דין בא אור השמש וממתיק דיניה נהפך דינה למתוק היינו זהב שיסודו דין אמנם מתוק שנמתק ע"י אור השמש הממתק הדין הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' לא יקים לארמא קלא כלומר לא ירים קולו אמנם לא ישתוק דהא כתיב כבד את ה' מהנך הכי גרסינן צבא העבודה מחיילין דלעילא פירוש צבא מלשון צבאות ועבודה היא מלכות כי כל שירי הנבאות הם לגבי האי עבודה וזה שקולו נמוך ישוב מליכנס בתוך הצבא הזה. כדקא חזי דתנינן חיילין ומשיריין לעילא כלהו ממנן לגבי תתאי לשבחא שמא קדישא ולזמרא קמה ובג"כ וכו' הכי גרסינן. לגבי תתאי נגד התחתונים. בת גלים בת אבהן שהיו גולים ממקום למקום כדפי' רז"ל: וכנסת ישראל היא בת ומדה לגלים פי' מבועין שהיא כוללת כלם בתוכה כנזכר בפרשת נח. בגין לשבחא ולזמרא לקב"ה הכי גרסינן. כדין כתיב הקשיבי שמקשיבים לשכינה. והיא לישה הכי גרסינן. דלא נהרא עניה ודאי לית לה נהורא הכי גרסינן. על פתחין כליואי הכי גרסינן פי' כליואי המחזרים בגרנות. בגין דהוה מאתר מסכנא דהיינו מהמלכות בבחינת העוני ועתה היתה בבחינת העושר אין ראוי שישתמש בבחינה זו וזה שאמר לו כי איש מות אתה כלומר איש הקשור בההוא אילנא דמותא. ואי תימא וכי התענית וכו' כמו ואב"א (וכן בדף רל"ג מהר"ר צמח וכאן גם כן) והרב' יש כמוהו והענין תחילה הכריח העניות ממלת ענתות כנזכר ועתה אמר ואי בעית אימא מהכא וכי התענית וכו' שמור' העוני בפי'. א"נ ואי תימא וכו' הקשה שהרי אני רואה שהעניות עשה לו תועלת שלא המיתו ותירץ אלא אביתר וכו' בשביל העניות הקודם והעני חשוב כמת לכך איקרי איש מות: א"נ אלא אביתר וכו' כלומר אי הכי למה זכה בימי דוד ולא דחהו כשלמה. זכה ביה דוד כלומר זוכה בו שהיה מהנהו ונותן לו מתנות כמו זכה בי הנזכר בגמרא. בגין לאחסנא רזא עילאה בהיותו משתתף בצערה ובעניה כי היכי דתזכה בה כשתהיה באשלמותא כדמפ' ואזיל. בג"כ תושבחת' עביד לי' עתירו הוא פירוש לצהלי קולך כדי שע"י כן לא תהיה עניה ענתות והענין שע"י השיר מעוררת הת"ת שהוא עשיר ובא אליה ומעשירה כנזכר בר"מ דריש פ' כי תשא. דאתרבי דהב מלכות שהיא זהב עלתה ונתרבתה מצד

העשיר ת"ת לכך הורידה זהב הרבה בעולם. עפר דלעילא מלכות. הוה מסתכל ביה שמשא ת"ת ועושה אותו עפר עפרות זהב. ובאסתכלותא כלומר הרי ראיה במוחש שבהסתכלות והבטת השמש בתוקף מוליד הזהב והכריח מת"ת וכו'. ותוקפיה בה"א גרסינו. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף רנ.

עפרא דארעא ביני טורי כולהו עבדי דהב וגומר והנמשל המלכות עפר עושה זהב בחוזק הדין כדפי' שנמתק בייחוד השמש העליון ומה שאין כל אדם נכלל במדרגה זו מפני חיוון בישין שהם החיצונים האוחזים בדין ולא רבים יזכו לייחדה למעלה להבריח החיות הרעות ליהנות מן הזהב לכך בני אדם בעוני נכללים בבחינת היותה גומל' חסדי' מצד העוני מקבלת צדקה דהיינו כסף ופרוטה לעני:

בגין דתוקפא דשמשא ממש הת"ת מאיר בה תוקף מהבינה זהב עליון והיינו אסתכל בעלמא בחינת עולם העליון ואסגי לי' דהב ממש משפיע הדין ועוד דרך אחרת דההוא עפרא ממש המלכות מצד עצמה דין וכד אסתכל ביה שמשא אפי' שיהי' ברחמים ממזג דינה בכח השמש הרחמים הנכנס אליה:

וארבי דהבא וזה זהב תחתון מצד דינה לא זהב עליון הנשפע לה מהבינה וזהו מה שאמר ועוד זהב שני כדפי':

כיון דאסתכל שלמה בהאי שהם שני מיני זהב ושניהם מכח העפר והזכר אינו אלא מחתים צורה בו ואמר הכל היה מן העפר והשמש מוצא בו הכנה ומחתים בכח העפר צורת הזהב דהיינו מתיקות הדינים **שבח** ואכריז וגומר דברי שלמה מזוגים בין השבח והודעה לבני אדם ולכך שבח אכריז שני עניינים יחד להודיע לבני האדם גבורותיו לא אצטריך לנגנא שהניגון מתיקות הדינים אלא שבחי הייחוד ממש וז"ש **אלא** שירתא דאיהו רחימו וגומר והענין שקודם החבוק צריך המתקת הדינים כדי שיתמתק הגבורה לחבק אמנם החבוק בעצמו הוא אחר שכבר נמתקו הדינים וסוד המתיקות הוא הסתלקות ההיכלו' היכל אל היכל עד הכלל היכלות כולם בהיכל זכות והיכל זכות בהיכל אהבה הוא סוד החבוק ודוד היה טורח עד התקשר ההיכלות עד היכל אהבה ושלמה מצא סוד ההיכלות כולם בהיכל אהבה סוד החבוק התחיל מהנשיקות שהם אחר החיבוק המתוקן ואמר ישקני מנשיקות וגומר והיינו שיר השירים כלול משלשה שרים דהיינו בת גלים דהיינו מצד יצחק רחימו דעותרא. מצד אברהם רחימו דנהירו מצד קו האמצעי רחימו דכל תושבחתן מפני שהיא כלול כל הספי' דהיינו השירים כולם כדפי' והיינו גלים בת גלים המ' הנקשר' עמהם דהיינו תושבחתא דמטרוניתא:

כד יהב לה בכורסייא שעלתה המלכות מהתלבשות היצירה אל סוד התלבשות הבריאה להיותה פנים אל פנים עם בעלה דהיינו לקבליה דמלכא קדיש' שהוא הת"ת מלכא מצד הבינה קדישא מצד החכמה דהיינו בחי' הנהגת הכסא:

בגין דכולא הוה דהב נתן החסד אל סוד האבנים אשר תחת מראשותיו למטה שהם אבנים בירושלם אמנם היא עצמה המלכות קשרה בזהב השמאל המתוק העליון כדפי' ודחה הימין והחסד כדמסיק דהא ימינא לאו איהו אלא לקרבא ירצה בעוד שהיא מתעלית מדרגה אחר מדרגה מהיכל אל היכל ע"י סוד הכסף המחבק ומאהב ומתעלה אמנם אחר שהגיעה אל האהב' בחסד ועל' מצד' אל הרצון וקדש הקדשים בסוד הזהב בינה דין המתוק זה נוח לעולם ואין צריך חסד ולזה היה הכסף למט' כאבנים בירושלם כדפי':

אנת דחית ימינא אל התחתונים סופך בא לשאול חסד מאותם התחתונים ולא תמצא והוא חשב ששוב אין המלכות יורד' משם ואינו שכל קשר' שם בימין נסתלק הימין נתמעט' הלבנ' וכיון שהתחיל' למעט הרי התחיל העוני והוצרך אל גמילות החסד וז"ש מיד סטא וגומר: והנה שלמה היה ראוי שיתפוס בחסד ג"כ ויאמר שירי זמרה כאביו שהם בכסף למטה והוא לא עשה כך אלא שביק כסף שהוא סוד מהיכל אהבה ולמטה נתפש מהנשיקו' ולמעלה בסוד היכל הרצון והיכל קדש הקדשים וזה טעות:

וע"ד כל מאן דאסגי וגומר אפי' שהיא מיוחדת לא יניח הכסף דכיון דאסגי תושבחתן אסגי שלמא לעילא.

בגין כך אמר הנביא הקשיבי לישה שהיא צד הזהב וישורר בת גלים צד הכסף כדפי' שבה אסגי שלמא שהשלום חסד תחתון יוסף אזווג בחסד עליון כנודע. ליש היינו לישה הכל במלכות והוא חק חקה כענין ליל לילה צדק צדקה דהיינו ליש כד עדין לא קבילת עלה סימנין דדכורא דהיינו ה' ולכך ליש אובד דהיינו ליל אמנם לישה אינ' אזבדת שהיא לילה נערה ודאי שהיא שלמה קצת ולא אמר אבוד אלא אובד שאובד העליונים כענין ובאו האובדים אבודים לא נאמר אלא אובדים שהם צדיק וצדק אובדים זה לזה והי' אפש' לפרש חק חקה צדיק וצדק ליש יסוד לישה מלכות והראשון נ"ל עיקר: ליש אובד המלכות אובד הזכר ותבעא עליה איו. מבלי טרף שאין לה טרף להשפיע לחייליה דגרמת גלותא ואינה בחינ' לישה שאינה בגלות כדפי': ובני לביא דהיינו הכחות התחתונים שהם בני לביא שהיא המלכות מצד הדין יתפרדו כל חד לסטרוי לפעול הנהגת הדינים בסוד הפירוד למטה וז"ש מתפרשן כולהו וגו' שמצד מעלה הם כולא מתקנין כחדא וגומר ולעיל נמי אמר כד איהי יהיבת לון טרף כולהו מתחברן כחד שעולין

אל נקוד' אחת בסוד הקשר והאחדות לקבל אמנם למטה להשפיע הדינים יפרדו בסוד החצונים הנפרדים המקיימין הדינים:

ת"ח השתא שאין קרבנות תפלות יש בהם שתי בחי' הא' נוסח התפל' וענייני' שלימו ופרטיות הברכות מברכין עילאין על השלמות המשתלם במצות התפלה:

רב המנונא סבא מפני שהיה בדעתו שהמברך מתברך לא היה רוצה שיתברך שמים אלא ע"י שמרויח לעצמו ברכות ומפני ששלמה דחה ימין וטעה היה אומר דבעא לנטלא ליה בימינא ושמאלא בסוד הזהב והכסף.

אע"ג דכולא שפיר על ההקדמה הנזכרת אבל כוס של ברכה צריך עניינים אלו מזולת הטעם הזה כדמפרש ואזיל תנאי הכוס בטעמו. כוס כד"א כוס ישועות אשא. בחינותיו מונה והולך הא' כוס ופירושו הוא מדת המלכות הנקראת אלדי"ם דהכי סליק כו"ס אמנם עניינו כד"א כוס ישועות הרי שהוא נקשר בבחינת הישועות שהם מהחסד מקום הברכה ועם היות שמלת כוס מורה על המלכות שמאלי' אינו דוחק דהא בהאי כוס שהיא מלכות אתנגידו ברכאן ימניות מאינון ישועות שהם ה' אצבעות שביד ימין ה' ספי' הכלולות בחסד כנודע: וא"ת למה נקראת אלדי"ם היה ראוי שעל ידי הברכות ישתנה שמו ויקרא א"ל וכיוצא לזה אמר שהכוס אינו מגלה הברכות אלא מעלימן וז"ש והוא נטיל לון וכניש לון לגביה שהכוונה שהוא נטיל לון וכיון שכך הוא מעלים אותם בתוכו: ועוד יקרא כוס שם אלדי"ם על שם הבינה אלדים חיים דהיינו **ותמן** אתנטיר חמרא עילאה והשמירה היא שאין הנכרי נוגע בו ולזה יקרא בשם אלדי"ם על שם היין מהבינה ואומ' ואתכניש מפני שאם ירד למטה יגע בו הנכרי הרובץ בתחתונים וז"ש ואתכניש בההוא כוס נמצא שהכוונה לייחד במלכות ג' ספירות המלכות כוס והבינה יין והחסד הברכה וישועות בין שתיהן וז"ש **ובעינן** לברכא ליה בימינא ולא בשמאלא ממש לשלול השמאל שלא יתקשרו הבינה והמלכות בגבורה שיהיו הגבורות שורפות העול' וז"ש וחמרא דאיהו בהאי כוס כניש דיתברכון בחסד כחדא הנה השמאל אינו משולל מכל וכל שיהיה פרוד אלא יתקיים בדרך אחרת דהיינו השולחן בצפון ולזה בעינן לברכא על פתורא שהיא המלכות.

דלא תהא ריקניא מנהמא שהוא סוד הגבורה שהרי לחם פנים בצפון דהיינו נהמא וחמרא כולא כחד שהלחם זו אשה אש ה' ובזה יושלם השמאל הנדחה מן הכוס. כוס של ברכה כוס דין שמאלי ברכה ימיני חסד ולהכי בעינן ימינא ושמאלא בעת קבלת הכוס כי הברכה עדיין לא באה אלא ששמו כוס שמאלי ולכן יאחז בשמאל ולמתקו יקובל גם בימין וז"ש וההוא כוס בערך שם כוס אתייהיב בין ימינא ושמאלא. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' נטל תוקפא ואתרבי דהבא כלומר נוטל תוקף אדמימות הדין ומהפכו לאדמימות זהב הכל היה מן העפר כלומר בין הנהגת הדין בין הנהגת הרחמים הכל הוא מן המלכות כשהיא בלא זריחת הת"ת היא נקרא עפר סתם בבחינת עוני ושפלות כעפר הזה אבל כשמאיר בה אור השמש אז נהפכת לעפרות זהב נמצא שהכל היה מן העפר. אלא שירתא דאיהו רחימו היינו מגלת שיר השירים. דכל תושבחן דעלמא ביה כנזכר בפרשת תרומה קמ"ד שבשיר השירים רמזו מה שהיה מה שיהיה הגליות והגאולות ועה"ב וכו' כנזכר שם. למאי איצטריך כלומר איני צריך לייחדה ולקשרה בימין שכבר היא מקושר' בה מיד אין כסף נחשב וטעם בזה שכל כמה שהיה מכוון לקרב היא היתה מתקרבת ומתקשרת ביותר בחינות וענפים פרטיים ואי לא איצטריך לגופיה איצטריך לזמן הגלות שיהי' שמור וגנוז לזמן הצורך. ליש היינו לישה כלומר אעפ"י שזה לשון זכר וזה לשון נקבה הכל הוא במלכות כמו חק חקה שהכל במלכות. אובד הוקשה לו דהיל"ל אבוד לז"א כדכתיב ובאו האובדים שאבדו זה לזה יסוד ומלכות וזה שאמר ליש הזה הוא אותו הנקרא אובד. מבלי טרף בגין ונו' נתן טעם למה נקרא אובד לפי שהיא אובדת ג"כ בדבר שאין משפיעין בה טרף לחלק לתחתונים שמי שבטבעו נדיב ואין בידו לעשות אין לך אבידה גדולה מזו וז"ש בגין דאיהי תבונה עלה.

רב המנונא סבא כסא דברכתא לא יהיב לי' לבר נש אחרא לברכא אלא איהו אקדים ונטיל ליה בתרי ידוי ומברך וכו' ואע"ג דכלא אתערו ביה שפיר איהו אבל כסא דברכה הכי איצטריך כוס כד"א כוס ישועות אשא וכו' הכי גרסינן. וה"פ לא יהיב לי' לבר נש אחרא מפני הטע' הנז' מאן דמברך לקב"ה יתברך. ונטיל ליה בתרי ידוי כדקיימא לן מקבלו בשתי ידיו לרמוז אל עליית כוס זה שהיא המלכות בין תרין דרועין כדמפרש ואזיל. והא אמרן וכו' כלומר והא אמרן דבעי וכו' דמסייעא לי' לרב המנונא סבא. ואע"ג דכולא אתער ביה שפיר הוא אבל וכו' כלומר אע"ג שכל מה שראוי לדבר על ענין כוס של ברכה כבר אתערו ביה ושפיר הוא כל מה שאמרו עכ"ז יש דבר אחר ג"כ שהוא אבל כסא דברכה וכו' הכי איצטריך כוס כלומר דוקא כוס כשמו לאפוקי שלא יהא בכלי האכילה וכלי הרחיצה אלא כוס כי כן איצטריך מפני הסוד כדמפרש ואזיל. כד"א כוס ישועות אשא כוס דוקא. דהא בהאי כוס היא המלכות שעולה כמנין אלהים שיש בו ה' אותיות כמנין ה' גבורות שבה וכדי למתוק אלו ה' גבורות צריך ליתנו ביד ימין שיש בה ה' אצבעות שהם ה' חסדים וידוע כי כל ישועה הוא מצד הימין לכן נקראו ה' אצבעות ה' ישועות והם ה' תרעין שהם ה' ספי' אימא עילאה עד הוד אתפשטת וזה שאמר כוס ישועות אשא כלומר כוס המקיפין אותה ה' ישועות להושיע' מכף מעול וחומץ ולמה

איצטריכו דהא וכו'. בהאי כוס מלכות כנז' אתנגידו ברכאן מאינון ישועות שהם ה' ספי' ומתמתקת כנזכר. והוא נטיל לון וכניש לון לגביה היינו היין הנתון בתוכו כי ע"י היין הזה שנטל מאינון ישועות המקיפים אותה מכל צדדיה היא מליאה כל טוב וגם היא נושעת מהקליפות שלא יתאחזו בה אלא בהיותה בבחינ' עניה ויורדת לתוכם בסוד הגלות אבל כשהיא במלואה בסוד העושר שמלא' העשיר בכל צדדיה אז אין לקליפות שום אחיזה בה כלל וזה שאמר והוא נטיל לון פי' הכוס הזה נטיל לון לאינון ברכאן וכניש לון לגביה ובזה היא נושעת. ותמן אתנטיר חמרא עילאה הכי גרסינן. פי' ותמן בהאי כוס מלכות. ששם משומר היין העליון והענין שכל הייחודים הנעשים בזמן הגלות מצד עסק התור' והתפל' והמצות הכל הוא נשמר וגנוז לעתיד לבוא וכל א' וא' יש לו חלק באותו ייחוד כפי מעשיו וכל מה שיאכלו בני יעקב ממעדני העולם הזה הם פירות לבד אבל השכר האמתי משומר בענביו דהיינו המ' כי העולם הזה כבר נטלו עשו לחלקו ומה שאוכל יעקב הוא טורף ואוכל וזה שאמר ותמן אתנטיר חמרא עילאה וכו'. ובעינן לברכא ליה בימינא ולא בשמאלא הכי גרסינן בספרים ישנים וכן הוא הדין מקבלו בשתי ידיו ונותנו בימין ולא יסייע השמאל והטעם שכל כוונתינו למתק הגבורות בחמש ישועות דסחרין לה כנזכר ויהיה היין כנוש בתוך הכוס כי היכי דיתברכון העולמות כחדא וזה שאמר וחמרא דאיהו בהאי כוס וכו'. דנהמא וחמרא כלא חד כי הלחם והיין שניהם במלכות ותרווייהו צריכי כדי להשפיע למטה ויתברכו על ידם האכילה והשתיה כדמסיק. ת"ח כנסת ישראל וכו' עד השתא תאנא והשתא הדר מפרש. בעינן ימינא ושמאלא לנטלא ליה הכי גרסינן וצריך למחוק מלת בעי. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון כתיב ליש אובד מבלי טרף וגומר ס"ג ע"א עכ"ל:

דף רנ:

ובעי דאתמליא חמרא. אין עיקרו בשמאל אלא הוא יין אמצעי דהיינו חמרא דאורייתא ועם היות שהיא דאורייתא הוא יין מצד שהוא בחינת הת"ת מהבינה דאיהו נפיק מעלמא דאתי נמצא עתה בסוד זה ימין שמאל שתי ידיו ואמצעי יין הכוס עצמו המלכות היינו כל סוד המרכבה: בכוס של ברכה אתגליין מילין עילאין שהרי עשרה דברים נאמרו בכוס כדפי' בר"מ ובמדרש רות אמנם הכא דאנן במערתא שהמערה מדת המלכות והיו החברים חמשה בסוד תיקון המלכות ארבעה ונקודה אמצעית וז"א **דאנן** במערתא שהמערה מדת המלכות והם חמשה תיקונין בתוכה נתקנה המ' בקצתם ונתגלה סודם בהתייחסות קצת מהם וז"ש אתגלייא רזא דרתיכא קדישא. ואותם העניינים שיתייחסו אל סוד המרכבה יתבארו מאותם העשרה ואלו הם ראשונה כוס של ברכ' יתייחס בה

שמאל וימין כדפי' לעיל לכן נוטלו בשתי ידיו בעי לקבלא בימינא ושמאלא דאינון חסד וגבור' וכוס של ברכ' דהיינו שהיא בעצמה מתחברת בשתי בחינות אלו להאחז בצפון ודרום עליונים לקבלא ברכאן מנייהו ובאיזו בחינה במלכות היא בחינה זו וז"ש **מאן** כוס של ברכה דא מטתו שלשלמה דהיינו בחי' עליונ' שהיא מטה בין צפון לדרום להתחבר עמה מלך שהשלו' שלו וז"ש דבעינן דאתייהיב ששם מציאותה ושלמה היינו גופא ת"ת דאתתקן בהדייהו מציאות האדם האוחז בו המתמצע בין שתי ידיו נכחיי אל הכוס. ונותן עיניו בו האדם ת"ת משגיח במלכות כדי להשפיע ברכות במציאות בחינת המרכבה שהיא במעשה הם הברכות ארבעה באמירה שהת"ת אדם משפיע בכוס והרי רמז מרכבה עליונה בקצת מאותם הדברים שנאמרו בכוס של ברכה וז"ש **אשתכחו** בכח של ברכה רזא דמהימנותא שאלו הארבעה כלל האצילות אמנם היינו מציאות העליון ויש עוד בחינ' למלכות שהיא מציאותה למטה דהיינו פתורא בנהמא דיתברכא דהיינו בחינת המלכות למטה מנצח והוד יסוד ששם היא לחם עוני ולמטה מלחם עוני עוד שולחן שהיא בחינת המלכות המשפעת לתחתונים מבחינת הצפון כדפי' לעיל בפסוק ולערב יחלק שלל ובזה וישתכח כנסת ישראל מתברכא מכל סטרין בכל הבחינות אשר לה עליונה ותחתונה כדמסיק ואזיל שהם כלל ג' בחינות הא' כוס של ברכה שהיא עליונה בג' אבות הב' לחם שמתברך ומתעדן. הג' שולחן שהיא אבוס לתחתונים לאשתכחא וגומר.

עורטא חבורת אנשים.

גרן האטד דא ממנא וגומר ירצה גורן הוא שולטנותא כדכתיב מלובשים בגורן. האטד קוצים היינו שליטת מצרים שליטת הקוצים דהיינו החצונים ויבאו עד גורן באו עד סוף ממשלתם והרי כאן לא הי' האבל אלא לישראל שמת אביהם ועכ"ז נקרא אבל מצרים מפני ששם נתגלה ביטול ממשלת' ג"כ מיתת היהודים שביניהם אינו עיקר מפני הרומיים שמתו שנתבטל ממשלתם שהי' ביניהם מצרים לישראל והעד דלא בכיין מפני שהרומיים חשובים באומתם והיהודים אינם חשובים כדמסיק וכן בגורן האטד לא בכו ישראל שכבר בכו מה שהי' להם לבכות וכאן בכו המצריים סימן לעתיד: ואדרב' טובה ליהודים שמיתתם כפרתם וכן ישראל לא בכו על מיתת יעקב במצרים מפני שלא מת במצרים שאדרב' נשתלם והיינו דמסיק ר"ש ת"ח וגומר.

כל ריחין דנשמתין דגנתא דעדן שריח הוא משמן ענ"ג עליון ומתגשם לבא אל המערה דהיינו היות סוד המערה מלכות ושם אשד נחלי נהרי ענג ריח הצדיקים ומערתא סליק נהורא מצד עצמה למעל' כענין הארת המלכות. ושרגא חד היינו המ' שהיא השכינה נ"ר

בגלות שפעמים עבירה וגלות מכבה אותה אמנם יעקב הוא גורם שתמיד היא מאירה ודולקת מאור היחוד העליון גוונין דשרגא וזו היא בחינת המלכות שירדה בגלות עם יעקב ועלה עמו אל המערה וז"ש **כד** הוה דליק במצרים במטתו של יעקב ועלתה עמו ונכנסה אצ המערה דהיינו ניצוץ שכינה שעם יעקב שנדלקה תמיד ועלתה עמו אל המערה מקום העלמו וכד עאלו אבהן לגבי דיעקב למצרי' עת סלוקו לאשתכח עמיה כדי שישתלם מטתו הקדים אותו הנר לפני יעקב אל המערה מפני שכל זמן שיעקב לבדו היה עמו ללוותו אמנם עתה שהוא עם האבות הקדים אל המערה אסתלק נהורא דשכינתא לאתריה מפני שהיא שלמות המערה וז"ש **כדין** אשתלם מערתא שהיא רמז למלכות מכל מה דאצטריך שהוא סוד המ' התחתונה בית קבול אל סוד ארבעה זוגות ועיקר צורך למלכות יעקב שהוא הייחוד השלם ולכך ביעקב נשלמה בכל מה דאצטריך.
לא קבילת מערתא שיש בה סוד רוח חיים לקבל סוד רמיזתה אותם שהם סוד מרכבה עליונה ואילו היו מכניסים שם אדם אחר היה המערה נסתמת לפניהם והיתה מגרשת אותו מפני שהמערה הזאת היא מקום אור הגנוז שמשם מסתכלין כל העולם כולו והוא בית יד החי המאיר שמשם בית כניסה לעולם העליון ופתח הסתכלות לעולם התחתון ולזה נשמתין דזכאן אעברן מקמייהו לפני האבות בבי מערתא בגין דיתערון האבות ויראו אותם הנשמות שהם זרעם שזכו להתעלות למעלה והאבות רואים בהן ושמחים עמהם שהמערה פתח כניסה לג"ע:
זיל שאיל לאסיא אם על מציאות החניטה ומיניו אתה שואל זו היא מלאכה לא חכמה אמנם יש בה ענין וטעם לחניטה לצדיקים האלו שגרם הב"ה שיחנטו אותם הרופאים וז"ש **ת"ח** כתיב ויצו וגומר ס"ד על מציאות החניטה שהיה הכוונה כדי שיוכלו להעלותו בדרך רחוקה אינו הא כתיב וגומר אלא טעם החניטה הוא שהמלכים עושים להעמיד גופם ימים רבים והטעם שעושים זה בארץ מצרים וארץ כנען כמו שמצינו במלכי בית דוד הוא מפני שעפר ארץ כנען וארץ מצרים היה מרקיב הגוף ואוכל בשרו מהר לכן היו עושים החניטה לקיום גופם והנה לשאר בני אדם עושים על כוונה זו אמנם גרם ב"ה לאבות ענין זה מטעם שהם קיימין בנשמותם שיתקיימו בגופם להיות רמז ברמז עליון כדמסיק: והנה קיום הגוף אינו עיקר לאברהם ויצחק מפני שהם רמז לימין ושמאל אמנם יעקב רמז לגוף וכן יוסף גוף ובריתו חשבינן חד צריכים לפי מדתם שיתקיימו בגוף לרמז הגוף העליון ולא שיהיה להם קיום לעולם שהרי כתיב והעליתם את עצמותי וכתיב ויקח משה את עצמות יוסף אלא יומין סגיאין שלא יכלו אלא מרוב ימים הרבה שירמוז קיום אל הגוף כדפי'. ועוד נאמר כשיכלה בהיותו בלחותו ימלא עפר רמה ותולעה וכשיתקיים

ע"י שמן לא ישלוט בו רמה ותולעה אלא יתנגב מעט מעט עד שיהיו העצמות יבשות וזה טוב בקיום הגוף ליעקב ויוסף שלא ישלוט בהם רמה ותולעה שהם החצונים בגופם הקדוש הרומז למעלה כדפי' מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' בגין חמרא דאורייתא ת"ת. דאיהו נפיק מעלמא דאתי בינה כי כל דבר מלא רומז שנמשך מהבינ' שהיא הנק' עולם מלא לאפוקי עולם התחתון מלכות שהיא לפעמים חסרה לזה צריך שיהי' מלא. כוס של ברכה הכא מלת הכא ל"ג ליה. וגופא דיתתקן היינו האדם המברך צריך שיהי' מתוקן מעוטף ומעוטר לרמוז לת"ת שהם מעשרה דברים שנאמרו בכוס של ברכה כנז' בפ' פנחס דף רמ"ה. וישגח בה בהאי כוס היינו ונותן עיניו בו. לברכא ליה בד' ברכאן היינו ארבע ברכות שבברכת המזון הברכה ראשונה היא כנגד יו"ד דהויה חכמה וברכה שניה כנגד ה' שב בינה וברכה ג' כנגד ו' שבת"ת וברכה רביעית כנגד ה"א אחרונה שהיא בחי' פרטית במלכות. צפון ודרום היינו תרין דרועין. מזרח היינו גופא דיתתקן דקאמר כנזכר. מערב היא ממש כוס של ברכה. עורטא משמע מתוך הלשון קיבוץ עם. שלטנותא דמצראי דאתעדי וכן לקמיה דאתעדי מקמיה וכו' גרסי' בדל"ת. דהא חמו בס"י נמצא חסר שטהאחת ויהי' פירוש ויבאו כלומר אסתכלו בחכמ תהון ובאו עד סיף הענין וראו מפלתם כדלעיל. לאשתכחא עמיה שישמחו בשמחתו כנזכר בפ' פנחס שבעת השמח' של אדם מביא הקב"ה אבותיו שם כדי שישמחו כנזכר שם. אסתלק נהורא דשרגא ואפי' אדם נמי אזל בהדייהו אי נמי לפי שתיקון אדם הראשון נעשה ע"י אברהם יצחק ויעקב כנודע לכן כיון שנסתלקו משם נשאר אדם בלי תיקון ואסתלק נהורא דשרגא. אבל כיון דעאל יעקב למערתא הדרא שרגא לאתריה ואשתלים מערתא כי חזרו המתקנים אצלו ונשתלמה המערה בהם. אי נמי אשתלים כי יעקב הוא אדם וכן שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון וכיון דעאל תמן אשתלים מערתא מכל מה דאיצטריך. ושאבין ליה גופא כלומר מושחין הגוף באותו שמן יום אחר יום והולך ונשאב אותו השמן בתוך הגוף עד מ' יום:

דף רנא.

והכי אצטריך דגופא דאבהן איהו ה"ג דקשיא ליה למה לא נעשתה כזאת לאברהם ויצחק לז"א ויעקב הכי הוה בקיומא והכי אצטריך דגופא דאבהן איהו כלומר הוא בחיר שבאבות שלא היה לו שום צד וסבה שישלוט בו שום חלוד' כי מטתו הית' שלימה: אי נמי כי יעקב הוא גופא דאילנא ולכן צריך שיהי' לעולם קיים בגוף ונפש לרמוז על קיום והעמדת הת"ת לעולם בהמשחתו משמן החכמה העליונה וז"ש דגופא דאבהן איהו כלומר יעקב זה הוא בסוד הגוף. דאיהו דוגמא דגופא כמ"ש אלה תולדות יעקב יוסף.

תרין יודין א מאי דהיל"ל ויושם ביוד חד. ונטיר ליה ברית דלעילא כלומר בשמרו ברית תחתון שמר ברית עליון להיות לו לבדו ולא לאחר ונחתם בו להיותו מרכבה אליו. ויישם בארון במצרים הכי הוא ודאי כלומר והרי ארון לתתא והוא מסקנא דמלתא והוי כאלו אמר בארון לתתא ובארון לעילא ארון דלעילא ארון הברית וכו' ארון דל תתא ויושם בארון במצרים. דאע"ג דנפקת נשמתיה ברשו אחרא דהיינו מצרים עכ"ז ויושם בארון וכאלו אמר ויושם בארון לעילא ולתתא אעפ"י שהי' במצרים: דכל צדיק ירית ארעא קדישא כלומר אע"ג דהוא בחוצה לארץ תכף ומיד עולה ומתקשר בארץ החיים מלכות. ירית ארעא קדישא מלת ירית כבר נתבאר בראש הפרשה בס"ד עכ"ל הרא"ג ז"ל:

הדרן עלך פרשת ויחי יעקב בס"ד

תם ונשלם ספר בראשית תחלה לבורא עולם:

חסדי ה' זכרנו כעל כל אשר גמלנו ה' להביאנו עד הלום וזכנו להשלים ספר בראשית מספר אור החמה **והוא ברחמיו יזכינו להשלים החלק הב' עם שאר הספרים אשר עם לבי אכי"ר והיתה השלמת החלק הזה פה ע"ה** חברון תוב"ב

נאם הצעיר אברהם אזולאי נר"ו:

כרך ב

דף ב.

אומ' והמשכילים אלין אינון דמסתכלי וגו' דקדק אומרו משכילים ולא חכמים ואמר כי הם המתעסקים בתיקון המ' כמו אשרי משכיל אל דל והוא המעורר שפע אליה מכל המדות כי אור זרוע לצדיק יקרא ר"ז. ואמר יזהירו ולא אמר יאירו הורה על ענין נוסף על הארה וז"ש נהרין ונצצין כי אותו האור מאיר ומתנוצץ בתוספת הארה. ואומרו כזוהר הרקיע ולא אמר כרקיע או כאור הרקיע יורה כי כמו שהם משכילים להמשיך סוד החכמ' להמלכות דרך הרקיע שהוא סוד הדעת המתנוצץ מהחכמה העליונ' כן הם מזהירים באותו הזוהר דהיינו כזוהר דחכמתא עילאה שמשם משך הזוהר כנז': והנה שב לבאר ראשונה מציאות הרקיע ואח"כ יבאר או' זוהר ולא אור ופי' תחלה סוד זה הרקיע ואמר דנהרא דנפיק מעדן וגו' והוא סוד קשר חכמה ובינ' ע"י נתיב לא ידעו עיט היינו סוד הדעת. ודא איהו רזא סתימא כי הוא נעלם ונפלא. דאיקרי הרקיע ר"ל כלשון וירקעו את פחי הזהב והיינו התפשטות שפע החכמה בבינה והנה הוא כולל כל המציאיות אל הספירות הנגלות. ולכך ביה קיימין וגו' מפני שהוא שורש לכל הנאצל והם הי"ב מזלות שהם בחינות וענפי גבולי הת"ת שהיא החמה גם הוא שורש ללבנה

שהיא המ' ולבחינותיה שהם סוד ז' ככבי לכת שהם ככבים היינו סוד הספירות שהם מצד הנוקבא. והענין כי סוד הדעת הזה המתפשט ויורד בספירות והוא להם כנשמה בתוך הגוף ולכך אמר ביה קיימין וגו': ואחר שביאר מלת הרקיע בא לבאר מלת זוהר וז"ש זוהר דהאי רקיע וגו' כי מה שאמר כזוהר הרקיע ולא אמר כרקיע ולא כאור הרקיע הוא על כי אם יאמר אור הרקיע הוא מה שמאיר מעצמותו לספירות אמנם זוהר הוא מה שמשתלשל ומתפשט מהאור כנז' וז"ש זוהר מלת זוהר יורה דהאי רקיע נהיר בנהירו על גנתא דהיינו המלכות כי הרקיע עצמו כולל עד היסוד ואורו ראשון במלכות דהיינו גנתא ושם נהיר בנהירו לא כזוהר כי ההנהרה הוא כן והשתלשלות הנהירו דהיינו נציצו אלא נהיר בנהירו על גנתא שהיא המלכות בעצמה. והנה ענפוי שהם בחינות המשתלשלות מהרקיע שהרי הוא כולל ככבים ומזלות שמש וירח וגו' חפיין עליה בענין שכל הנכלל במלכות הם מסתעפים בצלו אחר שהוא חופף עליה וז"ש כל אינון דיוקנין וגומר. ומפני שיש בסוד הגן עץ הדעת טוב דא מטטרון ורע דא סמאל וא"כ נאמר שגם הם נכללים שם. לזה אמ' במאנין דכשרן דוקא אותם הדיוקנאות וגו' שיש להם כלי כשר להתלבש כגון טוב שבעץ הדעת דהיינו כל סטרי הקדושים אלו דוקא נהנים בסוד הייחוד דהיינו סוד בשכמל"ו דהיינו סוד הכללות לבד אמנם השאר שהם מתלבשים בכלים טמאים לחוץ עם היות שהם בכלל נטיעות הגן אינם נהנים מאור זה. ופי' בחי' רבות שבמלכות בענין זה הא' דיוקנין הב' אילנין הג' בוסמים הד' חיות ברא הה' צפרי שמיא ולהם חלק באותו האור כל א' לפי ענייניו. וענין הדיוקנין הוא סוד הנשמות המקבלת בסוד נקודת ציון שלה ויתעכבו שם אותם הנשמות בסוד עיבור ואחר תלד והנה דיוקן אותה הנשמה תשאר שם וע"י אותו המציאות אשר שם לנשמות גורמין בני אדם למטה בה היחוד בסוד אליך ה' נפשי אשא כי יאיר הגוף בנשמתו במצוה שהוא עושה ויתעלה בסוד נפש רוח נשמה עד תעורר הדיוקן הזה שבסוד נקודת ציון ויעורר המ' אל הת"ת וע"ד זה בבא הייחוד ואור הרקיע להיותו חופף על הגן הרי הדיוקנאות הם בני בית בייחוד וחלק אבר בה. הב' הם אילנין שהם הנקראים אילני נטיעות הגן ואלו הם החשובים שבישראל כי האדם עץ השדה מההוא שדה הידוע וכל משפחה ומשפחה מישראל שהוא מוליד ומתגדלת והולכת עץ היא ודאי שהוא עושה פירות המצות וע"ד יתפשטו כמה אלף משפחות מישראל וכולם בה נכללים: הג' ובוסמין הם אותם קצרי ההבנה שאינם זוכים להיות עץ ממש בגן אלא מזוטרי דגנתא דעדן ומפני שאלו הם נטועים בגופים בעולם הזה מהם מסטרא דשמאלא רשעים עוקרים עצמם ונכרתים מהגן אל מקום חרב ושממה לכך אמר דוקא אותם הנטיעות הנטועות במאני דכשרן שהם הגופים הטהורים שנאחזו בקדושה

וברחו מהטומאה. כי הטמאים ונכרתה הנפש ההיא כתיב דהיינו שנעקרת ממקום נטיעתה בגן כדפי'. הד' הם חיות ברא דהיינו חיות הקדש ונקראים ברא מפני שהם מחוץ לפרגוד כי למעלה מקדש הקדשים שם משכן הצדיקים והפרגוד הוא בקדש הקדשים כי שני הכרובים מט"ט וסנדלפון הם פנימה לפרוכת וחוץ מהפרוכת יורדים כל המדרגות חיות אופנים עד רדתם למטה עד היכל לבנת הספיר וממנו ולחוץ אינו נכלל בייחוד כלל ולזה אמר חיות ברא אמנם אינם ממש בני בית בקדש האור הנמשך מהרקיע אלא תחותיה תטלל דהיינו בצלו אבל לא באורו ממש כי הנשמות אוכלות ראשונה תרומת הקדשים מה שמורם ראשונה מהקדשים למלאכים ולזה אמר ותטללין תחותיה כל חיות ברא. ואמר כל מפני שהם בחינות שונו' בקדושים לאלפים ולרבבות ואמר וכל צפרי שמיא ידורון הם סוד הנשמות הקדושות ונקראים צפרים לסבה כי כמו שהצפרים הם מצפצפים תדיר כן הנשמות הם מצפצפות בעול' הזה ובעולם הבא לאביהם שבשמים והענין כי יש בחינות בנשמות שהם קבועות במלכות שאינם יכולות לעלות ממנה ולכך הם נטיעות קבועות והם הנק' דיוקנין אילנין בוסמין כדפי' והם בסוד אפרוחים או בצים שאין להם כנפים לעוף השמים שלא זכו אל סוד היותם בנים שיש להם כנפים בסוד המצות ויכולות לרוץ לעלות ולרדת. ולכך אלו הם בה נטועים. אמנם יש נשמות שהם נקראים צפרי שמיא דהיינו נשמות מת"ת שזכו להיותם נכללים בזכר למעלה סוד הת"ת הנקרא שמים אלו הם ממש שוכנים בקביעות לא שהם מצפים בבואו הרקיע להסתופף בצלו אלא ממש כל צפרי שמיא ידורון תחות אינון ענפין ואמר תחות ירצה בענפים עצמם שהם חפיין על גנתא דאמרן אמנם תחות באותם הבחינות האחרונות שבם:

זוהר איבא דאילנא וגומר כבר פי' לעיל כי אור הוא המתקרב אל המדה יותר וזוהר הוא התוספת המתנוצץ שהוא התפשטות הארה יורד מעצם האורה והנה באומרו יזהירו כזוהר ולא אמר כאור הורה שאינו בעצם עץ החיים אלא כפרי העץ דהיינו איבא דאילנא שהוא האור הנוסף כדפי' כמו הפרי שהוא חשוב מהאילן בצד מה מפני שהוא דק ונאות מאילן והענין כמו שאור הא"ס מתנוצץ בשתי ספירות הייחוד כן יתנוצץ ויאיר אל עבר פני האדם הגורם הייחוד וזהו פרי האילן עץ החיים כי יהיה אור הא"ס מתנוצץ משרשי האילן בענפיו ומהענפי' אל כל הנאחזים בו וכמו שהחיים אל הספירות הם אורו שהוא נשמ' וחיים בתוכם כן פריו שהוא אורו הוא החיים לכל השואב אותם וז"ש איבא דאילנא יהיב חיים לכולא ירצה לכל הספירות ולכן הם מיוחדים בהם בסוד הייחוד.

קיומיה לעלם ולעלמי עלמין ירצה לעלם במלכות שעדיה מגיע עולם האצילות מיוחד ונקשר בעולם א'. ולעלמי בבריא' בסוד כסא הכבוד שהם שואבים האור מהאצילות.

עלמין הם עולמות היצי' בסוד קשר ההיכלות בסוד שצריך לסלק אורו מהחצונים וז"ש מה שאנו נותנים גבול לעלם לעלמי עלמין ירצ'. סטרא אחרא שהם החיצונים העומדים בנוקבא דתהומא רבא אשר למטה מפתח לבנת הספיר לא שריא ביה. וא"ת ואנו התחתונים מה נעשה שאנו למטה בעשיה בחוץ לזה אמר אלא סטר דקדושה כלומר כיון שאנו מייחדים מהיכל לבנת הספיר ולמעלה והכוונה לשלול סטרא אחרא לבר שלא יהיה בכלל הייחוד והיינו דמסיק זכאה חילקהון אינון דטעמין מיניה דהיינו אותם הקדושים המייחדי' וגורמין למעלה הייחוד בהיותם בעוה"ז ונתן להם חלק בעולם הבא בייחוד בסוד נשמתם העולה לייחד בסוד אליך ה' נפשי אשא בסוד מצוותם: קיימין אינון לעלם בסוד הנשמה שמכסא. ולעלמי בסוד הרוח שמחיה. עלמין בסוד הנפש שמאופן: **אלין אקרון חיים** דהיינו חלקו אשר לו בחיים האמתיים היותו דבק באור הא"ס כי החיים האלו הם מעוררים האדם להשכיל פנימיות התורה והיינו בעולם הזה בהיותו מחדש בתורה וכמוהו לעולם הבא בהיותו בסוד נפש ורוח ונשמה רבה למעלה בתורה:

זוהר אילנא דא זקפא וגו' הנה כפי מה שפי' ביזהירו כזהר הרקיע הרי זוהר הוא התפשטות האור כדפי' א"כ באו' יזהירו כזוהר כנראה שמהם יתפשט אורם על זולתם א"כ יהי' תועלת זולתם לא תועלתם ומה תועלת בזה ולזה אמר זוהר וגו' כי כבר פי' כי מלת זוהר יורה התנוצצות האור כדפי' לעיל והנ' יהיה הענין בסוד אילן וז"ש אילנא כי יש באילן שתי בחינות וזה אחר המשך האור והפרי הזה מלמעלה למטה עד מקום ששם יעמוד יחזור ויסתלק ממטה למעלה והיינו אור חוזר והיינו זוהר ואור כי אור אור ישר זוהר הוא אור התנוצצות דהיינו אור החוזר שמתנוצץ מהאור הישר וחוזר וז"ש זוהר וגו' כן יהיה אור הצדיקים מאיר בהם ומזהיר מהם ולמעלה אל מקום שורש האור והיינו דבקותם במאציל שאור המאציל בהם ואורם במאציל וענין זה נפלא מאד למעמיק. ופי' ענין האור הרקיע שהוא המלמד על אור הצדיקים כיון שאמ' הכתוב יזהירו כזוהר: ואמר אילנא דא זקפא לעילא לעילא זכר ג' עליות א' זקפא הב' לעילא הג' לעילא כי יורה על ירידת האור עד פתח היכל לבנת הספיר ומשם עולה לכסא ומשם לאצילות כל מדרגות אשר ירדו היינו היותו סוד עץ החיים אשר בתוך הגן דהיינו שיורד אל הגן ונוטע שם ואח"כ עולה ומסתופף למעלה למעלה וגו'. ופי' שאחר שהגיע בבינה שם מתפשט ומסתעף ומהלך חמש מאות שנה כי שנה הם ספירות והם פרסאות פריסת האור שהם חג"ת נ"ה וזהו בבחי' החכמה והבינה שהוא מקום מהלכו. אמנם ההפשטות עצמו הם הששה קצוות עולים מבחינה אל בחינה לששים רבוא: ובהאי אילנא קיימא חד זהרא

דהיינו מדת המלכות הנכללת עמו בענין שהם ד' אותיות שבשם מהלכו אותיות י"ה התפשטו אותיות ו"ה דהיינו שם יהו"ה והיינו ממטה למעלה בכללות:

זוהר כל גוונין קיימין ביה וגו' ירצה לבאר עוד כי מלת זוהר יורה על זהורירות ושינוי מראות כאור שמזהיר בזהורירות הרבה והיינו גוונין שהם שינוי הפעולות והנה הפעולות הם משתנות בעולם השינוי למאד מאד והם מצד שם אדנ"י שבה הגוונים ושינוי הפעולות ולפי האמת אין שם אדנ"י פועל ומשגיח אלא מכח אור שם יהו"ה שבתוכה ובזה ימצא כי כל הפעולות נפעלות מכח שם יהו"ה וע"י שם אדנ"י וז"ש. כל גוונין קיימין בזוהר זה שהוא שם יהו"ה ולפי האמת הפעולות שהם הגוונים לא יוחסו בשם יהו"ה מצד עצמו אלא מצד מה שנפעל ממנו לתחתונים שהם משתנים בעניינם. וז"ש אינון גוונין סלקין להתייחס לשם יהו"ה. נחתין שאין לייחסם בו מפני השינויים ויתייחסו בעצם למטה. ואם נאמר שהם למטה אנו גוזרים אומר שאין ההשגחה מכחו. לזה [511] לא מיישבן בדוכתא אחרא בר בההוא אילנא שהכל נמשך מלמעלה ואין שום פעולה לנקבה אלא מכח הזכר:

כד נפקי מיניה. הפעולות בת"ת הם דקים ונעלמים. וכד נפקי מיניה מסוד הדקות שבו לאתחזאה כי במלכות נגלים ונראים לתחתונים ומושגות. בגו זוהר דלא נהרא מתיישבן ולא מתיישבין שלפי האמת יתייחסו במלכות שבה כל השינויים כדפי' ולא מתיישבין שאין ראוי שנאמ' שיהיו הפעולות מידה לתחתונים שהוא פירוד. קיימין ולא קיימין בגין דלא מתיישבן באתר אחרא ירצה שאם ח"ו נייחס שום פעולה למלכות חוץ מהת"ת הוא פירוד ומיד החיצונים נמצאים שם ולכך ראוי לייחס כל הפעולות דהיינו כל הגוונים בין הלבן וגו' אל שם אדנ"י בהיותו נקשר בשם יהו"ה וז"ש בגין דלא מתיישבן באתר אחרא דהיינו החיצוני

ותיקונין [512] פי' כי הגוונין הם י"ב וכן פי' שהם בשם אדנ"י העולה י"ב אותיות במילואו אמנם מאירים בגוונים בכח שם יהו"ה שבו סוד י"ב צירופים וז"ש מאילנא דא נפקי תריסר שבטין שהם סוד י"ב פעולות שיתרבו מששה קצוות וז"ש דמתחמן ביה ואות' האורו' העליונות שהם י"ב שבטין י"ב גבולים יאירו בי"ב גוונים שבה ויפעלו פעולותיו כנשמה הפועלת כחותיה באברי הגוף וזולתה אין בגוף פעולה והנשמה מבלעדי הגוף אינה פועלת וז"ש ואינון נחתו בהאי זוהר דלא נהרא שהיא המלכות ואינם נמצאים בעולם התחתון אלא ע"י התלבשם במלכות ולכן ע"י נתלבשו לרדת אל תוך הקליפות

[511] נצ"ל לזה אמר:

[512] מלה זו ליתא לפנינו בזהר ואולי כוונתו ובתיקונים פירש.

דהיינו לגו גלותא דמצרים בכמה משריין שהם סוד המלאכים שהם למטה ממלכות מחנות שכינה שע"י היא פועלת הפעולות הגשמיות.

הה"ד ואלה שמות בנ"י ישראל הוא הת"ת בני הם ענפיו שמות היינו י"ב אותיות של שם אדנ"י שמות לי"ב הויות ולבוש אליהם כעין שם אדנ"י שם ליהו"ה כנודע הבאים מצרימה ע"י שמותם שהתלבשו בהם איש וביתו איש ת"ת וביתו מלכות איש ודאי וביתו כמה משריין עילאין באו לזכותם של ישראל והיינו כשש מאות אלף כדמפרש. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' והמשכילים יזהירו וגו'. דמסתכלי ברזא דחכמתא. פי' מציאות החכמה היא התורה שהם פירוש הפסוקים כפשטן ורזא דחכמתא היינו פנימיות החכמה וסודה לדרוש הפסוקים ע"ד הספירות:

נהרין. היינו הארה לבד אבל אינה זורחת במקום אחר:

ונצצין. היינו תוספת הארה שמלבד שמאיר במקומו ג"כ מתנוצץ ומאיר בבית. וכן אלו דמסתכלי ברזא דחכמתא יהיה להם כן שבתחלת למודם נהרין לבד ואח"כ יתחכמו בחכמה עד שיבינו דבר מתוך דבר שמצד עסקם בחכמה יהון נהרין מחכמתא ומצד עסקם ברזי דחכמתא יהון נצצין בזיווא דחכמתא והיינו כזוהר וכו' כדמפרש ואזיל א"נ בזיווא דחכמתא עילאה היינו שמחכמה נמשך הארה לעוסקים בחכמה כנזכר בפ' בשלח דף ס"ב בסוד והחכמה תחיה את בעליה:

כזהר נהירו ונציצו. היינו נהרין ונצצין דקאמר:

דנהרא. הנהירו והנציצו העומד בנהר זה שהוא מהבינה היוצא מעדן חכמה:

ודא איהו, הנהר הזה.

רזא סתימא דאיקרי הרקיע. בה"א הידיעה לרוב העלמו ועל מעלת הדבר ההוא שהוא מסוים מאין כמוה כדאיתא בפ' בראשית דף ב' על המוציא במספר צבאם:

ביה קיימין. ברקיע הזה שהיא בינה כנז' בפ' ויצא דף קס"ב:

כוכבייא. שהם שצ"ם חנכ"ל שהם ז' מדות מחסד ולמטה כנז' בפ' האזינו ושורשם בבינה בהעלם:

ומזלי. היינו י"ב מזלות שהם ו"ק ממעלה למטה וו"ק ממטה למעלה כנז' בתיקונים דף ל"ב ושורשם בבינה כנז':

שמשא. ת"ת:

וסיהרא. היא המלכות הדבוקה בו:

וכל אינון בוצינן דנהורא. אפשר שעל ג' ראשונות קאמר: ולפי דרך זה מלת כזוהר. היינו הת"ת וכן נק' אספקלריא דנהרא שהוא יוצא מהבינה שהוא הרקיע הנז' שהרקיע הזה

יוצא מעדן שהוא החכמה ואשמועינן קרא שהמשכילים בחכמה יזהירו כת"ת עצמו שתוקף אורו מן החכמה כן המשכילים בחכמה יזהירו כמוהו מצד החכמה העליונה כנ"ל:

זוהר דהאי רקיע. שהיא הת"ת כנזכר:

נהיר בנהירו על גנתא. כלומר נהיר בנהירו בכל אורו כמו שמקבלו מלמעלה כך מאירו על הגן מלכות בלי השתנות כלל אמנם משם ואילך יורד ומתעבה ומשתנה השפע ההיא לצורך התחתונים:

ענפוי. וכו'. להיות שהת"ת נקרא עץ החיים לכן נקט ענפוי והם ניצוצי מאורותיו המתנוצצים וחפיין על אינון דיוקנין וכו': וי"ס דגרסי נהיר בנהירו אילנא דגנתא. והכי פירושא זוהר דהאי רקיע נהיר בנהירו כנז' ועוד נח' שמו אילנא דגנתא:

חפיין עליה. מוסב אל הגן הנזכר ע"ד בצלו חמדתי וישבתי:

כל אינון דיוקנין. כלומר וכל אינון דיוקנין אשר בגן ובתחלה כנהו בלשון אור גדול ואח"כ כנהו בלשון אילן ע"ש התועליות הנמשכות ממנו וי"ס דלא גרסי מלת עליה וניחא שפיר:

דיוקנין ואילנין ובוסמין. רמז למעלות הצדיקים אשר שם נק' דיוקנין שהצדיקים יושבים בג"ע בדיוקנין ממש דהאי עלמא כנז' בפ' תרומה דף ק"ן ונק' אילנא ע"ד הנז' בפ' בלק על לא תשחית את עצה כי האדם עץ השדה וגו' ונקרא בוסמין הם הצדיקים שמעלים ריח ממעשיהם לפני הקב"ה:

במאנין דכשרין. היינו חילוקא דרבנן ומלת דכשרן ר"ל שכל א' נותנין לו לבוש לפי מעשיו ולפי כוונת מצותיו ולכך אמר בהם חפיין ותחתיהן המלאכים חיות ברא וכל צפורי שמיא שהם צדיקים אחרים תחתונים לא הכשירו כ"כ בכוונה אלא היו עושים מצות גופניים: א"נ במאנין דכשרין. ע"ד צדק לבשתי וילבשני:

יטללון תחותיה כל חיות ברא. היינו חיות היער סוד עולם העשיה ממשלת סנדלפו"ן שהיא בגי' יצור [נ"ל שצ"ל יער] והכוונה שהענפים של אילן זה מתפשטים עד למטה וחופפים אף על העשיה וז"ש תטלל שהצל מגיע להם עד מקומם וכ"ש על חיות הקודש שבהיכלות: אמנם צפורי שמיא. דהיינו נשמות של הצדיקים כנז': אמר בהם ידורון תחות אינון ענפין. שיש להם בית דירה קבוע שכל צדיק וצדיק יש לו מדור לפי כבודו: וז"ש תחות אינון ענפין. כי בעץ החיים יש לו ס' רבוא ענפים וס' רבוא [נשמות] של ישראל אחוזים בהם ע"י התורה אמנם המלאכים שלא ניתנה להם התורה הם אחוזים למטה ונהנים מהצל החופף ומגיע עדיהם ולזה אמר בהם ותטליל תחותי' וכו':

זוהר איבא דאילנא. אחר שביאר והזכיר ענפי הת"ת חזר לבאר פריו והוא רמז להשפעה והארה הבאה ממנו לקיום העולמות כולם: וז"ש יהיב חיין לכולא. כמ"ש ומזון לכולא ביה:

קיומיה לעלם. כלומר אע"פ שאמרנו יהיב חיין לכלא דרך כלל אין הדבר שוה שקיום המעמיד אינו אלא לעולם דהיינו המלכות הנק' עולם שעד שם הגיע סוד הייחוד בסוף האצילות ומשם יפרד:

לעלמי עלמין. שהם עלמי הם בריאה יצירה. ועלמין עשי' רוחניות וגשמיות אמנם לסטרא אחרא אינה מגיע עדיה אלא שולחים חלקו אליו חד גרמא לכלבא וכו'. וז"ש סטרא אחרא לא שרייא ביה אלא סטרא דקדושה. א"נ קיומיה לעלם וכו'. לאפוקי ממדת המלכות שהיא נק' אילנא דמותא אמנם בת"ת לא יגורהו רע כלל וקיומו וחיותו והעמדתו לעולם בלי שינוי ונתן טעם לדבר ואמר דסטרא אחרא לא שריא ביה כמו ששורה באילן תתאה כנזכר:

אינון דטעמין מיניה. כגון חנוך ואליהו שהם חיים לעולם כנז' בפ' ויגש דף ר"ט על אליהו:

אילין איקרון חיין וכו'. לאפוקי מחיין דנפקין מאילנא דמותא כמו חבקוק שחייו אינן חיין כנז' בזוהר פ' בשלח: א"נ זכאה חולקיהון אינון דטעמין מיניה. הכוונה על ת"ח העוסקים בתורה לשמה כנז' בפ' בשלח דף ס"ב על מזונא דחברייא וכו' שלפי שהם משתדלים בתורה שהוא סוד הת"ת ניזונים ממנו שהרי נק' עץ החיים וכתיב ביה ואכל וחי לעולם וכד"א החכמה שהיא התורה תחי' בעליה:

זקפא לעילא לעילא. שעם היות שהוא אמצע בין חסד וגבורה הוא עולה בסוד הדעת בין החכמה והבינה:

חמש מאות פרסה. היינו חמשה חומשי תורה וכשמתפשט בפרטי פרטות עולה ששים רבוא אותיות: וז"ש בפשיטותי' כלומר שיעור קומתו והתפשטותו הם ס' רבוא אותיות:

בהאי אילנא קיימא חד זיהרא. היינו היסוד שכלול עמו ע"ד גוף וברית וכו': [זהר] כלו' הזוהר הזה שהוא הת"ת:

כל גוונין קיימין בי'. שלכך נק' ארגמן שתרגומו ארגוונא כולל כל הגוונין לפיכך [צ"ל לפי כי] מלת גוונין הם פעולות החסד או הדין והנה החסד רוצה להגביר חסדיו עד אין קץ: והיינו סלקין. כי כן פעולת הרחמים היא עלייה והגבורה רוצה להגביר גבורותיו עד אין קץ: והיינו נחתין. כי כן פעולת הדין היא הירידה:

לא מתיישבא בדוכתא אחרא בר בההוא אילנא. ת"ת שהוא המכריע ביניהם וממזגם שוה שעם היות שהגבורה כלול בחסד וחסד בגבורה מ"מ אין אותה המזגה מתיישבת בר בההוא אילנא כי הוא המכריע כנודע וז"ש לא מתיישבי בדוכתא אחרא בר וכו':
כד נפקי מיניה. פי' כד נפקי אותם הפעולות מיניה דת"ת:
לאתחזאה. להתגלות ולהתראות במדת המלכות שהיא זוהר דלא נהרא וכו':
תריסר שבטין דמתחמן. פי' הם י"ב גבולי אלכסון שהת"ת י"ב הויות:
ואינון נחתי בההוא זוהר דלא נהרא. דהיינו המלכות: הה"ד אלה שמות בני ישראל. היינו י"ב גבולין י"ב ענפין דישראל שהוא הת"ת הבאים מצרימה לגו גלותא את יעקב שהיא המלכות כנז' בפ' תולדות יצחק דף קמ"ה וישב יעקב דא שכינתא ולפי זה איש וביתו באו י"ב גבולים שבת"ת בי"ב גבולים שבה דכל המקבל מאחרא איהו ביתא מההוא דיהיב כדלקמן. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ב:

אלא ודאי יחזקאל נביאה מהימנא הוה וגו' לכאורה לא תירץ רק הקושיא השניה לבדה ואפשר כי רז"ל תירצו כי כל מקום שנאמר היה היה נבואה לשעתה היתה ובזה אפשר כי בזו התשובה נתרצה גם קושיא ראשונה להודיענו שלצורך שעה היתה. גם אפשר ועיין בפרשת יתרו דף פ"ב ע"א ותמצא ג' סברות בתירוץ היה היה תרי זמני ומשם תבין בב' סברות הראשונות שכוונם כאן רשב"י במתק דבריו ודי למבין. עכ"ל הרח"ו נר"ו:
ואני מצאתי כתוב כי קושית היה היה תרצו באומ' ותנינן בכל אתר דישראל גלו תמן שכינתא וגו' והכוונה שהיה בגלות מצרים היה בגלות בבל. עכ"מ.
והרמ"ק זלה"ה כתב. אלא ודאי יחזקאל וגו'. ירצה אין לומ' שמא יחזקאל לא היה נביא נאמן ולכך גלה מה שלא היה לו לגלות אלא ודאי יחזקאל נביאה מהימנא הוה כי הוחזק לישראל בין הנביאים. וגם אין לומר שמא מה שגלה אינ' דברים נעלמים ונסתרים לזה אמר וכל מה דחמא במהימנותא איהו בסוד המדות. וגם אין לומר גלה מה שלא היה ראוי אמנם לא היה עון כ"כ לגלות ומה שגלה גלה לזה אמר ח"ו שהנביא ידבר קטון או גדול אלא ברשות גבוה וז"ש וברשותא דקב"ה גלי כל מה דגלי אין בו אפי' כמלא נימא שלא יהיה ברשות גבוה:
מאן דרגיל וגו' הוא קצה א' שהוא רגיל בצער ויש שאינו רגיל בצער ולא בעידון. ויש קצה השני שלא ראה צער והיה רגיל בעדוני מלך והיינו כד נחתו למצרים אל הקצה הא' רגילין בצערא הוו ומורגלים היו בבוראם מייסרם ומחזיקם באמונה שהרי יעקב בקש

לישב בשלוה וקפץ וגו' והיו ישראל מלומדים באותה האמונה מנעוריהם וע"ד סבלו ולא נתייאשו מן הגאולה וידעו כי פקד יפקוד וגומר.

ההוא הוה צער' שלים אל הקצה השני שהיו ישראל על אדמתם מורגלים בעדוני מלך וירדו לשערים ולכך הוה צערא דעילאי ותתאין בכו עלי' שגם אל גלות העליונים אירע כמעשה התחתונים ברדתם למצרים איש וביתו עכ"ז לא בכו מפני שלא היו העליונים מורגלים בעבודת בית המקדש וייחוד מידי יום ביומו ונות בית תחלק שלל שוכבת בחיק בעלה ולכך בכו בחורבן בית המקדש וגלות שכינה וחיילה בתוך הקליפות והיינו צערא דעילאין ותתאין בכאן עליה.

עילאין דכתיב הן אראלם צעקו וגו' ומהעליונים וכל ענין הבכיה למוד שבלי ספק יתיאשו מרוב צערם והוצרכו לנחמה. הן אראלם צעקו על נהרות בבל היינו דוקא בגלות צדקיהו שחרב בית המקדש ונבואת יחזקאל בגלות יכניה אלא שמביא ראיה כדפי'.

מ"ט בגין דהוו וגו' ירצה מה טעם בכו על גלות זה ולא בכו על גלות מצרים שהיה ארוך יותר וקשה העבודה יותר אלא בין עליונים בין תחתונים הוו בתפנוקי מלכין מלך ומלכא המתייחדים בכל יום ומושכים לנפרדים שפעם וברכתם מאד וישראל איש תחת גפנו ותחת תאנתו מתענגים על רב שלום בראותם עצמם קשה ברדתם שלא ירדו כירידתם למצרים שהיו נחתין בגלותא בריחייא וגו' עם היות שאח"כ הקלו מצער גלות מצרים בעת הירידה היה קשה מירידת מצרים ומגלותם ולזה היה אפשר שיציץ בהם היאוש כדמסיק.

טורייא רמיא אפשר דהיינו הרים ג' אבות נקראים טורייא רמיא מפני שיש הרים תתאין שהם ז' הרים ז' מדות והעליונים מכולם הם חג"ת והיינו בני ציון המצוייני' היקרים מהכבוד העליון המסולאים בפז כד"א ראשו כתם פז.

נחתין בגלותא עם השכינה העליונה שגלתה עמהם בריחייא על קדליהון היינו הקליפה שגברה עד הצואר שהיא הבינ' וידיהון שהם חסד וגבורה מהדקן לאחורא להשפיע האחוריים דהיינו דין לחיצונים.

וכד הוו בגלותא דבבל חשיבו ישראל וגומר וכנגד זה הספירות העליונות חשבו שלעולם ישפיעו הדינים לחיצונים דהא קב"ה מקורי הבינה שביק לון שלא חזר המקור עדיין למאורו עד הגאולה העתידה ודומה לזה היו ישראל התחתונים וכעין שנפתח לגשמיים כן נפתח למעלה לרוחניים שהמראה נדרשת תוך ונגלה.

קרא קב"ה ת"ת פמליא דיליה היינו מלאכי הת"ת כי יש מלאכי הת"ת ומלאכי השכינה כנזכר בתיקונין. וכל רתיכין הם סוד הכסאות כולם. וכל חיליה הם מלאכים בסוד

היצירה. ומשרייתיה הם מחנות שכינה לכך אמר חיליה ומשרייתיה ורברבנוי שר על כל מחנה ומחנה ועל כל חיל וחיל וכל חילא דשמיא הם צבא השמים המופקדים למטה ביצירה בענין שירדו ד' מדרגות אבי"ע כולם:

מה אתון עבדין הכא שהרי אין ייחוד גמור מעתה ועם היות שנשארו ישר' קצתם עכ"ז גלות יכניה היו חביבין שממש מובחר ישראל היו ששלחם הקב"ה לפני גלות צדקיהו כדי שיושיבו ישיבות ויהיו הכנה לאותם שיגלו אח"כ לזה אמר בני רחימאי:

למענכם שלחתי בבלה דא קב"ה האצילות. רתיכין בריאה. ומשריין יצירה ועשיה כדפי' לעיל.

אתפתחו שמיא ושראת דקדק הכתוב שאמר ואני דהיינו אני שכינתא ואני קב"ה עמה בתוך הגולה ולזה אח"כ נפתחו השמים וארא וגומר וירצה בענין נפתחו שהיה נבואה לשעתה כאומרו היה היה דבר לצורך מפני שהי' לישראל עמהם בגלות.

ואמר לון לישראל הא מאריכון היינו ואני בתוך הגולה:

לא המנוהו אפשר שלא הי' מוחזק לנביא בין ישראל בירושלים והוצרך להחזיק נבואתו בהיותו אומר מראות נבואתו לחכמי ישראל. או אפשר לא המנוהו שיהיה כל הסוד הזה בתוך הגולה עד שסיפר כל המדרגות שראה בגולה.

לא חיישו על גלותהון וקבלו הצער בסבר פנים יפות.

דהא ידעו וגומר שאין סילוק השגחה מעליהם ומצפין לגאולה כענין הושיעה ימינך וענני וכענין זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל:

שמות בני ישראל אינון רתיכין וגומר דהיינו ג' בחינות הא' שמות שהשם לבוש וכינוי אל עצם הדבר. הב' בני דהיינו ענפים לת"ת. הג' ישראל ממש הת"ת עצמו. יעקב שכינה ממש:

ר' חייא פתח וגו' האי קרא על כנסת ישראל אתמר ירצה כלה הנזכרת כאן היא המלכות בהיותה מתייחדת בת"ת שבבחינה זו היא נקראת כ"י מכנסת אל הת"ת וייחודה לא היה בבת א' אלא זעיר זעיר ולכן פסוק זה הוא כולל בשעתא דנפקי ישראל ממצרים שבאותה הלילה היתה תחלת גילוי האור אל השכינה להתלבן מדם החיצונים והיתה ממהרת והולכת בספירת שבעה שבועות וקריבו ישראל לטורא דסיני ליום הת"ת ממש לקבלא אורייתא שאותו היום היה הייחוד הגמור אמר להקב"ה אתי מלבנון כלומר אותו האור שהשפעתי לך מתחילה בתחילת האור מיום ט"ו בניסן ועד עתה אתי מלבנון כלה כלומר אתי היית מקבלת מאור הלבנון שהוא הכתר עליון כלה עד שנעשית מעט מעט כלה דהיינו היותה כלולה מכל שלמותא דהיינו כ"ל ה' כל יסוד שע"י היא מאירה ונעשית ה'

דהיינו קישוטיה והיינו אומרו כלה שלמתא אלא שלא האיר האור מכל וכל מיד אלא היתה מאיר' מעט מעט וז"ש כהאי סיהרא שהתחילה להאיר ומידי יום ביום היא מאירה עד שמגעת להתמלאות וז"ש דאשתלימת מן שמשא בכל נהורא ונציצו דהיינו הארה ותוספת הארה דהיינו כלה וקשוטיה כדפי':

והרא"ג ז"ל כ' אע"ג דאתי לפום. כלומר כי באו מים עד נפש עד פיו:

דא קב"ה. היינו השכינה וקראה הקב"ה להורות שאין המלכות לבדה ירדה בגלות אלא גם קב"ה וכו':

והורדתי בריחים כולם. אלין כל רתיכין. הם ד' מחנות שכינה:

ואמר לון לישראל הא מאריכין הכא וכו' לא המנוהו עד דאצטריך וכו'. כאן תירץ קושיא ראשונה מאי היה היה ואמר שבראשונה חמא כל מה דחמא ואמר לון לישראל קצת הרי הי' חד כלומר הוי"ה אחד ואחר שלא המנוהו אצטריך לגלאה כל מה דחמא הרי הי' שני הוי"ה ואמירה שנית: א"נ אומרו ותנינן בכל אתר דישראל גלו וכו'. תירץ הקושיא שבכל מקום שגלו גלתה שכינה עמהם גלו למצרים וכו' הרי הי' אחד חזרו וגלו לבבל גם השכינה עמהם הרי הי' שנית: א"נ תירץ הקושיא באומרו ומה בני רחומאי בגלותא דבבל ואתון הכא קומו חותו וכו' ושראת רוח קודשא על יחזקאל וכו'. הרי מפני צרתם של ישראל שרתה שכינה בח"ל וז"ש בפ' ויצא קמ"ט היה היה נבואה לשעתא הות וכו' ובג"כ הי' היה פירוש הויה חדשה היה לשרות שכינה בח"ל שאין דרכה בכך וכו':

מן ההוא עידונא עילאה קא אתית. פי' לבנון הוא הבינה י"ה המלבין עונותיהם של ישראל וממנה יצאו ד"ו פרצופים ת"ת ומלכות ובשעה שעמדו ישראל על הר סיני אמר קב"ה לשכינתא אתי מלבנון כלה שלימתא עמי ממקום עליון שהוא הלבנון כנזכר קא אחית שנינו יחד יצאנו ובהיותך עמי בחיבור א' אשתלימת מכל נהורין כדמיון הלבנה שמקבלת אורה מן השמש וז"ש כלה מלשון כללות כלומר שלימא ביופיה וז"ש שלימתא וכמו שיצאנו ממקור התורה שהיא הבינה ששם סוד כ"ב אתוון וגם עתה יחד נלך ליתן התורה לבניך כדי שיקבלו תורה שבכתב ת"ת ותורה שבע"פ מלכות כל א' יתן חלקו. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ג.

אתי מלבנון תבואי עתה יתחדש אליה הייחוד מפני שהקישוטין הקודמים הם כהאי סיהרא שמנגד וברחוק תקבל האור מן שמשא אמנם אל הייחוד צריך עוד קישוטין ותוספת אור ועל זה חזר פעם ב' אתי מלבנון תבואי ותקבלי אור מתוק מהקודם.

בגין לקבלא בניך הם ישראל שהם נשמות אצולות ממעיה והם מקשטים אותה כמו שהם מקבלים התורה כן המלכות תתייחד עם הת"ת והיינו אתי מלבנון תבואי ותעלי בקבלה זו למעלה. תשורי מראש אמנה זהו תוספת על תוספת שהוא מנחה חדשה ודאי תשורי נתן לך מתנה בזכות ראש אמנה שעשו בניך. נעשה ונשמע הוא סוד כל הייחוד נעשה מצד המלכות ונשמע מצד הת"ת והיינו אומרו עאלו מאליהם בסוד מהימנותא עילאה והיינו ממש בסוד המלאכים והנה יש מלאכים שאינם במעלה כזו כאומרו ברכו ה' כל צבאיו ברכו ה' כל מעשיו והיינו המלאכים הממונים על מעשה העולם וישראל לא השיגו לאלו אלא במדרגה העליונה שהם ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו דהיינו המ' דבר והם עושים ומתקנים אותה ומקשטין אותה ומכינים אותה אל הייחוד ואח"כ נמשך אליה הת"ת והיינו אומרו לשמוע בקול דברו כי בני אדם הם מציאותם ממטה למעלה ולכך תחלה הקול ואח"כ יוצא הקול ומחתכים אותו בדבור חיתוך אותיות אמנם למעלה הוא להפך תחלה יקדם הדבור שהיא המלכות ואח"כ נמשך אליה הדבור וזהו שאמר עושי דברו לשמוע בקול דברו דהיינו הת"ת הבא אל המלכות וכן אמרו ישראל כל אשר דבר ה' וכבר ידעת כל הוא היסוד המייחד דבר ה' ת"ת ומ' נעש' המ' ונתקן אותה ונשמע הקול הנמשך אל הדבור ואז נשפעה השכינה אור עליון שיעור לא יוגבל ועל אותו שיעור אמר תשורי מראש אמנה והיינו אומרו כדין קבילת כ"י שהיא המלכות המכנסת נשמתן של ישראל אל ייחודה תשורי ותוספת שפע ואור. מראש שניר וחרמון דא טורא דסיני כן הוא דסיני ראש לשניר וחרמון כנז' במדרש עתיד הקב"ה ליקח שני הרים גדולים ולבנות עליהם בית המקדש והיינו נכון יהי' הר בית ה' בראש ההרים והיינו סיני ראש לשניר וחרמון דהיינו שתהיה המלכות ראש לנצח והוד שכאשר עמדו ישראל לפני הר סיני זכו שתעלה המלכות על נצח והוד והם בני ישראל תחת ההר בשתי מדות אלו הנקראות בני ישראל ולכך קריבו לגביה בהוד שאינו אלא קורבא ובנצח אתעתדו תחותיה ממש תחתיו כולם יחד ולזה בשתי פעולות אלו בהתקרבם ובהתייצבם זכו לזה והיינו ויתיצבו בתחתית ההר דהיינו בנצח שהם תחתית המלכות כדפי' והנה התשורות לפי זה הם הא' מלבנון הב' מראש אמנה דהיינו מהת"ת עם המלכות ראש אמנה הראש ת"ת אמנה מ' דהיינו נעשה ונשמע כדפי' הג' מראש שניר וחרמון בחינת המ' על נצח והוד. הד' מהתחתונים והם ג' מעונות הררי וא' שלא נזכר בכתוב ואתא מרבבות קדש. או אפשר במה שפי' למה תרצדון הרים גבנונים וגו' ונעשה סיני ראש לכל ההרים הגבוהים בנתינת התור' ולנך נקט שני הרים גבנונים ומכ"ש השאר והיינו ראש שניר וחרמון וכ"ש שאר הרים: וזכות שני עשו ישראל שם קריבו לגבי' ואתעתדו וגו' וקבלה ג"כ תשורה

בזכות זה. וג"כ קבלה תשורה ממעונות והיינו הקליפות והם שתי בחינות אור נצוצות שכינה שהיה לשרי עשו וישמעאל שהיה מאיר ממש למעונות אריות שהם סמאל והררי נמרים לילית וכשהקב"ה בא לתת להם תורה כדי שיתקנו ויקשטו אותו אור שכינה והם דחאוהו מפני שתקון שר שלהם מצד טומאת גניבה ורציחה דהיינו מלאך המות סמאל רוצח ולילית גנב ולכך אמר להם שיסלקו מעליהם אור שכינה והם נתרצו ולזה זרח והופיע ניצוץ השכינה כדפי': ותשורת המלאכים היא שתהיה תיקון השכינה מישראל ותתוקן תחילה מהפנים הגשמיי' ואח"כ מהפנים הרוחניים שמשועבדים העליונים אל התחתונים שאינה יכולים לתקן ולומר שירה עד שיתקנו התחתונים והיינו שנאמר להם גניבה יש בכם ניאוף יש בכם הרי הראה להם הפני' הגשמיים והורו שאלו תיקון עיקר ראשונה:

ר' יוסי אוקים לה להאי קרא וגו' אפשר שנדחו דברי ר' יוסי שפי' הכתוב על ענין הגלות מפני שאין דרך בשיר השירים שהוא שמחה וגיל לדבר על ענין גלות חלף הלך לו ועוד לא שייך בענין הגלות מלבנון כלה ולזה קצר בפי' כנזכר.

ור"ש אמר וגו' קול אומר לדבור וגומר הנה תחלה יבאר כלה שהכלה מורה שהיא עם החתן שבלתי החתן לא תקרא כלה וקול ודבור שניהם קשורים יחד שהדבור הוא קול החתוך בפיסוק קולות נמצאו קול ודבור חתן וכלה וז"ש אתי מלבנון כלה קול אמר לדבור **אתי בגין דהא וגומר** הנה רמז לייחוד כפול ממעלה למטה כי הת"ת המדבר הוא המעורר דקאמר אתי מלבנון כלה. הב' ממטה למעלה כי היא התעורר אליו באומרו אתי מלבנון מורה שרוצה שהיא תהיה עמו ולא הוא עמה ולב' העניינים רמז דהא קול אתי לדבור הוא הייחוד הא' ממעלה למטה ואו' ומדברא ליה בהדיה ממטה למעלה כנז' וז"ש כחדא בלא פרודא כלל כיון שהייחוד מצדה ומצדו כדפי'.

בגין דקול איהו כלל דבור איהו פרט וגו' הענין כי בת"ת נכללים הדברים העליונים וכן הוא בסוד התורה שבכתב שהכל נכלל בה ואין בשום נביא ולא מדבר ברוח הקדש שלא יהיה פי' ופרט לתורה שבכתב ומ' שהוא סוד תורה שבע"פ הוא פרט שהם מפרטים ומפרשים הנכלל בתורה שבכתב והיינו ממש משל קול דבור שהכלל קול אבל דבור מוציא הכלל ומפרטו דהיינו הקול המתחתך בכ"ב אותיות במוצאם ונעשה דבור מובן בו פרט: כלל אצטריך לפרט שאין גזרותיו מובנות אם לא ע"י הפרט המוציא העניינים לבאור וגילוי ופרט צריך לכלל ופי' ששניהם קשורים יחד מהשורש העליון וז"ש דעקרא דתרוייהו מלבנון קא אתיין וז"ש אתי מלבנון כלה כלומר אינך למטה ואני למעלה אלא שורש אחד לשנינו כנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

ואלה שמות וגומר ר' חייא פתח וגו' רע עין הוא החצוני וטוב עין הוא הפנימי הוא יבורך והענין כי העין הטוב ביסוד מקורו ומברך השכינה והיינו כי מלחמו נתן לד"ל אמנם רע עין הוא מקור ומבוע לבאר צרה נכריה ולכך יש לאדם להתרחק מעין רע ולא ליהנות ממנו וז"ש בגין וגו' דאי כד נחתו ישראל למצרי' בירידה אמיתית כשאכלו בלא כסף ובלא מחיר כי בפעם ראשונה ושניה שהביאו כסף שברם לא שייך הכי.

לא אשתבקו ולא אעיקו ירצה הם לא ירדו אלא לגור לא אשתבקו ונשקעו שם ולא אעיקו כי כמו שנחשב להם מיום שנולד יצחק ועבדום וענו אותם בערך שלא היו שקטים כן יחשב להם שבתם בארץ לא להם בערך שהכנעני אז בארץ א"כ לא יעיקון לון מצראי ולא ירדו בעמקי החצונים כמו שירדו בתוך הקליפות מפני ששלטו בהם על ידי שאכלו מלחמם והיינו אומרו ואפי' בארעא אחרא וכיון שהארץ אינה מחוייבת א"כ היה אפשר בא"י והיה בה נתינת התורה והיה מרע"ה בא"י ולא היו יוצאים עוד בגלות צא וחשוב כמה גרם אכילת לחם רע עין.

א"ר יצחק מאן דאיהו וגו' היינו כי תשב ללחום את מושל שמושל רע עין עליו בין תבין את אשר לפניך שלחמו לחם רע עין ומאותו מקור הוא נמשך א"כ ושמת סכין בלועך אם בעל נפש כי אפי' שאר אדם אינו ראוי לאכול מלחמו כ"ש בעל נפש שצריך לאכול יותר מדאי:

תלתא וגו' דדחייאן שכינתא שכינה קבועה בתחתונים ועל ידה הת"ת בא לדור בהם ואלו דוחים שכינה הקבועה ואין הת"ת בא והיינו וגרמין דדיורי' וגו' שבני נשא אפי' אותם שלא חטאו צווחין בצרת סילוק השפע ולא אשתמע קליהון ששערי תפלה ננעלו בעונם:

והרא"ג ז"ל כ' תקביל תקרובתא. תקבל תשורה מצד קבלת התורה בסיני ממי ממעונות אריות וכו' שהם אדום וישמעאל ותשורה זו היא הנז' בפ' בלק דף קצ"ב על פסוק וזרח משעיר למו וגו' שסמא"ל ורה"ב נתנו (תשובה) [תשורה] שיוכלו להרוג הרוגי ב"ד ולמעבד פריה ורבי' וכו' כנז' שם: א"נ תקבלי תקרובתא. היינו שתי עטרות שנטלו ישראל באומרו נעשה ונשמע:

מראש שניר וחרמון וכו'. (ואתעבידו) [ואתעתדו] וכו' פי' מראש היינו ראש השני של הר והיינו תחתית ההר ואפשר לקשר פסוק ואלה שמות עם פסוק אתי מלבנון דפתח ביה לומר כמו שלעולם תרוייהו אזלין כחדא כמ"ש אתי מלבנון כלה וגומר כן ואלה שמות בני ישראל ת"ת כנזכר הבאים את יעקב שכינה כנז' שניהם כא' עאלו בגלותא וכו':

ר' יוסי אוקי להאי קרא דעת ר' יוסי הוא דעת ר' יהודה דמפרש להאי קרא בארוכה על גלות דמצרים בדף ה':

קול: ת"ת:
דיבור. מלכות:
דא איהו גרון. היינו הבינה כנז' בפ' נח דף ע"ד:
דמתמן נפקי רוחא. פי' תשורי תקבלי תשורה וכח מהגרון בינה שמשם יוצא הת"ת הנק' רוח ומשם נוטל הת"ת כחו ותוקפו:
להשלמא. להשלים ולהכריע בין הקצוות (א"כ) [א"נ] כשתבואי עמי מלבנון את תקבל תשורה על ידי מראש אמנה כנז' שהיא הבינה ראש למהימנותא קדישא דנפק מנה ז' ימי הבנין הנק' מהימנותא בכל הזוהר גם תשורי תקבלי תשורה משתי בחי' הת"ת הנק' לשון דהיינו בחי' המכרעת בין חסד וגבורה ומבחי' האחרונה המקיש בשפוון דהיינו המכריע בין (חסד) [נצח] והוד והיינו וא"ו המשך וא"ו גם תשורי תקבלי תשורה ממעונות אריות אלין ל"ב שיניים ל"ב נתיבות ל"ב אלהים דעובדא דבראשית המתפשטים מחכמה אל הבינה ולהיותם דין כינה אותם בלשון אריות והיינו ממעונות אריות כלומר מושב ומעון לל"ב נתיבות אלו:
ואלה שמות וגו'.
ר' חייא פתח אל תלחם את לחם וגו'. ה"ג אי אערע בההוא רע עין. ה"ג הא לך לחם רע עין:
דדחיין שכינתא וכו'. כי להיותה בעלת דין היא נדחית מעלמא אמנם הת"ת להיותו בעל הרחמים אעפ"י שהרחמים יתרצו שישרה על עלמא עכ"ז גורמין דדיוריה בקבע לא הוי בעלמא אלא דרך ארעי וז"ש וגורמין דדיוריה וכו': עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ג:

מסאבו דנדה כל שאר טומאות ואפי' טומאת מת אינו דומה בדומה לחיצונים כנדה והטעם כי המת היינו כלי קדוש שנתרוקן מהנשמה ושם באים החצוני' לידבק לבד אמנם טומאתו חזקה לפי שבאים הראשים אבי אבות הטומאה אבל נדה היא ממש הטומאה שהרי סודה שמתקרבין החיצונים לקבל שפע הטמא שמרי הדין העליון החזק וכל החצונים ממש משורשים בה והבא עליה נעשה משפיע לכל אותם החיצונים והרי הטומאה נשרשת בו לינק ממנו ומתערב זרע ואות ברית קדש בקליפה ההיא ולכך כל המקרים באים עליו ועל הנולד שם כי אין לך חולאים קשים אלא מהחיצונים הטמאים והם בעלי הצרעת מכתש סגירו דהיינו החיצוני הסותם המקור העליון ואין אור ושפע: בעל בת אל נכר שמו יעיד על מעשהו אל נכר ממש החיצוני אל אחר ואותה הנשמה היא בתו ממש וכמו הבועל כלתו בת ישראל משפיע הת"ת במלכות כן הבועל בת אל

נכר גורם להאחז החיצוני ביסוד אות ברית לינק ושמחים בעבירה הזאת ולזה לית קנאה וגו'. שאפי' בת ישראל קדושה כשחיצוני דבק בה כתיב וינס ויצא החוצה כ"ש שיבא זה להכנס האות ברית אל הנכר הטמא שמטמא המקום הקדוש:

רישי עמא וגו' תימה היאך נענשו הראשים ע"י ב"ד והעוברים עצמם אין מיתתם ע"י ב"ד אלא קנאים פוגעי' בו כו'. וי"ל כי ענין יקש' ג"כ באומרו בקדמיתא והוא מכח אומרו וממקדשי תחלו ועניינו הוא כי הראשים שבידם למחות הם כמו הגבורים העומדים בפרץ והם קרובים אל ה' ובהכשלם ראוי שבהם יהי' העונש תחלה משום וסביביו נשערה מאד כי בהם יפגוש הדין תחלה בחוזקו ואח"כ מתרפה מעט מעט ופוגש ברחוקים ומטעם זה עונש הקרובים ראשון וקשה. ולדברי ר' חייא השמש ממש כמשמעו בגלוי מפני שהסתירו פניה' עם היות שמיתת העוברים קנאים פוגעים כנז':

ור' אבא פליג ופי' נגד השמש הברית ואעפ"י שלא יקרא שמש אלא הת"ת גוף וברית חשבינן חד. שמש ומגן דא ברית קדישא המייחד שתי מדות ה' ת"ת אלי"ם מלכות. זרח ואנהיר גופא דבר נש שע"י הוא נכנס לקדש ונשמה מאירה בו. מגן עליה דבר נש בנסיון מי ששומר הברית ופוגע בחיה רעה אינה שולטת בו.

וכולא בקנאה חדא כי כשכורע על הגויה הוא ממש כאלו משתחוה לע"ז.

מאן דמשקר בברית שהוא מכניסו בגויה והוא הפך כוונת הברית שהוא להבדילו מגויי הארץ והוא הכחיש עדותו וערבו בגויה ממש. כאלו משקר בשמא דקב"ה שמחליף אלהותו בע"ז אלא שיש בין זה לזה שהבא על הגויה הוא משקר חותמא דמלכא דהיינו הברית החתום בבשרינו והעובד ע"ז משקר במלך עצמו שמכחישו מאלוה וקרוב זה לזה:

לית ליה חולקא והיינו שפרק מעליו כל אלהותו כדפי' ואם ירצה ליכנס באלהות צריך תשובה גדולה לחזור ליכנס אל הקדש:

ר' יוסי פתח וגו' מביא מימרא זו משום דמינה ראיה לקנאת ה' על הברית שהרי לפי שהיו מלין ולא פורעים נסתלקה שכינה מהם וקראם עוזבי ה'.

מאן דקטיל בנוי שמכה את אשתו מעוברת עד שמפילה וכיוצא. ואלין אינון ג' בישין דאמר הא' קטיל בנוי וכנגדם ג' רעות א' כפנא ומותנא וחרבא הוא הרג באים ג' מיני הרג במ'. הב' סתיר בניינא דקב"ה כן עלמא מתמוגג זעיר זעיר שבנין העולם אינו עומד. הג' נשמתא אזלא ומשטטא וכן קב"ה אסתלק מעלמא כמו שהוא מסלק הנשמה מהגוף שדומה למשכן הקב"ה בעולם **דאע"ג** דהא בגלותא דמצרים שהסביבות קרובות לחטא בכולן נדה שאין פנאי לטבול וכיוצא. בת אל נכר כי הגויות זונות והם משועבדים תחת ידם ורשותם ועכ"ז לא חטאו כמדת יוסף עם אשת אדוניו. וכן לא הפילו הנשים מפחד

גזרת כל הבן הילוד וגומר והנה לענין דאסתמרו מקטול אין לו ראיה גמורה לזה הכריח הענין ואשתדלו וגו' ומי שמשתדל בפרהסי' בפריה ורביה כ"ש שישמור עצמו שלא יפילהו. כ"ש לבתר שנתבטלה הגזרה דהיינו יום שהושלך מרע"ה ליאור. הרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כ' והג' הם מאן דשכיב בנדה ומאן דשכיב בבת אל נכר ומאן דקטל בנוי וכו' כדמסיק: אמנם אומרו מאן דמשקר בברית קדישא. אינו מן המנין. כי הוא בכלל מאן דשכיב בבת אל נכר כנז' בפ' בשלח דף ס"א לא תשתחוה לאל אחר דמאן דשכיב עלה נמצא שהוא משתחוה לאל נכר כי היא בת אל נכר אתקריאת.
וגרים לקטלא ליה. ע"י משקה כדי שלא תכחיש יופיה:
דהיא נשמתא וכו'. [נראה שצ"ל דחיא נשמתא כי במקום שכתוב בזוהר שלפנינו דחיא שכינת"א גרס הוא דחיא נשמתא] היינו נפש הנפל ההוא דאזלא ומשטטא בעלמא שלא הניחוהו להגמר בשולו במצות ומ"ט. ל"ג מלת בפרהסיא:
לא אשתכח ביניהון מאן דקטל. דס"ד לומר שאחר שסופו היא צרה שישליכוהו יותר טוב להשקותו משקה שתפילהו וירויח שלא תכחיש יפיה קמ"ל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון. שמש ומגן דא ברית קדישא וגו' צ"ע בפ' פקודי רכ"ד ב' ומגן דא איהו רזא דשמא קדיא דאקרי אלהים. עכל"ה:

דף ד.

הוו אתיין מתקשטאן וגו' פשוטו של ענין אינו שהיו הן מתקשטות במראה אלא שאחר שהיתה מקושטת היתה באה עם המראה בידה שיסתכל בעלה במראה ויתעורר ע"י שיראה עצמו ואשתו קרוב לו שהיא יפה ממנו וחושקת בו והיינו אומרו ומסתכלאן במראה בבעליהן וגו' וזהו לקרב הענין למצוה כל מה שאפשר ומשם ראי' מדתני ר' חייא שהיו זהירות בנדה: מבת אל נכר הנה לא הביא ראיה אלא לנשים שהיו יולדות מבני ישראל אבל בני ישראל בבנות נכר אין ראיה ואפשר דמינה נפקא שאם פריצו הזכרי' היו פורצות הנקבות דהא בהא תליא. או אפשר כיון שהכתוב אמר בני ישראל הא קיימא לן כי תסיר את בנך בנך הבא וגו' כנראה שלא היו להם בנים מגויה כלל. צבאות ה' ואם מעורבים לא היו צבאות ה'. ועוד אומרו שבטי י"ה דהיינו הראובני ששם י"ה בשמם עדות לישראל לאבות שהם כשרים שלא חטאו והבנים בניהם.
הא ודאי חד (**הוא**) [**הוה**] דכתיב והוא בן איש מצרי ואין אחר בן איש מצרי ושם אמו שקלקל' תתפרסם:
בני ישראל אעלו בני ישראל נפיקי הקיש הכתוב יציאת' לביאת' בכשרות וטהרה וזהירות בג' אלו כדפי':

ואלה שמות ר' אלעזר ור' יוסי הוו אזלי וגו'.
אפתח פומך וגו' פתח פיך ויאירו דבריך כי הדברים בתורה מאירים למעלה. ובמחשבה או בגמגום אינם מאירים כ"כ ובלי ספק ר' יוסי מהרהר היה בדברי תורה.
הא שמענא מבוצינא וגו' הכי הוא כדפי' ר"ש ומאי דקשיא לך מאומרו וביתו הא תנינן וצריך אתה לידע ואבי קצר כידוע. ואפשר לפרש הכי הוא כמו שהקשים ותירץ הענין אלא וגו' ואפשר לפרש הכי הוא כמו שפי' אבי ויש לתקנו בענין אחר אלא וגו'.
איש מת"ת וביתו ממלכות י"ב זכרים י"ב נקבות.
לאו הכי שהרי בית ה' גמר והשלים וביתו נתעצל כ"ב שנים אח"כ ועוד כי תשובת הקב"ה שמעתי את תפלתך היינו בגמר בנין המקדש קודם גמר בנין ביתו כדפי' שנתעצל בבניינה:
בית ה' מלכות בית לת"ת ונגדיי לזה העזרות וגו' וכל הבחינות אשר הם במלכות. אמנם קדש הקדשים הוא משכן למלכות בבחינה שאליה נכנסת הבינה שהיא הנקראת מלך כדמנסיק ומלך סתם הנה יש מלך שלמה יש בו פירושים שונים אמנם המלך סתם אינו לא בת"ת ולא בחכמה אלא בנקבה שהמלך סתם מורה על כל השליטה והמלך הוא במלכות ויהיה פי' במלכות ופמליא וכנופיא ועתה לפרש את בית ה' מלכות ואת בית המלך מקדש שהיא בית למלכות קשה מאד שיאמר בית ובית ויהיה פי' הא' במלכות רוחני והב' הגשמי לכך פירש ברוחני הכל דהיינו במלכות ובגשמיי הנגדיי אליה. והמלך סתם עם היות שהוא לפעמים במלכות יהי' עתה למעלה בבינה ואם יקשה לך כי מלך שלמה הוא בזכרים דהיינו מלך שהשלום שלו שמורה על יסוד הזכרות כאן יצדק נקבות וזכרות שני הפכים וא"כ יצדק אומרו בית המלך מלך סתם נקבה בית נקבה אליו מורה שהוא זכר והא כיצד המלך סתם שהוא בנוקבי כדפי' בפ' בראשית דא מלך בינה אע"ג דאיהו מלך עילאה ומה שלמעלה מהיסוד הכל זכר ומזה יקשה היאך יצדק בה נקבה סתם המלך אינה קושיא שהיא נקבת בערך החכמה וז"ש לגבי נקודה עילאה סתימא ירצה כי החכמה זכר אל הבינ' והבינה נקבה אליו והוא זכר בבחינת התחתונים שלמטה ממנה והטעם שהיא נקבה לגבי החכמה מפני שהיא מגלה סתימת החכמה קצת תקרא נקבה יולדת ומגלה וז"ש נקודה עילאה סתימא הפליג בהעלם החכמה ולכך הבינה מגלה העלם החכמה תקרא נקבה אליו בערכו.
ואע"ג דאיהו נוקבא שהיא מגלה למטה לא מפני זה יהי' שם כל מציאות הגילוי אלא איהו דכור' ונעלמת וסתימא לגבי מלך שהיא המלכות:

ובג"כ פי' מפני טענה זו שזו נקבה לזו וזה זכר לזה כדפי' כולא כגוונא דא אפי' אל הבחינות הפרטיות כגון י"ב גבולי אלכסון י"ב בני ישראל ענפי הת"ת וביתו י"ב ענפים במלכות כל א' בית לזכר כדפי' ואפשר דמפרש איש הרוחני מחנות השכינה וביתו הגשמי עם היותם בני ישראל זכרים וז"ש וע"ד תתאי ברזא דא כתיב בהו איש וביתו ולפי זה אין הענין כמו שפי' איש וביתו ממש ת"ת ומ' ואפשר לומר שזה פי' אחר וז"ש ודאי הכי הוא כמו שפי' ר"ש אלא הא תנינן והוא פי' שני ואפשר שהכל דברי ר"ש וכדפי':

ר' אלעזר פתח גן נעול וגו' דא כ"י לכאורה נראה במ' מדקאמר כ"י ולפי זה. לשמור שלא יכנסו הקליפות אליה בסוד מצות לא תעשה שהם פרצת הכניסה. לעדור שעושים בה בית קבול לקבל הברכה העליונה. להשקות ממש השפע והם ג' בחינות זו למעלה מזו תהלה העברה גלולים ואח"כ תיקונה לקבל ואח"כ השפע והברכה. והפך ואמר כך כ"י צריכה לעדור תחלה ואח"כ השמירה מפני שבכלל העדור יש העברת המכשולות ולכך יקדם אל השמירה וכל עוד שלא תקנו בה שום תיקון אין צריכה שמיר' אמנם אחר העדור הוכנה לקבל צריכה שמירה שלא יאכלו החצוני. והכרם אין זה סדרו אלא לעדור ואח"כ להשקום למטר השמים ואח"כ לזמור זמורותיו ואח"כ לחפור ועדיין אין צריך שמירה שאין בה פירות מה שאין כן הגן שמיד יש בו פירות וצריך שמירה. ועוד הגן אינו צריך אלא חפירה א' והכרם צריך חפירה קודם ואחר כך ועוד צריך זמירה. והנה העדור הוא בית קבול לשפע ולהשקות השפע עצמו. לזמור הוא מאכל לפילים והיינו חלק הנתן לחצונים ואחר שקבלו החצונים חלקם צריך תיקון עוד לחפור כדי לקבל הפירו' והענבים לישראל ולקדושים דהיינו היין המשומר בענביו ועתה היא כרס מצד הגבורה שהיא עושה יין מצד הבינה והיא גן מצד הימין או מצד האמצע ולכך אין צריך שמירה בהיות' כרם אלא לתת זמורות וחלק לפורצים ולא יפרצו פרצה ולאומ' שיאמר כי דברי ר' אלעזר הם בישראל ממש והעד ויעזקהו וגו' אינו דוחק שכל מה שנאמר בישראל נאמר בשכינה וענין ישראל החפירה היא הגלות והשמירה היא השכינה עמהם. וההשקאה היא הגאולה ותחייתם מעבירתם והזמיר היא הכרתם הזמורות והרשעים מהם כנודע וכן היו ישראל בימי אפילה מתו כל רשעיהם כדפי' רז"ל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' אלא הא תנינן כל המקבל מאחרא. היינו מלאכין דשכינתא הנק' אראלים מקבלים ממלאכים דקב"ה הנק' מלאכי שלום וזהו וקרא זה אל זה ומקבלין דין מדין והנה כשבאו יעקב ובניו למצרים באו עמהם מלאכי דקב"ה הם הנק' בני ישראל וגם המלאכין דשכינתא המקבלין מהם באו. וזהו איש וביתו באו וגו':

אי בגין שלמה אתמר לאו הכי. יש ספרים דלא גרסי ליה ולגרסת הספרים ר"ל לאו הכי אין ראוי לשוות בית העבד לבית המלך א"נ הול"ל את בית יי' ואת ביתו. ועוד שהזכיר בפסוק שלמה ב' פעמים ובאמצע קרא מלך סתם:

כגון עזרות וכו'. ודא איקרי בית יי'. כלומר בנה שלמה למטה בנין מכוון כנגד בחי' המלכות שהם מכוונות לבחי' הת"ת: וז"ש ודא איקרי בית יי'. בית קיבול לבחי' ת"ת. עוד בנה בית מיוחד הנק' משכן הבינה הנק' מלך וזהו בית המלך שהיא פנימאה מכלא.

המלך סתם דא מלך אע"ג וכו' כלומר מלת בית המלך לא יפורש בית המלך בינה בית לחכמה הנק' מלך שלא מצינו חכמה שנקרא מלך אלא פי' בית שהוא נק' מלך שהיא הבינה הנק' מלך סתם כנזכר בר"מ בפ' עקב ונקרא בית בערך החכמה המתעלמת (בתורה) [בתוכה]:

מלך דלתתא מלכות. [ובג"כ] כלא כגוונא דא כלומר כל מה שבנה שלמה הי' כגוונא דא עזרות ולשכות מכון לבחי' המלכות המתלבשת (בתורה) [בתוכה] בחי' הת"ת ולפני לפנים היא משכן לבינה כנז':

וע"ד תתאי וכו'. כלומר חיילין ומשריין דקב"ה ברזא דא באו איש וביתו כנז' וי"ס דגרסי המלך סתם דא מלך עילאה ושפיר טפי: ואלה שמות ר' אלעזר [בזוהר שלפנינו ד' יוסי] פתח ואמר גן נעול וכו':

דא כנסת ישראל וכו'. כלומר אל תחשוב שהוא משל כמו רוב פסוקים שבשיר השירים וירצה כמו הגן נעול כן אחותי כלה. אינו כן אלא הכוונה היא בעצמה כי היא גן נעול ואתא מחבר המימרות ואמר זה שאמר ר' אלעזר במלות. קצרות וכן במאמר אחר שאמר הוא במקום אחר הנז' בו גן ואמר מה הגן הזה וכו' כן תפרוש הכא בגן נעול. א"נ כי כמו שגן נעול א"א ליהנות מפריו אלא מי שנוצר אותו יאכל פריו. כן אין מי שיהנה מזיו השכינה אלא מי שיעדור ויחפור כמו שמפרש וכו' ופי' לעדור. בסוד ולעבדה ע"י מעשה המצות מעשיות ובזה מלך ה"ת ישפיע לשדה נעבד:

ולשמור. בסוד ולשמרה היינו לא תעשה ובשמירתו מלכשול בהם גורם למעלה בגן העליון ששום שועל או נחש לא יכנס ויהי' גן נעול בכל סביבות הגדר:

ולהשקות. ע"י מימי התורה וסודותיה יגרום שיפתח יי' את אוצרו אוצרות מים להשקות אותה מנחל עדניו: [בזוהר שלפנינו איתא גם כאן תיבת ולזמור אבל כפי המובן אינו גורס תיבת ולזמור רק גבי כרם ודוק]:

ונקרא גן ונקרא כרם. נקרא גן הירק לכוונה שזכרנו שהוא לעבדה ולשמרה. אמנם [לפעמים] פוגם באיזה עבירה ונכנס ברוחו אבן נגף וצור מכשול שצריך לעשות תשובה

לתקן הפגם וענין זה במשל גן הירק שכלו אוכל ועפר (תחות) [תחוח]. אינו. לכן אמר עדיין יש משל אחר שמושלים זה לזה אמר. ונקרא גן רמז לנזכר: וכן נקרא כרם. שמלבד עדירה והשקאה צריך זמירה לכרות הזמורות הגורמות חרבן הכרם וצריכה לחפור ולעקור אבני נגף וצור מכשול כנז' בפ' לך לך על ויעזקהו ויסקלהו וגו' כן צריך להכרית מלבו כל הפניות שלא לשמה ויסקל אבן נגף אלהי נכר אשר בקרבו אשר עבד. ואמנם ענין פתיחה זו על הפרשה לרמוז שכוונתו ית' להכניס ישראל בגלות מצרים בעבודה קשה הוא כדי להרגילם שם בעבודה גשמית הרעה כדי שיזדככו עוונות הראשונים ויהיו מורגלים בנשיאות עול כדי שישאו בכתף עבודת הקדש כשיבאו ליטול את התורה:

תוספתא

מתניתא ה"ג. א"ר שמעון אנן פתחין עיינין. פי' אנו עוני השכל פתוחות עד שצופות במרכבה:

גלגלי רתיכא קדישתא. [כפי המובן צ"ל כאן רתיכי שכן הי' לפניו גירסא אחת] מדלא קאמר רתיכא משמע ששתי מרכבות הם א' בהיכל הרצון בסוד ארגמן כנזכר בפ' פקודי בהיכלא ו' מרכבה השנית היא בהיכל ק"ק היכל ז' ששם ד' חיות גדולות כמבואר בפרקי המרכבה: וז"ש רתיכי קדישתא כלומר שתי מרכבות קדושות כי ההיכלות של מטה מהיכל הרצון המרכבות שיש שם אין קדושתם כ"כ כי יש להם מבחוץ קליפות מן הימין והשמאל. ואית דגרסי (דתיבתא) [רתיכא] קדישתא הוי חד רתיכא היא סוד ארגמן שבהיכל הרצון:

גלגלי רתיכתא. הם גלגלי המרכבות שעליהם מסובבות הנהגתם דמיון העגלה המתנהגת על ד' הגלגלים. ונבאר ענינם ומניינם בפ' פקודי דף רמ"ז ודף ר"ן. א"נ הגלגלים הללו הם אלו הרקיעים והם גלגלי רתיכא היינו עשייה המנהיג הנהגת היצירה:

נטלין במטלנוי. פי' הגלגלים נטלין במטלנוי דמרכבות שכלם מסכימים בהסכמה אחת. ולהכי נקט מטלנוי בלשון יחיד והענין שאע"ג שמדרך הגלגלים נושאים העגלה לא כן ברוחניות כי ארון נושא את נושאיו וכן הגלגלים הם נוסעים למסעיו דרוח החיה כי החיה נושא את הגלגלים אמנם ענין ההליכה אינה כמשמעה אלא מציאות ההנהגה תקרא ההליכה כי הנהגתם על הצד החסד תקרא הליכתם אל הדרום וכיוצא בזה:

וקל שירתא וכו'. פי' שהנהגת אלו הגלגלים שמגלגלים הנהגת המרכבות אינם מנהיגים כי אם ע"י השיר כמו תנועות גלגלי חמה כנז' בזוהר:

בסימא לאודנין יאה ללבא. להיות כשיתקע בקול גדול נבהלים ב' חושים יותר מכל החושים והם האזנים תצילנה משמוע גם הלב יחרד ויתר ממקומו לז"א שהקול הזה הוא מבושם שנהנים האזנים והלב על שומעיו:

סלקא ונחתא. כלומר הקול הזה עולה ויורד כדרך המוזיקא וכן אזלא ונטלא [בזוהר שלפנינו הגירסא הוא ולא נטלא] כי יש פרק בשיר שהולך ונמשך ונקרא בלשון ערבי בדו"ג ע"ש שהוא יוצא ונמשך וכן יש פרק בשיר שאינו נמשך כ"כ אלא נוסע נסיעות פיסקי פיסקי ועל שניהם אמר אזלא ונטלא על משקל סלקא ונחתא. א"נ אזלא ונטלא כלא חד מלה הוא והם ג' מציאות בשיר או סלקא דהיינו הרמת קול והיא רמז אל הנהגת החסד העולה היא כי הנהגת החסד עליה היא או נחתא דהיינו ירידת הקול והיא רמז אל כללות הנהגת הדין שכן הנהגת הדין ירידה היא או קול ממוצע הולך ונוסע לא למעלה ולא למטה וזהו אזלא ונטלא והיינו רמז אל כללות הנהגת הרחמים המכריע בנתים לא למעלה ולא למטה אלא הולך ונוסע להאי סטרא ולהאי סטרא והענין שאין הנהגה שאינה כוללת חסד דין ורחמים הסכמת ג' אבות:

מזדעזעין ופתחין שירתא היינו כחות אחרים למטה מהגלגלים כששומעים השיר העליון מזדעזעים מפני היראה ופותחים גם הם ועולה קול שירם וזמרם מלרע ממקום מושבם עד למעלה מקום הגלגלים ונכלל שירם וזמרם בשיר הגלגלים ואפשר היות אלו אלף אלפים ורבוא רבבן הם סוד שרי ממוני עולם העשייה הגשמית הזה שהם שרי הרים וגבעות ימים נהרות ומדברות ואילנות ודשאים וכו' ולהיותם רבים עד אין מספר כינה בהם אלף אלפין ורבוא רבבן כלומר מספר עצום ורב נקט לישנא דקרא נהר דינור נגיד ונפיק וכו' ודוק אומרו בהם מלרע לעילא דהיינו השיר העולה מעולם העשיה הגשמיות והרוחניות שנקרא מלרע בערך המרכבות והגלגלים:

לקל נעימותא ההיא קיימין מאן דקיימין. אפשר שהם השרפים שעומדים ממעל לו בסוד הכסא משוררים מעומד והם הנק' עלמות שיר כנזכר בזוהר פ' ויצא. והענין שכל העולמות מתפעלות ומתעוררות ממעשה התחתונים ובפרק שירה זה עולה אותו נעימות העולה מבסם לכל העולמות ומתעוררים אלה העומדים לומר שירה וז"ש קיימין מאן דקיימין כלומר עומדים על דוכנם לשורר הרגילים לעמוד ולהיותם נעלמים יותר מכל המשוררים התחתונים כי אין למעלה מהם משוררים זולת חבצלת השרון רות שמרוהו להקב"ה בשירות ותשבחות בסוד אלהים אל דמי לך לכך לא הזכירם בשם. ה"ג ארבע מאה וחמשין אלף וכו' להיות מארי דעיינין הם בהיכל הזכות כנזכר בפ' פקודי דף רנ"א ורנ"ב שהוא גבורה ושמאל לז"א מתכנפי לסטר ימינא להכלל חסד וגבורה כדי למזג

המדות לז"א חמאן ולא חמאן כי מצד אחיזתם בהיכל זכות מקום המשפט חמאן ומצד שנכללו בסטרא דימינא לא חמאן שמעלימין עיניהם מקצת דברים כפי האדם וכפי הזמן וכפי המעשה ואין הכוונה ח"ו שיש משוא פנים בדבר אלא כענין שפי' בזוהר כענין שאול כל זמן שלא הגיע זמן דוד לא היו מדקדקים עמו במעשיו וכשהגיע זמן דוד דקדקו אחריו ונסתלק מן העולם. וכן הענין בנישואין שבעוד שבן זוגה אינו ראוי להשתמש בה אז זה החוטף שש ושמח עם אשתו הרי לא חמאן. וכשבן זוגה חוזר בתשובה ומגיע זמנו לישא בת זוגו אז מדקדקים אחרי החוטף אפי' עונות קטנים ומסתלק מן העולם. וכדאיתא ענין זה בפ' וילך דף רפ"ג:

קיימין בקיומיהון. כלומר אעפ"י שאמרתי לך דלא חמאן אין הכוונה שאינם רואים מחמת פגם ח"ו או להיות עיניהם מכוסים אלא קיימין בקיומיהון כלומר עומדים בקיומם ובמצבם ובשלמותם ואין העדר ראיה אלא מחמת שרוצים להעלים עין ברצון גבוה כנזכר. א"נ שלהיות שלא חמאן משום הכי קיימין בקיומיהון במקומם לסטר ימינא דאלמלא היו רואים היו חוזרים למקומן מקום הדין לפעול:

תרין סטרין אחרנין. שהם מזרח ומערב אתחזרו ונכללו זה בזה להתמתק (וכן) [אפשר דתיבת וכן מיותר] מערב היא דינא רפיא אתחזר אל המזרח להתמתק וכן המזרח למערב להמתיקם ואומרו בגיניהון יען שהם הם עיני י"י המשוטטים בכל הארץ כנזכר בפ' פקודי ובפ' בראשית דף מ"ג וכמו שהם אתחזרו לימינא כך עשו לאלו דהיינו כחות ת"ת ומלכות שבהיכל זה שהם מערב ומזרח שנכללו ונמתקו כנז' וכל זה הקדמה שע"י שינוי המקומות המקום גורם לדון לזכות ולבקש זכות בעולם כדמסיק.

ולסטרא דשמאלא וכו' שיעור הלשון כך הוא ומתכנפין בכנופיא לסטר ימינא ארבע מאות וכו' ולסטרא דשמאלא מאתן וחמשין אלפין והכוונה לומר הגם שאמרתי לך ומתכנפין בכנופיא לסטר ימינא כך וכך דאתחזרו מן השמאל אל הימין לסבת המיתוק אין לומר שנשאר סטר שמאלא ריקנית דאי הכי אפשי רחמי ולא ישאר דין בעולם אלא אכתי אתכנפו לסטר שמאלא ר"ן אלפין מארי דעיינין וכשתדקדק תמצא שהשמאל אתחזר אל הימין ולא הימין אל השמאל כלל אמנם בתרין סטרין מזרח ומערב להיות המערב הוא דין רפיא לא איכפת לן כ"כ אם אתחזרו זה בזה וזה בזה שאפי' שיבא המזרח אל המערב אין ביד המערב להפוך רחמי המזרח לדין ואדרבה הוא יהפכנה לרחמים כמוהו אמנם הימין אם תחזור אל השמאל הי' סכנ' עצומ' שלא יהפכנ' לדין (ליזה) [ולזה] לא אמר לישנא דאתחזרו אלא בתרין סטרין מזרח ומערב כנזכר ולגרסת אתחוורו אתי שפיר טפי כלומר נתלבנו ג"כ ונהפכו ללובן הרחמים:

אינון מאריהון ריבבא וכו'. שמעתי משמו של האלהי הרי"א זלה"ה כפי מה שפי' באדרת נשא דף קל"ב שמארי תריסין הם בבריא' ומארי דיבבא הם ביציר' כי שם הוא עסק הזה כאמור. ואפשר דמארי דיללא נכללו ביציר' עם מארי דיבבא ולכך אמר מיבבין ומיללין ולא הוזכר שמם לפי שנכללו שם. ורמזם במלת מיללין מאתר בית מותביהון מותב בית דינא הידוע שלהם לא כמארי דעיינין דאתכנפי לסטר ימינא קרוב לשני שלישים מהם כדי להמתיק את הדין בשינוי מקום אלא אלו ממקום המשפט אשר הם יושבים לדון משם מייבבין ומיללין וזה להיותם בלתי המתקת שינוי מקום כראשונים כנז' לכך פתחין בדינא ומסיימין בדינא:

מייבבין תניינות. לא אמר ומיללין כנ"ל והטעם לפי שהיבבא היא מלאכתם העיקרי (וכשושנים) [נ' שצ"ל וכששונים] שונים בשלהם לא (ביבבא) [נ' שצ"ל ביללה] כי גנוב הוא אתם ודוק שלא הזכיר התקיע' כלל כי עתה היא עת הדין ואין מיתוק ובתר דמסתיימין דינא תוקעין:

דקאים עליהון. כי כן עמודא (דאמצעית מקונא) [דאמצעיתא מקננא] במטטרו"ן דהיינו יציר':

בכורסייא דדינא. כי כמה כסאות יש להקב"ה כנזכר בפרק א' מפרקי המרכב':

ה"ג עד דתסתיים דינא סחרן מארי דעיינין. נרא' שהוא כעין מחול שהולכים ומסבבים ושמחים שכבר נסתלק הדין והואיל שהם מטים לסטר ימינא משתעשעים וששים ושמחים בהסתלקות הדין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ד:

תוספתא פתר תנינות ההוא סבא פטרונא וגומר נ"ל דמיירי על מטטרון דה"ק ההוא סבא פטרונא דכלא כי הוא ראש כל המלאכים זקן ביתו:

הרח"ו ז"ל זוהר וארבעין ותרין שמשין קדישין עמיה וגו' להבין איך נרמזו בפסוק זה דנחתו מ"ב שמשין קדישין עמיה וכולהו את משמא קדישא וגו' הוא כי תיבת ואלה עולה מ"ב בגי' ופי' כי מ"ב שמהן ואתוות [513] קדישין וזהו ואלה שמות שהיו חקוקים בבני יש' הם השמשים קדישין ונחתין עם ישראל הוא השכינה וכולם נחתו עם יעקב וכל א' מהם נטיל חד את קדישא משם מ"ב והם הנקראים אורפניא"ל בוא"ל גבריא"ל יופיא"ל תומא"ל צדקיא"ל קבציא"ל רבחיא"ל עוזיא"ל שמשיא"ל טוביא"ל נגדיא"ל נחליא"ל גביריא"ל דניא"ל יהוריא"ל כבשיא"ל שפריא"ל ברכיא"ל טבטביא"ל רחמיא"ל צפוניא"ל

[513] ואתוון:

תרימיא"ל גחריא"ל חזוא"ל קמוא"ל ברקיא"ל טהריא"ל נוריא"ל עמיא"ל ישרא"ל [514] להביא"ל פניא"ל זכריא"ל קדוש יא"ל ישלגיא"ל [515] קרביא"ל וויא"ל ציריא"ל ילפיא"ל תכריא"ל. הרח"ו זלה"ה: ומהרמ"ק זלה"ה פי' כי את חד משמא קדישא ביאר כי הוא שם מ"ב העליון שהוא בבינה והוא שם ההויות והוא יו"ד וי"ו ה"י [516]. אל"ף ה"א יו"ד ה"א. יו"ד ה"א וא"ו ה"א. אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. והענין כי הרוחני העליון יתלבש בתחתון כדי שירד בגלות כל א' וא' כפי שיעורו ולזה אור המלכית יתלבש באופן ולא יאיר לעולם ולא יקבל אור עליון אלא כפי שיעור אופן וכן אור הת"ת יתלבש במטטרו"ן ולא יאיר ולא יגיה אורו אל התחתונים אלא כפי שיעור מטטרון וכמוהו יהיה קבלתו וכן אימא עילאה מקננא בכורסייא ולא תאיר למטה ולא תקבל מחכמ' אלא כפי שיעור הזה ולזה אמר כי מהשם העליון הרמוז בבינה דהיינו מ"ב אותיות מהשם הנעלם שהיא מ"ב פרקים הנז' כל אות ואות מאותיות האצילות היה מתלבש בסוד מ"ב שמשין היינו סוד אימא עילאה בכורסייא כגון זה י' א' אדירירא"ן [517]. ו' ב' ביהרירו"ן. ד' ג' גיהריררן ה' י' יגביה. י' ת' תלמיה. ו' צ' צתני"ה וכן כל השמות ואלו הם ע"ב שמות [518] ורשב"י פי' בתיקונין תיקון ע' כאשר נתבאר במקומו ואלו הם סוד עתיק יומין שפי' ל"א צר ודאי ומכח השם הזה שהיה חקוק במט' נעשו נסים לישראל ונגאלו. והיינו כל חד וחד ממ"ב שמשין הנז' את קדישא משמא קדישא לא משם מ"ב סתם.

וכולהו נחתו עם יעקב וגו' הענין כי הסוד הזה הוא כי בזכות נפש תגלה המ' כי מאופן נפשין ומטטרון רוחין ובזכות רוחין יגלה הת"ת ומכסא נשמתין ובזכות נשמתין תגלה הכסא והיינו בסוד בי"ע ומצד היות להם אצילות נפש רוח ונשמה יגלו מלכות ות"ת ובינה דאצילות ומטעם היות יעקב נאחז במקום גבוה עד עלותו בסוד המחשבה כאומרם ישראל עלה במחשבה ובכח זכות זה גלה שם מ"ב הנעל' הנז' עד הכתר ולכך כולהו נחתו עם יעקב למצרים ע"י לבושים אלו הנז'.

הה"ד ואלה שמות בני ישראל וגו' הענין כי ואלה עול' מ"ב לומר לך ואלה שמות מ"ב שמות בני ישראל ענפי הת"ת ולא שהם ענפי הת"ת שהרי הם ענפי הכתר כדפי' אלא מצד שהת"ת ירד למטה בדיוקנא דההוא סבא דהיינו יעקב יקרא ישראל ע"י שהוא יעלה

[514] יעוין שמות אלו בס' לקוטי רב האי גאון ובפרדס שער השמות וכאן חסר שם גדיא"ל:
[515] צ"ל שלגיא"ל:
[516] יעוין בקה"י ערך מ"ב וכאן צריך תיקון:
[517] יעוין בפרדס הנ"ל וצ"ל אדירירון:
[518] צ"ל מ"ב:

במחשבה ונעשו בניו הבאים מצרימה לרדת למצרים בזכות מה בזכות יעקב וז"ש את יעקב ולא את בניו מהרמ"ק זלה"ה:

א"ר יצחק משמע וגו' הנה אם יאמר את ישראל היה בו ראיה כ"ש דקאמר את יעקב ולא קאמר אתו הרי היא ראיה פעמים הא' אומרו את יעקב הב' שלא אמר את ישראל. ויש לפרש שאם אמר את ישראל הי' ראיה שהוא ישראל ראשון ישראל סבא וישראל שני ישראל ממש אמנם עתה שאמר את יעקב וקודם את ישראל אינה ראיה גמורה דאפשר שהשבטים יחוסם ושמם בני ישראל ולפעמים קורא לישראל יעקב והיינו את יעקב לזה אמר ולא נאמר אתו עיקר ראיה הוא ממה שהי' אפשר לקצר ולומר אתו והאריך את יעקב משמע דישראל דלעיל לאו היינו יעקב הגשמי:

מאי קאמר איש וביתו י"ל דמבעיא ליה דהיאך שייך איש וביתו אם לפשט וכי ביתו הוא שבקי ולדרך נסתר לדברי ר"ש וכי ביתו שייך.

אינון הוו מלאכין וגו' כלומר הוא פי' שבני ישראל הנאמר כאן אינם בני יש' הגשמי אלא הם מלאכים נסתרים כדפי' לעיל ויש אחרים תחתונים מהם וגם הם ירדו ועליהם אמר וביתו דהכי אמר אבא כל אינון מלאכי דהיינו מלאכי שלום שהם מהת"ת כדפי' לעיל או שהם השרפים ג"כ אתקרון גוברין תתאין מפני שהם זכרי' משפיעים באותם תחתונים שהם מלאכי המלכות הנקראים הן אראלם צעקו חוצה וגו': בן ערך צ"ל בן שמעון כי ר' יצחק היה בזמן ר' שמעון ונפטר ביום שנפטר ר"ש ולא ראה ר' אלעזר בן ערך אם לא שנאמר שר' יצחק אחר היה וזה דוחק ועם היות שאו' קאים קמיה אין זה דוחק שר' אלעזר חשוב החברים היה ולעולם נמנה אחר אביו ועם היות שר' יצחק נפטר ביום שנפטר ר"ש דבריו אלה היו בחיי ר"ש:

א"ל שכינתא וגו' לא נסתפק לר' יצחק אי נחתת אי לא דהא קרא איהו אלא קשי' ליה קרא דכתיב ואלה שמות בני ישראל דהיינו בעולם המלאכים איש וביתו כדפי' ר' שמעון דכורין ונוקבין בעולם המלאכים ואי שכינתא נחתת מאי קמ"ל שכינתא נחתת מלאכין צריכא למימר ולהכי קא מתמה שכינתא נחתת וגו' ור' אלעזר השיבו ולא והא כתיב וגו' כלו' ירידת שכינה אין לפקפק בה אם יש לדון הוא בפסוק ואלה שמות לבארו וז"ש ת"ח שכינתא נחתת למצרים את יעקב וכל מרכבותיה עמה והם המחוייבים לרדת כל זמן ששכינה יורדת אמנם יש מרכבות אחרות שאינם מרכבות שכינה וז"ש ושית מאה אלפין אחרנין וקראן רתיכין קדישין אחרנין הענין כי במספרם הורה שהם לת"ת בעל ו' קצוות ואומרו רתיכין הורה שאינם מלאכים אלא מרכבות ממש שכל א' וא' חשובה ככל מרכבות שכינה מפני שהם מרכבות מהזכר העליון שהם בתוספת קדוש ובאומרו

קדישין הורה על רוממותם מלמעלה מקום הקדושה העליונה שאלו הם ממקום שאין שום קליפה מתקרבת כלל אליו והם אחרנין בזולת מרכבות השכינה שאינם ממין אלו ואלו אחרנין בערכם ולא חוייבה ירידתם בירידת השכינה והיינו דכתיב כשש מאות וכי איכא ספיקא קמי קב"ה דקאמר כשש וגו' אלא ודאי השתא ניחא היינו דכתיב כשש מאות להראות שהיו שש נגד שש מליונים נגד תחתונים ואומרו דתנינן וגו' שית מאה אלפין רתיכין קדישין נחתו עם יעקב ר"ל ממש בירידת יעקב ירדו ולא כאשר היו ישראל שש מאות אלף. ואל יעלה בדעתך לומר שירדו לכבוד יעקב ונסתלקו מיד שאינו שלא נסתלקו עד גאולתם של ישראל וז"ש וכולהו סליקו מתמן כד נפקי דהיינו שנתעכבו מעת ירידתם עד עת גאולתם של ישראל: השתא נקיטינן מכלל הברייתא דבני ישראל אתקרון אלו הת"ר מאות מפני שהם מרכבת הת"ת וז"ש ואתיידע ממש כולהו בני ישראל וגו' גם בזה ניחא שענין בואם לא היה כשהשלימו ישראל לשש מאות אלא מתחלה נכנסו וכו' גם דלא קאמר אתו משום דאתא לאשמועינן דנחתו עם השכינה דנחתת בהדי יעקב כדפי' לעיל:

א"ר יהודה ר' יהודה ס"ל כר' אלעזר ולא מטעמיה ולהכי לא קאמר ר' יהודה אומר משום דר' יהודה לא פליג בעצם אמנם איכא בינייהו דר"א ס"ל דמלאכין דקב"ה אינון עילאין ואינם משועבדים לגלות עם השכינה לולי רבוי' דקרא כדפי' ולהכי אתא קרא לאשמועינן ור' יהודה ס"ל דכיון דאינון למטה מהשכינה שהרי הם בריאה יצירה למה לא יגלו אחר דפטרונא דילהון דאיהי שכינתא גלה ולא צריך קרא לרבויי אלא אתיא מק"ו ואמר ק"ו ומה ועושה ק"ו מתלת ואמר כד אשתזיב דהא אשתזיב ואינו צריך להם ועוד ויעקב הלך לדרכו היה הולך ממש לא"י לדרכו ממש עוד שלא באו מחמת פחדו אלא ויפגעו בו שהם פגעו בו כמעט שלא מדוחק ושלא מצורך וכן כד נחת שלש' אחרות הפכן של אלו והיינו כד נחת למיפק ג' רעות ירידה ויציאה מא"י והיינו נחת למיפק ובגלות הרי צד א' וק"ו הצד הב' דאלו התם כתיב ויפגעו בו מלאכי אלהים ולא נזכר ענין בפטרון אמנם נראה שפגעו בו ודרך פגיעה באו והכא קב"ה אמר אנכי ארד וגו' פטרונא אנכי מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' תמניסר אלף אחרנין תקעין. הם סוד רכב אלהים רבותים אלפי שנאן אלפי שאינן אשתארו תמני סרי אלפין דנחתין עם מטטרו"ן לקבלא י"ח ברכאן דצלותא כנזכר בתי' דף ד' ואלו הי"ח מתחברין עמהם לסיוע המיתוק מצד התחתונים:

ה"ג תוקעין ולא מיבבין [ולא גרס כאן ולא מייללין כבזוהר שלפנינו] פתחין שירתא מזדעזעין מאתין וחמשין אלפי מארי דיבבא תקעי תניינות ולא מייבבין ולא מיללין. והפי'

בתקיעה ראשונה מתמתקים מארי דיבבא שהם בתי דינים שביציר' שהם תוקף הדינים ולכן תקעין ולא מייבבין אמנם אכתי מייללים מארי דיללה למטה אמנם אחר שתקעו פעם שנית נמתקו ג"כ מארי דיללה שבעשייה דינין רפויין ולכן לא מייבבין ולא מיללין: **נטל פטרונה וכו'**. עד עתה היתה המתקת הדינים בחצריהם ובטירותם ובמקורותיהם דהיינו הרחקת הנזק עתה להקרבת התועלת נטיל פטרונא דהיינו הת"ת שישב על כסא דין כנז' ויתיב בכורסייא דוותרנותא לשלח מזון ופרנסה לעולמות בשופע בלי דקדוק ע"ד פותח את ידיך וגו' וז"ש לשון וותרנותא וכוונת כל המשנה לומר שבכל יום ויום האדם נידון על מזונותיו ולכן קשים מזונותיו כקריעת ים סוף כנז' בפ' תרומה דף ק"ע והטעם כנז' בזוהר לפי שבאים בעלי הדין לחלוק ולומר שאין לו זכות להתפרנס וכי יש לו עוונות מונעים הטוב ממנו לכן צריך שיעל' מן הארץ התעוררות לעורר כחות של המלאכים המלמדים סנגוריא של ישראל ע"י התפל' כנ"ל ולכן תיקנו הקדמונים להזכיר י"ג מדות בכל יום לעורר הי"ג עליונים להשפיע עליהם המזון שלא ימותו ברעב:

הוה מדכר שמא וכו' משמע שהוא ית' ממש מזכיר שמו ונמצא פי' ויעבור יי' על פניו ויקרא יי' הוא הת"ת בעצמו המזכיר את שמו וכדמפרש ואזיל כד"א וגו' ובזה צודק מאי דכתיב בכל מקום אשר אזכיר את שמי ולא אמר אשר תזכיר שהוא ית' ממש מזכיר את שמו:

דבההוא שמא חיים לכלא. שכן כלם הם רחמים פשוטים:

משבחין ואמרין בריך יקרא דיי' וכו' השבח הזה אומרים אותו לפי שכבר יודעים שעתה מדת המלכות למעלה ואינם משיגים בה ובהזכרת שם זה היא נמשכת למטה מליאה כל טוב:

דהות טמירא. היינו שנסתלקה למעל' לאו"א לשאוב שפע.

ה"ג (מזיווגא) [**נ"ל שצ"ל מזיוויא**] **דזיווייא** והיינו שהיא מאירה עתה מזיו הזווים כלם שהם ג' ראשונים:

לד' סטרין הם ד' עמודי כסא שהם ראשין לקדמאי. כלומר הם ד' ראשים לד' ראשים הראשונים שהם מרכבי ארגמן שביציר' שהם ד' ראשים הראשונים להנהגת התחתונים בימי החול. ואלו ד' עמודי הכסא הם ראשים אליהם.

מההיא אתמשך וכו' וההוא איקרי גנתא דעדן כלומר יש בה שפע ומזון להשפיע לכל אינון דלתתא שלכך נקר' גנתא דעדן שיש בה ענוגין וכסופין להשפיע בעולם:

ההוא סבא פטרונא דכלא. היינו עתיקא דעתיקין כתר עליון ונק' פטרונא דכלא כי הוא המולך ושולט על כל מה שלמט' ממנו וכלהו פתחי וכו'. מכאן ראי' שי"ג מדות מתחילין מן אל רחום וחנון ועיין בפ' נשא דף קל"א וז"ל לקביל דא אל רחום וחנון וגו'.

ה"ג וכל חיליהון ושמיא דלתתא וכל חיליהון. והנה להתקשר למשנה זו עם פסוק ואלה שמות הענין הוא דע שאלו המשניות היו מימי קדם מקדמוני ארץ מחכמים מחוכמים שקדמו לר"ש זמן מה והיו שגורות בפיהם כמשניות דאיסור והיתר וכשהיו עוסקים בתור' ובאותו דרוש שהיו דורשים הי' מגיע לאיזה דרוש הנז' במשנ' ההוא היו מזכירים בתוך דבריהם אותה המשנה אם כדי להבין קצת הדרוש שהיו עוסקים בו ע"י המשנה אם להעלותה ע"פ והנה מאמר הקודם מדבר בענין הגן שהיא המלכות ופי' בו מה הגן הזה צריך לעדור וכו' אף כ"י וכו' ולכך הזכיר המשנה ג"כ כדי להבין בעצמם מציאות הגן הזה כיצד היא נעשה גן כנזכר:

אר"ש נחתא שכינתא וכו' חיה חדא. ת"ת:

בדיוקנא דההיא סבא פי' בצורתו של יעקב ממש:

וכל חד וחד את קדישא ממיה אות משם המפורש חקוק עליו להורות שאין להם שום פעולה זולתי ממנו ית' המאיר בהם: א"נ שהיא כעין קמיע שלא ישלוט בהם שום טומא' מטומאות מצרי' המלאה גלולים ע"ד הנז' בפרקי היכלות שכל המלאכים היורדים לעולם השפל הזה כשעולים למעל' טובלים בנהר דינור מפני הבל טומאות המתדבק בהם מזה העולם:

ואלה שמות. מלת ואלה הוא בגי' מ"ב ופי' (כענין) [כמנין] ואלה שמות שהם מ"ב שמות באו עם בני ישראל ת"ת מצרימה את יעקב. א"ר יצחק ל"ג.

מלאכין עילאין היינו מלאכי שלום מלאכין דקב"ה תתאין מנהון היינו אראלים מלאכין דשכינתא:

דר' אליעזר בר' שמעון גרסי'.

שכינתא נחתת למצרים. הנה נסתפק השואל אם היתה ירידת השכינה למצרים בשביל הגלות או בשביל כבוד יעקב וזהו שרמז באומרו נחתת לשון ירידה שהוא הגלות ונסתפק בדבר לפי שהכתוב אמר אנכי ארד עמך שמורה בשביל כבודו מאי א"ל שכינתא נחתת למצרים את יעקב כלומר עיקר היתה הירידה על סבת הגלות ונטפל עמו כבודו של יעקב וזהו את יעקב ע"ד שדרשו רז"ל את פריו הטפל לפריו ולא זו בלבד אלא הוא וכל קדושיו עמו דתנינן שית מאה וכו' וכולהו סליקו מתמן ואם לא היתה הירידה רק לכבודו של יעקב הי' להם לעלות משם תיכף אלא ודאי בסבת הגלות ירדו:

הה"ד ויסעו בנ"י וכו' הביא תחלת הפסוק למה שארז"ל מאה ועשרים מיל היו והלכו לשעה קלה לפי שהמלאכים היו מסייעים אותם. וז"ש:
כגווגא דנפקי אילין. שהם המלאכים בקלות ובמרוצה כך נפקי אילין. שהם ישראל וכל זה הכריח לומר שירידת השכינה היה בשביל הגלות:
ות"ח רזא דמלה פי' עוד ראיה עצומה שהרי כל המלאכים היו מתעכבים לצאת בגינייהו דישראל כדמפרש ואזיל.
הל"ל ולא רצו הוקשה לו מאחר שאמר כי גורשו ממצרים ל"ל לומר ולא יכלו פשיטא אבל הם שני טעמים הא' כי גורשו ממצרים ואעפ"כ היה לאל ידם להתעכב כי מה להם מפרעה שניו יחרוק. וא"כ לפי זה ולא רצו הל"ל אמנם אמר ולא יכלו. ממש לא יכלו כי היו מוכרחים שראו המלאכים מזומנים לצאת ואין דרך כבוד לקטן להתעכב אחר שהגדול מזומן ללכת:
ואתיידע כלומר נקטינן או נמצינו למדין כי מ"ש בני ישראל פי' בנ"י דרקיעא וכו':
הבאים מצרימה בקדמות וכו'. הכריח עוד דמדלא קאמר הבאים את יעקב מצרימה שהיה נראה שבאו לכבודו ואמר הבאים מצרימה את יעקב להורות שעיקר הירידה היה מצרימה דהיינו הגלות ולבתר את יעקב כבודו של יעקב נטפל עמו. ויש לפרש באופן אחר שר' יצחק נסתפק אם יהיה פי' ארד עמך תכף עמו בשעה ההיא או ארד עמך כשיהיה לך ירידה והיינו כשמת יוסף וכל אחיו שהתחיל השעבוד אז ארד עמך וקודם לא ותירץ ת"ח שכינתא נחתת למצרים את יעקב כלומר אתו ממש באותה שעה דהכי תנינן וכו' וזהו שפי' במסקנא דמלתיה הבאים מצרימה בקדמיתא ועם מי את יעקב שבתחלה באו כלם למצרים לכבוד יעקב ומיד חזרו למרום ובעת מיתת יוסף חזרו וירדו וזהו שסיים הפסוק איש וביתו באו כלו' שנית אל הגולה ולא את יעקב ועיין לקמן דף י"ו. וי"ס דגרסי הכי א"ל שכינתא נחתת למצרים את יעקב א"ל ולא והא כתיב אנכי ארד עמך מצרימה א"ל ת"ח שכינתא נחתת וכו' ולפי גירסא זו אתי שפיר הפי' השני והוא ששאל כמסתפק שכינתא נחתת למצרים את יעקב ממש בעת ההיא או אח"כ כנזכר והשיב. לו דרך תימה דפשיטא דכתיב אנכי ארד עמך עמך ממש. א"ל שכינתא וכו' כלומר ולא הוא בלבד אלא גם כל קדושיו עמו וז"ש וכלם נחתו עם יעקב למצרים וכו' ועל כן [האריך] עד הבאים מצרימה בקדמיתא לתת טעם שבני ישראל אינו כמשמען אלא מלאכים מדלא קאמר אתו כנזכר ובאומרו הבאים בקדמיתא חזר והכריח שבתחלת ביאתם לא שהלכו ושחזרו כנזכר:

א"ר יהודה ק"ו. נראה דגרסי' א"ר יוסי וכן לקמן אר"י בההוא יומא וכו' והיה כתוב בר"ת אר"י והסופר טעה. והטעם דאשכחן לקמן בדף י"ו דאית [לי'] לר' יהודה להפך והענין נקשר במה שאמד לעיל שהחידוש הוא ששש מאות אלפין רתיכין נחתו עם יעקב ואמר דאין זה חידוש דק"ו היא ומה עם יעקב שהיה יחידי מה בניו והיה אחר שניצולו שלא הי' צריך עזר כתיב בו ויפנעו בו מלאכי אלהים כד נחתת למיפק בגלותא שהוא תחלת הצמר והוא וע' נפש עמו לאו דינא דיחתון שמשוי עמיה א"כ אין זה חידוש. עכ"ל הרא"ג ז"ל: **גליון** ומ"ב שמשין וכו' מ"כ בפסוק זה מ"ד אותיות שכינה ומ"ב שמשין ויעקב הרי מ"ד שירדו למצרים משמע דקאמר את יעקב וגו' א"נ שכינתא ואיהי [519] חדא ומ"ב שמשין ולשם [521] לשם מ"ב כאן מפני שהוא קשה קפ"ז [520] וצריך להתגבר על המצרים בו א"נ משום דסליק ולא נחית קל"ב ב' [522] ובו מלו ממצרים וגו' גם ואלה עולה מ"ב.

הוה ליה למימר ולא רצו להתמהמה פי' משום דקשיא ליה דהכי הל"ל ויאפו את הבצק וגו' ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם כי גורשו ממצרים והוה משמע משום דגורשו ממצרים לא יכלו להתמהמה שתאמין העיסה וגם צדה לא עשו להם והשתא דקא' כי גורשו ממצרים בקדמיתא משמע דתרי טעמי נינהו חד כי גורשו ועוד ולא יכלו להתמהמה והיינו וא"ו דולא יכלו וא"כ ולא רצו מבעי לי' דאי משום כי גורשו לא יכלו הא כתיב כי גורשו וכתיב ותחזק מצרים וגו' וא"כ לא יכלו למה לי ומאחר שכן הוא אלמא הם לא היו רוצים א"כ ולא רצו מבעי ליה אלא ע"כ פי' ולא יכלו משום עכובא דמשרייתא קדישא הוה כך מצאתי:

דף ה.

ר' יעקב וגו' מאן אינון בני יש' אל יעל' בדעתך מלאכי' וכיוצא אלא בני יש' ממש כפשוטו והשתא קשה טובא חדא ואלה שמות למאי אצטריך ועוד אתו מבעי ליה ועוד איש וביתו לזה אמר **ר' אבא** פתח ובהאי מתיישב האי והודיענו שם שמות בארץ שאינם שמות מונחים בהסכמה אלא בעצת רוח הקדש וז"ש שם הקב"ה ממצמו השמות האלו לשבטים וז"ש ואלה שמות לא שמות מונחים אלא אלה ונודע שהם נק' בני ישראל על צד שהם מאושרים ומיושרי' לעבודה כי שרית וז"ש אינון דאתקרון בני ישראל ולא אמר בני ישראל ממש אלא דאתקרון על צד כי שרית וכך שמם ראובן ושמעון וגו' כדאיתא במדרש ועתה יאמר הבאים מצרימה אפי' בהיותם באים לא שינו שמם הידוע להם

[519] נצ"ל וחיה חדא
[520] ע' בדף קפ"ז
[521] נצ"ל וטעם
[522] ע' בדף קל"ב ב':

לטובה כי לעולם טעמם בם וריחם לא נמר לזה לא אמר אתו אלא את יעקב להיות בני ישראל יחס עצמם לא יחס שם אביהם איש וביתו כמו הי"ב שבטים בהם כל אנשי ביתם היורדים עמם.

ברקיעא אית שמהן קדישין שהקב"ה קורא לגדודיו על שם כחם ופעולתם. בארעא אית שמהן שמות השבטים וכיוצא ששמם על שם פעולתם וכחם ויש כח וקמיעין בשמותיהם ככח שמות המלאכים:

א"ר יאודה וגו' בההוא יומא דנחית וגו' כולי עלמא ידעי שהיו במצרים ששים רבוא כמבואר לעיל כשש מאות אבל ס"ד לומר שכשירדו לא ירדו אלא ע' כמספר ע' נפש ואח"כ היו מתרבין והולכין בני ישראל לזה אמר שאינו כן אלא מיד ברדת יעקב ירדו ס' רבוא והטעם לזה מהפסוק אומרו בני ישראל ממש כמספר בני ישראל אח"כ שהם ס' רבוא. הבאים מצרימה מיד באותה שעה באו למצרים את יעקב עם היות שלא היו אלא ע' נפש והיינו חדושא דקרא באומרו אלה שמות וגו' דאי לא תימא הכי לשתוק דהא מק"ו נפיק כדפי' ועוד הא כתיב אנכי ארד והיינו דאמר ר' אבא מאן אינון בני ישראל דהכא כלו' אין לומר שלא ירדו מלאכים ח"ו דהא איכא ק"ו דר' יאודה אמנם פי' הפסוק בני ישראל דהכא אינם המלאכים ומק"ו נפקי אלא כדפי': ור' יהודא תירץ ואמר דאתא קרא לאוספי דבההוא יומא וגו' כדפי' והיינו לשון הכתוב ואלה שמות בני ישראל בשלמות כל ס' רבוא הבאים מצרימה את יעקב שהיו מתי מעט:

קוזמיטון בערוך פי' קוזמוטר שהוא שלטון בעולם וניחא שהם מלאכים שליטים בעולם בעלי ההשגחה' העליונ' באמצעות' יורד השכינה. עוד פי' קוזמין לשון תכשיטין ויתיישב שהם תכשיטין לשכינה שהיא מתגאה בהם כנודע הרבה חייליה להפיס דעתה:

דגליפן לשון חקיקה פתוחי חותם מתרגמינן בגליף והיינו דמפותחים וחקוקים.

קלדיטא מפתח כלשון קלידא וכן בערוך והענין כי המלכות שהיא מפתח ליכנס אל הקדש פנימה אלו מתחקקים או מתקשטים בהם.

סחרן בדוכתיה היינו שהם אלו נאחזים בדרום מצד החסד ואלו נאחזים בצפון בגבורה ואלו נאחזי' במזרח ת"ת ואלו נאחזים במערב מלכות ואלו מצד מעלה בנצח ואלו מצד מטה בהוד ולזה סחרן בדוכתין שכל א' לו מקום ידוע ליניקתו והיינו שהם ששים עשרה שהם מאה אלף לכל א' מהקצוו' וא"ת והרי אתה אומר שהם ששים כשש קצוות ואתה אומר שהם כמטתו של שלמה שהיא בת שבע לזה תירץ ואמר קוזמיטין בשביעאה ירצה קשוטם ושלמותם הם במלכות שהיא מדה שביעי' אמנם גליפין החקוקות על צד מציאות שתיתאה דהיינו ת"ת וזה מוכח מהסתום דקאמ' מטתו דהיינו שביעאה ששים

גבורים דהיינו שתיתאה וכדפי'. ד"א הנה מטתו דא איהי שכינתא ולאידך פי' אפשר דמטתו שלשלמה היינו מדת המלכות עצמה ומטתו היינו אלו הגבורים וכיוצא והשתא מטתו היא המלכות של שלמה ת"ת מלכא דשלמא דיליה ששים גבורים סביב לה אינם השלטונים ראשי גייסים אלא סתם שתין רבוא דמלאכא עילאה כישראל שכולם שוים לטובה ואינם סביב לה שהם ממנה שא"כ יקשה שהוא בת שבע והם ששים לזה אמר דאינון מחילא דשכינתא לפי שעה היו מחילא דשכינתא דנחתת ומפני ירידתה שם נתן לה הת"ת מלאכיו וז"ש מגבורי ישראל דלעילא:

הה"ד ואלה שמות בני ישראל שהם מהת"ת.

איש וביתו שג"כ מלאכי שכינתא המשרתים לאלו וכל המשתלשלים מהם ירדו אינון ונימוסיהון והיינו וביתו ופי נימוסיהון לאו דוקא מלאך א' נקבה למלאך א' זכר אלא וביתו כל אנשי ביתו כל המצטרך להשפעתו ושליטתו וכל הנאחז עמו הרמ"ק ז"ל:

והרח"ו ז"ל כתב וז"ל אינון ונימוסיהון ר"ל ומשפחותיהם פי' כי אינון ס' רבוא מלאכים בלבד רק אף כל א' מאלו הס' רבוא יש לכל א' מחנה א' והוא ממונה עליו ובזה לא תקשי זה עם מה שרז"ל דף ד' דתנינן ת"ר אלף רתיכין קדישין וענין ס' גבורים תבינהו מפ' וישלח דף ס"ו ע"ב.

ר' חייא הוה אזיל וגו' חד ממריהון וגו' אם היה ר' יוסי מחברי ר' שמעון רחוק הענין הרבה שהרי ר' יוסי ור' חייא ור' אבא חברים היו ואם נאמר שהיה בתחלת שמושם ור' אבא מראשית החברים רחוק הרבה ולפי האמת תרי ר' חייא הוו וכן אפשר שהיו תרי ר' יוסי ובר"מ הארכתי:

תלת פלוגתן ג' דברים שהשכל חולק עליה' הם ג' קושיו':

דאתחבר כמאן וגו' דקאמר וארא וארא וגו'.

ומעלמא לא שביק לא בגלות בבל ולא בגלות מצרים א"כ ילמד גלות מצרים סתום מן המפורש גלות בבל ואמר לא שביק אפי' שהיו מקולקלי' כגון גולים מרשעתם כ"ש יעקב במצרים שלא היה גולה על עון קב"ה ת"ת ושכינתיה מלכוא דאצילות.

וקדישין עילאין מלאכי ת"ת ותתאין מלאכי מלכות ורתיכין הם בכל המשתלשלים מהם וכולהו יליף בקראי כדפי' לעיל:

הה"ד הבאים שבאים מחדש שמעולם לא באו את יעקב ולא אמר אתו משמע דישראל דלעיל קאמר ואמר את יעקב בזכות יעקב.

דלא ידעין ואינם חוששים לידע והיינו לא משגיחין או ירצה לא ידעין שהם עמי הארץ ולא משגיחין אפי' יהיו ת"ח אין שמים על לב.

מפולחנא כנגד מצות עשה ולא תעשה שנצטוו שם:
מעלבונא דאורייתא ממש עסק התורה שאינם עוסקים בה והיא עלובה ביניהם שהמלאכים חשקו בה ונטלה מהם ונתנה לתחתונים והם מואסים בה והיא נעלבת ביניהם: הרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כ' היינו דכתיב נרא' דל"ג לי' דהא נפקא לי' מק"ו ואפשר לומר דמלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב רחמנא.
ר' יעקב וכו' אינון דאתקרון בני ישראל ממש פי' בני ישראל י"ב שבטים ממש נכנסו עם בניהם למצרים ופליג את"ק דקאמר שבני ישראל הם המלאכים כנזכר א"ת שמות אלא שמות כלומר אין שמות העליונים נק' ע"ש התחתונים ויקראו בני ישראל [על שם ב"י] דלתתא דליתא אלא שם שמות שברקיע בארץ.
ואזלא הא וכו'. א"כ כשנאמר שם בני ישראל על המלאכים אינו ע"ש התחתונים אלא הם בעצם נקראו בני ישראל על שמם: א"נ ר' אבא אמר כלהו איתנהו ביה ישראל דלעילא ישראל דלתתא והפ' כולל שניהם שכן [שמות ברקיע] שמות בארץ ואע"ג דר' יעקב אמר משמי' דר' אבא דבני ישראל ממש לא שלל פי' אחר אלא חזר ופירש שהפסוק ג"כ כולל שניהם:
א"ר יהודה בההוא יומא וכו': גם פה נרא' שהגירסא היא ר' יוסי דהא שמעינן לי' לר' יהודה איפכא. אמנם אפשר דהכא הכי פירושא בההוא יומא דנחתת כלומר בשעה שהתחילו להשתעבד אחרי מות יוסף והיינו דר' יהודה דהתם ר' יהודה פתח הנה מטתו וכו'.
קוזמיטין פי' בערוך שולטנין או תכשיטין.
בקלדיטא מפתח והיא המלכות שהיא מפתח של כל האוצרות ופי' הלשון **קוזמיטין דגליפין** השולטנים שהם ו"ק שהם עתה בה במלכות שלטונים (שהם ו"ק) מצד הגבורה שהיו בתחלה למעלה בת"ת.
גליפין כלומר חקיקות דקות [הם] בקלדיטא שהיא המלכות והם סביב סביב לה כנזכר בפ' בשלח וז"ש סחרין בדוכתין כלומר כל א' במקומו מקום שליטתו מיוחד לו:
קוזמיטין בשביעאה. לפי שאמר בתחלה קוזמיטין דגליפין וכו' סתם. עתה מפרש לך מה שאמרתי קוזמיטין בקלדיטא היינו שהם שולטנים בשביעאה דהיינו מלכות שהיא הקלדיטא שהזכיר ומה שאמרתי שהיו גליפין כלומר חקיקות דקות לבד והיו רובם רחמים והיינו גבורי ישראל היכן היו כך **בשתיתאה** שהיא מדת הת"ת מדה ו' מן הכתר:

ד"א הנה מטתו וכו'. ודאי גם לפי' הראשון מטתו רמז לשכינה ושלמה ת"ת אלא הקדים זה להכרית הפי' השני דפי' שגבורתם להגן לבד ואמר שהדבר מוכרח מעצמו שכל כינוי וכינוי ממדת המלכות יש לו טעם והנה נק' מטתו שהזכיר פירושו שהיא מטה ומשכן לת"ת בעל הרחמים ולכן נק' שלמה מלך שהשלום שלו ואין כאן גבורות ועל כן מוכרח לומר שמה שאמר ס' גבורים סביב לה אינם גבורים לדין אלא מלאכין ממש וגבורתם הוא להגן על ישראל שלא יבלעום זאבים. מחילא דשכינתא. השתא מפרש שמה שקראם תחלה גבורים סתם. ואח"כ מגבורי ישראל להורות שלא באו אלה באקראי אלא חיל שלה סביב לה לעולם והם היו נתונים לה מגבורי ישראל שהיא ת"ת וז"ש מחילא דשכינתא כלו' עתה הם שלה קבועים לה ונתונים לה אמנם עקרם מבית המלך:

אינון ונימוסיהון. היינו כחות מקבלות נקביות להם כנ"ל

הא שכינתא הכא דחד ממאריהון דמתניתא הטעם כי עסק המשנה הוא תיקון רישא דמטרוניתא כנזכר בשיר השירים מהזוהר. ה"ג דגלי ויפרסם על חד תרין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ה:

דאמר ר' יהודא וגו' עלמא שלימא כי המלכות היא מכוחות הצדיקים כאומר שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות וגו' ושלמותה בת"ת דהיינו מצות כנגד מלכות אורייתא כנגד ת"ת ושניהם יחד אדם שלם עולם שלום שם שלם.

אבל מאן דלא אשתדל וגו' אין שם מתנת חנם אלא לא ירית לא האי ולא האי אפילו לא עשה עון כדפי' ופערה לבלי חק. כפום אתריה במה שנאחז בעה"ז וכפום דחזי ליה אין שם ויתור אלא מדה מצומצמת כפי הראוי לו ומי שלא תפס במצוה כלל אפי' לא חטא אין לו תפיסה בקדש וישאר חוצה:

א"ר יצחק לא תנן וגו' אמנם מי שיש בו קצת מעשים ולא חטא כלל מוותרין לו כיון שנכנס נותנים לו יותר מדי מעשיו. כל זה פי' על דרך והא תנן בניחותא וניחא לי. ואם נפרש אותו דרך קשיא הכי פירושו הוא פי' אוי להם לבריות מעלבונה של תורה ולפום מאי דס"ד האי אוי להם לבריות היינו אע"ג דעסקי באורייתא ובמצות כיון שהם נרפין ואינם עוסקים כפי כחם אוי להם ממה שמזומן להם מהעונש ולפי זה מאי דקאמר בתר הכי וכל מאן דלא אשתדל היינו דלא אשתדל כדקא חזי ליה וארפי מיניה ולהכי הקשה והא תנן אית מאן דירית עלמא כפום וגו' משמע שהם חופות חופות כפי העסק והשכר אם הרבה הרבה ואם מעט מעט אבל שכר יש לממעט לזה השיב במתני' דלעיל דאוי

להם לבריות לא תנן אלא למאן דלא עביד עובדין כלל אמנם העושים ומתעצלים שכר יהיה להם כל א' כפום אתריה וכפי מה שעשה ע"כ בדוחק. הרמ"ק זלה"ה:

א"ר יהודה אלמלא הוו ידעין וגו' פי' נודע הוא כי הקב"ה הוא סוד הת"ת ואמנם אין המלאכים נשפעים מאתו רק ע"י המלכות כי הוא מלך עליהם והם צבאותיה וחייליה בסוד ותתן טרף לביתה וגו' ואמנם להיות שהשכינה נוקביה כל מה שביד האשה הוא ביד בעלה והנה אמ' כי קרא הת"ת את המלאכי' ואמר להם שירדו למצרים והוא ירד עמהם ג"כ כמו שהבטיח ליעקב ואמר אנכי ארד עמך אז אמרה השכינה אל בעלה הוא הת"ת רבון עלמא אית צבאות בלא מלכא פי' כי אעפ"י שהמלאכים הם פמליא שלך עכ"ז צבאותי הם ואני מלך עליהם כי להניתן המלכות בכל צבאות מעלה ולזה נקראת מלכות ואיך ירדו צבאותיה אחר שהם מרכבה אליה וז"א אית צבאות בלא מלכא כי הלא לא הזכיר הקב"ה רק הוא עצמו שירד והמלאכים ולה לא הזכיר אז אמר הקב"ה אתי מלבנון כלה וכו' כלומר לא תחשוב כן כי הלא אתי תבא ועמי תרד ג"כ כי הת"ת והמלכות דו פרצופין היו מיוחדין בגוף אחד וחיבור א' בהיותם בחכמה הנק' לבנון כנודע וגם קראה כלה למה שנודע שנק' כלה בעת ייחודם יחד וז"א כלה דא שכינתא דהיא כלה בחופה וראיה. ומה שכתבנו דברי ר' אבא כי ויעבור מלכם לפניהם היא השכינה הנק' מלכם של הצבאו' וה' הוא הת"ת בראשם וז"ש אית צבאות בלא מלכא. הרח"ו ז"ל:

והרמ"ק פי' ז"ל. א"ר יהודה וגו' אלמלא הוו ידעין לא תלה הענין בכבוד יעקב כמו שתלה ר' חייא לעיל משום מאי דדריש אתי מלבנון וקרא קאמר שבזכות יעקב והאבות ירד והציל הבנים עם היות שהכבוד ליעקב הירידה והצלת הבנים ואהבה אשר להקב"ה עמהם בזכות האבות ולא פליג בעצם אדר' חייא. קרא קב"ה קס"ד דשכינתא וחייליה לחוד ירדו וקב"ה ת"ת הודיעם שיזמינו עצמן וירדו עם חיילי השכינה ולא קצתם אלא כולכון דהיינו אינון ונימוסיהון כדפי' לעיל.

ואנא אחות משמע אח"כ בפני עצמו שלא יתקשר בחייליו ולכן נתרעשה השכינה שירד הוא ממש עמהם בייחוד ויתקשר וישפיע בהם ויאירם שאין צבא בלא מלך שאם לא ישפיעם לא יוכלו להציל ולזה השיב לשכינה אתי מלבנון וכלל הדברים שירד עמה אמנם לא יתייחד עמה כ"ש בחיילין דילה והיינו מלבנון תבואי אפי' מהזווג המעט הזווג שהוא אתר בי מקדשא כאשר יתבאר לקמן ולזה השיב לה אתי מלבנון כלומר כולנו יחד אפי' במציאות עליון כדמפרש ואזיל.

אתרא דעדן היינו ממציאות' אשר להם בסוד הלובן העליון חכמה שבכתר ושתיהם שם הם מיוחדים ועם היות שהחכמה התחתונה מלובנת מצד מה האצילה הבינה שבה

הדין מתעורר אמנם סוד העדן העליון חכמה קדומה שבכתר לובן ורחמים מכל מציאות שממנה והיינו כל עובדוי ומשם אין גלות כלל שאין משם דין:

כלה דא שכינתא ירצה עם היות שקראה כלה אינה שהיא מיוחדת עמה שא"כ היאך יכנסו בגלות והם מתייחדים בלבוש שק אלא הכונה דא שכינתא שהיא שם הכלה מפני יחודה וז"ש דהיא בעת יחודא כלה בחופה ולפי האמת בעדן העליון היא אחות אבל מצד שלמט' בבחי' שכינה עולה להיות שם כלה קראה כלה אבל אינה כלה אלא בתוך חופה וחופה היא למטה וירצה שיתקשר אהבתו עמה בבחינ' עבר מצד ההשתרשות העליון אשר לשתיהם מלבנון ובבחי' עתיד היחוד וכלה שהיא עתידה לקבל תכשיטיה ע"י במדבר וז"ש אתי קשורה עמי מב' סבות הא' מלבנון הב' כלה. ובחי' הכלה היא בחי' בתחתונים למטה וז"ש ושכינתא דאיהי כלה לא בחינתה העליון שאותה בחינה אינה צריכה היחוד הזה ולזה מייתי ראיה מר' יהודה שמורה מלת ויהי ביום כלת משה וגו' שהיתה למטה חוץ מהחופה דהיינו היותה למטה מנ"ה שהם פתחי החופה ביום כלת משה דעאלת לחופה ועיקר חופה פירשתי פ' ויצא ועוד מייתי ראיה שמלת חופה לא יצדק אלא אחר הגלות משום שאינה כלה אלא אחר עשיית החופה דהיינו מקדש או משכן אבל לא בגלות ולזה אתי מלבנון תבואי שאין לדור כעת במקדש עליון עד אשר נדור במקדש תחתון כי אומ' נשבע שלא יכנס וגו'. וקשה שנראה שהיתה שכינה במקדש העליון ואינו שכל זמן שאין מקדש תחתון אינו נכנס במקדש העליון ולזה נראה לדקדק לשונו דלא קאמר ממקדשא אלא מאתר מקדשא דהיינו קרובה לאותה בחינ' שהיתה שכינה יושבת בהר הבית כנגד הר הבית הזה התחתון דהיינו אתר בי מקדש' ונעשה בית המקדש אחר שנבנה המקדש התחתון והנה מקדש העליון בינה ולבנון מעדן חכמה עד הכתר ולכך בלבנון ראשון אמר מאתרא דעדן וגו' ולא כך בלבנון שני והנה בחינתה מהבינ' מתגרשת בגלות ולכך תבואי ומלבנון ראשון לא אמר תבואי אלא אתי מיוחדת עמי כדפי' ואם יפרש תבואי לשניהם ירצה סבה לבד כדפי' וראשון עיקר וענין אתר מקדשא היינו הייחוד המעט שתקנו הקדמונים שתבואי ויתפרד בגלות כדפי' ולזה יקשה לו כי למה תאבד יחודה בסבת התחתונים שמעט היחוד ההוא תקנו אי"ו ועתה בגלות תפרד ולא תהיה שום השפעת ייחוד לזה אמר תשורי מראש אמנה עם היות שאין לישראל זכות לזה תשורי לראש אמנה כלו' הסתכלי בזכות אביה' יעקב ובניו רישיהון דבני מהימנותא שהם הראשונים שנכנסו מטה שלמה באמונ' ומהם התחיל הגלות. ע"כ תסתכלי בזכות מה שעתידין לקבל התורה דהיינו שניר התורה וחרמון סיני ועם היות שהם יאמרו אלה אלהיך מראש שניר תחלתם כשיאמר נעשה ונשמע ופי' שניר תורה

דהיינו טור תלגא רחמים חרמון סיני שבבינה מדת הדין המתנהג' בדינים ראש פתנים מתרגמי' חר חורמן דהיינו דין וחרמון לשון דין קשה ולזה שניר וחרמון ת"ת ומלכות תורה וסיני: ממעונות אריות ירצה ירד להצילם ממעונות אריות עע"א נמרים מלשון וימררו את חייהם דמענן להון וגו':

ר' **אבא וגו'** והלא לבנון גאלה כלומר מלבנון מורה שבאה מלבנון ממש ולא מאתר מקדשא ומעולם לא עמד' שכינ' בלבנון אלא אח"כ כשנכנסו ישראל ובנו מקדש הנק' לבנון א"כ עלו שם אל הלבנון וכן הוא הר לצד צפונה של א"י ועולים מא"י להר הלבנון וא"כ מאי אתי מלבנון ללבנון וגו' ועם היות שתקן ר' יהודה כמו שפי' לא ניחא ליה. ור' אבא אמר שאין המקרא הזה בגלות מצרים שעדיין לא היה לבנון כלל אמנם הכתוב הזה יצדק בגלות בבל שעלה בדעת המלאכים שירדו ולא ירד הת"ת עמהם מפני עוונותם של ישראל ושם יצדק אתי מלבנון כלה ונאמר ע"ש העתיד או קרא נדרש בענין אחר בדרושים אחרים כי לענין הגלות הזה גלות מצרים מעולם לא אמר הת"ת אותו למצרים שמורה שרצה שירדו הם ראשונה כדפי' שמזה יראה שהיה פירוד אדרבה הוא ירד ראשונ' וז"ש וקב"ה בקדמיתא כאומ' וה' בראשם והיינו שגלות מצרים לא היה גלות לעליונים בעצם כעין גלות בבל שגלתה שכינה ממש כדפי' בכמה דוכתי ולא ירדה שכינה למצרים אלא בנחת מצטערת בצערן של ישראל לחוד והייחוד שהיה להם לעליונים לא נפרד כאשר יתבאר במקום אחר:

ר' **יצחק** פליג דאוקים קרא בענין אחר ולא ייחודא אלא ישראל אמרו אתי מלבנון כלה אתי עמדה שכינה שהיא כלה וז"ש דא היא שכינתא ולא על הייחוד עמה נאמר אלא ישראל קוראים אותה בשמה ואמרה אתי את עמנו בגלות וזה לא שגלתה ממקומה וזה משם אלא אתי מלבנון את עומדת שם במקדש עליון ובמקדש תחתון תבואי עמנו בגלות והיינו כדמסיק תשורי מראש אמנה את משגחת בנו משם והוא ראש אמנה שעיקר האמונה לדעת הכל שם אפי' בחורבנו מפני ששם קדושתה ורואים יודעים מה רואים. מראש שניר משם הורא' יוצאה לישראל כאומרו כי מציון תצא תורה. וז"ש מאתרא דאוריתא נפקת וגו'. ולמה כלומר למה באת אהי בגלות ממעונות אריות וגו'

ר' **יודן מפרש ממעונות אריות** שאינם האומות אלא מקום השכינה בגלות שהיא שוכנת אותם הניצוצות ממעונות אריות וגו' שבית המקדש מעט הם בתי מדרשות:

ר' **חייא הוא יתיב וגו' מה חמאת אוריתא וגו'** בפ' ויגש פתח ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה שבעים וסיים הפסוק כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה שבעים וכיוצא קשה בפרשה זו דכתיב ויהי כל נפש וגו' וקשיא לי' תרתי חדא דפתח בבני ישראל

וסיים בשבעים. ועוד מ"ט שבעים ולא יתיר ותריץ שהיו י"ב שבטים אמנם עלו לע' נפש להראות שאומה זו שקולה כנגד ע' אומות. והטעם כי יש בעץ החיים ז' ענפים קדושים סוד ז' ספירות כלולות מעשר וכנגדם בחוץ למטה מלילית ע' שרים ואליהם ע' אומות. ועתה שנכללו ישראל בע' ענפים קדושים עליונים הם כנגד כל האומות ויש להם כח בקדושה לנצח הע' ענפים חיצונים ולכך הוו אומה יחידה מצד יחידו של עולם:

קלדיטין כבר פי' לעיל שהוא לשון קלידה שהוא מפתח והקלדיטא הנזכר לעיל היא מדת המלכות והיא מפתחות אל האומות התחתונות לשאוב להם החיות מלמעלה שכן ע' אומות הם חיות ושואבות מע' שרים עליונים ולכך ע' שרים ממונים על האומות להמשיכם והם נחלקים לגבולים בעולם וכן הרקיע השופע כנגד החלק הארציי והגבול ששוכנת בו האומה ההיא שר שלה שוכן בכחותיו ברקיע ההוא והיינו גבולות עמים דקאמר קרא ולזה אמר קלדיטין ירצה שאין האומות שואבות מהקדושה אלא ע"י השרים והשרים עצמם הם חיצונים ואינם שואבים מהקודש אלא יש ע' מקורות לשרים ומהקדושה על מלאכי' קדושים שמשפיעים לע' שרים שהם למטה על האומות וז"ש קלדיטין והם קדושים דנהרין ממה ששואבים מהקודש:

גוברין יתבין במותבניהון הם השרים שהם מהגבורה העליונה. יתבין במותבניהון למטה במושבותם בגבולים הפ' איש ללשונו בגוייהם וז"ש יתבין במותבניהון ממנין על שבעין אומה. והנה אלו הטהורי' שהם נגדיים לע' נפש והם קדושים מכלל המרכבה כדפי' בשיר השירים בפסוק כי טובים דודיך מיין:

נפקין מתליסר גולפין הם י"ב כחות שהם ג' לארי' ג' לנשר ג' לשור ג' לאדם ומאלו הי"ב והנקודה המושלת עליהם י"ג מתחלקים לע' שהי"ב מסתעפין לשבעים וז"ש נפקין מי"ב גליפין קטורין דאסתחרן כלומר י"ב הנקשרים אלו באלו ומסתחרן סביב לנקודה אמצעית שאין י"ב גבולים אלא סביב לנקודה לכך אמר מסתחרן במטלניהון כפי יניקתם הוא נסיעתם יש מי שנוסע ומתנהג ע"י החסד ויש ע"י הגבורה ויש ע"י הרחמים ויש ע"י מדת הדין הרפה שהם ד' יסודי עליונים למתקלן לארבע רוחי עלמא וא"כ עתה נכוון רוחות א"י למזרחה שוכנים כ"ד אומות למערבה כ"ד לצפונה כ"ג לדרומה כ"ג כך הם מסתחרן לארבע רוחי עלמא וישראל בנקודה אמצעית בתוך הקודש ראש לנקודה הי' יעקב אבינו שעליו שכינה והייחוד הגמור ממנו מסתעפים י"ב שבטים וכן מחנה דן צפונה ובו ג' שבטים וכן מחנה אפרים מערב ובו ג' שבטים ומכל שבט ושבט אחוזים ששה שרים יונקים ששה מלאכים האחוזים בא' מהי"ב מלאכים עליונים שהם ד' מיכאל תימנה גבריאל צפונה אוריאל רפאל מזרח מערב ותחת ממשלת כל א' וא' מהארבעה ג' הם י"ב

ותחת כל א' מהי"ב ששה מהשבעים המלאכים הנז' בשיר השירים. והיינו יצב גבולו' עמים שהם ע' שרים למספר בני ישראל שהם י"ב מתפשטין לע' וכדומה להם ישראל ממש ד' מחנות י"ב דגלים ע' נפש והיינו אומרו כמה דאי אפשר לעלמא בלא ד' רוחות שהם ד' ראשי ההנהגה שמהם יתפשטו י"ב כך א"א לעולם בלא ישראל שהם ענפים המתפשטים מאותם הארבעה כדפי' וזהו סוד פרי החג שהיו מקריבים בחג להראות שקיומן מן הקהל ע"י ישראל ולכך א"א לעולם בלא ישראל שהם יסוד ומוח ושורש לאומות ובלעדם לא יתקיימו בעולם:

הרמ"ק זלה"ה:

ויקם מלך חדש ר' אבא וגו' אתרעי בהו בתחלתם שלא היה בהם זכות כלל. וקריב לון מעט מעט חנכם במצות ובאמונה והיינו בחר להיות לו שעדיין בעת הבחירה לא הי' כדאין ודאי ואחר שבחרם הם חלקו דכתיב כי חלק ה' וגו' ואחר היות חלקו נדבקו לו והיינו ואתם הדבקי' וגו':

והרא"ג ז"ל כ' עלמא שלימא היינו עה"ב שכולו טוב וכלול בכל השלימות. א"נ עלמא שלימא העה"ז הוא עולם המעשה ועולם הבא הוא עולם הגמול נמצא שע"י התורה והמצוה יורש עולם שלם וזה בלא זה אינו שלם:

קרא קב"ה. מלכות בבחי' השולטת על התחתונים:

אמרה שכינתא, כלפי הת"ת.

אית צבאות בלא מלכא. השתא קראה שכינה בבחינתה עם הת"ת ר"ל משכן וכסא שלו ומדלא קאמר כלנא נחות למצרים דהוה משמע כלם יחד וקאמר חותו ואנא אחות ש"מ שתי ירידות ואומרו עמכון הוא בבחי' שגם היא סוף סוף יורדת עמהם בגלות אח"כ הגם שלא ירדו יחד:

מאתר דעדן. היינו הבינה שהיא אתר דחכמה הנקרא עדן:

דמלובן בכל עובדוי. שהם רחמים ואע"ג דדינין מתערין מיניה כולהו רחמים והשתא ה"ק אתי מלבנון. עמי מאותו לבנון העליון נהיה יחד בצאתנו ובלכתנו בגלות עד זמן שתקרא כלה שהוא יום מתן תורה: וזהו ואזלא הא וכו' בי מקדשא דלעילא. היינו הבינה (וג"כ) [גם כן] ודרך הכתוב לכפול:

תשורי מראש אמנה. כלומר תשגיח עלייהו כדלקמן מצד זכות ראש אמנה הם יעקב ובניו שהיו תחלת האמונה וכן מצד זכות התורה שקבלו בטורא דחרמון דהיינו סיני כדפי' רז"ל ומפחד מי (תניני) [תגיני] עליהם ממעונות אריות אילין אינון עמין וכו'. ה"ג והלא ללבנון עולה. והענין הוא שר' אבא פליג אדר' יהודה ואמר דמהאי קרא דאתי

מלבנון וכו' ליכא למשמע מינה דקב"ה ופמליא של מעלה ירדו למצרים דליתא דא"כ ללבנון עולה מ"ל שאפילו שתרצה לפרש שכשירדו למצרים היתה הכוונה להצטרף כדי שיזכו אח"כ לקבלת התורה ולירושלים וה"ק קב"ה לשכינתי' אתי ללבנון כלה כלומר ירידה זו היא עליה אח"כ אפ"ה קשה דללבנון כלה מ"ל א"כ על כרחך לא מיירי האי קרא בגלות מצרים כמו דאמרת אלא הא ראיה לגלות מצרים מפסוק זה ויעבור מלכם לפניהם. דהיינו מלכות: ויי' בראשם. היינו הת"ת שעברו לפני ישראל וממילא משמע שהת"ת ומלכות ירדו עם מרכבותיהם וחייליהם:

ר' יצחק אמר וכו'. פליג אדר' אבא דסבר דפסוק זה נאמר על חזרת הגלות למקדש והוא מודה ליה במאי דאמר שלא נאמר על גלות מצרים אבל פליג עלי' וסבר דעל גלות ירושלים נאמר כדמפרש ואזיל: ה"ג תשורי מראש אמנה בי מקדשא דלתתא דאמר ר' יהודה וכו'. וה"פ אתי מלבנין רמז לשכינה שהיתה בב"ה של מעלה שתלך בגלות עם הת"ת כנזכר בתיקונים כצפור נודדת וגו' והגלות הוא שתחת היותה בחגוי הסלע בסתר המדריגה בין בדי הארון תשב בכותל מערבי בגלות: וזהו אתי מלבנון. ב"ה של מעלה:

תבואי. אל כותל מערבי ומשם תשורי תשגיח על בניך להגין עליהם:

מאתר דאורייתא נפקת לעלמא. כמ"ש כי מציון תצא תורה. וזהו שניר שמשם תצא הוראה לכל ישראל וחרם לאומות:

ולמה. כלומר ולמה תשורי ותשגיח:

לאגנא על ישראל ממעונות וגו'. שהם אומות העולם:

ר' יודן וכו'. פליג דמ"ם ממעונות הוא כעין מ"ם הטעם כלומר תשורי ממקום הנק' ראש אמנה מכח זכות מעונות אריות שעוסקים בתורה: ה"ג בנוי דיעקב תריסר וכו'.

א"ל ליקביל וכו'. השיב על אחרון ראשון ועל ראשון אחרון שהע' שר ם יצאו מהי"ב כדמפרש ואזיל וכו'. א"ל וכו' קלדיטין פי' מפתחות והענין שע' שרים הם מפתחות השפעת אומתם כי הם פותחים ונוטלים ומשפיעים לגוייהם וזהו קלדיטין דנהרין. מפתחות המאירים שהם גוברי'. אחוזים מצד הגבורה:

יתבין במותבניהון. כלומר כל א' וא' בתחומו ובמקומו כנז' בפ' ויקהל דף ר"ט: וזהו שפי' הה"ד יצב גבולות עמים. הציב כל א' וא' במצבו ובמקומו:

נפקין מתליסר גליפין. היינו גבולי אלכסון שבת"ת שמשם מתפשטים שבעין ענפין קדושים עד למטה ומשם אחוזים הע' שרים כנזכר בפ' בשלח דף נ"ח:

קטורין. ר"ל מתקשרין אלו עם אלו בקשר אמיץ:

דאסתחרן. ר"ל אלו הי"ב גבולים מסתבבים סביב סביב לד' רוחות העולם בשיקול. ג' פונים צפונה וג' פונים ימה וג' למזרח וג' לדרום ומכל ג' וג' מתקשרים כך שרים:
במטלניהון. ר"ל בהנהגתם: הה"ד יצב גבולות עמים. שהם ע' שרים ע' גבולים מחולקים לד' רוחות לכל צד שהם י"ב למספר בני ישראל. ואומרו:
תליסר. היינו נקודת המרכז נוף [523] עקר האילן שבו אחוזים ישראל פנימאה כנז' בפ' בשלח דף נ"ח וי"ס דגרסי תריסר והם הי"ב תחומין.
כי כארבע רוחות השמים. כי היכי דלעילא אין קיום לע' המתפשטים אלא מהד' שהם באמצע י"ב כך ישראל למטה י"ב אין לע' אומות אשר סביבם קיום אלא בשבילם:
ויקם וגו' דקב"ה אתרעי בהו. מצד רצון טוב שאין טעם ברצון דאכתי לא עסקי בתורה כדי שיבחר בהם מצד טובתם דכתיב להיות לו לעם סגולה כלומר בדרך סגולה לא מצד טובתם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ו.

וע"ד זכאין אחר שנדבקו בו הם זכאין ומאושרי' בגין דאינון זרעין. ירצה מה שהם זורעי' בעוה"ז בבנים בהמשכת נשמתם וכן במעש"ט במצותם ותורתם הוא סוד המשכת השפע והאור ונזרע זרע קודש והיינו סוד זרעו לכם לצדקה כלומר לייחד הת"ת עם המלכות שהמלכות נקראת צדק כשהיא בלא משפט וע"י המשפט המתייחד עמה נעשית צדקה דהיינו צדק ה' תיקוניה וקישוטיה והיינו על כל מים פי' כל יסוד על כל ת"ת מים הם מימי החסד שסוד קשרם הוא בחסד וז"ש קצרו לפי חסד והיינו או' ומאן דזרע לצדק' כתיב ביה כי גדול מעל שמים חסדך דהיינו בינ' כדמסי' על כל מים איהו הוי ומאן איהו מעל שמים דא עלמא דאתי שהיא על כל מיני מים שהם שני מיני מים מים מימין מים משמאל דהיינו שמים שני מיני מים ואש ומים מעל שמים על כל מים וא"כ ממשמע שאמר הכתוב על כל מים ולא אמר מלה שיורה על הבינה רצה להורות על בחינת עלמא דאתי שהיא דרך הספירות מלכות צדקה ות"ת מתייחד עמו ע"י היסוד בתגבורת החסד מהבינה שמשם משך הכל.
וישראל זרעי על כל מים הענין כי לצדקה הוא על כל מים וכדמסיק משמיה דרב ייבא סבא מפרש כל מים זכות וחובה שני ההיכלות ור' אבא מפרש כל מים חסד וגבורה והטע' כי זכות עם היותו היכל הגבורה נקרא אל מצד החסד כדמפרש בפ' פקודי והסנהדרין ע"ב רי"ו נהורין שנכלל בחסד ולהכי נקראי' זכות שחסד נקראת זכות והיינו קדושים ובערך קדושתם הם ימין עם היותם גבורה אבל חובה שמאליים יומאים ולכך

[523] נצ"ל גוף.

לערך הקדושה העליונה שהם הספירות דומים למטה לחסד וגבורה למעלה והיינו או' וישראל זרעי זרעא על כל מים. הרמ"ק ז"ל:
והרח"ו זלה"ה פי' ז"ל כבר ידעת מ"ש בתיקונין כי צדק אימא תתאה וצדקה אימא עילאה א"כ נמצא כי מאן דזרע לצדקה הוא זורע בבינה אשר הוא על שמים שהוא ת"ת עכ"ל:
בסיפרא וגו' כל דינין דהאי עלמא לדון האדם כפי מעשיו. וכל גזרין אחר הדין לתת גזרה לקיים כל דבר. וכל שאלתין כל מה שישאל האדם מצרכיו לראות אם הוא ראוי לשאלתו ואם לאו.
כולהו קיימי בחד היכלא וגו' היינו היכל הגבורה הנק' היכל זכות כדפי' פ' פקודי דתמן ע"ב סנהדרין וגו' מהפכין בזכו' תחלה שהם מזוגים מחסד ולכך פותחי' בזכות ועל שם כך עם היות שהם מגבורה כיון שנכללים בחסד נקראים זכות שהם מטין לחסד וכך הוא למטה בשבעה היכלות התמורות היכל חובה שכול' נוטים לחובה ואינם נכללים בימין ולא בקדושה כלל וכל טבעם לחובה למלשין לקטרג ליטול נשמה. מתוקים שהמתנהג על פיהם ימצא טוב. צלילן בלי שמרים חיצונים.
לא קיימי אלין תלת אינם נדונים שם מפני שדרך אחרת להם מפני שאם היו דנים האדם בהיכל זכות בגזרת עירין ע' רוב בני אדם לא ישימו בנים ולא יאריכו ימים ולא יתפרנסו מפני מעשיהם לכך הקב"ה סלק ג' עניינים אלו מהיכל זכות שהוא עולם המלאכים והניחם אל ההנהג' העליונ' הנעלמת ושם ידין לפי הדברים הנסתרים הידועי' אליו והיינו מזלא קדישא ממקור החיים והנה במקומות רבים פי' ענין זה במדות ומזל בכתר עליון ואין לתמוה כי הכל עולה לענין א' כי הכתר הוא בסוד קדש הקדשים ושם היכל ג' ראשונות ושם שופע המזל העליון וסוד החסד ביצירה הוא היכל אהבה והגבורה היכל זכות והת"ת היכל הרצון ואין שום היכל פועל אלא מצד מה שנותנים לו כח ממקור מהספירה העליונה ונמשך אליו כח ההנהגה דרך כסא הכבוד ומה שאנו מפרשים בהיכלות הוא הוא בספירות והכל א'.
משלחי רגל השור וכו' היינו ממש שתי כחות הגבורה דהיינו היכל זכות שור והיכל חצוני חובה חמור והיינו כעין על כל מים אלא שהוסיף באומרו משלחי רגל מדלא קאמר משלחי שור וחמור אלא רגל מורה שאפי' שורש השור והחמור וקיומו שהוא רגלים לדבר הקיום והחוזק אפי' ענין זה משלחים והיינו אומ' דלית לון בההוא סטרא בישא כלום אפי' אחיזה או תפיסה מועטת כאו' ומשדרין מנייהו וגו' ואפשר רגל אפי' רגל א' משור וחמור אינו שורה למטה בהם והיינו נמי אומרו ומשדרן מנייהו כל חולקין בישין

כי רגלי הדבר בגשמי וראשו ברוחני והם משלחי רגל אפי' רגל א' לשור או לחמור אינו שורה בהם.

סטרא טבא דכל קדושין וגו' הבינה מקור כל הטובה לספי'. סטרא דדינא קשיא משך הגבורה והוא במדרגות הדין הקשה הנמשך למטה שבו נאחזים החיצונים.

וע"ד שמעון וגו' לפי דבריו אלה הרי יש לשבט שמעון אחיזה בו לכך יש לפרש משלחי רגל השור מהשור משלחים רגל א' שאינם אוחזים בו והחמור כל הגוף החמור והענין כי החמור חצוני מכל וכל ושור צד הדין הקשה הקדוש אמנם בעקבי ברגלי דבק החמור והיינו משך כח מלאך גבריאל שהוא שור שע"י ריבוי המשתלשלים ממנו יורד להשפיע לחצונים ובית אחיזה שלהם רגל שמאלי של שור וישראל אוחזים בשור עצמו שהוא שמעון ומשלחים רגל השור וכל החמור וע"י זה השור נמתק שאינו מזדווג בחמור כנודע שהדין טוב כשאין חצונים יונקים ממנו.

ויהי לי שור וחמו' וכי סטרא דשמאלא הי' ליה אלא שור חלקו בשמעון חמור חבוש וכבוש תחת ידו כאומרו ויחבוש את חמורו והיינו יצה"ר שבאדם והיינו ויהי לי מלשון נהייתי ונחלתי כבושת גלי:

מאי דכתיב ויקם מלך חדש קשיא ליה טובא ודאי מת מלך מצרים היה לו לומר וימלוך בן פרעה על מצרים מאי ויק' ומאי מלך ומאי חדש. כל עמין דעלמא וכל מלכין דעלמא אם האומה בעצמה אם המלך בעצמו שכבר היה אפשר שתתחזק האומ' ותרבה ותגדל בעושר ולא המלך. או אפשר המלך יגדל וידל כבוד האומה לזה אמר ששליטתם כפלים האומה והמלך מצד העם יש' ומצד מלכם הקב"ה שהוא עמהם בגלות כדמסיק.

לא אתתקפו אלא בגינייהו דישראל כבר פי' לעיל כי שכינה עם ישראל בגלות ומתלבשת באותו שר ולזה צריך ג"כ שיהיה רב על כל שרי מעל' מפני כבוד שכינ' היורדת ומתלבשת בו כדפי' והלבנון באדיר יפול. וז"ש מ"ט דאינון בלחודייהו וגו' כמו שפי' לעיל כי סוד המקור הם ישראל והם כוללים ענפים קדושים שמהם יונקים ע' שרים ובהיות ישראל תחת רשות שר ומלך למטה שכינה שהיא מקור כי [524] השפע יורד' שם א"כ אותו השר צריך שיעשה ראש ע"י המקור שהוא נובע בתוכו להשפיע לכל שאר השרים וכל השרים חיים ממנו וכול' כבושים תחת ממשלת השר ההוא וכמוהו למלך אומתו למטה כענין יפקוד ה' על צבא המרום וגו'.

חדש הוה וגו' העמיק הענין שהכוונה בסוד חדושה של לבנה כמו שהלבנה בחידושה יקרא חדש כן השר שנתחדש באור חידוש בו יקרא חדש: עבד כי ימלוך כדכתיב ארור

[524] מלת כי נראה מיותר.

כנען עבד עבדים יהיה וכתיב ובני חם כוש ומצרים או שהיו בשפלות כבוש תחת ארורים כדפי' לעיל:

והרא"ג ז"ל ב' דזרעין לצדקה. היינו הבינה כנז' בתיקונין מעל שמים הא הבינה שעל הת"ת ו"ק ששם הם ריבוי המים הרבים וזהו על כל מים איהו מקור כל מימות שבעולם שמשם יוצאות כלם. ונק' חסד האל באומרו חסדיך ע"ד כי ממך הכל וכדתנן תן לו משלו: **ולא בההוא אתר דחיובא**. כלו' דאע"ג שמקטרגים על ענינים אחרים על בני חיי ומזוני לא מקטרגי שהם באים מהמזל העליון כחפצו ורצונו ית' ופי' הפסוק כפי זאת הפתיחה ויקם מלך חדש וגומר שבעוד שהיה יוסף חי בצדקתו שהי' מכלכל את אחיו לא הי' שולט וזהו זורעי על כל מים שבזה הי' משלח רגל המצריים הנק' חמורים מלשלוט על ישראל ואחר שמת יוסף אותו שהי' כפוף קם ונתחדשו גזרותיו שכבר פסקה אותה מצוה ואינה מגינה אלא בשעתא וזהו אשר לא ידע את יוסף. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ו:

ר' חייא אמר מלשון זה נראה דפליג אדלעיל ולכאור' מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי לזה נאמר דמשמע מתוך דברי רב המנונא שאין שינויים באומות אלא מטע' יש' כדקאמר לא אתתקפו וגו' ור' חייא פליג דלא היא אלא ג"כ מנייהו ובהו אית שליטה אלין על אלין כדמפרש עד לא ייתי תוקפא וגו' ואין החוזק והתבירו אלא מכרוז עליון לא מצדם של יש' כדפי' לעיל ולפי דברי ר' חייא ויקם מלך חדש ירצה אותו מלך שנתחדש חדוש ההכרז' בעולם קם בתחתונים של מצרים והנ' תחלה יחודש מלכותו בהכרזה עליונה שלשים יום ואח"כ יקום בתחתונים והיינו ויקם מלך וגו' וענין ר' אלעזר הוכיח כדברי ר' חייא. וא"ת ולדברי רב המנונא יקשה והרי המלכים באפסי ארץ הם עולים ויורדים ואין בהם ישראל כלל. וי"ל שעם היות שאין בהם ישראל יהיה הענין מגיע לישראל ואפי' בזמן רחוק או לסבה מן הסבות שלעתיד יגלו שם וכיוצא או לסבות מתהפך בתחבולותיו.

אתמסר ההוא מלה לאינון וגו' הם ד' מדרגות הא' הנבואה לנביאים מצד הקדושה [525] מיום שחרב בית המקדש ואין פתח השער נפתח תתגלה לקטנים שהם למטה במדרגת נער ילד ומשם שופע עליהם במהרה יותר: הג' אתגלה בשוטי' שכבר נודע שהשוטים הם כלי החצונים שהשטות הוא הקליפה כאו' מלך זקן וכסיל. הד' יתפשט אח"כ בעופות כגון סימני עורב כדפי' בתיקונין וכיוצא וזהו כשיתגלה יותר ויותר מהקדומין. אמנם עוף זה מלאך מתלבש היה שדבר בדבור ארוך כזה ותחלה רמז עלה ג' פעמים כנגד ג' מלכים ומאיך חד כנגד מלך מצרים הנופל ואח"כ דבר עילאי עילאי הם החכמים הנבונים. טסי

[525] הב' מיום כו'.

רקיעין בסוד נשמתן בוקעים כל הרקיעים ועולי' ומה גם בעת השינה בקדושתם על מטתם לימינא וגו' שמא אותם המלכים היו ג' מלכי תימן והם באו על מצרים וצערו ישראל שהיו בתוכם כיום הזה שעדיין ישראל בתימן כנודע.

חד יתיב מצרים דלא יתיב שכבר נגזר עליו שממה.

אעברו ליה בנור' להעביר שולטנותו העבירוהו בנהר דינור כנז' בזוהר מעבירין קימי' מעברין שולטנותי' היינו שמעבירין מציאות' עוד מעט כהיום הזה וכן מורה שלשה פסוקים שאמרו התינוקות לקמן.

תלת סמכין שליטין עילאין קיימין על עלמא נראה דהיינו המלאכים הקדומין שאמר ברישא תלת גדפאן וגומר אלא שעתה חידש שאחר שישלטו במצרים ויחריבוה יעשו ג' עמודי עולם ירצה שימשלו על כל הכיפה וכיוצא ומה גם כשישלטו אח"כ על ישראל בארץ שיבואו לדרך מצרים וכל המצר לישראל נעשה ראש. ואפשר דהיינו דפירש ר' אלעזר אח"כ וזמין חד מלכא לאעברא בכל ארעא דהיינו שישלוט בכל המציאות ולמטה רברבי תריסין הם תלת סמכין דקאמר. וסתיר בנין ובני בנין היינו דקאמר סמכין שליטין קיימין על עלמא דהיינו שיתקנו העולם ויושיבוהו ויכינהו ולנסחא אחרינא דאהדר לארץ מצרים אפשר שמשם ישלטו בכל העולם כדפי'. קלא קול ממש ולשון רמיכא מורה גוש עפר הנק' קלא כדפי' בערוך.

מגדנפא דימינא להורות על תימן. שמאלא מצרים שמאלי אליהם עם היות שהיא דרומי קצת לישׂ' משוך למערב.

אשא אוכמא להורות על צד הכושיים חום השמש והיא צפוני לתמני אינו אלא מצרים.

וזמין וגו' ממה שרצה הקב"ה להודיע ענין זה לנו יושבי א"י נוגע קצת אלינו.

וחכימי וגו' שעם היות דכתיב עבדיו הנביאים מכ"ש חכמים. וחכימי עדיפי הם במדרגתם יש להם עדיפות מנביאים במדרגתם דהא לנביאים אותה המדרגה שהם צופים בה לזמנין שרת וגו' וחכימין במדרגות ששואבי' ממנה החכמה היא תמידית ועוד דידעי וגו' פי' מדרגתם אינה בענין שיענשו אם לא יגלו. ונביאים מוכרחים לגלות שהכובש נבואתו חייב מיתה.

כולא חכמתא ירצה כל א' מהחכמים שבדור הם חכמים והם שואבים מהחכמה העליונה אמנם חכמתא דר' אלעזר שואב מלמעלה ונתחכם מכל בני דורו.

ר' אבא אמר במעלת החכמים על הנביאים שהנביאים הם להיישיר העם אל הדרך הישר לבד אמנ' החכמי' הם מעמידין הדת מכל וכל כדמסי'.

א"ר יצחק וגו' אהדר אל ענין ראשון. ההוא נהר דינור וגו' היינו שהוא נעשה מזיעתן של חיות והענין שהם אש טהור ונקי ומה שמצטרפות ופולטות המותר החיצון נעשה נהר דינור והוא יורד עד גיהנם ונהר זה יוצא למעלה מדין הגבורה ונמשך ויוצא מן המלכות ויורד ונמשך מהכסא הכבוד ויורד מן החיות ויורד ונמשך עד רדת עד גיהנם על ראש רשעי' ובזה יתוקנו כמה עניינים שימצאו מתנגדים בנהר זה ושם לוקה באש השורף ההוא והדרת מלכותו נטלת:

והרא"ג ז"ל כ' עילאי עילאי וגו'. על ר' אלעזר וחביריו הי' אומר שישמעו כדמפרש ואזיל כי לא יעשה וגו':

טסי רקיעין. כלומר יורדי מרכבה שמעופפים עד לשמים:

לימינא. כלומר לדרומו של עולם:

תלת זקפין. כלומר זקפין תלת ממנן שליטין על ארעא:

חד יתיב. כלומר מלבד ג' אלה יש אחד שעמד עד עתה ומעבירין אותו וזהו דלא יתיב:

תלת סמכין וכו'. כלומר אמנם הג' עומדים בקיום. וי"ס דלא גרסי עד רמינא וכו' ונכון. ה"ג תלת אילין מגדפוי ימינא ודין משמאלא. והכוונה ג' נוצות מכנף ימין וא' משמאל והרמז שהשלשה היו לדרום העולם כדלקמן [וא'] מצד שמאל שהיא מצרים: ה"ג גזרין בישין לישראל לסטרא דרומאי. והוא רומי רבתא: ה"ג וזמין חד דרומאי:

ועוד דידעין גרסינן. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ז.

ויקם מלך חדש ר' חייא אמר חדש ממש הנה בערך המלכות היה חדש כדמפרש שחידש גזרותיו אבל הוא הוא ממש פרעה כדמסיק ועבד גרמיה דלא ידע ביה אלא חדש שמעולם לא מלך כמוהו במצרים. כל ההוא טיבו דעבד יוסף במצרים אל הכלל ואל המלך דהיינו בפרט אל פרעה שהעשירו ויבא יוסף את כל הכסף וגו' ואל מצרים קיים לון בשני כפנא. כל האי לא דכיר טובות כפולות לא דכיר לגמול טוב לישראל ולא עוד אלא שחידש גזרות קשות מכל מלכי מצרים הקדמונים כאלו לא ידע שהוא יותר מלא זכר והיינו טעם מלך חדש שהוא מחדש אשר לא ידע אצ"ל לא זכר אלא לא ידע.

דאיהו קם מגרמיה ופליגא דר' חייא ופליגא דרב המנונא דלעיל דפי' קם לעילא והכא פריש קם מגרמיה אשר לא ידע את יוסף היינו לא אתחזי למלכא ולעותרא דהיינו יוסף משנה למלך והעשירו והוא לא ידע ולא היה ראוי לאותם התכשיטין.

ובעא לאובדא דהיינו נמי לא ידע את יוסף. ויהיה קימא לעילא ולתתא ויתפרש ויקם למעלה ויקם לתתא שהקב"ה הקימו לקיים גזרות הגלות ומלת ויאמר אל עמו היינו השר המייעץ מלמעלה וז"ש דכתיב ויאמר הקב"ה וכו'.

ת"ח כל מלכין דעלמא וגו' אינם חשובים לפניו כדי שירד הקב"ה לדינם למטה בתחתונים אלא יגזור עליהם גזרות קשות ויתקיימו ואפי' בשרים וכמצביי' עביד הקב"ה ונתקיים רצונו. וא"כ יקשה מאי הכבוד הזה שבא הקב"ה למצרים לנקמה ולא עוד אלא כבר עשה כמה מכות בהם ועכ"ז במכה עשירית ירד בכבודו ובעצמו וז"ש והכא במצרים אע"ג דכל וגו' בשאר מכות וגו' מה כתיב במכה עשירית הנה ה' רוכב וגו' דהיינו ועברתי בארץ מצרים וגו'.

הוה בעי קב"ה ביקרה היינו ובא מצרים לעשות הנקמה בעצמו ואתי לגבה ג"כ לאקמה לה הוא בעצמו מגלותא ולמיהב לה ידא פשיטות ימינו אליה להקימה מגלותא כאומרו נטית ימינך. וא"ת והא כתיב ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך ומדת אני היא השכינה ואת אמרת דע"י ת"ת וי"ל כי מלת אני אינו מדקדק השכינה אלא אני ת"ת המדבר על עצמו שהוא הפועל ע"י המלכות אבל הוא הת"ת בעצמו:

א"ר ייסא אי הכי וגו' בשלמא אי אמרינן מחמת עצם המכה שאינה ראויה לשליח והוא נשמר לעיל מזה ואמר אע"ג דכל אינון גבורן וגו' כי לא מפני גודל הנס נרחיקהו מיכולת המלאך ע"י עזר קונו.

ואעילו ברית קיימא וגו' פגמו היסוד והמלכות דהיינו מקום הנס כי נס הוא היסוד שהוא נקרא או"ת במקומו ונס בהיותו למעלה מנצח והוד כדפי' בתיקוני' ומופת מצד הת"ת ופלא מצד ג' ראשונות ומצד הבינה הם פלאות ודאי והיינו אלף פלא והכל סוד היסוד כדפי' והם פגמו היסוד ולכך נגאלו בלי נס ופלא ובלי אות ומופת.

בגלותא [**דאדום**] **בעי וגו'** הקשה א"כ בגאולה העתידה יהיה תלוי גם בזה. לזה אמר שאינו כן בגאולה העתיד' אלא יעשו הנסים מטעם אחר כדמפרש ואזיל. לאתייקרא בעלמא להביא הנבראים שיכירו אלהותו. ולמיתי איהו אינו רוצה שיהיו הנקמות מצד ב"ד התחתון והניסין מעין ב"ד תחתון אלא יהיו הנסים והגבו' מעין הספירות העליונות.

לאקמא לשכינתא היינו שתהיה מתעלית קדושתה מעשיה ליצירה ומיצירה לבריאה ולא לבד להקימ' אלא סוד העפ' החצוני ששכב' עד עתה בו יתנער ממנה ויעביר החיצוני' ממנה וז"ש ולנערא ליה מעפרא. ווי למאן וגו' ירצ' אותם המלכי' שיהיו אז באותם הימים עם היות שהם לא עשו עיקר הרעה אלא כיון שהם לפניו פוגע בהם בדינם ומראה בהם נקמתו ונסיו ואותותיו.

בשעתא דיימא וגו' היינו אבנא דמחת לצלמא על רגלוהי דהיינו אצבען דרגליא מנהון חספא וגו' ועם היות שברוחניים יתבטלו כל המציאות אל הקליפות הגשמיים יהיה המכה דוקא ביומיהון די מלכא אינון וגו' ולכך אמר מאן איהו מלכא ועמא בהכרח יהיו מעכבים אותם המלכים והעמים מלכות יש' ויתנקם בהם במלכים ובאומתם.

ונעו אהדר לקרא קמא הנה ה' וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ויקם מלך חדש חדש ממש דהוה מחדש וכו' [בזוהר שלפנינו הוא שני מימרות אך כפי המובן הי' לפניו גירסא אחרת מעורבת שניהם יחד] נראה דארכבה אתרי רכשי ולא היא אלא הכוונה היא שמאחר שביטל כל הנימוסים שעשו כל המלכים שקדמוהו וחידש נימוסין וגזירות חדשות מרוחקים מאד מגזרת המלכים וממה שהוא הי' עושה חדש ממש קרינא ליה:

א"ר יהודה מאי דכתיב. ה"ג [לא "האי דכתיב רק "מאי והוא לשון שאלה וקושי'] כי נסתפק בפי' המשנה שפי' על פסוק ויקם דקם מגרמיה ומה היא הכוונה ועל מה היתה הקימ'. ותי' ר"ש שהקימה היתה לאובדא את ישראל כגוונא דאחשורוש כדמפרש ואזיל:

ה"ג וכד הוה קם מלכא לעילא וכו'. ול"ג לי':

דרגין ממנן עילאין. הם ע' שרים:

ועל אינון פולחנין דלהון. היינו הכוכבים והמזלות הנראים שלהם עובדים כדי שיוכלו לקבלה מכוונים כנגדם:

ואתקבל. ונתרעם כדמפרש ואזיל:

וממקנה ישראל. מדהוה להו מקנה ודאי לא אעדו מדלהון כלום שאלו היו נוטלים מהם לא הוו להו שום מקנה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון אעברו ליה בההוא נהר וגו' מ"ט א' ונ"ב ב' ושם רנ"ב ב' תמצא באיזה מקום הוא נהר דינור הנז' כאן ויש מלאכים שמעבירין אותם מממשלתם כנזכר בפרשת פקודי רמ"ז א' ופ' בראשית מ"ג ב' עכל"ה:

דף ז:

ר"ש זקף וגו' בההוא יומא אתער מלכ' דנפיק מגו גנתא וגו' תמיהה גדולה אם נאמר שאז יהיה שינוי כזה שהמשיח לא יהיה נולד מאיש ואשה אלא שביום ההוא יצא מג"ע והנה מצינו מש"ה אני היום ילדתיך. ונלע"ד כי המשיח יהיה ודאי אדם צדיק נולד מאיש ואשה ויגדל בצדקתו עד קץ הימין ויזכ' במעשיו לנר"ן קדיש' ואז ביו' ההוא של הקץ תבא נשמה של נשמה שלו הנתונה בג"ע ותנתן לאיש הצדיק ההוא ואז יזכה להיות גואל והוא ע"ד משרע"ה כי היה ילוד אשה והגדיל מעט מעט עד שהשלים בג' אותיות

לב"ת מן הב"ל וש"ת ואז זכה להיות גואל ובזה יתקיים השלים חלקי נשמתו כי שם בסנה השלימה לגמרי בסוד בלבת אש מתוך הסנה כמבואר אצלינו ובזה יתקיים מקרא אני היום ילדתיך דקאי על חלק נשמה לנשמה שתוולד אז ותצא מג"ע. ביום ההוא וזה מוכרח ופשוט. וז"ש ויתער בארעא דגליל כאלו מתחלה היה ישן וכאשר תבא לו הנשמה של נשמה יתער ויתוסף לו כח נבואה ויתער משנתיה והבן זה. וכבר ידעת כי מ' יום קודם יצירת הולד ולכן אשתהי שם ההוא עמודא מ' יום דוגמת מרע"ה ועדיין נשמת המשיח גנוזה שם ואחרי מ' יום יזכה המשיח לאותה הנשמה ותתגלה בו ואז יכיר בעצמו שהוא המשיח מה שלא היה ניכר אם הוא משיח ועתה יתגלה אך שאר בני אדם לא יכירוהו ואל תתמה אם נשמה זו תבא מכוסית בתוך עמוד הענן כנז' פה כי כן אירע לר' אלעזר באותו יום שזכה אל נשמתו כנזכר במדרש הנעלם וז"ש בפ' משפטים צ"ט א' ע"ש על ויבא משה בתוך הענן וגם בזהר כתבו על כל הנשמו' שהם באים בעמוד ענן ביום ובעמוד אש לילה בהיות' נולדות בבטן אמם כנז' בהלו נרו עלי ראשי וגו' וכמו שמצינו שמשה עלה לרקיע בגוף ונפש ויהי שם מ' יום וכן זה המשיח אחר שזכה לאותה נשמה והכיר בעצמו שהוא משיח וז"ש ומשיח יתגלי אך לא יכירוהו שאר אנשים עדיין ואח"כ יתגניז המשיח בגוף ונפש בההוא עמודא ע"ד ויבא משה בתוך הענן שנה א' ואז יסלקו אותו לרקיע כמו שעלה משה לרקיע ואח"כ יתגל' המשיח לגמרי ויכירוהו כל ישראל ויתקבצו אליו. הרח"ו זלה"ה:

ומהרמ"ק זלה"ה. כמה עקתין וגו' הנה תחלת הגאולה יהיה צרות גדולות ליש' מפני שהוא צרוף בשתי דרכים הא' לצרף כללות האומה מהרשעים שלא יוכלו לסבול אותם שנשמתם מהקליפות כדמסיק לקמיה שרבים מיש' ישתמדו ויצאו מן הכלל ויהפכו לאויבים למשיח הב' לצדיקי' הנשארים כדי שיזכו לגאולה ויתכפר עונם ע"י סבל הצרות והם יסורים וזהו פתח כניסת הגאולה כדי שיגבה בעל חוב חובו יטול סמאל ולילית את שלו יטול בניו שהם הרשעים שנשמתן מן החוץ שנדבקו ביש' ויטול מבנים קדושים שהם יש' כדי רשעת' וימותו אותם שהם חייבים מיתה ויסבלו יסורים אות' החייבים יסורים וכיון שנעשה פתח הכניסה לגאולה יתחילו לפעול הקדושים את שלהם שכל אות מאותות אלו הם מהספירות העליונות והצרות שיהיו בין אות לאות יהיה עוד צרוף מדין הנשפע ע"י הספירה ולכך תפעול ותתעלם וזה דרך העניינים האלו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' בארעא דסייפי עלמא. פי' מלת באפס כמו באפסי ארץ והכוונה שנטל ועשק מהם ארצם והוליכם באפסי ארץ לחלח וחבור. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ח.

גליון דאתקרי קן צפור בלק קצ"ו ב' ויתער בארעא דגליל טעם ב' שיגלה קודם בגליל תמצא בפ' ויקהל דף ר"כ א' וירא קי"ט א':

והרא"ג ז"ל כ' באינון תלתין ותרין שבילין. פירש"י ז"ל בפ' בראשית בפ' וייצר יי' אלהים את האדם בל"ב. מדות התורה נדרשת בהם והם ז"ל היו דורשים אותם באורח רזא:

ואלף וחמש מאה. בוא"ו גרסינן: הכי גרסינן כדין קב"ה רמיז וכו'. ה"ג כדין ההוא כוכבא יעביר אורחין ברקיע בתריסר תחומין וקיימין אינון נהורין ברקיעא תריסר יומין אחרנין לבתר תריסר יומין דיזדעזעון כל [בני] עלמא יתמשך שמשא וכו'.

דף ח:

מחקקא בשמהן קדישין. דהיינו הוי"ה ואדנ"י כזה יאהדונהי שעולה ח' כמנין אז וזהו אומרם רז"ל בילקוט בים סוף נתלבש הקב"ה בחלוק של תפארת שהיו חקוקים בו כל אז שבתורה והם ד' בגדי לבן הוי"ה וד' בגדי זהב כנגד ד' אותיות דשם אדני כנזכר בתיקונין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ט.

כל אינון דלעאן באורייתא הם יהיו שלישיו ושרי מרכבתו ועליהם יופיע מרוח ה' אשר בקרבו לנקום נקם וצריך זכות מלמטה מהתחתונים לכך יתחזק בהבל פה התינוקות של בית רבן להתגבר כי עדיין יש מלחמו' אחר זה ועדיין יהיה עני ורוכב על חמור ועדיין יתגרשו ישר' אל המדבר וכמה צרות יארעו ליש' אפי' אחר כל זה שכבר נזדמנה הגאולה מן העליונים אמנם צריך מהתחתונים הזמנה וזכות להתעורר ע"י בנים תלמידי חכמים אפרוחים תינוקות של בית רבן או בצים אותם שעתידין לפרוח בתורה דהיינו גמולי חלב דהיינו ממש אלו הג' בחינות מעמיד ומקיים יש' בגלותם שהם מושבי השכינה בתחתונים כאומרו דבגין אלין וגו' כי לומר שתהיה שכינה ביניהם בשביל לומדי תורה אי אפשר דהא זעירין אינון ואין בהם כדאי להכריע כף המשקל. והיינו והאם רובצת על יש' בזכות היותה על האפרוחים דהיינו תינוקות של ב"ר שאינם גמר פרי או על הבצים היינו גמולי מחלב. בשלמ' אלו היתה רובצת על יש' בשביל בנים היה המשיח לוקח האם על הבנים וגואלה בזכות יש' אמנם כיון שהאם רובצת בזכות האפרוחים או הבצים לבד לא תקח האם וגו' לא יוכל המשיח לגאול את יש' מלמטה דהא ביה לא קיימא מלה לאפקא מן גלותא אלא במלכא עילאה ולזה צריך רחמים עליונים ולזה צריך התעוררות מלמטה כדי לעורר הרחמי' למעלה שאפילו ירצה המשיח הגשמי לגאול או לפעול ע"י העטרות שנתעטר מלמעלה שהרי ביה לא קיימא מלה לאפקא אלא הוא צל

הספירות העליונות בלי גשמי מוכן לשפע עליון כפי מה שיעוררו יש' כך יפעול המשיח ע"י מה שישפיע מלכא עילאה דהיינו הת"ת מן הבינה והחכמה ולזה כיון דאינון רביין וינוקין יהבין תוקפא למלכא כדין וגו' והעיקר תלוי בשפע עליון במעשים תחתונים ולכך כדין אימא עילאה דאיהי רביעא עלייהו דהיינו המלכות מתעוררת ע"י זכות ומעשים תחתונים אתערת לגבי בעל' בזכות אלו המעשים ונודע שהמעשים התחתונים שהיא נוטלת מנחת אותם בתוכיותה עד גלגול י"ב חדשים י"ב גבולי אלכסון הם י"ב חדשי עבורה להראות זכותם של ישראל ובין זה לזה הם מצטרפים צרוף אחר צרוף לכך לבתר ייתי בעלה ויוקים וגו' ובין זה לזה יתגרשו יש' אל המדבר ושם יהיה קבוץ גליו' שהם ג' גליות עשרת השבטים וגלות יהודה מבית א' וגלות בית שני וכלם יצאו אל המדבר ושם יהיה קימת השכינה ויראה לפני יש' כאש אוכלת ומשה מההוא יומא והלאה כל אתין ונסין ומה שחסרה השכינה מיום מעשה העגל ואילך יחזור עתה וישלים ויעשה גבורות נסי' ונפלאות כד"א וגו'

א"ר שמעון אלעזר ברי וגו' הורה ר' שמעון זה הענין סדרו ומוצאו מברייתא ידועה להם שהיתה מבארת ל"ב נתיבות לא אותם שבחכמה אלא אות' שהם מתגלים בת"ת שבו ו' קצוות ושם יהו"ה יעלה ל"ב ואלו הנסים גרמת אותיות השם בל"ב נתיבותיו והוא מקדש עצמו ומתגדל לעיני הכל ולכך אלו האותיות והנסים ממנו וכאשר ישפיע נפלאותיו ויגדיל את יש' לגאולה יתקדש ויתוקנו אותיותיו וישתלמו.

השבעתי אתכם שבוע' שמשביע הקב"ה לישראל שנשמתם בנות ירושלם שלא יעוררו על הגאולה אפי' בתפלה יותר מדאי עד שיעוררו מלמעלה אהבה שימינו של הקב"ה גאלה דכתיב הושיעה ימינך וגו'.

בצבאות דא מלכא היינו ת"ת אות הוא בצבא שלו דהיינו יסוד משך ו' של נצח והוד והת"ת כולל כל צבאי מעלה ולזה אמר דאיקרי צבאות שאינו בעצם שם צבאות בת"ת אמנם ע"ד העברה יתקרי מן הטע' שפירשתי.

או באיילות השדה שאר חילין כי שם צבאות הם צבאי האצילות איילות השדה בעולם הנפרדים והשביעם באלו מפני שאלו החיילים עליונים ותחתוני' הם עמהם בגלות כדפי' לעיל איש וביתו באו ולכך הגלות תלוי באלו וצריך להמתיק לאלו עת צאתם מהגלות כענין מצרים.

עד שתחפץ גם השכינה בתחלת הנחמות אינה חפיצה כאומרו קומי אורי וכדפי' תיקוני' ולזה אמר עד שתחפץ ההיא דשכבת לעפרא והטעם שאינה חפיצה מפני שהתעוררות

הת"ת אינו כראוי עד שיעשה נקמות בסמאל ואומתו כדפי' בתיקונין ולזה אמר ויהי רעותא דמלכא בה:

ר' שמעון אריס ידוי וגו' נהירו דיממא דאתחשך מדת יום ת"ת וירצה אור רחמי הת"ת נתעלם:

צנורא דשלהובא קלות שלהבת אש.

תרין דמעין. הם שתי מדות גבורה הוד או מלכות וגבורה והכוונה שהוא מצד הדין ברחמים והקב"ה זוכר לבניו עניותם ודלות' וגלות' וסבת הזכירה יהיה לאיזה טעם שנזכרו בב"ד העליון והב"ה רוצה לרחם עליהם ואי אפשר מפני שאינ' ראויי' לגאולה לכך הדין מתגבר עליהם מה עושה הקב"ה למתק הדין שלא ישלוט עליהם ודיים באבלות' וגלות' ודלות' מוריד הוא מלשון יורדי מרכבה כלו' מעלה שתי מדות אלו שהם שתי דמעות שתי ספי' הדין לים הגדול דהיינו בינה עם החכמה ונקרא ים החכמה ששם מקורות הרחמים ומשם נמתקין שתי מדות אלו והנה אלו המדות התלהב' בדין הוא מאש היוצא מהבינה כאומרו ואש מפיו תאכל גחלי' שהם כחות אלו המדות בערו ממנו מהדין הזה הנז' לכך בעליית' דרך שורש' הם פוגעי' בבחי' הבינה המעוררת הדיני' דהיינו שלהובא דאשא שממנו מתבערי' הגחלי' והיינו סוד נהר דינור ו' ששה קצוות בדין המתפשטין מהבינה והיינו צנורא ויתקשרו אלו באלו וכלם יחד ירדו אל תוכיות הבינה הנקשרת עם החכמה:

אר"ש הא ברזא וגו' כי סוד שתי דמעות הם ו"ה וצנורא ה' וים הגדול י"ה כדפי' ועוד אפשר דאהדר לכל הנז' בשמועה הקודמת.

בספרא דאתערותא כדפי' לעיל דהיינו טעם הבכיה שמזכיר בניו ושמו הגדול.

אלא זכו דדרא דא וגו' ולכך זכה הדור הזה שיתגלה סוד זה. מהרמ"ק זלה"ה:

רזא דשמא קדישא כללא דעשרין ותרין אתוון וגו' ענין שמא דכ"ב אתוון תבינהו מפ' נשא דף קמ"ו סוף ע"ב כי שם בן ד' המפורש דז"א ושמא דאתכסיא שבא"א הם כ"ב אתוון והם י"ג מכילן ט' מכילן וע"ש. הרח"ו זלה"ה ומהרמ"ק זלה"ה אמנם שם זה יתפשט בשם הת"ת עם המ' ויעלה כ"ב כיצד הוי"ה ואדנ"י במלוא' כ"ב אותיות וכך יסוד' בכתר עליון והיינו שבייחוד' וקשר' הם מאירי' משם והם גוף א' וענין א' והנה לזה רמז סוד אשר נשבעת להם בך דהיינו כמי שנשבע בחייו דהיינו רוח חיוני נשלף מסוד בך אלו ויורד למטה ומתפשט אל הייחוד והקב"ה תלה ייחודו בענין ישראל ושלות' כאו' והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה וגו' כי תלוי זב"ז וקשור זב"ז והיינו נשבעת להם ב"ך כי היותך בך שלם יהי' ממש תלוי בהם אם יזכו הם מייחד' ואם לאו ח"ו פוגמי'

שאפשר לחוטא בכ"ב אותיות התורה להוסיף או לגרוע בשרשי' העליוני' בסוד הנשמה. והשבועה הזו היה כענין המשכת הנשמות הקדושות ליש' וקשר העולמות העליוני' בהם ע"י כ"ב אותיות התורה אם מקיימי' תורה הרי כ"ב אותיות נפעלות למטה ומושכי' כ"ב מקורות בסוד נשמת' על שם הוי"ה ואדנ"י המייחדי' כי בלעדי ייחוד' אי אפשר והיינו אומ' ועתה יגדל נא כח אדני וגדולתו הוא בסוד ששם יהו"ה יגדל ויתמלא יוד הא ואו הא והיינו בך יברך יש' דהיינו ת"ת שואב כ"ב מקורות למטה וע"י יתגדל שם אדנ"י אלף דלת נון יוד והיינו בך ארוץ גדוד ובאה מלת בכ"ה כ"ב לרמוז אל סוד מדת כ"ה שעליה נאמר כה תברכו את בנ"י שהיא מדת המלכות בענין שהיא מחזקת יד דוד למלחמה והיינו בך ארוץ גדוד דהיינו סוד בך שהם כ"ב אותיות שבכתב ת"ת מתלבש במדת כ"ה והיינו סוד יאהדונה"י שיתלבש שם יהו"ה בשם אדני והכל ענין א'. והנה עתה לבד בך נזכיר שמך וגו' יצדק על סוד שם הנז' על סוד ת"ת ומלכות והיינו לבד בך נזכיר שמך כי שם בך יתייחד עם המ' הנק' שמך ולבד וחוץ ונפרד מבך נזכיר שמך ולא שהוא מותר אלא אסיר לאפרשא דא מן דא אתתא שם אדני מבעלה שם יהו"ה לא בהרהור ולא בהזכרה והוצרך לזה שלא תאמר עיקר הייחוד הוא במעשה המצוה והתורה ומה לנו בזכירה לזה אמר ואסיר לאפרשא דא מן דא לאו ברעיוני ולא בדכירו בגין דלא לאחזא' פרודא והייחוד הוא בג' בחינות מעשה במלכו' דבור עם הקול בת"ת מחשבה בחכמה ובינה מ"ח ול"ב ולכך אם לא מתוך הדוחק ההזכרה בעצמה אסורה היא ולזה יתרעם לבד בך נזכיר שמך אנו עושים איסור בידם [526] מתוך הדוחק שעתה בגלותם הם נפרדו' והמזכירם אינו מייחדם וז"ש והשתא בגלותא אשתכח מגו עאקו דכל זמנא וזמנא אנן עבדין פרודא לא במעשה ח"ו אלא לאדכר' ההוא שם שהיא השכינה שעמנו בגלות בר מבעלה. וא"ת ולמה לא יתרעם אל הת"ת והיה לו לומר ה' בעלונו אדונים וגו' ולא שיפתח בשם ה' אלהינו שהם ח"ב וש"ם בשם המלכים [527] לזה אמר **בגין** דאיהי שכיבת לעפרא הנה הפגם במדות העליונו' הוא בהדרגה ה' אלהינו יעלה שם ענין כסאם כאומרו כי יד על כס יה שאותיות י"ה אין כסאם ו"ה שלם ולכך הזכיר ה' אלהינו בעלונו וגו' והיינו סבה שאין כסא שלם ומגיע אליהם ענין זה ואין כי השוכבת לעפר והפירוד הגמור היא אל השכינ' והיינו לבד בך נזכיר שמך לא אמר לבד שמך נזכיר בך שג"כ הת"ת בלי מלכות מפני שהפגם בעצם מגיע אליה שהיא השוכב' וז"ש בר מבעלה אנן דכרין להאי שם בפרודא מפני שהיא בעצם לעפר והתרעומות אל שני שמות אלו הוא מפני שהכל נמשך משם שאילו לא

[526] נצ"ל בידים.
[527] נצ"ל המלכות.

בעלונו אלא שתי שמות אלו היינו דבקים בהם כאומ' ואתם הדבקים בה' אלהיכם וז"ש בגין דאנן רחיקין מינך ושלטין אחרנין עלן ושמך הוא בפרודא מן שמא דאיקרי בך נראה כי פגם הת"ת המגיע למעלה כנה הנביא בעלונו והיינו או' אנן רחיקין מינך ושלטין וגו' והפגם למטה הנה בעצם אל המלכות כאו' נזכיר שמך והפגם הנמשך מהמ' אל הת"ת כמעט מפור' אם שמך לבד מב"ך גם ב"ך לבד משמך אלא דנפיק מכלל הדברי':

והרא"ג ז"ל כ' דא מלכא דאיקרי צבאות. כלומר בצבאותיו של מלך הנקרא צבאות והם מלאכין דקב"ה ולא הוצרך לפרש דממשמעותו של באילות השדה משמע. דמדהא בחיילין דשכינתא קאמר ש"מ דצבאות הם חיילין דקב"ה הנק' צבאות. או ירצה השבעתי אתכם בצבאות במי שהוציא הצבאות שהוא ת"ת כנזכר בסבא דף ק"ה ובאילות השדה כלומר בשדה שהוציא את האילות שהם שאר חיילין ומשיריין שאין לפרש כפשוטו שאסור לשתף ש"ש ודבר אחר:

עד שתחפץ ההוא דשכיבת לעפרא. אין הכוונה עד שתרצה שהיא תכף ומיד (שתרצה) [תרצה] אלא עד שתחפץ הדר מפרש כמו עד (שתְחַפֵּץ [שתֵחָפֵץ] מן המלך:

אר"ש הא ברזי דאתוון וכו'. כלומר פשט הדברים אמרנו בענין שתי דמעות אבל הסוד הוא כמוס עמדי בסוד אותיות השם בן ד' בסוד נסתר כשמתעורר הוא ית' לגבי בניו לרחם עליהם אפס קצהו יגלה לך ולא כולו וז"ש אבל השתא וכו' ומפרש סוד אותיות ותאנא ושייר: אלא זכו דדרא כלומר אפילו המעט הזה שאגלה הוא מפני שהדור זכאי מאד לולי כן לא הייתי מגלה כלל:

קומו בקיומייכו.

אוף איהו קם. רמז במה שקמו שלשתם למה שאמר למעל' זכו דדרא דא מקיים עלמא עד דייתי מלכא משיחא וידוע הוא ששלשתם היו עיקר הדור כנז' בריש אדרת נשא שאמר אנן כללא דכלא ולכן קמו עתה ג' שהם סוד ג' ראשונות לרמוז שזכותם תעמוד לכל הדור: ווי מאן יקום במה דאמינא. מי יעמוד בכל הצרו' שאמרתי לעיל ע"ד אוי מי יחי' משומו אל וי"ס דגרסי במה דחמינא והוא שהי' צופה אריכו' הגלו' כדמפרש ואזיל: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ט:

והאי ביומי דגלותא וגו' הוקשה לו שאין פי' זה מתיישב שאלו דברי הנביא בזמן הבית כמה שנין לזה אמר והאי כלומר עם היות שדברי הנביא בזמן הבית התנבא לזמן החרבן וז"ש והאי ביומי דגלותא קדמאה וגו'

עשר שבטין אלף שנין וגו' הענין כי גלות בית ראשון הוא סוד ה"א עילאה והיתה השכינה תתאה נכנסת בין הקליפות ויורדת אל עמקיה דוקא באותם הבחינות הנגדיות אל הבינה דהיינו גלות שבעים שגה וכששלמו אותם ע' שנה מיד יצאו ולא ירדה מדת המלכות אל אותם הקליפות הנגדיות אליה מפני שהקליפות השולטות בה אז היו כנגד מה שבמדרגות הבינה יורדת. אמנם בגלות אדום היא בעצם בגלות שהתחילה לרדת מדרגותיה ממש וז"ש ואיהי בגלותא בכל אינון תריסר שבטין ומשריין דילהון מפני שעם היות י"ב מלאכים י"ב מחנות יש בכל מחנה ומחנה כמה וכמה מחנות וכל אותם המחנות ירדו בגלות אדום מפני שהיא יורדת כל מה שכנגדם בחוץ במדרגות הקליפות וז"ש תריסר סלקין לחושבן סגי וגו' כי כמו שירדה הבינה כל אותם המדרגות אשר לה במלכות בכל כך תרד ה"א תתאה מלכות במלכות אדום כל הקליפות הנגדיות למדרגות אשר לה והיודע כמה מדרגות הם ידעו סוד הגלות וכמדומה לי שאין מדרגה תחתונה מזו שאנו בה שתרד כי שחה לעפר נפשינו דבקה לארץ בטננו. וז"ש עשר שבטין אלף שנין כי מאה שנים ירד כל שבט ירצה מחנות כל מחנה ומחנה מי"ב מחנותיהם מאה בסוד הכללות עשר מעשר יגיע מאה שנים מאה ירידות כי כל שנה תרד מדרגה קטנה ובכל מאה שנה מדרג' אחת מהי"ב מדרגות בענין שהם י"ב שבטים אלף ומאתים.

שארו דמעין למנפל מר"ש על אורך הגלות כי הם היו אז בתחלת הזמן:

בכה תבכה בלילה כי לא החשיך כל ירידת המדרגות אלו עדיין אלא מחשיך ומעריב מעט מעט אמנם בהתם ירידתה יחשיך חשך הגלות הרבה וז"ש בכה תבכה בכיה על בכיה בלילה כשיחשיך בעצם לילה הגלות שלם בעמקי החצונים והיינו דקאמר לסוף תריסר שבטין דאינון לילה אתחשך ליש' שיכביד הגלות גזרותיו בשמדות וכן היה כי לזמן אלף ומאתים ואילך צמחו לישראל כמה שמדות בין אדום הרשעה ו דם הויה והולכת מידי יום ביום:

עד דיתער וא"ו כי משך הלילה כמספר מדרגות ת"ת ויסוד שהם עמה בגלות לכך ליליא יתחשך ליש' עד דיתער ו' לזמן שתין שהם וא"ו שבת"ת רבתי לכך נכללת בעשריות מדרגותיו שהם ששים והיסוד וא"ו זעירא לכך הם פשוטות דהיינו ששים ושש וכנגד המלכות בעצמה אין חשך כלל וכמדומה לי כי בענין זה תלוי כל מה שנמשך ויתארך הגלות יותר ממספר זה כי לדברי ר' שמעון כאן לא יתארך הגלות אלא אלף ושלש מאות ושלשים ושנים ובעונותינו עברו מהם מה שעברו אלא שצריך ג"כ שיחשיך במספר מדרגות שבמלכות עצמה ויסוד המספר תחיית המתים בשנת ת"ח לאלף הששי ראה כמה בין גאולה לתחיית המתים זהו מה שנשאר מן הגלות ועתה תן המותר לחשך

המלכות עצמה שהיא עיקר הלילה. וא"ו נפש דבית יעקב ת"ת בית יעקב מלכות נפש לה היינו מציאות הת"ת והיסוד הנכנסים אליה והם נכנסים בסוד כללותם ששים ושש ת"ת ויסוד וכדי שיתעוררו אל הגאולה צריכים השנים האלו שיעברו על ישראל עוד בגלות בענין שהם ששים ושש דחשך ממש וששים ושש להתעוררות זכות ברית אבות יעקב מלא וא"ו שסוד הוא"ו תרין ווין והיינו וא"ו ולבתר עד שתין שנין ושש דחשוכא כדין וזכרתי דהיינו התעוררות וא"ו שצריכה להתעוררותא ששים ושש וז"ש דא אתערותא דאת וא"ו דאיהי נפש וגו'.

מתמן ולהלאה יתער הקב"ה לאינון ניסין דקאמרן לעיל שהם סוד גילוי המשיח ומופתיו בשמים ובארץ ובין גילוי וגילוי והסתר יתעוררו ליש' בין האומות אינון עקתין כדי שישובו בתשובה ויצטרפו ויתלבנו וכדין ואף את בריתי יצחק. צרות מהדין הקשה שאינם שבים לזכות לגאולה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג בגין דאנן רחיקין מינך.

והאי ביומא דגלותא. כלומר נבואת פסוק זה נבא ישעיה על גלות זה האחרון שבו הי' פירוד ה' מן ו' דהיינו ב"ך שהוא ת"ת משמך שהוא המלכות והוא בית שני כדלקמיה:

בגין דגלותא קדמאה. כלומר דאילו בגלות בית ראשון הפירוד הי' בין היו"ד והה"א ולא מוא"ו ה"א וכדמפרש ואזיל:

ובית ראשון הוא רזא דה"א קדמאה. שהבינה נקרא בית לחכמה:

ולקביל ע' שנין דילה. כלומר הא ראיה שגלות בית ראשון רמז לבינה שהרי לא נמשך הגלות אלא ע' שנין שרמז לז' מדות כלולות מעשר שנאצלו ממנ' ולא אשתכחת אי' שהיא הבינה רובצת על הבנים שהם ע' שנה כנזכר:

והוה פירודא מן שמא לעילא. כלומר מיד שנפרדו בניה ממנה גם בעלה היו"ד נפרד מה"א עילאה:

וכדין יוד רזא וכו'. כלומר שאחר שנפרדה היו"ד מן הה"א נסתלקה עד למעלה בכתר:

נביעו דמיין חיין וכו'. כלומר שאינו יורד ונובע דרך נביעו אלא דרך טל הנוטפת טיפין טיפין:

ואיהי שבעין שנין דגלותא. למעל' אמר ע' שנין לא אשתכחת אימא רביעא עלייהו והשתא אמר בחי' אחרת שהיא עצמה קרויה ע' שנה שהרי היא נק' ז' שנים כדכתיב ויבנהו ז' שנים והם סוד הז' הכלולים בה:

וא"ת וכו'. כלו' וכ"ת שהגיע הפגם לבינה כי היכי [אולי חסר כאן תי' שהגיע] לבית שני מלכות שנא' בה ושפחה כי תירש גברתה ח"ו אלא נהורא וכו':

כיון דתתאי וכו': הוקשה לו דהא קיימא לן ונהר יוצא מעדן לא פסיק לעלמין לז"א אח"כ שמצד עצמו אינו מונע ההשפעה אלא הסיבה הוא מצד המדות שאינם מוכנות לקבל הארת הבינה ולזה חזר האור ונסתלק למעלה:

בההוא נהירו דאתמנע וכו'. כלומר זהו שאנו אומרים גלות בית ראשון לא שח"ו שלט שם נכרי אלא מניעת האור קרוי גלות ולעולם י"ה לא אתפרשן:

לא אהדרו לאדכאה. כלומר וא"ת למה חסרו בבנין בית שני חמשה דברים ועוד שתמיד היו משועבדים למלכי א"ה ונותנים להם מס להכי אמר לפי שהם לא עשו תשובה לכן לא היתה גאולתם שלימה:

סגולה שלימתא כדמלקדמין. כימי צאתם ממצרים לא שינו את שמם וכו'. אלא זעיר זעיר. שלא באו כלם כאחד בערבוביא שנתערבו בנשים נכריות: ה"ג לאנהרה כמה דהוה ועל כך נביעו עילאה. ושאר הלשון שבאמצע הוא ט"ס:

לאנהרא זעיר זעיר מגו דוחקא דשמאלא. כלו' סיבת מיעוט האור והמבוע מדוחק השמאל כלו' מצד מדת הדין המעכבת מצד העוונות:

יכסה ארץ. מלכות. וחשך היא הקליפה ולישנא דקרא נקט:

וה' תתאה. היינו בחי' המלכות היותר עליונה הנק' ה' תתאה שהוא נקרא ה"א עליונה גם היא אתחשכת ונפלת וכו':

ונביעו עילאה אסתלק. היינו היסוד כדמפרש ואזיל גם הוא נסתלק כסדר שאמר למעלה שהאור הי' בא וכיון שהחשך כסה ארץ נמנע ונסתלק.

כד"א הצדיק אבד.

אבד ההוא נביעו. כלומר תרתי משמע מהאי קרא שהצדיק נאבד מן המלכות וגם המבוע הבא אליו נמנע ממנו והוי כאלו אמר הצדיק נאבד מן המלכות וגם הוא בעצמו אבד השפע אשר היה בא אליו תמיד. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף י.

ולבתר כד יגיח אחר עבור זמן יצחק שהם אות' השני' שהם נגד יצחק ודוק לעיל ותשכח והיינו שמאל דוחה הגאולה ומתגל' ומסתתר ומתגל' וחוזר ומסתתר ובין זה לזה יש' בצר' בין האויב וימותו מיש' כמה וכמ' עד שיצטרפו כצורף את הכסף ואח"כ ימין מקרבת והיינו אחר שיתגלה המשיח גילוי עצמי ששוב לא יסתתר ואז יגיח קרבין וגו' ולבתר והארץ מדת המ' אינ' קמה מעפרא עד שיעש' הנקמ' כדפי' במקו' אחר וז"ש לבתר שעש' הנקמות על כל הרע' שעשו לישראל ולמקדש וחלול תורתו והארץ אזכור אל הייחוד והיינו והיה ה' ת"ת למלך על כל הארץ וגו':

דאינון מאה ותלתין ותרין אחר י"ב שבטים שהם אלף ומאתי' דקאמר לעיל דהיינו ששי' ושש לחשך ושש' ושש להתעוררות וא"ו כדפי' ולסוף ששי' ושש אחרי' דאינון רל"ב והיינו שיהיו ששי' ושש ג' פעמי' הא' לחשך הב' להתעוררות הג' לשמאל ולימין כדפי' ושיעור הלשון לסוף תלתין ותרין והסוף הוא מאה ותלתין ותרין שפי' ואם נפרש ששי' ושש דחשך הם ממש ששי' ושש דחשך להתעוררות יעקב ושש' ושש להתעוררות יצחק ואברה' דהיינו לסוף שתין ושש אחרי' דאינון עם שתין ושש דחשך והתעוררות וא"ו דקאמר מאה ותלתין ותרין על אלף ומאתי' ויהיה כפשוטו הלשון. וא"ת אותותינו לא ראינו אל תתמ' אתה אחי כי עונותינו גרמו מה שגרמו ובפרט חלול ה' אשר בינינו בשמדות העלימו קצנו לא האריכו אבל העלימו שיהיה אורו נסתר עד עת קץ אמנם לא יעבור משנת ת"ח לכל הדברים שבעולם ויקדמו העניני' תחיית א"י לתחיית ח"ל לפחות מ' שנה ויקדם הגאולה מה שיגזור ה'.

יתחזון אתוון בשמא קדישא וגו' כדמסיק דהיינו ה"א עילא' בית ראשון ה"א תתאה בית שני שהיו סתומות.

בשלימו עילאה לתיקון ה' ראשונה ותתא לתיקון ה' תתאה.

ורזא דא ה"ה עילאה ותתאה וכשאותיות אלו מתתקנות מיד מקור החכמה שב אל הבינה והיא מאירה כאור זמן שלמה המלך שהי' ל"ב אלהים דעובדא דבראשית. דכלילן ברזא דאת ו' שהוא הת"ת שיש בו שתי בחינות הא' שהוא עצמו ו' מהשם הגדול ושמו הפרטי יהו"ה עולה סוד ו' ידו"ד ל"ב ובמספרם נפל שבוש שיש גרסות מחולפות והנוסחא האמתי כמו שכתבנו ו' יהו"ה. (גי' ונוסח הדפוס הו"ה פי' במלוי כזה ה"ה ו"ו ה"ה הרי ל"ב) ויש ספרים גורסים ו' יוד הא והן אמת שעולים ל"ב והם סוד חכמה ובינה במילוא' וכן ת"ת נוטל מהם עכ"ז העיקר. הוא כמו שפי' לעיל ממה שאמר דכלילן ברזא דאת מורה שהוא סוד אות א' מהשם לבד ובו כלולים ל"ב נתיבות כדפי' והיינו סוד קל"ב ק' הם עשר פ' עשר שהוא כללות המד' בעצמ' וכן הם ל"ב מהנתיבות הרי קל"ב והם נוספים על קל"ב לאותיות ו"ו כנז' לעיל דהיינו תיקון שתי אותיות ה' ה' כאומ' דשלימו דמא' ותלתין ותרין שנין אחרנין ירצ' אחרנין אל הקודמין יתקיים לאחוז דהיינו של"ב נתיבות הם סוד בריאת העול' ותיקונו ובחטא אדם הא' נתקלקלו והפגם הזה והזוהמ' הזאת היה בבני אדם צדיקים נתקנו ורשעי' נשקעו בתוכה לכך מטיבור העול' ששם אשד נחלי ל"ב נתיבות יהיה תיקון הל"ב בראשונ' ואח"כ בכל העול' באחרונ' והיינו טעם לאחוז בכנפות הארץ וינערו כיון שא"י נתקנת מזוהמת' וחטא אדם הא' יתנערו אלו שנדבקו בזוהמא והיינו טעם דתתדכי ארעא קדישא ראשונ' של"ב נתיבות יש להם

נקודת מרכז בעול' התחתון ומאות' נקוד' מתפשטין לכל העגול' ולכך נקודת מרכז' בציון ובירושלי' וא"י ומשם לכל העולם ולכך קב"ה יתער מתייא דארעא קדישא כי לנערם אין ראוי שהם צדיקי' ולהיות' מתי' אין ראוי שהם נבראי' בל"ב נתיבות ול"ב נתיבות נתקנו לכך הם בטבע נתקני' מזוהמת אדם הא' והם חיי'. ואחר שנתקנו אותיות ה"ה נתקנו אותיות כל השם ואח"כ נתקנ' אות י' בעצמ' שנפתחו אליה המקורות שנסתמו בחטא אדם א' וזהו שאמר וכדין יתער סתימו דנביעו עילא' את י' שנסת' מחטא אדם הא' שפג' במקורות הכתר והעול' נשקע בעמקי הקליפות ושלט הרע המות בעול' עתה שהמתי' יחיו בא"י מיד כדין יתער סתימו דנביעו ויאיר עתיק יומין ויאירו כל האותיות מאור זה ואז הוא הארת האותיות בשלמות כי ההאר' הקודמת היה להחזיר שתי בתי' שתי ההין אל מה שהיו בימי שלמ' ועת' הוא להחזיר' אל מה שהיו קוד' חטא אדם הא' וז"ש דעד **כען** עם היות שהאירו ונתקנו שתי ההין כדפי' לא היה בשלימו אלא דוקא בבחינת פגם החרבן אמנ' פגם אדם הא' והחשך ההוא מהכתר שלא האיר בחכמ' נתקן עתה ולא יגמר בשע' קלה אלא צריך לעבור זמן כדי שיתגלגלו בחינות עליונות עד התפשט האור ויגיע למלכות וז"ש עד זמן דינער ויתמשך ההוא נביעו עילא' בחיבורא דאתוון הנה יאיר הכתר ויתגלגל החכמ' כמה בחינות ויאיר האור בבינ' וכן לת"ת וממדרגת הת"ת למ' והיינו עד זמן דינגיד ויתמשך ההוא נביעו עילא' בחבורא דאתוון ויגיע האור אל המ' והיינו גו ה' בתרא'. ואז בתוספת האור ההוא יאיר ויפוצו אורות א"י לח"ל וכל העול' מתקדש והקליפ' מתבטלת והקדוש' גוברת וכל העול' תחת ממשלת הקב"ה וכולו קדוש ואין שר שולט ולא יהיו ע' אומות אלא כול' אומ' א' והיינו סוד אומרו הרחיבי מקו' אהלך וגו' והיינו עתיד' דמשק וגו' ולז' אמר שיתפשטו אורות ל"ב נתיבות ותיקון חטא אדם הא' אפי' בח"ל ויתערון מיתייא דח"ל וזה במשך זמן מאה וארבעין וארבע' ורוא' אני כי ע"ב שני פעמים יעלה קמ"ד והם סוד ע' שרים התלויי' ימין ושמאל בסוד ע"ב ולזה יתגלגלו אותם השנים אותם הבחינות.

לאלקטא נפשין הנה אלו הם אותם הנפשות הראשונות שממש יתלבשו בהם האנשים שיחיו והחיים שיזכו לזמן ההוא וז"ש שאינם נשמות חדשות לגופות אחרות ח"ו אלא תוספת נשמה לקדושים שזכו אל המעלה ההיא וז"ש ודא איהו אתערותא דרוחין קדישין דעמא דישראל אינו עם לבדו ובריא' חדשה אלא הוא תוספת נשמה ואתערותא דרוחין קדישין להוסיף להם תוספת נשמה לשבת ההוא דעמא דישראל ממש ואין ספק שיהיו בעולם אומות וג"כ יש' שלא יזכו במעלה הזאת אלא אותם יעמדו בח"ל וא"י לעמי הארץ

דישראל קדושי' וציון וירושלם לקדושי ישראל שיזכו להיות נכנסים פנימה. וענין זה נתבאר בר"מ. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה. ז"ל לאתלבשא לבתר שבת בגופין עיין דבר גדול יורה חוזק סברת הרמ"ק ושאר המקובלים באומרם לאתלבשא לבתר שבת בגופין קדישין אחרנין נראה שהעולם אינו חרב אבל אחר האלף הז' ג"כ יתחדש העולם בגוף ונפש רק שיהיו יותר מעולים רזא דשמטת ת"ת ועתה היא שמטת גבור' עכ"ל:

ורזא דא ה"א עילאה ותתא' וגו' פי' כי כל ה' היא ה' פ' י' שהם חמשים הרי ה' ה' הם ק'. ול"ב שבילין דחכמה יוצאין מאת י' חכמה אשר ע"י י' זה נעשו ב' ההין מאה כנזכר הרי קל"ב שנין וז"ש ורזא דא ה"א עילאה ותתאה שהם ק' וכל אינון שבילין דאינון ל"ב שנין דכלילן ברזא דאת י' נמצא כי אלו הל"ב עם ה' ה' הם קל"ב. הרח"ו זלה"ה:

גליון כ"א דאת יוד וה' ה' רזא דשלימו ופי' יוד כ' ה"א ה"א הם י"ב הרי ל"ב הוא רזא דשלימו דקל"ב שהם כלולים באותיות י' ה' ה' מההויה אמנם הו"ו כבר נדרשה למטה בסוד ס"ו עכ"ל:

ויקם מלך חדש וגו' בכל יומא וגו' אין לפרש דעל ענין חדשים לבקרים קאמר כנז' בפ' בראשית כי אלו החדשים נבראים בכל יום למאכל הבהמה העליונה ומתבטלי' בו ביום כדפי' שם אמנם ענין זה להנהגת העולם והכוונה שהמלאכים כבר הם ברואים אלא שעושה אותם שלוחים על ענייני העולם והיינו דקאמר עביד מלאכין שכבר הם מלאכים שליחן על עלמא. והיינו עושה מלאכיו שהם מלאכיו מכבר עושה אותם רוחות שעניינו שרים ושליטין לעולם כענין הרוח השולט בגוף כך השרים הם רוח שליט באומ' ההיא או בענין ההוא ורצה לומר בכל יומא קב"ה עביד כי הקב"ה עושה השרים העליונים ותמורתם הוא בערך הדין הגזור על האיש ההוא המלך התחתון מת ג"כ בעולם העליון משליטין שר במקו' שר תחת שר האומה ובזה יתיישב או' ובההוא יומא אתמני ממונה חד על מצרים כי למה ישתנה שרו של מצרים אחר שלא נגזרה השפלה על האומה אלא ודאי הוקם למטה מלך הוקם למעלה שר כנזכר והשתא ניחא אומ' בכל יומא כי ענין זה כמעט אירע בכל יום למנות מלך ולהוריד מלך והאומ' קיימת:

אשר לא ידע וגו' הענין כי ברדת יוסף למצרים והומלך למצרים שמש פ' שנה [528] במלכות היה שר קדוש וטהור ממונה על מצרים כיון שהמלך קדוש וטהור ועם היות שפרעה אמר רק הכסא וגו' היה הענין בסוד גלות שהקדוש מתלבש ומשתמש ע"י השר הטמא. ובעת הוסר שררת יוסף הוסר המלאך הקדוש מלמעלה ונתנה השררה לחצונים לבד והיינו

[528] כמנין יסוד.

דהשתא מלך חדש אשר לא ידע את יוסף דעד השתא היה השר מאותם שיודעים את יוסף ונקשרים בייחוד העליון אמנם שררת השרים החצונים מאותם הנפרדים מהייחוד ומתפרשים לעצמם למטה בסוד ומשם יפרד והיה וגו': ר' אלעזר ור' יוסי הוו אזלי וגו' חמו חד ככבא וגו' היינו באות' סברא שהיו חכמי יש' אומרים גלגל קבוע ומזל חוזר אפשר להאמין זה אמנם אח"כ חזרו והודו וגו' א"כ האי ככבא דרהיט היינו אור הנעשה באויר וענין זה האור אינו פועל בטל והעד שתקנו עליו ברכה בגמ' והענין כי הככב הקבוע במקומו ושליטתו וניצוץ כחו הפועל באויר ושופע זורק חיצי אורו באויר לפעול וזו היא ככבא דרהיט שאינו ממש הככב אבל כח שפעו הלהיב האויר ותרא אותה הויה קלה לעת בלבד ובהיות הבקר כל א' אוסף נגהו אליו להתקבץ הוא ונצוצו אל שיר ושבח בוראו ולכך רצים מדחילו ואימת מאריהון לשבחא ולזמרא והיינו ברן יחד ככבי בקר וירצה יחד שיאסוף ניצוצו המתפשטי' יאספום אליהם לשבח לבורא ועתה דבריו צודקים אפי' לדברי אומות העולם וידענו טעם למה הוא הככב מוכרח לרוץ לשבח כדי לקשר בככב עצמו ניצוץ אורו המתפזר בעולם לפעול והוא כענין תשלח ברקי' וילכו שהכל לצורך גבוה ואין דבר בטל ויש בו סגולה ופעולה ידועה וכבר נשכח מן העולם חכמת הפרטי' האלו. ור' אלעזר ידע שריצת אותם הככבים היה לשבח ולא הורה פעולה אחרת. מהרמ"ק זלה"ה:

פתח ואמר למנצח על אילת וגו' נהירו אנפוי דמזרח דבריו במדות עליונות. מזרח ת"ת ופניו הם פני הת"ת ואתפרשא חשוכא דין הגבורה שהיא המ' הנק' לילה.

חד ממנ' לסטר מזרח יסוד הקשור עם הת"ת ומושך חוט של חסד משוך עליה להכינה אל הייחוד ומקדים חוט של חסד לקשטא עד שלא בא הת"ת ואח"כ יבא הת"ת ממרחקיו מהחכמה ונפיק אל ו' קצוות מהבינה ובקע מאינון [באינון] כוי שהם צנורות שש קצוות הנקראים רקיעי' ומה גם היסוד שהוא רקיע כנזכר בתיקונים.

ואנהיר עלמא מ' שהוא עולם התחתון וקודם זה יבא החוט מהיסוד הנז' ופעולת החוט הזה אפריש חשוכא דליליא מבער דינה ומהפכה אל החסד ומקשטה.

כדין איילתא דשחרא מ' שנקראת אילת דהיינו ת"ת אי"ל והיא אילת ונק' דשחרא מפני שחרית הנז' בדין הגבורה.

איתי שהוא עולה להתייחד עם הת"ת ואז אין גוונא שחור ממש ולא לבן בחסד אלא נהירו אוכמא בקדרו והיא מאירה בעצם ממדת יום ת"ת. ונהיר יממא ואז הת"ת באורו כולל אותה בעצמ' מתוך שמחבקה בין שתי זרועותיו וזהו ונהירו דיממא כליל ושאיב בגויה להההוא אילתא כאומרו שימני כחותם וגו' ואחר שכללה ומלא אותה שפע וברכה היא

יורדת למטה לפרנס העול' וז"ש כד אתפרש מיומא לבתר דכליל לה ונחתמת למעלה ויורדת למטה מקושטת ומלאה לה ברכת ה' ועכ"ז היא מלאה יותר ומאירה בהיותה למעלה בסוד הזווג להכי קאמרה אלי אלי למה עזבתני כמו אדני על הת"ת עצמו. או נאמר על החסד אל י' על היסוד ואומרו ב' פעמים ירצה אלי בעולם הבא ואלי בעה"ז ושתיה' למה עזבתני שאינה באותה נועם בהיותה נבדלת ממנו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ויקם מלך חדש ר' יוסי אמר בכל יומא וכו'.

ובההוא זמנא אתמנא ממנא חד. ס"ל דתרתי משמע מיניה ויקם ר"ל נתמנה למלך ולא שהי' שפל וקם אלא חדש ממש דהיינו מאותם המלאכים חדשים שנעשים בכל יום נתמנה חד מהם על מצרים ובאותו יום שנברא בו ביום נתמנה:

דהא מאתר דפירודא הוו. היינו מעולם הקליפות דאזלי בפירודא וז"ש אשר לא ידע את יוסף כלומר מקום אשר יחוד יוסף הצדיק אינו מגיע לשם:

וקדמאה מההוא פירודא נהרא דמצרים. אפשר שאלו הד' ראשים הם כנגד הד' קליפות רוח סערה ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב ולכך נקרא הנהר הד' פרת הנהר הגדול ע"ש שסוד הנוגה קרוב לקדושה:

בגין דכולהו ביחודא. לעיל קאי שאמר ורהטי מדחילו ונתן טעם למה רצים ישבחו כל א' במקומו לז"א בגין וכו' כלומר צריך שיהיו כלם יחד ולכך אלו רצים ואלו רצים להתקבץ יחד בסוד פרק שירה כמנורה של פרקים:

אנפוי דמזרח היינו פני הת"ת:

ואתפרשא וכו'. שמסתלקת ממשלת הלילה:

חד ממנא אית בסטר מזרח. פי' כח נמשך מהחכמה שהיא סטר מזרח שמשם מקבל מזרח ת"ת הארתו כנזכר בפ' אמור:

ומשך חד חוטא. בסוד חוט השדרה הנמשך מן המוח חכמה עד היסוד הנק' חוט של חסד וזהו ומשיך חד חוטא דנהירו דסטר דרום שכן היסוד נקרא בוקר דחסד כנז' בפ' בלק. וכן באדרא קרא ליסוד חסד בדף קמ"ב:

עד דאתי ונפק שמשא. ת"ת:

ובקע באינון כוי רקיעא ה"ג. ומבשר"י אחז"ה אלו"ה [הנך שלשה תיבות צריכין ביאור ואולי צריך להוסיף לפניהם וע"ז נאמר ומבשרי וכו' והוא לשון המחבר בעצמו כמאמר המוסגר וכוונתו על מה שהביא שהמוח וחוט השדרה והיסוד כולם מרמזים לספירות עליונות וגם זה דחוק וגם לפ"ז שייך לעיל לפני תיבות עד דאתי] הת"ת בוקע בחלוני

רקיע דהיינו בחי' היסוד הנקרא רקיע: לאנהרא עלמא. מלכות. א"נ כוי רקיעא מלכות אנהיר עלמא תתאה:

וההוא חוטא. יסוד:

אפריש חשוכא דליליא. מבדיל הדין והחשך שהי' עד עתה ממשלת הלילה:

כדין איילתא וכו'. תנא והדר מפרש הוא למה נקרא איילתא דשחרא לפי שהוא אור שחור מלכות:

ביממא. ת"ת:

ונהירו דיממא. כי אור השמש מכהה אור השחר בחי' המלכות כשהיא בקדרותא:

ושאיב. כלומר כאור הנר הנכלל באור האבוקה וכמו כן בסוד שמאלו תחת לראשי נמצאת נשאבת בין תרין דרועין:

כד אתפרש. כי אין היחוד מתמיד כיחוד חו"ב. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון כל דא בחושבן ח"ת וגו' פ' תולדות יצחק קל"ט ב' במדרש הנענם חת בחושבן ח"ת וגו' וזהו פרטן ס"ו ועוד ס"ו ועוד קל"ב ועוד קמ"ד הכל ח"ת והם חוץ מאלף ומאתים כנז' לי"ב שבטים הכל אלף תר"ח ואם הם לאחר חורבן בית שני שהיה ג' תתכ"ח סך הכל ה' תל"ו והאלף ור' הנז' בסוד האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פריו ובדברי מגיד ראיתי שסוד י"ב הפוכי שם ההויה הוא להעלים יחודו ית' כדי שלא ישיג בו שום נברא כ"י בחשבון הזה או זה לא יוכל לדעת האמת וזהו שמי לעלם ואם יוזכרו י"ב הפוכיו עם נקודיו הידועות יגלה סוד דר דר ע"כ. והיינו זמן הנרשם כאן ח"ת העולה ד"ר ד"ר וע"כ נכתב חסר. ומצאתי כי בי חשק כמנין ח"ת וגם בזאת יבא וחלם שבא וקמץ עולה תורה ונקוד זה לא נתן לקוראו כלל והוא ניקוד **חוֹלָם** ועולה רצוא ושוב. עכל"ה:

דף י:

פתח ר' אלעזר ואמר יש הבל וגו' ספרא דא וגומר שכל ענין חבור הספר הזה הוא על סוד ז' מדות וירצה מה שהאדם פועל בהם ואם פוגם בהם ואם מצליח וקשרם בענייני העולם הזה ופעולתם בו ופרטי ענייני העולם הנתלה בהם. והעד בהם הוא פתיחת דבריו שאמר הבל הבלים אמר קהלת וגו' והטעם היותם ז' הבלים דעלמא קיימא עלייהו וירצה הבלים כמו הבל הפה שהבל הוא קיום הגוף מפני שהוא החיות המקיימו כן העולם הזה הבל שבו וחיותו הוא ז' רוחניים אלו ז' עמודים סמכין דעלמא דהיינו שבע מדות שהם נאצלות ובכחם נברא העולם ובהם מתקיים. ובגשמי המתגלים יותר נגדיי אליהם ז' רקיעים שהם וילון מלכות. רקיע שבו חמה ולבנה הוא יסוד שכלולים בו המה ולבנה עליונים ת"ת ומלכות המתייחדים על ידו. שחקים הם נצח והוד השוחקים מן לצדיק

ולצדק בבישול השפע אל הייחוד. זבול הוא מדת המ' במקומה האמתי על נצח והוד ולזה זבול שבו ירושלם ובית המקדש. מעון היינו בגבורה. מכון בחסד ערבות ת"ת שבו ערוב הימין והשמאל ולמעלה מהם ג' נעלמות. הבל הבלים ג' חג"ת ת"ת הבל על ב' הבלים ימין ושמאל. אמר קהלת שהיא המ' המקהל הכל ורוח הקדש ממנ' דבר על לשונו. הבל הבלים הם ג' נה"י הבל א' יסוד בין ב' הבלים נ"ה. הבל יסוד משפיע להבל א'.

כמה דאינון ז' רקיעים וגו' ירצה שהרקיעים האלו יש להם ענפים פרטיים לכל א' וא'. המשל רקיע יש בו ככבים ומזלות חמה ולבנה כמה פרטי פרטים יש בו הרי ברקיע זה לבד הם כל ח' גלגלים ובכל גלגל וגלגל כמה פרטי פרטים יש בו וכיוצא לכל הז' כן ענין זה לז' מדות ז' הבלים יש כמה ענפי ענפים והרי בלי ספק יתרבו הענפים א"כ יש הבל אשר נעשה היינו ענף פרטי מההבלים הנז' שרצ' שלמ' לדבר בדרושיו ואמר יש הבל א' ענף מההבלים וגו' והוא ג"כ הבל רוחני המקיי' העולם ומתגלם בו ומחזיקו וז"ש אשר נעש' ומתלבש על הארץ הגשמית הזו והענין כדפי' בזוהר שיר השירים. שמדת המ' יש בה ארבע בחינות הג' מהם הם פני' לה להתייחד בג' אבות והרביעית נאמר בה והנה אופן א' בארץ והיינו הבל דנפקא מאינון הבלים וכל כח וענין ההבל הזה הוא שמתפרנס מעניני התחתוני' כאומרו כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא ממש סוד השכינה עלי ראשינו בעולם התחתון הוא אש אוכלת ומזונו ופרנסתו לאכילתו כשמן לנר הוא מעשים טובים ועל זה נאמ' בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן וגו' וז"ש **ודא נעשה** שהוא לשון תיקון וקיום נתקן על הארץ ממעשה התחתוני' ובמעש' התחתונים הם שני ענייינים הא' הוא מצות עשה הב' מצות לא תעשה העש' הוא לחזק ולקיי' המ' בתיקוניה וז"ש אתקיים בקיומיה. הב' מצות לא תעש' הוא להחליש כח החיצונים שהם פורצי פרץ בכל א' וא' משס"ה מצות לא תעש' והצדיק הכובש את יצרו יקרא גבור עומד בפרץ וכנגד זה אמר ואתקיף בתוקפי נגד החצונים והם שתי בחינות הא' מה שהיא פועלת בתחתונים והב' מה שהתחתונים פועלים ומעלים למעל' ובכל א' משניהם הם הבחינות הנז' וז"ש **בעובדי** ארעא דהיינו שהיא פועלת בתחתונים ובסליקו דסלקא מן ארעא היינו מה שהתחתונים פועלים ממטה למעלה במעש' הטוב והישר.

ודא אתמנא על ארעא המדה הזו ר"ל בחינה א' מן המלכות שהיא הנקראת אופן א' בארץ שהיא פתח ושער לכניסת כל הטוב התחתון אל תוך האצילות לגרום הייחוד והאמצעיים בינה לבין התחתונים הם נשמות וז"ש וכל תוקפא וקיומא דיליה שהם ב' בחינות שפי' לעיל בעשה ולא תעשה בענין נשמי דצדיקייא דאתלקיטו מארעא שבהסתלקם השכינ' מתקשט' למעל' ומכנעת הקליפות בסוד אליך ה' נפשי אשא וזה ע"י ב' בחינות אשר

להם כד אינון זכאין בשתי הבחינות בעש' ולא תעש' עד לא סרחו בלא תעש' בעוד דיהבי ריחא טבא בעש':

ואשתעשע ביה סוד הייחוד בנשמות בסוד מיין נוקבין הנק' שעשוע.

אתפסון בחוביהון וגו' כדי שתתייחד השכינ' בסוד נשמתן ותתמתק דינה בייחוד ולא יקצוף על עולמו.

וחד כד אתגלי וגו' וכדי שלא יתרחקו נוטל' ומתייחד בהם ונמצא הבל שהיא המ' נעש' על הארץ ירצ' מתתקנת שהיא ממתקת דיניה ומכפרת בהם על כל הדור או שנוטלם קודם שיחטאו ובאלו עתה שהם טהורים היא מתייחדת וכן ברשעי' היא הבל נעש' על הארץ כיון שישובם מאון והיא מדת התשוב' תשוב ה' אל מקומ' ע"י ולכן טוב וקישו' לשכינ' להניחם שאם יסתלקו ברשעתם שכינ' נפגמת במעשיהם המקולקלים ובחייהם ישובון ויתקנו הפגם:

או דיפוק מנייהו וגו' ואותו זרע אמת הוא סוד נשמה מהת"ת הנק' אמת בזווג השכינה וזה קשוט לה לטעת נטיעות אלו בעולם:

ד"א יש הבל וגו' לפי דבריו נראה שהייחוד העליון נעש' כמעשה הרשעים כמעשה הצדיקים דהיינו אתתקף דקאמר והיינו נעש' דקרא שממש מתחזקת המלכות ומתתקנת במעשה הרשעים והענין והסיבה הוא כי מעש' התחתונים עושה פרי למעל' אם טוב המלכות מתתקנת ואם רע הרעה מתחזקת וכשהאדם מגיע אליו מעשה שכובש יצרו אז ממש מחזיק כח הקדושה ומחליש וכובש כח הטומאה שהכל תלוי ביצה"ט ויצה"ר הכובש יצה"ט כובש צד הטוב ועבד מולך ושפחה תירש גבירתה והכובש יצה"ר עבד כבוש תחת רבו ושפחה כבושה תחת גבירתה. והצדיק הכובש טוב מצד צדקתו ודאי אבל הרשע הכובש טוב כמוהו מפני שהוא מצד החצונים ועתה כובשם כבישה זו יותר ויותר ממה שהצדיק כובש שזה הוא דרכו בכך ואין החיצונית נכבשת כ"כ לזה אמרו מקום שבעלי תשובה עומדין וגו' והרשע הזה תשתלם נשמתו בכך ולזה יהיה לו א' משני עניינים או יזכה ע"י מצוה זו או יאכל פרי מעלליו וסוף סוף שכנה מתחזקת והעד לזה הוא היות החיצונית מתחזק' ברעתו כדמסי' אוי לרשע רע כ"ש שהיא נכבשת. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ז' הבלים. ז' ספי':

דעלמא קיימא עלייהו. היינו שאר העולמות מתקיימים על השפעתם:

לקביל ז' רקיעין. פי' לקבל הוא לקבלייהו שכן התחתון הוא כנגד העליון לא העליון כנגד התחתון:

כמה דאינון ז' רקיעין. דהיינו וילון וכו' דקא חשיב:
ואית אחרנין. שהם השמים ושמי השמים למ"ד תשעה למ"ד עשרה:
הכי נמי אית הבלים אחרנין. דהיינו ז' היכלות דיצירה דנפקי מאילין ז' הבלים ז' מדות:
וכולהו אמר שלמה. כלומר שלמה כיון באומרו ז' הבלים הללו על כולהו (הבלים). הבלים המקורות והתולדות:
והכא. כלומר בהאי קרא רזא דחכמתא אית ביה:
יש הבל דנפקא. היינו המלכות:
מאינון הבלים עילאין. ז' ספירות **ואתקיים** בקיומיה ואתתקף. אפשר דמלת אשר קא דייק ומפרשו מלשון אשרתא דדייני:
וכל תוקפא וקיומא דיליה באינון נשמתין דאתלקטו וכו'. הענין שע"י כבישת וכפיית סטרא דשמאלא אתתקף סטרא דקדוש' ולזה בהאי צדיק דהוה עתידה סטרא דשמאלא לאתתקפא בסרחון מעשיו כשנסתלק קודם אתתקף סטרא דקדוש' ואתכפייא סטרא אחרא:
ובההוא גוונא ר' מאיר. כלומר ובההוא גוונא שאל ר' מאיר לרבו שאין לפרש שמת כר"ע שלא מצינו כן. [נראה דכאן צריך להיות הדיבור שמתחיל א"ל וכי כתיב שבשיטה חמישית שמסומן כזה #.]
מטי עלייהו. כלו' כבר פי' שהצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים היינו שמסתלקים קודם זמנם (קודם) שלא יסריחו או בעון הדור. והשתא אמר דאפשר לפרש הפסוק אפי' במתים בזמנם שנהרגים ע"י המלכות כר' עקיבא וחביריו וכאלו אמר ד"א: #.
א"ל וכי כתיב. כלומר א"ל לרבו וזו הוא השאלה וכי כתיב דא וכו' שימות הצדיק מיתה משונה כזו: עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון האי קרא אוקמוה ואתמר בראשית נ"ז ב':

דף יא.

תו פתח ואמר את הכל וגו' הבלי חכמת שלמה בימי הבלי בהיותה שולטת:
צדיק אובד בצדקו שרגילות [529] הצדק עם יש' מגיע לצדיק אבדה שלא יושפע עליו מלמעלה:
אתתא דנחית הענין כי כמו שהמלכות היא אופן א' בארץ מקבל המעשה הטוב לייחוד העליון ואושידת מיין נוקבין לקבלא וגו' כן הרשעה הטמאה היא אשת זנונים שהיא

[529] אצ"ל שהגלות:

מתפשטת בעולם להחטיא ומקבלת כל מעשיה מהרע מן התחתונים ואושידת מיין לסמאל להזקק לה והיינו מאריך ברעתו שהיא המקטרגת כדפי' שאין הזכרים יורדים למטה אלא הנקבות גם את זה לעומת זה וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

וילך איש מבית לוי ר' יוסי פתח דודי ירד לגנו וגו' דודי ירד לגנו דא כ"י גנו הוא כנסת יש' ודודי הת"ת ומה שאמר הכתוב גנו וערוגות הבושם מפרש שהם ג' בחינות הא' המדברת בעצמה דקאמר דודי ירד הב' גנו הג' ערוגות והיינו דקאמר גנו דא כ"י פי' הבחינה המכנסת ואוספת יש' שהוא הת"ת אליה היא הנקראת גנו אמנם המדברת סתם היא כללו' הכל יחד שהיא משבחת אליו ואמר ירד אל בחינה ידועה בה שהיא נקראת גנו שבה נטע הת"ת נטיעותיו ועשאה גן. אמנם יש עוד בחינה ידוע' בה שהיא יותר מיוחדת מבחינת גן דהיינו ערוגה ידועה בגן ומסויימת מפני ששאר הגן נטוע משאר אילנות אמנם יש בגן ערוגה מיוחדת לבושם והיא מצד הבינה וז"ש בגין דהיא ירצה הקשוט שיש בגן שגורם אל דודי שירד לגנו הוא להיותה מקושטת בבחינת הבינה דהיא ערוגת הבוש' כלול' מכל סטרי בוסמין וגו' והענין שיש בבינ' מיני בשמי' שהם שורשי המדות שמהם נמשכות נשמות לתחתונים ובהיותם נשמות מסתלקות מן העולם הזה עולו' נשמות אלו והם נקשרות במדת המלכות ומשם מושכות משך אורות הבינה למטה בהיכל ההוא שבה שבו הם נשמות אלו והיינו דקאמר מכל סטרי בוסמין לא בוסמין ממש שהם הם עיקר הבשמים באימא עילאה אלא סטרי בוסמין שהם ענפי אותם הבחינות ואלו הם מושכין אותו הריח והאור שיש שם בכל נטיעה ונטיעה שבבינה אליה והיינו סטרי בוסמין וריחין דעלמא דאתי ולזה הת"ת רוצה אל השלשה בחינות אלו שבה ויורד אליה והטעם כי המושכים לה קשוט זה הם נשמות הצדיקים דהיינו סוד מ"ן וז"ש **בשעתא** דקב"ה נחית לגנתא סוד הייחוד כל אינון נשמתין דצדיקייא דהיינו סוד היותם עומדים שם לזוג העליון לקשט השכינה להמשיך לה סוד הבשמים האלו וז"ש דמתעטרין תמן דהיינו בסוד ועטרותיהם בראשיהם כולהו יהבי ריחא היינו סוד ריח מעשיהם ואותם המאורות שהאירו במה שעסקו בתורה ובמצות הם ריח מזוהר העליון להמשיך שם הת"ת כדפי' ואו' וריח אפך כתפוחים הענין כי הצדיקים הם מעלי' ריח מהשכינה אל הת"ת והריח הזה הוא סוד התעוררות העול' מהמלכות אל הזכר וקראם כריח אפך על דרכים שונים הא' מלשון אף והיינו שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה מעלה אפו עליהם לטהרם לעולם הבא כדפי' רז"ל טוב כעס משחוק. הב' שהאף לשכינה היא סוד חוטמא שבו תלוי רוגז וכעס והשכינה כשהיא כועסת מיד הצדיקים מתקנים כעסה ולכך ריח אפך הם הצדיקים שמשקיטים חרון אף שבה.

הג' ביסוד החוטם דידיה לשלוף רוחא ונשמות לצדיקייא ושואבת נשמותיהן דצדיקייא אחר שעמדו בעולם והיינו ריח אפך וגו' ואומרו כתפוחי' היינו סוד תפוח ת"ת שבו ג' גוונין חוור וירוק וסומק ומשך ריחא וגו' כדפי' בפ' אמור. ואו' כתפוחין תרין אנפין תרין תפוחין ועל שמם נקראת המלכות חקל תפוחין קדישין שהת"ת משפיעה. וענין הכתוב לתרץ קושית ר"ש בפ' ויחי שאין ראוי לנקבה לתבוע בפה ואמר וריח אפך שהוא התעוררות הצדיקים כתפוחים דהיינו נשמתהון דצדיקייא שהם מהזכר והם המעוררים אותה א"כ הזכר תובע. ויש גורסים כד"א וריח שמניך מכל בשמים והיינו כמו טוב שם משמן טוב כי הצדיקים מושכים לה שפע מן החכמה העליונה ע"י חכמתם הם שמן ולפי שהם בחינות רבות מלכים צדיקים חוזים וגו' ולכן מיני שמן רבים וזהו וריח שמניך מכל בשמים יותר מהבשמים שהם תיקונים שבה מאימא עילאה הוא ריח שמניך דהיינו תיקוני הצדיקים בה.

דא"ר יצחק וגו' הענין כי הנשמות הם בשתי בחינות אותם שירדו לעולם מכבר ונסתלקו הם מצויירו' בציור הגוף ואותם שעדיין לא ירדו לעולם ולא נצטיירו ציור הגוף הם בדיוקן דק וצורה בלתי שלמה והנה אלו ואלו הם בג"ע עליון דהיינו גנו דקאמרן ששם הם הויות דקות שאין שם גוף ולא צורה אמנם בג"ע ארציי שבו מנוחת הצדיקים בארץ יש בו הציור הזה וחקיקת הגוף לאותם שנתלבשו בגוף וז"ש כל אינון נשמתין דצדיקייא דהוו בהאי עלמא שנתלבשו בגוף. וכל אינון נשמתין דזמינין לנחתא להאי עלמא כולהו בגנתא דא קיימין דהיינו גן העליון שאין שם ציור אלא רוחני אמנם בגנתא די דארעא שהוא הגן הגשמי ששם הנשמות קרובות אל מעמד הגוף וציורו כולהו אותם שנתלבשו בעולם בגוף קיימין בדיוקנא וצורה דהוו קיימין בהאי עלמא הן אמת שאין ענין זה לאותם שלא עמדו בעולם אלא לאותם שירדו לעולם מכבר וענין האיך יצוייר בנשמה צורת הגוף ענין זה אתמסר לחכימי כדמסיק:

רוחא דנחית וגו' דע שהנשמות עם היותם משפע טיפת הת"ת עכ"ז עיקר' מהמלכות שהיא המולידה ומצמיחה ומגדלת אותה עד היותה ברה שלימה וז"ש רוחא דנחית לבני נשא דאיהי מסטרא דנוקבא ולא אמר דאיהי מנוקבא ממש לרמוז אל הנז'. והאל [530] יש למ' ג' בחינות הא' שהיא מתגלפת למטה אל התחתונים ביצירת התחתונים והנהגתם וקיומם וכחה והשגחתה תתלבש בכל המציאיות כולו ומצד הפעולות אלו נכיר אותה והשגחת הצורה בתחתונים. עוד בחינה שנית שהיא רוחנית בספירות מסולקת מכל מיני

[530] נצ"ל והנה.

פעולה גשמית ואין להם [531] שתוף בענייני העול' זולתי ע"י הבחינה הקודמת אבל בחינה זו הב' היא סוד הבטתם [532] אל העליונים וסילוק' מכל מיני ההנהגות הידועים למטה והיינו שימני כחותם שהיא תרצה להתפשט מכל מיני לבוש אשר לה בתחתונים ותרצה להצטייר בציור עליון. עוד יש בחינה ג' אמצעית שאינה לא בעליונים ולא בתחתונים והיינו ציור' אחר אצילותה קודם בריאת התחתונים שאז אין לה ייחוד בעליונים שלא נמצא הייחוד אלא אחר בריאת האדם כאו' וכל שיח השדה וגו' וציורה בהנהגת התחתונים אין לה מפני שעדיין לא נבראו והנה ג' אלה הבחינות הם אל הנשמה ממש. בג"ע העליון יש לה ציור גבוה רוחני ובג"ע התחתון יש לה ציור גשמי ממש ממה שנחקק בה צורת הגוף כל מה שהיא פעלה בגוף הגשמי ונתנהג בה במעשה המצות הגשמיות. ואות' הנשמ' שעדיין לא ירד' לעולם לא תצטייר בצורות אלו מפני שלא נחתמ' בחותם תחתון ואינ' זוכה לחותם עליון שהוא לחזות בנועם ה' מפני שלא זכתה אמנם היא הויה דקה רוחנית צריכה אל החותם. וז"ש דאיהו מסטרא דנוקבא מדת המלכות ומפני זה כל מה שאירע לנקבה העליונה בבחינות הנז' אירע לנשמה שהיא מצדה ולכך מתגלפא תדיר בגלופא לפי ענייניה קודם היות' בעול' ואחר היות' בעולם ואחרי צאתה מן העולם בהאי חותם שהוא מתגלף ומתחקק מצורה אל צורה ופי' ג' בחינותיה ואמר **ציורא** דגופא דבר נש בהאי עלמא כגון ענייני הגוף במצותיו המעשיות ועסק התורה בחתוך המציאות וכל מפעלות הרוחניות מתלבשים בגשם הזה נמצא שהבולט והמתגלה בפעולות אינו המעשה הדק הרוחני הנפשט המושך אור הספי' וקשרם וייחודם ע"י מעשה המצוה כי זה נסתר ואינו נראה אלא החלק הגשמי והיינו ורוחא אתגליף לגו ע"י הפעולות הנז'.

כד אתפשט רוחא מן גופא מהחותם הגשמי הזה שנחתם בגשמיות הגוף ההוא רוחא בליט בגנתא דארעא ומראה המצות הגשמיות ההם בג"ע התחתון הנראה גשמית כענין ציור הגוף שנחקק בו הנשמ' וז"ש בציורא ודיוקנא ממש דגופא בהאי עלמא והטעם שהחותם הזה נראה בה בעצמ' בגין דהו' תדיר בחותם ומה שנחתם שוקע ונסתר והגוף נרא' בולט עתה הרוח מרא' הדקות בההוא ציור שנתגשם וקנ' ע"י מעשה המצו' והתורה בגוף.

וע"ד אמרה שימני כחותם וגו' הענין שהיא תתרצה להתפשט מכל ציור תחתון כדפי' ותרצ' להצטייר בציורו והיינו שימני כחות' שתהיה היא נחתמת בציור הת"ת והחותם הבולט למטה ממנה ובה יהיה חותם וציור הת"ת והיינו שיהיה מלגו הת"ת מחתימה

[531] נצ"ל לה.
[532] נצ"ל

והנרא' ממנ' לבד החותם הזה בעצמו בענין שהנרא' למט' ממנ' לא תהי' הפעולות הגשמיות הנחתמות אלא יהיו רוחניות כענין החותם הנחתם בה ויהי' פעולות המלכות כפעולות הת"ת דהיינו סוד שימני כחותם כאותו חותם המתחתם דהיינו הת"ת המחתימ' יהי' הבולט ממנ' ונרא' לחוץ כאדם המחתים טס של זהב שהחותם שוקע מצד זה ונכנס בגוף הטס ובולט לצד שני בגוף הזהב והיינו ממש שימני והיינו אומ' מה חותם גליף חוקק חקיקה מצד א' ובולט בליט' מצדו השני בטס אוף איהי רוחא דהו' מסטרא דיל' כדפי' לעיל שהנשמ' מזווגא דקב"ה ושכינתי' כהאי גוונא ממש בהאי עלמא גליף בגלופא לגו בגוף מחתים הרוח חותמו והוא שוקע בגוף ונרא' פעולותיו בגוף זה אמנ' גשמיות לא רוחניותם כדפי'.

כד אתפשט מן גופא והרי הרוח יש לו ציור בגוף בקצת נעש' טס הרוח אל חותם אויר גנתא דהיינו סוד אוירא דארעא דישראל דהיינו דודי הת"ת הנושב בגן שהיא המלכות מחתים הרוח ומה שהי' שוקע בגוף נעש' בולט ברוח והאויר מחתימו מרא' פעולותיו רוחניות לא גשמיות אמנם דומות קצת אל הגוף וז"ש אוירא דתמן דהוא מהת"ת אוריא"ל אויר אל רוח אויר ודאי. בליט ההוא גלופא שהוא מהת"ת לאתציירא לבר ואתצייר הרוח בסוד אויר בולט ומרא' מה שמרא' אמנם כגוונא דגופא בהאי עלמא ואינו שלם בסוד שימני כחותם להראות כל מה שבחותם שהוא הת"ת אלא בג"ע העליון וז"ש לעילא נשמתא דאיהי מאילנא דחיי שהוא מהבינ' ויורד ע"י הת"ת אילנא דחיי שהוא מושך החיים מארץ החיים בינה לא מסטרא דנוקבא כמו הרוח אתצייר תמן לעילא עם היות שהיא יורדת למטה בר"ח ושבתות ויו"ט ועכ"ז היא צרור' למעלה בכסא הכבוד ששם רחוק מכל פעולות גשמיות ומשיג משם הבינ' כאו' לאתענגא בסוד ענ"ג עדן נהר גן בנעם מהבינ' כנודע והוא החותם הגבוה שהיא מתאוית אליו נאומר' שימני כחותם כדפי' והיינו נע"ם עדן נהר ה' [533] גן ולבקר בהיכלו. מהרמ"ק זלה"ה:

וילך איש דא גבריאל פי' באדרא שמלת איש נאמר על הקדושים שהם נכללים בצור' קדושה בכללא דאדם מה שאין כן בחיצונים ולפי שגבריאל הוא מהשמאל ושולט על כל החצונים ויעלה על הדעת שמפני שתחתיו כל החצונים אינו בכלל איש ח"ו לזה קראוהו סתם איש שהוא קדוש ובכלל הצורה העליונה אבל שולט על כחות החצונים ולכך הוא איש ולא אדם כי איש הוא מצד הדין כנז' בפ' תזריע: מבית לוי דא כנסת ישראל ירצ' שהליכתו לא ברשותו אלא ברשות גבוה מבית לוי המצו' אותו על כך. ועוד

[533] אצ"ל ס'.

רצה שהטעם שנשלח המלאך הזה ולא מיכאל וכיוצא מפני שפעול' זו מצד הדין מבית לוי במאמר הדין הקדוש שהיא השכינ' היונקת מן הגבור' בית ודאי אל הגבור' לוי ודאי: **ויקח את בת לוי דא נשמתא שהיא מצד הגבורה ודאי** שפי' בת לוי כפי' בית לוי אמנם בסבא נק' בת כהן בת החסד הענין הוא שהייחוד העליון הוא סוד ת"ת ומ' ע"י החבוק חסד וגבורה ומצד החסד נקראת בת כהן ומצד הגבור' נקראת בת לוי והיינו סוד שמאל דוח' הנפש למט' ולז' בירידת' נקראת בת לוי וימין מקרבת אות' למעל' ועול' מצד החסד ונקראת בת כהן ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב כנודע. והטעם שהתחתונים הדין גובר ופועלת בהן ומנהגת אותן והעליוני' החסד גובר ופועלת בהם ולכך וילך איש וגו' אמנם העליונים כולם עומדין בימין הפשוט' בהם:

דתנינן בשעתא דאתייליד גופא דצדיק אינו שעת הליד' אלא שעת ההולד' ומשום הכי קשיא ליה דליל' שמי' דכתיב והליל' אמר הור' גבר דאי לא תימא הכי היה לו לחלק בין ליד' להולד': ואו' גופא דצדיק פי' גוף הראוי לנשמ' קדוש' לאפוקי אותם שמולידים בנים פסולים שאין להם נשמ' ע"י האיש גבריאל אלא א' ממשמשיו התחתונים הטמאים להביא שם נשמה פגומה: ונטיל ההוא נשמתא דצדיק לאפוקי אותם שפגמו בגן ויצאו החוצה ופרצו פרץ וירדו דרך החיצונים שאותם הנשמות אינם באות אלא ע"י החצונים. לילה שמי' כדכתיב והלילה אמר ולפי זה יתייחס הענין יותר לרפאל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' וילך איש מבית לוי:

ר' יוסי פתח דודי ירד לגנו וכו'. זמן ירידה זו היא בחצות הלילה כנזכר בפרשת ויקהל דף קצ"ו:

לגנו דא כ"י. כלומר ולהכי אמר לגנו בכינוי לרמוז אל הכינוי שנק' כ"י שפי' שמכנסת ישראל בתוכה ולא קאמר דזו שכינתא:

בגין דאיהו ערוגת הבושם. למ"ד דלערוגת הבושם קא דייק שהוא כמו בעבור וה"ק דודי ירד לגנו בשביל שהיא ערוגת הבושם:

בגין דאיהו (בלילא) [כלול']. כלומר להכי אמר סתם הבושם ולא אמר פרט א' מכל הבשמים לומר שהיא כלול' מכל מיני בשמים שהם י"ג בוסמין עילאין נרד וכרכום וכו':

בשעתא דקב"ה. היינו בחצות הלילי' כדאמרן:

דמתעטרין והעיטור הוא סוד נהירו דההוא אפריון (דיקנין) [דינקין] מיניה כנזכר בפרשת תרומה דף קכ"ז:

כולהון יהבי ריחא. היינו ריח התורה ומ"ט כדאי' התם:

דא"ר יצחק. כלומר מ"ל שכל הנשמות מתעטרין תמן בגן הזה שהיא המלכות לכך אמר דאמר ר' יצחק וכו':

בגנתא דא קיימין. כלומר בגן הזה נתהוו כלם וממנו יצאו א"כ אינו קשה שיחזרו למקום שחוצבו:

דהוו בהאי עלמא. היינו הנשמות שנסתלקו כבר וגם בכלל הנשמות העולות בכל לילה וזהו דהוו בלשון הוו' והכי מוכח התם בהדיא:

דזמינין לנחתא. סיפא דמילתיה דר' יצחק אע"ג שאינ' ראי' למה שאמר למעל' אגב רישא אייתי נמי סיפי':

בגנתא דבארעא כולהו קיימין בדיוקנא וציורא. וא"ת ואיך הציור (וסתרא) דא וכו':

מסטרא דנוקבא. דקדק כי דווקא אותם הנשמות דאתיין מסטרא דנוקבא הוא שמצטיירים בג"ע התחתון אבל נשמתא דאיהו מאילנא דחיי אתצריר בההוא צרורא דחיי כדמסיק:

מתגלפא תדיר. היינו בעה"ז לעולם הנשמה נחקקת ושוקעת והגוף בולט בבליטת אבריו. אמנם כד אתפשט רוחא מן גופא מתהפך החותם בקצת ומה שהי' שוקע הוא בולט כדמפרש ואזיל:

וע"ד אמרה. הנשמה שואלת ממנו ית':

שימני כחותם. שאחר שיכנס לג"ע תעש' בולטת:

אוירא דתמן בליט ההוא גילופא וכו'. כלומר אויר דגן בטש בההוא גילופא דהיינו הרוח שהי' בעה"ז בחקיקה שוקעת ובההוא בטישא בולט הרוח ומצטיירת אברים וציורי תמונת האדם והוא דמיון לזגג הנופח בגולם שעושה בההוא רוח ציור כלי כרצונו. וכמו כן אויר הגן נכנס ברוח ומבלטו בליטת ציור:

לעילא נשמתא וכו'. כלומר למעלה יותר עולה נשמתא דאילנא דחיי דהיינו שעולה עד המלכות הנקרא צרורא דחיי שמתענג בנועם ה'. הארת הבינה הנמשכת אל המלכות:

כד"א לחזות בנועם ה'. דהיינו ראיה לבד (אם) [אך] שם במלכות שהיא היכלו יש לה רשות לבקר. ולפשפש בגנזי המלך ובאותם אוצרות אושר כפי אשר תשיג ידו:

"**וילך** איש וכו'.

דאתיא מסטרא דשמאלא. היינו הגבורה ששם אחיזת הלוים וגבורה תתאה אתיא מגבורה עילאה וגבריא"ל זהו א' מרגלי המרכבה שלה כנז' בפ' פקודי היכל ו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון בצדקו בגין דהיא שכיבת לעפרא פי' כמו שאמרו רז"ל התחתונים צורך גבוה והענין שדי אשה כי כאשר מת בנה שדיה צומקים וכן אמרו בפרשת בלק קנ"ז א' בעטרה שכשהתחתו' זוכים אז היא שמחה לפי שאז נותנים לה מתנות גדולות.

רוחא דנחת לבני נשא דאיהו מסטרא דנוקבא פי' כד אתערת רעותא לגביה בקדמיתא [534] ועיין פ' תזריע מ"ה א'. איש דא גבריאל עיין דף י"ט א' וישב קפ"ה א' ותזריע מ"ג א' בגי'. בשעתא דאתייליד גופא דצדיק וגו' עיין בפרדס שער ההיכלות פ"י עכל"ה:

דף יא:

מלאך המלכות מדת לילה וכל מאן דאתי וגו' כי המלכות נק' לילה מפני יניקתה מן הגבור' והחשך ולילה במ"ק כחשבון גבריאל במ"ק י"ב.

וילך איש דא עמרם ירצ' ליישב המקרא אומר וילך להיכן הלך אלא להורות שאין זווג זה לדעת בני אדם אלא לדעת גבוה וז"ש וילך שהלך ממקום מחיצתו ומדתו וז"ש איש כלו' דא עמרם שהי' איש חיל בגבורת כבישת יצרו ומעשיו הטובים והיה נביא מבית לוי שהי' מהמשפח' הנמשכת אחר שנעש' בית לוי כאו' ובני לוי גרשון וקהת ומררי ובני קהת עמרם כבר נעשה בית בבני בנים ומבית לוי לקח את בת לוי דהיינו ממש בתו של לוי שאין נשואים אלו הגונים אלא על פי הדבור וז"ש דא עמרם בן בנו של לוי דא יוכבד בתו של לוי ובת קול נחתת ואמרת ליה והעד דאמרת ליה שהוא הלך אליה כאומרו וילך איש והליכתו על פי הדבור ואם נפרש על ליקוחים שניים כדפי' במדרש ג"כ יתיישב וקב"ה סייע ביה שלא כדרך הטבע שהרי יוכבד נולדה בין החומותים ויש' ישבו ר"י שנה במצרים היתה יוכבד בת ק"ל שנה כשנולד משה שהרי משה בן שמנים שנה כשיצאו יש' ממצרים אלא קב"ה סייע ביה דתנינן שכינתא שריא על ערסייהו מפני טוב כוונתם אל הזווג העליון נעשה מטתם מרכבה לשכינה שהיא נקראת מטה.

ורעותא דילהון בין ממנו בין ממנה היה לייחד השכינה שהוא כיוון בת"ת ואשתו במלכות וייחודו היה לזווג שכינתא והיא כיוונה ממש כיוצא בו שהיא היתה השכינ' ומתאחדת בבעלה הת"ת:

וע"ד לא אעדי שכינתא עם היות שעדיין היה רך ולא היה בו מעשים כלל מצד ירושת אביו ואמו היתה שכינה דבוקה בו מראשית מולדתו. והתקדשתם מעט והייתם קדושי' הרבה ממה שמוסיף הקב"ה מלמעלה וכן עם היות שאין אדם מכוון בשעת הזווג אלא כוונה מועטת וגומר מעשה ומסתלק כוונתו אח"כ הקב"ה מדבק אותה כוונה תדירה בולד הקדוש והיינו כי אבי ואמי עזבוני שאין כוונתם אלא שעה קלה וה' יאספני תדיר

[534] נצ"ל כד אתער רעותיה לגבה

והיינו אומרו כמה דרעותא דלהון הוה בדבקותא דשכינתא שעת הזווג הכי אתדבקא וגו' תמיד לעולם:

א"ר יצחק וגו' דרעותא דילהון וגו' הנה ר' יצחק הוסיף כי לא שעת הזווג גורם אלא גם הרצון התמידי להדבק בבורא והוא יהי' הרצון תמידי והדבקות לא כ"כ וז"ש דרעותא דילהון בדבקות' דקב"ה תדיר ולזה הם דבקים תמיד עתים ההגונים אל הדבקות שכן דרך הדבק נדבק ומתפרד וחוזר ונדבק הכל לפי העסק והענין והקב"ה מוסיף שאם הם עולים מדרג' א' הקב"ה יוריד להסכמה מעלות וז"ש וכמ' דאינון מתדבקין ביה תדיר והם רודפים אחר דבקותו הכי נמי מצדו איהו מתדבק בהו ויורד אליהם ועם היות שהאדם גופני ואי אפשר שלא יטרד הקב"ה לא שביק לון לעלמין. וא"ת כיון שהם דבקים למה יעזוב דקאמר לא שביק לזה פי' שיש צד החצוני המטריד מחשבות בני אדם ועושה מחיצת ברזל ביניהם לבין קונם תדע ווי לון לרשיעייא שאם היה הענין כפי הנרא' דרעותא דילהון מתרחק' מיניה והיה די במה שיתרחקו ממנו ולא די להם זה אלא דמתדבקן בסטרא אחרא דהיינו החיצוני המטמאם וכיוצא בו ממש היה אפשר שהחיצוני הזה יטרידם כענין צופה רשע לצדיק וגו' ה' לא יעזבנו בידו ועל זה אמר לא שביק לון. ומ"ש הכי נמי איהו אתדבק בהו ירצה שאין כן הצדיק כיוצא בו אלא ביתר ממנו וז"ש ת"ח עמרם דאתדבק וגו' ובנו בתוספת דבקות נפק מיניה משה דקב"ה לא אעדי ת"ת. ושכינתא מלכות אתדבקת ביה מפני שהיתה רודפת אחר הת"ת וכיון שהיה דבק עם משה היתה היא דבקה עמו כדי שע"י תדבק ותתייחד עם בעלה וזה טעם הצדיק בעולם הזה ששכינה עמו וזה טעם שכינה בבתי מדרשות ששם עסק התורה ות"ת שוכן בהם ושכינ' היא קופצת שם אל הייחוד כדפי':

ותהר האשה ותלד בן וגו' א"ר חייא וגו' רזא דברית היסוד נקרא טוב דכתיב אמרו צדיק וגו' ויש לנו לאמר שהברית ביסוד כי השומר ברית נק' צדיק וטוב והטעם שהיסוד ע"י העברת כל הקליפות ממנו דהיינו מילה ופריעה נדבק בחסד ואז נק' טוב. ור' יוסי פליג בקצת שמוד' שנולד מהול שאל"כ למה תהיה שכינ' עמו שהרי אין שכינה נדבקת בקליפות אלא שחולק שגם ראתה אור השכינה הרוחנית הדבקה עמו. וגם ר' חייא לא יחלוק שהית' שכינה עמו אלא שאינו מודה שראתה יוכבד השכינה שעמו ולזה א"ר יוסי נהירו דשכינתא דנהיר ביה חמאת אימיה בהדיה. ולא שיהיה נהירו דשכינתא נקבה אלא סוד אור חסד ע"י היסוד שעם השכינה דהיינו וירא אלהים את האור כי טוב והיינו דמסיק וכולא הוה:

מאי קא מיירי קשיא לי' תלת חדא טעם לעצם הענין למה הצפינו ג' ירחים לבד לא פחות ולא יותר. עוד אמאי נקט לישנא דירחים שאינו בכתוב אלא כאן. עוד כי למה יגיד לנו הכתוב זמן הצפנתו ולשלשתם תירץ אל המספר בעצמו ועניינו רמז קא רמז שנצפנה נבואתו של משה ודבורו עם השכינה דלא אשתמודע משה בזוהרא עילאה ירצה בנבואת אספקלרי' המאיר' שעם היות שהאמינו בה' ובמשה עכ"ז לא השיגו מקו' מדרגת נבואתו דאספקלריא המאירה וז"ש בזוהרא עילאה דהיינו כי טוב הוא ותצפנהו הטוב הזה שהוא אספקלריא המאירה עמד נצפן עד ג' ירחים ירח לבנה מ' בניסן ובאייר וסיון עד ז' בו ג' ירחים צפונים ונעלמים שהיו חושבים אותה אספקלריא שאינה מאירה ולא נתגלתה ירח שלם ואספקלריא המאירה וזוהרא עילאה בסוד כי טוב אלא כד אתיהיבת אורייתא על ידוי וגו'

ולא יכלה עוד הצפינו וגו' ירצה ולא יכלה השכינה עוד הצפינו קול מאת הת"ת הבא עליה לדבר עם משה והיינו והאלהים יעננו בקול פי' בקולו של משה דהיינו הת"ת:

ותקח השכינה לו למשה תיבת גומא היא ארון שכינה שלוחות ושברי לוחות וגו' והלוחות הם ו"ה כאומרו ו' ה' לוחות והם נקשרי' ומיוחדי' בסוד הברית ולזה נקראות ארון הברית יסוד וע"ז נקראות לוחות הברית והיינו לוחות קיימא ת"ת ומ' ויסוד עאלין בגויה בתוך בחינה זו שהיא בחינה במלכות האוספת ג' בחינות אלו **וגומא** עולה חמשין הם חמשים שערי בינה שהתורה ניתנה במ"ט פנים טהור והיותה גומא רמז היותה ארון הברית שהברי' כ"ל דהיינו חמשים בגי' גומא וז"ש תיבת גומא ארון הברית איהו.

בחמר ובזפת שניהם דין אלא שזה דין ה' עילאה וזה דין ה' תתאה חומר דין אדום ולא כ"כ זפת דין קשה והיינו זהב הארון דהיינו עץ ת"ת ו' באמצע וה' עילאה זהב מבפנים וה' תתאה זהב מבחוץ והיינו דקאמר ארון היה מחופה וגו':

ר' יהודה וגו' מפרש ותחמרה לשון חומרה בחמר מצות עשה דין ולא כ"כ ובזפת מצות לא תעשה דין חמור והיינו בחמר מצד הימין דתמן רמ"ח מצות מצד אברהם שעולה רמ"ח ובזפת מצד השמאל שמשם מצות לא תעשה שמי עם י"ה שס"ה וסוד ת"ת עץ באמצע דהיינו תורה.

דלא הוה פקודי אורייתא חומרי וגו' כי עקר סוד זרעים ועקר מצות תלויות בארץ.

על מימרא וגו' היינו תורה שבעל פה על פי התור' אשר יורוך וגומר הרמ"ק זלה"ה:

ד"א וילך איש דא קב"ה וגומר זה יובן מדף נ' ע"ב כי לויתן הוא חבור חכמה ובינה ולוי נגזר מלשון לויתן וכל זה הוא בהיכל הבינה דהיא בת לוי וחבור תרוייהו חכמה ובינה ומתמן נפק בת לוי דא סהרא. הרח"ו זלה"ה: ומהרמ"ק זלה"ה ז"ל איש דא קב"ה

היינו ת"ת ונקרא איש דכתיב ה' איש מלחמה היינו איש מצד הדין וענין וילך איש היינו משיכו דת"ת שכולל הגבורה.

מבית לוי דא קב"ה היינו הבינה הנק' בית וממה שאמר לוי הור' על הבית הזה מתלות ומתייחדת למעל' בחכמ' ולזה אמר מבית לוי אותו בית שהיא בינה שהיא תדיר לוי ומיוחדת בשורש' שהיא החכמה. וז"ש אתר דחכמה עילאה וההוא נהר מתחברן כחדא ולא מתפרשן לעלמין.

מבית לוי דא שארי לויתן בלחודוי וגו' לויתן פי' בתיקונין שהוא סוד וא"ו דהיינו זנבו הוא יסוד בים התחתון שהיא המ' וראשו הוא הת"ת בים העליון בינה וב' קשקשים וב' סנפירין הם נצח והוד חסד גבורה והיינו דג שעול' ז' ונקרא לויתן מפני שהוא מתלווה ומתייחד תדיר במלכות והיינו וילך איש מבית לוי איש דין הלך לבדו מבית לוי ויצא ונאצל בלחודוי וז"ש דא אשרי לויתן בלחודוי בעלמא דהיינו תחלת אצילותו וענין בלחודוי זה אינו לפירוד אלא אדרבא לייחוד מפני שבהיותו בסוד ד"ו אין ייחוד ואין זווג צריך עזר כנגדו שיתייחדו פנים בפנים וז"ש לויתן זה שהוא לבדו יצרת והאצלת לבדו לא לפרוד ח"ו אלא לשחק בו כדי שע"י פרודם זה ישחק בו בסוד הזווג שהוא מתייחס בשם שעשוע ושחוק והיינו לשחק בו בסוד הזווג בו ויקח את בת לוי דא קב"ה היינו המלכות המתייחדת עם הת"ת אמנם נקראת בת לוי מפני שהיא ברתא דחכמה ובינ' ודאי והיא נקראת בת מלשון אלפים בת יכיל מדה ודאי שהיא מתייחדת ומתלוות למעלה אל הת"ת דהיינו בת לוי הבחינה שבה הייחוד עם הת"ת וז"ש אתר דנהירו דסיהרא נהיר והוא סוד הנקודה האמצעית יסוד קבלת אורה והיינו אתר דנהירו המתפשט בכל שאר בחינותי' והיא נקודת ציון שבה כניסת סוד נקודת רגל משך וא"ו והיא בת עין והיינו בת לוי שבה סוד לוי וייחוד הלויתן עמה כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה:

ותהר האשה היינו עיבור השכינה בנשמתו של משה והזווג הנז' לעיל היא סוד זווגם להאציל נשמתו מלמעלה והודיענו הכתוב בכאן מעלת נשמתו וסוד עיבור הנשמה במלכות והיינו ותהר האשה ותלד בן היינו נשמת מ"ש"ה שת הבל הם נשמות הצדיקים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' עלי רוחיהון דצדיקייא. ועם היות שעל כל בני אדם אתמנא מ"מ אז כלם נקראו צדיקים:

הכי הוא וודאי. כלומר אין הכי נמי שלילה שמו ונק' גבריאל ג"כ ע"ש שנמשך מסטרא דשמאלא שהיא גבורה וכנזכר בתי' דף צ"ד:

ובת קול נחתת. אפשר דנפקא ליה מדכתיב בת דלא ה"ל למימר אלא ויקח אשה מבנות לוי מאי בת ועוד שבעוד שהבת לא נשאת נק' בת פלוני. אמנם אחר שנשאת לא נקראת בת פלוני אלא אשת פלוני ויוכבד כבר נשאת וילדה אהרן ומרים א"כ מאי בת לכך תירץ שיצא בת קול שיחזירנה אחר שילוחיה ולכך אמר בת:

וכלא הוה. כלומר בכלל דברי דבריך שהרי אין השכינה שורה על האדם בהיותו ערל א"כ אחר שתפרש כי טוב דהיינו נהירו דשכינתא ממילא משמע שכבר הי' מהול:

(**עד**) **דלא אשתמודע משה בזהרא עילאה**. כלומר לא הי' ניכר בגלוי שהקב"ה הי' מדבר עמו וזהו ותצפנהו ג' ירחים הית' השכינה מדברת עמו בהצנע באורח צפון. אמנם אחר כן ומשה עלה אל האלקים וכו' וכדמפרש נמי ואזיל דעד ההוא שעתא לא אשתמודע וכו':

תיבת גומא ארון הברית איהו. כך עולה הברית י"ד במ"ק כמנין גומא וזהו אומרו איהו ולא אמר דא ארון הברית אלא איהו כלומר איהו ממש:

הוי מחופה מלגאו ומלבר. אע"ג דליכא לא חמר ולא זפת בארון מ"מ הי' מצופה זהב מבית ומחוץ. ורמז הוא דקא רמיז. א"נ אגב אורחא אשמועינן שלא נרדוף אחר זהב וכסף שאינם אלא חמר וזפת כי לא יושיעו:

ר' יהודה וכו'. לדידי' א"ש מלת ותחמרה מלשון חומרא וחומר וזפת הוי מ"ע ומל"ת כי בעשיית המצוה האדם מניע חומרו גופו וכל אבריו וזהו בחמר עשיית המצות וקיומם בהנעת החמר ובזפת היינו שמי שלא יקיים מל"ת ויעבור עליהם יהי' נידון בזפת וגפרית ורוח זלעפות:

חומרי. כלומר חומרת המצות אינו כ"א בארץ כי שם קונות המצות סגול' נפלאה ולפי זה מלת ותשם בסוף אהדר לותחמרה וה"ק ותחמרה החמירה במ"ע ובמל"ת ותשם בסוף ותשם החומרא הזאת לסוף מ' שנין בארץ ששם חומרי המצות וסגולתם:

על מימרא. פי' מלת שפת מלשון שפת אמת שפת כנען:

וילך איש דא קב"ה. ת"ת:

מבית לוי דא קב"ה אתר וכו':

ויקח את בת לוי דא קב"ה אתר וכו'. שמעינן מהא דכינוי הקב"ה שייך בין לעילא בין לתתא בין באמצעיתא והכל באצילות אלא הם בחי' שונות. וזהו דקאמר:

אתר דחכמה עילאה וההוא נהר. פי' מלת בית מלשון מקום כמו בית אבנים יחזה והיינו מציאות התחברות שתי מדות עליונות חו"ב דלא אתפרשן לעלמין וזהו מבית לוי כלומר ממקום מיוחד וליווי זה עם זה והתחברותם יחד: מבית לוי דא שארי לויתן בלחודוי. הוא כמו ד"א והוא לומר שנק' בת לוי ע"ש שלווי הת"ת והמלכות למטה דמפרש ביה ואזיל

הם הגורמין היחוד ההוא וזהו דא שארי לויתן בלחודוי. כלומר המקום הזה המשותף הנק' בית לוי נקרא כן ע"ש שהוא המתחיל במצוה בלחודוי והטעם כי הם סוד או"א המעטרים את הבן בתרין עטרין שהם סוד מוחין דזעיר שהם סבת הייחוד ואפשר מלת בעלמא היינו המלכות שהיא נק' עולם. והכוונה לומר שזה המקום שארי לויתן בלחודוי כדפי' בעלמא במלכות שיתלוה איש אליה: א"נ דא שארי. היינו סוד הגבורה שהוא מתחיל הייחוד בסוד שמאלו תחת לראשי ונמצאת הגבורה בית בנוי ומשם הת"ת הלך ויקח את בת לוי מלכות. וי"ס דגרסי לחדו בעלמא והיינו תרגום של לשחק בו סוד השחוק והשעשוע: הה"ד לויתן זה. כלומר מציאות הליווי והחיבור הזה עשאו הקב"ה לשחק בו שהוא משתעשע כענין זה:

אתר דנהירו דסיהרא נהיר. היינו המלכות בבחי' המאירה כלפי מעלה דהיינו שיש לה פנים כלפי מעלה והם פנים שוחקות ופנים כלפי מטה להשגיח לתחתונים ולייסר העולם וזהו שדקדק אתר דנהירו דסיהרא נהיר. מקום הארתה ולא מבחינתה הנק' לילה בסוד החשך אלא נהיר ומאירה לזולתה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף יב.

ותצפנהו וגו' אלין תלת ירחין וגומר הנך רואה בעיניך איך הם שלא כסדרן אך זה תבין מסוף רזי דרזין בפרשת יתרו מכ"י כי זה מדבר בסוד הנשמה המתגלית בסוד אלפא ביתא ונסתרת כפי החדשים עד יבא עתה עת דודים לרדת בזה העולם והבן זה. הרח"ו זלה"ה: ומהרמ"ק זלה"ה תלת ירחא דדינא קשיא וגו' הענין שיש י"ב גבולי אלכסון בת"ת והם י"ב חדשים עליונים והם מאירים במ' ומקבלת מהם מכל א' וא' חדש א' והנה תמוז אב טבת הם גבולי דין וגבורה ואם ההויות האלו שהם נפשות הצדיקים ינקו מאלו הגבולים ח"ו ישלוט בהם הדין ויצא מהענין קלקול בענין העדר הוויתם או יהיו עשוקות וכיוצא ולזה ותצפנהו ג' ירחים אלו בנשמות והם ג' גבולים שהירח העליון יונק מהם כנז'.

רוחיהון דצדיקייא וגו' ירצה ב' ענייניים הא' שלא נאמר שמיד שנוצר ירד אלא עמד ונצפן לעתות הדין כדפי' ועוד שהם נמצאים והיינו שכיחין דקאמר ולא כמו שחשבו הטועי' שהנשמ' עצם היולי אלא ממש כאותו ענין שעתיד להיות הוא למעלה שעם היות שאין שם יצה"ר יש שם בחירה אל הנשמה להטעותה אל עץ הדעת טוב ורע כענין שנט' האדם בהיותו בג"ע וכן הצדיקים הם מטיבים שם מעשיהם כנז' בשיר השירים מהזוהר:

ולא יכלה עוד וגו' לא קשיא ליה מידי דפשיטא דדוקא מצד הדין צופנת אותו אמנם מצד שאר גבולים שהם רחמים לא יכל' עוד הצפינו כי משם הוא קיומו מיניקת הרחמים:

דחפת ליה וגומר ירצה כי תיבת גומא הם כינויים למלכות כי היא תיבת שבה נכנס נ"ח יסוד שכך נקראת ארון הברית והיינו שתתלבש הנשמה למעלה בלבוש אור זה שכל הרואה אותה מתדחל ותירא ממנה ובסבא קרא למלבוש זה אלוה:

נוני ימא הנה הים היא מדת המלכות בבחינתה למטה עד התחתונים כאומ' זה הים גדול וגומר ופי' כי רמש הוא לשון לילה כתרגומו והנה הרמש [535] היינו כחות הדין הנקראות לילה כדפי' לעיל שם אניות הם כחות ההנהג' שהם מתנהגים בהם לפי רוח הים וסערתו ומניחו והנה שם נקראים נוני ימא כל הכחות אשר בה המלאכים הראשיי' אשר הם התניני' הגדולי' ולהם סנפירין וקשקשי' שהם טהורים והם מחנותיה ובפגוע אלו בנשמה ישרפוה בהבל פיהם וכאשר הצדיק מתלבש בלבוש זה הוא נטיר מכל נוני ימא כדפי' והטעם מפני שאין מקום להנשמה ביניהם אלא או למעל' בעולם העליון או למטה בג"ע תתאה אמנם להיות לה מהלכים בין נוני ימא כנז' אפשר לפגוע בה באשם אם לא ע"י שמיר' זו ובזולת תיבת גומא הנז' היא מוספת עוד שמירה ותחמרה בחמר ובזפת וז"ש והיא חפת ליה למיהוי נטיר מנייהו בחפו דסטרא דיובלא נוסף על לבושה בתרין גוונים חוור ואוכם היינו בחמר ובזפת דהיינו יהו"ה רחמים בנקודת אלהי"ם שהוא דין וע"י סימן זה אינה שולטת הדין שבה ומימי הים המלוחים אינם שולטים בנשמה.

ואחוו לה למישט בינייהו [536] היינו ותשם בסוף וגומר כלו' כי לבסוף להיות הצדיק שט בינייהו לשאוב רזי תורה שאין התורה נמצאת למטה אלא ע"י מהלכים בין העומדי' האלו שלא יקטרגו עליו וצריך שמירה וז"ש על שפת היאור להיותו מורה הוראה ומחדש תורה צריך שיהיה שמור בין אלו ולא יקטרגוהו:

ותרד בת פרעה וגומר הנה היא נקראת בתי"ה ירצה בת י"ה דהיינו שכינה והיינו בת לוי דאמרן ופי' בת מדה אלפים בת יכיל ונקראת בת פרעה מצד הדין שהיא פורעת פרעות ונקמות ובבחינה זו דבק בה הנחש דהיינו פרעה הרובץ בתוך יאוריו דהיינו שהיא משתמשת בקליפות שהם כלי זיינה והיינו דאתיא מסטרא דשמאלא שהיא גבורה ודאי דאתי מגבו' עילאה מדת הדין הקשה. והנה היאור הוא למטה ממנה כאו' נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי והוא יוצא מהקדש מעדן ודאי ומשקה מצרים היא סוד גיהנם. והנה בת פרעה היא לפעמים צריכה רחיצ' מדיני' ומאחיזת החיצונים בה והיא רוחצת עצמה בעשותה הדין בתחתונים והיינו לרחוץ על היאור וכמה דקדקו רז"ל באומרם שהיתה מצורעת שהוא סוד הפגם שהוא נרחץ בעשותה הדין ע"י רחיצתה ביאור זה שהוא נהר

[535] נצ"ל והוה רמש,

[536] נרא' דכך הי' גי' רבינו הרמ"ק ז"ל אבל אצ"ל ואנח לי' למישט כו':

דינור סוד הדין הנמשך מהבינה ויורד ומשתלשל עד החיצונים על ראש רשעים יחול ושם היא מתרחצת מטומאת' על היאור דייקא שהוא למטה מבחינת ים דהיא גופא ים איקרי:

וקרייה יאור פי' הים שהיא הבחינה העליונה יקרא לפעמים בשם יאור נראה שהכל בחינה אחת ופי' שיש ים ויש יאור וים שהיא מלכות נקרעת ע"י משה בסוד מטה משה שהוא וסוד אמנם יאור הוא למטה והוכה ע"י אמצעי בין משה ליאור:

ונערותיה הם סוד ז' נערות שהם ג"כ מגולגלות בדמי דיניה והם הולכות על יד היאור שהיאור נעשה מבחוץ מזיעתן של חיות והם שאר משריין דאתיין מסטרא דא דדינא מתנהגות כהנהגתה ממש. והנה נולד משה למטה ע"י הדין וכן הוא מוליד כל צדיק וצדיק כדפי' לעיל וילך איש דא גבריאל והיינו בסוד והלילה אמר הורה גבר והיינו שבהיותה רוחצת על היאור דהיינו בלילה שהיא דין וגבורה ואז היא בת פרעה שהחצונים יונקים ממנה היא שעת הזווג לבני אדם ואז ותשלח את אמתה דהיינו סוד האיש גבריאל ויקחה לגזור עליה טפה זו מה תהא עליה לפי מה שהיא גזורה וחצובה מלמעלה:

ואיהו רשימא דוא"ו ה"א הענין ותפתח אותה התיבה לראות סוד בחינת הנשמה בעצמ' מה תחת לבושה ומה הגובר בה אם ימין חכם אם שמאל גבור אם אמצע עשיר אם למטה חכם ועני מצד לבנה פרוצה ועניה וכן יגזור עליה גזרתה והיא ותפתח בסוד גזרת גזרה זו בהיכל זכות ששם הדין לכל הדברים זולת בני חיי ומזוני ולזה ותפתח ותראהו את הילד ועם היות דקיימא לן אין דנים בלילה בת פרעה דנה בלילה ענין זה שהוא סוד זווג איש ואשתו בלילה ומיד מושכים שם נשמה ולכך ותפתח ותראהו את הילד שרואה נשמת הצדיק מסומנת מייחוד קב"ה ושכינתיה ותחמול עליו לגזור עליו גזירות טובות אם לא יגרמו אח"כ עוניו היותו צדיק בן רשע וכיוצא אמנם עתה כיון שיש בו סימן ו"ה ותחמול:

ותתצב וגו' ואחותו דמאן כלומ' השתא שפירש משה בסוד הנשמה אי אפשר לפרש אחותו דמאי ניהו אחותו לגביה נשמתיה ולהכי פי' שאין הכוונה אחותו דמשה אלא השכינה אחותו דת"ת וירצה באותה שהיא ידועה לאותו שקורא אותה אחותי וז"ש אחותו דההוא דקרא לכ"י אחותי ומפני פרסום ענין זה קאמר ותתצב אחותו וסמך על המבין מי הוא אח ומי היא אחות וכוונת הענין באומרו ותתצב אחותו ירצה שאין השכינה מסלקה השגחתה ממנו אחרי רדתו לעולם אלא מצפה ומשגחת בו על מעשיו ועניניו בכל וז"ש לדע' מה יעשה בו ואפ' לפרש לדעה להתייחד למעלה בסוד והאדם ידע את חוה אשתו לדעה ולהתייחד עם הת"ת ע"י מעשיו למט' וז"ש מה יעשה לו במה

שנפעל בנשמה הזאת ע"י הגוף למטה. והנה יעלה על הדעת שתהיה מסתכלת ומשגחת בו כאם על בן לזה אמר שאינו כן שהשכינה אינה שוחקת לצדיק בעולם הזה בטוב [537] כעס משחוק אלא ותתצב אחותו אינה יושבת ומשגחת כאילו היא אשה וזה בנה אלא כאילו היא אחותו ומעולם לא הוליד ממנ' בן זה והיינו מרחוק כענין מרחוק ה' נראה דהיינו הסתלקה למעל' ואין מראה אהבתה אליו אלא אחר סילוקו מן העולם:

מאי משמע וגו' היינו כלל שמעתין מרישא דלא נפקא האי מפסוק ותתצב לחודיה אלא מפסוקים הקודמין נפקא וז"ש דאינון זכאין וגו' והיינו כאו' ותראהו את הילד ותחמול וגו':

ועוד נקטינן דנשמתהון דצדיקייא אתמשכו וגו' זה נכלל ממה שפי' וילך איש וגו' בריש סוגיין וענין זה אינו חדוש עתה בסוגייא זו משום דרזא דמלה אוליפנא דמשמע דאב ואם עביד לגופא לתתא וכמו שגוף שהוא לבוש אל הנשמה נמצא מזכר ונקבה מינה נפיק ומשמע דכל סטרין בין לעילא בסוד הנשמה ממקורה בבית לוי בין לתתא ויקח את בת לוי זווג חכמה ובינה וזווג ת"ת ומלכות בכל סטרין מדכר ונוקבא אתיין כולא ומשתכחין אפי' [538] שנתהוו למעלה המציאם למטה הוא בסוד זווג תחתון אחר זווג עליון. תוצא הארץ הנה [539] שכבר נמצא מהזווג העליון ולכך ויאמר אלהים בסוד הנתיב הזה תוצא הארץ אותה הויה שנתהוה מזווג בראשית ברא אלהים חכמה בבינה תוצא הארץ דא כ"י שהיא מלכות המיוחדת ביש' ת"ת כנודע והעד שהוא אדם קדמאה עילאה בסוד החכמה ונעשה מייחוד חכמ' ובינה ואח"כ מייחוד קב"ה ושכינתי':

ד"א ותתצב אחותו דא היא חכמה אינו מקושר עם הקודם: ויש ספרים דגרסי ענין זה אצל מה שאמרו למעלה אצל אומרו אינון דמורים אורייתא וחוקה לישראל והתצב וכן ראוי שדרש הפסוקים האלו מתייחס שם על הדרך שדרשו שם בפסוק' הקודמין וכבר נגמר דרשות הענין בנשמות הצדיקים ונשמת מרע"ה וחזר לפרש הענין על הדרך הראשון והמעתיק הפסיק הענין בדרש זה הקודם.

אחותו דא היא חכמה פי' מדת המ' אחותן של יש' בשעה שהם עסוקים בה כד"א וגו' וכדמסיק ר' יצחק שהמלכות היותה רחמים ואחות מסתלק' וקיימא מרחוק בעת שיש' חוטאים. והדין נגמר וענין מרחוק היינו סילוק מקור השפע והברכ' לחכמ' ושאר בחינות המלכות הוא דין קשה דהיינו בת פרעה כדפי' לעיל ורחיצתה ג"כ פירשתי לעיל כי היא

[537] אצ"ל כי טוב.
[538] נצ"ל אחר:
[539] נצ"ל הויה:

מתרחצת מדיניה בהיות' נוקמת נקם ברית בתחתונים ונערותיה אלין אומיה שרי אומות העולם שמדת הדין משתמשת בהם לייסר את ישראל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' והכא בת ואשה כלא חד דרגא איהי. כלומר בין כינוי בת בין כינוי אשה כלא הוא במלכות והוא כי בעוד שלא נזדווגה לאיש ת"ת נקר' בת כנז' בתיקונין וכשנתייחדת עם הת"ת נק' אשה כנזכר פרשת נח דף ע' דהיינו אש י"י [540] שהוא התקשרות ה' המלכות עם אש הגבורה בסוד שמאלו תחת לראשי:

דדינא קשיא שריא בעלמא. ואם תוציאנו אז לעולם יהי' מוכרח להיות מדוכא ביסורין:

שכיח הוה איהו לעילא. כלומר שנשמת משה וכיוצא בו מתעכבין שם קמי' קב"ה ולא נחתין תיכף לתתא כמו שאר הנשמות וז"ש שכיח וכו' כלומר מצוי שם ומעוכב שם:

מאי קמ"ל. כלומר אמאי אצטריך קרא לאשמועינן דברים הללו מאי דהוה הוה:

דחפת לי' בסימנהא. היינו בסימני הבינה שבמלכות והם חמשין תרעין חמש עלין תקיפין דסחרין ליה מכל סטרא כנז' בריש פ' בראשית וכן עולה גומ"א חמשין וכדמסיק בחפו דסטרא דיובלא והי' הכיסוי הזה משם לרמוז אל השגחתו בחמשים שערי בינה שעתיד להשיג:

מאינון נוני ימא. היינו כחות הקדושים שליתן בעלמא ממנן למעבד רעותא דמאריהון כנזכר בפרשת וארא דף ל': ה"ג דשאטין בימא רבה דכתיב שם וכו'. והיינו שלוחים מתפשטין תחת המלכות:

למיהוי נטיר. השמירה היא שלא יקנאו בגדולתו:

בחפו דסטרא דיובלא. כלומר כיסוי המלכות מבחי' הבינה שכן כ"מ שנאמר מסטרא דיובלא אינו היובל בעצמו וכו':

איקרי. י"ס דגרסי יקירא. והיינו רמז אל התקשרות היובל עם החכמה ששם הוא הכבוד שתרגומו יקרא:

חיוור ואוכם. היינו בחמר ובזפת א' לבן א' שחור והם שתי בחי' במלכות מצד הבינה ומורי זלה"ה פי' דהיינו הוי"ה בניקוד אלהי"ם אותיות חיוור ונקודות אוכם.

ואנה לי' למשה בינייהו דאשתמודע ביניהון בגין דזמין היא לסלקא בינייהו זמנא אוחרי לקבלא אורייתא. כך תמצא בפ' שלח דף קע"ד ששם הודפס מאמר זה פעם שנית:

דאתיא מסטרא דשמאלא דדינא קשיא. היינו הקליפה הנמשכת מגבורה העליונה לפרוע לכל א' כמעלליו וזהו בת פרע' בת הנמשכת מהמדה הפורעת לכל א' כמעשיו:

על היאור דייקא דהיינו משכן תנין הגדול סטרא המסאבא:

---

[540] נצ"ל אש ה':

ולא על הים. כי הים רומז לים החכמה מלכות סטרא דקדושה:
ע"כ לעילא. נלומר ע"כ ע"ד הסוד שהוא למעלה מכאן והלאה למטה כפשוטו והכוונה כדאי' בסבא שהתורה מגלה פן א' בקצת פסוקים בדרך סוד ואח"כ חוזרת אל נרתקה ותכס בצעיף וחזר לפשוטו ממש:
מרחוק כד"א מרחוק יי' נראה. היינו שהמלכות הנק' אחותו של ת"ת ו' נתייצבה להשקיף בנשמתו של משה ברדתה לעולם השקפה לטובה מצד החכמה ששם הוא רומז מלת מרחוק:
מאי משמע. מאי נפקא לן מינה:
לגבי כלא. אפילו בסוד החכמ' שמשם היתה השקפתי אליו לטובה:
וכ"ש משה. שנשתלשל' נשמתו ממקום עליון כנזכר בפרשת בשלח דף נ"ג ע"ש:
אתמשיכו מאתר עלאה. מיחודא דקב"ה ושכינתיה:
ד"א ותתצב אחותו דא היא חכמה. היינו חכמת שלמה תתא' והיינו בחי' המלכות מצד החכמה דכתיב אמור לחכמה וגו'. ופליג את"ק שאמר אחות ו' שהיא בחי' המלכות מהת"ת:
א"ר יצחק מעולם וכו'. ר' יצחק דרש ליה להאי קרא על ישראל ממש ואינו נקשר עם מה שלמעלה אלא מלתא בפני עצמ' ואמר לפי שלא יחדל הדין לקטרג לעולם כי האדם עכ"פ יחטא לכך צריכה השכינה לעולם להגין עליהם שלא יבא הדין באכזריות אלא כדי מה שהעולם יוכל לסבול.
ד"א מרחוק וכו' מכאן עד סוף הסוגיא היא בענין צרותם וגלותם של ישראל ובס"י ליתא כלל ואי גריס ליה הכוונה היא שישראל כשהם חוטאים השכינה מסתלקת למעל' ומ"מ אעפ"י שמסתלקת היא כצבי שעינו א' ישנה ועינו א' פתוח' להשגיח וזהו ותתצב אחותו להשגיח אעפ"י שעמדה מרחוק: עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ותצפנהו ג' ירחים בראשית ל"א ב' ומאי נינהו תמוז וגו' ע"ח ב' פנחס מ"ט א' ולפי שטבת דינא קשיא שריא בעלמא ע"כ המשכן נגמרה מלאכתו בכ"ה בכסליו כדאיתא בנשא ולא הוקם עד ניסן: שכיח הוה איהו לעילא פי' שהיה משמטת החסד כדכתיב כי מן המים משיתיהו וכן כתב הקנה ז"ל וכן בס' התמונה עכל"ה:

דף יב:

א"ר יהודה וגו' תשוב' מצד הבינ' צלותא מצד המלכות. דמעין מעוררים הרחמים מהעינים העליונים להיות הדמעות מן המוח נמשכות לעינים גורמין סוד החכמ' להפתח

אל סוד עינים ומיד רוחצו' בחלב: ותראהו את הילד היינו זכותן שהיא פותחת להם כדמפרש ואזיל:

ויפן כה וכה וגו' וירא כי אין איש לא בו ולא בזרעו והוקש' לו בשלמא בו שבדק במעשיו שם ע"י שכנים וכיוצא אבל זרעו במה לזה אמר דחמא ברוח הקדש וגו' ויש להקשות מהיכי תיסק אדעתין שיצא ממנו צדיק שנסתכל וגומר. ושמעתי בשם ר' שלמ' מלכו ז"ל כי יש משפחה א' מישראל יוצא' ממצרי אחד כאומרו בדברי הימים ולו עבד מצרי וגומר ולז' דמה שמא ממנו יצא:

כמה חייבין אינון וגו' איהו משתנה יתיר וגו' הטעם כי ענין זה הוא השבת' הקליפות והכנעתם שמהם ובהם יצא מבטלם ולכך אין יש' מבטל ע"ז וכן עובדיה יצא מאדום ודוד מצד רות הוא מהם להשביתם והכל הוא לדרך זה:

וירא דהכא כולא ברוח הקדש קשיא ליה וכי רוח הקדש נטרדת בפרטים אלו מאי אכפת לך אם יהרג המצרי אם לאו דאיכפל רוה"ק להכי לזה אמר דקב"ה סבב כולא וגו' ממש היה הקב"ה מגלגל שיברח וע"י זה שיהרג ומרע"ה מצד חסידותו לא יהרגנו ולא יברח ולא ישב על הבאר לזה היה רוח הקודש עמו בסיועו בהריגת המצרי:

באר מדת המלכות. יעקב ומש' בת"ת יעקב מלבר משה מלגאו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ז"ל זה יובן מפ' ויצא דף קצ"ב ב' כי משה בעל' דמטרוניתא כתיב ביה ישיב' וישב על הבאר אבל יעקב לא כתיב אלא ראי' לחוד וזהו וירא והנה באר וגו' עם היות דתרווייהו הוו בדרגא חדא כנז' שם ע"ש עכ"ל: והרי"א זלה"ה כתב על אומרו כמה דאזל יעקב וגו' ז"ל כבר ידעת כי לאה נזדמנה לעשו וכשיעקב לקח הבכור' ואח"כ לקח ברכ' כולא חד בכור' ברכ' סוד לאה הבכור' ואח"כ הלך ללבן לישא את לאה וכן משה דוגמת יעקב המתין עד שהרג המצרי גלגול קין מצד הרע כנודע ואח"כ הלך ולקח תאומתו של הבל צפורה מן יתרו הקיני שהוא קין הטוב שבו והבן זה עכ"ל:

ר' יוסי ור' יצחק הוו אזלי וגו' הוה ההוא בירא וגו' בלי ספק ששאל על הנסתר דאי לא תימא הכי בגשמי היאך אפשר אברהם ויצחק חפרו בפלשתים משה בארץ מדין יעקב בחרן אלא על הנסתר קא מבעיא ליה א"כ מאי קא מבעיא ליה כמה בארות הם הכל סוד המלכות:והנה ר' יצחק השיב לו ענין גדול ראשונה שלא חפרוהו אברהם ויצחק כי משמת ימי בראשית היה חפור וז"ש בשעתא דאתברי עלמא דהיינו מהבינ' מתוקן אתברי האי בירא. אמנם יש לו פה דהיינו מקום שאיבת מימיו והשפעתו לתחתונים והפ' הזה הוא הנסתם שגורמין הרשעים ליסתם כאומרו וכל הבארות אשר חפרו בימי אברהם סתמום פלשתים וימלאום עפר והיינו שפה זה אשר לבאר ברשע' הרשעים

נסתם. ואברהם ויצחק פתחו פיו שהי' נברא מערב שבת בין השמשות בבא השבת קדש מיד שער החצר הפנימי שהי' סגור ששת ימי המעש' ביום השבת יפתח ומשם ואילך אינו נסתם אלא ע"י הרשעים. ואברהם ויצחק העבירו אבן נגף וצור מכשול הפגם חפרו שרים וכרו' נדיבי העם ואחר שתקנו אברהם ויצחק מה שתקנו שהם ימין ששם ישמעאל ושמאל ששם עשו. כשבא יעקב ומש' לא הוצרכו לחפור באר שהם בקו האמצעי אלא מצאוהו פתוח מה שלא מצאו שני האבות אלא מצאוהו נעול וחפרו ופתחו. אמנם יעקב ומש' ראו הבאר פתוח שאין מי שיסתום אחר ששני הקצוות תקנו מה שתקנו ועכ"ז יעקב מצא אבן על פיו לא סתום כאברהם ויצחק אלא אבן להיות מעלת יעקב למט' ולז' מצדו שולטים בו החצונים והוצר' לגלותו כאומרו ויגל את האבן וגו' אמנם מרע"ה מצאו מגול' שקדמו יעקב. ולז' מיד וישב על הבאר אמנם מצא רשעים שבזרוע מגרשים הבנות שהם שבע בנות לכהן מדין ונודע שהם שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך והם ותבאנ' ותדלנ' ותמלאנ' וגו' אמנם הרועים שרי האומות הם יונקים הברכות ומגרשים אותם ומש' דלה דלה לנו ודאי והציל הבנות מהרועי' שלא יענו אותם כדפי' רז"ל והיינו סוד הנחש הנכנס בהיכלות כנזכר בפרשת בראשית. ועל זה אמר ר' יוסי אם היו בחי' שונות או באר בפני עצמו במדות אחרות כיון שיש חפיר' לאברהם חפיר' ליצחק סתימ' ליעקב ותירץ לו ר' יצחק שהכל ענין א' וחפור הי' משמש ימי בראשית ופיו פתוח מע"ש בין השמשות אלא שנסתם ומתכס' ע"י מעש' הרשעים כדפי' אלא שאברהם ויצחק שהם מהצדדים ששם החצונים עשו וישמעאל סותמין ויעקב מתכסה שהוא למטה ומשה מצאו מגולה אלא שהיו אונסים הבנות וגוזלים המים ותקנו אברהם ויצחק חפרו יעקב גלה משה הצייל:

מתניתין אינון רדפי קשוט היינו שהם דבקים בתורה הנקראת אמת ורודפים אחר ידיעת סודותיה והיינו מצד הת"ת.

אינון דתבעו רזא מהימנותא היינו שהם שואלים אחר הייחוד העליון.

אינון דאתדבקו קשורא מהימנא היינו מצד הבינה נקשרים קשר בל יכזב בעבודת קונם שאינם דבקים ונפרדים אלא דבקים תמיד מפני שאינם מתרחקים בעון.

אינון דידעין וגו' היינו שעושים לפנים משורת הדין והיינו מצד החכמ' שהיא נקרא' מלכא עילאה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' לאסתחאה מדמא דישראל היינו שמביאה מדת הדין בת הפוגעת הדין מכת דבר או חרב זו על שונאיהם של ישראל:

על עלבונא דאורייתא. היינו פי' על היאור בסבת התורה שרפו ידיהם ממנה כענין שדרשו ברפידים:

אלין אמיה אפשר שהם אמהותיה של לילית בת פרעה זאת והם שלוחי מלאך המות. א"נ אמיה אמותיהם של ילדים המוכים ביום המגפה הולכות ובוכות אחר ילדיהן ובת קול מכרזת כל זה מעלבונה של תורה וזהו על יד היאור. וי"ס דגרסי אומיא דהיינו אומות העולם ונכון.

דאינון קשי קדל הם קשי עורף אמנם בבא עליהם צרה וצוקה מיד שב עד מכהו ולא מילדי עע"ז שהם חזקי לב שאומרים מקרה היא או עפוש אויר ולא מהשגחה ומצאתי נ"א דגרסו ותאמר מילדי העברים זה ולא מן האומות דאינון קשי קדל מילדי העברים (רכי) [מובן שגרסתו הי' דכי בדלת] לבא וכו': מילדי העברים (רכי) [דכי] ליבא דהיינו א' מילדי אברהם העברי ומאמהות העבריות שורש טהור וקדוש ובמעט קט שיצר להם חוזרים בתשובה. ואומרו (רכי) [דכי] לבא. הוא פי' לילדי טהור מעון כילד הזה: ותקרא את אם הילד היינו הצדיקים אשר בקרבם ההולכים בזריזות (בעלמא) [כעלמה] ויורדים לפני התיב' ומתפללים על הצרה והם בוכים והיא בוכה עד שנענים: אתו בכי דבכה עשו פי' אע"ג שהברכות נטלו בעוקבא בדין כמ"ש בפ' תולדות עכ"ז לפנים נראה לכל זיוף ועקבה והיא חילול שם שמים לעמים ולזה עם היות שישראל מפני חטאם ירדו לגלות אמנם לא יחוייב שיגלו לאדום [אלא] מפני הדמעות והיינו שדקדק התנא באומרו ואינון דמעין אחיתו לישראל בגלותי' ולא אמר בגלותא.

וירא כי אין איש חמא ברוח קודשא. מלת וירא הוקשה לו דלא שייך וירא אלא בדבר שיש בו ממש והכא מאי ראה אלא ראה ברוח הקודש ואין לומר היוצא מן הטמא טמא דכמה חייבין בעלמא וכו':

יתיר מיניה. שביעקב כתיב וירא והנה באר בשדה ויגל את האבן הכל היה הכנה אל הייחוד. אמנם משה וישב על הבאר בעלה דמטרוניתא דא מלבר ודא מלגאו. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון דבדרגא חדא הוו אסתלק משה בראשית כ"א ב'.

דף יג.

ולכהן מדין וגו' אי בירא דא איהו ביר' דיעקב דהיינו מדת המלכות הא כתיב ונאספו שמה כל העדרים שהם מחנות הקדושים וגללו את האבן דהיינו הדין שהחיצוני יונק ממנו ושם הוא סותם פי הבאר וצריכי' לגלול האבן מעל פי הבאר דהיינו שמעבירים הדין והחצונים נבדל כדי שיהי' שפע מצוי להם והיינו אפי' כל העדרים כולם מכסא

הכבוד עד למטה. וכן בנות יתרו דהיינו יתר ו' שהוא כהן מימין ומשמאל מדין ולו שבע בנות הן נקבות שהולידם באם התחתונה והם סוד ז' הנערות הראויות לתת לה. והיה ראוי שיקשה להם יותר לשאוב מי השפע ונתוב בהן ותבאנה ותדלנה ולא נמצא שום עכוב ולא טורח להעביר אבן אפי' אבן לא מצאו:

א"ר חייא יעקב אעדי וגו' היינו אחר שבא יעקב ונעשה מרכבה לת"ת ונתייחד עם המלכות ויגל את האבן מפני שהשפיע בה שפע כ"כ עד שהדין מתבטל ושוב לא נתעורר. והנה כשהשפע מועט נשפע לעולם בדין ולכך והשיבו את האבן אמנם כאשר הדין מתבטל והשפע מתרבה והבאר מלא אין אבן על פי הבאר והבא לשאוב שואב בלי טורח והיינו מפני המים המרובים שהם מעצמם נשפעים בלי לדלות בקושי ותפלה:

אתר דהרוח נפקא מיניה דקאמר מד' רוחות א"כ בלי ספק שמקומו בד' רוחות שהם דרום חסד צפון גבורה מזרח ת"ת מערב מ' ולא בספי' אלא בסוד היכל שהיא נפקת בו כדמסיק מההוא אתר יהי' מה שיהי' היכל ידוע בג"ע. דאתחם בסמכוי שהם ד' עמודי כסא הכבוד בארבע סטרין דעלמא הנז' לעיל.

וכי יכיל וגו' כלומ' הוא דק ומרוב דקותו אינו מושג שיוכל אדם להיות שליט עליו לומר בואי מפני שהוא במעלה שאין אדם שולט שם מפני שהוא צדיק נקשר במקורו אינו משועבד תחת יד צדיק אחר מה שאין כן במלאך שאדם שליט בו מפני שמעלתו יותר מהמלאך ולא כן הצדיק אלא הקב"ה מושל על הצדיק. ותו כלו' ואם היה אותו הרוח רוח שלא ירד לעולם מעולם לא היה כח בנביא להנבא עליו אפי' ע"י נביאים מפני שאין כח בנביא אמנם רוח זה כבר נתלבש בגוף למטה ומצד קשר הרוח בגוף שולט הנביא בו שהרי הוא בג"ע משועבד אל ציור ודיוקן גוף זה:

אי אתלבש בלבושא כפי דבריך שציורו מגוף העולם הזה.

לא נחתא אחר רדתה בג"ע כשתרצה להתלבש בגוף אפי' פעם שנית תתחזק ותתלבש מד' יסודות רוחניים שבכסא הכבוד כדי שתתלבש בגוף של ד' יסודות כדי שיהיו דומין ד' יסודות רוחניים בד' יסודות גשמיים ולכך בעת קשרה בגוף תשתאב שם לחזק ולחדש יסודותיה שהיא מתחלה מיוחדת מהם וזה שאמר דמתתקנא עלייהו.

אילנא חד וחד מערתא נראה שהי' רומז דת"ת [541]. ומלכות והמעיין בזה אל ידמה ג"ע תחת הקרקע וכיוצא אלא הוא דמיון שמראים אל עיני בשר אבל הענין הוא שג"ע רוחני נפש לכל גוף העולם הזה הגשמי ובכל מקום הוא נמצא אלא שבהיות האדם מתלבש בחומר מסבירים לו הענין בדרך זה וכיוצא בו וכבר הארכתי בסבא בזה.

[541] לת"ת.

חד בר נש הוא הממונה על הגן ודרך עץ החיים:
והרא"ג ז"ל כ' ולכהן מדין שבע בנות וכו' אי בירא דא איהו בירא דיעקב פי' אדר' יוסי פריך דאמר לעיל והאי באר דחמא יעקב ומשה דאי הכי הא כתיב ונאספו שמה שהיו צריכים כלם לגלגל את האבן וכאן הבנות היו שואבות בלי טורח קשיא:
מהאי קרא ידענא וכו'. לקמן מפרש לה דהיינו מקום מוצא הנשמות שהם מהכסא אלא לא שביק עד דפריך: ותו דהא רוח בגופא בהאי עלמא. כלומר אינו מן הנמנע אחר שכבר היה לו לרוח זה שייכות עם הגוף בעה"ז ויחדיו נתעסקו בתורה ובמצות לא ירחק שיוכל לינבא על הרוח: מההוא אתר דאתחם בסמכוי וכו'. היינו סוד הכסא שהוא מתתחם בארבע עמודי כסא כנז' בזהר שיר השירים ושם משכן הנשמות ושם יש פרגוד מפסיק בין הבריאה ליצירה ובפרגוד חקוקים כל הנשמות ולכך פריך מג"ע בואי הרוח מ"ל ששם (ג"כ) [בג"ע] עליון שבים ללכת אם יזכו. א"נ מג"ע באי הרוח מבעי' ליה כי הנשמות. כשיוצאות מהעולם הזה הולכות לג"ע א"כ בזמן התחיה משם יוצאי' לעה"ז שיכנסו בגופם:
לא נחתי להאי עלמא. כי אחר שנחצבה ממחצב כסא הכבוד יורדת אל ג"ע תחתון שהוא הפרגוד השני המבדיל בין יצירה לעשיה ששם משכן הרוחות ושם מתעכבות ברצונו ית' עד שיגמר בישולה או עד שתתעבר קצת שתוכל לסבול הגוף (ובעד) [ובעת] צאתה לעולם חוזרת ועולה ושואבת אור מד' עמודי כסא עתה מחדש ויורדת וז"ש אשתאבת מגו ההוא כורסייא מבחי' ד' עמודי הכסא לכן לא אמר מג"ע באי הרוח:
דמרגנ למחזה. נחמד למראה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף יג:

באורחא דאילנא זילו לפי הנראה שאלו היו כתות של צדיקים שיצאו להקדים שלום לשום צדיק שנפטר מן העולם והודיעם כי לפי מדרגת הצדיק דרכם דרך האילנות ושמא דרכים רבים כל א' וא' לפי חופתו והיינו שאמר לו בההוא אורחא אזלי רוחיהון דצדיקייא כשהם מסתלקי' מהעול' גו גנתא דעדן שאינם נכנסים בדרך שהוא נכנס אילן ומערה וכיוצא שזהו הדרך לבעלי הגשם להפשיטם חומרם אמנם הצדיקים מגיעים לג"ע בדרכים אחרים כדפי' שם הטעם **ומה דשמעת** מנייהו קולות הוא שהם בג"ע מתלבשים בגוף זך מעין התלבשם בעולם הזה ולכך הם בעלי קולות ודבור וחתוך מלות והלוך ופריחה וכיוצא ומה שראית אותם המחנות הולכי' יחד הוא שבאו לנוכח צדיק א' שנפטר ונכנסו עמו לגן ושמחו עמו כולם בשמח' יום חתונתו וז"ש וחדאן ברוחיהון דצדיקייא דעאלין תמן אותם שיוצאין מן העולם התחתון ונכנסים לעליון.

ארבע רוחין דקיימין בגנתא מעין שפי' ר' אלעזר לעיל שד' יסודות אלו גשמיים מים מחסד:
קנסא דכתבא קונטריס כתוב בו סודות על ענייני הנשמ'.
לחברייא לתלמידי חכמים הנק' חברים:
אפותא דאשא חדר ועליה כמין יציע וגזוזטרא וכיוצא וכן פי' בערוך.
ופרח מן ידוי שהיה רוחני ממציאות הנמצא בג"ע:
מאן יכיל לקיימא בינזייא דמלכא ממה שנתגלה אליו ידע כמה סתרים אחרים יש נסתרים מאלה: ה' מי יגור באהלך לענין ג"ע וסודותיה שהוא מעין מה שהיה כתוב בקונטרס או בפתקא ועוד לרמוז על השכלת הסודות שהם אהלו של הב"ה **פגעו** בחד בירא דמיא לרמוז השכינה והם ג"כ קיימו עליה להשפיעה מלמעל' מפני שהיו ג' ר' אלעזר ור' אבא ור' יועזר וכענין והנה שם ג' עדרי צאן רובצים עליה.
ושתו מן מיא לרמוז שדלו מים מן הבאר להשקות ג' עדרים תחתונים.
ערק מקמי אחוי מן הקליפות וכן מרע"ה מן הנחש זה פרעה ולזה פגעו בבאר היא שכינה שכל הבורח מן החצונים פוגע בקדוש' כיון דבירא שכינתא חמא ליה שהיה יחוד יעקב ת"ת באר מלכות מיא היא שפע שהזכר משפיע אל הנקבה והנקבה היא גם כן נובעת אל הזכר והיינו מאריהון.
וסלקין מיין נוקבין מתתא לעיל' לגבי' לקבלא מיין דכורין וחדו מצד הבינ' שמח' בהדי' אמנם הזכר לא השפיע אל הבאר מיין דכורין כראוי שאין ענין הבאר דומ' אל המשל בזה לזה תמן אזדמנ' לי' בת זוגי' כדי שיהי' ענין הזווג ממש דומה בדומה: מה בין משה ליעקב שעם היות ששניהם מרכבה אל הת"ת זה מלבר וזה מלגאו א"כ ראוי שהמשל הזה יורה על הנסתר.
יעקב כתיב ביה וגו' יורה שיכלתו להשקות השכינה בהיותה מוכנת אל הנשיק' והיינו שלא היתה רחל מתגרשת ולא היתה צריכה לתשוע' ומיד הא תמן נשיקין. אמנם משה מצאה בגלות וצריכה תשועה וראה טצטולי השכינה ולכך יעקב ראה רחל בת לבן ברחמים מן הלובן מיוחדת אחת לבד משה מצאה שהיא בת שבע מצד כהן מדין חסד וגבורה בדין בת שבע וצריכה אל הגאולה ולכך ויבאו הרועים שהם ע' שרים גורמין פרוד לשבע בנות כל עשר שרים אוחזי' ממציאות א מפני שהוא כהן מדין בדין קשה ולכך ויקם משה שהוא הסתר והפנימי לשבע ספירות בסוד הדעת ויושיען מהגאולה הנסתרת במקום החירות וישק את צאנם הקדושים זהו לענין סתרי המדות ומטעם זה נשא צפור' כי מה' הית' לו וז"ש בודאי ידע הוה משה וגו' ועם היות שזה רמז ולא יספיק לישא

מדינית ותי' דהא וגו' דצפורה היינו רמז לשכינה תיהוי בת זוגי' להוליד ששים רבוא לויים ואח"כ יסתלק למעלה אל הזווג העליון להוליד בנים רוחניים מצפורה רוחנית היא הצפור הנודדת מקנה כן איש זה משה נודד ממקומו. וקשה כיון שרוח הקדש עמו א"כ מה צורך אל הבאר גם שישב על הבאר מצפה מה שבא לו לזה אמר שכוסף ענין רמז הבאר אמר משה ע"י רוח הקדש ודאי. יעקב אתא להכא פגע בסוד באר והגיע לידי מדה זו היותו בורח מן הנחש ומיא סליקו לגביה דכתיב וישק וגומר אזדמן ליה בר נש א"כ גם לא יהיה כאן מדינית שעדיין לא ראה את צפורה סוף סוף יזדמן לו צורכו ע"י מי שיהיה אח"כ כשרא' צפורה ידע ברוח הקדש שהיא בת זוגו. אמר ההוא בר נש לתיקון זה שכבר פירש יתרו מע"ז ונתגייר להקב"ה: ואתעביד קנא' במצרים פעמים וכאן פעם שלישית והוחזק לקנאי:

בכולא אם לענין שהיו מגרשים אותם וזהו מה שבין אדם לחבירו שהיו גזלנים אם שהיה לכבודו של הקב"ה.

יועזר בן יעקב יועזר סתם אית שהיה לפני ר' שמעון ודוחק הוא שיהיה זה מורגל לפני רשב"י ולא יכירוהו ושמא יועזר בן יעקב הוא יועזר אחר ומה שהכירוהו כאן לשמע אוזן לתורתו וחסידותו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' אוף הכי רוחא אתצייר בגנתא וכו'. להיות הנשמה מתהוית מיחודא דקב"ה ושכינתא והויתה דקה מן הדקה וא"א לה להצטייר בציור רמ"ח אברים כדי שתכנס בציור רמ"ח אברי הגוף. לכן קודם בואה בבטן המלאה מצטיירת באויר הגן כדי שתתגשם יותר ותתעבה. וז"ש אוף הכא רוחא אצטייר כי כבר הוא רוח נברא אלא שעדיין צריך הצטיירו' וזהו דמפרש ואזיל וההיא רוחא אתלבשת תמן:

בציורא דדיוקנא דגופא. דהיינו מציאות הטיפה ההיא שכבר נעשית גולם ואח"כ מצטיירת ונכללת מד' יסודות:

אינון ד' רוחין קטירין וכו'. כמו שד' יסודות שבגוף כל יסוד שבו כלול מארבעתם כך ד' יסודות הרוח כל יסוד שבו כלול וקשור מארבעתם:

אפותא דאשא פי' הערוך אופי עקר חריות של דקל:

א"ר אלעזר זכאה חולקהון דצדיקייא וכו' מיא אשתמודעו למאריהון היינו סוד מ"ן שבבאר הזה העליון מיד נתעוררו כי הוא בעלה דמטרוניתא ולהיות שאין זיוגם עולה יפה בלתי שיהיה נשוי תמן אזדווגת ליה בת זוגיה.

יעקב כתיב ביה וכו' ויגש יעקב ויגל את האבן וגו'. הענין כי בזווג יעקב דאיהו מלבר אינו בכל כך (העלים) [העלם] יהיה באותו הייחוד איזה אחיזה לחיצוני עד שהוצרך

לגלגל אבן נגף וצור מכשול מעל פי הבאר. אמנם במשה דאיהו מלגאו אין חלק לחיצוני בו ולא יצטרך לגלגלו ולזה לא כתיב במשה ויגל את האבן אלא ויקם משה ויושיען וישק את צאנם וכו'.

דתמן מזדמן ליה בת זוגיה. שסלוק המעין מורה על התעוררות מ"ן כנז' וא"א היחוד אם לא יהיה נשוי כנז'.

דעל מלה דע"ז וכו' כלומר שהיו מצערים אותם על שאביהם כפר בע"ז שתקן את אשר עוות כי יתרו היה גלגול קין שכפר ואמר לית דין ולית דיין וכו' ועתה נתגלגל לתקן בפ' הדינין וכפר בע"ז לכך ויקם משה שהוא הבל ויושיעם וז"ש בסמוך:

ואתעביד קנאה להקב"ה בכלא. כלומר שמלבד העוות והחמס שהיו עושים להם נעשה קנאי להושיעם גם קנא למלוה ישנה שהיה לו כמו שהיה אח"כ ונתן לו את צפורה דהיינו תאומה יתירה שנולדה עם הבל שהרגו עלי' וכפי' המדרש שאמרו שהשליכו אותם במים ודלה אותם גם אמרו שבקשו לענותם וגם צערום על שכפר בע"ז אתי שפיר באומרו בכלא דהיינו ע"ז ג"ע וש"ד. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף יד.

ותאמרן וגו' ר' חייא אמר וגומר נצנצה בהון רוח קודשא שאיש מצרי שהרג גרם הצלתם כמשל שהדוב האכילו בשר אבל אמרו ר' חייא אמ' דדר' קראי ברז' ותבאנה אל רעואל מתעלות שבע בנות בת שבע באר שבע אל גבורה הדבקה בחסד דהיינו רעי וחבר אל חסד אביהם שהמ' בת שבע לשבע ספירות משם ולמטה והנה עדיין לא השלימו ימי הגלות ולזה אמר מדוע מהרתן בא היום שעדיין יש ק"ץ שנים אל הגלות ותאמרן איש מצרי דוחק פרעה בגלותו הצילנו מיד הרועים מגלות מצרים שנחשב לה כת' שנה ועוד שמתוך הדוחק שבו בתשובה ויאנחו ותעל שועתם וגומר והיינו בר נש וגו' דהיינו הקב"ה בעל הטלה ויש' הם הטלה האימרא והי' מתאוה שיבואו לו יש' כדי שיהיה אוכל בשר מעשה התחתונים דהיינו שלח עמי ויעבדוני וישראל לא הגיעו להקב"ה ולא שבו אליו אלא ע"י פרעה שברחו ממנו אל קונם כאו' ותעל שועתם אל האלהים וגו' וכיון שהגיעו להקב"ה גאלם ונתן להם התורה ושחט יצרם ונהנה מבשרם ומעשיהם הטובים:

ואלה שמות וגומר שחורה מן גלותא בדין ובשחרות הגבורה וההנהגה התחתונ' ועכ"ז מלמעלה מאיר' ע"י מעש' יש' בג' בחינות. הא' התורה הב' בפקודין דהיינו מעש' המצות הג' עובדין דכשרן שאינם גופי מצוה אלא מעשים טובים פרטיים והיא אומרת זה אל אותם המתקנין אותה דהיינו הנשמות הנקראות בנות ירושלם משום שע"י עבודה זו זכאן לירתאה ירושלם לעילא היא הנאוה הנז' בבחינה הנקראת ירושלם:

כאהלי קדר ירצה שיש' סתם גורמין לה קדרות במעשים שאינם מהוגנים וז"ש דהא קודרת בגלותא בעובדין ולכך שחורה היא הגלות ואהלי קדר הוא בחינת המעשים. היא כיריעות שלמה סוף סוף יש לה בחינה עליונה עם הספירות העליונות שעליה נאמר אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן והיינו בחינת אצילותא שאינה גולה כלל אלא היא בספירות המתפשטות מן החכמה דהיינו כיריעות דמלכא דשלמה כולא דיליה דהיינו סוד התפשטות הספירות מן החכמה. ובבחינות אלו יובן פסוק ואלה שמות בני יש' שהיא היתה שחור' בגלות מצרים מפני מעש' הדורות הקודמים שקלקלו הנשמות והוצרכו להצטרף שם ונאוה כדכתיב ואלה שמות שהם י"ב שבטים קדושים המתקנים אותה וכן ע' נפש כולם בסוד בנות ירושלם יורשים אותה בתיקונה כיריעות שלמה היינו איש וביתו שהיו מיוחדות מצד בעלה כאהלי קדר באו בגלות במעשה החטאים דורות הקודמין:

ר' חייא רבה זהו תחלת שמושו של ר' חייא לפני ר"ש ואין זה ר' חייא תלמיד רבי רבו של רב שזהו הנזכר במדרש הנעלם שבא עם ר' חגי לפני ר' אלעזר ולא יכול לסבול והלך לו: **פרגוד חד של אש**. הא דא ר"ש וגומר היא מימרא נאמרת במקום אחר והמעתיק העתיקה הנה לפרש מה שהיה דורש ר"ש ששמע ר' חייא.

בורח כהולך בעל כרחו ודעתו לחזור. ולא הולך מרצונו ואפי' אותה בריחה לא יהיה רחוקה סילוק גדול והיינו ולא מתרחק. רבונו של עולם חכמה על הבינה. שתסתלק אור הספירות מעל השכינה שבינינו. יהי רצון מהכתר בעל הרחמים העליונים שמצד רחמיו יהיה איזה ייחוד או שפע אל השכינה דהיינו מחזיר ראשו לתת הפנים פני הרחמים עם האחוריים שהם הדינים להמזיג השפע אל השכינה דהיינו למקום שהניח והיינו לא מאסתים לכלותם מפני אותה כלה שביניהם:

שכינתא לבדה שידע שיהי' זכאי וראוי ליכנס.

מאן יפיק דרך פרגוד האש להכניסו:

אנא וגו' ירצה אני אצא דרך האש שהאש הוא אש קדוש והנשרף בו מתדבק בקדש וזהו אי קלינא לא בחול קלינא לשון אשר קלם מלך בבל והטעם שהיה נראה לר' אלעזר שהיה האש מפסיק הייחוד ואם יכנס ר' חייא יהי' הייחוד שלם ומצו' רבה להכניסו וז"ש דהא שכינתא ברא ממנא א"כ ליעול שכינתא ותהא אשתא שלמתא בייחוד השלם שישלים ר' חייא מנין החברים:

עד לא סמכין אסתמכו שהם סוד לימודי ה' וזה לא נשלם עדיין בתיקון החברים שהם עמודי' עליונים. ועוד שלא היה יודע הקדמות שערי החכמה והיינו ותרעין לא אתתקנו

ויש חשש שלא יטעה אם ישמע מה שאינו בקי בו. ועוד לענין המעשה עדיין אינו מהאילנות הגדולים נשמות גדולות שבג"ע אשלי רברבי אלא מאותם הצמחים הקטני' שהתחיל לצמוח שם וז"ש ומזוטרי וגו' ועתה אתה הלמד בחכמה זאת ראה אם הגעת למדרגת ר' חייא ובוש והכלם ושוב לאל ממעשיך:

פתח ואמר סוב דמה לך פסוק אחר דומה לדרוש שהיה בו וירמוז לר' חייא שיסוב לאחוריו עד שידמה בכשרותו אל הצדיק דהיינו לצבי וגו' בין כך ובין כך נתקבלה תפלתו ודמעתו של ר' חייא ונפתח הפרגוד:

גי' ר' חייא פתח סוב לעצמו על שלא היה ראוי וע"י שנצטער זכה ואתפתח תרעא ע"כ. שמא אתייהב רשותא אליו ליכנס ואנו שנקבל אנו פנימ'. אזל אשא להראות שהרשות נתן ליכנס.

א"ר שמעון קוזטיפא דקליטרא שבח לר' חייא ורשות שיכנס ולא יהיה חוצה כיון שהם פנימ' ממתינים אותו וז"ש לבר ואנן לגו. חמא עינא וגו' ירצה ראה העין מה שלא ראיתי מימי ועל עצמו קאמר.

אזדקף וגו' ירצה נתעלה ונזקף מה שלא דמיתי ולא עלה במחשבתי ומפני שנסתכן ונתאל' לולי שנתרפא ע"י מה שצוה ר"ש לר' אלעזר אמר טב למימת מתוקה שנת המות במקום ההוא שהיו הם בתוך להבת שלהבת העשר ספירות שהראשונ' מהם היא מדת המלכות והיינו או' אשא דדהבא טבא עם היותו אש גוונו הזהב הטוב שאין בו סיגים ואין בו רע כלל אלא וזהב הארץ ההיא טוב ידליק מאור הת"ת.

באתר דשביבין היינו סוד ו' קצוות ששביבי הנהגתו ואורו זרקין לכל עיבר שהם דרום וצפון חסד וגבורה מזרח ומערב ת"ת ומלכות מעלה ומטה נצח והוד וכל א' מאלו המדות נכללות מעשר והיינו וכל שביבא ושביבא סליק לתלת מאה ושבעין שהם עשר ספירות ג' ראשונות תלת מאה שבעים הם שבע ספירות ומפני שכל ספי' וספי' כלול' מכמה ושלש ראשונות כלולת' יותר ויותר לכך כל א' משלש ראשונות הם מאה והשבע כל א' היא עשר וכל א' מהשלש מאות ושבעים הם מרכבות שהמרכבה מורה על ריבוי הבחינות והיינו שכל בחינה מבחינות הספירות נעשות מרכבה אל הכתר בסוד א"ס והיינו או רתיכין וכל רתיכא אתפרש לאלף אלפים ורבוא רבוון עד דמטא שכפי ריבוי הכללות יתקרב אליו לעתיק יומין כתר דיתיב על כורסייא היינו ז"א ט' ספירות:

והרא"ג ז"ל כ' ותאמרנה איש מצרי וגו'.

דנצנצה בהו רוחא דקודשא לבר נש דהוה יתיב במדברא וכו' היינו משה שברח במדבר עד מדין:

והוו יומין דלא אכל בשרא שלא היה נשוי אשה.
אתא דובא היינו הרועים:
חד אמרה [**אמרא**] היינו בנות יתרו:
ערק אמרה ודובא אבתריה. שנשאו עיניהם אל משה שהיה שם שיושיעם והגיעו עדיו:
חמא אמרא ראה משה את הבנות: ואתקיף ביה. נתחזק ונתאמץ בעצמו והציל הוא לבדו אותם מידם:
ואכיל בשרא שנשא את צפורה ולפי זה משל לבר נש אינו מקושר עם מה שלמעלה שאין המצרי נזכר במשל אלא מ"ש שנצנצה בהו רוח קודשא הוא מה דאוקמוהו חבריא. אמנם ר' חייא דידיה אמר לבר נש וכו' ולא פי' כלום בפסוק אלא משל א' כיצד נזדמנה לו אשה למשה וזה נראה לדחוק לפרש המשל דבר על אופניו אמנם היותר נכון הוא נמשך אחר מאי דאוקמוהו חברייא דנצנצה בהון רוח קודשא ואמרו איש מצרי אותו מצרי שהרג משה הוא הצילנו אחר שברח משה על ידו והצילנו וזהו דמיון הדוב שגרם שהאיש ההוא אכל בשר בסבתו שרדף אחר הכבש עד שהכבש הגיע עדיו נמצא שהדוב הוא שהאכילהו בשר לאיש ההוא.
ואלה שמות וכו' שחורה מן גלותא. היינו שניצוצי מאוריה מתפשטים ויוצאים עד החיצונים ומתלבשת באותם לבושי קדרות ובבחינתם נק' שחורה:
דחיא נאוה באורייתא דהיינו מעשה התחתונים שהיא מתקשטת בהם כלפי מעלה:
בנות ירושלים דע"ד זכאין. **וכו'** כלומר ונאוה במעשים שעושים נשמות הצדיקים הנק' ע"י כן בנות ירושלם ע"ש שיורשים ירושלם העליונ':
בעובדין היא כיריעות שלמה. כלומר אין לפרש שאהלי קדר ויריעות שלמה הם משל למה שאמר ונאו' אלא אהלי קדר הם שחורות והוא משל לשחורה אני בגלותא ונאו' אני במעשים של צדיקים כיריעות שלמה:
פרגוד א'. נראה שהי' של אש מדקא תווה ר' חייא:
הא דאר"ש וכו' מ"ט אר"ש וכו' הלשון הוא מבולבל ואין בידי לתקנו דהכי גרסי בכולהו ספרים ישינים:
אמרה כ"י י"ר. שאם אנו גורמין בעונותינו הסתלקותך ממנו ע"י הפגם לא יהיה הסתלקות לגמרי עד הכתר או"י [עיין ס' קהלת יעקב ח"א אות הוי] כנזכר בפרשת אחרי מות שאז אין להם תקומה שלא יהיה להם תשובה אלא תהיה הסתלקות במיצוע עד הבינה אז הוא סוד הו"י כנז' שם ואז אם נשיב אליך יהיו עיניך פקוחות אל תשובתנו ותשיב אלינו:

אי עילאין עסקין בביתא. כלומר אוי לי כמו אי לך ארץ. אוי לי שקדישי עליונין עוסקין בתורה מבפנים ואני יושב מבחוץ. ולגרסת פסקין כלומר עילאין צדיקי עליונים פוסקים וחוצבים חידושים ממחצב הסודות.

עד לא סמכין אסתמכו כלו' עדיין עמודי העולם אינם (מוסכמי') [מוסמכים] בעצם מחמתו שלא ימוטו שעדיין אין בו כ"כ עכין שיהיה הוא מחזיק עמודי העולם בסבתו:

ותרעין לא אתתקנו. שערי החכמה עדיין לא נתקנו על עמדם שיהיו נפתחין להשפיע חכמה על כל חכמי הדור זולת לשרידים אשר י"י קורא שנראה שעדיין במעשה הזה לא נתקנו שערי החכמה להיותם נפתחים להופיע לכל חכמי הדור אלא אחר ימים קצובים שגזרה חכמתו ית':

ומטוטורי נ"א ומזוטרי דבוסמין דעדן כען היא. כלומר שאינו אלא כעין עשבי בשמים וריח אין לו כלבנון אילנות. הגן הגדולים דהיינו נשמות הצדיקים הגדולים:

פתח ואמר סוב ר' חייא עצמו פתח ואמר כן על עצמו על שלא הי' ראוי ליכנס פנימה ובזכות הבכיה והאנח' והצער שנצטער זכה ואתפתח תרעא דפרגודא. א"נ ר' חייא אמר סוב דמה לך דודי על ר' אלעזר שאעפ"י שחזר בו מלצאת אליו להכניסו מחמת ההוא קלא שמ"מ ישגיח עליו בעין החמלה ולא יתרחק ממנו ולא יתיאש ממנו מלהשתדל להכניסו פנימה:

זקיף עינוי ר"ש. מהכא שמעינן שהי' לומדים ביראה במורא ובפחד שלא הי' נושאים עיניהם בתוך ד' אמותיהם:

אזדקף דלא חשיבנא. מוסב אל העין דקאמר ור"ל נזקף העין להסתכל במקום שמעולם לא חשבתי שאזכה להסתכל והמנין על אותו פרגוד קאמר שבודאי ראה בתוכו נוראות אם מצד מצמו אם מצד כחות קדושים שהיו מתקבצים שם לשמוע אמרי קדוש כמזמוטי חתן וכלה וכדמסיק דין רשב"י דבשעתא וכו':

טב למימת וכו'. טוב לי למות באש הקדוש הזה הדולק:

באתר דשביבין וכו'. דהיינו רזי תורה שהי' דורש רשב"י ע"ה:

וכל שביבא ושביבא כל חידוש וחידוש. א"נ באתר דשביבין מוסב לטב למימת וכו':

דסליק לש"ע רתיכין. כנגד ש"ע נהורין שבסוד תרין תפוחין דא"א כנז' באדרא דף קל"ג. וז"ס חכמת אדם תאיר פניו כי העסק ברזי תורה סליק לגבי עתיק יומין ולז' הוא הפנים העליונים ברזי תורה לכך יאירו פניו כדלקמן בסמוך שר' אלעזר דהוה קאים ומפרש מלה דרזי דחכמתא והוי אנפוי נהירין כשמשא וקודם שעולים אותם החידושים עד עתיק

יומין הם עולים אל סוד ש"ע מרכבות שהם בבריאה וביצירה ומשם עולים עד עתיק יומין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף יד:

למטה דהיינו רישיה חכמה ובינה וכורסייא מזדעזעא מיניה וכופה דיניה לפניו כדפי' והיינו מזדעזעא מיני' ומבטל דיניו וביטול הדין מתפשט בחכמה ובינה דהיינו מאתן וכן בששה קצוות והיינו ושתין עלמא עד דמטא למלכות ששם מושב הצדיקים ואח"כ משם מתפשטין הרחמים בכל העולמו' עד דאשתמע בכל רקיעין בכל העולמות בסוד עולמי הפרוד משם ולמטה כולם יונקים מהרחמים ונכנעי' דינם וכחם מתבטל וכולם משבחין ואומרים כי ענין זה נעשה בזכות ר' שמעון ותורתו המייחדת למעלה וגורם כל זה שכל מה שגזר הקב"ה הוא מקיים ואין מי יוכל לעמוד נגדו שאפי' לקוחים למות היה מציל כנודע מכמה מעשיות בזוהר.

צייתין לקליה כל כורסוון מפני שתורתו חביבה לפני הקב"ה רוצה שכל הנמצאות יעמדו לא יענו עוד וייחודו יספיק וכל הנמצאים ישמעו אליו ויודו לייחוד הנעשה ע"י אור תורתו והם ג' בחי' הא' כורסוון הם סוד כסא הכבוד בעול' הבריאה וכמה כסאות לאין מספר. הב' רקיע שעל ראשי החיות וכמה רקיעי' הם. הג' החיות עצמם שהם המרכבה וכמה בחינות הם ועליהם אמר וכל רתיכין מהם יפרדו ויתפשטו כמה מלאכים כמה מחנות למטה מהם ועליהם אמר וכל אינון דמשבחי למאריהון בעלי שיר ושבח לאין תכלית. אינם פוצין פה לא בתחלה ולא בסוף שמדרך המשבחים שבפתיחת הברכה עונים או בחתימתה ואלו לא בסיום דברי ר"ש ולא בפתיחת דבריו לית דפתחין ולית דמסיימין.

אשתמע וגו' מפני שאין הקב"ה חפץ אלא בשבח תורתו הנקי' והטהור' וחדושי תורתו מייחדין קב"ה ושכינתיה לעול' ועד:

כד מסיים ר"ש שנתייחדו וקבלו התחתונים מאור ייחודו מאן חמי שירין מצד החכמה כדפי' בתיקונין מאן חמי חדוותא מצד הבינה שממנה השמחה מאן חמי קלין מצד הת"ת בעל הקול שהם שבע' קולות משבע' מדות דאזלין בכולהו רקיעין אתיין כולהו וגו' בסוד הייחוד העליון שכלם נקשרים ומקבלים שפע ואור וכן אפי' הצדיקים שבג"ע כיוצא בהם וז"ש סלקין ריחין ובוסמין דעדן עד עתיק יומין ואפשר דהיינו התעוררות העולה ממדת המלכות על ידי תורתו עד עתיק יומין מפני שתורתו בסודות התורה ומושכין מהם המעלות כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה:

פתח ר"ש פומיה וגו' ולקבליהון שית דרגין ליש' פי' שהם כלם ס' אלף ריבוא.

שית דרגין לכרסייא וגו' הענין כי נודע כי בבריאה הוא הכסא ושם ג' ראשונות אבל בהם יש שית דרגין כי כל א' מעשר ספי' כלול מי' ותחתיו עולם היצירה ששם המלאכים עולם מטטרו"ן ושם שש קצוות והם השית דרגין והם שית ממונים גדולים ותחתיהן עשר ממנן תחת כל חד וחד והם ס' גבורים בעולם היצירה. וגם שבעין הם רק שאותם העשר הם כנגד קו האמצעי: א"ל ר' חייא והא הוו שבעה וסלקין לשבעין. אפשר שחוזר לראשית דבורו של ר' שמעון שאמר שית דרגין נחתו עם יעקב שהם שש הקצוות ועולין ע' כי כל א' כלולה מעשר והק' לו שז' הם ועולים לע'. עוד יתכן באו' וסלקין לע' הכוונ' לרמוז להביא ראיה אל דבריו שהרי סלקין לע' וכן יש' היו ע' נפש דוגמת ע' ענפי האילן העליון. או אפשר יחזור למ"ש ולקבליהון שית ובני ישראל פרו וישרצו וגו' והק' לו כי ז' הם כנז' לקמן דף י"ו ע"ב מימרא דר' אבא ודף י"ח ע"א. ולכל הפי' ק' מ"ש ר' חייא וסלקין לע' וגם מ"ש בתשובתו שבעין ולאו מהכא והל"ל שבעה ואח"כ חזר ואמר ואי ס"ד שבעה ולא אמר ואי ס"ד שבעין כמו שנכנס ופי' ולא מהכא.

ושמנים פילגשין ממנן בגילופיו וגו' נראה דכל אלו הם לבושי השכינה.

וכד תסתכל תלתא אינון וגו' זה תבין במה שהודעתיך כי עם היות הספי' עשרה עכ"ז עיקר ג' בסוד דין חסד רחמים אש מים רוח וז"ש בעשרה מאמרות וגו' וכד תסתכל תלתא אינון והבן כי לא אמר שהכתר הוא בסוד אויר וממנו יונק יעקב שהוא אויר ג"כ המכריע רק אמר כי יעקב ברזא דדעת כי הכתר אינו מכריע רק כולל שלשתן ולכן הוא בראש אמנם הת"ת המכריע בא בסוף השנים החולקים ומכריע ביניהם. וגם אפשר כי אחר שעיקר האצילות ג' קוים כנז' לזה המוחין הם ג' שהם חב"ד ולמטה מהם חג"ת שהם אברהם יצחק יעקב ברזא של הנז'. הרח"ו זלה"ה:

והרמ"ק זלה"ה פי' שית דרגין נחתו עמיה דיעקב הם שש קצוו' שיעקב מרכבה עליהם ולכך הם ששה מדרגות וז"ש נחתו עמיה דיעקב. וכל חד וחד עשרה אלף ריבוא קשה שהרי שש מאות אלף לבד היו דהיינו ששים רבוא ואם נאמר עשרה אלף שהם רבוא א' ניחא אבל לשון עשרה אלף ריבוא לא דייק הכי ועוד שהם כל א' וא' עשרה ריבוא שהם מאה אלף שהרי ששים ריבוא הם כנודע ולפרש שירדו למצרים עשרה כנגד כל א' וא' מישראל אי אפשר שהרי פירש לעיל בענין כשש מאות אלף וגו' שהיו ממש שש מאות במספר במשקל כיש' ממש. ואפשר לומר שאין מדרגות אלו בעולם הנפרדים כדי שיעלה מספרם למספר גולגלותם שש מאות כדפי' לעיל אמנם עתה בעולם האצילות קאמר ושית דרגין שש ספירות ממש קאמר ונודע שהת"ת שמו יהו"ה ושש קצוות ו' שמות יהו"ה כנודע וארבעה אותיות אלו להם ד' סודות ה' אחרונה מלכות מדרגה א' ולזה

הם שית דרגין מצד ה' אחרונ' עשרה מצד ו' אלף מצד ה' בינה י' חכמה מעלה לריבוא. ולכן ולקבליהון שית דרגין לישראל אפשר דהיינו חסידים גבורים מארי תורה חוזים נביאים צדיקים. ולקבליהון שית דרגין לכורסייא דלעילא בכסא הכבוד הרי שהוא מדבר באצילות ועתה בכסא הכבוד בבריאה מורה שהם למעלה יותר ומה שהקדים ישראל היינו סוד נשמות באצילות ולזה אינם עשרה שאין מי שיתפוס בחכמה ובינה העליונה וכ"ש בכתר. שית דרגין לכורסייא דלתתא דשלמה דכתיב שש מעלות לכסא וכתי' וישב על כסא ה' מורה שבדמות כסא עליון כסא תחתון ולהוכיח זה אמר כסא תתאה.

הה"ד רבבה כצמח ירצה כצמח השדה העליון נתתיך שהוא שש מעלות כך את שש מעלות. ותרבי א' ותגדלי ב' ותבואי ג' עדים שדים ושערך ג' הרי ששה. ולקבליהון בגשמי ובני יש' פרו וגומר והם ששה:

ת"ח וגו' לפי כללותם העליון מדרגה אחר מדרגה תמצא בעולם הנפרדים ראשונה מספר הששה כדפי'. מספר עשרה ת"ח כל חד וחד סליק לעשרה ומה שהם ששה למספר הפשוט יעלו ששים למספר העשר והוו שתין ואינון שיתין גברין וגו' והיינו הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים וגומר וכן במספר הכולל יותר יעלו עשר' רבוא כל א' מהששה ויהיו ששים רבוא ואינון שתין רבוון דנפקי דהיינו כשש מאות שהם מלאכים. נפרדי' עמדו עם ישראל בגלות ויצאו עמהם וכיון שיצאו נכנסו וז"ש דנפקו ודעאלו.

א"ל ר' חייא והא הוו שבעה שבע מדות וסלקי שבעין הם שבעים שמות ע' סנהדרין א"כ למה ירדו ששה והיו ששים כדפרי'. שבעין לאו מהכא שאינם מצד יעקב כי יעקב הוא ששה העולה ששים אמנם שבעין אינם מהשבעה אלא מספר אחר ודרך אחר והיינו אומרו שבעים לאו מהכא מהשבעה גם קושית השבעה אינה קושיא שאינם שבעה אלא ששה והעד שאפי' במקום שהם השבעה דהיינו במנורה מונה הששה לחודייהו שהם לפי זה אחת מלכות כוללת ששה ולעולם הם ששה וז"ש הא כתיב ג' גביעים משוקדים ומסיים בקרא כן לששת הקנים היוצאים מן המנורה שהרי קראה המנורה הקנה האמצעי והיא נכללת בששה קנים בענין שאינם שבעה קנים שבעה מדות אלא היא מנורה קנה א' ונכללת מהששה א"כ אינם שבעה אלא ששה וז"ש וקנה א' לאו בחושבנא דכתיב אל מול פני המנורה יאירו א"כ זה בנה אב לכל מקום שאנו אומרים שבעה שפי' שיתא וחד ולעולם הם ששה וכיון שהשבעה לדעתו הם שיתא וחד א"א להיותם שבעים אלא ששים ועשרה לכך אמר שהשבעים מספר אחר שאין שורשו השבעה אמנם השבעה בעצמם הם שיתא וחד כנז' שלעולם הם ששה ששים מצד וא"ו. תרין אינון ולחד אתחזרו בתשובה א' יתרץ הכל:

יתקיים לעילא וגו' היינו שהמחדש בתורה שום חידוש הקב"ה כותבו למעלה בשם המחדשו והייחוד הנעשה ע"י החדוש ההוא יתייחד על סוד נפש האומרו ולכך האומר דבר בשם אומרו מזכיר הייחוד ההוא הנעשה למעלה ע"י ומביא גאולה שהיא מלכות מיוחדת בגואל:

אינון גבריא וגו' עם היות שהם סביב מטתו של שלמה שהיא הנקבה א"כ היה ראוי שיהיו שבעים מאי ששים אינו דוחק מפני שהם מהגבורה העליונ' שבזכר שסודו בשש ששים וז"ש מחילא דגבורה והם ששים מצד הו' קצוות וטעם התייחסם בשש קצוות היינו דאתאחדן בקליפין דחיותא קדישתא דיש' ירצה החי' הזאת הנקראת ישראל הוא הת"ת בעל ו' קצוות ויש לו למטה חצונים שהוא משתמש בהם ואותם הקליפות יונקות מדין הגבורה הנשפעת למטה והאמצעיים שמשם יונקין החצונים שהם הקליפין שהם אלו הששים וז"ש דאתאחדן בקליפין דחיוותא קדישא דישראל החי' הוא יש' וקליפתו הם החצונים והיא חיה קדישא שאין החצונים נאחזים בה וכיצד יושפע הדין מהגבורה שהיא בכלל ששה קצוות חלק מהחי' אין דרך אלא ע"י ששים אלו דאמרן ולכך הם ששים והם משש קצוות כדפי'.

ושמנים פילגשים ממנן בגלופיו וגו' ירצה מה למטה בחייליו אלו ממונים עליהם למטה ממנו בענין שהם שמונים שרים מופקדים על כלל החיילות ועלמות אין מספר הם גדודיו שהם משתלשלים למטה מהשרים הנז' בענין שהם ג' מדרגות הא' ששים ואלו אינם לבד שרי גדודים אלא גבורים עומדים לנהל החצונים לא יפרצו פרץ בקדש. ולמט' מהם שמונים שרים ולמט' מהם גדודים אין מספר ונקראי' נקבות מלכות פילגשים עלמות שכולם למטה נקבות יונקות ממנו ונשפעות ועכ"ד אינם יונקים ממנו ממש אלא באמצעות המלכות והיינו אומרו ועכ"ד אחת היא יונתי וגו'.

דא היא שכינתא קדישא דנפקא וגו' ירצה המלכות בבחינה שאין הקליפות אוחזות בה שעליה נאמר אני ה' הוא שמי וגומר וז"ש שכינתא קדישא שכל בחינותיה קדש. דנפקא מתריסין שהמלכות יוצאה מהבינה שבה סוד גבורה דכליל כל גבוראן והיא יוצאה מגבורות אלו והיינו זהרא דזהריא אור הכולל ספירות יונקות ממנה וכ"ש שאר התחתונים. ואיהי אתקריא אימא ועליה אמר הכתוב אחת היא לאמה שעם היות שכולם נעשו בבינה מדת המלכות מבוררת לעצמה בין כולם ומיוחדת היא אל הבינה אמה.

כגוונא דא עבד וגומר שהאומות לשרים והם למטה והנקודה האמצעית המבוררת לאימא שכינה השורה עליהם נקוד' אמצעית ויש' מייחדים לה בכל התחתונים וכערך המלכות אל הבינה כן ערך יש' אל המלכות: ראוה בנות יתבאר במלכות ובישראל

במלכות בנות הם בנות ציון ובנות ירושלם שהם ההיכלות אשר תחתיה וכולם עשו חיל ואת שהיא מדת המלכות עלית על כולנה. ובישראל ראוה בנות הם האומות שכולם עשו חיל אומ' ואומ' כולם עשו חיל ורבו חיילים אמנם יש' עלית על כולנה בסוד דגלי ישראל והיינו ראוה בנות ויאשרוה. מלכות ופילגשים למעלה במלכות הם מלכות ששים דקאמר ושמנים דקאמר ולגבי יש' מ' ופלגשים הם שרי האומות וחשבון ששים ושמנים הם ב' פעמים שבעים מפני שהם שבעים בשבעים אלו למעלה מאלו ועשרה מהם תחתונים נחשבים עם השבעים בענין שהם ששים ושמונים והיינו או' רברבי עמין דאתפקדו עלייהו וכד תסתכל תלתא אינון כל הימין חכמה חסד נצח נכלל בחכמה וכל השמאל בינה גבור' הוד נכלל בבינה וכל האמצע ת"ת ומ' נכלל בדעת.

בגיניהון דיש' הנשמות הקדושות הנטועות בו לעבוד את ה':

רזא דחכמה הימין כולו.

רזא דתבונה השמאל כולו.

רזא דדעת האמצע כולו.

ובההיא שעתא שנמצאו בעולם התחתון שנולדו בו ונתגדלו בו ג' בעלי החומר שיהיו מזדככים נעשים מרכבה לג' יסודות אלו אשתכלל עלמא והיינו שנתחזק כי קוד' שנולד אברהם היה רופף מכל וכל כשבא אברהם נסמך קצת כשבא יצחק הסמיכו יותר וכשבא יעקב נתחזק מכל וכל וז"ש אשתכלל כל עלמא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' וכל רתיכא אתפרש וכו'. שכמו שרזי תורה מתפשטים ונעשים רקיעים ושמים חדשי' כמבואר בפרשת בראשית דף ט' כמו כן המרכבות האלה שכנגדם מתפשטים לאלף אלפין וכו' מרכבות:

דיתיב על כורסייא. הכוונ' לומר שמגיע עד (בתי) [בחי'] הפנים היושבים על כורסייא דשביבין לאכפייא לון דהיינו המתקת הדינים בשורשם:

וכורסייא מזדעזעא. יען נמשך אליו המיתוק מסוד הארת הבינה שביבין דחידושי תורה ומכבה שביבין דכורסייא מיני':

למאתן וכו'. כלומר מאותו הזעזוע של הכסא שנעש' ע"י חידושי רשב"י ממנו מגיע עוד הזעזוע למאתן ושתין עלמין שלמט' ממנו עד שיורד ומגיע עד כסא הכבוד מקום עידון הנשמות או ג"ע תחתון (שביציר' שבסוף) [שבסוף היציר'] ומשם אל העשיי' שהם הרקיעים וזהו עד דאשמע בכל רקיעין. אמנם פי' ר"ס עלמין שמעתי משם האלהי האר"י זלה"ה כי י"פ שם הוי"ה עולה ס"ר כי בכל ספי' יש בה שם הוי' ושם אהיה שהם פנים ואחור: דמשבחין גרסי':

פתח ר"ש פומיה ואמר שית דרגין הם ו"ק והם כלולות מעשר ועשר מעשר והם ו"פ עשר אלף רבוא והיינו שיעקב להיותו בעמודא דאמצעיתא גופא כלול ו"ק וירדו הארת ו"ק בכללות ענפיהם שהם ששים רבוא כנגד ישראל:

ולקבליהון שית דרגין לישראל. דהיינו חסידים מצד החסד גבורים מארי תור' חוזים נביאים צדיקים כנז' בריש התיקונים אמנם חכמים ונבונים וראשי אלפי ישראל שהם כנגד ג' ראשונות לא חשיב דלא חשיבי כ"כ:

שית דרגין לכורסייא דלעילא מלכות שהיא כסא לת"ת.

כורסייא דלתתא. כסא הכבוד:

הה"ד רבבה וכו'. אשית דרגין דנחתן עם יעקב למצרים ואלקבליהון שית דרגין ישראל קא מהדר והענן שאותם שית דרגין כלולות מעשר שירדו עם יעקב אין הכוונה הם בעצמם אלא מלאכין דקב"ה ס' רבוא מלאכי הת"ת שירדו בגלות כדמפרש ואזיל ואלו ירדו כנגד מלאכין דשכינתא הה"ד רבב' כצמח השד' כלומר כנגד מלאכי המלכות שדה תפוחים דז"ש שית דרגין נחתו וכו' ולקבליהון שש מעלות לכורסייא הרי שית ותרבי ותגדלי בעדי עדיים שדים נכונו ושערך צמח הרי שית. ולקבליהון דישראל למטה כתיב ובני ישראל פרו וישרצו וכו'.

ואינון שית גבורים דבסחרני שכינתא. היינו סוד הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה וכו' והוא שמו"ק של התפארת יורדין ניצוצות ומתלבשין (כמלאכין) [במלאכין] דקב"ה לנטרא לשכינתא מהחיצונים שלא יתאחזו בה וכנזכר בריש פ' בראשית חמש עלין תקיפין דסחרין לשושנה והתם חשיב ה' בסוד גוף וברית חשבינן חד:

והא הוו שבעה וכו'. ברבבה כצמח השד' נתתיך וכו' והיא כנגד המלכות. ותירץ שבעין לאו מהכא כלומר מלת רבבה כצמח השדה אינ' בכלל מנין זה כי הוא דמיון כולל לומר שירדו מלאכין דקב"ה כמנין מלאכין דשכינתא כדפי' לעיל. ור' חייא לא הבין ר"ש ולכך (הוקשה) [הקשה] לדבריו דקאמר הא שית שהרי יש שבעה בפסוק ותירץ כדפי':

ואי ס"ד. לומר סוף סוף הוה לן למנות ז' ולא נדרוש מאי (דרשינן) [דדרשינן] זיל קרי בי רב שעיקר המנין הם ששה שעיקרם הם כנגד ו"ק שבת"ת:

הא כתיב ו' גביעים. [כפי המובן הי' לפניו הגירסא כן] אע"ג דלא כתיב אלא ג' גביעים מ"מ נקט כללות הכתוב שהם ג' וג' ששה:

אינון גברייא וכו' הם ששים גבורים סביב למטתו של שלמה מגבורי ישראל דלעילא ת"ת. מצד [נראה דחסר כאן תיבת הקדושה] חזקים כראי מוצק לנגד החיצונים והם ביצירה וז"ש דאתאחדן (דגליפין) [בקליפין] דחיותא קדישא פי' האחוזים בעולם היצירה

עולם דמטטרו"ן שהוא לבוש לחיה קדישא ת"ת ישראל ולשון קליפין הוא לבוש כנזכר בתיקונים דא מוחא לדא ודא קליפה לדא וכן מטטרון הוא לבוש לת"ת כנזכר בתיקונים עמודא דאמצעיתא הוא מקננא במטטררן ואומרו קדישא (לפי') [נ' שצ"ל לפי] שסביב למשכן הנער סביב להיכלות שהם כנגד החסד והגבורה (שהם) [נ' שצ"ל הם] קליפות ישמעאל ועשו וכנגד היכל הרצון היכל הת"ת ליכא מידי לכך קראו קדישא:

ושמנים פילגשים אלין ממנן היינו הממונים שבעולם העשייה ולכך נקראו אלה ממונים שכל שרי וממוני כל ההויו"ת התחתונים הם בעשיה להופיע ולהשפיע עליהם ע"ד שארז"ל אין לך עשב ועשב וכו' וטעם לשמונים כי הם ז' רקיעים ורקיע ח' על כולם. ה"ג בקליפי תחותוי. פי' ואלו הממונים מתלבשים בלבושים אחרים שהם הרקיעים וי"ב מזלות וז' כוכבי לכת שבהם מהלבשים הנהגת השרים הללו והכל תחת ממשלת מטטרו"ן: א"נ בקליפי תחותוי. כלומר בלבושי המלכות אשר היא תחותוי דההיא חיותא קדישא שלבושהא שהם עשיה דמטרוניתא מקננא באופן.

ועלמות אין מספר.

כד"א וכו' היינו עלמות שיר שהם בבריאה כנזכר בפרשת ויצא דף קנ"ט נמצא כל ד' עולמות אבי"ע ונקט סדר המנין ס' פ' אין מספר: ועם כל דא. נ"ל שהגירסא היא ועל כל דא כתיב אחת היא יונתי תמתי וכו' דהיינו מלכות דאצי' היינו אבי"ע כנזכר: דנפקא (מתריסר) [צ"ל מתריסין] דהיינו הגבורות שיצאו מן הבינ' כנזכר בפ' יתרו דף פ"ג [נ' דכאן חסר תיבת ומן] הגבורות יצאה המלכות והיא מלשון בעלי תריסין וי"ס דגרסי מתריסר והם י"ב גבולי הת"ת י"ב הויו"ת בסוד דו פרצופין:

זיהרא דזהריא. מוסב למלת דנפקא ובאלו [נ' דצ"ל וכאלו] אמר מתריסין דהיינו זהרא דזהריא אור המאורות דהיינו בינה. א"נ מלכות היא זיהרא שיצאה מן המאורות העליונו' בסוד דו פרצופין. א"נ היא זוהר המאיר' לכל המאורות התחתוני' של בי"ע כאם המשפעת לבניה. וז"ש ואיהי איתקרי אימא.

ועוד רזא דמלה. כלומר הרי מעלה גדול' לישראל ע"ד הפשט ועוד ע"ד רזא דתנן וכו':

עבד לאברהם ברזא דחכמה (המאציל) [האציל] לאברהם חסד מראש הקו שלו שהיא החכמה ומשם נמשך הארה להוציא אברהם בעולם וכן ליצחק מהבינ'. וכן ליעקב ברזא דדע' והיינו דכתיב ובדעת חדרים [ימלאו]. היינו שהדעת מתפשט מלמעלה וממלא כל חדרי הגוף עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ולקבליהון שית דרגין ליש' פי' כהני לויי יש' חללי גרי ושחרורי. ואו' שית דרגין לכורסייא דלעילא וגו' היא הבינה כנזכר בר"מ דפ' פנחס רל"ה ב' ושית דרגין דילה חג"ת

נה"י. כרסייא דלתתא מלכות ושית דרגין דילה היינו מטטרו"ן סנדלפון אוריאל רפאל וגו' ועיין בפ' ויצא קמ"ט ב' ובפ' פנחס רמ"א א' בגיליונות ועי' בר"מ דפנחס רמ"ה א' ותזריע מ"ז ב'. דתנן בי' מאמרות עיין מאמר זה בפרדס שער מהות והנהג' פ' כ"ה.

דף טו.

ומה אי אנן בשעתא חדא וגו' פי' וכי ומה אם הם שלא ישבו רק ב' ימים לבד וגם כי לא היו עם ה' ממש כמשה שעלה להר עם ה' ועכ"ז עלתה בהם רצון תשוקה גדולה שלא זכרו כל הבלי העולם ואפילו האכילה ושתיה לאין א"כ משה שהיה ממש עם ה' בהר וגם היה מ' יום ודאי כי גדול עניינו ומעלתו. והיינו דתנן מאי דכתיב מושל באדם וגו' כי פי' הפסוק כך הוא לי דבר צור יש' שהוא הקב"ה שהוא מושל באדם ולכן יש זקף קטן על באדם ועם שהקב"ה הוא מושל באדם עכ"ז יש כח ביד הצדיק למשול ביראת אלהים היא מדת המלכות הנקראת כן וז"ש צדיק מושל ביראת אלהים והביא המעש' מעין הנז'.

א"ל עקיבא תא ואימא לך וגומר הנה ר' אליעזר מה שחלם הוא מן ת"ח תריסר טורי וגו' והחלום הוא כי הוא ראה את כהן העליון מטטרון או מיכאל כנזכר פ' פקודי רל"א ע"א. והוא נכנס בתפלה בהיכל הז' שהוא סוד הבינה קדש קדשים הנקרא אפרסמון ומינה נפקי נהרי אפרסמון כנזכר פ' תרומה קכ"ז ואם מיכאל אינו נכנס עד שם תפלתו נכנסת עד שם. וחושנא ואפודא תבין מפ' פקודי רל"א גם היותם י"ב טורי אפרסמונא אפשר היותם בסוד ו' קצוות דז"א שבבינה והם בסוד וא"ו וכלם נקראים נהרות וע"כ הוא ענין החלום כי הראותו את הכהן הגדול מתפלל ונכנס עד י"ב טורי אפרסמונא ועת' אמר אל ר"ע עד האידנא תלי איהו כלו' אני לא ראיתי אלא שנכנס להתפלל אמנם בראותו שלא נענים עד עתה זה יורה כי עד האידנא תלי איהו ולא נתקבלה תפלתו עד עתה כשעלית אתה להתפלל וקרה מקרה כי פגעת בעת ובעונה הזאת ונענית אמנם גם אם הייתי מתפלל בעת הזאת שהייתי נענה כי עתה הגיע העת ולא מפני שאתה ראוי ואני איני ראוי. ולכן הקדים והביא לו ראיה מירמיהו הנביא כי ודאי אין לומר כי מה שלא נענה הוא ח"ו למה שאינו ראוי רק כי הקב"ה א"ל ואתה אל תתפלל והטעם כי שאינני שומע לא שאינך ראוי וכן הוא הענין הנז' כנז'. ובזה יתורץ כי מאחר שר' אליעזר ידע כי עד האידנא תלי איהו למה התפלל אך הוא ראהו שנכנס להתפלל ולא ידע אי נתקבל' תפלתו אך חשב כי כיון שכ"ג העליון נכנס להתפלל שיענה תכף ובראותו כי לא נענה עד עתה אז ידע כי גם הכ"ג לא נענה עד עתה. וגם בזה ניחא כי אין לומר שהראוהו פסוק ואתה אל תתפלל שא"כ איך התפלל אם הזהירוהו אמנם האמת הוא כמו שאמרנו

וגו' ולהכריח דבריו שאמר דעד האידנא תלי איהו אמר ר' אלעזר י"ח טורי וגו' ירצה כי הוא לא ראה שנכנס כי אם י"ב טורי לבד ויותר מי"ב הם כי י"ח הם ולכן לא נענה עד שנכנס בכל הי"ח ולא באותה שעה כי אותה שעה שלא נכנס אלא בי"ב לבד וזה הכריח אומ' עד האידנא תלי איהו וענין הי"ח כי בכל א מו' קצוות יש שם יה"ו והם י"ח אותיות ולהיות כי הו' קצוות כל א' כלול מחבירו הם י"ב עכ"ל הרח"ו וזלה"ה:

והרמ"ק זלה"ה. ומדאתיילידו ליעקב תריסר שבטין וגו' נגד י"ב גבולי אלכסון שבהם סוד כל הנמצאים ההם י"ב גבולי' מהת"ת למלכות והם י"ב בסוד החיות ויורדים כן אפי' אל עולם השפל י"ב מזלות י"ב חדשים והם י"ב בעולם שנה נפש ולכך אשתכלל כולא.

חדוותא סגיאה שהושוו העולמות כולם ונקשרו שזה שמחתו.

טלטל כולהו שאם עמדו יש' בארץ כנען מקום שהיו מכירים אבותיהם ומעלתם היו מחשיבין אותם בעוניים והיו נותנים בנותיהם להם ונוטלים בנותיהם להם לנשים כדי להתערב בזרע האבות ומטעם זה היה גלות כדי שיתענו ויבזום ובמצרים שהיו כל העבדים שנואים להם והאריכו בגלותם עד שישלם עון האמורי וירשו הארץ:

אתא ר' חייא קמי דרבי טעות סופרים כאן שהרי אחר שנפטר ר' שמעון היה אביו של רבי קיים כמו שאמרו מי שיש לו אב יחיה וגו' כדמוכח במציעא א"כ היאך היה ר' חייא לפני ר' ועדיין רבי תלמיד לפני החכמים יושב בקרקע. צדיק מושל ביראת אלהים המלכות מנהגת העולם והיא מתלבשת בדין וצדיק תחתון מרכב' לצדיק עליון מושל עליה שמהפכה לרחמים ע"י מדתו בסוד הייחוד. תפלתן של צדיקים מייחדים תפלה מלכות למעלה והקב"ה מייחדה כרצונם ואינו נותן למטה שאלתם.

חלש דעתיה מפני חילול השם שיאמרו הרי הוא נראה כעובד ואינו שהרי לא נענה.

לרחימא דמלכא שמתוך שמתאוה לתפלתם שהם מייחדים תמיד מעכב טובתם למעלה כדי שיעמדו בתפל' וייחודם תמיד והאוהב מרכבתו בחסד הרי משובח מכל הבנים שהוא בחסד חסיד אוהב.

עבדא למטה כעבד ואמ' בסוד אם כעבדים שנוטלים פרס והולכים להם והי' ראוי שיענה באמצעו' אלא שמהרו שאלתו אפי' בראשונות מפני שאין רצון למעלה בייחודו:

נח דעתיה שידעו העם טעם לדבר ולא יהיה חלול השם:

הא כתיב ואתה וגו' ולא שלא היתה תפלת ר' אליעזר נכנסת אלא שבעון הדור לא היה נענה דומיא דירמיהו ואפילו מה שנענה ר' עקיבא לא נענה אלא מתוך תפלתו של ר' אליעזר שהיה הדבר תלוי בב"ד עליון ולא רצו למלאות בקשתם עד ההיא שעתא ונמצא שתפלת ר' אליעזר גרם וז"ש ועד האידנא הוה תלי.

אפרסמונא בפ' תרומה פי' שאפרסמון בבינה וטורי הם בחינות ספירות שבה וענין ההוא דלבש חושנא ואפודא היינו חסד כהן שהוא מתלבש בחשן ת"ת ואפוד מלכות דהיינו הייחוד ע"י הכהן בסוד אלו"ה אל ו"ה ולמטה בנפרדים הכהן מיכאל וטורי אפרסמונא בכסא הכבוד בהיכל קדש הקדשים א"כ הרי שהיתה תפלתו נכנסת אלא שהיה הקב"ה בלתי נותן לעון הדור משום בני נשא והיה בענין חלול השם.

תמני סרי טורי שהם סוד ח"י חוליות שבשדרה שהם ביסוד והם אפרסמונא בבינה ומה שהיו י"ב היינו שלא עלה הכהן העליון אלא י"ב ולזה לא נענה שלא היה מכניס אלא י"ב מהי"ח הנז' ומה שנמצא במקום אחר י"ג נהרי אפרסמונא יש חלוק בין נהרי לטורי כי הטורי הם מצד הרים שהם ז' הרים ז' מדות אמנם נהרי הם מצד הבינה עצמה שהיא נקראת נהר והם י"ג כנגד י"ג מדות של רחמים שהם מקורות לי"ג נהרי אפרסמון ולא קשה מידי ולעולם אפרסמון בבינה או בכסא הכבוד בעולם הנפרדים שהיא נגדיית לבינה כי אימא מקננא בכורסייא. ויקראו רביא להורו' שהם בבינה שאין חצונים נוגעים שם שהוא למעלה מאחיזתם. עאלין נשמתהון היינו לחזות בנועם ה' דהיינו מהבינה והם צדיקים שאחיזתם ביסוד והם נאחזים בעולם הבא בינה לכך הם נכנסים י"ח מצד היסוד טורי אפרסמון מצד הבינה: וארבעין ותשעין הם יסוד חמשים שערי בינה למעלה מהיסוד הנקרא כ"ל בסוד החמשים האלו אשר לו מחג"ת נ"ה שהם ה' מדות כלולות מעשר הם חמשים ושער החמשי' הוא דבקות החסד בבינה ולכך אינו מושג והם ג"כ ז' פ' ז' מ"ט דהיינו ז' מדות כלולות כל א' מז' דהיינו מ"ט ריחין דסלקין בכל יומא והם עולי' להקשר בשער החמשים ששם בינה נקשרת בחכמ' דהיינו עדן ומשם משך התורה באומרה נובלות חכמה של מעלה תור' וברדת' מחסד ולמטה דהיינו שהיא יוצאה משער החמשים היא נדונית במ"ט פנים טהור מצד הימין ומ"ט פנים טמא מצד השמאל והם בחוץ אחר צאתה מכסא הכבוד אל סוד עולם מטטרו"ן דהיינו מ"ט טרו"ן הוא עולה טהור שמשם טהור כשר זכאי פטור מותר ובחוץ נגדיי אליו מ"ט פנים טמא שמשם טמא פסול חייב אסור והיינו סוד עץ הדעת טוב מ"ט פנים טהור ורע מ"ט פנים טמא ונאחזים בסוד ז' מדות דהיינו ת"ת מקנן במטטרו"ן אמנם משם ולמעלה אלו ואלו דברי אלהים חיים מהבינה.

והרא"ג ז"**ל כ' טלטל** לכלהו מהכא להכא. הכא תריץ גלותא למה מפני היראה שלא יתערבו בשאר האומות שאם יהי' שקטים על שמריהם במקומותם בארצותם יהי' חשובים ויתחתנו בהם האומות:

דמבזין נימוסיהון. היינו דכתיב כי לא יוכלו המצרים לאכול את העברים לחם וגו' ומבזין להון המצרים לישראל וכן חשיבו מצרים לישראל לעבדים והכל סבה מאתו ית' כדי שיהיו כלם זרע קודש:

גוברין געלן בהון. כלומר גוברין דמצרים געלן בבנות ישראל נוקבתא של מצרים געלן בזכרי ישראל עד דאשתכלל כולא בזרעא קדישא שנשאו ישראל נשים אלו מאלו באופן שכלו זרע אמת ובין כך ובין כך כלומר וכי זו היא שימת עין ששם עליהם שיהיו עבדים למצרים בשביל כך ולזה אמר ובין כך כלומר אין זו הכוונה אלא בעוד שתתמלא סאתם יהיו עבדים למצרים הם לבדם וכשתתמלא סאתם (בשאר) [דשאר] עמין נוכראין (ויצאו) [יצאו] ברכוש גדול: דשעתא קיימא לך. היינו מזל שעה גורם דהיינו בחי' המלכות הנק' שעה בשורש נשמתו המושרש בה היתה מאירה בו כדפי' בתיקונין מזל שעה גורם וכו' ומלין (מתבררין) [מתבדרין] כך דרכן של רזי תורה כנזכר בפרשת בראשית דף ד' דההוא מלה טס וסליק ונחית ואתעבד רקיעא חדא וכו' וזהו וטסין ברקיעא באותו רקיע שנעש' מהם (ניסים ובהם) [טסים בהם]. ה"ג מושל באדם הקב"ה מושל וכו'. דאיהו גוזר גזרה והצדיק מבטלה. יען שהגזרה באה מצד טבע הדברים המחייבים כן והיא באה ממדת המלכות שהיא נקרא אלהים כמנין הטב"ע והצדיק בהיותו קשור בצדיק יסוד עולם כנזכר בהקדמת התיקונין מבטל הטבע כדרך האיש המכריח לאנשי ביתו לעשות רצונו. וזהו טעם הניסים שהיו נעשים לצדיקים בזה בבלתי השבעה ולא הזכרת השם היה אומר מי שאמר לשמן וידליק וכו' ולא שהוא הפך רצונו אלא אדרבה הוא חפצו בדבר הזה שיהי' הצדיק מושל עליו וזהו צדיק מושל ביראת אלהי"ם:

ת"ח זמנא חדא וכו'. ה"ג. ומייתי ראיה למאי דאמר לא עביד בעותהון מר' אליעזר שהתפלל ולא נענה:

ר' אליעזר דמי לרחימא וכו'. הענין שר"ע להניח דעתו של ר"א אמר שר' אליעזר היה עושה המצות מצד אהבה במדרגת הבן לכן גם הקב"ה אוהב אותו ולכן היה חפץ הקב"ה שר"א ישפוך שיחו לפניו ושיאריך בתחנה לתוקף האהב' שכל דבריו ערבים באזניו. אמנם ר"ע היה עובד את ד' מירא' כעבד את רבו לכן ממלא שאלתו תכף ומיד כדי שלא יתעכב לפניו כדי שלא יוסר יראתו מעל פניו שע"י אריכות הדברים יבא שיהי' לבו גס בו:

וז"ש דניחא ליה דישתעי בהדי' ולמטה אמר לא בעי מלכא דלעול לתרעי פלטרוי וכ"ש דלשתעי בהדיה: ה"ג דאתחזיאו בחלמא האי פסוקא דכתיב וכו' תריסר טורא אפרסמונא וכו'. אפרסמונא סתם הוא בבינה כנזכר בפרשת תרומה ואפרסמונא דכיא הוא כתר עליון שהוא טהור מן הדין מכל וכל. וטורי אפרסמונא הם מצד ג' אבות. ונהרי הם מצד

הבינה והנה הבינה הכוללת ג' ראשונות מקננא בבריא' כנז' בתי', ולהיות מיכאל כ"ג למעל' בעולם היציר' הוא שר של ישראל כמ"ש כי אם מיכאל שרכם נכנס באותם טורי דאפרסמונא הנמשכי' אל הבריאה כדי ללמד סנגוריא על ישראל וז"ש עאל ההוא דלביש חושנא ואפודא דהיינו מיכאל כנז' בפ' פקודי דף רכ"ט ע"ש וי"ס דל"ג דכיא ואתי נמי שפיר שהיא הבינה המקננא בכורסייא כנז'.

ובעא מן קב"ה. יען שהוא המלמד סניגוריא תמיד על ישראל כנז' בפ' פקודי דף רנ"ד:

ועד האידנא תלי איהו. אם יקבלו תפלתו ולכך לא נעניתי אני כי עדיין היה הדבר תלוי עד שבאת עתה וביני וביני נתרצה הקב"ה באופן שתפלתי גרמה שתקובל תפלתך. אי הכי אמאי חלש. הרי הוא גרם הכל:

דליא ידעין בהאי. אינם יודעים שאני הייתי הסבה שיקובל תפלתך אלא שחושבים שאתה יותר חשוב ממני בההוא עלמא:

תמני סרי טורי. כלם הם בבינה מתלבשת בבריאה ושם מנוחת הנשמות והנשמות אינם עולות אלא עד י"ח ע"ש צדיק יסוד עולם האוחזים בו הצדיקים שנק' חי שהיא כולל ט' ספי' מלמעלה למטה וט"ס ממטה למעלה.

ומ"ט ריחין. כנגד עסקם בתורה שניתנה במ"ט פנים טהור כדמפרש ואזיל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף טו:

מ"ט אתוון כשמהן דשבטין הענין שהם י"ב גבולי אלכסון ועניינם בשש קצוות והם סוד י"ב שבטין ולכך הם נאחזי' במ"ט פנים אלו שהם טהור ולכך נרמזו בשמם מ"ט אותיות ואין באותיות ח"ט לרמוז טהור ולכך נטהרו וספרו מ"ט יומין לקבלא אורייתא דהיינו שהשומר מדת המלכות נטהרת ומסתפרת ועולה עד הדבקה באורייתא שהיא בבינה ובעולם הנפרדים הם י"ב. שבטי' י"ב פנים לד' חיות כנודע והם סוד עלייתם בסוד המרכב' מהחיצונים להטהר ולהדבק בסוד היכל קדש הקדשים אשר שם אורייתא נפקא כאו' כי מציון תצא תורה וי"ב שבטים הם י"ב אתוון מרכבה אל המלכות י"ב בקר שהים עומד עליהם וא"כ יש' עולים ממצרים מבין הקליפות אל סוד הקדוש' מדרג' אחר מדרג' עד עלייתם כל ההיכלות שהם ז' והגיעם אל קדש הקדשים:

מ"ט יומין קדישין עילאין יתבין קיימין וגו' הנה בנפרדים הכהן מיכאל הוא הלובש החשן והחשן הוא סוד ד' פנים לחיה שהם י"ב אבנים ד' טורי אבן והם סוד י"ב מאורות שהם י"ב גבולי אלכסון שהם בסוד ההנהגה המתגלית מלמעל' ונעשית לד' בחינות והם סוד ד' שמות יה"ו מצטרפים הם ג' שמות יהו"ה ואלו הם סוד י"ב פעולות הנכללות בסוד

אבן שהיא המלכות הם י"ב אותיות מילוי אדנ"י והם בסוד מיכאל לובש החשן דהיינו כח הפעולה לשפוט ולדון העולם בסוד היכל זכות והיינו חשן המשפט על לבו משפט ול"ב ת"ת ומלכות צדק ומשפט והם ממש כחות פעולות מלמעל' נשפעות בו והם י"ב מלאכים לי"ב גבולים

ומ"ט יומין קדישין עילאין הם מ"ט מלאכים ממונים על הפעולות בעולם התחתון והם יונקים מי"ב אבנים שבהם חקוקים י"ב שבטים י"ב שמות שבהם מ"ט אותיות וכל יום ויום דהיינו המלאכי' תלויים באות א' והם באים לשאוב שפעם מהי"ב שרשי' לפעולות וע"י מה ששואבים יש בהם כח לפעול וז"ש יתבין קיימין למיטל רשותא בכל יומא מאבנין נהירין דגליפין בההוא חושנא:

וההוא דלביש חושנא שהוא מיכאל השר הגדול יתיב בכרסייא קדישא דהיינו שהוא נכנס למעלה אל סוד הכסא והיינו סוד היכל אהבה שבו עולה דרך עליון ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ובהיותו נכנס לעבוד עבודה בהיכל קדש הקדשים עולה להדבק בסוד הכסא ושם מאירים ונקשרים אותם האבנים בסוד השרשים העליונים ואלו התחתונים קיימין מסתכלין בחושנא ממה שמאירים האבנים בסוד הארתם ויונקים משם כפי מה שהאבנים מאירים מלמעלה כן הם מאירים למטה ומשפיעים ופועלים וז"ש על מימריה עאלין ועל מימרי' נפקין:

זקפן עייניו ומסתכלין וגו' הציץ בעולם הנפרדים הוא סוד והיה על מצח אהרן והוא שם קדוש אדיר נקרא השם הנז' על הסלעי' ונשברו והוא שם יואח"צ יצבירו"ן ובו י"ב אותיות והוא שם קדוש ואדיר יוצא מפסוקי התורה והוא סוד הציץ והוא מהכתר ובדין שהוא במוח על המצח ודאי בסוד קרקפתא והיינו הציץ אל הכהן מיכאל ובהסתכלם באור זה כל הנפרדים כולם מתבטלים מכח גבורתם ולהיותם בסוד הכתר לכך אמר דלהיט בשית מאה ועשרין עיבר כמספר כתר ושם זה נכלל במקורו שם יהו"ה דהיינו קדש לה' הנחקק בציץ הזה והוא רחמים גמורים ומרחמים כלם נהפכים אל הרחמים ודינם ואשם מתקרר וזהו או' מזדעזעין ומתחלחלן ממש בסוד המצח כנז' באדרא שמצח דז"א יש בו דין קשה בסוד הגבורה שבבינה והיה על מצח אהרן שהוא החסד ומיד הגבורה משורשת ומתמתקת והדין מתבטל והיינו הציץ מכפר על עזי פני' והפנים הם פנים אל ההנהגה בנפרדים.

קטירי וגומר הענין כי יש מלאכים שהם מורכבים מג' יסודות עליונים והם אש מקרר מצד החסד אש משריף מצד הגבורה אש שורף מצד הת"ת והנה בהגלות מצח הרצון כלם מתקררים אם בציץ הנפרדים אשי המלאכי' כלם כדפי' והיינו קטרי בסטרוי דימינא

דהיינו אש המקרר קרישין דשמאלא דהיינו אש המשריף וכ"ש אש השורף ואם הם המלאכים עצמם כולם ומצד אש השורף או המשריף נקשרים במלאכי אש המקרר ומתקררים כולם והיינו עושה שלום במרומיו.

נטיל בידוי סמכי שמיא כי הנפרדים צבא השמים הם מלאכי ההנהג' למט' שהם ממונים בשמיא ומעמידים אותם יגלו בספר השמים וכל צבאם יגבל דהיינו שירדו למטה ויתפשטו אל התחתונים:

ת"ח וגו' גנתא מלכות נפקא מעדן דא היא שכינתא שהיא בחינתה בתחתונים ששוכנת על התחתונים והיינו התפשטות המ' במרכב' שהיא אגוז וז"ש אגוז דא היא רתיכא קדישא והנה המרכבה לה בחינות וראשם הוא העיקר שהם ד' חיות וכל חיה וחיה עושה מחזה רב למאד וז"ש דאינון ד' רישין דנהרין דמתפרשין מן גנתא כאו' ומשם יפרד וטעם שהמשילם לאגוז מפני שיש למרכבה קליפות ממש כקליפי אגוז כאו' רוח סערה ענן גדול אש מתלקח' ונוגה לו סביב ומתוכה וגו' היינו ד' רישין והיינו אומרו דאינון ד' רישין לגו דהיינו לגו מן קליפין כנזכר:

הוה ליה למימר לאגוז. נודע שכל הנביאים אינם מתנבאים אלא בסוד ההיכלות ומשם מסתכלים כל מה שמסתכלים א"כ יקשה ר' עקיבא כי למה יאמר אל גנת אגוז דמשמע שעול' למעל' מהאגוז דהיינו המלכות עצמה ואינו שהצופה צופה במרכב' לבד א"כ לימא לאגוז ובשלמא אי הוה מפרש גנת אגוז גנה למטה מאגוז והיינו בחינות למטה מהמרכב' הוה ניחא אלא השתא דפי' גנה למעלה מאגוז דהיינו במלכות א"כ לימא לאגוז ירדתי. ועוד אם הוה מפרש ירדתי שהם דברי הת"ת כמשמעו שירד אל המלכות ניחא אמנם הוא פי' ירדתי כענין פלוני ירד למרכבה דמשמע שהמדבר ברוח הקדש אמר ירדתי א"כ א"א לומר אל גנת אלא אל אגוז ומלשון ירדתי קא קשיא לי. ותירץ ר' אליעזר שהורה בשני עניינים והענין שאם יאמר אל אגוז מורה שצפה במרכבה בהיות' נפרדת מהמלכות דהיינו אגוז לעצמה השתא דקאמר אל גנת אגוז מורה אל האגוז נקשרת בגינתא שמשם מציאות' והיא שבח לה בשני עניינים וז"ש משום דהיא שבחא דאגוזא בשני עניינים הא' מה אגוזא טמיר' וסתימ' מכל סטרין שהם ד' צדדים לה דרום אריה צפון שור מזרח אדם מערב נשר ועם היות אלו הד' הנהגות מינים שונים אין גילוי לתחתונים משום צד מהם ואימתי היא סתומה ונעלמ' בהתקרב' אל מקורה אמנם אחרי התפשט' אל אשד נחלי הנהגת' תתגל' קצת לזה אמר ירדתי אל בחינות האגוז דהיינו המרכב' בבחינת העלמה וסתימתה וז"ש כך רתיכא דנפקא מגינת' שהיא קרובה אל סבתה. סתימא מכל מסטרוי ולכך רצה לומר שבבחינ' זו ירד אל האגוז. עוד ענין ב' כי המרכב' ברדתה מאת סבת'

תפרד לד' ראשים כל א' לעצמו עד רדתה אל היסודות ארבעתם שהם סוף אשד נחלי השגחתם אמנם כל זמן שתתקרב אל מקורו ומקום מוצאו תתייחד ותתקשר המרכבה ובאו' אל גנת אגוז כוון בזה וז"ש מה אינון ארבע רישין די באגוזא מתחברן בהאי גיסא ומתפרשן מהאי גיסא מצד גבוה דהיינו תוכיותם הנקוד' האמצעית כזה: כך רתיכא קדישא מתחברן וגו'. והנה א' אל חבורן ד' בחינות הא' אחדותא הב' לרמוז כי יתאחדו למעלה במקומם אם מצד החסד פני אריה הם כלם באחדותא ונודע כי סוד האחדות הוא מצד חסד ואם מצד הגבורה פני שור הם ג"כ כלם מיוחדות למעל' בחדוותא כי סוד השמחה בשמאל ואם מצד הנהגת פני אדם הם כלם יחד בשלמותא שאין ב' קצוות שלמים אלא ע"י אמצעי ואם מצד המלכות פני נשר בחיות הם יחד בשלמות ששלמות זכר הוא בנקב' נמצא שנפרדות לבחינותם ועכ"ז נקשרות בצד א' וז"ש ומתפרש כל חד בעובדוי ופרודם לפעולתם גלה הכתוב באו' והיה לד' ראשים וגומר כדמסיק הא' פישון דהיינו מצד הימין המגדל פישון לשון גידול דהיינו בסוד מיכאל פני ארי' הוא הסובב את כל ארץ החוילה אשר שם הזהב היינו סוד ההנהג' בתחתונים אל כל הדברים הנוגעים לצד המים וחסד לכל באי עולם ובריות המים והמקררים וכל כיוצא ולכן עם היות שזהב מצפון כתיב וזהב הארץ ההיא טוב מצד המטיב בחסד ולפי' א' שם הבדולח ואבן השוהם שהם גווני הלובן. וכן בנהר השני קאמר ושם הנהר השני גיחון הוא הסובב את כל ארץ כוש דהיינו כל עניינו בחום והיובש והאש והדין וגיהנם וכיוצא והוא גבריאל פני שור הממונה על כך. ושם הנהר הג' חדקל היינו אוריאל בסוד הרוח שהוא הנהגת הת"ת חד מצד א' וקל מצד השני והוא ההולך קדמת אשור כי הדברים שהם ביושר דרך קו האמצעי והנהר הרביעי הוא פרת דהיינו מצד רפאל פני נשר:

האי לכלוכא ירצ' קליפי האגוז וכיון שהוא לכלוך הוא רומז איזה ענין מלוכלך. דאורייתא לא גלי ליה בסוד הנהרות ששם נתגלה ד' מוחין דאגוזא ולא רמיז בקליפוי.

בהאי גלי בפרי אחר שהוא השקד שיש לו ד' קליפות כאגוז ממש אלא שמוחו א' לבד כי יש לו קליפה ירוקה מבחוץ וקשה כאבן פנימ' לה וריקות וקליפה שהיא נאכלת. מנהון מרירין פירות יש שקליפתו מרה ויש שקליפתו מתוקה וכולם שומר לפרי שלא יתקלקל. ורמיזא אית לון אותם המרים רומזים מארי דינא קשיא שהם חצונים למרר בני אדם בדינם ואית מארי דשירתא שהם חצונים ומשרתים לקדוש' ולכך אינם מרים כענין יוסף שידא בחולין וכיוצא.

אכל כל רמיזא דגלי באורייתא אין חלק מאלו שהם משרתים אלא מאותם שהם חצונים למרר והשקד ירמוז לזה כי אינם עושים פעולתם אלא ע"י הרצון האלהי וכח גבריאל

המתלבש בהם דהיינו כח א' ומוח א' מהארבע' שבאגוז ולזה אמר כי שוקד אני וגומר ואפשר לומר שכל ד' מוחין הסכימו לאחד על הדין הקשה כענין וישקוד ה' וגו' והנה הפרי הזה השם מכריע עניינו וז"ש ומן תיבתא משתמע וא"כ בפירות נדון לפי מוחו וקליפתו ושמו וכן כלם:

א"ל ר' עקיבא משמע וגו' ירצ' מכלל דבריך למדנו שלא לבד יהי' הענין כאגוז שהמשיל' התור' אלא שיהי' האדם בעצמו מעיין בכל הדברי' הנבראים בעליהם וקלחיהם ופרחיהם וזרעם בגוונם בצורתם במספרם בגודלן בקוטנן וילמוד מהם חכמה וכן בפירות האילן והיינו וכל פועל ה' למענהו ירצ' כדי שישכילוהו וישכילו סוד העולמות והענין שכל הנבראים בצמחי האדמה נעשים בנתיב גבו' וירבו השרים שר לכל עשב ועשב ואותו השר משתלשל מהנתיב וסוד הצומח צומח ע"י השר מהנתיב כאו' אם תשים משטרו בארץ ואז"ל אין לך כל עשב וגו' א"כ אם יתבונן האדם בצומח או באילן בפירותיו ישכיל ענין בשכלו בשר השולט בו בייחוד הנתיב שנעש' ממנו והיינו מה רבו מעשיך ה' וגומר ויש בחכמ' כמה בחינות ומריבוי בחינותי' נמצאים מיני הפירות למיניהם והיינו דברי ר' אלעזר למילף מיני' חכמתא עילא' והיינו שורשם בחכמ' והיינו דברי ר' יהוד' שיש ברקיע מלאך הממונ' על עשב הארץ וצומח וכיוצא:

דאביה אתעביד היינו כדקאמר ר' יוסי יש פירו' שהם מאכל מבחוץ וקליפ' פנימ' כדקל ויש להפך כאגוז ופוסתוק ויש בחוץ ובפנים כחרוב ויש שקליפתו זרעו כתמר וחרוב ויש להפך כפוסתוק ואגוז ושקד וכיוצא וכל זה סוד ועומק למי שירצ' להתבודד בפירות וללמוד מהם חכמ' ולקשור הכל בסודות התור'. פי' כל אילנות העושי' פירות הם מן חד ממנא בר מאלין תפוחים וגו' הרח"ו זלה"ה.

כולהו בחד רביבא אתרבבו ירצ' עם היות שהם משונים למיניהם סתם אילן ירמוז אל הת"ת ובתנאי שיהיו גדולי בסוד ו' רבתי ועבדין פירין דווקא שאילני סרק שאינם עושים כלל פירות הם רומזים במקום אחר בחוץ שהחצונית אינ' עוש' פירות בר מערבין דנחלא שעם היות שאינם עושים פירות והם אילן גדול אינם לא בחוץ ח"ו שהרי נבחרו במצוה ולא בפנימה בת"ת סוד ו' שהרי אינם עושים פירות אמנם הם בנצח והוד דהיינו רזא בלחודוי:

וכל חד מאינון זוטרי יש אילנות עושים פירות והם קטנים הם רומזים למטה ולכך מברכים פרי האדמ' מקטנותם כעשבי האדמה שהם עושים פירות חוץ מהאזוב שעם היות שהוא כעשב הוא אילן זעיר בסוד ו' זעירא ביסוד והשאר מאימא חדא אתיילידו מהמ' שהיא האדמה. ושאר עשבי הארץ שהם סתם שאר מיני עשבי' שאינם אילן זעיר

אלא עשבים הם בשרים למטה והם בעלי הדין ואם ישתתפו יטרטשו העולם ויחרב לכך צוה הקב"ה שדך לא תזרע כלאים וז"ש כל עשבין דארעא דהיינו מין שלישי שאינם לא בת"ת ולא במלכות דאתמני עליהון רברבין תקיפין מצד הגבורה החזקה כל חד וחד רזא בלחודוי ולכך נזהרו בכלאי זרעים ולא בכלאי אילנות וז"ש ובג"כ שדך וגו' כדפי' והיינו חוקות שמים שלכל א' מהם חק בפ"ע ויורד למטה שוטר על המין שנתמנה עליו והיינו אם תשים משטרו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זי"ל כ' עד ההוא אתר דאיקרי עדן היינו בחי' החכמ' הנקרא עדן וכבר ידעת שנשמ' לנשמ' היא מסוד החכמ' ולכך הריחין הללו (שעולין) [עולין] מבחי' הבינ' שבכסא עד בחי' עדן שהיא החכמ' המתעלמת בכסא לעורר אות' מיני ריחין ובוסמין שיש שם שירדו אל הבחי' הזאת שבבינה שמתהני מהם: ה"ג ולקבל דא מ"ט יומין קדישין. אותם מ"ט יומין שישראל היו מטהרים עצמם לקבל התורה נעשו מ"ט מלאכין וכחות קדושים ממונים על הנהגת העולם ולזה היו מלמדים סנגוריא על ישראל. וי"ס דלא גרסי יומין אלא מ"ט קדישין עילאין כלומר עירין קדישין והכל א'.

יתבין קיימין נ"ל שהם ב' גרסאות וא' היתה מבחוץ והמדפיס הכניס' מבפנים. א"נ יתבין כלומר יושבים בהסכמ' אחת ובמעמד א' וקיימין כלומר לעת הצורך בכל יום עומדים לשאול באורים ותומים עליונים:

למיטל רשותא בכל יומא. יען שהאדם נידון בכל יומא והרשות היא אם ינהיגו העולם הנהגת דין או הרחמים:

מאבנין זהירין. כדרך שהי' שואל באורים ותומים שהאותיות היו בולטות והי' הדבר נודע כמו כן הכא באותיות המציאות המתפשט למטה במיכאל שמתלבש בו יש בו כללות האותיות כמו התנוצצותם אם דין אם רחמים כך יודע תשובתו שאלת השואל

יתיב בכורסייא. כלומר כשמיכאל היא במציאות זה כשנכנס בסוד הכסא שיש לו ד' עמודים אבל אין זה מקומו ומרכבו: סמכין קיימין. עמודים עומדים. חמאן ציצא. כדמיין ציץ נזר הקדש שהי' לכהן על מצחו תמיד לרצון פי' כדי לעורר הרצון העליון מצד הכתר וזהו דלהיט בשית מאה ועשרין עיבר. כמנין כת"ר:

שמא קדישא וכו'. שם הוי"ה שהי' חקוק עליו פתוחי חותם.

מזעזען ומתחלחלן קטירי בסטרוי. פי' מתחלחלן כל יסודי' בצדדי הימין והשמאל ונ"ל שהגירסא היא ודשמאלא והכוונה לומר שכל אותם הכחות הנאחזים בחסד וגבורה דיציר' ועשי' כלם מזדעזעין בראות זוהר השם החקוק בציץ ההוא:

נטל בידוי חוזר לזה דלביש חושנא ואיפודא שנוטל עליו עמודי שמים בעולם דהיינו מערכות השמים והמזלות הגוזרים איזה גזרה בעולם היא מסייע אותם מגזרה לגזרה כפי הנרצ' למעל' הה"ד ויגולו כספר השמים נתגלגלו מערכות השמים.

ההיא גנתא. מלכות:

נפקא מעדן. היינו חכמ' בסוד י"י בחכמ' יסד ארץ:

דאיגון ד' רישין. היינו סוד ד' רישי הנהגה שהם מרכבת ארגמ"ן שביצירה בהיכל הרצון הנז' בפ' פקודי: ה"ג ומה דאמר ירדתי כמה דתנן ירד פלוני וכו'. והקושיא היא מאחר (שלשלמה) [ששלמ'] הוא דקאמר דא הי"ל עליתי. ירד למרכב' היינו מרכבת ארגמ"ן זה:

הי"ל לאגוז ירדתי. כי האגוז הוא שהיא נפרד לד' רישין שהיא המרכב' אשר הוא יורד אלי' לא הגן:

משום דהוא שבחא דאגוזא. כלומר לא היתה כוונתו של שלמ' לירד למרכבת האגוז בבחי' האגוז בעצמו לבד אלא כדי להסתכל מתוך האגוז אל הגן אשר עליו המשקה לאגוז הזה שהוא שבחא דאגוזא ויהי' מלת אל כמו אל הלקח ארון אלהים בשביל גנת אגוז ירדתי וכו':

מאי אגוז וכו' סיומא דמילתיה קא מסיי' שהתחיל לומר בהאי אגוזא דאינון ד' רישין לגו ומה אגוזא טמיר' וכו' אלא לא שבקיה עד דפרכי': סטרוי סתימא מכל סתום מצד ד' קליפות המסובבות למרכב' זו שהם לשמור דרך עץ החיי' ה"ג כך האי רתיכא. ה"ג בס"י באחדותא בשלימותא בחדוותא בשלימו והם כנגד ד' פנים שנא"ן כדי שיתמזג ההנהג' באופן נאות הדין ברחמים כל חד בעובדוי כפי הנהגתו וכלם הם נכללי' בו. האי לכלוכא. פי' קליפת האגוז הירוקה שמתמסמסת ונמאסת:

לא גלי ליה. באגוז בעצמו מה הוא רומז קליפה זו:

בהאי גלי. כלומר בשקדים וכדלקמן ת"ח וכו' מינהון מרירון יש שקדים מרים ויש מתוקים אית מארי דדינא קשיא. ולהם רומזים המרי':

ואית מארי דשירותא. היינו המשוררים הממתקים הדין ולהם רומזים המתוקים למארי שירותא אמנם בכל התורה בכל מקום שרמז בשקדים הוא דין כדמפרש ואזיל.

למענהו שע"י אות' הפעולות שפעל במינים שונים במיני פירות ועשבים ובהמות וכיוצא הכל היא המצאה עליונה לעשותם דוגמא לשישיגו מתוכם חכמה עליונה. ה"ג דאבי' אתעביד וענפא דפרח כלומר גמר פרי וענפיו פורחים:

תותביהון. מלבושיהון:

בר מתפוחין כי יש להם ענין יותר נבחר מה תפוח כלול תלת גוונין וכו':
דלא עבדין פיריהם. הם רמז לקליפה דלא עבדי פירי:
בר מערבין. שאע"פ שאין עושים פרי יש להם רמז עליון:
מהר יניקא יניקי. כנזכר בפ' צו דף ל"א שהערבה מקומה ג"כ למעל' כשאר מינין:
רזא בלחודוי. כל אילן ואילן יש בו רמז (לבר) [לבדו] (ולא בעא קב"ה). עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון חד אילנא דאיביה דעביד עופא דפרח הוה בכי וגו' כך שמעתי מפי מגידי אמת שבארץ הודו יש אילן שפיריו נעשה עוף פורח ואמר כי הוא נמצא בחוף אנגלטירא שיוצאים עופו קטנים מן האילן וקודם בישולם הם נתלים דרך פיהם וכשהם מתבשלים הם נופלים אל מים חיים ומתנועעי' וארסטו יש"ו זכרם ג"כ בס' ב"ח שנק' ברטניאו ע"כ:

דף טז.

וכתיב לכולם בשם יקרא לא אמר בשמות יקרא אלא בשם לכל א' וא' לבדו בשמו שלא בערבוביא. וכל מה דבעלמא כי לא לבד ענין זה בצמחים הוא הדין בעלי חיים רמשים כל הנבראים יש להם כיוצא אפי' ביסודות אפי' בפרטים הנמצאים המעדנים וכיוצא הכל ענין א' בבחינה זו שיש להם רזא בלחודוי ולא בעא קב"ה לגלאה לון לבני אדם כאומ' הידעת חקות שמים דנראה שלא גלהו הקב"ה וכן לא רצה שיהיו בערבוביא ולכך נזהרנו שדך לא תזרע וגו' בהמתך לאו תרביע בגד כלאים לא יעלה וכיוצא:
בני יעקב דאינון שבטין קדישין סוד י"ב גבולים עליונים והם למטה קיום והעמדת העולם מפני שהם מרכבה לאותם ענפי הספירות עאכ"ו שאין ראוי שיהיו בערבוביא סתם בני ישראל אלא שיתייחסו כל שבט ושבט בפני עצמו ויודע כל א' וא' לעצמו בלי ערבוביא הה"ד ואלה שמות בני ישראל שמות שם כל א' וא' לעצמו. מהרמ"ק זלה"ה:
ר' יוסי בר יהודה וגומר לעיל דף י"ד ב' אמר כי פסוק זה נאמר על המלאכים שהם רומזים בבני ישראל והיא סברת ר' יהוד' לקמן אך ר' יוסי בר יהודה אמר כי על הנשמות עצמן של השבטים נאמר פסוק זה וכמ"ש אח"כ אתחזר פרשתא דא למה דא"ר יוסי בר יהוד' וגו' והביא ראיה מר' אלעזר בן ערך ע"כ הרח"ו זלה"ה:
והרמ"ק זלה"ה פי' הנה כל מה שגלגל באלו הדרשות היה לפרש פסוק ואלה שמות ופירש דקאמר ואלה שמות כלומר ואל' שמותם כל א' וא' בלי ערבוביא וא"ו ואלה אינו מוסיף אלא הוא מוסיף על ענין הנבראים כמו ששאר הנבראים לכלם בשם יקרא כך בני יעקב ואלה שמותם לעצמם כל א' וא' בלי ערבוביא. ור' יוסי הקשה שאין יתור וא"ו מתתקן בזה שאפי' יאמר אלה שמות משמע הכי וז"ש אילו נאמר אלה שמות בלי וא"ו הוה נפקא לן הכי כי באומרו שמות ידעינן דלכלם בשם יקרא כל א' וא' לעצמו וגו'

כנז' א"כ וא"ו יתירה לדרשא אחרינא הוא דאתא דהיינו דלאו תוספת אל כולם בשם יקרא מוסיף כדקאמר ת"ק אלא ממש מוסיף מה הראשונים הנז' בספר בראשית הם גשמיים בני יעקב כך אלו הרוחניים הם בני יעקב שהם סוד י"ב גבולים ענפים לת"ת ורצ' כי כמו שבגוף היו בני יעקב כך בסוד המרכב' העליונ' היו בני יעקב שזכו כולם להיותם מרכבה לי"ב ענפי הת"ת גם אפשר דהכי קאמר מה הראשונים קודם הכנסם בגלות היו כשרים בני יעקב אף כאן בהיותם בגלות כשרים בני ישראל לא היה בהם ערבוביא מהאומות אלא כלם מיוחסים מרחם אמם יוצאי ירך יעקב בלי תערובות ולהאי פי' אהדר לכל יש' אחר שפרו וישרצו: א"ר יהודה ח"ו דשכינתא תיחות שיעלה על דעתך שמאותה שעה תרד ותפרד מהייחוד ויכנס בגלות ח"ו שיש' היו בשלוה יוסף שולט היאך יהיה הפרוד וגלות שכינה. אלא בשעתא דהוה ירידה לבנוהי שמת יוסף והועבר השולטנות מהקדושים ונמסר לחצונים. אנכי ארד עמך כשתרד מגדולתך אל הגלות יש ירידה למעלה ח"ו ואנכי אעלך בעלייתך מפני שכמו שכל אומה היא עולה עם השר שלהם ומנהיגם כביכול עולה ויורד עמהם והיינו והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך וכן צור ילדך תשי וכן לטוב' רוכב שמים בעזרך. וימת יוסף היינו מיתה הנז' במלכים שפי' באדרא לאו דמיתו אלא דאצטנעו יוסף מדת היסוד שהיה בן מאה מכללות הת"ת ועשר מכללות המלכות וימת אצטנע ונכנס בגלות ויישם בארון דהיינו ארון הברית אדון כל הארץ נכנסו בגלות במצרים בההיא שעתא נחתו יש' בגלותא ונעש' פרוד למעלה ולכך שכינתא ומלאכי עילאי בסוד חייליה הקדושים הנכללים באבריה אל הייחוד דהיינו מהיכל לבנת הספיר ולמעלה נחתו עמהון ואלה מוסיף הרוחניים על הגשמיים וזה שאמר דאינון אתוספו וגו':

אוליפנא דאתו עמי הטעם שבאו עמו היה ללוותו ולהיות להם פתח ודרך לבא בשעת הצורך אפי' אחר מיתת יעקב בזכות יעקב והענין שברדת יעקב למצרים אפי' שלא היה עדיין הגלות והיה ייחוד למעלה סוף סוף היה אותו התעוררות העול' מיעקב וזרעו לעורר הייחוד מתוך בור עמקי ח"ל ולזה הוצרכו לקדש המקום קצת להכניע הקליפות שעם היות שהיו בח"ל ימצא הייחוד למעלה ויעלה התעוררות אל הקדושים והיינו הטעם הבאי' את יעקב כדי שיהיו הקדושים גוברים על החצונים ושרו של מצרים לפני הקדושה נחשב ככלב אלם לא יוכל לנבוח כיון שכל הקדושה ירדה עם יעקב וגברה בסוד הייחוד ומזה לא שלטה כ"כ אח"כ על יש' ולא כלו בגלות והיינו טעם ר' דוסתאי דקאמר בכל יומא ויומא הוו אתיין ואזלין כי בכל יום היה עולה רוח תורתן ושבח תפלתן ומעשיהם הטובים והיה הייחוד נעשה והיו יורדים על יש' אל הייחוד ועולים אמנם אח"כ אל

הגלות ירדו ולא עלו כלל והיינו שמתחילה איש דהיינו הרוחניים וביתו דהיינו סוד המרכבה ואחיזה ביש' התחתונים היו עילי' בעליית נפש כאו"א בייחודו למעלה בסוד אליך ה' נפשי אשא אמנם בגלות להפך איש וביתו באו ונכנסו אל הגלות והיינו בסוד נפש המתים י"ב נפשות לי"ב שבטים מרכב' לי"ב קדושים עליונים וז"ש ות"ח בני יעקב כולהו וגו':

דיוקגיהון דשבטין וגו' העמיקו לדבר בסוד חקיקת הנשמה ממקום חצובה וי"ב שבטים חקוקים בי"ב גבולי אלכסון עליונים ואותם הדיוקנאות החקוקים במקום חציבת נשמתם באו והיינו בדמיון אבן הנחצב שדיוקנו כסלע. הרמ"ק זלה"ה:

ואלה שמות וגו' אתכנשו כולהו שבטין וגו' השבטים לא נקברו בסוד המערה מפני שהמערה סודה באצילות שהוא מכפלה בסוד ה"ה ושם קבורים ד' זוגות שהם פני אדם אדם הא' פני אריה חסד אברהם ופני שור גבורה יצחק ופני נשר יעקב ת"ת דרך נשר בשמים. וי"ב שבטים היו לחוץ גם היו אז בח"ל ולכך הצר' הגיע אל השבטים ולא אל האבות ממטה למעלה כי היו הולכים על ארונות השבטים ושם בסוד דבקות נפש בנפש והשבטים הולכים לא"י ומעוררים ישני חברון **כאבה** דבנין וגומר ירצה כאב הבנים אינו נרגש בטורחם בעול' הזה שאתם ישנים בו. רתיכוי הם החיות. ומשרייתי' מחנות שכינה מחיות ולמטה. ומלכיהון ת"ת ומ' ויעבור מלכם לפניהם דהיינו מ' וה' בראשם וגו'. ות"ת מתי' הוו ונחתו כנדרש וכתיב ויוסף מפני שיוסף מרכב' ליסוד מוצא כל הנפשות ולז' לא נסתלק אלא עמהם היה תמיד במצרים וז"ש ויוסף היה במצרים שהיה אב לנפשות ולכך כרחם אב על בנים עמד תדיר שם שאר שבטין ירדו אח"כ אמנם יוסף היה שם מתחלה מפני ריבוי רחמיו.

זרעא לארעא אזלא כלו' בסכנה למות זרעו וכן היה שהכוהו הכאת מות כדקלמן. תריסר שנין הוה דלא אתערת ירצה הנשמות פוקדות רוחות ונפשות לקבר לגוף כנז' בפ' ויחי בפסוק והשביע בצחצחות נפשך וגו' והצדיק הזה מפני נזיפתו עד ירחם הקב"ה על זרעו לא היה פוקד קברו עד היום ההוא שבנו צדיק מצר' נחלץ כדלקמן:

דף טז:

פרצופא דברי וגו' שברח משביו וניצול מהמות כדלקמן.

אי בחיי שינצל משביו וישתטח על קברי או ימות שם ביסוריו ויתדבק עמי.

ילקון לברי שהיה רבו רודף אחריו להמיתו מפני שהיה בורח מאתו:

וסח לון עובדא שנגנב בקטנותו ועת' רדף רבו אחריו והוא בורח כאו' רהיט וערק ונצול מהשביה כמו שנתבשר אביו והיה בחיים ושמא עבר על קבר אביו ונשתטח עליו ונח

נפש אביו מצערו וכן נרא' כיון שהם לא חשו לצערו לפדותו וכבר נתבשר אביו דלעגל ייתי ברי והיינו שבא:

ויבא עד חברון יר' שבא כלב ונשתטח בקבר האבות שיתפללו עליו שינצל מעצת מרגלים כנראה שיודעים בצער הבנים ויש תועלת בתפלה על קברם והגינה תפלתם על כלב שניצול מעצתם. חד דייחות עימי' היינו עם נשמתו כדפי' לעיל ר"א בן ערך וחד דיסיקני' מן קברי' בגוף ממש לראות בישועה כאו' כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. כד"א והעלתי וכתיב ששם עלו שבטים לראיה שעליה היא עליית הקבר. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' זרעא לארעא אזלא פי' לכל זמן ועת לכל חפץ כמו שהזרע סופו לילך לארץ כי זורעים אותו שם כך כל הדברים והכוונה כי הי"ב שנה הוו דלא אתערת משום צערא דברי והשתא אתא עדנא שבא אצלי ויצא מרשות הגוי אשר גנבו. אל שדי קברא וגו' נשבע לו בהקב"ה הפותח קברות יש' מפני שהיה הוא בתוך הקבר והם חוץ לקבר. אמרו ומה בר ליואי בר לחמא וגו' צ"ל ומה ליואי בר לחמא ור"ל אתה נקרא לחמא בר ליואי ועתה הכרנו את אביך הנק' ליואי בר לחמא והיאך היינו מפחדים לדבר עמו ועכ"ז לא אהדרו למשתעויי בהדיה ע"כ:

ויקם מלך חדש אתייהיב רשותא וגו' ירצה שליטה לשרו של מצרי' על כל האומות ובעוד יוסף בחיים הי' הייחוד בקדש והשר משועבד להקדושה כנז' לעיל. הרמ"ק זלה"ה: ויקם כמאן דהוה מאיך וקם. הרח"ו ז"ל. ר"ל כי הי' משועבד ונמוך תחת יוסף ועתה עלה לגדולה לשעבד ישראל ע"כ:

ר' יצחק פתח עד שהמלך וגו' ירצה שיש' במעשיהם בגלולי מצרי' גרמו קימת מלך חדש שלולי כן מעולם לא זזה שכינה ולא שלט' בהם אומה אפילו רגע תדע ת' מאות שנה נגזרו וכמה עברו מהם שלא שלטו בהם המצרים אלא עד שהמלך דא קב"ה שהיה מלך ליש' אפי' קודם גלות מצרים. הה"ד מלך יש' וגואלו קודם היה מלך ואח"כ גואלו ע"י מרע"ה וכן כתיב ויהי בישורון מלך אימתי קאמר ויהי אלא קודם גלות מצרים וכמו שגרמו בבית שני שהיה במסיבו בין כנפי הכרובים למטה בבית המקדש היה בין כנפי הכרובים הידועים למעל' עמהם במצרים וגרמו לאסתלקא וגלתה שכינה במקדש וכמוהו ליש' במצרים ממש נרדי הוא העון נתן ריחו הרע ונסתלק. ולפי' השני נרדי הוא טוב נתן שבק ולא נסתלק' שכינ' ולפי' הג' נרדי הוא טוב נתן כמשמעו והכל לטוב':

ליה ליה שולטנותא לשלוט על כל הכיפה אלא ע"י היותו שולט על כל יש' כענין שליטת נבוכדנצר ורומי הרשעה היינו היו שריה לראש לכל העולם:

ר' יצחק אמר יש' אינון לקבל וגומר הם בקדש אוחזים שבעים ענפים קדושים שהם משתלשלים ונמשכי' מעילה לעלול עד יניקת ע' שרים מבחוץ ומאן דשליט על יש' הנה אוחז בתוכו כל המקורות העליונים ששכינה עם ישראל בגלות נמצאו כל השרים יונקים מתחת ידו כיון שמקור כל הברכות מתלבש בו והיינו שבעים נפש מרכבה לע' ענפים שהם מתפשטין מי"ב גבוליו שהם ענפים לשש קצוות כדפי'. ור' אבא דחיקא ליה כי אותם הע' נפש היו בחיי יעקב ואין משם ראיה שבגלותם יהיו בסוד ע' אלא מהכא ובני יש' וגומר דהיינו ממש בגלותם לכללות כל יש' היו פרים ורבים ע"י ע' מקורות והיינו פרו א' וישרצו ב' וירבו ג' ויעצמו ד' במאד ה' מאד ו' ותמלא ז' ונא' פרו מצד עשר וכן ישרצו מצד עשר יעלו לע' וכתיב מיד ויקם מור' שממש מלך חדש שלט עליהם בסוד ע' ענפים עליוני' שהיו מתלבשים בו פועלים בישראל להפרותם ולהשריצם וגומר:

א"ר אבא אמאי אשתעבדו ישראל בכל אומין פי' במה שפי' שהצר יהיה לראש וכל האומות תחת רשותו וישראל בגלות תחת הצר נמצאו כל האומות שולטים על ישראל והם משועבדים תחת כלם כיון שכלם באים אל האומה ההיא ואין נכנע וגולה בישראל:

בגין דישתאר וגומר ירצה שיהיו יש' לבד' שארית לעולם שכל האומות ששלטו על ישראל בטלים וישראל קיימים לעולם וכיון שכולם שולטים בהם כולם חייבים כלי' ויעדו שולטנהון ונמצאו ישראל יורשים כל העולם וישתאר מנהון וגומר דאינון ישראל לקבל כל עלמא ויתקדש כל העולם ויטהר מקליפתו ועתידה דמשק להיות רחובה של ירושלם:

ומה הוא חד בכל העולם ואין מלבדו אוף ישראל חד ואין אומה בלעדם וכיון שהעולם נחלק לג' חלקים ישכנו ישראל ע' משפחות בע' חלקי העולם וז"ש מה שמיה חד ת"ת עם מ' המלכות ונתפרש בע' ענפים מי"ב גבורה כנזכר אוף ישראל חד אומה מיוחדת והם י"ב שבטים ע' משפחות בע' חלקי העולם. תחת עבד וגו' מצרים בן חם עבד לשם:

והרא"ג ז"ל כ' דט"ז ע"א ולא בעא קב"ה לגלאה לון כמ"ש לעיל דאנשי חכמתא מנהון: ולערבבא לון. שלא ערבבם והרכיבם זה בזה מתחלת ברייתם אלא נאמר בהם למינו: וקראן בשמהן. זה חרוב וזה דקל כנגדם בנמשל:

בני יעקב, היינו כנגד (הראשונה ד"א) [דאמר בראשונה] רזא בלחודוי כמ"ש כי יעקב בחר לו יה:

דאינון שבטים. כנגד אומרו. ולא בעא קב"ה לגלאה לון. כי סוד השבטים רומזים בעולם העליון כנזכר בפ' ויצא ראובן בחסד וכו':

קדישין. כנגד אומרו ולערבבא לון כי בכל מקו' שיש בו ערבוביא אין בו קדושה:

קיומא דעלמא. כנגד אומרו וקרא בשמהן י"ב שבטים לעילא בי"ב שמות אור ב"ן וכו' וכן נמי י"ב שבטין י"ב בקר אשר תחת הים העליון ובהם קיומא דעלמא כי הם מנהיגים העולם בסוד עליון:

הה"ד ואלה שמות וכו'. כולם רמוזים בפסוק מלמט' למעל' ואל' שמות הרי קראן בשמהן. בני ישראל ולא מעורבים אלא בני ישראל עאלו בני ישראל יצאו הבאים מצרימה באורח רזא כמה מלאכין וכמה משיריין באו עמהן בצניעו הרי ולא בעא לגלאה לון. את יעקב הרי רזא בלחודוי יעקב בחר לו יה המובחר: ר' יוסי בר יהוד' פליג את"ק ואמר שאם אמר אלה שמות הי' משמע כדאמרת אלה שמות כל ושבט בלחודוי וכו'. אמנם השתא דקאמר ואלה שמות משמע שעל הראשונים הנזכר בפ' ויחי דלעיל. ראובן בכורי אתה וכו' שהם השבטים עצמם בני יעקב ממש (אך) [אף] אלו הם נשמות השבטים עצמם שירדו עם יעקב אביהם למצרים: ה"ג א"ל בשעתא וכו'.

כמה דנחתו אלין. השבטים התחתונים:

כך נחתו אלין. שכינה וחייליה וזהו ארד עמך הירידה יהי' יחד.

דיוקניהון דשבטין דגליפין. אינם הנשמות דהיינו ת"ק ותנא בתרא אלא דיוקן השבטים הנחקקין למעלה באצי'. ראובן או"ר ב"ן חסד וכו'. א"נ דיוקנן שבכסא א"נ החקוקין בי"ב בקר שתחת הים שביציר': ה"ג ד"א ואלה שמות בני ישראל וגו' אתחזר פרשתא דא למה דאמר ר' יוסי בר יהודה ות"ח וכו'. כלומר מברייתא זאת נשמע שפי' האי פרשתא היא דר' יוסי בר יהודה דקאמר לעיל מה הראשונים בני יעקב אף כאן בני יעקב ממש. ראובן וכו' דתניא נמי הכי א"ר אלעזר בן ערך וכו' שבטין נחתו חיין עם אבוהון ושבטין נחתו מתין עם אבוהון וכו':

סבא סבא כאבה. מלשון כאב ומכאוב כלומר סבא סבא הכאב הגדול ומה הוא דבנין לאו (דאלותא) [בגלותא] יגעין ביגיעת הגלות:

זרעא לארעא אזלא. על בנו הי' אומר שהי' הולך מטולטל ולא הי' יודע אם בחיים אם במותא כדלקמן.

יתיב נזיפא דאנא לא בעינא. כלומר אין הכוונ' שהיא נזוף מלמעלה אלא דאנא לא בעינא למיעל תוך מחיצתו:

בגין ההוא צערא דברי. תימה דהא בפ' פנחס דף ר"ף אמרו שבשעת שמחת האדם הקב"ה מודיע לאביו ולאמו אבל בצרתו אינו מודיע להם והכא אמאי הודיע ללוי בר לחמאי צער בנו. וי"ל דהקב"ה אינו מודיע אמנם יודע מהכרוז או ע"י סבה אחרת אבל לא ע"י קב"ה והיינו דקאמר התם אבל בעקו דבר נש זמין לגביה בלחודוי ולא אודע

לאבוי ולאמיה. ה"ג א"ל שר קברא פי' שר הקבר דהיינו דומה כנזכר בפרשת חיי שרה ולגרסת הספרים [ישרי] כלומר [כה] [נ' דכוונתו דלגירסא ישרי נשבע בצער הקבר שאם כדבריו יותר ממאסר קברו] נהיה מותרים ממאסר הקבר בתחיה:

ויקם מלך חדש על מצרים וגומר אתייהיב רשותא על כל שאר עמין. כיון שנתן רשות על ישראל הוי כאילו נתן רשות על כל שאר עמין כדמסיק לקמן ומאן דשליט על ישראל כאילו שליט על כל עלמא:

דגרמא לאסתלקא מביניהון. על כמה עונות שעשו במדבר בערבה וכו' ופי' נרדי נתן ריחו היינו ישראל שהם נרדי עזבו את ריחו שהוא השכינה שהיתה שורה עליהם. א"נ נרדי זה הקב"ה עזב את ישראל שהוא ריחו שהי' מריח במעשיהם הטובים: ה"ג אלא בשביל ישראל.

הה"ד היו צריה לראש. והיינו כדפי' רז"ל במדרש שיר השירים בפ' קול דודי הנה זה בא נשבע הקב"ה שהוא משעבדנו בע' אומות וכדמסיק נמי בסמוך נמצא שכל שר כשעולה לגדולה הוא בשביל ישראל שישתעבד בהם הה"ד היו צריה לראש. ופי' רז"ל כל המיצר לישראל נעשה ראש. וממילא משמע שאם אינו מצר להם אינו נעשה ראש. ה"ג וכל דרגא סלקא לעשרה וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף יז.

אומ' מכיכ' וקלילא מפני גלוליהם ושקוציהם ושטופי בזמה כמפורסם בכתובים. בגינייהו דישראל מן הטע' שזכרנו הגר בניה שולטים על בניה של שרה.

ראמין פי' עליונים עליונים דבר כנגד העליונים וקיימו גזרתו והם השולטים על העולם כדי לעשות נס חוץ מן הטבע אלף שני' כענין אוכלי' כל ארבע דהיינו אלף הרביעי ובעונותינו נתוספו עליהם מה שנתוספו מפני שאנו נותנים להם כח או בזכות ברית ישמעאל כנז' בזוהר. אומא חדא וגו' כאומרו כי אלף שנים בעיניך. ומלת עד לפי' הראשון עד שיעבור וישתלם מכל וכל מפני ששליטתם יום שלם כדמפרש ואזיל שלא פחת הקב"ה להם שליטה מיום א' שהוא יום שלם. ולפי' השני עד בעוד בתוך היום קודם שישקע שמש והיינו אומ' קודם דיפוח. אלך לי אל הר המור לכולהו פי' סיפיה דקרא הכי פי'. אמר הקב"ה אלך לי לנטרא ממלת לי מייתי ראיה לתועלת לבער שנאי מר ולבונה הא סומק וחוור דין ורחמים ולכך הם מלכות ויסוד דהיינו ירושלם וציון ולפי האמת ה"ר זכר גבע"ה נקבה ובכלל זה מזה יתהפכו הר המר בירושלם גבעת לבונ' בציון והיינו דמייתי ראיה גבעת הלבונה דא בי מקדשא די בציון ועם היות שבית המקדש נקבה ציון זכר והיינו קרא יפה נוף וגו' לאחת בכנפות שבין אותם הכנפים הם אוחזים

שאין הקליפות אוחזות אלא בכנפים לבד מבחוץ עד דלא תשתלם כפי' הב' שפי' ר' יצחק. אי יתיר וגומר הענין כי הגלות היה על עון אבותינו אם בעגל אם בבית עצמו באותו הדור ואז נגזר על ישראל אלף שנה ואפי' יטיבו דרכם בדרך בינוני זכו האומות באלף שנה ועליו נאמר אם תעירו ואם תעוררו אפילו בתפלה אמנם מאלף ולמעלה תלוי בתשובה מפני שעכובו על עון הדור ההוא בעצמו שאינ' זוכים לגאולה ולזה בן דוד בא או בדור שכולו זכאי מאלף שנים ולמעלה או בדור שכולו חייב בעתה הידועה ואז יגאלו יש' ח"ו בחמה שפוכה וישארו אחד מעיר ושנים ממשפחה וראיה שיש זמן שאינו בזמן שבא בתשו' הוא מלשון הימי' מכלל שאם אינו באחרית אפי' ישובו לא תקובל תשובתם אמנם באחרית הימים ושבת וגומר ואז אם יהי' נדחך וגומר ועתה אין ספק שיש לו עת שלא יוסיף והם הזמנים שפי' לעיל ותשלום זמן אחרית הימי' הוא בשנת שמנה מאות ושמנה ועשרים לאלף החמשי ומשם ועד עתה נמשך הגלות בעון הדורות שאינם שבים ולא ימשך אלא עד ת"ת לאלף הששי לתחיית המתים ויקדם הגאולה מה שיקדם ומי שימצא באותה שעה בלי תשובה אוי לרוע מזלו שיתבטל הוייתו הרמ"ק זלה"ה:

ויאמר אל עמו וגומר דהא עכ"פ וגומר ירצה בין נאמר שפרע' קבצם ואמר ונתלבש בו השר בין לא נתלבש בו אלא שבכולם נתלבש יחד ואמר במחשבת כולם סוף סוף אין להמלט שיהיה ממש השר ולזה יקשה לא' הפירושים שאם לא שנתלבש בפרעה היאך אמר השר להם ולזה אמר אכניס וגומר. כי ה' אמר לו קלל וכי בנבואה נאמר לו שיחטא או נביא היה אלא הכוונה מגלגלין חוב' ע"י חייב וה' נתן בלבו יסורים אלו לדוד. והמחשב' נקראת אמירה דכתיב ויאמר המן וכיוצא ממנו אינו לשון רבים מדברים בעדם אלא על היחיד הנסתר שהוא השר שהכניס בלב' שיאמר עליו כן וא"כ אומרו עם בני ישראל הכוונה ג"כ על השר שלהם והיינו שממש נתחכמו כנגד יושב שמים וזה שיש כח חיצוני מורד ואומר שאתו היכולת וזה השר כיוצא בו מורד:

ר' יצחק אמר וגו' תוקפא משריהון ואינם עולים יותר אלא באמצעות השר לבד וישראל אינם באמצעות שר אלא מושכים ממש מהקב"ה והיינו תרתי לטיבותא והיינו עמא דה' ועולים אליו לשאוב ואין אמצעי ביניהם והאומות אין השר אמצעי אלא הם תחת יד השר מכל וכל ועכ"ז אין השגחתו ית' מסולק' ח"ו ומפני שאומות מושכים מקרוב אמר משכין תוקפא גם שהוא דין אמנם יש' מושכים מרחוק גבוה מעל גבוה גם שהוא רוח חיי' אמר נגדין חיליהון: ור' יצחק הוסיף על דברי ר"ש שפי' ויאמר אל עמו השר ומכלל דברי ר"ש בדבריו שנקראים עמו. ור' יהודה נמי הוסיף והכריח מפסוק אחר ולא פליגי אלא שלשתם אמרו דבר א' כל א' ממקומו.

עם בני ישראל ממש ירצה עם מיוחסים לי"ב גבולי אלכסון דהיינו בני וענפי הת"ת והיינו ויקוצו שהקדוש' עוקצם ולא שהם משיגים בה אלא שנחלצי' מהקדש ואינם יודעי' ממה. הרמ"ק זלה"ה: והרח"ו זלה"ה פי' מאי ממנו ר"ל ממנו אינון אמרו וגו' פי' כי השר שלהם הנקרא מלך מצרים סתם הכניס בלבם שיש' אלו הם אומרים כי חילא דילהון שהוא השי"ת הוא רב ועצום ממנו מן השר שלהם ולזה לא נאמר בלשון רבים הנה עם וגו' רבים ועצומים דקאי לחילא דילהון ובזה יקנאו המצרים בלבם ויאמרו הבה נתחכמה לו וגו'.

א"ר אבא האי פסוקא וגו' פי' כי אם היה אומר עם יש' היה נראה שהכוונה לאמר עם שהם ישראל גם אם אמר בני ישראל משמע ג"כ שהם בנים של ישראל אמנם כוונת השר שלהם להטעותם שאינם הם עצמם בני ישראל הידועים במעלה כי אם עם בני ישראל ר"ל כי אין אלו בניו ממש ועמו רק עם ועבדיו אשר נטפלו עם בני ישראל וכל זה עשה בחכמ' כדי שלא ליראום וכדי שיבזו המצרים את ישראל ויתגברו עליהם וז"א דחשיבו דעם בני ישראל הוו ולא עם ה' אמנם לבסוף כאשר ראו המצרים כי כאשר יענו אותו כן ירב' וכן יפרוץ אז ויקוצו מפני בני ישראל כי אמרו אחר שאין זה ע"ד הטבע א"כ אינם משפחה בזויה כאשר חשבו כי אם בני ישראל ממש. גם אפשר לפרש או' דחשיבו וגומר ירצה שישראל הוא ישראל דלעילא ת"ת ובני ישראל הם מלאכיו והעם היו תחת ממשלת המלאכים אמנם אמר ויקוצו מפני בני ישראל כי הם בני יש' בני הת"ת ממש ותחת ממשלתו ית' ולפי' זה צ"ל כי ר' אבא סובר דויאמר אל עמו הוא פרעה התחתון וזה הפי' נראה עיקר. ואפשר לומר כי ר' אבא קאי אפי' אההוא פי' והכי קאמר כי שר של מצרים כדי להטעותם לא רצה לגלות להם האמת שהם עם השי"ת ממש רק הטעה אות' כדי שיחשבו שהם עם המלאכי' ולא עם השי"ת בעצמו שאם המצריים היו יודעים הדבר לא היו עושים רעה עמהם בודאי ולכן לא גילה הדבר להם וז"א בגין דחשיבו וגומר פי' כדי שיחשבו. ואו' וכתיב ויקוצו מפני וגומר הוקשה לו כי הרי אח"כ מצינו שידעו שהם בני ישראל ממש כי כן כתיב ויקוצו מפני בני יש' ולא כתיב מפני עם בני ישראל ותירץ דלא קאי אבני יש' התחתונים רק לעליונים בני יש' סבא הם המלאכים ואמר שהם נעקצים מן המלאכים שירדו למצרים לעזרת ישראל ע"כ:

והרא"ג ז"ל כ' מכיכא וקלילא. שפלה ובזויה. דאולידת לישמעאל וכו'. י"ס דמסיימי ביה הכי ועשה כמה רעות לישראל ושלט בהם וענה אותם בכל מיני עינויים וכמה שמדות ועד היום הזה שולטים עליהם ואינם מניחים להם לעמוד בדתם ואין לך גלות קשה לישראל כמו גלות ישמעאל:

ויומא חד הוא לקבליה. יום א' שהוא אלף שנים הוא הנגזר משם והלא' תלוי בתשובה כדפי' ז"ל לקמן:
והיה יום אחד הוא יודע לי"י. כלומר אחר עבור יום א' אם ישראל ישובו בתשובה יודע לה':
ויאמר אל עמו וכו' ר' יצחק פלי"ג אר"ש ואמר כי מ"ם ממנו אינה ממשמעות יותר אלא פי' ממנו ממנו ית' ולא עצום מתחת השרים: ה"ג א"ר אבא האי פסוקא הוה ל"ל בני ישראל רב ועצום ממנו אלא עם בני ישראל ממש וכו'.
מההוא ישראל דלעילא דחשיבו. פי' ישראל דלעילא הוא הת"ת ובני ישראל הם המלאכים דקב"ה וחשבו המצריים שישראל היו תחת ממשלת מלאכי הת"ת. וז"ש דחשיבו דעם בני ישראל הוו ולא עם ד' עמו של הקב"ה ממש וחבל נחלתו. וזה ליתא אלא ויקוצו מפני בני ישראל שישראל דלתתא הם ממש בניו של ישראל דלעילא ת"ת וז"ש ולא כתיב מפני עם בני ישראל וכו' אלא מפני ישראל ממש. א"נ ויקוצו מפני בני ישראל שבני ישראל שהם המלאכים היו מצירים להם שמצדם הי' בא להם צער גדול ועדיין במחשבתם היו עומדי' שישראל היו מושפעים מבני ישראל דהיינו המלאכים עד שהקב"ה גילה ואמר בני בכורי ישראל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף יז:

ר' יוחנן וגו' דבר שאין בו חשדא כדי שאם יכשף בלעם יחולו הכשפים אמר תזכרם בשם עם יוצא ממצרים וז"ש כ"ש למעבד עבידתא דהיינו כשופי בלעם.
ממאן אינון אפשר שאינ' ידועים בני מי הם המצריים ואפשר דהכי קאמר הם הפקר עבדים יוצאים מתחת רשו' רבם שאין להם אדון שעדיין לא קנו אדון לעצמם.
עמא דדבר בין נטירין הם בשמירה מן הפגעים ואם בא עליהם מלחמה השר לוחם מלחמתם וישראל לא נטירין שהם בגלות ובצרות רבות ורעו' כאלו לא נטירין. מסכנא שאין לו יכולת להרבות כהקב"ה ארבה אותם כצאן אדם וכן הרף ממני ואעשה אותך אמנם השר אין לו אלא על דרך טבע ואם יאבדו כל טבע לא ימלא חורבתו בכמ' שני'.
מלכא דרחי' קשוט הקב"ה חותמו אמת לכך צריכים אומתו שיהיו באמת ואם לאו לוקים אמנם השרים הם מהטומא' והשקר לכך אם אומתו ידבקו בשקר והטומאה אינו חושש ולא שיהיו כך כל מציאות' בשלוה אלא מאריכים עד שיתמלא סאתם וישׁ' פוקד עליהם מיד כענין שדרשו בזוהר.
חיוא רהיט לא היה גשמי אלא שטן וברח ועכ"ז הלקהו והיינו הדם השותת ולא שנגע בו החיצוני אלא שגרם לו וזה מקדוש' ר' יוסי שבא לו העונש שלא בפגיעת הנחש החיצוני

ממש. רק אתכם ידעתי כמו שהיה ר"ש אומר והשתא לית ליה לקב"ה בעלמא אלא אנן העשרה חברים שהיו אחר האדרא ז' והם דבקים יותר משאר חכמי ישר' והיו צריכים שלא להפריד המחשב' אפי' רגע. כ"ש וכ"ש תלמידי חכמים הם בין שאר העם כישראל בין שאר אומות הרמ"ק ז"ל:

והרח"ו זלה"ה פי' ר' יוחנן וגו' הנה ר' יוחנן אמר למה בלק לא אמר עם בני ישראל לשון בזיון כמו שאמר ר' אבא ותירץ כי היה מוכרח שיאמר עם סתם לפי שכוונתו היתה לעשות כשפים שישלטו בהם ואולי הם מעורבבי' באומות אחרות כי לא ידע כשירתם שלא נחשדו על העריות ומפני זה לא זכר אלא סתם עם וגומר כי השרים להגדת העתידות מי שישקר עליהם ג"כ הם ישקרו עליו וכ"ש לעשות מעשה ממש להכרית עם גדול כזה וז"א וכ"ש למעבד עבידתא. ור' אחא תירץ באופן אחר כי בלק הרשע רצה להקיל אות' יותר משרו של מצרי' כדי שלא יפחד בלע' ולא יצא לבו:

ויאמר אל עמו וגו' אמר ר' תנחום ידעין הוו וגומר כוונת ר' תנחום לתרץ קושיא והיא אם כוונת המצריים לעקרם מן העול' למה נצטרכו אל המציאות האלו יהרגו' מיד וכ"ש שהיו יודעין שילקו על ידם כמו שאמר ר' תנחום אמנם הענין כי יודעים היו כי הגזרה אין מי שיוכל לבטל' לא היתה כוונת' רק להקדים להרע להם לפי שראו שעתידין להיות להם רע על ידם אמנם להורגם לא היה עולה בידם ובאו דברי ר' יצחק לומר כי אין שר מריע לישראל כי אם ברשותו ית' ליסרם וגומר:

תוה ר' יצחק ואמר וגומר אמר כי עתה מתוך דברי האיש ההוא הבין הכתוב כי הכתוב אומר ממש דברי האיש ההוא כי כן כתב כי תחת ג' דברים רגזה ומתרעשת הארץ וא' מהם תחת עבד כי ימלוך פי' כי אין הפסוק כמשמעו רק כוונת הכתוב הוא בשקם מלך חדש אשר היה עד עתה תחת ממשלת מלך אחר ולא עבד ממש וז"ש ממנא דהוה ממנא תחות שולטנא אחרא ומליך. גם רגזה ארץ הוא כפשוטו ארץ ממש ולא יושבי ארץ כפי' המפרשים והנה אם לפי שהוא מלך חדש רגזה ארץ כ"ש כשקם המלך ההוא לתכלית להרע ליש' כי אז ודאי רגזה ורעשה הארץ ע"כ:

והרמ"ק זלה"ה פי' ויאמר אל עמו וגומר יהב להון עיטא רמז למה שפי' לעיל ר"ש שקשר נתן בלבם עצת רשע להרע ליש' ולר' תנחו' הוקשה כי איך השר היודע העתיד שבלי ספק הקב"ה יתבע עלבונם השיא' עצה כזו ואם הם עצמם איך עלה בלבם שטות זה חוטאים ללא תועלתם לזה אמר ידעין הוו וגומר ואמרו כיון שאין תועלת בהם ולא בטובתם שסוף נלקה לזה נרע להם כל מה שנוכל וננקם מהם קודם וזהו טעם השר עצמו וז"ש ולכך אקדים שולטנו דילהון.

ממנא דהוה ממנא וגומר ירצה דקרא אותו השר עבד מפני שהיה משועבד תחת יד שר א' והקדמוהו להרע לישראל והיינו תחת עבד כי ימלוך: יתיב געי ובכי ג' פעולות הם הא' יתיב והיינו זמן התמידי יושב ודומ' ועצב. ואח"כ שואג ג' משמרות והיינו שאוג ישאג על נוהו. הג' ובכי ב' דמעין כאו' במסתרי' תבכה נפשי. במסתרי' דוקא מפני שהקב"ה אין לפניו עצבות כאומרו עז וחדוה במקומו כדפי' במסכ' חגיגה. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג ויאמר אל עמו וכו' יהיב לון עיטא וכו' דכל זמנא דמתרגשא יתיב וגעי וכו'. היינו הת"ת כדמסיק טרנא עציב והענין כד אנח להו לישראל תחות שולטנותא דאומין יתיב. כלומר אינו מקבל מהבינה אלא יתיב וגעי ר"ל יתיב ומשפיע שנאות ואנחות ודינין דהיינו סוד הבכיה שכן הדמעות הם מלוחי' והישיב' היא להורות כי יש מי ששולט עליו חלילה וזהו ויקם מלך חדש שכזה קם כביכול זה יושב וז"ש יתיב וגעי וכו':

במסתרים דווקא. כדי שמלאכי השרת לא יעכבו על ידו כדאיתא במדרש בא מטטרו"ן ונפל על פניו ואמר רבש"ע אני אבכה ואתה לא תבכה א"ל אם אין אתה מניח אותי לבכות אכנס למקום שאין לך רשות ליכנס ואבכה שנאמר ואם לא תשמעוה במסתרים וכו' וסוד המסתרים הוא עולם האצילות שאין כח לשום מלאך ליכנס לשם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון כל מה דאמרן לזמנא זעירא וגומר פי' שאין מודיעי' כי אם לעתים קרובות שנאמר מודיעי' לחדשי' מאשר יבאו וגו': א"ר יוסי במסתרי' דוקא פי' מדמיקרא בית דמסתרי' בשווא דאיק לה ודריש ליה כמד"א והסתרתי פני מהם וגומר עכ"ל:

דף יח.

באור פני מלך חיים ירצה חיי העולמות כולם למט' הוא ממה שמאירי' פני הת"ת ואור פניו המבהיק והמתנוצץ אל התחתונים הוא חיותם למטה א"כ אם אור פניו אין אתו תחתוני' כ"ש אם יתהפך שנוסף על עצבון בוכה אין חיים ואין קיו' לשמשיו:

טרנא אדון.

צעקו הוא פעולה נוספת על בכיה דהיינו לבכות בצעקות וקולות נשמעים היינו תוספת שמוסיפי' שהקב"ה בוכה בחשאי והם בקולות נשמעי' ושירי' לקול יללה הומר והעד צעקו חוצה ר"ל הם חוצה מטעם ממריהון בגו כאו' במסתרי': בתי גואי לפי הנראה מתוך המאמר הזה כי בתי גואי באצילות ובתי בראי בהיכלות והיינו אומרו אינון מעשר' כתרי מלכא:

ת"ח אית מארי דדינא קשיא הם מלאכי הגבורה החזקה. מארי דדינא ורחמנותא מלאכי המלכות שהם אמצעיי' מארי שתי הקצוות דין משמאל ורחמנותא מימין דלית בהו דינא כלל היינו מימין ומה שאמר על אינון דלתתא היינו בחינת רביע' הם החיצוני'.

פרוכא עבודת פרך מה דאתפקדו כפי עונשם ומה שהם עושים מעצמם רצון גבוה וז"ש ורעותא דמאריהון וגומר ואית למה נענשי' וי"ל מפני שמתגאי' בעצמ' גם מפני שמוסיפין גם מפני שאינם מבחיני' בין צדיק לרשע. ג"כ י"ל שבריאת אות' ההויה אינה אלא לכך לבד עשה שליחותיה מתבטלת א"כ מה יתאונן שנענש זו כחו והויתו.

בעדנא דאתמסרן וגומר כגון בגלות מצרים ובבל וכל שאר השרי':

ולקבליהון וגומר כדי שיוכלו לסובלן והנה ז' גזרות משבע כחות בעליהן שהם פועלין ע"י שבע היכלות טמאים וכנגדם ז' ברכות מהרחמים ושבעה מדרגות קדושות כדי לשומר' בגלות' מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. טרנא עציב תרגו' סרני פלשתים הוא טורני פלשתאי ור"ל אם השר הוא עציב וכ"ש כי ממש צועק ובוכה א"כ עבדיו מה צריכין לעשות דודאי צריכין לבכות כפלים:

געין רהיטין שם דבר ור"ל כי צועק צעקות במרוצה ובתוספת זו אחר זו עכ"ל:

גליון תריסר בתי דינין פי' כ"ד צירופי אדני י"ב מהם רחמים י"ב מהם דין אותם של רחמים יורדין למתק את הדין ע"כ

גליון ולקבליהון ובני ישראל וגומר מונה במאד מאד בשני' ובהכי הוו שבע לקבל שבע גזרות דקאמר ותימה דלעיל י"ד ב' קאמר הרי שית ולקבליהון כתיב ובני יש' ולעיל י"ו ב' עכ"ל:

הבה נתחכמה לו ר' יוסי וגו' הזמנה למעבד דינא אותו הדין שנגזר מלמעלה ונשפע לחצוני וכבר הוסכם. ור' יוחנן אמר הבה הוא תחלת הסכמה הכנה להסכים לא לפעול הדין. ור' יצחק אמר סברא אמצעית הסכמה כר' יוחנן ולדין כר' יצחק ולא שנשפע אלא סתם נסכם עליה' לדין כדי שלא יהיה להם טובה ורחמים. ממלאכי השרת היינו בני יש' כדפי' לעיל. מה הוה מחשבתהון באומר' כל הבן הילוד שהרי הנקבות יולידו ע"י זכרי' יהיו מה שיהיו ותירץ לממנע מישראל וגומר כיון שהם יראו שהבני' יהיו מושלכי' ליאור יפרשו מעצמן ולא יולידו לא זכרי' ולא נקבות וטעם של השר המכניס העצה היה דרך אחרת כדי שלא יבא מרע"ה לעול' ויענש ע"י וז"ש הוו ידעין וגומר הודע בלבם סוד זה. ואפשר דהכי פי' מה מחשבתהון דמצראי שגזרו לממנע כאו' וירא אלהי' את עניינו זו פרישות דרך ארץ וכן שולטנא דממנא וגומר מה רצה בזה ותירץ כך אמר להון וגומר ולא מצאו להם דרך שלא יצא מרע"ה לעול' אלא ע"י פרישות דרך ארץ כענין שפי' אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות וגומר ד' מאות פרס' שיעור גבולו שהוא מצרי' וכנגדו ברקיע והטעם שדלג אפשר שהי' מהרע' שעדיין נשארו ק"ץ שנה ואפשר שהיה אומר

כלום עשיתי אלא מה שהורוני מרשות גבוה כדפי' לעיל ולזה השיבו לו גזרה היא והוא שליט לגזור בבריותיו כפי רצונו הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' כי יתכן הטעם כי ארץ מצרי היא ת' פרסה ורצה לברוח דומה מכל ארץ מצרי' שלא להמצא שם בעת המכה וא"ל הקב"ה כי נגזרה גזרה וגם שיברח לא ינצל ואז הוצרך לצאת עצמו מן השררה ובזה נמלט כי כבר אין זה אלהי מצרי' ושר שלה. עכ"ל:

דומה שרו וגומר אין ירידה פחותה מזו משר על אומה מלך נעשה עתה שוטר אכזרי למטה בגיהנם. שם על המתים ממונה בקברות:

אלא א"ר יוסי של כסף נתכי' וכחות' העליון נשפט וע"י משפטו נעשה למטה דוגמא זו. שה היה מזל טלה ולכך היו מכבדי' הטלאי' וישראל מבזי' אותו שורפין אותו צלי אש וגומר וכיוצא בזה היה עושה הקב"ה בשה המשפיע והיינו דעת ר' יהודה והכריח וכל זה היו יודעי' וגו' שהודיע' השר והכניס מחשבה זו בלב חכמיה' כדי להקדי' נקמת' בישראל. ור' יוחנן אמ' ככלהו תנאי באלהי כסף וזהב וגומר ובשה ומזל וטלה והשר ונילוס כל מה שהיה להם עבודה בו וכח חצוני מתלבש בו לוקה והיינו אומרו הרבה ע"ז וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' טרנא. מלשון שר כתרגום סרני פלשתי' והכוונ' אדוננו הוא עציב ובוכה מה יעשו עבדיו שאינם נהנים באור פני מלך. וי"ס דגרסי פטרונא וכן למט' והוא יותרנכון:

מארמיהון בגו ואינין לבר. שנסתלק מאריהון למעלה בסוד צדקתך כהררי אל וגומר ואתה יי' אל תרחק והם לבר וזהו שהם צועקי' אוי לנו שאנו חוצ' והוא נסתלק ממנו והסתיר פניו ממנו:

אינון מעשר' כתרי מלכא. ונ"ל שהגירסא הנכונה היא עשרה כתרי מלכא וכדפי' שעשר דאצילות הם בתי גואי ובתי בראי הם לבר מהיכלין כנזכר בתיקונין דף ט"ז דהיינו בסוד הגלות חוץ מחצריהם וטירותם בעשיה הרוחניות מקום הקליפות: ה"ג ת"ח אית מארי דדינא קשיא ואית מארי דדינא דלא קשיא. הם [מלאכי] המלכות שהיא רפיא:

ואית מארי דדינא ורחמנותא. הם מלאכי הת"ת שהוא ממוזג דין ורחמים:

ואית מארי דרחמנותא. היינו מלאכי חסד וזהו צוה ישועות יעקב דהיינו מלאכי דרחמי וזהו שקראם כאן מלאכי שלום הת"ת הנק' שלום. והנה לא הזכיר הכתוב רק שני מלאכים דכתיב הן אראלי' צעקו דהיינו מלאכי המלכות מלאכי שלו' וגומר היינו מלאכי

הת"ת והטעם להיות הת"ת והמלכות הולכים בגלות כדפי' בריש התיקונים כצפור נודדת מן קנה וגומר:

על אינון דלתתא כתיב. כלומר ד' מיני המלאכים הנז' כלם ביציר' בז' היכלות הם ועליהם נאמר הן אראלים וגו'. אמנם אותם המלאכים שהם למטה בעשיי' רוחניות ברקיעי' ובאוירי' כנזכר בפרשת ויקהל דף ר"ב: וז"ש על אינון דלתתא כתיב אלביש שמי' קדרות. דהיינו הרקיעי' עצמ' נתלבשו בקדרות. וכל המלאכי' אשר בהם עליהם כתיב ונמוקו כל צבא השמי':

אי הכי כל אינון שולטנין וכו'. קשיא זו ותירוץ ר' אלעזר איתא בארוכה בפ' תרומה דף קס"ג ע"ש:

מתכנפין תריסר בתי דינין. כנזכר בפ' האזינו דף רצ"ג שתליין במצחא דז"א כ"ד בתי דינין כנזכר שם ועקר אותם הכ"ד הם עשרים כנזכר שם שהם ננגד עדה מצלת ועדה שופטת שאין עדה פחות מעשרה והנה (עד) [עדה] שהיא שופטת:

משתקען גו תהומא רבא. לכבות דשפי הדין המשתלח ביניהם א"נ י"ב בתי דינין הם כ"ד צירופי אדנ"י י"ב מהם רחמים וי"ב מהם דין ואותם שהם דין הם נמחקין כדי שלא ישרפו העולם:

וגעי טורנא. פי' שואג האדון שאגות מרוצות במרוצה כעין תרועה יללות תכופות וזה מורה צער גדול שמצטער כביכול בצרתן של ישראל ומיילל ובוכה: וז"ש ונחתין תרין דמעין לשקועא דימא רבא. היינו הגבורה וההוד כדמפרש לקמן דף י"ט ומחזירן תוך הבינה שהיא ים החכמ' ימא רבא להעתיק' בשרש' ואומרו נחתין כמו יורדי המרכב' שהיא עלי' כנ"ל: ואומרו לשיקועא. היינו תוך השיקוע בתוכיות הבינה סוד הרחמי' הפשוטי' שבה: הה"ד משפטיך תהום רבה. כלומר משפטיך ודיניך מתמתקי' בתהומא רבא ובזה אדם ובהמ' תושיע ה':

ומתגלגלים עילאין לתתא. נראה שהם מים עליונים מים זכרים יורדים ומשתלשלים אל תוך מים נקבות וכמו שמימי הזכר מתמצים מתמצית רמ"ח שייפין דדכורא כמו כן מקבילות רמ"ח איברי הנקבה לקבל מאיברי הזכר כל אבר מחזיק אבר: וז"ש ונחתין מאתן וכו'. כלומר יורדים מים זכרים עליונים אל תוך רמ"ח דרגין שבנקבה:

הה"ד אריה שאג וגו'. אלעיל קאי דקאמר געי טורנא ועדיין אנו צריכין למודעי:

הבה נתחכמה לו וגומר הבה תמים. ביהונתן כתיב כשהטיל שאול גורלות על מי שעבר האלה והי' רוצה לעשות דין בעובר:

כולם הסכמה והזמנ' הם. ב' דברים הם במה שיסכימו כלם בענין ההוא ובהזמנה שיזמינו (עצתם) [עצמ'] לקיי' הסכמתם או במקו' השייך להזמין צרכי קיו' ההסכמ' כמו:
הבה נבנה לנו עיר. נסכים יחד לעשות עיר ומגדל ונזמין עצמנו והחמר והלבנים לעשות:
וכן הבו לה' בני אלים. הסכימו והכינו לעשות קרבן לה' בני אלי':
הבו לכם דבר ועצה. פי' הבו לכם הזמינו עצמכ' ותנו עצה ונסכי' יחד הסכמ' אחת:
ר' יצחק אמר וכו': אזיל לשיטתי' דר' יוסי דכל הבה היא לשון נופל לעשות דין א"נ מרכיב שני הפי' הסכמ' ודין וז"ש נהוי בהסכמת דינא:
כן ירבה וכן יפרוץ. בס"י יש שמוסיפין ומלאכי השרת הוו להו לשיכים ולצניני' הה"ד ויקוצו מפני בני ישראל:
ד' מאות פרסה. כך הוא תחום מצרים כנגד תחום א"י שהיא ת' פרסה כנזכר במסכת פסחים בפרק מי שהי' טמא ואפשר שיצא מתוך חצי תחומו שהוא שני מאות פרסה אשר הוא יושב בו שכן דרך השר שעומד באמצע תחומו והלך שני מאות פרסה בארץ עד אמצע תחומה של א"י ששם משכן השכינה כדי לצעוק על הגזיר':
ונתמנה דומה לשר של גיהנם לידון שם נפשות הרשעים. והענין כי הנשמות הראשונות שקלקלו בדורות הראשונים בדור המבול והפלג' וסדום כלם נתגלגלו במצרים לצרף שם כמו שכתבו שם המקובלים וכשהפילוהו משררתו חזרו ומינוהו ג"כ לצרף הנשמות אחר המות שמה שהי' עושה הצירוף בחיי' חזר להיותו מצרף כסף אחר המות. וזה השפל' ודאי כי צירוף החיי' הוא הכנה לעבודה לקבל תורה ומצות ויש לו מעלה כמשל הזונ' משא"כ אחר המות:
על המתים נתמנה. שיכניסם תחת ידו במספר ויוציאם במספר על פי הפנקס בזמן התחי'. א"נ להשכין הגוף בהשקט ובמנוח' עליונ' כנזכר בפ' חיי שרה במדרש הנעל' דף קכ"ד:
וכל זה היו יודעים וכו'. כאן היא מסקנא דשינוייא ששאל למעלה מאי הוה מחשבותיהן דמצראי לממנע מישראל פריה ורבי' וכו':
ונילוס אלוה שלהם. כלומר העבודה זרה הגדול' שבכלם הי'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף יח:

ובעצים ובאבני' היינו ע"ז שהיה מעץ או מאבן היה שותת הדם ויורד ונתך חלק המים שבו שכל המציאו' מורכב מד' יסודות ויסוד המים נהפך לדם ושותת ויורד לחרפתן ונסרח וכיוצא בו לשר עליון וכל כח טמא המתלבש בהם: א"ר יוחנן רוב מימין וגומר ירצה כמו שיש מצרים למטה ופרעה שר עליה כך מצרים למעלה ודומה שר עליה וכמו

שיש נילוס למטה מחיית מצרים כך נילוס למעלה בטחון דומה לקה זה וזה. ור' יצחק כיוצא בו תירץ אלא שהקדי' שתחלה היה לקות השר א"כ אינו מכת היאור כי מכת היאור ענין בפני עצמו הוא אחר שכבר לקה השר והיאור העליון, ור"ש פליג אכולהו ואמר שהמכות אינם בכלל זה אלא מכת מצרים היה על הים וקוד' זמן מועט היה הקב"ה עוש' דין באלהיהם למעלה ולמטה והיינו כדפי' שם וישאו ישראל את עיניהם והנה מצרים שרו של מצרים ובים היה לקותו ושם נפל ועד כאן הוה מתחזק כנגד יש' למטה ולמעלה שעל הים תבע תביעת ק"ץ שנה וכשאמרו הבה נתחכמה לו לא עלה בלב' אלא ענין הים שהוא תכלית אבוד' כאומרו לא נשאר בהם עד אחד.

וילך איש וגומר הענין כיון שההנהגה תתפשט מהם אל התחתוני' ע"י האמצעי' הקדושי' ולכך צריך שיהיו מלאכי מדת יום ומלאכי מדת לילה ולכך ברא המלאכים הממוני' בחסדו ביום להמשיך החסד לתחתוני' בשעתו דהיינו ביום נבראו המלאכי' הממוני' לומר שירה בליל' להנהיג מדת לילה שהיא משוררת תדיר למתק דיניה ע"י השיר בסוד שיר' הלוים שהיא ממתקת הגבורה כנודע אלו מימין מצד החסד ביום מצד הת"ת ואלו משמאל מצד הגבורה בלילה מצד המלכות ומלאכי יום אינם משוררים לדעת ר' אלעזר אלא ישראל הם משוררי' והם מקשיבי' שירת' בחסדם על יש' והטעם שירת' של יש' קדוש הנה השמאליים קדושת' קדוש והימניים קדושת' ואין אומרי' קדוש ביום אלא ישראל ולכך מקשיבים שיר' היום שירתם של יש' קדוש: ור' יצחק פליג שאין ראוי שנאמר שאין מי שישורר ביום למעלה אלא אותם ששוררו בלילה מקשיבים ביום אמנם מלאכי יום משוררי' ביו' הה"ד חברי' מקשיבים ואות' של יום אינ' חברי' כיון שמעול' אינ' משוררי' ושל לילה הם החברי' לישראל בערך שהמלאכי' משמרת' בלילה וישראל משמרת' ביום והם חברי' מקשיבי' ביום לשירת יש'. אמנם קשה לומר שר' אליעזר סובר שאין ביום מי שישורר למעלה. ואפשר לומר כי סבירא ליה כי יש ביום מלאכי חסד ויש ביו' ג"כ מלאכי גבורה משוררי' ביו' בשיר הלוי' וכ"ע מודו שיש מקשיבי' לישראל ולא פליגי אלא אם מלאכי חסד מקשיבי' או מלאכי גבורה לילה מדת המלכות הם מקשיבי' גם ר' אלעזר ור' יצחק פי' שמלאכי לילה מדת המ' הם משוררי' בלילה ור"ש פי' כי כת זאת המשוררת בלילה היא מצד המ' מדת לילה וכמו שהמלכות היא כלולה משלש מדות ימין ושמאל ואמצע כך כת זאת היא כלולה משלש כתות ממש ימין ושמאל ואמצע והם מהלילה אבל לא מהשמאל מכל וכל כדפי' ר' אלעזר והכריח מאומרו ותקם בעוד לילה דהיינו מדת המלכות בעוד לילה היינו אמצע הלילה פי' בעוד חצי מכאן וחצי מכאן ותתן טרף לביתה שהם ג' כתות אלו שביתה אינה פחותה מג' בחינות כנראה שכלם

משוררי' אל הטרף דהיינו כת א' של שלש כתות וכן אומרו וחק לנערותיה ונערותיה הם ז' היכלות שיש מהם ימין היכל אהבה והיכל נוגה ושמאל גבורה כגון היכל זכות ועצם השמים ויש מהם אמצע כגון היכל הרצון ולבנת הספיר:

א"ר אלעזר י' דברים וגומר הנה ר' אלעזר חלקו עליו ר' יצחק ור"ש ולזה בא להכריח דעתו ואמר ועל מדת לילה שהיא המלכו כתיב ותקם בעוד לילה והיא משפעת אל התחתונים והיינו ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה אין מלת חק אלא דין ג"כ כגון חק ומשפט כאו' צדק ומשפט וגומר שהחק הוא מצדק והעד חקיו ומשפטיו משתי מדות אלו כי חקים הם גזרת הדין והעד או' על ענין הייחוד כי חק שהוא מהמלכות ליש' הת"ת וגומר מכאן למדנו שמ"ה מושלת בלילה א"כ מה שאמר ר"ש שהיא כת א' של שלש כתות אינו. וגם למה שא"ר יצחק שמלאכי יום אינם שומעי' אלא משוררי' אינו דתאנא אלו האומרי' שירה בלילה אלו הם שרי' על כל בעלי שיר א"כ כל בעל שיר הוא מצד הגבורה אחר שמלאכי לילה הם שרים עליה' ואין שרי יום משוררי' שהוא מלאכת הלוי' בעלי דין ומה גם שמלאכי לילה ששולטי' בלילה הם משוררי' וביום משוררי' אחרי' אשר תחתיה':

וכשפותחין וגומר הענין להוכיח מה שאמר שהם שומעי' ומקשיבי' שירתם של ישראל למה מקשיבים לז"א וכשפותחין החיי' התחתונים שירה למטה מוסיפין העליונים כח לדעת ולהכיר ולהשיג מה שמתפשט למטה מה שלא השיגו כי בשירם אינ' יונקי' אלא מהדין כדפי' ואין להם כח לייחד מדת לילה ביום ולכך מוסיפין כח מה שלא השיגו דהיינו הייחוד:

שמים וארץ וגומר דהיינו שמים וארץ עליונים שייחודם מתעורר לפי שיעור השיר העולה דהיינו התעוררות התחתונים:

א"ר נחמי' אשרי הזוכה לדעת באותו שיר. השיר עצמו היא מדת המלכות והזוכה דהיינו שהוא יודע לייחדה בסוד והאדם ידע ומשיג בה לייחדה יש בה כללות כל המדות העליונו' ולכך ידע בענייני התורה שהוא ת"ת יהו"ה הנכנס בהיכלו אדום וכן היא חכמה תתאה המאיר' מהעליונ' ויאזין התורה במאזני צדק א' הוא סוד האזנים והם גדרי תורה סביב לה ויחקור בסוד חקר והיינו ליכנס בה. ויוסיף כח מצד הבינה וגבורה מצד הגבור' והיינו צד הדין שמשם כל מציאות' ומה שבה נכללים כל ההויות החולפים והעתידים דהיינו מה שנמצא ומה שימצא הכל מושרש בה אמר במה שהיה ומה שעתיד להיות בזה זכה שלמה לדעת כאומרו ותרב חכמת שלמה. דוד ידע בזה כל טורחו הי' לייחד':

ואשר תחתם היינו מלשון שרות והם סוד מלאכים נקבות אל בחינת זכרי' שבה וז"ש השרי' העליונים ואשר תחת' השרות.

שיר שכולל וגומר אם אמר שיר סתם הי' מור' סתם על מדת המלכות אמנם עתה שפי' השירים דהיינו שהשרים של מעל' וגומר רצה להורות על כל תוקף מעלותי' דהיינו שיר שכולל כל ענייני התורה שש קצוות ובחינת' הנעלמת הכל כלול במלכות הנק' שיר.

א"ר אלעזר אלו השרים עמדו וגומר מלשון עמדו ולא ענו עוד שהוא לשון שתיק'.

אמרו שיר ולא שלם אמנם כיון שנולד משה וגומר נשלם השיר שהי' תמידי ומסודר וז"ש על משמרתם:

מי יתנך כאח לי שנוכל לומר שיר יחד יונק שדי אמי כמו שהם מקבלי' מאותו השיר יהי' שבט לוי שואב ויונק משדי המלכו' לשיר אמצאך בחוץ עם שעדיין לא נעש' משכן ולא נבנה מקדש ואנו בחוץ אשקך נהי' כאיש אחד חברים לא יבוזו לי שהשיר של נבזה עד שהי' השיר למט'. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ובכלל אלהיהם הי' עובדים אותה שלפי שהי' גדול' היו עובדים את נילוס בכלל ע"ז אחרות. א"נ ובכלל אלהיהם היינו שסוד המים הי' בכלל כל ע"ז באופן שבלקות הע"ז הי' לוקה ג"כ נילוס דהיינו כללות המים שבתוך אותה ע"ז:

הא דר' יוחנן דייקא ופשיטא. כלו' נראין דבריו ובזה נפשט' לנו שאל' א' כפול' למה קדמ' מכת הדם לכל המכו' ולמה הי' הדם בנילוס תחל' משום דאלהיהם נלקים תחל' וכן נילוס נלק' תחל' והעצים ואבנים דהיינו פסילי עץ ואבן גם הם היו לוקים מצד חילוק יסוד המים הכלול בהם:

א"ר יצחק. בלא וא"ו גרסי':

רוב מימיו. כלומר עוצם הנהר דוגמתו למעל' לאפוקי יאורים קטנים שמתחלקים למט' משא"כ למעל' וזהו רוב מימיו:

כדוגמתם במרום. כלומר כדוגמתן לקו ג"כ במרום:

ר' אלעזר פתח שיר וכו'. פתח פתיחה זו ע"ש שמלוי יצאו המשוררים למטה בבית המקדש כדמסיק: ה"ג וברא מלאכים הממונים לומר שירה ביום בחסד וברא וכו'. ותם מלאכי' דקב"ה ת"ת ומלאכין דשכינתא ממשלת היום וממשלת הלילה:

הה"ד יומם יצוה ה' חסדו. כלומר יומם יצוה ה' שישוררו מלאכי חסד מלאכי רחמים ממשלת היום וז"ש לעיל וברא המלאכים הממונים לומר שירה ביום בחסד ובלילה ג"כ יש שמשוררים שיר' וכולם עמי דהיינו שכלם מקשיבין שירתן של ישראל: ה"ג אלו מקשיבים שירת היום ואלו מקשיבים שירת הלילה שירתן של ישראל קדוש. פי' שירתן

של ישראל שאומרים קדוש. ואשירת יום קאי דלא קאמרי קדוש כי אם ביום. א"נ שירתן של ישראל הקדושי':

ר' יצחק. פליג שא"א שהמלאכים שמשוררים ביו' שיקשיבו שירתן של ישראל כי אין מלאך א' עושה שתי שליחות או יקשיב או ישורר לזה אמר ר' יצחק אותם שאומרים שירה בליל'. שכבר עשו שליחותם מקשיבין שירתן של ישראל ביום וה"ה שאות' שאומרי' שירה ביום שיקשיבו שירתן של ישראל בלילה:

הה"ד חברים מקשיבים לקולך. פי' אות' החברי' שישוררו בלילה עתה ביו' מקשיבי' לקולך:

כת א' כלולה מג' כתות. וג' ג' כתות משוררים בכל יום כנגד ג' אבות חג"ת וראשי משמרות הם ידותן הימן אסף. והכת הזה היא כלולה משלשתם כנגד מדת המלכות והיא משוררת בלילה:

הה"ד ותק' בעוד לילה וגו'. הרי כללות שלשת' ותק' ותתן וחוק סוד ג' ווי"ן דויסע ויבא ויט והק' והנותן והחק (הואל) [אולי צ"ל הוא] הכולל:

א"ר אלעזר עשרה דברים וכו'. במדרש מני להו ופי' מדת היום ומדת לילה היינו הנהגת הדין:

ותקם. אשת חיל הנז' בתחלת הפרש' דהיינו השכינה בעוד שהיא לילה:

ותתן טרף לביתה. היינו כח הדין שיוכלו אנשי ביתה לטרוף טרף (מאנש"י רשי"ם לרשומ"י) [אולי צ"ל מאנשים רשעים לעונשין] ויסורי כמו אפו טרף שהוא דין:

כד"א חק ומשפט. אף זה הנהגת הדין והמיתוח ולפי זה יהי' פי' לביתה היינו הצדיקים בני בית ע"ד מ"ש רז"ל וסביביו נשערה מאד הקב"ה מדקדק עם החסידים וגו':

וחק לנערותיה. היינו שרי האומות שאינם בני בית אלא עבדי' משפיע להם רק טוב שיאכלו חקם בעה"ז א"נ בית' היינו הבריא' ונערותי' היינו היציר':

מכאן שמ"ה וכו'. א"ו תת"ן [אותתן] טרף לביתה קאי והכניס המאסף מימרא זו בין הדבקים ללמדנו שהשיר צורך עול' עליון הוא כי השיר מטבעו הוא למתק הדין דהוה בלילה וזהו דמסיק ותנא וכו' אלו הם שרים כי עיקר השיר הוא בלילה כי אז הוא זמנו למתק דין ההוה בלילה:

וכשפותחי' החיים. דהיינו העומדים לעסוק ברנה של תורה בלילה מוסיפים כח וכו' ולכך אין רנה של תור' אלא בליל':

מה שלא השיגו. פי' קוד' לכן:

באותו שיר. נראה ממסקנא דמלתא שהיא שיר השירים ואומרו לדעת באותו שיר היינו סודות הרמוזי' בו:
ידע בענייני התורה והחכמה וגו'. כנזכר בפרשת תרומה דף קמ"ד ששיר זה הוא כללא דאורייתא כללא דכל עובדא דבראשית וכו':
ותקן משלים. להיות התורה דקה א"א לאדם להשיגה בגוף העכור הזה אלא ע"י משלים הרבה תוכל להבין הדבר הנעלם ההוא על מתכונתו:
אלו השרים עמדו. כלומר עמדו על משמרתם אמנם לא היו אומרים שירה עד שנולד לוי ממנו יצאו הלוים המשוררי' למטה כדי שעל ידם יושלם השיר למעלה ולמטה:
מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי. כלומר מי יתנך שהיית נולד תיכף כשנוצרנו אנחנו כשני אחים זה אחר זה כמה שנים קודם שהרי כמה שנים לא נתן לנו רשות עד שנולדת אתה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף יט.

נלוים ונחברי' הם בעצמם עם המשוררי' והי' ראוי שיקראו נלוים לא לוים שמורה שהם לוים לאחרי' לזה אמר שג"כ השומע נלוה דהיינו ישראל השומע נדבק למעלה בנפשו. ר' תנחו' אמר שבכל נלוה וגומר לא אמר ילוה על השיר אלא על יחודי' שוני' משה בתורה אהרן בעבודת הכהונ' מרי' שהיא ממש הבאר היא השכינה בזרעם לוים כהנים. תינח משה אהרן שמשה לוי אהרן כהן ושיר הלויים בעבודת הכהונ' מרים למה כי מה ענין לה לגבי משוררים שהיא צדקת כשאר צדקניות לזה אמר ושרות שהם נקבות לשרים זכרים. **נטלו הקב"ה וגומר** שסלקוהו מלאכי השרת לפני כסא הכבוד ובחרוהו למעלת כהונ' ולוי' ותור' והושיבו בארץ שנתן לו ישוב בעולם התחתון להוליד בנים ולעשו' לו בית והיינו שנתיישבה נשמתו בגופו והוליד וגו' וענין לקהת דקאמ' כלו' איש כשר ראוי והגון לאביו לוי ולבנו עמרם שהוא אמצעי ביניהם וכן עמרם ראוי והגון והוליד גם הוא מצד עצמו כשרים כיוצא בו אהרן ומרים. באותה שעה היו המשוררים וגו' מפני שהיה משם נולד מרע"ה שהעירו המשוררים במעשה המשכן
גער בהם שלא היה שלם כיון שלא היה עולה מן התחתונים ועם היות שנולדו התעוררות מעט בזה לא יספיק והמשוררים סלקא דעתייהו שיספיק כיון שכבר הם בעולם.
בצנע' להיות הבן אינו ראוי לקבל התורה ועוד כדי שלא ירגישו המצרי' ויושלך ליאור כדפי' רז"ל בפסוק ולא יכלה עוד הצפינו:
וילך איש ר' אבהו אמר איש זה גבריאל כדפי' לעיל ויקח את יוכבד בת לוי התחתון והטעם שנטלה גבריאל והחזירה מפני שהוא ממונה על הנשמות והזווג והיתה נשמת

מרע"ה מזומנת תחת ידו. או ירצה מפני שהוא מבית לוי העליון ושהוא ראש למשוררים העליוני' ויקח את בת לוי שהית' ראויה להוליד מרע"ה מסדר המשוררים במשכן כנזכר.
הליכה זו לא היתה וגומר הענין שעם היות ששאר בני אדם מעשיהם בבחירה במרע"ה להוליד לא היתה שם בחירה לעמרם כלל אלא הכל מלמעלה כדי שלא יהיה מחולל בעון ויצה"ר.
ר' יצחק אמר באהרן ומרים לא נאמר שעם היות שנא' ויקח עמרם את יוכבד דודתו לו לאשה וגומר לא היה זה בלידתם אלא סיפורי יחוסם אח"כ אמנם בלידתם לא נזכר זווג אבותם א"כ מה שכתוב במשה ויקח את בת לוי אינה יוכבד דאי הכי לימא הכי באהרן ומרים אלא בת לוי היא השכינ' ולמה נקראת בת לוי שהשכינה נקראת על שם לוי ופירושו מדתו של לוי מפני שכל בית יעקב אחוזים בשכינה ושכינה דבקה בלוי ומה שאמר במרע"ה ויקח את בת לוי מפני שמרע"ה במעלה גדולה בסוד נשמה מסולקת גבוה מעל גבוה ולא הי' עמרם ראוי להוליד למשה עד שנטל חלק בשכי' במה שהטיב מעשיו ונדבק בשכי' ואז זכה להוליד משה:
ותרא אותו כי טוב הוא ומפרשינן שראת' עמו שכינה מאותו כח שנטל אביו בשעת ההולד' ונדבק בהן נמצא דר' יהודה ור' יצחק ור' אלעזר ור' אבהו פליגי דר' אבהו פי' איש גבריאל ור' יהודה פי' עמרם והיה בו זכות ור' יצחק פי' בת לוי השכינה מפני שלא היה זכות ור' אלעזר קאמר השתא שזכות הי' לו שאלמלא כן היאך זכה שהוליד במעלה גדולה ממעלתו שהוא הי' בבת קול שהיא השכינ' בת לת"ת הנק' קול אמנם מרע"ה זכה לקול שהוא הת"ת והיינו גדול מצד הבינה המשפעת הקול כאומרו והאלהים יעננו בקול:
ויהי בימים הרבים ההם וגו' סוף גלותם הי' ואמר ויהי צער בימים הרבים ההם שהיו רבים של צער ושל שעבוד ישראל.
וימת שהורד כי השר שיש' גולים בו הוא פתח ושער הברכה ועליית התפלה והוא הי' נעשה סכך שלא יעבור תפלה כאומ' סכות בענן לך מעבור תפלה ואז וימת הורידוהו שפתחו שער התפלה ונשאר פתח פתוח לתפלתם ולא הי' אפשר להיות פתח שער תפלתם פתוח אלא בירידתו ולכך בא קץ גאולת' ואפסה מעלתו ונכנס' תפלתם:
א"ר יהודה בא וראה שכך וגו' הכריח מצד אחר טעם שאין לומר שמעולם לא נאנחו יש' אלא ודאי שצעקו בכל יום ולא הועיל' אלא באות' שעה ומה טעם אלא ודאי שהי' השר נועל שער תפלתם בפניהם עד גמר זמן קץ מעלתו כשהוא מרחם על יש' אינו שיש' יש להם כח להפך מדת הדין למדת רחמים ע"י יושר מעשיהם אלא הקב"ה מצד רחמנותו עם היות שמדת הדין עדיין בתוקפה מצד מעשיה' אשר לא טובים עכ"ז הוא מרחם

על יש' וכופה מדת הדין ומורידה שלא תשלוט בפני הרחמים ותתבטל לפני הרחמים. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה. מוריד שתי דמעות לים הגדול הם ב' ספי' מי' כתרי מלכא הם י' ספי' והם גבור' והוד ומורידן לים החכמה ים הגדול וממתקן ונ"ל כי פי' מורידן לים החכמה הוא כמו ירד פלוני למרכב' שהיא אדרבא עלייה והוא בים חכמה עילאה כי שם כח החסד והרחמים וכן פי' בזוהר לעיל דף ט"ו על גנת אגוז ירדתי ופי' דמעות הם כחות הדין שמהם בא בפה לעולם עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אמצאך בחוץ. היינו למטה בעולם השפל הזה:

אשקך. הייתי מתדבק עמך דביקו דרוחא ברוחא שע"י השיר (שהייתי) [שהיית] משורר למטה היית מעורר למעלה והייתי מתדבק בך:

גם לא יבוזו לי. כי עד עתה שלא הייתי משמש כלום הי' חרפה אלי אלה דברי המשוררים של מעל': ה"ג בס"י ונתקדשו כלם היו על משמרותם עמדו אלה נכח אלה חברים וכו'. ונשתכח השיר כי אין השיר שלם אלא כשעומדים העליונים ותחתונים אלה נכח אלה וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף יט:

אובא טמיא שמא אמר ענין זה ומשמו היה יודע ר' יוסי ענין זה והי' מכשף והכזיבוהו ואין ראוי להחזיק בדבריו ור' אלעזר אמר שאין לו ענין זה משמו אלא ממתניתין. עשרה כתרי מלכא עשר ספירות. שתי דמעות אינם נקראות דמעות מפני שהם יוצאות מהעינים העליונים. אלא מפני שהם גורמות ע"י הדין דמעות לעולם כדמפרש ר' יהודה והם שתי מדות הדין גבורי והוד או מלכות מפני שיש בחינת דין בהוד או במלכות והנרא' שעיקרו במלכות מאז שהדין בא משתיהן דהיינו מהגבור' עליונ' נמשך למלכות ומהמלכות לתחתונים. ואפשר לפרש מגבור' והוד בא למלכות שתים הנה קוראותיך משתי מדות באו לך קורותיך שהם הדיני' וגו'. כשהקב"ה בינ' זוכר את בניו נשמות קדושות שבתוך הגלות הוא מוריד כמו לשון יורדי המרכב' שהוא עליה והיינו שמעלה אותם אל הבינ' אשר שם שורש וממתיקן בים הגדול והיינו בינה הנקשרת עם החכמה ומשם היא מתהפכת לרחמים שנקרא מ"י מ' על י' כמו ה' על י' נוקבא דין והשתא י"ם י' על מ' כמו י' על ה' והיינו אומרו ים החכמה שע"י החכמ' היא מתהפכת והדין נמתק. ויש עוד בזה תוספת ענין נתבאר בינוקא פ' בלק. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' ז"ל דהא א"ל לאובא טמיא וגו' זה תבין ממס' ברכות פ' הרואה במתניתין דעל הזיקין ועל הזועות סיפר התם מעשה דרב קטינא כד הוה אזיל וארעא

גנחא ואמרה גוהא ואמר בלבו אם אפשר שההוא אובא טמיא דהוה תמן בחד ביתא אי הוה ידע מאי האי והשיב לו האובא טמיא כי אז הי' השעה שהקב"ה מוריד ב' דמעות לים הגדול והשיב לו רב קטינא שהי' ההוא אובא טמיא כדיבא ומילוי כדיבין דא"כ הוא שהם ב' דמעות א"כ תרתי זימני ה"ל למגנח ולמעבד גוהא גוהא. ושם נתבאר בגמ' כי קשוט הוה האי דא"ל ההוא איבא טמיא אבל בגין דלא יטעו אבתרי' בני נשא להכי קראו כדיבא. והנה ר' יוסי סבר הדבר כפשוטו כי אין ענין ב' דמעות ענין אמתי וז"א לא מלה ברירא היא פי' אינו אמת כי הרי התם רב קטינא א"ל להההוא אובא טמיא דהוה כדיבא וגו' ותירץ ר' אלעזר כי אם לא למדנו זה רק ממאמר דאובא טמיא הי' כן אמנ' אנן אנו למדי' דבר זה מן משנ' שלימ' דתנן בעשרה כתרי וגומר וזה כמו שאמרו בגמ' דקשוט קאמר אלא דרב קטינא הוא דבעא למקרייה כדיבא כנ"ל. עכ"ל:

א"ר יהודה כתיב והנה וגו' הנה שעמד בשררת מצרים עד הים ואת אמרת וימת מלך מצרים שמורה שבטלוהו מהיות מלך מצרי' ואין לפרש מיתה ממש שאין מיתה בשרים העליונים אנא ביטול שררה ולא הי' מלך ירצה שלא הי' במעלה גדולה אבל עדיין היה שר של מצרים ואח"כ העבירוהו אפי' מהשפלה זו אחר שנטבעו מצרים בים בענין שתחלה הורידוהו ויצא אחר יש' והעבירוהו: שאר הימי' נתנים לשרים הענין שהשרים ממונים להנהגת האומו' והקב"ה נותן שפעם ומשגיח בעולם על ידם כדפי' במקום אחר אמנם ביום הדין שהקב"ה מבטל השרים מפני שהגיע זמן שיהפוך אל עמי' שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' ואז השרי' כא' מצבא המרום מופקדים על שורת ועניני הפרטים ויש מי שיתבטל מהם האומות כולם הם א' ויצטרפו ויתלבנו וישארו מהם כל חסיד מא"ה וכל אשר נשמת לילית וסמאל באפיו יומת ואל יוותר מהם אלא ההגון לעבודת עובדי ה': א"ר אבא כשהקב"ה עושה דין בשרים היינו השפלתם ולמטה באומה מיתתם והיינו רותה בשמי' בדין שאני עושה בהם במה חרב לה' מלאה דם באומה התחתונ' למטה והשר יורד מגדולתו ורואה בשפלת אומתו והיינו וחרבו את כל בשר א"כ בבשר בתחתונים הוא ממש חרב שיתגרו אומה באומ' עד לכלות ואח"כ חרב איש ברעהו ולמעלה יקרא חרב הדין בעצמו בענין שנקראת מדת הדין חרב ודאי מדת המלכות היא חרב נוקמת נקם ברית:

א"ר יהושע וגומר ר' יהושע הוא העתק שהעתיקו המעתיקין כאן ועכ"ז הכוונה שהדין בידו ואלו רצו לעשות הדין בגלוי בגוף הי' עושה אלא שחושש לכבוד הבריות והדין נסתר מעיני בשר אלא המיתה כוללת לכל ואין יודע לשום מתה כדי שלא יתביישו בני אדם והיינו פרענא בית השחיטה הייתי מגלה טעם ובית יד למיתתם ושחיטתם אלא

לכבוד הבריות שיהיה עונשם מוצנע ואין מי שיודע אלא הבורא וזה המעניש ויודע שיעור עונשו על עונו עד ירצה עונו בחרצובות מיתתו ואו' כבהמ' שטע' שחיט' גלויה ומפורסמת והכי איתא בינוקא פ' בלק. ואומר אני כי הרשות הזה הוא כח דין הנשפע למטה ודין זה יורד בו והוא שלוחו והיינו מפץ כלי מלחמתו וחרבו הוא הכלי הזה ממש שבידו וכאשר יטלו הרשות הדין אשר בידו יחלש כחו וכח רשותו וחרבו אל נדנה היינו שינטל מידו החרב והדין והרשות והכל ענין א':

ויאנחו בני ישראל נאנחו ע"י גבוה בני ישראל השרים המופקדי' שבידם עבודת ההנהגה כנודע והיא עבודה של מעלה. שעד אותה שעה לא עלתה כדפי' לעיל שהשר הי' מחיצת ברזל וכל חד בלחודוי מתפרשא הענין שהם עשרה שמות בתפלה אמנ' ג' אלו הם הכא נזכרו בענין ואנחה לא עשו יש' ודרך כלל כל תפלה לפי מה שהיא במדו' העליונות כך שמה וכך עלייתה כגון תפלה במלכות וכיוצא וכלם ולפי מה שהיא תעלה במדות העליונו' כך שמה והנה שועה הוא בתפלה ירצה שמדבר האדם בפיו ולכך אינ' במעלה כ"כ מפני שעדיין הי' במקום שיש בו דבור אמנם צעקה היא במעלה גדולה שהיא במקום שיש קול בלא דבור ולכך תעלה למעלה ואינה חוזרת ריקם מפני שנכנסת לפנים משורת הדין ומעוררת משם הרחמים. ולכך אמר כי אנחה היא במחשבה היא נעלמת יותר שאפי' קול אין בה אלא נאנח בשברון מתנים וג' אלו הם שועה דבור צעקה קול אנחה מחשבה ואנחה לא עשו יש' שלא היה יכולת בידם להעלות צרתם לפני המחשבה אלא העליונים נאנחו עליהם אמנם שועה דהיינו דבור וצעקה דהיינו קול זה היה ספוק בידם לעשות ולכך אנחה שוברת הגוף וכן שוברת דין ו' קצוות מתוקף הרחמים שהיא מתעוררת. וכן צעקה היא קול ומעוררת הרחמים מהבינה וקורעת גזר דינו של אדם מכל ימיו שהם שבעים שנה ז' ספירות ויש דין בהן וצעקה קורע' גזר דין. אמנם שועה אינה בעלת כח כ"כ אלא היא מועילה ולכך התפלה היא בג' הדרגות אלו שלימה תחלה שועה ליכנס בדבור ואח"כ צעקה נכנס יותר פנימה ואח"כ אפילו קול אין לו אלא נאנח בסוד המחשבה. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' ז"ל ויאנחו לא (א"ה נמחקו כאן איזה תיבות מכ"י הרח"ו) של ויאנחו בפתח שהוא משמע שהם עצמ' היו נאנחים אבל עתה היוד היא בצירי משמע הם נאנחים עליה' ולזה אמר כי כן האמת כי כל צבא השמים מתאנחים עליהם וצ"ל כלו' נתאנחו לו (גם כאן נמחקו איזה תיבות). ר' ברכיה ביאר כי אין צריך להוציאו מפשוטו כי ממיל' משמע הכי כי בני יש' הם המלאכים בני יש' סבא כנ"ל. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' לאו מלה ברירה היא דהא א"ל לאובא טמיא דהוא כדיב. (וע' מה שכתבנו באור החמ' בפי' הרח"ו זלה"ה כך פי' זה המחבר זלה"ה) ואע"ג דרב קטינא הי' אחר ר' יוסי ור' אלעזר כמה שנים אפשר דמעש' כיוצא בזה אירע בימי התנאי' ואמרו לו לאובא טמיא דהוה כדיב ומלוי כדיבין:

א"ר יהודה וכו'. פי' תדע למה נקרא דמעות ע"ש שמה' ומציד' באים הדמעות אל בני אדם לפי שמהם בא הדין ומי שפגעה בו מדת הדין בוכה ומוריד דמעות: ה"ג וכי אית חרב לה' א"ר יצחק אית ליה חרב כדכתיב חרב לה' וגומר והוכי קא קשיא לי' וכי אית חרב לה' ולמה אצטריך חרב לה' לעשות דין הן בגערתו מחריב ים וגומר והשיב אית לי' חרב כלומר אין הכוונה חרב ממש אלא מדה אחת של דין יש לו שעל יד פועל גבורותיו דהיינו מדת המלכות שהוא חרבו של ת"ת והיא מלאה מאד מימות הדינין וכתיב וחרבו את כל בשר כלומר חרבו של ת"ת הוא דן בה את כל בשר:

א"ר אבא וכו'. חולק על ר' יצחק ואמר דליתא להא אלא החרב הוא דין שעוש' שהרי מצינו חרב ביד מלאך ואין לומר שהיא המלכות וז"ש וכי חרב שלופ' הית' ביד המלאך ויהי' המלכות זה ודאי ליתא אלא כדאמרינן שהוא הדין שעוש' כן פי' חרב לה' היינו הדין:

אריב"ל. קושיא היא דהא אמר ריב"ל אמר לי מלאך המות וכו' פרענא להו בית השחיט' ש"מ שיש חרב ממש בידו וחותך הסימנים אלא שהם כסויים מפני כבוד הבריות והשיב ר' אבא שאין הכוונה ממש חתיכת הסימנים אלא נתן לו רשות לעשות בו גמר דין ולשחוט ולחתוך הסימנים אלא שאינו עושה כך ומפני כבוד הבריות ממיתו בדרך הסתר, ואע"ג דריב"ל היה אחרון ואיך מקשה ממנו ואפשר שהוא טעות אלא משמא דחד תנא היא וכן בפ' לפני אידיהן מייתי ליה משמיה דאבוה דשמואל. ה"ג כלומר נתאוו להעלותה למעלה. וה"פ המלאכים הם שהיו מאנחים עליהם דישראל ולאותו האנחה שהיו מתאנחים היתה כוונתם להעלות צרתם של ישראל למעלה כדי שיתמלא הקב"ה רחמים עליהם:

אותם שהם מן העבודה של מעלה. וה"פ דקרא ויאנחו בני ישראל שהם המלאכים הממונים על העבודה למעלה ותעל שועתם של ישראל מן העבוד' התחתונ'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון דתנן בעשרה כתרי מלכא וגומר עיין בפרדס שער ערכי הכנויים פ"ה ויקהל קצ"ה ב' אדרת נשא קל"ו ב' שלח לך קע"ב לא היה מלך דהורידוהו מגדולתו וגומר נשא קל"ה.

האניחו לו למעלה ודריש ליה כמו **וַיְאַנְּחוּ** דהוי פועל יוצא לשני מדלא קאמר ויתאנחו עכ"ל:

דף כ.

ר' יצחק אמר גדולה צעקה שמושלת על מדת הדין של מעלה היא בבינה ולכך מושלת על גבורה הוד מלכות שהם מדות הדין ומהפכ' לרחמים ולאו דוקא מכל ימיו דהיינו אפילו חסד שלפי דברי ר' יצחק אם גם חסד הסכימה בדין אין צעקה קורעת אלא אנחה או יותר ור' יוסי סבירא ליה שצעקה עולה יותר שאפילו בדין הבינה היא מתקנת וז"ש בעה"ז דהיינו מה שמשפעת בין מחסד ולמטה משש קצוות להנהגת העול' ובעה"ב דהיינו אפילו מקורות הדין שנפתחין בבינה הם מתהפכין לרחמים ונסתמין בסוד הצעקה ולפי זה צריכה לעלות אל החכמ' או אל ג' ראשונות שבבינה שהכל ענין א' כדי שתמשול אפילו בעול' הבא למתק דיניה. בשביל צעקה נראה שמכריח ממה שנוחל מושלת וזו אינ' ראיה שהרי תפלה ג"כ נוחל שאם הוא שב ומתפלל הקב"ה מקבל תשובתו ואין לומר שאין תשובה שלימה אלא בצעק' ח"ו שאין שום תשובה חוזרת ריקם. והנה ענין זה יובן במה שפי' שזדונות נעשו לו כשגגות או זדונות כזכיות והנה השב מיראה מתפלל לבד בשועה ולכך תשובתו בעולם הזה ירצה מתקן מה שעשה בעולם הזה וזדונות נעשו לו כשגגות כדי שלא תקובל בעולם הבא עד ירצה כשכיר יומו ושגגותיו לפניו עד יטהר ואח"כ יאכל פרי מעלליו הטובים. אמנם השב מאהבה צועק וזדונות נעשו לו כזכיות וממש נחשב כעושה מצוה ועל ידי התשובה מאותם העונות נוחל עולם הבא מפני שכפי שיעור זדונותיו בצעקתו פתח מקורות מחכמה אל הבינה וזה טוב לו לעה"ב. ממצוקותיהם תרתי מצוקות העולם הזה ומצוקות העולם הבא. הרמ"ק זלה"ה: והרח"ו זלה"ה פי' ר' יוסי וגומר בשביל צעקה נוחל וגו' כמו שפי' הרמ"ק זלה"ה:

ומשה היה רועה וגומר אר"ש אוי להם לבריות שמעלתם גדולה וחשובה ואינם משגיחין וחוטאים ומקלקלים בחשיבותם והענין שלא נאמר שאחר שברא עולם העליון אח"כ ממנו ברא עולם התחתון אלא בשעה שעלה וגו' כלומר באותה הבחינה שעל' במחשבה חכמה לברא עולמו שם בשוה ובשיקול א' ובחינה א' נבראו יחד ונמצאו כל הנמצאים להראות חשיבות התחתונים ממש בעליונים לפניו אלא שהם יורדים מצד עצמן. והנה עולם הוא ו' קצוות ולכך נטה ימינו חסד שהוא ראש לכל הנאצלים למעלה ולשון נטה היינו התפשטות ובחסד נמצאו העליונים כולם ועל כן הם קיימים נטה שמאלו שהיא הגבורה מפני שמדת המלכות אדריכל לעולם תחתון כדפי' רז"ל והיא גבורה תתאה דאתי מגבור' עילאה והיינו נטה שמאלו וברא העולם הזה כל המתפשטין ממנה בעולם

התחתון י"ב חלקי הנמצאות זה נקבה לזה וזה חותם תבני' זה ואין בזו אלא מה שיש בזו כחותם המתחתם מזה אל זה כמו שהת"ת הוא המחתים במ' כן הגשמיים וירד החותם הזה ועשה שלישי והוא הים בסוד שהיא המ' ים ועשה בה כל חותם העולם הזה כדוגמתו בים והקושר מהנקודה עליונה עד נקודה תתא' הוא להיות מלאך אדם לויתן שהם מושלים ג' עולמות הנז' לקשרם זה בזה לעבודת האל ית' הוא האדם ולכן כלם משועבדים תחת ידו שלויתן אינו חוטא מלאך אינו חוטא מי חוטא ובעל בחירה אדם האמצעי בין שני הקצוות הקושר הכל א"כ ראוי שכולם תחת רשותו מלאך אינו אומר שירה אלא על ידו לויתן אינו אומר שירה אלא על ידו ואם ייטיב יזכה ליום הכשר לאכול מסעודתו של לויתן ומשרתי שולחו המלאכים א"כ חשוב האדם כ"כ ואינו מסתכל לשרת בוראו תמיד כי חשיבותו יותר מכולם כי המלאך הוא רוחני ואינו בעל בחירה ולויתן כולו גשמי ואינו בעל בחירה והאדם בעל בחירה בצלם אלהים שהוא בעל בחירה בעולמות ותחסרהו מעט שיהיה משועבד תחת עבודת אלוה וא"כ אין בינו לבין קונו מפסיק אלא עונו וז"ש אי בני נשא וגו'.

מתאבדין מטיפ' ממימי הבאר הטבע מים חיים לחצוב להם בורות נשברים וקוצץ חוט השתלשלות הנז' ואין מכל השואבים מים קדושים שיוכל לשאוב כמוהו וז"ש כמה אתיין וגומר.

ובחר ביש' יותר מן העליונים מפני שהם בנים מזווגא דקב"ה ושכינתיה בסוד נשמתם ואין כו המלאכים.

שושנים צדיקים שהשגחתו עליהם. קוצי' רשעים והוא מבחין בין צדיק לרשע רועה מנהיג. ממ"ה שמהפכו לקיום העול' למדת רחמים שאם לא היה מנהיג העולם בהיפוך זה היה מכלהו כרגע מפני מעשה בני אדם שבו. אין העולם מלכות מתקיים אלא על הריח דהיינו קשרו ביסוד וכן העולם הזה ע"י הריח מעשים טובים שבו מתקיים מלמעלה.

מי גרם שאני לדודי וגומר כי ע"י התשובה האדם שב לקונו ומקרבו והיינו שושנים שהאדם חוטא ומתמלא הדין עליו מוצק השושן ע"י סוד הקרבן לאש בזמן שב"ה קיים או ע"י תענית עתה שאין בית המקדש ונמצא מהפך אודם ללובן במעשיו מרעה לטובה ומדת הדין לרחמים והכל ענין א' הרמ"ק ז"ל.

והרא"ג ז"ל כ' ומשה היה רועה וכו' ר"ש פתח דודי לי וכו':

ובמחשבה זו. פי' החכמה: (החכמה) נברא העולם הזה היינו העשייה הגשמית והעולם שלמעלה. והכל נברא מכח המחשבה העליונה המתפשטת בעולמות שתחתיה שהם אבי"ע. וזהו מה רבו מעשיך היינו סוד עולם המעשית שבעשיה כלם אפי' בבחי'

התחתונה שבעשי' הגשמית בחכמה עשית והענין שע"י ל"ב נתיבות ועשרה מאמרות שבחכמה נבראו כל ההוית אפי' בריה הפחותה שבבריות נברא בנתיב ומאמר לכך אין לבזות לשום נברא אפי' יתוש המאוס הכל צורך עליון: (נטר) [נטה] ימינו וברא העולם של מעלה. היינו העשייה הרוחניות כנזכר ולהיות שאין בה חוטאים בראו בימין סוד החסד.

נטה שמאלו וברא העה"ז. היינו העשיה הגשמית יען יש בה פושעים וחטאים נברא בדין לתת לאיש כדרכיו:

ועשה העה"ז כנגד העולם של מעלה. מכוון ככסוי לקדרה:

וכל מה שיש למעלה. שרים ממונים:

כדוגמתו למטה. על מה הם שולטים שאין לך שר ומלאך למעלה אלא (כל א') [אם כן] יש לו ממשלתו המושל על בריה ההיא:

וכל מה שיש למטה דוגמתו בים. חוץ מן החולדה כדפי' רז"ל על פסוק כל יושבי חלד ותנא ושייר:

ברא בעליונים המלאכי' שישוררו לפניו.

ברא בעה"ז בני אדם. לעסוק ברנה של תורה:

ברא בים לויתן. שיש לו השכלה ודעת גם הוא לומר שירה: לחבר את האהל להיות אחד. כלומר עד שיעלה השירה לפניו ית' מן העליונים ומן הים ומן היבשה: כד"א לחבר את האהל. מלת לויתן קא דריש שהוא המתלוה והמתחבר והמשתתף כדאיתא בפ' שירה מתחבר עם העליונים ועם התחתונים:

כתיב באדם וכו'. כלומר מרוב (חכמתו) [חיבתו] עם האדם התחתון יותר מן העליונים ומן התחתונים ומיושבי הים עשאו בצלמו:

אי בני נשא יקירין וכו' **ואינון מתאבדין וכו**' כלומר אחר שהם חביבים לפני המקום מכל מעשה ידיו אשר ברא (אין) [אם] מאבדין הם את עצמם. יותר אבודים מטפת הבור כששואבין ממנו מים ונוזל ממנו איזה טפה שהולך לאיבוד יותר מאותה הטפה הם (מתאבדים) [מאבדים] את עצמם והוא ע"ד הן גוים כמר מדלי שאינם חשובים בעיניו ית' כטיפת הדלי שנופל מתוכו כששואבים מים:

כמה אתיין כלומר כד אתיין:

לעליונים לא קרא בנים. כי אינם עמוסים מני בטן. ואינם ארץ חפץ כישראל אלא הם כלי הכנה לתחתונים.

הה"ד בנים אתם וגומר שנשמתן של ישראל אשתלף ממלכא וממטרוניתא:

רועה בשושנים אע"פ שהקוצים וכו' הקב"ה רועה ישראל בגליות הללו משועבדים תחת יד האומה כשושנה זו שהיא בין החוחים ויכולה כבשה זו לרעות [בין] כמה זאבים ואינ' נבלעת [ביניהם] (הם גדול הרועה) מה שאין שום שר יכול לרעות כך והוי כאילו אמר הרועה כבשושנים:

אין העולם מתקיים היינו המלכות הנקרא עולם:

אלא על הריח. היינו ריח מצות ומ"ט שעושים התחתונים. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון מס' לבנת הספיר. הלכך גדולה צעקה וגומר עי' בפרדס שער ערכי הכנויים פ' י"ח. בים לויתן וגומר סוד סעודת לויתן הוא חבור הנשמה עם הגוף לשון ילוה אישי אלי לפי שאינ' חוזרים עוד לעפרן וזהו יברו עליו חברים לשון חבור וכנענים סוחרים שמחלקין ריוח הסחורה כל א' כפי מדרגתו כן יתחבר גופו עם נשמתו ע"כ:

דף כ:

ות"ח כל וגומר הכוונה כי הקדושים מהפכין מדת הדין למדת רחמים ולכך מוצקין אודם ללובן כנז' והרשעים ועובדי ע"ז להיפך מהפכין מדת הרחמים למדת הדין ומוצקין מלובן לאודם ומקדושה לטומאה ולכך ויתגודדו לע"ז כמשפטם להפך מלובן לאודם ולכך עד שפך דם יתהפכו להגביר כח הדין להגביר החצונים:

א"ר יצחק מוסיף על דברי ר' אבא ואמר שצריך למצוק מגשמי לרוחני שאפילו הטוב להטיב יותר ולמצוק המדות הגשמיות לרוחניות והיינו סוד חלב לובן בשר ודם אודם ושניהם מוצקין במזבח ונהפכין לרוח דק רוחני וכן האדם צריך להיות כל מעשיו כן וכן הוא סוד התענית שאדם מתענה על עוניו שהוא מציק חלבו ודמו באש תעניתו ונתך כחו מדם וחלב וכן היה ענין הקטורת שני מינים אודם ולובן וכן השושן אודם ולובן מוצקין אותו ועולה ריח טוב וכן האדם מציק האודם והלובן והיינו נמי במדות עליונות שהם אודם מ' ולובן ת"ת ומוצקין אות' בסוד אשה ריח ניחוח לה' להעלותם בדקות למעלה אל סוד החוטם והמוח דהיינו קשרם במדות עליונות ועלייתם אל סוד החכמה ובינה להמתק וזה כל האדם לקשר ב' מדות אלו למתקן ולייחדם והיינו שושנים:

מצלי ואמר פי' היה מתפלל שמונה עשרה ובשומע תפלה היה או' גלוי וגומר גלוי שאין נסתר מעיניו דבר **וידוע** שאינו להסתיר עיני השגחתו משום נברא השב לפניו.

לפניך מדת המ' א"כ במלת גלוי העביר כל מסך מבדיל וחיצון מבין תעניתו וקרבנו לבין מדה זו ובמלת ידוע עלה כל מדרגות הנפרדים עד שנכנס אל הקדש שהוא לפניך מ' ושם התחיל לקשר קשרי הייחוד לקשר קרבנו ואמר יהו"ה היינו כתר עם החכמה אלהי בינה עם החכמה ואלהי אבותי בינה שוכנת וחופפת על ג' אבות ושם מעלה המלכות ואמר

שהקרבתי לפניך ואמר לפניך מפני שמי שצם ומתכוין לשבח בו או מצד כעס וכיוצא מהמתענים לשם יצה"ר אין אותו קרבן לה' אלא לחצונים יצה"ר וכיוצא לזה אמר לפניך לא הקרבתי קרבני לע"ז וחצוני אלא לפניך והרי נכנס שיעור ב' פתחים שהם נצח והוד ואח"כ הוא מתפלל המ' ע"י היסוד שאין לה ייחוד למעלה אלא ע"י חלבו ודמו היינו לובן ואודם לכפר בלובן על עון מצות עשה שהם מימין ובאודם לכפר על עון לא תעשה שהם משמאל וגבורה ומפני שאינו מתרצה שם אלא בהיותו מוצק מגשמי לרוחני אמר והרתחתי חותם בחמימות חולשת גופי והיינו שהמתענה מקריב על מזבחו שהוא ע"י החולשה מתגדל חום הטבע ומשתלהב והחלב והדם ניתכי' ואין ספק שהוא ע"י הכבד שבו החום וכמו שממנו מתחלק המזון לכל הגוף תמיד הן בהיות האדם מתענה בחומו הוא מתוך כל מה שהאברים נזונו בהם מהכבד והיינו אש המזבח המזבח עצמו הכבד שבו שכן הוא רומז אליו והחום שבו הוא אש המזבח ומרתיח האברים ומתוך החלב והדם יה"י סוד קשר חכמה ובינה י"ה ה"י רצון הכתר הרוכב על שניהם.

מלפניך הקודם לכל זה שאין לו שם וכינוי והוא חיות הכל ולזה לא אמר לפניך כי לפניך הוא מה שלפניו דהיינו למטה ומלפניך הוא הקודם לו.

שיהא הרוח הענין שבהיות האדם מתענה ומתיך לחותיו חלבו ודמו אם נעשה הכל ריח ניחוח הוא קשה מפני שאדם פונה לעסקיו וצרכיו ושאר העניינים לכך אינו בוחר לרוח לקשר המדות העליונות אנא זמן הבל פיו בתפלה ולהכי קאמר הרוח העולה מפי בשעה זו דוקא שאני עומד ומתפלל ואמר הרוח העולה מפי שכן הוא המתענה מעלה הבל פה חזק מצד אש התענית. ברוח העולה דהיינו לכפר על המחשבה. והקרבן לכפר על המעשה. ומפני שהמעשה מינים שונים ולהם קרבנות חטאות אשמות וכיוצא לכך סתם וכלל הכל כאו' והקרבן באש המזבח בסוד לתת חלק לכל הקדושים הנכללים בקרבן כאו' לחמי לאשי וכן וכליל לאישי והם נכללים בסוד אש המזבח כנודע. החלב והדם מדת הדין ומדת רחמים. האש והרוח הם שני מדות עליונות דקות המתהפך ע"י האש מהחלב והדם וכי דקדקו ד' ענייניים אלו הם סוד יהו"ה והיינו סוד מזבח כפרה התענית המייחד ומקרב ד' אלו. ולפיכך תקנו התפלה ירצה אפילו לא יתענה בהיותו מתפלל בחוזק בעינוי גופו לשעה מתיך חלבו ודמו באש טרחו והוא מעלה הבל רוח פיו והיינו קרבן קצת.

א"ר יצחק מכאן ולהלאה וגו' ירצה במה שפי' עתה דלאו דוקא תענית אלא ה"ה התכת הדם והחלב ע"י התפל' א"כ יצא לנו כל דבר אשר יבא באש אם יטרח האדם בגופו בעסק התור' ויתיך חלבו ודמו או גמילות חסדים וכל איזה טורח מצוה או סיגוף כיון

שבא באש והתיך עצמו העבירו באש וטהר. ואפשר הכלל דשמעתין קאמר כל מה שפי' ר' אבא ור' יצחק כל דבר אשר יבא באש שמוצקין אותו בין אש המזבח בין אש התעני' וכיוצא תעבירו באש וטהר:

א"ר יוסי וגומר עכשיו תפלתו וגומר כדפי' לעיל והם הם דברי ר' יצחק כדפי' הרועה בשושנים מה השושנים וגומר לעיל פי' בשושנים לבד ולא הקוצים השתא מפר' בשושנים ששם הקוצים יחד והשתא קשה מה טעם לרעות הקוצי' ופי' לשבח השושנים וז"ש אלמלא הקוצים וגומר שהם כמו שומר לשושנה אין השושנים ניכרי' ולא יהיה להם שכר טוב בעמלם כי כל טוב שייטיב האדם בעבודה לא יספיק לחסד א' מחסדי הבורא עליו שקדמו אלא עתה שיש רשעים מפני הבחיר' שביד האדם ויצה"ר המפתה וראיה הרשעים א"כ ראוים שיוכר הצדיק וישכירהו הבורא כיון שהיה לו למרוד ולא מרד:

בשש שנים ששה קצוות שבהם סוד ההנהג' והשביעית שבת לה' שהוא כח כלל ההנהג'. ששונים בתורה ומייחדים ובזכותם העולם ניזון. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה. אין מוצקין אותו אלא באש ר"ל על ידי האלנבקי ע"י האש ואז יוצאים המים לבנים עכ"ל:

ומשה היה רועה וגו' רועה שלי שלא נפרש רועי זוננ אלא רועה שלי דהיינו מנהיגי ברועה צאני והיינו לא אחסר כל טוב ופי' עניינם שהרועה עושה לצאנו הא' מציאות הנהגת הדרך שלא ידחפו זו את זו וילכו בנחת לפי רגל המלאכ' כנגד זו אמר מנהיג את הצאן והיינו רועי מנהיגי. הב' אל מקום שאליו מוליך את הצאן אמר ומוליכם למרעה טוב למרעה שמן שצריך ב' בחינות הא' שיהיה טוב מצד אוירו והב' שיהי' טוב מצד המזון וכנגדם אמר נאות דשא שהוא נאה מצד מציאותו שאינו מקום סלעים ואבנים אויר שאינו טוב אלא נוה יפה ודשא מרובה והיינו טוב דשן ושמן והיינו ירביצני לשון רובץ ונחי ועוד שהיו המים מצויי' ומעיינות רבות שלא תהיה הא' שותה והב' ממתנת לזה אמר על מי מנוחות וז"ש במקום נחלי מים נחלים מרובים ולא נהרות ההולכים במרוצה שלא יוכלו לשתות אלא על מי מנוחות. הד' שלא יגיח א' את חבירתה ולא יזיקו זה את זה וכיוצא והיינו נפשי ישובב תיקון הנפש במה שמקלל אדם לחבירו והיינו מישר הליכתם בצדק ומשפט. ור' יוסי מוסיף לפרש ינחני במעגלי צדק גם כי אלך בגיא צלמות והיינו מצד מה שינחני במעגלי צדק להרחיקני מן הגזל אני בטוח מן הגיהנם גם כי אלך וגומר בגיא צלמות והטעם שבטך ומשענתך להיישירני והיינו שבט המוסר ויסרתיך למשפט וזה חסד יותר גדול.

תדע וגומר שיש ברעיית הצאן ממש כל מה שצריך בהנהגת בני אדם ולזה נמשלו לצאן והקב"ה לרועה ורועי יש' ומלכיהם היותר כשרים רועי צאן כדי שמשם ילמדו לקח ומשם למדו להנהגת יש' כדמפרש ואזיל. וג' עניינים בצאן ובישראל עם פרנסיהם הא' שכאשר הדור זוכים על ידו וסופן לטובה גם הוא זוכה שהוא ראש לדורו גם בעולם הבא ושם עומד ודורש להם תורה וז"ש מה הצאן כשיקריבו דהיינו סוף הבהמה לשחיטה שהיא המיתה וכשהיא על גבי המזבח הוא הסוף היותר טוב שבכל השחיטות לשלימות הבהמה ועליי'. הב' הנהגתם לענייני העולם שלא ינהגם באכזריות אלא ברחמים וישתדל בטובתם וכל הצריך להם וכל א' כפי כחו והיינו כשהצאן וגו'. הג' הצלתם מן האויבים בזכותו ותפלותיו שלא ישלטו בהם שונאים ומגין עליהם במעשיו כמרע"ה דהיינו מציל את הצאן מן הזאבי'.

דף כא.

לכשבים כפי הראוי וגומר כה תאמר אל בית יעקב הנשים כפי כחן ותגד לבני ישראל אנשים כפי כחן. והנה זה יעשה לשם תועלתו ולא יועיל כלל אלא לשם תועלת יש' דוקא שאינו רוצה ליהנות מהם אלא לשם תועלתם והוא עושה לזה אמר ולפיכך כתיב את צאן יתרו חותנו ולא שלו שהיה עושה לשם שמים וצורך הצאן.

כהן מדין ר' תנחום הוקש' לו מה לו לייחס עתה בשם כהן מדין אלא להודיעך חסידותו של משה שעם היותו כהן מדין עע"ז היה רועה צאנו לטובה מפני שהיה חותנו שעשה עמו טובה שפתח לו פתחו.

וינהג את הצאן וגומר ר' יוסי א' משה מיום שנולד וגומר כדפי' לעיל שמיום שנולד היתה שכינה עמו כאומרו ותרא אותו כי טוב הוא והיינו או' לא זזה כי ח"ו שחטא כדי שתזוז אלא לעולם עמד בצדקו.

היה מוכן לקבל וגומר שהיה רוח הקדש מתעוררת בו יותר משום מקום אחר ולזה כבד המקום ולא נכנס מעולם שם בצאנו אלא אחר המדבר ור' יצחק מוסיף שאמר אחר המדבר שאפילו קרוב להר אחר ההר לא היה מנהיג הצאן שמא תשמט א' ותעלה אלא אחר המדבר במדבר רחוק הרבה מן ההר וז"ש אלא להרחיקם וגומר:

ויבא לא אמר וינהג את הצאן אלא ויבא הוא לבדו ונטש את הצאן א"כ עתה קשה למה בא ופי' ר' יהוד' טעם לזה בהאי אבנא וגומר והיה כמוכרח מצד אהבת הדומין. ור' אבא אמר שענין חדש היה שראה ההר מרעיש כנגדו ולזה קפץ לתוכו ותשקוט ההר וההר מצא נחת רוח במשה ומשה בהר ושמחו. ור' ינאי מוסיף שמרחוק ידע משה בהר בקדושתו והעד אומרו ויבא עד הר האלהים אפילו בבואו ידע שהוא הר האלהי' והיינו

כדתנן וגומר. פורשים כנפיהם ולא נכנסים מקדוש'. ור' יצחק אמר שאינו מספיק זה כי שמא מטעם אחר לא היו נכנסים מפחד היה וכיוצא אלא פורחים ונופלים לרגליו של משה וכיון שראה שהיו נופלות לרגליו הבין שהיה יכול הוא ליכנס ברגליו על ענין שהיה בו שאין ראוי אליו אלא הוא.

והרא"ג ז"ל כ' דף כ' ע"ב ה"ג ות"ח כל מדת הדין אין צריך הריח שלו אלא מצד אודם וכו':

א"ר יצחק מכאן והלאה. נלומר אחר שהאדם מתענה ומגביר עליו אש וחמימות חולשת גופו וזהו כל דבר אשר יבא באש התענית תעבירו באש דהיינו נהר דינור אש קדוש (לב"ר) [לבד] ולא גהינם אש נכרי טמא. א"נ כל מי שהיה יכול לבוא באש זה של התענית ולא בא תעבירו באש ואח"כ וטהר:

א"ר יוסי. עוד תיקון אחר יש לזה שאינו יכול להתענות שכמו שבזמן שבית המקדש קיים היה האדם מקריב קרבן בענין זה ועתה שנחרב הבית תפלתו של אדם מכפר לו. ג"כ זה שאינו יכול להתענות יתפלל ויכוון בתפלתו בענין זה וטהר:

מתוך שיש רשעים וכו' כמו שדרשו בזוהר בפסוק שיש יתרון החכמה מן הסכלות מצד הסכלות וכו' ומשה היה רועה וגומר מישר הליכתן בצדק וגומר מלת במעגלי צדק קא דריש כי אין מלת צדק צודק רק בבני אדם לא בצאן וז"א מיישר הליכתן בצדק כלומר כפי כחם שלא ידפקם בהליכתן בבחי' זו נקרא צדק.

ר' יוסי פליג ואמר במעגלי צדק שיאכלו דרך צדק מן היערים שגדילים בצדקו וחסדו ית', לא שיאכלו מן הגזל.

ה"ג לזכרים כפי הראוי להם וכו'. והיינו מ"ש רז"ל שהיה רועה את (הרבים כבקר) [צ"ל הרכים בבוקר עיין מד"ר שמות פרשה ב'] כדי שיאכלו ראשי העשבים (הרבים) [הרכים] וכו'.

וינהג את הצאן ר' יוסי אמר משה וכו'. הנהיג את הצאן אחר המדבר ותכף שעבר המדבר היה רועה אותם דס"ל כרב הונא דס"ל שאחר הוא סמוך:

ר' יצחק אמר אחר המדבר עכ"פ וכו'. אלא להרחיקם אחר המדבר. כלומר שאחר שעבר המדבר לא היה רועה אותם שם אלא הרחיקם עוד דס"ל כר' יודן דאחר הוא מופלג: ויבא אל הר האלהים:

האי אבנא. היא אבן הנק' קאלמאטיא כשהמחט רואה אותה דולגת עליו:

עמד ההר. כי השכינה קדמה על ההר וכשנכנס שם משה היו שמחים זה עם זה:

ראה העופות שהיו פורחים. מלבד פשטן של דברים אפשר שרמז לנו שהעופות הם אומות העולם כשדז"ל על הפסוק וירד העיט על הפגרים וגומר שהיו פורחים ופורשיה

כנפיהם לשמוע תורה אולי יישר בעיניהם ויקבלוה: ולא היו נכנסים בו. שסוף סוף לא היו מקבלים אותם:

ר' יצחק אמר סי' אחר הראה לו הקב"ה שבזכות התורה כל האומות יפלו תחת רגליו פרעה עמלק סיחון ועוג עמון ומואב ז' עממין ול"א מלכים שנפלו ביד יהושע תלמידו מיד הרגיש והעמיד את הצאן: וירא מלאך ד' אליו וגומר.

שעת מנחה היתה. כיון שנתגלה בלבת אש שאם היה בבוקר היה ראוי שיתגלה לו (כענן עמוד) [בעמוד ענן] בקר דאברהם:

א"ר יוחנן שעת מנחה וכו'. בתר דשמע להא דר' יצחק וקבלה מיניה ובההיא דר' יצחק הולך ומתישב הפסוקים וז"ש דתניא ר' יצחק אומר וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון וירא מלאך ה' וגו' קצ"ט ב' ק"מ א'. ונופלים לרגליו של משה וגומר שכולם יפלו בידו. וינהג את הצאן אחר המדבר ס"ל אחר סמוך מה עשה הנהיג את הצאן אחר המדבר ס"ל אחר מופלג עיין בילקוט ריש יהושע עכל"ה.

וירא מלאך ה' וגומר מדת הדין שולטת בו ולכך המראה היה בלבת אש דהיינו דין הגבורה הנשפעת במלכות מתוך הסנה שהם הקוצים שלוחי הדין הקשה השולטים.

והא כתיב וס"ל דכל יומא הוי חסד ולא דין. ור' יצחק מתרץ ליה שאינו נקרא יומם אלא דוקא עד שנוטה השמש למערב שעת המנחה גדולה ששם נקרא ערב וגובר הגבור'. לאור היום לאור ר"ל לתחלת צמיחת האור והולך ואור. משש שעות ולמטה קבלה מר' יצחק משש שעות שלמות דהיינו שש קצוות מצד חסד ולמטה שנכנס חצי שביעית דהיינו תחלת הכניסה במדת הגבורה משמאל לת"ת מדת יום:

והרח"ו זלה"ה כתב ר' יוחנן אמר והא כתיב יומם וגומר הענין כי איך אמרת שמדת הדין שולט' ביום בשעת המנח' ותירץ ר' יצחק דיום אינו נקרא כל י"ב שעות היום רק עד שנוט' לרדת השמש אז נקרא יום והוא יומם יצוה ה' חסדו דכתיב התם אבל משנטה לירד אינו נק' יום אלא ערב וחזר ר' יוחנן והביא ראיה כי הלא כבר א"ר יצחק דמשנט' לירד הוי ערב וראיה לזה כי שעת המנחה הוא מו' שעות ולמעל' שאז מתחיל השמש לירד הרי שכל שעות המנח' נק' ערב ולא יום ושולטת עכ"ל. בין הערבים יש ערב רב מנח' גדול' וערב זעיר מנח' קטנ' בין הערבים תרי ערבי דהוא שעתא דדינא ובשר מן הדין דכתיב הבשר וגומר וזמן אכילת הבשר בסעודת הערב שהוא בין שתי ערבים הנזכרים. ובבקר הוא החסד ונמשך כל היום לא כל היום ממש עד הערב אלא כל זמן שהיום גובר ומאיר ביום שהוא עד חצות והיינו לאור המאיר וגובר והולך יום דאיהו מצפרא ולדעת ר' יצחק היום נחלק לחצאין ששה שעות חסד וששה שעות גבורה ות"ת כולל שתיהן.

ור' תנחום סבירא ליה שהצהרים קו האמצעי ירוק ואינו חסד אלא ממש בבוקר ואינו גבור' אלא ממש בערב וז"ש חוור וסומק והיינו כשהשמש והאור בלבנינות בבקר מיד והשמש והאור אדום בערב ואמצע ירוק הוא הת"ת מדכתיב בערב והיינו סעודת הערב ובבוקר היינו סעודת הבוקר. ור' יצחק אותביה מתמיד של בין הערבים שהוא מיד משש שעות ומחצה דהוא שעתא למעבד דינא ומשם לבקר חסד שהוא עד חצות. ור' יהודה ס"ל דתמידין יוכיחו לבוקר עד ארבע שעות לבד חסד ובערב משש ומחצה נמצאו בין שתיהן שתי שעות ומחצה לת"ת. ור' תנחום מייתי ראיה מתפלות וכמו שנותן זמן עד ארבע שעות ג"כ עיקר מנח' מט' שעות ומחצה ונתן לת"ת האמצעית דהיינו שתי שעות קודם חצות וכמוהו בקרוב אחר חצות. ור' יצחק אמר כי האמת החסד עד חצות ומחצות ואילך גבורה האמנם עיקרו של חסד מאז הבוקר ועיקר גבורה בהיותו מערב והולך וז"ש אוי לנו כי פנה היום זה מדת חסד מורה שהוא עד חצות כי ינטו צללי שהוא ערב ממש שכבר קרוב לט' שעות ומחצה ירצה שכבר גבר מדת הדין א"כ מתחלת שעה שביעית מתחלת וגובר והולך והיינו טעמא לתמיד של בין הערבים מז' שעות וה"ט דתמיד של שחר בארבע שעות לאחוז בגבורת המדות ותוקפם:

דף כא:

א"ר יעקב וגומר שעתא גרים כדפי' שהיה שעת המנחה:

ר' יוסי אומר כלא לחד גזעא שם ההר והמראה באש והקוצים על שם חטא ישר' שגורמין הפגם והחטא במעשה העגל כדמפרש ואזיל:

א"ר יהודה וגומר מסכים לדברי ר' יוסי ונקיט הכי מדבריו:

איננו אכל להיות בהם כליה שאין דיני הקב"ה נקמה אלא רחמים וטהר' לנפשות וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' א"ר יעקב וגומר ביאר כי היה שעת המנח' שהוא דין כנ"ל ר' תנחום א' שעת המנח' וגומר ור' יוסי ביאר כי כל פסוקים אלו מורים כוונה אחת והכל נוטה לגזע ושורש א' והוא כי פה הראה למשה ענין ישראל שיהיו עתידין לחטוא והנה לכן אמר ויבא אל הר האלהים חורבה מלשון חורב' ושממה על שעתידין לבטל התור' ולזה לא קראו הר סיני והרמז ובחורב הקצפתם את ה' וכן לטעם זה וירא וגו' בלבת אש כי עתידין הם להיותם כמו הסנה עכ"ל.

ד"א וירא ה' אליו וגו' א"ר יהוד' וגו' מאן דקריב לאשא יר' שאר הנביאים לא היו יכולים לסבול נבואתו מתוקף הדין ולזה נבואתם באמיר' אמנם משה סובל נבואתו מן הדין בדבור. ור' אבא אמר שהטעם היה מצד שנמשך משה מן הימין היה כח בו למתק הדין

מה שאין כן שאר נביאים ולכך נבואתו מן השמאל וממתקה מימין והיינו שהוא היה בת"ת ומתנבא בסוד ת"ת קשורה במלכות ושאר נביאים במלכות ומתייחד עמהם הת"ת.
דתניא א"ר יהודה מאתר דאתגזר משה וגו' ירצ' כי נשמת משה מצד הגבורה חכמ' על הבינ' והיינו מ"ה חכמ' ש' בינה תשובה ולהורות תגבורת החכמ' על הבינ' היא כלולה בתוך מ"ה והיינו משה: ואמנם שאר בני אדם נשמתם מהבינ' דין ואש ואין המלכות נראית להם באש שילהיבו העול' ויפרידו אלא במים רחמים ויוכלו לסבול אמנם משה אדרבה הי' נראה באש כדי שיתמתקו מימיו המהפכים מחכמ'. ור' יוחנן הוסיף ואמר בעשר' דרגין אשתכלל. היינו כדפי' בתיקונים וביד הנביאים אדמ' כל א' רוא' ומדמ' אותו כפי שורש נשמתו יש שהוא מצד החסד ומראהו חסיד ויש שרוא' גבור וכן שאר המדות אמנם מרע"ה מפני שהי' נשמתו כלול' מעשר היה צופ' בכל המראות וז"ש בכל ביתי נאמן הוא כפי ?נשמתו כן נאמנותו להסתכל אמנ' מרע"ה בכל ביתי נאמן דרך כל האוצרות הוא מסתכל ורוא'.
קוטיפא דקרוטי וגו' כמו גרף של רעי וכיוצא שח"ו שהי' צופ' בקדוש' אלא הכוונ' כמו שנבואת מרע"ה כולל כל מציאות נבוא' ולא ימצא נביא קדוש שלא יהי' תלמידו והוא גובר עליו וכולל אותו מן הטעם הנזכר שהיתה נבואתו כוללת כל מיני נבוא' כך בלעם היה כולל כל כתרין תתאין וכל מדרגות הטומא' שלא ימצא קוסם בעולם שלא יהי' קסם בלעם כוללו.
הא חמידא דליבא וגומר מה שנתחדש לו הוא ענין נבואתו החצונים מצד נשמתם הטמא' ויש להם נשמות מבחינת המדרגות הטמאות ונבוא' והנהג' ממש בפנימיים וסוד הקדוש' ליש' ונבואתם במדרגות הקדוש' ושהם צריכים ליטהר ולימשך אחר עבודת הקדש ועסק התור' וטהרת הגוף ויושר המדות העליונות ולזה חסר' נבוא' מבית שני ונסתם הכל אחר חורבן בית שני. וההצונים הטמאים צריכים ידיע' בקסמים ובטומאות דבלעם באתונו וכיוצא ולפעול פעולות טמאות להמשיך להם הטומא' וכבר חדלו החכמים בחכמ' זו מביניהם ג"כ וזה נס אלהי שלא יפתו יש' בכזביהם ולא נשאר אליהם אלא החוזים בשדים כזבים והוברי שמים מעט מזעיר. בנים אתם לסיים בכי טוב. מהרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כ' דף כ"א ע"ב האחד מתקרב כנגד מדת החסד שיתפשטו הרחמים והחסדים בעולם:
והשני כנגד מדת הדין. למתק את דיני' בסוד וירח ה' את ריח הניחח שהאש והעשן שיוצאים מנוקבי חוטמא דז"א ע"י עשן ואש המזבח מתמתקים וחוזרים הדינים אל שורשם כי זה היא מיתוקא:

דבכל מקום שני וכו'. כלומר בכל מקום הנזכר שני אין בו טוב כי מלת שני רומז בגבורה ואין שם טוב כי אין טוב וחסד מתפשט ממנו ולכך נאמר בו את הכבש השני דוגמת יום שני שנאמר בבריא' שלא נזכר בו כי טוב שהוא בנין אב לכל המקומות שנאמר שני אין בו טוב וחסד אלא דין:

לפיכך יצחק תיקן וכו'. כי בראות תוקף הדין שאין בו טוב וחסד ובעוונותינו אין לנו קרבן למתק הדין [תיקן] תפלת מנחה למתק הדין בקצת:

אברהם תקן וכו'. אלפיכך קאי: א"ר יעקב כעין שעתא הוה (גריס) [גרים]. כלומר השעה גורמת שהיא עת ערב:

ר' יוסי אמר כלא לחד גזעא אשתרשא. כלומר כל מה שכתוב שאירע לישראל הכל הי' רמוז בענין זה שהיא גזע הענין ופי' דרך ג"ש. ואמר כתיב ויבא אל הר האלהים חורבה וכתיב ובחורב הקצפתם: מתוך שהם עתידים להיות (בסנה) [כסנה] היינו ישראל בעוונות ע"י עון העגל והמרגלים ובתבער' כי בערה בהם אש ה' ובמסה וקברות התאוה במדבר בערבה מול סוף וגומר והכוונה לרמוז למשה שעתידים ישראל לחטוא בכמה מקומות שראוים לישרף בלהבת אש. ולכן ישים עיניו עליהם אולי יוכל לתקן שלא יבואו לידי חטא: וירא ד' אליו וגומר:

ומשה קריב לאשא ולא אתוקד. כי הי' חומרו דק וזך עד שהאש לא יכול לשורפו. וז"ס ולא ידע איש את קבורתו עד היום והענין הוא להורות שאין לו גוף שיצטרך לקבור אלא הי' זך ונקי:

בעשרה דרגין אשתכלל היינו מה שאמרו בתיקונין דף כ"ח ששאר הנביאים הוו חזיין נבואה דלהון באברים דמלכא כל חד וחד באבר ידוע שמשם הי' אצילות נשמתו מינהון ברישא מינהון בעיינין וכו' אבל משה בכל אבר ואבר הי' משיג נבואה דיליה וכו' וז"ש בעשר' דרגין אשתכלל והטעם כי הוא הי' בת"ת בסוד הדעת מלגאו דכלהו ספיראן וז"ש בכל ביתי נאמן הוא דהיינו בכל עשר מדות:

קוטיפא דקרנטי. ממשמעות הלשון נראה שהוא אשכול של זפת וקדרות ושחרות איך יתערב בשיתוף שם נביא עם מרע"ה שהיא הי' אפרסמונא דכיא. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון א"ר יוחנן בעשרה דרגין וגו' וכן בפקודין פ' כי תצא רע"ב ב' ואיהו כליל בי' מדות וגומר עיין שם ואע"ג דנשמה דמלכות קדישא כלולה מי' ספי' ככתוב בר"מ אפשר דהיינו מי' ספי' שבמלכות ויתרון מדרגת מרע"ה שהיו מתראים בה חלקי העשר ספי' עצמן לא חלקי העשר שבמ' ומדרגת נשמה שהיא מסטרא דאימא שהיא מצד הבריאה או מסטרא דמטטרון הוא שאין מתראי' בה חלקי העשר ספירות שבמלכות אלא נכללות בה וזה

שאין פעולה נמשכת מלמעל' שלא תהיה כלולה מעשר וביתרו ע"ב א' בדוד היו מתראים ז' גווני זהב. עכל"ה:
סליק פרשת שמות. בילא"ו:

דף כב.

כל בני עלמא וגומר קשיא ליה מאי אתא לאשמועינן פשיטא שצריך לבטוח בו ית' כי זולתו עובד ע"ז הוא וביאר כי הבטחון צריך ב' עניינים הא' לאתתקפא ביה בקב"ה ולא בזולתו. ב' צריך שלא תתמוטט התוקף הזה לשום סבה בעולם וז"ש ולמיהוי רחצנותיה ביה וא"כ מאי קמ"ל ואי תימא היא היא קמ"ל.
אי הכי מהו עדי עד וכי ס"ד שיהיה הבטחון בו ית' לזמן אלא קמ"ל מציאות הבטחון באיזה מדה יהי' וטעם שלא כללם סתם מפני שיש בחינות אינם מושגות. וביאר לפי דרכו כי מקום הבטחון צריך שימצא בו ב' תנאים הא' באתר דאיהו קיומא משא"כ במדת המ' שהיא משתנית. הב' צריך שיהי' בטחונו במקום שהכל מקושר בו וכאלו בטוח בכל וז"ש וקשורא דכלא. ואקרי עד הת"ת כד"א בבקר יאכל עד מדת יום שקרבן תמיד של שחר כנגדו.
והאי עד וגומר פי' כי להיות הבטחון במדה זו ימצאו בה שני עניינים הנז' וז"ש והאי עד אתר דאחיד לכל סטרין ולזה ימצא הקשר גם יהיה חזק זה הקשר לפי שיאחז בהם ב' בחינות שונות ואף אם ישתנו המדות הוא נקשר בהם וז"א דאחיד לכל סטרין לסטרא דא ולסטרא דא והיינו שהוא אוחז בנצח מצד הגבורה שבו ובהוד מצד החסד שבו ואפילו מצד שני קצוות אלו הוא מייחדם כ"ש כשיהיו שניהם בהסכמ' בבחינ' א' שיקשור וישלים אותם וז"ש לאתקיימא שלא תתמוטט יסוד ההנהגה ולאתקשרא קשרא די לא תעדי קשר שלא ימוט מצד שינוי הבחינות.
והאי עד תיאובתא וגומר ירצה כמו שהוא מצד עצמו אוחז בספי' כן שאר ספי' כל חזקם וכל מאויים בו וז"ש והאי תיאובתא דכלא ביה.
תרין אמהן נוקבי בינה ומ' וקשה כי היה לו לומר גבעות עולמות לזה אמר דאקרון וגומר כלומר הם בעצמם כל א' וא' איקרון עולם כד"א ומעולם ועד עולם ירצה עד קשר שני עולמות עולם עליון בינה ועולם תחתון מ' ועד אמצעי בין שניהם לאתנגדא ברכאן מימין באות בשופע אינם פוסקות אלא לאתנגדא מצד השמאל שם מיני מתיקה והוא הדין המתוק היפה ולזה אמר ולארקא ליה מבועין מתיקין למתק הדין לכך אמר לארקא לא לאנגדא שהוא משך השפע תמיד ואמר מבועין שהם מקורות פנימיות פנימ' מקום מתיקות הדין:

הה"ד צאינה וראינה וגומר אין מכאן ראיה אלא על העטרה ואפשר שאחר העטרה הוא יום חתונתו שהוא שבע ברכות ואחר הברכו' הוא הסעודה מיני מתיקה והיינו שמחת לבו והכל מן הכתוב.

תיאובתא דשמטה מ' לאתברכא מיניה מצד הימין ולאתנהרא מיניה מצד השמאל שמשם אור הנר מן האש. והשתא יקשה כי טעם תאות המלכות אינו טעם תאות הבינה א"כ היה לו לומר תאות גבעות עולם שכל אחד מתאוה מצד א'. לזה אמר ודאי האי עד תאות גבעות עולם אינו ירצה בזה כי תאוה אהדר לעד עצמו והוא עצמו תאוה א' היא לשתיהם שכולם רוצות לקשר בו.

בגין כך בטחו בה' עדי עד וגומר ירצה כיון שהוא קושר עשר ספירות ו' קצוות מצד עצמו ג' ראשונות מצד הבינה וז"ש לעיל לאעטרא ליה מצד הבינה ולאנגדא ליה מצד החכמה לארקא מצד הכתר. גם המלכות עצמה נרמזה כי עדי עד קאמר דהיינו מלכות בת"ת ואחר שהוא כולל כל האצילות בטחו בה' עדי עד אל תאריכו יותר ואל תרחיבו אלא עדי עד עד המקום הזה די לכם והטעם דהא מתמן ולעילא אתר טמיר וגומר וא"א לשום בו בטחון אחר שנשגב מהרעיון וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' ז"ל אי הכי מהו עדי עד וגו' פי' כי מלת עדי עד הוא גבול והל"ל לעולם ועד. וביא' כי כן הוא האמת כי יש הגבלה בדבר והוא כי הלא היסוד נקרא עד וז"א בבקר יאכל עד כי יסוד הוא בקרו של אברהם כנודע ושם הוא עד כנזכר בזוהר כמו ועד שפירושו תמן הוא ועודה דכלא וקיומא דכלא. והטעם כי האי עד אחיד לכל סטרין וגו'. ובכלל דבריו כאן כי אעפ"י שאנו אומרים שהוא יסוד אינו הוא בפרטות רק כל ו' קצוות הת"ת הנאחזים בו אמנם להיותו הוא אחיד בכולהו נק' כן וכאשר נאמר עד הכונ' על היסוד ובו עאלין כל הקצוות נמצא כי באומרו עדי עד ר"ל עד היסוד עם הכללות שהוא עד חסד כי מתמן ולעילא שהוא הבינה לא יש השגה כאשר נבאר. ופרט דבריו באומרו לכל סטרין לסטרא דא ולסטרא דא הענין כי הרבה סטרין הם כנודע והם סטר החסד והנצח וסטר הגבור' וההוד וסטר הבינה והמלכות וסטר הת"ת וסטר היסוד כי כל אלו הם קצוות רחוקים זה מזה זה דין וזה רחמים הנה הוא מקשר אותם ע"א עד תאות גבעות עול' פי' כי האי עד כנ"ל הנה היא תאות גבעות עולם כי נודע כי הבינה והמלכות כל א' מהם נקרא עולם בסוד מן העולם ועד העולם גם נקראו גבעות כי הזכרים הם הרים ואמר כי תאות ותשוקת אלו הגבעות עולם כלם הוא ביסוד הנק' עד, וביאר כי תאות אלו הגבעות אינן שוות כי תאות הבינה להשפיע בו ולעטרו וז"א צאנה וראינה וגו' כי המלך שלמה הוא הת"ת שהיסוד הנקרא שלום שלו ואמו היא הבינה. ואמנם תאות המלכות

לקבל ממנו ולזה אין תאותיהן שוו'. אמנם בערך אחר הם שוות והוא כי בהשפיע הבינ' למט' כוונת' היא לקבל היא מן החכמה וגומר וזהו כוונת הפסוק בטחו בה' כלו' מה שאתם תבטחו בו ותהיו תמיד עיניכם נשואים אליו כי הוא הוא הבטחון בו לא ניכר אלא במי שמזכירו תמיד ועוסק בידיעתו והשגתו כי זה יורה על בטחונו בו ולא פנה אל רהבים וגו' ולכן הוא עוסק בהשגתו הוא עדי עד שהוא הו' קצוות בהיותם קשורים יחד ביסוד הנק' עדי עד כנזכר והטעם כי אין להרהר יותר משום כי ביה ה' צור עולמים כי למעלה מזה העד הנז' הוא אתר סתים וגניז ופי' כי י"ה ה' היא חכמה ובינה וגו' עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ר' אבא פתח וכו':

בעיין לאתתקפא. פי' להתחזק בעבודתו ית' ובמצותיו חפץ מאד. ולבתר ולמהוי רחצנו דלהון ביה. שאחר שהאדם יתחזק בעבודתו ית' אח"כ ישים בו בטחונו ולא יהי' כדרך הגנב שבמחתרת קורא לאלוה ויענהו. וזהו וכסיל מתעבר ובוטח:

אי הכי מהו עדי עד המפרשים פי' בו שפסוק זה נאמר על הישועה העתידה במב"י והנה הא פי' הפסוק דרך כלל על בני העולם בזמן הזה שיבטחו בד'. אי אמרת בשלמא כפי' המפרשים אתי שפיר עדי עד וה"ק אפילו ראו כמה צרות וחבלי משיח אל תתיאשו מן הרחמים וכו' אמנם לדידך דאמרת שהפסוק הוא על כל בני העולם דבעיין לאתתקפא וכו' מהו עד פשיטא שהאדם בכל יום ובכל שעה צריך שיהי' בוטח ביוצרו שיזמין לו פרנסתו:

באתר דהוה קיומא וכו'. היינו הת"ת שהבטחון בו הוא בקיום לא יחסר לעולם משא"כ במלכות לבדה כמו שחשבו אנשי דור הפלגה שהבטחון שם אינו בקיום כי היא נוקמת ובעל דין אלא יעלה עוד למעלה אל הת"ת דאיהו קיומא. ואפשר דמלשון עד קא דייק שפי' לעולם בקיומו.

וקשורא דכלא נתן עוד טעם לבטחון בו כי היא העקר כי היא המקשר הכל בסוד הדעת עד הכתר והבוטח בו בוטח בעיקר וזהו קשורא דכלא:

ואיקרי עד והא אוקמוה. בפ' ויחי דף רמ"ח בבקר יאכל היינו תמיד של שחר שהוא לת"ת קרבן לד' כנזכר שם:

קשרא דלא תעדי. משא"כ בחסד וגבור' שיש כנגדם קליפות דישמעאל מימין ודעשו משמאל ומצד המקטרגים שם תעדי. אמנם בת"ת כנגד יעקב שאין כנגדו קליפ' נחל' בלא מצרים. ולא תעדי משם לעלמין כי אין שם קטרוג כלל:

והאי עד תיאובתא דכלא ביה. נתן טעם רביעי שהוא אחיד לכל סטרין דהיינו מצד הצדדים גם אחוזים בו למעלה מדת הבינה שמניקה אותו ולמט' מלכות המקבלת ממנו

באופן שבאחיזתו בת"ת אחוז מהצדדים כדמפרש ואזיל. כד"א עד תאות גבעות עולם. כלו' ת"ת הנק' עד היא תאוה דתרין גבעות עולם א' להניק לו וא' לקבל ממנו כדמפרש ואזיל.

תרין אמהן הבינ' אם לאצילות שהם ו"ק. והמלכות נקרא אם לבי"ע ונקרא נוקבי כי לכל אחד מאלו הב' מדות יש בה סוד הייחוד מציאות רוחני מה שאין הפה יכולה לדבר. דאיקרון עולם היינו היקף הויות בתוכם האי כדאית' והאי כדאית'.

ואלין אקרון גבעות עולם. גבעות היינו נוקבי דקאמר. עולם היינו אמהן דקאמר:

בהאי עד קיומא דכל סטרין. מלת עד קא מפרש שעניינו היא מלשון קיום שמקיים (המצות) [המציאות] שהוא שואב הארה דרך ראשו מג' ראשונות ותתפשט הארה לכל ו"ק. וז"ש קיומא דכל סטרין. מ"ט כלומר מ"ט (ובינ') [דבינה] שיהי' לה תאוה ממנו דבשלמא מלכות ניחא בסוד ואל אישך וגו' ותירץ דתיאובתא וכו' הה"ד בעטרה וגו' כלומר היא תשוקה אחרת ממין אחר דהיינו המעטרת את בנה כנזכר בפ' ויגש דף ר"ז ושמים לא זכו בעיניו ע"ש. לאתעטרא ליה. היינו סוד תרין עטרין דירית מאו"א בסוד תפילין כנז' באדר' האזינו דף רצ"א:

ולנגדא עליה ברכן. היינו מציאות אור גדול משובח ומבורך להמשיך עליו כדמיון המלבוש המכסה הגוף וזהו לנגדא לשון המשכה נמשכת מלמעלה למט':

ולארקא עליה מבועין מתיקין. היינו סוד המזון המחי' והמקיים אותו:

לאתברכא מיניה. היינו רוב ברכות ומיני השפעות שתשפיע לעולם:

ולאתנהרא מיניה. היינו כדמיון הלבנ' המקבלת אור מן השמש:

ודאי האי עד תאות גבעות עולם איהו פי' לפי (שמם) [שמשם] דף רמ"ז משמע שהבינ' נק' עד ולז"א שאין לומר אחר שעד היא הבינ' איך נדרש על הת"ת. לז"א ודאי האי עד תאות גבעות עולם כלו' אין ה"נ שיש עד הבינ' אבל האי עד שבפסוק זה מדבר בת"ת ודאי שהוא תאות גבעות עול':

בג"כ בטחו בד' עדי עד דהא וכו'. כלומר בטחו בא"ס ב"ה המתלבש בנאצליו הנכללים בשם הוי"ה י' חכמ' ה' בינ' ו' ו"ק ה' מלכות ועד היכן יהי' בטחונך בשם זה עד הת"ת הנק' עד והטעם בג' ראשונות י"ה צור עולמי' כי משם והלא' נצטיירו העולמות ואין ההנהג' אלא מו"ק ולמטה:

טמיר היא וגניז. גניז הוא יותר מטמיר:

דרא יכיל לאתדבקא. שום נביא או מתבודד אינן משיגים כלל:

דמיני' נפקו ואצטיירו. בתוך הבינה היו הוי"ה דקה רוחניות נעלמת אמנם אח"כ בצאתם שם קנו הציור וכך אמר בסמוך דמתמן אצטיירו עלמין ולא אמר תמן אצטיירו אלא מתמן שיצאו מתמן נצטיירו.

ד"א בטחו בד' עדי עד כל יומא דבר נש וכו' איכא בינייהו דלפי' ראשון פי' מלת עד ע"ד הסוד על הת"ת והשתא פי' ע"ד מלשון לעד כל הימים וזהו כל יומוי אפילו ביום צרה ותוכחה אל יתיאש מן הרחמים דהכי אמר דוד אלהי בך בטחתי ולכן אל אבושה וגו' כשהיו עוטרים את דוד שהיתה חרב חדה מונחת על צווארו נתחזק בבטחונו וניצול ולזה לא אמר דכתיב אלא אמר דהכי אמר דוד כלומר מי הוא שעברו עליו צרות כדוד וסוף סוף לא שמחו אויביו עליו וניצול:

כדקא יאות לא יכלין לאבאשא ליה. אלא לזולתו וחושבים שהוא הוא כנז' בפרקי היכלות שעשו כמה מיתות משונות בלופונוס כצורתו של ר' חנינא בן תרדיון ור' חנינא בן תרדיון היה יושב בכסא המלוכ' בצורתו של לופינוס. וז"ש דכל מאן וכו' אתקיים בעלמא. ואפשר לפרש דהאי דקאמר כל יומוי לאו לפרושי מלת עדי עד קאמר אלא הוא הקדמת דבריו ומלת אתקיים בעלמא הוא פי' של מלת עד וה"ק בטחו בד' וגו'. דמאן דשוי תוקפא בשמא קדישא אתקיי' עדי עד:

מ"ט בגין וכו'. **שהעולם מתקיים בשמי'**. דכתיב כי ביה ה' צור העולמים:

צייר עלמין ועלמא דא (בבינה) [אולי צ"ל בדינא] אתברי ועל דינא קיימא. (א"נ) [א"כ] הבוטח בד' יתקיי' בעול'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון מ"ט תיאובתא וגו' לאעטרא ליה מכ"ע ולנגדא ליה ברכאן מחכמה ולארקא ליה מבועין מבינה עצמה שהיא נהר יוצא מעדן עכ"ל. א"ר יהודה קרא אוכח לא בענין הבטחון אבל מוכח שאין השגה בשלש ראשונות ממילא משמע ענין הבטחון כי שאל נא לימים ראשונים דהיינו ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ.

עד הכא אית רשו לבר נש לאסתכלא ולשאול מזונותיו ופרנסתו מכאן ולהלאה לית מאן דיכיל ולכך א"א לתקוע בו הבטחון כדפי'.

ד"א בטחו בה' עדי עד כל יומוי מתקן מאי דקש' לן עדי עד ואמ' כי נאמר ענין זה בערך האדם שהוא משתנה עתים שלום עתים נמסר ביד שונאיו עדי עד ישים בטחונו בקב"ה וז"ש כל יומוי דבר נש בעי לאתתקפא ואפילו אם יראה אויב גבר אל ישים לאל בטחונו כענין דוד שאמר בך בטחתי אל אבושה אל יעלזו הרי שבזמן האויבים קרובה הבטחון להתמוטט ולכך הזהיר בטחו בה' עדי עד.

ומאן דשויה בטחוניה וגו' שלא יהיה בוטח בפיו ובעת המצר יפר דבריו אלא השליך כל יהבו על ה' בין בעת המצר בין בעת המרחב הנה הבוטח הזה לא תבואהו רעה אם לא מאת בוראו לטובתו לנקיון עוניו וז"ש לא יכלין לאבאשא ליה כל בני עלמא והטעם כי שם יהו"ה קיום העולם ואם שם בטחונו בו מתקיים בקיום העולם וז"ש דכל מאן דשוי תוקפיה בשמא קדישא אתקיים בעלמא מפני שהוא סומך על משען העולם וז"ש בגין דעלמא בשמיה אתקיים ונמצא אינו העולם אמצעי בינו ובין השם שאינו סומך על ענייני העולם אלא סומך על השם בעצמו והוא שוה לכל העולם להיות משענו במשען כל העולם דהיינו ה'. הה"ד כי ביה ה' צור עולמים והענין שהם ב' עולמים בינה עולם הבא ומ' עולם הזה וקיום בינה עולם הבא הוא שם י"ה שבחכמה וקיום העולם הזה מלכות היינו שם יהו"ה שבת"ת וז"ש כי ביה דהיינו חכמה יהו"ה דהיינו ת"ת צור עולמים פי' צייר עלמין דהיינו עולם הזה ועולם הבא המשתלשלים משתי אותיות השם והיה ראוי כמו שעולם הבא נברא בי' דהיינו י' בורא ה' ראשונה כן עולם הזה יברא בוא"ו ולא כן אלא עולם הזה נברא בה' תתא' כאו' בהבראם בה' זעירא בראם לז"א עלמא דא בדינא אתברי מציאותו נמצא מהדין דהיינו סוד הה"א ועל דינא קיימא היינו אחר הבריאה כאו' אף תכון תבל בל תמוט ולכן באה כל הבריאה בשם אלהים דהיינו צד הדין שבבינה. מ"ט היה העולם הזה קיומו בצד הדין שבשם יהו"ה ולכך יהו"ה צור כדפי' דהיינו ת"ת שיש בו דין ונמצא העולם התחתון מצד ה' שבו בגין דיתנהגון וגו' ולכך הדין צורך:

דף כב:

ת"ח וידבר אלהים אל משה גזרת דינא היא המלכות שהיה שוכן וחופף על מרע"ה בשעת נבואתו וע"י היה מסתכל למעלה באספקלרי' המאירה וז"ש דקיימא עלה בשירותא דנבואתיה שלא היה משיג עדיין מה שהשיג עכ"ז כח נבואתו היה בחזקה ששב אל ה' דהיינו המדרגה עליונה ואחר שעלה אל הת"ת דבר כנגד המלכות ואמר אדני למה והיינו לא נח רוחיה בהאי אתר מדה אחרונ' אלא וישב משה אל ה' והיינו אלא משה ידע דהא דרגא אחרא עלאה זמין ליה. ר"ל שם מזומנת לו שהיה נבואתו כאומרו ויאמר אליו אני ה':

א"ר יצחק הוסיף טעם לאומרו למה הרעות ואמ' שהוא מארי דביתא דהיינו שהוא מרכב' אל הת"ת ומצוה אל המלכות מצד מדתו וכל אלו התנאים לא ייחסו למשה עון בדבריו כלל. לכך ר' יצחק נתן טעם לאו' ויאמר אליו אני ה' פתח בשם אלהים וסיים בשם ה' שכינה והכא אתקשר כולא כחדא דינא ורחמי וייחוד המדות הוא ענין זה והעד אני ה' שבעצמו ייחוד אני מלכות עם ה' ת"ת. ור"ש הקשה אם היה הענין להורות הייחוד

כדקאמרת היה לו לומר דבר א' שמורה ששתי המדות נתייחדו לנבואה זו אמנם או' וידבר ויאמר משמע דרגא בתר דרגא אלא האמת הוא כי הי' הענין מוסר ותוכחת אל מרע"ה על מה שדבר נגד המדה הזו שאין חפץ לה שידבר נגד מדותיו כלל אלמלא דהוה מארי דביתא כדס"ד והיא שעמדה לו שלא נענש מפני שהוא מייחד אותה תמיד העבירו על עונו לשעה אבל בגין דהאי שהוא מארי דביתא מרכבה לת"ת ומייחד המלכות ואין זולתו לכך צורך שעה היתה ולא נענש לפי שעה. וטעם וידבר ויאמר הוא.

משל לבר נש וגו' ולכך משה נתרעם לנגד השכינה ויאמר למה הרעות ולכך וידבר אלהים שראת לאתרעמא והתחילה נבואה לימשך לו מן הדין והוה תמן מלכא שנבואתו מן הת"ת נטל מלכא ת"ת משך נבואה למרע"ה מאספקלריא המאירה והיתה הנבואה בתרעומת דבורו נגד המדה הזו ופסקה אותה הנבואה מן המלכות כיון שמלמעלה מחה במשה ונתייסר.

ויאמ' אליו אני ה' לא ידעת דאנא הוא מלכא שמדה זו אינה פועלת אלא ע"י דהיינו סוד ה' הוא האלהים א"כ מקמי מלילת כי באומרך למה הרעות אתה מתרעם משם ה' ואיך אתה עולה על דעתך לומר וישב משה אל ה' מדת רחמים ת"ת ויאמר ה' אדני שאתה מורה שהפעולות אינם בייחוד הדין עם הרחמים אינו הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' דהא בתרין אתוון עלמין וגומר כבר ידעת כי החכמה הנק' יוד מצדו נברא העולם הבא הוא עלמא דדכורא מבינה עד היסוד ובאות הא' שהיא בינה ברא העה"ז שהיא מלכות כי לכן בכל מעשה בראשית נזכר שם אלהים שהיא הבינה ולכן האי עלמא בדינ' אתברי כי בסוד הדין נברא שהוא אות הא' אשר בה שם אלהים.

ת"ח וידבר וגו' אגב זה הביא כל הנ"ל לו' כי שם אלהים בו נברא העולם והוא סוד הדין ולכך בכל מקום שנאמר אלהים הוא דין. ומ"ש הוא גזרת דינא קיימא עלה פי' כי המלכות הנק' אלהים כי היא דין וכל שאר דינין תתאין מינה אתערו ונחצבו ולכן קראה בכאן גזרת דינא פי' מחצב הדין כי כל דבור לשון קושי. או ירצה באומרו גזרת דינא ר"ל כי כאן נגזר הדין עליו שלא יכנס לא"י כמ"ש עתה תראה וגומר אבל במלחמ' ל"א מלכים לא יראה ולכן אמר וידבר אלהים ובאר טעם למה נענש וז"א מה כתיב לעילא וגו':

וידבר אלהים גזרת דינ' וגומר בא לבאר פסוק זה כי התחיל בשם אלהים ואח"כ אני ה' ולזה פי' כי הענין הוא כי לפי שמשה אמר למה הרעות וגומר וביאור הענין נודע כי לפי שמלכו' נק' אדני ומורה על הדין כי שם זה בהיפוך הוא דינא בסוד דינא דמלכותא להיות כל הדינים אחוזים בה לכך גברה כח הרעה שהם הקליפות כנודע שהריעו ליש' וזהו סוד ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך פי' כי להיות אשר באתי אל פרעה לדבר

בשמך שהוא שם אדני אשר שם נאחזים ומשם יונקין לכן אז הרע לעם הזה נמצא לפי מה שפי' כי אעפ"י שנראה שדבר משה שלא כהוגן עכ"ז המסתכל בהם ימצא כי דבר כהוגן ולכן באה המלכות הנק' אלהי' לדבר עמו ולהשיבו על טענה זו אמרה לו אני ה' פי' אעפ"י שתראה כי אני דין כל הדינין בי תליין עכ"ז אני ה' כי אני מתקשרת בדרגי דרחמי ובזה אציל יש' ולזה אמר וידבר אלהי' ולא אמר וידבר אדני לומר אעפ"י שמשה לא אמר אלא אדני שהוא דינא רפיא כנודע לזה אמרה לו גדולה מזו כי לא די שם אדני שהוא מתמתק בשם ה' אלא אפי' שם אלהים שהוא דינא קשיא הוא מתמתק בשם יהו"ה שהוא רחמים ולפי זה לא היתה השכינה מתרעמת עליו אלא משיבתו על דבריו שלא יחשוב מה שהיה חושב וגומר וזהו סברת ר' יצחק ואמנם רשב"י ע"ה חולק עליו ואמר כי נתרעם' עליו מכח הקושיא שהקש' וגומר:

וארא אל אברהם וגומר אמאי שני שמא הכא וגומר הכוונה בקצור כי שם אדני מורה על זווג בשם יהו"ה בסוד יאהדונה"י מה שאין כן בשם אל שדי ולהיות משה בעלה לזה לא נגלה אליו בשם שדי שאינו מורה על הזווג כי אם בשם יהו"ה המורה על הזווג כנזכר עכ"ל הרח"ו זלה"ה:

וארא אל אברהם וגומר מאלין דלעילא. שנא' ג' שמות בפ' הא' שם אלהים וידבר אלהים הב' שם יהו"ה הג' אל שדי למה נקראת עתה אל שדי ולא נקראה בשם אלהים או שם אדני שהוא שם רביעי שנז' בפ' הקודמת.

למלכא דהוה ליה ברתא ייחס המלכו' בשם בת כי הת"ת מדתו של משה לוקח בתו של מלך לאשה א"כ המלך עולה עד החכמה ומשם נמשכה התורה שהיא עצמה תורה שבכתב ת"ת תו' שבעל פה מ'. והנה שם שדי היינו ברתא דלא אתנסיבת ונקראת שדי שאמר לעולמו די שהוא לשון ספוק וזהו בחינת מדה זו לקיום העולם בלי תוספת דבר ע"י שום נברא שאפי' שבאו האבות לא יצאו מגבול בריאת העולם כלל והיינו והוה ליה רחימא כל א' מהאבות בזמנם כד בעי מלכא שום נבוא' או דבור לאבות משדר לברתיה היו מתנבאים ע"י מדה זו שם אל שדי והיה הדבור נמשך למלכות והמלכות לאבות וז"ש על ידא דברתא אספקלריא שאינה מאירה.

אתא זמנא וגומר היינו שם אדני שהיא בת מלך הנלקחת לבעל סוד הייחוד והיינו ע"י משה כי אז לא תקרא בשם אל שדי אלא קרוספנא מטרוניתא הכל ענין א' גבורה שהיא גוברת על כל הקליפות ופורכת ושולטת דהיינו שם אדני אדון ורבן מנהגת העולם והיה הדבור מצד החכמה נמשכת ע"י הת"ת למרע"ה שהוא מרכבה אל הת"ת והי' מרע"ה מרכבה ואמצעי לבין בני אדם אל הבורא והיינו אנא מלילא לבעלך והוא ימא וגומר.

עד דהיא שריאת למללא היילו פי' שם אלהי' שהיא שם המ' בהיות' כועסת שהרי מרע"ה הכעיס' בהיותו מדבר דברים אשר לא כן נמשך משך הדין אליה ושינה שמה מצד הגבורה והתחילה להמשיך הדין אל התחתונים וידבר אלהים וכדי שלא יתפשט הדין ויהיה איזו פרצה בעולם הקדים שם יהו"ה מלמעלה לתקן הדין ויאמר אליו וגומר. ואו' ולאו אנא מלכא היינו אני ה' כלו' נעלם שם הנסתר. עוד ידוקדק אני כלו' הריני מתגלה לך בהיותי נסתר והיינו ומלילנא עמך וגומר. ואמר יהיבנא כלו' דרך מתנה לא חסד שהקדמתני עד עתה וכלל הדברים תוכחת למרע"ה ואת כשרותא דמלילך מלילת וגומר כדפי':

ר"י פתח וגומר דא ארעא קדישא וגומר ענין זה מדבר למעלה באצילות ולמטה בארץ התחתונה. לה' ת"ת הארץ דא ארעא מדת המלכות. קדישא בבחינת המתקדשת מכל טומאתה ונאחזת בחיילה הקדושים ההיכלות ואין לשרים חלק בה והיינו הייחוד עם הת"ת וז"ש דיש' והיא חלק יש' למט' שהם אחוזים בה בבחינת היותה נטהרת.

דאיהי קיימא וגומר כי פי' ארץ מלשון רצון מתרצ' למעלה אל הייחוד ולכך ארץ סתם דא א"י אמנם אומרו ומלואה היינו סוד ההיכלות נכללות בה בסוד הייחוד והם מלואה שהיא מלאה שרשי הנפרדים התחתונים וע"י השרשים ההם הם נאחזים ונסככים בה וזולתה כמעט אין לה שפע מלמעלה והיינו אומרו דאיהי קיימא הרי היא מתוקנת ועומדת שאין אות ברית משפיע ברכה אלא בה דוקא ולכך היא קיימא לאשתקיא וגומר. ומפני שמיני השפע ב' הא' שפע החיות והקיום כגן שקיומו מהשקאתו וזהו לאשתקיא מיניה. הב' שפע מיותר בברכה וזהו ולאתברכא מיניה ר"ל משם ה' הנז' בלי אמצעי ואין שפע יוצא לשום נברא אלא באמצעותא ואח"כ מינה ממש מהארץ הקדושה הנז' אשתקיא כולא ולא אמר מתברכא להראות שאותו התוספת אינו נשפע לחיצונים או לשאר מדרגות אלא דוקא ישראל זוכים אליו. ואומרו עלמא כולא היינו שאר ארצות שהם לשרים החצונים ושאר הכחו' הנפרדים.

תבל ויושבי בה דא שאר ארעין ממש למטה שאר ארצו' ולמעלה השרים ומפני ריבוי מיניהם קראם תבל לשון ערבוביא והם נשפעים מהמלכות הנקראת צדק והיינו והוא הנסתר מלמעל' ישפוט וינהיג תבל שהם שאר ארצות שאר שרי' בצדק שהיא דין ולכך היא מקבלת שקט וברכה מצד הרחמים.

שתאן מינה כדי צמאם כדי גמיעה כאשר ילוק הכלב במים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' הה"ד בראשית ברא אלהים הרי שבבריאה לא נזכר שם הוי' שהוא רחמים אלא שם אלהים שהוא דין.

מ"ט בגין דיתנהגון וכו' הרי ג"כ דעל דינא קיימא.
ת"ח וידבר אלהים כלומר בא וראה שכן העולם עומד על הדין שהרי מדת הדין היתה מתוחה נגד מרע"ה ודבר אתו משפט על שהקש' לדבר ואמר למה הרעות וז"ש גזירת דינא דקיימא עליה.
חמי תוקפא וכו' נתן טעם למה (מקשה) [הקש'] משה לדבר וכו' אלא משה ידע דדרגא אחרא עילאה זמין לי' דהיינו ת"ת.
א"ר יצחק וכו' מהפך בזכותו של משה ופליג את"ק ואמר שלא הקש' לדבר לפי שהי' לו מזומן דרגא אחרא אלא כמאן דמליל לביתיה כדמפרש ואזיל.
ה"ג וידבר אלהים גזרת דינא בג"כ וידבר ויאמר אליו אני ה' דרגא אחרא דרחמי. והענין שהמלכות שהיא גזרת דינא נתרעמה שאפי' שהוא כבעל הבית ומדבר אל ביתו בלא דחילו לא הי' לו לדבר קשות למלכות להיות הת"ת (וכלול) [כלול] במלכות ומתלבש בה לכבוד הת"ת וזהו וידבר אלהים דבר דברים קשים כי לכן כתיב ל' דיבור היא לשון קושי וז"ש בג"כ נקט בגזרת דינא לשון וידבר ואח"כ השלימה דברים ברכות ובנחת ולשון אמירה ויאמר אליו אני ה' בי כלול הוי"ה ובי מתלבש י"י תפארת וז"ש אני ה' דרגא אחרא דרחמי הכלול בי ומתלבש:
והכא אתקשר וכו'. כלומר מכאן אתה למד ששתי מדות הללו אעפ"י שא' דין וא' רחמים כלא חד.
הה"ד אני ה' כלומר השתא להאי פי' אתי שפיר מלת אליו אני ה' כי אלהי"ם שדברה קשות בדבור קשה חזר' ואמר' אני ה' אני בעצמי כלול ת"ת מצד התלבשותו בה כנז'.
א"ר שמעון אי כתיב וידבר אלהי' אל משה אני ה' הוינא א"ה כלומר מאחר שכל כוונת המלכות היא להודיע שהת"ת מתלבש בה ודברה בקושי א"כ הל"ל וידבר אלהים בקושי והודיעו אני הוא ה' ולא הוה לי' למנקט מלת ויאמר שאינו צודק אחר שדברה קשות אלא לשתוק ממלת ויאמר ומדאמר ויאמר ודאי הפסיק הענין דמשמע דרגא בתר דרגא כלומר מדה זו דברה בדבור קשה ומדה אחרת אחריה אמרה באמירה וברכות אני ה' אלא לבר נש וכו': (ואבא) [וארא] וכו' אמאי שני שמא הכא וכו'. שהרי הזכיר למעלה שם אדנ"י ושם אלהי"ם ושם הוי"ה והכא למה שנה שהול"ל וארא וכו' באל אדנ"י או באל אלהי"ם או באל הוי"ה שיש ג"כ שם הוי"ה במלכות כנודע:
כך וארא אל אברהם וגומר באל שד"י כד איהי בבית וגומר. תימא מאי מתרץ הלא נמי שם אדנ"י ושם אלהי"ם ג"כ הם במלכות והדרא קושיא לדוכתין דהי' יכול לומר וארא בא"ל אדנ"י וגומר. וי"ל שאע"ג שכל השמות הללו שייכים [במלכות] מ"מ אינם מורים

בסוד ברתא עד דלא אתנסיבת כדמפרש ואזיל כי שם הוי"ה נקרא [כשאור] ת"ת מאיר בה כנז' בפ' ויקהל דף רט"ו וכן שם אדנ"י מורה שהוא שר ורבון כל עלמא ומלכא אפקיד בידהא כל גנזי מלכא וכן נמי שם אלהי' אתקריאת כשהיא בסוד הדין. א"נ כד אוזיפת אימא מנהא לברתא כדאי' בשיר השירים אמנם בשם א"ל שד"י איהי בחי' בת עד דלא אתנסיבת כדמפרש הכא:

ר' יוסי פתח לדוד מזמור וכו' דא ארעא קדישא דישראל. היינו פי' לה' הארץ לה' ת"ת הארץ מלכות וזהו ארעא קדישא דישראל ארץ מההוא ישראל דלעילא:

דאיהו קיימא לאתשקייא מיניה וכו'. השקאה היינו השקאתה לעולמות לצורך התחתונים דהיינו מזונות (ולאתבראה) [ולאתברכא] היינו לצורך עצמות' א"נ היינו הנשמות המתהוות יחודא דקב"ה ושכינתא: ה"ג ולבתר מינה. כי אחר שנתמלאו כל ערוגות מטעה ממנה (אשתקייא) [אתשקייא] עלמא כלא דהיינו עולמות התחתונים:

תבל ויושבי בה דא שאר ארעאן וכו'. והיינו עשר ספירות דבריא' וי"ס דיציר' וי"ס דעשי'. הם לה' ת"ת הגם שהם שותים ממנה הת"ת הוא אדון על כלם:

מנ"ל וכו'. פי' מנ"ל ששותים מהמלכות דכתיב והוא ישפוט תבל בצדק והוא ת"ת ישפוט תבל כל העולמות שתח' האצילות שהם מתובלים מכל ההנהגות ישפוט אותם ע"י מלכות הנק' צדק בבחי' הדין קשה שבה ולהיות שהעולם נברא בדין ג"כ העמדתו והנהגתו הוא בדין אמנם הוא בשיתוף המשפט ת"ת (וההוא) [וזהו] והוא ישפוט תבל בצדק צדק ומשפט וכו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף כג.

אלין ד' עמודים דארעא סמיכא עלייהו וגומר. תבין ענין עמודים וענין ימים הם עמודים מצד הת"ת וא"ו על ראש העמוד והיינו ווי העמודים והיינו סוד העמודים אמנם מצד הבינה שהיא י"ם בתוכה הם נעשים ימים והם ז' ימים שהבינ' מכללם והיא ים כנרת מל' כנור שהיא מושכת בשירי' וזמירותיה השפע מלמעלה ואו' ושלטא עלייהו לא בערך שהיא תשלוט עליהם ממש אלא לגבי התחתונים היא שולטת שאין שום א' יכול לעלות לשאוב אלא ע"י:

א"ר יהודה וגומר כלו' סוף סוף לשון שלטת מורה שהיא מולכת עליהם לזה אמר לא תימא דשלטא עלייהו אלא אימא דאתמליא מנייהו דהיינו שהיא מתמלא' מהם להשקות התחתונים ואינ' שואבי' אלא ע"י כשהיא מלאה ומאן אינון נהרות וגומר הענין כי נהרות אלין דקאמר הם שש קצוות שהם נשאו נהרות קולם וגומר והם נקראים נהרות מצד החכמה והבינה דהיינו הבינה נהר יוצא מעדן וגו' בענין שהם ימים מצד הבינה בעצמה

והם נהרות מצד החכמה עם הבינה ולז' מצד ימים יסדה לבד אמנם מצד נהרות יכוננה דהיינו רב שפע וברכה כוננויות גדול:

ת"ח האי ארץ וגו' הענין היא נקראת ארץ יש' נראה שיש לה יחס גדול להיותה לשם יש' ויעקב נקרא יש' כי מצד שם יעקב הוא למטה אמנם מצד שם יש' הוא למעלה בת"ת בעל' דמטרוניתא א"כ אמאי לא שליט בסוד ההנהג' והמחז' כמש':

גליון נטל ביתא וגומר לא פי' מעשות וזה לפי שלא שמש אלא בז' נערותיו בפ' ויצא קנ"ב ב' ופ' ויחי קל"ו ב' עכ"ל:

נטל ביתא וגומר שהעמיד ע"י פריה ורביה י"ב שבטים שהם י"ב בקר לקיומא מרכבתה בתחתונים והיינו מדרגת יעקב שתקן בגשמי הרוחני אמנם משה ע"ה רוחני דבה וייחודו רוחני תדיר ושביק דלתתא הרמ"ק זלה"ה:

וארא אל אברהם וגומר א"ר חייא תושבחן דאבהן וגומר ירצה משובח שבאבות ירצה שיש לו שבחי שבאבות הקודמים ושבח עצמו וכל מה שהוסיף בשבח שלהם אתה מוסיף בשבח שלו שהוא נין שלהם גם כי הוא מוסיף עליהם מצד עצמו שמטתו שלמ' והוא מרכב' אל קו האמצעי ולכך הוא שלימו דכלא בכולהו כתיב אל אברהם וגומר כלו' באו' אל אברהם מורה שהיה עליו גילוי שכינ' קשה שעדיין אין חזון נפרץ אלא בו התחיל וכן ביצחק מפני מניעת החצונים אל יצחק כאלו בו היה ג"כ התחיל אמנם יעקב היה הגילוי שכינה אליו בלי טורח כאלו כבר חזון נפרץ זמן רב ואל יעקב מוסיף על פתיחת השער יותר. ואמר יתיר מכולהו שהוא שקול כשניהם יותר דהיינו מכולהו משניהם יחד

ועכ"ד לא זכה וגומר היינו פי' הכתוב וארא אל אברהם וגומר ואל יעקב שהוא עיקר ושלמות ועכ"ז ושמי ה' מור' תוכח' יותר למשה על שהקש' לדבר למה הרעות שאם לא כן מה ענין שבח האבות ויעקב יותר הנה:

וגם הקימותי היינו טעם הכתוב וגם נאחזו במדה עליונה ביסוד מפני שנימולו עם היות נבואתם באל שדי נאחזים היו ביסוד שהקמותי את בריתי אתם לתת להם וגומר דכל מאן דאתגזר ומעביר הערלה ירת ארעא מלכות והנה הבחינות הם רבות הא' הוא כללות האומה בקיום המצוה זוכים ליותם צדיקים דרך כלל במצוה והוא או' כל מאן דאתגזר איקרי צדיק שנא' ועמך כולם צדיקים שהם מחזיקים באות ברית ולכך לעולם יירשו ארץ תהיה שכינה דבקה עמהם. אמנם אל היחידים לא נאמר פלוני צדיק זולתי אם נזהר שלא יחטא בה מה שאין כן ברבים שכללם יקראו צדיקים מפני שלא יפגום חטא הא' אל הרבים אבל היחיד צריך שמירה וז"ש כל מאן דאתגזר ונטיר האי את קיימא איקרי צדיק

אמנם לא שיקרא פלוני הצדיק אלא נאמר פלוני מהו צדיק הוא שמעולם לא חטא באות ברית אמנם המוסיף שהוא בא מעשה לידו ושמר שלא חטא זהו ענין לעצמו וז"ש ת"ח מן יוסף דכל יומוי עם היות שנמול ולא חטא מפני שהוא יחיד לא אקרי צדיק עד דנטיר במעשה אשת אדוניו ולא חטא ואז זכה כיון דנטיר לה איקרי צדיק ר"ל יוסף הצדיק מכאן נקיש אם יוסף לזכות לשם הצדיק צריך מעשה:

ר' שמעון וגומר ואדבר מבעי ליה ירצה כי העיקר הוא הדבור כי כמה פעמים נאמר לישראל וכבוד ה' נראה בענן א"כ למה נאמר וארא דמשמע שלא היה להם אלא גילוי שכינה לבד. ור"ש פי' הפך ממש ואמר כי הנבואה שהוא בדבור בלא גילוי אינה במעלה כ"כ וזוהי מעלת אדם וקין ונח וכיוצא שלא היה להם גילוי אלא דבור לבד. אמנם נבואת הנביאים הכשרים הוא בהשיגם בכבוד העליון בהדבקם שם ומסתכלים שם מה שאין עין השכל יכול להשיג. והנה יש למעלה ב' מדות הא' שם ה' והב' שם אדני והם הם הגוונים ירצה כחות עליונים ופעולות פועלים פעולת ההנהגה. שם אדני הוא כח אלהי פועל בתחתונים כל מציאות הנבראים וחיות' ושפעם והיינו מה שהיו משיגים הנביאי' אפילו לא יתנבאו נבוא' לדור אלא הם מעצמ' מתנבאי' ומתבודדי' ויודעים קשר העולמות וכח שם אדני המתפשט בהם והיינו גוונין דמתחזיין וזוהי עיקר הנבואה שהוא סוד השגת האלהות בדרכי פעולותיו ורוחניות המתלבשות בפעילות ואין השגה באל ית' יותר מזה כי המשיג והמתדבק הוא דבקותו באלוה ובני נשא לא ידעין שמעלין בדעתם שסוד הנבואה הוא הגדת העתידות ולא ידעו ולא יבינו כי הגדת העתידות הוא פרי הנבואה לא עיק' הנבוא' ולז' אם ידבר האדם הנבואה ולא יתדבק בגוונים לא השיג כלל ואם ישיג אף אם לא ידבר אליו דבור הוא דבק באלוה ולזה כל הדורות הקודמין לאבות שנא' בהם דבור לא השיגו הגוונ' דאתחזיין והראיה הנחש שנא' בו דבור בלי השגה ולא זכה בהו בר נש עד דאתו אבהן וקיימו עלייהו והשיגו סדר מדרגות בריאת עולם מנקודה אחרונה עד מדת המ' והיינו גוונין דאתגליין והיינו וארא מעל' נוספת על הדבור כדפי' וזה אמר ומאן אינון גוונין דאתגליין אל שדי והיינו המ' שאמר לעולמו די המספיקו כדי צורכו דהיינו כל צורכי הנהגת עול' התחתון אמנם יש דרך נסתר ונשגב מזה והוא שם יהו"ה המתלבש בשם אדני שדרך אורו וכחו המתפשט בפעולות נפלא ונעלם מהשגת הנביאים כלם ולא הושג זולתי למרע"ה והם גוונין דלא אתחזיין ועוד יש כח מתלבש בשתיהם כי כמה פנים לפנים הנוראים ועליו שאל משה הודיעני נא את דרכיך והנה אלין גוונין דלא אתחזיין הנז' לא קאים עלייהו אינש בר ממשה שמדרג' נבואתו להשיג אורות יהו"ה בתוך הפעולות שהם בשם אדני והיינו ושמי ה' דהיינו מעלה זו לא נודעתי

ואו' לא אתגלתי לון וגומר לרמוז כי הם היו יודעים סוד הייחוד ואור הנסתר המתעלם כי שם יהו"ה שבתוך אל שדי מדבר עמהם והדבור היה יוצא מפנימה אמנם לא היו מסתכלים בו והיינו אומרו לא אתגליתי לו בגוונין עילאין ולזה לא אמר לא דברתי עמהם אלא לא נודעתי דהיינו שלא הכירו בו כמו שהכירו באל שדי כנזכר:

ואי תימא וגומר ירצה למה לנו לפרש לא נודעתי ר"ל לא נראתי יהיה משמעו לא הוו ידעי בו מציאות כלל אלא בשם אל שדי לז"א אלא הוו וגומר כלו' כי ענין זה תימה כי כמה פעמים היו האבות מזכירים שם יהו"ה ובלי ספק הוו ידעי מגו אלין דאתגליין והענין שהיו משיגים שיש אור גבוה פועל ומאיר בתוך שם אדני או שם אל שדי דכלא חד וא"א לייחס לאבות ענין זה וכדמסיק:

והמשכילים וגומר מלת משכילים הוא נפלא ונשגב יותר מחכם ונבון שהחכם הוא היודע בחכמה שלמד מרבו ונבון הוא המבין דבר מתוך דבר החכמה שלמד. אמנם משכיל הוא לשון שכל אינו מוציא דבר מתוך דבר אלא משכיל על דבר והוא למעל' דבריו מסורים אל השכל ואחר שישכיל המשכיל אינו מדבר אלא משכיל ומצייר הדבר בשכלו ואי אפשר להודע מציאותה ומתיקות הדבקות והנועם ההוא המושג ולא ידעו אלא בעל המדה בעצמ' וז"ש ההוא חכם דיסת ל מגרמי' שא"א לעוררו מפני שהענין הוא בשכל ולא בדבור אלא ההוא חכם יסתכל מגרמיה מילין דלא יכילו בני נשא למללא בפומא אלא הדבר סתום בשכלו ומתענג בהשכל' ההיא הוא לבדו ואלין איקרון משכילים.

דא הוא רקיע וגומר הענין כי מדת משה הוא בסוד הדעת נשמת הת"ת וזהו זוהר הרקיע ר"ל נשמת הת"ת והיינו רקיעא דמשה כמו שיפלא ויתעלם שם יהו"ה על שם אדני כי זוהר זה סוד הדעת יפלא ויעלם על שם יהו"ה בענין שהם ג' מדרגות הא' התחתונה היא מ' בה מאירים שש קצוות ההנהג' בתחתונים במעשה בראשית וקיומם. ותוך זאת היא הב' והוא סוד הת"ת יהוה שש קצוות מאירים אור הנהגת' במלכות והם הנשמה לכל הפעולות שהמלכות פועלת. ובתוך זאת היא הג' שהוא סוד הדעת והו' אור דק כשש קצוות שבת"ת והיינו רקיעא דמשה ר"ל שמשה מרכבה אליו והוא סתים ולא אתגליא לאבות מה שאין כן בת"ת שם יהוה שהוא סתים אמנם מתגלה.

וקיימא על ההוא רקיעא היינו הת"ת שעליו אמר הכ' הרקיע ועל סוד הדעת זוהר הרקיע כדפי'. והקש' א"כ איך יאמר והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע כיון שבזוהר הרקיע אין פעולה נגלית הל"ל כרקיע עצמו שבו הם הפעולות בגילוי לזה אמר ואינון גוונין אע"ג דאתחזיין ביה לא זהרי כזהרא דאינון גוונין סתימין ואפי' שהם סתומים הם מאירים

ומזהירים וכחם משובח מאור הרגלים שבת"ת עם היותם בלתי מושג כמו שהמשכילי' באור בלתי מושג בדבור כנז' ג"כ ראוי שיזהירו בזוהר נפלא בלתי מושג מדה כנגד מדה: **ת"ח ארבע נהורין וגומר** הם סוד ד' אותיות יהו"ה שבת"ת שהם ד' נהורין המאירים מיני ההנהג' אל התחתונים שהם גוונים שבשם אדני כנזכר ולזה אמר תלת סתימין דהיינו אות יה"ו וחד דאתגלייא היינו אות ה' ופירש פעולת ג' מאורות אלו וא' כי הא' הוא אור י' דהיינו אור החכמה וחסד המתפשט והוא מנהיג העולם להשפיע בו תמיד בלי לנטות כלל מפני חסדיו והיינו נהורא דנהיר סתם שולח אורו ומאירו ואין תנאים כלל: הב' הוא אור ה' ראשונה והיא אור הבינ' והגבור' המתפשטים למטה ואינו כמו אור י' שאין בו ענפים אלא נהורא כזהרא שאינו נהורא דנהיר כעין שורש הפעול' אלא משתנ' נהורא דזהרא והיינו מפני ריבוי הבחי' הוא מזהיר וז"ש ואינון נהורי דהיינו ריבוי אורות כדפי' אל תחשוב שמפני שהם בסוד דין ושמאל יהיה בהם איזה תערובות חיצוני ח"ו אלא בזהירו דשמיא בדכיו דהיינו טהרת החצונים אלא שאורות אלו שבו הם חסד דין ורחמים וז"ש דשמיא דהיינו אש ומים בדכיו שעשו שלום ביניהם האש ומים: הג' הוא אור ו' דהיינו אור הת"ת בעל ו' קצוות והיינו סוד ארגמ"ן כי בו אור החסד מצד מיכאל ובו אור הגבור' דהיינו למט' גבריאל וכן רפאל מצד המ' וכמוהו באצילות וכן אוריאל נוראל מימין ומשמאל בת"ת ולזה כללות ו' קצוות בת"ת יתייחס בשם ארגמ"ן והיינו אור דארגוונא דנטיל כל נהורין: הד' היא אור האחרונ' שבמלכות והיינו נהורא דלא נהיר אמנם בחינתה מתייחדת המ' עם הת"ת מאירה אור העליונות וז"ש דמסתכל לגבי אלין דהיינו ה' מאירה מאותיות יה"ו והיינו ונטיל לון שיש בה בחינ' לשלשתם ואתחזיין אינון נהורין ביה כעשישתא מ' לקבל שמשא ת"ת ואם תשים מראה אל השמש יראה ממש במראה עצם השמש ואינו השמש בעצמו כן שיתראו ג' אותיות השם כולם בה ויתלבשו והיינו הראותם בה ואינם הם עצמם ועת' לפי זה הם ד' נהורין שאם לא כן לא יהיו אלא ג' כדפי': ואלין תלת דקאמר היינו אותיות יה"ו סתימין שאינם מתגלים בהנהגתם אלא ע"י התפשטם ומצטרף מהם ברביעי והיינו אומ' וקיימין על האי דאתגליא ורצו בזה כי לא יסתלקו אלא מהרביעי לעולם שאם יסתלקו נמצא שלא יצטיירו בו כמו המראה שאם יתעלם השמש ממנה לא יצטייר מציאותו במראה כן ממש ענין המ' אם אותיות יה"ו יסתלקו ממנה ויתעלמו לא תאיר במציאות' שבה שכבר נמחק ונסתלק אלא צריך שתמיד יהיו נגדיים לה וזה שאמר סתימין ולא שיסתמו ויתעלמו אלא וקיימין על האי באתגליא וסתימתם מרוב דקותם וגובה אורם אין מי שישיגם והרוצה לראותם יסתכל במרא' וישיגם ע"י האמצעי הזה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' ג' סתימין הם האבות וחד דאתגליא מ'. ואפש' כי זה יובן מריש סדרא דמדרש שיר השירים בסוד ד' שמות אדנ"י צבאו"ת יהו"ה אהי"ה. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' שבעה עמודים. הם ו"ק והמלכות הדבוק' בר"ת:

דארעא סמיכא עלייהו. מלת על קא דייק שאין הכוונ' על ממש שאדרב' הם עלי' לזה פי' (דמלת על סמך) [נ"ל דכצ"ל במלת על שהוא לשון סמך דעל סמך] ההשפע' היורדת מהם היא מיוסדת:

וים כנרת. היא המלכות כנור של דוד:

שלטא עלייהו. דייקא הכי מדאפקי' קרא ענין סמיכת עליהם מלשון על נשמע מינה תרתי והענין שאע"פ שההשפעות העולמות והז' ימים העליונים באים אליה והיא סמיכא עלייהו כשבאים אליה לצורך התחתונים היא עוצרת אותם ואינה משפעת אותם רק כפי מעשה התחתונים ואם היות שהם משפיעים בשופע היא שולטת עליהם ואינה משפעת רק כפי ראות עיניה:

א"ר יהודה לא תימא דשלטא עלייהו. כלו' אע"ג שדבריך אמת מ"מ לא תימא דשלטא עלייהו דלאו כולי עלמא רזא דא גמירי:

אלא דאתמלייא מינייהו. כי היכי דלא ליטעו עלמא ויאמרו דשלטא ממש ומלת דאתמלייא משמע נמי שהיא כבריכה שמתמלאת מן הנהרות ואינה משפעת רק דרך הצינור הקטן:

מאן אינון נהרות. כלו' אין לומר שהימים והנהרות הכל א' רמז בז' מדות וכפל ענין במלות שונות אלא מאן אינון נהרות:

אלא כמד"א נשאו נהרות קולם וגומר. שהם נהרי הבינ' הנושאי' קולם ת"ת כנז' בתיקונים דף נ"ד והכריח מנהר יוצא מעדן דהיינו הבינה נקרא נהר שיוצא מעדן חכמה להשקות את הגן מלכות ועל סמך אותם הנהרות היוצאות מהבינה יכוננה לארץ הנזכר בפסוק שהוא מלכות כנזכר. וקרא השפעת ז' מדות ימים שאינם מים נובעים אלא מקובצים בים ויש מהם מיין מלוחין ומים מתוקין רמז להנהגת ז' המדות שבא מעט מעט כבור הזה שמימיו מכונסים ומוציאים מעט מעט ע"י דלי וג"כ רמז על שינוי ההנהגות דז' מדות מהם דין ומהם רחמים וכו' אמנם הנהגת הבינה קראה נהרות לרמוז על הנהגת הרחמים כמו מימי הנהרות כלם מתוקים וצלולים גם מורה על ריבוי (שאיבתם) [אולי צ"ל השפעתם] בלתי כלי אלא מעצמם נגררים ורצים שלכך נקראו נהרות מלשון ונהרו אליו כל הגוים: וז"ש כד"א ונהר יוצא מעדן. רמז באומרו נהר מתוק ולא ים מר יוצא מאליו מעדן מקו' העידון והמיתוק כל זה להשקות את הגן והנה בהנהגת הנהרות נקט

יכוננה ובהנהגת ז' מדות נקט יסדה יען שהמדה הזאת היא מדת הדין ויסוד' מצד הגבור' ומ"מ ועל נהרות יכוננה שאין לה התכוננות ונחת רוח רק מהשפעת נהרות הבינה הממתקים דיני': ה"ג ת"ח האי [ארץ] ארץ ישראל איקרי. פי' המדה הזאת נקרא א"י ארץ דההוא ישראל דלעילא כלומר שעושה רצון ישראל א"כ יעקב שנשלם ועלה בשם ישראל:

אמאי לא שליט על דא כמש' וכו':

נטל ביתא דלתתא. דהיינו שנשא ד' נשים:

אתקין ביתא דלעילא. מלכות:

בתריסר שבטין. לקבל י"ב בקר אשר תחת הים:

בשבעין (**אנפין**) [**ענפין**]. הם ע' שרים כדאיתא בפ' בשלח דף נ"ח:

למללא עמהון בדרגא דא כלומר הגם שהי' מתגלה עליו שם הוי"ה כאומרו וירא ה' אל אברהם וכיוצא מ"מ לא הי' הוא מתגלה עליהם בנבואה ולא היה הוא המדבר כ"א המלכות הנקרא א"ל שד"י: וז"ש באל שד"י מליל עמיה קב"ה ולא יתיר. ושמי ה' לא נודעתי כלומר ג"כ הם לא היו יודעים ששם הוי"ה הי' נסתר בתוכו ומדבר עמו אפי' בהתלבשות א"ל שד"י אלא באל שד"י לבדו והם לא היו מרגישים בהתלבשות הוי"ה בתוכו: א"נ באל שד"י מליל עמיה קב"ה ולא יתיר. כלומר הגם שמדות העליונות היו מתגלים באל שדי עכ"ז הדיבור לא הי' רק באל שדי לבדו: ושמי ה' לא נודעתי להם למללא עמהון בדרגא דא דאיהו עילאה. כלומר ושמי ה' לא נודעתי ולא הכרתי עצמי ממש אליהם לדבר עמהם בהדיא זולתי שהי' ה' מתלבש ומתעלם באל שדי והדבור לא הי' אלא ע"י אל שדי לא ע"י ממש:

וארא אל אברהם וכו' א"ר חייא וכו' דהיא שלימו דכלא ע"ש שמשלים ומכריע בין הקצוות כדמפרש לקמן:

אתוסף ביה ו' לאחזאה דאיהו שלימא יתיר מכולהו. פי' שסוד הו' הוא מכריע בין כל הקצוות ואומר יתיר מכלהו הענין שהעיקר השלימו' הוא להשלים שלום בעולם והיינו הנהגת הרחמים הממוזגים שאז שלום בעולם ויסורים ממוזגים ממרקים גם לא יעשה כלה בעולם משא"כ בהנהגת החסד שיוסיפו לחטא יען שאין הרצועה תלוי' ולא הנהגת הגבורה דלא שבק כלום ומדקדק כחוט השערה. וזהו דאיהי שלימא יתיר מכולהו כי המכריע ישלים יותר מן הקצוות כנז':

ועכ"ז לא זכה וכו'. כדיהיב טעמא לעיל יעקב נטיל ביתא דלתתא וכו':

כדכתיב ועמך כלם צדיקים. על שמלין עצמן איקרון כלם צדיקים דאל"כ הרי כמה רשיעי אית בעלמא:

דאתגזר ונטיר. תרווייהו צריכי דאי אתגזר וטמא אות ברית קודש חוזר ונעשה ערל כדפרשו רז"ל:

ת"ח מיוסף. פי' דמקרא דועמך כולם צדיקי' לא משמע דאתגזרו ונטיר ברית דלאו כל ישראל נטרי ברית ואע"ג דאיכא בינייהו דלא נטרי ברית כלם צדיקים איקרון בדרך הכלל ע"ד הנודר מן הערלים מותר בערלי ישראל לזה הכריח מיוסף דלא איקרי צדיק אלא עד שבא לידו אותו מעשה ונטר ברית:

איקרי צדיק יוסף הצדיק. כלומר הגם שלא נק' בתורה זולתי על מכרם בכסף צדיק וג"כ שם אינו מוכרח שיהי' על יוסף הצדיק מ"מ בפי כל העולם נק' יוסף הצדיק:

ת"ח אית גוונין דמתחזיין. פי' גוונין הם ההנהגות הנהגת החסד תקרא גוון חיוור והנהגת הגבורה גוון סומק וכו' והנה ההנהגות הם ב' בחי' או בחי' חג"ת במקומם ממש הם לא אתגליין ולא אתחזיין או בחי' המתגלית במלכות. וז"ש אית גוונין דאתחזיין ואית גוונין דלא אתחזיין:

רזא עילאה דמהימנותא. כי חג"ת הם עיקר האצי' בענין ההנהג' כי אין הנהגת ג' ראשונות נפעלת ומתגלה אלא על ידם גם הנהגת נה"י אינה הנהגה מיוחד להם לבדם וז"ש רזא עילא' דמהימנותא פי' סוד ועקר האצי' בהנהגות היא האמונה התקוע' בלב משכילי בני ישראל אשר אור הקבל' נגה עליהם. אמנם שאר בני נשא:

דלא ידעין ליה ולא מסתכלין ביה. פי' אפי' כשמתנהג העולם בהנהגה א' כמו שנה גשומה טלולה וכו' אינן מסתכלין מאין נמשכת הנהג' זו או מי גובר בהנהג':

דמתחזיין. פי' אותם גוונין דמתחזיין שהם חג"ת מתגלים במלכות:

לא זכה וכו' אינון דאל שד"י. פי' אותם הגוונים שמתגלים באל שד"י מלכות:

דאינון גוונין בחיזו עילאה. פי' אותם הגוונים חג"ת מראים במלכות הנקרא מראה שבו מתראים ומתגלים המדות והי' נק' אל שד"י:

וגוונין דלעילא. פי' ג' אבות במקומם ממש הם סתימין דלא אתחזיין: וע"ד כתיב ושמי ה'. שהוא הוי"ה חג"ת:

לא אתגליתי לון. פי' גילוים בעצמם ממש אלא מתלבשים במלכו':

רקיע דמשה. פי' ת"ת שנקשר בו משה:

על ההוא רקיע דאתחזיין וכו'. פי' המלכות שהיא מראה שמתראים בה המדות העליונות כדפי':

ת"ח ארבע נהורין. פי' ד' ספירות המאירות ומנהיגות העולם:

תלת מינייהו סתימין. פי' סתומים מעין כל נביא שאין מי שישיג בהם והם חג"ת כנזכר:

וחד דאתגלייא. מלכות שבה מתגלים הנהגות עליונות ובה משיגים הנביאי' הג' הנהגות:

נהורא דנהיר. היינו חסד דנהיר לאחרים (שהם) [שהוא] מתפשט וזן לרעים ולטובים:
נהורא דזהרא. ולא אמר דזהיר היינו הגבור' שהוא מאיר בעצמו ולא לאחרים שבשע' שהוא מתפשט אינו מאיר אלא מחשיך שמתחזקים החיצונים בההוא חשך ועושים קץ כל בשר לכן כשהוא מאיר מעצמו אל עצמו נקרא נהורא לא כשהוא מתפשט שאז נקרא חשך כנזכר וזהו דמפרש ואזיל:
ואיהו נהיר כזהירו דשמיא בדכיו. ה"ג בס"י פי' שהשמים מאירי' מעצמם אל עצמם לא לאחרים כשמש וכירח:
נהורא דארגוונא היינו הת"ת הכולל הגוונין.
נהורא דלא נהיר. היינו מלכות והגם שמעצמו אינו מאיר נקרא נהורא ע"ש שמאיר מצד מה שהוא נוטל מהספירות העליונות: וז"ש ואסתכל לגבי אלין. היינו התקשטה במעשיה התחתונים כדי להסתכל לגבי נהורין עילאין כדי שיתמשכו אליה: וז"ש ונטיל לון. כלומר במה שמסתכלה בהם נטיל לון ע"י שממשיך להם (חוטי) [חיי] כנז' בזהר פ' קדושים. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף כג:

ורזא דא עינא ירצה נתוח העין של אדם יורה סוד זה והיינו שיש בו לובן שבעין שהוא פשוט כנגד י' (גי' עיין ויחי רכ"ו) ואח"כ גוון אדום או ירוק או שחור שישתנה זה הגוון בסוד הפרצוף והוא כנגד ה' ואח"כ יש גוון ארגמן והיינו ו' ופנימה לג' גוונים אלו היא בת עין שהיא ה' מלכו' בת עין. וגוונים אלו אין ראות בשום גוון מהשלשה אלו שאין אדם רואה אלא בבת עין וז"א וכולהו לא מזדהרי כשהאדם מביט בהם אינם זכים אלא עכורים הם בעצמם ואין אדם רואה בהם אמנם לא נצטיירו שם על חנם כי הם לצורך האור המאיר בתוך העין וז"ש בגין דקיימי בנהור' דלא נהיר דהיינו מצד מציאותם למטה במלכות דהיינו משל אל המדות כדפי':
ואלין אינון דאתחזיין לא בהן היינו ג' גווני העין שאין הראות בהם שהם ג' גווני פעילות שהם במ' שם אל שדי שאין הפעולה בהם אלא העליונים פועלים מתלבשים בהם כדפי' שאין הגוף פועל אלא מכח הנשמה א"כ בהיות האבות מסתכלים בשם אל שדי העיקר היה שישיגו הראות אל העין דהיינו ע"י הראות הפנימיות וז"ש ואלין אינון דאתחזיין לאבהן למנדע אינון סתימין דמזדהרי מגו אלין דלא מזדהרי כדפי' והיינו ושמי ה' למעלה לא נודעתי לא אתגלתי אמנם למטה השיגום שאין פעולה בגוונין אלו התחתונים אלא ע"י העליונים והיינו בראות העין שאין ראות בגוונין אלא באורות הפנימים כדפי'. ומרע"ה נתעלה נבואתו על נבואת האבו' שהשיג האורות העליונים דהיינו שם יהו"ה מצד עצם

השם לא מצד התלבש בשם אל שדי וז"ש ואינון דמזדהרי ואינון סתימין לאבות שלא השיגום מצד עצמם אתגליין למשה בההוא רקיעא דיליה דהיינו שהיה סוד הדעת נעלם והוא אור אל הגווני' הפנימיים אותיות יה"ו כדפי' ובהם היה השגת מרע"ה **ורזא** דא סתים עינך וגומר הכוונה לתרץ לשון לא נודעתי ולא אמר לא נראתי לא נגלתי ואמר כי סוד ענין זה יתבאר ממשל ודמיון עיני בשר שדימה למעלה ואמר כשהאדם סוגר עיניו וידחוק בידו או באצבעו בגלגל עינו עד שיצדדהו לצד א' יראה אל הצד שכנגדו ממש ג' גוונים אלו מתעגלים בעין עין הבשר מאור מזהיר וכשירצ' להסתכל בזה בראיה לא יושג וכשירצ' לסתום עיניו שאז רואה בשכלו ובאור הראות המסתתר ישיג ג' אורות אלו והוא ממש משל אל ג' אורות יה"ו הנז' שהם מתלבשים בג' אורות נגלים אל שדי כנז' והנה אם הוא נביא שהוא בלתי מזדכך הרבה והוא דבק אל ענייני העולם וירצה להשיג השגת הנבואה קרובה אל ענייני הגוף בלתי מתפשט מחומרו אז לא ישיג אלא גווני אל שדי שהם הפעולות הקרובות אל הגשמות ואינם מאירות והוא ממש המסתכל בעינו פתוחה שלא ישיג בעין בשר אלא גוונים אלו הנראים החשוכי' כנז' אמנם אם הנביא יזכך עצמו מחומרו בזיכוך שזכך עצמו משה רע"ה השיג בזה שכמעט לא היה מסתכל בחזחזית אל שדי כמו שבסתימת העין מסתלקים ג' גווני החשוכי' כן לגבי משה נסתלק מראה אל שדי והשיג בעיני השכל. הדרך הרוחני סוד מראה יהו"ה דהיינו האור המאיר כמו האדם בהסתלק עיני בשר וסותם עיניו רואה בשכלו ומשיג ג' כחות אלו האורות המאירים בגוונים וז"ש ולא אתייהיב רשו למחמי אותם האורות המזהירות בתוך עין בשר אלא בעיינין סתימין וכך הוא ממש במאורות הדקים העליונים יה"ו בגין דאינון סתימין עילאין ומתוך סילוקם וסתימתם צריך שיתעלה האדם מן החומר ויתפשט ממנו ומיד ישיגם כמו שמשיגים בסתימו דעיינין בגוונין בגין דאינון סתימין עילאין דקיימין והם מזומנים שם להשיגם המתפשט כמרע"ה או הסותם עינו במשל ומסתכל בשכלו:

אספקלריא דנהרא היינו סוד מראית יה"ו כדפי' ומשה מצד זכוך חומרו זכה לזה לא על העליונה דהיינו זוהר הרקיע שהרי הושב לא יראני וגו' אלא דקיימא על ההוא דלא נהרא דהיינו סוד אותיות יה"ו המאירות באות ה' על שם אל שדי כדפי'.

שאר בני עלמא דהיינו שאר נביאים לא הגיעו למדרגת האבות אלא השיגו שם אל שדי לבד ולא השיגו סוד אור המתלבש בהם בגוונין התחתונים והיינו או' אספקל' דלא נהרא דוקא. אמנם האבות זככו חומרם משאר נביאים לא הגיעו למדרגת מרע"ה לזה היו בינוניים והיינו שאמר ואבהן הוו חמאן גו אלין דאתגליין דהיינו שם אל שדי אינון סתימין דקיימי עלייהו דהיינו אורות יה"ו המתלבשים בתוך אורות אל שדי וז"ש עלייהו

דלא נהרין פי' על אותם שאינם מאירים והיינו מדה אמצעית בין מרע"ה לשאר נביאי עולם וז"א ושמי ה' לא נודעתי ר"ל שלא תחשוב באומרו באל שדי שהיא מדרגת שאר נביאים אלא ושמי ה' לא נודעתי להם אלין גוונין עילאין סתימין דזכה בהו משה ואותם לא השיגו אמנם למטה באל שדי השיגום מה שלא השיגו שאר נביאים. אמנם או' לא נודעתי ולא אמר לא נגלתי כי הכוונה אל מראה גווני יה"ו שהם שכליות בהתפשט הנביא מהחומר בסתימו דעינא יתייחס בשם ידיעת השכל לא מראה מושג בראיה ודבקות החומר וזה פי' דבריו באומרו סתים חמי וגומר וע"ד וארא באספקלריא דלא נהרא כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה:

פתח ר' אבא וגו' דאיהו אמר בגיניה וגומר כי החי יקרא צדיק שהחיים האמתיים בחלקו אבל שאר בני אדם אינם נקראים סתם חיים א"כ הוא חנופא שיאמר דוד לנבל שהוא רשע כמו שהוא מוכח מהענין ומהכתובים א"כ למה אמר כה לחי.

יומא טבא דר"ה הוה כאומרו כי על יום טוב באנו ועוד באומרו ויהי כעשרת הימי' ופי' רז"ל דהיינו עשר' ימים שבין ר"ה ליו' הכפורי'.

וקב"ה יתיב היינו סוד המ' הנקשרת בסוד הדין ומתוק הדין ותיקונו תלוי בהיות מדה זו שהיא ב"ד תחתון על העולם נקשרת במקור כל הברכות דהיינו היסוד והנה דוד צוה ואמר ואמרתם מה שתקדימו שלום לאיש רע מעללים כזה כדי שלא יהי' נחשב לנו לעון ואמרתם כ"ה לח"י פי' תעלו ותקשרו כה שהיא מדת מלכות שיש בה שתי פנים כ"ה לימין ה"ך לשמאל כאו' מכה רבה א"כ צרי' לתקנ' ואמרתם כ"ה תקשר לחי שהוא היסוד מפני שאינה מקבלת משום מדה אלא ע"י היסוד הנקרא ח"י והיינו כ"ה לח"י דכל חיים בין חיים מצד שמאל בין חיים מצד ימין תליין ביה:

אתה מבעי ליה בשלמא אם כה לחי הם דברי דוד לנבל יצדק ואתה בוא"ו מוסיף על ענין ראשון אלא השתא דאמרת כה לחי לקב"ה ואתה שלום בוא"ו לא יצדק אלא אתה שלום שהוא תחלת דבר לזה אמר כי הוא מוסיף על ענין ראשון דהיינו אל הת"ת ו' עם המלכות אתה לקשרה גם במה שלמעלה מהכל והנ' שלום הוא היסוד ואמר ואתה דהיינו מ' נקשרת למעלה בת"ת ע"י מדת השלום יסוד עצמו בחיים העליונים כדפי'. נקרא חי וכאשר הוא מייחד שתי מדות נקרא שלום ודאי ואתה דהיינו מלכות נקשרת למעלה בת"ת יהיה יחודו בשלום וביתך דהיינו ת"ת למטה שלום יהיה ג"כ מיוחד ביסוד וג"כ יחודם באמצע שירד הת"ת ליסוד ויעלה המלכות אליה וכל אשר לך ג"כ יהיה מיוחד ביחוד השלום והיינו לקשרא קשרא דמהימנותא כדקא יאות בכל בחינותיו וצדדיו מפני היות יום הדין להפך לרחמים כל בחינות הדין.

מכאן אוליפנא ממה שהוא מוכרח שלא היה ראוי שיקרא אותו חי אוליפנא דלקב"ה קאמר וקשה יאמר לנבל ולא יאמר חי ודאי למדנו שהוכרח דוד לזה מפני שאסור להקדים כל איזה צד שלום והוא היה מוכרח להקדים מפני צורך פרנסת אנשיו לזה עשה בחכ ' א"כ מכאן אוליפנא שני עניינים הא' האיסור בעצמו והב' התיקון.

כל מאן דסליק ליה לקב"ה וגו' מפני שלא יתרעם העבד בשלום המלך כלל שהמלך אין אליו רמאות שהוא יודע מחשבות לב והעבד אחר שנסתלק הדבר לפני המלך אין לו להתרע' רמיתני.

ומאן דאקדים שלם לזכאה כי הצדיק שכינה עמו והמקדים לו שלום משפיע לשכינה השלום. מהרמ"ק ז"ל:

גליון יומא טבא דר"ה הוה וגו' כדאיתא בפ"ק דר"ה ויהי לי' הימי' ויך ה' את נבל אלו י' ימים שבין ר"ה לי"ה ובפ' אמור ק"ד א' עכ"ל:

מכאן אוליפנא דקרא לבר נש חייבא וגומר וישלח קע"א ב':

והרח"ו זלה"ה ז"ל לקשר' כה לחי הביאור לקשר אילנא דמותא באילנא דחיי כדי למתקה ביום ר"ה שלא תפעול רוגז בעולם ואתה שלום כבר ידעת כי ואתה הוי פי' ת"ת ומלכות הוא ובית דינו כנזכר פ' תרומה קל"א ע"ב ופי' חזר להביא ראי' לדבריו כי על נבל היה מדבר מאי קאמר ואתה בתוספת וא"ו הל"ל אתה שלום וגומר אבל השתא דקאמר להקב"ה א"ש כי ואת' הוא חיבור מלכות ות"ת כנז'.

מר דאיהו שלמא וגומר זה יובן במה שיש בידינו עיקר כי רשב"י הוא יסוד ונקרא שלום עליון ותחתון בסוד נכנס בשלום ויצא בשלום תבין בשלמות. עכ"ל:

וארא אל אברהם וגומר ר' חזקיה פתח וגומר על מה קיימין בעלמא אינם יודעים סוד מרכבת' בגופ' וחומר' וחושבין עצמם סתם מורכבים מד' יסודות חומרים ולא ידעו סוד נסתר בהרכבתם ואלמלא ידעוהו היו מזככים עצמם לפני בוראם שאינם כהרכבת הבהמה והחיה מד' יסודות בגופם כאשר דמו החוקרים שהדומם והצומח והחי והמדבר מורכבים מד' יסודות סתם ויתחלקו לפי רוחם ויש להם מעלת שכל לבד ואינו שהרכבת האד' בחומרו הוא בענין אחר שאינה כהרכבת היסודות בשאר הנבראים דהא קב"ה כד ברא עלמא הנה העולם התחיל בריאתו לרדת מאת הבורא מעלה אחר מעלה והיינו אומרו קב"ה ברא עלמא יורד מאת הבורא ובסוף כל הנמצאים שהם רחוקים יותר מן הכל חזר וקשר הסוף בראש ע"י האדם והיינו עבד ליה לבר נש כגוונא דיליה ממש כמו שהוא יחיד בעליונים נבדל מכל נמצא כן האדם יחיד בתחתונים שאין לו יחס עם שום נברא ועוד בזולת הבדלו מכל נמצא אתקין ליה בתיקונוי אותו חומר זך שבראו

ואות' עיס' יפה שגבל לתכונת גופו ציירה ותקנה על סוד היותו נבנה בצור' עליונה כולל סוד הספירות והיינו אתקין ליה בתיקונוי והשתא מפרש שתיהן ואזיל הא' שהוא נבדל בחומרו משאר נבראים דהא כד אתברי אדם מעפרא דמקדש' דלתתא אתקן ירצ' בזה שנקוד' שממנה הושתת העולם דהיינו מנקוד' ציון טבור הארץ יסודה האמתי היא היותר נקשרת בעילתה ומתרחקת והולכת לכל צדדי' ומאותה הנקודה שהיא הנקשרת בעילתה משם נלקח העפר ליסד גוף האדם בענין שהוא העפר המשובח מכל עפר הנמצאים הנקשר בעילת העולם. וא"ת אם ציון נקודת טבור הארץ לבריאה למה לא היה בו סוד נקודת מרכז כל העולם דהיינו הקו השוה והיא באקלים הרביעי ולא בנקודת הטבור בקו השוה. וי"ל שהעולם נברא מנקודת ציון אמנם הקב"ה בחכמתו צדד הרקיע ולא גלגלו על נקודת טבור הארץ להראות שאין אדם ותורה וירושלם ובית המקדש נתון ת ת מערכות השמים אלא המערכות שולטות על אותם שהם רחוקים מן הנקודה האמיתית והיינו אין מזל לישראל:

וארבע סטרין דעלמא וגומר הענין כי להיות האדם כולל כל העולם וקיומו תלוי בו לכך כלל באדם כל מציאות העולם כיצד קודם שהורם חלתו מעפר המקדש כלל שם כל טוב וכל סגולה שבכל ד' הקצוות והיינו ד' סטרין דעלמא המזרח ומערב וגומר אתחברו בההוא אתר. ואינון ארבע סטרין דעלמא שהם סוד רוח מזרח ת"ת. מערב עפר מלכות מים חסד דרום צפון אש גבורה והיינו אתחברו בד' סטרין דאינון יסוד' דעלמא שעם היות ד' יסודות גשמיים נמצאים בכל ד' צדדים ודאי נתייחסו העניינים ההם יחד ונקשרו ממעלה למטה דהיינו אומרו ואינון ד' סטרין דעלמא אתחברו בד' סטרין דאינון יסודא וגומר דהיינו ממעלה למטה אח"כ חזרו ונקשרו תחתונים בעליונים והיינו ואתחברו בד' סטרין עלמא ואחר שנקשרו תחתונים בעליונים ממעלה למטה וממט' למעל' כמבואר ואתקין מינייהו חד גופא דהיינו גוף האד' ומציאות חילוק אבריו גופא תיקונא עילאה מיוסד על סוד אברי' עליונים ומסודר בסדר העולמות כולל בצורתו בעורקיו גידיו ורידיו בהתפשטם בהתקשרם בצורתם במציאותם והיינו תיקונ' עילאה כדקאמרן.

והאי גופא אתחבר מתרין עלמין ע"י הקשר הנז' וע"י הצורה הנז' היו יסודותיו מזוככים מכל יסודות שהיו בו סוד קשר ראש העילות מכסא הכבוד כדפי' בסוף העלולים עפר והיינו מתרין עלמין מעלמא דא תתאה ומעלמ' דלעילא ולא בסוד נשמה כי זה ענין לעצמו אלא בסוד הגוף ובזה אינו מן הרחוק שיזכך האדם עצמו ויתקשר בעילתו כגון חנוך ואליהו:

אר"ש ת"ח ארבע אינון קדמאי וגומר ר"ש בא להוסיף ביאור על סוד ד' יסודות בנין האדם ואמר ארבע אינון קדמאי שהם בסוד השרשים העליונים והם ראשונים לכל ההויות העליונות מבינה ולמטה ולכן הם נמצאים באצילות ד' ספירות ובכסא ד' רגלי הכסא ובחיות ד' חיות המרכבה ובאופנים ד' אופנים נגדיים לד' חיות וכיוצא הוא השתלשלות הכל ולזה אינון אבהן דכלהו עלמין ורזא דרתיכא עילאה קדישא ואמר רתיכא שהכסא היא בינ' ומלך חכמה יושב על כסא רחמים בינה וחיות הכסא חגת"ם ויש כסא למטה בבריאה אמנם זאת המרכבה היא עילאה קדישא נבדלת מכל ומתעלית ולזאת נעשו האבות המרכבה כנודע. ואינון אש וגו' סדרם על סדר העולם התחתון אמנם למעלה נודע סדרם. אש גבורה רוח ת"ת מים חסד עפר מלכות:

אלין אינון רזא עילאה בסוד האצילות ומשתלשלים למטה ובכל עולם ועולם הם אבות כי בכל עולם כל הנמצא בהם נעשה מהמזגתם והרכבתם יחד וכן בעשיה. ומפני שהנמצאים בכל מערכה ומערכה מאלו שהם בי"ע ובכל חלק וחלק מהם הם שתי בחינות ראשונה העול' ב' השוכנים בה והכל נמצא מד' יסודות אלו וז"ש ואלין אבהן דכולהו עלמין דהיינו העולמות בעצמם אבהן דכולא דהיינו המשרתי' עצמם ופרטי האישים הנמצאים בהן בעולמות הסובלן. ומאינון נפקין לא למטה לבד אלא בכל עולם ועולם מאבי"ע נפקין זהב וכסף ונחושת וברזל וסודם כסף אל החסד וזהב אל הגבורה ונחושת אל הת"ת וברזל אל המלכות ועניינם כי ד' יסודות יתרכבו ויתמזגו ואחר המזגתם יוכללו ארבעתם בחסד וכלל ארבעתם בחסד נאמר כסף וכלל ארבעתם בגבורה נאמר זהב וכן בת"ת נחשת ובמלכות ברזל דהיינו הגובר בכסף מים חסד והגובר בזהב אש גבורה וגומר.

ותחות אלין מתכאן וגומר היינו שיש מתכות אחרות והם בחינות למטה מאלו ואלו הארבעה מתכות כאבות לכל שאר מתכות ושאר המתכות הם בנים ואפשר שירמזו בנהי"ם למטה מהם וז"ש כגוונא דאלין הם דומין דמיין לון והם למטה כגוונא דאלין כדפי':

והרא"ג ז"ל כ' וכולהו לא מזדהרי. הגם כי הראות נמשך מבת עין ומהשחור הסביב לה מ"מ הם בעצמ' אינם מאירים אעפ"י שהם רואים:

בגין דקיימי בנהורא דלא נהיר. כלומר שהם כנגד המלכות שהיא נהורא דלא נהיר כנזכר לאפוקי אותם הגוונין הנעלמים כעין דמפרש בסמוך שהם כנגד המאורות העליונות שהם נהורא דנהיר נהורא דזהרא נהורא דארגוונא הנ"ל שהם מאורות מאירים ולזה אלו

הגוונין שבעין להיותם כנגד המלכות אינם מאירים כמוה אמנם אותם הנעלמים להיותם כנגד המאורות העליונות מאירים:

ואלין קיימו על אינון בוונין דאתחזיין ביה בעינא. פי' למעלה מאלו הגוונין שבעין הנראים ונגלים לכל יש למעלה ולפנים מהם שורשי אלו הגוונין שהם הנותנים אור וכח לאלו הנראים ועומדים עליהם בכח:

סתום עיניך ואסתר גלגליך. פי' אחר שתסתום עיניך בסתימות סתם לא שתעצים עיניך באומץ וחוזק אלא סתימא רפיא שנוגעים תרין ברובי עינא דא לדא. ואח"כ שים אצבע שלך על גבי העין סמוך לעצם וכבוש אצבעך על גלגל העין [כלפי פנים דהיינו כלפי חלל שבין העצם לגלגל העין וכו'] ותכף יתגלה לך כמין גלגל עין בגוונין מאירים חיוור סומק וירוק:

באספקלריא דנהרא כתיב ביה ידיעה דכתיב לא נודעתי. כלו' לא הי' לאבות שום ידיע' והשגה באותם הגוונים הנעלמים שם במקומם [אלא] באלו הגוונין המתגלים באספקלריא דלא נהרא:

פתח ר' אבא וכו'. להחזיק טובה לרשב"י ע"ה:

לא הוה ידע ביה בנבל וכו'. פי' כבר הי' מוחזק ברשע כדפי' רז"ל במדרש והרשע הזה יושב ועוש' מרזחין וכו':

דאיהו אמר בגיניה ואמרתם כה לחי. כי אין שם חי אלא צדיק ואם הי' רשע למה קראו חי:

לקשרא כה לחי. מלכות ליסוד.

אלא כלא לקב"ה קאמר פי' אתה מלכות כנז' בפ' ויצא דף קנ"ח. ו' של ואתה ת"ת. שלום. יסוד המקשר שניהם כאחד והם שני יחודי' וז"ש בגין לקשרא קשרא דמהימנותא כדקא יאו':

ר' חזקיה פתח. אשרי אדם וגומר:

בדיוקנא דיליה. בצל' ודמו':

ואתקין ליה בתיקוניה. מלבד שעשאו בצלם דמות תבניתו תיקנו בתיקונים העליונים דהיינו מוחא קרומא שערין וכו' שהם הנק' תיקוני מלכא כנזכר באדרא דמשפטים:

דמקדשא דלתתא. ממש ב"ה תחתון כדפי' רז"ל אדם ממקום כפרתו נברא:

וד' סטרי עלמא אתחברו בההוא אתר. פי' כשנטל עפר זה מב"ה של מטה נטל אותו מד' רוחות של ב"ה ודוק אומרו וד' סטרי עלמא אתחברו וכו' ולא אמר ונטל עפר מד' סטרי עלמא והנה ר' חזקי' הרכיב ב' סברות דרז"ל דחד אמר מב"ה נברא וחד אמר שקבץ עפרו

מד' רוחות העולם ור' חזקיה אמר שבהיות מורכב מד' רוחות משרשיהם דהיינו אבן השתי' ממקום שהיו מחוברים ד' רוחות ונתחלקו כאלו קבץ עפרו מד' רוחות מרוחקים כדי (שיקבלהו) [שיקבלוהו] שם ואפשר דיהיב מלתא בטעמא למה אתברי מעפרא ב"ה לפי שד' סטרי עלמא אתחברו בההוא אתר כי שם אבן שתי' ומשם נתפשטו:

ואינון ד' סטרין נתחברו בד' יסודין. פי' שנתחברו ד' רוחות בד' יסודות צפון אתחבר באשא מזרח ברוח וכו' כפשטן בלתי המזגה ואומרו ואתחברו בד' סטרי עלמא. הוא התחברות שני שחזרו ונתהפכו כדי להתמזג כסברת ר"ש לקמן כי התחברות הראשון הי' כפשטן אמנם כדי לתקן בריאת האדם שיהי' מורכב וממוזג חזרו ונתחברו בהפך הסדר ובזה ואתקין וכו' ואח"כ בא ר"ש לפרושי דברי ר' חזקי' ולהרחיב הדרוש יותר הרבה כדמפרש ואזיל:

והאי גופא דאתחבר וכו'. כלומר ונמצא לפי זה שהאדם מורכב מתרין עלמין:

מעלמא דא תתאה. דהיינו מעפר ב"ה מד' רוחותיו כדפי':

ומעלמא עילאה. ד' יסודות אש ורוח וכו' אמנם הטע' לר' חזקי' שביאר ענין בריאת האדם אגב דפתח בי' קרא אשרי אדם ולא אמרי אשרי האיש לכך פי' ענין בריאת האדם מהיכן וכיצד נברא אמנם נרא' שלא פי' בקרא דפתח בי' מידי ולא בקרא דוארא אל אברהם וגומר והענין במה שפי' רז"ל בתנחומא בשעה שאמר משה ומאז באתי אל פרעה וגומר בקש הקב"ה לישב עליו בדין שנאמר וידבר אלהים אל משה וגו' נכנסה סנגוריא ולימד עליו זכות ויאמר אליו אני ה' אין אדני אלא רחמים וגומר וזהו שפי' ר' חזקי' בקרא דפתח ביה וז"ש אשרי אדם על משה שלא חשב לו ה' לעון הדברים שהטיח כלפי מעלה כי לא הי' מלבו שלא הי' לו שום טינא בלבו חלילה וזה ואין ברוחו רמיה וזהו הסניגורייא שלמד עליו כי לא הי' כ"א על שראה צערן של ישראל ולזה כיוון יהונתן בתרגומו על זה הפסוק על משה ובזא' הפתיח' אתא ר' חזקי' לאשמועינן שאע"ג שא"ל הקב"ה וארא אל אברהם כנראה שהי' מתרעם ממנו ח"ו שעש' רושם דליתא דלא חשבו ה' לרעה:

אר"ש ת"ח וכו'. אפשר דאתא לאוסופי אר' חזקי' והתחיל הדרוש משורשו דהיינו שורשי ד' יסודות דאצי': וז"ש ארבע אינון קדמאי וכו'. וכן במסקנא הוסיף על דבריו של ר' חזקי' ב' דברים הא' הוא שכמו שהגוף נברא מעפר בי מקדשא דלתתא הכי נמי אתייהיב בי' נשמתא מעפר בי מקדשא דלעילא והב' כמו שהגוף התחתון אתחברו בי' ג' יסודות אחרים כמו כן בנפש אתחברו בה תלת סטרי יסודי עלמא עילא' וכו':

ד' אינון קדמאי. כלומר עוד יש למעל' מאלו הד' יסודות גשמיים שאמרת ד' יסודות אחרים דקים והם רזא מהימנותא בסוד האצילות שהם שרשים לאלו התחתונים שאמרת: וז"ש ואינון אבהן דכולהו עלמין. כל חלקי בי"ע שהם חגת"ם שהם שרשי השרשי':
רתיכא עילאה קדישא. פי' שהם רתיכא כי חגת"ם הם מרכב' לבינ' עילא' לאפוקי ד' יסודות דבריא' שהם ד' עמודי כסא שהם מרכב' תחתונ' למלכות:
קדישא. שאין שום אחיז' לקליפות שם משא"כ במרכב' תחתונ' דסביב רשעים יתהלכון:
אש רוח וכו'. א"ש גבור' רו"ח ת"ת מים חסד עפר מלכות ולקח סדר ד' יסודי עולם העשי' אע"ג שאין הסדרן במדות כך:
אבהן דכולהו עלמין. הם בי"ע כנז' אבהן דכלא שכל הדברים שנבראו בעולם הן רוחניות שבכל העולמות הן גשמיות הן מורכבים מד' יסודות אלו:
ומאינון נפקין זהב וכסף וכו'. כאן נקט סדר חשיבותן בעולם התחתון. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף כד.

ת"ח אש וגומר הענין כי הם י"ב ארבע' ראשונים שהם רומזים בחג"ת מ' אמנם לא במקומם אלא רומזים בסוד נעלמים בבינה אימא עילאה דמתמן נפקי כדפי' בכמה דוכתי קול נפיק מגו שופר דהיינו אימא עילאה וקול כלול אש ומים ורוח שיוצאים מפנימיות הבינה ועפר בלי ספק משם יוצא יסודו והיינו דאמרינן הכל היה מן העפר ואפי' גלגל חמה הרי שיש עפר בבינ' והיינו בחינת המלכות שבה וז"ש ואלין אינון קדמאי ושרשין דלעילא ותתא דהיינו שאלו הארבעה הם בבינה שורש לכל נמצא ממנה ולמטה כלם נמצאים משרשים אלו וכן כל אותם המורכבים מארבעה יסודות הם מתקיימין מכח אלו כיצד הנה כל נמצא מורכב בעולם הבריאה הם נמצאים מד' יסודות שבבריאה וכן בעולם היצירה הם מורכבים מד' יסודות דיצירה וכן בעשיה אמנם מתקיימין מכח ד' יסודות אלו שהם שורש לכל ד' שבכל המציאיות וז"ש ותתאי ועלאין עלייהו קיימי:
ואלין אינון ארבע לארבע סטרי עלמא הם ד' ס' נאצלות במקומם למט' שבאמת שם במקומם הם מתבחנים אל ארבעה בעצם מה שאין כן בעומקם בבינה וז"ש ואלין אינון ארבע לארבע סטרי עלמא וקיימין בד' אלין צפון גבורה דרום חסד מזרח ת"ת מערב מ' וקיימין אותם הנעלמים בארבע אלין. וד' אלין בארבע אלין קטורין היינו שורש וקשר העולמות בעילתו בענין שהם ד' מדות מתגלות נקשרות בארבע מדות נעלמות ועוד יתקשרו בדרך אחרת כי כמו שבבינה אינם נפרדות לארבעה אלא הם מיוחדות קול אחד כנז' כן מצד אחדותם יחד ע"י יחוד השרשים יתייחדו יחד ויתקשרו לבחינה א' עם היות שהם ד' מדות וז"ש וכולהו חד. ואלין עבדי ארבע מתכאן כשהם מתערבים בסוד העפר

שהיא מדה אחרונה נקבה לכל השלשה והיא מקבלת כח כולם והיא מוציאה ד' מחנו' שהם ממש ד' בחינות הנז' אמנם כל א' וא' כלולה מכל הארבע' ואלו הם נעשים במעבה האדמ' דהיינו יסוד העפר הד' לכולם נקבה לכולם והיינו מלכות לכך ארבע יסודות שבה הם כסף וזהב ונחשת וברזל כנזכר לעיל והיינו השתלשלות הארבעה הנז' בענין שהם ג' בחינות הבחינה א' ד' מדות חגת"ם שבבינה שורש לכל. הבחינה הב' ד' מדות חגת"ם במקומם. הבחינה הג' ד' מדות חגת"ם שבמלכות הא אינון תריסר וכולהו חד שהם קשורות השרשים שבבינה במשתלשלים מהם למט' בקשר השורש בענף וענף מכ"ש בשורש. מהרמ"ק זלה"ה:

ת"ח אש שמאלא לסטר צפון וגו':

והרח"ו זלה"ה פי' ז"ל ענין הד' יסודות הנראה מפשט הלשון שהם ארמ"ע וזולתן הן הד' הרוחות בטבע הד' יסודות אלא שהחליפן השי"ת כדי למזגן כי האש חם ויבש ורוח דרום חם ויבש ומהראוי שיהיה האש ברוח דרום שהוא מטבעו ומפני שהוא מתגבר שם כחו לאין קץ החליפם ומזגן ונתן יסוד המים שהוא היפוך ממש קרים ולחים ברוח דרום שטבעו חם ויבש כי כל שתי קצוות יולידו אמצעי שוה וכן האש שהוא חם ויבש נתנו ברוח צפון שהוא בהפוך קר ולח ובזה לא יקשה מאמר הפלוסוף אם נרא' כחולק על זה וכפי גרסת הדפוס נראה כי גם ברוח מזרח הוא כן כגוונא דא וגומר כי גם הם הפכיים וגרסת הדפוס נכונה כי רוח קר ויבש ונראה בחוש העין שמקרר האדם ומייבשו ומזגו ונתנו ברוח מזרח שהוא חם ולח ועפר ומערב ולא אמר רוח ומזרח ועפר ומערב נראה שעפר ומערב לא נתמזגו אלא שניהם טבע אחד קר ויבש וזהו ההפרש בין רוח ומזרח לעפר ומערב ובזה תבין מ"ש בגין דמערב וגומר וכן תבין מ"ש דהא חמימותא וגומר ולא אמר בחמימותא דרוחא כי הרוח קר ויבש כנז' ועדיין צ"ע למה עפר ומערב היו לאחדים בלי מיזוג עכ"ל. עוד מצאתי כתוב מהרח"ו זלה"ה ז"ל כי דרום חם מאד הוא עצמות הספי' שלו אמנם בא בתוכו יסוד המים לצננו וכן צפון הוא קר מאד ובא בו יסוד האש לחממו וכולהו כגוונא דא וכל חד וחד כליל בחבריה עכ"ל:

והרמ"ק זלה"ה פי' ת"ח אש הוא שמאלא וגומר הענין כי פעולו' הדין הם שתים הפכיות זו לזו והיינו כי הגבורה פועלת בדרך א' בפעולת אש והיינו חום המתלהב ממקורו ויורד ומעורר כל כחות הדין ומלהיבן ושורף העולם ח"ו באשו וזו פעול' קשה נובעת ממקור הגבור' דהיינו מהבינ' הב' בפעולת הקרירות וזו קשה מהקודמת כי יען האש אינו שולט ביסוד המים אלא המים שולטים עליו דהיינו המים מכבין האש אמנם דין הקרירות הוא דין הגבור' הגוברת ושולטת בחסד ומי שפע הרחמים הנשפעים מן הימין נשרשים

ומתערבים ומונעת הגבורה כל שפע החסד שלא תרד לעולם ופעולה זו אינה בשרשים העליונים אלא למטה בספי' במקום אצילותם ולכן יתייחס בגבורה העליונה שהיא משורשת בבינה שם האש השורף והמים מי החסד ודאי מכבין אותו. אמנ' בגבורה התחתונה דהיינו גבורה במקום אצילותם תפעול ג"כ פעולת הקרירות דהיינו ניגוב שפע החסד מפני שהחסד אינה גוברת ברחמיה כ"כ ויש כח בגבורה לקרש מימיה שלא יושפעו והיינו צפון הקר בגבורה למטה במקומה. ושתי פעולות אלו כדמותם בצלמם בחסד הא' מים היינו חסד לקרר וללחלח חום הגבורה העליונה ולתקן יבשותה אשר לה פנימה בתוך הבינה כדפי' והיינו חסד שבבינה. הב' חם ויבש דהיינו לחמם ולהתיך המים הקרושים מצד הגבורה והיינו שפע הבינה וגבורתה שיש בה תועלת לעולם הגבורה מעכבת אותו השפע ולכך הנה החסד נגדיית להמחמם קרירותה ומשלח המים שיותכו מקרישות והיבשו' ג"כ הוא לענין זה כי ההפך מקר ולח הוא חם ויבש ולתקן הנגדיים צריכה להיות חמה ויבשה שאם היה לח היה נקרש ג"כ מקרישות הגבורה וע"י חם ויבש מתקרבת אל הגבורה הקרושה ומתכת מימיה ומשלחם כדי שימצא בעולם ג"כ שפע הגבור' שצורך לעולם בהשפעתה. ואלו היו פעולות הגבורה אחת למעלה בבינה ולמטה במקומה מסכימות בחם ויבש דהיינו אש היה העולם נשרף ואבד וכלה כרגע. מה עשה הקב"ה האציל הבינ' סוד הגבור' שבה ללהוב ולשרוף ומוריד האש והגבורה בעצמה לקרוש ולמנוע השפע בבא אש הבינה לרדת לתחתונים הגבורה סותמ' ומונע' שלא תרד כדי שלא יושפע הדין ויתמתק ויהי' בו תועל' נמצאו שני הדיני' מסכימין לדין ויש בהם נחת רוח קצת לעולם.

וע"ד זו החסד חסד שבבינה לשלוח המים הקרים והם נקרשים מצד לחותם וקרירותם אם יפגשו בקרירות הגבורה למטה מתהפך שהגדולה היא חמה ויבשה מצד הדין קצת אין הרחמים מתעכבין אלא נשפעים ומה שזה מקלקל זה מתקן ומה שזה מקרר זה מחמם ומה שזה מיבש זה מלחלח נמצא העול' מזוג בהנהגת החסד והגבור' בסוד שתי פעולות בשרשים מים ואש ושתי פעולות בענפים צפון ודרום יפגוש האש עם הקרירות יפגוש המים בחמימות ויתמזגו יחד האש יתקרר והמים יתחממו ויולידו שאם יושפע החסד הפשוט אינו רחמים לעולם כמו שאמרו יצה"ר צורך לעולם ליחמנה הצאן בבואן לשתות באופן שהם שתי המזגות הא' צפון גבורה באש גבורה היא בעצמה בין דרום חסד במים חסד ועל המזגה זו הראשונה אמר אש הוא שמאלא וגומר ואתמזג חד בחד והיינו גבור' בגבור' בעצמ'

מים לימינא לסטר דרום וגומר עביד מזגא דא במזגא דא וגומר דהיינו הדרום במים בהמזגת הצפון באש עצמו חסד בחסד גבורה בגבורה. והב' הוא חסד בגבורה וגבורה בחסד בענין שאין הגבורה פועלת עד שתסכים החסד מפני שאם תוציא אש הגבורה יכבוהו אש החסד ואם יקרר ויקרוש המים והשפע יתירוהו ויתיכום החסד לזה אמר דקב"ה מזיג לון בחד ולזה נפקי מיא מדרום ועאלין בגו צפון כדי שע"י הצפון יושפע החסד והיינו אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי. וכן נפיק אשא מצפון ועאל בתוקפא דדרום ואומרת הגבורה החסד תסכים עמי ראשונה וע"י הדרום יושפע החסד ומדרום נפיק תוקפא דחמימות' לעלמא ואין ספק כי לזה צריך שתהיה חסד כלולה בגבורה וגבור' כלולה בחסד כענין הנני בני וז"ש בגין דקב"ה אוזיף דא בדא וגומר. היינו כללותם בבינה עצמה המים והאש ולמטה החסד והגבורה הצפון ודרום והיינו קב"ה אוזיף דא בדא בינה למעלה וכל חד אוזיף לחבריה הם בעצמם למטה החסד בגבורה וגבורה בחסד כדפי':

כגוונא דא רוח שהוא הת"ת בתוך הבינה ומזרח שהוא הת"ת בעצמו למטה יש בו המזגה כזו וכן עם המלכות מערב ועפר כדי שיהיו המזרח והמערב והרוח והעפר מזוגים יחד וז"ש בגין דיוזיף כל חד לחבריה שתהיה מלכות כלולה מת"ת ות"ת כלול ממלכות ואתכליל דא בדא לא שיהיה תוקף דינם כל כך כמו חסד וגבורה כדפי' אלא כדי שיתייחדו בסוד הייחוד אשר בין ת"ת למלכות וז"ש לאתחברא כחד. הרמ"ק זלה"ה:

ת"ח אשא מסטרא דא וגומר ירצה כי בזולת הכללו' הנז' דהיינו שנכללת החסד בגבורה וגבורה בחסד כדי שיוכל העולם להתקיים בהמזגת המדות עוד ההפכים בעצמם נשלמו בדרך אחר' והיינו בבחינה עליונה שהם בבינה מים ואש אשא מסטרא דא מים מסטרא דא דהיינו מים בחסד ואש בגבורה ואינון מחלוקת דהיינו שני הפכים חולקים בהנהג' עאל רוח ת"ת בינייהו והשלי' שתי הקצוות בהכרעתו והיינו במה שהת"ת כולל תרין סטרין יכלול בעצמו בחינת המים חסד והאש גבורה. והנה בחינות אלו הם בבינה כנז' ששם המים והאש ולזה יאמר ורוח אלהים דהיינו בחינת הת"ת שבבינה.

ועתה בזה ניחא מאי דהוי מים לתתא ואש לעילא שאין הסדר כך אלא מים לעילא חסד ואש למטה גבורה ורוח ביניהם להשלים אלא מצד הבינה שהיא עיקרה שמאלית גובר השמאל ולזה העולם הזה שנברא בדין כאו' בראשי' ברא אלהים וגומר האש שולט על המים וז"ש דהא אשא קאים לעיל' בסטרא דא בשמאל ודאי ומים קיימי על אפי ארעא דהיינו טעם שנית אל סדר היסודות שהחסד עם המלכות כאומרו הושיע' ימינך וגומר והיינו לקיום העולם שהחסד יושפע לתחתו' ועם היות שהארץ על המים הביא ראיה

מזמן קודם יקוו המים וז"ש הה"ד ורוח אלהים וגומר ומים קיימי על אפי ארעא ואין הסדר כן אלא הרוח על אפי ארעא ויעלו המים אצל האש אלא מפני שהוא מחלוקת וז"ש רוחא אעיל ביניהו אין ספק שהרוח אינו חוץ מטבעו להיותו על פני הארץ שנאות הוא אליו כפי טבע המציאות אלא שהעלוהו על המים ואעיל ביניהו להשלים שתי הקצוות וכן הוא ת"ת מקומו ג"כ על המלכות אלא שעולה אל בין חסד וגבורה להשלימן ואחיד לתרין סטרין דהיינו הרוח חם ולח שוה למים בלחותו ולאש בחמימותו ועוש' שלום בין שתי הקצוות בהיותו משתוה אליהם וז"ש ואפריש מחלוקת שבין החסד והגבורה אפי' באותה הבחינה שאין האחת נכללת בחבירתה יושלמו ע"י הת"ת והיינו שנוטל קצת דין מהגבורה דהיינו שתהי' חמה ולא יבש' שתשרוף העולם ותיבש לחות המים וכן מהחסד נוטלת הלחות ולא הקרירות המכבה חום הגבור' בענין שירדו המים והשפע לעול' מזוגים חמים מצד הגבור' ולחים מצד החסד כדי שיוכל העולם לסבול הנהגת הדין ולא ישרף ולא יתקלקל העולם ברוב טובה בקרירות ולחות המים והיינו ואפריש מחלוקת:

עפר יסוד רביעי שבבינ' אינו שם ענין הייחוד ממש שהוא למטה במקומ' אלא עתה שהם נשלמים ג' היסודות האלו שהם צורת **ה** וא"ו לימין מים וא"ו בגגה למעלה בשמאל אש ו' רג"ל הה"א באמצעם משלימים והיינו לשמאל להורות על חמימות הרוח ואינו נוגע בשמאל והוא משוך למטה ברגל ימין להורות על לחות הרוח וכלם משפיעים בה' של מילוי ה"ה והוא יסוד העפר ועיקרו אל הימין חסד אסתר חוט של חסד משוך עליה לכך מיא קיימי עליה עיקריים וג"כ הרוח ואש ומקבלא מכולהו בחילא דלתתא אלין דקיימי עלה ולכן עיקרה חסד ואח"כ מת"ת רוח שעל המים ואח"כ הגבורה אש שעל הרוח ואמר בחילא שאין צורך שיתקרבו ממש אלי' אלא המים הם משקין אות' והרוח מנגב המים ומולידה ומצמיח'. ובחום הגדלת הפירות. בענין שכול' פועלים בה לא מצד שיהיו ממש קרובים אלא בחילא דתלת אלין דקיימי עלה שהשלימו כלם ע"י הרוח כנז' והיינו בעלה הרוח הפועל בה ע"י השלום הזה והכל ענין א':

ת"ח רוח ומזרח וגומר השתא יפרש כי ההמזגה שבין מים ודרום וכן בין אש וצפון יש בין רוח ת"ת שבבינ' ומזרח ת"ת שבמקום אצילותו ואמר שהם שני הפכים ממש וז"ש רוח ומזרח מזרח חם ולח רוח קר ויבש ועתה יפרש ההכרעה המשתלמת בין רוח ומזרח סטרא דאיהו יבשא שברוח דהיינו ת"ת הנעלם בבינה אחיד באשא ומאותו הצד אפשר להכלל בו מפני בחינת היבשות שגם הוא מעכב ואינו משפיע לעולם דין כיון שאינו משפיע רחמים נאחז בחסד והוא אוחז בשתי מדות אחר שאינם הפכיות ממש כנז' ולא ימצא הייחוד אלא מזרח חם ולח והרוח קר ויבש ושניהם ישלימו פעולת החסד והגבורה

מצד התלבשם זה בזה ושניהם יחד הם משלימים הכל אמנם עפר למעלה קר ויבש ואע"ג שיפגוש ברוח קר ויבש אין חשש כל זה כפי הגרסא דקאמר רוח קר ויבש ומה שנמצא בתיקונים ובכמה מקומות רוח חם ולח היינו אחרי רדתו והתלבשו במזרח שפועל פעולת המזרח דהיינו חם ולח למט' במקום אצילות הת"ת בעצמו ושם פעולת הכרעתו חם ולח ומערב קר ויבש משלים ההכרעה **וע"ד** אסכים ביניהו שהוא משתוה למי' בקרירותם ולאש ביבשותו ושתי הפעולות הנשארות הוא ע"י המזרח שמשתוה לאש בחומו ולמים בלחותם וז"ש וע"ד מפני היותו אוחז שתי פעולות פעולה א' מחסד ופעולה א' מגבורה והם פעולות בלתי הפכיות שאם יאחוז בקרירות וחמימות או ביבשות ולחות לא אפריש מחלוקת אלא אדרבה המחלוקת בו בעצמו אלא ע"ד אפריש מחלוקת דהיינו אסכים ביניהו מה הגבורה רוצה יבשות שלא יושפע שפע א"כ יהיה קרירות שלא יושפע להם דין כרצון החסד ומה החסד רוצה לקרר שלא יושפע הדין ג"כ לא יושפע החסד ויהיה יבשות עכוב השפע והיינו דין בינוני לא טוב ולא רע והחם והלח למטה מהגבורה רוצה לחמם ולשרוף יהיה ידונו התחתונים ויושפע להם טובה והיינו לחות המים שילחלח הדין בשפע החסד ומה החסד רוצה להשפיע שפע וללחלח העול' במי החסד יתייסרו ג"כ ויהיה ג"כ נשפע הדין ויתחמם והיינו חם ולח במזרח להכריע ובחר בדרך הזאת מזרח חם ולח רוח קר ויבש ובין שניהם נגמר ונשלם השלום בין שתי פעולות החסד ושתי פעולות הגבורה כנזכר. ומה שהוא אמת רוח קר ויבש במקומו בסתר והוא חם ולח בצאתו לאויר המזרח ובזה יצאנו מקושית המציאות וממה שפירש בתיקונים רוח חם ולח דהיינו בצאתו אל המזרח כנז'.

עפר איהו קר ויבש הנה העפר צריך שני עניינים הא' שתהיה נקבה לקבל כח הזכר. ב' שיהיה בה צד דמיון להאחז בין שתי זרועות והיינו שהיא שוה אל החסד בקרירותא ונקשרת עמה ושוה אל הגבורה ביבשותא ונקשרת עמה והיא בית קבול לקבל שתי בחינות היבשות בית קבול ללחות החסד והקרירות בית קבול לחמימות הגבורה נמצאו החסד והגבורה משפיעים בה החו' והלחות שכן היא עניה אין בה לא דין ולא רחמים קר שאין בה דין ויבש שאין בה רחמים. וז"ש עפר איהו קר ויבש וע"ד מקבל עליה כולהו יש בית קבול למים ולאש. וכולהו עבדי בה עבידתייהו שהיא נקבה לכלם להיות המתכות שעיקרם בחום הדין ולחות החסד וכן מצד הזכר שהוא הרוח והיא שוה אל הרוח בשתים אלו מפני שאין למעלה בבחינת הבינה בפנימיות פירוד ביניהם כלל אלא מיד בואי הרוח ופחי לכך הם שוים רוח ועפר מה שאין כן למטה מזרח ומערב שהם רחוקים הרבה שהרי מזרח הפכי למערב מערב קר ויבש כעפר והמזרח חם ולח ולולי הצפון והדרום

שהם אחוזים במערב בסוד שמאלו תחת לראשי לא היה יחוד לעולם שהם הפכיים ממש צד א' חם ואותו הצד אינו משתוה עם היבש שבה אלא ע"י הגבורה שהיא חמה ויבשה משתוה אל הת"ת בחמימותו ואל המלכות ביבשותו וכן הצד הא' שבת"ת לח והצד הא' שבמלכות קר משתוה ביניהם החסד שהיא שוה אל המזרח בלחותו ואל המלכות בקרירותו מה שאין כן למעלה שהמערב היא למעלה עפר וטבעה קר ויבש למעלה בעפר ולמטה בבחינת מערב שלא תשתנה הנקבה ממציאותה לעולם ולעולם היא נקבה לכלם וכלם פועלים בה פעולותיהם. והפעולות בשתי בחינות הא' להוות ההויות והיינו או' עבדי בה עבידתייהו. הב' השפע לזון ההויות והיינו או' ומקבלא מכולא לאפקא בחיליהון מזוני לעלמא. ופי' איך אין המלכות מתהפכת מציאותה שבבינה ממציאותה למט' כמו שעשו צפון ואש ומים ודרום ורוח ומזרח כדפי' שהם הפכיים אלא לעולם עפר ומערב במקומו עומד קר ויבש וז"ש בגין דמערב אתאחיד עפרא דאיהו קר ויבש ואין שינוי בין מערב לעפר:

השתא אשתכח דרומית מזרחית וגומר היינו כעין סחרא דמדבחא שהוא סוד החיבוק והייחוד דהיינו דרומית חסד מזרחית נקשרת בת"ת מצד שהם שוים בלחות מזרחית ת"ת נקשר בגבור' צפונית מצד שהם שוים בחמימות צפונית גבורה נקשרת במלכות מערבית מצד שהם שוים ביבשות. מערבית מלכות נקשרת בחסד דרומית מצד מה שהם שוים בקרירות וע"י הת"ת נקשרים החסד והגבורה מצד א' וע"י המלכות מצד א' דהיינו שתי פעולות שיש בהם בכל א' מהם שתים קר ולח בחסד חם ויבש בגבורה וע"י החסד נקשרים הת"ת והמ' מצד א' וע"י הגבורה מצד א' דהיינו שתי פעולות שיש בכל א' מהם חם ולח בת"ת קר ויבש במלכות א"כ נמצא שעל ידי ארבעתם הם ארבעתם נכללות ומשלימות ובכל א' מהם אין אלא פעולה א' ובהקשר כלם יחד יתחבקו משולבות אשה אל אחותה ולא יתפרדו ויוכללו בפעולה א' וז"ש וכלהו כלילן דא בדא כדי שע"י הייחוד ישתלשלו פעולות כל א' מהם מורכבת וכלול' מכל ארבעתם לאשתלשלא חד בחד משולשלו' כשלשלת יחד זו בזו וזו בזו כדפי'. והנה המתכות פי' לעיל שהם סוד הרכבת כל הכחות יחד במלכות מכח השרשים העליונים שבבינה ובהסכמת המדות למטה יחד כלם וזה גלה הכתוב בזהב דהיינו שאמר מצפון זהב יאתה. וז"ש צפון עביד דהבא מסטרא דתוקפא דאשא אתעביד דהבא. בענין שעיקרו מכח האש שהיא כח הגבורה שבבינה שהיא שורש לצפון. עוד לא ימצא אלא מורכב מד' יסודות יחד וז"ש אש אתאחיד בעפר דהיינו קשר היסודות בבינה דכולהו עבדי בה עבידתייהו ואתעביד דהבא והיינו ועפרו' זהב לו שהזהב מהעפר. וע"י הזהב אנו מכריחים לכל שאר המתכו'

וכל זה ע"י ייחוד ת"ת ומ' כאו' שנים כרובים זהב ששניהם מתייחדים ומגבירים צד צפון וצד האש ומוציאים הויה מורכבת מד' יסודות והיינו זהב ומכאן נקיש לשאר מתכות:
מים אתאחיד בעפר כענין האש בעפר והדרום ממילא משתמע כענין הצפון לזהב וקרירות' דיסוד העפר בלחותא דמים עביד כסף הויה מורכבת מד' יסודות למטה במלכות כנז':
השתא הא עפר הענין אחר שהוציא העפר זהב וכסף אתאחיד בתרין סטרין בזהב ובכסף ואתייהיב ביניהו ועתה מטעם זה רוחא אחיד למיא ואחיד לעפרא שהוא מכריע בין שניהם ולכך פועל בשניהם ומוציא מתכת דומה לשניהם דאיהו עין נחשת קלל דומה לכסף ולזהב בינוני כמו שהרוח אמצעי בין שני היסודות. בענין שכל מה שאנו מפרשים בין היסודות והרוחות דהיינו המדות שבבינה והמדות במקומם קרוב לזה אנו אומרים בהם במציאותם שבמלכות. מהרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כ' דדמיין לון. לקמן מפרש להו כגוונא דזהב אוליד עפרא סוספיתא ירוקא וכו':
ועילאין ותתאין עלייהו קיימין. כלומר על השפעתם והארתם להם ע"ד כי הוא על ימים יסדה שפי' על השפעתם:
הא אינון תריסר. כזה אש צפון זהב. רוח מזרח נחושת מים דרום כסף. עפר מערב ברזל:
הא אינון תריסר וכולהו חד. כלומר הרי הם תריסר נגד י"ב גבולי אלכסון שבת"ת וי"ב גבולים במלכות וי"ב בקר שתחתיהם י"ב שבטין וכולהו חד כי כשההנהג' מתנהגת בעולם היא מוסכמת מכלם: ת"ח אש הוא שמאלא לסטר צפון. נשמר שלא תאמר בהיפך שהצפון להיותו קר הונח אצל האש להתחמם ויהי' העיקר האש והצפון נטפל אליו וכן הדרום שהוא חם יונח אצל המים ויתקרר ויהיו המים עיקר והדרום נטפל אליהם אלא אדרבא הוא שהאש הוא שמאלא סוד הדין החזק ילך לו לסטר צפון שהוא קר כדי שיתקרר חום האש בקרירותו ויתחמם הצפון שהוא קר באש וכן המים שהם קרים ילכו להם לימינא שהוא דרום שהוא חם כדי שיתחמם קרירות המים באש הדרום ויתקרר אש הדרום בקרירות המים באופן שלא יעמוד שום א' מהם בשלו בכחו אלא זה יתמזג בזה וזה בזה:
ואתמזג חד בחד ואיהי חד. תו אשמועינן שלא יעל' בדעתך שילך זה אצל זה ויתקרר או יתחמם וכל א' יהי' גובר בשלו אלא אתמזג בהמזג' כ"כ ממוזגת עד דאיהו חד ואין בחי' זו שולטת על זו כלל:

וקב"ה לחברא לון כחדא עביד מזגא דא במזגא דא: הנה ע"כ פי' מציאות המזג' א' שעש' הקב"ה אש שהוא חם לצפון שהוא קר ומים שהם קרים לדרום שהוא חם הרי המזג' א'. עוד עשה המזגה שנית לחברא לון כחדא כלומר כדי שיתחברו השני אחים בשני אחים אחרים כחדא עשה מזגא דא במזגא דא והא כיצד צפון איהו קר ולח מצדו אש חם ויבש מצדו הם שני אחים יחד ומלאכתם הפכיים זה מזה:

אחלף לון. פי' המציאות הללו שהוא קר ולח חם ויבש אחלף לון לסטר דרום שיש בו המזג' זאת ממש אעפ"י שהוא מהופכת בקצת דהיינו דרום איהו חם ויבש מים קרים ולחים הרי עתה בסטר דרום המים שהם קרים ולחים ממוזגים בחם ויבש מצד דרום שנכלל בהם עתה חזר הקב"ה ומזיג לון כחד שיוצאים המים מדרום:

ועאלין גו צפון ומצפון נגדי מיא. ולכך נקרא גבורות גשמים ולא חסדים גשמים: וכן נפיק אשא מצפון. האש שכבר ממוזג בקרירות הצפון שהוא המזג' ראשון':

ועאל בתוקפא דדרום. ושם נכלל בחמימות הדרום ומדרום נפיק תוקפא דחמימותא לעלמא:

בגין דקב"ה אוזיף וכו'. נתן טעם לשני המזגות הנז' כנגד הא' שהוא המזגת האש שהוא חם ויבש בצפון שהוא קר ולח ומים (קרים שהם) [שהם קרים] ולחים בדרום שהוא חם ויבש אמר בגין דקב"ה אוזיף דא בדא כלומר מלו' ומחבר זה בזה וכנגד המזגה שניה (אחלף שהיא) [שהוא אחליף] דא בדא שיוצאים המים מדרום ועאלין גו צפון ונפיק אשא מצפון ועאלין בתוקפא דדרום. אמר וכל חד וחד אוזיף לחבריה מדיליה כדקא חזי ליה. דהיינו מבחי' שבו הראויה להלות לו יבש במים קר באש כדמפרש לקמיה וכבר קדם להם המזגת הקר בחם וחם בקר וכל זה למעלה במדות העליונות בחסד וגבור' בחי' הגבורות כלולות בחסדים וחסדים בגבורות ואותה הבחי' הגבור' הפרטית באיזו מדה שיהי' היא כלולה מחסד וכן בחי' החסד בכל מקום שהיא היא כלול' מגבור' וכל זה הוראה להנהגות המתנהגות בעולם תחתון כלם באים ממוזגים בהמזגה כלולה מכל הבחי':

כגוונא דא רוח ומזרח וכו'. כלומר ע"ד שפי' לעיל בהמזג' הראשונ' אש בצפון חם ויבש בקר ולח. ומים בדרום לחים וקרים בחם ויבש כגוונא דא רוח ומזרח אף שאינו דומ' להם ממש כמ"ש בסמוך בס"ד. אמנם לא הזכיר כאן ההמזגה השנית כי אין לו חבר שינגדהו בחסד וגבור' אלא אדרב' הוא המשלים בין שניהם שעם היות שנמזגו בשתי ההמזגות שאמר לעיל עדיין יהי' האש גובר למעל' במקומו בקצת וכן המים במקומם גוברות למט' וז"ש ת"ח אשא מסטרא דא למעל' שהוא יסוד האש העול' על כל היסודות.

מים למטה מיסוד הרוח שכן המים הם על הארץ נכנס הרוח בין האש והמים להכריע ביניהם הה"ד ורוח אלהים מרחפת על פני המים הרי הרוח למעל' מן המים ולמט' מן האש וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ"ד מהלכות יסודי תור' ואע"ג דלמעל' במדות אש ומים הם תרין דרועין שוין מ"מ פי' דרך פשטן וסדורן של ד' יסודות כמו שסדרם הרמב"ם. אמנם באצי' סמך על המבין חסד מהאי סטרא גבור' מהאי סטרא ת"ת מכריע בנתיים:

סטרא דאיהו יבשה אחיד באשא.

רוח קר ויבש וכו'. נרא' בוודאי שהדין עם ההגה' וכן כתב הרמב"ם בפ' הנזכר והם היש אומרים שבהגה' ומעת' צריך להגי' הספרי' כך מזרח ורוח הם חם ולח ופי' כפי ההנהג' ואע"ג דמזרח ורוח טבע א' להם מש"כ בדרום וצפון שכל א' מהם שתים שהן ארבע והכא שתים שהם שתים לבד ל"ק מידי דבדרום ובצפון שהם מתנגדים הוצרך לזה אמנם במזרח ורוח שהוא המשלים ואין לו מנגד טבע שניהם מזרח ורוח הכל אחד:

ומקבלא מכלא בחילא דתלתא אלין דקיימי עלה. כי העפר להצמיח מוצא דשא צריך מים ואח"כ רוח דהיינו זיקא דבתר מיטרא כמיטרא כדאיתא בגמ' כי הרוח מפזר המים שעל הצמחים שלא יתעפשו ויורדים על העפר וחוזרים ושואבים ואחריהם האש שהוא מחמם הארץ והוליד' והצמיח' והגרעינין נבקעין מחרות החום ויוצאים כדאיתא בגמ' שמשי בתר מטרא כתרי מטרא. וז"ש בחילא דתלת אלין וכל זה למעל' בספי' מלכות שהיא עפר מוציא' ההויו"ת והמציאות למט' בכח חג"ת שלמעל' ממנו החיבוק קודם ואחריו הנישוק ואחריו הייחוד.

השתא אשתכח דרומית מזרחית וכו' דרו' שהוא חם ויבש נקשר במזרח שהוא חם ולח צד החום שבדרום נקשר בחם שבמזרח. מזרחית צפונית מזרח שהוא חם ולח כקשר עם צפון שהוא קר ולח הלח שבמזרח נקשר עם לח שבצפון:

צפונית מערבית. צפון שהוא קר ולח נקשר עם מערב שהוא קר ויבש צד הקר שבצפון נקשר עם קר שבמערב.

מערבית דרומית. מערב שהוא קר ויבש נקשר עם דרום שהוא חם ויבש. צד יבש שבמערב נקשר עם צד היבש שבדרום. ובזה כלהו כלולין דא בדא והכל רמז למעל' להנהגות הספירות וכללות כל א' באחד בסוד הייחוד כנזכר בפרשת במדבר מהזהר ולשבר את האזן ציירתי ציורם # אש אתאחיד בעפר. כשמתקשר הגבור' עם המלכות שהוא עפר מוציאה הזהב ולאו דוקא הזהב אלא מיני הארות והשפעות לעולם כגון עושר וניצוח אויביו דם ברית וכיוצא:

ורזא דא שנים כרובי' זהב הם תרין בנין דתחותי' שהם מטטרו"ן וסנדלפו"ן כנזכר בפרשת ויצא דף קי"ז נמצאת העפר מלכות הוציא' הזהב שהם הכרובים:
עביד כסף. כשמתקשר חסד במלכות מוציא' כסף דהיינו מיני הארות והשפעות כגון מי בורות שיחין ומערות תלגא לטורי דעדיפא מחמש מטרי בנים דאנפיהון (חוזרין) [חוורין] מצד החסד וכן אבנין יקירין חיוורין מסטרא דחסד וסגולתם לחן ולחסד וכיוצא בזה כנזכר בתיקונין דף ס"ה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף כד:

ועפר דקאמר וגומר שהיא המ' שיש בה כח הזהב והכסף והנחשת כדפי' ואיהו בלחודוי ביבישו וקרירו דיליה מוציא הויה שוה אל מציאות' דהיינו ברזל והיינו אם קהה הברזל והוא לא פני' קלקל לא היה לו הפני' העליוני' המשתתפי' עמה להוציא זהב וכסף ונחשת ולכך קהה הברזל והיינו מצד המלכות בעצמה כח שיש בו דין ונמצאו כלם מן העפר כאומרו הכל היה מן העפר שהיא נקב' לכלם וז"ש והאי עפר אתא יד וגומר ולכך ד' מתכות אלו אינ' ביסודות ולא ברוחות אלא למט' בעפר והם מציאות הנטיעות העליונות הנראות במלכות והם מורכבות מד' בחינות ויש בכל א' כח כלם אמנם למטה במלכות היא מוציא' מכח אלו הארבע' עוד ד' תחתונים מאלו והם מטבע אלו הנז' אבל ירדו ממעלתם בלי ספק מפני שאלו אינם צל העליונות ממש כד' מתכות ראשונות אמנם צל צלם ויורדים למט' ואינם מכח הספירות אלא מהכח הנשאר במלכות משיורי כוסות היא מוציאה ד' אלו והיינו דמסיק בלא עפר לית זהב ירצה לא יוכל הגבור' לפעול הוית הזהב למט' אלא באמצעות הנקב' שהיא העפר המגשימן ופועל הוויתן כנקב' שהיא מקבלת הטפ' דקה והיא מגשימת' וכיצד יחודם בעפר. דהא כל חד אוזיף לחברי' כנז' לעיל המים כקרשים ברוח ורוח באש להתקשרא דא בדא כי תקבר ההפכים ע"י אמצעי ואין ענין העפר כענין האש והמים שלא יתקשרו כי אם ע"י הרוח האמצעי בין שניהם אמנם העפר כל שלשתם דבוקים בו והעד יאומת ע"י המציאות בגין דתרין סטרין דהיינו המים מצד קרירותם אוחזים בעפר הקר והאש מצד יבשותו אוחז בעפר היבש הרי הנקב' בין שתי הזרועות מיד הרוח הזכר הוא בעצמו מתייחד עמה ע"י שניהם וז"ש בגין דתרין סטרין אחידן ליה אשא ומיא שתי הזרועות ומיד ורוחא שהוא הת"ת אתקריב ביה ע"י החבוק וז"ש בגין תרין אלין ועביד ביה עבידתא ע"י הייחוד מוציא מכחו טפה זרעית בה להוות הויתם מצד הימין כסף ומצד השמאל זהב ומצד האמצע נחשת קלל.
אשתכח וגומר כי מטעם הייחוד הנז' הזכר מחתים בנקב' מציאות דקי' שהם בזווג משניהם זהב וכסף ונחשת וברזל אמנם היא מוציא' לחוץ מציאות עבים וגסים

שהראשוני שורש לנגלים וזה ע"י הרושם שהניחו בה בשיתוף העליונים עביד ואוליד עפרא אחרנין כגוונא דילהון. והנה מציאות הגבור' שבה מוציא' לחוץ כל כח הדינים והיינו כגוונא דזהב אוליד עפרא סוספיתא דדהבא היינו עפר ידוע ירוק במעדני הזהב נמצא למעלה ומתעלם הזהב בעפר אחר למטה מאותו הירוק. ובמציאות החסד שבה אוליד עופרת והוא נמצא במעדני כסף.

כגוונא דנחשת שהוא הת"ת אוליד קסטרא נחשת זוטא בלתי קלל.

כגוונא דברזל שהוא אוירו שהוא מצד עצמ' מוציא' ברזל שני גרוע שאינו חשוב כעליון כנודע. ואעפ"י שהברזל הוא ממנ' בלתי שום מדה הולידה עוד להתגלות מציאות שני והיינו כחות הדין כי יש כחות דין שמצבה שאינם עכורים ויש עכורים יותר והיינו ברזל בברזל:

ת"ח אש רוח וגומר הם ד' מדות שהם חגת"ם במקומם שהם מולידים מכח השרשים כנז' כולהו אחידן דא בדא והוא הכללות הראשון שהאש שוה ונכלל ברוח מצד החום ולעפר מצד היובש והעפר שוה ונכלל באש מצד היובש ולמים בקרירות וכיוצא בזה כולם היינו אחידן דא בדא. עוד יש אחר זה כללות ב' והוא נוסף על זה הראשון והיינו שיכללו המים ברוח והרוח במים וכן כולם ויהיה במים חמימות וברוח קרירות וכן יכלול הרוח באש והאש ברוח בענין שיהי' ברוח יבשות ובאש לחות וכן כולם וז"ש ואתקשרן דא בדא. ואח"כ כללות ג' נוסף על הב' הראשונים שימצאו כל ארבע' פעולות בכל א' מהם דהיינו האש בו קור וחום יובש ולחות וכן בכולם בענין שלא ימצא בהם שום צד ושום בחינה שיתפרדו מאותה הבחינה וז"ש ולא הוי בהו פרודא מפני שנכללו המים ביבשות מצד העפר ובחמימות מצד הרוח וכן כולם והיינו כללות הפעולות כולם שהם סוד ד' פנים בד' מדות בד' חיות אשנ"א וענין הקשר הזה נמצאו במדות בשלמות לא כן בחיו' התחתונות המשתלשלות מהמלכות ולמט' ולכך הכסף והזהב והנחש' קלל והברזל הם נקשרות ונכללות אמנם הד' מתכות האחרות שהם המשתלשלים מהמלכות לחוץ אין בהם הייחוד הן אמת הם כלולי' מד' יסודות אמנם יסודותיהם אינם מיוחדים בהם כייחודם וקשר' בד' מתכות ראשונות וז"ש לבתר לא מתקשרן דא בדא באינון עילאי כד"א ומשם יפרד והי' לד' ראשים שהם סוד ד' חיות ונודע כי החיות הם כלולות אמנם בערך הספירות המיוחדות תכלית הייחוד יקרא פירוד וז"ש באלין הוי פרודא כאן יתייחס הפרוד קצת אמנם למעל' אין פרוד ועם היות שיחס אותם בד' מתכות גרועים אין ענין מציאותם מכל וכל בגריעות זה אלא משתלשלי' עד הגריעות הזה וז"ש בגין דהא עפר כד איהו אוליד לעצמ' בחילא דאלין תלת עילאי אפיק ד' נהרין שהם ד' בחי'

חגת"ם הם אריה שא"ן דתמן משתכחי אבני יקר שהם סוד י"ב אבנים שהם ג' מלאכים לאריה וג' לשור וכן כולם והם הנקראים י"ב מרגליטן.

ובאתר חד אינון ירצ' עם היות שהם ד' נהרות הי"ב אבנים הם בנהר א' מפני שהם בסוד הנהר הא' שהוא סוד הזהב כאו' וזהב הארץ ההיא טוב דהיינו סוד קשר ימין חסד בשמאל גבורה ומצדם השתלשלות המלאכים הקדושים שהם אש ומלאכי שלום מלאכי חסד כי השמאלים הם חצוני' ולכך בנהר הא' הזה שהוא בחסד שם הבדולח ואבן השוהם ועם היות שלא נזכרו בפסיק אלא שנים יש בהם הגוונין כולם וז"ש ואלין אבני יקר אינון י"ב כדפי' ואינון כנהר א' לד' סטרי עלמא שהם בחינות המזרח אדם ת"ת דרום חסד ארי' וגומר והם ד' יסודות ממש כדפי' לקבל תריסר שבטין שהם סוד ד' דגלים ג' שבטים לכל דגל לד' רוחו' וכן הם ד' טורי אבן בחשן בסוד ד' דגלים אלו ד' חיות הנז' וכן המלכות ים והים עומד על י"ב בקר שהם ממש י"ב אלו והכל סוד א':

ת"ח כל ארבע' סטרין וגומר הם ד' מדות אע"ג דמתקשרן ומורה שהם כולם צורך והא בלא הא לא סגיא והם יסודות לכל נמצא א"כ קיום כל נמצא הוא מצד כל ארבעתם שאין הויה בתחתונים או בעליונים שיהי' פחות מארבעת היסודו' אלו שהם קשורים יחד קיומא דעלמא יתיר רוח שהוא הת"ת הוא קיום ועיקר ההנהגה והן אמת לא יפרדו אמנם הגובר בין כולם שהוא עיקר הוא הת"ת בגין דכולא קיימא בגיניה קשר וייחוד היסודות העליונים העיקר הוא הרוח הת"ת המכריע בין הקצוות ונפשא שהיא מלכות לא קיימא אלא ברוחא דהיינו הת"ת וזולתו אין ייחוד. ולזה הוא בגשמי דאי גרע רוחא אפי' רגעא חדא שהיא כנשימה נפשא לא יכילת לאתקיימא והיינו גם בלא דעת שהוא הרוח דהיינו ת"ת הנקרא דעת נפש שהיא מ' לא טוב אפי' ישפיעוה כל המדות ולאו דוקא לא טוב אלא לא יכלה לאתקיימ' ות"ח אינון תריסר דקאמר דאינון תריסר אבנין וגומר הם י"ב כחות שתחת המלכות בעולם הנפרדים והם אבני' מצד המלכות הנקרא' אבן מצד הי' מצד החכמה והחסד והיא נקראת פר"ה מצד הבינה והגבורה והם מצדה י"ב בקר ורצו הנשיאים להעלות' ולתקנם ולכך בקר לעולה למתק דינם והכל בסוד קשר הנפרדים במלכות בסוד אשה ריח ניחוח שהם נקשרים בה:

אר"ש הא דא"ר חזקיה וגומר מעפרא דמקדשא דלתתא וגומר נקודת מרכז קדש הקדשים היא נקודת ציון שממנ' הושת' העולם. מקדשא דלעילא היינו תחת כסא הכבוד והיותר מצויין בה הוא מקדש שלמעלה שהנשמות חצובות מתחת כסא הכבוד. והנה מלת אדם לא יצדק על העפר לבדו אלא על צורת הארבע' יסודות והעד או' ופני אריה אל הימין ופני שור אל השמאל וגו' שהם כלולות מאלו הפנים כולם ודמות פניהם פני אדם א"כ

לא ישתלם להיות אדם אלא בהשתלם יצירתו מד' יסודות יחד וז"ש כמה דכד אתברי מעפר' דלתתא אתחברי ביה תולדתו מהעפר ומתחברים אליו ונכללים בו תלת סטרין דהיינו מזרח וצפון ודרו' יסודי עלמא דהיינו אש ומים ורוח והם כלולים בעפר מערב ואשתלים אדם נקרא אדם ודאי בהשלמת ד' פנים בו ד' יסודות כנז' שאין אדם שלם פחות מארבעתם: ג"כ בסוד הנשמה כד אתברי דהיינו בשעת הזווג העליון להאציל הנשמה.
אתחברו מעפרא דלעילא שבבינ' כאו' הכל היה מן העפר וגומר כדפי' בסבא.
אתחברו ביה תלת סטרי יסודי דהיינו חג"ת שבבינה ובזה אשתלים אדם שאין אדם פחות מד' פנים אלו יחד ובזה יובן התלות הגוף בנשמה מפני שיסודות הנשמה שרשים אל יסודות וכן יתבאר טעם פגם הנשמה במעשה הגוף מפני שיש בה ד' יסודות בנשמה כגוף והיא נפעלת מכח הגוף בפעולת העלול בעילתו כנודע א"כ כאשר יתקן האדם בתשובה ד' יסודות תחתוני' תיקן וטיהר ד' יסודות שברוחו העליונים:
ת"ח משה אשתלים יתיר מאבהן הענין שכל השלמות תלוי ד' יסודות עליונים בד' יסודות תחתונים כי מהנשמה לא יבצר כל מזמתה לעשות להשיג מפני שהיא חצוב' מרום המעלות והכל תלוי בטהרת יסודות תחתונים אלו וזכך אותם שלא יהיה שום רמיה ברוח והיינו מעלת מרע"ה אשתלים יתיר מאבהן והיינו בסוד עפר נשמת משה נדבק קב"ה בסוד דקות פנימי. מהרמ"ק זלה"ה:
והרי"ו זלה"ה פי' ת"ח אש רוח מים וגומר כי הד' יסודות כל א' כלול מכולם כנז' לעיל נמצא שהם י"ב והם ד' לבד ובגין דא לא אית פרודא בינייהו אבל לתתא אית פרודא בינייהו דלאו כלול כל חד בחבריה ומכאן תבין טעם היותם י"ב המרכב' שתחת השכינה והמרכבה העליונה שבאצילות אינה כי אם ד' ועיין היטב בדף זה כי כולו סודות ורמזים.
ורזא דא כתיב גם בלא דעת וגומר הענין כי הנפש באה ממלכות והרוח מן הת"ת הנק' דעת והענין בב' פנים או ידבר למעלה כי בהכרח צריך ייחוד המלכות עם הת"ת דאם ח"ו יש ביניהם איזה פירוד אינו טוב והכוונה כי בא הענין ההוא מצד הרע היא הקליפה המפסקת כנודע או מחמת היסוד כד"א אמרו צדיק כי טוב ר"ל כי על שאין צדיק ביניהם שייחדם לזה היא בלא דעת. או ידבר גם באדם כי נודע כי תחלה שורה הנפש זכה יתיר יהבין ליה רוח ואם אין בו רוח אין האיש ההוא טוב כי אין חבור אחר יותר מתחבר כמו הנפש עם הרוח ואם אינו טוב לא תשרה עליו הרוח.
והאי דכתיב אשרי אדם וגומר פי' אימתי לא יחשוב לו עון ומובטח הוא ית' בו שלא יחטא בשום א' מד' יסודותיו אשר ע"י ארבעתם נק' אדם ופי' ואמר כשאין ברוחו רמיה פי' כשגם ברוחו ובנשמתו אין בו רמיה רק הוא שלם מד' יסודות עליונים שהם נשמה

לנשמה ונשמה ורוח ונפש בסוד יהו"ה אז מובטח כי גם ד' יסודות גופו לא יחטאו עכ"ל:
גם בלא דעת וגומר עיין בפ' חקת דף קפ"ב ע"ב. ולכן אמור לבני ישראל וגו' אפכא וגומר שתחלה הוא מציאות הגאולה מידם ואח"כ והצלתי אתכם בגאולה הנז' ואח"כ והוצאתי אתכם שאח"כ יצאו משם שבתוך מצרים ממש הם נגאלים ממצרים ונצולים מעבודתם ואח"כ יוצאים.
לבשרא לון בשבחא דכולא ולכך הזכירם ממטה למעלה מן המאוחר אל הקודם. ועכ"ז צורך הוא להזכי' מהמאוחר אחר שאמ' והוצאתי אתכם מעבודת' שיצאו אחריהם כמו שיצאו לזה אמר והצלתי אתכם אח"כ מעבודתם במה שילחם להם ושמא תאמר שאח"כ לא יהא לו פרוקא ירצה אפשר להיות כדרך העבדי' המורדים מתחת יד אדוניה' ולא יהיו גאולים ממש לזה אמר וגאלתי גאולים ממש. או אפשר שיאמר לא יהא לון פרוקא גאולה קיימ' תדירא. או אפשר שיאמר לא יהא לון פרוקא ששאר אומות ישתעבדו בהם הרמ"ק זלה"ה:
גליון אוליד קסיטרא פי' בדיל וכן בערבי נק' קסטיר. אינון תריסר בקר וגומר ויחי רמ"א עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' ואפיק תרין כחדא מתכת מעורב מזהב וכסף והוא נחושת קלל.
ועפר כד איהו בלחודוי. שאינה מתייחדת למעל' ואין לחות וחמימות מחסד וגבור' אלא יבשה וקרה: נפיק ברזל סוד הדין החזק והשפעות חזקות ודינין תקיפין כהא פרזלא דמהדק כלא. וסי' אם (כהה) [קהה] הברזל כלומר אם שיניה קהות שאין ליחות וחמימות שהם הארו' והשפעות החסד והגבור' אז גם היא מוציא' הברזל דין חזק.
ת"ח (כלא) [בלא] עפר וכו'. כלומר אל תחשוב שהמלכות צריכ' אליהם כשאינם היא קהה אמנם הם [אינם] צריכים אליה דת"ח בלא עפרא לית זהב וכסף וכו' והן סוד ההכרע שמכריע הת"ת אינו מכריע בלתי המלכות:
בגין דתרין אחידן אשא ומיא. שהם חסד וגבור' אחידן לי' להאי עפר מלכות בין תרין דרועין ואח"כ:
ורוחא. שהוא ת"ת אתקריב ביה בהאי עפר כי הם קודמין אל החיבוק ואח"כ בא הת"ת אליה לענין היחוד וז"ש ורוחא אתקריב ביה בגין אלין תרין שקדמו ועוררו האהב' ועביד ביה עבידתא. אשתכח כד אתחבר וכו' אוליד עפרא אחרנין כגוונא דלהון. היינו כעין ההיא דפ' תרומ' סדרא קדמא' סדרא תניינא וכו' שכל סדרא וסדרא מאינון עצי הלבנון עביד בההוא אפריון כל חד וחד כגוונא דיליה ע"ש:
אוליד ברזל היינו שקורין בלע"ז אזירו נחשת זוטא שהם נק' בלע"ז קובְרי.

ולא הוה' בהו פירודא כי אלו הד' יסודות חגת"ם הכל אצילות א' יחוד גמור מש"כ בתולדות שיצאו מן העפר למט' כדמפרש ואזיל:

לא אתקשרן דא בדא באינון עילאין. פי' התולדות הללו שהוציאה המלכות הם ד' חיות שבהיכל הרצון בעולם היצירה סוד מרכבו ארגמן ואע"פ שהסכמתם יחד באיזו הנהג' שיתנהג מ"מ הם עלמא דפירודא כי אינם אצילות שנא' בו הוא וחייו חד בהון כנז' בתיקונין וז"ש לא מתקשרן דא בדא באינון עילאי:

והיה לד' ראשים. הם ארגמן כנזכר ונק' ראשים כי הם ד' הנהגות כנגד ד' הנהגות העליונות (האצי') שבאצילות:

באילין הוי פירודא. אמנם בבריא' אין בו פירוד כי היא נק' לבושין דמלכא כעין חלוק סמוך לבשר וכל א' מארגמן יש עמו שני אחרים שהם ד' פעמים ג' הם י"ב מרגלן כנז' שמותם בס"ת פ' ויצא:

ואינון לד' סטרי עלמא. מיכאל וחבריו אל הדרום ר"ל אל הנהגת החסד גבריאל וחביריו אל הצפון וההיקש על זה:

ואינון קיומא דלעילא ותתא. שכן הנהגת חגת"ם משתלשל אל עולמות בי"ע ומשם אל העשי' הגשמית הזאת:

קיומא דעלמא יתיר הוא הרוח. לפי שהרוח הוא מקרר הנפשות בני אדם (היוצאות) [שיוצא] הרוח מתוך גופו ונכנס קרה לקרר הבבות ולמעל' הרמז קיומא דעלמא מלכות הוא הרוח דת"ת וז"ש ונפשא לא קיימא וכו' דא נפש דוד:

גם בלא דעת. שהוא ת"ת:

נפש. מלכות לא טוב:

ומאן דישגיח במילין אילין וכו' כלומר הגם שפירשתי כל הענין כפי הפשט מ"מ אם ישגיח המעיין ויעמיק בהם ימצא עומק נחל שכל מה שהיא בנגל' הוא רמז אל הנסתר כנז' קצת לעיל.

אימתי לא יחשוב ה' לו עון וגומר היינו נמי כדפי' לעיל בדברי ר' חזקי' הכוונ' על משה שהטיח דברים כלפי מעל' (לו) [לא] חשבו לו עון. אחר שלא דבר מתוך טינא אלא בראותו צערן של ישראל. וראי' לזה שלא הי' בלבו של משה שום טינא ח"ו:

ת"ח משה אשלים יותר מאבהן וכו' בגין דמליל עמיה מדרגא עילאה. ת"ת. משא"כ באבות שהיו באל שד"י כנ"ל ועוד שהיה פנימאה מבי מלכא דהיינו סיד בכל ביתי נאמן הוא כי להיות משה בסוד הדעת הי' כולל הכל ובוודאי נביא גדול כזה לא הי' ראוי לדבר בדברים ההם אלא ודאי מפני צרתן של ישראל דבר שאין אדם נתפס על צערו כי צערם

הוא צערו כי הוא אב לכל נשמות ישראל ולכך לא יחשוב ה' לו עון: (מ"ד) [וע"ד] כתיב. כלומר ומ"מ הוכיחו הקב"ה לבל יוסיף עוד לעשות כדבר הזה:

לכן אמור לבני ישראל וגומר.

ר' יהודה אמר האי קרא וכו' היל"ל מעקרא וגאלתי והצלתי אתכם מעבודתם שכבר פקעה בחד מינייהו שאחר שנגאלו והם ברשותם או יצאו ודאי ינצלו מעבודתם:

בשבחא דכלא בקדמיתא כי העבד המשועבד המלוכלך בטיט אין לו בשורה היותר טוב' אלא בהוצאתו מתוך הטיט ההוא וזהו והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים זהו שבחא דכלא:

דף כה.

מה דחביב עלייהו דהיינו והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים ואם תדאגו שמא יצאו אחריכ' ויתנו עליכם עול הברזל כעבד שברח והצלתי אתכם מעבודתם מהיות עוד עבד ואם תדאגו ותאמרו כבר ניצלנו אמנם נשאר שם בלא גואל לא עבדים ולא שרים ת"ל וגאלתי אתכם וגומר אני הגואל: וי"ס דגרסי ולא יהא לון פרועא פי' פרעון שעשו ת"ל וגאלתי וגומר ובשפטים גדולים והנ"ל לגירסא זו כי לשון פירועא אינו לשון פרעון דהל"ל פרעונא לכן נ"ל שהיא לשון גילוי כמו כי פרוע הוא והכוונ' שאם תדאגו שלא תהי' ההצל' דרך גילוי וביד רמה אלא כשאר עבדים היוצאים לחירות ת"ל וגאלתי אתכ' בזרוע נטוי' הרי ביד רמה אמור:

רעיא מהימנא

ולקחתי אתכם לי לעם וגומר פקודא דא קדמא' וכו' שליטא עילאה דאיהו רבון עלמא פי' שאפי' שהוא רם ונשא וגבה מאד איהו רבון עלמא התחתון ומשגיח בו וזהו אמונת ההשגח' שחייבין אנו להאמין ואומרו שליטא ולא אמר מלכא פי' שהוא שוטר ומושל. אף שאין לו עבדי' הוא שליט מבלעדם אמנם מלך אין מלך בלא שרים אמנם הוא ית' אינו כן כי ה' מלך עולם ועד אף כי אבדו גוים מארצו כי אין מלכותו צריכ' להם. א"נ מלשון ויוסף הוא השליט לרדות העם במקל ורצועה וכדמתרגמינן וכי יכה איש את עין עבדו וגומר בשבט מתרגמינן בשלטן ואתא לאשמועינן שצריך שנדע שהוא בעל היכולת ואית דין ואית דיין להעניש העובר. ואומרו עילא' לאשמועינן שחוב' (עליה) [עלינו] להאמין גם כן שאע"פ שיש שלטונים ושרים למעל' הוא שליט גבוה על כלם:

דאיהו רבון עלמא וברא עלמין פי' מצד שהוא רבון עלמא זה התחתון ומשגיח בו מצד שליטתו עליו כרצונו משם ראי' שהוא ברא עלמין כלהו כי נדע דבר זה מהמאוחר אל המוקדם:

ודא איהו בכללא. כלומ' זהו ידיעה כללית בדרך כלל כי יש בורא ושליט וכו' וכל זה הוא הת"ת והוא הוא קב"ה דקאמר: אמנם סיפא דכלא בפרט. לדע' סוד הת"ת שהוא הכלל מתייחד עם המלכות שהיא הפרט שהיא תור' שבע"פ שפורש ומפרש כל כלל וכלל תלי תלים של הלכות וז"ש למנדע לי' בפרט וכלל ופי' ואמר.

איהו רישא וסיפא רזא דכר ונוקבא כי הת"ת ולמעל' הוא ראש עלמא דדכורא והמלכות היא סופ' דכל דרגין ובריאת העולמות לא בראם הת"ת כי אם עם המלכות וזהו הידיע' המוטלת עלינו לדעת ולהאמין והוא הוא העסק במ"ע ובמל"ת כדמפרש ואזיל.

ואשתכח בר נש בהאי עלמא דאתעסק בכלל ופרט פי' בכלל רמ"ח מ"ע ופרט שס"ה מל"ת כדמפרש ואזיל:

ואיהו כלל ופרט. כלומר משלים רמ"ח אבריו במ"ע ושס"ה גידיו במל"ת ואז נעש' אדם כדמסיק:

תיקונא דהאי עלמא איהו כלל ופרט. אפשר שרמז על לא טוב היות האדם לבדו אלא יהי' נשוי ונמצא הוא כלל ואשתו פרט: וברא ליה לבר נש מעפרא וכו' ודא איהו באורח כלל. כלומר גם ענין בריאת האדם הוא נכלל בכלל שאמרתי לך.

כי ה' הוא האלהים דא באורח פרט כלומר ה' שהוא ת"ת שעש' עמכם כל הניסים אשר ראו עיניכם הוא האלהים כלומר נתייחד עם המלכו' הנק' אלהים שהוא פרט כנזכר:

ודא וההוא דקדמיתא כלומר פסוק זה דוידעת היום וההוא דקדמיתא שהוא וידעתם כי אני ה' אלהיכם. ואי תימא הא כתיב יראת ה' ראשית דעת. כלומר שהירא' קודמת לדעת ולא כמו שאמרת פקודא קדמא' הוא וידעת' כי אני ה' אלהיכם. תריץ דא באורח פרט למנדע מאן איהו. כלומר לעולם אימא לך שמצוה ראשונ' הוא למנדע דאית שליטא ורבון עלמא בדרך כלל כנזכר והאי קרא דכתיב יראת ה' ראשית דעת אידיעה תניינא דאיהו למנדע לי' באורח פרט עלי' קאמר שתקדם הירא' לידיע':

ואע"ג דאית ליה לבר נש וכו'. כלומר הגם שאפי' לידיעה הכללית צריך שתקדים הירא' וז"ש:

עד לא ינדע. פי' ידיע' ראשונ' הכוללת מ"מ לא משתעי קרא בההיא דודאי פשיטא שצריכ' שתקדום אמנם החדוש הוא הירא' שקודם הידיע' הפרטית שצריך גם כן שתהי' ירא' פרטית ויותר פנימית כדי לדעת (היראה) [הידיעה] הפרטית וז"ש:

אבל הכא כתיב ראשית דעת וכו'.

למנדע ליה באורח פרט. ה"ג בכלל ופרט ברישא וסיפא והענין לומר הרי אמרתי לך כבר שצריך למנדע לי' לקב"ה בכלל ופרט שהם כלל רמ"ח מ"ע ופרט שס"ה מצות ל"ת

וכל זה צריך שתדע לי' ברישא ובסיפא שהם ת"ת ומלכות וז"ש אני ראשון בכלל ואני אחרון בפרט.

וינדע כל יומי שתא פי' אחר שנשלם האדם ברמ"ח מ"ע הרומזות בזכר ת"ת זכור לזכר ינדע עוד שס"ה מצות לא תעש' שהם שמור בנוקבא.

דמתחברן פי' השס"ה גידין מתחברן ומסתעפים אלו עם אלו לקשר האברי' וכמו כן השס"ה גידין למעל' הם ענפי המלכות שמתקשרים בעצמם

למיהב אסוותא לכל שייפין פי' לכל איברי הת"ת שהוא רמ"ח אברים שבת"ת רמ"ח מ"ע ולקמן מפרש ואזיל כיצד המלכות יהיבת אסוותא לת"ת וז"ש ואי תימא וכו' ה"ג בס"י ואי תימא כל יומי שתא איך יהבין אסוותא לכל שייפין ודאי הכי הוא וכו' והכי קא פריך האיך ימצא שהמלכות יביא אסוותא לת"ת דבשלמא כפי הפשט אפשר ליישבם כדלקמן. אמנם כפי הרמז במדות איך יצדק ותירץ.

הכי היא ודאי. כלומר יצדק בין למעל' בין למט'. ופי'.

לעילא. בזמנא דשייפין אריקו ברכאן פי' בזמנא שרמ"ח אברים מהת"ת שהם ענפיו אריקו ברכאן. ליומי שתא שהם בחי' המלכות כדין אסוותא וחיין תליין עלון מלעילא. ה"ג עלון. פי' עלון דשייפין:

מלעילא מהבינה:

ואתמליין מכלא. מכמה ברכאן:

מאן גרם לון. פי' נמצא מי גרם שיבאו רוב ברכו' לת"ת מאי' עילאה [יומי שתא] ודא היא מלכות. שהענין הוא דמיון המשפך שבזמן שהוא סתום אין שופכין עליו נמצא שמי גרם שיחזרו וישפכו עוד עליו מלמעל' זה שפתח פי המשפך וריקנו הרי שייך זה למעל':

אוף הכי נמי לתתא כד בר נש ישלים גופיה באינון פקודין דאורייתא. דהיינו שקיים כל רמ"ח מ"ע והשלים נפשו בהם:

לית לך כל יומא וכו'. שהם ימי השנ' ממש שס"ה ימות השנה שאינם מקבלות ממנו:

וכד אילון אתברכאן וכו'. פי' וכשהימים ממש הם מבורכים נמצא היא למט' במקום הת"ת למעל' ומשפיע לימים ממש דומיא דת"ת שמשפיע לימי המלכות שהם ענפים.

כדין חיין ואסוותא תליין עליה. דהאי בר נש העוש' זה:

מלעילא הרי ג"כ לתתא שימי השנה ממש למט' גורמים לאדם זה שישפיעו עליו חיין ואסוותא מלעילא:

מאן גרים. לאדם זה שעסק במצות כנז' שיתברך מלמעל' חיין ואסוותא הוי אומר אינון יומי שתא: ה"ג יומי שתא אינון חד כלומר ימי השנה שהיא המלכות כל אותם הימים שלה שהם ענפיה הם כללו' אחד ושיעור קומ' אחד: כמה דאתברכאן. אלו הענפים:

מלעילא מרזא דאדם. ת"ת: ה"נ אתברכאן מתתא מרזא דאדם. דהיינו אדם תחתון ממש המשלים עצמו במצוה שכל המצות הם מ"נ והיא אתברכאת מהם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף כה:

דלא הוו נפישו לא יתנום השב רוחם ונשימתם משום תוכן לבנים.

דעד לא נפק וגומר היינו שגאולת יש' מצד היובל והיינו חמשין זמנין אדכיר יציאת מצרים ולא יצא היובל עד שהתחילה הגאולה א"כ לא נפק יובלא למיהב לון נפישו שהנפשת המלכות משם ושכינה עליהם בגלות בלי נפישו ומדת המלכות בעצמ' רוח בתרא' לא שלטא עדיין למעבד נמוסוי דהיינו עשר מכות שנמשכו ממנה נמצאים יש' בלתי מאמינים בגאולה מב' סבות אותותם לא ראו הבנת שמחת הלב איננה מצד הבינה א"כ לא שמעו אל משה.

משה קלא ירצ' הוא מרכב' אל הת"ת וכל מה שהיה פועל בגאולת יש' היה ממדתו שכן קול יוצא משופר ודיבור שהיא מדת המ' המוציאה פעולות הת"ת אל הגילוי הוה בגלות' שממש היא חבושה עם יש' בגלותם והיא עצמ' צריכ' גאולה א"כ אין פעולות הגאולה יכולים לפעול דהיינו ענין קוצר רוח והטענה עצמה אמר משה איך ישמעני פרעה צריך ששפתי שהם נצח והוד אני ערל מצד שאין מלכות דבור יכולה להפתח שתף קב"ה לאהרן ממש משה מצדה היה ערל שפתים בלי דבור אמנם אהרן היה מדבר שלא היה קול המצטרך לדבור שבחי' משה קול ולכך משועבד לדבור אמנם אהרן בחינתו אחרת ודבורו אינו במאסר.

כל זמנא דדבור שאין ייחוד בגלות ולכך קול הנוגע אל הדבור נסתלק ונסתם.

ומלה הוה אטים שאין מלכות פועלת ולא מדברת לנבואה.

כד אתא משה שנתנבא מלמעלה והיה הקול בא אליו בסוד אספקלריא המאירה שבאותה הבחינה אין גלות כלל והיתה נבואת משה פועלת אמנם מקום גילוי נבואתו דהיינו דרך המלכות לא היה לו ולזה הוקשה לו היאך יהיו ענייניו נמשכים לתחתונים וז"ש והוה משה קול בלא מלה וכן ממש כל זמנא דדבור הוה בגלותא משה הוה אזיל בשליחות המקום קלא בלא דבור שלא היה לו חתוך המלות בשפתיו אלא היה אומר לאהרן והוא היה גומר הדבור לפני פרעה או לישראל ואפי' שיצאו מן הגלות לא הי' מרע"ה בדבור מפני שהקול צריך שיתחבר עם הדבור ואין חבור אז עד שיספור ימי ליבונה דהיינו וספרה לה שבעת ימים והיינו וספרתם לכם ולזה והכי אזיל עד דקריבו לטורא דסיני שאז הי' הייחוד אל השכינ' וליש' ואתייהבת אורייתא שאז נתייחדו שתי תורות תורה שבכתב ת"ת תורה שבעל פה מ'.

וכדין מלה מליל דהיינו מלכות אלהי"ם ודאי וכדין משה אשתכח שלים שנתרפא. **כד ההוא זמנא דמליל** לצורך לאתרעמא עלוי שכן משה חטא כנגדה שאמר לדבר בשמך דהיינו מ' ורצה משה באו' לדבר בשמך כי כל זה נמשך מטעם שהדבור שבשמו הוא בגלות היאך ישתל' שום פעולה אדרבה הרע מחמת היותה נתונה בעמקי הקליפות והם גולים כמוה ולזה מיד וידבר אלהים מ' והיא התחילה להראות שאין דבור כעת ופסק לה הת"ת שאפי' שדבור זה מצד עצמה ואינו מצד קול הת"ת עכ"ז לא מטא זמנא וגומר ושום דבור לא ימשך ממנה אל התחתונים ונשלם הדבור על ידי הת"ת ויאמר אליו אני ה' והיינו ע"י המלכות דבור רק למעל' ומשם נמשך הדבור למשה אמנם משה אין לו דבור המתגל' ליש' מפני שדבור זה הוא בגלות והיינו בחינת המלכות הגולה עם יש' שהוא בחינת שכינה בתחתונים ומשם היה עולה למעלה ומשם האמירה באה אליו והיינו או' ויאמר אליו אני ה' וכן משם כל הדברים והאמירות שנאמרו לעשה עד מעמד הר סיני שנתנה תור' ליש' בכל הבחינות אפילו בחינה זו האחרונה מנהיגם של יש' בתחתונים שהוא סוד אופן א' בארץ.

ות"ח בגיני כך משה וגומר ירצה ליתן טעם לכמה דברים כי היה ערל מתחלתו מפני הרמז שהוא מרכבה אל הת"ת ממש כדי שיהיה בו כח לגאול גאולת השכינה ואם לא ידמה אליו אינו גואל וז"ש דהכי אתחזי דאיהו קול ואתי בגין דבור בסוד הגאולה א"כ ידמה למדתו ולשליחותו כיון וגומר דהיינו בשעת רפואת הייחוד במ"ת יתרפא כדי שיהי' הייחוד למעלה ולמטה וז"ש אשתלי' משה ואתסי ואשתכח שאלמלא כן לא אשתכח קול ודבור כחדא בייחוד שלם.

אנהיג ודבר לון לישר' וגומר שכן היא מדת התחתונים שוכנת על יש' ולכך עלי' נאמר וה' הולך לפניהם יומם ומפני שאין ייחוד מן הטעם שפי' לכך היתה מנהגת אמנם דבור שאינו נמצא אלא ע"י קול לא היה שאסור' להתייחד עד ימי ספירתה נ' יום ועכ"ז היום ההוא פתח באורייתא דהכי אתחזי דהיינו ייחודה עם בעלה ולא דבר ראשונ' בשום צורך מצרכיה והיינו פיה פתחה בחכמה וגומר והיינו מצד הקול תור' ודאי.

כי אמר היינו גילוי הכוונ' למש' בבחי' פנימיות שהאמיר' יצדק בלב ובסתרים כנז' לעיל פ' שמות דהיינו שנתגל' למשה כענין שהיה אליו שאר הנבואות אבל לא אמר כי דבר אלהים שיור' שנמשך הדבור ע"י הבחינ' המתגלית. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ר"מ באיליין פקידין דאורייי' דאיקרון אדם. רמ"ח מ"ע שס"ה מל"ת הרי שיעור קומת אדם ולכך אתם קרוים אדם וכו'. ה"ג בגין דישראל איקרון אדם: ה"ג למהוי

כל חד ברזא דאדם. כלומר כל א' וא' מישראל צריך להשלים עצמו בהם כדי שיקרא הוא לבדו אדם:

אנכי סלקא לרזין עילאין. הלא המה כתובים בפ' יתרו דף צ"ב ע"ש והכוונ' לומר אע"ג שמלת אנכי יש בה רזין עילאין מ"מ:

והכא רזא דפקודא קדמאה למנדע ליה בכללא. אני דורש מלת אנכי למנדע לי' בכללא:

בגין דכתיב אנכי הא קרא רמיז וכו'. ה"ג והכוונ' משמעות הקרא הכריחו לומר פי' זה כי כן מלת אנכי מורה על מציאותו ית"ש. וז"ש:

דאית אלהא. ר"ל אלוה חי וקיים תמיד שלעולם יאמר אנכי מש"כ באדם שא"א לו לומר אנכי כי היום בכאן ומחר בקבר. עוד מורה מלת אנכי:

שליטא. כלומר אני נאמן ליפרע מן הרשעים ולתת שכר טוב לצדיקים. וז"ש:

עילאה. שרואה ומשגיח:

דא פרט. אנכי כלל. ה' אלהיך פרט:

ודא כלל ופרט.

פקודא קדמאה וכו' ה"ג כמש"ל.

עד כאן רעיא מהימנא:

וידבר משה כן אל בני ישראל וגומר:

ולא היו לקיטי רוחא. דהיינו הנשימ' להכניס רוח ריקם בלב לקרר חמימותא:

דעד לא נפק יובלא פי' עדיין לא נפתח מקור החירות שהיא הבינה להשפיע הגאול' (למלכות) [נ' שצ"ל ומלכות ועיין ברמ"ק ז"ל] שהיא רוח בתראה מדה אחרונ':

וכדין הוה עאקו דרוחא כלומר מלת קוצר רוח קא דייק שממש המלכות הית' בצר ומצוק והשיב אחור ימינא שלא הי' יכול להראות גבורתיה. וז"ש וכדין הוה עאקו דרוחא:

משה קלא. פי' הי' אחוז בת"ת:

ודיבור דאיהו מלה דילי'. היא המלכות שהיא דיבור המחתך הקול:

הוה בגלותא. הית' מתלבשת בחיצונים ברהב שרו של מצרים ואז הית' יושבת ודוממת ואינה מראה גבורתיה וז"ש:

והוה אטים לפרשא מלין. אטומא היא וסגור' כאגוז תוך קליפותיו עד שישבר וירא' את כחה:

הא אנא קלא גרע. פי' שאחר שהשורש שלי אינו יכול להשמיע נוראותיו כי המעבר היא אטום וכדמפרש ואזיל:

וע"ד שיתף הקב"ה לאהרן בהדיה. כאו' ואהרן אחיך יהיה נביאך ואפשר להיות משה בנצח ואהרן בהוד כי נצח והוד הם תרין שייפין ומבין שניהם נגמר הדיבור וזה בלא זה לא סלקא. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון וע"ד שתף קב"ה לאהרן בהדיה רמז למשה בנצח ואהרן בהוד שהם תרין שפוון שע"י שניהם נגמר הדבור, והא אוקימנא ויחי רל"א ב' עכל"ה:

דף כו.

ר' יהודה פתח קמתי וגומר קמתי מור' שהיא שוכב' לעפר ודודי ת"ת כלו' אני מדת ה' קמתי לפתוח לדודי דבור בקול ודאי אפי' שהיא תרצה ודודי חמק עבר שנסתלק קול מדבור ודבור משתתק.

ויאמר אליו אני ה' דבור בחשאי שהיא בחינתה למעלה כנז'. בתוספ' וא"ו ממדת הת"ת דהיינו שלימו דאבהן המכריע בין שני הקצוות אברהם ויצחק שניהם כלולים ביעקב והיינו ואלהי להורות ששתי מדות נקשרות עמו וא"ו מוסיף על ענין ראשון:

א"ר יוסי אי הכי א"א בשלמא שכן דרך הכתוב כאו' זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת וגומר וכיוצא ניחא ואלהי יעקב אלא השתא דאמרת להורות על מדתו א"כ מאי ואלהי יצחק.

בגין דיעקב לא בא שם מלת ואות לסבת המדה אלא לסבת יעקב הגשמי שאין ראוי להזכיר שם אלהות עליו בעומדו חי מפני שעדין אין לו שלמות מצד עצמו עד שישלים חקו אמנם יש לו שלמות מצד אביו שהוא הורישו נשמתו הראויה להיותה מרכבה אל הת"ת ולזה אכליל ליה ביצחק והיינו שמטעם שאפלה הרה וילד' רוח דהיינו ת"ת נאצל מן הגבורה לכך הת"ת נקשר עדיין במקום אצילותו ביצחק בגבור'. השתא דמית יעקב והוא זכה שיהי' הת"ת באמצע קושר שתי אבות אתא מלה באתריה ואלהי יעקב שהוא בת"ת אמצעי בין שני האבות שהוא"ו מוסיף על שנים הקודמין.

באל שדי אתחזינא להו דהיינו המדבר המד' העליונ' ויאמר אליו אני ה' א"כ וארא אינו דברי המלכות אלא דברי הת"ת והיינו וארא ולא אמר ואדבר באל שדי היא אספקלריא דלא נהרא מדת המלכות ולא אתחזינא מגו אספקלריא דנהרא היינו מדת המ' שהיא בחינת' למעל' בשם יהו"ה שאותיו' יה"ו נראות ע"י אות ה'.

ואי תימא דהא אשתמשו אפי' בהוראת החזיון בנוקבא ולא יתיר והיה פרוד שלא היו מתנבאים במרא' מיוחדת.

וגם הקימותי כבר ידעת סוד הקמת הברית שהוא ע"י הייחוד כי ע"י סוד הייחוד נכרת הברית שע"י נשמת האבות והבנים אחריהם יהיה סוד מ"ן אל הייחוד העליון וכיון שהם

כרותי ברית בסוד היסוד הנז' זוכים לארץ והיינו לתת להם את ארץ וז"א הא אתמר מאן דזכי וגומר כנז' פ' נח. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' ר' יהודה פתח וגומר זה נמשך עם שלהי הדף הקודם כי בהיות השכינה בגלות נקראת אלם בסוד נאלמתי דומיה וגומר וכבר ידעת כי פסוקי אני ישנה וגומר מיירי בזמן שהשכינה בגלות והנה כד אתא קב"ה שהוא דודה אז קמתי אני לפתוח לדודי שהוא סוד ההתעוררות זווג בימי החול ולהיות כי אינו תמידי בעוונותינו הרבים לכן ודודי חמק עבר והלך לו וחזרתי למה שהיתי אלמת בלתי קול. וכן היה הכא כי כשנתעורר הת"ת להוציאם מגלות התחילה השכינה לדבר וזהו וידבר אלהים אל משה ואח"כ חזרה ונעלמה כי עדיין לא נשלם היטב מציאות זווג הת"ת ולא נמשך הקול אלא מן הת"ת לבדו ולא בזווג המ' וזהו ויאמר אליו אני ה'.

ואכליל ליה ליעקב ביצחק דהוה מית. אינו כפשוטו דעדיין חי היה אך יובן במה שאמר בתוספתא דריש פ' נח דבתר דאתעקד אתחשיב כמת ע"ש עכ"ל:

פתח ר"ש וגומר שדין כתיב שאם היה כתוב שרין היה לשון שור והיה חרב כמשמעו אמנם עתה שכתוב שדין הכוונה שיש דין עליון א"כ חרב היינו חרב נוקמת נקם ברית דהיינו מדת המ' והיא נקראת חרב למטה בחינתה בדין וכלי זיינה נאחזים בה דהיינו גבריאל שמצד שמאל שעליו נאמר איש חרבו על ירכו והאיש גבריאל וכל הגבורים התחתונים מצדו והוא לוחם מלחמות מצד החצונים שהם תחת ממשלתו והוא נוטל הדין וההשפעה מלמעלה מהגבורה ומשפיע עליהם ונותן להם רשות ברשות גבו':

דהא האי חרב עם היות שאין הברית בה אלא ביסוד עכ"ז היא הנוקמת נקם הברית דהא האי חרב קאים לאסתכלא מאן דמשקר בברית והטעם כדמסיק שהיא מדה המתייחדת ונקשרת ביסוד והפוגם נרגן מפריד אלוף והיא החוששת תחלה ולכך קאי' לאסתכלא וכן הוא סוד הברית נעשית ע"י החרב שבה סוד כרית' הברית והעברת הקליפות כאו' עשה לך חרבות צורים ולכך מאן דמשקר בברית שפוגם ומטמא אותו במיני עריות וכיוצא נוקמא דנקמין מיניה המדות העליונות האי חרב הוא שהיא ממונה מידם על כך הה"ד כי חמה הנשפע מלמעל' על עונות פגם אות ברית חרב האי חרב הוא:

מ"ט הוקשה לו כי אות ברית יסוד ובו הוא הפגם ולמה נטילת הנקמה למטה ותירץ מאן דמשקר בברית פריש תיאובתא דהיינו חשק הנמצא למעלה להקשר ולהתייחד במ' והיינו בחינת הייחוד. ג"כ פגם ב' שמירת הת"ת עליה גם כן מסתלק ואינו שומר אותה וז"ש ולא נטיר מאן דנטיר. ג"כ פגם ג' אפילו שפע מועט אינו משפיע וז"ש לא יהיב לאתריה וא"ת ואיך גורם כל זה הפגם לזה אמר שהטעם הוא דהא לא אתער כיון שאינו

מתעורר אלי' כל ענין זה הוא גורם בביטול ההתעוררו' ומטעם זה הדין על ידה ושאר התחתונים המשתתפים בדיניה יש להם עמו דין מפני שמנע הטוב מהם וההכרח מזמן הטוב וז"ש וכל מאן דנטיר ליה להאי ברית איהו גרם וגומר דהיינו היסוד מתעורר וענין נטיר היינו שנזהר בדברים הבאים לידו שפוגמים הברית ונחשב כעושה מצוה ומעורר הייחוד והיינו ממש ומאן דנטיר וחדוש הוא שחדש לך שבשב ואל תעש' יגרום כל זה מפני סגולת המצוה הזו כי האבר הזה מתייחס אל הענין למעלה בסוד הייחוד משאר כל המצות.

האי ברית יסוד.

לאתריה מלכות:

ואתברבן עילאין הספירות ותתאין הנפרדים או הגשמיים.

כד אשתכחו זכאין בסוד מציאות מעשיהם הטובים.

וגם הקימותי התעורר מדת היסוד וקם אל הייחוד ע"י מי אתם ע"י מעשיהם ולזה מה שהיא לאחרים ארץ כנען ודאי שהנחש כרוך על עקביה להכניע הרשעים לתת להם את ארץ כנען שתתברך ותהי' להם לנחל' והטעם את ארץ מגוריהם מפני שהיו יראי חטא ושמרו ברית בקדוש' ושאר מצות כדמפרש.

בגין דאיהו אתר דאשרי מגור שהיא שורפת העולם בדיניה.

אשר גרו בה וגומר הוקשה לו וכי האבות היו עובדים מיראת העונש לזה כפל הכתוב ואמר אשר גרו בה היו יראים בה בקדושתה עצמה לא יראה חיצונית וז"ש אשר גרו בה מיומא דאתקריבו לגבי קב"ה הענין כי מתחלתם גרו בה דחילו בה בעצמה וזהו עיקר היראה להיות האדם ירא חטא לומר למה אחטא ואכעיס את בוראי ובסיבתי אמי נדחית מהיכל המלך אבי וז"ש ודחילו עילא' בה למינטר פקודוי כי הירא' האחר' כחצונית שהיא יראת העונש אינה מועלת כלום וז"ש דאי בהאי לא ישרי דחילו על רישיה דבר נש אלא מחמת העונש לא דחיל ליה להקב"ה לעלמין כי למטה היא חיצונית ולמעלה היא אהבה וז"ש דאי בהאי ישלול למעל' למט' כדפי'.

ת"ח באתערותא וגומר ירצה לראיה שבזכות התחתונים מתעורר הברית העליון או' ואת נאקתם וגומר ואזכור את בריתי שבאותה התפלה התעוררו היחוד למעלה שהאדם המתפלל על צרתו ויש זכות שיכנס תפלתו גורם הייחוד ולזה הוא מצות עשה לשוב בתשובה ולהתפלל על הצרה.

דהא בברית וגומר הענין כי ברית הוא סוד היסוד וזכור הוא בהיותו משמש דהיינו בהתעוררות המדות כולם אל הזווג וזהו או' כדין תיאובתא לאתקשרא כולם פי' כל העשר

ספירות בקשורא חד ואמר כיון דהאי ברית אתער דהיינו ואזכור הא קשורא דכולא אתער דהיינו כל אברי הזכר ואזכור את בריתי לאזדווגא ליה באתרה במ'. אני ה' ת"ת ומלכות. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון באל שדי אתחזינא להו וגומר עיין בפ' וישב קפ"ג א'. נוקמא דנקמין מיניה וגומר ויחי ר"מ ב' עכ"ל:

וידבר ה' אל משה ואל אהרן וגומר ר' יוסי וגומר לדברא לון עם היות שהיה ראוי שיקדים אל פרעה ראשונ' מפני שהנהגת יש' אינה עתה עיקר אלא אחר יציאתם ממצרים ושם אין פרעה עכ"ז הקדים יש' מפני שהוא עיקר וז"ש לדברא לון כדקא חזי והיינו אל בני ישראל שהם נכבדים ודאי בני ישר' חצובים מלמעלה ואל פרעה מלך מצרים אינה עיקר אלא לחלוק כבוד. והם שני הפכים לא מאהבת יש' יחטאו נגד פרעה ולא מסבת פרעה יחטאו נגד יש' וראשונ' עיקר והיינו ויצוו ולזה אמר אלה ראשי אלה שאתם רואים בעבודה קשה הם מלכים בני מלכים ולז' נקל יותר להקל בכבוד פרעה מלהקל בכבוד ישר' שהם מלכים רבים ובני מלכים רבים וקדושים והיינו מה שהוסיף ר' יוסי ור' חייא הוסיף כי עוד בא לומר דלאו דוקא הראשים הם הכשרים אלא דכולהו לא שקרי וגומר דהיינו שהחזיקו נימוסי בני ישר' ולזה שמרו ברית שלא נתערבו באומות אלא מצויינים שם ומפני מדות אלו שעשו הפרטים לא ירדו בתי האבות ממקומם כעין בלגה וז"ש אלין אינון דקיימו בדוכתייהו קדישא דהיינו שהיו מצויינין משפחה ומשפחה כדי שע"י זה זהירות זה מכ"ש שלא יתערבו במצרים וז"ש ולא שקרו לאתערבא בהו במצראי כיון שהם בעצמ' קיימו בדוכתייהו ולז' היו ראשי אבות כל א' וא' אב שליט ומתעלה על משפחתו בלי בושת והיינו כבוד לכולהו לא לראשי אבות לבד שאין כבוד לראשי אבו' אלא מתוך בית אב הטהור והקדוש והם ד' מעלות האי לא שקרו נימוסיהון להחליפן בבני אומה אחרת אלא כל רואיהם יכירום שהם יש'. הב' ולא אתערבו אפי' אחר שנשקעו בגלות והיו שם עבדים בהם ערב רב אין יש' מעורבבים עמהם והסבה נימוסיהם הקודמת. הג' בתחלה גרמו זה דקיימו בדוכתייהו קדישא ואפי' שהיו אז נכבדים ובין נכבדי ארץ לא שנו את מקומם הטהור והקדוש וזה גרם שלא נתערבו אז במצרים נכבדי המלכות ולא שקרו לאתערבא בהו במצראי וזה שבח לאבות והקורת שבח לבני'.

דף כו:

ור' אחא פי' אלה ראשי למרע"ה ואהרן ומפני ששליחות זה משובח מצד בני יש' שהם קדושים הם ראויים להגאל על ידם וז"ש לאפקא וגומר: הב' מצד פרע' מלך מצרים

ולמללא וגומר. הג' להכותו ככלב וז"ש לרדא' ליה בחוטרא ראויים לשלוט במטה ולהכותו בה מצד שהם ראשי בית אבותם ולא בייחס אלא דבכל וגומר. הרמ"ק זלה"ה: **או בדא וגומר** היינו נשמות נדב ואביהוא שנתלגלו בפנחס בסוד העיבור כנזכר בפרשת אחרי מות ונודע כי הכהנים ראשים ללוים והטעם שהרויח מה שהם גרעו מפני שהוא עשה ממש הפך מעשיהם וגומר.

ואדכר הכא וגומר מפני שנכתב פרשה זו בשעת מת"ת כדכתיב וקרא משה וגומר וענין זה לא הרויח עד השיטים.

ואי תימא אמאי אדכר הכא שאין זה מקומו.

בשעתא דאמר ואזכור וגומר והנה הגאולה ע"י זכירת הברית ומזה יוצא מי שמפריד הברית מיד הוא אהרן ומש' ישתתף אהרן ומשה בגאול' כיון שיש לו תיקון אל הברית והיינו אשר אמר ה' להם שניהם יחד הוציאו דהיינו גאולת הברית ולא ישתנה ממה שהיה בעבור בניו כיון שיצא ממנו פנחס ראשי וגו',

אלא לאכללא הוא כלולים יחד ומשה רוחא ת"ת בסוד הדעת ואהרן חסד בסוד נסתר ונכללו זה בזה והיינו להיותם רחמים לישראל והיינו הוא אהרן עיקר ומשה כלול בו הוא משה עיקר ואהרן כלול בו.

פתח ר' אלעזר וגומר האי קרא הכי מבעי ליה וגומר. שכונת הכתוב באו' והשבות אל לבבך היינו שתדע זה ותשיבנו בתוך מחשבתך לעיין בו א"כ היה ראוי שיאמר וידעת היום כי ה' הוא האלהים והשבות הדרוש הזה אל לבבך. ה' מדת רחמים ת"ת מצד ימין כאו' מוליך לימין משה. האלהים מ' מדת הדין מצד שמאל גבורה תתא' ואין הדין פועל בעולם התחתון אלא בשיתוף הרחמים ואין הרחמים פועלים אלא ע"י שתוף הדין והיינו ה' הוא האלהי' והוא מלה זו לאכללא דא בדא ודא בדא. וא"ת איך אפשר שהדין ישתתף עם הרחמים והשבות אל לבבך ראה ושוב בשכלך אל שני יצריך שהם יצה"ט מצד הימין ויצה"ר מצד השמאל ושניהם בגוף משתתפים לכל פעולה כך שתי מדות אלו משתתפות לכל פעולה שהעולם גוף א' ונשמתו בוראו. והנה ענין שתוף המדות הוא בעת שהעולם מתנהג על פי הסדר בנאות אמנם כאשר יצא מההנהג הראויה היינו פרוד המדות שמפרידים הרשעים והיינו תו דא"ר אלעזר וגומר ההנהג' הנכונה הוא ביחוד שתי מדות ה' הוא האלהים ופגמותא הוא שיסתלק ה' משם האלהים והעולם נידון בדיניה כמו שהם אינם מתייעצים ביצה"ט ודוחים אותו כך מדת הרחמים נדחית ומתדבק עולם בהנהגת הדין והיינו שאין ייחוד למדת המלכות למעלה כנודע ולא ח"ו שיהיה פגם במדות למעלה בערך עצמותם אלא הפגם הוא במדות בערך הנהגת התחתונים כדמפרש

ואזיל. ויתייחס אל המדות בערך שרצון מאציל' לפעול בהם הטובה אל התחתונים והם גורמין שלא ישפיעו וזהו פגם על המדות וכדמפרש ואזיל.
עבדי ולא עבדי והיינו לא לו כלומר יתייחס ולא יתייחס כפי הבחינות כדפי'. ועצר את השמים ת"ת ועצר מלהשפיע והיינו ולא יהיה מטר אל התחתונים.
דהא שמיא נטלי לגרמייהו והענין כי כשהם נוטלים לעצמם נוטלים כדי חייתם לבד אמנם כשהם נוטלים להשפיע יש בהם תוספת ברכה כמה וכמה והיינו הפגם המגיע להם בתוספת זה:
תו לו וגומר ירצה והפגם בבחינה אחרת שאין ייחוד למעלה שמאל בימין דין ברחמים ת"ת במ' שהכל ענין א' וענין הייחוד אין לו ממנו מציאות לא מעט ולא הרבה שהכל תלוי בתחתונים ולזה אמר תו וגומר הרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כ' דף כ"ו ע"א ר' יהודה פתח קמתי אני לפתוח לדודי וגו':
ואי אתער. כלומר אם באולי מתעורר (הדור) [נ' שצ"ל הדיבור] הזה שהיא המלכות לדבר קצת תכף שותק ודודי חמק עבר. כדמפרש שבכל מקום שיש תוספות אות אחת מאותיות שם הוי"ה מורה קדוש' ובמקום שיש אחד מהם חסר מורה שיהי' שם חסרון שנסתלק משם הקדוש' ודוק ותשכח הרב' וכשתדקדק תמצא רוב פעולות בני אדם רמוז בהם סיוע אלהי הגומר בעדו הפעול' ההיא ורמוז בהם א' מאותיות השם כגון אמרת"י ידעת"י עשית"י הרי יו"ד בסוף תיבה. עש"ה קנ"ה בנ"ה הרי ה' בסוף תיבה. עש"ו קנ"ו בנ"ו הרי וא"ו בסוף תיב'. ודוק ותשכח.
מקב"ה אית ליה למילף וכו' כן צריך בכל פעם שהאדם מקיים מצו' אחת וכיוצא לומר לחברא קב"ה ושכינתי' ברחימו ודחילו כנז' בתיקונים: פריש תיאובתא. כלומר מפריד החשק מהיסוד העליון אל המלכות: ולא נטיל מאן דנטיל. ה"ג בלמד כלומר שהיסוד אינו נוטל מהת"ת ובכן אין ליסוד מה ליתן למלכות וזהו: ולא יהיב לאתריה. דהיינו מלכות שהיא מקומו של יסוד ונמצאת המלכות חרבה ויבשה משני דברים מהתלהבות בחשק לגבה ומבלי היות לו דבר מה ליתן לה לכן היא הנוקמת דהא לא אתער (בסוף) [נ' שצ"ל בסוד] והקימותי את בריתי אתך:
מאן אתער וכו'. כד אשתכחו זכאין. יען שהצדיקים ע"י עסק התורה והמצות המלכות מתקשטת במעשיהם ופני' מצהיבים ומאירים שלכך נקראו הצדיקי' פני ה' ע"ש שהיא מתקשטת בהם:
מנ"ל מהכא דכתיב וגם הקימותי את בריתי אתם וגו' סרסהו ודרשהו וגם הקימותי את בריתי סוד הקמת הברית אתם כלומר עמהם דהיינו מצד מעשיה' הטובים והקמת

הברית הזה לאיזה דבר הוקם (אל) [את] ארץ מגוריהם בשביל ארץ מגוריהם שהיא המלכות כדמפרש ואזיל. ומה שכר נתן להם שגרמו הייחוד הזה לתת להם ארץ כנען א"י ממש. ה"ג ודחילו דחילו עילאה. ה"ג דאי בהאי לא ישרי דחילו וכו' פי' בהאי דרגא שהיא המלכות לא דחיל ליה לקב"ה כי היא שער השמים בסוד יראת ה' ראשית דעת והכא מסיק פירושא דקרא גורו לכם מפני חרב שהיא המלכות שבה הירא' כי חמה עוונות חרב למען תדעון ר"ל כדי שתדעו התורה והחכמה צריך שתדעו שיש דין שדין כתיב כנ"ל שהיא היראה הקודמת לחכמה:

לא שקרי נימוסיהון. שלא שינו את שמם. ולא לשונם ולא היו פרוצים בעריות כדפי' רז"ל:

וקיימו בדוכתייהו קדישא. כלו' שלא עקרו עצמם ממקום קדוש, הוא המלכות בהתערבם במצריות:

בגין לאייתאה למשה ולאהרן. כלומר אינו מקושר למעל' כדקאמרת אלא התחיל לייחס ראשי השבטים עד שהגיע ללוי כדי לייחס למשה ולאהרן שהם היו ראוים יותר לגאול את ישראל אפי' שהם משבט שלישי.

ת"ח ואלעזר בן אהרן וכו' כלומר ראי' לדבריו שענין אלה ראשי. הוא להודיענו מעלת משה ואהרן שכן לקמן בסמוך אמר הפסוק ותלד לו את פנחס. אלה ראשי והלא א' הי' אלא ודאי על כרחך להורות על המעל' דהיינו מעלת משה ואהרן מכל ראשי שבטי ישראל והוא קיים לראשי אבהן ליואי כי ראשי אבות הלוים הי' דרכם להיות נאספים אל ד' תמיד לנקום נקמתו מעוברי עביר' ובדבר הזה החרישו ובודאי היתי' מדת הדין מתוחה עליהם. על שלא מיחו ביד זמרי ולולא פנחס היו חייבים מיתה למקום שהרי לא חטא אלא שבט שמעון לבדו אמנם כל ישראל על שלא מיחו היו חייבים כלי' כאו' ולא כליתי את בני ישראל שהי' ראוי להם לקנאות. נמצא שפנחס קיים כל שבטי ישראל וראשי אבות הלוים א"כ הוא לבדו אלה ראשי איקרי וז"ש (סתים בי' מלא) [נ' דצ"ל כתיב בי' אלה]. (או בדא) [אובדא] דרישי דליואי אשתכח בי' היינו נשמת נדב ואביהוא שנתעברו בו באותה שעה כנז' בריש פ' פנחס. ובדף רי"ז שם ורווח כהונתא דלהון:

ומה דאינון גרעו ואיתוקדו הא אשלים. פי' שהם גרעו המדה האחרונה שלא קשרוהו עם הספי' כנז' בפ' שמיני דף ל"ז וז"ש ומה דאינון גרעו ואתוקדו שהיא בעצמ' אוקידת לון כנז' בזוהר הוא השלים היינו השלים המדות העליונות ת"ת עם היסוד וכדמפרש בסמוך והוא אתא וחיבר לון ולכן ניתוסף בי אות א' כנז' בפ' אחרי מות דף נ"ז ורווח כהונתא דילהון כדפי' רז"ל לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי.

טסטוקא. פי' הערוך מס שנותנים מן [הקרקע] למלך וה"נ פי' החוב שהיו חייבים שניהם כאן נפרע שהוא השלים מה שחסרו.
אינון פרישו את קיימא מאתרי' כנ"ל שהפרידוהו מן המדות.
ואי תימא אמאי אדכיר הכא כלומר כבר תירצת הקשר שיש בין מלת פנחס לואלה ראשי אמנם כל הפסוק כולו הוא מיותר הכא שמקומו בפ' פנחס:
מיד הוא אהרן ומשה כלומר ראוי הוא אהרן זה שילך בשליחות זה שכבר יצא ממנו מי שיתקן. הוא אהרן וכחו אז ככחו עתה שכבר יצא פנחס שתיקן את המעוות (רווח) [רוחא] משה שהוא ת"ת במיא שהוא אהרן חסד והענין שישראל לא הי' ראוים לגאולה לכך גברה הנהגת החסד עיקר ומדת הרחמים שהיא ת"ת מדת משה שיש בה צד דין נטפל אל החסד כדי שיגאלו על דרך החסד וזהו הוא אהרן ומשה ואם תשאר ההנהג' כך לא יהי' מקום לפעול דין במצרים כי במקום החסד אין דין כלל לכן חזר ואמר הוא משה ואהרן כלומר משה (ואהרן עיקר) [עיקר ואהרן] נטפל אליו:
פתח ר' אלעזר ואמר וידעת היום וגו' אגב דנקט לעיל הוא אהרן ומשה נקט להאי קרא בי' כי ד' הוא האלקים וכדמסיק. הכי מ"ל וידעת היום כי ד' הוא האלקים אמנם הפסיק הענין בוהשבות אל לבבך נשאר וידעת היום בלי גזרה.
יצ"ט ויצה"ר דאתכליל דא בדא כלומר הלב אינו כ"א אבר אחד ובו מדור יצ"ט ויצה"ר כדברי רז"ל שיצה"ר הוא כמו זבוב שוכן בחלל הלב ועמו יצ"ט נמצא שהלב הזה חושב רעות וטובות והוא אחד ובזה תדע כי ד' שהוא הפועל הטובות והרחמים הוא אלהים המנהיג הדין ואין זולתו. וא"א להודיע זה אלא במשל הלב לכך הוצרך קרא להפסיק בין וידעת היום וגו': וז"ש כדין תשכח כי ד' הוא האלקים וכו' וע"ד והשבות אל לבבך למנדע מלה שמעתי משם האר"י זלה"ה שאות ב' בא"ת ב"ש הוא ש' כמספר יצ"ר וזהו בכל לבבך בשני יצ"ר יצ"ר יצ"ט ויצה"ר.
דשמאלא לא אתכליל בימינא. שיהא השמאל כפוף ונכלל בימין שהוא הגובר וזהו עוש' האדם בהיותו גובר על יצרו והימין כפוף תחתיו וכיוצא וחייבא עבדי דלא אתכליל זה בזה אלא אדרבא ע"י מעשיהם הרעים יגבר היצה"ר על יצ"ט ואז הימין נכלל בשמאל והדין גובר ומחריב העולם שאין כח בימין לבטלו מהנהגתו כי התיש כחו כביכול צור ילדך תשי והשיב אחור ימינו.
אלא לון ממש. כלומר להם פוגמים פגם ממש בעצם אמנם למעלה אינו כ"כ כדמפרש ואזיל:
כביכול עבדי. היינו שחת לו בוא"ו. ולא עבדי לא באלף ומפרש ואזיל.

עבדי דלא אתמשך עלייהו ברכאן דלעילא היינו שחת לו מונע רוב ברכות מלירד עליהם. **ולא עבדי דהא שמיא וכו'** כי אותו השפע הבא לשמים להשפיע למטה יורד דק והשמים מעבים אותו כדי שיהנו ממנו התחתונים. וכשבני אדם בלתי הגונים. אז ועצר השמים מלירד טל ומטר ונוטלים אותו השפע בדקות לגרמייהו מה שצריך להם לבד כדי פרנסתם וחיותם וזהו לא נטלי לאמשכא כלומר אינם נוטלים אותו להגשימו לתתא וזהו ודאי מומם של בנים סוררים הוא שבהם נעש' הפגם והמום מהעדר האור. נ"ל דה"ג לו בוא"ו דלא אתכליל שמאלא בימינא לא באלף דהא לא נטלי לאתמשכא לתתא פי' השמים הנ"ל לא נטלי ברכאן להמשיך לתחתונים והמנעת אור הזה הוא הפגם שעושים לאל ית' שמונעים אותו מלתת המורגל. וזה ודאי צער גדול כי סוף סוף אין מניעת האור פגם בו חלילי' אלא צער כנז' אמנם לבניו מגיע המום והפגם וזהו בניו מומם מום קבוע הוא להם וי"ס דגרסי לא באל"ף דהוא לא נטיל לאתמשכא לתתא. וה"פ לו דקאמר קרא אהדר לקב"ה שהוא ת"ת שהוא מונע עצמו מלקבל מן הבינ' השפע' להמשיך לתחתונים והמניע' הזאת הוא צער לו כנ"ל

ת"ח יהודה וכו' הכריע ענין כללות שמאלא בימינא למעל' מדוגמתו למט' כדמפרש ואזיל: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ומה דאינון גרעו וגו' אחרי מות י"ו ב'. תו לו בו' וגו' פי' ההשחתה שלו הוא המונע ההשפעה שלו מהתחתוני' וזהו שחת לו הלו שאינו משפיע עכ"ל:

דף כז.

ת"ח יהודה אתי מסטרא דשמאלא היינו מהמלכות שהיא שמאלו היינו שהוא רביעי לבנים רגל ד' למרכבה וכן מלכות בית דוד משבטו.

אתדבק בימינא שהוא נוסע בדגלו אל המזרח שהוא ת"ת.

בגין לנצחא עמין בגשמי ע"י מלכו' ביח דוד ומשיח בן דוד.

ולתברא חיליהון ברוחני ולזה צריך להיותו נכלל בימין מפני שהם מצד הקליפות שהקליפות הם נאחזים בגבורה והשכבתם הוא בצד הנגדיי כדמפרש ואזיל שיש' עיקרם מן הימין ומן הקדושה ולכך הם מתייסרים בקליפות בגין דיהא דחילון בשמאלא כדי שיהיה קריבתן קלה שהימין פשוטה לקבל שבים והיינו דן אותם בגבורה ומקרבן בחסד. אבל לשאר עמין אינם מן הימין לכך דחייתם ע"י הימין וכחותיה שהם הקדושים המכריעים החצונים ומבטלים אותם שאין ביטול לקליפות אלא בקרבם אל הקדש ושרשם נמתק ואז הם מחלישים כחם והתחתוני' הגשמי' מתים והעליונים החצונים נכנסים לנוקבא דתהומא רבא והשר השולט מתעבר משררתו והיינו שמאל מקרבן שהם

חצונים וימין דוחה אותם וסימנך גר צדק הענין שהגוי שהוא שמאלי ומתגייר אינו כישר' השב בתשובה שיש' השב בתשובה ימין חסד מקרבתו כנזכר אמנם הגוי הרוצה לצאת מהקליפות נכנס דרך השורש הטהור אשר לקליפות ומתעלה ממדרגה אל מדרגה ולזה נכנס אל שמאל בקדש דהיינו מדת המ' הנק' צדק.

וזבולון דאיהו חמיך וגומר. וא"ת והרי בסבא פי' שהוא בהוד וי"ל דודאי הוא בשמאל אמנם נאחז בימין כענין יהודה כנזכר, צפון במים צפון גבורה שחלקו היה ליהודה בגבורה במים בחסד שהיה חלקו של ראובן שהוא בחסד אור בן אמנם גמר בשמאל דהיינו תימנ' שהוא הדרום הנגוב שהוא שמאל בחסד ולכך חברתו בדגלים הם השבטי' שחלקם בצד הגבורה שמעון שם עון ששמעון שור ודאי בגבו' גד למטה בהוד ירך שמאל דהיינו עקב שברגל והיינו דרום שהוא ימין לפי האמת מתדבק באש דהיינו בגבורה וע"ד זה יתבלבלו המדות ימין בשמאל דהיינו אל לבבך שני יצרך ששורשם חסד וגבור' ונכללים זה בזה וזהו ממש ה' שבימין הוא האלהים שבשמאל והם ה' הוא האלהים משתתף בפעולות הדין ואין פרוד:

א"ר אבא השתא ידיע' וגומר ירצה כענין שפי' צפון במים דרו' באש ועניינו שיש חסד בגבורה וגבו' בחסד ועתה יקושרו החסד והגבורה שני קשרים כי יתקשר החסד עם הגבור' בפעולותי' מצד הגבורה שבה ולזה תפעול פעולות הגבורה וכן הגבורה וגומר ונמצאו נקשרות קשר כפול מצד חסד קשורים פעם א' ששתיהן חסד ומצד הגבורה פעם ב' ששתיהן גבורה והיינו ממש יצה"ט ויצה"ר יש חלק יצה"ר ביצה"ט כדי שע"י כך יקשר יצה"ר ביצה"ט בפעולת הטוב ויש חלק יצה"ט ביצה"ר שע"י כך יתקשר יצה"ט בפעולת יצה"ר הטוב' אלא שהרשעים מפרידים והיינו נמי ה' הוא האלהים כח ת"ת במלכות וכח מלכות בת"ת וע"י כך יתקשרו שניהם. וכן משה ואהרן ממש חלק משה ת"ת חסד וכן ממש בסוד נשמתם והיינו הוא וענין זה נתבאר השתא מענין השבטים שפי' ביהודה וראובן כדפי' ולז"א והשתא ידיעא ירצה במה שפי' עתה נודע הענין הנאמר לעיל:

ר' אבא פתח ואמר ואהבת וגומר הכא אתרמיז וגומר כי מתחתון יעלה אל העליון וז"ש הכא אתרמיז כי ביחוד האדם לבבו שני יצריו ונפשו מאד ייחד אות' המדות העליו' ויקשור אותם ממש וז"ש לאזהרא הוא לבר נש לייחדא שמא קדישא כדקא יאות ברחימו דהיינו בעצמו בכוונה ואהבת הלב וקשר יצה"ר ויצה"ט וכמוהו בספירות ברחימו שיהיו באהב' וקשר ימין ושמאל בהכללם זה בזה וזה בזה כנז' לעיל ואחר שמסכימין ונקשרים שמאל וימין על הדרך הנז' בין שתי הזרועות צריך לאחוז המלכו' נפשך נפש דוד כי נאחזת בימין ונאחזת בשמאל והיינו בכל נפשך בכל בחי' הנפש כיון שהשרשים

נאחדו גם ענפיהם שבה והיא בין שתי הזרועות וז"ש דאתייהיבת בינייהו מפני שתי הבחינות ואחר זה צריך לקשרה למעלה בג' ראשונות באתר דלית שיעורא שמשם עול' בא"ס והיינו לשון מאד הרבה אין שיער לריבויו שהוא הקושר הכל המנהיג הכל ע"י ג' ראשונות ואמר לאכללא לון כי הם המדות והפני' הרחוקים ולכך צריך לכוללם ולהכניסם אל הספירו' העליונות שאין שם הסתר פנים כלל וכן האדם מתדבק בקונו בעת שהוא נקשר בייחוד כדפי' וז"ש הכא הוא ייחודא שלים למרחם ליה שהוא מתדבק באהבה עם בוראו וגורם ייחוד הספי' בסבתם ראשונה באהבה.

תו ובכל מאדך וגומר היינו משום דלאידך פי' אין הת"ת נזכר אלא החבוק בענין שהוא תו תוספת על העיקר לא פי' אחר כי לא אמר ד"א כי יכלול הכונ' הנז' בכונ' זו והיינו שאחר שיכלול המדה באתר דלית שיעורא כנז' יכוון שההנהגה בתחתונים היא ע"י הת"ת בעל שש קצוות ובהם הא"ס מנהיג עולמו וז"ש דא יעקב ת"ת ונקרא מאד מפני ששה קצוות כלולות בו וכולא הוא יחודא שלים שההנהגה היא משתנית מדין לרחמים לחסד והכל ע"י רועה א' וכל מדותיו משתתפות בכל פעולה ע"י הנז' הוא משה ואהרן וגומר שהוא כדפי' שיש בחסד כח הנצח וכח ההוד ומשתתפת בנצח מצד הנצח שבה ובהוד בצד ההוד שבה וכן כל המדות ולזה אין פרוד במדות והיינו או' וכלא חד בלא פרודא. מהרימ"ק זלה"ה:

כי ידבר אליכם פרעה וגומר ר' יהודה פתח וגומר באורייתא ובתושבחן תחלה עוסק בתורה ובסוף בתושבחות והיינו להודות לך על שכבר למדתי משפטי צדקך.

ואיהו אתער צפרא המלכות היתה מתעוררת ע"י להקשר בימין. מה אהבתי תורתך שלמדתי בלילה קצת ואני משורר קצת אמנם ביום אני אוהב התורה מן השירים שכל היום אני עוסק בתורה איני משורר כלל והיינו כל היום ועם שזה בלתי אפשר שהיה רועה כשר לישראל ובהכרח היה דן בין אדם לחבירו מכאן אוליפנא וגומר.

ת"ח ביומא וגומר הענין היה בכוונה מכוונת אל הייחוד העליון כל יומא שהוא מדת יום ת"ת האוחז בימין ובשמאל בחסד וגבורה אתעסק לאשלמא דינין בגין לאכללא שמאלא בימינ' דהיינו שיהי' החסד כלול' בגבו' וגבו' בחסד וכיצד הדינין בעצמן בגבורה הוא היה דן בין אדם לחבירו ומשוה הזכאי והחייב ומשלימן החייב מצד הגבורה והזכאי מצד החסד ומשלימן נמצאו אוהב וריע החסד עם הגבורה.

בגין לאכללא דהיינו שהיתה המלכות מתעוררת בשירים אל הזכר להתקשט להקשר במדת יום ע"י היותו קושר חצות לילה ביום ולכן צריך שלא להפסיק בשינה:

ות"ח ביומא דדוד מלכא הוה מקרב וגומר הענין שהשדי יהיה משמעותו שדה היא המלכות וחיתו הם כל הנפרדים הקדושים שהם נקשרים עם המלכות בסוד ההיכלות שאח"כ ימשך השפע אל התחתונים. ולזה בימי דוד לא היה הייחוד שלם אלא היה כל השתדלותו להכין הכנת קיבוץ אלו הנערות אליה וזה ע"י מניעת החצונים שהי' לוחם מבחוץ ומקש' מבפני' ואוספם אל המלכות לגבי ימא וכיון דאתא שלמה וגמר הייחוד אז בסוד ותרב חכמת שלמה כי אז היה הייחוד פנים אל פנים.

נפק ימא וגומר הימנייהו אשתקיין בקדמיתא הנה הם בחינות רבות כאו' זה הים גדול וגומר ושם נקשרת הכל בסוד עליית כל ההיכלות למעלה ובהם בחינות הא' הם התנינים הגדולים שהם סוד הכלולים משש קצוות דהיינו דג ראשו ג' ראשונות גופו ו' זנבו יסוד שני סנפיריו שני קשקשיו חסד גבורה נצח הוד והוא גדל בים דג והם ז' וסודו השרפים העליונים ובים הם תנינים והם עילאין מצד הבינה רברבין מצד החכמה והחסד ויש למטה מהם העוף הם החיות שעליהם נאמר והעוף ירב בארץ והם מצד מטטרון ועוף השמים היינו החיות שם כוללים עשר ספירות בדרך אחרת שתי כנפים שתי ההין גוף וא"ו ראש יו"ד והם החיות ולזה אין עיקרו במים ולזה אמר ומלאו את המים בימים הם אוחזים בסוד י"ס עילאה וים תתאה בינה ומ' אמנם בעוף השמים כתיב והעוף ירב בארץ ולכך תחלה שותים השפע השרפים התנינים הגדולים ואח"כ העופות שהם החיות. הרמ"ק ז"ל:

והרא"ג ז"ל כ' יהודא אתי מסטרא דשמאלא שהוא במלכות שהיא שמאלית כנז' בפ' ויחי דף רמ"ג.

ואתדבק בימינא דהיינו דגל יהודה אל הדרום.

דאי לא אתדבק בימינא לא אתבר חיליהון שכן כל כח הגוף היא בימין. וסימנך גר צדק הגרים מקרבם בצדק שהיא המלכות תוקף דיני'.

זבולון דהוא תמיך אורייתא כי התור' היא בת"ת וישכר שהי' עוסק בתור' שניתנ' מימינו של הקב"ה אש דת הי' אוחז בת"ת מצד הימין זבולון הי' עוסק בפרקמטיא והי' נותן לתוך פיו של ישכר והוא הי' אחוז בנצח שוק הימין שכן השוק תומך הגוף כנז' בפ' וישלח דף קע"א הרי דגל יהודה וחבריו אל הימין.

צפון במים שמאלא בימינא כלומר נמצא צפון שהוא דין כלול במים שהוא חסד שכן יהודא צפון דין בדרום שהוא מים חסד דהיינו שמאלא בימינא

שרא בימינא אור בן כנז' בפ' משפטים דף ק"ד וכן שמעון דאיהי שמאלא שם עון כדאיתא התם.

הכא אתדבק דרום באשא דרום ראובן וחבריו באשא לצד צפון שהוא אש ונמצא כללות שני ימין בשמאל שאחר שנכלל בכללות ראשון צפון במים שכבר גבר הימין והשמאל נכפף תחתיו עתה חזר ונכלל הימין בגבור' כללות שני ואין חשש שכבר תשש כחו של הגבור' בכללות ראשון אמנם יותר טוב הוא הכללות הראשון שמאלא בי ינא וז"ש וע"ד הא דאמרן והשבות אל לבבך לאכללא לון כחדא דוקא לכלול שמאלא בימינא לא בהיפוך **ות"ח** ביומוי דדוד מלכא הוה מקרב כל אינון חיות שדי. ע"י מלחמת ד' שהי' לוחם הי' מכניע הקליפות והשרים למעל' ואח"כ לוחם באומתם למט' ואחרי הכנעת הקליפות בהכנעתם הי' מקרב כל חיות ברא דהיינו חיות השד' העליון שהם ד' חיות ארגמן אצל השד' העליון לשאוב מימי השפע כיון דאתא שלמה היו כל הקליפות מוכנעות ונשתדל להשלים הייחוד וז"ש כיון דאתא שלמה נפק ימא שהיא הים העליון מלכות ואשקי לון: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון וסי' גר צדק וגומר עיין פ' שלח לך קס"ח א' פקודי רכ"ג א'. כחדא שמאלא בימינא קס"ב. וע"ד כתיב הוא פי' ולא הם כדלעיל כ"ו ב' דלית ביה שיעורא פי' כד"א לתבונתו אין מספר וזה כדברי האומר שהשיעור כבנין ועי' בפ' בראשית י"ח ב' ובגי' ובתרומה קל"ח א' פקודי רכ"ה ב'. ות"ח ביומוי דדוד וגומר עי' דף קמ"ה תנינייא וגומר ארגמ"ן. מסטרא דשמאלא ואתדבק בימינא וגומר ויחי רמ"ג בימינא ומקרב לון בשמאלא ל' ב' וישלח קע"א עכ"ל:

דף כז:

תוספתא אשכול וגומר דא אימא עילאה בינ' ומלת הכופר לשון הכפרה שהיא מכפורת כדמסיק. וקרא' אימא שכמו שהאם תפוסים בה הבנים כך האשכול תלויים בו הענבים ונודע כי ו' ימי בראשית נקראים ענבים כאו' יין המשומר בענביו והם מציאותם אשר בבינה והיא אשכול אם שבה נכללות כל הספירות והם מלאים יין המשומר והיא אשכול להם וז"א דא אימא עילאה. והטעם שלענין הכפרה קראה אשכול לומר מה אשכול מתקשט וגומר הענין שיש בו עלין מכסין אותו וזמורות שמהם נתלה והתועלת נמשך לאכילת יש' ולא לאכילת עע"ז שמנסכין את יינו. כל התנאים אלו הם בבינה לענין הכפרה וז"ש הרי שכינתא וגומר עם היות שהיא עילאה היא שוכנת למטה במדות התחתונות ויש' שבים בה בתשוב' ע"י הכהן בסדר כפרתן וע"י היא מקשטת ומתקנת פגם בניה. והנה קישוטי' הם ראשונ' עלי הגפן דהיינו בגדים שהיא מתכסה בהם שהם ד' בגדי לבן יהו"ה וד' בגדי זהב אדני ומצד ח' בגדים אלו נקראת הוי"ה בניקוד אלהי"ם שדקותה מתלבש בסוד ת"ת ומ' והיינו עלין ועוד היא נתלית בזמורות האילן סוד החכמה

שבו היא גדלה והיינו סוד הקרבנות הקרבין הבינה עם החכמה ועוד יש בגפן פרטים אחרים והיינו מיני כפרות מיני תכשיטין דכפרא לבנהא.

ואיהי קמת בהון בכל תיקונין אלין קמי מלכא חכמ' שהוא אב לספירות. ומיד וראיתיה לזכור ברית עולם עולם בינה לייחד החכמה עמה.

ויהיבת לן שאלתין דילה וגומר כי סוד י"ג ברכות של תפלה אמצעיות תקנו חז"ל על סוד שאלותיה שהיא שואלת לפני החכמה שגם אנו נתפלל בתפלתינו אלה השאלות להשפיעה ולהמשיך לה כענין הקרבן שהיא לקרב' למעל' כנז' והית' מכפרת על יש' כי תפלות כנגד תמידין תקנום וצריך שנשאל שאלותיה: ואעפ"י שהתפלה במלכות הכוונה שהתפלה מלכות שהיא התעוררו' אל הבינה ואין המלכות משוללת מהברכות והתפלה שבאור הבינה יש להאיר ולכך בתיקונה תיקוניה וז"ש בההוא שהבינה מתתקנת ומתיחד' עם החכמה המ' מתתקנת למטה דהיינו כל דינין דשכינתא תתאה וגומר והטעם מפני שהבינה שורש הדינים ובהיותם נמתקין בה הם נמתקין בת"ת דהיינו גבורה זרוע שמאל ובהיותם נמתקין בו נמתקים במלכות שהיא גבורה תתאה. דאיהי הוה"י אדנ"י שהם דין המורים על הנקב' ממט' למעל' בסוד אור חוזר ולכן בהתייחד הבינה למעלה הנז' כל דינין דשכינתא תתא' דאיהי הוה"י אדנ"י המורי' על הדין מתישרים בהוי"ה מיושרת דהיינו יהו"ה גם שם אדנ"י שהיא דינא מתלבש בשם יהו"ה ומתהפכת לרחמים ועם היות שהם דינין למטה תיקונם למעלה בשורש הדינים בבינה להלבינה וז"ש בכל דינין דא מתלבנין בשכינתא עילאה כנזכר ונתן טעם איך אפשר היות שם הוי"ה במלכות למטה ואמר ואיהי שכינתא הוה"י להט החרב וגומר הענין כי הוי"ה יו"ד רישא דחרבא ו' חרבא ה"ה תרין פיפיות דילה כנז' בתיקונים ולהט החרב הוא שם זה מתהפך משם יהו"ה לשם הוה"י לימין יהו"ה לשמאל הוה"י הכל לפי ענייניה והיינו חרב נוקמת וגומר דהיינו ברית התורה אם לא בריתי יומם ולילה והיינו לשמור את דרך עץ החיים שהיא התור' והיינו דמתהפכא זמנין רחמים היינו הוי"ה ביושר כדי להשכיר מעץ החיים שם יהו"ה שבת"ת למחזיקים בה זמנין דינא הוה"י להענישם למתרפין מדברי תור' והיינו אנשים נשים הוי"ה ביושר זכר בהיפוך נקבה ואמר נשי' ואנשים לשון רבים מפני שהם שני שמות שם הת"ת ושם המ' והצדיקים מהפכין מדת הדין למדת רחמים היינו אנשים שתי הויו"ת שתי מדות ביושר והרשעים מהפכין מדת רחמים למדת הדין שתי הויות ב' מדות בהיפוך.

דהא איהו וגומר ירצה כי עיקר שם יהוה הוא מסטרא אילנא דחיי ותמיד ביושר וכן ג"כ שם אדני לעולם יו"ד לבסוף מהופך ואין עיקרו ישר והטעם ששם זה במלכות דהיינו

עץ הדע' טוב המתהפך לרע לדין לרשעים אמנם נדע כי שם יהוה ברדתו אל שם אדני להעניש יהיה מתהפך הוה"י וכן שם אדני בעלותו אל שם יהוה להשכיר יהי' מתהפך ביושר ועתה לא יקשה מה שנמצא אותם בהיפוך וא"ת בשלמא מדת הדין מתהפכת למדת רחמים לתקן המדות בסוד הייחוד ולכך כל העולמות מאירים בייחוד והרחמים מתגלגלין בכל המדות אלא הרחמים מתהפכין לדין למה יספיק מדת הדין להענישו לז"א לאינון דעברי על פתגמי אורייתא והענין כי המצות ודברי תורה הם נמשכים מכל הספירות כדי שכולם יתייחדו בקיום התורה והעובר עליהם ג"כ פוגם בכל הספי' ולזה צריך עם היות המדה רחמים תתהפך לו לאכזר להענישו להטהר המדה מפגם שפגם בה וז"ש פתגמי אורייתא.

ועץ דא וגומר הכוונה כי שם יהוה חרב ודאי הוא בת"ת בינוני סתם אמנם סבת ההפוך לדין או לרחמים תלוי בשתי אותיות ה"ה שבשם אם יהיה עץ החיים נטוע בעיקרו שהיא הבינ' אז הבינה שהיא עולם הבא שאין שם הוי"ה משתנית בה אלא נקרא ככתבו כדפי' רז"ל כי בעולם הבא נקרא הוי"ה ונכתב הוי"ה וז"ש ועץ דא שם הוי"ה בעלמ' דאתי בינה שאין שם אלא צדיקים וכדי ליתן להם שכרם כי שם מקום השכר לכן כל שמהן בין שם הכתיבה בין שם הקריאה מתהפכין לרחמי כי נכתב הוי"ה ונקרא הוי"ה ובג"ד אוקמוה לא כהעולם וגומר כדפי' ובג"ד בינה איהי להט החרב המהפכת שם אדני שם הויה ולכך נקרא כמו שנכתב דהיינו דמתהפכת מדינ' לרחמי. וההיפוך השני מלכות להט החרב המתהפכת דהיינו למידן לרשיעייא בעלמא דין א"כ נכתב יהו"ה ונקרא אדנ"י להורות שנתהפך לשם הוה"י כסדר שם אדני.

אבל מעץ הדעת טוב ורע וגומר היינו היפוך אחר פי' ג' אל להט החרב המתהפכת דהיינו להט מההוא חרב שהיא מ' והלהט הוא הקליפה היורד למטה והמתהפכת אהדר אל הלהט והיינו רע היורד מהטוב שעץ הדעת טוב דא מטטרון ורע דא סמאל הנק' איש ההפוכות ומתהפך פעמים נשים טמא ופעמים אנשים טהור שיש מטה שהוא סוד מטטרון עצמו פעמים מ"ט ה' מ"ט פנים טהור ופעמים מ"ט פנים טמא סמאל המתהפך לנחש. ובג"ד ויגד יעקב לרחל נתן לה סימנין שלא תתחלף בשדה ובג"ד אוקמוה רבנן דלי' ליה לבר נש לשמשא וגומר שלא תבא לו שם במקומ' שדה וע"י הדבור והקול ירגיש בסימניה ותסתלק השדה ועל דרך נסתר ירצה כי צריך האדם לספר עם אשתו לקרבא בשעת תשמיש אל צד הטוב אל עץ הדעת טוב ותהי' אשה ולא תהיה מחשבתה רעה ותהיה שדה וע"י דברי קדושה תקרבה וכן ויגד יעקב לרחל שמסר לה סימנים להבדל ממעשה אביה ולקרבה אל התשובה להבדילה מע"ז וכאלו גיירה וביאר טעם לנז' כמו

שהשרשים העליונים מתהפכין מרחמים לדין כן הענפים שהם למטה להט מההוא חרב הנז' מתהפכת מטוב לרע מקדושה לטומא' כנז' ואתמר דמכשפי פרעה דכתיב ויעשו כן החרטומים בלהטיהם דהיינו להט שהם אחוזים בו שהיא להט החרב הנז' ולא בלהט סתם אלא למטה באותם ענפי הלהט שהם נאחזים באותו הלהט הוו מתהפכין אינון מטות דעץ הרע לנחשים דהיינו החצוני' הנאחזים בו מאותו הצד בחוץ יכלו החרטומים להפך וז"ש מסטרא דאלין הפוכין יכלין להתהפכא. הרמ"ק זלה"ה:

דף כח.

ואמרת אל אהרן וגומר דאתגליף בגנתא עילאה וגומר הענין שמטה אהרן היה עץ בעלמא שלקח כדרך בני אדם להשען ולפי שהוא מלמטה ממקום שנהפך ממטה לנחש ומנחש למטה ובולע את מטות החטאים האלו שממנו יצאו והוא מחזירם אל שורשם ומבטלם מהוייתם או מחזיר' מטות שאינם טמאים ואח"כ מבטלם: אמנם מטה משה הוא בריה בפני עצמה שנברא כמו שבריאת העולם היה בסוד שם מ"ב שהוא חתום בתחלת מעשה בראשית כן המטה היה חקוק בסוד שם מ"ב להראות שבו נשרשו סוד ל"ב נתיבות חכמה ועשר מאמרות שבהם נברא כדי שיוכל לשנות מכח השם שבו כל הכחות וכל הטבעים שהרי בו כלל המציאות כולו ומטעם זה אמר דאתגליף בגנתא עילא' שהוא סוד ג"ע העליון סוד כסא הכבוד כדי שיהי' שליט על כל מעש' בראשית בסוד כסא ויהיו אפילו המלאכים בסוד עולם היצירה משועבדים תחת ממשלתו ולכך היה מכריח שר המים שר האש וכן כול' משועב' תחתיו שהי' שליט ונברא בסוד שם מ"ב בדקו' מעול' הנשמות ומצד זה הנשמות של צדיקים שולטות על כל מעשה העולם כענין שמש בגבעון ומטות החרטומים היו כחות למטה בחוץ ואין אותם הכחות נכללים בקדושת המטה ולזה אינם יכולים להכלל.

וגלי קמי קב"ה ולכך הקדים הענין וכיון שכן א"כ מאי גבורתא וגומר אלא כדפי' שרמזו ענין השרים אשר לחכמתם ובטולם ושהם יורדים ממעלתם ע"י הקדושה.

שרותא דתנינא היינו שהוא תחלה לכל מציאות הקליפות ומשם תחלתם ולא ממש ממנו אלא מהכחות אשר תחתיו שהם תנינין למטה.

מיד אהדר ההוא תנינא וגומר להראות שהם צריכים כח נחש לפעול אמנם בקדושה אפילו בחומר יש כח לבטל החצונים והיינו שולטנא עילא' הנמצא בתחתונים שעץ יבש יורד למטה אל החומר יבלע ויבטל כל כחם.

ויהיו ולא באחיזת עינים א"כ היה ראוי שישארו תנינ' אלא הקב"ה התכם לעצים.

וא"ר יוסי וגומר ע"י נס כדי שע"י היותם עצים נבלעים בעץ הקדוש שאינם נכללים שם בטומאה.
אשר אחר הרחים כמו שיש בקדושה שחקים שוחקים מן לצדיקי' והגברת למעלה אחר השחקים כן למטה בכחות חצונים יש ריחים והשפחה לילית אחר הריחים וממנה משתלשלים כמו תניני' שהם תחתונים בהיכלות טמאות.
קטפירא היא בריה קלה קוראי' אותה מבשרת מאן יסהיד ביה ממה שהוא עושה בחדר משכבו שעם שהקב"ה עד רצה שיעידו בו באדם עדים חומרים וכדי שיתבייש ממעשיו נותן כח באבני ביתו ויעידו בפניו ויכלם ממה שעשה. ולזמנין דקב"ה עביד בהו שליחותא נשיף באבן או יתפח בפניו בקעת או חיה או נחש יהרגוהו כפי מה שנתחיי' מן הדין.

דף כח:

דלא זמין וגו' הם שני עניינים הא' להחיות' הב' לחדש' ושתיה' במט' אהרן הא' שתחייהו הב' שחדשו ממטה לנחש והי' מת אפי' מחיותו שהוא עץ בלחות הנפש הצומחת והנ' נשתנ' בשתים במהות הנפש מצומח לבעל חי ומעץ לנחש בגוף וז"ש ברוחא וגופא. אינון גופין שכבר היו גופין ולא עצים כמטה והוו בהו רוחין ולא כמטה שמעולם לא היה בו רוח והם עשו עצמם בעולם החומרי בעולם החדש במה ששמרו המצות הרוחניות ועסקו בתורה הרוחני שעיקרה מעולם חדש וקב"ה טמיר לון שהם במאסר בשמירה בקבורתם כאו' בפתחי את קברותיכם ולא עוד אלא דההוא דהוה יקום כדי שיכיר עצמו שהוא הוא פלוני הקודם ואח"כ ישתנה אל בריה חדשה כדי שידע בעצמו באמיתו' ויכירוהו חביריו ויכיר' ואכז"ב יתחדשו וזה יותר חסד ודאי וכ"ז יהיה מעצם ההוא הנשאר שהוא שאור שבו יבנה שאר הגוף וכמו שמי שנאכל קצת מבשרו יחיה ויגדל בשרו מיסוד שאר הבשר החי כן יהיה אל המתים אותו העצם שהוא שאור שממנו יחיה ויתפשט כל שאר הגוף איש איש לפי עניינו מי שחסרים כל עצמיו שנתרקבו אפילו שנאכל במעי הדגים אין אותו עצם מתעכל והוא בשמיר' במצולות ים בטל עליון שעתיד הקב"ה להחיות את המתים בו. הרמ"ק זלה"ה:
ויאמר ה' אל משה וגומר. ות"ח דהכי הוא דכתיב ולא יכלו לשתות מים מן היאור ושאר מים היה להם לא ודאי ומאי מן היאור אלא מפני שכל מימיהן מימי היאור הם שאפילו בורות אינם נובעים אלא משם ולזה בנטיית יד ביאור הוכו כל המים והא אתא קרא לאשמועינן באו' על נהרותם וגומר.

גליון ויצא קס"ב ב'. ההוא רקיעא יסוד דאית ביה שמשא וסיהרא ת"ת ומ' נכללים בו מפני שיוסף נכלל מיעקב ורחל וכן בו נכלל שם יאהדונה"י. ככביא שבע ספירות ממטה למעלה כי המלכות בת שבע ממטה למעלה ונקשרת בי"ב מזלות והם שש קצוות ממט' למעלה ושש ממעלה למטה שהם נוזלים השפע י"ב מעיינות מים אל המלכות ע"י היסוד והככבים שבעה ענין שפעתם הוא כפי זווגם והענין כי המלכות בת שבע נקשרת בי"ב אלו כפי מה שיהיה כל ככב וככב נקשר באיזה גבול מי"ב גבולים דהיינו י"ב הויות כן יהיה משפט הענין ומעשהו אם הככבים רחמים והגבול רחמים כולו טוב ואם להפך להפך ואם בינוני בינוני וכל אלו הגזרות הם ברקיע השמים דהיינו יסוד התפשטות הת"ת להאיר על הארץ מלכות בחינה תחתונה. וחמה וסיהרא הם בחינות אמצעיות לי"ב מזלות חמה ונקודה אמצעית לז' ככבים סיהרא והם מתגלגלים בהנהגת העולם והשפע מתאסף ומתכבש אל היסוד והעד או' מתחת השמים דהיינו היסוד אל מקום א' כי הבחינות העליונות רבות מאד והיסוד לוקט ואוסף כל השפע ומשפיעו אחר שיתבשל בו בישול הנאות ומורידו לכל הבחינות התחתונות והיינו ותרא' היבשה היא המ' יבשה ובהראותה למעל' ישפיעוה כפי הצורך והיינו דנטיל כל מיין ואשקי לארעא עלמא תתאה והטעם כדי לחלקם לבחינתם וז"ש ובדר לכל עיבר שש קצוות ומתמן אשתקיין כולא שכל הבחינות נכללות בבחינ' זו. עיין באמור כ"ז.

וינקא מסטר שמאלא הוא סוד צנור חצוני שיש ביסוד שמשם יונק הקשה להשפיע לחצונים המותר ולהגבירם והיינו מלכות חרב לה' מלאה דם מדין הגבור':

ווי לאינון שהם השרי' או הממונים על האומות ימא אתפליג לתרין חולקין כשהדין על האומה פרטית כגון ענין מצרים שהיה דין למצרים ורחמים לישראל ולכך שדי ליאורא חולקא למצרים הדין והדם ואלקי לעילא היאור ההוא שממנו מציאות התנינים: ואלקי לתתא יאור נילוס תועבת מצרים. ויש' הם יונקים מצד הרחמים מצד המים מצד החוור שבה. ואי תימא בגין געולא כעין אחיזת עינים היה נראה שהיה דם לז"א **ת"ח** א"כ ממש היה דם כדפי'.

לסלקא היינו לייחד מדתו למעלה והיינו ארוממך וכוון ב' עניינים הא' ארוממך דהיינו לסלקא ואח"כ שהמליכה והיינו המלך וז"ש ולאעלא וגומר ולאתערבא היינו ואברכה וגומר לאתקנא כרסייא היינו תיקון המ' תחלה כדי לקבל ההארה ואח"כ ולאנהרא אנפהא מאור הת"ת וזה לשני עניינים בגין דיגין עליה שהיא מדת הדין וצריך להפכ' לרחמים כדי שתהיה מאירה בת"ת וז"ש וי נהיר תדיר נהורא תתא' מ' בנהורא עילא' ת"ת

ולא אמר מנהורא דהיינו שתסתלק למעל' למיהוי אח"כ כולא חד ת"ת ומ' והם בחינות אל הייחוד.

דף כט.

אשכח עלמא שלים כל העולמות מתוקנים והמ' שהיא לבנה במילואה ולא אצטריך לאטרחא אלא בגין הבית אבל מדת המ' כבר היתה היא מתוקנת מצד מה שתיקן אביו ותקנו הקודמי'.

אתער שמאלא תימא דהא לעיל קאמר באומות העולם מתקנים מהם בימינא וי"ל דהיינו ימינך ה' נאדרי בכח ירצה השמאל כלול בימין וימין עיקר אמנם הדין מן השמאל. מבועין ונחלין הם בחינת יניקת השמאליים קדושים ובלתי קדושים.

ובגין דשולטנותא כמו שהדם הוא פוקד תחלה על צבא המרום במרום כן בתורת הדם פקד תחל' שולטנותא דילהון. בעצים ובאבנים בפיסולי עץ ואבן חלק המים שבהם שהם מורכבים מד' יסודות היה דם והיה שותת. קב"ה ת"ת מקרב ליה ע"י השכינה שהיא בחברתו המתייחדת במעשיו ויהיב ליה שלוה דהיינו יסוד מדת השלום מתייחדת עם השכינה ונעשה שלוה ונייחא לתחתוני' וזה בסוד הפי' שפי' ר' יוסי אלא שהוא הבליעו והסתים כדמסיק:

נהמא וחמרא מ' ובינ' שתיהן מתייחדות בחדוא דלבא מפני קשרם למעל' בבינ' בגין דקב"ה ת"ת אתרעי במ' מטע' עובדוי שע"י מצוותיו ייחדה.

תבשל בישולך כלומר עד שתגדל ותלמד דרך הסוד.

בשמחה דאיהו סטרא דימינא ר"ל ימין הבינה. ואו' אכול ושתה אל הדרך הזה ירצה שהיא תשפיע לך בענין שתאכל שפע המ' מצד ימין הבינה לחם בשמחה והשפע משמאל הבינה יין בלב טוב. רצה האלהים אפשר דהיינו אימא הקושרת או רצה המ' שהיא נקשרת במעשיך למעלה שהיא בודקת המעשים קודם שתעלה ואם הם רצויים מקבלם ואם לאו אינה מתייחדת ומה שאמר כי כבר רצה והיא מעצמה תתקשר בת"ת כיון שהיא בין ימין ושמאל תו לא צריכת.

אהרן ימין חסד בעל המים והשמאל שהם החיצונים חצים מים יאמר אהרן איני משקה אותם אלא דם ודין מצד שמאל שבימין ולא שיהיו דם בכל המציאיות שהרי ליש' הם מים אלא כד שמאלא נקיט לון שהם החצונים מצא מין את מינו ונעור שם יהפך לדם ויהיה דין ולא יתקן צד הדין אלא לישראל.

ת"ח תתאה דכל דרגין מעשר כחות הוכה הכח האחרון בכח מדה האחרונה וידא דיליה הם עשר אצבעות עשר ספירות חמש וחמש והעד אצבע אלהים היא היינו מכה

א' באצבע א' והיינו מכה שלישית באצבע אמצעי שביד שמאל לפי סדר המדות וסדר האצבעות.
דרגא עילא' **כתר** הוא בכור והכ' במעל' העשירי' לקליפות והבכורות למצרים. רובץ בתוך יאוריו רביצתו היא מדרג' אחרונ' מתנין זה.
צפרדעים קול מצד קול המתייחד בדבור והיינו מה שיוצא מן היאור ועולה והיא מדרגה שנית כנזכר.
מגו ידא תקיפ' הגבור' יד החזקה ובה עשר מדרגות והם ה' אצבעות של יד שמאל כלולים בחמש שניות שהם עשר ולזה אמר אצבע אלהי' מדת הדין הקשה כדפי' מפני שהיא שולטת על החצונים להלקות' וז"ש וההוא ידא אתרמי וגומר כדי שלא יוכלו לפעול בכשפיהם מפני שהחצונים עצמם היה בעל כחם. הרמ"ק זלה"ה.
והרח"ו זלה"ה ת"ח תתאה דכל דרגין אתמחי בקדמיתא וגומר מכאן תבין ענין הי' מכות שהם בי' כתרין דמסאבותא והם מתתא לעילא ולכן דוק ותשכח ענייני' ותמצאם מכוונים ותבין כי דרגא תתא' נתקלקלה בדם מן כח המלכות הנק' חרב לה' מלאה דם: התשיעית שבה מכח היסוד וזהו סוד צפרדע וכמו שרמזתי לך בסוד צפרדע כי לכן נק' בשם זה כי הוא סוד הבקר אור ואח"כ הכנים בסוד דין הגבורה הנקשרת בהוד ומיבשו דמיא אתעבדת ארעא כנים כנזכר לקמן דף ל' ע"ב ואח"כ ערוב בסוד הנצח כי שם הוא ערוב דינא ברחמי כנזכר פ' בראשית כי היה דין ודאי קשורה בימין בסוד נעימות בימינך וגומר אח"כ דבר בסוד הת"ת כי הפכו רחמי לדינא אח"כ שחין הוא דם השרוף והיא הגבורה מדת הדין השרופה כנודע אח"כ ברד סוד המים של החסד שקרשו ונעש' ברד מכח האש הגבורה ואח"כ ארבה בסוד הבינה כי שם ריבוי המינים בריבוים ואח"כ חשך בסוד החכמה המאירה ונחשכה להם אח"כ מכת בכורות בסוד הכתר העליון. ע"כ הרח"ו זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כ' א"ר אלעזר בסיטרא ימינא עילא' נפקין תליסר מבועין וכו' אני שמעתי סוד מספ' זה ענין נאה. והענין ששם אלהים הם במילואם י"ג אותיות כזה אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם. והם תליסר מבועין עילאין דקאמר והם כחות הדין המשתלשלים מאלהים מלכות ואלו הי"ג מתחלקים עוד לענפים וכחות הדין אחרים ממינים שונים עד שעולים לאלף כזה. אל"ף אל"ף למ"ד אל"ף למ"ד ה"ה אל"ף למ"ד ה"ה יו"ד אל"ף למ"ד ה"ה יו"ד מ"ם הם עולים תתקמ"ט ומ"א אותיות וה' אותיו' וה' צירופים הם אלף גם שמעתי ששם צבאות עולה תצ"ט ועיין ע"ד זה:

כז ע"ב

תוספתא

אשכול **הכופר דודי לי**: אשכול דא אימא עילאה. כפי מה שנתבאר בתיקון נ"ו דף צ"ג ע"ש יתבאר דהכא ביום הכפורים איירי שהוא זמן הכפר' ובזווג תחתון איירי ומלכות היא המדברת לת"ת כפשטי' דקרא דקאמר דודי לי ומה שאמר דא אימא עילא' ה"ק מלכות אמר לת"ת כדרך שנעש' ביחוד עליון כך אתה תעש' לי כנזכר שם בתיקונים. וכאלו אמר כאשכול הכופר שעש' חכמ' לבינ' אשכול הכופר ע"י הארת' אלי' כך אתה תעש' לי אשכול הכופר שהכפר' תלוי' גם בי וכדלקמן:

לישראל דאכלין לי'. שלא נברא העולם אלא בשביל ישראל שנאמר בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית:

הכי שכינתא עילא'. קרא' כאן בשם זה כי מלת שכינ' ר"ל שמשכנת עצמ' על בני' ומיושבת עליהם יותר מור' משם אימא שנק' בשם אימא אע"פ שלפעמים לוקח' מעל הבנים:

דשמנה כלים. הם ד' בגדי זהב וד' בגדי לבן של כ"ג וע"ש לבושי הבינ' הי' לובש כ"ג כמוה להורות שמשבצות זהב לבוש' דינין מתוקין וכיוצא בזה מלכות מתלבשת בשמנ' בגדים אלו וכ"ג שלה הוא מיכאל מתלבש בהם כנזכר בפ' צו דף ל':

מכמה קורבנין. היינו הקרבנות שנעשים במקדש למט' ביום הכיפורים שהתעוררותם עול' עד אין סוף ב"ה כנז' בפ' צו דף כ"ו:

מכמה מיני תכשיטים דכפר'. היינו ווידויים דאהרן ודכהנים ודישראל וטבילות וקידושין והזאות בז' מדות ואימא עילא' כנזכר בפרשת אמור דף ק"ב:

דכפרה לבנהא. שכן נשמתם מבינ' ורוחין מת"ת ונפשין ממלכות.

ואיהי קמת בהון בינ' **קמת בתכשיטין איליין קמי מלכא** שהיא חכמ' שאחר שנתקשט' יש לה קימ' והתעוררות. נרא' דה"ג ויהיבת לון שאלתין דלהון באילין ברכאן היינו השאלות שתקנו חכמים בה' תפלות דיוה"כ על החיים ועל השלום ועל השובע ועל המחיל' ועל הסליח' ועל הכפר' ועל שאר התפל'.

בההוא זמנא וכו' פי' היינו ביאור הכתוב שכשם שנעשית הבינ' אשכול הכופר ונתהפכו מאוכמא לחיוורא כנז' בתיקונין דלעיל ה"נ המלכות עוש' אות' הת"ת אשכול הכופר ביוה"כ להפכ' מדיני לרחמי כנזכר בסמוך. דאיהי הוה"י אדנ"י הם ב' בחי' פנימי וחיצון ושתיהם היו בסוד דין והנ' הבחי' החיצונ' שם אדנ"י לא תשתנ' שהיא צריכ' להראות פחד ודין לתחתון. אמנם הפנימי שהי' דין עתה נהפך אל הרחמי' בסוד שושנ' כנזכר

בפרשת שמות דף ב'. ה"ג אם יהיו חטאיכם כשנים הוה"י כשלג ילבינו יהו"ה וכו' שכן הם ד' חלוקות בכתב. נרא' שהגרסא הוא בכל דינין דדא כלומר כל דיכין דשכינתא תתא' מתלבנין בשכינתא עילא':

ואיהי שכינתא. פי' מה שמתהפך לזמנין דין לזמנין רחמים היינו שם הוה"י או יהו"ה אמנם שם אדנ"י אינו מתהפך לעולם כנזכר:

לשמור את דרך עץ החיים. שכיון שהיא מתהפכת לדין ולרחמים ומשכרת ומענשת בזה ישמרו דרך עץ החיים שהיא התור' בת"ת ולא יפגמו בו:

זמנין דינא.

פעמים אנשים. היינו רוחין שהם אנשים:

פעמים נשים. היינו לילין והיינו שכמו שהיא מתהפכת כך הם מתהפכין למט' אמנם אין היפך הדין למט' דומ' להיפך בה בעצמ' כי היא בעצמ' מתהפכת או יהו"ה או הוה"י אמנם למט' בכחות הדין כמשמתהפכים לדין אותו הדין עצמו מתהפך לשני גוונים פעמים דינין שאינם קשים כ"כ ומתעוררין אנשים רוחין כנזכר והיינו כפי העוונות שעשו אם הם כשנים. ופעמים דינין קשים שאם יאדימו כתולע מתהפכין לנשים לילין שהם יותר קשות:

ומסטרא דעץ הדעת טוב ורע. מתוך דברי התיקונים נרא' שאין נק' המלכות בשם זה אלא כשהיא מתלבשת במטטרו"ן וכן אינ' נקראת אילנא דמותא אלא נשהיא מתלבשת בחיצונים: ועץ דא. פי' עץ החיי' ת"ת:

בעלמא דאתי. כלומר בהארת הבינ' הנמשכת אליו וכדי להאיר לו ולקשטו בסוד ושמים לא זכו בעיניו: כל שמהן דדינא מההפכין בה. כלומר מינה ובה בעצמ' מתהפכים בה:

לרחמי כך נ"ל הגירסא כדמפרש ואזיל:

כח ע"א

אבל מעץ הדעת טוב ורע היינו מטטרו"ן כנזכר.

דאיהו כגוונא דמטה. שלפעמים הי' פועל בו טובו' בקריעת ים סוף והוצאת מים מן הסלע וכיוצא ולפעמים הי' פועל בו דין דהיינו עשר מכות:

זמנין דמתהפכין הנשים לשידות מאותו סיטרא דרע שבעץ זה כדמפרש. הנשים לשידות פי' נשי בני אדם שנכנסות השידות במקומם וחושבין שהם נשותיהן ואינ' אלא שידות וכן במקום אנשים נכנסים שדין וחושבי' שהם אנשי':

ובגין דלהט בעץ הדעת טוב ורע. כלומר להיות שלהט החרב המתהפכת הוא בעץ הדעת טוב ורע. שהוא מטטרו"ן נזכר לכך מתהפכת מטוב לרע. נשים לשידות וכו':

ואי תימא. הוא כמו ואיבעית אימא וכיוצא בו הרבה בזוהר והכוונה לומר שההפוכים נמשכים ג"כ מצד המכשפות שהרי החרטומים הפכו מטות שלהם לנחשים ולכן מסיט' דאילין ההפוכים יכולי' לאתהפכא. ג"כ שתתהפך האש' לשיד' ע"י כישוף כנז' בגמרא בעובדא דזעירי. ע"כ התוספתא:

כח ע"א

ואמרת אל אהרן וכו' בגנתא עילאה וכו'. כלומר נחקק שם הקדוש במטה ובאיזה מקום נעשה חקיקה זו בג"ע עליון ומשם ירד ע"ש בין השמשות אחר שנברא אמנם לא נתברר לן בשום דוכתא שנעשה בגנתא עילאה. והנה השם הזה נראה שהוא שם הוי"ה וכן נראה מדף מ"ח ושמעתי אומרים שהוא שם מ"ב שבו נקרע הים:

דמתמן הוא שירותא לאלקא'. שראשית ממלכת פרע' הי' מהתנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו למעל' שהוא שרו של פרע' כדמפרש ואזיל לכך תחלת מכותיו היו מהתנינים ע"ד הך הכפתור וירעשו הסיפים: ה"ג דהא לעילא מנייהו לא אית שולטנא וכו':

קטפירא. לשון לעז מבשרת:

ולזמנין דקב"ה עביד בהו שליחותא או נשברת הקורה ונופלת עליו או נופלת אבן על ראשו ורוצץ את מוחו והענין כי העון עצמו נשאב באותו עץ או באותו אבן ונפרע ממנו. וזהו וישלחם ביד פשעם:

כח ע"ב

בזמנא דיחדי עלמא. היינו שעתיד העולם עצמו להחיותו כדאיתא בפ' ויקהל דף קצ"ט כי העולם עתה הוא מת ועתיד הקב"ה להחיותו ולזה יהי' לו כח שיתגלגלו בו גופים שבחו"ל בגלגול מחילות כי ישוב העולם אל היותו ויתן מקום שיכנסו הגופים בתוכו עד בואם אל א"י לקבל נשמתם וזהו שרמז כאן באומרו:

בזמנא דיחדי עלמא. שהעולם בעצמו ישמח בחיותו:

ויתפשט לד' זויין. דהיינו שיהי' כעין הלב שהוא באמצע הגוף וממנו יתפשט לשתי זרועות ולשתי שוקים ד' זויות:

במה אתרכך בטל. היינו טלא דבדולחא דאיתנגיד מא"א לרישא דז"א וזהו כי טל אורות טל מאינון נהורין עילאין כנזכר באדרת נשא:

ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרן וגומר דכתיב ולא יכלו לשתות מים מן היאור. ואי לא תימא הכי ישתו מים מן הנהרות ומן האגמים אלא וודאי כולם היו נמשכים מן היאור:

מיין תתאין. פי' מימי שפע המלכות: ה"ג לכמה סיטרין.

מיין עילאין מתכנישי וכו'. לכמה סיטרין דהיינו לד' עמודי כסא:

מיין עילאין מימי הת"ת:

בבי כנישו. פי' היסוד ששם כל הנחלים הולכים:
ההוא רקיעא. פי' היסוד:
וינקא מסטרא שמאלא. דוקא השפעת הגבורה בלי כללות שום ספי' שימתקה:
ואלקא לעילא. יאור מצרים לעילא ואח"כ אלקי לתתא:
בג"כ שירותא לאלקאה לון הוה דמא. כדי שע"י הדם יעשירו ויתחילו מעתה ליקח ביזת מצרים:
לסלקא שבחי' ולאעלה ליה לנהורא עילאה. פי' רצה להרכיב שני פירושים במלת ארוממך חד ארוממך בשירים ותשבחות וע"י השיר הזה ארומם אותך אלהי שהוא מדתי למעלה אצל הת"ת:
לאתערבא דא בדא. עד שא"א לחלק היותר קטן שלא יהי' מעורב משניהם שזולת מציאות זה לא יאמר כולא חד:
לאתתקפא כורסייא. היינו בכלותו אויבי ד' מלמטה הי' מכניע שריהם קמי שכינתא למעלה דהיינו בסור מרע להסיר אותה מכל סיטרא דרע ואח"כ הי' עוסק בעשה טוב וזהו:
לאנהרא אנפהא. שע"י התורה והמצות מתקשטים פניה קמי מלכא והקישוט הוא שיש פנים לומר לת"ת חזי במה ברא אתינא לקמך כנזכר בפ' שמיני:
בגין דיגין עלי'. לתרווייהו אהדר אלא (לאהדר) [לאתקף] כורסייא אהדר בכלותו אויבי ד' להגין עלי' שכמו שהוא מגין עלי' כך היא תגין עליו מדה כנגד מדה אמנם בעשה [טוב] לא הי' מכוון לצורך עצמו כלל אלא ויתנהר תדיר וכו'. וזהו לעולם ועד:
לאטרחא עלה. לבער קוצים מן הכרם אלא הי' איש שלום:
אתער שמאלא ואתמלייא סיהרא מההיא סטרא. לבד היינו תגבורת הגבורות היורדת מהגבור' בלי מיתוק:
ר' חייא קם ליליא חד. וכו' מאי קא חמי שלמה דאמר האי קרא. כלו' שלמה שלא הניח כל תענוגי עולם כמ"ש נטעתי לי כרמים עשיתי לי גנות וכו' ואחר הכל אמר הכל הבל ורעות רוח א"כ שלמה זה מה ראה לומר פסוק זה לך אכול בשמחה וגומר קשי' לי' תרתי הא' מציאות האכילה שתהי' בשמח' דליכא שמח' אלא בשמחתה של ירושלים דשמחו את ירושלים כתיב. הב' אומרו ושתה בלב טוב יינך דהא קיי"ן כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו' שאסורה השמחה שאין שמחה אלא בבשר ויין:
כל מילוי בחכמתא הוו. כלו' כשתדקדק בדבריו תרא' שבחכמה אמרם שהרי תלאם בתנאי כשרבה ועשה כמה מצות ומ"ט שכבר. נתרצה הקב"ה בהם אז הותר לו השמחה

כי בוודאי שום דבר לא יטרידהו אע"פ שישמח בלחמו ויינו: וז"ש בשעתא דב"נ אזיל באורחוי וכו' אכיל ושתי בחדווא וכו'. א"נ אפשר דהכי תריץ האי שמחה דקאמרן לאו שמחה ממש כפשוטו אלא שבשעתא דבר נש אזיל באורחוי דקב"ה קב"ה מקרב לי' ויהיב לי' שלוה ונייחא ובבחי' זו שהוא שקט ושאנן בלי עול מלכות ועול ד"א וכיוצא מהדברים המטרידים שמח' קרי לי' וז"ש ת"ח נהמא וחמרא דאכיל ושתי בחדוה דלבא כלומר בא וראה שמי שיש לו שלוה ונייחא בוודאי שאותו לחם ויין שאוכל ושותה בשמחה אוכל אותה שאין דבר יעצבהו וכ"כ בגין דקב"ה איתרעי וכו' וקרא מסיפי' לרישי' מדרש וה"ק עשה מצות ומע"ט הרבה עד שקב"ה יתרצה במעשיך ובזה הקב"ה יתן לך השקט ושלוה באופן שתאכל בשמחה כלומר בלא עצבון ודאגה לחמך ושתה בלב טוב יינך בלא דאגה כלל:

אן הוא חכמתא הכא. כלו' אין זה חידוש דפשיטא שמותר לשמוח אחר שרצ' אלהים את מעשיו לפירוש הראשון והשני:

תבשל בישולך. כלומר עדיין אתה בוסר עד שתתגדל בתורה ותתבשל אז תראה חכמתי' היכא רמיזא:

לאעטרא לה לכ"י. כל עיטור הוא ע"י מ"ן שעולה מצד מעשה התחתונים והנה העיטור שנעשה ע"י מצות התלויות במדת החסד הוא היותר משובח מהעיטור הנעשה מהמצות התלויות בגבורה וז"ש לאעטרא לה לכ"י בשמחה וכו': דהיינו לחמך. מלכות:

בשמחה. חסד בקדמיתא שאין השמאל מתעורר לחבק אלא ע"י האהבה הנמשכת מן הימין:

ולבתר יתעטר בחמרא שהוא שמאלא בגין דתשכח חדוותא דכולא. היינו הייחוד בעצמו שהוא השמחה הגמורה בגופה וזהו בגין דתשתכח חדוותא דכלא שהוא הזיווג:

במהימנותא שלימתא. דהיינו בימינא ושמאלא. שכן הוא השלימות ימין ושמאל ואמצע דהיינו סוד הייחוד באחדות אחד:

וכל דא כד אתרעי. ר"ל מלת כי כמו אימתי כלומר אין הייחוד הזה נעש' על כך כ"א בזמן שכבר רצה אלקים את מעשיך:

שבקינא בגינך. כלומר מנעתי עצמי מלפרש הפסוק כך בשבילך שחשבתי שלא היית ראוי. אהרן מיין (נוקבין) [קיימין] בדוכתי' שהרי הוא אחוז בסוד החסד מלגאו ולכך באו ענני כבוד בזכותו. וז"ש קיימין בדוכתי' בבחי' של אהרן:

ושמאלא בעי לנגדא מיין. כי כן המים שבחסד עאלין בגבורה ומתמן נגדין מיין בסוד גבורת נשמים:

ת"ח תתאה דכל דרגין וכו'. קשיא לי' דאעיקרא דדינא פירכא אמאי התחיל במכת הדם ותירץ ת"ח תתאה דכל דרגין וכו' דהיינו מלכות הרשעה המלאה חמת ד' ודם נידות בה התחילה המכה:

וידא דילי'. פי' המלכות הנקרא יד וכל האצבעות הם הספי' כל אחד פעל והכ' מכה א' על ידי' וכשהגיע לאצבע שהיא כנגד הכתר הכתה המלכות הבכורות מכחו: וז"ש עבד איהו דיליה. א"נ עבד איהו דיליה. פי' לא כשאר הספי' שהיו פועלות ע"י המלכות אלא עבד איהו בעצמו ובכבודו את שלו דהיינו המכה ההוגנת לו דהיינו מכת בכורות וז"ש אני ולא מלאך וגומר דהיינו ת"ת ומלכות יאהדונה"י בגי' מלאך:

ות"ח פרעה וכו' נראה שהוא טעם שני למה התחיל במכת הדם יען כי שולטנותי' במיא וכו':

בג"כ אתהפיך נהריה בדמא. כדרך המלכים שתכף סותרים בית מושבו של מלך שכנגדם: א"נ על דרך שאמרו רז"ל בטכסיסי מלכים בא עליהם וכו'. כל אינון עשר (אתוון) [אתין] לאו דווקא כולם שמכת בכורות עשה הכתר כפי שזכרם לעיל:

מגו ידא תקיפא. מלכות הנקרא יד נטוי' להשכיר ולהעניש. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון אהרן מים קיימין בדוכתי' אהרן מלגאו אברהם מלבר הנגב'. לאעטרא לה לכ"י בשמח' ויחי רכ"ט ב' ע"כ:

דף כט:

ת"ח כל אינון דרגין דילהון וגומר כיון דנפקי מכח מאמר גבוה יצאו ונתפשטו להלקות בגלוי בסוד הצפרדעים שהרי המכה מכח גבוה ע"י הרצועה הרעה המכ' שאין מכה אלא ע"י המכים האלה וכיון שפרסום המכה היה ע"י שהכרח היה להם מצד מעלה בכח גבוה היד החזקה השור' עליה' שוב לא יכלו לתת כח אל החרטומים בהשבעתם ולכן כיון שיצאו הצפרדעים בפרסום לא פעלו עוד בכנים ולא בשום מכה והיינו בלבולם שגרע כחם מיד במכה שנית כדי כשתבא השלישית שוב לא יכלו לעשות וא"ת ולמה הם פעלו בצפרדעים וי"ל מפני שעדיין לא נתפרסם' אמנם אחר שנתפרסמה לא יכלו משם ואילך והיינו דקאמר אמתי וגו':

ר"ש פתח ואמר קול וגומר בגין דכל וגומר על דרך הסוד רחל בה זוג ליעקב דהיינו מ' ועשו למטה בחוץ ולאה שבה בתשוב' אל מדת התשוב' בינה ולכך אין לה לבכות שאינ' נפגמת בגלות הבנים והבנים למטה תיקוני רחל היא בוכה על תיקוניה כדי להתייחד עם בעלה כדמסיק.

עלמא דאתכסייא בינה ודע כי ד' זוגות יש במערה וסודם אדם וחוה חכמה ובינה. שרה מ' דחסד רבקה מ' דגבורה. לאה בחינת המ' הנקשרת עם הת"ת בסוד הדעת דהיינו בסוד הבינה רחל מ' למטה הנגלית העומדת בפרשת אורחים בין שני הדרכים ימין ושמאל על דרך היסוד שבין נצח והוד או פרשת שני דרכים קדוש וחיצון והיא בבחינת השכינ' ההולכת בגלות ולכך היא עומדת שם כמו מרכבת' קבורת'.

ת"ח כנסת ישראל הכי אקרי דומה ממש אפילו בשם דהיינו שהיא כרחל בגלות שהיא אין לה כח להנצל מיד גוזיה כך מראה עצמה בחלישות כח ולא ח"ו שיש להם שליטה אלא מצד עונותינו והדין והאמת והצדק גורמין שאנו לוקין והיא לוקה מצד בחינה א' וגולה מצד בחינ' שנית. ומראה עצמה רחל אלמת מקול הת"ת שהוא משפיע בה הנק' קול והיא דבור וכיון שאין לה קול בטל דבורה.

קול ברמה הענין שהבחינה ההולכת בגלות מעלה קול בכייתה למעלה לסוד הבחינה העליונה דהיינו ירושלם של מעל' שאינ' גול' והיינו רמה שאינם מתייחדים ולגבי אות' בחינ' יש לה קול לצד מעלה אמנם לצד מטה בבחי' רחל כדי להנקם מאויביה אין לה קול אלא לפני גוזיה שהם השרים התחתונים נאלמה ואין לה קול.

איננו מפני שאינם שאינה יכולה להתייחד אלא ע"י התעוררותם והיינו מבכ' על בניה כי איננו מפני שבני' אינם מעוררין הייחוד ודקדק שאמר איננו ולא אינו דהיינו שתי פעמים אינו דאסתלק ולא אתחבר:

ת"ח לאו שעתה וגומר שגם בגלות מצרים היתה והיה הענין ממש בגלות בבל שהכל דרך א' גורם הייחוד ובוכה עליו כנזכר גרם לון קלא שהם צעקו וגרמו מאת ה' במכת בכורות אמנם בצפרדעים ממש זמין לון קלין. באנו באש בסנורים ובמים במשארות מי הלישה. ותוציאנו לרויה שהיו נשאבים בפת ע"י השומן שלהם והיה בורא במעיהם כעין שנבראים תולעים במעים ושם היו מקרקרים במעיהם כדמסיק:

ודא קשיא לון מכולא ולכך אמר הכתוב באחרונה ובתנוריך ובמשארותיך מפני שהיו מתים מית' קשה ע"י ואלקי קדמא' שהקדימו הכתוב ויתיר מכלהו שכתוב בו ובחדר משכבך ועל מטתך. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה ת"ח כל אינון דרגין דילהון וגומר לא יכלין לבתר וגומר פי' ששולט בו עין הרע דף קצ"ב.

ובג"כ לא אעיל לה יעקב במערתא אין כוונתו להביא ראיה איך קבר' בדרך כי מקרא מלא הוא אך הכוונה היא להודיענו איך הענין היה בכוונה גמורה ולא בהזדמן בעוד כברת

ארץ לבא אפרתה מתה והיה יכולת להכניסה לאפרתה הסמוך מאד עכ"ז לא קברתיה אלא בדרך וזה מורה כי לכונה גמור' קברתיה שם כנזכר. עכ"ל.
והרא"ג ז"ל כ' ת"ח כל אינון דרגין דלהון וכו'. קשיא לי' כיצד אמר בגין לבלבלא דעתייהו ולא הוי ידעי למעבד מידי אני רואה שגם הם עשו במעשיהם ובלהטיהם כמה דברים ותירץ ואמר אל תתמה על החפץ שלא עשו אלא מתחלה והי' דבר מועט עד הכנה ולא יכלו עוד ואפשר הטעם כי המעשה שעשו במכת הצפרדעים התיש כחם כי שלט עין הרע במעשיהם ולא יכלו תו למעבד והטעם שלא רצה השם להשליטם כ"כ כדי (שיטעו) [שלא יטעו] העולם אחריהם: וז"ש דאתחזי לכלא. ויבואו רבים לטעות לכך בלבל דעתם להודיע שמלכותו בכל משלה:
חד עלמא דאתכסייא. בינה שנק' הוא על צד ההעלם:
עלמא דאתגלייא. מלכות שהיא נקרא אתה מלה המורה על הגילוי כנז' בפ' ויצא דף קנ"ח:
קלא אתפסק מינ'. פי' ת"ת הנק' קול מסתלק ממנ' כי איננו כדבסמוך.
ודא הוא דכתיב קול ברמה נשמע. דמשמע דווקא ברמה נשמע ולא במקום אחר בגין דאסתלק מינה קלא:
דא ירושלים לעילא. בינה שהיא ב"ה עליון וזהו ברמ' במקום רם. א"נ אפשר לפרושי שהקול שנשמע הי' קול הבינ' שהית' אומרת רחל מבכה וכו' אמנם רחל לא הרימ' קול' כי היא נאלמ' אסתלק מינ' ביטול הייחוד ולא אתחבר בהד' לתת לה שאר וכסות ושאר השפעות הצריכות לעולם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ל.

תלת פרעה הכא חד בההוא זמנא וגומר כנגד ג' מלכים שמלכו במצרים מאותו זמן עד יציאת ישראל ממצרים כי כלם פרעה שמם ירצה בלשון מצרי קיסר וירצה כי שלשתם היו נהנים מאותה הצורה והכוונ' רמז שגלת' שכינ' שהיא שרה ודאי ראשונ' בימי אברהם שכל מקום שהצדיק גול' שכינ' עמו ונהנ' פרע' ממנ' רמז לשרו והיינו ויראו אות' שרי פרע' כל הכחות החצונים נהנו שם וכשנסתלק' עם אברהם הית' שם אות' צור' שעדיין נשאר שם פתח פתוח לגלות מצרים והיו כהנים משם ואח"כ שנית בימי יוסף דהיינו בחינת השכינה מהיסוד שנהנו ממנ' המצרים כאו' הא לכם זרע וזרעתם והיינו ויהללו אות' אל פרע' והיינו ע"י אותו ציור שציירו האומנים באדרי' בכותל' שלא היה נהנ' בעצם ממנ' אמנם בשלישית גלת' שכינ' והית' שם בגלות והיינו ותקח האש' בית הרע' והיינו עברו דיוקנא בנצירו וגומר והיינו סוד גלות' בעצם וענין והוו עילאין

קעי' בדחין היינו דרך הנאת' ע"י התעוררות נעמא שהוא שיר רע ואח"כ נהנ' יותר. ולז' כשבא הקב"ה לפדות השכינ' ולהשבית החצונים והוצרך למכה הזאת בצפרדעים שהיו משוררים בחדר משכבו הפך אותם השירים ואלו השרים בשירים לרעה להשבית כחו' ההנהגה משם מקום יניקתם ממנה דהיינו ענין בחדר משכבך ועל מטתך הבחינה הפרטית אשר להם ומאותה הבחינה יתפשט המכה לכל שאר הבחינות לכך ילקה תחלה השר העליון באותה בחינה ומשם יתפשט לשריו. הרמ"ק זלה"ה.

ר' אבא פתח כל הנחלים וגו' כד אינון נחלין הם ז' מדות הבאים בשפע אל המ' שנקראת ים והנה בעת שהיות מעשה התחתונים אינם הגונים ולא כ"כ רעים אז ראוי לייסרם אמנם אינו כ"כ רעים שלא יושפע השפע מלמעלה אל המ' אמנם אותו השפע מתעכב מצד הדין במלכות ולא ירד למטה להשפיע אליהם והיא אז מלאה ים אלא שהדין בקרירותו קפאן מיא וכל השפע העליון מעוכב בתוכה בכח הדין כעין הגליד והקרח שהם שואבים מים ומגלידן וז"ש וההוא גלידו שאיב כל מיין דעאלין ביה אמנם בשוב בני אדם אז בכח התשובה באים תוקף חום הדרום מצד החסד הממתק קרירת הצפון גבורה ומפשיר שלגי המים ומשקה התחתונים אשר למטה ממנה ועליהם נאמר המשלח מעיינים בנחלים מעיינים שמימיו חמין המריצים הנחלים הקפוים מקור הרי הצפון הקר ונמשכים למטה ישקו כל חיתו שדי שהם חיות המלכות ומשם אל התחתונים:

ות"ח ימא דקפא וגו' היינו שהים אינו מתייבש בחום הגבורה אלא ימא דקפא שלא תשפיע למטה כנז' השפעתה הוא בתוקפא דדרום דהיינו לחממה בייחוד כדי שע"י אותו החום תתרצה להשפיע אל התחתונים וז"ש תשתרי יותרו המים בתוקפא דדרום ולזה שאיב כל מיא שאין תקונו בהרבות המים אלא בחמימות ולזה יובן או' והים איננו מלא שלא יתוקן הים במילוי.

בגין דההוא נהר וגו' הוא הבינה ואין הדין הזה ממנה כנז' כי ההוא נהר בינה דנגיד ונפיק מחכמה לא פסקין לעלמין שהוא מעין דבוק בא"ס והוא בינה אפיק מיא לימא דהיינו ע"י שבעה נחלין ועם היות שהים איננו מלא אין השפע מתעכב אלא אל מקום שהנחלים הולכים היינו אל המ' שם הם שבים פעם אחר פעם בלי הפסק אלא שמתקנת הדבר והיינו ללכת ר"ל מהמלכות ולמטה וז"ש ללכת בגין למיהך לאשקאה לכולא כשנמשכים אינם נמשכים אלא ללכת אל התחתונים אלא שהצפון מצד דיניו בתחתונים מעכב להם הטובה ואתי רוח צפון וקפי מיא והתיקון היא רוחא דדרום צד החסד מוחה ביד הגבורה ומפשיר קרירתה וז"ש ורוחא דדרום דאיהו חמימא תיקון הדין שדי לון מהמלכות למהך לכל סטר כל בחינות התחתונים דהיינו כל חיתו וגו'.

וע"ד האי ימא מלכות יתיב בין תרין סטרין חסד וגבורה קרירת הצפון וחמימות הדרום. **ובגינייהו קיימא** מפני שאם היתה תמיד משפעת מצד החסד היה העולם אבד ברוב חסדיה ואח"כ מתבטל כענין דור המבול השפיע להם רוב טובה ובעטו ואח"כ נאבדו כרגע לכך הצפון בדיניו אף תיכון תבל בל תמוט ואם היה הדין לבדו לא יוכלו לסבול לכך הדרום מתקן א"כ בגינייהו קיימא.

וארבין הם כחות המ' אזלין לכל סטר כפי ענין הרוחות הם מתנהגות אם בדין הולכות ברוח הדין ואם בחסד הולכת ברוח החסד ואם היה נקפא הם קפאו בלב ים ואינם מנהיגים אנה ואנה מפני מניעת השפע ועומדים כך הכל כפי ההנהגה העליונה:

ת"ח כד מלכא ת"ת ערסיה מ'. רוחא דצפון ת"ת רוח מצד הגבו' מעורר אותה שהאהבה תחלתה מן השמאל וסופה בימין וז"ש שארי חביבותא אלמלא הוא לא יתעורר מן הימין לכך יקדם רוח צפון קודם אור הבקר לעורר היחוד שהוא ההתחלה ועיקר לכל והיינו שמאלו תחת לראשי באו' תחת לראשי יורה שהשמאל יקדם תחת הראש ואח"כ וימינו תחבקני ולא יחבק הימין אם לא יקדים הראש והסוד צפונית מערבית מערבית דרומית ולזה תחלת ההתעוררות מן השמאל. וכדין בהתעורר רוח צפון בחצות לילה כמה בדיחין מתערין שירתא כנז' בפ' אחרי מות והם מתעכבין בשירה עד דאתי צפרא שאינם מפסיקין עד לייחדה בסוד וימינו שהוא אור היום תחבקני ואז ככבי בקר הם ג"כ מעוררים שירה יחד ויריעו כל בני אלהים שהם המעוררים שירה בלילה ואינם מפסיקין וכד אתי צפרא כולהו עילאי ותתאי דהיינו עילאי אלו הנז' ותתאי אפשר שהוא סוד כל המופקדים בעולם כאו' עץ פרי וכל ארזים וגו' והיינו השרים הממונים עליהם סוד פרקי שירה

וישראל כגוונא דא ירצה בכלל כל הנמצאים הם נמנים והיינו המזכירי' שהם ישראל אל דמי לכם לא תהיו בכת א' אלא בכל הכתות אל דמי לכם מה שאין כן שאר הכתות כי בחצות לילה מעוררים צפונית ובבקר דרומית דהיינו אסף הימן ידותון כנז' פ' אחרי מות ויש' עם כולם אל דמי לכם כאלו שדומים שאין א' נכנס במשמרת חבירו והיינו לכם אין דומי אבל לאלו יש דומי והיינו לכם דייקא.

בלילא כד אתפלג ליליא אינון דתיאובתא וגו' זה אינה מדת כל אדם אלא לשרידים אשר ה' קורא. מקדימין לבי כנישתא כלם יחד. וע"ד אדכר ע"ש העתיד או ג"כ השבטים היו עושים כך שהרי האבות תקנו ג' תפלות הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ז"ל וע"ד מיין שבין ללכת וגו' ואולי כי הם נשמות הצדיקים החוזרים למקומם ועיין. ת"ח כד מלכא אתי לערסיה היא מטת שלמה מ' והיא ג"ע הנז' במקום

אחר ועיין ד' זמנים שחייב האדם לעורר הזווג העליון ולעסוק בתורה כמו שמבאר נמצא ד' עתים בכל יום והם כ"ח עתים שהזכיר קהלת. ואו' ודרום חביק ברחימו וגו' נראה דכל אלו אינם רק התעוררות אך הזווג הוא אח"כ בתפלת השחר עכ"ל:

ת"ח כמה נהרין הם צנורות וכחות שואבים השפע לתחתונים כל א' לחלקו ולאומתו מתוך ימא עילאה מ' והם שתי בחינות הא' הקדושים שהם אותם הנמשכים ממש מהמלכות ואלו נפקי מגו ימא והיינו בריאה יצירה. הב' אחר המשך יותר שמשם מתחלקים ג"כ לחצונים וז"ש כד אתמשכן מיא מתפלגין וגו' וענין הרמש הרומש במימי הנחלים הם הם ענין המציאות המתמצא למטה מימי נהר קדוש ישראל רוחש דגים טהורים שהם ת"ת כדפי' בתיקונים וז"ש דלית לך מיין דנפקין וגו' וע' נהרי האומות רוחשים נפשות כפי האומה וכן כחות כפי הענין אם חצונים שדים ומחבלים. ובקדש טהורי' מלאכים קדושים ונחל מצרים מוציא כחות שהם מלמדים כשפים וחרשים לעשר מדרגות מעשר קליפות כדמסיק וכגון המציאות העליון כך המציאו' התחתון נחל מצרים נובע חכמות והקב"ה הפך הרחישה שלו לאלו הצפרדעים והיינו והדגה אשר ביאור מתה ואח"כ היה רוחש צפרדעים מיני כחות אחרים טמאים שאינם נהנים מהם ללמוד חכמות והענין כי הנחלים והמים שבתחומין למטה הם ממש המים שבתחומין למעלה ומה שרוחשים למעלה כמוהו ממש רוחש למטה ויש בדג ובמה שרוחש אותו הכח שיש לעליונים ונחל מצרים יש בו כח ממש לחכמות ומה גם בעשרת מיני חכמות אלו דכתיב וגו' שהם עשר מדרגות והקב"ה בלבל העליונים שהמית הכחות ההם וכנגדם למטה והדגה אשר ביאור מתה ומה שהיה ממיתם הוא בהפוך המים שהוא שפעם מצד החסד לדם מצד הדין ע"י אצבע אלהים גודל שמאל דהיינו מצד המ' מצד הגבורה ומדינה נהפכו לדם יאוריה והכחות לא נזורו ונתבטלו וכן למטה ואח"כ שנו הכחות מינם דהיינו צפרדעים כי כחות החכמות הם דגים שאין להם קול ואלו קולות בלי תועלת מאכל כן הכחות העליונים בענין שנתבלבלה חכמתם והכחות הנמצאים להם ביבשה מאויר הארץ הם ערוב ערבוב הכחות העליונים השולטים בה שאין א' מהם יודע לשמור ייחסו ומשפחתו אלא מעורבים בלי דעת רק להזיק שאין דרך החיות להתערבב אלו באלו מפני יחס השר השולט עליהם. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כתב חד בההוא זימנא. בימי אברהם:

בקולפוי. במקל שראשו עב:

רמז לאומנין. ליהנות מצורתה: (בנהירו) [**בנסירו**] פירוש (נהירו) [נסירו] מעץ גולם אחד כתבנית גוף וציירו בו צורתה:

ר' אבא פתח כל הנחלים הולכים אל הים האי קרא אתמר. דרש בדרך פשט:
ואמרי לי' חבריא. בדרך סוד:
כד אינון נחלין. היינו סוד ההשפעה היורדת מהנחלים העליונים ו"ק:
לגו ימא. היינו בתוכיית מדת המלכות:
וימא נקט לון. נראה לגרוס ימא בלא ואו:
וההוא גלידא. היינו תוקף הדין הנמשך מהגבורה העליונה: שואב כל המים. שאין (בכ"י איתא שאינו) מניחין שירדו כנז' בפ' ויצא דף קנ"ב:
ולבתר נפקין מיא בתוקפא דדרום. ה"ג בבית והכוונה שבכל יום יש דין שהעולם נידון על המזונות עד שקב"ה קם מכסא דין ויושב על כסא רחמים וזן מקרני ראמים וכו': וז"ש **ולבתר**. ברחמיו הגדולים נמשך כח החסד ומתוך אותו חמימות היפה [אשתריין] מיין:
ות"ח ימא דקפא וכו'. בא לתת טעם למה אחר שכל הנחלים הולכים אל הים למה אינו מלא ואמר שא"א למלאות בשום זמן לא בזמן הרחמים כי אותן הנחלים בבואם אלי' משפעת אותם מצד כח החסדים שמתירים [בכ"י ספרדי תיבה זו מוקף שהי' בעיניו נראה כמיותר ול"נ שהך תיבה שמתירם נכון הוא שמכח החמימות הוא מותר וחפשי לילך כרצונו ואחר זה חסר איזו תיבות וצ"ל כעין זה הלשון וכן בזמן הדין ג"כ איננו מלא וכו'] איננו מלא לפי שהדין בולע ומקפיאם וז"ש ושאיב כל מיא:
ובג"כ איננו מלא. ואתרווייהו קאי כלומר בג"כ בשביל הטעם שאמרתי בשתי הזמנים לכך אינו מלא:
וכד איהי אתיב. באלף גרסי':
ורוחא דדרום דאיהו חמימא שריא לון. גרסי':
ת"ח כד מלכא וכו'. בא לתת טעם למכת הצפרדע אחר שנתן טעם למכת דם והענין מקושר במאי דסיים וע"ד הא ימא יתיב בין סטרי אלין שהם חסד וגבורה:
לערסי'. לשמשא ערסא:
וישראל כגוונא דא. כמו שלמעלה בפלגות ליליא כמה בדיחין מתערין (שירותא) שירתא עד דאתי צפרא וכו' כגוונא דא ישראל לתתא עומדים בפלגות ליליא: אל דמי לכם בלילה. ה"ג כלומר בפלגות ליליא שאז אתם על משכבכם דומים אל תהיו דומים אל תתנו דומי' לכם. וזהו דמפרש ואזיל כד אתפליג ליליא וכו' שא"א לומר אל דמי לכם לעולם שאין כח באדם לכך פי' ואמר אל דומי לכם בפלגות ליליא:
כד סליק צפרא. אין נותנים דומי' להם שתכף מקדימין לבי כנישתא:
וכן בתר פלגות יומא. מנחה: וכן בליליא. ערבית וכו':

לא יהבו שכיבו לליבא. המלכות נק' לב והיא המשוררת תמיד והמזכירים את ד' למטה כנז' גורמים שמדת המלכות תשורר ולא תהי' דוממת ושוכבת בסוד הגלות ולכך קראה לבא כי כן הלב לעולם אינו ישן כשאר האברים:

ואתדבק ליליא מלכות:

בחשוכא. בגבורה בסוד הדין החשוך:

ובת שמשא. נ"ל שהגירסא היא

ובא שמשא:

וע"ד אדכר לון קב"ה. זכר שעתידים ישראל לעסוק בתורה בפלגות ליליא ולהתפלל ג' תפלות לכך הביא עליהם צפרדעים שאינם (משכיבים) [משככים] יממא וליליא:

ונפקין שית מינה. כנגד מה שנתברכו ישראל שהיו יולדות ששה בכרס א' כדי להנקם מאותם שהי' מעכבים לידת ששה ששה: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון דאלקי בקולפוי פי' לשון מכות כמו קילפי טבי בלעי מאבימי האמור בערכין פ' שום היתומין ומייתי לה בפ"ק דמנחות. וימא נקיט לון ושאיב לון וגו' בראשית כ"ט ב'. ת"ח כמה נהרין ויחי רמ"ג עכ"ל:

דף ל:

ת"ח כמה חילין וגו' בידא חדא היינו מצד הגבורה וחמשה קולות שבה חמשה אצבעות והם חמשה וחמשה להכות עשר פ' ות"ח כתיב וסכסכתי מצרים במצרים וגו' הענין כי כל הנמצא בכל גבול וגבול מהארץ התחתונה הוא ממש מהכח השופע עליה מהמלאכים שהם ממונים לאותם הכחות ולזה ישתנו כל הבריות כפי שינוי התחומין מפני שינוי השרים כפי בחינת יניקתם כאשר נבאר ולזה ישתנה כל אויר החלק הארציי משינוי השר ההוא השולט ומוליד בארץ כפי בחינתו בריה משונה וכן הוא ממש העשבי' ושאר העניינים ומצרים תחתונה החלק השמימיי כנגד כל אותם המעלות בארץ כך מעלות ברקיע הוא שליטת כח ידוע שמאותו שר שואבים אנשיה ומאותם השרים חיים בריותיה וכל הנמצאים והקב"ה לבלבל דעת חכמיה בלבל הכחות העליונים ובלבל התחתונים ולזה היה ערוב בבלבול כל השרים למעלה והבריות הגשמיות למטה וכולם מסכימות להזיק מצד הדין הנשפע עליהם סתם ובאו ג' מכות אלו מסכימות אל ענין אחד ד"ם צפרד"ע ערו"ב הכל בסוד הכחות והשרים ואבוד החכמות:

ת"ח כל איבא וגו' היינו כל הנמצא למטה מבריות הארץ עשבי' וכיוצא מהבריות הם ממש בכח העליון כדפי' ומדרך הארץ להצמיח מוצא דשא מכח השר העליון שיש לו לחות וזרע להחיות צמחי האדמה וכאשר יעדר הלחות ההוא מהשר אז הארץ אינ' עושה

פירות וכאשר יתן השר כינים וכיוצא יורה שהוכה השר למעלה ואין לו כח להשפיע למטה אלא להוליד אותם הרמשים כינים:

שבעה רקיעים הם כחות בקדש וכחות הגשמי ובקדש הם רקיעים ת"ת שבע ספירות ומתבחן לשבעים ומ' שבע ספירות מתבחנות לשבעים שרים לחוץ מבחינה אל בחינה וכן הם שבע' רקיעים כגלדי בצלים ושבע ארצות ממש כגלדי בצלים וז"ש כטופסא וגומר וכדפירש בפ' צו וכבר ידעת ענין מעשה האצטורלביו שעניינו הוא שכל חלק כדורי יתחלק לש"ס חלקים ואותם החלקים צודקים אל הכל וכן אל הארץ וכן אל הרקיע עד כל הרקיעים ועם היות שהכלי שיעור קטן ככף איש והארץ גדולה והיא כגרגיר חרדל בערך הרקיע וכן כל רקיע ורקיע אין חשש לאלו המעלות שנחלק הכדור כי הנקודה האמצעית היא מתבחנת בחלקיה ומתייחסת אל צלע הכדור המתרחב לאין תכלית וכן היא כל חלקי הארץ תתחלק לחלקים שבעים לשרים וכנגדם ממש תחלק הרקיע לחלקים לשרים והם ששים סביב א"י שכל השרי' הם מצרנים לה ברצועות מהם רחבות מהם קצרות וארץ יש' נקודת מרכז לכל הארצות וכן השרים מצרנים לארץ הקדושה העליונה והם שואבים מהקדש ועשרה שרים שהיו ממונים על עשר אומות השוכנות בא"י שהם החתי האמורי וגו' עם קניזי וקדמוני קני ויש' העבירו שבע שרים מהם מתוכיות הארץ וירד מעוז השרים ההם ונשארו ג' ממש בא"י שהם קני וקניזי קדמוני ששלשה שרים אלו עתידים ליפול בכבוש האמתי העתיד וכל השרים המצרנים שואבים שפעם דרך ממש אותו הצד מצרנותם לא"י וצייר הכדור וצייר חלקיו לאומות וצייר חלק לא"י שא"י כל מעלות שמחזיק ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה מתרחב והולך עד אפיסת הרקיעי' אפיסת השרים שמשם ולמעלה הכל קדש ומקודש ואין שם שרים ולא חצונים כל אותו חלק הנגדיי לא"י הוא בית השפע לא"י ויש להם תעלות סביב סביב כפי מה שיתנגד עליהם חלקם במצר א"י ומתרחב ועולה כפי חלקם ברקיעים ודרך אותו בית תעלה הוא שואב מן השפע הנמשך מהקדש להחיות עצמו לקיום אומתו להנהגת הארץ וכל אשר עליה מכל המינים מצמח הארץ ועד האדם אשר עליה וכאשר ילקה השר הממונה על האומה ויגרע הקב"ה מהשר שפע מה מיד נראה למטה בארץ הגשמית ולזה כיון שעפר הארץ היה כינים חדל לחות קיום השר ומיבשותו וכח הדין הנשפע הוציא כחו בריות אלו והיינו ע"י השר הממונה בקדש להחיות וכאו' הזן את העולם כולו בחסד ולכך אהרן איש החסד ימינך ה' תרעץ אויב ולזה הוכו בעפר הכינים. הרמ"ק זלה"ה: והרח"ו זלה"ה כתב אתחזיאו חלמין מעפרא צ"ל קלמין תרגום של כנים קלמין ותרגומו של כנם קלמתא כי הוא שם דבר. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כתב מרחשין אילין. כלומר אלו הצפרדעים דאנון בי':
דכתיב. קוסם א'. קסמים ב'. מעונן ג' ומנחש ד'. ומכשף ה'. וחובר ו'. חבר ז'. ושואל אוב ח'. וידעוני ט'. ודורש אל המתים י':
ת"ח כל איבא דאתילידת בארעא ה"ג ת"ח ראי' דכולא כגוונא דלעילא:
ז' **תחומין**. זיי"ן איקלימים מתחלקים ואע"ג דסדנא דארעא חד הוא מ"מ יש הפרש בין זה לזה כי תחום זה מוליד פלפלין וזה זהב וכיוצא וזהו דאתפרשן בדוכתייהו:
ז' תחומי ארעא לעילא. כמו כן ארץ העליונה יש תחתי' ז' תחומין והם מקום ישיבת ע' שרים עשרה בכל תחום כדמפרש ואזיל:
והא אוקמוה חברייא בז' ארעין (בסופטא) [כסופטא] דא על דא. כבר ידעת שיש שני סברות בענין שבעה ארצות כנז' בפ' ויקרא דף י'. והנה ר' אבא ס"ל לעיל כר' יהודא דהתם דס"ל [שכלם] ביישוב אלא שזה בגובהו של עולם וזה בשיפועו והאי דקאמר והא אוקמוה חברייא בז' ארעין (בספטא) [כסופטא] כלומר לדידי הכי ס"ל אמנם חברייא ס"ל דאינון דא על דא כסופטא נראה (דכצל) [כבצל] שקליפותיו זו על זו:
ועשרה בגווייהו טמירין. כמו שבז' ספי' נכללים לפעמים בשש לפי שהגוף וברית חשבינן חד והוי שיתא כלולות מעשר הם ששים כן בז' קליפות שעולה כללותם שבעים בחי' הערלה שהיא כנגד היסוד הקדוש שהוא כלול גם הוא מעשר הוא טמיר שכן בחוש הוא טמיר וגניז בגוף. א"נ לפי שיש לו הערלה חופה על אותם עשרה שבו לכך לא הזכיר אלא ששים גבורים שהם אברים הנכללים אמנם העשר הכלולות ביסוד דסטרא אחרא אחר שהוא טמיר ומכוסה בערלה לא הזכירם:
טפסירין. ענינו לפי מקומו דבר המייבש הליחות והכוונה שהושיט הקב"ה אצבעו בתחום ארץ העליונה בקליפה הנגדיית לתחום מצרים למטה וגרמה אותה הושטה להוליד דבר המייבש והמנגב בתחום למטה וזהו אצבע אלהים הוא: אתייבשו כל אינון (רתיכין) [תחומים]. כלומר נתנגב אותו הליחות הגדול שהי' בארץ מהתחום ונשאר לחלוחא יבש ונתעפש והוליד הכנים:
כדין לתתא אתחזיאו קלמין. גרסי' והוא תרגום של כנים ואומרו לתתא לפי שעיקר האצבע הגורמת היובש בעובי הארץ הי' למעלה בתחום הנגדיי אלא שלא נראה למטה היובש והניגוב רק הולדות דהיינו הכנים דאתחזיאו:
והא אתמר דאהרן הוי מחי. כמשארז"ל שהטעם הוא לפי שמשה אינו יכול שהארץ הגינה עליו בברחו מפני פרעה אבל הטעם הנכון הוא להראות שאהרן למטה הוא אחוז בימין העליון השוברת האויב:

כגוונא דא וכו'. כדפי' רז"ל כל עשר מכות עתיד להעשותם על רומי וכו' וכנגד הכנים הוא אומר ועפרה לגפרית: ה"ג
וע"ד כל עפר הארץ. ולעיל קאי שנתן מציאות למכות הכנים מהיכן נתהוו מחמת (היושב) [היובש] כנזכר: עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון לפום אינון נהרין וגו' חיי שרה. קכ"ט בארמות ידא פי' במפולת יד. וההוא ארעא וגו' ויקהל ר"ט מטתו של שלמה וגו' אחרי מות ש':

דף לא.

ת"ח מלכותא קדישא דהיינו מ' ממש שהיא קדש להעביר החצונים לא קביל מלכותא שלמתא דהיינו היותה שלטת על כל השרים ומכניעם לפניהם ויש' עושה חיל עד דאתחבר באבהן חג"ת והיינו חבור דוד בחברון ששם האבות דוד מ'. בחברוי מלך ששם ג' אבות אמנם שבע שנים למה אמר וכד אתחבר בהו אין הכוונה ליבנות מהם לבד שעיקר בניינה אינו אלא מהבינה כדמפרש לקמיה.
דרכיה דרכי נועם וגו' ולכך היא מתחברת באבות אמנם אין העיקר האבות אלא להקשר בבינה וז"ש וכד אתחבר בהו אתבני בבניינ' שלימו מפני שבנין האבות בנין אמנם בנין אימא עילאה היא הבינה בשלימות וז"ש מעלמא עילאה כי היא תרצה להכלל בכללות הבינה אימא עילאה וכללות אימא עילאה היא בהיותה נכללת משבע ספירות וכל ספירה תהי' נקראת שנה וז"ש ועלמא עילאה איקרי שבע שנים בגין דכלהו ביה כל הספירות הם נמצאים בה מפני שממנה יצאו ובה נשרשים ולמטה באבות אינם כולם בהם אלא מצד מה שנכללים זו בזו אמנם הבינה כולהו בה מפני שממנה יצאו כדפי' וסימנך כי בית ראשון ה' עילאה וכתיב ביה ויבנהו שבע שנים ומפני שאפשר לפרשו סתם על המלכות וירצה א' מב' פי' או ויבנהו מי בראו שבע שנים שהם ז' ספי' או ויבנהו ז' שנים משבע ספי' ולכלהו פי' אין ראיה לזה פי' מיד ואמר דא עלמא עילאה ואהדר ויבנהו ולא פי' מאן אלא החכמה הנעלמת שהיא הבונה העולם העליון ולכך נעלם שם הבונה ויבנהו ולא תפרש בשבע בכח שבע שנים כאותו הפי' דס"ד דאי הכי הוה ליה למימר בשבע בבי"ת או ע"י שבע והשתא דקאמר ויבנהו שבע שממש בנאו ובניינו היינו שבע שנים שבבינה שהיא נבנית בהם מהחכמה ואמר וסימנך דהיינו סימן ולא ראיה ממש שעדיין אפשר לפרשו על שלמה יסוד הבונה המלכות והיא עצמה שבע כדאמרת לזה אמר וסימנך משום דמוכח מהתם כנז':
כד"א כי ששת ימים ירצה פי' הכתוב כי ששת ימים עשה ה' ממש ששת ימים הוא העשיה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ היא המלכות מתחת והיינו בניינה למטה והם

ו' ע"י החסד דהיינו יומא דכליל כולהו יומי וכתיב אמרתי עולם חסד יבנה לכן ששת ימים ממש עשה ה' שהעשיה שם ששת כאומ' בהבראם באברהם והבנין בבינה וששת ימים אהדר לבינה לא לחסד וכן כתיב עשה ה' את השמים וגו' וע"ד זה ויבנהו שבע שבניינו בעצמו שבע שנים ולזה המלכות שבע ממש ואינה בנין שלם אלא ע"י הבינה כדפי' וקשר המעשה הזה הוא לראיה שהמלכות שבע כדפי':

דרך הוא אורחא וגו' הענין שיש דרכים ויש נתיבות הדרכים הם גלויים לכל דכתיב עמדו על דרכים וראו שע"י העמידה בהם הם יודעים אמנם הנתיבות נסתרים לא ידעו עיט כאו' ושאלו לנתיבות עולם כנראה שהם נסתרים צריך שאלה. וכן במנין הספי' הדרכים הם נגלים והיינו מה שהאבות שהם חג"ת פותחין ועושים במלכות והענין שהיא בחינה כוללת כל המציאו' ובאים החסד והגבורה והת"ת ופותחין בה מציאות משלשתם ג' דרכים ההנהגה וההשפעה וקראה ימא רבא מפני שבה כל מציאיות שבעולם בין מצד העליונים והתחתונים כאו' זה הים גדול וגו' והנה ג' ספירות אלו אבות אל ההנהגה בוקעים בה ג' דרכים והיינו האשה נקנית בג' דרכים בכסף חסד אברהם שטר יצחק שהוא שוטר ומושל. בביאה מצד יעקב ודאי כנודע והנה כל דרך ודרך מאלו הדרכים נפתח להשפיע ולהמשיך לכל הנמצא בה שכל הנמצאים בה הם יונקים מכל הבחינות האלו כל נמצא מכולם וז"ש מאינון אורחין מתפתחין לכל עיבר דהיינו לכל שש קצוות וכן הם לכל סטרי עלמא הם ד' הפאות שהם ד' חיות וכן הם חגת"ם והיינו שכולם יונקים מחסד וכולם מגבורה וכולם מת"ת. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כתב מאי רוח אחרת דאתפרש וכו'. ר"ל לשון רוח מלשון רוח פלוני ר"ל דרך אחרת והראי' פתח ואמר ויעלו בנגב ויבא הוא לבדו עד חברון. הרי שהלך בדרך אחרת:

לאתתקפא בי'. בזכות האבות הקבורים בה:

אלא רזא דמלה וכו'. כלומר אין זה טעם מספיק אלא רזא. ובס"י גרסי' אי בגין דאשתטח כו' מההוא עיטא דילי' דאשתזיב אלא רזא וכו' וניחא שפיר:

דאתחבר באבהן. דהיינו המרכבה שלימה חגת"ם ואז שורה עליהם אימא עילאה בינה ונעשה בנין שלם וקיים תמיד ותנשא מלכותו עד למעלה דלא תתחבל:

בגין דכולהו בי'. שורש ז' מדות:

ויבנהו ז' שנים. הבונה הי' הבינה הנק' ז' שנים כנז' בפ' שמות דף ט':

כר"א כי ששת ימים וגו' **ואברהם** ששת ימים איקרי ובי' דאיהו ששת ימים אתבני עלמא בההוא גוונא ויבנהו ז' שנים. כלומר כמו שהחסד בשביל שכלול בו עיקר ו' קצוות ע"י

הי' בנין אף כאן לפי שהבינה כלולים בה הז' מדות לפיכך נעשה בנין בית ראשון על ידה לפי שהוא בנין יותר מעולה מבריאות שמים וארץ שנבנו ע"י החסד:
ולדוכתי' אזיל. פי' למקום השייך לו שכן כלב הי' מיהודה שהוא הקשור במלכות ואומרו:
אתנהר כי' רוחא דחכמתא. שהוא המלכות וכמו שדוד להתקשר בעצם במלכות אתחבר בא הן כן כלב שהי' מיהודא:
ולבתר דוכתי' הוה. אח"כ כשנתחלקה הארץ נתנה לו לנחלה:
במטול. משא:
דקטפורא דחמרא. מתוך הלשון משמע שהוא נאד של יין:
דאת אמר בכל יומי קמי בוצינא קדישא. כלומר שבוודאי בהיותך מסדר לפניו מילין קדישין בוודאי ספיר גזרתם:
דאזיל באורחי דאורייתא. כלומר שקיים מה שלומד ע"ד אומרו ההולך בדרכיו שהולך ועושה המעשה כדרכי התורה שלמד ונראה שלכך קראה דרכים ע"ש שדורך באותם הדרכים תמיד ומקיים מה שלמד ונעשה לו כדרך כבושה:
נעימותא דשכינתא. היינו אור שבמלכות הנמשך לה מצד הבינה שהיא נהר נגיד ונפיק ולא פסיק לעלמין כי העוסק בתורה ומקיימה לא תעדי מיני' לעלמין:
דכל שבילין דאורייתא וכו'. כלומר אמנם אלו ההולכים בדרכי התורה לא בדרך כבושה כראשונים אלא יותר בקצרה כנתיבות הללו שהם קצרים ובוודאי שצדיקים הם אמנם אינם כראשונים לכך לא יזכו כ"כ לנעימותא דשכינתא דהיינו הקרבת התועלת הגדול אלא הרחקת הנזק דהיינו: שלום לעילא וכו'. שאין מי שיקטרג עליו שכל רואיהם יכירום ואומרים הבו יקר לדיוקנא דמלכא פנו אתר והזר הקרב יומת: שלום לתתא שאחר שקבל עליו עול תורה פורקין ממנו עול מלכות: שלום לי' בעלמא דין שאין רמה ותולעה שולט בו כרבי אלעזר: שלום לי' בעלמא דאתי. שג' כתות של מלאכי השרת מקדימין לקראתו ואומרי' לו יבא שלום:
איסיריה בקסטירא. **איסורי** קשר תרגום של מאלמים אלומים מאסרין איסרין:
בקסטרא. היכל. תרגום [יונתן וירושלמי] (בטירותא) [של ובטירותם] ובקסטרוותהון כלומר הקשר שהוא היסוד שנקשר בה בהיכל שהיא המלכות:
בהאי קרא שכיח. כלומר כאן רמוז יחוד העליון כדמפרש ואזיל. וי"ס דגרסי:
איסרא בקסרא וכפי ענים יהי' איסר גנוז בכיסו או בכלי חרס שגונזין בו המעות שהוא סתום מכל צד זולת שיעור האיסר והכוונה לומר סוד נעלם גנוז בפסוק זה. והערוך פי'

קסטא מדה שמודדין בה וכפי ענינו ירצה לקשר מדות העליונות במלכות שהיא נק' מדה המודדת שכר ועונש:

א"ל מאבא שמענא. פי' מאבי שמעתי הקדמות וע"פ ההקדמות ששמעתי ממני למדתי כאן סוד נעלם וז"ש:

ואוליפנא הכא בהאי. פי' בהאי קרא מלה סתימא:

בתרין גוונין דרכים ונתיבות שהם שני מיני גוונים אלו קצרים ואלו רחבי':

בתרין סטרין. כלומר בשני ענינים שהם נועם ושלום:

בים דרך ים היינו המלכות דרך היא בחינה פתוחה במלכות וז"ש דרכי' וכו' כלו' דרכים שיש לה למלכות שפתחום האורות העליונות שכל א' וא' עשה לו בה דרך לעצמו ויחוד ובחי' לעצמו כנז' בפ' תרומה בענין אפריון וכו' דהיינו השפעת הבינה וכדמפ' ואזיל:

דכרין. חופרים וי"ס דגרסי

דדרכן פי' דורכים: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון עד דאתחבר באבהן לך לך ע"ט ב' ואיקרי שבע שנים ויחי רמ"ה א'. דלא תעדי לעלמין פי' ועל זה אתמשך בקרן דהיינו קרן היובל ולא בפך עיין בסוף לך לך פתח ואמר דרכיה וגו' מקץ קצ"ה ב'. עכ"ל:

דף לא:

והאי נועם וגו'. עלמא דאתי בינה נועם שפעה ידע בה ופי' מהו הנועם ואמר ומעלמא דאתי נהרין כל בוצינין דהיינו מציאות הארת הספי' בתוכיותה יקרא נועם וזהו נהרין כל בוצינין ואח"כ נקשרי' כל השרשים ההם בספי' למטה במקומם וז"ש ומתפרשין נהורין לכל עיבר וא' יקרא טיבו והב' יקרא ונהורא וז"ש ההוא טיבו ונהורא דעלמא דאתי דינקין אבהן כל ג' האבות באחדות איקרי נועם והענין שהבחינות הנז' שהם תחלה כולם משורשים בבינה שוים לטובה ולהארה ואח"כ נקשרים מציאותם לחוץ עם המציאות הפנימי ומשם מושכים האבות ואח"כ הם נמשכים אליה נמצאו פותחים בה הדרכים ממש כבחינת הנועם העליון וז"ש דרכיה שהם דרכים ג' שהאשה נקנית בהם דרכי נועם הם דרכים מתבחנים אמנם כולם נועם א' לא אמר דרכיה נעימים להראות שהם דרכים שונים מצד הדרכים והם נועם א' מצד הבינה כנז':

ד"א עלמא דאתי איקרי נועם וגו' כלו' היא עצמה לא שפע הנשפע כנז' אלא היא נקראת נועם ואו' דרכי נועם לא שיהיו הם ממש נועם אלא הכוונה כד אתער עלמא דאתי כל טיבו מצד החסד וכל נהורין מצד הת"ת הכלול מששה קצוות וכל חידו מצד הגבורה הרי ג' מדות מתעוררות להשפיע מהופכות אל הטוב וכולם מאירים ועל ראשם שפע

וכח הבינה בעצמה דהיינו וכל חידו שהוא מן היובל ודאי אז הם נקראים נועם שהוא תכלית העידון ואין פחד מן החצונים והיינו ממש סוד השבת שיש כל זה סוד העידון והמנוח' שהשבת היא מצד הבינה נייחא ומצד שבת של ג' אבות דהיינו טיבו וחידו וכל נהורין ע"י בת עין ובסילוקו ר"ל אחר השבת שמתעורר המשטין והגיהנם אנו מעוררים הנועם לתקן ולהשלים מה שנאבד והיינו נועם ה' עלינו חכמה ובינה עלינו א"כ נועם הוא הבינה מתקשרת בג' אבות פנימיים מצד קשרה בחכמה כדפי' לא מצאו האבות בפי' הקודם ועתה ירצה דרכיה דרכי נועם הדרכים הנפתחים במלכות הם דרכי נועם שהם מתעטרים בד' עטרות אלו שפי' שהם טיבו וחידו ונהורין וחידו. ולכלהו פי' נתיבותיה הם נסתרי' יותר שהם מחכמה כנודע ל"ב נתיבות חכמה וז"ש אלין אינון שבילין דנפקין מלעילא נעלמי' מהדרכי' שהם מבינה לכל הפי' ואלו הם נעלמים וכלהו הל"ב אינם בדרכים שהם נחלקים לג' בחינות או לד' כדפי' לב' הפי' אמנם כולהו נקיט לון יחד אוספן באחוה בספי' אחת מפני שהם נעלמים בלתי מתגלים אלא בברית דהיינו היסוד דוקא בסוד הזווג שהוא דבר חביב ונסתר משאר השפעות והזרע נמשך מהמוח בל"ב נתיבות חכמה מוחא ולזה אין לספי' אחרת חלק בזה דאיהו אקרי שלום והיינו או' וכל נתיבותיה שהם נמשכים בה סוד הנתיבות הוא ע"י היסוד הנק' שלום דהיינו שלום הבית מלכות בית והיינו לאעיל לון לימא רבא היא מ' וזהו הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה דהיינו בהיות המלכות עזה מצד הדין ומימיה עזים מדיני הגבורה להשקיט אותה מזעפה אין כי אם ע"י השלום הנז' וז"ש כד איהו בתוקפיה ובדין יהיב וגו' והיינו וכל נתיבותיה שלום. מהרמ"ק זלה"ה:

אמאי בכלהו לא כתיב יד וגו' תרתי קשיא ליה בכל המכות לא נאמר יד אלא בזו ובכינים שנא' ענין יד נשתנה שלא אמר אלא אצבע ועוד שנאמר כאן יד ה' ושם אצבע אלהים היא למה לא אמר אצבע ה' או יד אלקים. ופי' שהיד שלימה נקראת יד ה' שיש בה חמש אצבעות ואצבע א' נקרא אצבע אלהים דהיינו חלק א' מהיד דהיינו שהם חמשה אצבעות חמשה ספירות והם יד יד א' לה' הכולל עשר ספי' ואלהים לספירה א' דהיינו אצבע א' מהיד הכולל חמשה ספירות ה' אצבעות והטעם שנזכרו כאן כל החמשה אצבעות פי' מפני שהיה במכה זו כלולה מחמש מכות דהיינו חמשה מינים שהיו מתים מחמשה ספירות כל אצבע קטל זינאי.

בתר דלא אהדרו וגו' הוצרך לזה כי בברד ג"כ מתו חמשה מינים ואינם ע"י יד לזה אמר שיש יד ויותר חזקה כי מכת דבר ומכת ברד הכל ענין א' אלא שדבר הוא הי"ד הנז' ולא חזקה מצד תוקף הגבורה והיינו דין רפה אמנם אח"כ ברד נתחזקה היד הרבה מאוד.

ודא לקבל דא ממש נגדי.
לך לך יחידי לבדו. ואעשך לבדך גוי גדול מארצך שאדם הוא מורגל בארצו במזונותיו בריוח ואברכך ובמשפחתו אדם מתכבד ויש לו שם לזה אמר וממולדתך ואין לך שם מהם ואגדלה שמך ואדם מבית אביו והנה לזה אמר כנגד מבית אביך שברכת הבית מרובה והיה ברכה.
רש"א רזא דחכמתא על דרך הסוד והיינו שנתבשר שיהיה בו מרכבה שלימה כדי שישרה עליו שכינה והיינו ואעשך לגוי גדול החסד סוד הגדולה מרכבתו בדברים הגדולים אעשך לגוי גדול כדי שתהיה מרכבה אל החסד והיינו לקבל סטר ימינא יהיה בך נגדיות לחסד והעושר מרכבה לגבורה הרוצה להעשיר יצפין לזה אמר שיכינהו אל הגבורה ואברכך בעושר כדי שתהיה עשיר מרכבה אל הגבורה והיינו לקבל סטר שמאלא. ואגדלה שמך היינו שהשם גדול מצד הת"ת שהמ' שם זעירא בכל ענייניה ומתגדל מצד הת"ת שהוא השם הגדול ומי שיהיה מרכבה לשמו הגדול צריך לעשות לו שם גדול בעולם הענין יש' ביציאת מצרים שנתגדל שמם וזכו לשם הגדול להקשר עמם לזה אמר ואגדלה שמך ותהיה מוכן להיותך מרכבה אל הת"ת. וכדי להיות מרכבה אל המלכות צריך שיכין עצמו לקבל כל ברכות שבעולם העליון ואז השכינה מתלות אליו כדי לקבל ע"י הברכות העליונות כאו' וברכות לראש צדיק לזה אמר לו והיה ברכה תהיה מוכן לקבל הברכות כבריכה הזאת המוכנת לקבל כל ברכות שבעולם ובזה השכינה תשרה עליך ותהיה מרכבה אליה וז"ש לקבל סטר ארעא דיש' שהיא מלכות המקבלת כל הברכות ויש מרכבה אחרת למלכות כגון העניים אמנם נוטלים בפירוד אמנם אברהם בייחוד וז"ש ארעא דיש' שהיא מיוחדת ולזה היא ברכה כדפי' וכולא רזא דרתיכ' דהיינו שיהיה הוא לבדו מרכבה עד שיעשו ב' אבות ודוד מרכבה אל השכינה או אפשר שהמרכבה הזאת שנתבשר היינו שיצאו ממנו זרע שיהיו ראויים לזה כדפי' רז"ל שאומרים אלהי יצחק אלהי יעקב וגו'.
ת"ח באתערותא דלתתא לכל דבר שבקדושה יתעורר תחלה האדם ואח"כ יעוררוהו מלמעלה כענין אברהם תחלה יצא מעצמו ואח"כ נתעורר התעוררות גמורה והטעם שאין דרך להתעורר תחלה מלמעלה אם אין איזו הערה קודם שלמטה שתהיה אותו התעוררות המועט מרכבה וגוף אל רוחניות ההעוררות המרובה שמלמעלה. הרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כתב ועאלין בגווה הכוונה שהולכים ודורכים מנה ובה במעשיהם הטובים עד שמגיעים אל תוכיותה מקום חיבור היחוד וז"ש ועאלין בגווה:

מאינון אורחין מתפתחין וכו'. פי' מאינון אורחין שהם פתחו בה דרך בם מתפתחין כמה נתיבות ודרכים שבהם יורדות השפעת המלכות ממה שקבלה מהאבות העליונים לד' עמודי הכסא ומשם משתלשלת ההשפעה. וי"ס דגרסי:

ואינון אורחין. וניחא טפי:

ומעלמא דאתי נהרין. [כפי המובן הי' כן הגירסא לפניו] וכו' כלומר להיות שמה שנותנים האבות למלכות היא אותה ההשפעה (דיקנין) [דינקין] מהבינה א"כ שפיר קא אמרינן דרכי' דרכי נועם.

בשעתא דעאל שבתא נייחין כולהו. שאז מתפשט אור הבינה בבריאה ואור הבריאה דהיינו הכסא מתפשט בכל העולמות **דנשתזבי** מההוא עונשא לאחר מיתה א"נ כי כשמתעוררים הדינים אז הרשעים מעוררים הדינים בכל העולם ואנו מתפללים שאותו נועם ששבת עמנו ביום השבת יתעכב עמנו עד יעבור זעם:

איליין אינון נתיבות ושבילין הם ל"ב נתיבו' חכמ': וז"ש **דנפקין מלעילא**. ומתפשטין מל"ב לל"ב בכל הספי' עד היסוד וז"ש:

וכלם נקט לון ברית יחידאי. וממנו למלכות: וזהו

וכל נתיבותי' שלום. כלומר כל הל"ב נתיבות חכמה שבתוך המלכות באו ונמשכו לה מהיסוד שהוא שלום וז"ש: ועאלין לון לימא רבא.

ה"ג הא דאמריתו דקטל קב"ה. כלומר שמעתי שאתם אומרים שהקב"ה הרג כל הצאן וכל מין בהמה בג' מיני מגפה ואינכם מחלקים ביניהם וא"כ קשיא לכו:

מה הוה מותנא דילהון. כלומר מה שינוי הוה במיתתם שקשה:

אלא הא כתיב הנה יד ד' הויה. ולדבריכם מאי שנא דכתיב הכא יד דבשלמא אם היינו אומרים דדוקא בדבר הוא שמתו מכל החמשה מינים והרמז ה' אצבון יש לכך פי' הכתוב בסוסים ובחמורים ובגמלים בבקר ובצאן אבל בברד ובמכת בכורות לא כתיב יד. בברד שמא לא היתה המכה בא' מן החמשה מינין דהא כתיב הירא את דבר ד' הניס ושמא בכלל היראים ניצולו מין א' לגמרי: א"נ שלא הי' שולט הברד כ"א בבהמה דקה אמנם בגמלים ובחמורים בסוסים ובבקר לא הי' שולט ובמכת בכורות שלא כתיב בהם יד אע"ג דכולהו לקו כדכתיב וכל בכור בהמה מ"מ כיון שגם בכור אדם לקה הוה להו ששה ולהכי לא כתיב יד דמשמע חמש לבד אם היינו אומרים כן הוה ניחא אבל השתא דאמריתו שבכל השלשה מיתות שלטה בכלן קשה מאי שנא דלא כתיב בכלהו יד ומתרץ:

יד ד' איהו וידא חמשה אצבעין.

ה"ג וידא בוא"ו כלומר לעולם אימא לך שיד ה' שהוא רמז לה' אצבען הי' פועל אף בברד בכל החמשה מינים ה' אצבעות בה' מינים והא דלא כתיב בברד יד ומסיק **דבר** אהדר בר"ד כלומר לא הוצרך לומר פעם שנית בברד יד שהרי כבר הוזכר בדבר ואין הברד אלא אותה מכה ממש אלא שזה בתוקף וזה בנחת ואהדרו אתוון והראי' דאותיות דדין כאותיות דדין וזה נמי דמסיק

ותרין אילין הוה באתר חד בחמש אצבען אמנם במכת בכורות לא הוצרך לפרש ולכתוב יד לפי שגם בכור אדם נכנס והוה להו ששה ואין צודק לומר יד שהוא חמש ומלתא דפשיטא היא ולא הוצרך לפרש: תרין קטפירי. הם נודות:

דמליין אקוסטרא. נראה שהי' מלאים אותם הנודות מסם המות דבהמה וכשהי' מריחים בהם מיד היו מתים

פתח ואמר וכו' הפתיחה הזאת שהם דברי ר' אלעזר בריש לך לך נראה שפתחה ר' יוסי או ר' חזקיה דאמרינן לעיל דהוה אזלו כחדא (מטפותקיא) [מקפוטקיא] שהיא ח"ל כדפי' רבינו עובדי' ז"ל [סוף כתובות] שהיא [דמ"את] ללוד שהוא א"י שבו הי' ביתו של רשב"י ע"ה כנראה מפ' ויקרא דף ט"ו ודף כ"א ללמוד ממנו רזי תורה. ופתחו בהאי קרא לדמות שכמו שאברהם אע"ה זכה לחכמה כשהלך מח"ל כך אנן אזלינן מהכא להתם ללמוד רזי תורה וזהו דמסיק ואנן הא בעינן למיהך מהכא למנדע רזא דחכמתא דפי':

מהכא. היינו קפוטקיא שהיא ח"ל ללוד שהיא א"י גבי רשב"י שביתו שם:

האי מלה דר' אלעזר. פי' הפירוש הזה שאנו דורשים בהאי קרא מימרא דר"א היא וכדאי' בריש פ' לך לך:

ר"ש אמר רזא דחכמתא הכא. כלומר הגם שאתה ר' אלעזר פירשת חכמה גדולה מ"מ אינו סוד החכמה כי לא פירשת אותו ע"ד הספירות:

ואעשך לגוי גדול. לקבל סטרא ימינא כלומר אעשה אותך שאתה בעצמך תתקשר בגדולה חסד לאברהם.

ואברכך. יצא ממך בן שיהי' קשור בצד השמאל פחד יצחק:

ואגדלה שמך. יצא בן מבניך שיהי' קשור בת"ת שהוא אילנא די רבא ותקיף ויהיה גדול בתורה שיהי' שלישי לך והתורה חוזרת על אכסניא שלה נמצא ששמך יהי' גדול שיגדל תורתך על ידו כמ"ש ויעקב איש תם יושב אוהלים:

והי' ברכה לקביל סטרא דארעא דישראל. כלומר עוד מעלה אחרת כי אתה תהי' שושבינא דמטרוניתא בסוד וימינו תחבקני כוס של ברכה בימין א"נ

והיה ברכה כלומר שמלבד שתהי' אחיזתך בחסד גם תהיה קשור במדת המלכות בסוד אברהם קדמאה לגיורין גר צדק כדפי' בריש פ' משפטים וזהו דמסיים התם ואמר הא הכא כורסייא דארבע סמכין דכלהו כלולין בי' באברהם כנז' שם:

ת"ח באתערותא וכו' התם עיקר הדברים והכא הובאו אגב גררא לכך קיצר בהם: תרח ולוט גרסי': עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ברד דאתהדרו אבנין בתקוף רוגזא וגו' האותיות נקראים אבנים כנז' בס' יצירה שתי אבנים בונים שתי בתים ובדבר האותיות כסדרן ובברד הם למפרע מצד הדין גם בהויה כנז' בנשא קכ"ד ב' ע"ד אמש בזכר אשם בנקבה:

דף לב.

רש"א לך לך וגו' דאת תקל שהיה אברהם יודע בחכמת הככבים והיה שוקל במשקלת האצטורבל או הרביע לדעת בכמה מעלות ומה הטבע ומה הענין אל כל ארץ וארץ מהארצות לדעת מולדתו ומה עניינו ומה בריאותו ומה היא מולידה שיש ארץ מגדלת חלשים יש ארץ מגדלת אוכלסין ושקל ארץ מולדתו ושקל א"י ולא היה יכול לרדת לעומק המבט השולט בא"י מפני שהיה מקום הקדש והיא שותה מהמים הקדושים לזה לא היה יכול להציץ ואמר לו הב"ה אראך אתגלי לך וגו'. והנה על פי חזיון הככבים ישפטו לאדם על ג' שפיטות הא' המחוז שהמחוז מצד המולד הכולל ישתנה המולד הפרטי לאדם א' מצד כלל כל אנשי עירו או מנהיגיהם וכיוצא. הב' מצד מולד עצמו שהוא עיקר אליו. והג' מצד מולד משפחתו שאין מולד בן מלך דומה למולד הדיוט עם היות שיהיו נולדים ברגע א' לזה אמר מארצך וממולדתך ומבית אביך שלשה אלו וגו' אמר סטרא דישובא א' מההוא תולדה ב' דאשגח בשרשא ג'

פתח ר' אבא לסיים בכי טוב. ומה שנמצא בדפוס בכאן ר' חייא ור' יוסי הוו אזלי באורחא וגו' תמצאו במקו' אחר מהזוהר הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כתב ובגין כך ויצאו אתם. פי' כאלו אמר וגומר ללכת ארצה כנען דממלת ללכת קא נפיק ליה והכי דרש ליה התם בהאי מלתא דוק התם ותשכח:

ר"ש אמר. נראה שהוא שבוש שכל הדרוש הזה מייתי לי' התם משמי' דר' אלעזר בר"ש. אמנם כאן הפך הסדר דהתם מייתי לך לך לתיקונך וכו' בתחלה והדר מייתי ואעשך לגוי גדול וכו' וכולי סדרא והטעם לפי שר' יוסי או ר' חזקיה שפתח פתיחה זו הי' רוצים ללכת מקפוטקיא ללמוד אצל ר"ש ע"ה לכך אחרוהו לקשר דבריהם שאמר ואנן הא בעינן למיהך מהכא למנדע רזא דחכמתא. עם הדרוש שסיומו אל הארץ אשר אראך תמן

אתגלי לך דהיינו בא"י מיד וילך וגו' גם אנחנו נלך לא"י למנדע והמקום יגלה לנו רזי תורה **ואנן** הא בעינן בה"א גרסי'.

ה"ג למנדע רזי דחכמתא קמי אמאי את שתיק. שנראה שר' חייא לא דבר בההוא אורחא כלום א"נ ר' יוסי לעולם לא הי' פוסק שפעם א' פסק להרהר בדברי עולם ורץ נחש אחריו כנז' בזוהר לכך אמר לו אמאי את שתיק שלא יארע לך כמו שאירע לי:

הא אורחא לא אתתקן. שהאורח נקרא כן ע"ש האורח שהיא השכינה שבאה שם כנז' בפ' ויקהל דף רט"ו ולא אתתקנת ולא אתקשטת אלא במילי דאורייתא:

אתנגיד. אתאנח וא"ל ווי על האי זמנא וכו':

אית ליה חולקא בשמך. כי באדם רשים שם שדי שתי זרועות וראש באמצע הרי ש' ומשך הגוף וזרוע א' נטויה הרי ד' וגילוי יוד שבראש העטרה הרי שד"י. א"נ באנפא רשים **ש** בתרין נוקבי דחוטמא וחצי מצח וחוטם הוא ד' ויו"ד עטרת הברית כשהוא גלוי כנז' בפ' ויחי דף רי"ט:

ארחיק להו לבני ישמעאל מדבקותא דלעילא. דווקא בני ישמעאל ארחיק לון אמנם ישמעאל עצמו ידו בכל פי' מקום אחיזתו ביסוד דשאני ישמעאל דברי' דאברהם הוא ולאו גיורא הוא כדאיתא בפ' יתרו דף פ"ז ובזה ל"ק אמאי דאמרי' בפ' יתרו דף פ"ו שישמעאל קשור ביסוד וכו'. ה"ג וישצינן מינה:

ד' צלך על יד ימינך בגין דשמא קדישא בימינא. פי' שכן למעלה הת"ת רב חסד מטה כלפי חסד ומכריע לעולם אל הימין ולכך יהי' ד' צלך על יד ימינך שכן למעלה ד' הוא בימין עליון וכך טעם ב' דהיינו ואורייתא ניתנה בימין וישראל שקבלו את התורה מימין עליון ראוי שיהי' השם צל על יד ימינם [שעל השמאל] אינו מקומו:

דבעי לזקפא ימינא על השמאל מפני כבוד ד' ששורה על הימין: כמה דאוקמוהו. בריש פ' יתרו מדכתיב וישא אהרן את ידיו ידו כתיב: דכתיב מימינו אש דת. אמאי דאמר ואורייתא בימינא אהדר דכתיב מימינו וגו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון הא אורחא לא אתתקן אלא במילי דאורייתא וגו' רנ"ט וזמינין בני ישמעאל למשלט וגומר אחרי מות ס"ט א' ובזוהר שיר השירים בפסוק כאהלי קדר וגו'. עכל"ה:

כה ע"א

רעיא מהימנא בס"ד

פקודא קדמאה כלומ' היא מצוה ראשונה הצריך לאדם וכן היא רומזת בבחי' המצות בבחינה הקודמת לכל הבחינות וז"ש ראשיתא קדמאה מפני שמצוה זו יורה על מציאות שיש אלוה ובחינה המגלה ענין זה היא בחינה הקודמת לכל הבחינות בלי ספק והיא

פתח שער כניסה לכל המצות שאם לא יכיר מציאות אלוה מה יעבוד. והנה הכרת אלוה על שני דרכים הא' בכלל והיינו לידע שיש אלוה משגיח כאשר נבאר. הב' לידע כל מציאות ספירותיו בפרט והנהגתו בתחתונים ע"י וכל הענין הנכלל בסוד סתרי הקבלה כי כל המוסיף מוסיף בידיעת האלוה והכרת מציאותו וז"ש כלל ופרט. והנה הכללות יכלול ו' דברים א' לידע שיש מציאות אלוה. הב' שליטה על כל הנמצאים כולם. ג' עילאה הסבה היותר עליונה על כל הסבות. הד' רבון עלמא אדון ורבן ומשגיח ולא עזב העולם ביד השרים והמזלות ח"ו ה' וברא עלמין עליון ותחתון יש מאין. ו' שלא נאמין במעשה בראשית היותו נמצא מכח נמצא זולת מכח אלוה המשל המים טבעם לגדל דגים מכח האלוה לא ממציאותם וז"ש שמיא וארעא וכל חיליהון. וכל זה היא ראשיתא דכולא ואמונה הקודמת לכל הבא ליכנס באמונת ה' ובתורתו ואחר שיעמיק בתורה יעמידוהו על פרטיות הדברים האלו במציאות האלוה ומציאות ספירות ובדרך השתלשלות המדרגות מכחו וכל סתרי מעשה בראשית ומעש' מרכבה וז"ש וסופא דכולא בפרט בענין שמצוה זו דרך כלל סתם הוא נעלם בסוד שם יהו"ה וז"ש רישא יהו"ה וסופא אדנ"י דכר ונוקבא

ואשתכח בר נש וגו' היינו עסקו בעבודתו ואמונתו וכן האדם בעצמו הוא בכלל ופרט כלל כל עצמותיו ופרט אבריו הפרטים כל א' לעצמו:

תיקונא דהאי עלמא דהיינו היות אור עליון שופע עליו ומאיר בו היינו כלל יהו"ה ופרט אדנ"י.

בג"כ וגו' כלו' והשתא ניחא שאין ראוי לאדם לגלות לו מיד כל פרטי סתרי רזי תורה אלא תחלה דרך כלל ואח"כ דרך פרט שכן הצורך לסוד המרכבה העליונה כנז'.

לא הוו ידעי ליה להקב"ה לא דרך כלל ולא דרך פרט ולסוף מ' שנין אז גלה להם סוד הספירות וענין סתרי תורה וכן פי' ג"כ בפ' וילך.

ואי תימא וגו' יראת ה' שהיא המ' ראשית דעת ואת אמרת שהפרט דהיינו המ' לבסוף ותירץ דהכי פי' יראת ה' היא ראשי' הידיעה בפרטות.

כיון דינדע דא בכלל שסודו בשם בן ד' שהוא סתום ואינו נגלה אלא לידע שיש מציאות אלוה שליט בעולם ראוי לאדם שילמד לדעת רמ"ח מצות לעבוד אלוה זה והיינו בסוד רמ"ח אברין דדכורא וז"ש ישלים שייפוי ומאן אינון וגו' ואחר שהשלים עצמו בידיעת רמ"ח מצות בסוד הכלל הנז' כדין ינדע באורח פרט שהוא סוד שם אדנ"י המגלה סודו הנסתר ומפרט כל הספי' כנז' בפ' פנחס ובראשית שסוד פרטי הספי' שאנו מדברים אינו אלא במ' שבה כל החשבונות כי ממנה ולמעלה אין חשבון ולא פרט ולכך מצדה

ידיעת הקבלה ופרטי הסודות באלהות וע"י זה יהיה אסוותא לכולהו כי כל מה שלמד ע"ד הפשט בידיעת קונו ע"ד כלל ילמוד אותו ע"ד הקבלה והסוד כדי שימצא רפואה לכל הדברים הקשים ויהיה עבודתו שלימה וזהו רפואה ודאי לתורתו ולמצותיו.

וינדע כל ימי שתא הם שס"ה מצוות ל"ת שבנקבה כמנין ימות השנה והם אבריה ועניפיה הנרמזים בסוד שס"ה מל"ת דמתחברן למיהב אסוותא לכל שייפין שהם רמ"ח מצות עשה שבזכר שהם אברי הזכר.

ואי תימא כל ימי שתא איך יהבין אסוותא לכל שייפין שבזכר אדרבא היה ראוי להפך ששלמות הנקבה הזכר והוא המרפא אותה מחליה שרמ"ח שייפין עיקר וימי שתא טפלים אליהם. ותירץ ודאי הכי הוא שהנקבה רפואה וסבה להשפיע לזכר בשתי דרכים עילא ותתא כלו' מלמעלה למטה וממט' למעלה ופי' ואמר שתא שהיא מ' ויומין דיליה שהם ענפי הספי' ופרטי ענפיה שהם שס"ה יהבין אסוותא שהוא השפע לזכר שהוא הת"ת שבו רמ"ח אברים ממעלה למטה.

בזמן דשייפין אריקו ברכאן ליומי שתא כלו' בהיות הת"ת משפיע למ' כדין אסוות' וחיין תליין עלי' מלעילא שאין נשפע לת"ת אלא בהיותו משפיע למ' וזהו סוד שכינה בתחתונים צורך גבוה כי כפי ריבוי השפע למ' כן יתרבה מג' ראשונות לת"ת נמצא בדרך גרמא רפואה ושפע הת"ת תלוי במ' דהיינו ימי שתא וז"ש מאן גרים לון וגו' וממטה למעלה בסוד מיין נוקבין דאיהי לקיטת ממעשה בני אדם כלפי מעלה והיינו דמסיק ואמר לתתא בר נש ישלים גופיה באינון פקודי אורייתא ששלמות אבריו בסוד הנפש תלוים ברמ"ח מצות לית לך יומא דהיינו ענפי המ' שהם ימי שתא דלא אתיא לאתברכא מיניה דהיינו שהיא נוטלת מעשה המצוה ההיא לעורר השפע מלמעלה וז"ש וכד אינון מתברכאן מיניה כדין חיין ואסוותא תליין עליה מלעילא ומאן גרים היות השפע נשפע מלמעלה בזכר העליון ובזכר התחתון אינון ימי שתא שהיא הנקבה העומדת בין תרי צדיקי צדיק עליון צדיק תחתון והיא מתברכת משניהם והיא סבה לברך את שניהם כנז' והיינו דמסיק כמה דאתברכאן מלעילא מרזא דאדם וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון רישא וסופא רזא דכר ונוקבא וגו' ויחי רמ"ו ב'. ואי תימא הא כתיב יראת ה' וגו' דא באורח פרט וגו' תירוצא. לית לך כל יומא דלא אתייא לאתברכא מיניה וזהו ביומו תתן שכרו. עכל"ה:

כה ע"ב

מרזא דאדם אדם הוא סוד רמ"ח מצות רמ"ח אברים עליונים נרמזים ברמ"ח שבאדם ולז"א ובגין דישראל איקרון אדם אית לון לאשתדלא וכו' אנכי סלקא לרזין סגיאין בזולת

שהמלה בעצמה מורה סוד גדול כנז' בקו המדה עוד יורה בסוד המצוה הזאת פי' כי מי שיאמר אנכי הרי יורה על מציאותו ועוד לא יאמר אנכי אלא השולט יאמר אנכי ואפסי עוד ועוד הנבדל לעצמו בעליותו על כל נמצא יאמר אנכי דהיינו אנכי לעצמי ועוד המשגיח בפרטים הנמצאים יאמר אנכי הנמצא להשגיח בכם כדדרשו בפסוק אני ה' וז"ש הא קרא רמיז במלה זאת דאית אלהא שליטא עילאה על עלמא:

בפרט בסוד הסתעפות הענפים היינו ה' אליך שהם חכמה ובינה שמהם הענפים המתפשטים ל"ב נתיבות חמשים שערים ולא שיהיה בו כל כללות הפרט אלא כיון שמלת אנכי כלל מלת ה' אלהיך פרט יותר וז"ש אנכי כלל ה' אלהיך פרט. מהרמ"ק זלה"ה:

סליק פ' וארא בילא"ו:

דף לב:

ר' יהודה פתח ואמר אשרי העם שככה לו וגו' למהך באורח דקב"ה דהיינו ללכת בדרכיו במדות הנפשיות מה הוא רחום אף אתה רחום וגו'. והם חובת הלב. ולמיטר פיקודי אורייתא הם המצות התלוים באברים הנראים:

בגין דיזכון בה לא אמר דיזכון בהון אלא בה באורייתא וירצה ע"י היותו הולך בדרכיו יזכה באורייתא שחובת הלב הוא חרישת קרקע הלב לזרוע בארצו מעשה המצות ואם לא יקדים לו זה כמעט לא יזכה בה ומה גם לעלמא דאתי שהוא בבינה שהוא למעלה משורת הדין כנודע וכן צריך האדם להתנהג אם ירצה לזכות אל העולם ההוא ולשזבא לון הקב"ה הנז' מכל מקטרגין דעילא לענין הנשמה ולתתא אל הגוף להחטיא להכשילו ולהזיקו.

בגין דהא כמה דאשתכיו וגו' בענין שכח הטמא הם ב' בחינות הא' הנחש והוא ראשו למעלה שהם כחות העליונים שבחצונים מלחשים לשון הרע למעלה תמיד לא יחשו וגופו משך המדרגות וזנבו למטה לילית בארץ התחתונה והם כמה אלף כחות היכלות הטמאים שהם רודפים אחר האדם להחטיאו ולהפילו ולא יחשיב שיתנצחו מהאדם אלף פעמים כנגד א' באלף שינצחוהו ויפילוהו במהומה בל יקום או אפי' חטא קל שבקלים לא מעט בעיניהם להחטיאו והיינו עונות עקביו של אדם. וכמותם וכהם הם למעלה עומדים לקטרג עליו אפי' דבר קל שבקלים משטינים עליו פלוני עשה כך וכך אפי' דבר מצוה ונהנה בו אפילו חלק מאלף אלפי אלפים חלקים מיד הוא דולג הרי פ' נתן לי חלק כך וכך במצוה פ' וז"ש הכי נמי אשתכחו לעילא:

אינון דעבדי פקודי אורייתא ואין העיקר מעשה המצות אלא ואזלי באורח מישר שיתעסקו בהם ביושר שלא יתערב מחשבה זרה והיינו לשם שמים ולא לשם ענין אחר וז"ש בדחלא דמאריהון שהמערב שום מחשבה ביראת חטא או קיום מצותו עובד זולתו האלוה ומיד החצוני הוא עמו. כמה אינון סניגורין צד הקדושים ומלאך רע עונה בעל כרחו אמן:

א"ר חייא אי הכי אי אמרת בשלמא ששומר קצת ועובר על קצת צריך מלאך ללמד עליו זכות א' מני **אלף וגו'** אמנם לדידך דאמרת שהוא מקיים התורה ביראת ה' זה כל האדם מה יוסיפו בני עולה לענותו דהא לענין שתי שמירות למעלה ולמטה כתיב כי ה' יהיה בכסלך היינו לנפש לא ילכד במצודות יצה"ר ואל הגוף ה' ישמרך מכל רע וגו' וא"ת שזוהי אחר שנודעו מעשיו למעלה זה אינו דהא חמי קב"ה וגו' ועם היות שאין ראיה לטב וכן הוא או' ברע וכ"ש בטוב שֶׁיִּראנו וְיַראנו.

א"ל ר' יהודה כולא הכי הוא ודאי אבל אפילו צדיק גמור יש לו מקטרגי' בדרך אחרת צא ולמד מאיוב שהעיד הכתוב מחסידותו ונלכד במצודת השטן ודרך זה היאך הוא נסתר ונעלם ואסור לחקור בו אלא למי שהוא בטוח שיוציא לאור משפטו וז"ש בר לזכאי וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' כל ענין זה בא כאן לפי כי בסיום זה בא איך איוב היה מעבדי פרעה והיה מגין עליו מן המכות ואחרי שלא הגין עליו אז ניתן רשות למשחית לחבל ובאו על פרעה כל המכות ההם כאשר יתבאר. והנה ר' יהודה בפסוק אשרי העם וגו' ענין נאה והוא אשרי העם דיודעי להפיק רצונו ית' ויהי תרועה כמו רעוא שהוא רצון. או יהיה מלשון שברון כמו רוע התרועע' ארץ ויאמר אשרי העם היודעי לשבר ולהריע כח המקטרגים שהוא ע"י עסק התורה ועשיית המעשים טובים כי יזכו להלוך באור פניו ית' שהוא העוה"ב כי שם משיגים את אור פניו משא"כ בעוה"ז והביא ראי' מפ' אם יש עליו מלאך וגו' להורות כי יש למעלה מליצים טובים ורעים מלאך מליץ הוא הטוב ומני אלף הם הרעים כנודע וגו' ולכך צריך להיות צדיק לשבר כח המקטרגי' ולחזק כח הסניגורי' והנה מה שהקשה ר' חייא אפשר לכאורה באו' א"ה לו' אא"ב שאין שום מליצים טובים ורעים כי הקב"ה יודע הכל ניחא אבל לדידך דיש מליצים למה הם מועילים אמנם קשה כי פ' מלא הוא אם יש עליו מלאך וגו' וגם או' אמאי אצטריך הכא קשה או' הכא. אמנם הנלע"ד שמקשה אמת הוא כי יש מליצים טובים ורעים אמנם יהיה זה בהיות האדם בינוני נוט' לכאן ולכאן כי אז צריך מליצים אמנם מי שלא יחטא אין צריך מליצי' ולזה הקשה אי הכי כדברך שאתה או' שיהי' האדם צדיק כדי שיהיו לו מליצים א"כ מה צורך

למליצים וז"א אמאי אצטריך הכא כלו' הכא שהוא צדיק וראיה לזה מפ' כי ה' יהיה בכסלך כי הוא עצמו ישמור רגליו מן המקטרגים הלוכדים אותנו ואין צורך למליצים וכן ה' ישמרך וגו' וביאר הענין באו' דהא חמי קב"ה וגו' נמצא כי או' דהא חמי קב"ה הוא טעם דלא אצטריך מלאך רק ה' עצמו ישמור מכל רע. והנה ר' יהודה ביאר כי לא מפני קושיא זו נדחה האמת כי ודאי שהאמת הוא כי יש מליצים רעים וטובים ויש כח ביד המקטרג לקטרג אפי' כביכו"ל כי אפי' מאן דלא אצטריך לאתמסרא בידוי כי צדיק הוא עכ"ז יש לו שליטה עליו וכ"כ משטין עד שיאחזהו ברשותו:

וכל אלו אורחין וגו' ר"ל זה שאמרתי הוא אמת אמנם אם אין אנו יודעים טעם הדבר לא מפני זה נכחש הדבר כי הנה אם רק הוא מכם הוא רק כי כל אורחין טמירין אינון מבני נשא ואין לנו רשות לחפש אחריהם כי אין בהם השגה רק ליחידי הסגולה והטעם בגין דאינון נמוסין דקב"ה בני נשא לאו אינון רשאין לדקדק אחריהם כי מחמת שלא יבין אולי יחשוב על ה' תועה ח"ו ולכן אין לחפש ואו' בבני נשא צ"ל בני נשא ור"ל בני נשא לאו אינון רשאין וגו' עכ"ל:

ר' אלעזר פתח ויהי היום וגו' ויהי היום יום הידוע שיש בו דין וצער מצד הגבורה דהיינו ויהי דא ר"ה רברבין ממנן שליחין הם ג' מדרגות הא' שרים גדולים ויש בהם כח לעמוד בב"ד העליון. ממנן כי יש תחת כל א' וא' מהם כמה כחות כדי שיהיו שולטים על כל מעשה בני אדם כי יש מי שהוא ממונה על מעשה הטוב ברגלים או בידים או בעינים וכיוצא וכן להפך על מעשה הרע. שליחן שכח אלהים עמהם שהרי הם שלוחים והשליח כח המשלח עמו ולכך יש להם כח לקבל כל הנעשה ולא יאבד מהם מכל מעשה בני אדם כלום:

על ה' כמו עומדים ממעל לו שהכוונה אצלו במעמד הדין אבל אפשר לפרשו ממש עליו והיינו באהבת ה' את עמו העומד עליהם עומד עליו כדמסיק קטיגורין מצד הרע שעשו בני אדם כי הטוב כבר נתקבל למעלה ונעשה בו הייחוד ועל הרע הם מקטרגין.

ות"ח מכל עמין דעלמא וגו' שאר האומות אינם חשובות להשגיח במעשיהם כיש' מצד שהם בנים להקב"ה ונשמתם אצולה מלמעלה ואם הם כשרים גורמין ייחוד ואם חוטאי' פוגמין ולכך כל עיקר ההשגחה עליהם.

יהבין תוקפא דהיינו סוד מיין נוקבין אל הייחוד ולהקשר המ' למעלה לתבוע מזון לבניה והיינו עוז וכח למדת המ' וכח לקב"ה לפעול בהם הטוב. גם השטן שמדתו כמדתם להשטין ובע"כ נמצא כי אלו העומדים במעמד הדין אינם הכשרים ע' סנהדרין אמנם אלו באים ללמד חובה כעדים המעידים וז"א בתוכם שהוא תוכיות להם והם אבריו

וכחותיו ולזה הוא דלטורא רברבא שהוא הכח הכולל כולם כי עתה בר"ה יש רשות לאלו החצונים ליכנס אל מושב הדין והיינו ויבאו בני אלהי"ם כמו בני אשפתו ודאי חציו וכחותיו שצורך גבוה הוא ליש' כדי שייטיבו מעשיהם ומתקן עצמם דבר יום ביומו ולזה בדחיית השטן נדחו כולם ויאמר ה' אל השטן דהיינו ראש לכולם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ר' אלעזר פתח וגו' אגב הנז' שיש מליצי' ומקטרגים הביא סוגיא זו ביום ר"ה ונודע כי סתם היום הוא יום הראשון הידוע לימי השנה וז"ש היום בה' הידוע ונודע כי סתם היום הוא במ' והוא נקרא ר"ה וכן דומה לזה פ' ויהי היום דשונמית ושם למדו כי הוא ר"ה מאו' היש לדבר לך אל המלך כנז' דף מ"ד ע"א ויבאו בני האלהים כמו בני העיר פי' אנשי העיר אנשי הדין והם ע"ב סנהדרין שהם ע' שרי האומות ועליהם השי"ת כנגד יש' ואלו הע' שרים הם שלוחים לידע אם יש' צדיקים או לאו והם נתונים על ממשלת הזה כנז' דף רנ"ז ע"א ורנ"א ע"א:

להתיצב על ה' הביא ראיה כי הענין כי הם הסנהדרין שעומדים בדין מפ' וכל צבא השמים וגו' שהיו דנין דין אחאב עם נבות או אפשר הרגיש מלת על והביא לו חבר וכל צבא השמים עומדים עליו ואו' אבל להתיצב וגו' ירצה כי בפ' זה שייך תירוץ נאה מה שלא יצדק בפ' אחר וזה כי הכא איירי בהאי קרא שבאין לקטרג על יש' וכל המקטרג עליהם כביכו"ל מקטרג על השכינה עצמו ולז"א על ה' והטעם שיש' נותנין עוז לאלהים כביכול הרוצה להכניע' הוא מתקומם נגד השכינה וז"א על ה'. ואו' גם השטן הוא לומר כי השטן הוא נוסף עליהם וכוונתם כולם לקטרג על יש' עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כתב למיהך באורחי דקב"ה מ"ע ולמנטר וכו' מל"ת:

בגין דיזכו"ן ב"ה וכו' אין הכוונה שיעבוד ע"מ לקבל פרס אלא יהך באורחוי דקב"ה וכו' במה שהם אורחוי שצונו. לקיימם וממילא יזכון בה לעלמא דאתי ולזה לא אמר למזכה בה אלא דיזכון.

ולשזבא לון מדלא קאמר וישתזבון נראה שמותר למיהך באורחי דקב"ה וכו' כדי שהקב"ה יצילהו מכל קטגורין שאין זה ע"מ לקבל פרס אלא שימנע ממנו המונעים והמטרידים אותו בעבודה

בג"כ זכאה איהו מאן דנטיר כו' הכא מסיק למלתי' ופי' בפי' שלא יקיים המצות כ"א לשמן לבד ולא הזכיר בגין וכו'

והא כתיב כי ד' יהי' בכסליך ומתרגמינן בסעדך ואמאי יצטרך לעוזרים זולתו

וכתיב ד' ישמרך דמקרא קמא לא פסיק לי' בבירור אלא שהקב"ה יעזרהו כמשפטו ושמא ירבו עליו המקטריגים לכך הכריח מקרא ד' ישמרך וגו' מאחר שהוא השומר מה צריך עוד לסנגורים

דהא חמי קב"ה וכו' כלומר ואחר שהוא הצופה הכל ובוודאי שאינו עוזר ושומר לזה אלא עד שירבה מעשים טובים לפניו כי ראוי הוא לכך לא יועילו המקטריגים וא"כ אמאי אצטריך סניגור.

ורשו אתמסר וכו' ולכך צריך שיעמדו סניגורים להצילו מן המקטריגים.

ה"ג וכל אילין ארחין וכו' ולית לן רשו למיהך וכו' בגין דאינון נימוסין דקב"ה בני נשא וכו' והענין שהוקשה לו דאעיקרא דדינא פירכא ולמה ליה סניגורין ולא קטגורין אחר שעיניו צופות רעים וטובים הוא יעניש וישכיר ותירץ שהכל הוא צורך ואין האדם משיג טעמם ובר"מ פ' אמור פי' כדי שידעו העולם שיש קטרוג לפניו עליו וישוב מדרכו הרעה:

בר אינון זכאי קשוט וכו' וזהו פי' הפסוק שפתח בו **אשרי** העם יודעו תרועה כלומר אשריהם אותם שיודעים סודות התרועה שהם באור פניך יהלכון הולכים בעסק התורה באור פניך שתגלה טעמי הדברים וזהו שרמז באומרו **ידעין** ואזלין דהיינו פי' יודעי (תורה) [תרועה] ומלת יהלכון שאינה הליכה ממש. ולפי שהוקשה לו בפסוק ויאמר ד' אל משה בא אל פרעה כי אני וגו' ואחר שהוא הכביד את לבו למה יענש לזה פתח ואמר אין תירץ קושיא זו וכיוצא בה אלא ליודעי תרועה דהיינו היודעים סודות התורה שהם באור פניו יהלכון הם היודעים לתרץ:

ר"א פתח וכו' דאינון ממנין לאשגחה. הם מארי דעיינין שבהיכל זכות כנז' בפ' פקודי דף רנ"א.

ה"ג דקאי דינא למידן עלמא. בגין דאילין בנין לקב"ה ומקנאים בהם ומבקשים להבאיש את ריחם בעיני אביהם א"נ לפי שהם בנים צריכים שיהי' להם מוסר משא"כ בשאר עמין דלא איכפת לי' לקב"ה אם יטו מן הדרך: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ויהי היום דא ר"ה וגו' בשלח מ"ד ע"א עכ"ל:

דף לג.

מכאן אוליפנא דישובא דארעא וגו' וכיון שהוא לשרים לא אמר משוט בעולם כולו שהשרים חלק ממנו והם הם דלטורי ישראל לתבוע כדי שימסרו בידיהם כענין והיה כאשר תריד ולז"א משוט בארץ יש' בעמך וחלקך ועם היות שאין ישראל על אדמתם עלייהו קא מהדר בארץ אשגח קב"ה מאומר בארץ כיאין כמוהו בכל הארץ עדת יש' דקאמרת. מיד אעסק באו' החכם וגו' התחיל להשטין על איוב. אעדי אשגחותך דקדק

שהרעו' נפעלות מלמעלה ע"י הסתר פנים וניתנ' רשות אליו וז"ש אעדי אשגחותך והיינו שלח ידך והיינו הנו בידך. הנה כל אשר לו בידך וגו' והשתא קשיא כיון שהשטין על איוב וגמר הענין למה לא חזר להשטין על ישראל לזה אמר

ת"ח בשעתא דעאקו כמשל הרועה שרוצה להעביר צאנו כד אתייהיב חולקא חדא כגון איוב להאי סטרא השטן אתפרש לבתר מכולא ואינו משטין עוד:

כגוונא דא שעיר דר"ח אעפ"י שהוא נקרב על גבי המזבח שלחן המלך עכ"ז יש לו שורש מתוק בקדש ואותו השורש נקרב ויונק אל הלחם עם המלך ומשם נשפע ותשועה לישראל מיד שונא ובזה מתכפרין יש' והוא שותק. אמנם שעיר י"ה הוא חלקו ממש

והכא מטי וגו' היינו לתת טעם מה קנטוריא היה לו עם ישראל. גם וכי בכל פעם שיתבע השטן יתנו לו כל נתח טוב וכתף וגם איך איוב בהיותו ירא אלהי"ם נתן חלק לשטן ולזה אמר הכא מטא זמנא דא. הענין שהיה לשטן תביעה על זרע אברהם והתביעה היא שאחר שהומר יצחק בבהמה הנה השטן לא ימחול חלקו שהיה מגיע לו אם היה נעשה הדין ביצחק עצמו כי אותו הדין והמיתה שהיה נעשה ביצחק שם היה. חלקו ואם הקב"ה מחל חלקו הוא לא מחל חלקו וזהו בכלל או' משוט בארץ ראיתי זרע ישראל ועדיין תביעתי קיימת גם לא נתן לו איוב ע"ד המקרה אלא צופה העתידות הזמין לו תמורתו מיד ואתן אדם תחתיך והיינו אומרו סמוך לעקידה את עוץ בכורו והיינו זרע תרח כי בן בנו יצחק ובן בנו עוץ כנגדו ממש וגם כי איוב. חייב היה מצד אחר שיעץ עצת רשע לפרעה כדמסיק ומשפטי ה' אמת צדקו יחדיו. ובע"ז ממש הם דברי ר' יהודה למעלה כי גם לצדיק צריך מליץ כי אילו היה לאיוב סניגור אפשר היה לינצל אם לא היה השעה צריכה לכך וכן תביעת עשרה הרוגי מלכות אלמלא היה שם עוזר לא נפלו:

בעא לקטלא לון כשאמר הבה נתחכמה לו וגו' ואיוב יעצו טול וגו' והיינו וישימו עליו שרי מסים ממש מסים וארנוניות. ואולם שלח נא וגו' תחלה ממונו ואח"כ בניו כל הבן הילוד ואח"כ גע אל עצמו כנגד עבודה קשה אך את נפשו שמור נגד לא תקטול לון. ואע"ג דבכל שאר. וא"ת מה תמותו אם נתן עצה על עם ה'. וי"ל שראה שעזבו ישראל מדות טובות. שירשו מיעקב ונטמאו ונראה לו שמותר להכניעם על עונם יכלו עד יגאלם ה' וידע זה כי בת יעקב לקח כפי' ז"ל בפ' כדבר אחת הנבלות:

ת"ח מה כתיב אך את נפשו שמור בגין דכתיב וגומר הענין כי בשר הוא הגוף והחצוני הזה יש לו כח לשלוט בבשר שהוא מצד הנחש ולזה נק' קץ כל בשר יר' קוצץ ומכלה הבשר ואינו שולט בנשמות ורוחות מפני שהוא חצוני ואינו בא לפני הקב"ה אלא בעת שהוא משטין וז"ש בא לפני כלו' אינו לפני אלא בא עתה להשטין לפני וז"ש ואוקמוה

בא לפני ודאי והיינו שנמשך מהגבורה הנק' חשך והיינו קץ שם לחשך ירצה הקב"ה ברא שליח וקץ הקוצץ וכורת כל המתחייבים מדין הגבורה. ולכל תכלית הוא חוקר ירצה לאותם הדברים שיש להם תכלית וסוף שהוא הגוף הוא חוקר תכליתם וז"א ולכל תכלית ולכל בשרא. ולא לדברים הרוחנים הנשמות הנאחזים בקדושה שהם בלתי בעלי תכלית. וע"ד אתייהיב ליה רשו לשלוט בשלו. ביה קיימא וגו' ירצה ותסיתני כפי דעתו בו בכוונתו שאתה מסית אותי לבלעו חנם. ופסוק אחר דומה לזה ויפתוהו בפיהם ירצה בדעתם שהם מפתים אותי ובדמיונם שהם מכזבין בו אבל אינו כן. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' דלטורא רברבא. תרגום רכיל דילטורא בלשון תלמוד וקראו גדול מכולן בערך קטרוגו כי הוא גדול בקטרוגו יותר מכולן. או יאמר כמ"ש לקמן כי השטן הוא קץ בשר קץ הימים שהוא דרגא אחרונה של טומאה שהיא ליליתדרגת דמותנא וא"כ היא גדולה מכל המקטרגים כנודע מתוקף מעלתה. כי היא מאילן הטומאה עצמו וכל השאר תחתיה כנודע:

אלא לאייתא עובדא וגו' הכוונה אם היה שותק הקב"ה עד שיתחיל לדבר השטן שמא יתחיל תכף להגיד כוונתו ולומר פלוני חטא וישראל חטאו ואז אין יכולת לסתום פיו וכ"ש אם היה אומר אמת ולכן הקדים ה' לשאול לו מאין תבא כי להשיב לו משוט בארץ ואז יאמר לו השמת לבך וגו' כי בזה יפנה לבו מישראל וז"ש לאייתאה וגו' ר"ל להביא הענין מסודר כפי מחשבתו ית' ולא הניח את השטן לדבר כוונתו:

מכאן אוליפנא וגו' הענין כפי מה שארז"ל בכל מקום שנאמר ארץ היא ארץ ישראל כד"א עד לא עשה ארץ וחוצות וגו' והנה אומרו משוט בארץ ר"ל בארץ הידועה היא א"י ואעפ"י שזה איירי בעת יציאת מצרים עכ"ז היה משוטט בא"י לראות אם יש עון לדחותם ממנה ואם הם ראויים לקבלה ומזה ניכר כוונתו שהיא. להשטין על ישראל. גם אפשר במה שכבר ידעת כי א"י אין רשות לסטרא אחרא ליכנס בה אמנם לפעמים לאיזו סבה יש לו רשות לשוט בתוכה כמו אם רוצה להמית איזה גוי בא"י או אם איזה מת נשאר בלילה בלתי קבורה אז יש לו רשות לשוט בארץ לא לעשות דירת קבע כמו בשאר ארצות והנה זה יורה או' משוט בארץ נר' מהארץ דאין לו רשות ליכנס לתוכה רק לשוט לעתים וגומר ומזה הודיע כוונתו שבא לקטרג על ישראל. ובזה אוליפנא וגומר כי להיות שבני האלהי"ם ע' שרים וגם השטן כולם באו על יש' וא"י שלא תנתן בידם כנזכר א"כ מכאן נר' שאינם מחלק השרים דא"כ איך כולם נתקבצו לקטרג עליה וגם ידענו כי כל הישוב נחלק לסטרין אחרנין לע' שרים והראיה לזה כי לא נתקבצו לקטרג רק על א"י לבדה וזה נכון. לאותו והא וגומר פי' כי הוקשה לו כי פשט הכתוב יראה

שאו' כי השטן חשב שאולי כוונת הש"י בהשמת לבך וגומר כוונתו להטיב את איוב על היותו תם וישר שאם לא כן למה שאל השמת לבך וגומר ואז השיב השטן החנם ירא איוב ר"ל כבר פרעת לו שכרו והלא אתה שכת בעדו וגומר וא"כ אינו עובד בחנם כדי שתשלם לו שכר כי כבר אתה נותן לו שכר ואם הפי' הוא זה איך קאמר בסיום דבריו ואולם שלח נא ידך וגומר כי אינו מענין הנז' ואין זו הכוונה רק למנוע לו תשלום שכר. וז"א לא תוהא לעבדא וגומר כלומר הכוונה של השטן היא דבר אחר והפי' הוא זה איך לומר אין איוב תם וישר כי בשלמא אם היה עובד בחנם הי' ראוי להחזיק לו טובה אמנם לולי כי אתה שכת בעדו היה נמנע מלעבוד ולכן שלח נא ידך וגומר כי אינו עובד בלב שלם וראוי לעונש:

ת"ח בשעתא דעקו וגומר הכוונה הוא כאלו אמר בא ולמד והפי' הוא בא ולמד מזה כי בכל שעת צרה ראוי לתת חלק לעזאזל כמו שמצינו שעשה הקב"ה במעשה איוב וכן מצינו בשעיר דר"ח והענין כי להיות שהלבנה היתה עד עתה ט"ו ימים הולכת וחסירה כאשר רואה השטן יום ר"ח שחוזרת להתחלתה להתמלאות אז בא לקטרג כנז' דף רס"ט כדי שלא תשפיע הלבנה שהיא מאור קטן לישראל בנה הקטן. וכן בי"ה רע בעיניו ונותנין לו שעיר לעזאזל.

והכא מטא זמנא וגומר הענין הוא במ"ש בס"ד כי לא שלם עון איוב עד הנה ועתה מטא זמנא והביא ראיה איך היה איוב מזרע ומשפחת אברהם וגומר כאו' הנה ילדה וגומר לנחור אחיך וכתיב את עוץ בכורו ואיוב זה הי' ממשפחת עוץ כדכתיב איש היה בארץ עוץ.

ות"ח בשעת' דאמ' משוט בארץ וגומר והכא קאים יצחק ע"ג מדבחא ולא אשתלים מיניה קרבנא וגומר יש לומר כי מאי דינא הוה ליה לשטן עליה דאברהם וגומר ונלע"ד כי כבר ידעת כי ענין נסיון העקידה לא על חנם בא אלא על קטרוג גדול של שטן על שעשה אברהם אותה סעודה ביום הגמל את יצחק ולא זימן את העניים ולטעם זה נגזרה עליו גזרת עקידת יצחק וגם מיתת שרה על מה שאמרה צחוק עשה לי אלהי"ם כמ"ש פ' בראשי' דף י' סוף ע"ב. ועתה כאשר הועלה איל תחתיו השטין כי אין להחליף הקרבן ומכיון שכבר נגזרה גזרה על אותו העון שיתקריב יצחק לעולה א"כ אין שום תקנה במה שיושם תחתיו איל כי לא יחליפנו וגומר ואם המר וגומר והיה הוא ותמורתו קדש וא"כ היאך ניתן האיל תמורת יצחק וראוי יצחק ליהרג ולהשחט גם הוא כי כבר חלה עליו קדושה. ואו' וכן בכל סטרין דילן' חוזר לעיל כי אמר דהוה לשטן דינא על אברהם ולהיות שכבר היה מת אברהם בזמן צאת ישראל ממצרים ולז"א וכן בכל סטרא דיליה כלומר

בכל הצדדים של זרעו של אברהם היה לו שאלה זו כיון שהם משפחתו וגם תירץ דא"כ איך נתרצה באיוב אם אינו זרעו של אברהם אחר שהדין שלו היה עם אברהם לז"א וכן בכל סטרא דיליה כלומר כי לא די בזרעו רק אפילו במשפחתו עליהם מוטל דין זה וא"כ איוב אשר ממשפחתו היה ג"כ בכלל הקטרוג והתביעה. ואפשר שחוזר אל או' דלא ה"ל לאחלפא באחרא כי פי' הוא ענין האיל שהיה תמורתו ואמר כי לא די שתמורתו האיל אינה טובה רק אפי' בכל סטר' דילי' ר"ל אפי' שיהרוג אחר הקרוב אליו ממשפחתו לא די בזה אמנם אחר ראות השטן את איוב שהיה חלק גדול כמשל התיש הגדול אז נתרצה עמו:

ואו' ולא אשתלים מיניה קרבנא ולא אתעביד ביה דינא הענין כי להעשות בו דין ומשפט הועלה ע"ג המזבח. ואו' כמה דבעא דינא דיוסף הוא ענין עשרה הרוגי מלוכה כנזכר במדרש איכה מן הזוהר. ואו' וכל מה דבעא וגומר הכוונה כי ישרים דרכי ה' ועושה אלף מעשים וכוונתו ברגע א' כי הנה איוב לא נענש ולא נמסר ביד השטן בחנם רק בטענת דין גמור כי לא שאל השטן רק דברים אמיתים וא"כ אין לתמוה במה שנענש איוב עתה על יש' כי לא זו הדרך ולא זו הסבה רק על עונו עצמו רק שנגרם לו ע"י מעשה זה כדי לעשות כוונה אחרת והיא לשלם ג"כ בהצטרפות זה ענין אברהם ושאלת הדין על תמורת יצחק ונפרע בזה דין אברהם להיות כי גם איוב ממשפחתו היה וגם נעשתה כוונה אחרת והיא הצלת ישראל ביציאת מצרים נמצאים ג' כוונות בענין זה וכולם אמתיות ובקו הדין והיושר ובזה ידענו כי ישרים דרכי ה':

ומההוא זמנא הענין הוא כי הוקשה לו כי איך נתאחר ענין שאלת זו עד עתה והיכי זמין ליה קב"ה לאיוב לחולקיה אשר עתיד להיות אחר כמה זמן ותירץ הכוונה הנז' שאמרנו והוא כי גלוי לפניו ענין איוב שעתיד לחטוא ולכן המתין הש"י ענין זה להצלת יש'. והנה חטא איוב היה שיעץ את פרעה ליטול ממונם ולשעבד גופם בעבודת פרך וכן אירע לו כי אבד כל ממונו ונתמלא גופו משחין מדה כנגד מדה כי גם ישראל נשחנו עורם ובשרם מעבודת פרך ונרמס בטיט ובחומר וכן נרמס עורו ובשרו במכת השחין וכמו שהוא יעץ את פרעה כך יעץ השטן באו' שלח נא ידך וגע בו וגומר. ואו' ואע"ג דבכל שאר הוה דחיל הוא כי הוקשה לו דא"כ איך העיד עליו הש"י בעצמו איש תם וגומר לז"א כי בכל שאר פרטי דבריו היה תם וישר אמנם לא נמצא אתו רק עון זה אשר על ידו הי' תפיסה לשטן עליו. ולהיות כי גם עון זה לא עשאו בידיו רק ע"י עצה אך הוא לא עשה כלל במעשה א"כ אין לתמוה איך קראו תם וישר כי ענין זה איננו הקפדה למניעת קריאתו תם וישר כיון שלא הי' מעש' רק עצה בעלמא ולא עוד אלא כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעש'

טוב ולא יחטא. אמנם להיות כי יעץ טוב שלא יהרגם לכן א"ל ית' אך את נפשו שמור וז"א ת"ח וגומר והענין נודע במ"ש לעיל כי הוא שטן הוא מלאך המות הוא נחש וגומר. והנה זה השטן הוא לילית דרגא דמותא ואיקרי קץ כל בשר ר"ל תכלית וקץ הבשר כי הוא שולט לכלות הבשר שהוא הגוף אך על הנפש אין לו שום שליטה ונק' קץ הימי' אמנם הקדוש' נק' קץ הימין ונק' קץ דאתי מסטרא דחשך כי הטומא' חשך והקדוש' אור ועוד משום דאחשך אנפי ברייתא כנזכר פ' נח ס"ג א' ואו' בא לפני ודאי הענין הוא כי כפי פשט הכתוב הוא ר"ל כבר עלתה במחשבתי לעשות קץ כל בשר וזהו בא לפני ר"ל עלה במחשבתי וזה פשט הכ' אמנם הוא פי' שכוונתו היה כי הקץ שהוא מלאך המות שנותן קץ ותכלית לבשר שממיתו הוא עצמו בא לפני ועם פי' זה בא לפני ליטול רשות כנזכר פ' נח ע"א ודף ס"ה שו' ל"ו:

ותסיתני בו וגומר הוקש' לו כי איך השי"ת אמר כי נתפתה מן השטן כי זה דבר מבהיל את השומעים לזה ביאר כי אין פי' כן אמנם הכוונה הוא כי א"ל הקב"ה לשטן הנה עתה יחשוב איוב כי נתפתיתי בדבריך ואתה הסיתני לא שח"ו הוא מאמר השי"ת באמת רק שאומר כי איוב יאמר זה וז"א ותסיתני בו ר"ל בו בסברת איוב הנז' יעלה במחשבתו כי הסיתני ולז"א איוב ועל עצת רשעים הופעת ר"ל לקחת עצת השטן והמקטרגים ונתפתית בסברתם ובדבר עצתם ודוגמת זה ויפתוהו בפיהם (ר"ל כי בפיהם) ובלשונם ר"ל כפי הדברים היוצאים מפיהם ומלשון הרשעים נראה להם שכבר פתו את השי"ת במה שאומרים חטאנו רשענו וגומר ואמנם לבם לא נכון עמו וזה יורה כי חושבים שמפתים אותו ע"י פיהם ולשונם. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ודא איתוסף עלייהו בגין וכו' הוקשה לו האיך אייתי לי' מריבויא דגם אדרבה באשר חללים שם הוא לז"א ודא איתוסף עלייהו. בגין וכו' אין מדרכו לקטרג על הדברים הקטנים אלא אותם מארי דעיינין הם הממונים לאשגחה על כל עובדין דעלמא הן רב הן מעט. אמנם ביום ר"ה שהוא יום הדין והקיטרוג הוא עצום וכולל כמ"ש ועל המדינות בו יאמר אז ויבא גם השטן וכו': מכאן אוליפנא וכו' מדקאמר משוט בארץ וגומר ש"מ שאין זה מקום שליטתן אלא הוא כאורח הזה כשנכנס בעיר שאינו שלו הולך ומטייל א"כ מהכא שמעינן וכו':

כיון דאמר משוט וכו' משמע מלשון משוט כמו שמשוטט בכל רחובות קרי' ובחוצותי' דרך פרט למען הביט אל מעוריהם.

לרעיא דבעי למעבר עאניה וכו' ודוגמא לו היו ישראל בקריעת ים סוף והתיש שנתן לדוב הוא איוב. וא"ת והרי ענין זה הי' בר"ה כנזכר ואז נאמר לו שיכהו בשחין וקריעת י"ס הי' ביום ז' של פסח וי"ל שבר"ה נידון שיכהו בז' של פסח.

מכל זרעא דאברהם בסטרא אחרא כלומר כמו שנתן יצחק גורל לד' כמו כן צריך שיתן חלק לעזאזל מזרעו היינו ממשפחתו את עוץ בכורו וכו' וכתיב הכא איש הי' בארץ עוץ וגומר הרי טעם א'. ות"ח בשעתא וכו' נתן טעם שני לנסיון איוב ואמר שהי' לו מקום לקטרג עליו מצד חלופי הקרבן כדמפרש ואזיל:

באחרא וכן בכל סטרא דילי' כלומר אחר שהקרבן שהזמין על מדבחא שהוא יצחק כבר זכה בו המזבח ואחר שעלה לא ירד ואפי' שיביאו לו במקום הקרבן האיל שנברא בין השמשות וכל אילי נביות אין לו תמורה כלל בשום צד בעולם וזהו פירוש ולא בכל סטרא דילי' כלומר בשום צד ובשום מציאות שינתן אחר תחתיו אין הדין כן:

כד"א לא יחליפנו מכל זרעי' דאברהם לאו דווקא זרעו אלא ממשפחתו שכן הי' עוץ בכורו של נחור אחי אברהם. א"נ רמז באומרו זרעו [היינו משפחתו] שתרח נתגלגל באיוב.

ולא יקרב בסטרא אחרא כלומר שלא יתקרב לצד השני שהוא צד הקדושה והוא לשון מושאל. והנה קשר הדרוש עם פסוק בא אל פרעה וגומר הוא במה שפירש ואמר דאיוב מקריבי עיטא דפרעה היה וכו' וזהו כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו שאיוב הי' מכללם והקב"ה הכביד את לב איוב ג"כ שיתן עצה טול ממונהון ושליט על גופיהון ובכל יום הי' מיעץ אותו ע"כ והכל ממנו יתברך כדי שיפרע מלוה ישנה דאית לי' למקטרג גבי דאברהם מתרי טעמי כנזכר האחד מטעם שעיר לעזאזל והשני תביעת תמורת הקרבן כנזכר וגם הוא (חיים) [חייב] דאיוב הוא תרח עע"ז ונמצא כל אחד פורע חובו עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון מכאן אוליפנא דישובא וגומר פי' משוט בארץ היינו א"י שאין לו ממשלה עליה כאדם השט על פני המים ומהתהלך בה היינו שאר הישוב. את עוץ בכורו וגומר פי' וכתיב איש היה בארץ עוץ וגומר ומבואר ממדרשי רז"ל כי איוב היה בן עוץ שאמרו בשעה שהעלה אברהם את האיל אמר לפניו רבש"ע השבע לי שלא תנסני עוד ולא את בני וגומר מיד נשבע לו ונסתלקו כל היסורין מעליו ונתנו לאיוב בן אחיו שנאמר את עוץ בכורו וכתיב איש היה בארץ עוץ וגומר כלומר שנולד באותו היום שנשבע לו הקב"ה. מ"ד הפעמונים במה דיתעסק ויתפרש וגומר עיין פ' נח ס"ד א'. ודא איהו קץ כל בשר וגומר פי' בשרא מס"א הוא וע' בפ' שלח ק"ע א':

דף לג:

א"ר אבא כולא הוה שפיר וגומר ר' אבא נמי אתי לתרץ ג' עניינים שהקשה ר' אלעזר בענין איוב כנז"ל. אמנם אמר כולא הוה שפיר ובדין וביושר אמנם לא על דרך ר' אלעזר אלא על דרכים אחרים כדמפ' ואזיל וז"ש אבל הכי וגו' ומפרש ראשונה שיש אפשרות ביד השטן להשטין על היחיד מצד מעשיו. ואפי' יהיה זכאי אפשר להיות בידו מעשים מגונים שימסר בידו על כך אמנם העולם כולו אפי' יהיה חייב לא נמסר בידו אלא בהשגחה העליונה ממש שתרד אל הטמא החצוני כביכול להשגיח כנזכר פ' פקודי בפסוק תחלת דבר ה' והיינו וירד ה' מש"כ ביחיד וכל תכלית ירצה לכלות הכל הוא חוקר לעולם מחזר על בחי' כליון הכללות דהיינו קץ כל בשר. ויהי היום דהיינו ר"ה כדפי' ר' אלעזר דבהא לא פליג עליה אמנם מ"ש בני האלהים שכולם להשטין אינו אלא בני האלהים היינו אלהים חיים ומלך עול' המקבלי' השבים בשליחותו וז"ש וההוא יומא קיימין תרין וגו' והכרח לזה דאיהו חיים באו' אלהים חיים ואפיק תוצאות חיים כי אחר שהם בני אלהים ענפים ברואים ממנו גם הם ממונים על החיים ולא על המיתה ואינם משטינים אלא אדרב' כותבים לחיים וז"ש ומאן דאיהו מסטריה וגו' סטרא אחרא השטן. דאיהו מותא עצם המות הוא שאין לך מת אלא מי שנאחז בו ואפי' בחיים יקרא מת וכן המיתה עצמה לרעים ולטובים וכל רע וכל אבוד ביה שריא. אית מאן דאכתיב לסטרא היינו לחיים לא אמרינן כתבנו חיים אלא לחיים ירצה לצד החיים. וכן נכתבים בשניספרים אלו לחיים ואלו למיתה ונשאר העולם חציו לצד זכאי וחציו חייב נמצא שגובר בעולם החיצון ויש לו חלק בו כחלק גבוה והיינו כף המאזנים עומדים עין בעין כף חיים לזכות ולצד הטומאה כח מות כף חובה. אי קיימא שבתפלתו וזכותו ובמעשיו יכול להכריע לצד א' כגון גבורים עומדים בפרץ אז נדחה הכף שמאלית ונחתם כללות העולם לחיים. והקב"ה צד הקדוש גובר ואין גזירה קשה יורד' לעולם וזה על צד הכולל כי הפרטים הם יקחו חלק רשעתם אם לא ישובו. ואפשר לפרש אי קיימא חד זכאה היינו אחד מאותם הנכתבים למיתה שב בתשובה בענין שמסתלק מכף מית' לכף חיים ומכריע. וכן חד חייבא. וההוא זמנא דכתיב ויהי היום ויבואו וגומר היה העולם חציו זכאי וחציו חייב וההוא מקטרגא הרודף אחר כליון הכללות כמ"ש בעא לאסטאה והכא פליג אדר' אלעזר בתרתי חדא דאיהו מפרש משוט בארץ דוק' א"י ור' אבא מפרש סתם הארץ כל העולם דהיינו ארדה נא וארא וכיוצא. ב' דאיהו קאמר דאיוב על דינא דאברהם וגומר ור' אבא לא אצטריך להכי אלא כיון שנתפרסם קפץ עליו הדין כדמפרש ואזיל ולא שתבע דין אלא שראה העולם חציו חייב וחציו זכאי והיינו בתוכם בחצאי

העולם כף זכות וכף חובה. או ירצה ויבאו בני האלהים לצד חיים ויבא גם השטן שקול בחלקו גם השטן בחצאין בתוכ'.

בגין דלא אתרשים וגומר ואע"פ שא"א ליכתב לחיים או להיפך כי אם אחד אחד רשום עכ"ז כאשר בא השטן בתוכם חציה העולם לחצאין אמר הקב"ה אל השטן מאין תבא וגומר השיב לו השטן משוט בארץ ירצה כי יש לי יכולת להתהלך בכל העולם ולשוטט בו שהם חצים חייבים ואז השיב לו הקב"ה ואמר הרי יש זכאי א' שיכריע לצד זכות וז"ש השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בכל הארץ וגומר והוא יכריע לכף זכות והנה נתרשם עתה בצדקות בין שאר בני עולם ועד"ז ענין השונמית שלא יאמר השונמית היא כשרה מכל שאר עקרות ותפקד כי שמא יקפוץ השטן ויאמר איז' ענין והקב"ה בחכמה עשה ממש כדי שיתעסק השטן באיוב ובין כך יזדככו בני אדם וייטיבו בתשובה וי"ה יכריעו לכף זכות ע"י מדותיו הטובות וז"ש דלא אתרשים איהו בלחודוי:

החנם ירא אין יראתו כדאי להכריע מפני שאינה בבחירה כבחיריים שיכולים להטות אל צד הרע ונוטים אל צד הטוב וז"ש החנם וגומר למגנא עביד בחנם יראתו אינו אלא כמוכרח מצד הטובה שהשפעת עליו ולזה סלק פתורך ויהיה אז בחירי ונראה אם כאשר יהיה כף המאזנים שוה אם ידבק ברע או בטוב כי ודאי על פניך צד הטוב יברכך ויתדבק בצד הרע והיינו שיראתו מחמת ממון ובנים ואינה יראה אמיתית.

לאו איהו דחילו כדקא יאות. ירצה סוף סוף היא יראה אלא שאינה שלימה אמנם ר' אלעזר חזק יראתו יותר שאמר לאו תוווהא לעבדא וגומר ירצה אעפ"י שהיא יראה אלא שאינה שלימה אמנם ר' שמעון בפ' בראשית אמר שהיא יראה חצוניות ממש ויאמר החנם ירא ממש יראת חנם היא ואין זה דעת ר' אבא כדמסיק לאחזאה דלא פלח איוב ברחימו וגומר והוקשה לר' אבא על איזה טעם שלט השטן בו לז"א ואתייהיב ליה רשו וגומר מפני שהיה כן והעד הנסיון כדמסיק ר"ש שהקב"ה מנסה הצדיקים אפילו ימצאו שלמים כדמסיק ואי תימא וגומר והשתא קשיא ליה איוב לא היה כשר וא"כ איך העיד עליו הקב"ה מה שהעיד ועוד שטנא נצח לז"א סוף סוף לא נצח שטנא דאיהו קאמ' על פניך יברכך ויתדבק בחוץ ואינו וז"ש ובגין דלא אתדבק וגומר הרמ"ק זלה"ה

והרא"ג ז"ל כ' דהא איהו מלך [ומלך] במשפט יעמיד ארץ ודובר שקרים לא יכון לנגד עיניו.

בגין דאיהו מהימן על עובדי בני נשא וכו'. ה"ג דהא לא בעי לאובדא עלמא על מימר דההוא מקטרגא דתיאובתי' וכו': ה"ג תרין סטרין לקבל בני עלמא כל אינון דאתיין קמי קב"ה בתיובתא למהוי כתיבין לגבי דאיהו חיים פי' שמה שאמרו רז"ל ג' ספרים נפתחים

וכו' של צדיקים גמורים נכתבים לאלתר לחיים וכו' לאו חיי עוה"ז קאמר ולא מיתת עוה"ז אלא כלומר שהצדיק נכתב בחלק צדיקו של עולם שהוא חי וקיים אלקים חיים והרשע נכתב בחלקו של מלאך המות ונק' כשהוא חי מת. וזהו שאמר למיהוי כתיבין לגבי' דאיהו חיים כלומר בחלק השם הנכבד שהוא נקרא חיים כדמפ' ואזיל וכנז' בפ' פקודי דף רס"ה.

וההוא זמנא כלומר בזמנו של איוב: כל מה דדחיל. גרסי':

לאחזאה דדחילו דאיוב כלומר מדחזינא [צ"ע שהוא היפך המובן מלשון הזוהר שלפנינו וצ"ל שהי' לפניו הגירסא אחרת שבקצת ס' זוהר דגרסו ל"א הוי לנטרא עותרא. והפירוש הוא דהך לאחזאה הוא שהקב"ה רצה להראות להשטן ואח"כ אמר שהשטן רצה לאחזאה להיפוך] שעמד בנסיונו שלא נתן תפלה לאלהים למדנו שלא הי' יראה מצד יראת העונש:

ואי תימא דלא איתנסי בר נש כלומר דהא כתיב לא כחטאינו עשה לנו וכ"ש להכותו על (הנס) [חנם] לראות היעמדו בנסיונו. ותירץ הא כתיב כלומר אע"ג שאין בני אדם נבחנין מי שהוא צדיק מצוין נבחן דכתיב ד' צדיק יבחן ולפי שהי' איוב נבחן שידע שיעמוד בנסיון כמשל הקדר:

ואע"ג דלא קאים בקיומי' מ"מ לא נפיק מתחות רשותי' דמרי' לאתדבקא בסטרא אחרא כלומר זה שיצא לא יצא לאתדבקא בקליפה אע"ג שהי' מטיח דברים כלפי מעלה דומה לעבד המתרעם על רבו ואינו בורח ומניחו: ה"ג וכמה הוי ההוא נסותא וכו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון דהא מלך זקן וגומר ריש וישב. תיקונים קמ"א. ולזמני דעלמא שריא באמצעיתא וגומר פקודי רס"ה:

דף לד.

רש"א האי דאיוב וגומר ר"ש פלי"ג אדר' אבא שלא יקרא ענין איוב נסיון כדמסיק ורוח אחרת עמו כדמפרש ואזיל לא יהיב כלום מדעתו אלא שטן נטל בעל כרחו ועוד נסיון אברהם לתת בנו לקב"ה לא לקליפו' ואיוב לא נטל שלו אלא השטן וז"ש ולא מסר ליה לקב"ה עם היות שאמר ה' לקח. והטעם דהא גלי קמיה וגומר. ועתה יקשה כיון שאינו נסיון מה טעם ליסוריו ופי' ר"ש דרך אחרת שהיה בדין על עונו. וז"ש ובדינא דקב"ה אתעביד אלא שהיה הדין ההוא שקט על שמריו והקב"ה עורר אותו ע"י השטן להודיע עון איוב הקדים ב' הקדמות הא' שיש קץ ימין שהוא צד הקדוש ירצה יכלה הגשמות ויתדבק בימין הקדוש וסודו הוא ק"ץ הוא יסוד חי והוא דבוק בחסד הימין כד"א אל ח"י ודניאל נדבק בו ושוב לא נתגלגל ולז"א לו ותנוח לקץ הימין ולא אל צד החיצון שהוא קץ

הימים וצריכה להתגלגל ולז"א דוד הודיעני ה' קצי אם יהיה סופי קץ הימין ולא אתגלגל ואנוח ואתקשר בימין הקדוש או להיפוך. הקדמה ב' כי הקרבן הגרוע הוא נקרב לע"ז ולקץ הימים ולכן קין היה מסטרא דע"ז והקריב קרבנו לע"ז ולקץ הימים ולא נתקבל שאין החצון נקשר עם הקדושה ולזה לכלב השליכהו. אמנם הבל עיקר קרבנו להקב"ה ונתקבל כאו' וישע ה' אל הבל וגומר ואנו רואים שנתן בו חלק לחצוני והיינו או' גם הוא שהוא לאסגאה דהיינו שנתן חלק לעזאזל וא"ת והיינו עון קין לא קשי' וז"א וקין עקרא עבד מקץ ימים ורצה לייחדו פנימה אמנם הבל לא היה דרך זה אלא הייחוד והקרבן לקב"ה וכדי שלא תקטרג הקליפה שם בייחוד צריך לתת לו חלק מבחוץ עצם לכלב שלא יערבב הסעוד' וז"ש עקרא דקרבנא להקב"ה ויהיב חולקא לבדו מבחוץ לסטרא אחרא לא לקשרו בקדושה כמו שעשה קין וב' הקדמות אלו נדע עון איוב כי אם לא יגלגל משתה לעורר השטן ניחא אמנם היה מעוררו ומגרה עליו השטן והקב"ה סך בעדו מכלל שהיה רוצה לפרוץ פרץ שפרצה קורא לגנב וכאשר הקריב הקרבן לא היה נותן לו חלק היה השטן מערבב הייחוד ואין לך עון גדול מזה שאלמלא נתן חלק לחיצון פירש מן הקדש ולזה נענש איוב שנטל הכלב חלקו והוא גרה עליו השטן וז"ש דאלמלא יהיב ליה חולקא וגומר:

ת"ח כמא דאיהו אתפרש וגומר שחשב שלא הי' ראוי לתת חלק לרע כלל ולזה לא אכליל בענייניו טוב לעצמו בקרבנותיו ורע לתת חלק לצדו כמו פרים הנשרפים או שעיר לעזאזל וכיוצא היה לו לעשות איהו דן ליה בההוא גוונא ממש שבטובתו לא יתערב זר והרי טוב בלי רע כלל ולבתר רע נטל שלו ושלט בו וגבה השטן כל חוב שהיה אצלו ולבתר הקב"ה פדאו מיד השטן ואהדריה לצד הטוב לומר לך הדרך שהאדם יאחוז לעצמו תחלה ימשך אחר הטוב כולו ולא יאחוז ברע שמא יקלקל כקין ואח"כ יתן חלק אל הרע והוא שיכיר וידע העבירו' וידע לפרוש עצמו מהן ולאהדרא גרמיה לטוב דהיינו אחר שידע את הרע להזהר ממנו יתדבק אל צד הטוב וכן הוא בענין הקרבן חלקו ונחלתו אל הטוב וכן הוא אח"כ נותן חלק אל הרע ואח"כ מתדבק בטוב ולא יתדבק ברע וקרבנו עיקר אל הטוב וכן בכל מעשיו:

ת"ח דלא בעא קב"ה וגומר מפני שזכותו היה מגין עליו שהיה מאומת מצרים או רוצה בקיומן מפני שהוא מהן בשררה: והנה כל אותם י"ב חדש היה מכת פרעה ויציאת מצרים ועבר יש' את הים שהיה השטן מתגרה באיוב ומניח לישׂ' וזכות איוב לא היה מאיר להגין עליו שהיה אז ביד השטן מסור להתייסר. ואפי' שמכות מצרים תחלתם מניסן וסופן בניסן ומכות איוב סופן כתחלתן בר"ה כדפי' ויהי היום אפשר שנתן לו רשות בר"ה

ולא התחיל עד ניסן שהרי כמה נגזרים עליהם גזירות ביום ר"ה ואינם נענשים אלא בזמן נועד ולפי זה ויהי היום ויהי היום היינו ב' שנים שנה ראשונה נגזר עליו ענין הבנים והממון ובשנה השנית נגזר עליו יסורים י"ב. חדש שלמים ובין זה לזה עבר מניסן ועד ניסן בגאולתן של ישראל אלא שלזה קשה הירא את דבר ה' וא"כ במכת הברד עדיין היה לו מקנה ועבדים וי"ל שזה היה מקנה מועט שהיה לו בישוב לצורך ביתו וזה לא נאבד אלא המקנה המרובה:

תניניא תקיפא עילאה היינו מדרגה עליונה לחיצונים ומרע"ה בסוד הקדש הכניסו הב"ה ממדרגה אל מדרגה וקרבו לצד שמאל כדי שידע וישכיל המדרגות הטמאות וידע כח החצוני ופרעה ראש לקליפות והיינו בא מדרגה אחר מדרגה אל פרעה כענין הושע לך קח לך אשת זנונים שהכניסו הקב"ה מדרגות טהרות כדי שישכיל בטמאות.

והנה פרעה תנין הגדול ממנו משתלשלין שאר מדרגות הטמאות לאין תכלית ומרע"ה לא רצה להתקרב אל תוך הטומאה וזהו ויהי לנחש וינס משה מפניו שלא רצה להדבק במדרגותיו ואז אמר לו הב"ה שלח ידך ואחוז בזנבו כיון שאתה מתפחד מפניו העליונים א"כ אחוז בזנבו שהם כחות התחתונים שלו שהם סוד ההיכלות הטמאים המתפשטים למטה ממנו והיינו ולא קריב אלא לגבי אינון יאורין שהם כחות התחתונים. אמנם לא יכיל מרע"ה בכל מעשיו להעביר גלולים מו הארץ ולבטל כח חצון מכל וכל בגין דחמא ליה משתרשא בשרשין עילאין דהיינו בסוד הגבו' החזקה ולא היה זכות בישראל להכניע החצון ולמתק דין הגבו' כיון דחמא קב"ה דדחיל משה ושליחן אחרנין שהם רוחניים ג"כ אינם מגישים עצמן אליו מפני פחדו שמלביש העול' כולו בדין מפני תוקף הגבורה אמר הקב"ה הנני עליך וגומר והיינו לעתיד כשיעביר גלולים מן הארץ והאלילים כרות יכרתון. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב עולה סלקא לעילא לעילא ולא יהיב חולקא לסטרא אחרא וגומר

וזה נראה דבר זר עד מאד אמנם הענין כי בשלמא אם לא היה לשטן שום תביעה עליו ודאי כי יותר טוב הוא להקריב עולות ולא לתת לו חלק אבל בניו היו אוכלים ושותים בכל יום ויום ונודע כי השטן נמצא באכילה ושתיה והוא לא היה מוחה בידם וז"א במשתיה בכל יומא מקטרגא שכיח וגומר וכן פ' תצוה דף קפ"א ע"ב. באיוב מה כתיב וגו' בדא איהו עקרא לס"א וגומר והנה הוא היה בא לתקן עונות בניו וגם עונו שלא היה הוא מוח' בידם והיה מקריב עולות שאין להם חלק ס"א כלל ולכן כל מה שהוא היה מקריב עולות יותר היה הס"א מקטרגא לפני הש"י עליו ולכן היה לשטן אחיז' עליו:

גם טעם אחר נמשך מזה כי נודע כי ע"י עונות האדם בא המקטרג ליכנס למקדש לקטרג וע"י בני איוב היה השטן הולך לקטרג ונקרב אצל המקדש אמנם אם היה מקריב חטאת אשר בו חלק לשטן אז יקח חלקו ויתפני מע"ג מקדשא ולכך נענש כי ודאי אין לומר כי כל סבת סילוק השטן מע"ג בי מקדשא היה בזכותו אם היה מקריב חטאות כי למה יוצרך איוב יותר משאר העם לסלק השטן מע"ג מקדשא אמנם לפי שעל ידו היה מתקרב למקדשא להשטין לכן היה צורך אליו לסלקו ע"י חטאות ולא עשה כן ולכן נענש: ומצאתי להרח"ו זלה"ה וז"ל וצריך שתדע כי כל ענין סוגית התנינים אלו הם סוד עשרה כתרין דמסאבותא דדכורא והבן אומרו ענין חד פרסא דאתפרש בין אור וחשך הם דרגין דמסאבותא ודרגין דקדושא ותמן חד חוטא דאתפרש בינייהו והבן או' כי לפעמי' מתגברין העונות אז אותו התנין בדרך ההוא נוקבא דברישיה והנלע"ד כי הוא סוד נוקבא דתהומא רבא עילאה כי למטה בסוף הכל ע"כ מצאתי חסר תשלום:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג וקב"ה אתער דינא דא בההוא מקטרגא ולקמן מפרש על איזה חטא: **ר"ש אמר וכו'** בא לחלוק על ר' אבא שאמר שהי' נסיון מכותיו של איוב ולחזק דברי ר' אלעזר דאמר לעיל דבדין לקה אבל לא מטעמי' שתלה עונשו בעון אחרים לז"א דליתא אלא בשביל עונו שהעלה עולות כדמפרש ואזיל:

באיוב מה כתיב כלומר אי חטא איוב הי' שנתן עצה לפרעה הי' ראוי שיכתוב חטאו בספרו דרך רמז אמנם במה שמצינו כתוב יש לנו לומר שנרמז שם חטאו דרך רמז אמנם כיון שכתיב והלכו בניו ועשו משתה והעלו עולות וגו' יש לנו לומר שכאן כתוב חטאו כדמסיק ולהכי סמיך לי' ויהי היום ויאמר ד' אל השטן וגומר **דבכל** יומא ה"ג בדל"ת. מה כתיב והעלה עולות ה"ג. ולא יהיב חולקא לס"א וא"ת והרי נתבאר בזוהר בכמה דוכתא ובפ' פקודי רס"ח דכולא הוה מסתפקי בחדא מן הקרבן. וי"ל דשאני בבית המקדש ששם הי' מתהנין כל החיצונים מעמוד העשן דעקים כלפי צפון אמנם בזמן איוב שהיו הבמות לא היו החצונים מתהנין כ"א מחטאות ואשמות וכיוצא ואיוב לא אשתמיט חד יומא להעלות חטאות שכמו שהי' חושד בניו שמא חטאו בהרהור וברכו אלקים בלבבם כן הי' לו לחושדם שמא עשו שום עון בפועל בשגגה והי' לו להקריב חטאות ואשמות:

יפני אורחא ויסתלק מעל מקדשא כי הקליפה מתקרבת אל צד השמאל שבמלכות לשאוב משם שפע כנזכר בפ' פנחס דף רמ"ח. ולמנדע רע כמ"ש רז"ל לא תלמד לעשות אבל תלמד להבין ולהורות וכמו שעשו האבות בצאתם לחו"ל שהכוונה לירד למשפט ולחקור בדרושי הקליפות והנהגותיהם ודא איהו רזא דמהימנותא בסוד יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט שמצד הסכלות מתיקרת ומתחשבת החכמה **ת"ח** איוב וגומר הכא

הוא מסקנא דכולא מלתא לפרש כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו שבכלל עבדיו הי' איוב כנז' לעיל:

ודא הוא דכתיב הירא את דבר ד' מעבדי פרעה. בהיקש דריש לי' כתיב הכא מעבדי פרעה גבי הירא וכתיב התם ירא אלהים וסר מרע מה התם איוב אף הירא דהכא איוב ומה עבדי פרעה דהתם הסמוך לירא הוא איוב אוף הכא דקאמר לב עבדיו הוא איוב:

ר"ש אמר השתא אית לגלאה רזין דאינון מתדבקין לעילא ותתא. שהוא רוצה לגלות סוד הקליפה שתחלתה ושורשה מן הקודש אחר התפשטות אב"י משם נשתלשלה אל עשי' ונתפשטה עד למטה דהיינו פרעה וכל המונו. ה"ג בס"י ת"ח כלא בעא קב"ה לאעקרא מאתרייהו איוב הוה מכסי' וגומר כדמפ' ואזיל שהקב"ה רצה לעקור את פרעה למטה ושורשו למעלה ואיוב שהיה מעבדיו שהי' צדיק הי' מכסה ומגין על פרעה למטה ועתה בעת הזאת כבר סר ממנו חסידותו כאו' בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו הא בלבו חטא מיד נחלש כחו וסר המגן מעל פרעה ומעל שרו למעלה ולז"א בא אל פרעה כלומר כבר סר המגן מפרעה העליון והתחתון ותוכל לכנוס להכותו ומ"מ לא ניחא לי' שפיר וחוזר ומקשה דאכתי לך אל פרעה מבעי לי' דבא משמע חדר לפנים מחדר ע"ד לך עמי בא בחדרך ותירץ דהכי הוא קושטא דמלתא דעייל לי' וכו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון תנינא חדא עילאה תקיפא וגומר פי' פרעה הוא התנין הגדול הוא לויתן הוא הנטש שהשיא את חוה ואמר מי ה' ובעצת הבה נתחכמה לו תפס את ישר' כמו הנחש ולא ידע את יוסף וגזר להמית את הזכרים וכל הבת תחיון כמו הנחש שנתן עיניו בחוה וכיוון להמית את האדם וגזר כל הבן הילוד היאורה וגומר מקום התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו ואמר ואני עשיתני לפי שראה שבמאמר ישרצו המים אין גזירה לתנינים ובבריאה נאמר ויבר' אלהי' את התנינים ולכן בקש פרעה לעשות עצמו אלוה כי אמר הנה בבריאה לא נצטוית העטרה על בריאת התנינים והענין כקוצי' העולים מאליהן מבלי כוונת מכוון לא בחי' הצריכה כמה מלאכות עד האסיפה. ופרע"ה עלה אשמד"י והוא סוד המלכי' אשר הגלו יש' מארצם כגון נבוכדנצר ויון ואדום ועמון ומואב וצור וכל גלילות האומות הנז' בירמיה וישעיה כולם נובעים מזה המעיין בס' הנק' תולדות אדם. בוהו שראת לאתקיימא וגומר דורש בוה"ו ב"ו הו"א דבר המתקיים וכן בפ' בראשית דף מ' ע"א. עכל"ה:

דף לה:

ועבר ה' לנגוף את מצרים וגומר תאנא א"ר יוסי וגומר דאיהו מצוה וראה זכות המצוה ופסח ולא שיהיה צריך לסימן ובזה יפלו ג' שאלות הא' למה לבר שיראה חוצה. הב'

אמאי בתלת דוכתי שמורה שאם לא יראה הא' יראה הב' או הג'. הג' למה בג' מקומות אלו דוקא נראה שיש ענין נוגע אל המצוה **וירא** ה' וינאץ נראה שההשגחה הזאת הביא נאצה וכן וירא ה' כי רבה מורה שיש השגחה עת זולת עת ולזה תירץ כי ההשגחה אינה חסרה רגע ואין נסתר אמנם ההשגחה הזאת עתים נגלית לעיני בני אדם עתים אינה נגלית והיא נסתרת ולא שיהיה שינוי בהשגחה כלל אלא שהכל תלוי במעשה התחתונים וז"ש לא אתחזי כלומר יש השגחה אמנם אינה נראית והכל תלוי במעשה התחתונים אם הם עשו מעשים נראים ההשגחה מעשה נראה ואם הם עושים בסתר גם ההשגחה נסתרת וז"ש ומדאתעביד עובדא אשגחותא וגומר. ועתה בזה ידענו טעם למה המחשב' הפגומה אינה נחשבת לעון עם היות שכל לבבות ה' דורש מפני שהשגח' העונש הוא מעשה והעון אינה מעשה ואינו נענש במעשה על עון מחשבה וז"ש לא משגיחין לאבאשא וגומר. וענין זה הוא בין לטב בין לביש המחשבה שהיא מצורפת למעשה פועלת והמחשבה שאינה מצורפת למעשה אינה פועלת זולת ע"ז מפני שהיא אמונה מצוה התלויה במחשבה שהיא עיקר הכל ועתה בהקדמה זו יבא לתרץ ג' שאלות והיינו אומ' ר' יוסי וגומר ולראשונה תירץ שהיה הענין להעביר רוח הטומאה מחוץ מהשווקים ומהבתים ואיזהו מקו' הישוב לבית ולחוץ זהו הפתח מבחוץ וז"ש כל שוקי וגומר עד ורזא דמלה וגומר ולשנית תירץ ואמר **ולאחזאה** בפתחייהו בהני תלת דוכתא מהימנות' שלימתא הנה כיוון בזה כי הייחוד העליון הוא ע"י ג' בחינות ימין ושמאל ות"ת המתעטר על שניהם ושלשתם בפתח יורו על המ' פתח היא נק' המיוחדת בשלשתם והיינו שמיה רשים דהיינו סוד הייחוד רשים על פתחא ששם הייחוד כדפי' ועוד כדי שלא יכנס המשחית דרך הפתח ולא יתן וגומר ובזה נתקנו שלשתם:

א"ר יהודה אי הכי ירצה לפי דבריך שהם ג' אבות חג"ת היה ראוי שלא יהיה בדם שהוא האודם לבד מצד הגבורה ואין כן גווני חסד והת"ת ולדידך היה ראוי הימין גוון לבן והשמאל אדום והאמצעי מעורב. ולזה תירץ ר' יוסי תרי דמי הוו ירצה כי כל נקודה מג' נקודות היתה היא בעצמ' כלולה מדין ורחמים ועם היות שיהיה אודם הוא אודם דם הרחמים בענין שעתה הנקידות ישתוו עם היותם ימין ושמאל ואמצע מפני שהם כלולות כל א' מדין ורחמים והיינו דם מילה מצד המצוה בעצמה רומזת ביסוד שהיא רחמים והפסח היא כנגד המלכות שהיא דין ומה גם שהפסח רומז בשר אשר תחתיה והוא מצד שמאל. ור' יהודה פליג עליה ואמר שצד הרחמים היה חסר שם והקב"ה השלים הענין וכיצד הימיניי וחצי האמצעית כאלו היו לבנות דהיינו חסד וצד החסד שבת"ת וז"ש כאלו הוו חוור בגו גווני או אפשר שבכל נקודה נקודה מהם היה חציה לובן וחציה

אודם מעורבים זה בזה וז"ש כאלו הוו חוור בגווני והיינו ואומר לך בדמיך חיי ירצה בנקודת דמיך יתערב החיים והרחמים והיינו שהדם היה מהפסח מלכות והקב"ה מכניס אליה סוד החיים מהיסוד אל חי ולזה לא יוכלו יש' לייחד אלא תקנו המלכות והקב"ה משך להם היסוד ואע"ג דהוה סומקא הכנתם מצד המלכות אתחזר לרחמי בסוד היסוד הממתק דיניה כנודע:

ובג"כ רשים פתחא וגומר ירצה אם כדבריך שהרחמים הם בדם מילה היה ראוי שלא יציירו בו ג' גוונים ג' נקודות והשתא לפי מה שפירשתי ניח' שהכונ' מצד עצמם ג' נקודות והשלמה ברחמים אח"כ ע"י הת"ת שהכניס אליה החיים כדפי' וצדקו בה ג' נקודות ג' גווני:

תאני ר' חזקיה תרי דמא אתחזו היינו מלכות ויסוד ולא שנתייחדו ממש אלא שנכנסו ישר' בשתי מדות אלו בדם פסח זכו למדת המלכות שכפרו בע"ז וקבלו עליהם עול מלכות שמים בדם מילה זכו למדת היסוד ובבת אחת נכנסו שיעור שתי מדות אלו. ור' יוסי פליג עליה שלא נכנסו יש' ממש ביסוד מפני שמלו ולא פרעו אלא זכו בדם פסח למלכות ובדם מילה ליסוד שבמלכות ולא שנכנסו אפי' במלכות אלא בבחי' ראשונה שבה שפנימיותה נקשרת ביסוד ונעלמת מהם וז"ש חד כתרא דהיינו מ' דכלילא בתרין סטרין טמירין דהיינו רחמי ודינא יסוד ומ' ובחי' יחודם טמירן מהם מפני שהם היו למטה עדיין בפתח כניסתם בגרים והיינו כי גרים הייתם בארץ מצרים שלא זכו אלא לנפש לבד ולכך מלו ולא פרעו שהפריעה ביסוד והמילה אינה נפרדת דהיינו מלכות ויסוד לא מתפרשאן אלא היו למטה בבחי' הכוללת שתיהן בדרך נעלם מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ז"ל תנא א"ר יוסי וגומר דקשה כי מ"ש וראה את הדם ופסח נראה כי נתינת הדם על הפתח נעשה לסימן שיבחין בין פתח גוי לפתח ישראל. וזה דבר תימה לומר שיצטרך השי"ת אל סימן הדם להכיר וגומר ואין לתרץ ולו' כי נתינת הדם היא מכלל המצות שנצטוו יש' ואינו לסי' כי הלא למה הוצרך להשים הדם מחוץ לפתח כי זה יורה היותו לסימן וגם למה הוצרך לסי' הפתח מכל צדדיו והוא גלי עמיקתא וגומר. ומ"ט אתגלי דמא וגומר ר"ל חזר לרמוז ב' הקוש' באו' דאתגלייא רמז כי אם היה מצוה היה להניחה בפנים ובאו' על המשקוף וגומר רמז הקושיא שני אמאי בג' דוכתי דפתחא **אלא תנא** כתיב וגומר הביא זו הברייתא ואח"כ פירשה והוא כי הברייתא אינו או' אלא תנא כתיב וגומר וכתיב וגומר והענין כי הלא הכתוב אומר וירא ה' וינאץ מכעס וגומר וכאן אפשר להסתפק אם ג"כ נאץ השי"ת לרוע מחשבותם כמ"ש מכעס וגומר או מצד המעשים דוקא ולז"א וכתיב וירא וגומר כי פה פי' בפירוש כי ראיית השי"ת והשגחתו

לדון אותו אינו אלא על המעש' לבד וכמ"ש כי רבה רעת האדם בארץ ובודאי על המעש' נאמר כי פועלים המעשים הרעים בארץ ולא במחשבה וזהו כוונת הברייתא הזו. ואח"כ הביא פי' כוונת הברייתא באו' **ותנינן** לא אתחזי וגומר כלומר אנן תנינן האדי כדי לבאר את הברייתא הנז' וזה אמר ותנינן לא אתחזי וגומר והוא מבוא' במה שביארתי.

א"ר יוסי כל שוקי וגומר פי' כי שוקי מצרים היו מטונפות כולם בטעוון וע"ז שהיו משימין המצריים בשווקים וברחובות וידעת כי שם הוא תגבורת אחיזת החצונים ומלבד השווקים אפי הבתים עצמן שהיו שוכנים בהם יש' הוו שכיחי בתוכם זיני ס"א כי הלא ידעת היות מצרים ערות הארץ ע"י חרשי וכשופי המצרים ובפרט כשהבית נבנה ע"י גוי ומזכיר עליה שם ע"ז לעולם שוכנים בה החצונים והנה העיר שישראל היו בתוכה נבנית ע"י המצריים ולכן הוצרך לעשות באופן שיוסרו משם כל אותם כחות הטומאה לפי שבאותה הלילה נתעוררו כל המשחיתין והמקטרגים להכות בכורי מצרים ולכן הוצרך לעשות פעולה במעשה כי הכל תלוי במעשה כנ"ל ואז יברחו המקטרגים משם. ולכן מביא ראיה לדבריו מחדא ברייתא הרומזת זה והיא תניא כתיב ולקחתם וגומר ונתבאר שם כי הלא די בנתינת הדם אמנם הוצרך ליקח האזוב יורה כי כבר ידעת כי הוא מבריח ומגרש אחיזת החצונים מן הבית ולכן הי' נתינת הדם ע"י אגודת אזוב ואז בורחים החצונים מבתי ישר' ואח"כ כדי שלא יחזרו באותה הלילה ליכנס לפנים לכן היו משימים אותו הדם ע"י אגודת אזוב בפתח מבחוץ ובזה לא יוכל ליכנס לפנים וז"א ולא יתן המשחית וגומר ובזה יתורצו הקושיות הנז' ועדין ק' כי מה ענין נתינת הדם וגומר והשיב כי ודאי מעשה גמור הוא והוא להורות כי הם תחת האלוה ית"ש ואינם כשאר המצריים ובזה ינצלו ע"י המעשה זה ולא יתן המשחית וגומר והוראה זו א"א שתהיה רק במה שירשמו ג' רשימות והוא כי כבר ידעת כי סוד הע"ס הם ג' קוים קו החסד וקו הדין וקו הרחמים והם סוד כל כללות הי"ס ודא היא מהימנות' שלימת' כנודע. ואו' משום דחמי שמא קדישא כבר ידעת כי ג' קוים אלו הם רמוזים בג' אותיות יה"ו שהם חג"ת. ח"ג הם ב' מזוזות ות"ת הוא המשקוף המכריע דוגמת כזה #ח.

א"ר יהודה אי הכי וגומר פי' כי הלא אם הכוונה היא להורות על ג' קוים אלו א"כ היאך נרשמו בדם דהא תנינן כי ג' קוים אלו הם חוור וסומק וחד שהוא הת"ת הוא כליל ביני גווני שהוא ירוק אמרילי"ו בלעז שבו נכלל לבן ואודם וא"כ היאך נרמזו ג' גוונים אלו בחד גוון שהוא הדם וגומר ותירץ כי שני דמים היו שם מעורבים וכמשרז"ל בדמיך חיי דם פסח הוא דין שמורה על הדין הנעשה במזלטלה וז"ס שחיטת הפסח וכל הדינין

הנעשים בו. ודם מילה הוא רחמים גמורים כנודע כי כשהקב"ה מסתכל בדם הנימול הוא מרחם על עלמא והנה ב' דמים הם מתערבים יחד בסוד הת"ת שהוא מכריע בינתיים.
א"ר יהודה לאו הכי פי' כי לפי דבריו היה ראוי שיהיו ג' דמים לרמוז על ג' קוים. ועוד איך אפשר כדי להזכיר חסד ות"ת יהיו ע"י סי' הדין שהוא הדם גם איך הדם יושם בפתח להעיר הרחמים ולכן דחה דבריו וביאר דהכי אוליפנא וגומר פי' כי הלא נודע פ' בדמיך חיי כי ע"י הדם ההוא אתחזר לרחמי בסוד הצדיקים המהפכים מדה"ד למדה"ר ולהורות זה כי הפכו הדין לרחמים לכן נתנו את הדם בג' מקומות שהם לרמוז כי אעפ"י שהיה הדין מתפשט על העול' בעת ההיא הנה הם היו מהפכים אותו לרחמים ע"י הוראות ג' מקומות דמהימנותא כנ"ל בדברי ר' יוסי וביאר ענין אומרו בדמיך שאינו על ריבוי מיני הדם כמו שפי' ר' יוסי אלא על ריבוי המקומות לכן נאמר בדמיך לשון רבים:
תאני ר' חזקיה וגומר היא סברה ג' וסבר כי סוד היותם ב' דמים לבד הוא להורות על ב' כתרין והם חו"ג אשר אתעטרו בההיא שעתא ופי' אתעטרו כי כאשר שום ספי' פועלת טבעה אז מתעטרת על שאר הספי' להפכם לטבעה ולהיות היא עטרת כולם וכולם נמשכין אחריה ויקראו בשמה. והנה באות' שעה נתעטרו חסד וגבורה כי חסד אתעטרא לרחם ולעשות חסד גדול עם ישראל שלא ימותו בכוריהם עם היות שהיה שרו של מצרים מקטרג מה אלו עע"ז וגומר. וכן הגבורה אתעטרא לעשות נקמה בגוים וכנגדם היו ב' דמים ולא ג'. ור' יוסי סבר כי אינו רומז אלא על חד כתרא שהוא הת"ת אשר הוא כולל ומכריע בין תרין כתרין הנז'. ואו' טמירין זה יובן מפ' ואתחנן קס"ד כי תרין עטרין אחסינו ליה או"א להאי ברא בטמיר ונתערבו אלו השתי דמים והיו כאחד כי הענין כי הך כתרא כלילא תרוייהו ובה מעורבין ואפשר כי אין כוונת ר' יוסי לומר כי אין הרמז אלא בת"ת לבד אמנם הכוונ' מלבד תרין כתרין הנז' עוד יש כתרא דכלילא תרוייהו אשר היא רמוזה בסוד תערובת בדמים אלו כמו שביארנו לעיל בדברי ר' יוסי עצמו שלכך היו ג' מקומות משקוף ושתי מזוזות. גם באו' לעיל תאני ר' חזקיה תרין דמי אתחזו וגומר והם סוד יסוד ומ' דם פסח מ' דם מילה יסוד:
א"ר יוסי חד כתרא וגומר היא מלכות הכלולה מדין ורחמים הם חסד וגבורה. עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' ועבר ד' לנגוף וגומר. ה"ג דמשמע דסימנא הוא דעביד. והא כתיב. למאי דהקשה אמאי לבר קאי:
מ"ש דאתגלייא. ה"ג (או) אמאי דהקשה בתלת דוכתי קאי: ה"ג אשגחותא דלעילא וגומר דאתעביד עובדא מיני':

אלא תאנא וגומר. תימה דלא מתרץ מידי ואם תאמר לפנים הוא התירוץ א"כ כיצד חזר ואמר וא"ר יוסי. כנראה שכבר תירץ וחזר ואמר מימרא אחרת וי"ל בדוחק דהכי תריץ: **אלא תאנא וגומר**. כלומר כי היכי דאשכחן שע"י פועל הרע באה ההשגחה העליונה להרע כך ע"י פעולה טובה באה ההשגחה העליונה להטיב א"כ ע"כ צריך לומר שהפעול' הזאת שצוה ה' שיעשו ונתנו את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות מבחוץ הוא פעולה מוכרחת וסודה גלוי להשם שבעשותם מצוה זאת ישגיח עליהם השגחה לטובה וזה די לתשובת הקושיא ואם נעלם ממנו סודה ובזה סיים ר' יוסי לדבריו בתשובות הקושיות והוסיף ואמר וא"ר יוסי וגומר כלומר ונוכל לומר טעם הדבר לפי הסוד כל שוקי מצרים וגומר ויתורצו כל הקושיות כשנשאל קושיא אחרת אגודת אזוב למה אלא ע"כ לבער זינין בישין ע"כ יש לומר שהדם לבר בפתח ועל שתי המזוזות ועל המשקוף רמז לשם הנכבד שידוע שהשם מתחלק יו"ד בחסד ה"ה בגבורה שהם שתי המזוזות ו"ו בת"ת נגד המשקוף ושלשתם על ה"ה אחרונה שהיא הפתח לכניסה כדכתיב זה השער לד' ואינו נק' פתח אלא לצד חוץ ולרמז לשם הנכבד הזה אמר:

להחזאה בפתחייהו. דהיינו רמז לה"ה אחרונה:

בהני תלת דוכתי. רמז לג' אותיות שעלי' יה"ו וכשם שהאזוב הוא להבריח המזיקים כך השם הנכבד רשום בפתח להבריחם ונעשה אותו רשימו של שם ע"י האזוב לתוספות טובה שגם הוא מבער זינין בישין לפי שהוא רומז ביסוד כנזכר בכמה דוכתי והענין דומה למאי שכותבים שם שד"י במזוזה להבריח המזיקים ולפי שהיו כחות חיצונים רבים לא די בשירשמו שם שדי אלא ברמז שם הוי"ה: וז"ש חד הכא וחד הכא וחד בגווייהו כדפי':

ובג"כ ופסח ד' וגו' משום דחמי שמיה קדישא. כלומר זה מפורש בפסוק זה שאמר ופסח ד' על הפתח שהוא השם הנכבד הזה לפי שהוא ית' רואה שנרשם שמו הקדוש על הפתח ובזה גורם ההתעוררות השם עצמו שמעורר רחמים עליהם מלמעלה ויצילם וזר לא יקרב אליהם:

א"ר יהודה אי הכי וגומר. כלומר אי אמרת בשלמא שהיא לבער זינין בישין לבד כמו שפירשת בתחלת דבריך בלי שתאמר עוד שיהי' רומז לרשימו דשמא קדישא הי' שפיר דחד הכא וחד הכא וחד בגווייהו הי' הכל לבער זינין בישין והוצרך לג' צדדין כדי להציל הבית מכל צדדיה ולמטה באסקופה התחתונה לא נתן שם מפני כבוד המצוה שלא ירמסנה רגל אמנם השתא דאמרת שהוא רשימו דשמא קדישא כנזכר קשיא אמאי הי' הכל בדם הניחא צד שמאל הפתח הרומז לגבורה שיהי' בדם מין במינו אמנם כנגד החסד וכנגד הת"ת מה רשימו יש להם בדם:

דהא תנינן חיור וסומק וגומר. חיוור כנגד החסד וסומק כנגד הגבורה וחד דכלל ביני גווני כנגד הת"ת שהוא המכריע:
תרי דמי הוי. כלומר אע"פ שהכל הוא דם מ"מ חד רחמי וגומר והת"ת מטה כלפי חסד:
דמילה רחמי. שכן הוא העברת הקליפ' וכן בגילוי היו"ד דפום אמה ע"י המילה:
דפסח דינא. היינו הדין שהי' נעשה למטה ולמעלה במזל טלה ודין זה נמשך מהגבורה ולקמן במסקנא מייתי לדם מילה שהיה במזוזות דופסח ד' על הפתח זו פתח הגוף ההוא דמא דם פסח ואע"ג שג"כ הי' דם מילה כדרשת רז"ל שד' רוחות ג"ע הפיחו בפסחו של משה וגומר עד שמלו ס"ל לר' יהודא שלא הי' נותן מדמו על המזוזות ועל המשקוף כדמו של פסח ומאי דקשיא לך הא תנינן חיור וסומק וגומר אותו הדם הפכו הקב"ה כאלו הוו חיוור בגו גווני דהיינו חסד בין רחמים ודין שהוא יותר כח גדול שהקב"ה הפך כ"כ לרחמים עד שהמכריע הי' מן הצד והחסד נכנס ביני גווני הה"ד ואעבור עליך ואראך כלומר אחר שהרחמים נמשכים מראיית אותו גוון סומק ונמשכו החיים באותן הדמים הוי כאלו הם חוור וירוק כי אין למעלה גוונים אלא ע"ש הפעולות ואחר שזה הסומק ממשיך הרחמים והחיים עד שבאותן הדמים את חיי הוי כאלו הוו חוור בגו גווני.
ובג"כ רשים פתחא בתלת סטרין כלומר בג"כ שאמרתי לך שחזר אותו דם כאלו הוו חיוור כנזכר א"כ שפיר קאמר קרא על שתי המזוזות ועל המשקוף:
חד הכא וחד הכא וחד בינייהו. כי הי' רחמים וחיים כנגד ישראל וחסד ודין ומתוק:
תאני ר חזקיה. פליג אר' יהודה ואמר:
דתרי דמי אתחזי. ממש הי' נראה ב' מיני דמים כר' יוסי אמנם לא מטעמי' דקאמר שהשם הנכבד הי' רשים שם כנזכר דליתא לפי שאין כאן רמז לייחוד המלכות עמהם בעצם אמנם הדמים שנים:
לקבל תרי כתרי דאתעטרו לעילא. דהיינו המלכות סוד דם פסח ויסוד סוד דם מילה:
דאתעטרו לעילא. שהיו עד עתה בשפל המצב מחמת אחיזת החיצונים ועתה אתעטרו ברוממות ומעלה ונשיאת ראש. וי"ס דגרסי:
דאתערו. היינו שנתעוררו לתת בהם נקמה:
א"ר יוסי חד כתרא דכלילא בתרין סטרין ברחמי ודינא. ה"ג והענין דר"י פליג דליתא לטעם הנזכר אלא חד כתרא וגומר כי עדיין היתה שכינה בגלות וג"כ המילה עדיין לא פרעו וכאלו לא מלו אמנם הדם הוא:
לקבל כתרא דכלילא בתרין סטרין. שהוא הת"ת הכלול בתרין דרועין כדי לעורר רחמים על ישראל והדין למצרים:

וז"ש ברחמי ודינא וגומר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף לו.

אמר ר' אבא וגומר ור' אבא פי' שהוא סוד השם הקדוש והייחוד כענין המזוזה שהם ג' פרשיות ג' אבות שמע חסד והיה גבורה ושמתם ת"ת והטעם שהם באודם להורות שהיו אז מהופכים לדין על מצרים וטעם היותם בג' מקומות הפך המזוזה ששלשתם בימין להורות שהגבו' בדיניה בשמאל גם הת"ת שהוא באמצע ואינו לימין גם החסד מסכימין באודם הגבורה ועכ"ז לגבי ישראל הם רחמים שחס עליהם וירצה לשומרם מבחי' הדין וז"ש בכמה אתרין חס אפי' בעת הדין.

ורזא דמלה וגומר ירצה שהטעם שהורה יש' השם בדין מפני שכן עיקר מצותיהם שאנו מראים הייחוד במציאותו למעלה שכן עיקר בכל הדברות אנו מייחדים כפי מה שיבחנו המדות למעלה:

תניא א"ר יוסי כההוא ממש שלא תאמר שהיה עושה דין במצרים מצד המ' ורחמים לישראל מצד הת"ת ח"ו אלא במדה שהיה מכה היה מציל והיינו השם והייחוד שהיה בדם ובדין.

ותנא ר' חזקיה וגומר מוסיף שלא לבד הצלה אלא ממש רפואה וכדי שלא תאמר נגוף בשעה ורפא אחר שעה לזה הוסיף ותאנא וראיה לכל הנז' שהיה מרפא ובשעת נגיפת המצרים דתניא וראה ופסח על הפתח דהיינו רפואת המיל' **ר"ש** אמר בשעתא דאתפלג היינו מ' שנק' בתחלת הלילה ליל דין ומחצות עד הבקר לילה רחמים ואז הת"ת בא אליה והיינו רוח אמנם לא בבחי' הזווג כי אין זה כי אם בבקר כנודע רק הכוונה כי מחצות ואילך אחיזת מ' בגבורה מצד החסד שבה והיינו רו"ח ת"ת צפוני שהוא נאחז בגבורה והיינו דכורא חסד עילאה דקאמר הכא וזהו אתערב ביה דכורא היינו המזגה בחסד ימין של גבו' שהוא הת"ת שהוא ימין לגבורה השמאלית. דמשמע דדא בלא דא לא סלקא בשום הנהנה מן ההנהגות בסוד ה' הוא האלהי'.

פתחא מלכות ברית ודרך בו נמשכת הנשמה למטה וזהו ומשיכה דרוחא גם בגוף אדם הוא סוד הברית סוד העטר' להעברת הזרע לבטן המלא':

ות"ח עד לא אתגזר וגומר לראי' שהברית הוא פתח הכניס' כי הערל אטום בגשמיות וברוחניות וז"ש אטום מכל סטרוהי מצד הגוף מצד החומר הגובר עליו מצד הנפש. מדאתגזר אתפתח מכולא כלומר מכל הבחי' האלו הנז' דלא הוי אטום וסתום והוא יושב פתח האהל משום דאתגליא יו"ד וכפשוטו מאי קא מיירי אלא פירושו כדא"ר יצחק דהא אשרי והוא שהוא עולם הזכר הנעלם יושב מתגלה פתח האהל דהיינו דאשרי

בגלוי דא שהוא יו"ד אות ברית וסתם י' בחסד יושב פתח האהל בצדק. או ירצה והוא אברהם עצמו ומדתו שהוא חסד יושב פתח האהל דהיינו גלוי החסד במ' למטה וצדק היא בחינה אחרונ' שבה שעד עתה אטום וסתום וכל נמול נפתח פתח לאהל וז"ש פתחא דמשכנא שכללות המ' נק' אהל ומשכן והטעם שזו בחי' אחרונ' השוקעת בעמקי הקליפות שבהעברתם מיד מתגלה בחינ' זו אל שאר בחינות העליונות וקדושות יותר וז"ש עילא' קדיש' הידוע לאפוקי הבינ' הנעלמת לז"א האהל הידוע מ':

א"ר אלעזר פי' כי הברית היא הכנת המ' לידבק אח"כ למעלה בחסד אבל אינה דבקה אז ממש בחסד וז"ש כד אתגליא האי יו"ד ירצה שאינה המלכות יו"ד בחסד ממש אלא האי יו"ד שהיא י' אחרת למטה אתבשר ואתברך ירצה הוכן ונתקשט בפתח האהל כנזכר שהיא בחינה תחתונה בה שהיא פתח לשאר בחי' הנק' אהל. וז"ש בפתח האהל דהאי צדק ולא שתתייחד מיד בחסד אלא הוא צדק דין ודאי לאתבסמא אח"כ בחסד.

הה"ד כחום היום וגומר ענין זה ממש דקדק הכ' באו' והוא יושב פתח האהל לא מיד נתייחד אלא כדי להתבסם כחום היום בשעת תגבורת החסד דהיינו באור הבוקר ועלות השמש והיינו ממש לילה צדק דין ומתקשטת ונעשית צדקה כדי להתייחד באור הבוקר עם החסד ולא יחלוק ענין זה לדעת ר"ש ולהכי מייתי לה הכא שגם ר"ש לא קאמר שמתייחד ממש בחסד כדפי'.

ומנ"ל דהאי פתח האהל וגומר קשיא ליה ולמה לא נפרש והוא ת"ת יושב פתח האהל מלכות וירצה כחום היום בשעת תגבורת החסד מתייחד עם המ' הת"ת וא"כ מנ"ל דהאי פתח אהל אתבסם לקבלי' דאברהם ואין פי' הכתוב כדפי'.

דרתבסם בחסד מדאתגליא וגומר ירצה וה' ברך מצד הברכ' שהיא את אברהם בעל החסד באיזה ענין חל עליו חסד זה דהיינו ברך את אברהם ותירץ הכתוב ואמר בכ"ל ירצה ע"י הברית הנקרא כ"ל ע"י גילוי היו"ד מהיסוד שהוא פתח הכניסה בסוד מילה כדפי' ע"י הוכן אברהם להתברך ולהתבסם בחסד:

ור' אבא סבירא ליה כדר' אלעזר וכר"ש אלא דמשמע ליה קראי כגוונא אחרינא וקאמר והוא יושב פתח האהל פי' ואברהם במילה זו זכה שהוא יושב פתח האהל במלכות פתח כניסה לכל האהל העליון שהם הספי' העליונות והיינו אומרו נמי וה' ברך את אברהם מהמד' העליונה מאי זו מדה בכ"ל דהיינו ממש פתח האהל דהיינו מקום שהכל צופים אליו וז"ש דהא הוא פתח קדישא ולא אהל שאר בחי' כדפי' ר' אלעזר אלא היא עצמה כולה אחר שהיא קדישא כל מציאותה כתרא עשיראה לכתרים העליונים שהם האהל. כחום היום וגומר לא כדפי' ר' אלעזר אלא דהשתא קשה והיאך אנו אומרים אברהם

בעל החסד והרי לעת זקנתו במילתו לא נכנס אלא במ' לזה אמר כחום היום ירצ' שתי מדרגות אלו השיג יחד פתח האהל מ' בהשגתו החסד והיינו שהוא השיג המ' והחסד שכן סוד המרכבה מלכות בחסד וז"ש כמה דאתייהיב ליה כתרא דחסד שתי מדות יחד והיינו דברי ר"ש וכל דברי אלו התנאים מסכימים לדעתו הן חסר הן יתיר:

והרה"ו זלה"ה כתב א"ר אבא והוא יושב פתח וגומר פי' כי זכה אל השכינה היא המ' שהיא פתח האהל העליון ואימתי זכה אליה וביאר ואמר שזה היה כחום היום כלומר כי כמו שזכה הוא במדת היסוד והחסד הנק' חום היום אז זכה ג"כ אל השכינה שנא' וצדיקים יירשו ארץ מי שהוא בסוד צדיק העליון הוא יורש המ' ולכן עתה שנימול זכה אל המ' עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' א"ר אבא בכמה אתרין וגומר פליג אכולהי תנאי בחדא ואודי להו לר' יוסי ולר' יהודה בחדא אודי להו בחדא במאי דקאמרו שאותו רשימו חד הכא וחד הכא וחד ביני גוונא שהיא רשימו דשמא קדישא שכן מצינו כמה אתרין שכוונתו יתברך להציל את בניו מסטרין בישין מצוה שישימו שמו הקדוש שם לאגנא עלייהו כמו מצות העזוזת וגומר וכן הכא במצרים הוו רשימין על פתחא רזא דמהימנותא דילי ופליג עלייהו בחדא:

תו א"ר אבא וגומר מה שמא קדישא אתחזר בהאי שעתא דינא אוף הכי אחזיאו בהאי שעתא דינא וגומר רשימו דכולהו סומקא. ה"ג כלומר כמו שהשם נתהפך לדין כמ"ש ועבר ה' לנגוף את מצרים כן ישראל הוכרחו להראות באותו שעה רמז הדין ולכך עשו רשימו דרזא דמהימנותא ג' ווי"ן של ויסע ויבא ויט כזה #ה כולה סומקא אע"פ ששניהם חסד ורחמים כולהו אתהפכו לדין נגד מצרים וכן לזמנא דאתי כתיב מי זה בא מאדום וגומר ויז נצחם על בגדי דהיינו דמם:

ורזא דמלה כגוונא דהוי לעילא בההיא שעתא. פי' כפי העת למעלה כך צריך להתעורר למטה:

כך בעי לאתחזאה. גרסי'. ה"ד וטבלתם בדם וגומר ולא כתיב או בשמן:

ואתם לא תצאו וגומר. לסיפי' דקרא לחודי' יהיב טעמא:

א"ר ירמי' ל"ג. אתייהיב למחבלא גרסי': תניא א"ר יוסי חזר ר' יוסי להפך בזכות סברתו שאמר שאותו רשימו הי' לרחמים ואמר אה"נ שאותו דם הי' מורה דין כדאמרת [בכ"י הי' כ' כד אמרת ב' תיבות] אמנם בההוא ממש אשתכח רחמי לישראל. ה"ד וראיתי את הדם ופסחתי דקשה אחר שהוא דם דין כיצד ימשך מראייתו רחמים אלא כדאמרן שבאותו דבר שהקב"ה פעל דין אשתכחו רחמי לישראל וזהו ה"ד וראיתי וגומר:

וכן תאני בכל אינון כתרין קדישין דלעילא. במה בבי"ת גרסי' כלומר כי כן יש לנו הכרח למעלה במדות מדתני שכל כתרין קדישין וגומר:
תאני ר' חזקי' וגומר. גם ר' חזקי' חזר לחזק סברתו שאמר תרין דמי אתחזרו לקביל תרי כתרי וגומר וסברת ר' יוסי דס"ל בההוא דאשתכח דינא אשתכח רחמי:
כתיב ונגף ה' את מצרים וגומר. מאי ורפא מהמילה:
ותנא באותה שעה שנגפו מצרים וגומר. הרי מדה אחת שהוא ה' ת"ת נגוף ורפוא בשעה אחת דברי ר' יוסי. דתני א"ר יוסי א"ר חזקי' דתרווייהו אזלי בשט' חדא ומסדר תלמודא הביא הברייתא לחזק דברי שניהם מקרא דכתיב על הפתח דמהתם נפקא להו ופתח הגוף אפשר דפתח הפתח קא דריש דפתח איצטריך להורות שבזכות מה שנתון בפתח דהיינו הדם מגין עליהם וזהו פתח ממש וה' דהפתח יתירה היינו שנתרפאו מן המילה. ונ"ל שהגירסא הנכונה היא על הפתח ממש זה פתח הגוף:
ר"ש אמר בשעתא וגומר ר"ש פליג אר' יוסי וארבי חזקי' במה שהכריחו מדתנן בכל אילין כתרין קדישין וגומר ואמר דאה"נ שכל המדות הם כלולות מדין ורחמים אמנם בפעולות הדין מדת הדין פועלת ואפי' שמדת הרחמים יש בה דין אינ' פועלת אותו דין אחר שמדת' רחמים שכל אחד פועלת כפי תגבור' מדתה באופן במכת בכורות מדת המלכות המכה הבכורות לא הית' המרפא לישראל מהמילה אלא מדת היסוד הי' מיוחד וכלול עמה והוא הי' מרפא המילה וז"ש דא מחי מלכות מכה בכורות ודא יסוד מסיא המילה:
בשעתא דאתפליג. פליגת נצח והוד דידה לקבלא דכורא:
חסד עילאה. יסוד שכן נקרא חסד בנשא קמ"ב ואומרו עילאה מלשון חשיבות ואותה שעה הית' שעת הייחוד כנז' בפ' אמור דף צ"ה והטעם שלא נזכר הת"ת אלא היסוד להודיעך:
דרא. ת"ת:
בלא דא. יסוד לא סלקא אל היחוד ובג"ד פי' להיותם מעוררים יחד המלכות מכה כמדתה והיסוד מרפא מילתם של ישראל כמדתו:
וכלא בשעתא חדא. שהוא עת היחוד כנזכ' וכתיב ופסח ה' על הפתח פי' דרוש לי' תרי זמני כלומר:
ופסח ה'. ת"ת:
על הפתח. שלו שהוא היסוד וירפאם מהצער מהפתח שלכם:
מאי הפתח. כלומר למה נקרא פתח בין למעלה בין למטה משום:

דאיהו פתחא ומשיכו דגופא ורוחא ע"ש שלמעלה פרחין נשמתין ורוחין לבני נשא נק' פתח ולמטה ע"ש שנמשך מצד הגופים:
אטום. שהוא מכוסה בריתו בערלה בתוך רשות הקליפה:
וזהו מכל סיטרוי. הגוף והנפש:
מראתגזר אתפתח מכולא. שנקרעה הערל' המכס' את העטר' ונקרע' המסך הטמא שהי' הוא ונפשו בלוע בתוכו ומלובש בו:
וז"ש ולא הוי אטים וסתים וגומר. אטום מהגוף וסתים מהנפש והוא יושב פתח האהל אחר שנימול אברהם בקע וקרע הקליפה ועלה אל היסוד שהוא פתח דנפקין רוחין לאהל מלכות נמצא שעתה נפתח מכל סיטרוי גופו שנימול ונפשו שנתקשר ביסוד כנז':
מאי קא מיירי כלומר ומי הכניסו לאברהם ליסוד הרי גר צדק איקרי והוא במלכות:
דהא אשרי בגילוייא דא במילתו:
חסד. שהוא יסוד:
בצדק מלכות. ואחר שעלה אל המלכות שבו דבוק החסד שהוא פתח הגוף והוא יושב פתח האהל קרינן בי':
א"ר אלעזר כד אתגלייא וגומר דהא צדק אתבסמא בחסד. ה"ג בא לסיים פי' כל הפסוק שהתחיל לפרש אביו וחזר לומר הפי' שפי' אביו ואמר כד אתגלייא האי יוד היינו העטרה דמילתו של אברהם אתבשר כלומר בשורה טובה בשרהו שכבר יצא מתוך הקליפה ונכנס בפתח בתוך האהל שהוא יסוד פתח המלכות כנזכר וכן אתברך כדמפרש ואזיל וה' ברך את אברהם בכל וא"ת מי הכניסו ליסוד דגר צדק איקרי ל"ק דהיינו הא דהא צדק אתבסמא בחסד כנזכר ור' אלעזר חדש ואמר שכ"כ הית' ההתבסמות וההאר' שהאיר היסוד במלכות באות' שעה:
כחום. כשאור היום הוא בתוקפו שכל זה הוא זמן שליטת חסד עליון חולקא דאברהם שנק' היום הידוע ע"ד יומם דכליל כולהו יומי:
הה"ד כחום היום. כלומר אתי שפיר כחום היום עם פי' שפי' אבי:
לקבלי' דאברהם. לברכו ולגדלו:
בכל. היינו היסוד:
א"ר אבא והוא יושב וגו'. מפרש פי' שני בוהוא יושב פתח האהל ואמר כמה דכתיב וה' ברך את אברהם בכל והוא המלכות הנקרא בכל כדפי' רז"ל בת הית' לו לאברהם אבינו ובכל שמה וכן והוא יושב פתח האהל היינו שנקשר במלכות שהיא פתח הספי' העליונות: וז"ש פתחא קדישא מדה עשירית להם. כחום היום כמה דאתייהב לי' וגומר. הכ"ף היא הכ"ף הדמיון כלומר שנתן לו למדה כתרא עשיראה זאת כמו שנתן לו החסד

עליון למדתו: דלא סליק האי בלא האי. כלומר אחיזתו בחסד אינו כלום אם אינו אחוז בפתח הכניסה שהוא המפתחות החיצונים וזהו וד' ברך את אברהם בכל שנתן לו פתח הכניסה למדתו: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף לו:

ד"א ועבר ה' וגומר דעבר על שור דינא הענין כי גאולת ישראל לא היתה על שורת הדין כי מצד הדין היה ראוי שישתעבדו ק"ץ שנים תשלום ת' שנה ומה גם שנטמאו בגילולי מצרים וכ"ש שלא היו ראויים לאבוד מצרים בעבורם אחר היות השר שלהם יונק מהקדש שכולם מחייב בדין וביושר שעבודם. ולזה מה עשה הקב"ה עבר על שורי דינא והיינו ועבר בסוד ע"ב רי"ו דהיינו קשר המ' בין ב' מדרגות ימין ושמאל ובזה יתמתקו הדינין העליוני' ויסכימו כולם אל צד הרחמים ובזה יושרשו ויחלישו החצונים והיינו דעבר על שורי דינא כי כל עוד שהדין גובר החצונים נקשרים ויונקים ופועלים רע ליש' ומגבירים לאומות והיינו דכתרין דהוו מתקשרי בכתרין אחרנין דלעילא שרא להון מקיומיהון והיינו העברה א' ג"כ העבר' שנית:

ואעבר על ארחוי שעם היות שהדינים העליונים מתמתקין כדי לצאת יש' מגלות' אמנם אחר שהדין העליון נמתק והקליפות נחלשות לא יהיו נקמות במצרים כי אין הדין גובר כנזכר לז"א עבר על אורחוי שמדרך החסד שלא לעשות דין ועתה העביר מדותיו ונתלבש הימין לעשות נקמה בחצונים וז"ש ועבר על אורחוי בגין למעבד בהו דינא ולנקמא להו לישראל כי לא די לישראל הצלתם אלא שעשה במצרים שפטים וענין העברה זו כלל לכל המקום אשר ימצא שמה שהכוונה העברת המדות מבחינה אל בחינה הכל לפי הענין. מהרמ"ק זלה"ה:

ויהי בחצי הלילה וגומר אמאי זהיר ירצה למה הוסיפו זהירות בתפלה זו יותר משאר תפלות. משום דהיא שעתא דתליא דינא ולזה צריך זהירות יותר למתק הדינים ממה שצריך בתפלת שחרית שהיא באה אל ייחוד כי הקרוב אל הדבר קלה שבסבות יספיקהו ולכך במעט שיכוון האדם יגרום הייחוד אמנם מיתוק הדין צריך כוון גדול להמשיך הרחמים העליונים למתק הדינים. וז"ש ובעי בר נש לכוונא דעתיה.

מסתכל הוינא בדעתיה עם היות שאיני מדבר הייתי מעיין בדרוש זה ואיני בטל מהתורה.

דלית עלמא מתקיימא אפי' שיהיו זכאין אחרים בדור העיקר הם הראשים.

טב לעלמא שאפי' כל העול' מתקיים ומתברך בזכותם והעם ישראל שזוכים שמהם הראשים טובתם יותר משאר העולם וז"ש טב לעלמא. ולהפך בהפך. ואמר ר' חייא ודאי

כך הוא אמנם ראיה מן הפ' מנ"ל דכתיב וגומר דהא באתרייהו קיימי וגומר אם הכוונה שהזהירם שלא יעלו למלחמה שימותו האדונים כפשט הכתוב א"כ ישבו מ"ל וגומר. ואני הוא אשר חטאתי שספר את העם וממציאות הענין אין ראיה דכתיב ויסת ה' את דוד כנראה שעון היה ביד יש' שהסיתו הקב"ה אמנם ממה שדוד אמר ואני הוא אשר חטאתי נראה שיתייחס העון אליו ויש' סבלו.

אלו לא הוו ירצה מה שאינם מנצחים אינו אלא מצד הראשים שהם חייבים ואלו לא היו אלו הראשים חייבים היו שבים אל בתיהם לשלום בנצחון אמנם עתה שאלו ראשיהם אפשר שהם יתפסו בחובם ומה שלא אירע הענין כך היה מפני שבחר הקב"ה דרך אחרת שאם הראשים מתפסן בחובי עצמן לא יעשה הדין בשנים שיתפסו ג"כ העם ועתה שמת אחאב ניצולו יש' וא"ת והרי יהושפט צדי' היה עכ"ז בדינו חייב היה והיה גורם הדין לישראל מפני שנטפל לרשע:

ויזעק יהושפט וגומר נראה דהיינו בתפלה ובתשובה.

דחלא הוא מעוברי דרכים שאינם מהוגנים.

סטו מאורחא כדי שלא יראום לסטים עוברי דרכים.

ויתבי והוו אמרי שלא הטו לישן. דוד איילתא לרמוז להם סוד השכינה הנק' אילת אהבים שעד חצות ליל' היא כואבת בדיניה ובחצות ליל' עוברת מן הדין אל הרחמים.

מתערין קומו כבר נתעוררו משנת תנומת תאוות העולם הם המתעסקים בעבודה קומו שהגיע עת העבוד'.

ניימין בשינת התאוות אתערו משנת תרדמתכם **עלמין** היינו סוד כמה עולמות ממדות עליונות עד ג"ע תחתון וכולם מזדמנים בקישוט עד שהייחוד יהיה בג"ע תחתון שכלם נהנים ממנו.

קלא נפיק ת"ת דכאיב שהם דינים קשים עד חצות לילה והרחמים העליונים יחולל וכואב אותם ומבטל דינם **אילתא** דלעילא ותתא אפשר לפרש שני ההי"ן והיות נראה דהיינו באצילות ולמטה ביצירה והכל השכינ' הנקר' אילת:

ויחשוף יערות שסוד היערות היינו הנהגת העשיה שהשכינ' מגינ' עלי' מתחלת הליל' עד חצות בסוד הנהג' חיצוניות ועתה ויחשוף שהשכינ' מסתלקת מהנהג' זו. לאשתעשע עם צדיקייא היינו שהצדיקים הם מיין נוקבין ושכינה בג"ע עמהם ואור הת"ת בא אליהם ומתייחד בג"ע על ראשי הצדיקים ומושך האור מן החכמ' והיינו כולו אומר כבוד.

יתבו שקמו בעמיד' כששמעו:

ות"ח רזא דמלה בשעתא דקב"ה וגומר הענין שסוד הגן רמז לכמ' בחי' שכינ' וכך היא מתתקנת עליה' בחינותי' כפי בחי' הצדיקים ובחי' הגן בעצמו שנעש' בסוד צלם ודמות עליון והוא משכן אלי' והת"ת בא ומאיר בספירות העליונות על כל הבחי' להראות הייחוד בכל האברים דידו כידה ולכן כל הגן מתחסה בצלו וכולו מתקבץ להתעדן מעדן שהוא סוד נקודה אמצעית בגן הרומז אל סוד נקודת ציון בענין שכל אברי הנקבה באים אל נקודות ייחוד דידיה והיא נקודת ציון כנזכר.

ומהאי עדן מבועי נפקי לכל שאר האברים המתאחזין ומתקשרי' שם בסוד ל"ב נתיבות מנקודות החכמה היא נקודת עדן למעלה וכל גינתא אתקרי בסוד העידון הזה צרורא דחיי הוא הוא מקור החיים והגן נקבה צרור נצרר בחיים והצדיקים נהנים מהחיים האלו ועת הייחוד הזה למעלה בחצי הלילה וכן למטה אתגלי עלייהו ונהנים מהייחוד הזה. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ד"א ועבר ה' לנגוף את מצרים. מאי ועבר דעבר על שורי דינא מלת ועבר קשיא לי' שמלא כל הארץ כבודו ותירץ:

דעבר על שורי דינא וגומר. פי' ועבר שעבר על מדותיו (וממנה ג') [וממנהגו] למדה אחרת כדי לנקום נקמתין של ישראל: וז"ש דכתרין. שהם ז' מדות תחתונות:

דהוו מתקשרי בכתרין אחרנין דלעילא. שהם ג' ראשונות: שרא להו מקיומיהון ועבר על אורחוי. ה"ג כלומר התירם המאציל ב"ה מקשרם: ובזה ועבר ה'. השם הזה ז' מדות:

על אורחוי. על מדותיו והפך פניו מלינק רחמים מג' ראשונות:

בגין למיעבד בהו דינא. בהו בבי"ת גרסינן:

הכא ועבר מקיומיהון. ומקשרם בג' ראשונות בגין למיעבד דינא:

התם ויעבור. ה' על פניו עבר ה' דהיינו ז' מדות ממקומם על פניו שהם ג' ראשונות שהם פניו ופניותיו ומגמת פניו של הזעיר ונוקבי' שהם ג' ראשונות:

ויהי בחצי הלילה וגומר. מדכתיב עד ר' חייא ור' יוסי ל"ג.

אמאי (אשתתק) [את שתק]: כלומר כבר הלקוך פעם אחרת על ששתקת מדברי תורה והרהרת במילי דעלמא כדאיתא בפ' שמות י"ז: וזהו מלת את בדיוק. ישבו מיבעי לי' שעדיין לא יצאו מביתם למלחמה כמו שנראה מן הכתובים: ה"ג אי לא הוי רישין לעמא וגומר. כלומר אם לא הי' [צ"ל יהי' וכן היא בכ"י] לעם הזה ראשים שיהרגו אותם במלחמה מדרך זה שהם מזמנים עצמן ללכת למלחמ' ישובו איש לביתו לשלום הם לבדם יתפסו וכולם ישתזבון:

ואפי' יהושפט. הוקשה לו מלת אדונים לשון רבים:

מתערין קומו. הנעורים יקומו והנרדמים יתעוררו הצדיקים שהם כבר נעורים משנתן קודם חצות לילה כדי שיעמדו עם משמרתם בחצות ליל' עתה שהגיע חצות ליל' קומו כלומר הזדרזו כי כבר הגיע עת השעשוע העליון שאתם מצפים ואותם שעדיין שוכבים לפחות יתעוררו משנתם מכאן ואילך:

דהא וגו'. והכרוז הזה אעפ"י שאינו נשמע לתחתונים מ"מ נשמתם שומעת ומה גם כי באות' שעה הקב"ה מחזיר נשמות לכל העולם כדי שלא יהא פתחון פה לאדם לאמר אלמלא שליטנא בנפשאי שיהי' הקב"ה מחזיר בי נשמתי הייתי קם לעסוק בתורה כדאי' בפ' במדבר סיני בהדיא:

עלמין אזדמנו לקדמות מאריכון. היינו עולם הבריאה והיצירה שהשכינה מתפשטת להלביש שם בג"ע עליון בבריאה ובג"ע תחתון בסוף היציר' ואח"כ יורד אור הת"ת ומאיר בכל ניצוצותי' הממלאות הגן כדלקמן בסמוך בשעתא דקב"ה אתחזי וגומר:

דהא מאריכון. ת"ת: נפיק לג"ע דאיהו היכלי'. דהיינו המלכות היכל קדשו ואז הוא זיווגי' דנשמתין דכורין בנוקבין הנז' בפ' שלח לך קס"ח והענין הוא שאור ניצוצי השכינ' מתנוצצות בנשמות הנקבות שבאותן ההיכלות דאיקרון נשים שאננות ואור הת"ת מתנוצץ בנשמות הזכרים בחצריהם ובטירותם והניצוצות מתנוצצות מהזכרים אל הנקבות ומהנקבות אל הזכרים ומאותו התנוצצות מתהוים נשמות הגרים כנזכר שם.

דכאיב אילתא דלעילא. היינו כאב וחבלי הגלות בסוד כי נמכרנו אני ועמי כנזכר בפ' ויקהל ובפ' פנחס רמ"ט. דכתיב ובהיכלו כלו אומר כבוד כנזכר שם דכל נשמתהון דצדיקייא פתחו ואמרו שאו שערים וגומר ויבא מלך הכבוד וגומר:

בשעתא דקב"ה אתחזי על כל גנתא. כבר פי' לעיל שהשכינ' מתפשטת בגן וממלא מאורו ומכבודו כל בחינותיה:

כל גנתא אתכנש. אחרי כן מאסף כל נתחי ניצוצותי' אליה וכל מגמת' ליחד בסוד: וזהו ולא אתפרשן מעדן לכמה אורחין ושבילין. כלו' לכמה טובות והשפעות מהם לחיי מהם לבני וכו' וכיוצא לצורך התחתונים ולצורך הצדיקים אשר בג"ע להשקותם מעסיס רמוניו כנזכר לקמן וג"כ לצורך עצמ' בסוד שאר' כסותה וגומר: וכל גנתא אתקרי צרורא דחיי. בעת הזאת כל בחינותיה אפי' הקצוות הנוגעות למטה בסוד רגליה יורדות מות עתה כלם מקבלים סוד החיים ונק' כלא צרורא דחיי צרור שצוררים בתוכו החיים:

דתמן. היינו בחי' העדן הזה צדיק עליון כשמאיר בגן בסוד מיין דכורין והצדיקים הם בגן בסוד מיין נוקבין מצד מעשיהם הטובים מתעדנים באותו אור:

ובההוא שעתא. בפלגות ליליא עכ"ל הרא"ג ז"ל

גליון חד קלא דמכריז וגומר קצ"ו פנחס רמ"ט אחרי מות ס"ח. אתחזי על כל גנתא וגומר ויצא קע"ו צרורא דחיי תרומ' קע"ג א"ר יוסי בכמ' זמנין וגומר אחרי מות ס"ה:

דף לז.

אתחזי גבורתא דשליחא דאלו במצרים כתיב אני ולא מלאך וכאן אמר ויצא מלאך ה'. **דעתייהו דכל עמין וגומר** ירצה תחלת הכתוב כל הגוים כאין הוא מה שעולה בדעת כל הוא כאין נגדו ירצה מה שתקעו אמונתם נגד אלהותו הוא ענין גדול נעלם מאד בלתי מושג כאין בכתר הנעלם דלא אדבקו עילאין ותתאין אמנם נגדו ממש הפך האמת מהימנותא דשטותא.

אוליפנא דסטא וגומר ירצה כי נודע כי סוד השמים וארץ ת"ת ומ' וקאמר את השמים מדה נטפלת לשמים ואת הארץ מדה הנטפלת להארץ וידענו כי הת"ת הוא אל הימין כאו' מוליך לימין משה והמלכות אל השמאל כאומרו דינא דמלכותא דינא א"כ יראה מה שהוא אומר ואת אוליפנא דסטא קב"ה ימינא וברא שמיא ירצה כשהאציל הת"ת נטה ימינו ונתפשט ונמצאו השמים ת"ת וכן למטה מנטיית הימין נמצאו השמים התחתונים דדבר הלמד מענייני הוא וכן נתפשט השמאל ונמצאת המ' וענין לשון סטא וסטא הוא מפני שעם היות שהת"ת ימיני והמלכות שמאלי כדפי' סוף סוף עיקרם בקו האמצעי אלא שהקב"ה בינה הטה הימין אל האמצע וכן הגבור' אל האמצעי והיינו סטא וסטא מימין ושמאל אל האמצעות קצת **אף** ידי גבור' באפה ודינה יסד' ארץ וימיני חסד טפח' שמים א"כ איך יאמרו יעמדו יחדיו והרי זו ימינית וזו שמאלית לז"א ס"ד שמיא וארעא וגומר אין עמידתן כאחד כנזכר וגם לא נפרש אחר אצילותן קורא אני אליהם שיתייחדו וגומר לפי שאו' אני היא מדת המלכות א"כ היאך יאמר קורא אני מ' אליהם אני אליו מ"ל אלא ודאי ימינא ושמאלא קורא אני המ' אליהם שיתקשרו שניהם עמה. וז"ש דאינון א"ת וא"ת והיאך יעמדו יחדיו בזאת ההיא דשלטא בפלגות ליליא שהיא מ' הנק' חצות לילה דכלילא את ואת. ואת מתחלת הלילה. ומחצות ואילך היא הולכת לנגד את דהיינו החסד. ולהכרח שהיא נק' א"ת ועל שמה נק' א"ת וא"ת הכריח באו' והיאך יעמדו יחדיו בזאת כי נודע שהיא נק' זאת על שם א"ת ואח"כ ז' שהיא בת שבע. א"ת הא דאמרן פי' מ' כלולה מהחסד כנזכר הכל הוא היסוד המשפיע למ' הכלול' מהחסד וז"ש וה' ברך א"ת שהיא מדת אברהם בכ"ל ביסוד הנקרא כל והשתא קאמר א"ת מלכות בחסד הכ"ל יסוד המתייחד עמה עשה ותקן יפה יסוד כאומ' ויהי יוסף יפה תואר וגומר בעתו בייחוד ע"ת עם ו' גרם שיהי' הענין את הכל מיוחדים:

ההיא כתרא דאקרי זאת מ' דהיינו פי' זא"ת דכלילא א"ת וא"ת מ' מצד החסד כנזכר וא"ת מצד הגבו' דהיינו ז' מזאת שפי' וא"ת א"ת מ' ו' שש קצוות היינו שהיא ז' בענין שמלת זא היינו א"ת וא"ת. ושלטא בפלגות לילי' מפני שבתחלת הלילה היא שמאלית כולה. ובסוף הלילה באור הבקר היא ימנית כולה ובחצות היא נחלקת הלילה שהיא מ' חציה חסד וחציה גבור' בתרין סטרין ברחמי ודינא שבה והיא פועל' רחמים לישראל ודין לאומות:

פתח ר' חייא וגומר ומאי דאמר מר דאשתמע וגומר כלומ' בתוך מה שדרש מר נכלל קצת מתשובת שאלתינו ואינ' מן התמי' שדרכינו אליך מוצלחת ומתוקנת פתח וגומר מי כה' וגומר מכתרא לכתרא. דע כי מעש' בני אדם אינם מושגחים מלמעל' מצד עצמם ח"ו שיהי' המרומם העליון משגיח בנפרדים הרבים אלא ע"י היותו משגיח בעצמו יודע כל מציאות הנמצאים וכן בהיותו רואה ספי' הוא רואה כל הנעשה למטה והיינו אומרו ה' משמים השקיף על בני אדם מפני שכל מעשה בני אדם מצוייר בספי' אם טוב או להפך ולזה אמר המשפיל י' ספירות לראות בשמים ובארץ ומפני שיש פגם או מצוה יעלה בסוד המ' ה' שבשם ממטה למעלה עד כל הי"ס וז"א מבוצינא לבוצינא כי הם נקראים נרות כי נר מצו'. וכן יש מעשה יעלה בסוד ו' שבשם מדרגה אחר מדרגה בכל י"ס והם נקראים מאורות יהי מאורות ברקיע השמים. וזהו אומ' מנהירו לנהירו. וכן בה' עליונ' בינה וז"ש מגזרא לגזרא כי י"ס נק' גזרות מפני שבה גזרת הדין. וכן ביו"ד חכמה וספי' יקראו כתרים וז"ש מכתרא לכתרא לכך היא בינה הנק' מ"י יורדת להשגיח בד'. מדרגות אלו בכל א' מעשר שבה המשפילי לראות במעשים המצויירים בה מבני אדם כנזכר:

בחצות מ"ל לשון נקבה כמו חצות לילה אקום להודות לך. או בחצות כאשר שנה שינוי ב' אל בחצי ואי כמה וגומר כלו' ואם לזאת השנית בחצות לתרץ כמו דאמרו וגומר דאפילו יש' כלו' הקושיא מפורסמת כ"כ שאפילו יש' יאמרו כ"ש אצטגניני פרע' ולא תקן, הוה לי' למימ' וגומר נמצא שנשמר משה אחר מעשה ועתה יאמרו שלא יאמרו בשעת אמיר' שהרי אמר משמו של הקב"ה בחצות כאלו לא היה אפשר לכוון את השעה ויתלו הגרעון בדעת עליון.

דהא משה אמר עד בכור וגומר וכיון דמהדר בגין דלא יאמרון אצטגניני זאת גדול' מענין חצות והיא כ"כ גדולה שאפילו יש' שמא לא יכוונו את השעה ולא יאמרו ועתה בענין בכור השפחה או בכור השבי ודאי יאמרו דהא לא אתבררן וגומר דאיהו אמר משמא וגו' ומורה הן רב הן מעט. וכתיב ויהי בחצי שממש נתכוונה השעה וא"כ כשם שאין אתה אומר בחצי שמא לא יכוונו ג"כ כחצות לא תאמר שאח"כ יכוון השעה ממש.

ועוד שאלתא דילכון ששאל לעיל ר' יוסי וחזרו ושאלו לפני ר"ש אלא שקצר המעתיק. **מחצדי חקלא** בעלי הסוד והם קוצרי שדה המ' שבה גדלים סודות התור' והיא נק' שדה וקוצרי סודות התורה מהשדה העליון הם בעלי חכמת הסוד. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון כאין דלא אדבקו עילאין ותתאין. פי' שאינם משיגים בו כלל ולפי' עושים צורות דוגמות ואעפ"י שהם אין ר"ל שהם מדומם ונותנין טענה לדבריהם ואומרים דלא אתדבקו עילאין בתתאין. פ"א שהם חושבים שמשיגים עד מדת אי"ן והם שקר אומרים כי מאפס ותהו נחשבו להם. עכל"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ואפשר יאמר ס"ל כי כל הגוים סבורים בדעתם שאמונתם היא למעלה מכל האמונות עד קצה האחרון וכ"כ גדולה אמונתם בעיניהם כמו המבדיל בין קדש לטומא' כמו שהכתר נק' אי"ן לסבת יקרתו דלא אדבקו ביה עילאין ותתאין שלכן נק' אין אפי' נגדו ית' שהוא ז"א כן אמונתם בעיניהם אבל מאפס ותוהו וגומר.

מכתרא לכתרא וגומר פי' אפשר כי הם סוד ד' אותיות השם הוי"ה דנחית בהו בחו"ב ות"ת ומ'. או אפשר לד' עולמות אבי"ע אשר מתלבש בהם השגחתו בעה"ז השפל. ואפשר כי זה יובן במ"ש בזוהר שיר השירים כי הלא ד' שמהן אינון דכלילין כל הי"ס והם אהי"ה הוי"ה צבאו"ת אדנ"י ובסוד כי הלא כולם הם בסוד אור מים כח"ב הם אהי"ה חג"ת הוי"ה נה"י צבאו"ת. מ' דכלילא מכולהו אדנ"י וזה הסדר עתה אהי"ה נק' כתרא. והוי"ה נק' גזרא. וצבאו"ת איקרי נהירו. ואדנ"י נק' בוצינא. כי היא נר ה' וזהו אמיתות הענין עכ"ל.

והרא"ג ז"ל כ' אבל הא זכינא לכל האי. להההוא קלא דשמעו מדכי שוקא דטבריא מספק טומא' מפני הכהנים שהי' להם טורח לסבב אורחות עקלקלות כנזכר פ' במה מדליקין. ה"ג אוליפנא דדעתייהו דכל עמין. כלומר אנו לומדים מפסוק זה דעתם וכוונתם דכל עמין דמהימנותא דילהון יודעים הם עצמם שהע"ז שלהם היא אין ותוהו ואין בה ממש: אמנם בגין דלא אדבקו עילאין ותתאין: כי אין קשר ושייכות לעליונים עם התחתונים וכ"ש לידבק עצמם עם הבורא:

שווין לקבלייהו מהימנותא דשטותא. כלומר שמין נגד פניהם צורה אחת של עץ או אבן כדי שע"י צפייתו בה יהי' סבה שיתקשר תחתון בעליון ושיעור הכתוב כל הגוים כל אחד מהגוים יודע שהוא נחשב כאין אותה צור' ששם כנגדו ואינו שם אות' כנגדו אלא לידבק בו ית' והי' ראוי שיהיו חשובים בעיניו ית' אחר שכוונתם טוב' אבל האמת מאפס ותוהו נחשבו לו.

עלעולא רוח סערה.

ומתגלגלא בקיטא ע"ד והוו כעור מן אדרי קי"ט.
בראשית ברא אלהים וגומר פי' בכח החכמה שנק' ראשית בסוד ל"ב נתיבותי' שנתפשטו בבינה הנק' אלהים ברא ע"י את שהוא ימינו דבינה דהיינו חסד שבבינה ברא את השמים ת"ת בכל שיעור קומתו וז"ש אוליפנא דסטא קב"ה בינה ימיניה חסד שבבינה ית שמיא ת"ת כנזכר. וסטא שמאלא שמאל הבינה דהיינו גבור' וברא ית ארעא המלכות בכל שיעור קומת'.
ס"ד שמיא וארעא לאו הכי דהיל"ל קראתי אליהם עמדו יחדיו לשון עבר כאומרו יסדה ארץ וטפחה לשון עבר.
אלא ימינא ושמאלא וגומר קורא אני אותם בכל יום שיעשו היחוד ויעמדו שניהם יחדיו לקשר המלכות ביניהם הנק' זאת ואע"ג שאין המלכות נזכר בפסוק ולא מלת זאת סמך הפסוק על המבין. ואפשר דאהדר לקרא בזאת תדע כי אני ד' ולא שת לבו גם לזאת כדמפרש ואזיל לקמן.
את הא דאמרן דהיינו גבורה שבבינה ואע"ג דואת הוא כדאמרן בכלל מאתים מנה ופי' הכי לפי שצודק מלת הכל בחסד בעצם כדכתיב ברך את אברהם למטה שיהיה קשור בכל חסד ושיעור הכתוב את גבורה הכל חסד עשה המאציל ב"ה יפה שיתחברו בעתו מלכות. ושמא נצנצ' רוח הקדש בר"ש לפתוח בפסוק בראשית אעפ"י שאין לו קשר עם פסוק כל הגוים כדי שיכנס אל הדרוש של מכת בכורות באומרו ההוא כתרא דזאת וגומר דשלטא בפלגות ליליא וגומר כדי שיבא ר' חייא למשאל לו כענין וכן שמח ר' חייא בשומעו הדברים ואמר ומהאי דאמר מר אשתמע כלומר ממאי דסליק מר אשתמע שפי' הפסוק הזה דויהי בחצי הלילה בההוא מלה אתא דהיינו בסוד המלכות דשלטא בפלגות לילה ברחמי ודינא דהיינו נגוף למצרים ורפוא לישראל כדקאמר מר מי כד' אלהינו היינו חו"ב כדפי' בפ' שמות ט' ותרומה קל"ג ולהיותם רעים דלא מתפרשין אמר סליק ולא סלקין וענין הסילוק הזה הוא עילוי וזיכוך להדבק בעילתו. ואתעטר ירצה הגם כי התקרבות העלול בעילתו גורם שיכהא אורו כדמיון שרגא בטיהרא מ"מ התקשרו בעלתו עיטור ונחת רוח הוא לו וזהו המגביהי לשבת:
לאתיישבא מלשון בשוב' ונחת כנזכר. בכתרא קדישא כמשמעו כתר עליון והיינו כ' דכה' אלהינו ונקרא קדישא על דרך הנזכר שנקרא קדוש לפי שהוא [מובדל] מכל וכל מכל דמדומי הדין.
נהירו על כל בוציני כי מאורו מאיר בכל הספי'. דנהרי ל"ג בס"י וי"ס דגרסי נהירו דבוציני דנהירי ופירושו כי אור הכתר העיקרי הוא כנשמה בתוך כל הספי' שהוא

מתפשט בתוכיותם עד המלכות. כתרים ועטרים הם הספי' אלא בסוד אור ישר נק' כתרין לפי שמתחיל מן הכתר ונק' כלם על שמו ומלמטה למעלה נקראו עטרין בסוד אור חוזר שאתה מתחיל מהעטרה. והכוונ' שהכתר הוא מאיר בכל הבוצינין בין בבחינת אור ישר בין בבחי' אור חוזר. דנחת ירידה בספי' תקרא החזרת העלול מהעילה שעלה להתקשר בעלתו וחוזר אל בחינתו או להתפשט ניצוצו והשגחתו למטה ולהיותם רעים דלא מתפרשין נק' שניהם בשם א'.

בעילאין בי"ע הרוחניות ותתאין היינו עולם השפל. עשי' הגשמיות. הה"ד מן השמים אתתאין דעלמא קאי קרא שהוא ית' יורד עד העשיה הרוחניות עשר גלגלי רקיע להשגיח על בני אדם התחתונים וממילא משמע שבכל מקומות בריאה ויצירה עברה השגחתו וענין הקדמה זו הוא תחלת תירץ שאלתם שהכל היה בהשגחה פרטיות שירדה ההשגחה מאימא עלאה שמשם היתה הגאולה כנודע והשגחתה בשיתוף עם החכמ' כנזכר השגיחו על כל הדברים וז"ש הה"ד כלומר ק"ו הוא אם ה' משמים הוא משקיף על בני אדם דעלמא הפרטיית לראות היש וגומר ק"ו להשגיח בכללות עם קדוש החביב לו והשתא ניחא קרא דקא' משמים השקיף דפשיטא כי מן השמים משקיף דהל"ל ד' השקיף לז"א הה"ד כלומר השתא דאמרן שההשגחה יורדת מכתרא לכתרא וגומר להשגיח בעליונים השתא ניחא דלהשגיח בתחתונים הוא משמים התחתונים עשר גלגלי דרקיעא לבד משקיף על בני אדם שההשגחה בעליונים היא למעלה משמים כנזכר.

בחצות מ"ל כי מלת בחצי ר"ל בחצי הלילה האחרונה היתה מכת בכורות אמנם איני יודע באיזה שעה ממנה ולא בא הכתוב לסתום אלא לפרש א"כ היל"ל בחצות שמורה בנקודת החצי א"נ בחצי כאלו היא מוכרת אמנם בחצות הוא סמוך ודבוק מפני התיו. אתכוון באלף גרסי' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון עוד פתח ואמר בראשית וגומר עיין בפרדס שער מיעוט הירח פ"ה:

דף לז:

משת וחנוך עד נח נק' בני אדם ומשם ואילך שהצילם נח מהמבול נק' בני נח א"כ אמר יפיפית מבני אדם כלומר מכל יפים שבבני אדם א"כ הם חנוך ושת שת שממנו הושתת העולם. חנוך שנאמר בו ויתהלך חנוך וכ"ש שאר הצדיקים שבי' דורות מנח ובניו ואלו נח כתיב ונח מצא חן להנצל ואלו אתה אמרת אם נא מצאתי חן ונח בחנו הציל בניו ואתה הצלת בחן שפתותיך כל ישראל ונח לא החן בשפתיו שלא התפלל אלא בעיני ה' להצילו. אלהי"ם אלהי"ך מאברה' ויצחק. אינך בשם א"ל אלהי"ם חסד וגבו' אלא אלהים בינה היא אלהי"ך שסתם שם זה בבינה שמן ששון מו"ק הנקרא ששון לשון ששה והיינו

מרכבת יעקב אפ' בבחי' שהוא נק' יש' שעל' במחשב' משחך שמן מהמחשבה ששון שש קצוות בסוד הדעת. מחביריך שכל הנביאים שנתנבאו אח"כ הם תלמידי מרע"ה ונודע שזכות תורת התלמידים תלויה ברב בענין שמרע"ה מאיר בכולם בסוד נשמתם והיינו גבר דסליק בדרגין עילאין שהם הספי' כדפי'. זאת מ' ויש בה ב' בחינות הא' נקרא זאת כי מאיש לקח' זאת כי ע"י קישוטי' נעשית זאת כי מורה היות כלול בה סוד כ"ב בחי' כ"ב אותיות ב"ך יברך ישראל והיינו פרקי אבריה והיינו א"ת כלולה מא' ועד ת' ואח"כ היא זקופה בת שבע שהיא ז' והיינו היותה עטרה בראש צדיק י' על ו' זעירא דהיינו היותה עולה אל הת"ת ואח"כ בחי' ב' שהיא מקושטת תתייחד הת"ת עמה ויקרא אשה היינו שהיא נשפעת ומשפעת לכל התחתונים שהם יוצאים ממנה. ודע כי גם הת"ת יש בו ב' בחינות הא' נק' זה אמנם אינם בבחי' זאת שהיא קודמת ואח"כ בחי' אשר כנזכר אלא איש וזה הם בחי' יחד נקשרות וז"ש מאן הוא איש ההוא דאיקרי זה וראיה לזה כי מאיש לקחה זאת כי לא אמר כי מזה לקחה זאת א"כ בהכרח זה ואיש ענין א' והראיה כי זה משה האיש ומפני שאפשר לפרש כי זה משה בחי' לעצמו והאיש בחי' לעצמו לזה אמר האיש הזה וגו' כענין מלה דאמרי אינשי ואיקרי איש זה וזה איש שאין בחי' שתקדם:

וענייני ז"ה מורה על י"ב הם י"ב גבולי אלכסון בת"ת שהם סוד ו' מחסד עד היסוד ו' מיסוד עד החסד והיינו סוד ז"ה בגי' י"ב וענין י"ב אלו הם סוד ג' שמות הוי"ה הוי"ה הוי"ה מלך מלך ימלוך והיינו סוד אי"ש א' כתר י' חכמה ש' תשובה דהיינו ימין ושמאל ואמצע בענין שהאי"ש וז"ה שניהם בחי' אחת והנה מדת המ' לא יכלה לעלות אל בחי' ז"ה שהם י"ב מזלות שהיא כוללת ז' מדות לבד שהם סוד ז' ככבי לכת והיינו שהיא כוללת ממטה למעלה והיינו שהיא נק' בת שבע בת כמו את שבע היינו ז' וז"ש וזאת אתנסבת מזה דאיקרי זכר כי כן ז' ככבי לכת פועלים כפי משפט י"ב מזלות ואעפ"י שהיא נק' זאת אינה עדיין אשה וז"א ובג"כ איהי תמר דכר ונוקבא כלו' כי עדיין אינה נק' בשם הנקב' אלא שם המשותף לשניהם יחד תמר כאלו היא אינה נקבה שאינה נק' תמרת ואינו זכר בעצם שהרי נק' תמר והשם בתי"ו בתחלתו מורה על הנקבה קצת והיינו הטעם דכר ונקבה יחד דדא בלא דא לא סליק: ופי' עוד תמר כד"א תמרו' עשן והעשן היא המלכות כנזכר פ' נח והיינו חוור ואוכם זכר ונקבה והיינו צדיק וצדק זה וזאת יום ולילה שחור ולבן והיינו המלכות שהיא כלולה משתי כחות אלו כדמסיק והיינו דוקא בפלגות ליליא כי בחצות ליל' יש בה שתי כחות שהם חוור וסומק כדי לפעול דבר והפוכו דין ורחמים דין לאומות מכת בכורות ורחמים לישראל לרפאותם מחולי

ממעילתם שיתרפאו ללכת ואלו הם נימוסי נימוסים הרבה כפי מדותיו הרבות והכל ברגע אחד:

ועוד דהא ליליא ירצה בזולת ששני הפכים לא ימצאו בה בחזקה אלא בחצות שאז היא כלולה ימין ושמאל גם אעפ"י שלא תצטרך לפעול אלא במדה א' דהיינו דין עיקר מעשיה אינו אלא עד דאתפלג וז"ש אי לא אתפלג לא עביד נימוסוי אפי' יהיה בו כח מדה זו והראי' מאברהם דכתיב ויחלק עליהם ליל' דהיינו בחצות הלילה כי חצות וחלוק ענין א'. ואין הכוונ' ממש בנקודות חצות אלא כאשר יהי' נחצית בחצי השני שאז יש בה ב' מדות אלו וז"ש עד דאתפלג בפלגות בתראה וכן לשון בחצי הלילה ה"ק בחצי השני מן הלילה וכדמסיק. ולא שיצטרך זמן אלא הכוונה כחצות כמו כעלות כאשר תתחלק הלילה לב' חלקים דהיינו תחלת חלק שני מתחלת חצי עד סוף הלילה:

וה' הכה כל בכור ירצה וה' הוא ובית דינו דהיינו ת"ת עם המ' ואין ענין זה נמצא בלילה אלא בשעתא דקב"ה אתער בגנתא דעדן דהיינו זמן הייחוד בחצות הלילה והצדיקים הם מעוררים הייחוד בסוד מ"ן המעוררים בשיר והקב"ה בא אל הגן ג"ע התחתון והיינו כרוזא נפיק וקארי תחלה סוד החבוק עורי צפון תחלה בסוד שמאלו תחת לראשי ואח"כ ובאי תימן וימינו תחבקני ואח"כ הפיחי גני ע"י הצדיקים סוד ההתעוררות יזלו בשמיו ודאי סוד הנפשות והם בשמי ג"ע מפני שרוח תורתם ומצותיהם עולה יבא דודי ת"ת אל גנו מ' ויאכל פרי מגדיו סוד רוחניות הנשמות העול' ע"י מיכאל בעת פנות הלילה לצד החסד שהוא בחצות הלילה וגומר:

בשעתא אחרא דהיינו יחוד היום הוא ע"י התפלות או ע"י הקרבנות עולה מלכות להתייחד למעלה בסוד ג"ע העליון בסוד נשמות לא רוח ונפש. וכל זה להכריח סוד ענין הייחוד מחצות ואילך ולאו דוקא בנקודת חצי הלילה כדפי' החברים. וה' הוא ובית דינו מ' ונימוסי הם כל אותם המתייחסים בבית דינ' דהיינו סוד ע' סנהדרין שהם תחת ארגמ"ן להנהגה ע"י המלאכים האלו:

מהו הכה דלא שייך לגבי מעלה הכה ממש אלא הענין כי המ נק' כה והיא מתעוררות בדין והיא מתהפכת פנים ואחור והיינו הכ"ה ה"ך כ"ה ב' הצירופים יחד וזהו ויפן כה וכה שצרף השם הזה פנים ואחור ומשם זה נמשך להם מכת בכורות.

לא שמעת עד כה בעוד שהיא פנים יפים כ"ה א"כ תשמע כשתתהפך ה"ך.

חכים מכל חרשוי וכמו שהם ידעו ענין אצבע אלהים היא ג"כ הוא הבין הענין וז"א בזאת שהיא המ' המתנקמת ממך תדע וגומר ולא שיגלה מרע"ה סוד המד' ממש אלא יאמר לו שיש כח אלהי"ם למט' וגומר והוא היה רואה הנסיון והיה פונה הכל מלפניו כדי שלא

לחזור. גם לרבות וגו' הענין שזאת היא בחי' אמצעית וכ"ה שהוא רחמים וה"ך שהוא דין גמור וזהו גם לרבות בחי' כ"ה ה"ך דהיינו וה' הכה דזמינא לחרבא ארעא. דאפילו דרגין עילאין וגומר הנה הקליפות הם מדרגות הרבה אלו על אלו וכל כח מצדם הוא בהיות מדרגות הטומאה קשורים אלו באלו ובזה יש לה כח להשפיע לתחתונים מכח העליונים והיינו דרגין עילאין שהיו קשורים בקדש נפרדו מחבורן ותתאין אלו מאלו נפרדו כדי שלא ישאר להם כח.

כתרא תתאה דקוזמיטא דלעיללא ירצה קוזמיטא הוא לשון אדנות רשות גבוה והענין שמדת המ' היא משתמשת באלו החצונים להלקות כל חייב בכל מיני חיוב ודרך כלל הם עשר כתרין נכללים בנחש וקסם שור וחמור כתרין וז' היכלות להם והיינו מבכור פרעה המדרגה העליונה תחת הקדושה והיינו שור וכל כחותיו הנקשר בקדש לסבת עון באו' ויבא גם השטן בתוכם. עד בכור השפחה כתרא שמאלא תתא' מינ'. בכור פרע' נגדיי לספי' ובכור השפח' נגדיי להיכלות שהם הריחים מחנות שכינה טוחנים השפע והמן ומכיני' אותו לתחתונים ואלו אחר הריחים וז"ש מבתר ארבע ריחיין וגומר. והנה בבכור פרעה שהם נחש יש מדרגות זכרים ונקבות ומדרגות חמור שהם בכור שפחה יש עשרה חמורים ועשר אתונות שבהם חכמת פרע' והיינו וכל בכור בהמה וז"ש נוקבתא לנוקבתא ואלו כולם קשורים בפרצוף הנחש אמנם למטה מהם עוד כחות מהיכלות טמאים שהם חמורים המתפשטים בעולם בשליחות ההיכלו'. ואלו הם בכור השבי אשר בבית הבור ומפני שהם כח לקשור העבדים נק' בכור ושליט על השבי אשר בבית הבור שלא יצא ממאסרו לעולם וז"ש די בהון עבדי וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב כתרא תתאה וגומר בכור פרעה הוא עשירית מן הי' כתרין דמסאבו שהיא כנגד מ'. ארבע משריין וגומר פי' ד' מחנות שלהם שהם כנגד ד' מחנות שכינה עכ"ל: ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' משת וחנוך בני אדם הראשון בני בנים כבנים גם ע"ש שכאשר חטא אדם הראשון פרחה נשמתו ממנו והיתה גנוזה בג"ע עד שבא חנוך ונתנוצץ בו כדפי' בשיר השירים ובבחי' זאת נקרא בן אדה"ר.

ומנח ובניו בהיפוך אתוון ח"ן נ"ח.

אלהים רמז לאברהם שהודיע שיש אלוה בעולם אלהיך בכינוי זה יצחק שנתייחד שמו ית' עליו בחייו ונאמר עליו אני ד' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק כדדרשו רז"ל בתנחומא שמן ששון מיעקב שיעקב הי' לו ששון ושמחה מכל האבות שהיתה מטתו

שלמה מחבריך משאר נביאים משה נק' לכל אחד מנביאים חבר אחר שממקור אחד יונקים שניהם.

בדרגין עילאין היינו שהי' משיג בכל הספי' וזה להיותו קשור בסוד הדעת: כלא כליל בפלגו' ליליא ולכן צריך לאחוז מחצית שעברה שהיא רמז לזה שהוא דכר לישראל רחמים אז הולך לג"ע כדמפרשי' לקמי' ורמז לזאת שהיא חצות לילה שני' לדין א"כ צריך שיהי' בחצי הליל' הרי נתרצה א' למה הי' בחצי הליל' ואגב תירץ אמאי בחצי הליל' (נראה דה"ק אמאי כתיב בחצי הליל' ול"כ ויהי בחצות הלילה) אעפ"י שלא הוקשה לו. ועוד דהאי ליליא וגומר הוא סיום תירוץ אמאי בחצי הלילה ואגב מתרץ למה אמר כחצות בכ"ף.

אי לא אתפלג לא עביד נימוסוי דהיינו בזמנא דאיהי שלטא כדמפרש ואזיל. מהו כחצות כד"א כעלות המנחה וגומר כלומר אין כ"ף כחצות כמו שחשבת שהוא כמסתפק אלא כף הדמיון כחצות אחר שיצא חצות לילה הראשונ' ונכנס חצות לילה האחרונה:

ומשה ידע וגומר הה"ד ויהי כחצי הלילה הוקשה לו אי הכי דכף דכחצות היא כף הזמן א"כ יאמר ג"כ ויהי כחצות הליל' וד' הכה ותירץ ואמר ומש"ר ידע וגומר כלומר משה ידע שלא יעשה נימוסו אלא בחצות הליל' השני ואי הוי אמר ויהי כחצות הי' נראה שהי' באותה נקודה לבדה ולא הי' אלא בפלגות בתראה הלך ונמשך כל החצי בתראה וז"ש הה"ד ויהי בחצי הליל' כלומר עתה לא תקשי למה לא אמר ויהי כחצות הלילה.

איליין קורבנין וגומר נתן עוד סבה וטעם לשבח למה היה מכת בכורות בחצות ליל' לפי שאז הכרוז מכריז ואומר עורי צפון וגומר ויאכל פרי מגדיו והם הקרבנות שמתקרבין לפניו ית' דהיינו עסק התורה העולה מנשמתהון דצדיקייא העומדי' בבית ד' לעסוק בתורה ואז כמו שהם עשו לו נחת רוח גם הוא ית' עוש' להם נחת רוח להנקם מאויביהם במכת בכורות.

האי בפלגות ליליא היא מסקנא דמלתא דאמר בשעתא וגומר קורבנין אלו שאמרתי שיוצא הכרוז וגומר הוא בפלגות ליליא ולכך כמו שעשו הם נחת רוח וריח ניחוח ממעשיהם לפניו ית' בעונה הזאת גם הוא עושה עמהם נחת רוח בעת ההוא אמנם בשעה אחרת זולת חצות לילה עולה ריח ניחוח מקרבנות תמידין שהי' מתאכלין כל הלילה.

וד' הוא וב"ד ו' ת"ת ה' מלכות בית דינו וכן פי' בפ' ויקהל דף רט"ו ובפ' ויקרא דף ט'.

ודי' הוא ונימוסוי מלשון עשו לה כנימוס כך הכא הוא והנהגותיו וחוקיו ומציאות השגחתו מהו (הכא) [הכה] אלא (דאתערכה) [דאתער כה] וגומר ואע"ג שכבר הזכיר המלכות בוד' הוא ובית דינו אצטריך תו לפרושי הכא דאתער כ"ה שהוא המלכות הענין

הוא דתנא והדר מפרש ושיעור הכתוב כך הוא וה' הוא ובית דינו ומי הוא זה בית דינו הכ"ה אותו שנקרא כה [והכוונ' שמש"ה לא נקט קרא לשון מיתה כמו שאמר משה ומ"ת אלא נקט לשון הכא' כדי לרמז לשון כ"ה] והענין נשמר שלא נפרש שבית דינו יהי' ע"ב סנהדרין דליתא: גם לרבות האי דזמינא לחרבא בארעי'. זאת בית דינו עם הדיין המשתוף עם הבית דין:

דרגין עילאין ותתאין כלם מדרגות הטומא' אמנם אלו עליונים מאלו כדכתיב מבכור פרע' וגומר עד בכור השפחה.

דקוזמיטא פירש הערוך שלטון או תכשיט והכוונ' לומר שזה בכור פרעה הוא בחי' הקליפה גבוה על כמה בחי' הטומא' והיא יושבת תחת ממשלת' ושלטנותא של מלכות הקדש מלכות שמים שאעפ"י שאני קורא בחי' זו הגבוה בכור מל' שר ושליט ע"ד גם אני בכור אתנהו עכ"ז גבו' מעל גבו' שומר דהיינו המלכות השולטת עליה ולפי פי' קוזמיטא תכשיט ג"כ יפתר כי בחינה זו היא מתכסיסי מלכות עליון ע"ד מל"ך אלהי"ם על גוים ומלכותו בכל משל' ותכשיט הוא לה כמו שהוא תכשיט למלך להיות לו שרים ונכבדים אלו מאלו בעבודת חוץ ושר עליהם ועל על דמעל וזהו ג"כ עד בכור השפחה כתרא שמאלא תתא' מינה דקוזמיטא לפי' שלטון בכור השפח' הוא שר תחתון הממונה על העצים ועל האבנים ממלכה שפל' והוא למטה מינה דקוזמיטא תחת ממשלת מלכות שמים. ולפי' תכשיט גם בכור השפח' הוא מתכסיסי מלכות שמים היות לה עבדים שפלים ממונים על הנהגות תחתונות.

ארבע משריין הם ד' מחנות שכינה שבעולם היציר' בהיכל הרצון כנזכר בפ' פקודי בהיכל וא"ו ואלו בכורי מצרים הם אחר הרחיים אחר תשלום היצירה כולה. ולא אמר בתר אלא מבתר פי' מלת אחר מופלג אחר דאחר שהוא בעשי' מקום שליטת השרים זה שר תחתון שבכל. א"נ ד' משריין שהם ד' מחנות ד' מרכבות שראה זכרי' והם עולם דעשי' כנזכר בפ' פקודי ר"ס ואלו כולם בקדושה ולמטה מהם ע' שרים וזהו בכור השפח' הוא למטה מכולם וזהו אחר מופלג כדפי' וכן משמע מפ' בשלח דף נ"ו.

ולא מן הרחיים שהי' נרא' שהוא מצד הרחיים צד הקדוש'

תתאין מתתאין כלומר תחתונים למטה מתחתונים שהם נוקבא מנוקבתא. שעד כאן אעפ"י שהיו תחתונים מ"מ היו בסוד זכרים משפיעים. אמנם בכור בהמה הם נקבות השולטות על כחות נקבות אחרות וזה מורה לשון בהמה שהיא נקבה.

דאשתכחו כל אותם שנמצאו שולטים על האתונות כלומר שרי הבהמות בין בהמות גסות דהיינו רברבי בין בהמות דקות דהיינו זוטרי ומלת וכל בכור קא דריש.

ומקבלין מנהון כלו' מקבלין כח מאלו הנק' בכור בהמה ע"י קסמים וכשפים בין מכשפים זכרים בין מכשפות נקבות כולם מקבלים מאלו ועד כאן תירץ קושיא דלמה לקו הפחותים וגומר ולא וגומר ואמר שאין הכוונה על בני אדם תחתונים אלא על כל שרים עליונים ותחתונים ותחתונים מן התחתונים והגם שאין תירוצי הקושיות נסדרו על סדר קושייתן מ"מ סדרא דקרא נקיט ואזיל.

אינון דנפקין משפחה הכא תירץ קושי' שהקשה שמש' אמר עד בכור השפחה אשר אחר הרחיים ולא הוה הכי אלא עד בכור השבי אשר בבית הבור תירץ ואמר דכלא חד שבכור השבי הוא הבכור התחתון שר תחתון אשר יצא מהשפח' תחתונה וטעם שקראו בכור השבי לאשמועינן רבותא שזה בכור השפח' הוא הוא אשר עושים כישוף וקשר לאותם השבויים אשר בבית הבור שלא יצאו לעולם לחירות ומה שסתם זה גלת זה דאיירי בשעת המעש' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון אלא הכי תנינן האי כתרא וגומר עיין בפרדס שער ערכי הכנויים פ"ו איהי תמר דכר וגומר האזינו רצ"ה א' ותרימ' קכ"ו א' ולך לך פ"ב א'. דלא סליק דא בלא דא פי' שאין הנקב' עושה פירות עד שתראה זכר כנגדה ואפילו מרחוק. עד בכור השפחה כתרא שמאלא וגומר פ' וישלח קס"ו ב'. ארבע משריין קע"ז א'. אחר הריחים וגומר נ"ז ב'. ובראשית מ"ח ח'. ובס' מראות הצובאות רחים עולם הת"ת שהוא טוחן את המן והוא השפע של כ"ע לצדיקים. ואלו השפחות שהם התמורות הם אחורי הריחים הזה מבחוץ וכל בכור בהמה פי' תמורת העטרה שנק' בהמה אדם ובהמה וגו' עכל"ה:

דף לח.

מי לא יראך מלך הגוים וגומר מפני שאתה מלך עליהם עם היות שהם תחת ממשלות השרים והקליפות הם תחת ממשלתך כי בכל חכמי הגוים היודעים ופועלי' בכישוף ובכל מלכותם הם הכחות השולטים עליהם מאין כמוך אם תרצה יתקיים ומעשיהם ואם תרצה תבטלם.

בתלתא אלין דאמרן שהם בכור פרעה בכור השפחה בכור הבהמה שהם נחש וקסם על תלת דרגין די בהו הענין שיש בהם ג' מדרגות שהם כהנים מצד החסד לוים מצד הגבור' יש' מצד הת"ת ובהם נכלל כל האצילות. ימין ושמאל אמצע וכן בחוץ הם ג' קליפות שבהם נכללות הכל תהו בהו חשך ותלויות בהם שהם בכור פרעה בכור השפחה בכור בהמה וע"י כולם נעשו כשפיהם כדי שלא יצאו יש' ממצרים ולשקעם בג' קליפות אלו שלא יצאו משם ולכך הקב"ה הקדים להם זכות ג' אבות שהם מרכב' לחג"ת ובו שבר הקליפו' הג' שכנגדם. וכלול התירוץ למה נזכר יציאת מצרים הרבה פעמי' הוא כי להיות

חוזק הגלות ושעבוד יש' ביד מצרים לולי כח הקדוש' והפלא הגדול שעשה הקב"ה עם יש' כמעט נמנע גאולתם ולכך כל התור' תלויה בזה וכל המצות והמועדים והשבתות ופתח כניס' ישראל אל התורה היה זה.

ות"ח דנא הוא יסודא וגומר שתחלה הוא שביתת החצונים ואח"כ יכנס אדם אל הקדש פנימה א"כ יציאת מצרים ששבת הקב"ה הקליפות כולם מעל יש' יעל' על ראש שמחתם שאל"כ היו שקועים בחשך הקליפות ואין להם אור תורה.

דלילא שרא קטרין מפני שמדת המ' היא המתכת ומשברת קשרי החצונים שהיא המושלת עליהם ואח"כ פרסום הנס כי נס יסוד ופרסומו מדת יום לכך יצאו ביום והיו העניני' בסדר המדות. גליפין עילאין ותתאין חקיקות בריאותו של הקב"ה הנקשרים בסוד הייחוד ונושאים ראש לקבל מלמעל' בזכות ר"ש שורי קרתא. שבהקדמותיו יפתחו קושיות התורה והעלמה וזולתם היא נעלמת ונסתרת. פני האדון ה' שכינה שעמו. דכורא מן וגומר גברא בגוברין בתורה ילמד וישאב מתורתו.

אמר לון מלה דשאלת דילכון ששאלו שגדול נס סנחריב שהיה ע"י מלאך כנז"ל לזה אמר שהבכור הנז' בכתוב אינו סתם בכורות התחתונים אלא בכורות הקליפות ומפני שהם ד' מינים בכור פרעה בכור השפחה בכור בהמה בכור השבי לכך אמר וה' הכה כל בכור סתם להורות דכלא הוה כל הקליפות שבהם היו נקשרים ישראל בגלות נשברו וז"ש ואינון דמיתו אינון קטורי קטרין וגומר שהיו במצרים בכורו' משתמשים בכשפיהם בכחות אלו וע"י שבירת החיצונים היה מיתת אלו המשתמשים בהם ולא היה הכוונ' אלא להכניע למעל' החצוני'. וקשיא כי הכתוב אמר אין בית אשר אין שם מת ואיך יצדק ענין זה לדרכו לז"א וכל ארעא מליא וגומר וטעם או' בית מפני שהיו חכמי כשפיהם מקובצים בבתיהם דהיינו אחר חצות שהקליפות מתאספות וכן כל אות' המשתמשים בהם בלילה נקבצים אל מעונותם והיינו או' ולא הוו מתפזרי וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב אלא תאנא י' כתרין אינון וגומר בתלת אלין דאמרן שהם בכור פרעה בכור השפחה בכור בהמה כי בכור השבי הם עצמם בכור השפח' כאשר פי' לעיל דף ל"ז. ואולי הם כנגד אבי"ע אשר בטומאה כי יש להם י' כתרין והכסא והד' מחנות ועולם הגלגלים שבהם רוחין נוקבין. מאן פני האדון וגומר זה יובן במה שידעת כי הצדיקים נק' פני שכינה כי השכינה מתראה על ידם וכנז' פ' בראשית ג' ע"ב כי קרא רשב"י לר' אלעזר ולר' אבא פניאל וכן קרא עתה את רשב"י פני האדון ה': דהא תנינן וה' הכה כל בכור וגומר ביאר כי ג' כתות הטומאה הם א' נק' בכור הוא סמא"ל דרגין דדכורא. ב' דרגין דנוקבא לילית והם נק' בכור השפחה ג' דרגין דלתתא מנהון שדין ומזיקין והם

נק' בכור בהמה וכל אלו הג' דרגין שהיו משתמשים ע"י הכישוף על ידם מתו בלילה ההוא. ואמר כי להיות כי בכל בתי מצרים מלאים כשפים וכולם פועלים בכשפים ולכן אין בית אשר אין שם מת ובזה יתורץ כי גם כשהקב"ה לא אמר אלא ומת כל בכור עכ"ז ראוי היה שאין בית שלא יהיה שם מת כי הכל דבר א' כי מיתת הבכורות היתה לפי שהבכורות ההם היו מכשפים תחת יניקת בכורות העליונים ולכן אפילו מי שלא היה בכור רק כיון שיונק משם והוה עביד חרשין נתחייב למות עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' קנטירא דקיטפא אשתכח כלומר אשכול שנ קנטירא אשתכח בתורה קיבוץ קנטוריא כי אני רואה בכל תושי' יתגלע יציאת מצרים ולמה הזכיר כ"כ פעמים כנראה שהוא ית' מלמד קנטורא על ישראל ראה שהוצאתיך ולמה הוזכרו כ"כ פעמים:

עשרה כתרין אינון לתתא עשר קליפות נגד ישראל גם זה לעומת זה עשה האלהים וז"ש כגוונא דלעילא וכולהו סתימין בתלתא אילין כמו שלמעלה ג' ראשונות הם כוללות כל הז' מדות תחתונות בסוד שהם ראשי הג' קוין כן עשר קליפות כולם נכללות בג' ראשונות שבהם שהם הג' בכורות בכור פרעה בכור השפחה בכור בהמה.

קשירי בהו באלו הג' ראשונות שבהם.

על תלתא דרגין דבהו שהם כנגד חג"ת שהמשיכו בקשר זה כח מג' ראשונות שבהם אל ג' אבות הטומאות שבהם ובזה קשרו לישראל למטה שנמשכו ונשתלשלו מג' אבות העולם הקשורים בחג"ת קשרום בקשר אמיץ קשר של קיימא שלא יוכלו לצאת ממצרים עוד כל ימי עולם.

זכאין אתון אברהם וגומר. שעקרתם את הכל.

וקב"ה דכר תלת קטרי מהימנותא דהיינו "ויסע "ויבא "ויט שנקשרי' בקשר א' נשבר קשרם ונתק מוסרותם.

הה"ד ויזכור אלהים את בריתו בריתו היינו הכלה דקאמרן וקשר אותה בג' אבות ועשה היחוד למעלה ובזה שריא קטרין וזהו יזכור אלהים בינה את בריתו מלכות נקשר וייחד לאת זה שהיא המלכות עם אברהם וזהו את אברהם וכן קשרה וייחדה עם יצחק וכן ו' את יעקב בתוספותו' להורות על הקשר היותר שלם דהיינו גופא בגופא וז"ש ואת יעקב הא קשרא תליתאה שלימתא יעקב.

כולהו דוכרנא להאי שבכל המועדות אנו אומרים זכר ליציאת מצרים:

ועל האי אתקיימו כולהו שאלמלא דשריא קטרין ביציאת מצרים ונעשה היחוד המופלא הזה לא הי' לנו מועדים כלל וכמ"ש ואלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים עדיין אנו ובנינו משועבדים וגומר:

לא אישתצי גר':
ת"ח דנא גר' בלא יו"ד. והכא מתרץ מה שהקשה למעלה למה הוזכר בתורה יציאת מצרים כמה זמנין ואמר ת"ח דנא כלומר זו יציאת מצרים הוא יסוד כל התור' ומצותי' שאלמלא לא הוציאנו הקב"ה משם עדיין היינו משועבדים ועבדים ופטורין מן המצות לכך הוזכר בתורה כמה זמני בציווי המצות זכרון לבני ישראל שהסיב' הראשונה שזכו למצות היתה יציאת מצרים.
ועוד אמאי לא הוה ביממא הגם כי כבר תירץ למעלה שהוכרח להיות מכת בכורות בחצי הליל' וממילא אשתמע שהי' מוכרח להיות בלילה דאי ליכא לילה ליכא חצות לילה מ"מ הוסיף עוד תירץ ואמר כי אה"נ שהיה ביום כי הגם שבלילה היתי' עיקר גאולתם של ישראל אמנם פרסומי ניסא הי' ביום:
גליפין תתאין [נ"ל שחסר כאן תיבת עלאין וצ"ל עלאין ותתאין] פי' חמשין שערי בינה שהם חקיקות שחקק בה החכמ' בין אותם שהם עליונים בבינה בין אותם שהם תחתונים במלכות בסוד כלה הם בנשיאות ראש להכלל בעילתם בסוד שאו שערים ראשיכם כנזכר בפ' פנחס רנ"ג ושבחוה לר"ש בענין זה כי נתן טעם לזכירת יציאת מצרים במועדים וזמנין ושבתות ובכל התורה והמצות היא נזכרת חמשי' פעמים בתורה ועתה בסוד זה שגלה להם בוודאי שעשה התעוררות למעלה בהם שנכנסו ראש העלול בעלתו לינק ולשאוב שפע ממנו.
עבד קוב"ה ירושלים וגומר כמו שעשה לירושלים דלעילא מלכות חמשין תרעין עבד לתתא:
ר"ש ע"ה שור קרתא ותרעא כי ר"ש בזכותו הי' כחומה נשגבה בדלתים ובריח מגן על קרתא קדישא מלכות שלא יכנס בה ערל טמא או הנכנס לא יכנס בה כ"א ברשות וזה עד דיפתחון תרעין כמו כן רשב"י אם לא הי' הוא פותח שערי החכמה בסוד מחצדי חקלא קוצרי' שדות שדה של תפוחין אין מי שידע להכנס בה:
מאן דסליק מי שיודע עוד לעלות בסודות התורה יותר מעולו' בעילוי **לא** סליק בסוד הסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה דהיינו שורשי נשמתו הרשומים בכל המקומות שנשתלה [נ"ל שצ"ל שנתעלה] דרך בם דרך המתבודדים ויורדי המרכבה אין מי שיוכל לעלות עד שרשב"י יתקן המדרגות והסולמות יען כי הי' ר"ש בזמנו מבוע כמרע"ה בזמנו במבועי הנבואה וזה כי לו לבדו ניתן רשות לגלות הסודות ועל ידו היו יודעים כל חכמי דורו ואפי' ינקא דדרא הוו חכמין בגין מארי' דדרא וגומר. מאן פני האדון ד' דא רשב"י כנזכר בהדי' בסוף פ' תרומה דף קס"ג כי הצדיקים נקראו אנפי

שכינתא ע"ש שהיא מתקשטת ומתתקנת אנפהא לגבי קוב"ה וז"ש את פני האדון הוא ר"ש שבו מקשטא. דכורא מן דוכרניא כלומר מובחר שבחכמים וכלא (הוא) [נ' דצ"ל הוה] אין מקרא יוצא מידי פשוטו הבכורות של מעלה שהם הג' ראשים הבכורות של מטה ואותם שהיו מקושרים באינון כתרין ע"י כשופיהם:

ואור הנר יפה לבדיקה מבחוץ ל"ג עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון זכאין אתון אברהם וגומר דבזכותיכון וגומר לכך באו ג' פ' ויסע ויבא ויט וגומר לשבר כח ג' קליפות וזהו ושלישים על כולו כדאיתא בשיר השירים שהם באו בג' קליפות על כולו תרי וחד וגו' עכל"ה:

דף לח:

נער נק' המ' מפני שהיא שולטת בסוד מטטרו"ן ונק' נער אמנם עניינו שסוד ה' שהיא סימני הזכר לא קבלה עדיין והם סוד ג' גווני הקשת ימין ושמאל ואמצע כזה # **ה** ומן הזכר היא מקבלת קישוטין אלו ולכך כתיב וראיתיה לזכור ברית עולם שהוא הייחוד שא"א להתחבר למעלה אלא בסוד קישוטין אלו סוד ה' ועל זה נק' נערה כד קבילת דכורא וכן היא נק' ליל מצד הדין ואחר כך בקישוטיה לילה שנתקנת בסוד הה'. ואע"ג דכתיב שמורים וקשיא ליה כי שמורים לשון רבים מורה על הייחוד וליל אינו ייחוד א"כ איך יצדק אומ' לשון ליל שמורים שהם ב' הפכים. ותירץ דכר הוה זמין לאתחברא עמה והנ' היא עדיין ליל אמנם מפני שכבר מכנים צורך יחודה נק' ליל שמורים אבל כאשר נתייחדה ונתקשט' הם שני עניינים אז נאמר הוא הלילה הרי שנקי לילה לה' שהיא מיוחדת עם הזכר. שמורים עם היות שהיא נק' שמור והוא זכור עתה שהיא לילה והמעשה היה לילה גוברת יקראו שניהם שמורים שירד הזכר אל הנקבה ומפני שעיקר הזכר גובר אמר הזה לשון זכר לית שבחא אלא הדכורא. וא"ת היה ראוי שלא תזכר הנקבה כלל כמו שמצינו בכמ' מקומות שהיא סתומה ונעלמת. וי"ל כי כאן הייחוד למטה במ' בסוד שמור.

הה"ד זה אלי ואנוהו דלית שבחא כי העיקר לעולם להגביר הזכר כדי שתתהפך היא ע"י לרחמים ואורו מכסה עליה ולכך אם הגאולה נקבה אינה גאולה שלימה ואם הגאולה זכר היא גאולה העיקרית. וגאולת מצרים היתה נקבה מצד ישראל שלא זכו למעלה שלא זכו לתורה והיתה זכר מצדו של הקב"ה ולכך נאמר הזה לה' שמורים לכל בני ישראל בערך ה' הזה לה' הכל זכר ובערך בני ישראל שמורים הכל נקבה בבחי' שמור כנז'.

תרי ענייני נינהו דקא רמז וגומר הענין דלמאי דס"ד היה ענין א' בפ' ואו' הנה הפך ההנהגה הישרה יש רשע ויש צדיק שני הפכים ענין א' אמנם השתא קאמר שני עניינים

הא' שהצדיק נתפס להאריך לרשע אם יזכה: והב' שלא ידור הצדיק במקו' רשעים שלא יתפס כדמסיק והיינו עון הצדיק שאובד בצדקו מפני שאינו חס לדור בין הצדיקים.
עינוי דקב"ה דהיינו ענין השגחה מחודשת שההשגחה סתם היא על צד הרחמים והיינו עיני ה' המשוטטים לשון זכר. אמנם יש השגח' מחודשת מצד הדין דהיינו עיני ה' המה משוטטות לשון נקבה ודין וז"ש כד עינוי דקב"ה בעאן לאשגחה כנראה שאין השגחה זו כוללת ואז כדי לרחם על הדור אומר רב עתה הרף טול רב שבהם והרף. והנה יהיה ענין סילוק הצדיק לשתי בחינות הא' להאריך להם אם ישובו ואם לא ישובו לפחות אין מגין אח"כ להם בתפלותיו שכבר מפני הרעה נאסף הצדיק וז"ש ואי לא לא ישתכח מאן דיתבע וגומר וזהו השנית. הוא אתפס כנרא' שאינו מטעם שהיה לו למחות שאפי' זה לא יועילהו כלל.
אוטיבון ליה בגיניהון אפי' יותר מצדקותו שהוא צדיק ולא כ"כ וכיון שהצדיקים אחרים מושכין טוב' והוא אינו רשע שימנע הטובה בעבורו נותנים לו חלק כצדיקים גמורים והיינו ענותנותו של רב חסדא שהיה אומר על עצמו כך שהיה אומר שאינו הגון אלא בזכות הצדיקים:
בימי הבלי משמע דימיו וחייו היו ימי הבל ואינו מחשיב העבודה האלי"ת לכלום וז"ש וכי שלמה וגומר וכתיב הבל הבלים והוא ספר חכמה קדוש' נק' הבלים ז' שמות כנגד ז' ספי' שלמה מצד החסד שמשם נשלמ' הלבנה בימיו ועמדה במילואה מצד הימין וכאו' ותרב חכמת שלמה. ידידיה מצד הגבורה שממנה התעוררות האהבה וכן יצחק משם נק' ידיד אשר קידש ידיד מבטן. אגור מצד הת"ת שהוא אוגר כל ו"ק וכוללם בעצמו. בן יקא מצד הנצח שהוא בן וענף המקיא החכמה ולזה הוא ענף הימין. איתיאל מצד ההוד שקשר החסד בהוד אפי' שהיא שמאלית והיינו אתי אל גם עמי נקשרת החסד כנזכר בר"מ על אכלתי יערי עם דבשי. קהלת מצד המ' הכולל עשר ועשר מעשר אפי' הם מאה: מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:
והרא"ג ז"ל כ' שמור אשתמע מלה כלומר אם הכוונה להורות שמלת ליל היא רומזת למלכות לפי שכתיב אצל שמור שהיא נקבה ממלת שמור אשתמע מלה מאי שמורים ועוד קו' אחרת שקודם אמר ליל ואח"כ לילה.
אתקרי נער. מלה בלתי שלמה שכן היא פלג גופא אמנם מדקבילת דכורא אתקריאת נערה מלה שלמה גוף אחד ושמעתי משם החכם האלקי הר"ר יצחק אשכנזי זצללה"ה שמלת נער עולה ש"ך ניצוצין שהם כחות הדין כלם תקיפין בלי מיתוק ה' כלל פי' די"ן מאדנ"י ה"פ ולזה מורה נער חסר ה' לרמוז אל סוד ש"ך דינין דאתתקפו לנגד הנערה

ההוא וזהו לדעתי הנני שך את דרכך בסירים רמז לקוצי ש"ך דינין שישלטו בם אמנם כשתשים בה ה' ונעשית נערה רומז אל ה' חסדים שנשתתפו עמה ונמתקו הש"ך דינין ונעשה שכ"ה והם סוד ה"פ אות א' דאדנ"י וכלם נמשכים אל היסוד וז"ש עד לא קבילת דכורא עלה כי היא לבדה היא ש"ך דינים סוד הגבורות ואז אתקריאת נער ש"ך מדקבילת דכורא עלה הם ה' חסדים ואז נעשית שכ"ה וע"ד [זה] מפרש עד לא קבילת דכורא עלה אתקריאת ליל מלשון ייליל דהיינו יללה אמנם אחר דקבילת דכורא עלה דהיינו ה' חסדים אתקריאת לילה.

ואע"ג דכתיב בי' שמורים. ואי כמה דאמרת ליל שמור מיבעי לי'. מ"מ כבר הי' הזכר מזדמן לבא לאתחברא עמה ושפיר קרינן שמורים

ובג"כ כתיב הלילה הזה. הוקשה לו דהיל"ל הם דהא ה' דהלילה איהי דכורא דאתא עלה דליל תירץ דבאתר דדכורא לית שבחא וגומר והכי שבחי ישראל בתושבחתייהו לדכורא הה"ד זה אלי וגו' אע"ג שהי' שם סוד ייחוד ת"ת ומלכות בסוד א"ז שהיא סוד אותיות יאהדונה"י עכ"ז לא הוזכרה דבאתר דדכורא נוקבא לא סלקא בשמא.

נגילה ונשמחה בישועתו. ולא אמר בישועתה הגם כי היא העיקר אשר שולחה בגלות כנודע.

הכי הוא כגוונא דהכא ליל ולילה שקודם יהי' בסוד ליל דהיינו בסוד חבלי משיח והדינין שיהיו אז ואחר שיתגלה משיח תתקרי לילה: מה להלן במצרים שמירה וליל דכתיב ליל שמורים דהיינו מדת שמור בבחי' הדין.

אף כאן שמירה וליל מלכות שהוא שמור בסוד הדין:

מה להלן שמירה ולילה דכתיב הוא הלילה הזה לד' שמורים מלכות בסוד הרחמים:

אף כאן שמירה ולילה. דכתיב שומר מה מלילה וגומר כלומר שומר שהוא מלכות בסוד לילה שהוא בסוד הרחמים היכן היא אחר שכבר באה עלינו השומר בבחי' ליל דין שאחר שכבר סבלנו חבלי יולדה חבלי משיח דהיינו שומר מה מליל היכן הוא שומר מלילה אימתי יקיים את דברו הטוב ולפ"ז מלת מה שבשומר מה מלילה הוא מלשון שאלה כלומר מה נעשה אימתי יבא ומלת מ"ה שבשומר מ"ה מליל הוא כמו מה רב טובך כלומר מה מליל כמה שבענו גליות וחבלי משיח:

על גבי. כמו מפני:

הה"ד אהא בוקר וגם לילה. אתא בוקר דאברהם סוד (ד') [ה] חסרים עליה וגם נעשית לילה:

וישכם אברהם בבוקר. כלומר השכים אברהם בסוד החסדים שילכו עמו והכוונה שבמעש' העקידה עקד הגבורו' והגביר החסדים בעולם וז"ש:
דהוא מדתו ממש שנשתתף עמו החסד מדתו ממש:
בוקר תשמע קולי. כלומר אתה מדת חסד הנק' בוקר גם מתעוררות בבוקר תשמע קולי ולכך לא אמר בבקר תשמע וגומר.
מאי קאמר בהאי קרא. דהא כתיב:
ולתת לאיש כדרכיו. כדלקמי':
וחייבי' מאריך הקב"ה רוגזי' עמהון עד דיתובון וגומר. ושיעור הכתוב כך הוא יש צדיק אובד בצדקו ולפי שהרשע האריך לו הקב"ה זמן ברעתו לראות אולי ישוב וכשרואה הקב"ה שאינו חוזר מאבד לצדיק הזה כדי שלא יהא מגן עליו כשירצה הקב"ה ליפרע ממנו אחר שלא שב אחר שהאריך לו כ"כ זמן:
הה"ד יש צדיק אובד בצדקו משום דהוא זכאה אסתלק מעלמא. ה"ג כלומר השתא ניחא אומרו אובד בצדקו דמשמע שאובד הוא וצדקתו ח"ו דליתא אלא (הקב"ה) [נ"ל דצ"ל ה"ק והוא ר"ת הכי קאמר] אלמלא זה לא הי' צדיק לא הי' הוא אובד לפי שלא הי' הוא הגון וראוי להגן על הרשע א"כ ממש בצדקו בשביל צדקו הוא אובד הטעם כי יש רשע מאריך ברעתו והקב"ה האריך לו זמן שישוב ולא שב וכדי שלא יגן עליו יהי' צדיק זה אובד וז"ש:
הה"ד. שנתיישב הכתוב כראוי:
דהא רב חסדא וגומר. שום חכם הגיהו מבחוץ לזכר בעלמא והמעתיקים הכניסוהו בין הדבקים ולא דברי ר"ש הוא:
וכי שלמה דדרגין וגומר. כלומר בחכמות הרמות הי' לו יד ושם שלא הי' חכם דוקא בחכמות השפלות אפילות כחכמות אלו שבדורנו שכמעט שיודע לפלפל בלשון אחד של רש"י או לקשר קשר דואם תאמר דתוספות נקרא הוא חכם גדול אלא הי' חכם בחכמות המופלאות עוד שנית:
ואשתדלותי' באוריית'. שזה עיקר גדול בעבודה עוד ג' שהי' לומד ע"מ לעשות וזהו:
למעבד טיבו וקשוט על כסא ד'. שהי' עושה משפט וצדקה לכל עמו כיוצא בו ית':
אמר בימי הבלי וכן הבל הבלים וגומר. הרי לך מן המקרא מן הסברא נמי קשה דתאני ז' שמות וגומר וכן תאני שמותיו וגומר. הכל קושיא למה אמר בימי הבלי עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון נער כתיב וגומר עי' בפרדס שער סדר האצילות פ"ב. דלא קבילת דכר וגומר בראשי' נ"א א' ויחי רנ"ז ב'. אוף הכי ליל וגומר תרומה קל"א א'. אלא לדכורא ל"ט ב'. בבקר

דהיא מדתו ממש פי' לאפוקי חסד שבמ' שמשם נשמתו. בקר ממש לאפוקי היסוד שגם הוא נק' בקר. משפטים ק"ו א' עכל"ה:

דף לט.

וכולא לאשלמא חכמתא. המ' שהיא חכמה שלמה היתה משתלמת ע"י ספר חכמתו שכל ס' שחובר למטה היא ממש שלמות למעלה. שיר השירים לקבל חסד שמשם הוראת הייחוד וקשר אהבת קב"ה בשכינתי' קהלת לקבל דינא שמצד הדין יש לאדם לפרוש עצמו מענייני העולם שהחצונים אחוזים בהם ומצד הגבורה שולט יצה"ר. משלי לקבל רחמים כמו שהת"ת כולל ימין ושמאל כן פסוקיו חצים טוב וחצים להפך. הבל דנפיק מפומא ירצה הבל הוא בחי' הספי' למעלה בסוד החכמה שמשם יוצא הקול שהוא הת"ת בבינה וזהו קלא אתעביד מיניה מצד הבינה כשיצא ההבל בגרון בחזק הבינה ובינה יעשה מהבל הנח קול בכח. ותאנא אין העולם מתקיים כמו שהבינה למעל' אינה מתקיימת אלא בהבל החכמה כך עולם למטה אינו מתקיים אלא בהבל המוציא הבל. ויש הבל לומדי תורה גדולים שיש בהם חטא שהוא הוא לייחד ת"ת ומ' למטה אמנם הבל טהור שאין בו חטא הוא לקיים הבינה למעלה ששם אין חטא ואין פגם כלל. שלא חטאו ממש נשמר שלא נאמר שחטא' אינו חשוב חטא שאינן בני עונש לז"א שלא חטאו ממש מפני שמחנכים במצות כדי שיהיה טהור. ואפשר לפרש בהפך שלא חטאו ממש שיחשב חטא. ואפשר לפרש ג"כ שהם נשמות חדשות שלא חטאו מעול' ע"י גלגולם.

וקלא בהבל אתעביד ברוחא ומיא וירצה ההבל הוא מים ורוח והקול ע"י ההבל והבינה נעשה כולל מים ורוח ואש. והנה ההבל הוא יסוד כל הנעשה מן חכמה בבינה ודאי וז"ש וכל מה דאתעביד וגומר ורזא דמלה היאך הוא קיום העול' מוציא הבל עליון ואתעביד קלא ת"ת ויורד למלכות והם נטורי קרתא. וכן מושכים מלמעלה למטה לעולם הגשמי והיינו אם ה' לא ישמור וגומר הבל דהוה אחסנתיה היינו מ' מצד החכמה דהוה אחסנתיה המ' סתם מדת דוד הבלי מדתי שירשתיה מאבי. סיועין אחרנין שכלל שלמה בה עד החכמה כאו' ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ושלמה ביסוד וע"י נקשרת המלכות בחכמה שמשם משכיל על דבר וגומר והיינו הכ"ל יסוד מיוחד עם הב"ל המ'. יש צדיק וגומר היינו מה שראה במדתו והשיג וז"ש דא הוא רזא וגומר והיינו בימי הבלי לא אמר ביום אלא בימי שיש לה ב' זמנים מן הימין ומן השמאל וגומר: ונודע כי מדת צדק דינא והיינו אובד בצדקו שהמדה הנק' צדק אובדת אותו ע"י הדין וז"ש ולא קאמר

אבוד הכי וגומר. וג"כ רעתו מצד הדין מצד השמאל ופי' מאריך ברעתו שהדין הרע נמתק לו עד שובם. וז"ש דההוא דינא כד ינקא וגו'.

עד דהוו יתבי חמו קטורא וגומר קטורא עב וענן עולה ויורד וידעו שלא הענין טבעי אלא רוחני כדמסיק.

אתעטרותא היינו שהיה מתעטר עולם תחתון ונקשר בעליון כמ"ש שכינתא גבן וראו התעוררות שכינה במקום ההוא. משמע דאינון לבושין הוו סלקין לא כבגדים המבוסמין אלא הוו סלקין ריחא טבא דלא אתעדי כי המבוסם ריחו אבד ומסתלק ואלו הריח מעצמם ממש ומושרשים בהם.

אלא תאנא ותאנא ופליגי לכאורה אהדדי וכבר היה אפשר לתרץ שתיהם ולומר שהיו אותם בגדי עלי תאנה ג"ע שהוא ממש רוח ג"ע וז"ש ואי תימא דכתיב ויתפרו וגומר ואינון הוו וניחא לך השתא קראי ומתניתא. קשה חדא ויעש ה' אלהים מורה שהי' עשיה חדשה לבגדים ואינו אלא ויתפרו עלי תאנה ועוד שנית דאלו קרא קאמר כתנות עור והכא קאמר עלי תאנה. ולזה צריכי' אנו לפרש ממש כדפי' המתרגם לבושין דיקר הם כתנות עור כי כמו שהוא העור מכסה לבשר ומכביד ומבהיק הגוף כך אלו היו אור ויקר להכסות בהם והיו גשמיים להוציא לחוץ ורוח ג"ע היה בהם כיון שנבראו בגן. בשם מלא בייחוד קב"ה ושכינתיה שיתוף הרחמים עם הדין כאו' ויעש ה' אלהים מה שאין כן שמים וארץ שלא נשתתף מדת רחמים עם מד"ה עד שראה שאינו יכול להתקיי' והטעם שהעולם אין מדת הדין חולק בבריאתו אמנם חולק על קיומו מפני חטא הנבראים אמנם בגדים אלו כבר חטא אדם הא' ולא היו ראויים להבראות מפני חטאו אלא שנשתתף הרחמים עם הדין אפי' בעשייתו. ועוד העולם נברא בלי התעוררות תחתון מפני שאדם אין אמנם קיומו ושפעו אח"כ ע"י אדם וגורם ייחוד הת"ת ומ' אמנם בריאת הבגדים כבר היה אדם ואשתו ונבראו ע"י ייחוד:

ומה דאמרו וגומר להאי סברא קשה טובא חדא לבושין דחוה מה אתעבידו תרתי אי הכי במאי אתקברו כי לא יעשו בחייהם בגדים אחרים שאלו קיימין לעולם בהם חיו בהם נקברו אם לא שנאמר שהפשיטו בגדיהם ולבשו בגדים אחרים וזה זר ס"ד דאינון שבקו וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרה"ו זלה"ה כתב ורזא דהבל דנפיק מפומא וגומר הבל הוא שורש מאי דעתיד למיפק קלא ונ"ל כי ז' הבלים הם שרשים שבבינה של הז' התחתונות והז' התחתונות הם ז' קולות.

וההוא הבל דהוה אחסנתיה דאבוי וגומר זה תבין במה שקבלתי ממורי ז"ל ענין הפרש נבואה ורוח הקדש ואיך דוד ראשון לכל בעלי רוח הקדש והוא מבחי' הבל אך נבואה מבחינת קול ודבור וזהו הפרש בין רוח הקדש לנבואה וע"ש היטב עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' כעין של מעל'. ע"ש מדת המלכות שלמ' שגורם השלום יסוד להתייחד במלכות ע"ד ת"ח מרבים שלום יסוד בעולם מלכות:

ידידי"ה. ע"ש שהיה אוהבו של מלכות הנקרא י"ה כדאיתא בפ' ויקהל רט"ו:

אגור. ע"ש שהי' קשור במדת המלכות האוגרת הנשמות או השפע העליון:

בן יקא. שהקיא הבינ' על כל העולם שבאים לשמוע את שמע שלמ' וחכמתו:

איתיאל. כלומר אתי אל מלכות ע"ד שפי' באל זועם וגומר דהיינו המלכות:

למואל. כלומר כמו שאיתיאל ג"כ למואל למו לישראל ג"כ ישרה אל שכינתו עליהם כי העיקר הם רישי עמא:

קהלת כנגד כולם. שמורה מדה אחת שמקהלת כל עשר ספי' בתוכה:

וז"ש כנופיא קדישא דבי עשרה. כי אין קהל פחות מעשר'. וכן משמע נמי:

אפי' מאה. שכל אחד כלול' מעשר:

וקהלת כללא דכולא כד"א קהלת יעקב: כלומר וכן מלת קהלת מורה שמקהלת את ו' קצוות באו' קהלת יעקב שמקהלת ומכנסת את יעקב בו"ק כולם הרי שקהלת כנגד כולם שכן מקהל' כולם. א"נ אפשר שהם ז' שמות כנגד ז' מדות וגומר:

ובג"כ. לפי שהי' חכם גדול בחכמ' עשה ג' ספרים:

לאשלמא חכמתא וגו'. שיר השירים לקבל החסד. שכן כל דבריו הם דברי אהב' הנמשך מן החסד כמ"ש ואהבת עולם אהבתיך וגומר:

קהלת לקבל דדינא. שכן דבריו קנטוריא ולזה לא נזכר בו שם הוי"ה אלא שם אלקים להורות על הדין העומד על עוברי התורה:

משלי לקבל דרחמי. שאינו מזכיר בו שם אלקים רק פעם אחת בפסוק ומצא חן א"נ שחצי (הפסוק) [אצ"ל הפסוקי'] הוא דין וחציו רחמים להורות על הת"ת המכריע בנתים וזהו:

בגין לאשלמא וגומר.

ולקבלי' דרזא עילאה: ה"ג.

שלא חטאו ממש. כלומר אפי' שוגג כ"ש עון ופשע:

וקלא בהבל אתעביד ברוחא ומיא. שכן הבל היוצא מן הפה הוא רוח חם ולח. וכנגדו למעלה הקול שהוא הת"ת משלים הנהגתו ע"י הבל מלכות בכללות רוחא ת"ת ומיא חסד באופן שכל ההנהגות נכללות ונשלמו' ע"י המלכות וז"ש:

וכל מה דאתעביד. כלומר כל ההנהג' הנעש' בעולם הוא ע"י הבל הזה שהוא המלכות הכולל רוח חם ולח חג"ת:
דהבל. **הוא קלא וקאים בחילא למיפק קלא**. כי כן המרים קולו להוציא קולו לחוץ מוציא הבל הרבה וכן המלכות שהיא צריכה להוציא הנהגות עליונות למטה נק' הבל אמנם הת"ת שהוא
קאים בקיומי' דלא לאפקא קלא אחרא. להשמיע ולהודיע ההנהג' לתחתונים אלא למלכות הקרוב' אלי' נק' קול בלי השמעו' ההבל הרבה אלא במעט קט:
די אחסנתי' דאבוי. דהיינו שנקשר דוד בה א"נ דוד הורישה למדה זו לשלמה וגם הוא נקשר בה:
קרייה הֶבלי. דברא כרעי' דאבוה א"נ שלו היא שכבר ירש אותה קרייה (הבלים) [צ"ל הֶבלִי] גרסי':
ומיני' חזא. היינו (למלת ראיתי) [אולי צ"ל חוז"ר למלת ראיתי. כי כבר מפרש הזהר תיבת הֶבלי דכתיב אח"כ לכן מפרש ומני' חזא חוזר למלת את הכל ראיתי הקודם לכן]:
שע"י אספקלרי' זו ראה מה שראה: ואע"ג דסיעויין אחרנין. דהיינו ז' הבלים ז' ספי' עליונות סוד ז' הבלים מ"מ ממדה זו ראה הכל:
ורזא דמלה הכל הבל. הכל שהוא המלכות ע"ד:
בכל. שמה א"נ ע"ש שע"י מתראים כל הספירות העליונות היא נק' הכל:
וז"ש את הכל. כל הספי' העליונות והנהגותם:
ראיתי בימי הבלי. מדתו שהיא המלכות כנז' א"נ את הכל כל הנהגות העליונות הם מתראים בימי הבלי שהיא המלכות:
דהאי הבל. מלכות ינקא מתוקף דין הגבור' שאז הדין שולט אפי' שיהי' צדיק הוא אובד לפי שהקב"ה מדקדק עם חסידיו:
וזהו בצדקו. שבאותו צדק שעשה מצא בו שום עילא ושחיתא ע"ד אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא באותו הטוב שמא הי' לו שום פניה בו וכשהיא יונקת מצד הרחמים אז הרשע מאריך אפי' שהוא הולך ומרשיע ואפשר הטעם שהצדיק אובד בצדקו קודם שיסרח והרשע יאריך ברעתו שמא יחזור.
דהאי דינא אובד לצדיק מעלמא ומדרא. שלא יגין עליו והענין שמגין על כל העולם וכשנפטר נמצא שכל העולם אבדוהו ויש שאין זכותו כ"כ שאינו מגין אלא על בני דורו ולא אבדוה אלא דורו ולז"א:
אובד ולא אבוד. כי הוא הולך למנוחה ועזב אותם לאנח':
חמו קטירא. קטורת שנעש' מסודות תורתם והבלם הקדוש:

סליק לעילא. הי' מתמר ועולה וחוזר ויורד:
א"ר שמעון אתעטרותא אתעטרת. שכינתא בטינתא דארעא וגומר. כלומר בעכירות ובעביות הארץ הלזו מתוכיותה עלה ריח קטרת כלומר מצד עסקנו בסודות התורה בעה"ז עלה קטרת ונתעטרה השכינה בעסק תורתינו:
בטינתא. טיט כלומר בחומריות העולם השפל. וי"ס דגרסי:
בעניותא. כלומר מתוך עניותא של הארץ השפלה הזאת עולה ריח קטרת ממעשה הצדיקים למעלה:
אתקיימו בג"כ. נראה שהגירסא היא בגינן.
דלא אתעדי מנהון. מלת את ריח קא דייק:
נכנס עמו ג"ע. (זו) [בכ"י לא ניכר היטיב ונרא' שכתוב שם א'] היא השכינה והוציאם מג"ע אדם הראשון נתגרש מג"ע הוציאם עמו ואחרי מות אדם הראשון הניחם לשת ושת לשם וגומר עד שיצחק נתנם ליעקב ויעקב נתנם במתנה ליוסף וזהו ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אלו בגדיו של אדה"ר כמ"ש בתרגו' שני על התורה:
דאינון הוו. כלומר הבגדים שעשו להם מעלה תאנה הם שקראם הכתוב כתנות עור ואשמועי' שהיו רכים כעור ארנבים כדפי' רז"ל א"נ שהי' חזקים כעור:
אי הכי מאי כתיב ויעש ה' אלקים. כתנות עור בוודאי שהי' דבר מחודש ממה שהי' להם:
מבוסמין דג"ע. גרסי'.
ותניא בשם מלא. הוי' ת"ת עם אלקים מלכות שנתייחדו ונשתלבו זה בזה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון שלא חטאו ממש. פי' אפי' שוגג שהוא חטא כ"ש עון מזיד ותניא בשם מלא אתעבידו וגומר בראשית מ"ח ב'. כד אתקיימו בשם מלא וגומר פי' דורש ביום עשות ה' אלהים ביום שתקנם ואתקיימו וכן בפ' פנחס רל"ט ב' והאלהי"ם עשה וגומר אתקין ליה וגומר אבל כד אתעבידו לא כתיב בראשית ה' אלהים אבל בכתנות עור לא נזכר בהם כי אם ויעש ה' אלהים וזו היא בריאתם עכל"ה.

דף לט:

ס"ד דאינון שבקו ענין כ"כ חשוב שנעשה ע"י ייחוד שקולים יותר מבריאת שמים וארץ ישליכום מעליהם וז"ש זיהרא עילאה דיהיב וגומר אלא ודאי כל ימיה' היו לבושי' בהם וגם במותם בהם נקברו כשיחיו בהם יקומו ועוד אינם גשמיים שיוכלו להפשיטם וללבוש אותם זולתם וז"ש דמו כגוונא דלעילא כענין הנשמה שאין אדם פושטה ונותנה לחבירו והעד ס"ד דאינון אתלבשו וגומר וכי אפ' האדם להלביש עצמו בנשמה אלא קב"ה

אלביש לון והענין כי כשחטא אדם הא' אבד לבוש אור נשמתו כנזכר בשיר השירים כי חנוך רוח דיליה ולזה בתן לו הקב"ה נשמה תמורת אותה שנסתלקה מהם ואותו הרוח העליון המלבישם נעש' ע"י היחוד שאין נשמה אם לא ע"י ייחוד וע"ז אמר ויעש ה' אלהים ואינם מתלבשים אלא ע"י הקב"ה והיינו וילבישם ועניינם הוא כעין אומרו ה' אלהי גדלת מאד היינו מדת ויעש ה' אלהים וכתיב הוד והדר לפניו עשה בגדי אדם וחוה כאומרו הוד והדר לבשת ממש מלבושו של הקב"ה לבושי אדם וחוה תדע שכן הוא דכ' עוטה אור כשלמה נתעט' הקב"ה באור ומשם נוטה שמים כיריעה וברא את השמים א"כ גם לבושי אדם הא' מהוד והדר זה היה דהיינו סוד ה' בנצח אלהים בהוד ושניהם מתייחדים ועשו בגדיהם דהיינו סוד כיון דאתלבש החכמה והבינה עבד מה דעבד א"כ נתייחדו שתי שמות אלו והלבישו אדם הא' לבוש רוחני זה תמורת מה שאבדו נשמתם בחטא' א"כ א"א לבושים אלו שבאו ליד שום נברא א"כ הדרן לענין ראשון שאין בגדי יעקב בגדי אדם הא' א"כ במאי אוקימנא החמודות וגומר היינו ממש בגדי מלכות בכמה מיני בשמים:

ועתה יבא לתרץ הפסוקים והתוספ' והיינו בתחלה אמר ריח בגדיו שחשב שאותו ריח היה מבגדי חמדה שהי' לבוש כאשר הרגיש במציאות הריח שאינו ריח בושם אלא משונה בריחו באותו ריח ג"ע אמר הא ודאי ראה ריח בני אינו ריח הבגדים אלא מעצמו וראיה היותו ריח שדה אשר ברכו ה' דהיינו ריח ג"ע והיינו התוספתא הא' שפי' שנכנס עמו ג"ע והטעם מפני שהיה צדיק ולבש נשמה טהורה ומי שלובש נשמה כעין אותם בגדים רוחניים שהלביש הקב"ה לאדם ולאשתו כתנות עור לבושין דיקר ריח ג"ע עולה עמו שמי שמוציא ריח ג"ע אלא סוד הנשמה שהצדיק מתלבש בה והיינו תוספתא הב' דאמרן שהיו לבושי דאד' הא' לא ממש אותם הלבושים שהפשיטן אדם הא' אלא כלומר ויעש ה' אלהים כמוהם הם מתלבשים כל צדיקי הדורות דהיינו עשיה ולאדם ולאשתו וכמוהו לכל האדם ואשתו כשהם צדיקים וכמוהם נתלבש יעקב ועלה ריחו והריח יצחק באותו ריח ואין לדחות מכל דברי הקדמונים רק מה שאמרו שבאו ליד נמרוד ומנמרוד לעשו ואף גם זאת אפשר לתרץ כי סוד גלות היה לקדוש' עד זמן הברכות האלו והיינו שהנחש פגם אלו הלבושי' ובסוד הברכות שהם זיו וזוהר הלבושים באו ליד נמרוד סוד הנחש המורד ומידו ליד עשו מפני שסמא"ל סר מנמרוד ונדבק בעשו אוהבו ויעקב נטל הברכות בעקבה מהנחש וסמא"ל עשו ובזה יצאנו ידי כל הנדרש בקדמונים ור"ש פי' כן בפ' תולדות ובשיר השירים וגומר:

אלא תרין מילין אינון וכולא וגומר שני שדות שדה חברון ושדה ירושלם אמנם כלא הוה חד שעיקר הרוח מהשכינה מג"ע שהיה שוכן בחברון מערת המכפלה ובירושלם בהר המוריה כדמפרש ואזיל:

קביעותא דאתרא קודם מעשה השדה היה קובע מקום לתפלתו ולא רצה לבטלו מקו' קביעותו אפי' מפני סבה גדולה כזו ומכאן יש לאדם להחזיק במקום קבוע לתפלתו לא יחליפנו ולא ימיר אותו אפי' רע בטוב:

א"ר יצחק לא אצטריך אורייתא וגומר ירצה להתחיל מתחל' מצוה זו ואח"כ יכלול בה מה שיכלול אמנם יפתח במצוה זו מפני שהיא מצות סיהרא תחלת העול' ממטה למעלה שכן דרך כניסת ישראל ולא ממש בסיהרא אלא שירות' דסיהרא פתח כניסה למ' דהיינו קידוש החדש הבדל המלכות מהחיצונים ותחלת קדושה. והנה התורה ניתנה ליש' באמירה ומעשה וכמו שתחלת מעשה קידוש החדש כך תחלת האמירה היה ראוי שיתחיל כתיבת' מהחדש הזה ויכנסו ממט' למעל' שהמדרגות הנקב' הם ממט' למעל' בסוד אור חוזר וז"ש דהא בקב"ה אתקשר מלה וכיון שאינם משיגים יש' אלא ממטה למעל' נכנסים ועולים היה ראוי שהתורה תתגלה אליהם כסדר הזה. ולא קשיא שלא השיגו ישראל במ' ואין המצוה הזאת אלא בזכר ולכך הכל סדר א' ממה שאמר הזה מורה שאין קדוש החדש אלא ע"י המקדש ת"ת דהיינו זה א"כ אין המלכות עיקר אלא הת"ת וכל ענייניו ממעלה למטה.

לכם תרי זימני לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם א"ר יצחק מנייהו אשתמע וגו' הא' לחייב ישראל והב' לשלול אומות העולם והיינו החדש הזה שהיא מ' הנסתרת לכם ראש חדשים אור הזכר על הנקב' ראשון הוא הזכר לכם ממש ולא לשאר אומו' שאין להם חלק כלל. יובלא בינה וסיהרא מ' ולא אמר לשמטה מפני שהיא סיהרא מ' בראש החדש ואין הבינה שהיא כלל ג' ראשונות מאירה בה אלא בעשור מפני שאין הבינה יובל י"ה חירו' סליחה אלא בסוד נ' דהיינו ה' פעמים יו"ד עם החכמה עולה חמשים והיינו עשור שכל אחד מהחמש יעל' בעשר ובהיות סוד עשור יו"ד מתגלה מן החכמה בבינה מיד מאיר ללבנה בר"ח.

אצטריך למיגד ליה. הענין כי המדרגות החיצונים הם רבים וראש להם ש"ה טלה בכור פרעה והיינו התנין הגדול וצריך למשוך לויתן בחכה להבדילו מן הקדש ולבטל כחו והיינו כתרא תתאה דמתאחדין וגומר כי באחיזת המדרגה הזאת ולמשוך אותה מהקדש כל שאר מדרגות נכנעות שאין להם כח אלא ממנו ולהתעורר למעלה עושין יש' למטה כדמסיק וכח ביטול הקליפות מהבינה כשהיא נמתקת מצד החכמ' ולכך בעשור כד

אנהיר וגומר כדפי' אמנם יתעכב ד' ימים להכנעת ד' מאות שנה שהם ד' מאות כחות ששלטו על ישראל מיד אפי' שלא עמדו מפני שהקב"ה חשב את הקץ סוף סוף כיון שהיו ראויים לעמוד ונגזר מיד נתגדל ונתפשט על ישראל ד' מאות כחות וד' מאות ענפים.

בשעתא דדינא תליא להכניעו בעת שליטתו ולכך בשעתא דאתמסר ממש בשעה שנתן לו כח לגלות. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כ'. א"ר אבא בזמנא דאנהיר יובלא לסיהרא וגומר זה יובן מהתיקונים כי כשבינה מנהרת למלכות בי"ס איקרי מ' עשור. וכד מ' עולה למעלה עמהם איקרי בחמשה עשר כי היא סוד הה'. א"ר אבא בדא אתקשרו יש' ארבע מאה שנין הענין כי אלף מדרגות יש בטומאה כנגד האלף לך שלמה שהם חול והם אלף שנים יום א' דגלותא אבל במצרים לא הוו אלא ת' לבד מנהון עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ס"ד דאינון שבקו. כלומר מאי קשי' לך במאי אתקברי וכי הספו תמו התכריכים אמר דליתא וכי הניחו זיהרא עילאה וגומר:

ה"ג דבאינון לבושין דמי כגוונא דלעילא (וס"ד) [בזהר איתא ואי ס"ד] דאינון אתלבשו וגומר:

ואומר כגוונא דלעילא. מפרש לה לקמי' הוד והדר לבשת ה"ג כיון דאתלבש עבד מה דעביד. ול"ג מה דאתלביש:

מלמד שנתעטף הקב"ה. היינו החכמה באור בינה שכן שם ה"פ אור:

וברא ית שמיא. ת"ת בו"ק וזהו עוטה אור כשלמה ובזה נוטה שמים וגומר והכי פי' לה בתיקונים דף פ"ז הרי שהקב"ה ע"י עטופו באור עבד מה דעבד כמו כן אותן לבושין דאתלבשו בהון אדם ואשתו בוודאי שהי' מסתכלין ומשיגים השגה עליונה ובוודאי זה הכרח שלא נתפשטו מהם לעולם אחר שהקב"ה הלבישם שבוודאי לא הי' ממש לבוש גשמי אלא אור עליון מאור ג"ע ע"ד שפי' בפ' שלח דף קס"ט על ותלבש אסתר מלכות:

במאי אוקימנא החמודות. למאן דאמר שהי' ביד נמרוד וחמדם עשו וגומר ניחא שקראם חמודות אלא השתא דאמרת דלא עדי מנהון זיהרא עילאה מאי החמודות:

במשי וזהב. החמודות מבני אדם הן מצד הריח שנותנים בהם בשמים ומיני ריח:

וירח וגומר. השתא מתרץ הקושי' שהקשה לעיל מאי ריח בגדיו ומאי ריח בני ואמר האי דכתיב:

וירח את ריח בגדיו בתחלה. שתיכף בכניסתו הריח את ריח הבגדים:

כד ארגיש. שאין זה ריח מורגל בין בני אדם אלא ריח גדול משונה מכל מיני ריח חזר ואמר:

ריח בני הוא לאתברכא מלה. מלת מלה ל"ג:
א"ר יצחק לא אצטריך וגומר: הענין דע שמשעה שנאצלה מדת המלכות לא הי' יחוד אנפין באנפין עד שעמדו ישראל על הר סיני והטעם כי אדה"ר שנברא לעבוד את האדמה בסוד מ"ן ע"י המצות מיד חטא בו ביום ונתקלקל וקלקל כל הנשמות הכלולות בנשמתו וכלם נפגמו לכך באו הצירופים דור המבול ודור הפלגה ואנשי סדום ואחרי כל זה גלו למצרים לצרף הנשמות כלם דור הפלגה נצטרפו בסוד חומר ולבנים אותם שנשטפו במבול חזרו והשליכו היאורה [וניצל] משה בתיבה דוגמת נח בתיבה ואותם שהוכו בסנורים מתו בג' ימי אפלה באופן שנצטרפו בכור הברזל הזה ערות הארץ. נמצא שבשעת מצרים הי' העולם מתוקן ונטהרו הנשמות לקבל התורה ואז התחילה מדת המלכות להתחדש בסוד מ"ן דור טהור דור דעה א"כ אחר שכל מעשה בראשית נפגם ועתה התחיל העולם להאיר הי' ראוי שיתחיל:
מהחדש הזה לכם. שמורה תיקון הפגם והתחדשות המלכות שעת' התחיל הייחוד אנפין באנפין: וז"ש משום דשירותא דסיהרא הוו. כלומר עתה הי' התחלת התחדשות המלכות מה שלא הי' מעולם א"כ מכאן הי' ראוי להתחיל:
ע"ד אורייתא הוה אצטריך וגומר. פי' כשאנו מזכירים חידוש המלכות במלת החדש הזה לכם אין אנו מחדשים אותה אלא לייחדא בת"ת וגומר:
דברו אל כל עדת וגומר. דכתיב ביובלא בעשור לחדש. בזמן שהבינה היא כוללת כל העשר מאירה לחדש מלכות כמו כן הכא בעשור לחדש הזה:
ויקחו להם איש שה וגומר. ה"ג במלתא דא אתאחדא כתרא חדא וגומר. פי' במלתא דא בענין לקיחת צאן זה מכניעין כח עליון הקשורים עמו כל שאר כתרין. ה"ג משכו וקחו לכם צאן כמה דכתיב צאן ועבד: ה"ג דכתיב כ"א צלי אש. ואנא אוף הכי אעביר אותו באש דנהר די נור. כדי להורידו מגדולתו כנזכר בזוהר.:
בדא אתקשרו ישראל. בצאן זה שהיא הקליפה הקשה שהוא מזל טלה: ה"ג ארבע יומין קטיר ברשותייהו. דישראל עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף מ.

אימה גדולה חשכה הם ג' בכורות ג' כחות לקליפו' כנזכר בכור פרעה בכור השפחה בכור בהמה רברבא מכולא בכור פרעה כנז"ל. על שאר שעבודייהו שאר גליות עכ"ז הכל יצדק שד' גליות הם ד' קליפו' וארבעתם בכל גלות וגלות הכל ענין א'.
תאנא לא נפקו יש' ממצרים וגומר שלא תאמר שיצאו ממצרים ורשות הקליפות עליהם ואח"כ נטהרו מעט מעט שאינו אלא לא נפקו יש' ממצרים התחתונה עד שנשתחררו

מכל וכל והא כיצד בהיותם במצרים אתברו כולהו שולטנין וגומר והיינו תכה כל בכור ואעפ"י שנשברו נשארו האומות תחת ממשלתם לז"א ונפקו ישראל מרשותהון בסוד הפסח ודם מילה ולא שהיו בין הטמא והטהור אלא ועאל ברשותא קדישא וזהו וה' הולך לפניהם וגומר ולא זו בלבד אלא ממש נקשרו בו באהבה וז"ש ואתקטרו וגומר.

עבדי הם משעה אשר הוצאתי שאור חמץ מחמצת עם היות שהם כול' בחצונים הם מדרגות בענין בכור פרעה שאור בכור השפחה חמץ בכור בהמה מחמצת. אי הכי בשלמא אם הטעם היה ויאפו את הבצק וגומר היה ראוי דוקא ימי צאתם לזכור הנס אמנ' לדידך דאמרת שהם ג' קליפות שיצאו ישראל מרשותם א"כ מעולם לא חזרו ונכנסו היה ראוי שיהיה החמץ לעולם אסור כמו שנאסר להם הדבקות בחצונים. ותירץ שאין ענין חמץ ושאור כשאר איסורי התורה שהאוכל אותם מכניס עצמו תחת רשות הקליפות שאינו אלא הוראת ענין לבד כדי להראות שנשתחררו מהחיצונים ומכל כחות הטמאים אנו פורשים עצמינו משאור וחמץ ומחמצת והאוכל אותם נדבק בהם בעת הוראה זו שהוא ז' ימים נכנס בקליפות מפני שהורה הפך הראוי שכולנו מראים החירות מהם והוא מודה היותו תחת רשותם ולכך ונכרתה וגומר. אמנם שאר ימות השנה שאין אנו צריכים להראות בזה כלל כמשל מי שעלה לגדולה שאינו מראה זמן גדולתו בשמחה אלא מדי שנה בשנה באותם הימים אבל בשאר ימות השנה אין צריך הוראה ואנו ג"כ אין צריכים להראות א"כ גם כשנאכל חמץ ומחמצת לא מפני זה שולטים עלינו שאין חמץ והשאור תחת רשותם שישלטו בנו כמו ששולטים על איסורי תורה כל ימות השנה. מצת חסר וא"ו כתיב כענין מראת אלהים שהיא חסר ו' והטעם להראות מדת הדין הרפה מ' שאינה מיוחדת בוא"ו ולשון מצת הוא לשון מצה ומריבה שהיא דין בעלת ריב והנה היא נק' לחם וכשהחיצונים אחוזים בה להנהגת העולם נאחז בלחם השאור ונעשה הלחם חמץ או ירצה לחם דין כשהוא מצה בלי שאור הוא דין טהור בלבד דהיינו דינא דאתאחדא בשמא קדישא דהיינו מ' דינא דלא הוו תקיפא כיון שהחצונים נפרד ממנה והטעם שהיא מצה דין הוא כל ההוא זמנא בגווייהו דיש' וגומר. וכיון שיש' לא נשלמו לא זכו לייחדה כדמפרש ואזיל:

בגין דלא אתפרעו כי המצוה הזאת היא פתח כניסה אל הקדושה והיא כוללת שתי בחינות הא' מ' מילה הב' יסוד פריעה וישראל מלו ולא פרעו נכנסו במ' נפרדת מהיסוד ולכך לא זכו אלא למצה מדת הדין הרפה נטהרת מהחצונים דהיינו חמץ. שם שם לו חק ירצה הקב"ה שם לישראל חק ומשפט דהיינו יסוד חק עם הת"ת משפט ושם נסהו

הגביה נסם של ישראל במה שפרעו וגילו אות י' יסוד ונכנסו בסוד החק ומשפט שלא היו קודם. ואי תימא בימי וגומר ר"ל ואשר בימי יהושע וגומר אינו כך אלא וגומר.
האי לחם מאתר אחרא וגומר היינו קודם היות' מרכבה למ' נפרדת לכך לא היה שפעה לפרנס אתכם אלא לחם עני טהור מצות. אמנם עתה שכבר נתמלאה מחק ומשפט כאו' וחק בשארו שם ואמרי' חק וזמן נתן להם היינו הלבנה במילואה שנשפע לה אור הת"ת דהיינו לחם מן השמים ת"ת לא מן סיהרא אפי' במילואה אלא מן השמים מן הת"ת מקום גבוה וז"ש מן השמים ממש. והיינו הנני שהיא המ' ממטיר לחם מן השמים ת"ת והיינו ויתן לך האלהים מלכות מטל השמים דהיינו עם היות שמדת המ' נותנת אינה נותנת אלא מן השמים ת"ת שהרי יש חילוק בין היות' נותנ' מן השמי' להיות' נותנ' מן הארץ וראי' דכתיב מטל השמים ומשמני הארץ א"כ לחם מן השמים היינו מן הת"ת ממש:
עתה יקשה א"כ כיון שמלנו ופרענו כבר מאי דהוה הוה למה לנו לחזור האותיות לאחור ואנו לוקחים מצה לחם עוני לכסות להחשיך הברית בערלה לז"א וישראל קדישין לא יזיק אם יחזרו להראות ענין המילה בלא פריעה לחם עוני והימים מחייבין הלחם וז"ש נטרין אינון יומין ועם היותם חסרים מצד פגימו דסיהרא סוף סוף ראוי לשמוח בהם מפני שהם ימי שמחה דעאלו תחות גדפוי דשכינתא וכיון שהם שמחים שמחת ימי כניסתם תחת כנפי השכינה ראוי להם שישמרו כל תנאי הימים דהיינו ונטרין ההוא נהמא וגומר. ושמרתם תשמור הכל לשון שמור לא זכור שאינה שלימה בזכור אלא בשמור.
אלא בגין דלא יתעכבון. ואעפ"י שבו בלילה נתרפאו מהמילה עכ"ז אם היו פורעין היה ראוי שיתעכבו יש' שם מפני שהם אם לא יהיה להם שהות מספר ימים עד עלות' אל המדרגות גם שהמ' מרפאה המילה והפריע' אינ' מתרפאת אלא מהיסוד והיסוד בלתי מתגלה מיד ובזה לא יתרפאו ולא יוכלו לצאת לכך מלו ומיד נתרפאו ופרעו אח"כ במקומו ורפאם היסוד. הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו זלה"ה פי' והנה אימה וגומר הם ד' קליפות שהם רוח סערה ענן וגומר ביחזקאל. מצת דינא תרגום מריבה מצותא. קיימ' סיהר' בפגימות' כי השכינ' לא אתחברא ביסוד שהוא רזא דפריעה עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' ה"ג אימה כתרא חד חשיכה כתרא אחרא וכו'. כגוונא דא. לעיל קאי דאמר אמר קב"ה עבידו אתון עובדא לתתא ואנא אתבר תוקפיהון לעילא:
עילאה דקוב"ה. ה"ג וכולהו רשו אחרא אינון שולטנין דממנן וגומר. אוף הכי שאור ומחמצת וחמץ כולהו חד. אר"ש מצת כתיב. הכריח דברי ר' יהודה דאמר ועאלו ברשותא קדישא מדכתיב מצת חסר דהיינו המלכות ע"ד:

מרא"ת אלקים. חסר וא"ו להורות על המראה הזאת. (דינא קשי') [בזהר איתא קדיש"א וכן נכון לכתוב כאן ג"כ] מדקראה מצה אין המקרא יוצא מידי פשוטו ומורה נקי' משאור שבעיסה דהיינו הקליפה אלא דין קדוש והיינו אם למסורת:

דינא דאתאחדא בשמא קדישא. היינו אם למקרא שאנו קוראים מצות מלא להורות שמצה זו מקושרת בשמא קדישא דהיינו ו' שבמלת מצות:

דינא דלא הוה תקיפא. השתא קא דריש משמעות המלה דמלת מצות ר"ל מריבה כמו קום ריב את ההרים כדרך האדם שמריב עם חברו בדיבור לא ע"י כלי זיין. ה"ג בגווייהו דישראל דהא קיימא סיהרא. נתן טעם למציאת המריבה בעצמה למה ואמר:

דהא קיימא סיהרא וגומר: מהו ושמרתם את המצות כד"א ושמרתם את בריתי. ר"ל כמו ששמירת הברית היא במלכות כן שמירת המצות והוא הכרח שמצה במלכות: א"נ אפשר שרמז כאן מה שכתב ברעיא מהימנא פרשת פנחס רנ"ד שתיקון מי שהשחית זרעו לבטלה שיעסוק בעשיית המצות וזהו ושמרתם את המצות כד"א ושמרתם את בריתי כשישמור את זה יהי' שומר את זה:

וכולהו בחד דרגא סלקא ואתאחד. כי (המצוה) [נ' שצ"ל המצה] והברית הכל הוא רמז במלכות. א"נ בהקדמה אחת הנז' בר"מ ס"פ כי תצא והוא שכל מי שישמור עצמו מכל מיני חימוץ במאכליו ומשתיו בימי הפסח ומדקדק בענין זה הרבה מאוד מובטח לו שלא יחטא כל השנה כלה ואפשר שזהו שרמז כאן דקאמר ושמרתם את המצות כד"א ושמרתם את בריתי כלומר בזמן שתשמרו את המצות בעצם מכל חימוץ אז ושמרתם את בריתי שלא תבואו לידי חטא ולא לידי עבירה שיטמא אות ברית ח"ו:

וכולא בחד דרגא. בין שמירת הברית בין שמירת המצות כלא בחד דרגא דהיינו המלכות שכל שמור הוא מסטרא דנוקבא כנודע ובה הוא הפגם ח"ו עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון בגין דלא אתפרעו וגומר אמור צ"ה ב'. משפטים קכ"ה ב'. פי' פריעה ביסוד כנזכר באמור צ"א ב' וחק ביסוד שחקה במ' כנזכר בפ' בחקתי קי"ג א'. ואי תימא בימי יהושע אתפרעו עיין ביבמות פ' הערל לא נתנה פריעת מילה לאברהם וגומר ובסיני רבא פ' א' היה כל א' נוטל חרב וגומר עד ר' ברכיה תני בשם רשב"י וגומר ותשכח דלא פליג אשמעתין דהכא ולא כמאן דכתב דפליגא אההיא דערל וההיא דר' ברכיה מוקי לה בתרי אמוראי ואליבא דרשב"י עכל"ה:

דף מ:

כד עאלו יש' וגומר אשר לא במסכנות וגומר היה. ראוי לומר ארץ אשר לא תאכל בה לחם מסכנות וז"ש מאי מסכנות לחם עוני ועכ"ז לא קשה שיאמר ארץ וגומר דמאי

מסכנא. אמאי איקרי לחם עוני משום דקיימא סיהרא וגו' א"כ גם אם יאמר מסכנות לארץ הוא הכל ענין א' לחם עוני ארץ מסכנות. והנה עם היות הת"ת הוא מאיר שהוא סוד הזווג בדקות והוא המברך והוא סוד ברכה ושפע ואין הת"ת נכלל בברית לא במילה ולא בפריעה סוף סוף כתיב כי כל בשמים ובארץ ופי' דאחיד בשמיא וגומר כי הוא המייחד ת"ת ומ' וז"ש לא תחסר כל בה כל ודאי שהוא בית יד לת"ת עם המ' וכל זה רצה באומ' כד"א כי כל וגומר ולא אתנהרא מכל מ"ט וע"ד לא במסכנות וגומר והשתא קשה כי אנו בארץ מייחדים הייחוד תמיד וכיון שאנו עושים ענין לחם עוני מפרידים תמיד ממש בידם לז"א ומאי דאכלי ליה תמן בארעא עם היות שלא תחסר כל בה אינו ח"ו שנפריד אלא נעשה זכר לנס דהוה במצרים תדע שכן הוא שאפי' אחר הגאולה שעתיד לתקן הענין כאו' לא יבא בה עוד וגומר עכ"ז לא ישתצי דוכרנא דמצרים לדרי דרין ואז ודאי הייחוד לא יפריד לעולם שהרי אין פירוד באותו הזמן ג"כ בזמן הזה אין פירוד אלא זכר לאותה הבחינה לשמחת כניסתינו תחת כנפי השכינ' אנו עושים ולעולם הייחוד עומד וז"א לזמנא דאתי כתי' וגומר:

תאנא א"ר שמעון וגומר דהיינו עשור הארת המ' מן הבינה וראיה ממלת עשור דיום הכפורי' ואם היה הכונה שממש הבינה במ' היה לו לומר בחדש הזה דהיינו עשור נכנס בחדש מ' והיה הפך לחם עוני. ועתה שאמר לחדש היינו שלא נכנס עשור דהיינו הבינה בחדש עצמו שא"א שאפי' היסוד לא נכנס לה כ"ש הבינה אלא לחדש דאתא נימוסא וגומר פי' נמשך לה משם הכח דהיינו הארה ללבנה אבל לא במילוא' שיתמלא מהיסוד כנזכר וטעם התלות מלה דא בעשור בבינה מפני שהוא השבתת הקליפות והכנעתם ועיקרו תלוי בבינה למתק שורש הדינים משם וז"ש מלה דא בעשור תליא וגומר:

ויקחו וגומר תלת קשרין וגומר דכל שאר היינו עשר מדרגות הטומאה שהם ג' קליפין וכל אחד נכללת משלש ויש בחי' כוללת הכל כן הם החצונים ג' קליפות וגומר וכמו שבקדש הבחי' הכוללת צאן שהיא מ' כך בחוץ כמוה ממש וז"ש ובהאי דאתקרי צאן אתקשר כולא וגומר והם אחוזים בצאן קדשים והיינו מה שפי' רז"ל קושרו בכרעי המטה שהמטה היא המ' וכרעי הם מחנות שכינה למטה ממנה ושם הוא קשור כנודע והטעם כדי שלא תכנס בנוקבא דתהומא רבא ושם אתפרש מקטלוי לכך והיה לכם למשמרת בסוד שמור כדי שיקבל השבת וביטול כדמסיק. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' וע"ד לא במסכנות תאכל בה לחם מ"ט משום לא תחסר וגומר פי' לחם של מסכנות שהוא לחם עוני כי אם לחם עשירות. לחדש הזה בחדש הזה מ"ל.

תבין מ"ש לחדש הזה ולא אמר בחדש עם מ"ש בתיקונים כי כשהבינה נהרא למ' ברזא דעשר דרגין אתקרי מ' בעשור לחדש כלומר כד האי עשור אנהרו לחדש היא מ'. עכ"ל: **גליון** כמה דאתמר דכתיב אך בעשור ל"ט ב':

רעיא מהימנא

וישא העם את בצקו וגומר דהא פקודא אתמסר להו לישראל נראה דהכי פי' פקודא דא אתמסר להו לישראל שהם מעצמן קיימו המצוה ונעשית מאליה דכתיב וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארותם וגומר כנראה שמעצמו נהיה להם הדבר א"כ הענין והסוד הוא ענין שמעצמו נמסר ונתגלה לישראל ואח"כ נצטוו לדורות בה דכתיב שאור לא ימצא בבתיכם ורזא דא אוקימנא במקום אחר אמנם טעם המציאות הנמסר לישראל מעצמו הוא להיות דרך כלל הענין החמץ יצר הרע והמצה יצה"ט דהיינו להתרחק מיצה"ר וזה הדבר תלוי באדם שמעצמו יתרחק מן הרע ולכן המצוה מעצמה נחנלתה להם לישראל שסגולת הדבר להעשות מעצמו והיינו טעם ויאפו את הבצק וגומר:

כל בר נש דאשתעי וגומר הענין שהמספר ביציאת מצרים גורם לחדש אותם האורות העליונים שנתגלו מאז ביציאת מצרים והיינו סיפור הנסים לשון ספיריות שממש מאיר ומספר אותם האורות בענין שהכוונה הארת הבינה ע"י היסוד עד המ' ולזה צריך בההוא ספור חדי בחדוה כדי לעורר ההארה ההיא מן הבינה. ביה שעתא כניש וגומר הענין זה הוא סוד קשר ההיכלות למעלה וכניסת פמליא שלמעלה לעורר הייחוד במה שישראל מעוררים למטה ולכך אמר כניש לקשרם יחד. ואו' זילו כלומר התייחדו במה שהתחתונים גורמין ופנו לכם להקשר בדבריהם מבחי' הארה פלונית דהיינו ושמעו ספורא ונודע שאין ההיכלות מתקשרות אלא ע"י מה שיתעורר להם מלמעלה מתוכיות ההיכלות מסוד השמות כנזכר פ' פקודי והיינו או' כדין כולהו מתכנשי קשר ההיכלות אלו עם אלו ואתיין ומתחברן בהדייהו דישראל דהיינו סוד הייחוד הנעשה בהמוני מעלה עם ישראל למטה והיינו כדין אתיין כשסיימו ישראל שבחם ויחודם ועולים בהתעוררות התפלה והייחוד הנעשה והם מייחדים מעין אותו המציאות והיינו ואודן ליה לקב"ה על כל אלין נסין וגומר דהיינו הארת האור ההוא שנתגל' לנסים ההם ואודן ליה על עמא קדישא דהיינו המציאות הדק העולה לישראל שם ביחוד ההוא ונזכרים בדיוקנם הנעלם שם והיינו דמסיק כדין אתוסף חילא וגומר דהיינו שהספי' מאירות וביטול החיצונים והשבתתם וז"ש וכולהו דחלין קמיה ומלכותו בכל משלה וז"א ואסתלק יקרא וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. דא יצה"ר ודא יצה"ט וגומר יצה"ט הוא העשירית דקדושה מ' והיא מצה והעשירי' הטומא' חמץ היא יצה"ר עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ולא אתברכא משמשא. היינו סוד עונה שמקבלת נשמות שכן לשון ברכה נופל אצל בנים כמו שאמרו רז"ל יברכך בבנים:

ולא מתנהרא. היינו שאר וכסות דהיינו מיני הארות והשפעות לצורך התחתונים:

כד"א כי כל. אתא לפרושא במלת כל בה דקאמר שהוא היסוד שכן כי כל [בשמים ובארץ] מתרגמינן דאחיד בשמיא ובארעא דהיינו היסוד: ומאי דאכלי ליה תמן וגומר: כלומר אחר שכבר הושפע מלחם מן השמים וכבר נפקו מלחם עוני למה אכלי לי' תמן בארץ ישראל:

לא יבא עוד שמשך וירחך. רמז לאור הלבנה כאור החמה ואז לחם עוני יהי' לחם פנג ויאירו לעולם שניהם יחד:

תאנא אר"ש כתיב בעשור וגומר. הם הם דברי ר' אבא לעיל ור"ש לא שמיע ליה מר' אבא אלא מדנפשי' קאמר לכך המסדר חזר והביאו פעם שנית:

ויקחו להם איש שה לבית אבות וגומר תלת קשרין אינון לפי הזהר שלפנינו צ"ל כאן וכו'] דתלת קשרין וגומר. כלומר הם ג' קשרים אחרים ע"ד שלש של שלש והענין כמו שעשר דקדושה מתחלק לג' קוים קו החסד קו הדין קו הרחמים וכל קו כולל ג' ספי' והמלכות מקבלת מכלם ומשם מתפשטים כמה כחות ונמצאו שכלם מתקשרים באלו תלת קשרים כמו כן גם זה לעומת זה עשה האלהים: וז"ש דכל שאר מתקשרי בהו גרסי': א"נ ג' קשרים אינון. דג' קשרים הם חג"ת וכל אחד כלולה מג' וזהו נראה יותר לפי שקראם תלת גווני כדמפרש בסמוך והם הנק':

בכור בהמה בכור השבי בכור השפחה. כדאי' בפ' וישלח קס"ו שהם צאן עבד ושפחה ששלט עליהם יעקב א"נ הם בכור פרעה בכור השפחה בכור בהמה כנזכר לעיל דף ל"ז:

ובהאי דאיקרי צאן אתקשר כלא פי' צאן זה שהוא א' משלשה קשרים דקאמר בו היו קשורים השני קשרים אחרים ומלבד הקשר כלם נכללין בו: וז"ש וכלא כליל וגומר וכלא כליל בצאן. כלומר בכור השבי ובכור השפחה היו כלולים בבכור בהמה שהוא הצאן הזה דקאמרן:

אתקשר צאן בצאן. כלומר מזל טלה שהוא כח אחר שנמשך מקשר זה הראשון נקשר בו בצאן זה דהיינו בכור בהמה:

ולא יכיל לאתפרשא מקטרוי. ה"ג כלומר הקשר הזה אמיץ שלא הי' אפשר להתיר הקשר:

בהאי. בקשר זה אתקשרו מצרים:
וע"ד כתיב והי' לכם למשמרת. כלומר אתם קשרו אותו בכרעי המטה כדפי' ז"ל ובקשר הזה יותרו קשרים העליונים שבהם:
וישא העם את בצקו וגומר. וכולהו דחלין (מקמי') [קמי' כן כ' בכ"י אבל בזהר איתא מקמי' וכן נכון] מצד רוממותו וגדולתו על הניסים והנפלאות שמספרים עליו ית':
כגוונא דא חובה וגומר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף מא.

כגוונא דא חובה וגומר ירצה דרך זה ג"כ על פרטי הנסים הנעשים לבני אדם שחייב להודות עליהם כדי להאיר הספירות העליונות עתה באותם ההארות שהאירו לו בשעת המעשה וז"ש אלא ודאי אצטריך לי' לבר נש וגומר לעשו' הייחוד הנז' והיינו דמפרש ואזיל בגין דאינון מילין סלקין וגומר ומתייחדין שם באותם הדברים כדמפרש ואזיל. כגוונא דא מאן דאשתעי ירצה עולה הוידוי ומפריד החיצוני שלא יהיה לו פתחון פה והקב"ה מתייקר בתשובתו וגורם יחוד **דהא** תדיר תבע דינא בקדמיתא כי יתחיל לומר אינו כתוב בתורה כך וכך עד שמשיבין לו הן ואח"כ אומר והרי פלוני עשה כך בענין שתחלת תביעתו דין סתם לעורר הספירות והגבורות ואח"כ מפרט.
אי תב בתיובתא וגומר צריך המתודה לפרש אבל אם אינו פורש הרי גורם רעה על רעה והענין הוא כיון שמתוודה מושך הפגם מלמעלה ומיד הקב"ה גוזר עליו הדין והוא יושב ומקבל הדין מיד אין לשטן פתחון פה שכבר נשפע הדין ונמסר לו גזרת מחילת עוונותיו וינקם מן החוטא כך וכך א"כ בודאי אין לו פתחון פה שהרי נגזר עונש על המתודה מלמעלה ופירש החוטא משם והחיצוני מתרצה בחלק הנשפע לו אמנם אם יחזור לחטא אז יש לעונש יותר וחזר הפגם אל מקומו והשטן אוחז שם.
לאכול מצה בפסח בגין דאיהו דוכרנא לדרי דרין וגומר הענין שהמצה רמז לצד הקדושה דהיינו תבואה תבא ה' ואין בה חלק לחצוני דהיינו חמץ מורה על הקדושה נבדלת מן החצונים ואין כן חמץ שהיא התבואה מחומצת מורה על ההנהגה מחומצת המתפשטת עד החצונים וישראל זכו אל סוד ההנהגה הטהורה ונקיה ביציאת מצרים והתחילו להשבית הקליפות יום ראשון ונמשכו עד יום שביעי ששקע המצריים בים ולכך יציאת מצרים מתחלת מהמלכות ועולה עד הבינה ולזה אכילת מצה בימים אלו מורה זכרון על העברת ההנהג' ההיא החצונית וקיום ההנהג' הקדוש' על ישראל:

פקורא דא למשחט פסח בין הערבים וגומר דוכרנא דההוא פסח הנה ביטול החצונים נעשה עיקר בעת עלות' ממצרים ובכל שנה היו מחדשים המציאות ההוא בימים ההם כדי שיתחדש הביטול ההוא ויתחזק.

ודא איהו חובתא על כלא מפני שכל הנבראים יש להם קליפה וכח יצה"ר בכל חל חובת הביטול הזה מצד כח אשר בו בחוץ לבטל חלקו.

פסח דא אצטריך וגומר ירצה לו כדין הכח ההוא בעשור ומשהין ביטולו עד ט"ו הטעם כי השכינ' בעשור השלימה אז אורה מעשר כללות הספי' ואז הגיע העת שראוי ללכדו וז"ש דהא כדין שריאת סיהרא לאנהרא מעשר ימים עילאין והעיקר הוא שתשלם גם מחמש אחרים תיקון ה' שבה בעצמה ולזה יתעכב עד ט"ו לאכילתו וביטולו מכל וכל והנה ה' אלו הם עולים ממט' למעל' הוד נצח ת"ת גבורה חסד נמצא י"ד דהיינו ד' מהחמשה היא הגבור' ובעת חוזק הגבור' דהיינו בין הערבים תגבורת יצחק במנחה בשעתא דדינא תליא וגומר היתה שחיטתו דהיינו עת תחלת ביטולו בגבור' הקשה לבטל כחו באש נהר דינור כנודע והיו צולין אותו ואוכלין ולא שורפין להראות שיש בדינו חלק יפה ליהנות בו מהשורש הטוב המושרש בקדש וזה תבלין ליהנו' ממנו ולזה לא אתיא אלא על שובעא להראות מציאות הקיום העליון וההנהגה העיקרית על השבע הידוע בקדש ואלו יעשה ענין זה ערל הנאחז בערלה יקלקל הכל מפני שלא יבטל החלק הרע שבו ולז"א דהאי מבני ברית לתברא וגו' ותדע שיש יחס וענין כד אתא קב"ה למצרים לבטל כח טומאת דין הפסח בעיקר ושורש היה מציאות הענין בשני דמים דם פסח ודם מילה כנזכר **היך** הוו קיימי במציאות צורת ציורם יש סוד מפני שההגעה באגודה עושה צורת ג' יידין סגולתא מורה רמז עליון ושם סוד סגולת הדברים המושרשים למעלה ורשימת הסגולתא הזו היה בחרט האזוב דהיינו היסוד דהיינו קשר הספירות ביסוד אות ברית מצייר במ' הפתח ג' יודי"ן ימין ושמאל ואמצע סגולתא שתי המזוזות נצח הוד משקוף יסוד וכל זה בדם ברית נעלם בישראל הסוד ובדם הפסח מתגלה ומתפרסם הסוד שדם הפסח הוא קיום פנימי נעלם אל הכחות החצונים שהוא קדוש לכך הדם מצייר צורת הקדושה ג' יודי"ן סגולתא כנזכר והיינו ביטול החצוני הוצאת דמו וחיל בלע ויקיאנו ויש מחזיקי' בקדוש' ומשביתים החצוני ובזה סילוק אל המשחית כדמסיק מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ובארביסר דילהו נכיס וגומר כי בין הערבים שעת המנח' ואין פי' ביום י"ד עצמו הוא דין וה"ק לעיל דף ל"ט עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' כגוונא דא חובה איהו על בר נש וגומר. הכרח גדול הוא להרמב"ן ז"ל שמנה בכלל המצות וזכרת את כל הדרך שמצוה על כל האדם לספר כל הנפלאות שעשה עמו הקב"ה בפרטות וכן ראיתי אנשי מעשה שכתבו בכתב כל העתות שעברו עליהם וכל הנפלאות שעשה הקב"ה עמהם וכותבין אותו בקיצור ומוליכים אותו כתב עמהם ומידי יום ויום עוברים עליו לספר שבחיו ית' וכן ראוי לעשות:

מתכנשין וחמאן לון ואודאן וגומר מורי ז"ל בספר אלימה בכצל הדברים שיש לצדיקים יתרון על המלאכים הוא שהצדיקים כל מה שלומדים ורואים ושומעים נשאר להם בזכירה בקנין כולם או רובם ומה גם אם הדבר או הסוד ההוא הוא דבר מבהיל. אמנם המלאכים אם שומעים סוד אחד או דרוש אחד שעוסקים בו הצדיקים תכף שוכחים אותו ואם יחזרו ויאמרו אותו הדרוש פעם אחרת או במקום אחר מתכנשים לשמוע [כמזמוטי] חתן וכלה ושמחים כבראשונה: וזה שכתב מתכנשין וגומר. הגם כי כבר שמעו ההגד' בפסחים שעברו:

ויאמר ה' אל משה ואהרן וגומר בשעתא דדינא. בין הערבים:

לאעברא זוהמא וגומר ולאתהנאה. לפי שיש ריח להעביר ריח רע ויש ליהנות הכא תרווייהו איתנייהו ביה וריח רע: היינו לאעברא ערלה מקמי' ברית. כדלקמי':

וע"ד לא אתיא אלא על שבעא. כי כן הי' דרכם אחר האכילה הי' מביאין על שלחנם שמן ערב ליהנות ואמאי דאמר:

ולאתהנאה קאי: ועל דא וכל ערל. אלא עברא זוהמא קאי ושארי ממאי דסליק מיני':

בפורקנא עילאה דישראל לזימנא דאתי ייתי הקב"ה ליצה"ר ויכוס לי'. עיין מה שכתבנו בפ' ותתפשהו בבגדו ע"ש:

והשתא בפורקנא וגומר. כלומר מה שאנו שוחטים אותו בג' כתות הוא:

דוכרנא דזמנא דאתי בההוא פורקנא עילאה: **בהאי רשימו דאת יו"ד**. נראה שהיו רושמים דם הפסח על שתי המזוזות בצורת יו"ד בכל מזוזה ומזוזה וה"ה שבמשקוף היו נותנים ורושמים כצורת יו"ד:

לא חזאה רשימו דברית קדישא. דהיינו המלכות שעתה תצא מן הגלות והיא מתרוממת משפל מצבה ועוד מורה דאתבר ערלה מקמי'. שהרי שחיטת הטלה הוא הכנעת הקליפה:

דמיה דברית רשים על כלא. כלומר ומדם המילה היו רושמים ג"כ צורת יו"ד על מקום דם הפסח:

דמא על דמא. וכדאי' בשמות רבה בפ' בא נתערבו דם פסח בדם מילה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון דאיהו מעבר רוחין בישין וגומר יתרו פ' ב'. ולעיל ל"ב ב'. עכל"ה.

דף מא:

ועל דקטיל קב"ה כל אינון בוכרין וגומר ירצה הבכור הוא ראש ההנהג' והקב"ה הכה הבכורו' ראשי ההנהגות ובכורות ישראל אם הם נאחזים שם בחוץ ראוי שגם הם יוכו לבטל בכור ההנהג' החיצונים ולזה צריך שיפדה הבכור להכניסו למעל' בראש ההנהג' העליונ' בכור למעלה וזה יאחוז שם ע"י חמש' סלעים כסף להראות אחיזתו באות ה' כסף מסוד כסופא עילא' מקום הסגולתא המשקוף ושתי המזוזות ששם כסף עובר לסוחר:

בבית אחד וגומר למיכל האי פסחא וגומר יהי' הסוד הנרמז לעיל בענין אכילתו ויהי' על מצות דהיינו מ' מצ"ת נקב' וראוי היה מצו"ת בוא"ו אלו הית' הגאול' מצות המלך ודאי אמנם היו ישראל בגלות וכאשר חזרו בקדוש' בתחל' לא זכו אלא מצת חסר ריב ה' על צרת של יש' וכמה מיני מרורים ליש' במרירות הגלות והשכינה מורה עליהם.

וכד אכלין להאי פסחא יראו על התוכיות אשר היה בהנהג' והתועלת הנמשך לישראל מהמציאות ההוא דהיינו אכילת הפסח כנז"ל.

דהא גרמין וגומר הנה בפסח היו ג' בחי' ובהקשר ג' אלו יחד הוא מציאות ההנהג' החיצונ' הא' הדם הוא סוד החיות העליון המתפשט אל תוך ההנהג' להנהיג ולזה היה מתקיים בלתי מתבטל כלל אלא יצוייר בו סגולתא כנז"ל. הב' הבשר הוא הכח המנהיג למט' שישרש למעלה ואחר שיתבטל דינו יהיה ריחו נודף ונהנים ממנו ישראל. הג' העצמות כחות המתפשטים שאחר ביטול כחם נשארו נעים ונדים וחשובים לכלום ואין שבירת אלו התחתונים ע"י ישראל שזו מעלה יתיר' להם אלא הכלבים החצונים יסחבום ויבטלום או מעין הכלבים אשר בשר חמורים בשרם והם הכחות החצונים והיינו ביטול הקליפות ומעין זה יש' היו שורפים אח"כ עצמות הפסח מעין מצרים כלבי או חמרי כנזכר. עכ"ל הרמ"ק זלה"ה ולא נמצא יותר:

גליון מאן דנחית תמן אתנשי מיני' וגומר ע' בפ' בראשית טעם אחר לקראתו נשיא:

והרח"ו זלה"ה כתב בשם האר"י זלה"ה. ז"ל ויאבק איש עמו דא גבריאל וגומר אין פי' כי גבריאל נק' אבק ח"ו כנזכר בפ' פקודי דסטרא אחרא נק' אבק אלא פי' כי גבריאל הנק' איש נתאבק עם ההוא אבק שהוא היצה"ר נמצא כי גבריאל שהוא יצה"ט עפר ויצה"ר אבק ולקבל תרוייהו וייצר ב' יודי"ן וזהו ויאבק איש עמו כנזכר שנתאבק האיש עם היצה"ר אבק ונתאבקו עמו עם יעקב שהוא האדם. ודע כי מחיות הקדש נעשו ד' מלאכים ללות את האדם בארבע יסודין דילי' ומטטרון ראש הארבע מלאכי' נק' יצה"ט

והוא כולל כולם ונק' גופא כנגד יציר'. וסמא"ל הוא היצה"ר גופא דערלה שליט בארבע מלאכי חבלה עון משחית אף וחימה עכ"ל האר"י זלה"ה. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' קדש לי כל בכור וגומר. פקודא דא לקדש בכור בהמ' ועם הארץ צריך תרין מילין חד דיהא פדוי וגומר וחד הוא חסר בספרים ולפי שלא מצאתי ס' רעיא מהימנא שיהא מוגה כראוי לא יכולתי לתקן הלשון ומאי דאפשר לפרושי מפרשינן וה' יצילנו משגיאות:

דיהא פדוי מתחות שלטנותא דיצה"ר. ענין זה הוא מאי שאמר בפ' תרומה למרדף בתר חייבא כמאן דרדף בתר חיי וגומר שהרשע הוא משועבד לעבד ליצה"ר שכיון שסר למשמעתו תלתא זמני כבר הוא נכתב שהוא מסטרא דסמא"ל והצדיק הרודף אחריו להחזירו בתשובה נמצא שפודה אותו מיד יצה"ר וזהו קדש לי כל בכור כל ישראל דרך כלל נקראו בני בכורי ישראל וזה אעפ"י שחטא ישראל הוא ובכלל בן בכור איקרי וזה קדש לי תקדשני לי לשמי שסוף סוף גם הוא בכלל העמוסים מני בטן המלכות דהיינו מקום קיבוץ נשמותיהן של ישראל:

דנפישין. ביו"ד גרסי':

וכד נפישין זכוון רוחא תבר תרין משמורות דחמור נוער כלבים צועקים. דהיינו משמורה ראשונה ומשמורה שני' שבלילה הרוח שלו בקריאתו ק"ש ופסוק דרחמי אוחז חרב פיפיות בידו והורג אותם הקליפות המתעוררים במשמרה הראשונ' והשני':

וסליק למשמרת דשחר. כלו' הרוח שלו עולה למעלה לעשות נחת רוח ליוצרו בעסק התור' שעוסק באשמורת הבקר וגורם יחוד עליון בסוד אשה מספרת עם בעלה וגומר:

דביה אדם אתהדר בר נש אדון. כלומר דביה דהיינו בשחר בעסק התורה ותכף מסמיך לי' התפלה והתחנה בסוד ייראוך עם שמש נק' בשם אדם שהוא השם היותר מעולה שבכל השמות כנזכר בפרשת תזריע ועוד נק' בשם אדו"ן:

הה"ד ויהי לי שור וחמור וגומר. שוטר ומושל על הקליפות אלו שור וחמור צאן ועבד ושפחה כנזכר בפרשת וישלח קס"ו וזהו ויהי לי הם כפופים תחת ידי וכן הכא יהיו כפופים תחת ידו והוא אדון עליהם:

ויררו בדגת הים ובעוף השמים. היינו מעלה אחרת גדולה ששולט על מלאכין דשכינתא דהיינו דגים שבים העליון שהם ממנן שליחן דעלמא כנזכר בפרשת וארא דף ו' ובעוף השמים מלאכין דקוב"ה ת"ת שמים כנזכר בתיקונין דף קס"ט:

וכד זכוון בינונים ויאבק איש עמו זכוון וחובין. מלת איש קא דריש א"ש י' אש חובין י' זכוון שכן יו"ד היא סוד מים בסוד **א**' יוד עליונה מים עליונים יוד תחתונה מים תחתונים:

מסטרא דזכוון וירא כי לא יכול לו. שי הזכיות מכריעות לכף זכות שילך לג"ע:
מסטרא דחיבין ויגע בכף יריכו בגיד הנשה וגומר. להוליכו לגיהנם ורגליו וירכיו ירדו מות במדור נשי' כל זה נראה שמדבר בשעת פטירתו ועתה מפרש דבר אחר בפסוק:
ויאבק איש עמו דא גבריאל. שמדבר בשעת לידתו כדמפרש לי' ואזיל:
בההוא אבק דעפר. פי' שמשתתף גבריאל ביצירתו שנוצר מאדמה והוא יצ"ט כדלקמן וזהו ויאבק איש דא יצה"ט לטובה:
וחד יצהר"ע דאבק עמי'. פי' פירוש שני בויאבק לרעה שנתאבק על האדם להשכיח ממנו ע' ל' שלמדו גבריאל יצה"ט וזהו אמרו כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה נגע בו לשכח ממנו ע' לשון וזהו נשה מלשון כי נשני כדלעיל:
בזכותא דאדם קדמאה. כי בעוד שלא בא דוד רגל רביעי היה אדם משמש במקומו לרגל רביעי כי הוא הוא בסוד אדם דוד משיח לכך הוא קביר במערת המכפלה במקום דוד להשלים רגל רביעי כנזכר בפ' ויחי רמ"ח: ה"ג ויצה"ט לעילא מיני' לעלמא דאתי ואי לא יצה"ר לעילא מיני' למידן לי' וגו':

דף מב.

מסטרא דגופא מטטרו"ן. כלומר מצד הימין ד' מלאכין טובים ומצד השמאל ד' מלאכי' רעים מצד הגוף באמצעותא שם מטטרו"ן וסמאל מטטרון רוכב על ד' מלאכים טובים וזהו ארגמן א' מטטרון שנק' אורפניא"ל רוכב על ד' מלאכים טובים שהם רגמ"ן רפאל גבריאל מיכאל נוריאל כדאיתא בתיקונין קכ"ו. וסמאל רוכב על מרכבתו זה נוט' אל הימין על מרכבתו שבימין וזה נוטה אל השמאל על מרכבתו שבשמאל:
אי מזל דילי' ארי' אקדים מיכאל וגומר. וזהו כסדרו בעצם אמנם באחרים הגם כי בפנים הראשונים אינם כסדרן מ"מ חוזר אל סדרו בפנים השניים דוק ותשכח:
דינא קשה לון. כלומר הרשע הזה הוא מדת דין הקשה לגבי צדיקייא:
ומסטרא דמיכאל אתקרי בכור. אבינוני קאי שהוא מקושר בצד החסד מצד המדות טובות שבו ומקושר בצד הגבורה מצד מדות מגונות שבו ואפשר שיכריע עצמו לכף חובה וכח המשמאילים יגבר ולכך צריך לפדות הבכור הזה ולהמשיכו אל צד עשיית הטוב ואל עסק התור' חמשה חומשי תורה והיינו ה' סלעים סלע מלשון וסלעי ממגור שהוא מגדל עוז כך חמשה חומשי תורה הם מעוזי האדם ומגינים עליו ונמשכו הם ממדתו של אברהם כמש"ה מימינו אש דת למו ובזה שתמשיכוהו לבינוני הזה לעסוק בתורה אולי יתחכם ויתוסף עלי' יו"ד מצד החכמה הנק' קדש ויהיה הוא מקושר בחסד בעצם וישאב שפע מעלתו של מעלה ממנו שהיא החכמה ועי"כ יתקדש בעצמו ואז זה

שהי' נק' בכור בהמה נתקדש מצד החכמה ונכלל בכלל עם ד' קדושים הנק' ואנשי קדש תהיון לי וז"ש ואנשי קדש:

דבי' צריך לקדש בכור בהמ'. כלומר ביה בהאי עד הגיעו כאן להאי דרגא דקדש צריך האדם למרדף אבתרי' דהאי בינוני עד להכניסו בכלל קדש ישראל לד' מכללם דאנשי קדש מקושרים במדת החכמה כדפי' בס"פ משפטי' וזהו קדש לי כל בכור דפתח בי' כלומר תרדוף אחריו עד שתקדשהו לי דהיינו הגיעו עד החכמ' א"נ ומסטרא דמיכאל וגומר. אפשר דאתחלת יצירתו של אדם קאי כשהוא בן בכור וצריך לפדותו בה' סלעים כחשבון ה' של אברהם לקשרו בסוד החסד והיותו שם אולי כשיגדל ויחכם בתורה ויעל' יותר ויתקשר בחכמה וימצא שזה הילד שהוא בכור בהמה בהיותו ילד כשיתקשר בחסד ע"י הפדיון יתקדש מצד החכמ' ויכנס בכלל קדש ישראל לד' ונצטו' לבכור יותר מכל הילדים יען כי הבכור יש בו זוהמא מצד אביו ומצד אמו בשעת הורתו יען כי אינם מכוונים לשם מצוה ואפשר לומר ולפרש:

דבי'. כלומר במד' זו שתלוי פדיון הבכור ביה ג"כ תלוי:

מצות לקדש בכור בהמ'. ואיז' מדה היא החכמ' העליונ' במקום שישראל נק' קודש ע"ש התקשרם שם ג"כ תלוי מצות לקדש בכור בהמ' וכן:

וביה בהאי קדש. חכמ' תלוי מצות:

לעשר ולדות. בהמ' דהיינו מעשר בהמ' יען כי כל מעשר הוא א' מעשר והיינו מצד יו"ד שבחכמ':

מכל ולד דאיהי מסטרא דב"ן י"ה. ה"ת נק' בן י"ה שנאצל מן החכמ' שהוא יו"ד ומן הבינ' שהוא ה' וכל ולד אפילו שיהי' ולד בהמ' רומז לו' ואל תתמ' איך ירמוז דבר פחית במקום גבו' כ"כ שכן:

כל חיוון. דהיינו חיות הקדש:

באתוון דשמא קדישא אתקריאו. והם הד' חיות. י' אריי'. ה' שור:

ו' נשר. ה' אדם. וכמו שהם נקראים בשם הוי' כמו כן המתפשטים מהם כל פני שור ושה כבשים הכל בכלל פני שור. וכן החיות בפני אריי' והעופות בפני נשר ואדם בפני אדם:

ואפי' כל ברייין דאבריאו בהון. כלומר לא מיבעי אלו שהם משורשים בפני אריי' שור נשר אדם אלא אפילו שאר ברייין שנראה שאין להם שורש למעל' בהון דהיינו באתוון דקאמר גם הם אתבריאו בהון. ה"ה דיוקנא דה' אצבען היינו אצבעות מימין ה' ראשונה וה' משמאל ה' אחרונה שבשם. אמנם אצבעות הרגלים שם [נ"ל שצ"ל שהם] צל העליוני' הם רמוזות בתרין ההי"ן של מילוי וכן ג"כ:

ואו דיוקנא דגופא. ומילוי ו' היא ו' אחרת סוד הייחוד ולפ"ז יהי' היו"ד רומז בראש ומילוי' שהיא יו"ד אחרת ירמוז בי' אברים פרטים אחרים שבראש. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף מב:

אפי' בשמא קדישא. נ"א מפרש וגומר זה נר' קצת חולק על מה שכתוב בפרקי דר' אליעזר עד שלא נברא העולם היה הקב"ה ושמו לבדו ובספר הפליאה בפ' ויפל ה' אלהים תרדמה וגומר שם הוי"ה הוא קדמון בקדמית' ושם אהי"ה שני להוי"ה ובו נתחדשו כל המחודשין והוא המציא כל הנמצאים בהוי"ה מאמתת שם הוי"ה וע"כ שם הוי"ה אינו נהגה שזה קדמון וזה שני עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' דהא כתיב כי לא ראיתם כל תמונה. כלומר שום תמונה כלל לא ו' ולא ה' וגומר ואיך אמרתם דכל ברייין אתבריאו באתוון דשמא קדישא וגומר הא כתיב כי לא ראיתם כל תמונה כלל.

ולא בכל תמונה אחרא דברא ויצר באתווי. כלומר קרא הכי מתרץ כי לא ראיתם שום תמונה מאותן התמונות שיצר באתווי אמנם תמונות אתווי דהיינו שם הוי"ה ראיתם והשתא לא קשו קראי אהדדי דכתיב כי לא ראיתם כל תמונה וכתיב ותמונת י"י יביט וכדתריצנא:

דאפי' האי תמונה (י"י) [צ"ל דד' אותיות כו']. אותיות הוי'.

לית לי' באתרי'. כלומר הא"ס יתברך קודם שנתפשט ונתלבש (בי"ה) [צ"ל בי"ס] שהם סוד אותיות הוי"ה אין בו שום תמונה כלל וז"ש:

לא כד נחית לאמלכא עלייהו. לפשט מלכותו וממשלתו עליהם כדי להודיע מלכותו לעולם.

והאי איהו וביד הנביאים אדמ'. כלומר ביד. במקום שידי אוחזות באותה בחי' אני אדמה לו. א"נ יד לשון מקום וכולא חד.

ומאן דאשתמודע לי' קודם בריאה. כלומר מי שידע והשיג בחכמתו שקודם שברא והאציל האצילות הי' הוא ית' חוץ מכינוי דיוקן ותמונה שלא נאמר בו דיוקן ותמונה רק אחר שהאציל האצי' כנזכר א"כ אחר ששום תמונה ודיוקן הי' חוץ ממנו אסור למעבד לי' צורה ודיוקנא בעלמא לא מבעי באות ה' שיש לה מציאות צורה אלא אפילו תמונת י' שאין בה צורה כלל אסור וזו אף זו קתני:

ואפי' בשמא קדישא. שיש בהם משמעות כמו הוי"ה א"ל אלקים אסור לצייר בהם ונ"ל שהגירסא הנכונה היא לא באת ה' ולא באת י' דבשמא קדישא

ולא בשום את ונקודה בעלמא. ואשמועינן דלאו באותיות השם ולא בשום אות אחרת כגון א' או ב' ולא בשום נקודה כגון קמ"ץ או חיר"ק וכיוצא:
ויכילנא למיעבד חושבן תמן. כלומר עד שלא נתפשט הים אין אנו יכולים לעשות בו שום חשבון וזהו ולפני אחד מה אתה סופר שאין מספר וחשבון למעל' מי"ס אמנם אחר שנתפשטו וצמצם אורו הגדול בתוך הספירות אז אתה [יכול] למעבד חושבן תמן כגון המקור דימא האחד והיא הכתר שהוא מקור כל הברכות כנזכר בתיקונין במלת ברוך:
מעין כפום אתפשטותא דילי' וגומר. היינו החכמה נק' מעין שנתפשט מן המקור ובינה התפשטות החכמה בעגולה דמיון ה"י שהיא עגולה כדמפרש ואזיל:
מאני רברבא. היינו הבינה שכן ההתפשטות שם הי' גדול מההתפשטות הקודמין ולכן כל דבר מכונה אל הבינה כנזכר בתקונין:
ואלו אתברי וגומר. ואילו יצוייר שישברו קאמר אמנם לעולם לא אתברי זולת בעת אצילותם בסוד שבירת הכלים וירידת רפ"ח ניצוצין אשר ידעת אם זכית אליו:
וישתארו מאנין. דוקא מאנין היינו סוד הכלים לבד שאחר שהעצמות מתאסף אליו אז הכלים הם יבשים בלא מיא:
עביד עשר ספי'. מלת עביד לאו דוקא אלא ע"ש השאלה כי באצילות אינו נופל רק לשון האציל:
מבין בה. כלומר הוא מבין מעצמו ומכניס בינתו בבינה וע"י כך היא נק' בינה וכן הענין בחכמה כי לא יקרא חכם ע"ש שנתחכם בחכמה אלא הוא חכם מעצמו בלתי מדת החכמה וז"ש מעצמו ולא מצד זולתו דהיינו החו"ב. ונתן טעם ואמר כי כמו שהחכמה בעצמה אינו נק' חכמה מגרמה אלא ע"ש החכם שהוא ממלא עצמו ממנה כמ"ש וימלא אותו רוח אלהים וימלא את החכמה ואת הדעת וגומר שמלא עצמו ממנה כך הוא יתברך נק':
חכם מעצמו. שהוא העצם והוא ממלא החכמה ונמצא לפ"ז כי הוא נק' חכם מעצמו זולת החכמה וממנו מתמלאים החו"ב.
דאי הוה מסתלק מינה. כלומר החכם הזה יוצר הכל ב"ה שהוא חכם מעצמו אלו יצוייר שיסתלק עצמותו הממלא את החכמה הזאת אשתארת יבשה:
לבתר. לעיל קאי אחר שהאציל המקור והמעיין והים:
לבתר והכהו: לים.
לז' נחלים. ז' ספי' משלשלות השפע לכך נק' נחלים כנחלים נטיו אמנם אינם כמו הנחל ממש דכבולעו כך פולטו אלא הם.

מאנין יקירין. כלים הם המחזיקים השפע כולו או מקצתו כפי מעשה התחתונים לכך נק' נחלים כד אסגיאו זכאין וקראן מאנין כד אסגיאו חייבין:
ויסוד כולו סמיך בי'. כי הוא נק' עמוד המעמיד כל העולמות. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ובהוד קרא שמיה הוד יוצרנו ויחי רמ"א א':

דף מג.

והיה לאות על ידך וגומר דא פקודא דאקרי בגוונא אחרא פי' לרמוז להיות התפילין מציאותם מצד החכמה ממקום הקדוש ולזה נק' קדושא ולא מצוה ורצועותיהם תשמישי קדוש' והיינו פי' מלת תפלין פי' קישוט כענין טטפת שהם קישוט ומתרגמינן תפלין וזה מורה על שהם קישוט שמתקשט הת"ת ומ' מלמעלה כאשר נבאר וז"ש ואלין אינון תפלין והעד הנאמן בזה שמה שהם נק' תפלה של יד וגומר פי' קישוט למעל' אל הראש שהוא הת"ת ואל היד שהיא המ' ואינם נק' תפלת יד תפלת ראש שמור' שהראש שהוא הת"ת הוא עצמו תפלה וקישוט וכן היד וז"ש **תפילין** פי' תפלה של ראש ותפלה של יד כנזכר.
דגוונין עילאין אותם הדקי' העליוני' שבחכמה וע"ד איקרי טטפת דכל עניינים אלו נפקא לן ממלת טטפת ומתרגמינן תפילין כנזכר מה שאין כן בשאר מצות שאינם קדוש' כנזכר ויכריח ענין זה מלשון הכתוב ישראל שהוא הת"ת אשר בך אתפאר הנה הת"ת שהוא ישראל הוא לובש הפאר. והפאר הוא מלמעל' מאו' אשר בך אתפאר דהיינו דברי החכמ' שהיא מתפררת ומורה פארותיה עליו. וכתיב כי נער ישראל.
ישראל זוטא הכוונה המ' הנק' נער נערה ושם צורת יעקב חקוקה בלבנה כדפי' בזוהר ולכן התפילין שהם סוד פאר זה הוא שפירו דגוונין עילא ותתא בין במוחא דדכורא בין במורא דנוקבא ומשום דשפירו אשכחן ביש' סבא בענין ישראל אשר בך אתפאר אמנם במ' אין לנו הוכחה הכריח הענין מיוסף דהוה סליק ואתעטר בב' דרגין הראשונ' בסוד נער שהיא מ' למטה כדכתיב והוא נער ואח"כ נתעלה במעשה ההוא ביסוד שהוא משך הוא"ו ועכ"ז לעולם היה יפה ומפואר בגוונין כאו' יפה תואר ויפה מראה לעילא ותתא ומזה הוכרח היות גם במ' יופי הגוונין מתוך עמקי המוח העליון חכמה. והכריח עוד הענין ממה שכתוב ועשית הישר והטוב ופי' דא תפלה של יד לאסמכא לה וגומר דהיינו מלת ישר שימשיך שפע החכמה ביושר מגולגלתא דדכור' לגולגלתא דנוקב' דהיינו שתהי' בסוד ישראל יש"ר א"ל והכריח עוד הענין ממה דאצטריך דלא הוי פרודא וגומר א"כ בהכרח יורה היות בענין תיקון התפילין המשך תיקון מלמעל' שאין ראוי להפסיקו

מה שאין כן בשאר בחי' המצות שהרי לא נאסר הדבור בין לקיחת האתרוג מ' והלולב ת"ת וז"ש דלא הוי פרודא וגומר.

מאן דאתעטרא בתפלין קאים ברזא דגוונא עילא' כלומר יש יכולת בתפלין ויש סגולה במצוה זו להעלות האדם להשיג במדרג' גדול' כזו וגם להעלות האדם להיות נכלל בו שתי מדרגות שהם ת"ת ומלכות וזה בסוד שתי בחי' שבו בחי' עבד ובחי' בן ולכך נוטל סוד התפלה של יד להתעטר בחי' הנק' עבד ולזה אינו עבד סתם אלא עבד נאמן ובחי' הנק' בן מתעטרא ע"י תפלה של ראש ולא בן סתם אלא בן יחידאי ובקשר ואחדות תפלה של ראש בתפלה של יד נקשרי' ונכללים העבד והבן באדם ולמעלה במדות וז"ש ואינון בכלל חדא בלא פרודא. אמנם אינם שוים שהעיקר הם בבן מכמה טעמי הא' שהם בבן ד' פרשיין בד' בתים באינון תפילין של ראש וזה מורה על ד' תיקונים בגובה של ראש מקום גבורה וז"ש באינון תפלין של ראש. עוד שהראש שהוא הבן נוטל מהמקור הראשון אמנם העבד נוטל מהבן וז"ש כמה דאינון ד' פרשיין באינון תפלין של ראש אוף הכי כולהו בתפלין של יד ואינם ביד אלא מכח אותם של ראש ועוד שהם נעלמי' נכללי' בבית א' וממה שאנו רואים בזכר המקור שהם ד' מסתמא גם ביד יהיו ד' וז"ש **כמא** דאינון וגומר והם מתוך של ראש דהא בתפלה של יד לית לה מגרמה כלום אלא מה דנקטא מלעילא והם סוד המשכת ד' מאורות העליונות שהם ד' נחלים למעלה ויורדים אליה ונעשים ים א' דהיינו בית א' והיינו כל הנחלים הולכים אל הים שמי הים אינם מים אחרים אלא ממש מימי הנחלים יורדים אליה ונעשים ים א' דהיינו בית א'.

ומגו דנקטא לון איקרי ראש עמו תפלה כי לשון תפלה מורה על שפירו ופארא ותיקונא דגוונין עילאין כנז"ל:

ואו' **ואתקדש בקדושתיה** יר' שממש קדושת הראש הוא קדושת היד ממקום הקדש מהחכמה לא מהת"ת אלא מסוד ד' פרשיות נעלמות שהם ד' מוחין עד שהיא נקראת קדושה ממש ממקום הקדש וז"ש ואקרי קדושה ובזה אין חילוק בין תפלה של יד לשל ראש כולא אקרי קדושה.

ובדין אקרי מלכות העולה ונקשרת בת"ת שמים והיא שלימה בסוד אור הלבנה כאור החמה. מהרמ"ק זלה"ה.

והרא"ג ז"ל כ' **ולו הגדולה והגבורה** כלומר שלו הם להטותם אל ההנהגה שירצה וכלם יסכימו לאותה ההנהגה:

כי כל בשמים דאיהו צדיק. כתרגומו דאקיד בשמיא ובארעא:

ולו הממלכה וגומר. כלא ברשותי' למחסר במאנין ולכך נק' שלו:

לבתר עביד שמשין וגומר. ע"כ דבר בעשר ספי' דאצילות ועתה מפרש י"ס דבריאה סוד כסא הכבוד שיש בו ד' עמודים ו"ו מעלות לכסא כדמפרש ואזיל. לבתר עבד משמשין לאלין פי' ע"כ הגיע עיקר הכל אמנם לבתר עשה משמשין וגומר ע"ש שהאצי' והנהגתו מתלבשת בי"ס דבריאה כדי להגשים ההנהג' הדקה ולא די בהתלבשות זה לבד אלא ותקין לאלו הי"ס דבריאה י"ס דיצירה ולאילין עבד שמשין י"ס דעשי' כדמפרש ואזיל:

כגון כוס דברכה דתקינו בי' י' דברים וגומר. זהו השימוש שמשמשין י"ס דבריאה לי"ס דאצילות שי' דברים שנאמרו בכוס של ברכה שהיא מדת המלכות כלם הם בהתלבשותה בי"ס דבריאה ואלו י' דברים פירשום בפ' פנחס רמ"ה וכן משמשות י"ס דבריאה לי' הדברות שהם בת"ת וזהו:

בגין תורה וגומר. וכן משמשות לי' מאמרות שהם במעשה בראשית שהם בינה מעש' בראשית חכמה בסוד כלם בחכמה עשית בבינה כנזכר בפרשת בראשית וכל אלו הענינים ירדו מהאצילות ונתלבשו בי"ס דבריאה ולכך נק' שמשין לון לי"ס דאצילות:

ותקין לכורסייא כתות לשמשא ליה. שעדיין ההנהגה בבריאה איהי דקה וצריכה עדיין התלבשות שנית דהיינו בעשר דיציר' ומידי עברה דרך בם (והגשמת) [אולי צ"ל מתגשמת] כדי שיוכלו התחתונים לקבלה:

דאינון מלאכין וגומר. בה י' כתות דמלאכים כמו שמנאום הרמב"ם ז"ל וחסר בספרים וגם אלו אינם כסדרן ואין בידי להגיהם:

ולאילין עבד שמשין וגומר. דהיינו י"ס דעשי' ופתח בסמאל שכך היא הסדר שלפתח לבנת הספיר סוד היצירה חטאת רובץ והוא וכל סיעתו סידר מעמדם שם ומהם ולמטה הם עשר גלגלי דרקיעא כנזכר בפ' יתרו ע"ו וכולם דרך כלל עד העולם הזה התחתון הרים וגבעות וגומר הכל הוא עשר דעשי' רוחניות וגשמיות אלא שעשי' זו הרוחניות היא עד פתח וילון. הרי סדר ד' עולמות אבי"ע ומכאן תשובה למאן דס"ל שהמלאכים בבריאה ואין להאריך:

וכל פטר המור וגומר. יכיל לאחזרא בתיובתא ולבתר יצה"ט. כלומר ואחר שתחזירהו בתשובה יחשב כיצה"ט:

כמה דאוקמוה. בעלמא בענין נשואי אשה אם זכה עזר ג"כ האדם כשיצה"ר שלו כפוף לו הוא בעצמו עוזרו כנזכר בר"מ פ' פנחס רכ"ז:

אף ע"ג דאיהו חמור ע"ה וגומר. הרכיב הפסוק אתרי רכשי וכל פטר חמור דהיינו יצה"ר תפדה בשה תחזירהו יצה"ט ע"י התשובה ואז אחר שחזר בתשובה אע"ג דאיהו חמור עם הארץ תפדה מן גלותא בשה דאיהו שה פזורה ישראל:

וערפתו. שוי לי' עם קשי קדל. פי' מלת וערפתו מלשון קשה עורף תכניסהו בכלל קשה עורף וימחה מספר חיים עמהם:

והי' לאות על ידך וגומר.

דאיקרי בגוונא אחרא ולא איקרי מצוה. כלומר אע"פ שאם קורא אותה מצוה באימרו פקודא דא אינה נקראת מצוה אלא איקרי בגוונא אחרא דלא איקרי מצוה אלא קדושה ותאנא והדר מפרש:

שפירי דגוונין עילאין. היינו ד' פרשיות קדש לי וגומר בחכמה (ויהי) [המעתיק הוסיף מלת והי'. ובכ"י כ' ויהיה ויותר נ"ל להגיה שתיבת ויהי' ט"ס וצ"ל והיה] והי' כי יביאך בבינה וגומר: והנה הגוונין הללו כשהם סמוכים אלו עם אלו ונכללים אלו עם אלו במוחש נראין יפה מה שאינו נראין כ"כ יפה שיתוסף בגוונין אחרים בשיתוף גוונין אלו וכ"ש בגוונין עילאין שם אורות מאירות עד אין קץ וזהו שפירי דכולהו:

וע"ד איקרי טוטפות. מלשון משנה ולא בטוטפת דהיינו מין תכשיט:

כד"א ישראל אשר בך אתפאר. אומר ישראל סבא דלעילא לישראל סבא דלתתא אתה ישראל בך ועל ידך שאתה מניח למט' אתפאר אני למעלה בגוונין עליונים כנזכר בריש פרשת ויצא קכ"ה וכן בפ' ואתחנן:

הישר דא תפלה של יד. אפשר שנקרא המלכות ישר ע"ש שאתה קלקלת אותה וז"ש ועשית הישר כלומר ועשית אותה ישרה וצינורות ההשפעה הנוזלים ממנה שהולכים אורחות עקלקלות לחיצונים תיישרם באורח ישר:

לאסמכא לי' בתפילין של ראש. דהיינו והטוב כמ"ש טוב ד' לכל ומלת ועשית ר"ל תתקן ותתקשט. (ורז"ל) [צ"ל ברזא]:

דגוונא עילאה. כדוגמת הת"ת המתעטר בד' פרשיות. (ואינון) [באינון] תרי רזין דקאמרן. ברזא דעבד וברזא דבן יחידאי כמבואר בסוף פ' בהר סיני ע"ש:

ואילין אינון תפלה של יד. ברזא דעבד בסוד אני עבדך בן אמתך:

ותפלה של ראש. היינו ברזא דבן בסוד בני בכורי ישראל:

וד' פרשין בד' בתין היינו ד' מוחין שהם ד' יודין דשם ע"ב בד' בתים ד' חללים ד' אותיות אהיה:

ומגו דנקטא לון איקרי תפלה. מלשון שיתוף שנשתתף עמהם בהתכללם עמו כמו בין פארן ובין תופל ומתרגמינן דאתפלו על מנא עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ולו הגדולה והגבורה וגומר היינו אצילות לבתר עביד משמשין לאלין וגומר בריאה ותקין לכרסיא כחות וגומר היינו יצירה ולאלין עביד שמשין סמא"ל וגומר עשי' ושית

דרגין לכרסיא וגומר ויקהל ר"ו א'. אראלים חיות וגומר בס' המאורות הנקר' ברית מנוחה אראלים עטרה. אישים יסוד. בני אלים הוד. מלאכים נצח. חשמלים ת"ת. תרשישים גבורה. שנאנים חסד. כרובים בינה. אופנים חכמה. שרפים כתר עליון וע"ש כי האריך. הנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל. סמא"ל הוא ק"ל עם המלה. לאסמכא ליה בתפלין של ראש וגומר ראיתי בס' קבלה ענין נר' שהוא גילוי לדבר זה וז"ל וצריך המניח תפלין לכוין בקשר לקשור בו ת"ת במ' שהוא אח הכולל ט' ספי' היא ד' וזהו לצדיק שג' דברים מחולקים בקשרו של תפלין הצדיק הגמור הוא קושר בהם המרכבה שהוא מטטרון שהוא קשור בתפלין להיות עבד עולם בעבודת המלך שהוא מקבץ כל התפלות ומתקן אותם לפני המלך ה'. והרשע הוא קושר בהן ליצה"ר שלו שנמשך משמאל ואין לו רשות לקטרגו ולהורגו ע"כ. וכן בס' התיקונים מחלק במצות מילה בין צדיקים ובינונים ורשעים עיין שם תיקון כ"ד ס"ח ב'. וכן תמצא מבואר בר"מ הנדפס בפ' תצא רפ"ג א' תפילי"ן בגי' היצ"ר הר"ע. ובר"מ פ' משפטים קי"ח ב' וקי"ד ב'. ישראל זוטא מטטרון סבא ת"ת. יוסף יפה תואר מטטרון ויפה מראה יסוד. כד"א ישראל אשר בך אתפאר ויקהל רי"ו א' עכ"ל.

דף מג:

דכליל כל ד' בתים וגומר הכוונה שכל ד' פרשיות אלו כולם בסוד החכמה מוחא עילא' וכולם כלולות בה ולהורות סוד זה כללם הכתוב בפ' קדש להורות שכולם במקו' הקדש וז"ש לקמן דא באורח כלל למנדע דכולא כליל בהאי אבל באורח פרט וגומר כלו' כלל בלא פרט ענין פרשה ופרשה הם בד' מדות אלו אבל בפרט ר"ל לפרט כל ענייני הפרשיות כל א' וא' מה שכלול בהם זה יתבאר בפרשיות כל א' לעצמה:

קדש דא קדושה עילאה כי לפי האמת כולם בחכמ' וכולם קדש אמנם מלה זו מורה על חכמה שבחכמ' הקדומה הדביק' בכתר וז"ש רזא דחכמתא עילאה כלומר בחי' היותר עליונ' שבחכמה. דמתמן כולא אתקדש והיינו אומ' קָדֵש ולא קָדש והיא החכמה המקדשת לשאר פרשיות בפרטות

ברזא דגניזו עילאה כלו' המופלא העליון שהוא הכתר הדבק במאציל ובחי' זו מקבלת אור א"ס שבכתר המכוסה באור הכתר ומתלבש בבחי' החכמה לקדש שאר הבחינות לכך בבחינה זו יצדק קדש כנזכר.

לי דא בינה מגדל הפורח באויר והיא כוללת ג' ראשונות כלולות מעשר הם ל' והיא בתוך החכמה לכך היא י' נקידה עולם בפני עצמו והיינו או' עלמא עילאה עומד בעצמו ואינו מתגלה אל התחתונים ודבוק בחכמה והיינו היותה היכל ליו"ד וז"ש היכלא פנימאה.

כל רזא דחסד ואע"ג שהמורגל בזוהר שהוא ביסוד עכ"ז עיקרו בחסד וז"ש דבכל אתר דאשתכח בין לעילא בין לתתא הוא מסטרא דחסד כדפי' בתיקונים כי יסוד נק' ויכלו שהוא כולל הכל ע"י החסד שהוא ע"ב וכן עול' ויכלו. ולכן כאשר נק' היסוד כל הוא מצד החסד. ועיקר כוונתו לפרש שד' פרשיות הם ח"ב ג"ג. בכור דא בן בכור כוונתו לפרשו בגבורה כנגד פ' ד' ובכור בגבורה רחוק למאד לז"א שהוא בת"ת מצד החכמה בני בכורי ישראל שהוא סוד ו' קצוות שבחכמה סוד הדעת דירית תרין עטרין דעטרא דאבא דהיינו סטרין שאין בהם דין וגוונין כלל אצא סטרין ומקורות לו"ק ומצד הבינ' עטרה דגבור' שהם גוונין ששם נצטבעו ויש בהם גוונין ופעולות לכל דבר ותמורתו ובזה בלי ספק שבכל בן בכור שהוא כולל ו' סטרין ושית גוונין שם כלולה הגבו' שאין דין למעלה בחכמה וז"ש **ובג"כ** קרא כליל כולהו וגומר כלו' אין לתמוה אם לא תבא הגבורה בפי' משום שאין דין למעלה משום דהשתא קרא כליל כולהו ד' ברזא דחכמתא דהיינו חכמה שבחכמ' וז"ש חכמתא עילאה ובחי' זו שורש לד' פרשיות וז"ש אבל דא באורח כלל למנדע דכולא כליל בהאי. אבל באורח פרט דא איהי פ' קדמאה נכלל בה בכל הפרשה כל שאר בחי' שבחכמה לבד שכבר נתפשטו בה בעצמה שאר פרשיין שהם שאר בחי' כדמפרש ואזיל.

פרשה תניינא והיה כי יביאך דא בינה דהא בפרשה דא איהי יציאת מצרים דהוה מסטרא דיובלא דהיינו גבורה הנמשכת מהבינ' והיינו דכתיב ויהי כי הקש' פרע' וגומר וה' הכה כל בכור:

מלה דא איהי ביובלא כאומרו והיה היובל ופי' הטעם ואמר דלית הויה וגומר והכוונה שבחכמ' ובכתר לא שייך משום דלית הויה בהם שהם נעלמות בלתי מתהוות להגלות בהוי' למט' וג"כ בספי' הבנין לא שייך שהרי הם כבר היו ומלת והיה מורה על הויה העתידה להיות וא"כ שאין לה יחס אלא בבינה ופי' במלה עצמה ואמר והיה מורה על הויה המזומנת להיות וז"א זמין לאתמשכא היינו בחינה הנמשכת מהחכמה ולאנהרא בוצינין היינו אצילות עצמה במקומ' מאירה הספי' בעצמה ולאשתכחא לתתא היינו היותה אימא רביעא על בנין ולא יצדק בספי' התחתונות כי מלת והיה אינה הויה נגלית כבר אלא כמאן דאמר על מלכא דאיהו זמין וזה לא יצדק בשאר הספי' שכבר הם נגלות ועומדו'.

וכולא רזא חדא כלומר כל בחינות אלו ימצאו במצב א' בספי' א' ולא ימצאו אלא בבינה כנזכר.

ובגין דאיקרי באורח טמיר לא איקרי וגומר כלומר מפני שהיא מורה על הבחי' האלו בהעלם דהיינו מלת והיה כנזכר שמדרכה להיותה נק' בשם נעלם אלא מתוך שמה הנעלם נדע בחי' הבאות אח"כ וז"ש אתמסר לחכימין למנדע. ועל דא אתרשים כי א' מי"ב צירופי השם הוא והי"ה.

שמע דא רזא דימינא דהיינו הנכלל בסוד הדעת הנז' שהדעת כולל ימין ושמאל וז"ש רזא דימינא בסוד בחי' בחכמה שהוא חסד עילא' לא חסד סתם שהיא גדולה.

דאיהו קא מייחד יחודא דכולא כי בסוד החסד הוא הייחוד וסוד השמאל הוא הפירוד והקטרוג ואומר לד' סטרין דהיינו ד' חיות עליונות חגת"ם והחסד מייחד הכל כאו' במקום שמיכאל עומד כולם עומדים.

וקב"ה מסדר ביה סדורא וגומר היינו הנהו סדרי דעובדא דבראשית דשית יומין דאפריון כנזכר בפרשת תרומה הכל היה מצד החסד ומכחו לייחדם מטעם אמרתי עולם חסד יבנה.

ודא איהו דקא מתפשט בסוד ע"ב שמות שם י"ב גבולי אלכסון ושש קצוות לקיום העולם הרוחני והגשמי בנעלם ובנגלה.

בדא ברא וגומר שהחסד כלי שע"י האומן עושה האומנות.

ודא דקא מייחד וגומר הכוונה סוד אח"ד שבפרשה והיינו סוד אהבת חסד כי אהב"ה עולה אח"ד:

ובג"כ שמע סמיך לוהיה היינו יחודא דכל שמא ירצה שאותיות והיה הם אותיות הוי"ה והם בלתי מסודרות וע"י החסד יצטרפו ויתקשרו ומה שהם והי"ה יהיו יהו"ד וזה רמז יהו"ד קדמאה שנתאחדו האותיות והיה אל הוי"ה בסוד החסד ואח"כ קושר יהו"ד שהוא בחסד עם אלינ"ו שבגבורה עם הוי"ה שבת"ת ושלשתם אחד וע"ד אקרי אח"ד דהיינו סוד אהב"ה שע"י החסד הם כולם אחד. והא ג' שמהן היך אינון חד ולייחדם ייחוד עצמי קשה לשכל להבינו כי איך נאמר ג' שמות הם אחד. ותירץ כי ענין אחדותם לא יושג אלא בשכל נבואיי וגומר אמנם המחוייב אלינו באמונתו לדעת ששלשתם אחד וז"ש ואינון בחיזו דעינא למנדע דג' אלין חד ומציאות אחדותם כמשל הקול שהוא אחד ומורכב מג' שהם מים אש רוח דהיינו ממש חסד דין ורחמי' ושלשתם אחד. וכולהו חד ברזא דקול דהיינו האמצע ת"ת המייחדם הנקר' קול. ולא אינון במציאות אלא חד שאם תרצה לאחוז בא' מהם לבדו לא תוכל להפרידם וכן ג' ספירות אלו נמשלות בקול מטעם זה וז"ש אוף הכא ה' אלהינו ה' אינון חד וייחודם בסוד הקול ולזה צריך ק"ש אל הייחוד בקול להורות על סוד קול המייחדם וז"ש ודא איהו קול דעביד בר נש ולשווא' וגו'.

פרט דחסד עילאה כלו' פרשה זו היא בגבורה כאו' לקמיה רזא דדינא קשיא והכוונה סוד כללותה בסטרוי דדעת כנזכר. בדיוקנא עילאה בסוד הנחת תפלין למעלה כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' דלית הוי"ה אלא באתר דא. כי מלת הי' צודק בבינה ע"ש ששם קנו הו"ק ההוי"ה בבטן הבינה ומדקאמר והי' בוא"ו דקדק עוד דאיהו זמין לאתמשכא שכן והי' לעתיד משמע. כמאן דאמר על מלכא וגומר כן משמעות מלת והי' שהואו מורה המשך שנמשך מן הה' ראשונה שיצאה מן היו"ד עד הה' אחרונה וזהו והי"ה:

דיהוי זמין. גרסי':

לא איקרי באתגליא בשמא דא. כלומר אין הקב"ה נק' בפי' בשם (והוי"ה) [נ"ל דצ"ל והיה] אע"ג שכל האצילות רמוז בו כמו בשם הוי"ה. וכן המוחק שם והי"ה אינו לוקה למה בגין דאיקרי באורח טמיר וגומר לא קנה שם זה קדושה שיקרא הקב"ה בשם זה באתגלייא אלא באורח טמיר לכן אינו נק' בשם והי"ה:

דאיהו קא מייחד יחודא. בסוד וימינו תחבקני:

לד' סטרין. דאע"ג דאיהו צד ימין לבד הוא גורם חיבור ויחוד ד' (סדרין) [סטרין]. סדורא דכל עלמא. היינו המחדש בטובו בכל יום תמיד מעש' בראשית שסוד החסד מתפשט ומתחדש בכל יום וכמ"ש הזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד. אפי' גו תחומי תתאי דהיינו תחום החיצונים ותחום ע' שרים שכ"א יש לו תחום בפ"ע כנזכר בפ' ויקהל ולכך אמר תחומי לשון רבים. (אני) [אולי צ"ל אפ'] י"ב גבולין שיש ג"כ באילן הרע וכולם ניזונין מצד מדת החסד המתפשטת לטובים ולרעים כי כן מתחלת בריאתו של עולם נתעטף הקב"ה בינה בעיטופא דזיהרא דהיינו במדת החסד וברא עלמא וכמ"ש עוטה אור כשלמה נוטה שמים וגומר: בג"כ שמע סמוך לוהיה רמז לשתי עניינים הנז' הא' רומז אל המציאות בנין העולם שהבינה שבה רומזת פ' והי' נתעטף באור החסד ששם רומזת פ' שמע והב' להורות על החסד שמצד עיטור תרין עטרין דירית ברא בוכרא מאבא ואימא הוא מקרב הייחוד והחיבוק ע"ד וימינו תחבקני ולכך סמיכי אהדדי.

יחודא בכל יומא וגומר נ"ל שהגירסא נכונה היא איהו יחודא דא דתפילין דקאמרו.

הא תלתא שמהן אינון. קושיא היא.

אינון חד בתמיהא כלומר וכי בשביל שאני אומר שהם אחד הוא כך והרי אני רואה ג' שמות נפרדים. בחיזו דעינא כלומר עיניך תראנה במוח שכן הוא כדפריש ואזיל.

האי בכללא אפרשה תליתאה קאי. איהי דלת מלכות. וראית את אחורי שם הוא השגה.

וע"ד איהו לאחורא הקשר הזה הוא לאחור כי כן למעלה ההשגה אינה כ"א בסוד האחוריים שהיא המלכות כי הם הם הנראים לא הפנים.
ותמן אתקשר כלא. אע"ג דהיא אחוריים שם אתקשר כלא ושם מתראים כל הספירות העליונות. ואיהו מלכות.
רזא דברית קדישא היינו היו"ד שבקשר תפלה של יד. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון מסטרא דיובלא דוקא ולא מיובלא ועיין בפ' יתרו פ"ג ב' ובפרש' בראשי' נ"א ב' ופירוש מבינה שבמ' שאם הבינה עצמה מעולם לא נשתעבדו. כל רזא דחסד תרומה קל"ד ב' ע"ש. זמין לאתמשכא לתתא באחרי מות ס"ה ב'. ודא איהו רזא דקול דאשתמע וגומר בראשית נ' ב'. קשרא דתפלין דרישא וגומר פינחס רל"ז ב' עכל"ה:
סליק פ' בא בנל"ך ואע"י:

דף מד.

ר"ש פתח וגומר אלישע זכה וגומר שנתעל' בנבוא' יותר מכל הנביאים שאמר ויהי נא פי שנים וגומר הרי שהיה משובח מאליהו כפלים ולא הגיע למדרגת מרע"ה ראה כמה רחוקים הנביאים ממרע"ה. לא בעא לאטרחא וגומר שיהיו מזונותיו מצוים בידו והיה צריך לבריות שהשונמית הית' מפרנסת אותו מידי עברו. ובגין דבעל' וגומר קשיא ליה אם היא גדולה היה ראוי שיחשיב בעלה ולא שתהיה היא מכנסת אורחים ואינה מזכרת בעלה לז"א שאינו שהיא לא החשיבוהו אלא דבעלה לא הוה וגומר וא"ת ואלישע למה נתאכסן בבית אשה לז"א הכתוב ושם אשה גדול' במעשיה לדברי הכל ועוד שבעלה ג"כ היה שם אלא שהיא המנהגת הבית וז"א והיא עיקרא דביתא ולא שהיתה מבזה בעלה אלא בגין דבעלה לא הוה שכיח בפעמים אחרים. ותו נפרש דרך אחרת שמפני שאשה עינה צרה באורחים וזו אינ' כן לזה שבחה והחשיבה לעיקר במעשה זו כי עיקר השבח הוא לה. וממה שאמר ושם אשה גדולה מורה שגדולתה קודם בא אלישע והיינו שגדולתה באורחים אחרים. וז"ש והיא חדת וגומר. אושפיזא דביתא שהאושפיזא כנגד היסוד והבית היא המלכות וכאשר בעלת הבית מכנסת אורחים מורה על מנוחת היסוד במ' וזו מצות האשה ודאי ולכך מצוה זו גרמו בנים לשרה ולשונמית שאין הבנים אלא ע"י אורחים ודאי.
לא אעבר זבובא בפתורא מורה ששלחנו מזבח וכמו שלא נראה זבוב בבית המטבחיים כן שולחנו לא נראה זבוב שזבובי מות יבאיש דהיינו החצונים מורה שאין במאכלו חלק לגוף כלל אלא רוחניי.

ריחין דג"ע היינו מצד מה שנפשו עולה ונקשרת בנפשותם של צדיקים ונהנ' שם מג"ע וכמו שהצדיקים בעת פטירתם נותנות נפשם חלק לגופם כאו' ועצמותיך יחליץ היה זוכה הוא בחייו למדה זו שמריחם דג"ע היתה נפשו מביאה תענוג לגופו ומענין זה היתה מטתו מעלה ריח טוב כל יום ויום היה מורה קשר נפשו בג"ע ולא תאמר כל מי שיראה מטתו דדוקא בשעתא דסלקת ההוא שושיפא מערסא הוה סלקא ואין מי שיהיה מתקן מטתו אלא היא כדפי' לעיל היא ידעה וגומר ומכ"ש שלא נראה בה קרי שהרי הקרי הוא ממה שיגביר החומר על הנפש אמנם אלישע היה מגביר הנפש הקדושה ומקדש חומרו:

לאתפרשא מן ביתא שיכול לקדש עצמו ולהתבודד ולא יטרידנו עסקי תשמישנו בבית.

עלית שהיא מדה עולה ורוכבת על כל מכסא הכבוד ולמטה אתנהגת כל מה שממנה ולמטה.

קיר לשון רבון ודאי שהיא שר ואדון להנהג' התחתונ' נק' אדניי.

קטנה כל ענייני המ' מצד זעיר דסיהרא. מטה נק' מצד הת"ת. שולחן מצד הגבורה. מנורה מצד החסד. כסא להיותה רגל רביעי למרכבה. חביבה עליה מפני הריחין דקאמר לעיל שראת'

בגיני כך אצטריכנא וגומר אם לא היה לי מקום מוכן לא נתחייבתי להסתכל בדיני שמים אמנם חרדת אלינו כל החרדה הזאת ותקנת לנו מקום שאוכל להתבודד בו א"כ אני חייב להסתכל בדיני שמים אם גזר שום צרה לבטלה מיד ולהכריע הב"ד העליון לרחמים א"כ אגב אורחי אסתכל במה שאת צריכה. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ז"ל ויהי בשלח וגומר לא הקשה אלא מן הנביאים שכמותו כגון ישעיה וירמיה וגומר כי הלא גם שבמש' כתיב ביה תפלה למשה כבר נתבאר עניינו כי תפלה למשה הוא קבור המ' הנק' תפלה עם משה שהוא הת"ת וכן מצינו תפלה לדוד לפי שמדת דוד היא המ' הנק' תפלה ומשם אצילות נשמתו כאשר נתבארו פסוקים אלו בזוהר אמנם בשאר הנביאים לא מצינו שיאמר בהם תפלה לפלוני. אלא הכי תנינן וגומר זה תבין כמו שנבאר כי לא זכה שום נביא להקרא איש האלהים אלא משה ואלישע. והענין כי שם זה מור' על היותם בעלה דמטרוניתא אפי' בחייהם ולכן החיה את המתים במותו ובחייו וגם לזה ארז"ל כי למה עשתה לו השונמית עלית קיר קטנ' לפי שהיה מראהו בקירון פנים כמרע"ה וכל אשה שהית' מסתכלת בו היתה מתה. וזמ"ש לקמן מענין השושיפא דהוות מעלה ריחין ובוסמין דג"ע וזה לפי שהיה יור' שיתוף השכינה עמו בחייו כמשרע"ה. ועכ"ד לא בעא לאטרחיה למארי' וגומר פי' כי הלא ארז"ל כי הרוצה ליהנות יהנה כאלישע ויש לדקדק כי אם היה שקול כמשה א"כ למה לא הי'

מתפלל לקב"ה על העושר ושיתן לו מזונותיו ע"י ית' ולא ע"י בשר ודם והיה יותר טוב וגומר ותירץ כי אדרבא זאת היא ענותנותא כי אם היותו כ"כ גדול במעלתו לא רצה להטריח את בוראו להתפלל על מזונותיו והיה נהנה מן הבריות:

מאי אשה גדולה וגומר נלע"ד שצריך להגיה דכל בני ביתא משתבחין בה והענין כי שם גדול מורה על היותו גדול [הבי'] כמו איננו גדול וגומר. ואמר כי לכך נק' אשה גדולה כי היתה גדולה על כל בני ביתה וכולם מתנהגים על פיה כי בעלה לא היה בעיר ולכן היה רשות בידה להכניס האורחים ולקבל את אלישע בביתה. וכל השאר מבואר. ואו' אי לאו דקדיש' הוא וגומר זהו פי' למה שביארנו לעיל כי היה לאלישע תוספת זה משאר הנביאים כי היתה השכינה תמיד על ראשו ולכן היה מריח ריח ג"ע כי השכינה היא ג"ע כנודע. ולכן נעשה נא עלית קיר שצריך שיהיה בבית יחידי כמו שצריך אל קדושת השכינה ולכן נעשה נא עלית קיר וגומר כי עשתה ד' תיקונין אלין כי כל כוונתה היתה משום כבוד השכינה השור' על ראשו שהיא מתתקנא בד' תיקונין אלו והם מטה וגומר. וכבר נתבארו בתיקונין כי אלו הד' הם סוד מרכבת ד' חיות שבה והם חגת"ם וכל אלו בשכינתא עצמה והקשה כי המטה היא אחרונה כפי תשמיש האדם כי תחלה בבואו אל הבית יושב על הכסא ואח"כ אוכל בשלחן ואח"כ בלילה מדליק המנורה ואח"כ שוכב על מטתו. ותירץ כי עיקר מנוחת האדם האורח אינו אלא למצוא בית מלון ואין חשוב בעיניו כמוהו ולכן תקנה לו המטה קודם שאר התיקונים. ואם נרצה לפרשו ע"ד הסוד מטה הוא כנגד הת"ת והוא עיקרא דכולא כנודע ולכן הקדימה:

ויהי היום זה נתבאר פ' פנחס דף רל"א ע"א כי ב' זמנין כתיב: ויהי היום כנגד ב' יומין דר"ה גבי איוב וגבי אלישע ושם ביארנו ע"ש. ומ"ש דביה אתפקדו עקרות הם שרה וחנה וזו השונמית. קרא לשונמית ואמר וגומר פי' כי הלא ענין ר"ה הוא שאז השכינה מתקשרת בגבורה עילאה וזהו פי' ראש השנה בסוד שמאלו תחת לראשי והנה השונמית גרמה לאלישע דיתפרש בלחוד שעשתה לו עלית קיר כדי שתשר' עליו השכינה. ולזה אמר לה הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת פי' כי במה שעשית לי אותה עלית קיר הנה נקשרתי בשכינה אשר עתה היא סוד חרדה ודין ואתה גרמת לי זה ולכן כיון שאני קשור עמה ביום זה צריך לידע מה היא גוזרת על העולם וכיון שאני קשור עמה בסבתך לכן דבר לי מה יש לך לדבר אל המלך הוא הקב"ה הנק' ביום זה המלך המשפט וגם הוא שר הצבא בסוד ה' צבאות כי ביום זה מושבין כסאות צבאי מרום לדון העולם גם אפשר כי המלך ת"ת ושר הצבא מ' כי כל העולם וכל שרי מרום הם צבאיה וחייליה דמטרוניתא עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' בשלח פרעה וגומר ר"ש פתח תפלה לחבקוק וגומר האי קרא קשיא על שגיונות על שגיאות מיבעי לי' כדלקמן.

ואית לאסתכלא בי'. מ"ש תפלה לחבקוק מכל שאר נביאי עלמא כלומר אעפ"י שאני רואה תפל' למשה מ"מ הוא גדול הנביאים וכן תפלה לדוד לפי שהי' בעל תשובה והוא הקים עולה של תשובה והי' מצער עצמו יותר מדאי בתפלה אמנם חבקוק מכל שאר נביאי עלמא משאר כללות הנביאים מ"ש. א"נ מ"ש דקאמר הוא על מלת שגיונות דקאמר בחבקוק יותר מכל שאר הנביאים ואפי' משה ודוד והא דקאמר דלא כתיב בהו תפלה לישעי' וגומר היינו כמו וכו' וקצר בקושייתו. וה"נ מתרץ על שגיונות דהאי יומא דאתקשר בי' שגיונות דעלמא וגומר כש"כ בס"ד.

אלישע זכה התחיל באלישע לספר ענין חבקוק משלם שהי' מציאות הוייתו בעולם בשבילו.

זכה בהאי עלמא וגומר. בר ממשה היינו מ"ש רז"ל שהי' אלישע מסתיר ומחבא עצמו במערות שלא יביטו אנשים בזיו פניו וגומר ע"ש.

מאי אשה גדולה מדקאמר גדולה נראה גדולה על כל הנשים ועל האמהות וזה חלילה לזה אמר מאי אשה גדולה ותירץ אשה גדולה מכל בני דורה שכלם היו משתבחין בה א"נ הכי קשי' לי' מאי אשה גדולה כלומר אחר שודאי שגם בעלה הי' גדול דאין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו. למה לא תלה הגדול' בבעל' ותירץ גדולה בעובדה' כלומר אחר שהיא היתה בעלת מעשים שכל בני דורה הי' משתבחין בה יען שהיתה (מציאה) [מצוי'] בבית' והית' מתמדת לעולם בגמילות חסדים וקרובה הנאתה לעניים לכך תלה הכתוב הגדול' בה הגם כי ג"כ בעלה הי' בעל מעשים וגדול והראי' שלא עכב על ידה בעליית קיר ובכל דברי' א"נ הכי קשי' לי' מאי אשה גדולה סתם דהא בכל אתר דאמר גדול מפרש בי' קרא ממאי הוא גדול כמ"ש האדם הגדול בענקים גדול אדונינו ורב כח גדול שמך בגבורה גדול מבני קדם וכיוצא רבים והכא סתים לי' סתומי ותירץ אלא גדול' בעובדהא שגם [פה] פירש במה הית' גדול'. גדול' בוותרנות שכל בני דורה משתבחין בה דכתיב בה ותחזק בו לאכול לחם שהפצירה בו בחזקה עד שיכלה לו ובוודאי אחר שזה דרכה לכן כל בני דורה היו משתבחין בה. אחר שדרך האשה להיות קמצנית. וא"ת אחר שהכל הי' ברצון בעלה אמאי תלה הגדול' בה ותו ושם אשה גדולה מאי גדולה משאר נשי עלמא שלל שלא הית' גדול' מן האמהות ולפי שלמעל' ספר בשבחי עובדהא שהית' מוותרת משלה. והוה אמינא הני מילי בדבר מועט לז"א ושם אשה גדולה זאת האשה בהכנסת אורחים בשמח' והוצאות ממון הרב'.

וע"ד שבחא דכולא דאתתא היא דהא וגומר כלומר להאי פירושא אתי שפיר שתל' הגדול' בה ולא בו לפי שענין שימוש האורחים הוא תלוי באשה ולא באיש. ריחא (מעולה) [צ"ל מכוולא וכ"ה בזוהר] וכ"ש כשבא מהדרך מהזיעה ומהזוהמא.

ההוא שושיפא מערסא הוה סליק וגומר הענין כמ"ש בפ' תרומ' דף קכ"ז שהנשמות שיש להם גוף בעולם הזה שהם נשמות צדיקים כשעולים בכל ליל' בסוד מיין נוקבין ויהבין ריחא בסוד מעשיהם אז שואבים ריח ג"ע ומאותו הריח היורד עם הנשמ' ההיא בשעה שהם ישנים על מטתם מאותו הריח ההוא שושיפא דאלישע דהוה נאים עלי' קלט ריח ג"ע ולכך האשה הגדול' הזאת הית' מריחת ריח ג"ע בשעת הצעת המטה וז"ש ואי לאו דקדישא הוא וקדושה דמרי' עלי' דיהיב ריח מעשיו הטובים בההוא חקלא לא היתה נשמתו קולט ריח וגומר.

דאינון תיקונא דכ"י ממאי שכ' בפ' תרומ' קל"ג דבתפלת ערבית ובתיקונ' דילי' הא מטה בסדורא דאינון קרבנין ובאינון שירין ותושבחן הא שולחן. ובתפל' מיושב ובק"ש הא כסא ובתפל' מעומד ובקדוש' ובתוס' קדוש' וגומר הא מנור' ע"ש. בגין דחביבא לי' כפי הפשט חביבא לי' לאורח המטה לישן ולנוח מטורח הדרך וכפי הסוד שהמט' היא סוד היחוד אמנם השולחן והכסא והמנורה כולם הם הכנות אל הייחוד.

דאתפקדו בי' עקרות דעלמא כמ"ש רז"ל שהרב' עקרות נפקדו עם שרה:

בג"כ אצטריכנא וגומר פי' אחר שעשית לי מקום להתבודד א"כ מוכרח אני להיות מתפלל על הדור ואגב שאתפלל על הדור לטוב' אזכרכי את לבדך והמקום יקבל תפלתי ואשלם לך מקצת גמולך הטוב בזה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון "מטה ו"שלחן "כסא ו"מנורה סי' משכ"ן. מטה ושלחן וגומר ויחי רכ"ח ב' ורכ"ה ב'. דחביב עליה כ"ה א'. ויהי היום ויבא שמה וגומר בא אל פרעה ל"ב ב' נח ס"ט ב' ובתיקון ל"ו ע"ט ב'. יהי אור דא פסח אור לארבעה עשר. ויהי אור ר"ה דאתמר ביה ויהי היום הכא ויהי והכא ויהי ובכל אתר ויהי לישנא דצערא. עכל"ה.

דף מד:

מלך ב"ד עליון באצילות. שר הצבא ב"ד המלאכי' ושר הצבא ה' השליט שם בהיכלות ואפשר לפרש מלך בינה דמפרש המלך המשפט שר הצבא ת"ת שהוא שר על נצח והוד שהם צבא ודאי או מ' שהיא שר על צבא הנפרדים והיינו בני חיי ומזוני הם תלויים במלך לכלהו פי' ושאר העניני' בשר הצבא לכולהו פי' כדאמרי בני חיי ומזוני לא בזכותא היכל זכות אלא במזלא באצילות. או לאו בזכותא בז' מדות אלא במזלא מבינ' ולמעל'. דהא בזמנא אחרא כלומר ודאי ביד אלישע לא היה פחד שהוא יוציאנ' לאור' במשפט'

מכח תפלותיו אמנם היא לא ידע' שיש כח בו לכ"כ ולכך השיב' בתוך עמי וגומר כמא דעבדינא עד יומא דין שעתא קיימא שהיום עצמו מסוגל לפקידת עקרות הנז"ל ולזה קודם שהתפלל עליה בתוך כדי דבור בשרה ובלי ספק שאח"כ עמד בתפלה גם כי הקב"ה עצת מלאכיו ישלי' אפילו בדיבורו הקל.

למועד ודאי כי היה יום ר"ה מועד ממש כפשטו. מ"ט מית כי כשהתפלל אלישע לא שאל אלא בן כשר והגון שיחיה:

דאתייהיב לה שהיא נקבה והיינו שהנשי' מרכב' למלכות ושם המות אחוזה והנמשך משם בהכרח תשלוט בו המות ולכך שלט המיתה בו:

ת"ח באברהם דכתיב שוב וגומר ואעפ"י שניתן לשרה באומ' ולשר' בן מצד אחר ניתן לאברהם באומ' אליך ולזה נמסר למיתה בעקידה ולא מת ובסוד העקידה העלהו מהנקב' אל סוד הזכר בגבורה והיינו על המזבח מ' ממעל לעצים נ"ה שני גזרי עצים. אמנם בכאן נתן כולו לנקב' דהכא הוא דוכתי' בבית מדרשו עם תלמידיו חבל נביאים מתנבאים מזדכך ונעשה איש האלהים בעלה דמטרוניתא או איש שליח מהשכינ' בנבואה לתלמידיו. דא בי דינא דלתתא מלכות עם שבעים דיינים קדושים במרכבה כדפי' בפ' וארא. לא ימות ומלאך המות מתרעם עליו תמיד שיש לו זכות להמיתו ואינו פודהו אלא בתמורה גדולה ושמא ישלוט בו אחר מיתת אלישע ולא יהיה לו תקנה. וז"ש בודאי אית ליה למימת לכך העלים כדי שימות ואין למלאך המות תרעומות שכבר נטל חלקו ואחר שיחייהו אלישע בריה חדשה באה לעולם. היא ידעה אורחוי שהיה רשע כדפי' רז"ל להדפ' הוד יופיה ולא היה אלישע יודע ברשעתו אלא היא יודעת ושותקת. אתרא דא מ'. אתר אחרא ת"ת עץ החיים. ולא יכיל אלישע לאעקרא ליה מאתר דאתקשר בקדמיתא שהיה מן הנקבה מה עשה האיר הת"ת בבחי' המ' שבה דבק הנער בענין שהמיתה בורחת ממנו ואז לילה כיום יאיר ונתהפכה המ' לנפש חיה ובזווג שניה' השיבו נפשו אל גופו והיינו או' אתער רוחא חדא וגומר ת"ת ואתקשר בהאי אתר מ' ואתיבו ליה בסוד הייחוד נפשיה מצד המלכות, וא"ת סוף סוף כבר שלט בו המות מאי איכא שנצרך לזה ותירץ דאי לאו הכי שעשה זה לא הוה קאים לעלמין אפי' אלף פעמי' ימות ולא תתחזק נפשו בגופו מפני שהמות כרוך בעקבו מצד נפשו שהיא דבקה במ'. ולא סליק יתיר משבע מדות שאלמלא דבקו בבינה ששם אורך ימים הרבה אבל כיון שלא עקרו אלא המשיך הרוח מלמעלה במ' אין המ' מקבלת אלא מסוד וא"ו דהיינו ו"ה שבע ודאי שבעים שנה וזעירו דשנים מה' זעירא:

והרח"ו זלה"ה כתב למועד ודאי כ"ש אלה מועדי ה' ור"ה בכלל. ומאתר דנוקבא אתקשר וגומר ראיתי לקצר בענין זה מאד כי איך אפשר שתבא נשמת הזכר מן הנקבה. גם איך הנשים הבאות מצד הנקבה הם חיות אמנם זה יתבאר במ"ש מאתר דנוקבא ולא אמר ובנוקבא אתקשר. וכן למטה אמר מאן דאתי מסטר נוקבא ולא אמר מנוקבא. אך הענין הזה תבין במ"ש סבא דמשפטים דף ק"א וק"ג ע"ש כי יש נשמו' זכרים מת"ת ונשמות נקבות מצד המ' ולהיות כי המלכות נק' אילנא דמותא לכן צריכה אל החיים הנמשכים מעץ החיים הוא הת"ת ואז הת"ת משפיע לה חיים לתת חיים אל הנקבות הבאות. ממנה. ואמנם כשהאדם חוטא בגלגול ראשון שאין לו תקנה לשוב אל עלמא דדכורא שלא עסק בפריה ורבי' וכיוצא אז יתיב בעלמא דנוקבא והוי' מההוא אתר וז"א הכא מסטר דנוקבא וכן באתר דנוקבא כי זכר הוא ולא נקבה רק שהוא בההוא אתר על עונש חטאיו. והנה האיש הזה אין לו חיים כלל לפי שמצד הזכר אין לו חיים מפני שלא זכה לשם וכן מן צד הנקבה אין לו חיים מפני שאין מושפע להחיים מעץ החיים רק לנשמות הנקבות שלה אמנם זה הזכר נשתנה מקומו ואיך יושפע מן הנקבה אם אינו מצדה ולכן האיש ההוא אין לו חיים כלל ולכן דהע"ה לא היה לו חיים כלל כנזכר בסבא דמשפטי' דף ק"ג ע"ב והנה נשמת חבקוק היה לו כן ולכ"א לה אלישע את חובקת בן והענין כי זאת השונמית לא זכתה להיות לה בנים כאשר אירע בסוד הגלגול ואין להאריך בכאן ואמנ' בסוד מה שעשתה לאלישע רצה להטיב עמה ולשלם גמולה ולפי שלא היה לה וולד בסוד עלמא דדכורא כשאר הבנים לכן נתן לה במתנה נפש א' מגולגלת דיתיב בעלמא דנוקבא וז"א את חובקת בן כי הוה מן עלמא דנוקבא לכן ניתנת לך ולא לבעליך ואת חובקת ומתעטפת בו עם שאינו בנך:

ותעל ותשכיבהו וגומר להיותו דבוק בשכינה השורה על המט' כנ"ל דהוה סלקא ריחין כריח' דג"ע. והקדים שלומה לשלום בעלה השלום לך וגומר זה יורה על מ"ש לעיל בענין אשה גדולה כי היא היתה עקרית בביתה ועוד מפני כי היא קבלתו יותר בשמחה כמ"ש נעשה נא וגומר. ויגש גחזי וגומר הא אוקמוה ר"ל כדרז"ל וזהו להדפה. ויאמר לגחזי חגור מתניך וגומר והא אוקמוה ר"ל כמו שדרז"ל כי היה פוגע אנשים בדרך ואומר להם התאמינו כי זה המשענת יחיה מתים ולכן אסתלק ניסא מניה. וישם פיו על פיו וגומר הנה היה יכול להתפלל עליו ומה לו צורך לשום פיו על פיו וגומר והנלע"ד אעפ"י שלא נזכר כאן בזוהר עכ"ז כפי הנראה מכאן ומפ' משפטים נלע"ד לומר כי האי בעלה דשונמית הוה אח היבם והאי שונמית יבמה. ובעלה קדמאה מית בלא בנים הוה עתה חבקוק בנה וכמו שנז' במשפטים כי זה יתיב בעלמא דנוקבא דאתהפכה אתתיה והוות

אימיה ואמנם מה שאמרנו לעיל שנתן לה במתנ' דוגמת וחטפתם בכרמים וגם הוא אמת ונכון. ואמנם אומ' וישם פיו וגומר הענין אפשר לפרש כי אלישע לפי שקיבל כ"כ הנאה ממנה לכן אתער לתת שפע מרוחו ונשמתו בתינוק ההוא ולהשפיע בו קצת מרוחו ובכן אתהדר מעלמא דדכורא דוגמת אדם הראשון שנתן לדוד ולכן וישם פיו וגומר והוא נתן. גם אפ' לומר כי כבר נתבאר לעיל כי להיותו בעלמא דנוקבא אצטריך לחיים מעלמא דדכורא ולכן וישם פיו וגומר לקשר למעלה אילנא דחיי באילנא דמותא בכל אבריו הזכר עם הנקבה ואז אריק לה חיין מעלמא דדכורא ולכן תמצא חבקו"ק גי' די"ו כמו שנתב' בס"ת פ' וירא דף ק"ט כי רמ"ח אברים הם וכולל אותם שם רי"ו אותיות שהוא שם ע"ב כנודע עם ל"ב נתיבות החכמה אשר בין כולם הוו רמ"ח אברים כל אדם העליון אם לא נרמז בו רק רי"ו שהוא סוד ע"ב שהוא בשבע תחתונות בגופא דמלכא ולכן ויזורר הנער ז"פ ומ"ש וכד הוה במתא אלישע וגומר דוק ותשכח כי אין הנבואה שורה אלא בעת היות האדם פרוש מבני אדם כי בעת שהיה אלישע בעיר או כשהיו בני נביאי קמי' נק' אלישע ולא איש האלהים וז"ש בראש דף זה ובגין דאתפרשנא בלחוד באתר דא אצטרכינא וגומר כי אם היה בביתה לא היה יכול להתבודד אבל בגין דאתפרשנא בלחודוי באתר דא עלית קיר קטנה אצטריכנא לאסתכלא ולהתבודד שם להשיג בנבואתו כל הנגזר ביום ההוא עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אי אצטריך לך לגבי מלכא עילאה על עובדין די בידך. הענין דע כי פגם העוונות שאדם חוטא פוגם או בז"א או בנוקבי' מלכות והנה כאשר החוטא יבא לתקן צריך לידע מקום חטאו כדי שידע לתקן כנזכר בזוהר שיר השירים בפסוק הגידי' לי וגומר. ולזה אלישע דיבר לה אחר שאין צדיק בארץ אשר יעש' טוב ולא יחטא הגידי' לי אם חטאת ופגמת את ואנשי ביתך במ"ע שהם תלוים במלך המשפט ת"ת הנוט' היום אל צד הדין שצריך אז להתפלל באופן א' כדי לתקן את הפגם במלך כי אצטריך לייחד ולתקן כפי הפגם ואם החטא הי' במל"ת שהם במלכות הנה אז הפגם במלכות שהוא שר צבאות של מעלה. דהכא הוא דוכתי' בהר הכרמל ששם הי' מתבודד מתקשר עם המלכות הנק' אלהי"ם וזהו איש האלהים. וי"ס דגרסי אלא בשעתא דהוי בני נביאי קמי' שאז הוא שעת נבוא' שכלם היו מתנבאים מהודו של אלישע.

אתר דחיין אשתכחו בי'. דחיי הבינה דתמן בני חיי ומזוני אשתכחו בי'.

ולא סליק יתיר כי מן הבינ' עד המלכות נמשכים חיים לבני אדם. אמנם ממנה ולמטה הוא יורד לקליפות כדכתיב ורהבם עמל ואון עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא היינו מ' אם פגמת במלך שהוא יום א' של ר"ה אתפלל היום ואם פגמת מלכות שהוא שר צבאות מעלה אתפלל למחר שיום ראשון בת"ת בבחי' הגבורה ויום ב' במ' כנזכר פ' פנחס רל"ה. והכא הוא דוכתיה וגומר פי' בתמיה. עכל"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף מה.

חבוקא חד לאמו את חובקת בן למלכות שהכל הוא ענין אחד. חבוקא אחרא לנביא שהמשיך לו נפשו משבע מדות וז"א דסליק ליה דרגין עילאין ירצה באו' בפרשת בראשית כי חבקו"ק עולה רי"ו אותיות של שם ע"ב דהיינו לקשרו בחסד וגבורה ע"ב רי"ו.

מאי תפלה קשיא כי תהלה מ"ל והטעם כיון שנשפעו לו החיים מהבינה בשבע מדרגות דהיינו חבקו"ק תרי חבוקי כנזכר תהלה מבעי ליה כי למה נדבק בתפלה שהיא מ' לז"א דא הוא אתר דהוה קשיר ביה בקדמיתא שהיא מ' ועם היות שנתייחד' להשיב נפשו כדפי' עכ"ז היא נק' תפלה דהיינו תפל' של יד הנקשרת עם הראש ומיוחדת וכן תפל' לשון יחוד הוא.

על שגיונית דההוא וגומר נתן טעם הנביא בעצמו לדבקותו עם המ' תפלה עם שלא היה כח באלישע לעוקרו משם אלא שתקן ע"י ייחוד לבד כנזכר ואמר על שגיונות אותו היום חטאי הדור מרובים ושגיאותיהם מסודרים לפניו והמ' אינה מתייחדת אלא בגבורה וז"ש שגיונות דעלמא הוו תליין קמי קב"ה שגבורה ודין הוה שליט ולא יכול אלישע לתקן ולזה אתקשר ביה האי תפלה של יד שהיא נקשרת בזרוע שמאל גבורה ולזה חלקו בתפלה לבד אמנם עם הייחוד ממתיק הדין כנזכר:

ד"א וגומל דאיהו עביד בגיניה. פי' תפל' ממש היה מתפלל על עצמו ואו' כד הוה אתער עליה רוחא וגומר דהיינו מאספקלריא שאינה. מאירה דהיינו על אתר דא וגומר דהיא מדת המ' וכיון שהיה רואה התעוררות המ' מצד רוח עליון הנבואיי היה מפחד מן המות והיינו ה' ת"ת שמעתי שמעך במ' יראתי ממנה שהמות קשורה שם ועם היות שנתקן ע"י אלישע כנז' מתלא אמר מאן וגומר. דאיהו פועל דיליה ירצה עם היות שהוא קשור למטה הוא פועל נשמתו מלמעלה כי אין נשמה כי אם מחובר שניהם יחד ת"ת ומ' אלא שאח"כ תלוי כפי היות שנשפלת ויורדת לעולם אם טוב ואם רע ולכן בקרב שנים שהם ו"ק חייהו מעץ החיים ומפני שאלישע כבר נתן לו חיים לז"א דלא ימות כקדמיתא שלא ישלוט בו המות.

כולא הוא חד שג"כ יצדק על השגיאות לשון שגיונות כדפי' אלא ממה ששנה ואומר שגיונות אשמועינן מילתא אגב אורחיה וז"ש אלא כולא איהו חד אבל וגומר
זיני תושבחות וגומר והטעם שהנבואה הוא פעולה מהדין והדאגה מהחיצונים היא מסך מבדיל לזה צריך לעורר השמחה במיני זמר בסוד שיר הלוים הממתקין הדין ומיד הנבוא' שהיא מדין המתוק שורה. וזה תפלה וגומר על שגיונות אחר שהי' משבח וממתיק כח הדין כל מה שאפשר עכ"ד אימת המות הדין אחזוהו והי' מתפלל. וכ"ש חבקוק שהי' צריך ענין זה לג' דברי' הא' לנייחא דרוחא ממש להשיב את נפשו הנבהלה אליו. והב' לבסמא להההוא אתר מ' כי צריכ' תיקון כנז'. הג' כשאר נביאי לאמשכא עליה רוח נבואה. בר ממשה וגומר שלא היה צריך לכלי הניגון שהיה מוכן לכל עת גם היה לו כח לסבול כח הדבור בצאתו ממקורו ולא היה מתמתק בדרך כשאר נביאים:
ת"ח כד נפקו וגומר כשתדקדק בדבריו תמצא שהם ראשונה שמעו מיד השיר ולא הועילה להם כלל והיינו או' ולא הוו יכלין למחדי ולא עוד אלא שכולם החלו בחולי שברון הגוף והיינו או' בר נש כד איהו שביק וגומר ולז' אינו מועיל השיר אלא רפואתם ע"י רוח דאסוותא ואחר רפואתם השמיעם קול שיר ושבח המלאכים והיינו פתח דבריו אמר ובשעתא דכולהו אוכלוסין וגומר ואתער רוחיהון דישראל אחר שרפאם כדמסיק והוו שמעין אינון תושבחן וקאים וגומר דהיינו להעמיד רוח החיוני בגוף. וה' היינו סוד ג"ע נהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יוצא הרוח לנחותם הוא לשון נייחין ברוחיהון כדפי'.
ויהי בשלח פרעה וגומר ת"ח נוקמא עילאה וגומר שהקב"ה הלביש רוח עועים ביניהם לעשות נקמות בהם ובהם ממש.
חד דעבדו בוכרין כששמעו מפי מרע"ה ומת כל בכור. זיינו עצמם והרגו מפני שלא היו משלחים את ישראל וג' מיתות אלו הם א' הבכורות שהם ג' קליפות בכור פרעה בכור השפחה בכור הבהמ' שרי הקליפות השולטים במצרים הרגו בעם אשר תחת ידם וגומר הב' הוא הקב"ה הורג הבכורות החנו ומבטל שליטתם. הג' פרעה מלך מצרים שרו של מצרים קם והרג כל כחותיו ושריו היושבים על עצת הרשע. וכ"ז ע"י התלבשותם באלו. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו זלה"ה כתב. ותמצא כי חבקוק הוא כליל מתרין מנוקבא ומדכורא ולכן נק' חבקוק לרמוז על חיבוק זה שנתחבק בו אילנא דמותא כמ"ש את חובקת בן והב' חיבוק אלישע כנגד אילנא דחיי בסוד וישם פיו על פיו כנ"ל וזהו שחזר ואמר תרי חבוקי הוו ביה להאי סטרא וגומר. כי תרי חבוקין תתאין הוא דוגמת חבוקין עילאין. והנה לכן

אמר תפלה לחבקוק וגומר והענין במה שידעת כי חבקוק הי' מאותם ששאלו לשי"ת ענין קושית צדיק ורע לו וגומר דוגמת אסף המשורר וירמיהו וכן חבקוק נר' מדבריו כי היה מכללם והיה סובל יסורין בעה"ז ולכן שאל מן השי"ת טעם הדבר ונתגלה לו בנבוא' הזאת ואז אמר כי תאנה לא תפרח וגומר ואני בה' אעלוז' וגומר כנודע כי פה קבל עליו שלא לשאול עוד שאלת צדיק ורע לו כי הוא סובל עונות ראשונים בגלגול ראשון כמו שביאר כי האי חבקוק הוא מעלמא דנוקבא אתר דמותא וזהו תפל' לחבקוק וגומר פי' כי הודיעהו בזו הנבוא' כי סוד אילנא דמותא שהיא תפלה של יד היא אשר נקשרה בו ונתן טעם אל התקשרה בו ואמר על שגיונות פי' כי הלא נשמתו נשפעה בו ביום ר"ה כנ"ל בפ' ויהי היום וגומר ואז הוא היום אשר השגגות תליין קמי קב"ה והוא דאין עלמא בההוא זמנא וע"ד אתקשרת ביה האי תפלה. ואפשר לפרש בב' פנים או שנאמר כי להיות שזה בא לסבול עונות ושגיונות ראשונים ולכן אתקשרת ביה האי תפלה בבואו לקמי דינא ביומא דר"ה ודנוהו דין זה שיבא בהך גופא בגלגולא תנינא. או אפשר שחוזר אל גופו ולא אל נשמתו והענין כי להיות כי שאלת ותפלת אלישע לשי"ת שיתן לה בנים לשונמית הוה ביומא דר"ה יומא דדינא ולכן יהיב לה בנים מסטרא דיומא דר"ה דהוא המ' הנק' בן ונותן להאי גופא ברא דשונמית נשמתא מאתר דנוקבא:

ד"א תפלה לחבקוק וגומר לעיל פי' לחבקוק כמו בחבקוק כי נתקשרה תפלה בחבקוק. ועתה ביאר לחבקוק בעד חבקוק ר"ל כי הוא היה מתפלל תפלה זו בעבור עצמו. וז"א בגין חבקוק. והענין הוא דאיהו עביד בגיניה ר"ל כי היא תפלה שהוא היה מתפלל ועושה בעבור עצמו הוא חבקוק: ה' שמעתי שמעך. ביאר עתה סדר תפלתו והנה הקדים ואמר ה' שמעתי וגומר הנה בעת שאני שומע שמעך יראה ורעד יבא בי כי הלא נקשרתי עמך בעלמא דנוקבא ולא היו לי חיין כלל ולכן אני מתפלל לך ואומר ה' פעלך בקרב שנים וגומר והענין לפי שהוא בא לשאול חיים מאילנא דחיי הנק' ה' כי בידו החיים ולכן דבר עמו ואמר ה' שמעתי וגומר פי' כי המלכות נק' שמיעה כי כנודע היא סוד הה"א דבה תליא שמיעה וכנזכר פ' בהר סיני דף ק"ח ריש ע"ב השמיעה הוי בשמיטה שהיא המ' ולכן קרא את השכינה שמעך והיה מדבר ומתפלל עם ה' הוא אילנא דחיי והיה או' לו ה' שמעתי שמעך כלומר כי כל הנביאים בא נבואתם ממלכות אספקלריא דלא נהרא והנה כאשר שמעתי שמעך ובא אלי הנבואה מן המ' יראתי ואחזתני פלצות וכמו שהביא מתלא דאמרי וגומר ולכן אתה ה' אילנא דחיי ראוי שפעלך בקרב שנים חייהו פי' כי אעפ"י שבעוונות נשארתי בעלמא דנוקבא עכ"ז אני פעלך ופועל דידך כי זכר אני ולא נקבה וכמ"ש לעיל סוד הענין הזה ולכן אני מתפלל לך כי אני הנק' פעלך שתחייהו

בקרב שנים פי' שתופיע עלי חיים מתוך ומקרב שנים עילאין הם ו"ק הזכר הנק' שנים כנודע וסוד כוונת חבקוק ע"ה היה דבר גדול כי רצה שעתה בגלגול הזה לא ישוב עוד אל עלמא דנוקבא אמנם יחזור למעלה ויתקן נשמתו לשוב לעלמא דדכורא אחר פטירתו וז"א חייהו דלא ימות כקדמיתא ואין פי' שיתן לו חיים בעה"ז ולא ימות כבתחילה כי הלא כבר אלישע הוסיף לו חיים בתפלתו מן שבע ספירות כמ"ש בפ' ויזורר הנער וגומר ולא היה ירא מזה אמנם עיקר שאלתו היתה כשאלת הצדיקים שכמותו השואלים חיי העה"ב ולא חיי העה"ז ולפי שראה דאתא מעלמא דנוקבא רצה להתהפך ולשוב לעלות לבעליו הראשון באילנא דחיי עלמא דדכורא ולא יהיה כשאר המגולגלים כי נשארים בעלמא דנוקבא כנזכר בפ' משפטים דף ק"א ע"ב אמנם יחזור לעלמא דדכורא דוגמת מה שאירע לעובד אבי ישי כנזכר פ' משפטים דף ק"ג ע"ב דהפך אילנא וערבו ענפיו בענפי אילנא עילאה דחיי ואתהפך לדכורא וגם חבקוק עירב ענפי האי אילנא באילנא דחיי בסוד וישם פיו על פיו וגומר:

על שגיונות מאי וגומר ענין שאלת מאי שגיונות וכן מה שביאר מלה זו אחר פ' ה' שמעתי וגומר הענין הוא כי הנה הרגיש עתה כי לפי זה הפי' השני יש קושיא א' והיא בשלמא לפי' הראשון הוה אתי שפיר כי אמר שנתחבר תפלה בחבקוק משום שגיונות פי' שניתן ביום ר"ה דביה תליין שגגות כנ"ל אמנם להך פי' כי כוונת חבקוק לבקש תפלה על חייו כמו שאמר בגין חבקוק דהוו ליה חיין א"כ מאי על שגיונות ולמה היה מזכיר עתה עוונות ראשונים אם כוונתו לשאול חיים וחסד מאתו ית' ואיך יאמר כי היה מתפלל על חיי חבקוק בעבור השגיונות ואדרבה זו סבה שלא יענו אותו בתפלתו. וע"י קושי' אחרת כי על שגיאות מ"ל כמו שגיאות מי יבין. וביאר כי הכוונה לומר ששגיונות הם מיני זמר וכנורות כמו שגיון לדוד ושאר מבואר. וכן כל אינון רברבין וגומר הם השרים העליונים שבמרום כ' כל שר מעלה אוזפוהו לשכינתא הה"ד ויקם פרעה וגומר כאן הרגיש כי הל"ל ויקם פרעה בלילה אמנם או' לילה ר"ל כי הקים ופועל פעולת לילה והוא כמו שהקב"ה קטל בכורי מצרים ע"י השכינה הנק' לילה כנודע כן פרעה עשה דוגמת ההיא לילה ואוף הכי קטל איהו בוכרין ושרים ואמרכלוי וגומר:

והרא"ג ז"ל כ' ההיא אתר דהוה תלוי בי' בקדמיתא. מלכות. לדרגין עילאין יתיר. ו"ק שבזעיר ובריש פ' בראשית פריש יתיר מטעם שם חבקוק ע"ש. על שגיונות דההוא יומא דאתקשר בי' וגומר פי' תפלה שליד מלכות הי' קושר לחבקוק הנביא עמה ואימתי נקשר' בו על שגיונות דעלמא שכן ביום שאמר לה אלישע למועד הזה כעת חי' את חובקת בן הי' ביום ר"ה ומיד באומרו כעת חי' את חובקת בן נקשרה המלכות עם נשמתו ואעפ"י שלא

נולד בר"ה מ"מ אחר שנגזר' גזרת את חובקת בן הי' ביום ר"ה ומיד נקשר' עם נשמתו ולכך מותא קשר לרגלוי. ושמא ביום ר"ה נולד א"ש אומרו דההוא יומא דאתקשר בי' בשעת לידתו שאז היא עת הקשר כל א' במזלו כנזכר בתיקונים דף ק"ד ותפלה זו התפלל אותה אח"כ כשגדל וצפה בנבואתו שורש נשמתו שהי' קשור שם בראשונ' ואח"כ אתער עלי' רוח אחרא מלעילא התפלל ואמר ה' שמעתי שמעך יראתי:

ת"ח כד הוה אתער עלי' רוח דנבואה בנצח והוד מקום הנבוא' הית' נמשכת **על** אתר דא דהיינו ע"י המלכות כי הוא מראה וחזיון שהנביאים מסתכלין בה ומידי עברה דרך בה הי' מזדעזע.

אלא כלא הוא כלומר שגיונות ושגיאות כלא הוא חד אבל הנכון שגיונות כמו שגיון והם מיני שיר.

והוה שמעין אינון תושבחן וגומר ובשעתא וגומר נ"ל שהגירסא היא שבשעתא דמלת אינון אינו צודק כלל דלעיל לא פריש מידי אלא תאני והדר מפרש מאן אינון דבשעתא וגומר כולהו ארימו תושבחן דוגמתם לתתא שהיו ישראל אומרים ההלל היו המלאכים אומרים למעל'.

הה"ד ויהי בשלח פרעה מל' ו"י ה"י שצער גדול נצטערו ישראל וטעמו טעמא דמותא כששלח פרעה א"ת העם את היינו שכינתא שכוללת הכ"ב אתוון מא' עד ת' וז"ש ואוזיפו לה לשכינתא ולישראל וגומר וז"ש הה"ד כלומר השתא אתי שפיר מלת ויהי לשון צער שלכאור' קשה שיותר טוב הי' לו לומר והי' לשון שמח' על אשר יצאו ממצרים לא לשון צער כנזכר. חד דעבדו בוכרין במצרים. כמשארז"ל למכה מצרים בבכוריהם עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף מה:

לילה עם היות ששם זה רחמים ונבחר משם ליל לגבי מצרים ליל עדיפא להם מלילה שהוא מכלה אותם.

העם סתם הענין דע כי ישר' מצד הטובים שבהם יקראו בד' שמות הא' עם. הב' עמי או עם ה'. הג' בני ישראל. הד' ישראל ממש. הנה שם ע"ם ירצה שיש להם קשר ואסיפה ואין האומות העולם קרויים עם סתם אלא בכינוי אל החצונים כאומר ויאמר אל עמו אמנם מלת עם ירצה אברים אל גוף א' מקובצים ונקשרים וכאו' והיינו לעם אחד לאחד שהאומות כל א' נפש לעצמו כאו' נפשות ביתו מפני פירוד נפשותם כל א' פניה לע"ז לעצמו והמתגיירים קונים נפש מהקדש כולם נפש אחת קדושה לכך אפי' ערב רב יקראו עם. ויותר משובח מזה כשיורה על השוכן אתם בתוך טומאתם דהיינו שבזולת שהם עם

קשור ומחובר הם המרכבה לשכינה שהיא שוכנת ביניהם והיינו עמי או עם ה'. ויותר מזה הוא בני ישראל כי עם ה' הם בשכינה כדפי' אמנם בני ישראל יור' שהם נסתלקו מעולם הנקבה אל עולם הזכר בסוד שהם מרכב' לי"ב ענפי הת"ת בני ישראל ודאי ענפים ובנים לת"ת הנק' יש' ויותר מזה הוא ישראל דהיינו יש' עלה במחשבה והיא נקודה האמצעית לי"ב הענפים ונקודה זו בסוד הדעת עולה עד החכמ' והבינה והיינו סוד נפש הגר צדק איקרי עם סתם. נפש ישראל שהיא פנימית עם ה' או עמי. רוח בני ישראל. נשמה ישראל ממש: ושאר שמותיהם של ישראל על דרך זה לפי מעלתם:

דתנינן בעי קב"ה דישתכחוך יש' וגומר ירצה אלמלא עמדו ישראל בשלותם עד שקבלו הלוחות היה הקב"ה חפץ בזה אמנם קודם הלוחות היה הדבר תלוי ועומד ולכך שלט בהם יצה"ר ומלאך המות והחטיאם והטעם שחירות זה היה על הלוחות מפני שאם קבלו ישראל את התורה במציאות' בלוחות ראשונות היה בהכרח זכוך חומרם ושביתת הקליפו'. וכדי שישכון בהם הדקות הזה הי' צריך שיהיו זכים וברים בלי חטא וכשעשו העגל לא היה הכנה לשרות ביניהם זכות זה ונשתברו הלוחות.

גרימו מיתה שלא נתקן חטא אדם הא' וכבר היה אפשר שיהיו במנוחה בארצם בבנין המקדש עם היות חטא אדם הא' הוה כענין זמן שלמה איש תחת גפנו וגומר גרימו עוד שעבוד מלכוון ואם היה זה ועכ"ז אי לוחות לא נשברו היה תלוי אם ישובו ויתוקנו הרי לוחות עומדות לכך אמר גרימו דאתברו וגומר. ואפי' בשעתם היה מגפה והרג והיינו או' גרימו דמיתו וגומר.

בגין אתחברותא כדפי' בפ' בלק שערב רב עשו העגל. ועל פומא דמשה כי מרע"ה מל אותם במצרים וגיירם ולכך נענש על ידם לך רד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב הה"ד ויקרא פרעה למשה וגומר גם כאן הרגיש מה שלא אמר בלילה וביארו ע"ד הראשון כי קרא אליהם ענין לילה שהיא השכינה הנק' לילה כי הלא היא הרגה כל עבדיו ועמו בסבתם והיא החריבה את ארצו ולכן קומו צאו מתוך עמי ושאל מהם דרך בקשה כי כיון דבידם תלוי הכל ועליה' הרגה ליל' את כל עבדיו ועמו ולכן יברכוהו כדי שלא תהרגהו כדרך שהרג את עמו ועבדיו וז"ס הברכה ששאל עתה מאתם:

ויסב אלהים את העם וגומר לתקנא אורחא וגומר פי' כי מלבד טענת הכתוב במה שהסב אותם דרך המדבר משום כי אמר אלהים וגומר הנה עוד טענה אחרת יש כי השי"ת אינו פועל הדברים משום תכלית וטענה אחרת רק במעשה א' בלבד בו יכללו כוונות ופעולות הרבה. והוא כי לפי שהשי"ת רצה לעשות ענין נפלא בקריעת ים סוף ולהטביע את המצריים ולכן הסיבם דרך המדבר וגומר והיה עם זה פי' הפסוק ויסב וגומר פי' כי

מה שהסיב אלהים את העם בדרך המדבר הסבה והכוונה היתה בעבור הים סוף לעשות שם הנס ההוא הנפלא ובזה נרמז הטעני זו ג"כ בכתוב עצמו וז"א לתקנא ארחא לאתריה:
ר' יהודה אמר וגומר ענין כוונת ר' יהודה בקיצור הוא הפך מה ששגור בפינו כי בכל מקום שנז' העם הוא ערב רב בלחודוי. ואמנם ר' יהודה לא סבר כן רק כי יש' נק' העם משום דאתערבו בהדי ערב רב ודוק ותשכח. אמנם ודאי כי העם סתם הם ערב רב כי אינם נק' עמו ית' רק ישראל כמ"ש כי חלק ה' עמו ואמנם גם ישראל נק' העם לפעמים והוא לסבת התדבקותם בערב רב ובזה הטלנו פשרה על המאמרים האומרי' כי העם סתם הם ערב רב:
ר' יצחק ור' יהודה וגומר פתח ר' יצחק וגומר ביאר לשון מרעים שר"ל שהם מרעים ומרשיעים ועושים רע למתחברים עמהם בסוד אוי לרשע ואוי לשכנו ולכן אל תתחר אל תתחבר עמם ופי' תתחר כמו תתחבר. ר' יהודה סבר כר' יוסי אך פי' מלת מרעים מלשון ריעים וחבירים והענין אל תתחבר לרשעים מפני כי הנה תהיה מעדתם ומחברתם ותהיה ריע וחבר להם כי הלא הם נק' מרעים לסבה זו על שמתדבקי' ומתחברים עמהם ונתפס בחוביהון ולכן הרחק מהם:
ת"ח אי לא הוה אינון ערב רב וגומר כל זה מבואר.
אוף הכא בגיניהון וגומר גם עתה חזר ר' יהודה לסברתו הראשונה הנ"ל כי יש' עצמה נכללין במלת העם והם חברים וריעים עם ערב רב להקרא בשם א' וכמ"ש אל תתחר במרעים. והנה הכתוב עצמו ביאר טעם הענין ואמר וחמושים וגומר פי' כשעלו בני ישראל ממצרים שעדיין לא נתערבו עם הערב רב אז היו נק' בשם יש' וז"ש וחמושים עלו בני יש' הוו נק' בעלותם ממצרים מופרשים מן הערב רב ואחר אשר נתערבו עמהם בדרך אז נק' כולם בשם א' העם:
ר' יוסי אקשי וגומר כל זה מבואר וגומר עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' הה"ד ויקם פרעה לילה כלו' השתא ניחא אומרו לילה ולא אמר בלילה אלא ויקם פרעה לעשות נקמה (בלילה) [נ"ל דצ"ל כלילה וכוונתו שהי' פרעה אז בחי' ליל' היינו דין]. אורחי' דכלבא כד מחיין לי' באבנא איהו אתי ונשיך לי' ה"ג. וה"פ כלבא הוא פרעה אבנא הוא אמרכלוי ואפרכוי שעכבו בידו.
כד מחיין לי' באבנא היינו המכות שגרמו לו אפרכוי ואמרכלוי שיכוהו חזר הוא ונשך אותו האבן דהיינו שחזר עליהם והרגם ומ"מ אין המשל צודק עם הנמשל בעצם אלא בדוחק וכדאמרן.
ויקרא פרעה למשה ולאהרן לילה כלומר קראם הורגים ורוצחים וזהו לילה מדת הדין.

אוזיף לון דרך כבוד קלונם שחרפם בכבוד המיר וזהו ולבתר.
ויסב אלהים וגומר בקיטרא דגמלי כלומר גמלים יחד נקראים בלשון ערב קאטאר"א.
ר' יהודא אומר (**מתנים**) [**מרעים**] **וגומר** ארכבה אתרי רכשי אל תתחר ארחיק גרמך ממרעים דלא תהוון רעים וחברים כחדא כדי שלא יהי' (רעים) [רע] לך על [ידם] מרעות הזמן זה מן השמים ויתפסון לך בחטאוי.
כיון דאתחברו בהדייהו קרי לון העם ושיעור הכתוב נך הוא עתה אחר שיצאו והרחיקו מן העיר והיו מסבבים שאו כבר נתערב עמהם ערב רב קרי לון העם וזהו ויסב אלהים את העם כי מתחלה כשעלו ממצרים קודם שנתערבו ביניהם ערב רב בני ישראל איקרון וזהו וחמשים עלו בני ישראל כשעלו לבד נקראו בני ישראל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף מו.

חד מחמשה הוו ויש' ד' חלקים בהם דהיינו יש' ארבע חומשים והיינו וחמושים כשיכנסו ערב רב עם יש' לחמשה חלקים הם ארבעה מהחמשה ישראל. ור' יוסי אומר לדקדק מלת חמושים עלו בני ישראל א"כ ישראל עצמם הם החמשים והא כיצד הם ו' חלקים הא' ערב רב וישראל חמשה חלקים והיינו וחמושים כדפי' והיינו ה' מישראל וחד מנייהו והיינו או חומשא לבר או חומשא לגו. א' מחמשים נראה דהכי קאמר ערב רב היו חלק א' מחמשים מישראל ואין לומר שישראל היו חלק א' מחמשים מערב רב דאי הכי אפשינן במחלוקת טובא ועוד דמשמע דקרא דריש כדדריש ת"ק ור' יוסי אלא במלת חמשים לבד פליגי א"כ א' מחמשים אהדר לערב רב:
ור"ש פי' חמשים על סוד הבינה שהיא סוד שנת החמשים שנה יובל נ' שערי בינה ומשם חירות יש' והיינו וחמושים נעזרו מהיובל עלו שאלמלא כן לא עלו מפני תוקף הקליפות וע"ד אתעכבו מפני שהיו שקועים בקליפות שהוצרכו ליובל לשברם ולא נטהרו מהם לקבלת התורה עד מ"ט שערי טהרתם כענין הנדה שהיא נכנסת בקליפה עד וספרה שבעת ימי' כך ישראל נכנסו לקליפה עד וספרתם לכם וגומר בענין שצורכם ליובל לגאולה וספי' חמשים יום לקבל התורה הכל ענין א' מצורף לזה שאין התורה במ' או ביסוד כדי שיוכלו לקבלה אחר עשרה ימי' או עשרים יום אלא התורה היא מהבינה דהיינו ת"ת מבינ' ואלמלא ספרו חמשים יום לא יוכלו לקבלה וז"ש ומההוא אתר נפקת אורייתא ואתייהיבת כאו' אנכי ה' אלהיך ומפני שהיא יוצאה מהחכמה דהיינו ה' חכמה המתייחדת בבינה אלהיך אמר נפקא להגלות ואתייהיבת ליש' אמנם תחלת אצילותה מחכמה:

וה' הולך לפניהם וגומר ר' יוסי פתח וגומר. כמה חביבה. מהעבודו' המשובחות שבכל מה שאפשר לעבוד הבורא החביב מהכל היא התורה דכל מאן דאשתדל באורייתא עוסק בתורה ומשתדל להוסיף לו תמיד כאו' ודלא מוסיף יסוף ח"ו. רחים הוא לעילא בעליונים רחים הוא לתתא בתחתונים העה"ז. קב"ה הוא סוד האצילות. לא שביק ליה בהאי עלמא חופף עליו תמיד ולא שביק ליה בעלמא דאתי שעם שיש צדיקים בג"ע אין הת"ת נקשר עמהם אלא הם שם במנוחה האמנם העוסק בתורה קב"ה עמיה ממש אורו מתנוצץ בו תמיד ובתנאי ואוריית' בעי למלעי בה ביממא וליליא שאינה תורה שלימה אלא על זה כדמפרש ואזיל. תינח ביממא שודאי לא יהיה יושב ובטל אמנם בליל' שהיא שעת מנוחת האדם מיגיעו אמאי.

בגין דיהא וגומר הענין כי הת"ת מדת יום והמ' מדת לילה צריך לקשרם ביחד מפני שהאוחז בא' מהם מפריד וז"ש דיהא שכיח לגבי' שמא קדישא שלים כמא דלית יומא וגומר והיינו או' ולא איהו שלים וגומר א"כ העוסק בתור' אוחז במדת יום ביום ובמדת לילה בלילה וצריך לעסוק בלילה ולקושרה ביום וזה ע"י היותה משלמת תורה מן הלילה ליום. ועכ"ז אין הענין הלילה סתם אלא עיקרה מחצות ואילך מפני שחצי לילה הקודם אינה בת ייחוד אמנם מחצות ואילך הוא הייחוד ועם היות שאומרו והגית בו יומם ולילה לא נפיק מכלל תחלת הלילה שסוף סוף לילה נק' אבל עכ"ז בפלגות ליליא קב"ה עאל וגומר. והא כיצד יעסוק האדם בתורה ביום כל מה שאפשר ובתחלת הלילה מעט ומחצות יתגבר כארי.

קב"ה עאל וגומר היינו מה דאמרינן יום בלילה ולילה ביום כי בחצות ת"ת בא למטה במ' וביום בבוקר מלכות עולה אל הת"ת והיינו לילה ביום.

בעי ליה בר נש למיקם לאפוקי העוסק מושכב על מטתו.

ולמלעי שיוציא הדברי' בקולו כאו' חברים מקשיבים לקולך ועיון דהיינו הרהור אינו מספיק.

צייתין למילולה כדי שע"י התעוררות יהיה הייחיד העליון.

היושב' בגנים מ' ומפני ריבוי בחי' חופות הצדיקים נק' חברים הם הצדיקים שמתחברין עם השכינה. או ירצה היושבת בגנים שהיא כ"י עם אותם הקמים בחצות לילה נעשים חברים יחד משבחים לקב"ה כדמסיק אח"כ זכאה חולקיה מאן דאשתתף בהדה וגומר מקשיבים לקולך הת"ת דקאמ' לעיל קב"ה וכולהו צדיקייא מקשיבים לקולך. בענין שהם ד' בחי' ת"ת וצדיקים מקשיבין. מ' וצדיקים תחתונים משבחים. ואומ' בשבחא דאורייתא שאין הכוונה שישבח שירים ומזמורים וכיוצא אלא לדרוש פסוקי תורה ומשנה וגמרא

והלכות בקולות נשמעים. והנה כל זה הוא שתבא הת"ת למ' למט'. אמנם כד אתי צפרא כ"י אתיא אל הת"ת ומשתעשע ביה בקב"ה בסוד הייחוד ע"י אותו התעוררות שנתעוררה כל הלילה עלתה היא אליו להתייחד ואושיט לה לגבה יסוד והיינו חוט של חסד המשוך על אסתר כנודע אילת השחר מיקרי שהיא חביב' להקב"ה בכל שחר ושחר:

אר"ש וגומר הנה ר"ש בא לפרש סוד הייחוד ביום ובלילה וז"ש בשעתא דבעי לאתנהר צפרא שהוא עליית מדת לילה אל מדת יום. וז"ש אתחשך ואתקדר היינו קדרות מדת לילה מ' העולה אל הת"ת וז"ש כדין אתחברת אתתא בבעלה מ' בת"ת והיינו משמרה ג' אשה מספרת עם בעלה והיינו או' למשתעי בהדה ועיקרו בסוף הלילה בהארת היום.

ועאלת להיכלי' היינו סוד נצח הוד שעולה למעלה מהם. ובסוף היום בתחלת הלילה הייחוד ת"ת יורד למטה אל המ' והיינו אומרו כד בעי שמשא למיעל במערב ודאי ת"ת במ' אתנהיר ואתאת ליליא היינו מדת יום בלילה ונטיל ליה שהשמש נכלל בתוך המ' **כדין** כל תרעין סתימין היינו שערי פתחי השפע לכל נסתם ואפילו הצדיקים שבג"ע אינם שואבים אור בעת ההיא מפני שהת"ת הוא מסכים אל הדין וחשך הגבורה גובר והחיצונים מתפשטין והם סוד ב' משמורות הא' חמור נוער ב' כלבים צועקים ואין להם מהמשמור' הב' אלא חציה ולזה כד אתפליג ליליא שארי מלכא למקרי היינו סוד השפעת הת"ת לשכינה וקריאתו הוא פתחי לי כדמסיק.

ומטרוניתא לזמרא ע"י אותו התעוררות.

ואתי מלכא שהת"ת יורד אל המ' ואקיש לתרעא דהיכלא היינו בחינת המלכות למטה מנצח והוד. פתחי מ'. לי ת"ת ומייחסה בד' בחינו' שבה אחותי מצד י' רעיתי מצד ה' יונתי מצד ו' תמתי מצד ה' וכן פי' בתיקונים שראשי ג' הראשונות שבו נמלא טל סוד יו"ד ה"א וא"ו והיינו חב"ד. קווצותי ו"ק שהם שאר גופא רסיסי לילה טיפי השפע הנמשכי' מהמוח ודאי וכן פי' בתיקונים. והפותח שערי בית הכנסת בהשכמה טוב לאומרו קודם כניסת הפתח.

וכדין משתעשע היינו סוד התעוררות אור הצדיקים בה לנוכח הזכר והזכר מאיר לנוכח בענין הצדיקים הם במדרגת היסוד מאיר ממטה למעלה וממעל' למט' והמ' מתייחדת והיינו סוד זווג הצדיקים בג"ע בחצות ליל' ועושים נפשות לגרים. דאיהו רחיק יתיר מפני שקושר תחתונים בעליונים ואין הצדיקים בג"ע יכולים לייחד מה שמיחדים הצדיקים שבעולם תחתון ולכך חברי' מקשיבים לקולך שאין ייחודם אלא בג"ע לבד אמנם הצדיק קושר מהגוף המורכב מד' יסודות עד הנקוד' עליונ' וחביב יותר ויותר. ואתי צפרא מדת יום ואתחשך ואתקדר מדת לילה ביום. מלכא ומטרוניתא ברזא אין ייחודם בגלות למטה

אמנם ייחודם בסוד הבינ' למעל' וז"ש בחדוה בסוד השמחה העליונ' שהיא מסוככת בבניה על ת"ת ומ'. ע"כ מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. צויתים כתיב פי' כי אם היה אומר צויתם חוזר לשי"ת אמנם צויתים חוזר למש' כי הוא צוה אותם על עבודת השי"ת והוא המדריכם בדרך עבודת השי"ת שלא מדעתו ית' ואמנם כוונת משה בזה נתבארה בהרבה מקומות בזוהר ופ' בראשית ואין פה מקומו. אר"ש בגין דההוא יובלא פי' לפי שהיו מצד הבינ' ומצד חמשים שעריה ולכן עלו בני ישראל ממצרים כי לולא נתפתחו נ' שערי' לא יצאו ממצרים כנודע ולכן כתיב וחמשים חסר.

ויקח משה את עצמות יוסף וגומר צ"ע מה הוקשה לו לתת טעם זולת הטעם הכתוב בפ' עצמו וצ"ע. וה' הולך לפניהם וגומר כל זה מבואר. וענין אם לא בריתי יומם ולילה הוא כי ידעת כי יומם ולילה הם ת"ת ומ' והם כוללי' התורה כי הם תור' שבכתב ושבע"פ ולכן צריך לחברם.

ואושיט לה לגבה שרביטא וגומר הוא היסוד הנק' חוט של חסד כאשר נתבאר במקומות רבים. וע"ד אילת השחר איקרי פי' כי שם אילה מור' על אהבת בעל' להיות' כאילה כמשז"ל מה אילה וגומר וביאר כי עת הייחוד הוא בשחר כי אז מתקרבת אליו ולכן נק' אילת השחר עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' חד מחמשה הוו במדרש דרשוהו על אותם שמתו בימי החשך והכא פרשו לי' על ערב רב על כל חמשה מערב רב הי' א' מישראל כנגדם נמצא מלת וחמשים מוסב על ערב רב שהיו מחומשים על כל א' מישראל ממש. וזה דוחק דמלת וחמושים נראה דאישראל קאי לכך פי' ר' יוסי חמש' מישראל וחד מינייהו ואתי שפיר שמלת וחמושים אל בני יש' כפשוטו.

ור' יהודא אומר וחמושים אחד מחמשים מדלא קאמר חמשים מישראל וחד מינייהו כלישנא דר' יוסי נראה דכת"ק ס"ל דוחמושים אערב רב קאי ולא מטעמי' (אל) [אלא] כל א' מישראל הי' כנגד חמשים מערב רב והשתא קרא ה"ק ויסב אלהי' את העם דהיינו ערב רב לכך הסיבם כדי שלא ישובו למצרים ונתן טעם ואמר וחמושים וגומר כלומר שאין לומר העיקר הם בני ישראל שלא ישובו למצרים ומאי איכפת לנו מערב רב אם ישובו לז"א וחמושים וגומר ראה שישראל הם מיעוטא דמיעוטא. ובראות' המון הגדול הזה חוזרים גם הם בני ישראל ימס לבם ויהיה למים לכך ויסב וגומר.

אר"ש בגין דההוא יובלא וגומר ממלת וחמשים חסר ו' דריש הכי כדלקמן דהיינו בשביל חמשים שערי בינה שנפתחו יצאו בני ישראל וכן עולה יובלא עם הכולל בגי' חמשים

וז"ש בגין דההוא יובלא וגומר בג"כ וחמשים עלו בני ישראל. אמאי סליק גרמי'. פי' משה אמאי. יותר הוה ראוי לבני אפרים ומנשה **אלא** בגין דהוי רישא לנחתא לגלותא כדרז"ל משל צפורה וגומר. לכך משה שהי' הגואל ראוי הוא לגאול אותו גם כן וזהו אומרו אתכם אחר שבשבילכם ירדתי בראשונה כנזכר א"כ שאתם נגאלים תגאלי אותי אתכם:

ולא עוד וגומר כלומר לא זה הטעם לבד אלא מצורף לזה כי יוסף הי' סימן הגאולה למשה שכן צוה יוסף לבניו ואלהים פקוד יפקוד אתכם הגואל שיבא אם יאמר פקודה כפולה הוא הגואל האמתי א"כ אמר משה בוודאי זה שהי' סי' לגאולה זו ולדברי שאני אמרתי כמו שהוא צוה את בניו ראוי לי לא לזולתו להעלותו עמי. ואומרו ואומי להו לישראל על דא. הוא טעם ג' כי השבע השביע את בני ישראל שיעלו עצמותיו וישראל להיותם טרודים ביציאתם לא זכרו את השבועה וכדי שלא יעברו לזה משה שהי' מנהיגם עליו מוטל להעלותם.

הה"ד כי השבע השביע כלו' השתא ניחא אומרו ויקח משה וגומר אע"ג שהשבועה היתה לבני ישראל כנזכר שאמר שהם לא זכו כנזכר שאם הי' עוברים על השבועה ואשמם בראשיהם לכך עליו מוטל וגומר. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון אר"ש בגין דההוא יובלא וגומר ביוב"ל גי' חמשים. הוה ליה ואומי וגומר פי' ליה למשה שאמר ואלהי"ם פקוד יפקוד והוא הי' סי' שמשה כשאמר פקדתי וגומר שהי' אמת. אר"ש בגין דההוא יובלא וגומר ע' פ' בראשי' נ"א ב' הר"י בן פרחי בס' טעמי מצות ששנה שיצאו ישראל ממצרים שנת היובל היתה וקאמר דההוא יובלא לא אמר בגין דיובלא סליק וגומר לגלות שלא יצאו מהבינה אלא מבינה שבמ' לעיל מ"ג ב' בגליון: וקדרותא אשתכח וישלח קע"ז א' ומשתעי בהדיה דייקא דכד מטו לשים שלום עביד שמושא תרומה קס"ח ב'. עכל"ה:

דף מו:

א"ר יצחק וגומר שכינתא באבהתא נטלה כל בחי' נטייתה אם לימין אם לשמאל הכל בסוד האבות חג"ת ולכך פי' ענין השכינה בייחוד האבות יומם דא אברהם דחיהו כליל כולהו יומי מפני שהוא ראש לשבע ספירו' והיתה החסד קשורה בגבורה והיינו אומרו יומם בעמוד.

עמוד ענן דא יצחק והענין כי ענן הוא חסד כדברי ר' חייא לקמן אמנם הכוונה הוא החסד שבגבורה.

לנחותם הדרך וגומר הענין כי הדרך סתם בכל מקום הוא סוד קו האמצעי. ולילה מדת המ' בעמוד אש מצד הגבורה להנהיגם לישראל בסוד המדות האלו וז"ש להאיר להם

ליש' ואמר כי לילה היא מ' אמנם עמוד אש הוא סוד התפשטות המרכבות מצד הגבורה למטה ממלכות כאו' משרתיו אש לוהט וז"ש דא דוד מלכא וכולהו רתיכין קדישין ולא התחתונות החיצונות שאינם קדושות למהך ישראל בשלמותא וגומר היינו סוף הפ' ללכת יומם ולילה ופי' יומם זה היינו מדת יום הכלול כולהו יומי דהיינו ימין ושמאל ואמצע וליל' היינו סוד המ' קשור' עם הת"ת בכללות כל העולמות הקדושים שתחתיה דהיינו כדמסיק וכי אמאי וגומר ומתרץ אלא לאשתכחא בהם שלימותא שהולכים מהלך מצוה ומייחדם במהלכם יומם ולילה והיינו הייחוד השלם דלית שלימו אלא יום ולילה ולכך עסק התור' עם היות שכל שעה הוא הייחוד עכ"ז שלימותא יומם ולילה כדפי' וישראל שהיו הולכים לקבל תורה ועבוד' בעסקי תורה הם ומצעדי רגליהם הייחוד נמצא למעלה בהם:

ר' אבא אמר וגומר למיהוי חולקים ואחסנתיה ולכך היו מנהיגים בכל צד וענין שהיה צריך להיותם קשורים בספי' העליונות.

בסטרא דיובלא לא ממש מהיובל כי אם מצד היובל היינו אומרו בסטרא דיובלא דהיינו אחר גמר היובל צד הסמוך לו והיינו מדת המ' שאלו היה מהיובל לא היה אחר חירותם גלות ואפי' חירות מצד זה לא היה ראוי להם מפני שהיו שקועים בקליפות אלא אשתכח דרך מציאה: עוד יאמר אשתכח כי לפי האמת החירות היה מהיובל העליון בינה אמנם גילויו והמצאו לישראל היה מצד המ' למטה ואחר שנתגלה למטה אין גאולתם שלימה אמנם לעתיד לבא יהיה הכל החירות והגילוי מצד הבינה בעצמה ואין אחר אותה הגאול' גלות עוד:

בנין ההוא ובלא הענין שגאולת' משם והתורה תנתן להם משם והם למטה חוץ מכל המדרגות והיאך יתקרבו אם לא על ידי עלותם נ' מעלות שהם נ' יום לקבל את התור' ומידי הולכים יום א' הם נכנסים מדרג' א' ועד כולם עד הגיעם למעל' וז"ש ההוא יובלא עילאה כלומר היה גבוה עליהם ורחוק מהם כדפי' אמנם אלו הימים הם למט' במ' היא סופרת בסטרא דיובלא נ' יום תחתונים לטהר עצמה לקבל ישראל תורה וז"ש אשתכחו נ' יומין דהיינו שנמצאו למטה בסוד ספי' המ' וספי' העומר היינו הארה בה והמצא בה הימי' האלו והיינו הגלות אליה נ' ימים מאירים והיא מתקשטת בהם לקבל הת"ת אל המ' וז"ש לקבלא אורייתא ומפני שאלו הימים הם למטה במ' והיא סופרת ז' פעמים ז' ואח"כ הר סיני מ' כנגד הבינה שם יורדת הבינה ואומרת אנכי לזה אמר ולמקרב לטורא דסיני כמו שהם הולכים עד הגיע לסיני הגשמי כך הולכי' בסוד תיקונים להגיע אל סיני הרוחני:

וכיון דאזלי ביממא שהם נ' מדות יום בסוד הזכר שהם עולים במדת יום עד עלותם אל בחי' הנז' אזלי בליליא כדי שתהיה כל בחי' מנ' בחי' כוללות ממדת יום ולילה כנזכר ולזה למיהוי כולא חדא יומא להיותם כל החמשים יום יום אחד גם שאין לילות מן המנין נמצאו נפרדים יום יום כל א' לעצמו שהלילות מפסיקות וז"ש ולא אשתכח פרישו. ולא עוד ירצה אם היה טורח בהילוך זה אף אם יש בו תועלת גדול שמא לא היה נעשה אלא שלא היה בו שום היזק ולא טורח דכלהו אזלין בנייחא ע"י ענני כבוד וחפצם וחשקם ללכת לרעותא דנפשייהו כדי להגיע אל ההר לעבוד את ה':

ביומא דקבילו אורייתא וגו' קשיא ליה שלא היו אלא מ"ט ימים והם למט' בז' ספי' ז' פעמים ז' לא ביובל ששם הם חמשים לז"א כי אמת שהם ז' פעמים ז' למט' אמנם ביומא דקבילו אורייתא בהגלות בהם יום החמשים נעשי' ה' פ' י' בסוד שם י"ה שבבינה והם יום א' וכך ראוי כי בעוד שהם חסרים משתלמים והולכים והם למטה אמנם בהתימם להשתלם מיד קופץ עליהם קדושת היובל והם כולם יום א' חשובים וז"ש ביומא דקבילו ישראל אורייתא הוו חמשין יומין שלימין אז נשתלמו והיו כלולים ממדת יום וממדת לילה כדקא יאות ואם היה יום בלא ליל' או ליל' בלא יום אין אותו היום שלם ומה גם שהם ימי היובל ששם ת"ת ומ' יחד וז"ש ג' יומין דיובלא ולא שהיו למעלה ממש ביובל אלא כיון דשארו עלייהו למטה מצד היובל דמ' אינון חמשין יומין דיובלא מסטרא דיובלא הוכנו מצד המ' לקבל הת"ת אתייהיב וגומר:

וה' הולך לפניהם יומם. א"ר חייא וגומר כלומר ממאי דאוקימנ' וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן דא אברהם חסד ענן כפשוטו וגומר יקשה בשלמא כמה דפי' ר' אבא לעיל שהם ג' אבות עם דוד ניחא אלא להאי פי' קשה יעקב אן הוא ומתוך זה נבין מלת וה' שהוא ת"ת עם המ' וז"ש אלא במלה קדמא' דהיינו וה' אתמר היינו הוא ת"ת ובית דינו מ' ועם היות שלפי זה יקשה שאינן כסדרן שתחל' הוזכרו וה' הוא ובית דינו ואח"כ אברהם יצחק לבדם לז"א ותמן שרי מקומו ההגון שם הוא ששם משכן הת"ת שבית דינו מ' ובאה ברמז שם גם אפש' במלה קדמא' באו' הולך לפניהם יומם דהיינו ת"ת שם בן ד' עם שבית דינו מ' נזכרת שם היינו משום דלילה מדת המלכות נהיר בסטרא דא ובדא מאיר מחסד ומאירה בגבור' ולכך בחסד באה ברמז וה' בית דינו שם ולילה עיקר' והטעם שבאה בחסד ברמז ובגבור' עיקר משום דא"ר אבא שם בפסוק ותכהין שהיא מורה שעיקרה בגבור' וז"ש וא"ר אבא וגומר ביצחק גבור' אתכליל ליליא חשך ודאי ועם היות שהגבור' דין עכ"ז אינה חשך בערך סילוק האור והעברו במ' ולכך ליליא לא בהיר שאינה מאירה ומשם ליצחק ותכהן והיינו נמי מה שאמרו דרחים לחייבא שהרשע הזה

הוא סמא"ל וסטרא דשמאלא כולה ואהבת יצחק לעשו היה מצד אהבת מדת הגבור' לסמא"ל וכתתו כדי לייסר העולם ולהוציא הדין לפועל וא"כ מצד היותו מרכבה אל הגבור' ושם המ' וב' מדות אלו חפצים ברצועה בישא לאלקא' דהיינו והשיבו את האבן על פי הבאר כנז' בזוהר על פומא על מימר דההוא בירא מפני שהיא צורך לעולם:

ויגד למלך מצרים וגומר הא אוקמוה ששלח עמהם עבדיו וגומר ולזה יקשה שענין ואמר פרע' נבוכים לא הועיל כ"כ שעיקר היה מה שהגידו עבדיו שלא שבו ישראל ולזה פי' כי עיקר הגד' היה מה שראו חכמיו וחרשיו מה שעש' הקב"ה שהלכו ביום ובליל' וענין וישובו כי כל זה היה להערים עליו באו' ואמר פרעה לבני ישראל ומפני שמלת ויוגד מורה שלא שאל אלא המגיד או' לזה פי' אתכנשו לגביה ואודיעהו והיינו לשון הגד' שהם הגידוהו ועוררוהו על הענין.

שש מאות כל זה עשה על פי החכמ' עליונ' שבו וראה שלנוכח השש מאות קדושו' יש שש מאות טומאות והיינו רכב בחור שהם ראשים ויש כחות תחתונים למטה מהם והיינו וכל רכב בחור מצרים הנטפל לאלו הכחות שהם כענין יש' ממש בקדש יש כחות קדושים עיקר שש מאות אלף ויש נטפלי' אליהם וכנגדן טף ישראל והוא לקח למטה רכב וכיוצא נגדיי למרכב' חיצונה להמשיכ' עמו למלחמה נגד הקדש וממש חשב כי ישראל בכח חכמת מש' היה עניינו סיועו מהכחות ההם הרי הם מביאים כחות אחרים תחתונים ובקשו לעקור את הכל. ומפני שכל מציאות המרכבות האלו הקדושות הם מכח סוד האצילות שבחי' החסד והדין דהיינו תרין וחד הרחמים המכריעין בין כל שנים אם חסד אם גבור' אם נצח אם הוד ויסוד שליש ביניהם אם בכל מקומם לזה הם ג"כ הביאו שלישים הקליפות שהם משולשות שהם עשר' קליפות כנודע נכללות בג' חשך תהו בהו וכן ענין אש רוח סערה הם ג' קליפי אגוז וגם את זה לעומת זה עשה האלהים:

ור' יצחק פי' כתרגומו ומזרזין רצה בזה שזרזם בסוד הקסם והנחש והטעינן בכח חכמת מצרים בכל הקליפות והמשכת רוח הטומאה אליהם והיינו או' זריזין הוו בכלא בגשמי וכן ברוחני הטמא.

רברבי עמין הם ע' שרים והם חיצונים ויש להם כח להמשיך לאומתם נפש טמא' מהחיצונים והם מושכים להם שפע ויש חביבות נקשר בין השר והאומה ובקום השר למעלה תתרומם האומה למטה בכל בין בריבוי השפע והעושר בין בריבוי הנפשות להפרו' ולהרבו' עמו והוא מתרומם על שאר שרים לפעמים והיינו כשמולך עם למטה ושליט על עם ובהשפיל אומה שרה ג"כ ישפיל למעלה.

הא ממנא דילהון פי' ענין ויקח שש מאות וגומר אינו למטה לבד אלא פרעה עליון ומאו' וכל רכב מצרים נראה כי שש מאות רכב אינם רכב מצרים ועתה שפי' ויקח השר שש מאות וגומר יהיה על שאר שרי האומות וז"ש ואוקמוהו דדבר רתיכין דשאר עמין והשרי' האלו לא נכנעו ולא נפלו כעת שאין מלחמת הקב"ה אלא בפרע' ומה שבאו שאר השרים לעזרתו כולהו נפלו במשריתא דסיסרא ששם הכניע הקב"ה שאר שרי האומות. ע"כ מהרמ"ק ז"ל:

גליון ות"ח מסטרא דיובלא וגומר בראשית כ"א ב'. דיובלא אתייהיב וגומר יתרו פ"ד א' ובגליון. כתיב יפקוד ה' על צבא וגומר ובזוהר שיר השירים בפ' לסוסתי מאי ושלישים אלא זינין דחרשין ושמהון דמסאבו הוו ליה גליפין בתלת תלת כולהו גליפין בקיסרין מזיינין כגוונא דלעילא עכל"ה:

והרח"ו זלה"ה כ'. ות"ח בסטרא דיובלא וגומר כ"ז מבואר ומ"ש וכן לזמנא דאתי וגומר כבר ידעת כי סוד אילו של יצחק הוא סוד הגבורה כמו ואת אילי הארץ ר"ל הגברים ומדת הגבורה נק' אילו של יצחק ויש לו ב' קצוות דין וגבורה והם ב' קרני האיל והם בינה ומ' כנודע בסוד קרן היובל והנה השמאל הוא קטן משל ימין ובעת מתן תורה תקע הש"י בקרן השמאל היא מ' וז"ס תורה מסטר גבורה אתייהיבת ולכן נתקשרו ישראל בסוד עצרת היא המ' כנודע ולא נגלה היטב מכל הספי' רק מ' לבד הנק' עצרת ובה נתרא' אספקלר' דנהרא היא תורה שבכתב ת"ת וגם כי גם היא ניתנה לישראל לא ניתנה אלא מצד השכינה וכנזכר פ' יתרו דף פ"ב ע"א וז"ל תאנא בההוא שעתא וגומר מ"ט משום דאינון קלין עילאין אתגליאו בחד כמה דאמינא וכל העם רואים את הקולות. אבל ביחזקאל וגומר וזהו מ"ש כאן ות"ח בסטרא דיובלא אשתכח חירו לישראל וכבר ידעת חילוק בין אומרו ביובלא או בסטרא דיובלא כנזכר פ' יתרו פ"ג ע"ש והיא סוד המ'. ואמנם לעתיד ב"ה תגלה אורה וקרן ההוד הימני הנק' שופר גדול שהיא הבינה ויתגלה יובלא ממש ולא סטרא דיובלא והבן כי קרן ושופר הכל לשון אורה כנודע וכבר ידעת כי הבינ' היא לעולם ימינית בערך המ' הנק' שמאלית כי הנה הם ב' ידי' יד ימין ויד שמאל בינה ומ' כנזכר. ואו' הוו נ' יומי שלמין יומי ולילי הכוונה הוא כי נתקשרו נ' יומין שהם נ' שערים דבינה מצד הזכר עם נ' ליליון הם נ' שערים מצד המלכות והוו כולהו שלימין כחדא:

וה' הולך לפניהם וגומר ר' חייא לא רצה לבאר כמו שפירש למעלה באופן אחר כי נרמזים בפ' זה כל ד' רגלי המרכב' אמנם ביאר כי עמוד ענן הוא אברהם כי כל ענן הוא בחסד וכן יומם הוא בחסד כנודע שהוא כולל כלם ולכ"א יומם שם דבר. א"כ

שפיר מתיישב קרא לר' חייא מדלעיל דאוקמוה עמוד הענן ביצחק ולהכי ביאר מ"ש יומם בעמוד ענן דהיינו חסד ולילה בעמוד אש הוא קישור שכינה הנק' לילה בגבורה שהוא עמוד אש והנה גם לר' חייא השכינה נרמזת בפ' כאומ' וה' הולך שהיא השכינה כנזכר לעיל ולכן לא שאל היכן נרמז' השכינ' כמו ששאל על הת"ת והנה לפי שלמעל' רמז הת"ת בפסוק זה לכן הקשה ואמר אי הכי יעקב אן הוא ותירץ כי נכלל במלת וה' שהוא ובית דינו שהם ת"ת ומלכות. ואומרו ולילה הוה נהיר בסטרא דא וגומר פי' כי כפי פירושו קשיא כי למה נרמזה השכינה בפ' א' במלת וה' וא' במלת ולילה וביאר הטעם לפי שהמלכות נהירא ואחידא בתרין סטרין ולכך נרמזה תחלה אצל החסד ואח"כ לסטרא דגבורה:

ואמר ר' אבא וגומר פה הורה לנו דיוק א' נראה והוא כי הנה כשנרמזה אצל החסד היתה בשם רחמים בסוד וה' אמנם כשנרמזה עם הגבורה אז נק' בשם דין וז"א וליל' כי מלת לילה היא דין גמור כאומרו תשת חשך ויהי לילה. ולכן הביא מימרת ר' אבא שפי' על פסוק ויהי כי זקן יצחק וביאר שם כי להתדבקות יצחק במדת לילה לכן כהו עיניו א"כ הנה הלילה מורה על החשך וכן מורה על שיצחק דבק בה בסוד כינוי הליל' ולז"א וליל' בעמוד אש.

ויגד למלך מצרים וגומר הא אוקמוה פי' משז"ל דשלח אזגדין עמהון ושבו ואמרו לו כי ברחו ולכן לא רדף עד יום השביעי כי ג' ימים הלכו ובג' ימים חזרו ובשביעי הגידו לפרעה ועוד ביאר פי' אחר כי חכמי ומכשפי פרעה הודיעוהו והנה קשה לזה כי בשלמא למה דאוקמוה ז"ל אתי שפיר כי אמרו להם המלאכים שיחזרו ולא רצו ובזה הכירו כי ברח העם אמנם חכמיו וחרשיו היאך ידעו להבחין לבבם ומחשבותם כי אין מכיר המחשב' כי אם הקב"ה כי בוחן לבות ה' ואפילו המכשפים אינם יודעים רק מאי דנפיק מן פומא ולא יתיר כנודע. וביאר כי ידעו זה ממה שראו אותם הולכים יומם ולילה שאל"כ היו הולכים לאט. וגם ראיה אחרת כי היו טועים בדרך וישובו לפני פי החירות וכמו שהעיד הכתוב דבר אל בני ישראל וישובו ויחנו וגומר ואמר פרעה וגומר ובזה יתורץ קושיא חזקה איך רדפו אחריהם אחר כל המעשה ההוא והנסים ההם אמנם למה שראה אותם בורחים חשב כי לא היה ממש בדבר ולזה רדפו אחריהם:

ויקח שש מאות וגומר ושלישים וגומר ביאר לשון שלישים מל' שלשים והוא נשאם לשלשים כתות או לג' כתות וכל א' כלול מעשר וזה כנגד חג"ת שהם בעזרת ישראל אשר הם ג' ועולי' לשלשים כי כל א' כלול מעשר כי כל מעשיו היו בחכמה גדולה והענין כי כל התגברות כח הוא בקטרוגן על ישראל ולכן לקח פרעה כל מרכבה בסוד זה הנז' ובזה

נמשך ונאצל עליהם ענין כל הדרגין דמסאבותא שהם גם את זה לעומת זה וגומר כנודע כדי שיקטרגו על יש' עד שברוב קטרוגם אולי יוכלו להמשיך עליהם כח הקדושה וכל זה הית' מחשבת פרעה ומזה תדין בכל המקומות כיוצא בזה כי כל קסמי בלק ובלעם לא היו אלא לעקור כח השכינה מישראל ולהמשיכה אל החיצונים כמ"ש ואנכי אקרה כ"ה: **ור' יצחק** פי' כתרגומו ומזרזין פי' כי זרזם בכל מיני חכמת הכישוף שבהם יוכלו להתגבר על ישר'. ויקח שש מאו' וגומר הא ממנא דילהון צ"ל דא ממנא דילהון והענין כי הל"ל שש מאות רכב נבחרים ולא בחור בלשון יחיד ולכן ביאר כי דא הוא ממנא דילהון נטיל בסיעתיה ממנן וקטרוגין דסמא"ל כנזכר דף נ"א ע"א ומשם תבין זה וע"ש מה שביארנו בזה וכפי פי' הנז' שם יהיה פי' הפסוק כי בחור שהוא ממנא דמצרים הנקרא בחור הנה הוא לקח שש מאות רכב מסמא"ל בהלואה ואח"כ לקח כל רכב מצרים וז"א והיינו בחור וכל רכב מצרים. ואו' וכולהו נפלו במשרייתא דסיסרא הוא ענין נחל קישון גרפם כנזכר לקמן דף נ"א ע"ב:

כתיב לסוסתי וגומר הנה אוקמוה רז"ל כי סוסי פרעה היו זכרים ולכן נתדמ' השי"ת כרוכב על סוסיא נקב' והולך ונכנס בים ואז סוסי פרעה הזכרים מהרו לרדוף אחר הסוסיא נקבה וטבעו בים וענין זו הסוסיא תדענה מפ' בא דף מ"ג על פ' הנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל ובא מצרים כי רכב על ממנא דילהון כדמות סוסיא ודי למבין עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ויגד למלך מצרים וגומר אלא הא אוקמוהו אספקלטורין שלח עמהם כדפי' רז"ל ובדברי המקובלים ראיתי שאמרו לו שארבע מאות שנה נגזר עליהם שיהיו משועבדים ועדיין לא ישבו במצרים רק רד"ו כמנין בר"ח א"כ בורחים הם מהגזירה העליונה לכך ויהפך וגומר.

לאחורא פי' לאחורי שש מאות רכב בחור שהי' פניהם אל מול פני המלחמה.

לקביל דרגין עילאין תרין וחד פי' עשה המרכבות משולשין אחד כנגד אחד ואחד יוצא זנב כנגד דרגין עילאין שהם חב"ד חג"ת נה"י ולכך לקו ע"י שם ע"ב שהם "ויסע "ויבא "ויט שהם תרין וחד דהיינו ב' אותיות ישרות וחד למפרע.

ר' יצחק אמר ומזרזין וגומר לא ניחא לי' לפרושי מלת ושלשים מלשון שילוש כדס"ל ת"ק כי מלת ושלשים ר"ל חלקים שלישים ואינו מורה על שני השלישים האחרי' לז"א מזורזין כתרגומו והכל בכלל. הא ממנא דילהון וה"פ דקרא ויקח מרתיכי שאר עמין בתורת שאלה שש מאו' רכב להלחם ומי לקחם בחור שהוא ממצא דילהון וז"ש והיינו בחור ולבתר וכל רכב מצרים. ה"ג בדוגמת סוסיא נוקבא וגו' כדי שירדפו אחרי' סוסי פרעה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון א"ר יצחק היינו דתנינן שכינתא באבהתא נטלא. פליג ואמר וה' היא וב"ד תחתון שלה ע"ב סנהדרין ואבהתא: (שייך בסוף דף מ"ז ע"א). והוו מזייני דוכרי לקבל נוקבי וגומר כמו סוסים מזויינים דירמיה: תרי דאינון חד פי' הלילה והיום תרי דאינון חד ובשבת פרק כל כתבי לקדוש ה' מכובד זה יום הכפורים ובזוהר פ' אמור יום כפור מבעי ליה מאי יום הכפורים אלא בגין דתרין נהורין נהרין כחדא ע"ש דף ק' ב' וקצ"ב א' עכ"ל:

דף מז.

רעיא דעמא וגומר אין ספק שהטעם הוא כי הרועה הוא מראה שכל הנפשות אשר לעם נכללות בה ובהיות המראה בהירה בנשמת מרע"ה כל הצורות הנכללות בה מאירות ומבהיקות וכולם מתקנות עצמן במה שהן מתחסדות מתוך השפעת נשמתו ואם המראה שהם נראות בה היא חשוכה כגון שהרועה בלתי הגון כולם נענשים שהרי נשמתן חשוכות שנראות במראה חשוך שאם היו זוכות היה מטיב מעשיו או ימות והטעם שהב"ה גזר דור דור ופרנסיו וכיון שהדור הזה אינם זוכים גם הרועה אינו זוכה ולזה גם הם נענשים בענשו והכל ביושר:

ההוא ליליא כנש וגומר שהיו במקום סכנה ודן דינם אם היו ראויים לנס שכן הדרך למעלה ואלמלא אבהן והיינו ויסע ויבא ויט ג' אבות שבכח זכותם נצולו. לולי ה' שהיה לנו המזמור מדבר בענין זה כאו' בקום עלינו אדם זה פרעה אזי המים שטפונו והמים להם חומה וגומר וא"כ לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל אינו ישראל ממש דא"כ מאי לנו אלא לולי ה' שהיה לנו היינו ישראל ממש יאמר נא ישראל היינו יש' סבא שעמד בתפלה ויאמר נא ג"כ לולי ה' שהיה לנו. דקב"ה אתרעי וגומר כי בהיותם במצרים גוי מקרב גוי כמעט היו שוים לשאר עמין. ומגו רחימותא שהוא אוהב אותם בסוד קביעות נפש טהורה בגופם קריב לון לגביה בעבודה כמי שמקרב נער על פי דרכו מיציאת מצרים עד הר סיני ויהיב לון אורייתא וסוד השבת שהוא שקול כתור' כדמסיק והיינו שאם גוי א' יעסוק בתורה או ישבות אין לו חלק בה כי גנוב הוא אתו אמנם יש' התורה חלקם בסוד דבקות נפשם בה גם השבת לישראל במתנ' מאת הבורא ושובת בו מנוחת הנפש. קדישא. נייחא:

חדוה. היינו שהימים ו' ימי החול והם מהחסד ועד יסוד ועם היות שהם ענפים מתלבשים במטטרו"ן חול ודאי אמנם יום שבת הוא בסוד ג' ראשונות לכך הוא מסוגל בג' עניינים בקדש מצד החכמ' במנוח' מצד הכתר בשמח' מצד הבינ' ולא שיהי' הדבר סתום בו אלא מתפשט בכל הימים שכל מה שעבד האדם לבוראו ששת ימי החול מתקד"ש ונ"ח ושמ"ח בשבת ושקול שבת שהוא סוד מנוחת התורה וכל מה שעוסק האדם בתו' בסוד

ו"ק שש סדרי משנה מנוחתם בשבת בסוד הקדש שהם ו"ק נעלמים שורש אל התורה המתגל' למט'. ומאן דנטיר שבת הוא סוד מנוחת התורה כאילו נטיר אורייתא כולה שכל מה ששמר בימי החול מזדכך עתה ביום השבת כי חוזר ושומר התור' פעם שנית בדקות: **ענוגא דנפשא** דקדק דקאמ' לשבת ענ"ג סתם מורה שהוא ענג לכל דהיינו אל הגוף בערך אכילת המעדנים ולנפשא בערך מה שהב"ה מענגא מפני שיש בו ענג לעליונים כנגד הנפש ולתחתונים כנגד הגוף וז"ש ענוגא דעילאין ותתאין וגומר ואחר שפי' מלת עונג סתם שפי' דעילאי ותתאי פי' וקראת היינו שאתה תקרא ותזמין לשבת ענג כמי שמזמין לאושפיזא אל הלחם ואל העונג שע"י מה שקורא אותו למטה אל העונג הגשמי הוא קורא אותו למעלה אל העונג הרוחני וז"ש דיזמין ליה לפתוריה וגומר בית מסודר שולחן ערוך מאכלים מתוקנים משמנים ושתיית ממתקים כל א' כפי כחו ובלבד שיוסיף על של חול וז"ש יתיר על שאר יומין. עוד דקדק לשון וקראת מורה שעדיין לא בא מאליו אלא שקורא אותו מבעוד יום להוסיף מחול על הקודש וז"ש וקראת לשבת מבעוד יום. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי'. כגוונא דא וה' וגומר דוגמת זה עשה השי"ת כי בתחלה היתה הולכת השכינה בראשונה כמ"ש וה' הולך לפניהם יומם וכבר ידעת כי וה' היא השכינה כנ"ל והזכר הוא הת"ת הולך אחריה בחשק גדול ואח"כ כאשר קרבו המצריים אל מחנה יש' אז ויסע מלאך האלהים היא השכינה כנודע והלכה מאחריהם והת"ת נלחם עמהם כמ"ש ה' ילחם לכם וכמו שיתבאר לקמן אחורי הדף כי שם זה של ה' דרחמי אתהפך להו לדינא ועכ"ז הוה כליל ברחמי וזה אמר דמיתיך רעיתי היא השכינה רעית הת"ת שתחלה הית' הולכת לפניהם ואח"כ ויסע מלאך וגומר וילך מאחריהם:

ופרעה הקריב ר' יוסי פי' כי הקריב את ישראל לתשובה גדולה כי בראותם אותו כתיב ויצעקו בני ישראל אל ה' ודייק שם מאומרו הקריב דהל"ל קרב וז"א ופרעה הקריב כתיב: **ה' בצר פקדוך וגומר** הביא ראיה מפסוק זה כי אין ישראל שבים בתשובה גמורה כמו בעת צרתם וז"א ה' בצר פקדוך אמר הנביא לשי"ת על ישראל כי אינם כשאר האומות אשר בעת צרתם והתקצף וקלל באלהיו ומלכו אמנם אדרבה בעת צרתם אז פקדוך ובאים להתפלל אליך בשפיכת לבם וז"א צקון לחש פי' כי הם שופכים לבם בתפל' הנק' לחש וזהו צקון לחש. ואימתי עושים זה כשמוסרך למו בעת שאת' מייסרם ביסורין. וכן הי' כאן כי בראותם את פרע' אז צעקו כמ"ש וישאו בני ישראל את עיניהם וגומר ויצעקו בני ישראל אל ה'. ויאמר מש' וגומר. ויזכור ימי עולם וגומר פי' כי הקב"ה זוכר אותם ימי עולם בעת יציאת מצרים אשר הי' שם משה בדור ההוא אשר הי' שקול ככל עמו וז"ש

מש' עמו ולא אמר משה ועמו כי עמו הוא משה ממש כי הוא שקול ככולם. התיצבו וראו וגומר הרגיש מלת התיצבו דהל"ל ראו את ישועת ה' אלא דהוו בעאן לאגחא קרבא ואמר התיצבו כי ה' ילחם לכם:

ר' יהודה אמר זכותא דיעקב וגומר פי' כי ישראל סבא אמר לולי ה' שהיה לנו ר"ל כי בזכותו עזר ה' את זרעו כלומר מה שיאמר יש' סבא הוא לולי ה' וגומר ר"ל לולי כי ה' היה לנו ר"ל בזכותי היה לנו ועמנו ולולי כן הנה אז חיים בלעונו המצריים וגומר נמצא כי יעקב עיקר זכות הזה. והוא כי הוקשה לו בכתוב כי למה נשתנה מזמור הזה משאר המזמורים במ"ש יאמר נא ישראל וכי שאר המזמורים אינם דברי ישראל והל"ל לולי ה' שהיה לנו בקום וגומר אזי חיים וגומר אמנם מזה מוכרח דלא קאי איש' ממש אלא איעקב הנקרא ישראל סבא והוא האו' לולי ה' וגומר א"כ כיון שאין אומר זה אלא יעקב ולא שאר האבות א"כ בזכותו היה ולו נעשה הנס והחסד הזה. או יאמר כי היה יכול לאמר לולי ה' שהיה לנו ישראל:

וקראת לשבת מבעוד יום וגומר הוקשה לו או' לשבת ולקדוש ה' כנר' שהם ב' ענייני' כאשר הקשו בהקדמ' הזוהר דף ז' ע"ב גם הוקשה לו קושיא אחרת שהקשה לו בריה דרב המנולא סבא התם בריש הקדמת בראשית שם והיא כי למה אמר מכובד ולא אמר מכיבדי' דמשמע כי קדוש ה' הוא מכובד אבל השבת הנז' ח"ו אינו מכובד ואמנם היותר נלע"ד לכאורה הוא כי ליל שבת נק' מבעוד יום ופי' קודם היום ובעוד שאינו יום שהוא לילה ועלה קאמר וקראת לשבת כי הלילה צריכה קריאה והזמנה להכין שולחן ומנורה ומט' וגומר מפני שהיא כמו אורח הבא מחדש כי עד עתה היא חול ועתה בא אורח הקדוש ליל שבת. אמנם לקדוש ה' הוא יום שבת עצמו ואין צריך להזמינו ולקרותו כי כבר עבר ליל שבת ואינו בא מחדש כמו הלילה ובפרט כמ"ש בר"מ פ' יתרו דף צ"ב כי גם ת"ת אזדמן בליליא דשבתא בהדי כלה קדישא דכל חד זמין לחבריה וא"כ אין צריך להזמינו אלא לכבדו וזהו לקדוש ה' מכובד תכבדהו בכסות נקי' ובמאכל ובמשתה ואין בו הזמנ' כמו בליל שבת וכבר ידעת כי שבת הוא מ' ש' ב"ת כנזכר בפ' ויקהל דף ר"ד ע"א ולכן כינה את הלילה בשם שבת אמנם ליום קראו קדוש ה' בלשון זכר. ולקושיא שניה תירץ באו' תרי דאינון חד כי הנה לית יום בלא לילה ואין לילה בלא יום והכל אחדות גמור ולכן קראם בשם מיוחד ולז"א מכובד בלשון יחיד אמנם גם הלילה צריך לכבד כמו היום. או אפשר כי הוא קשור עם שלאחריו באומרו וכבדתו וגומר הל"ל וכבדתם בלשון רבים כי שנים הם שבת וקדוש ה' ולז"א כי הם תרין דאינון חד ולז"א אח"כ בלשון יחיד וכבדתו. או אפשר לפרש וצריך שתעיין ראשונ' שם בהקדמת

הזוהר בראשית כי שם ר' אבא עצמו המדבר בכאן הוא פי' התם כי שבת הוא יום שבת בעצמו וקדוש ה' הוא הקדושה הנוספת ונחתא מלעילא לתתא ולכך הק' לו בריה דרב המנונא כי איך קרא מכובד לקדוש ה' שאינו אלא תוספת קדוש' לבד ולשבת עצמו לא קראו מכובד. ולכן בכאן נזהר ר' אבא ופי' להפך כי וקראת לשבת הוא מבעוד יום הוא תוספת הקדושה מבעוד יום אמנם לקדוש ה' הוא השבת עצמו הנקרא מכובד. ועכ"ז לא אסף יד שכלו ר' אבא להרחיב התירוץ ואמר תרי דאינון חד פי' כי עכ"ז גם שלא אמר אלא מכובד לתרוייהו קאי כי תרווייהו חד הוו ולז"א מכובד בלשון יחיד וקאי לתרוייהו לשבת ולקדוש ה':

וכבדתו מעשות וגומר כבר נתבאר בדברי רז"ל וגם מ"ש ממצוא חפצך ודבר דבר שלא יהא דבורך של שבת כשל חול וגומר גם הוא נתבאר בדברי רז"ל. אמנם לפי שכל כוונתו בהבאת פ' זה בכאן הוא על סיום הזה כאו' ודבר דבר כי ממנו נלמד על עניינו דבעינן עובד' ואתערותא ולכך אע"פ שנתבאר בדברי רז"ל חזר לכותבו כאן מפני הנצרך אל ראייתו וכוונתו. וז"א ודבר דבר והא אתמר בגין כלומר גם זה כבר אתמר ולא נכתב אלא לראיה אל דרושינו. אמנם ממצוא חפצך לא הוצרך לחזור לכותבו דהא אוקמוה. עכ"ל: (עיין בגליון לעיל סוף דף מ"ו ע"ב):

והרא"ג ז"ל כ' והוי מזמני כלומר היו רוכבי הסוסים מזמנים עצמם נגד הנקבות כדי שיראום הסוסים הזכרים וימהרו מרוצתם וי"ס דגרסי מזרמי מלשון וזרמת סוסים זרמתם.

ואוחי וממהרים.

כגוונא דא וד' הולך לפניהם יומם היינו ת"ת ובית דינו. ובוודאי שבדרכים דרך הנקבה הולכת לפנים והזכר אחרי' לשומרה. וכן ג"כ וה' הולך לפניהם יומם כשהם הולכים וישראל היתה שכינה לפניהם והת"ת אחריה וישראל אחר שניהם הרי דוגמא ממש כמו שעשה פרעה בהליכה אמנם בשעת המלחמה השכינה שהיא מלאך האלהים פי' מלאך דאיהי אלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם ומ"מ הת"ת הי' עדיין לפני מחנה ישראל ואח"כ ויסע עמוד הענן מפניהם דהיינו הת"ת כאמור וילך מאחריהם דישראל והשכינה שהיתה אחריהם דישראל ונמצא הת"ת פניו אל מול פני המלחמה והשכינה שהית' לאחריהם והנקיבה אחריו וישראל אחרי השכינה והיינו דוגמתם ממש. וז"ש לבתר ויסע מלאך האלהים וגומר. כלומר תגמור הפסוק כולו ותשכח.

והאי קרא הא אוקמוהו בשיר השירים מהזוהר האריכו בו רשב"י ואליהו ופי' דמתיך שתקתיך והיינו באומרו ד' ילחם לכם ואתם תחרישון והכוונה שם לומר אז שתקתיך אמנם עתה צהלי ורוני הרימי בכח קולך וגומר.

ויזכור ימי עולם דא הקב"ה היינו המלכות שכן בכל מקום שאמר סתם הוא שכינה כמו ויקרא אל משה ג"כ ויזכור סתם דא הקב"ה מלכות. ואלמלא דאקדימו אבהן וגומר אפשר דנפקא לי' מדקאמר ואתם תחרישון דהול"ל ותחרישון מאי ואתם משמע דווקא אתם תחרישון אמנם אבהן לא הי' מחרישין.

ישראל סבא פי' מי הי' יכול לומר לולי ד' שהי' לנו ישראל סבא. א"נ מדישראל סבא קאמר שד' הוא שהי' לו בוודאי כי זכותו הוא שהגין דרך מוסר וענוה לומר שחסדו הוא ית' הוא הגורם:

ר' אבא פתח וגומר דקב"ה אתרעי בהון מצד הרצון ולא מצד טובתם ומעשיהם והי' הרצון כ"כ שהי' לאתדבקא בהו וגומר.

עינוגא דכלא מדלא קאמר והתענגת בשבת כמ"ש והתענג על יי' ואמר עונג להורות על מציאות העונג הזה שהוא כולל נפשא וגופא ועילאין ותתאין:

מהו וקראת הוא פי' ב' מלשון הזמנה.

כדקא יאות יתיר על שאר יומין אשמועינן תרתי כדקא יאות לעשירים.

יתיר על שאר יומין הוא לעניים שלפחות יעשה איזה שינוי לטובה ביום שבת מבימות החול.

מבעוד יום פי' ליל שבת שהיא רמז אל המלכות נוקבא שבת מלכתא.

לקדוש ד' מכובד היינו יום שבת שהוא רמז אל הת"ת כבוד יום עדיף ולכך כתיב בי' מכובד תרי דאינון חד מדלא קאמר ולקדוש י"י בוא"ו אלא לקדוש בלא וא"ו משמע תרי דאינון חד עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף מז:

אי לטב אי לביש סוף סוף סגולת הדבור לעלות ולעורר אם טוב ואם רע וכיון שכן צריך לשמור פתחי פיו ביום שבת שלא יעורר החול שהדבור החול מעורר חול והשבת סוד האצילות אין ראוי לעורר החול ממטטרו"ן שפוגם למעלה וז"ש מאן דיתיב בהלולא דמלכא סוד חופות האצילות שהוא יום השבת לא יתחזי למשבק למלכא שהוא האצילות ויתעסק באחרא שהוא החול נער מטטרו"ן ועם שישבות ממלאכה וכיוצא בכולא בעי לאתחזא עובדא ולאתערא אתערותא ממה דאצטריך לכל ענין וענין כפי ענייננו ולזה ביום שבת שהיא סוד הקדש צריך שיהיה התעוררות בו בסוד מילי דשמיא ובקדושא וכיוצא:

ת"ת הכא וגומר דיתערון יש' וגומר אפי' בתפל' וצעקה מפני שמצדם לא היו הגונים ואם יעלה התעוררות ישראל ממטה למעלה בהכרח יעלה תפלתם דרך העולמו' כולם ממט' למעלה ודרך עליית התפלות יתעוררו עמהם החצוני' לקטרג ותתעורר מדת הדין. אמנם כשיהי' הדבר בזכות האבות בסוד זכות' למעל' בסוד כסא הכבוד וז"ש קאים קמיה וגומר דהא באתרא לעילא הוה ושם אין חולק שאין שם מקטרג ומזה משמע שהדבר שנעש' לאדם בזכות אבות טוב ואין כ"כ מקטרג כמו הדבר שנעשה בבקש' ותפל' שימצאו מקטרגים כנזכר ולז"א ואתם תחרישון ממש ציום שישתקו מפני שקרובים לקלקל ורחוקים מן התיקון על ידם כדפי':

והכא אתכליל וגומר לא ידעתי אלא שיש בפ' כ"ב אותיות סוד שם כ"ב. לא בעא ארעא שהיא נגדיית למ' עד דאושיט לה וגומר דהיינו מדת החסד למתק דינה. לא יתערון שמא דרחמי אלא הדין על המצריים מצד שנאתם אליהם להנקם מהם. וז"א וה' ילחם לכם דין ברחמים ואתם תחרישון שלא תעוררו שם אלהי"ם וזהו לתקנתם של ישראל כי ישראל לא היו בקיאים ובלב' היו מעוררים מדת הדין לבדה והיו מפרידים המדות והיה עון גדול שהיו פוגמין במדות העליונות להפרידם ולכך השתיקם וז"ש וע"ד בעי דלא תעבדון פגימו וגומר ושמא באותו פגם יעוררו עליהם דבר נגדיי הפכי אליהם וז"ש ותתערון מלה אחרא.

דמותא דילהון לא אשתכח וגומר כמו שכתוב וזאת תהיה המגפה וגומר המק בשרו והוא עומד על רגליו שהרי מיתת' בלי הרגש ובלי כאב. ה' כגבור יצא וכי גבור בתמיהה הרי מצינו שיתייחס בשם זה ה' עזוז וגבור וכן איש מלחמ' הרי מצינו ה' איש מלחמ' אלא ודאי מפני שבכל מקומות אלו עם היות שנק' איש מלחמ' גבור עכ"ז יש בדין ההוא רחמים והשתא כגבור ישני לבושוי כגבור בגבור' החזקה שדינה לכל' והיינו ישני לבושוי מאותו דין שדרכו לעשות אל דין חזק וז"ש ובכל אתר שמא דא דינא ברחמי איהו בר אתר וגומר שהוא דין חזק כדפי' מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ת"ח הכא כד אתקריב פרע' וגומר. הנה הביא ראיה משם כי צריך אתערותא לתתא וא"כ קשיא דהכא אמאי לא בעא קב"ה דיתערון ישראל לתתא ותירץ כי כבר האבות אתערו לעילא ולכן אין צריך לאתערא לתתא ומ"ש תחרישון ודאי הענין כי לא לבד מנעם מלאגחא קרבא כ"ש לעיל התיצבו וגומר אלא אפי' מלהתפלל מנעם וז"ש תחרישון ודאי. והכא אתכליל שמא קדישא פי' כי יש קושיא א' והיא כי הכא נכתב שמא קדישא באותיותיו ממש ונודע שהוא שם רחמים ואיך או' שהוא ילחם בדין ואמר דהא אוקמוה חברייא ולכן סמך לזה מעשה ר' יוסי ור' יהודה אשר פירשו ענין

זה. והיותר נלע"ד בזה הוא כי יוצא מפ' זה שם קדוש א' ואין אנחנו יודעין אותו וכבר ביארתי זה במקום אחר ע"ש:

ר' יוסי ור' יהודה וגומר ולא בעאת ארעא לקבלא לון וגומר ענין זה הוא כי סוד הימין הוא חסד אפי' למי שאינו ראוי ולכן נטה יד ימינו בחיבור אל הארץ העליונה והשפיע בה בחסדו ואז ארץ העליונה אשר מכח דינא וגבורה דאית בה לא הוות בעא לקבלא לון ולא קאי מ"ש ולא בעאת ארעא וגומר על הארץ הזו התחתונה דאיך חומר עכור כזה יסרב מאמר בוראה אך הענין כנז' כי לא היתה הארץ העליונה רוצה לקבלם עד שהשפיע מחסדו ויד ימינו ואז רחמה עליהם ובלעם הארץ התחתונה והטעם שחפץ ה' לקברם הענין הוא כמשז"ל כי זכו המצריים ליקבר בשביל כשקבלו את יעקב ובניו בכבוד גדול והושיבום במיטב הארץ וז"ס נטיי יד הימין כי הוא רמז לתת מטובם ליעקב ובניו כי לעולם כל הטובה וההשפעה היא מיד ימין בסוד הזן את העולם כולו בטובו בחסד כנזכר פ' תרומה דף קס"ח ע"ב. אמנם מ"ש ובג"ד הוא דינא ברחמי אתי יותר שפיר עם פי' הא' כי לפי שישתף הימין עם הדין שבשכינה לכן הוה רחמי בדינא. או אפשר לפרש לפי משרז"ל כי לא היתה רוצ' האדמה לקבלם מפני שנתקללה כשקבלה את דמי הבל ולכן לא רצתה לקבל עתה הרוגי מצרים עד שהקב"ה נטה יד ימינו ונשבע לה שלא יקללה עוד על זה כי לעולם סוד נטיית הימין הוא שבועה כנודע ולפי זה נוכל לפרש כי אין הענין שהשי"ת צוה לארץ שתבלעם ולא רצתה אמנם הכוונה שהיא מעצמה לא קבלם כמו שקבלה להבל ופלטה אותם עד שנגלה השי"ת אל שר הארץ ונשבע לו שלא יקללה עוד. והנה להיות כי כוונתו ית' הוא לפעול דינא ברחמי כי כן מנהגא דהאי שמא תדיר כי רחמיו על כל מעשיו כתיב ואם היו ישראל מתערין אז בצלותא לא הוה מתנהג קב"ה עם המצריים כלל ברחמי והוה כול' דינא ולכן לא רצה דיתערון מלה בגין דלהוי דינא ברחמי כי הלא נק' רחום אף הקליפה הטמאה לא בעי קב"ה דיזלזלו בה כנודע והשאר מבואר. ואו' דמותנא דילהון לא אשתכח כמותנ' וגומר פי' כי כשהקב"ה נפרע מבבל ומכל שאר האומות הוא משליח בהם מלך ואומה אחרת והורגם אמנם אז במלחמת גוג הוה רחמי דלא מיתו חללי חרב רק מיתת עצמם. ונלע"ד כי גם היו שם רחמים באופן אחד כי ניתנו לקבורה כמו הכא במצרים וכמשז"ל שזכו לזה מפני שהם בני יפת שפירש השמלה על אביו. ואו' ה' כגבור יצא וגומר פה הודיענו דרוש א' כי לעולם האי שמא לא הוי דינא כלל רק דאתלבש בלבושי דינא ואין ההפרש רק כי לזמנין אתלבש בלבושי דינא תקיפא ולזמנין בלבושי דינא רפיא כי אפי' הכא דכתיב ה' כגבור יצא דהוא דינא יתיר מכל אתר עכ"ז אין הדין בעצמו רק שישני לבושוי וגומר וכמ"ש וילבש בגדי נקם

תלבושת וכבר נודע לך הקדמה ידועה כי דינין לא מתערין מהאי שמא רק מהלבוש הנק' כלים וכלים אלו הם בעלי גוון אדום ולבן וגומר וז"א לקמן בר"מ פ' בא דף מ"ב ע"ב דבגבורה אקרי גבור וגומר ע"ש:

ויאמר ה' אל משה מה תצעק וגומר זה נתבאר בס' דצניעות' פ' תרומה דף קע"ח ע"ב וגם לקמן הובא פעם אחרת דף נ"ב ע"א. והענין במ"ש לקמן דף נ"ב ע"א בסוד ע"ב אלו שבהם נקרע הים הרמוזים בפסוקי ויסע ויבא ויט הם סוד ירותא דאחסין עתיקא קדישא למלכא. ולכן תחלת שירת הים היא במלת א"ז כנזכר דף נ"ד ע"א ע"ש היטב והענין כי דבר גדול כזה לעקור כמה מלכיות שהם מצרים ואלופי אדום כאו' אז נבהלו וגומר כי כולם היו משועבדים תחת מצרים וכן למעלה בשמים כבר ידעת כי שית מאה רבוון קטיגורין אוזיף ליה סמא"ל חוץ מרתיכי דממנא על מצרים ולעקור כל אלו צריך השפעת העתיקא הוא כתר עליון להשפיע במ' כדי שתפעול פעולות נוראות אלו וז"ס א"ז א' כתר ז' מ' כנזכר שם כי כל ניסין וגבורן תליין בעתיקא וזהו ענין מ"ש כאן מה תצעק הכוונה ת"ת הנק' ה' אמר אל משה כי למה היה צועק ומתפלל אליו כי זה הענין היה תלוי בעתיקא ולכן דבר אל בני ישראל ויסעו מהאי אתר דת"ת ויתפלל לעתיקא קדישא. ואפשר לומר ממ"ש ואתם תחרישון כי כוונתו ית' לומר כי ענין זה תלוי בעתיקא דלא שייכא התם תפלה וצעקה אלא בלב והכוונה:

ר' יהודה פתח ויתפלל יונה וגומר לפי שכל כוונתו הוא להביא פסוק ויתפלל השייך לענייננו לכן התחיל ממנו ואח"כ חזר לפרש מתחלת הענין ואח"כ מהכתיב לעילא וימן ה' וביאר כי לעולם לשון מנה הוא לשון הזמנה כמו וימן להם המלך וגומר והנה אם זהו פי' וימן א"כ קשה היכי קאמר וימן וגומר הל"ל וימן את יונה לדג כי אדרבה היה נותן את יונה מאכל לו ותירץ אלא וגומר:

והרא"ג ז"ל כ' ולא תתערון מלה דלא איצטריך לכו שאם היו מעוררין תפל' ותחנ' ויהיו ניצולים ע"י כך יהי' פתחון פה לבעל דין לחלוק ולומר הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז וגומר. אמנם עתה שהאבות הקדימו אתערותא דלעילא וזכותא דילהון קאים קמי' לא יהי' לו פתחון פה וזהו דלא אצטריך לכו כלומר אינו נאות לכם שלא לטוב' יחשב לכם. וא"נ דלא תתערון מלה וגומר. היינו טעמא כדלקמן שאם יתערון התעוררות למעל' ע"י תפלתם יהי' לעקור את הכל ולא יהי' באותו דין שום רחמים כלל שלא יתרצו ישראל שיזכו המצרים לקבורי והקב"ה לא רצה כן אלא שיזכו לקבורה לסיבה נודעת לו ית'. וז"ש דלא תתערון מלה דלא אצטריך לכו כלומר לא תעוררו דבר שאינו צריך לכם דהיינו שלא יזכו המצריים לקבור' כנזכר כדמפרש ואזיל.

והכא אתכליל שמא קדישא באתוון רשימין אפשר שהוא בר"ת י"י "ילחם "לכם הוא יי"ל והוא ענף משם ע"ב והזכירו משה בתפלתו לעורר זכות אבות.
וע"ד בעי דלא תעבדון פגימו לאחלפא דרגין דרגא דדינא כליל ברחמי (דדרגא) [בדרגא וכ"ה בכ"י] דדינא קשיא שלא יזכו המצרים לקבורה שאחר שמדה זו פועלת עתה אם תעשו התעוררות להעבירה ותפעול מדה אחרת דרגא דדינא קשיא הוא פגיעו וימשך מזה שתעוררו מלה אחרא דהיינו לעורר הדין עליהם.
אלא בנחת המק בשרו והוא עומד על רגליו וגומר שאעפ"י שהוא צער גדול אינו דומה למכת חרב והרג עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון והכא אתכליל שמא קדישא וגומר י"י ילחם לכם בר"ת יי"ל הוא שם א' קדוש משם בן ע"ב ותמן הוא רזא דיליה קע"ח ב':

דף מח.

וימן ה' את יונה וגומר שהרי תועלת ומזון הדג היה הוה מנה ליונה שכיון שהיו מטילין אותו לים היו הדגים אוכלים אותו ולהצלתו נזדמן לו אותו דג כדמפרש ואזיל. דלא יכיל תלת יומין למסבל יונה חי במעיו: ור' אלעזר מפרש שאינו טבע אלא שהיה ממש השגחה מפני שהיה לו להתפלל מיד ויקא אותו אל היבשה והוא מפני שראה עצמו בריוח לא רצה מת הדג והיה בצער והתפלל ממעי הדגה מורה ממקום המיתה א"כ תפלתו הי' אל המדה שהמיתה קשורה בו מפני שהוא קשור במית' א"כ יפה אמר ממעי הדגה לאתר דהוה קשיר יונה ביה דהיינו אל ה' אלהיו המ' כדפי'. אלי דייקא ירצה משה היה מתפלל למדתו וכן יש' תפלתם היתה קשורה שם ואין נס הים תלוי שם אלא במזלא לעילא כדפי' קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף ופי' בני חיי ומזוני וגומר א"כ אמר למשה מה תצעק אלי כי אין כח קריעת ים סוף בי אלא במזלא עילאה וצריך שתתעלה אל השם העליון להתפלל וכן ישראל שיסעו ממטה למעלה ויהיה תפלתם שם והטעם כאו' הנותן בים דרך ובמים עזים נתיב' ע"י ל"ב נתיבות חכמה נעשו י"ב נתיבות הים לעבור גאולים:
הרם את מטך וגומר במטה היה חקוק שם מ"ב המתחלק לג' חלקים ג"פ י"ד י"ד חזקה יד ה' הויה משמאל בזה נעשו כל מכות מצרי'. ועתה אמר הרם את מטך ר"ל צד יד החזקה של שם הרם לצד מעלה שאין הים נבקע מצד היד החזקה אלא בצד החלק הב' הוא הי"ד הגדולה צד ימין שבשם מ"ב והוא אב"ג ית"ץ קר"ע שט"ן נ"ג כדפי' בתיקונים והיינו ארכין ידך בסנורא חדא. והיינו וירא ישראל את היד הגדולה. והחלק הג' שבשם הוא הי"ד רמה:

אצטריך לך למיין אחרנין והכית בצור ויצאו ממנו מים כי כח הגבורה להוציא מים דהיינו גבורות גשמים וכח החסד לגזור הים שהים היא המ' והנותן בה הדרך הוא הייחוד הוא ע"י החסד ונודע כי חלק היד הזה בו כללות ע"ב שבחסד כנודע ולכן נרמז שם ע"ב בגזירת הים. תרי הוו הא' גשמי מטה משה והב' רוחני מטה האלהים סוד מטטרו"ן וכאשר יתגשם כחו בסוד מטה דמש' יתקשר זה עם זה לפעול והיינו דברי רב המנונא דכולא חד:

והאי מטה לאתערא סטרא דגבור' וגומר דהיינו צד החסד למט' אל המים כדי שיבקעו וצד הגבור' למעל' ויתעורר אח"כ נטה את ידך צד הגבור' אל המים לעורר הדין וכדמסיק לקמי' קודם הרם את מטך צד הגבור' למעל' ואח"כ לאתבא מיא על מצראי צריך לעורר הגבור' ולזה נטה את ידך ויראה צד הגבור' במים וישובו וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אלא ודאי ההוא דג וגומר פי' כי אדרב' לטובתו של יונ' הזמין לו הקב"ה הדג ההוא לנטרא ליה וגומר א"כ מתנ' יפה היא שנתן הקב"ה ליונ' במה שבלעו דג הזה וזה יובן במה שנודע כי הדג הזה היה מזומן מששת ימי בראשית כמשז"ל וכנזכר פ' ויקהל דף קצ"ט ע"א וק"ק מאו' קראתי מצר' וגומר כי זה יור' שהי' בצר' ולא ברווח'. ומ"ש בקדמיתא דג והשתא דגה. ענין סוד ביאור זה תבין מתיקונים דף ע"ז ע"ב כי סטרא דקדוש' איקרי הדג וסטרא אחרא איקרי בהיפוכא דגה וכבר ידעת כי סטר' אחרא היא סוד המית' ולכן כשאמר כאן ממעי הדגה הוא שהי' הדג מת ואח"כ כשחזר לחיות אמר ויאמר ה' לדג ויקא את יונ' וגומר ולא אמר לדג'. ומז למדנו שחזר לחיות כי קראו הכתוב בשם דג ולא דגה כי דרכי התור' כהרים תלוין בשער'. וכדין כתיב קראתי מצרה וגומר כי או' הייתי בצר' משמע כבר נגעה אליו הצר' אמנם או' מצר' ר"ל מפחד צרה שלא תבא עלי כי עדיין לא נשכוהו הדגים אל יונה בעצמו.

מה כתיב ויתפלל יונה וגומר פה ביאר כוונת הבאתו פסוק זה וזה יובן מפ' פקודי דף רנ"ט סוף ע"ב על במקום שאמרו לקצר וגומר והענין בקיצור כי הנה יונה וכל הנביאים לא נתנבאו אלא מאספקלריא דלא נהרא דא מ' וז"א ה' אלהיו שהיא השכינ' המתייחס אליו כי ממנו קבלת נבואתו מש"כ באלינ"ו שהוא הת"ת והנ' למדנו מן יונה כי בעת צרתו לא התפלל לת"ת רק למ' וכן מצאנו במש' בעת צרתו על מרים כנזכר פ' פקודי לפי שבמקום שאמרו לקצר שהוא בעת צרה לא אמרו להאריך בעלמא אריכתא שהוא הת"ת וגומר והכריח זה ר' יהודה מכח הקושיא במלת אלי המיותרת אך הכוונ' לו' מה תצעק אלי כי עתה הדבר תלוי במ' שהוא עת צרה ויתכן כי זש"ה אח"כ ואתה הרם את מטך וגומר שהוא סוד המ' הנק' מטה כנודע.

אתה הרם וגומר בא לתרץ הכפל או' הרם את מטך ונטה את ידך כי למה הוצרכו שניהם ופי' ענין נאה והוא ממ"ש הזוהר כי מטה דמש' הו' גליף מכל סטרוי ומצד א' גליף חויא ומצד א' גליף שם ע"ב וגומר ואמר כי ירים את מטהו לפעול בו ואמר לו הקב"ה שיהפכהו ויטהו לצד א' מד' צדדיו ואפשר שהוא הצד הגבור' כנזכר למט'. ואמר כי באידך מיא שהוא בהכאת הסלע אז הפכו לצד אחר וז"א ונט' את ידך בכוונה לחד גיסא מנייהו ולא תאחזנו בידך כפי המקר' וההזדמן:

א"ר אלעזר חמינא וגומר. ובספרא דרב המנונא וגומר אמר כי חד מטה הוא תדיר ואפי' במקום שקראו מטך מטה דמש' וכולא חד כי לעולם אין מטה זה אלא לאתערא דגבור' וז"א בין תימא דקב"ה ובין תימא דמש' וכולא חד כי לעולם האי מטה הוא לאתערא לסטרא דגבור' וביאר איך נזכר כאן ההוא סטרא דגבור' כן כשקראו מטה האלהים כבר הגבור' נרמז שם במה שקראו אלהים שהוא גבור' אמנם הכא אעפ"י שקראו מטה הוא הוא עצמו וגם כאן נרמז הגבור' ההיא במ"ש ונטה את ידך שהיא צד שמאל נמצא כי הכל שקול כאחת:

אר"ש ווי לאינון וגומר רשב"י רצה לפרש ענין דברי רב המנונא בביאור נמרץ והוא כי הרואה דבריו כפשטן יקשה לו כי למה הוצרך לכל זה ויימא הכא נמי קח את מטה האלהי"ם כמ"ש במקום אחר ולא יצטרך לקוראו תחל' מטה משה כמ"ש מטך ואח"כ סלקו מן הספק ואמר ונטה את ידך שהוא הגבור' ולימא בפירוש הרם את מטה האלהי"ם על הים ובקעהו. אמנם גילה לנו בדברי רב המנונא פי' יפה ומתוק והענין כי כבר ביארנו לך כי סוד מטה הזה הוא המ' והוא המט' שמש' הי' מתנהג בו לעולם ולא ע"י מלאך אך יהושע הי' ע"י מלאך ולזה נאמר בו בכידון אשר בידך והרמז אל מלאך מטטרו"ן אשר אמר לו שר צבא ה' אנכי עתה באתי אבל בימי משה באתי ולא קבלני. והנה סוד מטה זה מקבל מכח שם בן ע"ב שהוא סוד עטרין דג' אבהן כנודע ובהם נבראו כל העולמות כי שם מ"ב הוא ברישא דמלכא ושם ע"ב בז' ספי' תתאין והבן כי מט"ה גי' נ"ד והם סוד שם אדנ"י שבו אותיות ד"ן והם נ"ד צירופים מרובעים הנעשים מע"ב שמות המשולשות כאשר ידעת ואין להאריך גם סוד מטה הוא בסוד המ' בהתלבש' במטטרו"ן עבדה ובו פועל פעולותי' וז"ס מ"ט ה' ראש שם מטטרו"ן הרומזים על מ"ט שערי בינ' אשר בו כי השער החמשים קדש יובל והוא סוד ה' דמט' שהיא השכינ' אשר לא הושג שער זה במטטרו"ן וטעם שנקר' שער זה באות ה' לפי שה' חשבונה חמשה וכל א' מהחמש' כלול מעשר הרי נ' נמצא בשער זה של הנ' בו כל החמשים וזה נרמז בפ' משפטים דף קט"ו ע"א וע"ש. ונחזור אל הענין כי כבר ידעת כי ע"ב אותיות בחסד וע"ב בגבור' וע"ב

בת"ת ואח"כ מצטרפים ונעשים ע"ב תיבות במ' והנה הם ד' בחינו' וכנזכר דף נ"ב ע"א. והנה נרמזו ונחקקו בד' פני המט' הזה והם סוד מרכבת המ' בבחי' הספי' וזה נרמז רמז מועט בראש זוהר שיר השירים בענין ד' פני המ' המתחבר למעל' בד' שמות הקדושים. והנה בזה ידעת איך נק' מטה זה מטה משה ומטה האלהי"ם והכל א' כי מצד הימין נק' מטה משה ומצד השמאל נק' מטה האלהים. והנה דע כי פני הימין הוא לנגבא מיא במה שכבר נודע כי דרום נגיבו מיא כי תמן הוי חום וצפון מיניה נפקין מיא כי הוא קר וזה נרמז בפ' וארא ובכמ' מקומות והנה בענין הסלע דהוה לאפקא מיא אז נק' מטה האלהים כי מצד צפון נפקי מיא אך בכאן היו צריכים לשני עניינים והם דבר והפכו לנגבא מיא ולאפקא מיא ולכן תחלה הי' צריך לנגבא ולבתר לאפקא מיא ולכן תחל' קראו מטה משה הרם את מטך מצד הימין לנגבא מיא שיעברו יש' ולבתר נטה את ידך השמאלית ואז יתהפך המט' אל השמאל ויפקון מיא והשתא נק' מטה האלהי"ם בנטיית היד. כי משה הוא באמצע והימין והשמאל הם שת' זרועותיו מכונים אליו:

והא תהומי הוו הוקשה לו כי הפ' אמר קפאו תהומות וגומר נר' כי מקום תהומות הי' והוא במה שנתפרסם בד' רז"ל כי יש מקומות בתוך הים אשר שם הם מקום התהומות ודרכיה' היורדי' עד סוף התהום ואלו הם שבילי הים וכמעשה ר' נהורא סבא כד אתכניש ימא וגומר ברישׁ פ' ויקרא והנה איך אמר ובקעהו כי בשלמא בים אשר הוא בריכה א' וחפירה אשר בה שייך לומר בקיעה לפי שיש בה סוף וקצה אבל בתהום איך שייך בו בקיעה אם אין להם סוף וקצה ותירץ כי נס אחר עשה הקב"ה והוא כי המקום אשר הוא תהום הי' נקפה ועומד וזהו קפאו תהומות ולא אמר נבקעו. גם אמר בלב ים כנרא' כי ים ותהום אינו דבר א' כי הים נבקטו ותהום נקפאו. ובזה יתורץ שאלה א' והיא למה הב"ה עש' כ"ב חומות בים בין הי"ב שבטים לפי דעתי זו היא אחד מן התשובות כי היה צריך להקפות התהומות ונעשו כמין חומות ואין להאריך עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' דהא מנא הוא דמשדרי לי'. שאחר שזכה להיות צדיק זה במעיו יותר מדג אחר מנה ודורון הוא לו ויהי' ע"ד זכתה קנה וגומר:

זכו כלבים וגומר. ואבן טבא הוי במעוי דנהיר לי' פי' לו לעצמו הוצרך אבן טבא דינהיר לי' אמנם לראות כל מה דבימא ובתהומי תרין עינוי דההוא נונא הוו נהרין לי'.

ואחיה לי' להההוא נונא וגומר מדקרי לי' אח"כ דג דכתיב ויאמר ה' לדג אחר שקראו דגה ש"מ שהחי' ה' לדג.

לאתר דהוה קשיר בי' דהיינו המלכות שכל מי שנקשר בי' מותא קשיר לרגלוי ובן השונמית ויצחק יוכיח.

אוף הכי וגומר ראי' שכל דבר ודבר במקום אחיזתו שם תהא התחנה והתפלה לא"ס השוכן בתוכם. דהא כלהו באתר חד קיימי. משה וישראל כולהו היו מתפללים באתר חד מלכות. ואתה הרם את מטך וגו' ארכין ידך בסיטרא קדישא כי המטה היה חקוק בו מצד אחד דצ"ך עדיש באח"ב. ומצד אחר שם הוי"ה ומצד אחר נחש כדאיתא לקמן דף ס"ד ובזוהר כתיבת יד לכן אמר לו הקב"ה הרם את מטך וגומר ארכין ידב בסיטרא חדא שעד עתה פעל המטה בצד דצ"ך עד"ש באח"ב עתה ארכין ידך בסטרא קדישא דהיינו צד שם הוי"ה.

דסטרין אחרנין דההוא מטה וגומר למיין אחרנין הם מי הצור בחורב ומי הסלע במי מריבת קדש.

לאתערה סטרא דגבור' לעורר מימי הגבורות עליהם.

ת"ח בסטרא דגבורה וגומר הגם שהמים מצד החסד מ"מ אינם נמשכין ויוצאין כי אם מדרך [542] החסד.

עבד ניסא גו ניסא (אמר הגאון הנשי"א זצוק"ל נ"ל כי צו"ר סל"ע גי' אברה"ם יצח"ק בזכות אברהם יצא מים משם דצו"ר בהכאה על הצור אבל מסטרא דיצחק הי' ראוי ע"י שם של נחש שיצא מים בדבור בלבד ולא בהכאה ודי למבין) עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ועל דא ונטה את ידך בסטרא א' דסטרין אחרנין וגומר פי' שכי צדדין חד למימי הצור וחד למימי הסלע וזהו למיין אחרנין ושני צדדים האחרים חד שמא קדיש' לקריעת ים סוף וחד לי' מכות:

ממעי הדגה לאתר דהוה קשיר וגומר פי' יונה מחילא דאליהו קא אתא כדאיתא בפ' ויקהל קצ"ו א' ואליהו נפיק מרעותא דתיאובתא דדכורא כד נפקא ברעותא ולהכי אתקיים יתיר מבר נש אחרא כדאיתא בפ' ויגש ר"ט א' ע"ש. אלי דייקא נ"ב ב' עכל"ה:

דף מח:

ויסר את אופן וגומר ת"ח קב"ה בינה בכולא אתחזי שולטנותיה ירצה בכל הדברים התחתונים מראה כח מרכבתו ועם היות שהדברים הגשמיים חולפים ועוברים בלתי קיימין אין ענין זה פוגם במרכבתו וכחו ושולטנותיה די לא תעדי לעלם ולעלמי עלמין אמנם לפי שעה מראה בנמצא כעת ולזה עביד שולטנותיה באבהן לעולם הזה בעודם בו ובעולם הבא תמיד. והנה הקב"ה ברא את העולם ותחילת בריאתו מתמוטט כיון שאין בעול' התחתון מי שיפעול פעולות החסד וקיום העולם כיון שראה הקב"ה טוב מדת אברהם לאחוז בגמילות חסדים בגוף ובנפש קיים העולם בו כיון שנתחזקה המדה שבה

[542] צ"ל הגבור'

נבנה העולם ועדיין העול' מתמוטט מפני שאין חוזק הדברים מצד המים הרפים והנחים ואתחזקת כחום האש החזקה ולזה שתלו בצד הגבור' שאלולי הדין אין העולם מתקיים רגע ולכך נק' יד החזקה ולזה ביצחק נתקיים בריאת העולם.

נטל יעקב וע"י מה שנעשה המרכב' אל הת"ת קו האמצעי העולם עומד על סוד קו האמצעי בין הימין והשמאל שהיחוד העליון עולה בהתעוררותו מלמטה מנשמתם של ישראל שהם בעולם הזה ומעמידים העולם בסוד הרחמים על קו האמצעי בענין יעקב שהוא מרכבה אל הת"ת ובו שני עניינים הא' הייחוד בעצמו שכל הספי' אינם משתעשעות בסוד הייחוד אלא ע"י הת"ת וז"ש ואשתעשע בהדיה ובעולם התחתון ע"י ישראל זרעו הנמשכים אחריו בעבודה והיינו ישראל אשר בך אתפאר בהיותך בעולם התחתון אתפאר ואתעטף בספי' למעלה.

ות"ח יעקב אחיד באילנא דחיי וגומר ת"ת נקר' עץ החיים ויקרא כן על ג' ענייניים הא' דלית ביה מותא לעלמין כי מדת המ' עליה נאמר רגליה יורדות מות ירצה המדרגות האחרונות שבה הם נמשכים עד הקליפו' אמנם הת"ת לעלמין אין בו מותא וגומר. הב' דכל חיין בההוא אילנא אשתכללו ירצה שהת"ת בסוד יה"ו כולל ג' ראשונות והחיים כולם מתקבצים אליו והוא משפיעם לכל הבא ששם בן ד' כולל סוד י"ה. הג' מפני השפעתם למטה כאו' ואתם הדבקי' וגומר חיים כולכם וגומר והיינו ה' שבשם לכלול ולדבק אליו כל התחתונים להמשיכם החיים כנזכר ומבחי' זו יתייחס שם חי ביסוד וחיה במ' וכל לשון חיים בכל מקום שימצא ומבחינת הת"ת מצינו יעקב אבינו לא מת אמנם אם נתייחסה לו מיתה בשעתא דכתיב ויאסוף רגליו וגומר דהיינו מצד אחיזתו במ'. ועבד קב"ה ליעקב שלימו דאבהן בבחי' היותו כולל חגת"ם בסוד הוי"ה שבו וז"ש ודא הוא חיוותא עילאה ירצה על כל החיות. קדישא שאין חצונים אחוזים בו דכל שאר חיוותא חג"מ כלולים בו בת"ת כנזכר ובהיותם משתלשלים בסוד כסא ד' עמודי הכסא ומכסא יפרד והיה לד' ראשים סוד חיות ומהם לד' מחנות שכינה הכל מכח הת"ת וז"ש ואשתלשלו בגינה כמו חיוון לחיוון אלין סלקין ואלין נחתין כי הבחי' תחתונות נאחזות בעליונות ומשתרשות המסובב בסבה ועליונות משתלשלות בתחתונות הסבה במסובבו.

ת"ח כגוונא דלעילא איתי לתתא וגומר סתם כל מעשה בראשית נדרש למעלה באצילות ובעולם הרוחני ונדרש בעולם הגשמי הרי לפי זה העולם הגשמי הוא דוגמא לעולם הרוחני וכל מה שיש בזה יש בזה. כגוונא דלתתא ביבש' איתי בימא שכל הבריות יש בים והוא מורה כי כל מה שימצא בעולם הרוחני העליון ממש כמוהו סוד העולם הנקרא ים. ותחתון יגלה על העליון כי אחר שאנו מייחסים המדות העליונו' בשם ענין גשמי

הוא מפני שיש דמיון וילמוד סתום מן המפור' ולכך נדע שכל מה שבים העליון הוא במה שיש במדו' העליונו' כיון שהמ' מכונה בשם ים מורה שהיא דוגמא לספי' כים ליבש' וז"ש כגוונא דלעילא בספי' העליונות אית בימא עילאה מלכות כגוונא דלעילא אית לתתא כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה פי' ת"ח רתיכא על רתיכא וגומר הנה כתב למעלה כל הקודם להורות כי כל העולמות הם זה למעלה מזה וכל א' קשור בשל מעלה ממנו כנ"ל באורך ועתה בא לבאר כי גם את זה לעומת זה עשה האלהים כי כן בסטרא דשמאלא הוו רתיכין על רתיכין והני דתחותייהו איקרון גלגלים להנהו דקיימו עלייהו דוגמת גלגלי ואופני המרכבה שמוליכין את המרכב' כן אית רתיכין תתאין הנק' אופנים וגלגלים די עלייהו נטלין אלין עילאין דעלייהו והנה פה במלחמת הים הזו נתחברו כל רתיכין עילאין לסייעא ליה לשר דמצרים ואפי' סמא"ל אוזיף ליה ת"ר רתיכין כנזכר לקמן דף נ"א ע"א וז"א ת"ח רתיכא על רתיכא אשתכחו כי מרכבות הרבה היו וכמ"ש ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים וכן כתיב ויסר את אופן מרכבותיו ולא אמר מרכבתו כאשר יבא בס"ד ואמר כי מלבד דהוו רתיכא על רתיכא הנה גלגלוי הם האופנים נושאי מרכבת סמא"ל שהם גלגלוי רתיכא הוו רהטין בבהילו ובמהירות גדול להשיג את ישראל ואינון סמכי רתיכא שהם העמודים של המרכבה שעליהם בנוי כל המרכב' לא הוו מעכבי לנטלא ית מרכבותיה למיזל בבהילו ולנן ויסר את אופן מרכבותיו וינהגהו בכבדות כמ"ש בס"ד:

ת"ח רתיכא די ממנא על מצראי וגומר רצה עתה לבאר את הנ"ל על פ' ויסר את אופן וגומר ולכן מה עשה הקדים והקשה בפ' כי הל"ל את אופני מרכבותיו כי הלא אופנים רבים צריכים לכל מרכבה ומרכב' וגומר וקושיא זו שייכא אפי' אי הוה קאמר מרכבתו לשון יחיד ואינה הקושיא שמקשה אח"כ דהל"ל אופן מרכבתו או אופני מרכבותיו כמו שנבאר בס"ד. והנה מחמת קושיא זו משמע כי רתיכא די ממנא על מצראי דלא הויא רתיכא שלימא דהא כתיב את אופן והל"ל אופני אלא ודאי משמע דלאו מרכבתא שלימתא היא והנה היינו טועין בזה לזה ביאר ואמר כמה רתיכין הוו דהוו נטלין וגומר כלומר אל תטעה בזה בחושבך כך כי טעם הכתוב הוא באופן אחר כי מה דנקט ויסר את אופן וגומר לא קאי לאופנים התחתונים שתחת המרכב' רק לחד אופן גדול שהוא על כל המרכבות דס"א וכאשר הוסר אופן זה ממעלתו אז כל המרכבות אשר תחתיו לא זזו ממקומם כי הוא היה המנהיגם אמנם עתה וינהגהו בכבדות ולא יוכלו לרוץ בבהילו לפני יש' וכדכתיב ועל פרעה ואח"כ ועל הבוטחים בו וסמיכין עליה. ומה שקראו אופן הטעם הוא כי כמו שאופני המרכבה מוליכין אותה כך זה האופן הוא מניע את כל

המרכבות שתחתיו כי מרכבות הרבה הם וכולם עומדי' תחתיו ומתנועעים בסבתו. גם אגידך סוד הזה דע כי סמא"ל הוא אשר היה ראש אל כל רתיכין אלין כנזכר דף נ"א ע"א ואז הסיר את סמא"ל משם ובזה וינהגהו בכבדות ועליו נאמר ויסר את אופן ולכן תמצא כי אפ"ן חסר ו' כתיב גי' סמא"ל ודי למבין. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ר"ש פתח ואמר וגומר נטל לאברהם וקיים בי' עלמא כמ"ש הכתוב אמרתי עולם חסד יבנה שאלמלא החסד א"א להתקיים אפילו שעה א' ולפי שהדורות הראשונים גברו החסדים שלא היו נפקדים בשבט פשעם ובנגעים עוונם ולסוף נאבדו מן העולם. אמנם כשהעולם מתנהג עפ"י הגבור' יום יום יש לו קיום והולך וגדל בהוויותיו לז"א נטל יצחק ושתל ביה עלמא. כדמיון הנטיע' שאינ' גדל' בעצם עד שעוקרין אותה ושותלין אותה כי הגבורות הם המקיימים העולם יותר מן החסדים וז"ש ושתיל בי' עלמא דאיהו קיימין לעלמא.

ואת בריתי אקים את יצחק ברית הקשת שכרתי שלא אביא עוד מבול לעולם אקיימנו ע"י יצחק כי ע"י הגבורות שיהיו פועלות יום יום יהי' הברית וקיום לעולם וכן למעל' החסדים והגבורות הם קיום עולם המלכות אמנם הרחמים לעולם פועלים וז"ש נטל יעקב ואותבי' קמי' כלומר יעקב והוא הרחמים העמידם לפניו להיות נגד ה' תמיד ולכן יעקב אחיד באילנא דחיי יען היות פני מלך מביטים בו תמיד נמשכו לו החיים בסוד באור פני מלך חיים. וז"ש ת"ח יעקב אחיד באילנא דחיי וגומר כי סוד החיים נמשכים מהבינה ששם בני חיי ומזוני והת"ת עץ החיים עץ דאינון חיים שבבינ'. ואשתעשע בהדי'. כי הוא ברא בוכרא ואשתעשע בו כדרך שפי' [בפ'] ויגש על פסוק ושמי' לא זכו בעיניו. ואתפאר בי'. שכל השפעות הנשפעות מן הבינ' אינן נפעלות אלא ע"י ת"ת נמצאת הבינ' מתפארת ע"י הת"ת וכנגדו למטה יעקב משתעשע בו הק"בה להיות מטתו שלמה וזהו תפארתו.

דלית בי מותא לעלמין דלא יגורך רע לאפוקי אילנא תתא' שרגלי' יורדות מות דכל חיין חיי החכמ' והבינ'. שלימו דאבהן מכריע ומשלים בין הקצוות.

חיותא עלאה כן נק' הת"ת חיה כנזכר בפרשת שמות דף ד'.

דכל שאר חיוותא היינו ד' פנים שבאצילות חסד פני ארי' גבור' שור ת"ת נשר מלכות אדם כולהו אחידן בי'.

ואשתלשלו בגינה להלביש הנהגת'.

איליין סלקין וגומר כלומר ואלו בעלי חסד ורחמים שכן העילוי הוא כינוי אל הרחמים והחסד. ואילין נחתין אלו בעלי הדין שהיא כינוי ליריד' כולהו דרגין בדרגין כלו' כל

המדרגות התחתונות הן אחוזות במדרגות עליונות שהם סיבותיהם באופן דכולהו עילאין ותתאין.
ואזלין וגומר בוא"ו גרסי' ימא מלכות גלגלי גלי הדין החזק.
אורבין הם כחות מנהיגות ההנהגות זו לחסד זו לדין כדמפרש בסמוך.
סלקין ונחתין עולות לשאוב כח הדין ונחתין להשפיע. רוחא תקיפא היינו רוח חזק מצד הגבור' המחזיק דיני המלכו'.
בתקיפא היא חזק' ומתנהג ג"כ בחזק' ונוני ימי הם כחות השלוחים דעבדי שליחותא דמאריהון כנזכר בפרשת וארא דף ל' מתבדרין לכל אתר אילין למזרח הים וכן לדרומו אעפ"י שהם בחי' מתוקין גם שם מתבדרין לבלוע החוטאים.
וכל אילין בני עלמא דחמאן רשימא עלייהו דהיינו הרושם שעושין בפניו של חוטא כדי שיהי' [ניכר] לבעלי הדין שיפרעו ממנו כנזכר בפרשת שמיני דף ל"ו ואחרי מות ע"ו. וכל ארבין לא נטלין אחר שיצא רוח חזק' זה. בקפטירי שלשלת בשלשלת ופח יקוש טמון בארץ חבלו וכוונת הבליע' היינו המית' ופי' שהבליע נמשכת לו ע"י חבלו הטמון בארץ דהיינו עוונותיו עד שנופל. ולספרים דלא גרסי' ובלעין לון אתי שפיר טפי דנטלין לון בקטפירי עפרא. שלוכדים אותו בחבלו הטמון בארץ.
חד דכרא דימא ה"ג והיינו היסוד כנזכר בפרשת נח דף ס"ט. ובפרשת מקץ דף קצ"ז. וארא ל"א יע"ש כי היסוד היא הממתק תוקף דיני'.
לויתן זה וגומר היינו היסוד וז"ש זה דייק' כי זהו היסוד הממתק משאון גליו זה הנגל' כי היסוד העליון אינו ממתיק המלכו'.
ת"ח כגוונא דלעילא וגומר כבר ידעת שכל הספי' כלולות זו מזו ובבחי' אחת נכללת בה ג"כ חברת'. והנה הבינ' יש בה בחי' ארץ ובחי' ים כנודע וכן המלכות יש בה בחינ' ארץ ובחי' ים וכן בעולם התחתון אית ים יש בחי' ים בין למעל' בבינ' בין במלכות בין בעולם התחתון וה"ק כגוונא דלעילא אית לתתא כל בחי' שבארץ העליונ' בינ' בבחי' הנק' ארץ אית לתתא בארץ התחתונ' מלכות בבחי' הנק' ארץ.
כגוונא דלתתא אית בימא כלומר כל הבחי' שאמרתי לך שיש בארץ שבמלכות אית בים שבמלכות. כגוונא דלעילא אית לעילא בימא עילאה אהדר לבבא קמא אחר שסיים בחי' המלכות חזר ואמר כל בחי' שיש לעילא בארץ שבבינ' אית לעילא בים עילא' שבבינ' שבבחינת' הנק' ים.
כגוונא דלעילא אית לתתא. עתה חזר בבחי' המלכות ואמר כל מציאות ובחי' שהם משורשים במלכות אית לתתא בארץ התחתונ' שהיא היבש'. יש בים תתאה כלו' ים

המלח א"כ שפיר קאמרינא לעיל שיש לחיות שבשד' שמח' מהשקטת גלי הים כי כללות של זה בזה ושל זה בזה.

אתערנא לחברנא אורכא ופותי' וגומר בפרקי המרכב' מפרש שיעור מדות כל אבר ואבר בזרוע ימין סך כך אלפים רבבות פרסאות ושמו כך וכך וגומר וכך בשאר האברים ע"ש וז"ש וכלא בשמא איקרי כלו' כל אבר ואבר בשם יקרא והם שיעורי מאורי השכינ' ובחינותי'.

וראי אוקמוה חבריא כלומר ודאי צדק הכתוב לומר ימים בלשון רבים וכבר פירשו בו חברייא.

ברזא עילאה בפרשת ויחי דף רמ"א והם בחי' בים העליון מהם דין מהם רחמים. כד"א יוצאי ירך יעקב כלו' וירכתו כאלו אמר וירכת ו' על צידון כי כן זבולון הוא בנצח שוקא דימינא דגופא דיעקב ו' ת"ת כדאי' בפרשת ויצא. ת"ח רתיכא על רתיכא אשתכחו פי' כל ההנהגות עליונות משתלשלות ממרכב' למרכב' באצילות חגת"ם מרכב' אל הבינ' נהי"ם מרכב' אל הת"ת ד' עמודי כסא עולם הבריא' מרכב' אל המלכות ד' חיות מרכבו ארגמ"ן הם מרכב' אל הרוכבות עליהם ד' מרכבות שבעשי' שהם ד' מרכבות שרא' זכרי' מסוסים הם מרכב' אל היציר' הרוכבת ומתקנת עליהם וכמו כן בחיצונים המרכבות עומדות זו על זו וז"ש רתיכא על רתיכא אשתכחו

גלגלי דרתיכא רהטין בבהילו כלומר עוד יש במרכבות עליונות כי גלגלי המרכבות עומדות זו על זו דהיינו כל מרכב' תחתונ' הם נק' גלגלים למרכב' הרוכבות עליהם כל או"א ממהרת הנהגת' במרוצ' לעשות רצון עלתו וסבתו ומה גם כי האופנים שבעשי' שהם הגלגלים ממהרים לגמור הנהגת היציר' הנמשכת עליהם כן הוא המנהג בקדוש' אמנם בקליפ' כנגד בחי' הראשונ' שאמר שהמרכבות זו על זו שזו סבה לזו אמר ויסר את אופן מרכבותיו דהיינו הסבה והעלה והחיות מרכבותיו היציר' מגבור' וכנגד בחי' השני' דהיינו דרהטין בבהילו ולא מתעכבי באן בקליפ' וינהגהו בכבדות.

אי תימא רתיכא שלימתא כלומר אי תימא שתפרש ותאמר בטעם וינהגהו בכבדות לפי שהסיר את אופן מרכבותיו דהיינו גלגלי המרכבות ולכן אין המרכב' שלימ' כי כבר סרו גלגליו והם העלולים מהמרכבות כדמשמע כפי הפשט שגלגל המרכב' הסיר מתחתיו ובזה וינהגהו בכבדות לאו הכי אלא רתיכין וגומר כלומר ויסר את אופן דהיינו השר שלהם המנהיג כל המרכבות החיצונים דכמה רתיכין הוו דהוו נטלין וגומר ויסר את עלתם וסבתם מעליהם ובזה וינהגהו בכבדות כדמפרש ואזיל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון וכל ארבין לא נטלין וגומר מקץ קצ"ה וארא ל"א והאי אוקמוה חבריא וגומר ויחי רמ"א ב':

דף מט.

כולהו אחידן בפולחנא דמצרים ומטעם זה היו שריהם בקשר המדרגות שתחת יד שר מצרים. ובענין הגשמי אחידן במצרים לסיועא דילהון שהיו נעזרים במצרים ובוטחים בו ונודעה השפלתם עם היות שלא באה אליהם הצרה בההוא זמנא כולהו בעאן וגומר שרצו לעזרת מצרים ורפו ידיהם. ולא היה ענין זה אליהם אלא מצד מה שנשברה חזקת שריהם המשתלשלים ממצרים כדפי' שע"י שבירת מצרים אופן מרכבותיו התחתונות נשברו כולם והיינו וינהגהו בכבדות היינו הנהגת המרכבות והשרים וכחותם למט' וקבלת שפעם היה בכבדות שלא היו מימי כחותם באין אליה' אלא בדוחק גדול:

זכאה חולקהון וגומר לאתדבקא בהו שאינו רחוק מהם כהרחקו מהאומות שהם תחת יד שרים רחוקי הנהגתו ולמהוי להו לחולקא ממש כמו ששאר האומות יש לכל אומה חלק ידוע דהיינו שרא' כך שריהם של ישראל הוא הקב"ה וכמו שהם אין להם שכי אלוהות אלא להקב"ה לבדו גם הקב"ה אין לו שתי אומות חלא אומה אחת שהם ישראל וז"ש ולמיהוי אינון חולקיה. וג' אלו הם בג' פסוקים ובו תדבקין ואתם הדבקים הורה שאינם בהרחק האומות כי יעקב בחר לו יה דהיינו שהוא שר שלהם כי חלק ה' עמו היינו שהם אומה יחידה לו ואין שנית עמהם ואל ענין זה עשה להם ב' ענייני' הא' הוציאם מגזע קדש האבות הב' הנהיגם בתורה בעצתה שהיא הנהגה קדושה לקדושתם לידבק בהקב"ה ועל ידה דבקים בי שהתורה דבקה בו וראיה לזה קדימתה לעולם.

אתר קדישא וגומר היא המ' שהוא רוכבת על כל הנפרדים לנהלם ועתה יחזור אופן אמ' שהיא אופן א' בארץ אצל החיות כדפי' בשיר השירים מרכבותיו היינו מרכבותיו של הקב"ה הקדושות שאפילו מהעליונים הקדושים סלקא ועתה וינהגהו בכבדות כולם שלא היה להם חיי השפע והיינו אומ' הנהו כולהו משריין לא יכילו עד שיבערו שרו של מצרים מביניהם ונודע שכל שר שמעבירים אותו מגדולתו מטבילין אותו בנהר דינור וע"י כך מוסר משררותו וז"ש ואעבר בנורא וגומר.

ר' יצחק אמר בשעתא וגומר מניתי לך על ימא ונמצא שתחלה נבראת הים ואח"כ נתמנה עליה השר וקודם שררותך היה תנאי עמה בשעת בריאתה והיה כאן ד' דברים מט"ה תנא"י ארו"ן יוס"ף דבור הבה עם השר. התנאי היה אבל לא הגיע עדיין זמן התנאי הזה שלא עמדו אלא רד"ו ולזה היה צריך דבורו של הקב"ה מטא עדיין וגומר שחשב את הקץ והיינו קץ יוסף ודאי וכיון שקץ זה אות ברית לא נפגם ראויים היו יש' שבזכות

יוסף פקו"ד ויחסר כמנין פקוד מהד' מאות שנה והיינו או' פקוד שהוא קץ יפקוד ויחסר. והמטה היה צורך על זה כדי להפעיל העליונים על התחתונים דהיינו דבורו של שר נקשר השר עם הים לקיים גזרת הנסים בכח השם אשר במטה הקושר כח השם עם השר עם הים.

ארעא דמצרים כאלו אתוקד מפני שהעבירו השר השולט בכל גבול מצרים בנהר דינור כדפי' והיינו נלחם להם במצרים ממש והשר ממש והכל א':

ר' חייא ור' יוסי וגומר דלא יגרע וגומר שהכחות העליונות שלמות לצורה העליונה והם כצנורות וסילוני המעין שהם נותנים זה לזה ואין ראוי לגרוע הצורה העליונה ולהפסיק הצנורות ולזה מיד ממנים במקומו זולתו למלאות פגימתו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ובההוא זמנא שולטנותא דמצרים שליט וגומר כתב זה משום מאי דקאמר ועל פרעה ועל הבוטחים בו. ופי' כי הנה ראש על כולם הוא סמא"ל וממנו יוצאין ד' נהרות אשר שם הראשון ומעולה שבכולם הוא פישון והוא שרו של מצרים ושם נאחז פרעה מלך מצרים וכל שאר המלאכים היו תחתיו וזהו ועל הבוטחים בו וכל אלו המלאכים והשרים העליונים באו לעזרתו ואלו הם ת"ר רכב בחור מלבד וכל רכב מצרים והראיה על זה שירת הים המעיד' כי אז בקריעת ים סוף אז נבהלו וגומר ויש קושיא גדולה בפסוק הזה כי באו' אז נבהלו משמע שר"ל כי אז בעת קריעת ים סוף וזה לא אפשר כי הרבה זמן מהלך יש ממצרים עד אלופי אדום ואילי מואב ומכח קושיא זו הוצרכו רז"ל לבאר כי בעת קריע' ים סוף נקרעו כל מימות שבעולם וזהו ויבקעו המים כל מימו' שבעולם ובזה נודע הענין אך עכ"ז מי הגיד להם באותו הרגע כי היה הענין בעבור קריעת י"ס עד שעבר זמן וידעו תוכן הענין אמנם בזה יתורץ כי אלופי אדום ואילי מואב הם השרים העליונים שבמרום שנמצאו שם לעזרת שרו של מצרים וידעת כי סמא"ל שרו של אדום הוא אוזיף ליה ת"ר דתיכין והם הנק' אלופי אדום ואילי מואב וגומר א"כ אז בראותם מפלת מצרים נבהלו אלופי אדום וגומר והענין כי לא טובעו בים סוף אלא מצרים כמו שהעיד הכתוב וישובו המים ויכסו וגומר לכל חיל פרעה הבאים וגומר ולכן הנשארים נבהלו ונמוגו אך לא מתו עתה ובזה יתיישב מ"ש לקמן דף נ"א ריש ע"ב ואימתי אשלים ליה קב"ה לסמא"ל בקרבא דסיסרא משמע כי לא מתו עתה רק חיל מצרים אמנם רתיכי סמא"ל טובעו בנחל קישון בימי סיסרא וזהו אז נבהלו וגומר כי לא מתו בכלל חיל מצרים:

ת"ח דהכי הוא דלא כתיב ויסר את אופני וגומר הביא ראיה אל הקודם והוא כי עד עתה לא הקשינו אלא קושיא א' והיא דהל"ל אופני מרכבותיו או אופני מרכבתו כאשר

ביארנו ולז"א עתה כי הלא ב' קושיות הם והוא כי הל"ל אופני מרכבותיו וגם אחרי דהל"ל אופן מרכבתו כי מרכבה א' דמצרים היא ולא מרכבות הרבה אמנם בזה יתיישב הכל כי מרכבות הרבה היו וכולם תחת זה האופן ובגין האי כל הרתיכין דהוו אתדבקן כי באו לעזרתו איקרון הכי ר"ל נק' מרכבותיו דיליה עם שהיו מרכבות אחרים דשאר אומות וכללם נקראים מרכבותיו דיליה משום ההוא אופן דכולהו קיימין תחותה ולהכי איקרון כולהו מרכבותיו כי הם תחת רשותו:

ת"ח ויסר את אופן וגומר עתה רצה לפרש הפסוק בענין אחר כי עד עתה פי' כי אופן מרכבותיו הוא שרו של מצרים שכל המרכבות מתנהגות אחריו ועתה מפרש דקאי אשכינ' בסוד והנה אופן א' בארץ הנדרש בזוהר שיר השירים ולכן כדי שלא יקשה בעיני המעיין עשה הקדמה זו להראות איך כל התחתונים ועליונים על מימרא דשכינה נטלן ועל מימריה שרן וז"א ת"ח כל משריין וגומר א"ר יצחק בשעתא וגומר כי כשהקב"ה רצה להפיל את מצרים והנה היה צריך לזה שתפול השר תחלה ולכן מה עשתה השכינה אשר היא אופן הגדולה המנהגת את כל העליונים ותחתונים אסתליקת לעילא וכדין אשתארו כל המחנות אפי' אותם של קדושה ולא יכילו לנסעא ולנטלא וידעו כי לא זה בא להם מחמת שרו של מצרים אז קמו כולהו משיריין ונטלו שרו של מצרים והפילוהו לתוך נהר דינור ואז הוסר ממעלתו וזה שאמר ואעבירו ליה בנורא דדליק והוא סוד נהר דינור כי כשמסירים איזה שר של אומה למעלה מעבירין אותו בנהר דינור ובזה הוסר ממעלתו וסוד ענין העברה בנהר דינור נתבארה פ' צו דף כ"ז ע"א:

ר' יצחק אמר בשעתא כל זה מבואר. ואמנם או' והא אתמר מה חמא ימא וגומר הענין הוא כי הנה סוד תנאי הזה נתבאר בפ' בראשית במלת יום הששי דהל"ל יום ששי כמ"ש יום חמשי יום שלישי וגומר ואמנם או' הששי בה' הידיעה ר"ל כי יום הששה בסיון שבו ניתנה התורה ה' חומשי תורה שניתנו בששה בסיון והתנה הקב"ה עם כל מעשה בראשית שבשביל שיקבלו ישראל את התורה ביום הששי בסיון כי משום זה נעשו להם כל הנסים ההם ושיקרע הים ושיחזור לדם ושאר האותות והמופתים. והנה ידעת כי סוד יום הששי שבו נעשה התנאי הזה הוא רמז ליסוד ששם מדתו של יוסף וז"א הים ראה ארונו של יוסף הוא סוד מדת היסוד יום הששי שבו נעשה התנאי ואז וינוס ונקרע. וגם צריך שתדע מ"ש פ' תרומה דף ק"ע ע"ב כי לאיתנו הוא סוד היסוד שהוא סוד חוט של חסד אשר נמשך בהאי ימא דמ' ונדין אשתככו גלוי. וסוד ענין זה תבין מפרשת משפטים דף ק"י בסוד איתן האזרחי והוא סוד היסוד הנק' חוט של חסד אברהם ולכן נק' איהו האזרחי ועיין שם ואין להאריך בזה.

בגין דחמו ארעא דמצרים כאלו אתוקד בנורא וגומר וזהו אומרו כי ה' נלחם להם בהם במצרים בטריפ':

והרא"ג ז"ל ב' בד דא אתבר לא אזלי כלומר אינן יכולים להנהיג הנהגתם. בגין האי וגומר הכי איקרון כלומר אופן מרכבתו הי' לו לומר דהיינו שר מרכבת מצרים אמנם עתה שאמרתי לך דכולהו הוו אחידן גפולחנא דמצרים מרכבותיו קרינן להו.

ה"ג תו ויסר את אופן מרכבותיו:

ת"ח זכאה חולקיהון וגו' ופי' אחר כדמפרש ואזיל. וחיותא קדישא עלייהו ה"ג פירוש והמלכו' עליהם מלמעל' וזהו ויסר את אופן מרכבותיו השכינה הנק' אופן ע"ש אופן אחד בארץ דבעידנא דהיא נטלא כלהו נטלין בגין דכולהו אחידך בה וכדי חלא ינהגו הנהגתם נטל מעליהם הכח העליון השופע עליהם ובזה וינהגהו למצרים בכבדות.

א"ר יצחק בשעתא וגומר ל"ג. אלא ת"ח בשעתא דבעי קוב"ה וגומר והוא תשלום הפי' השני שהתחיל ואמר תו ויסר וגומר ההוא אתר קדישא היינו המלכות והוא אופן דקאמר. וכתיב ויסר את אופן מרכבותיו אגב סיפא דקאמר אנוסה שהם שתי מיני ניסות שנעשו בשביל וינס ויצא החוצה הים ראה וינס וכן ויאמר מצרים אנוסה נקט רישא דקרא עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ואעבר בנורא דדליק ו' ב'. ותנאי אית לי על ימא וגומר הוצרך לתנאי לפי ששרו של ים הי' מקטרג ואומר מ"ש אלין מאלין כדלקמן י"ו א'. עכל"ה:

דף מט:

אתקיף דינא עלייהו שיש' יכולים לסבול הדין אמנם האומות דינם הנשפע אליהם בחזק ואינ' יכולים לסובלו והיינו מה אדיר שמך כי השם הזה הוא סוד שם אדנות ואדיר ותקיף מהדין ולישראל הם ב' שמות יחד ה' אדונינו בסוד יאהדונה"י הוא אדונינו ומנהיגנו אמנם האומות אין להם חלק ביחוד ולכן מה אדיר שמך שם אדני בכל הארץ שהם האומות וכיון שחלקם של ישראל ביחוד התפלל שיושפע מהבינה ואמר אשר שאתה הבינה תנה הודך תשפיע הודך על השמים שהוא הת"ת ומלת אשר בבינה בהיות' מיחד' בחכמה דהיינו אשר אהיה וכן נק' נהרא עמיקא בפ' אחרי מות וע"י ההוד הזה הנשפע לשמים לייחו' הוא ממש אבודן של אומות העולם שהייחוד נגמר ונשלם והחצוני' מתבערי' בתוקף הדין ויש' שמחים בשמחת הבינה וז"ש בשעתא דהאי נהרא בינ' עמיקתא שיוצאת מהחכמה בסוד הייחוד נגיד ונפיק אל הת"ת למטה כדין כולא בחידו משמחת הבינה ומטרונית' בסוד הייחוד אתעטרת וגומר וכל עלמין שהם הקדושים המשתלשלי' למטה כולהו בחידו מצד חלקם בייחוד ושולטנותא דשאר עמין

שהם חצונים מלכות זדון וגומר ונמצא שאדירות השם והדין לכל הארץ דהיינו השרים היינו אשר בינה תנה דרך תפלה תנה הודך על השמים ויאבדו שונאיך וישמחו אוהביך:
ובעי קב"ה דמא דההוא כהנא ולכך סטרא דשמאלא מתגברת שם ומעוררת אותם הלסטים כלי החצונים לנקום דמי הכהן ולכך כל העובר שם מסתכן מצד הדין שהוא נטוי שם על בני עולם שגרמו לכהן מיתה שלא לווהו וכיוצא. הא אוקמוה מ"מ על דרך הפשט אבל אנא לא אמינא לכו הכי בדרך הפשט דרזא אוליפנ' ואני רוצה לדורשו לכם בסודו. אלי שבני המ' שהיא בת שבע ועל השבע אל"י שהם ג' ראשונות והרי הם עשר במלכות בת עמי נדב היינו שהיא מדה אחת בת כללות כל ישראל דהיינו עמי נדב נשמתן של ישראל ולכן קראה כנסת יש' וז"ש ורזא הוא על כנסת יש'. כיון דאתקטילו בנוב בעון בית עלי אשתארת מטרוניתא בערך אותה בחי' שנמשכה מאהרן דהיינו סוד משכן שילה שהלך לנוב ובחי' המרכבה שאחז אהרן אשתארת מטרוניתא בלחודהא ואתאביד ועם היות שהלכו לגבעון ולבית עולמים פנים חדשות באו לכאן ובחי' הקדומה ירושת אהרן אלישבע בת עמינדב לא נתקנה לעולם וז"ש ואתאביד ביתא דא ולא אשתכח מאן דמשמש מפני שכיון שפסקו שלשלת ההמשכה פסקה הנצוץ ההוא ולא יכלו האחרונים להמשיכה ולכך לא אשתכח מאן דמשמש וגומר להמשיך הנצוץ מחדש באהרן ויתקן באותה הבחי' ויחדי לה מהבינה ויזווג מהחכמ'.
כדין מההוא יומא אתעברא לשמאלא. יר' כי המ' גבורה תתאה דאתי מגבו' עילאה והכהן נותנה בימין ובהעביר הכהן חוזרת אל בחי' בשמאל.
כמין לכולא מנהגת העולם בדיני' הקשים ואינה מרחמת בדין.
מיתו מישראל אפשר דהיינו במיתת שאול ואפ' שכולל גם כל שאר המלחמות מאז עד חזקיהו:
ועד כען וגומר שלא נתכפר שהרי כל ישראל נתחייבו שהיה להם למחות ביד שאול ולא מיחו עד דאתא סנחריב וארגיז כולא על אותו עון וכמעט שעקר הכל.
היום דא כ"י בערך שהימים שהם ו' ענפי מטטרו"ן קאמר יומא עילאה שהרי היא היא המנהגת ההנהגה התחתונה ולכך קאמר היום בה' עילאה. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו זלה"ה כתב. מסכים לנז'. ת"ח גבעת שאול נסה וגומר פי' גבעת שאול ר"ל כח וחוזק שאול כי הר וגבעה הם חזקים ואמר כי חוזק שאול נס ממנו על אותו עון ולא עמדו לו זכיותיו עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אתקיף דינא עלייהו היינו שממשיך כח הגבורות מהגבור' העליונ' אל המלכות ואז דיניה הרפים מתחזקים כנזכר בפ' מקץ דף. ר"א. נהרא עמיקא. בינה. ודוד בעא. דמלת תנה היא תפלה כמו תנה עון על עונם.

בשעתא דהאי נהרא וגומר.

ומטרוניתא אתעטרת וגומר ושלטנותא דעמין וגומר ושיעור הכתוב כך הוא ד' אדונינו. במה אדיר שמך מלכות מצד תוקף הדין לשבר שולטנותא דעמין ואימת מתחזק מטרוניתא בזמן שהבינ' משפעת אל הת"ת ולכן אתה הבינ' שנק' אשר תנה הודך על השמים שמצד זה תתחזק המלכות.

סטו באורחא אחרא ה"ג. משדדי טורי גרסי'. הא אוקמוהו אינון מארי מתיבתא בענין סנחריב באותו יום שהגיע לירושלים הגיע סוף זמן הגזר' שנגזר על עון נוב כדאיתא בפ' חלק.

אלא דרזא דמלה אוליפנא. ה"ג עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ודא הוא אשר כד"א אהיה אשר אהיה. עיין בפ' אחרי מות ס"ה ב' האי נהרא עמיקא דכולא פי' חכמה כנזכר להלן ס"ג ב' ומטרוניתא אתעטרת במלכ' פי' דלאו זווגא דמלכא במטרוניתא אלא כד נהרא מאבא עילא' ככתוב בפרשת אמור ק' ב' עכל"ה:

דף נ.

לדוד מזמור שירתא דקאמר דוד על כ"י ולכך נתעורר דוד לצורך השכינה ונתקנא ונתעורר הוא תחלה אמנם לצרכיו לא היה דוד חושש לכך אמר מזמור לדוד רוח הקדש היה מעוררו כדי שישורר למעלה לצורך כך וכך אשר לו ודא כד"א מלא כל הארץ כבודו ירצה המדה הזאת מתפשטת וממלא כל המציאות בהנהנתה ולכך הכל ממלאים בה ונק' מלוא'. תבל וגומר ירצה ומה הקב"ה עושה בארץ זו ומלואה מנהיג תבל ויושבי בה והיא נק' צדק בהנהגתה בדיניה ע"י אלו הכחות אשר לה וזה קשר דבריו דקאמר והוא ישפוט וגומר והוא היינו לה. תבל היינו אומרו תבל ויושבי בה. בצדק היינו הארץ ומלואה: ואמר תבל ויושבי בה להראות על ג' בחינות ההנהגה או דין כולל כל העולם אמר תבל אם דין פרטי לאומה א' או אם דין פרטי ליחיד ממש אמר ויושבי בה ובזה נתיישב הכתוב לה' הארץ ומלואה שאינו כפל עם אומ' תבל ויושבי וגומר וצורך פרטי המלות:

אופן דילהון ההוא ממנא וגומר ואפשר שנק' אופן על שם שהוא מגלגל עליהם או על שם שהוא פונה אליהם בהשגחתו תמיד.

טבעו בים התחתון בדין ים סוף שדן אותם ודן אותם בגשמי שכנגדה ומטעם זה היה דינם בים וז"ש אמאי בימא וגומר. ורבי יוסי הכריח דאי ים סוף הגשמי לימא בים סתם

כדכתיב ירה בים אלא מדכתיב בים סוף אהדר לשכינתא וז"ש וע"ד כתיב בים סוף וגומר. ומכאן הכרח אל אופן מרכבותיו שהוא השר שנמסר לדין אל ים סוף עליון ולזה וינהגהו בכבדות הכוונה על כבדות הדין העליון בנהר דינור שמשם העברת השר. ור' חייא פליג השתא אסוף קרא וינהגהו בכבדות דלאו הכי אלא כבדות כפשוטו הנהגה כבדה מפני שהלך בכבדו' ולזה ויסר היינו שנשרפו גלגלי מרכבתו.

ויאמר מצרים הנה לפי הפירושים במלת ויסר יהי' פי' ויאמר מצרים על מי שפי' ויסר וגומר על השר צריך לפרש מצרים הגשמי כפשוטו שהשר כבר הוסר. ולמי שמפרש ויסר וגומר כפשוטו א"א לפר' מצרים כפשטו היאך ינוס אם כבר נשרפו גלגלי המרכבה אין להם כח לנוס לכך פי' ר' חייא ואמר מצרים דא ממנא שכיון שראה מפלת עמו רצה להניח' ולנוס מן הדין:

א"ר יוסי האי מלה קשיא ירצה עם היות שר' חייא תיקן הפ לא תיקן הענין וז"ש האי מלה קשיא כיון דאעבר' ליה בלי מוכרח הוא שתחלה השפיל הקב"ה השר ואח"כ האומה ואם אמר וינהגהו בכבדות על האומה הרי כבר הפיל השר א"כ היאך יהיה נדון בעצמו לומר אנוסה וגומר מכלל דעד השתא היה רודף היאך יכיל למרדף אחר שכבר אעביר לי' כנזכר. אלא ודאי כולא הוה שהועבר העליון והוסר התחתון אח"כ אבל או' ויאמר מצרים היינו מצרים תתאה מפני שראה מפלת העליון וז"ש דכיון דאתבר וגומר כדין אתבר וגומר ובזה ניחא אומרו כי ה' נלחם להם במצרים ולא אמר בנו כי אהדר לשר הנשפל כבר ממעלתו דהא אתבר חיליהון ויכולים אלו בלי ידיעה לרדוף או לנוס:

ת"ח כד אתערת האי כ"י שהיא צדק הרגה את העולם כנזכר אתערו כל אינון דאחידן בה שהם כל הכחות ואפי' שנראה התעוררות לשום אומה לשום ענין אינו אלא התעוררות כנסת ישראל מלמעל' מפני שכל התחתונים כולהו אחידן בה אמנם האומות כולהו אחידן לתתא בבחינות תחתונות אליה לדין קשה וכיוצא בהנהגת' בגלות לדון את ישראל ולמוסרם ביד האומו' ויש' שהם הנשמות הקדושות אחידן לעילא בערך בחינתם בסוד רחמיה ויחודה בקדושה כדמסיק דהא אינון נטלין לה וגומר דהיינו בבחי' הקדושה שהם בחי' עליונות ושרשים ויש לה בחי' תחתונות שיורדות עד מות מקום לשליטת החצונים. וכד אינון מתערין מורה שהמלכות מתעוררת מבחי' הייחוד העליון ובחי' קדושת' ולכך יכנעו כל החצונים מלמעל' ואח"כ הגשמיים מלמט' כדמפרש ואזיל. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אזלו פתח ההוא גברא ואמר לדוד מזמור וגומר כבר נתבאר כי יש הפרש בין לדוד מזמור ולהפך. והענין כי כשמקדים מלת דוד משמע כי הוא הקדים תחלה ואח"כ שרת' עליו רוח הקדש הנק' מזמור כנזכר בתיקונים פי' מלת מזמור וכן

בהפך וזה נז' במקומות הזוהר. אבל כאן מתרץ באופן אחרת והוא כי כשאומר לדוד מזמור ר"ל כי המזמור נאמר ע"י דוד למטרוניתא אבל אומ' לדוד ר"ל כי זה המזמור הוא לדוד על עצמו ממש. נמצא כי כאן שאמר לדוד מזמור הוא על השכינה ולא על דברי עצמו ומן דבריו נכיר כי כן כי פה סיפר ענייני מטרוניתא וז"א לה' הארץ וגו' ואינ' דברי' השייכים לדוד. וביאר כי הלא ארץ העליונ' היא השכינה היא לה' פי' מחוברת אל הת"ת. תבל היא האי ארץ דאנן שוכנים בה כנודע. כי ז' ארצות הם והעליונ' שבכולם תבל והיא ארץ הזו שאנו שוכנים עליה. ונתן הטעם למה לא זכר ארץ אחרת אלא תבל ואמר לפי שהיא אחידא במ' הארץ הנז' תחלה בפ' והיא נק' צדק כי הוא מדת הדין. וכוונת הביאו ענין זה לכאן הוא כי הלא כוונתו לאמר כי המ' היא דנת להו ובה טבעו כמ"ש טובעו בים סוף והנה זה נראה דבר קשה כי אחר שנתנם ביד שר האומות מה לו עוד עסק עמהם וגם כי ענין או' טובעו בים סוף הוא קשה מאד להולמו כי הוא בלתי הבנ' ולכן הקדים הקדמה זו להורות כי זו הארץ העליונ' שבז' ארצות הנק' תבל היא נדונית בארץ עילאה והיא הדנה ושופטת להאי תבל ולכל יושבי בה ואפי' האומות וזהו כוונת טובעו בים סוף כי ע"י הים סוף היא המ' נדונו ונטבעו פרעה וחילו. ר' חייא אמר וינהגהו וגומר הרגיש כי למה צריך נהגהו בכבדות ואחר שהסיר את אופן מרכבותיו מה צריך עוד לנהוג לא בכבדות ולא בקלות ומה ענין הנהגה זו ולזה ביאר כי הכוונ' היא על הנהגת שכלם כי במדה שאדם מודד בה מודדין לו ולפי שהוא הכביד עתה לבם והנהיגן באות' הנהג' של כבדות שהיו הם נוהגין תחלה כדי להפילם בתוך הים:

ויאמר מצרים וגומר פי' כי שר של מצרים מצרים שמו: א"ר יוסי וגומר: גם הרח"ו זלה"ה פירש כנזכר:

והרא"ג ז"ל כ' ואחידא בדינא דעלמא. מלת בצדק קא דייק שהיא בחי' המלכות כשהיא בתוקף הדין. בין לחד וגומר מלת תבל דייק כלומר מציאות התבל בין פרט בין לכלל.

כולא הוו כלומר הגם כי העבירוהו מממשלתו עכ"ז עדיין לא סר כחו מעליו מכל וכל שעדיין כח הרדיפ' נשאר לו דמיון המוכ' במלחמ' מכה שאינו יכול לחיות ממנ' ומ"מ רודף אחר שונאיו.

אבל דא מצרים לתתא וה"ק ויאמר מצרים דהיינו המצריים אנוס' מפני בני ישראל כי ד' נלחם להם בשבילם בשר שלנו הנקרא מצרים. וקשיא לי' שהיל"ל אנוסה ולשתוק לז"א ת"ח וגומר וישראל לעילא מכולהו וגומר ולז"א מפני ישראל שהם למעל' וכשהם מתעוררים אתבר תוקפיהון וגומר. ת"ח האי ממנא אתי לפרושא מלת להם היינו בשביל השיעבוד שעשו בהם וז"ש נלחם להם ודאי. וי"ס דגרסי במקום מלתתא מלכותא

והכוונה במ"ש למעל' דמ"ח סע"ב כמה רתיכין הוו דהוי נטלין על חד סמיך גלגלי דאתפקדאי עלייהו וגומר עד שמעו עמים ירגזון וגומר וז"ש אתברו אינון מלכוותא. הה"ד כי ד' נלחם להם דהיינו בשאר עמין בהדי מצרים כי בהלחמו עם מצרים עמהם הי' לוחם הך הכפתור וירעשו הסיפים וז"ש נלחם להם ודאי לשאר אומות. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון מה בין האי להאי וגומר תרומה קע"א וק"מ א'. ההוא ממנא דשליט וגומר אפן חסר ו' כתיב גי' סמא"ל והוא אוזיף ליה ת"ר רכב בחור כדלקמן נ"א א' עכ"ל:

דף נ:

ר' חייא פתח היתה כאניות וגומר דא כ"י היא המ' שהיתה כאניות סוחר שהם הולכות ובאות מלאות כל סחורה שבעולם כך כנסת יש' היא עולה ומביאה כל מיני שפע שבעולם לפרנס כל בחי' התחתונים. הנה שם ה' היא המ' העולה אל החכמה ומשם היא מתמלאת מזון ושפע לפרנס התחתונים והיינו או' ממרחק תביא לחמה שהיא החכמה תביא לחמה בחד דרגא וגומר יר' ממה שלא אמר ממרחק תאכל לחמה אלא תביא משמע שאינה אלא מביאה דהיינו שהיא גורמת שימשך לה למט' שפע הראויה לה אמנם היא אינ' עולה למעלה והיינו שהיא תתקן עצמה ותעשה כסא מוכן ליסוד וע"י זה יעשה כל הענין הזה וז"ש בחד דרגי דשארי עלה שהיא עושה לו הכנה וביה אתמשכו כל אלין וגומר כי הם נגלים ונק' אלין מורה באצבע בשש קצוות והם נחלים משוכין מהבינ' והם מבועין מסו' החכמה דהיינו ממרחק.

דאזלין לימא יר' אין הענין שאלו נמשכות אל היסוד ואח"כ ע"י ייחודה עמו נוטלת אותם אלא ממרחק תביא לחמה מהחכמה הם באים לשמה אלא שהמדרגה הזאת היא אמצעית וז"ש דאזלין לימא משמע שהליכתם מתחלה אליה ולשמה והיינו או' כל הנחלים הולכים אל הים לא שהולכים אל היסוד אלא הליכתם מיד אל הים שהיא המ': האמנם הפרש שבין מ' ליסוד דאלו המ' מקבלת הנחלים לפעמים ולפעמים ביסוד והיסוד מריק אותם למ' אח"כ וז"ש אל מקום לא אמר אל הים שהנחלים הולכים אלא מקום וגומר והיינו היסוד וז"ש ואע"ג דכולהו נחלן אתמשכן בההוא דרגא שהיסוד הוא המקום שיתקבצו שם הנחלים וההוא דרגא אתר שמבשל השפע ומכינו שיהי' הגון לה והיינו או' וההוא דרגא נחית לון להההוא ימא והיינו ששינ' הכתוב בין ים למקום כדפי'.

לא תימא דהא אריק לון. ירצ' שהיסוד מקבץ זמן מה ובפעם א' מריק כל המקובץ בו וכיון שכן תאמר שגם הספי' העליונו' זה דרכם שהם באין אל היסוד ופוסקים וחוזרים ובאים לז"א לא תימא דהא אריק לון והא לא שריין ביה אחרנין או אם יבאו לא יהיו בתגבורת כמתחל' וז"ש ולא נגדין ביה כמלקדמין אהדר ואמר אל מקום דהיינו יסוד

שהנחלים הולכים לשם הים כדפי' שם הם שבים לא אמר שם שבים אלא הם שבים הם כינוי אל הנסתרים והם בחי' הנעלמת מבחי' הנעלמת הם שבים תמן אינון תייבין מההוא אתר עילא' וכיון שבחי' הנעלמ' היא בחי' דנגיד ולא פסיק כך הם ולא פסקין לעלמין אלא שיסוד הוא שאינו משפיעם תמיד למ' אלא ומתכנשי כולהו בההוא אתר דהיינו היסוד בענין שמחכמ' עד היסוד אינ' פוסקים תמיד ומיסוד למ' מזמן לזמן מריק וחוזר ומכנס ומה שהוא מכנס אותם הוא לתועלת המ' עצמ' וז"ש ולמה הם שבים ומתכנשים ללכת משם מהיסוד אח"כ למ' למהך להההוא אתר וגומר ורצ' לתת טעם למה היסוד לא ישפיע הנחלים תמיד למ' כיון שהם נמשכי' תמיד אליו ואמר **מה שמיה** דההוא דרגא שאלו הם מעשיו צדיק איקרי ורצ' כי שם צדיק מור' על שאינו עוש' לפנים משורת הדין כי אם כאשר הם ראויים משפיע ופעמים מעכב כגון כשאין מעשי' לתחתונים. משא"כ למעל' שמשפיעים על צד החסידות לפני' משור' הדין:

ור' יהודה פליג על ר' חייא במה שפי' אניות סוחר כ"י עצמ' והוא פי' שהים היא המ' והאניות הם בחי' אחרות לעצמם וז"ש שם אניות יהלכון בההוא ימא וענין יהלכון היינו דאזלין ושאטין דהיינו סילוק ההיכלות למעל' להתקשר במ' בסוד הייחוד וז"ש דאזלין ושאטין ממט' למעל' עד דאתיין בפנימות המ' לאתחברא בההוא דרגא היסוד והיינו לויתן זה היסוד יצרת לשחק בו בסוד שעשוע הייחוד ולפי זה אמר הית' כאניות סוחר דהיינו אניות אלו שהם נקשרי' ביסוד אל הייחוד בה בעצמה וע"י כך ממרחק תביא לחמה בסוד התעוררות ההיכלו' וייחודה וקשרה כנזכר:

ור' יצחק פליג עוד שפסוק לויתן זה אינו חוזר על הייחוד תחתון ת"ת ומ' כי זה הוא לפרקים ובהיו' זה הייחוד נאמר היתה כאניות סוחר כי אז היא כוללת בעצמה כל ההיכלות כנזכר. אמנם יש ייחוד למעל' שאינו נעשה בבחי' האניות כלל מפני שאין סוד התעוררות ההיכלות שם לא מעלה ולא מוריד ועל בחי' זו נאמר ממרחק תביא לחמה בסוד ייחוד החכמה עם הבינ'. והיינו ג"כ שני ייחודים הנרמזים בפ' זה הא' שם אניות יהלכון אל הייחוד הראשון למטה לויתן זה יצרת לשחק בו הייחוד הב' העליון למעלה. וז"ש לעילא לעילא בחו"ב אית זווגא דשארי בחביבותא אינו כייחוד תחתון שתלוי במעש' התחתוני' ולתפלתם אם יש ואם לאו אלא זה הייחוד העליון שארי בחביבותא כל בחי' תלוי בסוד חבת החכמ' אל הבינ' ולז' לא מתפרש לעלמא אלא תמידי שאינו פוסק שאינו כזווג תחתון שצריך להמתין לעתו' תפלו' התחתוני':

א"ר יהודה מאן זכי ירצה עם היות שאינו לעתות התחתונים כדאמרת מי זוכה אליו שיכנס התעוררות שם **א"ל** מאן דאית ליה חולקא בעלמא דאתי הענין אותם אשר להם

נשמת אצילות מבינה נהר יוצא מעדן תמיד והיינו פי' מלת עלמא דאתי הכא תמיד עלמא דאתי דייקא שפי' שהוא תמיד מיוחד ונובע ולא מתפרש לעלמין ומי שחלקו בסוד נשמת האצילות שם הוא הוא מבני הייחוד ההוא:

א"ל ר' יהודה לר' יצחק לדרכך שפי' לויתן זה בסוד הייחוד הנעלם זה קשה והא מהכא אוליפנא דכתיב לויתן זה משמע דקאמר זה שהכוונה על הת"ת המתייחדת עם המ' דהיינו זה וזאת ידיעין אינון ולדבריך שהוא בסוד הייחוד ע"י הדעת העליון הל"ל לויתן הוא דהיינו הדעת הנעלם המייחד:

ור' אבא תירץ ואמר שדברי ר' יצחק ור' יהודה כולם צודקים שיש שתי יחודים וז"ש תרוייכו שפיר קא אמריתו וגם מה שדקדק ר' יהודה לויתן זה שפיר דייקא ויהיה לפי זה שיעור הכתוב לויתן שהוא הייחוד העליון הנסתר. זה יצרת דהיינו שגלית אותו למט' בסוד הת"ת הנמשך כדי לשחק בו למט' בייחוד הנגל' ובזה צדקו דברי כולם.

וכולא זמין וגומר ירצה ב' מיני הייחודי' האלו זוכים הצדיקים מפני שהם כלולים מצד בי"ע נר"ן והם נק' עבדים ומשם זוכים אל הייחוד התחתון הנעשה בסוד עבדים דהיינו בהיכלות בין ת"ת למ'. ומפני שהם כלולים נר"ן מאצילות מ' ת"ת בינה הם זוכים אל הייחוד העליון מצד האצילות בין חו"ב ומשם הם נק' בנים והיינו אז תתענג על ה' היינו ייחוד חו"ב והרכבתיך על במותי ארץ היינו הייחוד אל המ' עם הת"ת שהוא והאכלתיך נחלת יעקב אביך מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב מה שמיה דההוא דרגא צדיק אקרי כבר יתבאר לך זה יותר פ' פקודי ר"כ ע"א ושם ביארנו סוד עצמות וכלים. וג"כ ביאר לנו בכאן כי העצמות נק' צדיק והכלי נק' יסוד וזה תבין מפ' בא מ"ב ע"ב וז"ל וביסוד קרא גרמיה צדיק ודי. גם בזה תבין כאשר אנו אומרים שהספי' עולי' ויורדים וברתא סלקא לגבי אימא וכיוצא הכל הוא בסוד העצמו' כי הוא מתעלה ויורד ודי למבין. (חסר תחלת הענין) או אפשר קרא אניות אל מחנות שכינה כי הם ארבין ונונין דשאטין בימא רבא. ובזה תבין שפיר מלת יהלכון אע"פ שהם במקומם ומדורם אמר יהלכון שמתהלכים ומשוטטים בים הנז' מקצתו אל קצתו לעשות שליטתם שנצטוו עליו או כי הם משוטטים בים דוגמת הדגים לבקש אוכל לנפשם וכאו' הכפירי' שואגים לטרף והם מתחברים עם השכינה בסוד הייחוד והם הנק' בני חופתה וכדין היא מקבלת השפע ומזון מן לויתן זה יצרת לשחק בו והיא יהבא לון וז"ש כאשר שם אניות יהלכון אז לויתן זה יצרת וגומר ודע כי אומ' שם אניות אין הכוונה על המלאכים לבדם כי על כל הנשמות הצדיקים נאמר זה וגם הם נקראים נוני דימא ורב המנונא סבא יורה על זה כי הוא נונא רבא דימא עילאה כנודע.

ר' יצחק סבר כי לויתן זה וגומר הוא סוד זווג חו"ב. ור' יהוד' הקשה לו ואמר מאן זכי וגומר פי' כי הלא הכתוב אומר לויתן זה יצרת לשחק בו כי הוא שחוק ותענוג הצדיקים. ובשלמא לדידי ניחא כי התענוג האמיתי יש בו השג' אמנם ההוא זווג עילא' מאן הוא דזכי ליה כנודע כי לא יש השג' בג' עליונות ואיך תאמר עליה לויתן זה יצרת לשחק בו. ותירץ לו' מאן דאית ליה חולקא וגומר פי' כי הלא כבר ביארתי לך ענין תענוג העה"ב כי הלא בעה"ז לא היה שום השגה לשום צדיק ונביא וחוזה רק בז' ספירות תתאין הנק' עולם והם ימי הבנין אמנם בעה"ב שם ישיגו הצדיקים סוד הזווג העליון דחו"ב כי הלא נודע כי בינה נק' עולם הבא ואל זה רמזו רז"ל באו' יש להם חלק לעה"ב וא"כ מי שיהיה לו חלק לעה"ב הוא אשר ישיג אל לויתן זה כדי לשחק בו וז"א בעלמא דאתי דייקא כי אותו שיזכה לעלמא דאתי באלף שביעי הוא אשר יזכה אל לויתן זה הנק' ג"כ עולם הבא. **אמר ליה והא מהכא אוליפנא וגומר** כשראה ר' יהודה כי לא יכול להקשות לר' יצחק אז נסתייע אל פירושו מן הפסוק וז"א והא מהכא אוליפנא וגומר כלו' אעפ"י שכך יהיה האמת כדבריך כי עתידים הצדיקים להשיגו ולשחוק בו עכ"ז הפ' הזה אינו מדבר בזווג ההוא כי הלא מה שאני פירשתי כן זה הפ' הוא לפי שמהכא אוליפנא הכי כלו' ממ"ש לויתן זה ונודע כי זה הוא ביסוד ולכן ביארתי כי איירי ביסוד ומשמע דלא קאי אזווג עליון מדקאמר זה שהוא הרמז ביסוד כי ה' היא המלכות וז' הוא היסוד שהוא וא"ו תתאה ונעשה זיין בסוד רישא דאמה כנזכר פ' ויצא דף קס"ב ע"א. ור' אבא הכריע בין שניהם כי שני הדברים אמיתיים אמנם פירוש ר' יהוד' יותר מדוייק בפ' וז"ש שפיר דייקא. אמנם בענין הדרוש עצמו שביאר ר' יצחק לר' יהודה וגילה לו איך יש השגה לעתיד אפילו באותו זווג העליון הזה ודאי צדקו בזה דברי ר' יצחק בענין הדרוש עצמו אעפ"י שאינו מתיישב בפ' וז"א וכולא זמין קב"ה לאתענגא וגומר פי' ב' תענוגים יזכו אליהם הצדיקים וז"א וכולא זמין. והכריח הדבר מפ' אז תתענג על ה' וגומר כי על ה' הוא בבינה עה"ב שהיא על הת"ת הנק' ה' וא"כ מאחר שיתענגו בזווג עליון א"כ זווג הב' אתי מכ"ש. ומ"ש ר' אבא כמה אלפי וגומר עיין בפ' אחרי מות דף ס' כי אלפא ביתא זו נאמרה על כ"י ששם הוזכר פ' זה דהיתה כאניות סוחר וגומר ושם ביאורו פ' ושלל לא יחסר על כל אלו הזיינין ומשיריין הנק' שלל וע"ש. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ר' חייא פתח וגומר הנה שם ד' היינו המלכות שהיא לבוש לת"ת שכן כל שם הוא לבוש **ממרחק** מהחכמ' ומהבינ' שעדיהם עולה להביא השפע' לעולם וכדאיתא בפרשת בלק דף קפ"ז.

בחד דרגא דשארי עלה יסוד כדמפרש ואזיל והענין שבכל מקום הנז' בזוהר שהמלכות עולה למעל' להביא מזון לעולם אינה מקבלת כי אם ע"י היסוד.
ובי' אתמשכו אשמועינן תו שבכל מקום שאנו אומרים שהספי' העליונות משפיעות עלי' כגון בפסח החסד משפיע עליה וכיוצא אין שום ספי' מהם משפעת אל המלכות כי אם ע"י היסוד. ר' יהודא אמר וגומר ירצ' כי ר' חייא לא הכריע מפסוק הית' כאניות סוחר וגומר שכל מיני השפעות הם ע"י צדיק אלא אמר ממרחק תביא לחמה בחד דרגא דשארי עלה ובאותו פסוק אינו מוזכר אמנם הכריע כן מפסוק ב' דאל מקום שהנחלים הולכים פי' שאותו מקום הוא היסוד לזה בא ר' יהודא ואמר מג"ש דקראי נפקא לי' דכתיב הכא הית' כאניות סוחר וגומר וכתיב התם שם אניות יהלכון וכתיב גבי' לויתן זה מה אניות דהתם אינן מקבלין כ"א ע"י היסוד אף אניות דהכא וז"ש כתיב לויתן זה. ר' יצחק אמר וגומר מהכא ליכא למשמע מינה דהאי לויתן אנא אימא דמיירי בייחוד עליון דחו"ב דאקרון רעים וכוונת ר' יצחק דחייה בעלמא לא שסובר כן ודוק בדבריו שהם כעין דחי' ולזה לא פי' שום דבר בפסוק.
מאן זכי להאי זווגא יען הוא נעלם ואין מדרך הפסוקים להזכירו כ"כ.
בעלמא דאתי דייקי שהיא בינ' וכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב א"כ אינו מן התימא שיזכר בפסוק הזה.
כמה משריין אית לי' לקב"ה מחנה ישראל קא אתי לפרושי. דהיינו משריין והם מלאכים דקוב"ה שהם כל החיות והמלאכים שביציר'. ולקביל אילין אית מלאכים דמטרוניתא והם האופנים שבעשי' כנזכר כל זה בתיקונים. מארי דאנפין וגומר זכר ז"פ מארי כנגד ז' מדות מצד החסד.
מארי דאנפין כי פני ארי' החסד המשובח ועליון מכל הפנים ולזה אמר בהם עילאין. מארי דעיינין מצד הגבור' והם הנז' בהיכל זכות המשוטטות בכל הארץ ועיין בתיקונים דף צ"ד.
מארי דזיינין מצד הת"ת שכן ברישא דז"א כולהו קוצי דשערי שם בסוד הדין כנזכר בפ' תזריע דף מ"ח.
מארי דיללה מארי דיבבא מצד נצח והוד והודי נהפך עלי למשחית.
מארי דרחמי מצד היסוד שע"י נמשך סוד הלומד.
מארי דדינא מצד המלכות בסוד עטרת היסוד ואלו ז' כתות הם מלאכין דקב"ה. ה"ג לשמשא בהיכל (דקב"ה) קמי'. ופי' לשמשא היינו דאשתלחת מעילא לתתא ומתתא לעילא כדלקמן. ואו' אפקיד למטרוניתא וגומר אשמועינן הגם כי היא מקננא באופני'

דהיינו שבעשי' ות"ת מקננא במטטרו"ן מכל מקום היא נכנסת באלו ההיכלות שביציר'. ומולכת עליהם ומשמשת קמי' מלכא בהיכלא דמלכא דאשתלחת וגומר כדלקמן. בשתין אנפין רמז שהם הת"ת בעל ו"ק שנתנו לה מבית המלך לשמירת החיצונים כדמסיק ס' גבורים וגומר וי"ס דגרסי שתא והיינו הך: קמי כל חד וחד גומרין דינור היינו ההיא דפרקי מרכב' מלאכי אש סוסיהם של אש אבוסיהם של אש מ' סאה גחלים וגומר וז"ש קמי כל חד וחד דהיינו סודי האבוס הזה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף נא.

הה"ד להט החרב המתהפכת וגומר פי' כחות אלו החצונים שהם להט המשתלשל מהחרב והלהט הזה מתהפכת והפוכו יר' לפעול לכל בחי' ופאה. עוד ירצה מתהפכת הם יצה"ר המתהפכים לאויב לו לקטרג עליו אחר שנראי' כאהובים עד שנהנים מאותה עביר' מתהפכים ליפרע ממנו. והנה עץ החיים הוא הת"ת והוא אילנא רברבא מצד החסד ותקיף מצד הגבורה אילנא כי הוא כולל ג' ראשונות שמשם החיים. ודרך עץ החיים היא המ' שא"א ליכנס אל הת"ת זולתי אם יקדם המ' כי החלה יקדם יראת שמים קודם התורה והמצוה ומי שומר דרך עץ החיים דהיינו תור' ויראת שמים להט החרב שהיא רצועה בישא לאלקאה למי שאין בו י"ש כי המ' שומרת עץ החיים וכחותיה שומרים אותה דדא קליפא דדא ודא מוחא לדא. כד נטלא מטרוניתא לאיזה בחי' שיהי' אם בדין כולם דין ואם רחמים גם הם מתהפכים לרחמים והיינו ויסע מלאך האלהים שהיא השכינה שנק' מלאך שהוא הנק' אלהים ונסיעתה הוא הנהגתה אל א' הבחי' והיא ההולך לפני מחנה ישראל ומחנה ישראל הם המחנות הנז"ל ההולך לפני מחנה הורה שהם ג"כ נוסעים עמה. וע"ד איהי שליחא דכולא בין אל הספי' להשפיע ע"י בין מצד התחתונים להשמיע במרום קול תפלתם ושאלתם ושתי בחי' אלו בכתוב הא' נק' מלאך האלהים והב' נק' ההולך לפני מחנה ישראל שהוא הת"ת ומחנהו הם הספי' שסביב לת"ת יחנו.

וכי יקרא כלל הדברים אחר שאמרנו שהיא שליח בשלמא אל הדברים שהם כבוד כגון לדבר אל המלך מפני כבוד המלך ניחא אמנם יקשה מענין שהיא בעלת המלחמות וכיוצא ותירץ ואמר למלכא וגומר ירצ' ת"ת שרא' במ' יקירו דיל' שהיא נאצלת שאינ' כשאר התחתונות ומצד המיעוט ירד' למט' להנהגת התחתונים. לזה אמר מה אעביד לה לכבד' שלא תשו' להם אמר יהיו כל אוצרות ההנהג' מסורים ביד' אפילו הנהגת ושפעת שאר המדות יהיו ע"י כי זה כבוד ומעל' ותועלת לה שישפיעו' כל המדות ומטעם זה יש ביד' הכל בין אבנים טובות להשכיר העוש' טוב בין כלי משחית להעניש ובענין זה כבוד לה שמפני רדת' נתמנת' שר ופקיד על כל הנשפע מלמעל' ופעולת הספי' ע"י.

ששים המה וגומר יש ג' בחי' מלכות פילגשים עלמות והיינו בריא' יציר' עשי' והששים הם שש מעלות לכסא כלולים מעשר והפלגשים הם ההיכלות שסודם ז' היכלות והיכל הז' קדש הקדשים נחלק לשתים ע"י הפרגוד הפרוש והם שמונים כל א' כלול מעשר והם כמו הפילגשים פעמים לייחוד כגון בימי החול ופעמים לשמוש להנהג' לבד כמו בימי שבת ויו"ט ועלמות שהם לשמוש לבד הם המתפרדים מהיכל לבנת הספיר ולמט' ושמא תאמר שכיון שירד' השכינ' לנהל התחתונים גם היא כאחת מהם לז"א אחת היא יונתי תמתי לעולם השכינ' היא בסוד הקשר והייחוד וכל צבא ממנ' ולמט' כולם תחת ידה ורשות' והיא המוציא' והמבי' וז"ש מה אעביד לה לפייס' כאו' הרב' חיילי' להפיס דעת'. הא כל ביתי דילי ואם יהי' ההנהג' ע"י היסוד כקדם תמצא היא למט' כא' מן התחתונים לכך ירד' למט' להפקד תחת יד' ורשות' כל מה שהתחתונים רוצים יהי' ע"י. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' וכי מלאך האלהים איקרי קס"ד כי פי' מלאך הוא מלאך ממש והרי הוא אלהים שכן הוא אצילות ולא מלאך ותירץ אין איקרי מלאך אמנם אינו מלאך ממש אלא מלשון שליח ואינו מן התימא שנקרא שליח משל למלכא שנזדווג במטרוניתא כדמסיק. אי נמי וכי מלאך האלהים כלומר וכי שליח איקרי שכינוי זה אינו כבוד עליון ותירץ כי שליחות כזה כבוד הוא לה כדמפרש ואזיל. ה"ג היכלא קדישא עלאה קרתא קדישא קרתא עילאה כלומר למעל' היא שאין היד חיצוני שולט שם כמ"ש בחי' היכלא שהיא בחי' פרטית בפנימיותי' שהיא מיוחד למלך שהיא למעל' למעל' יותר וגומר וזו אף זו קתני.

עיר הקדש איקרי שמשמע שהקדוש' מתפשטת ממנ' שהיא גוף הקדש והקדוש' מתפשטת ממנה ואיך יתאחז בה שום חיצוני שהרי יש לה שומרים סביב לה מגבורי ישראל. ה"ג דאורחא מהכא אתתקן הה"ד וגומר זה השער לד' זה שער לעלות לד' תפארת.

כל שליחותא דבעי מלכא וגומר היינו כל מיני השפעות הנשפעות מלמעל' כלם נמשכים אל המלכות והיא ממשכת אותם לתחתונים כפי ראות עיני ההשגח'.

וכל שליחותא מתתא למלכא. נ"א וכל שליחותא דבעי מלכא וגומר לבית מטרוניתא וגומר דהיינו מעש' התחתונים וטעמי המצות בסוד ועשה לי מטעמים (גי' הדר וגי' יצחק והוא תיקון עולם התוהו. דברי הגאון הנשיא זצוק"ל) ממצות עשה כנזכר בתיקונים.

לבי מטרוניתא שנעש' בה מיין נוקבין הה"ד ויסע מלאך האלהים וגומר מכאן משמע שהת"ת נק' אלהים.

מלאך האלהים הה"ד בי' וי"י הולך לפניהם וגומר הכריח דמלאך האלהים הוא מלכות ות"ת מדרך ג"ש ואמר מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל דלעילא הכא מסיק ההקדמה. כמה משריין קדישין אית ליה לקב"ה דקאמר לעיל.

האלהים הה"ד וי"י כמה דאוקמוהו בכמה דוכתי דוה' הוא ובית דינו ת"ת ומלכות וכתיב גבי' שהולך לפניהם יומם א"כ אוף הכא דכתיב מלאך האלהים ההולך וגומר הוא המלכות בשיתוף הת"ת. כולהו משתבחין לחינתא ה"ג והוא מלשון שגלתי' ולחינתי' דהיינו פילגשים. אמר הא כל שאר לא משתכחי וגומר ה"ג (אשתכח דכולא נקרא הוא) כל זיינין דילי' כל הגבורות המתפשטות מעשר ספי' דהיינו רומחין וגומר וכשתדקדק תמצאם מיני כלי זיין דוק ותשכח'

את הוי נטרא לי ה"ג. אשתכח דכולא יקרא הוא דמטרוניתא הכא מסקנא דמאי דאקשי וכי יקרא היא.

מ"ט מאחריהם כלומר למה הוצרך לכך אפי' בהיותם הולכות לפניהם היית' מכה בהם.

בגין דאשתכחו וגומר ואתגלין קמהא וגומר הכי תריץ כי הוכרח מלאך האלהים ללכת מאחריהם כדי שאותן מארי מגיחי קרבא שהם משריין דיל' יזדרזו עצמן לפני' בכל מלחמתם להלחם עם משריין אוחרנין דהוו אתיין לסיוע שרו של מצרים כדלקמן ותאנא וגומר וז"ש ואתגלין קמהא דהא הוו אתיין וגומר כדי שילחמו אלו עם אלו למעל' בכחם המשגחת בהם ויפלו למעל' ואח"כ יפלו למט'.

שית מאה רתיכין גרסי'.

סמא"ל אוזיף לי' וגומר הם שולטנין ממנן על שית מאה רתיכין של מצרים: הה"ד ויקח שש מאות רכב בחור. כלומר ברורים לממונים על שש מאות רכב של מצרים וזהו:

וכל רכב מצרים, **א"נ ויקח שש מאות רכב**. מסמאל ועל כל רתיכא ורתיכא:

בחור. אחד דהיינו השר שלו ועוד כל רכב מצרים:

א"נ ויקח שש מאות רכב בתורת שאלה מסמא"ל ומי לקחם:

בחור. דהיינו ממנא דמצרים כמ"ש לעיל דף מ"ו:

ושלישים על כולו. על כל רתיכא ורתיכא השאיל לו השר שלו וזה עיקר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף נא:

ויסע עמוד הענן מאן עמוד וגומר שהכתוב אמר ויסע מלאך האלהי"ם שהיא השכינ' ואמר ויסע עמוד הענן משמע שאין הענן השכינ'. ופי' ר' יוסי שהוא ענין ענני כבוד והם סוד לבוש אל השכינ' וכן משה נכנס ונתלבש בענן וגומר. ור' אבא פליג ואמר שענן למעל' ממלאך האלהים דהיינו שכינ' והעד שנאמר וה' הולך והיינו שחלק הזכר היה

עם הנקב' א"כ מלאך האלהים היינו חלק הנקב' עמוד הענן היינו חלק הזכר דהיינו יסוד חוט של חסד המשוך על השכינ' וז"ש סיועא דצדיק וגומר דהיינו למט' במ' וז"ש ופירשו דרשימו המתחתם בנקב' מצדו תדע שאם כדברי ר' יוסי למה לא היה ענן בליל' כיון שהוא מחיצ' למט' משכינ' אלא לדידי שהוא היסוד ניחא וע"ד אזיל האי ענן יומם וגומר שהוא מדת יום בחסד ועם היות שאמר שהוא ביסוד מסטרא דחסד אתא דא וכן ראוי ודא חסד אתקרי תדע שהנגדיי אש וז"ש ועננא אחרא וגומר דהיינו חסד וגבור':

ור"ש אומר וגומר מפרש' ממש למעל' וממש בחסד וגבור' ולא סיועא כדפי' ר' אבא אלא דא אברהם דא יצחק וא"ת היאך הם עם השכינ' ע"י היסוד כדפי' ר' אבא וז"ש דעל ידא דהאי דרגא וגומר והאי ויסע וגומר השתא קשיא ליה בשלמא לר' יוסי שהוא בסוד ענן ניחא נסיע' ועקיר' ממקום למקום אמנם במדות העליונות לכך פי' שפעלו למט' בגשמי מה שנפעל ברוחני ששכינ' נדבק' בגבור' הנק' אחורים והיינו ויסע מלאך וגומר וכן חסד נדבק' בגבור' והיינו ויסע עמוד הענן בענין ששכינ' מפני צורך הדין בגין דהא מטא שעתא שהי' בליל' נדבק' בגבור' במדת' ולא נסתלק החסד ממנ' מפני שלא תעורר דין על יש' אלא גם עמוד הענן חסד נדבק ונאחז בגבור' מאחריהם כדפי' ונמצאת שכינ' בחסד וגבור' ולא זו בלבד אלא גם בת"ת וז"ש אשתלים סיהרא:

ע"ב סהדין היינו שהעדים אם יהיו מצד הדין יחמרו עדותם ויכבדו עולם לכך הם מצד ימין והחסד שהם רואים העדות מצד החסד והם מקלים בעדות אמנם הסופרים הם מצד הגבור' מפני שאין בידם לשכות לא לימין ולא לשמאל ולכך הם סופרים מצד הגבור' כדי שלא ילמדו זכות וחוב' אלא כותבין דברי המזכין ודברי המחייבין והדיינים עצמם הם מצד הת"ת דהיינו ע"ב גוונין וגומר מפני שהם מזכין ומחייבין והיינו או' גוונין לאתפארא ופי' לאתפארא להסתעף בחסד ודין כדי לזכות ולחייב. ואי תימא וגומר הכוונ' שהכריח משני פסוקים אלו שאין הת"ת כולל בחי' הגבור' והשמאל ביושר אלא ממש בבחי' בגבור' והעד דקאמר אתה כוננת מישרים לא אמר יושר אלא אמר תרתי מישרים יושר סדר בחי' החסד וסדר בחי' הגבור' ועוד אמר והבריח התיכון ת"ת מבריח מן הקצ' של חסד אל הקצ' של גבור' שתי קצוות לא שמהפכם אל קצה אחד אלא ממש שתי קצוות קצה החסד קצה הגבור'.

אלא למלכא וגומר ת"ת שלים מכולא שהאמצעי שם. דעתי' ודאי מצד בחי' בסוד הדעת. אנפוי נהירן שאינו מרא' כעס ורע' מפני שמדותיו טובות וישרות. וכד דאין לטב שמטיב לרשע אינו טובתו אלא דאין לביש שהוא לרעתו. או ירצ' הוא פועל שתי הפכים יחד טב מימין וביש משמאל. מאן דאיהו טפשא ורוא' שחוטא וטוב' בא לו דהיינו פני המלך

מאירים אליו עם היותו אוחז בדרכיו הרעים. אמנם מאן דאיהו חכימא אומר וכי המלך השלום יפעול טוב' לעוש' רעה וזה אינו דין ומשפט אין ספק שאינו אלא מצד שהמלך מדתו להטיב ואינו מור' פנים חשוכים לשום אדם אמנם לרשע מאריך אפי' וגבי' דילי' הטוב' הזאת רעה שאוכל זכותו ובתוך פנים אלו המאירים יש דין וז"ש בההוא נהירו דינא יתיב. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כ' אימתי אשלים ליה קב"ה לסמא"ל וגומר הענין במה שביארנו לעיל ריש דף מ"ט כי לא מתו וטבעו בים סוף אלא רתיכא דמצרים לחוד אבל שאר רתיכין דסמא"ל אלופי אדום אילי מואב וגומר לא טבעו עד מלחמת סיסרא אשר נחל קישון עילא' גרפם וכן כתיב לעיל סוף דף מ"ו ע"ב במה שדייקנו שם אומרו בחור והענין דבחור קאי לממנא דמצרים. או אפשר לפרש כי ויקח חוזר לממנא דמצרים כי הוא לקח ת"ר רכב בהלווא' לעזרתו מן סמא"ל שהוא בחור ומובחר שבכולם של שרי האומות כי הוא ראש על כול' כנודע עכ"ל:

והרא"ג י"ל כ' דעקר קוב"ה. העבירם (ממשלתם) [מממשלתם] והורידם אל נהר דינור כנזכר בפ' שמות ששם הוא משפט השרים (העובדים) [העוברים] וזה נחל קישון גרפם. למט' סיסרא וחילו:

נחל קדומים. היינו נהר דינור שהוא קדמוני מבריאת העולם למעל' עם נחל קישון למט' תדרכי נפשי עוז היינו אומרו:

ואתמסרו בידא דמטרוניתא. שנקרא נפש דוד שאז נעשית עוז ותקיף על שונאי':

וע"ד וילך: לעיל קאי אתירוצא אלא שנמשך באומרו ותנא וגומר. ה"ג א"ר יוסי ההוא עננא וגומר וי"י יתירא קא (תירץ) דריש ההוא שכתב במקום אחר ואע"ג שזה הענן (לזכר) [נ"ל שצ"ל נזכר] אח"כ במתן תורה דבספר תורה של הקב"ה הכל גלוי וצפוי:

ר' אבא אמר כתיב וי"י הולך לפניהם יומם. בתמי' מאי יומם ביום מ"ל: אלא דסיוע דצדיק הוא ה"ג. והיינו היסוד וכדמפרש ואזל. ואפשר דויי' ו' יתירה קא דריש דהיינו ה' מלכות כנזכר בפ' ויקרא ו' ת"ת ויומם היסוד ההולך עמהם וזהו וי"י הולך וסיוע דצדיק וגומר. ופרישו דרשימו דילי'. כלומר הענן: הוא דגל פרוש ההולך לפני מחנה ישראל רשימו לאור היסוד ההולך עמם:

וכתיב יומם יצוה י"י חסדו. ופי' בכמה דוכתי שהוא חוט של חסד דהיינו יסוד חוט הנמשך מאותו חסד עד שהוא בעצמו נק' חסד כנזכר בפ' נשא דף קמ"ב דיסוד חסד איקרי: וז"ש ומסטרא דחסד אתא דא ודא חסד איקרי. דעל ידא דהאי דרגא. יסוד. אשתכחו. כי הוא המיוחד ביניהם. והאי ויסע מלאך האלהים. דמשמע שמסיע עצמו

המלאך הזה שהיא המלכות מחברות' והרי אשתכחת דלא חברתם והאיך אמרת דעל ידא דהאי דרגא אשתכחו תירץ:

דנטול מסטרא דחסד וגומר. לעולם בהאי דרגא אשתכחו אמנם השתא הסיע עצמה מסטרא דחסד ואתדבקו בסטרא דגבורה: ה"ג דהא מטא שעתא לאתלבשא בדינא כלומר ואין העת עת דודים וירתא (ע') [נ"ל דצ"ל ע"ב] עטרין נ"א שמהן. בתלת עטרין דהיילו ג"פ ע"ב שעולה רי"ו כמנין גבורה והיינו לאתלבשא בדינא דקאמר: נהירו דאבא עילאה, היינו סוד החסד ענף אור החכמה וזהו נהירו דחכמתא והכי קרי לי' בפ' לך לך דף צ"ד והיינו בחי' מה שמשפעת וז"ש בעיטרוי דחסד עילאה. ברומחי דגבור'. קראם רומחי יען כי הם ע"ב אותיות מהופכות ממט' למעל' כנודע ובע"ב דחסד אמר עטרוי יען כי הם הולכות ביושר:

בשתין פולסי דנורא. ו"ק כלולות מעשר כלם מתגברות בבחי' הגבורה שבכל א' וא' מהם ועשרה דילה היינו כללות עשר שבמלכות שבבינה והיא בחי' אחרונה דבינ' מוצא הדין בחי' הדביק' בגבור' והיא מלכות שבבינ' ממש ולכך אמר:

ועשר דילה דנחתי מסטרא דאימא. כלומר מבחי' המלכות שבבינ' והיינו:

בנימוסי גליפין. כלומר בחוקי חקיקות הבינ' דדינין מתערין מינה כי כן מחק המלכות להיותו דין וי"ס דגרסי ועשרה דילי' ונראה שהוא שיבוש. א"נ כי יש ב' בחינות גבורה:

שתין פולסי דנורא. סוד הגבורות השומרות המדה הזאת שהם ס' גבורים סביב לה וגומר הם הנק' פולסי דנורא כנזכר בסוף הפ':

ועשר דילה. היינו כל עשר שבגבור' שנאצלו מן הבינ' בשעת האצילות שכן הגבורה ענף הבינ' וכשנתפשטה הגבורה מהבינ' נתפשטה כלול' מעשר כחק שאר הספי':

וז"ש בנימוסי גליפין ר"ל בחק החקוקות בכל א' וא' שהם עשר בכל אחת ועיקר:

בלבושי ארגוונא. הוא גוון כולל כל הגוונים וכן הת"ת כולל הגוונים דהיינו שעל ידו נפעלים כל מיני פעולות בין דין בין רחמים בין חסדים: וז"ש דאיקרון ת"ת. כי הוא כולל שס"ה גוונים כמנין ימות החמ'. כי כל יום הוא הנהג' חדשה. מלכא קדישא. ה"ג ול"ג עילאה:

בשבעין עטרין. היינו סוד שמות ע"ב דפסוק ויט:

והוא כליל להאי סטרא וגומר. הת"ת הנז' הוא משלים ואכליל אילין תרין סטרין דקאמר שהם חסד וגבורה אש ומים והוא נק' שמים ע"ש הכללות וכן נקראים רחמים. ר"ח כמנין יצחק דין. מים חסד וכן ישראל שי"ר מסטרא דלוי' א"ל חסד. א"נ והוא ת"ת כליל:

להאי סטרא ולהאי סטרא. היינו סטרין דאבא ואימא והוא כליל לון בסוד תפילין:

ע"ב סהדין. נמשכים למט' אל ההיכלות בהיכל אהב' שמעידים למעל' על כל אינון דיחדא יחודא דמאריהון ברחימו וגומר כנזכר בפ' פקודי דף רנ"ג:

ע"ב סופרין. בהיכל זכות שיש היכל אחר מיוחד לסופרין כדאיתא התם בדף רנ"א:

ע"ב גוונים לאתפארא. היינו מרכבו ארגמ"ן שבהיכל הרצון היכל הת"ת וכבר ידעת כי סוד הגוונים הם ההנהגות גוון חיוור מורה על הנהגת החסד וגוון סימק מור' על הנהגת הגבור' וכיוצא בזה ולהיות שבהיכל הרצון שם מתנהגות כל ד' הנהגות יחד וכללותם לכך אמר כאן מסטרא דת"ת ע"ב גוונין לאתפארא:

והאי אתר. היינו המלכות סיהרא דקאמר לעיל כי ע"י ע"ב אותיות דפסוק וי"ט שרומז לת"ת בשיתוף האותיות של ויסע ויבא נעש' שמא קדישא דהיינו שם ע"ב וה"ו יל"י וגומר ומתחברים במלכות ולהיות שבמקום הזה נעש' השיתוף והצירוף להכי קרי לי' אתר ונרא' שצריך לגרוס ובהאי חתר. רזא דרתיכא. חג"ת ומלכות שבה מתחברין וזהו:

והכא אתגליפו וגומר.

כסדרן באורח מישור. כי ע"ב אותיות של ויסע נקרין כסדרן בדרך ישרה כמו שנדפס בזוהר גדול ע"ש.

רשימין בגלגולא למפרע. כמ"ש בצורה שני' תמצא ע"ב אותיות מפסוק ויבא וגומר ואינו נק' אלא למפרע ומתחיל מהאות אחרונ' שהיא ו' והאחרונה היא ראשונ' היא ה' אחרונה דהליל':

מגבורה. במ"ם גרסי'.

לגלאה דינין. היא פי' למלת למפרע לשון גילוי כמו כי פרעו אהרן שמורות גילוי הדין והענין שכל אור חוזר הוא מלבוש לאור ישר. וכל מלבוש הוא בסוד הגילוי: ה"ג באבהתא רתיכא קדישא עילאה. וענין רתיכא היינו חגת"ם כי אין מרכבה פחותה מד':

קדישא. הגם כי המלכות רגלי' יורדות מות (מות) [ומסתבר שהי' כתוב מ"מ ר"ת מכל מקום] בהיותה מתחברת עם חג"ת לא יגורה רע ואז כל המרכב' קדישא עילאה כי אין למעלה מחג"ת מרכבה אחרת אבל למטה יש כמה מרכבות כמ"ש לעיל.

מינהון באורח מישור וגומר. שכן דרך המכריע ומטיל פשרה בין שתי הקצוות:

דא קב"ה. מבריח מן הקצה חסד אל הקצה גבורה: ר' יצחק וגומר:

סיומא דתיובתא הוא. כלומר בין כפי הסוד בין כפי הפשט לעולם הוא מישרים מיישר להאי סטרא ולהאי סטרא:

שלים בכלא. שלם בכל השלמיות להרשיע רשע ולהצדיק צדיק כדבסמוך דאי לאו הכי לא הוי מלכא שלים:

דעתי' שלים. השכלתו שלמה מכל בעלי המדע:

נהירין כשמשא בגין כי איהו שלים. כי משלימות המדות להיות מקבל כל האדם בשמחה כי מדת העצבון הוא מדה פחותה מאוד. וכד דאין לטב דאין לביש כלומר אנפוי נהירין כשמשא בין כשהוא דן לטב בין כשהוא דן לביש: ה"ג אנפוי דמלכא נהירין ולא אסתמר מיני' ומאן דאיהי חכימא אע"ג דחמי אנפוי וגומר דבההיא נהירא דינא יתיב ואתכסייא. פי' כי רחמי הת"ת הם גלוים ונכרים אמנם הדינים הם גנוזים ולזה נק' רחמים אמנם במלכות הענין בהיפוך לזה נק' דין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון כתיב וה' הולך לפניהם וגומר פי' כיון שהכ' אומר שהוא ית' היה הולך לפניהם כיצד אומר שעמוד הענן היה הולך לפניהם אלא מאי האי עמוד הענן רומז לסיוע הצדיק ונק' כך לפי שהוא עמוד כדברי רז"ל על עמוד א' העולם עומד וצדיק שמו ודי למבין עכל"ה:

דף נב.

דאי לאו הכי אלא שממש יושר הנהג' יחייב טובה לעושה רעה הוא גורם סדר ההשגחה וז"ש לא יהא מלכא שלים. לא שניתי לשון שתי בחי' אלא הכל בחי' א' עם היותו אוחז שתי קצוות. לא פליגא לאתר אחרא עם היות הכל כלול כי לא שניתי עצמי אל שתי הקצוות אלא אני כולל האותיות ושתי הקצוות ומשנה אותם והם אינם משנים אותי וז"ש ואע"ג דאתוון אחידן וגומר עכ"ז מצד רחמי כסדרי כתיבין:

א"ר ייסא וגומר בתקיעתא היינו סוד ברכות ראש השנה דרב לא היינו רב ממש דתלמודא דידן אלא כמו שהיו מכנין רבי בא"י היו מכנין ראש ישיבת בבל בזמן התנאים רב. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. א"ר ייסא אשכחנא וגומר מזה יורה כי סוד תלת ובכן הוא על סדר ג' פסוקים ויסע ויבא ויט הפך מן המתחילין ובכן תן פחדך ושרי להו מארייהו המעוררים הדין בר"ה ואדרבה צריך למתקו כי זהו סוד שם ע"ב למתקו בין החסד והת"ת. וכן התקיעות בסדר הזה אברהם יעקב ובינתיים יצחק. לפי שנמנא בזוהר פ' פנחס דף רי"ט ריש ע"ב ר"מ ובכן צדיקים לזה אני אומר כי ובכן הוו תלת כנגד חג"ת שהם כל א' מן ע"ב אותיות כמנין ובכן ובין כולם הם רי"ו אותיות ואח"כ נכללים כולם בשליח' קדישא מ' ואלו הרי"ו אותיות משתלשלים לע"ב תיבות ושם מתחברים במ' ע"י צירוף האותיות המשולשות בקדושתא ע"י ג' קדושות האבות הנז' וכמ"ש לקמן לקבליה קדוש קדוש קדוש וגומר והנה זה אצלי כוונת א"ר יוסי כלא אתכליל בהאי שליחא קדישא וגומר ואו' ואתכללו בתמניא וארבעין תיבותא אפשר כי שם ע"ב הם ג' חיילין כ"ד כ"ד כ"ד כנזכר בספר הבהיר ובזוהר פ' פינחס דף נ"ב ע"א וכל א' מג' ספירות חג"ת כולל כ"ד

תיבות. והנה שורש ע"ב הם חסד ופחד שבין שניהם הם מ"ח תיבות כי כ"ד תיבות של ת"ת הוא סוד המכריע הכולל למ"ח תיבות האחרי':

ת"ח גופא דאילנא וגומר עיין בפ' בהעלותך קנ"א ע"א שו' כ"ג.

ונופא ושרשא בארבעי' ותמניא תיבין וגומר מן וה"י ראשון עד וה"ו שני מ"ח לפי שהיא בחצי הפסוקים במ"ק אנ"י אל"ף נו"ן יו"ד עולה מ"ח והם ג' אותיות אנ"י כנגד ג' קדוש. קדוש לעילא וגומר אמר ב' פירושים א' זה שאמרנו לעילא ותתא ואמצעיתא. ופי' הב' כי קדוש א' בחסד והב' בגבורה והג' בת"ת אך הפי' הראשון קדוש לתתא וגומר סובל ב' פירושים א' הוא קדוש לעילא בכתר קדוש לתתא במ' קדוש באמצעית' בת"ת. אך להיות כי אפילו בחכמה יש תימא איך נקרא שם קדוש כי שם הוא קדש ולא קדוש כי קדוש נראה שמקבל קדושה מזולתו וקדש הוא שהוא בעצמו הקדושה בעצמה כנזכר זה בבירור פ' משפטים דף קכ"א ע"ב ומכ"ש בכתר דלא שייך בה לומר קדוש. לכן נרא' ע"ד שפי' בר"מ פ' אמור דף צ"ג ע"א. כי קדוש לעילא בחכמ' קדוש באמצעיתא ת"ת קדוש לתתא במ' או ביסוד עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אבל לא אתחזיא אלא בנהירו דאנפין לכן אותיות וי"ט הם כסדרן כלם כי מה שנראה שהם פני האותיות לעולם אנפוי נהירין ותחתיו הדינים גנוזים לכן המשיל בתחלת המשל אנפוי נהירין כשמשא כי כן פני השמש הם מאירים לפנים אמנם הם משחירים פני האדם ומייבש את הצמחים וכיוצא:

לא פליגנא לאתר אחרא אינו משתנה מהארת פנים כלומר אינו מתחלק לבחי' היפוך אותיות אמנם כדי שיהי' מלכא שלים:

בי אתכליל. הדין בי כלול אע"ג דלא אתחזייא: הא כגוונא דא וגומר. עד סוף השיטה הוא שיבוש שאין לשון זה שייך אלא אחר תשלום הע"ב שמות וה"ו יל"י וכו' וצריך למחקו דבכל הספרים ישנים ליתא:

א"ר ייסא אשכחנא ברזא דא בתקיעותא דרב וכו'. אין ספק כי אין רב זה דקאמר רב ממש הנז' בתלמוד חבירו של שמואל ור' יוחנן כי זה ר' חייא הי' מתלמידי ר"ש כנזכר בפ' תרומה דף קכ"ד אמנם רב מתלמידי רבי הקטנים אמנם הענין כי סדר מוסף ר"ה מלכיות זכרונות ושופרות והתקיעות הגם כי הם תיקון עזרא ובית דינו אולי שכחום וחזר אדם גדול מהתנאים ששמו רב ויסדום ונק' סדר התקיעות על שמו. וכן תמצא בפסיקתא והובא בילקוט פי' פנחס סוף סי' תשפ"ב ע"ש. וכן בפ' אמור בויקרא רבה פ' כ"ט דמשמע מהתם שסדר מוסף נק' תקיעותא דרב ע"ש אותו רב שחזר ויסדם וכדפי':

תלת ובכן. א' ובכן יתקדש שמך כנגד חסד דאברהם שכן ובכן עולה ע"ב ופי' ובכן ר"ל בע"ב אותיות של ויסע הרומז בחסד: ב' ובכן. תן פחדך. כנגד פחד יצחק והם ע"ב דויבא: ג' ובכן תן כבוד כנגד הת"ת שהוא מלך הכבוד והיינו אוערו לקביל הני תלת ויסע ויבא ויט:

וכך היא סידורא כלומר כסדר הזה יצחק בין אברהם ויעקב למתק דיניו דומיא דתקיעת שופר דאברהם מהאי סטרא יעקב מהאי סטרא יצחק באמצע ואתכפייא ביניייהו כנזכר בפ' אמור ונראה מדבריו שהי' גורס ואז צדיקים:

א"ר יוסי וגומר. פלי"ג את"ק ואמר כי יש עוד ובכן ד' כנגד רגל ד' של מרכבה דוד מלכא דקא מתעטרא באבהן: וז"ש כלא אתכליל בהאי שלוחא קדישא. דהיינו מלאך האלהים מלכות. והטעם שאין שום דין נפעל כי אם ע"י המלכות ולכן צריך למתק כל ד' רגלי המרכב':

ואסתיים בי'. כלומר שלימות וסיום השם של ע"ב אינו משתלם ומסתיים כי אם בשיתוף המלכות וז"ש:

אשתכח דשלימו דרתיכא קדישא אית בי'. כי הוא רגל רביעי שבמרכבה א"כ ד' ובכן הם.

א"ר שמעון האי הוא שמא קדישא עטורא דאבהן דמתעטרי. ה"ג וכוונתו להכריח סברת ר' יוסי דד' ובכן הם כי שלשתם מתחברין במלכות: וז"ש בחבורא כחדא וגומר באופן שגם ובכן ד' ראוי לאומרו הגם כי כבר הכל במ"ח תיבות לבד כמ"ש והכי ס"ל לר"ש בתיקונים דד' ובכן הם ועניין ארבעין ותמניא תיבין הענין היא כי שם ע"ב נחלק לכמה סטרין כנזכר בפ' בהעלותך דף ק"ן יש מחלקו לב' חלקים ל"ו ל"ו ויש מחלקו לג' חלקים כ"ד כ"ד כ"ד ויש מחלקו לד' חלקים ח"י ח"י ויש מחלקו לששה חלקים י"ב י"ב ויש מחלקו לי"ב חלקים כדאיתא בספרי קבלה מעשית והנה כשנחלק לג' בבות שהם כ"ד כ"ד בלי ספק שרומזים לג' אבות וכל א' כלול בשנים אחרים והנה ר"ש אתא לאשמועינן שב"פ כ"ד כ"ד שעולה מ"ח תיבות הוא העיקר ושלימו דכולהו יען כי השני כ"ד כ"ד יהי' הרמז לחסד ולת"ת שהם עיקרי ההנהג' שצורך הגבורה שצריכה לעולם כבר היא כלולה בכ"ד כ"ד הנזכר כי כן (מכלל) [בכל] הכ"ד כ"ד בכל שם ושם האות האמצעי' הוא מפסוק ויבא הבא למפרע הרומז לגבורה כדפי' באופן שבכ"ד כ"ד שני פעמים כבר כלולה שם הגבורה: וז"ש האי הוא שמא קדישא וגומר ואתכליל במ"ח תיבותא דאיהו שלימו דכולהו ועיקרא דשרשין. כלומר זה שם הקדוש דהיינו וה"ו יל"י וגומר הגם כי אתכליל במ"ח תיבות בענין שארבעה ובכן הם כנזכר בתיקונים וגומר והנה צריך לתת

טעם כיצד במ"ח תיבין הוא שלימו דכלא כשתדקדק תמצא שמשם הראשון שמתחיל וה"ו לסוף מ"ח תיבות חוזר ומתחיל וה"ו שני נראה כי עד שם הוא הממשלה הראשונה וחייליה ושם כלול כל הענין כדפי' ומן וה"ו שני הוא הממשלה השני' נמצא ראש הממשלה הראשונה וה"ו וכן ראש הממשלה השני' וה"ו:

ת"ח גופא דאילנא וגומר. בג' גרסי' ובא להכריח אף באלו המ"ח תיבין כלול הכל שהרי גוף ועצמות האילן הוא:

אני. שכן תמצא שם זה באמצע שלסוף בבא ראשונה כשנחלק לשתי בבות בבא שני' מתחיל אני שהוא ראש ל"ו שמות שנים:

רישא דכל ענפי אילנא וה"ו דהיינו וה"ו השם הראשון של שם ע"ב באופן שהגוף והראש שהם העיקר הוא כלול באלו המ"ח תיבות א"כ הוא כללא דכולהו ושלימו דכלא:

והא אתערו חברייא. ג"כ (בדברי) [נ"ל דצ"ל כדברי] וו"ה ל"ג לי'. (ואומר) [נ"ל דצ"ל ואומרו] אנ"י אל"ף נו"ן יו"ד במילואה אפשר לומר כי אנ"י כפשוטו עולה ס"א. ובמילואה יש ט' אותיות הם ע' ועם הפשוט והמילוי הרי ע"ב הרי כללות כל הע"ב כלול באלו המ"ח תיבות יעד וה"ו שני. כי עדיו מגיע הממשלה הראשונ' כנזכר והנראה יותר נאות דהא דנקט אנ"י במלואו אל"ף נו"ן יו"ד במספר קטן מ"ח הרי כי גופא דאילנא הוא לבדו כולל המ"ח תיבין הרמוזים בשתי בבות ראשונות כ"ד כ"ד להורות כי הם עיקר שלימות השם ומעתה ד' ובכן הכי הוא סדורא ודלא כר' ייסא וזה עיקר.

ה"ג והוא אתרשים בתלת עלמין עילאין ובתלת עלמין תתאין. פי' אשמא קדישא דקאמר בתחלת דבריו קאי ואמר שהשם הזה רשום בתלת עלמין דהיינו ג' ווי"ן ויס"ע ויב"א וי"ט בחג"ת וכן הוא חתום מתחתם בתלת עלמין תתאין שהם [נ' שצ"ל נה"י] דמתמן רומזים ג"כ הג' ווי"ן כי כל ו' אפיק ו' כזה ו"ו וג' ווי"ן דחג"ת אפיקו ג' ווי"ן דנה"י תלת עלמין תתאין:

לקבלי' קק"ק י"י צבאות. כלומר כנגד המקומות והעולמות הללו שרמוז שם ע"ב בחג"ת ונה"י כנזכר כנגדם אמר הכתוב קק"ק סוד חג"ת י"י צבאות סוד נה"י י"י יסוד צבאות נ"ה: קדוש לעילא וגומר הוא פי' שני. קדוש חסד וגומר הוא פי' ג' א"נ אתרשים בתלת עלמין עלאין שורש שם ע"ב זה רשום ורמוז בתלת עילאין שהם ג' ראשונות והוא עצמותו בג' אבות חג"ת וכן רמוז:

בתלת. עלמין תתאין. נה"י והמלכות כוללם יחד דהיינו וה"ו יל"י סי"ט וגומר הרי כל העשר':

לקבלי'. כלומר כנגד זה הוא פי':

קק"ק י"י צבאות. כיצד קדוש לעילא. בג' ראשונות. קדוש באמצעיתא. חג"ת. קדוש לתתא. בנה"י מלא כל הארץ מלכות:

קדוש חסד וגומר. הוא פי' שני ושמעתי משם האלה"י הר"ר יצחק אשכנזי זללה"ה כי בגלגולתא דאריך אנפין יש ג' הויות דיודין והם נמשכים כל אחד למקום אחד. האחד נמשך מסוד גולגלתא ומתפשט בג' ראשונות והב' יורד ומתפשט בג' אמצעות והג' יורד ונמשך לג' אחרונות ומשם מלא כל הארץ מלכות האירה מכבודו והענין כי חושבן שערי דאית בכל קוצא וקוצא הם ת"י (עמין) [צ"ל נימין] בחושבן קדוש ורמוזים בד' יודין שבכל שם דע"ב דיודי"ן הנז' שיש בכל הוי' מהם ד' יודין כלולות מעשר ועשר מעשר הם ת' וי' אותיות של השם במילוי הם חשבון קדוש וזהו הכוונה שבכל קדוש יורדים אותם מאורות דנימין כחושבן קדוש מסוד גולגלתא אל ג' ראשונות והב' לחג"ת והג' לנה"י מלא כל הארץ מלכות כנזכר ושמור זה מאוד כי הוא פלא:

וכולהו בע"ב אתגליפו. כלומר בכל המקומות הנזכר בין לעילא בין באמצעותא בין לתתא בין לחג"ת כפי הפי' כלם אתגליפו בע"ב כמה דאתמר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון עטורא דאבהן תרומה קל"ב ב'. ואתכליל במ"ח תיבותא פי' הענין כי שם זה של וה"ו הוא בשם ע"ב שני פעמים ומן פעם ראשונה עד שניה יש מ"ח תיבות לפי שהם שלימו דכלא ועיקרו דשרשין כמו שמפרש כ' מלת אני היא אחד מן השמות שהם בתוך מ"ח שמות הנז' היא גופא דאילנא לא משמע מלה זו כי אני רומז באחרונה אלא אותיות אני שהם אל"ף נו"ן יו"ד וגומר כמו שמפרש כי האלף רומז לכתר ונו"ן ארוכה לבינה ויו"ד לחכמה ובזה תבין השאר אם טעמת טעם הדבש. קדש בג' עליונות משפטים קכ"א א' קדוש בתוספת ו' בג' אמצעות קדושה בתוספ' ה' בג' אחרונות עכל"ה:

דף נב:

ים מ' שפת הים בחינה חוץ ממנה ושם הורידוהו לשר מצרים מת והמיתה בעליונים הוא להוציאו מן החיים ויורד למטה אל מקום שאין שררה אלא בתוך המתים במיתה ודאי היינו שנחלקו יש אומרים שמינוהו שר על המתים והיינו מת או שר גיהנם והיינו מיתה למטה ממיתה ודאי והיינו או' מת מ"ט:

וירא ישראל וגומר ר' חייא אמר מהכא אשתלים ירצה במכות מצרים היה פועל כל אצבע ואצבע לעצמו דהיינו מכה א' מספי' א' וכאו' אצבע אלהים היא אמנם בענין הפלא הזה אשתלים ידא והיינו את היד יד שלימה לא אצבע והם שתי בחינות היד עם האצבעות דהיינו כף היד המצטרפות בפעולת האצבעות וז"ש אשתלים ידא וכולהו אצבען ולא זו אלא מאו' היד שמאלית הגדולה היינו ימינית בענין שהיו שתי ידות יחד וז"ש הגדולה

ע"י הימין והיינו כולא בימינא אתכליל שהגבורה מסכמת בפעולת הגדולה ומתייחדים ונקשרים והיינו ימינך ה' נאדרי בכח הדין והגבורה הנקשר בימין וענין עשר אצבעות הם עשר ספירות חמש ימיניות כת"ר חכמ"ה גדול"ה ת"ת נצ"ח. ה' שמאליות הם בינ"ה גבור"ה הו"ד יסו"ד מ'. והאצבעות מיוחדות בכף היד היינו ייחוד החמש ספירות יחד ושתי ידות היינו קשר עשר ספי' לפעול. וטעם כל זה ולא היה מכת מצרים בקלות כמכת סנחריב ורבים כהם מפני דלא אשכחנא וגו':

פרעה חכים הוה לתת טעם לשטותו ולחוזק לבבו:

לא חמא שאין שום כח מהכחות שיורה להם גאולה דהא בכולהו וגומר. ופרעה לא סבר דאית קשרא וגומר ירצה לא ידע שיש קדושה שולטת על הטומאה:

ר' אבא וגומר דכד הוה אמר וגומר מפני שלא השיג הכח הזה ואלו אמר אלהי' שיש איזו גילוי למטה שמא לא היה מתחזק. א"ר יוסי לבתר אמר חטאתי וגומר מפני שמתוך דבריהם נמצא שהיה שם זה מחולל במצרים לזה אמר שסוף הכל הודה: אחת היא היינו מדת המ'. ובהאי קב"ה בינה דאין דינוי מהגבורה לתתא והיינו או' אחת היא עם היות שהיא פועלת דיניה ע"י החצוני' אינה בת ריבוי אלא אחת היא יונתי כענין חרב היונה תמתי טהורה מהחיצונים עם היות שהיא פועלת ע"י ות"ם היא טהורה מהחצונים. אחת היא לאמה שהדינים נשפעי' מהבינ' והיינו אומרו דאין דינוי לתתא ודאין דינוי בכולא עם היות שהם רבים המקבלים הדין והענין שהדינים מתעוררי' מהבינ' והיינו קב"ה אתער דינוי שבגבור' ששם הדינים הם בפועל ונפעלים ע"י המ' והיינו אומרו דאין דינוי בהאי וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. חמו כמה אוכלוסין. לפי שביאר למעלה כי אלו הפסוקים של ויסע ויבא ויט הם סוד ע"ב שמהן דאינון אבהן מתעטר בהו מעם עתיקא קדיש' לז"א כי הטעם לפי שהיו ישראל בצער גדול וכמו שביארנו לעיל כי כל הנסי' והנפלאו' התלויים בשינוי הטבע כולם הם מאת עתיקא קדישא כנזכר דף נ"ד ע"א בסוד מלת אז ישיר משה

א"ר יצחק וגומר גם הוא הורה על זה וכמו שביארנו לעיל דף מ"ז ע"ב בפ' זה מה תצעק אלי וע"ש היטב. ואו' ועבד ימא נימוסין עילאין הוא סוד המ' הנק' י"ם כי עושה נסים ומופתים גדולים בכח עתיקא כנ"ל בביאור מלת א"ז כי א' הוא עתיקא וז' היא המ' וכנז"ל דף נ' ע"א בסוד פ' טובעו בים סוף ע"ש.

ובג"כ קשיא קמי קב"ה כולא כקריעת ים סוף וגומר מ"ש כולא אין הכוונה רק לומר באותם הדברים שארז"ל עליהם שקשים כקריעת ים סוף כמ"ש וקשה לזווגן כקריעת ים סוף וכיוצא וז"א כולא הכי אוקמוה ר"ל זה שאמרתי כולא כבר אוקמוה מאי הם

ואינו כל הדברים שבעולם רק כל מאי דאמרו רבנן עלייהו דקשים כקריעת ים סוף וביאר הטעם ואמר כי הלא אותם הדברים הם דומים לזה. והענין הוא כי הלא קריעת י"ס כבר ביארנו כי היה עוזה מקטרג ואומר רבש"ע מה נשתנו וגומר אלו עע"ז ואלו עע"ז וגומר נמצא כי מכח הת"ת והמ' לא היו ישראל ראויין לנס הגדול ההוא ולכן היה הענין קשה בעיניו עד שאתנהיר עתיקא ואז נקרע הים כנז'. והנה כל הדברים הדומים לזה הם קשים קמי קב"ה לפי שאין אותם האנשים ראויים אל הענין ההוא לולי רחמי עתיקא קדיש' ולכן הדבר קשה בעיני הת"ת להיותו מנהיג את העולם במשפט וביושר וכמ"ש פ' ויגש גבי זווג שני דף ר"ז סוף ע"ב כי צריך לדחויי גברא מקמי גברא ולהכי קשיא קמי קב"ה כקריעת י"ס לולי רחמי העתיקא שאין הענין קשה בעיניו כי הוא רחמים גמורים וכן בשאר הדברים ועיין פ' תרומה דף ק"ע ע"ב ע"ש היטב. והנ' רצה לפרש ענין קריעת י"ס במה שכבר ביארנו כי ע"י רחמי העתיקא אתנהירת י"ם היא המ' סופא דכל דרגין כנ"ל דף נ' ע"א גבי טובעו בי"ם. והענין כי להיותה מדת הדין שלכך נק' אילה מלשון אילי הארץ כח וחוזק הדין ולכן קשיא בעיניה לאולדא ולאפקא שפע טוב ונשמתין בעולם והדבר תלוי עד יתגלו רחמי עתיקא ואז אזדמין חד חויא וגומר וקרע לה וז"ס קריעת י"ם העליון. ולפי שאמר כי הנחש נושך בערייתא ממש לכן הזהיר רשב"י ע"ה ואמר שלא נטעה לומר כי יש לנחש שום אחיזה בה ח"ו כי הדבר אינה כפשוטה. והנה סוד ענין הזה אין אנו עתה בביאורו ויובן מכמה מקומות בזוהר. ומ"ש דשויאת רישיה בין ברכאה וצוחת ורמת קלין וגומר וכן נשיכת הנחש נתבאר פ' משפטים דף קי"ט ע"ב ופ' ויקהל דף רי"ט ע"ב ופ' אחרי מות ריש דף ס"ח ר"מ ופ' פנחס דף רמ"ט ע"א וע"ב זוהר ור"מ ע"ש היטב עכ"ל. וע' בס' אור הגנוז בס"ד.

והרא"ג י"ל כ' ארי דייקא. אומר המלכות למה תצעק אלי דקריע' ים סוף אינו בידי כי אם **בעתיקא** תליא מלתא. וזהו דבר אל בני ישראל ויסעו כלומר יסעו מזה עוד למעל' לעתיקא קדישא וגומר כנזכר בסוף ספרא דצניעותא.

ועבד ימא. מלכות מכח אור עתיקא המאיר עליו. עבד. נימוסין עילאין. דהיינו ככל חוקותיו וככל משפטיו שרגיל לעשות בעד עם ישראל הקדושים:

ובג"כ קשיא קמי' קוב"ה כל א' כלומר כל הדברים הקשים כגון מזונות וזווגין שנאמר בהם קשים כקריעת י"ס כל הני קשיין על המלכות שהוא לפני הקב"ה ת"ת כמ"ש הענין הזה בפ' תרומה דק"ע כל הני קשיין לה כקריעת י"ס דהא לאו ברשותא קיימי אע"ג דאיהי עביד אמנם פועלת ע"י אור עתיקא כנזכר שם:

א"ר שמעון חד אילתא וגומר. הנה בענין זה לא מלאני לבי לכתוב מאי דסבירא לי בהאי מלתא יען שמעתי כי להאר"י זלה"ה הפצירו בו תלמידיו עד בוש שיגלה להם סוד זה ולא זז משם עד ששמע קול מצפצף כנגדו וידע שנגזר מיתה על בנו. וכן ר"ש מסיק בעצמו ואמר:

בהאי מלה לא תשאל. פי' לא תחקור בדרוש זה:

ולא תנסה את י"י. לעשות מעשה בפועל ליקח אילה מעוברת לתוך ביתך לראות בעת לידתה כיצד זמין עלה הקב"ה הנחש הזה כמו שעשה אותו המלך כנודע כי [ע"י] נסיון זה בגשמי יבא האדם להתבונן למעלה ויחקור וינסה את י"י ואינו כבוד עליון: וז"ש והכי דייקא. דהיינו את ה' את דה'. וירא ישראל את היד הגדולה וגומר.

מהכא אשתלים. נ"א מהא אשתלים כלומר מקריעת ים סוף אשתלים. ידא, מלכות והענין כי עד כאן פעלו העשר אצבעות כל א' וא' מכה א' ממטה למעלה. דם מלכות צפרדע יסוד וגומר מכת בכורות כתר עליון כדאיתא בפ' וארא דף כ"ט וכלם פעלו ע"י המלכות כנזכר שם נמצא שכאן נשלמה שליחות המלכות והגם כי מכת בכורות הי' בכתר ואז כבר נשלמה ה' אצבעאן מ"מ עדיין אור הכתר הי' מופיע עד שנקרע להם הים. ואפשר נמי שר' חייא ס"ל שעשר מכות נעשו ע"י חמש אצבעאן דימינא וה' דשמאלא שהם ה' חסדים וה' גבורות ונמצא שבמכת בכורות עמד האצבע העשירי עד קריעת י"ס ואז:

אשתלים ידא וכולא אצבעאן. ונראה מכאן כי ה' חסדים התחילו לפעול ואחריהם פעלו הה' גבורות וז"ש ואשתלים ידא דהיינו יד שמאל:

דאתכליל בי' ימינא. וזהו יד הגדולה. יד שהיא השמאל כלול בימין שהוא הגדולה:

ועוד דהא בכולהו קשירו קשרא. כלומר בכולהו חרשין ובכלהו כתרין דקאמר לעיל קשירו קשרא. דהא בכל חכמתא דילי' לא אשתכח. כי בקש בכל ספריו ולא מצא שם זה כמ"ש רז"ל כי לא מצא אלא שם אלהים שגלה יוסף עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון בנהר דינור וגומר עיין בפ' צו דף כ"ז ע"א ו' ב'. אלי דייקא בעתיקא וגומר דף מ"ח ע"א:

דף נג.

רב טול רב וגומר מלה אמר ולא אגמר מלה וגומר כלומר איוב היה אומ' ולא למד עיקרו של דבר ור' יוסי פליג שאינם נפעלים ע"י אלא בעבור גאולתם

אינון אבני ברדא וגומר אין לו קשר אם לא שנפרש רשע פרעה ותם באומות בימי יהושע שלא או' מי ה' אשר אשמע:

ד"א וירא ישראל כדמסיק דהיינו ישראל סבא והיינו אראנו לישראל.
דנחת עם בנוי שיודע היה יעקב שהיה יורד לגלות מצרים וסביל עליה גלותא שראה יעקב גלות מתחיל והוא ממש גלה בכוונתו ולא זו אלא אעיל לבנוי ויעצם שיסבלו עול הגלות עד שישקיף ויראה משמים.
א"ל כי לגוי גדול אשימך שם ואדרבה א"א להיות גוי גדול אלא שם די ישצון בגלותא שהקליפות גוזרות על ישראל שמדות אם לא ששכינה שומרם והיא מבטלת כחות החיצוני' ונותנת כח לישראל לסבול הגזרות ואנכי ארד.
דחילנא מן גלותא שאם פילט נשמתו בחוץ יזכה לקבורת הארץ שלא יאמרו עליו ותבאו ותטמאו את ארצי ואם היה נקבר חוץ לא יזכה לראות מפני שהקבור בארץ הוא חי בארץ החיים ויכול לראות והקבור חוץ הוא מת בעפר מת וארץ מתה. ולשניהם יחד הבטיחו הקב"ה אנכי אעלך גם עלה. וההוא יומא דנפקו צריך לומר שראה ליל ראשון גבורותיו ועמד בניסי הים וז"ש וההוא יומא דנפקו וגומר. ויעקב הוה תמן שלא הלך עד שביעי של פסח שעברו הים וז"ש וחמא כולא.
בפניו דיעקב ועם היות שאמר בפניו סתם ואין הכרח על איזה מהאבות קאמר ממילא משמע דיעקב איהו דאעיל לכולהו תמן ואין ראוי שיראה בצער ולא בשמחה כיון שאמר שהא' מהאבות ראה השמחה ממילא דיעקב הוה. ור' חזקיה אמר אברהם ומלת בפניו דייקא טעמא דכתיב ויפול וגומר והטעם שהוא תמה על בן א' אמר לו קב"ה תראה כל הבנים ויעקב לא נצטער על זה וגם יצחק לכך קם אברהם שנצטער לראותם ואין שעה ראויה לראות ישראל אלא בשעתא דנפקו וגומר ולא בים כדפי' ת"ק אלא בשעתא דנפקו דהיינו ביציאת מצרים דכתיב ויסעו מרעמסס סכותה וגומר והיינו ויוציאך בפניו ממש ביציאתם:
ר' אבא אמר ככולהו תנאי ומוסיף כלהו אבהתא אפי' יצחק ולא שעת יציאתם ממצרים או שעת קריעת י"ס לבד אלא בכל ההוא פורקנא וזה כי כל הנסים היה להוציאם ולא יצאו בעצם עד שגזר להם י"ס. ויוציאך בפניו הם ג' פנים חג"ת:
ור' אלעזר וגומר בפניו דא יעקב שהם עיקר פנים בת"ת שהוא מראה כל הספי'. וכוונת ר' אבא ור' אלעזר ור"ש הוא שהספי' העליונות פעלו ענין הגאולה והיו מזדמנים בהם האבות בסוד נשמתם. הרמ"ק זלה"ה:
והרא"ג ז"ל כ' בגין דאינון צדיקייא מתפסאן. וגומר. וה"פ תם בשביל הרשע הוא מכלה:
רב וגומר. פי' רז"ל טול הרב שבהם:

ולא אגמר מלה. כלומר לא פי' ואמר תם בשביל הרשע הוא מכלה כי לא גמר אומר כדי שלא יבהלו השומעים. א"נ אחת היא הדנה ושופטת שעל ידה הקב"ה תם ורשע יחד הוא מכלה על ידה וז"ש בגין דאינון צדיקיי' מתפסאן בחוביהון דרשיעייא כלומר עם הרשעים וזהו בעם רב וגומר טול הרב עם העם. ולא אגמר פי' לא למד ענין יסורי הצדיק וסודם אלא אמר דבר אחד ולא למדו סודו כי כן הוא מוכרח שיתפסו הצדיקים על הדור שאל"כ יחזור העולם תוהו ובוהו:

דבגינה קטל הקב"ה במצראי. בין הטובים שבהם בין הרעים שבודאי הי' בהם מי שלא נשתעבד בישראל וכלם נאבדו הה"ד תם וגומר ואומרו:

בגינה: מוסב על המלכות הנק' אחת ובגינה הוא הקב"ה מכלה תם ורשע:

ר' חייא אמר איוב וגומר. דתם ורשע הם איוב ומצרים כדמפרש ואזיל:

לא אלקי אלא בזמנא דנפקו וגומר. פי' דאע"ג דבר"ה נגזר עליו כדפי' רז"ל על ויהי היום יומא דר"ה הוה עכ"ז לא אלקי אז אלא נגזר עליו ולא לקה אלא כד נפקו ישראל ממצרים:

לבתר עבדו נוקמין ביומא דיהושע וא"ת הניחא אבני ברדא אמנם המטר והקולות שנשארו באויר שנאמר ומטר לא נתך ארצה מהיות קולות וגומר מה נעשה מהם ומצאתי במדרש כתיבת יד שהמים ירדו בימי אלישע לאותם ג' מלכים שהלכו על מואב ואמר להם אלישע לא תראו רוח וגומר הם אותן המים שנשארו באויר והקולות נשמעו במחנה ארם קול חיל גדול וגומר: א"ר כתיב כימי צאתך וגומר כלומר ומקרא מסייעך:

מאי בפניו אילין אבהתא. כי האבות הם הם פני שכינה כנזכר בפ' תרומה דף קס"ג שהצדיקים נקראו אפי שכינתא וכ"ש האבות ומרישא דקרא נפקא לי' דכתיב ותחת כי אהב אבותיך ויבחר בזרעו אחריו ויוציאך וגומר ופי' ואמר כי בפניו מוסב אל כללות פני האבות יחד עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון בפניו דא יעקב. פי' כד"א מבקשי פניך יעקב. וזכרתי את בריתי וגומר פי' למפרע בפ' של ויוציאך בפניו:

דף נג:

וירא ישראל מקדמת דנא אתעביד ניסים אחרים אם פי' י"ד פלא לז"א אלא י"ד אין פי' פלא שהרבה נפלאות עשה מכבר אלא יד לא איקרי פחות מחמש אצבען והענין כי השם במילואו יו"ד ה"א ה' אותיותיה חמשה אצבעות והנה באומרו יד הגדולה רצה להוסיף גידול השם שיתגדל ויתקדש שם י"ה רבא ויעשה הוי"ה א"כ יד הגדול' היינו שנעשה יו"ד ה"א וא"ו ה"א דהיינו ה' אצבעות י"ה דכלילן בה ה' אצבעות וא"ו ה"א ואתקרון כדין גדולה יד א' שנתגדלה. ולא זו אלא כל אצבעא ואצבעא דהיינו יו"ד ה"א וא"ו ה"א

סליק לחושבנא רבא היינו מילוי המילוי יו"ד וא"ו דל"ת ה"א אל"ף הם י"ד אותיות וכן וא"ו ה"א והיינו סוד ועתה יגדל נא כ"ח אדני והיינו חושבנא רבא. וז"ש וקב"ה עביד להו דהיינו שהגידול נמשך מלמעלה דהיינו כח אשר עשה ה' ושם זה למעלה במקור המשפיע הגידול והנה בשאר המכות היו פלא ולא נעש' באצילות כזה אמנם והשתא אתעקרו כולהו דרגין דבהו דהיינו החצוני' משלשוליהון ואינם נעקרים מקשר שלשולם אלא ע"י סוד יגדל נא כח כנזכר וזה להכניע החצונים ולשבר כחם:

מכאן אוליפנ' ממה שאנו רואים סוד הי"ד היות עניינו ה' וה' נכללים בחמש טעם למה חמשה פעמים דהיינו חמשה מכות ראשונות היה ברשות בחירתו פרעה ואח"כ נטל בחירתו מפני שכיון שבעט בחמש שוב אין לו תקנה שהרי בעט בכל העשר שהם חמש נכללים בחמש כדפי' בסוד היד הגדולה וע"ד וירא יש' שעתה היתה יד הגדולה מה שלא היתה קודם לכן.

עולם לעילא בינ' ועולם לתתא מלכות. מתמן הוא שרותא לא שתהיה הבינה ממש ראשית שהרי חכמה היא ראשית אלא לאדלקא בוצינין והענין כי בערך הדין נקראות הספירות בוצינין לשון נרות של אש ירצה הארת הדין לכל פעולותיו ונודע שתחלת הארת צד השמאל הוא מבינה.

עולם דלתתא מלכות תמן הוא סיומא שהיא סוף האצילות והנה סתם לשון עולם הוא היותו כולל ו' קצוות והבינה כוללם מצד היותם מושרשים בה ולכן יוכללו בה ובמלכות יוכללו מצד שהוא סיומא ואתכליל המלכות מכל העליונו' **ומהאי** עולם דהיינו מ' הנק' ועד העולם מתערן גבורה לתתאי כי מהבינה מתעוררות הגבורות לעליונים ומהמלכו' לתחתונים ובהאי עולם המלכות עצמה עביד קב"ה ת"ת אתיו לישראל וגומר בענין שיש בה שתי פעולות הא' התעוררות הדיני' לתחתונים והב' הניסים לישראל ולכן פעל ב' ההפכים הא' כולהו מצראי אשתקעו בימא ע"י דהאי עולם מ' ר"ל ע"י הנפרדים למטה שלוחי הדין אמנם הנסים בה בעצמה ממש וזהו שתדקדק באו' ואתרחיש לון ניסא לישראל בהאי עולם כי הנה ממש בה בעצמ' והדינין על ידה שהיא משלחת שלוחיה:

לא תוסיפו לראותם כעת אמנם עד עולם שהיא מ' תתעורר ויעשה דיניה ואז תוסיפו ותראום מתים על שפת הים וז"ש מן העולם ועד העול' דייקא. והעד העיקר לזה הוא ביה זמנא כתיב ויאמינו ואם עיקר אמונה תליא בראותם אותם היאך יאמר להם משה שלא יראום עוד והיאך האמינו במה שמשה רע"ה אמר להם לא תוסיפו והם יספו לראות היאך האמינו בו הפך דבריו אלא בלי ספק כדפי' וז"ש ביה זמנא כתיב וגומר:

אז ישיר משה ר' יהודה פתח בטרם וגומר אתרעי בהו כי בהתחלתם לא היה אלא בחירה כאו' מתחלה עע"ז וגומר ומסגיאו' רחימותא כדי שיהיה תמיד מגיד דבריו ליעקב אוקים עלייהו נביאה קשוט מהימנא דהיינו מרע"ה ולהיותו יסוד הנבוא' ותחלת גילוי התור' כדי שלא יבא שום נביא ויסתור דבריו וכיוצא הוסיף עליו מדרגת רוח נבואה נוספת על כל באי עולם וז"ש ואתער עליה רוח קדישא יתיר מכל שאר נביאי מהימני חולפי' ועתידים. ולא היה מאומה אחרת שאז הוא דופי אל העם הזה שיהיה מנהיגם מזולת משפחתם וז"ש ואפיק ליה מחולקיה ממש ועוד הפליא שלא הוציאו משאר השבטים אלא מאותו השבט שבחר יעקב להפרישו תרומת נדבה לה' מבניו דהיינו לוי וז"ש דאפרישנא יעקב וגומר וכיון דהוה דיליה לוי שנתנו יעקב והבדילו לעמוד לשרת בשם ה'.

נטל ליה כדפי' בפ' שמות שממש העלוהו לפני ה' בשעת לידתו.

ואעטר ליה בכמה עטרין כתר תורה והוא היה ראש ישיבה במצרים. כתר כהונה כתר לויה כתר נבוא' וכל זה מצד אימא עילאה שממנה כל העטרות האלו ומשח ליה במשח רבות קודשא מצד החכמה והכתר ואחר שנכלל בכל זה אפיק מבנוי דהיינו מרע"ה משבט לוי.

וזריז ליה וגומר שאלמלא זריזותו של הקב"ה שזרזו לא היו מאמינים בו אלא מאת ה' היתה לו שיאמינו בו כל שומעיו כדי שיהיו ישר' דבקים באמונה האמיתית ע"י. וענין זה נמשך מצד דבקות הספירות ולזה יספר מעלותיו באו' בשעתא דמטא זמנא דמשה וגומר והיינו סוד נשמתו הגיע זמנא לרדת בגשם התחתון.

אפיק קב"ה בינה שמשם הנשמות ופי' גזרת נשמתו ואמר שנחצב' מגזרו דספירו דאבן טבא היא אבן מ' שנאצלה מחכמה כאומרו ה' בחכמה יסד ארץ שהיא יו"ד וע"י היותה מאירה מחסד ע"י היסוד היא נק' אבן טבא ודאי ומשם נגזרה נשמת מרע"ה הנה הנשמה היא מתלבשת בגוף שסודו רמ"א אברים גם הנשמ' רמ"ח עטרין מבינה. וזאת הנשמה שלטה על כולם וז"ש וקיימין קמיה ואפקיד ליה בכל דיליה שתהיה הנשמה הזאת רשאה ושלטאה בכל אוצרות עליונים ויהיב ליה מאה ושבעין ותלת לא ידעתי טעם למספר וגומר **מ'** פתיחא וגומר הנה ג' אותיות שמ"ו הם בסוד בריאה יצירה עשיה כדמפרש ואזיל וזה אחר שירדה נשמתו אל סוד הבריאה מ' פתיחא שהיא הבינה שהיא מקננת בכסא הכבוד.

סליק ואתעטר בעטרוי שהם ענפי הבינה שהיא מתעטרת בהם מחכמה והיינו או' סליק אל החכמה ואתעטר בעטרוי ואעטריה למשה וגומר ואעבריה בכל חיילין וגייסין דיליה

שהם מחנות הבינה שבסוד כסא הכבוד והוליכו בכולם כדי שיהי' מורגל בכך לעת סילוקו לקבלת התורה כדין אזדעזעו כולהו מרום מעלות הנשמה פתחו ואמרו אסתלקו מסחרני סטרא דסטרין כענין הבו יקר לפ' וכיוצא וקראוהו סטרא דסטרין היינו שהוא סטרא א' מו"ק הכולל מן הקצוות דהיינו סוד הדעת הכולל ו"ק והוא מהם: או ירצה אסתלקו סחרניה לא הרחקה א' אלא סטרא דסטרין אפי' צד צדדים הרחיקו שלא תכוו מגחלתו דהא קב"ה אתער רוחא לשלטאה ודאי שמעלה גדולה נתן לנשמה זו ושררה לשלוט למרגז עלמין מפחדו.

קלא נפיק מכולם ששואלים על עוניו. קלא נפיק מלמעלה לתשובת' וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. מ' פתיחא אות מ' היא בבינה ואות ש' בג' אבות ואות ה"א במ':

והרא"ג ז"ל ס' והא מקדמת דנא אתעביד. דהיינו בעשר מכות:

אלא יד לא איקרי פחות מה' אצבעאן. והיינו חמש אצבעאן דשמאלא דכלילן בה ה' אחרנין דהיינו ה' חסדים ונכללו החסדים בגבורות כדי להנקם ממצרים ולא נשלמו להכלל חמש בחמש אלא בקריעת ים סוף כי הוא תשלום אצבע עשירי כנז"ל: וז"ש ואתקרון כדין גדולה. כלומר עתה שנשלמו להכלל נמצא שעתה עשה ד' היד הגדולה שיכלל משלם אצבעו דימינא בדשמאלא:

וכל אצבעא ואצבעא וגומר. טעם אחר למה נק' היד הגדולה עתה בקריעת י"ס ואמר כי כל אצבע ואצבע עלה לחשבון גדול כמ"ש ר' יוסי בהגדה אמור מעתה במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות שעלה כל אצבע לחשבון גדול: וז"ש וקב"ה עביד להו נ"א לי'. השתא:

ובהאי אתעקר וגומר. ה"ג ומוסב אל היד הנז' נמצא שעתה בקריעת י"ס עשה ה' את היד הגדולה שעל' לחשבון גדול כנזכר בהגד' דבחמש אצבעאן קמאי כתיב ויחזק לב פרעה ולא אמר ויחזק ה' יען כי הה' אצבעאן קמאי היו חסדים ומדרך החסדים שלא לבא בטרונייא אלא שהוא החזיק את לבו למען שילקה בקולפוי:

וכתיב ויאמינו בה'. מלת וכתיב ל"ג. ר' ייסא אמר. והא כתיב. נראה דמלת והא שבוש דהא קראי רמי אהדדי:

עולם לעילא. בינה:

מתמן היא שירותא. כי הבינה מוציאה האור להאיר המדות מאור עליון ולכך נק' עולם כי כללות הספי' היו בתוכה כמו שעולם כולל כמה בריות והויות:

תמן הוא סיומא. היינו גבול האצילות:

ואתכלל מכלא. מכל העולמות העליונות ומן ההויות התחתונות שיצאו ממנה ולכך נק' גם הוא עולם כי מציאות עול' הוא מורה על כללות מיני ההוויות:

ומהאי עולם מתערין גבורן וגומר ובהאי עולם עביד קב"ה אתין לישראל. יען כי הוא נק' עולם ע"ש שכולל הספי' העליונות שמהם רחמים ומהם דין לכך היא פועלת טובות לטובים ולרעים רעות וכן כנסת ישראל כליל רחמא ודינא כשושנה דא דכליל חוור וסומק כנזכר בפ' בראשית:

הה"ד מן העולם ועד העולם דייק'. מהבינה הנק' עולם שכולל כל הספי' מהם דין ומהם רחמים בסוד הוי"ה בניקוד אלהים ועד העולם מלכות הכולל דין ורחמים כנזכר נגוף למצרי' ורפוא לישראל: וז"ש הה"ד דהשתא לא קשה מידי למה השוו שניהם בשם א':

אז ישיר משה וגומר. ר' יהודה פתח בטרם אצרך וגומר:

דקב"ה אתרעי בהו משאר עמין. מצד הרצון לא שהיו ראוים כהלכתא בלא טעמא:

נביאה קשוט. יען כי הי' מסתכל באיספקלריא המאירה ולא הי' לו ספק במה שהי' רואה אלא כל דבריו קשוט דבר ברור בלי ספק משא"כ בשאר הנביאים כי לפעמים לא הי' הדבר ברור אצלם:

מהימנא כלומר נבואה נאמנה כמו יתד במקום נאמן בלי הפסק שלא כשאר נביאים שנבואתם נפסקת:

ואפיק לי' מחולקי'. פי' אפיק לי' למשה מחולקי' דקב"ה דהיינו לוי שהוא מעשר מבני יעקב וכיון דהוא לוי האמור:

נטל לי' הקב"ה. שבשעה שנולד ירד גבריאל והעלהו לפני הקב"ה:

ועטרו בכמה עטרין. דהיינו כ"ד מתנות כהונה שלכך נק' לוי ע"ש שליוהו בכ"ד מתנות כדפי' רז"ל:

ומשח לי' ללוי. במשח רבות. אפשר דהיינו שנמשחו אהרן ובניו שהם מזרע לוי:

רוחא קדישא לעלמא היינו משרע"ה שהי' חומרו זך וכלו צורה בלי חומר לכך קרא לי' רוחא קדישא ולא ברא קדישא:

וזריז ליה בהימנוי. תרגום ויחגור אותו בחשב והיינו שחגר אותו בכמה עטרין ובכמה נהורין ובכמה מפתחן כדמפ' ואזיל:

מהימנותא. כלומר אותן עטרין וגומר אינון מעולם האצילות הנק' בכל הזוהר מהימנותא ואומרו:

רבה שהאצילות גדולה באיכות מכל העולמות. וי"ס דל"ג רבה:

ובההיא שעתא דמטא זמנא דמשה וגומר. השתא מפרש מאי וקאמר וכדין אפיק מבנוי רוחא וגומר ומפרש מהיכן אפיק לי':

מגזרא דספירו דאבן טבא. פי' מחצב נשמתו של משה רבינו ע"ה הי' מהמלכות הנק' אבן טבא וקודם זה הי' גנוז:

ברמ"ח (עטרין) [בזוהר שלפנינו איתא נהורין] דהיינו איברי הזכר ולפי שהי' עתיד להנתן תורה על ידו לכך נחצבה נשמתו ממחצב שנחצבה התורה:

וקיימי קמי'. אותם רמ"ח עטרין שקודם הי' רוחו של משה גנוז בהם אחר שנעתק מהם אל המלכות לא נעלמו ממנו מקום שורש נשמתו אלא הם גלוים לפניו לעלות דרך בם להתקשר בקונו.

ואפקיד לי' בכל דילי'. נ"א בכל ביתי' ע"ד בכל ביתי נאמן הוא הנז"ל:

ויהיב ליה קע"ג מפתחן. היינו שם ע"ב דיודין שהוא בחכמה ושם ס"ג שבבינה ויה"ו במילוי אלפי"ן [543] עולה עקב ועם הכולל קע"ג להורות שמסר לו המפתחות או"א שיאירו עליו דאיהו ברא בוכרא דילהון וכן הוא רמוז במלת יה"ו או"א וברא בוכרא כנזכר בר"מ ובכמה דוכתי:

ואעטר לי' בחמש עטרין. היינו מצד ה' שבבינה סוד העטרות שמעטרת אימא עילאה לברא בוכרא ע"ד בעטרה שעטרה לו אמו וגומר בעיבוד ה':

סליק ואנהיר סליק אל החכמה לשאוב אור ושפע ואנהיר באלף עלמין שבבינה שסוד האלף היא בבינה כד מקננא בכורסייא כנזכר באדרא רבה קל"ב: וז"ש כאן וכל עטרא ועטרא סליק ואנהר באלף עלמין דנהרין ובוצינין. שהם מיני מאורות בבינה אשר הם גנוזים בגנזייא דמלכא קדישא עילאה דהיינו האוצרות שגונזת הבינה סגולותי' ומאורי' שהם בכסא בסוד אימא מקננא בכורסיא כנזכר.

וכדין אעברי' בכל בוצינין דבגנתא דעדן. אחר שנתעטר בכל אותם העטרות שבסוד הכסא כדין אעברי' בכל בוצינין דבגלתא דעדן דהיינו היכלי היצירה ואח"כ אעליה בהיכליה היינו המלכות מתלבשת בסוד העשי' הרוחניות שהיא היכלא דאי' תתאה שהיא מקננת באופן והיינו שכללו במחצב של סנדלפון גזירו דספירו דאבן טבא דקאמר לעיל ותאנא והדר מפרש כיצד אעלי' בהיכלי' סדרן של דברים כך הי'. מ' פתיח' סליק וגומר. ש' דאבהתא וגומר. ה' סלקא בעטרוי וגומר הרי כניסתו להיכלי' כמ"ש בס"ד. מ' פתיחא בינה כמבואר בפ' וילך רפ"ה סליק אל החכמה לשאוב שפע ואור נוסף על אורה ואתעטר בעטרוי בעטרות שמקבלת מן החכמה והענין שנעשה אז ייחוד נוסף על הייחוד התדיר כדי לעטר נשמת משה. ואעטרי' בשכ"ה עטרין היינו שמסר בידו מפתחות הדינין לעשות דין כמו בקריעת י"ס הוצרך לש"ך דינים שהם ה"פ דין להטביע המצריים והוצרך

[543] צ"ע שעולה קע"ד.

למיתוקן דהיינו ה' חסדי' למתוקן להציל את ישראל וז"ש ואפקיד מפתחוי בידוי בתורת פקדון לכשיצטרך לפעול בדין וכשיצטרך לפעול במיתוקן יפעול במיתוקן:
ואעברי' בכל חיילין וגייסין דילי'. היינו מלאכין דקב"ה הנק' מלאכי שלום שבעולם היצירה דתמן מקננא עמודא דאמצעיתא וזהו אומרו דילי':
סטרא דסטרין. כלומר צד אחד דהיינו סטרא דמזרח דהיינו הת"ת הכולל כל הצדדים וקצוות ומשה הי' קשור בו נמצא שהיא סטרא דסטרין כדין סלקא וגומר עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ותנינא עולם לעיל' ועולם לתתא וגומרפי' בינהי ומ' עיין בריש פ' וארא כ"ב א'.
וקיימי קמיה נצבים לפניו במסילה זו לעלות דרך בם. ויהיב ליה מאה ושבעים ותלת מפתחן יו"ד ה"א ו"ו ה"ה וע"ב וס"ג א"נ ה' אחד כשיעלה שם ה' ק"ס דהיינו ע"ץ. בתלת מאה ועשרין וחמש עטרין. מפתחא שכ"ה דינים למתקן מ' פתיחא סלקא וגומר מ' פתיחא בבינה וקודם נתעטר ברמ"ח עטרין מצד החכמה דמתמן נשמתא לנשמתא בלק פ' ב' ואח"כ מצד הבינה בשס"ה עיטרין ומשם נטל אות מ' משמו ובבואו אל האבות נטל אות שי"ן וכשקבלתו העטרה נטל אות ה' וכדלקמן וידע נפש רוח נשמה שכינה ת"ת בינה. עכל"ה:

דף נד.

קלא נפיק מלמעלה לתשובתם קבילו ליה בגווייכו שלא יתרחקו ממנה ויתערבו דעתם עמו.
דא הוא זמין וגומר ע"י התלבשו בגוף אח"כ בגוף ונפש יעלה ביניכם לקבל התורה עם היות שהיא גנזא דגנזיא נסתרת מכם הוא כדאי לקבלה ולהורידה למטה ולארעשא ע"י התורה עלמין דלעילא ותתא כנודע.
ביה שעתא אתרגישו כולהו לכבודו ברדתו מבריאה ליצירה. הרכבת אנוש אין צריך לומר בנשמה אלא אנוש בהיותו בגוף הרכבת אותו ששולט באצילות. באנו באש ובמים ירדנו אל מקום הדין והרחמים או ירצה על ידו הוא מהפך דין לרחמים או רחמים לדין ע"י מעשיו ותפלותיו:
כדין סלקא ברדתה אל יצירה ששם הת"ת ואז הוא מתראה קמי מלכא ת"ת המקנן במטטרו"ן ולכך ש' דאבהתא שהיא רומזת חג"ת בענפיה אעטרו ליה בתלת עטרין והיינו ש' שבשמו שהם חג"ת המתעטרים בו ואפקדו כל מפתחן שיוכל לפתוח כל שערי' ואוצרות שהם בימין ושמאל ואמצע ונודע שהת"ת מארי דביתא בעלה דמטרוניתא לכך מצד ג' אבות אפקידו ליה מהימנא דביתא מ' דהיינו ה' בשמו ולכך יורד מיצירה אל עשיה בסוד הה' המתלבשת בעשיה וז"ש ה' סלקא ואתעטרא בעטרוי וקבילת ליה מן

מלכא דהיינו שיורד מיצירה ששם הת"ת אל עשיה ששם המ' והיינו ייחוד התחתון הנעשה בסוד בחי' למט' ורדת הנשמה ממדרגה למדרגה ונעשית לה לבוש בכל הבחי' בין החיילים הנז' לעיל שהם בסוד כסא נעשה לה לבוש דבריאה והיינו מ' של משה. בסוד יצירה נעשה לה רוח במטטרו"ן והיינו ש' של משה. בסוד עשיה נעשית לה לבוש דאופן דסנדלפו"ן והיינו ה' של משה.

כדין נחת ההוא רוחא נשמת מרע"ה ירדה אל בין הנפרדים אשר תחת המ' שהם נק' ארבין דשטאן בימא רבא מ' ומפני שאין נשמת מרע"ה כשאר נשמות ישראל ששאר נשמות ירדו אל נקבה והם מעולם הזכר. אמנם מרע"ה שהיה זכר ומעולם הזכר ועליו נאמר איש האלהים ואפי' בהיותו בעולם הזה אין ראוי שנאמר שירד לעולם הנקבה' ויהי' גם הוא מכלל עולם הנקבה לזה אמר וקבילת ליה לא להשתנות בה אלא לגדלא ליה למלכא והענין כי בהיותו מעולם הזכר כולו רחמים אמנם ברדתו אל הנקבה לא היה אליו שינוי שמזג בנשמתו דין אלא היא יהבת ליה מתנן במתנה מה שאינו ממדתו זיונין לאלקאה וגומר והענין שכל מה שעתיד האדם לפעול בעול' הזה מעבודת אלהית הכח נתן בנשמתו קודם בואה אל העולם הזה ויש בבחירתה כח לבטל אותו הכח שבו אם ירצה ועונשו גדול ואם יסכים להוציא אותו הכח לפועל שכרו גדול כפול ומכופל:

ובשבתא ובריש ירחא וגומר הענין כי שם מש"ה רומז אל ג' עולמות בי"ע ג' לבושים שהם נשמה ר"ן וכיון שהוא עתה בעולם התחתון בתוך הים למה יקרא משה היה ראוי שיקרא ה' לבד לז"א שהטעם הוא שלא נשקע שם הנקבה עליו כדפי' לעיל אלא היה בכל שבת וכו' כענין הצדיקים שנאמר עליהם והשביע בצחצחות צח חד צחות תרי שהם דבקות נפש ברוח ורוח בנשמה ומתעדנות באור העליון ומרע"ה מפני שהיה נשמתו בסוד הזכר היה מתדבק ועולה ומגביר אור הזכר והי' משביע בצחצחות נפשו וא"כ ראוי שיקרא משה שהוא מ' נשמה ש' רוח ה' נפש דהיינו צח צחות כדפי' וז"ש סלקת ליה למלכא כדין איקרי שמיה וגומר דהיינו אתוון רשימין בסוד רושם נר"ן.

ובההיא שעתא דנפיק לארעא שירד להתגשם ולהתלבש בגוף בזרעא דלוי בטפת זרע איש מבית לוי ברחם בת לוי אתתקנו וגומר. ומ"ש גליפן ממנן שהם מלאכים שרים ממונים ללותו לשמירתו בבטן אמו שלא ישלטו בו החצונים ויעשה נפל אוזפוהו להההוא רוחא לאתריה. כד נפיק לעלמא היינו צאתו לעולם מרחם אמו שכינה ממש יציאת להאירו והיינו ה' משמו אתנהרא וגומר

בטרם כנגד ג' עולמות כנגד עולם הנשמות בטרם אצרך וגומר וכנגד עולם רחם אמו ובטרם תצא מרחם. וכנגד צאתו לעולם אמר נביא לגוים נתתיך:

ר' יצחק אמר ביה שעתא אין לו קשר עם הקודם אלא במה שלפני פניו. ודא הוא שירתא ירצה שהשירה ג"כ היא עניינה על שתי' בחי' הא' נס לישראל הב' נקמה ודין באומות וז"ש שירתא הוא לכל סטרין והיינו אז ישיר על שני עניינים שהם א"ז אלף בינה רחמים ז' דין מ' ישיר משה מלה דא תליא ירצה הלשון תלוי משמע מיד ומשמע לעתיד. דאסתלקו בדרגין עילאין דלעילא בסוד האצילות נפש במ' רוח בת"ת נשמה בבינה והם ג' אלו נקשרות בצרור' דחיי דהיינו בסוד נפש קשור ברוח ורוח בנשמה ולפי זה יותר טוב להם שלא יחיו עכ"ז זמינין וגומר:

ורש"א מהכא כי ראיה זו אינה ראיה שאפשר שבסוד מציאותם בג"ע ישירו לעתיד אמנם מלשון יוסף ה' שנית וגומר הרי שממש יקנו ויתבראו ויתלבשו בגוף שנית ממש השניה כעין ראשונה וכדמסיק. ואי תימא הואיל ואתקשרו בצרורא דחיי בערך נר"ן דבי"ע ומתענגי וגומר בערך נר"ן דאצילות ועל דרך זה מה שאמר למעלה אסתלקו בדרגין וגומר בערך האצילות ואתקשרו בערך בי"ע. אמאי יחית לון ירצה מה יתענגו עוד או מה יוסיפו עדנה ברדתם אל חברת העפר. ודרך כלל יתרץ כי קושיא זו ג"כ יקשה אל מציאות ירידת הנשמות לעולם ותשובתה בצדה כמו שפי' בזוהר פ' ויחי. ואם אפילו ברדתה אל הגוף המזומן לחטא אחר שהגוף הזה מעוקם שאינו כמציאות בריאתו מפני שנתעקם בחטא אדם הראשון ונתלבש בעפר עכור עכ"ז קושיא זו מתורצת כדרכו א"כ כ"ש עתה שאינם באים אל עפרות הגוף הטמא ואינם מתלבשים בחומר יצה"ר אלא אדרבה הם באים אל סוד הנוף המתוקן שאין להקשות למה ירדו וז"ש לישרא עקימא ולא דבר הנה בטעמו של דבר מעיקרו לישרא עקימא ירצה שאין צדיקים שנמצאו בעולם שלמים מאחר שחטאו צריכים לשוב לעבוד עבודה שלימה שאין בה דופי וז"ש אין צדיק בארץ וגומר ולכך עיקר כפרתם בשובם לעולם ולהכי קשיא ליה אינון דמיתו בעטיו וגומר ואלו לא יקימו לצורך עצמן אלא להיותם מארי עיטא דהיינו שיהי' להם מעלה עם מלך המשיח להנהגת שאר העם בענין שאינם באים להשלים עצמן אלא להשלים לאחרים. מהרמ"ק זלה"ה י:

והרח"ו זלה"ה כתב. אז ישיר משה וגומר ר' אבא אמר וגומר כבר ביארתי זה לעיל דף מ"ז ע"ב והענין בקיצור כי האל"ף רומז לעתיקא הוא הכתר ובו נכללין ג' ראשונות כי הם ב' יודי"ן וא"ו באמצע והם כח"ב והז' הם ז' תחתונות והמ' היא יו"ד על ו' קצוות הם ז' כי נמצא במלת אז נרמזין עטרוי וגליפוי ותמן הם רשימין במלת אז. ואז כד אתגלי' נהירו דעתיקא כדין אנקיב בחשוכי ר"ל כי החשך והענן הם מסך מבדיל של הקליפות הם נשברים אז וכדין נהיר בכל עיבר ונעשים ניסים גדולים ההם:

רש"א מהכא יוסף ה' שנית וגומר פי' כי הלא ישראל הם קנין א' מכלל ה' קניינים. ולשון קנין הוא לשון בריאה כנודע כמו ה' קנני וגומר פי' בראני כמו האדם הלוקח דבר מחדש קרוי קנין וכמו קניתי איש את ה' כלומר נברא אלי מחדש בן אחד ואמר כי מלבד קנין ראשון עוד הוסיף לקנותם ולהחיותם פעם אחת בתחיית המתים ולא די להמון העם אלא אף הצדיקים הנקראים שאר עמו אשר היה ע"י שכיון שזכו בצרור החיים מה צריכים עוד אל התחיה לז"א כי אפי' את שאר עמו הם צדיקים עכ"ז הוצרכו אל הבריא' כדי לזכות ולאכול משכרם ולא בתורת חן וחסד כנודע א"כ מכ"ש אחר שנפגמו כי צריכין לחזור פעם אחרת להזדכך החומר כנודע אז יהיו בריאה חדש' וז"א כ"ש השתא דבעי קב"ה לישרא לעקימא. ואמנם אותם שמתו בעטא דנחש בלתי שום חטא היה נראה כפי הטעם הזה שאינם צריכין לתחיה וביאר כי גם יקומו כדי להיות יועצי מלך המשיח ואפשר כי כל דרכי השי"ת מדה כנגד מדה והנה אלין דמיתו בעטיו ועצתו של נחש שפיתה את א"ה ומתו באותה סבה של אותה העצה לכן באותה מדה עצמה יקבלו שכר ויהיו מארי עיטא ועצה למלכא משיחא. גם נלע"ד לפרש או'. ויהון מארי דעיטא למלכא מלשון קיבוץ ואסיפה פי' כי יהיו מבני סיעתו של מלך המשיח ויהיו תמיד חבריו ורעיו וכיוצא בזה מצינו לשון זה מלשון קיבוץ ואסיפת עם במקומות הרבה. והביא ראיה לתחיית המתים ממ"ש כימי צאתך וגומר וכן כיוצא בזה מפסוק אראנו בישע אלהי"ם כי ישע אלהי"ם הוא סוד הגאולה כמו יגל לבי בישועתך שהיא ישועות השי"ת כביכול ואמר כי מי ששם ארחותיו בעה"ז אראנו אח"כ אחר התחיה אשר אז הוא ישע אלהי"ם הרי רמז לתחיית המתים. ואל תטעה לו' כי ג"כ היה ראוי לומר שם אראך בישע אלהים כי הלא שם קאי לשם דרך הנז"ל כאו' ושם דרך אראנו וגומר אמנם ההכרח הוא ממה שביארנו עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' כדין סלקא ההוא רוחא. אחר שירד והעבירו הקב"ה בכולהו חיילין וגייסין דילי' חזר ועלה:

ועמד קמי מלכא. ת"ת להתעטר ממנו כמו שנתעטר מהבינה:

מ' פתיחא ש' דאבהתא אעטרא לי' בתלת עיטרין קדישין. היינו ג' ווי"ן שיש בשי"ן שהם "ויסע "ויבא "ויט: ואפקידו כל מפתחין דמלכא בידי'. כמו שאו"א מסרו לו מפתחן דידהו כנזכר לעיל כן מפתחות הת"ת נמסרו בידו:

מהימנא דביתא היינו בכל ביתי נאמן הוא כנז"ל. ה' סלקא ואתעטרא בעטרוי. ר"ל נתעלה העלול עד העילה לקבלו. והעיטור שנתעטרה המלכות היינו מצד קצת מעשה

התחתונים שכבר נזדככו במצרים ועל ידי עסק התורה דבני לוי שלעולם לא פסקה ישיבתם על ידם נתקשטה המלכות באינון מ"ן עד דסלקא וקבילית לי' ממלכא:
בארבין דשטאן. היינו כחות שבעולם העשי':
וקבילית לי' לגדלא לי' למלכא. עתה בפעם הזאת קבלתו לגדלו בתורה ובמצות לעשות נחת רוח למלך:
ובשבתי וברישי ירחי סלקת לי' למלכא להשתעשע בו ולעורר היחוד ע"י בזמן היחוד:
אתקנו ד' מאה וגומר. אפשר שהוא רמז. לשם כה"ת שהוא ענף א' משם ע"ב ועתה אתתקנו ונזדמנו אלו המאורות להכות לפרעה עשר מכות ובו הרג את המצרי לזה כאשר אמר משה למה תכה רעך אמר לו הלהרגני אתה אומר מלה זו שאמרת תכ"ה כאשר הרגת בו את המצרי ואז אמר משה אכן נודע הדבר והשם שהרגתי בו את המצרי. וכן שמעתי משם האלה"י האר"י זלה"ה והגעתי לדעת הגדולים:
וארבע מאה ועשרין וחמש גליפין ממנן וגומר היינו שמאלו כה"ת מאורות נשתלשלו מהם כחות קדושים מלאכין ממונים והחקיקות נתלבשו בהם ונחקקו בהם ואחרי התלבש' אלו באלו אוזפהו וגומר: וז"ש גליפין ממנן ר"ל גליפין היינו כה"ת מאורות הנז' מתלבשין בממנן ללוותו עד מקומו עד בטן אמו.
בי' שעתא קרא עלי' קב"ה בטרם אצרך בבטן וגומר. ותימא למה לא נאמר בהדיא פסוק זה במשה:
הה"ד אז ישיר משה וגומר כבר ידעת דהה"ד (בא"ל תריץ) [צ"ל בא לתרץ] קושיא אחת וכאן קשי' לי' שהול"ל וישר משה ובני ישראל כמו ותשר דבורה וגומר לז"א בה שעתא כלומר באותה שעה שעמדו על ים סוף ויראו ממנא דמצראי מת כמ"ש וירא ישראל את מצרים מת אז פתחו פיהם בשירה וז"ש אז ישיר משה וגומר:
בקשורא דצרורא דחיי מלכות שבה מתצררים כל החיים הנמשכים מהספי' העליוני':
לאחייא בגופא שאע"פ שהנשמה כבר זכתה לחיי העוה"ב עכ"ז תחזור לרדת בזמן התחי' (לארך) [אולי צ"ל לתוך] הגוף העני אשר עסק בתורה ובמצות וכדי שיתעדנו יחד הנפש עם בשר אחר ששניהם קיימו תורה ומצות:
כד"א ה' קנני. מלשון יצירה חדשה ולא יצירה חדשה ממש אלא את שאר עמי. אותם שהיו צדיקים שהיו נעשים שירים יוסיף שנית ידו לקנות אותם ביצירה חדשה:
הואיל ואתקשרו בצרורא דחיי. מלכות שהוא צרור שנצררים בה כל החיים העליוני' הרי יש להם תחי' תמן ותענוג עליון מה תועלת: וז"ש אמאי יחית לון קב"ה לארעא. כלומר ירידה היא להם אעפ"י שאי' תחי' גם לארץ:

פוק ואוליף וגומר. הכי תריץ צא ולמד מתחלת ירידת הנשמות ויצירתם מבראשונה למה בראם הקב"ה והורידם לעולם ללא צורך אחר שהיו תחת כסא הכבוד דהיינו אומרו דרגא עילאה. דהיינו כסא הכבוד ששם מחצב הנשמות כולם א"נ בדרגא עילאה דלעילא. כלומר מדרגה עליונה ואינה בבי"ע אלא לעילא באצילות דהיינו במלכות ושם מתענגים:
אמאי קב"ה נחית לון לארעא תתאה. בודאי לסיבה ידועה אצלו ית' לא נחת ר"ש לפרסם כאן אלא סמך על המבין ועל מה שתירצו בפ' ויחי דף רל"ה ועם היות שלא הי' אז ירידתם לצורך תיקון המעוות כ"ש השתא בתחי' דבעי קב"ה לישרא [עקימא] (בכ"י כ' עמיקא). ה"ג ופירושו כי כשחטא אה"ר נפגמו הנשמות כולם וכל העבודה הנעשית הכל נעשה בגוף וגוף ונשמה פגימא ומעוקמת אמנם אחר התחי' תעש' העבודה שלימה וישרה כי ע"י המיתה הזוהמא ההוא נתכת ומתישר העקום:
ואי תימא אינון דמיתא בעטיו דנחש. לא אצריכו לתחי' שעבודתם היתה ישרה לעולם ולא הי' להם זוהמא:
אפי' אינון יקומון. פי' הגם דלגופייהו לא איצטריכו למשיחא אצטריכו דיהון לי' מארי דעיטא ובאה להם מדה כנגד מדה הם לא מתו בחטאתם ובעצת יצה"ר כ"א בעטיו של נחש שיעץ לחוה ולאדם ונמצא שמתו בעצת אחרים לא בעצת יצרם לכן יהי' מארי עיטא למלכא משיחא ואעפ"י שאינו צריך לעצתם אפשר שיהיו לו יועצי' דרך גדולה לא לצורך:
וע"ד תנינן. לעיל קאי דקאמר מהכא יוסיף ה' שנית ידו וגומר וכדפי': וז"ש יחמי' לי' תנינות. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון אתתקנו ארבע מאה ועשרין וחמש בוצינין וגומר אפשר שהוא שם כה"ת והוא אחד משם ע"ב. עכל"ה:

דף נד:

שירתא דמטרוניתא היינו השירה הזאת מדת זאת לה' לקב"ה ת"ת.
אית בה עלמ' דין היינו שתדרש באופן המספרת ניסי הקב"ה לישראל עם המצרים. ואית בה עלמא דאתי שתדרש באופן המספרת מעשיו של הקב"ה לעה"ב. ואית בה קשרי מהימנותא ג"כ אם יאמרו אותה בגלות יש בה פנים לייחד קב"ה במלותיו הרומזו' בספי' וייחודם. ואית בה יומא דמלכא משיחא שתדרש באופן המספרת מעשיו של הקב"ה לימות המשיח קודם עולם הבא א"כ אמרוהו ישראל על נס יציאת מצרים וגם אנו אומרים אותה על נס יציאת מצרים וגם על קשרי מהימנותא ותאמר לזמן המשיח ונזכה לאומרה בתחיית המתים בעולם הבא.

את לאעלא ירצה אמר' את לרבות שהיא כוללת כל השירות הנאמרו' להקב"ה למעלה ולמטה במלאכים ובמשוררים התחתונים: השירה כיון שכל כך כלול בה היה ראוי שתקרא השיר זכר גם לא שירה נקבה חלושה. ותירץ שהיא נקבה ממטה למעלה מהשכינ' אל הת"ת ועם היות שמרע"ה מעלמא דדכורא והיה ראוי שיאמר שיר זכר עכ"ז משה מתתא לעיל' קאמר:

לה' בגין וגומר הענין דנהיר לה מלכא אנפהא והיינו קישוטי השכינה שהם לה מהזכר דלית לה מגרמה כלום ואח"כ על קישוטיה מאיר לה מאורו והיינו שנית או' ונהיר אנפוי וגומר וב' עניינים אלו הם לה' כדי שתתקן עצמה ממנו כדפי' לכך משוררת לו.

ר' יוסי פי' הענין למעלה בסוד החכמה שמשם השמן נמשך אל הבינה ושמנים הרבה הם בבחי' הת"ת בשש קצוות וז"ש דכל אינון משיחין דהוו נגדין מחכמה בעלת השמן אל הבינה ששם לא פסיק לעולם משיך הת"ת מלכא קדישא מחכמה ולכך המשיכן אליו ומשפיעם למ'. בגיני כך משבחא שמשם היא שירה כדפי' בתיקונים שיר מחכמה ש"ר י'. אי הכי וגומר דברי ת"ק שהשכינ' בעצמה היא המשוררת בשפתי ישראל ולהכי קשיא ליה כי היה לו לומר אז ישיר השיר' הזאת לה' ומשמע שפיר דשכינתא גופא משבחת. להכי פי' שממש ישראל בחכמתם ידעו לשבח מה שהיה ראוי שתשבח השכינה והטעם שהיא היתה פועלת בדין וכל ההוא חילא וגבורת' דילה ירתה מן מלכא שהגבורה זרוע שמאל הזכר והבינה דהיינו חילא וגבורה ירתא מן מלכא ואין שירה בשעת הדין ולכך יש' שבחו במקומה כדפי': קומי ל' נקבה דא כנסת ישראל. ורני אינו לשון רנה דשיר ושבח של שמח' אלא ל' צעק' ורנני של תפל' והיינו בלילה בגלותא. ור' יוסי פליג עליה ואמר בלילה היינו חצות לילה ששכינה קמה בג"ע לשבח להקב"ה. לראש אשמורו' המטה מ' ראש המטה יסוד ונק' יסוד ונק' ראש אשמורות היינו שכינה היא ג' משמורות הוי לילה הא' האשמור' השמאלי' הב' היא אשמורת התיכונה מצד הת"ת. הג' אשמורת הימין בבוקר אל החסד והיא צועקת בלילה אל היסוד שישפיע בה כי ממנו היא יונקת שהעליונות משפיעות ע"י וז"ש מתברכא ביה ולא אמר מיני': לראש אשמורות דא הוא וגומר ירצה לפרש היסוד הנק' ראש כמו על ראש המטה שהוא היסוד הוא יונק מאשמורות שהם נצח והוד אשמורת ימין ואשמורת שמאל. רישא דכתרי מלכא וסיומא הוא היסוד שהוא ממעלה למטה סיומא וממטה למעלה רישא והיינו שתי אשמורות:

ור' אבא פי' כדפי' אשמורת מטה ממש ולכך פי' לשון אשמרת אחת ואינו דוחק למה לא אמר קומי רני בלילה לה' משום דכולא במלכא הת"ת הכולל ו' קצוות והיינו כאילו אמר לה' ור' יוסי פי' לה' בסוד הדעת שהוא סוד משך נהר יוצא מעדן מהחכמה דכל

משחא ורבו דהיינו שפע ואור החכמה נפיק דרך הבינה ולחוץ לאדלקא בוצינין הם ז' ספי' המאירות ומשמע לבתר בת"ת עצמו בפ' שני באומרו אשירה לה' ולא אמר לו מפני שהשם הנז' הוא תושבחתא דמטרוניתא ואמרו אשירה כאלו היא מדברת על עצמה. לה' דא מלכא קדישא ת"ת בסוד חכמה ובינה דסליק אל הבינה ואתעטר בעטרוי תרין עטרין דירית מאבא ואימא הם חסד וגבורה הנעלמת שם לאפקא ברכאן מן הימין חכמה וחיילין מן הבינה ששם כח וגבורן מהבינה אל הגבורה. בחדוותא מצד הבינה והיינו עלמא דאתי. סוס שלטנותא דלתתא פרעה ורוכבו שולטנותא דלעילא שרו של מצרים בההוא ימא מלכות שהיא השולטת בהם. רוח קדים ת"ת מצד המזרח בחכמה. עזה מצד הגבורה העליונה. רמה הת"ת בים מ' א"כ ודאי בעאת וגו': עזי וזמרת יה וגומר ר' חייא פתח וגומר כמה אצטריכו וגומר מפני שהקב"ה כבדם בשעת בריאתם כל הכבוד שאפשר והם מנעו הכבוד מהם בחטאתם וא"כ צריכים הם לכבד הבורא שבראם בכל הכבוד וז"ש בגין וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' הזאת ליי' שירתא דמטרונית' לקב"ה. ה"ג והענין דקשיא לי' מלת הזאת דמלה יתירא היא ופי' דהוה כאלו אמר אז ישיר משה ובני ישראל את שירת זאת כלומר שירה שמשוררת זאת שהיא מלכות לת"ת ופי' (ע"י) [בהכ"י מלה זו מוקפת] הנבואה שהיתה להם:

ומכוון בה: היינו שמכוון שמשורר הוא לת"ת במקום המלכות:

זכי למימרא. ממלת לאמר נפקא לי' לקמן:

דאית בה עלמא. דין כגון מרכבות פרעה וחילו וכיוצא:

ואית בה עלמא דאתי. היינו תחיית המתים כדכתיב אז ישיר כדלעיל שר לא נאמר אלא ישיר וכן לקמן דף נ"ז תשלח חרונך וגומר:

קשר מהימנותא. קשר הספירות כדלקמן ימינך ה' נאדרי וגומר:

ואית בה יומי דמלכא משיחא. כדלקמן דף נ"ז תהרוס קמיך וגומר:

את לאעלה וגומר. לעיל קאי דקאמר כל בר נש דאמר שירתא דא בכל יומא וגומר זכי לממרי' לזמנא דאתי שאז ישוררו אותה עם שאר השירות שנאמרו בעליונים ובתחתונים כי אז יתנוצצו כל הגאולות שעברו וכל היחודים שיחדו ישראל בגלותם לקב"ה ושכינתי':

אלא שירתא דקא משבחת וגומר. וכאלו אמר אז ישיר משה ובני ישראל את השיר ה' דהיינו שיר מלכות המשוררת לה' תפארת ולעילא נפקא לי' ממלת זאת:

ומשה מתתא לעילא קאמר. ולזה אמר השירה לשון נקבה: ולא שיר וענין זה נתבאר בפ' וילך דף רפ"ה וכאן קצר וסמך על המבין הבקי ואמר:

והא אוקמוהו. דהיינו בסי' הנזכר:
בגין דאנהיר לה מלכא וגומר. פי' למ"ד דלה' הוא כמו בעבור דהיינו ששוררו משה וישראל את השירה הזאת בעבור ה' ת"ת שיעשה לה שתים הא' שיאיר לה פניה דהיינו דמיון השמש שמאיר בלבנה ומאירה והיינו מציאות הארה לעצמה והב' שיאיר הת"ת פניו אלי' ויסביר לה פנים יפות וזהו:
ונהיר אנפוי מלכא לקבלא. ר' יוסי אמר דכל אינון משחין וגומר. פי' השירה הזאת לד' הוא כדי שכל אותם ההשפעות הבאים לה' ת"ת מאבא עילאה ששם כל משחין טבין: ימשיך לון מלכא לקבלה בגין דכל האי חילא וגומר. כלומר היו משבחין למלכא בגין מטרוניתא לפי שהיו יודעים דכל ההוא חילא וגבורה דילה ירתא מן מלכא:
בזמנא דהוא שלטה. דהיינו מחצות ואילך. דעד חצות ליל איקרי כנודע:
ומתערא. מתעוררת [לשיר]:
אוף הכי לראש והלמד היא כמו בעבור היסוד שיתיחד עמה הנק' ראש אשמורות שהוא נצח והוד שהוא החשוב שבהם כמו בשמים ראש ולפי' ס"ל דלה' דקאמר היינו היסוד:
ר' יוסי אמר. טעם שני למה נק' היסוד ראש. שהוא ראש לכל כתרי מלכא שהם ו"ק יען שהוא משוך הוא התמצית ואור כל שייפין עילאין וממשיכין מראשי כל הו"ק עד סיומא דהיינו הראש האחרון הנק' ראש צדיק כנזכר בפרשת ויצא וממנו למלכות:
ר' אבא אמר לראש אשמרות חסר כתיב. ר"ל כי ראש הוא הת"ת כי הוא ראש המטה מלכות וכן מדכתיב אשמרו"ת ולא קאמר אשמורו"ת מלא הוי כאלו אמר אשמורת ויהי' הרמז אל אשמורת הבקר שהוא המלכות שאז אשה מספרת עם בעלה א"כ קומי רוני בלילה למי לת"ת שהוא ראש אשמורת הבקר וכן הוא פי' את השירה הזאת לד' כמו ששם הרנה בלילה הוא לת"ת כן השירה הזאת ששוררו ישראל הוא לד' ת"ת:
ר' ייסא אמר לד' דא היא נהורא וגומר. נראה שהגירסא הוא נהרא דנפיק מעדן והיינו הבינה ששם רומז הלמד והכריח כן מדקאמר לבתר אשירה לד' ופי' כמו וכולי כי עיקר הראי' הוא מגאה גאה תרי זמני שהרמז אל הבינה דהיא לעילא לעילא וז"ש:
ודא הוא מלכא קדישא עילאה. דהיינו הבינה:
אלא בגין דתושבחתא דמטרוניתא וגומר. ולהורות שהם משוררים בעבורה אמר אשירה כאלו היא המדברת ואומרת אשירה:
מלכא קדישא. ת"ת.
ה"ג כי גאה גאה דסליק ואתעטר בעיטרוי לאסקא ברכאן וגבורן בכלא. וה"פ דסליק הת"ת הזה עד הבינה והיינו:

כי גאה. מלשון עלי' למעלה:
ואתעטר. היינו אומרו גאה שנתגאה ונתעטר:
בעטרוי. שהם רין עטרין דהיינו חסדים וגבורות דירית וכולהון מתעטרין ברישי':
לאסקא ברכאן וחיילין וגבורן. והם ג' מיני השפעות העולות מעמקי הבינה מצד אור ג' ראשונות הנמשך בה להמשיכ' בכל הספי' ובכל העולמות בי"ע וז"ש בכלא גאה בגין דיתעטר בעטרוי. כלל דיתעטר לעתיד וזהו גאה כאלו אמר גאה יגאה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון זכי למימרה לזמנא דאתי וגומר ס' א':

דף נה.

אסתכל ביה באדם למיהוי וגומר פי' השגיח בו ונתן לו כח למהוי שליט על ד"ו פרצופין שהם עליוני' ותחתונים גשמיים ורוחנים מים עליונים ומים תחתונים זכר ונקב' ולזה היה בו חלק מזה וחלק מזה והוה דמי לעילאין ותתאין. נחת ליה בדמו יקירא בסוד הנשמה הנפלאת. עייליה לגנתיה דנטע לנטריה כי עיקר קיום מצות היה בג"ע כאו' לעבדה ולשמרה אלו מ"ע ומצות לא תעשה. למיהוי ליה חידו על חידו שמחת עצמו בבריאתו ונוסף על זה שמחתו בג"ע וכל הנברא בו והקב"ה משתעשע בו בסוד שעשוע עם הצדיקי' בג"ע שהייחוד על ידם בהם ומהם עצמם: עבד ליה וגומר היינו חופה. פקיד ליה וגו' היינו סוד עץ הדעת וגומר דהיינו להרחיקו מכל החצונים ושלא לידבק אליהם ולא קאים שנדבק בחצונים ונתלבש בחומר טמא ויצר הרע.
אשכחנא וגומר דלבתר דסליק ליה לחנוך עצמו. אחמי ליה כל גנזיא הם גנזי ואוצרי כל צורכי ההנהגה אחמי ליה אילנא דחיי להשכיר לעוסקי תורה. ואילנא דאתפקד וגומר להעניש עוברי תורה. ואחמי ליה דוכתא ובחינתו קודם חטאו וחופתו ומעלתו וכל זה מפני שחנוך ירש לבוש אדם הא' בג"ע כדפי' בשיר השירים דאלמלא וגומר א"כ הוא מנע הטוב ממנו. ור' יצחק פליג את"ק דת"ק פי' ד"ו פרצופין שהם הרכבתו מן העליונים ומן התחתונים. ואיהו סבירא ליה ד"ו פרצופין היינו זכר ונקבה ממש ונסרו הקב"ה לשתים לא ימין ושמאל אלא אחור וקדם בענין שיש בזכר ימין ושמאל וקדם ובנקב' ימין ושמאל ואחור ולדעת ר' יצחק בנסירה לבד נגמר מעש' הנקבה שבריה שלימה היתה ור' חייא פליג ואמר שלא היתה גמורה נקבה אלא מה עבד קב"ה תקין להההוא נוקב' ושכליל שפירתא שני ענייניים תיקון גופה וקישוטה ואח"כ עיילה והיינו ויבן מתחלה לא היה אלא צלע ולא שנפרש ממש צלע א' מי"ב צלעות לז"א מאי אחת כד"א אחת היא וגומר ולא היתה גמורה מפני ששם צלע הוא סטר וא"כ יהיה הענין שאחת שהיא הנקבה הי' בצלעותיו בחד מסטרוי ולקחה ושכללה שלא היתה אלא חלק צורה ולא צורה שלימה

אלא אח"כ גמרה הקב"ה ובנאה וקשטה והביאה לו. והנה ר' חייא אמר שעל ידי שליטת דו פרצופין היה שולט למעלה ולמטה וגומר וא"כ לפי דברי התנאים האלה דפליגי עליה דר' חייא א"כ נראה שאין אדם הא' שולט בעליוני' ותחתונים ואם היה שולט ע"י מה היה שולט ולזה בא ר' יהודה ואמר קב"ה נשמתא עילאה יהב וגומר וע"י סוד הנשמה וחכמתה היה מבין וחכם על כל הנמצא ושולט על הכל ורצה בזה שעם היות שאדם עיר פרא יולד ומעט מעט יבא אליו הנשמה כנזכר בסבא עכ"ז אדם הא' נמצא מיד בעת בריאתו שלם ונשמה קדושה בו בעזר החכמה והשכל הנוסף שהוא כלי להראות הנשמה כחותיה וז"ש וכליל ביה:

מאן אתר וגומר לפי הנאמר שהיה כח נשמתו משלטת אותו נדע אם נשמתו כשאר הנשמות או לאו ודעת ר' יצחק שאין תוספת מעלה בנפש אלא מצד הכנת הגוף וזכותו ואין יתרון בשום נשמה מאחרת אלא הכל תלוי בהכנת הגוף וז"ש מאתר דשאר נשמתין קדישין קא אתיין ואין חילוק בנשמות אלא מצד הגוף כנזכר ור' יהודה אמר ליה מהכא כלומר כדבריך אבל יש ראיה מהכתוב ואין צריך להכרח הסברה:

מההוא דמקדשא אשתכח ביה היינו בחי' המלכות בסוד נקודה אמצעית ושם סוד הייחוד ושם סוד הנשמות בסוד הזווג וז"ש מההוא אתר דמקדשא וגומר ועליה קאמר תוצא הארץ נפש חיה סתם היינו כלל הנפשות כולם דהיינו נפש חיה המחיה כל הגופות כולם. ד"א נפשא דאדם קדמאה וגומר לכולהו פי' הנפשות כולם אחת ואין בין שני הפי' אלא אם יאמר נפש חיה על כולם יחד או יאמר נפש חיה על נפש אדם הא' וכן תוציא לכל א' משם ואילך:

ר' חייא וגומר פליג את"ק והענין שת"ק סבר שהנפשו' כולו אחת והחכמה כלי להאיר ע"י אותו כלי כנזכר. ור' חייא ס"ל איפכ' שהנשמה טפילה לחכמה וקודם חטא אדם הא' היו המקורות נפתחים מחכמה אל הבינה מחכמה אל הנשמה וז"ש הוה ידע חכמתא עילאה יתיר מפני שחכמת המלאכים היא מהמ' מפני שאין להם נשמה לשאוב מהחכמה העליונה ואדם היה שואב ואחר חטאו החשיך נפשו ולא האירה מהחכמה העליונה ולכך כתיב וישלחהו ה' מג"ע כי סוד עדן חכמה ג"ע בינה ומשם נשתלח לעבוד את האדמה מ' אדומה מן הדין ולא היה משיג אחר חטאו אלא בסוד חכמה תתאה:

ור' אבא פליג אכולהו תנאי ואמר שנשמת אדם הא' מהזכר ומשם נמשך לו נשמה ובהתייחד סוד עשר שבזכר עם עשר שבמ' מוציאה המ' ג"כ נפש ולזה יצאתה נשמת אדם הא' ד"ו פרצופין פרצוף אל הזכר ופרצוף אל הנקבה ולא כדברי ר' חייא שאמר להשליטו וגומר ואתפרשו לבתר ושליטתו במקומו עומד וענין הידיעה או השליטה יהיה

תלוי בפגם החטא כנודע ואינו כדברי ר' יהודה דאמ' דמאתר מקדשא שמורה נקבה בלא זכר:

ר' יוסי אמר וגומר הנה התנאים הקודמים פתחו בפ' אחור וקדם להיות כוונתם לפרש עזי וזמרת אחור עזי וקדם וזמרת והיה הענין זה בשעת הבריאה ומשם ויהי לי לישועה לבסוף וכל א' כפי פירושו. ור' יוסי פי' עזי וזמרת י"ה בסוד חכמה ובינה דהיינו אותיות י"ה כלילין דא בדא דהיינו ע"ז בינה שהיא עזה בסוד הדין בה י' חכמה וזמרת מצד הבינה שזמיר עריצים מצד הבינה נכללת בחכמה דהיינו זמרת י"ה והורה על ב' ייחודם יחד הא' עזי והב' וזמרת ובוא"ו להורות נוסף על יחוד עזי הוא וזמרת מפני שהייחוד הכפול גורם ולא מתפרשן דא מן דא לעלמין מפני חוזק הקשר. גם במשמעות המלות חביבות עוז חוזק אהבה ורעותא זמרת מורה התעוררות הרצון בסוד זמירות. ואחר הייחוד הזה הכפול כנזכר מתמן אשתכחו דהיינו שימצאו אל מקום הגילוי דהיינו משיכין דנחלין דהיינו מה שיתגלה לחוץ אל הספירות התחתונות הוא נחל ו' נמשך ממבוע י' ולא ספוק לבד אלא גם ברכה יתיר' וז"ש ולברכא כולא מה שאין כן השפע בהיותו למטה שבא בצרות גם למטה פעמים יושפע פעמים לא יושפע אמנם למעלה לא כדיבו מימוי לעלמין ואם יש כזב היינו מצד המקבלי' שאינם מוכנים לקבל הנחלים אמנם מבועין לא ינזבו וז"ש וכמוצא מים לא אמר כמעין נהר אלא כמוצא במקום המוצא לא יכזבו שאם יכזבו הוא למטה אחרי צאתם מהמבוע. והנה או' משיכין דנחלין היינו עזי מצד הבינה וזמרת י"ה היינו מבועין בחכמה ואו' לאסתפקא היינו ג"כ עזי המחזקני בספקי וזמרת שבח הנוסף והיינו ולברכא. ולא תאמר שיכזב אלא לא יכזבו מימיו ויהי לי לישועה וממה שלא אמר עזי וזמרת י"ה לי לישועה אלא ויהי לי הוא רומז עזי וזמרת י"ה למעלה ומטעם זה ויהי לי לישועה למטה דהיינו הת"ת וז"ש דבגיני כך מפני התנאים הנרמזים בעזי וזמרת י"ה ויהי לי מלכא קדישא דהיינו ת"ת הנק' מלכא מצד הבינה קדישא מצד החכמה והנה להמשיך למטה היה הסבה עזי וזמרת י"ה כנזכר וז"ש משיך ואחסין לתתא הנה לא אמר ויהי לי ישועה אלא לישועה ירצ' היה לי לתועלתי לישועה הישועה הוא מצד החסד הושיע' ימינך ולתועלתי משך הנחלים אלו אל החסד והיינו לי לישועה לישועה נמשך וז"ש אמשיך סוד הנחלים ואחסין הוא נוחל ויורש מאו"א ומנחיל ומוריש לחסד ולא לחסד אלא למטה כדי שיוכל החסד להושיע וז"ש לישועה להכנת ישועה לא ישועה ממש אלא לישועה וז"ש משיך ואחסין לתתא ואתער ימינא למעבד ניסין. זה אלי ואנוהו וגומר הנה החסד הנק' אל פועל הישועה ע"י היסוד הנק' אל חי כי נקי אל מן הימין ולז"א ז"ה שהוא היסוד נעשה אל שלי לישועתי וז"ש זה אלי דא יסוד צדיק דמיניה נפקין ברכאן

והטעם שלא הזכיר אלא היסוד לז"א דמיניה נפקין ברכאן ברכות מימין והם יוצאין ממנו ואמר בזווג הוא פי' ואנוהו אבנה לו נוה והוא מקום יחוד היסוד בית קדש הקדשים וז"ש בההוא אתר דחביבותא אשתכח ביה פי' בחינה הידועה הנקודה האמצעית מקום חבת הת"ת וז"ש ודא הוא מקדשא והיינו ואנוהו נוה לוא"ו:

משח קאמר דא וגומר קשיא ליה דהל"ל אלהי אבותי ורצה לפרש הענין על סוד השמאל שלא נרמז בייחוד הזה לז"א משה שהוא לוי קאמר דא ולז"א אבי לשון יחיד לגבי אתר דלואי שעל הגבורה קאמר להזכיר השמאל המדה שלוי בן יעקב מרכבה אליה. ונודע שסוד רוממות הוא מצד החכמה וירצה לכלול השמאל כולו אל הייחוד עם החכמה וז"ש שלימותא דכולא בההוא אתר להקשר ולהתייחד עם החכמ' כי נמתק שורש הדין באור החכמ' מיד כל הדינים התחתונים אפילו הנפרדים והחצונים מתמתקין וז"ש שלימותא בכולא.

ור' יצחק פליג אר' יוסי במה שפי' ר' יוסי ויהי לי לישועה שאין הישועה מצד הת"ת בעצמו אלא הת"ת מכין כדי שתתעורר החסד וכדפי' לעיל לז"א ויהי לי לישועה דא מלכא קדישא דהיינו ממש הת"ת הנאחז בחכמה ובינה דהיינו מלכא קדישא כנז"ל הוא עצמו היה לי לישועה ולא כדפי' שהשפיע והכין אל הישועה מן הימין. והכריח הענין מצד עצמו ואמר והכי הוא ירצה הענין מצד עצמו מוכרע כי הת"ת בסוד היותו אוחז בחכמה ובינה ויורד למטה הוא הפועל הישועות ונוסף על זה הכרח מהפ' וז"ש ומנ"ל מקרא אחרינא אשכחנא ליה דכתיב כי עזי וזמרת י"ה ה' ויהי לי לישועה ה' היינו ת"ת היה לי לישועה והוא עצמו גורם הישועה וז"ש משמע דקאמר ה' ויהי לי מלכא קדישא דאי כר' יוסי לימא ויהי לי סתם אמנם עתה שאמר ה' ויהי לי משמעותו יותר דא מלכא קדישא וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כ'. ויקח אחת מצלעותיו מאי אחת כד"א אחת היא יונתי וגו' צלעותיו דא מטטרו"ן וסנדלפון אבל אחת מצלעותיו היא מטרוניתא עילאה כד"א אחת היא יונתי וגו' נפש היה סתם דא נפשא וגו' תחלה ביאר במ' כי היא חיה סתם ואח"כ ביאר כי היא בחכמה עילאה וכנודע כי הוא אדם העליון בסוד יו"ד ה"א וא"ו ה"א בגי' אדם והוא נק' אדם הגדול כנודע וז"א דאדם קדמאה דכולא:

ר' אבא אמר אדה"ר מדכר ונוקבא אשתכח וגו' פי' הענין הוא כי הנה נזכר לעיל כי ד"ו פרצופין הוה והוא בסוד זכר ונקבה עילאין ת"ת ומ' ולכן היה דוגמתם ד"ו פרצופין והביא ראיה מפ' נעשה אדם בצלמנו וגו' ויש כאן ב' ראיות אחד היא באו' נעשה בלשון רבים שהוא חיבור הת"ת והמ'. ב' הוא מאו' בצלמנו כדמותנו שהם ת"ת ומ' הנקראי' צלם

ודמות כנזכר פ' בראשית דף י"ג ע"ב וכן ריש פרשת שמיני בתחלת הפ' ע"ש בביאורינו ומ"ש וע"ד דכר ונוקבא וגו' פי' כי כמו שהת"ת והמ' אתעבידו כחדא לבתר המיעוט אז נפרדו כן היה ממש אדה"ר וחוה ולכן לא בראם השי"ת כל א' בפני עצמם לפי שהם דוגמת למעלה:

ואי תימא. האדמה וגו' ביאר שלא נטעה ממ"ש מן האדמה אשר לוקח משם ונודע כי המ' נק' אדמה ונר' משם כי לא לוקח אדם אלא מן המ' לז"א שאל תטעה משם כי ודאי התם מ"ש מן האדמה היא המ' והכי הוא ודאי אמנם לא נתמעט מפני זה כי גם היה ע"י שיתוף הת"ת. ואפשר לתרץ כי נרמז בוא"ו אשר לוקח משם והת"ת הוא שלקחו אמנם אין זה כוונת הלשון הזה: ר' יצחק אמר ויהי לי לישועה דא מלכא קדישא וגו' נלע"ד שהוא בינה הנק' לי בפ' בא דף מ"ג ע"ב לי ודא רזא דעלמא דאתי וכבר ידעת כי מלכא קדישא הוא הבינה הנק' מלך כי ב' מלכים הם והם מן העולם ועד העולם בינה ומ' כנזכר ריש פ' יתרו גבי מלך וכהן עילאין ותתאין עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג למיהוי שליט על כלא דו פרצופין הוה והו' דאמי וגומר. והכוונה כמו שלמעלה היו זו"ן דו פרצופין כמו כן למטה דהיינו סוד בצלמנו כדמותנו ובזה וירדו בדגת הים וז"ש שליט הרי דומה לעילאין ג"כ דומה לתתאין שג"כ סמא"ל ובת זוגו דו פרצופין נבראו וננסרו נמצא שהאדם הזה נברא דוגמא דעילאין ותתאין:

וסגידו לקבלי'. אע"ג שהם נבראו קודם ממנו וראו בריאתו עכ"ז השתחוו לו לפי שראו אותו בדמות דו פרצופין דוגמא עליונה וראו כי לא המטיר ד' אלהים על הארץ לפי שאדם אין עד שבא והתפלל עליהם וירדו וכשראו כי בסבתו הקב"ה מגלגל העולמות ובשבילו ירדו גשמים להצמיח מוצא דשא כדי שיאכלו ולא ימותו ברעב א"כ הוא סבת הכל א"כ לו ניכר ולו נשתחוה והוא השיב להם בואו נשתחוה וגומר הגם כי אני הגורם הכל מ"מ אני נברא והוא הבורא וז"ש נברכה לפני ד' עושנו:

הה"ד ומוראכם וגומר. דקשה לי' שהיל"ל ומורא וחתת יהי' וגומר מאי מוראכם וגומר השתא ניחא ומוראכם וחתכם הראשונה שהיתה אימת האדם על כל הבריות והלכה לה בסבת העון עתה תחזור למקומה:

לנטרי'. דהיינו פי' לעובדה ולשומר' לעובדה במצות שכליות ולשומרה מכניסת חיצוני שם:

טרוצטבלין. חופות כדפי' רז"ל עשר חופות וגומר.

חדאין קמי'. משמחין אותו בשיר.

בספרא דחנוך. הספר הזה חברו אחר שנסתלק להראות לעולם מה עשה לו הקב"ה כדי שייטיבו מעשיהם וגומר. וז"ש לבתר דסליק לי' וגומר ואחמי' לי' דוכתא דאדם. וכן פי' בפרקי ר' ישמעאל וגומר: ה"ג ולמיהוי תדירא תמן. נפק בדימוס. יצא לפני השופטים שהם ע"ב סנהדרין שבהיכל זכות.

ואתענש דנו אותו שיענש וגומר.

ר' יצחק אמר דו פרצופין מפרש ענין דו פרצופין בדרך סוד:

ואתעבידו תרין ממזרח וגומר. כלו' א' להנהיג הנהגת הרחמים המכונה למזרח דהיינו הת"ת מדת הרחמי' ואחד להנהיג הנהגת הדין המכונה למערב דהיינו המלכות ואם כפשוטו ירצה הפריד חבורם אחד לצד זה ואחד לצד אחר:

תקין להההיא נוקבא. שמקודם הראה אותה לו מלאה רירין ומעוכרת ולא ישרה בעיניו. ואח"כ הכינה וקשטה בכ"ד קישוטין כמנין ויבא"ה אל האדם ויבא"ה חסר: וז"ש ושכליל שפירותה. וכפי הרמז בחוה העליונה אחר הנסירה קשטה בכ"ד קישוטין שהם כ"ד מחנות שכינה שעל ידם היתה המלכות עושה ניסים ונפלאות כקריעת ים סוף וכיוצא וז"ש מה עבד קוב"ה בינה תקין להההיא נוקבא ושכליל שפירותה על כלא כלומר על כל העולמות שירש בסוד הכסא סוד השרפים ועל כל ההיכלות והגם דמלתא דפשיטא מ"מ נקט אורחי' דקרא רבות בנות עשו חיל וגומר להורות על תוקף מכלל יפיה ועיילה לאדם ת"ת הנק' ת"ת אדם הה"ד ויבן י"י אלהים חו"ב את הצלע מלכות ויבא"ה בכ"ד קישוטי' אל האדם ת"ת.

מאי אחת. כלו' אחר שפרשת שהם דו פרצופין שני צדדים כשני דפים דבוקים יחד לא שייך לומר אחת. ותירץ כד"א אחת היא יונתי תמתי מצלעותיו מסטרוי. כלומר אל תפרש אחת ר"ל צלע א' מצלעותיו אלא אחת היא המלכות המיוחדת ואחת זו היכן היתה דבוקה בצלעותיו ומשם נלקח' ויבא' אל האד':

ר' יהודה אמר קב"ה נשמתא וגומר. ר' יהודה שאל כמסתפק בדבר לדעת אם ר' יצחק קבל ע"ז דבר ואמר קב"ה נשמתא עילא' וגומר מאן אתר יהב בי' וגומר מאחר שהי' מעלתו כ"כ גדולה כנזכר בוודאי שנשמתו תהי' ממקום עליון נורא ונשגב יותר ממקום יציאת שאר נשמות וכשראה שר' יצחק השיבו מאתר דכל שאר נשמתין קדישין אתיין אז השיב ר' יהודה ואמר א"כ הוא כדבריך מהכא תסייע לך מדכתיב:

תוצא הארץ נפש חי' מאן הארץ מההוא אתר דמקדשא אשתכח. דהיינו בחינת תוכיות המלכות הנק' מקדש שבה מתקבצים ומתלקטים כל הנשמות שמקבל' מהת"ת וזהו שדקדק לקמן ואנוהו בההוא אתר דחביבותא אשתכח בי' ודא היא מקדש: ה"ג נפש חי'

סתם דא נפש דאדם קדמא' דכלא וגומר. כלומר לא חי' ממש איל וצבי אלא נפש חי' סתם כלומר נפש חי שתהי' להחיות והיינו שהיא נפשא דאדם קדמאה (קמי' הוא הארץ הלזו) [נראה דכצ"ל והארץ דקמי' אינו הארץ הלזו אלא מאתר דמקדשא] מההוא אתר דמקדשא דהיינו מקום הקליטה כנזכר:

מה כתיב וישלחהו ד' אלהים מג"ע לעבוד את האדמה. אחר שנסתלקה ממנו חכמתו ונשאר כהדיוט א"כ לך למפלח את האדמה כפועל אמנם ענין קשר פסוק אחור וקדם דפתח בי' עם פסוק עזי וזמרת יה הענין הוא כי הוא רוצה לפרש זמרת יה היינו כריתת ונסירת דו פרצופין שעש' יה דהיינו ה' אלהים לת"ת ומלכות ואמר עזי דהיינו הת"ת שהוא סוד העוז וזמרת המלכות שנסרה ונכרתה ממנו שזמר וכרת י"ה חו"ב שננסר הם שהיו לי לישועה כי עתה ע"י הנסירה הם בייחוד אחד זה אלי להורות על יחודם יחד ולכך ואנוהו אעשה לו נוה ובית המקדש שיתייחדו לעולם ע"י העבודה שנעשית שם:

מדכר ונוקבא אשתכח מהת"ת והמלכות:

בצלמנו. ת"ת.

כדמותינו. מלכות.

ואי תימא האדמה אשר לוקח משם. נר' שנלקח מן האדמ' מלכות ותירץ:

ודא היא נוקבא וקב"ה אשתתף בהדה. כי כן במלת האדמה יש אדם והיינו הת"ת כמ"ש כתפארת אדם:

וכלא מלה חדא. מלת משם קא דייק שלא הי' לו לומר משם המורה מיעוט אחר שבמלת האדמה כליל דכר ונוקבא לז"א:

כלא חד מלה. כלומר אחר שהכל ייחוד א' שפיר קרינן בי' מלת משם:

ר' יוסי אמר וגומר. פליג אר' חייא ואמר כי עזי וזמרת יה הכל היא למעלה באו"א שהם י"ה כנודע נמסר ברכאן לת"ת ואיתער ימינה למיעבד ניסין כמ"ש בס"ד ופי' וזמרת יה מלשון מזמור ושבח היינו העוז והשבח היורד מאו"א הי' לי לישוע'. א"נ מלשון זמרת הארץ דהיינו טוב הארץ והכוונה שהשבח וטוב שלהם הגיע אל הת"ת דהיינו מלכא קדישא ומשם אל היסוד ומאותו הכח ויהי לי היסוד לישועה: וז"ש ובג"כ מלכא קדישא משיך ואחסין לתתא וגומר.

ואתער ימינא למעבד ניסין. נר' דמל' אלי קא דייק כי הת"ת ע"י שבח המגיע לו מאו"א אתער ימינא דילי' סוד החסד למעבד ניסין כמ"ש ימינך ד' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב:

דא צדיק מלת זה דקאמר קרא הוא על צדיק והכוונה כי כל הניסים הם ביסוד דאע"ג שהת"ת פועל מכח י"ה כנזכר לא יעשה אלא ע"י היסוד וזהו זה אלי כלומר ע"י **זה** פועל: **אלי** ולכן ואנוהו הוא הוא שלימותא משה הי' קשור במדת הגבור' בבחי' היות ראש ללוים והוא הי' משלים המדה ההוא בכל הנהגותי':

ר' יצחק אמר וגומר. פלי"ג ואמר דלאו כמה דאמרת שהוא היסוד כי אין היסוד אלא מעבר הכח והשפע אמנם המושיע הוא הת"ת וראי' מדכתיב עזי וזמרת י"ה ה'. והוא שהי' לי לישועה וזה אלי ואנוהו כלא על הת"ת אתמר. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון דאלמלא נטרי אדם פקודא דא וגו' פי' להודיע שאם לא חטא אדם היה קיים שם באיש כא' מצבא מרום והעד חנוך ככתוב הנה בשמים עד"י זה חנוך ושהדי במרומים שהד"י במ"ק י"ה עם ד' אותיות כמנין אליהו במ"ק עם המלה. ההי"ד ולצלע המשכן בראשית כ"ח א' דא נפשא דאדם קדמאה דכלא. פי' חכמה אמור פ"ח ב' בגליון. ר' יוסי אמר עזי וזמרת וגו' פי' עזי וזמרת חכמה ובינה. ואתער ימינא למעבד ניסין וגו' פי' ישועה בימין כד"א ותושע לו ימינו פקודי רכ"א א'. אחר דחביבות פי' חו"ב שהם אחים ורעים ויחי רמ"ב. ודא הוא מקדשא מקדש של מעלה והנכון אתר דחביבותא מ'. עוז בינה בתיקונים וגבורה נק' זרוע עוזו כי היא זרוע הבינה ובאתחנן רס"ב ב' דאיקרי עוז וירתא מעוז והטעם שהדינים כפופים תחתיה וזמרת חכמה שאין בה דין כלל והיינו י"ה והיינו דלא מתפרשן וגו' כמ"ש במקומות רבים שהן אח ואחות וזווגם תדירי ולהלן בדף ב' ולינקא לך מאימא בההוא סטרא וגו'. עכל"ה:

דף נה:

עזי וזמרת וגו' ר' חזקיה וגו' ריע נקרא הקב"ה שאינו מתרחק מן האדם אפי' רגע כדפי' בזוהר פ' ויקרא מה בין רעים לדודים והקב"ה נקרא לאדם ריע דבק בלי פירוד כאו' ואתם הדבקים וגו' והיינו מצד אותם הנאחזים בג' ראשונות ולזה בכל עת אוהב ששם הרחמים וטובים לכל עת ונק' אח מצד ז' מדות ושם הדין והיינו טוב לצרה להצלה והיינו אדם שאינו עולה אלא בז' מדות ולכך יולד לו צרה וינצל ע"י אח אבל הריע אין לו צרה כלל:

ור' יהורה פי' דאהדר יולד לאח ממש והיינו שהת"ת אח מסתלק אל תוכיות הבינה ויוצא משם ויולד להצילו וז"ש יתער בהאי ע"ז לנקמא או לינקא לך מאימא בינה. ור' יהודה מפ' ויהי לי כשיורד מעזי שהיא אימא עילאה לישועה כדפי' ר' יצחק שלהי קרא ואמר בההוא סטרא דהיינו חכמה כדפי' וצריכים שתי מדות הא' רחמים הב' דין דהיינו חו"ב כדי שהדין יהיה בסנאיהון דישראל. קארי ליה קב"ה רחימא היינו מצד החכמה אוהב ומשם נהירו דחסד. אי הכי וגו' שאתה אומר שיהיה אוהב להקב"ה ולא ריע והכתוב אמר

ריעך וריע אביך מורה שיהיה ריע להקב"ה ויש פ' אחר שאומר הוקר רגלך מבית רעיך ולכאורה קשיא או' אל תעזוב וכתיב הוקר ופי' הא בעולות ירצה הבאים על חטא הוקר רגלך שלא תחטא ותצטרך להביא עולות אמנם לכולהו פי' קארי ליה ריע. ולפי זה כתיב השתא רעיך וריע אביך אל תעזוב שהכוונה העיקר הוא להיות אוהב דהיינו העבודה שלימה אמנם לפחות רעך וריע אביך אל תעזוב לא תפחות מלמפלח ליה ובעזיבה נקט ריע שלא יפחות מעבודה זו וז"ש אל תעזוב ודאי והוקר רגליך גם כן נפרש אותו הוקד יצרך והוא רגלך וסבתך לחטא או רגליך שהוא בחינה אחרונה שבאדם רגל לנפש רוח ונשמה מבית רעיך דא נשמתא שבה שוכן הקב"ה באדם או ירצ' בית רעיך כמו מבית ומחוץ הכניסה הקב"ה רעיך בך וז"ש דאעיל וגו' אמנם עיקר העבודה היא לרחמא ליה וגו'. אלהי אבי אהדר לכל ישראל א"כ היה לו לומר אלהי אבותי להכי קאמר דהיינו אלהי אברהם שהוא חכמה שעל החסד אלהי אבותי בינה והם עלו למעלה לכך אמר אלהי אבי.

וארוממנהו הוא סוד רום בחכמה ואלהי אבי בחכמה א"כ לא שייך וארוממנהו דהא אלהי אברהם לעילא הוא אפי' הכי אצטריך עם היות שהחכמה היא למעלה עכ"ז צריכה היא להקשר בכתר שכל הספירות צריכות להקשר במקורם העליון וז"ש וכולא חד מלה ודקדק שאמר וארוממנהו ולא אמר וארמנהו דהיינו רוממות כפול מור' בכלא דהיינו להרים כל הספירות בחכמה וחכמה בכתר וז"ש לאכללא מאן דידע ליחדא שמא קדישא רבא שבו נכלל כל האצילות ונקשר:

סליק מלכא קדישא בציון וגו' ציון מדת היסוד והיינו אספתי את שלומי שמדת השלום סלקו אליו והנה הסילוקים היו ב' הא' קודם החורבן כדי שתחרב הבית וז"א בגין דכ"י אתתרכת כדי שתתגרש והיינו אוי לנו כי פנה היום כדפי' בזוהר אחרי מות בסוד ו"י ואו"י: והב' אחר החורבן שכיון שאין יחוד כלל שלום הבית בטל ותזנח משלום נפשי וז"ש השתא דאתגליאת כ"י סליק ליה לגביה ולא לטובתו דהא כתיב הצדיק אבד וכתיב אזלו מים וגו' אלא המשיכו ממנו אליו והניחו חרב. זה אלי יסוד זה ה' קוינו ג"כ יסוד דהיינו הת"ת מתייחד ע"י היסוד. ה' איש מלחמה וגו' ר' אבא פתח וגו' בפתגמי אורייתא בכלל דרושיה. בכל מלהא פרטי תיבותיה. בשמא קדישא עילאה. פנים לה במלכות פנים לה בת"ת פנים לה בבינה פנים לה בחכמה וז"ש כמה רזין מצד היסוד סוד ר"ז. כמה טעמים מצד הת"ת שבו תרי טעמי מימין ומשמאל כמה שרשים בבינה כמה ענפים בחכמה או במ' למטה. הרמ"ק ז"ל:

והרח"ו זלה"ה כתב. ליחדא שמא יסוד הייחוד להרים התרומה לבעלה עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ואח לצרה יולד בשעתא דיעקון לך שנאך וגומר אח יהא לקבלך. וקרא ה"ק בכל עת אוהב הרע שתהי' אהבתו קשורה בלבך תמיד ובזה יהי' לך לאח כשצר' תולד בעולם יהי' לך לאח נאמן אהבתך תחת אהבתך עמו אע"פ שאהבתך אותי היתה כרע מקצת לא כאח וז"ש אח יהא לקבלך וגומר וקרא דעזי ה"ק עוזי וזמרת י"ה כלומר נעשה הקב"ה כעוזי וזמרת י"ה דהיינו ת"ת מלכות שנאצלו תאומים אחים ונזמרו כנז"ל ויהי לי לישועה וגומר:

ר' יהודה אמר יולד דמלכא קדישא וגומר. לא ניחא לי' בפירושא קמא דהיל"ל (דנולד) [שתולד] לכך פי' יולד מוסב לאח כנזכר והוא מלכא קדישא דקאמר דהיינו הת"ת יתער בהאי עוז הבינה נק' עוז ע"ש שהאצילה הגבור' שבה עוז ותעצומות. והענין כשהת"ת רוצה להלחם עם שונאי ישראל עולה אל הבינה ויונק ממנה השפע ויורד ונלחם בגוים ההם וז"ש ואח העליון שהוא הת"ת כשיש צרה לישראל יולד נעשה וולד ויונק השפע ולוחם מלחמותיו:

לינקא לך מאימא. ה"ג בס"י ולגירסת הספרים נמי יתיישב שהוא שואב השפע כנזכר לנקמא לך מאומא כלומר מאותו אומא הלוחמת אתך לוחם עמה מהאי סטרא עם ההוא סטרא דאחוז בה דהיינו אותו השר ובזה אותה אומה שתחתיו נופלות ולפ"ז עוזי וזמרת יה ה"פ עוזי בינה וזמרת הארץ שהוא הטוב וחלב הארץ ארץ החיים בינה המשותפת עם החכמה דהיינו י"ה אשר הת"ת יונק משם בזה הת"ת הזה ויהי לי לישוע' הגם כי לא [נ"ל כאן חסר תיבת נזכר. וכצ"ל הגם כי לא נזכר הת"ת] הת"ת הא אתמר במקום אחר עוזי וזמרת יה י"י ויהי לי לישועה דבר הלמד מענינו:

הוקר יצרך. נקרא היצה"ר רגליך ע"ש שהוא הרגיל אצלו וסר אל משמעתו. א"נ מלשון מרגל כי הוא מרגל במקום שיש עבירה ומביאו לידי עבירה:

דא נשמתא קדישא. כי הריע הזה לא נפחה בך כ"א לדור בה ע"ד ושכנתי בתוכם ולזה נק' הנשמה בית רעך:

לרחמא לי' בכולא. בגופו ובממונו אם הוא חביב לו יותר מגופו:

ואפי' אינון עוברין כלומר אותם עוברים שכבר אביהם ואמותם נזדככו בכור הברזל מהזוהמא ומהעוביות שהי' דבוק בנפשם מעון אדם הראשון מעתה בטן אמם אינה מעכבת מלהסתכל בזיו השכינה שכבר נזדככו כנז' לזה הוו חמאן ומשבחין לקב"ה:

דהא אלהי אברהם לעילא איהו. היינו בחכמה ובינה כנזכר בתי' דף קכ"א לכך הקשה מאי וארוממנהו שנראה שצריך התרוממות וייחוד והרי מרום וקדוש הוא:

א"ל אפילו הכי איצטריך. כלומר אפי' שהוא מרום וקדוש ולא אתפרשן לעלמין מ"מ ממעשה התחתונים נעשים מ"ן לזו"ן וזו"ן נעשים מ"ן לאו"א באופן שגם במקום גבוה עושה הצדיק יחוד והתחדשות ענין מה שהי' קודם אותה מעשה:

וכלא חד מלה. כי זה מתקשר בזה וזה בזה:

וארוממנהו בכלא. פי' כשאני (מכונן) [נ"ל שצ"ל מכוון] ליחד (אלא) [נ"ל שצ"ל או"א] ג"כ אני מייחד זו"ן וזהו וארוממנהו בכלא כלומר (מיני) [נ"ל שצ"ל איני] שולל שמלת ארוממנהו רומזת למלכות לרוממה אצל הת"ת שלעולם אין מקרא יוצא מידי פשוטו והוא עיקר אמנם מדכפל קרא ואמר זה אלי ואנוהו דמשמע ואתקן לי נוה שהיא המלכות ואח"כ וארוממנהו הוא לאכללא ג"כ מאן דידע ליחדא שמא קדישא רבה שהיא הבינה בחכמה שהוא נק' שמו הגדול כנז' בפ' תרומה:

סליק מלכא קדישא. ת"ת. בציון. יסוד ע"ש שהוא מצויין בגוף:

ואנגיר לי' לקבלי'. בסוד אוי הוי כנז' בפ' אחרי מות דף ע"ה:

כד תתהדר כנסת יש'. יחזיר הקב"ה את היסוד שנסתלק עמו אל מקומו להתייחד עם המלכות.

כמה אית לאסתכלה בפתגמי אורייתא. בעניני התורה דרך כללות הדברות והצוויים:

לעייני בכל (מלתא) [מלהא] היינו כל מלה ומלה יתירה לדקדק בה כי לא דבר רק הוא. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ואנגיד ליה לקבלי' וגומר אחרי מות ע"ד ב':

דף נו.

רזא עילאה היא בינה אימא עילאה ששם עולה הת"ת ועלה קאמר אתר אית ליה לקב"ה דאיקרי ספר שכל הספירות וכל הנמצאים התחתונים כתובים שם ומצויירי' שם. חילין וגבורן שכל צד שמאל נאצל משם שהיא שורש לדינים. ואמר תליין שהענפים תלויים בשרשם אשר שם ואמר נפקין שמש' יוצא אליהם כח הדין למטה בדרך השרשים להעמיד הענפים ולשלוח אליהם כח חיותם ועמדתן. חד אתר דאיהו סופא וגומר היינו המ' סוף האצילות ואתקרי והב ירצה בחי' המ' הנמשכת עד החצונים הנק' הב דהיינו הקליפות וז"ש ואת והב בסופא יר' אם תרצה לדעת והב שהיא מדת העושה מלחמה בסופה בסוף דדרגין אשתכח כדי שתהיה נמשכת בסוד י"ס עד מצולות ים וז"ש ים סוף אתקרי ים דאיהו סוף לכל הדרגין דאצילות והרי בזה נתבאר דרך המלחמות מאצילות אל כל בחי' למט' השתא מפרש באצילות עצמו מבינה למלכות קאמר ואת הנחלים ארנון ומלת ואת הוא כמו עם וירצה והמלחמה הנז' הנעשה כדפי' הוא ג"כ בחברת הנחלים

דהיינו נחליא דאתנגידו היינו סוד ו' קצוות דאשתכחו ואתנגידו נמצא למטה במקום גלויים ונמשכו מפנימיות הבינה והיינו מההוא אתר עילאה ולא מבינ' לבד אלא ארנון דהיינו קשר החכמה עם הבינה וז"ש זווגא עילאה דחביבותא דלא וגומר ומלת ארנו"ן נו"ן היא בינה דהיינו נו"ן פשוטה הכוללת בן ובת דהיינו נ"ו א"ר דהיינו אור החכמ' והיינו יחד ארנו"ן שהוא הזווג העליון בחביבותא ודאי שנתחזק הייחוד בכל תנאיו כנז'. ונהר יוצא משמע שלעולם נהר בינה יוצא מעדן חכמה. ובדא בינה משרשן שרשוי של כל הנאצלי' לתת להם כח לגבורה ושאר מדות הדין כדפי' ואתרביאו ענפין שהם גבורה הוד מ' ענפי שורש הדין הנעלם לאושט' קרבא אל הנפרדים למטה לכל בחי' בעלי המלחמו' והדין. לאושטא חילן וגבורן היינו חילין מהבינה ששם כח וגבורן מהגבורה. ולאתחזאה בתחתונים שולטנאה מהבינה יקירא מהחכמה שהיא הכבוד דכולא ודאי:

ת"ח כד מתערין גבורן באצילות וקרבין בנפרדים למטה מהמ' גרדיני טהירין כחות דקים טהירין מלשון שרגא בטיהרא מאירים. מתערין לכל עיבר מהם מצד החסד. מהם מצד הגבורה מכל הקצוות. כדין שננן ורומחין וגומר היינו כחות מלאכים אחרים תחת ממשלתם נקראי' רומחין מצד החסד רמ"ח ודאי והם רומחים סייפין מצד הגבורה כאו' איש חרבו על ירכו מפחד ודאי. ומתערין גבורן גבור' עליונה וגבורה אמצעית פחד וגבורה תתאה מ' וכחותם אתרגשת בזעף וסערת הדין וכחו' הגבורים התחתונים שהם הנפרדים גלגלוי ודאי סלקין נחתין בזעף הדין. וארבין שהם כחות הרחמים כאו' שם אניות יהלכון ודרכם לינק בשעת שלום מכל הבחינות וז"ש דאזלין ושאטין לכל עיבר בשעת כלום מסתלקין עתה לצדדים מפני סערת הים ואז המלחמ' מתחזקת בכלי המלחמה מצד המלכות כחות הנק' אבני בלסטראות מארי דרומחין מימין מארי דסייפין משמאל כדפי' כדין מצד קו האמצעי שע"י היסוד זורק חץ הזרע הייחוד עתה חציך שנונים בדין וקב"ה אתתקף בחילוי כח הגבורות הכלולות בו ואז ע"י הפרטים הנז' כולם מעלה ומטה יקרא ה' ת"ת איש מלחמה:

מהכא ומאינון אתוון ומהאי קרא וגומר מהכא היינו פסוק ה' איש מלחמ' דסיים בו ויש בו י"ו אותיות ה' אי"ש מלחמ"ה ה' ואלו י"ו אותיות הם שמו ית'. ומאינון אתוון היינו סוד י"ו אותיות משם מ"ב שהם גבורות ודינים והם קר"ע שט"ן נג"ד יכ"ש בט"ר צ' ועליו אמר ומאינון אתוון ידועות. ומהאי קרא היינו י"ו אותיות ג"כ מפ' על כן יאמר וגו' שפתח בו והעסק בו וכאש' תדקדק תמצא ח"ם אותיות מחום הדין וכאשר יצטרפו אלו האותיות ג' ג' יעשו י"ו שמות משולשים כזה#

יק"ע הר"ל וע"כ הש"ן

אט"י יג"א שנ"ם מג"ר
לד"ב חי"ס מכ"ף הש"ר
יב"ם הט"ל ור"ח הצ"ם

והיינו טורי קרבא לאינון חייבא דהיינו י"ו בחינות ההנהגה כדפי' בתיקונים שחרבו של הקב"ה יש לו י"ו פיפיות והם אצילות בריאה יצירה כנגד ג' צירופים וכח' לדין ולעורר הגבורות העליונות ולז"א בריש דבריו שאין פסוק בתורה שלא יהיה בו סוד שם הקדוש והטהור. וה' המטיר הוא וב"ד ואף כאן הוא ובית דינו ה' איש מלחמה ת"ת ובית דינו ה' שמו דהיינו מ' בית דינו שאין מדה מב' מדות אלו פועלת נפרדת מחברתה דלית דינא בלא רחמי ולא רחמי בלא דינא וז"ש הא בהא תליין. עילאי ותתאי רוחניים השרים כי הרוחניים בכלל נקשרים ונאחזים בת"ת. ותתאי האומה למטה הגשמית כי כל הגשמיים בכלל נקשרים ונאחזים במדה אחרונה שהיא מדה שולטת בארץ:

מרכבות פרעה וגומר דרגין עילאין להלחם בשרים לגדע כחם. ודרגין תתאין כדי לבטל כח התחתונים וכדין וגומר ע"י השבתת הכחות העליונים יושבתו התחתוני': פליג מימך וגומר הכוונה שמצד עצמם לא היה כח במים ליגזר מפני מיעוט זכותם של ישראל ולכן אמר דיין אמת מצד דין תחתון אין כח לנס ולכן אמר כי כח יש בים מצד הבורא לא מצד השר המושל עליה אלא מצד בריאתה מאת הבורא וז"ש על דא עבדת ימא וגומר מה עבד קב"ה אתער גבורתא דיליה כי ע"י הגבורה דהיינו שם אלהי"ם כחשבן הטבע ששם שורש כל הנבראים בסוד שם מ"ב ל"ב אלהי"ם דעובדא דבראשית שבו נבראו והראה להם שורש' שמצד חיוב גזירתם ומיד אתקמטו מיא והיינו ראוך מים אלהים שם הבריאם. קטול שלא יאמרו יעברו אלו ואלו אלא קטו"ל וארמ"י וחפ"י ג' בחי' שלא תאמר קטול ויהיו לה אלא ארמי כדי שיראו ישראל וחפי שיהיה להם קבורה: א"ר אלעזר פוק חמי וגומר ג' בחי' רתיכין למטה מהם אוכלסין למטה מהם חיילין והם קשורים אלו באלו מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' וכי ספר מלחמות אן הוא. דמשמע שהתורה מביאה ראי' מספר אחר שקדם לה שנק' ס' מלחמות ד' ע"ד שמביאים אחרונים דברי הראשונים וזה א"א כי קודם התורה לא קדם שום ספר שהרי קדמה לעולם אלפים שנה וז"ש אן הוא כלומר היכן נמצא כי הוא מן הנמנע:

תו קשיא באתרי'. כלומר עדיין הקושי' במקומה עומדת כי מה לנו במלת ספר בתורת מלחמות ד' מבעי לי' אחר שהכוונה כי מלחמת התורה אהבה בסופה העיקר חסר מן הספר כי מלת התורה לא נזכרה שהיא העיקר וא"ת היינו ספר היינו תורה ליתא כי

המחלוקת שנופל בין החכמים היא בתורה שבע"פ ולא בתורה שבכתב כדי שיאמר בספר וז"ש מאי בספר:

איתי ליה לקב"ה. ת"ת:

דאיקרי ספר. מלכות.

דרשו מעל ספר ד'. מלכות שהיא ספרו של ת"ת ונק' כך שכל הדברים העתידים רשומים בו לעשותם בזמניהם כמו שבפנקסו של אדם כתובים כל חובותיו וענינו לעשות כל אחד בזמנו: וז"ש וכל חילין וגבורן בההוא אתר תליין וגומר. כי כבר נתנו לה כל אבני בליסטראות וגומר:

ומתמן נפקין, כי לא נעשית המלחמה כי אם על ידיה כי הוא אמר כל הממונה על כל הדברים וקרא הכי משמע מלחמו' ה' את כלומר כולם כל חיילין וכל גבורן ופי' ומי הוא הספר הזה והב אותה האומרת הב הב שואלת מהת"ת להשפיע (לת"ת) [אולי צ"ל לה] אותה שהיא בסופה דכל דרגין כדמפרש ואזיל.

זווגא עילאה. היינו ייחוד חו"ב כמה דאתמר:

ונה"ר יוצ"א מעד"ן. כשתדקדק תמצא בהם אותיות ארנון.

ובדא משתרשן שורשוי. שמצד אותו השורש שיש לה בחו"ב שואבת כח ושפע לעשות מלחמותי':

וימא אתרגישן. המלכות דיני' מתעוררין:

וגלגלוי. שהם כחות הדין שבה:

סלקין ונחתין. סלקין לשאוב כח ונחתין להשפיע הדין ההוא: א"נ סלקין. ומתגברין להחריב העולם ומיד:

נחתין. חוזרים לירד כמי שרוא' רצוע' כנגדו וחוזר לאחוריו ומפחד:

וארבין. כחות העשי' שהולכים להנהיג הנהגת' בכל מיני הנהגו' דין ורחמים וגומר וזהו לכל עיבר:

מסתלקין. מהנהיג הנהגתם בעת ההיא יען כי רואים תוקף כחות הדין שיוצאים להחריב העולם חוזרים לאחוריה':

שננא דחרבא. גרסי'. וקב"ה אתתקף בחילי'. הת"ת מתכבד בראותו המלחמות שהמלכות עשתה והצליח':

כדין כתיב ד' איש מלחמ'. כלומר הת"ת הוא בעל אות' העוש' המלחמ' והוא מתכבד בהצלחת המלחמ':

מהכא ומאינון אתוון ומהאי קרא. י"ס דל"ג אלא מהאי קרא נפקין וגומר:

ד' איש מלחמ' וגומר כיון דכתיב וגומר. פי' אחר הוא.

אלא כמה דכתיב וי"י המטיר וגומר ומאי מאת ה' פעם שנית אלא מה שפירשנו שם יפורש כאן ופירושו שם. וי"י. מלכות ובית דינו ע"ב סנהדרין שבהיכל זכות:
המטירו על סדום. ממה שקבלו.
מאת ה' מן השמים: ת"ת וכן ה' איש מלחמ'. היינו מלכות שהיא בעלת המלחמ' אמנ'.
ה' שמו. שהוא נתן לה כח לעשות חיל:
ועל דא בשעתא וגומר אתעקרו משולשליהון וגומר פי' הוא דקא פריש במרכבות פרעה וחילו ירה בים הבא אחריו שע"י שי"י הי' איש מלחמ' דהיינו מלכות ע"י הת"ת שי"י שמו מרכבות פרע' אתעקרו משלשליהון וכדמפרש לקמן מרכבות פרע' כדין אתערו דרגין עילאין וגומר:
ולזמנא דאתי זמין הקב"ה. הת"ת בעצמו יצא להלחם:
הה"ד ויצא ה' וגומר הוקש' לו מלת ויצא דמהיכן יצא הכל הוא רשות היחיד יחידו של עולם לז"א:
הה"ד. כלומר במאי דפרישנא ולזמנא דאתי זמין קב"ה ת"ת לעשות המלחמ' הוא בעצמו ולא יעש' המלחמות ע"י המלכות בזה יצדק הפסוק שאמר:
ויצא. כלומר השער שהיא המלכות לא תמוש ממקומ' ויצא ד' בשער ההוא ונלחם בגוים ההם: א"נ ויצא. מי שהוא לפני ולפנים קרי בי' ויצא. אמנם במלכות שהיא הראשונ' לא שייך לומר בה ויצא:
מרכבות פרע' וחילו וגומר בגין דבני יעברון בגווך. משמע דבני יעברון בלבד ומצריים לא יעברו כ"א יטבעו. א"ל פורקנא דקטנין קשוט אלין ואלין. כפי ענינו פי' קיטנא איפה או מדה וה"ק הפדות וההצל' הזאת מאתך היא שנק' איפת צדק והין צדק א"כ ינצלו אלין ואלין כי הללו עע"ז והללו עע"ז. א"נ ירצה פורקנא וגומר. הפדות הזה תהי' במדת לדק שתהי' מלאה וגדוש' וינצלו אלין ואלין ולא תהי' הנס לחצאין. א"ל ע"ד עבדית ימא כד בראתי עלמא. כך התניתי עמו שיעברו בני לבדם והמצרים יטבעו ואיפת צדק היא. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ספר כמה דאתמר דרשו וגומר עיין בפ' תרומה קל"ז ב' ויתרו ע' א' תליין ומתמן נפקין וגומר האזינו רפ"ט. ובדא משתרשן שרשוי וגומר פי' אע"ג דלאו איהי דינא מתמן מתער וביה תלייא שמיני ל"ט ב' דאיהו סוף לכל דרגין פקודי רפ"ו א':

דף נו:
ומסטרא דשמאלא מהגבורה. מתערין רתיכין מצד הדין ובאלו אחר השתלשלם המדרגות למטה הם אחוזי' החצונים בג' בחי' וכדמסיק מהם קליפות לת"ת ושש

קצוות והיינו בסוד פרעה היושב על כסאו שהיא הקליפה העליונה. ומהם קליפות למ' והיינו בכור בהמה. ומהם קליפות לחיות והיינו בכור השפחה אשר אחר הריחים שהם ד' חיות כדפי' לעיל פ' בא ואלו העבירם ממקום שלשולם ואחיזתם טמא מטהור שהקדושים השמאליי' משתמשי' בהם לעת הצורך ועתה לזכותם של ישראל להצילם ברוחני בנפשותם ובגשמי מפרעה העביר הקב"ה אלו ואלו כדפי' והיינו וכולהו אתמסרו וגומר ולא שנכנסו לים כמעשהו בגשמי אלא שהים העליון שלט בהם והכניסם בנוקבא דתהומ' רבא והוריד כח השר העליון של מצרים והיינו שהעבירו בנהר דינור שעליו נאמר על ראש רשעים יחול שממנו נמצא גיהנם ונוקבא דתהומא רבא ומעבירים אותם מהיות' מסך מבדיל בין הקדש לעולם תחתון ומושכים אותם לנוקבא דתהומא רבא ולכך נעשה שרו של גיהנם והגשמיים אתאבידו בימא רבא ממש ירדו אל מצולות י"ם נגדיי למצולות ים עליון שהוא נוקבא דתהומא רבא כדפי' ו"ו תרין וחד משולשין על דרך הקדושה שהיא משולשת וכן הקליפות כקוף בפני אדם תוהו ובהו וחשך רוח סערה ענן גדול אש מתלקחת, ידא חדא דעשר היינו שנכלל יד הא' ביד שנית חמש בחמש כדפי' לעיל:

מרכבות פרעה וגומר שבעה רקיעין עבד קב"ה וגומר אין העסק הזה בגלגלים כי לא נעלם כי מזל קבוע וגלגל חוזר גם לא נעלם שיש מהלך ללבנה בפני עצמו ולחמה בפני עצמה ולמי סוד העיבור תקופות ומולדות אם לא לחכמי ישראל אמנם רקיעים אלו הם רוחניים וכן הככבים הנז' כאן אינם ככבי לכת ולא ככבי שבת אלא סוד מלאכים משרתים לאלפים ורבבות בסוד הרקיעים הרוחניים בסוד מעש' בראשית ועתה לא ירחק כל מה שיאמר בפלא ריבוי ככבי כל רקיע ורקיע וכן במרוצתם רצים ושבים בסוד המלאכים והם רקיעי' קרובי' לחיות וענין הילוכן ומספר ימיהן יוכח שהכל סוד ההנהג' ובחי' העולמות בספי' ולא בגלגלים וסוד הלוכן מאתן שנין הם עשר מלמעל' למט' ועשר ממט' למעל' וחמש מאה הוא סוד ה' ספירות כל אחד כלול' מעשר ועשר מעשר הם ת"ק והיינו סוד שיעור קומת עץ החיים ושיעור קומת מה שבין זה לזה הוא ג"כ אויר קדוש וטהור ורוח המחיה ביניהם. והרקיעים הוא בסוד עולם דעשיה בסוד אופנים שעליהם נאמר אופן א' בארץ ולמעל' מהם חיות כאו' אופן א' בארץ אצל החיות דהיינו סוד ערבות זה אצל החיות וענין החיו' עולם היציר' והם עשר מדרגות דהיינו פרסו"ת קרסולי"ם שוקי"ם ארכובו"ת ירכי"ם עגב"י גיפ"א גדפי"ן צוא"ר רא"ש. והם כנגד עשר ספירות ואלו הם כחות מלאכים שכל פרק ופרק מחיות כמה וכמה אלף אלפים ממונים ושרים נכללים בו. והמבין דברים אלו כפשוטן בחוץ הוא עומד. וענין אומרו לקבלי וגומר היינו סוד

שיעור קומה שכל מה שיסתלק העילה על העלול ראוי שיכלול בעצמה כל העלולים ממנה וכן כל העלולים מעלולו בענין שהכתר כולל כל הנמצאים ממנו ולמט' והחכמ' כל מה שממנ' ולמט' בענין ששיעור קומת הכתר על החכמ' כל מה שבה ושיעור עצמו שאין החכמ' יכול' לכוללו ועד"ז הוא למט' בחיות כבחי' עולם היציר' שכל עילה ועילה כולל כל העלול למט' ממנ' ולכן שיעור קומתו ככולהו כדפי'. אמנם יש עוד פרטים בכל א' וא' מעשר מדרגות אלו והיינו שייפין דקאמר שהם מחנות בכל מדרג' ומדרג': ז' תהומין היינו סוד ז' מדורין דתמן אופן. וז' היכלין הם היכלות היציר' דתמן מלאך. ועוד רקיעא חד לעיל' היינו שפירש בסוד חיות דהיינו מלאכים עשר כחות דמלאכים. ויש עוד רקיע דהיינו סוד מטטרו"ן רקיע שעל גבי החיות שבו נכללות החיות וכל אשר למט' מהם והוא עלה ושר העולם.

מלרע כמה רתיכין וגומר ירצ' כי למעל' מן הרקיע הוא הכסא אין השגה כ"כ ולזה אמר מלרע מהרקיע כמה רתיכין דהיינו פרטים בחיות בימינא צד החסד ושמאלא צד הגבור' והכל בסוד הקדש.

מתחות ימא הנה הים הוא סוד התפשטות המלכות ניצוצותיה עד המדרג' האחרונ' מתחות ימא עדין בקדש בבחי' אחרונ' שבים העליון שאטאן כולהו נוני ימא דהיינו כחות מן קדושים ואעפ"י שהם דמעולם הפירוד לעתים יש להם קשר אמנם בהקשרם יש להם סוד אור זיו עליון המאיר בהם וקושר' וז"ש אתכנעו בזיויהון ארבע דהיינו ארבע סימני טהרה ב' סנפירין וב' קשקשין דהיינו חסד גבור' נצח הוד אמנ' משתלשלי' למט' נחתין בדרגייהו ולא מבולבלים אלא משתלשלים בסדר נאות כאו' המוציא במספר וגומר וכולהו רתיכין אקרון בשמהון ר"ל שמות המורים על צביונם ושיעורם ולזה יועילו בסוד הקמיעין וההשבעות:

מתחות אלין אזלין ושאטין הם כחות נפרדים שהם קדושי' אמנם הם זעירין שאינם בשיעור קומה אלא ממונים על הנהגת העולם כגון שרי העשבים והצמחים ושרי החיות והדגים וכדומה

מסטרא שמאלא הם החצונים שהם קליפה לכל מוחא והם למעלה בצד א' מאלו החיות הנז' שהם חצונים ואינם למטה משרים אלו הזעירין דאמרן וז"ש סטרא אחרא מאינון דלעילא ונחתו היינו ירידתם משררותם בעת נצחון הקדושה כגון יציאת מצרים שעל זה נאמר מרכבות פרעה וגומר:

ימינך ה' נאדרי וגומר בשעתא דצפרא נהיר דהיינו בקר דאברהם נהיר ואיילתא שהיא מ' קמת בקיומה דהיינו שהיא עומדת אז על עיקרה מפני שאז נאחזת בימין ואז היא על תוספת מעלה אל הייחוד מכל שאר שעות היום.

אתעברת וגומר נעשית מלאה ומעוברת בכל אותם הבחינות שבה והיינו סטרא'.

ועאלת במאתן היכלין הנה היא עול' על נצח והוד כי כל א' כלול מעשר ועשר מעשר כי כשיבא אל תורה היסוד בברכותיו לכן היא עולה על נצח והוד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרה"ו זלה"ה כ'. פרסות הם הרגלים. קרסולים טודיליו"ש בלעז הוא עצם עגול המחבר הפרסה עם השוק. שוקים הם ב' קני הרגלים. ארכובין הם הקשרים כעין הקרסולים המקשרים השוק עם ירך. ירכים הם עצם הארוך המחובר עם הגוף. עגב הוא הבשר התפוח והעב שבראשי הירכים אצל הגוף עכ"ל: ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג מתערין רתיכין דלא קדישין. מנהון אחידן באתר עילאי כגון קליפת ישמעאל מחסד וקליפ' עשו מגבורה:

במלכותא דלעילא. כנגד היכל המלכות שהיא לבנת הספיר כנזכר בפ' פקודי בהיכל ראשון:

מנהון אחידן ארבע חיוון. היינו פי' קרא אשר אחר הרחיים כנזכר דף ל"ז והם ד' מחנות שכינה. ארגמ"ן והם למטה במרכבה בסוד העשי' התחתונה ולגרסת הספרים דגרסי':

ד' כורסוון. היינו ד' מרכבו' שראה זכרי' והם בסוד העשי' וקליפה זאת היא אחר הרחיים אחר ד' מרכבות אלו:

הה"ד (**ד'**) **מרכבות**. דקשי' לי' שפעם אחת אמר בים ופעם אמר בים סוף לכך פי' שמרכבות פרעה היא למעלה והם בדרגין עילאין א"כ שייך בי' שפיר בים סתם היינו במלכות ומבחר שלישיו שהיא למטה טבעו בים סוף ממש ע"ד יפקוד ד' על צבא המרום במרום וגומר. ומבחר שלישיו הא אתמר ושלישיו וגומר. פי' אחר הוא.

כלהו דרגין תרין וחד. בזוהר שיר השירים פי' שהיו באים בכישופים באותיות רשומות תרין וחד ולכך הוצרך הקב"ה לגלות אור "ויסע "ויבא "ויט שהם תרין וחד תרין של חסד ורחמים וחד בינייהו יצחק בא באמצע כנודע וז"ש:

כגוונא עילאה. כנזכר בפ' ויקח שש מאות וגומר וזהו ומבחר שלישיו המבחר שבאותם שעשו אותו השילוש המכוער טובעו בים סוף: לבתר לקבלי' דכלא. כלומר אחר עשר מכות באה מכות בכורות שהי' כנגד כלם לפי שהי' בה מיתת כל בכוריהם וגדוליהם כי אין בית וגומר.

ומזיווי' דילי' נהרין כל אינון רקיעא כפשוטו. א"נ כי הוא מנהלם ומגלגלם בהנהגתם כפי רצון עליון: והא תנינן לעילא (מערכות) [מערבות] רקיעא וגומר מתוך הלשון נראה שהיא חסר וכן כפי סדר עמידת העולמות יש בין ערבות לחיות כמה היכלות כי ד' חיות הם בהיכל הרצון כנזכר בפ' פקודי בהיכל ו' ומערבות עד היכל הרצון יש ה' היכלות אלא שחסר דביני ביני. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף נז.

בשעתא דאתער רוחא דצפון ת"ת מצד הגבורה. ותיאובתא דאילתא דא מ' אז בחצות לילה לאתערא בעלמא שעד חצות שהחצונים גוברים היא אינה מנהגת אלא יושבת ודוממת. אתי עמה שנעשה חבר לה ברננת התורה לקיימא קדם מלכא לשבחו משכין עליה חד חוטא וגומר דהיינו סוד חוט של חסד למ'.

מסתכל ברקיעא דהיינו מצד הת"ת שריא עליה נהיר וגומר מצד הדעת העליון הרובץ בחכמה ובינה ומתעטר כי חוט של חסד מלביש אותו מראשו ועד רגליו ונהירו דסכלתנו שורה על ראשו ומעטרו.

ברא לקב"ה הת"ת. בר היכלא מצד המ'.

לית דימחיא וגומר שתפלתו נשמעת.

דידע ליחדא שלא יפריד אלא שיודע לסדר המדות ולקשרם.

ורא פולחנא דמלכא קדישא ששאר מיני עבודה הם בסוד עבד דהיינו המלך מתלבש בלבוש נכרי אמנם המלך המתקדש באצילותו עבודתו הוא לייחד שמו בסוד עשר ספי'. איקרי עמא יחידא הענין שאין נכלל בכלל א' אלא אות' הדבקי' בה' ולפיכך היודע לייחד סוד ה' אחד דהיינו האצילות הוא כולל עצמו באותו האחדות ונק' אחד דהיינו סוד דבקותו בה' אחד ומי שאינו יודע לייחד אינו נכלל באחד:

כולא ביה תליא אין הייחוד הקטרת אימורים וכיוצא העיקר הוא מחשבת כוונת הכהן ביחוד ובכוונתו תלויה עבודה עליונה דהיינו ייחוד הספי' ועבודה תחתונה פסול הקרבן וכשרותו במחשבתו ועם היות שכוונתו לכפר או לרצות לפני ה' לא יועיל מפני שזה בערך התחתונים וצריך שיתברכון עילאי וכן אם יכוון בספירו' וייחוד' ויכוון להקטיר חוץ לזמנו וכיוצא מהמחשבות המפגלות פסול מפני שצריך שיתברכון תתאי ולזה צריך לחשוב ולכוון ביושר בדיל דיתברכון עילאי ותתאי.

ליחדא שמא קדישא בתפלתו ולא אתכוון ביה בלבא ורעותא שהוא מהרהר בדברי רוח ומפסיק מחשבתו במחשבת ריקניו בגין דיתברכון ביה עילאי הספירות ותתאי בי"ע והיינו לבא הלב חרד ורעותא מחשבת הכוונה בדבריו.

רמאן ליה מורה דהיינו דוקא ביחיד כי תפלת הרבים הן אל כביר לא ימאס ועם היות שהכתוב אומר כי תבאו לשון רבים היינו אמייחדים דעלמא קאי והכי דייק לישניה דקאמר מאן דאתי לשון יחיד:

כל אינון אנפי וגומר היינו שיש בין העולם הזה לעולם הטהור והקדוש מסך הקליפות מבדילות ומחשיכות וכאשר האדם נגש אל הערפל אשר שם האלהי"ם ויודע מגלה עמוקות מני חשך והיינו לראות לגלות הספי' ולהאירם בעולם התחתון כדי שע"י גלויים יושפעו כל העולמות.

זאת מדת המ' העולה בראש התפלה מי בקש מידכם זאת שתעלו אתם מידכם זאת אל הייחוד למעלה. צדיק יסוד צדק מ'.

חצרי היינו חצריך והיינו צדיק וצדק ואמר מי בקש זאת מידכם שתקרבו אותה אל זה דהיינו צדיק וצדק שאדרבה מפני רוע כוונתכם גרמתם רמוס חצרי דהיינו שהתחיל הייחוד ונתבטל נתעורר החזיר הרומס החצרות והיינו או' לא די דלא אשתכחו בהו ברכאן אלא דשריא וגומר:

ות"ח בשעתא וגומר מכוון באצבען עשר ספי' ממש עשר אותיות עשר אצבעות יו"ד ה"א יד ימין וא"ו ה"א יד שמאלא. בימינא תליא כולא יו"ד ה"א עולה כ"ו כחשבון כל השם והם חכמה ובינ' שורש לז' מדות ותחלת התפל' להאחז יד שמאל בימין ולהכלל בה ואח"כ יפרוש אצבעותיו ויגביה ימין על שמאל שהיא מקדמת אל השפע וממנה מקבלת השמאל כנודע בסוד יו"ד ה"א וא"ו ה"א וז"ש ראשונה שמאל אתכליל בימינא וגומר ואח"כ אמר בשעתא דברנש ארים ידיה וגומר והקב"ה לאו הכי וגומר מפני שהקב"ה משפיע מלמעלה למט' והאדם מקבל ועולה ממט' למעל'.

נטית אריתמת ירצה לשון נטיה שהט' הימין לעצמ' לצד א' והפריד' מן השמאל ונשאר' שמאל לבדה גוברת. וכד ימינא אשתכח בתחתונים השמאל מסכמת במעשה הימין שהיא סוד ג' ראשונות יו"ד ה"א שורש לוא"ו ה"א ומיד וא"ו ה"א ברחמי'. מסכמת שמאל במעש' הימין.

השיב אחור האחוריים הם הקליפות והדין וח"ו אין ימין שהוא יו"ד ה"א משפיעים לחצונים ונהפכין אל הדין אלא בבחי' הסתר פנים דהיינו שנתנו מקום אל השמאל וא"ו ה"א שבע מדות שבהם הדין להנהיג והם נסתלקו דהיינו ימינא אשתחרת יקרא השיב אחור והסכמתם אל הדין כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה. ועי' בס' אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' ואתי עמה. בואו גרסי' והיינו שאחר שעמד עמה בחצות לילה לאתערא שירין ותושבחן דאורייתא כמוה שכן היא משוררות תמיד בסוד אלהים אל דמי לך וגומר והוא אתי עמה לקיימא קדם מלכא אז משכין עלי' חד חוטא דחסד:

מסתכל ברקיע שריא עלי' נהירו דסכלתנו דדעת'. פי' ענף א' מסוד הדעת. ומתעטר בי' הת"ת שהוא לבוש אל הדע' שמתעטר בו כך זה צריך הסתכלות ברקיע כדי שישרה עליו נהירו דדעת כי סיוע גדול הוא לו הסתכלותו ברקיע כי שורה עליו נהירו דסוכלתנו דדעתה קדישא:

לראות פני מיבעי' לי'. אלא כ"ז ל"ג דהא בסמוך קא מקשי לי':

כל אנפין דמלכא. הם הספי' שהא"ס מתגלה בהם ופועל על ידם פעולותיו. לבתר חשוכא ה"ג בב' והענין כי הספי' הם לפנים מהקליפות והקליפות מקיפו' מבחוץ כקליפה למוחא נמצאו הקליפות מסך מבדיל בין קונינו ובינינו והמייחד שמו הקדוש בוקע כלם ותפלתו נכנסת וזהו לבתר חשוכא. ואלין יתקרבון פי' אלין דמייחדין שמי' דקב"ה כדקא יאות כמו שהתחיל קרוב ד' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת:

חצריך. צדיק וצדק האמורין ופי' כך אשרי אותו שתבחר ותקרב ומי הוא מי שישכן חצריך צדיק וצדק יחד ובזה נשבע' בטוב ביתך והיינו בגין דיתברכון דקאמר:

דשריא בהו דינא. היינו פי' לרמוס חצרי.

דאקדים שמאלא לנחתא בעלמא. והימין נשארה לאחור והיינו להשפיע סוד החסדים לקליפות והיינו אומרו:

באתר. שהם החיצונים שנק' אחוריים והיינו סוד ושפחה כי תירש גבירת'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון בגין דיתברכון כולא וגומר עי' ויחי רמ"ח ב' וכתיב וישא אהרן את ידו כתיב חסר ס"ז א' כתרגומו ארימת ימינך וגומר נ"ט ב'. עכל"ה:

דף נז:

נאבד לא כתיב מורה שהוא אבד ומהו אבדתו אחר שלא פי' מה אבד מורה שרצה לפרש בתרי סטרי למעלה אבד אור הספי' העליונות מכל אינון אנפי וגומר. הב' למטה אבד השכינה בת זוגיה שאבדה היא בסוד שכינה בתחתונים צורך גבוה והיינו על כל פנים דהיינו שאבד מתרי סטרי והיינו ונושע עכ"פ מצד מטה ג"כ נושע מצד מעלה דהיינו מתרי סטרי.

ימינך וגומר כדין כתיב נאדרי ובאה תוספת י' לרמוז עשר אצבעות וכדין כתיב נאדרי לשון אדירות וכן תרעץ דהיינו כח הדין והגבור' הכלול בה.

ולעולם הכי הוא וגומר שלא תטעה מתוך דבריו באומרו בשעתא דשמאלא אתיא וגומר שמורה שהוא לעתים ח"ו אלא לעולם נקשרות ימין ושמאל דהיינו עשר אצבעות עשר אותיות עשר ספי' כדפי':

אר"ש קשיא לי' שאני רואה שהם שתי ידות ואתה אומר ששתיהן אחת לזה אמר שהם ה' אצבעות ביד ימין להראות שאינו מספר שלם אלא חסר ולא יושלם המספר השלם אלא ע"י כללות השמאל בימין והיינו ממש באדם שהיה חצי כדי שיכלול הנקבה עמו כי כל חצי מחייב שתשלים ע"י חציו ויתכלל עמו וכך חמשה אצבעות יו"ד ה"א מחייב שיושלם השם יו"ד ה"א וא"ו ה"א ע"י שיכלל שמאל בימין.

כמא דכתיב בקדמיתא וגומר מפני שנפרדה הימין מהשמאל עתה יכלל זו בזו וימצא כח השמאל בימין.

באינון תרין חולקין הם מילה ופריעה מ' ויסוד.

והוא נטיר ליה שלא טמאו ופגמו דהיינו שע"י טומאה מושך בערלתו ואל יעל' בדעת שאם חטא שאין לו תקנה ח"ו אלא תשובה ודאי מטהרת אותו הנשאר בציון יסוד והנותר בירושלם מ' מילה ופריע' ואמ' נשאר ונותר כלומר שמל ונשאר במילתו וטהרתו שלא טמאו וקלקלו כדפי'. כל הכתוב לחיים המצוייר בסוד בעל החיים בירושלם במלכות כדפי':

ר' חייא הוה אזיל וגומר במאמר הזה יש ספרים כתוב כך כמה טפשין בני עלמא דלא ידעין ולא משגיחין במילי דאוריית' דהא מילין דאורייתא חביבין (חסר כאן) א"ל ר' חייא אי הכי הא כתיב דרכיה דרכי נועם. א"ל דרכי נועם ממש מאי דרכי נועם כמה דכתיב לחזות בנועם ה' וגומר ונ"ל שהיא הנסחא האמיתית שהרי פתח בפ' ביום ההוא וגומר ולא פירש בו דבר אלא ודאי חסר העיקר מן המאמר. נועם ה' בינה. דרכיה שהתור' מדרכת את האדם הם דרכי נועם ממש הדרכים שנמשכו מהנועם העליון היא הבינה ודרך בם יעלה האדם אל הנועם ההוא ולא פי' דרכיה דרכי נועם ה' אלא דרכי נועם סתם והנועם כמה דכתיב לחזות בנועם ה' וגומר והענין ששם יתבארו על שני ענייניים או דרכי נועם או נועם ה' ועניינם אחד נועם בינה ה' ת"ת שהוא תורה שנמשך הנועם למט' אליו והיינו דרכי נועם הדרכים שדרך בו נמשך הנועם והיינו לחזות בנועם הבינה הנמשך לה' בגיני כך אוריית' דהיינו ת"ת ואורחוי שהוא משך דרך התור' להשיג הנועם והיינו צנורות שנשארו פתוחים שדרך בם יעלה האדם ויכלל למעלה ואינון אורחין פרישן בה שאין הדרך א' אלא יש דרכים רבים כי רבים יזכו אל הנועם וכל א' לפי דרך עבודתו יש שיחזיק בתורה ויש בגמילות חסדים ויש בשאר המדות וז"ש דרכי לשון דרכים רבים

ולזה פי' שעם היות אורחן פרישן אינ' חלוקים בעניינם אלא כל נתיבותיה שלום ודרך א' ישר מושלם לכל הדרכים וז"ש וע"ד וכל וגומר:

א"ר חייא תנינן בשעתא דקב"ה ת"ת יהב אורייתא לישראל סגולה למטה מאור מציאותו נפק נהור' מההוא נועם דהיינו בינה ואתעטר ביה הת"ת ומההוא נועם אבהיקו מפני שהבינה שורש לכל הנמצאים ושורשם בה וכיון שהיא גלתה מקורה מאוריה האירו כולם מכבודו. עלמין מלכות המתלבשת בעשיה. רקיעין ת"ת מתלבש ביצירה. כתרין בינה מקננא בכורסייא בריאה. הרמ"ק זלה"ה: ועיין בספר אור הגנוז בס"ד.

והרא"ג ז"ל כ' נושע על כל פנים. שישועה הוא לו שלא יהי' משפיע לשפחה כנזכר פ' אחרי מות דף ס"ט: וז"ש והא אתמר.

מאי נאדרי וגומר כדין כתיב נאדרי. פי' כשהשמאל בא ונכלל בימין כדין הוא כללות שני נאדרים יחד וז"ש כדין כתיב נאדרי קרי בי' נאדרי בציר"י ובהיותם נכללים יחד אז תרעץ אויב להורות הכללות אמר תרעץ בלשון יחיד. וי"ס דגרסי במקום נאדרי תרעץ נאדרי תרין והיינו מאי דאמרן. א"נ נאדרי ביו"ד להורות כללות ה' גבורות בה' חסדים שהם עשר וז"ש אלא בשעתא וגומר בגין דשמאלא אשתכח בימינא וגומר: דב"נ אשתכח דאתפלג. כן נראה במחוש בצורת ובנין האדם נראה שהוא דבר מחצה כקורה שנסרוהו לשנים שפני הנסירה הם פנים כנגד פנים כשחוזרים ומחברים אותם כמו כן תכונת ובנין האדם ואשתו שכשיתחברו דומים לגוף א' שנחלק וחזר ונתחבר וכמו כן הימין והשמאל שכפות הידים הם כדף הזה שנסרוה לשנים וחוזרים ומחברים זו אצל זו וכמו כן נראה במחוש שתי הכפות נסורים בנסירה וכשחוזרים ונכללים נעשים א':

כמה דכתיב בקדמייתא וגומר. כך חיתוך הלשון השיב אחור ימינו מפני אויב בההוא זמנא היא תרעץ אויב לעלמא דאתי ופי' דקשי' לי' אחר שתפרש לעתיד א"כ יותר טוב שהימין והשמאל ירעצו האויבים כי שם יותר נאו' שיפעלו שתי הזרועות כי שם יהי' מלחמת גוג ומגוג על ה' ועל משיחו א"כ למה אמר ימינך. ותירץ כמה דבקדמיתא השיב אחור ימינו שנשאר הימין להשפיע לאחוריים דהיינו החיצונים כנזכר. והשמאל הקדים לעשות דין בעולם כדפי' לעיל עתה בזמן העתיד היא תרעץ אויב כלומר אותה הימין שהי' משפיע להם עתה היא בעצמה תרעץ אויב ואיני שולל מזה השמאל כי השמאל כלולה בו בכללא חד:

תהרוס קמיך לביאת גוג ומגוג. כי לא יפול לשון הריסה אלא בבנין ורמז לבנין שבנה אלכסנדרוס כשהסגירם לבני מגוג אחר ההרים שלא יצאו משם עוד שעשה כותל גדול ועצום וחזק מאוד ועשה בדרך כישוף שיהיו מכים בכותל ההוא כדי שישמעו הם

מבפנים שעדיין יש חיל מבחוץ והם בונים ומחזיקים הכותל כדי שלא יתנו את לבם להרוס הבנין וזהו שרמז כאן תהרוס קמיך לביאת גוג ומגוג דמנקט הריסה רמז לבנין ההוא שיהרס וכן נמי רמז באומרו קמיך כדפי' יתיצבו מלכי ארץ וגומר על ה' ועל משיחו והם גוג ומגוג ופליגא על מ"ד דגו"ג ומגו"ג עולה ע' והם ע' אומות:.

באינון תרין חולקין. מילה ופריעה שהם נגד יסוד ומלכות והם הנק' חצירך כדפי' בהדי' בסוף פ' לך לך: וז"ש כמה דאוקימנא. והם הם ציון וירושלים:

דכל מאן דאתגזר וגומר ואשתאר בי'. כלומר שלא יטמא אות בריתו ויחזור וימשוך בערלתו ויכסנה כדדרז"ל שמי שטמא אות בריתו נוטלים ערלת קטנים שלא הגיעו למילה ושמים על בריתו וחוזר ונעשה ערל וזה שאמר וישתאר בי' כלומר שנימול ונשארה המיל' בו שלא נמשך שם ערלה וזהו:

והי' הנשאר בציון. שנשארה בו המילה שהיא (מצויות) [נ"ל שצ"ל מצוינת] בו דהיינו הפריעה והנותר במילה שרומזות לירושלים קדוש יאמר לו. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון והא אתמר אחרי מות ס"ט: כדין כתיב נאדרי פי' נאדרי כינוי לנקבה כמו נאדרית וכן תי"ו תרעץ כינוי לנקבה. תהרוס קמיך לביאת גוג ומגוג פירוש בנבואת גוג נאמר וחשבת רעה להלחם נגד קב"ה וזהו קמיך הנאמר כאן. באינון תרי חולקין פי' מילה ופריעה עטרה ויסוד ועיין בפ' אמור צ"א ב' והיינו ציון וירושלם דקאמר. עכ"ל:

דף נח.

על ההיא שעתא כתיב צאנה וגומר ואמרו שלמה מפני שגם בעת שנבנה בית מקדשא נתעטר פעם שנית והדרך הוא זה תחלה נתעטר ואח"כ נתייחד והיינו ויתיב בכורסיא דהיינו ת"ת על המ' דהיינו יום חתונתו ואח"כ עלה ונתעטר בעטרוי הם תרין עטרין דירית מאבא ואימא שהם נעלמות בחכמה ובינה ועטרת הנועם הוא להתייחד עם המ' והיינו ו"ה ואח"כ נכללות בו י"ה שהם תרין עטרין ולזה בזמנא דאתחרב שאינו מיוחד במ' לא אתעטר בעטרוי שהם תרין עטרין י"ה שבשם ואח"כ ההוא נועם שהוא הקישוט והכנה אל הייחוד ואל קשר העטרות אתעטר בבינה ואתגניז יותר בפנימיות שאיננו מושג.

כבר נש דאזיל וגומר שנעשה לו דרך רחב בתוך הענן ליכנס בו ולא שדרך ובקע ענן והלך ח"ו שענן זה קדוש אלא שהמחיצה נפתחה לו ונעשה לו מבוי רחב ונכנס וז"ש כבר נש דהוה אזיל וגומר. קמוא"ל הוא ראשון למחנות שכינה ורצה לקטרג בו מקנאתו בו ולא שיפעל בבחירה אלא דרך הוייתו לשרוף כל הנכנס לפנים ממחיצתו.

והוא ממנא וגומר מפני שמקורו י"ב ולכך ידע משה שהוא יונק משם י"ב ונכנע אליו והיינו מלך מלך ימלוך והיינו נמי ג"פ אהי"ה. ונתרחק ממנו. תריסר וגומר כנגד י"ב אותיות. והוה אזיל משה בעננא וגומר שעדיין היא מחיצתו של קמוא"ל עד דאירע שאז כלה מחיצת הענן ונכנס במחיצת הדרניא"ל כדמסיק. והוא עילאה על שאר מלאכים שהם מצד המלכות והוא כולל גם מבחי' הת"ת והבינה דהיינו אלף מצד הבינה ושתין רבוא מצד הת"ת בעל שש קצוות. וענין או' פרסין היינו פרוסות וניצוצות של אש ויפה הוא שאין המדה במהלכי אדם אלא בסוד אורות עליונים וקליה אזיל היינו סוד התפשטות התעוררות הת"ת שבו הנק' קול וכל שר ושר מאלו כמה אלפים ורבבות יש לו שכל אלו העולמות מלאים מלאכים והיינו קליה דקאמר שהוא כח הנהגתו בכל מלאכיו שהם בעולמות אלו המתלבשים בחסד דהיינו דמסחרן באשא חוורא: וכיון ששמע הדרניא"ל אותיות דשמא קדישא שהם מקורו והוא נכנע אליהם ולזה אזדעזע וקריב לגביה שהשוה עצמו אליו. עד דמטו לאשא תקיפא הרי אלו ג' מלאכים קמוא"ל שר הרוח ולכן כחו בי"ב בסוד הת"ת בעל י"ב גבולים. הדרניא"ל שר החסד אשא חוורא בסוד החסד סנדלפו"ן שר הגבורה הוא אשא תקיפא ולכן היו ג' מחיצות ענן וערפל ואש במתן תורה. ענן קמוא"ל ערפל הדרניא"ל. אש אכלה סנדלפו"ן. והוא קאים בתר פרגודא וגומר היינו סוד הייחוד בתפלתן של ישראל כי נודע כי המ' מתלבשת בסנדלפו"ן באופן. וקב"ה במטטרו"ן והיינו סוד הייחוד בימות החול ע"י תפלתן של ישראל והיינו סוד הכתר הנז'. דלא יוקיד לי וגומר היינו שאין א' יכול ליכנס למחיצתו של חבירו וכיון שהוא גדול ממנו יכול להתבטל הוויתו מצד היותו עולה אל הדקות הגבוה ממנו. ביה שעתא אזדעזעא משה שידע ששער זה גבוה מאד והתחיל להכניס בסוד הפנימיות ואז לא היה הדבר תלוי בסוד השמות אלא אתקיף ביה קב"ה במשה. וחפא ליה למשה וגומר הענין כי הנועם הוא מהבינה ונהורא היינו הת"ת אור הנועם מתנוצץ ממנו וזיוא הוא זיו השכינה והוא המ' והיינו כנגד נר"ן. בשעתא דהוה נחית וגו' לפי דבריו אלו משמע כי כבר היה מרע"ה יורד ובא בתורה באמצע הדרך חאבו יש'. אלף חולקין היינו סוד הבינה אלף מפני שפגמו נתמעט שיעור אורו. ביה שעתא בעו מלאכין וגומר כי בב"ד התחתון עולם הנפרדים לא היו ישראל ראויים לתורה מפני חטאתם ולכך היה ראוי או שישכח מרע"ה התורה או שימות כדי שלא יורידיה לישראל ולזה התחיל ללמד זכות ולהתפלל על ישראל ולזה נאמר לו אתקיף בכורסייא דילי והיינו שמצד כסאו של הקב"ה נתנו לישראל כפרה כאו' וינחם ה' על הרעה ואז הדין נהפך אל הרחמים וזעם וגער הקב"ה בכחות הדין וז"ש עד דגער קב"ה בכל אינון ובטל דינם ונהפכו אל הרחמים ואז בסוד

הרחמים אתקיף משה בתרין לוחין דאבנין כדי שיזכו ישראל אל התורה וזכה בטענתו לפני הקב"ה ואחית לון לתתא. עיר גבורים עולם המלאכים מצד הדין כדפי' עלה חכם זה משה ויורד ע"ז זה התורה שבוטחים בה כל הנמצאים:

ר' חייא אמר ימינך ה' דא אורייתא שהתורה ניתנה בימין מימינו אש דת למו. ותורת חסד על לשונה ולהיות התורה ועסקה בעולם הזה תגבורת הקדושה לכך היא מכנעת החצונים ולכך אומו' הנאחזים בחצונים הם נכנעי'. אורייתא איקרי ע"ז דהיינו חזק ותוקף אל הקדושים להכניע כל החצונים וכשאין יש' עוסקים בתורה השיב אחור ימינו ואז הדין הוה והחצונים גוברים וגוזרים על יש' כדי רשעתם במספר גזרות קשות מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' דכלהו כתרין אית ספרים דלא גרסי לי':

וההוא שעתא דאיתבני מקדשא אתעטד קב"ה בההוא עטרא. פי' בההיא עטרה שעטרה לו אמו בשעת מתן תורה וז"ש רז"ל ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין ב"ה. והטעם כי עיקר התורה היא מתקיימת בב"ה ומשם לכל העולם וכמ"ש כי מציון תצא תורה וע"ב סנהדרין ורבתי בדעות יוכיחו כי הוא שער השמים לכך בעטרה שנתעטר ביום מתן תור' נתעטר בשעה שנבנה בית המקדש:

ואתעטר בעטרוי. פי' מלבד אותה עטרה שנתעטר בה עוד נתעטר בעטרוי הידועות לו דהיינו תרין עטרין דירית ברא בוכרא מאו"א וכשחרב הבית שלל השני מיני עטרות הא' דהיינו תרין עטרין כנגדן אמר:

ומהאי זמנא דאיתחרב בי מקדשא לא אתעטר קב"ה בעטרוי. והב' דהיינו אות' העטרה דאיתנהיר מההוא נועם דאתעטר בה במתן תורה ובבנין ביהמ"ק כנגדו אמר וההוא נועם אתטמר ואיתגניז.

א"ר אלעזר בשעתא דעאל משה וגומר. המסדר הביא מימרא זו לאשמועינן שמאותו נועם דאתעטר בי' קב"ה במתן תורה נתכסה משה ע"ה כל גופו ממנו כדמפרש ואזיל:

באתר (דרוח א') [אמת שכך כ' בהכ"י אולם ט"ס והיא תיבה אחת וצ"ל דרוחא וכ"ה בזוהר והמעתיק טעה וחלק המלה לב']. כלו' במקום מרווח:

אערע בי' חד מלאכא. ע"ד ויפגעו בו מלאכי אלהים שהקטן פוגע בגדול. א"נ אפשר שהי' קמואל זה הולך לאיזה שליחות באותו שביל שהי' בו משה ופגע בו במשה וכן לקמן במלאך הב':

בתריסר אתוון. הוא שם בן י"ב ופי' בתיקונים שהיא סוד ג' הויו"ת שעל ה' מלך וגומר ובפ' ויקהל דף נ"א פירשו כי שם זה שולט באויר ולכך בהזכירו הפריחו והרחיקו ממנו

תריסר אלפין פרסין וה"ג תריסר בריש אמנם לקמן כד פתח פומי' בע"ב אתוון נתקרב אצלו יען כי משם זה מזון השפעתו:

והוא עילאה על שאר מלאכין. שבעולם העשי' וסנדלפון שהוא למעלה מכולם יוכיח שהוא שר העשיה כדמפרש ואזיל:

אלף ושתין רבוא פרסין. אין הפרסאות הללו פרסאות ממש בכמות אלא באיכות ובעילוי שמתעלה זה על זה כך מעלות:

פתח פומי' בע"ב אתוון קריב לגבי'. פי' בפ' פקודי דף רנ"ט שבהיכל אהבה שהוא לבוש למדת החסד ששם שם ע"ב שם תרין שדיים הנק' א"ל שד"י שמשם יונקים כל המלאכים ושפע זה כמשך שם מהיכל הרצון ששם אחוז מרע"ה וכן עולה מש"ה כמנין רצו"ן וכשהזכיר שם זה ידע שכל טוב אדוניו הניתן למלאכים הוא בידו והיתה כוונתו להראות לו כי בידו טובו והשפעתו וממנו ניזון והוא אדוניו מיד הכיר מעלתו ונתקרב אצלו:

א"ל זכאה אולקך וגומר בתר פרגודא דמרי'. היינו הפרגוד המפסיק בין היצירה והעשי' לפי שביומין דחול נעשה הייחוד ע"י מטטרו"ן ביצירה שהיא ממלאה כל ההיכלות והת"ת יורד אלי' וממלא כל בחינותי' ונמצא סנדלפו"ן אחרי הפרגוד המפסיק בין היצירה והעשי' וקושר כתרים דהיינו שכולל כל פרטי התפילות ופרטי עסקי התורה וקושרם וכוללם יחד באבנים טובות ומרגליות הנקבעות במשבצות שבעטרה כדאיתא בפ' פקודי רמ"ו:

ובשעתא דמטי האי כתר. ולא אמר וכד אעטר למרי' שאין לאל ידו לעלו' עם המלכות לעטרה אלא משביע אתגא כדאיתא בגמ' והיא עול' ומתעטרת על ראש המלכות: וז"ש ובשעתא דמטי וגומר. א"נ להיות שהתפלות עולות מזה עולם השפל אל עולם העשיה הרוחניות סוד ממשלת סנדלפון וסנדלפו"ן מכניסן אל תוך היכלות ממשלת מטטרו"ן. ומטטרו"ן מעלה אותם אל סוד הכסא שהוא אכתריאל ואכתריא"ל קושר קשרים לרבו ומשביע אתגא ובזה יתיישב לך השינוי שיש במקומות מחולפים שבמקום א' אומר שסנדלפו"ן קושר הקשרים ובמקום אחר אומר שהוא מטטרו"ן וכן אכתריא"ל ונמצא שהכל אמת שכאו"א מעלה התפילות בכל גבולו עד מקום שידו מגעת וזהו שכוון באומרו ובשעתא דמטי שנראה שיש הרחק גדול עד שמגיע הכתר לרישא דמלכא קדישא:

מזדעזעין. הזעזוע הזה לפי שבעליית התפילות נזכר שם אחד הנק' שם הרנה יואאחצבירון שהוא מעלה שירת כל הנבראים התחתונים ועליו אמרו השם הנזכר על

הסלעים ונשברו ומשמעו מלאכי רום ירעדו ועליו אמרו שיש לו אלף ראשים ובכל ראש אלף פיפיות ובכל פה אלף לשונות ובכל לשון משורר אלף רננות:

עד דאתקיף בי' קב"ה. מלכות מקננא באופן כנזכר

ואותבי' קמי' כדי שילמוד בעצם ויקבל בנקל. וכדאמר רבינו הקדוש על ר' מאיר האי דעדיפנא מחברי דחזיתא לר' מאיר מאחוריו ואלמלא חזיתי' מאנפוי חכימנא טפי וז"ש ואותבי קמי' ואוליף לי' אורייתא:

וחפי ליה למשה בההוא נהורא. היינו סוד ואשים דברי בפיך וגומר כנזכר בריש פ' בראשית דף ה':

דההוא נועם. היינו הנמשך מן הבינה והוצרכה השמירה משם יען כי כל ישעו וחפצו של משה הי' במ"ט שערי בינה לכך נמשכה לו משם שמירתו:

והוו אנפוי דמשה נהרין שכן חכמת אדם תאיר פניו ומה גם בהיותו לומד לפני המקום כנזכר:

אלף חולקין. אפשר שנרמז באומרו לך ר"ד כי ר"ד במילואה רי"ש דל"ת תתקמ"ד ומלת לך עולה חמשים הרי אלף חסר ו' עם ד' אותיות וב' תיבות הרי אלף חולקין דנטל ממנו ולמה כי שחת עמך. והנה ר' אלעזר לא פירש כלום בפסוק שאמר ביום ההוא יהיו ישראל שלישי' וגומר ואפשר שאין כוונתו לפרש הפסוק אלא כשזקף עינוי וחמא לי' לר' חייא אמר ביום ההוא יהי' ישראל שלישי' וגומר על דרך הלצה אמר עליהם על שהיו ג' יחד וזהו שלישי' וגומר ברוך עמי וגומר. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון כמא דכתיב ויבא משה בתוך הענן וגומר אחרי מות ע"ח ב'. ותאנא קמוא"ל שמיה. שם זה שולט באויר כנזכר. בפ' בראשית י"ו א' וכדאיתא בפ' ויקהל דף ר"א ולכן הפריחו מעליו. וחפא ליה למשה וגומר בראשית ה'. וקשיר ליה כתרין מבעותהון דצלותא דישראל וישלח קס"ז ב'. וראיתי כתוב סנדלפו"ן שינוי' וד"ל פונ"ה כד"א פנה אל תפלת וגומר. ובשעתא דמטא האי כתר וגומר פי' בשעה שיש' אומרים כתר וגומר במוסף דשבת אז נקבעות כל התפלות של כל השבוע שעבר כנזכר דף ר"ה ב' עכל"ה:

דף נח:

א"ר אלעזר ודא הכי וגו' בית הכנסת מדת המ' וכן בית המדרש והקול הוא סוד הת"ת דהיינו קול יעקב והיינו הייחוד ואי לאו והידים דהיינו י"ד ה' ידי עשו הם פועלים הדין ע"י עשו הרשע דהיינו הקליפות, סליק לעילא לעילא היינו שמסתלק הת"ת ומסלק היסוד עמו כאו' אספתי את שלומי וידוע כי שלום הוא יסוד והוא מסתלק אל הבינה ואז

תלוי בתשובה ואם חטאו יותר מסתלק לעילא לעילא אל הכתר ואז לא תליא בתשובה כלל שהרי נסתלק אפילו מבינה הנק' התשובה:

ור' יצחק פליג ואמר שאין ראוי לפרש הכתוב אלא באו' ע' קסטורין היינו ע' שרים הממונים על ע' אומות ורואים שהקב"ה מגביר ישראל על האומות ובדעתם שזה דין מעוות כעין שרמה שר מצרים בבואו על יש' ולזה כולם מתכנשין מכל עיבר שהם משתלשלים מע' בחי' קדושות עליונות דהיינו ע' פרי החג והם מתאספין לעמוד על נפשם בטענתם לפני הקב"ה על עוות הדין ועל יש' להומם ולאבדם בחשבם שאינם זוכים לגאולה והיינו או' ולאחדא עיטין עליה דקב"ה דהיינו לומר טענות וינצחו הדין על ישראל להכחידם מגוי. ולכך בההוא זמנא ילבש קב"ה גאותה דהיינו שמקום הדין יתלבש באור הכתר בעל הרחמים הגדולים ומשם יש' מאירים שקבלו כפלים כחטאתם וחצונים מתבטלים ויתבטל הוויתם והיינו מגפתם המק וגו' דהיינו ביטול הוויתם למעלה ולמטה ויותכו כהיתוך וכהמס דונג מפני אש יאבדו רשעי' מפני אלהי"ם ואז יתבטלו השרים והוייתם מן העולם והיו כלא היו. זמין קב"ה לאחיא שהם עומדים כעת בגיהנם ואז ירכיב הב"ה כל מציאותם כדי לעורר הקליפה הקשה וכן שליטת סמא"ל בכחו אז ולבטל מציאותם בנקמה ואמר באתגליא מפני שנתנקם מהם בגיהנם באתכסיא ועתה בגוף ונפש באתגליא:

תהרוס קמיך היינו הריסה כי הורס הבנין כך אלו יהרס בניינם ויתבטל הווייתם:

שירתא דעלמא דאתי ולכך אז ישורר כל הניסים וביטול הקליפות שהיו מאז נברא העולם ועד העולם הבא ולכך אמר נערמו מים בההוא זמנא שלא יצדק זה אלא על פרעה וז"ש ובגין כך אית ואית וגו' דאיהו חדוותא דכל עלמין ולכך נשמח בה' בכל נסיו שעשה בכל העולמות בעולם הזה קודם זמן המשיח וזמן המשיח וגוג ומגוג ותחיית המתים דהיינו העולם הבא. אמר אויב דא הוא ממנא רברבא ראש לכל השרים ארדוף אי אפשר מיד להשמידם שעדיין לחותם קיים בעבודת האל ית' אלא ארדוף ע"י גזירות שלא יעסקו בעבודה ויבטלו מרוב צרות העבודה כמו שעשה שכולם היו עוסקי' בתורה בימי יעקב בישיבתו ואח"כ נשתכח מהם העבודה עד שנשקעו בע"ז ובמדות אחרות והיינו אשיג ואח"כ אחלק שלל אבטלם מעם ואורישם ואלמלא נתעכבו ישראל ארבע מאות שנה היה עולה בידו כאו' ואילו לא הוציא הקב"ה וגו' כדפי' רז"ל אלא דדכר קב"ה וחשב את הקץ וגו':

מי כמכה באלי"ם אלי"ם הוא מלשון אילי הארץ והיינו השרים ואמר מי כמכה כדמסיק שהם מנגדים על ה' ועל משיחו בהיותו ידם תקיפא ואין כן הקב"ה עמהם אלא הוא

נותן להם שם ושארית והיינו כדמסיק אילנא ת"ת חד שכן נק' ה' אחד מצד מ'. רברבא מצד הגדולה. עילאה שמתעלה לשלש ראשונות דרך קו האמצעי. תקיפא מצד הגבו' והם ד' בחינות לת"ת ויש לאילן זה ענפים קדושים אמנם משתלשלים עד עולם הפירוד עד למטה ושם נאחזים השרים למטה מהקדושים וז"ש ביה אתזנו עילאין ותתאין. שבעין ענפין קדושים פנימיים. אמנם הם השרים חצונים מרים כתורמסין וכחרדל אמנם מתמתקים פנימה היינו היאך ממתקים התורמסים וגו'. והיינו דקאמר בעקר שרשוהי ינקין אינון סחרניה דהיינו שהם מושרשים בקדש והם מרים בחוץ והיינו פרי החג ושעיר ר"ח הנקרבים ע"ג המזבח. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ר' חזקי' פתח וגומר סליק לעילא לעילא ה"ג. פי' שהת"ת עולה ומסתלק עם הכתר שהיא בסוד או"י לא בסוד הו"י כנזכר בפרשת אחרי מות דע"ה ע"ש וזה שאמר אוי לנו כי פנה היום כשנחרב ביהמ"ק:

מ"ט בגין וגומר ותשובה אתמנע מינייהו.

כדין כתיב וברוב גאונך. כלומר כשאתה מתגאה ומסתלק מעט דהיינו עם הבינה בסוד הו"י אין הריסה אז תשובה מועלת צווחין ומשגח עלייהו כי תשוב לרחם עלייהו אמנם ברוב גאונך דהיינו כשההסתלקות הוא בריבוי לעילא לעילא כנזכר תהרוס קמיך. ר' יצחק וגומר פליג אר' חזקי' דאמר דתהרוס קמיך נאמר על ישראל כנזכר דח"ו לא יאמר קמיך על ישראל שאם הם חוטאים אינן כופרים לכך פי' שהוא לעתיד על אומין דעלמא וגומר בשעתא דיתלבש ביו"ד גרסי' דיתכנשון עלי' ית' באלו נופל לשון קמיך:

ושירתא דא שירתא דעלמין היא. ה"ג ופי' על העתידות לבוא לעולם: אמנם וברוח אפיך נערמו מים. הוא בהאי זמנא וגומר אמר אויב דא ההוא ממנא מדאפקי' בלשון יחיד אויב ולא אויבים ש"מ על השר קאמר: חשיב דישיצינן וגומר אזיל לשיטתי' כדפי' בפרשת שמות דף י"ז כי ויאמר אל עמו אכניס מחשבה בלבהון כנזכר שם שהאמירה הנאמרה בשרים העליונים אינה אמירה בפועל אלא מחשבה:

אלא דדכר קב"ה טורי עלמא. האבות דהיינו סוד ויס"ע ויב"א וי"ט וכן ויהי באשמורת הבוקר בקר דאברהם כדפרז"ל:

כלהו גזרין גזרין. ה"ג:

אילנא חד ת"ת. רברבא מצד הגדולה שהוא כולל:

עילאה. מצד הדעת שהוא עולה עד הבינה דאיקרי עלמא עילאה:

תק"א. מצד שהוא כולל הגבורה בי':

(**אתבנו**) [בזוהר שלפנינו איתא אתזנו ונ"ל דגם כאן צ"ל כן] עילאין בי"ע:

ותתאין. עולם השפל הזה ונקט לישנא דקרא ומזון לכלא בי':
אתתקיף בד' סטרי עלמא דאסתחרן וגומר. פי' הגבולים הי"ב הללו הולכים ומתגבלים לד' רוחות העולם סביב סביב וזהו דאסתחרן הגבולים סביב הנזכרים בדוכתיהו:
שבעין אנפין. שורש ע' שרים מושרשים בענפים אלו ושם הם מתוקין ולכך נקט לישנא דסלקין כי שם הם בעילוי ובמיתוק אמנם אחר התפשטם למטה מתמררים ושם במקום שליטתם רוצים לעקור האילן בענפיו כדמפרש ואזיל:
ואתזנו מיני'. אמנם לא ממנו מעצמותו חלילה אלא: בעקר שרשוי ינקין אינון סחרני פי' בשרשי אילן התקועים בארץ בעשי' משם יונקים ועוד שהם סביב לאילן למטה בשרשיו לא בתוכיות שורש גוף האילן אלא בשרשים המשתרשים סביביו.
ואינון ענפין משתכחין באילנא דהיינו המצאם שם בשורש מתוק וטהור ובמקומן הם מסאבן. בעא לשיצאה כולא כלומר שאר ענפים שבהם אחוזים שבעים שרים וכן בעאן לשיצאה לגופא דאילנא דהיינו גוף האילן האחוזים בו ישראל. א"נ כלהו בעאן לשיצאה כלא גופא וגומר היינו משל לב' כלבים וגומר שכשמגיע שליטת ענף זה עושים שלום זה עם זה להכרית גוף האילן שהוא ענף של ישראל והאחוזים בו וכן ישראל כד מטא שולטנותא שלה' עלייהו דהיינו במוצאי יוה"כ ששעיר עזאזל נושא עליו את כל עוונותם ההוא ענפא שישראל אחוזים בו הי' ראוי לכלותם ואינו עושה כן אלא בעי לנטרא לון ומקרבי עלייהו ע' פרי החג לשום שלום ביניהם וזהו מי כמוך בכל אותם אלי"ם דהיינו ענפי האילן דירחם על כלא וכדמפרש ואזיל. וי"ס דגרסי שליט עלייהו בלא דל"ת והכוונה שבזמן שמגיע שליטת כל ענפא וענפא ובעאן לשיצאה כלא האי גופא דאילנא וגומר שליט עלייהו ומבטל מחשבתם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ונבוכדנצר ולסנחריב ולכל שאר מלכי וגו' והיינו דכתיב באדין דקו כחדא כספא ודהבא והרי אינם בעולם אלא דעתידין לחיות ואז ההיא אבנא דמחת לצלמא היינו כל המלכיות שחזרו וחיו ולא תימא דא בלחודוי אלא וגו' מקץ קצ"ט:

דף נט.

גופא דאילנא עיקר הכל דהיינו הת"ת שהוא הכולל כל הענפים נקודות המרכז לכל.
שלמא בכולהו היינו סוד השלום היסוד שהוא המשקה לגן ומהגן הם יונקים בסוד ההשתלשלות: אלים אילנות ענפי האילן. פנימה הם ענפים לאילן וחוצה הם חיצונים כל א' וא' אילן בפני עצמו וז"ש ענפין דבגו אילנא בתוכיותו הם ענפים קדושים המתוקים כנז'. בקדש ממש היינו בסוד שרשיו שהם בחכמה שותה במקומו והיינו כח ה' שם ה' ת"ת ומה שנשפע לו משם הוא כחו וכן נועם ה' אלא שסוד הכ"ח הוא מילוי המילוי

הוא בבינה מן החכמה ומילוי הוא בחכמה ומצד היותם אל הת"ת מהבינה היינו נועם ה' והענין בינה נקשרת בחכמה ומשקים עץ החיים והעץ משקה ענפיו. תחת השמש גשמיים שאינם עולים אל הרוחני:

ההוא מלה דעביד וגו' הענין שמעשה המצוה או הצדקה גורם ייחוד וכל ייחוד גורם הויה דקה רוחניות נמשכת מהספי' שמור לחלק המייחד או העושה המצוה והיינו סוד קנה לו לשון קנין שמים ברא לו פרקליט א' והיינו הבל ודאי שהוא סוד הבל רוחני כח נברא ע"י המצוה וכן בהיותו עוסק בדברים הגשמיים שהם דברים בטלים וכיוצא וכ"ש ליצנות וכיוצא מן הדברים שהם חצונים שכולם הם עושים הבל ואינו אבד אלא מתקיים בעולם הזה ואם שב בתשובה יורד אותו הבל אליו ומתנקם ממנו עד שבטל והולך לו ונמחה והיינו מחיתי כעב פשעיך וגו' ואם אינו שב אלא כל יום ויום מוסיף והולך מתאסף זה עם זה עד בא יומו עת פקודתו שדרך הנשמה להתלבש בהבלים אלו אם טובים והלך לפניך צדקך מתלבש בקלין ודבורים דדברי תורה ומעשים טובים ואם רעים מתלבש בקלין ודבורים דדברים בטלים וליצנות ושקר וחונף וכיוצא ואותו הבל אינו עולה אל הקדש אלא סובב סובב תחת הגלגל הזה והנשמה מתגלגלת והיינו רעות ושברון אל הרוח ודאי שהיא מתגלגלת ונענשת בלבוש זה אשר הכינה לה. ודא הוא זרעא דזרע בר נש וגו' הענין כי כל מעשה אשר יעשה בעולם הזה פועל ברוחני אם מעשה תורה ומצוה מיד מייחד ובורא בסוד זרע עליון דהיינו צדק ונעשה צדקה ע"י המעשים הטובים שהיא מתקשטת בהם ומתייחדת ואותו הרוחניות שהוא נשפע בה בורא רוחני להתלבש אותה הנשמה ואם רע הוא עולה אל הרעים והם מתייחדים ע"י רעותיו שקר ומרמה זכר ונקבה וע"י נעשה קטיגור א' והיינו טפלנו שקר ומרמה והיינו הייחוד החיצוני נק' טפל. ולכן כל ענין מוליך הנשמה אחר שורשו. אם מעשה טוב מכניסה אל הקדושים מקום שממנו נברא הרוחני. ואם חצוני מוליך הנשמה אל החצונים שהם אויר העולם לשברה ולהכניע במעשי' כדי רשעת' במספר:

והנה המצוה שהם מעשה התורה והצדקה היא תלויה ואינה נכנסת פנימה אל הבורא אותם עד עלות הנשמ' שאז יראה כל אותם המצות אל פני המלך אביהם שמייחוד קב"ה ושכינתיה נעשת' הנשמה וכן מייחוד קב"ה ושכינתיה נעשו ההויות הקדושות שהם המצות המלבישו' הנשמה ותלוים ועומדי' להראות פנימה עד עת בא פקודת הנשמה שתתלבש בהם ומיד היא עולה להראות והם עולים והם מראים לה הדרך ועולים אל השכינה שהיא הנקבה ודרך בה עולים אל הת"ת ומשם עולי' אל הבינה והיינו סוד לאתצרא בצרורא וגומר והיינו למזכי לון לעלמא דאתי צדק נוקבא ומעשה המצוה

שעשו ישראל היא בסוד הנקבה צדק דינא ולכן היה בו חרבן מצד הדין כי נשא בת פרעה ונעשה יחוד רע. אמנם לעתיד יהיה מצד הזכר דהיינו היחוד יחד ת"ת עם המ' המקשטה ונעשית צדקה כאו' מעשה הצדקה שלום ואין שם חרבן ולא מיתה. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ר' יוסי פתח וראיתי את כל המעשים וגומר מאי תימא בהאי דכתיב הכא כלו' (משוי) [נ' שהוא ט"ס וצ"ל בשום] פנים א"א לפרש הבל דהכא דאיהו ברזא דחכמתא חד דכתיב בי' הבל ורעות רוח וחד דכתיב תחת השמ"ש.

באתר דכבוד דלעילא. מלכות בבחינתה הכוללת ל"ב נתיבות שכן עולה כבוד ל"ב בגי'.

בצרורא דחיי גם נק' צרורא דחיי שבה נמשכים ונקשרים כל החיים העליונים שהחכם נק' חיי' כאומרו והחכמה תחי' בעלי' וכן בבינה בני חיי ומזוני וכן הת"ת נק' עץ החיים וכן היסוד נק' חי (והמלכות) [נ"ל דצ"ל ובמלכו'] מתקשרים כלם לכך נק' צרורא דחיי (נתן נלע"ד כי חכ"ם גי' חיי"ם וכן בינה עם הכולל גימ' חיי"ם וכן המלכות נק' צרור דחיי גי' במלכו"ת [נ' דצ"ל מלכות בלא ב' דצרור בגי' מלכות] בסוד בצרור החיים). עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון איל"ן בגי' אילים דופסא ע"ז. ואיקרי כח ה' פי' חכמה וע' בויקרא א' ובמשפטים ק"א ב' ושם ק"א א' ובאחרי מות ס"א א'. נועם ה' והא אוקימנא מילי. ויחי רי"ט א' אלא הא אוקימנא כל המעשים שמות י"ב מאי יקלענה וגומר פי' קשיא ליה דלא סיים כדפתח פתח צרור וסיים יקלענה תקולע היל"ל מאי יקלענה על כרחך אההוא הבל קאי שהוא יקלע אותה ואעפ"י שלא פי' כאן אותו הבל מקרא קצר הוא כמו אם יחרש בבקרי' ורעות רוח דורש ורעות רוח כמו רוע התרועעה הארץ. דכתיב בצדקה תכונני וגומר פי' בינה נשא קמ"ח א' ובאם בחקתי קי"ג ב' צדקה בת"ת עכל"ה:

דף נט:

ארימת ימינך סלקת הימין והרחמים כדי שתפעול השמאל בחזקה דין. ור' יצחק מפרש ממש נטית ימינך והרחמים כדי שינתנו לקבורה והטעם שהרשעים האלו לא היה הים חפץ שיהיו נכללים בה אחר שכפרו בהשגחת בורא כל וכן הארץ לא היתה רוצה שיכללו בה אלא שהקב"ה ברחמיו נתן אותם לקבורה בארץ: א"ר אלעזר וגומר לאתפרשא היינו ע"י התפשטות הימין הרבה השמאל נבדל' לעצמה שאינה כמדת הימין ואין הימין נכללת מהגבורה והדין כיון שהיא מתפשטת ודעתו כפי' ארימת אלא שפי' נטית לשון נוטה כדוק שמים דהיינו התפשטות וכאשר הימין אינ' מתפשט' ברחמיה הרבים השמאל היא נכללת עמה אמנם בהתפשטה כל מדתה הרי שמאל נפרדת לעצמה. ואור פניך היינו הת"ת שנק' פנים ואורם מתפשטת אל המ' דהיינו סוד צדקה דהיינו

יחוד ואור הת"ת אל המ' כנודע והיינו אל נו"ה המ' שהקדש ת"ת בתוכו וז"ש וכולהו משתכחי כל ד' רגלי המרכבה:

דלית לך את וגומר. דלא תימא כי אותיות האמנת"י נוספות שאינו.

דחילו דשכינתא ות' היא רומזת הנקבה שהיא השכינה אימתה ופחד וגבורה וגבורה תתאה מצד הגבורה. כהאי גוונ' תביאמו ירצה ג"כ אות נוספת להראות על המדה. רוחא דקודשא שיודע העתידות ויודע שדור זה לא יזכה. גלויא רשימה סוד י' פריעה שבמצרים מלו ולא פרעו ודור זה מלו ופרעו סוד יסוד משך ו' וכל הנכנס בו נכנס בסוד וא"ו עלמא דדכורא ורצ' בזה דכל מאן דאתגזר דהיינו מילה ופרע דהיינו ואתגליא ביה רשימא קדישא. ונטיר ליה שלא יטמאנו בביאה אסורה איקרי צדיק דהיינו מרכבה ליסוד לעולם ירשו ארץ שהאוחזים במלכות דהיינו מילה לבד יורשים ארץ דרך עראי לעתות אמנם הצדיק השכינה רודפת אחריו מפני שהיא רודפת אחר הייחוד ורוצה בו שע"י היא מתייחדת והיינו לעולם ירשו ארץ.

ותטעמו היינו נטיעתם במ' והיינו נצ"ר מטעי מעשה ידי"י היינו סוד הצדיק כאו' ומעש' ידיו מגיד הרקיע שהייחוד בסוד הידים שמאלו תחת לראשי וגומר להתפאר להתייחד בסוד הת"ת דהיינו לאינון דאחידן בו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב אימתה אר"ש דחילו דשכינתא פי' כמו אימת ה' שהיא השכינה ה' תתא' דשמא קדישא וכן תביאמו ותטעמו תביאם ו' דשמא קדישא וכן ותטעמו ותטעם ו'. נטית ימינך הא אתמר ארימת ימינך וגומר דורש אותו לדין כי הרים וסלק ימינו ואז השמאל פועל דין ובלעתם הארץ וכן פי' לעיל דף נ"ו א' וז"ש והא אתמר. ור' יצחק דורש אותו לרחמים כי נטה ימינו לצד שמאל להמתיקה ואז בלעתם הארץ שלא ישארו מבוזים למאכל חיות כי הנטיה היא לצדדין ונתחבר עמה. ור' אלעזר דורשהו לדין אלא שפי' לשון נטיה לצדדין והענין כי הימין היתה בחיבור עם השמאל ועכשיו נטה אותו לצד אחר ונפרדה מהשמאל ואז השמאל פעל דין ובלעתם הארץ:

והרא"**ג** ז"**ל כ**' **נטית ימינך וגומר**. ה"ג בס"י א"ר יצחק הא אתערו ביה חברייא דכד אפיק קב"ה למצראי מתין מתחות ימא אמר לארעא כניש לון בגווך ולא בעאת עד דאושיט קב"ה ימיניה לקבלא וגומר וכוונת ר"י לפרש התרגום דארימית ימינך הוא לשבועה ור' אלעזר חולק עליו ואמר שהנטי' היתה להבדיל כללות השמאל בימין שע"י הכללות לא יתעבד בהו דינא ובהבדל ממנו אתעביד בהו דינא.

נחית בחסדך עם זו גאלת כמה דכתיב כי ימינך וזרועך וגומר הוקשה לו דבשלמא נחית בחסדך שפיר. אמנם נהלת בעזך קשיא דלא איצטריך לן עוז ותו דאם הנהלה תהי' ע"י

העוז לא תהי' כ"א בטירוף ובבלבול בלא השקט לז"א האי קרא כהאי קרא כמה דהתם נזכרים ג' אבות דהיינו שישראל היו מתנהגים בהנהגת שלשת אבות הנהגה ממוזגת ומתוקה דכתיב כי ימינך גדולה וזרועך דא גבורה ואור פניך אור הת"ת ולמה היתה ההנהגה כך כי רציתם שהיית ברצון טוב עמהם כמו כן האי קרא נחית בחסדך דא חסד נהלת בעזך דא גבורה הנמתקת בין החסד והת"ת אל נוה קדשך כלומר עם נוה קדשך דהיינו הת"ת דהיינו צדקה ונק' נוה קדשך בסוד שאריך אנפין מתלבש בזעיר אנפין נמצא הת"ת הוא נוה קדשו.

וכלהו משתכחין בקרא הגם כי לא נזכר בפסוק זה כ"א ג' אבות והמלכות לא נזכרה כי אם במלת אימתה אימ"ת ה' כדלקמן מ"מ בתר רובא אזלינן. כי האי גוונא.

תביאמו ותטעמו וגומר כמה דדרשינן הכא אימתה ר' יהודה אימת ה' כמו כן דרשינן ו' דתביאמו ותטעמו דהיא יתירה כדמפרש ואזיל.

ותטעמו כד"א נצר מטעי כלומר תקראם בכינוי שהם מטע שלך למי לאינון דאחידן בוא"ו דהיינו הברית ע"ד וסלחת לעוונינו ולחטאתינו ונחלתנו תקרא אותנו נחלתך. ה"ג בס"י ולאינון בתראי אתער מלה כלו' לאותם האחרוני' שנשארו מדור המדבר דגזר יהושע להם אתקיימא רזא (דו"א) [צ"ל דוא"ו] להם אתער מלה דתטעמו בוא"ו יתירה וכמו שהתחיל בראש דבריו וכמה נחה דעתי כשמצאתי גירסא זו כי כמה גדולי' נתחבטו בהבנת לשון זה והלשון הטעה אותם ברוך המאיר לעולם בכבודו:

רעיא מהימנא פקודא למבנא מקדשא לתתא וגומר כמד"א מכון לשבתך וגומר ופי' רז"ל מכון לשבתך והיינו המלכות הנק' בהכ"נ בית המתכנסת את ישראל סתם בתוכה. וההיא בי מקדשא מלכות

כל תיקונוי וכל פולחנוי וכל אינון מאנין דהיינו כחות הקדושים המשתמשין במקדש עליון הם כגוונא דלעילא בית המקדש שלמעל' שהיא הבינה שכל שיש במלכות כולם משורשים בבינה וסי' כאמה בתה. והשתא מפרש משכנא דעבד משה וגומר הי' כנגד המלכות והגם כי המשכן הוא במטטרו"ן היינו השכינה המתלבשת בו שכן נק' ק"ן צפו"ר קן להוא צפור וכלא חד.

בי מקדשא דבנה שלמ' היא כנגד הבינה ודוק שאמר כאן כגוונא עילאה דהיינו רמז אל הבינה ובמשכנא דעבד משה אמר כגוונא דלעילא שאינו מורה כ"כ למעלה מלת דלעילא כמו מלת עילאה א"נ וההוא בי מקדשא אהדר למ"ש פקודא למבני מקדשא וגומר. ועתה אמר ואותו בית המקדש שנצטוו כל כליו וכל עבודתו הוא כגוונא דלעילא וכיוצא בו אמר לקמן וההוא בי מקדשא דליהוי בי' חלונות וגומר.

בי' נייחא ואחסנתא תרגום אל המנוחה ואל הנחלה שנא' על בית עולמים. לאתקנא תקונא בצלותא שכן כמה מיני ייחודים ותיקון העולמות כלם נעשים ע"י התפלות. דליהוי בי' חלונות כגוונא דלעילא (אי) [נ"ל שתיבת אי הוא טעות] אפשר שרמז שיהיו בו י"ב חלונות וד' חרכים כמו שיש בבית הכנסת העליון והקב"ה משגיח בעולם ע"י אותם י"ב חלונות וד' חרכים שהם כחות קדושי' כמבואר בפ' פקודי דף ר"ן ורנ"א והתם קרא להם שמות ע"ש.

בגין דרוחא ליהוי סליק היינו רוחניות התפלה וכח קדוש הנעשה על ידה ליהוי סליק יותר בנקל בשדה. (א"נ) [נ"ל דתיבת א"צ הזה הוא טעות] וההוא רוחא היינו רוח הקודש מלכות העול' היא. רוחו ונפשו של המתפלל כמ"ש ואשפוך את נפשי לפני ד'. א"נ ההוא רוחא היינו רוה"ק מלכות העולה היא למעלה ע"י תפלתן של ישראל לשאול צרכיהם ולכלהו פירושא כשעולה אותו ענין ממקום שתחלתו מכוסה לא מגולה בפרהסיא אין בו אחיזה לחיצוני כי בביהכנ"ס לא יבא שם ערל וטמא ואחר שנתכסה בביהכנ"ס מאויר קדוש שבבהכנ"ס גם בעלייתו הולך ומתכסה מעיני החיצוני ואין לו בו אחיזה וז"ש דלא יסטא לימינא דהיינו קליפת ישמעאל ולשמאלא דהיינו קליפת עשו שהוא מסטרא דשמאלא. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון הא אתמר ארימת ימינך וגומר נ"ז א' בתראה דגזר יהושע לעיל מ"א. וכוונין פתחין כגוונא דלעילא וגומר וצריך שיהיו י"ב חלונות ועיין להלן ס"ו ב'. ובפקודי רנ"א א'. ורנ"א ז"ל תריסר גלגלין וגומר ואיקרון חלונות ואפשר דמהכא קא נפיק לה ודרשי לה מתרי וו"י דהחלונות פי' שי"ב גבולי אלכסון שחקוקים באילן הקדש כולם מאירים בעטרה כשהיא מתחברת עם הת"ת. עכל"ה:

דף ס.

א"ר אבא זכאה חולקהון וגומר ענין זה יסוד לדבריו דקיימא שהזוכה לאומרה בעול' הזה אומרה לעוה"ב ונודע שעולם הזה הנהגתו במ' וכך היא נקראת עה"ז ועה"ב הנהגתו בבינה וכך שמה א"כ אין ספק ששירה זו יהיה עניינה בסוד הבינה והמ' והא כיצד שירתא דא אתבני בעשרין וגומר והם כ"ב אותיות ועשר אמירן הם עשר נקודות והם ל"ב נתיבות חכמה כי כל דבור ושירה יכנה מהכ"ב אתוון וא"א לבטא אותיות בלי נקודות ושורשם ועיקרם בבינה בשיתוף החכמה וענין זה יורד ומתחקק בת"ת וז"ש וכולא אתרשים בשמא קדישא דהיינו שם הוי"ה שבת"ת ומשם יורד להתחקק במ' שהיא הנק' שלימותא דשמא קדישא וז"ש וכולא שלימותא וגומר והרי על ידי זה נקשר הענין בבינה עולם הבא ובמ' עה"ז ע"י הת"ת שהוא אמצעי בין שתי ההין כנודע. ואין מים אלא תורה

וגומר זו היא דרשת הקדמונים ופרשי לה ר' אלעזר ור"ש ור' אבא. אינון נפקו כדפי' ר"ש לעיל נפקו מהים אל מדבר שור לאסתכלא ועם היות שנתגלה להם במדבר שור לא נתגלה אלא כדי שעה לבד עד שיצאו ואח"כ נטל זיו יקרא וגומר ואינון אזלו במדבר לאסתכלא או כאן או כאן בכל מקום היו מתדמין שמא יתגלה אליהם ולא אשכחוהו והיינו וילכו ג' ימים במדבר לחפש אחרי מדת הנבואה דהיינו ת"ת תורה המגלה להם זיו אור השכינה ולא מצאו מים. ור"ש מסיימם לה דכתיב ויבאו מרתה דהיינו החצוניות שהיא אחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיפיות. והנה נפש הגוים אחוזים בה כי ממנה יוצאים ונפשם של ישראל מלמעלה ולכך היא רשותא דשאר עמין והטעם שנזדמן זה להם מפני שהמדבר היה מחייב כאומרו מדבר נחש שרף וגומר וז"ש ואערעו בהו תמן וחמו ישראל דלא הוה שאין כבוד עליון באורח הזאת ח"ו ולזה אין נפשם הקדושה נוחה בה וז"ש ולא יכולו וגומר לא אתבסם נפשייהו. ולא עוד אלא דאתי לקטרגא והיינו או' כי מרים הם היו באים למרמר בקטרוגם ולהחטיאם ולזה הקדים מרע"ה תפלתו ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ דהיינו ת"ת ולא שערב קדש בחול אלא שייחד עץ ת"ת במ' ומיד פירש מרירות הדין ממנה והחצונית נבדלה משם וחזרה לה לנוקבא דתהומא רבא. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ר"מ ובחקלא לא יכיל לשדרא לי' הכי בדרך נעלם ומכוסה מאויר בית הכנסת שהוא קדוש ולזה אמר אביי חציף עלי מאן דצלי בבקתא כלומר עזות מצח הוא המתפלל בבקעה יען כי מעורר החיצונים העזים להתאחז באותה תפלה שכן קליפת עשו הוא נק' כלב שנ' עליו והכלבים עזי נפש ישמעאל הוא הנחש שיש לו עזות לנשוך האדם שמוראו וחיתתו עליו ואינו חושש כדאיתא בפ' נשא קכ"ד נמצא שמעורר העזים עליו וצריך להזהר.

שאני יצחק דמלה אחרא הוא יען כי הוא בעל הגבורות והבל תפלתו כשהיה עולה למעלה לא הי' שום חיצוני מתקרב אלי' משא"כ בכל עלמא שאין להם פחד ממנו ויתאחזו בו ויקטרגו עליו. א"נ ישאבו מהשפע הנשפע בעבורה.

בשדה אחר. מלכות פי' יצחק שהוא גבורה עילאה מתקשר בגבורה תתאה מלכות לעת ערב בסוד ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה. קרא וזמין וגומר כדאיתא בפרשת בראשית. ע"כ רעיא מהימנא:

תניא א"ר אבא וגומר ה"ג דיזכון למימר לה בעלמא דאתי וגומ' וממלת לאמר נפקא לי' ויאמרו בעה"ז לאמר לעוה"ב כנזכר דף נ"ד.

בכ"ב אתוון בעשר אמירן הם ל"ב נתיבו' חכמה שנתפשטה עד למטה ובזה יהי' להם חכמה ואמרו שירה יחד כלם כאחד בדברים אחדים וז"ש לקמן דכלהו בחכמתא אסתכלו וגומר. ה"ג היך יאמרו מלין אחדין.

כאלו נפקא מפומא חד גם ממלת לאמר שהיא יתירה קא נפקא ליה וה"ק ויאמרו כלם באמיר' אחד וזהו **לאמר** לאמר יחד כאחד: כמה זמנין אמינא לנטלא מלת אמינא ל"ג. ה"ג ואינון אזלו לאסתכלא בי' ולא אשכחוהו. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון למימר לה לעלמא דאתי וגומר תרומה קל"ב א' ולעיל נ"ד ב'. ושירתא דא אתבני וגומר אפשר שכותבין אותה בשלשים שיטות כמו שכתב הרמב"ם והרמ"ה ושיטה א' חלק לפניה ואחת לאחריה הרי כאן ל"ב ואפשר שבשירה נמצאו כל אותיות האלפ"א בית"א והיינו ואתבני בכ"ב אתוון וגם יש בה י' שמות הוי"ה וגם אותיות מנצפ"ך.

ותמן אתגלי ולא אתגלי וגו' פי' אם היה נגלה לגמרי במדבר לא היו נוסעים כיון שהיו פונים אל הים ורואים זיו יקרא במדבר לגמרי א"נ משום דאתגלי עלייהו במדברא רשותא אחרא דשאר עמין כדלקמיה. עוד נ"ל אסתים יקריה שהיה זיוו ית' מסויים במדבר ותמן אתגלי וגומר פי' ובים לא היה נגלה לגמרי וכמו שכתוב להלן עד אחזי לון וגומר ואחמי לון וגומר שנראה שבמדבר היה נראה להם ראיה אמיתית. עכל"ה:

דף ס:

ואין עץ אלא תורה וגומר. ר"ש מייתי לה אין עץ אלא תורה ואין תורה אלא קב"ה. ור' אבא מייתי לה מעץ גופיה והיינו או' אין עץ אלא קב"ה דכתיב כי האדם ת"ת עץ השדה דהיינו מתייחד עם המ':

מאי וימתקו המים לא ששתו מהמים ההם ח"ו אלא נתגלה אליהם כבוד ה' ואז החיצוני לא היה בו כח לקטרג ונתהפך סניגור. לא עאלו כדקא יאות ולא קיימו המצוה בשלימות מפני ששלמות המצוה במילה ופריעה דהיינו מ' ויסוד והם מלו ולא פרעו והטעם שלא נתן להם הקב"ה הפריעה שלא היו עדיין ראוים ליכנס ביסוד. תמן עאלו ישראל בתרין חולקין היינו שפרעו כולם ונכנסו בסוד הנקבה חק והזכר משפט.

ושם נסהו כענין והאלהי"ם נסה את אברהם שהוא לשון מעלה שעולה את ישראל במה שגילה בהם אות ברית להיותם אוחזים בחק מ' ומשפט יסוד ועם היות דקיימא לן חק יסוד הרי הביא ראיה שחק במ' מאו' וחק לנערותיה והיינו שחק נותן היסוד בה והיא נותנת חק לנערותיה א"כ היא תקרא חק ומשפט ת"ת במקומות הרבה אלא שהיסוד משך הוא"ו תקרא משפט כת"ת:

חוטרא קדישא שעליו נאמר ויורהו ה' עץ וישלך אל המים דהיינו המטה שבו היה חקוק שם המפורש העולה ע"ץ גובהו עשרה ורחבו ד' על ד' עולה י"ו עשרה פ' י"ו עולה ק"ס דהיינו ע"ץ:

ויאמר אם שמוע וגו' לא כתיב מאן קאמר דא וכיון שלא פי' מי הוא האומר על הסתם הנסתר הוא אומר דהיינו הת"ת הנעלם דהיינו קב"ה ור' חזקיה פליג ואמר ילמד מחבריו דכתיב ואל משה אמר עלה אל ה' וא"כ האומר למטה ואמרה שכינה עלה אל הת"ת ובאה אמירת סתם שהיא צנועה ואינה נזכרת: א"ר יוסי משמע כלומר אין אמירה זו סתם אלא מפורשת ממה שנא' למעלה מן הענין ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ א"כ אל המדה שהתפלל והורה עץ משם נמשכו הדברים ואמירה זו ואמר מהכא משמע ויאמר כלו' אפי' יאמר ויאמר ה' היה מורה ענין שאין לו קשר מהכא משמע קשר הענין כי על ענין הכתוב לעיל ויצעק וגו' ויאמר אם שמוע ומשמע מאן אמר מלה דהיינו ויורהו ה' ויאמר דהיינו ה': לקולי מ"ל לכולהו פי' בין אם היא מדת המ' דהיינו אלי"ך ובין אם היא מדת הת"ת לקולי מ"ל ולא יתיישב אלא אם נפרש שמרע"ה אמר ויאמר. קול דעאלו ביה היינו יסוד קול שתי מדות דהיינו שהוא אמצעי בין ת"ת ומ' ולזה אמר לקול ה' אלהיך.

א"ר אבא בתר דאתגליא וגו' בפריעה עאלו בתרין שאינם נפרדים מל ולא פרע כאלו לא מל. תרין חולקין אחרנין נצח והוד דכד יסתכלון מילי טעם היסוד אל הייחוד א"א בלא תרין ביעין דהיינו נ"ה שאם הם לא יתנו כתיב אזלו מים מני ים מ' ונהר יחרב ויבש יסוד א"כ בהיותם אוחזים ביסוד ומ' לא יפסיק אלא שיאחזו בנ"ה ואז לא ממנעי ברכאן והטעם שהעיקר הוא להאחז בת"ת שאין בו גרעון ברכות וז"ש באלין מטון עד מלכא קדישא. ויאמר דא מלכא קדישא ת"ת שהוא אמר ומפני העלמו שהוא נאחז בחכמה ובינה שמשם נק' מלכא קדישא לכך אמר ויאמר סתם. לקול ה' אלהי"ך המשגיח בך ושוכן אתך דהיינו השכינה שהיא ג"כ נק' ה'. והישר יסוד בקו הישר בת"ת. והאזנת למצותיו רמ"ח בחסד והיינו נצח שתחתיו נעימות בימינך נצח. ושמרת שמירה בחקים מצד הדין והיינו הוד מצד הדין שהיא תחת גבורה. כל המחלה מצד הקליפות. אני ה' דא מלכא היינו שם ה' המתייחד עם אנ"י כדי לעלות אל החכמה ובינה להקרא מלכא קדישא. דמאן דנטיר להאי רשימא שלא יטמאנו סליק וגו' דהיינו שם הוי"ה ה' אחרונה מילה ו' פריעה ועולה להיות מלכא מצד ה' קדישא מצד י' והטעם שאין שם הוי"ה מתפרד ולכך א"א להכנס אם לא יכנס בכולם אם נמול ופרע יכנס עד למעלה עד מלכא קדישא שהכל קשור יחד ואם לאו לא יכנס בשום מדרגה מהמדרגות. לכך צריך אות ברית ד' שמירות שלא לפגום שום א' מד' מדות כדמסיק. אנפי שכינתא היינו הוי"ה ד'

פניה אליך המשגיח למטה בפניה. באסתמרותא מן דא היינו מנדה והטעם שהנדה הוא סוד הקליפות הנאחזות בה והיא משפעת להם דין והמותר הראוי להם והיינו נדותה והבא עליה מגלה בה ערוה ולאו דוקא זו אלא הוא הדין עריות האחרות כנז' בפ' אחרי מות וז"ש ומתקשרין מילין אחרנין דכ"י. הישר בעיניו היינו עיני ה' אל הצדיקים דהיינו בחי' היסוד הישר בעיניו הוא הצדיק כיון שעיניו אל הנעשים מרכבה אליו מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב מהאר"י זלה"ה מ"ט בגין דאתגזרו ולא אתגליא רשימא קדישא פי' שמלו ולא פרעו בתחלה וזהו חק ומשפט שנתחברו חק הראשון דמצרים שהוא מילה עם הפריעה שהיא גילוי היו"ד הנק' משפט כדאיתא פ' מקץ קצ"ב ב'. על ההוא חוטרא קדישא עץ הוא מטה דמשה שע"י נמתקו המים ומשמע מאן אמר מלה וגו' משה צעק על השכינה ששם תלוי הצעקה והשכינה הורת למשה את עץ החיים הוא ז"א ויאמר קאי לשכינתא וזהו בקול ה' אלהיך ולא אמר לקולי אם היה זעיר המדבר עמו. ור' חזקי' אמר שאמירה סתם היא בשכינה כמ"ש ואל משה אמר השכינה עלה אל הזעיר ולא אמר עלה אלי ובתחל' פי' ר' אבא על הזעיר. וז"ש אלא קב"ה וגומר ור' חזקיה ור' יוסי פליגי עליה ולהכריח סברתו אמר א"ר אבא וגומר שכל אמירה סתם הוא בשכינה ואמירה שבכאן קאי אז"א שהפ' אמר חק ומשפט מיל' ופריעה מ' וז"א כמו שפי' ר' אבא לעיל וכיון שהגיעו לז"א ע"י המשפט א"כ ויאמר הוא הז"א הנגלה עליהם וז"ש ובג"כ מלכא קדישא שהוא הז"א ואמר ויאמר שהוא זעיר לקול ה' הוא כ"י שנקרא קול ה' שקול סתם הוא ז"א וההכרח ממה שאמר רופאיך כי הרפואה תלוי בז"א. וא"ר אבא וגומר כיון דעאלין באלין תרין עאלו באלין תרין חולקין אחרנין שהם מילה ופריעה יסוד ומ' ותרין אחרנין נ"ה תרין המתחברין ביסוד ומ' וכדין וגו' כמו שפי' למטה וע"כ וגומר והם נ"ה וכדין מטי למלכא קדישא הוא ת"ת עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ר' אבא אמר אין עץ אלא קב"ה כלומר אין אתה צריך ללמד עץ מתורה ותור' דאיהו קב"ה דהא אשכחן עץ דא קב"ה. דכתיב כי האדם עץ השד' פי' האדם ת"ת הוא עץ הנטוע בשדה של תפוחין ע"ד ועץ החיי' בתוך הגן כנזכר פ' תזריע והא דלא יליף לה מהתם דעץ החיים אשכחן עץ סתם לא אשכחן. ועיין בפ' בלק ר"ב.

דאתגזרו ולא אתגלייא שמלו ולא פרעו. בתרין חולקין קדישין מלכות ויסוד מיל' ופריעה והם חק ומשפט.

ושם נסהו בההוא את קדישא פי' אחר שנכנסו במילה ופריעה דהיינו מלכות ויסוד אז ע"י זה המלכות הנק' חק נתעלית להתייחד עם ת"ת ישראל וזהו כי חק לישראל ופי'

נסהו מלשון ארים נסי. א"נ ושם בההוא את קדישא שקבלו ישראל נשאו ונתעלו בעילוי רב שנק' החק הזה חק לישראל דוקא ולא לאומות העולם וכל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' ולא יכנסו לגיהנם.

בספרא דר' ייבא סבא וגומר לעיל קאי דפריש דיורהו ד' עץ היינו חוטרא קדישא דהיינו מטה משה המלומד בניסים הוא המתיק את המים:

ויאמר אם שמוע וגומר ה"ג מאן ויאמר אלא קב"ה אמר פי' ת"ת: ואע"פ דאמר לקול ד' דלקולי מ"ל דרך המקראות לדבר כן כמו קחו עמכם את עבדי אדוניכם וכיוצא. ר' חזקי' פליג ואמר שמעינן אמירה סתם כלום' שמעינן מקרא אחרינא דכתיב אמירה סתם שרומז בשכינה ומשם נקיש להכא וז"ש אמר לא כתיב מאן קאמר ובודאי שהיא השכינה כנזכר. אמר ר' יוסי וגומר פליג אר' חזקי' ואמר דלעולם אימא לך שהוא ת"ת כת"ק ולאו מטעמי' דאמר דמכללא אתמר אלא בפירוש אתמר וז"ש משמע דכתיב ויצעק אל ה' כלומר בפי' הוא שהרי הצעקה היתה אל ה' ת"ת ובאה לו התשובה ממנו דכתיב ויורהו ה' עץ והוא האומר אם שמוע תשמע וגומר וז"ש מהכא משמע ויאמר כלומר אחר שאמר ויורהו ה' עץ וכתיב בתרי' ויאמ' והוא"ו מוסיף על ענין א' ומשמע שמי שהורה העץ הוא שאמר. להההוא קול דעאלו בי' פי' המלכות דעאלי בי' ע"י המילה הרומז בה. א"ר אבא. בתר דאתגלייא הוסיף על ת"ק ואמר שאחר שנכנסו בהאי קול נכנסו עוד לפנים בנה"י ומפרש כולי' קרא כדמפרש ואזיל בתר דאתגלייא שפרעו את המילה עאלו בתרין חולקין היינו מלכות ויסוד דמל ולא פרע כאלו לא מל. תרין חולקין אחרנין נ"ה כדמפרש ואזיל תרין מתחברין באלין כי שם מתבשל השפע וארבעתם אזלין כחדא כי מהם נשפע אל היסוד וז"ש ולא ממנעי ברכאן. באלין מטון עד מלכא כלומר אחר שנכנסו באלו הארבעה מדות כבר הגיעו להתקשר בגופא דמלכא ת"ת. דא מלכא קדישא ת"ת. לקול ד' אלהיך דא כנסת ישראל שהיא אלהיך המנהגת ומיסרת כאו' וי"י אלהיך מיסרך ולכך כינה אותה בשם כנסת ישראל להורות שהיא ממונה ע"י והיא המכנסת נשמותיהם בתוכה והיינו פי' י"י אלהיך המדה הממונה עליך בכל דבריך. והישר בעיניו תעשה דא צדיק לקמן מפיק לי' מדכתיב עיני ה' אל צדיקים לפי שעשו הישר בעיניו ולא טמאו בריתם. וההיפוך והרע בעיניך עשיתי דהיינו המשחית זרעו שנקרא רע. והאזנת למצותיו דא נצח ולקמן מפרש להו. כי אני ה' רופאיך דא מלכא קדישא פי' ת"ת. נטירו דכ"י אסתמרותא דנדה כדפי' בפ' פנחס בר"מ נד"ה נ"ד ה' מינה וגומר. נטירו דצדיק אסתמרותא דשפחה היינו סוד ושפחה כי תירש גבירתה יורשת מקומה ושואבת ממקור הצדיק ומי שרוצה לשמור אות ברית עליון מלפוגמו יסתמר משפחה כדמפרש לקמי'. נטירו דנצח וגומר ונטירו

דהוד וגומר לקמי' מפרש להו. לקבלא אנפוי שכינתא באסתמרותא מן דא נ"ל שהגי' הנכונה היא באסתמרותא דנדה. מאי לגלות ערותה דא כ"י מדלשתוק קרא מלגלות ערותה דהא קאמר לא תקרב אפי' קריבה כ"ש שכיבה להכי קא דריש ערותה ערות ה'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון שם המפורש העולה ע"ץ יפ"ה הפ"י הפ"ו ופ"ה. גי' ק"ס ר' אבא אמר אין עץ אלא קב"ה דכתיב וגומר בלק ר"ב. כיון דמטו הכא וגומר לעיל מ' א'. מ"ט בגין דאתגזרו וגומר כ' בספר לבנת הספיר בפ' קדושים ראיתי שחק ביסוד וכד אתנהירת מיניה אתקריאת חקה ומשפט בקו האמצעי דכתיב משפט לאלהי יעקב ע"כ וצ"ע ובפ' בחקתי ק"ע א'. וקול ה אלהיך דא כ"י פי' כד"א כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא ככתוב בפ' בראשית נ"א א' דא הוד שהוא ענף הגבורה והדין דבר שאין לו טעם כמו החק ועכ"א למצותיו דא נצח ואמר תעשה דא צריך כי עיקר העשיה בזכר וע"כ נק' הת"ת עושה פרי ע' בפ' ויחי ובפנחס רכ"ה ב' ועשה טוב תיקונ' דברית קדישא. עכ"ל.

דף סא.

דגרים לצדיק וגומר שאפגם ביסוד שהיא מתגרשת ממקומה והשפחה יונקת ממקום' א"כ הפגם לצדיק. והאזנת למצותיו וגומר הענין שהבא על הגויה כופר בכל המצות שהרי היא כע"ז והוא משתחוה לאל נכר ומשקר במצות וכל ענין שקר הוא בנצח כאום' וגם נצח והמצות שם כדפי' לעיל. לאסתמרה מן זונה אפי' ישראלית שטבלה כיון שהם מערבים זרעם שם לזנות פוגם במדה זו והיינו כמה דתנינן וגו' שצריך האדם לכבוש יצרו בטפת זרעו שלא לזרקו אלא באשת חיקו וכדמסיק חגור חרבך על ירך וגומר חרבא שננא תקיפא מ' והיא חרבא שננא מצד הדין דהוד תקיפא מצד דין הגבורה. רשימא קדישא אות ברית יסוד הוא תחת ירך בהיותה למטה ועל ירך בהיותה למעלה שפעמים עולה מנצח והוד. חגור זריז כלומר כבוש. דאיהו חרבך ממש ההורג האדם ע"י הוא מת. גבור כובש יצרו שמצד הגבורה חוזק ותוקף לכבוש היצר אין ביעור חמץ אלא שריפה. לבושוי דקב"ה המדות הם דא קליפה לדא א"כ לבושי הת"ת הם נצח והוד והוא מוח בתוכם. וכדין אתדבק בר נש וגומר אחר שעלה אל המ' והיסוד באות ברית וכבש את יצרו והעלהו הקב"ה על נצח והוד דהיינו אלביש ליה לבושוי דקאמר ואח"כ עול' להדבק בת"ת וז"ש וכדין אתדבק בר נש במלכא קדישא וגומר מכאן ולהלאה וגומר דהיינו אני ה' ת"ת מיוחד במלכות. רופאך מצד הכתר שממנו ארוכה ומרפא והיינו מכאן ולהלאה. וע"ד אזהר היינו תשו' שאלה ששאל שעדיין לא הוזהרו על התורה מאי לקול וגומר ותשובתה כיון דכתיב ששם שם לו חק ומשפט דהיינו מילה ופריעה מיד ויאמר אם

שמוע להזהירם על שמירת אות ברית כנזכר. וראיה לזה. ת"ח כד בעא וגומר וא"כ היאך ישים לו חק ומשפט פתאום כאן בלי המשכת הלב אלא ודאי שלא חדש להם כאן שום מצוה. עוד מסדר הענין לא בעא קב"ה בינה למיהב להו אורייתא מת"ת עד דקריבו בהדיה בגלויא ע"י מילה ופריעה שעולים ד' מדות כדי להתקרב אל הת"ת כנזכר:

ור' יהודה מסכים עם דברי ר' אבא מטעם שני כי טורא דסיני מ' וכמו שא"י אין זוכים אליה אלא ע"י ברית מילה כאו' ועמך כולם צדיקים וגומר כך טורא דסיני צריכים קודם לזכות אל מדת הצדיק כנזכר הזה יסוד. מדבר סיני מלכות אלהינו מ' זה יסוד. קוינו לו דרך קו האמצעי: ויאמר ה' אל משה וגומר ר' יהודה פתח וגומר בשעתא דבר נש שכיב וגומר אין ענין שכיבת החולה במטתו טבע בני אדם אלא השגחה עליונה דהיינו מאסרם שנאסרים מקום אשר אסירי המלך אסורים שם וז"ש הא אתפס. ולו ד' מיני מאסר הא' כאב ראשו הוא קולרא. הב' מה שאין כח ברגליו מחולשתו לקום היינו רגלוי בטפסירין וגומר. הג' חולי המתפשט בכל גופו הקדחת עד שכל גופו כבד עליו היינו כמה חיילין וגומר. הד' שייפוי כולהו בדוחקא מחמת החולי המתפשט מכף רגלו ועד קדקדו והיינו מגיחין אלין באלין מי גרם כל הרע' הזאת. ומה שזוהמתו חייתו לחם אינו טבע אלא השגחה באסור שמונעים ממנו מאכל וז"ש מיכלא אתעדי וגומר:

בההוא זמנא פקדין הקב"ה ממנ' לו אפוטרופסי' מפני שהוא חבוש בבית אסורי' ואינו יכול ללמד זכותו האפוטרופוס ההוא שהוא המלאך המליץ א' מני אלף ילמד זכותו והיינו טעם וטענה שתהיה ראויה שתנצח כדי שיחיה שאין הענין זכיותיו כי זה א"א שהרי כמה צדיקים וטובים מתים מחוליים אלא טענה שעתיד לעשות ענין זה וצורך לעולם כך וכך או לא יכופר הדור עמו מפני שעניינו כך וכך א"כ למה ימות בלא עתו וכיוצא מהטענות בב"ד העליון כי זכיותיו שעשה ושיעשה אינם הצלת זכות שא"כ נמצאת מוציא לעז על כמה צדיקים אלא ענייני הוא כפי טענות ב"ד העליון ודעת גבוה במיתת האדם ע"ד הגלגול וכיוצא כענין שפי' בירבעם וכיוצא בו:

למילף ליה אורחוי להסיעו בדברים עד להחזירו בתשובה כדי שתהיה אותה תשובה הצלת זכותו למעלה והוא כמעט אפוטרופוס והיינו משכיל אל ד"ל דל חולה כמו מדוע אתה דל בן המלך. משכיל יבינהו דרך תשובה. ד"א אשרי וגומר כמה תקיפא אגרא. נראה כי אשרי בכתר. משכיל בחכמה ומשניהם אל דל שכרו משם. או ירצה אשריו מי ישכיל ויבין שכרו של דל לפני הקב"ה ויעמוד על סודו בגופא ונפשא חומר וצורה והחומר מסך מבדיל ומסכנא בנפשא חומרו כבוש והכל צורה ואין מסך מבדיל בינו לבין קונו וקב"ה קריב וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. דגרים לצדיק דאתדבקא בשפחה לפעמים גורם העון להדבק יסוד בשפחה ויהיה כי הלא השכינה בגלות מתלבשת בתוך השפחה וכד העון גורם נחית נמי צדיק בהדה ומתלבש תוך השפחה ואז סלוק השפע גדול כי הלא יסוד הוא למעלה עם הו"ק במטטרו"ן ולא למטה עם השכינה במקום השפחה:

ויאמר וגומר ר' יהודה פתח וגומר בההוא זמנא פקדין וגומר כל זה מבואר והענין כי כשאדם חולה אז בב"ד שלמעלה בהיכל הגבור' הנק' היכל הזכות שם אזדמן ההוא אפוטרופוס דקאי עליה דבר נש למילף עליה זכו. והענין כי נודע הוא שאם הבעל דין הוא חולה ואינו יכול לילך לב"ד והנה העדים אינם יכולים להעיד אלא בפני בעל דין ולכן מנהג הדיינים להושיב מורשה ואפוטרופוס שיטעון טענותיו בעדו וכן בזה כי כשהאדם חולה אז נדון ברקיע בהיכל זכות ולכן כדי להעיד את דינו בפניו מעמידין עליו אפוטרופוס ילמד עליו זכות ולטעון בעדו טענות וסוד זה אפוטרופוס נתבאר בהקדמת הזוהר דף ב' ריש ע"א ולכן צריך שישוב בתשובה כדי שיוכל אותו האפוטרופוס לטעון בעדו כדי שיגמר דינו לחיים וינצל מן המיתה ולכן האיש אשר ילמד אותו לשוב בתשוב' הנה מחיה מתים הוא ואין לך זכות גדול מזה. וזהו אשרי משכיל אל דל שמשכיל בעדו ומתכוון באיזה אופן יצילהו מן המיתה. והחולה נק' דל כמו מדוע אתה ככה דל וגומר ומה שכרו כי הלא ביום רעה ימלטהו ה' פי' כי אין רעה אלא גיהנם ואין רעה אלא מיתה כמ"ש בזוהר במקום אחר: ד"א אשרי משכיל אל דל וגומר פי' כי הלא העני חשוב מאד לפני השי"ת ושכר הרבה מאד לפני השי"ת על שסבל עניות לפניו ולכן אשרי משכיל אל דל ונותן לו צדקה ולזה סמך לזה מעלת העני בפ' כי שומע אל אביונים ה' וגומר אמנם היותר נכון בזה נלע"ד שצריך להגיה כמא דתקיפ' אגריה דמאן דיהיב למסכנא והוא פשט הכתוב אשרי משכיל אל דל וגומר עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' כי לא תשתחוה לאל אחר כי הנזקק עם הגוי' משתחוה עלי' והיא בת אל נכר וכשכורע עלי' משתחוה לע"ז וקיי"ל כל הכופר בע"ז כאלו מודה בכל התורה כולה שהם כל המצות. דחילו דחרבא מלכות. הוד והדר לבשת הוד כמשמעו והדר היינו נצח שהנוצח הוא הדרו וכן הודך והדרך תתלבש בנצח והוד שהם לבושיו ית'. ביום הזה יסוד הנק' זה שאחר שמלו ופרעו ונתקשרו ביסוד באו מדבר סיני. ר' יהודה פתח ואמר אשרי וכו' שכיב בבי מרעי שאז נק' דל כמ"ש מדוע אתה ככה דל בן המלך. (באמרונה) [באטרוניא] [כ"ה בזוהר] בבית הסוהר. רגלוי בכופסירין מתוך הלשון משמע בתי כלאי הרגלים כמ"ש שם בבית רגלי סיפ"ו בלע"ז כמה חילין נטרין לי' שמירה זו כדי שלא יבלענו אשא דגרמי שהוא נמשך מכח א' מהקליפה אנגדיו"ן שמי' שהוא ממונה על

כל אינון מרעין וגומר כנזכר בפ' פקודי דף רס"ד ואלו השומרים הם כמו בתי דינין שעומדים עליו ליסרו ולהוכיחו. במכאוב על משכבו כדי רשעתו במספר ברצון העליון. זכאה חולקא דבר נש דעאל עלי' עליו של חול' להחזירו בתשובה ויתודה על לשעבר על עונותיו ויקבל עליו שלא יעבור עוד לעתיד. והיך יכול וגומר כד אתעביד אפטרופסא עליו לעילא שאז בעת ההוא שנמנה עליו אפטרופוס שלומד עליו זכות. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף סא:

בחד אדרא וגומר היינו בסוד אדרא דנשא קמ"ד ע"א ששם נסתלקו ר' חזקיה ור' ייסא ור' יעקב והיינו מחמת שנדבקה נפשם בחשק אהבת הקב"ה **חמא** לר"ש וגומר היינו במה שסופר במ' ויחי מענין ר' יצחק שהי' מלאך המות רודף אחריו שהגיע זמנו וערב לו ר"ש והאריכו ימיו כ"ף שנים עד שנפטר ר"ש ונראה שצדקה זו היה עזר לר"ש שלא יועיל גבור' ר"ש אם לא היה לו איזה זכות והיינו וצדקה תציל ממות.

ות"ח כל יומא ויומא נטיף טלא שפע מאותיות יה"ו במילואם בגי' ט"ל והיינו סוד חב"ד שבכתר לז"א אל הת"ת בשש קצוותיו ומשם יורד למלכות בכל בחי' שהיא נק' חקל תפוחין בסוד גווגי התפוח שהם חג"ת ולז"א אתברכאן כל בחי' השדה שהיא המ' ואחר שכל ערוגותיה שתו השפיעו לכל הבחי' המתפשטות למטה ומתפשט עד הנפרדים וזה שאמר ומלאכין קדישין אתזנו מיניה. כל חד וחד כפום מיכליה כי יש מלאכי חסד יונקים מבחי' יו"ד מהט"ל ויש מלאכי רחמים יונקים מבחי' וא"ו ויש מלאכי הדין יונקים מבחי' ה"א מהטל ללחלח אשם ולקררו והיינו כפום מיכליה. דשקיל על חד תרין מפני שחשוב יותר כדמסיק:

ת"ח ישראל וגומר הם ד' בחי' הא' חמץ שהוא מזון שבקליפות. הב' מצה במ' לבדה שהיא דין הג' בת"ת כאו' מן השמים: הד' מזון ת"ת מן החכה. ת"ח כל מזוני דבני עלמא מלעילא קא אתיין שפע היורד מן הספי' ומתגשם לפי צורך הנזונים המתפרנסים. מן שמיא וארעא כלומר המזון הגשמי הצומח מן האדמה בעזרת השמים בגשמי' וטללים ואין ספק שהוא מלמעלה אלא שיורד עד שאלו הב' כלים שהם שמים וארץ מוציאים כח העליון מוגשם בזרעים אלו לפרנס הגשמיי' וז"ש והוא מזונא גס ועב וההוא מזונא דאתי יתיר מלעילא ירצה שלא הוצרך להתעבות בכלים אלו.

מאתר דדינא מ' והיינו כעין מצה דין ודאי ממדת המ' והיינו דקות הברכה שנתלבש בבצק אשר הוציאו ממצרים עד שאכלו ממנה שלשים סעודות והרי היה בו קצת גשמיות כזית מהבצק משביע. לחם הקלוקל כל מה שמתעלה גשמיות מתמעט והיינו המן עולה

בת"ת ואין הגוף נהנה ממנו אבל הוא לנפש שהיא נגדיית למ' נזונית מן הת"ת דהיינו השמי' וז"ש דעייל יתיר לנפשא וגומר.

מזונא דחבריא הוא מהחכמה ואין לו גשם כלל ואין הנפש הדבק' אל הגוף מתפרנסת ממנו מפני שהיא רחוקה למטה מאותו המזון וכ"ש הגוף אמנם תתפרנס הנשמה שהיא מבינה והרוח שהוא מת"ת הקרובים אל החכמה וז"ש מזונא דרוחא ונשמתא מאתר רחיקא וגו': מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כ'. ואכריזו עלך זמין הוא ר' יוסי וגו' הענין כי נתבשר אז ר' יוסי שהיה עתיד להמצא הוא בכלל אותם עשרה דאתכנישו לאדרא רבא בפ' נשא וידוע השכר המופלא אשר היה לאותם העשרה ובשרוהו כי באותה האדרא הוא עתיד לסלקא רוחיה פי' ליפטר מן העולם אמנם נקט לסלקא רוחיה לפי שלא נמצא בו מיתה רק שהמלאכים נטלוהו בההיא פרסא ולא די הוא רק ב' חבריו עמו וז"ש והא אתקינו תלת כורסיון וגו' והם ר' יוסי בר יעקב ור' חזקיה ור' ייסא דאתכנישו מהאי עלמא בההיא פרסה כנז' בסוף האדרא רבא בפ' נשא ע"ש. ונודע גודל ענין הפטירה ההיא במיתת נשיק' כנז' שם וזכה לכל זה בעבור מה שעשה עם זה העני:

תו מסכנא אחרא וגו' אחזיאו ליה בחלמא וגו' ומה שהוצרך לראות את רשב"י יתכן כי ר' ייסא לא אתרמי ליה ההוא מעשה לבטל איזה גזרה המוטלת עליו אמנם כדי להחיות נפש העני ההוא שהיה כשר וצדיק וכאו' אח"כ דמן ההוא יומא הוון משגיחין ביה ולכן לא הראוהו בחלומו ענין הגזרה הנגזרת עליו אלא ענין השכר הראוי לו. אמנם ר' יצחק נראה כי גזרו עליו וזימן לו השי"ת מצוה ההיא וראיה לזה כי העני עצמו שאל בפיו לר' יצחק ועם כי ר' יצחק היה מסרב להיות כי גם הוא עני ואין בידו רק פלג מעה עכ"ז הפציר בו העני זה נראה כי שלוחו של השי"ת היה העני ההיא לבטל הגזרה מעל ר' יצחק ולהיות זה אמת לכן הוצרך ג"כ תפלת רבו רשב"י עליו וגם ע"י העני ההוא שעשה עמו צדקה. עוד אפשר עם הנז' כי ודאי זכות גדולה היה לו שלמד חכמה עם הרשב"י והיה א' מז' עיני ה' ולכך הראוהו כי אותו הזכות גדול הוא אמנם ג"כ זכות העני הוצרך כעת וגם שניהם כא' טובים ולא לבד זכות העני הצילו כי גם צדיק גמור הי' ועוסק בתורה כל ימיו עם רשב"י:

ות"ח כל יומא ויומא נטיף טלא וגומר הענין הוא כי לולי רחמי העתיקא וחסדיו אשר בכל יום ויום הוא מתגלה ונטיף מההוא טלא הוא סוד השפע הנמשך ממוחא סתימא דברישא דעתיקא אל רישא דז"א ומתמן אל המ' ונק' שדה תפוחים ומשם נזונין כל העול' התחתונים והעליונים והמלאכים כולם ואם לאו הכי מתעורר העתיקא בכל יום ומתגלה

אל ז"א היה העולם חרב מתוקף הדין אשר בז"א והנה מזה השפע ניזונין המלאכים וכדכתיב לחם אבירים וגומר אשר פי' הכתוב הוא כי איש שהוא ישראל אכלו הלחם והמזון אשר המלאכים הנק' אבירים אוכלים ממנו א"כ הרי כי המלאכים אוכלים לחם והוא סוד השפע והטל היורד מעתיקא בכל יומא והיה יורד בצאת ישראל ממצרים ומתלבש בדמות טל והיו לוקטין אותו והוא סוד המן:

אר"ש כמה בני נשא מתזנין וגו' הובא כל זה בכאן משום האי דפירש בסוף כל הדרוש כי מזון העני בא מן המ' שהיא דינא כנז' לקמן ולכן אייתי ליה גבי קרא דאשרי משכיל אל דל. וכי ס"ד מההוא מזונא ממש כי זה א"א כי אין המן יורד עתה בזמן הזה אבל הענין כי מאותו מקום שהיה נשפע המן באותו זמן ממש נשפעים חבריא והת"ח ואדרבא הוא יותר עליון פי שנים מן מזון המן והוא כמו שיתבאר ולכן ביאר כל מיני מזונות אלו וביאר כמה דרגין הם ואמר כי יש' כד עלו בכ"י שנמולו בצאתם ממצרים ואז נתקשרו בכ"י כנודע ולכן ניתנה להם אכילת מצה שהיא במ' כנודע דכד אתחברת בת"ת איקרי מצוה בתוספת וא"ו כנז' בפ' ויצא קנ"ז ע"א ואחר כך שבאו למדבר כדי שיקבלו את התורה שהוא הת"ת אז זכו ללחם הנשפע מן הת"ת והוא סוד המן וכמ"ש לחם מן השמים שהוא ת"ת. אמנם יש מזון הנשפע גבוה מכולם והוא הנשפע מחכמה עילאה על העוסקים בתורה תמיד בסוד והחכמה תחיה בעליה ולכן סוד המזון הזה הוא יותר רוחני מן המן כי עם היות שהמן היה רוחני מאד ונבלע באברים ואינו מוציא יציאה אמנם סוד המזון הזה אנו נרגש בראות העין אמנם הוא סוד שפע נשפע באותן הת"ח העוסקים בתורה אשר עם היותם עניים מדוכים אוכלין חרובין ושותין מים כרשב"י ובנו וכר' חנינא בן דוסא ור' אלעזר בן פדת וחביריו עכ"ז היה גופם מתקיים הבריאות לעסוק בתורה בכח וגבורה גדולה וזה הוא ודאי שפע ומזון נשפע להם והנה סוד הענין הוא כי מרוחניות התורה אשר הם עוסקים בה היא מתלבשת בתוכם וזן אותם ודי בזה וכל השאר מבואר עד א"ל ר' אלעזר ודאי הכי הוא וגו' עכ"ל.

והרא"ג ז"ל כ' מיא דגרגרין. עסיס גרגרי רימונים. אפותא דקינטא. לעיל דף נ"ו א"ל פורקנא דקינטא קשוט ופי' שם כמו איפת צדק וכאן פי' שזרק לתוך פיו מעסיס רמונים במדה קטנה מצד הקצר שבה וזהו אפותא דקינטא. זמין הוא ר' ייסא לסלקא וגומר כמבואר בפ' נשא קמ"ד: ובעז למשדיי' בגוי' הייינו ההוא דפ' ויחי דף רי"ח שהיה מלאך המות רודף אחריו של ר' יצחק ור"ש נכנס ערב בעדו והצילו בסיוע צדקה זו שקדמה וז"ש חמא לר"ש דהוה אושיט ידי' לקבלי' ואתי האי מסכנא ואפקי': ות"ח וגומר קשר הפסוקים לפירושא קמא שדל הוא החולה אתי שפיר שמזון החולה הוא מן השמים

ורמיזא בקרא דהנני ממטיר לכם לחם מן השמים ולפי' בתרא שדל הוא כמשמעו הקשר הוא שע"י הצדקה שהאדם עושה משפיע שפע מן השמים ת"ת הנק' צדקה לצדק מלכות דלה ועני' ונעשית צדקה כדמפרש ואזיל. בנהמא דאיקרי מצה מלכות. מן השמים ממש. ת"ת שממשו הוא אש ומים כלול מחסד וגבורה. דאתי' בדינא אין מזון יורד לעולם כי אם על פי הדין שנידונים בני העולם בכל יום כנזכר במס' ע"ז וכבר נתבאר ענין זה הדין בפ' שמות במתני' ע"ש ומאתר דדינא אשתכח. מהמלכות:

מאתר עילאי דאקרי שמים. ת"ת.

לחם הקלוקל. כלומר מזון דק דק קל שבקלים:

מזוני דחבריי'. וגומר.

ואקרי חכמה. והיינו השמחה שאדם שמח בפלפול התורה ובפרט כשמשיג איזה ענין מחודש ברזין דאורייתא לית חדוה כההוא שהוא מעין עוה"ב כדאיתא בפ' שלח. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ומההוא טלא אנגיד וגו' ס"ב ב'. בנהמא דאקרי מצה וגו' מ' א':

דף סב.

זכאה חולקא דגופא. שפעמים היו עוסקים בתורה והיו עומדים כמה ימים שלא טעמו מידי כגון באדרא וכיוצא וז"ש שהיה הגוף מזדכך ויכול להתפרנס ממזון הנפש כדפי'.

בהאי זמנא איך משתכחי כלו' האפשר שבזמן זה ימצאו כל החלוקות האלו כיון שיש מזון ת"ח שהיא הגדולה שבכולם מזונא דמסכני ממדת המ' דלה ועניה המקיימת אותם בדבר מועט ועוד היא משגחת עליהם עד שיתפרנסו והנותן לו צדקה מהפך מדת צדק הדין אשר בהם לצדקה ע"י היסוד חלב ודם שמתיכים בחליים והוא חלב ימין ודם שמאל והנה הכח שהוא מפרנס אותם שיתפרנסו בהתכת חלבם ודמם בשחפת ובקדחת הוא השגחת הת"ת ושפעו. מזונא דרוחא ונשמתא הענין שהנפש תתפרנס בסוד מן זה דמלאכים לחם מן השמים זיו השכינה האור המאיר בשכינה אמנם הרוח והנפש תתפרנס ממזון החכמה בעולם הבא והצדיקי' העוסקים בתורה יתפרנסו ממנו בעולם הזה והיינו חידושי התורה שהם מחדשים בכל יום תמיד ואותם החדושים נמשכים מן החכמה שורש התורה ולכך נשמתם תתפרנס בחדושי תורה היוצאים ונובעים מהחכמה וז"ש עיילי בעקרא דשרשא וע"י כניסתם שם שואבים מזון ושפע משם וז"ש דזכי לון בהאי עלמא ובעלמא דאתי והנה מזון נפשם הוא חדושי תורה ששואבים משם ולכך פי' בזוהר פ' לך לך שבאכלם עשבי השדה היו מאירים בחדושי תורה מפני השפע הנשפע

במאכלם רוחני ונשמתם נהנית ומוסיפה אומץ בתורה לחדש חידושי התורה וגוף נחלש כדפי' לעיל:

הנני ממטיר לכם לחם וגו' ר' יוסי פתח פותח וגו' כל אינון בני עלמא וגו' ירצה כל הנבראים.

מצפאן והצפיה אינה מעלה וכן זקפן עיינין כאומר עיני כל א"כ ראוי שיבדלו בני מהימנותא ובמה יבדלו משאר הנבראים.

בעאן בכל יומא ויומא לשאלא וגומר ועוד לצלאה לא יהיה השאלה בפה לבד אלא גם בלשון תפלה קבוע על הענין. והשתא מבעיא כי למה לא יספיק לשאלה לבד כיון ששאר הנמצאים אינם אלא בזקיפת עין לבד וז"ש מ"ט בגין וגומר.

אילנא דמזון וגומר אפשר דהיינו מלכות ונק' כל מטעם זה ואפשר היסוד הנקר' ג"כ כל. והתפלה פותח המקורות ומושך השפע אל המדות האלו ולכך צריך להתפלל בכל יום כדי להמשיך השפעה מחודשות ואפי' יש לו מה יאכל כדי שימצאו הברכות וז"ש בגין דישתכחו עמיה כי הוא כלי להמשיך הברכות. וא"ת נמצא משקר שיש לו ושואל ויליצו עליו חובה לזה לא לבעי ליה לבשלא וגומר וכיון שאין לו מזומן ומבושל צריך לשאול כדי שיזומן לו ואין תפלתו ריקנית וסוף סוף משפיעים. לבשלא לכתחילה ולא לעכב אם הותר.

וכדין כתיב פותח וגומר ירצה פותח מידי יום ביום.

מאי רצון שהרי א"א להשפיע לתחתונים ממש רצון לז"א רצון הוא אור הכתר המאיר בת"ת ונפיק מיניה ועובר דרך בו אל התחתונים להמצאם מזונותיהם והטעם כי מזוני במזלא תליא מצד הרחמים שהכתר מבטל כל הדינים וז"ש לאשכחא מזוני לכולא בזולת זה לא ימצא לכל **ברא** מהימנא בסוד בן לא בסוד עבד:

ר' אבא פתח וגומר למהך באורחוי דמלכא קדישא כגון אלו שלא יאכל עד שיתנו לו וכיוצא שאינם דרכי תורה אלא דרכי קב"ה לפי ענין המדות להתנהג למטה וצריך אזהרה. עוד יש דרכי קב"ה כגון יחוד אח ואחות בזה צריך דרכי תורה ולא דרכי קב"ה וז"ש למהך באורחי אורייתא ומה שלא יהיה מדרכי התורה יקח דרכי קב"ה בגין דישתכחון ברכאן לכלא כדי שימצא השפע מעלה ומטה ואלו העניינים אינם גופי תורה אלא הם מילי דחסידותא ותוספת עבודה להמשיך השפע. אתפאר ודאי מורה פעולה בודדת בעצמו ולא תפרוש אשר בך למטה אתפאר ונכר במעשי למטה בך לז"א מאי משמע וגומר דבגין יש' לתתא קב"ה מתפאר לעילא וגומר ולא למטה וענין ההתפארות הזה הוא מלשון פארך חבוש עליך היינו תפילין וגומר מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. בהאי זמנא היך משתכח מזוני אלין וגומר שאל שאלה זו כי הנה עתה אין אנו אוכלים מצה בכל עת ולא מן ואיך נמצאים אלו הד' מיני מזון בזמן הזה. וביאר כי מזונא קדמאה הוא פשוט והוא המזון שאוכלים כל העולם הבא מן השמים והארץ ע"י גשמים וטללים וכנגד המצוה שנותנה ליש' בצאתם ממצרים והיא בסוד המ' גם עתה העניים והאביונים נשפעים ממנה ולהיותם דין הצדק לכן אות' הנשפעים ממנה נשפעים בסוד הדין ולכן מזונם קשה כקריעת ים סוף וזהו פי' מלת מצה מלשון דין כי תרגום מריבה הוא מצותא גם המ' ידע' כי היא עניה ודלה בסוד ד' דאחד וז"ס קריאת המצה הא לחמא עניא. ובזה תבין סוד הצדקה כי הנה אלו העניים נשפעים מהמ' העניה וכאשר האיש העשיר יהיב צדקה למסכנא כדין אתער העשיר העליון הוא סוד הת"ת הנק' עשיר בסוד העשיר לא ירבה בפ' כי תשא ר"מ דף קפ"ז ע"ב והוא יהיב להאי מסכנא היא המ' אשר היתה נק' צדק ועתה נק' צדקה וסוד הזה תבין במ"ש בפ' בראשית דף כ' ע"א כי כשהמ' לתתא איקרי אלהי"ם סוד הדין ואז נק' צדק וכשעול' לגבי בעלה כדין אתרמיזו בה"א תתאה דשם הוי"ה ואז מה דהוה צדק אתעביד צדקה:

ורזא דא גומל נפשו איש חסד פי' כי המ' נק' נפש עילאה כאשר האיש גומל נפשו הוא איש חסד ר"ל כי כשהוא איש חסד שגומל חסד עם העניים אז ג"כ גומל נפשו שהיא המ' הנק' נפש. גם צריך שתדע כי סוד גימ"ל דל"ת הם בסוד חסד וגבור' כי החסד גומל חסד עם הגבור' הנק' דל כי כבר ידעת כי לעולם הימין הוא עשיר והשמאל הוא עני מחמת תוקף הדין ולהיות כי יסוד הוא חוט החסד והמ' קשורה בשמאל לכן שניהם נק' ג"ד כי היסוד גומל חסד עם המ' שהיא דלה וכנזכר בתיקונים דף מ"ו ע"א על פ' והמן כזרע גד הוא. ולכן מי שגומל נפשו היא המ' הוא איש חסד כי להיותו נמשך מן החסד לכן גומל נפשו שהיא דלה ואז בתת לה חסד אתערב הדין שבה עם החסד שגומל עמה ואתמזגת ואתעבידת רחמי ונק' צדקה שהיא סוד רחמים. וכנגד המן הוא סוד מזון החולה כמשרז"ל מנין שהקב"ה זן את החולה שנ' ה' יסעדנו על ערש דוי כמו וסעדו לבכם. ומ"ש ה' דייקא פי' כי שם ה' הוא בת"ת והוא לחם מן השמים שהוא הת"ת. וענין חלב ודם לא ידעתי פי' וצ"ע. מזונא עילאה קדישא וגומר הוא מה שביארנו כי הוא סוד שפע נשפע בנשמות הת"ח הבא להם מחכמה עילאה ובזה הם מבינים את התורה ויודעי' אותה וכל השאר מבואר עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' בההוא זמנא. שאין בו לא מצה ולא מן:

ההוא דאתא מן שמיא וארעא. היינו שמים תחתונים וארץ התחתונה ואין בידם טובם כי אם ממה שנמשך להם לרצון מעליון:

דאיקרי צדק. מלכות בסוד תוקף הדין:
ורזא דמלה גומל נפשו. מי שגומל ונותן צדקה בשביל המלכות שהיא נפשו וחיותו שהוא נק' נפש שהיא עד עתה היא צדק דין גמור עני' ודלה וז"ש דהא בדינא שריא. מדאצטריך שיגמלו חסד עמה ובעל צדקה זה יקרא איש חסד כלומר איש המהפך הדין לחסד: וז"ש ואשלים לי' חסד כדין הוא רחמי. וזה הגורם יקרא בעל החסד והרחמים ואומרו.
ואשלים. היינו שהשלים מלת צדק ועשאה צדקה:
ה' דייקא. י"י כפשוטו ת"ת ששם הוא שם ההוי':
וזקפין עייניו. נראה מכאן שכשאנו אומרים אשרי יושבי ביתך [ומגיעין] לעיני כל אליך ישברו יש לישא עינינו אל השמי':
בעאן בכל יומא ויומא לשאלה מזונייהו. מכאן שצריך האדם לכוין בזה לשאול מזונותיו בכל יום מאת הזן את הכל ב"ה:
ההיאאילנא ת"ת:
ברא מהימנא. בן נאמן להקב"ה ת"ת שע"י שאלתו מזונותיו ממנו גורם שעתיקא קדישא ישפיע לת"ת א"כ הבן הזה הוא בן נאמן לאביו ת"ת וז"ש רז"ל ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים:
באורחוי דמלכא קדישא. מה הוא חנון גם אתה היה חנון וגומר וכמ"ש ז"ל על פ' והלכת בדרכיו:
באורחוי דאורייתא. תרי"ג מצות. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון וכדין אשתכח קב"ה מלא ברכאן וגומר וזהו ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים בגין דאורייתא נפקא מחכמה וגומר בראשית מ"ז ב' חקת קפ"ב א' בלק קצ"ב ב' מ"ט בגין דכל מאן דמצלי וגומר ריש פ' פנחס:

דף סב:

דאתחבש היינו לישנא דקרא פארך חבוש בתפילין היינו סוד ד' פרשיות ד' אותיות הוי"ה סוד ד' מוחין בד' בתים בסוד שם הוי"ה מתלבש בשם אהי"ה ואורות אלו יתגלו בת"ת ואז יקרא מניח תפילין.
דמתחברין גווני לאתפארה ענין החבור הוא קשר וקבוץ הגוונים יחד ואח"כ מתפאר כל א' מכולם והיינו מתחברן לאתפאר' והיינו ע"י מעש' התחתוני' והיינו ישר' אשר בך אתפאר ע"י מעשיך והיינו יחוד ו' קצוות וכללות כל א' מהששה בכל הששה. ביריאיו מ"ל וגומר אם הכוונ' שהוא חפץ בהם כס"ד. אפיק האי רצון הכוונה משפיע בהם שפע הרצון והיינו רוצה ליראיו דדחלין ליה כלומר אין מלת יראיו מדקדק ענין במדות אלא

הכוונה דדחלין שהם יראים לקיים תורתו ועכ"ז צריך תנאי שני למיחלים ולא יספיק מיחלים אם אינם יראי' ולא יספיק יראים אם אינם מיחלים וז"ש ומאן אינון וגומר ואו' בכל יומא ויומא הענין שאם אינם מחכים כלל לאו יראים אינון אלא ארורים. וא"כ מאי יראים ומיחלים אלא ודאי שתנאי שני מורה דהיינו כל יומא ויומא מיחלים. ודקדק אומ' למיחלים לחסדו ולא אמר למיחלים חסדו שהיה מורה שהיו מיחלים חסדו ואינם מתפללים אמנם עתה שאמר לחסדו ירצה מצפין שעת התפלה העת הראוי להמשיך חסדו וז"ש מחכאן בכל יומא למבעי. וא"ת היה לו לו' לבוטחים בו מהו יחול זה לזה מביא ענין ר' ייסא שלא היה מתקן וגומר והיינו למיחלים ירצה ממתינים שאינם מבקשים עד שעת התפלה הראוי להמשיך חסדו כנזכר:

שכר ירדופו דייק תרתי הא' שכר שהוא מילי דמשכר שמאלא ודאי דמתמן שכרות וכיוצא. הב' אינם מצפין אותה שיבא אליהם אלא ירדופו שהם רודפי' אחר השמאל הפך מאמר למיחלים לחסדו. אשתמודען אינון בני מהימנותא והם הבוטחים ונזונים מצד החסד האלהי כנזכר וצריך שיהיה ענין זה להם בכל יום ויום וז"ש בכל יומא ויומא ויוכר זה דכל יומא ויומא אזלי באורח מישור הראות בהם סוד הבטחון והיותם מקוים חסד אל כל היום היינו הולכי' באורח מישור באורייתא והיינו למען אנסנו.

בתר דשבע נפשיה מלצלי וגומר דכיון דאמר לשבע נפשו מורה שתחלה שבעה נפשו ממזונה שהוא התפלה והתורה רשימא דכתרא דחסד היינו חוט של חסד המשוך עליהם:

תאנא בההיא שעתא אשתלימו ישראל לתתא וגומר כמו שהיא מ' מצפה וממתנת אל החסד הפרוש עליה מידי יום ביום גם ישראל מצפים מידי יום ביום אל החסד האלהי:

ויבאו אלימה וגומר ואתתקף אילנא קדישא היינו הת"ת וירצה אל"י מ"ה דמ"ה שהוא הוי"ה דאלפי"ן וחזוקו הוא בסוד אל"י מצד ג' ראשונות היינו א' כתר ל' בינה י' חכמה. שתים עשרה עינות מים דהיינו תריסר תחומין בד' סטרי עלמא אל הדרום גבול דרומית מזרחית וגבול דרומית רומית וגבול דרומית תחתית. אל הצפון גבול צפונית מערבית וגבול צפונית רומית וגבול צפונית תחתית. אל המזרח גבול מזרחית צפונית וגבול מזרחית רומית וגבול מזרחית תחתית. ואל המערב גבול מערבית דרומית וגבול מערבית רומית וגבול מערבי' תחתית. ואלו הי"ב יש להם ע"ב ענפים והיינו או' ואתתקף בשבעין ענפין. ואחר שנתקן שיעור קומת האילן בבחינותיו אלו מיד מושך מהכתר וז"ש בההיא שעתא נטיף טלא קדישא שהוא סוד יה"ו הנעלמות בג' ראשונות בג' מוחין עילאין ומליא לריש' דז"א דהיינו ג' ראשונות שבת"ת דהיינו שהחכמה ממש במקומ' מוח בתוך הבינה ונעשות שתיהן ראש על הת"ת דהיינו ז"א אתר דאיקרי שמים. ומשם

יורד אל התחתונים וז"ש הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ועכ"ז מאור נעלם שבכתר היה וז"ש ומההוא טלא דנהורא עילא' בסוד א"א טלא דבדולחא והיינו שהי' בת"ת בדקו' גדול במקורו דהיינו נהורא עילא' קדישא הוה נגיד דרך המדרגו' ונחי' לתתא בתחתוני' וברדתו הוה מתפרש גלידין גלידין דא קליפא לדא ודא מוחא לדא ואקריש לתתא שהיה מתעבה מדקותו ונעשה גס שיוכלו התחתונים להתפרנס ממנו: ומברכאן שמא קדישא היינו ברכת המוציא ובסוד הברכה היו הם מושכים אליו רוח הגן שהוא דק יותר ממציאות גשמיותו מפני שהרוח הוא דבר שהנשמה נהנית ממנו. והיו בו כל הריחין מפני שמציאותו כעין הבדולח שהוא מקבל כל גווני דהיינו סוד כל מציאות הספירות שבהם כלל כל הנמצאים והיינו מפני היותו מן הכתר הכולל כל הנמצאים וכן היה בו כל הטעמים. ומברך למלכא קדישא היינו ברכת המזון. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. כמא דאתמר אנסנו לשון הרמת נס שהוא מעטר ליה בכתרא דחסד וכל מזונא מסטרא דאברהם כנודע עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' דאתחבש בתפילין היינו סוד תרין עטרין דירי' מאבא ואימא כנזכר בפרשת האזינו רצ"א:

דמתחברן גווני לאתפארא. הם מיני מאורות להנהיג הנהגות משונות והתפארת להיותו קו האמצעי כולנם יחד

הוה מחכא שעתא חדא. כדרך השואל שממתין שיבא לו התשובה: וז"ש הא עידן וגומר. ושמא הי' מכוין שעתא כנגד המלכות הנק' שעה ע"ש שמקבלת שפע מש"ע נהורין והיא נקראת ה"א הרי שע"ה והכוונה שתתעלה המלכות ותתייחד ותקבל ותחזור ותשפיע:

להחסדו דייקא. פי' חסד ממש שמשם באים מזונותיו של אדם כמ"ש הזן את העולם כולו בחן בחסד וגומר:

תאנא בההיא שעתא אשתלימו וגומר. ומפרש ואזיל כיצד:

ויבאו אלימ' וגומר.

אילנא קדישא. ת"ת.

בתריסר תחומין. י"ב גבולי אלכסון והם נחלקים:

לד' סטרי עלמא. ג' גבולים לכל צד:

נטיף טלא. סוד יה"ו במילוי אלפי"ן עולה ט"ל והוא אור מופלא מכונה בשם:

טלא דבדולחא.

דק ככפור על הארץ. כלו' אז נקרש דק דק בארץ כי למעלה הי' במציאות דק רוחני:

דהא בי' אתמשיך. כי מהטל הזה ניזונים מלאכי השרת ברצריהם ובטירותם כדפי' ז"ל לחם אבירים אכל איש וכן כשעובר בדקותו דרך הגן לזון נפשות הצדיקים אז לוקט אותן ריחין:

בכל טעמא דאיהי בעי וגומר. רז"ל מפקי ליה במדרש מלא חסרת דבר:

והוה מסתכל וידע לעילא. כי לא הי' דבר חומרי שיעשה פרש ויעלה אדים שעושים מסך במוח מלדעת ולהשכיל:

ואסתכי בחכמה עילאה. היו יודעים סודות התורה בפנימיותה לכן נק' דור דעה דור שהיו משיגים בפנימיות התורה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ביראיו מ"ל וגומר מקץ קצ"ד ב'. ר' ייסא סבא לא אתקין וגומר מקץ קצ"ט ב'. ויבאו אלימה וגומר דורש אלימה אילנא קדישא כמו מאלים אשר חמדתם וכן נדרש לעיל מלת באלים ה' נ"ט א'. לרישיה דז"א פי' ת"ת פ"ח א' והאזינו רפ"ח א' עכ"ל:

דף סג.

בעאן לאטרחא גרמייהו וגומר אינם בוטחים בהקב"ה ועולה בדעתם כי בכחם ועוצם ידם הם מכינים להם מזונותיהם ואדרבה אינו עולה בידיהם די צורכם אם היו בוטחי' היה הקב"ה ממציא להם מזונות יותר בהכנה טובה ובקלות. בכל יומא ויומא אשתכח נמוסוי וגומר היינו כמו שיתגלו בחינות הספי' למעלה שפעמים תתגבר החסד ופעמים הגבורה כן ימצא התעוררות למטה ולזה בכל יומא ויומא וגומר מפני שבבקר תתגבר החסד ובערב תתגבר הגבורה וז"א ערב וידעתם שגובר הדין דהיינו כי ה' הוציא ועם היות שהוא דין הוא דין טוב שע"י הוציא אתכם וגומר וז"ש כד אתער דינא בעלמא אל תפחדו תנדעון דבההוא דינא אפיק וגומר ובקר וראיתם שממנו סוד הפרנסה ויתן לכו למיכל ולא בא הכתוב אלא להודיע נימוסי מלכא השולטים בכל עת ועת וא"כ פי' הכתוב ערב וידעתם תדעו שיש בו שליטת הדין כי ה' הוציא ובוקר תדעו שליטתו חסד ולא שתפחדו מהדין אלא כד אתער וגומר:

ר' חייא אמר אפכא פי' כי ה' הוציא אינו דין אלא חסד, והענין כי הם אמרו בשבתנו על סיר הבשר שהוא דין החצונים כנודע אמר להם משה וידעתם כי ה' הוציא אתכם ולא רצה שתהיו בצד הקליפות יונקים מן הדין אלא הוציא ה' אתכם ממצרים והדין אל צד הימין והחסד ובוקר וראיתם וגומר היינו שמעצמו הוא חסד ואינו היפוך דין לחסד בערב וז"ש הוא ידיע. וכ"כ למה הוצרכו אל היפוך הדין לרחמים בשמוע ה' את תלונותיכם שחטאו: ור' ייסא פליג קצת ואמר לא שני קב"ה נמוסוי ועם היות שהדין שולט בערב לא יזיק אלא דוקא בהיות הרשעים מהפכין הרחמים לדין ומוסיפין דין על דיניו:

תאני ר' אלעזר מהאי מנא שהוא סוד הטל הנז'. ואי תימא כהאי גוונא שיתגשם השפע כ"כ לא אלא יתיר יקחוהו למעלה קודם שיתעבה דהיינו בבחי' אורו העומד בבינה כאו' לחזות בנועם ה' דהיינו אור הבינה שמתגל' בת"ת והיינו סוד טל היורד ולבקר בהיכלו במדת המ' ומשם הם משתעשעים באור העליון. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ענין ר' יוסי ור' יהודה על פי' לשד השמן הראשון פי' מלשון שד ורוח רעה המתהפך לכמה גוונין כי לכן נק' להט החרב המתהפכת ור' יהודה פי' מלשון דדים כלומר דד א' שיונקים ממנה שמן וזהו יניקא דמשחא. ומחלקותם זה ג"כ נזכר בילקוט בפי' פסוק זה פ' בהעלותך עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' מה השד הזה אתחזר לכמה גוונין. מלשון שדים שכן התינוק טועם בחלב שיונק טעם המאכל שאכלה האם באותה שעה וכן אפשר לפרשו מלשון שדים דהיינו מזיקין שכן השד הזה מתהפך לכמה צורות משונות ושני הפי' פירשו רז"ל הביאו הילקוט סימן תשל"ה:

מאי קא מיירי. מאי אתא לאשמועינן:

נימוסי הקב"ה. חוקי הנהגותיו:

בצפרא. בלא וא"ו גרסי':

כד איתער דינא בעלמא תנדעון דבההוא דינא וגומר. ולכך א"א שיתן ה' לכם לחם לפי שהעת היא עת הדין והראי' מה שעשה הקב"ה בהוציאכם ממצרים לילה בעת מכת בכורות ולכך מדת הדין לא תסכים בנתינת הלחם אמנם:

ובקר וראיתם את כבוד ה'. שהיא עת התעוררות החסד בעולם אז יתן לכם לחם והטעם לפי שאין הקב"ה רוצה להפוך נימוסי דהיינו הנהגותיו וגומר:

ר' חייא אמר איפכא כי עד עתה הי' מדבר משם התוספתא שכן אמר אלא הכי תאני וגומר והשתא דידי' אמר איפכא.

מה כתיב לעילא בשבתינו על סיר הבשר. דהיינו שנתלוננו עליו ית' השיב להם משה ואמר ערב וידעתם:

בי' שעתא דאתער ערב. אפי' שהעת היא עת שליטת הדין עכ"ז הקב"ה הי' מהפך העת לרחמים והראי':

דהאי זמנא דאתער ערב אתער חסד. ההוצאה שיצאתם ממצרים אמנם [מה שלא] יתן לכם לחם בעת ערב אחר שבידו להפך השעות מדין לרחמים לפי שנתרעמתם. וז"ש וכ"כ למה בגין דאתרעמתן וגומר ר' ייסא. פלי"ג ואמר אין הקב"ה משנה הנהגותיו שבשעת

הדין יתנהג החסד וכן בשעה שיצאו ממצרים הי' חצות לילה שכבר נתעורר החסד והי' ראוי שלא יבא על המצריים מכת בכורות אלא לפי שהם:
חייבי עלמא שניין לון ומהפכים שעת הרחמים לדין. א"כ ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים. לא הי' שעת הדין כדקס"ד שכבר עבר הדין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף סג:
והא כתיב בכל לבי דרשתיך מורה כי לענין כוונת הלב היות התפלה בכל לב סגי א"כ ממעמקי' א"א לפרשו על הכוונה דאי הכי לימא בכל לב קראתיך ה' ממעמקים היינו העמקים העליונים כדמפרש ואזיל ועתה מטעם זה צריך התפלה מעמקי הלב מפני שבכל לב הוא קושר ימין ושמאל בתפלתו אמנם מעמקי הלב הוא מושך מהעמקים העליונים התשובה על בקשתו וז"ש בעי לכוונא דעתא ורעות' שהוא נגדיי לדעת ורצון שהוא הכתר לעלות עד א"ס עקרא דעקרין שהוא סבת הסבות אמנם או' עקרא דכל עקרין היינו א"ס סבה כל הסבות. לאמשכא ברכאן וגומר הבאר היא הבינה באר שבע ועמק הבאר היא החכמה ובהמשיך מעומקא דבירא שהיא החכמה ינגיד ברכאן ממבועא דכולא שהחכמה דבקה בא"ס. והנה משך השפע הנשפע מלמעלה יש לו ב' מקומות הא' נעלם והוא הא"ס והב' מקום גלויו והוא מחכמה וז"ש ומאי הוא ההוא אתר דנפיק מיניה שממנו יוצא אל מקום הגילוי הוא מעדן ויקרא יוצא בצאתו מהחכמה מפני שמשם נמצא ומתגלה וז"ש ההוא נהר דכתיב ונהר יוצא מעדן וכתיב נהר פלגיו ישמחו וגומר יקשה לו כי מה צורך להעמיק העמקים ואינו יותר טוב להשפיע למ' עצמה מהספי' הקרובות אליה ולא שיעמיק לז"א כי הנהר הזה יוצא משם ונמשך לנצח והוד והיינו נהר בינה נמשך עד פלגיו שהם פלגי מים נצח והוד והם ישמחו המ' עיר האלהים. ודא אקרי ממעמקים קשיא ליה לשון מעמקים לשון רבים הל"ל מעומק קראתיך וגומר לז"א ודא איקרי ממעמקים לשון רבים מפני ששם בתוך החכמה שורשי הנמצאים כולם בסוד חותם הספי' וז"ש עמקא דכולא וכיון שכללותם מצטייר בבינה נק' עמקא דבירא והיינו שאינו מקור א' אלא מבועין ו' קצוות חותם הנמצאות כולם נפקין מיין לישראל ונגדין לברכא כולא כל הנמצאים מהשרשים האלו עצמן. ודא הוא שרותא לאמשכא תחלת ההמשכה מהעליונים הרוחניים אל התחתונים המתגלים וז"ש לאמשכא ברכאן מלעילא לתתא:
ור' חזקיה מסיים לה ואזיל. כד עתיקא כתר סתימא שהוא סתום ונעלם מהחכמה ובינה הסתומות והנעלמות וכיון שהוא רוצה להשפיע אל התחתונים וז"ש בעי לזמנא ברכאן לעלמין אשרי כולא ירצה כולל שרשי התחתונים בחכמה כאומ' כולם בחכמה עשית

ושם משפיע להם הברכות וז"ש אשרי כולא וגומר ואד"ג אשדי כולא וירצה שופך כל מיני ברכות בחכמה ומשם שואבת הבינה והיינו ומהכא שאיב ואנגיד בירא שהיא הבינה בקשר ויחוד החכמה. דנחיל הם הספי' שכל א' מושכת נחלי ומבועין כל נחל ו' ומבועי י' שמיו"ד נובע הנחל ו' שהוא סוד הדעת המושך בעצם הבינה מהחכמה הנעלמת בה והם מושכים מציאותם ממנה והיינו אתנגידו מיניה בערך עצמותם ומשתקיין מיניה בערך חיותם ושפעם. מאן דמצלי וגומר שסתם תפלה היא מ'. בעי לכוונא לבא ורעותא יסדר תפלתו בענין שיעלה עד הכתר והחכמה לאמשכא ברכאן מההוא עומקא דכולא היינו טעם ממעמקים וגומר מפני שעולה בסוד תפלה מ' עד הכתר ומושך משם וז"ש אתקבל צלותיה דהיינו מלכות מקובלת למעלה שהם רחמים גמורים ואין מדקדקים עמו כמו למטה שיש דין ומשלימין רצונו:

א"ר יהודה בכל יומא ויומא וגו' הענין כי ו' ימים א' ב' ג' ד' ה' ו' הם סוד ו' קצוות חג"ת נה"י והששה לילות דהיינו המ' מדת לילה משמשת עם כל יום ויום השבת סודו כולל א"א וז"א ונוקביה דהיינו מדת לילה מ' בסוד הארת האור העליון בה מהכתר ולזה יום שבת הוא יום השביעי הכולל כל הימים והימים ענפים שואבים מיום הז' שבו משורשים כל הענפים ולזה כמו שיום שבת קדושתו דקה כן שפעו דק ורוחני אינו נגשם ולא מתעבה ולכן אין מן יורד ביום השבת שהאיך יתעבה ויתגשם הרוחני הדק אמנם בכל יום ויום שפעו מתעבה ולזה היה המן נמצא בכל יום ויום ולא ביום השבת. אמנם אותו השפע שנתגלה בכל יום ויום אינו אלא ממה שקבלו הימים מרוחניות יום שבת הכולל כל הימים וז"ש בכל יומא ויומא וגומר וע"ד אמר משה וגומר כי אם יותר יום ליום מורה שצריך הו' קצוות לקבל א' מחבירו וזה אינו שאינם מקבלים ו' קצוות יחד אלא מיום השבת וז"ש בגין דלא יהיב ולא יוזיף וגומר אלא כל חד וחד שליט בההוא יומא דיליה בלי שיעזור מחבירו. בג"כ כל אינון ה' יומין שהם חג"ת נ"ה שהם אבגד"ה שלטין בלחודייהו ביומייהו ואינם צריכין השפעה אחרת אלא די מה שיש בהם וז"ש ואשתכחו בהו מה דקבילו, ויומא שתיתאה וגומר היינו יסוד ויש בו חלקו וחלק השבת כדמסיק אבל הששי מה נשתנה יום הששי בתוספת ה' צריך תיקון דאזדווג וגומר הענין עיקר הזווג ביסוד ולזה הששי הוא יסוד ה' היינו מטרונית' מ' דאזדווג' ביה זווג מועט וביום ערב שבת יש זווג קצת ומנוחה מצד מה שכולל המ' עם היסוד להכין צורכי שבת והיינו לאתקנא פתורא למלכא. אשתכחו ביה תרי חולקין הא' ליומיה דהיינו הפירוד כשאר הימים וחד לתקונא דמלכא שלובש בגדי שבת ומתתקן ומתקשט בחדוותא דמטרוניתא הנקשרת בחיק בעלה בגין כך בעי בר נש וגומר היינו לסדר השולחן בסעודת הלילה

לשתי סבות הא' להתברך ברכה רוחניות כימים העליונים. יומא דביה נייחין היגעים ששת ימים עשו ויגעו ונחו מיגיעתם בי' דרך משל כי ששת ימים עשה וביום השביעי שבת ששת ימים הנזכרי' היינו שבת ש' ב"ת. בת היינו מ' ש' הם ג' אבות וג' נצחי' וז"ש והוא כללא דכל אינון דהיינו שבת בסוד הדעת והת"ת כולל ו' קצוות ושאר הימים כל יום ויום ענף א' לבד כנזכר.

ור' ייסא מוסיף בת מ' שאינה בחול אלא לילות היא עתה נכללת ביום השבת עצם א' וכללות א' וז"ש כ"י אקרי שבת רצה בזה שאחר שהיא בת זוגו כל יום שבת מזדווגת עמו בכללות א' והיינו שאנו קוראים אותו בואי כלה שבת כלה וז"ש ודא היא כלה שכל היום היא כלה בחיק בעלה או כדגרסי ודא הוא כולא ירצה שבת כולל כל השבע מדות יחד. ושמרת' שהיא מדת שמור נקשר בשבת. כי קדש היא לכם ולא לשאר עמין מפני שהיא נק' כנסת ישראל שהיא בחי' המכנסת ואוספת נשמת' של ישראל והיינו כי קדש היא לכם ולא לשאר עמין ביני ובין בני ישראל שהם מכונסים בתוכיות המ' ועם היות דכתיב אז אהפוך אל וגומר לא יכנסו אלא תחת כנפי השכינה לבד וז"ש ודא אחסנת ירותא וגומר:

מההוא מקום דאתחזי למהך כדין הקונה שביתה במקום ידוע שכל המקום חשוב כד' על ד' ומהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה לכל רוח. ורזא דמלה מקומו היא המ' דכתיב ברוך כבוד ה' וגומר דהיינו המ' ומה שלא אמר ברוך כבוד ה' למקומו או במקומו הוא כמו ברוך ה' מציון כנזכר בזוהר. כי המקום מדת המלכות אשר אתה מרע"ה שהוא מרכבה לת"ת עומד עליו אדמת קדש שהיא אדומה מצד הדין ונוטה לימין שהיא קדש אתר ידיעא ירצה שיקרא מקום מפני שהוא מקום ידוע כי שאר המדות נסתרים וז"ש אתר ידיעא קרינן ליה וזהו ברוך כבוד ה' הנעלם ממקומו הידוע ונגלה דהיינו במדה זו הנקראת מקום וז"ש מקום דאשתמודע יקרא עילאה כי סתם כבוד הוא נעלם ונסתר וז"ש יקרא עילאה. אזהרותא לבר נש דקא מתעטרא וגומר היינו עטרת תפארת קדושת שבת סוד נפש יתירה לא יעשה מעשים שידחה ממנה ויצא ממקומו מסוד הקדוש' בגין דבפומיה וגומר היינו פ' אם תשיב משבת רגליך היינו רגלוי עשות חפציך היינו עובדא ודבר דבר היינו מלולא ובכל א' מג' עניינים אלו יקרא מחלל שבת ויצא ממקום המנוחה העליונה וז"ש כל אלין חלולא דשבת ויצא אל החצונים וז"ש דהא לבר מיניה וגומר כבוד דלתתא וגומר:

והרא"ג ז"ל כ' ומי אמר דוד הכי. תימא דהא אמר שיר המעלות סתם ולא פריש מאן אמרו ותירץ כל בני עלמא וגומר. וי"ל שכל המזמורים הגם שהם סתימי' מ"מ דוד אמרם ברוח הקודש לכל דברים העתידים:

א"ר חזקי'. נראה שהוא טעות דהא ע"כ נמי הם דברי ר' חזקי' ונ"ל דל"ג לי' אלא: ה"ג דהא כד עתיקא סתימאה וגומר. א"נ ה"ג דאמר ר' חזקי' בדל"ת והמסדר סדר ר' חזקי' ובסיום דבריו הביא מאמר אחר מכריח מיני' ובי' דאזיל לשיט' במקום אחר. ומעתה שמעינן דר' חזקי' ס"ל דמלת הוא דקאמר קרא על כן הוא נותן לכם ביום הששי וגומר הוא רומז אל הבינה כי משם הוא משך הברכו' כדפי' בפסוק ממעמקים שפתח בי' וה"ק ראו כי ה' נתן לכם את השבת ע"כ הו"א שהיא הבינה משפיע ליום הששי יסוד סוף משך הנהר לחם יומים חלק לעצמו וחלק למלכות כדלקמן ולכן אל יצא איש ממקומו מלכות כדמפרש ואזיל:

א"ר יהודה בכל יומא גומר ר' יהודה מפרש פי' אחר בפסוק דיום השבת דקאמר קרא היא הרומז אל הבינה וזהו ראו כי ה' נתן לכם את השבת היינו שבת עליון בינה המברך כל ששת ימי המעשה ו"ק וביום הששי לחם יומים כדמפרש ואזיל. וז"ש בכל יומא ויומא מתברך עלמא מההוא (עלמא) [בזהר כתיב מההוא יומא] דהיינו בינה:

דהא כל שתא יומין שהם ו"ק:

מתברכין מיומא שביעאה. בינ' כדפי':

בההוא יומא דבי'. כל א' מו"ק ו' ימים עילאין מאיר ביום שלו דהיינו יום ראשון חסד יום ב' גבורה וגומר:

ויומא שתיתאי אשתכח בי' יתיר. יען כי יום הששי הרומז ביסוד הוא נוטל ב' חלקים חד לעצמו וחד למלכות כדלקמן:

ואזלא הא כי הא דא"ר אלעזר וגומר אלא הא אוקמוהו גרסי':

יומא דבי' נייחין שאר יומין. בינה ומסקנא דמילתא היא. א"נ ת"ת ו' דכליל שית ספיראן. והוא כמו ד"א. כך דרך הזוהר בכמה מקומות לפרש פירושים שונים בלי שיאמר ד"א.

תנינן מהאי מקום דאתחזי למהך. פי' אין הכוונה ממקומו ממש כמו שסוברים הקראים אלא מאותו מקום הראוי לו לילך דהיינו חוץ לאלפים אמה וזהו פשוטו אמנם.

רזא דמלה דכתיב וגומר ודא איהו מקום. מלכות

כי המקום אשר אתה עומד עליו. פי' נאמר לו למשה כי המקום שהיא המלכות אשר אתה עומד עליו שאתה בת"ת שהוא עומד עליו.

אדמת קדש היא אתר ידיעא קרינן לי' מקום דאשתמודעא יקרא עילאה. כי היא העששית אספקלריא המגלית המאורות עליונים:
בעיטורא קדישא. היינו נשמה יתירה שהיא חלק א' דאיתפליגת מהאי נקודא בסוד ביני ובין בני ישראל כדאיתא בפ' ויקהל ר"ד:
דלא יפוק מיני'. הענין כי נשמה יתיר' היא חלק א' ממדת המלכות המתלבשת בבריאה סוד הכסא והיא המתפשטת בשבת וממלאה כל הארץ מכבודה וזהו ופרוס עלינו סכת שלומך וזה שמחלל שבת יוצא מתחת כנפי'. וז"ש דלא יפוק מיני'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ההוא אתר דנפיק מיניה וגומר פי' חכמה והאי דקאמר להלן ודא הוא שירותא וגומר והטעם שקורא לחכמה שירותא תמצא כתוב בפ' בראשית ל"א ב' ובגליון שם ועיין בפ' אחרי מות ע' א' ואתחנן רס"ה ב' וילך רפ"ה א' בראשית ל' ב'. דביה נייחין שאר יומין פי' יסוד ונק' שביעי משום תרין חולקין דאשתכחו ביה כדלעיל עכל"ה:

דף סד.

דא איהו רזא וגומר כי יש כבוד עליון ל"ב נתיבות חכמה ויש כבוד תחתון דהיינו או' ברוך כבוד ה' ממקומו ומקומו היא המ' והיא משפעת בכבוד זה שהיא בחינה התחתונה שממנה ולמטה החצונים ונק' כבוד שהוא מכובד בכבוד השכינה וקדושת' שחוצה לה אין כבוד ואין קדושה אלא טומאה וקלון. דא איהו רזא ועטרא דשבת כי מה שהשבת מתעטר על שאר הימים זהו סודו ששאר הימים אין להם תחום ויוצאים אל החצונים חוץ לתחום שבת ושבת יש לו תחום אלפים אמה שאין לצאת חוץ מתחומו דהיינו הכבוד הזה התחתון שאין חצונים בתחו' זה. זכאה חולקיה וגומר שבזה תלוי הכל אם נאחז חוץ לתחום בחצונים הקדוש' מסתלקת ונעש' אותה נקודה אמצעית חלל והיינו חלול שבת ואם אינו אוחז בחצוני' הקדושה העליונ' משתרבבת ושוכנת והספירות העליונות מאירות והיינו אחיזתו בעלמא דין ששוכן בו מ' ובעלמא דאתי בינה. הרמ"ק זלה"ה:
ויאמר ה' אל משה עבור וגומר חונה מלאך ה' וגומר הנה החוטא להקב"ה אין בו כח רק להרע לעצמו והבחירה בידו לכך הקב"ה מאריך אפיה וגבי דיליה או כאן או בקבר. אמנם הצדיק הוא חולף ואם יעזבהו ביד הרשע שמא יזיקנו ועוד אינו קיים לראות נקמתו לכך הקב"ה הוא ממהר לנקום נקם להצילו מרעתו ע"י מדת המ' מלאך ה' סביב ליראיו ואין שם אריכות אפים ולכך ויחלצם מרשעים שלא יזיקום: וכי ברשותייהו למטה מקום אחיזת' כדי שיוכלו לשלוט בך. ברשותו אור הת"ת מאיר בו מעולם העליון שאין ישראל משיגים שם. דמחקק בניסים. נהפך לנחש הכה את היאור ועת' יוציא מים וכן רוב המכות נעשו בו א"כ חקיקתו בסוד הנסים להפך טבעי הנמצאים. ושמא קדישא עילא'

שם מ"ב שהוא שורש הנמצאות שבו עשר מאמרות ול"ב נתיבו' ולכן בשם זה כח להפך הנמצאות וטבעם אל אשר יחפוץ. בקדמיתא נחש. הוא סוד נחש בריח הבריח התיכון ת"ת מצד הגבור' עלי צור מ' והטעם ששם ה' פועל ע"י שם אדנ"י

פטישא חריפא פטיש מחודד.

בקטרוי ידיע כפי סימני הכאותיו בסלע נכר וכן החכם המחודד בקושיותיו נכר. בכל אתר צור גבור'. אפי' שנפרש אותו במ' היינו מצד הגבור': למחא' לטוב כגון והכית בצור. לאלקא' לדין. אתער ע"י שפע' ומשפיע דינ' אל התחתונים. הן הכה צור המכ' הי' הצור. ולקי באתר דאצטריך כדי שיתעברו משם כל החצונים המונעים המים ויזובו המים המעוכבים. אי הכי וגומר ואדרב' מעשים הרעים מחזיקים כח וגבור' ומעוררים דיני' ובשלמ' כדס"ד במ' ניחא שהיא נחלשת מפני הכחות התובעים דין. צור ילדך היא המ' מצד הגבור' תשי שלא החשבת דיניה כדמסיק. ור' אבא פליג ומפרש דתרי צורים הוו חד אימא עילא' ולא ממנ' ממש אלא מסטרא' מבחינת הדין שבה ולזה היא נק' צור עילא' שהדינים יוצאים ממנ': והיינו דכל צורי' דהיינו דכל הדינים נובעי' ונמצאים מבחי' זו. ההוא דאולידא לישראל שהנשמות אצולות מבחינ' זו והיינו אשר יצר אתכם בדין והיינו צור ילדך. דהא מסטרא ירצה כי לא יצדק בבינ' תשות כח לז"א שאין תשות כח בה בעצמ' אלא מצד הגבור' הנמצאת ממנ' וז"ש דהא מסטרא דצור עילא' לעילא נפקא צור אחרא שהיא הגבור' ובבחי' זו יש בבינה תשות כח רחמי' וגבורות דיניה לפי שהיא אימא המשתתפת עם הבנים. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ר' חייא פתח חונה מלאך ד' וגומר.

וקב"ה לא תבע מיני'. ה"ג ומלת מחיל הוא טעות דחלילה שימחול הקב"ה לדבר הזה אלא מאריך אפי' וגב' דילי':

בקדמיתא נחש. פי' צדדין רבים היו במטה הזה והצד הראשון הי' חקוק בו נחש:

כמה דאתמר דרך נחש עלי צור. ה"ג נחש הא את דע צור באן אתר אתגלי. פי' נחש הא אתידע שהוא בת זוגו של סמא"ל כנזכר בפ' פקודי.

צור באן אתר אתגלי. היכן מצינו גילוי בדבר לידע היכא רמיזא וכן נראה לקמן שזו היא השאלה מדקא פליג עלי' ר' אבא לקמן ואמר:

אית צור ואית צור. נראה בפי' שהשאלה היא היכא רמיזא:

הכא אתגלי דכתיב הנני עומד לפניך שם על הצור. פי' אמר קב"ה ת"ת למש':

הנני עומד לפניך שם על הצור. מדכתיב על הצור. רמז לת"ת שהוא על המלכות:

ומאן צור. כלומר הגם שממלת על הצור מוכח כדפרישנא על דייקא מ"מ אפשר לפרושי מלת על סמוך וליכא למידק מיני' מידי לכך שאל:
ומאן צור. כלומר ממשמעות המלה בעצמה יהי' אפשר להוכיח ותירץ:
כד"א הצור תמים פעלו. פי' הצור שהוא המלכות אע"פ שתראה הנהגות קשו' מתנהגות על ידה שלכך תקרא בשם צור כלומר חזק כצור החלמיש אל תהרהר אחרי' כי תמים פעלו. כי דיני' צדקו יחדיו. א"נ יש לפרש שמלת צור נסתפק לו היכא רמיזא והשיב לו שהיא בגבורה:
כדכתיב הצור תמים פעלו. הגם שהיא מדת הדין הקשה כל פעול' גבורותיה הם בצדק ובמשפט ולא עבד דינא בלא דינא.
ותמן ידע משה וגומר מדאצטריך להכותה ידע שהנחש הזה שהוא המכה והמלקה לעולם יונק כחו וגבורתו מהצור הזה שהוא הגבורה שכן הנחש מכה בו בסוד התעוררות הקטרוג ובטש בו שיתעורר לעשות דין לעוזבים אורחות יושר ומלת עלי צור ר"ל סמוך עליו ועל יניקתו ששואב ממנו והקשה:
אלא הא כתיב והכית בצור ויצאו ממנו מים. והרי אין מים אלא מן החסד ואיך אמר והכית בצור ויצאו מים וגומר. ותירץ.
ודאי הכי הוא. שמן הגבורה יצאו המים ול"ק מידי:
דלית לך כל שמא ושמא. דהיינו הספירות העליונות שאינו עושה נסים ונפלאות ולכן הגבורה הוציאה נס וכ"ש כי סוף סוף מי גשמים יוצאים משם בסוד גבורו' גשמים הגם כי אינם משלו בעצם:
מאן מחי לשמי'. כלו' בשלמא והכית בצור איכא למימר בכח אותו צור שהוא הגבורה ומכחה יצאו מים אמנם פסוק:
הן הכה צור. משמע שההכאה היתה לצור ממש ואי הכי:
מאן מחי לשמי'. שהגבורה היא חד שמא משמותיו היקרים. א"נ מאן מחי לשמי'. כלו' מאחר שהצור הזה הוא הגבורה והוא המכה נמצא שהמוכה היא המלכות והשתא קשה:
מאן מחי לשמי'. שכן המלכות שם ולבוש לגבורה:
פטישא חריפא וגומר. כלו' אתה פטיש החזק מקשה בחריפות מקושר וידיך אסורות שאינך יודע לתרץ וליישב הפסוק הזה:
אלא ת"ח וגומר. כמו שפי' בוהכית הצור ר"ל בכח אותו צור תכהכך תפרש בפסוק הן הכה צור שהצור הזה היא הכתה ואי קשיא לך מאן. מחי לשמי' המקום גורם:
דאי לאו דאתער האי צור. דהיינו הגבור' העליונ'.

ולקי באתר דאצטריך. ללקות. לא נבעין מיא. כי ע"י אותו הכח שמשפיע הגבורה בכח ובחוזק במלכות היא תתן מימי':

צור ילדך תשי. נראה שיש בה גבורה או חלשות שמחליש אותה החוטא א"כ לא תקרא צור סתם שהרי חלשה היא ותירץ דלעולם אימא לך צור ממש תקיף שהחוטאים כשחוטאים נעשית חלשה בעיניהם שאינם מתיראין ממנו כאלו לא הי' כח בידו לרצץ את מוחו בעת ההוא:

ר' אבא פליג. ואמר דצור ילדך היא הבינ':

מסטרא דצור עילאה. בינה ונק' כן ע"ש דדינין מתערין מינה: וז"ש צור דכל צורין דאולידת לישראל. בינה שהאצילה לת"ת וילדך מדבר עם משה וישראל ששם שורש נשמות ישראל ולפי שיש צור ויש צור הוצרך הכתוב לומר צור ילדך כלומר אותו צור שילד אותך. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון אל יצא איש ממקומו דא איהו וגומר טעם לתחום שבת נרמז בפ' ושמרו בני ישראל א"ת השב"ת לעשו"ת א"ת השב"ת ה' תווי"ן עולים אלפים. ור"ת של "ישראל "את "השבת "לעשות בגי' אמ"ה. קאים נחש עלי צור וגומר פנחס רמ"ט. אע"ג דלאו איהי דינא מסטרא' אשתכח וגומר שמיני ל"ט ב':

דף סד:

ותשכח אל וגומר כמו שצור ילדך בבינ' כנזכר כן אל מחוללך בחכמה בבחי' החסד שבה וז"ש דא נהירו דאבא וניחא השתא מחוללך כי שמו שבינה אם לנשמות כן החכמ' אב. תו א"ר אבא מים בכל מקום ירצה הן אמת הא ידיעא כי מים. סתם הם החסד וא"כ היה ראוי שהבינ' תתעורר אל המים בצד החסד שבה ולא כן אלא וקב"ה בינ' בהאי צור שהיא בחי' הגבור' שבבינ' אתער לארקא ירצה תחלת הערת המשכת המים לא המים ממש שבחסד יסודם ואו' לארקא מיא כי לא היו מים מועטים אלא לארקא מיא מי נחלים נהרים דהא לא אתחזי אלא מגדולה בחי' החסד שבבינה שבה המים את וניסא דקב"ה אין הנס להפך הטבע אלא נס להפך המדות והיינו ההפכי וגומר מלפני אלוה יעקב דהיינו בינ' אלוה יעקב ת"ת ודאי. ומשמע ההפכי דהא אפ' היה לפרש ההפכי הצור שדרך הצור להוציא לא שעצם הצור יהיה מים לז"א ומשמע ההפכי כלומר פשט הענין בלי התעקשו' משמע דהא לאו אורחוי דצור בכך שאין מציאות מים בצור: מצור עילאה גבורה שבבינה מאתר דלתתא מ' גבורה תתאה והיינו סופיה דקרא חלמיש למעינו מים. ומה שמיה דלתתא מ' סלע מצד הדין ודאי ואין בה מים מצד הדין כדפי' ואחר שהיא דין

במה אפיק האי סלע מיא בחילא דצור עילאה שעיקר הדין ושורשו למעלה בבינה ואחר שהדין נהפך למים למעלה באו' ההפכי הצור אגם מים א"כ ממילא חלמיש למעינו מים: **ר' שמעון אמר דאתהפך צור** שהוא הגבורה שהיא דין ואין בה מים אתהפך למדת חסד להוציא מים והיינו למעבד פעלו ממים שהיה פעולתו פעולות חסד כאו' התהלך לפני והיה תמים ירצה ע"י זה היה תמים מרכבה לחסד:

בשעתא אחרא תניינא במלות אלו הורה שאין שינוי בין מעשה למעשה אלא מצד מיעוט הכנתן של יש' וז"א תניינא ר"ל שנית לקודמת ולא נענש מרע"ה על מי מריבה אלא כד אתענש משה ענין שהיתה המדה חלושה לענותם של ישראל ולא היתה מזומנת לכך וז"א ובעא לאפקא מיא וגו' ובחוביה דישראל לא אתהדר תמים כקדמיתא והיה חלול השם בענין ונענש משה ביה זמנא אתרעם משה ואמר צור ילדך תשי וכדמסיק צור ילדותך בתחלת ילדותך בצאתך ממצרים שנהפך לתמים ועתה תשי חלשת ליה במעשיך הפוגמי' ממה דהוה בקדמיתא שלא היה כח בי להפכה לימין מפני מעשיך וגרם שאותו הדין שהיה בה נמשך על מרע"ה וז"ש לא אתהפך תמים השתא וגו': היש ה' בקרבנו היינו מחכמה ולמטה. אם אין כתר עליון הנק' אין ובחינה זו רצו לחקור ישראל. ולא נענשו אלא מצד שעשו ע"י הנסיון שאמרו נבדוק ונחקור הדרוש וכפי המדה כך יהיה שאלותינו לנסות היש כח למעלה לעשות כך וכך כאו' וישובו וינסו אל וגו'. ועניין זה גרם פירוד שהוא סילוק והסתר א"א והדין הוה בהם ולזה נתעורר הנחש. הרמ"ק זלה"ה:

ויבא עמלק וגו' ר' יוסי פתח אשריכם זורעי וגו' כמה מים וגו' הנה יש מים קדושי' באצילות מתוקים והם נחלקים למים עליוני' ותחתוני'. ויש מים זדוני' מי המרי' בחוץ וישראל אינם למעלה מהמים החצונים לבד אלא גם למעלה מהמים הקדושים מי מנוחות והענין כי הם מולידים נשמות מהבינה עם החכמה שהוא למעלה ממימי החסד: ואמר דלית זרעא להו שהן אמת יולידו לפעמי' למטה מצד סוד הגלגול אמנם אלו הם נטיעות לאו להם יהיה הזרע בלתי מתקיימת ששולט בהם לילית אמנם זרעא להו שיהיה זרע קיים אינו אלא על המים למעלה מהחסד דוקא כדי שלא יסבך בזרעם שום חלק למים זדונים והיינו דמסיק משלחי רגל וגו' אינון הוו ענפי אילנא וגו' והיינו סוד עץ החיים שהוא גוף האילן תפארת והיינו או' והוא אילנא ת"ת רברבא מצד הגדול' ותקיפא מצד הגבורה. ועם היותו בקדושה ובאצילות יש אחיזה בו לחצונים וז"פ וביה אשתכח מזונא לכולא. שאפי' חצונים יונקי' כי בהתפשט ענפיו שהם י"ב נתפשטים לע' ובהם נסבכים ע' אומות בחוץ וכיון שהחצונים נאחזים שם לכן ישראל עולים למעלה למעל' שלא יהיה חלק לשום חצוני במקום אחיזתם וז"ש והוא אתתחם וגו' וע' ענפי' אחידן וגו'

וישר' משתכחי בגופא דהיינו בעצם עץ החיים סוד הדעת משם נשמתן של ישראל בסוד יה"ו חב"ד והם גוף האילן. ואו' ויחנו שם על המים מהדר בערך המים הזדונים שע"י היותם מלמעלה ממקו' שמתבטל הדין משליטי הרחמים על הדין ושולטים על האומות ומגבירים הקדושה ומכניעים השרים החצונים וז"ש שליטו ישראל וגו': משלחי רגל השור והחמור וגו' הענין שהם שור המזיק הגדול ביבשה משמאל סיגי הזהב וחמור היינו חומר מים רבים מן הימין סיגי הכסף וכשא' מאלו נכנס אל הקד' מחריב את העול' כ"ש שניהם יחד קשורי' ולכך יש' משלחי רגל השור ולא אמר משלחי השור מפני שרגליהם שהם כחותם המתפשטים למטה הם הנאחזים בבני אדם וישר' בסוד שס"ה מצות לא תעשה נבדלים מהם שלא יהיה להם אחיזה בהם ולא בקדש שהכל ענין א'. ויהי לי שור וחמור כלו' מורגל אני להכניס כח השור והחמור ולבטלו שהרי עם לבן גרתי החכם בכל מיני נחש וקסם בשור וחמור ואני בטלתיו. ואו' רגל ולא רגלי לרמוז שאפי' אחד מהם נפרד אין לו חלק בהם כ"ש שניהם יחד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' נהירו דאבא. חסד הוא אור וענף החכמה דהיינו א"ל שהוא חסד אל.

ומחוללך. היא החכמה וכן נק' רב מחולל כל בסוד כלם בחכמה עשית וזהו אל מחוללך אל דההוא מחוללך וזהו:

נהירו דחכמתא קאמר:

מים בכל מקום הא ידיעה. שהם בחסד.

וקב"ה. חכמה. אתער (לארחא) [לארקא כצ"ל וכן כתיב בזהר] מיא. בהם מימי הרחמים בהאי צור אע"ג דדינין מתערין מינה ונק' גבורה כמ"ש מי ימלל גבורת ה'.

ומשמע ההופכי דהא לאו אורחוי. שהבינה ממנה יוצאים הגבורות כנזכר נהפכ' לאג' מים

וע"ד מצור עילאה. בינה.

אפיק מיא מאתר דלתתא. כלו' ע"י צור עליון בינה הוציא מיא מן המלכות למטה הנק' סלע. ולפ"ז יפרש ר' אבא הצור בינה אשר האצילה ת"ת הנק' תמים יעקב איש תם.

ר"ש אמר וגומר. מפרש פי' אחר הצור היא הבינ' כנזכר אמנם פעלו תמים פי' דאתהדר צור שהיא הבינה למיעבד פעלו תמים ומאי איהו אברהם. פעולת אברהם שנק' תמים מדרכו להשפיע מים ועתה עשה הבינה פעולו בתמים שהוציאה מים בחסד וי"ס דגרסי דעתה אתהפך צור למיעבד פעולה דתמי'. דהיינו מה שפירשנו וגירסא נכונה היא ה"ג בשעתא דא אתהדר הצור תמים בשעתא אחרא וגומר. והיינו שפירשנו שעתה נתהפך הצור בינה לעשות הפעולה דתמים להשפיע מים בחסד אמנם:

בשעתא אחרא וגומר. ה"ג לא אתהדר תמים כקדמיתא וגומר: דבגינך לא אשתכח וגומר מה דלא הוה ביומי ילדך [כלו'] עולימך פי' אתה גרמת שהצור בינה לא פעל פעולה דתמים כמו שפעל בימי ילדותך שנתהפך הצור אגם מים:

דעבידי פירודא ועבידי נסיוני דכתיב ועל נסותם את ה'. שהוא הזעיר שאמרו שאם ההנהגה מאת אריך נשאיל ממנו שאלתינו וצרכינו מאריך. ויהי' גוון תפלתינו בסגנון אחר ואם תהי' ההנהגה ע"י זעיר נשאל צרכינו מזעיר וזה קיצוץ גמור כי אפי' שתהי' ההנהגה מא"א יש לאל ביד ז"א למלאות שאלתם שהרי א"א מתלבש בז"א:

תמן תנינן וגומר בפ' שמות דף ואו אית מיין מתוקין מיין צלולין ומיין מרורין וגומר. וז"ש כמה מיין וכמה מים משתכחין וישראל זורעים זרעם בניהם ובנותיהם למעל' בת"ת שם אחוזים ומשם משלפי נשמתן קדישין לבניהם: וז"ש זכאין אינון ישראל דלית זרעא דילהו אלא על המים. ה"ג דילהו בדל"ת.

אינון הוו ענפוי דאילן אילנא דקב"ה. פי' אינון מיא דקאמר קרא הם ענפי האילן דהיינו שורש ע' שרים המסתעפים ומתפשטים למטה בעשי' בחצריהם ובטירותם וישראל הם אחוזים בגוף האילן עצמו ולכן הם על כל מים:

אילנא אית. ת"ת.

לקב"ה. בינה.

מחקלא דאתתקפו פי' הי"ב גבולים הללו הולכי' ומתתחמים במספר במשקל ומתחלקים:

בד' סטרי עלמא.

וע' אנפין אחידן בי'. דהיינו ששורש ע' שרים מושרש בו וממנו נשפע להם השפעתם למטה: וז"ש לעיל וביה אשתכח מזוני לכולא.

והיינו דכתיב ויבאו אלימ"ה: כלו' א"ל מ"ה באו"א מקום מקביל אל הת"ת שהוא שם מ"ה דאלפי"ן:

(**משתכחו**) [**משתכחי**] **ביוד גרסי**': והא אוקמוהו בפ' אמר אויב האריכו בענין ע"ש ואתמר במקומות אחרים דרך קצרה.

דאיקרון שור וחמור. הם שתי קליפות שור נמשך מגבורה והוא קליפת עשו וחמור נמשך מהחסד חומר מים רבים והיא קליפת ישמעאל:

ויהי לי שור וחמור. כלומר כפופים תחתיה השתי קליפות הנקראי' שור וחמור אותם (שאתה רוצה) [שהם רוצים] לאבדני מן העולם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף סה.

ותנינן לא יהיב וגו' ירצה עם היות שאין האדם מכוון אל הקלקול עכ"ז תנינן וגו' יספיק המעשה בלי כוונה לעורר וז"ש בעובדא אתעד וגו' מבין סטרא דילהון היינו שהוא אמצעי בין שור וחמור שמולידים היינו כלב ודא חציפא והעד עמלק חצוף משאר האומות הנאחזים בין שור וחמור (ואני המלקט שמעתי כי כל"ב החצוף בגי' עמלק). אתון אמרתון היש ה' וגו' דקדקו בקו האמצעי אם יש ה' זעיר אם אין כתר לכך לקו בקו האמצעי של שמאל דהיינו כלב בין שור וחמור. או הם העיזו עליהם בנסיון כדפי' לעיל לכך לקו בחציפא דכולהו דהיינו כלב עמלק:

כמה גרדיני נימוסים וגו' שרים הממונים על מדות מגונות שבבני אדם יש רוח עצלות רוח רגזות רוח שטות שחוק רוח עצבות וכיוצא ומוציאין האדם מעולמו והם יוצאים מסטרא דמסאבא שהם נמצאים מהגבורה ונמשכים למטה ואינם באים דרך שאר הנמשכים מלמעלה אלא נכנסים במדור הקליפות דהיינו נוקב' דתהומא רבא שהוא לצד צפון באויר שתחת פתח לבנת הספיר והיינו או' ומתבקען באוירא דהיינו אויר זה והם משם נוטים לצד צפון ונכנסים בנוקבא דתהומא רבא ששם מדור החצונים ושם הם מתגלמין לבא לשרות על בני אדם בכח יצה"ר שבהם לבתר נפקין מלמטה מקור מוצא הקליפות ונאחזים ונסבכים בכחות אשר שם והיינו ומתחברן כחדא ואח"כ בקעין אוירין ושאטין בעלמא לבא להאחז בבני אדם במביא מדות נפשיות שבהם ועל זה נא' לא תאונה אליך רעה והיינו החסידים. שהם מכניעים מדותיהם הנפשיות לצד הטוב ומעבירים מעליהם המדות הרעות בגין דהוא המניה וגו' ירצה יש צדיק שבבא אליו מעשה הרעה ההיא ישליט יצרו הטוב על היצה"ר ויעביר הרעה ממנו ויעשה מה שראוי אמנם יש רשע שלא ישליטנו האלהים לא נתן לו כח בוראו לשלוט על אותה מדה רעה להעבירה ממנו מפני שהוא גרם לעצמו בגין דהוא המניה וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. א"ר אלעזר ת"ח אע"ג דהצור תמים וגומר כוונת ר' אלעזר וגם ייחוסם פה ולא לעיל בהנני עומד לפניך שם על הצור כי שם פי' פסוק זה הוא כי כאן נתן טעם אל סדר ויבא עמלק אחר פ' מי הסלע וביאר כמה טעמים א' כי תחלה אמר ועל נסותם את ה' ולכן מיד ויבא עמלק. וטעם שני אתון אמרתון היש ה' בקרבנו מיד ויבא עמלק. ולכן ר"א ביאר טעם אחר נחמד ובכל הכוונה פי' פסוק הצור תמים פעלו ואמר כי הנה פי' הפסוק כך הוא הצור שהוא הגבורה חזר להיות פעלו תמים שהוא חסד מדת אברהם הנק' תמים כנ"ל ועכ"ז לא יאמר אדם כי הקב"ה רחמן ועושה חסד ויסמוך על חסדיו ית' ולא על מעשה ידיו הטובים ולז"א כי כל דרכיו משפט ביושר הם כי כל

האומר הקב"ה ותרן וגו' וזה ממש סדר פרשת ויבא עמלק כי תחלה הורנו פי' הפסוק על הצור תמים פעלו כי הוציא מים מן הצור דלאו אורחוי בכך ועתה ביאר שעכ"ז אין הקב"ה מקפח מעשה כל בריה כי הנה כל דרכיו משפט כי כן בישראל אירע כי ויבא עמלק ליפרע מהם לולי חסדיו הגדולים על ידי תפלת משע"ה עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' יחדיו דייקא ותנינן וגומר. כלומר אין פי' לא תחרוש חרישה דוקא כי גם כולל שלא יעשה איזה עון שעל ידו יתחברו שתי הקליפות הללו ותגרום חרבן העול' וז"ש לא יהב אינש דוכתא לזינין בישין וגומר מאן דלא אצטריך דהיינו הקליפה.

מבין סטרא דלהון נפיק מתקיפותא דלהון. פי' שאין זאת הקליפה נמשכת מהת"ת ח"ו שאין שום קליפה כנגד ת"ת שיעקב מטתו שלמה נחלה בלי מצרים לז"א:

מבין סטרא דלהון מתקיפותא דלהון נפיק וגומר. כדרך שני רעפים כשתכה זה בזה יוצאים ניצוצות של אש הוא קליפת כלב כי הוא חציפא מכולהו:

מיד ויבא עמלק. כלו' ע"ם ל"ק אני אמרתי אלהי"ם אתם ואתם אחוזים בת"ת בגופא דאילנא ולא שמעתם אני אחבר אתכם ע"ם ל"ק שהוא הכלב המלקק. א"נ ע"ם ל"ק עם שילקקו אותו הכלבים.

כי מחה אמחה וגומר תמחה את זכר עמלק. במדרש רמו קראי אהדדי ותרצו כאן קודם שפשטו ידיהם בזבול כאן אחר שפשטו ידיהם בזבול וה"פ דקרא ויאמר הקב"ה כשידו של עמלק דהיינו אדום הרשעה על כס יה דהיינו בית המקדש דכתיב בי' כסא כבוד מרום וגומר אז מלחמה לד' עמו ואז תתקיים כי מחה אמחה אמנם קודם שפשט ידו בכס יה תמחה אתה וזהו:

ואחריתו עדי אובד.

עד דייתי קב"ה ויאביד לי'. כי אחר שכבר פשטו ידיהם בכסא כבודו הקב"ה יהא אוביד לי' וז"ש כלומר.

עד דקב"ה יהא אוביד לי' דכתיב כי מחה אמחה:

אע"ג דהצור תמים פעלו. אר' שמעון אביו קא מהדר כנזכר לעיל:

ומתבקעין באוירא. בפ' יתרו ע"ו וגם בויקהל ר"ט מוכח שהקליפו' למעלה מהרקיעים וכשיוצאים בוקעים באלו האוירים שהם בין הרקיעים ובין הרקיע התחתון ולארץ ויוצאים:

וכד. בעאן למיפק אזלין ואשתאבון בנוקבא דתהומא רבה. כי כמו שבקדושה כל ספירה שרוצה לפעול איזה פעולה סליק לעילא לגבי עלתו ונחית להשפיע לעלולו שיפעל שזהו

כל סליק ונחית דבכמה דוכתי כמו כן הקליפות כדי לעשות מעשהו זר מעשהו חוזרות אל שורשם ליקח עזר וכח לפעול הפעולה הרעה ההיא ואח"כ:

נפקין ומתחברין וגומר ואומרו.

יאשתאבון פי' שכל כח מהם חוזר אל שורשו ונשאב בתוכו ונעשה חלק אבר ממנה. וז"ש ואשתאבון וגומר ולבתר נפקין וגומר. ה"ג מאי לא תאונה אליך רעה בגין דאתייא וגומר פי' תאונה כמו כי תואנה הוא מבקש דהיינו עלילות דברים תסקופי. תרגום עלילות דברים.

אמאי היא חולה. כלומר היא בעצמה אינה חולה אלא היא מחלה לאחרים א"כ אמאי איקרי חולה.

כד שרי' וגומר ומן יומא דשריי' לי' עלי' דב"נ היא חולה:

ארכבי' אתרי רכשי חולה מלשון יחולו על ראש מואב וכן לשון תלמוד חל עליו חובת ביעור ומלשון חולי כהאי שכיב מרע. ולכן נקרא חולה שכששורה עליו עשאהו חולה וכן בסמוך:

בגין דהאי הימין להההיא רעה ואיתרעי בה הה"ד לרעתו. גם כן כאן ארכבה אתר' רכשי רעתו מלשון רעה ממש ומלשון רצון תרגום רצה אתרעי. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון דאתיא בתסקופא וגו' ודריש תאונה ל' כי תואנה הוא מבקש וכן בפ' וישלח קס"ט ב'. עכל"ה:

דף סה:

ויבא עמלק. אר"ש רזא דחכמתא מגזרת דינא וגו'. הענין כי מלת ויבא עמלק מורה שבא והיינו עמלק כח הנחש הקדמון ובא ממקורו מתוקף הדין. ונודע שהמלחמה העליונה הוא מדת הדין החזק עם הרחמים וזה ע"י המעשה המגונה התחתון יעלה המקטרג למעלה על עושה הרעה ומיד מתעורר הדין החזק והיינו ויבא עמלק סוד משך הגבורה תחלה ההתעוררות ויש' סוד ת"ת לעילא משך הרחמים המיימינים. והמלחמה הזאת ערוכה וכסאות לבתי דינים יושבים והיינו המלחמה העליונה. ובבא עמלק למטה להלחם בישראל כלי מעשה כחות הגבורה והדינים החצונים היה והיה הדבר תלוי אם ינצחו ישראל מצד איזה זכות ויתכפר עונם בצער המלחמה לבד או אם יהרגו מפני העון והיינו שנסתייע מרע"ה בתפלה והיה כאשר ירים משה ידו דהיינו יד ימין והרחמים גוברים ונמצא לישראל זכות וגבר ישראל. וכאשר יניח ידו ושמאל והדין גובר כנגדם וגבר עמלק ועכ"ז ויהי ידיו החסד והגבורה אמונה אוחזים במלכות בסוד חיבוק עד בא השמש אליה להתייחד עמה ונתבטל הדין ונמצא הענין כולו בכללו נקשר בשמא

קדישא בסוד קשר השם וייחודו. ת"ח בשעתא דחבו ישראל וגו' ויבא עמלק כח הנחש לעורר הדין מפני עונם של ישראל וילחם פועל יוצא לשלישי התעורר הדין שילחם עם ישראל ת"ת בעל הרחמים וז"ש אתא לקטרגא וגו' היינו ממש מלחמתו למטה וכולא אשתכח לעילא ברוחניות ותתא בגשמיות שזה גרם זה ביאתו למטה גרם התעוררות הנחש והתעוררות הנחש גרם התעוררות הדין הכח אשר היה לו ברפידים וגו' שאין כח לחצוני' אלא בהרפות ידי עושה מלאכת עבודת הקדש. א"ר יהודה תרי זמנא וילמד סתום מן המפורש וירד העמלקי במעשה המרגלים בעון ישר' היה לו כח.

אר"ש לעילא ותתא וגו' מוסיף שאין הענין כמנהג העולם שהאומה קמה על ישראל ולמעלה על ה' אלא כמו שהדינים למעלה על ה' כך עמלק היה על ה' ממש כדמפ':

ויאמר אל יהושע וגומר קרבא קדמאה ומפני היות' ראשונה היה ראוי שלא יסתלק ולא ירך לבב העם ותדע שיש ענין גדול בהיותה ראשונה דקב"ה פקיד וצוה זכור וגומר ומזה הטעם היה ראוי שלא יסתלק מרע"ה ממנה. קרבא דלעילא בסוד הספי' צד הגבורה והדין מתנגד על ישראל להמסר ביד פשעם והרחמים בעזרתם שהם בני ה' ומשה בכוונתו הגביר הרחמים על הדין בהיותו מושך רחמי הכתר ומטה הדין ומכניעו. קרבא דלתתא הם עמלק הגשמי ושרו וכל המתלוה אליו למטה עם כלל החצונים והשרים הטמאים החצונים.

לאזדרזא וגומר שאם היה מטריד עצמו במעשה המלחמה התחתונה לא היה יכול לכוון בהגביר הספי' אלו על אלו וז"ש ויתנצח על ידוי שינצח הימין לשמאל ואפילו בכל ההכנות האלו כתיב והיה כאשר ירים וגומר:

אר"ש וכי קלה היא בעיניך דס"ד שיוכל מרע"ה לכוון למעלה ולעשות מעשה למטה. ת"ח וגומר והכרח לזה ממה שנכתב מלחמ' לה' מה שלא נכתב על שום אומה ולשון וא"כ היה על ה' בכל סטרין למעלה בספי' ולמטה ג"כ דקב"ה הוה אלא משה בחכמתא אסתכל שהית' המלחמ' מעל' ומט' והיה צריך מי שיהיה ראוי ומתייחס למלחמה העליונה גם לתחתונה והתחתונ' אינ' הגשמית כדי שיבחר מישראל גבורי חיל:

חמא לסמא"ל וגומר וא"כ גם המלחמה התחתונה צריך מתייחס ורומז אליה וז"ש אמר משה ודאי קרבא הכי אתחזי. אתר דאקרי נער היינו מרכבה ודוגמא למטטרו"ן וכמו שנדבק' השכינה עם מרע"ה לקבל מהת"ת גם נדבק המדרגה הזו עם יהושע לקבל מהשכינה והיינו נער דקא' לא רביא כדס"ד והיינו לא ימיש מתוך האהל מ' הנקר' אהל כדי שלא יפסיק שפע הנהגתו שהוא שר העולם ומנהיגו בימי החול. הרמ"ק זלה"ה ועיין באור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' ויבא עמלק אר"ש וגומר. מגזרת דינא קשי' וגו'. קשי' לי' מלת ויבא דהול"ל וילחם עמלק עם ישראל ברפידים מאי ויבא אלא להודיענו שהיה שליח שבא לעשו' שליחות הגבורה העליונה כי הם רצועות המלקות שבהם מלקה את החטאים.

וקרבא חדא אשתכח לעילא ותתא כלומר השתא במאי דפרישנא לא יקשה לך למה הוצרך כל החרדה הזאת שמשה ירים ידו בתפלה ויהושע עושה מלחמה וכמה ענינים שהוצרכו במלחמה הזאת כדפי' ז"ל כי כל זה הי' צריך להכניע כחו של עמלק יען בא מכח אילן גדול גזירת דינא קשי' ולכן הי' מוכרח להכניע כחו מלמעלה למתק הגבורות הקדושות ולהכניע הגבורות החיצונות וז"ש וקרבא חדא אשתכח לעילא ותתא. כי במלת ויבא רמזה תורה מהיכן בא וז"ש ולית לך מלה באורייתא וגומר כי אותה מלה יתירה חדושא אתי לאשמועינן:

אתא לקטרגא דינא ברחמי: מלת ישראל קא דייק דהיינו ת"ת באופן שהת"ת תשש כחו מלעמוד כנגד כח הדין שהיא בחזקה בשביל שרפו ידיהם מן התורה כדמפ' לקמי' שהת"ת הוא שורש התורה וכלא אשתכח לעילא ולתתא כלו' הגם שדרשתי לך הפסוק ברזא דחכמתא אין מקרא יוצא מידי פשוטו לעולם ונפקא לן רזא דחכמתא מדיוקא.

דרפו ידיהן מאורייתא דאי שם מקום הוא היל"ל ויבא עמלק לרפידים וילחם עם ישראל ומדשני קרא בלישני' חידושא אתא לאשמועינן שהמלחמ' היתה ברפידים בשביל שרפו ידיהם ובי"ת של ברפידים כמו בעבור. א"נ דכל מלת ברפידים מיותרת שכן כתיב לעיל מיני' ויסעו כל עדת בני ישראל ממדבר סין וגומר ויחנו ברפידים ומדלא קאמר ויסעו מרפידים ממילא משמע שברפידים היו כשבא עמלק א"כ אומרו וילחם עם ישראל ברפידים לדרשא אתא.

א"ר יהודה תרי זמנא וגומר תימא זיל קרי בי' רב הוא מקמל"ן וי"ל דר' יהודא ס"ל דמלת ברפידים אצטריך לגופי' דשם מקום הוא אמנם ילפינן דמלחמת עמלק זו היתה בסיבת עון כעין ג"ש.

תרי זמנא אגח קרבא עמלק בישראל חד הכא וחד במעפילים מה התם בסיבת עון שכן אמר להם משה והוא לא תצלח אוף הכא בסיבת עון.

אר"ש לעילא ותתא קטרוגא דקב"ה הוה ר"ש מפרש מלת ברפידי' מלשון רפידת זהב והם שתי רפידות הא' רפידת שמים ששם מרכבתו ורפידתו ית' והשני רפידתו בארץ שהיא הדום רגליו והנה עמלק נלחם בשתי הרפידות למעלה ולמטה לעילא כמה דאתמר שבא כח הגבורה העליונה והתיש כח הרחמים כנזכר. לתתא בזריקת ערלות כלפי מעלה.

ועכ"פ דקב"ה הוה כלא. כי אפי' מה שהי' עושה למטה הי' להכעיס כלפי מעלה ג"כ והראי' שהי' אומר טול מה שבחרת:
להההוא קרבא דלעילא דהיינו להתיש כח חויא בישא סמא"ל וסיעתו כנז"ל ובריש פ' ויקהל:
בההוא אתר דאיקרי נער. בעולם היצירה משכן של מטטרו"ן הנק' נע"ר כדמפרש לקמן:
ירושלים דלעילא מלכות.
כמה דאיהו נער דלעילא דהיינו מטטרו"ן לא ימוש מתוך האהל שהוא יונק ממנה בסוד תינוק יונק משדי אמו. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ואנת יהושע וגומר ויקהל קצ"ב:

דף סו.

ודאי האי נער שהם נגדיים זה לזה כאו' גם את זה לעומת זה וגומר עץ הדעת טוב דא מטטרו"ן ורע דא סמא"ל ג"ע וגיהנם ולזה אין למטה נגדיי בעל מלחמה כנער זה שהוא שולט עליו ונוצחו וז"ש וישלוט עליה כי אין חיות אל כל החצונים אלא מתמצית היצירה עולם המלאכים. אתער נער דלעילא שהעליון מתעורר ע"י מרכבתו למטה ולכן יהושע גרם התעוררות הנער. אתתקן בכמה תיקונין כח מלמעלה כדי לבטל ולשבר מיני כחות החצונים היונקים מן הדין אימיה מ':
בכמה זינין הענין שלמעלה ברוחניים יש רומח והוא מצד רמ"ח ו' כח קדוש מבטל כח חצוני וכן חרבות הוא כח קדוש מחרב המ' מבטל כח חצוני וכן סוסים הם כחות קדושים למטה מהעליונים והם סוסי אש והם פועלים למעלה ברוחני כי החרב רוחני והרומח רוחני וכאשר ירד הענין למטה להתעבות בעולם הזה יתעבה בצורת המשל או לחרב או לרומח או לסוס וכיוצא כך יתלבש באותה צורה והיינו מלאך ה' וחרב שלופה בידו וכדומה וכן רכב אש וסוסי אש דאלישע אמנם הענין למעלה רוחני וז"א בכמה זיינין וגומר וכמו שהיה משתמש יהושע במתגשם למטה בכח רוחני זה שפי' כך מרע"ה היה ממש מייחד השמו' ומעורר כח החרב הקדוש מדת המ' ומג"ן ג' אבות וקשת יסוד וחצים זריקת טיפי השפע. ומקלע באבני הקלע סוד מ' העולה עד אין תכלית ובכח הרחמים האלו מבטל הדין להפכם לרחמים וז"ש ומשה אתתקן וגומר:
וידי משה עשר אצבעותיו טהורים כדי לעורר בהם עשר ספי' ולהגביר ימין על השמאל וכיוצא ברמז תפלתו לבטל הדין והיינו כבדים יקירין לשון כבוד. דיהא עמהון בצעריהון השכינה אבן במלחמה כאו' עד דאתגזרת אבן והיא עם ישראל בצער המלחמה ולכן לקחו אבן המ' וישימו תחתיו שכך הם ישראל מייחדי' ומושכים אל הת"ת האבן והוא

ושב עליה להשפיעה ומצטער עמה בצער' ומשה קו האמצעי וידיו. חסד וגבור' שבו ממש ואהרן חסד בחסד וחור גבור' בגבור' והם אחוזים בת"ת ולכן הוו אחידן בידוי מכאן ומכאן וגומר והכל על צד רמז עליון כדי לתת כח חסד וגבור' שבת"ת וז"ש לאשכחא סיועא דלעילא שע"י ימשוך שפע עליון וכל מה שהי' יכול להעזר במעשה לעורר הרוחני עשה דהיינו כלי המלחמ':

והיה כאשר ירים משה וגומר דזקיף ימינא דהיינו ירים ידו אחת להגביר החסד על הגבור' והדין נכנע וחצונים מתבטלים ולא שמשה ירים או יניח אלא מצד ישראל כדמפרש ואזיל בשעתא דישראל לתתא וגומר. ומ"ש כאשר ירים דמשמע דאיהו גופיה ירים היינו ואתכוון בפריסו וגומר ירים בכוונה עם המעש' ואשר יניח שלא היה יכול להרימ' מפני שישראל מרפין ידיהם ויניח הכוונה כיון שלא היה בו המעש'. ישראל בעיין וגומר היינו המעמדות.

תאנא בקרבא וגומר לשלול שאר מלחמות הגוים ושאר מלחמות עמלק. חולש מטיל גורל מי ימות ומי ינצל וגורל היא המ' כענין ת' ימות והיינו וההוא חרב וגומר. לפי חרב בפיו היה גוזר על החרב והיות החרב מתקיימת זאת דייקא. דהיינו חרב נוקמת וגו' שע"י נעשה מלחמה זו. מחה לעילא אמחה לתתא והכרח הפי' הזה הוא זכר עמלק דוכרנא דלעילא ותתא. ור' יצחק פליג ומפרש מחה אתם למטה אמחה אני אותם למעלה וזכר כתיב בין לעילא בין לתתא מפני שאין מחיית ישראל תלויה אלא בהם בעצמם אם יזכו ומחיית הקב"ה תלויה בזכותינו. הוה חולש בגורל עלייהו ולא היה הורג אלא עמו של עמלק או לשון חולשא שהיה מגיע לשאר עמים היה מחליש חרבו והיינו את עמלק ואת עמו דוקא ולא שאר עמים שעמו. ר' ייסא וגומר דתבר חיליהון שהיה המלחמ' הזאת עם שרו של עמלק ממש ע"י היותו נער:

ויבן משה וגומר לקבל ההיא דלעילא היינו מדת המ' מזבח העליון ואמר ההיא דלעילא כלומר הגלויה והידוע' דהיינו המ' לא מזבח הפנימה הבינ':

מאי ה' נסי וגומר אחר שפי' כי מזבח היינו מ' א"כ מאי ה' נסי שאינו מתיישב שמות אלו בה כי ה' הוא ת"ת ונסי הוא היסוד. ופי' בגין וגומר. רשימא דהיינו ברית היסוד דישראל דהיינו ת"ת א"כ כיון שהמ' נקם נקמת ב' מדות אלו תקרא על שמם. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ויאמר ה' אל משה כתוב זאת וגומר רצה לבאר פסוק זה על השכינ' ולכן ביאר ראשונ' פסוק הקודם שמדבר על השכינ' שהיא עשתה מלחמה בעמלק כמ"ש ויחלוש יהושע כי יהושע לא היה יכול להרוג אמנם היה מתפלל ומדבר עליהם קטיגוריא לשי"ת והקב"ה היה מקיים שאלתו והיה הורגם והיא השכינ' הנק' חרב נוקמת כנודע

וזהו לפי חרב. ובזה אמר עתה כתוב זאת זכרון כי זאת שהיא השכינ' היא שעשת' המלחמ' הזאת ולכן כתב זאת זכרון. וביאר כפל מחה אמח' כי השי"ת הוא מוח' השרים מלמעל' ואח"כ הורג האומ' למט' בעה"ז. ובאר כי לכך אמר זכר עמלק ולא אמר אמח' את עמלק לבאר מה שאמרנו כי לא ישאר לו שום זכר וזכרון בעולם לא בשמים למעל' שהוא השר ולא בארץ שהם האומ':

א"ר יצחק וגומר הרגיש כי פה נא' אמחה ובפ' תצא אמר תמח' אלא אמח' הוא בשמים השר היושב שם ואת' תמח' את עמו היושבים בארץ ונלע"ד כי גם ר' יצחק ס"ל כי לכך נא' בשי"ת מחה אמח' ובישראל תמח' לפי כיהשי"ת הוא פועל בין למעל' בין למט' והוא עושה את הכל אמנם ישראל אינן עושים כלל רק בארץ ואפי' זה הקב"ה הוא העוש' הכל:

א"ר יוסי עמלק וגומר למעל' פי' מלשון דבור ותפל' והוא פי' מלשון גורל כמו מטילין חלשין על הקדשים:

א"ר ייסא פי' מלשון החלש יאמר גבור אני כי יהושע היה מחליש כח למט' ע"י התפל' והקב"ה הורגם ואפ' לו' כי גם לעיל סבר ויחלוש מלשון גורל וכמו שהוא עצמו הביא ראי' מפ' חולש על גוים שפי' מטיל גורל. ואמנם מה שחדש ר' יוסי הוא כי בא לבאר הנ"ל מה היא ענין הגורל הזה ולמ' הוצרך לכך ולכן ביאר שהביא עמו עמין אחרנין ולזה היה הגורל: והוצרך להפסיק בנתיים במאמר ר' יצחק שהרגיש אותה קושיא שביארנו על דברי שקדם אליו ולכן תירץ כמו שביארנו וגומר ועת' חזר אל ענין הראשון לפרש ד' הראשון עכ"ל:

בגין דאנקים נקמתא דההוא רשימא וגומר עמלק כרת ערלת ישראל וביזה המילה מ'. והפריע' יסוד. וכשנהרג עמלק נתקן המזבח מ' כנגד המילה. ונק' ה' נסי כנגד הפריע' הרי"א זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' אמר משה ודאי האי נער לקבלי' כלו' עמלק הרשע הי' חותך המילות וזרק כלפי מעלה כנז"ל והמילה היא רמוזה במלכות כדלקמן א"כ מי ראוי שינקום נקמת הברית מי שלא ימוש מתוכה ויונק ממנה.

ולא לפום רומחין וזיינין בתמי'.

אלא בחרב האי דאיקרי חרב נוקמת וגומר. יקירין דאתחזון וגומר הכתוב בעצמו נותן טעם למה לא נלחם משה אלא יהושע ואמר שראוי הי' משה לעשות מלחמה למעלה כי ידיו יקרו' ונכבדות מדובר בהן וכ"ת למה נצטער ויקחו אבן וגו' ולא כסא.

בגין דישראל שריין בצערא ויהי' עמהון בצעריהון אמנם מצדו לא הי' צריך להצטער וא"ת אי הכי דפי' כבדים יקרים קשה מאי ואהרן וחור תמכו בידיו דמשמע דכבדות

ממש לז"א אמונה מהימנותא ודאי כלו' התמיכה לא הי' לסבת הכבדות אלא לעשות בהן רזא מהימנותא דהיינו משה ת"ת באמצע אהרן חסד וחור דרועא שמאלא כנזכר בפ' חקת דף קפ"א והיינו רזא דמהימנותא כדמפ' ואזיל.

כאשר ירים דזקיף ימיני'. מדנקט ידו אשמועינן שהי' מגבי' הימין על השמאל שאין לומר שבידו אחד בלבד הי' מתפלל שאין דרך תפלה ותחנה בכך אלא להגביר ב' ידיו.

וגבר ישראל דלעילא כי המלחמה העליונה היתה כנגדו כנזכר.

לא יכלין ידי משה למיקם בזקיפו יען כי משה הי' שורש נשמותיה' של ישראל. וכשישראל היו שותקין מתפלתן היו מחלישין שורשן ובזה וגבר עמלק.

פריש [ידוי] **בקרבנא** כלו' פריש ידוי בברכת כהנים כדאיתא בפ' ה' דתמיד וי"ס דגרסי דכהנא בעי בקרבנא לתקנא גרמי' בכלא דהיינו שיהי' מכוין לקרב המדות העליונות ולייחדם שהי' מכין עצמו לכך כשהי' מקריב הקרבן ישראל בעיין וגומר לכך תקנו כ"ד משמורות כהנים לוים ישראלים שהיו מתקבצין אנשי המשמר בעריהם בבתי כנסיות להתפלל ולהתענות יהושע הי' חולש לעלייהו הי' מפיל גורלות כמו מטילין חלשים על הקדשים והכוונה להבחין בין עמלקי לכנעני או פריזי שבאו עמו שלא באו ברצונם כדלקמן בסמוך.

עמלק עמין אחרנין וגומר. א"נ לפי שלא הי' שום אחד משאר עמין חותך המילות וזורקן כלפי מעלה כ"א עמלקים לזה הי' מטיל חלשים.

וההיא חרב נוקמת נקם ברית קטיל לון:

זאת דייק' מלכות שהיא עלמא דאיתגלי' דהא הוא זמין לקטלא מלכין אחרנין כלומר ועדיין לא נתמלאה סאתם לכך הי' מטיל חלשים על העמלקים לבד להכותם. א"נ אפשר לפרש יהושע הי' חולש עלייהו שהי' מחליש כחם לבד לזה הי' חותך זרועו ולזה שוקו לפי שלא הביא עמו עמלק אלא כל אותם שלא היו ראוים למות באותו שנה כדפי' ז"ל והכריח כן מדכתיב חולש על גוים שהי' נבוכדנצר מחליש כחם במשכב זכור כדפי' ז"ל כי לא הי' יכול להורגם עד תומם אמנם ההוא חרב נוקמת נקם ברית בטל ושבר מערכותיהם והרג אותם דכתיב לפי חרב העליון אחר שהחלישם יהושע.

ור' יוסי פליג ואמר כי חולש פי' דהיינו מטיל גורלות ולמה לפי שהביא עמלק עמו עמין אחרנין וגומר כדפי':

ויבן משה מזבח לקביל ההוא דלעילא היינו נגד המלכות שזבחה זבח גדול בעמלקים ראוי לבנות לה מזבח. ה"ג ויקרא שמו דההוא מזבח ה' נסי.

בגין (**דאוקים**) [**דאנקים**] **נקמתא וגומר** וה"פ ויקרא שמו ה' שנטל נקמת אות ברית שלי דהיינו נסי כי אות ונס משמעות אחד להם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון זיינין דאתקינן ליה אמיה וגו' פ' אמור היא כ"י כדלעיל. ויחי רכ"ג ב' חנוך בן ירד ירד ממש. אהרן וחור דא מסטרא דיליה וגומר פי' אהרן איש החסד בן חור דא איהו שמאלא רכ"ג ב'. א"ר יצחק כתיב כי מחה וגומר ס"ה א'. עכל"ה:

דף סו:
דהא מההוא זמנא וגומר רצה בזה שלא נק' חרב נוקמת נקם ברית קודם ענין זה שא"כ מאי חדושא השתא דאתקריאת ה' נסי אלא מההוא זמנא וגומר מכאן ואילך התחיל' במדה זו לנקום נקם ברית ולכך ראוי שעל ענין פעול' זו תתחדש לה שם חדש ה' נסי. ור' יוסי פליג וסבירא ליה שאין המזבח עצמו נק' ה' נסי אלא דוקא זה המזבח ה' נסי והיה ענין המזבח הזה כעין מזבח שעושים לברית מילה ששם מניחין הערלה וכאן לא היה להם לישראל ערל' אלא פרעו לבד שכבר מלו במצרים והיינו ה' נסי שהוא סוד הפריע' שהוא ביסוד הנק' נס והיינו ושם נסהו והמזבח לא לעולה ולאלזבח אלא להראות שהיא מזבח כפרה בסוד דם ברית המכפר והיינו או' מזבח לכפרא עלייהו. אית דגרסי שמיה דמדבחא דההוא כלומר מזבח לה' נסי:
מכאן אוליפנא שבנו מזבח ולא עשו קרבן אלא שהוא רמז דקיימא ההוא מזבח מ' לכפר' מכל עוונותיו הקודמין וא"כ ה' נסי אינו שם המ' ושם כל המזבחות אלא מזבח זה שהוא מזבח לכפר בסוד דם ברית יקרא ה' נסי כלומר ה' ת"ת חתם ביה אות בריתו יסוד הנק' נס ויקרא כך המזבח מפני שהוא לכפר ואות ברית גורם לה שתבא לכפר. ויקרא לו לבטל המזבח דהיינו המ' לא המזבח הגשמי וכן ה' נסי בעל המזבח לא המזבח והיינו כדפי':
א"ר יוסי מאי דכתיב וגומר אפשר שהיה ענין זה לתקן או' ויקרא לו או ויקרא שמו כיון שאין המזבח נק' כן. ולזה הביא שהרי אסור להסתכל בקשת ובכהני וכן ויראו את אלהי ישראל ולא אלהי ישראל ממש אלא שמעל' עליו כאלו מסתכל בשכינ' וכן העל' עליהם הכתוב כאלו הסתכלו בשכינ' ועד"ז ויקרא שמו ויקרא לו שמעל' הענין למעל' ומייחס על שם המזבח. אסיר ליה לאינש. הטעם שכיון ששכינה שם עם היות שאינ' נראית המסתכל מעיז פניו ששכינ' רואה אותו עם היות שאינה נראית א"כ ויראו הסתכלו במרא' ששכינ' שם מתלבשת והיינו טעם הקשת שהוא רמז אל השכינ'. קשת סתם יסבול ב' פי'. קלנא לעילא שמעיז פניו ומפני שאינ' נראית אינו רואה הא אם הית' נראית מסתכל היה בעזות פניו ואינו מתבייש ולא ירא אלהי"ם כי הוא פוגם שמקשר עזות פנים שהיא מצח אשה זונה במקום גבוה ואין לך קלנא מזה וכן בקשת בקשיו

שהוא רמז ביסוד עאכ"ו שממש שורה שכינ' באלו הנז' מש"כ בס"ת שהיא רמז לת"ת ובבית הכנסת רמז לשכינ' וכיוצא שאין אסור להסתכל בשם שאינם אלא רמז לבד:

א"ר יצחק אי הכי אא"ב כדס"ד שאין הסתכלות בקשת אלא מטעם הרהור ניחא דאבות העולם לאו בני הרהור נינהו אלא לדידך שהוא משום קלנא וגומר א"כ אדרב' האבות הם הם המרכב' והיה ראוי שלא ישבעו בקשת הברית מפני שהוא רומז במקום גבוה כנזכר. ותירץ אנח להו לאבהן וגומר שאין עניינם על צד הגשמי אלא דרך רמז עליון וצורך גבוה הית' השבע' זו בקשת. ועוד אפי' תימא כפי' פשוטו לבד סוף סוף דלאסתכלא דוקא אסור ושמא היה קשת מכוס'.

תאנא ויראו וגומר דאתגליא קשת וגומר היינו שכינ' מקושטת ע"י היסוד מאור ג' אבות ספירן מצד החסד נהירין מצד הת"ת מלהטין מצד הגבור' שכל א' כלול מג' וכל א' מהם היה כלול מו' קצוות דהיינו לכל עיבר ואו' את אלהי ישראל ולא אמר אלהי ישראל משמע את לבוש לשכינ' דהיינו הקשת בסוד הגוונין מישראל ת"ת דהיינו ימין ושמאל ולפי דבריו ראו בכסא הכבוד וז"א את הנטפל דהיינו מדרג' א' למטה. ור' יוסי סבירא ליה מדרג' שנית למט' היינו במטטרו"ן עולם היצירה וז"ש נהורא דבוצינא דשכינתא לא היתה השכינ' שהוא אצילות ולא נהורא דשכינתא או בוצינא דשכינתא דהיינו בריא'. אלא נהורא דבוצינא דשכינתא דהיינו מטטרו"ן דהיינו יציר' וז"א ומאי ניהו ההוא דמשמש לשכינתא דאיקרי נער במקדשא משרת ומשמש ומטעם זהבו גילוי שכינ' עם היותו מדרג' שלישית. ולפי דבריו אלה אלהי ישראל היינו חיה אחת ברקיעא שנק' יש' דהיינו צורת יעקב החקוק' בכסא הכבוד ואמר את יורד מדרג' א' וז"ש את דייקא:

ותחת רגליו וגומר ר"ל תחת רגלי אלהי ישראל שהוא מראה הנער הנז' תחות דוכתי' וכן הוא שמציאות עולם מטטרו"ן עולם היציר' והיכל אחרון הוא היכל לבנת הספיר תחת היכל עצם השמים והיכל נוגה שהם רגלים ממש נ"ה.

חד לבינתא הענין ששכינ' עם ישראל בגלות ללבן הנשמות וישראל אפי' הנשים שבהם לא מנעו עצמם מלפרות ולרבות עם היות שהיו הורגים אותם עד שהוצרכו להטמינו בתוך הלבנה גם מרוב צער לא טמאו עצמן ולא יצאו מכלל עם ישראל א"כ לבנה זו רומז לבונן של ישראל ונשמתם וזכות זה הי' מצוייר לפניו במקום שליטת הקליפות דהיינו רגליה יורדות מות ועם היות שירדו יש' למט' אל החצונים לא פרצו פרץ בהיכל קדוש אלא שמרו לבונן ולבנו הנשמות והיינו סוד לבנת הספיר ולבנה המצויירת.

עד דאתוקד בי מקדשא שנכנסו ישראל בקליפות וטמאו הלבון ההוא ולזה ולא זכר הדום רגליו ולא נדבק בסוד הזכיר' אלא בסוד השכחה והגלות אל תוך הקליפות:

ר' חייא אמר וגומר מפרש הענין למט' בסוד העשי' והאופני' והיינו דלא קאמר ותחת רגליו הספיר דהיינו ממש היכל שביעי אלא לבנת הספיר דהיינו מה שמאיר ומתלבן הספיר למט' וז"ש נהירותא דספיר ופי' שהם קלדיטי שפי' מלשון קלידא דהיינו מפתח וקלדיטי מפתחות.

בקודיטי גליפין עילאין במה שמאיר מלמעל' בעולמות העליוני' והיינו שראו האופנים שהם אורות עליונות מאירים ומתחקקים בהם.

קנדיטי לא ידעתי פי'. לע"ב עיבר היינו סוד ע"ב שמות המאירים בע"ב מלאכים למט' והם נק' ספירים ודאי והם הנמשכים עד המדרג' אחרונ' שבה מתייסדת ירושלם הגשמיות ועוד היא מדרג' אחרונ' לירושלם העליונה והיינו ויסדתיך בספירים והיינו התפשטות החסד למט' והיינו ע"ב ענפים:

א"ר אבא מה עצם השמים וגומר פי' ובעצם השמים דהיינו ת"ת מתחקק בע"ב ענפים בסוד י"ב גבולים בו' קצוות כל א' כלול מו' הם י"ב פעמים ו' הם ע"ב וכמו שהת"ת יש בו ע"ב כן היה ענין זה שהוא למטה מאיר בע"ב. והם שתי בחי' הא' לבנת הספיר. ב' ענין הדומה לעצם השמים כדפירשתי ולז"א מאי עצם וגו':

ור' יהודה פליג ואמר שממש הי' מתחקק אור הת"ת ודומ' לו הי' למט' והיינו וכעצם וז"ש כול' אתרשים בההוא נהירו וגו' דהיינו שהיא מראה שבה נראית השכינה למט' ובה נרא' דמות הת"ת דהיינו עצם השמים. ולהכי הקש' ר' חזקי' שמראות השכינ' למטה אינ' בע"ב אלא בששים דכתיב ס' גבורי' וגו' ופי' שכן הוא ס' מצד עצמי וי"ב מצד הת"ת הם ע"ב וז"ש אינון שתין וגו' בתריסר הם ע"ב בענין שהם קשר הזכר עם הנקב'. אילנ' ת"ת שהוא עץ מצד הבינ'. קדישא מצד החכמ'. רבא מצד הגדולה ותקיף מצד הגבורה. וכולהו י"ב עם היות שהשכינ' אינ' בעלת י"ב עכ"ז מאירים בה כד אתחבר' במלכ' בסוד הייחוד נוטלת אורות אלו וענפיו מתחקקי' בה. עצם השמים ממש. הפך דברי ר' אבא שפי' שאינם ממש מהשמים.

וכל אינון נהירין שבילין וגו' כמו שהיא מתחקקת באורותיו כך הוא מתחקק באורותיה. **ותאנא נהירו דאלין שתין שהם בנקבה רוחניים** מצד דיני' רשימין ביה בההוא נער בסוד מטטרו"ן ודיניו וקרינן ליה ס' פולסי דנורא שכל א' וא' כח האש הדין העליון בו ומ"ש מחיוה למטטרו"ן שתין פולסי דנורא היינו סוד המשכת הדינים אלו וכן באליהו וגבריאל ואין הקדושי' חפצים בהתלבשם בדין אלא ברחמים ולכך זה תוכחת ויסורין אליהם מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. תאנא ויראו את אלהי ישראל וגו' דאתגליא קשת וגו' הענין הוא כי אליבא דהאי תוספתא הוי דחזו יש' את גווני השכינה עצמה וסבר דאלהי ישראל היא הבינה כנזכר בפרשת פקודי רמ"ב ע"ב ע"ש. ואת אלהי ישראל היא המ' שיש' הוא הת"ת ואלהי ישראל היא הבינה ואת אלהי ישראל עילא' היא המ'. אמנם ר' יוסי סבר כי לא ראו ישראל את השכינה עצמה רק נהירו דיל' והוא היכלי מטטרו"ן וגוונין דילי' כי ב' קשתות נינהו חד קשת דשכינ' וחד קשת דמטטרון כנזכר בפרשת פנחס. ולא ראו ישראל רק נהירו דקשת דמטטרו"ן ולדעת ר' יוסי אלהי ישראל היא השכינה כי היא אלהי ישראל תתאה ואת אלהי ישראל הוא מטטרו"ן. ועיין איך ביאר לקמן ענין זה כי ס' גבורים הוו בסחרני' ישראל עילאה. ודוגמתם אית ס' גבורים בסחרני דשכינתא כמ"ש הנה מטתו וגומר ואומרו מגבורי ישראל פי' מנהירו דגבורי ישראל נהרין אלו ס' גבורים דמטת שלמה וכן מנהירו דס' גבורים דמטת שלמה נהרין ס' גבורין בנער מטטרו"ן ואלו הם ס' פולסי דנורא ואלו הם השגת ישראל כמ"ש ויראו את אלהי ישראל וגו' עכ"ל: גם כתב משם האר"י זלה"ה וז"ל. דתנינן תריסר תחומין גליפין וגו' מזה תבין כי תפארת דאצילות נק' ו"ו הם י"ב וכל א' כלול מן ו"ו הם ס' וכנגדם ס' בת"ת דמ' וכנגדם ס' פולסי דנורא ביצירה הנק' נער והוא כנגד הת"ת ג"כ. האר"י זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' דהא מהאי זמנא הוקשה לו שנראה שעתה קרא' שם זה והא כתיב חרב נוקמת נקם ברית נראה בתוכחות בחוקותי נקרא המלכות בשם זה ולא עתה. לז"א דהא מהאי זמנא וגומר כלומר שם זה קנתה אותו עתה במלחמת עמלק כשלבשה קנאה על אות ברית קודש אמנם התם בתוכחות הגוים אמר אותו החרב שנקמה נקם ברית מעמלק גם היא עתה תנקם מכם על שעברתם דברי הברית ור' חייא אמר הלכתא כוותי' דשמו של מזבח ה' נסי אמנם לא מטעמי' אלא ה' נסי פי' ה' עמד עליו להיות נוקם ממנו לסבת נסי דהיינו אות ברית שפרעתי ואתי' נסי נסהו בג"ש מה התם פריעת המילה אף כאן פריעה וכלא חד מלה וזהו שאמר ה' נסי על דאתפרעו כנזכר. ולפי גירסת הספרים ויקרא שמו יי' נסי שמו של הקב"ה דהיינו המלכו' שהיא נק' עד עתה ה' סתם עתה נק' ה' נסי ע"ש שנקם נקמת את רשימא ומה שתמצא במקום אחר שנק' חרב נוקמת וגומר כאן הי' תחלת קריאת השם הזה ע"ש הנקמה שעשה בעסק זה נק' בשם זה בכל מקום ור' חייא בא לחלוק מכל וכל ואמר שמי' דמדבחא ההוא ה' נסי דמשמע דת"ק לא קאמר על המזבח כ"א להשם. לכפרא עלייהו על שרפו ידיהם מן התורה שע"י ביטול התורה נעשית מזבח ה' ההרוס עתה בנה אותו מזבח לקביל מזבח עליון לכפר עליהם. א"נ לכפרא על שמלו ולא פרעו.

דאיקרי נער מטטרו"ן נער שאור השכינה מתלבש בו א"כ לא ראו אלהי ישראל היינו השכינה אלא את אלהי ישראל הטפל אליו דהיינו לבושו ולפ"ז תחת רגליו אהדר לא"ת זה דקאמר קרא שהוא מטטרו"ן לבנת הספיר היכל האחרון ששם רגליו שראשו הוא בהיכל קדש הקדשים כנזכר בפ' פקודי ע"ש:

אתתא חדא במדרש איתא שהיא בתו של שותלח שילדה ורמסוה בחומר ואתא פסידא וגומר.

ר' חייא אמר לבנת הספיר בקנדיטי גליפין עילאין נ"א דלעילא וגו': ה"ג בקנדיטי פי' הערוך מפתחות וה"פ כבר ידעת כי היכל לבנת הספיר הוא כנגד יסוד ומלכות המתלבשים בהיכל זה ולבנת כנגד המלכות שנק' לבנה ספיר כנגד היסוד כי הספיר הוא מקבל כל הגוונין דוגמת היסוד שמקבל כל השפע הספירות והנה ר' חייא פי' דלבנת הספיר נהירותא דספיר דהיינו בחי' הספיר שבהיכל זה הנק' לבנת הספיר שבחי' זו הוא כנגד היסוד והנה הבחי' שיש בספיר זה יסוד שבאצי' הם מפתחות הספי' שנק' גליפין עילאין שכן היא אשד הנחלים. וכן דוגמתו למטה בבחי' ספיר שהיכל זה פותח ומגלה אור הספי' הנמשך ומתלבש בו. ובחי' ספיר זה שבהיכל ראשון הוא מתלהט לע"ב עיבר כלו' מתנוצץ אורו לע"ב עיבר כנגד היסוד העליון שורשו ועיקרו וכולל ע"ב נהורין דחסד ודגבורה ודת"ת כך זה בבחינתו למטה נוטל הכל. א"נ לע"ב עיבר הצדדין שבמלכות מאיר מאורו לכל צדדיה וזהו סוד מלא כל הארץ כבודו ממלא כל סטרהא אורו כנחל שוטף. א"נ לכל עיבר היינו סוד שם וה"ו יל"י סי"ט שיש במלכות שמע"ב מאורות דויס"ע ויב"א וי"ט שכולל ספי"ר זה תחתון מאיר לאלו הצדדים שבה בבחי' לבנת שהיא כנגדה. הה"ד ויסדתיך בספירים מלה המורה על בחי' ספיר ולא אמר מלה המורה על לבנת ש"מ שכל יסודה שתתייסד המלכות תהי' על בחי' ספיר זה ומהעתיד נשמע על העבר מה הי' גילוי שכינה לזקנים כי לא נתגלה כי אם בבחי' ספיר **וכעצם** השמים היינו גילוי הת"ת שנתגלה בהיכל הזה הנק' עצם השמים שהיא היכל שני שעד היכל הרצון שהוא מקומו של תפארת לא היו יכולים להשיג אלא ירד אורו ונתגלה בהיכל שני הנק' עצם השמים בכל ניצוצותיו דהיינו ע"ב ענפין פרחין ע"ב מאורות שרמוזים בפסוק וי"ט באופן שהוא עצמותו וענפיו ממש נתגלו כאן וז"ש כחיזו שמיא ממש.

אוף הכי חיזו דההוא עצם השמים כלו' אותו חיזו של היכל עצם השמים הוא בחיזו שמים ת"ת ממש ואו' חיזו ולא אמר נהירו להראות שאינו באורו הפשוט בעצמו שזה אצילות וזה יצירה אלא חיזו מראה זה מראה זה אמנם לא במתיקות האור וז"ש לטוהר לטהרה ולקדושה אמנם אינו כמוה כנזכר ור' יהודא פליג עלי' ואמר כלא אתרשים

בההוא נהירו דחיזו דמתגלפא מסטרא דשכינתא כלומר אין הסברא נותנת שתהי' גילוי שכינ' בבחי' ספיר שאינה בחינתה המקבלת אלי' אלא גילוי שכינ' תהי' בבחינת לבנת שהיא בחינתה ממש המתלבשת בה למט' וז"ש כלא אתרשים כל הע"ב מאורות איתרשימו ובההוא נהירו דהיינו בבחי' לבנ"ת דמתגלפא מסטרא דשכינתא ששם שורה ומתלבשת.

ור' חזקי' הקשה עליו ואמר והלא שתין אינון בסחרנהא דשכינתא שכל מה שיש לה היא מתגל' בבחי' למטה הנק' לבנ"ת ואין אני מוצא בי' כי אם סוד ששים א"כ איך אמרת שהכל אתרשים בההוא נהירו וגומר שכל ע"ב מאורות דאיירי בהם ר' חייא כלם אתרשימו בבחי' לבנת (הכי) [הרי] אין אני מוצא כי אם ששים. ותירץ הכי הוא ודאי שהגבורים שסביב לה הם ששים לבד אמנם יש י"ב תחומין שכלם נהירו בשכינתא כד אתחברת במלכא והרי הם ע"ב וכלא אתרשים בה כמו שאמרת אמנם הפסוק אינו מדבר כי אם בשומרים דמתלהטי' בדינא הסובבים אותה.

ודא הוא עצם וגומר פי' בחיזו שמיא ממש בטיהרו וזהירותו של שמים ת"ת. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון דכל מאן דיסתכל בגווני כאלו וגומר פי' גווני הקשת במ' בפ' פנחס רע"ו א':

בגווני נהירין ספירין וגו' וכן דורש פ' נח מלת וראיתיה ע"ש ע"ב ב' את דייקא אע"ג דבכל דוכתי את בשכינ' כאן דורש את במטטרו"ן שהוא טפל לאלהי ישראל הנז' בפ' דתנינן תריסר תחומין גליפין וגו' דף נ"א וכולהו נהירין במטרוניתא וגו' מקץ קצ"ט. ותאנא נהירו דאלין שתין וגו' אחרי מות ח'. פולסי דנורא דאתלבש בהו וגו' ויחי רכ"ג ב' עכל"ה:

דף סז.

תאנא ויבן משה מזבח במה וגו' שבנאה ותקנה בכל אותם הכחות שהיא מתתקנת ה' נסי ממש לא כפי' המתרגם אלא ממש קרא המזבח שהיא המ' ה' נסי דהיינו המ' נקשרת ביסוד אות ברית והטעם שיש' לא נקשרו ביסוד מפני שמלו ולא פרעו ולזה הי' כח בעמלק לשלוט בהם ופגם במ' ולזה קשר' ביסוד שהוא נס להראות חבורה ותקונה. ולזה נפגם הכסא והשם כי מילה ופריעה שהם ה' ומשך הוא"ו פריעה נפגמו ולזה משני דירות הללו מלחמה לה' והיינו מדר דר חסר ו' וכנגד זה בכל דור ודור החצונים מתעוררות מצד אותו הפגם והקב"ה מתקנ' ומבטלה והיינו דאמר ר' יהוד' בכל דור וגומר. ר' יצחק פליג ואמר שבאו מלת דור חסרים להראות לשון דירה דהיינו שימשך המלחמה הזאת מעולם הבא בינה לעולם הזה מלכות ולכך הם כלים לעתיד בשתי דיורין אלו עולם הזה

והבא שאין בהם חסידי אומות העולם כלל וכאשר יכלו החטאים האלה עמלק אשר פגמו נאמר ברכי נפשי את ה' שם שלם ויתוקנו על ו"ה י"ה והיינו הללו על ו"ה י"ה דהיינו יד על כס י"ה כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה: והרב ר' חיים וויטל ז"ל כתב ויקרא לו ה' נסי וגו' פי' כי עמלק כרת מילת ישראל וביזה את המילה ופריעה מ' יסוד וכשנהרג עמלק אז נתקן המזבח מ' כנגד המילה ונקרא ה' נסי כנגד פריע' יסוד כמ"ש ואל העמים ארים נסי. עכ"ל:

סליק פרשת בשלח. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

(**נאם הסופר** נתן **יכונה נטע בן לא"א הגאון מוהר"ר** ראובן דוד טעבל **זצלה"ה דיין מק"ק קראקא פה** ירושלים עה"ק תובב"א:

(**ע"כ העתקת הגאון מהר"נ שפירא זלה"ה בעהמ"ס** מצת שמורים וכן פ' סבא דמשפטים הוא כ"י הגאון הנ"ל):

נט ע"ב

רעיא מהימנא לפרשת בשלח

פקודא למבני מקדשא וגומר היינו כעין המקדש בצורתו ותבניתו לרמז השכינה להשכין רוחניותה וחיילה כנזכר בסוד המשכן בזוהר אמנם פתח במקדש וסיים בבית הכנסת להיות הכוונה שגם בית הכנסת מקדש מעט שהוא משכן לשכינה ואי אפשר להיות בו רמיזות ממש לשכינה כעין מציאות המקדש תאיו ואלמיו אמנם סתים בית מקודש לתפלה לרמז השכינה הנק' בית והיא בית תפלה וכעין שהתפלה אינו קרבן ממש אלא משלים הקרבן כך מקום התפלה משלים מקום הקרבן וז"ש ואצטריך למבני בי מקדשא לתתא ולצלאה בגויה צלותא בכל יומא למפלח ליה לקב"ה וגו' ועכ"ז מה שירמוז כנגד מעלה דרך כלל הוא סתם יופי כפי כחם לא שיהיה ידוע או תיקונין ידועים כגון המקדש אלא יופי סתם כדרך שאמר בשכינה דרך כלל כלך יפה וגו' ולזה אמר למבני ליה בשפירו סגיא וכל תיקונין דהיינו תקונים גשמיים והענין שיש בחינת המ' נקראת בית הכנסת שהיא מכנסת הספירות העליונות ונשמתם של ישראל ויש בחינת בית המקדש ענין ידוע ורמז ידוע וצריך לזה ביניים ידועים בנבואה וז"ש דהא בי כנישתא לתתא וגומר בית המקדש וגומר דקאים דא לקבל דא והנה יש מיני שנויים במקדש כל דור ודור לפי דורו ולזה נשתנה בית ראשון מהשני בקצת וכן ישתנה העתיד מהקודמין במקצת ולכך נשתנה המשכן שעש' משה במדבר במקצת ולכך ישתנה בית הכנסת הרבה מן המקדש והכל נכלל במצוה אחת לבנות בית עבודה לאלהינו. ועתה דרך פרט מה שבנה משה היה בסוד נער לכך היו כליו ופרטיו רמוזים לבחינו' נער והיינו שכינה במשכן הנער

וז"ש משכנא דקא עבד וגומר ובית ראשון בנין שלמה היה בבחינת הבינה ולכך הוה ביה נייחא שאין כמותה לא במשכן ולא בבית שני ולכך כל תיקוניו וכרוביו ומנורותיו וכל הדברים הנוספים היה ע"פ הקבלה מהנביאים לרמוז לבחינות הבינה וכן מקדש שני שהיה חסרים עניינים רבים היה רמז לחסרון אשר למ' מהבינה והיה בו עושר ויופי גדול ליופיה של מדה זו ומאלו נלמוד לבי כנישתא אצטריך בכל תיקוני שפירו ביופי והדור לבד שהיופי וההדור יכלול כל המקדשים ובזה ידמה לשכינה וז"ש למהוי כתקונא עילאה כי יש בית הכנסת ידוע בהיכלות הנז' בפ' פקודי והנה לצורך התפלה יש תנאים כפי צורכה כמו שיש תנאים אל המקדש לצורך הקרבן והקטרת והעבוד' וז"ש וההוא בי כנישתא דליהוי ביה חלונות וכבר פי' שם בפקודי טעם החלונות ההם שהם כחות ידועים בבית הכנסת ההוא ודרך אותם הבחינות יהיו ג"כ קבלת התפל' כדרך קבלת הקרבן במקדש דוקא דרך עשן המזבח והקטורת דוקא דרך מזבח הזהב לכך קבלת התפלה דרך אותם הבחינות הנק' חלונות כאו' משגיח בתפלתן של ישראל מן החלונות כמבואר שם. ואי תימא כיון שהעיקר הוא הכנת האדם לתפלה א"כ השדה יהיה האדם מכין עצמו ולא נצטרך לבנות בית כלל ומנ"ל דמצוה למבני דקאמר גם שיצטרך חלונות ותירץ לאו הכי שהשכינה בבחינת התפלה נקראת בית גם טענה שנית כי צריך שלא יתפזר קול התפלה לכל צד אלא יהי מקובץ ע"י בית התפלה ומאותו האויר דרך חלונות יצא הכרת הקול המתמצא באויר בית הכנסת מנשימת המתפללים דהיינו הבל קדוש המתמצא מהתפלה מתהוה ממנו מה שמתהוה באויר ועולה מתוך הדוחק נמשך כנחל שוטף זה אחר זה עילה ועלול אותם ההויות שנתהוו מקולות התפלה והיינו כאשר הם עולים מתוך עאקו לא בשד' שיתרווח המקום וזיש דאצטריך אתר דחיק דעאקו לשדר' בגויה ההוא רוחא בסוד בית תפלה בית השכינה ומשם יתהוה לעלות דרך המציאות בקו ישר נוכח מעלה ובסד' אין דרך נפתח לצד א' אלא כל צד יתפזר הקול ויתפוצץ למקום שאינו צריך:

שאני יצחק וגומר שהיה במדת הגבורה וייחודו עם השכינה בבחינה שהיא נק' שדה ושאר בני אדם כתפארת אדם לשבת בית. ותו דהאי קרא לא בא לפרש מקום תפלתו אלא מקום קשרו למעלה והורה על מציאות הספי' אמנם תפלתו לעולם אימא לך שהיה לו בית ידוע לייחד בו בחינת הייחוד הראוי לו. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון ראיתי כתוב בשם הרשב"י ע"ה שצריך לפתוח י"ב חלונות בבית הכנסת של מטה כנגד של מעלה ואפשר דמהכא קא מפקי ליה ודרשי לה מתרי ווי החלונות ומ"ש כנגד של מעלה פי' שי"ב גבולי אלכסון שחקוקים באילן הקדש כולם מאירים בעטר' כשהיא

מתחברת עם הת"ת ועיין להלן ס"ו ב' ובפקודי רנ"א א' כי שם מצאתיו אח"כ בפי' ור"נ א' תריסר גלגלין וגומר ואיקרון חלונות עכל"ה:

וישמע יתרו וגומר ר' חזקיה פתח ואמר וישא אהרן את ידיו וגומר לארמא ימינא על שמאלא היינו חמש אצבעות סוד יו"ד ה"א ימינא וה' אצבעו' שמאליים וא"ו ה"א וצריך להרים י"ה על ו"ה כדרך קשר השם ולהגביר ימין על שמאל מעשרה שליטין הם י' ספי' בחינתם במ' וז"ש אשר היו בעיר למטה ולכך הם ממונים על פרישו דידין ירצה להתעורר כל זמן שמגביה ידיו למעלה כי התפלה שיש בה נשיאות כפים יש לה יותר כח משאר התפלות כי הנשיאו' כפים גורם שימשך על התפל' קודם עלייתם כח ושפע מהי' מדות מפני שנתוסף בכוונתה עוד כוונת נשיאות כפים שהם רמיזת קשר והשפעת עשר ספי' נוסף על קשר וייחוד הרמוז בברכה עצמה או בתפלה וז"ש ויהבי ביה חילא לאתיקרא שמא קדישא וזה כי ע"י נשיאות כפים יש ייחוד נעשה בגשמי והיינו הייחוד מלמטה והייחוד הנעש' ברוחני הוא ע"י מלות התפל' בכוונתה וז"ש ואתברך מתתא ע"י נשיאות כפים כיון דמתתא אתברכא וגומר כדין אתברכא וגומר דהיינו ע"י הייחוד הרוחני כנזכר ואתיקר מכל סטרין עוד תועלת כי הם מליצים ואמצעיים בינו לבין קונו וז"ש ואינון עשרה אינון ממנן לנטלא ועוד שלא ישפיעוה מעין העולם הזה אלא ברכאן דלעילא דקות מפני אמצעותם גם יהיו רבות וז"ש ולארקא כמי שמריק הכלי בריבוי. ועוד יהיה חלק בראש וז"ש ולברכא להוא דמברך ליה תדע שאין כן בשאר ברכות דכתיב ואני אברכם ולא נאמר כך בשום ברכה רק בנשיאות כפים.

אינון עשר' לווטין מפני שכל דבר שהוא לבטלה שורה בה סטרא דשמאלא ולכך ברכה אינה מצויה בידיו מצד הקדוש' מפני שנשאם לבטלה הרי קללה מזומנת לו וכמו שהברכה היתה לו לכל רמ"ח אבריו ע"י עשר אצבעות שהם רמז לעשר ספי' ולזה כל רמ"ח אברים העליונים שהם ענפי עשר ספירות עשר חלקי הגוף העליון משפיעים ברכה. כך בהיות ידים לריק ולבטלה מיד בעלי הריק ובעלי הבטלה שהם מצד מזדמנים שם ומושכים שם קללה ולז"א אתלטיין ליה ברמ"ח לווטין נשפעים מרמ"ח אברי זקן וכסיל מארי לווטין שהוא בעל הבטלה והריק כנזכר:

ובהאי פרישו דידין הענין כי היד בהיות' קמוצ' הוא סוד קמץ דהיינו שיאסוף נתחי וענפי הספירות אליו והשפע נסגר ונעלם וכן הענפים נסתרים ונעלמים בשורשם ואינם מתפשטי'. אמנם בפרישו דידין מורה פתח פתוח תפתח ידך ויתפשטו כל הענפי' בסוד החכמה והיינו פרישו דידין והוא סוד כ"ח פרקין באצבעות דהיינו יהו"ה מתפשט בעשר אותיות במלואם מצד החכמה דהיינו הוי"ה באלפי"ן מ"ה וכ"ח מילוי מילויו הם כ"ח

מ"ה חכמה ונודע כי בסוד חכמה הוא סוד כבוד ל"ב נתיבות שהוא סוד כח יהו"ה הם ל"ב כ"ח אותיות עם שורשם ד' אותיות יהו"ה ולזה אוקיר בר נש לקב"ה בכמה רזין עילאין והם ג' בחי' הבחי' הא' עשר אצבעות הם עשר מאמרות וכנגדם אמר אחזי לייחדא רזא דעשר אמירן דהיינו סוד עשר ספי' הנעלמו' בחכמ' ובזה גורם להתייחד עצם העשר המתפשטות באצילות וז"ש לייחדא רזא דעשר אמירן בגין לייחדא כולא דהיינו הספי' למטה. הבחי' הב' הוא שם יהו"ה ד' אותיות שורש לעשר אותיות והם עשר ספירות נכללות בארבע אותיות מצד הבינה ועליה. אמר יגרום ע"י לאתברכא שמא קדישא כדקא חזי. הבחי' הג' הוא סוד יו"ד ה"א וא"ו ה"א מתפשט בכ"ח אותיות במלואם כנודע והיינו או' ואחזי לייחדא רתיכין פנימאין כ"ח יהו"ה ורתיכין דלבר כ"ח אדנ"י וטעם ג' בחי' אלו בגין דיתברך שמא קדישא בכל סטרין בשם יהו"ה מצד הבינה ובשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א מצד חכמ' ובשם מילוי המילוי מצד כ"ח המתפשט היינו בכל סטרין ו' קצוות המתפשטים יתברכו מעמקי השרשים ויתייחד כולא כחדא עילא ותתא דהיינו עשר רוחניו' כעשר גשמיות והעולמות כולם נקשרים וכל זה בזקיפתם ופרישתם שהם ב' עניינים שזה מורה התפשטות הענפי' כולם והבדלם לכ"ח פרקי' וזקיפתם למעלה להיותם נגדיות עשר וכ"ח תחתונים לנגד עשר וכ"ח עליונים בצלו ובבעותין ובברכאן ג' אלו הם יחד בתפלת העמידה שהם ברכות והם בקשת דבר והם תפלה או בכל א' לבדו.

פני רזא דזקיפו וגומר שהאצבעות הם רמז לפנים העליונים והמעש' גורם גילוי המאורות העליוני' ובהיותם למטה אז נאמר פני ריקם כנזכר.

עשרה שליטין וגומר כבר רמזו באדרת נשא שענין הידים למעלה סוד האצבעות הוא התפשטות ענפים והתפשטותם מגיע עד החוץ וזהו סוד הצפרנים שהם הקליפות קליפת עשו משמאל וישמעאל מימין ולכך הזוקף צריך שיהיו ידיו נקיות מקליפות נמצא שהם עד המדרגה האחרונ' בקדושה ועם היות שאמרנו שהם עשר מאמרות עשר אצבעות וכ"ח עכ"ז אינם ממש בחכמה העליונה אמנם הם סוף התפשטות למט' וז"ש עשר אמירן לתתא ברזא דאתוון רשימין וגומר ולכך הם היותר קרובים מכל הפנים העליוני' שבהם יתדבק האדם מיד בזקיפת אצבעותיו וע"י נקשר כל מדרגות הקדוש' ממטה למעלה וז"ש ואלין קיימין וגומר ובהא כל סטרא וגומר מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ר' חזקי' פתח ואמר וישא אהרן את ידו כתיב ידו חד בגין דבעי לארמא ימינא על שמאלא. שע"י זה מגביר החסד על הגבור' ויהי' הגבור' נכללת בחסד וכפופה אליו.

והא אוקימנא רזא בפ' אמור צ"ב ונשא קמ"ו שזה מורה תגבורת הדין על הרחמים.

אילין אינון עשרה די ממנן על פרישא דידין לקמן מפרש להו שהם סוד י' מאמרות לתתא כדאיתא לקמן דף ע"ה דמשמע מהתם שעשר' שליטין הם עשר מאמרות. הרמוזים בעשר אצבעאן ה' מימין וה' משמאל והם ה' חסדים וה' גבורות שבמלכות וזהו אשר היו בעיר דהיינו עיר קטנ' וכשהכהן הי' נושא ידיו הי' מכוין להרים ה' חסדים שביד ימין על ה' גבורות שביד שמאל וכשהאדם נושא ידיו על חנם אותם חמש חסדים וה' גבורות שהם שליטין בעולם להנהיג ההנהגות מקללין אותו לפי שמעורר אותם על חנם ונותן כח ואחיזה לחיצונים בעשר אצבעאן דלעילא שהם עשר שבמלכות והנה מפ' פקודי דף ד"ס משמע שעשר' שליטים הם עשר שמות שאינם נמחקים שעל ידם בני אדם מתקשרים למעל' בתפלתם ובקשתם וז"ש אילין אינון עשרה די ממנן על פרישו דידין לעילא לנטלא ההוא צלותא או ההוא ברכתא לאתייקרא שמא קדישא. היינו מלכות שם אדנ"י שע"י פרישא דידין אתייקר ונק' אדנ"י ר"ל אדון בעצם לפי שיש לה רוב ברכות שהשפיעו עליה עשר שמות בעשרה שליטין שהם עשר שמות שבמלכות וזו היא גדולתה וכבודה וז"ש. **כיון דמתתא אתברך** כדין אתברך מעילא ואתייקר מכל סטרין. דהיינו מן התחתונים ומן העליונים.

מאינון ברכאין דלעילא מכתר עליון שבו משכן א"ס ב"ה: ולארקא לתתא למלכות וממנה למברך או למתפלל:

ברמ"ח לווטין. שישלטו ברמ"ח אברין שאם היו בברכאן או בצלותין הי' ממשיך לעולם רח"ם ברכאן דרחמי והי' ראוי לירד על רמ"ח אבריו ועתה שהוא למגנא כבוד עליון במקומו עומד ויתהפכו לחר"ם לווטין ויחרם הוא וכל רכושו:

ובהאי פרישו דידין וגומר. נתן טעם למה גורם עליו כ"כ ברכות ולהפך כ"כ קללות:

לייחדא רזא בעשר אמירן. דהיינו ה' חסדים וה' גבורות כנזכר כדמוכח מלקמן דף ע"ה:

ולאתברכא שמא קדישא כדקא חזי. מלכות כנזכר.

רתיכין פנימאין וגומר. הענין שהאצבעו' יש בהם סוד מרכבות פנימאין שהם סוד חגת"ם דהיינו פני האצבעות שהוא הבשר שהוא אחורי הצפרנים כדמוכח מפ' ויקהל דף ר"ח בסוד וראית את אחורי וגומר בההוא כפיי' דאכפי אצבעאן קמי' שרגא צריך ליזהר שלא יהפך פני היד שהם סוד חגת"מ שאין ראוי לכפותם קמי' שרגא דאדרבה הם משפיעים למלכות והיא צריכא לאתכפיי' קמי' כי היא צריכה להם וזהו:

ופני לא יראו. אלא צריך להפוך אחורי היד שהם הצפרנים שהם רומזים למרכבות תחתונות שהם ארגמ"ן לפי שביום השבת לא היו שולטים ועתה צריך לחזור לממשלתם

וקודם צאתם צריך להשתחוות ולאכפי' קמי שרגא ליטול אור ושפע מהשכינה שהיא האבוקה וז"ש כאן:
ואתחזי' לייחדא רתיכין פנימאין ורתיכין דלבר. כי בסוד האצבעות רמוז מרכבת חגת"ם ומרכבת ארגמ"ן כנז'.
עשר אמירן לתתא. במלכות שהם ה' חסדים וה' גבורות. א"נ עשר שמהן שהם במלכות שכן היא כוללת כל שמהן ועל כינויין דהיינו סוד האצבעות וזהו:
אשר היו בעיר. דהיינו מלכות עיר קטנה: וז"ש ואילין קיימין בקדמיתא. פי' אשר היו מקדמת דנא במלכות משעת אצילותה נתאצלו ונתחקקו בה שיהי' עשרה שליטין ונתמנו על ההיא:
זקיפו דידין. ואפשר שרוצה לפרש מלת עשר מאמרות עשר שליטין מלשון גדולה ושולטנות כמו (אתה) [את ה'] האמרת היום. א"נ מלשון ענפים כמו בראש אמיר דהיינו הענף העליון השולט על אשר תחתיו וכן י' מאמרו' הם י' אצבעות שהם ענפים המתפשטים מב' דרועין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון כתיב ידו חסר נ"ז ב', או בברכאן או בבעותא וגומר נשא קמ"ה א' בר"מ בלק קצ"ה ב' ורתיכין דלבר פי' אחורי אצבען ר"ה א'. אינון עשר אמירן לתתא תרומה קנ"ו ב' ע"כ: רתיכין פנימאין דאצילות. דלבר בריאה אמירן לתתא בריאה דאתוון רשימין וגומר פי' דשם בן ד' דאלפין. הרח"ו זלה"ה:

דף סז:
כדין כל סטרין אחרנין וגומר שהם עשר צפרנים שבהם אחיזת החצונים אתכפיין כולהו מפני הקדושה ואזדא וגומר והשתא מפרש הוראה זו מה היא ואמ' ת"ח ברזא וגומר מלך סוד הבינה וכהן סוד החסד דמשמשא כי המלך בינה מושך סוד הברכו' מג' ראשונות הנעלמו' אל הספירות התחתונות וזה ע"י הכהן שהוא החסד המקבל הראשון מהבינ' ומושך חוט חסדו מהיסוד אל המלכות והיינו דמשמשא ברזא דקדושה בין לעילא בין לתתא כדמפרש ואזיל שענין מלך וכהן נמצא למט' מהאצילות. רזא דקדש הקדשים היינו הבינה ונקראת מלך מפני שהיא מולכת על ז' מדות והיינו פי' קדש היא אחת וכוללת הקדשים ז' מדות בתוכ' והיא מלך עילאה שמלך על כל השפע הנשפע מג' ראשונות להשפיע לתחתונים ותחותיה ראשון לקבלת השפע אמצעי בין המלך והמקבלים הוא החסד רזא דאור קדמאה. דקא משמש קמיה ב' מיני שמוש הא' להמשיך השפע מהבינ' אל התחתונים. הב' להעלות התעוררות התחתונים מהתחתונים אל הבינה להקשר ולהתייחד עם החכמה. וכעין התשמיש הזה משמש ג"כ היסוד למט'

בין המ' לת"ת והיינו סתם כהן אמנם השמוש הזה הוא כהונ' גדולה וז"ש ודא הוא כהן דאיקרי גדול על שם הגדולה חסד וז"ש סטרא דימינא והנה הבינה בבחינ' הנז' נקראת שכינה עילא' דהיינו שהיא מלך על ז' ספי' ולמטה שכינה תתאה שהיא המ' מלך על כל בי"ע וז"ש אית מלך לתתא וגומר. אית כהן דמשמש ליה ממש מעלה סוד הנשמות והתעוררותם העולה ממט' למעלה גשמי הוא מזככו ומקריבו לפני הקב"ה דהיינו כדי שיזדכך ויעלה מיצירה אל סוד הבריא' מזוכך ומופשט מגשמיותו וכן הוא ראשון לקבלת השפע והוא עומד בהיכל הרצון ומקבל מהיכל ק"ק ומוריד השפע ומבשלו אל התחתונים והם פני אריה ויש עליו מלאך אוריאל בהיכל שהוא האש האוכל הקרבן על גבי המזבח שהכהן מקריב' והכל בהיכל הרצון כדפי' וההתעוררות העולה הוא סוד האהבה כדכתיב מים רבים לא יוכלו וגומר וקראו כהנא רבא לא מפני שהוא גדול הכהנים שהרי פי' שיש כהן גדול למעל' אלא מצד שיש אריות תחת ידו בהיכל הנז' הוא גדול הכהנים אשר שם וכן הוא בחסד שיש בחינות רבות וענפים רבים והבחינה הנז' היא הגדולה שבכולם כעין שיש למטה יש למעלה ואמר דאיהו לימינא שהמלאך הזה משמש ביצירה לחסד שבאצילות כנודע שהיצירה משמש לבריאה ואצילות ופעולות המדות העליונות יש להיכלות ולמשרתים שבהם.

ודאי בסטרא דקדושה וגומר ירצה עם היות שאמרנו שיש בקדושה למעלה מלך וכהן ולמטה מלך וכהן לענייננו לא נפקא לן אלא סתמא נקטינן ודאי בסטרא דקדושא אית מלך וגומר וכן סתמא בחוץ מלך וכהן אמנם לו' שיש מלך ומלך וכהן וכהן לא נפקא מידי:

כד חמת דמיתת שראתה שהיה מוציא נפשה אמרה אין ספק שזה מצד המות השולטת עלי' והיינו און מסטרא דמותא בן אוני בן מצד המות ומפני שבעת הלידה אפשר שישלוט השמאל על הולד דהזכירה שם המות וסטרא דשמאלא עליו לכך אוחי יעקב בזריזות ואמר אינו מצד המות הטמא השמאלי אלא מצד החיים והטהרה הימנית והיינו בן ימין.

ועד דאסתלק וגומר מפני שרצה הב"ה שתרד התורה אחר כפיית החצונים כדי שיהיו כפויים תחתיה כל צדדי השמאל ויגדל כבודו בכל העולמות ובזה הוכן העולם התחתון ליטע בו מטע התורה האמיתית:

ת"ח בשעתא דקב"ה אתער מ' בחצות לילה להשפיע שפע לכל התחתונים כל א' וא' כפי צורכו והיינו לגבי כל אינון רתיכין למיהב לון טרפא דהיינו מזון קיומו לכל א' וא' כפי הכנתו.

ותקם מדת המ' מנפילתה עד חצות בתוקף הדין בעוד ליל' בזמן שמשתנית משם ליל שהיא מצד הדין לשם לילה מצד הרחמים ותתן טרף לביתה מזון לשוכני ביתה שהם היותר קרובים אליה וחק לנערותיה לחם חק לאותם שהם נערותיה הראויות לתת לה. כדין כולהו כל אישי מיניהם בחידו מצד הבינה ושפעה המתפשט עליה'. פתחי ואמרי אלהים בינ' יחוננו מתנת חנם ויברכנו מצד הימין ושאר הבחי' יאר פניו אתנו סלה מאתר דעתיקא שריא.

כד רוח צפון ת"ת מצד הגבורה אתער למעל' וע"י המ' נחית לעלמא למט' אל התחתו' אפי' בעולם הגשמי נשיב הרוח בעצמו ואמר לדעת בארץ ממש סוד הדעת מתפשט בארץ העליונה בסוד דרך הייחוד והיינו דרכך בכל הגוים שמתפשט אפי' בשרים הנפרדים התחתוני' הממונים על ע' אומות ישועתך דהיינו שהושיעם מהתפשטות החצונים השולטת עד חצות.

כנור היינו סוד המ' בעצמ' שהיא כנור דוד המנגנת ודאי ומשבחה ומזמרת מחצות לילה ואילך. ביה בההוא רוחא שרוח ת"ת צפוני מצד הגבורה מנשבת במלכות כנור דוד ומנגנת מאליה בסוד שבח העולה ממנו כאומ' למען יזמרך כבוד אלהים אל דמי לך וכיוצא ואמר יודוך עמים היינו אפי' השרים אלהים אימא עילאה והיינו התעוררות העולה מן המלכות אל הבינ' מחצות ואילך יודוך עמים כלם אפי' אותם האחוזים המתקרבים אל החצונים יותר גם הם יודוך על ביטול החצונים והיינו או' יודוך עמים כלם כלם לרבות הקרובים אל החצונים יותר שגם הם שמחים בגאולת' מהחצוני' **דוד** כנגד כל ישראל וכן הצדיקים המתעוררים בחצות ליל' אומרים ארץ נתנה יבולה דהיינו המ' המשמחת העול' בשפעה יברכנו וישפיע בנו אלהים אימא עילא' ויראו אותו כל אפסי וגומר דהיינו כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון והיינו כל אפסי אפי' בחצונים שהם אפסי ארץ דהיינו המקום שאפס התפשטו' הארץ הקדושה דהיינו החצונים אפי' יראו אותו כאומ' כי אז אהפוך אל עמים וגומר.

טיבו דקב"ה היינו שפע הייחוד הנמשך מהיסוד הנקרא טוב דקב"ה ודאי מהבינה כדפי'. **וסדר לון כחדא** שירי כל הנזכרים יחד במזמור זה. אלהים יחננו ויברכנו עד תומו. והנה מכאן נראה שדוד היה מתקן השכינ' כאומ' שהגוים יודו ומה לנו מזה לז"א בשעתא דשאר עמין וגומר היינו שהחצונים כפויין תחת הקדושה ושם הקדוש מתעלה והדין רפה ונמתק והייחוד מתקדש והיינו אומרו כדין אסתלק ביקרי' עילא ותתא והיינו יודוך עמים אלהים וגומר כדמסיים ר"ש אליבי' ולז"א ישמחו וירננו לאומים כי תשפוט דהיינו סוד התור' וז"ש ולבתר יהב אורייתא שהיא מצד הקדושה השולטת מחצות לילה ואילך

שקמים ישראל לעסוק בתור' ומעין זה היה גלות ישראל חשוב תחלת לילה וגאולתם חצות לילה והודה פרעה ויתרו יודוך עמים ונתינת התור' ישמחו וגומר כי תשפוט ולזה פי' המזמור בעצמו ופירש אותו על הסוד הזה ר"ש כשאמר ע"ד כתיב יודוך כלומר מה שפירשתי לעיל בענין חצות לילה הוא ממש ענין גלות ישראל והודאת פרעה ויתרו. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ובהא. כלומר בזקיפו דאצבעאן. כל סטרא דקדוש' דהיינו עד היכל לבנת הספיר שהם סוד המרכבו' המשתלשלות מרתיכין דלבר שהם ארגמ"ן כנזכר:

אתאחדן לעילא בסוד בשכמל"ו אמנם משם ולמטה לפתח חטאת רובץ ואינו נכלל בייחוד:

ואתכפיין כולהו ואודן וגומר.

ת"ח ברזא דשמא דקדושא. פי' בסוד האצילות שרמוז בו שם הוי' י' בחכמה ה' בבינה ו' בו"ק ה' במלכות ויש בהן מלך וכהן כדמפרש ואזיל. רזא דקדש קדשים היינו בינה ע"ש שהיא קדש כוללת תרין קדשים שג' ראשונות חשובות כאחד:

ואיהו מלך עילאה. לאפוקי המלכות שגם היא נק' מלך וג"כ יש בה בחי' קדש הקדשים כנזכר בפ' האזינו דף רצ"ו:

סטרא דימינא. חסד ובו רומז י' דהוי' כדפי' בתיקוני' הרי מלך עליון:

וכהן גדול. הוא רומז לי"ה שבשם וכן:

מלך תתאה. שהיא המלכות בה רומז ה' אחרונה שבשם: וז"ש אית מלך לתתא דאיהו כגוונא דההוא מלך עילאה. דהיינו ה' אחרונה כיוצא בה בה' ראשונ' לכך אמר:

ברזא דשמא קדישא ולא קאמר ברזא דמהימנותא כדפי'.

פתח ואמר יודוך עמים אלהים וגומר מכאן עד אר"ש לר' אלעזר ברי' לא איתא בספרים ישנים ואפי' לגיר' הספרים חסר תחלת המאמר ונראה שר' אלעזר. הי' בעל מאמר ההוא שכן בא ר"ש להשלים דבריו ולהכריע כמותו כדלקמן ואין בידינו לתקן:

אלהים יחננו [ואמרו] אינון רתיכין.

אלהים. מלכות יחננו ויברכנו. ויתמיד אור פניו עמנו סלה:

כד רוח צפון וגומר לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך. שכן רוח צפונית הנק' אסותא היא מועילה מאוד לעולם ואז כל הגוים נותנים שבח והודאה כשמגיע להם תועלת רוח צפונית וזהו:

בכל גוים ישועתך. ולכך הכנור שהי' מנגן ע"י הרוח צפונית.

פתח ואמר יודוך עמים אלהים וגומר ארץ נתנה יבולה ארץ החיים מלכות מדתו של דוד נתנה יבולה דהיינו מ"ן מה שהובילו לה התחתונים מצד מעשיהם הטובים ובשכרנו יברכנו אלהי"ם אלהינו באור ישר לאמשכא טיבו דקב"ה מעילא לתתא. עכ"ל הרא"ג ז"ל: **גליון דאיהו רזא דקדש קדשים** פי' ביני פקודי רל"ח ב' אבל פ' משפטים קכ"א א' וחכמה נפקא מאתר דאקרי ק"ק:

דף סח.

א"ר אבא וגו' כהן מדין כתיב ולפי דבריו ה"ה ראוי שיאמר כהן און שהוא החצונים ותירץ שהכל ענין א' ופירש ואמר חמוי דיוסף שהוא סוד קין שנטל מהבל אותה נקבה שהוא אונס בת אחת הנבעלת ליוסף בסוד היותו יסוד והיא נבעלת למשה בסוד היותו ת"ת ויש במ' בחינ' לזה ולזה וכל זמן שקין קינא דמסאבותא דהיינו כהן און מצד בחינת היסוד ממש סוד דם נדות היוצא מבחינת יוסף וכהן מדין הדין הקשה שכלה ערוה והיא אסורה אפי' בנגיעה מצד היות אלו ב' צדיקי עולם מטהרים הנקבה וקין בא או מבחינת און לגבי דיוסף ונתן לו בת זוגו או מבחינת כהן מדין מצד משה ונותן לו בת זוגו אינו מטמא המקדש הכל ענין א' והכל סוד היות החצוני כפוי אל הקדושה בלתי מעורר הדין מדיינים מצד משה בו' קצוות אונים מצד יוסף בנקודה האמצעית והיינו אלין תרין משה ויוסף בדרגא חדא:

וישמע וגו' ר' חייא אמר וגומר כל אשר עשה אלהים שכינה ששמרם שם בגלות תמיד כי הוציא ה' היינו ת"ת שהוא מגיע עד הבינה יובל בעלת החירות והגאולה ולענין הנהגתם מרע"ה צריך אליה כי היה נכנס לפרעה ומדבר אליו קשות אמנם הגאולה ליש' שהם היו בגלות ולא מרע"ה. ד"א וגו' מפני שההנהגה הנז' היינו הוציא ה' קצת לכך פי' שהם הצלות פרטיות בתחלה כד אתרמי וגו' ולישׁ' בדרך אחרת בשמיעת תפלה בעמקי הגלות כאו' וישמע אלהים שהכל דרך הצלה ובמינים שונים וההוצאה ע"י שם ה' כדפי':

וישמע יתרו וגומר ר' יוסי פתח וגומר אלא בגין לאשלמא שית סטרין ירצה להחתים המזמור בשש קצוות שהם שלש שלש חג"ת נה"י ורמז זה לא ירמוז אלא ע"י היות אותיות משולשות דרך כלל לשני הפסוקים אמנם אם לא היה אלא מטעם זה יהיו כל הששה בפסוק א' אמנם נחלק לשנים לרמוז עוד האי דהיינו פסוק פדות שלח לעמו לקבל תלת פורקנין דהיינו גלות בבל גלות פרס גלות יון. או אפשר גלות בבל מדי ופרס הכל א' גלות יון גלותינו זה וגלות מצרים אינו בכלל מפני שלא היה גאולתם ע"י זכות התורה כמו שהם גאולת ג' גליות והיינו פדות שלח לעמו ממדי ופרס צוה לעולם בריתו מיון שגזרו על הברית קדוש ונורא שמו קדוש שמו בגאולה זו העתיד' דכתיב והתגדלתי והתקדשתי

וגומר והטעם שאלו הגליות נזכרות מפני שהיה ע"י תור' נביאים וכתובים דהיינו ראשית חכמה תורה שכל טוב נביאים תהלתו כתובים ובמצרים לא היה א' מהם אמנם בגלות מצרים יתקיים הכתוב כולו בדרך אחרת והיא שקולה ככל אלו וחשובה מהם ודאי דהיינו פדות שלח לעמו תחלת הגאולה כד פרוק וגומר צוה לעול' בריתו היינו שצוה הברית שהיה לישראל שהיה נמסר לכל בני עולם והיינו או' צוה לעולם לכל יושבי עולם והיינו יתרו פתח פתח לגרים ומשם ואילך היו מקבלים אותם

גדפוי דשכינתא שם אחיזת הגרים ולא בבטן.

דהא מסטרא אחרא וגומר שהיא כפויה תחת הקדושה וקדושה עליונה מתרוממת כנזכר. אלא כל עלמא שמעו ואין שמיעתם שמיעה המועלת וזה שעשה תועלת למעלה ולמטה ולו ולאחרים נקרא באמת שמיעה דהיינו שמע ואתבר עשה פועל ואתכפיא להועיל למעלה ולעצמו ואתקרב לדחלתיה זו היא שמיעה באמת. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. א"ר אבא הא כהן און וגומר זה תבין ממה שידעת כי הת"ת נק' שלום כי ב' שלומות הם ת"ת ויסוד בסוד שלום שלום לרחוק ולקרוב והנה ת"ת הוא נק' שלום אך ההיא כתרא דמסאבותא שהיא לקבל הת"ת נק' כהן מדין כי הוא משלח מדנים בין אחים שהם ת"ת ומ' או ת"ת ויסוד. כי הקדושה היא שלום והקליפה היא ריב וקטטה ומדנים ולכן משה היה מן הת"ת וחמיו מן הקליפה שכנגד הת"ת. אמנם יוסף הוא ביסוד אשר הוא נק' רב אונים בסוד כחי וראשית אוני כי סוד הזרע נק' און כנודע אמנם הוא מלא וא"ו און אך הקליפה שנגד היסוד היא כהן אן חסר וא"ו דאל אחר אסתרס ולא עביד פירין ומה שנקראו כהנים לפי שהנשמות אינן באות אלא מצד החסד בסוד ובת כהן וכן הענין בקליפה.

ר' חייא אמר וגומר הוקשה לו ה' קושיות. א' שאח' או' את כל אשר עשה דרך כלל למה פרט אח"כ יציאת מצרי' ב' אומ' תחלה אלהים ואח"כ ה'. ועוד תחלה אמר למשה ולישראל ואח"כ לישראל לבדם. ועוד ד' כי משה לא היה בכלל השעבוד כנודע. ועוד ה' אומ' תחלה ולישראל עמו ואח"כ לישראל לבדם. ולזה פי' כי תחלה אינו מדבר ביציאת מצרים רק בכל אותו המשך הזמן שהיו ישראל במצרים כי לעולם לא זזה שכינ' מהם כנזכר אנכי ארד עמך מצרימה וגומר כמשז"ל בהרבה מקומו' ולכן אמר את כל כי כלל כל אותו המשך הזמן שהיו במצרים שלעולם היה עמהם והצילם בל יפלו ויאבדו ויכלו בידי שונאיה' ולכן ג"כ אמר אלהי"ם כי היא השכינ' הנק' אלהים כנודע ולכן נז' ג"כ משה בכאן כי עיקר השראת שכי' עליו היתה ולכן אמר עמו ר"ל כי השרה שכינתו עליהם להיותם עמו ועבדיו. ואח"כ מ"ש כי הוציא הוא דבר אחר והוא ענין יציאת מצרים

הנעשה ע"י שם הגדול יהו"ה ולפי שמשה לא היה בגלות לא נזכר כאן כי אם ישראל לבד. נמצא כי תחלה קדם השראת שכינתו וע"י כך לשיוציאם שמא קדישא יהו"ה מן הגלות והנה להיות כי ג"כ באו' את כל אשר עשה ג"כ יש בו איזה כלל ליציאת מצרים לכ"א כי ג"כ שמא קדישא הוציאם ברזא דיובלא שהוא שם אלהים הרומז בבינ' א"כ שפיר נכלל יציאת מצרים בשם אלהים הנ"ל אמנם עכ"ז רצה לפרש מי הוא השם שהוציאם ואמר כי הוא שם יהו"ה עם היות שהוציאם בכח היובל שהוא אלהים חיים שבבינ'. וגם כי לולא קדם שם אלהים להשרות שכינתו עליהם לא היו יכולין לצאת ממצרים ולז"א את כל וגומר. וע"י כך כי הוציא וגומר. ולהיות כי כפי פי' זה אינו צודק היטב לשון עשיה כי השראת שכינה אינו עשיה לזה חזר פירוש שני דשפיר עשה ממש למשה וגם לישראל כי למשה עשה עמו נס במה שהצילו מחרב פרעה וג"כ כשהושלך ליאור ושלח השי"ת לבת פרעה ליקחו וגם לישראל במה ששמע נאקתם וג"כ במה שהרבה את זרעו עם היותו הפך הטבע כאו' וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ וכל זה הענין הוא קודם יציאת מצרים ונרמז באת כל וגומר ואח"כ פרט כי הוציא וגומר:

פדות שלח לעמו וגו' הענין הוא כי בפסוק ראשון ג' אותיות פצ"ק ובפ' ב' ג' אותיות רש"ת וכולם הם דוגמא זה לזה כי ג' ראשונות הם כנגד ג' גאולות ולכך התחיל הפסוק בלשון פדות והוא כי גאולת מצרים כבר עברה אמנם דוד נבא לעתיד על הג' גאולו' שהם בבל ויון אדום והנה נודע כי גאולת בבל ע"י עזרא לא היה ע"י הקב"ה בעצמו כי אם ע"י שליח כנזכר פ' תשא דקפ"ט ע"א והטעם לפי שהשיאו נשים נכריות ולז"א פדות שלח וכנגד יון שרצה לעקור אות שבת ור"ח ומילה שכולם הן ביסוד לכ"א עליו צוה לעולם בריתו וכנגד גלות אדום שאז יתקדש שמו בגוים אמר עליו קדוש ונורא שמו כי אז יתקדש שמו ועליו נא' ונורא שמו ומי יכילנו ואז יקרא שמו ית' ממש שם בן ד' הרומז בת"ת ולא ע"י שליח שהוא המטרוניתא לבדה הנק' פדות כמו שהיה בגאולת בבל והנה נמצא כי הג' גאולות אלו היו ע"י ת"ת יסוד ומלכות והם עצמם תורה נביאים וכתובים כנזכר בפסוק ב' ונק' יסוד נביא ע"ש שמקבל מב' נביאים נצח והוד. והנה התחיל בראשית חכמה כי היא סוד י' של ההוי"ה אשר מינה תלויין ג' אותיות השם האחרות כי הוא אב לכולהו והתחיל בתור' ונרמז ביראת ה' כי יראת ותורה שוים בגיי וכנגד יסוד אמר שכל טוב כנזכר בפ בראשית ריש דף ח' וכן נק' היסוד משכיל לפי שמקבל מב' משכילים נ"ה ונק' נביא ע"ש שמקבל מנ"ה הנביאים. וכנגד כתובים אמר תהלתו שהיא המ' הנק' כתובי' ואח"כ פי' באופן אחר הכל ביציאת מצרים ואמר פדות וגומר וכולא תליא בהאי חכמה הענין מאו' תחלת הפסוק השני ראשי' חכמה והנה נודע כי מחכמה נפקי תורה

נביאים וכתובי' שהם ת"ת נ"ה מ' כנודע כי הכל אב לכלן היא החכמ' ולכן בפסוק הזה הרומז בג' אותיותיו רש"ת לתור' נביאים וכתובי' התחיל באו' ראשית חכמה להורות כי היא ראשית הכל ושורש הכל הנה אמר כי עיקר קדושת השי"ת הוא בעת שברון סטרא אחרא כי כן ביתרו כשנתגייר אתקיף שמא קדישא. ופי' כי לכך כתיב וישמע יתרו להורות כי אין ראוי לכנות השמיעה רק ליתרו כי בו עשה פועל השמיעה אמנם האחרים עשו עצמן כאלו לא שמעו עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' קרופיניס דכל עלמא. מלך מרומם על שאר המלכים שהקב"ה גדלו כדי שלא יהי' חרפה לישראל להשתעבד תחת אומה בזוי' כנזכר בפ' שמות ו' ובפ' בשלח מ"ט:

ע"ד כתיב יודוך עמים אלהים.

יודוך וגומר פי' אלהים הוא מלשון גדולה כמו אלהים לא תקלל וסרס המקרא ודרשהו כשיודך אלהים עמים כלומר גדולים שבהם שבעמים כגון פרעה ויתרו אז יודך עמים כלם כלא עלמא אודן וגומר.

א"ר אבא האי כהן און וגומר נרא' שבתחלת המאמר שפתח בו ר"א קודם דבריו או אחר דבריו אמר ר"ש מאמר אחר שהי' דורש בו ענין כהן און ביתרו ולזה הקשה לו ר' אבא ואמר שכהן און לא נזכר אצל יתרו כ"א אצל פוטיפרע כהן און שאם נאמר דאהדר ר' אבא לדברי ר' חזקי' שהזכיר לעיל כהן און קשה שלא הי' לו לר' אבא להקשות לר"ש כ"א לר' חזקי' בעל המאמר ואם נגרום במקום ר' חזקי' ר' אלעזר אתתקן כלא.

א"ל כלא איהו חד בקדמייתא חמוי דיוסף וגומר פי' הכל היא קליפה אחת אלא לגבי' יוסף נק' כהן און ולגבי משה נק' כהן מדין כשנתגיירו שניהם פוטיפרע ויתרו היו אחוזים בקליפה אחת שכמו שיוסף ומשה כחדא הוו אזלו שמש' בת"ת ויוסף ביסוד בסוד ו' זעירא וכך קליפת חמיו של זה וזה הכל א' אלא שלגבי זה נק' כהן און ולזה כהן מדין אשת מדנים:

שמא דא דאגין וגומר פי' כי שם אלהי"ם שהוא במלכות שאגין על משה בכל צרותיו כשנלחם בכוש עם בלעם ויהי' וישמע שמיעה ממש וכן בהיותו עומד בבורו ז' שנים ויהי' וישמע מלשון השכלה שהבין והזכיר בנס ההוא כמבואר בדברי הימים של משה.

שמא עילאה בינה שממנה היתה יציאת מצרים:

ד"א את כל אשר עשה אלהים למשה הם הניסים המפורסמים יותר מהנזכרים והיינו שניצול מנילוס שלא נשטף וכן כשניצול מחרב פרעה שנעשה צווארו כעמוד של שיש ושנעשו כולם אלמים וסומים כשברח כדפי' רז"ל זהו ששמע ובא.

ולישראל עמו ששם זה של אלהי"ם מלכות עשה ג"כ נסים לישראל לשמוע את נאקתם והנס שעשה עם ישראל שכאשר יענו אותו כן ירבה שהיו יולדות ששה בכרס אחד ואימתי שמע יתרו כל זה כשהוציא ד' את ישראל ממצרים ונעשו הנוראות הראשונות הנסים ליציאת מצרים ובא ונתגייר:

בגין לאשלמא שית סטרין כלו' לרמוז. שכוונתו להשלים אלפ"א בית"א זו בשש קצוות לכך הפסוק שלשה שלשה בכל פסוק שכן דרכן של ו"ק תלת גו תלת:

האי לקבל תלת פורקנין טעם ב' היא למה באו ג' ג' ואמר האי כלו' הפסוק הזה הראשון שיש בו ג' אותיו' לקבל פורקנין דישראל שהם גלות בבל והיינו פדות שלח לעמו ע"י עזרא וזרובבל וגומר צוה לעולם בריתו כנגד מלכות יון שבטלו המילה כנזכר במגילת אנטיוכס קדוש ונורא שמו כנגד גלות אדום שאז יהי' קדוש ונורא שמו ית' באומרו והתגדלתי והתקדשתי לעיני גוים רבים (כ"ד). בר פורקנא קדמאה. דהיינו גלות מצרים שלא נכלל במנין שכבר עברה ודוד הי' מתנבא על הגאול' העתידות.

קרא אחרא לקבל תורה נביאים וכתובים כי ראשית חכמה היינו כנגד תורה ת"ת שהיא ראשית כל החכמות וממנה ילמוד האדם להיות לו יראת ד' כנזכר בפ' ויקרא דף כ"ג. שכל טוב לכל עושיהם היינו נביאים נצח והוד המשכילים במראה הנבואה. תהלתו עומדת לעד היינו תהלים כפשוטו והרמז במלכו'.

וכלא תליא בהאי חכמה. דהיינו חכמת שלמה שבה מתגלה הכל והיא כוללת כולם ובה משתעי קרא שהיא ראשית הכניס' לחכמה העליונה היא יראת ה' מלכות וגומר.

פדות שלח לעמו (כדפריך) [צ"ל כד פריק] וגומר פי' אחר הוא וה"ק פדות שלח לעמו כד (פריך) [פריק] וגומר ביציאת מצרים צוה לעולם בריתו פי' כאלו צוה לכל העולם שיכנסו בבריתו שמי ששמע שיתרו הכומר הגדול שנתגייר וקבלו האל יתברך הי' נושא ק"ו בעצמו שיקבלנו וז"ש ומתמן אתקריבו כל אינון גיורין ועל ידם קדוש ונורא שמו דהא כדין אתקדיש שמא דקב"ה וגומר. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף סח:

ר"א אמר יר' הרי כמה יהיו מבזים כיתרו בתחל' ולבסוף נמשך ממנו כמה טובה א"כ אל תהי בז שהרי מרע"ה לא לחנם הוליכו הקב"ה ליטול צפורה אלא כדי להמשיך יתרו להתקדש שמו.

כולא איהו קשוט שאין כח לשום נמצא לברוא שום בריה אלא מכח העליון סוד אמ"ת ולכן יש שר וכח וצורה לכל הנבראים אפי' הגרועים המזיקים למעל' בקדוש' העליונ' מושרש באצילות והמבז' בהם נוגע בכבוד עליון והיינו עובדא דקשוט איהו וצריך העולם

בו מפני שהוא אבר מאבריו ואבר במרכב' העליונ' והיודע סוד הנבראי' כולם יודע צורכו למעלה ולמטה.

א"ר אלעזר שביק ליה וגומר וא"ת והרי התירו להורגו אפי' בשבת י"ל דהיינו דוקא בבית או בישוב ור' חזקיה בשדה היה ששם גבול משכנם וכאשר נכנסים לישוב לישך ע"י לחש ואם האדם יהרגם גם הוא לחש מלמעל' להציל את עצמו או את חבירו אמנם ההולכים בשדה לתומם אין לאדם כזה לנהוג קלנא:

פתח ואמר וירא אלהים וגומר דא אלהים חיים בינ' שמשם הם מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמ' עשית בבית והיינו סוד ההשפע' עליהם.

דאסתכל לאנהרא והיינו בשורשם המושרש למעל' כדפי' עד שמגיע אל השר ומשם אל הבריא' הגשמית ממש:

כל בכללא חדא עילא ותתא ירצה כל יחד להורות על סוד הכללות אל המציאיות כולם בשורשם העליון מיוחדים באחדות עליון כנאות אל השורש העליון ואח"כ נקשר עליון בתחתון והיינו עילא ותתא ובמציאות התחתון ג"כ הכל נכלל יחד מחמת קשרם למעל' והיינו עילא ותתא.

דא סטרא דימינא שישתרשו הנמצאים בחסד בקדוש' שאין לך שום נברא קטן וגדול שאינו מושרש שם ויצאו וישתרשו למט' בשמאל קצתם והיינו הטמאים האסורים והיינו מאד דא סטרא דשמאלא דהיינו סוד בחינתם בימין ושמאל מטטרו"ן וסמא"ל דא מלאך החיים דא מלאך המות וכולא רזא חדא שיתמצאו שני צורות אלו זו דומה לזו מלאך החיים מטטרו"ן ומלאך המות סמא"ל ולכך אותם הצורות שהם אסורים שהם בחיים ונחתמו בטומא' ולזה יהיו להם ב' ב' מציאיות ולזה יתבאר הכתוב וירא אלהי' השפע' הבינ' ויתבאר בשורש התחתון אלהים מדת המ' שהיא משפעת בעץ הדעת טוב ורע דהיינו עץ הדעת טוב דא מטטרו"ן ורע דא סמא"ל דהיינו עילאי אצילות תתאי בנפרדים:

ד"א שלא נצטרך להשפיע לחצונים לומר אלהים למט' אלא ממש הבינ' משפעת אלו ואלו בקדוש' בשורש העליון ויתפשטו המאורות והשרשים מן האצילות אל הבריא' והבינ' משפעת שתי בחי' אנהיר מצד ימין האור ואדליק מצד שמאל האש כל אינון בוצינין הספירות העליונות ותתאין כל השרשים שהם שם גם בצאתם יורדים משם אל מציאותם אפי' אל הרע אמנם שם הכל טוב ומתמן נפקין כל א' וא' להשפיע אל בחינתו ולא נצטרך לפרש הפסוק אלהים במ' לתת השרש' לתחתונים.

ות"ח דלקמן קשור זה בזה ממש והעתיקו כאן התוספתא מפני שעסק' בהשראת הספירות ומציאות השתלשלותם עד למט' והיאך הם מושגחים מן הבינ' ממש כדמפרש ואזיל ואפשר שר' אבא הביאה בכלל דבריו ראיה לדבריו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ר' אבא אמר וגומר ירצ' דמכאן נלמוד שאין לאדם לזלזל בדברים הנראים שאינם צורך העולם ובפרט בסטרא אחרא כי כל העולם יחשבו היותו נברא בלתי ראוי ואדרבא מוטב היה שלא תברא מסטרא אחרא וא"ר אבא כשנדקדק במעשיו ית' נבין איך הכל צריך בעולם כי הלא ק"ו הדברי' ומה אם במילי דעלמא שהם הבריות שנראין אינם צריכים לעולם ובפרט הנחש שלא די שנרא' שאינו צורך הבריא' כי אדרבא הוא הדין נותן שלא יברא כי הוא מזיק וממית ועכ"ז כל פעולותיו ית' אמיתיות ואינן לשוא ולתוהו ח"ו כי אם לאמיתות ההכרח ורא' מעש' דר"א ור' חזקיה כי הקפיד אפי' על הנחש המזיק והממית ואמר כי לפעמים אפילו בנחשים ימצא תועלת כי ממית הרשעים והחייבים בדינם אחר שילחשו עליו מלמעל' ולא די זה כי אם לפעמים יציל האדם כי ימית את איזה מזיק אחר הבא כנגדו להזיקו וממיתו כאשר מצאנו בזוהר פ' אמור דף ק"ז ע"א דקם ההוא נחש והמית את האפע' וכיוצא בזה הרב' וא"כ ק"ו ומה אם הנחש שהדעת נותן שלא יברא הוא צורך העולם ומכ"ש לדברים העליוני' ולשאר הנבראים שאין לזלזל בהם כי כלם צורך העולם וז"א במילוי ובעובדוי דקב"ה וגומר כלומר דברים עליונים שאינם מכלל העולם השפל עאכ"ו. אך אין הכוונה ח"ו לומר במילוי דעלמא שאינן דקב"ה וכ"ש במילי דקב"ה כי הלא הכל מעשה ידיו ית' רק בדברי העולם השפל כך וכ"ש במילוי דקב"ה העליונים המתייחסים אליו לבדו ולא לצורך העוה"ז. ועתה פי' דבריו במה שפתח ואמר וירא אלהים וגומר והענין בל יאמר האדם לאיזה תועלת נברא הסטרא אחרא כי קושיא זו נפלה בין הגדולים וביאר ואמר כי הנה אלהים חיים שהיא הבינה הפועלת כל הפעולות מעשה בראשית כנודע מל"ב אלהים שבמעשה בראשית שהיא העושה והוית ההכמה הוא האומר כנודע יהי אור ויהי אור שהם אומר ועושה. ואמר כי אחרי שברא כל מעשה בראשית אז הביט אליהם וראה אותם בעין השגחי להאיר להם וזהו כוונת וירא אלהים. ודייק ואמר את כל מה שלא נאמר כן בשאר המקומות והענין הוא לרמוז עיקר ושורש גדול באמונתינו כי גם כי נמצא ימין ושמאל והם טהרה וטומאה וגם בטהרה עצמה יש ימין ושמאל דקדושה ואמר שאל יפקפק דעתך בזה כי הכל טוב מאד וזהו ענין או' את כל ר"ל בכללא חדא עילא ותתא וביאר דבריו מה הם עילא ותתא ואמר כי לעילא יש ימין ושמאל והם בקדושה וז"א טוב דא סטרא דימינא מאד דא סטרא דשמאלא שהוא סוד הדין הקדוש ונק' מאד כי האדם מפחד הדין ישוב

בתשובה נמצא שמועיל יותר מאד מן הרחמים הנק' טוב וכל זה הוא לעילא ושניהם כא' טובים ואמר כי אפי' בחוץ גם הם צריכים וטובים הם. וז"א טוב דא מלאך חיים וגו' ודייק מה שקראו עתה בשם מלאך והענין בסוד עץ הדעת טוב ורע כנזכר בפ' משפטים דף קט"ו ע"א שהוא סוד מטטרון סמא"ל כי זה נקר' מלאך חיים וזה נק' מלאך המות והנה אפי' כאן הנק' תתאה גם הם שניהם צריכים תועלת גדול ולכלול כל ד' חלוקות אלו שהם ב' לעילא וב' לתתא אמר הפסוק את כל כי כולן הם טובים. והנה זה הסוד נגלה ליודע רזי חכמה אשר ידייק כי למעלה לא נאמר את כל והענין כי שאר מעשה בראשית כולם הם למעלה למעלה באדם העליון וא"כ שם אלהים שיבא שם הוא בבינה אמנם שם אלהים זה האחרון הוא סוד השכינה הנק' אלהים ג"כ כנזכר פרשת בראשית דף ל"א ע"א ולז"א כאן את כל לכלול אפי' הקליפות כי ומלכותו בכל משלה הרי עולה מזה כי למדנו מיתרו דאין לאדם להרהר במעשיו ית' כי כולן לצורך היו כי מי לנו כומר גדול לע"ז כיתרו ומהנראה שהיה ראוי שיהיה חסר הבריאה ומצינו כי על ידו נתפרסם ונקדש שמו ית' א"כ האל ית' יודע דרכי מחשבותיו ולו נתכנו עלילות כי אדרבה יותר מתקדש שמו ע"י הרשעים או הגוים השבים בתשובה או מתגיירים יותר מע"י הצדיקים כנזכר דף קפ"ח ע"ב ודף ס"ט ריש ע"א הרי כי סטרא דשמאלא הם טוב מאד ויותר גדול מהטוב עצמו. ולהיות כי שם זה של אלהים הנזכר בפסוק זה גם הוא מכלל הל"ב אלהים שכולן הם בבינה ולכך ביאר כי אפשר כי גם אלהים זה יהי' בבינה והוא כי להיות שכל השפע והנהרת הבוצינין הם מהבינה עד קצה האחרון א"כ גם בו יצדק מלת כל כי כולם נמשכין מאתו וממנו מקבלין הארה להאיר באחרים עכ"ל:

גליון א"ל ר' אלעזר שביק ליה וגומר זה הפך מדברי קנה מס' בראשית שכל הורג נחש למטה הורג דוגמתו למעלה ובכך כל הקודם להורגו זכה. מאד דא סטרא דשמאלא וגומר משפטים צ"ת א' ותרומה קס"ג א'. ועבר ליה לגרמיה לאטמרא וגומר בראשית כ"ט א':

ואתגניז ההוא רשימו פי' הגילוי סבת ההעלם א"נ פי' נגנזה החכמה בתוך חדר הבינה. אינון חמש לגו בסוד גוף וברית חשבינן חד. האי היכלא איהו פקיחא וגומר נשא ק"ל א'. יען כי מתגלה אריך בבינה וזעיר במלכות פ' ויצא קנ"ח. עכל"ה:

תוספתא קרא הכתר טמירו דטמירין מפני שהוא מפליג בהעלם החכמה כדלקמן אמר שגרם לה העלם סבתה שהוא הכתר נעלם הכולל הנעלמות ור"ל ע"י טמירו דטמירין אתרשים רשימו חד היא החכמה ואו' אתרשים לשון תחלת הרשימו שמצטייר מן העין. דלא אתחזי מצד גודל אור' לחוזי האור מנועם גודל אורה. ולא אתגליא מנע עצמה להפליג על רוב ההעלם ההוא רשימו רשים מצד עצמו שמתמצאת והולכת ובחינותיה

מתפשטות ועכ"ז לא רשים שישכיל ויתרא' מרוב העלם. מארי דסכלתנו מצד השכל שחכם בחכמתו ישיג בוריין של דברים. ופקחין דעיינין היינו בעלי הנבוא' לא יכלין למיקם ביה מרוב העלם שהחכמ' נעלמת משום השג' מאלו. ואעפ"י שאינה מושגת מציאותה מחוייבת דאיהו קיומא דכולא וכולם נמצאים ממנה כאו' כלם בחכמה עשית.
ההוא רשימו איהו זעיר וממנו גילוי דלא אתחזיא ולא אתגליא מצד דבקות' בא"ס שמחוייב מציאותו ופועל ע"י הרצון וז"ש קיימא ברעותא והיא אמצעית לשאוב שפע וכח מהרצון א"ס לקיום כל הנמצאות מבינה ולמטה וז"ש לקיימא כולא.
לנטלא מה דנטלא וגומר יר' שהחכמ' נוטלת מה שנוטלת שאין אנו יודעים לשפע הדק הזה לא שם ולא כינוי לתארו כי הוא נעלם ודק בהעלם הא"ס וז"ש ממה דלית ביה רשימו ירצה אין אנו יכולין לתארו כתארי החכמה שהיא רשימו כי הא"ס לית ביה רשימו גם רחוק מתארי הכתר שאנו מתארים אותו ברצון אבל הא"ס אינו רצון וז"ש ולא רעותא וזה מצד העלמו וז"ש דלא אתחזי ואין בו השגה.
ההוא רשימו אהדר לפרש השתלשלות הבינ' מהחכמה ואמר ההוא רשימו דהיינו חכמ' בעא לחפיא גרמיה להסתיר עצמות החכמ' לא אורו ושפעו אדרב' הבינה סבה שנמשך לגילוי אורה.
חד היכלא גומר הנה החכמה היא רשימו שבו תחלת ישובו ובבינה היכל שהוא מורה ריבוי הגילוי וריבוי הבחינות עד שיש בהיכל שערים וחדרים וכמה פרטים שבהיכל.
ההוא היכל' אפיק רצו בזה שנמצאת הבינה בתוך עצם החכמה ומתוכיותה הוציא בענין שהיא משורשת בפנימיות החכמה וז"א מגרמיה מעצמותו ותוכיותו. ומה שנתחדש כי אחר אצילותו הוא התפשטותו וגילויו וז"ש ומתח ליה במתיחו רב מצד החכמה וסגיא מצד הבינה לכל סטרין בשש קצוות אוקיר ליה מצד ל"ב נתיבות חכמה שעולים כבו"ד והם לבושי יקר שהם ל"ב אלהים עובדא דבראשית והם לבושי יקר מצד החכמה והכבוד הנז':
פתח ליה חמשין תרעין הם נ' שערי בינה שהם בה מצד עצמה מכח החכמה שכן ה' פ' י' עולה חמשים והיינו י' ה'. לגו בגו ירצה שהחכמה נכנסת בבינה לא בבחינת ו' קצוות שבה שאלו אינם בו וגם לא בבינה שזו היא גו תוך לבר אלא נכנס בה בתוך התוך דהיינו חכמה וכתר שבבינה שנקראת תוך התוך ודאי ולזה אמר אתטמר ואתגניז העלם על העלם וביאר כי זה ההעלם סבת ההגלות וז"ש כיון דאתגניז ביה ועאל בגויה שהחכמה שם יהו"ה מתייחד בשם אהי"ה משולבים והיינו ועאל בגויה בסוד הייחוד אתמליא נהורא שההעלם סבת ההתגלות מההוא נהירו הורה כי תחלה הוא עצם א'

ואח"כ ממנו יתפשט ל"ב נתיבות חכמה שהם ל"ב שמות יהו"ה מתלבשים בל"ב שמות אלהים. והמאורות יתחלקו לניצוצות ולכן יצאו דרך השערים נצוצי אורות החכמה אל הספי' למטה ולז"א ונהרין כולא מהשערים ולמטה ולכן נקראו שערים שהוא להוציא האורות האלו:

ההוא היכלא אתחפיא וגומר היינו כי כמו שהבינה מכסה לחכמה כן מכסה הבינה שש קצוות הנקראות יריעות והנה הבינה אינו כהעלם החכמה שהיא בהעלם היכל בעל כותלים אמנם הבינה בהעלם יריעות והאורות מתנוצצו' ונראות מבין היריעות

ההוא היכלא מיניה אשגח וגומר דהיינו בינה אשגח וידע הנמצאים ע"י היותו מסתכל בהם בחינת אחדות' בשורשם העליון וזהו מיניה אשגח וגומר ובידיעתו עצמו ידע אות' והוא וידיעתו אחדות א' ולא אחרי השתלשלות וריבוי הנמצאות וזהו סברת החוקרים שא"כ תהיה הידיעה נפרדת ומתרבה כפי ריבוי הנמצאים וז"ש מיניה אשגח וחמי לכולא.

האי היכלא איהו פקיחא וגומר שאין סילוק ההשגחה אלא מצד הדין אמנם הבינ' ודאי היא רחמי והיא הבינה בחינת העין המשגחת ובחינת החכמ' היא בחינת אור העין המאיר בתוכה וז"ש ואיהו אשגח תדיר לאנהרא לתתא מגו נהירו דההוא רשימו:

ההוא סכלתנו חכמתא טמירתא רעו דרעוין וגומר הכל בסוד החכמה הקדומה מוחא דעתיקא דעתיקין הנעלם ומסתתר הסתר על הסתר דהיינו טמיר וגניז ולא אתגליא בחכמה שנבקעת לחוץ בל"ב נתיבות. ומציאות הדקות הזה קיימא והוא מחוייב המציאות להמצא הנמצאים. ולא קיימא שאינו נגלה כלל. ועכ"ז אינו מקור הנמצאים שעדיין יש א"ס עליו שממנו נשפע וחי וז"ש בריך הוא מטמיר וגומר. הרמ"ק זלה"ה

ת"ח יתרו וגומר לראי' שהרי אם לא היה שורש כל נמצא בחוץ פנימה איך יתעלה הפנימי מתוך החיצון ויתייקר שמו של קב"ה מצד יתרו בהכנסו פנימ' אלא ע"י היות סוד אותה הבחינה המשורשת פנימה ויוצאה לחוץ ובהכנסה פנימה אל תוך שורשה יתן הוד וכבוד אל הקדוש' מתוך החיצון אל הפנימי ונודע שסוד הדינים כולם מתפשטין עד שהם משורשים מן הקדש אל החוץ שהם הם סדר נזיקין ומזיקין הם בחוץ א"כ יבא יתרו מן החוץ ויודה אל שם אלהים בעל הדין כאומרו כי המשפט לאלהי' הוא ויסדר הדיינים כאומרו ויהי אלהים עמך יודה שכל הדין הנעשה בחוץ יוצא מלמעלה ולא בידם כחם אלא שהם משורשים בקדש ושם נאחזים יש' ולא האומות שהם אחוזים בחוץ בלי שורש פנימי והיינו כהבל ורוח. ועל הדרך שפי' בבריות הוא ממש בדעו' לא ינהיג בר

נש וגומר. שהרי יתרו הדיוט היה ודבריו הגיעו עד רום השמים בסוד ובמעשה ואפי' משה מבחר האדם כתיב וישמע וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרה"ו זלה"ה כתב משם הרי"א זלה"ה. ת"ח יתרו הוא דיהב עיטא וגומר יתרו הוא קין ומשה הוא הבל והוא קם עליו והרגו על עסקי תאומה יתרה שנולדה עמו עתה בא לתקן ונתן לו בתו לאשה והוא כפר ואמר לית דין ולית דיין עתה בא לתקן וניתנה פ' דיינין על ידו וז"ש על תיקונא דדיינין והכי אצטריך והודה בפיו ואמר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים ולפינך נקרא שמו יתרו ר"ל יתר ו' כלו' שה' ית' נתן לו ו' יתרה ומהו הו' וישם ה' לקין אות ו' שהיא רומזת לעץ החיים עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ר' אבא אמר וגומר ולאנהגא בי' קלנא וגומר כל זה הצעה למסקנא דמלתא דקא מסיק ת"ח יתרו הוא דקא יהיב עיטא למשה. וגומר ומשה שמע לקול חותנו ולא עבד בי' קלנא וגומר.

א"ל ר' אלעזר שביק לי' לא תקטיליני'. היינו דוקא בשדה שהוא מקומו לא ישלח בו יד אמנם כשנראה בבית שאין זה מקומו לא פליגי אדאבוי ר"ש שאמר טוב שבנחשי' רצוץ מוחו כך תירץ מורי זללה"ה ונכון היא: ולזמנין כמה דעביד האי ה"נ שזיב לבר נש ממילין אחרנין וגומר כדאיתא בסוף פ' אמור ובסוף בהר סיני:

פתח ואמר וירא אלהים וגומר פסוק זה תפס על שאינו ראוי לזלזל בשום דבר שבעולם שהרי ראה אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד אפי' נחשים ועקרבים וגומר כנזכר בס"פ אמור על פסוק זה וכאן סמך על מה שכתב שם וחדש בו דבר על דרך הסוד.

דא אלהים חיים. בינה בסוד ל"ב אלהי"ם דעובדא דבראשית ולכן היא משפעת ומשגחת עליהם וזהו וירא משגחת. עילא אצילות (ת"ת) [צ"ל תתא] בי"ע. והנה טוב דא סטרא דימינא וגומר כלומר ההשגחה שמשגחת הבינה היא בין ביסוד הימין סוד הרחמים שבכל העולמות ותאנא והדר מפרש וירא אלהים את כל אשר עשה השגיח בהם והדר מפרש והנה כמו והנה ימין מאד שמאל כנזכר והענין כי יש בה שם הוי"ה הרומז לרחמים והוא בניקוד אלהים הרומז לדין.

וכלא רזא חדא כי מלאך חיים היינו ימין חסד שמשם משתלחים החיים ומלאך הוא מלשון שליח ומלאך המות הוא השמאל גבור' שמשם משתלחת המיתה.

רזא הוא לאינון דמסתנלי ברזא דחכמתא. פי' אחר שמפרש בפסוק ששם אלהי"ם רומז לעילא ותתא כדמפ' ואזיל.

אלהי"ם לתתא שליט על תתאי פי' שם אלהי"ם הנז' למטה בפסוק אחרון בבריאת יום ששי הוא הוא דשליט על תתאי בי"ע.

אלהים לעילא כלו' ושם אלהים הנז' למעלה מזה דהיינו בכל הפסוקים הקודמים היא הבינה והיא השולטת על עילאי ומלת לתתא ולעילא דקאמר היא מלשון משנה ילמד תחתון מן העליון.
דא איהו כלא אלהי"ם חיים כלומר בין עליון בין תחתון הכל רומז בבינה כי ממנה נמשך האור לכל ז' ספירות דאצילות וז"ש בוצינין עילאין ותתאין הם כל עשר דבי"ע ואומרו דאנהיר ואדליק כי הבינה ממכון שבתה מאורה הרב מבהיק ומזהיר לכל בוצינין וגומר והיינו לצורך עצמן ויש השפעה אחרת דהיינו שנמשכים ממנה מיני מאורות אחרים עליהם כדי שישפיעו ויאירו הם לתחתונים וז"ש.
לאנהרא: [והביאו התוספתא לסיוע דבריהם שאמרו שבינה משפעת לכל הספי' ולכל העולמות התחתוני']. ת"ח יתרו הוא דיהיב עיטא וגומר אהדר דלא לעיל דאמר דלא בעי בר נש לאנהגא קלנא בשום דבר שהכל היא צורך לעולם ת"ח שיתרו נתן עצה לדינין ומשה לא זלזל בדבריו לומר וכי אנו צריכים לעצתך אלא קבל עצתו ועשה מעשה וז"ש לא ינהג בר נש קלנא באחרא וגומר הכי איצטריך פי' כדי לתקן את אשר עיוות בגלגולו הראשון שהוא סוד קין כי עתה העמיד דיינים וסדר את סדרם והנהגתם הוראה על הודאתו דאית דיין למעלה צופה ומביט צפוני חדרי לב איש ועלילותיו ובזה תיקן מה שכפר דלית דין ולית דיין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף סט.

וישמע יתרו וגומר פתח ואמר ע"כ אודך בגוים ה' בשעתא דחמא וגו' הנה היצירה אל הבריות הוא כח ההשפעה העליונה ונותנת צורה במצטייר והנה כל האומות הם משורש מעשה ה' באדה"ר וסוד השפעה עליונה מתפשטת מלמעלה ונתנת לשרים וכח הצורה הזאת בשתי דרכים ברוחניות בנשמה אינה אלא ביש' ובגשמי אינה בישראל לבד אלא גם היא מתפשטת בכל האדם ומטעם זה כאשר מאותה הצורה יכנס פנימה אל הקדש שמו של הקב"ה מתייקר שהצורה נאספת אל שורש שם ואל תחשוב שאלו הצורות לבטלה ולריק הם שאין לך הויה שאינה מהצורה העליונה וח"ו שיהיה דבר נמצא במציאות שלא מכח עליון והכח ההוא לא יהי' הויתו לריק אמנם יש להם דרך להתאסף לזמן חידוש העולם ודבר זה סוד עמוק מאד ומטעם זה כאשר יכנס יתקדש שמו של הקב"ה באותה הבחינה העתידה שנאמר בה כי אז אהפוך אל עמים ויוכללו ומעין אותו כבוד הוא הכבוד הנמשך להקב"ה כאשר האומות מקדישים ומודים שמו ולזה אמר אודך בגוים כדי שמתוך הענף המתפשט יבא השבח והמעלה כדמפרש ואזיל. והענין שסוד ההויות האלו המרים שנתפשטו בדין לקיים הדין עתידים הם להמתק ויוכלל

בקדש. וישראל עיקר השורש אל הנר שהיא השכינה המאירה בנו והיינו דמסיק ישראל יסודא וגו' כי הם יסוד ועיקר אל התמונה העליונה והם ענף א' שנפשט חוץ שהוא צורך גבוה הכנסו פנימה לתיקון המציאות כדי שיהי' סוד האחדות שלם בכל חלקיו ולז"א כל עובדוי כדפי' שכח המצייר המתפשט בצורות המציירות בחבורא חד דהיינו סוד האחדות הגמור והשלם והיינו אומרו ושליט קב"ה בלחודוי כי כל זמן שהמציאות הזה כך הוא אין יסוד א' שלם מפני החצונים שהם אחר עד שיאמר אחד בכל הנמצא כאומרו ולעובדו שכם אחד ומעין זה היה יתרו כדמסיק:

חד יתרו וגומר וככבא וגומר זו היא חכמת הורדת כחות הככבים למטה והיא חכמת הטלמסאות והיא ג"כ ע"ז ויש ג' מדרגות ממנא מהקדש שמשם יוצא ומתפשט עד הככב להשפיעו והוא בינוני לא קדוש ולא טמא הג' ככב ממש יש לו כח ולזה עושים עבודת קטורת ומעשה ידוע להוריד כחם וזהו בקיאות ע"ז אז ואינו כשוף בחצונים אלא צד השתמש האדם במעשה בראשית להכריח ההויות להפעילם בעל כרחם: אמנם חכמת בלעם הוא סוד התמורות שהוא למעלה מהככבים ומכחישין ממש פמליא של מעלה שהם מגבירים כח החצונים וזהו כח הכשפים בדבור ומעשה וזהו חטא אדם הראשון להסתכל בחצונים וזהו ע"ז קשה מאד והנה התחתונים נפעלין מעצמם משתים אלו הא' הוא סוד הנהגת מערכות השמים וזהו הנהגת האומות בנשואיהם בלדתם והורתם שהם תחת ממשלת הככבים והככבים נשפעים מהקדש ע"י השתלשלות הב' מתנהגים בני אדם בצאתם מאת פני ההנהגה הטבעית ויהיה להם סוד החצונים כדרך שהיא לישראל הקדוש' העליונ' להפעיל חוץ מהטבע להעניש ולהשכי' והנה המציאות הזה אם יעזב אל ההשגח' העליונ' אינ' אסור' כלל אמנם המפעיל ונותן עצמו תחת רשותם הוא העובד ע"ז ואיוב היה ירא סתם מההנהגיות השגחיות סתם ולא הי' מבחין אם ההנהג' קדוש' או חצונית אלא ידע שיש ב' הנהגות טבעיו' וחוץ מן הטבע ולא עבד אלא האמין והיה ירא לידבק בהם ולזה כשראה הנסים וביטול חכמת מצרים יצא מזו לזו ונדבק מיד. ויתרו שהי' דבק בראשונ' לא יצא ממנ' עד שידע יותר מפני שהי' חכם ומבחין. ובלעם שהי' דבק בשנית דהיינו תכמת הכשוף לא יצא ממנ' כלל עד שנאבד בה מכל וכל כדמסיק.

דחילו וגומר ענין הירא' הוא השתעבדות האדם עצמו אל סוד האמונ' ששכלו דבק בה ולא ישתעבד האדם אל יראתו להמשיך הכח אליו אלא בדבקות היראה וההשתעבד החומר וזה יהי' ג"כ אל הקדוש' והיושב נכנע בלבו וקונה מדות טובות בקל יתדבק אל הקדש אחר שגופו משועבד אל שכלו ואין לך דבר גרוע מחוזק החומר אשר לא ישתעבד כלל אל השכל שזה יקש' בכל העבודות אפי' בעבודה הקדוש' שהיא גבוה יותר וצריכ'

השתעבדות מרוב' יותר מדאי ולכך האומות יספיק להם ז' מצות וישראל יצטרכו לתרי"ג כדי לשעבד החומר אל השכל אל העבודה הרב' הנפלאת וז"ש כ"ש אינון מילין דהיינו סוד הקדוש' שצריך השתעבדות גדול כדי להמשיך האדם רוח הקדש עליו.

בר להני טופסי וגומר הם פעולות השדים וכיוצא שאדם שולט עליהם באבירות הלב ומרא' עצמו שולט עליהם ועכ"ז יש להם שרים עליונים שע"י אותם השרים משביעים אותו וצריכים לכבדם כדי שיהיו נשפעים להשבעתם וקרובים לקיים רצון המשביע וסרים אל משמעתו.

דהא בסטרא אחרא אית נהירו וגומר הענין הוא שאין הנהג' לחצונים אלא מתוך הקדוש' העליונ' ולזה יהי' סוד קליפ' דקה אמצעית בין הקדש ובין הטמא והיא קליפת נוגה שממנ' יתלבש ההנהג' הקדוש' להתפשט אל החצונים ומנהינם והיא כעין נשמה אליהם ובלעם צפ' בגוף שהם החצונים כנשמ' שהיא סוד הנוג' ועל זה הי' אומר ויודע דעת עליון דהיינו סוד כעסו של הקב"ה בחיות ההנהג' המתפשט בחוץ ועת התגברות רגע ידוע ביום ואז צופה ומביט בכח המתפשט מה יגזור להנהיג בחצונים ואז כל מה שהי' מקלל הי' מתקיים מפני שדרך הנשמה להתפעל מן הגוף ועיקר הפעולה בגוף והנשמה מתהפכת למציאות הגוף ומה גם בעת זעם והוא מקלל ע"י כחות חצונים ופועלים ע"י נשמה ניצוץ הנוגה ומה גם בעת שאין ישראל ראויים וזה טעם מה יעץ והוא כי היה מכין הכחות החצונים לקלל' וכאשר יבא אותו רגע יהי' השפע נשפע מלמעל' על אות' הכנ' ויפעיל בדין ולכך נאמר למען דעת צדקות ה' שלא פעל' הנשמ' בגוף החצונים כל אותם הימים.

נהירו דסתימו דעינא שבסתימת העין רוא' אור ואינו יודע להבחין מה. מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו זלה"ה כתב**. פתח ואמר ע"כ אודך בגוים וגומר דייק או' בגוים כי הלא הודאת שמו היא בתוך ישראל כמ"ש אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה ולא בתוך הגוים לזה ביאר שאין כן פי' רק בגוים ר"ל בעבור הגוים הבאים להתגייר על דבר זה אודך ואזמרה ואמר כי הנה עיקר כוונתו ית' היא בעבור ישראל כי זה כל האדם ואין לו חפץ במילתם אמנם להיות שאומרים אומות העולם שאין מאמינים בשי"ת רק ישראל לבדם שבחרם לגורלו והלא עם אל אלהיו ידרוש וגם הם ידרושו אל אלהי נכר הארץ ולכן כאשר הם עצמם מודים באלהינו ית' אז מתפרסם ומתגדל שמו ית' לומר אם עוברי רצונו כך מודים בו כ"ש עושי רצונו נמצא כי עיקר הפרסום הוא על ידם אמנם תכלית הכוונ' הוא על ישראל לבדם וכן מצינו קדושת שמו ית' בענין יתרו ולכך התחילה הפ' בענין זה כי הוא דבר גדול וחשוב אצלו ית'. והמשל בזה לאדם שיש לו בן ועבד ותכליתו הוא שהבן יהיה

טוב אמנם כאשר העבד יהיה ג"כ טוב ועושה רצון האדון אז שמח האדון מאד באו' הלא בני יקח מוסר במכ"ש מן העבד שהוא איש זר והוא חצוף ורשע נמצא כי כל תכליתו הוא על בנו אמנ' עיקר פרסומו וגדולתו הוא ע"י העבד וכן הם יש' והאומות. ולכן ביאר גדולת חכמת יתרו כי אם היותו חכם גדול אין כמוהו בעולם ועכ"ז הודה ואמר עתה ידעתי וא"כ אין לך קדוש השם ופרסומו גדול מזה. ולכן ביאר עתה גודל חכמתו ואמר כי ג' יועצין היו לפרעה וגדול שבכולן יתרו והוא כי הנה איוב לא היה בו חכמ' רק יראה גדול' כמ"ש אח"כ. אמנם בלעם עם שהיה חכם עכ"ז היה חכם בדברי כשפים כי היא חכמה שבכל העולם היא נבזית והכל יודעין שמעשה כשפים הם דברי טומאה ורשעות וזה מפורסם בכל הלשונות אמנם חכמת יתרו אפילו אצלינו היא משובחת שהיא ידיעת הנהגת הככבים משרתי העולם ושרי העולם והוא היה יודע לעובדם כפי הראוי להם וזו ודאי חכמה גדולה וחשובה אם לא שאסרתה תורה וכראות האומות כי אפילו יתרו היודע חכמה זו נתגייר אמרו לולי ידע יתרו מאת הככבים והמזלות שרי העולם שהם הודו לו על אלהותו ית' לא נתגייר וא"כ מה יש קדוש ה' גדול מעל ידי יתרו. וביאר ענין איוב כי היראה היא סוד גדול בין בקדושה בין בטומאה כמ"ש ז"ל שהיו מרעיבין עצמן ולנין על הקברות ואז שורה עליהם רוח הטומאה. והוקשה לו כי הלא יש באומות עזי פנים הרבה העושים פעולות כשפים על ידי כח הטומאה והם עזי פנים בלתי בעלי יראה לז"א שהעיקר הוא בסטרא אחרא עצמה אמנם אלו העושים פעולות אלו הם על ידי השדים והרוחות שאינן נחשבין ונקראים חציפין דקיקין כמה שידעת סדר העולם כי תחת י"ס דטומאה יש ז' היכלות ותחת ההיכלות ד' מלכין קפקפין ושמדין ואשמדאי וגומר ותחתיהן אלף מיני שדין ורוחין חציפין ומי שיפעול בהן אינו צריך למדריגת היראה. אבל העושה פעולות ע"י סטרא אחרא העליונה שהוא ענין הצריך אל פרעה לסגור את ישראל בארצו לזה ודאי צריך מדת היראה. וביאר כי גם באלו התחתונים יש בהם מיני שרים ושלטונים הצריך להם מדת היראה הנז' והנה כפי סדרן כך היה עניינם כי איוב שהיה בעל יראה עד הקצה לסטרא אחרא בראותו נפלאות השם ע"י עשר מכות אז הפך לבו תכף ומיד ליראת ה' ועליו נאמר הירא את דבר ה'. ויתרו שלא היה כל כך אדוק כאיוב כי מדת הירא' של איוב צריך היות' מתמדת מאד אמנם עם שלא היה מתמיד כאיוב עכ"ז היה צריך שיעבוד וישרת תמיד את הככבים כמנהגו כי אם לא יעבדם רק לעת הצורך לא יענוהו ולא יעשו רצונו ועכ"ז שהיה יותר רחוק מאיוב עכ"ז לא נתגייר עד שרא' סיום כל העשר מכות וראה שיצאו ישראל ממצרים ולא הועילו כלל אז חזר בו. נמצא כי איוב האדוק מאד בסטרא אחרא נתגייר תכף וכפי קרובתו הרחקתו ויתרו

שלא היה כ"כ קרוב אליה כאיוב עכ"ז לא נתגייר עד ראותו בעצם כל הענין אמנם בלעם הנאחז בכשפי' ובטומאת' לא היה לו שום תקנ'. ואו' ועם כל דא אסתכלותא וגומר הוא להורות ענין הראשון שכתבנו כי גם הטומא' צורך העולם ולז"א כי יש בהם איזה דבוק מעט וכמ"ש אח"כ מי יתן טהור מטמא דמוחא וקליפ' סלקא כחדא. או אפשר דהוקש' לו כי איך אמרנו שבלעם נאבד לגמרי להיותו דבוק בטומא' ההיא והלא לא מצינו מי שניבא דברים נפלאים אפילו מענייני מלך המשיח כמוהו ולזה אמר שבא לו מחמת ונוגה לו סביב וגם בזה אפשר ירמוז גודל חכמת בלעם בסטרא אחרא כי שאר הפועלים בסטרא אחרא אינם יכולים להשיג כלל מן הטהר' והטעם כי נודע כי בסיום כל גדרי הקדוש' אז מתחלת הטומא' נמצא כי לרוב ידיעת בלעם בטומא' עד שהשיג בהיכל עליון שבטומא' לכן השיג קצת טהר' דבר מועט כנזכר פ' פקודי דף רס"ח כי בהיכל שביעי אית כוין פתחין לנהורא קדישא ולכך בלעם שהשיג עת תכלית נקודת הטומאה צפה והביט משם דרך אותו הכוין הנפתחין בטהר' אמנם השאר שלא השיגו שם אינן יכולין להביא בטהרה כלל עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אלא מסטרא דשאר עמין. מלת בגוים קא דריש אודך בשביל הגוים כשמודים לך ומתגיירים.

יסודא דשרגא שרגא היא המלכות ונשמותיהם של ישראל הנכללי' בה היא יסוד שלה שלכך נקרא כנסת ישראל ע"ש שהיא מכנסת נשמותיהם של ישראל. ה"ג כדין איתוסף יסודא דשרגא ואתתקיף על כל עובדוי.

נפל עלייהו מקמי קב"ה. כששמעו את אשר התעולל במצרים כמ"ש שמעו עמים ירגזון וגומר ואז נבהלו וגומר. אתרשים פרשתא דא ליקרא פרשת יתרו על שמו וכן התחל' הפרשה התחילה בוישמע יתרו:

הוה דחיל בדחילו. שהי' ירא אלקים ועיקר השגתו היתה ע"י היראה.

ואי לא ישוי לבי' ורעותי'. **וגומר** לא יכול וגומר הטעם הוא כי ע"י שירא ממנו משים כל מגמתו נגדו עד שמתקשר נפשו בענין ההיא.

טופסי צורות מלשון טופס.

דקיקין דקות דהיינו השדי' שהם פחותי' שבכל מיני הקליפות ולא בכלם. בגין דאית בהו שולטנין. ה"ג כי יש בהם משפחות חשובות כגון שדין יהודאין וכן אשמדאי וכל משפחתו הם שדין יהודאין ואתכפיית תחות שמהן קדישין כנזכר בפ' פנרס בר"מ.

יתרו אצטריך פולחני'. כלו' אצטריך למפלח פולחני' ולשון קצרה הוא:

אסתכלותי' זעיר הוה מסתכל ה"ג. מסתכל מרחוק מתוך כמה מסכים. נ"ל ה"ג כההיא נהירו דסתימא דעינ' בכ"ף ולא בבי"ת והכוונה לומר שמה שהי' משיג בלעם הי' דבר סתום שלא הי' יודע מה שהי' רואה כדמיון האור שרואה האדם כשסות' את עיניו ומגלגל העין שמתגלה לו מיני מאורות מגוונים שונים וכשרוצה לעמוד עליהם אינו רואה מאומה ואינו יודע מה היא כך היתה הסתכלותו של בלעם וז"ש כההוא נהירו וגומר ואחזי בר נש נהורא סתימא ולא חזי. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון הוו יסודא דשרגא לאנהרא וגומר ויצא קנ"ה א'. דהא בסטרא אחרא וגומר ויקהל ר"ג ב' ורט"ו ב' עכל"ה:

דף סט:

טפסי רקיקין הם התחתונים אחרוני' שאין אותו האור מגיע אליהם שהם שלוחי שלוחין ולכך הם חצופים מאד וטמאים ביותר שאינ' משתעבדי' אל הקדש כלל. מרע"ה היה בקדש בין שאר נביאים כמו שהי' בלעם בין שאר הקוסמים וזה כמו שבלעם היה יודע דעת עליון שהוא אור המתלבש בקליפות מה שלא היו משיגים שאר הקוסמים ולא היו מרגישים בה אלא היו פועלים ומשיגים בג' קליפות לבד כך היתה ממש סוד נבואת מרע"ה בקדוש' בין שאר נביאים כי הם היו משיגים בג' גווני עינא שהם אודם ולובן וירוק בשכינ' אמנם הדעת המשתמש פנימ' אל הספירות לא היו משיגים ולא יודעים בו ומרע"ה היה מסתכל בסודו ומשיג הנבוא' בו והיינו בפתיחו דעיינין ואסתכל במה דלא אתייהיב רשו וגומר. וכמה דבלעם הוה חמי וגומר אוף הכי משה וגומר ירצה לתת טעם איך השיג מרע"ה מה שהתנבא בלעם ואיך אמר' משם בלעם ואמר כי הסב' לזה מפני שכמו שבלעם היה צופה אותה השגה מהאור הפנימי כך היה מסתכל מרע"ה החשך והיאך הנבוא' והאור עובר ומתפשט מן הקדש אל החוץ ומפעיל שם נבואת בלעם והיה אומ' מרע"ה עתה נמשך לבלעם אל החוץ כך וכך וזה לצורך שעה דוקא בעת צפיית בלעם שהרי מעין שנפתח לבלעם אותו השכיל לפי שעה כך נפתח למרע"ה לפי שעה כדי שישיג צדקות ה' ונבוא' בלעם וז"ש כמה דבלעם לא הוה מסתכל וגומר:

הסנה ודאי היה בגו ההוא קדושה וגו' היינו שרא' השרשת החיצונים בתוך מדרגות הקדוש' וז"ש בלבת אש ומתוך אותו לבת אש היה הסנ' דהיינו השרשת החצונים בתוך הקדוש' ולזה נמצא דכלא אתרבק דא בדא החצוני מושרש בפנימי והפנימי משתמש ע"י החצון כי הם צורך גבוה ולזה לית טהור אלא מגו טמא שמתוך ההנהג' הטמא' אדבקו בני אדם בקדוש' העליונ' נמצא שיהיה הטהור מתלבש בטמא והיינו יתן וימשיך אל התחתונים טהור מטמא שהם הדינים שבני אדם משועבדים אליה' מאז חטא אדם הא'

להוכיח בני אדם ואלו הם לבושים שא"א מבלעדם עד תיקון חטא אדם הא' כדמפרש ואזיל. ועכ"ז לא היתי' נבואת מרע"ה מתלבשת בזו אלא מפני שהוא נתפשט מהחומר כדכתיב של נעלך מעל רגליך אלא בתחלה ראה כך עד שנתפשט וראה שלא מתוך הסנ' ועכ"ז השרשת הסנה שוה אל הכל:

א"ר חייא בניה ולא בניו בתמיה אלא בגין וגומר ירצה לא קראם בניו אלא בניה שהיא הדריכה אותם בעבוד' עד עתה א"כ התור' שהיא הנהג' רוחנית לא קראם בניו שהוא עדיין לא הרגיל' בתור' אלא בניה כמו שהתלמידי' שנקראו בנים וז"ש בגין וגומר:

א"ר יוסי וגומר לא שייך לפרש שזה דרך הכשוף ואפשר שנאמר עד ההולד' עיקר הבנים מהאם והחותם מהאב והבנות בהפך וז"א מלה דקשוט וגומר: ועוד אפשר מלה דקשוט המפורסם א. לכל ישראל שהיו כרוכים אחר אמם עד שהכירם מרע"ה לכל:

ר' אלעזר וגומר מזדווג באתר אחרא בעלה דמטרוניתא ומוליד רוחניים וקשה שהרי משרע"ה תדיר איהו בעלה דמטרוניתא לז"א מ"ט בגין וגומר וא"ת והרי קרא לצפור' אשת משה ואדרבה יש להקפיד יותר וי"ל דהא כתיב אחר שלוחיה אמנם הבנים לא שייך בהו שלוחים:

ויבא יתרו וגומר וסיומא לאו הכי שהרי זווג השכינ' אינו תלוי אם יהיה בנבוא' או לאו לעולם מזדווג. כולא איהו כללא חדא אינו השנות הענין פעם שנית אלא עדיין בכלל ראשון הוא ואמר שיבאו עוד למש' יתרו ובניו של יתרו ואשתו של יתרו ועם שנאמר ולכהן מדין שבע בנות ולא בנים לבתר דאתא משה הוה ליה. ואו' ויאמר אל משה אני וגומר לא יקשה דיתרו אמר למש' אני חותנך ועמו יהיה מי שיהיה ומה שהי' צורך למש' אמר ועכ"ז לא אמר בניך מן הטעם שפי' גם לא יקשה באו' וישלח משה לחותנו אחר שהביא הכל להיכן הלך לז"א שהכל הביא יחד ואח"כ הוא לבדו חזר למות בעירו ובניו הניח שם להתלמד תור' והיינו דכתיב ובני קני חותן משה וגומר. ולכתתא רגלייהו דהיינו לכו הליכה רבה מרחוק. גם ירצה שיהי' חביב' להם שלא ירצו ללכת אלא ברגלם עוד ידקדק שיכניעו וישברו רגלם שהיא אמונתם הקודמת ומקום אחיזתם. אל הר ה' דא אברהם ירצה השכינ' מבחינת אבר' נקראת הר דהיינו מקום אחיזת הגרים פתח שפתח לכך הם קוראים בשם שקראו אברהם שנדבק באמונ' האמיתית עם היות שאינה ירושת אבות ולזה אברהם קראו הר מה הר הפקר כך השכינ' אינ' צריכ' ירושת אבות לדקדק בה אלא היא הפקר לכל הרוצה להתגייר והיינו הר המ' הר אל הת"ת ואל בית מ' מצד הת"ת שהוא יעקב והכל במ' וירצ' להכלל במד' זו שהיא לישראל מצד אברהם בתחלה ואח"כ נהיה להם מצד יעקב והכל ענין א'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. א"ר יוסי אע"ג דבנוי דמש' הוו מלה דקשוט בניה ודאי פי' ע"ד אני עבדך בן אמתך כי לטעם זה כותבין בקמיעין שם אמו כי הכל יודעין שהיא אמו בבירור משא"כ באביו כנזכר פ' שמות דף י"ז ב'. או ירצ' כי הבן בא מצד האם שנאמר אשה כי תזריע וגומר אבל פי' ראשון הוא האמיתי. א"ר אלעזר וגומר כי יש להקשות בדבריו כי אם לא קרא אותם בניו רק בני' מפני שאחר שנזדווג באשה אחרת היא השכינ' גנאי הדבר להזכיר שיש לו בנים תולדות של משה א"כ מכ"ש שיותר גנאי לכנות שם אשתו עליו כמ"ש ואשתך וכן ואשתו והל"ל ובתי או ובתו כי אין גנאי שייך בתולדות רק מפני האש' וא"כ יותר גנאי זה באשה. ונלע"ד כי נודע כי השרוי בלא אשה אין שכינ' שורה עליו ולכן אחר מתן תורה אעפ"י שפירש משה מאשתו עכ"ז לא גירשה עם היות שהיה עובר בעינויה אמנם היה הכרח להיות נשוי כדי שתשרה עליו שכינה אבל התולדות היה גנאי לקוראם בניו והראיה כי נמנע משה מן פריה ורביה ולא נמנע מהיות שם אשתו עליו ולא גירשה. וכל זה מסכים להרמ"ק ולזה לא כתבתיו. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' [בזהר שלפנינו לא כ' תי' בהו] תפסי בהו כמו טופס בט' ופי' צורות כמ"ש לעיל בסמוך והם השדין שאין בהם שום ניצוץ של קדושה כלל. אוף הכי משה וגומ' ולאו בכל זמנא כמה דבלעם וגומר יראה שכונתו אגב ארחי' להקיש נבואת בלעם בסטרא אחרא לנבואת משה רע"ה בקדושה כדי לפרש פסוק ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אבל באומות העולם קם ממש כמשה בבחי' הגם שלא הזכיר הפסוק הזה ממילא משמע:

מתוך הסנה הסנה ודאי הוה בגו ההוא קדושה משמע שפסקה לקרא בסכינא חריפא וירא מלאך ד' אליו בלבת אש ובתוך הלבת אש הי' הסנה בתוכו דהיינו הקליפה שהיא כולה קוצים (בסנה) [כסנה] ורמז שהקליפה היתה נכללת בתוך הקדושה ולכך ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהי"ם מוכללת הקליפה בתוכה כי זלזול כבוד יהי' לה אם יסתכל בה בעת ההיא. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון אל הר ה' דא אברה' וגו' ע' בפרד' שער ערכי הכינוי':

דף ע.

ד"א הר ובית וגומר סליקו לדא מן דא שהבחי' שהיא הפקר ובחי' הר היא לגרים דוקא. כד אתאן לאעלא וגומר שאינם נכנסים אלא תחת כנפי השכינ' לבד ולכך נקראת אותה הבחינה הר שאינה עצם התוכיות. אמנם לישראל שהורתם ולידתם בקדושה הם נכנסים אל תוכיותה כאתתא בבעלה בבית אחת יחד בקירוב בשר והיינו בית מ' אלהי יעקב ת"ת. ורביעא עלייהו לא בכנפי' שפירש כנף לחוץ ומכסה על הגר אלא רביעא עיקר רביצה עלייהו ממש כאימא מפני שהם בני מעיה הורתם בקדושה ויורשים נשמה מהתוכיות.

והענין כשהגרים מולידים בנים בקדושה זוכים אל המעלה הזאת ולכך יאמר ואל בית אלהי יעקב:

ת"ח וגומר אל משה אל המדבר כפל אלא הכוונה אל משה לגיירא לון ויכניסם אל המדבר והיינו בניו ואשתו של חותן משה למעבד נפשייהו להתגייר ובג"כ קיימא ההוא אתר ברזא וגומר הענין שיש לשכינה כמה מדרגות כמה מציאיות ועכ"ז השכינה עומדת בבחינ' שהגר כשיתגייר מיד יכנס אל בחינ' ידועה בה דהיינו סוד כנף והתפשטות והשכינה נק' צדק ודאי ויקסה נראה שהוא גר במדת צדק שאינו מיישב בה ולז"א שמלת גר אינו בבחינת מדת צדק וז"ש אע"ג דאתדבק באתר דא ומיושב בה נקרא גר כערך וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ותפס פסוק ויבא יתרו חותן משה ואח"כ פרח ואמר והלכו עמים רבים וגומר הוא כמ"ש אח"כ כי כמו שבא יתרו להתגייר אל הר האלהים וכן לעתיד והלכו עמים רבים לעלות אל הר האלהים כמו שעשה יתרו. ומה שקראו הר הכוונה על המ' הנקרא הר הבית וכנגד אברהם שהיה ראש לגרים קראו הר שהוא הפקיר למי שבא להתגייר ולחסות תחת כנפי השכינ' אמנם יעקב שכבר היה זרע קדוש נקרא בית שגם הוא היה בן בית בני בכורי ישראל ואמר כי העמים שהם א"ה כלם ירצו להתגייר ולחסות תחת כנפי השכינה הנק' הר ובית. ופי' דבר אחר כי הר ובית אינו שוה באומות רק הר כנגד הגרים ובית כנגד ישראל שהם בני בית ועמוסים מני בטן ולא בכנפים וז"ש וסליקו לדא מן דא וגומר וביאר איך יתרו קדם עתה לעשות מה שיעשו הגרים וז"א ויבא יתרו וגומר והביא ראיה כי אם אין כוונת יתרו אלא לראות למשה חותנו היה די באומרו אל משה אמנם אומרו אל המדבר וגו' אומרו הר האלהים זה יורה שבא להתגייר ממש וזו היתה עיקר כוונתו: ואומרו דדא איהו אתר לגיורי הוא במה שנודע כי לעולם מדבר הוא במלכות והוא עצמו נקרא הר האלהים והוא נקרא צדק נמצא כי אין לגרים אחיזה רק עמה ולכך נקרא גר צדק ושם הוא אחיזת הגרים אם כן אומרו אל המדבר ר"ל שבא להתגייר ולחסות במלכות הנקרא מדבר והר האלהים. ואומרו אל משה ירצה שבאו אל משה כדי לגיירא לון וילמדם סדר קבלת עול מלכות שמים הנקרא מדבר והר האלהים ונקרא בכאן על שם שהמדבר הפקר לכל כך המלכות הפקר לכל הגרים החוסים בצלה. ואומרו למעבד נפשייהו נ"ל שחסר וכך צ"ל למעבד נפשייהו גיורי. ואמרו ובגין כך קיימא ההוא אתר ברזא צ"ע. ואומרו והא אוקימנא גר וגומר הכוונה כי הוקשה לו דכיון שנדבק בשכינה בכל לבו למה נקרא גר היה ראוי לקרותו תושב ולא גר ולזה אמר דהא אוקימנא כלומר כבר תירצנו זה במקום אחר שהטעם הוא כי מי שעזב ארצו וביתו והולך

למקום אחר אעפ"י שמתיישב בו נק' גר בערך הערך שעזב עמו ונחלת אבותיו ולא ח"ו ע"ש העתיד כי דבוק הוא בשכינה היטב אבל בערך שלקח אמונה שלא ידע נקרא גר. מהרח"ו זלה"ה:

רזי דרזין וגומר רצה בזה כי יחשבו בני אדם חכמת הפרצוף חכמת ניחוש בעלמא ואינו כי היא חכמה נפלאה שהיא תלויה במדות העליונות ובריאת הנשמה באברים עליונים נפלאי' משרשי הנשמה מהספי' העליונות ומשם ידיעת סבת שנויים בפרצופין כדמפרש ולזה היא סודות תורתינו וזה רצה באו' אורייתא קדישתא שאין חלק בה לחצוני' כדי שיהיה עניינה נחש ח"ו ועוד היא שלמה שאין חסרון בה וכל ענין חכמת סודותיה שלימות ואינו חסרון:

ואתה תחזה מכל העם פי' בסוד הפרצוף יכיר הראויים להמנות כי אותם שיש חסרון בפרצופם הוא מצד איזה פגם שנדבק בנפש שהנפש המתלבש בגוף מראה עניינה בגוף ולכך הגוף בפרצופו מראה תליית הנפש במדות העליונות ולכן סוד ואתה תחזה הוא סוד זה ספר תולדות אדם כי תולדות אדם מהמדות הנמשכות בו מתולדותיו ואצילות נשמתו הוא בסוד ואתה תחזה מכל העם והכל ענין א' וז"ש ואתה תחזה מכל העם זה ספר תולדות אדם.

דא ספר מאינון וגומר כי בענין החכמה הזאת הוא סוד נמשך מלמעלה ממקור הסודות מפני שהוא מגלה סוד הנשמ' ואצילותיה משרשיה וכל שינוי פעולותיה שבכלל ספרים עמוקים שנמצאו כעין ספרא דאדם ספרא דחנוך ספר רזיאל וכיוצא גם זה הוא ספר נעלם ונסתר לידע סודות תולדות אדם ותלייתם במדות עליונות:

אר"ש ארימית ידי וגומר ר"ש בענין זה רצה להמשיך מהחכמה שמשם משך חכמת סודות התורה וכל חכמת בריאת האדם בל"ב נתיבותיה והיינו נשיאות כפים כ"ח פרקין מ"ה עשרה אותיות המילוי עשר אצבעות לז"א למאן דברא עלמין ול"א כל עלמין שיור' על הא"ס וסתם עלמין בבינה שהיא נקראת עולם. אע"ג דבהאי קרא גלו קדמאי וגו' בסוד חכמת הפרצוף. אית לעיינא וגומר כי צריכין ביאור שדברי ספרא קדמאה באו בקצרה שהם בסוד החכמה. ומתמן אתמשכא ספרא גניזא דשלמה מלכא שהוא בסוד היסוד שגם יש בו סוד רז אור הנמשך מאור קדמאה וזה ביאור לזה כענין היסוד המפרש סוד החכמה והיינו ז"ה יסוד ספר תולדות אד"ם מ"ה חכמה.

זה דתליא ביה כולא הנה פירש ד' פי' במלת ז"ה. וב' פי' במלת ספ"ר. הא' זה דתליא ביה כולא והיינו היסוד שכל השפע יושפע דרך מקורו. הב' זה אילנא דחיי היינו הת"ת עץ ויונק החיים מהבינה ופריו חיים אל היסוד אל ח"י והיינו ז"ה סוד י"ב הוויו"ת י"ב מזלות

הת"ת הנמשכות לי"ב ענפים שביסוד. הג' זה ולא אחרא דגלי דהיינו אחר השמאלי מה שחברו הוברי שמים בחכמת הפרצוף דגלו בה קצת ואין גלויים גלוי אמיתי. הד' מאי זה כלומר עד עתה פי' מלת זה על צד הכלל אמנם על צד המייחד מן המייחד מאי זה כד"א החדש הזה וגו' והיינו ניסן דהיינו מצד החסד ימין ונק' ניסן על שם היסוד הנק' נס מתייחד עם החסד והיינו א"ל ח"י וזה לשלול שליטת השמאלי במספר ירחים אל יבא והיינו או' ולא אחרא: וב' פי' במלת ספר הא' זה ספר כפשעו למעלה אין ספר שיקרא בו האדם וישיג אמנם ביסוד הנק' זה כאן אתה יכול להשיג. הב' לשון ספירת דברים למעלה הכל נסתר אין מגיד אמנם זה ביסוד ספר המודע וז"א לאשגחא ולגלא': תולדות אדם היינו עץ עץ עושה פרי אשר זרעו בו על הארץ דהיינו היסוד והיינו תולדות ונשמות הנשפעות מלמעלה מאדם העליון זה מקום גילוי התולדות והשפעתם וז"ש אילנא דגלי תולדות אדם ועביד איבין במ' כדי שהמ' יוציאם לעולם וז"ש לאפקא לעלמא. והפי' הב' זה ספר למנדע חכמתא סתימאה ירצה כעין שהיסוד מושך סוד הנשמות מחכמה ומשפיעם למ' כן בו סוד סיפור תולדות הנשמות ולידע תולדותם בפרצוף ע"י היסוד וז"ש למנדע חכמתא סתימא ועמיקא דהיינו שורש הנשמות מהחכמה דאתמסר לאדם קדמאה ראש לגופים שהוא סוד החכמה ראש לכל הנשמות וז"ש לאדם קדמאה בדיוקנא דבני נשא וכמו שנמשכ' הנשמה מן החכמה אל היסוד כן החכמה הזאת נמשכה מאדם הראשון הרמוז בחכמה הנעלמת והיתה החכמה הזאת אליו בהעלם ונמשכה לשלמה הרומז ביסוד המגלה הנק' זה ספר כנזכר ונתן רשות אליו לכותב' בספר וז"ש וכתב בספריה:

והנה מרע"ה בסוד הדעת אמצעי כן אדם הא' שהוא בסוד חכמה וכן שלמה שהוא בסוד הדעת ולכך נתקשה לו עד דאתת שכינתא ואוליפת ליה וזה מצד מה שהיסוד משפיע בה פרצופי הנשמות ואוליפת ליה ולזה לא פתח בזה הספר כמו באדם הראשון אלא בואתה תחזה שת' של תחזה מאותיות של הנקבה לא ת' לנוכח הזכר אלא יר' ואתה שהיא השכינ' תברר לכל אינון גוברין בפרצופא וע"י בירור זה היה רואה משה הפרצוף והיה למד החכמ' וז"ש ותמן אוליף משה חכמתא דא והיינו ואתה ו' מוסיף אחר פרוד השכינה תחזה אתה ההוא דכ' ביה ואתה וגומר ירצה וטעם היות החכמ' הזאת בה הוא מצד מה שיסוד אינו משפיע אל הנמצאות אלא ע"י המ' והיינו ואתה שהיא המ' א"ת ה' והיא מיוחדת עם ו' קצוות מחיה את כלם פי' כולם כל הנשמות וכל הצורות מחייתם ע"י מדת ואתה והיינו ואתה ה' מגן בעדי מדתו של דוד מיוחדת בשש קצוות. עוד יאמר ואתה תחזה לנגד מרע"ה שמדתו סוד הדעת כלל ו' קצוות והיה שורש לס'

רבוא בסוד ו' כלול מעשר עשר מעשר עד ס' רבוא ומרע"ה כלל הצורות ולכן אתה אנת ולא אחרא. למנדע ולאסתכלא בשתין רבוא ששם חקיקות כל הצורות ומשה רע"ה כלל הצורות ויכול לידע ולירד לעמק כולם מה שאין כולם זולתו וז"ש למנדע חכמתא על בורייה מה שלא יברר ענין זה זולתו על בורייה. וסוד חכמה הזאת יסודה בס' רבוא דבשית סטרין אית לאסתכלא בדיוקנין דבני נשא. ואלין בשערא סוד השער בחסד מפני שהיא כוללת ג' ראשונות וכתיב שער רישיה כעמר נקי. בעיינין גבורה שכל מקום שנתנו חכמים עיניהם וגומר. בחוטמא ת"ת סוד וא"ו, בשפוון מצד נצח הוד. באפין הם ג"כ בנצח והוד וכולם ענין א'. בידין מצד המלכות הנקראת יד והיינו ובשית סטרין וגומר ואעפ"י שיש להסתכל באברים אחרים כמו מצחא בדיקנא בפומא והרבה אברים שיש בהם רמז אפשר שהם נכללי' בכלל אלו הו' מפני שמדת מרע"ה ו' קצוות וכלל בהם כל מה שאפשר לכלול ורמזם בפסוק וז"ש ובשי' סטרין אלין כתיב ואתה תחזה וגומר. אמנם החברים בזוהר פי' שבעה שערים כנגד ז' מדות:

גליון בשית סטרין אית לאסתכלא וגומרדף ע"א א'. וע"ב ב':

דף ע:

ואתה תחזה בשערא בקמיטין דמצחא באינון קריצין דעל עייניו שהם בכלל שרטוטי המצח והמצח בכלל השער שזה נכלל בזה מי ששערו כך ומצחו כך ירמוז כך ולכך כללם בא' והיינו ואתה תחזה שלא נתן להסתכל אלא אתה כי ענייני השער ושרטוטי המצח אין בני אדם נותנין לבן אמנם בעינים ובדוקים שבהם וגווניהם וכן קמיטין דתחות עינא כגון עינים שוחקות. או כהות בני אדם נותנים לבם לחזות לא להכיר בפרצוף אלא להבחין בין אדם לחבירו ולזה כנה ענין זה במלת כל העם:

אנשי חיל דבהו חילא וגומר מפני היות האדם בן חיל כח בו: לעמוד בהיכל המלך תלוי בפנים שאימת הלב ורכותו ניכר בפנים וחזקם וצהיבותם לזה כנה ענין הפנים באנשי החיל וכן ראוי לכלול השאר ביראי אלהים אנשי אמת ובכל הנוסחאות חסר כאן שתים אלו ולזה אמר כי ענין חוטמא בם יוכר יראי אלדי"ם בכעסו ואריכות אפו אנשי אמת בשפוון שהם דוברי אמת בשפתותיה' וכן אודנין לשמוע האמת ולהבחין ואינם שומעין שוא וכן דיקנא מפני שבכללות הזקן נראה הרמאי והוא או' בדיקנא הוא סוף לשון וחסר שם כן ברשימו דבהו למלת בדיקנא. שונאי בצע בידין וגומר שהבצע תלוי במשלוח ידים:

דאתמסרו למשה לאסתכל' **וגומר** יר' שאין עיקר החכמה להכיר בני אדם ועניינם ח"ו אלא שהיא כלי שמתוכה יכנס האדם להסתכל חכמה סתימא כי כפי שיעור קומת האדם הוא שיעור קומה עליונה ומציאות שימצא באדם אם מגיע עד מומי פיסול הכהנים מורה

פיסול גמור ופגם שפגם וכפי השינוי והפגם כן מורה פגם הנפש באבר ההוא כפי רמיזת מדה ידוע' לו וזה טעם פיסול מומי הכהני' מפני חסרון ופגם שבנשמתן. אמנם השינוי שלא יהיה כדאי לפסול לכהונה מורה שלא פגם כ"כ או ששב ולא תשו' גמורה וכיוצא: וחכמתא דא ירתאן וגומר ולא אמר אולפאן אלא ירתאן ירוש' מהבורא אליהם להשיג נפלאות קודם כדקא יאות השגה גדולה. בלי תלמוד אלא נובעת מחמת ידיעת אותם ראשי פרקים שהועתק מפי ספרים ומפי סופרים:

כתיב עור ובשר וגומר דע כי עיקר האדם היא הנשמ' כאו' על בשר אדם וגומר והיא דומה בתוך הגוף להב"ה בעולמו כי היא סוד החכמה ובינה כ"ח מ"ה והגוף לבוש אליה ודומה אליה והיינו בצלם אלדי"ם ולז"א הכתוב בנשמ' שהיא מדברת בעד' עור ובשר תלבישני וז"ש כגוונא דא עבד קב"ה לעילא דרגין על דרגין אלין על אלין סתימין גו סתימין וסוד המדרגות סוד אבי"ע והיינו העשיה הם ב' חלקים הא' טמא חיצוני והיינו בשר שבאדם המעורר התאוות מצד הנחש קץ כל בשר. והב' טהור והוא סוד הנוגה לו סביב שהם כחות קדושים הנקראים אישים ואלו נהנים מבשר הקרבן וריחו עם כלל הקדושים ועל אלו קאמר הכא וכל אינון דאתהנון וגומר ואחראין וגומר וכל אלו נכללים בעשיה עם כלל האופנים שהם שרי העשיה והם ז' מדורין לז' היכלין והם סוד ב' מיני העורקים שהדם נמשך בהם תעלות היוצאים מן הכבד הם סוד טמא וטהור המשקין הבשר ומגדלים אותו והם תעלות החצונים. והב' העורקים המשקים העצמות ומקיימים אותם:

היצירה הם חלק א' והיינו סוד העורקים הקושרים העצמות ומקיימין אותם שעל ידם בנין העצמות והם סוד המלאכים וסוד חיות נושאי הכסא.

הבריאה הוא סוד כסא הכבוד היינו סוד רמ"ח אברים רמ"ח עצמות שבאדם בסוד הכסא והם כולם קדושים כאו' ועצמותיך יחליץ ופנימ' לכולם הוא:

האצילות והיינו החיות רוח חיוני שבו תתלבש האדם דהיינו סוד הנשמה וזהו בנין האדם דומה ממש לבנין עליון:

אמנם העולם הזה דהיינו מתשע גלגלים עד הארץ התחתונה אינה לא לטמא הבשר ולא לטהור שהם העצמות וגומר אמנם היא בינונית אם שולט החצוני מראה פעולות החצונים כאו' ועצר השמים וגומר ואם שולט הקדוש הטהור מה כתיב אענה את השמים והם יענו את הארץ וגומר ודומה לזה הוא עור האדם הדומ' לרקיעים האלו כמו שהרקיעים הם מכסים על כל העליוני' ימינים ושמאלים כן העור מכס' על רוח חיוני ועל העצמות ועל עורקים ועל בשר והיותר קרוב אל הרקיעים החצונים שהם

למט' מהקדושי' וכמו שהרקיעים בהוראת פעולתם בז' ככבי לכת ומזלות מורים פעולות ימניות ושמאליות טהורות וטמאות כן העור מורה פעולות הנשמה בגוף אם חומר גובר מראה בהרות וכל פעולות מגונות ואם הרוח החיוני והנשמ' גבר' וכלי המעש' פעלו צדק מרא' בעור שהוא הרקיע פעולות ישרות וטובות ולכך בעור בסוד השרטוטין שבו ובסוד הפנים והמצה בשרטוטין הכל הוראת סוד הרקיע ככבים ומזלות מורים טוב או ח"ו להפך והכל דומה בדומ' וזה כלל דבריו באו' ואיהו עור דחפי וגומר דהיינו העור סוד הרקיע והשרטוטין סוד הככבים ומזלות הוראת פעולת הנעלם הפועל בהם: והנה יש כח בישראל לדעת מתוך פעולית הוראות הככבים והמזלות לשוב בתשובה ולתקן כאו' השמרו לכם וגומר ועצר את השמים. אם שמוע תשמעו וגומר ולזה הוראת הרקיעים לישראל להחזירם למוטב לפעול ע"י תיקון התשוב' כן ענין הנפש בגוף והיינו אומ' ולאנהגא בהו גופא כמה דמתחלפי וגומר לפום עובדין דעלמא אם צדקו או אם יורו ככבים דין ויובש יתהפכו לרחמים וברכ' וכן להפך ח"ו וכן הוא האדם להתחלף צורת ככביו ומזליו כפי מעשיו מימין לשמאל ומשמאל וז"ש הכי מתחלפין וגומר:

ודע כי יש ג' מקומות שבהם תלוי השינוי הא' שרטוטין דמצחא הב' אנפין בסוד גוונם. הג' ידין בשרטוטן אמנם שאר המציאיות כמו השער שנולד בו וכן המציאיו' צורת המצח ואודנין ועיינין וכדומה הם קבועים בלתי משתנים אם משעת לידתן טובי' הם טובים אף אם ירעו ואם בהפך להפך אף אם ייטיבו. אמנם הענין הוא כענין הככבים והמזלות לישראל המשל בזה אם המזל והככב יור' ריבוי מים וישראל בלתי ראויי' למים ח"ו הנה המזל עומד ומור' טבעו והכתו' אומר ועצר את השמים או להפך המזל יורה יובש וישראל כשרים וראויי' לברכ' יתברכו ברוב טובה והמזל צווח ואין ממש. כך הוא ממש מדות הנפשיות אם שערות מצחו וזקניו אזניו יורו שהוא צדיק מטבעו והוא מצד רוע בחירתו נטה לרע' לא נחוש לשער וכדומ' המורים טוב מעשיו אלא שרטוטי המצח והגוונ' בפני' ושרטוטי הידים שאלו יורו שנוי' לרע' או לטוב'. וא"ת א"כ ומצח ואודנין ופה וחוטם אינם מעלים ולא מורידין אינו כן כי בהיות הסימני' האלו טובים ושרטוטיו טובים יור' טוב' בטבע וטוב' במעש' והוא טוב' על טוב' וירב' ברכ' יותר ממה שיהי' כשמנגד המזל וזה כלל דבריו באו' זה ספר תולדות אדם שמשתנ' כפי תולדותיו אם רע ואם טוב לפום עובדוי הכי אתיילידו:

דף עא.

זר"ה פס"ץ אלו הם אותיות ז"ה ספ"ר מצורפו' מתוספ' אות ץ' והענין שהם שית סטרין דקא' שהם ו' אותיות אלו והטעם שאותיות אלו הם שש ספי' הא' זי"ן במלואה היא

החסד וכוללת ועולה בסוד הראש שהיא ג' ראשונות בסוד רישא דמלכא ששם אשד נחלי שפעם ולכך נכללים באות זה סוד השער והמצח ואוחז עד קצת מימין העינים כאשר יתבאר בדברי ר' יצחק ור' יוסי. רי"ש היא סוד הנצח ולכך היא בשפתים כאשר יבאר שם ולכך היא אצל זי"ן מפני שהיא נצח עם החסד צד ימין: ה' בגבור' ולכך היא בעינים ולכך לפעמי' נכללת בזי"ן דהיינו גבורה ולפעמים בלתי נכללת דהיינו גבור' לעלמה והכתוב ייחד החסד והגבור' באומ' ז"ה דהיינו חסדו גבור' ימין ושמאל. פ' היא סוד הוד ולכך הוא בסוד השפתים ולפעמים נכללת עם הרי"ש שהיא הנצח ואז היא שלמה וכאשר היא לעצמ' היא דין ולכך בתורה באו יחד פ"ר נצח הוד. ס' היא הת"ת בעל ו' קצוות הרוכבת על נצח והוד שהם פ"ר ולזה באה בתורה כסדר ספ"ר אבל בפרצופין היא נמצאת ברובן שת"ת אוחז בחסד וגבור' ונצח והוד ולכן באה בתורה בין ז"ה שהם חסד וגבור' ובין פ"ר נצח והוד והיינו ז"ה ס' פ"ר ור"ש סדרה אחרונ' לסבה שהיא #?ז ר ה פ ס ץ? מתחלפת בץ' שהיא היסוד וסדרם ר"ש חסד נצח גבור' הוד ת"ת ויסוד אמנם בתור' לא נזכר' הץ' דהיינו היסוד מפני שהיא תמורת הס' והעיקר סמך וז"ש את דא מתחלפא תדיר בהא חכמתא: ותמצא בחכמה זו שאות זי"ן נחשבת מלאה בלבד מפני שהיא כוללת כל סוד הראש. עוד תמצא כי אותיות ז"ר ה"פ הם נקשרות רוב פעמים עם ס' ץ' מפני היותם בקו האמצעי שהת"ת נקשר למעלה ומט' והיסוד היא עם כולם ובפרט עם פ"ר שהם נצח הוד. וכן תמצא בקצת פרצופין ז' נקשרת עם ה' ולפעמים פ' עם ר' ולפעמים נפרדות והיא קשר נצח בהוד וחסד בגבו' ולכך אלו הם השערים לכל הפרצופין ובשרטוטי הידים הם אלו השערים עצמם והם ה' אותיות ז"ר הפ"ץ דהיינו חסד נצח גבורה הוד יסוד או ר"ז הס"פ דהיינו כללות המדות בדרך אחרת כאשר נבאר בדברי ר' יצחק ור' יוסי בס"ד:

באת זי"ן מלה דקיימא בשערא. רצה בזה שאינה אות א' אלא מצח שלימ' דהיינו זי"ן במילואה וז"ש באת זין מלה היא א"ת והיא מלאה שהיא מלה דקיימא בשערא. ענין השער מציאיות ודרך כלל הוא סוד הגבור' הנעלמת בראש תיקוני ז"א דרישי' מור' דינא ומתמן שערות באדם שהם כחות הדין ולכך הם כלי זי"ן כאו' אם גולחתי וסר ממני כחי והיינו נזר אלדי"ו על ראשו בסוד שערות עליונות ולכך הנזיר אסור ביין מפני שלא יעורר הדין כי שערותיו הם בכתר ושם הם רחמים. ועכ"ז סתם כל אדם נזר אלדי"ו על ראשו מחיו' דז"א כנז' והזקנים עולים על הכתר:

שערא דקיימא לאשתמודעא וגומר הענין כי מיני השערות למעל' הם ג' א' מצד הימין חסד פשוטה ומימין זה הוא כל שער א"א ספר משולח פשוט וארוך והב' בסוד הגבורה החזקה והיינו סוד השברים שהוא השער הקמוט הקצר החזק כזה (ציור **א**)# ויש ג' והוא

בסוד האמצעי בסוד התרועה שהוא משולח מצד אריכותו והוא קשה מצד קמיטותו כזה # ואלו הג' מיני שערות הם אב לכל מיני פרצופי הנשמות שהם ג' מקורות יוצאים מחכמה שהשער צומח מן המוח ויוצא אל הבינה וכללם בסוד ג' ווי"ן # שבבינה והשתא מפרש א' ממיני השער ראשון לכולם והוא שער שהוא ראוי [544] לגלחו אלא ראוי שיראה באדם תמיד וז"ש שערא דקיימא לאשתמודעא ראוי שיוכר תמיד מפני היותו בסוד הפשוט' והרחמים ותליא שהוא משולח מפני רבותו ויש שער ארוך וקשה כקוצים וזה סודו בדרך אחרת ולז"א ותליא שהוא רך תלוי ומשולח מחמת רבותו ודקותו דא קיימא באות ז' דהיינו מצד החסד ונמשך מראש האות דהיינו מג' ראשונות ונמשך באריכותו בסוד החסד המתפשט ליסוד בסוד א"ל חסד ח"י יסוד ואתחבר ביה את צ' סוד היסוד ואינו בא אל הס' שהוא הת"ת שמה ימשך אל השער קצת דין ויתקשה שהוא המין הב' כנזכר אלא דא עאל במקום הת"ת ואפיק ס'. והנה זה השער יורה על טוב המדות אמנם המורה האמיתי שיורה על סוד הוראת השער אם עמד טעמו בו וריחו לא נמר לכן צריך לראות הסימנים המשתנים שהם המורים על פנימי והם שרטוטי המצח המשתנות ולכן אי שערא דא תליא ואוכם ובמצחא תלת שרטוטין וגומר כזה # בלתי מתחברים ולז"א ולא מתחבראן אלין באלין וכלל צורת המצח הזה הוא כזה # אמנם אותם באורך המצח הם שרטוטין חזקים בקועים אמנם אותם שהם ברוחב הם רשומים שהם דקים בדקות וז"ש ואינון שבילין למעבר על אינון שרטוטין אחרנין

ודע תחלה ב' השרטוטין יתחלקו באורך המצח כזה # והם מצד החסד ויש שהם לרוחב המצח כזו # והם מצד הגבורה והכל בסוד השער ויש שרטוטין מצד הת"ת והם ג"כ באורך המצח כמו שהם מצד החסד אלא שאותם שהם מצד הת"ת הם מגביהין כלפי מעלה ויש שרטוטין מצד יו"ד חכמה ונקראים שרטוטין דקריצין דעינא כזה # ואלו הם יוצאים מן העינים לימין ולשמאל והם בין השתי גבות עינים ואותם שהם לאורך המצח והם עגולים כזה # ולרוב פעמים הם דקים מצד המ' ויש שרטוטין קצרים ורחבים לאורך כזה # ואינם באים מראש המצח ועד סופו אלו הם מצד הגבורה ג"כ שהי' סוד הרוחב. ואותם שבת"ת הם גבוהים ובולטים הרבה כזה # ויש עוד בחי' אחרת בסוד השרטוטין והם אותם הפסוקים כזה # וזה מורה פגם בלי ספק ולפי מנין. פסיקתם כך מנין פגימותיהן זולתי אם יהיו רוכבי' כזה (ציור **יב**) # שזה סוד הגלגול שנתרבבו כמנין רכיבותיהן וזה ענין אחד:

[544] נ"ל דצ"ל שלא.

גם דע כי מי שיהיה בו שרטוט א' מורה על החסד לבד ומי שיהיו בו ב' מורה על חסד וגבורה אברהם ויצחק ואם ג' מורה על ג' אבות ואם ד' מורה על ד' רגלי המרכב' ואם ה' מורה על סוד אברהם יצחק ויעקב משה אהרן ואם ו' מורה על סוד ו' צדיקי עולם והם יוסף עם הנזכרים ואם ז' מורה על דוד עמהם וזה יהיו בחינתם כפי הגזרה אם גסים אם עבים ורחבים אם דקים וארוכים אם עגולים יהיו שבעתם באותה בחינה שפירשתי לעיל ואם יהיו פסוקים או מחוקים מורה שפגם באות' בחינה הפוגמת במדה ההיא אחר שידע האדם סוד המצות ותלייתם באבות ודע הקלקול בחסד יור' על עון ע"ז כי באדם הראשון נתגלגל אברהם ונפל לכבשן האש לתיקון עון ע"ז וביצחק בא לתקן ש"ד ולכן הקלקול בגבורה יורה על ש"ד וביעקב בא לתקן על גילוי עריות ולכן הקלקול בחלק הת"ת יורה על עון ג"ע ויתלוו לזה שאר גופי עריות וכן ידין הענין לפי רוחב הפסק או קצורו או כזה # הרוחב יורה על פגם גדול והקצר יורה על פגם קטן וכל זה כשלא עשה תשובה שאם עשה תשובה הפגם נטהר ונענש ונטהר מעונו:

גם דע כי גווני השערות הם ד' סוד ד' אותיות הוי"ה י' חוור ה' סומק ו' ירוק ה' אוכם וראוי לשופט שיביט בכל פאות בחינות הענין והנה האיש הזה ששערו אוכם מור' שהוא מצד המלכות לכן ירד עד ץ' יסוד וממה שהוא תלוי ומשולח מורה שהוא בחסד שהוא ז' כנזכר והנה בהיות שאיש זה אילו שמר מדתו כראוי ולא פגם והיה איש רב פעלים היה ראוי ששרטוטי מצחו יהיו ארוכים מצד אל צד בלי הפסק אמנם איש זה פגם ונצטיירו בו אלו השרטוטין פסוקים מורה שפסק כל המדות וכן העיד החסד שכל אותם השרטוטין שהם ג' מסטרא דימינא ותרין משמאלא ולא מתחבראן שמורה שפסק בג' אבות מכל וכל בכל פגם ולא די שפסק אלא ג"כ מחק חצי הא' ולכן הם תרין משמאלא ואינם ג' שמורה על מציאות הימין הפגום מכל וכל ומה שבאו השרטוטין במצחו ברוחב מצד הגבורה שהימין ג"כ מנגד עם השמאל בג' מדות ולכך הם תלת רשימין דעברין עלייהו והשמאל החזק הרבה עד ה' להראות שמכל חמשה מדות הדין גרם הדין והפגם והרי זה טעם לשרטוטין אלו ע"פ ההקדמות הנז' שהם אמיתיות לקוחות מהתיקונים ומשפיטה זו נלמוד לשפוט כמה דינים אחרים ע"פ ההקדמות האלו ואל תתמה על המשפט שגם אני קבלתי מפי חכם שמי שיהיו לו ג' שרטוטין ברוחב כזה# חותכים בשרטוטי מצחו יורה שבא על אשת איש וזה הוראה שהגביר צד הגבורה ופגם מדותיו הטובות:

בדין תשכח קריסין תקיפין דעל חורי עינוי. הם על שני עינים והם גבות עינים שערות שעל חורי העינים ויש שם שערות נעשים קריסין תקיפין ויש דקים שאינם תקיפים אמנם אלו הם דתקיפין הם חזקים ולפעמים נפרדים כזה # ולפעמים מתחברים כזה # ואותם

הקריצין יש בהם שרטוטין מצד החכמה ובהיותם מתחברן דא בדא מורה שהם קשר וערבוב אותם הכחות כי מן הראוי להיות השערות נפרדים מלמעלה כענין וכנפיהם פרודות מלמעלה אמנם זה שחתם רעתו מכל וכל הנה זה מתחברן דא בדא ופגם כל הג' מדות עליונות ואי מתפרשן קריצין דא מן דא. כיון שאינם מתחברים מכל וכל מורה תיקון ולא כ"כ כיון שלא נפרדו פירוד ההגון והראוי ולכך אין האיש הזה רעתו כרעת הקודם ולזה תשכח כדין לסטרא דימינא תרין שרטוטין וגומר כזה (**יז**) # מצחיא קמיט ברוגזיה כבר ידעת סוד המצח בז"א היא הבינה ומשם נביעת הדינים ולכך המצח תחלת המשכת הדין ולזה זה פוגם בסוד המצח בשעת כעסו ולכך מצחו קמיט שמרבה רוגזיה ולא עוד אלא שיוצא החוצ' אל מקום החצונים. והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה וז"ש ודמי ככלבא. ומנדנא בלו והלך להיות מגבאי המסים למלך.

ואי מתפרשן קריצין דא מן דא ושערין אחרנין עיילין וגומר כבר פי' שהקריצין מצד החכמה ודרכם להיותם נפרדים אמנם צריך שיהיו נפרדין אבל לא שיכנס איש זר ביניהם ובהיות שם שתי הקריצין אלו נפרדים יורו על טוב אמנם בהתערב הקריצין האלו כזה (ציור **טו**) יורו רע אמנם האיש קריציו נפרדים כראוי אמנם נכנסו ביניהם בשורשם בשורש החוטם שערות שאינם הגבות עינים והם כחות דין וז"ש ושערן אחרנין עאלין בין דא לדא זעירין לאפוקי אם הם שערות ארוכים באים מהגבות שם לז"א אחרנין:

דף עא:

תלת שרטוטין בימינא וארבע בשמאלא הנה האיש הזה היה בסוד ד' רגלי המרכב' אברהם יצחק יעקב דוד והפרידם ופסקם ועקר דוד מחלק הימין שבו ולכך הם ג' בימין וד' בשמאל הרי אם נתאחדו לא היו אלא שרטוטין נאחזים מצד אל צד אמנם נפסקו ג' לעצמן וד' לעצמן וכן אין אותם השרטוטין ד' לכל צד אלא ג' לימין כזה # הרי דוד נפסק מהימין ובשמאליים נתחזקה הגבורה במעט קט.

שערא שעיע ותלי וגומר כבר פי' לעיל שהשער הקשה הוא מן השמאל וסומק בגבורה ואוכם במלכות לא סומק ולא אוכם בינוני בת"ת. ואו' חד שרטוטא וגומר כזה #מורה בג' אבות ועם היות שהוא בשלשה לא החזיק בשלמות כי אם בא' מהם ולכך השרטוט הא' שלם מבריח במצחו מן הקצה אל הקצה אמנם השתים הנשארים הם שלמים אמנם אין מבריחים מן הקצה אל הקצה במצחו:

ארבע קמיטין זעירין מורה ממש שהם כדרך הגדלים באורך המצח אלא שאלו הם זעירין והם בין תרין קריצין דהיינו שערי גבות עינים כזה # והיינו בין תרין קריצין למטה מהשרטוטין הגדולים על רישא דחוטמא לעילא:

ואי שערא קמיטא היינו סוד השברים שהוא קשה בדין והוא קצר כזה (ציור **א**) ואפילו אותו אריכות מעט אשר לו אינו מתפשט אלא קמיטא ולא תלי תחות אודנין אינו מגיע למט' מאזניו וממה שהוא מתכווץ ומתקמט למעלה איהו קמיט לעילא מאודנין. הרמ"ק זלה"ה:

דף עב.

שרטוטין דיליה חמש שהם כנגד ה' צדיקי עולם בסוד הה"א שהיא חג"ת נ"ה: תלת עברין שהם ו' חג"ת עברין מסטרא דא לסטרא דא כזה # מורה כי סוד נצח והוד אינו שלם בהם:

שערא דתלי הנה בעל השער הזה מורה אריכות אמנם לא שעיע א"כ זה יורה בקושיו במ' ובאריכות ואריכות אריכות הקוץ עד היסוד דהיינו המ' עד היסוד ושניהם לדין:

חמש שרטוטין ביה כזה # דמטו ולא מטו דא לדא צרים וכמושין וכמעט נוגעין זה בזה.

עיינין דיליה צהבין פקחין עד כאן לא דברנו בענין העינים אלא מצד מה שישתתפו פרצוף העינים עם המצח והשער הזה הוכרח להמשיכו הנה והעינים האלו הצהובים והשחוקים מורים טובם וסודם יתבאר במקומו בעז"ה:

אודנין רברבין ענין האזנים אין כאן מקומו אלא שנמשך אחר השער כאו' תחות שערא דא והיינו סוד האוזן בינה והיות' גדולה מורה על ריבוי הדין בבינה והיותם קיימין בקיומייהו מור' על מהירותם וחדודם בדין:

שערא קמיטא ותלי הנה השער הזה בסוד התרועה כזה (ציור **כט**) # שהרי הוא תלי וארוך אמנם הוא השלשלת קמיטא והיינו בסוד הת"ת. ואומ' תלי תחות אודנין שמתפשט למטה. אי איהו רווק שעדיין אינו בזמן הירידה אלא בזמן העליה מפני שאחר הכנסו בזמן הירי'ד ומל"ה שנה ואילך יכנס במדרגה אחרת וישתנה ענייני וישפט בדרך אחרת כאשר יבאר: חד שרטוטא במצחא שהוא נגד הת"ת מדתו ונודע כי החוטם הוא סוד מדת יעקב בסוד הדעת ולזה הוא שם כלול מג' מדות כולם פרטי הת"ת וענפיו ולזה תלת קמיטין על רישא דחוטמיה כזה # או זקופים כזה #. אטים עינא ימינא יר' כי ענין המכה אמר מבר נש לבד לאפוקי שלא הוכה מעצמו ואמר עוד מגזרותיו שהוא אטים עינא ימינא וזה יותר נאות שאם אטים עינא הוא תואר האיש המכה היה לו לומר דמחא ליה בימי עולמוי בר נש אטים עינא ימינא. ויש לו חמש קמיטין מצד הגבורה ולכך הם בפותייה ירצה לרוחב המצח כזה # ואפשר לרוחב החוטם כזה ואין לי הכרע: שערא קמיטא זעיר על רישיה הם שני עניינים הא' שהוא קמוט דין. הב' זעיר כשערות הכושי. הרמ"ק זלה"ה:

דף עב:
מצחא מתפרשא בשערא מפני שפשיטת השער שהוא למעלה בחכמה שהוא סוד המוח כי השערות הם סוד ווין נמשכין מיודין שהם מוחין. והם במלכות בסוד כלי זין בענין שסוד השער סודו במ' בג' מוחין חכמה בג' אוירין דהיינו בינה. והב' אל השער היא הבינה דהיינו מצחא בלי ספק ויורד אל סוד העינים שהם ימין ושמאל חסד וגבורה והם נדונים אחר השער כי סוד חסד גבורה למעלה בחכמה ובינ' נמשכין אחר מקורותיהם שהם חכמה ובינה ולזה נדונים אחר שערא ומצחא. ולכך שערא מתפרשא בעיינין עינא מתפרשא בשערא שכן מדות אלו נקשרות זו בזו מתבארות זו ע"י זו.
בבת עינא וגומר הענין בת עין במ' י' באמצע דאור פנימי הוא י' חכמה ובת עין מבחוץ מ': **בגוונין דעינא** בין בת עין לשחרות העין נעשה קו ידוע וכן בין לובן לשחרות וע"ז אמר גוונין דעינא בחוורו דעינא היינו לובן העין שהוא בחסד. ואוכמו דעינא לאו דוקא אוכמו אלא היינו השובב לבת עין ויש בו תכלת ויש שהוא ירוק ויש שהוא שחור ועל הכולל אמר והם ג' אבות הלובן חסד האוכמו בגבורה בין גוון לגוון הוא סוד הת"ת הוא סוד איש הביניים ושכינתיה בת עין בתלת גוונין דקשת: ואית דגרסי גבינין דעינא ועכ"ז כל מה שפירשו אין לגרוע ממנו. והם גבינין דהיינו אותם השערות שהם סוד מסלקי ההשגחה כדפי' באדרא ויש סוד גדול באורם בגוונם במרטם כאשר יתבאר בס"ד:
כל אסתכלותא וגומר ירצה אין ראוי להסתכל באלו ששת הסימנים הקבועים הנז' בחכמת הפרצוף דהיינו שערא מצחא עיינין חוטמא שפוון אודנין אלא דווקא כאשר יכנס האדם בי"ג שנים שאז מתיישבת בו רוח הקדש שקודם לזה הרוח הולך ובא כפי מה שהוא מתנהג ואינה קבועה ולזה אין לשפוט בסימנים הקבועים אמנם בסימנים שאינ' קבועי' יש שפיטה שהם משתנים כפי שינוי רוח טהרה שבו שאם מסתלק עושה שינוי ואם חוזר עושה שינוי כי לעולם פועל רוח הקדש כפי פעולותיו ולזה אפשר לראות בשרטוטין וז"א בר בשרטוטין לבד וגומר וקשה דשרטוטין דמצחא אינם נמצאים לבדם כלל וכ"ש דקריצין שאינם נמצאים אלא בזקנים. וי"ל שבזמנם היה רוח טהר' שורה על הילדים והיה משרטט בהם אפי' בפחות מי"ג. והנה בשרטוטין נאמ' אנשי חיל בפנים בקמיטו דאפין ברשימו דילהון וזה מצא משה בישראל אבל האחרים שהם סוד הסימנים הקבועי' לא מצא מפני שהקבועים הם נעשים עד דאתפרשא וגומר ועד ההיא שעתא לא אתפרשא מישראל רוח מסאבא דהיינו מעשה העגל אם אחר מתן תור' בא ואם קודם משום גלולי מצרים: ואו' דעל אינון סימנים אחרים לא אשכח אין הכוונה שלא מצא כלל אלא ירצה מי שכל צדדיו יסכימו על צד הטוב לא אשכח ולפי זה גם היום לא ימצא

אדם שכל שפטיו טובים. ואו' באינון סימנין ואשכח היינו סימן השרטוטין והראיה דהא קאמר לעיל דלא אשכח באינון סימנין אחרנין ואפשר שהוא הגהה מבחוץ. ודרך כלל פי' כי העינים הם באותיות פ"ר שהם בנצח והוד והעין שיהי' גבינין חוורין ושערא סומקא ירצה שער הראש אדו' שמורה על הדין וגבורה ודאי אותו לובן הגבינין אינו מורה על הרחמים כי יותר היה ראוי שיהיו שערות ראשו שהם מבועין דנפקין ממוחא לבנים להורות הרחמים וגבינ' עינים שהם כחות הדין המסלקים ההשגחה שהם סיגרים העינים יהיה מאיזה גוון שיהיו אמנם עתה שהוא להיפך שערא סומקא מבועי מוחא דין מכ"ש גבינ' עינא שהם דין ומה שהם לבנים רמאות א"כ דא הוא בר נש וגומר מצחא דיליה רב ולא עגולא שהעגולא היא טובה שהיא בסוד החכמה הבולטת לחוץ. תרין רשימין וגומר כזה # וארבע זעירין. שערא דיליה תליא עם היות שהוא אדום הוא משולח כמעט הם ב' הפכים שער אדו' גבורה משולח חסד והיינו רמאותו:

אודנוי וגומר ענין האזנים כל מה שיתקטנו מורה על הפקחות. ברבועי שערא רב הורה על ריבוי המקורות נובעים בחסד וגבורה כי האיש הזה שלם מימין ושמאל. נקיד איהו וגומר היינו האדומים יש להם בעור בשרם נקודות נקודות אדומות או נוטים לשחרות ומורים על מדות מגונות ולזה אי רשימין סומקין תב לזמנין וגומר אפשר שהדין יתהפך זמן מה לטובה ולשמחה. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון דשית דקאמרן לית להו וגומר ע' א' עכל"ה:

דף עג.

שערא דדוד וגומר שהיה אדמוני ח"ו שיהיו בו המדות המגונות אלו מפני שאדמימותו מן המ' מהקדש פנימה וז"ש דוד מלכא מצד מה שהוא מלך בעל מ' ומרכבה אליה ירש מדותיה לטוב להיות הדין נעשה כראוי בתחתונים וז"ש למעבד דינא ולמעבד שפירו בעובדוי כי יש באודם והדין צד המועיל ולכן היה בסימניו צד המכריע והיינו עיניו שהיו בהם הסימנים הטובים וז"ש עינוי עיינין דרחמי יתבין על שלימו ירצה שלא היו שוקעים שיורה על רמאות הקוד' אלא יושבים על מלאת. סלקין חינא וחסדא אינם אכזריים בהבטתם אלא מעלים חן וחסד והיינו התחבר המ' עם היסוד והחסד. ניסין רברבין וגומר כלומר דבר פלא הפעולות הנפלאות שהיו רומזים עיני דוד ואל זה רמז עם יפה עינים. הוו חדאן שהיו עין שמח משמחים כל המביטים בהם תאיבין למחמי מי שמביט בהם פעם א' מתאוה לחזור ולהביטם פעם שנית ממה שהיו זורעים שמחה בלב רואיהם מצד הבינה ומצד חג"ת היו נקודין בג' גוונין ומשמחים לב כל רואיהם ולא כעיני הגבורים הזורקים מרה בלב בני אדם. חיבייא הוו זעאן וגומר מפני רשעתם הדין

מלהטת אותם וז"א הוו זעאן וגומר זה אחר ההסתכלות כי בהבט' ראשונה לא הוו דחלין וז"א דמסתכלין בהו ולא שהיו העינים אמתנים אלא בסגולה הוו סלקין בלביה וגומר כי העינים מצד עצמן שוחקות היו כדפי'. מצחא דיליה רב מצד הבינה המורה אריכו' ועגולא המורה על החכמה.

בשפירו שלא היה רב ועגול' יוצאת מיחס האברים אלא בשפירו דהיינו יפה תואר.

וכל אתוון אתחזון ביה שהיה בו שרטוטין רומזים בספירות במצחו והיו אות' השרטוטין נעשים רמז ומרכבה לאותיות ולא שיהיו כולם יחד בשרטוטין אלא נותנים מקום אלו לאלו כפי ההכנ' והפעול' הצריכה ולזה אלין סלקין ואלין נחתין אינון דנחתין וגומר כדי שמקום קטן יכיל את המרכבה:

בגין כך רשימין דיליה וגומר אפשר דהיינו כזה # עם היות שדרך בני אדם להמשיך למטה. גבינין דעיניו עם היות שהם מורים על הדין וסילוק ההשגחה כנזכר לעיל עכ"ז בדוד היו מורים על האהבה ולזה הם בינוניים לא אוכמין בשחרות דיני המ' ולא סומקין באדמימו' דיני הגבורה אלא היו דין בינוני המעורר אהבה.

בת עינא וגומר היינו כי דוד נקודת מרכז לבות עם בני ישראל כולם לכך היה מראה בה כל בחי' צורות כל ישראל וכל הנמצאי' כי היה מרכבה של המ' שהיא כלולה מכל מה שנמצא במציאות: כל דיוקנין דעלמא כולהו כלילן באופני ירצה הנמצאי' בדקותם דהיינו דיוקנין דקות דעלמא כולהו כלילן באנפוי כדי שיהיו מאירים בסוד התעוררות העולה מהצורות התחתונות שם והיינו בסוד השרשים המושרשים שם:

שערא דרישיה וגומר כבר נזכר לעיל סוד השער שהוא זיין והוא מבוע השער י' ומשיכתו וא"ו והיינו ז' שהיא שבעה סוד המ' על ז' קצוות ולכן הוא רשים בגוונין ז'. ואית דגרסי שעיע והיינו שערו חלק להראו' על חלקות הדין ורפיונו שהיא מדת הדין הרפה כנודע. ולדעת ר"ש היה בראש עצמו ז' מיני דהבא. אמנם בספרא דאדם קדמא' פי' שלא היה בראשו אלא א' ושאר הגוונין בשאר שערות גופו: כל ז' גוונין אלין וגומר נר' דהכי קאמר כי לא היה גוון א' במקום אלא עיקר המקום היה אותו גוון כמו תרשיש בתרין דרועין. אבל היו בו כל ז' גוונין בענין שכל השבעה היו על כל אינון דוכתי ועיקר כל דוכתא ודוכתא היה גוון א':

דף עג:

בדרועא ימינא שמציאותו מן החסד הוא כח הזרוע למלחמה והיינו כעין הושיעה ימינך ועננ' הוה חקוק ורשי' רשומא חדא שהיה מורה ענין גדול והסימן נקרא רשימא לבד ומציאות רושם זה היה ניכר לעיני כל רואיו הנכנס עמו למרחץ אבל פרטיו ופירושו

לא היה ומרגש ענייניו וז"ש סתום מבני נשא ואפשר שהוא סימן הנק' ראש הנשר הנז' לקמן. ומן סימנין אלין נרשמין אלין שפי' בזרוע ימין הוו רשימין בדרועא שמאלא אבל לא בשלימות כעניינם בימין אלא מהם מקצתם. רישומא דבר נש אחרא כשיהיו עיניו כעיני דוד צהובים אינם נדונים לטוב כעיני דוד מפני שדוד נדון כפי מדתו אבל שאר האדם שאינם במדה זו אין ראוי שיהיו נדונים כדינו והם רעים כדמסיק:

עיינין פקיעין הוא כמו פקיחין שעיניו שוחקות צהובות כפקח.

שגעונא בלביה מפני שעיניו מצד הקליפות וסימניו מצחא רב שהמצח הרב כשאינה מתוקנת כאשר יתבאר מור' שגעון מפני שראוי אל המצח להתקן בעגול נאות: שערוי סגיאין כי רבוי שערותיו אינם מורים על המקורות הנפתחים מחכמה בישוב אלא על פתיחת מוחו וחכמתו בערבוב והעד תליין רחיקין ממשכא שאינם מתיישבים בראש ומתסדרין כראוי אלא זקופין כקורות. פקיחא הוא ואין פקיחתו מחמת ישוב הדעת אלא מצד החוק: פום ממלל רברבן בחצוניות שהוא פגום מצד הפה מלכות ומצד השפתים נצח הוד ולזה שפוון דיליה עתיקין ר"ל כשפתי הזקנים מקומטין וגדולים ופגום בלשון יסוד והיינו שהוא מארי דלישנא בישא בעל לשון הרע והלשון הטוב נקרא לשון למודים וזה מדה נגדיית שכנגד היסוד בחצוני' רע ודאי.

עיינין דקיקין הנה קוטן העינים מורה על מיעוטם למעלה הפך או' פקח עיניך וראה שוממותינו ומתהפכן זעיר בסומקא הפך עיני הרחמים שראוי להיות העינים בלובן כאו' חכלילי עינים מיין בסוד יין הדין מתאדמים העינים ולזה זהו פקיחא מפני שהפקחות מן הדין אמנם נאחז בשמאל וכך כל מילוי בחיובא ולהרע מן הדין הרע הנאחז בדין הקדוש: במצחא ג"כ יורה על עניינו בדין ולכך תשכח רשימין תלת נגד ג' אבות. חד רב דאעבר מסטרא דא לסטרא דא המורה על הגבורה המתחזקת בו ותרין אחרנין שהם חסד ואמת דלא עברין.

קריצין דעינוי רברבין המורים על חוזקו ולכך נתרבו שם הכחות המסלקים ההשגחה ומהפכין אותה לדין. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון דרזין דאתוון חקיקין בו וגומר הקדמה ז' ב'. דאקרי עלמא דאתי וגומר בראשית מ"ז ב'. וההוא נהר דנפק מעדן פי' יסוד דמיניה פרחין נשמתין. וציורא דאימא בליט שמות י"א א'. עכל"ה:

דף עד.

שערוי שעיעין רברבין וסגיאין וזה מורה טובה שהשער החלק מורה על רפיון הקושי והוא שער מצד ימין וכן אנפוי אנפין אריכין הם סוד אריך אנפין נראה שהוא אחוז קצת

בצד הרחמים וזה הוא סבה לזמנין אתחרט מכל מה דעבד מצד השער והפנים הנאחזים בימין. ותב לקלקולי' מפני שגובר צד העינים והשפתים: וכן אודנוי זעירין וגומר הם מדה טובה לענין הפקחות שאזניו מורות על התעוררותו בתורה שמי שאזניו גדולות שוכבות מורה על היותו חמור שעסקיו רעי'.

זרעא דדוד מפני שהם כולא מצד המלכות והמדה גורמת להם ולכך כל סימנין אלין לטב.

בר שפוון רברבין שזה מור' על שילוחם בלשון הרע בכל הפרצופין. בר אי צדיק גמור להכניע המדות יותר מדאי:

עייניין ירוקין היינו מצד הבינה שהוא קו ירוק כנודע ומינה אתערין דינין ולכך זעיר מגוון סומק אזיל בינייהו ונודע שהבינה נפתחת בחג"ת ולכך במצחו דהיינו בינה תרין רשומין מסטרא דא לסטרא דא על תיקון חסד ות"ת וחד לעילא זעירא המורה על הגבור' הגוברת בו מצד הבינה וחד לתתא מורה על המלכות והיא זעיר' מצד הדין. מהרמ"ק זלה"ה:

מתניתין בני עלמא וגומר להיות סגולת החכמ' הזאת ובפרט הדרוש הזה להזהיר האדם מתענוגי העה"ז לכך קרא אותם בני עלמא כלומר מתגדלים בענייני העולם הנזרו לכם. ואמר מאריהון דסכלתנו כי בעלי השכל יביטו הדרוש הזה ויבינו אותו ושאר בני אדם לא יראו דבר: פקיחי עיינין עיני השכל שהורגלו בנסתרות והיינו פקיחי עיינן שנפקחו עיני שכלם מכבר בראשי פרקי החכמה ובזולת זה צריך שתהיה סוד העבודה והאמונה קשורה בלבם כי ע"י היראה והעבודה יש להם תוספת נשמה העוזרת להשכיל הסודות וז"א מאריהון דהימנותא די רוח גנוזה בהו דהיינו הנפש היתירה ללומדי תורה המשכלת אותם:

מאן מלכון דסליק ונחית ירצה שנכנס בשלום ויצא בשלום.

בשעתא וגומר ירצה כי כל נמצא אינו נמצא אלא מכח הא"ס השופע אורו במדות מדה אחר מדה ולזה תחלה תעלה התעוררות המלכות הנק' שעה מדה אחר מדה עד הכתר שבכתר וז"ש דרישא חוורא מפני שעל הכתר נא' ועתיק יומין יתיב לבושי' כתלג חוור וז"א ברעותא דרישא חוורא:

בטש וגומר מלת בטש יאמר על סוד ההשפעה העליון לתחתון ויתייחס ההשפעה בשם בטישה כמי שמכה בו ומכריחו על הפעולה כי לא יוכל התחתון לקבל רבוי אור העליון וז"א בטש גו בוצינא חדא שהיא החכמה וענין גו ירצה שאותו השפע יושפע מהעליון' אל תוכיות התחתון'. בסוד דא נשמתא לדא. ובכח מה שהשפיע הכתר בחכמה נמשך האור מהחכמה אל הבינה וז"ש ובטש בוצינא בפטישא שהיא הבינ' והטעם כי מהכתר אין רבוי נצוצות אל חכמה וכן מחכמה אל הבינ' אמנם בינה היא פטישא המתפוצצת לז'

נצוצות. ואפשר כי הפטיש הזה הוא סוד הדעת הבוטש בסוד הזווג ולכן אפיק נשמתין בסוד הבינה המוציאה הנשמות:

אוף הכי בטש הפטיש הזה בסוד כח עליון ג"ו מפני שהדעת נכנס אל תוך הבינה הנק' טורא חדא דהיינו סלע המתפוצץ בפטיש והיא הצור לשון חוזק הדין בהתפשט אצילותא אל מציאות הדין בסוד הגבורה. ומהבינה מתאצלות המדו' אלא שהם דקות שם ולכך מייחסם בשם שלהוב' חדא מרקמא בכמה גוונין שהם ו' קצוות בסוד כללותם וההוא שלהובא סלקא ונחתא שלא היתה הוייתו עומדת על מציאות קיים ולזה הוצרך עוד כח משורשו להעמיד הוייתו במצב קיים וראוי וז"ש עד דהוה ההוא פטישא סוד הדעת נתן בו כח וז"ש ותב ואתיישב בדוכתיה ועמדה הוייתו על המציאות הצריך לענין פעולת רוח החיים באדם והיינו סוד הרוח כסא ומשכן לנשמה כנודע:

וההוא רוחא אתתחם וגומר הנה המדות בהיותם בסוד אצילות הם בב"ת ולזה רוחא דא הנז' אין לו גבול ולז"א כי גבולו בצמצומו בגוף האדם אינו מצד הבורא אלא מצד עצמו וז"ש וההוא רוחא מעצמו אחר שנבדל מהממציא מצד עצמו אתתחם ונגבל. ומפני שהוא מסוד הדעת כנזכר נוטל כחות המדות למט' ולזה מצד הגוונים הרוחניים שבו בסוד הדעת נטיל גוון א' מהת"ת דהיינו שמשא נחית לתתא דהיינו המ' סטא לימינא וכן סטא לשמאלא וגומר כי עם היות שאמרנו לעיל ענין הגוונים והם הפעולות הדקות שיתייחסו בשם גוונים אמנם הפעולות הקרובות אל היסוד הם עבות וגסות קרוב אל פעולת החיות לז"א גוון מהפעולה ביסוד הגשמי בפומא דחד אריה דהיינו פעולת הגסות מים אש רוח וגומר מצד החיות וז"א בפומא דארי' בפומא דשור ר"ל בפומא כי נגזר כחו בפה החיות הגוזרת ברצון הגבורה וזהו פה החיות הנותרת וכן הרוח יש בו כח ג"כ כנזכר:

דף עד:

אתיישב ההוא רוחא דהיינו רוח ב' בחינות כדפי' ודק ומתעבה בההוא עפרא כח המ' ואתלבש ביה והיינו סוד הנפש ויש בה כדי לקבל כל הפעולות הרוח מפני שהעפר כולל כל הדיוקנין. כדין ההוא עפרא שהוא הנפש מכשכשת שאינה מתיישבת לעמוד בלי לבוש הגוף הגשמי ונחת לתתא אל הגשמיות הזה וכנש עפרא מד' סטרין וגומר שהם אש ומים ורוח ועפר מכניס אותם אחר שכולם יוכללו בעפר ועפר עליון אוספם ואותם ד' עפרים שהם ד' יסודות נעשים עצם א' וגוף א' דק דהיינו דקות אדם הא' הקודם שיחטא וכן גוף האד' זכוך ד' יסודות וז"ש ותעביד דיוקנא חדא דהיינו מזיגת היסודות במזג הגוף לבוש אל הנפש והרוח והנשמה לזה היה פרצוף דוגמא עליונה הרומז ענין גדול:

וההוא רוחא אסתמר וגומר ירצה בזה אסתמר ויש בו כדי לשומרו אברים וחדרים ומבואות ליכנס בו הרוח ועוד אין הרוח בגוף ממש אלא באמצעות הנפש והיינו בגו גו בתוך עניך אחר אשר בתוכו דהיינו נפש הקרובה אל הגוף והרוח רוכב עליה ונשמה על הרוח בענין שאין הרוח מושג אל הגוף אם לא בסוד הנבואה המגלה כח האדם אבל פעולותיו בגוף אינם ידועות וז"ש אסתמר דהיינו בהעלם ושמירה.

וההוא עפרא דאתכניש מד' סטרין הוא כח דק אל הגוף שהוא הרוח החיוני המחוייב בא סיפת ד' יסודות והייתם על מעמד המשקל הגאות מיד רוח חיוני מהשמים המעמידים הרכבתם מזדמן שם והיינו כח עפרא דאתכניש מד' סטרין שאין אסיפה אל היסודות אלא מכח הגלגלים. בטש לגביה נפש וגומר. יותר נראה לגרוס כנש לגביה נפש דהיינו סוד נפש המתלבשת בו אמנם טעם פעול' והנפש בגוף הוא מפני היותה מעפר העליון כלילא מכל דיוקנין ולכן פועלת בגוף בעל ד' יסודות וז"ש כלילא בעפרא: וההוא נפש איהו יסודא לעובדי גופא ולא שהיא פועלת ממש אלא היא יסוד אל הפעולות וממנה נובעות למטה. וכפום עובדין דההוא נפש בגופא אם טוב ואם רע אם עובד כפי פעולות שהנפש פועלת רוחא דא אתטמר לגו שאם צדיק גובר בו הרוח ונכנס אליו ואם רשע נפש חוטאת ורוח מסתלק ובורח ואינו בתוך הגוף: וההוא אתחזי לבר אין הכרע אם חוזר אל הנפש או אל הרוח איך שהיה הגוף נמצא ונתהוה ממה שירד הרוח בכח הנפש וכנשו ועשאו ברשות בוראו ולכך יש בו כח אל הנפש או אל הרוח לצייר בגוף שהוא מעשהו כפי סודות הנפשיות שבו בכח עליון והיינו סליק ונוטל כח ונחית ופועל ומצייר בו ובטש באנפין וגו':

בוצינא דאתמשך מיניה מדידו וגומר אפשר דהיינו מצד המ' שממנה מציאות החצונים המיוחסים בסוד תוהו קו ירוק דהיינו העדר הקודם להויה ומקיף העולם שהעולם מח מתלבש בקליפה ונודע כי שליטת הרוח החצוני בידים ומה גם בעת השינ' והם שלוחי המדה האחרונה בתחלת הלילה ולכך יתייחס ענין השרטוט הזה אליה ובעתים אלו שכן ראוי וביד כל אדם יחתום כפי מעשיו אם טוב ואם רע ונודע שהוא סוד האילן המהופך ולכך סדר האותיות זה ספר מצד המ' ושרטוטי הידים צרופים ר"ז הס"ף והיינו אתוון מתהפכן מתתא לעילא הפך צירופו לעיל לגבי שרטוטי המצח ושאר אברים העליונים שהוא זר"ה פס"ץ שפי' לעיל והטעם שאין המ' מקבלת המדות העליונות כסדרן למעלה ולזה שערי שרטוטי היד בדרך אחרת:

וידעי לון חברי קשוט כמו שמסר ר' שמעון לחבריו כאשר יתבאר. ברשימו אתוון דבוצינא כענין סדר אותיות המדה המציירת שהם סדר אחר כפי סדר ענייני המ' כאשר יתבאר:

מאן דרקים דא וגומר דהיינו סוד כח ז"ה ספ"ר ץ' רקים בשפולי משכנא המשכן הידוע היותו סוד השכינה ומחנותיה ושפולי משכנא הם בחי' אחרונות והיינו רוקמתי בתחתיות ארץ והיינו התפשטות הרוחניות הקדוש עד המקום הזה ברוך הוא וגומר:

עיינין חוורין ר"ל מציאות לובן שבעינים לבן ואינו אדום אמנם אברין סומקין ירצה מקום מושב העינים יש בשר במושבם והוא אדום וכאשר יתהפך העיינין ויתגלגל לצד א' ויתגלה אותו בשר אדום מהמקום שיצא העין אל צד א' והנה האיש הזה מור' על האודם והלובן יחד חסד וגבורה ולזה הוא באת פ' נצח ובאת ר' הוד כלילן כחדא ומסימניו הוא מצחיה רב וגומר: ואי סומקא דפוס עינא היינו פתיחת העין אצל החוטם ושם הבשר האדום שפי' למעלה שהוא סוד הנצח וכאשר ימעט הבשר ההוא ולא יתפשט אלא שם מעט ולא יורה בעת כעסו על תגבורת הגבורה וההוד אלא כועס בנצח ואין ההוד מתפשט ולכך חלשא דלבא איהו שלא נתחזק בדין ונעשה ריק הלבב ולכך דחיל מכולא שינתיה וגומר מהפחד וגומר. או בשעתא דחמי ליה ההוא חיזו גרים ליה לאעברא בלביה וגומר פי' או שאין רואין אותו כצורת אריה בולטת בגופו לחוץ אלא שבשעה שרואין אותו עובר בלב רואיו דמות אריה מתגבר וכן תמצא להלן בציור שלישי מעברן בלבייהו וגומר עכ"ל:

דף עה.

חשיב תדיר מחשבין שמא יהיה כך או יארע כך וכל אלו המחשבות שהוא חושב ירא מדמיונותיו מארי דנייפו נואף ואינו חושב בניאוף כלל אלא כל הבא לפניו מתנאף עמו יהיה חמור או קל: לזמנין תב בתיובתא מניאוף ואז אותו בשר נתקן והנה אותו בשר מורה על הניאוף וכן פי' הטבעיים והנה בשובו מרשעתו כדין תשתכח בעיניה ימינא ההוא סומקא דפום עינא דהיינו בסמוך לחוטם בסופא בשפולי עינא מורה שהחזיר הניאוף לאחריו. ואם אותה תשובה הוא חוזר ופוגם אותה יתהפכו העניינים לומר תקן וחזר והפך שמאל לימין וימין לשמאל והפך תשובתו ללענה וראש ותב ותבר גזיזא דברדא שהי' מסך מבדיל בינו ובין העבירה מפני זכות תשובתו שבר המסך ועבר העבירה: תרין קמטין על רישא דעינא וגומר סמוך לחוטם וסוף העין לצד האזן כזה # והיינו רישא דעינא עכ"מ: לא נמצא סוף הענין דברי ר"ש בחכמת השרטוט ודבריו אלו הם בהמזגת השרטוטין כאשר יראה המעיין שמבאר השערות עם המצח ושרטוטיו וחוזר ומבאר העינים עד המצח ושרטוטיו וקצת בחינתם ובאזנים. ודברי החברים מבארים כל ענין

וענין לעצמו והשופט ידין בהמזגת העניינים אם ינגדו האותות כמו השער אינו מסכים עם המצח או החוטם עם העינים וכיוצא ימעט הענין ויטיבו קצת או יכפול ההוראה ולזה מוסרים לו ראשי פרקים בכל ענין וענין. ועתה נבא לבאר קצת מדברי החברי' בעזרתו ית'. ותחזור לדף ע' ע"א:

(דף ע ע"א) **ר' יצחק ור' יוסי וגומר** דאחמי וגומר ויהי' פי' זה ספר לשון ספירת דברים שספר לו הקב"ה דורות הבאים וכל פרנסיהם בפרטות והיינו ביום ברוא אלדי"ם אדם אז הראה לו והטעם בדמות אלדי"ם ברא אותו וכל הראוי לצאת ממנו ולכך הראה לו כל הנמשך אחריו כדי שיהיה כאלדי"ם יודע ומשיג כל הנמשך אחריו. זה ספר אית ספר וגומר אין ספק שלשון ספר הוא ספירת דברים ולכך אית ספר לעילא דהיינו ת"ת שהוא ספר הדברים הנסתרים שסופר כל הו' קצוות הנעלמות בבינה. ואית ספר לתתא שהיא המ' שהיא מספרת כל מה שנעל' באצילות. ספר זכרון יסוד נק' זכרון והמ' ספר מההוא זכרון שהיא מגלה ומספרת מה שנעלם ביסוד ומעלה ממנו וז"ש ודא חד צדיק לא כל האצילות אלא חד צדיק היסוד לבד ואקרי זה.

ובגין דלא וגומר ירצה כי לא נאמר מלת ז"ה הנה להורות לנו על איזה ספר קא עסיק לבד אלא גם לייחדם בגין דלא לאפרשא לון ולא לבד בעת היחוד אלא תדיר בכל רגע אינון כחדא יחודא אחרא שאינם אלא שני חצאי ענייניין ובהתאחדם הוא ענין א' שלם יחודא חדא והיינו ז"ה ספ"ר ב' מלות המורות ענין א' מורה על יחודם:

ודא איהו כללא חדא דכל אינון וגומר דהיינו זה ספר סיפור דתולדות אדם ז"ה הזכר כולל העצמות והרוחות ספ"ר הנפשות והיינו אומ' דכל אינון נשמתין ורוחין דפרחין בבני נשא ע"י אתלבשם בנפש. ותולדות אדם להאי פי' ירצה בני נשא. ועוד פי' ב' כללא דכל תולדות אינון תולדות אדם ודאי דהיינו אדם העליון שעושה ע"י הייחוד ועם היות שנשמות ורוחות מבינה ות"ת וז"ה הוא היסוד אינו דוחק דהא מההוא צדיק דקאמר פרחין אינון נשמתין ועם היות שמקומם מבינה ות"ת עכ"ז מוצאם משם ושם עיקר תאות הייחוד ולהכי נקט היסוד וז"ש בתאובתא חדא ודא איהו שקוי דגנתא אעפ"י שהנשמות מהבינה מקור המשקה הגן מ' הוא ע"י יסוד שהנהר בינה הוא משקה ע"י והיינו ונהר בינה יוצא מעדן חכמה להשקות המשכתו עד היסוד שמשם משקה הגן ודא איהו רזא דאדם העליון סוד האצילות דכתיב תולדות אדם תולדות האצילות מה שיסוד הנק' אדם מוליד דהיינו הנשמות כנזכר ואח"כ ימשכו אותם הנשמות למטה ויתלבשו בהויה גשמית אשר קיבוץ יחד יקרא אדם והיינו ביום ברוא אלדי"ם אדם דא אדם תתאה בהתלבש בו הנשמה והכריח פי' זה ממה דתרי אדם כתיבי בהאי קרא. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון אקרי ספר הזכרון וגומר ויקהל ר"א פקודי רמ"ו א' בשלח כ"ו א'. ברזא דרזין בשית סטרין אית לאסתכלא וגומר ע"א א' וע"ב ב' עכ"ל:

(דף ע ע"ב) **אדם איהו ברזא דלעילא וגומר** ירצה עם היות שאדם העליון כולל מחכמה עד מ' העלימו הכתוב וכללו ביסוד ומ' דכתיב ז"ה ספ"ר יסוד ומ' תולדות אדם ירצה אחר שכבר נתייחדו והוציאו נשמות וז"ש תולדות יקראו יחד וז"ש כיון דעבדו תולדות כחדא קרא לון אדם דכתיב וגומר

לבתר דאתגליא מלתא מגו סתימו עילא וגומר ר"ל שנמשך ההויה מההעלם הנרמז במלת זה ספר תולדות אדם ברא אדם לתתא דהיינו מציאות המ' בורא אדם נשמה מתלבשת בגשם וגומר. בדמות אלדי"ם כמו שמדת המ' היא זה ספר סופרת הדברים הנסתרים ומגלה אותם כן האדם הזה היא נשמה פנימית והגוף הזה בצורתו ושרטוטיו מראה מה שבתוכו וז"ש בדמות דא איהו דהאי חיזו דאתחזי דיוקני' ביה דהיינו המ' מראה שכל הדברים העליונים נראין בו. וכמו שהמ' מראה הדיוקנין מהספירות העליונות הם חולפים ובאים שאינם תוקעים בו כן האדם יש דמות נראה שחולף ובא כגון השרטוטים שמשתנים כפי מעשיו וז"ש ואינון דיוקנין לא קיימין בההוא חיזו שהיא מראה המלכות וכמוהו הוראת הגוף ענין הנשמה שפנימה לו כאשר יתבאר. בדמות אלדי"ם אלדי"ם היא המ' דמות הוא הזכר הנרא' פנימה לה כענין זכו"ר ושמו"ר בדמו"ת אלדי"ם בזכור ושמור ברא אותו דהיינו אחור וקדם צרתני אחור שמור שס"ה גידין ועורקין וקדם זכור רמ"ח נמצא אדם כלול תרי"ג:

ותנינא אחור לעובדא דבראשית ת"ת שהם מעשה החכמה עם הבינה ב' ראשית: עובדא דמרכבה מ' שבה המרכבה קדם למרכבה ת"ת זכור אחור לבראשית מ' שמור והיינו כדמות אלדים באבריו במעשהו ברמיזותיו:

תו זה ספר וגומר ירצה ז"ה ספ"ר אותיות אלו הרומזות בספי' שהם המחייבות לאדם בבריאתו המדות והנהגותיו שהאדם נברא בדמות עליון כנזכר והנשמה בתוכו והוא מראה מה שפנימ' לו בענין שיודע לאדם בסוד ז"ה ספ"ר שהם מדות עליונות מקרי ענייניו וכל הנהגותיו והיינו תולדות אדם וירצה ב' פי' תולדות אדם דיוקנו סוד הפרצוף וז"ש ברזי דדיוקנין וגומר גם תולדות אדם מדותיו ומקרי ענייניו ועם היות שכל אברי אדם רמז גבוה כנודע עכ"ז עיקר רמז הוראות המדות אינם אלא בז' עניינים שהם בשערא במצח בעיינין וגומר:

בשערא האי מאן דשעריה קמיט היינו מצד השברים גבור' וסליק לעילא שמורה על מקורות החכמה קשים כדין ומתהפכים כלפי מעלה ואינם רוצים להשפיע ולכך הם חוזרים כלפי מעלה בסוד אור חוזר ומשפטו כפי טבע מדותיו מאריה דרוגזא וגומר:
לביה קמיט בטופסא ירצה הלב צר כמי שמונח בדפוס וזה לא מצד הדין: בשותפו יתרחק מיניה מפני שבשני נברא מחלוקת והבדלה:
שערא שעיע יתיר ירצה חלק ביותר שיוכל להיות נתלי לתתא שאריכותו וחלוקתו מורה על החסד והיושר משפטו טב איהו וגומר מפני שכל יחוד מצד ימין. והנה יש עתה חלוקה ממוצעת בין זו לזו והיא סוד התרועה שעריה בינוני לא אריך ולא קציר תלי ולא תלי קמיט ולא קמיט ממוצע בין זו לזו והנה לא פירשו אותו דממילא משמע שכל ענייניו בינוניות וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:
(דף עא ע"א) **ואי תלי מצד החסד** ולא שעיע מצד הגבור' משפטו לביה לא דחיל וגומר:
שערא אוכמא עתה יבאר השערו' בסוד הגוונים ובתיקונים פי' כי הם ד' גוונים חוזר סומק ירוק אוכם והם נגד חגת"ם ויסודם בגוף ד' מרות לבנה אדומה ירוק' שחורה ואם ישתמש האדם בהם בקדושה ובטהרה הם מד' מדות אלו ואם לאו הם מד' קליפות נגדיות לאלו והם תהו בהו חשך ותהום: והנה בבחרות ימצאו אלו הגוונים בקרוב לפי ענין השער בזולת זה יש שער שגוונו חשוק מבהיק גם זה יש לו הוראה ולזה יאמר שערא אוכמא דהיינו מצד המ' אמנם יתיר צהיב שזה אוחז במ' המיוחדת ולכך בשערו פנים צהובות ואינו חשוך ולכן משפטו ואצלח וגומר ורזא דא י' דאיהי מ' מיוחדת בסוד ז' שמאירה וצהיבה בסוד החסד: אמנם שערא אוכמא דלא צהיב הוא במ' בבחינתה נפרדת ואינה מאירה בת"ת ולזה משפטו לזמנין אצלח וגומר: והנה השער החוור או הירוק או הסומק לא ידבר בהם מפני שישפוט על פי המשפטים הקודמים אם לבן בגוונו והוא תלי ושעיע יורה על חסד בכל תנאיו ויחזק המשפט שנז' בתלי ושעיע. ואם יהיה לבן וקשה מורה מדות בעל החסד ואינו שהוא באמת בעל הגבורה וישפט ברמאות מבחוץ מראה פנים טהור. ואם שערו משולשל ויורד כעין שלשלת כזה # אז יורה על מצוע המדות אם לבן נוטה לחסד אם אדום נוטה לגבורה אם ירוק היינו מדתו אם שחור ירד למלכות וישפט במשפט הנז' וכן הקשה באתאחד אל א' מהמדות זולתי הלב שהוא ארמי וכבר פי' ר"ש לעיל קצת משפטיו:
ועתה יבאר מדה א' כוללת כל השערות והיינו שער הנמרט והענין כי השער בכל בחינות שיהיו אם לא שער הזקן שהוא לבן או שער שעיע ותלי שהוא שער הנזר שאר שערות אינם אלא דין קולות דנפקין מגו שופר: והנה שערא דמריט בסוד החכמה הזאת ממעט

כחות הדין כאומ' ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא דהיינו סוד בחינת מיעוט כחות הדין וזה יהיה אמיתי ויהיה רמאות הכל לפי מה שהוא הענין אם בבחרות אינו זמן ההתהפכות שאין הדין מתחלת בבחרות כדי שימרט בלי רמאות. אמנם בהיותו זקן אז הדין מתחלש ודין הוא שימרט שער ראשו והוא טוב ולז"א שערא דמריט יצלח בעובדוי ממה שיש לו בידו להעביר כחות אלו ממנו מוצלח הוא במעשיו ואין מנגד אליו וגו' ואמנם אי שעריה דמריט בתר דסיב אתהפך וגומר והענין שיש שער שהוא חלק ושעיע ומורה הוראה טובה ובזקנות יותר ויותר והמורטו ממעט כחות הרחמים וזה בתר דסיב הוראתו הפכית למדותיו אם שערו קשה וקצר או אדום ונמרט יורה על רפיון גבורתו וחזקו ואם בהפך ששערו רך וארוך וחלק המורה על החסד ובהתלבנו יותר וזה מורטו מורה שנהפך לדין וחוזק וקלקל מדותיו הטובות ומעט מקורות החכמה העליונה ורחמיה. והני מילי גזרה זו דוקא כשימרט מפאת פניו ת"ת מקום מצחו ואם שערו קשה טוב שימרט ורק הורה שקלקל כנזכר אמנם באתר אחורא דרישא צדדיו הם סוד חסד וגבורה ימין ושמאל כי מצד הימין ישמעאל ומצד השמאל עשו ושערות אלו ראויים הם שם להשפיע לכחות התחתונים והוא מורטם אינם הוראה הנזכר' אלא ענין אחר מראיה דלישנא וגומר מהרמ"ק זלה"ה:

(דף עא ע"ב) **שמא דאתפשט** הוא שם אלדי"ם שמייחס אפילו בחצונים מפני שליטתו עליה' ומתלבש שם זה אפי' במראות הטומאה כאומ' ויקר אלדי"ם ולזה יתהפכו דיני הפרצופים בקדש ובחצון וגומר לבן ועתיק יומין יתיב לבן הארמי זקן וכסיל וכיוצא בכל הפרצופין:

מצחא דאיהו דקיק וחד. חד ירצה שאינו שוקע אלא בולט והיינו מחודד לחוץ ובולט ואינו גדול אלא קטן ודק ואינו עגול אלא ארוך וצר ובולט לחוץ. והנ' המצח בבינה ולזה בהוראת הבינה בסדר נאות מורה על הדעת בסוד החדרים שבבינה כאומ' ובדעת חדרים ימלאון ולזה עתה שאין בחינת הבינה על אופן הנאות מורה על הדעת שאינו בבינ' ולכן דא הוא בר נש דלא מתישבא בדעתי'.

קמיטין דמצחיה הם סוד השרטוטין שמשרטטת החכמה בסוד זווגה במצח שהיא הבינ' היא רושמת שם כל אותם הרשימות ונודע שזווג החכמה עם הבינה ע"י הדעת ולזה כיון שזה הבדיל הדעת וסלקו באו קמטין אלו בלא זווגא ירצה בלתי משתוות הקמטין אלו עם אלו בשווי נאות אלא מבולבלים כזה # אינם מיושרים ומזוגים כזה # ואפי' הפסוקים הם ישרים ונאותים וזה אינה מיושר כלל והם רברבים להורות על המחשבה אשר בו שהוא חכם שהחכמ' פועלת בו השרטוטין בשעתא דמליל וגומר.

רשימין אחרנין הענין כי הקמטין הם דוקא בהתקמט עורו למעלה אמנם הרשימין מיושרים ומיושבים ובהיותו מקמט עורו למעלה יתבלבלו הרשימין ויתקמט עורו בדרכים מבולבלים ולזה יאמר שאינו בעל זווג שמבטל סוד הזווג והבריח הדעת שהוא המורכה על הקמטים ומישבם במצח ברשימין שהם מהחכמה וזה בלבל הזווג ולכך דא בעי דלא לאזדווגא וגומר.

מצחא דקיק בעגולא וגומר המצח שהוא בסוד העגול הוא השלם המורה על הדעת והקטן יורה על סוד הקטנות למטה והגדול יורה על סוד הגלולה למעלה וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

(דף עב ע"א) **מצחא דאיהי בלא עגולא ואיהי רברבא וגומר** דע כי כל רבוע נקבה דין ומורה על ענייני החוץ וכל עגול זכר רחמים ומורה טובה ולזה מצח זה דאיהי רברבא בסוד הבינה ואינו שלם וז"ש דאיהו בלא עגולא ואיהי רברבא ולזה משפטו האי איהו בר נש דכל זמנין וגומר:

מצחא דאיהי בעגולא רברבא פקיחא איהו וגומר שהוא רומז בחכמ' ולהיות מקור כל הנמצאים בחכמה לכך אין שכחה לפני כסא כבודך דהיינו הבינה ולכך דוכרנו דכולא ביה וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

(דף עב ע"ב) **ברזא דעיינין וגומר הנה העניינים** פי' לעיל שהם מציאות הראיה מצד החכמה והם שנים מצד נצח הוד והם בסוד ת"ת ומ' שני כרובים ופניהם איש אל אחיו לכך כשהם מביטים זה אל זה בעקלתון נחש כרוך ביניהם בזמן קדמון בסוד הגלגול וכן הם בסוד העיינין נצח מושבו הוד ולכך המושב אדמימות העין והעין בעצמו צח ונקי וכאשר יאודם הלובן ומה גם בשר אדום בפתיחות העיינין סמוך לחוטם זה יורה בהתפשטות אותו בשר בעין על גבורת ההוד על הנצח ואז יורה על ניאוף וכיוצא כנזכר לעיל ולזה העין הנאות שלא יהיה שוקע בחורו שאם יהיה שוקע יורה רמאי מפני שנכנס הנצח בהוד לפעול הדין וברמאות וצריך שיהי' קריעתו שהוא סמוך לחוטם למטה כזה # כי בהיות קריעתו נפתח סמוך לחוט' משוכה למטה מורה על ההשפעה וכשהוא נפתח לצד מעלה כזה # יורה על סילוק ההשפעה והעוני ושתי העינים בסוד את ס' דהיינו בת"ת שהוא בעל ו' קצוות כלולי' מעשר וז"א ברזא דעיינין ברזא דאת ס': ובפרטו' הגוונין אינון ד' אמנם משתנים קצת הגוונים אבל שתים מהם אין בהם שינוי כלל הא' הלובן הסובב הכל בכל בני אדם והוא סוד החסד שלא ישתנו בני אדם בזה זולתי אותם היוצאים מכלל רוב בני אדם והם אותם שיש להם האודם סמוך לחוטם או מי שיש לו שרנייני ויורה על ענין הניאוף חולף או עומד או הסתכלות בנשים כנזכר לעיל והב' אוכמא בת עין גם

היא אינה משתנית לכל בני אדם והיא סוד המ' אבל שתי גוונים הנשארים יש שנויים לבני אדם והם הא' שחור הסמוך ללבן והוא סוד הגבורה ונודע כצלות הגבורה בחסד וחסד בגבורה ולזה חוט מתמצע בין שני הגוונין סביב שהוא גוון מזוג משניהם וז"ש ואתכלל חוורו ואוכמ' כחדא והג' לפנים ממנו והוא סוד הת"ת והיינו ירוקא כי הירוק גוון הת"ת וזה ג"כ כללותו בגבורה ולכך חסד כלול בגבו' וגבורה כלולה בת"ת וז"ש ירוקא ואתכליל באוכמא: לגו מיניה ההוא בת עין שהיא המ' שהת"ת רוכבת עליו והנה העין המסודרת בסדר הזה הוא סדור נאות כי אין דינו דין חזק ולזה משפטו דא הוא בר נש דחייך תדיר וגומר.

באינון גוונים דעינא וגומר הענין שיש עינים חשוכים לא שראותם חשוך אלא בהביט אדם בהם בגוון הסמוך ללובן ימצאנו עב וסמוך ועין זה אינה מורה כתיבה פנימה לו אבל יש עין זך ובהסתכל האדם בו ימצאהו פנימה לו נראה עד עובי דינר ויותר מורה כתיבה פנימ' לו מוכתבת בגוון השחור או תכלת הכל לפי הגוון בתוכו כזה # ואותם השריטות הם אותיות ולפעמים נקודות גדולות פעמים קטנות אדומות כזה # ואלו הנקודות יורו ענין ואלו נרשמין אקרון אתוון זעירין דעינא דהיינו מ' ואמר שאין כל העינים מורים כתיבה זו אלא דוקא העינים המאירים בזכות וז"ש בגין דאינון גוונין דעינא אי נהירין בנהירו ההוא נהירו סליק אתוון לאתחזאה לאינון מארי' מדין ירצה לאותם העוסקים בחכמת המדות והיינו סוד חכמת הפרצוף שידעו לדון ולשפוט בני אדם בפרצוף והרי מאירים הגוונים לדון וכן באינון רשימין אחרנין דקיקין שהם בעין המוכתב והנה האיש הזה בסוד עיניו הוא בין הת"ת דהיינו ס' והגבורה דהיינו ה' נהרין אינו לכעוס אלא לשמחה וגומר מהרמ"ק זלה"ה:

(דף עג ע"ב) **עייניו ירוקין וגומר** כבר פי' כי הגוון הסמוך ללובן הוא השחור גבורה עתה פי' בהשתנות העין מגוון זה הסמוך ללובן ויהיה גוונו ירוק ולא יחסר העין מג' גוונין לז"א עייניו ירוקין דסחרין בחוורו ומתערבן אינון ירוקין בההוא חוורו ירצה באו' ירוקין ששתי הגוונין הם שני ירוקין זה למעלה מזה בענין שגוונין אפי' מה שהוא בסוד הגבורה מורה על הרחמנות שנהפך לירוק כעשבים שהוא מצד הבינה ולזה כמעט אין דין באיש הזה וז"ש רחמנא איהו וגומר: גביני עינוי סחראן וגומר היינו בשורש השערות שבגביני עיניו עם מה שעולות ויורדות על גווני העין נראה לרואה מרחוק ששם יש גוון והכל לפי מה שהוא טבע האדם יש שנראה שחור כחול מעצמו ויש גוון אחר ואיש אחר גוונו בחוורו ובירקא שמור' על הבינה בחסד והיינו סוד הגבורה שהיא יונקת גוון יפה מהבינ'

להכלל עם החסד ולזה איהו באת ה' שבגבורה מהבינה ואתכליל בחסד באת ז' ובאת ס' ת"ת והם ג' ווין ג' אבות מה' ראשונ' שבשם כזה # והיינו אותיות הה"ס מז"ה ספ"ר:
עיינין צהיבין שהם מראים צהובים לעין כל רואיהם ואינו מצד זכות אלא שטחיהם צוהבים והמאירים הזכים אינם צהובים וזה הצהיבות הוא ענין השגעון מראה בחוץ מה שאין בו כי מבפנים לעין אין צהיבות זה והוא חצוני כי הקדוש הפנימי תוכו כברו ויותר זך מפנימיות וזה מראה פנים טהור אינו כך בפנימיות העין וענין זה יותר בירוקות מפני שהירוקות מורה על הויה בלתי שלימה כירוק הקודם לפרי ואינ' הויה שלימה וא"כ עתה בזה שהוא חצוני יורה על העדר וז"ש שגעונא אית ביה:
עיינין חוורין היינו שעיקרם לבנים ומעט ירוק בהם ולא הלובן שבכל האדם שזה אין אנו עוסקים בו כדפי' אלא גוון השחור הקרוב אל הלובן שבכל האדם הוא ירוק מעט מתלבן והנה הירוק שהוא הגבורה סובב הלבנות וז"ש דסחראן זעיר בירוקא וזה הורה כי הירוק מצד הגבורה והבינה כנזכר והחסד לובן מורה על החסד כלול בתוך הגבורה ולזה משפטו מארי דרוגזא וגומר. ואו' דא איהו ברזא דאת מ' דאתכליל באת סמך ירצה מילוי סמ"ך:
עיינין ירוקין וחוורין כחדא זהו בחי' אחרת דהיינו כחדא שממש הם מזוגים שני גוונין אלו דהיינו מזוגת החסד והגבורה ובין כללותם סוד המ' בסוד החבוק ולכך משפטו דא איהו מארי דרזין וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:
(דף עג ע"ב) **רזא דאנפין לאינון מארי דחכמתא פנימאה** שאין הדבר הזה מסור סתם לבעלי חכמת הקבלה מפני העלם הדבר אלא אותם היודעים להסתכל מצד חסידותם בדברים הנסתרים ונעלמים בעולם הזה הם יודעים בזה. ופי' הענין ואמר דיוקנין דאנפין אינם כעין שאר החכמ' בפרצוף כי שאר החכמה בפרצוף היא גלויה לכל אדם שערות אם הם קשים או רכים או קצרים או ארוכים ודין הנדון על פיהם מסור לחכמים וכן בכל השאר אמנם הפנים אין עניינם כך אלא דיוקנין דאנפין לאו אינון ברשימן דלבר כדי שישאר אל החכם שפיטתו לבר אלא בגו רשימא דרזין פנימאין מציאות הרושם הנרשם שעל ידו השפיטה הוא נעלם בלתי מושג אלא לחכם המסתכל וז"ש אלא בגו רשימא דרזין פנימאין והענין כי פרצופי הפנים הם פרצופים ידועים כאשר נבאר פני אריה פני שור פני נשר וזה נראה לכל חכם מבין יודע אבל הדיוקנאות האל יתהפכו ויתגלה מתוכם דיוקנאות נעלמים ואות' הדיוקנאות הנעלמים הם מה שהרוח המתלבש באדם וצייר מתוך מה שהוא מלובש בגוף וז"ש דיוקנין דאנפין כגון פני אריה או שור או נשר מתהפכן מגו דיוקנין דרשימין דאנפין סתימין דרוחא דשריא לגו והיינו שהרוח הפנימי

יגלה צורה פנימית בחוץ בפנים עד שלא יחוץ ולא יעלים הצורה הגשמית הרוחנית אלא יהיה בולט הפנימי חוצה לעיני החכם ויסתכל באותה צורה נעלמת וישיגה וז"ש ומגו ההוא רוחא אתחזי לבר דיוקנין באנפין דאשתמודען לאינון חכימין ולכך לא יוכל כל אדם לשפוט סוד רשימו דפרצופ' דאנפין מפני שלא יסתכל בצורה הגשמית אלא דוקא ברוחנית והרוחנית לא ישתווה עם הגשמית אלא בולט על הגשמי' ונרא' לעין כל חכם המשכיל בפנימיות. והשתא מפרש היאך הרוח יראה סוד דיוקן להסתכל בו ואמר דיוקנין דאנפין אשתמודע מגו רוחא. כיצד רוחא אית בבר נש דוקא הרוח ולא הנפש. דרזין דאתוון לא אתוון ממש גשמיות אלא צורות ידועות ירמזו אותיות ידועות והייני רזין דאתוון וזה כי כל האותיות הם מצויירות ברוח אמנם הרוח יראה לחוץ בפרצוף כדי צורכו וז"ש וכלהו אתוון סתימין גו ההוא רוחא וכפום אנפין אם טובים אם רעים סלקין רשימין דאינון אתוון לגו אנפין ולא שיראו אותיות ממש אלא יתלבש רוחניותם בצורה בשרטוט ובהידים ידועים המורים הענין ההוא וז"ש הכי אתחזון אנפין בדיוקנין רשימין. ולא שיהיה אותה הצורה הרוחנית קבועה תמיד בפניו אלא יתראה פתאום לעין המשכיל הרואה ומיד יסתתר וו"ש רשימין לפום שעתא בחיזו דלא קיימא בר אינון מארי דחכמתא וגומר והם מציירים אותה בשכלם לדון בה וז"ש ולא אתנשי מנייהו. ופי' מהיכן בא ציור זה לרוח ואמר ההוא אתר דאקרי עלמא דאתי דהיינו הבינה ואיהו רזא דאורייתא ת"ת נמשך מהבינה כי משם מוצא הכל וימשך עד היסוד להאיר על הארץ וכד **פרחאן** מיניה למלכות אינון רוחין ונשמתין בסוד הייחוד למ' כדי להתלבש בה הנפש כולהו מצטיירן בצורא דאינון אתוון והכי נפקי כולהו ממלכות מצויירים בכ"ב אותיות להיות פרקי הנשמות בפרקי העולמות שנצטיירו שם וכוללים אותם הענפים. ובג"כ רוחא דבר נש דמצטיירא בציורא דאתוון שיש רוח שאין בו ציור זה מפני שבסוד גלגולו עברו אותיותיו ונמחקו כדלקמן.

אר"ש וגומר הענין כי לפי דבריהם דאמרי שציור אותיות ברוחות מלמעלה א"כ יקשה שא"כ נמצא שאין הרוח מצטייר שום ציור במ' כלל אלא מעבר שעברה דרך בה ואינו שהיא אימא כמו שאם היא מצטיירת העובר כן ראוי שהמלכות תצייר הנשמה והרוח בציור מה. והם אמרו הכי שמענא מיניה דמר דציורא דאתוון שהם ברוח כנזכר הם מיוסדות בטפה הזרעית מהזכר אמנם בהיותו בנקב' יקנה לה ציור אחר וזה מתעלם ומסתתר בתוכו וז"ש וציורא דאתוון וגומר בענין שיש לרוח שתי מציאות הא' מציאות דק מהזכר והב' מציאות מתגלה מנקבה וזה נעלם בתוך זה ומפרש מה שהמ' מציירת ברוח ונשמ' ואמר ציורא דאימא פני אדם וגומר הענין כי הגוף יצטייר כפי בחינת הנפש

בסוד צלם אל הגוף והם ד' פנים אליה מפני שמ' תקבל הרוחות ונפשות בסוד זווג מד' פנים אריה מסוד החסד ימין פני אדם מסוד הת"ת פני שור מסוד השמאל ופני נשר בסוד תקופת טבת ושם חנוכ' ופורים וכפי הזווג כן תצייר הנשמ' והרוח בנפש וכן תצייר הנפש בגוף שיש פני ארי' והם פני אדם שפניהם עגולים בעיגול ומלאים וכן בגוונין שפניהם אדומות פני להבים ויש פני שור והם פני אדם שפניה משוכים רחבים מלמעלה רוחב ישר ונמשכים למט' וכן בגוונין שפניהם אדומות צהובות יותר מדאי. ויש פני נשר והם פני אדם שחוטמן עגול בולט לחוץ כזה # ופניה' כחושות ובגוונין יש שפניהם שחורות בין הירקות והשחרות ויש פני אדם הם פנים לא עגולים ולא משוכין ולא כחושים אלא בינוניים ובגוונים יש שפניהם לבנות בדם האדמימות והם פני ארם. ויש מורכבים משני צורות ורוב בני אדם בין שתי צורות יש בין אריה ואדם ובין אריה ושור וכיוצא בענין שיש עתה ג' ציורים הא' ציור הגשמי אשנ"א והם מצר הנפש בגוף נראה לכל הב' שור אריה נשר אדם ברוח מצד המ' וצורה זו נראה בלב המשכילים בפרצופי בני אדם. ומתוכ' דמות ג' דהיינו ציור האותיות ואל שתים אלו האחרונות אמר ורוחא עביד ציורא דכולהו פי' ד' פנים אשנ"א לבר לפום שעה בגין דכל מה דאיהו מסטרא דרוחא בלטא לבר כדי רגע ואתחזי ואתגניז וכל הני דיוקנין שהם אריה שור נשר אדם מצד אימא ברוחא אתחזיין בציורא דאתוון מצד הזכר כנזכר שהיא הצורה השלישית הנעלמת כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

(דף עד ע"א) **ציורא קדמאה וגומר** הנה יצטיירו ציורים בסוד הרוח בא' מד' ציורין הא' פני אדם בסוד ו' של שם מבחר הפרצופים ויורה על ישרותא אדם שלא חטא והוא בכשרותו עומד תמיד ולזה הוא בסוד הת"ת לא יטה הרוח לא לימין ולא לשמאל ויראה אור פני החיים שבו. אמנם הרשיע ועדיין ברשעו עומד נוטה לצד שמאל בקו שמאלי מקום יניקת החצונים בסוד ה' של שם ולכן יגלה פני שור ויגבירם מצד הגבור'. ואם ישוב בתשובה וייטיב עצמו נעקר מפני שור והקב"ה ימינו פשוטה לקבל שבים ויטה אל הימין יגלה בעצמו י' של שם פני אריה. ואם בעוונו נעקר מתוך רשעתו ולא תקן את עצמו בחייו והוצרך להגלגל ירד מסוד נ' פני הזכר שם יה"ו אל פן הנקבה אל עולם הנקבה בסוד ה' אחרונה בסוד פני נשר ויתגלו בו פני שבו והוא בנקב' חשוכה עצבה כאשר יתבאר. והנה מבחר האדם הוא אשר לא קלקל כלל לז"א ציורא קדמאה שזה יקדם אל הרוח לכל ציורה הוא כד אזיל בר נש באורח קשוט שהוא ת"ת אמת ודאי והנה זה הציור יתעורר בהסתכל בו איש קדוש אז יתעורר רוח ברוח ויראה עצמו אליו וז"ש אינון דידעין רזין דמריהון מסתכלן ביה ואז ההוא רוחא דלגו מתקנה ביה ונוטל התעוררות להתקן

בגופו ובליט לבר ציורא דכולא פי' ציור חשוב כללי לכל הצורו' והיינו פני אדם כנזכר וז"ש וההוא ציורא איהו ציורא דאדם שלים יתיר מכל ציורין: וסימני צורתו ושרטוטיו הרוחניים הם אלו ד' סימנים ורמזם הם אותיות ולא שיראו ממש:

שורייקא חד דבליט בשכיבו כלומר אינו נמשך בזקיפה מהעין עד השפה אלא בשכיבו שיוצא מלחי ימין ונמשך בפניו אל כנגד החוטם: ושורייקא חד דכליל תרין אחרנין כדי שיהיו ג' בסטרא דשמאל ואלו עולי' בזקיפה ממטה למעל' ומתפשטין בענפיה' לצד העין זהו צורה הגשמית המצויירת בלב החכם המסתכל ופי' ענייננו ברמז האותיות הם ד' שורייקין ד' אותיות דאינון אקרון עדות:

זרעא דדוד וגומר והטעם כי דוד הוא בסוד [545] מת"ת המ' הוא וזרעו הם בסוד מלכות בית דוד ונודע כי המדה הזו היא נקבה והיא מהופכת משאר המדות שהיא המדה שהיא למעלה לכך תחלה יראה פחד ואימה והיינו מאמר שמואל והוא אדמוני המעורר פחד בלב המסתכל הוא כעין מדתו והיינו דדיוקנא דסטרא אחרא אתחזי ביה בקדמיתא והם החצונים לבוש א' ממלבושיה ולזה מראה ראשון הוא חצוני אתחזי ביה בקדמיתא דאעבר על עיינין לפום שעתא בתחלת המראה זורע מיד הפחד ואימה ובהיל לבא של החכם המסתכל בו והיינו והוא אדמוני והשיבה רוח הקדש עם יפה עינים המורים אהבה כי יעבור אותו המראה שהוא הלבוש ומיד יראה אהבה וחבה שהוא המוח כעין יוסף כנזכר אמנם אליאב חשב שמואל שהוא כשר כי היה כשאר עם ה' וא"ל אל תביט אל מראהו וטעם בזה כי זרע דוד היה מהופך משאר ישראל כי הוא סוד המ' ממטה למעל' וז"א דדיוקנין דדוד טמירין אינון וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

(דף עד ע"ב) **זרעא דדוד דאתחזי וגומר** אבל נטיר דבבו כמו שראינו שמחל לשמעי ואח"כ אמר והנה עמך שמעי בן גרא וכן ביואב כתיב ולא תורד וגומר והכל בסוד מדתו וז"ש דההוא סטרא גרמא ליה דסחרא בכל סטרין וגומר ואין זה פגם שנדבק בחצונים ח"ו אבל מוחא דלגו קליפה ולבא מתישרא והיינו כעס החכמים וגאותם שלבם נכון עמם מפנימה ומבחוץ מראים רוגז להיות חיתתם לשם שמים מוטלת על הבריו' ועל כיוצא בזה אמרו בשמתא מאן דאית ביה [וגו'] וכן אמרו כל תלמיד חכם שאינו וגומר וזה בתנאי שלא יכנס הכעס בלבו ובתוכיותו כדי שאותה קליפה לא תשלוט בו אלא מבחוץ ולבו נכון ומיושר ביראת ה' ובאהבה. ולא כן הרשעים כי התלבשם בקליפה והוא לבושם האמתית ואין להם חלק במוחא בסוד עדות כלל אלא כעסם בלב שקוע והם

[545] נ"ל דצ"ל מדת.

שקועי' בחצונים מטמאים עצמן בהן ולכך אותו הדיוקן המורה פחד ואימה וכעס תמידי ולא סרו ממנו וז"ש אבל חייבין וגומר:

ציורא תניינא שהוא פני אריה. אי ההוא בר נש לא אזיל כ"כ באורח בישא עד שפגם פגם גדול ברוח אלא פגם קצת ולזה אסטי מההוא אורחא ותב למריה וגם לא שב בתשובה שלימה אלא שב תשובה רפה וז"ש לאו דאיהו רגילא באורחוי דתקנן שא"כ ישוב לענין פרצוף עדות אלא דהוה באינון אורחי מתעדי וסטי מנייהו ותב למריה ועזב דרכו הרעה ושב אל דרך הטובה ועזב חטאו שעתה תשובתו קלה ולכך נשאר בו שמץ מני אורחו הרעה כאשר יתבאר: האי איהו רוחא טבא שארי למשרי עלוי וכיון שעתה התחיל בתשובה ורוחא טבא שארי למשרי עלוי ולאתתקפא על זוהמא קדמאה דהוה ביה לכך צריך שיתגבר הקדושה כדי שיתעכל הטומאה החצונית ולזה מורה בלב החכם המסתכל בצורה רוחנית תנועה בדמיון החכם השופט צורתו כדמיון דיוקנא דאריה שהוא בימין דמתגברא כדי להעביר רוח הטומאה ממנו ולנצחו ולזה יורה ששב והחליק בטוב קצת ולזה יראה הציור בעצמו ולפעמים לא יראה צורה זו ויראה לפניו שיחשוב בלבו דמות אריה וז"ש או בשעתא דחמי ליה ההוא חיזו גרים ליה לאעברא בלביה אריה דמתגברא לפום שעתא שאין אותה הצורה קבועה בלבו תדיר אלא לפי שעה ומיד הוא שומר אותה צורה בלבבו וזה יורה ששב בתשו' שגמר בדעתו להחזיק בטובה ולא נהג עדיין בה ולזה מצטייר הצורה בלב החכם חוץ מהאיש הזה צורת אריה והיא או' אינון אנפין דלבא לא רחים לון לפום שעתא ומיד תב לביה ורחים ליה באהבה בלב החכם המסתכל וז"ש ומיד תב וגומר והיינו ממש אריה שבתחלה אדם יראה לו כשונא ורחוק ואח"כ ירגיל בו ויעשה אוהב וקרוב והיינו החלה רשע ובסוף צדיק:

כד מסתכלאן ביה אכסיף דהיינו פעולת הרוח מצד התשובה שהוא מורה על שהוא מתפעל ממעשיו בבושת מפני בני אדם כאומ' וחשיב דכולא ידעין ביה ולכך תחלה נאחזת בגבורה מצד קושי מעשיו והיינו חפיין דמא ומפני תשובתו ששב נאחז בימין והם מתהפכאן לחוורא מצד החסד או לירוקא מצד הת"ת. והשרטוט המורה על רמז האותיות הוא תלת שורייקין אית באנפוי חד לימינא דדא אתפשט באנפוי מורה על רמז פניו הימניות כולם ונאחז בו: חד דסלקא לחוטמיה לעילא וגומר והנה השורייקין האלו מורים על אותיות קרוב וכבר ידעת כי אותיות ק"ר הם אותיות שבהם נאחזות הקליפות ועתה האיש הזה נתרחק מעדות וישב לו בשקר בחצונים דהיינו רח"ק ר"ק דהיינו החצונים ע"י החטא דהיינו ח' ונעשה רק"ח ועתה הנה תקן החטא ושב ואותיות ק"ר שהיו עמו לרעה הפכם אל הטובה לעשות קרו"ב ולזה אות ק' בימין כדמסיק ואות

ח' של רחוק נעשית ו"ב של קרוב ור"ק של רחו"ק הפכם לטובה ונעשה בקרוב ק' על ר' ונתקרבו והיינו שלום שלום לרחוק ולקרוב ופי' לרחוק שנתקרב בתשובה. ואלין בלטין ולא שכיבין מפני שעדיין לא נתישבו בו מפני שתשובתו עתה כחושה ומתחלת אמנם כד מתיישבא וארגיל באורח קשוט יתיישבו אותיות קרוב שכבר נתקן הפגם ונתחזק בתשובה ועבודה ולפי זה יוכל להכיר אם תשובתו קרובה או נתחזק בה בענין שכיבו האותיות או רתותם:

ואע"ג דשורייקי וגומר אלו הם מעשיו בלתי הגונים החקוקים עדיין בפניו אלא שלא נמחקו מפני התרשלותו ואינם בולטים מפני תשובתו:

האי איהו זרעא דדוד וגומר הענין במה שפי' שדוד וזרעו בסוד מ' שהיא בסוד אור חוזר ממטה למעלה ולזה הם בהפך שאר האדם בפרצוף אריה זה כי בזרע דוד מי שחטא ושב כנזכר תחלה יראה בו פני אדם דהיינו שיעורר האהבה ואח"כ מיד בשעה קלה יעבור צורה זו מלב המסתכל ויתדמה בצור' אריה המורה פחד ויתקיים בצורה זו וז"ש ולבתר קיימא בדיוקנא דאריה וזה מפני היותו נאחז בסוד הנחש הכרוך סביבו שהוא מתחזק וקיים בסוד פחדו וח"ו לא שישאר קיים בענין הפחד והאימה מצד הנחש ממש אלא זה גורם לו ועכ"ז אתפרש שאין לו חלק ונחלה עמו ח"ו וז"ש ואתפרש בדיוקן דסטרא אחרא וגו':

ציורא תליתאה אי ההוא בר נש אזיל באורחא דלא מתתקנא היינו שהוא רשע ועומד ברשעו ולא במוחזק ברשע קאמר כי זה אין בו רוח ופניו פני הנחש הטמא אמנם באדם המוחזק בכשרות קאמר וז"א וסטי אורחוי מאורחי דאורייתא שמטה מן הדרך לא שיצא כבר כי זה אין צריך בדיקה.

ורוחא אחורא אתחזי ביה אפשר שהוא עיבור טמא: ודיוקנא אחרא וגומר וכיון שזה מצד החיצוני הוא נראה בפני הדין והגבורה אשר שם שור והוא טהור ויתלבש לפעול דיניו בשור מועד. א' מד' אבות נזיקין:

בשעתא דחמאן ליה וגומר כבר פי' לעיל שאין צורה זו בפנים הגשמיים אלא היינו צורה פתאומית מצטיירת בלב המסתכל החכם והצורה הנראית בפניו מורה על החצוני המתלבש בו:

ג' קורטמי סומקי הענין שהם כמין טפות ואינם ממש טפות אלא עושים עגולות זו בתוך זו כעין נפילת טפה שעושה שפה לפיה סביב צבוע יותר כך הם ג' קרטמי והם זו בתוך זו כזה # ולא שהם טפות אלא ואינון שורייקין סומקי דקיקין הם עושים העגולות האלו וכל א' מורה על סוד דין ונודע שהם ג' בתי דינין בינה גבורה מ' וכבר הסכימו על דינו

וכרת שבו וכבר פגם בשליטתם וכדין שקיעין עינוי שפגם סדר הכרובים שהם ת"ת ומ' על נצח והוד:

ורזא דאינון אתוון וגומר כי מה שהיה כת"ר בסוד הרחמים עתה עשו לו כרת שנכרת מהקדש והבדיל בין נפשו לרוח הקדושה שנסתלק' ממנו החצוני הטמא ואין נפשו יונק מהקדש והיינו כר"ת הנפש. ועם היות שיראו בפניו שורייקין אחרנין אלין אתוון בלטין לבר. ואי תב משמאלא וגומר כאשר יורה שהגיע למדריגה זו ושב בתשובה ממנה ונהפך הדין במה שגבר עליו הרחמים והימין בסוד תשובתו לא יזכה להטהר מכל וכל מכיון ששלט בו רוח טמא צריך שיתעכל בו ויטהרנו ולזה אתכפייא ההוא רוח הטמא שפי' ואתתקף רוחא דקדושא וזה כפום מפני זה אם ישוב ולזה אלין שורייקין שכיבו לא נסתלקו מכל וכל אלא הם כפופים ואחרנין בלטין לבר ואלו האחרים לא פי' מה הם ואפשר היותם סוד קרו"ב הנז' דז"ש כמא דאתמר:

זרעא דדוד איהו בהפוכא מפני שמדתו היא סוד אור מהופך לכך במסתכל אתחזי בדיוקנא דאריה בראשונה ולא יחשוב לדונו לזכאי אלא ימתין באיזו פני' הוא מתיישב ולזה יקדים הימין ויכופנו ויסכים עם השמאל. ולבתר אתהדר בדיוקנא דשור וגובר השמאל ומצד שם מתעורר הר"ע שהוא החצוני הגורם כל פגם שבעולם ולכך תרין שורייקין אוכמין באנפוי והם מורים על שחרות הלבנה ופגמותה בסוד הר"ע היונק ממנה ולכן הם מימין ושמאל שהסכימו שניהם לרעתו ע' ימין שמאל גבורה ר' ונעשה רע הפך טוב:

ציורא רביעאה וגומר הענין שהמתגלגל ובא על תיקון ענין הבנים וכיוצא הוא יורד למטה אל עולם הנקב' ונעקר מעולם הזכר סוד אותיות יה"ו סוד פני אריה שור אדם שהם ג' פרצופי הרוח כנזכר ויורד אל פני נשר דהיינו המ' ופרחו ממנו האותיו' כדמסיק כי האותיות מצויירות ברוח מצד הזכר כנזכר לעיל וז"ש דקיימא תדיר לאתתקנא על רזא דמלקדמין כלומר בא על תיקון נפשו שנתקלקלה בימים קדמונים והוא שוקד על תיקונ' ואינה פוגמת יותר שאם תפגום יותר יהיה ציורו וצורתו על פן אחר בסימנים אחרים אמנם כוונתו עתה לבאר צורתו המגולגל דקיימא תדיר לאתתקנא ואינו מוסיף פגם אלא זהיר בתקונו ולזה כשמסתכלין בו מה שיראה ויתעורר בדמיונם הוא דיוקנא דנשר:

ההוא רוחא דיליה איהו רוחא חלשא מפני שהוא בסוד הנקבה שסודה חלש' ורפ' שסר כחו כנזכר וכן לא אחזי באנפין אתוון דבלטין לבר מפני שאין אותיות ברוח אלא מעול' הזכר והא אתאבידו מיניה כאשר ירד למטה לנקבה כנזכר:

ורזא דילי' במה יוכר כיון שאינו ניכר באותיות עינוי לא נהרין מפני שהוא מעול' המיעוט ושני הכרובים חשוכים אפי' כד איהו בחדוה שאז מעורר הבינ' בשאר בני אדם שהם עלמא דדכורא ואזי עינים מאירים בשמחה זה אינו נכלל בבינה שהיא עלמא דדכורא ובכלל דכורא אתכלילת. אלא הוא עלמא דנוקבא ונהירו וחדוה דבינה אתרחק מיניה וכן דרך בני אדם להאיר מצד היותם מסתערים שער רישייהו ודקנייהו וזה חשך מן הטעם שפי' וז"ש בגין דרוחין לא נהיר ליה באתוון מפני שאותיות פרחו כנזכר ולכך המסתכל לא ישיג בו אותיות והיינו ושבח אני את המתים שהם הנשמות שכבר מתו ונחו מגלגולם מן החיים אשר הם חיים עדנ"ה נקבה שירדו אל הנקבה והם חיים בגלגולם:

זרעא דדוד וגומר אינו רוצה לגלות מה עניינו מפני שיש לאלו המגולגלים שבזרעו דרך אחרת וטעם אחר וזהו סוד ה' ליראיו:

ברוחא דבר נש אצטיירו אתוון וגומר ואיהו בליט לון לבר במעשיו יש בולט עדות ויש בולט קרו"ב ויש בולט כר"ת או רע וזה מכלל כ"ב אותיות המצויירות ברוח:

רוחא קיימא ברזא דז"ה ספ"ר דהיינו ז"ה יסוד ספ"ר מ' דהיינו סוד כל מה שפי' לעיל אותיות ז"ר הפ"ק ואל הם לשאר שרטוטי' ושאר פרצופים אמנם אנפין הם בסוד הנזכר שהם נדוני' כפום שולטנו דרוחא כגון קרוב או עדות או מאינון שהרע שולט כגון כר"ת. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון זרעא דדוד איהו בהפוכא אתחזי בדיוקנא דאריה וגומר וכן בפ' ויקהל רי"ז ב'. חיזו דלעילא לא אתגליא אלא לפום שעתא. עכ"ל: בר חיזו דאנפין דאתוון בגוונא אחרא וגומר עכ"ל:

דף עה:

ברזא דשפוון סוד השפתים הם נצח הוד ועיקרם נאחז באת ס' על הסתם שהוא ת"ת ולכן אמר באת פ' דהיינו הוד דכליל ברזא דאת ס' על הסתם ופרטי המציאות מפרש ואזיל:

שפוון רברבן הנה השפתים הדקים מורים על מציאות שלמות הרוח המתלבש בהם ולזה כשהם רברבין יצאו מהשעור הנכון והם משונים ולזה משפטו דא איהו בר נש מליל וגומר כי היתרון מורה מום דבוק מצד החצונים בהם דהיינו מותר הבשר החצון הנדבק בשפתים העליונים:

שפוון עתיקין בעתיקו נראה שהוא מלשון עתיק יומין דהיינו שהם כשפתים הזקנים שהם בקועים וסדוקים ואינם דקים וזהו ולא דקיקין והם פגם על פגם שהם גסים ועבים וזקנים במראיתם ולזה יורה נוסף על המדות הנזכר עוד מדת הרגזנות כי בקיעת השפתים ועתיקות' בא מחום הטבע והיינו חמימות הגבורה בנצח והוד. והוא ברזא דאת פ' הרומז

בנצח בלחודוי שאינו מתקשר במדה אחרת דלא אתכלל באת ס' ת"ת ולכך אין לו חלק בשום מדה טובה ולזמנין אתכליל באת ר' שהוא הוד וזה יסייע ברעתו והן אמת יש בחינות אמצעיות בין אלו הנזכרות כגון שפוון עתיקין ולא גסים ועבים או שפוון גסים ועבים ולא עתיקין וכיוצא יורה על ענין מדה הבינונית ומן הנדון ידון אדם כפי טוב מבחן שכלו שפיטה נאה:

בהאי אתכליל וגומר היינו רזא דאודנין ומפני שהם בסוד הדין כאומרו וישמע ה' ויחר אפו וסודם בשמאל בסוד אימא עילאה כנזכר בתיקונים והיא עד הוד אתפשטת לכן האזנים באות ר': ולזה מאן דאודנוי רברבין מורה על רברבות הדין.

מאן דאודנין זעירין מורה על סוד קטנות הדין ותיקון נאות הפך רברבין:

וקיימן על קיומא שאם הן שוכבות מורות על הבינה בלתי מיושרת ברדתה ממדתה הנכונה: תערוך לפני שולחן מ' נגד צוררי הקליפות דשנת בשמן מראש הכתר שמשם שמן שמתחלף באותיות בי"ט בא"ת ב"ש שעולה אהי"ה ומשם נמשך דרך החכמה ושם גילוי השמן ומשם יורד על הזקן וגומר כוסי מ' רויה באותיו' וי"ה שהם אותיות יה"ו דהיינו אהי"ה דהיינו שמן בסוד ויצוק שמן על ראשה. בגין דנשמתי על עצמו אמר שהוא ראש החברי' אמנם הקב"ה שהוא למטה מעתיק יומין קרי עלן על כולנו יחד פתחו שערים תחתונים ויבא גוי צדיק ביסוד שומר ומייחד אמונים דהיינו יהו"ד ובית דינו ושערים היינו שערי צדק נ"ה שערים לצדק:

אוף אינון פתחו וגומר כתיב וידי אדם וגומר זו פתיחה ליכנס בסוד שרטוטי הידים וביאר תחלה ענין הידים ומהיכן נמצאו השרטוטים בהם: ואו' אלין ידי אדם וגומר ירצה כי כח הידים העליונים מתפשט עד הכחות התחתונים האל שהם למט' מכנפי חיות. והנה לפי זה ידי אינון דוכתין עילאין וגומר היינו כחות נרמזים בסוד תכונת האדם בידיו ויש רמז לשפוט בידים בג' חלקים הא' באצבען לבר בצפורנים הב' לגו בשתי אצבעות זרת ואמה מצד פנימה יש רמזים ושפיטה הג' דהוא כף פנימה ליד וטעם ההוראה הזאת נוסף על הוראת שאר הדיוקנין שהם כלולים בראש עולם העליון שהראש בחלקיו רמז לו פי' ואמר וקב"ה כד ברא ליה לבר נש סדר ביה כל דיוקנין דרזין עילאין דעלמא דלעילא שהוא הבינה שהוראותיה יורו האברים העליונים בשערא דמצחא וגומר. וכל דיוקנין דרזין תתאין דעלמא תתאה דהיינו מ' וספירותיה והוראותיה והיינו ידי אדם שהם בעולם הפרוד מחנות שכינה ואמר כי לא יצדק ענין זה אלא דוקא בבר נש דאיהו קאים בצלם אלהים שהם הצדיקים וישראל בגין דאיהו יציר כ"ף כלו' נמשך בסוד נשמתו מהמלכות הנק' כף וז"ש ורזא דכף וגו' דכתיב ויברא אלדי"ם בינה את אדם בצלמו שהיא המ'

והיא את כף וז"ש ודא איהו רזא דאת כ"ף ולא תהביל ענין רמיזותי' משום דאת דא אית ביה רזין עילאין ודיוקנין עילאין והספירות העליונות חקוקות בה תדע דהאי כף תלייא עשר אמירן דהיינו עשר ספירות שיש בהם ימינות רחמים וחסד ומדות שמאליות דין וגבורה והיינו חמש מימינא וחמש משמאלא ולזה היו שתי ידים שהמ' אחת והכפות שתי' לרמוז כחו' הדין וכחו' הרחמי' ימין ושמאל אמנם מציאות' מדה א' ורזא חדא תדע שכאשר לא יסכימו שתי הידים אל ענין א' ויהיה מחלוקת ביניהם אז הוא סילוק ברכה דכתיב וגם אני אכה כפי אל כפי דלהוו דא עם דא בפלוגתא שלא יסכימו חלקי המ' אל ענין א' מטעם היות הדין נגדיי אל הרחמים ואז מיד ברכות מסתלקות ולזה יהיה רמז אל השרטוטין כאשר יהיה מחלוקת בין שתי הידים ולא יסכימו שרטוטי השמאל עם שרטוטי הימין לא יהיה הוראה טובה שיורה על מחלוקת הדין עם הרחמים:

כף אחת ימין ושמאל עשרה אצבעות אחת זהב מאירים מהבינה מלאה קטרת קשירו שנקשרו הספירות יחד והיינו רמז לחבורא חדא ובעת בריאתו היה הדין והרחמים בהסכמה א' כדפי' והיינו ויברא אלי"ם דא סליקו דמחשבה בסוד החכמה שהיא משתתפת אל הבינה להמציא אל אדם וז"ש ברזא פנימאה בסוד יחוד' יהו"ד ואהי"ה את מ' האדם ת"ת או אדם זכר ונקבה ת"ת מ' וז"ש רזא דדכר ונוקבא כחדא ששניהם נמצאים יחד מייחוד שתי מדות אלו נשמת זכר בקשר וחבור עם נשמת נקבה. בצלם אלדי"ם היינו המצאו למטה ע"י המ' והיינו כף אחרא והיינו שאח"כ מתלבש בנפש ומראה לפי זה בסוד הראש כחות נשמה ורוח ובסוד הכף הנפש דהיינו בינה ומלכות כדפי'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' האי קרא אוקמוהו חברייא דאינון ידין. וגומר בפ' פקודי דף ר"ס האריכו בענין זה ע"ש שפי' שהם הספי' ונק' ידים כלו' אתרין ודוכתין לקבלא וגומר אמנם כאן מפרש פי' שני וידי אדם היינו שרטוטין ורשימין דעלמא דלעילא ודיוקנין דרזין תתאין דעלמא דלתתא כדמפרש ואזיל:

חמש מימינא וחמש משמאלא כנגד ה' חסדים וה' גבורות.

ואינון חד ברזא חד שאין הנהגה מתנהגת בעולם כי אם בהסכמת שניהם ולעולם ההנהגות באות ממוזגות אמנם יש זמנין שאין הסכמתם שוה וגוברת הגבורות יותר מדאי וזהו שמביא ראי' תנינין כתיב וגם אני אכה כפי אל כפי וגומר. בפלוגתא כלומר חולקים בדבר שאין החמש גבורות רוצות להתמזג בחסדים אפי' בקצת כמו זמן החרבן.

עשרה זהב דין מתוק.

קטרת לשון קשר. רומז לחבורא חדא.

דא סליקו דמחשבה ברזא פנימא' פי' עליית המחשב' החכמ' בכח ברזא פנימאה בינה לעשות בפועל ע"ד כולם בחכמה עשית בבינה ושם נצטיירו ונתהוו סוד דו פרצופין ת"ת ומלכות וזהו את האדם דכר ונוקבא דקאמר.

בצלם אלהי"ם רזא דכף אחרא. דהיינו ע"י החסדים והגבורות שבבינה כי כמו שהאדם התחתון נק' יציר כף ע"ש כללות השתי כפות כאחד שהם ה' חסדים וה' גבורות כנזכר כן ת"ת ומ' נקראים יציר כף והיינו כפות הבינה דהיינו החו"ג שבה ולרמוז על הכללות בין למטה בין למעלה לא אמר יציר כפים אלא יציר כף כי השמאל נכלל בימין כדרך ההמזגה הישר' והוי כאלו נוצר ע"י כף א' בלבד. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף עו.

כתיב עור ובשר תלבישני וגומר ודרך כלל ירצ' כי המשכן והעולמות והאדם הכל דרך א' והעולמות שהוא סוד האדם העליון שהוא סוד אצילות נשמה בריאה יצירה הם פרקי מרכבה לבוש לאצילות בשר כל כח החצונים למטה מהיציר' רקיע הוא אור המכסה על הכל וכן האדם בשרו הוא סוד החצונים כי הבשר מעור הנחש ועצמות הם סוד כחות המרכבות פרקי המרכבה הם פרקיו ואבריו והם סוד לבוש לנשמה הפנימית ואדם בעצם לא יצדק אלא ברוחניו' דהיינו הנשמה ועור האדם תחת ג' עולמות אלו שהם פרטי אבריו ועור המשכן עורות אלים מאדמים וגומר תרי אלי"ם הכא חד כלפי דכר מהבינה ועד היסוד וחד כלפי נוקבא מ' וכדפי' לעיל ולזה מה שמסכך על הכל הוא סוד העור והוא מצב כל מציאות הנברא שעד פה הגיע בריאתו ושם הראה המלכות כחותי' בו כענין הרקיע שבו ככבים ומזלות מראים גזרות ועניינים מאותו המתכסה בגוף זה הבנוי כנזכר כן בסוד השרטוטין שבידים מראה הרקיע שהוא העור גזרות ועניינים מהפנימי המתלבש בו. וכאשר יעמיק המעיין במשל דבריהם יבין כי כמו שהשכלת החוזים בככבים אינה השכלה עיקרית כך השכלת שרטוטי הידים אינה כל כך עיקרית כהשכלת שאר אברים העליונים כנזכר. גם כי החוזה בככבים יאמר מאשר ולא כל אשר גם בסוד השרטוטים הוא מאשר ובסוד הפרצופין העליונים הוא כל אשר: ופי' שינוי הוראות אלו בדרך אחרת ואמר **אסתכלותא** באנפין וגומר יר' כי כל דבר שישנה הפנים כמו כעס ופחד וכאב וכיוצא ימנע מלהסתכל בפניו ולהכיר סוד פרצופו וז"ש כדאינון נהירין וקיימין וגומר שלא יהיה מקרה שישנ' פניו אמנם הידים יראו העניינים בכל אופן וענין המקרים זולתי מקרה אחד כגון בעלי חולי הכבד שמקשה עור הכפות ידים וכן מלאכת עבודת הארץ וכיוצא שיתקש' עורם ויעביר רוב שרטוטי ידיהם וכן בהכנס אדם למרחץ ירבה שרטוטין או כניסת ידיו למים הרב' כגון כבוס הבגדים כל אלו

הם מקרים משנים שרטוטי הידים. אמנם הפנים כל שום מקרה ימנע ההסתכלות בהם מפני שכל פעולה שיפעל הלב ממנה עוד מרא' עניינה בפנים וז"ש נהירין וקיימין בלא רוגזא ואמר נהירין שגם ימנע ההסתכלות ריבוי הליכת הדרך בחמה הרבה עד שנתפחמו פניו וכיוצא ויהיה המשל בזה כמו יום המעונן לשופטים על פי הככבים שאינם יכולים לכוון השעות באצטורלב וז"א רזא דא הוברי השמים וגומר וכמו שידיעת הנביא משלמת חסרון שפיטת הככבים שלא ימנעה לא יום ולא לילה ולא ענן כך השלים הקב"ה בשרטוטי הידים לתשלום מה שיחסר כשישתנו פניו מחמת מקרה וז"ש בזמנא דרוגזא שלטא עליה וגומר מה שאין שלמות זה בידיעת משפט הככבים וז"ש מה דלא אתייהיב לשלטא למנדע וגומר שהעב מונע הידיע': ואחר שפי' כללים אלו בחכמת השרטוט חזר וכלל כללים באברים הנראים בהם השרטוטין והם חלקים בידים באצבעות והיא ידיעה פרטית מועטת שהם סוד מדה פרטית ובכף והיא ידיע' כוללת בסוף עשרה זהב בכף כללות עשר ספירות:

שרטוטי ידין ושרטוטי אצבען לגו לאפוקי שרטוטי שאחורי הידים שאין בהם ממש וצדי אצבעות וצדדי הכף לא יראה מכאן אם יש בהם איזו שפיט' אמנם החוקרים פי' בהם שפיטה ודרכים רחוק מן האמת כגבוה שמים מעל הארץ:

למנדע במילין סתימין דברים הנוגעים במדות נפשיות ופגמה וטהרה מה שאין כן ענין הצפרנים שהם מראים דברי' גשמיים כאשר יתבאר:

ואלון אינון ככביא דנהרין וגומר הענין שהמזלות י"ב וככבי כל מזל הרבה מאד כן האצבעות ה' וחמשה עשרה ושתי כפות הם י"ב והשרטוטין הם הרבה כנגד כל ככב וככב שבמזל וז"ש ואלין אינון ככביא דנהירין לאסתכלא בהו גו מזלי עוד רצה בזה שיש בכל מזל ככבים קטנים חשוכים לא ישפטו בהם כך יש שרטוטין קטנים לא ישפטו בהם שום שפיטה וז"ש ככביא דנהירין לאסתכלא המאירים הם להסתכל ולא הבלתי מאירים:

בטסירין עילאין הם הרוחניים הקדושים: אצבען קיימין וגומר כבר פי' שהאצבעותהם התפשטות אחרון בקצה ההתפשטות בימין ובשמאל ולזה מגיע התפשטות' עד החצונים ששם סוד גידול הצפורנים ביותר מדאי עד ששם מתקבץ צואה שתחת הצפורנין שהם הטמאים המזוהמין וז"ש בטסירין עילאין אצבען קיימין ברזין עילאין בענין שהם עשר הפירות אמנם הם בחינת עשר כתות קדושים למט' נבוש להנהגה העליון' בהם. ומיד סביב אליהם קליפה קדושה שהיא קליפת נוגה שבעוד שהיא נקשרת עם המוח נאכלת והיא קליפת האגוז הנאכלת בדבקותה עם המוח אמנם בהפרדה היא נטמאת והיא חיצוני' נזרקת והיא שומר למוח שלא ישלוט החצוני בו ולזה טופרי אצבען הם

כחות הקצות האמצעיים בין החצונים והקדושים דחפיין לבר והם סוד האחוריים שדרך אותם האחוריים תצא המזון לכל הנמצאים בימות החול ששולטים החצונים והיינו סוד ההבדלה בהסתכלות הצפורנין וכופה אותם לאור הנר שהיא המ' להראות שהם כפויים וז"ש דהוו פנים דלבר ולזה יכולים החרשי' להאחז בהם מפני אחיזת החצונים בהם ועושים כשפים בצפרנים אחר הבדלם שהם טמאים ועוד מסתכלים בהם השדים בסוד השבעת שרי הצפורנים והיינו ע"י הארת הקדוש' מרחוק שם כנזכר וז"ש מסתכלי בטופרי ויודעים קצת ידיעה ולא מהקדש ממש אלא ע"י דמלא אחרא דשלטא בהו דהיינו הקדושה שולטת ומאירה בקליפות האלו אמנם החרשים אינם משיגים אלא מצד הפרד הקליפה הזו וממשיכים בה כח הטומאה וישראל ע"י יחודם באצבעות בקדש מותר להסתכל בהם ולזה בטופרין אית זמנין מפני שאינו כשרטוטין שהם נמצאים תמיד בידים ויוסיפו ויגרעו ויורו הוראה אמנם בצפורנים לפעמים ימצאו ככבים אלו ופעמים לא ימצאו:

ויש לובן נמצא בצפרנים ללבניים מחמת ליחה לבנה ואלו הם כאלו שהצפורן צבוע מלמעלה מחמת עובי הלבנה ואין בה שפיטה כלל שהוא דחיית מותר הטבע אמנם אלו הככבים הם לבנות נראות שקועות כאלו זכוכית הצפורן מכסה עליהם וזה בחוץ לעין ואז יש בו הוראה זו והיא סימנא טבא לבר נש בחידו יראה בביתו שמחה והצלחה אם יהיו בצפורני הימין. ואם בשמאל ששם הדין יורה על שמחה שנצול מן הדין ועל לובן הדין ויוכל לשפוט על הארכת הזמן לפי מקומו אם בשורש הצפורן סמוך לבשר עד שיצא לראש הצפורן עד יתעכב קרוב לשני חדשים או יותר אם בראש הצפורן קרוב ליקצץ הגיע זמנו מיד קרוב לשבת א' או שתי שבתות. עוד כפי גודלו או קוטנו כן יהיה עניינו אם מרובה אם מעט וכיוצא וכל זה בדקתיו באומנות המלאכה ואין בו ספק. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' אי הכי האדם מהו. כי האד' בדרך כלל הוא קיבוץ עור ובשר ועצמות א"כ מי הוא האומר עור ובשר תלבישני.

אי תימא דאינו אלא עור ובשר ועצמות וגידים ועתה האדם המדבר אחר שנרכבו בו העור והבשר והעצמות הוא המדבר ואומר על מציאות הרכבתו מעור ובשר תלבישני.

לאו הכי שכפי פשוטו פי המדבר ואומר עור ובשר תלבישני הוא ענין אחר שמתלבש בעור ובשר וגידים.

האדם לאו איהי אלא נשמתא רז"ל מפקו להו בדוכתא אחריתי מדכתיב על בשר אדם לא ייסך.

אסתליק כלומר אסתליק מן עלמא: עור דאתלבש בי' וגומר בא לפרש סוד הרכבת האדם ורמזיו למעלה דומה בדומה
כמה דאוליף מר החברים היו מדברים לפני ר"ש והיו אומרים כמו שלמדתנו רבינו.
באינון יריעות כתיב כלו' באותם היריעות הנז' בתורה כתיב עורות שכן ג' מכסאות היו א' של תכלת וארגמן וגומר וא' של נוצ' של עזים וא' של עורות אלים מאדמים ועורו' תחשים ולדברי ר' מאיר א' של עורות אלים ואחד של עורות תחשים ונראה דהכי ס"ל לתנא דידן מדקאמר באינון יריעות כתיב עורות דמלבושין דלעילא וגומר דמלת דמלבושין תרי משמע ודוגמתן למעלה.
אתפשטותא דשמים דאיהו מלבושא דלבר דהיינו וילון רקיע השמים אתפשטותא דשמים ובו כוכבים ומזלות להורות על הנהגות הפנימיות הרי מלבוש א' לשמים ודוגמתו במשכן עורות תחשים שמלמעל'.
יריעות אינון מלבושא דלגאו ואיהו קרומא דסכיך הם למטה באדם קרום דק החופה על העצמות ממציאות הבשר בעצמו דוגמתו למעלה שמי השמים דהיינו ערבות אשר הוא קרוב ליצירה עולם המלאכים שדוגמתם למטה הם העצמות כדמפ' ואזיל הרי מלבוש שני לשמים ודוגמתו במשכן עורות האלים המאדמים שהוא למטה ממכסה עורות תחשים יותר פנימיים קרובי' יותר אל הקדושה והגם כי לפנים מהם הם מכסה של עזים שהם רומזים לקליפה כנזכר בפ' תרומה מ"מ הם סוד הכרובים ולהט החרב לשמור את דרך עץ החיים לבל יכנס בלא בר.
עצמות וגידין אינון רתיכין דהיינו עולם יצירה ששם מרכבות המלאכים
וכולהו חיילין שאר כחות וממונים שביצירה שממונים על עניני העולם כלם מלבושין לאדם דאצילות שהוא פנימאה והגם שלא נזכרה הבריאה כך דרך הזוהר א"נ אומרו וכלהו חיילין דקיימין לגאו אפשר שרמז על הכחות והשרפים שבבריאה. אדם איהו פנימאה לגו. היינו הנשמה. מלבושין דילי' כגוונא דלעילא. עצמות וגידין כגוונא דקאמרן אינון רתיכין ומשריין כך הוא התכת הלשון מלבושי הנשמה שהיא הנקרא אדם שיש לו מלבושין כגוונא דלעילא הם עצמות וגידין ומהו כגוונא דלעילא כגוונא דקאמרן באינון רתיכין כעין שיש לה לנשמה העליונה שהוא אדם דלעילא שמתלבשת באינון רתיכין ובאינון משריין שכמו שיש לעילא מלבושין כך למטה. בשר איהו סכיך על אינון משריין וגו' השתא מפרש אמצעי שיש בין העור והעצמות דאע"ג דלעיל סתים לה סתומי השתא מפרש לי' ואמר שכמו שהבשר למטה בבנין האדם הוא מסכך על העצמות והיינו חלק החיצוני שבגוף האדם כנזכר בפ' שלח לך כמו כן למעלה על הרקיעים שהם העור הם

עולם המלאכים עולם היצירה ששם רתיכין ומשריין יש אמצעי ביניהם שהם הקליפות שכן למטה מפתח היכל לבנת הספיר שהוא סוף היצירה מתחילים הקליפות והיינו לפתח חטאת רובץ ולמטה מכל מדרגות הקליפות יש הרקיעים הללו שהם העורות שאמרנו וכן היו דוגמתן במשכן יריעות עזים אמצעיים בין עורות תחשים ואלים מאדמים ובין יריעות תכל' וארגמן וגומר. עור דסכיך על כלא וגומר פירושי קא מפרש לה עוד: באופן שסדר העולמות באופן זה האצילות היא הנשמה ומלבושי' עו"ר דהיינו וילון ובש"ר היינו עשר מדרגות הקליפות והעצמות היינו המרכבות וחיילין שהם הבריאה. דוגמתם במשכן הארון היא הנשמה דוגמת האצילו' ומלבושיו יריעות וארגמן תחלת הבריאה והיצירה יריעות עזים עשר מדרגות דקליפה עורות מאדמים ותחשים הם עור המשכן דוגמת' באדם הנשמה היא בפנים ומלבושיה העצמות והגידין דמיון רתיכין וחיילין ובשר דוגמת הקליפ' והעור מלמעלה כנגד וילון בשמים וכנגד עורות תחשים במשכן:

תרי אלהי"ם הכא חד כלפי דכר דהיינו הבינה דאע"ג דהיא נוקבא דכורא איקרי כנזכר בפ' ויקרא רמ"ו ואלהי"ם זה בינה ברא את האדם ת"ת ומלכות דהיינו אדם דאצילות. וחד כלפי נוקבא. דהיינו מלכות שברא את האדם התחתון דוגמת האדם העליון בצלמו כדמותו כנזכר וכמו שבעור העליון שהם הרקיעים יש בו כוכבים ומזלות להורות על הנהגות הפנימיו' כך אתרשים בעור האדם שרטוטים ורשימין להורות על כושר המעשים או הפכן. וז"ש רקיע דמסכך על כלא אתרשימו בי' וגו'.

כד אינון נהירין וקיימין בלא רוגזא. כלומר שרטוטי דאנפין אין להם שפיטה כי אם בעודם אנפין נהירין בלא כעס כי בעת הכעס משתנין השרטוטין והשפיטה בהם אינה שוה כי יש להם שפיטה אחרת כדמפרש בסמוך.

ורזא דא לעיל קאי אהאי דאמר:

ורזין סתימין לעייני בהו חכימי לבא. א"נ:

כד אינון נהירין כלומר כשפני הרקיע מאירים כלומר שאין כעס בעולם:

ורזא דא הובר השמים החוזים בכוכבים. כלומר כשהשמים הם בבהירותם אז חוזים בכוכבים ומלת הובר מלשון בהיר כמו כשב כבש:

בזמנא דעינא שלטא ברקיע. הענין שאע"ג שהסתכלו' ברקיע הוא סיוע להשגה ולהשכלת הדברים כנזכר בכמה דוכתא מהזוהר עכ"ז מי שהוא בכעס א"א להסתכל בפניו לשפוט שפיטת השרטוטין אפי' שישא עיניו ברקיעא אין אותו הסתכלות מסייעתו

כלל כי אין שפיטה נשפטת כי אם בזמנא דאנפין נהירין. אמנם חכימין בין הכי ובין הכי יכלין לאסתכלא וז"ש ואע"ג דבכלא וגומר ואומרו:
בזמנא דעינא שלטא כלומר אפי' בזמנא וגומר. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון אתפשטותא דשמים דאיהו מלבושא דלבר שלח ק"ע א'. דא הוברי לשון הברו החצים פי' מרקו החצים עכ"ל. דהוו פנים דלבר בראשית כ"א א' עכ"ל:

דף עו:
באצבען לגו בידין וגומר ביאר כי הזרת מור' על אורחא. ואמה יורה על מחשבות האדם לפעול. ואו' אצבעא דא קיימא תדיר וגומר כלומר תמיד מורה על הדרך אף אם ישתתף לענין הדרך דבר של מדה אחרת כגון דרך לישא אשה בו או דרך להרויח ממון וכן דרך להנצל מן המות וכיוצא
אינון דאצבעא אתכפיל הם ג' פרקים שהוא ריוח בין האותיות י"ד פרקים שביד ואותם השרטוטים אינם הוראת ענין ולכך לא ישפט אלא ע"י אותם השרטוטים שהם באמצע הפרק כזה # וענין השרטוטים יהיו לאורך האצבע או לרחבו כמצוייר והנה יהיו בשני פרקים שני ושלשי לא בפרק בראש האצבע. והנה דע כי השפיט' החזקה הוא בפרק הג' הסמוך לכף ובפרק הב' לא כל כך ועל הפרק הג' קאמר אי אתוספאן תרין אחרנין על ההוא שרטוטא דאתכפל בהו אורחא לא אזדמן ליה כי שני שרטוטין אלו ברוחב חותכין האצבע מור' על הגבורה כי השרטוטין באורך בחסד וברוחב בגבורה ומורה מניעת התועלת וגבר הדין בה ועכבו דרכיה ונתיבותיה הישרים ולכך אורחא לא אזדמן ליה וטעם השתים להורות כי משני צדדים נסתם הדרך כדין ולא עצרה כח הגדולה ולא שרטטא שם שרטוט מורה שנחתם ונגמר דינו לדין ואין לו דרך סלולה:
בד' אי קיימאן בארכא שרטוטים אחרים שאז הם רומזים בחסד שהיא מדת אורך כנזכר והם בין רשימא לרשימא ירצה בין פרק לפרק לאורך האצבע וכדי להראות על חזקתם ותוקף רשומן צריך שיהיו מכותבים בעומק ולזה בזמנא דיתמשך משכא לאחורא ירצה שיתפוס בעור אצבעו בשני אצבעותיו מאחורי אצבעו בענין שיהי' נמתח עור האצבע שהשרטוטין בו וישארו השרטוטין נכרים לכל לאפוקי אם יהיו דעוכין או נמחקין אלא דאשתמודען נכרים ונרשמים היטב אז הוראת ענין על שהחסד שרטט שם שרטוטיה והורה ג"כ הוראתה יראה הצלחת הדרך אמנם לא יראה הזמנת הדרך בהצלחה שהם שני עניינים אלא הוראה על א' מהם דהיינו שיצליח בדרך אם יזדמן לו או יזמינהו בטרחו. וסימן דא הרומז לזה הוא היות תלת תלת בפותיא שהם ששה אלא שלא יהיו יחד אלא נחלקים לשתי חלקים תלת תלת בפותיא כזה # וד' באורכא מורה על הצלחת הדרך:

ורזא דא ז' מאותיות זה ספר סוד המ' בחסד כנזכר מאתוון זעירין מהמלכות שהיא בעלת הדרך ולכך הצלחתו בדרך:

רשימא חד באורכא מורה קצת מצד החסד שמש' האורך ותרין תרין שהם ד' אלא שהם נחלקי' לשני' כזה # ונודע שהרוחב מצד הגבורה ולזה ישפט כי יש בדרך ענין טוב מצד האורך שמראה טובה מצד האורך וממה שגבר צד הרוחב שהם ד' קוים יורה מאורחא ישמע מילין שיעלה בדעתו היות בו תועלת גדול כגון ריוח הבא לו וכיוצא וסופו הכל הבל התועלת.

ארבע רשימין באורכא ארבע רשימין בפותיא כזה # זה יורה על צד הגבורה בכחותי' שהם חגת"ם וצד חסד בכחותיו שהם חגת"ם ונודע שלעולם צד החסד גובר על הדין בסוד ויעקד את יצחק בנו. ארחא אזדמן ליה ולפי שנשתוו המנגד עם העוזר לכך יורה על טורח ולסופיה תועלתה ורזא דא ז' מאתוון אמצעיים מת"ת בינוניים והת"ת רחוק מהדרך שהדרך למטה במ' ולזה הוא בטורח סגיא ומועיל לבסוף שהת"ת נמשך להתייחד עם המ' **חמש** וגומר כזה # או אפשר כי אומרו לעילא ותתא אין הכוונה בפרק עצמו כנזכר אלא אפשר על ב' פרקים לתתא פרק ג' ולעילא פרק שני ולפי זה הם שני צורות הא' בפרק שני והב' בפרק שלישי ולכל הפירושים יורה על החסד והגבורה מתנגדות על הדרך והגבורה חזקה וכל עוד שיתרחק יורה על מקום הדוחק ולכן גזרתו נייחא ליה בבית יהי וגומר:

ואולם יש כמה צורות אחרות לאין תכלית והכלל שהכל ישפט על דרך וכל זמן שיגבר שרטוטי האורך מורה על הדרך הישר והתועלת וכל זמן שיתמעטו אותם שהם באורך יורה על מעט ההתנגדות:

באצבעא דאמצעיתא כבר פי' כי האצבע הזה בו סוד המחשבו' ואצבע זה יורה על האדם אם מחשבותיו מרובות ואם רעות או טובות ואם מתקיימות או לאו וכבר פי' כי האורך בשרטוטין האלו הם ימניים אבל הרוחב הם שמאליים ולכן יתקיימו המחשבות כפי תגבורת הימין ברבוי שרטוטי האורך ויתבטלו המחשבות כפי תגבורת השמאל ורבוי שרטוטי הרחב ולזה כאשר שרטוטא חדא קיימא באורכא בין שרטוטי דפותיא כזה # שיתרבו אותן שברוחב יורה על מציאות המחשבו' ומצד תגבורת השמאל הוא מיד דחיל ולזה לא אתעביד כלל:

אי תרין שרטוטין וגומר שאז הגביר החסד והם חזקים עמוקים דקיימין כד אתפשט וגו' הנה יור' על קיום המחשבה מימין ומשמאל ומור' על מעט מפני שהם שתים באורך לבד. ואפשר לפרש מ"ש לעיל בין שרטוטי פותיא היינו אותם דאצבעא אתכפל בהו וכאן אין

זולתם ולכך האורך המעט יור' ביטולם והאור הזה שנתרבה קצת יורה על קיומם אמנם אינו בעל מחשבות הרבה כיון שהוא מעט השרטוט באצבע זה וזה נראה עיקר:
ואי תלת רשימין באורכא הרי זה ג' מצד האורך והחסד וקיום המחשבה ובפותיא תרין או ג' שמור' התנגדות המחשבה. ואו' וכל אינון מחשבין דאינון לסטר קב"ה שאינם מהבלי העולם אתקיימן בידיה מפני שהם מחשבות הימין וקיומם בימין אמנם מחשבות השמאל שהם מעולם הגשמי אינם מתקיימים שהשמאל מנגד והיינו אורך ימים בימינה ולכך מחשבות אורך ימים מתקיימין ומחשבות עושר וכבוד בלתי מתקיימין בו וצורה זו היא כזה: #
אי ארבע או חמשה באורכא והם מכותבים וחקוקים היטב בהתפשטו וגומר ואם לא ימצאו מנגדים לזה הם טובים שיורו על חוזק המחשב' בקיומה ימין ושמאל אמנם דא איהו כד שראן על פותיא בג' או ארבע או מתרין והלאה שיהיה עובד הא' שהיא חסד ימין אמנם תרין הם חסד גבורה וכבר נאחז בדין ובתלת ג"כ הם ימין ושמאל ואמצע וע"ד זה גובר והולך כפי מספרם: דא בר נש דמחשבתו לאבאשא ומגלה אותם שאינם מחשבות נסתרות אלא מחשבות נגלות ודיקניה וגביני עינוי וגומר מורים על גבור' ומחשבותיו לרעה וכן גביני עינוי שהם כחות דין המסלקים השגחה כאשר יסכימו כל הפרטים האלה:
קצרה דיומין וגומר מצד חטאיו שפוגם המדות העליונות שהם המחשבות מקום אריכו' ימים והוא פקיחא וגומר ואכרע תדיר למכילן דביש וגומר אסוותא להאי תיובתא וגומר ולזה יגבר הימין על השמאל והם תלת וגו' על תרין בפותיא וגומר ואין ענין השרטוטין דבר קבוע כעין השער שלא ישתנה אלא השרטוט תלוי במעשים ולכך כפי השתנות הרוח הפנימי כן ישתנו ככביו הנראי' בחוץ בשרטוטין וז"ש דהא כפום מנהגא וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:
גליון כמא דקב"ה אחלף חיילין פי' מחליף מראה שלהם וכן ברזי דרזין ע"ב שבמקומות הככבי' אינן משתני' לעולם ולא ישנו את תפקידם. עכ"ל:

דף עז.

תולדות אדם פי' תולדות שמוליד אדם סוד הנשמ' הפנימי' שהיא אדם באמת כנזכר לעיל והוא מוליד מראות וענייני' המורי' על מציאותו כנזכר לעיל והוא ממש כדמיון תולדות השמים שמולידים ומראי' עניינם מהכח הפנימי בככביו כך מראה העור בשרטוטיו וגם שרטוטי הידים נכללי' בתולדות אדם שדינן בשרטוטי המצח והוראת הפנים כנזכר לעיל: ז"ר הפ"ץ הם אותיות ז"ה ספ"ר ונדחה ס' שהוא ת"ת ונכנס ץ' שהוא היסוד שהוא

ממזגם וסדרם מצד היסוד דהיינו ז"ר חסד הוד ה"פ גבורה נצח והיסוד ץ' ממזגם כך. ואו' חמש אתוון בחמש תרעין למנדע וגומר אין ספק שלא נכללו כל ידות בני אדם בה' שערים אלו אלא שהם ראשי פרקי' לשפוט כל חכם כל מי שיהיה על צד הקש השערי' אמנם ראשי פרקי' ליכנס הם אלו:

תרעא קדמאה ר' בידא אית וגומר הענין כי השרטוטין הגדולי' ראשים ביד הם מעטים לא יוסיפו על אורך משלשה או ארבעה ופעמים יהיו שנים ופעמים א' וזה ציורו # ביד ימין והנה אלו הם שרטוטין רברבין ושרטוטין דקיקין הם עד אין תכלית בכמה מקומות כנודע לחוש והם מעורבין ואינן מסודרין כשרטוטי האצבעות או המצח וכן הדקים יחתכו הגדולים ויעברו דרך בם מהם ביושר באורך ברוחב מהם באלכסון מהם קצרים מהם ארוכים וז"ש וכולהו מתערבי דא עם דא ועכ"ז שפיטת החכם הוא כדי שידע להבחין סוד הקוים החותכי' היד לאורך ורוחב הגדולים. והקטנים הדקים הבאים בחברתם כדי לשפוט השפיטה הראויה והנה השער הזה כד אינון תרין באורכא ותרין בפותיא ואחידו דא בדא כמצוייר בצורה הזאת והנה כל מקום שנאמר אורך הוא סוד החסד וכל מקום שנאמר רוחב הוא סוד הגבור' כנזכר לעיל: ועניינם ביד זו הם סוד ה"ר כדמסיק ה' שהיא בנצח ר' שהוא חסד נטיל באורכא כי השערי' האלו הם ז"ר הפ"ץ וטעם למה נשתנו האותיות לפי שהם מצד מלכות והיא אינה מקבלת העולמות העליונים בעצמות' כסדרן בזכר ולזה במ' הם ר' בחסד שלה ז' בגבורה שלה ה' בנצח שלה בת"ת ז' בהוד אמנם השערי' גזרתם בסדר האותיות אלו כי שער הראשון כולו ימין ושער ב' כולו שמאלי בהוראת פיסול וכיוצא ולזה בסוד ה"ר יהיה ענינו חסד ונצח ולזה יהיה כולו טוב וימין מצד הידים שהם במלכות כנזכר ושתים אלו באורכא הם חסד גבורה ושתים בפותיא הם הם הנקשרי' זה בזה להורות על הסכמת הימין והשמאל יחד לטובה זולתי דבר מועט שנמשך לו בהמזגת הדין עם החסד כאשר יתבאר: ואו' דא אית ליה בידא שמאלא כהאי גוונא באלין שרטוטין רברבין שהם הראשים שפי' שהם עיקר השפיטה. וכל מקום שהיד השמאלי ישתוה עם הימנית מורה על חוזק ההוראה מפני שהשמאל מסכמת לימין:

אבל אינון שרטוטין זעירין וגומר כי הם ב' בחינות רברבין וזעירין בסוד אותיות גדולות וזעירין ולכך יתייחס היד אחר השרטוטין הרברבין ואח"כ ישפט בשתוף הזעירין אל הרברבין: וראוי לדעת כי עיקר היד יתייחס שם השער על שרטוטי האורך ולזה נקרא השער הזה שער ר' ויתלה אליו אות ה' בפותיא.

ימינא נטלא וגומר צריך אני לצייר היד הזו בשרטוטין הקטנים היאך הם עומדי' והנה קו א"ב וקו י"ט הם שני קוים רברבין בפותיא וזו היא הצורה # וקו א"ג וקו ד"ה הם שני קוים רברבין באורכא וקו כ"ל הוא חד שרטוטא דקיק לעילא באורכא וקו ו"ז הוא חד שרטוטא דקיק לתתא שכן הוא למט' מכול' דאחיד באינון או בין אינון תרין שרטוטין רברבן וקו ח"ז הוא חד שרטוטא דקיק דשריא עליה ירצה על ראש אותו קטן ואפשר שזוית הח"ו הנעשה משני השרטוטין הזעירין יעלה אל בין שני השרטוטין הרברבין בפותיא וזה בשחתוך קו ח"ז וכן קו ו"ז קו י"ט והוא כזה # ולא יעלה ולא יורד וכבר ראיתי באומנות ממש יד היתה מצויירת כמצוייר ושפטתי בענייניו כדברי האלהיים ע"ה: והנה השמאל לא ישתו' עם הימין באלו הג' שרטוטין זעירין אמנם יתרבו עוד כמה שרטוטין בשמאלא ויותר מהמצוייר בימין אמנם המשפט בזה הוא אומ' ורזא דיליה בימינא וגומר שכל עניינו בסוד ה"ר בימין כנזכר.

וכדין אשתכחו תלת שרטוטין זעירין דמעברן בההוא וגומר כזה: #

תרעא תניינא וגומר השער הזה לגבורה ודין כאשר יתבאר בימינא ירצה ביד ימין שאין בשער הזה משתוה השמאל עם הימין:

קסטירו דמות והכוונה יהי' על דמות וציור השרטוטי': כד אשתכחו תלת שרטוטין רברבין בפותיא אם אבות שהשרטוטי' הגדולי' הם עיקר השער ואמנם היותם ג.' ברוחב זר למצא בשום יד ותרין רברבין באורכא וצורתם יהיו כזה # והנה תלת דפותיא הם קו א"ב וקו י"ט שהם מורגלים בכל הידות ואפשר שיהיה קו א"ב מוכפל והיינו קו נ"ס או אפשר שיהיה קו י"ט מוכפל עם היות שלא ציירנוהו בצורה ומפני או' וחד מאינון דאורכא אחיד באינון תרין תלת מורה שהוא קצר ואינו משוך והצורה הזאת תמצאנה בקצת בני אדם לכך תקעתי עצמי באותה צורה והבנתי דבריו ולא נפל דבר ספק אלא אם אעשה קו ד"ה מחותך לשנים ויהיה חציו באורך וחציו ברוחב והיינו תלת דפותיא דתרין דאורכא וזה צורתו # וצורה זו נמצאת בכמה ידות והטבעיים כתבו בזה שמורה קצרות שנים וכיוצא ומהם למדנו שימצא הצורה במקומות הרבה וגם אני ראיתיה למראה עינים באומנות ועל דרך כלל הם ג' ברוחב ושתים באורך וא' מהאורך קצר שאינו ארוך כל צורכו ונבדל מן הרחבים ויד זו הגביר בה סוד הגבורה בג' עניינים א' שהרבה בשרטוטי הרוחב שהם דין ומעט באורך שהם מצד החסד. הב' שקצר שרטוטי א' משרטוטי האורך מורה שלא הרבה באריכות החסד וקצר בסוד שברים וגבורה. הג' שעזב ולא קשר השרטוט הזה הקצר בשרטוטי הגבורה שלא הסכים החסד עם הגבורה וכל זה מורה על הפגם אשר בו דהיינו פסילו דזרעיה או בממזרות או בשפחות ועבדות וכיוצא מצד

אביו ומצד נשואי אמו כמו כהן שנשא חללה ויש' ממזרת וכדומה. ומצד אביו היינו שאביו עבד או ממזר או חלל וכיוצא והנכון בזה הפיסול הוא כמו הנדה או בת הנדה. ואפשר לומר אם יהיה הפסול מצד אביו הקצור והפגם בקו ד"ה הימני המורה על החסד ואם יהיה הפסול מצד אמו יהיה קו א"ג הקצר והפגום שהוא סוד המ' מצד שמאל. וכדין משתכחי לתתא מאינון תלת שרטוטין דפותיא תרין שרטוטין דאחידן בהו לתתא כמצוייר בצורה הראשונה בקו י"ט וסימנם נ"ת.

ולזמנא דסיב אהדר לאתתקנ' הנוגע אליו להתקן דהיינו מעשיו להיות נסתרו כגלויו ותוכו כברו: כדין אשתכחו אינון תרין שרטוטין באורכא שהם קו ד"ה וקו א"ג אחידן באינון דפותיא שהם קו א"ב וקו י"ט ולא שיתערבו שניהם עם שניהם אלא דא עם דא דהיינו קו ד"ה עם קו י"ט וקו א"ג עם קו א"ב כזה # ונוסף עוד עליהם שרטוטין והם תרין דקיקין באמצעיתא ירצה בין שני קוי האורך והם באורך ג"כ ולאו דוקא שיהיו מזוגין אלא הם באורך באמצע שני אלו הקוים והם מורים על סוד החמשה שרטוטין הקודמי' שיהיו מצד האורך והרוחב עוד שנים מצד אורך ושלשה מצד רוחב זעירין לומר לך שהוא תקן מצד עצמו כל מה שהוא אפשר לתקן מצד מעשיו רזא דא ז' שהיא מצד הגבורה דמתחברא באת ר' דהיינו חסד אמנם הגבורה עיקר עכ"ל:

דף עז:

תרעא תליתאה ה' היינו מצד הנצח שהיא ימנית לא בחסד אמנם מושך כח הגבורה ולזה כד אשתכחו ה' שרטוטין בפותיא הרי אוסיף הרוחב מצד הגבורה וחתם באיש הזה ה' שרטוטין שהם חמשה ספירות חג"ת נ"ה והנ' אלו הם כולם שרטוטין רברבין והעד דלקמן קא מפרש שרטוטין זעירין ויהיה צורתו כזה # עם היות שהצור' הזאת זרה למאד כבר ימצא קו א"ב כפול מכותב משני צדדיו עד שהם ג' קוים וכיוצא בו קו י"ט מכותב היטב מצד א' עד שהם שני קוים והם חמשה ברוחב וכן הם ג' באורך קו ד"ה וקו א"ג שהם מורגלים בכל יד וקו אמצעי חותך היד וקו זה יקרא בפי הבקיאים בחכמה זו ע"ד הככבים והטבע קו שבתאי וכן מדתו באמצע היד ולזה קראתיו ש"ת והוא הולך ומתארך רוב הפעמים ועובר דרך כל הקוי' ואוחז כל אורך היד ועליו קאמר ואשתכח ההוא שרטוטא דאמצעיתא מאינון תלת דעאל ואחיד גו אינון חמש שרטוטין דפותיא: והנ' ה' קוים הם מצד הגבורה ותלת באורכא הם מצד החסד והיינו חסד אותו שבצד גודל קו ד"ה גבורה אותו שבצד זרת קו א"ג והאמצעי ת"ת האוחז בכל ולזה יחס היד הזאת אל הנצח שיש בו חסד ולא כ"כ אמנם אסתמיך באת ס' כי קו זה הוא אמצעי בת"ת. נושא דגל היד הזאת כמעט חשוב מהכל וכל הבקיאים באומנות זה שבחו הקו

הזה עד מאד ומשפט האיש הזה עציב וגומר. וההוא זמנא דלאו מהימנא ירצה שאינו מטהר נשמתו להיות נאמן רוח אחזי גוון קשוט כלומר סימניו לבודקו בשרטוטיו מראה טהור ואינו בשלמות. או ירצ' ואיננו סימן שלם או ירצה מראה גוון לבני אדם שהוא פרוש נקפי וכיוצא ולאו קשוט בשלימו שאין תוכו כברו:

ואי ארבע שרטוטין בפותיא הרי שלא הרבה בבחינת דין כל כך וחמש באורכא שהרבה יותר במדות הרחמים והחסד שהוא האורך וזהו צורתו # וענין שקו א"ב הוא כפול וכן קו י"ט הוא כפול הרי שנים שהם ארבע ברוחב קוין ש"ת הנכנסים בכל קוי י"ט וא"ב והיינו ד' שרטוטין בפותיא וחמש באורכא תרין מאינון דאורכא שהם שתי קוי ש"ת עאלין גו אינון ארבע שהם קוי י"ט וקוי א"ב: תלת שרטוטין עאלין גו אינון דאורכא. אפשר דהיינו שהם מבחוץ ונכנסים אל תוכם ואפשר שהם למטה במ' ולכך הם זעירין והם באים להכלל בחסד ולכך נכנסו בקוי האורך וגומר:

ריש נשרא וגומר אין ספק שהנשר הוא המ' וראשו הוא סוד גולגלתא דיליה ולפעמים שחורה או אדומה מצד הדין. אי רשימא דא ריש נשרא שהיא הוראת המ' איהו באורחא מישר לפי המקום שלא יהיה משוכה לאחור יותר מדאי למטה במתניו או תחת אזורו או ח"ו אם נאחזת בשמאלו וכיוצא הב' בתקונו שלא יהיו גווניו משונים או שלא תהיה פשוטה בלי בלוט' או עקומה ומקולקלת היא בעצמה יסלק לעותרא מצד הצפון וגו':

ואי ההוא ריש נשרא אתהפך לאחורא שמשוכה לאחור למטה יותר מכתפיו במתניו וכיוצא אמנם מצד הימין יותר מצד שמאל יורה לזמנין וגומר: ריש נשרא אתחזי לזמנין אוכמא וגומר יש לה שני גווני טובים והם שחור בסוד שחורה אני ונאוה. הב' כשושנה דהיינו אדום ולבן מעורבים יחד והיינו או' סומק זעיר. ויש לה גוון א' בסוד חרב לה' מלאה דם בהיותה אדומה מצד הגבורה ודיניה ולזה הוראתה על פגם כאשר יתבאר וז"ש ואי ההוא גוון סומק אצטבע יתיר וגומר ולזה גם שרטוטי הידים יורו על הפגם ההוא ונטייתו שנטה ולכך כדין אית בידא שמאלא תלת שרטוטין באורכא ותלת בפותיא והם כזו הצורה # והם ברוחב ארבע מהם הג' מהם הם קו א"ב וקו נ"ס וקו י"ט והא' זעיר שהוא קו צ"ק יחסו החוקרים קו זה לצדיק ובאורך ג' הם קו א"ג וקו ש"ת וקו ד"ה ובידא ימינא הוא ממש הצורה הנזכרת אלא אחר שבא על הנדה ופגם הגביר הדין והגבורה עליו ולכך נתוסף ברוחב קו א' שהיו ד' ונעשו ה' שכל ה' מדות בדין על מעשהו הפגום.

האי בעי תקונא לנפשיה בבהילו כי נסתלק הס' שהוא רחמים הת"ת ועאל תחותיו את ס' יסוד דין קצת ומסכים עם הגבורה ואחר שהת"ת נסתלק מורה שמדת הדין מתוחה עליו ולזה האי בעי תקונא לנפשיה בבהילו קודם שימשך הדין עליו: חכימא דלבא שיודע

בחכמת השרטוט דחמי ליה ורואה שהוא הולך לאבוד' חובתא עליו משום לא תעמוד על דם רעך ליעצו עצה ההוגנת לו כיון שחטא יתרפא בתשובה:

ואי תלתא שרטוטין באורכא וחד בפותיא הנה זה שדחה השמאל כנראה שאין לו בסוד שרטוטי הרוחב אלא שרטוט א' ועכ"ז הוא דין חזק בסוד ה' לבדה וזה צורתה # והם א' בפותיא דהיינו קו י"ט וקו א"ב נעשו א' ולכך אנו קוראים אותו קו ב"י וג' באורך הם קוי ד"ה וש"ת וא"ג והוא בסוד הגבורה את ה' בלחודוי כי עתה העבירה הגבורה צד ימין שבה ונהפך לשמאל: האי איהו בר נש תאיב בתר בציעין וגומר:

ואי תב למאריה מתחלפי שרטוטין כצורה הזאת # הם ג' קוים ברוחב קו אב"י וקו י"ט המורגלים וקו נ"ס הנוסף בצורה זו הקרוב אליה וקו האורך יהיה קו ש"ת או קו ד"ה המורגל. הנה זה יורה על פגם נתקן והשתים הנוספי' על אותו קו הרוחב אינם קוי' נסים ועבים כמורגל בשרטוטי היד אלא הם נוספים על קו אב"י הגס ועב והם דקים וז"ש ואינון תרין שנתחלפו דקיקין קיימין בקיומא כלו' הם דקים אמנם אינם נמחקים אלא שאינם רחבים אלא עומדים בחקיקה יפה ודקה:

דף עח.

כדין רעו דיליה וגומר סוף סוף הוא נמשך אחר הניאוף הטבעי אלא שאינו בעבירה ולזה רעו דילי' יתיר באתתיה ואתדבק בה ואינו נואף בנשים אחרות שקודם היה עוזב את אשתו ומרחקה ועתה מקרבה ומתרחק מהזרות אמנם סימן לתשובתו ותקינו הוא חד שרטוטא יתיר עאל בין אינון תרין דקיקין. ועתה נפרש צורתה וזו היא צורתה # המיושרת שהם קו ב"י שהוא כנזכר ולמטה ממנו נעשו ב' קוים קטני' דקי' דהיינו קו נ"ס וקו י"ט ובינים נכנס קו דק משניהם שהוא קו כ"ל והנה הקו הזה הקטן הוא היסוד המתקן הנכנס בין נצח והוד שהם ב' קוים דקים וגומר:

ואי שרטוטא חד באורכא והיא זו הצורה # והיא קו ד"ה המורגל וד' (צורתה) בפותיא היינו קו י"ט כפול וקו א"ב כפול וכיוצא או ממש ארבע וזה זר והיותר מצוי הוא הכפל הקוים הנזכרים ותלת דקיקין היינו קוי ע"פ וחד על אינון ארבע היינו קו ק"ר: על דרועא שמאלא אית ליה תלת קסרין ואית דגרסי קסטירין והכוונה סימנין שחורין. תחותיה בחיו:

ואי ארבע באורכא וגומר וצורתה כזה # והנה הוא פי' שהם ה' שערים ושלשה שערים מהם שהם שער ר' שער ז' שער ה' נתפרשו בפי' אמנם שערי ס' ופ' באו בבלבול נעלמין מענין ריש נשרא ועד כאן ובזה נכללו החמשה שערים ובלי ספק החלוקות שהם בידים במציאות שרטוטיהן הם רבים ולא באו ביאורם בדברי האלהיים אלא שאלו השערים

הם ראשי פרקי' ומהם ילמד האדם לשפוט לכל הבא לפניו בכל שרטוט ושרטוט שיהיה וידין על פי הקדמות האלו: גם דע כי אלו שבאורך ושברוחב אין הענין דוקא בציור הזה שפי' שאפשר לפעמים יהיו של אורך כולם כמו קשתות מאצבעות אל הזרוע ואפשר לפעמים קו ישר וכן אותם של רוחב הם לפעמים קוים ישרים חותכין כל היד מן הקצה אל הקצה או יהיה זה נכנס מצד זה וזה נכנס מצד זה כזה # ולא יאחזו כל היד אלא עד קצתו ואפשר לומר בהיותם חותכין כל היד מן הקצה אל הקצה מורה שנכלל ימין בשמאל ושמאל בימין וכאשר יכנס זה מצד זה וזה מצד זה יורה על ימין ושמאל כל א' לעצמו. ועוד יש לנו הקדמות רבות בחכמה הזאת ע"פ משפטי הכבים ולא רציתי לערב קדש בחול. ואעפ"י שאלו הדברים עמקו למאד מה אעשה שהמבאר מחוייב לבאר ככל מה שיוכל ומהאל אבקש המחילה:

פתח ואמר ואתה תחזה וגומר בשערא שהוא הראיה הראשונה הנראה מרחוק. מכל העם בעם בבשרם ממש במצחם. אנשי חיל באנפין כי גבורת האדם בפניו. יראי אלהי"ם בעיינין ששם ענין הענוה. אנשי אמת בשפוון שבשפתים דבור האמת. שונאי בצע בידין שאינם שולחים ידיהם במה שאינו שלהם ולפי' פי' דרך אחרת.

לאשתמודעא באו בני נשא וגו' הנה יש דרכים לחכמה הזאת כפי הטבע. אמנם בישראל לא כן נתן לנו אלא דרך זאת החכמה הפנימית מה שהנפש מראה בגוף והוא דרך השרטוט ויש דרך מעולה יותר והיא מצד רוח ונשמה ואינה מסורה אלא לאותם שרוח חכמה שורה בהם ועכ"ד שהוא מצד החכמה העליונה משה לא אצטריך דא אלא מה כתיב ויבחר משה ולא אמר ויחזה אלא ויבחר ממש ע"פ נבואה רוח קודשא הוה אתי לגביה ובה חמי כולא מפני שהיה יודע בסוד הנשמות המצוירות למעלה מציאות' ואחיזתם ומה שפעלו על ידי מעשיהם במדות העליונות כי חכמה זו צריך זמן כדי לשפוט ע"פ הסכמת הששה השערים כולם. אמנם מרע"ה אסתכל לפום שעתא ועוד כי דבר קשה למאד לומר הראיני את מראה ידיך ופניך וכיוצא וז"א לאסתכלא ולעיינא אמנם רוח הקדש מיד ע"ד העברה לבד:

בהאי גוונא שלמה בכרסייא כמשה בנבואה כן ידיעת שלמה למטה בכסאו הגשמי להתלבש בו כסא עליון ועל זה בסוד הכסא נשמתו בבריאה וחקיקת הצורה שבה בבא איש לפניו למשפט היה חוקק צורתו בכסא והיה יודע שלמה סוד אחיזת נשמתו באיזה צורה אם פגומה אם שלימה אם פנימית ואם לאו וז"ש בגין דדיוקנין וגו': ומלכא משיחא לא בזו ולא בזו אלא מצד הרוח והנשמה המתלבשת בגוף האדם בריח שמריח הנשמה בגוף כעובדא דינוקא דאמר לר' יצחק ור' יהודה שמריח לבושם ידע שלא קראו ק"ש

בעונתה והיינו והריחו ביראת ה' בריח שבכל איש ואיש ולא למראה עיניו בפרצוף ישפוט שאינה הכרה שלימה כנז':

תלת אינון וגו' בסוד האצילות מרע"ה בריאה שלמה יצירה ועשי' משיח דהיינו מצד היותם מתלבשות נפש רוח ונשמה בגוף ולכך דנו עלמא בלא סהדין שאינם צריכים כנזכר אמנם שאר בני עלמא אפי' שהם חכמים בחכמה זו אין הרשות בידם לגמור הדין אלא ע"פ עדים על מימר אורייתא אמנם צורך זאת החכמה הוא למיהב אסוותא לבני נשא ויורה להם חטאם בענוה בהצנע ולקרבו אל התשובה אם יוכל. וגם לעצמם יסתכל בעצמו ויתקן עצמו וז"א ולאסי נפשייהו הם בעצמן וזה הענין לא מעט הוא שהוא שלימות להם בזה העולם בחברתם לבני העולם לידע במצפוני רעיונם המהוגנין וז"ש זכאין אינון בהאי עלמא. וג"כ יזכו שישובו בני אדם בתשובה על ידו וזה שאמר וזכאין אינון בעלמא הדין ובעלמא דאתי. אכי"ר:

סליק פרשת ואתה תחזה: בילא"ו

בחדש השלישי וגו' דשלטא ביה אוריאל וגומר והענין כי י"ב חדשים הם ויש כנגדם ד' מחנות שכינה מחנה מיכאל וגבריאל וגומר ויש ב' מלאכים תחת ממשלת כל אחד מד' מחנות הרי י"ב סוד י"ב בקר י"ב מרגליטן י"ב אבנים למזבח ועם היות ששליטת כל א' חדש בשנה הוא כולל מכל ימי השנה ולכך יש בו מחנות כמנין הימים שכל יום מאיר בחינה א'. וכולהו איתי לון ירצה כל מחנה ומחנה כלול מכח כל השס"ה ולכך כולהו איתי לון שס"ה נהורין ואמר מפתחן נהורין הענין הוא שהמלאכים הם שערים וחלונות שדרך בם יושפע האור העליון ועובר דרך בם ומאיר לתחתונים והיינו מפתחן נהורין. מההוא נהורא דנפקא מגו חשמל וגומר הענין שיש חשמל למטה בסוד ד' חיות שעליהם נא' חיות אש ממללות והם מיכאל גא"ר ועוד אמרו מאי חשמל פעמים חשות וגו' והיינו בסוד הייחוד חשות בחשאי. ממללות בעת שבא אור הייחוד אליהם והאירו ממנה וכל זה בסוד חשמל למטה ופי' דהיינו שע"ח מיני אורות וגומר אמנם עתה פי' מגו חשמל עילאה פנימאה שהוא יאהדונה"י בסוד האצילות דהיינו עילאה מהחיות דיצירה וזו עילאה פנימאה שתי מדרגות מהבריאה אל האצילות הא' עילאה הב' פנימאה: ואפי' באצילות עצמו עת הייחוד הוא גניז וסתים בסוד הספירות העליונות חכמה ובינה סוד יהו"ה אהי"ה מתייחדות ומאור יחודם מאירים יהו"ה אדנ"י וז"ש דרזין דאתוון קדישין עילאין תליין ביה בסוד הספי' הנעלמות כנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואתה תחזה וגו' הוקשה לו כי יתרו אמר לו תחזה ואח"כ כתיב ויבחר ולז"א כי בחירה היא במי שאינו מכיר הדבר וצריך בחירה אמנם משה בראיית

העין לבד היה מכיר ואין צריך לבחור עוד ולז"א תחזה ונלע"ד יותר נכון ואמת בכאן כי או' תחזה ר"ל לא תסמוך על דעתך בבחירתך רק שתביט בשש סימנים הנז' כאן אמנם משה לא נצרך לזה רק בחרם מדעתו כי רוח הקדש היתה עמו תמיד ולא נצטרך לסימנים הנז'. והביא ראיה כי היה דן את העם ע"י רוח הקדש כאו' בא אלי שירצה מי שלא נזכר שמו שהיא השכינה. ואין הפי' כמו שיש מפרשים שחוזר בא אלי הדבר כנז' כלו' הדבר בעצמו בא אלי דא"כ כי יהיה להם הוא [546] חוזר ההבנה אם מלת דבר דבק עם בא אלי. ואו' לפום שעתא הוה ידע משה פי' הכתוב כך כיון שהי' להם דבר מחלוקת בינם לבין עצמם בא השכינה ומספרת לו כל הענין ובבואם אצלו אין צריך להסתכל בדבריהם כי כבר נודע לו תכף ובזה יבא הפ' על נכון ולא יחסר ממנו מה שלא הזכיר ביאתם אליו והוא כי מעת שיהיה להם דבר בביאתם כבר בא אלי השכינה להודיעני ודוק. ואמר כי בפסוק והריחו וגו' נרמזו ג' דיינין שלא קמו תחתם עוד בעולם בראיה ועליו נאמר ולא למראה עיניו ישפוט המשיח כמו שהיה שופט משה ושלמה היה שופט במשמע אזניו כי חיות הכסא שלו היו נוהמין ושואגין ומגידין לו האמת ע"י שאגתם והמשיח לא למשמע אזניו יוכיח כשלמה אבל יותר גדולה מכולן שהוא בריח לבד וז"א והריחו וגו' האמנם שאר הדיינים אעפ"י שמכירין בחכמות הנז' עכ"ז אסור לו לדון בלא עדים כי לא ניתן רשות אלא לג' אלו הנז' וז"א שאר בני עלמא וגו' ואומר כי שלמה לא היה מספיק לו הראיה כמשה רק בשמיעת שאגת חיות כסאו אעפ"י שגם עליו שורה רוח הקדש כמשה לא היה מכיר עד שומעו קול שאגת החיות וז"א כה"ג שלמה וגומר ואע"ג וגו'. מהרח"ו זלה"ה והשאר מסכים להרמ"ק זלה"ה: בחדש הג' וגו' זה יובן מפ' תצא דף רע"ז סוף ע"ב כי י"ב מלאכים שהם כללות ד' מחנות שכינה הם י"ב חדשים והנה הד' ראשים לד' מחנות הם מיכאל גא"ר הם כי אוריאל הג' וע"ש כי שם פי' באורך. ע"כ להרח"ו זלה"ה:

גי' בדיוקנא דבר נש דאלין שית סטרין וגו' שתא דהא לעיל שבע מני להו בדף ע"ב ואפשר משום דסימנא דאודנין לא אית בהו סימנא דעובדין טבין ככל שאר סימנין ואמטו להכי לא קא מני להו הכא א"נ משום דזוטר מילייהו וסימנייהו דאודנין לעיל ע"ה ב' עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ואתה תחזה חד בשערא. היינו אי קמיט אי שעיע וכיוצא בחזיון א' יכול להסתכל ואינו צריך כ"כ דקדוק:

מכל העם תרין במצחא. גה במצח הוא מגולה כי בדבר האדם עם כמה חבירים יכול להסתכל במצחם וז"ש:

[546] נ"ל דצ"ל חסר.

מכל העם. דרך כלל.
אנשי חיל באנפין. כי בהסתכל האדם בפני חברו צורת פניו תיכף מור' אם הם פני ארי' יהי' להם כח וחיל לדבר מצוה ואם פני שור יהי' גובר ביצרו. ואם פני נשר יהי' רחמן:
יראי אלהי"ם ארבע בעיינין. כי בעיינין נראה אם עיניו מביט לארץ או אם הוא גבה עינים:
אנשי אמת חמש בשפוון. שכן כתיב שפת אמת תכון לעד:
שונאי בצע בידין. ע"כ [כ'] ומן החמס אשר בכפיהם וכמ"ש נקי כפים מן הגזל. ה"ג באו אלי לא כתיב. כי אם **בא** אלי וגו':
מכשכשא האי דיוקנא. **וגומר** כדאיתא בתרגום שני של מגלת אסתר:
מלכא משיחא בריחא. ה"ג דשליט בי' אוריא"ל איתא בתיקונים דף קכ"ו שהמלאך הזה הוא שר התורה ושר על רזי התורה והוא כולל בבחינתו כשנקרא אוריא"ל רמ"ח מ"ע שכן עולה **אוריא"ל רמ"ח**. והם רמ"ח מצות עשה מצד הימין וכשנק' נוריא"ל כולל שס"ה מצות לא תעשה מצד השמאל והוא מלאך הת"ת שהיא סוד התושב"כ וז"ש עמודא דאמצעיתא כלול תרווייהו לכך באו החדשים כסדרן ניסן חדש ראשון [חסר בכ"י שם המלאך הממונה על ניסן ונ' שצ"ל מיכאל] וסיעתו אייר חדש שני גבריאל וסיעתו סיון חדש שלישי אוריאל וסיעתו דוגמת שלשה אבות חג"ת נמצא אוריאל בחדש סיון כולל ימין ושמאל והוא באמצע ולכך נתנה התורה בחדש השלישי:
דשליט בי' אוריא"ל. שהוא מלאך ג' והוא מלאך הת"ת שהוא אב השלישי וניתנה:
לעם תליתאי. כהנים לוים וישראלים:
בדרגין תליתאין. תורה נביאים וכתובים כדמסיק:
ושס"ה רבוא משריין. כחושבן ימי שתא להורות על והגית בו יומם ולילה שלא ירפה מן התורה אפי' יום א' מימי השנה שעל כל יום ויום ממונה מחנה א' ואינו ראוי שיסתלק אותו יום בלי תורה:
וכלהו אית לון שס"ה מפתחין נהורין. היינו כל מחנה ומחנה יש לו מפתח א' שכל ממונה פותח האור ביומו ומקבל שפע ואור וכנגדו למטה ברקיעים הוא סוד הפותח בכל יום דלתות שערי מזרח ובוקע חלוני רקיע שהם שס"ה חלונות שהשמש בכל יום בוקע חלון אחד ברקיע ודוגמתו למעלה הוא האור היוצא מן החשמ"ל הוא הת"ת ואלו ע"י המפתחות פותחין האור ההוא ושואבים אותו:
מההוא נהורא. ת"ת:
מגו חשמ"ל עילאה. היינו בינה ממנה יצא הת"ת ואומר:

עילאה. לפי שיש חשמל בהיכל עצם השמים שהוא נק' אור פניא"ל כמנין חשמ"ל והוא חשמ"ל תתאה:

דאתוון קדישין עילאין דשמא קדישא תליין בי'. משתמע לתרי אנפי תליין בי' בההוא חשמ"ל דהיינו הבינה שכן שורשי אותיות הוי"ה שבת"ת תליין בי' ששם מקורו. א"נ בי' בההוא נהורא. דקאמר דהיינו הת"ת שבו רומז שם הוי'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף עח:

ואיהו רזא. כלומר החשמל הזה בסוד יאהדונה"י כנזכר ירצה סודו איש תם תם מדת המלכות איש מדת הת"ת כעין איש האלהים ונק' תם המ' דתמן סיומא שסוף האצילות הגיע עדה ולא סוף המדרגות הקדושות אלא דתמן סיומא וקשרא דתפלין והענין שמרע"ה הי' משיג נבואתו בסוד הבריא' ורצה להשיג באצילות ממש ועם היותו באספקלרי' המאירה היינו שהיתה נבואתו נמשכת משם אמנם לעולם היה בסוד לבוש האצילות בבריאה ויותר מזה פי' ר"ש בפ' פקודי. ואו' ויעקב איש תם הוה יר' איש ואור מתלבש בתם והיינו איש יהו"ה תם אדנ"י קשר אדנ"י של תפילין שם יהו"ה וסוד ביחודם יאהדונה"י חשמל ומפני שיש חשמל למטה ויש תם למטה אמר ובדיוקניה קיימא רזא דחשמל ירצה בדיוקן אשר לו למעלה בסוד צורתו של יעקב חקוקה בלבנה ובאותו הדיוקן אשר לו שם הוא מצטייר רזא דחשמל פנימאה עילאה טמיר וגניז כמו שפי' לעיל. עוד אפשר לפרש פנימה ה' עילאה ו' טמירא ה' וגניז י' וכל נהורין סתימין עילאין שהם סוד י"ה תרין עטרין דירית מאבא ואימא והוא כוללם בסוד הת"ת שם יהו"ה ונפקי אל המ' להאירם אל עבר פניה בבריאה ואח"כ יורדים למטה אל הנפרדים ומשם יפרד והיה לד' ראשים ואוריאל שר הת"ת שר האור במזרח ולכך כלהו משריין נקטי אינון מפתחאן דההוא נהורא דנפקי מגו חשמל ובערך אורם הרב למעלה יקראו אלו מפתחות ושערי אורה היוצא מהאוצרו' העליונים. וההוא נהורא כליל בתרין נהורין שהם יהו"ה אדנ"י והם מיוחדים כזה יאהדונה"י והיינו או' ואינון חד: נהורא קדמאה הוא בבחינת הת"ת חוורא מצד לובן הרחמים ולא שלטא ביה עינא שאינו מושג כמ' אמנם הוא גנוז ביסוד וז"א וגניז לצדיקייא והוא נזרע למטה במ' ע"י היירוד והיינו אור זרוע לצדיק כדי שיהיו הצדיקים נהנים בו: נהורא תניינא היא המ' איהו נהורא מצד הימין ומנצצא מצד הת"ת בעל נצוצות מלהטא מצד אש הגבורה והוא כעין סומק דין רפא לא סומק ממש דין קשה. ואח"כ הוא ייחוד ב' המאורות יחד ומאיר זה בתוך זה ונעשה מאורם אור מזוג וז"ש ואתכלילו וגומר והוו חד. והא אוריאל שר הת"ת. ובגין דכליל כחדא איקרי תאומים שגם זה האור במוצאו כלול משתים כעין כללות ת"ת ומ' בסוד דו פרצופין. וע"ד שלטא וגומר

הענין שהמזלות הם כחות שואבים כחם מלמעל' ויקרא המזל גשמי בשם המזל הרוחני והיינו או' ברזא דיליה תאומים. וביה אתייהבת אורייתא שגם היא תאומים בסוד תורה שבכתב ת"ת ושבע"פ מ' תאומים ולא יתפרדו שא"א זו בלא זו. ומכאן אתמשכן ששתי מדות אלו הם סוד ההנהגה וכל איזו מלאך שר ככב שיש לו שליטה אינו ממשיך האור משם והם משתלשלים זה מזה וזה מזה עד דסלקין בשמהן לאנהגא שאין ביניהם ובין המתנהג שום אמצעי. כל שאר מזלי לית לון פה מ' לשון ת"ת אלא נאחזים בענפי הספי' אבל חדש זה נאחז בסוד הייחוד. והגית בו יומם לשון ולילה פה וכולם יחד תאומים. ועל רזא דא שיש ביעקב סוד תאומי' פה ולשון והיינו איש תם כתיב והוא תומים. ואי תימא וגומר שלא אמר תאומים על יעקב לבדו אלא על יעקב ועשו א"א דהא וגומר ואין שבח לרבקה שיש רשע במעיה וז"ש ושבחא דא וגומר וכולא רזא חדא ענין תאומים יעקב לבדו ותומים יעקב וחסר א' להראות חברת הרשע: ניסן אברהם אייר יצחק זה מימין וזה משמאל יעקב לבדו כולל ימין ושמאל ברזא דסיון ועשו ג"כ כולל ימין ושמאל מצד החוצה והיא נאחז בשני חדשים שהם דין ונאחז בהם הנחש החצוני וכדמסיק שהוא תופש שני חסרונות של לבנה מי"ז בתמוז עד ט' באב ואין לו באלול סוד היסוד חלק כלל שאפי' תשלום אב אין לו כ"ש באלול ולזה נוהגין בט"ב לערב נחמה להראות שאין לו עוד אחיזה בקדש וז"א אתפרשא לחודא וסטא לסטרא אחרא להיות לו חלק בחצונים לעם תלתאי עשו משמאל וישמעאל מימין ישראל באמצע. בדרגין תליתאי שהם כהנים מימין לויים משמאל בקדושה ישראל באמצע. תורה תליתאי תורה מימין תורת חסד. נביאים לשמאל היתה עלי יד ה' וכיוצא וכתובים באמצע סוד היסוד ומ' קו אמצעי וכולא חד כל העניני' כאלו הם אחד בסוד חגת"ם ומאחדים בת"ת:

בחדש השלישי וגומר כנש קב"ה קבץ כל מציאו' השתלשלותם המתים עם החיים מתחלת שורשם ויחוסם ואין בהם שום פגם. זרעא קשוט ממש אמת מהת"ת מפני אמתות שלשולם. השתא שהם מיוחסים במדת אמת אנא בעי למיהב אורייתא מת"ת לישראל שהם אמת בת"ת:

ומשה עלה אל האלהים וגומר קשיא ליה וכי אפשר לו' כזה לז"א דהיינו שעלה לאתר דפרישן גדפוי דשכינתא וכנפי השכינה היינו לשון כנופיא הם המלאכים הנקר' מחנות שכינה ביצירה ולא שעלה משה למרום אלא שנטה שמים והציען על ראש ההר ועלה ההר ונעשה בו מדרגות מדרגות ואלו הם המחיצות שדרך בם משה עולה וההר עולה ורקיעים נפתחו עד שנדבק ראש ההר בכסא הכבוד שעליו נאמר ומראה כבוד ה' כאש אוכלת וסיני עצמו נעשה מחיצות מחיצות ושמים נטו עצמן והר עולה דרך חלונות

שברקיעים שבקע קב"ה מתיישרן באתרייהו שורשי הספי' הם מאירות זו בזו ואין עקימה ולא פגם מונע בין זו לזו. עלמין כולהו מה שהם למטה מאצילות עד עשיה בחידו מצד הבינה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. בחדש השלישי וגומר תאני ר' חייא וגומר לדייק מי הגיד לו לר' חייא דרוש זה וכן לר' יוסי א"ר יהודה אפשר במה אשר נעיר בפסוק או' תחלה ויסעו ויחנו ויבאו דרך סתם ובבואם אצל ההר הזכיר שמם כאומרו ויחן שם ישראל. ועוד או' תחלה לשון רבים ואח"כ ויחן ולכן פי' כי בזמנא דמטו לטורא דסיני וגומר אז כניש להו וגומר ולא אשכח בהו פסלו וגומר ולכן בבואם נגד ההר כי אז כניש להו וחזא דלית בהו פסול אז הזכיר שמם לומר כי כללם בלשון יחיד לרמוז מ"ש במקום אחר כי הגוים מעורבים ולכך נק' בלשון רבים נפשות עשו אבל ישראל נק' נפש א' ע' נפש. ואו' כניש וגומר יובן במה שכתבתי בפ' במדבר דף קי"ז כי א' מהפעמים שנמנו ישראל היה קודם קבלת התורה וזהו מ"ש שם בעא קב"ה לממני חיילין דאורייתא וגומר ע"ש וז"א כאן כניש קב"ה לזרעיין ר"ל אסף המשפחות יש' ומנה אותם ובכל משפחותם לא נמצא פסול. ואו' משיך להו ברחימותא וגומר יובן במה שקראם בני ישראל כנזכר ותגד לבני ישראל והיה די במ"ש כה תאמר לבית יעקב אבל הכוונה להזכיר זכות האבות לומר כי אהב אותם בשביל אבותם כי בני ישראל הם וגם בשביל עצמם והראיה היא האותות שעשה עמם כנזכר אתם ראיתם אשר עשיתי וגומר. והנה ר' יוסי הרגיש קושיא הנז' כפל ותגיד לבני ישראל וגם שנותו את טעמו בלשון הגדה ולכן פי' כי אמר לו הקב"ה כי בזאת ידע כי שליח נאמן הוא במה שישתדל עד ימשיך ישראל לעבודתו וז"א במלה דא הוי לי שליחא מהימנא כלומר בדבר זה היה לי שליח נאמן שהוא שתמשיך את ישר' אחרי עבודתי ויהיה פי' ותגיד ותמשיך כי משכו תרגומו נגידו וכן הגדה נק' ע"ש שמושכת את הלב:

ומשה עלה וגומר הוקשה לו כי אם משה עלה למעלה במקום אשר שם האלהים א"כ היאך קראו ה' מן ההר שהוא למטה אם עלה כבר למעלה אצלו ולז"א כי זה יובן מפסוק ויט שמים וירד כי השמים העליונים הורידן הקב"ה למטה בהר ושם פירשה השכינ' כנפיה לקבל את ישראל ושם עלה באופן שהיא עליה לגבי משה כי עלה למעלה אצל השכינה בשמים ממש ואצל הקב"ה נק' ירידה כי הוריד השמים על ההר.

והרא"ג ז"ל כ' ואיהו רזא דאיש תם. השתא פירושא קא מפרש מאי הוא:

נהורא דנפקא מגו חשמ"ל. ואמר ואיהו רזא דאיש תם כי תם הוא במלכות כדלקמי' ויעקב איש תם כלומר ויעקב הוא בעלה דההיא תם:

וקשרא דתפילין. היא מדת המלכות המתקשרת עם הת"ת כנזכר בפ' פנחס דף רל"ו:
ויעקב איש תם. כלומר ויעקב ת"ת שהוא המניח התפילין הוא איש תם:
ובדיוקני' קיימא. ה"ג. ופי' שזה יעקב צורתו חקוק בהם וזה שהוא המלכות כדרז"ל צורתו של יעקב חקוקה בלבנה:
רזא דחשמ"ל. הכי הוא המשך הלשון:
ובדיוקני' קיימא [רזא] דחשמ"ל פנימאה עילאה טמיר וגניז. ופי':
בדיוקני' דאיש תם זה שהוא הת"ת כנזכר:
קיימא רזא דחשמ"ל וגומר דהיינו בינה המתלבשת בת"ת כנודע וז"ש:
ובדיוקני' קיימא. א"נ צורת הבן דומה לאביו ואמו:
וכל נהורין סתימין עילאין. היינו אורות ג' ראשונות וזהו:
נהורין. מצד הבינה:
סתימין. מצד החכמה:
עילאין: מצד הכתר:
וההיא נהורא. ת"ת:
כליל בתרין נהורין. חסד וגבורה בסוד שמים אש ומים וז"ש:
ואתכלילו תרין נהורין כחדא. ומפרש ואזיל מה הם תרין נהורין:
נהורא קדמא'. וגומר נהורא חיוורא. מצד אור החסד:
מלהטא בגוון סומק. דהיינו מצד הגבורה:
ובי' אתייהבת אורייתא. תורה שבכתב ותורה שבע"פ תאומים:
דרגין לתתא. דהיינו מזל תאומים שהוא מכלל י"ב מזלות שברקיעים הללו נק' כן ע"ש תאומים עליונים:
כי כל שאר מזלי לית לון פה ולשון:
וא"ת והרי בתולה וי"ל כי קול באשה ערוה וראוי לה שלא לפטפט כאלו אין לה פה כי לכך נבראת האשה ממקום צנוע כדרו"ל (ובן) [וכן] היא פטורה מלעסוק בתורה:
פה ולשון כלילין כחדא. כנגד ת"ת ומלכות שהם תורה שבכתב ושבע"פ כדמפרש ואזיל:
ועל רזא דא כתיב והנה תומים בבטנה. על יעקב קאמר:
תומים. ע"ש שהוא קשור בת"ת שהוא כליל תרין נהורין תאומים. ה"ג אי תימא דבגין תרווייהו וגומר:
אסתלק מתמן אל"ף כי אות אל"ף מור' על הייחוד ועשו הרשע הוא מעולם הפירוד ולכך נסתלק אל"ף:

יעקב נטיל ברזא דילי' תרין ירחין ניסן ואייר: שהם אברהם ויצחק חסד וגבורה. וסיון יעקב ת"ת:

ואפי' אב ט' יום וגומר ה"ג: תורה נביאים וכתובים ה"ג. ה"ג פרשתא דא בהאי קרא אוקמוה ליה תאני ר' חייא. וה"פ פרשה זו כולה פי' אותה תאני ר' חייא. כלומר. בתוספתא של ר' חייא כשבא לפרש האי קרא דבחדש השלישי אגב קרא דא פי' המשך כל הפרשה כמש"כ בס"ד:

לזרעין. לכל משפחות בית ישראל.

כלהו בני קשוט. כלומר כלו זרע אמת כדי ליתן תורת אמת לעם אמת וז"ש:

אמר קב"ה למשה השתא אנא בעי למיהב אורייתא לישראל. תורה לישראל שהם ישראל באמת בלי שום תערובות ונפקא לי' מדכתיב ויחן שם ישראל דיתירה הוא ולכך סמיך לי' ומשה עלה לקבל התורה. א"נ מדקאמר כה תאמר לבית יעקב וגו' דמלה יתירה הוא לכך פי' ואמר ותגיד לבני ישראל כלו' תגיד להם התורה בשביל שהם בני ישראל זרע קשוט:

משוך להו ברחימותא דאבהן. וגומר נפקא לי' מויקרא אליו ה' מן ההר מאי ויקרא (הר) [צ"ל הרי] עלה אל האלהי"ם לזה דרש ר' חייא ואמר הגם שכבר עלה אל ההר קראו שיזדרז בדבריו אלו. הא':

משוך להו ברחימותא דאבהן היינו אומרו מן ההר שהאבות נק' הרים והכוונה לזרז למשה שיזכור להם איך הם בני אבות הקדושים שקיימו את התורה כולה כדרז"ל וראוי לבנים ללכת בדרכי אבותם: [נ"ל דצ"ל הב'] ברחימותא דרחימנא להו. נפקא לי' מדכתיב אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים כלו' ראו חיבתכם לפני כי כמה ענינים עשיתי בעבורכם שכל זה יורה על האהבה העצומה שיש לי עמכם:

ואת הוי לי שליחא מהימנא. **וגומר** נפקא לי' מיתורא דקרא דכתיב אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל (שהכי) [כ"כ שהרי] אמר לו כה תאמר אל בית יעקב כלו' דברים כהוייתן א"כ מאי תו אלה הדברים אשר תדבר וגומר אלא ודאי לדרשא קא אתי והוא לזרז למשה שידבר אותם הדברי' ממש שהם מושכים את הלב לא בדרך עצלות שכן השומע מתפעל מן הדברים כפי תנועת המדבר וזהו אשר תדבר כלו' בדבור בקושי בקול רם ובזה תמשיך לישראל אבתראי:

לאתר דפרישן גדפוי. דהיינו אל המקום אשר היה הכבוד מחופף וזה שהכריח מדכתיב: **ויט שמים וירד**. מלמד שהרכין הקב"ה השמים על הר סיני כדפי' רז"ל במדרש. ה"ג ומשה עלה תאנא א"ר יהודה כל זמנא וגומר.

וכל עובדין מתיישרן בקיומייהו כד"א את מעשה ה'. וגומר:
דגלופי מלכא: חקיקות המלך והם הי' ספירות שיצאו מן הבינה שהוא מלכא עילאה:
מתיישרן באתרייהו. פי' שהיו המדות מיושרות איש על עבודתו איש על מקומו זה יפעול החסד בצד כללות הגבורה וכן הגבורה תפעול ע"י כללות החסדים ובכן ההנהגות מתנהגות בהמזגה באופן שהמדות הם מיושרים באתרייהו בלי התגברות זו על זו יותר מדאי כי אם שנכללו זו בזו בכללות מתוק ע"י המכריע בין ההנהגות ולכן בהנהגות הללו הממוזגות:
עלמין כלהו בחידו. וכן בעולם התחתון הזה יוצאים בפועל כיוצא בהם והעולמות שמחים לא רוב טובה שלא יבעטו ולא רוב פרעניות שלא יוכלו לסבול וז"ש:
וכל עובדין מתיישרין בקיומיהון דהיינו על הנהגה המוסכמת מלמעלה כך נעשה מלמטה והכריע מדכתיב:
את מעשה ה' כי נורא הוא. דהיינו המעשה וההנהג'. שמנהיג בה העולם היא ממוזגת ומושלמת וזהו:
שלימא דכולא.
כד"א האל הגדול והנורא. כלו' כי ע"י ת"ת הנק' הנורא המשלי' בין הקצוות שהוא האל הגדול הגבור חג"ת ומכריע ביניהם וזהו והנורא שלים ע"ש שמשלי' בין הקצוות:
כך כל עובדין דקב"ה שלימין בשלימו בקיומא שלים. שע"י כך ההנהגה מתקיימת כנזכר. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון וע"ד באורייתא והגית בו וגומר אעפ"י שטלה ושור ודומיהם יש להם פה ולשון מ"מ דיבור אין בהם והוא כח הדבור וכמו שת"א רוח ממללא גם יעלה בפנים השנים ממזל תאומים אדם בידו כלי נגון מזהב והוא מזמר בו וכן בפנים השלשיים יעלה צורת אדם ובידו כלי נגון ומיתרים מזהב וגומר ככתוב בספרי התכונה מה שאין כן בשאר המזלות' עכ"ל:

דף עט.

שלימו דמהימנותא בסוד הסולם וענין המרכבות שראה בחלום ראה שלמות האצילות בכללותו וכח השוה לדבר ותמורתו וייחוד וקשר השיג שם באצילות מצד המקום. ובכל אתר דהוי שלמותא וגומר שמלת נורא בת"ת בהיותו כלול שני קצוות אי הכי הקשה א"כ הוה לן לתרגמו שלימו כענין יעקב איש תם גבר שלים. ותירץ דכולא חד שהשלמות מטיל אימה בלב המשכיל הרואה השלם א"כ באו' נורא הורה על היות שם שלמות המטיל אימה ויתחזק הענין הזה שכל מקום שלם יקרא נורא וז"ש ובכל אתר דהוי וגומר

עד שמטעם זה שב מלת נורא גדר לייחס השלם ואין שלמות אלא בת"ת שפועל ימין ושמאל בשלמות כנזכר:

תאנא מי עלה שמים וגומר א"ר יוסי וגומר הוא תנא האי בשם רבותיו והוא אמר מעצמו דרך אחר קרוב לזה **ד' קמירי** עלמא הם ד' יסודות רוחניים. ור' ייסא לא עמד בסוד דבריו שראה שפי' ג' דרכים בענין א' מורה שפעם היה אומר כך ופעם כך ור"ש אמר הם ג' עניינים באצילות. ור' ייסא מתחיל היות שלא היה מן החברים הקדמונים ולא עמד על סוד הדברים ור"ש בעל אוצר סודות התורה שכחו ולהכי מייתי האי עובדא דבתר הכי שלא היה בקי ר' ייסא כ"כ. שפיר קאמר בענין הראויות וסדר דבריו כך והכי הוא כפי הסוד ועם היות שהם ג' פירושים כלא חד מלה שכל הפירושי' יתקיימו בספי' למעלה וז"ש וכולהו מילי אתקיימו בקב"ה והכל עולה לענין א':

אתרגיש שלא נכנס בסוד דברי ר' יוסי עד שהעירו ר"ש בדבריו אלה. ועוד נזכר קצת הענין למד דהיינו בהבראם באברהם דהיינו אמרתי עולם חסד יבנה א"כ כשאמר מי הקים כל אפסי ארץ באברהם היה לו להבין מי בינה ע"י החסד הקים כל אפסי ארץ להמציא המציאות ומזה נכנס אל שאר דברי ר' יוסי. סיפיה דקרא במדות א"א דמה שייך שם בנו כדמסיק ואיהו פועל צד תמיה מה שמו ידעת כלומר כלום ידעת על סוד שמו אמנם שם בנו לא יתיישב אצלי כלל. והפי' האמיתי הוא מה שמו פי' שם החכמה הוא שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א העול' מ"ה וסוד י' אותיותיו י' ספי' המתפשטות מהחכמה ואם יהו"ה הוא בת"ת בלי מילוי ולפעמים יתמלא ועולה מ"ה ונעשה מ"ה שם בת"ת הוא מכח שהוא בן לחכמה והיינו בני בכורי ישראל בסוד החכמה קדש לי כל בכור והוא ענין ישראל אשר בך אתפאר בסוד שהוא מתפאר בפארות בענין החכמה ומה שהיה יהו"ה שענפיו מעטים נעשה יו"ד ה"א וא"ו ה"א שענפיו מרובים בסוד החכמה ואורה המתפשטת בו וז"ש והוא ברזא עילאה בבחינתו בסוד הדעת העולה אל החכמה איקרי בנו והיינו חכמה לעילא ת"ת לתתא כנזכר במקדשו לגבייהו ששניהם הם מתייחדים ונקרבין למ' דהיינו מקדש המתייחד עם הת"ת ועם החכמה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' שלימו דמהימנותא היינו הת"ת המשלים בין הקצוות שנראו שם עמו וכמה דכתיב והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הרי חג"ת: **שלימו דמהימנותא**. כגוונא דלעילא ג' אבות במקומם הרי חג"ת והביא דרש זה לומר אי ליעקב שהי' יחיד ירד האלהות ונתראה אליו כנזכר כ"ש למשה ובני ישראל שכבר בהתקרבן לפני הר סיני לבד פסקה זוהמתן. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף עט:

מחצדי חקלא המ' הוא שדה ושביליו הם סודות התורה והיא מגדלת הסודות ואותם קוצרי השד' הם החכמים השואבים רוח הקדש משם ומחדשים בתורה הם קוצרים הסודות ומושכים אותם למטה:

כולא אחזיאו לך ואלו היית בקי היה לך להבין מה שמו ומה שם בנו וגומר ושעור הכתוב מי וגומר שהיא הבינה פעלה הפעולות האלו וכיצד בכח החכמה ע"י הת"ת וז"ש מה שמו השופע לבינה ומה שם בנו המקבל משתיהן כי תדע ותייחד שלשתם אז יצא מי עלה שמים וגומר זכאה חולקיה דמשה דזכי ליקרא דא וא"ת שמא לא זכה אלא בשביל צורך התורה להוריד ולא כדי זכותו לזה אמר דאורייתא אסהידת בגיניה ומשה עלה מצד עצמו.

סלקין לעותרא ירצה תחלת עלייתם לעושר בלבד ואח"כ משם עולים לרבו להיותם שרים ונכבדים ואח"כ הם עולים להיותם מלכים הרי ב' עניינים עולים לענייני העולם ועולים מעט מעט אבל משה עלייתו בענין הקדושה. ועלה בבת א' והיינו ומשה עלה אל האלהים לא עלה תחלה למיכאל ואח"כ למעלה ממנו אלא מיד אל האלהים אל המעל' הגבוה':

ר' יוסי אמר יותר מזה היה הענין כי לא היה העלי' אל האלהים לבד אלא עלה מצד עצמו אל האלהים אמנם מצד הקב"ה העלהו אל הת"ת יותר ממה שזכך עצמו וז"ש ויקרא אליו ה' הוא נתקרב מעט וקרבהו הב"ה הרבה:

ר' יצחק פתח אשרי תבחר וגומר דקב"ה אתרעי בהו היינו תבחר ולא שיזניחהו הקב"ה במקום שבחרו אלא אח"כ יקרבהו אל המעלה יותר והיינו ותקרב וז"ש וקריב לי' כדי שישכון חצריך והיינו למשרייה גו היכלא קדישא דהיינו בית המקדש ומפני שאין שם שכונה לשום אדם אמר כי מלת ישכון ירצה למשריה בגו היכלא קדישא וענין תמידותו בחינתו שם יקרא שכונ'. ופי' טעם האושר בזולת שהיא מעל' נפלא' יש לה מעל' נעלמת דהיינו דכל מאן דאיהו איתרעי ביה לפולחני' רשים איהו מרשימו דלעילא דהיינו סוד חוט אור המשוך על הנבחר להיותו אות בכל צבא מעלה ומטה למנדע דהאי הוא אתבחר מקמי קדישא עילאה ולכך רושם הנמצא בו הוא מהיסוד שהוא הרושם כדי שיהיה אות שבחרו קדישא מצד החכמה עילאה מצד הבינה ואפשר דהיינו טוב ביתך שהוא היסוד ומה הנרצה באותו רושם דעייל בלא בר וז"ש וכל מאן דאשתכח ביה ההוא רשימא אעבר בכל תרעין כשתפלתו או נשמתו עול' אין שרי השערים מעכבין עליו אלא הוא עול'

פנימ' אל היכל קדש הקדשים וז"ש קדוש היכלך הוא קדוש הנכנס להיכל ואין מוח' בידו כשאר הנכנסים שצריכין ליתן חשבון:

ר' יהודה אמר זכא' וגומר דעלי' כתיב אשרי תבחר ותקרב אמנם ישכון הוא שכרו שישכון חצריך וע"י נשבע' כל יש בטוב דהיינו התור' בית יעקב אלין נוקבי שהם בית יעקב בית אל הת"ת. בני יש' נצח הוד ודאי מרכבת הזכרים:

רש"א מפרש לדרך זה גם ותגד ותאמר. כ"ה שהיא המ' תאמר יהיה בחינת הנקבה אמירה דהיינו אמירה זו אשה לאמר הן ישלח איש את אשתו ועם היות שיש דיבור קשה הימנה אין ספק שהדבור היא במ' והאמירה סטרא דדינא דהיינו בשש קצוות ששם מצוי הדין אמנם הגדה מחכמה ולכך כולא רחמים ואהבה דהיינו המשכת הרחמים מחכמה שמשם נמשך השפע אל הברית דהיינו ויגד להם בריתו וכן הגדתי וגו' היינו שהשפיע והמשיך אל הת"ת ואל המ' משפע החכמה.

דזרעא קדישא שהם ישראל זרע קדש ודאי הם מתייחסים במציאות נשמתם אל ארץ הקדושה שיהיו משורשים בקדש העליון ונטועים בקדש התחתון והאומות טמאים נמשכים מהחצוני הטמא הם ג"כ מתייחסים אל הארץ הטמאה ולכך הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה גרוע מהגוי כי הגוי יש לו שר ואלוה שהוא נתפס בו ברשות החצונים אויר ארץ העמים הטמא ששם שליטת שרים חצונים אמנם ישראל אינם נאחזים בחוצה והקדושה אינה נמצאת אלא בא"י נמצא ישראל שהוא קדוש הדר בחו"ל הטמאה אין לו אלוה ולא שר אלא עצור ועזוב וז"ש זרעא קדישא ארעא קדישא שכינתא הם ג' מתייחסים ויורד שכינה קדושה על זרע קדוש בארץ קדושה:

משום דהא משה וגו' הענין לפי שהטעם שלא נכנס מרע"ה בא"י היה שהוא מעלמא עילאה דהיינו יובלא וארעא קדישא היא שמיטה א"כ הא בהא תליא מרע"ה לא נכנס לארץ שהיא שמיטה לכך הי' אומר כנגד הנכנסים ה' אליך שהם נאחזים בארעא קדישא שמיטה ולא יובלא וכשבא להזכיר יובלא הוה אמר ה' אלינו שמשם שואבים ישראל שפע ע"י שמיטה.

אלא אינון בעיין לאחזאה וגומר ולכך היו אומרים כנגד מדת הכהן שהוא בחסד שעל צד החסד באתי אל הארץ לא בדין. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. והכי אשכחנא בפומאי פי' כי מלבד מה שראהו כתוב בספרא דאגדתא ג"כ כשקם מן השכיבה נפל בפיו פסוק זה שהיה אומר בפיו חכמה ות"ת במקדשו. חכמה שמו ת"ת בנו כבר ידעת כי הענין הוא כי הת"ת הוא ממש גלגול אדם הגדול חכמה עילאה והכל א' שזהו סוד בני בכורי ישראל כי הבן ממלא מקום אביו הוא

וזהו סוד שופרי דיעקב מעין שופרי דאדם: והנה ר' יוסי לא הי' יודע איך שמות שניהם א' וכמ"ש הפסוק מה שמו ומה שם בנו כי שמו ושם בנו הכל א' ולכן עתה שראה כתוב חכמה ות"ת אז הבין איך שניהם שוים כי בין שניהם כל א' בגי' ישראל כי במספר קטן שניהם שוים בגי':

ומשה עלה אל האלהים וגומר תאני ר' יהודה ת"ח מה בין משה וגומר כי הוקשה לו כי מי נתן רשות למשה לעלות ואם קראו ה' איך נכתב קריאתו אחר עלייתו. ועוד כי אחר שעלה למה קראו לז"א כי אין הדבר עלייה ממש כי אם כלשון עליון ומעלה כי שאר העולם מתעלים ע"י עושר וכבוד אמנם משה נתעלה עם האלהים וביאר איך הוא ואמר כי הנה ויקרא אליו ה' וגומר ור' יוסי הרגיש קושיות הנז' גם שינוי הכתוב דהל"ל ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו אלהים ותירץ ע"ד הבא ליטהר וגומר כי משה ביקש לעלות ונתאוה לעלות שם אל המ' וכראות השי"ת תאותו אז סייעו יותר ונגל' אליו במדרג' יותר עליונ' שהוא הת"ת הנק' ה' לעשות שליחות זה.

ר' יצחק פתח אשרי תבחר וגומר ר"י ור' יהוד' חולקים על מי נאמר פסוק זה ור' יצחק ביאר כי פסוק אשרי תבחר נאמר על יש' כי כן ויקרא וגו' כד תאמר אל בני ישראל וגומר אתם ראיתם וגומר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגומר וקרבן לעבודתו אמנם ר' יהודה ביאר כי הוא יותר פרטי והוא במשה הנבחר מישראל כאו' ויקרא אליו ה' וקראו ובחרו לעבודתו וכדכתיב ונגש משה וגומר ומשה נגש וגומר וז"ש הה"ד ויקרא אליו וגומר כלומר קרא לו ולא להם א"כ הוא הנבחר ועליה איירי קרא ונלע"ד כי חסר כאן וצריך לחזור לתפוס פסוק ויקרא אליו וגומר פעם אחרת כדי לפרשו ונמשך עם מה שיבא אחריו אלין נוקבי וגומר כי אינו ענין נמשך אל האמור. והענין כי הוא הרגיש כפל הפסוק עם שינוי בית יעקב בני ישראל ולכך ביאר כי בית יעקב הם נוקבי שהם הבית כד"א חכמות נשים בנתה ביתה ובני ישראל הם דכורין שהם בנים וזה יתבאר יותר למטה והנה ר"ש ביאר יותר לשון הפסוק כי כה תאמר על המ' כמו שהביא ראיות והנה הנקבות באות מצדה ולכך סמך כה אל בית יעקב ולכן ג"כ הזכיר בו אמירה והוא כי להיות שכל דבר צריך אל שפע עליון ממנו ולכך הנשים הבאות ממלכות שהיא דין צריכות עתה בזה אמירה שהוא סוד רחמי הת"ת כנודע כי אמירה בת"ת. אמנם בני ישראל שהם בת"ת צריכים אל שפע עליון והוא מצד החכמה וזה כלל בזוהר כי כל לשון הגדה היא מהמשך החכמה למטה כנז' בפ' האזינו על שאל אביך ויגדך דף רצ"ח ב' ויגדך והוא יגלה לך עומקא דחכמתא וכן בדף פ' ותגד לבני ישראל לאחזאה חכמתא וכן בשיר השירים על פ' הגידה לי שאהבה נפשי. וזה יובן מתיקונין דף מ' ומ"ו כי ג"ד הם ז'

ספירות תחתונות הכלולות ביסוד המושך השפע לכלה כי תרגום משכו נגידו ובהמשכו טפת מוח שבחכמה שהוא יו"ד נעשה גיד עיין שם וזה פי' ותגד לבני ישראל כי צריכין המשך שפע החכמה ואם נרצה להמתיק הענין כי גד הם נצח והוד נק' בני ישראל שהוא הת"ת ודי. ושאל ר' יצחק דהל"ל לה' אלינו ולא יוציא עצמו מן הכלל לז"א לו רשב"י כי קושיא זו היא בכמה פסוקים ותירוץ אחד לכולם והוא כי ידעת סוד קשר ישראל זרעא קדישא עם א"י ארעא קדישא והשכינה אין לה ישיבה אלא באתרה ומקומה שהוא מקום א"י שאז נקשרים ישראל עם ארץ ישראל תחתונה ועליונה כי זהו טעם הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה ולכן כינה שם האלהות לנכנסים בא"י וע"ד זה ביאר פ' הגדתי היום כי חוזר אליך לכהן והוא סוד החסד העליון שהוא כהן גדול ולכן אומר המביא הבכורים כי מה שזכה לבא אל הארץ הוא בכח החסד הנק' ה' אליך מיוחס אלוה הכהן וז"א הגדתי היום וגומר כי באתי אל הארץ. ועתה חזר אל הדרוש הא' כה תאמר וגומר. כי בית יעקב הוא השכינ' ובני ישראל הם הת"ת וביאר דהא יעקב וישראל תרין דרגין כי ישראל נק' בסוד עלייתו בחכמ' כי כן הי' קרוי ישראל בעת שוכבו עם לאה הרומזת בבינ' ודי בזה והסוד י"ש רא"ל כי יש הוא חכמ' יש מאין חכמ' מכתר וגם ממנה רל"א שערי התור' שבס' יציר'. ובזה יהי' נכון מלת ותגד ע"ד שפי' ודי בזה והביא ראי' מן ויגד לכם את בריתו ממה שפי' כי גיד הוא סוד יוסף הנק' ברית המושך היודמן החכמ'. כה תאמר לבית יעקב להההוא אתר דאתחזי להו וגו' זה יובן מפ' תצא דף רפ"א ב' ביארתיו בפ' ויצא דף קמ"ז ב' ע"ש. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' מכאן אמרו הבא לטהר מסייעין אותו דכתיב ומשה עלה אל האלהים מה כתיב בתרי' ויקרא אליו ה' דמאן דבעי לאתקרבא מקרבין ליה. אעפ"י שהדברים הם כפשוטן שאחר שבא ליטהר ונזדכך ועלה אל האלהי"ם סייעוהו וקראו הקב"ה שיכנס יותר לפנים ונמצא שבהתקרב מעט נתקרב הרבה מ"מ נראה שרמז כאן סוד א' נפלא שגלה רשב"י ע"ה כנז' בזוהר שיר השירים והכוונה דרך כלל נקטינן מהתם שמשה ע"ה זכה קודם ליקרא בשם אלהי"ם דכתיב ראה נתתיך אלהים לפרעה ואח"כ זיכהו השם וקראו בשם הוי"ה דכתיב עלה אלי ההרה והי' שם פי' תקרא בשם ה' מלבד עלותך אל ההר באופן שנק' עבד בשם רבו י"י אלהי"ם ואפשר שזהו שרמזו הכתוב באומרו ומשה עלה אל האלהי"ם כלו' משה כבר זכה ועלה במעלה ליקרא אלהים ויקרא אליו ה' מן ההר פי' ויקרא אליו הקב"ה למשה י"י מן ההר פי' מצד עלייתו אל ההר וז"ש הבא ליטהר מסייעין אותו דמאן דבעי לקרבא מקרבין אותו:

למשריא בגו היכלא קדישא. היינו בתוך תוכיות ההיכל מלכות שבו משכן היסוד כנז' בפ' לך לך דף צ"ד בפי' חצריך הם יסוד ומלכות דחצריך תרי משמע והכוונה שיהי' לו מדור במקום הגנוז שבמלכות מקום כניסת היסוד שם שבהיותו שם הוא אחוז בתרין דרגין:

מרשימין דלעילא.שהם אותיות השם הקדוש להורות שהוא מבני היכל המלך וז"ש:

דהא הוא (**אתחבר**) [**אתבחר**] **מקמי' דמלכא קדישא**. דהיינו ת"ת כדרך מלכי בשר ודם לסמן את עבדיו הרשומים בסי' פלוני כדי שכל רואיהם יכירום וגו':

למשרי במדורי'. וכל מאן דאשתכח וגו'. ה"ג והיינו מה שפי' שההיכל הזה האמור היא המלכות ששם משכן הת"ת ונמצא לפי' ש"ר יצחק:

שאשרי תבחר ותקרב. נאמר על כל צדיק וצדיק ומשם נקיט למשה וזהו ומשה עלה אל האלהי"ם דהיינו המלכות ויקרא אליו ה' ואמר הכנס עוד פנימה אל היסוד ואל הת"ת:

ר' יהודה פליג ואמר שלא נאמר פסוק זה על כל צדיק כי אם על משה לבדו שהרי כתיב:

ומשה נגש והם לא נגשו. אפי' לבחי' המלכות לא נגשו ומכ"ש יותר לפנים ומשה נבחר להתקרב אל המלכות ונתקרב יותר פנימה וז"ש הה"ד ויקרא אליו מן ההר לאמר כלומר השתא לא יקשה לך מאי ויקרא אחר שעלה אליו אלא אחר שעלה אל המלכות היינו מה שרמז הכתוב באומרו אשרי תבחר ותקרב נתקרב יותר ע"י הקריאה שקראו הקב"ה ונכנס פנימאה אל היסוד ואל הת"ת וז"ש:

ונגש משה לבדו אל ה'. דהיינו הת"ת. והם לא נגשו אפילו אל הערפל אשר שם האלהים שכינה א"כ ודאי. זכאה חולקי' דמשה. וגומר וי"ס דלא גרסי: הה"ד ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר. ואולי מפני שראו שלא היה קשר עם הענין לא גרסי לי' וכבר ישבנו הענין:

כד"א כה תברכו וכתיב יברכוכה פי' המלכות נק' כה כשנכללת מכ"ב אתוון ותורה נביאים וכתובים שהם כ"ה. ה"ג אמירה. היינו מסטרא דדינא מלכות שאחר שהיא מדת הדין כשתאמר להם יהיה בכח ותוקף כפי שורש שלהם:

ותגיד לבני ישראל. כלומר לבני ישראל שהם מסטרא דרחמי יהיה בלשון הגדה כלומר תאמר להם הדברים דרך הגדה שמושכת לבו של אדם בנחת כפי שורשם בת"ת ששם הברית שהוא התורה. א"נ שבו אחוז היסוד וז"ש:

כד"א ויגד לכם את בריתו: (חסר כאן:) עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון במדרש שיר השירים מהזוהר איתא שקראו למשה מתחלה אלהים ואח"כ קראו בשם ה' דכתיב עלה אלי ההרה והיה שם כלומר אתה תקרא שם הוי"ה והיינו או' הכא

מה כתיב בתריה ויקרא אליו ה' כלומר ומשה כבר עלה בשם אלהים ועתה ויקרא אליו ה' מן ההר מצד עלייתו להר עכ"ל:

דף פ.

תניא א"ר יוסי זמנא חדא וגומר. הרח"ו זלה"ה פי' כי היו לו הרבה קשרי עשבי' מינים בפני עצמן ואח"כ קשרם יחד פעם אחרת כולם כאחד ולכן שאל קוטרא דקוטרי ר"ל קשר הכולל קשרי עשבים למה. והנה אמר כי הוא שמע היות ישראל חכמים ולא כן ראה עתה חכמה בהם כי אחר שלא השיבם פעם אחת ה"ל לשתוק אבל עכ"ז רצה להטיב להם כי נכנס דרך חוטמם ריח עשב א' כי המריח אותה בא לו כמו צרעת אותן הג' ימים מכח ריח העשב ההוא ונתן להם שומים מדבריים כי הוא רפואתו ובזה הזיעו זיעה גדולה ונתרפאו. והנה לימד להם דרך ארץ כי כפי ההדרגה כך תהיה הכבוד והורה בזה כי כיון שראוהו שותק ולא רצה להשיבם היה ראוי שישתקו עד יראו איך יפול דבר כי צריך דרך ארץ וחכמה בהנהגת הדבור ולסיבה זו הביא מאמר זה בכאן כי נזכר בו ענין פי' פסוק כה תאמר לבית יעקב וגומר עכ"מ:

גליון ותגד לבני ישראל לא חזאה חכמתא וגומר פי' דבכל אתר דאשכחנא לשון הגדה רזא דחכמתא איהו ככתוב בויחי דף רל"ד ב' עכל"ה:

דף פ:

אתם ראיתם אשר עשיתי וגומר א"ר יהודה ברחמי פי' נשר הוא רחמים כדמסיק ולהיות הנהגתם של ישראל במדת רחמים ייחס ההנהגה ההיא אל כנפי הנשרים וכן פי' הכתוב כנשר יעיר קנו וגומר שהם מדות רחמנות שיש בנשר על בניו כדפי' במדרש ועם היות כי הנשר שהיא מ' ועולה דרך הת"ת והיינו בשמים. ושוב פי' שהן אמת שהי' מצד הדין אמנם פועל מצד רחמיה על ישראל ומצד דינה על אומות העולם להצלתן של יש' וז"ש מה נשר אשתכח ברחמי על בנו וגו' ולעולם נשר הוא במ' אלא שהוא רחמים שהיא נקשרת למעלה בת"ת הא אריה לימינא כלו' אין ספק שאריה חסד ושור גבורה לא נשאר הספק אלא בנשר אדם שסתם הכתוב אומר ופני נשר לארבעתם ולא פי' איזה מקומו אמנם לפי המורגל הוא שנשר היא נקבה בסוד המ'. ור' אלעזר פי' כדעת ר"ש שזכרנו ואמר באתריה דיעקב שהוא הת"ת שריא המ' בהיותה נקראת נשר רחמים כנז' והנה דברי ר' אלעזר סתומין לא גמר לפרש שנשר בת"ת ולא ג"כ במ' וז"ש מ"ט פי' כך משום דנשר בכלא אשתכח פעמים לדין פעמים לרחמים כפי ענין הנפעלים ולזה צריכין אנו לייחס לה מקום שיהיה לה שתי בחינות אלו רחמי לבנוי מצד הת"ת והיא מתייחדת עמו ודינא לגבי אחרנין מצד שהיא דין והיינו ואשא וגו' כנזכר. ובג"כ ירצה עתה יובן

הכתוב שאמר דנשר סתם ולא ייחסו לו מקום משום דמסתמא משתמע נשר בינייהו ויש בו דין ורחמים והיא בינייהו אחיד לון. ופני אדם הם שתי בחינות הא' היא למטה משלשתם והוא כולל אותם והם במ' במקומה סוד ה' שהיא כוללת ג' אבות ג' גווני הקשת אמנם הב' היא למעלה מכולם שכל ג' משורשים בו והיינו ת"ת פני אדם ודאי וז"ש אדם כליל כולהו והיינו פני אדם העליונים וכולא אתכלילו ביה והיינו אדם התחתונים וזש"ה ודמות פניהם כולהו שור נשר אריה פני אדם והראיה על שתי בחינות אלו או' ועל דמות הכסא דהיינו בריאה דמות כמראה אדם דהיינו מ' הכוללת ג' עליונים ובערך האצילות אמר דמות כמראה אדם ולא אמר דמות אדם אלא כמראה אותו אדם שהוא רוכב על שא"ן דהיינו סוד אדם בת"ת בבחינת עצמו הרוכב על ג' פנים אלו:

ויהי ביום השלישי וגומר ר' אבא פתח אחות לנו וגומר דא כ"י שהיינו המ' שהיא עם ישראל בגלותם ויוצאת עמהם והיא מתקרבת עמהם לסיני כדי לתקן עם בניה ואם ח"ו פוגמין היא נפגמת עמהם ח"ו א"כ היא אחות להקב"ה בסוד דו פרצופין ושדים אין לה כיון שאין לישר' מעשים הגונים. ואו' ולית שפירו דאתתא וגומר מפני שאין אשה אלא להניק את בניה וכן שכינה תיקוניה שיהיו ישראל הגונים ויש להשפע ושרים להשפיעם החלב העליון. והנה השכינה עמדה עם ישראל מיום שיצא אברהם עד יום שעמדו ישראל על הר סיני והיתה מגדלת אותם כדי שיקבלו את התורה ויפרנסו ויזיינוה במעשה התורה והמצוה ויש' בלתי הגונים לקבל את התורה נמצאים כולם מתים מכח קול עליון והרי כל מה שגדלה ורוממה בניה לתועלתה אבדה ביום שידבר בה וז"ש מה יתעבד מינה בשעתא וגומר: א"ר יוסי וגומר נגהי תלת יומין בפרק ר' עקיבא נחלקו בזה אם צריכים שש עונות או חמש או שנים ושלש ובזה תלוי לדעת אם יום שלישי אל הפרש' קבלו התורה וגומר ולז"א נגהי תלתא יומין וגומר: אתו מלאכין וגומר כיון שראו כולם פרישות בהם קשרו עצמם עמהם שיהיו אלו למעלה ואלו למטה מקדשי' יחד אלו כנגד אלו: מה יקר ורבו וגומר היו רוצים ביקרן של ישראל שבשלומם יהיה להם שלו' והיו או' מה נעשה כיון שאין הכנה בהם לכבדם כי אין הכנה בהם לקבל התורה. ויהי ביום השלישי דכתיב היו נכונים וגומר והיינו ביום השלישי ירצה ביום השלישי לפרישה כדפליגי תנאי בפ' ר' עקיבא דשבת. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אתם ראיתם וגומר פי' כי כנפי נשרים ר"ל שהולכים ברחמים דוגמת הנשר הרחמני אשר על גוזליו ירחף ישאהו על אברת כנפיו כדכתיב כנשר יעיר קנו וגומר והנה סוד הרחמים הם בת"ת ששם פני נשר כאשר פי' רשב"י על פ' דרך הנשר בשמים כי נודע היות שמים בת"ת וז"א מאי בשמים ברחמי. ואו' מה נשר אשתכח וגומר

הכוונה בשני פנים והם כאחד והוא כי הנה נשר דורס וטורף ואכזרי והיאך יתייחס בשם רחמני לז"א כי הנשר בטבעו רחמן על בניו ואכזרי על עופות אחרים וכן השי"ת רחמן על ישראל בניו ואכזרי על אומות העולם והיכן היה זה במצרים כמו שדרשו רז"ל על ימינך ה' נאדרי בכח וגומר גם כוון אל מ"ש אח"כ והוא טעם ייחס הנשר לת"ת והוא כי ת"ת מכריע בין חסר וגבורה ויש בו דין ורחמים וכן הנשר יש בו דין ורחמים דין לאחרים ורחמים על בניו וזה קרוב אל פי' ראשון. והביא סמוך לזה מעשה דר' אלעזר לקפוטקיא וגומר כי הוא ממש דברי ר' יהודה עצמן שאמרן ר' אלעזר ולכן אין לתמוה אם חזר והביא כל הדרוש הזה שכבר נז'. ואמר כי שאל ר' חייא כי הכתוב ייחס פני שור לשמאל שהוא גבורה ופני ארי' לחסד שהוא ימין אמנם פני נשר לא הזכיר מקומו היכן רומזין. וגם בראותם כי יש מחלוקת בזוהר אם הוא בת"ת או במ' ולכן שאל ואמר ליה ר"א כי הוא בת"ת על הדרך שפי' ר' יהודה. והנה תן לחכם ויחכם צדיקים שואלים מהם מעט ואו' הרבה ופי' לו אף מה שלא שאל ממנו והם פני אדם וביאר לו סוד גדול והוא מה שידעת היות האדם העליון בחכמה כי הוא כולל הכל ואב א' לכולנו בסוד היוד הכולל הכל ומאדם הא' נתגלגלו ונולדו ג' האבות שהם ג' קוים חסד דין רחמים וכולם נכללים בו ויונקים ממנו בסוד היותם מקראי קדש כנזכר פ' אמור דף צ"ד ע"א ולז"א וכלא אתכלילן ביה. ואו' אדם כליל כולהו הוא בסוד שורשם שבחכמה וז"ש אדם כליל כלא בסוד חכמה כח מה ומה בגי' אדם. ואו' ועל דמות הכסא וגומר זה יובן במה שידעת היות ג"כ באצילות ד' חיות המרכבה חגת"ם וכסא שעליהם היא הבינה ואדם על הכסא היא החכמה ועיין מה שפי' פ' פנחס דף רנ"ו ב' בענין ד' פנים והנה אמת הוא שגם המ' נקרא פני אדם בסוד היותה חכמה זעירא והיא כוללת ג' אבות וכלולה מהן. אמנם בכאן הפשט מוכרח שמדבר על חכמה עילאה גם אפשר לפרשו ג"כ על חכמה תתאה מ':

ויהי ביום השלישי וגומר הביא דברי ר' אבא ור' יוסי על פסוק אחות לנו קטנה לפי שבדברי ר' יוסי יש בו פי' פסוק ויהי ביום השלישי שאנו בו. והיה קרא ר' אבא לזכיות שדים בסוד שדים המריקים חלב ונותנין שפע והזנה וכן השפע בא ע"י המעשים טובים והנה או' ביום השלישי ולא ידענו מה ענייננו נק' שלישי וביאר כי הנה המלאכים אינן קרבין אצל האדם לסבת הקרי כנודע ולכן אז שרחקו יש' ג' ימים מן הקרי לא ניתנה להם תורה ולא ירדו המלאכים עמהם עד יום השלישי שעברו כבר ג' ימים לפליטת הזרע וז"א ויהי ביום השלישי וזה ביאר ר' יוסי בפסוק אחות לנו והוא כי נודע שיש' ומלאכי הקדושה נק' אחים כי כולם נאצלו ממקום קדוש אמנם המלאכים משוללי החומר נק'

אחים הגדולים ואנחנו אחים קטנים ולכך קראו המלאכים לכ"י אחות קטנה כי תוספת ויתרון מעלה אתם מאתנו ורמז לזה מפ' פקודי דף רנ"ט ריש ע"ב כי המלאכים נאצלו מת"ת ונשמות יש' מיסוד. גם אפשר כי המלאכים קדמו ליברא ביום ב' ויש מהם ביום ה' ועוף יעופף וישראל נבראו אחר הכל ביום הששי ולכך נק' אחות קטנה. ולהיות כי או' מה נעש' לאחותינו אינו מתיישב כי מה בידם לעשות לא טוב ולא רע כי אם ביד הבורא ית' לז"א כי הענין הוא מה כבוד נעשה לאחותינו. והנה מזה הבננו פי' ויהי ביום השלישי כי הוא יום שלישי למאמר היו נכונים לשלושת ימים וז"א כתיב היו נכונים ביום השלישי וגו' ואפשר היה לטעות מן הפסוק כי היה יום מתן תורה ביום שלישי של השבוע לז"א כי אין הכוונה אלא שלישי לחשבון היו נכונים וגומר כי הלא התורה ביום ו' ניתנה או ביום שבת כנזכר בגמ' עכ"ל:

גליון ת"ח מן אזובא דבכל אתר וגומר ויחי רכ"א. א"ל ר' אלעזר באתרא דיעקב האזינו דף רצ"ח ב' משפטים ק"נ א':

דף פא.

קרא לכל פמליא וגומר ירצה כי ישראל בהר סיני השיגו מעלת הנבואה וסוד הנבואה היא דין כאו' ויד ה' עלי חזקה לזה רצה הקב"ה שיהיו כל מדריגות ההיכלות והכחות הנראין לישראל מתלבשים ברקמים וז"ש קרא לכל פמליא וגומר להפכן אל הרחמים להעלים פני הדין שבהם כדי שיוכלו ישראל לסבול הנבואה כי לא היו הגונים. ביום הג' ת"ת ג' לאבות מדת הרחמים וז"ש ודאי דאיהו רחמי. מנ"ל שהיה הגילוי מצד הת"ת דכתיב ויט שמים ת"ת ונתפשט מדרגת הת"ת בכל המדרגות ואז וירד שגלה כבודו לישראל. וביאר למה הי' ראוי שיהי' כדין שהוצרך לקרוא לכל פמליא וגומר לז"א ולבתר אתייהיב להו אורייתא מסטרא דגבורה שנתנה באש והסבה שנמצא להם ברחמים הוא מצד עצמם ביום הג' דהכי אתחזון א"כ תחלה נתגל' להם ברחמים מצד מדתם ואח"כ בדין מצד התור' והיינו אש שחורה מצד הדין על גבי אש לבנה מצד יש':

בהיות הבקר דכתיב וגומר קשיא לישנא דבהיות דהל"ל בבקר לזה פי' כי יש בקר שהוא בתחלת הבקר שעדיין יש קצת עביות החשך ואז עדיין יש כח דין וראיה מאו' בקר לא עבות מכלל דאית בקר עבות וז"ש הא אי הוה ביה עבות איזה עובי ודין קדרותא אשתכח ולא אתגליא חסד א"כ הבקר שהוא בחסד הוא אחר שהאיר הבקר בעצם ואין שום עביות וז"ש ואימתי אתגליא חסד כד"א הבקר אור מכלל שיש בקר שעדיין אינו אור דהיינו בקר עבות כנזכר:

דכר נהיר צפרא הארה בעצם חסד הנקרא אור אשתכח בעלמא ואז בורחים כחות הדין ששלטו בלילה אמנם יש עת שהוא בקר ועדיין חסד אינו מתפשט בעולם וז"ש ובזמנא דלא נהיר בקר ירצה שהוא בקר אמנם לא נהיר דינין עד כען עם היות שהוא בקר כיון שהוא עבות לא מתעבראן דכתיב ברן יחד ככבי בקר ירצה יש ככבים בבקר שהוא עדיין שירתם וכחם מן הדין ויריעו כל בני אלהים בתרועה מהדין אמנם כיון דמתעברן אינון ככביא שכל הככבים הם כחות הלילה שהיא דין כיון דמתעברן אינון ככביא ונהירו שמשא ביה שעתא כתיב בקר לא עבות שאז עובי הדין ודין הככבי' הועברו באור השמש בההיא שעת' כתי בהיות כי מלת בהיות ר"ל בהיותו מתהוה והולך אינו בתחלת הוייתו אלא בהיות שנתהוה בקר ואז נתבטל כח הדין וככבי הדין ובני אלהים לא אשתכחו. ור' יוסי תירץ מלת בהיות שהכוונה שהיה מתגלה והולך בהיות הבקר והולך וז"ש בהיות בקר שארי קב"ה. ובתוספתא תירץ בענין אחר ואמר בהיות מיד בהיות לא בבקר שהוא אחר שנתהוה ועדיין בקר אלא מיד בהיות הבקר מפני שאז מתחיל להתעורר זכות אברהם שאין אברהם מצפה לבקר ממש אלא מקדים ונקשר בגבו' להכניעה כענין וישכם אברהם בבקר והיינו זכותיה דאברהם עקדת יצחק דהיינו עקדת הדין כנזכר:

תרי קלי ת"ת וחסד והיינו דא נפקא מן דא והיינו באצילות המים חסד הולידו רוח שהוא ת"ת והיינו דא נפקא מן דא רוחא ממיא אעגם לא יצא החסד לפעול למטה אם לא יעבור דרך הת"ת התחתון והיינו ומיא מרוחא בענין דדא נפקא מן דא ואינון חד ת"ת בתוך החסד וחד דכלילן ביה תרין חסד בתוך הת"ת והיינו השתא קלת שתים בבת אחת. ור' יוסי מפרש על הבינה שהיא אם לכל הקולות וכוללת כולם רברבא מימין תקיפא משמאל ונמשכת על ידי קו האמצעי דלא פסקת לעלמין שאין לבינה פסק עולמית:

דתניא בארבע תקופן וגומר הם ד' גבולי הזמן העליון זמן ראשון הוא תקופת ניסן חסד תקופת תמוז גבורה תקופת תשרי בת"ת תקופת טבת במ' והם י"ב מזלות י"ב גבולי אלכסון ושנה תמימ' ד' תקופות ד' ספירות אלו וכהתם הספירה הא' תקופתה וגלגול בחינתה תפסק השגחתה ותתחיל האחרת וכן סדר גלגוליה עד שתשלים ובין זו לזו יש דין גדול מפני שאין העולם ראוי להנהגת ויתעוררו החצונים דינם ויאמרו למה יושפעו התחתונים ולכך בארבעה פרקים העולם נדון וענין הפסק זה והתעוררות הדין בין תקופה לתקופה הוא דוקא בערך ההנהגה שהיא נמשכת מד' ספירו' אלו למט' אל התחתוני' אמנם בבחינת שורשם שהם שואבים שפעם וכחם מן הבינה אין לה הפסק לעולם היא מושכת שפעה וז"ש והא קלא שהיא בינה דכליל שאר קלין שהם ו' קצוות וא' הבינה

דכליל ביה שאר קלין לא פסק לעלמין ואין צריך לומר פסק אלא אפי' שנוי מהשפעה מרובה אין בה וז"ש ולא אתעבר מקיומא שלים:

ותוקפא דיליה האי קלא דקליא הוא סוד החכמה שהיא קול בחשאי שממנה נובעות הקולות כולם:

א"ר יהודה לית קלא אלא מסטרא דרוחא ומיא. בכל ספירה וספירה שנייחס בה קול אינו מצד הגבורה שבה אלא מצד הת"ת והחסד דהיינו מיא ורוחא שבה והטעם ששנים אלו הם בעלי הקול כל א' וא' לעצמו וז"ש וכולא עביד קלא ואתכליל דא בדא מים ברוח ורוח במים והיינו קל"ת חסר תרין דאתעבדו חד וברקים הם מצד הגבורה ואינם בכלל קול אלא קול מים ורוח וברקים מצד האש והכריח ר' יוסי דעת זה ואמר היינו דכתיב ברקים למטר עשה המטר הוא סוד מים ורוח וברקים עשה למטר והיינו שלהובא בעטרין שהיא הגבורה בשרשיה נקשרת בסוד הרחמים עם המים והרוח ע"י הבינה דהיינו בסבתה כי סוד הזקנה בג' ראשונות דלא שכיח שהיא נעלמת

תאנא ר' יהודה אומר בסטר גבורה וגומר עם היות שהתורה היא קו האמצעי נתנה בסוד הגבור':

א"ר יוסי א"ה וגומר ואנן קיימא לן קרא ותורת חסד על לשונה א"ל אין הכי נמי שנתנה בימין ועכ"ז בסטר גבורה והיינו דאתהדר הגבורה לימין והעד ע"ד כתיב מימינו אש דת למו נטה אל הימין כנזכר וכתיב בענין הכללות הזה ימינך ה' נאדרי בכח בסוד הגבורה הנכללת בה. והא גבו' לשמאלא וצדקו דברי ר' יהודה באו' בסטר גבורה אתייהיב אחר שהשמאל נכלל בימין כנזכר. וענן כבד פי' מלת כבד מפני שיש ענן קל והענן הזה הוא נוסע ונעתק ממקום למקום לזה אמר הכתוב שלא הי' ענן הר סיני כעננים הטבעיים שנוסע ובא אלא ענן כבד פי' שקיע באתריה דלא נטיל.

וקול שופר חזק מאד מורה שסבת חוזק הקול הוא הענן הכבד מסבת עביותו היה מתחזק קול השופר שובר וחותך עובי הענן וז"ש מגו דעננא תקיף הוה נפיק ההוא קלא בחוזק והיה משבר עובי הענן ויוצא לחוץ וז"ש ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך ויהי' פי' קול השופר מתוך חשך הענן הכבד המחשיך מפני עביותו וכובדו: ואזלא הא כהא דא"ר יהודה תלת חשוכי הוו דכתיב חשך ענן וערפל וכלזה היה עביות עננים שהיו מכסים בעד הכבוד וההוא קלא דהיינו קול השופר הוה נפיק פנימאה מכולהו והיה קורע ומשבר כל המחיצות ויוצא בחזקה כנז':

א"ר אבא וגומר הוו מתגלפי בסוד הבינה המוציאה אליהם סוד העולמות הנעלמי' כדי שישיגום וידעו עניינם ולכך היה מתגלף באויר החשוך בג' מחיצות הנז' אותו הקול

המתאצל מלמעל' והיו ישראל משיגים בעין ההשגה כל מה שהיה הקול מתגלף בדברים הנסתרים והי' הקב"ה מגשים מה שאינו גשם בדמות גשמי שהיה מושג אליהם וז"ש ואתחזיין בהו כמא דאתחזי גופא מתגשם ממש והיה אותו המתגשם אמצעי בינם ובין הרוחני וז"ש ומגו ההוא חיזו דהוו חמאן הוו נהירין בנהירו עילאה וגומר:

תאנא ר' יוסי מנהירו דאינון קלן וגומר ירצה שלא יתעבה ממש הקול אלא היה בא הקול בהארה רבה ואותה הארה היה מאיר והיה בה סוד חזחזית ונעשית להם מראה לחזות סודות כל גנזי מרום כדמפרש ואזיל גם היו יודעים סדר העולם ודורותיו עד סופו וז"א גניזין וטמירין ודרין דייתון ועל זה נאמר רואים כי בנשמע לא שייך ראיה אלא נשמע וכדמסיק ר' אלעזר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. השתא ישראל דכיין צ"ל ישראל רביין מלשון צעירים שתרגומו רביין ור"ל כי ישראל הם קטנים בידיעת האלהות בדמות חסרון ידיעה כי היו במצרים עובדי מסים ופועלים ואם נאמר דכיין ר"ל טהורים כי כבר נפרשו ג' ימים מנשותיהם וז"א השתא דיש' הם טהורים וגם הם דלא ידעין נימוסי והדברים הצריכין אל עבודתי ואין בהם יכולת לשמוע קול גבורתי כי עדיין הם כשאר האומות גסי החומר ולכך אינן יכולין לקבל גבורתי ולכך אתגלה אליהם בסוד הרחמים המזוגים ת"ת וזהו ביום השלישי שהוא ת"ת השלישי מחסד עד הת"ת שכן כתיב ויט שמים וירד כי רחמי הת"ת הנק' שמים ירדו על ישראל והענין הוא כי עיקר התורה היא מצד הגבורה ולכך היה ראוי ליתנה מצד הגבורה רק שרצה לתתה להם דרך רחמי הת"ת ונגלה אליהם מצד הת"ת ואח"כ אשר נגלה ברחמי הת"ת אז יכלו לסבול התור' מצד הגבור' והנה נגלה להם בת"ת הנק' ישראל כי גם אנחנו נקראים יש' להיות נפשותינו מן הת"ת כנזכר בנים אתם לה' אלהיכם וז"ש דבגיני כך ישראל איקרון:

א"ר אבא קלת כתיב חסר וגומר הענין על הבינה דלעולם לא פסקת שפע שלה בסוד זווג העליון הנקר' רעים כנזכר פ' ויקרא דף ד' ע"א דלא פסקת חביבותא והיא קלא דקלייא דמינה נפקי ז' קלין תתאין ז' ספי' הבנין. אמנם ר' אבא סובר בסוד התקיעות פשוטה לפניה ופשוט' לאחריה ותרועה באמצע כי לעולם התקיעות הפשוטות הם חסד ות"ת אך התרועה שהיא הגבורה באמצע להמתיקה והנה כאן אתכלילו ב' קולות אלו שהם רוחא ומים ת"ת וחסד ועם היות כי הם שנים עכ"ז אתכלילו בחד בת"ת וז"א וחד דכלילא ביה תרי ואו' תרי דאינון חד כי ידעת בסוד הת"ת נוטה אל החסד יותר מן הגבור' אל החסד ולכן אלו השנים נק' תקיעות פשוטות. ואו' רוחא ממיא ומיא מרוחא זה יובן מפ' וארא דף כ"ד ע"א ושם יובן איך כלולים זה בזה וזה בזה ועניינו בארתיו פ' פנחס דף מ"ה ע"א

בר"מ כי הספירות עצמן הם חם בחסד וקר בגבו' ובסוד הרוחניות שבו הוא קלא והבלא דעייל ביה הוי בהפוכא וזהו סוד דהמזגה וכן הענין בחסד ות"ת ודי למבין וזה נתבאר פ' פנחס דף רל"ה א' בר"מ ושם ביארתי עניינו:

ור' יוסי נסתייע מן הברייתא דשם אמר כי בד' תקופין דשתא קלא אתפסקת והיא סוד המ' קלא בתראה דכולהו דאתפסק מיניה השפע ואז החצונים שולטין אמנם האי קלא עילאה בינה לא אתפסקא לעלמין עוד נתן טעם לדבריו כי הלא לכן נק' קלת לרמוז כי היא כוללת שאר הקולות וממנה יצאו כולם ע"ד ותעל הצפרדע א' היתה וילדה הכל וגומר וזהו קלת. וענין ד' תקיפין אין פה מקום ביאורו אך זה תבין במה שידעת היות י"ב צרופי ההוי"ה והם בי"ב חדשי החמה ובכל חדש פוגע עם הירח שהם סוד הת"ת ומ' וכמו שבעה"ז בד' תקופות עומד העולם למקרה ופגע באותם ד' רגעי' ומתהפכים של המים לדם וכל זה נמשך מעולם העליון וז"א וכדין דינין מתערין וגומר ודי בזה. או יתכן שהם סוד ד' זמני הדין כמ"ש בד' פרקים העולם נדון בפסח על התבואה וגומר ואז בעתים ההם שהדין נתוסף אתפסק שפע המ' באותו רגע שהעולם נדון. או יתכן ירמוז אל הד' תעניות צום הרביעי והחמישי והשביעי והעשירי כי אז נחלש כחה ובאו זרים מקדשה. ומאמר זה הובא בפ' ויקרא דף ט"ז ע"ב ומשם נראה הפי' הב' שפי' שהם ד' זמני הדין וז"א וקב"ה זמין אם יתובון יתיבו ר"ל כי הקב"ה יושב בדין (וז"א) ומזומן לשם והוא ממתין שם לראות אם ישובו בתשובה גם הוא ישיבם אליו ע"ד השיבנו ה' ונשובה ור' יוסי עצמו הוא שהביא זה המאמר שם: ור' יהודה הכריע כדברי ר' יוסי כי הם סוד חסד ות"ת והענין כי האש אוכל ושותק אך המים הולכים ונושאים קול כד"א מקלת מים רבים וכן הרוח עושה קול הברה הנה כי אין קול אלא מסטרא דרוחא ומיא. ואז ר' יוסי נסתייע כי הלא קולות הם חסד ות"ת וברקים הם גבורה כד"א ברקים למטר עשה והם גבורו' גשמים ולכן לא נכללת עם הב' הנז' כי הם רחמים וזהו כוונת דברי ר' יוסי האמנם אח"כ ביארו ר' יהודה ור' יוסי כי הבינה נרמזה למטה וקול שופר חזק מאד היוצא מתוך החשך והשאר מובן. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ש"מ בהיות הבקר. כלומר האי אשמועינן מדכתיב בהיות הבקר ולא אמר בבקר וי"ס דלא גרסי לי'. ה"ג וכיון דמתערי בקר ולא משתכחי א"ר יוסי בהיות הבקר שארי קב"ה לאתגלאה הענין שר' יוסי ות"ק כולי עלמא מודו כשנכון והאיר היום הוא זמן נתינת התורה אמנם משמעות דורשין איכא בינייהו. דת"ק סבר משמעו':

בהיות משמע בהיו' לבקר הויית אור בעצם ומר סבר ר' יוסי בזמן שיש לכתר הוי' כל דהו אז ויהי קולות וברקים ונמשכו הקולות והברקים עד נכון היום כדקאמרת:

בהיות בקר לא עבות. ואז וידבר אלקים וגומר ונתנה התורה:
תאני בהיות הבקר כד אתער זכותא דאברהם. ה"א דהבקר בה"א הידיעה קא דריש והיכא ידיעה מדכתיב וישכם אברהם בבקר. והכוונה שלא הי' ביד ישראל שום מצוה שיזכו לקבל התורה אלא שעמדה להם זכות אותו בקר דאברהם:
וחד דכלילא בי תרי הוא ת"ת הכולל אותם יחד ומכריע בינתים כל זה רמוז במלת קלת חסר להורות על הרבה קולות כלולים הרי חג"ת וברקים המלכות הרי המרכבה שלימה במתן תורה: קלת חד. היינו הבינה:
דאיהו רברבא. מצד החכמה שכן כל רב הוא מצד החכמה. תקיפא מצד עצמה דדינין מתערין מינה.
דלא פסקת לעלמין אין הנהגת רחמי' נפסקין. דתניא וגומר מביא ראי' איך האי קלא לא פסקת לעלמין:
בארבע תקופין. הם הד' תקופות ממש שאז הקב"ה מהעדי מלכין ומהקים מלכין ומתעורר הדין ולכך יש בני עלי' שמתענין בכל תקופה ג' תעניות עם לילותיהן למתק חוזק הדין. קלא אתפסק. היינו הת"ת שהרחמים שלו נפסקים:
וכדין דינין מתערין. **וגומר**. והאי קלא דכליל שאר קלין. שהיא הבינה:
לא אתפסק לעלמין. הרי שהנהגת רחמי הבינה לא אתפסקת:
האי קלא. **כלומר**. האי קלא דקאמרן. היא:
קלא דקליא: כלומר קול שהוציאה כל הקולות שהם ז' קולות האמורים במזמור הבו לה' בני אלים שהם ז' מדות התחתונות
קלא דכליל שאר קלין שאפי' אחר שהוציאן נשאר' היא כוללת אותם בשורשם שנשארו בה ונפקא לי' מדכתיב ויהי קלת חסר וקרינן קולות לרמוז אל קול א' שהוציאה שאר קלין וכלילת:
שלהובא בעוטרי מלת עוטרי הוא מלשון הסתלקות וה"פ הערוך בערך פטור ועיטור כלומר פטור ומסולק מכל ערעור והכוונה השלהבת שהם הברקים הנעשים כעין עמודי אור מסולקים וגבוהים מלמעלה עד הארץ. מורה קטירא דרחמי וגומר הענין שהרוח והשלג והרעמים והקולות נתבאר טעמם ותועלתם במס' תענית אמנם לברקים לא מצאנו להם שום טעם אלא ודאי לא באו רק להורות על (השר הדין עד המטר) [מגומגם אך צ"ל קשר הדין עם המטר] שהי' ראוי העולם לישרף אלא שרב חסד מטה כלפי חסד (ג"כ) [ע"כ] מורה שאין אותו מטר יורד לעולם מצד חבה ואהבה השקועה בלבו שלהקב"ה אלא מצד מדת טובו ורחמיו מרחם על העול' לא שאנו ראוים לכך ולכך באו הברקים לרמוז

על התקשרות הדין המקושר ונאחז במטר להורות לעולם כי הדין נקשר עם מימי המטר שהי' ראוי לעכבו שלא ירד וכן במתן תורה לא באו רק להורות על כללות הדין שנתנה התורה מצד הדין וגבורה כלולה עם שאר חילין כנזכר. וי"ס דגרסי שלהובא בעטרוי קטירא דרחמי (בסבתא) [בחיבתא] לא שכיח. הא גבורה לשמאלא ומפרש ואזיל הא כיצד נתנה ע"י הגבורה דהיינו עננא תקיף. ולבתר אתהדד לימינא והיינו קול שופר חזק קול ת"ת מצד הימין שהיה בוקע בתוכו. עננא תקיף דשקיע באתרי' מלת כבד קא דייק דהיל"ל וענן גדול על ההר מאי כבד לרמוז שהיה שקוע כדבר הכבד שהוא שוקע ואינו זז ממקומו והיינו כח הגבורה הקשה שהיתה מעכבת מליתן התורה לפי שלא היו ראוים לכך ולכך הי' כח הת"ת שהוא קול השופר בוקע בתוכו ויוצא הקול וזהו כדמפרש ואזיל וקול שופר חזק מאוד. מגו דעננא תקיף הוה נפיק כלומר מתוך תוקף הענן הי' הקול הזה בוקע ויורד. כד"א ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך כלומר שמעתם את הקול יוצא מתוך החשך של ענן כבד שהי' בוקע ויורד מתוכו הרי גבורה אתהדרת לימינא. א"ר יהודא תלת חשוכי הוה בא לפרש דבריו דמאי עננא תקיף שקוע באתרי' דקאמר ואמר לפי שהיו ג' מיני חשך כאחד דכתיב במשנה תורה חשך ענן וערפל והכא רמיזן וענן הא חד כבד הא תרי על ההר הא תלת והכוונה לג' מחיצות של גבורה שהיו מעכבים נתינת התורה ואפשר שהם מצד גבור' והוד ומלכות הנק' כל א' אלהי"ם. וההוא קלא סוד הרחמים בקע מתוכם וירדה התורה ברחמים לעולם.

א"ר יוסי פנימאה וגומר אזיל לשיטת' שא' לעיל ואמר הקול הזה שהי' בוקע ויורד הי' מהבינה שהיא בידה יכולת לבקע ולשבר המסכים ולעבור מתוכם מש"כ קול אחר יכול לבקע וז"ש פנימאה דכולא הוה דהיינו הבינה הנק' קול גדול ולכך לא יסף לא פסיק מצד המסכים דתלת חשוכי אלא בוקעות ויוצאות לחוץ.

א"ר אבא כתיב וכל העם רואים את הקולות פליג אר' יוסי ואמר שאותם. המסכים ח"ו שהיו מעכבים כלל אלא אדרבה הם היו משמשים כטבלא זו שחקוקים בה צורות ואותיות עד שהיו רואים אותם ממש בעיניהם והיינו וכל העם רואים את הקולות ולא אמר שומעים אלא פירושו הוא שהיו נראים הקולות מתוך החשך שהי' נעשה כטבלא זו שחקוקה בה האותיות ומתוכה היו רואים.

ומאן הוו חמאן הוקשה לו אם הם מתוך החשך כיצד הוו חמאן ותירץ מנהירו דאינון קלין שהיו הקולות נחקקין כעל גבי הנייר שאע"פ שהנייר עב וחשוך האותיות מתנוצצות ומאירות ומדלא קאמר רואים הקולות אלא את הקולות הוא לרבות כל גניזין וכל טמירין

וכל דרין דייתון עד מלכא משיחא וז"ש ובגין כך כתיב וכל העם רואים את הקולות רואים ממש את הקולות ואת ריבוין עמהם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון א"ר יהודה תלת חשוכי וגומר רמז לג' מחיצות עליונות ואמר שקול היה פנימי א"ר יוסי פנימאה וגומר כלומר שבא בהשתלשלות הבינה הר"י גיקטילא ז"ל בנימוקיו עכל"ה:

דף פא:
א"ר אלעזר וכל העם וגומר ירצה דאלמלא כתיב וכל העם רואים הקולות ניחא אלא השתא דקאמר וכל העם רואים את א"כ לא היה הראיה בקול בעצמו אלא בנטפל אל הקול והענין כי הקול הוא במדרגת הת"ת והיה נמשך אל המ' והיינו את הקולות במ' והענין כי אתין דבאו' לאסתכלא באורייתא אתייהיבו באורייתא שהם במדרגת המ' ובהם התורה שהיא הת"ת מושגת את הקולות לאסגאה ההוא קלא אחרא לתתא שהיא מלכות נקבה בית קבול לכל הקולות דביה חמאן ומסתכלאן וגומר שאין חכמה שלא השיגו בה במראה זו וכן היו רואים דור ודורשיו וז"ש וכל רישי עמין וגומר.
מדאתתקנו וגומר הוא מפרש ברקים מצד הגבורה והענין שהברק אינו אלא להבת שלהבת שאין בו גשמות ולפידים הוא האש הנאחז בעץ ונעשה לפיד ולזה בהיותם מתוקנים כחות הגבורה להגלות למט' ומתגלמים אז הם נקראים לפידים:
תאני ר' יצחק כתיב אחת דבר אלהים וגומר ירצה לא אמר ואת השופר אלא את קול השופר מורה שני עניינים הא' אנכי וגומר הוא שופר עצמו בינה. והשני לא יהיה לך קול משופר הנמשך והיינו מ' קול השופר. ור' יהודה פליג ולהוכיח דעתו מקשה קול השופר למה ירצה כל עצמו דקול שופר מה צורכו אלא ההוא קול דקרי ביה שופר דהיינו המ' שהיא גאולתן של ישראל דכתיב והעברת שופר תרוע' שופר בבינה תרועה במ' ולכך יש בה ג' סימנין בחדש השביעי הי' מ' חדש והיא שביעי בעשור לחדש היינו הת"ת הנמשך למ' והיינו בעשור יורד לחדש ביום הכפורים אימא עילאה. ובהיות קשר ותיקון המדות האלו אתקרי שופר דהיינו כדפי' לקמן לשון שפירו שהיא מתתקנת ועתה לפי"ז קול דקרי ביה שופר היינו החירות שהיא קוראה לישראל:
א"ר יוסי מה שופר גשמי אפיק קלא ואותו הקול יוצא עמו רוחא ומיא מזה נבאר בנסתר אוף הכא בנסתר כולא אתכליל בהאי שהיא הבינה ולהראות על עניינה שהיא כוללת המדות ומוציאם מפנימיותה קראה קול השופר ירצה קול הכולל קולות ומים ורוח כשופר וז"ש כולא אתכליל וגומר. ור' אלעזר מפרש דקול ענין א' ושופר ענין שני לאפוקי דעת ר' יצחק ור' יהודה ור' יוסי דכולהו סבירא להו שקיל הוא שופר וז"ש קול

דנפיק משופר ומעולם לא השיגו ישראל השופר בעצמו מפני העלמו אבל השיגו הקול ולא שהשיגו יש' הקול לבד ולא השופר כלל אלא ושופר בקיומיה שכיח א"כ שופר היו משיגים מציאותו בקיומיה ירצ' על עומדו והעלמו והשגה מועטת בשופר והשגה בעצם השלמים בקול לכך אמר הכ' ואת קול השופר ולא אמר ואת השופר או ואת הקול לבד: ר' יהודה אמר הכי מוציא לשון שופר ממשמעותו ומפרש קול המתקן כדמסיק ולעולם לא השיגו ישראל אלא קול לבד לא בשופר עליון. ור"ש מפרש כדברי ר' יהודה שלא השיגו ישראל בשופר שהיא הבינה הנעלמת ולא השיגו אלא קול לבד ואו' קול השופר בא להשמיענו מקום המצא הקול וז"ש אתרא דקלא דנפיק מיניה אקרי שופר ולא שהוא לשון תיקון ושפירו כדברי ר' יהודה אלא שמו המפורסם שופר ולא שהשיגו ישראל השופר כדברי ר' אלעזר אלא הודעת השם לבד בא לומר הכתוב וז"ש אתרא דקלא.

תו אר"ש מוסיף על ענין ראשון ודקדק או' מוצא פי ה' ולא אמר כי על פי ה' להורות שאין השגה למעלה במקום מוצא הקול אלא הקול בעצמו דהיינו מוצא פי ה' דא קול השופר ולפי זה יהו"ה הוא בחכמה פי ה' בבינה מוצא פי ה' בת"ת קול דנפיק משופר: **תאנא מה כתיב ביה ביחזקאל כד חמא גבורן וגומר** לדעת זה אין ענין בקליפות ח"ו אלא הם בקדושה מצד הגבורה ובחינותיה כדמפרש ואזיל אמנם בתיקונים מפרש שהם די קליפות. רוח סערה אמאי שהוא דין וכמעט חצוני ופי' דהיינו רוח ת"ת ונתלבש בדין וסערה לתברא ד' מלכוון דהיינו להכניע החצונים ומשתלשלים מהם: א"ר יהודה רוחא רבא ת"ת מצד החסד בסוד הדעת דאתער בנמוסי גבורה דלעילא בינה יתלבש בכח הפחד והדין. באה מן הצפון מצפון לא כתיב שיהיה פי' הגבורה והדין אלא מן הצפון שפי' לשון הטמנה והצפנה והנה הם ב' הפכים צפון לשון העלם ה' הידיעה גילוי לז"א ההוא דאשתמודעא לעילא ירצה נכר בעליונים או ירצה נכר שהוא עליון על כל גבוהים וצפון לשון העלם ההוא דטמיר וגניז אפי' מן העליונים. ענן גדול חסד ואש גבו' מתלקחת מורה דאחיד ולא אחיד ואחיד מסטרוי מצד הגבורה כדי לעורר הדיני' התחתונים לצורך הנהגת העולם: דתנינן תלת זמנין ביומא הענין ששלש מדות מנהיגות ביום חסד בבקר ת"ת בצהרים גבורה בין הערבים ונודע שיש דין וגבורה נכללת בחסד והיא מתעוררת בעת ידוע בדין והיינו ואל שהוא חסד זועם בכל יום וכן הת"ת נכלל בדין ומצד הגבורה שבו זועם וכן הגבורה ובהתעוררות הדין מיד החצונים מצויים שם שהם שלוחי הדין וז"ש תלת זמנין ביומא ינקא ההוא דינא קשיא שהוא החיצון כגרדיני גליפין ירצה מצד מה שהוא נאחז בסוד ההיכלות בקדושים ויש לו כח מושרש בהם מסטרא דגבורה והדין מתעורר בהיכל זכות מהדיינים הדנים שם בכח הגבורה ומשפיעים בהם כח לפעולה

דין הנגזר כנז' בפ' פקודי והיינו ואש כח הדין מתלקחת נאחזת ולא נאחזת לאתערא בעלמין להנהגת התחתונים כנזכר: ומה מבסם ליה וגו' היינו סוד אור העליון המאיר ומלבין כל חשך שבעולם ואו' ותקין ליה ירצה שלא יתבטל מכל וכל אלא מתקן ליה שיהיה דין רפה וייכלון בני נשא למסבל בערך החוטא לא בערך מה שהחוטא אליו. ומתוכ' ומגוה פי' כלומר מתוכה יוצא ומתאצל סוד החשמל שהוא למטה כדמסיק מאי חשמל חיות אש ממללא שהם חסד חיות שהחיים מהימין ומצד הת"ת ג"כ עץ חיים היא. אשא מצד הגבור'. ממללא מצד המ' שהיא דבור: תאנא א"ר יוסי חשמל מה דהוה לבא לאשא הענין שיש שני מיני חשמל. הא' חשמל ממש. הב' כעין החשמל והנה כעין החשמל הוא למטה בתוך האש המתלקחת ששם חיות אש ממללות שמציאות החיות והשרפים לא נמצאו אלא מכח הגבור' בענין שמציאות התוכיות הפנימי מכח הקדוש' נמצאו. דכתיב מתוך האש מגו אשא וגומר פי' אין מלת מתוך שיאמר מ"ם מתוך שמתוך האש נמצא אלא פי' מתוך האש מגו אשא דאיהי לגו באשא וירצה כעין החשמל הפנימי הי' נמצא ונראה בתוך האש המתלקחת והיינו דמסיק חשמל דאיהו בתר ד' דרגין ירצה החשמל ממש איהו בתר ד' דרגין דכתיב רוח סערה ענן גדול וגומר כנזכר לעיל ומתוכה הי' המוח מה שכעין אותו מוח שהוא חשמל הי' מצוייר בתוך האש המתלקחת שלמט' ממנ' הם חיות אש מכח הגבור' נבראו המלאכים ביום שני ודאי אמנם החיות למעל' אינם אלא בסוד ד' מדות מתאצלות מהבינ' כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ז"ל. ואת הלפידים בקדמיתא ברקים וגו' כבר ידעת כי ברק הוא יסוד ומסטרא דיליה הם ברקים כנז' בתיקונים וזהו סוד ויצא כברק חצו. והנה בהיות' בסוד היסוד נק' ברקים וכד אתתקנן לאתחזא' בסוד המ' אז נק' לפידים כי בה מתראין כל נהורין עילאין וכיוצא בזה מצינו כי נצח והוד הם ב' נביאי קשוט ובהיותם בסוד המ' נק' מראה וחלום כנזכר בהיכלות פ' פקודי: א"ר יוסי לתברא ד' מלכוון וגומר זה יובן במ"ש פ' ויקהל דף ר"ג ע"ב כי כל אלו הם הד' קליפות וכן פ' יתרו דף צ"א ע"א ושם דף ר"ג ע"א פי' כי הם ד' קליפות שכולם סייעו ועזרו את נבוכדנצר לכבוש כל העולם והנה זו היא סברת ר' יוסי בכאן אמנם ר' יהוד' ביארם בקדוש' ובזה כיוון אומרו מן הצפון ר"ל מן אותו הצפון ונגנז למעל' שהיא הבינ' טמיר וגניז בסוד עלמא דאתכסיא מ"י דמינ' אתער גבור'. ואש מתלקחת סוד מ' שמתהו' אל דינא קשי' כשמתחברת אל גבור' וז"ש ואש מתלקחת כי מתלקחת ומתחברת באש גבור' ולכן נק' כאן דינא קשיא עם היות' מ"ה רפיא כמ"ש ג' זמנין ביומא ינקא ההיא דינא קשיא וזה יובן מפ' תרומה דף קל"ט ריש ע"א כי אש מתלקחת היא מלכות בהיות' גוון תכלת שהוא בעת אחיזת' ויניקת' מן

הגבור' וז"א ואש מתלקחת וביניקתה לנגה לו אז חוזרת לגוון ירוק וזה אמר כאן ומה מבסם ליה ההוא נגה לו סביב וגומר ואפשר כי הוא סוד הבינ' המאיר' ולכ"א שם כי אז נעשית ירוק בסוד אסתר ירקרוקית היתה וידעת כי הבינ' נק' קו תהו ירוק המקיף כל העולם. חשמל דאיהו בתר ד' דרגין וגומר נ"ל שהוא הת"ת שבמלכות וז"ש הכא דאיהו בתר ד' דרגין הם נהי"ם כמו שא' דף ע"ח ע"ב ע"ש וזהו אומרו החשמל מתוך האש מתלקחת הנז' שהיא המ'. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אמר ר' אלעזר וגומר אודי לי' בחדא דאמר רואים ממש ופליג עלי' שלא הי' מתראים ונחקקים בתוך החשך אלא מתוך א"ת שהיא המלכות היא היתה אספקלריא שמתוכה היו רואים הקולות וז"ש את הקולות לאסגאה ההוא קלא אחרא לתתא דכניש לון. וזהו את הקולות את שמקבץ כל הקולות בתוכה. בקדמיתא וגומר אמר הכתוב בהיות הבקר ויהי קולות וברקים ועתה אהדר וקרי לפידים למה שינה את שמם.

מדאתתקנו בתיקונוי וגומר ירצה כי הברקים אינן נראין אלא ברצוא ושוב וז"ש ברקים בקדמיתא אבל מדאתתקנו ונתגשמו מעט והיו נראין לעין כעצם ולא היו זזין ממקומם כדי שיוכלו עיני בשר לראותם קרי להו לפידים. כתיב אחת דבר אלהים וגומר כד"א אנכי ולא יהיה לך. הוקשה לו שהיל"ל ואת קולות השופר דהא הרבה קולות הי' בשופר ואמר שרמז באומרו את קול חד להורות על קול אחד שהי' כולל ב' ממה שדרשו אחת דבר תלהי"ם שתים זו שמענו דהיינו אנכי ולא יהי' לך בדיבור אחד נאמרו משם אני מבין הפסוק דקאמר [קול] ולא קולות. ה"ג א"ר (יצחק) [בזהר שלפנינו כתיב ר' יהודה] קול בשופר וגומר והא דידי' והא דרבי' מדתנינן במקום אחר אחת דבר אלהי"ם שתים זו שמענו שהם אנכי ולא יהי' לך שמעינן מינה טעם אחר למלת קול השופר ולא קולות. ודידי' מפרש ואזיל **השופר** למה ותירץ אלא וגומר כלומר אחר שאמר בראש הפסוק וכל העם רואים את הקולות מאי תו ואת קול ה שופר כבר נכלל במלת הקולות. א"נ ה"א דהשופר קא דייק דאכתי לא ידעינן ממקום אחר אי הו' במתן תורה קול שופר כדי שיאמר קול השופר הידוע.

ההוא קול דאיקרי בי' שופר לפירושא קמא ה"ק דאיקריבי' שופר כלומר מלתא אגב אורחא קמ"ל דשופר לא איקרי אלא כד אפיקת קלא ע"ד שאין קורין (אם) [אב] אלא למי שיש לו בנים א"כ מי גורם שיקרא שופר הקול היוצא ממנו וז"ש האי קול דאיקרי בי' כלומר בי' איקרי שופר מה שלא איקרי שופר ע"ש מלאכה אחרת שיעשה בו כ"א ע"ש הקול וזהו נמי דמסיק בדא איקרי שופר דהיינו ע"י הקול שהוא הת"ת היוצא מן הבינה נקרא הבינה שופר א"כ קרא דואת קול השופר הוא קול אחד שעל ידו תקרא הבינה

שופר ולכך לא כללו באת הקולות. ולמאי דפרישנא נמי דה"א דהשופר קאי דייק תריץ הכי שמצינו במקום אחר שהזכיר שופר דכתיב ביום הכפורים תעבירו שופר והיינו הבינה הנק' יום הכפורים ועלה אהדר ה"א דהשופר **בדא** איקרי שופר כלומר ואעפ"י שתמצא מלת שופר שירמוז במדה אחרת דוקא למדה זו שייך לקוראה שופר לא במדה אחרת ולזה צריך לומר השופר בה' הידיעה דהתם קאי ולא בשום מקום אחר. וי"ס דגרסי אלא ההוא קול דקרי בי' שופר כלומר קול (דאם) [צ"ל דא] שופר והיינו הבינה הנק' קול ונק' שופר ע"ד ויסע מלאך האלהי"ם מלאך דאיהו אלהי"ם ור' יוסי מסייע לי' והכריח שקול הזה הוא קול הבינה עצמה והראי' שהרי ממנה יצאו קלין אחרנין שהם ו' קולות ו' קצוות ובוודאי שאחר שיצאו ממנה שגם בה יש לה קול כלול מים ואש שכן הוא תמונה שלימה וכלא אתכליל בה. א"ר אלעזר קול דנפיק וגומר אפשר דסיוע מסייע לי' לר' יוסי ואמר מתוך לשון הפסוק תכריע כן שקול השופר היינו קולו של בינה ממש וזהו שופר בקיומי' שכיח כלומר הבינה בעצמה נמצאת וז"ש ובג"כ כתיב קול השופר כלומר קולו של שופר עצמו שכיח.

ר' יהודה אמר הכי קול השופר וגומר צריך לומר לר' יהודה דקול שופר היינו קולו של ת"ת ואין שופר כמשמעו כדי שירמוז לבינה אלא מלשון שפר קדם דריוש מלשון שפירו ולהכי כתב שפר חסר כלומר קול המפואר דהיינו קול של ת"ת ששש ומתפאר בגוונין שלו כנודע. ר' שמעון אמר [אתרא דקלא נפיק מיני' איקרי שופר] דקול השופר תרי משמע [א"ה כוונתו נראה שר"ש פליג שהקול אינה הבינה עצמה רק יוצא מהבינה דלשון קול השופר משמע שהם תרי] מאי מוצא פי ה' דא קול השופר הבינה נק' פה והקול שהוא הת"ת יוצא ממנה ונק' מוצא פי ה' ועליו יחי' האדם דהא הוא אילנא דמזון לכולא בי' והוא עץ החיים.

הוא רב מכל שאר תתאי וגומר כלומר נקרא זה ת"ת מוצא פי ה' ועליו יחי' האדם דהא הוא אילנא דמזון לכולא בי' לפי [שהוא] גדול שבו"ק שכן הוא סוד הגוף בריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה שהוא אחוז בבינה שהוא קצה השמים עד קצה השמים. יסוד ותקיפא מכלהו כי כן הגוף כחו גדול: אפשר לפרש דתו א"ר שמעון שהוא פי' שני שמפרש דקול השופר היינו בינה ממש ששם מקור החיים ומאותו מוצא יחי' האדם וז"ש רב מכל שאר תתאי היינו הבינה שהיא למעלה מכל הקצוות וכן אומרו ותקיפא מכלהו שכן נק' צור דכל צורים כנזכר בפרשת בשלח דף ס"ד.

בהאי קול השופר כלא תלי' כלומר במה שיוצא מפי הבינה כלא תליא כי כל קיום הנמצאות תלוי בבינה הנק' מזל ובהאי שנינו הכל תלוי במזל דהיינו במה שגוזרת הבינה

ומוציאה מפי' תליא כלא (היא בבינה) והראי' ממה דכתיב במשנה תורה קול גדול ולא יסף שזה רומז לבינה וכן יחזקאל ראה קול דממה דקה ואם ליחזקאל נתגלה שהי' פרטי כ"ש לישראל כולו שהרי ראתה שפחה על הים וגומר כ"ש בהר סיני.

בנהירו דההוא זך ודקיק וזכיך ונהיר לכולא ה"ג אפשר דמלת דקה קא דייק שרומז בחכמ' ונק' הבינ' קול דממה דקה ע"ש שמתלבש בהדקות והזיכוך הגדול שהוא החכמ' דנהיר כולא.

מה היא דממה הוקש' לו דקול גדול וקול השופר וקול דממה הם שני הפכים ואיך יצדקו כלם בבינ' וזהו מה היא דממה ותירץ דא"ר שמעון דבעי בר נש למשתוקא וגומר שלא ניתן לידרש ולשאול

כד"א אמרתי אשמרה דרכי וגומר לא אמר דכתיב או הה"ד כלומר הגם שלא נאמר פסוק זה על חקירת הבינה ואין ראי' לדבר זכר לדבר שיזהר האדם מלחטוא באמרי פיו. דממה איהו שתיקה דלא אשתמע לבר בכל הספרים ישנים ל"ג. דחמי מה דחמי הוקשה לו אחר שאמר ברישי' דקרא וכל העם רואים מאי וירא העם ותירץ דוירא העם לאו על הקולות ולפידים קאי אלא שראו [מה] שאינו כתיב בכתוב.

וינועו כד"א וינועו אמות הסיפים וגומר כלומר אין לפרש וירא העם דחמי מאי דחמי ומחמת הראי' פחדו וינועו ויעמדו מרחוק כי לא הי' הדבר מפחיד אלא אור עליון ומתוק האור לעינים מ"מ מחמת הקולות והלפידים וינועו ויעמדו מרחוק כמה דכתיב שם וינועו אמות הסיפים מקול הקורא אף כאן מהקול. והכריח שכאן במעמד הקדוש הזה לא הי' דבר המפסיד מחמת התגלות שום קליפ'. שהרי במקום שנתגלו הקליפות נכתב בפירוש שהרי נכתב בי' ביחזקאל (כד חמאן) [ב' תיבות אלו כ' ג"כ בכת"י ואיני יודע מהו פירושן] **כד חמא גבורן נימוסי דקב"ה** כלומר כשראה הנהגותיו ית' שהוא דמות ד' חיות שבהם מתנהג העולם קודם ראה הגבורות הקשות

דכתיב והנה רוח סערה וגו' הרי כשרא' הד' קליפות כתבם הכתוב בפי' וז"ש מה כתיב בי' ביחזקאל כלומר התם דגלי גלי הכא דלא גלי לא גלי ומאי דקא סתים קרא ואמר וירא העם דחמי מאי דחמי בצד. הקדוש' אתמר.

רוח סערה אמאי כלומר אעיקרא דדינא פירכא ולמה ביחזקאל נתגלו החיצונים ותירץ לתברא ד' מלכוון שאז ישראל היו בבבל בגלות וחרדו וזעו מפתרון הצלם שרא' נבוכדנצר לכך נתגלו לו ליחזקאל ד' קליפות בתחלת נבואתו לבשר לישראל תבירו דד' מלכוון אלין.

א"ר יהודא רוחא רבא וגומר סייע לר' יוסי מדכתיב רוח סערה באה מן הצפון כדי לשבר בה ד' מלכיות הוכרח לצאת כח חזק מצד הגבור' שהוא נקרא צפון וז"ש בנימוסי גבורה דלעילא.

ההוא דאשתמודע פי' שני הוא מן הצפון כאלו אמר מהמדה הצפונה והנעלמה שהיא הבינ' שמשם הגאול' והחירות משם יבא שבירת ד' מלכיות.

דהוה אחיד בי'.

ולא אחיד מלת מתלקחת קא פריש שמשמעו אוחז ואינו אוחז והא כיצד אחיד בסיטרוי וגומר כלומר היא מתאחזת ומתקשרת בבחינותי' להגדיל המדורה וז"ש לאתערא דינא אמנם לא הית' מתקשרת למעל' ממקור' בגבור' או בבינ' אלא היא מתלקחת מינ' ובה וז"ש דהוה אחיד בי' כלומר בעצמו מיני' ובי' והכריח כן מדתנינן וגומר ההיא דינא קשיא רוח סער' דקאמר.

בגרדיני גליפין כלומר בעוקצין החקוקים בו דהיינו בחינותיו כולם יונקים דין קשה ואינו פועל בחיבוק אלא שיורדים ומתפרדים משם ומעוררים דין קשה בעולם ומלת גרדיני מצאתי כתוב מכתיבת יד האלה"י הריא"ש זלה"ה שהם עקרבים הזקנים וחברו בפ' מקץ דף ר"א קוסטפא דגורדנא דקטל לחויא.

ומה מבסם ליה וגומר קרא מפרש ואזיל דונוגה לו סביב מוסב אל האש הזה שאלמלא סוד הנוגה שמסבב אותו ומצנן גחלי אשו לא הי' אפשר לעולם לסובלו. ומתוכה ומגווה מלת מתוכה משמע שהיתה האש מתלקחת סביב החשמל וזה אינו כי אין הקליפ' יכולה להגביל הקדושה אלא נעשה כעין שפופרת ומתוכה הי' נכנס הראות ויוצא לחוץ ורואה חוץ ממנה כעין החשמל לזה תרגם ואמר ומגווה דמשמע על ידה ובאמצעותה ראה כעין החשמל.

חיות אשא ממללין אין אלו הד' חיות שנא"ן שבהיכל הרצון אלא אלו הם בהיכל הב' עצם השמים שהם יוצאים מאירפניא"ל שעולה חשמ"ל כנזכר בפ' פקודי רמ"ו ולפנים מהם הם ד' חיות דכתיב ומתוכה דמות ד' חיות וגומר כלומר לפנים מהם. מ"ה [נקודו' אלו צריכים הבנה ובזהר שלנו לא נזכרים] דהוה לבא לאשא דכתיב מתוך האש פליג אר' יהודא ואמר דחשמ"ל הוא תוכיות האש שכן סיפי' דקרא מפרש ואמר מהו חשמ"ל ואמר מתוך האש כלומר חשמ"ל זה דקא אמינא היא ענין אור גדול ופנימי מתוכיות האש כלב הזה שהוא פנימי לגוף ובוודאי שהיא דבר שהאש שואב (בחממנו) [כח ממנו] (בלב) [כלב] האדם שהוא עולה על איברי הגוף.

ולא חשמל כלומר דוק מלת כעין להורות שהחשמ"ל בעצמו לא נתגלה אליו אלא כעין דוגמתו והוא אש טמא כדלקמן בסמוך. דאז היינו אש מתלקחת הנז' ברישא דקרא וגו'. חשמל דאיהו בתרד' דרגין דכתיב רוח סערה וכו' מתוך האש ההוא דכתיב בי' ואש מחלקחת והפי' ומתוכה כעין חשמ"ל ראה כעין חשמ"ל מתוך האש המתלקחת הנז' בפ' ומ"ש חשמ"ל דאיהו בתר ד' דרגין כלומר לפנים מד' מחיצות שהם רוח סערה וענן וגומר ושיעור הכתוב כך הוא ומתוכה כלומר באמצעותא דאש המתלקחת ראה כעין החשמ"ל וכדי שלא תטעה לפרש ומתוכה מתוכיותה חזר הכתוב ואמר מתוך האש כלומר לפנים מהאש ונמצא שהחשמ"ל הזה היותו תוך האש דהיינו לפנים מאש המתלקחת נמצא שהוא בתר ד' דרגין לפנים מד' מחיצות כנזכר:

גליון בקדמיתא ברקים וגומר ע' בפרדס שער ערכי הכנוים פ' י"ב א"ר יהודה חיות אשא ממללא ויקהל ר"ג ב' משפטים ק"ט ב' פקודי רמ"ז ע"א עכל"ה:

דף פב.

תניא ר' יוסי וגומר פליגא אדלעיל דאיהו מפרש ענן גדול למטה אמנם בקדש לא בחוץ בקליפות כלל. חכמתא עילאה יקירא נראה דעל חכמה ממש קאמר ואפשר במ' חכמת שלמה. חמשה דרגין דקלין חמו יש' הם ד' מדות חגת"ם והחמישית הוא קול השופר דהיינו הדעת מציאותם יחד קודם התפשטם אל מקומם. ובה' דרגין וגומר שהם ה' ספרי תורה ויחזקאל לא ראה במדות אלא ראה חוצה אל מקום לבושם בקדש בעולם הנפרדים והם ד' רוח סערה כנגד ת"ת ענן גדול כנגד החסד ואש מתלקחת כנגד הגבור' ונגה לו כנגד המ' ועין החשמל הוא כלל ארבעתם משובח מארבעתם לקול השופר דאמרן. ור' אלעזר אמר כר' יהודה דקאמר ביש' כתיב פנים אל פנים בסוד האצילות מה שאפשר לנביאים להשיג השיגו מה שאין כן ביחזקאל שהכל ראה למטה ביציר' בסוד חותמין דשעוה וז"ש כעין ודמות כמאן דחמי בתר כותלין אצילות מתלבש בבריאה ובריאה ביצירה וישראל ראו כל מה שאפשר שיראה האדם וחי. כמה דחמי בר נש הדברים הגשמיים בתר כותלא שאינו רואה עצם הדבר כן ראה יחזקאל הדברים הרוחניים בתר כותלין סגיאין עם ה' אספקלריא המאירה ולא בחיזו לא היה מתלבש בשם אדנ"י וזהו ומראה שהוא שם יהו"ה ולא בחינות אדנ"י: היה היה מה שלא היה אח"כ וזה מורה שאפי' המעט ההוא המושג לא השיגו אלא לשעה. ור' יהודה פליג שמושג היה אליו כל שעה כעין זה אלא שהוצרך לגלות סוד נבואתו לתנחומין לישראל כנזכר בפ' שמות. ור' אלעזר מפרש שהן אמת כיוצא בו היה כל שעה כנזכר אמנם פי' היה היה ירצה היה היה ולא בשלימות שלא היה יכול לעמוד על תוכן הדברים הנעלמין והיינו פי' היה היה

כלומר היה מה שהיה שא"א לבררו כראוי. רואים את הקולות רואים ועומדים על אמתת השגתם כל א' וא' כפי הבנת חכמתו וחסידותו. דתניא וגומר ירצה כמו שנסדרו בכח השכינ' למטה מעצמם כך היתה כח השגתם מסודרות למעלה ה' דרגין לימינא וגומר הם בסוד י"ס ה' ביד ימין וה' ביד שמאל וכך הם עשרת הדברות ה' לימין ראשונות עד לא תשא וה' שמאליים לא תרצח וגומר. תאנא בההיא שעתא וגומר נהורא יהו"ה בעששיתא אדנ"י משום דאינון קלין עילאין שהם ט' ספירות אתגליאו בחד דהיינו הספירה הט'. את הקלת קלת חסר א"כ היתה קול א' שהיא מ' קול נקבה ובה היו מתגלים כל הקולות. אבל יחזקאל נביאה וגומר א"כ היו שתי בחינות הא' ליש' רואי' מתוך השכינה בלא מסכים האור העליון המתגל' אליהם אמנם יחזקאל היו מדרגות שכינה לבד והיו משיגים ע"י מסכים רבים מבדילי': וירד ה' דהיינו גילוי הת"ת על הר סיני מ' לעיני כל העם שכל ישראל השיגו גילוי אור שם יהו"ה בשם אדנ"י. דהא מימינא אתגלי כי הימין סוד האהבה לעמוד על תוכן הענין ומתירין לו להשיג יותר מן הראוי לו וגם כי בימין סוד שם יהו"ה רחמים וכל מדרגות הקדושה אין מבדיל מהחצונים מה שאין כן כאשר הנבואה משמאל והדין. רישא וגופא ג' ראשונות ושש קצוות דהיינו ויט שמים ת"ת סוד את ד' ט' ספי' הנכללת בשמים עוד ויט הבינה רישא שמים לרדת והיינו רישא וממילא גופא. ידא מ' ולא גופא ת"ת יד ה' עילאה הראות מדת המ' באצילות יד ה' תתאה היותו מתגלה בבריאה בסוד הכסא ובריאה ביצירה בסוד ההיכלות ועוד יצירה בעשיה בסוד אופן והיינו יד ה' עילאה או יד ה' תתאה: נפתחו השמים רקיעים תחתונים מראות אלהים חסר דהיינו אחת לבד היינו השכינה אלהי' ודאי. א"ר ייסא וכי שכינתא לאו כולא כלו' כלולה היא מכל מה שלמעלה והכל נקשר יחד. רישא דמלכא כל האצילות דגלוי שכינה לבד ולא ישתוו ההשגות. הכא את ירצה הנטפל ומקושר בשם אדנ"י דהיינו המראות שבם נראית. מראות אלהים אלהים מ' ומראות חזחזית שבה נראית שם אלהים כענין את אדנ"י. זכאה חולקיה דמשה וגו' שעם היות שישראל השיגו היה לשעה לא כמשה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב בשם הרי"א זלה"ה אבל ביחזקאל שכינתא אתגלי מ"ש בתיקונים שיחזקאל ראה החותם בשעה שהוא יצירה ופ' פקודי אמר שהנביאים הם נצח והוד דאצילות המתגלים בנ"ה דבריאה וזהו מה שהשיגו ישראל בהר סיני אך יחזקאל ראה השכינה העומדת בבריאה ונצח היד דבריאה נתגלו ברתיכוי שהם נצח הוד דיצירה ודי בזה. ועיין עלה ב'. תאנא ד' חיוון וגומר עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' תני' ר' יוסי ב"ר יהודה וגומר בחכמתא עילאה היינו סוד האצי' בעצמו בלי התלבשות וזהו עילאה יקירא כלומר בעילויו וביקרתו. חמשה דרגין דקלין אפשר דאת הקולות תרין חו"ג ואת הלפידים תרין נ"ה. ואת קול השופר חד ת"ת. ואפשר נמי דה' קולות קא דריש והם ה' דרגין דקלין.

ה' דרגין דאינון לבר וגומר ועין חשמ"ל מה שקרא לחשמל לבר כלומר חוץ לאצילות. אמנם בד' קליפות הוא לבר ממש.

ביחזקאל כעין ודמות שכן הוא ביצירה חותמא דשעוה כדפי' בתיקונים

כמאן דחמי בר נש ה"ג. לשעתא הות להראות להם שאפי' בארץ אויביהם אינו נמנע מלהשרות שכינתו עליהם אמנם לא עמד כך אלא אחר שראה המראות נסתלקו וזהו לשעתא היתה וזהו היה היה כלומר הוי"ה אחד נתחדש ותכף הלכה לה ואני קורא בה הי' לשון עבר לפי שכבר עבר:

ר' יהוד' אמר לקיומא הוא [דאתא] פליג עם ר' יוסי ואמר דרך קבע ירדה שכינה שם למיהוי בגיניהון דישראל וגומר.

כלהו אתתקנו בגוונא דלעילא. כנגד חמשה חסדים וה' גבורות דימין ושמאל:

כמאן דחמי נהורא בעשישותא פליג (אמר) [עם] ר' יוסי ב"ר יהודא דחמש דרגין (דכליל) [דקלין] לאו כמו שהם אלא מתוך העששית מלכות וז"ש משום דאינון קלין עילאין אתגליאו בחד שהיא המלכות.

כתלין סגיאין ד' קליפות רוח סערה וגומר:

דאתגלי ידא היינו מלכות ויהי' מלשון מציב לו יד רועות על ידיהן שכן המלכות היא מקומו של ה' ת"ת.

יד ה' עילאה היא גבורה ממש. יד ה' תתאה מלכות כנזכר: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ובה' דרגין אלין אתייהבת אורייתא פי' מדכתיב הקולות ה' קולות מראות דוקא בראשית נ"ג ע"א עכל"ה:

דף פב:

א"ר יוסי דא כלול ודרך כלל כל מה שאמר יחזקאל כלול במה שאמר ישעיה. ארבע חיוון אית הם י' פני אריה ה' פני שור ו"ה פני אדם ופני נשר ושורשם בבינה והיינו או' דאינהו לגו בגו בהיכלא קדישא דהיינו בינה והם עצמם תוכיות א' שהם אצילות ותוך התוך הם בבינה. ואינון קדמאי שמשם ולמעלה לא יצדק שם חיות. ותחלת היות ד' פנים אלו הדין והחסד והרחמים והמזגתם אינם אלא בבינה ושם הם נכללים בכלל ג' ראשונות הנכללים באור הכתר וז"ש עתיקין דעתיקא קדישא שהם סוד ד' אותיות כדפי' והיינו

כללא דשמא עילאה הנרמז מבינה ולמעלה ויחזקאל חמא דמות היינו מה שמתדמה מדרגה אחר מדרגה ממעלה למטה עד רדת לאתר דלא נהיר כ"כ: תאנא כגוונא דלעילא אית לתתא מנייהו שהם מתחקקים מאצילות אל בריאה ומבריאה אל יצירה ומיצירה אל עשי'. וכן בכל רקיע ורקיע עד למטה בארץ דהיינו בכל העולמות מדרגה אחר מדרגה: ואי תימא לעילא יתיר כמו שנראו לו מדרגות תחתונות מאספקלריא שאינה מאירה ולמטה כך נאמר שנראה לו מדרגות עליונות עד סוד המדרגות למעלה.

תנינן וגומר מראות אלהים במלכות שאינה מאירה והיינו במראה שאינה מאירה אליו אתודע: פה אל פה היינו באספקלריא שמאירה שלא ע"י אמצעיים והיינו ומראה המאיר ולא במראה שאינו מאיר ומדבר בחידות ומשלים מלבוש אל לבוש:

א"ר יוסי וגומר כנוקבי שהם שואבים שפע נבואה ממנו ולכך הוא רבן של נביאים. במראה ת"ת אתודע למטה ומסתכלים בכח מראה ולא מראה עצמו שאינם משיגים המראה כמשה. כ"ש יחזקאל ושאר נביאים יורדים למטה יותר כי זאת מדרגת אהרן ומרים ודורו שהיו מאירים בזכות מרע"ה. וז"ש זכאה דרא וגומר. א"ר יוסי בר יהודה וגומר אפין באפין בזכות מרע"ה. ולא הוה בהון מפני שאור עליון מאיר בהם שהוא שלם ואין לפניו מום ולא חולי:

וידבר אלהים את כל הדברים וגומרחוב חטא ממש. דלא יסטי אפי' נטיה מועטת. היך יתיב אם נטה או חטא שית מאה וגומר הם תרי"ג מצות שס"ה מהם הם פרצות שדרך בם תטמא הנפש ותכרת מאור החיים ורמ"ח מהם הם דרך החיים ליכנס האדם אל חיים הנצחיים והקב"ה גלה לישראל ע"י תורתו סגולות אלו לעשות אלו שדרך בם ישמר מנזק המזיק לנפש ויתקרב אל התועלת וזה מטעם שהקב"ה חפץ להשכיר האדם ולהטיבו בעולם הזה ובבא. ויתיר בעלמא דאתי מפני שאין הקב"ה פורע לאדם שכר מצות אלא פירות המצוה לבד ועוד מענישו בעולם הזה מעט עונותיו כדי לזכותו בעולם הבא רוב מצוותיו מ"ט משום דעלמא דאתי וגומר ועיקר האדם הוא בעולמו של הקב"ה כדי שישמח עמו הקב"ה בעולמו האמתי. לא הוי אלא כפרוזדור וגומר וטובתו אינה טובה שלימה ולא רעתו רעה לכך בחר הקב"ה להשכיר האדם מצותיו בעולם השלם של הקב"ה שעיקר שכינה בהיכל ושם עיקר דירת הצדיקים לא בעולם הזה שהוא בית שער שאינה דירה. בדידיה זכי משל הקב"ה הוא זוכה משא"כ בעה"ז שאינו זוכה בשל הקב"ה בעצם **דתניא** כתיב וגומר י"ל וכי א"י אינה של הקב"ה א"כ מאי ה' הוא נחלתו אלא ודאי כדפי' שעיקר שכינתו בעולם הבא ועולם הזה אפי' א"י אינו עיקר לפני ירושת

ארץ החיים שבו עיקר שכינה. והנה הכהנים אחוזים בהקב"ה בעולם הזה אחר המות בעולם הבא עאכ"ו שאין שם אלא הוא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. על נהר כבר על מיא וגומר פירוש כי המים אין מקבלין טומאה. ולשאר נביאים במראה אליו אתודע. אפשר לפרש כמ"ש פ' תצא דף ר"פ ע"ב כי מראה היא שכינה אמנם כפי מקום חיבורה אז כך כתוב אצלה אות א' הרומז אל מקום חיבורו כגון או' כמראה רומז לחבורה בכתר הרומז לאות כ'. וע"ש שאר האותיות. והנה כאן נזכר במשה ומראה הרומזת לאות ו' שהוא ת"ת דכורא אמנם בשאר נביאים נאמר במראה באות ב' הרומז למלכות חכמה תתאה נקבה. ועוד אפשר לפרש והוא נכון כי במשה נאמר ומראה האלף בסגול הרומז לזכר כנודע אמנם בנביאים נאמר במראה אליו אתודע אלף נקוד קמץ הרומז לנקבה כנודע עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' דא כליל. ישעי' שהי' בן כרך כמ"ש רז"ל.

דא פריש יחזקאל שהי' בן כפר. ולא על חנם אלא כולא אצטריך בגיניהון דישראל וגומר.

לדיירא ביניהון בגלותא דהיינו בכפר שכבר יצאו ישראל בכפרים. אמנם ישעי' עדיין הי' בן כרך דהיינו שרתי במדינות.

א"ר חייא בארץ כשדים. ד' חיוון אית דאינהו לגו בגו דהיינו חגת"ם והיינו כללא דשמא עילאה סוד הוי"ה היכלא קדישא דאצי' דרך כלל קרי היכלא קדישא ששה שוכן הא"ס ב"ה. קדמאי. לפי שאחרי אצילותם נשתלשלו ג"כ למט' מרכבת נהי"מ וכן בבריא' וד' עמודי הכסא וכן (מהיכל) [בהיכל] קדש הקדשים יש ד' חיות וכן בהיכל הרצון כנזכר בפ' פקודי וכנגדם בעשי' יש ד' פנים ד' מרכבות של סוסים שראה זכרי' ולזה לשלול כולם אמר ברזא עילאה בסוד האצילות דמות דרתיכין עילאין דאלין רתיכין עילאין מלכא בהון הוא וחייו חד בהון. והבריאה הוא חותמא דמלכא החקוקה בטבעת והיצירה היא חותמא דשעוה. והעשי' היא חותם של טיט באופן מה שראה יחזקאל הי' חותמא דשעוה. וז"ש דמות דרתיכין עילאין כנזכר בריש התיקונין (היא).

כגוונא דלעילא אית לתתא מנייהו כבר פירשנוה לעיל בסמוך.

במראה בפתח ולא במראה בסגול:

א"ר יוסי ב"ר יהודא וגומר אזיל לשיטתי' דאמר לעיל ה' דרגין דקלין חמו ישראל כנזכר. וז"ש

אפין באפין חמו זיו יקרא דמאריהון וחזר וסדר הזוהר להביאו כאן על חידוש שחדש ואמר שמה תועלת הגיע לישראל פנים בפנים זיו יקרא דמלכיהון דלא הוו סומין וגומר:

דלא (**יתיב**) [**יחוב**] **בהון קמי' מארי'** שלא יעבור על מצות ל"ת.

דלא יסטי מאורחי' וגומר שלא יטה עצמו מלקיים מ"ע ולא יתעצל בעשייתם.
היך יתוב וגומר אם עבר על ל"ת. או נתעצל ממ"ע יהיב לי' עיטא איך יתיב קמי' מארי'.
ואפשר דקרא דכתיב בתרי' קא דריש דכתיב אשרי שומרי משפט מל"ת עושה צדקה היינו מ"ע [בכ"י כ' כאן מלת יין ואינו מובן] והיך יתיב קמי' מארי' דכתיב בתרי' חטאנו עם אבותינו וגומר.
תרי"ג זיני עיטא כי כל המצות נתנם הקב"ה לישראל להשלים נשמתם כדי שיתדבקו בהקב"ה.
בדידי' זכי בדידי' דקב"ה.
זכי בה ל"ג מלת בה. ולפ"ז פי' מי ימלל גבורות ד' [וגומר ה"פ] מי ימלא פיו תהלותיו על שהנחיל לו העוה"ז והעוה"ב מי שישמיע כל תהלתו דהיינו שיוכל להשמיעם לכל שקיים כל תהלתו ית' דהיינו שקיים מ"ע ומל"ת ואם עבר עליהם חזר בתשובה ובזה נפקא לי' פי' וידבר אלהים את כל הדברים האלה כי למה דבר הקב"ה כל הדברים האלה תרי"ג מצות עשה ומל"ת הרמוזים בעשרת הדברים וז' מצות דרבנן שעולים כלם כמנין כת"ר אותיות שבי' דברות ותירץ לאמר כלומר כדי שיאמרו אשרנו מה טוב חלקנו שזכינו לכל זה שע"י נזכה לעה"ז ולעה"ב ע"ד שפי' במי ימלל גבורות ה' זה נראה לפרש על צד הדחק לתת קשר הפסוקים עם הדרוש אליבא דר' יהודא.
זכאה חולקי' דמאן דזכי לאחסנא קרא דבתרי' קא דריש דכתיב אשרי שומרי משפט וגומר לראות בטובת בחירך וגומר להתהלל עם נחלתך עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון מ"ט פריש כולי האי וגומר שמות ב' ב':

דף פג.

רש"א זכאה חולקיה וגומר חולק על מ"ש שיזכו עד הבינה עה"ב ואמר יש עוד שכר למעלה ממנו דהיינו בסוד הכתר כדמסיק עם ה' לא כתיב כמו שהת"ת מתענג מבינה כן תתענג אתה אלא על ה' דהיינו למעלה. אתר דעילאין שהם הספירות ותתאין שהם הנמצאים למטה מהנאצלים אתמשכאן בסוד שורשי הנמצאות מחכמה והחכמה משורשת בכתר וראיה שאפשר לאדם לינק משם או' מאין שהוא הכתר יבא עזרי וראיה שאפשר לנפשות הצדיקים להתענג שם אומרו במשיח שהוא נשמת מלך המשיח ועד עתיק יומין מטא וגומר מורה שאפשר לנפשות לעלות שם וראיה שחמדת הכל הוא זה הקול אמר ותיאובתא וענוגא לאסתכלא להההוא זיוא דזיוא נפקא מיני' שכל מציאות אור וזיו הנמצא בספירות מוצאו משם והספירות עצמם נמצאות למטה משם הכל:

תו אר"ש וגומר אז תתענג על ה' סיפיה דקרא וגומר הם שתי בחינות הא' בחינת העונג איזה מקומו ואמר תתענג על ה' דהיינו הכתר אמנם מקום עמידתו אמר והרכבתיך על במתי ארץ הענין הארץ מ' ובמתי היינו השמים על הארץ ת"ת והיינו על ה' ונמצא מתענג למעלה מת"ת כנזכר.

א"ר אבא אז תשב לא כתיב כדי שנאמר שישב על ה' בכתר אלא תתענג הענג יבא לו מעל ה' אמנם יעמד בת"ת עצמו. והרכבתיך על במותי ארץ אינו שיעלה למעלה למעלה כנזכר אלא ארץ היינו ארץ החיים ועל במותי היינו שמים לאכללא ציון יסוד וירושלם מ' ומה שאמ' והרכבתיך על במותי היינו שמים דלעילא שבו הוא עומד וארץ דלעילא מ' שעליה הוא רוכב. ומלה דא"ר שמעון הכי שלא יעלה למעלה מהת"ת אלא בת"ת ממש על יסוד ומ' וכן דקדק דקאמר ועד עתיק יומין מטא משמע שאינו ממש בעתיק אלא עד עתיק דהיינו בת"ת המגיע עד הכתר.

א"ר אבא לר"ש לימא לי מר וגומר שרצה לעמוד על משך הכתוב כולו. אתמר כלומר כל הפסוק מתבאר כמו שפי'.

דתפנוקא ועדונה וגומר כלומר מה שהנשמות מתעדנית למעלה אינו אלא על ה' מהכתר והיינו היותו עולה על במותי ארץ בת"ת כנזכר.

כמה דכתיב ויתן לך האלהים בינה מטל סוד יה"ו דסליק טל והיינו סוד אור הכתר הנשפע אל הת"ת ע"י הבינה כדמסיק והיינו נחלת יעקב מה שהת"ת יורש מלמעל' והיינו ברכת אביו יצחק כנזכר: על האי שמים ת"ת אתמר והיינו מטל העתיד להחיות בו המתים והיינו סוד יה"ו סוד חב"ד ויש בו כח להביא חיים מהחכמה תחיה בעליה ומהבינה עץ החיים ומהדעת עץ החיים והיינו מרישא דא"א לרישא דז"א וכשברכו בסוד התחיה אמר לך ולא לאחרא שאינה אלא לישראל. השתא אשתמע כולא וגומר ואשתכח וגומר שלא היה נראה אלא מטל השמים מהת"ת והשתא מובן מהכתר כנזכר.

תאנא מי ימלל וגומר מלילות הם השבלים ונקראים מלילות שהם קטומות ולפי זה ימלל לשון קט מה וירצה מי יוכל לקטום הגבורות ולהעבירם מדינם החזק. או אפשר שיקראו מלילות ע"ש עמודם וקבוצם ולפי זה מ"י הוא הבינה ימלל ויעמוד ויקבץ גבורות ה' וייחודם בה דסגיאין אינון גבורות הרבה כלולות בגבו' א' ולכך כתיב גבורת וקרינן גבורות דנפקין מגבורה חד שהיא בינ' הנובעת גבורות הרבה. וז"א א"ר חייא וגומר ישמיע כל תהלתו ירצה בתחלת התפשטות אור הבינה עד המלכות והיינו ותהלתו מלאה הארץ וענין ישמיע לשון אסיפה וירצה יאסוף ויכלול כל תהלתו כמו בהלו נרו וזיו אורו המתפשט בספירות.

א"ר שמעון כתיב ונהר וגומר הא אלין בשמהן וגומר ירצה לחקור על שם הכתר מה שמו ולא תאמר שהוא נעלם דהא אלין בשמהן אקרון ונתבאר להם שם בתורה והנהו ד' מההוא נהר דנגיד ונפיק אתמשכאן ירצה שאינם רחוקים ממנו הרבה כדי שנאמר שיתייחס שם להם ולא לו אינו דהני ד' מההוא נהר דנפיק אתמשכן עד שהם קרובים והכל ענין א' א"כ ראוי לחקור מה שמיה דההוא נהר ולא תאמר שהוא קרוב אל המקור הרב' והוא נעלם אינו דנפיק ואתמשך ואתרחק ומתפשט יותר ואתמשך.

יובל שמיה שהוא בסוד יובל הגדול שהבינ' כוללת נ' שערים מצד היותה ה' נהר יוצא מעדן י' ולעולם יוצא ונקשר ה' בי' דסלקא נ' ולכך היינו יובל ודאי ולכך עץ החיים ת"ת ועל יובל ישלח שרשיו דהיינו בסוד הדעת המשרש שם ולזה לא ימיש הת"ת ולא פסיק לעלמין מעשות פרי למטה במ' וז"ש מ"ט לא ימיש מעשות פרי והיותו נובע תמיד במ' משום דעל יובל ישלח שרשיו והיובל בעצמו מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו אלא לעולם יוצא כדמסיק.

תאנא אר"ש כתיב וידבר וגומר וידבר במלכות אלהים בבינה לז"א וידבר בגין לאכרזא מילין שהבינה קול בחשאי נשתמש ע"י המדה המפרסמת. וטעם הכרוז הזה ולא היתה נבוא' בחשאי דתנא וגומר. אתחללו מטעם דין המ' ונפקי נשמתהון שהיא אחוזה במות. מעילא מהבינ' לתתא במ' ומתגלפא בד' רוחי עלמא כדי שתהיה כל אות ואות כלולה מד' בחינות הם ד' יסודות רוחניים מים אר"ע וכך הם אותיות מרובעות כלולות מד' יסודות צפון דרום מזרח מערב וסלקא לקבל כח הכתר אחר שנתחקק ונצטייר למט' הצורה הנז' כד סלקא אשתאבא בטורי דאפרסמונא דכיא דהיינו בינ' שבכתר ששם סוד אפרסמון כנזכר פ' תרומה דכיא שאין שם דין ולא אחיזת החצונים ואמר טורי דהיינו בחינת האבות חג"ת שמעו הרים וגומר דהיינו סוד יה"ו מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. א"ר חייא. כד"א וקטפת מלילות וגומר הענין כי מלילות הם אגודות השבלים שהאדם אוחז בידו בעת הקצירה וחותך אותם נמצא כי לשון מלל הוא ענין אגודה ולז"א מי יוכל לאגוד ולחבר גבורותיך פי' מי יוכל לומר את כולם יחד ולאגדם ולידע את כלל פרטיהם כי הלא הם רבים ואין להם מספר וזה הפי' הוא האמת. גם נ"ל מי יוכל לעטר ולספר העטרין של גבורותיך וכמ"ש אח"כ ותאנא חד גבורה עילאה עטרא דעטרין וגומר ואפשר כי לשון מלילה הוא מלשון עטרה והוא כי השבלים נק' מלילות והנה השבלים עשויים כמו עטרות עטרות וכן השבולת עצמה היא מעוטרת וכמ"ש בגמ' ומעטרא ליה כסאסאה לשבלתא וגומר. ותאנא ההוא מלה הוה טאס וגומר. כתב הרח"ו זלה"ה משם מהרי"א זלה"ה מעילא מן הבינה אורייתא נפקת ויורדת משם

ונכללת בעת רדתה מאז בד' רוחות העולם ומעלה ומטה וז"א וסלקא ונחתא שהוא ו' קצוות שיש בז"א ונחתא עד המ'. מהרי"א זלה"ה עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' עם מלכא ת"ת. בביתי'. מלכות. ר"ש אמר זכאה חולקי' וגו' מוסיף ואמר שאין זה תכלית העונג להיותו מקושר במלכות לבד אלא בהיותו שם שיזכה לאור הכתר הנמשך שם וז"ש זכאה חולקי' דההוא זכאה דזכי להאי דכתיב כלו' שזוכה למה שכתוב אז תתענג על ה' עם ה' לא כתיב כמו שאמרת עם מלכא בביתיה אלא על ה' שמתענג באור הכתר שי"י הוא ת"ת והכתר למעלה ממנו שזהו תכלית העונג הפנימי ואין הכוונה שיעלה אל הכתר שזה נמנע אמנם הכוונה שיתענג לאסתכלא בהיותו במלכות שם ימשוך לו אור הכתר שיתענג בו וז"ש לאסתכלא להההוא (זינא) [זיוא] דזיוא דנפקא ה"ג דנפקא בדלי"ת וז"ש דכתיב מאין יבא עזרי דכתר עליון אין איקרי. תו א"ר שמעון בא להכריח שפי' אז תתענג על ה' הוא דוקא לאסתכלא ולחזות בנועם ה' דהא סיפיה דקרא דקאמר והרכבתיך על במתי ארץ שהכוונה על הרכיבה והקשר ממש. גילה שאז תתענג לאו כפשטי' אלא לחזות ולאסתכלא.

דאיקרי ארץ ישראל לעילא ארץ החיים מלכות היינו שמים ת"ת והיינו דכתיב על במתי ארץ ה"ג.

א"ר אבא אז תשב וגו' הכריח ממקום אחר מדלא כתיב אז תשב ש"מ שאין כוונת אז תתענג כי אם לאסתכלא ולחזות בנועם ה' והשתא פליג ואמר שזה העונג שאמרתי לאו על ה' כתר אלא על ה' היינו אצל ה' שמים כמו רומה על השמים אלהים שהכוונה שיסתלק המלכות הנקרא אלהי"ם אצל הת"ת ולא ניחא לי' בסברת ר"ש לפי שאין אור הכתר מתגלה אפי' למדות כ"ש לבני אדם. לאכללא ציון וירושלים יסוד ומלכות דהיינו שמים דלעילא וארץ דלעילא כלו' ההכרח שלו מדכתיב בסיפי' דקרא והרכבתיך על במותי ארץ דהיינו ארץ החיים מדכתיב במותי ובהכרח הוא דרישא דקרא דקאמר אז תתענג על ה' הוא שמים שזה גלה על זה דשמים וארץ בחדא אזלי.

ומלה דא"ר שמעון הכי הוא וכלא חד וגו' כלו' שאפשר לישב דבריו הגם שאין אור הכתר מתגלה ואין מי שישיגנו מ"מ הוא מתפשט בהעלם בהתלבשותו בתוך הג' ספירות באופן שכשירכב הצדק על במותי ארץ שם יתענג בהעלם מאור הכתר כגוף הזה שהוא מתענג מאור הנשמה כשמתנוצצת בו.

לימא לי מר האי קרא כולי' וגו' סיפי' דקרא קשיא לי' דלא הוה ידע במאי אוקים לי' דאי כמשמעו נחלת יעקב ת"ת היינו אז תתענג על ה' היינו שמים דקאמר ר' אבא גם ר"ש לא פי' מידי לכך שאל במאי נוקים לי' וכל א' יפרש לי' עפ"י דרכו.

אתר דאיהי לעילא כתר עליון וכתיב ועד עתיק יומין ואזיל לשיטתי'. על במותי ארץ כמה דאתמר מלכות ממש.
כד"א ויתן לך האלהים דהיינו נחלת הברכות שנחל יעקב אביך דהיינו טל השמים היורד על האי שמים ת"ת כדי להחיות בו בעת התחי'. השתא אשתמע כלא כלו' עתה הובן הפסוק כלו:
דסגיאין אינון ולכך מי ימלל ויקטף אותם.
מגבורה חד בינה.
עטרא דעטרין בינה היא נק' עטרת הספי' וגם הספי' נק' עטרות שהעולמות התחתונות מתעטרות בהם.
מתעטרא ה"ג באלף והכונה שגם היא מתעטרא מצד החכמה. ואומרו גליפין עילאין פי' שורשי השערים האלו המושרשות ונחקקות בחכמה שמשם מתעטר כל שער ושער.
כלולין בדא. בינה א"נ בדא במלכות הנק' כלה כל ה' להורות על ה' אחרונה שכוללת כל החמשים שערים המשתלשלים מבינה והם נכללים במלכות דכתיב ישמיע כל תהלתו מי מקבץ וכולל כל שהם הנש"ב תהלתו מלכות שהיא שכינתא זיו יקרי' ולהכי קרי לי' עתה זיו יקרי' לפרש מלת תהלתו מלשון זיו. אר"ש כתיב ונהר יוצא מעדן בא ר"ש לבאר דברי ר' חייא ואמר אם תשאל ותאמר מנא לן כל האי ולמה לא נזכרו בתורה שמותיהם ותירץ ואמר כתיב ונהר יוצא מעדן דהיינו הבינה שיוצא מחכמה להשקות את הגן מלכות הרי דכולהו כלולין בדא כנז'. קצת שמותם גלה לנו התורה שם האחד פישון וגו' וז"ש הא אלין בשמהן איקרון והם כלולין בד' נהרות כי הנ' תרעין הם חמש עלין תקיפין דשושנה שהם חג"ת נ"ה כל א' כלולה מעשר וכולם נוטלם היסוד ונק' כל כמנין חמשים וכשנוטלתם המלכות נק' כלה כנז'. ובקרא דא לא קא חשיב אלא ד' לפי שנצח והוד חשבינן חד בסוד שחקים כליות מתנים שוקיים ירכים ואתי שפיר אומרו מנהון ימינא מנהון שמאלא שכך חג"ת נ"ה.
ועל יובל ישלח שרשיו על עץ החיים אתמר שהוא ת"ת:
וידבר בגין לאכרזא מלין שכן כל דבור הוא בקושי ובקול רם. דקב"ה אתגלי מלכות. ושארי למללא שעד כאן היתה הגלות כנז' בפ' וארא דף כ"ח והי' קלא אסתליק מיני' וגו' **מטורי** דאפרסמונא דכיא אפרסמון סתם היא בבינה כנזכר בריש תרומה אמנם הכתר נק' אפרסמונא דכיא טהור מן הדין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ותאנא חד גבורה עילאה וגומר עיין בפרדס שער ערכי הכנויים פרק שלישי. א"ר חייא גבורת ה' חוור וגומר נשא קל"ו ע"ב עכל"ה:

דף פג:

דכיא שאין שם דין ולא אחיזת החצונים וגומר ואסחרא בההוא טלא דלעילא דהיינו יו"ד ה"א וא"ו שורש לאותיות יה"ו ואסחר בסחרניהון דיש' להחזיקם ותבת בהון נשמתהון וקושרה בגופם ואח"כ אסחר ומתגלפא באתרהא בלוחי אבנא שאלמלא חיו ישראל לא היתה מתגלפת בלוחות דלמתים אין תורה נתנת. וכן כל מלה ומלה אפשר דלא אהדר שכל מלה היתה מחיה אותם אלא אשארה או אפשר וכן כל מלה ומלה יש בה כח זה לכך כולם נשתתפו ועשו ענין זה.

אר"ש כל מלה הוה מליא וגומר הטעם שהיתה מושכת מלמעלה היתה כלולה מימין ושמאל דהיינו ו' עניינים הא' מילין שהם ביאורי המלה בעצמה הב' גזרין הם סייגין ועניינים דרבנן הג' אגרין שכר המצוה מימין הד' ועונשין מהשמאל ה' רזין הוא סתרין ומלה בעצמ' מ' אסקופא מליא מכולא. ובשעתא דנפיק ההוא מלה אתחזי חד מצא אחדות עליון וכד הוה מתגלפ' באתרוי למטה ששם המ' המסתעפת בענפי' אתחזיין בההוא מלה ע' ענפין כנגד ז' ספירות כלולות כל א' מעשר והיינו ע' פנים לתורה והם ע' ענפים דסלקין בגוה. ומצד החכמה והבינה שהם י"ה י"ה חמשין כתרין חסר חד דהיינו מ"ט פנים טמא מהשמאל ולפי שאינם נ' שלמים יש בהם דין והיינו י"ה משם אלהים ומ"ט פנים טהור י"ה משם יהו"ה מן הימין והיינו כפטישא דא ת"ת כד בטש בטינרא מ' מצד הדין: והא כל ישר' חמאן עינא בעינא בסוד רואים את הקולות. וכולהו דרין בתראין סוד הנשמות הברואות שהם נמשכות מהאוצר אל הגוף: כי את אשר ישנו פה וק"ו אם בביאור התורה למרע"ה בערבות מואב נמצאו כולם כ"ש במתן תורה. כל חד וחד כדקא חזי ליה במדרגות הנשמה לפי מקום שממנה חוצבה. וכולהו חמאן אלו בגוף ואלו בנפש לבד. ומקבלין מילין כדי שאחר המצאו יהיה בו כח להוסיף ולבאר ולדרוש ומטעם זה וידבר לאנהרא שיבינו כל הכתות האלו. אלהים דא גבורה מצד הדין שבו נתנה התורה את דאתכליל בימינא כאו' מימינו אש דת למו ולא שמלת את יהיה ממש בימין אלא מריבוי את דרשינן ימינא וממה שאמר אלהים את פי' שמאלא דאתכליל בימינא וז"ש את דאתכליל בימינא השמאל הנז' כמה דתנינן את השמים ימינא ואת הארץ שמאלא. כל לאכללא שאר כתרין שבפרט באו בכתוב ימין ושמאל כל לרבות דרך כלל כל שאר ספי' שהם נה"י שיתייחסו בשם כל. הדברים מתקשרן דא בדא שהם עשר דברות כל א' בפני עצמו. הדברים כללן יחד לרמוז שכולם קשורים זו בזו: האלה לשון רבוי על כל דבור ודבור וגומר. לאמר ירצה לאמר לאחרים והראשונים שלוחים להקב"ה לאמר

להם לדורות הנמשכי' אחריהם ומשמו של הקב"ה מנחילם התורה ומצוה לאלו שילמדו ויאמרו לבאים תורה ציוה לנו וגומר שלכולם חלק בה:

ואי תימא לגלאה כגון סודות התורה שהיו נעלמין לז"א אנכי וגו' כלומר אין אלו בכלל לאמר אלא להעלים ולהסתיר:

ד"א וידבר אלהים חד דהיינו הבינה הכוללת בעצמה ה' ספירות שהם נרמזות בה' מלות אלו את כל חסד וקו האמצעי הדברים מצד השמאל הגבורה דבור בחוזק האלה לאמר נצח והוד.

ר' יהודה אמר וידבר אלהים גבורה את ימינא כדפי' לעיל כל דא בדא ומתוך קשרם וייחודם נתנה תורה מימין ומשמאל והיינו הדברים האלה שהם ליש' כלל הקב"ה שתי מדות אלו תחלה ואח"כ לאמר לישראל:

א"ר יצחק כל לאכללא אברהם. את לא דריש אלא וידבר אלהים גבורה. כל לאכללא אברהם עם היות שמלת כל אינו בחסד עכ"ז אשכח לה באברהם וה' ברך את אברהם בכל כי היסוד לא יקרא כל אלא מצד החסד. והנה עלה מהגבורה אל חסד ואח"כ אל ג' ראשונות הנעלמות וז"א הדברים דהיינו הספי' הנעלמות וירד אל הספי' הנגלות שהם ת"ת נה"י ואמר האלה הנראות ואח"כ לאמר במ' העולה בראש אמיר בסוד אשת חיל עטרת בעלה ונעשית אמירה ברחמים: אר"י אמאי אתיהיבת אורייתא באשא וחשוכא המורים על שני כחות הדין החזקים.

דכל מאן דישתדל וגומר ירצה שתי מדות יש למעלה והם דין הא' הגבורה הב' המ' ויש להם שתי דינים הא' באש גיהנם מצד גבורה. הב' בחשך שרי האומות מצד המ' ובהיות התורה נתנת מצד ב' דינים דהיינו בוער באש מצד הגבורה חשך וגומר מצד המ' מורה שע"י שמירת התורה והעסק בה ינצל משתי דינים אלו ועכ"ז אברהם הצילם ממדת הדין הקשה ומסרם לשעבוד מלכיות שהוא דין מדת הדין הרפה.

בתרי קוטרי וגומר בשתי דינים א"א לדונם שא"א לקשור החבל משתי קצותיו.

ואי תימא דיובלא ממש. א"א זה שאין דין בבינה אלא מסטרא דהיינו מבחינה אחרונה שבה המשפעת לגבורה והגבורה במ' משם אתער דינא וגומר.

וכולהו שבחי וגו' אפשר שבא לומ' שעם היות שיש יותר מפסוקים אלו אותם שהם שבח שמשתבח הקב"ה הם נ' ושאר פעמים אינם במספר וז"ש וכולהו זמני חמשים אינון ולא יתיר כי היותר אינם מהכלל. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ואשתאב בהאי (כולא) [טלא] וגומר היינו הטל שעתיד הקב"ה להחיות בו המתים ובזה ותבת בהון נשמתהון וגו' שבעין אנפין כנגד ע' פנים לתורה וחמשין כתרין

חסר חד וגומר כנגד מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור. ובשעתא דהוי נפיק ההוא מלה אתחזי חד. והיינו את כל הדברים האלה שכמה דברים ואגרין ועונשין רזין וסתרין נאמרו בחמירה אחת וזהו לאמר. כד קא חזי לי' כפי ההכנה שהכין עצמו בחכמה וביראת חטא כך הי' מקבל.

אלהים דא גבורה פי' אחר הוא שע"כ פי' שאלהים היא הבינה היא השכינה דשארי למללא כנזכר והשתא פי' שהיא הגבורה. מחמש דרגין אחרנין כלומר וידבר אלהים הרי מדה אחת היא המלכות שעל ידה הי' מדברים ה' ספי' שהם א"ת כ"ל הדברים האל"ה לאמ"ר. ד"א כל א"ר יצחק לאכללא.

אברהם וגו' וה"פ וידבר אלהים בינה ועמה החסד הנק' כל והדברים שהם גבורה ות"ת בשיתוף האלה שהם ג' ספי' התחתונות נה"י וכולם ע"י המלכות הנק' לאמר כי היא מוצא כל הדיבור. ואע"ג דבאתר דדכורא. נוקבא לא סליק בשמא לדבר עכ"ז כשהיא אשת חיל עטרת בעלה וכבוד הוא לו שתדבר היא לפניו וז"ש ודא הוא דכתיב אשת חיל עטרת בעלה.

בתרי קטורא בשני קשרים שתקשור עליהם א"א לעמוד א"נ מלשון קיטור הכבשן כלומר תרתי עשני גיהנם א"א לעמוד כי כלם כעשן יכלו.

משום אינון שני יובלא שבכל יום ויום היו מתטהרים כי היו ז' שבועות כדי ליטהר מזיבת ע"א שהיתה בידם כאומרם ז"ל משכו ידיכם מע"ז וצריך ז' שבועות כדי כשיבוא יום החמשים שהוא כנגד היובל יהי' מקודש בקבלת התורה וז"ש עד יומא דאתייהבת אורייתא

תאנא אר"ש האי יובלא וגו' נתן טעם שני כי להיות שיציאתם ממצרים היתה ע"י הבינה להורות ע"ז נצטוו לספור חמשים יום כדי שיראו ישראל החסד והרחמים שעשה עמהם הקב"ה שכבר נכנסו במ"ט שערים של טומאה והוצרך לגלות אלו המ"ט שערי בינה כנגדם לשבר כחם ולהורות ע"ז תספרו חמשים יום מסטרא דיובלא היינו מלכות שאור הבינה נמשך עליה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון לאמר דא הוא דכתיב אשת חיל וגומר נח ס' א' ועיין בפרדס בשער ערכי הכנויים פ"א: א"ר יהודה מיומא דנפקו ישראל ממצרים עד יומא וגומר עיין בפרדס שער ערכי הכנויים: אלא בסטרא דיובלא הוה וגומר בראשית נ"א ב'. ואהדר באורייתא נימוסין וגומר פי' בכל הנ' נראה כמו שהוא ית' משבח עצמו בהם לזכור החסד שעושה עמנו ומשא"כ בי"א פעמים שנמצא עוד בתור' יציאת מצרים שאינם אלא לייחס המאורע לאותו הזמן ביום פלוני מיציאת מצרים או בשעת פלוני כמו בחדש השלישי לצאת בני

ישראל מארץ מצרים במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים וגומר וכיוצא בהן עכל"ה:

דף פד.

ובגיני כך אורייתא דאתי מגבורה וגומר אהדר למה שפי' לעיל דחמשין יומין אלין וגומר כי התורה נתנ' ביום החמשים שהוא ביום המתקשר בינה בחכמה שער החמשים וכשתמשך התורה למטה בגבורה סטרא דיובלא יעשה כמעשה למעלה בבינה שנקשרת בחכמה כך הגבורה תקשר בחסד וז"ש ובג"כ אורייתא וגומר כמה דאימא מתעטרא באבא דכתיב מימינו אש דת למו ותניא ה' קלין הוו כנגד ה' ספירות שם חג"ת נ"ה והם הם נ' שערים כל א' כלולה מעשר. וכולהו ירצה כל עשר דברות עשר ספי' אתחזיאו בהו בקולות האלו בענין שהיה כל קול וקול כלול מעשר דברות וכל דבור ודבור כלול מחמש קולות בענין שהיו בין הכל נ' והם הם נ' שערים. ואתעטרו בדא ירצה עשר ספירות נתעטרו בסוד היובל:

אר"ש בההוא זמנא דקבילו ישראל אורייתא שאז סוד הת"ת נכלל מאבא ואימא מפני שיש' הם בסוד הת"ת מקבלים תורה שהיא סוד החכמה נובלת התורה דרך הבינה נמצא שנגד זה יובלא שהיה סוד יום מתן תורה אעטר בעטרוי לקב"ה והנה עטרוי הם סוד ה' עולה י' דהיינו חמשים העטיר לת"ת ממש באותם הנ' במלך שלמה שהשלום יסוד שלו והוא מלך שלמה שלם ודאי.

בעטרה שעטרה לו אמו מאן אמו דא יובלא דהיינו שהעטירו באותה בחינה שהיא נקראת אם ונק' יובל. ויובלא שהיא בינה ע"י הבן המתעטר היא נקשרת בהתעוררותו בחכמה וז"ש ויובל' אתעטר בחדוה דהיינו שמחה שהיא מצד הבינה מצד תיקוניה וז"ש אתעטר בחדוה מצד עצמו. בשלמותא מצד מה שמשתלמת מהחכמה הנקשרת עמה בסוד התעוררות שלמות הת"ת והיינו או' אם בינה הבנים ת"ת ומ' שמחה היינו שלמותה להקשר עם החכמה והיינו או' מאן אם הבנים אר"ש דא יובלא שהיא נק' אם לבנים כשהיא נכללת בסוד יובל דהיינו ה' פ' י'.

א"ר יהודה ע"ד כתיב ישמח סוד השמחה המתעוררת מאימא ותיקוניה ואמך והיינו שירד האב חכמה אל הבינה והיינו אביך ואמך ומפני שהיה אפשר לפרש אביך ת"ת ואמך מ' לכך אמר מאן אביך ואמך אר"י כמה דאוקמי' וגו' ואוקמי' לה בחכמה ובבינה בפ' אחרי מות לזה אמר ווי למאן דגלי משום דלא בתשובה תליא מילתא:

תאנא א"ר יצחק וגומר גם דבריו מסכימין היות אימא בינה וחכמ' אבא והיות התורה נמשכת משם והיינו או' אדון דא אימא כמו שהאדון שמח ומתכבד בחילו כאו' אם

הבנים שמחה. מלפני אלוה יעקב דא הוא אבא פי' אלוה ומאציל ת"ת סוד יעקב דכתיב בני בכורי ישראל משמע שהוא אב ליש' וסוד הבכורה מחכמה קדש לי כל בכור. ועל האי דהיינו בינה אדון כדפי'. כתיב בעטרה שעטרה לו אמו אימא עילאה כנזכר. מהו בעטרה ירצה שאין לפרש שהוא ענין שמתעטר עלי ראשו שאין מתעטר על ראשו אלא אבא ואימא וא"כ מאי שעטרה לו אמו אלא פי' הוא סבוב וכתור וגומר. ור' יהודה מפר' שהעטר' היא המ' והכי קאמר בעטרה שהיא מ' שעטרה לו בשבילו אמו והיינו בית תפארתי בית לת"ת אפאר ואעטיר וזה אחר שהוא נתעטר וגדל פארות וזהו ישראל אשר בך אתפאר אח"כ עשה לו בית והיכל לאותם הפארות שבו והיינו בית תפארתי וגומר:

א"ר יצחק אורייתא אתייהיבת באשא אוכמא מצד הגבורה על גבי אש לבנה א"כ אש לבנה מחזקת אש שחורה בעצמה. וראיה דכתיב מימינו אש דהיינו הגבורה קאתי מימינו מורה שנכלל השמאל בתוך הימין כנזכר:

א"ר אבא בשעתא דתננא הנה העשן בסיני הוא כעין התעוררות העולה ממטה למעלה מהאור שהיא מקבלת מלמעלה לקשר העליונים בתחתונים והיינו סליק ומתעטר ההוא תננא עולה ונכלל בספי'. ואית דגרסי באתכלא דא כאשכול שהוא נסבך בענפיו ענביו כך היה דמות הענן מטעם היותו רמוז בכללות כל ריחי ג"ע בחיזו דחוור חסד וסומק גבורה ואוכם מ' בין שני זרועות מכל אבקת רוכל היא המ' מור ולבונה חסד גבו' הרי גוונין וריחין ההוא תננא שלא היה מדבר גשמי נשרף מאן הוה. שכינתא מציאות השכינה ודחק להביא ראיה מפסוק מי זאת שאין הפסוק מדבר בסיני לז"א למה לך כולי האי דוחקי להביא ראיה אימא קרא כפשטיה והר סיני מ' עשן כולו מעלה התעוררות מפני אשר ירד ה' ת"ת עליו באש היה הייחוד מצד הגבורה ולזה ויעל עשנו כמו שהיה הייחוד בגילוי כך היה עולה התעוררותו בגלוי וז"ש ויעל עשנו כעשן הכבשן או ירצה כבשן מ' מצד הגבורה וירצה כמו שהייחוד היה באש כך התעוררותו היה כעשן הכבשן מצד הדין:

א"ר חייא כד אתגליפו אתוון. הענין אחר שאמרנו. שהתורה היתה אש שחורה ע"ג אש לבנה קשה או' חרות על הלוחות וחקוק בהם לז"א לוחין מאבן סנפרינון גשמיות ורוחניות אש לבנה עליהם ואתחפיין באשא חוורא והיו חקוקות האותיות בה ואש שחורה בתוכם בענין שהיו אותיות גשמיות חקוקות ורוחניות אש שחורה בתוכם.

ומתגלפן בתרין סטרין היו האותיות נקראות ביושר מתרין סטרין ולדבריו אש לבנה קבועה בקביעות הלוחות ואותיות אש שחורה מתהפכות מכל צד ונקראות ברוחניותם לזה פי' ר' אבא ואמר שהלוחות מצד גשמיותם לא היה כתוב בהן שום כתיבה גשמית אלא לוחין הוו בעינייהו גשמיות ואתוון הוו טאסין ומתחזין בתרין אישים בענין

שהתהפכות האותיות היה בשני אשות לבנה ושחורה ולא יתפרדו וז"ש לאתחזאה כחדא וגו':

תאנא והלוחות מעשה אלהים המה ודאי ירצה אלהים במלכות ומעשה המ' הוא היותה נקשרת ונכללת ימין ושמאל כך היו הלוחות סוד קשר ימין ושמאל וכזה כל מעשיהם ועניניהם רמז למ':

א"ר יהודה וגו' תרי הוו הם ו"ה ת"ת ומ' ומתחזיין חד היינו סוד הייחוד. ועשר אמירן הם עשר ספירות שכל א' כלולה מעשר והם ה' ימניות ה' דברות הראשונות כלילן בחמש האחרונות השמאליות למיהוי כולא מ' ימינא כלולה בת"ת. דהיינו מעשה אלהים בסוד הייחוד למ'. של סנפרינון שא"א מציאות מעשהו אלא ע"י נס. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כ'. הה"ד מקוטרת מר ולבונה וגו' יובן כי מר הוא יצחק כי ים המלח מורה מצד דינ' קשיא ולבונה הוא אברהם המלובן בחסד כאשר ביארנו פ' וישלח דף קמ"ו ע"ב ואלו הב' גוונין הם חוור וסומק אמנם האוכם שהוא המ' כתיב שחורה אני בסוד יסוד העפר מרה שחורה כנודע נרמז באו' אבקת רוכל בסוד אבק ועפר כי עפר השרוף בכח הדין ונעשה שחור יקרא אבק כנז' פ' וישלח דף ק"מ א' וגם כי נמצא שם זה בקליפות עכ"ז גם בקדושה יקרא כן כפי ענייננו ומקומו עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ובג"כ אורייתא דאתי מגבורה אתעטרת וגו' להתמתק כמו שכאן כלא (יובלא) [ביובלא] אתעטר להתמתק ולהתבסם והראי' ותני' וגו'.

ה' קלין הוו כנגד ה' שבבינה. וכלהו אתחזיאו בהו וגו' פי' כלהו דברות ואגרין ועונשין ורזין וגו' היו מתחקקים ונכללים באותם קולות וזהו וכל העם רואים את הקולות ה' קולות. ואתעטרי בדא בבינה קודם שיצאו דבה שקלינן וטרינן הרי דכלא ביובלא אתעטר.

אעטר בעטרוי היינו תרין עטרין דירית ברא בוכרא מאו"א שהם חו"ג. לקב"ה ת"ת:

ויובלא אתעטר בחדוה מצד עצמה.

ברחימו מצד החכמה שכן או"א איקרון ריעים רחימין דא לדא לא אתפרשן לעלמין **בשלימו מצד הכתר** שמשם משתלמין כל הספי' בשלימות.

אם הבנים שמחה הרי חדוה מצד עצמה.

א"ר יהודה ע"ד כתיב ישמח אביך וגו'. וסיפא דקרא קא דריש דהיינו יולדתך בינה והענין שאב ואם של ישראל הם ת"ת ומלכות שמהם נמשכו נשמות נמצאת הבינה שהיא אם ת"ת ומלכות היא הורתם ויולדתם של ישראל. ואתא ר' יהודה לומר שלא תטעו בדברי ר"ש שפי' שאם הבנים שמחה היינו יובלא ותאמר שהבנים הם ישראל

לז"א ע"ד כתיב כלו' ע"ז היובל שאמר ר"ש קאמר קרא ותגל יולדתך דלא איקרי אם אלא יולדתך. וא"כ מאן אביך ואמך דמדקאמרת יולדתך בינה ש"מ דאמך לאו בינה היא ואביך לאו חכמה הוא מדאקשינהו אהדדי דכתיב ערות אביך וגו'. היינו ת"ת ומלכות שבה תלוים מ"ע ומל"ת שהאדם שעובר עליהם מגלה ערותם ומפריד ביניהם וז"ש ווי למאן דגלי ערייתהון:

אלוהי יעקב דא הוא אבא כלו' יעקב ת"ת ואלהי המאצילו היא חכמה דכתיב בני בכורי ישראל שאומר החכמה בני בכורי ת"ת.

מהו בעטרה כד"א עוטרים וגו'. מאן עטרה ישראל אשר בך אתפאר סברת שניהם אחת היא אלא משמעות דורשין איכא בינייהו חד מפרש מלשון עטרה מלשון סיבוב שמסתבב בגוונין משונים וחד מפרש מלשון עטרת ת"ת ואפשר דמדמייתי תרי קראי אשמועינן תרתי חד שהתפארת מקושט ומפואר בגוונוי וחד שמתפארת הבינה בהוציאה בן מקושט ומעוטר בכמה גוונים והכריח למאי דסליק מיני' אמר דכתיב ישראל אשר בך אתפאר כנגד הבינה שמתפארת על ידי שהוציאה בן מעוטר ומפואר וכנגד מה שהת"ת מתפאר ומתקשט בגוונוי אמר ובית תפארתי אפאר שהת"ת שהיא בית לבינה שכן היא מתלבשת בת"ת בו"ק אפאר ואעטר אותו בעטרות ובגוונים שונים ואפשר דנפקא לי' מהכפל בעטרה שעטרה לו אמו ולא אמר שעשתה לו אמו אלא לדרשא אתא בעטרה היינו העטרה שהיא מתעטרת בו שעטרה לו אמו היינו שמעטרת הת"ת ממנה.

כאתכלא דא ה"ג ופי' כאשכול.

למה לך כולי האי כלו' למה אתה צריך פסוק ממקום אחר דבר הלמד מענינו הוא דכתיב והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד ה' ת"ת באש מלכות וע"י האש ויעל עשנו וגו':

דחמאן דא וידעין דא כלו' ראי' בידיעה שהיו רואים העשן והיו יודעים שהיא השכינה היו רואים דרגין דקלין והיו יודעים שהם ה' ספי' וכיוצא בזה בתרין סטרין פנים ואחור.

ואתוון הוו טאסין פליג על ר' חייא דאמר דאתוון הוו מאשא אוכמא ומתגלפן ואמר דליתא. אלא לוחין הוו בעינייהו ממשים ממש כדקאמרת אמנם האותיות הוו טאסין וגו'.

והא כתיב מימינו אש דת למו וגו' נראה שמצד ימין יצאה דת של אש וכל הימין ואיך אמרת ומתחזיין בתרין אשין אלא מסטרא דגבורה הוה וזהו אש דת בתחלה ואח"כ אתכללת בימין ומהימין נתנה ומציאות ראשון לא נתבטל ולכך להראות על זה נתנה אש שחורה על גבי אש לבנה. מעשה אלהים המה ודאי כלו' נרמז בתורה כללות השמאל בימין דכתיב מעשה אלהים המה מעשה הבינה שהיא רחמים הוי' והיא בניקוד אלהים

המורה על שהדינין מתערין מינה וכך הלוחות מעשה אלהים כמוהו. ור' יהודא פליג ואמר דכלא ימינא דכתיב והלוחות חסר הורה על הכללות בתחלה ואח"כ נעשה חד. **ועשר אמירן** מתגלפי בהו.

ה' כלולין בה' שהיו ה' דברות ראשונות למעלה שהם מ"ע ימינא וה' אחרונות למטה שהן מל"ת שמאלא כלולות בהם שהיו ראש של ה' ראשונות בראשן של אחרונות א"נ סופן בסופן וכן איתא כמה סברות בירושלמי דשקלים וכל זה להורות דכלא ימינא וזהו מעשה אלהים המה ודאי שכל הבינה כלא רחמים והדינים בטלים לגבה: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ותניא ה' קלין הוו מדכתיב הקולות ה' קולות ולא כתיב קולות. מהו בעטרה א"ר יצחק כמה דכתיב וגו' עיין בפרדס שער י' ולא ט' פ"ב. א"ר יצחק שכינתא דאתגלי וגו' פ' נח ע"כ. תננא דאיהו דינא דלתתא וגו' אלא מסטרא דגבורה היה ואתכלילת בימינא וגו' צ"ב תרומה קפ"ה ב' פקודי רכ"ג א' שלח לך קע"ו א' ויחי רמ"ג א' ויקהל ר"י ב' משפטים קכ"ב צו ל"ב שמיני ל"ט קדושים פ' ב' בשלח מ"ו ב'. מסטרא דיובלא אתייהיבת אורייתא וגו' ופי' בינה שבגבו' ובזה יתקיימו שניהם והיינו דקאמר מסטרא דגבורה וגו'. עכל"ה:

דף פד:

ותרי אבנין שלא נברא אבן א' ונפסלו ונסרן לשנים אלא מתחלה תרי אבנין הוו. ור' יצחק פליג אדר' יהודה דאלו לר' יהודה מעשה אלהים נאמר על מציאות הכתיבה והראותם אחת כנז' אמנם לא נאמר על האבן בעצמו אמנם ר' יצחק סבירא ליה שנא' על עשיית האבן בעצמה ור' יהודה פליג אדר' יצחק דקאמר של סנפרינון ואמר כעין מפני שנאמר מעשה אלהים ואין לדמותו לשם אבן גשמי. ור' יצחק הקשה אי הכי בשלמא אם נפרש על מציאות האבן שנעשה בריבועו אבל לא שיהי' רוחני אלא סנפרינון ניחא מעשה אלהים אלא לדידך דאמרת שנא' מעשה אלהים על היותם מגשם אחר שולל שסנפרינון אינו מעשה אלהים ואינו שהכל מעשה אלהים. אלא או' מעשה אלהים הוא על מציאותם בפיתוחן בריבוען דהיינו המה כמה שהם לוחות הם מעשה אלהים כדמסיק והלוחות וגו'.

רש"א כולא חד ירצה בכל ג' בחינות הנז' על הכל במציאות האבן בפתוחו ככתיבתו ועוד הוסיף ואמר אבל לא כמו שאמרתם שנרא' מדבריכם שנעשו בעת מתן תורה או קרוב לו אינו אלא עד לא אתברי עלמא הוו מציאות גשם האבנים מפני שהם מחכמה קודמין כדמסיק אמנם היו אבנים סתומים עד ערב שבת ואסתלקו מערב שבת להצפין לעת נתינתם ואז בערב שבת נעשו לוחות ועבד לון קב"ה מציאות ריבוען ועובדוי הוו בגשמיותם. ממה אתעבידו עצם גשמיותן טלא דנגיד היינו סוד אור יה"ו עולה טל דנגיד

מעתיקא לז"א ומשם אתמשך דרך נה"י למ' חקל תפוחין. נטל תרין כפירי שהוא ד"י מיוד דיה"ו ואתגלידו בגשם. ואח"כ לעת נתינת התורה וקבלת ישראל התורה נכתבו והיתה הכתיבה לבדה והיינו והמכתב שהוא ענין מעשה בפני עצמו מכתב אלהים הוא לעצמו מששת ימי בראשית אמנם אח"כ חרות על הלוחות כנז' לעיל שהיה הקול סובב לישראל ונכתב בלוחות והיינו כתובים באצבע אלהים ההוא אצבע סליק לעשרה הם ה' אצבעות חג"ת נ"ה וכל א' עשר הם נ' דהיינו יד הגדולה נ' שערי בינה דמסטרא דיובלא נפקי כנז' הנה י' דברות אצבע א' והיינו אצבע אלהים דהיינו בינה:

א"ר יהודה וגו' נקובין הוו הענין מדקאמר כתובים לא ידענא כתיבת לוחי אבנים היאך הם מה בא להוסיף חרות אלא הוסיף שלא היתה חקוקה לבד אלא נקובה כאומ' מזה ומזה הם כתובים ואתחזיאו לתרי סטרין שהיתה הכתיבה עוברת כל עובי הלוח בענין שמלת חרות פירושו גליפא דגליפין חקיקה א' של שתים דהיינו עוברת מצד אל צד. ור' אבא הוסיף ואמר הן אמת שהיתה קריאת עבר א' מ"א בעבר הב' בענין שהיה מעשה נס שתקרא כתב ביושר מעבר השני וז"ש ואתקרי מהכא קריאה ישרה וגו':

ר' אלעזר אמר פליג אתרווייהו ואמר שאין כתיבתו כלל בשום דרך ששכל יגזור וז"ש בנס הוו כתיבין והדין כך אם הלוחות שהם משכן הכתיבה עניינם נס כנז' היאך נקרב הכתיבה אל הטבע בדברי התנאים הנז' אלא והמכתב מכתב אלהים הוא ירצה והלוחות צריך אני להודיעך שהיו מעשה אלהים אמנם והמכתב כל רואהו יודה ויאמר מכתב אלהים הוא מפני הנסים והנפלאות שהם בו וז"ש דהא כל בני עלמא וגו' ועוד יקשה לדעתייהו דר' יהודה ור' אבא דאמרי נקיבן מי כתיב חרות בלוחות על הלוחות כתיב שלא היתה הכתיבה נתפסת בגשם הלוח כלל:

א"ר יצחק ת"ח ארחא דעלמא וגומר הענין כי השמועה הפתאומית הן טובה הן רעה גורם פרידת החיים מהלב ויפרחו החיים וישאר הגוף מת מפני שקשר החיים בלב האדם ניתר וכיון שהחיים הם כנר הדולק שהאש הנאחז בפתילה העושה השלהבת הוא החיים והשמן קושר השלהבת ומאחיזה בפתילה כן הוא סוד הדם בלב האדם שהוא כפתילה והחיים השלהבת נקשר וכל איזה דבר שישמע הלב יפתחו נקביו ויותרו החיים מקשרם בלב וימות האדם והוא כרוח הבא פתאום אל הנר ומכבהו אמנם אם יאמרו לו מעט מעט ויקדימו לו הענין יתלמד המחשבה שבלב לסבול הצער ולא יתיר מקשר החיים. כ"ש הכא וגו' הענין כי המראה הנפלאת לאדם דרך אחרת יש לה קרוב לזה והוא כי הנשמה הנקשרת בגוף כאשר תבא להדבק אל הגוף תפרד משורשה העליון שהוא הרוחניות ממנה חוצבה ותתקשר בגוף הגשמי ברצון הבורא וע"י הקשר הזה הוא עומד

במאסרה עד בא עתה עת פקידתה יבא הבורא הקושר וישלח מלאך האסיפה וההעדר ותכנס בין הנשמה והגוף ותסיר הקשר ההוא וכאשר היא כשרה מיד תקשר ברוחניות החיים הנצחיים הנראה לו שם ואם טמאה היא וספרה לה כמה ימים ואחר תטהר ותתקשר במקום החיים האמתיים. והנה בהראות לו לאדם דמות העולם העליון תתאוה הנפש להדבק ברוחניות ההוא לתאוותה אל שורשה האמיתי והנה הקשר לא יותר אלא עומדת בין זה לזה נקשרת למטה ושואבת מלמעלה מפני שהוא כדמיון החבל הקשור בחזקה שאם יאחוז אדם בו לא יותר ותעמוד על עומדה. אמנם אם תהיה המראה ההיא מראה חזקה ותגבר אחיזתה במראה ההיא מקשר אחיזת' בגוף תתיר עצמה מקשר הגוף ומתדבק ברוחניות ההוא הנראה לו ואלו הם המתים בנשיקה וכזה היה ענין ג' החברים שלא יצאו מהאדרא וכזה היה ענין ישראל בעת נתינת התורה שנתחזק המראה וקשר הנפש עמה מקשרם בגוף ולכך נפרד קשר נשמתם מגופם ונקשר בסוד כסא הכבוד אשר ממנו חוצבו ישראל וז"ש וסלקא נשמתייהו דיש' עד כורסי וגומר.

למגנא הוינא וגו' תתרעם שאין מי שיקבלנה. וא"ת נברא עם אחר או לעמוד עם אחר ממרע"ה כאו' ואעשה אותך וגו' לז"א למגנא כתיב איש איש וגו' ואלו הנבראים מחד לאו בני ישראל אינון. מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו זלה"ה מסכיס לנז':

והרא"ג ז"ל כ' ותרין אבנין הוו וגו' ר' יצחק פי' פי' אחר במעשה אלהי"ם המה וגם לא דריש והלוחות חסר אלא תרין הוו אמנם הוו סתימין כלומר גשם אטום כעין גולם ומה הי' מעשה אלהים בהם. דנשיב קב"ה. בינה.

רוחא ואתפשטו ונעשו לוחות ונחקקות בהן האותיות. ר' יהודא אמר כעין סנפירינון כלו' לאו כדאמרת של סנפרינון ממש שסוף סוף גשמי הוא ולא שייך נשיבו דקב"ה שהוא תכלית הרוחניות בדברי גשמי אלא כעין סנפרינין מראהו כמראה סנפרינון אמנם הם היו ממין. סנפרינון רוחני שצדק בהם נשיבו דקב"ה וז"ש משמע דכתיב מעשה אלהים המה. אלא במאי אוקימנא וגו'. המה דייקא כלו' גוף הלוחות בעצמם משמע שהמה עצמם קודם חקיקת הדברות היו מעשה אלהי"ם ואי כמה דאמרת של סנפרינון ממש שהוא אבנא טבא וכי אתא קרא לאשמועינן שהיו מעשה אלהים גם אבני הבנין הם מעשה אלהים ומקמ"ל וז"ש אלא במאי אוקימנא מעשה אלהים המה שקשה לדברי מלת המה ותירץ ת"ח וגו'. הלוחות כתיב ולא כתיב אבנים ולאו לוחות חסר קא דריש אלא מדקאמר לוחות משמע שעשייתן כעין לוחות מרובעים הי' מעשה אלהים שהוא ית' פסלם והשווה אותם חלקות כדי שיהיו האותיות נחקקות עליהם בכתיבה תמה.

אר"ש כלא חד שקודם שנברא העולם הקב"ה עשאן תרין אבנין יקירין כעין סנפרינון ולא סנפרינון ממש והיינו כר' יהודא ואח"כ נשב בהו קב"ה ואתפשטו מעצמן שתי לוחות כסברת ר' יצחק ואותו נשיבו נק' מעשה אלהי"ם וז"ש נשב בהו ואתפשטו לתרין לוחין הה"ד מעשה אלהים המה אמנם המכתב נעשה באצבע ממש במעשה וז"ש כתובין באצבע אלהים. עד לא איתברי עלמא הוו שהרי הם כללות כל התורה כלה והתורה קדמה לעולם והא דתנינן שבע"ש נבראו פי' שנתגלו בעולם ועלו בעילוי ליקרא לוחות בפועל ולא בכח כמו שהיו עד עתה וז"ש ואסתלקו מע"ש.

ועובדוי הוו כלו' מעשה ידיו וראוים אליו שיקרא מעשה ידיו שהיו רוחניות דומים אליו.

תרין כפורי מלשון דק ככפור והם כעין גרגרים דקים וכן טיפי הטל כשנקרשים דומים אליהם והיינו אגלי טל. ואתעבידו תרין אבנין יקירין קצתם עגולות וקצתם מרובעות אף שהיו רוחניות כעין סנפרינון היו וכשנשב בהו נעשו לוחות.

נשב בהו ואתפשטו לתרין לוחין הה"ד וגו' פי' אותו נשיבו נק' מעשה אלהי"ם אמנם המכתב חקיקת האותיות היו עשויות באצבע חרות על הלוחות כלו' כל מה שנעשו כבר לוחות בנשיבו דרוחא אח"כ חקק בהם באצבע.

ההוא אצבע סליק לעשרה כדאיתא בהדיא כמה לקו באצבע עשר מכות וגו' וכאן כתב האצבע הזה עשרת הדברות. עד דאתעבד ידא שלימתא. היינו כללות הגבורות בה' חסדים וזהו יד הגדולה כנזכר בפ' בשלח.

א"ר אבא מהאי סטרא וגו' מלת חרות דריש באופן אחר דמשתמע לתרי אנפי חרות בשור"ק כנקודתו מורה חקיקה א' ובכתבו נוכל לקרות חירות בחול"ם להורות על חקיקה אחת שנקראת מתרין סטרין מפנים ומאחור. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון הוה חמי וקרי להו לא תרצח לקמן צ"א מפרש כיצד לא תרצח כנגד אנכי וכן כולם:

דף פה.

ביה שעתא אהדרת וגו' נעשית התור' מצד מטה קשר האוחז בנשמתן של ישראל וקושר אותם בגוף וגברה קשר זה מקשרם בכסא הכבוד והוריד הנשמות וז"ש ואורייי' אתקיפת ואחידת בהו להיות קשר אחיזת' גובר מקשר הנשמה במקורה וישיביה אל הגוף:

תאנא כתיב משום דמסיק בהאי פלוגתא וירד ה' על הר סיני כסא ה' ממש היה דומה לכסא הכבוד דכתיב ו' מעלות וגו': ר' אבא אמר דקיימא סיהרא ושלמה מדתו המ' וישב על כסא ה' שעלתה להאיר למעלה בחיק בעלה. אברהם ויצחק וגו' הנה הלבנה פגמו אותה הדורות הרשעים והחשיכוה מכל וכל בא אברהם בכל מה שטרח האירה מדרגה ראשונה וכן יצחק האיר' מדרג' שנית הם שתים וכן עד שנתוסף האור והולך מדרג' אחר

מדרג' בצדיקים אלו המאירים ולא ישתבח דוד שהאיר' מישי וכ"ש על האבות מפני שבא אחריהם מצא תיקון עשוי גם כי התחל' יותר מחצי הכל עד כשבא שלמה נעזר בי"ד צדיקים הקודמים לו שהאירוה. ועל דרך זה יהי' ענין חסרון הלבנ' אפי' בזמן חזקיהו ויהושפט וכיוצא שהיו צדיקים מפני שהתחיל לירד מרחבעם ולמטה יורדת מדרג' אחר מדרג' אפי' שיהיו צדיקים שאין בידם ספוק להאיר מה שכבר היא יורדת דרך המעלות וליכנס במקום החשך והדין וי"ד עתות שמאליות גוברות שהגבירום הרשעים אמנם אם היו ישראל שבים בתשו' תעמוד על א' מהמדרגות ולא תרד אמנם היו מרשיעים. ביה זמנא השליך כי אז לא נשאר ללבנה שום קשר עם החמה ונפלה:

תאנא בשעתא דקיימו ישראל וגו' קשה דלעיל פי' כי מאברהם התחיל' להאיר א"כ איך שרא לאנהרא בשעתא דקיימו וגו' וי"ל שעם היות שהיו מתקני' פני הלבנ' לא הית' הלבנ' מקבלת אור החמה ומאיר' בתחתונים מפני פגם הקודמין ואם הית' מאיר' לא שתתקרב אל החמה ולא החמה אליה אלא מאיר' מעט למט' אמנם עתה שעמדו ישראל על טורא דסיני מפני מה שתיקנוה והכינוה הצדיקים הקודמים מאברהם ועד נחשון ט' צדיקים כנגד ט' מדרגות עליונות האירה מיד על הר סיני. ויט שמים התפשטות הת"ת וירד אל המ' והיינו דקריב שמשא לגבי סיהרא ואין זה ענין לבנה במילואה אלא שעלה הלבנ' למעל' בחיק בעל' אמנם עתה הי' שהחמ' ירד' תשע מדרגות ותאיר בה ואח"כ היא הלבנ' עול' עוד ו' מדרגות עד היותה אצל החמ' והיינו משלמון עד שלמה ו' ושם עמד' במילוא' וגרע האור ממנ' אח"כ מעט מעט ועכ"ז הית' עומדת בחיק בעל' עד שהחשיכ' מכל וכל ונתמלאת הסא' ותפגם מכל וכל ולכך אח"כ השליך משמים: מחנה יהודה מ' בת"ת מזרחה זורח משם. עוד רד עם אל הי' עוד בירידי' עם השכינ' הנק' אל עד שהגיע זמן ועם קדושי' שאז הי' נאמן להאיר כדמסיק. אביך דא קב"ה ת"ת שהוא אב לישראל בסוד הנשמות וכן אמר דא כ"י שהיא אם לנשמות בזווגא דקב"ה עמה והיינו כ"י מכנסת לת"ת בתוכה בסוד זווג או שהיא מכנסת עדת ישראל אליה בסוד הנשמות בתוכה ומהם תור' שבכתב מוסר ותור' שבע"פ תורת אמך. ור' יהוד' אמר אביך דא הוא חכמ' היינו שהנשמות למעל' הם מהחכמ' ובינ' בדקות. ועתה יאמר מוסר אביך תור' שבכתב ותורת אמך תור' שבע"פ שהיא נמשכת מן השמאל. ר' יצחק אמר האי והאי חכמ' ובינ' חד מלה אתפרשו ירצ' בדבור א' נתבארו שהי' כל תיב' ותיב' יוצא משניהם כא' והעד דתנינן אורייתא מחכמ' דלעילא נפקת וא"א אם לא תצא דרך הבינ' והא כיצד שנכללו שתיהם והית' התיב' יוצאת מבין שתיהם יחד כאחד. ר' יוסי אמר מבינ' נפקת והית' התור' נמשכת מחכמ' לבינ' והבינ' מוציא' אותה לישראל והיינו או'

להבין יש' אמרי בינ' שהבינ' הית' או' לישראל והיינו ואל תטוש תורת אמך ומוסר אביך נא' על שהי' נמשך תחל' בהעלם מחכמ'. ור' יהוד' אמר אורייתא מחכמ' ובינ' אתכלילת ירצ' מוציא' לישראל למט' אמנם נק' מוסר אביך ותורת אמך מפני שהיא כלול' מחכמ' ובינ' ומצד כללותה יש בה בחינת אב ובחינת אם: ר' אבא וגומר לא תאמר שנכללו מחכמ' ובינ' לבד אלא בכולא אתכלילת כל הספירות נכללו בה מפני שבשנים אלו נכללים כל האצילות שהם ראשים לכל הספי' מפני שבהם נכללו שהם סוד ו"ה אביך ואמך ת"ת ומ' כדפי' ר' אלעזר. בחסד בדינא ברחמי דהיינו יה"ו שבשם הת"ת שבו כלל שלשתם. בכולהו שלמותא גם המלכות שהיא שלמות כל המדות בסוד הייחוד והטעם אי מלכא ת"ת ומטרוניתא מ' מסתכמין לאיזה פעולה כולא מסתכמין שכל המדות נכללים בייחודם ובהסכמתן וכן באתר דאלה משתכחין שלא לבד החכמ' אלא המצאם בגילוי נכללות ונגלות ולפי דברי התנאים הראשונים כל א' יפרש אנכי ה'. אלהיך בסוד חכמ' ובינ' או בסוד ת"ת ומ' או בסוד כללותם או בסוד יחודם לפי הפירושים: ור' יוסי חולק ומפרש אנכי ה' אלהיך במ' בשתי בחינותיה אנכי דא שכינתא שהיא הבחינ' האחרונ' שבה השוכנת עם ישראל בכל צרתם לה צר דהיינו אנכי הנגלת הנמצאת עם ישראל בתחתונים כאו' אנכי ארד עמך שהיא בחינ' זו כדפי' אמנם יש לה בחי' אחרת למעל' מזו שהיא בחינת' בערך העליונים הנקשרת ומתייחדת עם הת"ת והיינו שהיא נק' כ"י כנז' ומטעם זה יתייחס בה שם יהו"ה. הב' מקבלת הנשמות מלמעל' ומטעם זה ג"כ נקראת כ"י אוספת וכונסת נשמתן של ישראל והיינו ה' אלהיך אלוה שלך הנוטע נשמות בך דכתיב ואל תטוש תורת אמך אמך מצד הנשמות ותור' מצד הייחוד שמקבלת תור' שבע"פ מהת"ת. ויש גורסים ה' אלהיך כולא סליקא לעילא למהוי כולא חד והיינו שהם שתי מדות מיוחדות והיינו שהשכינ' אנכי סלקא לעילא אל הת"ת למהוי כולא חד והיינו ה' אלהיך ואפשר לפרש ה' אלהיך חכמ' ובינ' להיות הכל יחד מהשכינ' עד החכמ' והבינ' להקשר הכל יחד: ר' יצחק אמר אנכי דא שכינתא ופסקא טעמא שא"א לפרש אנכי שכינתא היא ה' אלהיך שאינו אלא פי' הענין אנכי אנא מאן דאנא ועשו בכורך ג"כ הכא אנכי היא שכינ' ה' אלהיך הוא הת"ת שנעש' ה' שהוא הת"ת אלהיך שדבר עמך כאו' מן השמים דברתי ירצה שעם היות שהדרך הוא שהדבור יוצא מהשכינה בנתינת התורה לא הי' כך אלא מן השמים הי' הדבור יוצא מן הת"ת: אשר אתה וגומר היינו חכמ' שהיא מאושרת מכל הספי' התחתונות שכולם צריכות אליה ומביטים אליה והיינו באשרי כי אשרוני וגו' והיינו בסוד ייחודה עם החכמה שהוא בהתעוררות הספי' מלמטה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. **ר' יצחק אמר דא שכינתא וגו'** ירצה שלא נטעה כי אנכי הוא ממש ה' אלהיך כי הלא אנכי היא השכינה וה' אלהיך הוא הת"ת ולכן פסק טעמא בין אנכי לה' אלהיך כמו אנכי עשו בכורך הפסיק טעמא לדרוש שיעקב לא דבר שקר:
והרא"ג ז"ל כ' וישב שלמה על כסא ה' למלך כמה דכתיב שש מעלות לכסא כלו' אחר שעשה כסא בשש מעלות דוגמא עליונה כסא ה' קרינא לי' וכל זה הקדמה למאי דמסיק תאנא בשעתא דקיימא ישראל על טורא דסיני שארי סיהרא וגו'.
דקיימא סיהרא באשלמותא שהשם הוא ת"ת וכסא השם הוא המלכות שע"י שרוכב עליו.
קיימא סיהרא וגו' ושלמה נתקשר במדה זו וקרינן בי' וישב שלמה על כסא ה'.
דכתיב דגל מחנה יהודה מזרחה. יהודה במלכות כנז' בפ' ויצא מקושר במזרח ת"ת **אתמנא יהודא רופינוס** היינו שבטו של יהודה אתמני לשר גדול וקרוב אל המלכות שמים וצ"ע דלא אשכחן בשבט של יהודא דבר חידוש שעשו יותר משאר שבטים במתן תורה ואפשר שבמתן תור' נתנו לו שכר ממה שעשו בקי"ס כנז' בדרז"ל. דכתיב ויהודא עוד רד עם א"ל רד מלשון וירדו בדגת הים כי הוא רודה בכל עבר הנהר. עם אל מלכות:
ר' אלעזר פתח שמע בני וגו'.
מאן כנ"י עד להבין אמרי בינה ל"ג לי' דליתי' בכל הספרים הישנים וכוונתו ר' אלעזר היא על התורה כי תור' שבכתב הוא בת"ת ותור' שבע"פ הוא במלכות ושלמה צווח לבני אדם שישמעו לשניהם וזהו אנכי י"י ת"ת אלהי"ם מלכות.
ר' יהודה אומר מוסר אביך הוא חכמ' אין הכוונה שאביך ממש הוא חכמה דליתא שאין נק' אב ואם בעצם לישראל אלא ת"ת ומלכות שמשם מוצא נשמותיהם אמנם הכוונה מוסר אביך כלו' ר"ל שמע בני מוסר התורה שנמשכה מן החכמ' אל אביך ת"ת וכן אל תטוש התורה שבאה מהבינ' לאמך מלכות ואתא לאשמועינן ר' יהודא ששורש התורה היא מהחכמה והבינה הגם שהיא מהת"ת ומ' וז"ש ר' יצחק הא והא חד מלה דתנינן בפירוש ומשנה שלימה היא דאורייתא מחכמה דלעילא נפקת ושמענו לר' יוסי דאמר מבינה נפקת א"כ שמעינן משניהם מהמשנה ומר' יוסי דסברת ר' יהודא ור' אלעזר כלא חד ונמצא פי' הפסוק של אנכי י"י חכמה אלהיך בינה.
א"ר יהודא אורייתא וגומר אתא לאוסופי על ר' יצחק ור' יוסי והמשנ' [שלא] נזכר בדבריהם אלא נפקת דמשמע דווקא נפקת מחכמה ובינה אמנם לא נשאר כללותם ושורשם בה לז"א אורייתא מחכמה ובינה אתכלילת אע"פ שיצאה משם אל הת"ת ומלכות.

דכתיב שמע בני מוסר אביך וגומר כנזכר לעיל.
ר' אבא אתי לאוסופי על ר' יהודא ואמר בכלא אתכלילת בחסד וכו'. ה"ג בכל שלימותא דאצטריך מלה. כלו' כל השלימות הצריך אותו דבר המתבקש וע"ד משל בעלמא אי מלכא ומטרוניתא מסתכמין כלא מסתכמין וכן הכא בנידון דידן אמר שהתור' אתכלילת מחו"ב בכלא אתכלילת כי דרך עובר' בכל ספי' וספירה אתכללת שם וז"ש כלא משתכחין א"כ באומרו אנכי י"י אלהיך שהם חו"ב די דבאתר דאלין משתכחין כלא משתכחין ר' יוסי אמר אנכי דא שכינתא וגומר ה"ג ה' אלהיך כלא סליקת לעילא למהוי כלא חד.
ר' יצחק אמר וגומר ופי' אנכי שהיא מלכות עלתה לחו"ב דהיינו לה' אלהיך כדי שיצא דבור התורה מהחכמ' והבינה על ידה שמשם היתה יציאת מצרי' וז"ש למהוי כלא חד כדי שיצא הדבור מבין שניהם על ידה.
מן שמים ממש דא קב"ה. כוונת ר' יצחק הוא שהבינה היתה מדברת ע"י הת"ת הנק' שמים שהוא נק' קול ויוצא הדיבור ע"י השכינה שהיא אנכי שהיא הפה המוציאה הדיבור וז"ש מן השמי' ת"ת השמיעך את קולו. כלומר ע"י השמים השמיעך בינה את קולו ואמר אשר הוצאתיך וגומר וקרא הוא מלמטה למעלה אנכי מלכות על ידה שהיא הפה וע"י ה' אלהיך ת"ת דברה הבינה הנק' אשר ואמרה אני הוצאתיך מארץ מצרים. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ומן הגר הגר בתוכם נראה דנקט האי קרא דומן הגר וגו' משום דנשמתייהו דגרים הוו בינייהו והיינו ערב רב דקביל לון משה. דתנינן אברהם יצחק ויעקב וגומר ברבה פ' בא אל פרעה. דתנינן ביומא דצדקיה אתפגים וגומר שמיני דף ד' בחקתי דף קע"א א' עכל"ה:

דף פה:

הוצאתיך מארץ מצרים היינו בחינת הבינ' המתפשטת למטה כי אשר בחינתה בייחודה בחכמה אבל הוצאתיך הוא בחינתה. אל התחתונים וז"א סטרא דיובלא המתפשט למטה אל ישראל התחתונים במקום שפלותם והיינו חמשין זמנין אדכר יציאת מצרים באורייתא ואח"כ נתעלו משפל מצבם והיינו נ' יומין לקבלא אורייתא. מבית עבדים הם הקליפות כדמסיק שהם כעבד אל מאמר רבו וקב"ה שבר והכה כל בכור דהיינו השרים החצונים מבטחם של מצרים ואמר מבית עבדים הוא סוד הקליפות החיצונית הכוללת כל הקליפות והיא בית אסיפתם דמיון השכינה בקדושה:

תאנא בשעתא דאתמר אנכי הענין כמו שהגוף בעל רמ"ח אברים ושס"ה גידים ויש כלל כמו הראש הכולל כמה אברים כמה גידין כמה עורקין כך הראש העליון ג' ראשונות כשנזכר הדבור הרומז בו נרמזו שם כל המ"ע ולא תעש' הנכללת בסוד המדות האלו הרומזות בנתוח הראש וכך הדבור הרומז בזרוע ימין עם היד הכולל כמה גידים כמה אברים וכיוצא הדבור כולל כמה מצות עשה כמה לא תעשה וכך הספירות רומזות כמה מרכבות כמה פרטי כללות הספי' בה וכן ע"ד זה בהזכר חלק חלק מהדבור כגון מלת אנכי נכלל בו כל סוד מצות התלויות בה וכיוצא כגון בהזכיר אבר א' במלה א' יכלול במלה ההיא מצותי' עשה ול"ת וז"ש כל פקודי אורייתא דמתאחדין בסטרא דא כולהו הוו כלילן בהאי מלה. כמה דתנינן כל פקודי אורייתא מתאחדן בגופא דמלכא שהוא סוד עשר ספי'. מנהון ברישא בג' ראשונו' כגון מצות התלויות בפה באזנים בעינים במוח ובזקן בפאת הראש שער הנזיר וכיוצא הם ג"כ למעלה בסוד רישא דמלכ'. והמקיימן מתקן המדה ההיא והפוגמן פוגם המדה ההיא וכיוצא אל שאר המדות וכן בידים ורגלים וכן באות ברית בעטרה מצות הנשים לקדש לבא עליה לפרות ולרבות לזונה לפרנסה לגרש ליבם וכל כיוצא בזה כולם תלויים בסוד העטרה והפוגם פוגם המדה למעלה וכן המתקן והיינו או' הפושעים בי ועם היות שנאמר אם חטאת מה תפעל בו היינו בסוד הפנימיות המתלבש. דעברין על פתגמי אורייתא ובז' בלבד פוגמין למעל' עם היות שאינם יודעין מה עבדין. ההוא אתר במדה שפגם עונו תלוי בה. גלי חוביה משפיע דין למטה כדי ליפרע ממנו ע"י בעלי הדין והם מכריזין פלוני עשה כך רשע הוא עונש כך וכך. יגלו שמים עונו הפגם שהם במדות העליונות ומאותו פגם יושפע דין למ' ומיד ארץ מ' שהיא המענשת שהשוטרים תחת ידה נפרעת ממנו ע"י שמקבלת הדין ומשפיעו לחצונים ונותנת להם כח ליפרע ממנו כדי רשעתו במספר:

א"ר יוסי וגומר אימא ובגין בשלימותא כלו' טובתן של ישר' ובשורתם גורם טובה אל המ' והם שמחתה ואם ח"ו פוגמין כתיב ובן כסיל תוגת אמו ולפי זה מקושר במה שא' לעיל ואפשר שהוא מקושר במאי דקאמר לקמיה וירצ' בעת יציאת יש' ממצרים אימא ובנין בינה ות"ת ומ' והענין בעת מתן תורה היה יחוד שלם. אנכי כמה דתנינן בת הית' לאברהם ירצה מלת אנכי מורה גילוי המראה עצמה והיא השכינה השוכנת למטה ואחיזתה בחסד ולזה לא אמר אני שהוא דין אלא אנכי מתמתקת ע"י כף החסד מעט והיינו שהיא בת לאברהם והיינו היא שכינתא שוכנת בתחתונים לדונם בדין ובחסד ודא בת שאינה שוה עם המדות העליונות מפני בחינתה תחתונ' בת וז"ש ודאי ה' אלהיך דכ' בני בכורי יש' הוא בחינתו העולה עד החכמה לינק החיים העליונים ושם גדל עץ

החיים בהשרשו בארץ החיים והיינו עץ חיים היא והיינו ת"ת ה' מצד חכמה אלהיך מצד בינה אשר הוצאתיך וגומר דכתיב יובל היא דמסטרא דיובלא וגומר והוא סוד הבינה כנז' לעיל והיא מתייחדת עם החכמ' ע"י התעוררות העול' מהתחתוני' והיינו קדש תהיה לכם ונקשרת עם החכמה והיינו אם הבנים שמחה והיינו וקדשתם מצד החכמה את שנת החמשים שנה שהיא בינ' וייחודה ע"ד השער החמשים ומיד וקראתם דרור למטה שאז החירות יוצא ממנו והיא דרה בתחתונים על הבנים והיינו אם הבנים ודרה עליהם כשהיא שמחה בסוד קדש כנז' והיינו דמסיק ה"א אימא ובנין יתבא אימא יתבין בנין וז"ש אנכי ה' אלהיך שהוא סוד מ' ות"ת כנז' הם מיוחדים יחד ומשפיעים בך כאשר הבינ' מיוחדת עם החכמה והיינו אשר הוצאתיך מארץ מצרים שהוא סוד החרות והדרור דהיינו בהתייחדה עם החכמה כנזכר וקדשת' את שנת החמשים כנזכר שזה תלוי בזה ואין להפרידם ח"ו. מתעברא אימא שאינה נקשרת בחכמה ומתעברא ומסתלקת מן התחתונים. מתעברין בנין שאינם יונקים ממנה והם מסתלקי מן התחתונים וכל זה מסבת עונות ומיעוט התעוררות התחתונים וז"א לא תקח האם על הבנים והיינו אזהרה לא יעביד בר נש חובי לתתא בגין וגומר. א"ר יצחק כולא קב"ה כל המדות הם אחדות האמונה כולא הוא אין זולתו וכולא חד וסוד אחדות המדות נודע למחצדי חקלא בעלי זאת החכמה:

תאנא אמר ר' אלעזר כתיב בראשית וגומר במאי אוקימנא הני קראי שהם חולקים הא תנינן שהפשרה היא דבתרוייהו כחדא אתבריאו כאו' קורא אני עליהם יעמדו יחדיו אמנם צריך לדעת היאך היה עניינם יחדיו ולמה חלקם הכתוב ולמה הקדים פעם זה ופעם זה ולז"א מלמד שנטה קב"ה בינה קו ימינו היינו התפשטות מציאות החסד מצד ימין שבה וכן נטה קו שמאלו מציאות הגבורה מצד שמאל שבה והיינו מציאות ד"ו פרצופין כאחד זו אחור וזו פנים ולכך בקדמיתא נכתב את השמי' ואת הארץ דהיינו סוד אור ישר מלמעלה למטה סוד הזכר ואח"כ נכתב ארץ ושמים סוד אור חוזר ממט' למעלה סוד הנקבה. והנ' שתי מציאות אלו הם ממש בפסוק אענ' נאם ה' וגומר ירצ' מצד הקב"ה ממעל' למט' אענה את השמים וירד האור דרך אור ישר מהשמים לארץ ומצד התחתונים הם יענו את הארץ תחלה ממטה למעלה וימשך עד השמים דרך אור חוזר. והנה הכ' הזה יתפרש על שני פנים או בגשמי כפשוטו שמים שמים ממש דכתיב השמי' כסאי וגומר ואם נפרש אותו ברוחני והיינו אומ' שמים שמים עילאין וגומר דתניא וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' מבית עבדים כמה דכתיב הכה כל בכור וגו'. בפ' בא אל פרעה מפ' להו וכן בפ' וישלח קס"ו אצל ויהי לי שור וחמור וגומר דהיינו בכור הבהמה ובכור השבי וגומר נמצאת מצרים הוא בית עבדים שהם בכורות הנז' ג' מדרגות הטומאה וז"ש ותנינן אלין כתרין תתאין וגומר.

בחכמה יבנה בית מלכות נק' בית והיא נבנית ע"י החכמה כדכתיב ה' בחכמה יסד ארץ. ה"ג ביתא תתאה לתתא דלא קדישא והיינו בית אלו הג' בכורות הנז' ג' קליפות קשות ועליהם נאמר בית רשעים ישמיד וגומר. דמתאחדן בסטרא דא דהיינו ה' דברות ראשונות. א"נ היינו כל אותם מצות שנופלים תחת דגל אנכי כנזכר דף צ"א כלהון הוו כלולין בהאי מלה. כמה דתנינן כלומר ע"ד דתנינן וגו': ה"ג מתאחדן במלכא קדישא עילאה מנהון ברישא וגומר. ואר"ש קב"ה ממש גלי חוביה ל"ג להו בס"י. ה"ג ובשעתא דאינון גליין וגומר א"ר יוסי תנינן משמי' דר"ש וגומר.

דכתיב אם הבנים שמחה:

אנכי כמה דתנינן בת היתה וגומר ה"ג והפי'.

אימא. בינה.

ובנין. ת"ת ומלכות עמה במתן תורה ומפרש ואזיל כיצד.

אנכי מלכות דתנינן בת היתה לאברהם. פי' מדה כמו אלפים בת יכיל מדה יש לו לאברהם שנתנה לו שלעולם יתקשר עמה בסוד כוס של ברכה בימין שהוא שושבינא דמטרוניתא. ה' אלהיך ת"ת שנאצל מאלהיך בינה.

דכתיב בני בכורי ישראל.

וכתיב עץ חיים היא וגומר הכריח עוד שהת"ת אשתכח תמן שכן התורה הנק' עץ החיים שנותנת חיים לעושיה ג"כ ממילא משמע דתמן אשתכח הרי הבנים. ואם הבנים בינה עמהם דכתיב אשר הוצאתיך וגומר כדמפרש ואזיל. אי יתבא אימא ה"ג (ותו) וכן בעלמא בכל מצוה אי יתבא ומתגלה שם אימא בינה יתבין בנין דהיינו אם עם הבנים שמחה ואי לאו וגומר.

א"ר יצחק כלא וגומר נקט ג"פ כלא לשלול השילול ח"ו שלא תבין הדברים כפשטן אלא כלא שמא קדישא סוד אותיות הוי'.

ומלין אילין למחצדי חקלא אתגליין יודעי הסודות נק' מחצדי חקלא כנזכר בזוהר רות. **כחדא איתבריאו** והא כיצד מלמד שנטה הקב"ה בינה דהיינו אלהי"ם שבמעשה בראשית כשנפרש ע"ד הנסתר והיא במלכות כשנפרש ע"ד הפשט כנזכר בפ' פנחס **קו** ימינו וגומר. יען שהת"ת הוא רחמים לכך נאצל בסוד הימין של בינה.

ונטה קו שמאלא וברא את הארץ מלכות וימינא ושמאלא נרמזו במלת א"ת וא"ת.
בקדמיתא את השמים ואת הארץ דהיינו בשעת הבריאה נזכרו שמים תחלה ואח"כ הארץ אע"ג דתרוייהו כחדא איתבריאו דלא סגי בלאו הכי שאין הפה יכולה להזכיר כ"א זה אחר זה.
ולבתר בשעת היחוד ארץ ושמים. וזהו ביום עשות ה' אלהי"ם דהיינו תיקון וקישוט ושיעור הכ' כך הוא בראשית בכח החכמה הנק' ראשית ברא אלהי"ם בינ' ע"י א"ת שהיא ימין שלה השמים ת"ת בו"ק וע"י וא"ת דהיינו שמאל שלה ברא הארץ המלכות בקצוותיה הרי בקדמיתא נשתתפו החו"ב לצורך הבריאה ואח"כ לייחודם ג"כ נשתתפו וזהו ביום עשות ה' אלהי"ם ארץ ושמים ומתוך דבריו יוצא לנו פי' אנכי ה' אלהי"ך דהיינו שהמלכו' כשהיא מקושטת נק' אנכי כנזכר לקמן דף צ"א ואז הת"ת אתי לגבה והיינו ה' אלהיך וע"י מי נעשה ייחוד ותיקון זה ע"י אשר שהיא הבינ' שהוציאך מארץ מצרים. והיינו ממש ביום עשות ה' אלהים כנזכר:
תנא כתיב ביום ההוא אענ' נאם ה' היינו נאם דאימא עילא' אענ' את השמים ת"ת לתת לו די מחסורו ככל אשר ישאל לצורך המלכות והם אלו השמים יענו את הארץ שישפיעו מטובם למלכות ואח"כ היא תענ' את הדגן ואת התירוש מיני השפעות בעולם וכדמפרש ואזיל ואטיל בסגיאת תיאובתא בהאי ארץ קדישא ונטל כלא האי ארץ ולבתר מהאי ארץ אתזן (אלא) [כלא] וגומר:
דתני' וגומר בתיקונוי היינו תרין עטרין ומיני אורות וקישוטים שמתקנת אותו הבינ' כנזכר בפ' ויגש.
אתקן לקבל' דהאי ארץ וגומר מתקשט למול' להתייחד עמה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף פו.

כל דאשלים לעשרה קדמאי וגומר נודע כי בבית הכנסת מצויה שכינה והיא שוכנת על הנכנסים להתפלל בבית הכנסת וכיון שהיא בעלת י' אברים ראשיים שם י' ספירותיה אינה משתלמת ואין מרכבה תמה עד בא עשרה לבית הכנסת וכל א' וא' מהם כפי מה שהם נכנסים כך נסדרים באברי' העליונים כיצד א' ב' ג' הם בסוד ג' ראשונות ד' ה' חסד גבור' וגומר ולפיכך כל דאשלים לעשרה קדמאי דבי כנישתא נוטל אגר כולייהו מפני שאלו עיק' במרכב' והבאים אחריהם הם נטפלים אליהם והם בסוד האברים פרטיים כאצבעות לזרועות וכיוצא כי אינם ראשיים כעשרה הראשונים והיינו שכר כולם שהוא ראש להם והם כענפים לו. ור' יוסי אמר לקבל דכולהו אפשר דאעשר' קאי שהם כל א' מהם כלול מעשרה ונוטל כל א' מהעשרה כנגד עשרה. או אפשר דקשיא ליה או' נוטל

שכר כולם שא"כ נמצא שהוא מחלק השכר והשפע ואין ריוח בידו לז"א שמשפיעים לו שפע כדי כולם כפלים בענין שנותן להם חלקם וחלקו הנשאר בידו כחלקם וזה בערך על הנוספים על העשר': ר' יצחק אמר כתיב ויט שמים וגומר ויט שמים ת"ת התפשט. ואי תימא דנחת לסיני ת"ת על ההר בלי אמצעות שכינה. נחת בדרגוי מהנצח להוד ומהוד ליסוד ומיסוד למ' ומ' במדרגותיה היתה על ההר ועליה הת"ת: וכדין אתנהירת סיהרא וגומר ירצה השתא ניחא דאי כדס"ד אין שכינה מאירה מת"ת והשתא ניחא שהשכינה סיהרא אתנהיר וג"כ ירד אליה כנזכר כדי שתשתלם שלמות גדול וז"ש אתנהר וקיימא באשלמותא: ר' אבא אמר מהכא מפני שאינה ראי' גמור' אמנם מפני אשר ירד עליו ה' ת"ת באש מ' כדמפרש זו ראיה מוכרחת וכתיב וה' המטיר קשיא ליה שאין יחס היותה אש אל הת"ת א"כ היאך יתיישב שתקרא היא אש ות"ת יורד אליה לז"א והוא ג"כ טבעו אש שהרי ממנו היא נוטלת אש כאו' מן השמים. ור' חייא מביא ראיה מפסוק את כל מפני דוחק באש כנז' ואמר אלהים שכינה את כל נכללת עם הת"ת והת"ת נק' כל דהא בהאי וגומר:

לא יהיה לך וגומר ר' יצחק א' אלהים אחרים לאפקא וגומר הי' לו לו' לא יהיה לך אלהים סתם מאי אחרים אלא משום דשכינתא אתקריאת אלהים ולאו אחרים אתא למימר דוקא אחרים שהם החצונים אסור לנו אמנם שכינתא היא היא אמונתם של ישראל ואמר על פני דלא צריכא למימר ירצה אלהים שהם נוספי' על פני שהם י"ס אסורים לך אמנם הספי' עצמן שהם מראות שבהם מתראה הא"ס אל נבראיו אינו אסור והם הנקראים אנפי מלכא ואינון שמיה שא"א לכנות לו שום פעולה אלא באמצעיתם ולא שיש הבדל בינו לבין שמו ח"ו אלא הוא ושמו אחד. בריך הוא באצילות לעלם בבריאה לעלמי ביצירה עלמין בעשיה.

תאני ר"ש זכאין אינון ישראל וגומר שם אדם נודע בכמה דוכתי שפירושו סוד האצילות א"כ העיד הב"ה על ישראל שהם אחוזים בסוד האצילות הנק' אדם ואין מעלה זו מושגת לשום א' מהמין האנושי אלא לישר' לבד והטעם מפרש ר"ש ואזיל וה' ברך את אברהם ירצה שלא נקרא בשם אברהם עד שנמול ואז נכנס בסוד הברית הנק' כל ונאחז למפרע ע"י מעשיו הקודמים ונעש' מרכב' אל החסד וז"ש חסד לאברהם כי כאשר נק' אברהם זכה אל החסד. פרא אדם ענף א' מהאצילות דהיינו שזכ' אל הברית בלא פריע' ונכנס אל המ' בלבד אבל העיקר הוא להאחז בכל האצילות בסוד המצות שהם אברים עליונים ולזה ידו בכל שהוא ענף וספירה א' מי"ס: א"ר יוסי כל פרצופין שרי לצייר בר מפרצוף דאדם שהוא אסור אפי' לצורה בעלמא. ר' יצחק אמר שלא יהיה הצורה שוקע אלא

דוקא בולט ושלימה שאם הוא חצי אדם שרי וז"ש כד אתעבד אתחזי דגליפא גו גליפין דאשלמותא לאפוקי שאם חסר אורכו או עוביו אינו אסורה. קוטרי בזיקא וגו' הנקשרים ברוח דהיינו הטמאים והשרים. בטופסא פי' בדפוס וצורה הם נמצאים כלו' אינם באים בצורה חסרה אלא בצורה השלימה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. כגוונא דא תנינן כל דאשלים וגומר הכוונה היא שהעשירי הוא שקול ככולם ונוטל שכר כנגד כולם כי הנה בת"ת הם כלולים ט' ספי' עילאין והמלכות היא ג"כ ייחוד הכל יחד והנה העשירי הוא כנגד המ' והוא שקול ככל הט' הראשונים כי הוא ייחוד כל הט' ראשונים וכמ"ש תחלה כולהו מתדבקין בנוקבא ונוקבא אחידא כולא וזה נכון ואמיתי. גם אינו מוכרח מכאן מה שיש אומרים כי העשירי נוטל שכר כנגד כל הי' וכנראה מאו' כל דאשלים וגומר כי כל אדם יתעצל מלהיות ראשון או שני וכולם ירצו להיות עשירי וזה ודאי נראה מעצמו אמנם פי' כל הממלא מנין העשרה ר"ל שהוא מכלל מספר העשרה ראשונים כל א' מאלו הממלאים מנין העשרה נוטל שכר כנגד כל הבאים אח"כ שהם שאר הקהל הבאים אחר העשרה ראשונים כמשרז"ל במס' ברכות: אלהים אחרים לאפקא שכינתא וגומר הענין כי הלא י"ל מאחר שהקב"ה צונו שלא יהיה לנו אלהים רבים כי אם הוא לבדו א"כ היאך נאמר כי יש י"ס שכולם נק' אלהים ואולי ח"ו יחשוב איזה אדם על ה' תועה בזה לזה צונו באו' אלהים אחרים לא יהיה לך שהם ע"ז או המלאכים כי כל אלו הם אחרים אמנם אלהים סתם שהיא השכינה הנק' אלהים אותה תעבדו לאלוה והנה בזה הוציא את עבודת השכינה מכלל האחר. גם הוציא עבודת שאר ט' ספירות דדכורא הנק' אנפי מלכא כי השכינה נקראת אחורים וט' ספירות הזכר נק' פנים עצמו יהיו לך לאלהים כי אני והם כולם א'. הנה השמיענו פה סוד הספירות כולם הם אלהים קדושים ואותם נעבוד כי הם והא"ס בייחוד א' כשלהבת בגחלת: והוא יהיה פרא אדם וגומר ושרותא דאדם הוה ביה הענין כי עיקר אדם הוא הדכורא ונוקביה אמנם ישמעאל לא זכה אלא ביסוד הנק' כל כמ"ש ידו בכל לפי שמל ופרע. אמנם היה בשרותא דאדם שהוא היסוד שהוא שרותא מדכור' מתתא לעילא אבל אדם עצמו לא היה בו אינו עצמות האדם אלא בת"ת ולכן ישראל שהם בת"ת עצמו כנודע לכן קרויים אדם. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' נוטל אגר כולהו. כמו שהנקבה העליונה שהיא עשירית נוטלת השפע לכל העולם כמו כן העשירי דהיינו המשלים המנין נוטל שכר כנגד כל הקהל הבאי' אחריו והטעם לפי שאין השכינ' שור' עד שיהיו עשר' מישראל נמצא זה (שנוטל)

[שמשלים] העשר נוטל שכר כנגד כולם הבאי' אחריו. ואח"כ ממנו נמשך להם שנשמתו נעשית צינור להשפע' עליונ' וממנו אליהם:

ר' יוסי אומר לקבלי דכלהו. כלומר נוטל ממש שכר לעצמו כנגד מה שנותנים לבאים אחריו שהוא לבדו נוטל לעצמו כנגד מה שנותנים לכל הבאים אחריו והכי איתא במדרש הנעלם בפ' וירא ק"ה ע"ש ואפשר נמי דמאי דאמר כל דאשלים לעשר' קדמאי היינו כל או"א מעשר' ראשונים כי כל א' משלים מנין עשר. ור' יוסי אתא לפרושי לתנא קמא שאין כוונ' שנוטל שכר כל הבאים אחריו אלא כנגד מה שנותנים לכל העשר' הראשונים לפי שכלם שוים לטוב'. והנ' בדבריו נרא' דלא פי' מידי בפ' אנכי ה' אלהי"ך ואפשר שמתוך דבריו אלה משמע שרוצ' לפרש שהשכינ' היא הית' המדברת בסיני אחר שקבל' מכל הספי' העליונות וה"ק אנכי מלכות המקבלת מה' אלהיך ת"ת אשר הוצאתיך וגומר בינ' וזהו שכוון באומרו אשתכח דכלהו שייפין כלהון אתדבקו בנוקבא ונוקבא אחידא בכלא וגומר תנא ויט שמים וגומר סיוע לדברי ר' אלעזר שהשכינ' היא המדברת ביחוד הת"ת כדמפ' ואזיל. ה"ג על הר סיני כתיב ולא כתיב בהר סיני וה' המטיר דא היא ארץ. דהיינו מלת ה' אמנם בית דינו אתרבאי מוה' בוא"ו והיינו ע"ב סנהדרין שבהיכל הזכות:

ר' חייא אמר מהכא וידבר אלהי"ם ה"ג.

ר' יצחק אמר אלהים אחרים לאפקא שכינתא האי תנא סבר שמקרא זה א"ס ב"ה אמרו או הכתר וכוונתו באומרו לא יהי' לך אלהים אחרים בא לשלול סטרא אחרא דאע"ג שהם נק' אלהים לגבי האומות שהם ע' שרים אינון נק' אלהים (סתם) [אחרים] שאינם אלא מסטרא (דאתר) [דאחר] אשר חלק ה' לכל העמי' לא יהי' לך לאלהי' אמנ' המלכות שהיא עמהם באחדו' ונכללת במלת אחד היא אלהיך והיא תהלתך:

אפי מלכא הם הספירות.

דבהו אתחזא מלכא קדישא היא כינוי אל המאציל ב"ה בדרך השאל'. ואינון שמי'. י' חכמ' ה' בינ' ו' ת"ת ה' מלכות.

והוא אינון שהמאציל ב"ה נתלבש בהם ופועל על (ידה) [ידם] וז"ש הוא שמי'. כי כל שם הוא לבוש המלביש את העצם. הוא ושמי' חד הוא כשלהבת הקשור' בגחלת. משום דכתיב ואתם הדבקים בה' אלהיכ"ם היינו הת"ת והוא נק' אדם עליון כדכתיב כתפארת אדם והדבקים בו נק' אדם כמוהו בשמו.

עאל בברית יסוד.

דכתיב וה' ברך את אברהם בכל היסוד נק' כל ע"ש ג' תרעין הנמשכים אליו ונותנם לכלה דהיינו כל ה'.

וכתיב חסד לאברהם היסוד נק' חסד כנזכר בפ' נשא קמ"ב א"נ אח"כ עאל עד החסד ממש אמנם מכאן שארי. ה"ג ושארי למיעל בהאי אדם כיון דזכ' לקיימא פקודי אורייתא שהם רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת שהם תיקון תמונת אדם העליון עאל בהאי אדם כנזכר בר"מ בפ' וארא כ"ה. דאיקרי כל ה"ג:

הה"ד והוא יהי' פרא אדם ולא אדם פי' פרא כמו פאר לשון ענף כמו ותשלח פרורות ענף דאדם ולא אדם שלם:

כל הפרצופים שרי לצייר דרך צור' בעלמא לנוי בר מפרצוף אדם שהוא אסור אפי' דרך צור' בעלמא ולקמן מפרש טעמא. דהא האי פרצופא שליט בכלא וגומר כד אתעביד וגומר פי' למה הוא אסור פרצוף אדם שכשנעש' פרצוף אדם אפי' דרך ציור נרא' כאלו הוא חקוק למעל' בין הספי' העליונות שהם שלימות כל נמצא והוא זלזול כבוד כי הספי' נק' אדם כדפי' לעיל וצור' זו כשנראית נרא' שהיא דמו' ותמונ' עליונ' של אדם עליון:

קוטרוי בזיקא בטפסי שכיחי. פי' הקשרים שבנאד של יין או של דבש בטפסא פי' טופס דהיינו דמות כלומר בדפוס שלו שם מצויירים אותם הקשרים והכוונ' שמה שהוא עתה עשוי בנאד הוא בעצמו מצוי בדפוס שלו שעוש' בו כמו כן פרצוף של אדם דהיינו קשרי הנאד בדפוס של אדם העליון שכיחי ואינו כבוד לאדם העליון. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף פו:

דלא שם משה וגומר אין לפרש שלא יחדש בתורה ח"ו שעיקר הכל תלוי בחידושי תורה אלא שלא יחדש הקדמה והתחלה משלו שראשי פרקים צריכים מסירה וקבלה. פתח ר' יהודה ואמר כי היא חייך וגומר מאן דזכי לאורייתא היינו שלמד ולא אתפרש מינה היינו שעסק בה כל ימיו אפי' אחר שזכה דכתיב חייך תרי ואורך ימיך היינו למעלה עולם הבא דהיינו א"א ולא חשיב ליה: כד הוינא קמי דר"ש היינו שבהסתכל בו הנשמות מאירות זו בזו וסוד הארתם משיגים מאורי בתורה. והיינו ויאצל מן הרוח ולשון אצילות הוא כבוצינא וגומר כמדליק נר מנר ואין הראשון חסר דבר: מ"ט משום דהאי סלקא הענין כי שאר התפלות לא סלקי עד כורסי אלא צריך כחות המלאכים להעלות' עד כסא הכבוד ואחר שהיא שם מאליה היא עולה להתעטר בראש המלך דהיינו שהיא עולה עד בינה וחכמה וכתר עליון על גביהן שהם שערי הרצון והחכמה שערי הרחמים והבינה לפנים משורת הדין שערי חנינה במתנת חנם ושם ענית תפלה כאו' אז תקרא וה' יענה אמנם תפלת העני אינה צריכה עזר מהמלאכים אלא היא עולה מאליה עד כורסי יקרא דמלכא ודרך הוא שסנדלפון יעלה אותה עד כסא הכבוד ומשם יזכיר עליה את השם ותעלה מאליה כדפי' במסכת חגיגה. ותפלה זו מפני שכל השערים אינם ננעלים לה ואין

שומרי פתחי ז' היכלות מוחין בידה סלקא מאלי' ויהיה הענין כי תפלת עני כנגד מדת מ' דלה ועניה ובשברון ולכך היא בפתח ראשון בכל מקום ושומר הפתח לא יעמוד לפניו שהשכינה שוכנת בו ושכינה מסתלקת בתפלתו ולזה לעני לעולם שומע אמנם לשאר בני העולם כפי זכותו זמנין שמע זמנין לא שמע. אסתכל בהו ובסוד חכמת הפרצוף הכיר בהם: תאנא כמה פנים לפנים וגומר פנים דנהרין מצד החסד. פנים עילאין מצד הגבורה. פנים קריבין מצד ת"ת. פנים דלגו מצד הנצח. פנים דימינא מצד ההוד ונגד ה' אלו ה' הפכיים לא נהרין תתאין רחיקין דלבר שמאלא והם בחוץ כולם מדרגות מדרגות נגדיות לספי' פנימיות. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' אשר שם משה פי' שקבל מרבו.

דכד הוינן קמי' דר"ש מבועין דלבא כו'. יען שהי' ר"ש בדור (הוא) [ההוא] צינור ומבוע לחכמ' עליונ' שתתגל' ע"י והית' נשמתו צינור לחכמי הדור ובהיותם לפניו הי' לבם נובע חכמ' מצד הארת נשמתו שהי' מאיר בהם. משום דהאי סלקא פי' היא עול' מאלי' משא"כ בשאר התפלות שסנדלפון מעל' אותם עד ההיכלות ומטטרו"ן עד אכתריא"ל והוא עוש' כתרים לרבו דהיינו סוד התקשרות בי"ע עד האצילות כנזכר בהיכלות:

דיקבל קמי' מארי'. שיתרעם ויצעק לפניו. דכתיב ואת דכא וגומר ובמדרש נפקא להו מדכתיב כי יעמוד לימין אביון ור' פלוני נפקא לי' מואבד העושר ההוא בענין רע בעונ' רע לעני. וכתיב כי ה' יריב ריבם בגין דאפטרופא דילהון תקיפא. ע"ד גז"ש קא דריש. נאמר כאן כי ה' יריב ריבם וכתיב התם כי גואלם חזק הוא יריב את ריבם אתך. וז"ש תקיפא:

דהיא סלקא לאתר דקב"ה אחיד.

תפלה כלו' שנק' תפלה ע"ש שעול' בעטר' עד רישא דמלכא מקום שמניח תפל' של ראש ולכך נק' תפל' ובריש פ' ויצא ובאדרת האזינו השלים ר"ש הדרוש הזה ובכמ' דוכתי.

סימא מטמון דבר הסמוי מן העין ועל הפ' שהי' בידם שדרש בו ר"ש ב"י ע"ה ראשיתו דהיינו והוא יהי' פרא אדם וגומר קאמר ואתאביד (מינייהו) [מנייכו] שלא הי' יודעים סופו מראשיתו וכד אמר להם רשב"י ע"ה חייכון כלא חד מלה דהיינו רישא וסיפא דקרא כלא חד כדמפרש ואזיל:

כמה פנים לפנים איתי לי' לקב"ה פי' כמה לבושין שמתלבש ומתגל' ומתרא' בהם לנביאיו אלו על אלו:

פנים דנהרין. י' ספי' דאצילות:

פנים עילאין. י' ספירות דבריא':

פנים קריבין. י' דיציר' שכן הם מתקרבין בסוד כניסת התפלות ונקשרים ההיכלות למעל' בסוד בשכמל"ו כנודע. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף פז.

אנפין עילאין דמלכא בסוד האצילות כאו' אני ה' הוא שמי אמנם למטה בסוד בריאה יציר' עשיה כתיב לבד בך נזכיר שמך אין הוא ושמו אחד אלא באצי' וישראל אחוזים באצילות מקום שאין פירוד בינו לבין עצמו וז"ש באינון פנים דהוא ושמיה אחידן ומיוחדים בהו ואינון הוא שמיה וישראל יורדים ג"כ ונאחזים למטה בסוד נשמה רוח נפש גם בבריאה יצירה עשיה כאו' כל הנק' בשמי לכבודי וגומר אמנם שאר עמין אינם בשום פני אבי"ע אלא בחוץ בפנים תתאין חיצונים. ידו בכל היינו ביסוד ואפשר דהיינו נאחז שם בערך ששאר אומין אחוזים בפנים החצונים היונקים ממלכות וזה בפנים היונקים מיסוד ומצד זה גובר על כולם: חמרא בדורדיא דהיינו דעת ר"ש השקט על שמריו ונביעא דבירא והוא כבאר הנובע: גיורא וגומר גר צדק במ' הנק' צדק ואינו זוכה יותר אפי' שיהיה צדיק והכא בישמעאל שלא היה צדיק אמר מר ידו בכל ביסוד. כולא אתקשר בחד צדק וכל אבל עכ"ז אין קושיא כי ישמעאל הורתו בקדושתו היה בן לאברהם והוא למעלה מהגר. ועל פני כל אחיו לא בקדוש' אלא בחוץ בענין שאם יתגיירו יהיו הם גרי צדק והוא יהי' גובר בסוד הכל וז"א לעילא מכל פנים דידהו לא בקדושה:

א"ר יהודה קב"ה וגומר לא יהיה לך ירצה אמונת ישמעאל בחוץ ובפנים העליונים שיש פנים קדושי' למטה מאותם החצונים ולא למטה ממש אלא נגדיים כי ישמעאל בכל מבחוץ ויש צדק מבפנים למטה מכל פנימי ולכך הגר נק' גר צדק בפנימי וישמעאל ידו בכל והיינו אלהים אפי' אלו שהם על פני בבחי' הנז':

ר' יצחק פתח אל תתן וגומר כמה אית ליה לבר נש וגומר כבר פי' לעיל שענין זה נאמר על המחדש הקדמה שלא קבל ראשי פרקיה מרבו והיינו שאם הוא הולך על פשוטי המקראות יעשה פסל שיגשים האלוה אם לא שיקבל מרבו דרך הכינויים מה הם ועל מה יתייחסו וכמו שהאמונה היה בגשם דהיינו פסל נדחה אל מקום הפסל והיינו הכרת ולא תכלל במקום כלל הנשמות לזכות לאור הדקות העליון והיינו דחיין וגומר: ור' יצחק פי' עונשו מסברא ור' יהודה אמר מהכא מקרא גופיה נפיק עונשו. א"ר חייא כתיב כי ה' וגומר קני לשמיה בכולא אם בע"ז כפשט הכתוב לא תעשה לך פסל והיינו פרצופין וכן גם במגלה פנים בתורה שלא כהלכה וההקדמות המקובלות שזה מגלה פנים לחצונים בתורה שלא כמלכות הנק' הלכה שאינה מזומנת שם להאיר באותם הפנים ומזדמן שם השקר בשמו פנים של שקר ולזה נמצא משקר בשמיה מלביש פני התורה ושמו העליון

שבה בשקר שלא כהלכה ולכך עונשו לח עאלין ליה בפלטרוי מדת מ' וכ"ש שלא ישיג בבינה עלמא דאתי. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. א"ר חזקיה וגומר הא תנינן גיורא וגומר לפי שרשב"י אמר כי ישמעאל הוא עליון מכל שאר האומות וכביכול יש לו תפיסה במ' הנק' כל כמ"ש וידו בכל ולכן הקשה עתה ר' חזקיה כי אלא הגר אשר הוא מקבל עליו עול תורה ומצות ועכ"ז אינו זוכה כי אם שם במלכות לבד כי הלא נק' גר צדק פי' נאחז במדת צדק שהיא המ' וא"כ איך ישמעאל אשר לא קבל עליו עול תורה ומצות איך יזכה לזה להיות שקול כמו גר צדק ממש בהיותו גוי עע"ז כדכתיב ותרא שרה וגומר ואין צחוק אלא ע"ז ותירץ ר"ש ואמר כולא אתקשר בחד וגו' וקודם הביאור נחקור חקירה א' כי אם כל עסק דרוש זה על זרעו של ישמעאל איך יתכן שיהיו נאחזים במ' או יותר למעלה כמו שנבאר ב"ה וזה לא יסבלנו הדעת כלל ועיקר. ואמנם אנו מוכרחים לו' כי על ישמעאל בעצמו מדבר וגם אפש' שמדבר על איזה מזרעו אשר יתגייר ויחזוק בתורתינו כי גם הוא יזכה כמו ישמעאל אביו ויש לו מעלה יתירה ממה שיש לגרים משאר האומות והוא כי ישמעאל אינו נק' גר כי אם זרע כשר בנו של אברהם ממש ולכן כאשר מל ופרע הנה נכנס כבר במדת המ' והיסוד הנק' כל וכמ"ש ידו בכל ואע"פ שחטא עכ"ז הוא כמו ישראל משומד והראי' כי קודם מיתתו חזר בתשובה כנודע מרז"ל ובודאי שזכה אל מדת היסוד הנקר' כל ואל המ' בודאי וכן אם איזה מזרעו יתגייר יזכה אל מדרגת היסוד הנק' כל ולאו ברשיעי עסקי' אלא בזרעו הכשר שמתגיירי' האמנם שאר הגרים משאר האומות אינם עולים רק אל המ' לבדה ולא אל היסוד כי הם גרים ואינם מזרע אברה' ולכן ישמעאל בנו של אברהם זוכה עד היסוד וזו היא תשו' קושית ר' חזקיה ששאל למה ישמעאל ידו בכל עד היסוד הנק' כל וכל גיורא כד אתגזר איקרי גר צדק ואינו זוכה ביסוד והביא ראיה מג"ש כתיב הכא הנה ברכתי אותו וכתיב התם וה' ברך את אברהם בכל נמצא כי גם הוא זכה בכל וז"ש יתיר ועילא' מכולהו הוי להיותו ביסוד ואצ"ל בשאר האומות שלא נתגיירו כלל כי בוראי מעלת ישמעאל אינה כהם כי הוא בקדושה והם בטומאה. אמנם בענין דרוש הגרים רצוני לבאר בו מעט בקצור נמרץ. והוא דע כי הלא הגרים הם סוד הנשמות העשוקים כנזכר פ' משפטים ונודע כי כל הנשמות הם מעלמא דדכורא ולפעמים הם נשמות חשובות כנשמת רות ושמעיה ואבטליון וכיוצא ואיך נאמר כי הם גרי צדק והלא מן הבינה נחצבו נשמתם. אבל הענין הוא כי כבר ידעת כי אפי' נשמות הזכרים כשיש להם איזה עון אינם עולים אל עלמא דדכורא רק הם נשארים בעלמא דנוקבא כנזכר בפ' משפטים בפ' ובת כהן כי תהי' לאיש זר וגומר והנה נשמות הגרים אשר ע"י איזה עון

בודאי עשקום הקליפות א"כ גם כשיתגיירו ויהיו ראשי הדור עכ"ז אינם זוכים לעלות כי אם במ' ונק' גרי הצדק עד בא עת חליפתם בגלגול ואז יחזרו לעלמא דדכורא דוגמת מי שלא עסק בפריה ורביה כי הנה הוא בעלמא דנוקבא עד שיחזור כבתחלה. אמנם נשמת ישמעאל חזרה אל היסוד ולעולם לא יוכל לעלות יותר למעלה כי אינו מן הנשמות יש' אף כי הוא זרעו של אברהם נמצא כי אין עסק זה רק פעם ראשונ' שאז גרי שאר האומות זוכים עד מ' וישמעאל עד היסוד: או אפשר לפרש כי גם ישמעאל אפשר נתגלגל עד שחזר למעלה והדבר צ"ע:

א"ר חייא כתיב כי ה' אלהיך וגומר פי' כי ר' חייא רוצה להכריח ב' פי' בפסוק הזה ושניהם כא' טובים גם פי' ר' יוסי גם פי' ר' יצחק וביאר הטעם כי שני הדברים א' הם וכולם תלויים בשמו ית' והוא כי הנה שמו ית' יהו"ה הוא סוד צורת פרצופו ית' והנה האיש העוש' פרצוף אדם נמצא כי כביכול נותן דמות וציור ותמונ' לשמו ית' והוא כי הנה קרא כתיב כי לא ראיתם כל תמונ' וכן האומר דברים אשר לא כן בתור' הוא מענין חטא הקודם והוא כי התור' היא שמו ית' כנודע והקורא אות' בטעות נמצא משקר כביכול בשמו ית' ומציירו בצורה אחרת נמצ' כי שני דברים אלו כולם א' ואיסורן מטעם אחד וזה הוא כי ה' אלהיך אל קנא פי' כי שם זה עצמו הנק' ה' אלהיך הוא המקנא על עצמו: א"ר אבא וגומר למד מג"ש דפסל לך וגומר כי פי' הפסוק ר"ל לא תפסול תורה אררת מדעתך כי די לך בתורה שפסלה משה בב' לוחות אבן. ומ"ש כמה זמנין לשקרא ביה פי' כי כמו ששיקר בתורה ואמר דברים אשר לא כן. גם יזדמנו מקטרגים רבים ידברו לו שקרים על נשמתו כי גם ממקום הקדושה נחצב' יאחזו בה ויכניסוה לגיהנם מקום הטומאה כמו אם היתה נחצב' משם נמצא כי גם הקליפות ישקרו לנשמתו מדה כ"מ. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' פנים דלגאו. י' דעשי' דהיינו ד' מרכבות שראה זכרי':

פנים דימינא כלו' וכל אלו הם פנים לימינא כלו' בסטרא דקדוש' שכללותם אבי"ע כנזכר וכנגדם יש בסטרא דשמאלא לבוש שק בסוד הגלות שמתלבש קב"ה בהם לצרתם של ישראל שהם כל מלבושי נכרים שהזכיר שהם:

פנים דלא נהרין פנים רחיקין פנים דלבר. כלם הם נגדיים לאבי"ע הנז' שהם ד' פנים קדושים וכנגדם הם אלו הד' פנים הבלתי קדושי' אלין לימינ' ואילין לשמאלא:

באנפין עילאין דמלכא. י' דאצילות דהוא ושמי' אחידן בהו י' חכמה ה' בינה ו' ו"ק ה' מלכות קוצו של י' כתר:

ואינון [נ' דצריך להוסיף כאן תיבות ושמי' חד] הוא. כשלהבת הקשורה כנזכר בתיקונים:

כמה אחין וקריבין. **וגומר** היא הצעה לפרש על פני כל אחיו וגומר ידו בכל ביסוד כדמפרש ואזיל בסמוך:
איקרי גר צדק. ע"ש שהוא מתקשר עתה במלכות הנק' צדק ולא יתיר:
והכא. **בישמעאל**. אמר מר ידו בכל היינו ביסוד:
כלא אתקשר כחד. כי יסוד ומלכות מתקשרין יחד וציון וירושלים יוכיח וכן בירא ומבועה דילי' יוכיח. (מכל) [אבל] גיורא תנינן. כלו' אמנם התירץ הנכון הוא כשתדקדק מלת גיורא דתנינן במתניתין:
חנה ברכתי אותו אות שלו דהיינו האות של ברית קדש הנקשר בו.
שאני ישמעאל דברי' דאברהם וגומר. דוקא ישמעאל בנו של אברהם לבד ולא בניו כנזכר בפ' וארא דף ל"ב וז"ש בסמוך דאי שאר קריבוי אתגזרו איקרון גירי צדק ולא יתיר והוא יתיר ועילאה מכלהו דוק מלת והוא ולא אמר חד מבנוי או מזרעי'. ה"ג דדא הוא מהימנותא דילי' פי' פני י' דאצילות כנזכר לעיל כלו' לא יהיה לך אלהות זולת אלו הי' דאצילות שהם לבושיו י"ת והכל חד:
דהא האי פרצופא שליט בכלא. וכשהאדם עושה אותו והוא תחת ידו נמצא הוא שולט עליו ואינו כבוד עליון שיראה בדוגמא זו של מטה שיש שליטה באדם העליון. הא כתיב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם:
לאזדהרא על פתגמי אורייתא. שלא יבטל מהם רגע:
לאזדהרא דלא יטעי בהו. שצריך שידקדק ויעיין בהם היטב שלא יאמר על טהור טמא ועל טמא טהור וכו':
ולא יפיק מאורייתא מאי דלא ידע ולא קביל מרבי'. זאת אומרת על עוסק בתורה בדרך נסתר שלא יוציא הקדמה בסתרי תורה אא"כ ידע אותה ממקום אחר שכן רוב ס' הזוהר הוא מתפרש מדידי' אדידי' וכפי הקדמות הזוהר והתיקונין שיהי' בידו יוכל לפתוח כמה שערים ופירושי' בפסוקי התורה:
ולא קביל מרבי'. היינו דרך אחר שאם המעיין לא ימצא בספרים אותה הקדמה אמנם קבלה מרבי' עפ"י אותה קבלה יבנה עלי' כמה בניני' יוציא שרשים ופירושים בפסוקי התורה וכ"ש שאפשר שאותו הקדמה שקבל מרבו רבו הבין אותה מספרים אחרים שבאו לידו או ממקומות אחרים שהשיג בטוב השכלתו מה שאין התלמוד יכול להשיג בשכלו וג"כ מקיבוץ בקיאיות דרמו אהדדי ומוכרח לתרץ תירץ אחד שנמצא אותו התירוץ בענין אחר ומשם נלמוד לתרץ ג"כ קושי' זו וכדאיתא בגמרא בכמה דוכתי כדרבא דאמר רבא במקום אחר הכא נמי נתרץ כדבריו:

דדחיין לי' לבר ותשתצי מההוא אתר דצרורא דחיי. הטעם הוא כי כל סודות התורה הם משורשים במלכות ושם נצררים באותו צרור החיים וכשהאדם מכווין בכיוון בסודות ההם שיהיו אמתיים (רשומות) [כשהנשמה] חוזרת לשורשה חוזרים הסודות למקומם ונקשרים ביסודם אמנם אם הוא מוציא דרשות של דופי שלא ידע ולא קבל מרבו כשהנשמה הולכת לשם לחזור אל שורשה דחיין לה אחר שהוא שקר אין לו מקום לנוח ודחיין לה מתמן:

קולך דא נשמתיה דבר נש. לפי כשהולכת לג"ע מרימ' קולה וכל הצדיקים שבג"ע שומעים כי זהו הכבוד הגדול שעושים לצדיק כשנכנס בג"ע שידרוש בתורה כל מה שחדש בה ובסודותי':

ומאן דמשקר במלכא עילאה מלת עילאה ל"ג לי'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף פז:

לך פסל תורה משלך דלא ידעת מתוך ההקדמות ולא אמר רבך בהקדמות המקובלו' כמה זמנין רוחות רעות שהוליד בשבושיו ואחוזים בה. ברית סוד היסוד שהמ' נאחזת שם וקשר שתי מדות אלו הוא קשרא קדמא' וגומר וז"ש למיעאל בברית דאברהם דהוא קשרא דשכינתא והמשקר בברית דוחה שכינ' משם מפריד קשרה ומכניס היסוד אות ברית בבת אל נכר היא החיצונית הטמא' והוא עוש' באות' עבירה פסל ודאי בנים זרים בבת אל נכר או אפשר שהם ג"כ מוציא זרע לבטלה דהא והא איתנהו ובה' ממש בגדו שאין ראוי לקשרו אלא בשם אדנ"י בת יש' הטהורה ועם היות ברית למטה ביסוד ומ' עכ"ז משקר בשם יהו"ה משום דהאי ברית בקב"ה אחידא והמזנה בגויה או בשאר מיני חיה ובהמה כתיב לא תעשה לך פסל וכל תמונה וגומר.

א"ל בעוד דברשותייהו קיימי וזו אינה ברשותו שהרי היא תחת רשות ישראל עכ"ז אינו נקי משום דלית לך אנתו בשאר עמין אפי' כשהיא חוזרת לרשות יש'.

דכשרה כדקא חזי וגומר בן סורר ומורה שהיא חלק החצונים ירית מינה כי ליליתהיא מטלת שם זוהמתה. קשה למעבר ואינה נטהרת מהחצונים וכ"ש ההיא דאתנסיבת עם היות שהתירתה תורה עכ"ז היא מזוהמת מפני שאותה שהיא פנויה היא בבחינת הנקבה החצונית שאין טומאתה חזקה שהיא נפרדת משמאל הזכר אמנם הנשואה מורה שהיא מזדווגת שם והקליפה מתחזקת זכר ונקבה מיוחדים שק"ר ומרמ"ה ואינם נטהרים. ירית אחסנה אות ברית. ונטיר לה שלא יטמאנה ובזה זוכה אל מדת המ' ונדבק לעתים בסוד הייחוד דקב"ה. כ"ש אי זכי בפקודי אורייתא שאז בסוד המצות רמ"ח מצד הימין לכך פשיט מלכא ימיניה חסד והמצות הם בכל האברים העליוני' כולם לכך אתדבק בגופא

קדישא וגומר. חד נהמא לברך ברכת המזון ואי לא יכיל שאין לו בעי לשיירא אפי' מכדי שבעו ישייר כזית. דשמא קדישא וגומר פי' מלת טוב לשון בהטיבו את הנרות וירצה עתה טוב שם ומאיר שם בן ד' משמן טוב מאותו שמן הנמשך מהחכמה שהוא הטוב והמאיר והיינו ונהר יוצא מעדן עדן חכמה ונהר בינה להשקות את הגן ששה נטיעות ו' קצוות שם יהו"ה ואם נפרש שם במ' וירצה טוב ומאיר שם שהיא המ' משמן טוב כדפי' יהי' גן במ' כמשמעו. ר' יצחק אמר אין צריך להביא ראיה מפסוק ונהר אלא מפסוק כשמן הטוב דהיינו שפע החכמה הנמשך דרך המדות. ור' אלעזר פריך שאין השמן מהחכמה ובינה כדפי' ר' שמעון ור' יצחק שא"כ נצטרך לפרש שם במ' או בת"ת על היותר מפני שהשמן מהחכמה ובינה לכך פי' שהשמן מהכתר אשר שם טורי אפרסמונא דכיא שהוא השמן הטוב שאין חצונים אוחזים בו ועתה שם הוא שם יהו"ה כולו מחכמה ולמטה שכל ד' אותיות מאירות וטובות ממנו ודאי:

אר"ש וגומר מסיק למילתיה לפרש לא תשא את שם ופי' כמו שהברכה אינה מצויה אלא על מציאות כשמן אלישע והיינו קרא טוב שם וז"ש כמה טבא שמא עילאה לא שמות תחתונים אלא שמא עילאה דבוצינין עילאין קדישין דהיינו סוד שם שבאצי' והטעם ששם זה יונק מהשמן הטוב וז"ש דכלהו נרותיו ספירותיו אותיותיו נהרין משמן הטוב והנה השם הזה לעולם מתלבש בלבוש קדוש ולזה אין להזכירו בריקניא אלא בענין מה כדי שיהיה מתלבש השם באותו ענין שהוא עסוק בו והיינו לא תשא את שם וגומר לשוא שאינו מתלבש בשום לבוש ונמצא החיצון נאחז בו ח"ו ולזה טב ליה דלא אתברי. ור' אלעזר מוסיף שאפי' על ענין צריך שיקרים ענין מה שיתלבש בו השם וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. לא תשתחוה וגומר וכ"ש ההיא דאתנסיבת בקדמיתא וגומר ירצה כי הנושא אותה שהיתה נשואה כבר עם הגוי אז נמשך עליו כל הזוהמא בשלמותא שהם דכר ונוקבא וסוד הענין יובן במ"ש פ' משפטים כי כשהאדם נושא אשה שביק בה חד רוחא בגו מעהא ואפילו אם מת האדם נשאר שם ההוא רוחא מקשקש בגו מעהא כנזכר דף ק"א ב'. והנה כבר נודע כי הטומאה אצל הקדושה היא כקוף בפני אדם וגם היא מגלגלת נשמותיה בגלגול ואדרבה כל מאי דמבטשא אתחזקת יותר כנזכר בזוהר והנה בודאי כי גם ענין זה יהיה בטומאה כי יתדבק קצת זוהמת האיש בתוך האשה הנשארת עמו ולכן כשהאדם נושא את האשה הגויה אשר ידעה משכב זכר אז נטמא האיש ההיא בכל הקליפות דכורא ונוקבא וכ"כ מקטרגים עם האיש הישראלי השוכב עמה עד שמוציאו לתרבות רעה ומטמאתו לגמרי וזה תדין במכ"ש אם בהיות רוחא דיש'

הקדוש דשביק בגו מעהא דאתתא בת ישראל ועכ"ז מקטרג בגברא דנסיב יתה כנזכר פ' משפטים א"כ מכ"ש הטומא' בטהרה כי אינם יכולים לסבול זה את זה עד שיסתלק משם נפש הקדושה ויתמשך עליו נפש טמא וז"ש וכ"ש ההיא דאתנסיבת בקדמיתא ונתן הטעם משום דדינא בדינא אתדבק הוא סוד זוהמת הגוי עם זוהמת הגויה וכבר ידעת כי גם הקליפה נק' דינא קשיא ודינא בישא ועיין או' ואשתאבת ביה כי הוא מורה על מה שביארנו כ"ש אי זכי בפקודי אורייתא וגומר פי' כי רמ"ח מצות עשה מצד ימינא דמלכא כנודע וז"א אי זכי וגו' ולא שייך לישנא דזכי אלא במצות עשה כדין פשיט מלכא ימיניה שהוא זרוע ימין בסוד וימינו תחבקני והוא סוד יומם יצוה ה' חסדו ונמשך עליו חוט של חסד והבן. ואמנם נשמת יש' הוא מן הת"ת ולזה נק' בני ישראל כאו' בנים אתם וגומר לזה אתדבקו בגופא קדישא ת"ת כי מצד נשמתם כמ"ש בני בכורי ישראל. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' בשעתא דנשמתך ה"ג כמה זמינין לשקרא בה ולעיילא וגו' הענין כי אין הנשמה יוצאה מהגוף עד שרואה פני שכינה ואם היא זכאה מתדבקת בגופא דמלכא ואי לאו השכינה הופכת פני' ואלו שהיו מוליכים אותה בראותם שהשכינה הופכת פני' ממנה גם הם במקום שהיו מוליכים אותה לג"ע משקרין בה ומוליכים אותה לגיהנם וכתיב לא תעשה לך פסל היינו לא תקח לך אשה זרה בשביל איזה תמונה יפה שראית בה וחשקת בה (ומוליכיך אותה לגיהנם וכתיב) ואם לקחת' אותה גרש האמה הזאת וזה ולא תשתחוה להם כי כששוכב עמה משתחוה עליה. וכאלו משתחוה לאל נכר דבת אל נכר היא. כי אנכי ה' אלהי"ך אל קנא וגו' וכ"ש ההיא דאתנסיבת כדפי' רז"ל אשת יפת תואר אפילו אשת איש.

דדינא בדינא אתדבק היינו דין קשה וטמא שבבעלה אתדבק בדין קשה וטמא שלה. דירית אחסנתא דא היינו שהוא שומר בריתו שבזה נק' צדיק ויורש ארץ החיים וקצר וסמך על המבין:

לסדרא על פתורא חד נהמא וגו'. היינו בתחלת הסעודה כדי לברך עליו דאי אח"כ אסור משום העורכים לגד שלחן אמנם נראה בפי' שלכתחילה צריך להביא על השלחן בשעת סידורו כ"כ ככרות כדי שישאר א' שלם או יותר כדי לברך עליו ברכת המזון ותשרי עליו ברכה וצריך ליזהר ולעשות הלכה למעשה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף פח.

ור"ש אמר לא אדכר שמא וגומר מוסיף שאפי' על ענין חסר לא יזכירהו שאינו שורה על החסרון אלא עולם שלם כ"ש לשוא:

ותנינן א"ר יוסי מהו ברכה שמא קדישא אפשר במ' ברכה ודאי דמיניה אשתכח לכל עלמא לתחתונים:

זכור את יום השבת וגומר ר' יצחק אמר וגומר קשיא ליה כיון דלא משתכחי מזוני מה ברכתא אשתכחת ביה שאין להכחיש או' ויברך אלהים את יום השביעי ואחר שאין ברכתו במזונות מה ברכתא אשתכחת ביה איזו היא ברכתו. ותירץ אלא הכי תאנא וגומר וסוד הענין כי בימי החול העולם ניזון ע"י מלאך מטטרו"ן שהוא כלול ו' ימי החול והטעם שהשפע גשמי א"א אלא ע"י לבושי יצירה הקרובים לעשיה וביום השבת השכינה מאירה בעולם והעולם ניזון ע"י השכינה בהיותה מתלבשת בלבושין דבריאה שהם לבושי דשבת ויו"ט ולכן אין שפע גשמי בשבת אמנם שפעו רוחני מזון הנפשות והיינו שהששה כולם יונקים מהנקודה האמצעית ושואבים ממנה מזון רוחני כדי להגשימו ולהשפיעו אל התחתונים איש יומו לפי שאין בו מזון גשמי כנזכר לכך אין מזון לחצונים והם מתבטלים. אמנם ישראל קדושים הם ורוחניים אדרבה ביום שבת הם מקבלים שפע ומזון מתוך הקדושה לכל ו' ימים כמוהם כמלאכי עליון וזה הוראה גמורה שהם תחת קדושתו של מלך מלכי המלכים ולא תחת קדושת המלאכים וז"ש בגין כך מאן דאיהו בדרגא וגומר פי' דוקא בני ישראל קדושים שהם מצד האצילות בני מהימנותא בעו לסדרא וגומר בגין דיתברך פתוריה וגומר כנזכר ולא יצטרכו לקבל ששה ימים. ואו' בליליא לא שאינו חייב בג' סעודות אלא שאין הענין אלא כדי לקבל כדפי' וכיון שנכנס שבת ובאה מנוחה ושולחנו ערוך ונתברכו מזונותיו שוב אין צריך לענין זה עוד עריכת השולחן ולזה קאמר ליליא דשבתא אבל ג' סעודות באתרייהו קיימי:

ר' יצחק אמר אפילו ביומא דשבתא נמי פליג אתנא דמייתי ואמר שגם צריך לערוך שלחנו ביום שבת כדי לקבל ג"כ מברכת מדת יום שהיא ברכה יותר עליונה:

ר' יהודה פליג אדר' יצחק דלדידיה בסדור השולחן לחודיה סגי לקבל הברכות כמו שולחן לחם הפנים ואין כן ענין השבת דבעינן וקראת לשבת ענג שיאכל ממש ויתענג לזה פי' כי טעם אל שלש סעודות הוא שמזון ימי החול קצוב מיום ר"ה ונתן ביד ימי החול מזון כך לפ' בכל יום ויום והמוסיף מיום א' לב' חסר לו שכבר אכל שפעו וברכתו אבל ביום שבת שהוא מקור הברכות אין לו קצבה והטעם שבהיותו מתענג הוא משפיע ומוסיף שפע כפי ענוגו בעולם הזה כן יושפע עליו מלמעלה וז"א שטעם השובע וענוגא בהאי יומא בסעודות יתרות בגין דישתכח שובעא וגומר פי' מיום זה ישפיע שפע לשבוע לכל ימי השבוע משא"כ בימי החול כנזכר וז"ש בעלמא פי' בעולם השפל אפי' בימי החול: ור' אבא פליג עליה דר' יהודה דלא משמע ליה לפום טעמיה דבעינן הסדרת

השולחן ומודי לר' יהודה בחדא דבעי לאתענגא תלת סעודתי ופליג אדר' יצחק בחדא דלפום טעמיה לא מחייב לסדר השולחן ביום כ"א פעם א' וז"א וביומא נמי. ומודה ליה בחדא דבעי סדור השולחן ג' פעמים ועוד דבעי לאתענגא והיינו דקאמר לאזדווגא באינון דלעילא דמתברכאן מהאי יומא והיינו כדקאמר ר' יצחק שבסדירת השולחן הוא משתוה אל הימים הקדושים הרוחניים המקבלים שפע מן הנקודה האמצעית והוא שוה אליהם וז"א לאזדווגא להתחבר ולהשתוות עמהם:

והאי יומא לתרץ קושית ר' יהודה בדברי ר' יצחק כי טעם ג' פעמים סדור השולחן שהם לקבל ג' מיני ברכות מג' מקורות ביום זה וז"ש והאי יומא וגומר והם ג' מקורות עתיקא קדישא וזעיר אנפין וחקלא דתפוחין קדישין והם ג' סעודות לקבל מג' מקורות אלו. ואנו מסדרין פתורא ג' פ' כנגד ג' פעמים שמשפיעים ג' מקורות הנז' אלו באלו. ואו' בגין דיתברכון כולהו כחדא הדר לרישא דקאמר לאזדווגא באינון יומין עילאין וירצה מפני שיתברכו כולם יחד מהמקורות האלו וזה טעם להסדרת השולחן לבד כאו' בגין דיתברכון וגומר אמנם טעם הסדרתו ג' פ' טעמו לאתענגא ג' זמנין אלין דהא תליא מהימנותא דלעילא וגומר וכיון שתליית הענין בג' מקורות כנזכר ראוי להיותם ג' סעודות וזהו טעם אל ענג אכילה וז"א ובעי בר נש לאתענגא ג' זמני להראותו שמחה ותענוג עליון ולשמוח בשמחתם וז"ש ובעי בר נש לאתענגא בהו ולמחדי בהו ומאן דגרע וגומר ירצה ממה שאנו רואים שהגורע סעודה הוא פוגם הנה נראה היות צורך סעודתו שלא לפגום ג' מקורות עליונים כנזכר. בגין כך בעי לסדרא וגומר מכד עייל שבתא לאפוקי מאן דסבירא ליה תלת בר מדליליא ופי' הטעם ולא ישתכח וגומר ונעשה שולחנו של אדם כלי לקבל הברכה ונמצא שאר הימים אינו נהנה מיומין דחול אלא ממה שנשפע עליו בשבת כנזכ' וכאשר אינו מקיים זה מלבד שאינו בברכה נענש כי הוא מור' דלית ליה חולקא במהימנותא עילאה.

רש"א האי מאן דאשלים וגומר ר"ש פליג אר' אבא בתרתי א' בסדר הסעודות דר' אבא ס"ל א' עתיקא ב' זעיר ג' מטרוניתא ור"ש ס"ל כדלקמן א' דמטרוניתא ב' דעתיקא ג' דז"א ולהיות ענין הסעודות מפסוק אז תתענג לכך הכריח משם ואמר האי מאן דאשלים ג' סעודתי בשבתא קלא נפיק ואחר שהכרזה זו מכריזין אין ספק שיש רמז אל ענין הסעודות וסדרן.

דא סעודתא חדא אין זה סדר הסעודות אלא סדרא דקרא נקט וסדר הסעודות מפרש לקמיה **לקבל** עתיקא ודייק מלישנא דעל ה' דהיינו שרוכב על שם בן ד' כולו י' חכמה ה' בינה ו' שית ספי' ה' מ'. והרכבתיך על במותי ארץ וגומר היינו מ' שנק' שדה תפוחין על

שם שהיא יונקת מימין ושמאל אודם ולובן תפוחי אנפי מלכא ולכך היא שואבת ויונקת מנ"ה שהם במותי ארץ ודאי ששניהם על גביהן והיינו והרכבתיך היינו עליית המ' על במותיה להיותה שדי תפוחי חסד וגבורה ואינה יונקת משם אלא בהיותה על נצח והוד. והאכלתיך נחלת יעקב אביך דא הוא שלימו וגומר הענין כי ז"א משתלים שתגבורת הדין בשעת המנחה חסרון ורפיונו שלמות והמזגתו ע"י גילוי מצח הרצון שמתגלה מעתיקא קדישא לז"א בשעת המנחה.

לקבליה בעי לאשלמא וגו' ירצה שכל הסעודות הם לפי האמת בת"ת שהוא יום שבת האמיתי ואף אם נאמר סעודה אי בעתיקא וסעודה א' במ' כל זה הוא בסודם עם הת"ת כדמסיק לקמיה ולז"א ולאתענגא בכולהו פי' היות כוונתו אל כולם ענג א' דהיינו פנות אל הת"ת ועכ"ז בהיות ג' בחינות צריך למחדי בכל חד וחד כי בזה הוא שלמות האצילות בהיותם ג' בחינות ועכ"ז הם כולם במלכא כנזכר: ור' חייא הכריח דברי ר"ש ממה שאמר הכתוב ויכל וישבות ויברך שהם ג' בחינות:

ר' אבא כד הוה וגומר כבר פי' דפליג אר"ש ומשום הכי אזיל לשיטתיה ולכך הוה חדי בכל חד וחד והיה או' דא סעודתא וגומר לפרסם כל א' וא' לעצמו וכסדרם כנזכר וזה שאמר דא ע"ק ובסעודה אחורא דהיינו תניינא אמר דא סעודתא דקב"ה דהיינו ז"א וכן בכולהו סעודתי פי' גם בסעודה ג' היה אומר דא סעודתא דמטרוניתא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' כל ברכאן דלעילא ששה ימים עליונים ו"ק:

ותתא. עולם בי"ע. ביומא שביעאה בינה כמבואר בפ' בראשית דף מ"ז. אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה. אחר שהיא הבינה והרי היא מלא ברכת ה':

כל שיתא יומין עילאין ו' ספי'. וכל חד וחד יהיב מזוני ביומוי כי החסד ביום א' משפיע רב חסד בעולם ממה שקבל ביום שבת מהבינה שהיא שביעי כנזכר וכן יום ב' גבורה וגו' יום ו' יסוד. שבת שהוא הבינה אין בו כלל לפי שחוזרים העלולים אל העילה לחזור וליטול שפע. ובזמנא דנטלי לא יהבי וכל היניקה הזאת פועלים כל איש יומו במלכות והיא מחלקת המזון לתחתונים וזהו ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו':

לסדרא פתורא בליליא. אפילו שלא בשעת אכילה ור' יצחק אמר אפילו ביממא צריך שיהא השלחן מסודר בנהמא ומזוני כדי שתשרה רוב ברכות ברוב זמן:

ר' יהודה פליג. ואמר שאינו תלוי בסידור השלחן אלא באכילה וזהו אומרו בעי לאתענגא וגו' כי העונג היא הסיבה:

דישתכח שבעא ועינוגא וגו':

ר' אבא אמר לאזדווגא וגו' לעולם צריך סידורא דפתורא וכדמסיק לקמי' באו' בג"כ בעי לסדרא פתורא תלת זמני וגו' והאי דאמרת דבעי בר נש לאתענגא בגין דישתכח שבעא בעלמא כוותך ולא מטעמך דטעמא דעינוגא לא עיקרא דמלתא היא אלא בגין לאזדווגא באלין יומין עילאין וגו' ואנב זה תשרי ברכתא עלה כל שאר יומא דשבתא וגו' כדמסיק:

בעתיקא קדישא ובז"א ובחקלא. הגם שאין סדר ג' סעודות כך כדמפרש ואזיל. מ"מ סדר חשיבותם ומעלתם נקיט ואזיל. דא סעודתא חדא לקבל עתיקא קדישא וגו' דא סעודתא תנינא לקבל חקלא דתפוחין וגו' ע"כ לא סדר הסעודות קאמר דעד כאן לא קא מיבעיא לר' אלעזר לקמן אלא אי סעודת שחרית היא עתיקא וסעודת מנחה היא ז"א או להיפך אמנם ערבית כ"ע מודו דבחקל תפוחין היא. והיך קאמר הכא סעודתא תנינא דמשמע שסעודת שחרית בחקלא דתפוחין אלא ודאי דסדרא דסעודות לא נקט ולא סדר מעלתם אלא סדרא דקרא נקט ומקרא כפשוטו קא דריש:

שבתא אתייקר. שכן בתורה בסדר המועדות מקדי' להם השבת בפרשת אמור ובנביאים וקראת לשבת עונג וגו' ובתוכחות אמר הנביא ואת שבתותי חללו ולא הזכיר מועדים ובמתנות עניים אם לא נתן ביום השבת אינו נתפס משא"כ בחגים כדלקמן וכן כל מאן דנטיר שבת כאלו נטיר אורייתא כלא כדלקמן:

הוה אמר דא סעודתא וגו' וכן בכלהו סעודתי. לכלול במצוה מחשבה ודבור ומעשה. וכן ראיתי אנשי מעשה כשהיו מניחין התפילין היו אומרים לקיים מה שכתוב בתורה וקשרתם לאות על ידך וגו' וכן קודם עטיפת ציצית היו אומרים לקיים מה שנאמר ועשו להם ציצית וכיוצא בשאר מצות וזה היה מכוון ר' אבא לומר בכל סעודה דא הוא וגומר שע"י הכוונה היה ממשיך עליו כח המחשבה העליונה וע"י קול הדבור היה ממשיך עליו כח הת"ת הנק' קול וע"י המעשה היה ממשיך כח המלכות הנק' מעשה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף פח:

רש"א הכי וגומר ר"ש אזיל לשיטתיה ולכך בעת שהיה יושב לסעוד סעודות של מצוה היה או' אתקינו סעודתא דמלכא דהיינו יחוד כל הסעודות יחד סעודות כל האצילות אתקינו סעודתי דמלכא דהיינו בת"ת הכולל הכל כנזכר ולכן כאשר היה יושב הוו מנריזו הכרח לפי' ולשיטתו כל הפסוק בכל סעודה וסעודה כדפי': א"ל ליליא כתיב והרכבתיך על במותי ארץ היינו סדר הסעודות לפי דעתו דהיינו סעודה ראשונה בסוד עליית המ' ארץ ועם היות שאין זה סדר הכתוב לפי פשוטו קרא הכי מתבאר אז תתענג על ה' דהיינו כד קביל מעתיקא קדישא דוקא אז תתענג כאשר יקדם אליו והרכבתיך על

במותי ארץ ופי' אחר שתרכב על במותי ארץ דהיינו חקלא דתפוחין קדישין אז תתענג בענג דעתיקא קדישא שהוא על ה' ולכך אנו רוכבים על במותי ארץ בסוד סעודת הלילה שהיא סעוד' דמטרוניתא כדפי' כי כל השמחה בתיקוני' והיא מתברכא מטרוניתא וגומר וההוא ליליא חדוותא וגומר וג"כ הוא ישמח בשמחתא ולמיכל סעודתא כיון שהוא מכלל אנשיה כנזכר. ביומא דשבתא וגומר אתגליא עתיקא וגומר בבקר מתגלה חסד אברהם חסד עליון עתיקא ממש והוא רמז סעודה שנית וכולהו עלמין בחדוותא לא צד הגבורה המתגלה מצח הרצון בעת המנחה אלא כולהו עלמין בחדוותא מהבינה ושלימו מהכתר המתגלה בספי'. ועם היות שגם הספירות התחתונות מאירות באור טל אורות דנטיף עכ"ז חדוותא דעתיקא עבדינן ועתיק' עיקר וסעודתא דיליה הוא:

בסעודתא תליתאה וגומר ז"א דהוי בשלמותא מפני שנתייחד עמו שכינה ועוד שנתגלה בו מצח הרצון למתק דינו ובזה נשלם ואז הוא שעה שמקבלים הימים מיום שבת בסוד שהת"ת כולל ו' ימים והוא נקודה אמצעית ולכך כולם סובבים אותו ויונקים ממנו ולכך בעי בר נש למחדי בסעודתיה ולפי זה נמצא בסעודה ג' כללות ג' סעודות ולהם קאמר ולאשלמא אלין סעודתי מפני שסעודה זו שלמותם כמו שהת"ת כולל הכתר וכולל המ' כנזכר. דזרעא קדישא דישראל שמציאותם בג' חלקים אלו בנשמה מבינה ולמעלה ברוח בת"ת בנפש במ' וז"ש די מהימנותא וגומר. ולא דשאר עמין והיינו ולא הנחלתו מלכנו לעובדי וגומר כי אינם מקבלים כלל שפע מקדושה ביום השבת:

ת"ח בסעודתי אלין אשתמודען והוראה על ג' דברים. הא' דאינון בני מלכא מצד הת"ת סעודת המנחה. הב' דאינון מהיכלא דמלכא מצד המ' סעודת הלילה. הג' דאינון בני מהימנותא מצד ג' ראשונות סעודת הבקר ומאן דפגים חד סעודתא אחזי פגמותא לעילא שפגם הבחינה שבה תלוי הסעוד' וגרע ענג דילה ופגם גם כל המדות וז"ש ואחזי גרמיה גרוע בכל ג' בחינות הנז' דלאו בני מלכא עילאה מצד הת"ת דלאו מבני היכלא כנגד המ'. דלאו מזרעא קדישא דיש' מורה על הת"ת ונתן הטעם למה שאמר שפוגם בכל המדות מפני שא"א לפגום מדה א' ולאחוז בשתים אלא או לאחוז בכולו או בשום מדרגה מהם שאין להפריד כלל.

תלת מילין כנגד ג' סעודות עם היות שלא בטל אלא אחד מהם כנזכר.

ות"ח בכלהו שאר זמנין וחגין וגומר הנה מענין זה ראיה להיות שבת כל ישראל זוכים משולחן גבוה ובשמחתו אנו שמחים ובעל הסעוד' והשמח' ישמח בשמחתו לכל אשר יחפוץ ואין אנו חייבים לשמח זולתינו מה שאין כן בימים טובים שהם ימי שמחתינו ואנו בעלי הסעוד' ואנו חייבים לשמח כל הנמצא בלי שמחה ולפיכך אי איהו חדי בלחודוי

וגומר. אמנם ביום שבת כתיב ביני ובין בני ישראל שהקב"ה בעל הסעודה משמח אותנו. ומשום דכל מהימנותא שיום שבת כולל כל האצילות בסוד ענ"ג עדן עתיקא נהר מלכא גן מטרוניתא כנגדם יהבין ליה לבר נש נשמתא אחרא ממ' נשמתא עילאה מת"ת נשמתא דכל שלימו מבינ' והיינו אומ' בדוגמא דעלמא דאתי שאדם מתעדן בה כאן כעדונו בעולם הבא. ואין ענין זה ביום טוב מפני שהנשמה הנתוספת מענף א' לבד בפסח מצד החסד לבד בעצרת מן הת"ת לבד בסוכות מצד הגבורה לבד בר"ח מצד הירח שנתחדש:

מהו שבת שמא דקב"ה שמא דהוא שלים וגומר כי כל הבחי' שבספי' ישתלמו בסוד ענ"ג כנזכר והיינו ממש שבת וסודו ג' בת שין ג' יודין הם סוד עדן דהיינו סגולתא כח"ב ג' ווין שבשין הם סוד נהר ימין ושמאל ואמצעי. א"ר יוסי מסייע לרשב"י ואמר סעודתי אברהם היינו סוד עתיקא שכולו ימין וז"א הוא סוד הת"ת ודאי יעקב ומטרוניתא שמאלית קשורה ביצחק והיינו או' כלילן בהו והוא סוד שבת מהימנותא שלמתא וגומר משא"כ ביום טוב שהוא או אברהם או יצחק או יעקב כנזכר:

תאנא בהדין יומא וגומר ספר ה' מעלות שיש ביום שבת שאינם ביום טוב ועם היות שימצאו לא ימצאו כולם וגם לא כל מציאות אחת מהם אלא קצתו וגומר.

ת"ח בכל שתא וגומר מכאן ועד סוף הוא לסיוע לה' מעלות הנז' דינא תקיפא שלטא מצד הגבורה. וכל דינים וגומר היינו כחות הגבורה המתפשטין ממנה עד החצונים. ביומא דשבתא וגומר וכל דינים אתכפיין בין דינים עליונים בין תחתונים בין חצונים בין פנימיים. ודינא לא שלטא ביה ומכאן ראיה דדינין אתכפיין וממילא דנייחין חייבין שהם שתי מעלות מהנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' אתקינו סעודתא דמלכא בלא ה' גרסינן. היך מתתקנן תיקון וסדר שלהם כיצד אם בסדר המדות שהם חקל זעיר עתיקא ממטה למעלה שכן חקל היאבלילה ויש בה זווג או מלמעלה למטה כדרך המשכת השפע עתיק זעיר חקל או כסדר הכתוב אז תתענג וגומר עתיק. והרכבתיך וגומר חקל והאכלתיך וגומר זעיר ולזה נסתפק בסדרם:

מתברכא מטרוניתא וכלהו חקל תפוחין הם ב' בחי' במלכות א' נק' מטרוניתא ע"ש שהיא אם הנשמות מלשון בית מטרון ובחי' זו שבה מתברכת בסוד עונה מנשמות קדושות דיהבין לה ובחי' זו נק' במקום אחר בשם באר ובשם פירין: והב' נק' חקל תפוחין קדישין שדה מלא ברכת ה' ממיני השפעות שנותנין לה בסוד שאר כסות ותכשיטין ולהורות על מיני ברכות נקט חקל תפוחין כי התפוח הוא משונה בגוונין להורות על שינוי ההשפעות זו מזו וזאת הבחי' נק' במקום אחד בשם איבין וכנגד שתיהן אמר:

ומתברכא פתורי' דבר נש ונשמתא איתוספת וגו':

דא הוא סעודתא דזעיר דהוי בשלימותא. הגם שבאדרת האזינו משמע דסעודת מנחה היא דעתיקא האי דהכא הוא העיקר שתירץ בדקדוק סדר והתם מעלת המדות ממטה למעלה. ואומרו דהוי בשלימותא פי' כי שתי הסעודות הם תלויות עד שתבא סעודת מנחה שאז שלימות הכל כנז"ל בר"מ דף צ"ג. א"נ משום שהוא כנגד יעקב שלימו דאבהן.
שמא דקב"ה פי' שבת ש' ב"ת ש' חג"ת ב"ת מלכות הרי שבת:
שמא שלים מכל סטרוי דהיינו מערבי"ת עם דרומי"ת מזרחי"ת צפוני"ת שלימו דכלהו סטרי"ן:
סעודתי דאברהם יצחק ויעקב כלילין בהו לאו דפליג אר"ש אלא מוסיף על דבריו שגם ג' אבות נכללים בהם כי יעקב נכלל בסעודת הלילה בסוד שהוא תקן תפלת ערבית תקן וקשט לה בתכשיטהא. סעודת שחרית חסד לאברהם סעודת מנחה הוא יצחק דהיינו עת הדין נמתק ונעשה עת רצון וז"ש חדו על חדו שמחת כללות ג' אבות על שמחת גילוי המדות הנז' באופן שהיא שמחה שלימת' מכל סיטרוי:
מתעטרין אבהן מג' ראשונות והם חוזרים ומשפיעים לבניהם שהם נה"י בסוד עטרת זקנים בני בנים וגו'. אורייתא מתעטרת בעטרין שלימין רמז לת"ת דנטיל תרין עטרין ולזה אנו מוציאים ס"ת מלובש במפות יפות ונאות ורמוני כסף שנים על ראשו לרמוז על אלין תרין עטרין. א"נ כדלקמן:
אשתמעו במאתן וחמשין עלמין. דהיינו סוד כי נ"ר מצוה הנז' בפ' תרומה דף קס"ו והענין כי כל רמ"ח בחינותי' מתעדנים ביום (השמים) [אפשר דצ"ל השבת] בשעת היחוד הגמור בהיותם בין ב' דרועין ולכך רמ"ח וב' דרועין הם סוד נ"ר:
גליא רצון דילי' היינו סוד מצחא דרעוא כנז' באדרות. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף פט.

תאנא בהאי יומא וגומר ראיה למאי דאמר דאורייתא מתעטרא וגומר ומיניה נפיק ראיה למעלה הראשונה דמתעטרי אבהן והיינו אומ' מתעטרא בכולא בהיותה כוללת כל הבחינות בשבת ומתעטרת בהם כנזכר. ומתעטר בכל אינון פקודין הם רמ"ח מצד החסד ושס"ה מצד הגבורה והת"ת מתעטר בהם שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח וזהו שם שלם והם תרי"ג מאורות רחמים ודין שהתורה מתעטרת בהם ויש עוד גזירין מהמ' גזרה ודאי ועונשין מלמט' מכחות דיניה. בשבעין ענפין דנהורא הם ז' ספי' מאירות כולם בו והוא מתעטר בהם וכל א' כלולה מעשר הם עולין אל מספר שבעין והם שבעין פנים לתורה וכל קצה וקצה מאיר בשבעים פנים וז"א מכל סטרא וסטרא. מאן חמי שכל א'

וא' מהשבעין הם כלולים לאלפים ולמאות אמנם יסודם שבעים וכן הם ע' נפש עולים לגוי גדול וכן הם ע' פנים לתורה וכמה פנים לכל פן ופן.

חמשה קיימין הם סוד ה' ספי' חג"ת נ"ה שהם ה' אורות נמדדות ע"י הת"ת עץ החיים מהלך ה' מאות שנה: וכולהו ענפין שהם מסתעפין לחמשין כל א' לעשר סוד נ' שערים ולכך אמר מאן חמי אינון תרעין וגומר והם עשר בכל סטרא וסטרא מתפתחן בסוד הארת החכמה בבינה שהם עשר פעמים ה' דהיינו יוד מסתעפת בה' וז"א כולהו מזדהרין מצד החכמה ונהרין למטה מצד הבינה וגומר וזה להביא סיוע למה שאמר לעיל חדוותא ותפנוקא אשתמע וגו' והיינו אתערו חדוותא מצד הבינה שהיא שמחה בסוד ישמח משה וצריך לעורר השמחה ממטה למעלה ותחלה היא השמחה הגשמית ועליה אמר אתערו חדוותא התעוררות למ' ממטה למעלה ואח"כ היא עולה ומשתלמת והיינו או' אתערו בחדווא שלמתא ואח"כ היא נקשרת בחג"ת והיינו או' אזדמנו בתלת חדוון וגומר להקביל פני הבינה דחדווא דכל חדוותא:

א"ר יהודה וגומר שבת לקדשו היינו שעל בחינת שבת דהיינו העליה עד הבינה יאיר עליו אור החכמה דהיינו לקדשו להמשיכו מן הקדש ובחינה זו ג"כ היא בישראל דכתיב קדושים תהיו תמשיכו עליכם מן הקדש כי קדוש אני משם וכשאתם מתקדשים אני מתקדש עמכם ועדיפא מינה דכתיב וקראת לשבת ענ"ג דהיינו כח"ב משלש ראשונות ולקדוש ה' מצד החכמה מכובד מצד הכבוד שמשם הכבוד ודאי שעולה כבוד ל"ב נתיבות:

תאנא בהאי יומא כל נשמתיהון דצדיקייא וגומר היינו שיש נחים בג"ע עליון עולם הנשמות ואור ענ"ג שבא מהכתר מקום העדן הנפלא מתעדנים. ורוחא חד מהכסא מהבריאה ממקום גילוי האור מג"ע עליון מקום הנשמות מתפשטות וגומר ומתנשי מכולהו אין הענין הזה ע"י הרוח הנוסף ההוא שאין אותו הרוח בא עליהם עד שתחלה מתנשי מכולהו והיינו ע"י יתדות המשכן כנזכר פ' פקודי. רוגזין להסיר כעסן מכל ענין.

דינין עצב חולים ומתים וכיוצא.

פולחנין העבודה הקשה כפשוטו.

בג"כ שקיל שבת וגומר כמו שהתורה מוסיף רוח קדוש לגר המקבל אותה כך השבת מוסיף רוח הקדש אל הנכנס תחת כנפיו כנזכר. אשתמע דמאן דנטיר דכתיב שומר שבת ושומר ידו שקול זה כזה.

ר' יודאי וגומר מסרסי גרמייהו אפי' שיצרם תקיף מסרסים אותו. מזרזי גרמייהו אפי' שאין כח בהם מתחזקים. משום דידעי רזא וגומר והמעשה התחתון בקדושה ובצניעות

מעורר העליון. ומתברכאן הראויות לכך אמנם עוברות ומניקות מצוה לבד. ישמרו לשון המתנה. ואיקרון סריסים משום דכתיב כה אמר ה' לסריסים ופי' דעל זקנים שהם חשוכי בנים קאמר וניחא לישנא דסריסים להכי קאמר דלהאי פירושא נמי ניחא לישנא דסריסים. לאשכחא רעוא וגומר להשתמש בעת שמוש עליון שאז הרצון העליון מתגל' למט'. ומתחזקים וגומר כלא חד וגומר היינו כדפי' ממש מחזיקים במעש' תחתון הברית העליון אל הזווג ההוא ולא תפרוש ברית התורה אלא בבריתי סתם והוא מעין ובחרו שפי' מ"ש כולא חד דהיינו זווגא דשבת מאן דאתקדש בקדושה דא שמסתרס עצמו וידע רזא דא לכוין סוד כוונתו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' בכל מיני פקודין שהמצות מתנוצצות ביום שבת ולכך המצות הנעשות ביום שבת יש בהם תוס' יתרון וקדושה כי קדושת היום גורמת עילוי המצות.

בשבעים אנפין [בזהר שלנו כ' ענפין] מתנוצצים ג"כ ע' פנים שבתורה חמשה קיימין היינו ה' חומשי תורה שהם זרועות עץ החיים ובהם נכללים כמה פרשיות:

אינון תרעין היינו חמשין תרעין שבבינה מתפתחין ביום השבת וכל השערים שכנגדן בכל העולמות ולמטה מתפתחין וז"ש בכל סטר וסטר ואור עליון של נ' תרעין דבינה עוברות דרך בהם וזהו בההוא נהורא דנפק ולא פסק: ורוחא חד מענוגא דההוא ה"ג ופירושו ענף א' אתפשט מעונג של אותו הנסתר אשר הזכרנו: לכלהו בני קדישין וגו'. ומתנשי מכלהו כל רוגזין:

חמורך קטרי' בטיפסי וגו' משמעות הלשון הוא תקשור חמרך בגולם של אילן זה פי' טיפסא מלשון טופס ודמות או אפכי' לאחורך כלומר הפוך חמורך לאחורך שלא יבלבל הדעת בהיותך מחמר אחריו והוא יבא אחרינו.

בניני' דמר עבידנא ארחא ולא הבאתי עמי שום פרקמטיא ולא איכפת לי שיבא החמור אחרינו שאין עליו משא שיפול או שיגנבוה מאחרינו:

בברית סתם מלכות. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף פט:

באינון שיתא יומי עבידתייהו דבני נשא יר' שיתא יומי שהם ששת ימי חול דמטטרו"ן אין הקב"ה מחדש הויה חדשה אלא דוקא עבידתייהו דבני נשא מה שנפעל הוא פעולה גשמית והיינו ועשית כל מלאכתך מה שהיא מלאכתך ולא מלאכת שמים ולפי זה אין בזווג ההוא משתתף הבורא אלא דוקא מצד ששת ימי החול והיינו תעבוד בסוד העבד והנולד שם הוא בסוד עץ הדעת טוב מצד עבד מטטרו"ן ורע מצד עבד מורד סמא"ל ולכך יצה"ר מתדבק באותו בן מה שאין כן בשבת. אמנם ויום השביעי שבת הוא

לזווג ה' אלהיך קב"ה ושכינתיה ואין שם מעשה גשמי כלל אלא הכל רוחני וז"ש בר בזמנא דלא ישתכח מעבידתייהו דבני נשא אלא עבידתיה דקב"ה וכבר הקב"ה השלים הבריאה מה מעשה נשאר שהוא עושה ומה גם ביום שבית' וז"ש ומה עבידתיה זווגא דמטרוניתא להתהות שם הויה חדשה שהיא סוד הנשמ' החדשה המתהוית מזווגא דקב"ה ומטרוניתא בני מעלי בנין דלא סטאן לימינא ולשמאלא בנין לקב"ה שאין בהם חלק רע משא"כ בזווג שבכל חצי הלילה בסוד מטטרו"ן דהיינו נפש דתמן יצה"ר. בנין דמלכא ומטרוניתא שהאצילות מתפשט אפי' בעולם הגשמי ואפי' בסוד גופם משתתף הייחוד העליון אמנם הנולדים בחול נשמתם ורוחם ונפשם הוא מהקב"ה אבל ביצה"ר וגופם משתתף החצוני מצד תולדותם כנזכר ואינם גבורים כובשים את יצרם ואין הקב"ה עוש' בשביל תפלתם ולא מעשיהם שהם נמשכי' אחר יצה"ר וז"ש וכד סליק עלמא בדינא וגומר שזכותם מעביר אפו של הקב"ה שהם טוב בלא רע כנזכר. וע"ד כתיב כולו זרע אמת שאין יצה"ר גובר ואין הקליפה דבקה אל המוח מה שאין הבדלה זו בימות החול דהיינו הקב"ה מקנן במטטרו"ן ושם סביב רשעי' יתהלכון ולכך אינו כולו זרע אמת אלא מתערב בסוד עץ הדעת טוב ורע: מהו אמת עזקתא שלמתא וגומר ירצה אמת הוא סוד הקדושה נבדלת מן הקליפה כי הקדש מורה הבדל החצונים ועוד אמת א' זכר ת"ת נקבה ולז"א שלימתא שאין שלימות אלא מתוך זכר ונקבה מיוחדים והיינו תתן אמת ליעקב שהוא סוד היחוד:

בכינא דאמינא וגומר נבהל כי לפי הנדרש הם כל בני עולם מצד רוע בחירתם נטבעים בטיט יצרם וחפצי' מחמת מיעוט יראתם ומקלקלים את בניהם והם מילידים כמעט בחוץ ולז"א לאו על דידי בכינא אלא על אינון בני עלמא דאורחיהון כבעירו משלחין רסן תאוותם כבהמות ואינם יודעים חטאם ולא מסתכלי במה שמחלקלי' קלקול גדול שמחבלים גם את בניהם. ועתה בדורותינו אלה אנו גשמיים פחותים מבעירי ותהי האמת נעדרת וכל הרואה דרוש זה ישום וישרוק על מכותיו ויצדיק דין שמים עליו כי אנחנו טבועים בבוץ תאוותינו כבהמות בכל מדותינו ולא על חנם צווחן צווחן ולית מאן דאשגח בן עד שכמעט צמח יאוש קבלת תפלה בכל לבותינו ולנו בושת הפנים כהיום הזה:

א"ל חייך לית עלמא אלא אינון חבריא ירצה לא נכלל עתה כל העולם אלא אותם שיש בהם ג' מדות אלו והקב"ה די לו בהם בעולמו ושאר ישראל הם הקליפה להם שע"י חבריא מתקיימין כאו' אלמלא עליא לא אתקיימון אתכלייא: והג' מדות הא' היא חבריא שקבלו עליהם דברי חברות במד' זו ושאר המדות הידועות לחברים. הב' היא דמשתדלי באורייתא ואינם מתרפין ממנ'. הג' היא וידעי סתימו אורייתא שישכילו בסתרי תור'

אמנם החסרים משלשתם הם עמא דארעא כדמסיק ועתה יעלו וירדו ג' מדות אלו ויבחנו בהם בחינות רבות.

לאתיושבא באורחוי שיהיה נדרש סוף זה במה שדרש בפסוק כה אמר ה' לסריסים שאינו מתיישב אלא בסריסים ממש. ביתי היינו עצם השכינה ממש חומותי הם בחינות הסובבים השכינה שהם כסאות ומחנות שכינ' ששם הם מפוקדים כמה ממונים וכמה שומרים. יד ושם דיש להון ירצה שיש להם יד מקום וחופה להתעדן בו הב' לבוש שמתלבש בו הנשמה והיינו ושם ואותו י"ד ושם טו"ב מאיר בשלמות מצד שכר הבנים דישלפין נשמתין קדישין לבניהם והבנות שיהיה להם חתנים לומדי תורה ויהיו הבנים והחתנים עוסקים בתור' ונשמת האב מתעדן בג"ע:

ד"א לו להההוא דידע וגומר לפי זה יהיה בחינת שכר כי אותם שעושים ענין מצוה זו סריסים וגומר יהיה להם יד ושם אמנם היודעים הסוד ומכוונים אליו סוד כוונתו זוכים אל מעלה נוספת דהיינו חד או תרי בדרא שכרו שם עולם דהיינו שיהיה לדרי דרין וז"ש להההוא דידע וגומר:

תו אר"ש כתיב לא תבערו וגומר בגין דלא אתחזי דינ' והמדליק אש מבעיר הדין העליון. וכל עילאין משתכחין בחדוותא וגו' דינא לא שלטא שמתגלה בהם אור הכתר מצד הבינה שבה שורש הדינים ודין שבכל המקומות לא שלטא ואפי' בנפרדים והיינו בכל מושבותיכם בכל מקומות מושב נשמתכם ומציאות כ' בי"ע:

תאנא כתיב כי ששת ימים ולא בששת שאין שמים וארץ ענין לעצמם אלא הם עצמם ששת ימים דהיינו שמים ת"ת כולל ו' קצוות וכן המ' כשהיא מתמלאית ה' במילואה כוללת ו' קצוות את הים דהיינו בחי' המ' המתפשטת יותר כנודע כי הים סובב לארץ וירצה שגם בחינתה הנק' ים היא כלולה ששה אלו וכן כל אשר בם והם בחי' ענפי השמים וענפי ארץ וענפי הים כולם כלולים ששה אלו וז"ש את הים ואת כל אשר בם הם כלולים מצד שם ה' שבחכמה וז"ש דשמא קדישא אתכליל בהו שהיא הנק' קדש ואומ' אתכליל בהו מצד היות' מתתקנת ומסתעפת במציאותם וכל קצה מהם כולל שם יהו"ה ולז"א כי ששת ימים עשה ה' על שם זה הגבוה ועל שם זה אמר ברך ה' את יום השביעי יסוד הקושר יחד שמים וארץ והיינו וינח ביום השביעי כי בסוד הייחוד הזה שם יהו"ה נח ומעטר במנוחתו שמים וארץ ויש בו נחת וינח ביום השביעי ויש בו קדושה וברכה כאו' ברך ה' ויקדשהו וישראל דבקים בסוד שם זה כאו' ואתם הדבקים וגו'. מהרמ"ק זלה"ה ע"כ:

והרא"ג ז"ל כ' לא מזדווגי חבריא בר בזמנא דלא אשתכח מעבידתייהו. כי המשמש בימי החול ממשיך נשמה מסטרא דעבד מטטרו"ן העובד ועושה מלאכה בשית יומין דחול כנזכר בפרשת משפטים כי תקנה עבד עברי וגו' ולזה הנשמות הנמשכות אז נק' עבדים אמנם בשבת שאין בו מלאכה אתמשכו מסטרהא דבת יחידה ולזה נק' בנים אתם לה' אלהיכם ולא עבדים ולכך ת"ח אסורים בעשיית מלאכה לפי שהם בעצמם נק' שבתות ויו"ט כנזכר בפרשת צו דף כ"ט:

אמת דא קב"ה. ת"ח:

דאורחיהון כבעירי. לשמש מטתם בימות החול:

דמחבלין אורחייהו. ששימושם בימי החול נחשב כאלו משחיתים זרעם:

בני זנונים ממש לפי שהקליפות מתפשטות בעולם בימות החול וממשיכים מהם נפש לבניהם:

שמא דקב"ה (אתקריבת) [אתקרי בית] כדפי' בתי' בית [בית] בינה יו"ד חכמה תי"ו ת"ת והם סוד יה"ו ובחומותי היינו מלכות ה' אחרונה שבשם הרי שמא דקב"ה: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף צ.

ר' חייא פתח ונהר יוצא וגומר לפי דעת ר' חייא כבד את אביך נאמר על הת"ת והיינו או' וההוא נהרא שהוא הת"ת דמבועא שהיא החכמה ירצה מפני שהת"ת משך שפע החכמה נק' הת"ת אב עם היות שאין מלת אב צודק אלא בחכמ' כאו' כולם בחכמה עשית. וז"ש מ"ט יקרא אב ואמר משום דאיהו נביעא דהיינו שהוא דבק באב שהוא המבוע ונובע ממנו ג"כ הוא מפרנס ומגדל וז"ש לאתזנא לגנתא לזה יקרא אב: ור' אבא פליג ואמר שלא יקרא אב אלא החכמה דוקא וז"ש עדן ממש לא נביעו נהר אלא המבוע בעצמו שהוא העדן והיינו החכמ' אב המוליד איקרי א"ב ומשורש למעלה באין בכתר לזה נק' אב א' כתר ב' חכמה ועכ"ז איקרי אתה לא לשון נוכח שאין שם גילוי אלא שארי לאתמשכא ואתה יהיה לשון ואתא מרבבות קדש אתא בא ונמשך והיינו אב כאו' כי אתה אבינו.

ור' אלעזר פליג וסבירא ליה דנשמתא דבר נש מזווגא דקב"ה ושכינתיה דהיינו ת"ת ומ' ולכך אביך דא קב"ה אמך כ"י שהיא מכנסת נשמות מלמעלה גם היא מכנסת לתוכה הת"ת הנק' יש' להוליד הנשמות והראיה שאינו החכמה אתיא א"ת לאתכללא שכינתא עם הת"ת דלא שייך בחכמה כי אם אב נאמר על החכמה היל"ל כבד אביך מאי את אלא הכרח כי אב נאמר על הת"ת כנזכר והענין כי הכבוד הזה בלי ספק הוא הייחוד

ומעשה התורה והמצוה ואמר כבד את אביך ת"ת ואת לאתכללא שכינתא שכל מקום שאתה מכוון לכבוד האב תכלול עמו האם שלא להפרידם וכן מינה יליף את אמך כל מקום שאתה בא לכבד אמך תכלול באותו כבוד הת"ת כדי לייחד תמיד. ור' יהודה פליג אכולהו וקאמר דעת רביעי הכולל כל הדעות הקודמים ולזה כשאמר הכתוב כבד את אביך ואת אמך סתם קאמר כי היכי דלישתמע חכמה ות"ת א"ב כל מי שנקרא אב וכן כשאמר אמך סתם קאמר דלישתמע כל מי שנק' אם דהיינו בינה ומ' אמנם באה מלת את באב ובאם לרבו' איזה אב או איזה אם עם היות שהוא רחוק לז"א כל מה דלעילא כתר וא"ס דלעילא וכן כסא חיה אופן והשמים והארץ בכלל וז"ש ותתא וענין כבוד אב ואם שלא יחטא ויכעיס ויפגום כל א' כפי עניינו אפי' שמים וארץ כדכתיב ועצר את השמים וגומר והיינו חלול כבודם: ור' יוסי פליג אכולהו והסכים לדעת ר' אבא בתוספת מעט ויש בינו ובין ר' אבא פלוגתא וז"ש האי דא"ר אבא שהחכמה נקר' אב והטעם לזה מאתר דשארי לאתמשכא כולא דהיינו החכמה כנזכר שפיר דקדק דהא אוליפנא ההוא טמירא שהוא הכתר וכ"ש למעלה ממנו ולא אית ביה שרותא שאינו תחלת הגילוי לא שייך בו אתה לנוכח המורה גילוי אמנם הוא מורה העלם והסתר אמנם החכמה הנגלית נק' אתה ומכ"ש שיצדק אתה בת"ת ויצדק בו אבינו וז"ש מאתר דשרותא לא אמר אתר דשרותא דהיינו חכמה דוק' אלא מאתר דשרותא אשתכח דהיינו חכמה ומחכמה ולמטה קרינן אתה א"כ כל מקום שיצדק מלת אתה יצדק אב וז"ש ואקרי אב א"כ נקטינן שאינו אב חכמה לבדה אלא גם הת"ת ומינה ילפינן לאמך שהיא בינה ומ' והרי זה דומה לדעת ר' יהודה ולא כמו שפי' והוסיף לעילא ותתא שאינו נאות ועם היות שהוא חלק בין המדות הפך דעת ר' אבא ייחד ואמר וכולא חד הוא ואתה שאינו נפרד והכל נקשר בא"ס בריך שמיה וגומר וכלל דברי ר' יוסי אביך חכמה ות"ת אמך בינ' ומ' כנזכר ומלת את יהיה מפני שנכלל הענין הזה במלת אב וכן במלת אם אמר את לרבות כל מקום שיצדק אב ואם כנזכר: ור' חזקי' דעתי' קרוב לדעת ר' יוסי בשינוי קצת ושינוי משמעו' דורשים ולז"א ודאי כולא חד כדפי' ר' יוסי שא"א להיות אב ואם חכמה ובינה שלא ישתתף ת"ת ומ' שהם מעבר צאתם לגילויו על ידם וכן א"א להתהות ע"י ת"ת ומ' שום הויה אם לא תרד הכח מחכמה ובינה ולז"א ודאי כולא חד. אמנם הבא להשכיל לא יבין אלא ת"ת ומ' וז"ש כבד את אביך דא קב"ה ואת אמך דא כ"י והם אב ואם לנשמות והיינו כ"י כנזכר לעיל. אמנם תנינן אר"ש בנים אתם לה' וגומר ההוא אתר דאקרי בנים דהיינו חג"ת נה"י ובת א' מ' ורצה הכתוב לפרש שיש' הם מרכבה אל המדות האלו כענין שהם חסידים מחסד וגומר ויש' מרכבה לכל מקום שנק' בנים א"כ מי הם אב ואם לבנים אלו אין ספק

שהמולידם הם חכמה ובינה שמשם נאצלו סוד ד"ו פרצופים א"כ בג"כ סתימא דמל' כבד את אביך ואת אמך לאכלל' כלא דלעיל' ותתא ולא שנסיי' אביך ואמך ת"ת ומ' ואת ואת לרבות או להיפך אלא סתמא דמלה לפי שהוא במדרגת בנים עליונים דהיינו בנים אתם לה' אלהיכם יהיה עיקר אב ואם חכמה ובינה את ואת לרבות ת"ת ומ' ומי שהוא אב ואם עיקר ת"ת ומ' שהוא בן למטה ואינו מרכבה בבנים למעלה עיקר לו הם אב ואם ת"ת ומ' את ואת לרבות חכמה ובינה ולז"א ד' מלות אלו שהם את אביך ואת אמך לאכללא כולא דלעילא חכמה ובינה ותתא ת"ת ומ' כל א' לפי ענייננו כנזכר. ר' יצחק אמר לאכללא ביה רביה ירצה ר' יצחק בא ללמוד סתום מן המפורש פשוטן של דברים אביך ואמך ממש את ואת לאכללא רביה או אשת רבו דהיינו את ואת ומהכא ילפינן לנסתר שאביו ואמו הביאוהו לעולם התחתון א"כ אב ואם המביאים לעולם התחתון הם ת"ת מ' ורבו שלמדו תורה וחכמה היינו החכמה ומביאו לעולם הבא בינה והיינו את ואת. ור' יהודה פליג אפשטיה ואין ראיה ממנו לנסתר מפני שרבו הוא בכלל הקב"ה ולא בכלל אביך ואמך:

בהני ה' אמירן וגומר הענין כי הדברות הם ממש כל דבור ודבור יוצא מספירה אחת וכמו שמציאות הספי' הם החמשה נכללות החמשה כך הדברות ימצאו בהם סגולת הספי' והנה הת"ת קו הרחמים נכלל בכתר כך אנכי שהוא דבור הכתר שהוא הראות מציאות הא"ס ולא תרצח שהוא דבור הת"ת שהוא סוד צלם האדם שניהם ענין א'. לא יהיה לך שהוא דבור החכמה שהיא יוד של שם כנגד לא תנאף שהוא דבור הנצח שהוא ענף ימיני שהנואף משקר באות יוד שהיא סוד המילה והיינו חרב על ירך שהוא הנצח והיינו בה' בגדו ששקרו באות ברית והיינו משקר במלכא ודאי שעולה עד החכמה. לא תשתחוה להם הכורע על הזרה משתחוה לע"ז וכמו שהחכמה בעלת מעשים רבים כאו' מה רבו מעשיך לכך גזרין ועונשים תלויים בדבור זה וז"ש ובדא כמה וגומר. לא תשא מצד הבינה ולקבליה לא תגנוב דבור ההוד ענף הבינה העובר על לא תגנוב ולקח עושר של זה הבא לו מן הצפון הרוצה שיעשיר יצפין ומעשיר בצד אסור קרוב אליו לעבור על לא תשא ונשבע לשקר ומשפיע סוד השבעה מדות למקום השקר והחצוני ומעני הקדושי' ומעשיר הטמאי'. זכור דבור החסד אמרתי עולם חסד יבנה ובו שבת ונח ודאי. ולא תענה הוא דבור היסוד הנק' חוט של חסד ולזה השבת הוא שביעי ביסוד והוא עדות על כל הששה שהוא כולל כולם ומעיד על כולם: מאי דכתיב תתן אמת ליעקב דהיינו שבת כי שבת הוא אמת ומאן דאסהיד שקרא מעביר אמת ומקיים שקר ופוגם מדת שבת שהוא מדת אמת ומחלל אותו. ומאן דמשקר בשבת משקר באורייתא כולה

מפני שהשבת תלוי בת"ת מקום התורה ונודע כי העד שקר משקר בתורה שהיא אמת ודאי ויש בכללה לא תענה ברעך: כבד את אביך הוא דבור הגבורה שראוי לבן ללבוש גבורה לכבדו להנעילו וגומר. ולא תחמור בית רעך הוא דבור המ' אשה ודאי והמ' תלוי' בגבורה ואמר אביך ממש שלא יתחלף וזה ע"י שזה חמד אשת רעהו שהוא דבור המ' פגם והוליד שם שמכבד מי שאינו אביו וע"י עבירת דבור זה בא לידי עבירת דבור זה וכן המ' לבוש לגבור' מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב: ר' אלעזר אמר וגומר הענין כי אמך היא כ"י והיא סוד הרינה הנק' כ"י כנ"ל דף פ"ה א' וא"כ שכינתא שהיא המ' היא רמוזה במלת את אביך כי אביך הוא הת"ת ואת אביך היא המ' ואת אמך היא הבינה וגם החכמה רמוזה במלת את אמך. ר' יהודה וגומר כולא הוה במניינא פי' כשנא' נעשה אדם. את לרבות כל מה דלעילא ותתא פי' או"א לעילא ואו"א לתתא. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ר' אבא אמר עדן ממש איקרי אב ופליג ואמר דכבד את אביך לאו על ת"ת ומלכות נאמר דתרווייהו מא"ת וא"ת אתרבי ומאי אביך דא חכמה הגם שנק' עדן דהיינו נקודה סתימאה מ"מ אב איקרי וממילא אמך היא הבינה:

משום דהאי עדן משתכח מההוא אתר דאיקרי אין. כלו' וא"ת ולמה לא נפרש את אביך על הכתר שהוא אב לכל כי הוא הספי' הראשונה לזה אמר דאינו צודק דהא למעלה מחכמה איקרי אין על צד ההעלם וכיצד יקרא אב:

מאתר דשארי לאתמשכא. דהיינו תחלת גלוי האצילות איקרי אתה מלשון ואתה מרבבות קדש וגבי אתה כתיב אבינו:

כד"א כי אתה אבינו. א"כ מוכרח הוא לפרש אב בחכמה ולא בכתר:

ר' אלעזר ס"ל כר' חייא דאביך ואמך היינו ת"ת ומלכות אמנם אתא לאוסופי את אביך את דייקי.

לאכללא שכינתא דהיינו בחי' המלכות הדבוקה בת"ת וממילא משמע ואת אמך לרבות בחי' הת"ת הדבוקה במלכות כנזכר בתיקונים: ר' יהודה אמר וגו' פליג אתרווייהו ואמר דאביך ואמך סתם מורה על החו"ב ועל ת"ת ומ'. ואל תתמה היך יקרא חו"ב אביך ואמך בכינוי:

דהא כלא הוה במנינא. בעת יצירת האדם כשאמר נעשה אדם נמלך בספי' וכל אחד יהיב בי' חולקא כנז' בתיקונים ושפיר קרינן בי' אביך ואמך:

את לרבות כל מה דלעילא ותתא. את אביך ריבה כל הג' ראשונות דכלילן באביך חכמה ואפילו הכתר שהוא נעלם נכלל בהעלם בריבוי את. וכן לרבות ו"ק דכלילן באביך ת"ת

והם לעילא וחצריהם וטירותם לתתא כי אמא מקננא בבריאה ות"ת מקננא ביצירה כנזכר בתיקונים והכל אתרבי בריבוי את. וג"כ את אמך לעילא ולרבות לתתא העשי' ששם מקננא אימא תתאה שהכל כבוד עליון. ור' יוסי אמר וגו' הכריע כר' אבא ולפי שהיו גדולים ממנו ר' אלעזר ור' יהודה לא הפסיק ביניהם ועוד שלא פי' פי' ד': ה"ג ר' חזקי' אמר ודאי כלא חד ובא לחזק דברי ר' יהודה. והתנן בניחותא.

בנים אתם לה' אלהיכם פי' ה' אלהי"ם. שייך בחו"ב ות"ת ומ' כנ"ל דף פ"ה וישראל איקרון בנים אליהם וז"ש ההיא אתר דאיקרון בנים ה"ג: פי' ה' אלהיכם צודק בכל אתר דאיקרון ישראל בנים לגבייהו דהיינו חו"ב ות"ת ומ':

באדם מטי האי פגימותא. כלו' באדם העליון פוגם ולכך דמו ישפך ולמה פוגם כ"כ למעלה. כי בצלם וגו' וכתיב לא תשתחוה להם וגו'. כי הנואף את אשת רעהו הוא משתחוה אלי' בפישוט ידים ורגלים:

ובעי ברנש לסהדא. לומר ויכולו השמים ולכך נוהגים לאומרו מעומד כדרך המעיד העדות ואם לא יגיד ונשא עונו ולז"א בפרשת בראשית דנפיק (כלא) [קלא] ואמר וסר עוונך וגו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף צ:

ואלין חמש וגומר כי ממה שפי' עד עתה לא הוכרח אם ה' עליונות כלולות בתחתונות או להפך ולזה פי' ואלין חמש קדמאי כלילן חמש אחרנין ירצה כי מוכרח הוא שבאמירת ה' הראשונים קדמו ועדיין לא נאמרו השנים ואין ספק שהסדר הוא שהשנים שנאמרין אח"כ היינו שכבר היו כלולים בראשונים א"כ מהם נלמוד לספי' שהחמש התחתונים כלולים בעליונים והם עיקר שימין גובר ובגיני כך מימינו אש דת למו ולא אמר ימינו אש הוכרח לפרש מימינו יצא חלק הדת השמאלית שהיא אש ולא תאמר שעדיין הם שמאל מאו' אש דת אלא דכולא אתעביד ימין והראיה וע"ד בחמשה קלין אורייתא אתייהבת שהעשרה נעשו חמשה וכולם ימנים כנזכר: ור' יהודה דחיקא ליה כי אחר שהיו י' דברות ג"כ היו י' קולות שכל דבור ודבור קולו עמו כאו' וכל העם רואים את הקולות וז"ש כולהו הוו ה' גו ה' שכל דברות היו ה' גו ה' אמנם ממקום אחר נביא ראיה דהיינו לקבליהון ה' חומשי תורה שכל חומש וחומש כלול שני עשורים דהיינו ה' גו ה' והם ימינא כאו' מימינו כנזכר:

תאני ר' אלעזר באלין וגומר הנה הדברות הם כמנין עשרה מאמרות שבהם נברא העולם שסודם מחכמה ובהם נכלל כל נמצא ולז"א אתגליפו כל פקודי אורייתא שהם רמ"ח אברים ושס"ה גידים רמז הצורה העליונה גזרין ועונשין שהם למטה גזרין הם תקונין

דרבנן מצד המלכות כגון ערובין וכיוצא עונשין למטה ביצירה בהיכל זכות ושם ב"ד מענישין ודאי דכיא ומסאבא יורד אל מקום מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא. ענפין ושרשין ירצה ענפין כחות המסתעפים ויוצאים ושרשים שהם משורשין פנימה בקדש בפנימיות וכיוצא אל עיקרי תורה יש ענף מסתעף ויוצא ויש שורש משורש בתורה. אילנין ונטיעין הם. בסוד כמה אילנות בחינות הת"ת והנטיעות במ'. שמיא ת"ת וכל בחינותיו וארעא מ' וכל בחינותיה. ימא המ' מתפשטת למטה כאו' זה הים גדול ורחב ידים. ותהומי כחות למטה ממלכות ואפשר הכל כפשוטו שהים וכל אשר בם הכל תלוי בתורה ונברא ממנה והכל צודק ואמת ונכלל בדבריו. וז"ש דהא אורייסא שמא דקב"ה מה שמא דקב"ה אתגליף בעשר דהיינו י' חכמה קיצו של י' כתר ה' בינה ו' שית ספירן ה' מ'. אף אורייתא אתגליף בעשר אמירן ובהם נכלל כל התורה וכל הנמצא וימצא. וז"ש אלין עשר אמירן אינון שמא דקב"ה מפני שהם עשר ספירות. ואורייתא כולא שאר התור' דהיינו מבראשית ועד לעיני כל ישראל כלא חד שמא תסדר אותיותיה יחד ועשה מהם תיבה א' גדולה שם א' לקב"ה והוא כינוי א' לשם יהו"ה וז"ש שמא קדישא דקב"ה ממש ור"ל כי זה הכינוי שפירשנו הוא שמו ממש ולא כמו שאר הכנויים שאינ' שמו ממש כי זה כינוי נכללו בו כל השמות ופעולות וכל הכינויים וגומר ומאן דזכי בה שהעוסק בתורה אחוז בספי': ור' יוסי הוסיף שממש אחוז בא"ס השוכן בספי' והטעם שהתורה ספירותיו ושמו והוא דבק בשמו שהוא ושמו אחד והאוחז בשמו אוחז בו וז"ש דהא הוא ושמיה חד:

לא תעשון אתי וגו' א"ר יוסי וגו' אתי כלו' אותי ירצה כי אחדותו ורמז ספירותיו אחוזות במציאות הנבראים כי כל נמצא תלוי ברמז עליון וכחו וקיומו כפי אחיזתו למעלה והכסף רמז לחסד והזהב רמז לגבורה כדמסיק והעושה ע"ז מהכסף ומהזהב כביכול ממש עושה ברמז עליון ופוגם באותם המדות וז"ש אתי אלהי כסף מפני שאם אתה עושה אלהי כסף אני בחברתך עושה אותו והיינו אתי מן הטעם שפי' לי הכסף שאני המצאתיו מכח ההויה וכחי דבק בה והחוטא בה כביכול אותי הוא מחטיא והיינו אתי אותי ממש כנזכר: א"ר יצחק וגומר ירצה אל תחשוב שהגוים פוגמין למעלה ח"ו אין הפגם אלא לישׂ' בלבד כדמפרש ואזיל. מאין כמוך וגומר גדול אתה וגדול שמך מצד הגדולה המתפשטת אפי' בדומם והיינו גדולתו. התפשטותו בכל הנמצא עד הדברים הנמצאים מן המעדן כגון הכסף הנאחז בחסד והיינו לי הכסף וה"ה המים והנהרות וכל הנמצא ממדה זו כחי הוא נמצא בכל. בגבורה גם בחינת הדין נמצא בכל ההויות הנמצאות מכחה כגון האש והחום וכל הנמצא ממנה עד הדומם ג"כ הזהב והיינו בגבור' לי הזהב אחוז בה. ואלין

תרין גוונין שהם הרכבת הנמצאים והוויתם לא מתחזיין להגלות אליהם ולא מתפארן להסתעף בהויו' להפרותם בר כד אינון גליפין באתר חד דהיינו קו האמצעי חלקן של ישראל ולא בימין שמאל אחיזת עשו ישמעאל וז"ש בישראל אתחזון גוונין לאתפארה ולהתפשט למטה בהויות ולכך ישראל הם הפוגמין למעלה והם בכלל לא תעשון אתי אלהי כסף וגומר לא אומות העולם שאין להם חלק בקדושה כלל לא הם ולא קניינם:

ר' יהודה פתח שוש אשיש וגומר זכאה חולקהון דיש' וגומר. כנזכר לעיל שאין חלק לשאר עמין באלהותו. בחדוותא וגומר אצ"ל בעת שהם מתדבקים באחדותו בקדושה אלא אפי' בעת שמחתם ותענוגם שאז נראה ענין חומרי הם דבקים בה'. אי ברחמי וגומר ואנו שמחים וחוגגים בדברים הגשמים אין אנו רחוקים ממנו אלא דבקים בו וזהו שוש אשיש בחברת ה'. וכן אי בדינא שנר' כעוס עמנו ואנו רחוקים ממנו ח"ו אנו שמחים במוסרו והוא דבק בנו וז"ש תגל נפשי באלהי מ"ט טעם לשני עניינים אל שמחתו ואל דבקותו בנו ואל שניהם אמר כי הלבישני בגדי ישע וירצה אני לבוש בגדי אור שהם מחזה העולמות הנסתרים וישע הבטה כדמפרש וז"ש משום דאלין יהו"ה אלהי שתי פעולות בי אתגליפו והיינו הלבישני בגדי ישע מראות ההבטה כדמסיק מאן דבעי לאסתכלא בגוונין דהיינו הפעולות העליונות בי יסתכל וישיג פעולותיו. והנה יקשה היאך אפשר שישיגו כל הפעולות ותשתוה הבטתו בנו להשיג בהבטתינו אל המראות העליונות לז"א מ"ט וגומר מעיל צדקה שהיא מדת המ' הכוללת כל הספירות יעטני והיינו בגדי ישע כל הספי' להשיג מציאותו כדי שיתגלה במעיל כל מה שבבגדים הנסתרים וז"ש צדקה ממש דגוונין ביה אתגליפו בצדקה חקוק כל מה שבבגדי ישע והם הם חתן וכלה בגדי ישע היינו כחתן יכהן פאר הת"ת שבו ו' קצוות ועדיין נסתרים אלא וככלה תעדה כליה היינו המ' שהיא כוללת: וכד גוונין מתחברן חתן וכלה יחד דהיינו בגדי ישע עם מעיל צדקה אז הוא הראות הפעולות באמת והיינו בעת שאין ישראל בגלות אז הקב"ה בייחוד ומראה בנו כל כח ספי' ע"י נפלאותיו ביציאת מצרים והיו משיגים האומות מפעלותיו אמנם כשהם בפרוד בגלותינו נראין מצד גדול הרואה ואינם נראין שאנו בגלות ואין לנו טוב' וז"ש וכד גוונין מתחברן וגומר:

ור' יוסי מפרש במלת שוש אשיש תרין חדוון וירצה ששמחת הרחמים כפולה משמחת הדין וז"א שוש אשיש תרין חדוון בה' ברחמי. תגיל נפשי הא חדוותא דדינא שהיא פשוטה אחת לבד: ור' יהודה אמר כי השמחה כפול' ומכופלת ולא לחלק בין דין לרחמים והיינו שוש אשיש והעד שהרי שמחתה של ציון היא לישראל מכופלת כמה פעמים להרא' בה תוספת דהיינו רנ"ה שמחת עולם ששון שמחה. לקבליהון דד' זמנים שנכנסו

ישראל בגלות כנגד ד' מדרגות בקדושה סוד ד' אותיות שבשם לטהרם ולצרפם בד' גליות יגילו ד' פ' מד' מדות:

וידבר אלהים את כל הדברים וגומר כל יתרה דריש ואמר שבא לומר לך שבעשרת הדברים האל' כלול כל מציאות התור' וז"ש דא הוא כללא דכולא ולא זו בלבד אלא גם כללות כל הנמצא וז"ש כללא דלעילא הספי' וכסאותן והיכליהן ותתא שמים וארץ וכל אשר בם:

אנכי היא הבינ' בהיותה קשורה בחכמה וז"ש רזא דעלמא עילאה והיינו ברזא דשמא קדישא יה"ו שסודם חב"ד וז"א שמא קדישא דהיינו בסוד העולמות העליונות לא יה"ו שבת"ת שהוא חג"ת: אנכי אתגליא וגומר הנה הכנויים שהם לך לי הם שני הפכים לי מור' העלם לעצמי ולזה אני דין קצת כי אני לעצמי מורה אסיפת האור אליה אמנם כינוי לך מורה גילוי לעצמך ולזה מלת אנכי יש בו שתי הכינויים יחד אות ך' דהיינו או"ר מורה גילוי והתפשטות מצד הרחמים אמנם סתם המלה בי' המור' העלם מצד הדין אתגניז דהיינו אות י' הסותמת עצמה ואינה רוצה שיכנס בה שום א' כמו הכף הפתוחה כאכסדרה לקבל כל הנכנס. ופי' גילויה ואמר אתגליא ברזא קדישא דכורסייא כי סוד הכסא היינו אימא מקננא בכורסייא והיינו אומרו ברזא קדישא דכורסייא כי שם מתגלה אימא עילאה אל התחתונים וביאר איך תתגלה למטה מן המ' ואמר דסיהרא שהיא מלכות קיימא בשלימו כחדא ירצה כאשר הת' במילואה וזהו כד שמשא ת"ת שלטא שכח הת"ת גובר בה ואינו מתערב בכחותי' וקישוטי' וסיהרא אתנהירת מאותו אור החמה שאור החמה הוא מאימא עילאה ולז"א כד שמשא שלטא מאור אימא עילאה וסיהרא אתנהירת מאותו האור ולית ליה שבחא בר שבחא דנהורא דנהיר עלה דהיינו אור החמה כנז' ואז היא משפעת אותו האור בכסא היינו או' כסא מאור הבינה בלי ספק ע"י השתלשלות בינה בחמה וחמה בלבנה ולבנה בכסא ואין אור זה מתערב בשום אור אחר אז פועלת אימא עילא' ע"י כסא הכבוד דבריאה למטה ואתקריאת אנכי גילוי אימא עילאה בכסא כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. לא תעשון אתי אלהי כסף וגומר א"ר יוסי וגומר הענין כי אין לקצץ חלילה ולומר כי שתי רשויות חלילה בראותם חסד ודין הנק' כסף וזהב אשר הם שתי קצוות מנגדות זו לזו בתכלית הניגוד ולכן צונו שאל נאמר מים מים דוגמת צואת ר' עקיבא לתלמידיו אשר כבר ידעת כי גם זה הוי בכלל מים מים כי שני יודין של האלף הם אבני שיש טהור וכבר ידעת כי הוא"ו של האלף הוא ת"ת ושני יודין הם חסד וגבורה כי גם הם דוגמת חכמה עילאה ותתאה כי חכמה עילאה אחידא בחסד ותתאה בגבורה והכל

א' למבינים וז"א לא תעשון אתי ר"ל לא תאמרו שאני כביכול מתחלק לשתי רשויות ח"ו ואני אלהי כסף מצד החסד ואלהי זהב מצד הגבורה כי הלא הכל אחדות גמור והראיה מדכתיב לי הכסף ולי הזהב והנה לא אמר שם אני הכסף ואני הזהב כנר' ח"ו שב' רשויות הם אמנם אמר לי הכסף פי' אני הוא אחד באחדות גמור' אשר אני כולל את שניהם והם ב' מדותי הכלולין בי ושלי הם אלו השתים וכול' כלולים בי ופסוק זה אמרה מדת הת"ת וכמו שביאר אח"כ ר' יצחק: א"ר יצחק כתיב וגומר הביא ראי' אחרת אל האמור והיא ראיה גמורה וברורה יותר מן הראשונה והוא כי בפסוק ראשון לא נזכר ייחוד ב' המדות כאחד אמנם כאן נתברר בבירור באו' גדול אתה וגומר הענין כי כבר ידעת סוד הוא ושמו אחד כי יש בו סוד עצמות וכלים והם סוד הוא ושמו כנודע ולכן רצה לכלול מלכא וגרמיה דכולהו חד ולכ"א כי הוא ית' ושמו הם מיוחדים בב' מדות אלו כאחת וזהו גדול אתה וגדול שמך כלומר אתה ושמך מיוחדים ביחוד א' בכל מדה ומדה ממדותיך והנה הוא גדול בסוד הגדולה הנק' כסף וכן הוא ושמו כאחד נק' גבור במדת הגבורה אמנם אעפ"י שתראה לעיל גדולה וגבורה עכ"ז הם כלולים ביחד כי אף כשהוא גדול במדת הגדולה הוא מייחד במדת הגבור' וזהו גדול שמך בגבור' ולא אמר וגבור שמך בגבור' ששתוף שניהם יחד. וסוד הענין כי עצמות הספי' הוא המייחד וקושר את העשר ספירות ובו לא שייך שום פרוד ח"ו האמנם בערך י"ס שהם הכלים שבהם נק' גדול וגבור וגומר שאפשר לטעות ח"ו להסיר הטעות זה הזכיר שתיהם ואמ' גדול אתה כלו' כי העצמות הנק' אתה הוא גדול במדת הגדולה כנזכר בר"מ פ' בא דף מ"ב ב' אמנם שמך שהם י"ס הנק' שמו כי מורים על עצמותו כשם האדם המורה על העצמות כדי שלא נטעה כנזכר אמר וגדול שמך בגבורה כלו' אעפ"י כי שמך הוא גדול המור' על גוון כסף אין פירוד חלילה כי הוא משותף בגבורה ואינו נק' גדול רק בגבורה כי שניהם אור א' בסוד הת"ת המכריע ולכך יש' אשר בך אתפאר כי ערוב הגוונים הוא מראה מפואר וזהו אשר בך אתפאר כי שם חבור הגוונים גם הוא לשון פארות וסעיפים הנמשכים מן הת"ת כי הם ב' זרועות והוא שורש אליהם ומחברן ולא יש פרוד ח"ו:

ר' יהורה פתח שוש אשיש מ"ט משום דאלין ביה אתגליפו פי' כבר ידעת כי למעלה יסוד הכל הוא ת"ת ומ' והם רחמים ודין והם ה' ואלהי וצריך האדם להיות דומ' אל בוראו בכל ולכן כמו שלמעל' יש רחמים כן הצדיק למטה הקב"ה מתמלא עליו רחמים ולכן צדיק מושל ביראת אלקים ומגביר מדת רחמים בעולם והקב"ה אוהבו במדת האהבה הנק' מדת החסד. וג"כ צריך להיות במדת הדין כמו שמלמעל' מ' נקרא דין והיא חשוכה מכח הדין הגובר עליה ובפרט אחר החרבן לכן הצדיק שהוא מרכבה אליה צריך גם

הוא לסבול יסורים כמוה וזהו סוד יסורין של אהב' כנז' פ' וישב דף קפ"ה א' ויעזור אות' ומקיל כובד היסורין מעלי' וזהו סוד יסורין של אהב' זוטא ליודעי' חן וזה אין קץ לשכרו ולכן הוא ממש מרכבה אל הת"ת ומ' ומקבל רחמים מת"ת ודין מצד המ' ושמח על הרעה כבטובה ולכן שוש אשיש וגומר תגיל נפשי וביאר הפ' בעצמו הטעם שביארנו כי הלבישני וגומר פי' הטעם שאני מחוייב לשמוח בין ברחמי ה' בין בדיני אלהי הוא כי הלא בזה הלבישני בגדי ישע פי' כבר ידעת כי סוד הגוונים אינם בעצמות ח"ו רק בכלים שהם לבוש אל העצמות והנה ב' גווני חסד ורחמים הם נעשים בת"ת בגדי ישע לשון אסתכלותא כי הסתכלות הגוונים אלו אינם אלא בת"ת ולא בחסד וגבורה כי הלא כתיב יש' אשר בך אתפאר ושם נק' בגדי ישע ואני בהתנהגי לשמוח בטוב ודין כזה הלבישני בגדי ישע כי אני דוגמא של מעלה ומרכבה אליו כי גם אני לבוש בגדי ישע שהם דין ורחמים וז"ש מאן דבעי לאסתכלא בגווני בי יסתכל ומי שירצה לראות חיבור הגוונים העליונים יסתכל בי ויראה איך הוא דוגמא עליונה ומיניה ישיג אל מה שלמעלה וביאר היכן הם יסוד בגדי ישע אלו ואמר כי הם מעיל. צדקה פי' כי חבור הת"ת ומ' נק' צדקה כנודע המורה על התמזנות הרחמים והדין ת"ת ומ' וגם כי הת"ת לבדו נק' צדקה כנודע לרמוז על שהחסד והגבורה מתחברין בו ומתפארים בו נמצא כי מעיל הזה שלי הוא מעיל הת"ת הנק' צדקה ולכך שוש אשיש וגו' ועתה ביאר את גווני המעיל הזה ואמר כי הלא הוא כחתן יכהן וגומר כי הת"ת ומ' הם רחמים ודין חתן וכלה ונוכל לבאר ולדקדק כי החתן שהוא הת"ת אמר בו יכהן לרמוז כי הוא יותר רחמים מצד החסד כהן גדול וזהו כחתן יכהן וגומר: ר' יוסי אמר וגומר ר' יוסי הולך בדרך אחרת והוא מה שנודע כי אפי' ממדת הדין נמשכת שמחה בעולם כנודע כי הבינה מאירה בגבורה ובמ' ואז נק' יין המשמח ואפי' הדין נהפך לרחמים. ואו' תגיל נפשי וגומר אינו בזמן היסורין כמו שביאר ר' יהודה רק הפי' הוא כי הנה שוש אשיש בה' כי משם מקור הרחמים. ואמר כי אפי' ממדת הדין הנק' אלהי ימשך אליו רחמים ותגל נפשי באלהי כי אפי' ממקום הדין יושפעו רחמים וכמה שידעת כי הגילה והשמחה הוא בסוד יין המשמח כי אז הגבורה מאירה בעולם בסוד אור האש הגדול ושמחת היין המשמח ולא בסוד חשך האש ע"י העשן ושכרות היין המשכר וז"א הא חדוה בדינא כי אפי' בסוד הדין יבא לנו שמחה ורחמים: אמר ר' יהודה וגומר אמר כי אמת הוא כי ביארנו כי שמחה גדולה לצדיקים בין בזמן החסד והרחמים ובין בזמן הדין הם שמחים הרבה לידבק בקונם אמנם אין שמחה כשמחה העתידה ב"ה בבנין ציון ואמר כי נזכרו בזה הפ' ד' גאולות שהם כנגד ד' גליות

והם מבוארים וכבר נודע כי אין זווג וחבור שלם כמו כשיבנה בית המקדש ב"ב ב"ה כנודע ואין להאריך בזה:

וידבר אלהים וגומר אנכי רזא דעלמא עילאה ברזא דשמא קדישא יה"ו וגומר זה יובן מתיקונין דף ע"ד ע"א ופ' תצא דף רפ"ח ע"א פי' יה"ו הוא אהי"ה ונודע כי סתם אהי"ה הוא בבינה עלמא עילאה: ואו' באתגליא ואתגניז הענין כי אני היא המ' אתגליא וכ' היא בינה כסא עליון רחמים הנסתר וז"א אנכי רזא דתרין כרסוון וגומר וזה יובן ממה שפי' פ' נח דף ס"ח ע"ב כי אנכי הוא סוד אני כ' היא מ' הנקרא אני כסא ובינה כ' כתר וכל כתר מאימא הוי. עכ"ל הרח"ו זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ואורייתא כלא חד שמי' הוה דוק הפלא הזה שמבראשית עד לעיני כל ישראל הוא שם א' קדוש ועשרה שמות שאינן נמחקין הם ענפי השם הקדוש הזה וכן תמצא בפרשת משפטים דף קכ"ד:

א"ר יוסי מאי טעמא פי' מ"ט אצטריך קרא לפרש ולשלול אלהי כסף ואלהי זהב יותר משאר מתכת. א"נ אחר שכבר שלל כל תמונה מכל דבר באומרו לא תעשה לך פסל וגו' מ"ט עתה חזר ושלל אלהי כסף וגו'. א"נ מלת אתי שהוא מיותר. א"נ מ"ט הקדים הכסף לזהב שהוא יותר חשוב. ותירץ משום דכתיב לי הכסף ולי הזהב כי התחיל מהכסף שכן דוגמתו למעלה הוא חשוב יותר שזרוע ימין חשוב מהשמאל וצונו שלא (לעשותו אותו דוגמתו למטה דס"ד שמצוה לעשותו דוגמתו) [לעשות דוגמתו למטה דס"ד שמצוה לעשות דוגמתו] לזה חזר והזהיר עליהם בפי' ואמר לא תעשון אותי אלהי כסף וגו'. דאע"ג דלי הכסף ולי הזהב ואני אוחז בשתיהן לא תעשון כן לי"י אלהיכם:

א"ר יצחק כתיב מאין כמוך וגו' בא לתת טעם לדברי ר' יוסי שאין ראוי לעשות כן שאין העיקר החסד והגבורה שהם סוד הכסף והזהב אלא עיקר האלהות וצורך הנהגת התחתונים הוא הת"ת וז"ש מאין כמוך ה'. ת"ת. אעפ"י שגדול אתה וגדול שמך בהיותך אחוז בגדולה חסד ובגבורה אין המעלה והחשיבות להם אלא בך וז"ש והיינו לי הכסף וגו'. אלין תרין גווניו לא מתחזיין ולא מתפארין וגו' דהיינו כשמתאחזין בת"ת וז"ש ישראל אשר בך אתפאר. אומרת הבינה אתה ישראל ת"ת. בך יתחזון גוונין שאיני מתפאר בהם לבדם כי אם בך שאתה עיקר הכל והיינו סוד התלבשות הבינה בו"ק:

מ"ט משום דאלין וגו' פי' קרא מפרש ואזיל דקאמר כי הלבישני כלו' למה תגל נפשי באלהי דהיינו אפי' כשמתנהג עמי בדין ולמה. יהיב קרא טעמא ואמר שהטעם היא כי הלבישני בגדי ישע.

משום דאלין בי' אתגליפו. פי' השתי מדות הללו שהוא מתנהג עמי הם חקוקות בו יתברך ת"ת שהוא הרחמים וכולל שניהם דהיינו תרין גוונין חיוור וסומק והוא עצמו ירוק רחום בדין להיות כשמתנהג עמי בדין אינו ע"י דין חיצוני אלא ע"י דין קדוש ומתוק ואינו ע"י דין חיצוני לזה ראוי תגל נפשי באלהי ולא אמר באלהי"ם שכינוי (אלהים) [אלקי] משמע תרתי חד על הדין וחד על שהדין ההוא אינו חוץ ממנו אלא באלהי"ם עצמו הוא וז"ש משום דאלין בי' אתגליפו:

מאן דבעי לאסתכלא בגוונין בי יסתכל פי' מי שירצה לידע סוד כללות הגוונין העליונים. דהיינו חג"ת בי יסתכל במה שמתנהג עמי ידע ויבין שאין לך הנהגה בעולם אלא ממוזגת באופן שבמלבושי ההנהגות שאני לבוש בהם יסתכל ויבין האדם כללות המדות העליונות וז"ש צדקה ממש וגו' דהיינו ת"ת שהוא הכולל כל הגוונין שהוא כולל בגדי חתן שהם חיוור כלבושי הכהן שהם ד' בגדי לבן סוד החסדים. ובגדי הכלה שהם אדומים שכן דרך הכלות ללבוש גוון אדום סוד הגבורות והוא עצמו מעיל צדקה ת"ת בעל הרחמים ואלו הג' הם ראשים לשאר ההנהגות וכלם נכללים בהם:

וכלהו תאיבין לאחזאה אפשר שהוא פי' שני למלת ישע בסוד לחזות בנועם ה':

הא חדוה בדינא כלו' חדווה חד מדלא קאמר גיל תגיל נפשי באלהי:

א"ר יחודה בכלא וגו' פי' בהנהגת הדין יקבל האדם.

בחדוה על חדוה שכן מלת גילה היא נוסף על שמחה וז"ש חדוה על חדוה ופדויי ה' ישובון הא חד. כי בשובם מארץ גלותם דרך ארצם היא שמחה אחת:

ובאו ציון ברנה דהיינו אחר הגעתם שם:

הא ארבע כי ששון ושמחה נחשבים חד מדלא פלגינהו קרא כמה דפליג ברינה ושמחה ש"מ חד. וא"ת ואמאי לא פלגינהו קרא ויהיו חמש לז"א לקבליהון דארבע גליות אמנם ונסו יגון ואנחה לא קא חשיב שאינה שמחה אלא העדר היגון ואנחה שע"י ד' שמחות אלו ינוסו יגון ואנחה:

וידבר אלהי"ם וגו' כללא דלעילא ותתא תנא והדר מפרש: אנכי רזא דעלמא עילאה וגו'. והכוונה הגם דכתיב וידבר אלהי"ם בינה לאו לחודי' הי' מדבר ואומר אלא נכללו ג' ראשונות בה והיא אמרה אנכי לרמוז עלי' ועל חברותיה עמה וזהו כל הדברים האלה לאמר אנכי וגו' וז"ש דעלמא עילאה בינה בסוד ג' ראשונות הרמוזים ביה"ו י' חכמה ה' בינה ו' דעת הרי יה"ו כלול במלת אנכי וגו' היא המלכות כדלקמן:

אנכי אתגלייא ואתגניז. פי' שני הוא שמלת אנכי רומז בבינה ובמלכות שהם עלמא דאתגלי' ועלמא דאתכסיא ומפרש ואזיל:

אתגליא ברזא קדישא דכורסייא וגו'. ואתגניז לקמן בסמוך מפרש לה אנכי רזא סתימאה וגניז בכל אינון דרגין דעלמא עילאה וגו'. אנכי רזא דתרין כורסוון דכורסייא כך עולה בגי' אנכ"י כמנין כסא וכסא סתם רומז על כורסייא תתאה וכורסייא עילאה:

דסיהרא קיימא בשלימו. כלו' עתה שרמוז מלת אנכי על הכסא מה היא הכוונה ואמר שמלת כסא רומז על הייחוד שמקום שרמוז כסא רמוז הרוכב על הכסא דהיינו ת"ת רוכב על כסא מלכותו. וז"ש כד שמשא שלטא וגו'.

ולית לה שבחא משמעות אנכי קא דריש דמאן דאמר אנכי הוא משבח את עצמו כמו אנכי עשיתי ארץ וכן הכא אמר אנכי שבחא היא דקא משבח עצמה וכדלקמן בסמוך וכד איהי שפירא בחיזו ובעלה אתא לגבה כדין איקרי אנכי. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף צא.

באשלמות רזין דשלימו וגומר כבר פי' היאך מלת אנכי יתיישב בכסא הכבוד מצד הבינה הנה המ' ג"כ תקרא אנכי מן הטעמים הנז' והענין כי כסא יושב על ד' עמודים כמו שהבינה רוכבת על ד' עמודים חגת"ם חיות האצילות. כך כסא הכבוד יש לו ד' עמודים כאלו שהם חסד דין ורחמים והכולל והם עמודי ההנהגה שמהם צומחין בעולם היצירה למטה ד' חיות שנקראות נושאות הכסא והם אריה שנ"א והעמודים שורשם וחיותם והיינו או' באשלמות רזין דשלימו דכורסייא והנה רזין דשלימו היינו שאור חגת"ם למעלה מאירים מאור הבינ' למט' בכסא והיינו באשלמות רזין והם שלימו דכורסייא שמיד הכסא מקבלת ומתמלאת מאורם וכאשר הכסא מאיר מארבעה עמודים עליונים מיד החיות מזדמנות למטה לידבק בד' העמודים שדרך בם ישאבו האור וז"ש ואסתלקו חיוון קדישין וסילוקם הוא הקשרם בשורשם בד' עמודים ונודע כי קשר וייחוד הנפרדים אלו באלו הוא מעלת ייחוד המ' מפני שאז היא מתקשטת בהם ולזה המ' אתתקנת בתקונתא. וכד איהי שפירא בחיזו ככלה המתקשטת כגווני הקשת בג' אבות מיד בעלה אתי לגבה ת"ת להאירה מאור הבינה כדין אקרי אנכי היינו המ' השוה עצמה לבינה: אנכי רזא דכלא כחדא פי' מלה זו רומזת בכללות כל המציאות יחד בסוד האותיות שהם כ"ב ועשר נקודות הם ל"ב נתיבות שבהם נכלל כל נמצא וזה שאמ' בכללא דכל אתוון בשבילי אורייתא כי מכ"ב אותיות וי' נקודות הם כללות התורה ומהם יוצאת ונבנית ולזה אלו מורים על עמקי החכמה וז"ש דיפק מגו רזא עילאה שהיא סוד חכמה הקדושה משם נובעת התורה ולזה ביה תליין רזין עילאין ותתאין שהוא מציאות דקותם הנעלם. שמציאות זה עליון וגבוה על כל גבוה והיינו מלת אנכי המורה על מציאותו כלו' עצמותי תחלה התלבשותי באותיות והיינו ראשית מציאות התור' דהיינו אותיות ונקודות והם

ל"ב כנזכר מפני שהתורה שמו והוא ושמו אחד והנה העלם שמו הוא מציאות זה שאין ראשי' לתורה אלא ראשית זה ולמעל' ממציאות זה הוא מציאותו המתאחד בשמו שהוא תורתו: אנכי רזא למיהב היינו מציאות הבינה שהוא נגלה ממציאות הקודם שהוא בסוד החכמה ומציאות זה בסוד הבינה והיינו למיהב אגר טב לצדיקייא בסוד היסוד צדיק והם מחכאן למה שנמשך מבינה והם בזה נטרי פקודי אורייתא שהם רמ"ח מימין ושס"ה משמאל והם נאחזים באלו ואלו שומרים אותם שמש' יעלו אל סוד עולם הבא והיינו בהאי בעולם הבא בינה אית לון בטחונא וגומר אני פרעה פורע מדת אני דהיינו אנכי: אנכי רזא סתימא וגניז דהיינו מציאות החכמה המתלבשת בבינה ובכל ענפיה וז"ש בכל אינון דעלמא עילא' והם ג' בחינות בסוד יה"ו שבה דהיינו מציאות החכמה לנ"ב נתיבות חכמה ל"ב שם יהו"ה מתלבשת בל"ב אלהים. וחמשין שערים שהם סוד י"ה מן חכמה י' פ' ה' מתלבש בשערים דבינה והיינו ה' של יה"ו שהוא שורש לחמישין גם מציאות אדרין ואכסדריהון דבינה בדעת שבחכמה סוד ו' חדרים ימלאו ואלו הם דרגין דעלמא עילאה בכללא חדא דהיינו יה"ו המתאחד חכמה י' בינה ה' ע"י הדעת ו' שהם ג' אותיות שבשם יה"ו נשאר ה' מ' עם כל המתפשט ממנה ולמטה ולז"א אנכי רזא דתרין כרסוון הענין כי המ' ה' כסא ודאי באצילות לכל תשע ספי' ובה תשלום עשר ולה כסא הכבוד דהיינו הבריאה כסא לכסא ובהיות המ' סוד כסא עליון מקבל כל האצילות ומגלהו בכסא לזה הם נקשרות יחד תרין כרסוון אני כ' אני מ' ומראה ספי' בכ' דהיינו כסא הכבוד ומפני שהיא המ' מתלבשת בכ' דהיינו הכסא ופושטת אליה י' נצוצות דהיינו י' ספירן דבריאה דהיינו י' דאנכי ובאה מלת אנכי קשר שתי כסאות אלו דהיינו אצילות מתגלה בבריאה שהם לבושי שבת ויו"ט מור' דקא מחרבי מקדשא בסוד שבת שמתעברות הקליפות והיינו אתדכי ונוכראה לא תקרב בהדיה כענין רחצתי את רגלי. ומקדשא נהיר בלחודוי שאין אור הבריאה מתלבש ביצירה ובעשיה מפני שנטהר יצה"ר ובביטולו יתגלה אור עליון בלי מסכים מבדילים וז"ש דהא אתבטיל בההוא שעתא יצה"ר מעלמא וקב"ה אסתלק ביקרי' בלחודוי ואז הוא עת הייחוד הגמור בלי לבוש נכרי כלל וכדין אתמר אנכי ה' אלהיך רזא שלים בשמא קדישא שהוא מה שפי' מריש השמועה במלת אנכי דהיינו כתר חכמה בינה ת"ת מ' מתראים בכסא הכבוד וזולת כסא הכבוד לא יתגלה האצילות מפני דקותו והשתא מפרש האותיות כל א' וא' בפני עצמה בסוד המצוות וכוונתם ואמר **א**' לייחדא וגומר הוא מצוה על ישראל לייחד סוד ק"ש והיינו לייחדא רזא דשמא קדישא דהיינו שם יהו"ה הכולל י"ס בדרגוי בסדר קשר המדרגות שאם לא יהיה הייחוד בדרך

קשר המדרגות אינו מתייחד על ידו וז"ש בגין למהוי חד והיינו סוד ששה תבין דשמע ישראל והיינו סוד ו' שנמצא באלף דאנכי נרמז המצוה התלויה בו':

נ' דאנכי הוא סוד המ' הנקשרת באלף ששתי אותיות אלו הם ו"ה שבשם ובו ג"כ למנדע דאית דין ואית דיין ואית אגר טב מצד הימין ופורענות לרשיעייא מצד שמאל בגין דרזא דיליה דאת נ' הוא המ' דהיינו ה' שבשם:

כ' לקדשא שמא קדישא בכל יומא היינו מצות הקדושה בסוד כוונתה ובכלל הקדושה היא התפלה שזה נכלל בזה וז"ש ולצלאה צלותא בכל זמנא ג' פעמים ביום. והנה סוד אותיות א"נ כלולות עד סוף האצילות כנזכר וסוד כ' יורד אל ענין כסא הכבוד וחוזר ונקשר בראש המדרגות בכתר והיינו כ' שכולל ממעלה למטה וממטה למעלה עשרה עשרה הכף וז"ש רזא דכורסייא עילאה וגומר והיינו באצילות בינה כסא הכבוד ד' חיות חגת"ם ואדם רוכב על הכסא וכתר על גביהן וז"ש כורסייא עילא' חיוון עילאין וכנגדם למט' בבריא' כסא וחיות וסוד ענין זה בבינה ה' שבשם דהיינו כ' של אנכי:

י' לאשתדלא וגומר כי המצוות התלויות בי' שבשם הוא לאשתדלא וגומר כי אות ברית הוא י' סוד היסוד והוא האוחז ומייחד יומם ולילה ובו בעצמו למגזר גזירו בסוד ח' יומין והוא סוד ח"י י' מתגלה לח' ימים וכן לקדש הכבוד מצד החכמה י' שבשם כי י' שביסוד היא יוד שבחכמה וכן לאנחא תפלין שגם הם אות יוד וכן הם סוד מדת יום ומדת לילה מתייחדים ונקשרי' וכן ענין ציצית ומזוזה דהיינו לשעבד עצמו תחת עול רבו וכן לממסר נפשא וגומר שהוא סוד נפילת אפים אל סוד הייחוד אלין אינון תריסר דכלילן רל"ו שאר מצות תשלום רמ"ח בסוד זכור ימין והיינו זכרי עם ו"ה רמ"א ולזה עם היות שאותיות יהו"ה הם באנכי כנזכר ואותיות אנ"כ הם אותיות הו"ה מתחלפות כנזכר עכ"ז להיות הדבור זכור סוד זכר שסימנו אות י' ברית לא נתחלפה אות י' באות זולתה כמו השאר כנזכר וז"ש ואת דא לא אתחלף באתר דא עם היות שבמקום אחר מתחלפת כגון שם יהו"ה המתחלפת בשם אהבה בפ' תרומה ובסבא כאן באתר דא עמדה על קיומה ולא המירה בגין דאיהי י' רזא עילאה סוד החכמה כללא דאורייתא ולכך עמדה אות י' חכמה על מעמדה ולא נתחלפה כלל. והנה באומרו ד' אותיות יהו"ה במלת אנכי מהופכות ו' ה' ה' י' לרמוז אל סוד המצות שאין אותיות ה"י מושגות אל התחתונים אלא מתוך מה שיקדם להם אותיות ו"ה ומתוכם ישיגו ה"י ולא עוד אלא ו"ה מושגים באצילות וה"י אינם מושגות אלא למטה בבריאה ולכך יתאחדו במלת אנכי: וחד דשלטא נ"ל שהיא מצות האהבה שלא נזכרה והיא שורש לכל הכוללת כל המצות:

לא יהיה לך רזא דשמור היינו מדת המ' והיא שמאלית ובה סוד שמירת שס"ה מצות מצד הגבורה וצריך האדם להיות בהם גבור כובש יצרו שלא יפרוץ פרץ בקדושה ושס"ה מצות לא תעש' הם שס"ה פרצות והצדיק גבור שומר הפרצות וכמו שמלת אנכי ראש לדבור נושא דגל כללות כל מצות עשה כדפי' כן מלת לא נושא דגל כל דבור לא יהיה לך כולל כל מצות ל"ת באותיותיו וזהו ל' אין אות בכל האותיות שתעלה למעלה משורת האותיות אלא ל' להורות על גדולת יוצרנו ועלה צואר המגדל הזה עד למעלה בסוד הכתר וירצה הגדולה והסילוק לבורא ולא לזולתו. ועוד ל' מגדלא בינה הפורח וסלקא עד הכתר דהיינו באוירא והוא סוד חכמ' ובינ' שבכתר דהיינו אויר אור י' כנזכר בתיקוני' ובנין מגדל הזה וחוזק האמונה בו לא יבנה מגדל לזרים שזהו עון דור הפלג' והיינו מצו' דלא לאסטאה לברא למבני לה וגומר כמה דאית וגומר דור הפלגה. עוד באות ל' דיוקנו של שם בוראינו שעולה כ"ו ו' על כ' ל' והיינו דלא למפני בדיוקנא דע"ז אלא שויתי ה' לנגדי תמיד יהרהר בשם יהו"ה. והיינו אות ל' הוא הלב שבאדם כד"א הלב מבין ולזה לא יהרהר ויפגום לבו להרהרא אבתרא דע"ז וכן יהיה זקוף כנגדה ולא יסגוד לה והיינו ל' קומה זקופה כנגד ע"ז לידבק בבורא והיינו לא לאכפיא גרמי' ולא יכנע לבו להתפחד ממנה:

א' של מלת לא ירמוז אחדות הבורא כנזכר בא' של אנכי וכענין לא תעשה ירצה שלא ימיר אחדותו לזולתו והיינו או' דלא לאחלפא וגומר ממש במעשה וגם במחשבה לא יאמין בזולתו וז"ש דלא להרהרא והנה סוד #**א** בקדש הוא צורת אדם וקאמר הכי בצורת אדם זה אתה מאמין ושואל ודורש רצונך כנבואה ואורים ותומים וכיוצא אמנם בצורת אדם חצוני למטה לא יהיה לך פנים אחרים חוץ מפנים הקדושים ומכ"ש שאר פנים תתאין יותר שלא ידרוש בהם וז"ש דלא למסטי בתר בדין ודכורו דהיינו אוב וידעוני ברזא דדיוקנא דאדם בליעל דהיינו ראש לקליפות המתחיל להפשיט בצורת אדם ואח"כ בצורת שור וגומר והיינו ראש לקליפות ולא בדיוקנא אחרא במכ"ש וכן בסוד א' הוא סוד החיים העליונים אור מתלבש ובו תלויים כל חיי העולמות ולזה באחדותו תדבק ולא בדרישת המתים ושאר חרשין וכן בשמו סוד #**א** דהיינו יו"י בגי' כ"ו בגי' יהו"ה תשבע ולא בשם זולתו והיינו נמי י"ב מצות שהם פרצות שצריך להתגבר שם שלא יכניס צלם בהיכל והם שרשים לשאר מצות לא תעשה שנ"ג ונמצא סוד שמור בסוד זכור ממש דומה בדומה. לא נמצא יותר:

אר"ש תו תנינן אנכי כללא דעינא וגו' הענין שהאלוה כשיאמר על עצמו אנכי ירצה מציאות עצמותו והנה אין דבר חוץ מעצמותו כי הוא כולל כל נמצא והכל נכלל בו ואין

נמצא מתקיים אלא במציאות שאם נעלה בדעתינו דבר חוץ ממנו הוא שניות ח"ו וז"ש אנכי כללא וגו' והנה יש ב' מיני הנמצאים א' מציאותם והב' מקום הסובלן כגון הארץ והדרים בה השמים ויושביהן ולזה כנגד מציאות המקום אמר עילא ותתא ירצה כי אין מקום בכל הדיורין שלא יהיה הוא ית' מקומו של עולם וכן הדרים במקומות אלו אינם מתקיימים זולתו וז"ש כללא דעילאין ותתאין ולא תאמר שגם החצונים נכללים בו ח"ו וז"ש כללא דחוון קדישין דוקא חיות הקדש ולא חיות טמאות. וכולא הוא ברזא דאנכי כדפי' שמלת אנכי הוא מלת המדבר בעדו באלהות יכלול כל הנמצא כנזכר. לא יהיה לך לתתא ירצה מלת לא יהיה ידבר בחלק האלהות המושג לך והיינו לך וקאמר לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אלהותי המושג. לך והיינו לך המושג לתחתונים לתתא. רזא דתליסר חיוון תתאין שהם ד' פנים אריה שנ"א וכל א' מהם כלול משלשה אריה שור נשר ודמות פניהם פני אדם הם סוד י"ג שאלו הם הפנים המושגים לתחתונים: לא תעשה לך פסל כדמסיק והם ב' פי' לשון פסול וז"ש פסלו לשון פסול והם החצונים שנפסלו מהבורא וז"ש מההוא אתר קדישא. הפי' הב' פסולת ותמצית והיינו מותר ותמצית הקדושה אשד הנחלים והם החצונים הנמשכים מצד הגבורה למטה והיינו רוח סערה באה ונמשכת למטה מן הצפון. ויש כחות אחוזים באלו הנפסלין והיינו התפשטותם למטה והיינו וכל תמונה אש מתלקחת כחות הדין האחוזים באלו הנז'. או אפשר וכל תמונה צד החצונית שהיא נאחזת קצת בקדש והיינו אש חצוני מתלקחת ונאחזת בקדש וסוף סוף מין שני בחצונים. ואלו הכחות אחוזים בזכר בשמים ממעל הב' אחוזים בסוד הנקבה ונגדיים אליה והיינו בארץ מתחת. הג' נמצאים למטה משניהם נגדיים לנפרדים שהם המים מתחת הארץ. כי אנכי בגין לאתערא ירצה כי האדם הוא נאחז בין הקדש וחצון ואם ירצה יעלה למעלה ויאחז בקדושים ואם ירצה ירד למטה ויכנס אל מדרגות הטומאה לז"א כי אנכי סוד כל הנמצא הקדוש החופף עליו לאתערא לגבי עילא ויתאחז בקדושים ולא נחתא לתתא להתפתות אחר החצונים ואפי' להתקרב אליהם אסור. דקנאה איהו בההוא אתר וגו' מקנא המ' מאד במי שמניח הקדושה ונזקק לטמאים כאדם המקנא אשתו מהנכרי. או ירצה הפגם הזה הוא במ' והקב"ה מקנא קנאתה והיינו או' קנאה איהו בההוא אתר מי שפוגם בו ורזא דא תחת שלש רגזה ארץ מ' והקב"ה אל קנא קנאתה והם ג' גופי עבירות בה הא' מי שמפרידה מבעלה בע"ז והיינו לא תעשה לך תפרידנה לעצמך והיינו ושפחה כי תירש גבירתה וגו' והיינו חד פסל הוא מה שמדרגת הקדושה פסלה צד הטמאים לחוץ ואתה לא תאחז בהם והיינו עבד כי ימלוך ויעברו הרשע. הג' הקליפות הנפרדות המתפשטות מהם כהם והיינו וכל תמונה והיינו תחת

שנואה כי תבעל וארץ דא שהיא אל קנא על דא אתרגזת או לפי' הב' ארץ אתרגזת וקב"ה שהוא אל קנא תובע עלבונה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אלין אינון תריסר פקודין וגו' עיין איך בד' אותיות אנכי נרמזים י"ב מצות גדולות והם רזא די"ג מכילין דרחמי עם חדא דשליט עלייהו נלע"ד שהיסוד ב' ווין שבוא"ו השם הנרמז בת"ת ויסוד ואות אלף שבתוך הב' ווין היא שלטא עלייהו רזא דבינה והם י"ג וכל אלין רזין דזכור ומאלין תליין רל"ו מצות עשה אחרנין ובין כולם הם רמ"ח עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' באשלמות רזין דשלימו דכורסייא לתתא. פי' נק' המלכות אנכי כשמשתלמת מסוד הכסא עולם הבריאה ששם נשמות הצדיקים שע"י משתלמת המלכות.

ואסתלקו חיוון היינו סוד עולם היצירה סוד חיות הקודש שבהיכל הרצון מסתלקים בקדש קדשים בסוד הייחוד שבהם מתחתם מעשה התחתונים וע"י איהי אתתקנת ואז היא שפירא בחיזו שמקושטת ועומדת ע"י קישוט ותיקון נשמות שבכסא בסוד השרפים ומעשה התחתונים שמתחתם ביצירה בסוד החיות.

ובעלה אתי לגבה בסוד וראתיה לזכור ברית עולם. כדין איקרי אנכ"י. כלו' אנכי היא הכלה הכלולה הנעימה במעשי'. אנכי רזא דכלא פי' אחר היא. ה"ג בשבילי אורייתא דנפקי מגו רזא וגו' פי' שאומרת הבינה אנכי כוללות ל"ב נתיבות חכמה שהם כ"ב אותיות וי' נקודות והם מתפשטים מהחכמה אל הבינה בסוד ל"ב אלהי"ם דעובדא דבראשית וז"ש בשבילי דנפקא מגו רזא עילאה דהיינו חכמה. בי' תליין רזין עילאין ותתאין פי' במלת אנכ"י וכאלו אמר נמצינו למדים שבמלת אנכי תליין. רזין עילאין ותתאין כדפי' וצ"ע היכא רמיזא במלת אנכי ל"ב שבילין דאורייתא וכל מאי דקאמר.

למיהב אגר. ע"ד שפי' רש"י זלה"ה אני נאמן ליפרע וכן אנכ"י:

וסי' אנ"י פרע"ה. אני הפור"ע. בכל אינון דרגין דעלמא עילאה וגו' היינו מאי דאמרן שבמלת אנכי רמוזין כל בחי' הבינה דהיינו השבילין דקאמרן ונ' שערים והיינו אנכ"י א' בינה ובה נ' שערים כ' רמוז לכ"ב אותיות וי' לעשרה מאמרות עשרה נקודות:

וכיון דאתמר אנכי אתחבר כלא כחדא. היינו בחי' החכמה עם הבינה והוא ייחוד עליון של"ב נתיבות מתחברין עם מ"ט שערים ונתיב לא ידעו עיט מתחבר עם שער החמשים וגו' כנזכר במשפטים ריש דף קכ"ג וז"ש בכל אינון דרגין דעלמא עילאה וגו'. אתחבר כלא כחדא ברזא חדא:

דתרין כרסוון. מלכות ובינה. אני. מלכות כסא תחתון לת"ת הרוכב עליו כ' כסא עליון בינה כסא לחכמה. ה"ג אנ"י כ' דכורסייא אחרא. דהיינו:

אני כסא א' וכ' כסא אחר כנז':

דקא אתדכי מקדשא שבעוד שרשע לנגדה אינה מתתקנת ומתקשטת כדי שלא (יברך) [יכרוך] בעקבה לכך בעת הייחוד אנו משנים אותיות אח"ד באותיות וע"ד כנזכר בפרשת תרומה דף קל"ד וז"ש: אנכי דקא אתדכי מקדשא שהיא בחי' פרטיות שבה מקום הרחמים ששם מקום הקליטה וזר לא אתקרב.

דקא אתבטיל בההוא שעתא כדרז"ל ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן:

א' לייחדא שכן הא' מורה על האחדות.

רזא דשמא קדישא בדרגוי. היינו סוד הייחוד שם הוי"ה בספירותיו דהיינו י' חכמה ה' בינה ו' ו"ק ה' מלכות דהיינו יתייחדו י"ה כדי לעטור ו' להתייחד עם ה'

בגין דיהא נראה שחסר הלשון שהרי אין לו גזרה:

נ' רזא למדחל וגו' להיות נכפף כגון כפופה וליראה את השם הנכבד והנורא ב"ה וז"ש בגין דרזא דילי' ה' תתאה דהיינו המ' ששם מקום היראה ותמן רמוזה נ' כפופה סוכת דוד הנופלת וכן בנו"ן רמוז דאית דין ואית דיין. אגר טב וגומר כדקאמר לעיל אני פרעה הפורע שכר טוב לצדיקים ועונש לרשעים.

בגין דרזא דיליה ה' תתאה כי הה"א היא דל"ת וא"ו כשנותנת עונש לרשעים היא בסוד הדל"ת דלות ועוני ועינוי וחלאים רעים וכשנותנת שכר טוב לצדיקים היא בסוד וא"ו כשנכנסת בתוך הדל"ת ונעשית ה'. כאסקופה מלאה כל טוב.

לאתקדשא בדרגין קדישין קדוש ראשון בג' ראשונות בסוד הדעת דכליל תרווייהו קדוש שני בג' אמצעות בסוד הת"ת במקימו קדוש ג' בג' אחרונות בסוד היסוד סיומא דגופא וז"ש בדרגין קדישין. בכל זמנא פי' כל תפלה בזמנה שחרית מנחה ערבית.

רזא דכורסייא עילאה היינו הבינה שהיא כסא לחכמה והיא רוכבת:

על גבי חיוון עילאין. שהם חגת"מ וכל זה רמוז באות כ' שר"ל כסא וכן צורת הכ"ף כשתהפוך אותה כלפי מעלה היא כעין כסא:

י' לאשתדלא באורייתא כי היו"ד רישא דשמא קדישא כנזכר בפרשת בראשית בסוד כניסת האותיות והוא ושמו ותורתו אחד.

ולמגזר גזירו היינו גילוי ראש העטרה שהיא י' דשד"י.

ולקדשא בוכרא גם זה רמוז ביו"ד שכן יו"ד היא בחכמה והיא בסוד בכור גילוי האצילות וכן שם היא סוד מצות קדש לי כל בכור:

ולאנחא תפילין שכן היו"ד היא בקשר של תפלה דיד דהיינו י' דשד"י והיינו נמי י' דשד"י שבמזוזה וי' דשד"י הרמוז בציצית כנזכר בתיקו' ששם שד"י במ"ק שמנה כנגד ח' חוטי הציצית:

ולממסר נפשא ולאתדבקא היינו בסוד הייחוד שאז הוא מוסר נפשו שכן אנו אומרים בשעת נפילת אפים וזכור עדותינו בכל יום תמיד אומרים שמע ישראל וגו' ובזה האדם מתדבק עם קונו כנזכר בפרשת במדבר דף קכ"ה נמצא שביו"ד רמוז בו הייחוד שם רמוז מסירת נפשא ודבקות בו ית' שהכל אחד כנזכר בפרשת ויקהל דף ר'. דכלילין רל"ו היינו שאר מצות עד תשלום רמ"ח כי אלו הי"ב הם כמו עקרים והם סוד י"ב גבולים שבת"ת שהאדם המקיים אלו כאלו קיים שאר מצות ויאמין בהם והכוונה לומר להיות שאנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענום בודאי שבהם רמז כל המצות כלם וכאלו שמענום כלם:

ואת דא לא אתחלף באת דא. פי' כי אות י' כשתמלא אותה אינה מתחלפת במילואה באות אחרת כמו שאר האותיות אלא מילוי הי' הוא ו"ד שעולה י' כמוה ולא נמצא זאת הסגולה רק בשם הוי' כשתמלאהו במילוי ההי"ן וז"ס אני ה' הוא שמי אפילו במילוי וכבודי לאחר דהיינו לאות אחרת לא אתן שאינו מתמלא באות אחרת וז"ש ואת דא דהיינו יו"ד דבה שקלינן וטרינן לא אתחלף כנזכר:

בגין דאיהי י' כלומר לפי שהוא אות של שם הקדוש וכבודי לאחר לא אתן:

כללא דאורייתא. כי הוא ושמו ותורתו אחד כנזכר בזוהר שיש כמה עולמות תלוים בקוצו של י' וכלם הם ענפי התורה וניצוצותי'.

דלא למיהב יקר. לפי שאין לך אות שיש לו גובה ורוממות למעלה כי אם למ"ד ורומז שלא יתן רוממות לאל אחר:

ל' מגדלא דפרחא באוירא. מציאות הלמ"ד היא סוד הבינה הפורחת באויר דהיינו אל החכמה ואל הכתר אוי"ר אור י' וכן צורת הלמ"ד הוא כעין מגדל גבוה עולה באויר והזהירה תורה שלא נעשה דמותה ודוגמתה למטה כמו שעשו בוני המגדל לע"ז כנז' בס"ת בס"פ נח. דלא למפני בדיוקני' להרהרא אפשר שנרמז לפי שהלמ"ד רומז לבינה הנק' לב שבו ההרהור. ובפ' קדושים דף פ"ד איתא שאפי' ההסתכלות בע"ז פוגם בנפש וצריך ליזהר, דלא לסגדא ולא לאתכפי' וגו' הם ב' מצות רמוזים בל' שהיא זקופה ועומדת לרמוז שלא ישתחוה ולא יכוף עצמו לפני' לעבוד אותה והיינו לא תעבדם:

א' דלא לחלפא יחודא וגומר זה פשוט שכן הייחוד הוא באל"ף ביחידו של עולם ופי' שלא ימיר דתו:

דאית אלהא אחרא. גם זה רמוז באלף דהיינו אחד ואין שני:

בידין ודכירו. תרגום אוב וידעוני ופי' רז"ל שנוטלים גלגולת אדם וגומר וז"ש בדיוקנא דאדם וגומר וזה רמוז באל"ף ר"ת אדם וכן הוא צורת גוף ותרין דרועין. ולא בדיוקנא אחרא היינו ידעוני שמכניסים עצם חי' ששמה ידו"ע הרי דיוקן אחר זולת דיוקן אדם ומעשה שניהם שוים ונכלל זה בזה:

דלא למשאל מן מתייא לפי שהמת אינו אדם אלא עפר בעלמא. ולא למיעבד חרשין. שהכשפים מכחישין כח האדם העליון ונותן כח באדם בליעל איש און.

א' דלא יימי בפומא. באל"ף רמוז אלהים אחרים דהיינו ושם אלהים אחרים לא תזכירו: **עד הכא** תריסר.

ובאלין תריסר תליין שנ"ג שהם תשלום שס"ה מל"ת שהם סוד י"ב גבולים שלה וסוד י"ב אותיות אדנ"י. ורזא דא אנכי כלומר וכולי דהיינו אנכי ולא יהיה לך מפי גבורה שמענום.

כללא דחיוון קדישין חגת"ם:

דכליל בי'. מוסב אל כללא דקאמר ברזא דאנכי ד' חיות נכללים בד' אותיות דאנכי כזה א' אד"ם נ' נש"ר כ' שו"ר כי הכ' מתחלפת בש' וי' בא' דארי' בחילוף אלפ"א בית"א דס"י. ה"ג רזא דתריסר חיוון תתאין הרי י"ב אבנין מרגליטין י"ב בקר והים עליהם שהם ביצירה בהיכל הרצון והם רמוזים במלת לא יהי' לך כי א"ל במ"ק עולה ד' שהם עיקר הי"ב כנזכר בפרשת ויצא דף קמ"ט. פסלו מההוא אתר עילאה פי' לא יהיה לך לאלוה המלכות לבדה אשר היא נפסלה ונגזרה מת"ת בסוד ד"ו פרצופים נבראו וננסרה משם והיינו מההוא אתר וגומר שהמפריד אותה לבדה נק' כופר בעיקר:

פסל פסולת. והיינו הקליפה שהיא הפסולת ועכירות המתהוה מהשתלשלות הספי' והוא ד"א. א"נ הכל ענין אחד פסלו מההוא אתר קדישא. והדר מפרש מאי הוא ואמר פסולת דקדושה וגומר והנה רוח סערה היינו קליפת הזכר שהוא נגדיית לת"ת רוח הקודש. הה"ד ואש מתלקחת היינו קליפת הנקבה שהיא מתלקחת עם בני אדם לעשותם בעלי קריים:

בגין לאתערא. כלומר למה נתן טעם להזהרה זו מבשאר הזהרות ותירץ בגין לאתערא לבא וגומר לעורר לבות בני אדם שיזהרו וישמרו שלא יקרבו אל פתח ביתה כי אנכי מקנא (בעה"ז) [בע"ז] שלא יתקשרו בה יותר משאר מצות:

בההיא אתר. מלכות שנק' א"ל והיא המקנאה:

לא תעשה לך חד. שום עשיית ע"ז בעולם אפילו שלא יהי' בדמות זכר ונקבה ואין צ"ל פסל דהיינו דמות זכר דהיינו תרין. וכל תמונה דמות נקבה דהיינו תלת שתחת א' מג'

אלה רגזה ארץ החיים ומקנאה בהם וז"ש וארץ דא על דא אתרגיזת על כל אחד מהם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון אנכי באשלמות רזין דשלימו וגו' פי' נקראת המ' אנכי במשתלמת מסוד הכסא עולם הבריאה ששם נשמות הצדיקים. ואסתלקו חיוון היינו סוד עולם היצירה. ביה תליין רזין עילאין וגו' פי' בהאי אנכי. א' לייחדא רזא דשמא קדישא וגומר פי' שם יהו"ה י' חכמה ה' בינה ו' ששה קצוות ה' מ': נ' רזא למדחל קב"ה כפוף כנו"ן. בגין דרזא דיליה ה' תתאה פי' ה' ד"ו כזה #ה עונש ושכר על גבי חיוון עילאין חגת"ם לאפוקי ארגמן שהוא לתתא דלא מיירי בהו: כ' לקדשא שמא קדישא וגומר בדרגין קדישין קדוש א' בנ' ראשונות בסוד הדעת דכליל תרווייהו: קדוש ב' בג' אמצעיות בסוד ת"ת קדוש ג' בג' אחרונות בסוד היסוד סיומא דגופא. ואת דא לא אתחלף באת דא וגו' פי' יוד הה וו הה שכל אות הנעלמה כמותה בסוד אני ה' הוא שמי. ל' רזא דלא למיהב יקר וגומר פי' שכן הל' עולה למעלה יותר מכל האותיות בתר בידין ודכורו תרגום אוב וידעוני ופי' ז"ל שנוטלים גולגולת המת וגומר וז"ש בדיוקנא דאדם. ולא בדיוקנא אחרא היינו ידעוני שהוא עצם חיה ששמה ידוע. עכל"ה:

דף צא:

פקד עון אבות וגומר הענין כי הגלגול הא' נק' אב והב' נק' בן והג' נק' שלישי והד' רביעי והמתרגם תרגם כדמשלמין בניא למחטי בתר אבוהון וירצה כשבא פעם ראשונה וחטא חטא והיינו סוד הנשמה אילנא דאתנציב בגוף הזה שאין הגוף אל הנשמה אלא כעפר הגן אל האילן והנשמה אילן נטוע בו וכמו שהאילן נטוע בעפר ושואב ממנו ועושה פירות כך הנשמה נטועה בגוף הזה ושואב ממנו ועושה פירות ופירות האילן הם המצות והנשמה שרשיה בגוף הזה וענפיה למעלה ומוציאה פירות מצות ומעשים טובים למעלה בענפיה מין ומין בפני עצמו בכל ענף וענף וכשאינה זרע אמת ויקו לעשות ענבים ויעש באושים עוקר הקב"ה האילן מעפר זה שאינו מצליח בו ואינו עושה פירות כראוי ונוטע אותו בעפר אחר גוף אחר וזה עד ארבעה פעמים והיינו רבעים. והנטיעה הראשונה נקראת אב לשנית והשנית בן לראשונה והטעם כי בפעם ראשונה שהרשיע או הטיב מוריש אותם המעשים אל הנטיעה הב' אם טובים ואם רעים לכך נק' אב ודאי מלמד אל בנו הפעם השנית ממעשיו הטובים או הרעים ובערך ירושה זו תקרא השנית בן אל הראשונה והנה הקב"ה נוטעה פעם אחר פעם והיינו אילנא דאנציב חד ותרין זמנין ותלת וארבע זמנין ופעמים מצליח ומתקן בראשונה ומתגלגל שנית לצורך איזה ענין לתקן הנשמה להשלים החסרון ההוא וכן שלישית עד אלף דור. ופעמים שלא הצליח לא בראשונה וקלקל וגם

בשניה וגם בשלישית ואוחז מעשה אבותיו שפגם בכל פעם ראוי בזה שיפרע מה שעשה האב והבן והשלישי והיינו פוקד עון אבות על בנים כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם וז"ש אב ובן שלישי ורביעי חד הוא שהיא היא הנשמה שנתגלגלה פעם ראשונה והיא עצמה נתגלגלה שנית שלישית ורביעית ופוקד היינו כד לא מתתקן ולא חייש לתיקונא כיון שבכל פעם בא להתתקן והוא אינו חושש לוקה בכל מה שפגם בכל הפעמים. וכן בהפוכא דא כלומר כמעשה הרשע הוא מעשה הצדיק אם הטיב דהיינו לאילנא דאיהו אתתקן כדקא חזי אלא שאינו מתתקן בפעם מפני שהיה בזמן בית ראשון ולא היה בו מצות מגילה וכמה גזרות אחרות שנתחדשו לרז"ל יתגלגל ויקיימם וכיוצא אם היה כהן ולא קבר מתים ולא נטמא להם יתגלגל בישראל ויקבור מתים ויקיים המעשה ההוא וישתלם וכן אם לא זכה לבנים יתגלגל שנית ויזכ' לבנים והרי זה הוא מתתקן והולך על זה נאמר ועושה חסד וגומר: לא תשא וגומר דקב"ה כד שתיל עלמא שתילה לא שייך אלא בדבר שנטעוהו ונעקר ושתל פעם שנית ועניין זה רחוק בעולם ואפשר ע"ד משז"ל בזוהר שמיני כי מעולם המה כד ברא קב"ה עלמא נטל ליצחק וברא ביה עלמא חמא דלא יכיל עלמא למיקם בלחודוי נטיל לאברהם הה"ד אלה תולדות השמים והארץ בהבראם וגומר חמא דבעיא קיומא יתיר נטיל ליעקב ושתף ליה ליצחק וקיים עלמא הה"ד ביום עשות ה' אלהים וגומר הנה לפי זה הנטיעה בראשונה היה כשנברא בדין מצד יצחק ושתילתו כששתף עמו חסד אברהם אמנם יעקב הוא עיקר המעמיד ולכך צרור זה בו חקוק שם יהו"ה מדת יעקב. עוד אפשר לפרש כמה שפי' רז"ל בפ' והאבן הזאת אשר שמתי מצבה דהיינו ששקעה קב"ה עד התהום ועשא' סניף לארץ והיינו הצרור שהיא מדת מ' אבן שתיה ודאי שיעקב מדתו הת"ת חקק בה שם יהו"ה והיינו שתילת העולם קיומו כשבא יעקב. יעזריא"ל היינו העזר הנמשך מן הימין כאומרנו אם אין בנו מעשים עשה עמנו צדקה וכאו' קרב צדק מאליך. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. פוקד עון אבות וגומר אמר כי ודאי אין מן הראוי כי האבות יאכלו בוסר ושיני בנים תקהנה כי בן לא ימות בעון האב כנודע אך הכוונה על הוא בעצמו שהוא אילנא דאתנציב עד ד' זמנין בסוד על ג' פשעי ישראל ועל ארבעה שהוא דמות אדם לא אשיבנו כנודע כי מי שנתגלגל עד ד' זמנין ולא אתתקן אין לו עוד תקנה ולא אשיבנו עוד לגלגול ונאבד מן העולם. אמנם אם חזר בו ונתקן אפי' בדבר מועט אז מתגלגל עד אלפים דור של גלגולים כמבואר. וז"א פוקד עון אבות וגומר ועל רבעים ולא יותר אמנם ועושה חסד לאלפים לאוהבי שהם הצדיקים שבכל פעם מתתקנין יותר ואמר עתה כי כוונת הכתוב כי כמו שכאשר יתגלגל ולא נתקן כי אז הוא סובל חובין קדמאין כמ"ש

פוקד וגומר כן הוא איפכא כשמתקן מעשיו שאז מטיבין לו ע"י זכיותיו הראשונים ואוכל זכות אבות שהם גלגוליו הראשונים וזהו ועושה חסד לאלפים וגומר וז"א וכן בהפוכא דא לאילנא דאיהו אתתקן וגומר ואם נרצה לדייק ולומר כי גם לאלפים נרמזו בו ד' גלגולים הראשונים והוא כי העולם הוא ת"ק שנה וד' פעמים שראה העולם הזה הם אלפים שנה והם סוד הענין כי הדור הוא חמשים שנה כשני יובל וכל א' הוא כלול מעשרה הם ת"ק וד' גלגולים הם אלפים: לא תשא וגומר הנה הענין הוא כי לאו זה הוא בסוד ז' תחתונות כי זהו לשון שבוע' מלשון שבעה והנה פי' הלשון הזה ע"ד הפשט הוא מבואר והוא סוד אבן השתיה אמנם מה שהוא דוגמתו בארץ העליונה ע"ד הסוד אבארנו לך בקיצור: כבר ידעת כי כל אבן הנז' בתורה היא סוד אות יוד כנודע בריש התיקונים והוא סוד החכמה כי כמו שהאבן שהוא גולם בלתי צורה נתפשת בה לרוב העלמ' ואין להאריך בזה. וכבר הודעתיך כי אתגזרת אבן מתמן אל המ' והיא סוד חכמ' תתא' שבמ' וזהו סוד אבן השתיה דזרק קב"ה בגו הארץ העליונה בסוף תהומי כולהו והיא אבן השתיה הרמוזה בפ' או מי ירה אבן פנתה כמבואר פרשת ויחי דף רל"א ע"א ותבין זה בסוד ממטה למעלה בסוד שם הוה"י ולכן זאת האבן היא בסוף הארץ עילאה בסופה ע"ג תהומי והוא כי דוגמת ארץ התחתונה אשר יש בה תוהו ועליה בוהו ועליה חשך ועליה תהומות המים ועליהם הארץ העליונה ואבן השתיה היא ננעצת מעילא לתתא מראש הארץ במקום בית המקדש עד סוף הארץ למט' ונוגעת במי התהומות להכניעם שלא יתגברו לשטוף העולם והוא סוד הצרור הנרמז כאן כאשר נבאר בעז"ה כדוגמא זו יש בארץ העליונה כי יש קליפות תוהו ובוהו וחשך ואח"כ תהומא רבא ואח"כ היא ארץ העליונ' ובתוכה שוכני' בני אדם והם המלאכים דוגמת ארץ התחתונה וזהו ענין לה' הארץ ומלואה וכן מלא כל הארץ כבודו הם חיילין דשכינתא דמהלכין בגוה כנודע והנה כבר ידעת כי כל מה שיש התפשטות היא יותר בעל אחיז' וגילוי והנה המ' להיותה תתא' מכולהו יש להם אחיזה אל תהומין עילאין והם החצונים כנודע בסוד רגליה יורדות מות ולכן כדי שלא יתאחזו בה ויעלו אותם התהומין וישטפו העולם ע"י אחיזת' בה לכן חזר להאיר עוד י"ס ממטה למעלה כנודע בסוד ממטה למעל' ואז ע"י אור הכתר והחכמ' המתגלים בה נכנעים הקליפות ובורחין משם וכבר ידעת כי אין שום גילוי בסוד הכתר כלל רק בסוד היוד שבחכמה וזהו סוד יוד תתאה הנק' אבן השתיה והיא חכמה תתאה והיא סוד קוץ ד' דאחד לשמור את המ' הנק' ד' מן החצונים כנודע ולהיות כי מקור היוד הוא בחכמ' עילא' לז"א דזרק לה מעילא לתתא והנה סוד יוד זה מקשרת מחכמה עילא' עד חכמה תתאה ולכך קראה בכאן בשם צרורא חדא והנה ידעת כי סוד שם בן ע"ב הוא

נמשך מן העתיקא אל ג' אבות כנזכר בפ' בשלח דף נ"ב א' וכבר ידעת כי עיקרו הם ע' אמנם השני' הנוספים אינון תרין סהדין אמנם עיקרם הם הע' שהם ע' דיני' וסודם הוא סוד ז' תחתונות כל א' כלולה מעשר הם ע' כנודע האמנם כבר ידעת כי הם ע' הויות ותחתיהן ע"ב שמות דויסע וגומר וכמה מדרגות זו תחת זו כנודע בתיקונין דאית שם מ"ב ושם ע"ב באצילות ובבריא' וביצירה ועשיה והנה אלו הע' מפתחן יעזריא"ל ממנא עלייהו בהני תהומי תתאי הם מלובשים אל אות' העליונים עד עולם האצילות נמצא כי כולם הם ברזא דשמא קדיש' שהם הע"ב הויות הראשונים הנגזרים מרזא דשמא קדישא יהו"ה. והנה בעת שיורד השפע ע' הויות אלו מן העתיקא הם אז מתחלקת אל ז' דרגין מחסד עד מ' כנודע כי שם מ"ב ברישא ושם ע"ב בגופא כנזכר בתיקונים ואח"כ הכל הוא מתקבץ בהאי אבן השתיה כי היא תתאה בסוף המדרגות המ' בסוד ממטה למעלה וכל אותם הע"ב הויין אתחקקו ואתגליפו בה וכדין איהי שלטא על כל תהומין דלתתא מינה וכד אומאן בני נשא לשקרא כביכול מתישין כח שלמעלה ומיין דתהומין סלקין לעיל' וכדין הנהו ע' מפתחן מתבדראן וגורם פגם הרבה ולכן אוי לנפשו למי שגורם פגם בזה. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אילנא חדא דאנציב וגומר הוקשה לו וכי אבות יאכלו בוסר ושני בנים תקהינה. ותירץ שפי' שהנשמה שנתגלגלת עד ארבע פעמים על עונותיו ראשונים שעשה והגלגול האחד נק' אב והב' נק' בן והג' בן בנו וגומר וז"ש אב ובן שלישי ורביעי חד הוא. כלומר נפש אחד היא שהולכת ומתגלגלת ובכל א' יש לו רע וזה דוקא בדלא מתתקן וגומר.

לא תשא וגו' שיבוש הוא שנפל בספרים כי הוא התחלת לשון ר"מ והמדפיס הכניסו בתוך לשון הזוהר ושלא במקומו. אלא ה"ג חד הוא כד לא מתתקן וגו':

ולא חייש לאתתקנא. שלל לאותו שחושש בעצמו לתקן את אשר עיות אלא דלא אסתייעא לי' מלתא עד שנפטר שזה דרך אחרת יש לו ואינו בכל אלו הנז':

וכן בהיפוכא דא לאילנא וגומר פי' כמו שהרשע מתגלגל קצת פעמים עד שמתתקן כנזכר כך הצדיק מתגלגל כמה פעמים כדי להשלים איזה מצוה שחסר לו וז"ש אח"כ ועושה חסד. בגי' גלגול שיעשה חסד עמו להתגלגל עד אלף דור והיינו דוקא לאוהביו ולשומרי מצותיו למי שהי' ממתין מתי יבא לידי מצוה פלונית הקב"ה מגלגלו כדי לקיימה:

וקאים על קיומי' כלומר שהוא צדיק ועומד בצדקתו שאינו בועט ביסורים. א"נ שלא תוהא על הראשונות אלא שעמד על קיומו אלא שחסר לו קצת מצות כנזכר:

חקיקא בשמא דא היינו שם הוי"ה הנזכר בפסוק:
בעאן לסלקא. על איזה עון שראוי לבא עליהם מבול כגון גזל ועריות והשחתת זרע והגם שיודעים שבועת ה' על המבול מ"מ להראות שמקנאים לשמו הגדול רוצים לעלות וגו'.
עד יומא גרסי':
ומקבלא ההוא אומאה. לפי שהוא מצות עשה מן התורה ובשמו תשבע וגורם בזה לקיים שבועתו יתברך שלא יביא עוד מבול לעולם וז"ש ועלמא אתקיים. על קיומו בל ימוט לעולם:
שבעין פתחין ברזא דשמא קדישא. הוא סוד שם ע"ב דיורי"ן. א"נ סוד שם ע"ב דויס"ע ויב"א וי"ט המתפשט למטה בבי"ע ואתי שפיר דנקט בי' לישנא דחקיק בי' אתוון וגומר שכן דרכו של שם זה להיות נחקק לקיים ולאשר הדברים (הרפופים) [אולי צ"ל הרפוים] כנזכר בענין חבקוק בריש פרשת בראשית וכן בנידון דידן:
ואהדרו מינן. לפי שנשבע שלא יביא מבול:
וע"ד כתיב לא תשא. פי' שלא תעשה בשבועת שוא שתרומם השם הזה מעל התהום וא"ת אני אשבע ואיני חושש שהרי אין מבול לז"א כי לא ינקה ה'. ממקומות אחרים כי יש לו כמה תוצאו"ת להנקם ממך. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון וכן בהפוכא דא לאילנא וגומר פי' דרוש ועושה חסד לאלפים שחוזר ומתגלגל לקיים איזה מצוה שחסר כדאיתא בתיקונים וכן חסד עולה גלגול עכל"ה:
(**רעיא מהימנא הרח"ו זלה"ה כתב**. וע"ד כתי' ובשמו תשבע וגו'. דייק נקוד מלת תשבע בצר"י למטה תחת הבי"ת כי הוא נפעל ופי' כי בשמו תשבע ותכנס אתה בחשבון השבועה וזהו תשבע בצר"י ולא אמר תשבע בפתח והענין כי ששה קצוות הם וכשהאדם נשבע אז הוא משלים ומחבר השביעית היא המ' עם הו' קצוות והמ' נק' שמו כנודע נמצא כי כשאתה תשבע באמת הרי אתה עם המ' הנק' שמו נעשים יחוד א' ואתם עולים למנין שכינה עם הו' קצוות וע"כ היא מצוה להשבע בשמו ואמנ' הנשבע לשקר הנה מקצץ השביעית כביכול ומחברה עם השקר שהוא סמאל ח"ו: רזא דרמ"ח שייפין ות"ר קסטין כחושבן נדר אפשר לומר כי הרמ"ח אברים הם כל אבר מהם כלול מבשר גידי' ועצמות אמנם אית לגאו מגופא י"ב אברים ראשיים כול' בשר בלתי עצם והם שולטים על כל רמ"ח כי הם פועלים כל פעולות הגוף ועיין בס' יצירה ושם תמצאם שהם דקין טחול מסס כבד לב וגומר האמנם החרם אינו נכנס רק ברמ"ח אברים אמנם הנדר כולל גם הי"ב שולטים שהם משפיעים החיים ברמ"ח האברים ע"י המזונות ששולחים אל כל

האברים ולכך נק' נדר חיי מלך כי כולל גם הי"ב אברים כנודע שאית י"ס לגו מן גופא כנזכר בתיקונין כ"ו והנה צ"ל כחושבן נודר כי נודר בגי' רמ"ח וי"ב עכ"ל):

דף צב.

זוהר. זכור את יום וגומר רזא דברית קדישא ירצה שהשבת יורה על ענין היחוד בשבת וקראו קדישא שמתקדש ומעביר ממנו כל חצוני בסוד המיל' ונודע כי הברית הוא אושר שפע כל האברים העליונים והיינו או' דבהאי ברית קיימין כל מקורין דשייפי גופא וכל מקור ומקור ממציא ביסוד מציאות המדה עצמה שדרך אותו מציאות יורה שפע המד' העליונ' והיינו ואיהו כלל כולא וכגוונא דא שבת דהיינו יסוד בבחינה זו איהו כללא דאורייתא ת"ת גוף עליון וכל רזין דאורייתא דהיינו סודות התורה רומזים בסוד השבת דהיינו בסוד עליית היסוד ומושך הנעלם שבת"ת וקיומא דשבת כי המחלל את השבת כאלו בטל התורה כולה והמקיים את השבת כאלו קיים התורה כולה. ומאן דנטיר מצות לא תעש' שבו והמקיים מצות עשה שבו.

זכור רזא דדכורא עם היות שפי' שבת רזא דברית אין הכוונה במלת זכור היסוד לבד אלא היסוד בחברת הת"ת זכ"ר ו' ופי' רזא דדכורא מקום שממנו ניכר הזכר א"כ כללו הזכר דהיינו הת"ת בהיותו כולל שייפי עלמא עילא' דהיינו ענפי הבינה והיינו כולל גם רישא דיליה דהיינו חב"ד וגופא ו' ספירן וגומר ואפשר כי זכור הוא הת"ת ע"י היסוד כנזכר ויום השבת לאכללא עולם שכולו שבת דהיינו שייפי עלמא עילאה. וריבוי א"ת לרבות השכינ' הנק' את ובאה אצל ענין שבת לרבות מציאותה שהיא ליל שבת נקבה לשבת כסודו כך סודה והיינו מעלי שבתא לקדשו דאצטריך וגומר הענין שהנקבה אין בה קדושה שנמשכת מן הקדש אלא ע"י התעוררות נשמותינו מלמטה שהם מחכמה אנו מושכים לה קדושה מצד החכמה קדש והיינו נשמותינו קדש נמשך דרך ו' אל ה' ק'דו'ש'ה ודאי ואח"כ לאתעטרא בהו לעורר בסוד נשמותינו מיין נוקבין אל הייחוד:

זכור אתר וגו' הנה פירש במלת זכור ג' פי' הא' לשון זכרות והוא היסוד בכל כלליו. הב' לשון זכר וכולל מיסוד עם הת"ת וכל כלליו. והג' לשון זכירה וכולל כל מקום שאין שכחה מהיסוד ולמעלה עד אין תכלית והשכחה הוא סוד החצונים הנאחזים במ' ולמעלה אין שכחה ולכך אין שכחה לפני כסא כבודך שהיא הבינה ולפניה הוא הת"ת כולל ו' קצוות אמנם המ' שאינה לפניה שהיא רחוק' יש בה שכחה. ואו' ותמן אגליף רזא דשמא קדישא יה"ו פי' שם זה כולל הזכר ונחקק בבינה וכוללת מחכמה עד היסוד דהיינו י' חכמה ה' בינה ו' שית ספירן ול"ז אותיות אלו מצויירו' בבינה דהיינו ו' היינו בן י"ה דהיינו יה"ו כנודע וכל זה נכלל בזכור שיש בה זכירה תמיד ולעולם הוא

קדוש אמנם המלכות צריכה להזכיר ולהתקדש מלמטה וייחדה בזכור והיינו זכור את לייחדה בזכר וכן לקדשו בסוד הקדש וז"ש ולתתא אצטריך לאתקדשא וגו' והיינו את מעלי שבתא זכור מלמעלה בסוד זכור מדכורא כנז' לקדשו מלמטה שאם אתה מקדשה מלמטה משפיעים לה הקדושה מלמעלה ופי' ב' ענייינים אלו ואמר דהא מיניה מהת"ת ולמעלה נטיל כל קדושין וכל ברכאן דהיינו מימין ושמאל שהם הכנת הייחוד וכ"ש הייחוד שהוא הוא עצמו.

ודא כד מתעטרא מעלי שבתי על עמא קדישא שיש' יתקדשו מלמטה והיא תתעטר עליהם כדי שהיא תקבל סוד נשמתם להיותם מיין נוקבין כנודע וזה בג' עניינים א' בצלותין דהיינו תפלת שבת ובבעותין רצה נא במנוחתינו שאין בקשה רק בקשת התרצות מנוחתו לפניו להתייחד למעלה סוד הייחוד. ובסדורא דחדוה היינו תיקון הסעודה והשלחן והרחקת היגון ושמחת שבת בנר דלוק מטה מוצעת כסא ושולחן והיינו סדור' דחדוה ובזה התיקון היא שואבת נשמותינו ומתייחדת למעלה:

ואי תימא זכור שאין בו שכחה לא צריך ג"כ לאתקדשא שהרי מקודש ועומד הוא כמו שזכור ועומד הוא כנזכר וא"כ יקשה קדושא דיומא דהיינו קידושא רבא למאי אתא לז"א אע"ג דמיניה מהזכר הנק' זכור שבו נכלל עד רזא דעלמא דאתי כנזכר נפקין כל קדושין דעלמא והוא שורש ועיקר לנו ואנו ענפיו ואנו שואבים קדושה ממנו ויקשה היאך נקדש אותו. לאו הכי דהא אצטריך לקדשא ביממא שהוא מדת יום כדי להמשיך לו קדושה מלמעל' למעלה ואנו משורשים אפי' בחכמה ומושכים לו קדושה משורשו דהיינו חכמה ודא אצטריך לאתקדשא בליליא לפי זה קדושת הליל' ממנו וקדושת היום מלמעלה למעלה.

וכל קדושין אלו הוא להמשיך לנו קדושה שמצד עצמם מקודשין הם שאינם כימים טובים שישראל מקדשין אותם וז"ש וכל קדושין נטלין לון ישראל לכתר שכך דרך כל השפעה שאדם משפיע למדות העליונות שיורד השפע על עצמו ואפי' קדושה זו שאנו מושכים בלילה מושכים עלינו ומתקדשים למטה אחר שתתקדש המדה למעלה מקדשת אותנו למטה וז"ש ואתקדשון בקדושי קב"ה. מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו זלה"ה כתב. ולתתא אית שכחה פי' במ' ור"ל דיש שם ממנן לאדכרא זכוון וחובין לא שיש שם ח"ו שכחה עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' זכור את יום השבת לקדשו דא איהו רזא דברית קדישא מלת זכור דריש מלשון זכרות המתייחד את יום השבת מלכות הרי טעם א' ועוד:

ובגין דבהאי ברית קיימין כל מקורין וגו' הרי טעם שני שנק' היסוד זכור לפי שהוא אשד נחלי הזכר שכלם משפיעים בו ואי גרסי' בגין בלא וא"ו אתי שפיר נמי דתנא והדר מפרש:

כגוונא דא שבת וגו' לכך זכור את יום השבת צריך לייחד הזכור עם השבת שהיא דוגמתו שכל אחד כליל כלא:

דף צב:

זכור רזא דדכורא איהו וגו' דנקט כל שייפי דעלמא עילאה פי' יסוד הוא הנק' זכור ע"ש שלוקט כל תמצית המדות העליונות:

מעלי שבתא. מלכות והכוונה צריך שתייחד היסוד עם אור יום שבת דהיינו מלכות ע"י הקידוש שאתה מקדשו וזהו לקדשו:

זכור אתר דלית בי' שכחה. פי' שני הוא זכור כפשוטו לשון זכירה והיא במלכות דלית לי' שכחה לאפוקי לתתא מינה בעולם התמורות וז"ש ולתתא אית שכחה:

דברית עילאה. מלכות וכ"ש למעלה. אי נמי הכל פי' א' וטעם שני הוא למה נק' היסוד זכור ע"ש שיש בו זכירה **דהא** לית שכחה באתר דברית יסוד:

וכ"ש למעלה. בת"ת:

ולתתא. במלכות.

אית שכחה מצד החצונים הנאחזים בה וע"ד כתיב יזכר עון אבותיו אל ה' מלכות שג"כ נק' הוי"ה כנזכר בפרשת ויקרא:

ואית תמן כלומר בהיכלות שהיא שוכנת בתוכם ובפרט בהיכל הזכות ששם שוקלין הזכיות והעוונות כנזכר בפרשת פקודי:

ולית שכחה (**כמה**) [**קמי**] **כורסייא וגומר** פירש וא"ת הא אמרן כי אין שכחה לפני כסא כבודך. התירץ הוא:

מה דאיהו קמי'. כלומר דהיינו היסוד שהוא לפנים מהמלכות וז"ש:

ומאן איהו קמי' זכור. ה"ג איהו בלא דלת:

בגין דכלא רזא דדכורא. ובדכורא יש השכלה וזכירה שסוד הדעת מתפשט בתוכו משא"כ במלכות דדעתה קלה וז"ש ותמן דהיינו בעלמא דדכורא אתגליף רזא דשמא קדישא יה"ו. דהיינו חב"ד. ולתתא איצטריך וגומר במ':

ובי' אתקדש בזכור יסוד ע"י הקידוש:

והא כד מתעטרא וגומר אימתי נטיל כל קדושין וגומר מעלי שבתא דהיינו המלכות בסוד נשמות יתרות המתפשטות ממנה על עמא קדישא וז"ש על עמא קדישא:

בצלותין. בלא ואו גרסי' וכדאיתא בפרשת תרומה קל"ו שכשעונים ברוך ה' המבורך וגומר אז נכנסת נפש היתרה ובפרשת בראשית דף מ"ח אמר בשעה שאומרים ופרוס עלינו סכת שלומך ובמקום אחר הוא אומר בזמן הקבלת שבת כולהו איתנהו שתחלה נכנסת נפש יתרה ואח"כ רוח ואח"כ נשמה יתירה:

ובסדורא דחדוה היינו סידור השלחן במאכלים ומשקין מתוקים. ואי תימא זכור דהיינו ביום שמתגלה בו היסוד לא יהיה צריך קידוש אחר שהוא מקודש. וכל קידושין דעלמא נפקין מיני' מה צורך לקידוש שמקדישין התחתונים תירץ ואמר לאו הכי כלומר כמו שבלילה צריך הקידוש להמשיך הקדושה מהיסוד אל המלכות כנ"ל כך צריך היסוד להמשיך הקדושה מלמעלה אליו ועוד ששני מיני קידושין הללו נטלין לון ישראל לבתר ולכך צריך ב' קידושין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף צג.

כבד את אביך וגומר בכל זיני יקר בין כבוד הגוף בין כבוד הנפש ובמעשיו של אדם הטובים אביו ואמו הם מתכבדים בעולם הבא וכן הם שמחים בעולם הזה ובבא כאו' גיל יגיל גיל בעולם הזה בחייו יגיל בע"ה אחר מותו. כד"א כבד את ה' מהונך ירצה ילמד סתום מן המפורש כמו שפי' רז"ל מהונך לשון הון דהיינו ממון מהונך מחנך. גם אנו נפרש כאן בכבד את אביך שני העניינים כנגד מחנך אין הכוונה שינגן לאביו אלא הכוונה בחדוותא דלבא א"כ העיקר לשמחם והיא בעובדין דכשראן כי זהו השמחה דנגונא הכולל כל א' וא' היינו מעשים טובים וז"ש נגונא דכל עלמא וגומר כי מי שהוצק חן בשפתותיו הוא חד או תרין בדרא. וכן ממונך כיוצא בו משל בן ולא כמי שאמר משל אב והכריע סבר' זו מענין הקב"ה שהוא משל עצמו וז"ש כמה דבר נש אוקיר לקב"ה וגומר והיינו משל בן והטעם דשותפותא חדא וגומר וכיון דמהאי טעמא אתי כולם שוים להיותו משל בן מממוניך כנזכר והעד היראה וז"ש כמה דאצטריך למדחל וכיון שהכתוב השוה האב והאם להקב"ה ביראה א"כ גם בכבוד הם שוים:

בגין דאית יומין וגומר קשיא ליה בשלמא החיים שייך בהם אריכות להוסיף ימים על ימים יתארכו החיים אמנם אריכות ימים לא שייך שכל יום ויום מדתו ידוע ולז"א שאינם הימים אלו הזמניים שמדתם קצובה אלא אית יומין לעילא דהיינו הספירות ובהם נודע מה יחיה האדם אם אותם הספי' הם במיעוט הלבנה הם בזעירו וכיוצא. וז"ש ואוקימנא על אינון יומין דבר נש בההוא עלמא שהוא עולם שכולו ארוך וכולהו קיימין מה שהוא עושה בכל יום מצטייר שם ופועל במדות העליונות והיינו קיימין קמיה קב"ה ובהו לפי הארתם ועניינם אשתמודע חיי דבר נש ועלייהו קא מהדרי יאריכון ימיך על האדמה אם

אדם נאחז למטה במ' ימיו קצרים ואם הוא למעלה בסוד הת"ת הנק' ארוך ואספקלריא דנהרא ימיו מאירים וארוכים והיינו על האדמה לא תהיה עומד למטה כאדמה שהיא אספקלריא דלא נהרא וימיה קצרים אלא על האדמה דנהרא מא"א שהוא משפיע למטה ע"י החכמה בששת ימי בראשית שבה שהם שורש לימים אלו שבת"ת וז"ש יומין עילאין שהם בחכמה דנהרין מגו מבועא דכולא חכמה וכתר ומשם מאירים להאיר בת"ת בסוד הדעת.

כולהו תליין לעילא עם היות שכל המצות תלויות בספי' עכ"ז אלו רומזות בסוד א"א שהוא סוד האריכות ימים ראשונים שש קצוות כל א' לעצמו גם חקור בענין קשר השמים שש קצוות בין ב' ההין בינ' ומ' קצוות השמים ת"ת וזו היא השגה יותר עמוק' והיינו ייחודם וקשרם בבינה וקשרם במ' אמנם למעלה אסור. ייטב לשון נסתר ההיא הנעלמת שאינך משיג בה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' כבד את אביך ואת אמך וגומר בכל זיני יקר מאכילם ומשקם ומלבישם ולא ישב במקומם וגו' ומלבד זה יכבדם בקיום המצות כדי להנחילם חיי העה"ב והיינו מדאפקי רחמנא בלשון כבד סתם לכלול הכל. מהונך מחנך בחדוה דנגינא למחדי לבא שישמח לבו ית' הנק' צור לבבי וחלקי ושלל שמי שאין לו חן לא ירים קולו בשיר שהוא פוגם בשיר כנזכר בפרשת ויחי דף רמ"ט. דהא דא חדוה דלבא שכמו שאין הלב שמח לא במאכל ולא במשקה אלא בניגונים ואם אין לו חן אדרבה צער הוא לשומעים כך אין הקב"ה שמח בעולמו אלא בחדוה דנגונא לשמה:

כגוונא דא נגונא דכל עלמא עובדין דכשרן. כלו' ומי שאין לו חן לנגן ולשורר במה ישמח לב השכינה בעובדין דכשרן:

למען יאריכון ימיך בגין דאית יומין לעילא. הוקשה לו שהיל"ל למען יתארכון ימיך מאי יאריכון ואמר בגין דאית יומין לעילא שהם ששה ימי הבנין ו"ק שבהם תלויים חיי האדם והם ממש ימיך אחר שימיך תלוים בהם (ואילו) [וכאלו] אמר למען (תאריכון ימיך) [יאריכון ימים] עליונים ימיך על האדמה בעה"ז ומלת ימיך נדרש לתרי אנפי.

אבטחותא לאתהניא וגומר זו הבטחה שני' שאחר פטירתו יתקשר באותם הימים העליונים ו"ק שהם על האדמה. מלכות. שהם סוד אספקלריא דנהרא שהם למעלה ממנה שהיא אספקלריא [כמדומה לי שצ"ל דלא נהרא] דנהרא סוד ו"ק ואו ימים שיצאו מן הבינה וזהו דנהרין מגו מבועא דכולא דהיינו החכמה הדבוקה בתוך הבינה כנודע ונמצא שנותנים לו שכר מדה כנגד מדה אתה כבדת את אב ך ואת אמך גשמיים בעניני העה"ז וכברת קב"ה ושכינתי' יתנו לך שכרך אור מאו"א עליונים כנזכר:

או"א רזא דזכור ושמור פי' (או"א) [אביך ואמך] הנזכר בפסוק הם רזא דזכור ושמור דהיינו ת"ת ומ' ואת ואת לרבו' אביך [ואמך] ממש.
ובג"כ כתיב למען יאריכון ימיך כלו' לכך אמר יאריכון ימיך ולא אמר יתארכון ימיך מוסב לאביך ואמך הנז' שהם ת"ת ומלכו' הם יאריכון ימיך (כבד) [אולי צ"ל כשתכבד] אביך ואמך ממש:
רזא דעלמא עילאה. בינה דלא אתייהב דשו לאסתכלא. וזהו שלח תשלח את האם העליונה מלשאול ולחקור בה לפי שהיא נעלמה מעיני כל חי:
ואת הבנים תקח לך. הם ו"ק שמותר לחקור ולפשפש בהם וזהו כי שאל נא לימים ראשונים כלומר אם תשאל שאל בדרושי ימים ראשונים ו"ק שהם מקצה השמים בינה ועד קצה השמים מלכות כדאיתא בריש פ' בראשית:
ואית עלמא סתים וגניז. ה"ג והיינו הבינה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף צג:
והארכת ימים מורה שאתה מאריך אותם והיינו בבחינה שמותר לחקור בהם כאומ' תקח לך אתה רשאי לחקור ולאחוז בהם להיותך מרכב' אליהם לפעול בהם כרצונך. ויכוון בה כוונה פרטית בסודה וסדר קשר הייחוד אל הספי' בה ואע"ג דלא מכוון בה כוונה זו כיון שמכוון לקיים מצו' זו שהיא מצות הבורא היודע סודה ג"כ זכאה וגומר וז"ש ואע"ג וגומר דעביד פקודא ומכוון לשם מצות מלך. ובעובדא דלתתא לשמא וגומר רצה בזה כי המעש' גשמי ורחוק מאד מן הרוחני והיאך יסתלק המעשה הגשמי להדבק ברוחני אם לא ע"י טוב הכוונה שיתאצל שם במעשה ההוא רוחניות וע"י הרוחניות ההוא אסתלק עובדא לעילא.
כגוונא דא בעובדא וגומר ירצה הגשמי שישלים הגשמי ניחא אמנם שישלים הגשמי הרוחני היאך וא"כ היאך תשתלם הנפש במעש' הגוף אם לא ע"י הכוונה הנפשיית שהנפש מצטרפת במעשה ההוא וז"ש כגוונא דא בעובדא דגופא אתתקן עובדא דנשמתא וגומר ועבודת האל ית' דוקא בשניהם וז"ש דהא קב"ה בעי לבא ורעותא העבוד' לאל ית' אינה מפחות משתתפו' שניהם נפש וגוף ולא לפסול ח"ו העבודה שאינה בכוונה וז"ש ואפילו הכי אי לאו תמן וגומר אינה דחויה מפני שהתפלל דוד שתקובל והיינו ומעשה וגומר: ולא תאמר שדוד לא היה מכוון לז"א שלא התפלל על עצמו אלא על כל עם בני ישראל דהא לית כל בר נש חכים כי דרך הסוד לא נמסר לכל לכך התפלל על אותם שא"א לדעת שיהיה מעשה מצותם מקובלת לפני קב"ה ויהי' הייחוד העליון נעשה ע"י הפועל הגשמי ההוא וז"ש ומעשה ידינו שאין שם לב אלא מעשה ידינו כוננה ואתקין תקונך

דהיינו הייחוד העליון עלינו בשבילנו אע"ג דלית וגומר ומעשה ידינו כוננהו יר' תקבל שהמצוה מעש' ידינו שהם חסד וגבורה שתי ידים כדי לאחוז המ' בין תרין דרועין ואח"כ כוננהו בסוד הת"ת וא"ו המתייחדת עם ה"א דהיינו כוננהו והיינו בחבורא דאבהן וגומר: **לא תרצח וגומר** פסקא טעמא בכל הני תלת וגומר ירצה כי החמשה דבורים מהשמאל ויצא סוד הדין לאסור עכ"ז פסיק יש צד דין מותר והיינו שנקראת רציחה וניאוף וגניבה ומותר ולכך מן הפסק ולפנים מותר ומן הפסק ולחוץ אסור והיינו ויהי מבדיל בין מים למים והיינו רזין עילאין דאית בכל מילי דאורייתא יש ממונה מהדין לרע ויש ממונה מהדין לטוב זה מתקן וזה פוגם:

הני עשר אמירן וגומר כללא דכל פקודי אורייתא דהא תרי"ג מצות הם אברי הספי' ואלו הם עצם הספי' א"כ הכל כלול בהם. כללא דעילא ותתא הרי בהם רמוזי' בי"ע בסוד רמיזתם כללא דכל עשר אמירן עם היות שהמאמרות מן החכמה כלולים הנמצאות כולם בפרט גם הם רמוזים בדברות.

אלין אתחקקו ירצה מכל המצות הובחרו אלו להתחקק ולהתגלות והשאר יוכללו בהם דרך כלל בידיעה לא במציאות מתגלה גשמי אלא ידיעה נבואיית כדמסיק. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' כד"א (לא) תקח לך. כלומר ע"ד שדרשתי בתקח לך שהכוונה שהבנים שהם ו"ק תקח לך לדרוש ולחקור בהם כך תדרוש בוהארכת ימים כלומר בימים העליונים שהם ו"ק כנזכר תאריך דרושיך בהם ותחקור ותדרוש בהם כי החקירה והדרישה מותרת בהם:

ואי אזדמן לי' עובדא וגומר אפשר אדלעיל קאי דאמר כגוונא דא נגונא דכל עלמין עובדין דכשרין וגומר ואמר שהעבודה בין בכוונה בין שלא בכוונה היא יפה ונגונ' היא דקא מנגן וחדי לבא דלעילא ומ"מ אי אזדמן לי' עובדא ויכוון בי' זכאה איהו ואע"ג דלא מכוון בי' זכאה איהו וגו':

כוננה ואתקין תקונך לעילא. כלומר ומעשה ידינו שאין בנו כי אם המעשה בלא כוונה אתה תכונן המעשה הזה ותעשה הייחוד העליון.

עלינו אע"ג וגומר פי' עלינו כמו בשבילנו כי הגם שאין אנו מכוונים אל היחוד אתה תגמור בעדינו. ה"ג ומעשה ידינו כוננהו למאן להההוא דרגא וגומר. הוקשה לו הכפל ואמר דמעשה ידינו כוננהו. אתא לאשמועי' ענין אחר דכוננהו ר"ל אתה תכונן להאי דרגא דהיינו המלכות כלומר תכונן לאותו שצריך תיקון והגם שזה הקישוט מוטל עלינו עכ"ז אתה כוננהו:

כוננהו בחיבורא חדא באבהן. פי' אחר הוא שענין כוננהו ר"ל הייחוד בעצמו לא הקישוט וידוע הוא שאין ההתכוננות הזה מתכונן כי אם ע"י ג' אבות דהיינו דוד מלכא מתעטרא באבהן.
לא תרצח וגומר. לא תענה ברעך עד שקר ל"ג לי' דהא לקמן מסיק דבי' לא פסקא טעמא:
ויהא אסור לקטלא נפשא. והד' מיתות יתקיימו דרך גרמא בעלמא אבל לא בידים לכך פסיק טעמא ואמר תרצח בעצם בידים למי שהוא חייב:
ושרי בלא אלף גרסי' בכלהו:
לא תנאף וגומר. וא"ת במה אני מקיים פרו ורבו י"ל במקום שיש הריון אמנם היכא דליכא פירות הוה אמינא דאסור כגון קטנה וזקנה הרה ומניקה ועקרה [א"ה המחבר קיצר במובן שה"א שאפילו כשיש פירות רק שכבר קיים פ"ו אסור אפי' לאולדא זו"פ] וז"ש אפי' לאולדא או למחדי באתתי' וגומר דהיינו זיווג בעלמא ושמחת עונה:
לא תגנוב וגומר דעת רבי' באורייתא לומר שלא הבין כדי שרבו יחזור לו אותו הדרוש וירחיבנו ויתחדשו קצת חידושים אחרים כנראה במחוש:
או דעתא דחכם לאסתכלא בי'. שגונב דעתו וחכמתו ע"י הסתכלותו בפנים שע"י שהתלמוד מסתכל בפני רבו מאותו חכמה שתאיר פניו מקבל התלמוד יותר כנזכר בגמרא אלמלי דחזיתי' לר' מאיר וגומר:
ואי תימא. וגומר והכא נמי לפסוק טעמא ומלת לא רבי כל מיני ותחמוד אתא לאשמועינן דחמידו דאורייתא מותר.
אינון כללא דכל פקודי דאורייתא. שיש בהם תרי"ג תיבות כנגד תרי"ג מצות וז' מצות דרבנן הם כמנין כתר:
כללא דלעילא ותתא. כמש"ל הכל נדרש לעילא ותתא:
כללא דכל י' אמורן דבראשית כמו שהאריכו בפרשת ויקרא י"ב:
וכלהו הוה נהיר לעינייהו ה"ג. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף צד.

כד מתלבשן בלבושא וגו' ירצה שמלאכים רוחות אמנם בהתפשטם למטה יתלבשו באויר העולם ואותו הלבוש הוא לבוש צח בלתי מעכב כחם אלא אדרבא עוזרם לקיים שליחותם כך יש' היה להם לבוש חומרי לא חומר המונע ההשגה ומערבב ההשכלה אלא לבוש צח העוזר שליחותם דהיינו להשכיל ולהשיג והיינו שהיו מורכבים מיסודות דקים שהם שורש ליסודות הגופנים העכורים ולזה עאלין לאשא ולא דחלין וגו' וזה ממש היה ענין אדם הא' קודם חטאו ובסוד החטא ירד אל העכירות הזה היסודות העפריים

המזוהמים וכאשר עמדו יש' לפני הר סיני פסקה זוהמתן ונזדכך חומרם על המציאות ההוא לא שנתחלף גופם לגוף אחר אלא נתעכלה הזוהמא העוכרת הגוף ונזדככו אל היסודות שבאדם כעין היסודות שהמלאכים מתלבשין לקיים שליחותם והיינו או' וכד אתעבר מנייהו ההוא זוהמא וגו':

כזוהרא דרקיעא וגו' הנה הרקיע דק ואור עובר דרך בו ויקרא מקבל האור ועצם הלבנה עבה דוחה האור ממנה ולחוץ ולז"א נשמתהון לגו כזוהר' דרקיעא לקבלא נהורא וגו'. וכולהו קבילו כל חד וחד כדקא חזי ליה ירצה שלא מפני פסיקת הזוהמא יעלה בדעת שלא היו מדרגות לנבואה ערכים ידועים שהרי אין החומר לבד נותן ההבדל בין איש לאיש שהרי אישי המלאכי' אינם שוים במציאות' אלא מלבד זה יש מדרגות ההשגה שלא יעכב אותם החומר וז"ש וכל חד וחד כדקא חזי ליה ולא עכבו חומרו שום עכוב אמנם היו חכמים ובלתי חכמים ונשים וקטנים ועובדים כל א' וא' כפי הכנתו. אתבסם עלמא ממרירות חטא אדם הא'. ואתקיימו שמיא וארעא שאפי' שלא חטא אדם הא' היה תלוי קיומם מעת בריאותם על התורה: וקב"ה אשתמודע וגו' שאפי' העליונים אינם מכירין מפני שאין גילוי גדולתו אליהם כל זמן שלא הוכן האדם שהוא עיקר גילוי שכינה. ואסתלק ביקריה הגשמיים כל זמן שיכירום יותר ישבע הנפש מהם ויהיה לב האדם גס בהם ואין כך גדולתו של יוצרנו שכל המכיר יותר מכבד יותר ולזה כיון שהכירו אסתלק ביקריה והיינו ה' מלך בתחתונים והוכר מלכותו גאות לבש עז התאזר לישראל:

והרא"ג ז"ל כ' והכא בסיני דפסקא זוהמא מגופא אפי' עוברין וגומר וא"ת והא קיל"ן נמי שעוברין שבמעי אמן אמרו שיר' בים סוף. וי"ל שע"י היתוך שהותכו יש' בכור הברזל במצרים עברה מאליהם זוהמתן. אמנם עדיין לא פסקה הזוהמא בעצם מכל וכל אלא עד שעמדו על הר סיני

כדקא חזי לי' כפי עסק התורה בפשט או בנסתר כך הי' שואב אור ושפע וידיעה ותוספות השכלה:

ואסתלק ביקרי' מלה זו לא נזכר' בכל הזוהר כ"א אצל הכנעת הקליפות והכא במתן תור' בודאי שכל הקליפות נכנעו ונשברו כי ע"י התורה נשבר כחם כלם כנזכר בפ' ויחי על ישששכר חמור גרם וז"ש ואסתלק ביקרי' על כלא. בריך הוא בריך שמי' בריך כתרא. בריך אתרי'. בריך ממרי'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

סליק פרשת יתרו בילא"ו:

צא ע"ב

רעיא מהימנא פ' יתרו

פקודא לאומאה בשמי' וגומר שבעה דרגין ז' ספי' הנכללות בשם בן ד' שבת"ת שהוא כלול משש קצוות והיינו דפריך והא שיתא אינון בר נש דאומי וגומר כלו' בעת השבועה מייחד השבעה כיצד הוא עצמו המ' ונשבע בשם שהם ו' קצוות ומייחד ו' קצוות במ' והיינו לקיומ' שמא קדישא שהוא יהו"ה בעל שש קצוות בדוכתיה שהוא המ' מקום לשם. למגנא לשוא לשקרא ביטוי. ההוא אתר ת"ת לא אתקיים במ' ומפריד בין ב' מדות אלו. ופי' שתי מיני שבועות הא' שבוע' הדיינים שהיא מצוה. הב' שוא ושקר שיש בה פגם. הג' היא שבועה לקיים את המצוה ועליה קאמר אומאה לקיימא פקודא דמאריה. הד' שבועה נגד יצה"ר והיא משובחת עליה אמר כד ההוא יצה"ר וגומר:

נדר איהו לעילא בסוד שפע הבינה בת"ת ולז"א כל הנודר כאלו נודר בחיי המלך כי המלך מ' וחיי המלך היינו חיי לשון רבים והכוונה כי אל הת"ת סוד רמ"ח אברים וכן יש בו י"ב גבולי אלכסון שהם י"ב פרקים גדולים ברמ"ח אברים דהיינו ג' שבכל זרוע וג' בכל שוק הם י"ב והם סוד י"ב צרופים השם יהו"ה שבת"ת וכללם נדר והי"ב הם מקורות לרמ"ח וכל אלו הם חיים למ' שכן יהו"ה חיים לשם אדנ"י והיינו שנק' חיי המלך. חיי מלכא דיהיב חיין לכל אלין שייפין כלו' הנודר נותן חיים לכל אלין שייפין שהם רמ"ח וי"ב כנזכר ומלך פי' במ' וא"כ יוכרח היות האברים במ' דהיינו ד"פ אדנ"י אדנ"י אדנ"י שהם מרכבה לד' אותיות יהו"ה נמצא שם יהו"ה חיי המלך דיהיב חיים לכל אינון שייפין שהם רמ"ח בזכר וי"ב בו בעצמו והאברי' עצמם איקרון הכי בגין אינון חיין מפני החיים הנמשך להם מהבינה נק' כולם יחד חיי שמתמלאים מהחיים להשפיע למ' שהיא מרכבה לשם יהו"ה כנזכר והא כיצד אינון חיין נחתין מעילא מת"ת שהוא נק' עץ חיים מבינה לתתא להוא מקורא דחיי שהוא היסוד שבו נשפעים החיים למ' ולכל אברי' שהם סוד נדר כנזכ' וז"ש ומההוא מקורא נחתין לתתא לכל אינון שייפין שהם שייפי המ' וכל זה נדחקתי לפרש לפי שסתם מלך במ' ואפשר לבאר השמוע' בדרך אחרת לפרש מלך בת"ת והיינו חיי המלך וז"ש חיי מלכא היינו רזא דרמ"ח שייפין כלו' החיים הנמשכים לת"ת שבו באמיתות רמ"ח שייפין וי"ב קסטין כנזכר וחיי מלכא נקראים כן מפני שהם מקורי החיים הנמשכים מבינה לת"ת לכל אלין שייפין ועל שם החיים הנמשכים לכל האברים נק' חיי המלך לשון רבים וז"ש ואיקרון הכי בגין אינון חיין אמנם הם אברי המלך שהוא הת"ת ומקור החיים מלמעל' וז"ש ואינון חיי נחתין מעילא מהחכמ' לתתא בבינה שהיא מקורא דחיי ומההוא מקורא נחתין לתתא אל הת"ת ובחינותיו וז"ש לתתא לכל אינון שייפין והנה הנודר נודר בחיי המלך שהוא שם יהו"ה והנשבע נשבע במלך עצמו שהוא שם אדנ"י אמנם בין נדר בין שבועה נקשר יהו"ה

באדנ"י וז"ש שבועה לקיימא דרגא דלתתא וגומר דהיינו היות המ' תיק והיכל לת"ת וז"ש ודא אקרי מלך עצמו שהכונה בו רוחא עילאה שם יהו"ה וגופא דיליה שם אדנ"י למשרי בגוה כזה יאהדונה"י והיינו מלך אדני עצמו יהו"ה דהיינו עצמות הנשמה בתוכו וז"ש עצמו דרוחא עילאה וגומר ההוא דסתיר לעילא דהיינו שם יהו"ה כנזכר מקיי' להההוא אתר שם אדנ"י. מקיים כל עלמא הנמצאים למטה ממנה: נדר דהיינו סוד יהו"ה שריא על כולא על מצוה מ' ועל רשות חיילין דלתתא והמרכבות שבועה אדנ"י אינה חלה על דבר מצוה שהיא עצמה מצוה אלא על דבר הרשות שהם המרכבות כולם מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' דא לאומאה בשמי' באורח קשוט.

באינון ז' דרגין כי כן לשון שבועה היא מלשון שבעה והם ז' ספירות מחסד ולמטה.

עילאין לאפוקי ז' דרגין תתאין שהם שבעה היכלות.

דשמא דקב"ה אתכליל בהו דהיינו יו"ד בחסד ה"ה בגבורה ו"ו בת"ת ה"ה במלכות:

והא שתא אינון. שהרי היסוד אינו נכנס במנין ז' לפי שהוא סיומא דגופא דגוף ובריית חשבינן חד:

לקיימא שמא קדישא בדוכתי' שלא יסתלק אותו השם הקדוש מעל תהומא כנזכר בזוהר:

דא איהו שבועה דקשוט שהשבועה שנשבע האדם שמחייב אותו ב"ד כדי ליפטר או לישבע וליטול אינה נקראת שבועה דקשוט ואינו מצות עשה מן התורה אלא מי שנשבע ליצרו או לעשות תורה ומצות וקרא הכי קאמר את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ובשמו תשבע לקיי' העבודה כנזכר:

אשתכח בי' שבוש היא שנפל בספרים:

ואיהו שבחא דילי' לא שלל הנשבע ונפטר או הנשבע ונוטל בעסקי ממון שהיא עבירה או אינה מצוה כלל כי הוא [כפי המובן חסר תיבת מצוה] בקצת אמנם היא גנאי לו לאדם שכדי ליטול או להפטר מהממון ההוה ונפסד מזכיר שמו הגדול אפי' שיהי' באמת אמנם שבועה שתהי' שבועה לשבח אינה כי אם השבועה שנשבע האדם ליוצרו או ליצרו.

נדר איהו לעילא אגב דנקט שבועה נקיט נמי נדר ואמר שהנדר היא לעילא בבינ' והיא חיי המלך שהמלך הוא הת"ת וחיי המלך היא הבינה לפי שהיא מתלבשת בזעיר:

ותריסר קטיסין אפשר שהם י"ב שייפין אחרנין פנימאן לגו מן גופא ואינון רזא דחכמתא עילא' ואתידעו ביני חבריא כדאי' בפ' ויקהל דף ר"א ופי' מורי זלה"ה שהם פ"ה ולשון שתי עינים שתי אזני"ם מו"ח ל"ב כב"ד ריא"ה כליות שהם חוץ מרמ"ח אברים דקיי"ל שאינו נק' אבר כי אם שיהי' בו בשר גידים ועצמות נמצאו רמ"ח וי"ב פנימאים כחושבן

נדר ול"נ שהגירסא הנכונה היא כחושבן נוד"ר או ונד"ר. א"נ נדר במ"ק י"ב עם המלה ולהיות שהם עיקרי הרמ"ח אברים כולם נרמזו במנת נד"ר לבדם לפי שאלו מנהיגים שאר האיברים ולכך נקראו אלו חיי מלכא לפי שאלו הם סוד הי"ב איברי' שהם באדם העליון ת"ת והחיים הנמשכים מהבינה נכנסים באלו האיברים ונק' חיי המלך וז"ש:

חיי דמלכא אלין דיהיב חיין לכל אינון שייפין **נחתין** מעילא מהכתר להההוא מקורא דחיין בינה נחתין לתתא לכל אינון שייפין דהיינו י"ב אברים פנימים שבת"ת כנזכר:

שבועה לקיימא דרגא דלתתא רזא דשמא קדישא. מלכות ונראה שהיא פי' שני שהרי לעיל פי' שהשבועה היא ז' דרגין וגומר הם ז' ספירות שבמלכות ופריך שפיר והא שיתא אינון לפי שאין בה יסוד ותירץ איהו בר נש דאומי וגומר ושמא קדישא דקאמר הכא ולעיל הוא שם אדנ"י שהוא שם ולבוש לשם הוי"ה:

ודא איקרי מלך עצמו. מדה זו היא נק' מלך עצמו לפי שהמלך ת"ת מתלבש בו דהיינו שם הוי"ה מתלבש בשם אדנ"י וז"ש דרוחא עילאה דהיינו ת"ת (למשדי) [למשרי] בגווי' פי' בגווי' דהאי שמא קדישא שם אדנ"י כנזכר:

עצמו דההוא דסתיר לעילא רצה לפרש מלת עצמו שארז"ל דכל הנשבע כאלו נשבע במלך עצמו ופי' שכינוי מלת עצמו מוסב אל הנעלם השורה עליו לא על מלת מלך וכאלו אמר כאלו נשבע במלך עצמו שהוא במלכות שעצמו וגופו של אותו הנעלם שהוא הת"ת שרא בגווה:

נדר שרי' על כלא על מצוה. ת"ת שכן מצוה בחילוף א"ת ב"ש מ"צ הוא י"ה והיינו שם הוי"ה כנזכר בתיקונים:

ועל רשות. מלכות שנק' תפלת ערבית רשות כדפי' בתיקונים. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון תריסר קסטין אפשר לפרש שהם רמז לי"ב שייפין אחרנין פנימאין לגו מן גופא ואינון מוח לב ריאה כליות כבד ב' אזנים ב' עינים פה לשון שאינם בחשבון רמ"ח עכל"ה:

צב ע"א

פקודא למהוי דכיר יום השבת וגומר יומא דנייחא כי ביום זה מתגלה בו מנוחה מה שאין כן בשאר הימים שאין מנוחה מתגלה בהם וענין מנוחה היא בחי' בספי'. לדוכרנא דעלמא כי כמו שבששת ימי בראשי' אחר ששת ימי מלאכ' באה מנוחה לכל מעשה בראשית ביום השבת כן כל יום שבת מתגלה אותה המנוחה זכרון לשבת ראשון וכל העולם נזכר למנוח'. ואיהו כללא דאורייתא כדפי' רז"ל כל המחלל את השבת כאלו כופר בכל התורה כולה והטעם כדמסיק לקמיה כי בשבת כולל ג' מדות שהם תורה שבכתב ותורה שבע"פ מתעטרים באימא עילא'. דוכרנא דשבת שהכ' אמר זכור לקדשו ולברכו

שהוא סוד קדושה וברכה ולייחד זכור ושמור שהם בלא פרודא וז"ש לקדשא ליה וגומר מאן דאדכר וגומר לברכא וגומר זכור לדכורא ובו קדושה וברכה שמור לנוקבא ודא ודא בלא פרודא וקשורם ע"י קדושה וברכה שהם שמאלו תחת לראשי וימינו וגומר ולא זו בלבד אלא ביום שבת כלול כל האצילות וז"ש רזא דכל מהימנותא מרישא עילאה בינה ובה כלל ג' ראשונות ושש קצוות תיקוני גופא ומ' והיינו דמסיק דאינון תלת שבת שהם בינה ת"ת מלכות כדמפרש ואזיל:

חמור ביממא מפני שכל קדושת היום בלילה דהיינו בינה ות"ת ומ'. דא דאנהיר ליה בינ' המשפעת לת"ת ודא דאתנהיר מיניה מלכות מקבלת מת"ת. תורה שבכתב הוא ת"ת בתוך הבינה נביאים ת"ת על נ"ה כתובים מ'. אורייתא כולא בחינת הת"ת בג' מקומות בבינה ובת"ת ובמ' ועמו תמיד המ' תורה שבעל פה שהיא משתתפת עמו בתורה ובנביאים ובכתובים. תרין מרגלאן אינון הם הבינה והמ' וחד סיכתא היינו הת"ת והם אותיות הו"ה והת"ת קצתו אחוז בתוכיות הבינה וקצתו בתוכיות המ' וז"ש בין האי ובין האי. מרגלא עילאה בינה קרובה אל החכמ' לית בה גוון כי היא נעלמת ואין לה פעילה ידועה והכוונה שאין השגה שם כשורש הפעולות הנעלמות וז"ש לית ביה חיזו באתגליא אמנ' מתוך המתגלות למטה ידענו שורשם למעלה. כד שרי לאתגליא שמאציל בעצמותה ז' שרשים לז' ספירות המתאצלות למט' במקומ' ולכך הם שבע אתוון שורש לשבע ספי' כדמסיק וז"ש נהרין ז' אתוון גליפין בלטין וגומר הם ו' מדרגות גילוי אחר גילוי אל הנמצאות הנעלמות שבבינה כל א' נעלם מחבירו. גליפין הוא חקיקה והיא נעלמת שוקעת. בלטין היא בליטה יוצאת לחוץ בעצם גוף האות. נצצין הוא התנוצצות מתרחק מן האות יותר מבליטה הרבה מאד. אמנם בקעין הוא כח יותר גדול לבקוע מתנוצצת וקסטרין הם היכלות ויש בהם כח לבקוע ההיכלות שהוא גדול מבקיעין כי הבקיעה צרה וההיכל רחב הרבה. ונהרין היינו הארתם בזולתם למטה ואחרי רדתם המדרגות הנז' והנה הארתם אינה בהמזגה אלא נהרין כל וחד בבחינה לעצמו אמנם יחלקו לב' בחינות בענין שהם ב' שמות וז"ש ואינון ו' אתוון אינון תרין שמהן ואינם מתגלים אלא מחוקקין בההוא מרגלא כי החקיקה מורה העלם בתוכיות המדה הנז' וענין העלם זה הוא בימות החול שאין הקשר והארה לבינה בו' קצווה אמנם ביומא דשבתא שהבינה מתאחדת בשתי שבתות כדאמרן נצצין ונהרין וגומר היינו גילוי אחר גילוי אחר החקיקה השוקעת התנוצצות ואחר התנוצצו' הם פתוחות ואחר הפתיחה יוצאים ואחר יציאתם שולטות וז"ש ונפקי ושלטי:

ואינון אהי"ה יה"ו שני שמות אלו קרובים זה לזה שם אהי"ה עולה כשם יה"ו ושניהם מתייחסים בבינ' כי היא נק' אהי"ה כנזכר בתיקונין בבחינת הכתר וכן ג"כ נקראת יה"ו דהיינו חכמה ובינה י"ה ושש ספי' ו' והכלל מור' על המ' וכל זה הוא בתוכיות הבינה. והנה בהתאחד ז' שרשי' אלו הנז' אלו עם אלו יתאצלו מהם עוד ז' ספי' והטעם כי הספי' למטה הם מקשרין השרשים זה עם זה לא משורש א' לבד וז"ש מתנצצין אתוון דהיינו אחר היותם שתי שמות המורה על שתי בחינות הנז' מתנוצצות להיותם כלולות בענפיהם ובהתנוצצותם זו בזו וזו בזו והיינו או' ובנציצו דילהון עאלין דא בדא עם כל א' בחבירו וחבירו בחבירו ושם הם מאירים להתנהר להראות פעולתו בחבירו וז"ש ונהרין דא בדא ויאירו בחוזק עד שיראה ויאיר אל עבר פניה לחוץ וז"ש וכד עאלין דא בדא נהרין דא מגו דא ושם מאירין כל שורש כח פעולתו בסוד הגוונים שהם חסד דין ורחמי' וכללם יחד וז"ש בתרין גוונין שהם פעולות חלוקות זו מזו חד חוור רחמים וחד סומק דין ימין ושמאל ולכך יתאצלו למט' פנים ואחור וע"י הצירוף פנים ואחור יתאצלו ז' מקורות מב' שמות אהי"ה יה"ו כזה א"ו ו"א ה"ה ה"ה י"י י"י ה' ומשבעה שרשים אלו הנעלמי' בבינ' שהם שרשי' לשבע' ספי' יתאצלו ז' ספי' שהם ז' שמות אלו יהו"ה א"ל יהו"ה אלהי"ם יהו"ה יהו"ה אדנ"י ואין כוונתינו ממש ז' ספי' במקומם כי ז' ספי' במקום' שם אחר אליה' כנודע אמנ' הכוונ' ממש ז' ספי' נגלות בבינה קרובות לספי' קורבה גדולה ואינם נוטלות השמות כפשוטן אלא בסוד התלבשם באלפא ביתא העולה מימין והיורדת משמאל דהיינו א"ת ב"ש וגומר ולכך הם בסוד מצפ"ץ מצפ"ץ שאלפא ביתא זאת רומזת בקו האמצעי שיש בה עליה ויריד' דין ורחמים וכן בשתי שמות אלו בסוד תמורתם יש בהם דין ורחמים שהם שתי אלפא ביתות אבג"ד ישר ותשר"ק הפוך וז"ש ענפין מנצצין מהאי סערא ומהאי סטרא ואינון חד סרי ענפין ביושר וי"א בהיפוך והם כ"ב אותיות י"א זוגות א' מצד רחמים וא' מצד דין וכל שאר האצילות כולו נכלל באלו שהם בסוד קו האמצעי וזקפין רישא ליקשר למעל' ויקשר ונהרין ומנצצין על כולא כי כל שאר האצילות כולו נכלל באלו כנזכר. ה' דאשתאר היינו סוד המ' שאות זאת היא שורשה למעל' ומקומה ממש באמצע למטה מחג"ת ולמעלה מנה"י ובה הפעולה עם כולם שכולם מוצאים בה כלי למעשיהם לכך בצירופה עם כולם מקבלת כחם והיינו שם אדנ"י שמורה הרבנות לכולם בהנהגה בעולם כנודע וז"ש לאתחברא בהדייהו כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרה"ו זלה"ה כתב. ענין תרין מרגלן וחד סכיתא הם בינ' ומ' וסכיתא ר"ל יתד והוא אות ו' שהוא דמיון יתד המחבר ב' המרגלאן כמ"ש והבריח התיכון וגומר ואלו הג' הם

ג' שבתות כנ"ל: חד אקרי יהו"ה רזא דאלהים וגומר שם יהו"ה ואל הם חכמה וחסד ושם יהו"ה בנקודות אלהים אלהים הם בינה וגבורה וז"ש ברזא דאלהים בסוד שדינים יוצאים ממנה. ושם יהו"ה יהו"ה הם ת"ת ויסוד ב' המאורות הגדולים. וה' דאשתארת היא מ' מאור הקטן עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' פקודא למיהוי דכיר יום השבת וגומר אצטריך לברכא לי' היינו מה שאנו אומרים אחר ויכולו השמים ברוך אתה וגומר ורצה בנו וגומר. שמור איהי לנוקבא היינו שמור דכתיב במשנה תורה:

רזא דכל מהימנותא היינו סוד האצילות כדמפרש ואזיל:

שבת עילאה. בינה שבת הגדול כולל ג' ראשונות.

שבת דיומא ת"ת שבת דליליא מלכות.

וכד האי אתי לעלמא פי' בחי' שבת אורה מתגלה אפי' בעולם הזה התחתון והיינו בסוד עונג שבת שהאדם מתעדן במאכלות ערבים בכל סעודה ואותה מדה המתגלה באותה שעה היא נמשכת עד העולם התחתון ומתעדנת מאותו מאכל כלומר מתענגים מאותה הנאה שמקבלים בראותה עם בני ישראל מענגים את השבת לכבוד עליון כנזכר בפרשת ויקהל דף ר"ד גבי נשמה יתירה:

כד אתי ליליא וגומר שהיא זמן שליטת המלכות זמינת בהדה לעתיקא ולמלכא קדישא כי המלכות מכינה א"ע ומתקנת הבית לזמן הת"ת ומתיחד עמה בסוד וי"י בהיכל קדשו וז"ש ואתטמר בהדי' ואז בא אלי':

מלך גדול בינה ושורה על הת"ת כי היא מתלבשת בת"ת באופן ששלשתם מאירים בליל שבת זה בזה וכן בשאר הסעודות כדמפרש ואזיל. ה"ג חמור כד ביממא ודלא כמ"ד בגמרא כבוד יום עדיף:

כד אתי יממא. ת"ת.

דרגא עילאה בינה ודרגא תתאה מלכות.

תרין מרגלן אינון היינו הבינה והמלכות דרגא עילאה ודרגא תתאה דקאמר.

וחד סיכתא בהדייהו במסקנא דמלתא מפרש לה שהם סוד אתוון כד נציצו מהאי סיטרא ומהאי סטרא וגומר כדלקמן ומלת סיכתא הוא יתד תרגום ויתדותם וסיכהון וכן האותיות המתנוצצות מהאי סטרא ומהאי סטרא אותו האור והניצוץ הוא כעין יתד כנראה בחוטי שלהביות הנמשכים אל העין ולהיות שניצוצות אלו נמשכות מהבינה אל המלכות ע"י הת"ת לכך נק' הת"ת חד סיכתא סוד ו' כליל ו"ק וכנזכר בזוהר שיר השירים:

לית בי' גוון: אין שום הנהגה נתפסת בבינה אמנם מתלבשת הנהגתה בעולם בתוכיות הת"ת:

כד שארי לאתגלייא. שיש זמן שמתגלה קצת ממנה כגון בשבת כדמסיק וביום הכפורים והוא דמיון החכמה כשמתחיל לצאת מנרתק ומתנוצץ ממנו כמה ניצוצות לכל עיבר וז"ש כד שארי לאתגליא נהרין וגומר. בתחלה נהרין מציאות אור לבד ואח"כ גליפין דהיינו שנחקקין מינה ובה ואח"כ בולטין שאותה חקיקה בולטת לא שוקעת. ואח"כ נצצין שמתרבה האור עד שמתנוצצים ממנה ניצוצות אורה עד למרחוק ואח"כ בוקעין שיוצאות הניצוצות בתוקף גדול עד שבוקעות (בקיעין) בקיעין כלומר שאין חוזק הבקיעה מצד התחברותם יחד אלא כאו"א בוקע במקום אחר ואין לומר שתשש כח (הבאה) [הבקיעה] שאינה עוברת מצד האחד אלא יוצאים הניצוצות ההם. ובוקעין קסטירין. פי' היכלות תרגום ובטירותם בקסטוריהון והם ההיכלות שבבריאה ששם מקננא הבינה ובוקע אור ניצוצות בינ' ממקום מושבה עד בואם לעה"ז:

מחקקין בההוא מרגלא. החקק בה היא תקועה בל תמוט אלא שגילוי אותה חקיקה אינה כי אם ביום השבת שאז נצצין ונהרין וגומר ופתחין פתחין היינו פתחין שבמלכות הנקרא פתח עינים והרב' למקום הזה. ונפקי (משלטי) [ושלטי] יוצאין בממשלה אל הבריא' מקום מצב אור הבינ' כנזכר ומשם מאירים בעה"ז וזהו ונפקי. א"נ דפתחין פתחין היינו אותיות אהי"ה שיוצאים מפתחיהם ונכנסים ביה"ו כדמפרש ואזיל:

ואינון אהי"ה יה"ו.

אהי"ה בינה יה"ו חג"ת ששלשתם עם המלכות מרגלא תתא' הם ד' רגלי הכסא והבינ' רוכבת עליהם כנזכר בפרשת תרומ' קל"ב וכמו שהבינ' מתלבשת בת"ת כנז"ל כך סוד ניצוצות אותיות אה"י היוצאים מהבינה מתלבשים ביה"ו שהם חג"ת כדמפרש ואזיל:

ומאינון תרין. אהי"ה יה"ו דקאמר:

תרין שמהן אחרנין. היינו משתי אותיות ראשונות שבזה:

אתעבידו תרין שמהן אחרנין. וכיוצא בזה בשאר אותיות עד דסלקן אתוון לז' שמהן.

א' נפיק ונציץ ועת' מפרש כיצד נעשו ז' שמהן מא' דאהי"ה אות ראשונה עם ו' דיה"ו אות אחרונ' יוצאים שתי שמות היינו הוי"ה א"ל ומן ה' דאהי"ה ומן ה' דיה"ו יוצאים הוי"ה אלהי"ם. ומן יו"ד דאהי"ה ומן י' דיה"ו יוצאים הוי"ה הוי"ה ומן ה' דאהי"ה הנשארת יוצא שם אדנ"י ותחתיו שם י"ה כדמפרש ואזיל וזהו סדר יציאתם. אמנם סדר עמידתן שמעתי משם האלק"י האר"י זלה"ה שהם הוי"ה בחסד הוי"ה בניקוד אלהי"ם בגבור'.

א"ל בנצח אלהי"ם בהוד.

הוי"ה הוי"ה בת"ת ויסוד י"ה אדנ"י במלכות:
ענפין מהאי סטרא ומהאי ואינון חד סרי ענפין. הענין כבר נתבאר בפרשת תרומ' שבשבח דשבת דאיהו אל אדון וגומר ששתי אותיות הקודמות שהוא אל"ף בי"ת הולכות בחמש (אותיות) [תיבות] ושי"ן תי"ו אותיות אחרונות שהם שבח יתנו לו וגומר תפארת וגדול' וגומר הם בשש שש (אותיות) [תיבות] כשתחבר ראשי הענפים בסופן יבא סוד אלפ"א בית"א דא"ת ב"ש שיתחברו אל"ף דא"ל אדון וגומר שהם ה' תיבות עם אות ת"ו דתפארת וגדולה שהם ו' תיבות נמצא הענפים י"א. וכן אות ב' דברוך ומבורך שהם ה' תיבות מתחברות עם אות שי"ן דשבח יתנו לו שהם ו' תיבות יעלו ג"כ י"א וב"פ י"א י"א הם כ"ב תיבות בראש ד' תיבות וז"ש ואינון חד סרי ענפין:
ואילין תרין אתוון דנהרין דהיינו י' דאהי"ה וי' דיה"ו הנז' אינין הוי"ה הוי"ה מצפ"ץ מצפ"ץ וגומר הכא רמיז שכל זה מיירי בסוד הבריאה שהם לבושי שבת כנזכר בתיקונים שהרי כל תמור' הם בסוד הכסא שאותיות הוי"ה הם בסוד א"ת ב"ש מתחלף במצפ"ץ:
וכד עאלין דא בדא זקפין רישא וגומר באינון חד סרי ענפין היינו שמתעטרין אלו השני שמות הוי"ה הוי"ה בתמורתם מצפ"ץ וזקפן ראשם ששורות ורוכבות על שתי אותיות אלו שהם י"א תיבות שניים וזה כמו אומר לעיל ואינון זקפן רישא והא כיצד הוי"ה מצפ"ץ ראשון מתעטרת בי"א תיבות הראשונות שהם א"ת אל אדון על כל המעשים עם תפארת וגדול' וגומר הרי י"א ראשונים ושם הוי"ה מצפ"ץ שניים מתעטרות בב"ש ברוך ומבורך וגומר עם שבח יתנו לו וגומר שהם י"א שניים ולהיות השתי שמות הללו ת"ת ויסו"ד כנזכר לכך הם באים בזקיפא דרישא לפי שהם בעלי הייחוד הגמור ולכן נקט בהו וזקפין רישא וה"ה ששאר השמות שם הוי"ה א"ל וגומר הם עטרה בראש אותיות ג"ר וגומר. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

צב ע"ב

וכל אלין שמהן בלטין ונצצין וגו' בהאי יומא כי יום השבת אינה כימות החול כי ימות החול הנהיג העולם כל ספי' יום א' אמנם ביום שבת כולם יחד באור גדול שולטות יחד ובסוד השרשים הנעלמים ומה שהיו עד עתה שקועות ונעלמות בעמקי הבינה הם עתה בלטין ואח"כ מתנוצצין למרחוק ואח"כ נפקי אל מציאותם לחוץ ועוד שלטי שקדושתן מתפשטת בכל פרטי ההנהגה: כיון דאלין שלטי נעשי' כסא לעצם הבינה הנעלמת ולכך נפקא ההוא מרגלא עילאה שהיא עליונה וסכה על כולם ומה שהיתה נעלמת שוקעת בעצמה בלטא וגו' נגלית גילוי אחר גילוי מפני שהיא נעלמת ואין לה פעולה ידועה אלא היא מקור לכל האורות לכך ומגו נציצו דילה לא אתחזי בה גוון כלל: כד נפקא להאיר

בהם בטש באלין ז' שמהן ועכ"ז משבעתם אין מי שיראה אור זה אלא המ' וז"ש חד שמא מנייהו וגו' דאיהו שביעאה ומקבלת אור כולם מתעטרא באור ג' ראשונות שהבינה משפעת בכולם ועאל במרגלית תתאה דהיינו בחינת המ' למטה במקום אצילותה ואז המ' מאירה באור ג' ראשונות ונוטלת שם י"ה וז"ש ואתיישב שמא אחרא תחותיה ואיהו י"ה ונודע כי שם זה בא אליה מצד ג' ראשונות ועיקרו החכמ' לכך אמר ומתעטרא ההוא נציצו דנציץ בהאי שמא דהיינו אור החכמה ולזה נכללים השבעה כל א' בעשר שהוא י' ונעשים ע' וז"ש לבתר דבטש בהאי שמהן נפקי מנייהו ע' ענפין לכל סטר ירצה מתחלקים לכל סטר ואח"כ נכללים האורות ונקשרים יחד להיותם כסא אל הבינה וז"ש מתחברן כולהו כחדא ואתעביד רתיכא וכורסייא חדא להההוא מרגלא עילאה ולא יתרחק בעיני היות ענין זה בכסא הכבוד ששם מקננת אימא עילאה וע"י אור השבת.

ושלטא בעטרין מלכא בכורסיא היינו סוד ג' שבתות דאמרן לעיל א' בינה מלכא שבת שני ת"ת בשש קצוות והם עוטריו. שבת ג' מ' והיא כורסייא. וחדי כלא שהיא נק' שמחה וממנה השמחה לכל הנמצאים ביום השבת ואחר שכולם שמחים באור הבינה הכסא שלם והיא יושבת על הכסא וז"ש כיון דחדי כולא יתיב מלכא על כורסייא דנא והיינו הנז' בפ' פקודי כי אותם המלאכים הנק' יתדות המשכן מתפשטין בכל התחתונים להסיר מהם הדאגה קודם בא השבת כדי שיהיו כל הנמצאים התחתונים שמחים ביום השבת כדי שישרה עליהם אור הבינה כנז':

ורזא דא ירית שבת וגו' ירצה כל כללות הנז' והענפים הנז' הם סוד הבינה וכסא שלה ביום שבת ומ"ט ירית מפני שכח כל האצילות הזה נמשך מלמעלה מסוד הכתר והחכמה שמשך העונג נמשך משם כנודע. ומטעם הסוד הזה אלפא ביתא דשבת אל אדון על כל המעשים הם כ"ב אותיות א"ב ראשונות הם עשרה תיבות חמשה אל אדון על כל המעשים. וחמשה ברוך ומבורך בפי כל הנשמה. וכן הם י"ב שית דהיינו שבח יתנו לו כל צבא מרום ו' תיבות תפארת וגדולה שרפים ואופנים וחיות הקדש הם ו' הם י"ב והם בסופם ובראשם א"ת ב"ש י"א י"א וכללותם כ"ב ובסוד בטשי אתוון הנז' לעיל וצירופם וגלגולם נתייסד המציאות הזה בשבת שיר שבח זה ובפ' תרומה הרחיב פי' הענין. וכאשר תסתכל תמצא שהוא אומר שכל מה שיתכללו תרין אתוון קדמאי א"ב ושית בתראי הוא מצד סוד א"ת ב"ש שע"י סוד אלפא ביתא זאת יש קשר לאותיות וכללות ראש בסוף וסוף בראש ועיקר הראשונות עשר ועיקר האחרונות י"ב כמו שהם מיוסדות בתפלה אמנם ע"י דבטשי אלין באלין מכלילין ראש בסוף והתחתונות יכלילו בעליונות י"ב והעליונות בתחתונות עשר ויהיו כ"ב וכ"ב ולזה בשיר הם חמש חמש בא"ב ושש שש בש"ת וכד

בטשי יעשו שהעליונות יהי' מציאותם י"ב והתחתונות כ"ב כדי להעתיק של זה בזה ושל זה בזה דהיינו א"ת ב"ש מחתים א"ב בש"ת כל שיש בו ומחתים ש"ת בא"ב מה שיש בו וימצא בין א"ב ש"ת כ"ב תיבין שהם כ"ב אותיות וכל סוד האותיות האלו הם מצד הבינה דהיינו סוד השבת מרגלאה עילאה המשתמשת בבריאה שהיא סוד כסא שבת כנז' בתיקונין והיינו מרגלאה עילאה דיתיב בההוא כורסייא.

ומרגלא תתאה היא מ' מתלבשת בתחתית הכסא לנוכח הבינה בראש הכסא שהבריאה כסא לעשר ספירן ועיקר הכסא לבינה והיא מאירה בסוד כ"ב דהיינו אלפא ביתא דשבת דהיינו כ"ב אתוון הם. כ"ב בסוד א"ת ב"ש וע"ב הם י"ח אותיות גודלו וטובו וגו' שהם י"ח אותיות ג"ד ה"ו ז"ח ט"י כ"ל מ"נ ס"ע פ"צ ק"ר והם ד' תיבות גודלו וטובו וגו' שהם ח"י אותיות ד' תיבות לכל א' הם ד' פעמים ח"י ע"ב והם בסוד ע"ב כ"ב. הנז' לעיל.

כדין ההוא מרגלא תתא' מ' דהוא בחשוכא בהנהגת החול והדין. אסתכל בההוא נהירו דהיינו סוד הבינה ותיקוניה המתפשטין עד היסוד הכלולים בע"ב וכ"ב ויופי התיקון אשר למ' הוא תיקוניה שהיא נק' אדנ"י. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואינון תרין אתוון כללא דאורייתא בטשי בתרין אתוון וגו' הם סוד י"ה שבשם כי משם נפיק תורה שבכתב ת"ת ואו' בטשי בתרין אתוון קדמאי הם אותיות ת"ש וזה תבין מפ' תרומה דף קל"ב א' כי הוא סוד אל אדון על כל המעשים וגו' וסוד הענין כי האותיות הם בסוד תשר"ק כמו שידעת ולכן קרא בכאן אותיות ת"ש שהם שני אתוון קדמאי ויש בהם י"ב תיבין והם שבח יתנו לו וגו' ותרין אתוון דסופא הם א"ב בסוד תשר"ק כנ"ל והם עשר אתוון אל אדון וגו' והנה אלו הד' אותיו' הם כללות כל הכ"ב אתוון ולכן י"ב קדמאן הם י"ב שבטין וי"ב בתראין הם י' אמירן ומהם כללות הכ"ב אתוון. ומ"ש ורזא דא ירית מרגלא עילאה בההוא כורסייא דע"ב הם סוד י"ח אתוון אמצעיים כי כל א' כלולה מד' תיבין והם ע"ב תיבין והם כרסייא דנהרא מכ"ב קדמאין כנ"ל וכל זה נתבאר בפ' תרומה דף קל"ב ע"א והענין כי הלא כפי האמת וכמו שאנו קורין עתה הם כסדרן אבג"ד וגו' נמצא כי א"ב הם בבינה מרגלא עילאה הכוללת י' אמירן שהם סוד ויאמר אלהים דבמעשה בראשית שהיא הבינה. ואותיות ש"ת הם מרגלא תתאה מ' שהיא כוללה י"ב שבטין סוד י"ב בקר כנודע והם בשכינה עצמה כי י"ב מלאכי המרכבה הם אחרים אבל אלו הם ממנה עצמה י"ב אלכסוניה בשש קצוותיה וכל א' כלול משניהם הרי י"ב כנודע. וי"ח אתוון אמצעיים הם סוד חי העולמים שהם י"ח אותיות דצירוף שם יה"ו אשר בו נחתמו ו' קצוות הת"ת וכולם נכללים באות ו' הנק' סיכתא. והם עולים למנין ע"ב כי שם ע"ב ויסע ויבא ויט הם חג"ת ובכללם נה"י כנרמז בפ' בראשית דף כ"ה

ע"ב בפסוק וכל שיח השדה כי שיח הם ש' ח"י פי' כי שין הם ג' אבות חג"ת שהם ג' זיוני השין. והם נפרטין אל י"ח תיבין כי הלא ג' ווין שבאות שין שהם ג' קוים חסד דין רחמים הם בגי' י"ח וזהו פי' שיח נמצא כי כולם הם כללות א' באות ו' שהיא סיכתא הנ"ל ואח"כ דרך פרט הוא אות שין ואחר כך נפרט אל י"ח אתוון צרוף יה"ו יו"ה הו"י הי"ו וי"ה וה"י ואח"כ נפרט אל ע"ב אתוון וזהו סוד וכל עשב השדה וגו' ע"ב ש' כי השין נעשית ע"ב. ועניין ב' מרגלאן וסיכתא אינם ממש בינה ומ' אך הם עצמותם נשמתם ואורם והם אותיות הו"ה וז"ש דשם אדני היא מרגלא תתאה דאתיישבת בשם אדנ"י והענין הוא סוד נחמד כי כנגד אותיות א"ב שהם י' אמירן כנ"ל שהם אל אדון וגו' הנה כנגדו שם אהי"ה שהוא במילויו י' אתוון א' א"ה אה"י אהי"ה וכן בדרך אחרת אלף הא יוד הא. וכנגד אותיות ש"ת הם י"ב שבטין הוא שם אדנ"י שבו י"ב תיבין במילויו אלף דלת נון יוד. וכנגד י"ח אתוון אמצעיים הם ע"ב אתוון הוא שם יהו"ה העולה לע"ב בכמה מיני צרופים כמו שידעת ודי בזה ואם יעזור השי"ת עוד אגלה לך סודות נפלאים בזה. ומ"ש לעיל סוד מצפ"ץ בי"ג מכילן דרחמי וגו' ומ"ש בסוף דאית בו שבעין ענפין וגו' כל זה תבין מפ' תרומה דף קל"ב ע"ש היטב ועיין פ' משפטים דקי"ט סוף ע"ב מה שביארנו שם כי חסד במ"ק י"ח ובסמפר גדול הוי ע"ב והם כנגד י"ח אותיות אמצעיות של אל אדון עכ"ל: עוד מצאתי כתוב לו וז"ל ואינון תרין אתוון כללא וגו' פי' כי זהו סוד אל אדון על כל המעשים הנז' בשבת והנה כאשר ב' אתוון אחרונות שהם ש"ת כי בהם נכללין כל האותיות כי הם סיום האלפא ביתא כאשר הם בטשי בב' ראשונות שהם א"ב אז יוצא מהן מן אותיות ש"ת שית שבטין ושית שבטין שהם י"ב תיבות שהם שבח יתנו וגו' תפארת וגדולה וגו' וכשהוא להפך שאותיות א"ב בטשי בש"ת אז יוצא א"ב ה' וה' אתוון שהם אל אדון וגו' ברוך ומבורך וגו' ואמנם אלו הם סוד המלכא קדישא אך כרסיה דיתיב עליה הם י"ח אותיות מג' עד ד' ובכל א' ד' תיבות שהם ע"ב וכל זה תבין בפ' תרומה דף קל"ב ריש ע"ב מהרח"ו זלה"ה. ואמר שהורה לו הרי"א זלה"ה ואמר לו כי מ"ש לעיל ועאל במרגלא תתאה ואתיישב שמא אחרא תחותיה ואיהו י"ה כי זה יובן במה שאז"ל פסיעה גסה נוטלת א' מת"ק ממאור עיניו של אדם ועיין במקומו:

והרא"ג ז"ל כ' ה' דאשתאר. עד כאן נתחברו ג' אותיות של אהי"ה הרוכב על ג' דיה"ו של המרכבה נשאר ה' דאהי"ה שהיא קצת מן הרוכב שהיא בחי' מלכות הקשורה בבינה והיא ג"כ רגל הרביעי של המרכבה לכך מוציאה שתי שמות שם אדנ"י ושם י"ה. שם אדנ"י כנגד בחי' המלכות הדבוק' בבינה שהוא חלק מהרוכב ושם י"ה הוא כנגד בחי' רגל רביעי דמרכבה שבחי' זו נק' י"ה בסוד חמשה על עשור כנז' בפ' אמור ובפ' ויקהל

רט"ו שבשעת הייחוד נק' י"ה וז"ש לקמן ואתיישב שמא אחרא תחותי' ואיהו י"ה דהיינו שנעשה שם זה שבה מרכבה לשם אדנ"י שהיא בחי' המלכות הדבוק' בבינה כנז':

כיון דאילין שלטי נפק ההוא מרגלא. הענין בתחלה כד שארי לאתגלייא נהרין ז' אתוון וגומר נהרין לבד כנז"ל עתה אחר שיצאו נפק ההוא מרגלא היינו מציאותה ובחי' הנקרא מרגלית ע"ש שמתנוצצו' ומאירה כמרגלית זו שהיא מאירה בצהרים.

לא אתחזי בה גוון כלל אינה מראה שום הנהג' אלא מציאות הארה והתנוצצות ואין בה גוון כלל כניצוץ השמש שמכה בעששיות משונות בגוונים וכל אחד מראה גוון אחר אמנם בניצוץ עצמו אין בו שום גוון:

אדנ"י דאיהו שביעאה מתעטרה ועאל במרגלא תתאה. היינו מה שפי' לעיל כי ה' אחרונה דאהי"ה שהיא בחי' המלכות הדבוקה בבינה היא היא המוציאה ממנה שם אדנ"י והיא היא הנכנסת במרגלא תתאה דהיינו במלכות שבמקום' ורוכבת על י"ה כנז' מתעטרת בג' אבות:

ואסתהר ההוא מרגלא. היינו אור הבינה מסבבת למלכות ואותן ניצוצין שנתנוצץ ממנה מתעטר בראש האי שמא דאדנ"י או שם י"ה הנז':

לבתר דכניש בהאי היינו אותן ניצוצי שנתנוצץ מהבינה אחר שנכנס בשם זה של אדנ"י או י"ה הנז' כדין שמהן נפקין.

שמהן נפקין היינו מז' שמות הנז' נפקין מינייהו ע' ענפין שם ע' שמות של שם ע"ב ונעשים מרכבה לבינה והיינו ג"ר ד"ק וגו' עד ש"ת שהם (י"א) [נ"ל זו"פ דצ"ל י"ח והכוונה על י"ח אותיות שבפיוט אל אדון שהתחיל בו שבשני אותיות א"ת יש י"א תיבות וכן בשני אותיות ב"ש ובשאר האותיות יש בכל אחד ד' תיבות והבן] אותיות וכל אות ואות מוציאה ד' תיבות הם ד' פעמים י"ח ועולים ע"ב. הגם ששם מנה ע"ב וכאן לא מנה אלא ע' העיקר של שם הם ע' נמצאו כ"ב אותיות שהם רמוזים בא"ת ב"ש אלף בחמש תי"ו בשית כנז' שעולין כ"ב הם סוד בחי' הבינה שכן יש בה בחי' ה' בסוד אימא עילאה עד הוד אתפשטת וגוף וברית חשבינן חד וזהו אלף בחמש ב' חמש ויש בה בחינות ו"ק והיינו תי"ו בשית ש' בשית כנז' בפ' תרומה בהדיא כלם נעשים בה שיעור קומה אחת ורוכבת על המרכבה הנעשית מי"ח אותיות שעולים ע"ב כנז' שם וז"ש.

ומתחברן כלהו כחדא ואתעביד רתיכא וכורסייא חדא להההוא מרגלא עילאה **ושלטא** בעטרוי. העטרות הם י' נקודות דחכמה המתעטרים בראש האותיות כנז' שם בהדיא.

יתיב מלכא בינה אהי"ה על כורסייא דדינא ת"ת עם חו"ג יה"ו הנז"ל ונק':

כורסייא דדינא בסוד שכ"ה דינין ושערין סומקין שבסוד רישא כדאיתא בפ' תזריע:

וסלקין בע' (אנפין) [ענפין] היינו ע' תיבות מאות ג' עד אות ר' [א"ה נראה כוונתו ועד בכלל] דראה והתקין וגו' שהוא סוד ד"פ ח"י והיינו סוד יה"ו חג"ת כנז'. ואינון תרין אתוון דהיינו א"ת דא"ת ב"ש שבבינה שבה מתסדרות כל הכ"ב אלפ"א ביתו"ת ששם מקור האותיות שהם.

כללא דאורייתא מאלף ועד תי"ו:

(**בששי**) [בטשי כצ"ל] בתרי אתוון קדמאי. ת"ש דאלפ"א בית"א דתשר"ק שהם ראשונות:

וסלקי לחד לשית שבטין. דהיינו לאת חד היינו תי"ו לשית שבטין דהיינו תפארת וגדולה שרפים ואופנים וחיות הקודש:

ולחד בשית שבטין אחרנין דהיינו שבח יתנו לו וגו' והם כדמיון שתי אבני שהם ששה משמותם על האבן האחת וגו' ובהם שרשי ו"ק שבבינה ששה ממעלה למטה וששה ממטה למעלה הם י"ב שבטי ישראל בסוד הדעת שהם שורש לשבטי האצילות ראובן חסד וגו' כנז' בפ' משפטים דף ק"ד:

תו אילין תרין אתוון שהם א"ת **סלקין** לשאוב שפע ממקורם ונחתין להשפיע.

ובטשי בתרין אתוון דסופא דכ"ב אתוון. דהיינו באלף שהם סוף אלפ"א בית"א דתשר"ק:

וסלקי חד בחמש דרגין היינו א' אל אדון על כל המעשים ב' ברוך ומבורך וגו' ה' תיבות בכל אות חמש וחמש אינון י' אמירן שהם סוד עשר' נקודות המתעטרות בראשי הכ"ב אותיות היוצאת מהם בעצמם.

י"ב שבטין וגו' לעיל תאנא והשתא מפרש מאי קאמר

בתרין אתוון קדמאי שהם ת"ש שהם ראשונות באלפ"א בית"א דתשר"ק:

דתרין אתוון דסופא שהם ב"א שהם סוף אלפ"א בית"א דתשר"ק.

דהוי"ה בחשוכא כל שית יומין דחול:

לע"ב עיבר. היינו סוד וה"ו יל"י סי"ט וכו' דהיינו דוד מלכא דמתעטרא באבהן כדאי' התם:

איהו רזא דתושבחתא. פי' תושבחתא דשבת והכי גלי כל מה דקאמר עד כאן הוא בסוד אל אדון וגו'. והא אוקימנא. בפ' תרומה קמ"ב:

מהאי סטרא ומהאי סטרא. היינו סוד אותיות א"ת ב"ש דהיינו א"ב חמש חמש וש"ת מהאי סטרא והמרכבה דג"ר ד"ק וגו' באמצע.

רזא דשמא קדישא דע"ב אתוו"ן דהיינו יה"ו חג"ת ומרגלא תתאה ה' בתראה דוד מלכא דקא מתעטרא באבהן דהיינו וה"ו יל"י סי"ט וגו' ואהי"ה בינה רוכבת עליהם:

וכולא האי והאי אתקריאת שבת. דהיינו תלת דרגין דאיקרון שבת כמו שהקדים בהקדמה:

ודא היא רזא דשבת. כל זה רמוז במלת שבת שיש בו ש"ת דתשר"ק וב' בא"ב דמיושר וכן במלת **שבת** רמוז סוד ג' דרגין שהקדים בהקדמה [ש'] בינה מרגלא עילאה ב' ג' ווי"ן שהם סוד חג"ת שם יה"ו ת' מלכות: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

צג ע"א

כבד את אביך וגו' כבדהו בכסות נקיה השתא מפרש את אביך דא קב"ה ואמך דא כ"י ומלת כבד היינו בכסות נקיה דהיינו כנפי מצוה ומלת נקיה שתהי' מצוה נקי' שלא יתערב בה מחשבה רעה כלל אלא תהי' נקיה וברה להקב"ה לשם מצוה. ומהאי קרא לא נפקא לן אלא במצוה בתורה מנ"ל דכתיב כבד ה' מהונך וכדמפרש ואזיל. תורה ומצוה נגד קוב"ה ושכינתיה. בשמאלה עושר וכבוד היינו מהונך כי העושר האמיתי הוא התורה והמצוה כדפי' רז"ל דעני וגו'. ואל תשתדל באורייתא וגו' לגבי מצוה כבר נתבאר בכסות נקיה גדלו לה' אתי דברי התורה שהיא מצוה שעמה יגדלו לה' וזהו בהיות העסק בה לשם שמים. בגין דאיהו מחויב וגו' הענין שהם ג' עניינים בעסק התורה או לעשותה קרדום לחתוך בה כגון על מנת שיקראוני רבי והיא הבחינ' הפחותה הרבה ועליה נאמר אל תעשם עטרה להתגדל בהם. והשנית ע"מ לקבל פרס והיינו כעבד ובחינה זו אינה דחויה מכל וכל. והג' כבן דהיינו שלא ע"מ לקבל פרס ועליה נאמר בחיוב כבד את ה' כענין כבד את אביך ואת אמך דהיינו כבן דאיהו מחוייב ביקרא וגו'. והענין כמו שהבן הגשמי הוא משותף מבחינת אביו ומבחינת אמו כן הנשמה משותפת מת"ת ומ' ולזה יש בה בצורתה כח הדין מצד המ' בסוד אודם אור חוזר וכח הרחמים מצד הת"ת בסוד לובן אור ישר; ורביאו ליה באורייתא היינו בסוד רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות דהיינו תורה מצד הת"ת ומצות מצד המ'. דבר נש מחוייב וגו' וכן הקב"ה נתן לבן תורה ומצות ומאן דאיהו בן מסטרא דאצילות מוכרח שיהי' בו תורה ומצות דאי לא לא יהא בן אלא אדרבה יהי' פסל מסטרא דשמאל לא עבד מסטרא דמטטרו"ן אלא למטה מצד הרע בחצונים ולזה ימשך אחר הרע שהוא שורשו ויהי' בן סורר ומורה והיינו נשמות נמשכות אחר החליפות בסוד הכרת תכרת הנפש ההיא וגו' ופירשו רז"ל הרשעים הן הן המזיקין היינו בן סורר ומורה כעבד המורד. ומבזה אביו ואמו דהיינו מבזה תורה ומצוה. וגוזל מיניה וגו' היינו שבמעשיו הרעים פוגם למעלה ומסלק השפע וכן נהנה מן העולם הזה בלא ברכה וכל אותם הברכות גוזלם מלמעלה ודאי מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו זלה"ה כתב. דא תורה ומצוה הה"ד אורך ימים וגו' ימין הוא ת"ת תורה שבכתב מימינו אש דת למו ושמאל היא המ' הנק' מצוה והיא שמאלית כי היא אצילותה מצד השמאל וכבר ידעת כי תורה ומצוה הם ת"ת ומ'. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כתב כבדיהו בכסות נקי' בכנפי מצוה. ס"ל כר' אלעזר וחבריו שאמרו למעל' כבד את אביך וגו' דא קב"ה וכו' ומדאפקי' רחמנא בלשון כבד לרמוז שיכבדם במצות דהיינו ציצית נאה וה"ה בשאר מצות ונקט כנפי מצוה לפי שלשון כבוד נופל על המלבוש כדכתיב ועשית בגדי קדש לכבוד ולתפארת ור' יוחנן קרי למאני' מכבדותא.
וא"נ ס"ל אביך ואמך ממש יגיע כבוד אליהם בקיום המצות שהבן מקיים כנז' בזוהר.
מהונך דא תורה ומצות מלת מהונך בכינוי קא דייק היינו ההון שלך שאין יד שולטת בו מש"כ בעושר המדומה שנאמר בו התעיף עינך בו ואיננו:
הה"ד אורך ימים בימינה היינו מי שעוסק בתורה שהוא אחוז בסוד ימין התורה דהיינו ימין השכינ' וכמו שכתוב ותורת חסד על לשונה.
בשמאלה וגו' שמאל השכינה אחוזים כל העוסקים בעשיית המצות ומרבים מצות וצדקיות בישראל.
גדלו לה' אתי כדרך שהי' דוד הע"ה גדלו לה' אתי כמוני לשמח בלי שום פני' כלל עכ"ל הרא"ג ז"ל:
בילאו"א יילאו"א תושלב"ע:
פתח ר"ש ואמר ואלה וגו' דע שהגלגול הוא על ב' פנים הא כשהוא צדיק והוצרך להשלים איזה ענין משלמות הנפש ואין נפש הצדיק הזה מתגלגלת אלא במקום בטוח לו שיועיל ולא יזיק. אמנם כאשר הרשיע פעם הראשונה והוצרך לתקן ושבה לזה העולם אם הטיבה הרי טוב. ואם הרשיעה פעם שני עד פ' ג' והם ד"פ שהיא באה לעולם. וזהו פוקד עון וגו' ועל רבעים וזו דרך לרשעים. אמנם לטובים דרך אחרת עד אלף דור עד שתשלים עצמה מאד:
ודע כי סוד הגלגול הוא עונש קשה לנפש מכל העונשין שבעולם יותר מגיהנם כי גיהנם רחיצה לנפש באש ואח"כ תצא משם טהורה ונקיה ואח"כ נכנסת לג"ע. אמנם הגלגול הוא קשה לנפש למאד כי הוא משל לאיש א' שטרח כמה טרחות והלך כמה שנים ללכת לעיר א' להוליך עמו סחורה פלוני להרויח בה שהיא שם יקרה למאד ובבואו אל פתח העיר ההוא אמרו לו אי שוטה תבן אתה מכניס לעפריים אין סחורתך שוה כלום. והנה אז יצטרך העני הזה לחזור פעם שנית מהלך כמה שנים בידים ריקניות ומאומה אין בידו עד שובו אל מקומו ויחזור ויביא לו מהמין הנאמר לו ושמה מרוחק הדרך ישכח שהשכחה מצויה ויותר טוב שיאמרו לו השומרים הכנס אל בית מאסר ויאסרוך כל ימי מצודך ואח"כ הכנס אל עיר מקלטך. וזה דרך הנפש ממש בדיניה לא פחות ולא יותר שבאה לעולם הזה וישבשם ע' שנה וטרח בו בטרדותיו וילך אל בית עולמו והשיבוהו

שומרי פתח הגן א"א ליכנס מי שאין בידו כך וכך ונדחה ושב לעולם ויותר טוב שיקבל שם עונש בגיהנם ואח"כ תטהר ותעלה אל פני המלך אביה ולא תתגלגל פעם ב' ויש שכחת יצה"ר המשכיח לאדם על מה בא ויטרח עוד ע' שנה ואינו בטוח מפחד היסורים. וא"כ בלי ספק עונש גלגול גדול מעונש גיהנם. ולזה קראו הרשב"י בשמעתין עונשין דנשמתא ודינין דילה:

והנה ראה שאין מלת משפטי' יצדק על גלגולין לז"א כתרגומו דינייא א"כ יצדק על הגלגולים שהם דיני הנשמה לזכותם כנז' והם משפטי ה' אמת בנשמה אחר שיצדק לשון דין ממילא יצדק לשון משפט:

אלין אינון חדודין דגולגלתא. הענין כי ענין הגלגול הם חלוקים לאין תכלית מאד גדלו ועמקו ורבו בריבוי מיני האדם בחטאם וכן בשלמותם כל א' וא' כפי הראוי לו. לז"א חדודין דגלגלתא דינין דנשמתין שאין עניינם שוה לכל נפש א"כ גם אם דרך המשפט א' נק' סוד הגלגול עניינו הרבה מאד. ואם אפשר לנו להשיג הוא שינוי סוגי הנשמות מפני שאינם שוות בבחי' כי יש נשמה דאצילות ובה ד' מינים נר"ן ואדם כדלקמן. ויש נשמה דבריאה. ויש רוח דיצירה. ויש נפש דעשיה. וכל חלוקה מאלו יש בה הרכבות ובחי' רבות ולז"א עדן הכא לגלאה כמה רזין טמירין דגלגלתא.

כד נשמתא אתחייבת בגלגולא לא' משני המינים שפי' או שהרשיע ובא לנקות עצמה ולטהרה אושלא הטיבה כל הצורך ובא להטיב ולהשלים. אם היא מסטרא דההוא עבד מטטרו"ן שאינו נשמה דאצילות שאיש זה נתלבש בו נשמה דעבד והיינו בסוד מה שמתהוה בימי החול בזווג העליון כי ביום שבת מתהוה באצילות ובימות החול מתהוה למטה ביצירה דהיינו ששת ימי החול שהם מצד שש קצוות מטטרו"ן סוד ו' היכלות המתלבשים בו' ימי החול. יום א' חסד מתלבש בהיכל אהבה יום ב' גבורה בהיכל זכות וגו' והם נקשרים בימי החול בסוד התפלה ומקבלים נשמות בסוד היחוד והנשמות הנחצבות משם יקרא נשמה מסטרא דההוא עבד מטטרו"ן וכללותו הוא שית סטרין לבד שש נצוצות מהמלכות המתפשטות להתלבש בהיכלות ועם היות שהם י"ס ג' מהם נעלמות בסוד היכל קדש קדשים וההנהגה אינם אלא ו' והם ו' ימי המעשה והיינו שש שנים יעבוד מצד העבד.

גלגולין דיליה לא מתחייבא אלא שית שנין עד וגו' הענין כנז' בתיקונים והוא סוד פעמים שלש עם גבר פי' ב"פ שלש שהם ששה הא' חג"ת שהם אהב"ה זכו"ת רצו"ן הב' נה"י שהם נוג"ה עצ"ם השמי"ם לבנת הספי"ר ולזה יהי' גלגולו פעמים שלש והן אמת שיוכל הוא להשלים כולם כאחד יחד בסוד שיתא סדרי משנה ובסוד קיום.

הפסול והכשר. טמא וטהור. חייב וזכאי. אמנם לא הצליח אלא בא' מהם יעלה חיוב שיתגלגל ו"פ עד שיתקן ואם הרשיע יתגלגל ו"פ עד שיעקיר מהם ושוב לא יתגלגל. וז"ש גלגולין דיליה לא מתגלגלא אלא שית שנין דהיינו ו' גלגולין ובשש אלו או תצא חפשי או תרד לאבדון. אבל אם נשמתא היא מסטרא דשכינתא שהיא נפש דאצילות שהיא סוד המלכות דאצילות והיינו ובשביעית מלכות שהיא שביעית למדות העליונות וכ"ש לרוח ונשמה דאצילות יצא לחפשי חנם כי אינה מתגלגלת שאינה בהאדם אלא בהצדיקו וקודם שיחטא מסתלקת שאינה נפגמת שאין פגם נאחז באצילות שאין מוסרין אותה אלא עת היות האדם צדיק וז"ש יצא זה המתגלגל לחפשי חנם שאין הנשמה זו שפחה להשתעבד כדי שתתגלגל וזה יצא חנם בלעדי נשמה זו שאין מוסרין אותה אלא לצדיק. וז"ש דצדיק ודאי דלית ביה מלאכה לית ביה שעבודה והענין כי הנשמה שהיא מצד ימי החול נעזר האדם ממנה בדרישת המלאכות והחכמות הגשמיים והיא נעלבת בפנותה אחרי הדברים הגשמיים. אמנם הנשמה שהיא מצד המלכות שביעית יום השבת לית ביה שעבודה ומלאכה ואינה שורה באדם אלא ביום השבת. מהרמ"ק זלה"ה:

והרה"ו זלה"ה כתב. תרגום ואלין וגו' הכוונה כי נודע כי משפט הוא בת"ת משפט וצדקה ביעקב לז"א כי הנה גם שכן הוא עכ"ז אונקלוס תרגומו ופירושו כי הוא דין והסוד על הדינין שדנין להענישׁ לנשמות בסוד הגלגול. והיינו יכולין לפרש בסוד ב' מקרא וא' תרגום כי למטה בסוד תרגום שם גם המשפט מתהפך לדין וזהו מלת ואלה המורה ס"א כנז' בפ' ויחי רכ"ח ע"א ולז"א כי המשפטים הם עונשי ודיני הנשמות הבאים סטרא אחרא ע"ד ואלה דברי הברית עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כתב פתח ר"ש ואמר ואלה המשפטים וגו' רצה להסתייע מהתרגום שרמז כתרגומו שפרשה זו מדברת על עסקי הדינין והעונשים שעוברים על המתגלגלים דמדקאמר קרא אשר תשים ולא אמר תדבר ודאי אשר תשים הוא דתסדר לשון סדר ואי על המשפטים כמשמען קאמר אינו נופל עליהם לשון דתסדר אלא אשר תדבר שתרגומו תמלל אמנם על העונשים נופל עליו לשון דתסדר דהיינו סדר העונשים דאתדנו כל חד וחד לקבל עונשיה. שיש סדר לעונשים זה כך וזה כך.

חדודין דגלגלתא נ"ל שהגירסא הנכונה היא סדורין דגלגלתא מלשון סדר ומוסב למלת דתסדר דקאמר התרגום:

אם הוא מסטרא דהאי עבד מטטרו"ן. דע שבזיווג האדם שמזדווג עם אשתו בימות החול אין ממשיכין בו כי אם נר"ן מבי"ע אבל לא מאצילות שנשמה כזאת אחר שנמשכה בימי החול שנעשה בהם מלאכה מסטרא דעבד מטטרו"ן אית בה שעבוד מלאכה דהיינו

שחטא שהוא משעבד הנשמה מזדמן לידו א"נ שעבוד היינו יסורים בעה"ז חלאים ודלות וטלטול וטירוף וכיוצא בזה זה נק' מלאכה ושיעבוד. אמנם הזיווג שנעשה בימי שבת נמשך נפש ממלכות דאצילות ורוח מת"ת ונשמה מבינה כנז' בתיקונים ונמצאת אותה נפש שנמשכת מסטרא דבת יחידה בת מלך בתו של אברהם אבינו היא בת חורין שאין חטא בא על ידה אם תתגלגל להשלים איזה מצוה אם לזכות את הדור וכיוצא ואלו נק' בנים אתם לה' אלהיכם. אמנם העושים בחול נק' בנים זרים. וז"ש אם הוא מסטרא דההוא עבד מטטרו"ן דאיהו כליל שית סטרין דהיינו שש קצוות שש שנים עליונים נכללים בו כנזכר בתיקונין עמודא דאמצעיתא כליל שית ספירין מקננא במטטרו"ן כתיב ביה שש שנים יש בו עבודה ושעבוד ממיני השעבוד הנז':

אלא שית שנין היינו סוד הן כל אלה יפעל אל פעמים ושלש דהיינו ב' פעמים שלש עם גבר שהם ששה כנז' בתיקונין. ואין הכוונה שנים כמשמען אלא ו' פעמים כי כמו שהשנה היא היקף הנעשה ע"י המזלות ולסוף י"ב חדשים חוזר השמש לנקודה ראשונה כך השמש [כינוי לנשמה] הזאת מתגלגלת ומקפת כל הזמן הנגזרה עליה וחוזרת אל מקומה:

עד דאשלימ' שש דרגין דהיינו ו' ספי' כי בם רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה והעובר עליהם פוגם בהם לפי שבהם משורשים כל המצות שכן מ"ע בסוד הימין ומל"ת בשמאל והת"ת היא התורה כולה ונה"י הם תורה נביאים וכתובים וכל א' מו' ספי' אלו מתלבשות בו' היכלות בו' יומין דחול כנז' לכן אם פגם בהם צריך להתגלגל עד שיתקן אשר עוות:

מההוא אתר דאתנטילת היינו מו' היכלות דעבד מטטרו"ן שמשם נחצבה כנז' וקרא הכי קאמר כי תקנה אתה הגוף כי תקנה נשמה מסטרא דעבד עברי לאפוקי שיש עבדא בישא סמא"ל אלא עבד עברי מטטרו"ן שהוא כולל ו' ספי' הנק' שש שנים כמו כן הנשמה זו שש שנים יעבוד לא מתחייבא בגלגלות' כי אם פעמים שלש כדפי': אמנם אם היא מסטרא דבת יחידה. מלכות שהיא שביעית לו"ק נשמ' כזאת יצא לחפשי חכם אין חטא בא על ידו לפי שהיא צדיק וגו'. ה"ג דצדיק ודאי לית בי' מלאכ'. והענין כי ת"ח נק' שבתות וי"ט ומאן דמחלל לון חייב סקילה ואינם בני מלאכה וצריך לענגם ולעדנם במיני עידונים ועינוגים כמו בשבתות וי"ט כנז' בר"מ פ' צו דכ"ט. והענין כי תוספות נשמה שיש לשארבני אדם ביום שבת היא מה שיש לת"ח בימי החול והטעם לפי שהוא נעשה בשבת בזמן שהי' לאביו נשמה יתירה ובאותו שימוש שנעשה נשתתף בו נשמה יתירה דשבת כנז' בפ' תרומה קל"ו באופן שלעולם לת"ח יש להם תוספות נשמה וביום השבת

כפלים לכך נק' שבתות ויו"ט: וז"ש **דצדיק** ודאי לית ביה מלאכה. ממש מלאכת חולין כעבדים שעושים מלאכה ואחר שאינם עושים מלאכה אלא מלאכת שמים לית ביה שעבוד עון שישעבדנו תחת ממשלת מלך זקן וכסיל לפי שאין חטא בא על ידו: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון הזווג שנעשה בימי החול משפיעים שם נפש מאופן ורוח מסטרא דעבד ונשמה מבריאה אמנם הזווג הנעשה בשבת משפיעים נפש דאצילות בת מלך מלכות שאין בה שעבוד עון ולא מלאכה שהוא מובטח שלא יחטא שאין החטא בא ע"י ואם יבא לחטוא תסתלק ממנו וז"ש ז"ל בא למדוד נפט וגו' בא למדוד אפרסמון וגו' ורוח מת"ת ונשמה מבינה. ולכן נק' בנים שנעשים בשבת בנים אתם לה' אלהיכם והאמת הכל מושפע מאצילות אלא בשבת משפיעים בלי מלבוש אבל בחול בא להם ע"י מלבוש מאופן חיה ושרף. עכל"ה:

דף צד:

הא סבא נחית וגו' הענין כי ר"ש לא חלק כי אם ב' חלוקות הנז' או נשמה דמטטרון העובדת או נשמה דשביעית דהיינו נפש דאצילות מצד המלכות ולזה יקשה שהכתוב אמר לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך והם דאצילות נשמה אתה מבינה ובנך רוח מת"ת ובתך נפש ממלכות וזה כדברי ר"ש אמנם אומרו ועבדך בריאה ואמתך יצירה ובהמתך עשיה. אין ספק שזה מורה על ג' מיני נשמה דבי"ע ואמר לא תעשה כל מלאכה שיש להם שביתה מלאכת הגלגול הפך דברי ר"ש: ור"ש פי' שיש למטה בסוד בי"ע ב' מיני גלגולים הא' מי שהרשיע ולא זכה שתשרה עליו סוד האצילות בהיותו בעולם הזה כי זה בהתגלגל שנית הוא חול וישלוט בה יצה"ר ויחטיאנה ואינה מובטחת מהעבודה שהיא מתגלגלת. אמנם יש צדיק שנתגלגל לצורך איזה ענין וזכה בצדקתו לנר"ן דאצילות ונשלם בלא תעשה אלא שבא על עשה וזה מובטח שלא יחטא ואם יבא לידי חטא תסתלק נשמתו ממנו ולא תשאר כי אם הנפש שמורישים אותו אביו ואמו שהיא סוד וגרך אשר בשעריך וכששב בתשובה חזר הצדיק ההוא על כסאו וכמעשה נשמה דאצילות כן מעשה נר"ן דבי"ע דצדיק שלא חטא ונתגלגל לצורך המצוה. וע"ז נאמר לא תעשה כל מלאכה וגו' עבדך ואמתך ובהמתך הם שובתים ולא יעזרו הגוף בענייני העולם כנז' כיון שהוא עבד ואמה ובהמה דיום השבת ששורה עליה נשמה דאצילות אינה נפגמת כלל והאי איהו לא תעבוד בו עבודת עבד שישתתף עם הגוף ומעשה הגשמי לא יסתלק וזה דוקא בהיות האדם עסוק בענייני התורה והעבודה:

אמר ליה סבא סבא דאיהי בת יחידה וגו' ירצה לפי מה שפי' קודם ענין זה בסוד ובשביעית יצא לחפשי יקשה היאך יתבאר פסוקא אם אחרת יקח וגו' דלא שייך תמן אחרת דלאו במתגלגל עסקינן אלא בשביעית ואיהי בת זוגיה דצדיק דאיהו יום השבת שהם נפש רוח מזדווגים ומקבלים עליהם נשמה דאצילות א"כ יקשה מאי אם אחרת: א"ל הא ודאי הבדלה חולו של שבת וגו' הענין כי יש ב' מיני חול יש חול המועד מראה שיש בו קצת קדושה שנק' על שם המועד וטפל אליו ואין הקלי' שולטות בו כ"כ. אמנם חולו של שבת אין בו קדושה כלל והחצונים שולטים בו ולזה נק' חול סתם שהוא נבדל מהשבת מכל וכל והוא סוד הספירות העליונות שהם מנהגות העולם בימי החול ע"י התלבשם בסוד מטטרו"ן ואפי' בחצונים והקליפות גוברות ועכ"ז אין קשר לחצונים בסוד האצילות המנהיג וז"ס חול סתם ואינו נקשר עם השבת. וכן יקרה לנשמת הצדיק שתתגלגל ותשמש בגוף ויש בו יצה"ר וזהו אם אחרת וגו' אם הצדיק הזה נשמה דאצילות בת יחידה דמלכא בת זוגיה דצדיק אחרת שהיא נק' מסטרא דאל אחר הנאחז בה יקח לו עכ"ז אין פגם מגיע לצדיק משם וז"ש היא ודאי חולו וגו'.

אמר ליה והא חולו של שבת מאי היא. ירצה סוף חולו של שבת הוא שהשבת מתלבש בו וז"ש מאי היא ופי' ואמר א"ל דא אמתא דאיהי גופא דבת יחידאה היינו שהשכינה דאצילות הנק' בת מלך היא מתלבשת בימי החול בסוד עבד ואמה והם בסוד מטטרו"ן ונק' אחרת שהחצונים סביב לו ויש בהיכלותיו סוד זכר לבוש לזכר דהיינו ה' איש מלחמה ולבושו והאיש גבריאל דהיינו בעולם מטטרו"ן וכן יש נקבה סוד לבנת הספיר דהיינו שכינה דאתקריאת אמה ושפחה לבוש לשכינה דאצילות והיינו וכי ימכור איש זה הקב"ה את בתו מלכות לאמה שהיא מתלבשת בגוף זה עבד ואמה לא תצא כצאת העבדים כי כמו ששולט החצונים בעבד יהיה ח"ו שולט בה. וממש דרך זה אלי הנשמה דאצילות שהיא מתלבשת בנר"ן דבי"ע כנז' עכ"ז אין פגם מגיע בה שכאשר יש פגם בנר"ן דבי"ע שהקליפות ויצה"ר שולטים בהם אלא מיד היא מסתלק' כנז' וענין השרש דאצילות עצמו והנשמה ענף דאצילות הכל ענין א' ודרך א' כנז' ולהכי יליף זה מזה ובזה מבואר ענין השמועה. וענין צמיתות הם הקליפות הנצמדים ונצמתים אל מטטרו"ן והשכינה לא תמכר ותרד להם והם נבדלות ממנה.

ועוד כי ימכור איש וגו' את בתו אלו ישראל שהם יורשים נשמה דאצילות מצד המלכות והיא נק' בת לקב"ה לאמה היינו שהם בגלות לא תצא לעת גאולתם כצאתם ממצרים שלא היה ביניהם תורה ולא היו יורשים נשמה אלא מצד העבד מטטרו"ן ולזה נק' עבדים וכשיצאו מבין הקליפות היו יוצאים במנוסה מפני שהם נאחזים בחצונים. אמנם בגאולה

זו העתידה שיש ביניהם תורה והם מצד בת יחידה שאינם נאחזים בקליפות כתיב כי לא בחפזון תצאו דהיינו סמא"ל הנק' חפזון ובמנוסה לילי"ת לא תלכון:

ת"ח בר נש כד אתייליד וגו' היינו נפש ראשונה בקדש שהיא מסוד ונוגה לו סביב הנאחזת בחצונים ואפשר להיותה חיצונית ונכרתת אם הרשיע כנז' במקום אחר. ואחר שזו עמו בעת מולדתו כשזוכה הוא מושך רוח מהחיות דהיינו ומתוכה כעין חשמל דהיינו מטטרו"ן דקאמר ואחר כך כשהגיע לשנת י"ג וזכה ברוח מושך לו נשמה מכסא הכבוד שהיא על חיות ועדיין אינו נק' בן אלא עבד ולכך מושך לו נפש משפחה רוח מעבד נשמה מאמה. וז"ש ותלת אלין אינון אמ"ה ועב"ד ושפח"ה ובהם משתמשת המלכות להנהגת התחתונים וז"ש דברתא דמלכא שהיא משתמשת בעבד ושפחה ואמה זכה יתיר שהגיע לשנת עשרים ונשא אשה מיד שכינה עמו ונותן לו נשמה דאצילות נפש לבד מצד המלכות בת מלך. זכה יתיר שהגיע לשנת כ"ו שהוא כמנין הוי"ה שבת"ת יהבין ליה רוח מת"ת ואיקרי בן לקב"ה. זכה יתיר שהגיע לשנת ל"ב זוכה לנשמה דאצילות מצד או"א בסוד ל"ב נתיבות חכמה ובזה יש לו כבר נר"ן דאצילות כלל שם הוי"ה וז"ש ואשתלים בשם הוי"ה זכה יתיר שהגיע לשנת מ"ה זוכה שנותנים לו נשמה בסוד מ"ה אד"ם שהוא סוד הוי"ה פשוט מהבינה ונתמלא עתה מצד החכמה מ"ה אד"ם: מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. הא סבא נחית לגביה וגו' פי' כי ר"ש אמר כי הנפש הבאה מצד העבד הוא מטטרו"ן כאשר נתגלגלה צריכה להשתעבד שש שנים כנגד שש דרגין דיליה אבל אם הנשמה שנתחייב בגלגול היא מצד השכינה. הנה אין לה שעבוד ומלאכה אעפ"י שנתגלגלה והקשה לו הסבא אי הכי כמה דאמרת כי יש תוספת לנשמה הנאצלת משכינה שאין בה מלאכה וכן עבדך וגו' וכולם שוות בהעדר עשיית מלאכה ביום השביעי ומה תוספת לה ותירץ לו ר"ש כי אומרו עבדך ואמתך ירצה לא תעשה כל מלאכה אתה הצדיק שנשמתך אצולה משכינתא וגם שנתחייבת לבא בגלגול בעבדך ואמתך הם עבד ואמה מטטרו"ן וסנדלפו"ן כי מאחר שאתה נשמתך משכינה הנה הם עבדים ואמהות לך עכ"ז גם שם לא תעשה מלאכה כי כן הדין שדן ישראל שנמכר אסור להשתעבד בו עבודת עבד וכן אתה גם שנמכרת בסוד הגלגול לעבד הוא מטטרו"ן או לאמה עכ"ז לא תעשה מלאכה ושם תנוח אפי' בהיותך עבד: בעירין הם חיות הקדש דמטטרו"ן ואופני' הם בסנדלפו"ן א"ל דא אמתא דאיהי גופא דבת יחידא וגומר והם סוד ג' ראשונות שבכסא הכבוד הנק' אמה גם נק' גופא דברתא דמלכא. ושש קצוות של מט"ט נק' עבדא דמלכא. וסנדלפו"ן נק' שפחה דמלכא. והנק' אמה היא נק' חולו של שבת.

וברתא דמלכא נק' ליל שבת וצדיק יום השבת: ודע כי כפי אשר תהי' מדרגת הספירות כך תקרא כ"ש בכאן דכל הני הוו שכינה רק כפי המדרגה כך תקרא. וכן איש זה הקב"ה אבל כשיהיה בעולם מטטרו"ן יקרא איש גבריאל וכן שמש חרס חמה ירח לבנה סהר ג' שמות לכל א' והוא ע"ש ג' אב"י כפי המקום אשר יהי' כי ירח הוא בעולם עליון מלבנה וכן שמש גבוה בעולם עליון יותר מחמה דהוי נקבה לגבי שמש ומזה הדין בכל שאר הדברים כי הוא מפתח גדול מאד להבין כמה חילוקים הנראים מהופכים זה מזה.

אני ה' ושמי וגו' פי' כי הנשמה הבאה מצד האצילות אעפ"י שנתחייבה לבא בכמה גלגולין אין שום חטא בא על ידה ואין היצה"ר שליט עלה למחטי יתיה כי אינו מתגלגל רק לזכות ולהדריך העולם כנודע. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כתב הא סבא נחית לגבי' נשמת זקן חכם שבג"ע נשתלח אליו לשאת ולתת עמו כנז' בתחלת התיקונים ורשו אתייהיב לכולהו נשמתין דמתיבתא עילאה וגו' לפי שכלם היו שמחים בגילוי הסודות ע"י רשב"י ע"ה והטעם כי [נראה לי שחסר כאן תיבת רשב"י] ז"ל הי' עושה תיקון גדול לשכינה בעסק סודות התורה והי' עושה קן לה לפי שאין לה נחת רוח אלא ע"י עסק זו וכל נשמות הצדיקים באים ע"י כן להתדבק בשכינה.

אי הכי אי אמרת בשלמא שכל הנשמות הם מאצילות דאתי מסטרא דדכורא נק' אדון ודאתי מסטרא דנוקבא [נק'] עבד ע"ד אני עבדך בן אמתך לא קשיא האי דכתיב.

לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך. שאפשר שיזכה העבד באדוניו שלא יהי' בו שיעבוד מלאכה כנז'. ואין חטא בא על ידו. אלא לדידך דאמרת דעבד עברי הוא דאתי ממטטרו"ן. קשה דקרא אקשינהו אהדדי ואמר לא תעשה כל מלאכה וגו דמשמע שגם מאן דאתי מסטרא דעבד קרינן בי' לא תעשה כל מלאכה ואין ביניהם הפרש:

דאע"ג דאתחייב לאחתא בגלגולא בכל אילין אפי' בעבד. פי' לא נקטינהו קרא לאקושינהו אהדדי אלא הני לחודייהו והני לחודייהו וקרא ה"ק לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך שהם סוד נר"ן אפי' שתתגלגל ותתעבר כדי להשלים בעבדך ואמתך ובהמתך דהיינו במי שיש לו נר"ן דבי"ע עכ"ז כתיב בי' לא תעשה כל מלאכה שאם יבא הגוף הזה לעבוד איזה עבודה מניחתו והולך לה וז"ש והאי איהו לא תעבוד בו עבודת עבד. כלומר לא ישתעבד לך ולא ישב בקרבך כמו אותו שנשמתו מסטרא דעבד שהוא מוכרח לשבת אתך. אמנם זאת הולכת לה ויהי' משמעות לא תעבוד בו ציווי לא תעשה עבודה שמיד פורחת לה והולכת:

אבל סבא סבא כלו' מה שאתה שואל אינה שאלה כי היא פשוטה ולא נתן לשאול אמנם אי קשיא הא קשיא.

דאיהי בת יחידה כלו' מי שהיא נפש דבת יחידה. א"נ נ"ל שהגירסא הנכונה היא דא איהי והכוונה לומר זאת שהוזכר' בפ' וכי ימכור איש את בתו ודאי מדקרי לה בת ודאי היא מסטרא דבת יחידה כיצד יצדק לה לומר אם אחרת כי לשון אחרת הוא מסטרא דאחר דהיינו אל אחר וכיצד יהי' לה קשר ואחיזה עמה:

א"ל הא ודאי הבדלה של חולו של שבת כלומר אעפ"י שהפסוק קורא אותה אחרת אין הכוונה לרמוז אל החיצוניות שבוודאי אין לה קשר עמו כלל אלא פי' אחרת ר"ל שזאת שהיא מסטרא דבת יחיד' לוקחת אחרת שהיא מצד עבד מטטרו"ן שהיא הבדל' חולו של שבת שבראשונ' נתעבר במי שיש לו נפש דאמה דהיינו מסטרא דעבד ולא אצלח וחוזרת ולוקחת אחרת מסטרא דעבד עצמו אלא שהיא בחי' אחרת כדי להשלים איזה מצו' שחסר ואולי בזאת אחרת יהי' לה מציאות שיוכל לקיימה שארה כסותה וגו':

חולו של שבת כי שבת היא המלכות וחולו של שבת היא מטטרו"ן שהיא שית יומין דחול כדמסיק וכנז' בפ' ויקהל דף ר"ד שיש יומין דחול של שבת יומין דחול ממש דהיינו מהקליפ'. דאית אחרא דלא אתקריאת וגו' כלו' למה אני קורא אותה בשם חולו של שבת בשם לווי לפי שיש חול אחר שהוא טמא שהם ו' היכלות של קליפה:

דא אמתא דאיהי גופא דבת יחידה. היינו ו' היכלות של יצירה שהשכינה מתלבשת בהן דעלה איתמר אם אחרת יקח לו. שמי שיש לו נשמ' דבת יחיד' לוקחת אחרת מאמה זו שהיא בחי' היצי'. א"נ דא אמתא וגו' היינו הכסא וה"ק לאמ' היינו מהכסא וזאת שהיא מהכסא שהיא גופא דבת יחידא נוטל אחרת מהיצירה להשתלם בה שאר' כסות' ועונת' של בת יחידא ולגרסת הספרים דגרסי (דאתא חדא) [דאתאחדא] יאמר מאי אם אחרת יקח לו מאחר שהיא מסטרא דבת יחידה איך אפשר שיקח אחרת (שהקליפה) [שמהקליפה] אל אחר. א"ל הא ודאי כלו' הלוקחת הנשמה האחרת שהיא מהקליפ' היא הנשמה שהיא הבדלה שבא מחולו של שבת שהיא מטטרו"ן שהיא היא הלוקח' אחרת שהיא מהקליפה לא הנשמה מאצילות שנתעבר' בזה שיש לו נשמה דיצירה אלא זהו שהיא מצד היצירה שנתעבר בה אותה נשמה של אצילות כשבא לעבור עבירה שאז בא לו ליקח לו אחרת משיכו דסטרא אחרא במעשיו שארה כסותה ועונת' של הנשמה שהיא מצד האצילות לא יגרע יען כי תיכף הולכת לה כאשר [חסר כאן תיבה יחטא.] וז"ש חולו של שבת:

דאתאחדא. פי' שנתאחזה בקליפה במעשיו דאז בלקוחין אלו לא אתקריאת חולו של שבת אלא חולו של טמאה שפח' ועלי' אמר הכתוב אם אחרת יקח לו (ודאי) [ודא] הוא דמסיק באומרו:

א"ל והא חולו של שבת מאי הוא. א"ל דא אמתא כלו' זאת שיש לה נשמה דאמה דיצי' היא היא הלוקחת אחרת דקליפה.

גופא פי' לבוש כדרך הגוף שהוא לבוש לנשמ' והיינו היציר' כדלקמן וכדאיתא נמי בפ' תרומה קמ"ב א"נ גופא היינו הבריאה כדאיתא בתיקונים דף קכ"ג ושניהם אמת כי יצירה היא לבושין דגופא דחול ובריאה היא לבושין דגופא דשבת כנז' בתיקונין דף ג' ע"ב. ה"ג ת"ח נשמתא אית דאתקריאת אמה וגו'.

ונשמת' אית דאיתקריאת ברתא דמלכא וגו' והכי איתא בפ' כי תצא דף רע"ז והיינו ג' מיני נשמות דקאמר. נשמה דאתקריאת אמה מצד היצירה או בריאה כנז':

ואית דאתקריאת שפחה. מצד הקליפ':

ואית נשמה דאתקריאת ברתא דמלכא. היינו מהאצילות בת יחיד' וכנגדם נאמר איש גבריאל היינו אב לנשמה דיציר' שכן גבריאל הוא בהיכל הרצון דיצי'.

ואיש מלחמה היינו אב לנשמתא דבת יחידה וקרא דוכי ימכור איש סתם יתפרש להאי סטר' ולהאי סטרא והא כיצד אם איש זה הוא איש מלחמה בתו היא נשמה מסטרא דבת יחידא לאמה שמתעברת בנשמתא דבריאה אם אחרת יקח לו היא נשמה דיצירה כסותה ועונתה של אותה דבת יחידא לא יגרע ואם איש זה הוא איש גבריאל בתו היא נשמתא דמטטרו"ן יצירה לאמה נשמה מהיציר' עצמה אם אחרת היא נשמה מהיצירה ג"כ אם אחרת כמוה ודומה לה ממש שארה וכסותה וגו' שמשתנה מבחי' לבחי' מפני ארי' לפני שור וכיוצא שאין לפרש אחרת בקליפה ח"ו [דהא כתיב] אני ה' הוא שמי וגו' כדמפרש ואזיל וז"ש ובגין דא נשמתא וגו' אם היא ברתא דקב"ה ותפרש וכי ימכור איש דא איש מלחמה:

אי תימא דמזדמן בגופא נוכראה פי' שיתעבר בגוף שיש בו נשמה מהקליפ':

ח"ו דהא כתיב (**אם**) [**אני**] **יי' וגו'** ה"ג. וכבודי לאחר לא אתן הנשמה שנמשכה ממני שהיא מסטרא דבת יחידה שנק' כבוד.

לאחר דהיינו לבוש נכרי לא אתן (לאו דוקא) [ודוקא] לאמה דהיינו שמתעברת בנשמתא דמטטרו"ן לא לפסילים. ואם היא בת איש גבריאל אפשר שכבוד' לאחר יתן לז"א וההוא גופא דשריא ברתא דמלכא דאזדמן מכתרין תתאין דמסאבו. דהיינו שמתגלגל במי שיש לו נשמה מכתרין תתאין דמסאבו ח"ו עלה כתיב והארץ לא תמכר לצמיתות. מי שיש לו נשמתא דאיש גבריאל לא תמכר ותתעבר לצמיתות שתהי' נחלטת בין כתרין תתאין. א"נ לצמיתות הקליפה נק' כך ע"ש שעתיד' להיות נכרתת בסוד בלע המות שאין ראוי לשפחת מלך להתלבש בלבוש נכרי (רזא) [לז"א] **כי לי** כל הארץ אותה הנשמה היא בתי

ג"כ כי לי כל הארץ כל העולמות הם שלי ולא תמכר אלא (לאמא) [לאמה] למי שיש לו נשמה דמטטרו"ן והשתא מפרש ואזיל. ומאן גופא דברתא דמלכא וגומר ה"ג האי גופא היא אמה דשכינתא וגו':

ומה כתיב בי'.

וכי ימכור איש. דהיינו איש מלחמה אם ימכור את בתו שהיא מבת יחידה אינה נמכרת כי אם לאמה דהיינו שאינה מתעברת כי אם בנשמה דמטטרו"ן כדי שיתתקן (ויעבדני באמה) [ויעבדנו כאמה] זו שעובדת את גברתה ולא תצא מן העולם מלוכלכת בטומאת העוונות כעבדים דבהפקירא ניחא להו והעבירות פריצו להו זילו להו שכיחו להו. ה"ג ועוד וכי ימכור איש דא קב"ה את בתו אלו ישראל דאינון מסטרא דבת יחידה אתקריאת בתו וא"ת כגוונא דאילין דמסטרא דעבד דאיהו מטטרו"ן דנפקו במנוסה ממצרים לא תצא וגו'.

ת"ח בר נש וגו' זה מהתיקונין והוא מקושר לדרך הראשון וחסר קצת בספרים וה"ג **ת"ח** בר נש כד אתילד יהבין ליה נפש מסטרא דבעירה מסטרא דדכיו מסטרא דאלין דאתקרון אופנים. זכה יתיר יהבין ליה רוחא מסטרא דחיוון דאינון חיות הקודש זכה יתיר וגו'

ותלת אילין אינון אמה עבד ושפחה נר"ן מבי"ע. ה"ג מאי חיים אילין אינון י"ה דעלייהו אתמר וגו' הענין כי החכמה ובינה נק' חיים שהם חיות הספי' כי הבינה מתלבשת בתוך ו' קצוות והחכמה בתוך הבינה ולכך כל הנשמה תהלל יה כלו' מי שיש לו נשמה מאותם החיים תהלל יה שהוא מקום מוצא הנשמה ואשתלים (בהוי"ה) [בי' הוי'] שע"י נפש ורוח נשלם (באותיות) [בי' אותיות] ו"ה וע"י הנשמה נשלם (בי"ה) [בי' י"ה] הרי השם שלם.

יהבין לי' הוייה בשלימו דאתוון פי' הוי"ה במילוי אלפין שעולה מ"ה כמנין אד"ם בחכמה:

דאיהו באורח אצילות דעילא. שהם ג' ראשונות אע"ג שיש השם הזה ג"כ בו"ק. ואתקרי בדיוקנא דמארי' דהיינו בצלמנו י' כדמותינו ה' ובזה ורדו בדגת הים וגו' דהיינו דגי הים העליון שהם כחות עליונים ברקיעים שבעשי' ששם אופנים ובעוף השמים היינו חיוון שביצירה ובכל חי' הרומשת היינו השרפים: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף צה.

מאן הוא נחשא דפרח וגו' מי שלא השתדל בפרי' ורביה ולא נשא אשה להוליד בעלותו למעלה פרח באוירא כאבנא בקוספיתא ואין לו שני אלא הולך יחידי ערירי בעה"ב כנחש בעה"ז ואזיל בפרודא שאין לו בת זוג בגלגולו אלא יחידי מדה כנגד מדה. ובין

כך אית נייחא לחד נמלא וגומר זהו בת זוגו שנאבדת ממני שלא רצה לישא אותה ובין כך בעוד שהוא הולך בגלגולין אלו אותה נמלה דהיינו אשתו דשכיב בין שינוי שהוא בכל שעת' מזכירה וחורק שיניו שלא נשאה יש לה מרגוע למעלה באיש ההוא שנשאה. והעני הזה שארי בחבורא בתחלת צאת הנשמה מאת בוראו בפעם הראשונה בת פלוני לפלוני. אמנם עתה בגלגול שני אין מכריזין בת פלוני. וזהו סיים בפרודא בסוד וחטפתם בכרמים כדלקמן:

מאי הוא נשרא דפרח וגו' היינו ענין סוד היבום שהיבמה היא נשרא דהיינו נקבה שהיא מקננת עתה ושוכבת בחיק היבם שאינו בן זוגה וז"ש מקננא באלין דלא הוה יר' שלא הי' מקום קנה ובת זוגה קודם ועתה זכה בה האיש הזה להקים זרע לאחיו. בנוי דאתגזלו הנה זאת האשה נגזלו בניה הראוים לה כי בעלה הקודם נעשה בנה כדלקמן וא"כ שוב אינה חוזרת לו כי הוא אסור באמו ודאי וא"כ בניה שהיו ראויים לה לצאת מבין שניהם נגזלו ולאו מן בריין דאתבריאו פי' בניה הנז' אינם בריות שנבראו ונגזלו ממנה אלא שלא היו במציאות. ואפשר לפרש נשרא הוא הנשמה כך מכנה אותה בתיקונים בשם נשר מקננא באילן דלא הוה שהוא הי' קודם בסוד זכר בסוד וירד למטה מהמ' והיינו באילן שלא הי' בו מקודם ובנוי דאתגזלו שאינו מוליד למעלה בעולם הזכר אלא למטה בעולם הנקבה. כד סלקן נחתין ירצה כד סלקין היבם להיותו אב לאחיו והיא להיותו אם לבעלה נחתין בעלה ואחיו להיותו בן להם. ואמרו נחתין לשון רבים לנר"ן או ליבמין דעלמא. וכד נחתין אלו להיותם בן סלקין אח ואשתו להיותם אב ואם ומעלה היא זו להם.

תרין דאינון חד כי מהאח המת נחלק לשנים הא' הוא אותו הרוח הנשאר בה שהוא חוזר להיותו נשמה לגוף ההוא אחיו המת לעת התחיה ורוח ונשמה של אותו הגוף נבנה שם באשתו ע"י אחיו וז"ש חד דאינון תרין דהיינו שהא' נחלק לשנים והכי קאמר התם והיינו תרין דאינון חד דקאמינא:

וחד דאינון תלת פי' אותו השם הנבנה שם שהוא אחד אינון תלת רוח אותו הנפטר ורוח הנשאב מאחיו ביבמתו ונשמה על גביהן והכי פירש התם:

מהו עלימתא וגו' אפשר לפרשה על התורה כדמסיק לקמן שהתורה מתעלמת ומתגלית וגומר אמנם הפי' אצלינו הוא בנשמה ממש הזכה וברה שזכתה לעלות בג"ע של מעלה מקום הנשמות במנוחתם והיינו עולימתא וקראה שפירתא לפי שתקנה מעשיה. ולית לה עיינין ירצה שאין עינים משיגים אותה לרוב דקותה מקום עין לא ראתה אלהים זולתך. אמנם יש לה שם רוח שמתלבשת בו כדמסיק והגוף הזה אינו גוף מתגלה אלא מתעלם בערכינו ומתגלה בערך דקותה וז"ש וגופא דהיינו רוחא לבוש הנשמה בג"ע והוא

טמירתא ואתגליא כנז'. איהי נפקת בצפרא כי בחצות לילה לפנות בקר יורד הקב"ה להשתעשע עם הצדיקים בג"ע התחתון ואז כל הנשמות שבג"ע העליון יורדות להתלבש בגופם אשר שם ובהיות הבקר מסתלק הקב"ה והנשמות עמו וז"ש נפקת משם בצפרא ואתכסאת ביממא שמתעלה הקב"ה וכל קדושיו עמו לג"ע עליון:

אתקשטת היינו שארה כסותה ועונתה לא יגרע הנשמה עם היות שהקב"ה משתעשע עם הרוח כדמסיק וז"ש אתקשטת הנשמ' באותם הקשוטין דלא הוו שהם דקים ונעלמים בלתי מתגלים:

לא תווהנא אלא מחד כי שאר החידות יש להם משמעות קצת מעצמם בעניני העולם אמנם זאת אין לה משמעות כלל:

פתח ההוא סבא פתח בפסוקים אלו אי משום דאינון תשעה תיקוני דיקנא דזעיר דאית בהון תקיפות וחילא לאורייתא. אי משום דאית בהון סוד יחוד קב"ה ושכינתי' ע"י היסוד דהיינו קול ודבור סוד תורה לשמה לייחד קב"ה ושכינתי' והיינו ה' לי לא אירא ת"ר ה' לי בעוזרי מלכות. טוב לחסות בה' יסוד. ועוד כיוון בפסוקים אלו כי אין לו פחד מקושיות בני אדם דהיינו השומעים דבריו וז"ש לא אירא מה יעשה וגו' ואין לו פחד מהקלי' המסמאות עיני המעיין בהלכה והמשכחות לימודו כנז' בתיקונים וז"ש ואני אראה בשונאי. גם לא לכבודי אעשה אלא לכבוד תורת ה' וזהו טוב לחסות בה'.

מקמי דלא שמענא וגו' לבדוק אותם אם הם ראוים לעמוד בסוד הדברים ואם הם בקיאים בנסתרות השם יותר ממנו.

אתעטף משום הכון לקראת וגו' **אקרא** אחרא סמיך שניהם סמוכים ותרווייהו קא דריש לקמיה. הני קראי כמשמען כפשוטן בדיני אכילת תרומה לבת כהן שנשאת לישראל ועם היות פשוטן אמת עכ"ז יש בהן רמז בנסתר ומדברים ע"ד הפשט ענין המצוה כפשטי' דקרא וע"ד הנסתר כמה ענינים וז"ש וכמה אינון מילין וגומר:

ואשתמודעי' אורחין כלומר שאין ביד האדם לדרוש הנסתר בכל פסוק שירצה ויאמר סוד זה בפסוק זה אלא ענין שדרך הכתוב יורה עליו וקל וחומר מפתרון החלום שתלוי בפה ועכ"ז צריך להוליכו בדרך שיורה החלום עליו קצת:

ברתיה דאברהם אבינו דהיינו חסד עילאה כדלקמן. ואומר קדמאה לגיורין רצה כי הנשמות סודם אילן א' ועיקר ושורש האילן אברהם אבינו בסוד נשמתו ולמעלה מזה נשמת יצחק ולמעלה ממנו נוף האילן יעקב אבינו ובזה הנוף י"ב נשמות י"ב ענפים י"ב שבטים ולהם עוד ע' ענפים קטנים ע' נפש ולע' אלו עוד ענפים רבים ששים רבוא ענפים ס' רבוא נשמות שיצאו ממצרים ונמצא אב לכל זה אברהם אבינו שהוא שורש

האילן כי בהתאחד אברהם ושרה גוף בגוף נתייחדו נפש בנפש ונשמה בנשמה ופעלו במדות העליונות וגרמו כל הנשמות ואיהו משיך לה לנשמתא שנשמת אברהם אבינו היא המושכת השפע דרך ענפי האילן כי ימשוך האור מאברהם ליצחק ומיצחק ליעקב ומיעקב לי"ב ענפים וכן לכל הענפים כנז'. ובת איש כהן דכתיב ובת איש כהן כי תחל לזנות. ד' בחי' הם כהן גדול בחכמה סגן בחסד כהן סתם בנצח איש כהן במלכות. והנה הנשמ' מבינה מה שקבלה מחכמה כהן גדול ורוח מת"ת ע"י הנצח סגן. נפש ממלכות והיא חוטאת ועליה נאמר ובת איש כהן כי תחל לזנות ולפי' עתה שהי' העסק בנשמה וכן לבושה שהוא הרוח אמר ובת כהן ולא איש כהן שהיא נכרתת בהיותה לאיש זר וכוונתינו בכאן בנשמה דבריאה ורוח דיצירה ונפש דעשיה דשייך בהם פגם לא דאצילות ח"ו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. מאן הוא נחשא דפרח וגו' תבינהו מריש דף ק"ו מן ההוא יחידאה דלא אשתדל בפריה ורביה ואזיל כחויא יחידאי דרך נחש עלי צור ופרח באויר העולם ולא אשכח נייחא ונכנס בפרודא בגפו גפא דלויתן נחש.

ואנא היכי אימא קמי רבנן. מדרך ענוה ומוסר אמר כן כי במקום גדולים אל תעמוד וראוי לשתוק עד שהם יקדימו לדבר תחלה ולכן קראם רבנן וז"א ואנא היכי אימא מקמי דלא שמענא כי אין זה מחוק המוסר:

ברתיה דאברהם אע"פ שהנשמות מקורם מן הבינה ונמשכים אל הת"ת ומשם אל המ' עכ"ז חלק ההוא הנק' נשמה הוא מתייחס אל החסד הנקרא כהן. וחלק הרוח אל הת"ת וחלק הנפש אל הגבו' וזה אמר אח"כ וע"ד אית נשמתא ואית רוח ואית נפש. אמנם חלק הנשמה המתייחס אל החסד וכמו שביארנו דף צ"ז ע"א וע"ש:

והוה כהן דלאו איהו גדול כבר ידעת מ"ש הרמב"ם כי כמה מיני כהנים היו מדרגות שונות והראשון הוא כהן גדול ואחריו מרובה בגדים ואחריו משוח מלחמה ואחריו סגן וגו'. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' מהו עולימתא שפירתא ולית לה עיינין. לקמן דף צ"ט. מפרש לה שהיא התורה וכנה אותה בשם עלמה שכן התורה היא האהוב' שראוי לאדם שיחשק בה ובאהבת' ישגה תמיד וקראה שפירתא כי היא יפה לו בעה"ז ובעה"ב וכן נק' שפירתא ע"ש שמשפרת הנשמה ומקשטת אותה. א"נ שפירתא מכל החכמות החיצונות כי כולם ישא רוח. ולית לה עיינין. אין עין שישיג אותה בכל סתרי' ומצפוני' כמ"ש אמרתי אחכמ' וגו'. א"נ ולית לה עיינין גוונין אין פשטי התורה עיקר כי אם הסוד המופלא והמכוסה בה כי אלו הגוונין שהאדם לומד בה דרך פשט אינה מחשבת אותם לעצמה לגוונים

עיקריים כי הגוונים אלו נתלבשה בהם אחר חטא אבינו הראשון שאז נתגשמה כמוהו. ונצטרפו אותיות התורה שהיו בצירוף מופלא אל צירוף זה שאנו עוסקים בו וז"ש לית לה עיינין אין לעצמה גוונין הללו לעקרי.

וגופא טמירתא ואתגלי' פי' אפי' הגוף דהיינו פשטי התורה וחקותיה ומשפטיה הם טמירין מההמון שכמה יש שאינם מבינים מעשה המשכן אפי' כפשוטו וכל מעשה הקרבנות ונגעים ואהלות (אמנם) [אינם אלא] לחכמים ולמבינים. א"נ וגופא טמירתא היינו עצמות' ופנימיות'. אע"פ שהיא טמירתא מבני העולם אתגלי' לחכימי דרא מחצדי חקלא.

נפקת בצפרא כשאדם קם מחצות לילה ולמט' שמשם והלא' אתקריאת צפרא אז התורה מגלה לו רזי' וסתרי' כנזכ' בפ' בשלח דף נ"ז בפ' תרומה דף קע"ג יען הזמן גורם שכליותיו נובעות חכמה.

ואתכסיאת ביממא מפני טרדת הזמן המזדמנים ביום והאכילה והשתי' וטלטולא דגברא על המחי' ועל הכלכל' והברת קול ההמון אין השכל מיושב שיתנוצצו בו נשמתין קדישין באורח שכל כנז' בריש התיקונים:

אתקשיטת בקישוטין דלא הוו. התורה מתקשטת ע"י חידושי התורה שהאדם מחדש בלילה בקישוטין חדשים שלא היו מעולם ואותם הראשונים שהיתה מקשטת בהם מקודם נותנתם באוצר לעת קריבת הימים בעת פטירתן בסוד ויקרבו ימי ישראל למות וגו' שאז מתנוצצים כל החידושין וגורמין יחוד עליון (אמר הגאון הנשיא זצוק"ל מ"ש נפקת בצפרא הוא מה שאדם לומד בקטנותו דהיינו שמתחיל לעסוק בחכמת הקבלה בבחרותו שאז מתגלים לו אח"כ בזקנותו רזין דאורייתא כמ"ש גירסא דינקותא וכן הלומד ילד למה הוא דומה וכו' ואתכסיאת ביממא כלו' מי שרוצה ללמוד הקבלה בעת זקנותו שאז נכנס ביומין עילאין אתכסיאת ממנו שאינו דומה. מי שמתחיל ללמוד בנערותו למתחיל בזקנותו כי טוב לגבר כי ישא עול התורה בנעוריו)

השתא תרין אינון תלת פי' שני חברים ר' חייא ור' יוסי ועתה עמו נעשו חוט המשולש: **ותלת אינין כחד**. ששלשתן מתייחדים נשמותיהם בייחוד אחד ובקשר אחד ע"י חדושי התורה שיתחדשו ביניהם:

לא אמינא לך. וגו' ר' יוסי לא הבין דברי החדה הזאת לפי שכבר נדמה לו בחידות הראשונות שהיו דברי תוהו וחשב שגם זה כאחד ממנה.

ובעינא דישתדל אורייתא. ע"י השכר שאני משתכר בהיותי טייעא לפרוע שכר המלמד וכנראה שהי' עני ומדולדל והי' משתכר על ידי טייעות די פרנסתו. מכאן הכרח שהי' בחיים חיותו בגוף ונפש:

וכד אנא משכחנא חד מדרבנן אנא טעון אבתרי'. נראה שהי' הולך ומסבב בכפרים כדרך הרוכלים וכשהי' רואה ת"ח הי' הולך אחריהם לשמוע איזה חדוש התורה. לא תוהנא אלא מחד כי אינו נאות לזקן להוציא מפיו עולימתא שפירתא ועוד שדבריו סותרים זה את זה איך היא שפירתא כיון דלית לה עיינין כלומר שאין לה מציאות תכונת עינים כל מקום הפנים שוה שאם היא עורת או תבלול בעינה אפשר כשתסתים עיניה תראה שפירתא:

פתח ההוא סבא ואמר יי' לי ולא אירא. מאלו החכמים אם יסכימו שניהם להקיפני בהלכה ובקושיות ואיני ירא מקושיותיה' באלו הדרושים שנז'.

ה' לי בעוזרי גם שלל שאינו מפחד מהחיצוני' המעכבים בעסק הסודות כנז' בפי נשא דף קכ"ג וז"ש י"י לי בעוזרי שהם אותם העוזרים אותי שאכנוס (שנכנס) ברזי תורה ואני ארא' בשונאי המקטרגים אראה שמתהפכים לסנגורייא ועכ"ז טוב לחסות בי"י (כי כל זה) מבטוח באותם שנעשו נדיבים לפתוח לי שערי רזי תורה.

א"נ טוב לחסות בי"י שהחדושים שאחדש שאתעטר בהם ויעשה מהם שמים חדשים כנז' בפ' בראשית דף ה'. א"נ כדקאמר התם דחפי עלי' והיינו טוב לחסות וגו' ואפשר שזהו שכיון בתחלת פתיחתו בי"י לי ולא אירא לפי שהוא חפי לי [וכסי] לי על ההיא מלה מה יעשה לי אדם דהיינו המלאכים שהם דמות פני אדם:

ה' לי בעוזרי. שהקב"ה משרה שכינתו על המלאכים ההולכים עמי לעוזרני. א"נ בעוזרי דיסיק שמעתתא אליבא דהלכתא כדפי' על ועזר מצריו תהי' ובזה אראה בהשפלת הקליפות ועם היותי עני ומחמר אחר החמורים טוב לחסות בי"י שיתן לי בההוא עלמא כמה מעלות טובות כנז' בפ' בראשית ברב המנונא סבא וגו':

כמה טבין. מצד עצמן כמה תועלת וכמה סגולות יש בהן.

ונעימין לאחרים כי כל דבר נאה הוא מחמד כל עין שהעין נהנית ממנו,

ויקירן תועלתי' וסגולותי' של תורה לא דבר רק הוא אלא תועלות רבות מדובר בם.

ועילאין מצד האומרם שהוא (על) [אל] **עליון**. א"נ טבין מצד טוב החסד.

ונעימין מצד נועם הבינה.

ויקירין מצד [**החכמה**] **וכו**' כאומר יקר מחכמה וגו':

ועילאין. מצד הכתר אל עליון. א"נ נקט ד' לשונות הללו כנגד ד' פנים שבתורה דהיינו (פרדס) [פר"ד] למטה ועילאין רומז לסוד. ה"ג ואנא דאימא קמי דלא שמענא וגו' והכוונה לומר כמה עילאין רזין דאורייתא ואני אזלזל בהון לאומרם קמי דלא שמענא עד השתא אפי' מלה חדא. וא"ת ולמה לא עסקו בתורה בדרך דהרי קאמר והאי יומא חשיבנא דאשמע מלין חדתין באורייתא ולא שמענא מידי וי"ל כי ר' יוסי הי' בא בדרך לבדו עם הסבא ולפי שחשב שהי' זקן אשמאי בדברו דברי תוהו כפי מה שחשב לא הי' עוסק בתורה בקול רם אלא הי' מהרהר בדברי תורה אמנם בלילה קרה מקרה שנתאכסן שם ר' חייא ושמח לקראתו (וגומר נתגלגל): אתעטף האי סבא אי משום הכון לקראת אלהיך [או] משום קרירות הלילה וכדי שלא להפסיק אח"כ בתוך דברי תורה התעטף תיכף כי לבי אומר לי שעמדו כל הלילה עד אור הבקר וקצת מן היום לפי שבמסקנא דמלת' אמר נשק לון ובריך לון ואזלו ולא הזכיר כד אתא צפרא וכיוצא כנראה שנמשך קצת מן היום:
האי קרא אחר קרא אחרא סמיך תימא דהא קרא ובת כהן כי תהי' אלמנה הוא אחר קרא דבת כהן כי תהי' לאיש זר וי"ל דה"ק האי קרא אחריו קרא אחר סמיך והכוונה כי כמו שהפסוק הסמוך לו מדבר בעניני הנשמה כנז' בפ' ויקרא דף ז' ובת כהן דא נשמתא וגו' כך זה הפסוק הקודם אליו מדבר ג"כ בענין זה והוא כעין דבר הלמד מענינו. וי"ס דגרסי האי קרא אקרא אחר סמיך כלו' הפסוק הזה דאיש זר לא חששה תורה לבאר בו איזה דבר שיהי' נראה שמדבר בסוד הנשמ' לפי שסמך על הפסוק הבא אחריו שמדבר בעניני הנשמה כנזכר:
ואשתמודעאין ארחין כלו' דרכי סתרי' ניכרים ונודעים ליודעי חן שהם דרכים ישרים והאמת יורה דרכו כולם נכוחים למבין:
קדמאה לגיורין. מדלא קאמר גיורא קדמאה רמז למה שאמרו בפ' תרומה קמ"ז שאברהם הי' סבה ראשונה שיהיו גרים בעולם וזהו **קדמאה** לגיורין וזהו הצעה לפי' שני שמפרש לקמן במלת איש זר שהוא הגר וגו':
ואיהו משיך לה לנשמתא מאתר עילאה. הוקשה לו מלת בת כי הנשמות הם מהבינ' והיא אם הנשמות ותירץ שמלת בת היא על צד השאל' על הדרך שהשושבינין קורין לכלה בתי כמו כן שושבינא דמטרוניתא הוה החסד והוא ממשיכ' מאתר עילאה בינה אל המ' דרך הת"ת כדלקמן וכמ"ש בפ' פנחס דף ר"ן:
ובת איש כהן. דכתיב ובת איש כהן כי תחל לזנות וגו'.
ועל ארחא דא הוה כהן. וגו' נ"ל שכהן גדול בחסד סגן הוא בנצח שהוא תחת כהן גדול בהן סתם בבריא' שהוא כהן ומשרת לאצילות איש כהן הוא ביצירה ששם מיכאל שר

החסד איש דההוא כהן חסד ולזה בבת איש כהן כתיב כי תחל לזנות יען כי היא מסטרא דעבד מטטרו"ן שר היציר' עץ הדעת טוב ורע וסביב למשכנו יחנו החיצונים ולכך כתיב לעיל בה שש שלים יעבוד לפי שחטא בא על ידה כנז"ל ולזה אמר כאן באש תשרף דהיינו באש של גיהנם לפי שעברה על מל"ת. אמנם גם נשמה הבאה מכהן סתם שבטלה מ"ע דהיינו וזרע אין לה כתיב בה ושבה לעולם לאתתקנא ואם אתתקנת ושבה אל בית אביה בנעור' וגו':

כהן סתם רב ועילאה מאיש כהן לפי שזה בבריאה וזה ב' ציר':

וע"ד אית נשמתא וגו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון מאן הוא נחשא וגו' כל החיות מהלכות זוגות זוגות והנחש אינו הולך בדרך אלא יחידי ב"ר פ' ויחי רמז בזה אל האדם שאינו רוצה לעסוק בפריה ורביה ורוצה להלוך יחידי כנחש והוא פורח באויר ואזיל בפירודא נפרד יחידי בלא זווג ומה תקנתו ביבום אשתו וז"ש אית ליה נייחא לחד נמלה דשכיב בין שינוי. הנמלה רומזת לאשתי השוכבת בחיקו.

עולימתא פי' התורה. ולית לה עיינין פי' שהיא נסתרת ואין עין משגת אותה בכל סתריה וכ"ש שלמה אמרתי אחכמה וגופא טמירתא ואתגליא פי' שהוא מכוסה מעמא דארעא ונגלית למחצדי חקלא. נפקת בצפרא למי שמשכים בחצות הלילה שאז אין לו טרדה ואתכסיא ביממא מצד הטרדות. ואתקשטת בקישוטין דלא הוו. פי' בחידושים שמחדשים בה החכמי' בכל עת ובכל זמן ובפרט בשעת סילוקם דכתיב תוסף רוחם וגו' וזהו דלא הוו פי' שאז מחדש בה חדושים מה שלא חדש בה כל ימיו:

אמר לון השתא תרין אינון תלת פי' כי היו ב' ונעשו שלשה. ותלת אינון כחד פי' שמתייחדים ללמוד התורה בנפש אחת.

כמה טבין ונעימין וגו' פי' רמז לפירושי התורה שהם ד' והם "פירוש "ראיה "דרשה "סוד וסי' פרד"ס מלמטה למעלה ורמז להם שאינו מפחד מהם שיקשו על דבריו גם שלל שאינו מפחד מהחצונים המעכבים בעמקי הסודות כדאיתא בפ' נשא דף קכ"ג. עכל"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף צה:

ועאלת לגו סתימו דאילנא דחיי סוד אורח קו צנור שבו ימשך שפע החכמה ממוחא עילאה בסוד הגוף אילנא דחיי בחי' דקה וכד רוחא דכהנא וגו' רוח הוא הת"ת ובחי' הימנית מצד החכמה והחסד דהיינו כהנא וגו' מתעורר הזווג מצד הימין ואז היא נמשכת

מהזכר לנקבה באוצר חד דהיינו המ' ממש או הוא אוצר ידוע שגם הנשמות העתידות להוליד בעולם שאין להם מלבוש עדיין:

בניינא דאיש זר הגוף דכתיב ביה הן בעון חוללתי. ואתכפיאת לפני יצה"ר. ולא אשתלמת במעשה המצוה. בתרומת הקדשים היינו שכר מאכל מזון הנשמות מזיו השכינה כי נשמות הצדיקים שהם בגן עדן העליון הם הקודמים במעלה ובסדר לכל השפע ולוקחים ראשית ותרומת השפע ראשונה לכולם:

עלובתא היא נשמתא נוסף על עלבון אשר באה ממקום קדוש אל הגוף אשר בעון חולל. נוסף לה עלבון בהיותה באה אל גוף הגר היותו בנין ערלה שלא נולד בטהרה כבני ישראל וז"ש דקא אתמשכת על גיורא דאתגייר.

דא הוה לאיש זר וגו' להאי פי' ניחא לשון איש זר בעצם דהוה דחיק לו דלא שייך בבני ישראל הכשרים לשון איש זר כדשייך בהאי הנזכר:

בעמודא דקיימא לטיקלין וגו' דע כי הפתח לנשמות לרדת לזה העולם הוא היכל לבנת הספיר. ושם סביב במדורין רשעים יתהלכון ובהיות זכיות למטה טהריא"ל הממונה על זה ההיכל פותח השער ונמשכות הנשמות מתוך היכל זה אל הקדושים אשר בארץ המה אמנם בהיות הקליפה גוברת וחלש כח זה המלאך אז ההיכל נפתח ואותם הנשמו' הראויות לימשך לקדושים דרך מסילות ידועות הם נכנסות דרך נוקבא דתהומא רבא אל מדרגות הטומאה ושם שקועות וזהו כללות השמועה. ואומר אוירא דנשבא הוא סוד מלאך אמצעי בין הקדושה והחיצונים והוא סוד אוי"ר סוד הרוח האמצעי בין אש ומים והיינו בין טוב לרע ובקדושה נק' אוירא דלא נשבא שאינו יוצא לחוץ אלא בקדושה. אמנם זה הוא אוירא דנשבא שמציאותו מתפשט בהנהגתו לחוץ ובתוך הכח הזה עמודא דק ימא לטיקלין קו האמצעי אם יטה הדבר לימין לקדושה או יטה לחוץ והיינו טיקלא חדא מצד הקדושה הנקרא מאזני צדק מלכות ולה ימין ושמאל בקדוש'. ומרמה היא הקליפה הטמאה ולה ימין ושמאל בחצונים והיינו מאזני מרמה והענין או יגבר הקדושה ותהי' היא הקולטת הנשמות והשפע או יגבר צד החיצון ויהיו נשמות עשוקות ולעולם ענין הנהג' אינה בטלה שא"א לעמוד העולם בלא הנהגתם אפי' רגע וז"ש וטיקלא לא שביק לעלמין אלא הדבר תלוי אם תהי' ההנהגה ע"י הקדוש' או להפך.

ונשמתין סלקין עאלין ותבין כי מציאות הנשמות לעולם אינם שוקטות אלא הוא בסוד גלגול וזה שאמר ונשמתין סלקין מעולם זה התחתון עאלין בתוך ההיכלות ותבין סוד הנודע לקונם:

אית נשמתין עשיקין. חס ושלום להאמין מה שיראה מזה שדרך עושק ונלוז הוא הדבר הזה ח"ו להאמין הדברים כפשטן אמנם דע כי יש נשמות מינים שונים והם ג' מינים זה תחת זה יש שהם מתוך הפנימיות מוחא דאילנא ואלו אם יצאו לא ישלטו בהם החיצונים כלל כי יש להם שמירתם או לא יצאו כלל בזמן שליטת החצונים. ויש מין ב' שהם פנימיות ולא כ"כ. ויש מין שלישי שיעשו מענין קרוב לקליפה מסוד קליפת נוגה הדקה שהיא מין הקדוש הנאכלת עם הפרי ונזונת בקדושה ממש ובהיות הדין גובר והקלי' שולטות אז הקליפה הזאת היא מתקשרת ונטמאת וענין הנשמות שהם מחלק האור המתגלה שם כמו שהם עושקות הקליפה הזאת מפני קרבות' אליהם כן אותם הנשמות שבה הם עשוקות בידה ואלו הנשמות הם חסידי א"ה כנז' לקמן. והענין כי הקליפות אינם אחוזות אלא במקום הטומאה והעבירה ולזה מקום שיהיה מורכב מטהרה וטומאה כמו ישראל וישראלית שהם ערוה שנתקרבו זה לזה והם ערוה אסורים זה בזה יבא להם הנשמה ממקום כזה סוד ערו"ה דהיינו ו"ה קב"ה ושכינתיה מתלבשין בקליפין שהם ר"ע ודאי. וכן חסידי אומות העולם שאב ואם טמאים חיצונים רע ודאי הרהרו הרהור טוב קצת והיינו ו"ה א"כ ינתן לו נשמה כזו שהיא העומדת בין הקליפות והנשמות אלו הם מכניעות לקליפות כדמסיק כי חסידי א"ה נמשכים אחר הטוב ושם שמים מתקדש. וכן ממזרי ת"ח שהרי הוא בא מהרע ועוסק בתורה ומבטל ענייני הקליפות. וז"א עת אשר שלט האדם בליעל איש און באדם אדם שהוא מסטרא דטוב ורע כנז' רע לו להאי איש זר שסופה ליבטל ע"י אלו הנשמות כדמסיק:

עד דעביד קב"ה מה דעביד שהם נמשכים לעולם בממזרי או בחסידי א"ה ואז נהנים מהקדושה קצת:

ובת כהן כי תהיה לאיש זר פי' עשוקה מהקליפה. באילנא דעץ הדעת טוב ורע. טוב דא מטטרו"ן ההיכלות והמדורין. רע דא סמא"ל היוצאים מנוקבא דתהומא רבא כנז'. כד אתנהג עלמא בטיקלא דטוב שהוא שפע הרחמים והקדושה וזה בהיות שישראל טובים ושבים לאל ית' בכל יום בכל לבם ואז בהיות הרחמים גוברים יקרא שהעול' מתנהג מלמעלה מסטרא דטוב. וכן טיקלא למטה אכרע לסטרא דטוב וההוא דלטורא ס"מ העומד אחר מדור הג' בקטרוג על ישראל ועולה תביעתו עד הגבורה שורת הדין ומתעוררים ע"י בתי דינין פנימיים אז ע"י תשובת ישראל כנז' מתעוררים הרחמים וס"מ נדחה אל נוקבא דתהומא רבה. אמנם ח"ו כד ישראל לא נסבין אסוותא דתיובתא ובתי דינים למעלה מתעוררים לדון ע"פ מעשה התחתוני' אז משפיע הגבורה דין קשה למלכות כדי להתנהג העולם על פי צד הרע והדין והיות הדין נשפע למטה יקרא שהטיל בה

זוהמא שאין דין נפעל למעלה אלא על ידי הקליפה רשעא בישא סטרא דרע ואכרע טיקלא לסטר' דרע ובזה נתבאר' השמועה זו בקצור:

אם רעה וגומר מאן לא ידחל מינך וגומר הקדים ענין פסוק זה מפני שכוונתו לומר ענין עשק הקליפות בתוך הקדושה לזה הקדים פסוק זה שמורה על שהקליפות עצמם הם מאמיני' אלהותו ורוממותו וברצונו עושים הכל ולזה קרא לקב"ה מארי דעלמא כלומר בעל העולם ולא עזב לחצונים חיו. ועם היות שהפקדת' על עבודתם הכל ברצונך וז"א דאנת שליט על כל מלכין דעלמא. דמשבשין בהאי קרא דקשיא להו כדמסיק. וכולהו אמרין מתרצין כפי יכולתם. לא אתיישר וגומר אינו מיושב על מתכונתו. מלך ישראל איהו שלא רצה שיהיה הנהגת הגוים ע"י ממש אלא מידו ע"י השרים הממונים. והכי איקרי שאינו מייחד שם מלכותו אלא על ישראל עם היות שאינו נפעל בהם אלא כרצונו. וע"ד איקרי מלך ישראל אין הכוונה שהוא מולך על ישראל ושאר הגוים אינם תחת ממשלתו ח"ו אלא הכוונה שחלקו ממש הם ישראל ושאר העמים חלקם מידו לשרים וז"ש וע"ד דאמרינן בהנחל וגומר איקרי מלך ישראל. ואי תימא דאיהו מלך הגוים ממש שלא עזבם לשרי' אל תחשוב שאתה מייקר שמו של הקב"ה בזה שאינו אלא אתה מייקר שמם וז"ש האי שבח דילהון דקב"ה מלך עלייהו פי' עליה' ממש משום דמלת מלך הכי משמע שהקב"ה מנהיגם ולא כמה דאמרינן וגומר כי מלת מלך ישלול זה ממש. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. (שייך בדף צ"ה ע"א) פתח ההוא סבא ואמר וגומר הנהיג עצמו בענוה ושפלות כדרכו בכל ספר הסבא הזה כאשר יראה ממנו ענותנותו הגדולה ולכ"א כי איך ידבר ויעסוק בפני החכמים ההם בתורה כיון שהם לא התחילו עדיין ואין זה מדרך המוסר אבל עכ"ז להיותם שהם ד"ת אין לו לאדם להתבייש לדבר בה בפני מי שיהיה. וז"א ואנא היכי אמרי קמי רבנן וגומר אבל אית לי למימר וגומר.

האי קרא אחר קרא אחרא סמיך לפי שכוונתו להעיר אזנם בסוד גלגולי הנשמה המופלאים האלו והתחיל בהאי קרא דובת כהן וגומר ולזה צריך לו להביא ראיה מפסוק הקודם לזה כי ממנו יובן בבירור כי על גלגול נשמות מדבר וכמ"ש ובת כהן כי תהיה אלמנה וגומר ושב' אל בית אביה וגומר וכאשר ביארו הוא עצמו לקמן דף ק"א ע"א. ומה שלא התחיל בביאור אותו הפסוק אשר הוא קודם בפרשה הוא לפי שאותו הפ' מדבר במי שאין לו זרע ולא הניח בנים כי זהו מין גלגול בפני עצמו אמנם האי קרא איירי בסתם גלגולי האדם מחמת מעשיו כאשר ית' ב"ה. גם אפשר הרגיש בפסוק זה אומר מלת היא המיותרת וכמ"ש היא בתרומת וגומר נראה כי אתא לאפוקי אחרא ולזה תירץ

ואמר האי קרא בתר קרא אחרא סמיך כלומר כי באותו גלגול ראשון קאמר כי אתהפך למהוי בעלמא דנוקבא ולא אכיל קדשים רק תרומה שהיא לחם אביה דעלמא דנוקבא וכאשר יתבאר לקמן דף ק"א ע"א. ולז"א עתה כי האי בת כהן אפי' בתרומה לא תאכל כאידך בת כהן ולז"א היא בתרומת וגומר מש"כ בת כהן הנז' בקרא דקדם להאי וז"א האי קרא אחר קרא אחרא סמיך ופי' זה נכון:

ובת כהן דא נשמתא עלאה וגומר אם באנו להאריך בזה יאריך עד אין קץ ואין זה כוונתינו רק שיחזיק מועט את המרובה בקיצור נמרץ ולכן אקדים ואומר כי כבר ידעת היות באדם ג' חלקי הנפש והם נר"ן. ונשמה מכסא ורוח ממלאך ונפש מאופן. גם. צריך שתדע כי כל חלק וחלק מאלו הם כלולים מי"ס ואל זה רמזו י"ס דבריאה י"ס דיצירה י"ס דעשיה גם ידעת כי כל ספי' רביעית הנק' חסד זרוע ימין נק' כהן נמצא שיש כהן באצילות. וכהן בבריאה וכן בשאר. גם צריך שתדע כי המושך אלו הנשמות מלמעלה הוא סוד הכהן הנז' והטעם מבואר כי השפעת הנשמות מלמעלה הוא חסד אלהי לתקנם בעה"ז כדי שיזכו לעוה"ב לאכול מדילהון ולאו במתנה כנודע כי זהו כוונת בריאת העולם ואין אנו פה בביאורו והנה אין לנו חסד גדול מזה אשר הוא ית' הבורא אותנו והמספיק לנו מזון וחיים כדי שנעבדהו ומי הקדימו וישלם ועכ"ז כל המצות שאדם עושה יהיו על שמו וקרן קיימת לו לעה"ב ואין זה כי אם חסד גמור וכמ"ש אמרתי עולם חסד יבנה ולכן תמצא כי כל הנשמות הם מקימם בחד אוצר והוא בתוך גוף הנקבה מלכות והוא בהיכל החסד הנק' אהבה כנזכר בפ' פקודי דף רנ"ג ע"א. וז"ס עד שיכלו כל הנשמות שבגוף והענין כי זהו המלכות נק' גוף להיותה גופא אל הת"ת מלגאו ושכינתיה מלבר והיא נרתיקה בסוד יאהדונהיי: גם אפשר כי להיותה אוצר זה סוד ההיכל עצמו אשר הוא בסוד המלאכים מרכבת השכינ' והם נק' גופא דסיהרא כנודע כי השכינ' מתלבשת בהיכלות אלו כנשמה בתוך הגוף וכמ"ש לקמן פ' תרומה ריש דף קל"ז. ואמר כי האי בת כהן היא סוד הנשמה אשר היתה בת כהן העליון סוד החסד אשר בהיכל אהבה כנזכר פ' פקודי דף רנ"ג כי כל הנשמות תמן קיימי נמצא כי הנשמה היא בתו של הכהן ההוא הנק' אברהם וז"א ברתיה דאברהם וזהו שהוסיף עוד ביאור כמ"ש ואיהו משיך לה לנשמתא מאתר עילאה כי הנה עיקר אצילות הנשמות הם מעולם הבריאה כנודע כי זהו סוד מ"ש כי הנשמו' חצובות מתחת כסא הכבוד מצד הזכר יסוד משפיעים בהיכל שביעי שהוא ראש היצירה ומשם נמשכין עד היכל אהבה כאשר נבאר ב"ה ושם נשארים עד בא עתה עת דודים להאיר על הארץ וז"א ואיהו משיך וגומר נמצא כי האי קרא לא איירי אלא בסוד חלק הנק' נשמה ועלה קאמר בתרומת הקדשים לא תאכל כי בהיות הנשמה בעולם העליון בג"ע העליון

כי שם מקומה כאשר נבאר בשער הנשמות אחר הפטירה ב"ה ושם היא אוכלת בתרומ' עם שאר הנשמות והמלאכים ולהיותה בת כהן אוכלת תרומה שהיא סוד שפע השכינה הנק' תרומה. ומ"ש ברתיה דאברהם נקט האי לישנא משום דידעת כי האבות מרכבת השכינה בז' היכלות דיצירה כנודע כי אפי' משה הוא בהיכל ו' הנק' רצון רק כי כבר ידעת כי אפי' חלק יציר' ועשיה הם בסוד זכר ונקבה והם סוד הוי"ה ואדנ"י המתחברין והמתייחדין בי"ס דאצילות ובי"ס דברי' ובי"ס דיצי' ובי"ס דעשי' כנזכר בריש תיקונים. והנ' האבות הם בסוד הזכר שבעולם היציר' וכן כל האנשים הנלוים הם בסוד הוי"ה וכל הנשים בסוד אדנ"י רק כולם הם בעלמא דנוקבא לפי שכבר ידעת כי בי"ע הם כוללים י"ס של מלכות דאצילות כי ג' עליונות שלה הם בבריאה ושש קצוות ביצירה והעשירית באופן ואין פה מקום זה הביאור:

הנה העולה מכל זה כי הנשמות הם בעלמא דנוקבא קודם דייתון להאי עלמא ואוכלת שם תרומ' בטהר' קודם דייתון להאי עלמא והם כולם בהיכל אהבה כי כבר נשפעו שם כולם ואין עוד שפע נשמות חדשות עד ביאת המשיח ב"ה כנזכר בפ' פקודי רנ"ג. ולכ"א ברתיה דאברהם לרמוז על אותם הנשמות אשר שם בהיכל אהבה ששם מרכבת דירת אברהם אע"ה כי הנשמה דאתיא מאצילות עלמא דדכורא אין בה שום גלגול בזה על עונו' כנודע כי אין נשמה דאצילות חוטא כנודע ואפשר כי אפי' נשמ' הבריא' אינה חוטאת כי היא מסוד השכינה עילאה וכמ"ש לעיל על שש שנים יעבוד דא איהי נשמת' דאתיא ממטטרו"ן אמנם הנשמה הבאה מעולם הבריאה ומעולם היצי' שהם שית דרגין דמטטורו"ן אי אפשר שתחטא וזהו שש שנים יעבוד וז"ס וייצר בב' יצרים יצ"ט ויצ"ר וכבר ידעת כי עץ הדעת טוב ורע הם מטטרו"ן טוב סמא"ל רע. ובזה תבין פי' יצ"ט ויצ"ר פי' כי אלו הב' יצרי' באים ממטטרו"ן וסמא"ל שהם סוד ב' יצירות כי שש קצוות דמטטרו"ן נק' עולם היצירה מצד הטוב וזהו יצ"ט ושש קצוות דס"מ נק' יצירה רעה וזהו יצה"ר ודי למבין. והענין בקיצור כי אין יכולת אחיזת סמא"ל אלא בו"ק מטטרו"ן ישמעאל בחסד עשו בגבורה והשאר האומות. אמנם בבריאה בג' עליונות שהם בעולם הבריאה אין להם אחיזה ולכן אין אחיזת החצונים רק לנשמה הבאה מצד היצרה כי כבר ידעת מ"ש לעיל דף צ"ד ע"ב דאית נשעתא דאתקריאת ברתא והיא ממלכות דאצילות ונשמ' הנק' אמה והיא מן הכסא ונשמה מן מטטרו"ן ונק' עבד ונשמה מאופן ונק' שפחה. וזהו כוונתו במ"ש לקמן אית כהן ואית. כהן וגומר:

ומ"ש קדמאה לגיורין הענין הזה יובן במ"ש פ' שלח לך דף קס"ח ע"א כי אברהם היה מוליד נשמות לגרים וז"ס ואת הנפש אשר עשו בחרן והוא הראשון אשר המציא נשמות

קדושות בעה"ז לגרים ולז"א כאן כי הנשמה נקראת ברתיה דאברהם כי הלא הוא קדמאה לגיורין הוה ומוליד נשמות להם וכולם בנותיו הם. ואם נרצה לדקדק הענין אפשר כי הנה אח"כ ביאר פסוק זה בענין נשמת הגר וזהו ענין ובת כהן כי תהיה לאיש זר כאשר ית' בס"ד: ורצה לרמוז מכאן כי גם היא נק' בת כהן ברתיה דאברהם ובה מיירי קרא דקאמר ובת כהן וגומר כי הלא אברה' הוה קדמאה לגיורין וכאשר ביארנו א"כ כל הנשמות הגרים נק' על שמו בת כהן כי גם אברהם כהן גדול היה כמ"ש רבי ישמעאל והראיה מפסוק אתה כהן לעולם וגומר:

גם אפשר לפרש כי רצה לתת טעם לדבריו למה כל הנשמות נק' בנות אברהם ולז"א כי (רצה לתת טעם לדבריו כי) הוא קדמאה לגיורין. והענין כי כבר ידעת כי אברהם גר צדק היה כי לא נק' בני ישראל אלא מן השבטים ואילך כי אברהם בן תרח עע"ז היה א"כ הוא היה הגר הראשון שבעולם כנודע וסוד הענין כבר ידעת כי הלא נשמת א"ה חטפוה החצונים ע"י חטאו והוה נשמה עשוקה ואח"כ באה בגר ההוא באברהם אע"ה כנודע כי נשמת העשוקים הם סוד הגרים כאשר ית' לקמן ב"ה והנה הוא התחיל להשלים נשמת א"ה ובו התקנה כנודע כי אדם בא בגלגול האבות וגומר והנה ראש הגלגול הזה היה באברהם והוא בסוד החסד שהוא יום הראשון מו' ימי בראשית וכולם נכללים בו וכנודע כי ביום הראשון נברא כל העולם כולו רק כי בשאר הימים נתגלה ענין הבריאה כי זהו ענין תוצא הארץ תדשא הארץ ולא נבראו אז רק כי אז יצאו מן הקרקע ואז נתלו המאורות ברקיע אך כל מעשה בראשית נברא ביום ראשון נמצא כי החסד כולל כל הספי' שלמטה ממנו וכן כל הנשמות הם כלולות בנשמת אברהם וכל הדורות הבאים אחריו הם בניו אם בערך הנשמה אם בערך הגוף. ואם בערך הנשמה ולכן נק' אאע"ה אבי כל הנשמות ונק' הנשמה בת כהן בתו של אברהם אבינו. השתא אית למימר מה בין קרא וגומר כי לפי שכוונתו כי הלא היה אפשר לאוקמי האי בחלק הנק' רוח או הנק' נפש וזה הסבא לא כן פי' רק כי מיירי בחלק הנק' בת כהן ברתיה דאאע"ה כאשר הכרחנו כי לכך איירי בחלק הנק' נשמה משום דאיהי בת כהן כי כל הנשמות הם בהיכל אהבה כמו שביארנו. ולכן קאמר בתרומת הקדשים לא תאכל כי הוא סוד מאכל הנשמות בג"ע של מעלה. ולכן רצה להכריח גם זה בדיוק א' שיתורץ בכתוב והוא או' ובת כהן ופעם אחרת נק' איש כהן. אמנם הענין כי יש כמה מדרגות בכהונה כהן גדול וכהן סתם וסגן כהן וכהן הדיוט. ונלע"ד כי הם סוד מדות החסד שבחלק אבי"ע וכבר ידעת כי מיכאל הוא סוד אריה מלך שבחיות הנק' כהן הדיוט כנזכר בפ' נשא דף קכ"א ע"ב ר"מ. והנה כהן סתם הוא יתיר מאיש כהן כי איש כהן הוי משמעותו כי הוא איש א' אשר יש לו כהונה ואינו

כהן ממש. אמנם כהן סתם הוא כי עצמותו הוא כהן ממש ויתכן במה שביארנו א' מב' פירושים כי זאת הנשמה היא נשמת הכסא או נשמת יצירה ולא נשמת אצילות או נשמת עשיה רק נשמת בריאה או יצירה אשר שם נק' כהן סתם וכבר נתבאר לעיל כי גם הר"ן באים מצד הכהן איש החסד. ולזה כיוון הכ' באו ובת כהן סתם ולא אמר ובת כהן הגדול או בת איש כהן וזה לרמוז כי בת כהן זו היא סוד חלק הנק' נשמה ולא הוי חלק הרוח או הנפש וז"א וע"ד אית נשמתא ואית רוח ואית נפש:

ובת כהן וגומר דא נשמתא וגומר פה הורה מה שביארנו כי הוא סוד חלק נשמה וביאר עתה בפי' אמאי נק' בת כהן ואמר כי הלא הך נשמ' אתמשכת מאתר עילא' וגומר וזה סובל ב' פי' אשר כתבנו דאפשר דהאי אתר עילאה דמיניה אתמשכת היא סוד היכל שביעי הנז' בפ' פקודי כי שם זווג שביעאה ושביעאה והוא מעולם היצירה ומשם נשפעים אל היכל הרצון שבו סוד הת"ת וז"א ועאלת לגו סתימו דאילנא דחיי פי' בהיכל הרצון שבו נסתם ונעלם אילנא דחיי כנודע כי הוא היכל הת"ת הנק' אילנא דחיי. או אפשר כי הוא סוד הכסא וזהו נק' אתר עילאה כי משם הנשמות חצובות ואיירי בנשמות הבריא': ואומר וכד רוחא דכהנא עילאה וגומר הענין כי כבר ביארנו כי מיכאל הוא כהן הדיוט ואמנם סוד כהנא עילאה הוא סוד החסד של השכינה הנגנזת בהיכל אהבה וכאשר הנשמה ירדה אל היכל הרצון אז יוצאים משם על ידי הנשיקות שהם סוד אתדבקותא דרוחא ברוחא ומתמן נפקי נשמתין ע"י פה ה' ואז נשיב רוחא דכהנא הוא סוד רוחא דגניז בהיכל אהבה כנודע כי יש חיבור גופא ברוחא ורוחא ברוחא וכמ"ש בפ' פקודי באורך ולכן סוד רוחא דהיכל הרצון שהוא אילנא דחיי שהוא הרוח דגניז גו היכל הרצון ואז שאיב הנשמה ואפקא מתמן בחד אוצר והוא סוד היכל האהבה כנזכר בפ' פקודי וכמו שביארנו לעיל:

ווי לעלמא. ביאר או' כי תהיה לאיש זר פי' המקדש עצמו בשעת תשמיש למטה הויין לו בנים ת"ח והענין כי בנין הגוף הוא קדוש ובנוי בקדושה ואתער עלה נשמה קדישא ואז האי נשמתא יכלה לאתנהרא בהאי גופא קדישא אמנם כד האי נשמתא עאלת בגופא דלאו קדישא כי אביו ואמו לא נתקדשו בעת תשמיש רק בהתלהבות היצה"ר ואז הך נשמה כד עיילא להאי גופא דהוא בניינא דאיש זר כי נכנס בשתוף היצה"ר הנק' איש זר ובזה לא יכלה האי נשמתא לאנהרא ואינה משלמת תיקוניה בהאי עלמא ולכן כאשר יוצאה מן העולם אינ' שלימ' ואינה ראויה לחזור למקומה כבתחלה ולאכול בתרומת הקדשים היא סוד מאכל נשמו' בג"ע העליון הנק' תרומת קדשים כנזכר דף ק"א ריש ע"ב:

תו אית בהאי קרא וגומר ביאר פי' אחר כי מדבר על נשמת הגר שהיה גוי וערל ובזה הפי' אתיא שפיר מלת איש זר כי הוא איש זר ממש וגם נשמה זו נק' בת כהן כאשר ביארנו לעיל באומר ברתיה דאברהם קדמאה לגיורין וגומר ואו' ופרחת עליה מג"ע הענין נתבאר פ' שלח לך דף קס"ח ריש ע"א כי מזווג הצדיקים בג"ע הארץ נבראות נשמות הגרים ופרחין מתמן תחות גדפי דשכינתא וז"ש כאן ופרחת עליה מג"ע באורח סתים ומשם מן גדפי שכינתא יש שבילין הרבה שהולכין אל האומות ומשם הולכת אותה הנשמה אל הגר ההוא וכנזכר פ' בראשית דף י"ג ע"א פקודא תמינאה. ואמר כי האי נשמתא אין לה רשות לאכול בתרומת הקדשים עד שתחזור להתגלגל פעם אחרת בגוף ישראל קדוש ואפשר כי זו הנשמה הנז' כאן היא נשמת ישראל ממש שנתעשקה ונכנסה בנפש הגר ההוא כנזכר לקמן ולכן לא תאכל בתרומת הקדשים עד שתחזור לשרשה ולא איירי בנשמות הגרים ממש כנזכר בפ' שלח לך דף קס"ח כנ"ל:

תו ודאי הוא רזא עילאה וגומר רצה לפרש פי' השלישי בפסוק הזה והוא כי עמודא דקיימא לטקלין פי' המל' כי יש עמוד א' אשר בו תליין מאזנים העליונות השוקלות כל הנשמות. וביאור זה יתבאר מפ' פקודי בהיכל זכות דף רנ"ב ע"א בפתחא ג' וד' דתמן קאים חד מתקלא ואזני"ה שמיה והוא השוקל כל הנשמות ושתי כפות המאזנים שלו הם חד לימינא וחד לשמאלא

הריא"ל וגדודיא"ל שמם וכאן הם שוקלים הנשמות. ואי אכרע הכף השמאלית אז הולכת הנשמה לשיקלא אחרא אשר בגיהנם ונשקלת שם פעם אחרת בהיכל חובה דף רס"ה. והנה ידעת כי לא ניתן גזר הדין ביד המלאכים אם לא מצד השכינה בסוד אלהים נצב בעדת אל והוא הגוזר הגזרות והדין וידעת כי בכל היכל ותיכל אית בגוה חד רוחא אשר ההיכל הזה הוא גוף ומלבוש אל הרוח ההוא הוא סוד כח השכינה המתלבש בתוך כל היכל והיכל והוא הרוח של כל ההיכלות דוגמת הנשמ' המנהגת את כל אברי הגוף. והנה סוד אותם המאזנים אינם שוקלים כי אם ע"י הרוח ההוא של אותו ההיכל אשר נשיב אוירא דיליה בההוא מאזנים ואז נכרעין המאזנים או כף ימין או כף שמאל כפי הכף אשר אליו יגיע נשיבת האויר ההוא. והענין הוא כי להיות דהאי מתקלא יתיב בפתחא רביעאה ואמנם אותו רוחא יתיב באמצע ההיכל לכן נשיב אוירא דיליה ומטי להנהו מאזנים ולפעמים נשיב בכף הימינית או השמאלית. וזהו מ"ש כאן דעמודא דקיימא לטיקלין גו אוירא דנשבא אית טיקלא חדא בהאי סטרא פי' כי העמוד הזה הוא אזני"ה ואינו עומד אלא בכח אוירא דנשבא הוא סוד ההוא רוחא דשכינה

שבתוך ההיכל ההוא וביה אית טיקלא חדא הם סוד שני כפות המאזנים שהוא הנק' טיקלא כמ"ש לעיל שמותם:

והאי טיקלא איהו בהאי סטרא פי' כי ב' סטרין אינון סטרא דמהימנותא שהוא י' כתרין דמסאבותא. ובהאי סטרא דמהימנותא קאים האי טיקלא בהיכל זכות וכן יש כנגדו בסטרא דשמאלא דמסאבותא טיקלא אחרינא והוא סוד טיקלא דקאי בהיכל חובה. ואלו הטיקלין דבהיכל זכות נק' מאזני צדק. ואותם דבהיכל חובה הם נק' מאזני מרמ' וכנזכר כל זה בפ' פקודי דף רנ"ב ע"א:

והאי טיקלא שהוא דבסטר מהימנותא לא קאים לעלמין בשכיבו כי תמיד הוא שוקל הנשמות כנודע כי בכל יום ויום דור הולך ודור בא וכן הנשמות בג"ע התחתון וכן התפלות הם נשקלות שם בכל יום ויום כי שם הוא ב"ד העליון הנק' סנהדרי גדולה ונשמתין סלקין פי' כי הנשמות עולות מהאי עלמא בשעת פטירת האדם הם עאלין ותבין פי' כי נכנסות שם להשקיל ואח"כ לפעמים עאלין לגו ולפעמים תאבין להתגלגל פעם אחרת כפי אשר גזרו עלי' ואז בעת דתייבין לפעמים הם נעשקות באותם מאזני מרמה כמ"ש ב"ה או אפשר לפרש כי נשמתין דסלקין מהאי עלמא עאלין לגו ואותם הצריכות לירד תאבין בהאי עלמא ויוצאו' לחוץ ועם היותם חדשות לפעמים הם נעשקות כמ"ש ב"ה:

גם אפשר לפרש בסוד האי טיקלא הנ"ל והוא סוד נפלא והענין כי סוד העמוד הוא אות ו' שבשם והוה קאים גו אוירא דנשבא הוא סוד השפעתו וקיומו ע"י אות יו"ד שבשם הנק' אויר כנודע והוא נשיב אוירא דיליה בהאי עמודא. ובהאי עמודא קיימא טיקלא והם ב' ההי"ן שהם ב' כפות המאזנים בסוד בריח התיכון מבריח מן הקצ' אל הקצ': נמצא כי סוד השם הזה הוא סוד המאזנים אשר בו נשקלו כל העולמות והנשמות והנה דוגמא זו הם אותם המאזנים שביארנו לעיל העומדים בהיכל זכות ואות יו"ד הוא סוד ההוא רוחא דבגו ההיכל והעמוד הוא **אזני"ה** והכפות הם **הריא"ל וגדודיא"ל** כנ"ל א' בסוד ה"א עילא' רחמי וימינ'. וא' בסוד ה"א תתא' שמאלא ודינא ואין להאריך עוד בזה:

אית נשמתין עשיקין וגומר נודע כי יש אדם בקדושה והוא סוד אדם דאצילות אדם דבריא' אדם דיציר' אדם דעשי' וכל אלו עולין בשם אדם ויש כנגדו בסטרא דמסאבותא הנק' אדם בליעל איש און כנזכר בתיקונים ולפעמים כפי העוונות ישראל וכמ"ש לקמן ב"ה ואז שליט כביכול האי אדם בליעל ונקיט האי אדם והיא הנשמ' הטהור' ונשיק לה ונטיל לה. ואפשר כי זה מדבר על אותה נשמ' שנפטר' מן העה"ז ועלת' לידון בההוא טיקלא וכשכף חוב' מכריע אז עשיק לה סטרא אחרא כנודע. או אפשר כי זה מיירי

אפי' בעת הורדת הנשמות אל העה"ז כי אם יש עוונות גדולים באותו הדור אז עשיקו לון ההוא סטרא אחרא הנקרא אדם בליעל והוא סמא"ל. וזהו פ' עת אשר שלט וגומר פי' כי יש לזמנים אשר שלט אדם בליעל בנשמת אדם הקדוש לרע לו פי' לרעתו של ההוא אדם בליעל כמ"ש ב"ה:

אבל האי נשמתא וגומר פי' הנה ביאדנו אותו פסוק דעת אשר שלט אדם באדם וגומר ובאותו הפ' יובן פ' דידן אמנם אין כוונת הך פסוקא להודיענו זה רק להודיענו בענין הנשמ' עצמ' ולא בענין ההוא אדם בליעל אי הוי לרעתו אי לאו כי קרא דידן של ובת כהן לא איירי אלא בענין הנשמ' עצמ' מה תהי' ממנ' ואמר כי זאת הנשמ' העשוק' אשר נתבאר בפ' עת אשר שלט וגומר היא בתרומת הקדשים וגומר כי מאחר אשר תהי' לאיש זר ונתעשק' שם ולכן א"א לה לאכול מתרומת הקדשים הוא סוד שפע השכינ' כנזכר לקמן דף ק"א ריש ע"ב ובז' יובן מה שהקשינו לעיל אומרו היא בתרומת וגומר כי מלת היא הוא מיותר והל"ל בתרומת הקדשים וגומר אמנם בזה יתבאר כי הנה יש בענין הזה הרב' דרושים והוא כי אעפ"י שעשק' הזר ההוא הוא לרע לו כנזכר אמנם אין כוונתינו עתה רק לבאר מה שנוגע לה בעצמ' וז"ש היא כלומר מה שנוגע בה בעצמ' היא שבתרומת הקדשים וגומר כי איש זר הנז' כבר נתבאר עניינו בפ' עת אשר שלט וגומר ואין אנו פה בביאורו וז"א דא איהו לרע לו ואיהי בתרומת הקדשים וגומר כלומר ואיהי מה שנוגע אל הנשמ' בעצמ' הוא כי בתרומת הקדשים לא תאכל:

אתא קרא ואמר וגומר פי' כי כבר ביארנו פסוק עת אשר שלט וגומר מה היא ענין שליט' זו ואמנם מן הפסוק ההוא שהם דברי שלמ' ע"ה אין אנו יכולין לידע ביאור ענין שליט' ההיא מה ענייני' ולכן האי קרא אתא לאשמועינן הך חידושא היאך הוא ענין שליטת האדם באדם ואמר ובת כהן וגו' כי האי נשמתא דאקרי בת כהן תהי' לאיש זר לחלקו וזהו ענין שליט' זו נמצא כי האי קרא אתא לאשמועינן דרוש שליטת איש זר בנשמות דהכי הוא כמ"ש וז"א אתא קרא ואמר וגומר הכי הוא כלומר כי בא להשמיענו הדרוש הזה. ואחר שידענו היאך הוא אפשר שאיש הזר שליט בנשמ' הקדוש' ובז' ידענו פי' פסוק עת אשר שלט וגומר ואין כוונתי לומר כי פסוק התור' בא לבאר פ' דשלמ' אך כוונתי לומר כי פסוק התור' בא להודיענו הדרוש הזה ואנחנו המוצאים אח"כ פסוק עת אשר שלט ידענו ביאורו ע"י פסוק ובת כהן וגומר:

הכא אית רזא היך מתעשקן וגומר כבר ידעת כי אילנא דטוב ורע הוא מטטרו"ן וס"מ והעול' הזה נידון ע"י שתיהם ולכן בזמן שיש זכות ומעשים טובים לישראל אז אתנהג עלמא ע"י מטטרו"ן וז' היכלותיו נדון העול' בהיכל זכות וכשיש ח"ו עונות בישראל

אז נדון העולם בהיכל חוב' ומתנהג ע"י ס"מ ואז הנשמות היורדות בעה"ז אתעשקן ע"י החצוני' והם חסידי א"ה ות"ח ממזרים הקודמין לכ"ג ע"ה כנודע מענין שמעי' ואבטליון עם אותו הכהן שנתקנא עליהם כנודע. ואם נרצ' לדקדק כי פי' זה הוא קרוב לפי' הקודם לזה שפי' כי האי נשמתא אתמשכת על גיורא וגומר וצריך להבין מה הפרש בין שתיהם. ואפשר לומר כי למעלה הנה הוא גר אשר מותר לבא בקהל ה' והוי כישראל גמור לכל דבריו אבל פה למטה הוי נשמת חסידי א"ה שנשארים בגיותם וכן נשמות ממזרים האסורים לבא בקהל ה' לעולם א"כ הפרש גדול יש בין הך פי' לפירושא קמא. גם אם תדקדק דברינו לעיל תבין דיוקים אחרים כי לעיל הוי בנשמות גרים בסוד ואת הנפש אשר עשו בחרן. ואמנם הכא הוי בנשמת ישראל ממש. וכן שינויים אחרים:

אם רעה בעיני אדוניה וגומר אמר כי גם פ' וכי ימכור איש את בתו וגומר נדרשת ע"ד הסוד בסוד גלגול וז"א האי פרשתא על רזא דא אתמר וכי ימכור וגומר כמה אינון בעלמא וגומר אמר כי הפ' הזה קשה להולמו והרבה חכמים רצו לישבו ואומרים הרבה פירושים בו וז"ש וכולהו אמרין. אבל קרא דא עכ"ז לא אתיישב במילוי ובדבריו אפי' אחר דברי פירושים והק' הקושיא שיש בפ' הזה והיא וכי קב"ה וגומר כי הלא אין השי"ת מייחד שמו על א"ה כי הלא הנחילם לע' שרים כמ"ש בהנחל עליון גוים וגומר אבל ישראל נאמר עליהם כי חלק ה' עמו וגומר והנ' אם נקראהו מלך הגוים הנה בזה ישתבחו ויתפארו הגוים לומר כי השי"ת מתייחס אליהם וז"א ואי תימא דאיהו מלך הגוים איקרי הא שבחא דילהון וגומר כלומר שאם נרצה לקוראו מלך הגוים בזה וא"כ היה ראוי שלא יקרא מלך הגוים. ותו סיפיה דקרא וכו' היא קושיא מבוארת עכ"ל:

עוד מצאתי לו כתוב וז"ל. ועאלת לגו סתימו וגומר וכד רוחא דכהנא הוא שם א"ל ועיין מה שביארתי דף צ"ו ע"ב ושם נתבאר כי שם א"ל הוא סוד הרוחניות שבספי' החסד:

היא בתרומת הקדשים וגומר כתב הרמ"ק ז"ל כי הנה הראשון והמוקדם שבכל השפע העליון הוא אשר נוטלין אותו הנשמות היושבות בז' היכלות הנק' פרגוד שהם תחת כסא הכבוד וזהו נק' תרומת הקדשים. אמנם השפע הנשאר אח"כ נק' קדש סתם. ונלע"ד להפך כי הקדשים הן סוד המובחר אשר בשפע העליון היורד מן האצילות עצמו אך השפע מעלמ' דנוקבא הוא הנקרא תרומת הקדשים כנודע כי תרומה בסוד מלכות וזה בעצמו פי' הסיבה בעצמו לקמן דף ק"א ריש ע"ב דה"א קדש איהו מעלמא דדכורא וגומר ועיין שם היטב ותמצא כדברי. והנה מוכח כי הנשמה עד שלא תשלם קישיטיה אפי' בתרומה לא תאכל ומכ"ש בקדש עצמו. אך אחר שנתקן אז זוכה אל הקדש עליון. אמנם המתגלגל בסוד היבום על עונש פריה ורביה אז אפילו אחר התיקון נשאר בעלמ' דנוק'

ולא אכיל אלא בתרומה. ואם נרצה לפרש כי תרומת הקדשים ר"ל חלק א' ממאה חלקים הנשאר מקדשים העליונים שהם מכתר ועד יסוד והמ' היא תרומ' של אותם קדשים עילאין: ופרחת עליה מג"ע. הענין הוא בסוד חד אומה הנקראים תחש ותמן פרחין ועיין פ' תרומה דף קמ"ז ע"ב על פ' ואת הנפש אשר עשו בחרן בענין נשמות הגרים דאתערו בההוא תחש ע"ש. וקשה כי לקמן דף צ"ו ע"ב אמר דלעה נכרי לא ימשול למכרה כי אין הנשמה נכנסת אלא בגוף ישראל הקדוש. ואפשר כשנדייק או' לעם נכרי שהוא חסידי א"ה הנקר' גר ותושב כדקאמר הרמב"ם ז"ל בהלכות איסורי ביאה כי הלא עדיין גוי הוא ומכלל בני נח. גם הממזר אסור לבא בקהל ונק' נכרי בודאי. אמנם הגר הרי הוא כישראל גמור ונושא בת ישראל הקדוש' וכן נושא נשמת ישראל הקדוש' כי אינו נכרי:

בעמודא דקיימא לטקלין וגומר התמיה הרמ"ק על זה עוות הדין מהנשמות העשוקות האלו ע"ש. ונלע"ד כי אין בזה תמי' ולא עישק ח"ו כי ידעת כי הבנים הם ענפים המתפשטים משורש ענפי האב והאם כנודע ולכן אם האדם והאשה ההיא יהיה בהם איזה עון ומכ"ש אם יהיה בעת החיבור והזווג ההוא הנה אז נפגם גם הענפים שלו בההוא עלמא. ובצאתו משם לרדת להתגש' בטיפת זרע אביו ואמו הנה יש אל החצונים אחיזה בהם בהכרח ואז יהמשקו וזה דבר ברור כשמש ואין זה עושק ח"ו. גם אל תתמ' מן הדבר הזה כי גדול' מזו ראינו ענין גלות שכינ' ודוגמתו. וסוד עמודא דקיימא לטקלין הוא סוד בית דין א' העמוד בהיכל זכות ובידו מאזני צדק. וכן כנגדו בהיכל החובה בידו מאזני מרמה וכל זה נתבאר באורך בפ' פקודי ושם נדונים הנשמות הראויות להתעשק או לאו וכאשר חלש כח מאזני צדק ע"י עונות אב ואם של הנשמ' ההיא אז גבר' יד מאזני מרמ' ועושק אותם ואין להאריך עתה בזה יותר:

מאריה דעלמא מאן לא ידחל מינך וגומר ביאר הרמ"ק ז"ל כי כל זה ההפסק בכאן הוא לפי שמאומרו כי הקליפות עושקות את הנשמות היה נרא' גרעון ח"ו ולזה הודיענו כי עכ"ז אפי' הקליפות הן משועבדות תחת רצון הבורא ית. ונלע"ד כי אין זו הכוונה דפשיטא הוי הא מילתא וזיל קרי בי רב הוא. אמנם כי לפי שכוונתו היא לדחות סברת ספרי קדמאי האומרים כי מאינון נשמתין עשיקין הוו ממזרים ת"ח וחסידי א"ה הבאים בדרך טומאה והנה מזה נראה כי יש שליטה ח"ו לטומאה על הקדושה ואמנם אין כן סברתו רק כי הם נשמתין דינוקין וגומר הטהורים מזרע ישראל הקדוש כדכתיב אח"כ שאין שום יכולת שליטת החצונים עליהם בסוד לעם נכרי לא ימשול למכרה ולכן הציע הצעה זו להורות כמה פנות. א' כי כל הקליפות אינן אחוזות ואינן שולטות אלא באחת בחי' הקטנ' משם אלהי"ם וא"כ איך ירימו ראש להצליח בעושקים. וגם כי נשמות ישראל

הם חלק ה' עמו כנזכר בדבריו וא"כ אין שום חלק ואחיזה אל החצונים או אל שרי האומות של ישראל בנשמתם כלל ועיקר. אלא ודאי שאין האמת כדברי ספרי קדמאי:
והרא"ג ז"ל כ' וע"ד אית נשמתא וגומר כמו שיש בחי' בכהני' כך בנשמות:
אית נשמתא. מסטרא דאצילות ומצד הבריא':
וא"ת רוחא. מסטרא דעבד מטטרו"ן יציר': ונפש מעשי'. שגם היא בכלל איש כהן שסנדלפו"ן ומטטרו"ן הם תרין כרובין כנודע:
דאתמשכת מן אתר עילא'. מן הבינ' סוד הראש ומוחא שמשם אתמשך הנשמה דרך חוט השדר' וז"ש לגו סתימו דאילנא דחיי וכד רוחא דכהנא רבה נשבא פי' כשהחסד מסתלק אל הבינה לגרום אל הייחוד:
ויהיב נשמתין באילנא דא שהבינ' נותנת הנשמ' אל הת"ת:
פרחין מתמן. היינו מהת"ת:
ועאלין באוצר חד. מלכות:
דקא משכין משיכו בהדי יצה"ר. פי' משכין משיכו דנשמתין בגוף הנעש' ונבנ' על ידי היצה"ר דהיינו בחימום חיבת ביא' בלי הכנת קדוש' וכוונ' הגונ' דבז' יש לה מחתרת חתור' לה מקודם שאח"כ לא אשתלימת.
וכד נפקא מהאי עלמא היא בתרומ' הקדשים לא תאכל כי כפי הקדושה שהאדם מתקדש בשעת תשמיש כך מטביע אותה קדוש' בוולד הנעש' ולזה נצטווינו בתור' קדושים (יהיו) [תהיו] וגומר. ווי לעלמא דלא ידעין בני נשא לאסתמרא דקא משכין משיכו בהדי יצה"ר. שיש בידו יכולת להשמר ולהתקדש בשעת תשמיש כדי שתמשך הנשמ' בבנין טהור וקדוש והוא לא כן עשה.
תרומת הקדשים פי' הקדשים הם מיני השפעות קדושות הבאות לעולם כגון בני חיי ומזוני וכיוצא. והמורם מהם ברוחניותם היא תרומת הקדשים והיא חלק מזון הנשמות. א"נ תרומת הקדשים היא מזון הנשמות הנמשך מלמעל' מהמלכות הנק' תרומה כדאיתא בפ' תרומה ששם מקור נשמותיהם של ישראל:
ופרחת עלי' מג"ע באורח סתים. הענין שהנשמות הגרים נעשים מזווגי הצדיקים בג"ע כנז' בפ' שלח דף קס"ח ונכנסין בהיכל אחד וכד מתגייר' גיורא חד פרחא נשמתא מהאי היכלא ועאלת תחות גדפי דשכינתא כדי שהשכינ' תנשק אותה לפי שהיא פרי צדיקים שבג"ע וז"ש כאן.

ופרחת עלי' מג"ע באורח סתים. וגומר מ"ש מג"ע היינו מאותו היכל ידוע שבג"ע ומשם נכנסת תחת כנפי השכינה לאתדבקא בנשיקין דרחימו דהיינו אורח סתים ומשם פורחות:

על בניינא דאתבני מערלה וגומר.

דא הות לאיש זר כלומר לפי זה צודק יותר במלת איש זר שהוא זר ממש אשר לא מבני ישראל הוא ואין לך עלבון גדול מזה שאחר גודל הקדוש' הנז' תכנס בבנין עשוי מערלה בנדות ובמאכלות אסורות וכיוצא שהיא בתכלית הטומא' ודאי עליבתא היא נשמתא וגומר ודוק מלת תהי' לאיש זר כלומר הויית' הקדוש' והטהור' עתה תכנס לאיש זר לכן היא בתרומת הקדשים לא תאכל כפי מקום אחיזתה כך תהי' מאכלה ומזונא דהיינו מגדפין דלבר בעלמא דנוקבא משם תבא לה השפעת' אמנם לא מתרומת הקדשים הנמשכת מעלמא דדכורא למלכות לחלק לנשמות ישראל משם לא תאכל היא דייקא לא תאכל.

ותו ודא היא רזא עילאה יתירה מכולא. ה"ג כלו' עוד פי' אחר והוא סוד נפלא יותר מהפירושי' הקודמים:

בעמודא דקיימא לטקלין פי' בהיכל זכות ששם ע"ב סנהדרין שממונים לשקול מעש' בני אדם וקראו עמודא שכן אחד מג' עמודי עולם הוא הדין ובהיכל זכות הזה גומרין דין כל בני עולם: גו אוירא דנשבא. הענין שעולם העשי' נברא בדבור דכתיב בדבר י"י שמים נעשו. אמנם עולם היציר' דהיינו עולם המלאכים שלמעלה מהם נעשו בנשיבו דרוחא שהוא יותר פנימי וזהו וברוח פיו כל צבאם דהיינו אוירא דנשבא מפיו ובתוך אוירא דנשב' דהיינו בתוך עולם המלאכים יש שם היכל זכות שהוא עמודא דקיימא לטקלין כנזכר ובתוך היכל זה יש טיקלא חדא בהאי סטרא וגומר וענין זה נתבאר בפ' פקודי דף רנ"ב ע"ש ונקראו אלו מאזני צדק פי' מאזנים להעלות מספר הצדק והזכות שעשו בני העולם אם רוב זכות או אם רוב עונות והעונות משליכים אותם למט' אל מצולו' ים היכל חובה כנזכר בפ' פקודי בדף רס"ח ושם שוקלים העוונות פעם אחרת כדי לתת להם כפרי מעלליהם לא לידע הכרעתם ואלו נק' מאזני מרמ' לפי ששם שוקלים המרמות והתחבולות כמה הם:

והאי טיקלא לא שכיך לעלמין פי' האי טיקלא שבהיכל זכות לא שכיך לעלמין לפי שבכל יום יש בני אדם שחוטאים ויש שעושים זכיות וכפי רוב העבירות או המצות כך תהי' ההכרעה או לכף זכות או לכף חוב' וכמו כן יש נשמתין סלקין שמסתלקין מן העולם עאלין ותבין עאלין בפתח היכל זכות ונכנסין לפני הע"ב סנהדרין אשר יש מהם

שנגמר הדין עליהם שילכו לבית מנוחתם ויש שנגמר דינם לחזור ולהתגלגל וז"ש ותבין כלו' שחוזרי' לעולם להתתקן או להדריך הדור וכיוצא. ואפשר דמלת סלקין פי' עולים במשקל כלישנא דקרא במאזנים לעלות. ואפשר דתנא והדר מפרש. והאי טיקלא לא שכיך לעלמין. ומה פירושו ונשמתין סלקין עאלין ותבין כי אי אפשר לעולם שלא ימותו ויעלו נשמותיהם למעלה וכנגדם יוצאות נשמות אחרות או הן עצמן לעולם כנזכר בר"מ בדף רי"ז. וזהו המחדש בכל יום תמיד מעש' בראשית וכפי מעשה התחתונים כך תהי' ההכרעה לכף זכות או לכף חובה וכשתכריע לכף זכות יוצאו' הנשמות בלי שום פגע רע כי אין שום קליפ' רובצ' בפתח ההיכל כי במקום שאין גנבים קוסטינר למה. אמנם כשההכרע היא לרע' הנשמות היוצאות אז בעת ההוא הם נעשקות ביד לילית הרשעה כדמפרש ואזיל.

כד שלטא אדם. בליעל איש און.

באדם דהיינו הנשמ' שנק' אדם ע"ד שפי' על פסוק על בשר אדם לא ייסך:

לרע לו ודאי כלו' לרע לו דאדם זה דהיינו נשמ' זו הנעשקת:

אבל האי נשמתא וגומר פי' אחר הוא דלרע לו מוסב על אדם בליעל דאיהו איש זר כדמפרש ואזיל:

מה דעביד שהם ממזר ת"ח או חסידי או"ה כדמסיק:

אתא קרא ואמר ובת כהן כי תהי' לאיש זר הכי הוא. אפשר ששני הענינים שאמר מרכיב שניהם וזהו ובת כהן דהיינו שתהי' לאיש זר שנעשקת בידו כפשוטו ודלא אמר כי תנשא רמז נמי כי תהי' מלשון נהייתי ונחליתי כלו' משבר לאיש זר:

ואיהי בתרומת הקדשים לא תאכל. וז"ש כי תהי' לאיש זר הכי הוא כלו' דוק ותשכח הכי בקרא דהכי הוא כמה דאמינא:

ואינון ת"ח דקדמי לכהנא רבה וגומר הם ת"ח ממזרים ומפני כבוד תורתם לא הזכיר מלת ממזר אלא בדרך רמז אותם הקודמים לכ"ג אשר כבר ידעת מי הם:

אע"ג דעאל לפני ולפנים. מיקר' היא מפנינים נפקא לי':

דאי פרשתא על ריזא דא אתמר כלו' חוזר אל מאי דסליק מיני' ואין לומר דאהדר אדלעיל האשה וילדי' תהי' לאדוני' וגומר.

אם רעה וגומר. מארי' דעלמא וגומר. הקדי' הקדמ' זו להכניס פחד ויראת חטא בלב העם שייראו את השם ויזהרו מלחטוא לפי שעונות התחתונים גורמים שתגבר הקליפה בעלמא ותעשוק הנשמות כדמסיק:

דאנת שליט על כל מלכין. כלומר ואם על המלכים הוא שולט ויראים ממנו כ"ש יתוש כמוך שראוי לך לירא מזעמו שלא תשחית העולם במעשיך. ונקט לשון שליט ולא מלך להורות שמדת דינו ומשפטיו בכל הארץ כתרגום (אתעבדו) [את עבדו] בשבט בשולטן. א"נ מאן לא ידחל מינך וגומר הקדים לדבריו:

מי לא ייראך מלך הגוים לומר שכמו שאין ראוי לאדם לירא ממלך בשר ודם רק מהקב"ה כי לב מלך ביד ה' וגומר כך לא תירא ולא תחת מלילית העושקת שאני מגלה לך סודה כי אם מהקב"ה יוצר הכל הוא צוה ויעמוד:

דקא משתבשין. שאומרים שיבושים בפי' הפסוק וכלהו אומרים ואינו מתיישב על תלו כלו' אין מי שיעמוד על תוכן הפי' בכל כחותיו וצדדיו ותיבותיו שהם תילי הפסוק שיהי' דבר דבור על אפניו שאם יצדק הפי' במלה א' מהפסוק אינו מתיישב בסופו. וי"ס דגרסי' על פומייהו:

ואי תימא דמלך הגוים איקרי כלו' אין הכי נמי שנק' מלך ישראל בעצם אמנם נק' מלך הגוים ג"כ על צד ההשאל' להורות שאין בלעדיו ומלכותו בכל משלה. דא"כ יקשה הא שבחא דלהון וגומר ולא כמה דאמרין דאתמסר לשמשין ולממנן כלו' אם האמת כך נמצא שהפסוק משבח אותם יותר ממה שהם אומרים לפי שהם אומרים שהם תחת השרים וכפי זה אתה מעלה אותם בעילוי גדול שיקר' ה' מלך הגוים אפי' שיהי' ע"צ ההשאל'. א"נ ולא כמה דאמרין פי' חברייא בפי' פסוק בהנחל עליון גוים וגומר שאותו הפי' אינו צודק אחר שיש פסוק אחר מכחישו וקורא אותם מלך הגוים:

היך לא מסתלקי לרום רקיעא דמשמע שנכנסו בסוג א' אלא שהם פחות מעט דמאין כמוך משמע דאין כמוך ממש פחות מעט יש כמוך וזה אינו ח"ו. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון אשר שלט האדם באדם וגומר לרע לו פי' אדם בליעל איש און בעלה של און שליט באדם דהיינו הנשמה לרע לו ודאי ר"ל לרע לו לנשמה. אבל האי נשמתא וגומר הוא פי' אחר ופי' לרע לו כלומר לרע לו לאותו אדם בליעל. מאריה דעלמא וגומר פתח בזאת דרך רמז להכניס פחד ויראת חטא בלב העם. עכל"ה. ועיין באור הגנוז בס"ד:

דף צו.

עיקרא רבא ויקרא שוי לון וגומר מפני שהפליג מעלת הקב"ה באו' שאין בגוים כמוהו הא פחות בקרוב יש ח"ו. בתר כתלייהו הוית מאותם דסלקא דעתייהו למימר דקב"ה איקרי מלך הגוים כאמור לעיל ואי תימא וגומר. כל שמהן וכל כנויי שמהן וגומר ג' עניינים הם הא' הויות שם הוי"ה שבכל ספי' וספי' כפי נקודה המור' על ההשואה והרחמים שבכל הספירות. הב' שמות כגון אהי"ה י"ה א"ל אלהי"ם וכיוצא. הג' כנויים

כי לכל שם יש הרבה כנויים כמו צד"ק זא"ת כס"א אנ"י מלא"ך מל"ך וכיוצא כינויי המלכות כולהו מתפשטין לאורחייהו כפי שינוי בחי' הספירות וכולהו מתלבשין וגומר כי נשמת הספי' הוא שם הוי"ה והוא מתלבש במלכות בשם אדנ"י ושם אדנ"י מתלבש בכנויים והכנויי' אינם פועלים אלא ע"י כנויים המתגלים יותר ועד"ז בכל ספי' בענין כמו שהשמות מתלבשו' אלו באלו כן הכנויים מתלבשים אלו באלו בכנויי הספי' בעצמה ומתפלגין לאורחין ושבילין כי פעולת הספי' בחי' הרבה על ידי כינויים הרבה. אמנם שם הוי"ה אינו כן אלא הוא שם מורה על אחדות הגמור דלא אתפליג באורחין ושבילין לפעול אלא הוא נשמה לכל השמות וז"ש שמא יחידאה בריר מכלא דאחסין וגומר והוא מתייחס השם אל העם. בשמא דא ממש יתיר מכל שאר שמהן וגו' ירצ' שנשמתן של ישראל מפנימיות השם היותר גבוה משאר השמות וגם להם חלק בשאר השמות והמלאכים הקדושים האחוזים בשמות: אמנם השדים המתפשטים לחוץ הם דוקא בשם אלהי"ם והיינו הכח המתלבש שם כי שם אלהי"ם בגבורה וגבו' ממנה התפשטות כחות הדין קדושים והם משתלשלים אלו מאלו עד מדרגת דבקות בעלי הדין עם החצונים שהם צריכים להם להעניש ע"י רצון השם ואז הקדושה מתפשטת בלבוש ידוע וזה יקרא טינוף הרגלים כאו' רחצתי את רגלי וגומר וזהו ויקר אלהים אל בלעם לשון קרי וטומאה והיינו ע"י אותם הענפים המתפשטים לחוץ שהם לבוש אל הקדושה וז"ש אתפלג שמא דא לשמשין ולממנין דמנהיגי לשאר עמין ואפי' בחצונים וז"א ואפי' ע"ז. ודינא ביה שריא דהיינו הגבורה אפי' ע"ז בכללא כלומר אם נאמר שעל שם מלך אלהי"ם על גוים אהדר מי לא יראך מלך הגוים א"כ כמו שמלכותו על הגוים הוא ע"י היותו מתלבש בכחות חצוני' כנזכר ג"כ הירא' יהי' כפי אותם המדרגות וא"כ גם ע"ז בכלל: ואי תימא מלך הגוים דעל קב"ה וגומר פי' הנה פ' זה לא ימנע מב' פי' או שנפרש מלך הגוים על קב"ה וזה א"א כנזכר א"כ בהכרח הגמור פי' הכתוב הוא כפשוטו הב' דהיינו מאן הוא מלך הגוים דלא דחיל וגומר:

כגוונא דא הללויה וגומר פי' הכתוב אמר מי לא יראך ואמ' תדע במאן קאמרינן במלך הגוים אפי' אותם השרים והקליפות השולטים בעמים כולם יראים מהבורא. והטעם כי בכל וגומר כדמסיק לקמן וכענין זה בפ' הללויה הללו עבדי ה' וגומר והנה נסתם הפ' כאן בב' דלא קאמר מאן מהללים ולא קאמר למי מהללים מפני שמלת הללויה מלה מורכבת סתומה וז"ש מאן דשמע אומרו הללויה ולא ידע מאי אמר בב' לא ידע למי אמ' הללויה ולא ידע למי יהללו לכך חזר הפ' ופירש שתיהם מי הם המהללים הללו עבדי ה' ולמי יהללו הללו את שם ה':

פתח ואמר ותאמר שרה לאברהם. הכוונה להוכיח כי מלת אמה הוא כינוי לקליפות באומר גרש את האמה ואתערו חברייא דבעא לפנאה וגומר ויפה פי' שאם הכוונה על ענין הירושה כדקאמר כי לא ירש והיא ירושה גשמית למה הסכים הקב"ה לדבריה באומר כל אשר תאמר אליך שרה אלא ודאי על ענין ע"ז שהיה מצחק ישמעאל קאמר והיינו אמה הקליפה וישמעאל עובד ע"ז משם והיינו בן האמה:

בגלגולי עובדין בישין וגומר הכוונה שמפני מעשה התחתונים שאינם הגונים גוברת הקליפה ושולטת ועושקת הנשמות כנזכר לעיל והיינו דקאמר עובדין בישין דעלמא כי אז הקב"ה מוכר אותה הבת שהיא הנשמה הקדושה לאמה אל הקליפה ששולט הרע ועושק הנשמות.

מאן אינון וגומר פליג לאינון ספרי קדמאי דקאמר לעיל דמנייהו אתעבידו חסידי א"ה וממזרי ת"ח דלאו הכי אלא אינון נשמתין ינוקין זעירין וגומר והענין כנזכר בזוהר פ' בראשית ופ' ויקרא כי אותם שהם משמשי' מטותיהם שלא בקדושה לאור הנר שולטת על ילדיהם לילית מפני שהוא קשור ואחוז בתענוגי הגוף הגשמי והנה היא מושכת שם נשמה טהורה וקדושה מפני שישראל קדושים וייחודם בקידושין וז' ברכות אלו מתים ע"י ממש גו תוקפא דאמיהון כאשר ית':

וקב"ה חמי דאי יתקיימון בעלמא וגומר הענין יובן במה שאמרו בזוהר שיר השירים שהנשמות כשהם בג"ע ממש שם הם נמשכות אחר הקליפות וחוטאת שם והסיבה לזה כפי טבע הנשמ' יש נשמה שמחצב שלה מצד הגבורה וזו נמשכת לצד החצונים שהם הקליפות האדומות שהם שם והיינו שיש בעול' הזה מי שטבעו באדמימות ונמשך אחר טבעו וזה כפי רוע בחירת הנשמה וקורבתה לקליפו' והנה יש בנשמות אלו חוזרות למעלה בתשובה והם ג"כ בהיותם בעולם התחתון שבים והקב"ה מאריך להם בעה"ז. ויש שאינם שבות והם אותם שנתעסקו ונכנסו ממש בתוך הקליפות ונתגדלו ונתעכבו שם בקליפות זמן הרבה וכל מציאותם בתוך הרעה ואלו אם יתגדלו אפי' קצת יחמיצו מיד ואינם כאותם שנמשכו מרצונם אחר הקליפה מפני שאותם שנמשכו הם כולם טוב אמנם העוו מעט ולזה לא ימסרו לקליפות. אמנם אלו העשוקים שנכנסו בתוך עמקי הקליפות כולם לרעה ואם יבינו בענייני העולם מיד יחמיצו כל עניינם לכך עשיק לון ולקיט לון. והנה באלו ימצאו שתי בחי' הא' הם אותם שגדלים קצת והתחילו למסוק בתורה ועל אלו אמר לקיט לון זעירין בעוד דיהבי ריחא דהיינו ריח מצות ברית מילה או קצת ריח תור' כגון אמ"ן ותור' צוה לנו. אמנם יש אחרים שאין להם אפי' זה שהם אותם שהם מתים ה' ימים ללידתם שלא זכו אפי' לברית מילה ועל אלו אמר אפיק ליה

מעלמא כד איהו יניק מתוקפא דאימא. שביק לון לאתעשקא כלומר לעשוק אותם בפעם שנית בגופם ונמצאו לפי זה עשוקים בנשמתם ועשוקים בגופם. מהרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו זלה"ה כתב. א"ר חייא והא כתיב מלך אלהי"ם וגומר א"ל אנא חמינא דבתר כתלייהו וגומר פי' כתלייהו ר"ל חוזק וסמך וראיה כמ"ש לקמן אבל כיון דכותלא דהוית סמיך אבתריה אתנסח וגומר כי הוא דוגמת האיש העומד אחורי הכותל להנצל וכן האי קרא דמלך אלהים על גוים הוא ראיה וסמך אל הגוים אשר יש להם איזה חיזוק אשר בו יוכלו להתחזק ולומר כי גם עליהם נק' שם השי"ת והפ' הזה הוא כותלייהו וחוזקייהו של הגוים ואנת הוית בתר כתלייהו פי' כי כפי דבורך נראה כי גם אתה חושב כן כי זה הפסוק כפשוטו ושיש ח"ו השראת שכינתו ית' על הגוים ולכן נפקת בהאי קרא לסייעא להו. והנה מן הראוי היה שאתרץ תחלה הקושיות הראשונות שהקשתי אלא לפי שאתה טעית בהאי ארחא ראוי שאעבירך תחל' מן הדרך ומבוכ' והשיבוש הזה ואח"כ אתרץ לך קושיות ראשונות. וכל השאר מבואר:

ואי תימא על אורחא דא נוקים קרא וגומר פי' כי א"כ אחרי שגם אני אמרתי כי מהאי שמא דאלהי"ם מתפשטי כמה רתיכין אפילו החיצונים וכנודע כי החצונים הם היתוך הזהב וסיגיו הם הקליפות סיגי הגבורה הנק' אלהים ולכן שם זה אפשר שיהי' שורה על הגוים כמ"ש מלך אלהי"ם על גוים כנזכר וא"כ גם פסוק מי לא יראך מלך הגוים אפשר לתרצו ע"ד זה כי האי מלך הגוים על שם אלהי"ם נאמר והראיה מאו' מי לא יראך מלך הגוים ונודע כי היראה תלויה בשם הזה דאלהי"ם כי הוא הגבורה ומינה צריך ליירא כנודע לז"א לאו הכי לפי שאין לומר שבח כזה אלא על שם הוי"ה אשר כל הגוים משועבדים אליו ואין להם בו שום תפיסה כלל ולכן בשבח הזה מש"כ אם מדבר בשם אלהי"ם כי א"כ הרי הע"ז יש לה אחיזה בו בשם הזה וכל השרים החצונים וא"כ אין לשבחו בזה כי גם הם תלויים בו. אמנם הענין הוא כאלו אמר מי לא יראך ממלך הגוים כלומר מי ממלך הגוים אשר לא ירא ממך. כגוונא דא הלליה וגומר לפי שזה שביאר נראה שהוא רחוק לזה הכריח הענין מפסוק הלליה וגומר כי שם הכרח לפרש כן דוגמת הפ' הזה והוא כי הלא הרואה פסוק ההוא לכאורה יקשה עליו מאד וז"א מאן דשמע ליה לא ידע מאי קאמר וביאר כי כאשר אמר הלליה אוף הכי וגומר כלומר כי בראותו מלת הלליה שהיא מיותרת וגם אוף הכי בראותו אומר הללו עבדי ה' כי גם הוא מיותר דהל"ל עבדי ה' הללו את שם ה' דוגמת קרא דידן דהל"ל מי ממלך הגוים דלא יראך. אמנם כולא על תיקוניה אתמר וכמו שביארנו כי ראוי לישב הפסוק כן מי לא יראך ממלך הגוים. וכן עד"ז הלליה הללו וגומר כלומר ענין שבח זה של מלת הלליה זהו מה

שראוי שתהללו אתם עבדי ה'. והענין במה שידעת כי מלת הללויה כליל שמא ושבחא כנודע. נמצא כי כולא הוי על תיקוניה. כי בכל חכמי הגוים וגומר עתה בא לבאר סיום הפסוק ולתרץ הקושיא שהקשה לעיל בהך סיפא דקרא והוא מבואר:

פתח ואמר ותאמר שרה לאברהם וגומר עד עתה ביאר כי מלת לאמה היא סוד נשמתא מסטרא דבריאה הנק' אמה דברתא דמלכא וכמו שהוא מפורסם בזוהר. ועתה רוצה לפרשו על אמה מסטרא דמסאבותא דאית שפחה ועבד ואמה מסטרא דטוב ומסטרא דרע שפחה בישא הנק' לילי"ת ועלה אתמר הכא לאמה ולכן הביא ראיה מהתם גרש את האמה הזאת וקרא להגר אמה דשרה מפני שהיתה עובדת ע"ז כמו שארז"ל טעם שא"ל גרש וגו' והנה מצאנו ראינו כי קרא את הגר העובדת ע"ז אמה וז"א חברייא אתערו פי' רבותינו כבר ביארו זה כי כוונת שרה לפנות ע"ז מביתה ולכן שמע בקולה כי כוונתה לשם שמים והדין עמה:

הכא כתיב וכי ימכור וגומר לאמה ההוא סטרא בישא וגומר וזהו מה שביארנו כי אמה זו היא סטרא אחרא אשר נשמתא הטהורה הנק' בתו ית' אפשר לפעמים שנמכרת להההוא סטרא ע"י ההוא גלגולא בישא דההוא טיקלא דאהדר ומסבב תדיר דאקרי מאזני מרמה כנ"ל דף צ"ה ע"ב ושם נתבאר. והנה אתעשקת האי נשמתא ע"י דההוא סטמא בישא. וכד בעי קב"ה לאפקא לה מתמן אז ודאי לא תצא כצאת העבדים וז"א לא תצא כצאת העבדים וזמ"ש לאפקא לה מתמן לא תצא וגומר וביאור לא תצא וגומר יתבאר לקמן. וביאר תחלה איך מתעשקי' אינון נשמתין והנה יש כאן מקום עיון לראות כי גם לעיל דף צ"ה ע"ב אמר דאית נשמתין דאתעשקין דאתיהיבו לחסידי א"ה ולת"ח ממזרים. ואמנם כאן אמר כי הנך נשמתין דאתעשקן לעם נכרי לא ימשול למכרה וגומר. אשר ביאורו הוא דלא אתיהיבו לחסידי א"ה ולממזרים ת"ח כאשר ית' לקמן ב"ה וא"כ יש מקום תימה בזה מה נשתנו אלו מאלו ומה חילוק יש ביניהם ולכאורה מצינו למימר דהנך דלעיל הוו נשמתין מסטרא דטוב ורע והם נשמה מסטרא דיצירה עשיה ולכך כד אהדר ההוא גלגולא דטיקלא בישא ונקיט לון כדין אתמסר בידוי ואתי בחסידי א"ה וגומר אבל הנך הוו נשמות דבריאה שאין שם שליטת הקליפות כנודע ולכך לא אתמסרן לחסידי א"ה וגומר ולכן זוכים להסתלק מן העולם קודם שיחמיצו ועולים להיות ממתיבתא דיליה כמו שביארתיך דב' מתיבתאן אינון ואלין ינוקי הוו במתיבתא דרקיעא. גם אפשר לתרץ דהני דלעיל הוו בנשמתין מגולגלין דכבר אחמיצו ולכך כד אתיין בגלגולא אתיהיבו בידיהון לחסידי א"ה אמנם אלין עדיין לא אחמיצו כלל ולא אית להההוא סטרא שלטנותא עלייהו כלל ובג"כ לא אתיהיבו לחסידי א"ה כאינון אחרנין. והדבר צ"ע היטב. גם ק'

קושיא אחרת והיא מה זכו אלו הנשמות דאסתלקו קודם דאחמיצו ושאר נשמתין אמתין לון קב"ה עד דיחמיצו וישובו וזו קושיא עצומה ולקמן בדברינו ית' ב"ה קצת מתירוץ קושיא זו ועכ"ז צ"ע.

מה עביד שביק לון לאתעשקא וגומר שתי פעמים נתעשקה נשמה א' בעת בואה אל העולם דההוא טיקלא בישא נקטא לה ולבתר במיפקה מהאי עלמא אתעשקת זמנא אחרא ע"י דלילי"ת דחייכת בה וקטלת לה. וגם זה נתבאר לקמן דף קי"ג ע"א ושם ביארנו זה דב' זמנין הוו עשוקים וז"ש כאן וכיון דאתיהיבו ברשותא חדאת וגומר פי' דכיון דפעם ראשון בעת בואה אל העה"ז אתיהיבו ברשותא ולכן אית לה השתא חילא לעשקא לה ולאפקה מעלמא. והנה באלו מיני נשמות מדבר האי קרא דכי ימכור איש וגומר ועתה בא לבאר פסוק השני אם רעה וגומר:

עוד מצאתי להרח"ו זלה"ה וז"ל ואיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דכתיב כי חלק ה' עמו וגומר אם תעיין איך כתב שם זה במילוי אפשר לרמוז כי שם זה יותר מתייחס לישראל שהוא בגי' מ"ה כנודע אדם אתם קרויין אדם ואין א"ה קרויין אדם:

פתח ואמר ותאמר שרה לאברהם וגומר גם בזה כתב הרמ"ק זלה"ה כי הענין הוא להוכיח כי מלת אמה היא בקליפ' ונלע"ד דבכלל דבריו למד זה. רק כוונתו הוא ג"כ לדחות דברי ספרי קדמאי ולזה הביא מדברי שרה לאברהם כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני יצחק והקב"ה הודה לדבריה כד"א כל אשר תאמר אליך שרה וגומר ואם כדברי ספרי קדמאי א"כ הרי יורש בן האמה הטמאה את יצחק ושורש הנשמות קדושות ניתנות לירושה לא"ה ולממזרים וא"כ ודאי כי לא כדברי ספרי קדמאי הוא אלא אינן נתנות אלא לזרע ישראל הקדוש וא"כ כל אינון נשמתין דמתעשקי מאן אינון וגומר וביאר הכא איהו רזא וגומר עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' דבתר כתלייהו הוית. אלמל' דמסתפינא אמינא שרמז ר' חייא הי' מזרע ישי דהיינו משמעי אחי דוד כדאיתא בכתובו' וכולם באו מרות המואבי' וזהו בתר כתלייהו הוית כלומר איזו יחס יש לך עמהם לכך נפקת בהאי קרא לסייעא לון:

כל שמהן היינו עשר שמות שאינן נמחקין. וכל כינויים רחום וחנון וגומר וכיוצא:

כלהו מתפשטין לאורחייהו. כלומר אין הכוונה להרבות לו ית' כינויים הרבה בלי טעם אלא כולם צריכים להנהגת העולם הן חסד הן דין הן רחמים וזהו לאורחייהו היינו הנהגותיהם משונות זו מזו. וכלהו מתלבשין אילין באילין. כנזכר בתי' דף קל"ד כי שם ע"ב דיודי"ן מתלבשין בשם ס"ג ושם ס"ג מתלבש בשם מ"ה וכיוצא בזה הכינויים זה מתלבש בזה א"נ השמות מתלבשים בכינויים:

לאורחין ושבילין ידיעין היינו ששאר השמות מתפשטין זה מזה ומשתלשלין ומתפלגין עד הגיעם אל סוד העשי' מקום הע' שרים אמנם שם העצם אינו משפיע כ"א לישראל כדמפרש ואזיל:

ואיהו יו"ד ה"א וגומר כי שם זה עולה אדם וישראל הנקשרים בו נק' אדם על שמו ואין א"ה נקרא אדם כי אין להם חלק בשם זה:

דאיהו יחידאי היינו שם המיוחד שם הוי"ה לעם מיוחד. וכאלו אמר דההוא יחידאי כנזכר הוא לעם המיוחד: על אורחא דא נוקים קרא דכתיב מי לא ייראך כלומר גם פסוק מי לא ייראך על שם אלהי"ם שמולך על הגוים קאמר וכאלו אמר מי לא ייראך אלהי"ם שאתה מלך הגוים והכרח לזה הפירוש כי אלהים דחילו בי' שריא כלומר שהוא מור' על הדין ומשפט ויפול עליו ייראך. לאו הכי וגומר. דאי הכי אפי' ע"ז בכללא דא איהו כלומר אם נפרש כן אני אפרש שאלהים זה יכנס בכלל אפי' ע"ז וזה אינו ח"ו. אבל כיון דכתלא דהוית סמיך אבתרי' היינו פסוק מלך אלהי"ם על גוים אתנסח ע"י מה שפירשתי כי אלהים זה הוא המולך על גוים ולא שם אחר ופסוק מי לא ייראך לא אשם אלהי"ם אהדר כנזכר הקושי' דמי לא ייראך קיימא בדוכתא אמנם בהסתכלותא זעיר תתורץ לאו הכי דאי הכי קשה מאי דאקשינן לעיל הא שבחא דילהון דקב"ה מלך עלייהו.

מאן דשמע לי' לא ידע מאי קאמר כלומר לא ידע פי' הפסוק ויפרש כן כיון דאמר הללוי' שרוצה לומר הללו לשם י"ה ומחייב אותם להללו וג"כ מצוה שיהללו את עבדי ה' שבחם והלולם וז"ש אוף הכי הללו עבדי ה' ולמה יפרש השומע כך מפני שאם הכוונה לומר שעבדי ה' יהללו שם ה' הוי לי' למכתב עבדי ה' הללו את שם ה' ומדלא כתב כן יפרש השומע שצריך להלל לשם י"ה ולהלל לעבדי ה' לכן כדי שלא להטעות כנזכר חזר ואמר הללו את שם ה' כלומר הללו אתם עבדי השם לשם יי':

אוף הכא. כלומר וכמו כן הכא הל"ל מי מלך הגוים שלא ייראך אם הפי' כמו שפירשתי ומדלא כתב כן אני אפרש פי' אחר:

אלא כולא על תיקונו אתמר כי בכל חכמי הגוים וגומר כמו שבסוף פסוק הללו עבדי ה' אמר הללו את שם י"י לבל יטעו השומעים כנזכר כך אמר בסוף זה כי בכל חכמי הגוים וגומר להורות על הפסיק כלומר דלאו להקב"ה אהדר אלא כדפרישנא מי יש מלך בגוים שלא ייראך שבודאי כולם יראוך ולמה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מוסכם ביניהם שאין כמוך ולכך יראוך כלם. פתח ואמר ותאמר לאברהם גרש וגומר תפרש בפסוק זה להוכיח מכאן מה שעתיד לפרש בפסוק וכי ימכור איש את בתו דהיינו שמוסר אותה לסטרא אחרא דע"ז כדמפרש לקמן כי כן פירשו חברייא דהיינו דבעאת שרה לפנאה ע"ז

מביתא ובא זה וגלה ע"ז על עובדין בישין דעלמא כי בעון התחתונים גורמים שבשעת יציאת הנשמות מפתח היכל לבנת הספיר לפתח חטאת רובץ לילית וחיילה ועושקות אותם הנשמות היוצאות בעת ההוא ושהם מוכרחות לצאת בעת ההיא:

דטקל' אהדר כלומר בשעה שהמשקל ששוקלים בו מעשה התחתוני' אהדר הכרעתו לכף חובה כנז"ל: לאפק' לה מתמן וגומר כלומר ס"ד שלילית העושקות מוציאה מטיקלא ותופש בה.

ודאי לא תצא כצאת העבדים וכדמפרש ואזיל. מגו תוקפא דאמהון פי' מתוך חיק אמותם תרגום שאהו בחיקך בתוקפך:

בידא דהאי אימ'. ה"ג. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון דהוה ליה למכתב עבדי ה' הללו וגומר כדי שלא נטעה ונאמר הללו לעבדי ה' לפיכך חזר ואמר הללו את שם ה' ר"ל למי תהללו לשם ה'. גו תוקפא דאמהון. שאהו בחיקך מתרגמינן סוברהי בתוקפך עכל"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף צו:

דיעבדון טב בעלמא וגומר פי' שיהיו צדיקים וכשרי' במעשיהם אם יחיו: לאו הכי מפני מזג הרע שנשאבו בין הקליפות. ואחרא לא אתעשק כלומר אחרת שאינה עתידה להחמיץ אין לילית שולטת בה. פריק לה קב"ה וגומר ממש היתה מכורה ביד החצונים וכיצד מכירה זו היא היתה עתידה ליכנס בתוכה ברשותה והקב"ה פודה אות' מהם במה שמסלקה קודם שתחמיץ במתיבתא דיליה כדכתיב את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים וכדפי' רז"ל.

ואי תימא כיון דאתעשקת כלומר אי סלקא דעתך כדפי' ספרי קדמאי שאותם הנשמות העשוקות בגלגולי טיקלא שיהיו נשמות לממזרים וחסידי א"ה ולא שיהיו בתינוקת העשוקים כדאמרינן לזה נשמר הכתוב ואמר לעם נכרי וגומר בבגדו בה דעשיק לה וגומר בגדו לשון בגידה שבוגד ועושק אותה ולא מפני זה לעם נכרי ח"ו אלא לא ימשול למכרה כדפי'. כצאת העבדים נשמתין דבני כנען עבדים בני שפחה בישא. בעטורה כדמפרש לקמן. דההוא סטרא אעילת וגומר כנזכר לעיל בממזרי שממש הקליפה היא נותנת הנשמה שם ואלו אינו כך אלא ברשות הקב"ה והוא הנותן ואם תאמר א"נ מה ענין שליטת לילית כאן שמורה שיש לה אחיזה בנשמה ממש אינו אלא נטלת לה וחדאת בהדה וגומר בהיותה בטיקלא בין הקליפות וברצון קונה פרחת מן ידא דלילי"ת והקב"ה נותנה בגוף ההוא ברצון ומאמר קונה. פקידת לילי"ת להההוא ינוקא מפני האחיזה שהיה לה עם אותה נשמה ויש לה יחס עם הגוף מפני מיעוט קדושת אביו ואמו בשעת תשמיש

ולילי"ת מוליכה בדרך לא טוב בעוד שהיא בגוף מפני שהחומר שהוא הבשר שלה מצד היצ"ר אמנם בעת בא יומו עת פקודתו נטיל קב"ה לנשמתא שהיא שולטת בה. והיא לגופא חלק שלה שהטמאים דבקי' לו כנודע. ולבתר כשיתעכל הבשר ונשארו העצמות כלא איהו ברשותא דקב"ה כשנתעכל הבשר מסתלק משם הרשע' ההיא:

לא תצא כצאת העבדים מאי הוא דאמרן לעיל דנפקא בעטורא וארמא על רישא מאי הוא עטורה דא. רשים לה בשם זה שהוא סוד א"ל ו"ה פי' ת"ת ו' ומלכות ה' מצד החסד כי הנשמה זו היא מיחוד קב"ה ושכינתיה. ועתה בסימנין אלו א"א לקליפה להמשיכה לנכרי ולממזר וז"ש וכדין איהי נטירא וגומר. בעוד דלבוש וגומר השתא מפרש בגדו כמשמעו. מה רשות וגומר השתא דאמרת שאין לקליפות רשות בנשמה ההיא לא בהיותה ברשותה להכניסה בכל גוף שתרצה וגם בכניסתה ובצאתה מהגוף הזה א"כ מה הוא הרשות שיש להההוא סטרא בה דקאמ' עלה וכי ימכור איש וגומר ותירץ ת"ח כל בני עלמא וגומר והענין כי בהמשיך הקב"ה הנשמה אל הטפה הזרעית גוזר עליה כפי רצונו כמה שנים יהיה קשר וייחוד הנשמ' ההיא עם הגוף ההוא אם מעט ואם הרבה זולתי אם גרם לעצמו כרת וז"ש כל בני עלמא וגומר אמנם דא לית ליה זמנא פירוש העשוק הזה כשנותן הקב"ה הנשמה הזאת בזה הגוף אינו גוזר לו כמה שנים יחיה כי ימיו תלויים בידו אם ייטיב ירבו ימיו ואם ירצה להחמיץ מיד קודם שתחמיץ הקב"ה מסלקו וע"ד איהי חייכת בהי וחדאת בהו כלו' כיון שרואה הרשעה הזאת שימי אלו תלויים בטובתם וברשעתם היא הולכת אליהם לפתותם ולמושכם אחר הרעה למשוך בתענוגי האסו' כדי שיחמיצו ויתלקטו קוד' זמנ' והיינו שליטתה שמקצרת שנותיהם בפתויה:

אזהרותא לבר נש וגומר כמה טבין וגומר הכוונ' שיש ע' פני' לתור' ולפיכך עם היות שנתבארו פסוקים אלו דרך א' יתבארו לדרך אחרת. חמאת הכי ענין הנשמה עם הקב"ה קודם בואה. דישתעבדון בה לצורך האדם כנז"ל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ז"ל. ואי תימא דאינון נשמתין וגומר לאו הכי דכתיב אם רעה וגומר פי' כי כל מה שביארנו עד עתה הפסוק עצמו מבאר אותו ואמר כי אעפ"י שכתוב וכי ימכור איש וגומר דמשמע דבכל נשמתין הוי הכי לכן אתא קרא ואמר אם רעה וגומר פי' זה שנמכר לאמה אינו כאותה הנשמה דעתידה לעשות טוב בעלמא רק כאותה דעתידה להחמיץ ועיני אדוניה שהוא השי"ת צופות ורואות כי רעה היא ועתידה להחמיץ ואז נעשקת. ועל אלין כתיב ראיתי וגומר זה נתבאר לקמן דף קי"ג ע"א. והנה אנו יכולין לתרץ לשתי קושיות שביארנו צ"ע ענין א' נכון בפשט לשון הסוגיא זו והוא כי צריך תחלה לבאר מה שנתבאר בזוהר כי תרין מתיבתין הוו חד דקב"ה וחד דמטטרו"ן ומתיבתא

דינוקא הוא דקב"ה וצריך לדעת למה הינוקי הם במתיבתא דקב"ה ודאידך הוו דמט"ט וג"כ היכי שייכי התם ינוקי וקששי: אך הענין כי נודע כי הקב"ה לא ברא את העולם אלא בשביל נשמות ישראל שיזכו בעה"ז כדי שיתעלו אח"כ כנודע ויאכלו מפרי דרכם ולא במתנה ובתורת צדקה כמבואר. והנה כדי שתהיה לה שכר בבואה בעה"ז הי' מוכרח שתתלבש בגוף עכור הזה ויהי' לו יצ"ט ויצ"ר להיותו בעל בחירה להיותו זכיותיו מעשה ידיו ולא מתנה וצדקה על ידו ית'. ולסיבה זו ג"כ הוצרך לתת הקב"ה כח גדול ביצה"ר שהם הקליפות כדי שיפתוהו ויסיתוהו שאל"כ א"כ הוסרה בחירת האדם ובזה יתורץ לך טעם גדולים כשפים שמכחישים פמליא של מעלה כי כל זה צורך גמור לתועלת הנשמה וזהו משל לזונה שנז' בפ' תרומה דף קס"ג ע"א ובזה יתורץ לך טעם כח הנמרץ הניתן לסמא"ל והמבין יבין. והנה אחרי שניתן לו כח הגדול ההוא יש לו יכולת לשלוט עליו ובפרט אחרי חטא אדה"ר אשר נתלבשו בגוף הנעש' מסטרא אחרא כנודע ויש לו שליטה גדולה ונפלאה עליו. והנה גם בזה תבין חקירה אחרת והיא היכי שייכא חטא בנשמה הקדושה. אמנם הענין כי באמת שמטבע הנשמה שלא לחטוא אמנם מפני החטא הקדום והוא חטא א"ה אשר כולנו אברים ממנו כנודע ואז שלט זוהמת הנחש בכולנו וז"ס המתים בעטיו של נחש לכן הוכרחו עתה למות מן אותה הזוהמא הקודמת. ואמנם אחד היות אחיזה לטומאה בנשמות ישראל שהם אבר' א"ה ובפרט בכח הגדול הניתן לזוהמת הנחש כנ"ל יש לו איזה יכולת לשלוט באדם להחטיאו. ורצוני להעיר אזנך סוד נמרץ ונעלם מעיני המבינים ולא ביארתיו אלא להסיר קושיא אחת מלב החסידים בל יטעו בחקירת קושיא זו העצומה ואולי יחטא בזה ולכן היתה כונתי בזה לש"ש להאיר ולפקוח עיני עורים והשי"ת ימחול לי. ודע כי בזה הדרוש אשר כתבנו ואשר נכתוב ב"ה קצרנו בו מאד והמבין יבין ויסיר מלבו כמה קושיות המסירים ומטים לב האדם אחרי חקירות רעות: ודע כי שלמה הע"ה ביאר זה בפסוק כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא והענין כי להיות שניתן כח גדול בקליפה להסית את האדם א"כ האדם הוא מוכרח לחטוא בהכרח וא"כ לא היה האדם ראוי לעונש כלל:

אמנם הענין נתבאר במ"ש מעביר ראשון ראשון והענין כי אם אין האדם חוטא כלל ועיקר הנה זה יורה כי אין לו יצה"ר כלל וא"כ אינו בעל הבחירה אמנם הקב"ה מקדי' ומשליט בו באדם את היצה"ר כדי שיהי' ליצה"ר תפיסה וכח באדם להחטיאו וזהו ענין נתינה הצה"ר בגוף האדם ואז יכול היצה"ר להחטיאו בהכרח בפעם ראשונ' ולכן אין צדיק בארץ אשר יעש' טוב ולא יחטא כי הוא מוכרח לחטוא כדי שיהי' בעל הבחיר' שאל"כ נמצא שאין יכולת ושליט' אל היצה"ר עליו והנה אותו החטא נק' חטא ולא נק'

עון או פשע רק חטא כי היצה"ר נק' חטאת כנודע לשון חסרון כי הטומא נק' חסרון מלשון ולא יחטיא. ולכן נק' חטא כי אינו מדעת האדם רק הוי שוגג כמי שחשב שאוכל שומן ואכל חלב נמצא שהוא מוכרח במעשיו ואינו ראוי לעונש כלל כי הלא אתרמי לי' הכי שלא מדעתו והכוונה והנה זה נרמז במשרז"ל דבג' מקומות נתחזקי רגלי ישראל ולא נתמוטטו וחד מנייהו ואשר הרעותי כדאיתא במסכת ברכות כי כביכול אומר השי"ת אני השלטתי את היצר הרע בכח והמבין יבין. והנה ע"י אותו החטא הי' ליצה"ר אחיזה בנפש האדם ואמנם לכן הקב"ה עבור ראשון ראשון ואינו מעניש עליו כלל ועיקר. אמנם דע כי הנה ג' מיני חטאים הם והם חטא עון פשע והם כנגד נפש רוח נשמה. אמנם החטא מכונה לנפש כמ"ש נפש כי תחטא כמ"ש בפרשה ויקרא. והעון ברוח והפשע בנשמה והענין כי הראשון שבכולם הוא גוף שהוא ממש השראת היצה"ר והתלבשותו בו כי ממנו קורץ אחר החטא אדם כנודע ואז נתן לו הקב"ה איזו אחיזה בנפש אשר היא יותר קרובה אל הגוף כנודע ולכן נק' חטא נפש כי תחטא כי להיותה דבוקה בתכלית הדבקות עם הגוף אשר לטעם זה אפי' אחר המות כתיב ונפשו עליו תאבל לכן כמעט שהיא מוכרחת במעשיה אינו נק' כל פעולותיה אלא חטאים ושגגות ולכן האיש השוגג כפרתו בנקלה כי הלא נשמתו ורוחו לא נטמאו ובתשוב' לבד נתכפר. אמנם העון הוא כששולט גם על הרוח כי להייתו יותר רחוק מטבע הגוף הרי הוא נק' מזיד וז"ס העון ולכן כאשר ב' החלקים שהם נפש ורוח נתטמאו הוא קשה מאד לטהרו וצריך מירוק יסורין ויוה"כ ותשוב' כי הרוח הוא מסוד הת"ת ולכן יוה"כ מכפרת שהיא בינ' דשלטא על ת"ת והנפש דמצד המ' דילה בתשוב' שהוא תשוב' תתא' לחברא מ' עם הת"ת ואז הת"ת מכפר אמנם כשהנשמה חוטאת והיא מסכמת בענין אז נק' פשע גדול מאד ואז הפשעים שהם כמו חילול השי"ת שהוא בפרהסיא להמרות עיני כבודו ית' אין לו תקנה עד המיתה שאז אין לו שום יניקה מז' תחתונות ז' ימי הבנין כנודע כי ימי שנותינו בהם ע' שנה לבד ואין להם אחיזה בבינה כי אין שם שום ציור ולכן אינו מתכפר עד המיתה עם התשובה ויוה"כ ויסורין הקודמין כי אז הג' חוטאין נר"ן וצריכין הם כל מיני הכפרות:

ונחזור לענין כי תחלת הכל יש אחיזה אל היצה"ר להחטיאו בהכרח חטא ראשון אל הנפש הסמוכה וקרובה אליו וזה הוא לסבת חטא א"ה אשר גרם להיות יצה"ר בעולם ולהתלבש בגוף הזה כנודע ואמנם בענין אדם בעצמו היאך חטא הוא דרוש בפני עצמו ואין רצוני לגלותו:

והנה אחר אשר התחיל היצה"ר להתאחז בו אז באיזו פיתוי מועט יוכל להחטיא את הרוח ואח"כ אל הנשמה כיוצא בו והנה עם היות שלא היה הכרח רק בחטא הראשון

לבדו שהוא להחטיא את הנפש. אמנם עכ"ז אינו נחשב אותו העון אשר חטאו הרוח והנשמה בפעם הראשונה אך אחר עבור אותם הג' הראשונים כאשר חוזר האדם עוד לחטוא פעם רביעית אז נחשב העון ההוא כי הלא כבר הוא בבחירתו מכאן ואילך. ואמנם מן הראוי היה כי גם מן השני ואילך היה ראוי להחשב אך כבר ביארנו כי אעפ"י שהם מצד הבחיר' עכ"ז הם כמעט הכרח אחר אשר שלט בנפש לשלוט גם ברוח ובנשמה אמכם כאשר ישנה בהם אז נפרעין ממנו. ואמנם למאן דאמר דמגלגלין עליו את הכל ונפרעין ממנו הכל אפילו ג' ראשונים הטעם הוא כי הנה אחרי שחטא האדם פעם ראשונה המוכרחת היה ראוי לאדם לומר הרי כבר ניתן היצה"ר בקרבי כאשר כל אדם שבעולם והרי הדבר בבחירתי ולמה אבינו עוד אל עמל ואון ולהמשיך עלי היצה"ר עוד. ולכן הנה אשוב עתה בתשובה ואעשה כל מאמצי כחי ולא אחטא עוד כלל ובודאי כי יתחשב עלי כאלו תמיד היה היצה"ר מסית אותי ואני בתקפי ובגבורתי אחרי אשר כבר באה זמן הבחירה כי כבר התלבש בי וכאשר לא יעשה כן אז מגלגלין עליו את הכל ואפי' על הראשונ' מפני שלא שב עליה בתשובה כי אם היה שב בתשובה בחטא הראשון לא היה בא עוד לכלל חטא בעולם ולכן אעפ"י שאין ליפרע ממנו על חטא ראשון עצמו עכ"ז נפרעין ממנו על שלא שב עליו בתשוב' כדיב שלא יחטא עוד כלל והנה זה הדבר מצינו באותם שמתו בעטיו של נחש והענין כי בודאי שאין לומר שלא חטאו כלל ועיקר אפי' חטא הראשון כנ"ל א"כ לא היה יצה"ר נאחז בם כלל ועיקר ומאין באה להם המיתה ולא היה למות כלל ועיקר כנודע כי אין המיתה וההפסד אם לא בגוף הנמשך מצד היצה"ר. אך הענין כי ודאי שחטא הראשון חטאו ועליהם אמר שלמה כי אדם אין צדיק בארץ וגומר ואמנם חטאם בזה היה מחמת אחיזת זוהמת אדם הראשון בעטיו של נחש כמבואר לעיל והנה הם אבריו של אדם ובהכרח יש להם איזו קצת זוהמא וצריכין גם הם להיות' בעלי בחירה וישלוט היצה"ר עליהם פעם ראשונה ואח"כ לא חטאו עוד כלל ועיקר. ויש ראיה לזה ממשרז"ל על פ' הן בעון חוללתי וגו' שאמר כלום נתכוון ישי אבא להעמידני וגומר הנה הורו לנו בזה כי כבר נמצא אתו איזה חטא. גם מצאנו לרז"ל כי ישי רצה לשכוב עם שפחתו ונזדמנה לו אשתו ומשם יצא דוד הע"ה הרי כי בהכרח אין צדיק בארץ וגומר והרי ישי היה א' מן המתים בעטיו של נחש. וכן בענין עמרם ולוי הנז' בפ' בראשית דף נ"ז ע"ב: ג"כ מצאנו איזה ענין והוא כי הלא בעמרם מצינו שלקח דודתו ואין ספק כי הוא פגם בנפש כי גם יעקב נחשב לו לחטא ענין ב' אחיות כנודע. וכן לוי מצינו לו מכירת יוסף ונודע כי חטא גדול היה כי הלא הוצרכו להתגלגל בי' הרוגי מלכות כנודע. והם הודו בפיהם ואמרו אנא שא נא לפשע עבדי

וגומר. אמנם במה שביארנו יתיישב הכל. ואם נראה מאמרים חלוקים אצל המבינים הם מבוארים ומיושבים וישרים למוצאי דעת כי כולם דברי אלהים חיים. ואמנם ענין אחיזת היצה"ר בנפש בחטא הראשון כנ"ל הוא כי הלא הנפש היא מעשי' עולם האופנים אשר שם דבוק סמא"ל ושם הם רקיעין דמסאבותא כנודע וכמו שהי' לו לס"מ שליט' למעל' בעולם העשי' כן יש לו לנפש הנמשכת משם וסוד גדול הזה נתבאר פ' תרומ' דף קמ"ד ע"ב בענין אדם דעשי' דאתפתא בתר הנחש. והנה אין להאריך בדרוש הזה כי בו יתבאר ענין חטא אדם והיאך נתפתה אחר היצה"ר בהיותו בג"ע משולל מיצה"ר. וזו חקירה גדולה וכבר כתבנו שאין רצונינו להרחיב ביאור בו. ואחר אשר ביארנו איך יש יכולת בנשמה לחטוא נבאר עתה איך יש כמה חילוקים בזה. והוא כי יש נשמות אשר יזכו שלא יחטאו כלל דוגמת אשר מתו בעטיו של נחש. ויש אחרות אשר יחטאו אמנם יש בהם הרבה מדרגות. ויש אשר יחטאו ויפשעו עד אין קץ ותכלית ואותם הנשמות מן הראוי היה שלא יבאו בעולם אמנם צפה היה הקב"ה כי עתיד לחזור בתשובה או אפילו ביום מותו שיעשה תשובה די לו בזה, או לפי שיצא ממנו איזה בן צדיק וחסיד או לפי שיציל איזה ישראל מן המות וכנודע הרבה פרטים מאלו:

האמנם יש נשמות אשר צפה השי"ת בהם כי אין להם תקנה כלל ועיקר ולא יצא שום פרי מהם ולא יזדמן להם שום זכות בידם והנה דרכו לרחם ואין ראוי שיביא את הנשמה הזאת בעולם כלל ועיקר ואם נאמר שתשאר למעלה נמצא תקנתה קלקלתה כי לא תשלים עצמה כשאר הנשמות ולכן רחמי השי"ת עליהם ולהיות כי הם עתידים לחטוא ולהחמיץ אשר זה יורה היות להם איזה קורב' עם החצונים ולכן יתעסקו בההוא טיקלא ובזה יש כח לההוא טיקלא לקחתם ואח"כ עושה השי"ת חסד עמהם כי אינו מניחם לילך אל גופי חסידי א"ה או ממזרי ת"ח כי א"כ יהיה מתגבר עליהם הטומאה ולא יהיה להם פליטה ולכן מכניסם בגוף ישראל הכשר והקדוש כמ"ש לעם נכרי לא וגומר ולא עוד אלא אפי' כשנכנסות בגוף ההוא אינו ע"י החצונים שעשקוה תחלה אמנם בורחת מידה ונכנסת בגוף קדוש ואח"כ לילי"ת מכרת בזה והולכת שם וחייכת בה וניתן לה רשות לאפקא לה בלא זימניה מפני הטעם הנז' כי היא עתידה להחמיץ ויש לה אחיזה בו וגם כדי שיתכפרו עונותיו ויקבל יסורין ההם מהמיתה ויתעלה בהם. ואמנם בזמן ההוא הם טובים. עוסקים בתורה או לפחות שאינם חוטאים ואז כשחוזרים למעל' הנה כבר סבלו כמה עונשים ויסורים בעה"ז כשאר הנשמות ואז יכולין לקבל שפע עליון ובזה נתקנו אותם הנשמות. ואמנם כי יש מיני' אחרים וטעמים רבים לאותם המתים קטנים כי הם נשמות ישנות ובאו לסבול ההוא עונשא וכיוצא בזה הרבה. אמנם בהאי נדון דידן

לא עסקינן אלא בנשמות חדשות העתידות להחמיץ. ובזה תבין הטעם מה נשתנו אלו שלא ניתן רשות לטומאה למוכרה לעם נכרי ובאותם דלעיל אמרינן שניתן רשות למייתי יתהון בגופי דחסידי א"ה וממזרים ת"ח:

ונבאר עתה פשיטות הלשון. והיינו אם רעה וגומר ל"א באל"ף כתיב פי' כי מלת לא הוא קרי וכתיב והוא כי הלא היה ח"ו מקום לטעות ולומר כי מכיון שעדיין לא באה לעולם ועכ"ז צפה הקב"ה דתחמיץ וגם בראותינו כי הלא סטר' אחרא עשקה קודם דייתי לעלמא א"כ נר' מזה כי ח"ו מקודם בואה לעולם מיום שנבראת היה אחיזה אל החצונים בה לזה כתיב ל"א באל"ף כי אין הדבר כן חלילה רק אח"כ ע"י גלגולי טיקלא שהוא הנ"ל דף צ"ה ע"ב. דלזמנין בשביל חובי בני נשא אכרע טיקלא דמאזני מרמ' ועשיק נשמתין דבטיקלא אחרא ולהכי קרינן ל"ו בוא"ו:

והפדה וגומר פה רמז מ"ש כי ע"י מה שבאה אל העה"ז וסבלה יסורי העה"ז ואתעשקת בידא דלילי"ת בזה הוה פדיון דילה על מה שהיתה עתידה להחמיץ ואז סליק למתיבתא דקב"ה. והענין כי שאר הנשמות אשר עם היותם חסידות וצדיקות עכ"ז כבר נתבאר כי אין צדיק בארץ וגומר ולכן אינם יכולות למיהוי לעילא במתיבתא דקב"ה עד עולם הבא אחר התחי' כי אז יבולע המות לנצח ויוסר הזוהמא לגמרי אמנם אלו הנשמות שלא חטאו כלל בעולם הם זוכים למהוי במתיבתא דקב"ה לעילא ממתיבתא דמטטרו"ן ואעפ"י שלא נבחנו כשאר הנשמות כי אם נבחנו היו מחמיצות עכ"ז כבר פדאן השם ית' כמ"ש והפד' ובמאי דאתעשקו בידי סטרא אחרא שני זמנין ונספה בלא משפט ובלא זמניה בזה נפדה ודאי ויש להם מעלה יתירה שלא נתלכלכו בזוהמת העה"ז:

גם אפשר לפרש האי פדיון כי הוא דוגמת האיש הגואל את שדה קרובין כנזכר בפ' בהר סיני וכן הכא להיות כי זה התינוק ניתן ביד ס"א פריק לה מידייהו במאי דיהיב לה בידהא לאפקא בלא זמניה וכדין אסיק לה למתיבתא דיליה:

ואי תימא דאתעשקת וכו' כבר ביארנוהו לעיל ואומרו בבגדו בה הענין הוא כי הוא טעם אל האמור והוא כי היינו אומרים כי בודאי אחר אשר היה לה רשות לס"א לעשקה יתה א"כ ודאי שכיון שברשותא היתה כי הלא עשק אותה והודיענו כי אין כן הענין וזהו לישנא דקרא לעם נכרי לא ימשול למכרה אעפ"י שבגד בה וניתן לה רשות למעשק יתה בההיא בגידה ורמאותה דההוא טיקלא דמאזני מרמה עכ"ז לא ימשול למכרה עם היות בבגדו בה. ועתה ביאר מ"ש לעיל לא תצא כצאת העבדים כי הנה בפסוק נזכרו הדברי' שלא כסדרן כי תחלה נזכר היציאה מהעה"ז ואחר כך ביאתה אל העה"ז והוא שלא כסדר ולכן רצה לפרש הדברים כסדרן ותחלה פי' סדר ביאתה אל העה"ז ומה עניינה

ואח"כ פי' בזמן שיוצאת מן העולם. ואמנם האי דלא נקט קרא כסדר הענין כבר ידעת כי תורה שלא כסידרה ניתנ' ואין מוקדם ומאוחר בתור'. ובפרט כי בכתוב הזה נרמזו כמה פירושים שונים זה מזה כאשר תראה בזה הסבא ולכך הוצרך לכותבו כסדר הזה לרמוז בו כמה פי' ורמזים אלו ואמר כי הנה שאר הנשמות אשר חטאו בעה"ז הנה הם יוצאות כצאת העבדים שפלי ראש נכנעים. אמנם אלו לא יצאו כצאת העבדים רק בארמות רישא ובעטרה על ראשה כי הלא לא קבלו זוהמת היצה"ר כי מתו בקטנותם ולכן לא תצא כצאת העבדים:

ואי תימא דהאי סטרא אעילת לה וגומר פי' שהייתי מקשה למה שנז' כי היכי לעם נכרי לא ימשול למכרה והלא היא עשוקה בידהא והיכי לא יכילת לאעלא לה באתר דבעיא כיון דאיהי עשוקה בידהא לז"א כי לא די זה אלא אפילו בההוא ינוקא שהוא ישראל קדוש עכ"ז אין הס"א מעייל יתיה תמן אמנם פרחת מידהא ועיילת תמן ולבתר איהי פקידת להההוא ינוקא וגומר וא"כ מכ"ש שאין לה יכולת להכניס' בגוף גוי עע"ז ובודאי דלא ימשול למכרה. ולכן אין לתמוה אם בעת צאתה לא תצא כצאת העבדים כי אין שום רשות להההוא סטרא לאחדא בה אלא קב"ה נטיל נשמתיה בידיה. ולהיות כי דבר קשה מאד היכי אינה ברשותה אחר דעשקת יתה ולז"א **ת"ח** לא תצא כצאת העבדים מה היא וגומר פי' כי עתה בא לבאר טעם היאך לא יכיל לשלטא בה ולזה שאל ואמר מאי הוא כלו' מה ענין זה שאינה יוצאה כצאת העבדים ומה עניינו אלא בשעתא דנפיקת וגומר בבגדו בה פי' בעוד שבגדו ומלבושו ית' אותה הנשמה מתלבשת בו לכן לעם נכרי לא ימשול למכרה בשביל שבגדו ית' קשור בה: ולכן לטעם זה בעת יציאתה מן העה"ז לא תצא כצאת העבדים כי הלא בגדו ית' בה. ואמנם היינו יכולים לפ' כצאת העבדים כי ידעת כי יש מי שאינו יורש נשמתו אלא מסטרא דעבד ולכן יש לה לס"א שליטה בעת מיתתם עליו אמנם זאת כי היא בתו ית כאומר וכי ימכור איש את בתו הנה זאת לא תצא כצאת העבדים כי הוא ית' עצמו נטיל נשמתא דיליה ולא האי ס"א. ובזה שאמדנו אפשר לתרץ החילוק הנז' כאן שאין רשות לס"א למכר' לעם נכרי אמנם לעיל קאמר דאית רשו ליה למוכר' לחסידי א"ה ולממזרי ת"ח כי הם נשמות עבדים מצד מטטרו"ן ולכן בזה יובן כי ניתן לזאת בגד הזה הנק' אלו"ה כדי שלא תמכר לעם נכרי להיות' בתו ית' ממש משא"כ לעיל. ואמנם סוד המלבוש הזה הוא סוד הת"ת ו' וסוד המלכות ה' חיברם עם החסד הנק' א"ל ושלשתם נק' אלו"ה כנזכר פ' לך לך דף צ"ד ע"א ולהיות כי בשם זה אין בו שיתוף שמאל כלל לכן אין אחיז' אל החיצוני' בהאי נשמתא כי אין אחיזה לחצונים רק מצד השמאל:

מה רשו אית להההוא סטרא וגומר כבר נתבאר כי אם ס"א לא ימשול למכרה כנזכר א"כ מה הרשות אשר בידה ומה היא ממשלתה על האי נשמתא וביאר כי ניתן רשות לה שבאיזה זמן שירצה להוציאה מן העולם אית ליה רשותא. ועליו נאמר ויש נספה בלא משפט. אמנם אין הענין שהיא עצמה מוציאה את הנשמה כי הקב"ה אפיק יתה כנ"ל עד דלבתר נטיל קב"ה נשמתא וגומר רק הענין כי יום מיתתו הוא ברשותה. ואפשר לפרש ולתקן את הנ"ל והוא כי אחר שהיא נטלה והוציא' את הנשמ' אז אח"כ נטיל קב"ה את הנשמה והוא שליט על גופא כנודע ולבתר בזמן התחיה כולא יהא דקב"ה אפי' הגוף דהוה מסטריה:

אזהרותא לבר נש בהאי עלמא וגומר עתה ביאר כתובים אלו באופן אחר ואיירי בכל נשמתין דעלמא. ואמר אזהרותא וגומר וכל זה מבואר עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' לא באל"ף במקרא כתיב לא באלף וקרינן ל"ו בוא"ו והשתא דריש תרווייהו לא יעדה כלומר כשנתהוית הנשמה לא יעד אותה הקב"ה שתהי' נעשקת ביד הקליפה אמנם מצד גלגלוי טיקלא שעלו מעשה התחתונים במאזנים והכריע כף חובה כנזכר (לא) [לו] יעדה בוא"ו:

במתיבת' דילי'כדאיתא בגמ' דע"ז שכל הילדים לומדים בישיבתו של הקב"ה כמ"ש את מי יורה דעה וגו' וכדאיתא בזוהר חדש פ' יתרו דף נ"ח ע"א וע"ב ע"ש ענין נאה:

ואי תימא כיון דאתעשקת. וגומר פליג אספרי קדמאי דקאמר לעיל דס"ל שהנשמות עשוקות נתונות לחסידי אומות העולם ולת"ח ממזרים:

אלא לישראל ודאי לאפוקי ממזר ולא לאחרא כי מלת נכרי כולל חסידי אומות העולם והממזר נק' גם כן זר ונכרי:

ואי תימא דההוא סטרא אעילת לה בההוא ינוקא. פי' שני הוא במלת לעם נכרי לא ימשול למוכרה שהקליפות אינם שולטות עליה למיעל אותה נשמ' בהאי ינוקא:

אלא פרחת מידיה'. ומלת ואי תימא הם דברי הפסוק עצמו שאפי' שהיא רעה בעיני אדוני' שעתיד' להחמיץ וגומר כדפי' מ"מ לעם נכרי לא ימשול למוכר' כשיוצאת מן טיקלא אין הקליפ' שולטת עליה כי אם דפקידת להההוא ינוקא וחייכת בי' וגומר:

ותאיבת להה' בשר בסוד הכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו כי הבשר היא חלק הקליפ' שניתנה בבנין האדם כדאיתא בפ' שלח וז"ש והיא לגופ'. ובתר כלא אחר שנתרקב הבשר דהיינו החלק שלו לא נשאר עליו שום אחיזה כלל אלא הכל ברשותא דקב"ה כדאיתא נמי התם:

ת"ח לא תצא כצאת העבדים: השתא מפרש מאי דסתם לעיל דבריו דקאמר לא תצא כצאת העבדים אלא מתעטרא בעטרהא (באדמה) [בארמא] על ראשי'. ואמר דהיינו בבגדו בה דהיינו אותו לבוש הנק' אלו"ה כדמפרש ואזיל ובא מקרא זה וגלה על זה לא תצא כצאת העבדים אפי' אם רעה בעיני אדוני' שעתיד' להחמיץ אפי' הכי לעם נכרי דהיינו הקליפ' העושקות לא ימשול למכרה. כיון דבגדו בה דפרישת עלה ההוא לבושא מש"כ ביציאת עבדים דהיינו נשמות פחותות הערך. וההוא סטרא בחדו יען יש לה אחיזה בנשמ' שהיא בת מלך:

אלא לישראל בלחוד. אזיל לשיטתי' דנשמות עשוקות אינן ניתנות לחסידי אומות העולם ולת"ח ממזרים כנזכר אלא לישראל דינקי מגו תוקפא דאמהון (ומה היא העושק:

ת"ח כל בני עלמא וגומר) ודא היא דכתיב כימי אלוה ישמרני. היינו אותו בגד דפריש עלה לנטירו וכן עולה בגד ט' כמנין אֱלֹהַ במ"ק ודוק שכן בשני מחומות כתב אֱלֹהַ חסר ו':

מה רשו אית לההוא סטרא בה אחר שאמרת שיש לה אותה פרישו דנטירו לה וגם לעם נכרי לא ימשול למכרה למה נק' נשמות עשוקות ת"ח וגומר.

(**ודלא**) [**ודא**] **לית לי' זמנא**. אלא כל זמן שהיא רוצה להמיתם הרשות בידה. בזמנא דבעא גרסי' סליק ברעותא עלה (כרצונו) [ברצונו] בכח מה שיעשו התחתונים נחת רוח לפניו וצייר וגומר. ואית מנהון דזמינין לאבאשא אורחייהו היא הצעה למאי דכתיב בתרי' (אם רעה בעיני אדוני' וגומר כדמפרש ואזיל) אבל אם רעה בעיני אדוני' מלוכלכא וגו' די לי לעלמא דאנא יתבא בי' הנשמ' סלקא אדעתא דנוח לו לאדם שלא נברא משנברא אע"ג שהבריא' היא להרבות שכרה יותר עכ"ז אומרת די לי המעט שהוא קרוב לשכר ורחוק מההפסד יותר מללכת בעולם הזה להרבות שכר שאפשר שתפסיד מה שיש לה ע"י לכלוך העוונות וכדמפרש ואזיל.

ואהא מלוכלכא וגומר:

דישתעבדון בי'. יצה"ר וכחותיו:

למהוי בהאי עלמא. כי מעשה התחתונים הוא צורך גבוה ולא כמא דס"ד דדוקא להרבות שכר:

בעל כרחה נחתת. שאע"פ שהוא צורך גבוה דואגת שלא תחטא ויהי' הפך הכוונה ולכך יורדת בעל כרחה:

משתעבד' בינייכו. כנגד באי העולם קאמר שכל ישראל ערבי' זה לזה וכשלו איש באחיו וגומר א"נ בינייכו בין יצה"ר וכחותיו המחטיאים את האדם עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ודא איהו לבושא וגומר כי נמשך עליה לבוש אור מן דכר ונוקבא הנק' אלו"ה כנזכר דף קע"ב ע"ב. ועל רזא דא כתיב הכא לעם נכרי לא" ימשול"למכרה" בבגדו" בה ס"ת אלו"ה. גם בג"ד במ"ק אלו"ה עכל"ה:

דף צז.

העבדים כינוי אל הקליפות והיינו אומרו מלכלכא וגומר בגין דיחדי מארה מפני שהוא מייחד המדות העליונות והוא שמחה ודאי למעלה בענין בן חכם ישמח אב. וישתבח בה בכל פמליא של מעלה אומר ראו בן יש לי בעולם התחתון ואלו מעשיו. ויהיב לה אחר פטירתו דאתאביד מהאי נשמתא וגומר שלא יקום עמה בתחיה והיא מתגלגלת בגוף אחר. בספרא דאחמתא בתוך היכלות העליונות כנפי השכינ' שהיא נק' ספר חתום ודאי. דא נשמתא וגומר היא נק' על שם האיש שנשתמש בה בעולם כדי שע"י כך מורה היותה לעתיד לתחיה לגוף ההוא ממש: וכדין כתיב לו יעדה לפי זה ימשוך הכתוב כך לא תצא כצאת העבדים דהיינו מלוכלכת אם רעה בעיני אדוניה אלא תצא ברירה וטובה בעיני אדוניה כי בזה יזכה אשר לו יעדה תהיה מזומנת לו לעתיד:

כדין לא יעדה באל"ף וקרא כדפי' לעיל אם רעה בעיני אדוניה וגומר ומאי דקאמר לעיל אבל אם רעה אפירושא דהכא סמיך אלא שהפסוק בדרוש ל"ו בוא"ו כנזכר. ולתרין סטרין קאמר. והפדה בעל הנשמה שטנף אותה יפדה אותה בתשובה והפדה הקב"ה מעונש ג'יהנם כדמסיק.

בעאת לסלקה וגומר היינו בהגיעה אל פתח היכל לבנת הספיר שם המדור הראשון מז' מדורין הנז' לעיל ושם בינוני לקדושים ולחצונים אם זכתה טהריא"ל בפתח השער מקבל אותה ומכניסה לפנים ועולה מדרגה אחר מדרגה. ואם לא היא ניתנת שם ביד המקטרגים ומורידים אותה דרך נוקבא דתהומא רבא לארקא העליונ' ששם ג'יהנם רוחני ונדון שם:

קב"ה עבד לה נטורא וגומר לפי הנראה בתיקונים שהוא שם אלו"ה הנז' לעיל. אמנם סילוקה הוא ע"י שם בן מ"ב שנעשה לה כנפים. ואפשר שיהיה כסויה ג"כ ע"י באומר בשתים יכסה פניו וראשון עיקר. אנהיר לה בכמה וגומר היינו שהנשמות מאירות מזיו עליון שהוא מתחדש להם בכל יום בסוד הייחוד העליון: קארי עלה וגומר היינו להמשיך קצת מהתועלת גם אל הגוף בענין והשביע בצחצחות נפשך היינו נהורין דנשמתא ועצמותיך יחליץ היינו דאתיא שמושך לגוף מהאור. טינרא תקיפא סוד הסלע שהוא מטטרו"ן כנזכר בתיקונים והוא כלל עולם המלאכי' שהם תחת כסא הכבוד. רקיע טמירא היינו מט"ט רקיע שעל החיות. היכל אהבה שהוא כנגד החסד והוא ה' מלמטה

למעלה ומשם מתתקן הרוחניות העולה לעורר הנשיקין ואותם הנשמות שהיו למטה אוהבים כעין אברהם שמעוררים האהבה בין קב"ה ושכינתא והם רחימין דמלכא עאלין תמן כדי שע"י סילוק נשמתם יעוררו האהבה למעלה כיון דמלכא עאל תמן פי' לעורר אהבת נשיקין בינו ובין שכינתיה אשכח להאי נשמתא שעוררה הנשיקין והאהבה במעשי' ונשיק לה והיינו שהיא נכללת בסוד הנשיקין והיינו או' אשתעשע בה כי סוד שעשוע הצדיקים בג"ע היינו היותם נכללים בההוא זווגא דקב"ה בסוד מיין נוקבין. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואיהי לא אזדמנת לגביה בר ההיא דמארה וגומר ירצה כי הנשמה בעת התחיה לא אזדמנ' לגביה הוא גופא אלא כד איהו טב דביה אתרעי קב"ה אבל יש גוף באינון דלא כרעי במודים כדלקמן דף ק' ע"א שישאר לדראון עולם. וביאר מלת והפדה דקאי אתרוייהו לקב"ה אשר הוא המיעדה לו וגם להההוא גברא בעל הנשמה שיחזור בתשובה ויפדנה מיד ס"א ששלט בה ע"י עוונותיו ואז גם הקב"ה יפדה אותה מני שחת שלא תכנס לגיהנם וז"ש והפדה האי איהו בר נש וגומר ולתרין סטרין קאמר קב"ה וגומר פי' כי השי"ת דבר מלה זו בשני פנים וגומר בבגדו בה גם פה ביאר מלה זו מלשון בגד ומלבוש והענין כי הקב"ה נטר יתה ממלאכי חבלה:

ואם לבנו ייעדנה וגומר אחרי שדבר באותה הנשמה אשר חטאה בעה"ז ונתן לה עצה טובה שתשוב בתשובה עתה דבר באידך נשמתין שהם צדיקים וחסידים ואמר אם לבנו וגומר פי' כי אם האיש הזה אשר בו ניתנה הנשמה ההיא היה צדיק עד שעלה ליקרא בן השי"ת הנה שכרו גדול כי משפט הבנות יעשה לה כי היא בת מלך ואינה שפחה:

בנו טינרא תקיפא וגומר דע כי אית טינרא בישא והיא מדור ס"א ואית טינרא תקיפא בקדושה והוא ג"ע העליון הנק' הר ה' כמ"ש מי יעלה בהר ה' וזהו פי' טינר' תקיפא והוא ברקיע ערבות העליון מכולם הנק' רקיעא טמירא משום דתמן רכב טמירא דטמירין כנזכר פ' תרומה דף קס"ה ע"ב ותמן הם ז' היכלי ג"ע כנודע. ובגו אינון היכלין אית חד היכלא והוא היכל ה' מתתא לעילא ונק' היכל אהבה ולפי דמתמן נפקת האי בת כנזכר לעיל דף צ"ה ע"א וריש ע"ב כי היא בת כהן ברתיה דאברהם שהוא במדת החסד בהיכל אהבה ולכן שם חוזרות הנשמות ותמן אינון גניזין וגומר וכל נשיקין וגומר זה נתבאר בפ' פקודי בהיכל אהבה. ומ"ש וכל נשיקין דרחימו וגומר הענין הוא כי סוד הנשיקה נתבאר ענייניה שהוא אתדבקותא דרוחא ברוחא ואז נפקי רוחין ואינון הוו הני נשיקין ואולי אפ' לומר כי אז בהיכל הרצון שם הוא זווג א' ואז נשפעים סוד הרוחין שהם מסוד הת"ת כנודע ואח"כ בהיכל שביעי תמן ההוא נהר שהוא היסוד אפיק נשמתין מן רישא דההוא

נהר שהיא הבינ' הנק' גם היא נהר היוצא מעדן כנודע. והנה אותם הנשיקין הם כלילין ברחמי ודינא וחסדא ואינון דהוו מצד החסד הנק' אהבה עיילי בההוא היכלא דאהבה ואינון תמן וז"א וכל נשיקין דרחימו פי' נשיקות אהבה אינון תמן וז"א וכל נשיקין דרחימו וכל אינון נשמתין רחימין פי' כי גם הנשמות דנפקי מהיכל ז' אשר גם הם מדינא ורחמי וחסדא הנה אותם שהם מצד החסד הנק' אהבה ורחימו אינון תמן בהאי היכלא. ובזה לא יקשה בעיניך מ"ש כי נשיקין הוו בהאי היכלא ובפ' פקודי נאמר כי הם בהיכל הרצון כי שני המאמרים אמתיים. גם נוכל לפרש כי מ"ש וכל נשיקון וגומר הם הבאים מעילא לתתא ומ"ש וכל נשמתין וגומר הוא כשחוזרות הנשמות אחרי הפטירה ועולים למעלה וז"א עאלין תמן כנראה שהיו בחוץ למטה ועאלו ונכנסו תמן. כיון דעאלו תמן וגו' תמן כתיב וישק יעקב וגומר המעיין בפ' פקודי ימצא כי וישק יעקב לא כתיב אלא בהיכל הרצון. ואפשר לפרש כי אין הכוונה תמן ממש בהאי היכלא אך הכוונ' לומר כי אחרי בואה שם אז תכף הם הנשיקין ואז וישק יעקב כי אז מתחבר ת"ת העליון בהיכל הרצון ונשיק לה נשיקין וז"א וקב"ה אשכח תמן להההיא נשמתא וגומר וסליק לה בהדיה וגומר נמצא כי מוצא אותם שם ומעלה אותם לעיל עד היכל ז' ששם מקור הנשמות כולם:

האמנם אפשר לפרש כי כבר ידעת כי ג' חיבורים הם א' הוא ייחוד ק"ש בהיכל אהבה. וא' ייחוד נשיקין בהיכל הרצון. וא' זווג אמיתי בהיכל ז'. והנה נודע בפ' פקודי איך כל הני היכלין אינון אתכלילן ואתי חדאן כל חד לגבי עילאה מיניה וסימן רוח א' להם. וכד הוי הייחוד בהיכל אהבה הנה כל ההיכלות מתייחדי' בתוכו וכן כשהנשיקין בהיכל הרצון כל ההיכלות שייכי בהנהו נשיקין ונשקי דא לדא חסד בחסד גבורה בגבורה. ובזה יובן כל האמור כאן והוא כי אפי' שהנשיקין הם בהיכל הרצון עכ"ז גם בכל ההיכלות אית הני נשיקין אמנם אין זה אלא בהיותם נכללין בהיכל הרצון ותמן נשיק יעקב לרחל שהוא דכורא לנוקבא ואז בשיק אהבה רבא לזוטא נשיקין דרחימו וכן כל שאר ההיכלות וזה נלע"ד שהוא דרוש נכון ואמיתי.

היינו דכתיב יעשה למחכה לו וגומר והכא כתיב יעשה לה. פי' כי למד מג"ש כמו דהתם כתיב יעשה לו דהיינו בסוד היכל שביעי היכל הבינה עלמא דאתי דאז הוי עין לא ראתה הכי נמי האי יעשה לה דכתיב הכא הוי עלמא דאתי והוא מה שביארנו במ"ש וסליק לה בהדה וגומר. כי סליק לה מהיכל אהבה עד הכל הז' הנק' עה"ב ושם הוי עין לא ראתה וכל האי זכאת נשמתא דא משום דאשלימת עשיית המצות בהאי עלמא והיתה שלימה במעשיה שהיא החלק השני הנז' בפ' ואם לבנו ייעדנה. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' בגין דחדי בה מאריה היינו שע"י נשמות הצדיקים שמסתלקין נעשה למעלה יחוד עליון והלולא רבה כדאיתא ברישׁ פ' נח וברישׁ פ' ויחי.

אגר טב היינו משארז"ל ודע מתן שכרן של צדיקים ומ"ש אומרים ותן שכר טוב ולא אמרי' ושלם שכר טוב אלא לשון מתנה היינו שמלבד השכר הקצוב על כל מצוה ומצוה נותנים לו מתנה ותוספות טובה כפי השמחה וכוונת הלב וכפי הצער שהי' לו בעשיית המצו' הכל נשקל בשיקול אל דעות ולזה לא נתפרש בתור' מתן שכרן של מצות וזה נק' אגר טב:

בספרא דאחמתא ברגוליט"א בלע"ז ושם נתון בתוך אותו אחמתא ספר הזכרון ופנקס הנשמות.

ואתאבידת ההוא טפא מינה כמ"ש ורבים מישני אדמת עפר וגומר. נמצא שהגוף הוא אבד אותה וגם היא אינה משתוקקת לשוב אליו כדרך נשמות הצדיקים שמשתוקקות לגופם כי שניהם כאחד טובים לעסוק בתור' ובמצות וז"ש ואיהי לא אזדמנת לגבי'.

בתיאובתי' דגופא היינו גוף הצדיק שעסק בתורה ובמצות שהקב"ה רוצה ומתאוה בגוף ההוא הטהור והנשמה הזאת לו יעדה בואו שהיא מיועדת לו לעת התחי' לכן עתה והפד'. וי"ס דגרסי דמארא אתרעיבה (בתיאובתא) [בתיובתא] דגופא ע"י התשוב' שעוש' הגוף ונכון:

והפדה האי איהו דבר נש. וגומר כלו' פסוק זה יפורש בשני פנים הפן הא' יפורש מלת והפד' שני פעמים ויפורש בכל אדם שמצו' לו התור' שיפדה עצמו במעשים טובים ובזה יפדה עצמו מאורחא דגיהנם. והפן השני במשך הדרוש שדורש שזאת הנשמ' הטהור' אשר לו יעד' דהיינו לו להגוף הטהור דיתרעי בי' קב"ה לא יעדה לעת התחי' לכך עתה שהולכת לבית עולמה פדה נפשו מעבור שחת וזהו והפד' בפן אחד לבד היינו. דפד' לה מארחא דגיהנם אמנם הפן השני דוהפדה בתיובתא אינו נופל במשך הדרוש שמדבר בנשמת הצדיק שאחר שהוא צדיק ודאי אינו נופל בו והפד' שמעולם לא נשבה ביד יצה"ר לשיצטרך פדיון אמנם בני נשא דעלמא יפול והפדה שני פעמים פדיון ממעשים ופדיון מאורחא דגיהנם וז"ש האי איהו בבר נש וגומר:

ולתרין סטרין קאמר קב"ה. זה כלל גדול בזוהר בכמה מקומות בענין זה שדורש המלה שני פעמים:

ודא הוא דכתיב ואם לבנו ייעדנה פי' לאותו (חסד) [חסיד] שהקב"ה קורא אותו בנו ייעדנה לנשמה זו שתהי' שמורה לו לעת קץ התחי':

טינרא תקיפא היינו סוד עולם היציר' ממשלת מטטרו"ן כנזכר פ' תצא דף רע"ט:

רקיעא טמירא. היינו מטטרו"ן שהוא מתפשט מהיכל ק"ק ששם מקומו מתפשט עד סוף היכל לבנת הספיר שבו מתלבש הת"ת המבריח מן הקצ' אל הקצה ונק' עולם היצירי' טמיר' בערך העשי'. ואומר בגו טינרא היינו באמצעו דהיינו היכל אהבה:

ותמן אינון גניזין טמירין שכל טוב אדוניו שבמדת החסד הכל מתגלה בהיכל זה. ה"ג כיון דמלכא עאל בההוא היכלא דתמן כתיב וישק יעקב לרחל אשכח תמן להההוא נשמתא וגומר. ונשיק לה וגפיף לה. היפך הסדר והקדים הנישוק להורות על רוב החיבה:

וסליק לה בהדיה כשסוד המלכות חוזרת אל מקומה ואוספת נתחי' אלי' ממה שנתפשטה בהיכלות מעלה אותה עמה:

כד האי ברתא מלת כד ל"ג לי'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף צז:

וכי נשמתא וגו' קס"ד יקח לו להההוא גופא קאמר כענין אשר לו יעדה דאהדר לגופא נשמתא אחרא הויה חדשה שעדיין לא פעלה המצות. לית אבטחותא וגו' הבטחת תחיית המתים כי אחר שהוא צריך לקום לפעול מחדש באותה נשמה שעדיין לא השלימה רצון קונה הכא איהו מה דכתיב וגו' עפר יכונה הקליפות שהם החצונים עפר חוצה לארץ הטמא שאינו עושה פירות. וירצה במלת עפר חיילים הוא הכנעני שהוא הנחש ובתחלה היה שליטתו בארץ כאומרו והכנעני אז בארץ וכאשר באה השכינה ליכנס בארץ בטלה אותם הקליפות והיינו שלשים וא' מלכים שכבש יהושע וכאשר חטאו ישראל ונסתלקה שכינה שלטה הקליפה בא"י וע"ז אמר וישוב העפר שהיא הנחש אל הארץ שהיא א"י התחתונה כשהי' קודם כיבוש וזה לפי שעה לבד כנז' פ' תרומ' והרוחי וגו' היינו שכינה אל האלהי"ם היא הבינה שהיא השולחת המ' לנהל התחתונים כנז' בזוהר בינוקא בפ' המלאך הגואל וגו':

ת"ח וגו' אתעטר בדיוקנא פי' הוא מתעטר שם בעטרת הצדיקים בדיוקן אשר לו כעין עולם זה שהרוח מתלבש שם בלבוש כדמות הגוף למטה ממש אלא שהוא רוחני מתמצא שם מאוירין דגנתא דעדן וזה כי כמו שאויר עולם הזה מחייב לבוש זה עטור אל האדם ואף למלאכים כנז' בפ' וירא כן אל הרואות בג"ע התחתון אויר ג"ע שהוא סוד אוירין דשכינתא מלביש הגוף כדמות דיוקן הגוף ממש.

מתעטרן עיטור משובח נוסף אליהן על הקודם כדי שע"י זכות זה הנוסף יתעלו למעלה. ומתפשטין מלבוש דיוקן זה ואז נשארו אותן הלבושים בג"ע כדמות האדם בעת שינתו שמסתלקת נשמתו ממנו.

דא איהו רוח דפלניא וגו' כדי שיתעדן הגוף גם במעלת הרוח כדכתיב והשביע בצחצחות נפשך ועצמותך יחליץ. דפלניא גופא שהגוף ההוא גרם מעלה לרוח זה. מעטר להקב"ה בכמה עטרין מאותו האור שהמשיך במעשה מצותיו בהיותו בעולם התחתון. ואשתעשע בה היינו שהקב"ה מתייחד עם שכינתיה ע"י הרוחות אלו והם נעשים מיין נוקבין. ואי תימא וגו' קס"ד הכי משום דאחר דזווגא דקב"ה ושכינתיה השתא ע"י הרוח א"כ אינו מצד הנשמה. תלת אינון וגו' כלומ' ג' שמות אלו שהם שאר"ה כסות"ה ועונת"ה הם ג' דברים שהנשמה מקבל מלמעלה נמשכי' לה מהבינה א' שאר"ה דהיינו שפע ואור שהיא מתקיימת וחיה ממנו והוא הנק' מזון. הב' כסות"ה דהיינו אור ושפע להתלבש בו ומאותו האור נעשה לה לבוש ומתחדש תמיד בכל פעם. הג' עונתה והוא אור יותר נעלם פנימי נפלא שיתייחס באשה אל העונה והוא מנוחה לנשמה שאין ערך בנשמה לא למלאכים ולא לשרפים ואין מי שישיג המעלה הזאת אלא הנשמות וז"ש עין לא ראתה וגומר ואפשר דעל הבינה קאמר והכוונה עין לא ראתה מקור אורות אלו אלהי"ם זולתך מפני שהם מלמעלה מהחכמה אל הבינה והבינה ממשיכם למטה אבל אחר המשכתם למטה מושג ודאי:

חד שארה משיכו וגו' נודע כי המזון הוא סוד זיו פנימי מעמיד ההויה והוא סוד רוח החיוני השואב הנשמה מפנימיות המדה והיינו או' משיכו דנציצו דנהיר באורח סתים ונעלם מפנימיות הספי' וכח זה מעמיד כל הנמצאים וז"א מזונא דזן כולא וז"א ואקרי יהו"ה בנקודת אלהי' דהיינו הו"יה נפש ורוחניות ונשמה הנתונה בתוך הנרתק שלה שהוא שם אלהי"ם שהיא המלכות ולזה רמז בשם אש"ר ה' דהיינו אשר יסוד ה' מלכות כנז' פ' ויחי:

כסותה דא משיכו אחרא לא פנימי כקודם כי זה כסות לה מבחוץ ולבוש לה ודאי ולכך אמ' משיכו אחרא לא נציצו כקודם ולבוש זה הוא לה לשומרה שלא יתפסו בה החצונים אף אם תתפשט לחוץ וגם לה לכבוד לבוש זה מזווגא דקב"ה ושכינתיה. דא בגדו בה תדיר דלא אתעדי וגו' ולז"א לא יגרע ר"ל שלא יסתלק הלבוש ממנה מה שאין כן בלא יגרע דמזון ועונה שפי' שינתן לה בכל יום ובכל שעה שצריכה:

עונתה מאן הוא כי נשאר שנפרש העונה ואמר דא הוא משיכו וגו'. וכאשר אחרת יקח לו שהוא הרוח וימצא לו ענייני' אלו מצד הת"ת שהוא הרוח למטה ואל הנשמה לא יגרע מצד מעלה כנז'. דלא עביד ליה עטרה אפי' מחד מנייהו אין ג' אלו חלוקים או תזכ' הנשמה לכולן או לא תזכה לא' מהם וז"ש ואם שלש אלה לא יעשה לה אל תחשוב שיהי' לה קצתם אלא ויצאה חנם אין כסף בלא כסופא כלל. בההוא עילאה וגו' פי' נשמה

שהיא מלמעלה דקא פריש עלה קב"ה בגדו שהוא שם אלו"ה כנז"ל. בגין דלא תהא לעם נכרי שלא תוכל הקליפה שהיא בידה למוכרה לגוי או לממזר כנז' לעיל.

ההוא טינרא וגו' היינו ר"ש שהוא צדיק יסוד עולם.

יומא דתלגא כענין הנרמז בכתוב הוא הכה את הארי ביום השלג והוא משל על עסקי התורה ואפשר לרמוז אל הזקנה שהוא זקן מופלג בשנים למד במדרשו של ר' עקיבא. ואפשר לרמוז שלמדו שניהם לפני ר' עקיבא שהי' זקן כדפי' בגמרא הניחו לו לזקן וגו'

זרעא פולים משל אל פלפולי התורה. חמשין ותרין גוונין הם פנים בתורה. מאן הוא דאקרי בן וגו' הענין כי ג' גבולים לאדם בקבלת רוחו ונשמתו. הגבול הא' בהגיעו לחנוך המצות הולך וזוכה מעט מעט אל הרוח והנפש דעשיה ויצירה: הגבול הב' בהגיעו לשנת י"ג ויום א' זוכה אל הנשמה דבריאה ובתנאי שיעסוק בהיותו בן י"ג בתלמוד ובפשט מעשה המצות וידיעת אלהותו ית': הגבול הג' בהגיעו לשנת כ' ויום א' שאז זוכה אל נשמה דאצילות ובתנאי שיעסוק בסוד הספי' ויקיים המצות ברמז שלהם וכל זה הוא כשימצא שם הכנת אביו בעת מולדתו בהמשכתו בן כשר ראוי למעלה זו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אם אחרת וגו' הוקשה לו כי הלא כבר נפטר הצדיק הזה ועלתה הנשמה אל העה"ב ואיך אמר כי אם הצדיק הזה יקח לו בתחיה נשמה אחרת שארה כסותה וגו' ולא הראשונה שכבר זכתה. וז"א וכי האי נשמתא וגו' ולא האי נשמתא דאשלימת וגו' וא"כ היכי קאמר אם אחרת יקח לו:

פתח ההוא סבא ואמר וישב העפר וגו' לפי שבפסו' זה נאמר והרוח תשוב וגו' והוא סוד פסוק אם אחרת יקח לו כאשר נבאר לכן פתח בהאי קרא ופירש בו פסוק אחר אגב אורחיה כמנהג ספר הזוהר. ופי' בשעת החרבן וזה שכבר ידעת שגם בא"י התחתונה שלטה הקליפה בסוד והכנעני אז בארץ הפחות שבאומות עבד עבדים קודם התגלות הקדושה בסוד ואלה המלכים וז"ס זוהמת הנחש שיצא משם קין ואח"כ שת והיינו וישוב העפר דהיינו הקליפה כנז' בפ' פקודי דף רס"ו ע"ב ורס"ח ע"ב שנק' עפר שריפת החטאת וגו' וז"א עתה כי הלא בעת החורבן הנה שב העפר הנז' הם הקליפות לשלוט בארץ ישראל כמו שהיה בתחלה כאו' והכנעני וגו' וזה היתה נבואת קהלת על החורבן וירצה כי המשיכוה עליהם הדורות ההם אמון ומנשה וכיוצא ואז השכינה רוח קדישא נסעה משם אצל הבינה אשר נתנה לא"ה הוא הת"ת כמ"ש ויבן ה' אלהי"ם את הצלע וגו' וענין המשכת קליפה זו נתבארה פ' תרומה דף קמ"א ע"א:

ת"ח רוחא דבר נש וגו' ועתה ביאר הפ' הנז' בענין הדרוש שלנו כי הנה מן הפ' יפורש פסוק הקודם אם אחרת וגו' והוא כי מ"ש ורוח תשוב וגו' ודאי לא הוי בג"ע הארציי כי היכי קאמר תשוב אל האלהים אשר נתנה והנה אלהים אשר נתנה הוא למעלה בג"ע העליון ז' היכלין קדישין כנודע דמתמן נפקין נשמתין ורוחין ונפשין וכנודע א"כ ודאי כי פי' הפסוק הוא שאחר הפטירה שהוא מ"ש וישוב העפר וגו' שהוא הגוף הנברא מהעפר וכמ"ש כי עפר אתה וגו' אח"כ הרוח עולה אל האלהי"ם שבג"ע העליון והנה ק' כי כבר נתבאר בכל הזוהר כי נפשין אשתארו בקברא ורוחין בג"ע התחתון ונשמתין בג"ע העליון ומכאן נראה שרוח ג"כ עולה למעלה לכן ביאר ואמר ת"ח וגו' והוא במה שכבר נתבאר לנו כי בשית יומין דחול יתבין בג"ע הארץ ובכל שבתי וירחי וזמני סלקין לג"ע העליון ואז אתקיים קרא דוהרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה שהוא בג"ע עליון ממש כנז' בפ' תרומה דף קמ"א ע"ב ע"ש:

ומ"ש ומתפשטן וסלקין הוא במה שידעת כי הרוחין בג"ע הארץ מתלבשין בדיוקנין דהאי עלמא וכשעולות לג"ע העליון מתפשטאן מאותם דיוקנין. והנה על זה הרוח נאמר אם אחרת יקח לו פי' כי הנשמה כבר היא למעלה מעת פטירתה אמנם כאשר אחרת שהוא הרוח יקח לו השי"ת ולזה נאמר בלשון אם כי אינו לוקחו בכל עת רק לעתים בשבת וזמני וגו'. וירצה כאשר אחרת יקח לו עכ"ז שארה כסותה וגו' כל התענוגים שהיתה לנשמה מתחלה לא יחסרו ממנה אע"פ שמשפעת ברוח וזה היא כוונת מ"ש ואי תימא דהא בגין רוחא דא שביק וגו' ואין הכוונה שביק ממש כי זה לא יתכן ולא יעלה בדעת אך הוא כמ"ש:

גם אפשר לפ' כי אולי היינו אומרים כי בשבתי וזמני וגו' ניתנו כדי שיתענגו הרוחין אמנם הנשמה אין לה בזמן ההוא חלק בתענוג ההוא כי אז הוא זמן תענוג הרוח ולא הנשמה והיינו לשון שביק קב"ה וגו' והודיענו כי אינו כן כי אפילו בזמן תענוג הרוח האורח. גם הנשמה מתענגת בתחלה קודם עליית הרוח שהם שארה כסותה וגו' וביאר שכולם בבינה בעלמא דאתי ומתמן נמשכו וזהו עין לא ראתה אלהים זולתך אשר הוא הבינה הנק' עה"ב וזהו שם אלהי"ם הנז' שם והראיה מאומרו יעשה למחכה לו כי יעשה הוא הבינה כמו הנני יוסף וגו' כנז' פ' אחרי מות דף ע"ט ע"ב. והנה להיות כי אין ג' אלה שם כאשר נבאר לז"א ואתמשכן מתמן כלומר כי הלא נמשכין הם משם ואעפ"י שאינם שם ממש: ושאר"ה פי' מזונותיה והם במזלא תליא מלתא שהוא הבינה ומתמן נמשך חד משיכו והמשך א' מן אותה האורה אשר שם וז"ש משיכו דנציצו דנהיר באורח סתים מזונא לן דזן כולא פי' כי כל נשמה ונשמה נמשך אליה חד משיכו מן אותה נציצו

ונהירו הוא אור הבינה הנוצץ לעינים. והאי נהירו הוא נהיר תדיר באורח סתים יסוד בסוד הנהר היוצא מעדן והוא היסוד הנק' אורח סתים כנודע ליודעי דעת כי בעת היחוד שום אבר אינו מתעלם כמוהו שהוא מתעלם בציון קדש הקדשים ולכך נק' ארח סתם. והנה מן הבינה נפקא דרך היסוד המזונות לנו וז"א דזן כולא פי' כי מזוני במזלא תליא מלתא והוא זן לכולא ולכן גם הנשמה הזאת משם היא נזונית וזהו שארה וביאר כי הוא יהו"ד בנקודת אלהי"ם פי' כי אין המזון בא מן הבינה בעצמה הנק' אלהי"ם כנודע רק רוחניותה הנק' הוי"ה שהוא נשמת הבינה שם אלהים כנז' פ' אחרי מות דף ס"ה ע"א. והיינו אש"ר ה' כי אשר היא הבינה בסוד אשר אהי"ה אשר הוצאתיך מארץ מצרים וגם היא ה' ראשונה. והביא ראיה כי מהאי אשר באים המזונות מפסוק מאשר שמנה לחמו כנז' בפ' ויחי דף רמ"ה ע"ב ורמ"ו ע"ב.

כסותה וגו' כבר ביארנו לעיל שם אלו"ה מה עניינו ואיך הוא מלבוש הנשמה ועונתה הוא ה' צבאות והוא סוד היסוד הנק' ה' צבאות כנודע דגוף ובריית חשבינן חד ובו כלולין הנצח וההוד שהם תרי ביעי והאמה ואלו הם יהו"ה צבאות ומתמן נפקין חילין וצבאות לעלמא והנה שם זה הוא סוד היסוד הנק' יהו"ד צבאות כנודע דגוף ובריית חשבינן חד ובו כלולין הנצח וההוד שהם תרי ביעי והיסוד ואלו הם ה' צבאות ומתמן נפקין חילין וצבאות לעלמא והוא שם זה הוא סוד העונה העליונה:

ואם שלש אלה וגו' פי' אפי' א' משלש אלה וז"א אפילו מחד מנייהו כי אם הנשמה אינה ראויה לא תזכה אפי' לשום א' מג' הנז' הנה ויצאה חנם אין כסף כי תצא מלפניו ית' בעת שתכנס שם לידון וידחוהו לחוץ בלי כסף פי' הענוגין יקראו כסף שהאדם כוסף וחומד אותם לעולם וכמ"ש נכספה וגם כלתה נפשי וגו' וכל השאר מבואר. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כתב וצלי צלותי' אפשר שהיא תפלת ערבית

ותמן תנינן ל"ג לי' בס"י. והכנעני היינו הקליפה ששלטה בא"י קודם שנכנסו (בתורה) [בתוכה] וכשנחרב הבית חזרה הקליפה וגברה לשלוט בא"י וזהו וישוב העפר היינו הקליפה שהיא תחת כל מדריגת הקדושה כמו העפר שהוא תחת רגלי בני העולם. א"נ ע"ש שנעשה כעפר לדוש להחטיא בני אדם וזהו וישוב העפר על הארץ. כלו' לשלוט על הארץ:

כשהי' כמו שהי' בזמן העבר:

והרוח תשוב דא שכינתא דאיהי רוח קדישא. ואימתי.

כד חמאת וגו' ולפי' זה אל האלהים היינו אל האלהות שנסתלקה שכינה אל מקומה הרמתה. א"נ הת"ת נק' אלהים כנז' באדרא רבא על ה' הוא האלהים ופי' אשר נתנה אשר

שלטת וממנא על עלמא כנז' בזוהר בכמה דוכתי משל למלך דיהב בידא דמטרוניתא כל גנזי מלכא וגו' א"נ אל האלהים בינה אשר היא מנתה אותה להיותה שולטת בעוד בית המקדש קיים כאמה דפקידה לברתא וזה עיקר: (ה"ח) [ת"ח] רוחא דבר נש. וגו' בתוך דבריו מפרש כשישוב העפר דהיינו גוף הצדיק שנעשה כעפר וכאסקופה התחתונה שהכל דשין עלי' על הארץ בקבר כשהי' כמ"ש כי עפר אתה וגו' אז והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. ושם עמו מתעדנת ומתעטרת וגו' (פי') [מפי'] זה יוצא לו פי' פסוק אם אחרת יקח לו שארה כסותה ועונתה שהם ג' מיני עונג שיש לה לנשמה כדמפרש ואזיל אתעטר בדיוקנא דג"ע דלתתא דקדק שאין לנשמה דיוקן כדיוקן העה"ז רק בג"ע של מטה אבל בג"ע העליון יש לה דיוקן אחר רוחני כמאורות הספי'.

ומתפשטין פי' מתפשטין מדיוקן הזה שיש להם בג"ע התחתון וסלקין לעילא לג"ע העליון לחזות בנועם ה'. א"נ ומתפשטין בעה"ז התחתון לבקר קבריה' וסלקין כנז' בזוהר בכמה דוכתי. ה"ג בההיא נשמתא עילאה קדישא:

דפלניא גופא. כלו' דגוף פלוני: ה"ג מעטר לה תלת שמהן עילאה %% אלוה ה' צבאות כדמפ' ואזיל. דעין לא ראת' אלהי"ם הכי גלי פי' שני כי הרוח תשוב אל האלהים היינו הרוח ממש שעולה אל הבריאה ששם מקננא הבינה ומתעדנת שם באור הנשמה היורדת מהבינה וז"ש ואתמשכת מתמן כלומר שאינו עולה עד הבינה אלא מתמן ממכון שבתה מתמשכין האורות ההם אל הבריאה שם מתעדנת הרוח והנשמה אינה חסרה כלום כדמפרש ואזיל.

באורחו סתים. כדי שלא ישבעו גם החיצוני' חלקם מהמזונות הללו שכן המזון צריך לכל וז"ש מזון לכולא ולזה היא באורח סתים.

מזונא דזן לכולא גרסי'.

אש"ר ה' אשר היא הבינה המאושרת בכל והיא ה' ראשונה שבשם ומשם נמשכין המזונות

כסותה פרישו דמלכא וגו' דפריש עלה אלוה דא בבגדו בה כבר פי' לעיל שאל"ה במ"ק עולה ט' כמספר בג"ד והיא שייכות למה הכסות נמשך משם אל"ה בחינה פרטית בבינה:

ה' צבאות איהו ודא איהו דנהיר וגו' נתן טעם לעידון זה שנמשך משם זה שבבינ' לפי ששם י"י צבאות מורה שנק' כן על שם צבאות של נהורין סתימין סוד תרין עטרין הנמשכין ממנה אל הת"ת.

דבי' עונה. שמקבל כל אותם אורות ומתעטר אל הייחוד ובזה מוציא כמה צבאות של נשמות ושל מלאכים בעונה ההוא כנז' בפרשת תזריע שלכך נק' אשת חיל שמוציאה חיילות חיילות של צדיקים ושל מלאכים.
טמירא. כי סוד טפת השפע נמשך מן הראש סוד הבינה אל הת"ת.
אפי' מחד מנייהו כדפי' רז"ל ואם חדא מתלת והוא מוכרח לפרש כן כפי דרכו שאם נשמה זו זכתה לא' מהנה לא יאמר בה עוד אין כסף דלית לה כסופא ועיד נא דהא אית לה אלא ואם שלש אלה פירושו חדא מתלת:
ההוא טינרא רשב"י זלה"ה.
דאזדרעו פולין וגו' כלו' ביום סגריר שירד שלג הרבה בעולם נתועדנו יחד ופלפלנו והיינו דזרענו פולין בדרוש ב"ן והיינו לחמשין ותרין כמנין ב"ן דהיינו מאימתי נק' אדם בן לשכינה ולקב"ה כדמפ' ואזיל ודבר בלשון חידה עכ"ל הרא"ג ז"ל.
גליון וישוב העפר וגו' רמז אל הכחות היצה"ר והקליפות שהם תחת הקדושה ר"ל תחת כל מדרגות הקדושה כעפר שהוא תחת רגל כל העולם וכול' דשין עליו: דאזדרענא פולין לחמשין ותרין גוונין וגו' פי' ר"ל פלפלנו בדרוש ב"ן פי' אימת נק' האדם ב"ן. עכל"ה. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף צח.

ת"ח ביומא דשבתא וגו' ענין תוספת נשמה יתירה בשבת הוא כי שורש הנשמות הוא מז' היכלות התחתונים דבריאה דבהיכל הז' שהוא כנגד ג' ראשונות אין בו נשמות. וכבר ידעת כי ביום שבת הוא הייחוד העליון ואור האצילות מתגלה ויאירו כולם באור ג' ראשונות. ודע כי מלכות דאצילות היא סוד הא"ס דבריאה נמצא עתה כי בגילוי ג' ראשונות באורם אל. הנשמה דבריאה יתגלה אור האצילות בה והיינו נשמה דאצילות תוספת נשמה וכבר ידעת אומרם בתיקונים כי מה שהיא נשמה דחול לת"ח הוא תוספת נשמה לע"ה ביום השבת והיינו שסתם נשמה דת"ח הוא באצילות שהם בנים ותוספת נשמתם משער הרמשים שהוא סוד הכתר והחכמה המתגלה במקום הנשמות אמנם שאר העם שהם עבדים מהבריאה תוספת נשמתם הוא מצד השלשה ראשונות דבריאה שהוא סוד האצילות כנז'. וכיון שאור זה הוא נתוסף בנשמה ביום שבת ומסתלק בחול אין ספק שיש לתוספת זה הויה דקה רוחניות והיכל ומדיר לעצמם והם מתקנים ומאירי' ממעשה המצות שיש ביום השבת וישתלמו ובעלות תוספת נשמות אלו במוצאי שבת הם מגידים לפני הקב"ה כל דבר חידוש ששמעו בתורה דבר חדש ממש שמעולם לא

שמעו כך והיינו דקאמר הכא ולבתר דנפיק שבתא סלקין כולהו נשמתין מתעטרין בעטרין קדישין וגו' דהיינו שהם מתעטרות בחדוש התורה כנזכר:

דהא בכל אתר דמילין דאורייתא וגו' מפני שע"י דברי התורה קול ודבור שהם קב"ה ושכינתיה מתייחדים ע"י תורה שבכתב ותורה שבע"פ שהם ת"ת ומלכות: וכדין ההוא אילנא דטוב ורע וגו' הענין כי טוב ורע יכונה על הדין והרחמים והמלכות בהיותה מקבלת מחסד תשפיע למטטרו"ן תקרא עץ הדעת טוב מפני שני סבות מפני קבלתה הטוב מהחסד ומפני השפעתה בסוד מטטרו"ן ומחנותיו. ובהיותה מקבלת מגבורה ומשפעת לחצונים תקרא עץ הדעת רע מפני ב' סבות. מפני קבלתה הדין מהגבורה ומפני השפעתה לחצונים וכאשר נק' עץ הדעת טוב ורע יחד יהיה על צד ההשואה אל שתי בחי' אלו. והנה בהיות האדם מורכב מיצ"ט מצד הטוב ומיצ"ר מצד הרע והנה בהיותו עוסק בתורה שבכתב הימין ותורה שבעל פה והיינו מימינו אש דת למו הנה בהכרח יבאו שתי הבחי' יחד שם. ולכך קב"ה ושכינתיה תמן ועץ הדעת טוב ורע שם החצונים סביב רשעים יתהלכון דהיינו הני מאני דרבנן דבלו וגו' וטובים שהם מתקבצים במזמוטי חתן וכלה והנה בהיות העסק לשמ' ולהסכים אל האמת הנה אז יגבר צד הטוב למעלה ולמטה הקדושים מתגברים וחצונים נכנעים ולמעלה חסד גוברת והגבורה נכנעת למאמר החסד להסכים לימין בסוד ויעקוד את יצחק בנו והנה החסד שולח ענפי הטוב ליסוד והיסוד מעורר הזווג בענין שהם מתייחדים ומתעטרים בטוב ותפארת ומלכות בעליו דההוא טו"ב ודאי:

שירותא דמהימנותא כלו' עם היות הכתר ראש לכל האצילות עכ"ז תחלה ההשגה והגילוי ושקיעת האדם באמונה הוא ממקום תחלת גילוי ולהכי התחיל ה' אלוהי דהיינו חכמה ובינה וז"ש דא שירותא דמהימנותא והטעם לזה כי החכמה סליקו דמחשבה ואין לדבר בדבר הקודם אל המחשבה. ועלמא דאתי ונמשך דהיינו בינ' והיינו הוי"ה שמורה על כל האצילות נעלם בסוד המחשבה אלה"י היינו מורה אלהותו עלי דהיינו שמתגלה לזמן וסמיכות ה' אלהי יחד יורה על יחודם כנודע וז"ש רזא חדא בלא פרודא מש"כ בת"ת ומלכות שייחודם נפרד

גדלת דא שירותא פי' כי ג' ראשונות אין בהם השגה ואפי' הבינה דקיימא לשאלא ולא לאתבא. יומא קדמאה מאותם ו' ימים דאינון ו' ספירות כאומר כי שאל נא לימים ראשונים דתמן שייך שאלה וז"ש שרותא יומא קדמאה וגו' דהיינו חסד. מאד בההוא סטרא דשמאלא ולקמיה מפרש טעמא. הוד והדר הם נצח והוד בחי' מצד הדין ולהכי כינה אותן בתרין בדי ערבות גם הקדים הוד לנצח כי מגבורה קא סליק כאומר מאד וגו'.

כיון דמטא גו אילנא דחיי פי' שהיה ראוי לזכור אחר מאד שם הת"ת הנק' עץ החיים אתטמר הת"ת ולא הזכירו ולא עלה במספר שבח זה וז"א ולא אסתלק וגו' ולא תאמר שנכלל הת"ת במלת מאד כי פי' מאד מפני שבה בגבורה כלולים כל ענפיה הם כללות כל בתי דינים ובכללם ענפא מרירא שהם החצונים ומפני רבוי הענפי' הנכללים עמה נק' מאד. אמנם ת"ת יעקב נחלה בלא מצרים שאין קליפות יוצאות ממנו ראוי שלא יזכר ולא יכלל במלת מאד. שרותא דיומא קדמא חסד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ת"ח כל ההוא דזכי לי"ג שנין וגו' הענין הוא כי הנה האדם העתיד להיות צדיק זוכה תחלה בג' חלקי הנשמה מבי"ע והם נפש תחלה ואח"כ רוח ואח"כ נשמה וסודם הם נפש משעה שנזרע וכמעשה דרבינו הקדוש עם אנטונינוס שהביא ראיה מן הבשר שאם תשהה ג' ימים בלא מלח הוא מסריח וכאומר זרע יעבדנו וגו' ורוח בעת שנימול כי אז נגלה סוד היסוד אות ברית קדש. ונשמה משמתחיל לקרות בתורה והנה אם יזכה בכל אלו באלו י"ג שנים ועוסק בתורה והוא מכניע יצה"ר שבו כנז' לקמן הנה אז בהשלימו י"ג ויום א' של שנת י"ד אז זוכה לנפש מן האצי' מסוד המלכות דאצילות ולכן אקרי בן לכ"י. וז"א בההוא יומא דעאל לאר‌ביסר שכבר השלים הי"ג שאז נתחייב במצות דאורייתא כי אז נכון ומזומן לנפש העליונה והאמיתית ולכן אז נמנה בכלל ישראל לכל דבר שבקדושה. ואמר כי על זה אמר דוד פסוק זה ה' אמר אלי בני אתה וגו' ונתן טעם לפי שעד שנת י"ג הוי עדיין ברשו דערלה כנודע כי י"ג שנים הוא ממשלת מלך זקן וכסיל בגופו של אדם וסוד הענין אין פה מקומו. וז"א אני היום ילדתיך ירצה אני שהיא כ"י אז השפיעה בו נשמה ההיא. ופי' כי בן הייתי לאבי איירי מבן עשרים שנה כי אז הוא זוכה לנשמה מצד הת"ת שהוא אבינו והוא שורש הנשמות ומשפיעים בנו ולזה לא הגיע לכלל עונשים עד השלימו שנת עשרים ועאל ביומא דחד ועשרים. אע"ג שכבר הגיע לכלל חיוב מצות. וענין מציאות כל הנשמות אלו נזכר לעיל דף צ"ד ע"ב ת"ח בר נש כד אתייליד יהבין ליה נפשא וגו' זכא יתיר וגו' ואמנם נראה משם שפוסק כמי שאומר בגמרא משעה שנולד ולא משעה שנזרע. אמנם אפשר לפרש כי אתייליד ר"ל מעת ההולדה וההזרעה כי כן מסקנת הגמרא וכמו שהודה רבינו הקדוש לאנטונינוס. והנה מ"ש זכה יתיר וגו' הכל הוא בתוך י"ג שנים כי אז זוכה על ידי לימודו לג' חלקי נר"ן מעשיה יצירה בריאה. וכד זכה אחר י"ג זוכה לנשמה מצד הת"ת בשנת עשרים ושתים האחרות הנז' שם הם אחר הנשארים:

ואם לבנו ייעדנה בר י"ג שנין והלאה וגו' מה שביאר זה ביום הי"ג ולא ביום העשרי' ויקרא בן הת"ת אפשר הכריח כן ממ"ש אח"כ כמשפט הבנות ולא כמשפט הבנים כי

זה יורה שמדבר על כנסת ישראל שנק' בנה מי"ג שנים ואילך ע"י נפש נקבה כמוה ולכן כמשפט הבנות יעשה לה והוא סוד התענוגין והעטרות שמעטר לה כ"י בכל יום ויום עד שמכניסה בגופו בשנת י"ג כשאר הנשמות:

אם אחרת וגו' אמר כי האיש הזוכה למעלה הנז' להקרא בן השי"ת זוכה לנשמה אחרת הנוספת עליו בכל שבת ושבת מגו אילנא דחיי וענין נשמה זו נתבארה במקומות הרבה ואין פה מקום ביאורו. והנה בעת שעולה אותה נשמה היתירה במוצאי שבת כדין עטרין בעטרין עילאין כנז' במקומות הרבה וזוכה אותה נשמה לכל אותם הטובו' והתענוגים ואמר כי ז"ס פסוק אל תמנע טוב מבעליו פי' אל תמנע אותו הטוב ואותו התענוג שראוי לזכות בו אותם הנשמות העולות בכל מוצאי שבת והם הנשמות היתרות אשר הם נק' בעליו דההוא טוב כי כשהאדם זכאי עד שנמשך עליו אותה הנשמה אז הנשמה קרויה בעליו דההוא טוב וזכי ליה ולכן אל תמנע טוב ממנו בהיות כי כח ואל בידך לעשותו כי מי שהוא זכאי ממשיך עליו אותה הנשמה וזוכה לאותם טובות ע"י. והנה ענין זה נוהג בכל הצדיקים הזוכים למעלה הנז'. וגם בפסוק הזה מדבר על ענין זה במ"ש אם אחרת יקח לו וגו' וז"א אוף הכי קב"ה אזמין להוא בר נש וגו'. ואמר כי אעפ"י שאיש הזה יזכה אל מעלה זו לקחת אותה הנשמה האחרת עכ"ז שארה כסותה וגו' של הנשמה שלו העיקרית לא יגרע בשביל זה כל הנאותיה ותענוגיה:

בכה ההוא סבא וגו' כל ענין זה מבואר. ואומר וכדין ההוא אילנא דטוב ורע וגו' הענין הוא כי אין להאריך בדרוש הזה כי מה שאמרנו דתמן שכיח קב"ה וכ"י ודאי כי הוא השתלשלות ניצוץ הקדושה מקב"ה וכ"י לתתא ובודאי כי הם אינם משתלשלין בקדושתם למטה אם לא בהתלבשות מרכבותם וכפי אשר ירצה קב"ה להתפשט ולהשתלשל כן יתפשט וישתלשל סוד העולמות שתחתיהם בי"ע כל א' וא' זה מרכבה לזה וזה לזה והנה כאשר אשתכח תמן קב"ה וכ"י ג"כ אשתכח תמן אילנא דטוב ורע והשתלשלות שהם מטטרו"ן טוב וסמא"ל רע זה מרכבה לזה ואז אתכנע רע סמא"ל תחת טוב מטטרו"ן ואז קב"ה וכנסת ישראל מתעטרן בההוא טוב שהוא מטטרו"ן ע"י אותו הטוב שהם דברי תורה שהאדם מוציא בפיו הנק' טוב כאומר כי לקח טוב נתתי לכם.

מאד דא הוא סטרא דשמאלא. נודע הוא היות כוונתו כי גדל"ת הוא בחסד הנק' גדולה ומא"ד בגבורה. והוד והדר בנצח והוד הנה זה יובן במה שמצינו פ' תרומ' דף קכ"ח ע"ב כי יותר גדולה ניכרת לשי"ת במה שהרשיע ויחזור בתשובה יותר ממעשה הצדיקים כי אז כל הקליפות נשברות ונכפין תחת הקדושה גם אמר פ' תזריע דף מ"ז ע"ב כי יותר גדולה וגו' על פ' שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כי לולי הסכלות שהוא הקליפה המרה

לא נודעת טהרת המתוקה. וגם במה שנודע היות הקליפה צורך גדול אל הטהרה כי לולי זה לא היתה נבראת וכמעשה המשל שהמשילו רז"ל להוא זונה כמ"ש פ' תרומה דף קס"ג ע"א. ולכן פי' שם ע"ד זה הפ' והנה טוב מאד זה מלאך המות הוא סוד הקליפה באופן העולה מכל זה כי הקליפה נק' מאד ובכל מקום הנאמר מאד רומז אל הקליפה או לשמאל אשר ממנו נאחז הקליפה. וז"א כאן ה' אלהי גדלת מאד ר"ל מצד הקליפה הנק' מאד ומצד הגבורה אשר בה נאחזת ונשפעת הקליפה הנק' מאד משם קנית גדולה יתירה וז"א מאי מאד שמאלא ככל אנפין וגו' ענפא מרירא חדא וגו' ועיין מה שכתבנו פ' יתרו ס"ה ע"ב ביאור פסוק והנה טוב מאד ע"ש עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כתב כדין כתיב יי' אמר אלי בני אתה היא המלכות כנז' בפ' ויקרא דף ט' ומסיפא דקרא נמי מוכח הכי:

אני. מלכות. היום ילדתיך היום ודאי ילדתיך אותו יום דעאל לארביסר:

אני בלחודי פי' שני אני מלכות לבדה ולא בשיתוף הת"ת.

ואם לבנו ייעדנה בר תליסר שנין ולעילא. מלת לבנו מוסב (למלך) [למלת] אדוני' הנז' למעלה אם רעה בעיני אדוני' דהיינו אדון כל הארץ. מלכות:

מה עביד קב"ה להאי נשמתא כשעולה בכל לילה.

עד זמנא דעאל לה לחופה לכך רשב"י ע"ה עשה הלולא לר' אלעזר בנו בשנת י"ג כשזכה לנשמה כנודע.

(**הכי**) [**הכא**] **אית רזא דרזין** הייינו סוד נשמות הגרים דקא מפרש לקמן.

ואית לאודע' בקדמיתא מלה חדא. דהיינו פי' אחר במלת אחרת קרוב אל הפשט ואח"כ נפרש רזא דרזין בענין הגרים.

נפקי נשמתין נשמות יתרות. בהאי טבא היינו סוד עסקי חידושי תורה שעסק ביום שבת והקב"ה שאל לכלהו נשמתין מאי חידושין הוה לכו בההוא עלמא באורייתא וגו' כנז' בפ' שלח לך דף קע"ג וז"ש כאן אינון בעליו [דההוא] טוב אותם הנשמות אשר חדשו אותו טוב:

אוף הכי קב"ה אזמין. כמורגל הזה שהקב"ה עושה עם כל אותם הנשמות שניתוסף עם כל או"א מהנה נשמות יתרות להתעטר באותם העטרות. כמו כן לזה שאנו עוסקים בו דהיינו אם לבנו ייעדנה אם אחרת יקח לו דהיינו נשמה יתירה יקח לו כשאר הנשמות:

שארה דקדמייתא לא יגרע:

מיליך קדישין היינו דרוש הנשמות של הגרים שהקודם בהן זכה כדמפ' לקמן.

וכדין ההוא אילנא דטוב ורע בתיקונים דף ק' מפרש זה ומשמע שהוא סוד אדם דעשי' שמאילן זה נחתין נשמתין דערב רב. בשעתא דאזלין מתמן היינו קב"ה ושכינתיה. פתח ואמר י"י אלהי גדלת מאוד וגומר פתח בפסוק זה לפי שהוא רוצה לפרש שנשמות הצדיקים מתלבשין בנשמות הגרים ובפתיחה זו נתן טעם ללבוש זה של הגרים שמתלבשין (בנשמות) [הנשמות] בהם דקשה וכי לא סגי בלאו הכי לעלות בלתי לבוש ולזה פתח בפסוק זה שהרי הקב"ה מתלבש בלבוש הוד והדר וכן נבראים שהם בצלמו צריכים להתלבש כמוהו ופירש רישא דקרא אגב סיפא:

דא שירותא דמהימנותא סליקו דמחשבה ועלמא דאתי. ה"ג פי' ה' חכמה אלהי בינה תחלת האצילות ומשם מתחיל שם הוי"ה יו"ד חכמה וגו' ונתן הטעם ואמר סליקו דמחשבה כלומר מכאן מתחיל עליית המחשבה בנבראים הנתפשת אמנם למעלה בכתר הוא מחשבה דלא אתפס כלל. ועלמא דאתי. בינה. רזא חדא בלא פירודא. ולז"א ה' אלהי ולא אמר י"י ואלהי לרמוז דלא מתפרשין לעלמין.

דא שירותא יומא קדמאה הגדולה והוא תחלת גילוי אצילות דהיינו ו' קצוות כי עדיין הם נעלמת ונסתמת והם ו' ימים חסד יום א' גבורה יום ב' וגו' שבת מלכות. מאד מההוא סטרא פי' מדת הגדולה הנז' היא גדולה יותר מהגבורה וי"ס דגרסי **מאוד** דא סטרא דשמאלא ונכון: בדי ערבות הם נצח והוד. כיון דמטא וגו' הוקשה לו למה לא הזכיר הת"ת אלא שדלג אל שתי בדי ערבות אסתמר ולא אסתלק ה"ג כלו' נעלם ולא עלה למנין.

דכל ענפין דלתתא היינו כל כחות הגבורה המתפשטים ממנו מארי תריסין מארי דיבבא מארי דיללה וכולם קדושים:

ובכלל ענפא מרירא חדא היינו סמא"ל שורש פורה ראש ולענה המתאחז באלו בעלי הדין להביא הגבורות לידי פועל ממש.

ולא בעא למיהוי במנינא דא. שהקו האמצעי אין בו אחיזה לקליפה כלל ולזה נקרא נחלה בלא מצרים מש"כ בחסד שיש בו אחיזה לקליפת ישמעאל ולזה נעלם הת"ת ולא נזכר ולכך חזר בפסוק אחר בסדר האצילות מהחסד ודלג גבורה ואמר אחר עוטה אור דהיינו חסד נוטה שמים כיריעה דהיינו ת"ת וז"ש ושבח בגוונא אחרא וגו':

דא שירותא דיומא קדמאה גרסינן: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף צח:

נוטה שמים. הכא אתכליל שמאלא דהיינו שמים אש שמאלא בכלל הימין דהיינו מים וזה בסוד קו האמצעי המייחדם ולא אמר מאד כדי שנפרש שמים ת"ת שהרי אין גבורה בכתוב אלא רצה במלת שמים בחינה שיורה על כללות ת"ת האוחז בימין ובשמאל וז"ש

למהוי נהיר גבורה בכללא דשמים. הכא נפיק בחדוה וגו' קשיא ליה מאי תו ת"ת הרי נכלל בשמים ולז"א כי לעיל נזכר אצילות חסד וגבורה מחכמה ובינה עתה צריך להזכיר ג"כ אצילות הת"ת וז"ש נפיק בחדוה מהבינה ששם אתטמר מפני החצונים כנז' ומפני שאין מלה שיורה על הת"ת שהרי עליותיו הם נצח והוד כדלקמן המקרה במים אין לו רמז בת"ת לזה פי' ואמר ההוא אילנא דחיי נהר דנפיק מעדן א"כ במלת המקרה במים הוא הת"ת שהוא הנהר כנזכר.

ואשתרשו ביה במימוי וגו' היינו סוד השתרשות והעלם הנצח והוד בעצם הת"ת ובמה שהת"ת מאיר באותם המציאיות הנעלמות שבו הם מאירים למטה והם גדלים במימוי וענין זה לרמוז אל היסוד ששתי ענפים אלו הם מוזגים לו השפע וגם למלכות וז"ש ועל יובל דהיינו יסוד ישלח שרשיו שהם נצח והוד. ודא הוא רזא דכ' נהר פלגיו שהוא יסוד נהר נמשך משתי פלגים אלו ישמחו עיר אלהים דהיינו המלכות וג' בחי' אלו כלהו אשתרשו באינון מים דההוא נהר שהוא סוד משך קו האמצעי ת"ת יסוד מ'. והנה בערך הת"ת הם שרשים בו ובערך היסוד הם עליותיו בו ובערך המ' הם פלגים אליה ובזה נכלל כל האצילות. והתחיל לשבח בעולם הנפרדים ואמר השם עבים רכובו. מיכא"ל גבריא"ל אפשר שנק' עבים לפי שהם שרי חו"ג שני מיני שם ע"ב או באותיות או בשמות דהיינו בשם ע"ב יש רי"ו אותיות בגי' גבור"ה ויש בו ע"ב תיבות בגי' חס"ד. המהלך על כנפי רוח למיהב וגו' רוח ת"ת שם הוי"ה והיינו אוריא"ל אותיות אוי"ר א"ל. ורפאל מלאך המ' אדנ"י שהיא ד' כנפים לשם הוי"ה שהוא ד' פנים כנודע:

אם אחרת יקח לו כמה גלגולין וגומר הנה שאל שאלה עמוקה כי אחר שאין לגרים נשמה ורוח אלא נפש בלבד והטעם לפי שזאת הנפש נתלבשה בזה הגוף שהוא מן הקליפות וא"א לנשמה ורוח שהם סוד בינה ות"ת להתלבש בקליפין ח"ו אמנם הנפש סוד המ' מתלבשת לפעמים בקליפין כנודע בסוד הגלות והנה אחר שאין לגר אלא הנפש בלבד כנזכר לאן אתר תבין כי ידוע שאין משכן הנפש אלא בעשיה כי משם מקורה ומקום החזרתה הוא לבי קברי א"כ א"א לה להתעדן וליכנס בגן עדן למקום שיצא ממנה אלא בהתקשטה ברוח ולזה יקשה הגר שאין לו רק הנפש כנזכר לאן אתר תבין כי נמצאת עלבון הנפש הזאת אף אחר פטירת הגר גדול מעלבונה בבואה לגוף כנז"ל. ותירץ במה שקידם לנו כי מאן דאחיד בנכסי הגיורין בקדמיתא זכי בהו יר' כבר ידעת שהנפש והרוח והנשמה נולדו יחד מזווגא דקב"ה ושכינתיה ואין להאמין שיהיה יחוד בין קב"ה ושכינתי' שלא ימצאו כל חלקי הנפש והרוח והנשמ' יחד ואין נפש בלא רוח ונשמה וא"כ הגר הזה מחוסר הכנת קדושת גופו לא יכול להמשיך אלא הנפש לבד כנז' אמנם

הנשמה והרוח שנבראו עם אותה הנפש נשארו בג"ע העליון במקומם. אמנם בעת הגיע זמן אותה הנשמה והרוח לירד לג"ע התחתון כדי לירד לעולם הזה התחתון הנה לא ירדו לג"ע התחתון מיד כי א"א להיות שם אלא ע"י לבוש הנפש והם אין להם נפש כנזכר לזה יבאו תחלה אל מקום מנוחת הנפשות הנק' בי קברי ושם פגעין באינון נשמתין דגיורין שהוא לבוש אליהם כנודע. ומאן דאחיד בהו פי' אותה הנשמה הראויה להם שהנפש זו לבוש לה קודם שנמשכה לגר. ואז אותה הנשמה אוחזת בה ומתלבשת שם בעולם הנפשות הנק' בי קברי ונכנסת עמה בג"ע של מטה והיינו דסלקין דקאמר שהנשמ' מעלה אות' מעולם הנפשות שהיא אחוז' בקבר ומכניסת' לג"ע שהוא עולם הרוחות אחר מנוחתם וז"ש וכולהו קיימי בהאי לבושא ונחתי שעולים ממטה מעולם הנפשות ויורדים מלמעלה אח"כ עם הלבוש הזה והרי שהם מכניסים לבוש זה אל מקום מנוחתו ומתעדנת שם. וכל זה לפי שא"א להם בלא נפש וז"א בגין דגנתא דעדן לא קיימא תמן אלא בלבושא וגומר ולכך הם צריכים לבא לזכות בה ליקח אות' כדי להתלבש ושמא תאמר אחר שזה הנפש כבר עמדה בזה העולם תגרום לנשמה ולרוח איזה גרעון ממעלתם וז"א ואי תימא דבגין האי לבושא גרעאן אינון נשמתין מכל ענוגא וגומר הא כתיב אם אחרת יקח לו פי' אם הנשמה הזאת יקח לה נשמת הגר להתלבש בה שארה וגומר לא יגרע ירצה אותה המעלה היעודה לנשמות קודם בואם לעולם הזה לא יגרע. ושמא תאמר נמצא נפש הגר משובחת משאר נפשו' הצדיקים שמנוחתם בבי קברי ונפש הגר נכנסת לג"ע לז"א שאין ענין זה להם אלא דוקא בזמן השעשוע דהיינו זמנין ידיען ריש ירחי ושבתי אמנם שאר הזמן הם מסתלקים למעלה ונפש יוצאת מג"ע אל הקבר וז"ש בגנתא קיימא בלבושא דא דקדמו לאחדא בהו וזכה בהו וגומר.

כל אינון נשמתין קדישין כד נחתין היינו כבואם לעולם הגשמי אל האדם הזוכה לנשמה נחתין מתלבשין כנז"ל שאין רוח בלא נפש כי הנפש אמצעי בין הגוף והרוח וז"ש והכי עאלין בזרעא קדישא הוא האדם הכשר בהגיעו לשנת י"ג כנז"ל ולא תאמר שמא חסרון גדול נמשך לנשמה ורוח שנתגלגל' נפש שלו בגר ואין לומר חטא גרם ענין זה שאינו שהרי עדיין לא באה לעולם ולא חטאה אלא אדרבה תועלת גדול נמשך לנשמ' ורוח בנשמת הגר וזה כד אשתאבן אינון מלבושין וגומר דהיינו הנפשות שנשתמשו הגרים מקודם בעולם הזה והם יודעות מטיב העולם והם מורגלות מכבר בדרכי העולם ויודעת מעשה המצות הגשמיות ועבודתם בו וז"ש ואינון נשמתין קדישין אתהנין מריחא דקא אריחו מגו לבושיהון אלין וגם אפשר לאמר שיש להם תועלת שנהנות קודם בואם מעין התענוג הנשמות שכבר באו לעולם שיש להם מעשה המצות וזה ע"י התלבשם בנפש

הגר הזאת שכבר באה ועשתה מצות והם נהנים משכר הראוי לנפש ההיא והיינו ממש נכסי הגר שהם זוכים בו.

קב"ה כל מילין סתימין וגומר הם סודות התורה בעולמות הנעלמים. וכל מה דאיהו עביד בגלגולין כנזכר. ומיד אתלבש בלבושא אחרא הכוונה כמי שלובש לבוש דק ולמעלה ממנו לבוש גס ומתגלה לבוש תחתון קצת אמנ' גם אותו המכוס' מדבר בענין וז"ש אתלבש בלבושא אחרא ומתחת לאותו לבוש מכוסה מה שנתגלה א"כ גם בפ' כי גרים הית' בארץ מצרים קא עסיק בסוד הגלגול אלא שנתכסה בענין הפשט ולא כן אומר ואתם ידעתם את נפש הגר כאשר יתבאר לקמן באו' אע"ג דההוא מלה אסתים בלבושיה תמן חמאן לה שממש משיגים אותה במקום כסויה.

בגין דזרעא קדישא יזדהרון וגומר שלא להונות אותו דכתיב וגר לא תונו וכן להאכילו לקט שכחה פאה באומר לעני ולגר וגומר והטעם שהוא עושה הכנה טובה אל רוח ונשמה אח"כ כנזכר. ולבתר נפיק בפסוק אחר ואתם ידעתם את נפש הגר. הרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו זלה"ה כתב ז"ל**. אם אחרת יקח לו כמה גלגולין וגומר הענין הזה מבואר כי הנה נשמות הגרים באים מזווג נשמות הצדיקים זכרים ונקבות בג"ע הארץ בכל חצות ליל' ומתמן פרחין באורח סתים מג"ע ונפקי ועיילי באינון גיורין כנזכר בפ' שלח לך דף קס"ח ע"א. ואו' דפרחין מגו ג"ע באורח סתים ביארתיו לעיל דף צ"ה ע"ב ע"ש ואמר כי הני נשמתין כד מסתלקי מהאי עלמא אינם יכולים לחזור למקום אשר חוצב כי ק"ו ומה אם הנשמות עצמן הקדושות אינם חוזרות אל מקורם אשר חוצב אמנם הם בג"ע הארץ וכיוצא כנודע במקום אחר מכ"ש נשמות אלו שהם פרי הנשמות ההם ונכנסו בגופות גוים גמורים איך יוכלו לחזור אל מקורם ולכן שאל ואמר לאן אתר תבין. והשיב כי זה נרמז במשז"ל כי נכסי הגר כל הקודם בהם זכה והנה נשמות הגרים הם משוטטים מחוץ לג"ע הארץ וסביבותיו. וכבר ידעת כי הנשמ' כל י"ב חדש אינה עולה לג"ע העליון אלא מליל שבת לליל שבת ובזמניא ובריש ירחא וגם ידעת כי אין הנשמות יושבות בג"ע הארץ אם לא ע"י מלבוש א' ואמנם אחר שעולות לג"ע העליון יש להם שם לבוש א' שהוא נעשה מכוונת עשיית המצות ומכוונת עסק התור' והרוח יש לו מלבושו מעשיית המצות עצמם וכן הנפש כי כל א' מאלו ג' חלקים שהם נר"ן יש להם מלבוש מיוחד כנזכר פ' ויחי דף רכ"ד ע"ב ופרשת ויקהל דף ר"י ע"ב והנה כאן אמר כי הם מתלבשות בנשמת הגרים אמנם הענין הוא כי אותו מלבוש המזומן לנשמה בג"ע העליון הוא דק מאד למיקם ביה תמן. ואמנם בעת היותה בג"ע הארץ שהוא אותם י"ב חדשים הראשונים הנה היא צריכה אל מלבוש אחר כי אותו המלבוש שלה הוא דק עד מאד ואמנם ג"ע

הארציי הוא קרוב מעט אל מיצוע העה"ז כנודע כי הוא ממוצע בין הארץ והשמים ולכן אז צריכה אל מלבוש נשמות הגרים להתלבש בו בהיותה בג"ע הארץ וגם בעת עלות' לג"ע עליון וכשנכנסת לג"ע העליון אז שבקה יתיה תמן וכשחוזרת לצאת במוצאי שבת חוזרת להתלבש בו. גם צריך שתדע סוד אחר מצורף אל הקודם והוא נזכר בפ' פקודי דף רמ"ז ע"א בהיכל שני והוא כי אותו המלבוש של הנשמ' הוא גנוז שם בהיכל שני של ג"ע העליון ואין הנשמה מתלבשת בו עד שתחזור לידון אחר י"ב חדש בגיהנם העליון ובנהר דינור ואז אזדמן המלאך צדקיא"ל בההוא לבושא ואלביש יתה. ולכן בין אותו הזמן היא צריכה אל המלבוש נשמת הגר ולכן כשעול' הנשמה ופגעת באינון נשמתין דגרים אחידן בהו ואתלבשן בהו. ובזה תבין למה הרוח אינו אוחז בהם לפי שאינו צריך להם כי הנה כבר נתלבש בלבושו העיקרי כי אין לו עוד עלייה אחרת למעל' כי שם ביתו כאשר הודעתיך. ולסוד זה הנשמה של הגרים אמר אם אחרת יקח לו וגומר שלא תאמר כיון שהיא נפש הגר אולי תמנע איזה השגה אל הנשמה מלחזות בנועם ה' כמי שמסתכל אחורי הכותל לז"א אם אחרת וגומר עכ"ז שארה וגומר של הראשונה לא יגרע וגומר וז"א **אי תימא** דבגין האי לבושא גרעאן וגומר הא כתיב אם אחרת וגומר ועיין מה שאמר בגנתא קיימא וגומר וכד סלקין לעילא מתפשטין וגומר כי אין זה מלבוש הנשמ' העיקרית כמבואר למעלה אמנם הוא לאותם י"ב חודש בלבד. ואותם הנשמות של הגרים זוכות ליכנס בג"ע ארציי ע"י אותם הנשמות שנתלבשו בהם ואחר הי"ב חדש נשארים שם בג"ע מקום אשר משם חוצב והוא סוד תחת כנפי השכינה אמנם ישראל הם בתוך מעיה כאו' העמוסים מני בטן המו מעי לו. וזהו הנלע"ד בענין נשמתין דגיורין ולא כמו שפי' הרמ"ק זלה"ה כי אין הדבר כפשוטו כי שם למעלה לא שייך חטיפה אך הכוונה כי אין לך כל נפש שאין לה רוח ונשמה עלאין והנה הגר לא זכה רק אל חלק הנפש לבדו להיותו בנוי מערלה ולכן אחר פטירתו אז חלק הרוח והנשמה המתייחס אליו הם הם הנשמתין דפגעין בהו ואתלבש בהו. והנלע"ד כי אין זה הבנת הלשון דכל הקודם בהן זכה בנכסי הגר. גם אומר אוף הכי כל אינון נשמתין עאלין וגו' משמע כי דבר זה שייך בכל הנשמות ולא באותם המתייחסין אל הנפש שהם חלקם ממש. וכן אח"כ חזר לומר דכל אינון נשמתין קדישין כד נחתו להאי עלמ' וגומר כולהו נחתי ומתלבשן וגומר משמע כי אין לך נשמה שלא תתלבש בנפש הגר וכן לקמן ג"כ דף צ"ט ריש ע"א בפ' ואתם ידעתם את נפש הגר וזו אזהרה כוללת אל כל ישר' משמע כי זה כולל כל הנשמות. גם לקמן דף ק' ע"א אמרו שם ההוא רוחא דעאיל תמן ההוא פרוקא ביה אתלבשת ההיא נשמתא באתר דלבושא דגיורי וגומר ואם אין הנשמות מתלבשות בנפש הגר רק אותם דוקא שהם

חלקם א"כ היכי אמר כי חסר מזה המגולגל נשמת הגר להתלבש בו ולזה עתה שאבד אותו המלבוש נעשה לו לבוש אחר שהוא רוח דההוא פרוקא וגומר הרי בפי' כי אין לך נשמה שאינה צריכה אל זה הלבוש של נפש הגר כי הרי זה המגולגל ישראלי היה ומה לו צורך אל לבוש הגר עד שהוצרך עתה להשלים לו אחיו גואלו לבוש אחר חילוף אותו נשמת הגר שנאבד ממנו. אמנם הנלע"ד בזה הוא מה שכתבתי שנפש הגר היא מאותם הנשמות שמולידין הצדיקים בג"ע וגם שאינן מתגיירין כ"כ גרים אין בזה קפיד' כי הם מלבושי הנשמות ואינם לבטלה ח"ו אך אם יזדמן איזה גר אז יתלבש בו אותה הנפש וז"א כד נשמתין נחתין אחדי בהו. ולא הוצרך לשאול בכאן על כל אותם הנשמות מה נעשה בהם כי פשוט אצלו שהם לבושי הנשמות אמנם שאל בנשמות הגרים שכבר נשלמו בזה העולם מה נעשה מהם ולאן אתר תבין כי אחר שהשלימו בהאי עלמא א"כ היאך יחזרו להתלבש פעם אחרת לסבול יסורי העה"ז ולכן השמיענו כי הם חוזרין לבא כדי להרויח כי אשתאבן בזרעא קדישא א"כ ריוח הוא להם ולא צער. ואומר השם עבים רכובו מיכא"ל גבריא"ל וגומר פי' מיכא"ל הוא חס"ד בגי' ע"ב וגבריאל הוא אש והוא דין רפיא וים הוא דין רפיא והיינו עבי"ם מיכאל ע"ב גבריאל י"ם והם רכובו. פי' אחר עבי"ם רכוב"ו עם אותיותיו בגי' מיכא"ל וגבריא"ל. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' הכא אתכליל שמאלא. כי מלת שמים הוא אש ומים חסד וגבורה והגבורה היא לבדה בלי כללות כחות הגבורה עמה מש"כ במלת מאד כנזכר ועם היותה לבדה נכללת בימין. למיהוי יתיר (נ"ל דצ"ל נהיר כמו לקמן וכן בזהר). פי' לקנות אור ותוספת טוב' על המיתוק אשר לו מעצמו וזה למיהוי נהיר בכללא דשמים: הכא בחדוה ההוא אילנא דחיי. פי' המקרה במים מוסב אל מלת שמים דסליק מיני' שהוא הת"ת והכי קאמר נוטה שמים כיריעה וזהו שנקרא שמים הוא מקרה מלשון מקרה ומשרש במים שהוא הבינה ששם הם המים רבים כדפי' בפ' בראשית אצל ושבילך במים רבים. ואשתרשי בי' במימוי. דהאי עדן:

מיכאל וגבריאל אלין עבין. מוסב אל מלת שמים ג"כ ואם תדקדק תמצא גבריאל מיכאל עם האותיות עולים במספר עבי"ם רכוב"ו ע"ה והזכיר אלו שנים לבד יען כינה הת"ת בלשון שמים. דהיינו אש ומים שכולל חסד וגבורה ואלו חסד וגבורה מתלבשים במיכאל וגבריאל הרי מרכבת תרין דרועין. אמנם מרכבת עצמו אחרי שכולל חסד וגבורה שנק' לבדו שמים אמר.

המהלך על כנפי רוח שהוא רפאל שהוא מלאכו של ת"ת כנודע:

למיהב אסוותא לעלמא כנזכר בזוהר שרפאל הוא מסבב העולם ג' פעמים לקרב קיצים של חולי' ולתת להם רפואה:

מכאן והלאה. שכבר נשלם מרכבת הת"ת מתחיל מרכבת המלכות וז"ש עושה מלאכיו רוחות וגומר דהיינו נוריא"ל או אוריא"ל שהמלאך הזה כולל שתי בחי' כנגד בחי' אוריא"ל דהיינו כשמקבל מן הימין אמר רוחות דהיינו אוי"ר א"ל. אש לוהט דהיינו בחי' (אוריא"ל) [צ"ל כאן נוריאל] דהיינו כשמקבל מאש הגבורה נר דלוק כנזכר בפ' בראשית הרי מרכבה שלמה.

אי כל הני ידעת. כלומר אחר שידעת פי' הפסוקי' ופי' שהקב"ה מתלבש בכמה לבושין כנזכר א"כ גם נשמות הצדיקי' הדומים אליו כמ"ש רז"ל במדרש שהנשמה דומה להקב"ה. ג"כ יש להם לבושין היינו נשמות הגרים להתלבש בהם כדמפרש ואזיל א"כ:

אימא ולא תדחל: דלא אתגליין באלף גרסי':

מגו גנתא דעדן כמו שפי' לעיל (גם) [גבי] ובת [כהן] כי תהי' לאיש זר. נשמתהון דקא רווחו מגו גנתא דעדן כנזכר שתחלת הויות נשמות הגרים הוא מזווג הצדיקים עם בת זוגם בג"ע ומשם נכנסות תחת צל כנפי השכינ' דהיינו מגדפין דלבר וזה רמז במלת באורח סתים כנ"ל. לאן אתר תבין כלומר חוזרים אל שרשם לבד דהיינו ג"ע התחתון או זוכים לעלות יותר עד ג"ע העליון ואפשר עד המלכות שנק' גר צדק. ותירץ שחוזרים לג"ע תחתון ולפעמים עולים עד ג"ע עליון ע"י התלבשות נשמות הצדיקים בהם כדמפרש ואזיל. והוא מקום יותר מעולה משיעלה (מהכ"י נ' שכ' משעלה) לתחות גדפין דילה.

בנכסי גיורין. שמתו. כלהו נפקין. ופגעין לפי שהגרי' עומדים בג"ע תחתון בהיכל ראשון בכניסת הפתח כנזכר בפרשת בראשית דף ל"ח. וכשיוצאות הנשמות של ישראל מהיכליהון לעלות לג"ע עליון כשיוצאות פוגעות בנשמות הגרים ומתלבשים בהם וכשחוזרים למקומן אינם מתפשטין מהם אלא עומדים בג"ע תחתון בהם:

אי תימא דבגין האי לבושא גרעאן אינון נשמתין וגומר כלומר אחר שנשמות הצדיקים שנתלבשו בנשמות הגרים בעלייתן לג"ע עליון לא נתפשטו מהם בשובם לג"ע תחתון א"כ סלקא דעתיך שמחלקם יחלקו להם קצת משפע מזונם אחר שמשתמשין מהם שא"א לשיעמדו בלא מזון והשפעה ובודאי שיתנו להם מחלקם. לזה בא הכתוב ואמר אם אחרת יקח לו שארה וגומר לא יגרע: ובפולחנא דילהון קאמינא. ה"ג. כל אינון נשמתין ה"ג כל בלא וא"ו ומלתא בפני עצמה היא.

למשרי על דוכתייהו. על קבריהם כדאיתא לקמן דף ק"ב ובפ' תרומה קמ"ב ובכמה דוכתי.

דאתחזון בהו לבני נשא בחלומות וחזיונו'. כולהו נחתי לעולם השפל:
ומתלבשין באינון נשמתין. היינו נשמות הגרים. והני עאלין בזרעא קדישא היינו שהנשמות האלו הקדושות אינן נכנסין בעוה"ז בגרים שהם מזרע טמא אלא נשמות כאלו עאלין בזרעא קדישא דהיינו באותה טיפה קדושה וכשגדלו בתורה ובמעשים טובים מתלבשת בנשמות הגרים וע"י מלבושים אלו שואבים ממילין דהאי עלמא כדמפרש ואזיל. א"נ והני עאלין בזרע קדישא כלומר מתגלים בחלום לבני ישראל הקדושים ע"י המלבושים האלו ואומר ועאלין פי' נכנסין בדמיונם להראות להם בחלומות. וי"ס דגרסי והכי עאלין פי' והכי מתלבשין בנשמתין דגיורין עאלין בזרע קדישא דהיינו ישראל להתראות להם בחלומות כנזכר:
מריחא דקא אריחו דהיינו ריח מצות ומ"ט הנעשים בעה"ז עתה מחדש אחר שנסתלקו לפי שכל חפצם ומאווי' לחזור ולעשות רצון קונם אחר שרואים גודל שכר העוסקים בתור' ובמצות ומגודל תשוקתם מתלבשים במלבושי נשמות הגרי' ומריחים ריח איזו תורה ומצות שנעשו בעולם שנהגו (אולי צ"ל שנהנו) מהם נשמות הגרים האלו לפי שהם גשמיים יותר שואבים המעש' הגשמי יותר מהנשמות הקדושות הדקות וזהו טעם שאין הנשמות מתפשטים מנשמות הגרים כנזכר:
ומיד אתלבש בלבושא וגומר. הכא פי' חידת עולימת' שפירתא דלית לה עיינין שפירושה שאין עינים צופות בה לפי שהיא מסתרת פני' ומתכסת בפשטי':
לא אתאביד מעינייהו אפשר נמי שזהו שרמז בעולימת' דלית לה עיינין פי' אין עיני חכמים נשקעים בה לעיין ולהבין בה לעולם אלא עיניהם משיגים בהבט' א' וחוזרים עיניהם אל עצמם וז"ש ולא אתאביד מעינייהו כי הדבר ההוא הגם שהסתירה תורה פני' מהם עיניהם עמהם וכבר הביטו מה שהביטו וקבלו בעין שכלם הסוד ההוא עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון מכאן ולהלאה עוש' מלאכיו רוחות וגומר פי' מיכאל מרכב' לחסד וגבריאל לגבורה רפאל לת"ת ע"כ מרכבת הזכר מכאן ואילך מרכבת הנקבה. וכשמקביל מצד ימין נק' אוריאל וכשמקביל מגבורה נק' נוריאל וז"ש רוחות לרמוז לשני בחי'. גם אפשר מלאכיו רוחות פי' אוריא"ל משרתיו אש לוהט נוריא"ל יאו' והני עאלין בזרעא קדישא וגומר פי' נכנסות בדמיונם בחלומות דוקא לישראל זרע קדש על ידי המלבוש זה של הגר וי"ס דגרסי והכי. עכל"ה:

דף צט.

הדר לנרתקה באו' כי גרים הייתם וגומר שמורה שעל גירותם ממש בארץ נכריה קאמר. בהאי נפש הגר ידעת נשמתא וגומר היינו פי' הכתוב ואתם ידעתם את נפש הגר פי' אתם בני ישראל בנשמתכם ידעתם ע"י נפש הגר. במילין דהאי עלמא ואתדנאת מנייהו כבר פי' לעיל מפני שהיא מורגלת בדרכי העבודה או שנהנית קודם בוא' גם מן השכר המצות שכבר עשתה נפש הגר:

ויבא משה בתוך הענן להכריח ענין הלבוש שמסייע למתלבש בו כענין מרע"ה שע"י אותו הלבוש השיג מה שהשיג כדמסיק. קשת היא המלכות ע"ש שיש בה ג' גוונין חוור סומק וירוק סוד הש' דמשה בחג"ת. בענן ירצה הלבשתי את הקשת בלבוש ענן והיינו סוד שכינה מתלבשת לנהל התחתונים וכאשר עלה משה נסתלקה שכינה למעלה מענן ונתלבשה משה בענן כדכתיב ויבא משה בתוך הענן והיינו שנתפשט מגוף החומר ולבש לבוש הנשמ' דהיינו ענן זה והשיג למעלה בשכינ' בדקות הגדול בלי לבוש.

ברגעא ארמיזת ליה היינו כענין ואתם ידעתם את נפש הגר דהל"ל ואתם ידעתם את צער הגר או עוני הגר כי גרים. וקאמר נפש הור' ממש על ענין הנפש כנזכר. שדרת לגבי' וגומר הם החכמים. המושכים בני ישראל לתלמוד תורה ומלמדים דרש שהם הדברים היוצאים קצת מהפשט אמנם הם דברי חכמה ודעת ולקלי השכלה הם דברים נראים ענין מה כענין שמש בשבת צדקה לעניים שיובן כפי הפשט ויש בו סוד גדול כדפי' בתיקוני' כיוצא בזה וז"ש שריאת למללא עימיה מבתר פרוכתא דפרסא דהיינו לבוש שנתלבשה התורה בענייניים אלו לפי שכל כ"א וא'. מילין דחידה וגומר הם ענייני הגדה היינו כענייני עובדי דרבה בר בר חנא דההוא עופא וגומר שהם דברים מתמיהים ויוד' שאין בפשט ממשות ויחפש על ביאור החידות ההם ויכנס בנסתר. אתגליאת לגביה אנפין היינו לכשהגיע השכלתו שמוסרים לו ראשי פרקים בסודות התורה באלהות והוא מבין מעצמו כמה וכמה עניינים. טמירין מיומין וגומר והענין כי לימוד שאר החכמות העיקר הוא להבין כוונת המחבר לבד אמנם מה שטרח בלימוד צורת האותיות ובחיבור האותיות ובחטיפת התיבות ולימוד הבנת הלשון הכל היה לריק בלי תועלת ואין זו כוונת תורתינו הקדוש' ח"ו אלא כשמרגילין התינוק באותיות בהן סודות עמוקים אלא שאין דעת הקטן סובלן וכשלומד התיבות יותר ויותר וכן בשאר העניינים וכאשר יגיע לעונות לימוד הדברים הנסתרים אז מגלה לו מה שלמדת בימים הקדמונים אלף ענייני כך וצורתו ירמוז כך וכך עד שיחזרוהו אל מה שהיה נעלם ממנו בימים קדמאין וזה רצה עתה באומרו אורחין סתימין דהוו בלבה טמירין מיומין קדמאין דהיינו מתחלת לימודו

ועד"ז ג"כ ענייני הפשט ביתרון האותיות שיאמרו הפשטנים אותיות נוספות וכן ענייני אומרו לת"ת המשל וכיוצא ובהטיב השכלתו בסודות יראה שהם עניינים צריכי' ואין תוספ' ואין מגרעת וכיוצא דברים רבים וזה רצה כאן באו' כדין חמי דעל אינון מילין לא לאוספא ולא למגרע מנייהו וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. פתח ההוא סבא ואמר ויבא משה וגומר הביא ראיה ממשה כי לא היה לו יכולת לעלות למעל' אם לא בהתלבשות הענן והוצרך לו' זה לפי מה שמחייב השכל הוא להפך מזה כי כשהנשמה עולה למעלה אז אדרבה נפשטת ממלבושיה ומה גם לומר שהיא מתלבשת מחדש ואדרבה יותר תוכל להשיג בהיותה מופשטת מכל המלבושים לכן הביא ראיה כי הלא משה היה יכול ליכנס שלא על ידי התלבשות הענן ההוא ועכ"ז מצינו שהוצרך להתלבש באותו ענן כדי ליהנות מזיו השכינ'. וסוד הענין הזה הוא סוד ענן הכבוד אשר השכינ' הנק' קשת היא מתלבשת בו וכן משה זכה להתלבש בענן ההוא ואז הי' עומד במחיצת השכינ' עצמה ומתלבשים במלבוש א' וכל דף זו מבואר עניינה מהרח"ו זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' נפק מלה מנרתיקה ואתגלי ואמר ואתם ידעתם וגומר כי גרים הייתם שמעתי משם הר"ש אלקבץ זלה"ה כי גם האלהי הזה לא רצה לגלות יותר כי גם סיפי' דקרא יפורש ברישי' בסוד העולם ההוא ממש ולי נראה להביא ראי' לדבריו דמלת כי הוא נתינת טעם ואם הדרש' כפשוטו אתי שפיר מלת כי. אמנם כפי הסוד אינו נופלת מלת כי ואמר ז"ל דסיפי' דקרא ה"נ מידרש וה"ק ואתם ידעתם את נפש הגר שמועיל לכם להתלבש בנשמתו כשיעלו הנשמות עד ג"ע עליון וכשחוזרות למקומן לג"ע תחתון מתלבשת בהם כנזכר וגם מועיל להם לבקר קבריהם כנזכר א"כ מאחר שאתם עתידים להצטרך אליהם בירא דשתית מיני' מיא לא תשדי בי' קלא וגומר לא תונה ולא תלחצנו ואמר עוד מטעם שני ג"כ אתם שמשתם במקום גרים שכשהייתם בארץ מצרים שהייתם מלבושי' לס' ריבוא מלאכים שהיו מסייעים אותם בסבלותם וכדי שלא יבלעו בין הקליפות וזה כי גרים הייתם בארץ מצרים שמשתם במקום גרים כשהייתם בארץ מצרים ומאי דהוה סנאי לך שלא יזלזלו בך לחברך לא תעביד. ה"ג [גירסא זו שייך לקמן בסוף העמוד] קריב לגבי' שריאת למללא עמי' מבתר פרוכתא דפרסא מילין וגומר:

פתח האי סבא ואמר (ובא) [ויבוא] משה בתוך הענן. תנינן דההוא קשת וגומר הביא פסוק זה לפי שהוא דוגמא דלבישין דגיורין דאתהנן נשמתין קדישין מגו לבושין אלין כיוצא בהן אירע למשה שבא ונתלבש בתוך הענן ומיני' חמא ואתהני מכולא:

דההוא קשת. מלכות מתקשטת בג' גוונין של ג' אבות עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון ואורייתא קרי בכל יומא וגומר עתה בא לפרש עולימתא שפירתא. עכל"ה:

דף צט:

ת"ח אם אחרת יקח לו וגומר כל נשמתין עאלין בגלגולא וגומר כל העוסקים בדרוש הגלגול הסכימו כי על א' מג' אופני' תתגלגל הנשמה א' לקיום מצוה להשלים נפשו. או למרק עון שיש לו: או להשלים הדור. ועל הדרכים אלו אמר ולא ידעין בני נשא אורחין דקב"ה ומפני לפעמים יעשה האדם מצוה או עבירה ויכריע עצמו וכל העולם וענין זה יהי' תלוי לפי ענין המשקל במאזני' לעלות הרע וטוב בסוד עץ הדעת טוב ורע וז"א והיך קיימא טיקלא כנז"ל ענין הטיקלא. ואיך אתדנו בני נשא בכל יומא ובכל עידן. והענין הוא כי הזמן ישתנ' בבחי' הספי' זמן אחר זמן ומפני זה יתנהג הנהגה אחר הנהגה יום פלוני ספי' פלונית בבחי' פלו' וכן ישתנה כל רגע מחבירו ולכך צריך לעמוד בהשואה גדולה בעבודה מפני שב"ד ערוך בכל רגע לדון העולם כפי הבחי' השולטת באותו הרגע או דין או רחמים ואף אם אלף שנים יחיה האדם פעמים אין מעשה המצוה היום כמעשה המצוה למחר או אמש כי אמש ייחד בחינה א' והיום ייחד בחינה אחרת ולמחרתו ייחד בחי' אחרת כאומר על פ' ביומו תתן שכרו ובזה לא תשבע נפשו של האדם בעשיית מצוה א' כל ימיו מפני שבכל יום היא מצוה מחודשת וז"ש ואיך אתדנו בני נשא בכל יומא ובכל עידן לפי חילוף הזמנים כן הן מתחלפות הבחי'.

והיך נשמתין עאלין בדינא עד לא ייתון בהאי עלמא. אפשר או נדון הנשמה בעת כניסתה בטפה ההיא ודנים בה חכם או טפש וגומר. או אם נשמה זו כבר באה לעולם ולא הצליחה או ודאי על פי הדין תצא ותבא כפי החטא שחטא יגזירו עליה עוני וכדומ'. והיך עאלין בדינא לבתר דנפקי וגומר או דין הגוף בקבר או דין הנפש בגיהנם ארציי כענין קרח או דין הנשמה בגיהנם העליון וע"פ הדין תכנס בהם. נשמתין ערטיראן כבר נתבאר בשמועו' הקודמו' שלבוש הנשמה והרוח הוא הנפש ופירשנו לעיל שהנפש כאשר תדבק בקליפות והיא נכרתת ממקום הקדוש הנה הנשמה תשאר ערומה ואינה באה אל פני המלך אביה אלא אזלא ערטירא' עד שתתרכב בסוד הרכבה שימצא שם נפש ולבוש בנפש צדיקא' מהצדיקים.

רוחין דלא עאלין לפרגודא כיון שאינם קשורים עם הנשמה מפני מיעוט מעשיה בהיות' למט' ועוד שקלקלה לכך הרוח נפרד לעצמו והנשמה לעצמה והיינו נמי אזיל בפרודא דקאמר בריש דבריו.

וכמה עלמין אתהפך בהו היינו סוד חלוף הזמנים שזכרנו שכל חלוף זמן וזמן מחייב עליו בחי' ידועה לפי חלופו:

והיך מתגלגלין נשמתין וגומר זה יתבאר ע"ד מ"ש בזוהר הכל הבל ורעות רוח כי הדברים הגשמיים שהם תחת השמש ואינם עונים לרוחני נעשה מהם הבל ומציאות דבר מה נאחז ביסוד הרוח הסובב העול' ובעלות רוח האדם למעלה מתלבש בהבלים הבטלים והיא הולכת בתוך אותם ההבלים סובב סובב הולך הרוח סביב העולם ואין לרוח האדם בו מנוחה לעולם וההבלים הם רעות רוח המכניעים רוחו של אדם בעת עלותו והיינו ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע דהיינו שהם אחוזים בהבל הבטל ההוא וסובב כעין כף הקלע וז"ש מתגלגלין נשמתין כאבנא בקוספיתא פי' כאבן זו בתוך כף הקלע והם נשמות שלא זכו ליכנס פנימא' אל מקומם הרמתה. ונמצאו לנשמה ב' מיני עונשים הא' עונש ממש בגיהנם כדעת הרמב"ן בשער הגמול ועונש הבדלה מהטוב הצפון כדעת הרמב"ם ע"ה.

דהא כל נשמתין מאילנא רברבא הוא ת"ת רברבא מצד הגדולה ותקיפא מצד הגבורה ולא שתהי' אצילות הנשמה ממנו ממש אלא הוא אילן הגדל במימי הבינה וז"ש דההוא נהר דהיינו בינה דנפיק מעדן חכמה ומייחודם חו"ב הוא הויות הנשמה אמנם היא גדלה בענפי האילן הזה וממנו יוצא וז"ש נפק מוצאו בת"ת. אילנא אחרא זעירא הוא יסוד שהוא עץ פרי עושה פרי למינו אשר זרעו בו על הארץ ואו' זעירא ולא ממנו הרוח אלא עיקרו בת"ת אמנם יוצא מהת"ת ע"י היסוד למ' וז"ש מאילנא אחרא זעירא נפקי מוצאו הוא ע"י היסוד ומציאותו מת"ת. נשמה מלעילא רוח מלתתא. פי' אחר היות מוצא ההויות האלה אל מקומם שוב הנשמה יורדת לקראת הרוח ורוח עולה לקראת הנשמה ויש להם מקום השוה לשניהם ששם מתחברין כחדא כגוונא דכר ונוקבא שהזכר יורד מלמעלה למט' והנקב' עולה ממט' למעל' שהם זה כסא לזה. כדין נהרין נהירו עילאה כדמסיק שהרוח פתיל' וכסא שנשמה נאחז בו שהוא השלהבת ושתיהם מאירים יחד ואם יסתלק השלהבת מהפתילה גם השלהבת עצמו לא יאיר והיינו דמסיק ובחבורא דתרוייהו איקרי נ"ר כי גדר הנר הוא חיבור הפתילה והשלהבת יחד ואעפ"י שזה בלא זה לא יאיר עכ"ז לא מפני זה נאמר ששבח הרוח כשבח הנשמה כי שם הנר לא יצדק באמיתות אלא בהשלהבת עצמו וזה שאמר ונשמה בחיבורא דתרוייהו כחדא איקרי נר שעיקר המעל' אל הנר והיינו כעין ת"ת ומ' שבהתייחד' יחד יאירו ועיקר בהם הת"ת וז"ש כגוונא דכר ונוקבא. וכד מתחברן כחדא כדין איקרי כולא נ"ר שעולה הרוח במעלה שהוא חלק מהנר שמלת נ"ר ר"ל "נשמה "רוח ועיקר בו הנשמה והיינו אומר נשמת אדם כדין אתעטף וגומר היינו תחת כסא הכבוד היכל ידוע לנשמות שעדיין לא ירדו לעולם הנק' גוף וא"א לנשמ' לרדת לאותו אוצר אם לא ימצא לה לבוש זה לכך אתעטף

ברוח כמו שא"א לנשמה ורוח לעמוד בג"ע של מטה אם לא יתלבשו בנפש כנז"ל ומכ"ש כאשר תרד עוד למטה בג"ע התחתון שצריכה לזה הלבוש ולא תפשוט אותו וז"ש כיון דבההוא היכלא לא הוי ולא אשתמש פי' אין לה הויה וקיום ואינה משתמשת אלא עם לבוש הזה הנק' רוח מכ"ש שכל עוד שתרד שהיא צריכה לו יותר ויותר. וכד נחתא לגו ג"ע דלתתא דהאי עלמא היינו ג"ע בארץ ממש כנודע אתלבש בההוא רוח אחרא דאמינא דהיינו הנפש לבוש נשמות הגרים שפי' לעיל.

ההוא דנפיק מתמן מג"ע שלמטה רווח ליה הגר באורח סתים כנז"ל. ובכולהו בין ברוח בין בנפש שריא בהאי עלמא בהיות הנשמה בגוף ואתלבש בהו כי אין קשר אל הנשמה עם הגוף אם לא שיהיה קשר הנפש בגוף ולא בגוף ממש אלא ברוח החיוני שבאדם נמצא נשמה מתלבשת ברוח ורוח בנפ' ונפש משכנ' ברוח החיוני:

רוח' דנפיק מהאי עלמ' דלא אתרבי ולא אתפשט. הכוונ' שלא הוליד בנים ולא המשיך ענפיו שהם אותם הנשמות המשתלשלות מנשמתו וז"ש דלא אתרבי הוא בעצמו להוציא מענפיו שהם שם וכן לא אתפשט כדמות האילן שהוא מתפשט בענפיו והכא עסקינן במי שנשא אשה ולא זכה להוליד בה כי בלי ספק אין עונשו גדול כמי שלא נשא כלל. ולא אשכח נייחא אפי' בגלגולא בעלמא וגומר פי' כי אינו כשאר המתגלגלים שפי' לעיל שהם מתגלגלים בכל גוף שיזדמן וזה סוד לא תלין מפני שכל עוד שלא נקבר א"א להתגלגל כלל ושמא אם היה נקבר היה מוצא לו פדיון בו ביום. אמנם מי שמת בלא בני' א"א להתגלגל אלא באשתו דוקא ר"ל במה שיזרע בגוף אשתו עד דישכח פרוקא דיפרוק ליה וגו' היינו היבם. בההוא מנא ממש וגו' כלומר באשתו כדמסיק דדבק בה רוחא ברוחא. והענין כי בהמצא ג' דברים יחד והם אחיו ואשתו ורוחא דשביק בהמצא שלשתם לא ימלט שלא יבא שם נשמת המת אף אם ימצאו שם כל המונעים שבעולם ואעפ"י שעדיין צריך להענש בגיהנם בלי ספק יקפח עונשו ותבא שם בגלגול אם מצד האח דהיינו פרוקא כי יש לו יחס בעיקר האילן להמשיך נשמה זו דרך הענף לבלתי יכרת. ואם בת זוגו מפני שזו נקבה לנשמה זו ויש לה יחס ליכנס בה ואין לה דרך לרדת למטה בגלגול זה אלא בהיותו יורדת דרך נקבתו בת זוגו. ואם ברוחא דיליה ממש דהיינו רוחא דשבק בההוא מנא תמן הוא רדיף וגומר אבל לא אתבני אלא בגין וגומר עיקר תירוצא במאי דמסיק לקמיה שרוח חדש עושה לו היבם ממש. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אילנא רברבא היא חכמה והת"ת נק' אילנא זעירא והנה הנשמה יוצאת מזווג חו"ב כנז"ל דף צ"ד ע"ב. זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דאבא ואמא וז"א דהא כל נשמתין מאילנא רברבא וגומר ואינם יוצאי' ממש מעצמו רק ע"י נהר דנפיק

והוא סוד הבינה דנפיק מעדן החכמה. פי' נפקי מתולדות הבינה ומזווג תרוייהו נפקי. ואמנם הרוחין נפקי מאילנא אחרא זעירא לגבי אילנא רברבא הנז' והוא סוד הת"ת. גם אפשר לומר בדרך אחרת כי הני תרי אילני הם בינה ומלכות והנה מלכות היא עלמא דנוקבא ולכן הרוחין דנפקין מינה אעפ"י שהם מן זווג הת"ת עכ"ז מוכנים אליה ונק' נקבות על שמה אמנם הבינה היא עלמא דדכורא עם היותה נקבה כנזכר פ' ויחי דף רמ"ו. ושני פי' אלו עולים בסגנון א'. והנה אלו השנים נעשים מרכבה זה לזה והנשמה מתלבשת ברוח כחדא וז"א נר ה' נשמת אדם פי' כי נשמת אדם היא סוד חיבור א' שמתחברים נשמה ורוח שהם אותיות נ"ר ושניהם הם נ"ר ה' כי מן השי"ת נפקין כנזכר ושניהם בחיבורא חדא הם נשמות האדם ונעשים נשמה א' וז"א כי רוח מלפני וגומר פי' כי הבינה אומרת דבר זה כי הרוח מלפני יעטוף פי' כי הרוח בא מן הת"ת כנ"ל והנה הת"ת הוא לפני הבינה וקודם הוא אליה בערכנו ממטה למעלה והוא מאות' מדרגה אשר היא לפני לכן הוא יעטוף לאחרים ואין הוא מתעטף אלא נעשה מלבוש לאחרים והיא סוד הנשמה אשר אני עשיתי ממש אני הבינה והם יותר עליונות ולכן הרוח מעטף ומכסה הנשמה אשר אני עשיתי והם מעולות מן הרוח והנה אלו הב' כשהם כחדא אז מאירין ונק' נ"ר ר"ת "נשמה "רוח כמו שהנר הוא חיבור הפתילה והשמן בכלי ההוא ואז ידליק ואם לאו לא ידליק כן הנשמה לא תוכל להאיר כי אם ע"י הרוח כי היא נעלמת וז"א ודא בלא דא לא נהרין ולא אקרי נ"ר: תמן לעילא בגנתא טמירא וגומר הוא הג"ע העליון שנק' טמירא לגבי האי ג"ע ארציי ואז בעת דנפקי הני נשמתין מזווגא דאילנא רברבא וההוא נהר כפי' לעיל ונפיק מתמן בסוד כסא הכבוד אז אחר שתרד הנשמה זו בגנתא טמירתא שם ז' היכלות בג"ע העליון דמטטרו"ן דמתמן נפקי רוחין מת"ת אז כדין אתעטפת בההוא רוח. ומ"ש דכיון דבההוא היכלא לא הוי ולא אשתמש. ונלע"ד טעות וצ"ל בגין דבההוא היכלא וגומר ופי' כי הנשמה להיותה עליונה לא תוכל להיות למטה בהיכלות אם לא בהתלבשות הרוח ההוא. וכד נחתא הנשמה לג"ע הארציי אז צריכה למלבוש אחרת כי גם הרוח הזה צריך אל לבוש אחר להתלבש בו בג"ע הארץ ולכן אתלבש בההוא רוח אחרא וגומר והוא הנז' לעיל דף צ"ח ע"ב בסוד נשמות הגרים וז"א אתלבש בההוא רוחא אחרא דאמינא. ואו' דנפיק מתמן והוה מתמן פי' מה שביארנו לעיל דף צ"ה ע"ב כי נפשות הגרים הם מזווג הצדיקים בג"ע הארץ ונפקי מתמן באורח סתים וז"א ההוא דנפיק מתמן באורח סתים והוא מתמן מזווג הנשמות הצדיקים אשר שם וז"ס נק' גר צדק כי עיקר הוייתו הוא בג"ע התחתון שהוא מדור אל המ' הנק' צדק

ונעש' מזווג הצדיקים ואמר כי בכולהו שריא בהאי עלמא ואתלבש פי' כי נשמה זו לעולם היא מלובשת באלו תרין רוחין.

ההוא רוח דנפיק מעלמא עד עתה מדבר בענין רדת הנשמות אל העה"ז ועתה מדבר בדרוש הגלגול אשר הוא העיקר עתה אצלינו וז"א ההוא רוח דלא אתרבי ולא אתפשט וגומר יר' שלא זכה לבנים. והנה הנראה מלשון זה כי אין עונש לנשמה בענין פריה ורביה רק לרוח לבד ונוכל ליישב כי כן הוא האמת והטעם כי הנה האדם צריך להיות לו בן ובת דוגמת ת"ת ומ' כנודע כי הוא ואשתו חו"ב ובן ובת ת"ת ומ'. והנה הרוח והנפש שלו לא זכו לאתבנא למהוי להו בנין דוגמייהו שהם סוד ת"ת ומ' סוד בן ובת ולכן הוא הנענש בענין ביטול פריה ורביה ולא הנשמה כי כל המאמר הזה אינו מתעסק אלא בחלק הרוח ולא בנשמ' ואפשר דה"ה לנשמה ולא דק. ואמר כי הרוח הזה מתגלגל באבן בקלע עד שייבמו אשתו שהיא כגופו ושם מנוחתו כי שניהם ד"ו פרצופין הוו והנה כשאחיו מיבם אשתו ונולד משם בן א' אז תמן אתגלגל ההוא מיתא וביאר הענין ואמר **וההוא** רוח דשבק וגומר פי' כי לקמן אמרינן כי כשהאדם נושא את אשתו ובועלה אז אשתאר חד רוחא מיניה בגווה לעולם וע"י היא תאיבה תדיר ליה והוא סוד מ"ן סוד נשמתין דצדיקייא דיהיב ת"ת ומ' ועל ידייהו אתערת לאזדווגא בבעלה ודוגמתו שביק האיש באשתו חד רוחא וע"י אתערת נוקבא תדיר בתיאובתא לגבי בעלה ואפי' אחר מיתת האדם נשאר ההוא רוחא בגו אתתא כדלקמן וע"י ההוא רוחא היא חוזרת להמשיכו אליה פעם אחרת. והנה כד האי פרוקא בני ליה כדלקמן ע"י ההיא טפה זרעית וממנה נבנה גוף א' ואז ההוא רוחא דשביק בה ההוא קדמאה רדף בתר רוח דיליה ואייתי ליה לתמן ואתבני כמלקדמין גוף חדש ורוח חדשה. וקשה איך אפשר כי נעשה רוח חדשה והלא רוח דא הוא מה דהוה ר"ל הראשון וז"א ואי תימא וגומר ותירץ הכי הוא אבל לא אתבני וגומר פי' להיות כי אין לו קיום אלא ע"י ההוא רוחא אחרא וגומר לכן נק' רוחא חדתא וענין זה הוא סוד הנז' בספרא דחנוך וגומר.

והרא"ג ז"ל כ' בעל תורה ודאי שבועל אות' בקירוב בשר לא דרך סדין שהוא בבגדו והיא בבגד' דהיינו שהתורה לא נתפשטה ממלבושי החומריים כמו שהוא לא נתפשט ממלבושיו כנזכר בפ' פנחס דף רט"ו:

וכדין פשטי' דקרא כלומ' לא תחשוב שהפשט היא העיקר ונדרש התכת לשון הפסוקים כפשוטן וביישובן אמנם הסוד המתלבש בו לא יתיישב בעצם דבר דבור על אפניו דהא ליתא אלא אדרבה הסוד הוא הפשוט והמתיישב בפסוק בעצם ליודע דעת והפשט הוא בלתי מתיישב בעצם וז"ש וכדין פשטי' דקרא אחר שהכינה וגם חקר' ידע שהדבר ההוא

הוא הפשוט בפסוק ההוא עליו אין להוסיף וגומר והמקרא מתיישב כולו על מתכונתו ולא יש בו אפי' אות אחת נוספת ולא נגרעת:

והיך נשמתין עאלין בדינא עד לא ייתון להאי עלמא. היינו נשמות המתגלגלות אחר שנסתלקו מן העולם שצריכים להתגלגל נכנסים בדין אם יתגלגל (בבית) [בגוף] פלוני עשיר או בגוף שהו' מדוכא ביסורין וכיוצא בזה:

נשמתין ערטילאין פי' ערומות שלא עסקו בתורה ובמצות ואין להם חלוקא דרבנן להתלבש בו:

מאילנא רברבא וגומר היינו ת"ת עץ החיים יש בו ס' רבוא ענפין כנגד ס' ריבוא נשמות של ישראל.

רברבא מצד הגדולה. ותקיפא. מצד הגבור' דינא קשיא:

מההוא נהר דנפיק מעדן הת"ת הנז' שיוצא מהבינה וקראו אילן להורות על כללות הנשמות כולם בו כענפין באילן וקראו נהר לפי שהנשמות הולכות ובאות כנהר זה שלעולם מושך מימיו כנ"ל במדרש רות שבכל יום אין פחות מס' ריבוא נשמות הבאות לעולם:

מאילנא אחרא זעירא היינו מלכות וז"ש:

כגוונא דדכר ונוקבא. כדין נהרין נהירו עילא' כי אור הבינ' נמשך עליהם ועל חיבורא דתרווייהו כחדא איקרי נ"ר אפשר דהיינו דאמר לעיל תרין דאינון חד. כדין אתעטף נשמה ברוח לקיימא תמן בהיכלא טמירא היינו קודם רדתם לעולם שיורדות הנשמות באוצר ידוע תחת כסא הכבוד ששם ג"ע עליון שם מתעטפת הנשמה ברוח כעין מלבוש. יתעטף לא כתיב דהוה משמע שהוא עצמו מתעטף אלא יעטוף פועל יוצא לשני רומז לרוח (שמתעטף) [שמעטף] הנשמה. וז"ש:

מ"ט בגין דנשמות אני עשיתי. למי יעטוף לנשמות שאני עשיתי. דכיון נראה לי שהגי' הנכונה היא וכיון בוא"ו והוי כנתינת טעם שלהיות ששם אתלבש הנשמה ברוח:

ולא אשתמש אלא ברוח ונשמה כלומר הנשמה מתלבש ברוח לכך לא אתי מתמן אלא מתלבש בההוא רוח כישיבתו שם כן ירידתו. מתמן ה"ג במ"ם:

בההוא רוחא אחרא דאמינא היינו נפש הגר כנז"ל וז"ש ההוא דנפק מתמן והוה מתמן. שכן נשמת הגר מג"ע תחתון יצא' כנז"ל להלביש נשמת הצדיק והוה מתמן ששם נתהוית נשמת הגר מזיווגי הצדיקים כנ"ל. ובכלהו שרי' בהאי עלמא. כשהנשמ' יוצאת לעולם לבקר קבריהם או להראות בחלומות כנז"ל מתלבשת ברוח שלה ושניהם בלבוש נשמת הגר ואפשר שזהו שאמר לעיל בחידותיו וחד דאינון תלתא.

ואתלבש בהו ה"ג. ההוא רוח דנפיק מהאי עלמא. מלתא באנפי נפשא הוא.
דלא אתרבי וגומר. היינו שלא עסק בפרי' ורבי' ולא הניח זרע בעולם: ה"ג ולא אשכח נייחא (אפי') [אתי] בגלגולא בעלמא כאבנא בקוספיתא עד דישכח פירוקא וגו'
פרוקא היבם:
בהאי מנא. באשתו ממש. ולא סגי בלאו הכי לפי שהמת הניח רוח חיוני באשתו בהתדבק עמו כדמפרש ואזיל:
בתר עיקרא דילי'. היינו שורש הנשמ' העיקרית דהיינו נשמת המת הזה שמת בלא זרע כי הרוח הזה שבאשתו הוא ענף אחד מענפי'. באתר דההוא רוח בת זוגי' דנפקת בהדי' נתן טעם שני למה אתבני ע"י אשתו ואמר לפי שהוא ואשתו יצאו יחד בראשונ' לעול' עתה שכבה אורו של זה חוזר ונדלק מזה שהוא חציו השני כנזכר בפ' שלח לך דף קס"ו ע"א עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ובחיבורא חדא דתרוייהו איקרי נ"ר היינו דאמר לעיל תרין דאינון חד. ובכולהו שריא בהאי עלמא וגומר היינו דאמר התם והד דאינון תלת. עכל"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף ק.

בספרא דחנוך וגומר לא אתבני אלא בגין דההוא רוח דשביק וגומר משום דסבירא ליה לבעל ספרא דחנוך כי ממש ההוא רוחא דשביק נכלל בבנין החדש הנעשה שם אמנם הסבא פליג עליה לקמן דסבירא ליה שרוח דשביק תמן הוא רוח הנשאר אל הגוף אחר התחיה כדמסיק לקמי' מכח הקושיא שהוא מקשה גופא קדמאה וגומר ועכ"ז סבירא ליה כוותיה במאי דקאמר שההוא רוח דשביק הוא סבה להבנות מטעם דרדיף כדפי' לעיל כדמפרש ואזיל.
ותמן תרי רוחות הא' הוא חשוב שהוא עיקר כחו של מת. והב' טפל לו שהוא אותו חלק הרוח ששתף באשתו ונמצא הטפל לבוש לראשון העיקרי ומשמש לו במקום נפש מפני שהנפש היא לבוש לרוח ואין רוח באה אל הגוף אלא אם תתלבש בנפש ורוחו של זה ערטיראה בלי לבוש לפי שהלבוש הוא הנפש נדונת באדמה ותבל כדמסיק לקמן א"כ במה תתלבש רוח ערטיראה אלא באותו המציאות אשר הניח מקודם בנקבה זו ונמצאו תמן תרי רוחות דאינון חד שהם נקשרים זה בזה כקשר נפש ברוח לבתר שנבנה שם הגוף משמש זה לזה במדרגות נשמה ורוח כי בערך הרוח אל הנשמה כך ערך הנפש אל הרוח וזה שכבר קלקל אין משלחין לו מיד נשמתו אלא שם היא מזומנת לו ועתה לפי שעתו שתי רוחות אלו שבו דא איהו רוח דהיינו אותו שהיה מקודם באשתו ודא

איהו נשמה אותו שהיה ערטיראה שבא לכאן להבנות והוא במדרגת נשמה ובהיותו זוכה במעשיו אז נתן לו נשמתו וז"ש אי זכי לאתדכאה כדקא יאות תרוייהו אינון חד לאתלבשא בהו בשתי רוחות הנז נשמה אחרא עילאה דהיינו הנשמה הקדושה ונמצא שאז שוה לשאר בני אדם בנר"ן והיינו נפש היא רוח דזכאן בהו וגומר שנז"ל. ורוח היינו רוח אחרא מלעילא שהוא הנקשר עם הנשמה שע"י נק' הנשמה נ"ר כנזכר. ונשמה הייני נשמה אחרא עילאה קדישא דאתלבשת בהו בנפש ורוח כנזכר אוף הכי נמי מגלגול זה יש בהם ג' חלקים אלו מדילי' ממש כי הנפש נאבדה ונשאר במקומה רוח הראשון שהוא בתוך נקבתו ורוח ערטיראה היינו ממש הרו בגין לאתלבשא בהו ונשמה עילאה כנזכר ונמצא בהיותו זוכה שוה לכל האדם. אמנם קשה לדברי ספר חנוך דהא לדין גופא חדתא שהוא בן אחיו שבנה אותו בבנין אשתו וז"ש דקא אתבני השתא חדתא. גופא קדמאה שהוא גוף המת מה אתעביד מיניה שאין לו רוח ולא נשמה ולא נפש כי הנפש נידונית באדמ' והרוח והנשמ' מתגלגלים בגוף השני כנזכר.

בר אינון דנפקו מגו מהימנותא שנעשו מינים. ולא הוו בהו טב לעלמין שלא חזרו בתשובה. או ירצה שתהו על הראשונות בענין שאבד כל טובתם מן העולם או כמו מלוים בריבית שאין להם תחיה כדפי' ז"ל:

דלא כרע במודים שמורה שאינו נכנע לאלהותו ח"ו וזה ממש כופר ולכך אין לגוף זה תחיה כיון שאינו מודה שיש שם יכול ממציא ראשון מחיה הכל ראוי שלא יחיה אחרי מותו. בריין אחרנין וגומר הטע' שאין גוף שיהיה לריק ואחר שגוף זה אינו שמור לעת התחיה להבנות הוא ריק והוא ניתן אל הרקים והם החצונים והם נבני' שם נחש ובריות אחרות משונות כנזכר בב"ק:

מה עביד קב"ה וגומר הכוונה לתרץ השאלה הקודמת וז"א מה עביד קב"ה לתיקון גוף זה. אי ההוא רוח זכי לאתתקנא שאם אין אותו הבנין השני זכי להתקן אין תיקון לגוף הראשון כדמפרש ואזיל להכי אמר מה עביד קב"ה לתיקונו אי ההוא רוח זכי לאתתקנא בהאי עלמא בההוא גופא אחרא שאז יש לו תיקון. ולתרץ שאלה זו שאל אחרת כי לדברי ספר חנוך קשה דאיהו מפרש רוח דשבק נפש ורוח ערטיראה רוח ונשמה באה על שניהם כנזכר. א"כ קשה ההוא רוח דאעיל תמן ושתף מה נעשה ממנו כי כבר יש למת שם רוח שני כנזכר ושניהם א"א שיעמדו בה שקטים ולפי' למהוי בתלת רוחין אי אפשר וגומר אלא כך אינון וגומר ההוא רוח דאעיל תמן ההוא פרוקא וגומר היינו נפש חדשה ממש הפך דעת ספר חנוך דקאמר ששלש' רוחין שהם נר"ן הוו מדילי' ואינו אלא רוח קדמאה שהוא במקום נפש הוא חדש ממש מעצם היבם כי נפשו אבד והוא נדון

באדמה כדמסיק. והשתא ניחא מאי דהיה קשה לעיל רוח חדתא וגופא חדתא וההוא רוח ערטיראה היינו רוח שהיה מתלבש בנפש ובהכרת הנפש נשאר ערום בלי לבוש ועתה הוא מתכסה בלבוש זה שחדש לו היבם כנזכר:

וההוא רוח דהוה בקדמיתא היינו רוח עצמי אל הנפש האובדת שהיה מלובש בגוף ההוא החולף לכך ודאי ראוי שיהיה שמור כיון שעל ידו ממש עשה צדקותיו הטובות ומפני שאין נפש להתלבש רוח זה מפני שהנפש נידונית באדמה כדלקמן לכך אין מנוחה לגוף הזה בעול' הנשמות כלל אלא מנוחתו אחר התחיה לבד ולכך אין רוח זה נכנס בג"ע מקום כניסת הרוחות אלא קב"ה אזמין ליה אתר בגו כוין דטינרא דבתר כתפוי וגומר והנה בג"ע תחתון אינו נכנס מפני שאין לו נפש שהנפש אוחז הרוח בג"ע התחתון. בג"ע העליון אינו נכנס מפני שאין לו נשמה לכך יש לו מקום לגונזו מיוחד לו שאינו בג"ע ממש אלא הוא מבתר כתפוי דגנתא דעדן דהיינו חוץ לג"ע ההיכלות ידועים שם לאלו וכיוצא בהם ואינו יוצא ובא אלא אתטמר תמן.

ההוא גופא וגו' עם היות שכינה הדבר אל הגוף עיקר הכוונה אל הנפש שהיא נידונית באדמה ועולה ויורדת והיא כעין ש"ד כי אין לגוף דין אחר זולתי דין חיבוט הקבר **אדמה** דסמיך לארקא למטה מארקא היא אדמה כנזכר בזוהר בראשית ובאדמה עמד אדם מאה ותלתין שנין והוליד בנין ברוחין ושידין כדפי' רז"ל וכן זה שלא הוליד בנים כשרים כראוי יורד אל מקום בני אדם שהם שדים ונדון שם. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ז"ל. בספרא דחנוך בניינא דא וגומר אמר כי כשגוף וולד הזה נבנה מטיפה זרעית של הגוף הזה אחי המת אין לו רוח חדשה כמו שאר הגופים דאית להו נר"ן מלעילא. אמנם לא אתבני אלא בההיא רוחא דאשתביק באימי' מבעלה קדמאה ועייל ההוא רוחא בההוא מנא ואז האי אתתא אסתלקת מינה ההוא רוחא דשבק לה בעלה וביה אתבני ההוא גופא וכד שארי לאתבנאה אז ההוא רוחא דאשתבק תמן הוא הולך לבקש להההוא רוחא ערטיראה דהוה אזיל בעלמא והוא המלבוש הראשון של הנשמה אשר ע"י חיבור שניהם נק' נר ה' נשמת אדם כנזכר ואז משיך ליה לגביה ואתבני תמן ונמצא עתה דאית תמן תרין רוחין דאינון חד לבתר פי' שתחלה היה בפרוד זה משוטט בעולם וזה אשתביק בהאי אתתא בסוד ההיא רוחא דשביק בגוה בביאה ראשונה כנודע ולבתר דאתבני בהאי בניינא ע"י אחוי כדין תרוייהו הוו חד בחיבורא חדא. א' עוד חד דאיהו רוח ודא איהו נשמתא פי' שחד מהני תרין והוא הראשון דאשתבק באתתא היא נק' רוח אמנם דא תניינא שהוא רוחא דהוה אזיל ערטיראי איהו נשמה לגבי אחר וכמו שמתחילה הנשמ' מתלבשת ברוח זה לבוש לזה אשר בחיבור שניהם נק' נר ה' נשמת

אדם כנזכר גם זה הרוח דאזיל ערטיראי אתלבש באידך רוחא דאשתבק תמן נעש' נשמ' לו וז"א חד דאיהו רוח ודא איהו נשמ' אמר עוד **ותרוייהו** חד אי ייתי לאתדכא' כדקא יאות וגומר פי' כי הנה כבר ביארנו כי אלו השנים הם אחדות אחד וזה נק' נשמ' לזה ואמר עתה כי ג"כ יהיה כי תרוייהו יהיו חד ויהיו נק שניהם רוח א' ולא יקראו נשמה ורוח רק תרוייהו יקראו רוח א' והוא כי אם האי רוחא זכי לאתתקנא ויעש' מצות ויקיים פריה ורביה שביטל בגלגול הראשון אז יזכה לנשמה אחרת עליונה ואינ' הנשמ' האחרת הראשונ' מגלגול הראשון כי כבר ביארנו שאין לה עסק בענין זה אמנם זו היא נשמ' אחרת חדשה ואז זה הרוח שהיא נשמ' לקח האחר עתה נעשו תרוייהו חיבורא חדא ותרווייהו הוו חד רוחא לאתלבשא בהו ההיא נשמחא עילאה אחרא וז"א ותרוייהו הוו חד רוחא לאתלבשא בהו ההיא נשמתא עילאה אחרא וז"א ותרוייהו חד אייתי לאתדכאה וגומר תרוייהו חד לאתלבשא בהו נשמתא אחרא עילאה. ועיין למט' בדף זה:

אמנם נוכל לפרש פי' אחר בזה והוא נמשך מלמעלה כי כבר ידעת מה שביארתי לעיל בדף הקודם כי אין עונש בשביל ביטול פריה ורביה אלא לרוח ולא לנשמה כי הנשמה חוזרת אל מקומה גם ביארנו כי ג"כ דאפשר דגם הנשמ' בכלל הזה. ולפי' זה נוכל לבאר פה כי הענין הוא כי תחלה מושך ההוא רוחא דשבק תמן להההוא רוחא ערטיראה וז"א משיך אבתריה להההוא רוחא דאזיל ערטיראה ומשיך ליה לגביה. ואמר עוד ותמן תרין רוחות דאינון חד לבתר וגומר פי' כי אע"פ שאמרנו כי ההוא רוחא אזיל ערטיראי ודאי כי גם הנשמ' הולכת עמו מתלבשת בו ואין נזכר אלא הרוח לבד מפני דהוא אזיל ערטיראי בלתי שום מלבוש אחר אבל הנשמ' היא מלובשת בתוך זה הרוח וודאי כי גם היא מתגלגלת עמו ולסיב' זו לא נזכר כאן רק הרוח לבדו. ולזה הודיענו עתה ואמר כי תמן בההוא רוחא ערטיראה הוו תרין רוחות דאינון חד לבתר פי' כי רוח זה הוא כלול משנים אשר אח"כ הם א' וז"א תרי רוחות דאינון חד לבתר ועתה ביאר דבריו ואמר חד דאיהו רוח וגומר פי' כי אלו השנים שאמרנו הם הא' הנק' רוח וחד הוא השני דאיהו נשמ' (וצריך להגיה חד דאיהו רוח ודא איהו נשמ') נמצא כי הם שנים והם נשמ' ורוח הנז' למעלה במלת נר ה' נשמת אדם. ואחר שביאר היכי אינון תרין רוחין ביאר עתה איך אינון חד לבתר. ואמר תרוייהו חד אי ייתי וגומר פי' זה שאמרתי כי תרוייהו הוו חד הענין הוא דאי זכי לאתדכא' כדקא יאות אז תרוייהו שהם רוח ונשמ' הנז' נעשים אחד להתלבש בו נשמה אחרת עליונ'. והענין הזה הוא סוד הנז' לקמן ויובן במ"ש כאן ותמן תרין רוחות דאינון חד וצריך לדייק כי אמר שהם שני רוחות ואא"כ אמר שהם רוח ונשמה א"כ קשיא דידיה אדידיה אך הענין כי גם את הנשמה קראה רוח על שם

העתיד כי אח"כ נעשה הוא רוח בערך הנשמה אחרא עילאה דמתלבשא בהו. נמצא כי כמו שביארנו לעיל כי הנשמ' יש לה ב' מלבושים והם תרין רוחין הנ"ל בדף כ"ט ע"ב הנה עתה נשמה זו מתלבש בזה הרוח והנשמה ולכן נק' שניהם תרין רוחות. וסוד הענין כי הנה ירד מעלמא דדכורא לעלמא דנוקבא ולכן אפי' הנשמה הזאת ירדה ממעלתה ונעשית רוח לגבי אידך נשמה עילאה אחרא וזה יתבאר ב"ה באורך לקמן דף ק"א וק"ג ע"ב ושם תבין כי אפי' דוד הע"ה אשתאר בעלמא דנוקבא להיותו נמשך מן ער ואונן שלא קיימו פריה ורביה ולא זכה למהוי מעלמא דדכורא עד דיהבו ליה נשמ' אחרת עילאה מצד הזכר והם סוד הנרמז באותם חיים דיהיב ליה אדם הא' מעלמא דדכורא וזה סוד נפלא אין להאריך בו בכאן והמבין יבין. ומכ"ש וק"ו בשאר בני עלמא דודאי דאינון בעלמ' דנוק' ולכן נשמתם הראשונה היא עתה במדרגת רוח להתלבש בה הנשמה האחרת הבא' מעלמא דדכורא. ונחזור עתה למ"ש לעיל רזא דרזין והענין נתבאר כאן כי הנה הוא הקשה כי היכי קראו רוחא חדתא אם הוא הרוח הראשון הישן. ובזה יתבאר כי להיות שנמשך עליו נשמה אחרת עילאה נק' רוחא חדתא שמתחדש כנשר נעוריו ע"י נשמה זו החדשה וזה מבואר:

כמה דאית לשאר בני עלמא רוח וגומר פה ביאר מה שביארנו כי כמו שמתחלת היציר' לכל בני עולם יש לה לאות' הנשמ' תרין רוחין להתלבש בהם א' הוא אותה הנשמ' של הגרים אשר זוכה בו הנשמ' כד קדמא ואחידא בה בסוד כל המחזיק וקודם בנכסי הגר זכה כנ"ל ורוחא אחרא מלעיל' והוא סוד אותו הרוח אשר ירד מלמעלה בעת ירידת הנשמה אשר שיתוף שניהם נק' נ"ר ה' נשמת אדם כנ"ל והנשמה מתלבשת בשניהם כנ"ל. כן מדיליה ממש ר"ל זה שמת ונתגלגלה רוחו כאבנא בקוספיתא אית ליה מדיליה תרין רוחין לאתלבשא בהון אותה נשמה אחרא עילאה אשר תהיה להההוא גופא חדתא דאתבני השתא כי להיותו גוף חדש הוא בהכרח שתשתלשל בו נשמה חדש' וז"א בגין לאתלבשא בהו נשמתא עילאה דיהא לדין גופא אחרא דקא אתבני השתא חדתא (וצריך להגיה במקום מ"ש יהא לדין גופא אחרא ולומר דיהא לדין גופא אחרא) וגומר כי הוא קשור עם הקודם בגין לאתלבשא בהו נשמה עילאה דיהא לדין גופא אחרא וגומר ואומר מדיליה ממש הוא כי מה שלשאר הנשמות אית להו תרין רוחין חד דנפיק מלעיל' בהדיה וחד דזכי בהו מנכסי גיורא. הנה לזו הנשמה המתגלגלת בזה הגוף דאתבני ע"י פרוקא אינו צריך לקחת רוחא דגיורא כי כבר מדיליה ממש מזרע ישראל יש לו ב' רוחין ואינו צריך אל רוחא דגיורא:

החוא גופא קדמאה דשבק וגומר הנה נתבאר כי רוחא דההוא דמית בלא בנין אתגלגל בהאי גופא חדתא א"כ עתה ראוי לשאול דא"כ ההוא גופא קדמאה מה אתעביד מיניה כי בהכרח הוא דחד מנייהו הוי בריקנייא והנה לפי הנרא' בשכל האנושי הוא כי ודאי זה האחרון נתקן וגוף הראשון נאבד כי לא זכה להבנות בפריה ורביה והנה זה א"א לפי שאע"ג שגוף הראשון לא זכה להתתקן בהאי פקודא דפו"ר עכ"ז כבר עשה מצות הרבה בחייו ובודאי אין הקב"ה מקפח שכר שום בריה כמו שמצינו כי אפי' הכלבים ניתנה להם הטרפה לפי שלא חרצו לשונ' לישראל בצאתם ממצרים ומכ"ש גוף זה האם יתכן שטרח ועמל לריק חלילה מלהאמין זו:

פתח ואמר מי ימלל גבורות וגומר בר מאינון דלא כרעו במודי' דהני עבדי מנייהו ברייז אחרנין כבר נתבאר זה כי מי שאינו מודה באלהותו ית' הוא מצד הנחש הטמא ומשך נמשך ולכן בעת התחיה נעשית שדרתו נחש כנזכר בגמ' ובפ' שלח לך:

מה עביד קב"ה אי ההוא רוח זכי וגומר אמר כי הנה אי זכי האי רוחא דהוה אזיל ערטירא' וזכי לאתתקנא בהאי עלמא ואופן תקנתו הוא כי תתעבר אשתו היבמה לאחיו ותתעבר מן הזכר אז ודאי זכי ההוא רוחא כי עתה יתתקן בהאי גופ' חדתא ואז נמצא כי אית תלת רוחין בגו ההיא אתתא כד אתעברת מן ההוא גופא חדתא וג' רוחין אלו הם שנים הראשונים שביארנו לעיל שבהם מתלבשת הנשמה חדתא עילאה. ואידך הוא ההוא רוח דשבק ההוא פרוקא בההוא מאנא כי כבר נת' כי אין לך אדם שנושא אשה ובועלה שאינו מניח שם חלק אחד מרוחו ולכן זה הפרוקא דפריק לאחוי שביק גם הוא חד רוחא בגוה והנה הם עתה ג' רוחין. וצ"ל כך ההוא פרוקא דקפריק לההוא רוחא רוח דיליה דקא אעיל תמן וגומר פי' כי הנה אותו הגואל הוא היבם אשר גאל לההוא רוחא דהוה אזיל ערטילאה הנה בודאי כי ההוא רוח דיליה דקשבק וגו' מה נעשה ממנו כי ודאי לא אתאביד. וג"כ אין לומר דאשתתף בהדי תרי אחרני כי למהוי בתלת רוחין לא אפשר כי הנשמה איצ' מתלבשת אלא בהנהו תרין רותין שנתבארו לעיל האחד בג"ע העליון והשני בג"ע התחתון אמנם השלישי מה נעשה ממנו. אמנ' כך הוא כי רוחא דשבק בה ההוא פרוקא ביה אתלבשת האי נשמתא בחילוף נשמת גיורא שבה מתלבשת הנשמה כנודע תמורת אותה הנשמה היא מתלבשת בהאי רוחא דשבק האי פרוקא. ועוד מתלבשת בההוא רוחא ערטיראה. אבל רוחא קדמאה דשביק ההוא דמית בלא בנין הוא אזדמן בעת התחיה לההוא גופא קדמאה דלא זכה להבנות. וענין חלוקא זו הוא כי נאמר שמתלבשת הנשמה בתרין רוחין דשבקו בההיא אתתא בעלה קדמאה ופרוקא זה א"א משום דבהכרח צריכה הנשמה אל מלבוש דק לעלות בו לג"ע העליון והיא צריכה

בהכרח לאותו הרוח דהוה אזיל בעלמא ערטיראה כי אותו הרוח נפיק מאילנא זעיר' דלעיל לאתלבשא ביה נשמתא כנ"ל ולכן בהכרח הוא שזה הרוח היה מלבוש לנשמה זו. וגם מטעם אחר כי כיון שאותו הרוח היה מגוף הראשון שלא זכה להבנות בו אין ראוי שיחזור שם אמנם ההיא רוחא דשבק בעלה בההיא אתתא יכיל למהוי ביה. אמנם צריכה עדיין נשמה זו להתלבש ברוח שני כנודע ויש כאן ב' רוחין חד ההוא רוח דשבק בעלה וחד דשבק פרוקא והדין נותן כי האי רוחא דשביק ההוא פרוקא אינו מתייחס אל הגוף הראשון כלל וגם דיותר התייחסות יש לו עם זו הנשמ' שהיתה עמו כחדא ועם האי גופא אחרא חדתא ולכן זה הרוח דשבק ההוא פרוקא נעשה לבוש אל נשמה זו אך אותו הרוח דשבק בה בעלה הוא מתייחס אל גוף הראשון כי בו היה מתלבש קודם שישא אשה ולכן עתה חוזר בו. גם טעם אחר כי היותר נבחר ומעולה מאלו הג' רוחין הוא אותו הרוח העליון מג"ע של מעלה ההוא דהוה אזיל ערטיראה והוא אשר צריך לאתתקנא ולעלות אל מקורו ואם נאמר כי הוא נשאר להאי גופא קדמא' נמצא כי לא היתה לו תקנה כלל אמנם עתה נתלבשה בו זאת הנשמה והוא זוכה ע"י נשמה זו לעלות אל מקורו וזו היא תקנתו. גם טעם אחר כי ההוא רוחא דשבק ההוא פרוקא אין ראוי להיות לו עונש כלל ולכן הוא מלבוש אל נשמתו ואינו מן הראוי שיהיה הוא לבדו בגוף הראשון בלתי נשמה ורוח העליונים אמנם רוחא דשבק ההוא קדמאה דלא זכה לאתבנאה הוא ראוי שיהיה בגוף הראשון והנה מכאן נראה כי אין הנשמ' מתלבש' אלא בשתי רוחות לבדם.

אבל ההוא גופא עד שלא יקום כבר ידעת כי אדמה זו היא א' מז' ארצות ושם נתגרשו אדם וקין בעת שחטאו וכמ"ש ויקח ה' אלהים את האדם לעבוד את האדמ'. וקין כתיב הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה ותמן אתבנו וענין האדמה וארקא ותבל נתבארו בברייתא דמעשה בראשית עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג הכא רזין דרזין בספרא דחנוך וגומר לבתר דא איהו נשמה ותרוייהו חד אי זכי לאתדכאה כדקא יאות וגומר. וה"פ ותמן תרין רוחות דאינון חד. היינו הערטילאי והרוח שנשאר באלמנה. לבתר פי' אחר שיוצא לעולם:

דא איהו רוח פי' הרוח הנשאר בבטנה הוא (עושה) [נעשה] לו רוח והערטילאי הוא נשמה ואם זוכ' שניהם נעשים לבוש להתלבש בהם נשמ' טהור':

כמה דאית וגומר. כמו שלבני עולם יש להם רוח מנכסי הגר ויש להם רוח אחרת דהיינו רוח ממש שלהם ונשמתא קדישא אתלבשא בהו:

אוף הכי נמי מדילי' כלו' מעצמו ומשלו יש להם הג' חלקים הללו רוח הנשאר באשה ורוח הערטילאי והנשמ' שור' בו. עתה בגלגול שני. והטעם שלא זכר בכל זה הנפש

אפשר שלא נזכר' לפי שהנפש אינו זז מעל הקבר לעולם לכן נקרא הציון נפש אמנם בנפש הגר מתלבשות הנשמות ועולות ויורדות בה ויושבות מתלבשות בהם בג"ע וזה הערטילאי אם זוכ' אינו צריך לזולתו להתלבש בנפש הגר אלא ההוא רוחא דאשתאר בההוא מנא הוא נעש' לו לבוש במקום נפש הגר:

הא לדין גופא אחרא. ה"ג והם דברי הסבא שע"כ הם דברי ספרא דחנוך ועתה חולק הסבא ואמר דרוחא דפרוקא הוא הנעש' לו לבוש להתלבש בו במקום נפש הגר לא ההוא רוחא דאשתאר בההוא מנא דההוא רוחא דאשתאר בההוא מנא פרח מתמן בגו כוין דטינרא דבתר כתפוי דג"ע וגומר כדמפרש ואזיל: ה"ג דהכי אתון סלקא דעתייכו.

ובר מאינון דלא כרעו במודים. והטעם כי הלוז שהוא שורש גדול לתחי' שעתיד להיות כשאור לעיס' הוא בראש השדר'. ואם הי' כורע בח"י חוליין הי' ממשיך החיות אל סוד שדרתו והוא לא עשה כן חי' לא יחי'. וא"נ שזה שלא כרע במודים שנראה שלא קבל עליו אלהותו ית' ולכך בעת קיבול שכר (שכל) [לכל] מי שיש לו אלוה. זה (שנק') [שהרא'] בעצמו שאין לו אלוה ידבק בחיצוני זה הנחש ושדרתו נעשית נחש להורות כמו שהנחש אין לו תיקון גם הוא אין לו תיקון:

בגין דלא יתבני. ביו"ד גרסי'. דקא פריק לי' ההוא רוח דילי' וגומר והוא וההוא רוחא ערטילאי פי' והוא. היינו רוחא דהאי פרוקא דעאל בהאי מנא ליהוי לבושא ה"ג ודא איהו חד דאינון [תרין] דקא אמינא. וה"ק זה הי' אחד תחלה כשהי' נשוי וכשמת בלא בנים ונתיבמה אשתו וילדתו נחלק לשנים שהרוח שנשאר בה בתחלה בו יחי' ויקום בתחיית המתים ויכנס בגוף הראשון שלא נשלם ורוחו שהי' הולך ערירי נע ונד נבנה בייבום ובו יקום הגוף הזה השני בתחי':

דלא זכה לאתרבאה. ה"ג מלשון פרי' ורבי':

נחתי' לי' לגו אדמה וגומר ולבתר סלקין לי' להאי עלמא כלו' שאין לו מנוח' כדמסיים דלית לי' (שכיבו) [שכיכו] ונרא' שהיינו שרמז ג"כ בדבריו לעיל התם כד סלקין נחתין וגומר ונקט התם לשון רבים כמו (בוגדות בעלמא) [בוגרות דעלמא בש"ס קידושין נ"א] הגם דהתם פי' כדלקמן אחוה אבוה אנתתי' אמי' וגומר כדפי' לעיל מ"מ גם זה רמוז בדבריו. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף ק:

צאינה וראינה וגומר פתח בהאי קרא לרמוז ייחוד קב"ה ושכינתיה מאן יכיל למחמי במלך שלמה ת"ת. והוא מלכא דשלמה דיליה שהיסוד הנק' שלום הוא שלו וכל פעולותיו במ' הם ע"י היסוד וא"כ איך אמר צאינה וראינה והוא נעלם בפעולותיו שאינו

פועל אלא ע"י היסוד בההוא אתר דעין וגומר אלא אלהי"ם שהיא המ' וא"כ איך אפשר שבנות ציון שהם כחות שתהת המ' ישיגו במקום שאין בו השגה אלא למלכות ואת אמרת צאנה וג"כ קשה שמורה צאנה שהם צריכות לצאת ולרדת עוד למטה וז"ש ואת אמרת צאנה וגומר ותו דהא כבוד וגומר דקדק או' במלך שלמה ולא קאמר המלך שלמה דמשמע דלאו דוקא הת"ת עצמו אלא כבוד הת"ת שהוא למעלה בחכמה ובינה וז"ש ותו דהאי כבוד וגומר א"כ איך אמר במלך שלמה שפי' בכבוד המלך וכל קושיא זו היא משום דסלקא דעתין דבעטרה היינו סוד עטרא עילאה. ולהכי דקדק שאין פי' כדס"ד דאי הכי הל"ל ובעטרה מדקאמר בעטרה ודאי שעל מקום הראי' קאמר והכי פי' צאנה וראנה אתם בנות ציון שהם למטה מהמלכות אל תכנסו אל מקום הת"ת כי אין שם השגה אלא צאנ' למט' וראנ' במלך שלמה ובכבוד דהיינו סוד כללות חכמה ובינה המתעטרת על ראשו והיינו תצאו ותראו בעטרה שהיא מלכות הנק' עטרה בסוד אשת חיל עטרת בעלה וגומר דכל מאן דחמי ההוא עטרה לא לבד חמי מלכא ממש אלא חמי נועם מלכא שהוא מהבינה והיינו במלך כלו' בכבוד המלך שלמה. והשתא קשה בשלמא למאי דס"ד מעיקרא דעטרה היינו הכבוד א"ש שעטרה לו אמו היינו הבינה אלא השתא דאמרת בעטר' מ' מאי שעטרה לו אמו דקאמר להכי מפרש ואמר הא תנינן וגומר דהיינו מציאותה העולה על ראשו בסוד וא"ו חול"ם והיינו אמו שהיא עולה אל הבינה וזו לשון שעטרה לו פי' שעטר אותה לו כענין לא זזה מחבבה עד שקרא' אמו וז"ש וקשיא ליה השתא מה טעם שקראה עתה עטרה כיון שהיא למטה ממנו דהיינו צאנה וגומר לזה תירץ מאן דיסתכל וינדע בהאי ינדע חכמתא יקירא פי' המסתכל במ' בבחי' זו הנקרא עטרה יסתכל חכמתא יקירא דהיינו כבוד הת"ת שהוא סוד י"ה דנקיט מאבא ואימא ומתעטר בהו כנודע. בידך אפקיד רוחי פתח בפ' זה לרמוז שהקב"ה יפדהו מחטא ועונש בגילוי הסודות.

בריך להוי וגומר פתח בפ' זה משום דכתיב בי' מהשנא עידניא וגומר דהיינו שינוי זה כדפירש' מאן דשארי בנהורא וגומר כבר הוסכם בפי כל המקובלים לכנות הדברים הרוחנים בכינוי אור מפני שמבחר הגשמי הדק הנמצא אלינו הוא האור והגשמי העב והחשוך והעכור יקרא חשך ולזה הרוחניים אינם משיגים בעולם הגשמי כלל כי אין מבוא לרוחני הדק לדעת בגשמי העב וז"ש מאן דשארי בנהורא לא יכיל לאסתכלא ולמחמי בחשוכא אבל קב"ה אינו כן אלא ידע מה בחשוכא דהיינו הדברים הגשמיים עם היות שהוא מקור שכלים והכל יוצא ממנו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ועל אלו כתיב ורבים מישני וגומר פי' כי הכתוב הל"ל ורבים מישיני עפר וגומר אמנם אדמת עפר אין לו הבנה אך הפי' הוא כי על גופות הנז' נאמר פסוק זה והוא כי סתם עפר הוא תבל וכמ"ש באדם הראשון כי עפר אתה לפי שנברא מעפר זאת הארץ העליונה הנק' תבל ולהיות כי גופות אלו הם ישינים ונמצאים בב' ארצות שהם תבל ואדמה ובאלו הב' ארצות נידונין כי בימי החול יורדין לאדמה לידון שם ובשבתי וזמני סליק להאי תבל נמצא שמציאות דירתם הוא בשתים אלו ולכן נק' ישיני אדמת עפר. ונוכל לומר כי מאי דלא קאמר ורבים מישיני עפר אדמה הוא כי העליון שבכולם הוא תבל וביה תליין כולהו ומיניה אתמשכי וא"כ הם נתלים בה ולכן תלה האדמה בעפר התבל ואמר אדמת עפר. ולהיות כי אותם הנשמות שלא זכו לפריה ורביה יש מהם שנתקנו אח"כ ע"י פרוקא כנ"ל ויש מהם שלא זכו לאתתקנא כלל וכנגד ב' מדרגות אלו אמר אלה לחיי עולם ואלה וגומר והוא כי הגופות אשר הרוחות שלהם זכו לאתתקנא אח"כ גם הם אתתקנו ויהיו לחיי עולם ואותם הגופות אשר רוחיהון לא אתתקנו גם הם יהיו לחרפות ולדראון עולם. ומ"ש אפילו הבל דפומא אתר ודוכתא וגו' ואפילו קלא וגו' הם ג' בחי' א' הוא ההבל היוצא מן הפה בשעת היגיעה ונראה כגונח. הב' הוא הקול ממש שהאדם מוציא מפיו. הג' הוא קול דיבורו של האדם ע"י חיתוך האותיות וזה נק' מלה וכל א' מאלו יש לו מקומו הראוי לו כי אין הבל וקול ודבור יוצאים אם לא מרוח האדם והם חלק ממש מן הרוח הקדוש וז"ס התפלות כי ע"י הדיבור הוא מחיה לכל העולמות ומקשרן כנודע. כי אם הדבור הוא בדברי תורה כמה מלאכים מתלבשים באותו הדיבור ואם הם דברי לשון הרע או דברי בטלה כמה חצונים מתלבשין בו: וענין הקול נתבאר פ' שלח לך דף קס"ח ע"ב. וענין ההבל נתבאר פ' קדושים דף פ"ה ע"א ע"ש.

האי דאתבני השתא ונפיק לעלמא וגו' עד עתה ביאר בענין הוא עצמו מה נעשה ממנו ועתה ביאר בענין בת זוגו מאין לו בת זוג כדי דיתתקן עובדוי כי אם לית לי' בת זוג מאין יש לו בת זוג כדי דיתתקן עובדוי היכי יוכל לאתתקן מה דלא אתתקן בקדמיתא ואמר כי הנה אין לו בת זוג ודאי כי הלא הוא נתגלגל עתה להיות בן של אשתו א"כ מאין לו בת זוג לאתקנא כמלקדמין:

פתח ואמר צאנה וגו' הק' כי איך אמר צאינה כי הלא מלך שלמה הוא סוד הת"ת אשר השלום הוא היסוד הוא שלו והנה הוא אספקלריא המאירה ששום אדם לא זכה בו רק משה לבדו ולא ראה את הת"ת עצמו בודאי כי אם בסוד היכלות היצירה כנודע כי הלא הת"ת הוא סתום בההוא אתר דעין לא ראתה הוא סוד החכמה עילאה כי תמן אסתים

ת"ת בן אצל האב שהוא החכמה הנק' עדן ותמן לית מאן דידע ליה בר אלהים זולתך שהיא הבינה כדמפרש בפרשת ויקהל דף ר"י ע"ב ושם בההוא עדן אשתעשע האי מלכא דשלמה דיליה ותמן אסתים אח"כ וא"כ מאן זכי למידע ליה. ועוד כי הלא ק"ו ומה אם כבודו שהיא השכינה אין משיג לידע מקומה ואפי' המלאכים משרתיה אומרים איה מקום כבודו ומכ"ש שאינם רואים אותה אם אפי' ידיעת מקומה אינם יודעים. וא"כ מי יוכל לראות ולהביט את הת"ת בעצמו. ותירץ כי מ"ש צאנה וראנה הוא מדויק היטב כי אם יהיה אומר במלך שלמה ובעטרה הוא כדקאמרת שיראו ויביטו במלך ובמלכות אמנם לא קאמר הכי אלא במלך שלמה בעטרה שלו ולא בו עצמו ומתוך השגתם בעטרה שלו שהיא המ' משם יוכלו להביט במלך שלמה דרך העטרה אספקלריא שאינה מאירה: שעטרה לו אמו הא תנינן וגו' הנה רצה לבאר איך בהיותה כבוד דיליה והיא אשתו תחתיו איך נק' עטרה על ראשו ותירץ דהא תנינן קרי לה בת וגו' וכבר קרא לה אם כדין נק' עטרה על ראשו: ואמנם מה שהק' קושיא זו על מלת שעטרה לו אמו ולא על מ"ש בעטרה הוא כי מאו' בעטרה הוה משמע שנקרא עטרה בערך הצדיקים והמלאכים שתחתיה אמנם כאשר אמר שעטרה לו אמו כי היא עטרה אל המלך שלמה עצמו אז הוקשה לו קושיא זו. ואפשר לפרש פי' אחר עם היות שהראשון הוא יותר נכון ואמיתי בלשון. והוא כי מ"ש שעטרה לו אמו אינו כפשוטו שהעטרה היא דבר אחד ואמו היא דבר אחר אמנם העטרה ואמו הם אחד. ואמר בעטרה שעטרה וגו' פי' מי היא זו העטרה שעל ראשו והשיב כי היא אמו אשר עטרה לו בה. בעצמה כי היא הושמה עטרה בראשו ובזה עטר אותו בה בעצמה ולפי שקשה א"כ מי היא אמו זאת כי סתם אמו היא הבינה ועטרה זו א"א לומר שהיא הבינה כי כבד מתוך הקושיות נתברר כי היא המ' אשר על ידה נוכל להביט ולראות בת"ת ולכן תירץ כי הא תנינן קרי לה בת וגו' כי לפעמים נק' המ' אמו של הת"ת וכאשר נודע בסוד המנורה שהיא עטרה על ראשו כנז' פ' תרומה דף קנ"ח ע"א ואמנם ענין ביאור מאמר זה קרי לה בת קרי לה אם וגו' יתארך לנו הביאור בו ואין פה מקומו. עוד מצאתי כתוב לו שעטרה לו אמו הא תנינן וגו' והוא כי המ' נק' עטרה תמן אתגליא נועם ה' היא בינה וא"כ כפי המתגלה בה כך אתקריאת. ודע כי כוונת הסבא לומר האי קרא הוא לתרץ קושיא והיא מה שאמר אח"כ איך אפשר דבת זוגי' דאינש יתעביד אימיה לז"א הנה כך הוא באצילות כי לזמנין קרי ת"ת למ' אמי:

והרא"ג ז"ל כ' אדמת מאדמה עפר מתבל. הוקשה לו שהיל"ל עפר אדמה שהעפר הוא באדמה לא אדמה בעפר לז"א שני דברים עפר ואדמה אדמת מאדמה דהיינו המדור הסמוך לארקא דאיקרי אדמה. ועפר מתבל. דהיינו עפר שבתבל זה שהיא הארץ

העליונה כדפי' בפ' בראשית כלם יקיצו אלא מי שנתקן יהי' לחיי העולם הבא ומי שלא נתקן לחרפות ולדראון עולם וכדמפרש ואזיל וי"ס דגרסי הכי (אל) [אלה] לחיי עולם (ואלו) [ואלה] לחרפות ולדראון עולם אי זכי האי רוח ערטילאה דתב כמלקדמין לאתתקנא זכאה איהי דהא האי רוח דאתטמר בטינרא יתתקן בההוא גופא קדמאה ועל אילין כתיב אלה לחיי עולם ואלה לחרפות וגו' כל אינון דלא זכי לאתתקנא ופי' כשזה האחרון לא זכה שניהם הולכים לחרפות ולדראון עולם שזה הערטילאי שנבנה אם הי' זוכה הי' מזכה עמו ההוא רוחא דהוי יתיב בכוין דטינרא דבתר גדפוי דגנתא ועתה שלא זכה גם אותו עני שהוא ענף ממנו לא נתקן:

אי תימא דתסתלק לעילא כלומר אסלק עצמי מלגלות הסוד לא תיכול. דהא אמרת לעיל אל תמנע טוב מבעליו כדפי' דהא ידעת בס"י לא גרסי דהא בדל"ת ונכון הוא שמשמעות דהא הוא להכריח האמור וכאן אין בו הכרח כלל:

לא עאל באדרא בעמיקא כלומר בחדר שבעמקי התהום שכללות החכמה היא תהום ודרוש זה פרטי בחקירותיו הוא דרך שבתוך התהום ע"ד רזא דרזין. וי"ס דגרסי בארבא בעמקי כלומר אין דרך ליכנוס בארבא דהיינו בספינה קטנה בעמקי ים כי אם בבורני רבתא. והכוונה שאינו בנקל ליכנס בדרוש העמוק הזה:

איך (**יעבוד**) [**יעבור**] **בזמנא חדא** כלומר בזמן אחד בראשונה קודם שיכנס בדרושים משגיח מה יעשה כשיכנס מתוך הדרושים אל עמקי הסודות שקודם מקיף בהלכות דשייכי באותו ענין ולהרחיב הדרושים הפשוטים ואח"כ נכנס בעמקי הסודות ולא כן אנכי שתכף אני נכנס מתוך דרוש א' אל עמקי הדרושים שע"י חקירה אחת תיכף אני נכנס ברזין דרזין. וישוטט בים גרסי'. (תכרת) [תברת] בתוקפיהון בהיותם בתוקפם ובגבורתם בעמקי תורה לאפוקי זקן שהי' גבור בתורה ושכח תלמודו מפני אונסו וכיוצא בבחור שלא הגיע להוראה שזה באפס יד ישברו אלא בהיותם בתוקפיהון:

פתח ואמר צאינה וראינה וגומר פתח בהאי קרא להקדים למה שאמר בסמוך בת זוגי' אתעבידת אמי' שכיוצא בו למעלה שלא זז מחבבה עד שקרא' אמי דכתיב בעטרה שעטרה לו אמו כדלקמן דהוא מלכא ת"ת דשלמ' דיליה. יסוד הנק' שלום שלו. דהא כבוד דילי'. מלכות ששואלים עלי' אי' מקום כבודו של ת"ת דמלכא בלא מטרוניתא לאו גדול הוא נמצא שהי' כבודו. א"נ מלשון מכבדותא דהיינו לבושו של ת"ת שאין משיגים לבושו כ"ש ת"ת עצמו.

ולא כתיב ובעטרה דהוה משמע שיש בו השגה ובעטרה שעל ראשו כיצד הוא מפואר בה. אמנם לא אמר אלא בעטרה להורות שאין ההשג' בו במקומו כ"א בחותמו המתחתם

בעטר' מלכות. קרי לה בת וגו' הם ג' בחי' במדת המלכות והם מפורשים בתיקונים דף כ"א בסוד אות #ה [נ"ל דבתיקונים נרמז זאת על ציור #ו בתלת נקודות אלו חולם חיריק שורק ע"ש תיקון יו"ד] שהוא בחול"ם שור"ק חיר"ק דהיינו שכשהיא תחתיו היא בסוד בת כפופ' תחתיו בסוד חיר"ק וכשהיא בסוד חיבוק אז נק' אחות נאחזת עמו באהבה ואחוה כנז' בתיקונים והיינו בסוד שור"ק וכשהיא בסוד עטרת בעלה אז אינו מורה על הייחוד כ"א על עיטור שמתעטר בה בעניניה ובהנהגותי' אז נק' א"ם כי משתתף בה שם אימא עילא' כי היא מתדבקת אז בבינה לכך נק' א"ם והיינו בסוד חול"ם תגא על רישי' וז"ש וכולא הוי כלומר כל השמות צודקים בה כי הם בחי' שונות בה בהתדבקות הת"ת בה כפי מעשה התחתונים הגורם הכל כנודע:

בידך אפקיד רוחי וגו' אמר פסוק זה כמחריד ונבהל בענין זה ואמר דרך תפלה ותחנה: **בידך אפקיד רוחי** יהי' רוחי בידך בפקדון עד עת קץ התחי' ולא אתגלגל כיוצא במקרה אלו המגולגלים. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קא.

אי בגין דאיהי אם הבינה יאות שאמ' זוכה לבינ' אמנם קשה לפי' זה דהל"ל מאן דחמי. אלא רזא וגו' ואין פי' הבא על אמו הבינה עצמה אל המ' שסתם בבחרותו למטה ממנה וכאשר רואה שבא עליה היינו שעולה למעלה ממלכות כי ממ' ולמעלה הוא הכניסה לבינה כי בינה עד הוד אתפשטת וז"ש כיון דסליק לעיל' אתהפך אילנא וגומר והכי פי' כי אם כלומר אם באת על האם דהיינו המ' לבינה תקרא דהיינו זוכה לבינה. בעיל אילנא תתאה וגומר כי בהיותו מתייחד עם אשתו שהיא המ' הרי הוא במדרגת היסוד ובהתייחדו עמה גורם ממש למעלה ייחוד הת"ת עם המלכות והיינו דבעיל אילנא תתאה ברעותיה. כיון דאיהו לא בעא שגרם במעשיו הרעים להיותו נכרת מלפרות ולרבות ולא נבנה בה מפני מיעוט מעשיו. כדין נחית לתתא במה שמת ונשמתו נבנית בגוף בתוך בנין אשתו כנז"ל.

כדין אתקיים ביה ה' אמר אלי וגומר כי קודם בילדותו היה במ' לבד ואח"כ בגדלותו עולה להיותו בן לת"ת דהיינו ביוסף בן יעקב אמנם כשנתגלגל גלגול זה ירד שאפי' בגדלותו הוא בה במלכות לבד כדמסיק.

אתהפך אילנא וגומר הענין כי כל האדם הוא בסוד האור הישר מלמעלה למטה כיצד בהגיעו לשנת י"ג הוא בן למ' נשא אשה עלה במדרגת ו' ואשתו היא במדרגת ה' למטה והיינו ו"ה אור ישר הוליד בן ובת עולה הוא ואשתו במדרגת י"ה אמנם אם זכה עוד ולוקח לבנו אשה מייחד ה' עם ו' עוד זוכה משיא בתו לאיש הרי מייחד ו"ה נמצא סדר

האילן לעולם ביושר הולידו בניו בנים עלו בניו במדרגת י"ה ואז עולה הוא ואשתו ע"י בני בנים במדרגת שיבה בסוד עתיקא בתיקוני אריך וז"ש עטרת זקנים בני בנים שע"י בני בנים הם מתעטרין לעילא ואורם מתפשט על הבנים ועל בני הבנים וז"ש ותפארת בנים אבותם. אמנם ברדת האיש הזה למט' חוץ מדרכו הנה הוא בסוד אור חוזר דהיינו ה' על ו' כי נוקבא לית ליה כלל והוא לתתא מן נוקבא עילא' בענין שהוא למטה ממ' ו' למטה מן ה' ודינא איהי ובהולידו בנים מוליד למעלה ממנו והיינו שהוא למט' מן הנקבה וזוכה להמשיך נשמות קדושות שהם מעלמא דדכורא בענין שהם בסוד אור ישר וע"י נתקן הסדר אם זוכה לבנים הגונים נתקנים כראוי וחוזר הדבר אל תיקונו כעין דוד כדמסי',

וההוא גופא קדמאה וגומר הנה הגוף הב' טבעו למט' ולפיכך אין לו צער זה אמנם גופא קדמא' שהיה מקודם למעל' בעלמ' דדכורא והשתא אתעקר מתמן כמי שעוקר אילן ממקום גידולו שיש לו צער בעקירה זו ודאי ואין זה צער הדין הנז"ל אלא צער מציאות העקיר' עצמ' ואין ספק שזמן שבין עקירתה מהזכר לנטיעת' בנקב' הוא מצטער צער גדול ואין לו מזון ושפע לא מהזכר ולא מהנקב'.

לא מכריזי עליה על נוקבא כי הנשמות אשר נמצאות מלמעל' הם ממש זכר ונקב' מת"ת ומ'. ואח"כ הקב"ה מזווגם בעולם הזה בת פלוני לפלוני אמנם זה אבד בת זוגו וירד אל מקום הנקבה ואין לו בת זוג כלל לעולם ולפיכך לא מכריזי עליה בת פ' לפ' שהרי נאבד לו הראוי לו והיינו זווג שני דקאמרן דאיהו לפי מעשיו נותנין לו בת זוגו אחרת בשאלה והיינו שמא יקדמנו אחר שנעשה אחר ע"י גלגול ביסוד ועפר אחר יקח.

וגרושה דלא עאלת בפרגודא וגומר ענין הפרגוד הזה הוא בהיכל השביעי קדש קדשים שם פרוכת מסך מבדיל סותם ומסתיר הנעלם למעל' ופרגוד זה הוא ג"ע שלמעלה מקום מנוחת הנשמו' ושם סוד השעשוע שהקב"ה משתעשע בהם בסוד מ"ן דהיינו שהת"ת נכנס לעולם הנשמו' להתייחד עם המ' ואין נהנים משעשוע הזה אלא אות' הנשמו' שנשתמשו בפריה ורביה בעולם הזה אמנם אותם הנשמות שלא פרו ורבו בעולם הזה נעקרו מעולם הזכר ואינם נכנסים לפנים מהפרוכת הזה. בית אביה מ' בית לת"ת אב הנשמות והיינו עולם הנקבה מהפרגוד ולחוץ ז' היכלות. כמ' דהו' מתליסר שנין דהיינו שהי' בעולם הנקב' אני היום ילידתיך אני ודאי. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. הכא אית לאקדמא בקדמיתא וגו' פי' בענין החלומות הנק' חזוי ליליא. והק' כי ודאי מה שאמרו כי הרואה שבא על אמו יזכה לבינ' ודאי כי יש טעם בדבר וכפי הנרא' הוא כי הבינ' הנק' אם ולכן יזכה לבינ' וכמו שהביא הפ' כי אם לבינ' תקרא אמנם ק' בזה ג"כ דא"כ מה צורך במה שיבא עליה ובמה שירא' אותה זכי לבינ'

כיון שראה אותה בחלום ודאי שיזכה לה. אבל הענין הוא כי צריך שיבא עליה וישפיע בה ממש והענין כי אמו של אדם אינה בינה עצמה רק מלכות הנק' בשם אמו. והנה נודע כי האדם בעת שנולד עד שנת י"ג אין לו אלא נפש וכאשר נכנס בשנת י"ד אז נתוסף בו נפש אחרת מצד המ' כנ"ל ריש דף צ"ח ואז נק' המ' אמו. והנה כשהאדם רואה בחלומו שבא על אמו זה יורה כי זכה למעלה יתירה וזכה להיות בו נפש אחרת מעלמא דדכורא ואז נק' בן לקב"ה כנזכר דף צ"ח. והנה עד עתה היה בנה של המ' כי נפשו נשפעת ממנה ועתה זכה לנפש עליונה מצד הת"ת ואז הוא גדול מאמו ומשפיע בה כי הוא מעלמא דדכורא ומשפיע באמו שהיא בעלמא דנוקבא ומ"ש יצפה לבינה כי המלכות הנק' בינה כי שליט עלה וזכי לה: או אפשר לפרש והוא יותר נכון כי תחלה לא זכה לידבק אלא במ' אך עתה שעלה למעלה לעלמא דדכורא זוכה לבינה העליונ' שעתה הוא בן הבינה דוגמת הבן העליון ת"ת והיסוד ואסתלק בדרגא דיוסף להשפיע במ' ואז צריך שיעשה דוגמת יוסף וישפיע במ' ויקיים מצות פריה ורביה ואם לא עשה כן ג"כ מורה כי אינו חפץ בעלמא דדכורא ובזה נחית לעלמא דנוקבא כדמעיקרא כאשר נתבאר לקמן ב"ה:

אוף הכי האי מנא וגומר הנה נתבאר ענין הרואה שבא על אמו וגומר ומשם נלמוד אל דרושינו כי הנה כבר ידעת כי איש ואשתו הם דוגמת ת"ת ומ' ובעוד שהוא מקיים פריה ורביה הוא דוגמא עליונה משפיע באשתו והיא תחת מדריגה שלו אמנם אם אינו משפיע בה אז אתהדר ונחית הוא לתתא בעלמא דנוקבא והיא קיימא לעילא מיניה כי הלא אתתא לא מפקדא אפריה ורביה ואינה נענשה ולכן הוא אתהפך כמה דהוה בתחלה בן המ' ולכן עתה חוזר בגלגול להיות בנה של אשתו שהיתה תחתיו וההוא פרוקא ירית אחרא וגומר ואתהפך אילנא מה דהוו' תחותיה וגומר פי' כי נהפך הענין מכמו שהיה כי הנה מה שהי' תחלה דהיא הוות תחותיה ואיהו הוה שליט עלה עתה הוא להפך דאתהדר ושליט ההוא אילנא שהיא אשתו עליה ואיהו נחית לתתא מינה. ואמנם מה שהק' למעלה דאמאי הוה אחוה אבוה ולמה לא חזר אביו ממש להביאו אל העולם וייבום אביו את אשתו אפשר להבין מכאן כי להיות כי אביו הוא היה הת"ת אשר האציל בו הנשמה מעלמ' דדכור' וכנז"ל ריש דף צ"ח והנה לא נפח בו הנשמה מעלמא זו רק כדי שישפיע בעלמא דנוקבא ואז צריך להיות עתה במדריגת היסוד כנגד יוסף בן יעקב שהוא הת"ת המשפיע במ' כאשר לא רצה זו להיות במדרגת היסוד לכן אחיו אשר הוא במדרג' היסוד כמוהו הוא יורש מקומו ולא אביו הרמוז בת"ת כי סוד ההשפעה הוא ביסוד ולכן אחיו שהוא ביסוד הוא יורש מקומו וזה נכון. ואמנם לקמן דף ק"ג ק"ד בענין ייבום יהודה יובן יותר בביאור רחב:

וע"ד לית ליה בת זוגו כלל וגומר וההוא גופא קדמאה דשבק וגומר כבר נז' קצת מעונשו למעלה דף ק' סוף ע"א דנחתין ליה לאדמה ומתמן סלקין ליה לתבל וגומר אמנם ענין הביאו פה באמצע ענין עונש גוף זה יתכן כי גם גופא קדמאה אתהדר בעלמא דנוקבא דוגמת הרוח ושניהם סובלין עונש זה באופן א' כי הרוח הוה בהיכלי ג"ע העליונים שמשם הוי רוח מטטרו"ן ונחת לעלמא דנוקבא וכן הגוף הוה מהאי עפר דתבל שהוא דכורא ונחת לאדמה שהיא נקבה כי כבר ידעת כי עפר הוא זכר ואדמה הוי נקבה ואפשר כי זהו טעם ורבים מישיני אדמת עפר הנ"ל דף ק' כי יורד גופו ג"כ מארץ זכר לארץ נקב'. **בת זוג לית ליה דהא לא קיימא וגומר** חזר לומר דבר זה פעם שנית אחר שנאמר מקודם וע"ד לית ליה בת זוג וגומר כדי להשיב טעם לדבר והוא כי הנה מצינו באדם זה ב' דברים א' הוא שאין לו בת זוג ועוד שנית כי אעפ"י שאין לו בת זוג עכ"ז בודאי כי האי גברא בעי לאתתקנא ובהכרח הוא שישא אשה וא"כ על אותה אשה שעתיד לישא כי הקב"ה יודע העתיד ודאי ולמה לא יכריז עליה לומר פ' יקח בת פ' אעפ"י שאינו בת זוגו כיון שהוא עתיד לישאנה בהכרח. ולזה השיב על הראשונה ואמר דהאי דאין לו בת זוג ממש מיוחדת לו בשאר הנשמות הוא כי הרי לא קיימא באתר דכורא דמאן דאיהו בעלמא דדכורא אית ליה בהכרח בת זוגו מיוחדת לו וזה אינה משם. וגם לשאלה השנית כי אפי' שאינו בת זוגו עכ"ז בהכרח הוא ליקח אשה וא"כ אמאי לא מכריזי על ההוא נוקבא עם שאינה בת זוגו ודוק כי תחלה אמר בלשון בת זוגו ולבתר אמר על נוקבא דיליה ולא אמר בת זוגו. ולזה תירץ כי הנה מעלמ' דנוקבא איהו פי' כי מלבד מה שאינו מעלמא דדכורא הנה הוא מעלמא דנוקבא ממש ולא נאמר כי אעפ"י שנתתרך ונתגרש מעלמא דדכורא עכ"ז דכורא איהו איקרי ולז"א כי הנה אתהפך והוה ממש מעלמא דנוקבא כי כבר ידעת כי שם בספי' לא שייך זכר ונקבה חלילה אמנם הענין הוא ע"ד עילה ועלול כי החכמה הוא לבינה וכן הת"ת למ' ובינה ומלכות הם עלולים מחכמה ות"ת האמנם אם יתכן יחזור העצמות ההוא המתלבש בהם ויחזור אל מקורו א"ס ודאי כי הכל א' ואין שם כלל זכר ונקב' כי אין שם עילה ועלול ולכן תבין כי כד אסתלק' יו"ד לעילא הוי דכר וכד הוי לתתא הוה נוקבא. וכבר נמצא בתור' על האיש שאנו אומרים תשש כחו כנקבה כי הנה לא שייך שם זכר ונקב' רק בדרך עיל' ועלול ולכן האיש הזה אשר אתהפך ואהדר בעלמא דנוקבא הנה אינו נק' זכר המגורש ממחיצתו אמנ' אקרי נוקבא ממש כי הלא הוא עלול מן המ' הנק' נוקבא וכבר מצינו כי מיכא"ל וגבריא"ל ושאר המלאכים הם זכרים ועכ"ז נק' נערותיה להיותם עלולים מן המ' והנה האיש הזה הוא ודאי אתהפך לנוקבא וא"כ היכי אפשר להכריז עליו כי בת פ' לפ' המורה כי הוא זכר

ויש לו נקבה אם ג"כ הוא נקבה כמוהו. והוק' לו כי א"כ איך אח"כ אנו רואים דאית ליה בת זוג ולזה תירץ ואמר ואי אית ליה בת זוג ברחמי פי' אם נראה אח"כ שיש לו בת זוג הוא ברחמי כמ"ש. ולכן ביאר הענין היאך הוא ואמר אערעת בהדי נוקבא דעד כען וגומר פי' כי פוגעת באשה א' אשר עדיין אין לה בן זוג כמו אם לא בא לעולם עדיין או שנולד כבר אבל הוא במדינה רחוקה. או כי אין לו זכות עדיין לקחתה וכמעשה בתשבע עם דוד שהיתה בת זוגו ועכ"ז לא הי' עדיין זמן לקיחתה וכמ"ש שאכלה פגה וכנז' בפ' וילך דף רפ"ג ע"ב. ואמנ' עיקר הקושיא לא נתרצה כי אם הוא מעלמא דנוקבא היאך הוה לבתר דכורא ונסיב אתתאה וזו קושיא חזקה. והנלע"ד לתרץ במה שקדם למעלה דיש דף ק' כי הנה ההוא רוחא ודאי איהו נוקבא ואיהו משוטט בעלמא וכאשר הגוף הזה החדש בן היבם הוא נבנה אז ההוא רוחא דהוה בההוא מאנא דאשתבק מבעלה קדמאה וההוא רוחא דשבק בה פרוקא תרוייהו עאלין ביה ואז ע"י האי רוחא דשבק בה בעלה קדמאה דנפיק מתמן ומייתי להההוא רוחא ערטיראה לתמן מחמת קרבתם זה עם זה ואח"כ שריא עלייהו נשמתא עילא' מצד הזכר וכדין אתתקן בהאי עלמא כי ההיא נשמתא דכורא הוי ועל ידו זכי כי ההוא נשמה בהכרח הוא זכר וצריך אל נוקב' ועל ידו זוכה האי רוחא ערטיראה.

אחר תנן וכולא איהו על תיקוניה פי' כי מאו' אחר זה מורה כי הוא המגולגל ואמנם האופן היאך הוא על תיקוניה לא נתבאר כאן אמנם לקמן דף ק"ג ע"ב נתבאר היטב כי זה המגולגל דלא אשתדל בפריה ורביה אתמשך בתר אל אחר ונק' אחר על שמה וע"ש. וע"ד כתיב ובת כהן וגומר אמר כי לפי שהוא אשתמיט ואתעקר גרמיה מעלמא דדכורא ע"י שלא אשתדל בפריה ורביה ולכן נענש דלא אית ליה לבתר חולקא ביה ונגרש ממנו. ואומר ובת כהן הא אוקימנא מלה דא זה נתבאר לעיל דף צ"ה ע"א כי הנשמה נק' בת כהן.

ושבה אל בית אביה וגומר כי אם היא בת כהן העליון מצד הזכר א"כ כשאומר ושבה אל בית אביה נראה שחוזרת אל ההוא אתר קדמאה עלמא דדכורא ולז"א כי האי אביה אינו הכהן הנז' אבל הוא סוד המ' הנק' אביה לפי שהיא מעלמא דידה דנוקבא מושפע ממנה והנה לפי' האחר הוה אתי שפיר כנעוריה שהוא כמו שהיה בגלגול הראשון הנק' נעוריה שהיה מעלמא דדכורא ולזה פי' כי גם בנעוריו של גלגול ראשון לא היה אלא מעלמא דנוקבא דלבתר הוא דנתעלה ונשפע בו נשמה דדכורא וכמ"ש לעיל בראש הדף הזו כי בן י"ג שנים נמשך לו נפש מן המ' וכן ביארנו לעיל זה על פסוק אני היום ילדתיך ריש דף צ"ח כי אני היא המ' הנקרא אני ועל אותו יום ראשון משנת ארביסר אז נאמר

היום ילדתיך וביאר כי ענין ושבה אל בית אביה וגומר אינו דבר מוסכם לכל המגולגלים רק למי שזכה לאתתקנא והוא לשון תנאי כלומר ובת כהן וגומר וזרע אין לה הנה נשמה הזאת אם תזכה לשוב בית אביה פי' שתתקן מעשיה עד אשר יזכה להמשיך עליו נשמה מכ"י כמו שהיה בנעוריו הנה אז מלחם אביה תאכל וזכי למהוי אח"כ בהאי עלמא דנוקבא ותמן היא מדרגתו כי קודם שנתגלגל והוה אזיל ערטיראה אע"פ שאמרנו דהוה בעלמא דנוקבא אינו כי נכנס שם כי הלא הוה אזיל ערטיראה משטטהא בעלמא הכוונה היא כי עתה הוא נשפע מן המלכות ומשם מדרגתו ולא יותר וכאשר זכה לאתתקנא אז זכה ליכנס שם ולאכול שם מן הלחם ההוא. נמצא כי זה המגולגל אעפ"י שזכה ותיקן כל מה שקלקל עכ"ז לעולם אינו חוזר לעלמ' דדכור' ותמיד נשאר בעלמא דנוקבא. אמנם אם לא זכה אפי' שם אינו זוכה כאשר נבאר לקמן ב"ה. והלה בזה נתרצ' קושיא א' והיא כי מה חטאה זאת הנשמה החדשה שנשפעה בההיא גופא חדתא כנז"ל דף ק' ע"א אמנם לפי שאותה הנשמה אינה רק ממלכות כמ"ש במלת ושבה אל בית אביה כנעוריה דזכי בההיא שעתא נשמ' דמלכות כמו שהיה לו בנעוריו בקדמיתא קודם גלגול זה כד הוה בן י"ג שנים ולכן כיון שהנשמה היא משם אין חשש במה שתחזור שם כי שם מקורה ומקומה ואפ' כי לכן אינן נותנין לו רק נשמה המיוחסת אליו מעלמא דנוקבא ואמנם אפשר לפרש כי אין כוונת אומ' ושבה אל בית אביה כי נותנין לו הנשמה משם רק הכוונ' כי עתה הוא במדרג' שהי' בתחלה בהיותו בן י"ג שנים לכן עת' זכה לאותה מדרגה כי רוחו נתן בההוא דרגא דנוקבא ע"י פריה ורביה דאתתקן מה שהפסיד תחלה ואז האי רוחא חוזר אל בית אביה בעלמ' דנוק' אבל הנשמ' האחרת ודאי כי היא עולה לעילא בעלמא דדכורא כי אין בה שום פגם.

ושבה אל בית אביה וגומר מאן בית אביה וגומר פי' כי המלכות נק' בית הת"ת כי אין בית אלא אשה והסוד בי"ת דבראשית ולפי שהנשמות של הזכרים הם מן הת"ת לכן נק' ת"ת אביה אמנם לא יזכה שם אלא בבית אביה היא המ' והוקש' לו דא"כ שנשאר בעלמא דנוקבא איך אמר מלחם אביה תאכל והל"ל מלחם בית אביה תאכל וגומר וביאר כי הוא מזון המלאכים היושבים בעלמ' דנוקבא אשר גם הוא נחית מלעילא הנק' אביה אמנם יש הפרש בין אותו המזון למזון נשמת הצדיקים בודאי וז"א דנחית מלעילא עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג בגין דאתהפך מתתא לעילא וסליק. ברא הוא וגומר כיון דסליק עלה. דהיינו מבן עשרים ומעלה שנקרא בן לקב"ה כדקאמר לעיל: האי (הא) איהו מעלמא עילאה גרסי'. ודאי זכה לבינה שכן יוסף קצתו אחוז למעל' בבינ' בסוד חבל הכסף הנמשך דרך חוט השדר' מהראש עד היסוד ורישא דזעיר אנפין קשור בבינ' א"כ

החולם הזה שחלם שבא על אמו יבושר שיתאחז בביני ויזכ' להבין אמרי בינ'. ואם הוא פחות מבן עשרים יבושר ג"כ שיאריך ימים ויכנס בעולם הזכר מעשרים והלא' הרמוזים בעולם הזכר:

בדרגא דיוסף יסוד כי זכר קשור בזכר:

אילנא תתאה. מלכות. ה"ג ואיהו שליט עלה אתהדר ושליט ההוא אילנ' עלי' ה"ג לא מכריזי עלי' על נוקב'. בית אבי' איקרי. שכן הת"ת שהוא אב לנשמות שוכן בבית ההוא וכמ"ש וה' בהיכל קדשו עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קא:

מההוא ענוגא דעלמא דנוקבא הוא סוד שעשוע הרוחו' בג"ע של מטה והוא גילוי הת"ת בג"ע של מטה אל הצדיקים הוא בחצות ליל' ואז הקב"ה משתעשע בג"ע שלמט' עם הרוחו' אשר שם. אמנם זמן הייחוד בסוד היכל קדש הקדשים בג"ע שלמעלה הוא דוקא ביום בברכת שים שלום והשעשוע שם הוא לנשמות מסוד אור החכמ' ובינה והיינו ממש קדש והיינו סוד קדש ישראל לה' לחזות בנועם ה' וגומר והוא קדשים הנאכלים ביום אמנם תרומ' הנאכלת בלילה דהיינו שעשוע ג"ע תחתון מצד מדת לילה ומתגלה אור הת"ת לצדיקים בבחי' הנקבה לבד. שירותא עילאה. חכמ' נקראת ראשית חכמ'. ועלמא דדכורא הוא סוד ז"א דרישא דז"א הוא חו"ב קדש איהו היינו ו' חכמ' דכתיב קדש ישר' לה' ראשית דהיינו ראשית חכמה. ומה דסליק ביה בקדש פי' העול' בחכמ' הוא ישראל ת"ת בסוד הדעת עולה עד החכמ'. כד רוחין פקדן היינו בריש ירחי ושבתי כנז"ל דהא לא זכאן וגומר כי היות הגוף נפקד מהנפש והרוח והנשמ' הוא מפני היות הנפש מתעדנת בצחצחות דהיינו למעל' בעולם הנשמות וזו שאין לה חלק שם אין לה אור להיות אורה מתנוצץ להחליץ העצמות. שאר בני נשא וגו' ג' דברים מבעיא ליה הא' רוח דשבק מה נעש' אם נשאר שם או מסתלק. ב' מה נעש' שם אם נשאר בו. ג' אם תמצא לומר שמסתלק מה נעש' ממנו וז"א ואוף הכי וגומר. ה' לא גבה לבי פתח בפסוק זה להורות שאין לו גאוה בדברי תורה כדמסיק. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. תתענג מההיא ענוגא וגומר אמר כי לחם אביה הוא סוד התרומ' שהמלכות נק' תרומ' כנודע אבל מזון דעלמא דדכורא היא מן החכמ' הנק' קדש כנודע בפ' אמור דף צ"ג ע"א בר"מ ולכן המזון הנמשך משם נק' קדש על שמו ולכן מלחם אביה תאכל שהוא התרומ' אבל קדש אינו אוכל כי קדש הוא בעלמא דדכורא ואיש הזה הוא נק' זר אצל עלמ' דדכורא ולכן לא אכיל ביה וז"א וכל זר לא יאכל קדש ועל האיש הזה אמר פסוק זה כי הוא זר לגבי עלמא דדכורא וז"א אבל לאסתכלא ולאתהני במה

דאתהנון שאר צדיקיא לא יכלא שהוא הצדיקים ונשמות הזכרים כיוצא בו שהם בעלמא דדכורא אבל הוא לא משום דאשתאר בעלמא דנוקבא. ואו' דלא אכיל האי תרומ' אלא בליליא וגומר נודע היא כי או' ואחר יאכל מן הקדשים שהיא התרומה כי גם היא קדש תתאה וכדאוקמו' בגמרא בתלמודא דילן. ואמנם סוד אכילתו בלילה הוא כי לילה היא המ' ולכן אינו נאכל אלא בלילה אבל הקדש הנרמז ביום הוא נאכל ביום וסוד הענין אין פה מקום ביאורו.

ובג"כ קדש ישראל לה' וגומר הביא ראיה איך עלמא דדכורא ונשמות הצדיקים הזכרים אתזנו מקדש עליון ולזה הביא פסוק קדש ישראל וגומר כי הנה מציאות מדרגת נשמות ישראל הוא מן הקדש ההוא ולכן מזונם משם הוא וז"א קדש ישראל וגו' כי הוא עצמו קדש והוא ראשית תבואתה שהיא החכמ' הנק' קדש וראשית. וענין עליית ישראל במדרגת קדש ההוא נרמז פ' האזינו דף רצ"ו סוף ע"ב:

כד רוחין פקידאן וגומר ענין פקידת הקברות הנז' כאן נזכר' בפ' שלח לך דף קס"ו ע"ב כי רוחין שהם בג"ע הארץ כד רמש ליליא אזלי ופקדין לנפשייהו בבי קברי עד חצות לילה ואז שבים אל ג"ע להשתעשע עם השי"ת ונודע כי פקידה זו אינה ללא צורך כאיש ההולך אל בית חבירו לראותו. אמנם הענין כי לפי שהנפש אשתארת לעולם על קברא עם הגוף בחד לבושא ובהכרח היא צריכה ג"כ להשתעשע כמו הרוח ולכן אותם הרוחין הדכורין דנקטא שפע ביממא כמ"ש לעיל הנה הם הולכים כד רמש ליליא לתת חלק שפע ההוא אל הנפש ואמנם בליל שבת שאז עולים הרוחות לג"ע העליון להתענג שם ואז אינם יכולים ללכת אצל הנפשות לכן ליל שבת הולכים הנפשות אל ג"ע הארץ להשתעשע שם ובליל מ"ש שחוזרין הרוחות לג"ע הארץ חוזרין הנפשו' ג"כ לקברייהו ואז הרוחין הולכים שם לתת להם חלק מתענוגיהם. והנה הרוח הזה דאיהו מעלמא דנוקבא לא נטיל חולקיה אלא מפלגו ליליא ואילך ואינו יכול לילך עם שאר הרוחין אשר קבלו מזונותם כבר ביום וז"א כד רוחין פקידין וגומר כלומר דאי הוו זכאן לעלמא דקדש הוו נטלי חולקייהו ביממא והוו אזלי בליליא לתת חלק הנפשות. ואי לא זכה וגומר אפי' מאותו התענוג דעלמ' דנוקבא אינו זוכה לו והוא אזיל משטטא בעלמא:

השתא אית לגלאה וגומר אמר כי כבר נתבאר כי אין לך אדם שנושא אשה שאינו מניח שם חד רוחא דאשתבק תמן לעלמין והנה כבר נתבאר לעיל דף ק' ע"א כי ההיא רוחא דשבק תמן ההוא פרוקא בהאי יבמה היא נעשית לבושא להההיא נשמתא דעאלת בההוא מאנא ובההוא בניינא חדתא שבו נתגלגל אחיו המת. והענין הוא כי לפי שלקיחתו אשה זו אינו רק לתועלת אחיו כנודע א"כ ההוא רוחא דשבק בה אשתתף בההוא רוחא דאחיו

דהוה אזיל ערטיראה והוו תרוייהו לבושין להיא נשמתא וז"א דהא אמינא דהאי פרוקא וגומר ודבק תמן רוחא דעלמא דיליה בההוא מאנא פי' באותו הבנין שנבנה מאותו הולד הנולד שבו נתגלגל אחיו המת.

שאר בני נשא וגומר אשר מתו ולא כמיתת זה האחר שמת בלא בנים אמנ' שאר העולם שמתו מיתת עצמם ולא לטענה זו כמו זה האחר והנה אחר שמתו נשארים נשותיהם אלמנות ואינן נשואו' לאנשים אחרים מה נעשה מאותו רוח דשבק בה וכן נמי איך הך אתתא נישאת לאחר אחרי מות בעלה מה אתעביד מיניה פי' כי כשלא נישאת לא יש אלא שאלה אחת והיא כי מהנעשה מן ההוא רוחא. אך אם נשאת לאחר יש בה ב' שאלות א' מה נעש' ממנו ב' כי אעפ"י שנאמר דאשתאר תמן בההיא אתתא א"א כי בשלמא כל זמן שלא נשאת אפשר לומר דאשתאר בגוה אך אי נשאת לא אפשר לומר דאשתאר בגוה משום דכד אתי אידך בעלה תניינא וגם הוא אעיל תמן רוח אחרא דיליה והנה אינם מסוג א' ואינם יכולים להתקיים יחד שם ובפרט מקנאתו כי נשאת אשתו לאחר.

ההוא קדמאה דאסתלק בנין הוו ליה אמר כי אעפ"י שאין לדמותו לכשלא נישאת אשה זו כי אז נשאר ההוא רוחא תמן עד דמיתת ההיא אתתא אך עכ"ז למה לא נדמה זה להההוא דלעיל כד ייבם פרוקא ית אתתיה דגם אז אית תמן תרין רוחין חד דידיה וחד דאחוהי פרוקא ולזה השיב ואמר כי אינה דומה לפי דהתם אשר הראשון אסתלק בלא בנין כד אתא פרוקא אתי לתועלתי' ולהכי אינו מתקוטט עמו כי אדרב' הוא צריך ליה והוא חפץ בזה אמנם האי קדמאה דהוו ליה בנין לא הוה צריך לאיש אחר שיקח את אשתו כדי שתתקן אותו וזה השני אינו פרוק' דילי' וא"כ איך יתיישבו תרוייהו כחדא. ואי נימא דאתאביד א"א כי אפי' הבל דרוחא ופומא לא אתאביד וכ"ש האי רוחא נמצא כי כשזאת האש' נשאת לאחר אין אנו רואים שום תקנה בזה כי לישב אי אפשר ואי נפיק מתמן מה אתעביד מיניה אי אתאביד א"א כנזכר. אך בההיא דלא אתנסבת לא יש אלא שאל' אחת והיא מה אתעביד מיניה וזהו שחזר לומר אוף הכי אי איהי לא אתנסבת וגומר:

פתח ההוא סבא וגומר אמר כי כנגד ג' בחינות אמר דוד מקרא זה כי כנגד שכל ימיו מעולם היתה בו מדת הענוה תמיד ולז"א ה' לא גבה לבי. ולפי שהאדם שהוא עניו ושפל צריך שבעת עסקו בתורה צריך שיהא עז כנמר עכ"ז אני ולא רמו עיני אפי' בעת עסקי בתורה אפי' אז הייתי מכניע את עצמי. ולהיות כי המלך צריך להטיל אימה משום כבוד מלכות אמר ולא הלכתי בגדולות וגומר שאר בני נשא דעלמ' וגומר והתחיל לפרש החלוק' השנית והיא כד אתנסיבת אתתא וממנה אשתמע האחרת כמ"ש ב"ה. עכ"ל. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' מנהמא דאבירים דנחית מלעילא. סיפי' דקרא קא פריש מלחם אבי' תאכל היינו לחם אבירים מהשפעת המלאכים הנמשכות מהת"ת אבי'. תאכל. וז"ש דנחית מלעילא דהיינו מהת"ת אע"ג שהמלכות היא המחלקת מלחם אבי' איקרי.
אבל לאסתכלא ולאתהני במאי דאתהנון שאר צדיקייא לא יכלא דהיינו השפעה יותר מעולה יותר ממלאכי השרת דהיינו מהאי קדש וגומר.
אבל אכיל תרומה דאיהי יהבה לעלמא דנוקבא ה"ג והיינו מה שפירשנו לעיל שלחם אבי' היינו שהת"ת מרים תרומה מההשפעה הידועה לו ונותנה למלכות אמנם בקדש אינו זוכה דחומר בקודש מבתרומה תנן מן הקדשים יאכל קדשים לא כתיב אלא מן הקדשים היינו התרומה הנמשכת ומתמצת מן הקדשים והפחות שבה דתפסת מועט תפסת.
שירותא דכל עלמא דדכורא קדש איהי היא החכמה. ה"ג ומה דסליק ישראל הוה היינו סוד ישראל בסוד הדעת עלה במחשבה חכמה ומקשרת עם הבינה.
באינון זמנין. שבתות וי"ט וראש חדש כנז' בכמה דוכתי. דהא לא זכאן לעלמא דקדש שהוא עולם הזכר לצאת וללכת באשר יתהלך מש"כ בנשמה זו כשהיא מעולם הנקבה שאין מדרכה לצאת. דאי לא זכה ההוא רוחא פי' סוף הפסוק הוא דכתיב וכל זר לא יאכל בו שאם זאת הנשמה שבעלמא דנוקבא לא אתתקנת זר איקרי ואינה אוכלת אפי' בתרומ' שמלת בו מוסב אלחם אבי' דהיינו תרומה. אפי' בההוא תרומ' גרסי'.
ה"ג כד אתי על ההוא מאנא דקא אמינא עאל תמן ודבק תמן רוחא דילי' וגומר שאר בני נשא בעלמא דקא מסתלקי וגו' שביק בההוא אתתא דהוה לי' וגומר דהא האי דאתי עלה השתא רוח עאל בה וההוא קדמאה דאסתלק וגומר.
ושליטא על כל מלכין. הגם שלא מצינו כי אם בשלמה ע"ד כדאיתא בתרגום שני של מגלת אסתר מ"מ בערך שהיו מתייראים מכחו וגבורתו קרי בי' שליטא על כל מלכין. וכד הוי לעי באורייתא הוי מתגבר כארי ועיניו מאינין בארעא מדחילו דמארי' מכאן יש לאדם לעסוק בתור' בפחד וברעדה כי הכ"ב אותיות הקבועות במוצאות הפה יוצאות מהפה ומעוררות שרשיהם למעלה בקדושה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קב.

רוחא קדמאה מקטרגא בהאי וגומר אינו קטרוג גשמי. ואו' מכשכשא במעהא אין הכוונ' לומר שהם מקטרגים בתוכה אלא שהוא מכשכשא בלתי מיושב בה מפני השני לדחותו אמנם קטרוגם הוא לפניו ית' ויעורר המת דין על החי לעוקרו ואיהי אי לא חזיא מזלא

חזיא שדין מתעורר בין שתיהם עליה ונפשה מרה לה כי היא נקשרת נפש בנפש עם הקידם ולפי' היא נזכרת ממנו ובכת תדיר כדמפרש ואזיל.

לבתר דא קדמאה נפיק וגומר הכל בגזירת הקב"ה אומרים לו פלוני ראוי והגון ואין לעוקרו קודם זמנו או לומר שזאת היא בת זוגו כענין דוד ואורי'. ולזמנין דדחי דא קדמאה וגומר כי אין השני שקול במעשיו הוא מתחייב לפני הקב"ה ונעקר ונדח' מפני שרוצה להשתמש בכלי שנשתמש בו קדוש ממנו וזה בתנאי שלא תהיה בת זוג לשני. ועל דא תנינן וגומר בדין קטלנית:

ת"ת כולא איהו בדינא וגומר שהיות הראשון מקטרג על השני אינו אלא מזכיר מעשיו הרעי' ונמצא היות מליץ רע עליו ולפי מעשיו נדחה.

בכמה אורחין סתימין אם מפני שהראשון לא היה בן זוג לאשה זו לזה גובר הב' אם מפני שהב' קדש מהראשון אם מפני עונש הראשון כדכתיב פקודתו יקח אחר אם מפני שהקדים הב' ברחמים ואין לו בת זוג וניתנת לו מן השמים זו לפי שעה וכיוצא בזה. ומשטטא בעלמא ולא ידיע כלומר אינו מכיר מקומו בנפשות מפני שהוא מבחי' רוח ולא מבחי' נפש לכך א"א לו לידבק בנפש המת אלא עומד בקבר עד הדבקו ברוח ממש כאשר ית'. מילין לפום אורחא כפי עניינו אם הוא צדיק מודיע דברים טובים ואם הוא בעל תורה מודיע רזי תורה ואם הוא רשע מודיע רעות: עד זמנא דרוחות פקדין לגבי' קברייהו וגומר כגון בראשי חדשים ושבתות שהרוח מתדבק עם הנפש להשביע' בצחצחו' ואז העצמו' מחליציים בעדונם ואז מוצא הרוח החלק ההוא ונדבק בו והוא מעלהו אל מקום הראוי לו. ואתלביש ביה מפני שחלק זה שהיה בנקבה הוא כעין נפש אל הרוח ממש. כד עאל לדוכתיה אתפשט מיניה מפני שאין הרוח צריך ללבוש זה שהרי יש לו נפש להתלבש וחלק זה שמור בג"ע לזמן שתמות אשתו כדי שתתלבש היא בסימני בעלה וזה בתנאי שלא יהיה הב' בן זוגו.

ודוכתא אחרא וגומר והיינו בהיכלות הנקבות שבג"ע כפי זכות מעשה הנקב' כי חלק זה עולה ויורד עם האשה אם מעשיה כשרים ואם להפך וז"ס הגירושין שבהיותה מתגרשת ממנו מסלק ממנה רוח זה ואוסף נתחיו אליו והוא נכלל באותו החלק כמציאותו קודם שישא אותה. ואם תמות האשה קודם בעלה אותו הרוח מסתלק עמה וזוכה במעשה הבעל אף אחר סילוק' מן העולם הזה מפני שחלק אותו הרוח מתנוצץ שם מרוח בעלה שהוא בעולם הזה וכן קבלתי מהרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו זלה"ה כתב. חבריא הא ידענא וגומר כי ממה שביארנו משמע דביד הראשון הוא להמיתו ואינו בדין כי הלא לא דיינין דיניה מלעילא מתי ימות כי הלא ביד הראשון

להמיתו. וביאר כי אינו כן כי הכל הוא בדינ' והענין הוא כי הנה כמו אשר אית מקטרגים בעולם להזכיר עונות האדם להתפש ג"כ האי רוחא קדמאה אתחזר מקטרגא על האי תניינא ואדכר חובי תדיר לעילא ודיינין ליה וכד האי תניינא זוטרין זכותיה מן זכוון קדמאה ונפישו חובי מחובי קדמאה כדין יכיל לנצחא ליה ולהמיתו נמצא כי הכל הוא בדין גמור ושתי החלוקות הם בדין גמור אי דינצח פ' לפ' ר"ל שהראשון ינצח לשני וימיתנו או להפך דלא יקטרג עליה וכדין אזיל ליה. ולכן מאן דנסיב ארמלתא דמי למאן דעאל בימא דלא ידע אי יצא בשלום משם אי לאו ואי דא דעאל ההוא רוחא תניינא וגומר כבר נתבאר כי לזמנין נצח קדמאה לתניינא ואשתאר איהו תמן. אך כד לא נצח ליה ואצטריך ליה למהך מתמן מה אתעביד מיניה: סבא סבא מה עבדת וגומר והנראה מכאן כי אותם ת' בעיי הם שאלות דוגמות אלו בסוד הגלגול וזהו כוונ' או' מגדל הפורח באויר כי הוא זה הרוח הפורח ומשטטא באוירא דעלמא. ואנא חמינא יקרא דחד מינייכו וגומר פי' כי כבר ראה מתחלה בזמן שעבר ראה את כבוד המזומן לחד מן השנים אלו שהם ר' חייא ור' יוסי המדברים עמו. ואמנם מדרגת האחר גדול מן השני. ע"כ מצאתי אני הכותב מכתיבת יד הרח"ו זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' עד זמן סגי משמע אפילו יותר מי"ב חדש אינו זמן סגי הפך מסברת האומרים שאחר י"ב חדש לא יש קטטה כלל ועוד לדבריהם אין דין קטלנית כלל במציאות שלדבריהם אחר שעברו י"ב חדש תוכל להנשא לג' גם לרביעי אלא ודאי לזמן סגי יותר מי"ב חדש משמעו. אמנם לקמן בסמוך גבי אתתא דלא אנסיבת זמנא תניינא אמר יתיב תמן תריסר ירחי לבתר נפיק תמן ונראה דדוקא התם איכא זמן קצוב י"ב חדש ולא כאן. ה"ג ואתער דא דעאל להההוא דהוה בקדמיתא. על מגדלא דפרח באוירא במאמר קו המדה מבאר ענינו דהיינו מלכות אשר היא מגדל ע"ש שיש בה כמה שורין חיל וחומה אשר היא פורחת באוירא פי' שעול' משפל מצבה דרך הת"ת עד הבינ' שהיא אויר. ה"ג לפום ארחוי דההוא רוח קדמאה דקא אתמשך מיני' וגומר.

והכי אודע בהאי עלמא והכי אזיל וגומר. ודוכתא אית לי' באינון היכלין דג"ע או לבר וגומר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קב:

וכד רוחין פקחין וגומר המורגל הוא כי הנפשות הם הפוקדות החיים בעולם התחתון וכן נז' למעלה אמנם אפשר שגם הרוחות הם פוקדי' לעתים ומפני שאין רוח יורד למט' בלי לבוש מתלבש הרוח בלבוש זה ואפשר לומר כי כאשר ירצו המתים להודיע החיים דבר מה לצורך החיים כגון גזר' וכיוצא אין להם דרך להודיע ע"י הנפש מפני שאין נפש

נקשרת עם הרוח אלא ברישי ירחי ושבתי לתועלת הנפש ואז מודיע אותה דברי רבים. אמנם בהיות הדבר בנחיצה שולחי' משם הרוחות מתלבשים בלבוש ההוא לחיים למט'. **תועלתא אחרא הוה ליה כגוונא אחרא** שהוא נהנה במעשה המצות למט' שכל עוד שהוא בחיים וזוכה במעש' המצות רוח זה זוכה עמה ובהסתלק' הוא מסתלק עמה בבת אחת בלי להיותה משוטט בעולם וגם יגיעתו שתהי' הרוח מתלבש בו להודיע לתחתונים כי בהיות הרוח עם הנקב' אין הדעת סובל שיהיה רוח הזכר מתלבש בו: אי הכי למאי דאמרת השתא שיש לו נחת רוח יותר כאשר אין אשתו ניתנת לאחר א"כ נמצא שאין הקב"ה מסכים עמה בנישואיה כלל ולפי דבריך דאמרת דאתדחייא קדמאה מקמי תניינא ואין דרך ליישב ענין זה שיהי' ראשון נדחה מפני שני אלא שנא' דהיינו דוקא בהיות השני בן זוגו וז"ש ואימא דהאי בעל' וגומר כדי שיהי' הא' נדחה מפני ב' ואף אם יצטער הא' ולא יהיה שלא כדין היינו דוקא בהיות הב' בן זוג לאשה זו וכמו שהוא נדחה מחיי העה"ז כן נדחה רוחו מפני הב' וזה דוחק דלעיל ס"ד דאיכא גווני אחרא טובא כנזכר ותירץ ודאי דהכי הוא דהא לא אתדחייא וגומר ואין הענין כדס"ד לעיל ולעולם אין הראשון נדחה מפני הב' אלא מפני שהב' הוא בן זוגו האמיתי וזה הראשון הקדימו ברחמים כנזכר לעיל אמנם כאשר הראשון יהי' בן זוגו של אשה זו ויבא השני לדחותו כיון שהוא באשלא כדין ידחה השני מפני הראשון וז"ש וכל אינון תניינין דאתדחין וגומר ודאי הכי דהא לא אתדחייא וגומר אמנם כאשר לא יהיו לא זה ולא זה בן זוגו לאשה זו אז יגבר א' מהם כפי כשרון המעשה מחבירו.

ארמלתא דלא נסיבת וגומר הנה עתה נמשכו לו מדבריו הקודמין מבוכות רבות הא' כיון שהענין תלוי בסכנה גדולה אם ימות גבר היחיה כנזכר א"כ ימנע אדם מלישא אשה זו והרי נמצא שאינו נוטל בת זוגו ואבדתו אינה חוזרת לו לעולם. ותירץ לזה ואמר ארמלתא דלא נסיבת אע"ג דאתי בר זוגיה דהיינו השני ואיהי לא בעת לינשא לו הקב"ה לא כייף לה מן דינא שהרי גם הוא אינו מוכרח ולא נענש עתה על זה והקב"ה מזמין לבן זוגה אשה אחרת וז"ש וקב"ה אזמין להההוא בר נש אתתא אחרא והנה אם הי' היא צריך לה הי' ראוי שהיא תענש על סרבנות' כיון שאין לו תיקון אלא על ידה ואפשר למצוא מבוקשו ע"י אחרת ולכן הקדים ארמלתא דלא נסיבת וגומר ומכאן דקב"ה אזמין להההוא בר נש אתתא אחר' וכל זה מהכרח שהיא אינ' נענשת והראי' שהרי אתתא לא מפקדא אפרי' ורבי'. ואומר לבתר תריסר ירחי שתא וגומר יש שרצו לומר שכל ענין הנדרש באלמנ' אינו אלא בתוך י"ב חדש אמנם אחר י"ב חדש אין שטן ואין פגע רע שהרי נסתלק הרוח ההוא מהגוף ההוא. ואין דעתי מסכמת בזה שכבר נת' לעיל באו' כי חנם מזורה הרשת

דהיינו דין קטלנית ולא חילק בין י"ב חדש לאחר י"ב חדש ולא אשכחן בגמרא שחלקו בין נשאת לתוך י"ב חדש לנשאת אחר י"ב חדש. ועוד יש הכרחיו' אחרות ואדרב' אני אומר כי בתוך י"ב חדש אין סכנ' גדולה כמו לאחר י"ב מפני שהוא עדיין טרוד בעונשו ואין לו כניס' בעליונים לתבוע דין מש"כ אחר מנוחתו. מהרמ"ק זלה"ה:

הרח"ו זלה"ה כתב. הני דמתגלגלין דקא אתתרכו וגומר פי' עתה שאל על הנשמות שנתגרשו מההוא עלמא בגין למיתי לאתתקנא בהאי עלמא בפרי' ורבי' והנ' ודאי אין להם בת זוג כי כבר נטלו אותם בקדמיתא ובת זוגו אינ' צריכ' לחזור לבא בגלגול כי אינ' מצווה על פריה ורביה וכמו שיתבאר לקמן כי כשלא רצה לקיים מצות פריי ורבי' אין בת זוגו באה עמו רק כשעשה השתדלותו ולא יכיל כנזכר דף ק"ו ריש ע"א. והנה חזינא דקא מזדווגן בהאי עלמא א"כ יש לשאול מאן אינון וגומר פי' מי הם אותם נשים הנשואות להם. ועתה נתן טעם למ"ש תחלה דלית לון בת זוג ואמר דהא תריכו ליה ולית ליה בת זוג פי' כי אחר שגרשוהו על שלא רצה להשתדל א"כ אין לו בת זוג ואינו כשאר האנשים אשר אינם מגורשים מההוא עלמא והם אותם אשר השתדלו כנזכר ריש דף ק"ו כי הלא אינם מגורשים מעלמא דנוקבא רק חוזרין למיתי בהדי נשייהו וכמ"ש ויצאה אשתו עמו אמנם אותם שלא השתדלו הם מגרשים אותם מעלמא דנוקבא כי מי שהיתה אשתו תחלה עתה שלטא עליה ומתרכא ליה כנודע עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ולא עאלת בדינא כהאי בההוא עלמא פי' כהאי דלא אשתדל בפרי' ורבי' דאזיל ערטירא שאנו עוסקים בו וי"ס דגרסי ולית עלה דינא בהאי לההוא עלמא ופי' בהאי במניע' (זה שמונע עצמו) [זו שמונעת עצמה] מלישא.

כד"א כי ישרים דרכי י"י ה"ג בס"י ול"ג הה"ד דלשון הה"ד אינו בא אלא אחר דרוש שדרשו בפסוק ויש קושי' בפסוק ובאותו דרוש יתיישב אמנם כאן לא תפס הפסוק לדרוש בו דבר.

הני דמתגלגלין וגומר נפל טעות בספרים וכך היא הגירסא הנכונה בספרים ישנים הני דמתגלגלין דקא אתתרכו בתירוכין (מהאי) [מההוא] עלמא ולית לון בת זוג דקא מזדווגין בהאי עלמא מאן אינון אינון נשין דקא מזדווגין בהדייהו בהאי עלמא דהא כל בני נשא אית לון בת זוג בר מהאי. וה"פ אותם שנתגרשו מההוא עלמא לפי שזרע אין לה כנ"ל ולית לון בת זוג דהא לא קיימא באתר דדכורא ולא מכריזי עלי' על נוקבא דהא מעלמא דנוקבא אתהדר איהו כנ"ל.

דקא מזדווגין בהאי עלמא שהם נשואין עם נשים אותן הנשים מאין באו להם.

דהא כל בני נשא אית לון בת זוג בר מהאי ואם זה יקדמנו ברחמים כנ"ל סוף סוף עתידה לחזור לבעלה ונמצאת שאינו שלו והרי אני רואה אותו נשוי עמה א"כ מאין בא לו אשה זו הנשואה עמו. וי"ס דגרסי הני דמתגלגלין דקא אתתרכי בתירוכין (מהאי) [בהאי] עלמא. נראה שמדבר בענין אותם שמגרשין נשותיה' בעוה"ז אותם הנשים הנשואין להם אחר שלוחי' מאין המה שהם הנשים הללו בן זוג יש לכל א' מהנה שהרי כשיצאו לעולם יצאו עם בעליהן יחד א"כ המגרש הזה שנשוי אשה מנין בא לו אשה זו שני' הנשוא' עמו ולפי גירסא זו צ"ל דלשון הני דמתגלגלין דקא אתתרכו וגומר פי' הני שנתגלגל להם הדבר שישאו אשה שיתעסקו אח"כ בגירושיה אשה השני' מנין באה לו וראשון עיקר. **דהאי מזבח מלכות**. דכלהו מכ"י אינון עיין בפ' תרומה דף קמ"ט עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קג.

והרח"ו זלה"ה כתב. ואל אחר אסתרס ולית ליה דוכתא לעלמין וגומר אעפ"י שאנו רואין יותר א"ה מישראל ופרין ורבין הרבה מאד מאד מישראל אפשר כי בישראל בכל יום ויום מזווג ת"ת במ' ומוציא נשמות חדשות ואמנם בא"ה אין עוד רק אותם הנשמות הטמאות אשד כבר ניתן להם קצבה מששת ימי בראשית והם לבדם יבואו ויחזרו בכל דור ודור והענין כי השי"ת לפי שאין סוף באלהותו אעפ"י שהוציא י"ס במדה ושוי תחום לכל א' וא' עכ"ז יש בידו כח להשפיע בהם ולהרחיבן עד עדי עד בלתי קץ ותכלית ולכן הם פרים ורבים בכח הא"ס המשפיע בהם אמנם הטומאה אעפ"י שברוב עניינה דומה אל הקדוש' כקוף בפני אדם עכ"ז בענין זה אין לה להדמות כלל ועיקר כי הקדוש' דוקא היא א"ס כי זה יחייב האלהות אמנם הקליפה הנבראת ע"י ית' יש לה קץ ותכלית בהכרח ואל"כ אין לך כפירה באלהות חליל' גדולה מזו מלהאמין שאין סוף ג"כ בקליפה ולכן לא עביד פירין מחדש. אמנם הקדוש' בכל עת אשר ימצא זכות בישראל ונשמות קדושות העולים מהעה"ז בסוד מ"ן אז מתרבין הספי' עצמן ומתרחבין בעצמם בכח הא"ס עד עדי עד וכמ"ש ס' יצי' י"ס מדתן שאין להם קץ עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אהדר אבנא עיללאה לגרעון' שמור' פירוד בינ' ובין ו"ק וכן היא נגרעת מעשר זיני חדו' ששון ושמחה חתן וכלה וגומר כדאי' התם. בגין דמתחברן תירוכין בהדי הדדי זה שנתגרש מההוא עלמא בגין דזרע אין לה אתחבר בזאת שנתגרש' מבעלה נמצאו מתחברן תירוכין דההוא עלמא בתירוכין דהאי עלמא כדמפרש ואזיל. ה"ג ממשמע דאמר והלכה והיתה לאיש אחר לא ידענא דאיהו וגו'. וי"ס [דגרסי] לא ידענא דלית ההוא דתריך לה מאי אחר והענין הוא ומעפר אחר יצמחו מוסב לקרא דלעיל כן אורחות כל שוכחי אל ותקות חנף תאבד אשר נקיט כסלו וגומע ישען על ביתו וגו' רטוב הוא לפני

שמש וגומר על גל שרשיו יסובכו וגומר אם יבלמנו ממקומו וגומר כן הוא משוש דרכו ומעפר אחר יצמחו שאלו ששכחו אל ולא רצו לפרות ונרבות ומעטו את הדמות יתגורשו מההוא עלמא ויפגעו במגורשת דהאי עלמא דהיינו עפר אחר ומשם יצמחו הבנים אם יזכה. בדיוקנא עילאה. קשורה במלכות עולם הייחוד אל (אחר) [אחד]. לדיוקנא תתאה מקום הקליפות מקום הפירוד מקום אל אחר.

ואחרון על עפר יקום. כאלו אמר על עפר אחר יקום אחר אחרון באחר תירוכין בתירוכין: **איהי הוה מאי דהוה**. קושי' הוא ה"ג בגין דיתתקן ה"ג אבל אי אתדבקת בנישואין לאחר לא יוכל לשוב וגומר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קג:

השתא אית לאהדרא ולעיינא וגומר קשה עתה למאי דפי' לעיל כי אח"ר הוא מסטרא דאל אח"ר דהיינו שנכנס בהוך הקליפות א"כ נמצא לפי זה היות עובד למט' בקליפות והוליד למט' גזע קדוש משפחת בית דוד. ותירץ אלא עובד אתקן וגומר והכוונה שעובד ירד למט' דהיינו מחלון שנבנה ברות אשתו אמנם עובד כשיצא תקן באמצי כח ועבד בכחו בענין שבטוב תקונו התחיל להיות מבצבץ ועולה עד שעלה בסוד אור חוזר ממטה למעל' ונסתלק בנוף האילן דהיינו ו' וז"ש אהדר שרשא דאילנא שהיא הנשמה הקודמת דקא אתהפך מהזכר למטה מהנקב' בסוד היבום ונכנס בקליפות והוא הוציאו מהקליפות וז"ש על תיקוניה פי' בטהרתו ואחר שטהרו והוציאו מהקליפות נתעלה ממדרגה אל מדרגה וז"ש ואסתלק בסוד אור חוזר בתוך האצילות וז"ש ואתתקן כדקא יאות והיינו שם עובד שעבד באילן זה כראוי לגדלו ולהצמיחו ועבד יותר משאר בני אדם וז"ש מה דלא זכו הכי וגו' בענין שנסתלק עד הת"ת בסוד אור חוזר ממטה למעל' שלא בדרך שאר הנשמות.

אתא בריה שהוא ישי ואחסין ליה בנוף האילן מצד ירושת אביו ועוד הוא ג"כ אחז בו במעשיו הטובים וז"ש ואחסין ליה מצד ירושה ותקין ליה מצד מעשיו שנאחז בענפיו דהיינו סוד אור ישר בענין שנקשר אור חוזר באור ישר שסודו יהו"ד הוד"י ולזה נק' שמו ישי' יו"ד מכאן ויו"ד מכאן שי"ן כעין [547] שיש אותיות באמצע כי ש' בשלש' ענפיו סוד הו"ה שהוא אוחז בשתי האילנות ישר והפוך ואל זה רמז באומר וחבר אילנא באילנא ואסתבכו דא בדא. כיון דאתא דוד בן ישי' אביו ייחד הענפים יחד כנזכר נאחז במ' שהוא ענפי אילן ישר בענין שהיה אוחז בסוד המ' מאור ישר והיינו שלטנו בארעא ושלמה

[547] אולי צ"ל שלש.

עלה אל היסוד ואם לא היה תיקון עובד הקודם לא היה תיקון זה וז"ש ועובד גרים דא שהוא הוציא עצמו מהקליפות והתחיל לעלות.

נפק מגו חקל בישא היינו הקליפות שעליהם נאמר על שדה איש עצל עברתי וגומר הפך שדה התפוחים בקדושה. ועלה ונאחז בקדושה וישי בריה אעדר אילנא היינו שהוציא האילן העליון ע"י עבודה זו ענפים ונאחז בו בענפים כנז"ל: בדא ידיעאן כל שאר וגומר כלומר מכאן נלמוד לכל השאר ומה אם אלו עובד וישי בכל מה שתקנו נשאר דוד במ' למטה דאצטריך לקבלא חיין מאחרא מאדם הא' א"כ שאר בני העולם שהם מתגלגלים ואין להם דרך לעדור ולתקן כעובד וישי עאכ"ו שהם למטה. וז"ש ומה אי האי דאתקן ואתקין כולא הכי. שאר בני גלגולא וגומר בכל סטרין אתהפך וגומר השתא קשיא ליה למאי דאמר שבכל השתדלות זה לא עלה אלא אל המ' ובבחי' חסרונה קשה כי גם אם היה הירידה אל הקליפות עכ"ז אין ראוי שתהי' העליה קשה כ"כ ולזה תירץ ואמר כי ההפוכין שנמשכו לענף זה היו הרבה הא' היה הפוך פרץ והב' בעובד בענין שנפל הענף הזה ב' פעמים הא' מאונן או ער לפרץ וזרח והב' שחזר ענף של פרץ ונפל ממחלון לעובד בענין שהוצרך לתקן רעות אונן ומחלון ותיקונם לעכל הרע הזה הי' ע"י עובד וישי וכשבא דוד היה בצד הטוב בלי רע כלל וז"ש אבל בהני שהם עובד וישי אתעכל רע שהם עבדו כראוי ובטלו הרע וטהרו האילן מכל קליפות הרע ונפק לבתר טוב דהיינו דוד כדמפרש ואזיל. אילנ' תתאה מ' על תיקוניה חוץ מהקליפו' והקליפו' נכנעות אל הקדוש' והיינו מלך אלהים על גוים דהיינו התפשטות המלכות בתוך הקליפות לאכנעא לון כדפי' בתיקונים:

בשירותא דכלא וגומר רצה לבאר כי בדוד הי' תיקון הענין מפני ששורש משפחה זו כל עצמה היא במדת המ' וכדי להוכיח היות יהודה מתחלת מולדתו מהמ' ולכך הכריח הענין ומתחיל לפרש שורש השבטי' בספי' וז"ש מעיקרא ויסודא עילאה שהוא תחלת התייסד נשמתן של שבטין מיעקב שהוא גוף האילן שממנו התפשטות הענפים כולם שהוא סוד הת"ת ועולה בבחירתו למעלה בסוד הדעת וז"א בשירותא דכולא בסוד החכמ' שהיא ראשית לאצי' מעיקרא ויסודא אחרא עילאה שהוא סוד הדעת הנמשך אל הבינ' והוא המשריש ומיסד ו"ק בתוך הבינה אשתרשו דרגין ו"ק ולאה יולדת אותם דהיינו אצילותם מבינ'. והיינו ראובן שמעון לוי יהודה שבחינתם חגת"ם כדמסיק ולהיות יהודה בסוד המ' וראתה שנחתם בה כל אצילות אמרה הפעם אודה את ה' שההודאה מצד המ' כאו' למען יזמרך כבוד וגומר והיינו אודה גם שנשלמת המרכבה בד' רגלים והיינו הפעם. גם שהשם שלם בד' אותיותיו י' בראובן ה' בשמעון ו' בלוי ה' ביהודה ולכן

ותעמוד מלדת שנשלם האצילות עד המ' מפאת הבינ' והיינו דמסיק בגין דכד אתייליד יהודה הוא בחינת המ' האוחזת בת"ת בסוד ד"ו פרצופין נבראו דהיינו נוקבא מתדבק' בדכורא וגומר.

ובספרא דחנוך ותעמוד מלדת לאו על לאה אתמר עם היות שמשמעות הכתוב שלאה ילדה ד' בנים ועמדה מלדת עכ"ז אינו כן כי כבר פי' לעיל שלאה היא הבינ' ונודע שהבינ' לעולם היא נקשרת עם החכמ' באחדותא וחדוותא והיא נהרא דלא פסיק ולא יצדק בה ותעמוד מלדת אלא על רחל אתמר שמבחי' ד' שבה היא גולה וסורה ועומדת מלדת והיינו או' ההיא דמבכה על בניה והיא בחי' ד' שבה. וא"ת קרא קאי בלאה ודבר על דחל לז"א ההיא דאשתרש ביהודה וכבר נזכרה שם ועלה מהדר ותעמוד מלדת. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אתא בריה ואחסין ליה ותקין ליה וגומר עיין ריש פרשה בשלח דף מ"ד ע"ב ושם ביארתי בענין חבקוק איך נשמת הזכר הוי מעלמא דנוקבא וע"ש וכן מה שאמר כאן כי אתאחד האי אילנא בענפוי דאילנא אחרא עילאה וחבר אילנא באילנא וגומר ויובן במ"ש בענין וישם פיו על פיו ועיין שם:

והרא"ג ז"ל כ' דטוב לי' למיהב חולקא לעלמין וגומר והוה אמר ותשחק ליום אחרון מאן דאתדבקת בי' באיש אחרון חיוכא איהו לבתר ארכבה אתרי רכשי ופי' מלת אחרון לתרי אנפין אחרון היינו האיש האחרון המגולגל הזה המתדבקת בו (חיובא) [חיוכא] הוא ליום אחרון ויש כמוהו רבים בזוהר. השתא אית לאהדרא ולעיינא וגומר דהא אי תימא דאחר איהו שכן עובד בן יבמה ונק' אחר לפי שאין לו בת זוג שהרי אשתו נעשית אמו וירד לאל אחר כנ"ל, ואהדר שרשוי דאילנא וגומר שאע"ג שהי' מאילנא דנוקבא אילנא דמותא החזיר הדבר אל שרשו. ונתקשר בעלמא דדכורא אילנא דחיי. ונפיק מענפין מרירין יצא מתוך המלכות שירד שם מתאחזין ענפין מרירין בסוד רגליה יורדות מות. בנופא דאילנא. היינו שעלה אל היסוד הנק' יפה נוף. אתא ברי' ישי ועלה ואחז בענפי הת"ת ע"י היותו צדיק גמור כי הוא א' מאותם שמתו בעטיו של נחש. וחבר אילנ' באילנ'. מלכו' בת"ת ואסתבכו דא בדא בסוד יאהדונה"י כשמשא זו גו מיא כמבואר בהיכלות של בראשית ופקודי:

מגו חקל בישא מתוך שדה שסביב לה קמשונים ואצטריך לקבלה חיין מאחרא מאדם קדמאה שהי' אחוז בסוד החכמ' שהוא מקור מים חיים:

בכל סטרין אתהפך בגלגולא כלומר בכל צדדי התיקון שהי' העולם הולך ומתתקן הי' מתהפך ומתתקן ע"י גלגול כדמפרש ואזיל.

פרץ הכי הוה ה"ג היינו שנתגלגלו ער ואונן בפרן וזרח להתתקן:
עובד הכי הוה. שהפך האילן אל מציאותו הראשון כדפי'.
ובכלא נפיק אילנא היינו מלכות היתה פורשת עצמה מגו גובין בישין סטרא דרע שנתאחז בה בעון ער ואונן:
בסטרא דטוב דהיינו צדיק כי טוב יסוד ע"י עובד ואח"כ ע"י ישי כדפי'. אבל בהני אתאכלו ה"ג והיינו עובד וישי הנז'.
ומלך אלהי"ם על גוים כלומר מלך המלכות על החיצונים ושלט עליהם והכניעם והשפילם תחתי'.
בשירותא דכולא וגומר פי' בתחלת הדברים ושרשם למעל' במדות עליונות ראובן שמעון לוי הם חג"ת עולם הזכר ויהודה מה כתיב בי' הפעם אודה את י"י שהוא עלמא דנוקבא שהשלימות הוא בן ובת אמנם הבת הזאת ותעמוד מלדת לפי שד"ו פרצופין נבראו אחור באחור ובבחי' זו אינה יולדת כדמפרש לקמן. ה"ג וכתיב ותעמוד מלדת היינו רני עקרה לא ילדה. והענין שאם עד עתה היתה עקר' עתה רני לפי שנסרה הקב"ה בינה ואתכשרת לאולדא כדלקמן לכך רני ושמחי. מתדבקת בדכורא היינו ד' בתוך הוי"ה. ולא כשרת לאולדא לפי שהיא אחור באחור.
כדין אתכשרת לאתעברא ולאולדא שבבחי' ד' שהיא (דילה) [דלה] דלא אולדת אתכשרת ונעשית ה' דהיינו עובר במעי אמו ואע"ג שבבחי' ד' נתקנה לא נמחקה מציאת הראשון ונשארה ד' בשם יהודה עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון דהא אי תימא דאחר איהו היך נפק שרשא דקשוט וגומר שהרי הוא בן יבמה ונקרא אחר שאין לו בת זוג שהרי אשתו נעשית אמו וירד לאל אחר עכל"ה. ועיין מה שכתבנו בס' אור הגנוז בס"ד:

דף קד.

דאשתרשת ירצה שאין יהודה ממש המ' שהרי גם הוא הזכר היינו יה"ו כדמסיק לקמיה ונוקבא נדבקת עמו דהיינו שהיא במציאות זה הזכר: ותעמוד מלדת דהא לא אתתקנת. קשיא ליה השתא דאמרת דאהדר לרחל עדיין לא ילדה ולא שייך ותעמוד מלדת. ותירץ כי בערך שבבחי' תיקונה יולדת ייחס לה לשון ותעמוד כלומר ע"י תיקונה ראויה היתה ללדת אלא לפי שלא נתקנה עמד' מלדת וז"ש דהא לא אתתקנת. בקדמיתא דיוקנא דלעילא וגומר ירצה דהיינו שיעור קומה היה כל צורתו נכללת באלו הנזכרים שהחסד כולל הנצח והגבור' הוד והת"ת יסוד. ולכך בראובן שמעון לוי יהודה נשלם הכל ושם נוקבא בסטרוי והשתא מפרש להו ואזיל ראובן אור בן אור בחסד ובן בנצח

ענף החסד וז"ש יהי אור ימינא חסד אמנם או"ר ב"ן להוסיף הענף הנז' והיינו דמהדר או"ר ב"ן שמעון שמאלא ר"ל בכל צד הדין עד הוד וז"ש בההוא גיסא דדהבא בהדיה דזהב בבינה ועד הוד אתפשט' גם כולל כל בחי' הדין אפי' המתפשטים למט' והיינו שם עון אפי' החוצה. לוי הוא הת"ת והוא לשון חבור החסד והגבור' גם ימין ושמאל נצח והוד הנכללים בהם עוד ירצ' כי מלת לוי הוא חבור הת"ת והמ' כאו' כמער איש ולויות וכאו' ילוה אישי אלי ולזה אמר כי המלה כוללת כל חיבורם שבעולם זה וזה מתרין סטרין שהם ימין ושמאל שבו נקשר כל האצילות כנז' וזה שאמ' חבורא דכולא דהיינו כל הספירות הנכללות בזכר ונקב' וחבור זה מתרין סטרין דהיינו ימין ושמאל הנכללים בראובן ושמעון כנזכר:

יהודה נוקבא וגומר הכוונה כי יהודה לא יהי' בנקב' מכל וכל דהיינו מלכות לעצמה כי אותיות הוי"ה שבו ינגד לזה ולפרשו בזכר ג"כ יקשה שהרי נזכרו בראובן ושמעון ולוי מאי תו יהודה לז"א שהכוונה על הנקב' הנשרשת ונדבקת בזכר וז"ש נוקבא בהדי דכורא מתדבקא ודקדק שלא אמר דכורא בהדי נוקבא שאין הכוונ' ביהודה לרמוז אל הזכר שכבר נרמז בראובן וגומר כנזכר אלא לרמוז אל הנקבה שעדיין לא נתקנ' אלא בהדי דכורא מתדבקא ולכך הוכרח להיות נרמז בו הנקב' עם הזכר והרמז יה"ו דא דכורא כי י' כל צד ימין ה' כל צד שמאל ו' כל צד קו האמצעי. ד"ה נוקבא דהות בהדיה ד' היתי' ונסרה והיא ה'. ד"ה אמאי וגומר ירצה כי א"א שיורה יהודה על ב' המציאיות יחד כי הם ב' הפכים ד' מורה על גלותא ומיעוט תיקונ'. ה' מורה על תיקונ' אמאי דא בהדי דא אלא ד' באתדבקותא וגומר הענין להיות שכל שבט ושבט מורה על בחי' אצילות נשמתו ולזה יהודה המקר' שלו כמקר' המ' בתחלה. ד' באחורא מרוב עוני והחצונים קרבים אליה ובסופה מלכה עולה עם המלך מבין הקוצים וכן ממש יהודה בענפיו שטבעו בבוץ רגליו דהיינו ער ואונן מחלון וכליון שנדבקו ברע וז"ש אלא ד' באתדבקותא דרע בהדיה וגומר והוצרך גלגוליו ותקוניולבסוף וז"ש ואצטרך לאתבא בגלגולא לאתעכלא ההוא רע דהיינו פרץ וזרח וכן עובד וישי ולאתבלי בעפרא ע"י מיתת ער ואונן ומחלון וגומר ולבתר לצמחא בסטרא דטוב פרץ וזרח עובד ולנפקא ממשכנו בזמן דוד לעותרא בזמן דשלמה וכדין ה' כאו' ותרב חכמת שלמה וע"ד יהודה **כולהו** אודן ליה על שמא דא וגומר והענין כמו שע"י היסוד היא יונקת שפע כל הספי' העליונים ולזה נק' השכינ' אתה ועל בחי' זו אמר יהודה אתה יודוך אחיך וז"ש וכולהו אודן ליה על שמא דא כעין שאר הספי' העליונות הם ממש שאר השבטים לשבט יהודה שהכל מריצים אליו שפע פירות ארצם וממונם שהוא מלך והעד היות שמא דא דהיינו אתה משובח מכל הספירות ומושפע

מהם דאנן אמרין ברוך אתה ונודע כי ברוך הוא היסוד ונקשר עם המלכות הנק' את"ה ואיהו ברוך ואיהו אתה כלומר ממש המלכות יהודה איהו ברוך ואיהו אתה כאו' והמלך שלמ' ברוך שהוא סוד היסוד וע"י נעשית מקור הברכות והיינו נמי את"ה שהכוונ' א"ת ה'. את היינו היסוד תרגום או"ת א"ת. והוא בתוך ה' שהיא המ' בענין שמלת ברוך ומלת את"ה הכל ענין א' וז"ש איהו ברוך ואיהו אתה ואינו כפל ענין כי ברוך יסוד עיקר ובחינת אתה מ' עיקר.

לכולהו לא אמר יעקב אתה. תימא והא בראובן כתיב בכורי אתה וי"ל דהתם משמש מלה לנוכח. אמנם הכא דכתיב יודוך מאי אתה. ועם היות שהם בשייפין עילאין כנזכר לעיל וכדמסיק. אלא לאתר דאצטריך לצורך גדול הוצרך זה ולא יתייחס שם זה בשום א' מהשבטים אלא בו מפני שזה הוא במלכות וז"ש דא איהו את"ה. והענין עם היות שבשם יהוד"ה נזכרת המ' בבחי' ד' בבחי' ה' עכ"ז שם אתה מורה על הייחוד והקשר ביסוד ואז כבר נכנעו הקליפות ונתעברו מכל מקומות הקדש וז"ש על שמא דא דהיינו את"ה אסתלק ואתכפיי' ס"א וגומר בגין דכד אתקרי פי' יהוד"ה הא נפקת ס"א בהדי' דהיינו ענין ד"ה כי באות ד' אחוזים החצונים וכיון שרא' כך הוצרך להעבירם למהר המ' ע"י הייחוד לזה אמר אתה בחי' היסוד כנזכר והרי המ' מסתלקת ונקשרת לעיל עם יוסף שהוא השליט ולזה שולטנו ורברבנו אית לה ע"י הייחוד ואתכפיא ס"א בנוקבא דתהומא רבא ולא אתחזיאת תמן ביחודא ואעפ"י שביהודה אות ה' נטהרת עכ"ז היא נכללת בשם יהודה ששם ד' שבה אחיזת אויבים אמנם בשמא דא דהיינו מלת אתה אין בו אות שיורה על אחיזת האויבים וז"ש בשמא דא אתרשים ואתבריר יר' כי בשם אתה הוברר מדלת לעצמה וגם שהחצונים במלת אתה נכנעים וכפויים וז"ש ודא אסתלקו ושולטנו דיליה מטעם הייחוד כנזכר ועוד תבירו וביש דס"א מש"כ בה' שביהוד' כנזכר והטעם לזה מפני שכל הספי' העליונות משפיעות בה ואז אינו עת קבלת החצונים ולא הראותם וז"ש כיון דיודוך אחיך שישפיעו בה' א"ח שהם תשע ספי' או שהם אחים לבת א' על שמא דא דהיינו את"ה ע"י היסוד וברכות לראש צדיק והוא משפיעם במ' כדין ידך בעורף מיד אתכפיין וגומר כנזכר ושמא דא גרים כלומר עם היות שתלוי בספי' העליונות שהם אותיות יה"ו שביהוד"ה עכ"ז גרים שמא דא דהיינו א"ת ה' יסוד במ'

לאתר אחרא עילאה בחסד שהוא ראשית ו"ק הנגלים נק' אתה לנוכח ראשית ההתגלות כי העליונו' הם נעלמות ולזה הבינ' נק' הו"א וזה מהכרח הכתוב אתה כהן ירצה אתה חסד ראש וכהן לגילוי הבינה הנק' עולם וז"ש בימינא עילאה כל מה דאיהו אמר הכי הוא וגומר והטעם שזכה להסכים לעולם כהלכה וז"ש וזכה לכולא. דהא אתה כהן הכא

אתקשר כוס של ברכה. ירצה לא נפרש חסד למט' במ' אלא מ' למעלה בחסד וז"ש דהא אתה כהן וגומר ששם מקומו להתברך שהברכות מימין והיינו אתה בכהן נקשר ולא אמר אתה בכהן להורות האחדות והאדיקות וז"ש בימינא בלא פירוד כלל כאלו שניהם אחד ואו' כדקא יאות להיות הקשר כראוי צריך מצד דבקות החסד בבינה היינו לעולם ששם עיקר קשר המ' והנה ר"ש עצמו בפקודין פקודא לברכא פי' מלת אתה בשני מקומות אלו בחסד ובמ' בתפלה את"ה מ' ובשאר ברכות אתה חסד וג"כ בכאן לא חלק הסבא על ר"ש והיינו או' זרענא פולין וסלקין לכל גווינין כלומר שכל פלפולי התורה באים לדרך א' והכל אמת וא"כ נקטינן מכלל דבריו את"ה בחסד עם המ' וזה כוון עתה באומ' וע"ד יהודה אתה וגומר להאי אתה יודוך כלומר לאתה כזה שהיא בחי' המ' שהיסוד עמה ובצד החסד כנזכר יודוך אחיך. והכריח היות ענין ההודאה למלת אתה לבד ולא לשם יהוד' ממה שלא אמר יהודה יודוך אחיך וז"ש לא כתיב יהודה יודוך אחיך ולא יתיר. אתר דא אצטריך וגומר ירצה יהודה שהוא שתי הבחינות שבמ' צריך לבחי' אתה ולזה נכתב אתה אצל שם יהודה, וכן לענין יהודה ממש כנז"ל שסתם מגולגלים נופלים למטה אל עמקי המלכות שאחיו נעשה אביו ואשתו אמו והוא נולד למטה במקום אל אחר ולזה לא היה יבום תמר ע"י שלה כי היו פרץ וזרח יורדים למטה ומתקלקל זרעו לזה עשה הקב"ה היבום על ידי יהודה עצמו אביהם הראשון ואדרבה גרם להעלות תמר מכלתו לאשתו ולא נעשה שינוי דאחוה אבוה עם היות שנעשית אשתו אמו ולזה לשם יהוד' שהיה מורה ד' אל אחר הוצרך את"ה שמור' הייחוד וכפיה של אל אחר כדי שיהי' הוא עצמו אב ראשון ואב שני ולא הוה ביה חלופא לעלמין והיינו אתה היתה ותהי' ובג"כ פרץ אתתקף בתוקפוי שלא ירד הירידה ההוה לכל המגולגלים וז"ש מה דלא הוה הכי לכל בני עלמא. וע"ד בניינא דדוד וגומר כלומר להיות שדוד בין בנפילה ראשונה דהיינו בפרץ בין בנפילה שניה דהיינו בעובד לעולם יהודה היה אב כדמסיק ואפשר שלזה רמז אבא קדמאה ואבא תניינא דקא' לעיל לזה לא היה בו שינוי אלא יהודה אב ראשון ואב שני כי בועז יהודה היה שם אב כדמסיק וז"ש שרא חושבנא מפרץ ולא מבועז

וע"ד רווח שמא דאקרי אתה כי שם זה לא יצדק ולא יהיה מרכבה אליו הנופל אל עמקי בור תחתית בגלגול כי שם זה מורה על כפיית אל אחר ולזה להיות יהודה גובר ולא נפל זרעו כשאר המגולגלים לזה רווח שמא דא דהיינו אתה להורות על אל אחר כפוי תחתיו והמלה בעצמה מורה על הענין וז"ש דאיקרי אתה קם על בורייה זמנא קדמאה בער ואונן וזמנא תניינא במחלון ועכ"ז לא אשתני אלא לעולם אתה הוא בעצמך:

ובנוי דיהודה וזרעא דיליה וגומר ולפי זה פי' יודוך אחיך היינו כאומר ויאמר יעקב אל אחיו דהיינו בניו ממש וזה יודוך אחיך אתה אבינו וזה אינו שבח ליהודה על אחיו אלא לבניו על שאר מגולגלים וז"ש מה דלית הכי לשאר בני גלגולא לעלמין שמעולם אין מגלגלים האב כדי להוליד הבן פעם ב' וזה דקדק באומרו לעלמין כ"ש שאין יבום ע"י האב בשום אופן בעולם וביהוד' שתיהם היו בפרץ וזרח היה הוא המיבם ובעובד נתעבר יהודה בבועז כדמסיק. ועכ"ז נתקלקל קצת שא"א בדרך אחרת שאשתו היא אמו:

בועז אתחזי דהוה ביה שנוייא שקודם היו בני אלימלך ועכשיו בני בועז והרי ירדו ואמר אתחזי משום דאפשר לומר שהי' בועז דומה לאלימלך ושוה אליו כיון שלא היה ממש אח למחלון ואמר כד אוליד לעובד משום דלפי המסקנא דמסיק שינוייא הוה ביה לעולם אלא דכד אוליד ממש לא הוה ביה שנוייא להכי קאמר כד אוליד לעובד דלית קפידא אלא אההיא שעתא. ואמר אתחזי דהוה ביה שנוייא שג"כ המיבם משתנה שעולה מאח לאב וכ"ש הנקבה מאשה לאם והעד שנשתנה בועז דהא עובד בשנוייא הוה כמו שעובד משתנה מאלימלך אל בועז כן בועז משתנה מקרוב לאב והוכרח לייחס השינוי במיבם כדי להוכיח מאומ' אבצן זה בועז כלומר לא נשתנה לעולם מהויתו הקודמת וכיון שהמיבם לא ישתנה גם המגולגל לא ישתנה וז"ש הוא אבא קדמאה ואפשר דהיינו א"ב צ"ן הוא בועז האב הקודם וא"ב צ"ן ירצה א"ב ק"ם דהיינו אבא קדמאה הוא בועז ולא נשתנה לא הוא ולא עובד וז"ש דלא עבד שנוייא:

ואי תימא איהו הוא ודאי כלומר ומה בא להשמיענו אדרבה היה ראוי שאו' הענין בעובד כי שינוי המיבם מועט ועיקר חדוש' במגולגל שלא ירד וישתנה ועוד לפי דבריך הי' ראוי שיאמר בועז שהוא אחרון הוא א"ב צ"ן דהיינו אבא קדמאה וז"ש ואי תימא איהו הוא ודאי ולפי דבריך לא השמיע העיקר שהי' להודיע שלא הי' שינוי במגולגל ועוד שלא אמר בועז הוא אבצ"ן כדי להורות כדבריך אלא אבצן הוא בועז כדי להורות שהכוונ' שהוא הוא בעצמו לבד לזת פי' כי שמו העיקרי אבצן ובועז נקרא ע"ש פירושו כד אתער עובדא דא בכל אותה מגלה שהוא מתעורר ליבם שנו שמו בועז על שם יהודה העז כארי המתעבר בו לעזרת היבום בעת ההולדה וז"ש ההוא תקיף כארי' כאו' כארי וכלביא מי יקימנו ביה הוה בבועז. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה מה שכתב מסכים לנז':

והרא"ג ז"ל כ' ההיא דאשתרשת ביהודה ותעמוד מלדת וגומר ה"ג ופי' ההיא דאשתרשת ביהודה סוד הד' שבתוך אותיו' הוי"ה. דיוקנא דלעילא ראוב"ן או"ר ב"ן כלומר ראובן למט' הוא דיוקנא דחסד לעילא דהיינו או"ר ב"ן. שמעו"ן ש"ם עו"ן שבגבורה נרשמים

סיגי הזהב. לוי חיבורא דכולא היינו כנגד הת"ת. יהודה נוקבא ב' כנ"ל בהדיא דכורא ה"ג ד' ה' אמאי דא בהדי דא כלומר אחר שהה' הוא תיקון הד' שכבר נתקנה אמאי נשארה ד' בהדי ה'. באתדבקות' דרע היינו אחיזת החיצונים בה ולכך היא עקרה לא ילדה. דל"ת מסכנא ודוגמת זה למט' ביהודא ממש ער ואונן מחלון וכליון. ואצטריך לאתבא בגלגולא למעל' הכי פירושא מציאת ההסתלקות המלכות והשמטתה מהחיצונים ומתגלגלת כלפי מעל'. לאתעכל' סוד הנחש הכרוך בעקבה.

ולמתבלי בעפרא. שיתבלה ויכנע החיצונים תחת רגלי' בסוד העפר אשר יהי' בקרקע המשכן דהיינו סוד מלך אלהים על גוי' כנ"ל:

ולבתר לצמחא בכטרא דטוב דהיינו צדיק כי טוב ובזה יוצא מהד' ונעשה ה' ולכך לא נמחק מציאו' ד' להראו' באיזה מקום הית' דבק' בראשונ' וכמה תיקון נעשה בנסירת גלגולי הענינים הרי השרשת הדברים למעלה ודוגמתם למטה בסוד התיקון והכי פירושא ואצטריך לאתבא בגלגולא היינו ער ואונן ומחלון וכליון ולאתבלי בעפרא בקבר ששם התכת העוונות ורקבון עור הנחש.

ולבתר לצמח' בסטרא דטוב דהיינו פרץ וזרח:

כמה ארבין זמינין לך כלומר כמה מקראות מתפרשין בתוך דבריך שתמצא בהם מנוח לנפשך וכמ"ש בפסוקים הקודמים. ה"ג יהודא אתה יודוך כלהו אודן לי' על שמא דא היינו דאנן אמרין וגומר. אלא לאתר דאצטריך. דהיינו חבורא דדכר ונוקבא יה"ו עם ד"ה כדפי':

על שמא דא אסתלק ואתכפייא. כי באומר יהודה סוד הד' דהיינו אתדבקותא דרע דל"ת מסכנא כנז' משתתף שם כיון שחזר ואמר אתה מסתלק ומתכפייא סטרא אחרא שמלת אתה היא מלת דמשתמע ברירו דאוכל מתוך הפסולת וז"ש דכד אתקרי ואדכר הא נפקת וגומר ה"ג ושלטנו דילי' ה"ג בימינא עילאה חסד הכי הוא ושפיר. כבר פי' בכמה מקומות שמלת שפיר רמז לשפירו דשכינת' שמשתפרת ומתקשטת באותו חידוש תורה וכן כאן הכי ושפיר כלומר קישוט נאה והשכינ' משתפרת בו ע"ד צדק לבשתי וילבשני. כד זרענא פולין וגומר כבר פירשנוהו לעיל. ה"ג דהא אתה כהן הכא אתקשר כוס של ברכה בימינא. וה"פ אין הכוונה שמלת אתה הוא בחסד אלא המלכות הנק' אתה מקושר בכהן חסד:

יהודה אבא קדמאה. לפרץ וזרח.

ואבא תנינא. לעובד דהיינו בועז כי יהודא הוא בועז בעצמו כדלקמן דקאמר בי' הו' ההוא תקיף כארי' דהיינו בועז בו ע"ז. ובגיני כך פרץ אתתקף וגומר כלומר וא"ת ולמה בבועז

לא נתגלגלו שניה' כמו ביהודא לז"א ובג"כ פרץ אתתקף במעשיו הראשוני' כדי שאח"כ יתתקן בטובד אמנם זרח שלא הי' כ"כ חזק במעשיו לא נתגלגל ולא נתקן עמו כבראשונ' וזהו רמז מה פרצת עליך פרץ שנתחזק על אחיו שיצ' ראשונה והחזירו לאחוריו ויצא הוא בראשונה מה דלא הוה הכי לכל בני עלמא שלא הי' בעולם כיוצא בזה וזה הי' רמז למה שהי' חזק במעשיו אח"כ וכדפי' רש"י ז"ל פרצת עליך פרץ חזקת עליך חוזק:

שארי חשבונא מפרץ וגומר דכתיב ואלה תולדות פרץ בייחס דוד התחיל מפרץ:

דהוי בי' שינוייא, כפי סברת ר' חייא ור' יוסי קאמר ואח"כ גלה את דעתו לקמן בסמוך בועז אתחזי דהוה ביה שינוייא וליתא. וענין השינוי הוא שנראה שבועז הי' איש זר הגם שהוא קצת קרוב כדכתיב הלא בועז מודעתנו מ"מ הי' נראה זר אצל היבום שלא הי' לא אח ולא אב ולכך נראה דהוה בי' שינוייא. לז"א

חברייא אי תשגחון לאו מילין בסתימו כלומר דברי אלה שאמרתי דהוה בי' שינוייא שאמרתי סתם תחשבו שכך דעתי ליתא שלכך נאמר בי' אתה לשלול זה השינוי שהי' נרא' שהי' בו וז"ש:

וע"ד רווח שמא דא דאתקרי אתה קם על בוריו וגומר וכדמסיק. ה"ג בעמקי ימא בלבא דתהומי דהא עובד בשינויא הוה. שנולד ע"י בועז הרי מצינו בו שינוי השם א"כ כמו כן יהוד' הוא בועז ולקמן בסמוך מכריח עוד הכרח שלישי ממשמעות המלה בועז בו עז בו נתעבר ההוא שנק' ע"ז דהיינו ארי' יהודא.

ואי תימא איהו הוה ודאי כלומר א"כ נאמר שיהודה נתגלגל בסוד הגלגול בבועז ממש לז"א לא כך:

כד אתער לעובד' דא בי' הו' כלומר בסוד העיבור לא בגלגול אלא כשנתעורר לעשות סוד הייבום הזה נתעבר בבועז נפש יהודה באופן שהוא אבא קדמאה ותנינא ולית בי' שינויא כלל. ה"ג בי' הוה ההוא תקיף וגומר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון אלא ד' באתדבקו דרע בהדה וגומר ער ואונן וכן מחלון וכליון. בסטרא דטוב פרץ וזרח דכד אתברי הא נפקת וגו' בסוד לכי ומעטי את עצמך. אבצ"ן הוא בועז פי' אבצ"ן אב שני והצ' במקום ש' ורומז נוכח יהודה כדמפרש ואזיל פי' בסוד העיבור ר"ל בשעת זווג בועז עם רות כח יהודה היה בו בסוד העיבור. עכל"ה:

דף קד:

דלא להוי שנויא בדוד ירצה לתת טעם למה כולי האי בגלגול עובד ואמר שלא הי' הטעם עובד ולא ישי אלא דוד היוצא מהם שהוא היה שורש מלכות יהודה והוא רביעי לאבות ולצורכו היה כל זה וז"ש דלא ליהוי שנויא ביה בדוד והוצרך להחזיר הדברים ליהודה

ולא לא' מהאבות האמצעיים מפני ראוי שיחזור הדבר לשורש הכל המלומד בענייניים אלו וז"ש ואתהדר מלה לעקרא קדמאה בגין כולא אבא ושלשלא חדא וכולא חד שאין הפסק מנשמת יהודה עד נשמת דוד אלא שלשלת ישר ואם היה ע"י נחשון או עמינדב וכיוצא היה אפשר לומר ששלשלת הנשמות מיהודה עד דוד הי' בו הפסק מפני הנפילה עתה שהקימה ע"י יהודה ממש מורה אבא ושלשלא חדא וכולא חדא ולא הוה שנויא בגלגולא בזרעא דדוד כי שינוי בועז אינו שינוי אלא לעובד וישי לבד אמנם כשבא הענין לדוד אין שינוי וז"ש בגלגולא דזרעא דדוד:

וע"ד אתה כלומר גם בזמן שלא היה יהודה אלא בועז אתה היית שם וזכותך והיינו אתה מרישא ועד סיפא אור ישר בלי היפוך המעבר הזכות היורד מנשמת אב לבן שלא יהיה הפוך ע"י התיקון הנזכר. ולא אתחזי לכל שאר בניא וגומר מפני שבהתהפך אור נשמות ביניהם לא יתוקנו כך שאין צורך לנשמות הנופלות לכל ישראל והנופל יפול ויקום ע"י אחיו ויתהפך אמנ' ממשפחת יהוד' היה צריך שיהיה שלשלת המלכות ישר שלא יתהפך ולכך ביהודה כתיב אתה ולכך זכאה חולקיה דדוד דהכי אתבריר ואסתלק משאר עיקרא דבני נשא להיות מלך על כל הנשמות א"כ צריך שלא יהיה הפוך כלל בבחי' המשכתו מיהודה שלא יפסק האור המשתלשל מיהודה עד דוד:

כל בני עלמא מבעי ליה. לא קשיא ליה אלא לפום מאי דפרש אחיך בניך דאי פרשינן אחיך ממש השבטים וגם זרעם בכלל א"כ היינו כל בני עלמא שהם ישראל כולם. ולזה פי' אחיך בדרך אחרת והענין כי סוד הנשמות הולכות ביושר מאב לבן אבל אם יהיה היפוך שאז יפסוק האור הקודם ויתהפך ואז יהיה ראש לאור המשתלשל האח וממנו למטה מתחיל ראש המשפחה. ואם יהיה כך ההפוכים לפרץ היה נפסק אור נשמת יהודה ויהיה הראש למשפח' שלה ומשתלשל והולך עד אלימלך ושם נופל שלה ופוסק אורה ומתחיל אור המשפחה מבועז וקם ממנו אור מלכות יש' ולז"א יודוך אחיך כלומר כל אותם האחין הראויים ליבום לפי הנוהג שבעולם וז"ש ואחא אזדמן לבנאה והכא כולא אחיך הראויים ליבם נפילתה שהם שלה ובועז יודוך דלא ישתלשל מנייהו שלשולא דמלכו ואור המתגלה במלך ישראל דהיינו דוד וזרעו אלא בלחודך אתה מרישא ועד סופא ואור נשמתך מאיר מאב לבן עד דוד כנזכר:

אתה עבדת ומינך נפק וגומר הענין שיש י"ב צורות אל הנשמו' הקדושות והם טלה שור ראובן שמעון ימין ושמאל. תואמים לוי. אריה הוא יהודה והיינו גור אריה יהודה. ונודע בסוד הגלגול יתגלגלו הנשמות בי"ב צורות י"ב שבטים ותעקר משבט אל שבט. והנה אם יתגלגלו ער ואונן כדרך שאר המתגלגלים שנעקרים ממשפחה למשפחה ומשבט לשבט

הנה ישתנה צורת פרצוף נשמתם ויבא ע"י שור משפחת שבט אחר אמנם יחסר שבט יהודה שני משפחות ונוספו על השבט שיתגלגלו שם לזה נתגלגלו ע"י יהודה דהיינו פרץ וזרח ולא נשתנה צורת' ולא נעקרו משבט אל שבט וז"ש יהודה אתה כלומר יהודה דהיינו פרצוף אריה התחלת בטוב מעשיך ונעשת מרכבה לו מעט מעט והיינו תחלה גור ואח"כ ארי' וז"ש יהודה אתה אתה עבדת כלומר אתה גרמת לעצמך היותך עומד תמיד בבחי' יהוד' ומינך נפק כל שלשולא וגזעא דארי' דהיינו משפחת ער ואונן ושלה אם לא היה כח ביהודה להקימם היו הם נעקרים מאריה אל טלה או שור או שאר המשפחות אמנם עתה שהם יהודה לא נעקרו אלא בניך בני ארי' דלא אעברו לשנויא דאחוך ולא אתחלפו לטלה לשור כדרך המתגלגלים אלא אריה שארי ואריה סיים:

דאלמלא וגומר הענין שעם היות שנעקרת הנשמה מפרצוף א' ונשתלת בפרצוף אחר לא תדמה אל הפרצוף הנשתלת בו מכל וכל אלא כעין אילן המתרכב מין בשאינו מינו שסוף סוף טעם הקודם בקצת עומד בו לזה ענין הגלגול בלבול וערבובי' בפרצופין העליונים וז"ש יתחלפון כל דיוקנין ויתערבון אלין באלין ולזה תועלת גדול הוא לשאר השבטים שלא יתערב במשפחותם ופרצופם מין אחר כלל ועיקר ולזה יודוך אחיך שאר השבטים שעשית שלא יהיה בהם ערבוביא כנזכר וז"ש דלא הוה חד מנהון וגומר: ידך בעורף ירצה ידך זקיף שלא נפלת והיינו נמי דכתיב בקרא אחרא מטרף בני עלית שלא נתן במשפחותיו חלק לשבט אחר:

כרע במיתת וגומר כריעה על כרעיים. רביצה נפילת כל הגוף. ובנפילה ראשונה אינה כ"כ אמנם בשני שהיה צריך כח גדול להקים שניהם יחד אז הוא רביצה נפילה גמורה. לבתר אתגבר. ופסק לקרא בסכינא חריפא כרע רבץ הנפילה. כאריה וכלביא היבום שיבם להקימם. מי יקימנו מעליה לבטלו מהיותו לוקח אותה לאש' וכדמסיק.

מאן הוא דיימא כלומר מהיכא סליק אדעתי לומר שהיא אסורה לו אחר שהיא יבמתו שהקנו לו מן השמים פי' ואמר הואיל ס"ד לומר שכיון שהיחר אשת אח אינו אלא לתועלת המת אחר שנעשה התועלת תחזור לאסור' לז"א מי יקימנו אחר שהותרה לו הותרה לו לעולם משום דהא אפיק מאן דמכשכש במעיה ונעשית זאת כאלו מעולם לא נשאת לאחיו וה"ה לתמר עם יהודה:

אחוה אמאי וגומר כלומר ב' קושיות הא' כוללת למצות היבום ע"י אחיו למה קורבת אחיו דוקא. השני פרטית ביהודה שהי' היבום על ידי האב למה כל איזה שיבא עליה לא ייבם אותה. ותירץ ואמר כי כל מי שימות שבק רוחא באתתיה וכשיבא אחר על אשתו ויקטריגהו לא יצא כלל משם אלא יקטרג עמו עד שיעקור או יעקר. אמנם כשיהי'

קרוב כגון אחיו אז אינו מקטרג עמו. וז"ש דמאן דנטר ליה מקטרג ליה קטרוגין בכל סטרין שאין לו דרך להמלט ממנו ומקטרוגיו ולדחותו אין ראוי שהוא קרוב לזה הולך לו אל הרוח העקרי וז"ש זמין לאחדה ההוא רוח אחרא ואומר לו נלך נראה מה זה ועל מה זה בהיותו נכנס אל מקום הרוח שהי' שם בא אחיו על אשתו ונבנה בטיפה הזרעית ההיא וז"ש בחילא דקטרוגא תקיף דהיינו אומר הביאה אל ביתו ולקחה לאשה חבקה ונשקה וכיון שנבנה הרי אין לו קטרוג עוד שאשתו נעשית אמו ואין עוד איסור ערוה וז"ש ומתמן ולהלאה שריית אתתא וגומר וזה טעם לקושיא א' לכל היבומים. וליהודה בקדמיתא הוה גור דהיינו בתחלת אחיזתו במזל אריה העליון ואחר שהוליד בנים נאחז יותר וגבר וז"ש דקא אתגבר ואתפשט בחיליה והיינו או' גור אריה יהודה וכאשר נפל ודאי אבד כחו וגבורתו ולזה היה היבום על ידו שיהיו בניו בנים ממש שחזר והוציאם וז"ש ולבתר אריה כקדם וסיים כלביא להראות גבורה נוספת מקים שני בניו בבת אחת מנפילתם ולא נתערב בענין אחר זולתו והיינו כלביא:

כל אינון שאר בני עלמא לאו הכי. אין להם יחס ביבום כך וכ"ש שאין להם כח לבנות הרוח שם א"כ מטעם זה יהודה היה מפני שהיה יותר קרוב אב כדי להקים שניהם בבת א' והיבום בהדרגה ע"י איש זר אין בנין כלל ע"י אח יש בנין אמנם בהיפוך ע"י יהודה תיקון הדבר כמתחלתו ולזה היה הענין בדרך ההוא:

ראובן וגומר מהדר לענין ראשון שפי' י"ב שבטים באברי' העליוני' חזר לפרש אותם ולייחס כולם ואמר ראובן שמעון ולוי הא תלתא בג' מדות על הסדר חג"ת כנז"ל אמנם יהודה למטה במדת המ' אלא שעלתה למעלה כדרכה לעלות להתחבר למעלה וז"ש יהודה אתחבר בהדייהו ולכך הפסיק הסדר ועם היות הסדר כך אינו בלבול ח"ו אלא כולא כדקא יאות שהסדר הנכון הוא כך היותה עולה אל בעלה בין תרין דרועין כנז"ל. נשאר מבני לאה דהיינו בינה דאוליד שית יששכר וזבולון תרין ירכין הם נצח הוד ומשום דבירכין אית תרין פרקין בכל חד לתתא דהיינו מקום לד' שבטים אחרים כאשר נבאר אמר כי מקום אלו הב' שבטים הם בתרין ירכין למעלה שני פרקים העליונים דהיינו הנק' ירכין אתר דינקין נביאי קשוט מקום חבורם בת"ת הנק' אמת דהיינו חיבור הירכים בגוף והעד שנק' שם נביאי אמת כלומר נצח והוד נקשרים בת"ת. ונודע כי נצח והוד זו על זו והנצח עולה על הוד שזה אצילות שביעי וזה אצילות שמיני וישששכר נדבק בתורה לכך הוא העליון הדבק בת"ת שהבינ' שופע דהיינו ה' עילאה וזבולון יוצא עד המ' ה' תתאה והעד אומרו ומבני יששכר יודעי בינה לעתים דהיינו שנדבקו בתורה ששם הבינה כאומר אם אין דעת אין בינה אם אין בינה אין דעת וכתיב שמח זבולון בצאתך שנדבקו

בפרקמטי' לעודד ולהחזיק לישששכר דהיינו בירך השני מעודד ומקים העליון והיינו שהוא מתפשט עד המ' שעליה נאמר זה הים גדול וגומר שם אניות יהלכון והאניות הם סוד כחות שבה והם מגיעים לחוף הים שהוא היסוד לקבל ממנו וז"ש זבולון לחוף ימים ישכון וגו'.

מ"ט יהיה לחוף אניות כי אין לו יחס לא במלכות ולא ביסוד פי' הכתוב ואמר וירכתו על צידון כלומר מגיע למדתו שהוא ההוד מתפשט עד צד החסד והמ' דהיינו צ"ד ו"ן ולכך הוא אוחז בפרקמטיא דהיינו יששכר עוסק בתורה ומושך מלמעלה למטה וזבולון עוסק בפרקמטיא ומושך ממטה למעלה והיינו ת"ת על נצח מ' בהוד בסוד ה' צבאות אלהים צבאות:

בנימן אשתאר וגומר כבר פי' בפ' ויצא סוד יוסף ובנימן שהם ביסוד בשתי בחי' שבו שיורד שפע מת"ת למ' והיינו בחי' יוסף וז"ש דהא יוסף הוה דיוקניה בארעא כלומר מה שהזכר מתפשט למטה במלכות ומעלה מהנקב' אל הזכר למסוך ממנה סוד מ"ן דהיינו סוד ההתעוררות ממטה למעלה והיינו סוד בנימן ולכך בנימן לא היה משמש בגופו לצדיק בעולם התחתון אלא היה מסתלק למעלה בסוד נשמת ומפני שאין לו צורך למט' בתחתונים שאין בחי' הנקבה למטה אלא ממנ' ולמעלה אמנם יוסף יש בו בחי' בעולם התחתון הגשמי שכל מי שירצה להשתמש בנקבה כגון משה שהיה בחי' הת"ת כדי להשתמש במ' צריך לאחוז ביוסף וז"ש הוא בדיוקני בארעא ולאשתמשא בעלמא בדא צורך בתחתונים ולזה משה כשבא להשתמש עם הנקבה נדבק ביוסף וז"ש ועמה אשתמש וגומר מה שאין כן בנימן שאין צורך הזכר אלא צורך הנקבה שהיא המ' ולכך בנימן אסתלק לעילא שאין דבר במ' בתחתונים שיצטרך לבנימן אלא ממנה לעליונים דהיינו אחר סלוקו:

מברכין ולתתא הם שתי בחינות בנצח וב' בהוד שהם ברכים למטה מברכים ופי' ואמר בירכא שמאלא דן שהוא קנה הארכובה מהירך עד הרגל דהיינו סוד בחי' הת"ת בין חסד וגבורה ופרקא דרגלא למטה נפתלי והוא סוד הגבורה והיינו נצח נצחים וג' בחי' אלו הם בחי' חסד דין ורחמים שבמדות אלו וכן הוד הודות הוד א' למעלה הודות ב' למט'. וכן גד ברכא ימינא ומתמתח והולך עד העקב ולכך והוא יגוד עקב ולא רגל. אמנם אשר וטובל בשמן הנמשך מחכמה רגלו שמשם יונק מרכבתו העליונה שהוא רגלו מקום המנעל כאומר מה יפו פעמיך בנעלים. והנה י"ב שבטים הם נשמות מי"ב אלכסון שהם כלל אברי גוף ז"א דהיינו ראובן שמעון לוי חג"ת יהודה גוף. יוסף ובנימן בברית יששכר וזבולון תרי ירכין. דן וגד תרין ברכין. נפתלי ואשר תרין וגלין. ומבחי' אלו נאצלו נשמות

לי"ב שבטים וז"ש כל אלין אינון דיוקנין עילאין דיוקנא דלעילא יר' כל א' דיוקן בפני עצמו וכולם יחד דיוקנא עילאה דיוקן א'. ואמנם בבחי' היותם בעולם התחתון נשמותם מתלבשות בגופא הם מרכבה למטה מהשכינה ובבחינה זו יש להם דרך אחרת שהוא דרך הרגלים ג"ג בכל דגל ואינם הולכים על דרך האברים הנז' וז"ש ובגין דהוו בריין ממש בהאי עלמא אתקנא בהו שכינתא שהם נעשים י"ב תחת הים מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. בנימן אסתלק לעילא כי האבר הוא בנימן ויוסף הוא אות היו"ד שהיסוד הדבק במלכות עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג משאר בני נשא יודוך וגומר ואתה בגרמך אזדמנת ליבומא י"ס דגרסי ואחא אזדמן ליבומא והכא וגוער ואחרון עיקר שלפי גירסא זו נופל מלת והכא אח"כ חמי דמאן דהוה נטיר ליה מקטרג פי' רוא' שזהו אביו או אחיו שהי' ראוי לשמור לו מקומו דהיינו לבלתי תנשא לאחר רואה שהוא הוא הבא על אשתו ודוחה אותו הולך וקורא להההוא דאזיל ערטיראי לעזרה ובאים שניהם יחד לדחותו משם ובכן מכניסים אותו בההוא טפה על כרחו בעוד שהם נלחמים באחיו בחזקה אתבני תמן בעל כרחו ונעשה שלום ביניהם. ה"ג בקדמייתא הוה גור לבתר דקא אתגבר ואתפשט בחילי' ארי' וסיים כלביא וה"פ בקדמייתא הוי גור בהולדת ער ואונן לבתר דקא אתגבר ואתפשט בחילי' ארי' לתקן המעוות לאקמא לפרץ וסיים כלביא לאקמא לזרח כנ"ל.

יהודה כדקאמרן התחברות נוקבא ד' בדכורא הוי"ה כלול ביהודא.

הא תלתא חג"ת. דינקי נביאי קשוט. נצח והוד. ומבני ישששכר יודעי בינה לעתים וגוער ובסיפי' כתיב ראשיהם מאתים ופי' רז"ל ראשי סנהדראות והם העומדים על הדין ועל המשפט א' מעמודי העולם כירך ימין המעמיד הגוף:

וכתיב שמח זבולון בצאתך. שכן היציאה נעשית ע"י הירכין. ובשיעורא רברבא כתיב זבולון לחוף ימים וגומר כלומר בברכת יעקב אביהם כשהרחיב גבולו של זבולון בשיעור גדול לחוף ימים שם רמוז שהוא בירך שמאל שכן הבינה הנק' ים עד הוד אתפשטת וכן המלכות הנק' ים וזבולון סמיך לי' עוד גילוי ג' דכתיב והוא לחוף אניות והאניות הם כחות המלכות:

מ"ט בגין דוירכתו על צידון פי' ירך שמאל שהוא הוא יתפשט עד צידון שהיא מלכות הנק' כ"ה כן צידון עולה כ"ה במ"ק וחשבון האותיו' ג"כ עולה ק"ס כמנין עץ כמנין שם הוי"ה יפ"ה הפ"י ופ"ה הפ"ו והמלכות נק' ג"כ הוי"ה:

מברכין ולתתא דן ונפתלי גד ואשר. היינו התפשטות נצח והוד המתפשטים למטה עד סוף העקב כדמפרש ואזיל:

בירכא שמאל דן עד פרקא דרגלא. פרקא דרגלא נפתלי. נמצא ג' בחי' בכל ירכא זבולון למעלה למטה ממנו דן למט' ממנו נפתלי וההקש על זה בנצח כדמפרש ואזיל:
בירכא ימינא גד וגומר ישכר למעל' למטה ממנו גד למטה ממנו אשר. ה"ג וכתיב ברזל ונחשת מנעלך:
כל אילין אינון דיוקנא עילאין. ופי' אומרו דיוקנא דלעילא שנרא כפל הענין לשלול שאין דיוקנא עילאה דקאמר בסוד בי"ע או במלכות אלא דיוקנא דלעילא בסוד גופא דדכורא ובגין דהוו בריין וגומר כלומר וא"ת והרי בפ' ויצא ופ' ויחי משמע שהם סוד י"ב בקר שתחת המלכות ולז"א הכל אמת בסוד אחיזתם ושרשם למעלה בעולם הזכר הם מתחלקים באופן זה אמנם בבחינת' בעצמם ובגופם הם מרכבה לשכינה עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קה.

באלין תריסר פרקין הענין דהשתא קשה דעיקר תיקונא דגופא איהו רישא ובהאי תקונא דקאמר לא נכלל רישא כלל ולז"א אמת שלא נכלל הראש בי"ב שבטים מפני שבאלין תריסר פרקין תריסר מתיחן דאתמתחו מישראל ממש כלו' שהם למטה בני ישראל שהוא הת"ת ומלת שבטים יורה על זה דכתוב כל אלה שבטי ישראל י"ב יר' שבטי ופשיטות וענפי' שמתפשטי' מישראל הם י"ב וז"ש שבטי ישראל מתיחין דישראל והם אברי הגוף והראש מתאחדת עמהם וז"ש אל"ה איקרון לאמתחא שמא דמ"י כלומר מ' בינה י' חכמה ע"י הדעת דהיינו סוד רישא ממנ' מתפשט הגוף הנכלל במלת אלה שהם שאר ספי' ואלה איקרון לאמתחא שמא דמ"י למהוי בניינא כדקא יאות והיינו אלה נקשר עם מ"י ונק' אלהי"ם דהיינו שם הבינה נקשרה עם י"ב שבטים שהם שאר הספי' למט' וז"ש למהוי ישראל בכללא שמא דאלהים ירצה בהקשר ישראל כולם יחד על מעמדיהם אז ישראל הם שמא דאלהי"ם הא כיצד אל"ה איהו יש' בכלל י"ב שבטים הם מרכבה לאל"ה דהיינו חג"ת וכן נה"י נק' אל"ה ואחר שאל"ה מתתקנים כראוי מיד אחר תיקון ו"ק בינה נקשרת עמהם ומסתלקת אותם אליה וז"ש מי חבר אלה בהדיה והוה בניינא שלים צורה שלימה ראש וגוף דיוקן אחד וז"ש שמא חדא ממש שכללותם אינו שני שמות אלא שם א' להורות על אחדותם וייחודם.
בתיקונא קדמאה שהם י"ב צורו' עליונו' שבזכר דהיינו מ"י רישא אל"ה גופא והעד יוסף שבו סימני הזכר והיינו תקונא קדמאה בניינא קדמאה כי מלת אל"ה מורה על חג"ת וגם נ"ה אמנם אומר כל אלה דהיינו יסוד סימנא דכורא מורה היותם למעלה וז"ש כל אלה וגומר ואינו תיקונא שני שהם י"ב אבנים שתחת המ' כנז' פ' ויצא דהיינו בנין שני:

וע"ד לית שציאו שאם היו בנקבה למטה ששם שולטי' הקליפו' אפשר האויב לכלות שם הכחות ח"ו אמנם עתה שהם למעל' בסוד הזכר נאחזים בסוד מ"י נקשר באל"ה רישא עם גופא ובג' ראשונות אין אחיזה לחצונים כלל לכך לית שציאו,

וח"ו אלמלא וגומר עד עתה תלה התחתונים שהם ישראל בעליונים ואמר שמפני שהיותם תלוים בעליונים אין להם כליה עתה תלה העליוני' בתחתונים שאם ח"ו יהיה בהם הפסד ימשך פגם מזה לעליונים והטעם לזה כי כמו שהוא צורך לתחתונים בעליונים כן העליונים יש להם צורך בתחתונים מפני ההתעוררות העולה מישראל מפני תיקון מעשיהם ולז"א כי שלמות השם למעלה וקשר המדרגות העליונות תלוי בישראל וז"ש וירכתו וגומר שמא גדול וגומר עם היות שהוא שם הוי"ה הכא יצדק בשם אלהי"ם שבבינה מטעם היותו בניינא קדמאה וגומר כנזכר וז"ש שמא גדול דא בניינא וגומר המורה על תיקוני דדכורא בשלמות כדפי' והעד לזה הוא דהשתא דישראל וגומר ולזמנא דאתי וגומר יתוקן שיש' סבה לכל זה ואומר כל בניינא נפל שאין צ"ל שנמשך פגם לאל"ה ו"ק אלא אפי' מ"י שהיא הבינה נמשך לה פגם וז"ש כל בניינא הנכלל בשם אלהי"ם וזה כי בהיות הו"ק נאחזים בבינה אז השרשים שבתוך הבינה מאירים אם לאו נדעכים וכיון שאין אל"ה בתוך הבינה גם בחי' ע"י המורה על קשר החכמה עם הבינה אינו שאין קשרם אלא ע"י השרשים הנעלמים אשר לו"ק בסוד הדעת והיינו אומר כל בניינא נפל אין חלק משם אלהי"ם נשאר. אמנם בתיקון יהיו ג' דברים הא' מ"י ואל"ה דהוה בהו פרודא יתקשרו וז"ש מ"י ואל"ה דהוה בה פרודא בגלותא וגומר הב' כי הבינה בעצמה. שם אלהי"ם שבה ע"י ו"ק הנעלמי' יהא שלים על תיקוניה דהיינו ע"י קשר ו"ק תחתונים בבינה ישתרשו בה ו"ק נעלמים. הג' ועלמא יתבסם שימשוך לתחתונים התיקון ונועם ה' שישראל וגאולתם תלויים בתיקון זה השם:

הה"ד מ"י אל"ה וגומר השתא מפרש דרך הראיה כי מי היא הבינ' ואלה שהם הספירות הנפרדות ממנה כע"ב שהוא חסד הקרובה אליה תעופינה כל הספירות לידבק בה להיותם נשרשות בה. ומפני דמלת כעב תעופינה לא אהדר למ"י אלא לאל"ה והל"ל מ"י ואל"ה כעב תעופינה לידבק במי לז"א ובגין דאיהו שמא חדא כי מן האמת מי נקשר באלה לזה לא רצה לומר מי ואלה עם היות שהנכון כך הוא אלא מי אלה שמא חדא בלא פרודא. גם יצדק בקצת אומר מ"י אל"ה שניה' יחד כעב תעופינה לידבק זה בזה להתגדל השם. דהא בגלותא אסתלק מ"י ובגין אח"כ ירדו ונפל כל שמא וגומר ועתה שיש נפילה למ"י ואל"ה יצדק קצת מי אלה כעב תעופינה כדפי' וע"ד אנן וגומר כי כל תפלותינו ומקדשי דקדושה חמורה ובבתי כנסיו' בעם רב אין פחות מעשרה כל זה מורה על חומר

הענין והטעם שנתעלה הכל בגידול השם הוא בגין דלית ליה בניינא אלא בהדן שאנחנו י"ב שבטים תיקון גופא כנז' ומ"י שהוא רישא דגופא כנזכר לא יתבני לעולם אלא באל"ה נמצא לפי זה שבגידול השם תלוי קבוץ ישראל וגאולתם ובנין מקדשם והנחל אותם את הארץ ולזה כל תפילותינו בגידול השם ובזה יתוקן הכל כנזכר:

וע"ד בההוא זמנא שיהיה גאולת ישראל כתיב מי אלה כעב תעופינה כנזכר ששלמות השם תלוי בגאולת ישראל ויחמון כל עלמא. הוא פי' בעלמא דברא כרעותי' והוא הכרח לנדרש שכיון שצריך שגדולת שמו יוכר לכל א"א אם לא ע"י ישר' והיינו או' וימליך מלכותיה וגומר וז"ש ואי שמיה רבא יתבני וגו' ועל זה אנו מתפללים על השם שהוא עיקר הכל ובו תלוי הכל ולזה אין אנו מתפללים על שאר השמות וז"ש וכל שאר שמהן וגו' והטעם שהוא קדמאה לכל בניינין:

תרין אינון דמנו עאנא דהיינו משה ודוד משה דהיינו בסוד הבינ' ודוד מצד המ' מצד הקדושה שאין עין הרע החצוני שולט בהם וז"ש מי מנה עפר יעקב שהוא כל האצילות שהוא כנגד אותם הנשמות הזכרים הנאצלות מהבינ'. וכן אותם הנשמות החצובות מתחת כסא הכבוד מסטרא דנוקבא ואין סטרא דשמאלא שהוא עין הרע שולט בהם וז"א ומספר את רובע ישראל. יר' מספר שהוא הת"ת את רובע ישראל שהם בחי' נקבות שהם למטה ממלכות והענין כי המנין הנמנה למטה בסוד דגלים ותיקון השבטים בצבאו ופקידיהם נעשים מרכב' למרכב' העליונה. אבנין מפולמין הם הספי' העליונות שמשפעם העולמות מתקיימין וע"ד והיה זרעך בחי' ישראל שהם נגד בחי' האצילות העליון. כל אינון נוקבין היינו רובע ישראל ירצה הנקבה ששם רובע ישראל והם בחי' השבטים תיקוני שכינתא כנזכר בפ' ויצא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. למהוי ישראל בכללא דשמא דאלהי"ם וגומר הענין כי כללות אלו הי"ב שבטים איקרון אל"ה ובחיבור אימא ובנין איקרי אלהי"ם והיינו שם הגדול כולא כחדא כחיבורא חדא. כל אינון נוקבין מרגלאן וגומר ר"ל כי בינ' הולידה האצילות אבל ישראל ת"ת הוליד עוד למטה י"ב אבני המרכבה שהם כנגד הי"ב הנז' באצילות והם נקבות ונק' מרגלאן עילאין בלשון נקבה אבל הסי' הם אבנים זכרים הנז' דשכיב עליה ישראל וזהו רובע ישראל ומתמן ולהלאה פי' ממלכות והלאה. עכ"ל. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' תריסר מתיחין. היינו י"ב שבטים שנתפשטו מיש' ממש אלה אקרון והם אוחזים באלו י"ב פרקים שבו"ק.

לאתמתחא שמא דמ"י שתהי' הבינ' מתמתחת ומתפשטת עליהם הנק' אלה ובשיתוף מ"י עם אל"ה נעש' אלהי"ם וז"ש למיהוי בניינא וגומר. ה"ג מי חבר אלה בהדי' והוה בניינא שלים על תיקוני' שמא חדא ממש דא הוא דאמר לי' ליעקב וגו' כי שרית עם אלהים לעילא בתיקונא ופי' כי שרית עם אלהים זכית להיות שר בהתחברך אתה שנק' אל"ה עם מ"י ולהכלל בהדי' וליקרא אלהים:

בתיקונא קדמאה שבאצילות ראובן אור ב"ן וגו'. על אלה. ודאי בניינא קדמאה פי' הראי' דבתיקונא קדמא' משתעי קרא ולא בתיקונא תניינא שהם י"ב בקר דו"ק מלת כל אלה דהיינו מלת כל עולה מי וכתיב בתרי' אלה והוי כאלו אמר מ"י אל"ה וז"ש כל אלה בניינא קדמאה איהו דאי לאו הכי מאי כל דקאמר הילל"ל אל"ה שבטי ישראל אלא ודאי מאי כל לרמוז כל מי עם אלה. וע"ד לית שציאו לישראל לעולם. לפי שהם דבקים בו י"ת:

שמא קדמאה אלהים אפשר דהיינו השם הראשון הנז' בתחלת התורה הוא אלהים והוא להכריח עוד שאלהים זה הוא רומז בבינה שכן ל"ב דבראשית הם רומזים בבינ' כנודע. כל בניינא נפל לפי שנסתלק מי מעל אלה שהיא האם מעל הבנים כדלקמן. דהשתא בגלותא וגומר ויחמון כל עלמא. הוא פי' למלת תעופינ' שהכוונ' שיתגלה אליהם הכבוד העליון כעב הזה שהוא עף ונראה לעין כל. ורזא דא כד ברא עלמין היינו הבינ' כשהאציל' ו"ק קדמאה לכל בנינין. שמא דא אתבני. ה"ג והכוונה שקודם שנאצלו הו"ק האצילה חכמ' למדת הבינה בו"ק נעלמות בתוכה שנמצאת היא נק' מ"י והשש קצוות שנגנזו בתוכה שהם אל"ה הרי אלהי"ם כנז' בפ' בראשית דף ב'. ה"ג בכל חיילין דאתחזון ופירושו מלת צבאם מוסב למלת אלה דהיינו צבאות וחיילין קדישין המתפשטי' מו"ק הנק' אלה והיינו י' מדרגות דיצירה שם מקנן הת"ת כנזכר בתיקונין: עכ"ל הרא"ג ז"ל.

דף קה:

ומתמן והנאה איהו מונה לכולא. שאחר שהבינ' האצילה אצילות הספי' שוב לא מנה עוד אמנם המספר שהוא סוד ו"ק המתייחדות עם המ' הם מהוים כל ההויות מכאן ואילך כגון נשמות ומלאכי' הנבראי' מחדש והטעם בגין דאיהו טוב עין דכתיב טוב עין הוא יבורך והיינו שדוד הוא סופר יש' אחר שנמסרו לו ע"י משה המונה הראשון והטעם שהוא טוב עין ע"י הייחוד העליון באו' אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי וה' עמו. והיינו מונ' אותו הנק' מספר לנכבים שהם ישראל שנמשלו לכנבים, לזמנא דאתי יבא מרע"ה ויתייחד עם המשיח והיינו להורות ייחוד הבינ' וקשרה עם הת"ת עם המ' והעד על זה כי נאמר מונה סתם ולא נת' מי וז"ש ולא ידעינן מאן הוא אלא וגומר ואו' יחודא בלי פרודא כי היחוד הזה אין אחריו פירוד וגלות כלל לנך יהיו שני המדו' מ"י ואל"ה:

בשעתא דיתער וגומר איזה גוף יזכה אל הרוח והאיך יהיה הענין: וכן מי מהאבות יזכו בבנים כי המשל עובד הוא מחלון יהיה בן לאלימלך ולנעמי או לרות ולבועז וז"ש תרין אבהן תרין אמהן. אבל מימנה וגו' הענין כנז"ל שהם ב' בחי' בנשמות הא' הם מעלמא דדכורא שעליהם נאמר מי מנה עפר יעקב ויש מהם מעלמא דנוקבא דהיינו ומספר רובע ישראל והנה אלו המגולגלים הם סוד אדמ"ת שהיא סוד המ' שנפלו אל הנקבה. והם עפר שנשפע אליהם נשמה מהזכר להקימם ולזה הם מתחלקים לשנים האי עפר המגולגל הנבנה ונתקן ועליו נאמר ועפר אחר יקח וגו' דהיינו שמבינה נשפע עליו סוד התנוצצות נשמה וז"ש אבל מי מנה עפר יעקב דהיינו בינ' ואיהו אתקין כולא ע"י היותה נותנת כח ושפע ואור מלמעלה להיות הנשמ' הזאת מתנוצצת לשתי גופים שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה וז"ש ולא אתאביד כלום. ורבים מישיני אדמת עפר הם המגולגלים שהם מהבחי' א' שנפלו אל מקום הנקבה אדמת ומצד התנוצצות נשמתם מבינה הם עפר וז"ש ואדמת עפר הני שהם המגולגלים כמה דאתמר דהיינו ועפר אחר יקח וגומר:

בספרא דחנוך המספר בדברים ההוים בעולם מטטרו"ן נק' חנוך. אינון אתוון דתליין באוירא ביה שממש בעולם מט"ט הם מרכבת הדברים האלו מפני שהוא למטה ממלכות מרגלאן דמטה דקא' לעיל ואינון אע"ד פמת"ר סוד האותיות האלו הוא כי עפ"ר הוי"ה. ואדמ"ת אדנ"י זכר ונקבה כנזכר וכמו שבסוד האצילות מתייחד אותיות הוי"ה ואדנ"י יאהדונה"י כן במט"ט שהוא מרגלאן דמט' עולם התמור' והכנוי הם שתי שמות אלו אדמ"ת עפ"ר נקשרים שניהם בסוד ייחודם ונעשים אע"ד פמת"ר והענין בסוד צירופם כי שתי אותיות א"ד מאדמ"ת דהיינו סוד ח"ד וא"ד יעלה מן הארץ נוטלת ע' מעפר בין שניהם ומ"ת מאדמ"ת שבו סוד המית' רגליה יורדות מות פ"ר מעפ"ר נוטלים אותם בין שניהם למתק המית' והקלקול ולזה צרופם אע"ד פמת"ר. עוד עפ"ר מספר ש"ן אדמ"ת מספרו מת"ה צרופם נשמת"ה דהיינו סוד הנשמ' לגופים אלו המגולגלי' כנזכר וכמו שסוד שם יאהדונה"י תליא באוירא שהוא סוד הת"ת כן חנוך שהוא עולם מט"ט אותיות אלו תליין באוירא להורות על הייחוד:

ושבח אני את המתים שבמיתתם הם מתים בלתי חוזרים וחיים ע"י הגלגול מפני שהם יורדים בסוד אדמ"ת עפ"ר ע"י תיקון עפר עליון עכ"ז הם במט"ט בסוד אדמ"ת עפ"ר וז"ש מן החיים וגומר. אדמ"ת עפ"ר אינון אתוון כלומר האותיות שראו תלויים באויר הם אותיות אדמ"ת עפ"ר וכשראו חברייא אותם האותיות קלא אתער להודיע להם סודם ואפשר שהיה מעש' ידוע ביניהם באיזה ברייתא והוא מפרש' להם לסיוע לדבריו:

בבניינא תניינא עפר נמשך למגולגלים האלה התנוצצו' מעפר העליון להתנוצץ והנשמ' שהי' להם מקודם שהית' ג"כ קודם נפילתה מהזכר דהיינו עפר חזר ונפל למט' אל סוד הנקב' ונעש' אדמת וז"ש עפר קדמא' אדמ"ת. והטעם לזה משום דבניינא תניינ' שהוא גלגולי עיקר שבו מתתקן והקודם טפל אליו ולכך הוא תחתון בסוד אדמת כנזכר ואלו ואלו יחיו בסוד התנוצצות אדמ"ת עפ"ר ויהיה להם נשמה כנזכר ומפני שעכ"ז ירדו אל הנקב' כנזכר אתתיה אימא אחוה אבוה אינם זוכים אל הבינ' שהיא עולם הבא אלא לחיי עולם דלתתא יהיו יונקים ונשפעים מעולם הנקב' והיינו כנזכר לעיל שאם לא יזכו אפי' בגלגול שני לא יתקן אפי' הגוף הראשון ואם יתתקן הב' יתתקן הא' והטעם שהשני עפר חיים ותיקון לאדמ"ת ואין חיים ואור לאדמ"ת אלא מהעפר ולזה אותם שזכו יהי' אלה שניהם יחד לחיי עולם ואם לא זכו יהיו אלה שניהם יחד לחרפות ולא יזכו לאור העליון אפי' מצד הנקב' שהוא חיי עולם דלתתא אלא יהיו בהעדר האור והחשך וההפסד ההוה בקליפות ועם היות שעתיד הטומאה שיתבטל מן העולם יהיו אלו למרא' במקום סטרא דשמאלא לדעת היאך היתה וז"ש לחרפות ולדראון עולם במקום הדראון שיחסר מן העולם כדמפרש ואזיל ישאר לון לתוואה וגומר והטעם שהם נדבקו בא"ל אח"ר דלא בעי לאפשא וכיון שלא נתקן בכל גלגוליו יהי' לעולם במקום הסירוס והחרפות.

כל דכורא קאים בדיוקנא וגומר מפני שנשמתו נאצלת משם ולכך כל ענייניו במצותיו ותורתו הוא בבחירת הת"ת כלול מו"ק וכל נוקב' וגומר מפני שנשמת' נאצלת משם ולכך כל עניי' בבחי' המ' וזה לא יהי' אל האדם אלא בעוד שהוא עבדא דקב"ה שאינו מקבל עליו שם עבד אלא לקב"ה לבדו שעם היות שאינו עובד לאדון אלא כשאר בני ישראל עיקר הפגם הוא בהיותו מכנה עליו שם עבד לפלוני והיינו אומר עקר גרמי' מפולחני' עם היות שהוא חייב בכל המצו' והטעם שבהיו' האדם עבד להקב"ה לבדו יש בידו פנאי וזמן לעבוד להקב"ה בתור' ובמצות אמנם העבד עם היות שהוא חייב בכל התור' כול' עכ"ז אינו מתבטל ממלאכת בעל הבית כלל אלא לדבר מצוה המוכרחת אמנם שאר העבודות כגון התור' ובקור חולים וכיוצא אינו עוש' שאין לו זמן ואתמסר לבר נש דאיהו משית סטרין כלומר ענף מו' ספי' עליונות ומחליף שש בשש וכמו שהוא עובד ו' כן יורד דרך אותם הו' ומתעקר והולך וז"ש יפלח ליה ו' שנים ויתעקר מו' שנים ולזה נחית מתמן ואתמסר בעלמא דנוקבא וא"ת וכי כל כך עביר' היא זו שנחמיר עליה כ"כ לז"א כי בדרך שאדם רוצה בה מוליכין אותו אם הוא ברוע בחירתו דחה מעליו מדרגת הקדוש' מה יתאונן וז"ש הוא לא בעא לאתקיימא בעלמ' דדכור' והוריד עצמו הסכימו עמו מלמעלה והורידוהו מדרג' אחר מדרג'. ואחר שיצא חפשי בשביעית נשאר

מכאן ולהלא' במעש' מצותיו וכל עבודתו כאותם שנתגלגלו שהם מעולם הנקב' וז"ש הא מכאן ולהלא' מעלמא דנוקבא איהו. לא בעא לקיימא בה שדח' ג"כ המלכות שאמר ג"כ בגאולת' לא אצא חפשי והרי זה ברצון נפשו כאותו שנתגלגל שנית ולא זכה שנתפס לחרפות ג"כ זה יורה אל החצונים וז"ש נחית לתתא ואתאחיד לתתא שעם היות שעובד השם. הם מהקליפ' אשר לפרי יש בו קצת טעם כענין העבדים הכנענים שישנן בקצת מצות אמנם הם מס"א העובדת:

השתא כיון דהכי הוא כלו' לפי מה שהוא עתה עניינו שנכנס בקליפות אצטריך פגם דהיינו ורצע אדניו את אזנו במרצע והפגם הוא חותם הקליפ' שכל דבריה פגומין. ולא יהי' עניינו בקליפ' תמיד אלא עד בא היובל שהוא כענין עפר דאמרן לעיל שמשם ימשוך אליו החירות מהקליפ' אמנם לא יעלה אל מדרגות עולם הזכר מעולם אלא יהי' בסוד אלה לחיי עולם הנז"ל דהיינו עולם הנקב' וז"ש ומיובל והלא' אתהדר לגלגולא בסוד המ' למט' וז"ש אתהדר לגלגולא ותב. וגומר זכה עביד תולדין בעלמא וגומר הבנים אינם עולים לעולם בעולם הזכר ומוליד כיוצא בו בנים נשמות שהם במ' כלומר מבחי' נקיבות כלומר לא יזכה אלא לנפש כגרים או ירצה שיזכו אל נשמה מבריאה ורוח מיציר' ונפש מעשי' אמנם לא יזכו לאצילות לעולם וז"א בתולות אחרי' וגומר הא איהו כלא הוה וגומר:

אהדר ולא אשתלימו וגומר עתה חזר הכתוב באומרו אם בגפו יבא לבאר אותם שאחר שנתגלגלו ביבום מתו בקצרות שנים ולא זכו לאשה כלל ועליהם אמר לא אשלימו יומוי וגומר כלומר נתייבמה אשתו ונבנה ולא זכה בבנין ראשון לבנים ולא לאשה אלא מת בקצרות שנים עונשו קשה מאותו הגלגול הקודם כי הגלגול הקודם הרוח שהי' בתוך הנקב' נסתלק בטינרא תקיפא דהיינו בחי' הקדוש' מבתר כתפוי דגנתא דעדן כנז"ל והרי יש להם אותה המנוח' המועטת אמנם המגולגל הזה שהוא הרוח והנשמ' הקודמין שנתגלגלו ומתו בקצרות שנים ולא זכו לאשה ועליו אמר אהדר ביבום ולא אשלימו יומוי לאתנסבא וגומר ועליו אמר הכתוב אם בגפו יבא בגפו יצא וגומר עונשו הוא בגפו יצא דהיינו כשהוא הולך אל מקום ג"ע מקום הערירים שהוא בתר כתפוי דגנתא דעדן בטינרא תקיפא ללוח שם באותו רוח הקודם שיש לו ייחס עמו שהוא חלק ממנו שהניח בנקב' בזמן הקודם ונסתלק לגוף הקודם כנז"ל אין אותו הרוח מקבלו אלא אדרבה מקטרג עליו שדוחהו שיתגלגל פעם אחר פעם מפני שפדיונו תלוי בזה כנזכר וז"ש אזיל כאבנא בקוספיתא מקבל עונש מעשיו ע"י המחבלים וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. לזמנא דאתי עוד תעבורנ' הצאן וגומר הענין כי לעתיד עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה א' כי ליהוי מונה חד ולא בהשתא דבינ' היא מונה חדא ולבתר אם

יש זכות בעולם אז מונה אותם שנית ת"ת ויוצאים לעולם אבל אז מונה א' לבדו יהיה כי בצאתו דרך בינה תכף בלי עכוב ירד למטה בלי הפסק ואין עוד עכוב הת"ת לראות אם יזכו אם לאו. עכ"ל:

והריא"ג ז"ל כ' אבל מי מנה עפר יעקב ואיהו יתקן פי' מי בינ' ימנה בשעת התחי' אותם הגופים שנעשו עפר ואיהו דהיינו הבינה הנז' יתקן כלא. כי שם תשובת הדברים בסוד שנת היובל הזאת וגומר ובסוד יתקע בשופר גדול להחיות המתים:

בספרא דחנוך כד חברייא אסתכלו וגומר בספרא דחנוך הי' כתוב כך כד חברייא וגומר וה"פ כד חברייא אשר עיני שכל להם כשיזכו ויסתכלו באותם האותיות דטסין באוירא. נ"א דתליין באוירא שהם היו רואים נפלאות תמים דעים. א"נ באוירא היינו באויר הצלם העומד על ראש של אדם שם יראה חקוק אלי האותיות אע"ד פמת"ר וחקוקים שם להראות כמה גלגולים נתגלגלו הראשוני' שלא הצליחו והשניים שהצליחו וכלם כלולים באותיות אלו וכדאית' בתיקוני'. בי' ל"ג:

ואינון אע"ד פמת"ר הם אותיות אדמ"ת עפ"ר כדלקמן ואז באותו הסתכלות שיזכו לראות ידעו סוף הפסוק דושבח אני את המתים שכבר מתו דהיינו מתים פעם שני' שכבר מתו פעם ראשונ' ועתה בשני' נתקנו כדמפרש ואזיל. והכי נמי פרשו לה בפ' חקת וקלא אתער ואודע והכי אמר וגומר התכת הלשון כך הוא בבניינא תנינא עפר קדמאה אדמ"ת תניינא דאתקן עיקר. קדמאה פסולת לגביה וגומר וה"פ בבנינא תניינא שבו נתקן מה שעוו' אז נקרא עפר שכן עפר יש לו תיקון ועבוד' להצמיח מוצא דשא העולם נעשה על ידו. אמנם קדמא' הגוף הראשון נק' אדמת מלשון דממה צחיח סלע אין בו עבודה ובנין וכן הוא מלשון מיתה שוב אין לו תקנ' ומפרש ואזיל.

תנינא דאתקן עיקר. קדמאה דלא אתקן פסולת לגביה שהוא נתקן עם העיקר. וזה אע"ד דהיינו ע' דתיקן דעפ"ר מתקן לא"ד מאדמ"ת ופמת"ר להיפך מ"ת דאדמ"ת דפסולת בתוך פ"ר דעפר להורות על מציאת התיקון שנתקן זה בזה מתחלתו ועד סופו.

דלא זכי למיהוי בעולם דלעילא היינו עולם הזכר אלא שירד לעלמא דנוקבא כנ"ל אלא שנתקן ע"י יבם או באופן אחר ואחר שכבר נתקן קצת לכך יזכה לחיי עולם התחתון לבד ולא לעולם [העליון] עולם הזכר מקום צדיקים גמורים.

לתווהא בהון כל עלמא כדפי' בפ' תרומה דראון די ראי' (דאי) באינון ו' שנין קדמוניות. פי' שש קצוות:

אעקר גרמי' מפולחנא. שעבר על לא תגנוב ונמכר בגנבתו וזה אעקר לי' הקב"ה וגומר:

ואתמסר לבר נש וגומר שקנ' אדון לעצמו.

ויתעקר משית שנין קדמוניות. מתוך העונש שנענש להשתעבד שש שנים ש"מ שענשוהו מדה כנגד מדה דהיינו לפי שנעקר מו' שנים קדמוניות:
אתאת נוקבי' דאיהי שביעית. קרא מפרש ואזיל ובשביעי' וה"ק ו' שנים יעבוד ונעקר מו' קצוות ואתדבק בשביעית מלכות:
לא בעא לקיימא בי' ובפירוקא דילי'. היא חלוקה שלישית בסיפי' דקרא יצא לחפשי חנם לא רצה להתאחז אפי' בעלמא דנוקבא דהיא שביעית ע"י פירוקא כדמפרש ואזיל. יצא לחפשי יצא מרה"י לרה"ר מקום החנם מן המצות מקום החיצוני' כדפי' בפ' בהר סיני וז"ש:
נחית לתתא וגומר אצטריך פגם היינו ורצע אדוניו את אזנו במרצע ואע"ג דהאי קרא איהו בסיפא דפרשתא אסמכי' איצא לחפשי חנם אל החיצונים ולכך ורצע אדוניו ואח"כ חזר לסדר הפסוקים אם בגפו וגומר אם אדוניו וגומר ומיובל ולהלא' וגומר ואתדבק בהאי עלמא דנוקב'. ארכבה אתרי רכשא ועבדו לעולם עד עולמו של יובל כדפי' ז"ל ואז חוזר ומתגלגל ומתקשר במלכות הנק' עולם תחתון (שמשה) [שמשם] זכה עביד תולדין בעלמא וכולהו רזא דכתיב בתולות אחרי' פי' אם זכה אחר שנדבק בנוקבא עליונ' משם ולהלא' עביד כולהו תולדין מצד עבד משכיל דהיינו מטטרו"ן סוד ז' היכלות דיציר' משכן מטטרו"ן כנודע עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון פי' אדמת הוא רמז אל הגוף הא' שלא נתקן. עפר הוא רמז אל הגוף הב' שנתקן שהוא דומה לעפר שיש בו תועלת לעולם פי' על ראש האדם המגולגל א' שלא נתקן אותיות אדמ"ת טאסין על ראשו ואם הוא מגלגול שני שנתקן אותיות עפר טאסין על ראשו והיינו דקתני טאסין באוירא ביה עכל"ה:

דף קו.

אזיל כאבנא בקוספיתא בתוך כף הקלע מקבל עונש מעשיו ע"י המחבלים עד שעולה שם אל המנוח' המועטת דהיינו עד ההוא אתר דטינרא תקיפא ועאל תמן ומיד נשבא רוחא דההוא יחידאי דקא אשתביק מנוקביה דאמרן לעיל כנז' והיינו שמקטרג עליו במי שנושב ברוח ודוחהו שיתגלגל פעם אחר פעם עד שיזכה לבנים ויזכה הוא ע"י שפדיונו תלוי בזה וז"ש ומיד נפק והיינו בגפו יצא מההוא אתר דטינרא ואזיל יחידאה כחויא. עד דקא אשכח פרוקא וגומר היינו סוד הגלגול ברצונו של הקב"ה או כפי בחי' המזדווגי' המולידים בנים למטה שאינם זוכים לנשמות עליונות אלא מאלו או ת"ח שמתייבמת אשתו כדפי' בתיקונים או סנדלפון המלמד זכות עליהם בסוד מצות קן צפור כנז' בתיקוני'. אבל אם בעל אשה הוא וגומר כלומר והאריך ימים עם אשתו שזכה בה

מן ההפקר כנז"ל או ברחמים לעולם או מהמגורשת והאריכו שניהם ימים על האדמה ולא זכו להבנות בבנים מפני שמתו וכיוצא ויצאה אשתו שזכה בה עמו דהיינו קב"ה לא מקפח וגומר אלא יתגלגלו שניהם יחד בדור א' והקב"ה מזווגם עד שיזכו שניהם בבנים בפעם הזאת. האי לא נסיב אתתא דתירוכין וגומר כלומר בגלגול זה השלישי אין צריך לבקש אשה אחרת מגורשת אלא אותה שזכה בה מקודם מן ההפקר היא מתגלגלת ומתחדשת עמו כנזכר:

אם אדניו וגומר הענין חזר הפסוק לבאר אותה החלוק' הא' שאמר ובשביעית יצא לחפשי דהיינו שמתגלגל ונושא אשה מאין לו אשה שהרי אתתיה אמיה ואמר אם אדניו שהיא מדת המלכות הנק' שביעית והיא אדון כל הארץ ונק' אדנ"י והיינו שאחר שירד בסוד היבום לנקבה וקב"ה חס עליה ואותיב ליה להאי עלמא וגומר כי רבים נשותיהם מתייבמות ואינם זוכים להתגלגל עד זמן מרובה עד ירצה את עונם. האי דמזבח וגו' היינו המגורשת כנז"ל תהיה לאדוני' כמה דאתמר שהוא מוליד למטה בעולם הנקבה בסוד בתולות אחריה רעותיה והיינו שהוא נתקן וכל תיקונו עולה להיות מוליד במ'. ודא איקרי בעל תשובה בינ' והיינו שפגם ביסוד עלמא דדכורא שלא הוליד ועתה תיקן כשהוליד א"כ עלה על המ' בזכר ואפשר דתשובה בכאן במ' בעל ממש שהוא פרה ורבה בה בעלותו אל היסוד המקום שפגם מקודם וז"ש ודא ירית מותביה דההוא נהר שיורש המ' מושב היסוד עם היות שנפל בעמקו בור תחתיות ע"י התשובה עלה משם והיינו הוא יצא בגפו לבדו ע"י תשובתו יצא מתחת המ' לעלות למעלה אל בחי' עולם הזכר כנזכר. אבל אפשר לפרש מלת גפו ע"ד אחרת על הכוונה הנז' וז"ש **אבל תו** וגומר וירצה יצא בגפו יצא ברוממותו שהוא מתעלה ומתרומם למעלה ע"י הבינה כי סתם בני אדם שהם פרים ורבים הם ביסוד צדיקים גמורים וזה פגם בראשונה ביסוד ועתה נתקן בסוד ועפר אחר דהיינו ע"י הבינ' מי מנה עפר ושם אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם. אמר המחבר קודם תנינן ליה מלה בעלמא וגומר נמנא כתוב בהעתקת הרמ"ק ז"ל לא אצא חפשי כמה דאתמר פגים ליה פגימו וגו' ותמצאהו כתוב בדפוס דף ק"ח ע"ב. והביאור לא אצא חפשי וגומר אם בגפו וגומר הכוונה עד עתה פי' הפסוק אם בגפו באותו בחי' שהוא הנפדה בשביעית כדפי' עתה חזר לפרש פסוק אם בגפו באותה הבחי' שהוא אותו שלא רצה ליתקן וכבר פי' בו לעיל פי' אחר ועתה מפרש בו פי' בדרך אחרת דלעיל פירש בגפו בלחודוי והשתא מפרש גפו כנפו כדמפרש ואזיל וז"ש מהו בגפו תנינן כתרגומו בלחודוי יאות כדפי' לעיל. אמנם לדרך זה מלת גפו בדרך אחרת. והן אמת העיקר חסר מן הספר ועכ"ז נפרש בו קצת. לויתן יש שהוא לשון חבור כגון לוי ופי' בת"ת ויש לשון

יללה העתידים לעורר לויתן והוא הקליפה שהם ס"מ ולילי"ת גם זה לעומת זה וגומר וכאשר חטא אדם הא' והלביש העולם בחומר השליט בעולם ס"מ וחייליו שהם סנפיריו וכחותיו ויש לו יחוד עם לילית ואם ח"ו היו עושים פירות היתה הקלקלה מתרבת והיו מחריבין העולם ולזה סרס הקב"ה הזכר וצנן את הנקבה לילית כדי שלא יחרב העולם ועכ"ז בהתייחדם יחד כל העולם מזדעזע שהם גורמים לעולם כמה גזירו' קשות והמסרס את עצמו בעולם הזה שאינו עושה פירות ממש נוחל חלק בס"מ ונקבתו והיינו והוא יצא בגפו כלומר יתדבק בכנף לויתן ויצא מן הקדושה אליו הוא בזכר והיא בנקב' כדמסיק מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' כחיוויא דלא אתחבר וגומר כך דרך הנחש שהולך יחידי שכל החיות הולכות זוגות זוגות כדפי' בב"ר פ' ויחי. ההיא מזבח אחיתת עלי' דמעין פי' מזבח היא המלכות ומי שמגרש אשתו ראשונה מורה פירוד למט' ולמעל' חליל' באופן שהשכינ' מצטערת בצרת בני' המטים מני דרך ולכך לעני הזה אפי' שלא זכה יתן לו אשה מתנת חנם מצד מדת טובה כמו שמצטער' על גירושי' אשה מאישה שמורידה עליו דמעות לכך כינה אותה עתה בכינוי מזבח שמורידה דמעות,

ואתקן ההוא אתר דפגום. היינו היסוד שלא רצה לפרות ולרבות וגרם למיהוי ההוא נהר יחרב ויבש מסטרי' דנשמתי' וז"ש דהא ירית מותבי' דההיא אתר דנגיד ונפיק. ולכך נק' בעל תשובה כלומר בעל ששב אל מקומו ואל מקורו. ה"ג וכלא אתהדר דההיא אתר דההוא דנגיד וגומר אפשר שחוזר להתקשר בבינה ששם שרשי הנשמות ולכך נקרא בעל תשובה שכן. הבינה נק' תשובה וכן נהר נק' דנגיד ונפיק וז"ש:

ואתקין גרמי' ממה דהוה בקדמייתא שכן מקום שבעלי תשובה עומדים כו' ה"ג וכלא אתהדר על תיקוני' דהא אפי' על מה דאית אומאה קב"ה מקבל דכתיב חי אני וגו' וגירסת הספרים היא שפת יתר ובס"י ליתי':

דף קו:

וילד שובב אע"ג דחייבין. כלומר הגם שמוכיחים אותו ועכ"ז וילך שובב בדרך לבו ולא הי' ראוי לרפוא' מ"מ דרכיו המקולקלים ראיתי ועכ"ז אם שב אחרי כן וארפאהו וגומר. **אחזי על חייא**. דכתיב וארפאהו. אחזי על מתייא דכתיב ואשלם ניחומים לו ולאבליו: אלא קב"ה עביד טיבו עם בני נשא. משעת לידתן עד י"ג שנים השכינ' סועדת אותו והולכת עמו כשהוא הולך לבית הכנסת. ולבית המדרש דאלמלא סעידו וסמיכו דעביד לי' א"א להתקיים אפי' שעה אחת לפי שהוא כשני ערלה ולכך י"י לא יעזבנו בידו כנ"ל דף צ"ח. חד מימיני' וגומר להגין עליו מן המזיקין דכתיב יפול מצדך אלף וגומר. ורוצ'

לפרש שני פירושים תשובה עליונה כדפירש לעיל בריש שמעתת' והשתא פי' תשובה תחתונה מלכות ולא שלל הפי' הראשון דהכי משמע לישנא דהא כ"י תשובה אוף הכי איקרי כלומר גם אפשר לישבו על המלכות שכן גם היא נק' תשובה:

בעל תשוב' ממש. שכיון שהוא אחוז בת"ת בעל של מלכות אוף איהו איקרי הכי: וע"ד אפי' צדיקים גמורים וגומר לעמוד בו בחי' זו שיהיו בעלי תשוב' ממש אינם כן אלא אותן שחוזרים בתשוב'. ה"ג ואית חובין דחטי לקב"ה בלחודוי ולא לבר נש:

דף קז.

ולבתר דעביר זמן ופטורא לכולא. כמו שהאריכו בריש פ' בראשית שאפי' הג' חדשים שצריכה להמתין כדי להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני עברו וזהו ופטורא לכולא:

דאיהו אתעביד רגלא רביעאה. דוד נעש' מרכב' למלכות שהיא רגל רביעי לג' אבות חג"ת.

על אבן אחת שבעה עינים. פי' עמה הם שבע' עינים. דהיינו ו"ק והיא שביעית להם והם הם ד' רגלי המרכב' כי נה"י שהוא ענפים מתפשטים מחג"ת והם העיקר והמלכות רגל רביעי עמהם: ה"ג הא סהדותא דלא חב דוד.

מהו חובא דחב לקב"ה בלחודוי ולא לאחרא פי' כבר שללת שבענין בת שבע דהיינו ג"ע שלא הי' בו עון כלל א"כ מהו החטא שחטא לקב"ה דקאמר לך לבדך חטאתי ותירץ דקטל לאורי' בחרב בני עמון. דמסטרא אחרא כדמפרש ואזיל:

ואי תימא אורי' לא הוה זכאי כיון שהי' חתי אפי' שיהרג בחרב מאי אכפת לן מין במינו הוא:

אתגבר על מחנה אלהים דמשריתא דדוד וגומר מקרא מלא בדברי הימים כי לעת יום ביום יבואו על דוד לעוזרו עד למחנה גדול במחנה אלהים:

איליין נוקבין. היינו עיני המלכות המתפשטות בז' נערות ז' היכלו' דיצירה. אילין דכורין. היינו עייניו דז"א הנז' באדרות:

באן אתר הוה בעיניך ארכבה אתרי רכשי. והרע בעיניך כלומר לפני עיניך שהיו רואים אותי ובאותם העינים ממש פגמתי. ונ"ל שהגיר' היא למען תצדק בדבריך שתהא מצודק בדבריך יבא תזכה בשפטך בעצם כלומר לכך תזכני ותוציאני זכאי בשפטך שכשתשפטני במשפט תזכני. אנקיד חלל כלומר דוק מלת חלל: [נ"ל הדיוק מן נקודת הפתח שתחת הלמד שמורה על עבר זו"פ]:

דף קז:

אבל אמר דוד כלומר אבל הפי' הנכון:

שמעי ת"ח כדמפרש בסמוך שהי' רבו של שלמה וארז"ל שבימיו לא נשא שלמה את בת פרעה (אמר הגאון הנשיא זצוק"ל שז"ס הפסוק לא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו פי' זה מדבר בשמעי שהי' עולה במעלות על דוד שנק' מזבח שהיא מדה דמלכות שע"י שהי' מתכבד בקלון של דוד לכן אח"כ נתגלה ערותו עליו ששלמה הי' דן אותו כסוטה וזה רמז כי שמע"י ב"ן גר"א גי' ערות שסופו יתגלה ערותו ע"י המזבח שהוא דוד הע"ה.)

ומה דלא אתחזי לך למנדע מפני הכבוד שגרם דוד הריגתו ע"י הכתב ששלח עמו חתום ליואב הבו את אורי' אל מול פני המלחמה ונודע הדבר שיואב קרא האגרת לפני הכל כדרז"ל וכל זה לא הי' ראוי ששלמה ידע בו:

דהא חכים הוה שמעי. ולכך עשה שלמה דבר שיבין שמעי בחידות ויתקן מה שעוות כדמפרש ואזיל:

תרווייהו דן שלמה למהוי עפר ומיא כסוטה. וגומר הענין לפי ששמעי בכלל קללה נמרצת קראו נואף וקיימא לן בענין הסוטה ונקה האיש מעון שגם הנואף הי' מת באותה מיתה ולהורות שדוד לא נכשל בעבירה כי היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות הי' כותב לאשתו וזה שהוציא שם רע עליו יכנס תחתיו וימות כעין הסוטה במים ועפר כאשר זמם לעשות לאחיו וכן כמו שבסוטה הי' בשם כמו כן הרגו בשם כדמסיק ושלמה עשה בחכמה שאמר לו בנה לך בית בירושלים ולא תצא אנה ואנה אלא שתרבה תורה בישראל וד"ת מכפרים כמשארז"ל בחסד ואמת יכופר עון ובלתי יציאתו אנה ואנה יכפר על יצא יצא ויקלל ויתוקן ולא יצטרך להרגו ויקיים צוואת אביו להמיתו באהלי תורה דכתיב כי ימות באוהל וכדרז"ל הרוצה להחיות ימות ובזה [יוגדל] גבול ישראל בת"ח הנק' מלכים ובזה יכופר קללתו למלך ויחי' ולא ימות והוא לא עשה כן אלא בטל תורה ופרק עול תורה ללכת אחרי ההבל הממון וגומר עתה יגלגלו עליו הכל מלוה ישנה ומלוה חדשה וגבי את הכל בבת אחת וז"ש יציאה חדא לגבי מלכא ויציאה תניינא לגבי עבדין. אלא תרין מילין הכא. כלומר שתי תירוצים בדבר חד אמר וגומר שהשבועה היתה בחרב דהיינו השם החקוק בחרב:

ומלה אחרא. בחרב לאו לאפוקי חץ וחנית אלא בשם מדה כנגד מדה הוא יוצא בקללה דהיינו מילין.

הא מילין לגבי':

דף קח.

ובשם המפורש קטלי'. אפשר שרמז דוד באומרו והורדת את שיבתו בדם כלומר לא תהרגהו ותשפוך דמו באופן כשירד לקבר ירד בלא דם אלא והורדת את שיבתו בכל דמו לשאול הא כיצד שיהרגהו בשם שלא ישפך דמו ארצה וירד בדמו לשאול:

אלא ודאי דוד לא קטלי'. אלא שלמה והשבועה היתי' אם אמיתך אני על ידי לא ע"י אחרים. וא"ת ולמה לא הי' דוד עובר על פשע לז"א.

והא ידיעה. וגומר מקבלים כלא. כל מיני חלאים מעותדים לבוא עליהם אמנם הלב הוא חלק אינו מקבל שום פגם: ה"ג וקביל מה דלא אתחזי לי' לקבלא והיינו החירופים הנרמזים במלת נמרצת "נואף "מרצח "רשע "צורר "תועבה ולכך כבולעו כך פולטו וחזרו הדברים לבעליהן:

ובג"כ וידעת את אשר תעשה לו כתיב כלומר לכך צוה לשלמה שלא ינקהו ולא יפטרהו מכלום.

ותו דהא אילנא גרים כלומר מדתו של דוד שהיא מדת המלכות גרם לדוד שיהא נוקם ונוטר כנחש ולזה לא עבר על פשע. כתיב כי לא תחפוץ ה"ג בלא דל"ת והיא מלתא באנפא נפשא ונקטי' אגב דפי' לעיל סוד לך לבדך חטאתי שהוא בראש המזמור נקט סיפי': לקמי' דאלהים אמר שכן התחיל בראש המזמור חנני אלהים כחסדך וגומר והיינו המלכות וכן בסמוך אמר לב טהור ברא לי אלהים ולפי שמענה לשון אינו תלוי במדת ת"ת לכך י"י שפתי תפתח אמנ' כל דבריו היו לגבי אלהים מלכות לפי שבה פגם בענין בת שבע וז"ש אלא דוד לקמי' דאלהים קאמר.

דהא לגבי' דינא קשי'. הגם שהיא רפיא לגבי דדוד שפגם בה הויא דינא קשיא:

בגסות רוחא הטעם שקראוהו גסות הרוח ולא רמות הרוח וכיוצא שמעתי מהרר"י סאגיש זלה"ה לפי שהתירו לאדם שיהא בו גאוה א' משמנה שבשמינית שהיא חפ"ח הם ס"ד וחלק א' מס"ד מותר אמנם פחות מכאן דהיינו שמוסיף בגאו' ונכנס בחלק אחד מג"ס חלקים הרי נכנס באיסור דהיינו בחשבון ג"ס וזהו הרי זה מגסי הרוח שנטל חלק פחות משמנה שבשמינית.

אתחזי דהא טיבו אית בה: דהכי משמע הטיבה ברצונך ש"מ שיש בה טובה אמנם אינו ברצון:

ההיא הטבה דרצון. הטוב הגמור מרצון העליון מהכתר:

ייטיב וידליק. פירש הטיבה מלשון בהטיבו את הנרות:

דף קח:

ומברכין לצדיקא דעלמא. אינו הברכה שמברכין על אותו פרי. וקליפא דילי' כלומר קליפה קדישא מקיף את עצמו כהדין קמצא דלבושא מיני' לא קליפא מסטרא אחרא.

בההיא זמנא אז תחפוץ זבחי צדק בגין דהא כדין יתחבר כולה אפשר דמלת אז קא דייק שהיא שם יאהדונה"י ח' אותיות והיינו ה' דאלהים. א"נ זבחי צדק זבחים שצדק אתחבר בצדקה דהיינו מלכות עם הת"ת. דהשתא אלהי"ם לא אתחבר לקרבנא וגומר כי שם אלהי"ם כולל כחות קדושים וטמאים וכל אחד יאמר לשמי הקריב הקרבן וז"ש כמה אלהים יסלקון אודנין לאתחברא תמן ולזה לא נאמר אלא אשה ריח ניחוח לי"י כי לא נקרא בשם זה אלא הוא לבדו. ה"ג אלא דלא הוה קודם לכן: ודייקא אני ואני וגומר:

ואם אמור יאמר וגומר אם בגפו יבא וגומר לפי שרוצה לפרש בואם אמור יאמר כמה חידושים לקמן במסקנא הוצרך לחזור ולתפוס אם בגפו יבא וגומר לפרש כל הפסוקים על אותו דרך.

על גפא חדא דלויתן לויתן שבמקום זה היא הקליפה סמא"ל עם לוי' שלו לילית המביאה יללה לעולם ומלשון העתידים עורר לויתן והנה בריאתם היתה צורך לעולם כדי שייראו מלפניו כשיראו רצועות המלקות שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו ונמצא שהוא קיום העולם וז"ש כל עלמא לא קאים אלא [על] גפא חדא דלויתן. דהייינו הכנף שבו מעופף לעלות ולהשטין ולירד ולקטרג והטעם שלא אמר על תרין גדפין יען כי די הי' לעולם בחיצוני [א'] ברוע שהי' מספיק לתת מורא לעולם דהיינו בגפא חדא אמנם הקליפה מעצמה נתרבה להרע ולהשחית ע"ד אני קצפתי מעט וגומר ולולא שנתקצצו ידיו ורגליו שלא יעשה לוי' וחיבור בכ"כ חמימות הי' מחריב העולם בפתויו ואח"כ בקטרוגו ואפשר שזהו שאמר ורזא דא סרס הקב"ה דכורא. שנטל כחו ואונו שלא יפרה וירבה ויעביד תולדין דלא יטשטש עלמא כדקמן וצינן את הנוקבא שע"י קיצוץ ידיו ורגליו נצטננו שלהיבותו. דקיימא דכר ונוקבי'. כלומר דקיימא בחבורא חד דכר ונוקבי'. ודכר ונוקבא ברא לון שד"ו פרצופין נבראו דבוקין אחור באחור ואח"כ נסרס הקב"ה בגוונא דלעילא. ה"ג וע"ד לא עבדין תולדין ומאן דלא עביד תולדין בגפו יבא תחות האי גפא וגומר לתמן אתאחדא ולא עאל לפרגודא מלת יצא קא דייק דהיינו שיוצא מהקדושה רשות היחיד ונדבק בגפו של סמא"ל דהיינו בגופו. וז"ש בגופו יצא ודאי כלומר יוצא מתחת יד הקדושה שהיא הנשמה החוצה ונדבק בגופו של סמא"ל.

ת"ח מה כתיב וגומר. נראה שהגירסא אמיתית עירים כתיב כלל דכר ונוקבא שכן מלת כלל דהיינו במלה אחת נכללו דכר ונוקבא וי"ס דלא גרסי מלת כתיב אלא עירים כלל

דכר ונוקבא ופי' הפסוק שם במקומו בלא ולד כתרגומו ובזה יוכללו בסוד סמא"ל ובת זוגו הנק' ערירם דלא עבדי פרי. ברזא דדכורא עאל וגומר כפל הפסוק בגפו יבא בגפו יצא קא פריש דהיינו אחר שבגפו של סמא"ל דכורא יבא על שלא רצה לפרות ולרבות. א"כ בגפו יצא בנקבתו של סמא"ל יצא דהיינו. יצא מכלל הקדושה וידבק בקליפה הנקבה שהיא קשה ואין בה מיתוק כלל. כנזכר בסתרי תורה ריש פ' ויצא דף קמ"ח עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון וצינן ית נוקבא היינו קציצת ידיו ורגליו. עכל"ה:

דף קט.

ברייך דעבד קב"ה כלומר עם היות שהם בחוץ כגון כלבים שגם הם נאסרו בסירוס ח"ו שיהיה הכוונ' שהם נעשים ע"י הקליפה שאין כח בקליפ' לברוא אפי' שלשול קטן אלא כל הבריות ברואות מהקב"ה והוא השליטם כרצונו וחלק אותם לכחות מהם טמאים מהם טהורי' ולזה אין לסרס. בגנתא דלאו דיליה הענין כי לא לו יהיה הזרע מכמה טעמים א' כי זו אינה אשתו אלא בשאלה כדי לתקן עונו שפגם במ' שגזל בניה ונשמות הראויות לה ולזה יבא עתה בגלגול למטה במ' ויולד למטה והאשה וילדיה תהיה לאדוניה למטה ובזה הוא שב בתשובה ויצא בגפו שמסתלק לעולם הזכר כנזכר ואח"כ יבא פעם שנית להשלים עצמו. י"ג דלוגין י"ד תיבין בפ' שהם י"ג דילוגין י"ג רווחין בין התיבות הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. תליסר דלוגין הם י"ג תיבות שבפ' ואם אמור יאמר העבד ובתיבת י"ד האחרונה הזכיר חפשי נראה כי יכול ליקחם לעצמו וז"א אח"כ הני תליסר דלית בהו חילא אלא מלין דהא אמר יאמר כתיב נר' שמדבר על אמירת העבד שיש בהם י"ג תיבות. ואולי יחשוב י"ג מן אמר יאמר עד סוף הפ' ולא יחשוב מלת ואם שאינו מדברי העבד רק לשון הפ' ואם יהיה כך או כך עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג ואי איהו אשתדל וגומר וקרא הוא דקא מפרש ואזיל אם בעל אשה הוא.

דאשתדל ונסיב אתתא ולא עביד תולדין ולא בעא פי' לא עביד תולדין לפי שלא רצה לעשותם בגוונא דער ואונן שהי' דש מבפנים וזורה מבחוץ או היא לא בעית שמהפכת עצמה בשעת תשמיש ומערה לאשפה וז"ש בסמוך ולא אשגחו לפועל ידייהו דמאריהון והיינו שלא יאבדו אותם הטיפות לבטלה. ויצאה אשתו עמו וגומר איהו יעיל בגפו וגומר אחר שנתחברו שני רשעים רשע עם רשעה בצאתם מן העולם זה יתדבק בסמא"ל הרשע וזאת הרשע' בלילית הרשעה וזה כלא על תיקוני': אי הכי קב"ה יהיב לי' ההוא גנתא.

כלומר אחר שהקב"ה נתנה לו במתנה הרי זכה בה ולמה האשה וילדי' תהי' לאדוני' יזכה בה מחמת מתנה. ואפיל טרפין דאילנא היינו ענפי עץ החיים ששם אחוזים ששים רבוא נשמות של ישראל בס' רבוא עלים או ענפים שבו וזה שלא רצה לפרות ולרבות כל אותם הנשמות שהיו מעותדות לבוא על ידו כופלים מן האילן (בעלי) [כעלי] אילן שנופלים: **ואזער איבא דילי'** אפשר שהם שני מיני נשמות.

הא' נק' טרפין והם הבנים שיש לו לאדם שאינם עוסקים בתורה. והב' הבנים שיעסקו בתורה והם נק' פירות בעצם וזה העני מנע א' מהם או שניהם יחד והוא ע"ד שאמרו רז"ל אלמלא עלייא לא מתקיימין אתכלייא ונקט בטרפין לישנא דאפ"ל שממש מעקר אותם מעץ החיים אמנ' אותם שהם ראוים להיות ת"ח אין ביד' להפילם ארצה. אלא שממעט אות' ולהכי נקט בהון לישנא דאזער:

דאי הוה זכאה כדקא יאות לא הוה תב בגלגולא כההיא עובדא דרב גדל נער שבוכה בכל יום לפני המשיח על שלא זכה להיות לו בן ויהושע בן יהוצדק הכהן הגדול מקימו ואומר לו חיווירי חיווירי הם בניך וכההיא דפ' וישב דף קפ"ו שהצדיק שמת בלא בנים אפי' שהוא צדיק גמור בעיא אנתתי' ליבומי ולא לגופי' אצטריך אלא אחר שצריך תיקון ביבום זה מתתקן. ונטיל מה דגרע ההוא מבועא היינו היסוד דגרים דיהא ההוא נהר יחרב ויבש מסטרא דנשמתא כדאיתא בתקונים:

דכתיב ואם אמור יאמר וגומר דנרא' שהאשה וילדי' תהי' לו לעצמו ע"י רצועה. תליסר דילוגין י"ג תיבות יש בפסוק ואם אמור יאמר וגומר ואע"ג דהא י"ד אמור יאמר חדא חשיב לי'. כד זרענא פולין נתבאר לעיל עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קט:

הא אוקמוה חברייא ולפי פשט הפסוק רצה לומ' שמלת אמר יאמר שצריך אמירו' הרבה וכן לפי דרכו שהם תפלות הכוונה שיתפלל וירבה תחנונים כל ימיו וז"ש והכא בעוד דאיהו בהאי אתתא וגומר וא"ת והיאך אפשר זה שע"י תפלותיו תהיה זו אשתו ובן זוגה בלא אשה. לז"א כתחלת עניינו כן סופו מה תחלתו היה ע"י תחנונים ובן זוגה היה בלתי זכאי ג"כ ע"י ב' סבות אלו תהיה לו לעולם כגון שבן זוגה אינו זכאי והוא מרבה תחנונים אינו נדחה וז"ש כמא דהוה שרותא ברחמי וגומר.

אהבתי את אדוני דבג"ד וגומר קשיא ליה דמשמע שהאמיר' לבד היא אהבתי לז"א שצריך שירבה אמירות ותחנונים והיינו אהבתי דרחים לקב"ה ועם ב' אלו תפלה ואהבה צריך עוד תיקון מעשיו מפני שהוא אוהב אשתו ובניו ואינו רוצה להתגלגל פעם אחרת אלא רוצה שזו תהיה אשתו ואלו יהיו בניו לא אצא חפשי כד"א במתי' חפשי אינו רוצה

למות ולהיותו חפשי מן המצות. מה עביד וגומר לוותר לו א"א כל האומר הקב"ה ותרן וגומר ותפלותיו הרבות מתקבלות מה עושה הקב"ה והגישו אדניו אל האלהים בית דין העליון דנים כמה יסורים ראויים אליו תמורת גלגולו ונודע שהיסורים הם לעולם מצד המ' לכך והגישו אל הדלת דהיינו עניה או אל המזוזה ושם נותנין רשות לשטן לשלוט בו והיינו שיעשה אותו בעל מום איש מכאובות וז"ש וארשים ליה לבי וגומר עד זמן ידיעה תשובה ויסורין וי"ה ממרקן ולזה יובלא שהוא סוד הבינה גמר הכל פודה אותו דהיינו תשובה וי"ה עם היסורין הנגזרים עליו וכאשר יושלם עונו מיד עולה אל מקום שירד ושוב אינו מתגלגל ונתקן הכל:

דלגת בטורין תקיפין שדילג מדרוש הגלגול לדרוש שמעו הרים שהוא בלתי מתייחס. ותירץ שהוא מהענין שעדיין לא השלים הדרוש הקודם וז"ש עד כען בימא תקיפא אלא שיש צורך אל הדרוש בפסוקים אלו וז"ש אבל עד דאזלת וגומר שבדרך הלוכו בדרוש הנזכר פגע בפסו' אלו: תרי קראי ולכאור' פליגי אהדדי כי פסוק א' אומר ריב את ההרים שמורה היות הריב עם ההרים עצמם. ופ' שני אמר שמעו הרים את ריב משמע שאין הריב עמהם אלא הם שומעים הריב ולזה תירץ ואמר אלא אית טורין ואית טורין ותרי גווני טורין אינון כדמסיק. אית טורין דאינון רמאין וגומר אפשר לפרש בזה ב' פי' הא' הרים ו"ק גבעות ו' תחתונות שהם נקבו' למטה או ירצה הרים חג"ת גבעות נה"י על שם המ' גבעה שעמהם. והגבעות לב' פי' בהיותם בפני עצמן נק' הרים כדמסיק ולז"א שמעו הרים את ריב ה' היינו ג' אבות שהם למעלה ממלכות והמ' היא ריב ה' כדפי' בתיקונים ואו' קום ריב את ההרים היינו הגבעות הנזכרות שהריב היא עמהם והיינו או' ריב את עם ודאי וז"ש דהא רדיף מצותין שהיא מ' הנק' ריב ה' שהיא הרודפת מלחמות וריבות אית לגבייהו אם לפי' הא' אם לפי' הב' נה"י שהמלכות עליהם בעלותה אצל הת"ת כי שם מקומה. ובבחי' זו הוא חלוק ההרים שיש הרים שהריב קרובה אליהם ויש הרים שאין הריב קרובה אליהם ולז"א קום ריב את ההרים ואמר שמעו הרים וז"ש וע"ד אית טורין ואית טורין וגו' והא כתיב ותשמענה וגו' והיינו כל אינון דלתתא למטה ממלכות לפי הפי' הקודמים א"כ איך אפשר לפו ריב את ההרים בהם. ותירץ הכי הוא לגבי וגומר כדפי' וכוונת הכתוב קום ריב את ההרים דהיינו בעוד שאינם נקשרים עם ההרים העליונים ובזה יתקשרו הרים בהרים ויעשו ההרים גבעות ותשמענה הגבעות קולך. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' אמור יאמר כתיב: הוא הוצעה לתירץ ע"י דקדוק הכפל. א"נ תירץ מאי דאמרן דאע"ג דארביסר אינון אמור יאמר כתיב ושניהם משמעות א' וחד חשוב. בלחודוי

יחידאי ולא תצא אשתו עמו והכא בעוד וגומר. כלומר הרי ע"ד הפשט נתיישב הכפל דאמור יאמר אמנם לפי דרכנו אמור יאמר היינו ריבוי תפלה כדמפרש ואזיל. וכל הדינין דקאמר כן כתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות עבדים.

אמור בקדמייתא כד אקדים ברחמי. כשהקדים בתפלה ורחמים וחטף מה שאינו שלו. יאמר בסופאי בשעת פקירתו מתודה ובוכה על מעשיו אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי כלומר בשביל כך לא אצא מן העולם הזה שאני עתה מזומן ליכנס לאותו עולם לא אצא חפשי שיחשבו האשה וילדי' לאדונה אלא שיהא נחשבים בחשבוני. וקב"ה קביל לי'. כשזה העני נפטר לבית עולמו הקב"ה מקבלו ע"י התשוב' שקדם ומסרין לי' לבית מלקיותא בפ' פקודי דף רמ"ט איתא דבהיכל נגה באמצעית' דהיכלא אית אתר בד' פתחין לד' סטרי עלמא עשר ממנן לכל פתחא ופתחא וחד ממנא עלייהו וגומר אילין ארבעים וגומר הרי בי מלקיותא בפי' וארשים לי' קב"ה. היינו סוד ורצע אדוניו רשימו שמרד ברבו ויענשוהו יום ביום במכות נמרצות עד זמן ידיעא כפי הגזרה העליונה וכדאיתא התם. כל אינון יומין דאתגזרת עלה. ה"ג למיהוי תחות שולטני' דערלה עד זמן ידיעא. והיינו המכות ואותו פגימו ורשימו שהוא מצד הערלה האחוז בו עד זמן ידוע ואח"כ פריק לי'.

אי מטא יובלא היינו אור הבינה אם מתגלה כעת ההיא ע"י מעשה הטוב שעשו התחתונים רחמיו רבים ופוטרי' אותו מהעונש וזהו ועבדו לעולם פי' ועבדו יהא נרצע כעבד באותו פגימו עד זמן ידוע או עד שיתגלה העולם העליון בינה ופסקא לקרא בסכינא חריפא ועבדו או לעולם:

אסתס עינוי ההוא סבא רגעא חדא. הענין כי זה הי' להם התבודדות ודבקות למעלה והיו רואים ומשיגים בעיני השכל ועיני בשר סתומות כי א"א להשיג במושכלות בפתיחו דעיינין כ"א בסתימו דעיינין כדפי' בתיקונין ואז השיג שהי' הקב"ה בכעס על בניו והיה הקב"ה אומר לאבות הנק' הרים שמעו הרים את ריב ה' כי ריב לה' עם עמו וגומר והוא שמע הויכוח הזה א"נ למעלה היו עוסקים בדרוש הזה ולזה הניח דרושו ותפס הפ' הזה וזהו שהוא ממש נתן טעם לדברי הדרוש הזה בלתי קשר ואמר לעצמו.

אי סבא עד השתא הוית בעמקי ימא. דהיינו בסודות הגלגולים העמוקים והשתא דלגת בטורין תקיפין דהיינו בדרוש ההרים העליונים מי' הכניסך בתגר זה ותירץ לעצמו ואמר, אלא ודאי עד כען בימא תקיפא אנת. כלומר היית בעמקי דרושי הגלגולים ההם קרה מקרה שפגעת באינון טורין רמאין דהיינו ע"י סתימו דעיינין השגת שהיו למעלה עוסקים בויכוח זה או בדרוש הזה ולכן. השתא אית לך לאגחא וגומר ודוק אומרו בשאלה לשון

דלגת כלומר דלגת ממקום למקום בלי טעם ובתי' תי' ואמר פגעת באינין טורין ואערעת בהו כלו' לא דלגת אלא שפגעת בהם כמי שעוסק והולך בעסקיו ופוגע בחברו בשוק בלי ידיעת ההקדמה שיפגע בו. והאי דקאמר השתא אית לך לאגחא קרבא בעמקי ימא ובהנהו טורין. שנראה שלא נעתק עצמו מכל וכל מדרושי הגלגולים המכונים עמקי ימא ללכת אחר ההרים אלא ששקולים הם ויבאו שניהם ובשניהם מיירי והכי הוא דהכי איתא לקמן דף קי"ב ערבינהו ותנינהו וכמ"ש בס"ד. הוית בשלם בדרושים השלמים האלה בסוד הגלגולים ובעית לכל האי (אתם) [אתה] בקשת ממש בידך לאגחא קרבא כלומר לכנוס בדרוש זה של שמעו הרים את ריב ה' דהיינו קרבא ע"י דאסתימת עינך דאלמלא כן היית בשלם. לתברא הני טורין לשבור קושיות שבפסוקי ההרים.

חד כתיב ריב את ההרים שמשמע שהריב הוא עם ההרים וחד כתיב שמעו הרים את ריב ה' משמע שהריב הוא עם ישראל וכדמסיים קרא כי ריב לה' עם עמו וגומר קשו קראי אהדדי:

טורין רמאין לעילא לעילא הם חג"ת והוצרך לומר לעילא לעילא א' לשלול בי"ע וא' לשלול נה"י. לאילין כתיב שמעו הרים את ריב ה' הזמינם לדיינים שישמעו הריב והויכוח שיש לו ית' עם ישראל טורין תתאין לתתא מינייהו. הם נה"י ואומר לתתא מנייהו. לשלול שאינו מדבר בטורין שבבי"ע אלא הם תתאין למטה מהם לבד ולא יותר למטה. לאלין כתיב קום ריב את ההרים דהא רדיף מצותין וגומר כלומר רדיפת מריבות אית. לשכינתא גבייהו דאילין תנאים שהם בנה"י כנזכר בתקונים דף נ"ג והיינו הריב וקטטה שיש ביניהם בעסק התורה א"כ רדיף מצותין וגומר היינו דמפרש לקמן במסקנא דמלתא דף קי"ב אמאי ריב דא בגין דבהו תלייא כל חובא דעבדין ישראל וגומר כמ"ש בס"ד. כל אינון דלתתא דהיינו נהי"מ דמדרישא קרי לחג"ת הרים סיפא דקרא משמע דנהי"ם הם גבעות עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קי.

הרים ואיתנים כולהו חד כלומר המדות שיתייחסו בשם הרים יתייחסו בשם איתנים דהיינו אותם שאמר עליהם קום ריב את ההרים בהם אמר והאתנים לדרך הא' ולדרך הב' אותם ו"ק שקראם הרים קצתם קראם איתנים ומתוך דוחק זה הפי' האחר עיקר שיש הרים שהם חג"ת ויש הרים שהם נה"י והשתא אתי שפיר שבפ' קום ריב את ההרים היינו נה"י ובפ' שמעו הרים את ריב ה' היינו חג"ת והאיתנים הם נה"י כדמסיק הלת עילאין לעילא על רישייהו דהיינו חג"ת שהם ראשים לנה"י נקר' הרים ותלת לתתא מנייהו נק' איתנים דהיינו תרי סמכי ביתא מימין נצח ומשמאל הוד דהיינו שני

עמודים יכין ובועז שהם מעודדים למ' בשפעם ומזונם שהם שחקים טוחנים מן לצדיק וצדק וחד חדוה דביתא יסוד שהייחוד ע"י ולזה קראם איתנים שבחזקם הם מוסדי ארץ מיסדים ומעמידים הארץ שהיא המ'. דכתיב משכיל לאיתן האזרחי וגומר וא"כ איתנים חג"ת ולא נה"י כדקאמרת. ותירץ דאיתן האזרחי לא בחסד אלא ביסוד שהוא מצד החסד נקיט לאשפעא למ' והעד איתן מושבך שהכוונה היסוד ששם מושב הקני ע"י משה וז"ש בקר דאברהם כי אברהם חסד והבקר יסוד ששם מאיר אברהם החסד וז"ש הבקר אור והאנשים וגומר דהיינו. ביוסף ולדעת הסבא בקר דאברהם ובקר דיוסף הכל א' ולא כן דעת הזוהר בינוקא בפ' ה' בקר תשמע קולי. וז"ש דא עמודא דהיינו יסוד דכל עלמא דהיינו מ' וכל אשר למטה ממנה קיימא עליה ונזונים ממנו וכאומרם העולם עומד על עמוד א' וצדיק שמו דכתיב וצדיק יסוד עולם והוא יונק מצד החסד וז"ש ונהירו דיליה ירית מאברהם והיינו בקר דאברהם ומצד היותו מאיר בחסד נק' נהר יוצא מעדן דהיינו ג' ראשונות שהחסד לוקט מהם ומשפיע ע"י היסוד וז"ש הנהר היוצא מעדן איקרי **משכיל** לאיתן האזרחי משכיל הוא היסוד ע"י שהוא המשכיל ומורה הספי' העליונות הנעלמות למעלה לדוד שהוא מ' והיינו או' תורגמן שהמ' בבחי' למטה אין הספי' העליונות הנעלמות למעלה מאירות בה אם לא ע"י היסוד שהוא נוטלם ומעבה אותם בבחי' שהם מתגלים במ' ומשכילם וכיון שמשכיל הוא היסוד א"א לפרש איתן האזרחי היסוד וממילא הוי בחסד והדרא קושיא לדוכתא דג' אבות נק' איתנים ולא נה"י כנז'. ותי' איתן האזרחי תרין דרגין אינון כלו' אם כדס"ד הל"ל משכיל לאזרחי או משכיל לאיתן אמנם או' איתן האזרחי תרין דרגין אינון דהיינו חסד ויסוד וממה שלא אמר אזרח האיתני אלא איתן האזרחי ידענו שעיקר הכוונה יסוד נק' איתן נקשר בחסד ומאיר מכחו והיינו ממש כענין הבקר אור אור הוא אברהם בקר הוא נהר כי ע"י האור המאיר נעשה בקר נמצא אור בא ונמשך לבקר והיינו הבקר שהוא החסד האיר באור והיינו ממש איתן יסוד נעשה אזרחי בחסד הנק' אזרחי וז"ש אוף הכי איתן האזרחי שלא אמר אזרח האיתני ועם היות שאין הכרח גמור למלת איתן יש לנו הכרח גמור למלת אזרח וז"ש אזרח הוא אברהם וכיון שבהכרח גמור אזרח אברהם אומר איתן האזרחי אינו אברהם אלא מדה אחרת המכונה באזרח והיינו איתן כמה דאתמר דא ההוא נהר וגו'. ואו' משכיל לאיתן שהוא כפול ירצה כי איתן האזרחי הוא בחי' היסוד מחסד לבד אמנם יקרא משכיל מחכמה דהיינו עדן עילאה ויש ליסוד שתי בחי' הא' היותו איתן האזרחי להמשיך למ' מחסד לבד והב' משכיל שהוא בחי' נוספת על בחי' איתן האזרחי שהוא נהר יוצא מעדן עילאה משכיל לדוד מהספי' העליונות הנעלמות בחכמה ובכתר.

ובקר אור הוא בחי' למטה משניהם דהיינו היות האור מאיר ביסוד ונעשה בקר אמנם איתן האזרחי היינו עלייתו למעלה בחסד והוא יותר מבקר אור כנז' והקשה מפ' בירח האיתנים שהם האבות הרי קושיא א' ועוד שהם מצד הדין וז"ש דאינון איתני עלמא והטעם שהג' לדין מצד הירח עצמו שהוא מצד הגבורה דהיינו תשרי שהוא סוד הדין אל"ף בי"ת למפרע תשר"ק וגו' כי מצד הימין האותיות ביושר אבג"ד וגו' ומצד הגבורה הוא בהיפוך. והשתא ניחא אומרו משכיל מצד הימין לאיתן מצד השמאל האזרחי חסד וז"ש עתה באחרונה ותו לא הקשה קושיא זו קודם פסוק זה וז"ש לדבריך היה לו לומר משכיל איתן שהם ב' בחי' ביסוד כיון שלא חלקת בין משכיל לאיתן בין ימין ושמאל. אילו כתיב משכיל לדוד כדקאמרת כלו' הוא פי' משכיל ביסוד שהוא משכיל לדוד ונק' משכיל ע"ש שהוא מתורגמן למ' להכי מקשה ואמר בזולת מה שהקשה למעלה כפל משכיל לאיתן קשה עוד שלא נז' דוד כלל בפסוק:

אית משכיל ואית משכיל וגו' כל לשון משכיל הוא מצד החכמה שהוא נק' שכל והשכל במוח ולכך ל"ב נתיבות נק' כל א' וא' שכל שכל וגו'. ולכך אית משכיל ואית משכיל ולעולם מצד החכמה אלא דאית משכיל לעילא והוא החכמה בעצמה כדמסיק ואית משכיל לתתא והוא היסוד מצד החכמה ומשכיל לאיתן הוא משכיל לעילא דהיינו בזמנא דההוא נהר קם בתיאובתא דהיינו בהיות היסוד מתעורר בחשק הזיווג וצריך להמשיך הזרע משם מסוד החכמה לכך הוא מסתלק למעלה בקשר הספירות כולם מצד הבינה כל שייפין חדאן מצד השמחה ומתחברן לגביה להקשר כולם עמו להמשיכו סוד שפע השמחה וז"ש וחדי לקבליה וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. דאל"ף בית"א אהדר למפרע מתתא לעילא דע כי ודאי ראש האצילות מלמעלה למטה היא כסדר האל"ף בית"א שלנו מתחיל מא' וסיים בת' היא המ' וכאשר אנו רוצים לעלות מלמטה למעלה להעלות האותיות אל הבינה מקום אשר ממנה חוצבו נתחיל מאות ת' עד א' כי כך הסדר ובזה יתורץ לך כמה קושיות על נכון וז"ס תכנת שבת שנתקן על סדר תשר"ק להעלות האותיות שירדו מבינה הנרמזים באל אדון. וע' היטב ותמצאהו אמת באו' מתתא לעילא עכ"ל. וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' תלת עלאין לעילא. חג"ת על רישייהו דנה"י:

ואלין אקרון מוסדי ארץ. שנצח והוד הם תרין דדכורא שקתות המים ויסוד נחל נובע ומשקה לארץ מלכות. אתנים אינון שכן כל הגוף נשען עליהם וחד חדוה דביתא.

ואיתנים אקרון אמנם ההרים של מעלה הגם שהם איתנים לא אקרון איתנים. א"נ אלו להיותם כלי ההולדה איתנים אקרון. בערך פעולתם ואיתני' אינון. מש"כ בחג"ת אע"ג שהם עלתם אינם איתנים:

לקבלא ולאסתמרא. היינו לקבל ההכאה במגן ולאסתמרא [גרמיה] (גרמא) דא בקר דאברהם. יסוד הנמשך אורו מן החסד וכוונת הכתוב כך הוא וירא את הקני ויאמר איתן מושבך כלומר תוכל לומר ולהתפאר שאתה אחוז באיתן שהוא היסוד אחר ששמת בסלע. מלכות קנך. שכן שם מקום אחיזת הגרים בסוד גר צדק כנודע. והיינו הבקר אור. כלו' הבקר שבא לו האור מלמעלה וז"ש ונהירו דילי' וגו'.

נהר היוצא מעדן איקרי בפ' ויחי רבו הפי' חד שהיסוד הזה נמשך מעדן חכמה בסוד חבל הכסף הנמשך מהמוח עוד פי' שם מעדן מעידונא דכולהו שייפין וגו' והיינו סוד שמן כתית הנז' בפ' פנחס.

משכיל דא נהר. היינו היסוד שהוא תורגמן לדוד לאודעא לי'. דהיינו סוד גילוי האורות וההנהגות המוסכמות למעלה שמגלה היסוד למלכות.

איתן האזרחי. אברהם איהו לעילא ויהי' פי' משכיל היסוד הוא מתורגמן אחד שיש לו לאיתן האזרחי שהוא החסד שמתרגם ומשמיע הסודות העליונים לדוד מלכות והיינו כי היסוד יש לו קשר עצום עם החסד שהוא שושבינא דמלכא עד שקוראה כמעט כל השמות החסד.

הא ידענא כלו' הא ידענא יישוב הפסוק וליתא להאי פרושא דפרישית. אלא דאיתן האזרחי הם שתי מלות כמו הבקר אור וגו'.

השתא סבא קום קאים על רתיכך דהשתא תנפול. מתרי טעמי חד מקרא דשלמה וחד ממילך כלו' לאידך פרושא דפרישת איתן האזרחי אזרח אברהם איתן יסוד כיצד יתיישב משכיל לאיתן דאילו כתיב משכיל איתן האזרחי ניחא דמשכיל זה נק' איתן מההוא אזרחי כדמפרש ואזיל וירח דא הוא תשרי וגו' שלהיות שבו נברא העולם ונברא בדין שכל אלפא ביתא למפרע מורה דין לכך נולדו בו האבות שהם האיתנים מוסדי ארץ.

אלו כתיב משכיל לדוד כדקאמרת שהנהר הזה מתורגמן לדוד. ה"ג בזמנא דההוא נהר קם בתיאובתא. בסוד והקימותי את בריתי כנז' בפ' נח. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קי:

סליק עד מוחא כי צריך להמשיך השפע מסוד החכמה לכך הוא מסתלק למעלה בקשר הספי' כולם מצד הבינה וז"ש כל שייפין חדאן מצד השמחה ומתחברן לגביה להקשר כולם עמו להמשיכו סוד השמחה וז"ש וחדי לקבליה ואיהו סליק מדה אחר מדה עד

הבינה ומשם סליק עד החכמה להמשיך השפע אתפייס לגביה להמשיכו וחדי לקבליה שהחכמה נכנסת בבינה ומשם בחסד משפיעו וז"ש וכדין משכיל טיפות השפע מימין וז"ש ואודע ליה ע"י אברהם רחימוי והיינו לאיתן האזרחי כל מה דאצטריך לפי בחי' היחוד וצורך העולם ועתה היסוד מושכל ומושפע מהחכמה והחכמה משכיל להשפיע ביסוד. וז"ש וההוא מוחא עילאה משכיל לאיתן. אמנם אחר שהיסוד משפיע למ' חזר היסוד להיותו משפיע ומשכיל לדוד ממש בחי' היסוד למ' כבחינת החכמה ליסוד וז"ש איהו משכיל לדוד כמה דהוה וגו' ובזה נתקן כפל משכיל לאיתן האזרחי ונתקן טעם למה לא נזכר דוד אמנם קושית ירח האיתנים עדיין במקומה עומדת ועלה קא מהדר לתרוצי השתא באומרו בירח האיתנים שאין הכוונה ממש על ג' אבות שהם חג"ת ממש במקומם אלא דייק לישנא דקרא או' בירח האיתנים כי ירח היינו מדת המ'. ועוד דייק לשון או' דאתיילידו ביה איתנים והכוונ' שהאבות מתמצאים ונולדים במ' ושם מצד הדין נק' איתנים והמ' ירח האיתנים ודאי שבה נמצאים ג' אבות קשים בדינם וז"ש בניינא לתתא בנקבה כגוונא דלעילא ויש בה ג' אבות שהם גוף וזרועות לה והיינו ירח האיתנים דאתיילידו דאמרן וז"ש דאתיילדו וגו'. ואו' הרים סתימין שג"כ בה ג' אבות נק' הרים לפירוש הא' שפי' לעיל בקום ריב את ההרים שהם גבעות ואידך פירושא ירצה נ"ה. וההוא איתן יסוד בינייהו לפי הפי' או בין בחי' המ' או בין נצח והוד:

שבעין מפתחך דאורייתא התורה ת"ת ומ' יחד היינו ז' מדות שהתורה נפתחת על ידם כל א' מעשר והיינו ע' פנים לתורה כד מטא לתשע וחמשים היינו יסוד שביסוד כי נ' הם חג"ת נ"ה וח' שביסוד עד הוד שביסוד ויסוד שביסוד ט' ושם כח היסוד העיקרי להשפיע ולייחד ומטעם היות סוד הייחוד העליון נעלם ונסתר ואין ראוי שיראה אפי' מדרך הטבע לכך לא הוה מסר ליה שלא לגלותו לחוץ כלל. כל מפתחן עילאין נ"ח מחסד עד הוד שביסוד. ותתאין עשר שמ' בהאי מפתחא תליין מפני שהיסוד עומד בין העליונים לקבל מהם להשפיע למ' ולקבל מהמ' התעוררות להשפיע למעלה:

איתן מלשון חוזק להראות על חזקו מצד הגבורה לעורר הייחוד איתן לשון לאיתאה שהוא מביא השפע מהאברים כולם למ' והוא נחל איתן שוטף בחזקה שפעו היורה כחץ. וכל אינון איתנים שם נ"ה שהם ג"כ חזקים בדין שהם טוחנין מן לצדיקים ביה תליין שכל פעולתם אינם נמשכות אלא ע"י והוא העולה למעלה ומביא האור ומבשלים הם אח"כ אותו כנז"ל וביה קיימין ממש מתאחדים ונכללים בו והיינו צבאות שהם נצח והוד צב"א או"ת יסוד מורה על אחדותם עמו.

ולבר מן גופא ירצה כי מדה זו יוצאה מקשר האיברים לחוץ והיא ביה לגופא דתורה שבכתב להמשיך לתוך התורה שבע"פ ולגלות ענייניו ונסתריו לתורה שבע"פ וז"ש ולבר מן גופא דתורה שבכתב איהו אודע ליה ומשכיל ליה למ' בענין שכל סודות הת"ת וכל ענייניו ע"י מדה זו וז"ש איהו עיקרא ומפתח לתורה שבכתב וכד אתתקנת תורה שבע"פ דהיינו המ' לקבל ממנו להיות היסוד נכנס בנקודת ציון נמצא היסוד פתח לזה ולזה מקבל התעוררות מלמטה מהמ' להעלות למעלה עד החכמה בסוד אשה ריח ניחוח לה' ונוטל שפע מהחכמה ומוריד אליה וז"ש איהו מפתחא דכולא שהוא פותח עליונים ותחתונים ואז שהוא מאיר כל מה שלמעלה נק' משכיל לדוד. וכמו שהם בסוד הזכר סוד א"ב ג"ד ביושר הם בסוד חותם המתהפך במלכות למפרע תשר"ק וז"ש ומגו דירתא תורה שבע"פ שהיא הנק' ירח האיתנים ע"י איתן שהוא היסוד ואיתנים נ"ה נק' ירח תשרי דהיינו תשר"ק אותיות וגו' שהם חתומות בו והיינו או' ויקהלו אל המלך שלמה וגו' דקאמר לעיל ואות יו"ד הנוספת בתשר"י להראות שאותיות שבה הם מכח הזכר וז"ש אבל בגין דאיהו רזא דשמא קדישא דהיינו הוי"ה שהוא הת"ת שממנו מקבלת האותיות חתים קב"ה את שמיה י' והטעם למה יו"ד כי הוא מורה על הייחוד להראות על מוחא שמשם האותיות וההשכלה כנז' גם להראות על ראש היסוד שהיא ג"כ י' כנז' לפי בחי' היא נוטלת אותיות השם בתשרי שהוא בחי' היסוד נוטלת אות י' כנז' במזבח שהיא מצד הבינה והדין והאש על המזבח וגו' נטלא ה' והיינו הרש"ת ומפני שאות ה' דינא ואותיות תש"ר דינא ואין ראוי שבמזבח ימצא דין בדין אלא שלום בין קב"ה לישראל לכך באו רש"ת אותיות על הסדר ביושר. ובמלת ותש"ר נטלא ו' שאז היא משוררת אל הזכר. ובאתר דא חתימו וגו' כלומר עם היות שכל האותיות הם בה עד סוף האל"ף בי"ת עכ"ז באותיות תש"ר הוא חתימו דשמא קדישא דאחתים בה ובאותיות אחרות יהיו בחי' האחרות.

וההוא מפתחא שהוא יסוד כד פתח בתורה שבע"פ בעינן דאשתמודעא ביה ויהיה נרשם בו ולזה תחלת עסק התורה שבע"פ תני"א להורות על אותיות היסוד הנק' אית"ן כי בהתפשטו לתורה שבע"פ ואז נעשה לבר מגופא הוא תניא שכוונתו ברייתא ונ"ה נכללים עמו בעת שהם דבקים בת"ת נק' איתנים כנז' ובעת שהם דבקים במ' נק' תנאים שהם נראים לבר מגופא כנזכר:

הרים כדאמרן שהם חג"ת והאיתנים כמא וגו' שהם נה"י שהם ודאי יסודות לארץ העליונה ומעמידים אותה במזונות הצריכות לה שהארץ העליונה יסודה למעלה ממנה. ואו' מוסדי ולא יסודי ארץ להראות דמנייהו קביל כל יומא מוסדי ר"ל שתמיד הם מיסדים

לארץ. מאן הוא דיכיל כלו' אפי' נבראיו השכלים הנבדלים כ"ש יש' הגשמיים וע"ד אמר לאלין שהם כחות נאצלים יוכלו לסבור שמוע תוכחתו. דא הוא מצותא חדא וגו' כלומר המ' היא הריב ובה שתי בחי' או בחינתה בחג"ת והיינו אומר שמעו הרים את ריב ה' או בחינתה בנה"י והיינו ריב את ההרים וע"י שתי ריבות אלו שהם ב' בחי' למ' נצח בהו קב"ה ועם היות שהם עם ישראל הם כאבא דאוכח לבריה ברחמים שיוכלו לסובלם בענין יעקב או' בבטן וכל כוונתו עם היות שחסר הוא לפרש סוד בטן הסוטה שבאותו חלק הניתן לסמא"ל עקב את אחיו שהוא עשו ששרו ס"מ כדמסיק לקמן ועל ענין זה הביא ענין קלא דאתתיה וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. השתא אית לאודעא מלה וגומר הענין כד ירתא מ' השפע מיסוד הם סוד האותיות ירית להו למפרע כי הם יורדין דרך בנינם התי"ו בסוף וגומר וכאשר נוטלת מ' נוטלת תחלה התי"ו הקרובה אליה עד שמגעת לאלף כדרך הפושט מלבושיו כמה שהניח אחרון נוטל ראשון ולכן איקרי תשרי אותיות למפרע ועיקר האותיות הם תש"ר אבל היו"ד אינה משם כי היא משמא קדישא דאתרשים ביה וחתם וגומר עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' משכיל ליה ואודע לי'. היינו החכמה מקום השכל מוחא עילאה ממשיך לאיתן יסוד ע"י האזרחי חסד לפי שהוא רחימו שכן החסד הוא ענף החכמה וכל מעשיו נעשים על ידו.

אתתקן בתיאובתא גרסי' [ל"ג] אית משכיל ושיבוש הוא שנפל בספרים אלא בירח האיתנים דאתילידו וגו' ומסקנא דתירוצא [היא] וה"פ כי מלת האיתנים הוא לשון כולל והכוונה לומר בנין העולם ויסודותיו וכולל במלה זו הרים ואיתנים חג"ת ונה"י וז"ש בניינא לתתא איהו כגוונא דלעילא כלומר שבנין תחתון שהם נה"י הם כגוונא דלעילא חג"ת:

ואתיילדו בי' הרים ואיתנים. אלא שלא נזכרו הרי' בפסוק הטעם הוא לפי שהם סתימין ולא הזכיר אלא האיתנים. אמנם במלת האיתנים הוא כולל הכל ולעולם אימא לך דאיתנים הוא בנה"י:

לתשעה ושתין. כפי החשבון יהי' היסוד שבמלכות הנק' נקודת ציון והיא בחי' נעלמה וז"ש הוה חד מפתחא גניז וסתים דלא אתמסר לי'. לפי שהוא מקום היחוד.

כל מפתחן עילאין. ג' ראשונות.

ותתאין ז' מדות תחתונות.

בהאי מפתחא תליין כי היא הכוללת כל הבחי' העליונות ומפתח שפותחת כל האוצרות אמר לי' איתן פי' תקיף וחזק שכן כשהיסוד העליון קם בקיומי' ונכנס בנקודת ציון

נעשה הכל בחי' אחת ונק' בשם א' דהיינו ציון כנז' בפ' צו דף ל"א. וכל אינון איתנים. נה"י. בי' תליין בו תלויים גלוים למטה. ובי' קיימין. בו מושרשים ועומדים. ה"ג ולבר מגופא דתורה שבכתב איהו ואיהו אודע לי' ומשכיל לי' איהו עיקרא ומפתחא לתורה שבכתב וכד אתתקנת תורה שבעל פה לגבי' איהו מפתחא דכלא ומפתחא דילה ודאי כדין משכיל לדוד וגומר. וה"פ ולבר מגופא דתורה שבכתב איהו. כלו' תורה שבכתב הוא הת"ת וזה האיתן שאמרתי הוא חוץ ממנו שאינו כ"א בעולם הנקבה בחי' מצויינת שבה כנז'. ואיהו אודע לי' ומשכיל לי'. פי' תורה שבכתב שהוא ת"ת אודע לי' לאיתן זה שהוא היסוד. וכד אתתקנת תורה שבע"פ. שהיא המלכות כשמתקשטת ומתתקנת לגבי' תורה שבכתב שהוא הת"ת. איהו מפתחא דכלא. זה האיתן פותח כל אוצרי האברים העליונים ומפתחן דילה שפותח נקודת ציון. כדין משכיל לדוד. שמגלה למלכות כל הדברים והנהגות העולמות. וראיתי ספרי' ישנים שגורסי' כד מטא לתשעה וחמשין והיינו יסוד שביסוד דהיינו ראש צדיק שמשם יוצאים כל הברכות כנזכר בפ' ויצא וכפי גירסא זו האיתן הזה הוא בחי' היסוד המצויין שביסוד ויתיישב המאמר בלי עקום כלל. ומגו דירתא תורה שבע"פ אתוון למפרע פי' זה המפתח יורש המלכות בסוד צדיקים יירשו ארץ ולזה נק' המפתח הזה תש"ר אותיות למפרע שכן אלפ"א בית"א למפרע היא במלכות כנודע והמפתח הזה מסבתה קונה שם תש"ר אותיות למפרע כמוה. רזא דשמא קדישא. כלומר שכל סוד השם הגדול דהיינו י' חכמה ה' בינה ו' ו"ק נמשך אליו. חתים בי' קב"ה את דשמי' יו"ד. ה"ג והוי תשרי. במזבח חתים בי'. פי' במזבח שהיא מדת המלכות להראות שתשר הזה שהוא היסוד כלול בה חתים בי' ה' הרשת עד חצי המזבח דהיינו בה' שבה כלול בה רש"ת דהיינו תש"ר והתש"ר הזה מגיע עד חצי המזבח היינו חצי הגוף מקום הייחוד. (אחת דכורא) [אתת דבורה כו'] וחתים בי' ו' דהיינו ותשר דבורה הענין שכל הנסים שנעשים הם ע"י היסוד כי הטבע הוא מצד המלכות ולכן הצדיקים שהם ביסוד מהפכים הטבע וכן נצוח המלחמות של דבורה הי' ע"ד נס ולהראות שזה הנס נעשה ע"י היסוד דהיינו תש"ר דקא' נעשה ע"י השפעת וא"ו ת"ת לכך חתים בי' וא"ו ותש"ר דהיינו וא"ו ת"ת עם תש"ר שהוא היסוד גרמו השירה הזאת ע"י הנצחון שעשו: **ובאתר דא חתימו דשמא קדישא**. פי' במקום הזה של ותשר דבורה הוא תשלום וחתימת השם כי עיקר השם הוא יה"ו והמלכות פועלת על ידם נמצא שתשר זה הוא היסוד שקונה שם זה מן המלכות שבה סוד תשר"ק ולהורות שאין פועל שום הנהגה רק ע"י אות א' מהשם הקדוש לכך נחתמו בו ג' אותיות יה"ו היינו סוד ג' הנהגות הנהגת החסד והנהגת הרחמים והנהגת הדין זהו כללות השמועה:

וההוא מפתחא. יסוד כד פתחא בתורה שבע"פ דהיינו במלכות בעינא לאשתמודע לי' היינו ידיעת התורה שבכתב ע"י תורה שבע"פ שמפרשת ומבארת תורה שבכתב: וז"ש ודא הוא תניא איתן. כלומר כשאיתן זה פותח התורה שבע"פ כדי לפרש תורה שבכתב צריך למוד ועסק בה וזהו תניא:

ברייתא לבר מגופא הכריח שתני' היא ברייתא והיא לבר מגופא ת"ת אינו מכלל הת"ת תורה שבכתב אלא מתושבע"פ יחשב שהוא פי' לגופא דאורייתא והם תמכי אורייתא דאלמלא תורה שבע"פ שהתנאים מבארים. אין מקום [548] לתושבע"פ שהם התנאים וכמו כן למעלה ירכין הם נה"י מעמידי הגוף ועמודיו והם לבר מגופא דהיינו ברייתא וז"ש איתנים אינון תנאי"ם עמודים סמכין לבר מגופא: השתא אית לאודעא מלה כלו' ידעתי שיקשה לכם למה אני צריך להפוך האיתנים התנאים אית"ן תני"א וכי לאו בכלל מאתים מנה כי מלת איתנים מורה תקיף בכל הדברים לז"א השתא אני אתרץ דתרווייהו אצטריכו דלגבי תושב"כ איקרון איתנים. יען כי הם עמודי ברזל תמכי אורייתא אמנם לגבי תורה שבע"פ מלכות איקרון תנאי"ם שצריך לתנות ולשנות במשניות ובברייתות שהם תורה שבע"פ. ושרי זינך. גרסי' והאיתנים כמאן דנפיק מחקלא ע"ד צחות קאמר זה שמלת והאיתנים מלשון תוקף וחוזק כמי שיוצא ממקום המלחמה ונצח את אויביו שיוצא בכח. דהא מתמן אתזן פי' אתזן האי ארץ מלכות לצורך עצמה ומיניהו קבל כל יומא להשפיע לעולמות התחתונים. שמעו הרים וגו' מאן הוא דיכיל למיקם בריב דקב"ה גרסי'. וה"ק שמעו הרים כדאמרן והאיתנים וגו' כלומר מה שפירשנו לעיל שההרים הם חג"ת והאיתנים הם נה"י הוא יתד שלא ימוט אפי' לזה הפי' אמנם מה שכתיב קרא כי ריב לי"י עם עמו מאן הוא דיכיל למיקם בריב י"י. והיינו דברי הנביא כמתרעם מדבריו ית' ואומר להרים העליונים חג"ת שמעו הרים את ריב י"י שאני מריב עם י"י על מה שרוצה לעשות ריב עם ישראל אהה י"י אלהים מי יוכל לעמוד לפני זעמך כ"ש ישראל ובזה צודק בעצם לומר שמעו הרים את ריב ה' כדיינים השומעים הריב וז"ש.

וע"ד אמר לאילין שמעו הרים. פי' לאילין הרים העליונים ב"ד של חג"ת.

שמעו הרים את ריב י"י הרי מצותא חדא אמנם מצותא תניינא הוא.

קום ריב את ההרים ממש כדמפרש ואזיל. קום ריב את ההרים הוא מצותא אחרת שמריב הנביא בשם הקב"ה עם ההרים ממש וז"ש דנצח בהו קב"ה כלו' נצח אותם בריבו עמהם והיינו עם ג' אבות ממש והולך ומפרש הריב שיש לו עם יעקב הוא.

[548] נ' שצ"ל לתושב"כ.

בבטן עקב את אחיו וגו' כדלקמן. וז"ש ביעקב וגו'. כנראה שמתחיל ומונה שלשתם והתחיל ביעקב אלא שחסר יצחק ואברהם.

כל אילין ריבות וגו' הקדים הקדמה זו שכל דברי ריבות האלה בין כי ריב לי"י בין קום ריב את ההרים אינן דברי קנטוריא אלא כאב את בן ירצה וכאשר ייסר איש את בנו.

ביעקב כתיב הולך ומונה הריב שיש לו ית' עם ההרים ומנה את יעקב אלא שחסר בספרים:

מה ריב איהו כמה דכתיב בבטן עקב את אחיו. הכריח מכאן שהריבות הם כאב את בן ירצה שהרי הריב הוא קטן התביעה כדפי' ז"ל בס"פ האזינו כדי שלא ישמחו א"ה כל זה נראה לכאורה שהוא מפרש פי' שני בפסוקים אמנם אפשר ליישב שהוא מסקנא דמילתא שהרי כי ריב לי"י לאפי' בו לעיל כלל והשתא חזר ותפס הפסוקי' שמעו הרים כדקאמרן לו' שאינו חוזר מפירושו אלא יתד הוא שלא ימוט אמנם סיפי' דקרא כי ריב לי"י צריך לפרשו והסבא בעצמו מתמיה מאן הוא דיכול למיקם בריב י"י פי' בריב אחד כ"ש בשני ריבות דכתיב פעם שני קום ריב את ההרים. וזהו קום ריב את ההרים מצותא תניינא ובוודאי ינצח קב"ה בהו באילין תרין ריבות לישראל. א"כ אין להם תקומה תירץ ואמר.

כל אילין ריבות לישראל כולהו (**באבא**) [**כאבא**]. שאין הכוונה אלא לתוכחת מפני האומות שלא ישמחו כנזכר ועיקר.

האי קלא דיכלא וגו' חסר ראש המאמר וענין קלא דאתתא וקלא דנחש הנז' כאן הם הנז' בפ' שלח בדף קס"ח בענין תלת קלין וגו'. בכתיבה דקה [כוונתו שזה שייך לאותו צד שנדפס בכתיבה דקה] בכלא דחה יעקב לעשו וגו' ענין זה עיקרו בפ' תולדות יצחק בפ' ויתרוצצו הבנים בקרבה כי שם ביתו בדף קמ"ה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קיא.

ת"ח דלית וגומר הן אמת ענין זה העיקר חסר מן הספר ואית ביה חליף וחסר ויתיר ועכ"ז נבאר בו קצת הענין כי סתם קול נעשה הבל העולה אם קול דברי תורה עולה למעלה בלי עיכוב ותפלה ושבח וכיוצא ואם דברים בטלים ולשון הרע ודופי ע"כ יש להם דרך ומבוא למעלה אמנם ג' קולות הם שאין להם דרך ומבוא למעלה כלל והם קול האדם בעת פטירתו וקול נחש כשהורגים אותו קול אשה על המשבר כדפי' בינוקא אמנם נעשה מהם כחות. וקול האדם נעשה ממנו כח הנקרא אוב ובו משתמשין בעלי אוב. וקול אשה על המשבר וכן קול הנחש מפרש התם שקול הנחש נעשה ממנו כעין תחת מחילות הקרקע. וקול האשה הוא עולה עד פתח היכל לבנת הספיר כדי שיפתחו את רחמה ללדת וזה

דוקא קול אחרון אמנם שאר קולות שהיא צועקת הוא נאחז בנחש שהנחש גרם לה זה כאו' בעצב תלדי בנים. וכמו שבא נחש על חוה והטיל בה זוהמא כן קול זה ונעשים זכר ונקבה ככלב הכרוך בכלבתא מין במינו וזה דוקא באשה הרעה שהיא דביקה בחצונים בא' מב' דרכים כדמפרש ואזיל. חייבתא היא לילית ואיפה בית היכלה כדכתיב זאת האיפה. ואתתא אתחממא בהו מעוררים בה יצה"ר להתחמם במחשבה רעה עם בעלה וכיון שכן מושכים שם מהנפשות העשוקות הנז"ל בריש דבריו אותם שגלוי לפני הקב"ה שיחמיצו וכמו שבעון הנחש נתחממה חוה ע"י הזוהמא והולידו אדם וחוה שלא כראוי כנז' בתיקונים שלא הספיקו להמתין עד ליל שבת בעונתן כן ממש הם גורמין עתה חבלי לידה לאשה זו כנז' והיא מתחממא במחשבה רעה ומולידה מאלו הראויים להתעשק כדפי' התם. כח הוא כח לילית. ועושקיהם לילית עצמה, הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. וגריס נפקת מגו איב"ה. בפ' פקודי רס"ו נתבאר כי בהיכל חמישי של הטומאה נק' היכל איב"ה. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' קלא דחוויא לאתדבקא בה [וזה שייך לחלק המתחיל האי קלא שנדפס בכתיבה גסה] היינו הנז' שם בפ' שלח לך כי קול האשה כשצועקת בחבלי' אם היא אינה נזהרת בנדתה וגומר כדמפרש ואזיל קול הנחש משתתף עמה לעשוק את הוולד.

לאתדבקא בה. כשאינה שומרת ימי ליבונה דבק בעלמא. ולאתאחדא אם היא אינה זהירה אפי' בימי נדתה אז מתאחדת בה ונעשים גוף אחד וז"ש ולאתאחדא בה'

ולאשתתפא בה היינו כשמקדמת חד יומא לטבול אז משתתף בה בשיתוף גמור. א"נ איפכא לאתדבקא אם לא נטרת סואבת נדתה דבוק גמור ולאתאחדא בה. אם לא נטרת ימי ליבונה. ולאשתתפא בה. כד אקדמת יומא חד לטבול ועיקר.

כמה דמתאחרן היינו אותן נשים שמתאחרות מלטבול לצער את בעליהן. הכי אקדים קלא דנחש. פי' מקדים ע"ד עליית הקולות וממתין שם עד שבאות אותן הקולות של אלו הנשים המתאחרות ומתדבק בהם.

בתר סאובתא. נ"ל לגרוס.

סאובתא בתר סאובתא:

בשעתא דחייבת ומרשעת. היינו לילית הרשעה נפקת מגו איבה היינו היכל ה' מהקליפות כנז' בפ' פקודי דף רס"ו.

ואתתא אתחממת בהו. אשה זו שילדה אתחממת בקולה ובאותו קול הנחש שעמה.

ואגלים בחדא מתגלם כח חיצוני.

עד דמשטט ועאל במעהא ונכלל באותו עובר ואחרי צאתו לאויר העולם נעשק ע"י לילי"ת כדמפרש ואזיל ההיא חייבתא תרגום המרשעת היא חייבתא והיינו לילי"ת. שליחא דההיא חייבתא גרסי'. [בכתיבה דקה]:

כדין עקב את אחיו. מלת כדין לא גרסי' לי' בס"י.

משעתא דעקב לאחוי. נ"ל שצריך לגרוס דעקב לי' אחוה וכדקאמר לעיל בסמוך עקב את אחיו ודאי דעבד לי' עוקבא:

אנת דאיקרי עקב תשופנו כלו' סרסהו ודרשהו את עקב תשופנו בקדמיתא בעוה"ז בגלות ובגירושין והוא ישופך לראשך לבתר דהיינו סמא"ל שהוא ראש צרים:

יעקב דיוקנא עילאה הוה. בסוד ו' והיינו באונו והיינו באון ו' בכח ו' שרה את אלהי'.

ודיוקנא דיעקב דיוקנא דאדם קדמאה הוה. היינו סוד השרטוטים שהיו בדיוקנא של יעקב היו ממש כשרטוטין שהיו באדם הראשון כדאיתא בפסיקתא זוהר כ"י. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קיא:

חטאת רובץ היינו ס"מ הרובץ בפתח היכל לבנת הספיר מבחוץ ששם נוקבא דתהומא רבא כדפי' קלא בתרייתא שהיא נענית במפתח הקב"ה ללדת והמפתח מלאך ושמו ידוע. ובטן למעלה הם בכחות הפנימיות בקדושה ואין לו שליטה שם וכן באשה זו עם היות שיש לו שליטה להכאיבה כאו' בעצב תלדי בנים עכ"ז אינו שולט בה להמיתה ח"ו אלא נדחה מבטן עליון ומבטן תחתון אם לא אות' שהם מתים בשעת לדתן, ירך דיעקב הוא סוד הנצח כדפי' בספ"ר בארוכה בשער ירך יעקב. וענין רוח מיעקב הכוונה שפגם ס"מ בירך והפגם הוא היותו יונק משם ופורץ בו פרצה כאומ' ותקע כף ירך יעקב שעשה בקיעה בצנורות הקדושים בענין שהנבואה היה משם נמשך לחוץ ע"י דין הנמשך מהמדה ההיא לפעול החצונים ושמואל תיקן זה שהיה מתנבא משם ומשך נבואתו משם כאו' וגם נצח ישראל והדין כולו נשפע למטה במיתת שאול ובניו ומדה זו נתקנה עד עולם ושוב לא היה לו בה אחיזה. והטעם שרוח יעקב הוא כי הבטן רוח לו כשהטיל זוהמא בחוה ופגים לה פרי בטן והיה נאחז בקדש גם מצד אברהם היה אחוז בישמעאל ומצד יצחק היה נאחז מצד עשו אמנם יעקב תיקן תפלת ערבית והעלה המ' למעלה מהירכים להיותה בטן ופרי בטן שלם י"ב שבטי ישורון שלמים וטהורים לכך בא על יעקב וחטף הירך והיינו והוא צולע על ירכו ואבד בטן ורוח ירך וענין הירך שרוח שלא יוכל אדם לעסוק בתורה שהוא הגוף ת"ת אם לא יהיה צולע על ירכו שאין לו מזון והיינו יששכר שהיה עני נזון מזבולון והיינו ברכי רבנן דשלהי ובזמן שמואל נתקן ירך

זה והיינו בזמן דוד שהיו מתפשטים בגדוד להתפרנס ולעסוק בתורה וכ"ש בימי שלמה וחזקיהו וכיוצא והטעם מפני שנבטל יעקב קצת מן התורה לעסוק בצאן לבן ולכן ותקע כף ירך יעקב ופי' רז"ל שנטל ב' אחיות רמזו על זה כי לסבת שתי אחיות הוצרך לעבוד י"ד שנים. וכנגד בטן וירך יהבו ליה בטן וירך סוטה לינקם ממנה כי זה שמחת החצוני לעשות דינים ונקמות בבטן וירך שהיה בקדושה ויצא חוצה ושם ירבה נקמותיו ולהיות הירך חביב יותר מפני שיגע בו יותר לכך אמר ונפלה ירכה ר"ל להפילו לכלב ולא אמר כן בבטן וז"ש מכולא לא אבאיש וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. כד אתא שמואל נטיל וגו' וחטף ליה מיניה וגו' הוא סוד פגימת זוהמת הנחש בחוה שאז היתה סוטה ואח"כ ע"י אברהם יצחק ויעקב השלימו ותקנו הכל האמנם היה עדיין מקום אחיזה לנחש בירכה כי עדיין לא הוסר משם הזוהמא עד דאתא שמואל ועיין זה בפ' תולדות דף קמ"ג ע"א כי שם נתבאר דרוש זה. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' כמאן דאתון אמרין. [וכאן חוזר להא שנדפס בכתיבה גסה] דמיד עושקיהם כח היינו ליליתּ.

אית לך רחימין אפשר דהיינו על האבות שעסקנו בהם כמ"ש קום ריב את ההרים והתחיל ביעקב כדפי'.

אינון מגיחי קרבא היינו ריב את ההרים דקאמרן הם בשלום עמך. לא אעדי מנאי מאנא קרבא הגם שהם אנשי שלומי בדיל לאדכרא שמי.

על פתחא פתח הבטן. ועל טורא (דבניינא) [דבטנא] ע"ש שכשהאשה הרה ללדת נעשה בטנה כהר גבוה והנה החטאת הזה שהי' רובץ בפתח הבטן נדחה משם ויוצא והולך לו אלא שבעוד שהאשה אינה נטהרת מנדת טומאת לידתה חוזר ופוקד אותה עד יום טהרתה כדמפרש ואזיל.

דנשיכין דחויא היינו דם נדות שיוצא מנשיכותי' בחבלי יולדה. א"נ נשיכין דחויא הם הקללות שנתקללה האשה ע"י הנחש דהיינו צער בתולים צער לידה צער ולדות וגו' כנז' בפרקי ר' אליעזר.

וכל דא בגין דהאי בטן אתדחייא היינו בטן חוה שנתקללה ואתדקייא מפני הנחש.

הא ודאי אתדחייא מההוא בטן. היינו בטן רבקה שנדחה משם ע"י יעקב שדחהו כדלעיל וכבר ידעת שיעקב ורבקה באו לתיקון עון אדם וחוה. ולית לי' חולקא. לא בעלמא דאתי ולא בעלמא דין. בבטן דלתתא דשאר נשין השתא רחימין דילי אציתו כמדבר עם האבות שהי' עוסק בהם קום ריב את ההרים שמעו הרים את ריב י"י. א"נ כלפי שלמה ועבדין דילי' קאוור לעיל שלמה וגוברין תקיפין ייתי וישכח חד סבא וגו' וכמדבר עליהם אמר

לעיל אי סבא השתא אית לך רחימין ואת משתעי כמאן דלא חמית אינון מגיחי קרבא וגו'. וכן הכא קאמר השתא רחימין דילי אציתו כמדבר עמהם כלו' שמעתם איך תירצתי ויישבתי הפסוקים עתה אציתו עוד תוס' דרוש בענין זה וזה עיקר.

כד אסא שמואל נטל ההיא ירך וסלקי' מההוא אתר. והיינו ע"י וירם הטבח את השוק (ואת העלי') [והעליה]. ובג"כ הני ברכי דרבנן דשלהי וגומר אפשר שזהו שאמר הכתוב ועברתו שמרה נצח פי' עברתו ואיבתו שמרה לישראל בשביל הנצח שהיתה שלו וחטפוהו ממנו. וכ"ש ירך דרבנן שכן יעקב הי' ת"ח איש תם וישב אוהלי' כמה דעביד קב"ה לעילא. להשמיט את הקליפה מאת הקדש כמו כן עבדי ישראל לתתא. כגון שעיר ר"ח ושעיר עזאזל כנז' בכמה דוכתי שהכל היא כוונה עליונה להפריד החיצוני מהתאחז בקדש.

דחי לי' יעקב בבטן ובבכורה ובברכה כנז"ל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון כד אתא שמואל נטל ההוא ירך וגומר נראה שזהו שאמר הכתוב וירם הטבח את השוק והעליה ויתנה לפני שאול עכל"ה:

דף קיב.

העוזבת אלוף נעוריה לילי"ת אשת זנונים וכיוצא בו הסוטה ונקמתה ע"י ממש. ולא ראה עמל צד החצוני יש שנק' עמל ואון כנז' בזוהר פ' בלק. ואו' בכל עמלו כלומר מה יתרון לאדם כאשר כל עמלו ואין לו יגיע מצות כדמפרש ואזיל. תחת השמש שאינו עולה למעלה במקום שכר המצות אל עולם העליון. לא בעא דיעביד תולדין כל אדם מוליד במקום מרכבתו וכיון שזה בחצונים אם יוליד יוליד רשעים כמותו לכך ראוי שיסורם כחצונים. רות אמרה ופרשת וגו' כאן חליף חסר ויתיר. ועכ"ז הכוונה שהנאחז בקדש מוליד ומי שהוא נאחז בקוץ אינו מוליד ורות רצתה להוליד צדיקים כבועז ולכך רצתה ליכנס בכנפי הקדש שיש בה פריה ורביה ולא בכנף החצונים שאין בו פריה ורביה ולזה אמרה ופרשת כנפיך ועם היות שהאשה אינה מצווה על פריה ורביה עכ"ז כותבין אגרת מרד על היבמה וז"ש כי גואל אתה והנאחז בחצונים אם בגפו יבא דהיינו כנף החצוני כדפי' לעיל והיינו גפו לשון כנף החצוני לשון יחידאי דהא בהא תליא כנז'.

טורין דלתתא היכלות הקדושה ז' הנערות שבהם שמוש המלאכים בקשרם עם הכחות למטה כדפי' לעיל כפי א' מן הפי' בענין טורין דלתתא שהם גבעות בערך הספירות העליונות כנז"ל: ריב ודינא שיהיו מושפעים כל הכחות מצד הדין והגבורה כעין מחיוה למט"ט שתין פולסי דנורא דהיינו התהפך ו' היכלות לפעול דין מצד הגבורה העליונה וזה קשה מאד לכחות העליונים שמיד החצונים מזומנים שם לקבל הדין לפעול

בתחתונים והיינו סוד הכנס החצוני בהיכלות ובזה לא יוכלו לפעול בעלי המעשית כלל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' עד דלא יתבר. גרסי'. אוף הכי אתתא כגוונא דילי' בארעא. כלו' האשה המנאפת תחת אישה. היא כגוונא דאשת זנונים לילית הרשעה שמזנה עם כל העולם ולבתר יהבת שיורין לבעלה כנז' בפ' פנחס:

דהא חויא אזיל לי' ה"ג.

דהא אשתאר עמל דאית בי' יתרון דהיינו עמל תורה ומצות

אלא אדם אית בעלמא. היינו אדם בליעל איש און בעלה של לילית ואומרו בעלמא לאפוקי אדם העליון שאינו נמצא בעוה"ז שכל העולם הזה היינו בי"ע כלם כגרגיר חרדל בים הגדול נגד אדם דאצילות וכן שלל באומרו בעלמא אדם דבריאה אדם דיצירה וזהו בעלמא דהיינו אדם דעשי' הארורה דאיהו משתדל תדיר בביש. יורד ומסטין עולה ומקטרג תדיר וע"ד כתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו. עמל וכעס לפתות לבני אדם ולעלות ולקטרג דהוי עמל זה תחת השמש אדרבה חסרון לו שלעולם חוזר העונש על ראשו כנז' בריש פ' וישב. ועאל תחות גדפוי. ה"ג והם דוגמת כנפי השכינה כנז' בריש פ' בראשית וכמ"ש בסמוך ופרשת כנפיך וגו' כך יש לאדם בליעל זה שתי כנפים כי גם זה לעומת זה עשה האלהים השתא איהו דלא אשתדל למעבד תולדין וגו'.

ריב דכתיב קום וגו'.

אמאי ריב בגין דבהו תליא וגו'. כאן נתן קצת קשר בדרוש הגלגולים עם פסוק קום ריב וגו'. דאיירי בהו לעיל כי זה שלא השתדל בפרי' ורבי' גם זה עון פלילי ובאילין הרים תתאין נה"י תליא נמי האי חובה בכלל כל חובין דעבדין ישראל לגבי אבוהון דבשמיא. לפי שממעט את הדמות כדרז"ל. אמאי ריב דא בגין דבהו תליא כל חובא. הטעם כי אלו ההרים דלתתא נה"י הם לבר מגופא ויש בהם צד אחיזה לחיצונים כנז"ל ולכן כל פגם עון התחתונים נאחז בהם מאי טעמא כלו' מאיזה טעם כשיעשה ריב בהם ימשך שלא יתלה כל חובא דעבדין ישראל שימושא דכל מלאכין וגו'. שהם מעולם היצירה ושרשי המלאכים וצבאות מעלה הם נ"ה כנז' בפ' פקודי דף רל"ב אצל הללוהו כל צבאם ובהיות בהם הריב שהם שרשי הצבאות כל שלשולא נפל כדמפרש ואזיל דככביא ומזלי גם נק' נ"ה ככבים ומזלות כנז' שם בריש פ' שמות ובהיות הריב בהם כל הככבים ומזלות התחתונים שבעולם העשי' והשבעתם לא יהוי בי' תועלתא, עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קיב:

תרי מילין דס"א הוו כי ירך הוא חלקם שרווחו כדפי' בסוד מדור דהיכל עצם השמים ולבושין בסוד בטן מדור דהיכל לבנת הספיר דהיינו ההיכלי ההוד ומ' ולכך זו קשה להם יותר מהכל ורבנן הם סוד למודי ה'. אבל שבתי ואראה נראה שבשובו תלוי הראיה ולמאי דמסיק ניחא שהעושק כולו מצד השמאל וכיון שהיה הולך ולומד חכמה נכרית והיה יודע בסודות הקליפות ומעשיהם בתחתונים והעושק שהם עושות והנעשקים מהם לכך אמר שבתי ואחרי שובי במה שלמדתי שם ואראה את כל וגו' נופל וגלוי עינים הם עז"א ועזא"ל האסורים בהרי חשך והם שורש לכל חכמות חצוניות קוסם קסמים ומעונן ומנחש ומכשף: ה' רמה ידך וגו' הוא להכניע החצונים. מהרמ"ק זלה"ה. וע' בספר אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג זלה"ה כ' דאיקרון בתולות אחריה וגו'. הם ז' היכלות ולהיותם מעלמא דנוקבא לכך נק' בתולות. ואומרו אחרי' הטעם שהם אחרי' בלכתם ילכו ובעמדם יעמודו ובשעת הייחוד הם מעלין אותה ונכללת בסוד הייחוד כנז' בפ' תרומה ופקודי.

דהכי הוו עבדי ישראל מוסב אל השבעת הככבי' ושמוש המלאכים דקאמר לעיל.

סגי אתקיפו לון ישראל פי' הרבה חוזק נתחזקו ישראל בעצמם בחטיפת הירך שחטפו מהקליפה. א"נ אתקיפו מלשון ויחר אף ה' ומתרגמינן ותקיף רוגזא דה' כלו' הרבה הכעיסום ישראל לשאר עמין באות' ירך שחטפוה ממנו וז"ש בסמוך מרדכי הוה אחמי וגו' שהכוונה היתה להכעיסו שכבר אותו ירך יעקב שעשקה הקליפה חזרה הקדושה וחטפה ממנו אשכחן רתיכין דילי' היינו המזיקין שהם מרכבה דסמא"ל עלה אשכחו לכלות בגדיהם של ת"ח לפי שע"י הבגדים שלו שהיו של עשו לקח יעקב הברכות וז"ש בגמ'.

הני מאני דרבנן דבלו מחופיא דידהו וכן בסבת ירך יעקב שחזרו וחטפו ממנו לכך.

הני ברכי דשילהי מינייהו הוי. וה"ג ולית מלה ול"ג מ"ד לית מלה וגו' האי קרא רמיזנא בי' ואתמר לעיל דומיד עושקיהם כח היינו כח דההוא רוחא לכך נאמר שני פעמים ואין להם. מנחם חד מלילית וחד מההוא רוחא אבל שבתי אני כלו' רישא דקרא לא אתמר בי' מידי:

שוי אנפוי לסטר מזרח וחמי מאי דחמי. אפשר דחמי אינון שית יודי"ן ותלת ווי"ן דאינון אתוון דברכת כהנים כנז' בפ' תרומה דף ק"ל ה"ג ולבתר תב לסטר דרום וחמי מאי דחמי ולבתר תב וגו'.

גדפא ימינא על גבי עמודא דאשא רמז להמתקת הדין ע"י ימין עליון.

וגופא וגפא שמאלא על גבי עמודא דעננא לרמוז על רב חסד שהוא הת"ת מטה עצמו וכח השמאל כלפי חסד דהיינו עמודא דעננא שכל ענן הוא מצד החסד וכל [זה] הי' לרמוז לו שיכניע כח החיצונים אשר הוא הולך שמה אליהם:

חתים כורסיא וגו'. כי היכי דלא ליתיב עלה אשמדי כנז' בגמ' או איזה כח דסטרא אחרא בעוד שהי' הולך לתרמוד במדבר. ואיהו נטיל עזקא. וגו' לשמיר' בדרך ובעוד שהוא מתעכב שמה.

עד ההוא אתר דזיתא תמן היינו אותו זית שממנו הי' לוקחין תרין טרפין לשלוח לשלמה לסי' שיבא שם ללמוד מהם איזו חכמה שנתחדש להם מחדש. קרא בחילא ואמר שלמה הי' קורא בחיל ה' רמה ידך כמדבר כלפי השם שהי' חקוק בעזקא דחקיק עלה שמא קדישא רמה ידך כלו' כחך גדול עשה באופן שלא יראוני כדי שלא ישלוט עלי עינא בישא דידהו וזהו בל יחזיון וגו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קיג.

וכי זעירין כלו' כל העשוקים נראה פרטי העשוקי' וזה אי אפשר שיסבלהו השכל. ותירץ שאין מלת כל כולל פרטי האישים אלא מינים שהם ג' או ד' כדמסיק. עשוקים באתר עילאה לעילא בסוד נשמתם כאשר הקליפה גוברת והיא עושקת הנשמות מהקדושה והם הם העשוקים אח"כ למטה שהקב"ה נוטל אותם קודם שיחמיצו והיינו שלילי"ת הורגת אותם והם עשוקי' לתתא כנז"ל ועכ"ז בדרך זה יש מינים רבים וז"ש אבל סגי אין אינון כלו' כללות הענין שיש עשוקים רבים בדרך זה וכל א' מטעמו כדמפרש ואזיל:

לית עשוק וגו' כלו' הגדול שבהם שעשקו מרובה וטרחו גדול מפני שהוא לסבת עון אין לו טורח גדול אלא נעשק מהקליפה ונח ומסתלק אמנם זה נעשק לעונש ויש לו כמה טורח כדמפרש ואזיל. פוקד עון אבות וגו' נראה דאבות ובנים לאו היינו אבות ובנים גשמיים אלא רוחניים והיינו סוד הגלגול כי הגלגול הראשון יקרא אב לגלגול הב' בסוד פעמים שלש עם גבר והיינו שלישים ורביעים והענין כי העושה עבירה ידועה דהיינו שהוא עשוק בדם נפש מדה כנגד מדה עשק עושקים אותו בסוד גלגולו:

אית עשוק משאר עשוקין וגו' הנראה כי העושק את חבירו איזה עשק שיהיה בממונו גורם שהקליפה תתגבר ותשלוט ותפרוץ פרץ בקדושה ויעשוק בני האיש הגורם הרעה ההיא ואותם הנשמות בבואם למטה הם בהכרח עשוקים בגופים שמתים בקטנותם מפני שלא יחמיצו שעמדו בתוך הקליפה כי זה גורם לנשמות אלו להרשיע אם לא יכרתו בקטנות' כנז"ל ובג"כ אמר את כל העשוקים מפני היותם מינים הרבה ומלת כל העשוקים אהדר למינים לא לאישים כנז"ל:

ואמאי אינון עשוקים אשר נעשו כלומר קרא קא מפרש אמאי אינון עשוקים ואמר אשר נעשו תחת השמש. אשר גרעו מבעי ליה כלו' לפום פשטיה דקרא דקא אהדר אל העושק הנעשה וקאמר עשוקים דהיינו אותם הגרועים מן העולם קודם זמנם אי עשיה דילהון וגו' כלו' כל עשיה שהיא לטוב ולהועיל ברוחני לא נעשה תחת השמש דהיינו בעולם הגשמי אלא למעלה מן השמש שהוא מסתלק מעולם הגשמי לעולם הרוחני אמנם אלו העשוקים עשייתם בהוייתם בגוף בעולם השפל אינו להועיל אלא להתעשק ולהכרת ולכך נעשו תחת השמש עשייתם בגשמי לבד:

היך נעשו הקשה כי עשוקים היינו אחר עשיקתם א"כ היך נעשו קודם היא עשייתם ואח"כ נעשקים. ותירץ שהם נק' עשוקים על שם עושק הנשמה שם למעלה וז"ש אלא כיון דעשוקין תמן מרוחיהון א"כ תחלה הם עשוקים ואח"כ נעשו למטה כנז' ועשייתם תחת השמש ולא למעלה מהשמש משום דכיון דעשוקין תמן מרוחיהון אמאי נעשו כלו' לאיזה תועלת עשייתם אלא רוחין ודאי נעשו אתעבידו בהאי עלמא כדי שלא יהיו רוחות גרועים בלי גוף משועבדים תחת יד הקליפה לעולם ח"ו לזה אתעבידו בהאי עלמא כדי שיהיו נכללי' מעולם תחתון ובזה כיון דאשתכלל גופא דילהון ואתעביד ההוא רוחא בגופא זך ונקי ביאה טהורה כראוי ולא הגיע לידי עון שלא גדל וז"ש בלא לכלוכא דחובין בהאי עלמא כדין אתעשק גופא כמא דאתעשק רוחא שאין סבה לסלוקם אלא מטעם עושקם הקודם ועם היות שניתן רשות לחצוני לשלוט בבני אדם ולהמיתם אין הנאתם בשאר המתים כבאלו. וז"ש ודא איהו גופא דאתהני ביה יתיר מכולא מפני שאינם מסתלקים על עון אלא בטהרה ונקיות כנז' ואין ספק שאלו מסתלקים כעת וחוזרים ומתגלגלים בגלגול לזכות במעשה המצות פעם אחרת ולא נתקן בזה אלא שיצאו מתחת ממשלת הקליפה כנז'.

ועשיקין אחרנין יש וגו' פסיק לקרא בסכינא חריפא את כל העשוקים היינו כל מיני עשוקים שבעולם וז"ש ועשיקין אחרנין יש בכמה זינין שאינם נכללים בגוף ולזה אמר ראיתי את כל מיני העשוקים אמנם יש מין א' והם אותם אשר נעשו ואשר נעשו לא אהדר לכל העשוקים דרישא דקרא. ואשר נעשו הם הממזרים שהקליפ' נותנת להם נשמה מאותם העשוקים שתחת ידה כנז"ל:

כמא דהני וגו' קשיא ליה דלעיל פי' דרך אחרת בעשוקים לזה אמר שכולם נכללים במלת העשוקים אשר נעשו כי כמו שאלו הטריחו את קונם לעשות גוף כזה כן ענין העשוקים יש לו טורח כביכול שצייר להם גוף וגשם יגדל ואח"כ עושקים אותם ונמצא טורח ללא

תועלת כנז'. ועל כולא קאים שלמה מלכא וגומר על הבלתי נעשים ועל הנעשים בכמה מינים שונים כנז':

רבי ונטיר כבר פי' לעיל שממש הקליפה מטפלת בגידול בנים אלו שהם כמו בניה וחושבת לגדל אותם לרצונה ואח"כ הקב"ה מצוה עליה להמיתם ובורחת הנשמה מידם ונשארת בלי דבר בטורח לבטלה ולריק כנז"ל. עד טענה כלו' כל דיניו של הקב"ה הם מצודקי' על הצדק הגמיר עד שהנדון בעצמו מצדיק עליו הדין אבל העשוקים האלו דיני הקב"ה בהם נסתרים עד שמרוב הסתרם והעלמם נשאר לבעלי דינין אלו טענה אבל לא שהטענה יצדק לפני הקב"ה על האמת. כבר עבר עבירה כלומר בעבירה הראשונה שעשו בהגיעם לי"ג ויום א' מיד נעשקים כדי שלא יחמיצו עוד כי בודאי ירעו ולא יטיבו ולא יאריך אפו להם עד שישובו בתשובה כנז"ל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב: עשוקים באתר עילאה דלעילא וגו' זה יובן מדף צ"ו כי תחלה אותם הנשמות הם עשוקים מלעילא כד בעאן לנחתא מגו טיקלא ואח"כ הם עשוקים לתתא זמנא אחרא כד מתין בתוקפא דאמיהון ואסתלקו מהאי עלמא אינון עשוקים זמנא אחרא על ידה דלילי"ת כנז"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג והוה ממלל מילין דחכמתא יקירא פי' שמתוך אותם החכמו' החיצוניות שהיו מגלים לו [הבין] אחרי (שזכו) [שובו] חכמתא יקירא והיינו סוד יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט שאין לך חכמה יתירה אלא ההוא דנפיק מגו טפשותא וז"ש בסמוך.

שבתי מההיא חכמתא ואתיישבת בלבאי ובדעתאי וכדין וארא וגו'. ואתיישיבת בלבאי נראה ששלשה פי' מפרש במלת שבתי וארא שבתי מההוא אורחא כפשוטו שבתי מההיא חכמתא אל החכמה הקדושה הנעלמה וארא. שבתי אתישיבת בלבאי. כלומר נתיישבתי בלבי מלהרהר באותם הדרושים וחכמות חיצוניות עד שתתחונן דעתו עליו כדי לכנוס בחכמות היקרות. וכי זעירין אינון בעלמא קס"ד דעשוקים קרי לאותם אנשים שהם עשוקים ונגזלים מיד עושקיהם וזה קשה וכי אפשר לו לראות כל העשוקים י"ס דגרסי ס"ד דלכל העשוקים דהוו בעלמא הוה חמי שלמה מלכא אלא וגו'. והיא היא. ותירץ את כל העשוקים. בכל סטרין דעשק כדמפרש ואזיל.

בתוקפא דאמהון בחיק אמותם עשוקים באתר עילאה דלעילא בטיקלא כבר נתבאר לעיל ועשוקים לתתא בגוף ממש וכדלקמן כיון דעשוקים מרוחיהון אמאי אתיין להאי עלמא וגו'. אלו שהם בנפש אין אני רואה אמנם העשוקים אשר נעשו תחת השמש דהיינו

לתתא אני רואה אותם וזהו פי' אחד דפי' חברייא. אבל הפי' הנכון הוא זה וז"ש אבל סגיאין אינון.

דהוה איהו עשוק בקדמיתא או מתלתא לאחרא. פי' אין לך עשוק כאותם העשוקים שעושק האדם ע"י עוונותיו וחטאיו שאם חטא עון ולא שב ממנו הקב"ה פוקד עון אבות על בנים נמצא שבנו עשוק על ידו וז"ש דהוה איהו עשיק בקדמיתא דהיינו דור הראשון. **או מתלתא לאחרא** היינו שלשים ורבעים הרי הם כלם עשוקים ע"י זה החוטא. איך הוה עשוק כלו' מי גרם לו העשק הזה שיעשוק לבניו לפי שהוא עשוק בדם נפש וגו' כדמפרש ואזיל כיון דהוא עשוק בדם נפש. שחטא חטא גדול שפגם את נפשו הוא או בנו וגו' הוא יתגלגל ויתעשק בטיקלא או בנו או בן בנו יהון עשוקים בשעת יציאתם לעולם בכל סטרין דעשק ואמאי אינון עשוקים. כלומר כל העשוקים דקאמר קרא לאו עשוקים דעלמא אלא מיני עשוקים בכלם ראיתי והשגתי וכן השגתי אמאי אינון עשוקים ואפשר שהי' משיג זה בחכמת הפרצוף או ע"י הכסא כנז' בפ' יתרו דף ע"ח.

אלא רוחין ודאי נעשו אתעבידו בהאי עלמא וגו'.

בלא לכלוכא דחובין בהאי עלמא כדין וגו'. וה"פ אשר נעשו ר"ל שאחר שנעשקו ברוח אותו רוח נכנס בגוף נקי ונתעשק ג"כ בגוף אשר נעשה בעוה"ז אית אחרנין אשר נעשו הוא פי' אחר (כאשר) [באשר] נעשו דהיינו עושק שנעשה ולד ממזר ממנו כמה דהני כלו' כמו שבכל אלו העשוקים הנז' קרינא בהו אשר נעשו כנז' כך יש מיני עשוקים אחרים דקרינא בהו ג"כ אשר נעשו והיינו שנעשו בערלה שהיא לילית והיא כבר החזיקה וגדלה אותם וריבתה להון ואח"כ עושקים אותה שנוטלים את שלה מתחת ידה וז"ש הכי אינון עשוקים דכבר נעשו בערלה דרבי וגדיל גופא ועביד לי' ולבתר עשקין לון מיני' דערלה הנז' הרי עשוקים אשר נעשו כלו' גם באלו יצדק מלת אשר נעשו. דהא ערלה בדלית גרסי'. עד י"ג שנין נראה מכאן דהאי ערלה דקאמר היינו דרך כלל בכל בני העולם שכלם עד י"ג שנין הם כשני ערלה כנז"ל דצ"א הרי שהערלה גדילת לון ורביאת לון עד י"ג שנין ולבתר עשקין לון מערלה ונטיל לון קב"ה שאז משם והלאה נק' בן להקב"ה ר"ל לכנסת ישראל כנז"ל ופי' זה עיקר. עבר עבירה זה שהוא בן י"ג שנה אם יעבור עבירה יהרג בב"ד תינוק בר יומי' שכן יום אשר נכנס בשנת י"ג נק' בן לכ"י וכאלו אותו יום נולד ועכ"ז אם יעבור עבירה שיתחייב עלי' מיתת ב"ד יהרג נמצא שיש לו תרעומת שמבן יום א' נהרג וזה שאמר דהא מהאי יומא וגו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קיג:

עשוק דאיקרי ממזר ומפני שסוד נשמתה עם היותה מהקדש עמדה בחצונים כדפי' אין ראוי לעת הגלגול הזה שיכנס בעדת שאר הנשמות וישא בת ישראל שעולה אל בת ישראל העליונה והיינו ח"ו עבד מולך אלא יהיה לו שכר טוב למטה בעמלו עד שיתגלגל פעם שנית אחר שכבר יצא מהחוצה ויכנס אל תוך הקדושה. בתוקפא דאמהון עשוקין שלא עלו הרבה אלא גמולי מחלב עתיקי משדים והם שתי בחי' הראשונים מתים בעוונם דהיינו שהגיעו לי"ג והיינו עשוקים שלא באו לעולם ע"י אביהם ולכך אינם מתים בעון אביהם שאין להם אב ממש. והשניים מתים גמולי מחלב עתיקי משדים שהם העשוקים הבאים לעולם ע"י אביהם ממש ומתים בעון אביהם ועליהם אמר אי בחובי וגו'. ואמאי סלקי כלומר מפני שהם עשוקים יש להם מעלה נפלאה כזו ותירץ להשבית אויב יש בהם כח לבטל ולהכניע הקליפה בסוד עת אשר שלט האדם באדם לרע לו שאלו מכניעים אותם שהיו משם ונכנסו אל הקדש ושברו שיני רשעים בסוד במקום שבעלי תשובה עומדים וגו' וז"ש ואל תתמה שכמוהם אית אתר אחרא דבעלי תשובה וגו'. (אמר המחבר עתה צריך לחזור לעיל דף ק"ו ע"א).

תנינן לית מלה בעלמא דקיימא קמא תשובה וגו' והענין שהצדיקים הגמורים לא הכניעו החצונים אמנם בעלי תשובה הכניעו החצונים שהיו בהם ובטלים מן העולם: ה' צבאות יעץ אפי' בב"ד ו' ספי' ומ"י שהוא הבינה יפר שמשם היתר נדרים ולכך מבטל כל הגזרות וכן בדין ע"י העון סלק הבינה והספי' מתעוררות בדין עליו שב בתשובה והחזיר הבינה על ז' ספירות והיינו תשובה תשוב ה' ומיד נתקנו כל הספירות והמקורות העליונים נתקנים ודינים מתמתקים והנדרים והשבועות שמצד הדין מותרים מצדה לרחמים והיינו ומי יפר (והיינו נמי יפר) והיינו דמסיק מכאן דתשוב' מתבר וגו' אשר פשעו בי לא כתיב היה נראה שפשעו פעם א' בימיהם. הפושעים שכל ימיהם פושעים עד שמתו ברשעם ואפשר לפרש פושעים בגיהנם שלעתיד הקב"ה מקבל תשובתם אפילו מתוך גיהנם כדפי' באותיות דר' עקיבא והיינו פושעים לעולם. מהרמ"ק זלה"ה:

(דף קו ע"ב) **וע"ד אמר דוד וגו'** ירצה רחמיך רבים שהם פשוטי' אפי' על הבהמות ושאר הבריות והשתא קשיא ליה תלת הא' אומר כמשפטיך פתח ברחמי' ובעי משפט. הב' חייני רחמני הל"ל. הג' כל עצמו בלתי צריך רחמיך רבים ה' וכיון שהוא מרחם אפי' על הבהמות ועל אותם שאינם ראויים לרחמים מאי תו כמשפטיך חייני וז"ש אי על חייבין וגו' ותירץ אלא מאן בעי אסוותא כלו' דוד אמר דא בהיותו מחפש על רפואות עוונו ותשובתו להקב"ה ואמר רחמיך רבים ה' שהם הרחמי' בקו האמצעי שאין אדם

שב אלא ברחמי האל עליו וז"ש וקב"ה רחים עלייהו אפי' בעת רשעתם דלא יהון שביקין מיניה ואיהו דלא אסתלק מנייהו שזהו רבוי רחמי' כפולים לא יהיו שביקין וגו' שמזכירם בקונם ואיהו דלא אסתלק לתת להם חיות והתעוררות וז"ש ויתובון: והיינו סוד אומרו כמשפטיך מפני שהרחמי' הנז' מקו האמצעי והם נדחי' מצד הגבורה שמאל דוחה מפני שחטאו וימין מקרב לקבלם אם שבו והרי שתי הקצוות חסד וגבורה זו דוחה וזו מקרבת ולזה אמר כמשפטיך חייני דהיינו חיים ורפואה בתשובה כנז' מאן בעי אסוותא וקו האמצעי הם הרחמי' וז"ש וקב"ה לא שביק רחמוי אפי' בהיותו חוטא כדי לעוררו בתשובה והיינו אומר רחמיך רבי' כדפי':

והשתא איהו חי היינו חייני דקאמר דוד. אחיד באילנא דחיי הת"ת נק' עץ החיים מצד הבינה שממנה החיים נמשכים לת"ת דרך קו האמצעי מכח החכמה שממנה עיקר החיים כאומר והחכמה תחיה בעליה וכיון שעולה לבחי' הת"ת ששם מדרגת כל הזכר הנטהר הנכנס אל הקדש נמצא היותו בעל תשובה כלומר המ' נק' תשובה דהיינו ע"י העון והפגם נפרד ה' ממקומה ובשובו תשוב ה' אל בית בעלה ולכך הוא בעל ודאי למ' בבחי' הנק' תשובה והיינו דברי המאמר במקום ובחי' שבעלי תשובה עומדי' ומייחדי' בחי' תשוב ה' אין צדיקי' גמורי' יכולי' לעמוד ולייחד כי הם בעלי צדקה בבחי' המ' הנק' צדקה ולפי זה אין לשון המאמר מדוקדק שסוף סוף עומדי' בבחי' אחרת שהוא בחינת צדקה אמנם **קדמאי** אמרי שבע"ת היא הבינה ה' עילאה שהיא מסתלקת ע"י הפגם והעון מעל הבני' ואח"כ תשוב ה' אל מקומה להיותה אימא רביעאה על בני' לאשקיא לון והשבי' הם בע"ת גורמין לבינה שתשיב ה' על בניה והם בע"ת ודאי ולפי זה יבא מאמר במקום שבע"ת עומדי' אין צדיקי' גמורי' יכולי' לעמוד מדוקדק יותר שהצדיקי' ביסוד ובע"ת בבינה וז"ש באתריהון דבע"ת בבינה ואינם יכולי' לעמוד שם בשום בחי' מבחי' כלל. לבני נשא ולא לקב"ה כגון והאלהי' אנה לידו. בהתירא הוה שלא היתה אשת איש שהיתה מגורשת כדמסיק. ודיליה נקיט שלא היתה בת זוג לאוריה כנז' בזוהר בראשית. מהרמ"ק זלה"ה:

(דף קז ע"א) **ואתקרי בת שבע על אבן א' שהיא מלכות** שבעה עיני' וא' מהן מדת המ' והיינו דוד והוא זכר ובת שבע נקבה בחי' למעלה מהבחי'. כמא תוקפא וגו' שנתן לו כח לשלוט באורי' ונהרג ע"י כענין ואויבנו פלילי'. וא"ת אוריה וגו' וא"כ אדרבה היה הכנעה לקליפות לאבד רשע שמצדם ותירץ שלא היה אלא צדיק גמור ומצד הקדושה. ומכלל מחנה אלהי"ם כדמפרש ואזיל. משריתא דדוד וגו' היה מחנה שכינה אלהי"ם ממש ומחנה בני עמון מחנה ס"מ הם הקליפות ובהתגבר מחנה בני עמון על מחנה

ישראל הגבירו למעלה מחנה ס"מ נגד הקדושה: עיני ה' הם ז' כחות ההשגחה הנמצאי' בכל המציאות ויש ז' מצד הת"ת והם דכורי' והם נק' עינים מפני שהם כחות ממונים להשגחת על מעשה בני אדם ולהעיד עליה' וכן הם שבעה מצד המלכות והם נקבות והיינו משוטטות והם מקבלי' כל מעשה בני אדם ומצטייר בהם ואותו הציור המצוייר בהם עולה אל מקום העדי' העליוני' שהם מופקדי' להסתכל בציור הפגם ולהעיד כדפי' בפ' פקודי ומטעם ציור הרע בעיניה' הנז' אמר והרע בעיניך עשיתי. תצדק בדבריך שיגבר ידיעתך על בחירתי. תזכה בשפטך ששפטת שלא יאמרו אלהי דוד אלא אלהי אברהם כדרז"ל. בדיחא דמלכא ירצ' כשהמלך בדאגה וכעס זה משמחו. והיינו כשהקב"ה כועס מצד הדין דוד ממתק הדין בשיריו. לא אתחזי דוד וגו' כלו' לא היה יצרו בבחי' שיבא לידי חטא זה אלא שהקב"ה הגביר יצרו כדי צורכו וישאר הענין תלוי בבחירה ורצון כדי לנחם הרשעי' שיצרם מתגבר ואין בחירתם נוטה לצד הטוב שכאשר יבאו לשוב יתנחמו בדוד המלך וישובו ויאמרו הרי דוד שנטה בבחירתו לצד הרע ושב וקבלו הקב"ה. א"כ כל מי שיתגבר יצרו ויטה בחירותו לצד הרע הקב"ה יקבלנו ומטעם זה חזק הקב"ה יצרו בחזקת וגבורות יצה"ר אל הרשעי' ויהיה הדבר תלוי בבחירה ורצון והטעם שלא היה הכנת יצרו לעון הזה הוא לב' סבות או יהיה פי' חלל הרוג כלומר שהי' הרוג והקב"ה החייהו. או שהיה מגורש ממנו וממקום משכנו ומושבו נתחלל והיה ריקן מיצרו והקב"ה השיבו אל מקומו. ונשאר דוד המלך בכח יצרו כשאר הרשעי' הפרוצי' שיצרם מתגבר עליה' ובזה נתקן כל הדחוקי' שבמאמר הזה. מהרמ"ק זלה"ה:

(דף קז ע"ב) **מאתר אחרא הוה מלה וגו'** וע"ד אמר וכי אלהי' אמר וגו' וה' אלהי"ם זה בלי ספק הוא קדוש וכנגד השכינה דבר והסבה שנענש לפי שסוף סוף נעשה בסיס לרצועה בישא וצריך משך זמן ליטהר מן החצוני' השורים עליו ודבר עבירה שנמצא בו גרמה לו שנעשה בסיס לחצוני' וראוי הוא ליענש על כך: בעינא דיסגי אורייתא ויהיה המצוה והשבועה לבחי' תלמוד תורה יגדיל תורה ויאדיר ואם יעבור יענש על שתיהן על ביטול תורה ושבועה וראוי אל העונש ואם יקיים תורה בירושלים הרי הוא קושר ירושלם מדת דוד בתורה שהוא עץ החיים ומסלק אותם הקללות שקלל לדוד שהיא מדת המ' ובזה יכופר עונו ודוד אביו יתרצה ואם לאו ימות על היותו נפרד מהקדושה דהיינו תורה וירושלם ועובר נחל קדרון ודאי נחלא דקדרותא שהוא לעבור אל החצונים. וחד דנפיק וגו' ויהיה הפי' כך ויצא בעון יצוא ומקלל יציאה זו גרמה לו לירד מדרגה אחר מדרגה ביציאה ראשונה יצא מבי מדרשא דהיינו בתורה עץ החיים לגבי מלכא לפגום במדה זו. ואח"כ יצא מירושלם מדה אחרונה לגבי עבדא אל החצונים והרי שתי יציאות

זו למטה מזו בעפר כלומר נדבק בשתי דברים דביקה ראשונה בעפר דהיינו סוד והיה זרעך כעפר הארץ ופגם במדה זו כדפי' שהוא ענפי הבינה בשש קצוות ואח"כ נדבק במיא שהם כחות החסד במ' ופגם בהם כדכתיב בנה לך בית בירושלם וגו' והיינו שנדבק בעפר ומים כסוטה ממש ובכולם נמצא פגים. תרין מילין הכא שני חדושים הא' לתרץ הקושיא וכדמסיק שמלת בחרב אהדר לואשבע לו בחרב בשם המפורש החקוק שם. הב' שהיה כוונת דוד באומר בחרב כלומר דוק אתה ששבועתי היתה שלא להמיתו בחרב כלו' בדבר מעשה גשמי אמנם יהרג בשם המפורש שישביעהו שלא יצא ויחלל שבועתו ויהרגהו. מהרמ"ק זלה"ה:

(דף קח ע"א) **אלא דוד לא קטליה ובגמר לבבו היתה שבועתו** והטעם שצוה להורגו הוא כדי שלא לפגום מדת המ' דהיינו הלב שכל זמן שהדין אינו נפעל למטה המדה פגומה למעלה והלב אינו סובל שום פגם ח"ו. ותו דהא אילנא כלומר אינו בכלל לא תקום ולא תטור שמדתו גרמה לו להיותו הוא בעצמו נוקם ונוטר כנחש כדי פרז"ל כל ת"ח שאינו נוקם וגו'. קרבנא לא קרבין לשמא דאלהי"ם וגו' ירצה כי כחות הדין אין ראוי לייחדם והטעם שייחוד וקשר מדות הדין גורם ח"ו רוגז וכעס מב' בחי' הא' שבהקשר כחות הדין יתרבה הדין ויתחזק הב' שכחות הדין כל פעולותיהם ע"י כחות החצונים שהם כלים לפעול הדין על ידם ונמצא בהתייחד שם אלהי"ם דהיינו כחות הדין מיד יש בקרבן ההוא חלק החצונים ואין לך פגם גדול מזה אמנם שם הוי"ה בו קשר המדות מהופכות לרחמים בסוד הזווג יו"ד בה' ו' בה' והחצונים מתעברין משם. רוח נשברה ממש להיות האדם במדות העליונות ליכנע לשבור לבו להתעצב בחרטת עוונתיו ובזה מבטל הדין מלמעלה ומקבלו עליו ופגם עליון נתקן בסוד תשובה כנז"ל וז"ס האבלות וההכנעה כיון שהוא בתוך הקליפות במיתת הקרוב. הטיבה וגו' יר' הטיבה מלשון הפעיל כלומר עשה שיוציאו טובתו לפעול ממש שיש ברצון עצמו טובה ויעשה ברצון שיטיב אותה לז"א שכן הוא שמציאות בנין ביהמ"ק העליון ובחי' הרומזים מרכבות ועניינם בספרי' כדפי' בפ' בלק בהנהו עובדי כבר יש להן טובה אמנם הטובה ההיא אינה מאירה ואין בניינו נגמר כדמפרש ואזיל אמנם בהיות אור הרצון העליון מאיר בספי' יאיר בענפיו יאיר המקדש הרוחני הארה שלא ישכילוה אלא הנפשות. וכי מן יומא וגו' כדפי' לעיל הטיבה מורה על שכבר יש בו טובה ונבנה וא"כ קשה או' תבנה וגומר משמע שעדיין לא נבנו. בני נשא שלמה והורדוס. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון בגסות רוחא וגו' רז"ל התירו א' משמנה בשמינית דהיינו חלק מס"ד שחפ"ח עולה ס"ד ואם יקח מעט יותר מהגאות יכנס בא' מחלק מס"ג ויהיה מגס"י הלב. עכל"ה:

(דף קח ע"ב) **כל עובדין דקב"ה** כגון זרע הארץ ופרי העץ התבן והקש והקליפין מקדימין ואפי' באדם הזקן וכסיל מקדים ובבריאת העולם והארץ היתה תהו וגומר לעולם קליפה מקדמת ואפילו בנבואה והנה רוח סערה וגו' ואח"כ ומתוכה וגו' והטעם שהוא שומר לפרי שהוא המוח הקדושה הפנימית בפירות שלא יכם שרב ושמש בענין יומם השמש לא יככה וירח בלילה ובאדם שלא תפגם הנשמה במעשה הנעורים אלא מכניע קודם הקליפות בי"ג שנים ויום אחד בבריאת העולם להעניש הרשעים שמאבדין וגו' בנבואה שלא יכנסו אל הקדושה אלא הראויין וכן כל העבודה קשה בתחלתה כדי שלא יכנסו [אלא] אותם הראוין נמצאת הקליפה לעולם שומר לפרי כדמפרש לקמיה:

מוחא אקדים במחשבה וגו' כלו' בסוד המחשבה שהיא החכמה שם הוא מוח בלי קליפה כלל אמנם בהמשך הרצון להמציא אותו המציאות וההויה הנרצית יבא אל סוד המעשה שהיא מ' ושם בהכרח כדי שיהיה שומר למוח ולא ישלטו בו מי שאינו ראוי הנמצא משם ולמטה במעשה יקדים קודם למוח שהוא מוכן ביד המ' להגלות הקליפין כדי שיהיו שומר לפרי כדפי':

וקליפה דיליה הוי ממש מהמדה עצמה בחי' קליפה לבחי' זו פנימיות וזו לא כ"כ והיינו ואני אהיה לה חומת אש מדת אני היא המ' והיא היא ירושלם אלא שהם שתי בחי' זו לפנים מזו דהיינו ירושלם מצד הימין חומת אש מצד שמאל ומה שהיו עד עתה בעלי הדין החצון שומר לפרי יהיה בעלי הדין הפנימי שהם כחות הדין הקדוש והשומר הזה לכבוד לבד לא לשמור שאין צריך שמירה ולכך יקדים המוח לפרי ולזה הטיבה ואח"כ תבנה כדפי'. יש' אינון מוחא דעלמא אין קדוש א' בעולם הגשמי הזה אלא יש'. סליקו דמחשבה כאו' והייתם לי סגולה ממש סגולתא דהיינו ג' יודי"ן מתלתא מוחין דמתמן משך הנשמה דהיינו יו"ד ה"י וא"ו ה"י לאקדמא מוחא בלא קליפה לא יתפסו מלכות בעולם אלא יש' כאו' ויחסנון מלכותא קדישי עליונין ושאר האומות יתמעטו וישתעבדו ליש' לעבודת ה' כאו' כי אז אהפוך וגו' ולא ישלחו ידם בישראל שמיד יפקד עונם והיינו כל אוכליו יאשמו

בההוא זמנא שיתבטלו הקליפות מן העולם ואלהי"ם אחרים שהם נכללים בשם אלהי"ם כדפי' בריש דבריו בפסוק מלך אלהי"ם על גוים אינם במציאות אז יהי' קרבין לאלהי"ם שאין חלק לחצונים כדמפרש ואזיל:

ראו עתה כלו' מקודם עת זה היו אלהי"ם נמצאים בעולם ואלהי"ם שבמלכות מנהיג עולמו ע"י להעניש אמנם עתה לעת ביטולם ראו שאין אלהי"ם עמדי שכבר נתבטלו ואין המציאות צריך אליהם וכאו' פעם אחד אני ופי אני ולא מלאך וגו' סוף הפעולה נמשכת

מאתו ע"י היותו מתלבש בכחות ההם ולכן מלת אני נאמר ולא בדרך חיוב גמור אני ולא אחר אמנם עתה כפל אני אני להראות על דקדוק אני ואין זולתו משתתף עמו:

עד השתא מיתה הוה וגו' דהיינו בני אדם המתים ע"י מלאך המות ולכך המיתה כליון אל הגוף והיות הקליפה שולטת בו אמנם בזמן ההוא יהיה המיתה סילוק הנפש והגוף קיים מתחדש מה שלא נתחדש גופם אחר מפני שהמתים שחיו נתחדש גופם אחר שחזרו לעפרם אמנם אותם שלא טעמו טעם מיתה לא נתחדש גופם מפני שלא נתבלו בעפר לכך ימותו לפי שעה ויטהרו בקברם לפי שעה ולא שישלוט בהם רמה ותולעה וגיהנם וכליון שזהו ממדות הקליפה ואיננה. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ישראל סליקו במחשבה וגו' ר"ל כי אע"ג שקדמו הקליפות במעשה להתפשט עכ"ז במחשבה קדם המוח שהוא יש' סוד הקדושה נמצא כי הקדושה היתה ראשונה במחשבה. בההוא זמנא אז תחפוץ זבחי צדק וגו' הענין כי עתה היה קרבן לה' ולא לאלהי"ם כדי שלא תשתתף עמו הקליפה אשר כולם נכללים בשם אלהי"ם אבל לעתיד יהיה קרבן שלם לשמא שלים שהוא ה' אלהי"ם כי אין יראה מן הקליפה כי בלע המות לנצח הם הקליפות הנקראים מות. עכ"ל: אמר המחבר כפי העתקת הרמ"ק זלה"ה אחר ויהא עלמא חדתא בעובדי ידוי דקב"ה. אחר זה שייך מה שכתוב לקמן דף קי"ג ע"ב תנינן י' דברים וגומר:

שם מלא. הענין כי שם אלהי"ם הוא שם המ' ומלואו הוא שם הוי"ה כי המ' היכל לשם הוי"ה והנה הבריאה כולה היה הזכר משפיע לנקבה ומהוה ההויות ולכך ל"ב נתיבות יש להם ל"ב פ' שם הוי"ה ובאו בשם אלהי"ם להורות ה' אלהי"ם זה נותן וזה מקבל לכך נעלם שם הוי"ה מהנתיבות ונתגלה בכל הפעולות שם אלהי"ם והפעולות בלתי שלמות במעשה גמור מפני סילוק ההוי"ה מהם אמנם בהתקדש היום נתייחדו שתי שמות והיינו סוד ה' אלהי"ם ומיד העשיה נגמר בכל הפעולות שנכללו גם מאור הזכר כאו' ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים והיינו שנמצא בהם העשי' הגמורה כי כמו שהשרשים נשלמים ביחוד ב' שמות כן הענפים שהם הפעולות נשלמות ע"י ובנדון דידן אם היה או' והלוחות מעשה [ה'] אלהים המה היה נראה שנתהוו אחר מעשה העולם זמן רב במעמד הר סיני וכיוצא ואם היה אומר והלוחות (מעשה) מאלהים המה היה נראה ביום שני או שלישי וכיוצא אמנם עתה שאמר שם אלהי"ם לבד מורה קודם מילוי שם אלהי"ם משם ה' וכיון שאמר מעשה מורה שנכלל בעשיה הא כיצד היינו בע"ש בין השמשות דהיינו ששם אלהי"ם עד עתה לעצמו ומפני שמתקדש היום נכללים הדברים בעשיה להתייחד שתי שמות. דהא בההוא מדברא וגו' תימא בפ' והיה עקב כתיב ואשליך את עפרו אל הנחל

היורד מן ההר ואפשר דהיינו נחל המים מימי אוקיינוס שנמשך מההר מצד הים. כתיב הכא וגו' דקשיא ליה דמאי קושיא הרי יותר רחוק מי אוקינוס מכל שאר נחלים לכך אמר דאתיא גזרה שוה פני תהום מי אוקינוס. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ומההוא טענא לית לון מנחם כלו' מצד אותה טענה שטוענין אין להם מנחם שישיב להם על טענתם אמנם יש לו להקב"ה טענה מספקת שמוכיח הוא להם לכל העתות שעברו עליהם דקב"ה לא עביד דינא בלא דינא.

ומה דאמר את כל העשוקים. מלת את קא דייק.

איליו עבדין לאושדא וגו'. כלו' א"ת בשלמא שאר העשוקים שמרגישים בעשקם מזילים דמעות אמנם בתינוקות שמתים בחיק אמותם. ואינם מרגישים בעשקם מאי דמעות עשוקים לז"א.

איליו עבדין לאושדא דמעין כלו' דמעת דקאמר היינו דמעות שמזילים בני עלמא בראות עשקם.

ההיא דמעה דילהון. היינו דמעות התינוקות העשוקים כשמתים לומדים תורה בישיבתן של הקב"ה ושם שופכים דמעות ומתפללים על החיים.

יסדת עוז יסדת ישיבה מהם בלימוד התורה שנק' עוז למה להשבית אויב להשבית כח אויב סמא"ל ומתנקם. המקטרג על ישראל. תנינן עשרה דברים וגו' אפשר שקשר ענין זה לפי שבמסקנא מסיק חרות כמה דאתמר וגו'. מכאן ולהלאה תנדעון דהא סטרא בישא לא שלטה עלייכו וגו'. והכוונה לפי שהשלים דרושיו ורצו ליפטר מהם מתוך ברכה שלא ישלוט עליהם סטרא בישא לכך פתח במשנה זו ותפס בענין הלוחות שנאמר בהם חירות ממלאך המות וגו' כדי להשלים מכאן ולהלאה תנדעון דהא סטרא בישא לא שלטא עלייכו. כדי ליפטר מהם מתוך ברכה. ה"ג והמכתב והלוחות דכתיב והלוחות מעשה אלהים המה וגו'.

אלא ודאי הכי הוא דבע"ש הוה וגו' ת"ח. הכרח שנבראו הלוחות בע"ש.

אקרי י"י אלהים שם מלא שכן כתיב אחר כלות מלאכת העולמות אלה תולדות השמים והארץ וגו' ביום עשות י"י אלהים ארץ ושמים בההוא שעתא אשתכלל כלא בעשי' דכתיב מלאכתו אשר עשה וגו' וע"ד כתיב והלוחות מעשה אלהים המה וגו' כעין ג"ש יליף נאמר כאן בע"ש אחרי כלות הכל מלאכתו אשר עשה ונאמר כאן והלוחות מעשה לרמוז שמעשה הלוחות היו בשעת שכלול כל מעשה בראשית וז"ש והלוחות מעשה אלהים כד אישתכלל וגו'.

הא כל דעבדו מסיר לכון העגל אשר עשו אשר הדק לעפר ויזר על פני המים ועוד הרי נפלו כל אינון אלפין מה לך עוד. עד דנטיל מיא מיניהו ה"ג.
דהא בהאי מדבר לא הוי מיא. ומ"ש הכתוב ואשליך את עפרו אל הנחל היורד מן ההר צ"ל בדוחק שהנחל הזה הי' מים אוקיינוס והי' יורד להפחידם כאלו באו לשטוף אותם מאי חרות על הלוחות בלוחות מיבעי לי' חירות ממלאך המות וגו'. וה"ק והמכתב מכתב אלהים חרות ממלאך המות ומשעבוד מלכיות מצד המכתב שעל הלוחות. וי"ס דגרסי מאי חירות הכי אוקמוה וגו'. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קיד.

גושפנקא דעלמא דאתי הענין שכבר ימצא חירות קצת למטה בשביעית כנז"ל אלא שחירותא אינה כוללת הכל אמנם ממה שאמר חירות ממלאך וגו' דהיינו חירות מכולא כולל חפשיות כל שעבוד שבעולם מוכרחים אנו לומר שהם גם מהבינה וז"ש גושפנקא דעלמא דאתי דביה הוה וגו' ואלמלא לא אתברו וגומר כלומר אם לא גרמו ישראל שבירתם במעשה העגל כי אחר מעשה העגל אף אם לא נשברו לא היו ישראל כמלאכים רק שלא יהיה להם מיתה אמנם יהיו מקולקלים: וע"ד אכריז קרא וגו' כלו' אם היו מאחר שכלול השם לא היה בהם החירות אלא היה כאשר לכל הנמצאים אחר מציאות העולם: אמנם אם היו מקודם שכלול השם דהיינו בשאר הימים או בשאר שעות היום ג"כ היו ככל שאר הבריאות אבל היה מעשה אלהי"ם בע"ש בין השמשות כדפי' כדי שיהיה להם מעלה נפלאה שנמצאו במציאות מחודש בבחי' מחודשת בעת ששם אלהי"ם היה רוצה להיות נכלל בשם ה' כנז' ועתה אין מציאותם כשאר הנהגות העולם אחר שכלול השם וכן בשאר הבריאות קודם שכלול כנזכר ואפשר לפרש לא תימא כלומר ממה שתראה מעלתם נפלאה לא תטעה לומר שהם מכללות שתי שמות שאינו אלא משם אלהים לבד אמנם בבחי' בין השמשות שרוצה היום להתקדש או ירצה לא תימא ממה שתראה שנשברו ונתבטל כחם לא יעלה בדעתך שהיה מציאותם חדש אחר שנשתכלל השם כשאר ההויות שיש להם הפסד מפני המצאם אחר היות העולם שאינו אלא מעשה אלהי"ם דהיינו מעת בריאת העולם בין השמשות בזמן כללות הבינה בעשיה דהיינו בינה ומ' תרין ההי"ן כדמסיק עובדא וחירותא והיינו אשא אוכמא מ' מלביש הבינה דהיינו אשא חוורא תרין ההי"ן תרין אשות דא חוורא ודאאוכמא. מעשה מ'. אלהי"ם בינה. ואהדר מכתב אלהים מ' הוא בינה מלמעלה למטה וממטה למעלה.
כל דיוקני וגומר היינו מציאות המ' שבת"ת ובהיות חשק האהבה ביניהם כל ציוריה מצטיירים בה והיא נשרשת בו בבחי' כולם והיינו אומר כל דיוקני כל הבחי' כולם: אזיל

הכא או הכא בגלות אל הימין או אל השמאל לעולם נז' לו ע"י מציאותה שבו ונאחזת באמצע בבעלה ממש:

כחותם על זרועך וגומר כאותה הבחינה הנאחזת בין שתי הזרועות כאו' שמאלו וגו' להתקשר ג"כ בימין ושמאל והטעם ששאל שתי בחי' אלו מפני שהם סבות הייחוד בלי פחד וז"ש ובכן אתא מתדבקא וגומר כי החבוק סבת הייחוד. אתר דשריא ביה מותא. מ' שם תקיפא בתוקפא תקיף אהבה דהיינו סוד קשרה בו כדפי' ושיעור הכתוב כי עזה מ' שהיא כמות משום דשריא תמן מותא נק' כמות ושם עזה האהבה אשר לה עמו. קשה כשאול קנאה כלומר קשה הקנאה אשר לה להיותה עמו כי אין קנאה מתעוררת אלא מצד אהבה וכשאול פי' במלת כמות כדפי' באותה הדנה העולם על ידי מות ושאול וז"ש דהא אלין שמהן מההוא סטרא אינון. רשפיה היינו באו' ובני רשף שהם המלאכים הנמצאים מאש השמאל כאומר משרתיו אש לוהט והם י"ב אבנים תחתיה כדפי' פ' ויצא. ונודע שהתעוררות הדין שממנו נמצאו מתעורר מהבינה ונמשך למ' דרך בחי' ומדותיו וממציא המלאכים והשרפים והחיות וז"ש שלהבת י"ה מההוא שלהובא דנפקא ואפשר מלתי"ה במלכות ושלהבת יוצא מהבינה ונמשך לשם י"ה שבה שמשם שלהבת הדין ונאחז בגחלים ועשן שהם כחות הדין למטה מהם והם סבה לעורר האהבה כי האהבה תחלתה מהשמאל כאו' שמאלו תחת לראשי מצד הדין ובזה נעשה הקשר והייחוד מתעורר האהבה מהבינה וכוללת כל המדרגות להתקדש מדינם להאחד למעלה וז"ש למהוי כולא חד ייחודא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב הפך מזה ר"ל היו הלוחות נתונות משני ה' ה' שהם בינ"ה ומלכו"ת עכ"ל. וע"כ מן ייבא סבא ת"ל. וזהו שארית הפרשה הנמצאות בכל הספרים[549]:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג ומאי חירות גושפנקא דעלמא דאתי וגו' והיינו. הבינה ששם החירות. בכל מיני החירות הן חירות ממ"ה הן חירות משעבוד מלכיות דקאמר. הפוך מה' ה' פי' מה' ראשונה בינה ומה' אחרונה מלכות. חדא בעובדא מהמלכות הנק' מעשה וחדא דחירות מהבינה.

אשא אוכמא מצד הגבורה ע"ג אשא חוורא מצד החסד וזהו מימינו אש דת למו א"נ השני גוונים הם מצד הבינה שהיא הוי' חוורא והיא בניקוד אלהים אוכמא והכריח עוד מדכתיב מכתב אלהים הוא היינו בינה דכתיב ועבד הלוי הוא. גבורה עובד להוא"ו שהיא בינה כנז' בפ' קרח מכאן והלאה תנדעון דהא סטרא בישא וגו'. כנז"ל דנקט להאי שמעתתא כדי לסיים בכי טוב להפטר מהם מתוך ברכה והיינו דהא סטרא בישא וגו'

[549] זה קאי על דקכ"א ע"א שאחר הרע"מ.

ולפי שאין לאל ידו לברך אותם מעין הדרוש שיהיה חירות ממ"ה שהרי כתיב משה עבדי מת לכך ברכם דהא סטרא בישא וגומר סתם לרמוז על מקרים רעים וכן מענין עלילות דברים דהיינו מעין שעבוד מלכיות.

ואנא ייבא סבא קאימנא וגומר כבר זכרנו לעיל שזה הקדוש היה בחיים חיותו וז"ש. **קאימנא קמייכו**. כדורש שעומד לדרוש ברבים דאי מת הוה הול"ל אתינא קמייכו להורות שבא על השליחות שנשתלח. בההוא אתר כמו שעוה וכיוצא. ה"ג וכחותם על זרועך כמה דכתיב וגומר כלומר באותו חותם שנחקק סוד הראש שלה בזרוע שמאל תמיד כן יהיה שאר הדיוקן ושיעור הכתוב כך שימני על לבך כחותם דעלמא דכל דיוקני' שבק תמן וכן כחותם שהוא על זרועך דהיינו סוד הראש שימני כל דיוקני ועצמי כמוהו וז"ש אוף הכי תהא דיוקני וגומר א"נ ה"ק שימני כחותם דעלמא שהוא חקיקת כל הדיוקן כלו כחותם וכן נמי שימני כהא חותם על זרועך דהיינו חקיקת סוד הראש על זרוע שמאל כחותם כמ"ש שמאלו תחת לראשי וגומר וז"ש.

אוף הכי תהא דיוקני חקוק תמן כלומר תמן בזרוע.

ובכן אהא בך כלומר כשאהיה נחקקת כחותם בשני האופנים כנזכר אז אהא בך מתדבקא לעלמין וגומר כי עזה כמות אהבה תקיפא וגומר אהבה וגומר כלומר עזה כמות דהיינו סטרא דמותא פירוד האהבה שאוהבת אותו וכן קשה כשאול שהוא ג"כ שם דסטרא אחרא קנאה שמקנאה בשעת הפירוד דאיקרי אהבת עולם היינו על המלכות קאמר והיא קוראה על עצמה כך אהבה ע"ש שאוהבת אותו לעולם בלי הפסק שאהבה שהיא נפרדת אינה נק' אהבה.

מאן אינון רשפין איליין אינון אבנין ורשפי' שמו רצפי' מלשון על רצפת בהט ושש והיינו י"ב אבנין עילאין י"ב מרגלינין הנז' בס"ת בריש פ' ויצא והכוונה לומר שבחי' ושבח מרכבותי' וכל זה הידור אלי' ויופי והתעוררות אהבה. דאתיילידו מההוא אש מלכות המוציאה אותם לשים עליהם מרכבתה בחול והם ביצירה וסיפר עוד משבחיה שיש לה רצפת אבנים יותר משובחין שהם משכן ומושב לה ביום השבת והם סוד הבריאה וז"ש מההוא שלהובא דנפקא מעלמא עילאה. דהיינו בינה ה' והחכמה י' המתחברת תמיד עמה שכבר ידעת שאימא עילאה מקננא בכורסייא וז"ש ואתאחרא בכנסת ישראל דהיינו עלמא עילאה זה מקננא בכורסייא ומתאחדא בכ"י דאנן נ"ל שהגירסא היא ואנן בוא"ו. מעונשא דילי' שדברו נגד כבודו דברי זלזול כדלעיל. בלכתך לא יצר צעדך שהתורה שומרת בעלי' מכל מיני נזק שאפי' שיצא מפיכם דבר שלא לפי כבודו התורה שמרה אתכם. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

רעיא מהימנא בס"ד.

פקודא בתר דא להשיב אבידה וגומר קב"ה עתיד לאחזרא לך וגומר הענין כי סוד הגרים הם מרכבה למ' וערב רב כולם היו בסוד המ' שהם היו גרים שגייר מרע"ה מדעתו כנזכר בתיקונים ובזוהר ולזה נתחייב מרע"ה לתקן את אשר עוותו ולכך נגזר עליו שאפי' שיבא משיח צדקנו לא תקום השכינה מעפר הגלות אלא ע"י מרע"ה שהוא מרכבה לת"ת דהיינו שממש יבא בעלה בעבורה כנזכר בזוהר על פסוק נפלה ולא תוסיף. ולזה ממש הוא מרע"ה חסר במרכבתו מיום שעשו העגל כי הפגם שנפגמה מאז השכינה שאז נגזרו הגליות בסוד שבירת הלוחות שבהם היה סוד חרות משעבוד מלכיות ותהיה השכינה גולה עם ישראל בגלות וז"ש נפלה כלה דילך הה"ד וישלך וגומר וסוד ב' הלוחות פי' בתיקונים ו' ה' לוחות דהיינו גלות השכינה וירידת הת"ת אחריה וז"ש הה"ד וישלך מידיו את הלוחות ואתמר לך רד למרע"ה דהיינו ירידת הת"ת אחר כלתו דהיינו ב' לוחות כנזכר. התם רמז לך וגומר הענין כי גלות השכינה באמתות הוא דוקא בגלות רביעי הזה שלא תבא עוד אל המלך מעצמה כאשר עשתה בגלות בבל וכיוצא אמנם עתה ברביעי לא תבא כי אם חפץ בה המלך ירד הוא אליה ויקימיה כנזכר בזוהר וז"ס התם באו' לך רד קא רמיז נחיתו דילה בגלותא רביעאה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"גז"ל כ' פקודא בתר דא להשיב אבדה וגו' בוצינא קדישא. ר"ש הי' מדבר עם נשמת משה ע"ה שהיתה מתגלה אליו כנזכר בפ' תרומה בר"מ שהיה אומר לו ואנא מעלמא די שליחא דקב"ה למימר מילין אילין וגומר וזכה רשב"י בזה לפי שהיה דוגמתו בחכמה הזאת שכמו שמרע"ה היה רבן של נביאים ושורש נשמתו כעין צנור לנבואה כנזכר בתקונים כ"י כך דוגמתו היה ר"ש בשורש נשמתו היה צנור לכל החכמים בחכמת הקבלה ועל ידו היה נשפע להם חכמה ומצד זה זכה ר"ש שתתגלה נשמת מרע"ה אליו ויגלה לו רזי תורה כי שניהם הם אבות התורה והנבואה והחכמה ושמעתי משם חכמי (דרא) [בכ"י כ' דרעא. והמעתיק הגיה מסברתו דרא אך לא ישרה הגהתו בעיני כי אין למחוק מ"ש בכ"י כי דרעא נ' שהוא. שם מקום. אח"כ ראיתי להלן עוד הפעם דרעא ועתה ברור הוא שהוא שם מקום]. שמרע"ה נתגלגל ברשב"י ע"ה ולזה היה רשב"י משביח עצמו באדרא ואמר ואנא ידענא דאנפאי נהירין ומשה לא ידע כי דבר של תימא היא אמנם עפ"י ששמענו בשם חכמי דרעא יובן וידוקדק ג"כ אומרו דאנא חמי השתא וגו' פי' שעתה בגלגול זה שנתגלגלתי השגתי בידיעת קירון הפנים מה שלא השגתי בימים הראשונים בקרני ההוד שאז נאמר ומשה לא ידע כי קרן וגו' וז"ש ואנא חמי השתא וגו'

באופן שהוא הוא ועתה כמנחם לו ומדבר לו תנחומין הי' מדבר ר"ש תנחומין עמו ואמר קב"ה עתיד לאהדרא לך אבדה דאבדת דהיינו המלכות כדמפרש ואזיל.
דעבדו ערב רב ית עגלא נפלת כלה דילך. לפי שאתה גרמת שיכנסו בכלל עם ישראל כדרז"ל לך רד כי שחת עמך. את הלחת. מדכתיב חסר לוחת כתיב היינו על המלכות בגלגולא [בגלותא] רביעאה. גלות אדום. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קיד:
לך כד"א לך הענין דקשיא ליה דהיל"ל רד כי שחת עמך או לך כי שחת עמך אמנם בא הכפל למדרש שירד ירידה אחר ירידה דרך נה"י עד הגיעו למ' הנופלת ממקומה למטה אל מרגלותיו והיינו כענין שנאמר לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך הנאמר על הנשמה בסוד גלגולא פעמים ושלש עם גבר שהם בסוד חג"ת כנודע וכנגדן נה"י עד הגיע ת"ת דרך גלגוליו אל המ' והיינו מש"ה מ"ה מלכות כאו' מ"ה אעידך מה אדמה לך כנזכר בתיקונים ש' של משה הם ג' גלגולין ג' ווי"ן ד"ויסע "ויבא "ויט וז"ש **הכא** ש' הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש ואין הכוונה ירידת מעלות בגלות לבד אלא גם ירידתו לגאולה וז"ש רד אין הכוונה רד מגדולתך אלא בגין בת יחידא וגומר כי אתה חייב לרדת וללכת שם מפני שהיא כלתך וז"ש בגין בת יחידה כלה דילך דנפלת הה"ד נפלה ולא תוסיף הכוונה שנשבעה שלא תוסיף קום מאליה כגאולות הקודמות רק עד שיקימנה הת"ת בעצמו לרצותה וז"ש **ומיד** דאנת נחית בגינה תקום עלך ירצה שאז תתעלה המ' יותר להיותה עטרת בעלה ושבה אליו לאיתנה להיותה אשת חיל עטרת בעלה וז"ש והאי איהו השבת האבידה. והאי אורייתא וגומר הכריח אל הנזכר היות המ' כלה דיליה בפרט ואמר והאי אורייתא וגו' יר' כי סוד התורה שנתן הקב"ה לישראל בפומבי הוא תורה שבכתב. אנכי ולא יהיה לך אלא שלא סבלו לגמור כל התורה שבכתב אמנם תושבע"פ כלל לא נתגלה לישר' מתחלה אלא ע"י דמשה שהיא בחי' המ' הנק' תושבע"פ והאי איהו השבת אבידה לך בחזרתה לאיתנה והטעם לזה דלאו למגנא אתגליא לך אורייתא יתיר מכל יש' מש"כ תושב"כ שנתגלה לכל יש' אלא ודאי בהכרח יש לנו לומר שיש לתורה יחס וענין נסתר לא יתייחס לכל אלא למרע"ה לבד. והענין שסוד הבאר היא המ' ותושבע"פ היא מי הבאר העולים בסוד אור חוזר לנגד הת"ת סוד משה ושם נעשים אשת חיל עטרת בעלה ומתגלים ע"י אספקלריא המאירה ומצד בחי' זו לא יתגלו לזולתו שהם שאר הנביאים.
ואורייתא דא דהיינו חלק התורה תושבע"פ הנמשכת מהמ' בסוד סלוקה כנז' לא תושב"כ וזה שאמר ואורייתא דא עלה אתמר בערך ב' בחי' שבה שהיא תחתונה

ומסתלקת נאמר ומשם בארה ממעלה למטה כאומר לעיל ואשד הנחלים שהוא שפע היסוד ומשם בארה למ' היא הבאר היא הנעלמת בסוד אור חוזר ממטה למעלה והיינו אשר אמר ה' מלשון האמרת היום ומסוד סלוקה והתעלמותה אמר ה' למשה אסוף את העם וגומר.

הבאר היא מליא וגומר כלומר כשתדקדק מלת באר בה' הידיעה מורה על פרסומו למלואו וז"ש הבאר הוא מליא אמנם ממה שקראו באר ולא נהר יורה על לא נפקין מימוי לבר אלא שהם נובעים מכונסים בתוכו. איהו באר דמייא דאורייתא והיינו או' אסוף את העם במעמד הר סיני ואתנה להם מים מי תורה שבכתב ומי תושבע"פ וז"ש דאפיק כל מייא שע"י ניתנה תושב"כ ושבע"פ והיינו שכל הספי' באות אליה ומשפיעות שם כל הדברות וז"ש וכל מיין דעלמא עאלין וגומר ומה שנשפע לחוץ היינו מיין דעלמא דהיינו תושב"כ שניתנה ליש' בפומבי אמנם מימוי שהיא תושבע"פ לא נפקי לבר לא ניתן בפומבי אלא שהיה מרע"ה שואב ודולה ממנו וז"ש **ואיהו** באר דאפי' כל בני עלמא וגומר דהיינו החכמים המוסיפים בפלפולם ונושאים ונותנים ובעסקם בה שואבים ומחדשים בה ושואבים מימיה בעיונם ובפלפולם אינם שואבים חלק מחלקיה והנה דרך השואבים על ב' דרכים הא' הם החכמים השואבים מן הבור ע"י הכ"ד ספרי תורה שבהשכיל' ברמזי הפ' שואבים הסודות ועליהם אמר ואפי' כל בני עלמא וגו' ויש דרך ב' אל הנביאים או מדברי ברוח הקדש שאינם שואבים בכלי להבין סודות הפ' לבד אלא משתעשעים בהשגת אמיתת הנמצאות ושורשם והעלמם והיינו שהם שואבים בסוד נשמתם ודבקותם והיינו שלא ע"י כלי וזה דמיא לענא עלמא כענן השואב המים שלא ע"י אמצעי וכל אלו לא חסרו דבר בתורה ולא השיגו א' מכמה חלקים ממנה והטעם שהבאר בעצמו אין לו סוף ולא תכלית מפני דבקותו במאציל שהוא בב"ת יתיר עמוק איהו מאורייתא שהפליג בארכה ורחבה ומאוריה המתפשטים לבלי תכלית ועכ"ז התורה חלק מהבור הנז' וז"ש **ובכ"ד** דיליה דהיינו כ"ד ספרי הקדש אינם בערכה אלא כלי לשאוב ממי הבור ובתורה נכלל כל המציאות כולו וכל האפשר שיושג לנמצאים כולם וז"ש בלע כל חכמתין דעלמא כ"ש באר עצמו שהוא מציאות סילוק המ' בסוד אור חוזר עד דביקותה באין סוף וכ"ד הוא חלק קטן מחלקי' כנז' כך עתיד הקב"ה וגומר הענין נתבאר בזוהר כי סוד מטה אלהים הוא סוד היסוד שיהיה ביד משה משתמש בו וכאשר היה ענין ויך את הסלע במטהו פעמים נטל המטה ממנו והקב"ה גזלו ממנו והיינו פירוד בין ת"ת ליסוד והשבת הגזל היינו השבת היסוד אל הת"ת והיינו סוד פגם הגזלן וגו'.

ובגלותא ובגלגולא וגו' הענין כי סוד הגלות לרוצח בשוגג הוא להיות החצונים רודפים אחריו לקטרג עליו לסבב מיתתו ע"י וכאשר הוא גולה אותם הערים קולטים אותו ומגינים עליו לבל יקטרגו עליו המקטרגים ונודע כי המגן מהחצונים הם ע"י הדין העליון שבגבורה העליונה מצילים המלאכים ומתגברים לנגד החצונים ולכך ערי הלוים הם המגינים וקולטים ולכך להגין לך בגלגולא דילך ובגלותא דילך יפריש לך ערי מקלט הם כחות הדין הקדושים שבהם מתלבש הת"ת להגין לרדת אל תוך החצונים כענין מדוע אדום ללבושיך וגומר:

פקודא חדא להפריש ערי מקלט וגו' דינה נודע כי הקליפות דרכם להמצא בכל מקום שהקב"ה עושה נקמותיו ודיניו כאו' שם הרגיעה לילית וגו' וגם ימצא לקליפות כי כאשר רשע א' עושה רשעה במקום ידוע ממש הקליפות עוזרים אותו ואח"כ מחזיר הקב"ה גזרותיו עליו כאו' הוי אשור שבט אפי וכאו' כהתימך לשוד תושד וגו' ובין זה לזה הקליפות פועלות פעם באלו ואח"כ באלו שכך דרכם יורד ומשטין עולה ומקטרג יורד ונוטל נשמה תחלה מחטיא האדם ומשביעו מהמאכלים הרעים והיא מתענגת בתענוג זה ואח"כ מתענג בנקמה עליו אמנם לעולם רוצה להמתין עד שתמלא סאתו שכך דרכה וכן היה ענין הקליפות בהיות ישראל בגלות בתוך מצרים היו ימי גלותם ד' מאות שנה וכל הקליפות באו מצרימה להחזיק המצריים נגד יש' וכל י"ס דקליפות נתלבשו בפרעה וחרטומיו ובראות הקב"ה איבודם של יש' חשב להם את הקץ והוציא' משעבודם והרג במצריים קודם זמנם קודם שנתמלא סאתם רק לרחמיו על ישראל. ונודע שמדרך הקליפות לרדוף אחר הקדושה לבטל כל מה שבידו ומה גם בעת נקמתו מזמן מה קודם כענין לילית בעת החורבן בתוך קדש הקדשים הזכיר נקמתה משרה על ששלחה וגרשה האמה ובנה שהיו מרכבה ללילית ובנה לכל כתות החצונים הנז' בתיקונים. ואף כאן כיוצא בזה בבוא משה שהוא מרכבה לת"ת ובבא הת"ת לגאול ישראל והריגת המצרי דהיינו פרעה וחילו קודם זמנם שעדיין נשאר ק"ץ שנה לכך עתה בגלות זה ברדת הת"ת להתלבש במטטרו"ן לרדוף אחר השכינה להקימה מעפרה הנה אין כח לקליפות להנקם בקדושה ממרע"ה דהיינו הת"ת במה שהרג המצרי במצרים קודם זמנו כנז' אין כח בידם לינקם אלא בהיותו מתלבש למטה בסוד נער מט"ט דהיינו בגלותא וגלגולא כנז"ל. והנה העזר לבטל הקליפות הם ערי מקלט דהיינו מ"ב ערי הלוים קולטים ושש ערים אחרים הם מ"ח. והמזבח עצמו הוא מ"ט והיינו סוד מ"ט שערי בינה שערי תשובה שהבינה ימשיך שמירתה למטה ומקננא בבריאה שממנה ביטול החצונים וממנה מושך העזר למטטרו"ן שבו מקנן הת"ת ובזה אין כח לחצונים לפרוץ פרץ בהיכלות וז"ש **יהיב**

לך ערי מקלט וגו' ומשם נתקן בתשובתו ועולה ממקום המיתה והעון שהיה בו בסוד נער מטטרו"ן ועולה למעלה בסוד האצי' כדמסיק שיעלה בסוד מטטרו"ן סוד עבד אל האצילות סוד ב"ן י"ה סוד הת"ת. אמנם אחר המשך אליו התשובה זמן מה יסתלק אל הבינה ממש בעמקיה ואז יכלול ג' אותיות יה"ו וז"ש בתר דחזרת בתיובתא אסתלקת בבינה יה"ו דהיינו אילנא דחיי עץ החיים שהוא בתוך הגן המהלך ת"ק שנה שהם נ' שערי בינה כל א' כלולה מעשר ועדיין לא זכה האיש הזה לכל השם יחד עד שהוא טורח לייחד קב"ה ושכינתיה ובגיניה שאתה זוכה בסוד בינה דהיינו יה"ו את זוכה ג"כ לאות ה' שבמ' כדי שיזכו לסוד הוי"ה כולו והיינו בגין דאפילת גרמך אבתרהא וגו' דהיינו היותו רודף בתיקוני המ' ומתגרש אחריה לקושר' וליחד' עם בעלה וזה בן דאצילות שלא ע"מ לקבל פרס ולא כעבד שהוא עובד ע"מ לקבל פרס וז"ש ולא לקבלא אנת אגרא קב"ה שוי שמיה בך דהיינו שם הוי"ה שבבינה אמנם לכלול בחכמה אינו תלוי במעשה אלא במחשבה. וז"ש בגין דמחשבה דילך הות עילת העילת דהיינו מה שאינו נתפס לא במעשה ולא בדיבור אלא במחשבה סתם לכך בזכות זה כלל ג"כ סוד החכמה וז"ש שוי בך מחשבה דאיהי וגו' ואח"כ חזר לבאר איך הוא כולל ו' ספי' ואמר **ובגין** דאנת הוית גומל וגו' בסוד מצות עשה רמ"ח מצות בהיות האדם עושה טוב ומקיים מ"ע לשם הייחוד עליון שלא ע"מ לקבל פרס אז יתקשר בחסד והוא פותח רמ"ח שערים שהם שערי החסד להאיר בספי' אמנם כאשר יכוון לטובתו אינו יכול להמשיך רק מנער מט"ט שהוא עבד ע"מ לקבל פרס כי כל מעשה הולך אחר הכוונה: ובגין דנטירת פקודי מצות ל"ת וגו' הענין כי מל"ת מהגבורה ובהיות האדם נשמר מהם שלא יפגום וכיוצא הם שערים בגבורה ננעלים שלא ינקו החיצונים והם שס"ה שערים שבהיות האדם פורץ שער משערים אלו עושה פרצה לחצונים להאחז בדין וז"ש ובגין דנטירת פקודין דל"ת ששמירתם הוא מסוד הגבורה כנזכר. והוה לך לאתגברא כלומר טוב והגון ולשמה היה אם היית עושה לשם לאתגברא על יצרך לפרוש מן ההיתר כדי שלא להגיע לאיסור דהיינו לאתגברא על יצרך למקשר ליה תחות ידך כדי שלא יזוז ממאסרו לפרוץ פרץ ח"ו כנז' ועם היות כוונה זו לשמה ומרוצה גם בה לא נחה דעתך ולא אשתדלת בהאי פקודא דהיינו מיראה שלא לחטוא עוד לפני הבורא אלא כוונת בעבודה זו יותר והיינו לאהבת קונך לגרום על ידי הכנעת יצרך הכנעת הקליפות לפני הקדושה לכך נתן לך הקב"ה שזו וזו יתקיימו בידך דהיינו שעי"ז גבורה בסיעתך בענין שלא לבד יצרך משועבד לך אלא גם כל שרשיו וכחות הטומאה ידחלון ויתחלחלון וגו': ובגין דחזרת בתיובתא וגו' הענין דע שמרע"ה מל ערב רב במצרים וגיירם שלא בעצת השכינה והם חטאו במעשה העגל

והפרידו בין הת"ת למ' והיינו כי בושש שטעו והפרידו בין שש לשבע והיינו שעונם היה ביסוד דאחיד בשמיא ובארעא וכל זה גרם להם סוד אות ברית שמל אותם מרע"ה שלא נמלך בשכינה ועל זה נאמר לו לך רד כי שחת עמך וירידתו היתה בסוד הגלות והגלגול הנז"ל והוא כשראה העגל הצדיק עליו דין שמים וקיבל ירידה למטה בסוד ההיכלות לשומרה שם משעבוד מלכיות והיינו שבירת הלוחות ששבר שהיו סוד חירות משעבוד מלכיות ושם בסוד התשובה שהם ערי מקלט דאמרן שב בתשובה מעון אות ברית שפגם ערב רב כנז' כי בשעבוד מלכיות ערב רב היפה נתקן ועולה בסוד הגלגול והמקולקל כלה ואבד עד שיכלו נשמות שבגוף ועולם מתחדש בגאולה והנה לפי זה תיקון ענין התשובה הזאת הוא גורם ע"י התשובה בינה יה"ו לחברא לה' מ' כלתו היורדת למטה לחברא לה עם היסוד בסוד התשובה. ובגין דמחשבה טובה עבדת כולא שכשקרב' היה במחשבה טובה כמו אברהם מגייר את האנשים לכך היה הענין שבמחשבה חכמה יו"ד ה"א וא"ו ה"א ישתתף בבינה יה"ו שהוא הוי"ה בהתחבר ה' עם יה"ו באות ברית צדיק כדי שישתתפו שני שמות אלו עמו ברדתו בתשובה להתגלגל ולגלות אחר השכינה להשיבה וז"ש **נחית** עלך ושורים עלך ואח"כ ברדתך יורדים עמך וז"ש ומתמן נחית עלך בסוד לך רד כנז': אנת תשתדל דע כי קודם הגלות היה התיקון ע"י הקרבן להעלות המ' לת"ת קרבן לה' ועתה כל התקונים הם לגלגל הת"ת ולהגלותו למטה ממקומו במדרגת נה"י אל המ' ולזה בסוד ונשלמה פרים שפתינו על ידי שיח שפתותינו ירד הת"ת ויתגלגל למטה בסוד השפתים נ"ה אל המ' ומרע"ה סוד גלגולו הוא סוד התנוצצות נשמתו בנשמות ת"ח וחסידי ישראל וצדיקיהם וז"ש אנת תשתדל שממש מכאן ואילך עד ימי הגאולה תשתדל בדרך זה בכל דבריו לתת הנהגה לכל חסיד עם היות הדברים למרע"ה מפני שהוא שקול ככל יש' ומתנוצץ בס' רבוא נשמות ועתה תיקון הוא בנביאים שהם נצח והוד וכתובים שהם יסוד ומ' וזה בהיות האדם אומר אותם בכל מיני זמר וניגון דהיינו סוד למנצח מצד נצח בנגינות וכן משם ניגון צח וע"י שניהם הוא סוד התיקון בשפתים על ידי קול ודבור שהם ת"ת ומ' בסוד הגלות כנז':

בכל יומין דילך בקשוט כי מצד האמת הוא ת"ת לבדו אמנם עתה יהביה לך בסוד בחי' תורת אמת שהוא כל הספירות לרדת לגלות השכינה ואח"כ יסתלק כלול מכל המדות וז"ש לסלקא לך ביה כלילא מכל מדות דהיינו ו"ק ונוסף אתוון דשמא מפרש שהם במחשבה חכמה יו"ד ה"א וגו' ובארבע אתוון שהם הוי"ה שבבינה כנז"ל וענין זה נוסף עתה בסוד ערי מקלט בגלגולו וגלות כי קודם דחזרת בתשובה לא הוית אלא וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

הרא"ג ז"ל כ' ה"ג לך בגלותא כגון לך לך מארצך וגומר הכא #ש' הן כל אלה וגומר. **רד בגין בת יחידא וגו'** וה"פ מדכפל קרא ואמר לך רד לדרשא קא אתי ומפרש ואזיל לך כגון לך לך שהיה אברהם הולך בגלות כך האי לך ר"ל בגלותא. הכא #ש' אפשר שאותיות משה קא דריש וכלם ע"ש המאורע ולהיות שכאן רמז לג' גליות אמר הכא ש' כלומר הכא רמיז ש' של משה והיינו שאחר ההיקש נמצאו ג' לך לך א' שבפ' לך רד ובפ' לך לך ב' רמז לג' גליות ומ"ה של משה דריש לקמן בהקים תקים.

רד בגין בת יחידה וגומר שמלבד שאתה תלך בגלות צריך עוד שתרד שיהיה לך ירידה עמה אחר שהיא ירדה נחית בגינה גרסי' והאי נחיתו הוא לירד ולהתנוצץ בלב משכילי עם בני ישראל באורח שכל ועי"ז יזכה החכם ההוא לחדש בתורה וז"ש בגמרא משה שפיר קא אמרת כלומר כי ע"י ניצוץ משה שנתנוצץ בך שפיר קאמרת והיינו סוד הגלות של נשמת משה.

תקום עלך תקום משפל מצב ירידתה בשבילך ותהיה עומדת לך.

והאי איהו השבת אבדה כלה זו שנאבדה ממך בגלות תשוב לך והאי אורייתא וגומר כלומר הגם כי לא השבה גמורה היא שהרי נחת בגינה בגלותא ואינה עומדת לו אלא שניהם בגלות מכל מקום התורה שמתגלה על ידך באורח שכל דרך התנוצצות כנז' היא היא השבת אבידה דילך שע"י אותם הסודות שמתגלים לתחתונים שהם מצד הת"ת היא נוחה בהם ויש לה נחת רוח וכאלו שבה אל חיק בעלה והיא היא השבת אבידה דילך דלאו למגנא אתגלייא לך אורייתא יתיר מכל ישראל ה"ג.

ואסתלק לגבך שכן הר סיני שמח לקראתו של משה כנזכר בס"פ שמות.

כמיא דבאר וגומר היינו כמימי (הכאה) [הבאר] שנזדמן לו במדין שעלו לקראתו ולא הוצרך לדלות בדלי כבנות יתרו שאמר ותבאנה ותדלנה אלא ויקם משה ויושיען וישק את צאנם ולא והדל' וישק (אמר הגאון הנשיא זצוק"ל זהו ע"ד שאמרו רז"ל וגם דלה דלה לנו שהרועים היו זורקים צפורה לבאר וכשבא משה עלה המי' עם צפורה למעלה כנגדו. וזה לא אירע לשום בר נש אחרא וז"ש ולא לאבהן וגו') ולא לאבהן ואע"ג דליעקב עלו המים לקראתו כדרז"ל אפשר שלמשה יצאו מים רבים בריבוי עצום אמנם ליעקב לא היה כ"כ כמשה ולא לבר נש וגו' כלו' ומכ"ש לבר נש אחרא

ואוריי' דא. היינו תושב ע"פ הרומזת למלכות וז"ש ואורייתא דא. ולא נפקין מימוי לבר היינו לשאר בני עלמא אמנם למשה

מיא אסתלקו לגביה א"נ הגם דאסתלקו לגבי' דמשה לא יצאו מפי הבאר לחוץ אלא מלא על כל גדותיו לבד. ה"ג ואיהו באר דמיא דאורייתא דאפיק כל מיין וכל מיין דעלמא

עאלין בי' ולא נפקין מימוי לבר ואיהו באר דאפי' כל בני עלמא שאבין מיא ואפי' וגו' וה"פ שמהבאר הזה מלכות בבחי' הנק' תורה שבע"פ ממנה יוצאים כל סודות התורה וכל חידוש שהאדם מחדש בתורה ולבאר הזה חוזרים שאחר שהאדם הוציאם מפיו חוזר אותו הבל ונכנס בבאר ההוא ונעשים בה מ"ן ואין דבר הולך לבטלה. ואפי' כל ענני רמז לנביאים או לחכמים הרמים. והנשיאים והעננים הללו העומדים ברומו של עולם לא חסרין מיניה יען כי אותו שורש נשאר שם וכן נמי כל ענף וענף מהתורה היא כלול מכולם. וז"ש בגין דבאר דא לית לי' סוף בסבת כללות ענפי' שכלולות זו בזו וכולן במלכות ואפי' סיפורי התורה שאינו מדבר בדינים ומשפטים יש בהם סודות עמוקים יותר מחלק התור' שמדברת בעניני המצות והמשפטים וז"ש בגין דבאר דא לית לי' סוף יתיר עמוק פי' הם יותר עמוקים מהתורה שמדברת במשפטים. דאתמר בהו ורחבה מני ים דהיינו ים אוקיינוס דאסחר כל עלמא והענין שע"י חטא אדה"ר נתלבשה התורה בלבושי' חומריים ומ"מ הסודות רמוזים בה בהעלם גדול. ה"ג ובכד דילה דשאבין מיני' וגומר פי' בחי' כ"ד ספרים שבבאר הזה שהוא ככד אחד שממלאים מן הבאר בו כלול כל חכמתין כ"ש הבאר עצמה דהיינו כל בחי' המלכות וכלליה ופרטיה שאין לו סוף. א"נ ובכד דילה היינו שאין לך דרוש א' מסודות התורה שלא יהיה כלול בו כל החכמות כ"ש כללות התורה כולה וכן עתיד הקב"ה לאהדרא לך גזל היינו פקודא דאבתרי' להשיב הגזלה דקאמר [לעיל] ויגזול את החנית בריש פרשת בראשית האריכו בדרוש זה שבסבת שנהר יסוד יחרב ויבש גרם שהקליפה גזל את מטה האלהים כנזכר שם דף ואו:

פקודא חדא להפריש ערי מקלט למאן דקטיל בגין ההוא מצרי דקטילת דתמן הוה נחש הקדמוני וגומר דבכמה אתרין רדפו אבתריך כמה נשים בנערותך דאינון נעמה וגומר ה"ג. וה"פ בגין האי מצרי דתמן הוה נח"ש במ"ק חושבנא דין כחושבנא דדין מצרי עולה י"ו וכן נחש עולה י"ו כמה נשין בנערותך פי' כשהיית נער והשליכוך ליאור ורצתה בת פרעה להצילך ואמהותי' היו ממחות בידה כדפי' רז"ל שבא גבריאל והרגן דוגמתן למעלה שהם נעמה אגרת לילית היו מתלבשות באותן אמהות לרדוף אחריך עד מות הרי בנערותך רדפו אחריך וכן אחר שגדלת שהרגת את המצרי כתיב ויבקש פרעה להרוג את משה עד שברח למדין וכמה מקטרגין היו לפני פרעה אז כדרז"ל שנעשו אלמים וחרשים כדי שיברח

ואינון שערי תשובה וגומר בנערותו אפשר שהוא כמשל הגשמי בת פרעה שנאמר בה ותשלח את אמתה ותקחה ופרעה למעלה היא הבינה כנזכר בפרשת ויגש שנק' תשובה כנודע. ואחר שגדל ג"כ פתח לו הקב"ה שערי תשובה בהיותו בכוש מלך שמונים שנה

ורצו להורגו כנזכר בד"ה וז"ש בכמה אתרין בנערותך. ובזקנותך בגין דאנת בן י"ה שכן משה הוא בת"ת ו' ברא דאו"א.

בתר דאהדרת (בתיאובתא) [צ"ל בתיובתא] שחזר בו מלישב עוד בחברת פועלי און אנשי כוש כשחזר לעירו דא קארי לי' דאהדרת בתיובתא א"נ החטא הוא מה שחטא בסלע כדלקמן ועיקר וגרסת הספרים דלא גרסי' מלת בנערותך אמת וכל הרדיפה דרדפו אבתרי' בכמה אתרין היינו על מי מריבת קדש ונכון: יה"ו אילנא דחיי פי' ו' בהתקשרו עם י"ה נק' אילנא דחיי כי החכמה תחיה בעליה ובני חיי ומזוני דתליין בבינה והת"ת נק' מצדם אילנא דחיי והיינו בן י"ה דקאמרן את זכי לאת ה' מלכות כלתו.

וקב"ה שוי שמיה (כך) [בך] היינו מ"ה דמשה שהוא הוי"ה דאלפי"ן כדבסמוך ותני והדר מפרש. א"נ היינו שם מה"ש שהוא משם ע"ב והיינו משה.

שוי בך מחשבתי' דאיהו וגומר כנזכר בתחלת התיקונים (הכל) [דכל] פקודין דילך היינו מצות עשה מצד החסד ומל"ת מצד הגבורה יהב לך מדת חסד כדכתיב מוליך לימין משה זרוע תפארתו וכן יהב לך מדת הגבורה דתרווייהו אינון תרין דרועין דגופא. בשלשלאין גרסי'. ובגין דאתהדרת בתיובתא באות ברית אפשר דהיינו שקבל ערב רב ועשה להם ברית וכשחטאו הדר בי'. וז"ש באות ברית: א"נ שעון הסלע קרי לי' אות ברית שהמלכות סלע נק' ברית. נחית בינה יה"ו. סוד חב"ד. ה"ג לאתחברא לה (בצדק) [בצדיק] ואשכינתא קאי דקאמר לעיל ובגין דאנת גומל חסד עם שכינתא וגומר והענין שע"י העון נפרד הייחוד וע"י התשובה שב הצדיק אלי' וזו תשובה תשוב ה' לאיתנה ולגירסת הספרים אפשר ליישב ע"ד ויקח משה את עצמות יוסף עמו דהיינו ת"ת בצדיק יסוד וזה החיבור גרמה התשובה אמנם בגינך בשביל עצמך וזכותך קב"ה יהיב לך אות ברית וגומר כלו' נתונה לך במתנה גמורה צדיק דילי' כלומר מתנה חשובה היא אצלו שהוא צדיק דילי' המשתמש בו בעצמו. ובגין דבמחשבה טובה עבדת כלא היינו קבלתו ערב רב היתה כוונתו רצוי' הגם שמעשיו לא היו רצוים כנזכר בפרשת כי תשא קצ"א וכן ג"כ עון הסלע כי לא חשב שסודה היא המלכות אלא חשב שהיא סוד השפחה וחשב בדברים לא יוסר עבד כנזכר בר"מ פ' כי תצא רע"ט.

נחית שמא מפרש היינו שם מ"ה הנז"ל ומתמן ממדתך נחית עלך ממש.

אנת תשתדל בכל יומא וגו'.

בצלותא היינו התפלה שמתפלל על החיים כנזכר בפרשת לך לך ובפרשת שמות י"ו דאלמלא תפלת המתים על החיים וגומר:

בתרין שפוון שהם כנגד נצח הוד שפוון דמלכא.

נחית לון מוסב אל השפתיים העליונים נצח והוד כ"ש דרגא דילך ה"ג כלומר אם אלו יחתון לגבך כ"ש מדתך ת"ת שירד גם הוא וישרה עליך.
ובה פי' בהאי דרגא דילך אשתדלת בכל יומין דילך בקשוט. פי' ע"י תורת אמת והמדה זו נק' אמת וע"י תורת אמת נתן לך הקב"ה מדת אמת וז"ש לסלקא לך בתורת אמת והיינו הת"ת כלילא מכל המדות. שכן ת"ת כולל ו' קצוות. ואתוון בשמא מפרש בד' אתוון. אמר עוד שבח שני במדה זו שנתנה לו במתנה שהיא שאין בכל המדות שיהי' רומז בה שם העצם הוי"ה כ"א בת"ת. עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון הן כל אלה יפעל אל וגו' פי' כאן רמוז ג' גליות ש' של מש"ה ומ"ה בגאולה הרמוזה בהק"ם תקי"ם וז"ש לקמן במ"ה דילך. עכל"ה:

דף קטו.

לא הוית אלא באילנא דטוב ורע וגו' קשי' ליה דאנת אמרת כי כל חטא משרע"ה וגלותו וגלגולו היה עון ערב רב ולפי הנראה מפשוטי המקראות כי עון הסלע היה העיקר והוא גרם שלא נכנס לארץ וגרם מיתתו וכמה דברים לזה תירץ דהא בהא תליא דקודם דחזרת בתשו' בסוד גלגול וגלות כנז' לא הוית אלא באילנא וגו' וההוא רע שותפן דעבד טוב גרם וגו'. הענין שהסלע היא סוד השכינה ומטה דמרע"ה הוא סוד מטטרו"ן מפני ירידתו לא היה בסוד היסוד ולפי' לא היה ראוי אלא ודברתם אל הסלע שלא לעשות' מוכת עץ והוא לא עשה כך אלא ויך את הסלע בעץ הדעת טוב דא מטטרו"ן ולכך עון לך רד כי שחת גרם ודברתם ולא בהכאה שאז המטה ירד מיסוד למט"ט כיון שירד משה מגדולתו ובגין דחזרת בתיובתא הענין כי במעשה העגל נאמר למרע"ה הנה מלאכי ילך לפניך היינו לך רד שירד מאצילות ליצירה ולכך קודם היה מרע"ה בסוד מטה שהיה פועל בו הנסים והענינים כולם בסוד האצילות ועל עון ערב רב ירד אל סוד היצירה ואח"כ בסוד הגלות והטלטול יעלה אל סוד התשובה היא הבינה המגינה מן החצונים בסוד ערי מקלט כנז"ל. ואתדבקת באילנא דחיי היינו היותו משתמש בסוד האצילות שהם ו"ק עץ החיים לא בו' קצוות דיצירה שהם עץ הדעת טוב וז"א הא נפקת מעבד שאין אתה משתמש עוד בסוד מטטרו"ן נשמה דיצירה אלא אנת בן לקב"ה דהיינו בסוד נשמה דאצילות והת"ת בן לבינה לקב"ה דהיינו חזרת בתשובה ואתדבקת באילנא דחיי דהיינו תשובה קב"ה אילנא דחיי בן לקב"ה. ומטה דאתמסר בידך וגו' כי לא תשתמש בו בסוד התלבשו ביצירה אלא באצילות ויהא סוד עץ החיים והיינו סוד א"ם אין פניך הולכים אל תעלינו מזה והענין שלא יתלבש האור בסוד היצירה אלא ישתמשו בו בסוד האצילות וענין זה למרע"ה ולכל ישראל בסוד שקול משה ככל יש' כנז'. וא"ו דאיהו בן י"ה ירי כי

בזמן הגאולה ישתמש בשש קצוות בסוד הדעת וז"ש וא"ו דאיהו בן י"ה דהיינו סוד הדעת המתעלם בין חו"ב והנה סוד מ"ט פנים הקודמים אל מעשה העגל היו ז' ספירות כל א' היה כלול מז' זפ"ז מ"ט ונודע כי בסוד עץ הדעת דהיינו בהיכלות דמטטרו"ן שם רשעים יתהלכון וימצא בהם הפגם סוד מ"ט פנים טמא אמנם בהתלבש סוד הדעת בתוכיות המ"ט אז יעשו מו"ט ולזה לא יתן לעולם מוט לצדיק כי בהשתתף אליהם סוד הדעת שהוא נשמה מתאצלות בתוכיות הת"ת שהוא אור מזהיר מהדעת אליהם דהיינו שתוף הבינה עמהם כי הדעת מעמקי הבינה אז מתבטלים כל החצונים וז"ש ותיעול במ"ט אנפין דילך באוריי' וגו': באמצעיתא אל"ף דהיינו בינה והיינו וא"ו במילואה מצד הבינה בסוד הדעת החופף עליה ולהיות סוד ו' שבאמצע מו"ט וסוד אל"ף שבאמצע וא"ו כנז' לכך בהיות נחסר סוד זה בסוד המרגלים נאמר וישאוהו במ"ט חסר וא"ו בשנים שני ווי"ן שבת"ת ושביסוד חסר וא"ו הדעת אל"ף בינה ונמצאו ו"ק מתלבשים בסוד ההנהגה בהיכלות ואז הם מ"ט פנים טהור דא מטטרו"ן מ"ט פנים טמא דא סמא"ל ושם נמצא הפגם והיינו וצדיק דא עץ הדעת טוב מטטרו"ן מ"ט לפני רשע רע סמא"ל. ומאן גרים וגו' סוד התלבשות במטטרו"ן והפגם סוד שער החמשים שנסתלק מהספי' שהוא שקול ככל השערים שהוא המיחדם וכאשר הם מ"ט שערים הם סוד הפירוד ז' ספי' כלולות כל א' מז' הם מ"ט: והאי איהו #א כי אחר שנתן למשה סוד וא"ו במילואה גם אל"ף נתן לו בסוד נשמת הת"ת בסוד הדעת כנזכר אמנם חסר מחמשין ואשתאר מ"ט דהיינו סוד ו"ו ואחר שחסר אחד צדיק מט לפני רשע ס"מ כי יתלבשו מ"ט דאצילות אל ההנהגה במ"ט דמט"ט ושם סביב רשעים יתהלכון בסוד מ"ט פנים טמא כנזכר:

והאי איהו מ"ט מן מט"ה דילך כלומר כל מה שפי' בסוד הדעת והבינה נתבאר בסוד מט"ה ממש כי ה' בינה ובהסתלק ה' מן מטה נשאר מ"ט דהיינו מ"ט מן מטה דילך והראיה לזה דאתמר ביה ומטה האלהים דהיינו בינה בידו כמו בראשית ברא אלהים. ומטה דילך הוא מטה דמשה דהיינו סוד הדעת המתפשט מבינה תיעול בין ו"ו להמשיכם לישראל למטה לפעול ע"י ו"ק ההנהגה להיות הת"ת מרכבת מרע"ה ויש' לקיים בך לישראל ובתחנונים מהבינה אוצר של חנם. וברחמים גדולים הת"ת ע"י הבינה וכל ענין הנזכר כוון לבאר בסוד מצות הקם תקים עזוב תעזוב ואמר כי שני המשיחים שהם בן דוד ובן יוסף סודם היותם מרכבה לשתי ווי"ן דהיינו סוד וא"ו כי משיח בן דוד סודו יהודה ששם הוי"ה שבת"ת מרכבה לוא"ו שבת"ת ובן יוסף מרכבה לוא"ו תתאה שביסוד והם מקימין לשכינה מעפרא בכח ב' אותיות אלו ועל הא' נאמר הקם ועל השני תקים שהם מקימין עם וא"ו עילאה ועם וא"ו תתאה ושתיהם אין בהם כח להקים אלא

בעזר הדעת שבסוד הבינה דהיינו אל"ף שבאמצען הנז"ל וזש"ה הקם תקים שניכם תקימו עמו עם כח בן עמרם שהוא סוד הבינה בעלייתו בסוד הדעת:

לאת ה' דנפלת בתר אלף חמישאה וזה לרמז בא' דמילוי ה"א כלו' ה' חמישי א' אל"ף ובתר ע"ב מיניה כלומר אחר עבור על אלף חמישי ימשכו עוד ע"ב שנים מהששי דהיינו סוד עזוב ז"ו ע"ב דהיינו ע"ב שמות ויסע ויבא ויט שסודם בת"ת דהיינו ז"ו כחשבון וא"ו והכוונה שכלל כל השם וה"ו אנ"י וה"ו שראשי תיבותיו וא"ו והיינו וא"ו במילואה אלא מפני שאלף זו של מילוי הוא"ו הוא סוד אנ"י שהיא מ' אינה קימה אלא עזיבה דהיינו עזר בעלמא וז"ש תמן עזר ולא קימה פי' כי סוד עזר וקימה היינו סוד בעתה אחישנה כי בעתה שם קימה בהכרח ואחישנה הם קצים הרבה שיש בכל דור ודור בכל נ' שנה כדפי' בתיקונים וז"ש בעתו יורה ומלקוש באותם העתים והקצים שהם יורה או מלקוש אם זכו ואספת דגנך יש' לחם מן השמים תירוש ליים יין מן השמאל ויצהר כהנים שמן מן הימין והיינו בזמן שעושים רצונו ש"מ שאז הגאולה בזכותם. וענין לקט הוא כי שני שבלים לקט וג' אינם לקט והיינו א' מעיר ושנים ממשפחה אבל לא ג' ושכחה שהם אחוזים בקליפות הנק' שכחה:

עזוב צדיק דהיינו שבו ג"כ יש ע"ב ויש ז"ו בסוד וא"ו זעירא שבו והיינו וה"ו אנ"י וה"ו שבשם ע"ב שבו וצדיק אין בו כח לגאול אלא הוא עני בסוד גלות ועיקר הגאולה מהבינה בסוד הקם תקים ובסוד הדעת היורד למטה בסוד וא"ו מלאה קאמר תעזוב בן עמרם ושם אין כחו גדול מפני שאין זה מקום הדעת שהיסוד עני בגלות והדעת למטה ג"ר שאין מקומו זה בתוך מעמקי הגלות ואין מקומו אלא בבינה וז"ש בדרגא עילאה דילך ת"ת בינה דילך שמא מפרש בשלימו בבחי' למעלה בתוך הבינה שהוא סוד הדעת כנזכר וזה אינו בעתו יורה ומלקוש שהוא שנת ה' אלפים וע"ב קץ יורה ושנת ה' אלפים וקכ"ב הוא קץ מלקוש ואחר עבור ק' ק' של הקם תקים דהיינו שנת חמשת אלפים ושלש מאות ועשרים ושנים הקם תקים וברוך היודע אם אנו צריכים להוסיף בקצים יורה ומלקוש ויש במספרים האלו כמה תנאי תנאים: אשתאר ת"ם י' אפשר דאותיות ה"ם היינו מ"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א שורש הגאולות כולם: מאי קא אחוי וגו' הקם אחר ק' ק' י' יסוד ת"ם יעקב איש תם ת"ת עמו סוד הדעת מרכבת משה בן עמרם:

פקודא בתר דא לפדות עבד עברי וגומר הענין כי מי שיעבוד את קונו להטיב לנשמתו לעדנה לעולם הבא העובד כן יקרא עבד ע"מ לקבל פרס והעסק עתה בעבד זה ולהיות העבד לעולם במדרגת מטטרו"ן וכן האמה במדרגת כסא לכך פי' ואמר מטטרו"ן עבד ה' על הכלל עבד במטטרו"ן אמנם בפרטי העבדים יש להקל ולהחמיר כדמסיק בסוגיין

אמנם בעבד הזה נאמר בו שש שנים יעבוד וירצה כי עבד זה כלול ו' היכלות שבהם סוד ו"ס שהם סוד שיתא סדרי משנה כנזכר בתיקונים והיינו ת"ת בשש קצוות מתלבש במטטרו"ן בו' היכלות וז"ש כליל שית סטרין והעבד נאמר בו ו' שנים יעבוד יר' שש סדרים אלו יעבוד כל ימיו והם החיו"ב והפטור הפסו"ל והכשר הטמ"א והטהור המות"ר והאסור חיי"ב זכאי הטר"ף והכשר. והנה פי' שני מיני עבדים הא' גרוע ועליו א' ובהון בשיתא סדרים אלו ע"ד הפשט אית לי ת לבר נש כלומר רשות נמסר ביד האדם למפלח למאריה אם אינו רוצה להיות בן דהיינו שלא ע"מ לקבל פרס אלא כעבד ולא כעבד יליד בית אלא נמכר מקנת כספו דהיינו ע"מ לקבל פרס להשלים כל מחסורו אשר יחסר לו ופי' הכסף היינו הטוב שהטיבו הקב"ה ויטיבהו על צד החסד הנמשך לתחתונים וז"ש דכסף ימינא דאברהם שכן אברהם הטיב לכל וז"ש חסד דרגא דיליה ממש כמדתו להטיב התחתונים ובבחי' היות הקב"ה מטיב לתחתונים הוא עובדו והוא קנוי לו והוא מדה גרועה. אורייתא מתמן אתייהיבת שהתורה מצד מדת החסד שיש להקב"ה להטיב לתחתונים נתנה למטה להטיבם והוא נוטל בחי' זו הקלה שבכולם ומניח הכל אבל יש בחי' עב"ד והיא משובחת והיא אותה שפי' לעיל וז"ש **ומאן** דאשתדל בה בגין לזכאה לעלמא דאתי והוא העבד שיעבוד לעדן נשמתו יקרא ג"כ עבד מקנת כספו אמנם פי' כסף הוא לשון חמדה וכסופא וז"ש שהוא כוסף לעה"ב ופי' קנין כספו לפי זה כמו קונה שמים וארץ שפי' בשביל אברהם ברא שמים וארץ ויר' בקנין כספו יר' בריא' שברא הבינה הנק' כסף ל' כסופא כי העבד זה הנבאר קנה חכמה קנה בינה דהיינו סוד אל עליון חכמה ובינה ואפי' העבד הראשון העובד שלא לשמה והכוונה מתוך שהוא עתה עוסק שלא לשמה גורם שיתגלגל ויהיה עבודתו לשמה דהיינו לשם עוה"ב דהיינו קנה לו רבו בתר דקנה לו גאולה דהיינו גאולת הבינה כדמפרש ואזיל. ופי' ששני מיני עבדים הנז' הם הא' עבד שש שנים דהיינו בשש קצוות מחסד ולמטה מצד פעולותיו של הקב"ה הנשפעות אליו. אמנם הב' עבד עולם דהיינו מצד הבינה הנק' עולם עולמו של יובל בסוד ק"ש שהוא הייחוד מצד הבינה והיינו שאין לו גאולה וחירות שאין צריך להתגלגל אמנם העבד הקנוי לשש יש לו גאולה דהיינו או דודו או בן דודו יגאלנו שע"י קרובים הוא מתגלגל כדי לתקן לעבוד לשמה או השיגה ידו דהיינו שהוא בעצמו עסק לשמה ונגאל בסוד הכוונה הטובה לעוה"ב וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. וצדיק מ"ט וגו' וישאוהו במוט וגומר ע' פ' שופטים רע"ד ע"ב כי שם פי' כי במוט בשנים הם ב' ווי"ן בלתי א' בינתיים אשר מייחד שתי הווי"ן ואפשר כי זהו הרומז ג"כ פה וז"א וישאוהו במט בשנים בלא וא"ו באמצעיתא ר"ל כי ב' ווי"ן

הם ב' יחודים שמע בשכמל"ו שהם ו"ו תיבין ובהם מ"ט אותיות אמנם שער החמשים המייחדם הוא נתיב לא ידעו עיט כנזכר בתיקונים דף ס"ז ע"א בהיותו נפרד מהם ח"ו הוא הקצוץ והוא סוד א' שבין ב' הווי"ן וסוד ו' שבין מ"ט בסוד הדעת הנק' נתיב לא ידעו עיט ואז בעונות צדיק מ"ט לפני רשע אמנם בסוד ו' באמצעיתא אז נק' מו"ט ואז נאמר לא יתן מוט לצדיק:

כמנין עזו"ב וגומר עזו"ב הם אותיות ע"ב ז"ו כי ע"ב ע"ב שמות וז"ו הם בגי' י"ג והם סוד וא"ו הרומז לת"ת ויסוד ובינה א' בין תרין ואוי"ן והם שם וה"ו שהוא שם ראשון מע"ב שמות כמו שידעת ואותיות וה"ו הם אותיות וא"ו כי כבר ידעת כי ב' ווי"ן הם ת"ת ויסוד וא' באמצעיתא הוא הבינה חיי המלך דקיימי בגוייהו והוא א' דאהי"ה שבבינה והיא ה' עילאה דבשם בן ד' ובהו עזוב תעזוב וגומר וגם תבין כי וא"ו הם ב' ווי"ן עולין י"ב ו"ו פ' ו"ו הם ע"ב הרי שם ע"ב רמוז באות וא"ו:

והרא"ג ז"ל כ' באילנא דטוב ורע מטטרו"ן טוב סמא"ל רע כדלקמן שסביב משכן מטטרו"ן רשעים וגומר וכן פי' בתקונים ר"ת מטטרו"ן שר הפנים (אמר הגאון הנשיא זצוק"ל כי עב"ד נע"ר גי' חנו"ך מטטרו"ן להורות כי מרע"ה היה בסוד מטטרו"ן בזמן שהיה נק' נע"ר ועב"ד וכן מטטרו"ן טוב סמא"ל רע גי' מרחפ"ת עם ה' אותיות להורות שהטוב והרע בא משבירת הכלים שהם רפ"ח גי' טו"ב ר"ע עם הכולל) ה"ג וההוא רע שותפא דעבד גרם לך וגומר. והיינו סמא"ל עבד רע שסביביו יתהלך כנזכר. במ"ט (אלפין) [אנפין] דילך היינו מ"ט פנים טהור שיש בתורה שנק' תורת משה עבדי ואנפין דילי' איקרון.

שית תיבין דיחודא עילאה ו' עילאה ת"ת. והנה בשמע ישראל יש ו' תיבין והם ו"ק דעלמא דדכורא והם כ"ה אותיות ובשכמל"ו יש בו ו' תיבות והם ו' דעלמא דנוקבא והם כ"ד אותיות. עולים שני היחודים מ"ט וז"ס וא"ו במילואו וז"ש באמצעיתא #א כלומר באמצע שני ווין #א' והיינו אל"ף בינה שבתוכם. ה"ג באמצעיתא א' וישאוהו במוט בשנים בלא א' באמצעיתא דוא"ו איהו מ"ט וצדיק מ"ט וגו' וה"ק וישאוהו במוט בשנים המרגלים גרמו שהיחודים ו' עילאה ו' תתאה לא יתמשך ביניהם א' המייחדם כנזכר וזהו וישאוהו במוט בשנים כלומר בשני ווין שני. יחודים לבד וזהו בלא א' באמצע ואו אלא ו"ו חסר ובזה וצדיק המייחד מ"ט לפני רשע סמא"ל המחטיאם כדמפרש ואזיל ומאן גרים דא שהמרגלים ישאוהו במוט בשנים בלא א' דאמצעיתא לפי שמשה שלחם ואם משה היה זוכה לשער החמשים גם הם היו מביאים המוט בשנים ואלף בינה באמצעיתא שהיו השני יחודים שהם עולים מ"ט וא' דאיהו יחיד נעלם באמצעיתא והיינו מו"ט מ"ט

ו' והיינו ו' שבאמצע א' נמצא שבחסר בזה א' שהוא שער הרחמים חסר ג"כ א' יחיד נעלם בין השני ווין ב' הייחודים כנז': ומטה האלהים בידי היינו המטה דעץ החיים קאמר.
דמטה אחרא איתי לך היינו מטה דעץ הדעת טוב ורע. ובגין דא' דאיהו בינה פי' א' רומז בבינה.
כמה דאוקמוהו במתניתין אלף בינה בס' בן סירא:
דחזרת לך (**בתיאובתא**) [**בתיובתא**] גרסי' וזה לפי שהיא נק' תשובה וכששבת בתשובה שבה גם היא אליך וברחמים גדולים אקבצך היינו בינה אלף בינה דקא' ובתחנונים אובילם אפשר שהוא מלשון יובל דהיינו בבינה והיינו שיחון עליהם ברחמי הבינה הנק' היובל. הקם עם ו' עילאה וגומר מלת עמו דרש עם ו' ומלת עמו מוסב להקם ולמלת תקים והכוונה שההקמה תהיה בסיוע ו' עילאה ת"ת למעלה וע"י משיח ראשון בנו של יוסף צדיק יסוד עולם סיומא דגופא ו' ומשך ו' ולפי שהמשיח בן יוסף עתיד ליהרג כתיב בי' הקים תקם שני הקמות הקמה אחד למלחמה ב' לתחיה שאין צריך הקמה אלא לפי שנפל אמנם משיח בן דוד דלא נפל אין צריך הקמה באופן שהקם עם ו' עילאה ותקים עם ו' תתאה. היינו. בסיוע ו' עילאה ו' תתאה ומשיח ראשון אגב (ומקומם) [מקימים] עמהם ואת מי מקימים אלו הוי"ן שהוא עיקר (ההקדמה) [ההקמה] לאת ה' דנפלת כדלקמן. עמו דא בן עמרם. פי' שני הוא דדריש מלת עמו ממלת עמר"ם ודריש עמו ו' ע"ם דהיינו ו' דעמרם דהיינו בן עמרם. דסליקת לבינה דאיהי א'. היינו שבין השני ווי"ן דהיינו סיוע אלהים מהבינה אשר ימשך עם סיוע הב' ווי"ן ת"ת ויסוד למעלה אל משיח הראשון למטה באגב.
ולמאן הקים תקים לאת ה' וגומר. ה"ג בתר ע"ב מנין עזו"ב תעזוב עמו ע"ב ז"ו ודא ע"ב שמהן ויס"ע ויב"א וי"ט ז"ו דא וא"ו מן וה"ו אני וה"ו תמן עזר וגומר וה"פ דרך כלל מכאן עד סוף פקודא תליתאה שהרי הוא בעצמו לא פירש כל צרכה עדיין במאי דקאמר. ואמר וצריך לאחזרא עלייהו. כלומר צריך ביאור מה שאמרתי שאינו מובן ב"פ ע"ב ק' ק' עולה שמ"ד וכשיעבור שנת שמ"ד ויהיה שנת מש"ה יתחיל הקמתה של שכינה הנופלת וז"ש לעיל בההוא זמנא יתקיימו בך תרין פקודים חד בהקם תקם תניינא עזוב תעזוב עמו כלומר בך ובשמך רמוזה ההקמה דהיינו.
ב"פ ק"ק דהקם תקים. וב"פ ע"ב ע"ב דעזוב תעזוב שיעלה שמיד בתר כל דא יתחיל ההקמה וז"ש.
בתר ע"ב מנין עזו"ב תעזו"ב כלומר אחר שיעבור אלף החמישי ויעברו מהאלף הששי מנין ע"ב ע"ב ובתר ק"ק דהקם תקם שהם שנת שמ"ד לאלף הששי כדקאמר לקמי'

אז תקים לאת ה' הנופלת (שהיה) [והי'] לו לצרף החשבון יחד [אך] לפי שרצה יותר לפרש ולהתיך תיבות עזוב תעזוב שבקי' לחשבון ק"ק בבתרייתא ולפי שראה שהאריך הדרוש בפי' דעזוב תעזוב חזר ואמר וצריך לאחזרא עלייהו. כדי לקשר החשבון ק"ק עם חשבון ע"ב ע"ב וכאלו אמר הכי ולמאן הקם תקים לאת ה' דנפלת באלף חמישאה בתר ע"ב ע"ב דעזו"ב תעזו"ב ובתר ק"ק דהקם תקים ע"ב זו וגומר ותאנא והדר מפרש זה כללות השמועה.

ע"ב שמהן ויסע וגומר כלומר המספר הזה הוא לעורר הג' אבות למעלה חג"ת ולמטה אברהם יצחק ויעקב לקיים כימי צאתך ממצרים וגומר כנזכר בפרשת בשלח דף נ"ג:

ז"ו דא וא"ו ז"ו בגי' י"ג כמנין וא"ו במילואה דהיינו ר"ת ג' שמות משם ע"ב וז"ש דא וא"ו מן וה"ו א"נ וה"ו שהוא ראש תוך סוף בשם ע"ב באופן שבמלת עזוב כלול כל הע"ב שמות כנזכר בפרשת כי תצא דף רע"ו ע"ש.

תמן עזר ולא קימה כלומר בתר ע"ב ע"ב באלף הששי יהיה קצת התעוררות ועזר לכ"י וז"ש והאי איהו עזוב תעזוב. כל זה רמוז במלת עזוב תעזוב כנזכר ומדאפוק בלשון עזיבה משמע דוקא עזיבה דהיינו עזר וסיוע כמו ויעזבו את החומה וגו':

תמן בעתו. כלומר בצרוף שני תמצא אותיות בעת"ו יורה ומלקוש ואע"ג דתעזו"ב הוא חסר ו' ולא תדרוש מינה בעתו ל"ק דיש אם למקרא ויש אם למסורת.

בעתו יורה ומלקוש ואספת פי' ב' עתות (ב') [א'] דהיינו זכו אחישנה דהיינו [יורה] [ב'] דהיינו לא זכו (יורה) בעתה. והיינו מלקוש או בזה או בזה. ואספת דגנך וגומר מן הגלות. המון העם הם הדגן שבו מוץ ותבן וזונין וסובין ומורסן כמו כן יש בהמון העם אנשים (ושונים) [משונים] בענין התורה והמצות. תירושך היינו ת"ח המשתכרים ביינה של תורה ומנגחים [אלו] לאלו כשיכורי יין. ויצהרך הם מארי קבלה שעולים על כלם כשמן שעולה על כל המשקים ונק' בנים. וז"ש ג"כ דאינון ישראל לקט שכחה ופאה לקט על המון העם ומצינו בהם לשון לקט כדכתיב ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל. שכחה. על ת"ח העוסקים במשנה תלמוד שצריך לאחזרא עלייהו שלא ישכח תלמודם ע"ד כל השוכח דבר א' ממשנתו וגומר פאה על מארי קבלה שהם בני עלי' מועטים אחד מעיר ושנים ממשפחה כנזכר בפרשת בהעלותך דף קנ"ג והם כפאה זו שהוא בסוף שדהו לעני ולגר תעזוב אותם:

הכא אוליפנא. כלומר אגב אורחין אתא לידן חד קרא דמיני' אוליפנא פקודא תליתאה ע"ד הסוד דהיינו לעני ולגר תעזוב אותם פי' ע"י העני שהוא צדיק. ו' תתאה וע"י הגר שהוא וא"ו עילאה משה דכתיב כי גר הייתי על ידם תעזוב ותעזור אותם.

לישראל דאינון לקט שכחה ופאה כדמפרש ואזיל. גר אנת בקדמיתא עם עני. כלומר אתה ו' עילאה שנק' גר בקדמייתא תעזוב את ישראל עם עני שהוא ו' תתאה והיכן נק' גר כדאתמר בך:

כי גר הייתי וי"ס דגרסי.

גר אנת עם עני כגוונא דקדמיתא דאתמר בך כי גר וגו' והכל עולה אל מקום אחד אבל אוקמוה בדרגא דילך כלומר כבר פירשתי לך פי' א' אבל אוקמוהו חברייא בפנים שונים שפסוק לעני ולגר תעזוב אותם פי' כך אתה שנק' גר בדרגא שלך שהוא ת"ת הקם לעני עמך וזהו ג"כ:

הקם שהוא וא"ו תתאה תקים עמו עם בן עמרם נמצא שפסוק לעני ולגר תעזוב אותם ופסוק הקם תקים הם שני כתובים הבאים כאחד ומלמדין זה מן זה. ונ"ל שמלת אבל אוקמוה היא טעות סופר ואי גרסי' לי' צריך לגרוס:

אבל אוקמוה בדרגא דילך. כלומר אבל עתה בזמן הגאולה אוקמוה תקים לאת ה'. דנפלת בדרגא דילך. ה"ג בדרגא עילאה דילך ת"ת במ"ה דילך שמא מפרש בשלימו בתר ק"ק דהקם תקים וגומר וה"פ.

בדרגא עילאה ת"ת בבחי' שם הוי"ה שבו שעולה מ"ה וז"ש:

במ"ה דילך שהוא השם במילוי וז"ש בשלימו כלומר במילואו והיינו מ"ה דמשה שהשין כבר נדרשה למעלה שרמוז בה הגלות ג' לך לך לך כנז"ל ובמ"ה הוא רמוז הגאולה והיינו מ"ה דהקם וכמ"ש בסמוך והכוונה שצריך עוד סיוע בדרגא דילך. ת"ת בסוד השם במילואו והיינו מ"ה דמשה כנזכר שהוא סוד פנימיות הת"ת. בתר ק"ק וגומר מוסב לעיל דאמר הקם ו' תתאה תקים עמו וגומר אימתי בתר ק"ק דהקם תקים וכבר למעלה אמר בתר ע"ב ע"ב דעזוב תעזוב ומסקנא דמלתא היא. ובגין דא הקם תקים כלומר השתא דדרישנא להני תרי תיבין א"כ בדיוק כתבה תורה הקם תקים ולא שנאמר דברה תורה כלשון בני אדם. ה"ג אשתאר ת"ם י' כלומר משתי תיבות נשאר ת"ם י'. מאי (קרא) [קא] חזי כלומר למה היא רמוזה ליעקב איש תם היינו זכותו של יעקב שהיא ג"כ בת"ת מלבר וזהו יעקב איש תם עמו בן עמרם יוקים הרי יעקב עם בן עמרם משה רמוזים במלת תקי"ם עמ"ו ושיעור הכתוב כך תקים עמו ת"ם יוקי"ם בתר ק"ק כנזכר עמו ע"ם ו' דהיינו בן עמרם משה הקם צדיק תקים תם כלומר כמו שרמזתי לך במלת עזו"ב ע"ב ז"ו שבמלת ז"ו הם ו' עילאה ת"ת ו' תתאה יסוד בעזיבה דהיינו עזרה לבד ג"כ רמוז ו' תתאה ו' עילאה בהקם תקים דהיינו בהקמה ג"כ דהקם צדיק ו' תתאה תקים תם וא"ו עילאה יעקב איש תם. וכל זה דריש מדשני קרא בדיבוריה דבפ' משפטים כתיב כי תראה חמור שנאך

וגומר עזוב תעזוב וגומר ובפרשת כי תצא כתיב במצוה הקם תקים עמו מדשני קרא ש"מ לדרשא קא אתי כנזכר:

פקודא בתר דא כלומר מצוה זו יש לה שייכות וקשר עם שכבר אמרנו לפי שהם קרובות זו לזו בשרשם בעץ החיים. ה"ג ההי"ד כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד מאי שש שנים יעבוד.

ומאי קנינין דיליה וגומר כלול שית סטרין ו' היכלות כי היכל הז' ק"ק לא סליק בשמא. א"נ היינו ו"ק חג"ת נה"י המתלבשים בתוכו כנזכר בתיקונים שית ספיראן מקננא במטטרו"ן. ה"ג כחושבן שית אתוון דיליה שית סדרי משנה הם במטטרו"ן כי הוא עץ הדעת טוב ורע טמא וטהור כשר ופסול איסור והיתר חייב ופטור.

ובהון אשית סדרי קאי שהוא עבודה שלמה עבודה שא"א למוש ממנה רגע פן ישכח וז"ש למפלח למארי' למעבד לי' עבד נמכר ה"ג שאינו רשאי להיות בן חורין מהם אפילו רגע. ה"ג קנה לו רבו בתר דקנה לו גאולה תהיה לו פי' נחקק דיוקן האיש הזה למעלה בסוד המלכות ע"י עסק המשנה שהם קישוטי' והיא נק' רבו כנזכר בתר דקנה לו גאולה תהיה לו או ע"י צדיק שנק' שכן קרוב בשביל התפלה. שהוא קנוי לשית שנין או גאולה תהיה לו מן הבינה עולמו של יובל בלי שיגאל ע"י קרובים כדמפרש בסמוך. מאן דאיהו קנוי ליה לעולם וגומר לקמן מפרש לה עולמו של יובל בינה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קטו:

ודא ק"ש דתמן כ"ה כ"ה וגומר כוונת הענין לבאר הב' מיני עבדים א' עיקר כוונתו טובותיו הגשמיות הצנורות בעמידה כפי פשטה והב' כוונתו הרוחניות שהוא עיקר הכוונה בק"ש שהוא קבלת עול מ' שמים שלימה והיינו בסוד תפילין ורצועות וזהו ורצע אדוניו היא בינה דהיינו סוד כ"ה כ"ה וענין רציעת האזן הוא השמעת קולו בייחודו כדי שיהיו הדברים רוצעים ונכנסים באזניו. במרצע היינו סוד תפלין ורצועות שעיקר כוונת ק"ש וקבלת מ' שמים שלימה הוא בתפילין כנזכר בגמרא וז"ש ואיהו עבד דיליה **דבצלותא** שהוא עבודה ודברים הצריכים אל הגוף והיינו תפלה מצד המ' הנק' עוה"ז איהו בר נש כעבד דאתמר ביה ו' שנים יעבוד וגומר דש"צ אפיק וגומר דהיינו סוד גלגולו בסוד או דודו או בן דודו יגאלנו והכוונה שהם ג' דברים ועניינם א' הא' המתפלל והב' העובד שלא לשמה הג' משיח בן יוסף בסוד עזוב תעזוב כנז"ל והכל בסוד המ' תפלה ועסק בעבודה שלא לשמה וסוכת דוד הנופלת. ויסוד גואל לעובד בגלגול כנז"ל ומתפלל בסוד ש"צ מוציאו ידי חובתו ובגאולה בסוד עזוב תעזוב ובג' קא הדר מפרש דצדיק ח"י עלמין על שמיה בועז בסוד הגלגול גואל למחלון ברות וכנגד ג' עניינים נקט ג' שמות

צדי"ק גוא"ל קרו"ב צדי"ק היינו גלגול העבד עד שיצדיק גואל היינו משיח קרוב היינו תפלה קרוב ה' לנשברי לב: וטב ליה להאי בר נש דהיינו בג' בחי' הנז' או בר נש העובד או המתפלל או לענין גאולת סוכת דוד הנופלת שכן קרוב שהוא היסוד שכן למלכות מאח רחוק שהוא הת"ת אח בסוד ד"ו פרצופין והיינו שעניינים הנז' אינם נמשכים בסוד ו' עילאה וז"ש בעלמא דין דהיינו מ' המנהגת העולם התחתון יכיל בר נש למיהוי ליה פדיון בכל ג' בחי' הנז' אבל בעלמא דאתי שהוא ג' בחי' ג"כ בבחי' עבד העובד לשמה לית ליה פריק שאין צריך גלגול ובבחינת המתפלל בק"ש שאין ש"צ מוציא ובבחי' הגאולה בסוד הקם תקים כנז"ל שאין שם קיצים וכנגד ב' בחי' אלו אמרו אם אין אנ"י שהיא מ' עוה"ז תפלה לי בסוד גואל אין לו גאולה וחלוף אלא מ"י בהכרח שאין לו תמורה היינו עולמו של יובל ודאי.

מארי מתיבתאן הם צדיקי ג"ע עליון ותחתון. פי שכינתא עילאה ותתאה כי מדת מרע"ה הוא הדעת נשמת הת"ת והוא אוחז בבינה לקבל ואוחז במ' להשפיע. דבתרוייהו פה אל פה ממלל עמך ודאי שע"י הת"ת האמצעי פה אל פה ידבר מפה תתאה אל פה עילאה בסוד התעוררות ומפה עילאה אל פה תתאה בסוד שפע היורד והיינו חרב פיפיות כי הת"ת ו' חרב ויש לה ב' פיות א' לקבל מה' עילאה והב' פה להשפיע לה' תתאה נמצאו ב' ההי"ן ממש שני פיות אל החרב הנז'. בק"ש דאתמר בה וגומר דהיינו כדמסיק כי סוד ק"ש בבינה נ' אתוון וכדמסיק כי סוד ק"ש ד' פרשיות י' שמע ה' והיה אם שמוע ו' ושמתם ה' ויאמר. י' רישא דחרבא היינו חכמה והיא דאש לת"ת כי אם משפעת הוא רחמים ואם מסתלקת הוא דין ובמציאות גשמית הפה צורת פתיחתו הוא ב' וז"ש י' רישא דחרבא דאסחר שפה דילך ו' לישנא דהיינו בצורת ו' ומציאותו ו' ה"ה הם שני פיות אל החרב לגזור הדין או הרחמים ה' עילאה אל הנצח ימין ה' תתאה אל השמאל בהוד והיינו תרין שפוון דקאמר ועם היות שפרטי האותיות בפרטות האברים קבוץ כל השם יחד שהוא בבינה שם הוי"ה איהו ממלל בפומך והיינו דמרך שהבינה בעל הדעת. יו"ד ה"א וא"ו וגומר מצד החכמה הנק' מחשבה איהו מחשבתך וגו' הענין כי כל מה שנאמר בס' זה על מרע"ה מענין העוני וכיוצא הסוד על עניים של יש' ונשמות הצדיקים המפוזרים ביש' שהם מעמידי העולם הסובלין יסורים דשכינתא ששם בהם מתנוצצות נשמת מרע"ה ומאירים ממנה כאור השמש המתנוצץ בככבים. ודע כי חיבור זה הנק' רעיא מהימנא שעשה רשב"י ע"ה עם הצדיקים אשר בג"ע היה לתיקון השכינה וסעד וסמך לה בגלותא כי אין סעד וסמך לשכינה אלא בסודות התורה ובסוד הייחודים הנסתרים וכל מה שיאמר הנה מהסודות והעניינים הכל היה כוונתם לייחד השכינה

ונסעדה בגלותה ולכן להיות סוד לעני ולגר תעזוב אותם סוד השכינה בגלות כאומרו גר הייתי בארץ נכריה כנז"ל. ואמר שאליהו תפיס לעילא שלא הי' נמצא בתיקונים ההם בסוד שבועת ה' שלא להביא הגאולה עד זמן פ' כאומר השבעתי אתכם בנות ירושלם וגו' לכך לא נמצא אליהו בסוד הספר הזה עם היות שנמצא בכל חבורי הרשב"י היה מפני סבה ידוע ג"כ שלא נמצא באדרא כנז' בפ' נשא. ולכך אמר לר"מ שאין אליהו בא מפני העוני שלא יהיה היחוד שלם מפני השבועה והיה תפוס ומעוכב מאת הבורא לסבה הנז' ור"מ אמר נעביד ליה התרה ויהיה נחית לגרום הייחוד השלם אף אם לא ימשך מזה הרוחה לישראל בגלותם רק שיהיה נמשך תועלת לייחוד העליון וז"ש דחשיב איהו גבאי מכל ממונא וגו' והכוונה אף אם לא ימשך למטה אלא העוני ואם הוא תפוס למעלה בסוד הנדר בסוד הבינה [שרי] לך הוא מתיר לו הנדר ואם תפוס בסוד השבועה מלכות הוא בעלה דמגורוניתא ואין ראוי לומר אלא מופר לך ולגרום ההתרה העליונה רצה שהיה העסק בסוד ההתרה והנדר והשבועה וז"ש ואם צריך וגומר כנודע שהצדיקים בדבור פיהם בלבד דהיינו עסק תורתם הם גורמין הייחודים או העניינים שאין שם עולם המעשה. ולאו למגנא וגומר והכוונה לומר שהשבועה לא הוה כח לשכינה ב"ת לאסור או לתפוס אם לא בסיוע ועזר שי"ן ג' ענפים נמשכים מהאבות חג"ת וז"ש תלת ענפי אבהן בת יחידה שבועה דאשתתפת להשביע ולאסור א"כ כשיתירו ג' הם ממש ג' אבות בעצמם בסוד יה"ו מתירים כי השרשים יהפכו הענפים ויתקנו מה שאסרו ובהתיר אלו היא מעצמה מותרת כי לא אסרה אלא מכח ג' ענפי אבהן הנזכר וביאר שהשבועה במ' ולזה אינה חלה אלא על דבר שיש בו ממש דהיינו מהמ' ולמטה הנתפס בהשגה לנביאים שממנה ולמעלה הוא נעדר ההשגה כי אין בו תפיסה ויקרא דבר שאין בו ממש:

נדר חל אפי' על דבר וגומר שהנדר בסוד הבינה שהיא על כסא ו"ק הבלתי מתגלים לנביאים ולהיות שהמ' וכל מה שלמטה ממנה משועבדים ג"כ וכסא לבינה לכך הנדר חל על דבר שיש בו ממש ו"ש אפי' על דבר שאין בו ממש וכ"ש על דבר שיש בו ממש אמנם קשה כי הדין להפך ממה שפי' שהשבועה היא חלה על דבר שאין בו ממש ונדר אינו חל אלא על דבר שיש בו ממש ונר' שנהפך הגרסא ונא' נדר בינה חל על דבר שיש בו ממש וקיום תמידי שאין לו תכלית דהיינו האצילות אמנם שבועה מ' חלה אפי' על דבר שאין בו ממש דהיינו בי"ע שאינו בגלגלי הקיום:

עוד אפשר לפרש ליישב הגירסא עם הדין. והענין כי השבועה אינה חלה אלא על דבר שיש בו ממש דהיינו שישבע שלא לעשות דבר פלוני והיינו שהשבועה חלה על האדם שיוצא מן האדם וחלה עליו והיינו שהשבועה דבר המתפשט ממנו לחוץ דהיינו המ'

שמרכבתה על האדם שיש בו ממש ולכך חלה על דבר שאין בו ממש בחפץ עצמו כל זמן שיש ממש באדם עצמו אמנם הנדר אינו חל באדם אלא הוא אסור חפצא דהיינו עצם הנדר עומד בעצמו ואינו חל על האדם אלא הוא איסור חפצא א"כ חל על דבר שאין בו ממש עומד בעצמו בלתי יוצא לזולתו כענין הבינה שהיא עצמותה עומדת בעצמה ולכך צריך שיהיה איסור חפצא דבר שיש בו ממש אף אם הוא עומד באין ממש שהוא עומד בעצמו ואינו חל על האדם. ולא עוד אלא יתיר אמרו שממש השבועה מ' בעצמה מרכבה לנדר בינה והיינו שהנדרים על גבי שבועה עולים שאם נשבע לאכול ככר ואח"כ אסר עליו בנדר אסורה עליו שהנדרים חלים על דבר מצוה כדברי הרשות והטעם זה להיות השבועה אצילותה וחיותה תלוי בנדר הבינה דהיינו חיי המלך שהבינה משגרת החיים לכל הספירות ולמ' בעצמה:

ההוא דמחדש בכל יום דהיינו חכמה מחדש בבינה שהיא מעשה בראשית ע"י הדעת. והיינו אין כ"ל שהוא יסוד חדש תחת השמש ת"ת אבל למעלה משמש בבינה יש חידוש בסוד החכמה כנז' ובסתרי תורה דהיינו סוד הדעת הנסתר למעלה בת"ת תורה בעל ו' קצוות: שמש ומגן ה' צבאות הכוונה שהת"ת שמש מאיר בעלמא דיליה שהם ו' קצוות שבת"ת ולא בעלמא דהדיוט דהיינו ו"ק שבמ' ואע"ג דזה מ' בסוד ו"ק לעומת זה ו"ק שבת"ת עשה האלהים בינה עכ"ז השמש אינו מאיר אלא בעלמא דיליה ואין חידוש אלא למעלה מהשמש שאינו מתפשט למטה למ'. ואם תאמר איך יתחדש אורו למטה לתחתונים ואיך יושפע החידוש אינה קו' דהיינו מגו חשוכא שהיא מ' נפיק נהורא דהיינו חידושי התורה המתחדשים מלמעלה אל התחתונים ובודאי עלמא דאתי שהוא סוד ו"ק שבבינה איהי למעלה מן השמש שהוא ו"ק הת"ת הנק' עמודא דאמצעיתא. נדרים שהם בחי' הבינה מתמן מבחי' זו מו"ק הבינה מתחדשים ומתפשטן דרך ו"ק הת"ת עד המ' ממש דהיינו על גבי שבועות שהם ו"ק שבמ' עולים וחלים על דבר הנק' דבר שאין בו ממש מפני שהיא חשוכא ואין אור מעשה בראשית מתחדש בה ופי' הטעם שהוא נק' דבר שאין בו ממש ואמר משום דלית ליה קיומא וגו' דהיינו שאין ממשות' בעצמה אלא בזולתה דהיינו שהיא מתקיימת בכח היסוד כנז' וזה שאמר דלית ליה קיומא אלא על יסוד וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ודא ק"ש. פי' שיכוין לייחד קב"ה ושכינתיה בק"ש ובתפילין שבק"ש כתיב [שמע] ובתפילין כתיב שמע לרמוז לזה שיהיה אזנו רצועה פתיחא למשמע כדלקמן וזהו ורצע אדוניו את אזנו במרצע דהיינו סוד היחוד שיכנס לפני ולפנים באוזן ובזה ועבדו לעולם לעולמו של יובל.

דתמן כ"ה כ"ח. בפסוק שמע ישראל יש כ"ה אותיות כ"ה ערבית כ"ה שחרית הם חמשין. **בתר דמייחד בהון בר נש וגומר** הלשון נמשך עד הגזרה שהיא לית לי' פדיון וגומר. וה"פ אחר שזה עסק ביחודא דקב"ה ושכינתיה.

בעול תפילין על רישיה ואזן דיליה רצועה פתיחא למשמע ק"ש. כלומר להשמיע לאזניו ולכוין בייחוד בכל מיני יחודים שיש בק"ש וזהו.

בכל לשון שאתה שומע דהיינו משמעות. כלומר שלשון שמע הוא לשון הבנה והשכלות הלב ביחוד שהיא דבר גמור ומגיע עד הנפש שהנאה גדולה נמשכת לו מהייחוד הזה שפדיון שלו תלוי בק"ש זה ובכוונת יחודו.

דאיהו רזא דחמשין. שכן כ"ה כ"ה שבק"ש עולה חמשין ורומז שגאולתו של זה תלוי' בסוד החמשים שערי בינה. לית ליה פדיון על [יד] אחרא כלומר האיש הזה אין פדיונו תלוי באחר כמו דודו או בן דודו יגאלנו שיתגאל בעולם ויפדה ע"י קרוביו.

דמרוצע הוא למארי' כלומר אותם היחודים שמייחד הם נרשמים בנשמתו והוא הוא הרצועה שלו ורשימו דמארי' שנרשם בנשמתו הרי קנוי לעולמו של יובל ובגאולתו ולא בגאולת זולתו שיגאלנו. ומהכא משמע דמאן דמכוין ביחוד ק"ש אינו חוזר ומתגלגל אלא הבינה גואלת אותו וינוח על משכבו:

דבצלותא דבר נש איהו כעבד דאתמר בי' שש שנים יעבוד ה"ג. רצה לתת טעם לדבריו מן הגשמי אל הרוחני למה קנייתו של זה הוא בעולמו של יובל ע"י ק"ש ולא ע"י תפלה ואמר כי התפלה הש"ץ מוציא את האדם ידי חובתו נמצאת גאולתו של זה ע"י זולתו אמנם מי שהוא מכוון בק"ש כ"ה אתוון הוא קנוי לעולמו של יובל דהיינו עוה"ב שאין גאולתו תלויה באחר שאין הש"ץ מוציא את הרבים ידי חובת ק"ש ורמז הדבר הזה למעלה היינו בצדיק יסוד עולם הוא התפלה ובבינה יובל היא סוד ק"ש כדמפרש ואזיל. שש שנים יעבוד. ו' ברכות ג' ראשונות וג' אחרונות

דצדיק חי עלמין וגומר דוגמת ש"ץ למטה שמוציא את האדם ידי חובתו דוגמתו למעלה הוא צדיק חי עלמין שאחד משמותיו הוא ח"י ע"ש שמוציא את האדם מידי ח"י ברכאן דצלותא כדמפרש ואזיל. ה"ג בוע"ז צדי"ק גואל קרו"ב ונאמ"ן ותמן קרוב י"י וגומר. הרי שיש לו ליסוד ו' שמות ח"י עלמין בועז וגומר כנגד ג' ראשונות וג' אחרונות.

וטב ליה לבר נש שכן קרוב וגומר. פי' טוב לו בעוה"ז היסוד שנק' שכן קרוב יותר מאח רחוק שהוא הת"ת שאינו עומד לו כי אם לעולמו של יובל בינ"ה ב"ן י"ה ותנא והדר מפרש:

דבעלמא דין יכיל בר נש למיהוי ליה פדיון בצדיק שית שנין דכליל תלת קדמאין וגומר שע"י התפלה נפדה בעה"ז מכל צרה ע"י היסוד שעומד לו דהיינו העוה"ז נק' חיי שעה והתפלה נק' חיי שעה כדאיתא בגמרא שעסק התפלה הם רומזים ליסוד שהוא חיי המלכות הנק' שעה ונקרא תפלה. אמנם העוסקים בתורה ובייחוד דקב"ה ושכינתיה שהם חיי עולם זוכים לחיי עולם בינה עולמו של יובל וקרא סברת ההמון קאמר טוב שכן קרוב וגומר אין האמת כך כנזכר דכליל תלת קדמאין גרסי'. ה"ג בגין דלית לי' פדיון ע"י אחר ובגין דא שמע בכל לשון שאתה שומע ובגין דא קא רמוז וגומר. פירוש בק"ש אין ש"ץ מוציאך מידי חובה אלא אתה בעצמך וז"ש רז"ל שמע בכל לשון שאתה שומע אתה צריך שתשמע משא"כ בתפלה שאפי' שאם אין אתה שומע ש"ץ מוציאך ידי חובתך.

אם אין אני לי מי לי פי' אם אין אני גורם לעצמי חיי עוה"ב ע"י יחוד ק"ש שהרי אין מי שיוציאני ידי חובתי מי יעמוד לי בתמי' ודאי שלא יעמוד לי [מובן כוונתו שתיבת מי. נדרש ב"פ שאם אין אני גורם מ"י היינו יובל עוה"ב מ"י יעמוד לי זו"פ] מארי מתיבתאן בפ' שלח לך איתא שאהרן הוא ריש מתיבתא כדאיתא בצוואת ר' אליעזר:

עם בוצינא קדישא הרשב"י ע"ה. ה"ג רעיא מהימנא (כי) [פי] שכינתא וגומר דבתרווייהו בתרתי:

שכינתא עילאה ותתאה.

קב"ה ת"ת שהוא כלול ה' עילאה ה' תתאה בסוד לאה ורחל בסוד עד תאות גבעות עולם.

פה אל פה. פה עילאה בינה פה תתאה מלכות:

בק"ש דאתמר בה רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם דהיינו תרין פיות דקאמר ופסוק זה נדרש בגמרא על ק"ש מדכתיב בי' ירננו על משכבותם וכתיב בק"ש בשכבך ובקומך.

דהא ודאי י' רישא דחרבא וגומר תרין פיפיות דילה גרסי' נמצא השם רמוז בחרב וזה השם הי' רוכב על פה של משה וז"ש והאי שמא דמרך ממלל בפומך. ה"ג דאפיק איליין חדושין מפומך בודאי בגין וגומר:

בגין דעניותא דילך איהו פירוקא דישראל. בפ' כי תצא דף ר"ף בפסוק הנה ישכיל עבדי מבואר היטב. ה"ג בגין משיח אמרו דייתי עני וגו'. אמר לון רעיא מהימנא שהוא בגלות סובל חליינו אמר לבוצינא קדישא רשב"י ע"ה עם רישי מתיבתא:

נעביד לי' התרה משבועות הגלות:

דחשיב מכל ממונא כלומר יחות הוא לבדו אפילו בלא ההוא עותרא דאית גביה ה"ג נשתדל בהתרתי'. ה"ג אלא דש' דשבת וגומר: דאשתתפת בהו כורסייא. פי' שבועה היא

המלכות ולכך תקנו ג' בני אדם להתיר שבועה שע"י ההתרה היא באה אליהם ונעשית רגל רביעי במרכבה עליונה שנמצאו חגת"ם כסא לבינה.

שבועה לא חלה וגומר כלומר השכינה אינה שורה כי אם על מי שיש ממש דהיינו ממשות מהתורה ומצות דהיינו דמיון הפתילה שהנר מתאחז בה דהיינו מעשה התחתונים כנזכר בפרשת בראשית והביא ענין זה אגב גרירא והואיל ואתא לידי' אמר בי' מלתא. נדר חל וגומר היא הבינה ולהיותה בעלת רחמים אין השגחתה תלוי' עד שיהיה בתחתונים ממש אלא אפילו שאין להם ממש ולא יש מ"ן למטה לא מפני כך מסתלקת השגחתה:

נדרים על גבי שבועות עולין כפשוטו הוא שהנדר חל על השבועה אע"פ שאין (בהם) שבועה חלה על השבועה והיינו שע"י התשובה שהאדם שב מעורר בינה שיבטל השבועה שהיא גזרת המלכות ע"ד י"י צבאות יעץ ומ"י יפר: כאלו נשבע במלך עצמו היא המלכות. וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך. היא הבינה כנזכר בפרשת יתרו בר"מ דף צ"ח ע"ש:

אמר לון ר"מ למארי דמתיבתן וקראם בשם אתון מארי דמתיבתאן וגומר.

יחדש לן חידושין ה"ג.

ידענא בכו דאתון ידעין כלומר באלו הדינין של שבועות ונדרים ידענא שאתם יודעים בו סוד:

אבל ההוא וגומר יחדש לון חידושין. יותר מחודשים על מה שאתם יודעים וע"י הכתר קאמר שכל רזין דאורייתא מעתיקא קדישא אינון כנזכר בריש פרשת בראשית. אין כל חדש תחת השמש. פי' השמש ת"ת הכולל שש קצוות אמנם למעלה מהשמש היינו ג' ראשונות יש חדש שהמחדש הוא הכתר. ובסתרי תורה בעינא למימר. כלומר הואיל ואתא לידן ענין שמש נימא ביה מלתא ובעינא למימר ליה בדרך סוד כי שמש ומגן י"י אלהי"ם.

בעלמא דיליה וגומר אפשר דאקרא דלעיל קא סמיך דקאמר בחרתי הסתופף בבית אלהי דהיינו באלהות בסוד האצילות כי שם נק':

שמש ומגן י"י צבאות ולא בעלמא דהדיוט היינו סיפי' דקרא מדור באהלי רשע דהיינו עולם הקליפות עולם ההדיוט ששם אין י"י צבאות נק' שמש ומגן כלומר שיאיר וישפיע שמשו עליו.

אע"ג דזה לעומת זה עשה אלהים. ולכך היה ראוי שיהא שמשו מאיר בקליפות (לך) [אך] מגו חשוכא נפק נהורא כלומר כבר הבדיל הקב"ה בין האור ובין החושך ואין האור

מאיר כי אם בעלמא דיליה ולא בעלמא דהדיוט עולם החיצונים אלא הם בחושך וכמ"ש ורשעים בחשך ידמו ובודאי עלמא דאתי וגומר. חזר לענינו כדי לפרש האי דנקט נדרים על גבי שבועות עולים.

נדרים מתמן על גבי וגומר פי' מתמן מצד הת"ת שאין הנדר בינה עולה על גבי שבועה מלכות ורוכבת עליה כי אם ע"י הת"ת שהמלכות נעשה כסא לת"ת כנודע והת"ת עם חסד וגבורה בשיתוף רגל רביעי מלכות נעשים מרכבה לבינה וזהו מתמן על גבי שבועות עולים כנזכר:

וחלין על דבר שאין בו ממש. לקמן מפרש לה ואזיל:

איהי עלמא דין מלכות: אלא על יסוד היינו דבר שיש בו ממש דהיינו ע"י מעשה התחתונים המעוררים צדיק עליון והצדיקים האחוזים בו בסוד צדיקים יירשו ארץ צדיק עליון יסוד צדיק תחתון צדיקים שבדור (האופן) [באופן] שמבין שניהם העולם עומד כנזכר בפ' ויחי דף רמ"ה הרי שהשבועה אינה חלה [אלא] על דבר שיש בו ממש מה שאין כן בנדרים כמו שיתבאר לקמן בס"ד. (אמר הגאון הנשי"א זצוק"ל שהשכינה מלמדת לאדם שאעפ"י שהיא קופצת בשבועה וגוזרת איזה גזרה רעה על בן אדם עכ"ז היא נותנת לו זמן קצוב עד הבקר שאם הוא יכוין בק"ש של שחר בד' דאחד שימסור עצמו על ד' מיתות ב"ד שהיא בבינה דתמן נדר שהוא חל על השבועה שאז מתבטל הגזרה של השבועה כמ"ש י"י צבאות יעץ ומ"י יפר. וז"ש חי י"י עכ"ז שכבי עד הבקר וע"י ק"ש דבקר יתבטל השבועה והבן במה יתבטל בנדר שהוא חל על השבועה ולכן ס"ת שכב"י ע"ד הבק"ר היא יד"ר כמ"ש ואיש כי ידר נדר להורות כי הנדר שהיא ק"ש יבטל השבועה. וכן ח"י י"י שכב"י ע"ד הבק"ר ר"ת חי"י שע"ה כי חכמה נקר' חיי עוה"ב מפני שהיא חיי הבינה אבל היסוד נק' חיי השעה שהיא המלכות הנקרא שע"ה כנודע). עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קטז.

וביה אומאה חי ה' דהיינו ביסוד א"כ השבועה ביסוד דהיינו היות המ' עולה עליו ושוכנת וחלה על היסוד שהוא שיש בו ממש לו ולה כנודע אמנם כל הנמשך למטה ממנה הוא דבר שאין בו ממש כנז"ל באו' דעלמא דין דהיינו כל הנמשך ממלכות ולמטה הוא סוד הדבר שאין בו ממש דהיינו השבועה התלויה ביסוד והכריח כן ממה שכל מה שנמצא מהאצילות ולמטה עד נקודה אחרונה הכל סוד המ' וענפיה המתפשטין בכללות' ולזה כל כלל הנמצאות למטה הם כסא לשכינה וענפיה המתפשטין דרך הנמצאות עד שכינתא במקדש הוא הנק' שכינה תתאה כאו' מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי

וז"ש דשכינתא תתאה שרמז בחינותיה רמזו באומרם כותל מערבי שהוא כלל הרוחניות המתפשט למטה שכל הנמצאות התתתונות נבראו מכח הרוחניות ההוא ובסבת קשר המצאם ממנו הוא שוכן וחופף עליהם להעמידם ולקיימם וכפי זה שכינתא תתאה וכותל מערבי ועוה"ז הם שלשתם אחד וז"ש שכינתא תתאה כותל מערבי דיורא דיליה מהעולם התחתון הנז"ל באו' דעלמא דין לית ליה קיומא וגומר ואחר שנתאמת לנו זה בזה יתבאר יסוד קיום העולם וענין השבועה היותה חלה על דבר שיש בו ממש וזה כשנעמיק הענין בדברים הנז' שהם סבת העולם דהיינו כותל מערבי מה הנרצה בו וז"ש ע"ש דאיהי ת"ל כלומר כי הכוונה כותל זה קיבוץ כחות הנמצאות כולם ובו משורשים הכל וכולם חיים ונשפעים ממנו ולכך הכל פונים בו והיינו תלפיות דהיינו לקבל שפע וחיות הראוי לכל נמצא וגם הענין הזה ימצא בת"ת ויסוד כי בג' קיום הנמצאות וזהו שחזר וצירף התיבה ואמר כות"ל כ"ו ודאי הוי"ה דהיינו ת"ת שכינתא ת"ל דיליה שהיא בחי' ידוע מתיקוניו שעליה נאמר קוצותיו תלתלים ואוקמוה על קוץ וקוץ שהוא סוד ו' ת"ת הנמשך ממרע"ה מיו"ד חכמה כל בחי' מבחי' הת"ת יש כמה בחי' ליסוד הנק' ת"ל ולכל בחי' מבחי' היסוד יש כמה בחי' מהמ' הנק' הלכה כפי זה **קוץ** ד' מן אחד דהיינו היסוד המייחד א"ח שהוא ת"ת עם הדל"ת מ' והיינו ודלת ראשך כארגמן. בענין כ"ו היינו א"ח ת"ת קו"ץ היינו עוקץ הדל"ת ת"ל היינו ד' עצמה והיינו סוד אומרם לא זזה שכינה מכותל יר' מקשר וייחוד מלת כות"ל כנז' והאי קוץ וגומר עתה חזר לבאר התלות הנמצאות בשבועה וביסוד וז"ש והאי קוץ דהיינו יסוד אחיד וגומר כנזכר. ועליה אוקמוה מ"מ בחגיגה הגהה מבחוץ ויש כיוצא בו הרבה כאשר אבאר ב"ה:

ובודאי איהו ברית דשבועה כלומר שבועה היא מלכות אמנם מדרך הנמצאות שכורתים ברית בשבועה מזה הכריח שהשבועה מ' למעלה מהברית בסוד היות השבועה עולה על הברית וז"ש ובודאי איהו ברית דשבועה דעליה אח"ד קיימין ונמצאת המ' לגבי הת"ת והיינו אומר על כל קוץ וקוץ וגו' על היסוד ממש והיינו שבסוד השבועה היא עולה על הברית למעלה והיינו שהשבועה חלה על דבר שיש בו ממש כאשר ית' הה"ד ואת"ה דהיינו ת"ת הוא ממש שמים ולזה לא אמר משמים. ד' דהיינו בחי' המ' למטה ביסוד הדום רגלי שהם נ"ה והעוקץ עליה והיינו ובגין דברית שהוא היסוד אמצעי אחיד בין שמיא וארעא וביה שבועה להעלותה עליו בסוד ברית השבועה כנזכר:

הה"ד חי ה' שכבי עד הבקר שממש בו היא השבועה שהיא המ' והיינו ח"י ה' שע"י היסוד היא שוכבת למעלה עם הת"ת והיינו שכבי עד הבקר א"כ נמצא יסוד הוא סוד שמים וארץ שניהם יחד ולא ימצא תיקון לכבים אם הכסא פגום וז"ש מאן דאומי

לשקרא כאלו הרס בניינא דשמיא וארעא שתיהם יחד אחר ששורשם העליון נפגם דהיינו היסוד עוקץ הד' דהיינו ברית שבועה וקיומה כנזכר גם הת"ת והמ' נפגמו דהיינו סוד אח"ד סוד הקדושה כולה דהיינו סוד הייחוד והקדושה מסתלקת והקליפות שולטות וחלל המציאות מתמלא מהחצוני הטמא וקיום העולם תלוי בסוד מלואו ונשמתו אם נשמתו אמ"ת סוד אח"ד קאי ומתקיים ואם מלואו שקר לא קאי וז"ש דאם בר נש וגומר. **כאלו השליך משמי' ארץ וגומר** וכוונת הכתוב שכינתא ות"ת עמה וז"ש השליך והשליכה זו היתה משמים עד הארץ כמו מן הארז אשר בלבנון והכוונה שכינתא ות"ת עמה לשומרה שלא ישלטו בה הקליפות וז"ש דלא אתפרש מינה בנפילו דילה לקיים בה וכבודי לאחר לא אתן לאחר היינו לאל אאחר לא אתן. ואומר מאן יהיב ארץ בשמים וגומר יר' אחר שמ' אינה עולה על השמים אלא תחת השמים על היסוד לא שייך כפשטו. ומאן דאומי קושטא וגומר איהו מקיימם אמת מארץ תצמח מה שנתחלל בגלות וקודם הגלות הוא משום דביה בבניינה ומציאות' למטה בסוד שכינתא תתאה כות"ל מערבי שפי' כ"ו ת"ל ובקיום השבועה גורם שיסתלקו שניהם וז"ש דכתיב בר"א אלהי"ם א"ת ס"ת אמ"ת שהת"ת משתתף עם המ' בפעולת השמים וארץ שהם מכחם: ובגין דשבועה איהי בניינא דעלמא כיון שהיא נאצלה אחרונה לכל האצילות ראש לכל הנמצאות התחתונים ולזה אותה הבחי' התחתונה אשר לה צריכה הייחוד עם הת"ת ע"י היסוד להתקיים ולעמוד ולזה לית לה קיומא בלא יסוד והיינו שבועה חלה על דבר שיש בו ממש אמנם יש לה בחי' אחרת משובחת שאינה צריכה ליסוד והיא בחי' קודם בנין העולם דהיינו קודם רדת המ' מעל נצח והוד להמציא התחתונים ובאותה בחי' אין לה צורך לייחד היסוד כלל והיינו נדרים על גבי שבועות עולים וז"ש נדר דאיהו עלמא דאתי וגומר התפשטות' לרכוב על המ' ואז המ' מקבלת אורה בלתי אמצעי כלל דהיינו היסוד דבר שיש בו ממש והכוונה שיש בו סוד תשמיש המטה וכאשר היא למעלה בסוד נדר היא על דבר שאין בו ממש יר' שאינה צריכה וגומר דהיינו תשמיש המטה אמנם עצמות המ' מתקיימת קיום יותר אמיתי. ובג"ד בי"ה שהוא מציאות התפשטות הבינה עד המ' בסוד אחת ואחת כנזכר בזוהר פרשת אמור דהיינו סוד בחי' הנדר וז"ש עלמא דאתי למטה על המ' דביה תקינו כל נדרי דהיינו בחי' נדרים חלים על דבר שאין בו ממש אסור בתשמיש המטה ופי' הטעם ואמר. תמן אות ברית וגומר והענין בהיות המ' למטה היסוד עטרה י' ברית והיא למטה ממנו לקבל ממנו הוא משמש ומשפיע בה אמנם בבחי' זו האחרת היא אות ברית י' איהו תגא על ס"ת שהיא עטרה על ראש היסוד ואם תרד למטה בסוד תשמיש המטה הוא גרעון לה ולכך אסור בתשמיש המטה דאסור להורידה

והיינו סוד צדיקים יושבים ועטרותיהם דהיינו מצד המ' בראשיהם ולזה המשתמש בתגא דהיינו רדת המ' למטה חלף והמשתמש בס"ת דהיינו היות הנקבה למטה מס"ת נקודי דאתוון חלף. וכן המשתמש במ"י שהיא הבינה ששונה הלכות דהיינו ששונה ומעלה המ' בבחי' הנק' הלכות חלף שמורה הנקבה למטה. או ירצה מי ששונה הלכות היסוד ששונה שהוא עושה המלכות למטה שניה וגומר: מלייא דעותרא וגומר עושה התרה להיותו נמצא בייחוד הזה שהוא סעד וסמך לשכינה בגלותה כנזכר. רעיא מהימנא עבד נאמן לגבך תפלה להקב"ה. גרנה של תורה מ' מצד הת"ת שהיא נק' גורן. ויק"ב היינו מ' מתייחדת בג' ספירות כדמסיק וקב"ה כחשבון יב"ק סוד ג' שמות הוי"ה אהי"ה אדנ"י בגי' יב"ק והיינו הקב"ה קדוש ת"ת ברוך מ' הו"א בינה וז"ש הכי סלקין אתוון דיליה יב"ק. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. נקודא שמושא דאתוון וגומר ר"ל כי האותיות אינם מתנועעים בלתי הנקודות והנקודות הם המזווגים האותיות ולכך הם תחת האותיות ויש למטה תשמיש המטה אבל בעוה"ב אין תשמיש המטה וא"צ לנקודות הרמוזים ביסוד רק מה שהיה כאן נקודות יהיה שם תגין וזהו עה"ב צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם כי אין צורך שם ע"י זווג היסוד. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' חי י"י כל חי הוא ביסוד כנודע שכבי בגלות ולא תזיזי מכותל מערבי ששם היא שוכבת עד הבקר וז"ש דשכינתא תתאה כותל מערבי דיורה דילה וגומר.

ע"ש דאיהי תל. כלומר ולכך נקיט לישנא דכותל ולא בכינוי אחר לרמוז:

שהיא תל שהכל פונים בו:

על כל קוץ וקוץ פי' תורה שבכתב היא הת"ת והוא סתים והמלכות שהוא תושבע"פ בא לפרש על כל קוץ וקוץ מתורה תילי תילים הלכות נדרשו בגמרא נער נערה הנערה וכיוצא נמצא המלכות היא תל של כ"ו שהיא הוי"ה בחושבן והיינו כ"ו ת"ל.

קוץ ד' מן אחד פי' שני הוא והיינו היסוד אותה הנקודה שבצד הד' הוא היסוד המקשר א"ח עם ד'. ה"ג והאי קוץ הוא אחיד וגומר:

אם לא בריתי יסוד.

ואתה תשמע השמים מדבר שלמה כלפי הת"ת הנק' שמים כאלו אמר ואתה הנק' שמים תשמע צעקת המתפלל בבית הזה אשר בניתי. א"נ ה"א יתירה דהשמים קא דריש היינו ה"א הידיעה ואפשר דד' דהדום קא דייק ורמז בעלמא היא:

וכאלו האי בר נש בני שמיא. וא"ו דואכלו [א"ה כך כתוב בכת"י אבל נכתב בטעות וכצ"ל וא"ו דוכאלו פי' ו' של וכאלו נמשך אלעיל כו'] הוא נמשך אחר כאלו אחר דקאמר לעיל **כאלו** הרס בנינא וגו'. ה"ג שקרא לא קאי והרס בניינא וגו':

ה"ג ומנלן דאמת נפל עמה דכתיב. הדא הוא דכתיב בראשית בר"א אלהי"ם א"ת ס"ת אמ"ת. ה"ג ולבתר השמים ואת הארץ כלומר אחר שכתב אמת כתב אחריו בנין העולם שהיא שמים וארץ:

נדר דאיהו עלמא דאתי על גבי שבועה וגומר כבר פירשנוהו לעיל שהכוונה שרחמי הבינה מבטלת גזרת המלכות הנק' שבועה:

דלא צריכה יסוד פי' אינה צריכה שיתעוררו מ"ן ממעשה התחתונים אלא היא משפעת שפע רב כיד המלך בלי שום התעוררות התחתונים.

אסור בתשמיש המטה תמן אות ברית כלומר שם בעלמא דאתי אסור הוא לאות ברית שישמש והכוונה להורות שאינו צריך שיתייחדו זעיר ונוקבי' כדי להשפיע שאפילו שלא יתייחדו מפני שאין מ"ן לא איכפת לי' ופותח שערי' בשופי בלי עיכוב כלל להשפיע סליחה וחירות ובני חיי ומזוני כנזכר בפרשת ויחי דף ר"כ. ה"ג י' איהי תגא של ס"ת וגומר. כלומר ומה ששמש שם הברית הזה דהיינו י' עטרת צדיק תגא של ס"ת. וגומר. ה"ג ובגין דלית שימוש בעלמא דין בתגא אוקמוה מארי מתניתין כל המשתמש בתגא חלף דתגא לתתא בעלמא דין איהי נקודה וגומר. ה"ג ואוקמוהו רבנן ודאשתמש בתגא חלף:

רעיא מהימנא עבד נאמן לגבך. הם דברי פיוסין דמפייסי מארי דמתיבתאן להקב"ה ואומרים לו.

ר"מ הוא עבד נאמן לגבך:

עבר עברי הענק לו. בזכות עצמו. תעניק לבנוי דהיינו מארי מתיבתאן ועל עצמן היו אומרים. א"נ ת"ח שבכל דור ודור שנשמתו של משה מאירה בהם כנזכר בפרשת כי תצא.

גרנה של תורה דילך. היינו חטה מנוקה ממוץ ותבן והיינו רזי התורה המנוקים והמשופים:

בגרן ויקב קרא ממלל כלומר קיים את דבריך הטוב שכתבת בתורתך שלעבד עברי הענק יעניקוהו מגרן ויקב וזהו גורן ויקב קרא ממלל כלומר קרא צווח:

הענק תעניק לו וגומר. ה"ג כמו דאוקמוהו מ"מ בפסולת גורן ויקב הכ' מדבר. הכי דרשי לה גבי סוכה דהתם לא כתיב הענקה קרינן בי' מגרנך מפסולת גרנך וגומר אמנם הכא

כתיב גבי הענקה גלה שיהיה דבר מפואר בלי פסולת והענק כמו וענקים לגרגרותיך. דהיינו עצמות הגורן עצמו דהיינו רזי התורה בלי שום פסולת:

יק"ב "**יחוד** "**קדושה** "**ברכה**. ושלשתם הם רמוזים במלכות בבחי' שונות וז"ש דאיהי ברכה דקב"ה מימינא. כלומר מצד החסד מתמשך אלי' רוב ברכות מצדו ואיהי קדושה משמאלא בתיקונים מייתי לה מדכתיב וקדשת את הלוים שהם בסוד הגבורה ואיהי יחידא באמצעותא דהיינו מצד הת"ת בעל הייחודים. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קטז:

או' כגוונא דא הקב"ה יב"ק הוא ההגהה מבחוץ בק"י בהלכ"ה הלכה מ' בק"י "ברכה "קדושה "יחוד כלומר מייחד אותה בג' אבות כנזכר והיינו פעמים מתיר מימין קדושה פעמים אוסר משמאל ברכה. יחוד בינוני. קב"ה עמיה ג' שמות אהי"ה והוי"ה ואדנ"י כנזכר דהיינו הקב"ה הנזכר. אית הלכה נערה וגומר הענין כי התלבשות האצילות בהיכלות נק' המ' הלכה ובהתלבשה בסוד נער מטטרו"ן נק' נערה ושם השגת כל העוסקים בתורה נצוצות נצוצות מתפוצצות למטה אמנם מרע"ה הוא מאיר בסוד נשמתו באצ' לכל לכך הוא אוחז במ' בסוד האצי' והיינו הלכה למשה מסיני מעצם האצילות ממש ולכך רבות בנות שהם ההיכלות בנות ירושלם וא"ת שהיא מ' עצמה עלית על כלנה כי הם שבע נערות אסתר המלכה. דאתגברת על כולהו היינו לפרש מפי הגבורה והכוונה כי היות המ' על ההיכלות מנהגת העולם הוא כפי גזרת הגבורה בסוד השמיטה ובריאת העולם בדין ואש דת למו והיינו הלכה למשה מסיני מפי הגבורה וז"ש דאתגברת וגומר והיינו גבור החיל רבות בנות עשו חיל ואו' ה' עמך ולא אלקים עמך והיינו או' ואתקן לך דהיינו שנעשה בגבורה ומתתקן אח"כ ברחמים כענין ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים ופי' ראה שלא מתקיים שתף עמו מדת רחמים וז"ש ואשלים עמך שנשלמה מלאכת העולם בשיתוף הת"ת עם המ' וז"ש ואשלים בניינא דמלכא דהיינו הבינה מלך העולם שהמ' אדריכ"ל פועלת במאמרה והיינו פי' הגבורה ויאמר אלהים וגומר דאיהו קא בני בניינא על פומך דהיינו סוד פה אל פה אדבר בו:

פתח רעיא מהימנא ואמר המלאך היא השכינה שנק' מלאך כנז' בינוקא שהיא שלוחה מאו"א להנהגת התחתונים והיא נק' שמירה ששומרת את ישראל בגלותם וע"י אין הקליפות שולטות בישראל בגלותם וז"ש הגואל אותי מכל רע וידוע כי הקליפה נק' רע ור"מ פי' על גאולת מצרים וז"ש ויסע מלאך האלהי"ם יר' מלאך שלוח מהבינה כנזכר ולכך יש לה כח לברך בעלמא דאתי שהוא ג"ע עליון למטה מכסא הכבוד מושפע מהבינה ע"י המ'. וידגו לכון וגומר הכוונה כדפי' בתיקונים דת"ח בימא דאורייתא

בנוני ימא ועתה שהיה עיקר כוונת קיבוצם ורשות הניתן להם להיותם מחברים חבור זה והיותם מתגלים למטה בישיבת רשב"י וחביריו לעשות סעד וסמך לשכינ' בגלות' ועזרתם מלמעל' בסודות התורה דהיינו שירבו כדגים בים התורה וז"ש וידגו לכון וגומר. בעלמא דין בסוד הנשמות שהם יורדות ומתלבשות בעולם הזה בקלין דאורייתא למיהוי שולטנותהון בתרי עלמין כלומר שיהיה להם יכולת ושליטה להגלם להמצא בעולם השפל ולהזדכך להמצא בעולם העליון בסוד המציאות והלבושים אשר לצדיקים להתנוצץ בכל העולמות.

דאינון חיין כלו' שאף בהתלבשם ורדתם לעולם השפל לא יפסיק השגתם באלהות בסוד כי לא יראני האדם וחי שאין השג' לצדיקים באלהות אלא אחר ביטול החומר ואז התתל' החיים האמתיים והענין שאין הצדיקים בהתלבשם באויר העולם השפל מתגלמים בחומר כדי שיפסיק מעלת החיים האמתיים מהם וז"ש דמאן דאיהו מעלמא דאתי וגומר עץ חיים היא הבינה עלמא דאתי שממנה התורה כדכתי' אנכ"י כאן והכא עולם הזה ועולם הבא והכוונה שאינה חיים למטה לבד דהיינו אל החיים הגשמיים המלובשים בחומר אלא למי שהוא חיים כאן הוא חיים הכא מה דלאו הכי וגומר. וכמה מלאכין אזלין עמיה עם הקב"ה בבוא על בני אדם לקבל תפלת' ולהשגיח במעשיהם. ומקדשין בענין נקדישך בשיתוף שרפי קדש ומברכין בסוד הברכות כולם והיינו החיות האומרת ברוך כ"י וגומר ומייחדן בק"ש והכל בשותפות המלאכים העליונים. דבה מקבל ת"ת תפלות ישראל ע"י השכינה הנמשכת על ישראל ע"י הזמירות והברכות ק"ש וקושרין אותה ישראל עמהם ובסוד ק"ש קורין לת"ת עמה ובסוד ק"ש ותפילין קושרים שניה' יחד ואח"כ ע"י מקבל התפלות: ובגין חובין וגו' כלו' חטא אדם הראשון היה המשך אחר החומר והגביר החומר על הרוח ולהתלבש בעור הנחש וגם זה גור' לבניו כי מפני רדיפתם הדברים הגשמיים מתגבר החומר עליהם ואינם משיגים הדברים הרוחניים וז"ש מעשה אבותיהם וגומר ובגין אלין קליפין שמגבירין בני אדם הדברים הגשמיים ומגבירים הקליפות כדי שלא יתערב הטוב ברע הקב"ה מעלים רוחניות בסוד התלבש החיות פניהם דהיינו הוי"ה פנים בד' בפנים אדנ"י ועד"ז לבוש בתוך לבוש כנפים לכנפים והיינו סוד השתלשלות החיילים העליונים שהם כנפים אלו באלו עד רדתם מדרגה אחר מדרגה עד זה ההעלם וז"ש ולא יכנף לשון כנפים מוריך אדוניך בוראך. ואו' לעתיד לבא היינו בהתפשט סוד אור עולם הבא למטה וישר' מתפשטין מקליפתם ואין מעלה זו לאומות כלל אלא הם לעולם בסוד המות וז"ש דכל ימות דאומייא וגומר:

אר"ש וגומר ענין זה יובן במה שפי' במקום אחר כי מרע"ה בנשמת יש' אורו ושפעו מתפשט בהם כנצוץ השמש המתפשט בככבים ומקרה הנשמות מקרה נשמת מרע"ה כי דרך אחד להם ולא לנשמת מרמ"ה אלא לאורו והיותו המתפשט בהם ולפי זה ימצא למרע"ה ב' בחי' הא' בחי' בנשמת הצדיקים שכבר מתו ונסתלקו לחיי עולם הבא הב' בחי' בנשמת הצדיקים המלובשי' בגוף העה"ז התחתון אשר נשמתם כלואות במאסר הגשם המונע ההשגה הרבה המעדנת והנה אור משה רע"ה המתפשט בהם אין לו העידון שיש לנשמות הצדיקים שבג"ע והוא כמצר ומצטער על העדר אותה השגה אל הצדיקים החיים בגוף התחתון ולזה נחמו נחמה גמורה רשב"י בטענ' אמיתית ואמר עכ"ד דאנת לא תסתכל בבני עלמא דאתי ובמלאכין שהוא העדר הצדיקים המלובשים בחומר כנזכר עכ"ז יש שבח ומעלה אחרת כדמפרש ואזיל. והענין שהנביא בנבואתו כל כחותיו מתבטלין ואין בו יכולת להשיג במרא' הנבוא' רק אותו הענין הנפקד עליו מלמעלה כפי החפץ האלהי השופע עליו ואין אז דעתו מכוון לשאלות וקושיות זה למה וזה למה כי הבחיר' המחקריית נטל' ממנו עד שכמעט אין בו דעת באות' שע' רק להבין הענין ההוא אמנם לא יחקרהו ואין כן החכם היודע המבין שיחקור הדבר בדעתו ובחכמתו ותבונתו נמצאת הידיע' בחכמה מעלה גדולה מהידיעה בנבואה והשגת החכם באלהות יותר נבחרת בבחי' אלו מההשג' שישיג הנביא עם היות שהנביא מסתכל וישיג עין בעין וז"ש ולבי ראה הרב' חכמ' ודעת ר"ל השכל והמחשבה שבלב ראה הרב' חכמ' ודעת יותר מהנבוא' כנזכר וז"ש אבל בנבוא' לית רשו וגומר ופי' שתי בחי' לנביאים הא' נק' נביאים מצד אספקלריא והב' חוזים דהיינו מדברי ברוח הקדש והיינו נביאים מנצח חוזים מהוד הוי"ה מצד הנצח יום אלהים צבאות בהוד מדת לילה. וכולא בין בחוזי' ונביאים בעיינין ולא בעין השכל דלבא שאין הנביא אז בכחו לחקור כלל ופי' עתה תוספת מעל' לחכם החוקר על הנביא הרוא'. וז"ש ועיינין אינון סרסורי דלבא משמשין דילי' והוא משל כי הלב הוא בינ' בסוד היכל קדש הקדשים שאין מתנבאי' ממנו כלל ועיינין ואודנין ופומא וחוטמא שבהם ה' חושים שהם סוד ז' ספי' בסוד ההיכלות שם שמשי הבינ' וכן ו' היכלות להיכל ז' וא"כ על תוספת מעלת החכם בשכלו על מעלת הנביא בהשגתו אמרו חכם עדיף מנביא נמצא בכלל החכמ' נבוא' כי הנביא נק' רוא' ושומע מצד נצח והוד. ובלב נאמ' הלב שומע הלב רוא' ונוסף עוד הלב מבין הלב חכם הלב יודע מצד ג' ראשונות וז"ש ולא עוד אלא דאתמר וגו' וא"ת איז' דרך לחכם להשיגם ואמר דבהון אתעבידו וגומר אם כן בהסתכל מעש' בראשית הכתוב בתור' ובמשכן ישיג נפלאות אלו מפני שהם רמזים וענפים אשר לספי' אלו. מה דלא אית כולי האי וגומר והשגת הצדיק

בעולם הגשמי הוא השגת החכם וז"ש אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו והשגת הצדיק בעה"ב הוא השגת הנביא ולז' גדול' מעלת מרע"ה בנשמת הצדיקים אשר בגוף ממעלתו בצדיקים אשר בג"ע וז"ש מאן דכולי האי וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג דא קב"ה בחושבן יב"ק ומאן דאיהו בק"י (בקבלה) [בהלכה] כלומר מי שהוא בקי בהלכה דהיינו שמדקדק בהלכה לעמוד על בורי' גורם שהלכה העליונה תחזור כלה ותתייחד עם הת"ת שהוא יחוד בסוד תרין דרועין ברכה וקדושה ובשכר זאת קב"ה עמי' וגומר. ה"ג דבגינה לא יזוז וגומר.

דאית הלכה בא לתת טעם לדבריו למה אמר בהלכה דילי' מאי דילי' בכינוי ותירץ דאית הלכה וגומר. ה"ג דאיהי נערה דילה מסטרא דנער ובגינה אתמר הלכה כפלוני אבל וגומר. פי' יש הלכה מצד מטטרו"ן דהיינו נערה דשכינתא מושכת אלי' דהיינו בז' היכלות הנק' שבע הנערות. ואז כשמתלבשת שם המלכות נק' הלכה דעץ הדעת טוב ורע מטטרו"ן מצד שתא סדרא משנה טמא טהור פטור חייב אסור מותר שהם דיני התורה ומצותי' כפשוטן וז"ש מסטרא דנער דהיינו מטטרו"ן. ובגינה אתמר כלומר המלכות כשמתלבשת בבחי' זו נאמר הלכה כפלוני פירוש המלכות מסכמת עם דברי פלוני והיינו שכינתא דיצירה אבל הלכה דילך דהיינו שכינתא דאצילות עלי' נאמר הלכה למשה מסיני לא לזולתו והטעם לפי שיש באותה הלכה סוד נפלא יותר משאר הלכות הנאמר בהם הלכה כפלוני מפי הגבורה בינה גבורה דכליל כל גבוראן כנזכר בפרשת ויחי יהב לה קב"ה. חכמה. ברתי' דילי' מלכות וכמ"ש י"י בחכמה יסד ארץ. ה"ג אתקין בך ואשלים בניינא דמלכא דאיהו בני בניינים על פומך ועל ידך זכאה חולקך. ה"ג דמאן דאיהו מעלמא דאתי חי אתקרי יברך לכו על מארי מתיבתאן קאמר דהוי נחת עם בוצינא קדישא למשמע חידושין דאורייתא דקאמר לעיל. חיים תמן (בהאי) [בההוא] עלמא חיים הכא. בעוה"ז שהיו באים בבית מדרשו של הרשב"י ע"ה לעסוק ברזי התורה. ה"ג (מאי) [מה] מיתא לא חמי וגומר הכי רוחא לא חזא לפי שקליפת עור ובשר מעכב. ה"ג דאינון חיוון דאשא ממללן ומקדשן ומייחדן ומברכן בסוד יב"ק ה"ג כ"ש שכינתא דאיהו עלייהו וגומר. דבה מקבל צלותין וגומר ובגין חובין הוו מתלבשין באילין קליפין כגוונא דאדם וגומר.

דאתמר בהון בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו וגומר ובגין דא עלייכו אתמר דאתון חיין ועלמא דילכון עולם החיים.

אבל עלמא שפלא דא עולם המתים דכל אלהותא דאומייא דעלמא כלהון מתים. פי' אותו עולם נק' עולם החיים עולמו של מקור החיים הוא אלהים חיים ומלך העולם.

אבל עלמא שפלא דא העולם המתים דהיינו עולם שעובדים בו אלהים אחרים שהם מתים.
אר"ש בוצינא קדישא. פי' אמר ר"ש לר"מ אנת רעיא מהימנא דאנת בוצינא קדישא ע"ש שמאיר בתוכיות נשמותיהם של ת"ח בגניזא כשמשא דאנהיר לכולהו ככבייא בתר דאתכניש כנזכר בר"מ פרשת כי תצא.
עכ"ד דאנת לא אסתכלת וגומר שאין לך עיינין דקליפין דעור ובשר ועצמות וגידים (אתחזי) [את חזי] בכלא גרסי'.
ולבי ראה הרבה וגומר פי' שלמה שהי' חכם ולא נביא אמר שהשגתו היתה בלב ובעין משא"כ בנביא כי אין נביא צופה כי אם בפתיחו דעיינין מראה ביום וחזיון בלילה ולכך חכם עדיף מנביא וגומר וכ"ז שבח שמשבח רשב"י ע"ה לר"מ שאחר פטירתו עלה יותר בגדולה מבחייו שבחייו הי' נביא ובמותו חכם ויש הפרש גדול ביניהם:
ולא עוד אלא דאתמר בלב. הכל להכריח דחכם עדיף מנביא שהרי חכמה בינה ודעת שנעשו בהם שמים וארץ ומעשה המשכן נזקקין אליהם משא"כ בנביאים שאין השגתם כי אם בנצח והוד כנודע. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קיז.

כ"ש מחשבת' דילך המתפשט בכל מחשבות החכמים הנמצאים בגוף מה דלא הוה וגומר כלומר ענין זה רשאי בהשגת העיון המחקרי בתור' ואינו רשאי בהשג' נבואיית. וראית את אחורי תשיג המשתלשלים ממני ממדרגת הנבוא' ולמט' אמנם פני שהם העילות המתעלות על מדרגת הנבוא' כ"ש בסבתם לא יראו וזהו שתרגם ותחזי ית דבתראי וגומר אלין טפשי וגומר כלו' אם יש לך לגנות הנשמות הוא דוקא בעמי הארץ. אבל לגבך שהם תלמידי חכמים שאת' מתפשט בהם אין החומר מפסיק שהם הקליפות. ולאו אינון וגומר ואינם מונעית ההשג' בקב"ה הת"ת ושכינתי' מ'. בני עלמא דאתי הנשמות חצובות מתחת כסא הכבוד דהיינו היכל קדש הקדשים. ומלאכין הם הנוצרים ממטטרו"ן ולמט' עד סוף היכל לבנת הספיר.
בחדרי חדרים אל תוכיות הלב והנביא הוא יוציא מכח הראות חוץ מגופו ורוא' והחכם דרך מה שרוא' ושומע ומריח ומדבר משיג בהשכלת הלב דהיינו שיכנס אליו בשכל ההשג' והוא השג' פנימיות בחדרי חדרים וזה בן בסוד הספי' והנביא עבד בסוד ההיכלות. ועוד דקדק באו' בחדרי חדרים שהם בסוד הבינ' כנז"ל הלב מבין וז' נוקבין ז' ספירות דהיינו חדרים בתוך חדרים ולהיות כניסת הרוחניות ממש אל תוך חדרי השכל והמחשב' והעצ' אשר בלב והכליות תקנו אנשי כנסת הגדול' חופש כל חדרי וגומר וז'

חלונות הם רמז לז' ספי' ובהיות ששבע' ספי' הם מתפשטות ברוחניות אל תוכיות האדם בסוד הנשמ' אשר בו א"כ בהתעסק האדם בתפל' שהנשמ' שואבת אלי' רוח קדוש' מהספירו' העליונות להתקשט ולעלו' הנה תתקשט בשבע מיני בוסמין שהם ז' ספי' כדמפרש ואזיל. ז' מיני בוסמין עד אהלות וראשי בשמים והיינו סוד הלב חכם הלב יודע הלב מבין כנז"ל. מ"ר כתר אדון על כל הספי'. לבונ' חכמ'. מכל אבקת וגומר בינ' שבה כלל כל האצילות ודאי:

לא תהיה אחרי רבים וגומר לית רבים פחות מתלת אם היה אומר אחריהם להטות היינו שנים אמנם אומרו אחרי רבים הוסיף א' והם ג' וכן ימים שנים רבים ג'. לית להטות בתר דיניה שאין נק' בית דין אלא ג'. והענין כי הם ג' חיות שהשכינה שוכנת עליהם כאומר ופני אריה ופני שור ופני נשר ועליהם השכינ' שהיא נק' אדם ודאי. ואיהי דין ועם הת"ת שהוא תורה שניהם דין. תורה והיינו נמי דין אמת. והכל תלוי בשלש' שכל מקום ששם ג' נעשים מרכבה לג' חיו' ושכינ' שם וכל מקום ששם השכינ' שם הת"ת. שפ"ת שק"ר הם נגדיים לדין אמת. סמא"ל היינו ס"ם המות א"ל אחר והוא ההורג לאדם ומשגרו לגיהנם שהם כחות התחתונים בסוד ז' היכלות טמאים: ג"ע היא המ'. עץ החיים שבג"ע הוא סוד כח נברא בתור' הנק' עץ החיים דהיינו הת"ת העליון וז"ש דאתברי באורייתא. עץ החיים ת"ת פי' עץ ת"ת שבו שפע חיים תרין אור חכמה ובינה חיי המלך והכוונה כי הדן דין אמת לאמיתו שכרו אפי' מחכמה ובינ' והא כיצד דקב"ה אעיל לג"ע דהיינו למ' ואטעים ליה מאילנא רהיינו הת"ת והיינו ו"ה ג"ן וע"ץ וחיי"ם היינו י"ה. ופי' בענין הדין תלויים ג"כ חו"ב כדי שישכירו הדן דין אמת לאמיתו משם נאמר לעולם דינא דמלכותא דינא במ' ובת"ת כנזכר דין אמת. ודינא בלב דהיינו בינה והלב רואה מצד החכמה דתמן לימין ראיה כנזכר בתיקו' אין לדיין ת"ת אלא מה שעיניו רואות מצד החו"ב כדמסיק דהיינו מצד י"ה א"כ הרי שהדין כלול מכל השם ולכך יהיה לו שכר מכל השם. ובהון משגיח מן החלונות וגומר הענין כי ראש האדם בכלל ירמוז בחו"ב ואברי הראש הפרטיים ירמוז אל ענפי הספי' והיינו תריך עייניך ח"ג תרין אודנין צ"ה תרין חוטמין ת"ת ויסוד פומא מ' ואלו הז' הם החושים הרוחניים שבאדם דהיינו שמיעה ראי' ריחא דבור ויש ז' בגוף עצמו ירמוז אל ז' ספי' במקומם במ' והם צואר מ' תרין דרועין ח"ג גוף וברית ת"ת ויסוד תרין רגלין נ"ה ושבע אלו הם גשמיים דהיינו משמוש בידין הילוך ברגלים לעיטה בגרון דהיינו אכילה ושתיה שמוש בגוף וברית בענין שהדברי' התלויי' במחשבה ודבור מהמצות המחשביות והדקות תלויים בראש וכל המצות התלויות במעשה תלויות בשאר הגוף וז"ש והכי בעובדוי דהיינו התחתונים

התלויים במעשה כנז' והעליונים תלויים במחשבה ודבור. ולזה מצד מה שמשגיח בספי' בסוד ז' שבבינה ידע וישכיל שלימות האדם במחשבה ודבור ובהשכלתו בז' ספירות התחתונות שבמ' יראה שלימות האדם במעשה שכל מעש' שיעש' האדם יצוייר במדות העליונות והיינו משגיח מן החלונות מאותם החלונות שהם מרכבה לספי' משם בסוד הנשמה התלוי' בספי' עליונות משיג ויודע כל סתרי בני אדם וז"ש ובהון משגיח וגומר וכחות עליונות ז' שבהם יצוייר מעש' האדם ודבורו ומחשבתו יקראו עיני ה' וביאר כי י"ה יו"ד ה"א דהיינו ז' שבבינה כנזכר וכן ו"ה וא"ו ה"א רומזים ז' שבמלכות וע"י שבע אותיות שבת"ת דהיינו ו"ה שבשם אסתכל בז' אברים דלתתא שהם בשכינ' דאינון תיקונא דגופא שהשכינ' עצמ' גוף אליו וז"ש אשתו כגופו ושם ו"ה נשמ' אל ז' אברים הנז' דבהון עשיית המצות וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. תרין רגלין שבע י"ה וגומר עד בשבע תיקונין אתוון וגומר תבינהו מתיקון ס"ט דף ק"ו ע"ב דאמר המגיה איך י"ה יו"ד ה"א הם ז' אתוון רזא דדכורא עלמא עילאה. ו"ה וא"ו ה"א ז' אתוון רזא דנוקבא עלמא תתאה ואית ז' אתוון אחרנין דבג"ד כפר"ת והם לבושים לאלו הז' הנז' דנוקבא ולז' דדכורא כי כשהם ברפ"א הם דדכורא ובדג"ש דנוקבא שהם בסוד ז' וז' מוצקות כנז' פ' פינחס דף רנ"ה ע"ב. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' מה דלית כולי האי בעיינין. כי א"א להכחיש שהנביאים צריכים חכמה דהא קיי"ל אין הנבואה שורה כי אם על חכם וגומר לז"א כולי האי דהיינו שלשתן ורעיא מהימנא מאן דכולי האי וגומר. רשב"י ע"ה הוא המדבר ודרך קריאה ורעיא מהימנא וגומר. מה דלא הוו לך רשו בקדמיתא. פי' כשהיית בסוד נביא בחיים חיותך שנאמר לך וראית את אחורי וגומר הרי מנעו ממך אז ראיית פנים שלמטה אנפין דמלכא זעיר אור ועתה בסוד חכם אתה במחשבתך תסתכל למעלה מהפנים דהיינו בההוא דלית לי' סוף. אילין טפשי לבא על כללות הדורות אמר שנשמתו של משה מתגלגלת ביניהם. באילין קליפין. דעור ובשר ועצמות וגידים כדקאמר לעיל. ה"ג דכל בני עלמא דאתי ומלאכין דהכי ייעולו לגבך באינון חלונין דעיינין ואודנין ונוקבי חוטמא וגומר. והכוונ'. התלבשותך בהם מעכבים אותם הנשמות דעלמא דאתי והמלאכין מלהדבק בך שכבר יש להם מקומות אחרים להכלל עמך באינון חלונין וגומר והשכינה מתלבשת באותן נשמתין ובאותם מלאכים וכשנכנסין באילין חלונין גם השכינ' נכנסת עמהם בסוד נשמתו של משה וזהו חופש כל חדרי בטן.

נשמתא של משה נ"ל שהגירסא האמיתית היא נשמתא סליקת וגומר ומלתא באנפי נפשא היא:

והכי צלותא סליקת באילין ז' בוסמין דהיינו ז' בוסמין הנז' בפ' בהדיא שהם נר"ד וכרכום קנ"ה וקנמון מו"ר ואהלות:

והיא ליה ביה דין. נ"ל [אפשר צ"ל נ"ל דה"ג] ואי לית בית דין וגומר וכן לקמן בפירושו ע"ד הסוד אמר

ב"ד שכינתא בג' תלת חיוון וגומר. תלת חיוון דמרכבתא דילי'. פי' שלשה אבות שהם משותפים עמה במרכבה והגם שכפי זה הם ב"ד של ארבע לאו הכי דעקר הב"ד הם ג' אבות ועל פיהם נפסק הכל אמנם כולם אינם פועלים אלא ע"י המלכות והיא נק' בית דין של שלש' ואע"ג שלמטה הרביעי איננו. אפשר שיהי' שליח ב"ד רמז לזה ולכך המזלזל בשליח ב"ד חייב נידוי כי למעלה המלכות היא העושה הדין וגומרו וז"ש ואיהי דין תורה כלומר היא גומרת ונעשה דין שגזרה התורה ת"ת וזהו דין אמת דין של אמת ת"ת לפי שהוא מכריע בין חסד וגבורה ותשלך אמת ארצה ת"ת שהוא הדיין האמיתי ושכינתא עמי' דהיינו השליח ב"ד ויקים גיהנם בת זוגי' דסמאל לילית הרשעה במקום מלכות קדישא בת זוגא דאמת. שפת שקר גיהנם וסמא"ל: שפת היא לילית תמורת השכינה העולה שפ"ה שקר הוא סמא"ל כנזכר בריש בראשית שהוא כקוף אצל בני אדם כנזכר בפ' תרומה קמ"ח.

גיהנם פתוחה לפניו משמאלו בת זוגי' דסמא"ל כלא מלה חדא וכאלו אמר גיהנם פתוחה לפניו מצד שמאל ומי הוא הגיהנם הזה בת זוגי' דסמא"ל. ואע"ג שכבר אמר זה לעיל שגיהנם היא בת זוגי' דסמא"ל מ"מ הדר נקט הכא להגזים הענין. ולי נראה שהגיהנם הוא דין חזק ומתמיד לכך היא למקום שמאל מקום הדין החזק מין במינו אמנם החרב שהוא המלאך המות שאינו שולט על האדם רק שעה אחת קודם פטירתו הוא מאחריו וגומר וחרב על צוארו לבלתי רום לבבו ויהי' גס לבו בהוראה:

מלאך המות סמא"ל מאחוריו. כך דרכו ללכת אחר האדם מאחוריו והטעם לפי שיש לו צד מיתוק שהוא קרוב אל הקדוש' היינו מלת מלאך ממלאך המות ומלת א"ל מסמא"ל ולהכי נקט ב' שמותיו יחד להורות על ניצוץ הקדוש' בו להכניעו ולכן בא לו מאחוריו שמתבייש מלהכותו בפניו אמנם לילית להיותה חצופ' וטומאה קשה ואין בה מיתוק כלל לכך היא עומדת לו לפניו בצד השמאל מסתכלת בפניו בעזות מצח כזונ' ליפרע ממנו כדרך שבא לקראת פניו כשהחטיאו כמ"ש והנה אשה זונה לקראתו וגומר.

וג"ע פתוח לימיני' היינו אור מלכות שמים הנק' ג"ע מקביל לגיהנם שמשמאלו הוא מלכות הרשעה:

ועץ החיים פתוח קמי' הוא ת"ת לפניו ועל ראשו מקביל לסמא"ל שהוא מאחוריו ועל צוארו גם את זה לעומת זה עשה האלהים.
שליט עלי' מלאך המות ושחיט לי'. בשעת פטירתו מן העולם ולהיות שדין סמא"ל אינו קשה כ"כ כדין בת זוגו לכך מקדים ושוחטו ותכף נפטר מאותו דין. אח"כ בא דין גיהנם בת זוגי' שהוא דין קשה ארוך י"ב חדש וז"ש ולבתר כלומר אחר שסמא"ל שוחטו ונפטר מדינו אחריו יבא החשבון הארוך ואוקיד לי' וגומר ה"ג ולבת' אוקיד לי' בגיהנם ייעול לי' לג"ע ששם אור השכינ' מופיע ואטעים ליה מאילנא דחיי אור הת"ת.
דאתברי באורייתא. אעץ החיים קאי. ולעולם דינא דמלכותא דינא לעיל קאי דקאמר שהמלכות דין תור' דין דהוא תורה ת"ת דין אמת הכריח עוד מדאמרינן בעלמא דינא דמלכותא דינא רמזו זה שלעולם הדין הוא במלכות וכן א' מכ"ד צירופי אדנ"י הוא דינ"א. הלב רואה מלכות נק' לב והוא הכרח שני שהדין במלכות והכא לית דיין כלומר מה שהוכרחת כאן ממה שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות פי' לית דיין אלא קב"ה. מלכות כנזכר. א"נ ודינא בלב פי' שני הוא שענין דין גם רומז לת"ת שכן הת"ת נק' לב ע"ש שהוא קו האמצעי עץ החיים בתוך הגן כמו הלב שהוא באמצע הגוף וממנו תוצאות חיים לכל הקצוות והכריח כאן מדקאמרינן בעלמא אין לדיין אלא מה שעיניו רואות הנאמר על הת"ת כדמוכח מקדאי לקמן בסמוך וז"ש והכא לית דיין אלא קב"ה דהיינו ת"ת. ה"ג עיני ד' משוטטות על כל דרכי איש ובהון משגיח מן החלונות (דשבעה) [בשבעה] נוקבין דבר נש וגומר. וה"פ ובהון כלומר באלו העינים משגיח בהשגחתו או לטובה או לרע' כפי מה שיוצא מן החלונות שבאדם שהם ז' ב' עינים וב' אזנים וב' נוקבי חוטמא והפה כפי מה שישתמש בהם אם לטוב' או לרעה. הא ז' דאימא עילאה ז' מדות מחשביות בלי פעל למעשה לאפוקי ז' אחרנין שהם תלוים במעש' שהם מסערא דאימא תתאה כדמפרש ואזיל:
י"ה יו"ד ה"א בשבע אתוון דילי' פי' בי"ה בפשוטו ובמילואם שכן כלם ז' בהם מסתכל בז' נוקבין דרישא כנזכר למעלה שהם תלויים במחשבה (ועון) [ועיון] עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קיז:

אשתו כגופו וגומר הענין כי שם ו"ה נשמ' אל ז' אברים דבהון עשיית המצות כי סוד מצוה תיקון המ' שהיא נק' מצוה והיינו אברים בפרטות בת"ת ובהם רמ"ח מצות רמ"ח אברים בפרטות בתורה שבכתב וקיבוצם יחד נעשה גוף א' בז' מדות בשכינה והיינו אשתו כגופו שכללם במ' גוף ולבוש אל פרטם בת"ת ולפי' ע"ש פיקודין שהם רמ"ח אתקריאו אברים דהיינו בת"ת ועל שם שכינתא שהם נכללים שם יחד ונעשין גוף אחד

נק' גופא והיינו סוד האדם התחתון באבריו לפי פרטי המצוה יהיה בת"ת כגון בהיותו נותן צדקה ביד באבר אחד פרטי אמנם נעשה בכל הגוף וכן שאר המצות נעשו בכלל כל הגוף והם פרטיות באבר אחד מן האברים ומצד הת"ת הם פרטיות בספי' ידועה בחינה ידועה ומצד המ' היא כוללת כגון מצוה הנעשית בהילוך כוללת הרגלים והנעשה בידים כוללת הידים והלויה למת כוללת כל הגוף ועליית הרגל ברגלים והשתא ניחא שהם דרך כלל ז' מצות ובפרט רמ"ח כי בסוד הת"ת ששם פרט המצות באברים הם רמ"ח ומצד המ' ששם כלל הגוף הם ז' כנזכר. אמנם יש לאדם מעשים בגוף שהם גשמיים ליהנות מן העולם וזה מצד החומר ויצה"ר ומשם הוא נק' האדם בשר ודם חומר העכור וז"ש **דמסטרא** אחרא וגומר באתר דלית שכינתא וגומר כלומר עצם האדם הוא הרוח החיוני שבתוכו והוא מתאצל מת"ת ומתלבש בגוף אם הגוף הזה עוסק במצות אז הם אברים קדושים בסוד מצוה שהיא שכינה גוף לתורה מפני קורבתם ודבקותם יחד נדבוק הגוף עם הנפש. אמנם אם אין הגוף מתקדש במצות אלא נהנה מן העוה"ז אז לית תמן שכינתא דהיינו מצוה ונמצא הגוף מסטרא אחרא עור ובשר וגומר ואז אינו גוף דהיינו שכינה אלא לבוש שאין החצונים מתייחדים בת"ת דהיינו הרוח החיוני התורה אלא שהוא מתלבש בהם בלי קשר וייחוד כלבוש שאין לו קורבה ודבוק עם הגוף שנפרדת בקלות. וראיה שהת"ת נק' אדם זאת התורה אדם ושכינה גוף הן הן גופי הלכות דהיינו השכינה הנק' הלכה ופסק דין. א"כ נקטינן השתא כי הפסק דין עצמו גוף לת"ת המתלבש ודיין הוא הת"ת ועיניו רואות היינו סוד ו"ה וא"ו ה"א רואות ע"י עיני ה' משוטטות שהם ז' אברין דאמרן דאינון גופא וא"כ ת"ת הוא שופט בז' עינים של הבינה דאינון י"ה יו"ד ה"א שהם ז' עינים זכרים ודיין מסטרא דמ' בשבעה אברין דגופא כנזכר. שוטר הוא הת"ת מצד היסוד כדמסיק והיינו מצות שופטים ושוטרים וגומר:

מדבר שקר תרחק וגומר פקודא בתר דא להשוות וגומר בסופי תיבין אח"ד וגומר כלומר אם היה נוטל שוחד או נושא פנים לא היה א' אלא שנים לזה דינו בדרך א' ולזה דינו בדרך אחר והיינו שניות שפועל דינים שונים זה מזה ונמצא הדין מתקלקל בידו מצד החצוני שבו פנים מפנים שונים ובו הרבוי והשניות אמנם מצד אחדותו חוייב יהיו הכל שוים לפניו והיינו שאחד מצטרף עמו בדין וכאשר יתחייב הא' היינו דכל חד אתדן כפום עובדוי דהיינו שינוי בנפעלים לא בפועל.

צדיק יצה"ט שופטו כלומר הדין משתנה עליו מצד פעולותיו כי מפי עליון לא תצא הרעות והטוב אלא כל א' כפי מעשיו והיינו שכר מצוה מצוה ממש מיצרו הטוב ומצותיו נעשה לו לבוש המאיר והיינו שכרו מעשיו ממש וכן לרשע שכר עבירה עבירה והיינו

יצה"ר שופטו דינו הקשה אינו אלא לפי קושי מעשיו ותגבורת יצרו הרע ואם הוא רשע גמור עונשו לאין תכלית ואם הוא בינוני ישב עד יתעכל יצה"ר שבו ואח"כ ישוב אל מקום יצה"ט שבו וישתכר ממנו כפי מעשיו בענין ששינוי הדינים תלוי בשינוי המעשים כנזכר. ומה שאנו רואים הצדיק נהנה מזיו השכינה והקב"ה שורה עליו והרשע הקליפות עמו והשכינה מסולקת ממנו ג"ז אינו אלא מצד מעשיו והיינו אומר **מאן** דאיהו מאילנא דחיי דהיינו מסטרא דאצילות ת"ת לית ליה דינא כלל כלומר אין להענישו מפני שהכניע היצה"ר שהוא מקום הדין והעונש עד שביטל כחו מכל וכל ונסתלק ממקום שליטתו ונדבק בקב"ה באצילות כדכתיב לא יגורך רע **ואמאי** איקרי צדיק וגומר כלומר בשלמא אי מפרשינן טוב ורע דהיינו טובה בעולם ורע בעולם ניחא שהוא צדיק ויש לו רע וכן הוא רשע ויש לו טוב אלא לדידך דפרשת טוב יצה"ט רע יצה"ר א"כ כיון דרע לו אמאי איקרי צדיק וכיון דטוב לו אמאי איקרי רשע ופי' ואמר כי הצדיק ורע לו הכוונה שאינו צדיק הגמור הנאחז באצילות שאין לו רע כלל אלא הוא למטה בסוד עץ הדעת טוב ורע דהיינו טוב דא מטטרו"ן ורע דא סמא"ל ופעמים גובר הטוב על הרע ופעמים גובר הרע על הטוב. אמנם יש רשע ורע לו ואין לו חלק בטוב כלל וזה אבוד אמנם צדיק ורע לו אוחז בטוב ומשם הוא צדיק ואוחז ברע ומשם הוא רע לו וכן הרשע אוחז ברע ומשם נק' רשע ואוחז בטוב ומשם טוב לו אמנם ההפרש בין שני הכתות הוא צדיק מגביר הטוב על הרע ומכניע היצה"ר תחת הטוב בכל האפשר לו וז"ש בגין דטוב שליט עליה וההוא רע תחת רשותיה וכן הרשע הרע אסתלק למהוי רישא ואינו פועל הטוב אלא במקרה מעט מזעיר מפני היותו נכנע תחת הרע. ואע"ג דרשע מכתיר כאו' בבלע רשע צדיק ממנו ופי' צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע ויכיל צדיק גמור לאענשא ליה לעוקרו מן העולם אם היה רשע גמור שאין לו חלק בטוב מותר להענישו ולבטלו אמנם רשע שיש לו טוב אלא שהוא למטה מהרע גם ענוש לצדיק לא טוב אינו תועלת מהטוב ההוא אלא יאריך לו כי שמא יחזור בתשובה ויכניע הרע תחת הטוב: דמסטרא דרשע וגומר להראות שאם הצדיק יעניש הרשע פוגם במדה העליונה וז"ש דמסטרא דרשע וטוב לו שכינתא נתגל וגומר ואם יחזור בתשובה מסלק שכינה מעפרה וגואלה מגלותה אמנם אם יענישהו לא יחזור ונמצאת מצדו שכינתא שוכבת מרגלותיו ומי גרם זה הצדיק שהענישו ולא נתנו לשוב אל קונו. יצה"ר נוקבא דיצה"ר דכר היינו שפחה רעה ועבד מביש ס"מ ולילי"ת. ולית כל שכינתא שקולין הענין כי אין בחי' שכינה המתלבשת בבריאה שוה כשכינה עצמה דאצילות והנה בחי' שכינה המתפשטת אל תוך הבריאה למטה ממנה סוד היצירה שהוא עולם המלאכים דהיינו עץ הדעת טוב ורע כלומר קרוב

אליה הרע והיא כורסייא כי סוד כסא הכבוד הוא סוד הבריאה ומה שנאמר שיפגם בעון וישלוט עליה החצוני ושפחה כי תירש גבירתה נאמר על בחינה זו מפני שהיא מדת הטוב ונגדיית לה ורע דא סמא"ל והיא מיימנת לזכות וסמא"ל ונוקבא משמאל לחובה ובהיות גובר סמא"ל מפני מעשה התחתונים נאמר שהיא פגומה ושפחה תירש גבירתא כי במקום שהיה ראוי שתפעול סוד הטוב נשפע הדין ופועל הרע והיינו שיורשת ממש ההנהגה שהוא ע"י החצונים. אמנם מצד האצילות שאין שם עליית הרע ולא מות היא הנק' כבוד ה' ועליה נאמר אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן והיא הנק' שכינתא דאילנא דחיי. וא"ת א"כ איך יצדק פגם באצילות ואיך יענש החוטא מאת האל לז"א אבל בגין דאתמר בהו ומלכותו בכל משלה דהיינו שהשכינה דאצילות היא המנהגת העולם בכלל ע"י הבריאה אם כן הבריאה כסא אליה והפוגם בבריאה כאילו פוגם בה בעצמה וע"ד זה ממש עולה הפשע והעון בת"ת ויסוד וז"ש וקלנא דמטרוניתא ממלכא איהו והטעם לזה מפני שאין ההתעוררות הראוי עולה והיינו פגם הכסא והיינו קלנא דשכינתא וזה אפי' בפגם קטן כ"ש עון שיגרום יותר כ"ש מאן דאעבר לה מאתרה כי אתרה הוא האדם בסוד נר"ן הוא כסא לשכינה שלכך נברא והוא החוטא פגם כסאה וסלקה ע"י עונו ושפחה בישא שריא על האדם בסבת הפגם ההוא ולית ליה תקנה אם לא בהטהר מכל וכל כי האומר אהיה כשר בכל התורה חוץ ממצוה פלונית נק' משומד למצוה ההיא מן הטעם הנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' נקבים ע"ש נקבה ע"ש שאלו הז' חלונין מקבלין השגחה מצד הבינה המשגחת בעניני הת"ת ע"ד ושמים לא זכו בעיניו וז"ש לעיל הא ז' דאימא עילאה. ה"ג אסתכל בז' אברים דלתתא דאינון תקונין דגופא וגו' תקונא דגופא תיקון המלכות כפי האבר שעושה איזה מצוה מתקן אותו למעלה בשכינתא וז"ש וע"ש פקודין אתקריאו אברים וגומר. וכן אם עושה עבירה אותו האבר פגום בו ופגום למעלה. אשתו כגופא דמיא לפי שאמר למעלה דז' אינון מסטרא דשכינתא תתאה בב' ידין וצואר וגוף וברית ותרין רגלין והם תקונא דגופא והם רמוזים בו"ה במלואם הוקשה לו שהרי מסטרא דת"ת נמי הם שהרי הז' אינם יוצאים אלא מי"ה וא"ו ה"א לזה תירץ ואמר אשתו כגופו דמיא כלומר כמו דקיי"ל בעלמא לענין חציצה אשתו כגופו כן ג"כ כאן וכלא חד אלא לפי שעשיית המצות בהם העשי' היא במלכות לכך נקט ז' דאינון מסטרא דשכינתא. ה"ג ועל (על) שם שכינתא. גופא דמסטרא אחרא לבושא אינון עור ובשר. וה"פ וע"ש שכינתא הגוף שהוא נעשה מסטרא אחרא שהם עור ובשר שהיא חלק הקליפה שנתן ביצירת האדם אותו גוף נק' בשם לבוש לבד אם אין השכינה שורה עליו וכאלו אמר וע"ש פקודין

אתקריאו אברים וע"ש השראת השכינה גופא דמסטרא אחרא איקרי לבושא שכן באתר דלית שכינתא ההוא גופא לא אתקרי אלא לבושא וגו'. ותאנא והדר מפרש מהו גופא דמסטרא אחרא אינון עור ובשר וגו'.

הה"ד עור ובשר וגומר והענין דקשה אחר שהגוף הוא המדבר עשיתני מבעי לי' לז"א הה"ד כלומר במה שאמרנו ניחא שהנשמה היא העיקר והיא הנק' אדם כנזכר בזוהר והיא אומרת עור ובשר תלבישני. ה"ג אלא לבושא לאדם דאיהו תורה והנה הרכיב המשל והנמשל יחד כי כמו שבמשל באתר דלית שכינתא אותו גוף נק' לבוש לאדם שבתוכו דוגמתו למעלה כשהאדם עוסק בתורה שהוא כנגד הת"ת הוא מתקן גופא דשכינתא וגורם שבאותו גוף ישכון הת"ת שהוא הבע"ה והוא התורה והוא הנק' אדם השוכן בגוף הזה וז"ש לבושא מלכות לאדם ת"ת דאיהו תורה שכן כתיב זאת התורה אדם הרי שאדם נק' תור' והוא הת"ת כנז' והכריע עוד מדכתיב כתפארת אדם. הרי האדם תפארת יושב בבית שהיא המלכות ובאתר דתמן מצוה שהיא כנגד המלכות שבה היא ענין עשיית המצות כדפי' אותו האדם העוסק בה נק' גופא דאדם ע"ש ששורה עליו השכינ' שהיא גוף לאדם ת"ת כגון גופי הלכות כל הלכה היא שכינ' כדפי' בתיקונים.

ופסקי דינין ה"ג. וג"כ היא המלכות כנז"ל שנק' דין תורה דין אמת ע"ש שהדין נפסק ונפעל ע"י.

קב"ה שופט.

עמודא דאמצעיתא וגומר. כלו' הת"ת נק' שופט מצד הבינ' הנק' הוי"ה בנקודת אלהי"ם וכן היא הגירסא בס"י דאיהו הוי"ה בנקודת אלהי"ם וי"ס דגרסי דאיהי אלהי"ם דהיינו שם אלהי"ם ממש וכדאיתא בכמה דוכתי. ה"ג שוטר הוא השליט ויוסף הצדיק מתמן.

ויוסף הוא השליט. והוא הכרח לפירושו.

וכל ספירין. שש קצוות.

אינון שופטים מסטרא דאימא עילאה שכן נק' אלהי"ם שפירושו שופטים.

דתפארת שופט הכריח שהו' קצוות נק' שופטים שכן הת"ת שהוא העיקר דאיהו גופא שבו אחוזים הקצוות נק' שופט. מצד הבינה וג"כ הם נק' שופטים מצדו ואינון (שופטים) [שוטרים] מסטרא דמלכות כשהם משתתפים עם המלכות להשפיע סוד הדין ולהלקות אז נק' שוטרים כמוה שהיא המכה כשוטרים הללו שמלקים ברצועה. ה"ג דצדיק מתמן שוטר ומושל הכריח שנק' שוטרים מצד המלכות שכן היסוד שלמעלה ממנה הוא שוטר ומושל ומצדו נק' היא שוטרת ומושלת עמים וכשישתתפו הספירות עמה נקראו שוטרים על ידה:

מדבר שקר תרחק וגו':
פקודא להשוות הבעלי דינים וגומר. ה"ג (דהא) [דיהא] איהו בדיוקני' פי' שיהא הוא בדיוקניה מה הוא אחד בלי שום שיתוף אחר גם אתה צריך שתהי' אחד בלי שיתוף דבר אחר כלל כגון ע"י שיתוף השוחד דמאי שוחד שהוא אחד שמתאחד עמו כאחד להפוך בזכותו ע"י שיתוף השוחד ובדינא להשוות תרווייהו כאחד שלא ידבר רך לזה וקשה לזה אלא בהשואה אחת שאם אין עושה כן מעל' עליו כאלו הטה את הדין וז"ש לא יטה. דינא.
עד דיקבלון דינא אחר שיקבלון דינא אם. לא ירצה לקיים הדין מצוה לחרפו ולדבר עמו קשות ולהכריחו לקבל את הדין וז"ש ולבתר כל חד אתדן כפום עובדוי.
צדיק יצה"ט שופטו בההוא עולם:
באילנא דחיי מצד הת"ת דאצילות.
עץ הדעת. טוב ורע מטטרון. ה"ג ההוא רע איהו תחות רשותיה רשע וטוב לו אמאי אתקרי רשע בגין דאיהו אסתליק למיהוי רישא דיצה"ר דילי' וטוב איהו תחות רשותיה כעבדא תחות רבו וגומר ופשוטו הוא.
ואע"ג דרשע מכתיר את הצדיק ונמצא שהוא רודף וקיי"ל הבא להורגך השכם להורגו מ"מ גם ענוש לצדיק לא טוב:
דמסטרא דרשע וטוב לו. עד השתא איירי בצדיק וטוב לו צדיק ורע לו בעצמם למטה. והשתא מיירי בפגמם למעלה. שבשני אלו יש לשכינה עילוי וירי"ד אמנם לצדיק וטוב לו רשע ורע לו אינם בכלל זה וכדלקמן וה"ק דמסטרא דרשע וטוב לו שכינתא וגומר כמו שטוב לו שהוא יצה"ט איהו תחת רשותיה כדקאמרן לעיל כמו כן גורם למעלה בשכינה שתהי' שוכבת מרגלותיו דת"ת בסוד חירק באופן שאם יהי' צדיק וטוב לו דהיינו שהיצ"ט שלו יהי' גובר ג"כ יהי' גורם למעלה היות השכינ' בסוד #ו שורק בסוד החיבוק חבוי' בצלו או בסוד #ו חולם אשת חיל עטרת בעלה. אמנם השתא דאיהו רשע וטוב לו הוא כפוף תחתיו תחות מרגלותיו ג"כ למעל' גורם שתהי' בסוד חיר"ק ותגל מרגלותיו ותשכב. ה"ג האי איהו ושפחה כי תירש גבירתה שפחה דיצה"ר נוקבא.
יצה"ר דכר איהו בגינה אתמר וכבודי וגו' והכוונה כי להיות שהשכינה ירדה למטה (ומדורה) [ומדודה] נפרדה ומתלבשת בלבושי הגלות לבושי שק אשר שם שפחה מלכות הרשעה זהו שנק' ושפחה כי תירש גברתה כדאיתא בפ' לך לך פ"ד בהדיא:
שפחה דיצה"ר נוקבא כלומר השפח' של היצה"ר היא נקבה אמנם היצה"ר הוא בעלה של שפח' זו.

בגינה אתמר וכבודי לאחר לא אתן כלומר אם אני ושפח' כי תירש גברת' לא דשבק לה בהד' חליל' (ואתרחק) [ואתרחקת] מתוך רשותיה דהא תחות מרגלותיו איהי דהיינו מצע תחותי' ונטירותא דילי' בה וז"ש בגינ' אתמר אני י"י הוא שמי וכבודי דהיינו מטרוניתא לאחר דהיינו לאל אחר לא אתן.

שכינתא איהי עטרה על רישא דבר נש ודוגמתו למעלה גורם שתהי' עטרת בעל'. א"נ הא דקאמר לעיל (שכינתא) [שכיבת] ותגל מרגלותיו היינו מרגלותיו של זה שהוא רשע וטוב לו ופי' לא אתרחקת שכינ' ממנו שאולי יחזור בו ותעלה השכינ' למעל' עטר' על ראשו אמנם כשהוא צדיק ורע לו דהיינו שיצה"ר שלו כפוף תחתיו אז השכינה עטרה על ראשו ולכן כשהוא רשע ורע לו דהיינו רשע גמור לית לי' חולקא בשכינתא כלל לא תחת מרגלותיו וכ"ש עטרה על ראשו וז"ש ומסטרא דרשע לית ליה חולקא בשכינתא וגומר יצה"ר אתכפי' תחות גבירתיה. והיינו צדיק ורע לו דהיינו יצה"ר. שלו כפוף תחתיו ומסטרא דצדיק גמור היינו צדיק וטוב לו ומסטרא דרשע גמור היינו רשע ורע לו. ה"ג ולית כל שכינתא שקולין דשכינתא דאילנא דטוב ורע וגומר כלו' שלא יעלה על דעתך שמה שאמרנו בשכינתא ותגל מרגלותיו ותשכב נאמר על שכינתא דאצילות ח"ו אלא בשכינתא דאצילות עלי' אתמר לא יגורך רע מי שהוא צדיק ורע לו אחר שרע לו הגם כי היצה"ר שלו תחות רשותו לא יגור בה רע כלל והכי איתא בפ' כי תצא דף רע"ז: ה"ג מאן דפגים אתר דילי' אתחשיב וגומר והיינו שכינתא דטוב ורע שהיא אתר דשכינתא דאצילות בסוד קן צפור שמטטרון הוא קן דההוא צפור כנזכר בתיקונין. עכ"ל הרא"ג ז"ל: **גליון דלית חולקא לבר נש בשכינתא אלא מסטרא דטוב**. כי תצא רע"ה:

דף קיח.

בחבורא דא דרמ"ח היינו ספר זה שהוא טעם למצות לאמלכא לקב"ה וגומר לייחד הת"ת עם השכינה ברמ"ח בכל טעם וטעם לכל מצוה ומצוה מתייחד באות' בחי' וכן כולם. ולית אנת חייש ליקרך שנמצא הוא בתחתונים בהמצאת החבור הנז': לשריא שמיה עלך בגאולה כנז"ל בשמועות יהקודמות:

שנא"ן ר"ת "שור "נשר "אריה ן' אד"ם כנזכר בפ' ויצא מהזוהר והיינו הוי"ה ה' ראשונה לגבורה שור ו' בת"ת נשר דרך הנשר בשמים י' בחסד אריה ה' במ' אד"ם ובהיות רכב אלהי"ם דתמן דינא בסוד סדרם שנא"ן דהיינו שור גובר שהוא דין משם גוברין החצונים ויש נזיקין ודאי. דהא מסטרא דימינא שהוא רחמים דתמן הוי"ה דהיינו מוליך לימין משה זרוע תפארתו. חיוון בסדורא דא אדם מפני שסדר האותיות הוי"ה ונודע היות פני אדם גוברים כענין ודמות פניהם פני אדם ובסוד אשת חיל עטרת בעלה והיינו ה' אדם

י' אריה ו' נשר ה' שור. וכפום שנויא דהוויין שהם י"ב הויות מצורף שם הוי"ה כנודע כמו שיצטרפו ד' אותיות כן יהיה תנועה וסדורא דד' חיות.

התחלה דילהון השור כי מן השמאל מגבירים השור וע"ד זה בחצונים המזיק הגדול השור וסיומא דילהון אדם הפך הימין שראש לכל אדם כנזכר בסוד הוי"ה וגומר. דינא דמלכותא כי אותיות אדנ"י נגדיות לאותיות הוי"ה א"כ צירוף אותיות דינא הוא ההו"י שהוא קרוב לצירוף הוי"ה ודין קשה יותר מצד המ' דהיינו דינא דמלכותא דינא כי עם היות הנהגת החיו' בי"ב הויו"ת עכ"ז אין פעולת י"ב הויו"ת שבשם הוי"ה ע"י השם בעצמו אלא ע"י אדנ"י כנודע וז"ש כל דינין בהאי שמא אתדנו והטעם כי היא ב"ד בג' כלומר ג' דיינים הם ג' אבות וב"ד מקום מושב הדיינים הוא במ' בענין שכאשר הם חוצה לה אינם דיינים וההכרעה כולה תלויה בדיין השלישי שהוא המכריע ולכך יקרא דיין אמת הת"ת וז"ש דיין אמת עמודא דאמצעיתא שהוא מדת אמת ושם דיין יתייחס אליו בהיותו במלכות שהוא בית הדין. וז"ש והוא דיין לדון ולא שני הקצוות מפני הסבה הנז'. ומסטרא דאדנ"י דהיינו מ' דתמן איהו דיין אמת וחוץ ממנה לא יקרא דיין ומסטרא דשם אלהי"ם דהיינו בינה. ב"ד עליון יקרא שופט שאינו דיין בדין אלא שופט ברחמים דמשפט רחמים איהו כנזכר בזוהר. אדון איהו וגומר לדון וגומר והענין שתמצא שכל נזקי עולם לא נמצאו אלא מאלו לכך חמסנו עליהם שהרי הם באים ומחטיאים בני אדם וחוזרים ותובעים דין על החטא ונפרעין מן האדם שהיא היא יצה"ר המבטלת האדם מדברי תורה ואח"כ היא תובעת עון ביטול תורה והיא היא השכחה השוכבת בלב הלומדים והיא היא הפתיות האוטמת לב המשכילים עד שבסבתה הם מתרפין מדברי תורה והיא תובעת עון ביטול תורה כל זה עתיד הקב"ה לדון אותה ע"פ מעשיה ולבטלה מן העולם. ופירש בכמה דרכים היא מקלקלת א' כל מה שיולד בעולם מהרשעים בבני אדם באומות ובישראל הכל מעשיו מפני שהמזיקין אלו הם נשמות רעות שהיא מפזרת בבני אדם ולפעמים בישראל מצד רוע החבור כמו בני ט' מדות אסנ"ת משגע"ח ואלו כולם בני לילי"ת נמצא שאין היזק לבני אדם מהם בהם אלא מצד החצונים ואח"כ חיובה דהיינו נזק וצער ושבת וריפוי כדמפרש ואזיל שכל מה ששבתו ישראל מדברי תורה הוא מצדה פעם פתויה פעם ע"י עונשה שהיא מענשת אותה בגלות כדמפרש ואזיל. י"ב אבנין וגו' היינו סוד קשוטה בד' חיות שסוד פניהם י"ב אבנים מרגליטן תחות מלכא בסוד בתולות אחריה רעותיה מובאות לך. ובגדי זהב הם למטה פניה החצונים לכך משמש בהם בשאר הימים בחוץ אמנם יש לה פנים עליונים שבהם מתקרבת אל דודה והם סוד שם הוי"ה שהם תוכיותה ופניה המביטים לת"ת והוא אליה ולכך משמש בהם בפנים.

דאונון פני שור שיש כן בחצוני פני שור שבו שמאלו הוא. דאינון עון וגומר והם ד' כחות שבשור דהיינו קושי על קושי שמאל השמאל דהיינו גו"ף ש"ן רג"ל קר"ן כנגד עו"ן גו"ף. משחי"ת ש"ן. א"ף רג"ל. חמ"ה קר"ן וכל אחד קשה מחבירו ועושה רע יותר מחבירו ובכחות אלו פעל מה שפעל. גוף רבץ על הכלים דהיינו שבטל עבודתם וסלק קדושתם וכתת זהבם ומסרם ביד אויבים ובשן דיליה הוא כח עליון שבו שואב כל השפע הראוי לבא בייחוד ליש' והיינו אכל כל קרבנין וחלקו שהיה מזונו בסדר נאות לצד צפון אמורים ופדרין דמתאכלין כל הלילה מסרו אל כחותיו הגרועים אל מטה דהיינו רגליו התחתונים והכח העליון אשר לו דהיינו קרן בו פעל היותר קשה דהיינו קטל כהנייא וגומר הרי אלו נזקי שור ראש למזיקים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג זלה"ה כ' ה"ג עד דיחזיר בכל האברים דילי'.

אנת מתמן. לעיל קאי דאמר אבל שכינתא דאילנא דחיי וגומר ועל האי אילנא דחיי היינו הת"ת אמר תמן.

בחבורא דא דרמ"ח פקודין כלומר השגת להתקשר תמן ע"י שנתחברת ונשתתפת עצמך בעשיית רמ"ח מצות עשה דשייכים בת"ת שכך מצות עשה הם ברזא דזכור ושס"ה מצות ל"ת הם ברזא דשמור כנזכר בזוהר. ולית אנת חייש ליקרך. כשהיית מקיים אלו רמ"ח פקודים הגם שהיה מגיע לך איזה זלזול כבוד בעשייתם לא היית חושש ליקרך כמו שמצינו שהלך משה בעדת קרח עד ביתם כדי לרדוף שלום הגם שהיה לו זלזול כבוד בהליכתו שם. ה"ג דאנת אמלך לקב"ה בכל אברים דשכינתא דאינון בעלי מדות דכל ישראל אינון אברים דשכינתא וגומר:

קום רעיא מהימנא לסדרא וגומר בסידורא דשמא דא הוי"ה דאיהו רכב אלהים רבותים אלפי שנאן. הנה פקודא דא הוא קשור עם פקודא למיסב כהנא רבה בתולתא שהוא ריש פ' אמור ושם מיירי בשם זה הוי"ה לכך אמר כאן:

בסדורא דשמא דא. דהיינו השם הזה שאנו עוסקים בו אלא שהמדפיסים הפסיקו אלו הפקודים וכתבו כל פקודא ופקודא [במקום] שלו והריסתם גדולה מבניינם שכמה ענינים תלויה הבנתם בקשר פקודא דלעיל מיני' ובהפסקתם זה נשארו הדברים בלתי קשר ובלתי הבנה. והענין כי כבר ידעת שכל הוי"ה מהופכת היא דין וכן שם זה מורה דין וכמ"ש הנה יד ה' הוי' למתוח הדין במקנך וגומר. והשם הזה כשהוא הוי"ה ביושר מורה על סדור ד' חיות דאזלין כסדרן דהיינו י' (פנה) [פני] ארי' ה' פני שור ו' פני נשר ה' פני אדם. שבזה שלטין דכורין על נוקבין י' על ה' ו' על ה'. אמנם כשהשם הוא בסדר זה הוי"ה מורה דין דהיינו תגבורת פני הגבורות על פני החסד והרחמים ויהיה סדר החיות

כפי סדר זה השם שור נשר ארי' אדם והיינו שנא"ן כי ן' הוא אדם כדאי' בריש פרשת ויצא בס"ת וז"ש בסדורא דשמא דא הוי"ה דאיהי רכב וגומר שנא"ן ושעור הכתוב כך כשהוא רכב אלהים פי' מרכבת דין יבואו אותם הרבואות והאלפים בסוד שנאן. יי' בם פי' אימתי הוי"ה בם שנעשים כסדר השם הישר סיני בקדש כשהיו במעמד הר סיני שנתנה לישראל תורת חסד וז"ש:

דהא מסטרא דימינא דתמן הוי"ה וגומר. הכי סידורא דילהון אדם אריה נשר שור ן' אנ"ש הפך שנא"ן והסדר הזה מורה סוד החסד והרחמים שאדם שהוא המלכות עתה אצל פני ארי' פני חסד בסוד כוס של ברכה בימין ופני נשר שהם רחמים גוברים על פני שור.

וכפום שינויין דהויין הכי איהי תנועה וגומר. והיינו דקאמרן כי כפי שינויי ההוויו"ת כך תהי' הנהגת החיות כמו שנתבאר בפרשת ויקהל דף רי"ב שהחיות יודעים שינויי ההנהגות ע"י הסתכלותם ברקיע שעל ראשן כנזכר שם. ה"ג וחיוון דסטרא אחרא פי' ד' אבות נזיקים שהם כנגד ד' חיות הקודש הם סידורייהו שנא"ן השור והבור וגומר.

וסיומא דילהון אדם מועד. כלומר שור (נגד) [נראה שטעות הוא תיבת נגד] שבקליפה הוא נגד שור קדושה שבגבורה. ואדם בליעל שבקליפה הוא נגד פני אדם שבמלכות וז"ש הכי סידורייהו שנא"ן ואע"ג שאין רמז לבור והמבעה וההבער שיהיה כנגד נשר ארי"ה מ"מ מצינו הראשון והאחרון שהם שור ואדם איתנהו בהדיא וממילא משמע דבור ומבעה והבער הם כנגד נ"א דשנא"ן: ה"ג ובגין דא התחלה דילהון השור בד' אבות וגומר פי' סדר נזיקין מתחיל ד' אבות נזיקין השור וגומר ואחר שאמר כל דיני השור והבור וגומר הן ותולדותיהן בסוף פ' שני מסיים אדם מועד לעולם וגומר וכן כל עסקו כאן הוא לפרש אלו הד' אבות נזיקין עד אדם מועד לעולם דהיינו אדם בליעל איש און כדמפרש ואזיל:

פתח ר"מ ואמר י"י שפתי תפתח וגומר הנה פתח בפסוק זה ושאל עזר וסיוע לדרוש באלו הד' אבות נזיקין בדרך סוד ואגב אורחיה ללמוד קטגוריא עליהם על מה שעשו בירושלים. ובישראל ויעשה בהם דין ונקמה וז"ש קום אתער בדינין:

אדני אתה שפתי תפתח כל הרוצה ללמד עליהם קטגורייא ותעשה בהם דינא וזהו:

אדנ"י בהיפך אתוון דינא. ה"ג כל דינין בהאי שמא אתדנו.

בית דין בשלשה.

בית דין שכינתא לקבל תלת אבהן עמודא דאמצעיתא דיין האמת וגו'. פי' ב"ד בשלשה אין ב"ד פחות משלשה והיינו ב"ד שכינת' והשלשה הם ג' אבות שהם הפוסקים הדין.

אמנם היא הגומרת הדין ע"י רצועות הדיינים של שור וחמור והיינו סוד משארז"ל חזן הכנסת אוחז בבגדיו אם נקרעו וגומר והו' המכה ע"י הרצועה שבידו וכן עולה חז"ן עם המלה כמנין אדנ"י. עמודא דאמצעיתא דיין ע"ש שעושה כדיין הזה שבוצע הדין ומכריע ביניהם ומאמת הדין על שניהם על התובע והנתבע כך הת"ת הוא מכריע בין החסד והגבורה ומאמת הדין בביצוע.

מסטרא דאדני דיין אמת ומסטרא שם אלהים שופט. פי' הת"ת דן את הדין בא' משני פנים או מצד המלכות שהוא מדת הדין הרפה שאז נק' דיין אמת שדן את הדין בביצוע שהוא דין רפה או מצד הגבורה הקשה שאז נק' אלהים עתה אמר ר"מ אדני שפתי תפתח וגומר. אתה אדני תשתתף עם הת"ת שהוא נק' דיין מסטרא דילך כל דין שיש בך תשתתפנו עמו וז"ש בסמוך אדון איהו קב"ה באדנ"י לדון בכל מיני דינין וגומר. וכן אתה הת"ת שאתה נק' שופט בשיתוף שם אלהים שהוא הגבור' הקשה בשני דינין אלו שפטני אלהים וריבה ריבי באופן שתתמלא מכל הדינין ושפטה משפטי מד' אבות נזיקים אלו הנז' בבבא קמא.

ואבתרייהו לדון בדיני ד' שומרים שבבבא מציעא. לקבלייהו דינין ארבעה. שבבבא בתרא.

בכמה מיני תביעות דחיוב ממון.

והורגו בא' מד' מיתות ב"ד אחרי הג' בבות.

דמינה כל נזיקין אישתכחו ה"ג וזהו פי' לאבות נזיקין דקאמר דהיינו אביהם של מזיקים. שפחה בישא לילית ובן זוגה סמא"ל שמהם יוצאים מלאכי חבלה ונשמותיהם של רשעים א"ל אח"ר מזי"ק גזל"ן רשע בת זוגי' סם המות קראו בד' שמות אלו להורות שהוא עם בת זוגיה הם שנים שהם ד' אבות נזיקין שכן הוא אב לע"ז אל אחר הנז' במס' סנהדרין ובת זוגיה סם המות הממית אותם בד' מיתות ב"ד הנז' שם. וכן הם אבל נזיקין כולם הנז' בבבא קמא וז"ש מזי"ק וכן הם אב לגזלנין אשר הלכותיהם נזכרים בסוף בבא קמא פרק הגוזל ובבבא מציעא שהמוצא מציאה יחזירנה לבעליה ולא יגזלנה וכן לא ישלח יד בפקדון שהוא גזל וכן דיני אונאה וריבית ואומנים ופועלים לא יגזלו בפעולתם וז"ש גזל"ן וכן הם אב לרשעים ורמיזי בבבא בתרא בני רוכל תקברם אמם לפי שהיו רשעים והגם שאל אחר וע"ז הוא בסנהדרין מ"מ איידי דחמירא לי' אקדמי'. וי"ס דמוחלפת השיטה רשע גזלן. ויהיה רשע רמז לדינין שבבבא מציעא כגון אונאת ממון ודברים וריבית שהלוה והמלוה והערב והעדים עוברים והם רשעים. וגזלן רמז לדיני

בבא בתרא שכולם דיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר מהן והבלתי נזהר בהן נק' גזלן.

נזק שבת וריפוי וגומר ה"ה שיש צער ובושת לתבוע עליהם אלא דתני ושייר וכן לקמן מפרש נמי בוש"ת שבת דבטולא דאורייתא כגון דורו של שמד שגזרו שלא יעסקו ישראל בתורה. וריפוי דגרמת לון דמתרפין כו' הגם שכפי הפשט הוא אנר אסיא ישלם. הכא דריש ריפוי מלשון רפיון והיינו אפי' בדור שאין בו שמד גורמים בפחדם ובאיומם שיתרפו ישראל מדברי תורה מעצמן וז"ש בכמה נזיקים וגומר וכמה גזילות משפחה בישא כלומר וכמה גזילות יש לתבוע מן שפחה בישא שיש תחת ידה שגזלה מישראל. גזילת העני ישראל.

כמה ברכאן גזלת וגומר בכובד המס פי' כמה גזל דברכאן דצלותא גזלין ע"י כובד המס שבעוד שהוא זמן תפלה וזמן ק"ש מבטלים אותם עד שיעבור הזמן ק"ש וי"ח ברכאן דצלותא באופן שגזל הם בידה. א"נ ברכת הנהנין גוזלין משכינהא בכובד המס שהעני שיש לו לקנות איזה פרי או מלבוש וכיוצא מונע עצמו מלקנות כדי לפרוע המס. דאשתארת ערומה מד' בגדי זהב מד' טורי אבן נראה מכאן שלקחו חשן ואפוד בחרבן הבית ולא נגנזו ולפי מה שאמרו רז"ל שכל מה שעשה משה ע"ה לא שלטה בהם האויבים צריך לומר שאלו הם חוש"ן ואפו"ד שעשו בבית שני שלא היה בהם קדושה כ"כ שלא עשאום אלא כדי שלא יהיה הכהן מחוסר בגדים ולא היו שואלים ברם לפי שלא היו נענים מהם כמשארז"ל.

שור מועד בעלה. סמא"ל בעלה דשפחה הנז' ולפי שטומאת הנקבה ועזותה היא יותר קשה מטומאת הזכר כנזכר בריש פרשת ויצא בס"ת וכן הניזקין שהיא עשתה הם יותר גדולים מנזקין שעשה הזכר לכך הקדים אותה ואחרי' בעלה והגם דמתני' התחיל בו השור ואחריו הבור נוקבא בישא והכא הקדים הנקבה לא קשה דמתניתין לפי שהזכירה מלת אבות שהוא נופל בעצם על הזכר שהוא אב לנזיקים לכך הקדימו במשנה אמנם הכא דדריש לי' הקדים הנקבה לטעם הנז': עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קיח:

רבון עלמא אנת קשוט מדת הת"ת. ואורייתא דילך קשוט מפני שהוא ותורתו אחד אלא שהתורה נתגלמה וירדה מדרגה אחר מדרגה ונתלבשה לבוש אחר לבוש עד שירדה אל מדרגה הזאת. יהבת לן מצות תפלין וגומר כמו שהשגת האדם בתורתו ובאלוה הוא לשיעורין יש משיג שיעור כך מפני דקות נשמתו ויש שלא ישיג כ"כ מפני שאין נשמתו בההדרגה ההיא כן סוד המעשה המצות ובפרט מצות תפילין תעלה שיעור המצוה

או תרד כפי ענין דקות או עביות המקיים המצוה ולכך לצדיקים גמורים איהו וגומר משמשין לאבוהון ולאמהון ת"ת ומ' ושמושם הוא שתתלבש אלהותם בו בענין שהוא כסא אליהם והיינו שהוא מניח רא"ש וי"ד והיד מלכות כסא אל ראש ת"ת וז"ש **כגוונא דגופא וכל אברין דיליה** שהוא נגד תפלה של יד משמשין לרישא דהיינו נגד תפלה של ראש הכי אתתא מ' משמשה לת"ת ולזה ימצא כסא בגוף הצדיק ומרכבה לקב"ה בסוד הנחת התפילין מפני שהוא נגדיי ממש ודרך שיאחז האדם בטוב כוונתו בכלים הגשמיים האלו בספי' הרוחניות הוא כי הספי' האלו יש להם כלים וכלים לכלים וע"י האמצעיים יוכל האדם להתאחז בספי' וז"ש ואית מלאכי דאינון משמשין דגופא כלומר יש מלאכים שהם בערך גוף וקבלתם ממ' והם ס' רבוא מלאכין דשכינתא ומלאכין דאינון משמשין דנשמתא דהיינו ס"ר מלאכין דקב"ה כנזכר בתיקונים והיינו בסוד צבאות מעלה שהם תחת ממשלת מטטרו"ן שר הת"ת וסנדלפו"ן שר המ' והבדילם ועילויים אלו מאלו כהבדל ועילוי שורשם וז"ש כגוונא דאית אפרשותה וגומר ואית נשמתא לנשמתא שהם סוד אצילות והיינו נשמתא לנשמתא ובריאה דהיינו גופא ונשמתא. ויצירה היינו מלאכין דמשמשין לגופא ונשמתא. ועשיה והיינו האדם המניח התפילין. ואלין דאינון נשמתא לנשמתא דהיינו האצילות כולהו חד באחדות וקשר הת"ת והמ' בבחי' האצילות שאין בהם פירוד כלל:

אע"ג דאורח מתלא אנו ממשילים המ' לגופא והת"ת לנשמתא ובחי' המ' אברים גוף לת"ת דהיינו בערך היות אלו עלולים מאלו וקבלות אלו מאלו הכי שכינתא וגומר כי האצילות אל הברי' כא"ס לאצילות עכ"ז לקבל קב"ה שהוא הת"ת אשר עליה חשיבה כגופא ולא שיהיה הבדל בין ת"ת ומ' כהבדל שבין מ' דאצילות לבריאה ח"ו אבל כולא חד מפני אחדות וקשר האצילות עד הבריאה הוא בבחי' א' והבריאה אל אצילות בבחי' אחרת. וא"ת מה צורך האדם הצדיק המניח התפילין להיות אמצעיים בינו לבין קונו ולמה לא נאמר שיאחז הצדיק ממש בספירות בלא רבוי האמצעיים בריאה ומלאכים כנזכר ולזה תירץ ואמר **מה** דלאו הכי בבר נש וגומר א"כ כיון שהרחק תכונת הגוף המורכב מבראו הפשוט כ"כ רחוקה להדבק בקונו במעשה המצוה צריך לאמצעיים האלו והלואי והיינו עץ החיים ת"ת היא מלכות למחזיקים בה אלו צדיקים האוחזים באצילות במעשיהם. וכל אינון דרשימין וגומר הענין כי בימות החול האדם בסוד יומין דחול דהיינו מטטרו"ן ומשם לבושי עור דהיינו תפילין אמנם ביום שבת האדם הוא מתלבש בסוד יומין דקדש דהיינו זכור ושמור ת"ת ומ' בלי שיתלבשו ביצירה כתנות או"ר ולא עור אות תפילין נוקבא אות ברית דכורא וכן פי' בתיקונים והיינו י"י של

יאהדונה"י דהיינו הוי"ה זכור אדנ"י שמור ורשימן בתורה וגומר הענין כי הת"ת ימיני והיינו תורה שבכתב דאתייהב מימינא ומ' שמאלית תושבע"פ דא ייהיבת משמאלא. ובבחינה שהת"ת והמ' קו אמצעי כוללים הימין והשמאל אמר איהו קב"ה זכור מימינא ושמור משמאלא כי שמירה הוא בשמאל שצריך להשמר מלא תעשה מהחצונים אשר שם ומהימין צריך זכירה במצות עשה בענין שאותם הרשומים בזכור ושמור דהיינו אות שבת וכן בתורה הם בסוד קו האמצעי הכוללים ימין ושמאל כנזכר.

איהו תפילין דרישא וגומר א"כ הרשום באות תפילין הוא ג"כ בסוד קו האמצעי שכן תפילין דרישא הנחתן בסוד קו האמצעי שבראש ועם היות תפלה של יד בשמאל עכ"ז סודו בקו האמצעי וז"ש ותפילין דיליה ומצות תפילין לת"ת הם כי היד נמשך אחר הראש. והכי שכינתא וגומר כלומר כענין שאנו מכנים לת"ת תורה ומצוה כדאמרן דאיהו תורה ומצות תפילין ג"כ המ' בבחי' קו האמצעי יש בה שתי בחי' כמוהו דהיינו שהיא תורת ה' תמימה דהיינו מ' תמימה ודאי והיא תורה של הוי"ה ת"ת וכן היא מצותו בענין שמצד קו האמצעי היא תורה ומצוה וז"ש והאי מסטרא דעמודא דאמצעיתא שהוא כולל ימין הוי"ה ושמאל אדנ"י דהיינו דינא ורחמי בסוד יאהדונה"י זכור ושמור יהו"ה ואדנ"י וכן השכינה שהיא נכללת בקו האמצעי עמו איהי זכירה שמירה דהיינו שהיא ג"כ כוללת שתי שמות דהיינו הוי"ה מצות עשה אדנ"י מל"ת בכל פיקודין איהי שקילה לגביה אלא שבה הם נקבות ובו הם זכרים וז"ש שקילה לגביה במדרגה. אבל מסטרא דחסד אינה שקולה אלא זה זכור רחמים לבד וזה שמור דין כמא דאוקמוה זכור לזכר וגומר ומכ"ש מהשמאל ולא אצטריך למימר כדמסיק בגין דענפין וגומר כנז"ל.

פתוחות דס"ת הת"ת הפתוח לימין ולשמאל וכולל הכל בקו האמצעי דהיינו סותם הכל בסוד קשר הספי' בבחי' האמצעית וביסוד שהוא ג"כ כולל שני שמות יאהדונה"י. באתר דייחודא דהיינו לולב שהוא סוד קו האמצעי ת"ת ויסוד קשר הספי'. בכמה רשימין דהיינו המצות והמדות שאדם נכללים במעשיהם ונרשמים ברוחניות המצוה עליהם יש מהם מימין דהיינו זכור לזכר הוי"ה לבד ויש מהם משמאל שמור אדנ"י לבד ויש מהם בקו האמצעי דהיינו ב' שמות נקשרים יחד יאהדונה"י דהיינו מקב"ה ושכינתא בייחודא חדא ועניינם כדמסיק. דאית בהון תורה רשימין בחסד כאומר ותורת חסד על לשונה דהיינו מימין זכר סוד הוי"ה דאיהו לימינא: ומצוה משמור מ' אדנ"י משמאלא מארי תפילין ראש ויד אות שבת זכור אות ברית יסוד הכל כולל הוי"ה ואדנ"י יאהדונה"י כנז' **ובעירין** עמי הארץ שאין בהם לא תורה ולא מצוה ומקיימין זכור ושמור בלי ידיעה ואינם רשומים בה בחול אלא באעברו דערלה ופריעה דהיינו העברת הערלה מצד המ' שבה

אחיזת הערלה והיינו שם אדנ"י הנטהרת לת"ת דהיינו הוי"ה יו"ד המתגלת בפריעה והם שני סימנים ממש כתפילין. בזפק וגומר הענין כי הטמא אין לו זפק דהיינו ערלתו כבושה ואי אפשר להעבירה ממנו אמנם הטהור יש לו זפק דהיינו ערלה נראית ומעבירין אותה הימנו וקרקבן נקלף היינו פריעה שמקלפין מעל העטרה והטמא קליפתו כבושה. מעלת גרה היינו זפק ומפרסת פרסה היינו קרקבן נקלף ביד דהיינו פריעה בצפורן וכל מציאות סימנין אלו הם בסוד בחי' הקליפות מפני שהם שקץ ושרץ סימנים בהעברת הקליפות שהוא מורה על היותם קדושים בתוך הטמאים כאומרם ז"ל הזהרו בעמי הארץ שמהם תצא תורה אמנם יש בת"ח ד' בחי' והם רשומים בסוד מצותם כפי בחי' אם רמיזתם בסוד נשמה מכסא הכבוד הם רמוזים בסוד י"ס דבריאה דהיינו בכורסייא ואם רמיזתם בסוד מט"ט רוחא ובו סוד ד' חיות הם רשומים בסוד י"ס דיצירה דהיינו בד' חיוון דכורסייא. ואם רמיזתם בסוד אופן נפשא מסנדלפון הם רשומים בסוד ע"ס דעשיה דהיינו מעשה בראשית בכבביא. ומזלי אמנם אלו הם ג' חלוקות עבדים ודאי. ויש אחרת גדולה מכולם והיא בחי' בנים דהיינו מסטרא דאצילות וז"ש ואינון דמתעסקי וגומר. מהרמ"ק זלה"ה: **והרא"ג ז"ל כ' הבור נוקבא בישא**. ד' אבות נזיקין קא מפרש ואזיל וכבר פי' השור והשתא פריש הבור. ה"ג הבור נוקבא בישא לילית שבתי בבית דילה דאיהי וגומר כדאיתא בתיקונים דף קכ"ג והנה לילית אוכמא יש לה אחיזה עם כוכב שבתי דאיהו פתיא אוכמא דתמן כל קסמין דעורבין אוכמין כנזכר בתיקונין קכ"ב ובר"מ פ' כי תצא רע"ט רפ"ב ומצד (הכתב) [אולי צ"ל הכוכב] הזה יש לו שני בתים שא' מהם הוא הסהר הוא נק' הבור מלשון ויריצוהו מן הבור וענין הבתים האלו היא חכמה מפואר' קורין גורל החול.

בכמה שלשלאין גרסי' והם ג"כ כעין בית הסוהר ונופלין תחת לשון הבור דמה לי תפוס יושב בבית הסוהר מה לי ידיו אסורים היינו בית הסוהר.

ולא עוד אלא זונה דאיהי מבעה כמ"ש ויצת אש בציון היינו אב השלישי שבד' אבות נזיקים שהיא אש שורף והיא מלשון מים תבעה אש והיא מחלוקת בבבא קמא מאי המבע' ומאי ההבער והתם קא פריך ואימא מבע' זה האש וגומר ואע"ג דהתם לא קאי האי פירכא הכי מ"מ הכא דריש לה הכי והדרשה תדרש.

לבתר קם אדם רביעי ושלח את בעירו אמר בי' לבתר לפי שהוא בא בס"פ שני דבבא קמא שאחר שביאר הג' אבות נזיקין אמר אדם מועד וגומר וזהו אדם בליעל והוא שלח את בעירו כתות טמאים מתפשטים ממנו ואכיל ושצי וגומר.

רבון עלמא אנת קשוט וגומר לא ידעתי לו קשר עם הקודם כלל וצ"ע:

כגוונא דגופא וכל אברים דילי' משמשין לרישא שכן כל שימושי הראש נעש' ע"י איברי הגוף בין לאכיל' ולשתי' ולסיכ' ולתגלחת ורחיצ' וחפיפ' וכיוצא. א"נ רישא היינו הנשמ' והוא מלשון בשמים ראש זהו המשל והנמשל הוא הכי אתתא מלכות משמשא לבעלה ת"ת נמצאת המלכות לת"ת כגוף לנשמ' וכדמפרש ואזיל. א"נ ומשמשין לאבוהון ואמהון כגוונא וגומר כלומ' הצדיקים משמשין לאבוהון ואמהון דהיינו קב"ה ושכינתא:

כגוונא דגופא ואברי' דילי' משמשין לרישא. וכמו שהם משמשין לקב"ה ושכינתא ה"נ אתתא מלכות משמשא לת"ת. ואית מלאכין דאינון משמשין לגופא שלא יהי' ניזוק ממזיקי עלמא:

דמשמשין לנשמת'. אחר פטירתו מן העולם. ה"ג הכי שכינתא אע"ג דאיהי לקבל שאר נהורין דבריא' כנשמתא אצל גופא וגומר. פי' הגם שהמלכות בערך עשר דבריא' אשר תח תיה היא כנשמ' אליהם לפי שהיא אצילות והם בריא' עכ"ז בערך הת"ת היא נק' גופא והוא נשמ'. י"ס דגרסי אבל קב"ה חי ושכינתיה חיים. וגרסת הספרים נרא' עיקר:

באות תפילין. נגד הת"ת:

ובאות מילה נגד המלכות וכן בשבת רשימין בזכור נגד (הזכור) [הזכר] ובשמור נגד הנקב'. וקב"ה זכור מימינא וגומר פי' כמו שהאדם רשום בשתי אותיות בזכור ובשמור ורשום בתור' שבכתב מימין ובתורה שבע"פ משמאל. גם הקב"ה ושכינתא כל א' מהם יש לו אות על חבירו והאות שלו מימינו והאות שלה משמאלו וכן שכינתא האות שלו מימינא והאות שלה משמאלא ומפני כבוד הזכר לא שתה עדיו ואות שלו משמאלא כמוהו אלא אות שלו מימינא ואות שלה משמאלא. ה"ג איהו תפילין דרישא דבר נש ותפילין דיד והכי שכינתא. הוא הכרח למה שאמר שזה זוכר את זה באות שלו וזה זוכר את זה באות שלו שהרי הת"ת הוא תפילין וכמ"ש בתחלת דבריו ביומין דחול באות תפילין ובאות מילה ולא אמר באות דתפל' של ראש ובאות דתפל' של יד אלא שניהם קראם אות תפילין כנגד האות שלו ובאותו אות יש תפילין של יד הרי הזכר זוכר את הנקב' באות (שלו) [נ"ל דצ"ל שלה] ממש דהיינו תפיל' של יד שלעולם רומזת למלכות ולכך סח בין תפלה לתפלה חוזר עליה וגומר וכן המלכות היא תורת ד' תמימה ומצוה דיליה של תורה הוא האות שלו שיש לה ואות מצוה הוא האות שלה ודוק שכמו שבזכר אות שלו לימינו ואות שלה לשמאלא ובנקבה להפך שאות שלו לימינא ואות שלה לשמאלא כמו כן בהכרח שהכריח הוא כיוצא בו שכן בתפילין התחיל מאות שלו שהוא התפלה של ראש וז"ש איהו תפילין דרישא וסיים באות שלה שהיא תפלה של יד ובאות שלה התחיל מאות שלו שהיא תורת י"י תמימה ואחר סיים באות שלה דהיינו מצוה. ה"ג

והכי מסטרא דעמודא דאמצעיתא וגומר אתקריאת איהי זכירה שמירה ובכל פיקודין איהי שקילא לגבי' במדרגה וגומר היינו ענין זכירה אחרת נפלאת שיש לו ממנה שהרי קורא אותה כמוה שכמו כשהוא מכריע בסוד עמודא דאמצעיתא בין הדין והרחמים דהיינו זכור ושמור בסוד מ"ע ומל"ת כך איהי אתקריאת זכירה ושמירה כמוהו ושוקל כבודה ככבודו ואין הכוונה לומר שכל זה דוקא בקריאה לבד אלא גם במעשה שעולה עמו ואינה יורדת. ה"ג כגוונא דכנפי ריאה פרודות מלמעלה לקבלייהו חיוון ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה והיינו כד סלקא שכינתא בצלותא כמה חיוון דכורסייא וגלגלי דמרכבתא כולהו יתערון לגבי' בנגונא בחדווא וכולהו גדפייהו פתיחן לקבלא לי' והא אוקמיה ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה כנזכר בתיקינין דף נ"ו נ"ט.

לתתא תרווייהו ביחודא חדא וגומר הענין כמ"ש בתיקונין דף ל' בחסד הוי"ה. ובגבור' אדנ"י וז"ש כאן לעיל אבל מסטרא דחסד [קב"ה] זכור ושכינתא שמור זה לימינא וזה לשמאלא ענפין מתפרדין אמנם לתתא בת"ת תרוייהו ביחודא וההיקש ע"ז בנה"י שלמעלה מהיסוד מפורדים והיסוד שלמטה מהם (מייחדין) [מייחדן] כנזכר בתיקונין דף צ"ב. באתר דייחודא דאיהו גופא ת"ת.

דומה לשדרה. שהמלכות קשורה שם.

אם נפרצו או נפרדו עליו. ע"י עברה כדאיתא שם דף צ"ב:

בכמה רשימין וגומר ארשימין דלעיל קאי לאשתמודע לגבי מלאכין. כל אלו הרשימין הם לפי שהמלאכים דקב"ה מכירין ברשימין דת"ת. ומתקרבין אצלו ומלאכין דשכינתא מכירין ברשימין דשכינתא ומתקרבים אצלו.

איליין דימינא דתליין מהקב"ה הת"ת לפי שהוא רב חסד מטה כלפי חסד ומכריע לצד החסד ולכן המלאכין שלו דתליין מיני' עומדים אל הימין ימין עליון חסד וההקש על זה דשמאלא דתליין משכינתא. שכן הגבורה עליונה מתקשרת בגבורה תחתונה בסוד שמאלו תחת לראשי.

איליין דאית בהון תורה כלומר בני תורה שיש בישראל רשימין בחסד שכן התורה נק' תורת חסד מימינו אש דת למו.

ובעירן עמי הארץ מי שאינו בן תורה שהוא כבהמה אינו רשום בחסד לפי שאין בו תורה ואינו רשום בגבורה לפי שאין בו מצוה ולא בצדק לפי שאינו מניח תפילין. או אם מניח ואינו יודע מה טיבם. וכן אינו יודע ענין שמירת שבת ונטירה דברית. לכך אינו רשום כי אם שהוא מהול ויש לו פריעה שהעביר מעליו הערלה:

עופין בזפק וגו' אהדר למאי דקאמר בכמה רשימין רשים קב"ה לישראל וביאר הרשימין שבהם. ואחר שביאר הרשימין שבהם ביאר הרשימין שיש במיני בהמה וחיה ועופות טהורים שאוכלין מהם כדי שיהיו רשימין גם באכילתן. ה"ג באעברו דזפק וקליפה דקורקבן אינון רשימין עופין למיכל. נתן טעם לשתי הסימנין למה תלה הכשרם באלו הסימנים להורות שהכשר האדם שיאכלם הוא שיהי' רחוק מן הגזל שהרי אלו שהם כשרים כל הכשרם תלויה בזפק ויהיה הקורקבן נקלף וז"ש באעברו דזפק וקורקבן נקלף. לרמוז על האדם שיהיה מעביר ממאכלו שום גזל ואם כבר הגזל נאכל שיקלפנו ממנו ויחזירנו לבעליו.

כלהו רשימין כל ישראל רשימין למעלה איש איש על מקומו.

מנהון במלאכי כלו' בעולם המלאכים עולם היצירה מהיכל אהבה ולמטה.

בארבע חיוון דכורסייא הם ד' חיות ד' פנים שבהיכל הרצון מיכאל גבריאל רפאל נוריאל כנזכר בפרשת פקודי בהיכל ו' שהוא למעלה אהבה.

מנהון בכורסייא. היינו עולם הבריאה.

מנהון בכוכבייא ומזלי הוא עולם העשיה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון שבתאי בבית דיליה וגו' תיקונים קכ"ג קכ"ב. תצא רע"ט

דף קיט.

ואינון דמתעסקים דהיינו שאינם כקודמין שהם עבדים המשתמשים ע"מ לקבל פרס כנז"ל אלא לשמה דקב"ה ושכינתיה והיינו בסוד האצילות וכיון שיש להם נשמה דאצילות הם רשומים בסוד י"ס דאצילות והיינו אומר ודאי אתקשיר ואתרשים בעמודא וגומר והיינו שהוא צדיק ממש במעשיו נעשה מרכבה ביסוד לקשר הת"ת והמ' והיינו או' כאלו ביה ע"י חד הוו דהיינו קשר יאהדונה"י בסוד עסקי התורה ומצות דהיינו הוי"ה ואדנ"י.

ומאן דאית וגומר כלומר ומה שאמר לעיל שיש בחי' זכור לעצמו בימין ובחי' שמור לעצמו לשמאל היינו בחי' אותם העוסקים בתורה או במצוה לבד וז"ש כביכול כאלו הוו ביה בפרודא אבל לא מצד בחי' מקו האמצעי כי משם מעולם לא יפרדו אלא בבחי' לימינא ולשמאלא שמשם הם בחי' הפרדם כנז"ל ומקום ייחודם הוא בקו האמצעי וזה מעולם לא יפרד וז"ש ואילנא ייחודא דתרוייהו וגומר:

רשיעייא היינו פריצי ישראל שהם טמאים משוקעים בקליפות שמשכו ערלתם במעשים מקולקלים. ואינון דלית לון וגומר הענין הוא שיש שני מיני עם הארץ הא' נמשלים לעופות שסימנם זפק וקורקבן והם עמי הארץ העוסקים קצת במצות דהיינו שהם

מניחים תפילין וציצית וכיוצא ויש אחרים שהם כבעירין שאינם אלא מעלת גרה ומפרסת פרסה ואלו הם בהמות שאינם עסוקים במצות כלל ולכך אין להם כנפים דהיינו פקודין דעשה כנפי ציצית או כנפי יונה דהיינו תפילין ויש אחרים שהם מכסים ערלתם בקלקול מעשיהם בנדה וכיוצא ואלו הם שקץ ושרץ שאין הם סימן טהרה כלל והיינו שהם חשובים כעמי הארץ דהיינו ע' עממין כנודע. ומיתתהון וגומר שאינם כעופות שיש בהם מצות כיסוי הדם ואלו הם עמי הארץ שלא פגמו מצות ברית והקב"ה חפץ דכאם בעניות לטהרם לזכות כענין אעא דלא דליק יבטשון ביה ולזה יש בהם שני סימני טהרה דהיינו מעלה גרה ומפרסת פרסה ויש בהם שחיטה שאינם בהמה טמאה ומיתתם בטהרה בשחיטה בסכין בדוק דהיינו עניות יסורים של רחמים לזכותם במצות כדמסיק כדי שיברכו ויקדשו וגומר ועופות שהם אותם שעוסקים בקצת מצות מיתתם דהיינו עניותם בהסתר בהעלם בכבוד כדי ליסרם שיזכו יותר ואותם שהם רשעים שפגמו אות ברית דהיינו שמשכו ערלתם ואין להם סימן טהרה דהיינו אם הם טופות זפק וקורקבן ואם הם בהמות מעלת גרה ומפרסת פרסה אז אין להם שחיטה אלא הם שקץ ושרץ לא יאכלו שקץ הם לכם ואין להם טהרה עולמות **דעני** חשוב כמת ואפשר בהתגלגלם פעם שנית והם פורעים חובם בדרך זו אפשר שאחר כך כשיתוקנו יסוריהם ג"כ בזה והעניות ממש חשוב כמיתה שהוא מצד המ' העניה בסבת ירידתה אל המות וזה גרם בהיות עם הארץ ירידת המ' אל המות בקלקול מעשיו עתה יאכל את אשר לו וימות בעוני ויש עוני שהוא באתכסיא כלומר שיש כח באדם לסובלו ולא יצטרך לבריות ועוני הזה הוא עונש אותם שעסקו במצות מפני שלא הגיע המ' אל המות כאלו סהיה מעשיהם בגלוי בעוני התורה. והמעשה ולזה יסבלו כנגד מעשיהם והם נהפכין פניהם ככרום זלים לפני בני אדם מחזרין על פתחיהן ועתה צריכין הם לקבלת הדין ולהצדיק שזה עיקר היסורים לקבלם בסבר פנים יפות כדי שימחק הפגם העליון בהצדקת הדין למטה כי המטיח בועט והנשמה אינה מתכבסת מטומאתה והענין מפני שכשחטא פגים קול ודבור למעלה תורה ומעשה והיה כבהמה בלי קול ודבור וצריך שירד עתה אל סוד הבהמה ויסבול ויעלים קול ודבור שבו ויאמר אין לי פה להשיב דהיינו המ' ולא מצח דהיינו הבינה העליונה להרים ראש ג' ראשונות מצד המעשה שפגם הפה והראש והמצח וצריך לתקנם דהיינו כשהוא מייחד בלי אכילה ושתיה מצד עוניו ומעלה באחד כאלו הוא מת על קדושת שמו דהיינו מיתתו באחד העולה י"ג סוד הגבולים הנכללים בו"ק להמליכו מעלה ומטה ובד' רוחות דהיינו סוד החרב פיפיות הסכין הבדוק המבער אח"ר מכל צד כדי למות בטהרה שיהיה עוניו מצד הקדש. אמנם המטיח מגביר החצוני

ומת ע"י הסכין פגום שהרי הוא אומר שהדין בלא צדק ומשליט עליו אותם שאינם צדק ומעוקלי המשפט. והנה ייחוד מצד קו האמצעי וברכ' מהימין וקדוש' מהשמאל כדי שיהיה סוד הייחוד שלם קדושה וברכה וייחוד דהיינו שמברך על כל הנאותיו ומקדש עצמו בקדושת המצות באו' אשר קדשנו במצותיו לתקן את אשר קלקל בהיותו עם הארץ שלא קידש ולא בירך ולא ייחד ובזה שכינה נאחזת בחג"ת וממש שכינה שורה עליו כדי להתתקן במעשיו כעין קדוש וברוך ימלוך והם ג' מצות לברך בברכות לקדש בקדושה ד' קדושות לייחד בק"ש ולכך יש ממש בשרפים קדושה בחיות ברוך בנעשים למטה ימלוך יחוד ולהכי נקשרים כולם ונחתין כמה משריין ולדעת ת"ק נחית קב"ה ושכינתיה משום דאיהו עני וכתיב ואל זה אביט אל עני ונכה רוח דקב"ה שריא במאנין תבירין ואליהו קאמר דמשריין נחתין בכל בר נש סתם וז"ש ודאי בר נש כל מאן דאיהו ולהכי לא נחתין קב"ה ושכינתיה אלא משריין וצריך לייחד בתורה ומשנה או תורה ומצוה לייחד קב"ה ושכינתיה ממש:

אמר אליהו ר"מ הכי איהו כמו שפי' לעיל ממעלת הנשמה. במעשה המצות וייחודה למעלה הת"ת והמ'. אבל נוסף עוד במתכשרים בעבודה בתוך כמה וכמה כדמפרש ואזיל. בכל משריין דעילא ותתא הם מחנות שכינה ומלאכים דקב"ה שאף הם נהנים מייחוד קב"ה ושכינתא בתורה ומצוה. מתייחדין ברוחא היינו שהוא נעשה מרכבה ליסוד להיות קשר הת"ת והמ' וקשר מלאכין דכורין עם מלאכין נוקבין בסוד ת"ת ומ' דהיינו או' ומקבלין דין מן דין והרוח נעשה צנור להעלות מ"ן לעילא ולהוריד מיין דכורין לתתא בסוד תרי"ג מצות שהם תרי"ג בתי' היחוד וז"ש בכל פקודא ופקודא וגו'.

בגין דההוא רוחא וגו' נתינת טעם לייחוד או"א ברוחיה דמשה ואמר כי רוחא מעמודא דאמצעיתא דהיינו ו' בשוד הדעת הכולל תרין עטרין דהיינו י"ה. מחנים מחנה שכינה ומחנה דקב"ה והנה כל המעלות הנז' הוא שם הוי"ה פשוט שהוא מצד הבינה כנזכר בתיקונים אמנם אח"כ סלקין לרוחא דילך במחשבה עילאה דהיינו השם מתמלא מחכמה וזה בסוד הייחוד אחר הקשר ד' אותיות יתמלאו מחכמה כנז' וז"ש כד איהי שלימא ואין שלימות לרוח אלא בייחוד וקשר ד' אותיות כנז' והיינו כל הנשמה בהיות קשר כל חלקי הנשמה תהלל י"ה דהיינו חכמה מחשבה כנודע. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ומנהון רשימין במדורא דקב"ה. הוא עולם האצילות שהוא משכן הא"ס ולא דק לאומרם בסדר אבי"ע שכן הם למטה מעורבים זה בזה צדיקים בין הדיוטים וכן כל ישראל ערבים זה לזה ערבינהו ותנינהו.

כאלו ביה הוו חד. שכן השכינה מראה אותו למלך ואומר לו במאי ברא אתינא לקמך כנזכר בפרשת ויקרא דף י"ו כדרך האם שנותנת את התינוק לאביו ולוקחו בין זרועותיו ושוחק עמו וגורמת לעוררו אל הייחוד וזהו כאלו בי' הוי חד.

תפילין על רישא ועל דרועא שתי (אותיות) [אותות] דקב"ה ושכינתי'. וכן תורה ומצוה זכור ושמור תכלת ולבן. כלם רשימין דקב"ה ושכינתי'. ה"ג אלא עמי הארץ (מאי) [מה] איליו שקץ ושרץ אוף אינון כן שקץ ושרץ כמה דאוקמוהו מארי דמתניתין עמי הארץ הם שקץ ובנותיהם שקץ [כפי המובן מדבריו צ"ל כאן שרץ] ועל בנותיהם וגומר. והיינו שלשון שקץ נופל על אב הטומאה. והבת היוצאת הוא השרץ השורץ ממנו:

כעופין דדמיין למארי פקודין. שכל מצוה ומצוה נעשה כנף אחד שעל ידו הנשמה פורחת למעלה כנזכר בריש תיקון ו'. ומיתה דילהון בסתימו. היינו הענויות הוא סתימה שאינו מודיע צערו ע"י שמטיח דברים כלפי מעלה. ה"ג ולית לי' קול ודיבור. דיימא הכי איהו אין לי פה וגו'. למיהוי מיתתי' היינו כוונת יחוד ק"ש כאלו מוסר נפשו להקב"ה:

בתריסר בדיקות דסכין. ובסכין דאיהו אחד. כלומר הי"ב בדיקות והסכין הם י"ג כמנין אחד ומברך ומקדש להקב"ה בכל יומא ולעיל אמר ומייחד להקב"ה היינו יב"ק שצריכה הכוונה בג' שמות יב"ק שהם אהי"ה הוי"ה אדנ"י בשעת הייחוד וברכה וקדושה כד רוחא מברך וגו' קב"ה נחית וגו' היא הגזרה דודאי הדרין בתיובתא דקאמר לעיל וכשתדקדק כאן הפך הסדר ברכה קדושה יחוד לרמוז שמלבד הכוונה בתפלה וק"ש צריך ג"כ שיהיה בקי בהלכה ר"ת "ברכה "קדושה "יחוד דהיינו הלכה שכינתא וקב"ה עמה וגו' כנז"ל דף קי"ו.

כמה משיריין דמטרוניתא סלקין עמי'. כשהיא עולה לעשות עטרה בראש ח"י עלמין אז מלאכין דשכינתא סלקין עמי' הנקראים אראלים שכן מדרכן לעלות עם השכינה מלמטה למעלה. ומשיריין דמלכא נחתין לגביה הם המלאכים הנק' מלאכי שלום שכן מדרכן לירד מלמעלה למטה בסוד אור ישר.

אבל מלכא ומטרוניתא לא נחתין (**תרין**) [**תמן**] לאפוקי בר"מ דאינון גופייהו נטרי ליה כדמפרש בסמוך. ה"ג הכי קוב"ה ושכינתא וגו' (אילין) [אלא] אינון גופייהו נטרין ליה. לאפוקי אינון דקאמר לעיל דמשיריין דשכינתא ומלכא נטרין ליה אבל מלכא ומטרוניתא לא נחתין תמן הכא במשה ע"ה אינון גופייהו נטרין ליה וגו': מסטרא דאת ה'. כלומר מצד ה' שבשם הוי"ה ת"ת שהיא בחי' המלכות הדבוקה עמו ובשמו. שכינתא תתאה היינו מלכות במקומה לאזות מינך. נטרין ברתא במשיריין (עילאה) [עילאין] לשומרה לבל יכנס בה ערל וטמא להיותה בסוד המיעוט ראש לשועלים:

ובמחשבה עילאה. חכמה עליונה. ישראל עלה במחשבה ת"ת עלה אל החכמה כד איהי שלימא וגו' כלו' בשכל הנשמה היא שלימה בלי חסרון ופגם אז תהלל יה חכמה מאיר בה מלשון בהלו נרו א"נ **אימתי** וגו' בשכל הנשמה היא שלימה וראוי' להלל לחכמה. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קיט:

ובנפשא דאיהי בו וגו' מפני שג"כ המ' עולה עם הת"ת אל סוד המחשבה דהיינו שהיא ה' של שם הוי"ה ולזה נק' רוח ה' מפני היותה כלולה מסוד המחשבה ע"י ייחודה וקשרה ברוח נאמר בה כה אמר ה' מארבע רוחות דהיינו ד' אותיות נקשרת בואי הרוח דהיינו ה' נפש וד' רוחות אלו נתבארו בפסוק אחר שאמר ונחה עליו רוח ה' דהיינו ה' רוח חכמה ובינה מצד היו"ד רוח עצה וגבורה מצד ה' רוח דעת ויראת ה' מצד ו' והיינו בסוד קשר ד' אותיות הנז' וז"ש שלים בד' אתוון סליק במחשבה ואחר שנכלל בסודו עד החכמה עילת העילות הוא הא"ס המתעלם בכתר מתעטר ליה בכתר כענין כתר הנכתר על כל הספי' אחר קשרם וייחודם.

זכאה עמא וגו' הם ד' בחי' הא' קרבן הגוף. הב' קרבן הנשמה בלילה. הג' קרבן הנשמה כלולה בתורה ומצות הד' קרבן הנשמה ביום במצות תפילין וד' בחי' מפרש ואזיל והם זו על זו ואומר זובח לאלהים יחרם וגו' והם אותם שחלק בחצונים שקרבנם בתענית לאלהים אחרים וכן מסירת רוחם הטמא לאלהים אחרים. אמנם עמא קדישא שהם קדושים ודבקים בה' הם עאנין דקב"ה ואו' הורגנו כל היום היינו סוד למסור נפשו בכל יום בתפלתו ועדיפא מינה איהי וקרבין גרמייהו בתעניתא וגו' ובו ב' חלקים הא' הקרבת רוחו בעינוי נפשו הב' מיעוט החלב והדם והכנעת יצרו והם כנגד שני חלקים שהיה בקרבן הא' כקרבנא דבעירן דהוה מתמעט חלבא ודמא וזה בהקרבת הרוח. והב' וכל אינון אימורין וגו' והיינו הכנעת הגוף שהוא חלק לחוץ או אפשר שהוא כנגד המתענה יום ולילו.

זכאין אינון ודאי שזה מעולה מן הכל מפני שהוא קרבן הרוח ולא הגוף ולז"א זכאין יותר מן הקודמין. בכל ליליא וגומר היינו בהיותו עולה על מטתו ואז הרוח עולה להמצא לפני קונו לתת דין וחשבון מכל מעשה היום והיינו קרבן לה' בהיותה טהורה ובלי ספק יגרום שם יחוד. ואי סליק לה שהוא מעלה יותר כלולה כדמפרש ואזיל כלילות השם בי' טמירין דהיינו י' של שם והם י' מאמרות שבהם נברא העולם ומעלתם גדולה מי' דברות כנודע כי אמירה למעלה מדיבור ומאמרות יתייחדו כולם עשר כיו"ד אמנם דברות יתחלקו ה' בלוח א' דהיינו ה' ראשונה וה' בלוח א' דהיינו ה' שניה והיינו או' בי' דברן

מאתין ה' ה' בשית חומשי תורה כי מזה ספר תולדות אדם חשיב ליה ספר א' עד ואלה שמות ומעשה בראשית חשיב ליה ספר א' והוא נק' ספר בראשית וז"ש חמשה אינון דאתקרון חמשה חומשי תורה והששי ס' בראשית איקרי דהיינו מעשה בראשית ואחר שהוא כלול סוד הוי"ה אח"כ נכלל בשם המלא שהוא בחכמה דהיינו מחשבה ולא אמר עלה למחשבה אלא עלה במחשבה שיראה יש' דהיינו הוי"ה עלה דרך המחשבה או בכח המחשבה עלה יותר דהיינו אל הכתר וז"ש ולאן אתר לגבי וגומר ולמעלה מכל מעלות אלו מאן דסליק ליה במצוה כדמפרש ואזיל מפני שכולל י"ד וגו' או ירצה דלעיל קאמר דסליק ליה בתורה ומצוה ואח"כ פי' כל אחד מהם ואמר בתורה דאיהי י' אמירן וגומר ואח"כ אמר זכאה מאן דסליק ביה במצוה וגומר. במחשבה כלומר ד' פרשיות שהם הוי"ה הם מעצמם במחשבה מפני שסוד ד' פרשיות דתפילין הם ד' מוחין עילאין וסודם בחכמה מוחא דהיינו מחשבה וכן הנחתן במוח אמנם הכוונה לקשר' לה בי"ד דשכינתא סוד שם זה שהוא בראש דהיינו בסוד המחשבה לקשר אותם למטה בי"ד דשכינתא דהיינו לקשור תפלה של ראש בתפלה די"ד. והשכינה היא פרשת והיה אם שמוע כלולה ממעשה דאיהי ה' דהיינו מ' עצמה בבחי' למט' מאות ה' דהיינו מעש' ודבור דאיהו בינ' דג"כ היא כלול' משית ספירן שבין מעש' לדיבור ונכללים בתוך הבינ' וכלול' במחשב' בענין שהם יו"ד ה"א וגו' דהיינו מחשב' הוי"ה היינו מעש' ודבור ושית ספי' ומחשב' כנודע והיינו שהם בה י"ד אתוון כחשבון י"ד שכן היא נק' תפל' של יד. ואתרמיזו י"ד בד' פרשיין כי היד עצמ' בפ' והי' דהיינו ה' מעש' שמע ו' שית ספיראן כי יביאך דבור ה' קדש לי י' מחשב' היינו הוי"ה וחמישית חסר וכן יש חסרונות רבות ולא יכולתי לפרשם:

שבעין תיבין הם רמז לע' קולות שהשכינ' שהיא איילתא יהיבת קרוב לזמן הגאולה דהיינו ביום צרה. ובמאי צווחת שאין הכוונה אלא שצעקה זו יתעורר ע"י ישראל למטה והם מרכבה לה לצעוק צעקות אלו ופי' ודאי ישראל אית בהין מלכים מארי תורה שבה דהיינו מצד הת"ת ומלכים מצד המ' וע"י זה צעקותיה עולות למעל' והיינו או' אעילת רישהא דהיינו העלות ראש היסוד להאחז למעל' לגבי הת"ת וזה צריך ע"י מארי תור' מצד הת"ת ומלכים מצד המ'. והיינו איילת מצד המלכות והיא נאחזת בשחר דהיינו נצח שהיא קרוב אל המ' ובוקר קרוב אל הת"ת והיינו מלכים ומארי תור' מצד' וישראל מרכב' אליהם מעוררים צעקותיה בבוקר ושחר והיינו דקאמר יש' אית בהון וגומר מסטרא דאיילת השחר וגומר ותרין דרגין אינון וגומר ימינך היינו בוקר נצח היינו שחר כדמפרש ואזיל. דא סליק יתיר ואין משם צער מפני שהוא מצד החסד הגמור אבל שחר שהוא

בנצח יש בו דין קצת מקרב אל הגאול' אבל בצער והיינו שחר שמקדים אל האור שחרות מסטריה אתקריאת איילת השחר כמו שהאיילת קרוב לעת לדתה שהיא הגאול' מצד' ומצטערת כן המ' איילת השחר ודאי הצער מצד השחר כנז' והיינו למנצ"ח ל"מ נצ"ח כדמסיק כמו הרה דאיהי שכינתא שהיא הרה ללדת הגאולה תקריב ללדת ע' שנין קודם הגאול' תחיל חבלי משיח תזעק בחבלי' ע' קלין כנז':

על כן נקוה לך שיש רשעים שאז מתיאשים מהגאול' ויוצאים מכלל ישראל ואנחנו לא כן אלא אדרב' ידענו שהם חבלי משיח ונקוה לך ה' אלהינו כי אחרי חבלי יולדה והמליט' זכר. ובהון כשרוא' השכינ' שיש' מתיאשין מהגאול' וצערן מתרב' אז היא מעוררת היסוד לידבק בת"ת לעורר הגאול' והיינו דאעילת רישתא דהיינו יסוד ראש למ' בבאי' הגלות שהיא למט' גול' וסור' ואינ' יכול' להעלותו עד הת"ת אלא אעילת רישהא בין ברכהא ועליהם שוכן הת"ת וכשרוא' הת"ת התעוררות היסוד מהמ' ועדיין לא הגיע' גאול' עד ע' שנין אז אומי לה בי' ביסוד עצמו אל ח"י השבוע' דהיינו חי ה' שכבי בגלות לעפר כדרכך עד הבקר עד שיעבור ע' שנין לנצח דהיינו ל"מ נצח וכהתם השחר יתעורר הבק"ר דהיינו החסד הגמור ואז יתעורר משיח בן דוד דאתי מחסד כדמפרש ואזיל ארי"ה היינו ע"ב חסד דג"פ ע"ב ויסע ויבא ויט עולה ארי"ה דהיינו רי"ו. ונודע כי כגואל ראשון כך גואל אחרון דהיינו משה מה שהי' הוא שיהי' והיינו בניסן נגאלו שהוא לימין ובניסן עתידין להגאל דהיינו מוליך לימין משה זרוע תפארתו ופי' הכתוב הימין זרוע תפארתו שהת"ת גופא ומשה מרכב' לגופא והקב"ה מוליך לימין משה דהיינו ת"ת הנוט' כלפי חסד והיינו דמפרש ואזיל דמשה גופא וגומר ומשה אתקשר וגומר וכל הענין טעם לחי ה' שבוע' ביסוד דהיינו חסד כדמפרש ואזיל. ופני ארי' ו' של ויסע בחסד אל הימין. ופני שור ו' של ויבא בגבור' אל השמאל. ופני נשר ו' של ויט בת"ת באמצע וג' ענפי הש' רומזים ג' ענפי אבהן דהיינו סוד כללותם בת"ת מ"ה מן משה עולה אדם נמצא משה רמז לד' פנים שבמרכב'. דאיהו דרועא שמאלא וגומר עם היות שהנקמות יהיו משם אין הגאול' ע"י כדמפרש ואזיל. מהרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו זלה"ה כתב. ומשה אתקשר בע"ב וגומר הענין הוא כי חסד בגי' הוי' ע"ב במספר גדול וכן חסד במ"ק עולה ח"י והם שם ראשון משם ע"ב שהוא וו"ו כמו שידעת כי ב' מיני צרופים שם בן ע"ב הם והא' הוא ישר הפך ישר והב' הוא כולו ישר כנודע והוא צירוף הראב"ד. ואומרו דאתקשרו בש' של משה אבות שבת"ת ובכל א' וא' יש ח"י הם ע"ב:

והרא"ג זי"ל כ' ובנפשא דאיהו ה"א רוח ה' וגומר הענין למעל' הזכיר הרוח באומרו מתייחדין ברוחא דילך ג"כ הזכיר הנשמ' באומרו ואתמר בה כל הנשמ' תהלל יה. ועתה

הזכיר הנפש ואמר ובנפשא כלומר ובנפשא דילך דאיהי ה' כלומר שהיא מרכב' לה' דאיהי רוח י"י דהיינו רוח מלכות דה' ת"ת אתמר בה כה אמר ה' וגומר כלומר השכינ' כשמשכנת עצמ' על נפש דילך אינה שור' היא לבד' אלא נכללת מד' רוחות עליונים דהיינו רוח י"י וגומר שהם ד' רוחין וזהו מד' רוחות בואי הרוח והם רוח י"י מלכות כנזכר רוח חכמ' ובינ' כמשמען רוח עצה וגבור' היינו חסד וגבור' ששניהן אזלין כחדא ונצח והוד הם היועצות נכללים בהם רוח דעת היינו סוד ת"ת. ויראת ד' מלכות הנקשרה עמו הרי ד' רוחין:

שלום שהוא היסוד בד' אותיות שהם הוי"ה שבו סליק במחשבה. שהוא סוף חבל הכסף הנמשך מהמשכ' עליונ' באופן שרוח דילך כלול מכל הספי'. וכל מילין דאתגליין על כתר ואתם הדבקים שיבוש הוא שנפל בספרי' ובמקום כתר הי' כתיב חסר והמעתיקים העתיקו כתר במקום חסר וכן בס"י יש כמלא שיטה חלק בין מלת על למלת ואתם ומלת כתר אינו בכל הספרים ה"ג וקרבין גרמייהו (בעאנין) [כעאנין] בתעניתא וגומר זכאין אינון ישראל דמקרבין וגומר בתור' דאיהו עשר אמירן כנגד י' של שם ובעשר דברין (מאתן) [מאתוון] ה"ה כלומר עשר דברין הם עולים עשר לפי שהם מאותיות ה"ה הרי ה"ה שבשם בשית חומשי תור' הרי ו' הרי שמא שלים והענין שצריך בעסק התור' לקשר המדות העליונות י' בה' ו' בה"ה למיהוי כלא חדא ולכן צריך ת"ח כשעוסק בתור' קודם כל דבר יאמר לחבר את האהל להיות אחד לייחדא קב"ה ושכינתי' ו"ה ברחימו ודחילו שהם י"ה כדפי' בתיקונים. חמשה אינון דאתקריאו חמש' חומשי תור'. שתיתאה ספר בראשית איקרי אפשר דזה ספר קארי לי' ס' בראשית ואינון שית. ובמחשב' דאיהו יו"ד ה"א וגומר מוסב למאן דסליק רוחי' בעסק התור' שהם ד' אותיות ומכוין בה בקריאת' במחשבתו מילוי השם דאלפין: ה"ג דאתמר בי' ישראל עלו במחשב' שישראל זה שעוסק בתור' בכוונ' זו אתמר בי' ישראל עלה במחשב' חכמ' ומשם לעלות אל הכתר וזהו לאן אתר וגומר ואיהי כלילא ממעש' וגומר פסקא זו חסר' וא"א להולמה דהא עד וע' דיענך י"י ביום צרה נמצא בס"י שחסר בנתיים בארבע מקומות ואין בידי לתקן. מארי תור' היינו תור' שבע"פ שהיא במלכות וכן נק' מלכים מצד המלכות כנזכר בתיקונים וזהו מסטרא דאילת השחר וע"י עזר וסיוע תורתם של אלו שצועקים בעסקם בתור' להבין טעמי הדבר גם היא צועקת להקב"ה על חבלי משיח והוא תירץ למאי דשאל ובמאי צווחת. דאינון בק"ר ושחר. חסד ושחר היינו נצח והם תרין דרגין דאינון מסטרא דימינא וזהו נעימות בימינך נצח. היינו נעימות שבימינך שהם חסד ונצח ועתה מפרש מה ענין אלו השתי מדות בגאולתם של ישראל בקר דאברהם דאיהו חסד דא סליק יתיר ביומא

דפורקנא פי' בקר היינו כשמתחיל אור היום להאיר וכמ"ש הבקר אור. אמנם שחר היינו קדרותא דצפרא ועדיין הליל' משחיר והם כנגד חסד ונצח חסד הוא יתגל' בהמשך היום והולך ואור עד נכון היום וזהו דא סליק יתיר ביומא דפורקנא. כלומר ביום הישועה הוא בהארה אלא עדיין יום הישועה היא בקדרותא דצפרא

ושכינתא בוא"ו גרסי' אתקריאת אילת השחר דהיינו המלכות צועקת על השחרות דהיינו חבלי משיח והם ע' קולות ע' צעקות כנגד ע' תיבות שבמזמור יענך י"י ביום צרה וז"ש למנצח תמן נצח תמן ל"מ דאינון ע' קלין כלו' ל"מ קולות צועקת האיל' הזאת מפני השחר לפי שאינו מאיר אור הישועה אלא מצד הנצח שהוא קדרות ושחרות ולא מצד החסד בקר דאברהם וזהו:

ל"מ נצח. בשבעין שנין בתראין. והענין שבשבעין שנין בתראין יכבד עול הגלות יותר מדאי ואז באותם הע' שנין הם חבלי משיח ואז צווחת שכינתא בע' קולות דיענך י"י ביום צרה ואלו הע' שנה הם סוד השחר שחרותא דצפרא לפי שאין האור מתגלה כי אם מצד נצח כאמור. תחיל תזעק בחבליה כן פי' תחיל תזעק בחבליה ע' קלין בע' שנין בתראין כמנין כ"ן וזה על כן נקיה לך היינו על ע' קולות של אותם ע' שנין בתראין נקוה לך שתושיענו בהם.

ובהון אעילת ראשהא בין ברכהא פי' מצטערת בחבליה וכופפת רום קומתה וראשה בין ברכהא לרמוז שישבע לה הקב"ה ביסוד ח"י עלמין שהוא ראשה שבין ברכיו נצח והוד ולכך אעילת ראשה בין ברכהא לרמוז לו שישבע ביסוד הנז' ושהיא מצטערת בהיות' נכפפת כך עד שישבע לה בחי י"י צבאות. וכן עשה קב"ה וז"ש ואומי לי' ביה ביסוד במה שרמזה לו וכדקאמר בסמוך חי י"י שכבי וגומר כלומר הגם כי עתה את מצטערת בסוד השחר לפי שאין לך אור כי אם מצד הנצח שכבי בצער הזה עד הבקר עד שיתגלה אור הבקר סוד החסד שהולך ואור עד נכון היום ובה מוליך לימין משה. פי' יוליך הקב"ה את משה שהוא ת"ת שיהא נוטה אל צד ימין שהוא זרוע תפארתו ויהי' הת"ת רב חסד מטה כלפי חסד. ה"ג דהכי סליק בחושבן ח"י ו' ו' ו' היינו פי' שני במלת חי ה' דקאמר שהכוונה שהשבועה הוא בחי ה' שהם חג"ת שהם ג' ווי"ן ויס"ע "ויבא "ויט שעולים ח"י שהם כללות הוי"ה וזה ח"י י"י כלומר ח"י שבהוי"ה. ה"ג דאתקשרו בש' של משה דאתמר ופני ארי' אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתם ופני נשר וגומר. פי' ש' שבמשה הם ג' ווי"ן כנגד ג' פנים ארי' שור נשר וכולם נוטים אל צד החסד וכמ"ש מוליך לימין משה וגומר. מ"ה מן משה ודמות פניהם פני אדם דאיהי דרועא שמאלא ה"ג ופי' מ"ה מן משה הוא רומז לפני אדם שכן עול' אדם כמנין מ"ה והם הפנים הרביעיים

שהם במלכות שהוא נק' פני אדם המתקשרת בדרועא שמאלא גבור' תתא' בגבור' עילא' והיינו בחי' בתוקף הדין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכ.

תהא דוח' בגין דלא ימות משיח וגומר הענין כי ב' משיחים הם א' מלא' סוד משיח בן דוד שהיא ארץ החיים ואין מית' והב' מרחל סוד שאול בן אפרים שהוא מצד המ' אילנא דמותא נגזר מות עליו תמור' לחטאת ירבעם כי העובד ע"ז מיתתו בהרג ולכך אם יגאלו בתשרי דהיינו גבור' דרועא שמאלא יתעורר הדין ויתחייב מית' מה עוש' הקב"ה שמאל דוח' הגאול' ומרחיב הגלות ו' חדשים יהיו ו' חדשים אלו לכפר' על מיתת משיח ומצד ימין החסד אין מית' ויפקון ברחמי והיינו מימינו חיים ומשמאל מות והיינו כימי צאתך מארץ מצרים וגומר ואם היו בתשרי לא היו נפלאות אלא צער ומיתת משיח ולכך בניסן שהוא תחלת ימין נגאלו שמור' על החירות וחסד ובניסן מטעם זה עתידין ליגאל לקיים בהו ובחסד עולם רחמתיך. ואחר שפנים אלו שהם משה ד' פנים קבלו מחסד ועוררו החסד מן הימין ונגאלו ישראל מבין האומות לבתר נטלין ומקבלין כולהו ד' פנים הנז' מגבור' דמיני' משיח בן אפרים ששורשו הדין והגבור' דהיינו דאתי מרחל דהיינו גבו' תתא' דאתי מגבור' עילא' ונוטל דין כדי לעורר נקמות וז"ש לנטלא נוקמא משנאוי והא כיצד תחל' קבוץ גליות שלא יספו ישראל בין האומות וז"ש דהכי בעי לנקא' עבורא דאינון יש' בימינא והיינו גאול' מימין דקאמר ואחר שנבדלו ישראל מגויי הארצות ונדחי ישראל כנס מהארצות אשר נפוצו שם.

לבתר לאוקדא ק"ש דהיינו בית עשו לקש כדמסיק. וכנישו דעיבורא וגומר היינו משיח בן דוד שיאסוף נדחי ישראל קודם שיעש' נקמות מפני שישראל מעורבים בהם ויכלו ביניהם לזה צריך לאוספם יהי' וא"ו עילא' משיח בן דוד אוסף וא"ו תתא' משיח בן יוסף נוקם לכך כנישו דעיבורא דא עמודא דאמצעיתא שכך דרך יעקב וא"ו להאסף ולהתחבר אל עמיו דהיינו י"ב שבטים י"ב עמים והוא עצמו מתאסף עמהם דהיינו לאן אתר לביתא דא שכינתא העמים מלמט' נכנסים אליה והוא מלמעל' כולם כאחד בשכינ' בסוד הייחוד והנה הת"ת וא"ו עילא' משיח בן דוד פני אדם הוא האוסף אבל בדרגא דמשיח בן יוסף וא"ו תתא' הם פני שור כאו' בכור שורו הדר לו וברצונם עקרו שור ולכך נאמר כלחוך השור את ירק השדה שהם האומות כאומ' חציר העם וכך בפרוח וגומר שהם עשב להרוג ולהשמיד. ואו' להשמד' עדי עד מורה שיהי' עכוב להשמדם עדי עד וכיון שיגיע עד מיד ישמדו וז"ש מפסח ועד תשרי יתעכבו ו' חדשים שיצמח לישראל הגאול' ויתעכבו קיבוץ נדחיהם מעט מעט והיינו עדי עד הרמוז בפ' ירצ' עדי שתשלם הגאול' מת"ת

ששה חדשים וא"ו ימינית תחלתה מניסן ומשלים בתשרי וכשישתלי' וא"ו עליונ' לאסוף ולעשות מעשיה תתחיל וא"ו תתא' משיח בן יוסף מתשרי לעורר הדין ולזה מתמן ואילך **השמדא** יהא דהיינו ע"ד שיסוד נק' ע"ד והוא לשון ביזה ולזה הגאול' מן הימין דוקא וא"ו עילא' עדי עד יסוד ולא עד בכלל שיש לו מעש' בפני עצמו דהיינו שמאל פני שור כדפי' יצח"ק ק"ץ ח"י וסמיכו לישראל הענין כי עם היות שתהי' גאולתם מצד החסד כנזכר עכ"ז עיקר מדתם הת"ת ולזה תחלת גאולתם תהי' מן הימין כגוף הנסמך בימין וז"ש וסמיכו לישראל דילהון בימינא דאיהו אריה עם היות שאין פני יש' פני אריה ולא פני שור אלא שני המשיחים בן דוד אריה יהודה ובן יוסף שור אמנם עיקרם של ישראל מקום מרכבתם בגופא דאילנא שהוא ת"ת פני אדם אדם אתם והנה הסמיכה אינה אלא לנופל נראה שכל עוד שישראל נהנים מן הימין הוא מפני שצריכים סמיכה בימין מפני שהם נופלים והיינו גור אריה יהודה כרע וכן ביסוד מצד הימין נאמר בו כל הכורע כורע בברוך דהיינו ברכה מן הימין בבחי' יוסף הצדיק שכולם סומכים בו כאו' והנה תסובינה אלומותיכם שהם השבטים ותשתחוין שכולם כורעים בברוך ולזה כל תחלת הגאולה שהיה מניסן ועד תשרי ומתשרי ועד ניסן הם בחי' מהיסוד ולכך כולם כורעים בברוך ואין זקיפת הגאולה האמיתית באה עד גמר כל הנקמות והמעשים ויאחזו בגוף האילן ואז יהיה כל הזוקף זוקף בשם ולכך ח"י ה' יסוד מחייב הכריעה שכבי ויכרעו יש' ולא יזקפו עד הבקר מצד החסד ולא יזקפו זקיפה אמיתית עד שיגיע הגאולה כמש"ה דהיינו ת"ת שאז עיקר זקיפתם ובגשמי ממש הוא יהיה גואל אחרון ולכך ביה יקומן כל יש' כאברין בגופא שהרי ישראל י"ב שבטים י"ב אברים בגוף ת"ת וכולם זוקפים ע"י הת"ת וכן זוקף בשם היינו השם העליון משה שעלה אל סוד השם הזה כמ"ש לו ואדעך בשם דהיינו השם הנזקף וזוקף ע"י הספי' העליונות ונמצאת הגאולה ע"י שלשה נגד אברהם יצחק ויעקב דהיינו ג' משיחים בן יוסף יצחק בן דוד אברהם משה יעקב דהיינו אריה שור נשר ומשה דאיהו באמצעיתא קושר שני המשיחים בשלשלת תרועה ביעקב הקושר ימין ושמאל בשלשלת והיינו סוד ש' דמשה ג' ענפים דהיינו סוד קדושה מ' לך ישלשו מצד היותה נקשרת באמצע משולשת בשלשלת ג' אבות. ולדרוש שם מש"ה כולו בסוד הגאולה לישראל אמר ששלשה משיחים אלו שהם בן יוסף בן דוד משה דהיינו סוד אברהם יצחק ויעקב כל שלשתם בחסד בענין שבן דוד מן הימין ג' אריות הם ג' ספי' ימיניות חכמה נצח חסד מפני שהחכמה ימין הימין והחסד אמצע הימין שכבר יש בו קצת דין ונצח שמאל הימין וכן ג' פרים בינה גבורה הוד ג' ענפים ג' שמאלית וכן ג' אמצעיות ג' נשרים דעת ת"ת יסוד ולכך זקיפה בג' נשרים ואשא אתכם על כנפי נשרים

בענין שהם ג' אבות וכל א' כולל ג' ימין ושמאל ואמצע והם ט' ספירות כנזכר ולזה אמר **הא** אינון תשע והמ' היא עשירית בערך ט' והיא ד' בערך שהם שלשה דהיינו אדם מ"ה פני אדם במ' הכוללים כל הפנים היינו ש' מ"ה דמש"ה שהוא עיקר הגאולה כנזכר מ"ה דמשה דרכיב וגומר הענין שיש מ"ה פני אדם למטה במ' הכולל ג' פנים כנזכר ויש פני אדם למעלה השולט על ג' פנים ובמשה רמוזים שני הבחי' והענין כי לא נק' מה"ש כדי לרמוז למ"ה על ש' גם לא נק' שמ"ה כדי לרמוז אל הש' על מ"ה אמנם נק' מש"ה ש' בתוך מ"ה להיות נדון לימין ולשמאל וז"ש מ"ה דמש"ה דרכיב על תלת חיוון בבחי' היות משה עולה ונכלל באדם העליון השם במלואו כנודע. ואתמר ביש' וגומר הענין כי יש דגת הים קדושים שהם נוני ימא תלמידי חכמים ים התורה ויש דגת הים התפשטות מצולת ים דהיינו מסטרא דנחש והיינו שליטת על הכחות התחתונים ועתה בגלותא בתראה שלטו בתחתונים מים עד ים מבינה עד מ' בסוד גלות ב' ההי"ן כנודע ומנעו שפעם וכן עוף השמים הם החצונים נגדיים לו"ק עליונים והם ערב רב והם סוד נשמות מלילית שזורקם אפי' בישראל והם רשעי ישראל הנוספים באומות והם ג' מינים דומים לקדושה ישמעאל מימין עשו משמאל רשעי ישראל באמצע והרביעית סוד בהמה למטה משלשתם אלין בני עשו רומי הרשעה דשולטנותהון וגומר ויתקיים במשיח עליון משה. והכי בתרין משיחין בן דוד ובן יוסף. וכולא בזכו מ"ה שהם הפנים הקדושים השולטים על הכל בקדושה ומשליטים הקדושים על הכל.

נס דשיל"ה מש"ה משיח עליון כנזכר וד' אנפין לכל חד מאלו הג' אריה שור נשר הם ד' שבטים לאריה בד' דגלים וד' לשור וד' לנשר וכן א"י נחלקת לעתיד בסוד ד' דגלים שיעשו יש' כשיבאו מן המדבר בשכינה לא"י אל ירושלים הבנויה והדגל הד' יהיו בני משה בסוד פני אדם ויהיו כנגד כל ד' דגלים וז"ש ולגבי אדם וגומר ועם היות בני לוי והם מהשור מצד מ"ה שמו משה יהיו באדם העליון. מה שהיה וגומר משה שהיה משיחם של ישראל וגואלם הוא שיהיה לעתיד ואשר להיות המשיחים שיהיו כבר היה אם דוד ואם יוסף:

הא בנימן זאב והיינו או' אם לא יסחבום צעירי הצאן דהיינו בנימן צעיר השבטים הם עתידים לעשות נקמה באומות יהיו תחת ממשלתם המשיחי' חלוץ למלחמה ומכח משיח ב"ד שהוא מהבוקר יחריבם ומכח משיח בן יוסף שהוא מהערב יבזום ואמר בחד יאכל וגומר כי בזכות החסד אברהם משיח בן דוד יאכל עד ינצח האומות וישלול אותם שהרי חסד הוא לישראל נקמת ה' באומות מאהבת ה' אותנו ושנאתו אותם ולערב יחלק שלל שבצד הדין והיושר בלי עוות יחלק שללם לישראל ע"י הדיין משיח בן יוסף הדן

דין אמת ביניהם כהולכי המלחמה כיושבים על הכלים וענין זה אינו מיד בהגלות משיח בן יוסף או בן דוד אלא אחר שיגלה גם משיח שילה והיינו עד כי יבא שילה משה שהם ג' משיחים לג' בתים משכן שילה שבנה משה בית ראשון בנה זרע דוד בית שני שהוא לרחל ודאי דהיינו ה' תתאה ולכך יתקבצו שלשתן יחד וישתלם הענין והיינו לא יסור וגומר עד כי יבא שילה **דישראל** דאינון איילת נרדפין וגומר היינו מלחמה שנית שיעשה יהודה אריה ע"י נפתלי איילת שתהיה אילה שלוחה מאת מלך המשיח והיינו אומר אתער בימינא דאיהו אריה ויפעול כל כח אריה וזו מלחמה שנית וז"א ויחזור על אומין דעלמא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרדי"ו זלה"ה כתב. שיל"ה בגי' מש"ה וכן המשיח נק' שילה מסטרא דמשה:

והרא"ג ז"ל כ' אע"ג דאקדים בתשרי וגומר השמאל הנזכר הקדים בתשרי שהוא סוד הדין בסוד תשר"ק תש"ר י' כנזכר בתיקונין והימין הוא ניסן סוד הפסח שהוא בחסד תהא דוחה הגאול' עד ניסן. בגין דלא ימות משיח בן אפרים והטעם שמשיח בן אפרים הוא ירבעם בעצמו. ולפי שעבד ע"ז הוא ראוי ליהרג שכן העובד ע"ז מיתתו בסייף כנזכר בר"מ פרשת כי תצא דף רע"ו ואם תהי' הגאולה בתשרי שהוא סוד השמאל והדין יתעורר הדין ויפרע ממשיח ויגבה ממנו מלוה ישנה לכך יהא שמאל דוחה וגו'. ה"ג דוחה מרומי דאיהי שמאל עד שיקרב ימין פסח וגומר. פי' השמאל הקדוש שהוא הגבור' דהיינו תשרי שבו היו ראוים ליגאל תהי' נדחית משמאל החיצוני דהיינו רומי עד הפסח בגין דלא ימות משיח כדפי' לקיים בי' גרסי' ומוסב לפסח האמור ובניסן עתידין ליגאל ומש"ל דאוקמוהו מארי מתניתין בתשרי עתידין. ראוים ליגאל קאמר כדפי'.

ובחסד עולם פי' בחסד שגאלתיך מעולם מזמן יציאת מצרים רחמתיך עתה:

אמר גואלך י"י מי שגאלך כבר יגאל עתה.

ולבתר נטלי כולהו מגבור'. אחר שנגאלו בסוד החסד נטלו כולהו ישראל א"נ כולהו ספירן אתכלילו בגבור' וכולהו אקרון גבורות כנזכר בתיקונים דמיני' משיח בן אפרים שכן פני שור הם בגבור' ויוסף נק' בכור שורו. דהכי בעי לנקאה עבורא. נתן טעם שני שתהי' השמאל דוח' הגאול' וימין מקרבת הגאול' שכן הימין היא המכברת האוכל ונוטלת הפסולת דהיינו מוץ ותבן שבערמת החטים שהם החיצונים מתוך ישראל כנזכר בריש פ' בלק בסוד חטה וגו'. באופן שאין הגבור' מתעוררת עד שיתברר האוכל מתוך הפסולת ע"י הימין ולכך שמאל דוחה וגו'.

לביתא דא שכינתא היינו סוד בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה חטים נבררים נכנסים לאוצר שאז נק' כנסת ישראל.

אבל (**מדרגה**) [**בדרגא**] **דמשיח בן יוסף** ה"ג מלת אבל אפשר דלעיל קאמר ובית יוסף להבה דהיינו כללות בית יוסף דהיינו מנשה ואפרים יהיו אש ולהב' לאכול קש עשו אמר עתה אבל בחי' משיח בן יוסף לבדו רומז הפסוק כלחוך השור משיח את ירק השדה שהם הרשעים כדמפרש ואזיל ומפסח ועד תשרי יהא פורקנא דאיהו עד וגומר סיפי' דקרא קא דייק דקאמר בפרוח רשעים וגומר להשמדם עדי עד וכן הוא במחוש שבניסן פורחים הנצנים והדשאים ובתשרי היו כלא היו וכמו כן מפסח ועד תשרי יהא פורקנא שיגברו ישראל ויהיו נגאלים משיעבודם ומשם והלאה יהי' להם השמדה וזהו להשמדם עדי עד כלומר ההשמדה לא תגיע עד שיגיע הע"ד שהוא תשרי. וכן במ"ק עולה תשר"י י"א עם המל' כמנין ע"ד. וז"ש מפסח ועד תשרי יהא פורקנא דאיהו ע"ד ומתמן יהי' השמדה דילהון ה"ג פורקנא עדי עד ולא עד בכלל אלא [עד דמטי] (למטי) לחד ומתמן [ואילך] ההשמדה עדי עד כד מטו לתשרי וגומר פי' עד דמטי לחד היינו יום א' שבתשרי דהיינו ראשה שנ' אז נגזור כליה והשמד' עליהם וז"ש ומתמן ואילך ההשמד' כד מטו לתשרי תכף כלחוך השור וגומר. ה"ג בימינא דאיהו ארי' אבל קימה דילהון בגופא דאילנא וגומר. פי' כל זה שאמרתי שבפסח עתידין ליגאל ויתגלה אור החסד כל זה הוא סמך וסעד לסוכת דוד הנופלת כמי שנופל וסומך עצמו ביד ימין אבל הקימה בעצם יהי' ע"י הת"ת שהוא גופא דאילנא וזהו כל הזוקף זוקף בשם כדמפרש ואזיל

והאי איהו כל הכורע כורע בברוך כלומר כל אותם שנפלו וכרעו בגלות כלם הי' בשותפות היסוד צדיק חי העולמים כמ"ש ונהר יחרב ויבש וזהו והנה תסובנה אלומותיכם ותשתחוין לאלומתי הרי רמז לנפילתם והגם דרישא דקרא אמר והנה קמה וגם נצבה מ"מ אותה קימה אינה עיקר כי הוא רמז לסוד הספיחים שניזון העולם עתה בזמן הגלות בסוד אור זרוע לצדיק כנזכר בפרשת תרומ' קס"ו נמצאו ישראל וצדיק כורעים ונופלים ושוכבים עד הבוקר וז"ש חי י"י שכבי עד הבקר פי' עם חי י"י יסוד שכבי בגלות עד הבקר דאברהם. זוקף בשם בשם הוי"ה ת"ת.

כאברים דגופא בכ"ף גרסי'. בגין דעלי' אתמר. ל"ג מלת בגין. מימיני'. דמשה. וכן משמאלא.

שלשלת דילהון מסטרא דיעקב **ש'** דמשה כלם אינם נק' בשם שלשלת שכן השלשלת הם ג' ווי"ן משולשים אלא:

מסטרא דיעקב דהיינו ת"ת מלבר דש' דמשה הוא מלגאו שהוא סוד הדעת המתפשט בכלי זה גם בו רמוז השלשלת שכן הש' הם ג' ווי"ן. ה"ג מסטרא דארי' תלת ענפין דאבהן אתקריאו אריות בקר. ופי' תלת ענפין דאבהן לפי שכלם כלולים מכולם וגו'

שבחסד אתקריאו אריות. וכן עולה ארי"ה כמנין רי"ו שהם ג"פ ע"ב דויסע ויבא ויט. וכן בגבורה ות"ת עשיראה ורביעאה אדם. ע"ד שפי' בתיקונים שהמלכות היא רביעאה לכל תלת ועשיראה לכל תשע הכא קא מפרש שמשה הוא הרוכב על שלשתן ואמר שהוא המשלים המנין העשר על התשע שהם ג' אריות ג' פרים ג' נשרים והוא המשלים מנין הד' שהם ג' פנים ארי' שור נשר ומשה פני אדם רוכב עליהם (אמר הגאון הנשיא זצוק"ל שזה סוד אפ"ן אחד בארץ ר"ת "אריה "פר "נשר) וזהו אד"ם מ"ה כלומר אדם שעולה מ"ן שהוא הוי"ה דאלפי"ן:

שהוא שמו רכיב עלייהו.

ואתמר בישראל וירדו וגומר כלומר גם ישראל נק' אדם כמש' שעליהם נאמר נעש' אדם שהם ישראל ובזכות משה וירדו בדגת הים כדמפרש ואזיל.

בדגת הים הי' מתחל' שרו של מצרים התנין הגדול נחש עקלתון ובגלותא בתראה נעש' נחש בריח המבריח מן הקצה ים עד קצהו והם כחות טמאים נתפשטו מלילית הנק' נחש עקלתון כנזכר בפרשת פקודי רמ"ד.

מים עד ים גרסי'.

בין בישראל בין באומות הכי איתא בפרשת בראשית דף כ"ה שחמשת מינים הם "עמלקים "גבורים "רפאים "נפילים "ענקים וכולם נתערבו בישראל וגומר. ה"ג ובבהמ' אילין בני עשו דשלטנותהון בכל הארץ.

ויתקיים במשיח משיח בן דוד שכל המזמור לשלמה אלהי"ם וגומר עליו קא משתעי. ה"ג וכלא בזכות מ"ה שמו דמשה. נס דשיל"ה הוא דגלו של יהודא שכן כתיב בי' עד כי יבא שילה והיינו משה חושבנא דדין כחושבנא דדין. ה"ג וד' אנפיך לכל חד ד' שבטין וגומר פי' עוד יהא רשום באותו נס דמשיח באלו הד' פנים הרשומים בו יהי' עוד שכל פן מהם יהי' כלול מארבע פנים. ד' שבטין שהם ד' ראשים שבד' דגלים שהם יהוד' ראובן אפרים דן.

דג' חיוון י"ב. פי' אלו ד' שבטין יהיו נרשמין נגד ג' פנים פני ארי' פני שור פני נשר וד' פעמים שלש הם י"ב אמנם פני אדם הרוכב עליהם יהיו רשומים בו פני משה שאז יתרבו ויתקיים בו ואעש' אותך לגוי גדול כדמפרש ואזיל. וז"ש ולגבי אדם דאיהו מ"ה שמו בני משה פי' מ"ה שמו שהוא הוי' של אלפין ע"י יתמלאו ויתרבו בני משה. ה"ג ואעש' אותך לגוי גדול בההוא זמנא מה שהי' וגומר. הענין שהוקשה לדבריו דקאמר דבההוא זמכנא יתקיים במשה ואעשה אותך לגוי גדול וגו' שנראה שעדיין לא נתקיים והא כתיב ובני רחבי' רבו למעלה ראש ופי' רז"ל למעלה משש רבוא תירץ ואמר בההוא זמנא יהי'

ג"כ בהם הריבוי ההוא וז"ש בההוא זמנא "מה "שהי' "הוא שיהיה פי' ר"ת מש"ה מה שהיה כבר זרעו של משה בריבוי הוא שיהיה ג"כ לעת הישועה.
ואשר להיות כלומר מה שעתיד להיות למעלה מס' רבוא כבר היה ואין כל חדש אלא שיתמיד הריבוי לעולם ועד. ה"ג צאן מרעיתי הוו נרדפין קדם ערב רב זאבין בישין הא בנימין זאב וגומר:
דא ערב דיצחק דתמן תרין משיחין משיח בן יוסף כפשוטו בכור שורו ופני שור מהשמאל משיח בן דוד לו המלכות והמלכות היא מסטרא דגבורה כנזכר בפרשת ויצא דף קנ"ד. ה"ג בחד ייכול ממונא דאומין דעלמא ובחד יחלק לון לישראל דישראל דאינון אילת נרדפין (בתר) [קדם] רשיעיי' אריות ויתער נפתלי וגומר פי' בחד במשיח אחד שהוא משיח בן דוד ארי' בסוד החסד שהוא בקר דאברהם יאכל עד ייכול ממונם של אומות ומי יאכלנו אותו שנאמר בו עד כי יבא שיל"ה שהוא משיח בן דוד. ובחד שהוא משיח בן אפרים בכור שורו ופני שור מהשמאל שהוא בגבורה יחלק שלל של אומות לישראל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכ:
בההוא זמנא ניחזי וגומר היינו דכתיב מי יקימנו והנה ע"י מלחמה א' דבנימן טרף ושלל והשניה להשמידם ע"י בני יהודה והיינו מטרף בני עלית לא כזאב שטורף והולך לו אלא כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו לא יפסוק ולא יעלה ועכ"ז ב' מלחמות אלו ע"י בני אדם שיש לכחם תכלית אח"כ שלישית יתעורר הקב"ה בסוד נשר והוא יכלם דלא ישתאר חד מנייהו והיינוי מלחמה לה' בעמלק וענין עמלק ירצה כל אותם שלקו עם ה' על ידם דהיינו עשו וישמעאל שהם ערבוביא בישא שכולם נתערבו אלו באלו וזרע עמלק נתערב בהם דהיינו נשמות טמאות שלילית זורקת בהם כדי להרע לישראל וללקות אותם ויש רשעי ישראל שהם נחשבים מכללם וז"ש וערבוביא בישא דישראל שהם פריצי ישראל מהרסיך ומחריביך ממך יצאו ואלו להם ג"כ נשמת ערב רב בני לילית הרשעה והם כלים מיד ה' ולא יראו בטובה. והנה עד כאן היו מקבלים גרים דהיינו אלו הרשעים אם ישובון מאון ויתוקנו ישארו בישראל כשאר הכשרים מכאן ואילך נסתמו דרכי התשובה בפני הרשעים באומות ובישראל. ואומין עע"ז דעלמא וגומר בהם יתקיים הפ' כי אז אהפוך אל עמים וגומר וישתעבדו ישראל בהם ועליהם נאמר והחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים וגומר ועליהם נאמר והיו מלכים אומניך ואם יהי' סרבן באותה שעה או לב זר צורר יאבד והיינו או' כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו. דגת הים הם האומות

כנז"ל דהיינו ים המעורבבת למטה בסוד העשיה החצונית המתתקנת קצת והיא נעשית תשמיש לקדושה והיינו תיקונה:

ומסטרא דתבואות וגומר ירצה המשל הזה הנזכר הוא מצד מה שהם רמוזים בד' חיות כנזכר אמנם בבחי' משל ישראל תבואה היינו שהם חמשה מיני תבואה שהם באים מהמ' הנק' לחם ויש בה סוד ה' ספי' חג"ת נ"ה דהיינו ה' מיני נהמא שהת"ת אוכל לחם זה בה' מינים אלו ומוליד בה ה' מיני נשמות חסידים גבורים מארי תורה חוזים נביאים והיינו קדש ישראל לה' ראשית תבואת ה' שהם תבואה מאות ה' ומפני שבחטא אדם הא' נתלבשה תבואה בד' קליפות שהם מוץ ותבן סובין ומורסין יתלוו לנשמות הקדושות נשמות רעות מאלו הקליפות והם רשעי ישראל וחטאיהם ולכך צריכים גלות לצרף וללבן ולברר אוכל מתוך פסולת שמצטרפת הנשמות דהיינו עד שיתברר אוכל דקאמר דהיינו ערב רב ערבוביא בישא הם נשמות רשעים פריצי ישראל המתערבים בהם ויהיו ראוים למעשר דהיינו סוד הנקודה העשירית י' שכינה שתשרה עליהם ויזכו ישראל להיות בהם עשרה מדרגות קדושות דהיינו מלכים צדיקים חוזים נביאים מארי תורה גבורים חסידים נבונים חכמים ראשי אלפי ישראל ואז הם ראויים שהקב"ה יבער האומות קש ותבן מלפניהם וכאשר יתבררו כראוי ישראל בעצמן שאין ביניהם פריצים קש ותבן מיד יזכו לבער קש ותבן מהאומות דהיינו והיה בית יעקב אש ובית עשו לקש והיינו שתחלה יזכו להקשר י' בה' דהיינו י"ד על כס י"ה ומיד מלחמה לה' בעמלק והנה אותה מלחמה אינה אלא מצד שם י"ה דהיינו ה' מיני תבואה ראויות למעשר כנזכר ומיד יהיה מלחמה לה' ובעוד שמוץ ותבן מעורב בתבואה אינה מחויבת במעשר שאין ישראל ראוים שתשרה בהם שכינה כנז' ועוד אין דרך לאצור התבואה בתבנה כך ישראל אינם ראוים לאוצר שהיא ירושלי' אלא אחר שיתבררו ויתלבנו מתבן וכל רשע דערב רב שבהם והיינו בסוף אחר המלחמות כולם שיבנה ב"ה ירושלם ובהמ"ק בתוכו שיתקיים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים דאיהי ירושלם הבנויה על הר ה' ובתנאי הנכנסים נאמר מי יעלה בהר ה' נקי כפים ובר לבב דהיינו נקי כבר בריר מכל פסולת ויהיה בר מלשון ברירה ומלשון תבואה ומלשון בן והיינו או' כבר דאיהו עבורא בר בריר נשקו בר וג' אלה זה למעלה מזה שהתבואה יש בו קצת פסולת וצריך ברירה עוד ולמעלה מהכל בן המתגעגע באביו דהיינו שזוכים לנשיקות דהיינו סוד מה שגרעו ישראל במתן תור' ישתלם להם. ויש עוד משל מתעלה על משל התבואה והיינו בהיותם בבחי' עץ דהיינו הת"ת למעלה מהתבוא' מ' והכל תלוי בהכנעת ישראל עד יוציאו מהם פסולת וישארו שמן זית זך או יין לנסך כדמפרש ואזיל והענין שהם ב' בחי' הא' זית מהימין

שמן והב' כרם יין מהשמאל ולכך גפן אל הנקב' כרם ה' צבאות בית ישראל אשתך כגפן אמנם הזית אל הזכר זית רענן יפה תואר בניך כשתילי וגומר ולכך הם ב' מעלות אחרי טהרתם יין לנסך על גבי המזבח דהיינו המזבח החצון סוד המ' שהיא מתתקנת למעלה בנשמות אלו שהם יין והם מתקשרות למעל' מתנסכות במזבח עד עלייתם למעל' אל השיתין העליונים ו"ק עד עלייתם אל התהום רבה העליון בינה אמנם שמן הוא למנורה והוא סוד בחי' הנשמות המזדככות וזוכות פנימה יותר ממזבח פנימה שהוא סוד הבינה אל החכמ' שהיא סוד המנור' ומשם זוכות ליקשר למעל' ואלו הם מעלות רמות למעל' למעל' ממעלות נשיקות פיהו ודאי וזה תלוי בהיות האדם מטהר עצמו ומזדכך יותר מדאי ע"י שביר' וכתיבה ודריכה בגת ולזה הי' סוד הגלות והשביר' לישראל.

ומאן דיזכי וגומר הענין שיש ביין נסך כמה מינים אמנם השמן אין בו מגע גוי ואפילו שיתערב בכל משקים שבעולם אינו נאסר ולא מתערב והיינו הצדיקים הנבדלים מן הרשעים וצדקתם עומדת לעד ולא ילמדו מן הרשעים מפני שהם נשמות קדושות מן הימין שאין הקליפ' יכול' להחטיאם אמנם נשמות השמאליים הם ג' בחי' הא' יין נסך לע"ז ואלו נשמות האומות החצונים שהם יין נסיכם. הב' קרוב לזה והם נשמות רשעי ישראל שהם יין של ע"ז שנתנסך לע"ז דהיינו ערב רב פריצי יש' והיינו המינים והמשומדים וכיוצא ואלו השנים יתבערו מן העולם. ויש ג' שהם יש' יין הטוב אמנם נתערב יין בייי"נ ונאסר דהיינו כאו' ויתערבו בגוים וגומר ואלו יתבררו ויתלבנו ע"י שיכבד עליהם עול הגלות וישתכחו מהם המדות ההם ויוסר תערובת יין נסך או מגע גוי וישארו יין כשר לנסכים. ועלייהו אמר שלמה צאי לך בעקבי הצאן וגומר שהנשמות האלו כשרות והיינו היפה בנשים אמנם לא למדו מוסר והיינו אם לא תדעי לך אינה יודעת מנהג הכשרים ולז"א צאי לך בגלות בעקב"י הצאן ביעק"ב אותיות בעקב"י והיינו שתתלמד בסוד העקבים אשר ליעקב בסוד הגלות שהם נעים ונדים בגוים עד שישתכחו מהם מדות הרעות עון עקבים שהנחש נשפם שם וילמדו מדות יעקב ב"ה שנשפו אל הנחש בראשו ושמר עקביו שלא ישופנו בהם והיינו שישראל יתארכו בגלות בצרה אחר צרה עד שישתכחו מהם המדות הרעות הלמודות בגוים ואלו זוכים להתעלות אח"כ בסוד תפוח לריח ניחוח ומשם יתעורר הגאול' וז"ש נמשלים לתפוח ולכל ריחין טבין ואח"כ מפני מעשיך הטובים כתפוח תחת התפוח עוררתיך לגאולה:

פקודא בתר דא להביא ביכורים וגומר ומ"מ מקשי וגומר במשנה במסכת בכורים פ"ב מחלוקת רבן גמליאל ורבי אליעזר ע"ש ופליגי אלו עם אלו בדין מעשר האתרוג כנזכר שם דאם יהא קודם לקיטתו דהיינו אחר חנטה ויתעשר כדין שנה שעברה או אחר

לקיטתו כירק וז"ש ואחר לקיטתו עישורו ומחלוקת זה הוא כגון באתרוג מפני שהוא אילן ואתמר ביה באילן הלך אחר חנטה א"כ צריך שיהי' קודם לקיטתו עישורו כפי הזמן שחנט. ואית דמאן דאמר אחר בישול הפירות דהיינו בעת לקיטה והטעם שנחלקו בזה משום דאתרוג מקצתו דומה לאילן ומקצתו לתבואה כגון גדל על כל מים וכיוצא כנזכר שם בגמרא: דאינון זרעים דאתמר בהון אחר לקיטתו עישורו דהיינו בהביאה התבואה כל צורכה לבישול תבואה: דאילן לאו איהו כלומר אין דין מעשרו עד גמר בישולו אלא בחנטה לבד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. נמשלים לתפוחים וגומר התבואות הנז"ל וכן גפן וזית הם במ' אבל לעתיד נמשלו ישראל לתפוח שהוא יותר למעל' בת"ת. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג ויחזור על אומין דעלמא וגומר השתא מפרש רישא דקרא ושיעור הכתוב כך הוא (בנימין) [נפתלי] שהוא אילה שלוחה הנותן אמרי שפר שעוסק בתורה והוא נרדף מהזאבים שהם האומות יבא עם הטורף שהוא אריה יהודה שהוא משיח בן דוד שנ' בו מטרף בני עלית ויחזור הנרדף ויהפך אל הרודף ויטרוף אותם ובמשיח אחד שהוא מסטרא דבקר אברהם יאכל עד דמשיח יאכל ממונא ובמשיח השני שהוא מסטרא דשור בכור שורו מהשמאל ערב דיצחק יחלק שלל לישראל.

נחזי מאן הוא אלה סיפי' דקרא קא מפרש כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו.

יתער נשר ויתפרש גדפהא על ערבוביא וגו' דידיה הוא כדקאמר לעיל. וירדו בדגת הים ובעוף השמים ערבוביא בישא יבא נשר מסטרא דקדוש' ויטרוף ערבוביא דעופות טמאים ומצאתי בס"י דגרסי' הכי בפי' מאן הוא אלה אחרא דיקום לי' מלטרוף עלייהו או אומה ולשון וישראל דהוו כיונה נרדפים קדם נשר מסטרא דעופין דאומין דעלמא בההוא זמנא יתער נשר וגו':

ומסטרא דתבואות פי' הרי פירשתי לך ענין ישראל כשהם נמשלים ליונה שהיא נרדפת מהאומות. וכן מסערא דתבואות כשנמשלו לתבואות אינם נמשלים כי אם לה' מיני תבואות שהם היותר תבירין שהם חטה ושעור' וגו' וזהו תבואת' תבואות ה' להורות שהם תבירין כאותם ה' מיני דגן וכן כשנמשלים לאילנות אינם נמשלים כי אם לגפן ולזית שהם תבירין כדמפרש ואזיל. ה"ג עד דיתבריר בר דאיהו אוכל מגו פסולת דהיינו קש ערב רב עד דיתברירו. וישתמודען ישראל ביניהו כבר דיתברירו מגו מוץ ותבן עד דיתברירו מינייהו י' דאיהו מעשר לא שריא על ה' וגו' ופי' י' דאיהו מעשר היינו חכמ' לא שריא על ה' בינ' שבזמן הגלות יש פירוד בסוד ערו"ה רע בין ו' לה' והיינו שלח תשלח תרין תירוכין ותלכנ' שתיהן כדאיתא בתיקונים.

כי יד על כס י"ה פי' נשבע ה' על כסאו שי"ה היינו י' עם ה' לא יתייחדו יחד אלא כשיהי' מלחמ' לד' בעמלק מדור דור היינו ערב רב המעורבים בכל דור ודור מישראל. ובגין דא מוץ ותבן אינו מחויב במעשר עד דיתבריר פי' כשהבר הוא משותף עדיין עם המוץ ותבן שלו אינו מחויב במעשר עד שיתברר הבר לבדו מהם:

דאיהו בנוי' וגו' רמז לשם הוי"ה שכותבין בקצת מקומות שהוא ג' יודין כזה # ישראל וירושלים וז"ש יתכנשון ישראל דאינון (הר) [בר] לירושלים דאיהי בנוי' על הר י"י כלומר היא מקום ששורה שם שם הוי' וז"ס כי שמך נקרא על עיר"ך ועל עמ"ך הרי ג' יודי"ן יחד ואותו המקיף היינו הסוד ואני אהי' לה נאום י"י חומות אש סביב וגו' וכל זה נרמז בפ' ויקרא דף ח' ולכן ישראל צריך שיהיו מנוקים מכל מוץ ותבן דערבוביא בישא וז"ש נמי בסמוך בההוא זמנא דיתכנשון ישראל לירושלים.

שריא שמיה עלייהו וקרא לון בני בכורי ישראל. ה"ג דכתיב בי' מי יעל' בהר ד' וגו' בההוא זמנא נשקו בר ארכבה אתרי רכשי נקי כפים ובר שיהי' בר בלי תבן ואז יקרא בר ברא דקב"ה כדמפרש ואזיל וקרא לון בני בכורי ישראל.

ישקני מנשיקות פיהו אומר הבן שהם ישראל הבן בכור מי יתנני כירחי קדם כימי אלוה ישקני במתן תור' כדחז"ל שעתה ג"כ בגלות הזה ישקני מאותם הנשיקות:

והכי מכל אילנין רוצ' לפרש ג"כ המשל שנמשלים ישראל לגפן ולזית יותר מכל שאר אילנות להיותם נשברים ומדוכאים דוגמא דחמשת מינים של דגן.

בנטיעו דיליה תביר שהיא מושלכת ע"ג קרקע שכן היין המובחר הוא מן הגפנים הרגליות לא מן הדליות כנזכר במנחות. ה"ג זתים דילי' וגו' הה"ד גפן ממצרים תסיע הגם כי מגלות מצרים היו יוצאים מ"מ כל עוד שלא נתקיים בהם תיכף תביאמו ותטעמו בהר נחלתך אלא היו נוסעים ממסע למסע עדיין הם בגלות וז"ש תסיע ולהיות שסוף סוף לא הי' עליהם מהאומות שום שוטר ומושל הביא קרא:

דכתיב כי כרם י"י צבאות וגומר. ה"ג ולבתר דיהון נקיים מגו פסולת יתקדשון לבי מקדשא ביין לנסכא ע"ג מדבחא וזתים לאדלקא שרגין למנרתא. ומאן יזכה להאי יין דלא יתנסך לע"ז דערב רב אינון יין דאתנסך לע"ז ומנהון משומדים מינין ואפקורסי' משומדים לעבירות שבכל התורה כלה. וישראל דאתמר בהון ויתערבו בגוים כו' ופשוט הוא:

למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני. פי' אמר דוד ע"ה בשם ישראל למה אני ירא בימי רע שהם ימי הגלות והרע לפי שהעון עקבי הם העונות שעושים הערב רב הכרוכים בעקבי הם הם אשר יסובבוני ולכך אני ירא לפי שהם גורמים לי גם לחטוא ומעשה העגל יוכיח ובעל פעור כדפי' רשב"י ע"ה בפ' פנחס.

צאי לך בעקב"י הצאן פי' אם לא תדעי לך היפה בנשים מי גורם לך הגלות שאת מתרעמת ממנו ואומרת שלמה אהיה כעוטיה וגו' צאי לך בעקבי הצאן בעקביים הכרוכים אחרי הצאן צאן קדשים. ה"ג בעקב"י ביעקב דעלי' אתמר וגומר והוא פי' שני במלת בעקבי והוא קרוב לפי' הראשון.

הוא ישופך ראש יעקב שהוא אדם הראשון הוא יקח הברכות בראשונ' ואתה נחש:

תשופנו עקב תשכנו ע"י ערבוביא דערב רב הנכרכים בעקבם להחטיאם ונפתים אחריך:

פקודא בתר דא להביא בכורים ואבתריה להתודות על הביכורים ואבתריה להתודות על המעשר שתי מצות אלו ודיוקם הם בפ' כי תצא זו אחר זו.

מארי מתניתין מקשים על המעשר במס' קידושין ובפ' לולב הגזול ובפ' ר"ה מקשינן ומשנינן על ענין האתרוג ומסיק חסורא מחסרא והכי קתני אתרוג אחר לקיטתו למעשר ואחר חנטה לשביעית. ורבותינו נמנו באושא לקיטתו בין לשביעית וגומ' וז"ש מקשין על המעשר אי יהא קודם לקיטתו. פי' אי אזלינן בתר חנטה שהוא קודם לקיטתו לשביעית ואחר לקיטתו עישורו. ה"ג דאי יהא קודם לקיטתו ואחר לקיטתו עישורו כגון אתרוג וגומר והענין עיין בפ"ק דקידושין ברש"י על מתניתין אתרוג שוה לאילן בג' דרכים וז"ש כאן קוד' לקיטתו היינו לג' דברי' כאילן דהיינו בתר חנטה ואחר לקיטתו עשורו לענין מעשר והיינו דקא מפרש ואזיל אתרוג דאתמר ביה באילן הלך אחר חנט' דהיינו לדברים שדומה לאילן.

ואית מאן דאמר אחר בישול הפירות. היינו אחר לקיטתו עישורו שאינו נלקט אלא אחר שנתבשל הפרי ולקמן מפרש דעישורו. היינו י' חכמה דשרייא עלייהו וגומר ובגין כך תקינו המוציא וגומר שכן יש בו י' תיבות כנגד י' תיבות דמצמיח חציר הרי שוה לאילן בסוד י' דחכמה ושוה לירק דהיינו זרעים המוצי' לחם מן הארץ בסוד י' תיבות כדפי' וכל זה דוגמתו ביש' כדמפרש ואזיל עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכא.

מאתר דבישולו יפה וגומר התחיל לתת טעם לתבואה דהיינו מלכות דהיינו לחם מן הארץ ודאי א"כ צריך הדברים בה גמר בישול ולא שיתבשל כ"כ עד שישרף בדיני הגבורה אלא מאתר דבישולו יפ"ה מצד הת"ת ויסוד כאו' ויהי יוסף יפה תואר וגומר לאפקא פת שרוף מצד הגבורה אלא ממקום מוטעם בטעם היסוד. והכי תבואה דהיינו לחם מן הארץ בתר לקיטתו איהו בבישול הפירות דהיינו הפרי הנמצא מהיסוד במ' בבישול ודאי. ויש' אינון משולים לאילן מפני שנשמתם מת"ת פירות האילן ודאי ולתבואה מצד המ' פירות הארץ שהמ' ג"כ מכחה הנשמות כנזכר בזוהר פ' לך לך בפסוק

ממני פרייך נמצא וכנגד בחינתם שהם פירות האילן נא' ראשית בכורי אדמתך דהיינו בני בכורי ישראל תביא בית ה' דהיינו בסוד הגאולה שיתקבצו ישראל כולם בית ה' והיינו רמז המצוה להביא בכורים לבית המקדש בסוד ונפוצותינו כנס מירכתי ארץ שהם הנשמות המפוזרות דאזלין ערטילאן ואחר שנחרב הבית הענין לכל ישראל והיינו נמי וקרב פזורינו מבין הגוים שהם נצוצות כגון רות ונעמה וכיוצא. ובערך עצמן הם צאן ולכן ראשית גז צאנך תתן לו ובערך בחי' המ' הם קדש ישראל לה' מצד החכמה הנק' ראשית תבואת' פירות הארץ ודאי כדפי':

בתר לקיטתו מן גלותא שיצא מן הקליפות עישורו דהיינו דשריא י' עלייהו דהיינו חכמה שהיא קדש ולכך אתקריאו קדש יש' והיינו חכמה תתאה מחכמה עילאה. ואו' ראשית תבואתה כי ה' מ' מביאה מלאכים וכמה חיות ונשמות של יש' הם ראשית ותחל' לכל תבואות ה' ר"ל לכל מה שתביא ה' במציאות ובבחינה זו הם אחים למלאכים אלה הם ראשית כנזכר אמנם בבחי' אילנא דהיינו שהם בת"ת שהוא ע"ץ ודאי והוא אילנא מצד קו האמצעי רבא מצד הגדולה ותקיף מצד הגבורה ומזון לכולא כי היסוד ניזון ממנו ויצדק זה ביש' למטה משום דביה אורייתא דאיהי מזונא לעיל דהיינו בהתעוררות העולה מיש' בסוד התורה נשפע למטה השפע. וכן ע"י התפלה שהוא קשר העולמות כנודע ומצד זה אפילו המלאכי' מקבלים מישראל וז"ש ואפי' מלאכים וגומר מפני שהנשמות גבוהות מהמלאכים שהמלאכים מההיכלות ונשמות מכסא ופי' שהמזון הנשפע להם מצד בחי' הוא מהמ' לבד הנז' והמזון הנשפע להם בהתעוררות יש' הוא מצד ד' בחינו' הא' מהת"ת דהיינו עץ החיים וגו' וכן מהמ' דאיהי איבא דאיהו מצוה והג' מהחסד והד' מהגבורה. וז"ש והכי אורייתא וגומר דהיינו מיני השפע בבחינת מים ובבחינת אש כדמפרש ואזיל. אלא בגין ישראל שנשמתם משם כלולה מד' בחי' כנזכר:

ובג"ד אתמר בישראל התאנה שהיא המ' חנטה פגיה דהיינו שמקדמת עם אותם העוסקים בתורה אל הגאולה ואלו אין בהם פגם בשום זמן אלא מתחלה הם ימיניים אמנם הגפנים הם אותם שקלקלו מתחל' מעשיהם בשמאל והתקינו בתשובה ולכך הם סמדר נתנו ריח תשובתם ובאלו השתי כתות פגין וסמדר יצאו מהגלות קומי לך וגומר והנה העוסקי' בתורה הם פירות האילן נשמות האחוזות בת"ת שהוא התורה עץ החיים ועשורם הוא היות אות י' מחכמ' שמשם הגאולה שורה עליהם הוא מעת חניטתם אפי' בתוך גלותם והיא חכמה עשירית א' מעשר המיוחדת שבעשר. בה מתכנשין פירות האילן שהם ה"ה א' פגי תאנה מצד המ' ה' אחרונה ב' סמדר בעלי תשובה ה' עליונה וכולם בסוד התורה שהוא האילן ו' שהוא עושה פירות שרשיו בה' א' וענפיו בה' שניה

כנזכר ושורה עליהם י' חכמה ולזה בה מתכנשין פירות האילן כנזכר נמצא אלו שהם אוחזים בשם הוי"ה זוכים מיד לאור עליון דהיינו ששורה מעלת י' על גביהן. אמנם שאר עמא שהם אכן חציר העם כירק שבתר לקיטתו עישורו אין חכמה שורה על גביהם אלא אחר קיבוץ גליות בירושלם והצירוף. ועתה במה שאמרנו יובן מה שנאמר באתרוג בתר לקיטתו עישורו שאין חכמה שורה עליהם אלא אחר קיבוץ גליות והענין שהאתרוג הם סוד הצדיקי' שיצדקו מעשיהם אחר תשובתם בגאולה ולכך אחר לקיטתו עשורו שישרה עליהם החכמ' והיינו כענין ולקחתם לכם פרי עץ הדר שהוא סוד אותם שהם מארי תורה ומארי עובדין אמנם שבים בתשובה וז"ס ולקחתם לכם סוד הלולב לרמוז ד' בעלי תשובה הגדול שבהם בעלי תורה ומצוה ולכך הדר בעובדיהון דאחידן וגו' ומפני שלא שבו אלא ע"י עול צרות הגלות לזה אחר לקיטה אזלינן לגבייהו. ולגבי זרעים דתבואה דהיינו שיש עניים בעלי מעש' מקטני העם שהם כשרים וזכאין היינו תבואה שאין תלוי בלקיטה אלא בבישול דהיינו חנטת הזרע שהביא' התבוא' בישול יפה כנזכר וז"ש אחר חנטה אזלינן לגבייהו כאילן ואתרוג שהם בעלי תורה שאינם זכאין עד תשובתם כנזכר גריעי בצד מה לגבייהו ולזה אמר אתרוג כירק מה ירק וגומר ולזה אחר לקיטתם מתעלים מאד מצד שהם בעלי תורה דהיינו שגדלים על כל המים דהיינו עישורם בסוד החכמ' כדמסיק. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כ'. ובג"ד באילן דאיהו עץ החיים דאורייתא וגו' פי' ה"ה התאנה והגפנים והם עצמן ו' והמעשר י' הם הוי"ה. עכ"ל.

והרא"ג ז"ל כ' ישראל אתקריאו ראשי' ביכורי אדמתך אילנא רבא ותקיף וגומר ואתקריאו ראשית תבואתו דהיינו ירק. ה"ג ומזון לכלא ביה.

ביה אורייתא דאיהי מזונא לעילא. ביה צלותא דאיהי מזונא לתתא וגומר.

הה"ד עץ חיים היא למחזיקים בה ולאיבה דאיהו מצוה: וגומר והכי לאשא וגומר ומלת לכלא קא דייק עליונים ותחתונים.

ובה מתכנשין ה"ה רצה לצרף סוד הוי"ה שהיו"ד היא המעשר שמוציאים מפירות האילן וכנגדו למעלה. י' חכמה דשרייא עלייהו ה' ה' דהיינו ת"ח העוסקי' בתורה ובמצות דהיינו התאנ' חנטה פגיה ובעלי תשובה דהיינו והגפנים סמדר ואפשר דה' ה' דהתאנה והגפנים קא דייק והם עצמם הם אילן הרי ו' והמעשר היינו יו"ד.

דאינון פירות האילן בנים לי"י ת"ת שהוא וא"ו וכדאיתא בריש פ' ויחי בעצרת על פירו' האילן בסוד ממני פריך נמצא כדאיתא בפ' לך לך. אינון צדיקים דאתמר בהון. וגומר ה"ג אחר לקיט' אזלין לגבייהו ולגבי זרעים דתבואה. ואחר חנטה אזלינן לגבייהו כאילן.

השתא אתא לפרש ענין האתרוג ששוה לאילן בג' דרכים ולירק בדרך אחד ואמר אינון צדיקים דאתמר בהון ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר. שהוא אתרוג ונק' הדר לפי שמחזיקים במארי תור' ומצות אמנם הם (אינון) [אינן] בני תורה אחר לקיטה אזלינן לגבייהו ולגבי זרעים דתבואה דהיינו שאר עמא שלאחר שיהיו נלקטים מגלותא יהיה עשורו לא ישרה עליהם סוד המעשר י' חכמה אלא אחר שיולקטו מן הגלות הרי להם מעלה אחת לאלו הנק' אתרוג ששוים לשאר עמא כזרעים שבתר לקיטה עישורו. עוד יש להם מעלה אחרת שאחר חנטה אזלינן לגבייהו כאילן שכמו שהת"ח שהם התאנה ובעלי התשובה שהם הגפנים אזלינן בתר חנטה שתיכף ומיד כשיחוש הישועה והגאולה תיכף יאמר להם קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך ג"כ אלו הנק' אתרוג יהיו שוים להם ג"כ במעלה ההיא אחר שהחזיקו בהת"ח העוסקים בתורה ובמצות בצל החכמ' בצל הכסף מלבד המעלה השני' אשר ישוו עמהם אחר ליקוטם עישור'. במס' קידושין (הגהת המורה מקום היתה מבחוץ והמדפיסי' הכניסוה לפנים והיא שבוש בגירסא) ה"ג מה ירק דרכו ליגדל על כל מים ובשעת ליקוטו עישורו אף אתרוג נמי דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עישורו. ומסטרא דחכמה וגומר מה ירק דהיינו שאר עמא גדלים על כל מים בזכות התורה שקובעי' עתים לעסוק בה ובשכר זה יהיו נגאלים וישרה עליהם י' חכמה אחר שיולקטו עישורן אף אתרוג שהם אלו המחזיקים ידי לומדי תור' יהיו גדלים על כל מים ישוו להם בזכות אותם המים מימי התור' שמחזיקים שעסקו בה ת"ח ואחר לקיטתו עישורו וז"ש דחכמה אין מים אלא תורה. ובאתר אחר' לעילא כלומר איני מאריך בזה כאן לפי שבאתר אחר לעיל הארכתי בו ואין כאן מקום להאריך.

והא דתנינן אתרוג שוה לאילן בג' דרכי' פי' שני הוא ומלת בשלש דרכים קא דייק מה הם ג' דרכים.

הא אתרוג מלכות. אחיד תרין סטרין ואתרוג איהו דיוקנא דלבא. פי' תרין סטרין. לעילא ותתא שהיא באמצע העולם כלב בתוך הגוף כדמפרש ואזיל הרי ב' דרכים ועוד שהאתרוג בעצמו איהו דיוקנא דלבא שהוא דומה ללב הרי ג' דרכים שהאתרוג שוה לאילן דהיינו ת"ת שהוא באמצע השפי' והוא אחיד לעילא ומתקשר בג' ראשונות ואחיד לתתא ומתקשר עם ג' אחרונות והוא בעצמו כלב שהוא באמצע הגוף הרי לו לעצמו ג' דרכים והאתרוג שוה לו בג' דרכים אלו כנזכר.

אחיד לעילא הלב רואה המלכות מתקשרת עם הספי' לעילא וזהו שרמוז רז"ל באומרם הלב רואה שהמלכות רואה ומסתכלת במה שלמעלה ממנ'.

אחיד לתתא בדעת. כמה דאוקמוהו הלב יודע שמתקשרת עם התחתונים הגורמים הייחוד מלשון וידע אדם וזה שרמוז רז"ל. הלב יודע היינו בסוד התקשרותה בתחתוני' שגורמי' לה הדעת והיחוד ומפרש ואמר.

דעת איהו אילנ' תורה איבא דילה פי' כיצד הלב יודע כי דעת איהו אילנא ת"ת עץ החיים הוא. תור' שעוסקים בה התחתונים היא איבא דילה א"כ בהיותה מתקשרת עמהם היא מתקשרת עמו ממש הרי בהדיא הלב יודע.

עיינין דאינון פקודין מ"ע ומל"ת הם בחסד וגבורה דבהון הלב מלכות מתקשרת בהם וזהו הלב רואה ע"כ הפקודין עכ"ל הרא"ג ז"ל:

ואנשי קדש תהיון לי וגומר ר' יהודה בעי ליקרא לון יתיר על כל בני עלמא שאם שאר בני עולם יכנסו לחסות תחת כנפי השכינה אינם אלא גרי צדק דהיינו מדת המ' ואלו יש' יזכו למעלות יתירות זו למעלה מזו כדמסיק ממלכת כהנים ממדת המ' הנק' ממלכת קשורה בימין דהיינו כהנים גוי קדוש הוא למעלה בסוד הת"ת עם קדוש עולה למעלה כאו' אתה אוחזים עד החסד. אנשי קדש זהו יותר שעולה עד החכמה נקשרת עם הכתר והבינה שהם שלשתם קדש ולהכי פתח והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינ' ועכ"ז הקב"ה קשר לישראל עם שלשתם ע"י התור' וז"ש אורייתא מחכמ' נפקת וגומר:

ר' יצחק אמר שאין ישראל נכללים מהחכמ' לבד אלא מבינ' וחכמ' יחד בסוד יחודם וזו מעלה יותר עליונ' וז"ש וכן יובלא שהיא בינה הכלול' מחמשין שנין דיובלא אתקרי קדש דכתיב יובל היא קדש תהיה לכם ויש' הם נק' אנשי קדש סתם להיותם משתי המדות העליונות חו"ב: בקדמיתא קדוש והשתא קדש וגו' הענין שהם ראשונ' ממלכת כהנים מצד נר"ן דשפחה ועבד ואמה ואח"כ עלו אל נפש דאצילות מצד המ' ולז"א ממלכת כהנים וגוי קדוש היותם ממלכת כהנים גרמה היותם גוי קדוש. ואח"כ זכו לרוח דאצילות ואז נק' כי עם קדוש בענין שמלת קדוש הם בשני מקומות הנשאר בציון דגוף וברית חשבינן חד והנותר בירושלם מצד נפש וכאשר זוכים אל מעלת נשמ' דאצילות שהיא כלולה מחו"ב כדפי' ר' יצחק ויש' כלילן מנייהו נק' אנשי קדש דהיינו שתי המדות. וז"ש בהאי אתר איקרי קדש דהיינו בכל ששה קצוות שנמצאת הוא"ו נעשה קדו"ש. וכן המ' יורד הקדושה אליה ונק' קדוש עם ה' נעשית קדוש"ה אמנם קדש היא למעלה מו"ק וכן למעל' למעל' דהיינו חו"ב ולז"א לעילא לעילא ב' פעמים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ר' יהוד' פתח וגומר כל ענין זה יובן מפ' האזינו בסוף האדרא דף רצ"ז ריש ע"א ושם הובא כל ענין זה בלשון אחר ולכן עיין שם היטב. ר' יצחק וגומר הה"ד ואנשי קדש וגומר זה יובן במ"ש לעיל דף נ"ה ע"א פ' בשלח על ויהי לי לישועה

ושם ביארנו כי מלת לי היא בבינה וכמ"ש פ' בא דף מ"ג ע"ב בסוד קדש לי הוא בינה ואם נרצה לדייק יותר נאמר כי הכתר נק' קדש הקדשים פי' כי הוא קדש דזן ואנהיר לתרין קדושים חו"ב וז"ש וכן יובלא וגומר כי חכמ' ובינ' נק' קדשים. והנה כבר ידעת כי ישראל סלקו לקדש ישראל לה' שהוא בחכמ' עילא' כנודע וא"כ יהיה עתה פירוש הכתוב כי יהיו יש' אנשי קדש פי' בעלים אל הבינ' הנק' קדש כמו איש האלהי"ם בעלה דמטרוניתא וזהו בהיותם בחכמ' עילאה כמ"ש קדש ישראל לה' הנה הם אנשי קדש בעלים של הבינה הנק' קדש ולקמן ע"ב פי' פסוק זה להיפך כי אנשי קדש ר"ל גוברין דילה ובנין דילה פי' כי הם אנשיו ועבדיו של הבינה הנק' קדש אבל כאן פי' ר' יצחק להפך כי הם בעלי הבינה וזהו תהיון לי כנזכר כי הבינה נק' ל"י וגומ' עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' זוהר ואנשי קודש תהיון לי. על כל שאר מלת שאר ל"ג. תהיו לי ממלכת כהנים פי' לו ית' דוקא אמנם לשאר האומות לאו והיינו ממלכת וגומר מצד המלכות עד דקרא להון וגוי קדוש סתם אפי' לאומות וז"ש דאיהו יתיר דהיינו ידוע ומפורסם לכל שהם גוי קדוש והיינו מצד נה"י ועדיין אני אומר דקרא לון גוי קדוש בקריאה לבד אמנם אינם גוי קדוש במעשה עד דקרא לון כי עם קדוש אתה מלת אתה מורה שאתה בעצמך ובגופך קדוש והיינו מצד חג"ת. ועדיין אני אומר שנק' קדוש והם קדושים ע"ש שנתקדשו מצד הקדש שהי' מציאו' הקדושה אמנם הם בעצמם שיקראו קדש שיתקדשו אחרים ויקראו קדושים מצדם מנין עד דקרא להון ואנשי קדש תהיון לי. דהיינו מציאות עצם הקדש שמצדם מתקדשים זולתם וזהו דאיהו יתיר מכלא והיינו מצד החכמ' הנק' קדש. וא"ת אחר שעשיתם לישראל גוף הקדוש ושהם מדרגות הקדש א"כ מה הנחת במעלות התור' והחכמ' לז"א כתיב והחכמ' מאין תמצא אורייתא מחכמ' נפקת מאתר דאקרי קדש. וישראל דעסקי בתורה עושים עצמם הקדש כמוהו כנזכר אמנם החכמ' עצמה שכללות התורה (ויש) [וישראל] העוסקים בה נפקא מאתר דאקרי קדש קדשים. דהיינו הכתר באופן שכבר הנחת לי מקום עילוי נפלא למעלת התורה על ישראל שהם נק' קדש והתורה קדש קדשים בשם מקורה כתר עליון שנק' קדש הקדשים.

ר' יצחק אמר וכן יובלא אתקרי קדש כלומר לא שלל ר' יהוד' הבינה שבמלת קדש ג"כ כלול הבינ' אלא שר"ל היותר מחודש שהיא החכמ' (ומר"ש) [ומכ"ש] הבינה וז"ש:

וישראל כלילן מינייהו פי' מהחכמ' והבינה שנק' קדוש הה"ד ואנשי קדש ששניהם נק' קדש להורות על שיתוף חו"ב ובזה יתורץ שלא אמר ואנשי קדשים תהיו לי וז"ש הה"ד כלומר בזה יתיישב הכתוב בקדמייתא (קדש) [קדוש] והשתא קדש הגם שכבר נתבאר

בדברי ר' יהוד' מ"מ חזר ושאל כדי לומר שגם ר' יוסי בבית מדרשו שאל זה ותי' דא לעילא ולעילא בחכמ' ובינה כנזכר ודא דהיינו קדוש:

לאו הכי דכתיב הנשאר בציון וגומר פי' ביסוד ובמלכות שלא זכו לעלות עד מקום הקדש קדוש יאמר ולא קדש. ויש ספרים דל"ג האי בבא לא אעדי רחימותא מנהון עד דקרא לון כי עם קדוש אתה. ע"כ לפי גרסא [זו] קרא דוגוי קדוש כולל כל ו' קצוות ונכון עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכא:

ר' חייא מבעיא ליה ב' עניינים א' פי' קדש ומנ"ל שישראל אחוזים במקום הקדש ור' אבא אמר כי מציאות פי' הענין שפיר קאמרו ולענין מנ"ל שהם בסוד החכמ' הנק' קדש הוא מאו' קדש ישראל לה' ראשית הרי במלת ראשית ודאי חכמ' איקרי ראשית דכתיב ראשית חכמה והוא הכרח קדש בחכמ' ומשום דישראל אקרון קדש וגומר דהיינו שהם אחוזים בחו"ב בסוד נשמתם ומהם למטה בענין שהוא בשלימו דכולא בסוד השם כולו בענין שעולים אל הרחמים הגמורים ולכך אין להם חלק בדין כלל והטרפ' נטרפה מצד הדין שנאחז בה לכך אין ראוי שיש' יאכלו מקום הדין שהוא פגם למדות שכולם רחמים וז"ש דהא ישראל דאינון שלימין וגומר אלא ישפיעו דין זה לחצונים דהיינו לכלב שהוא למטה בטמאים הדין החצוף הקליפ' העזה מכל הקליפות.

כד אדכר נבלה וגומר הנבלה יש בה פגם יותר שהיא פגומה מיד ישראל בסכין פגומה כדמסיק לכך טענת היותם יש' קדושים יספיק לז"א כי עם קדוש אתה וזה טעם מספיק לאסור לך הנבלה שטומאתה מרובה ביד בני אדם שדוחה לחצונים אמנם הגר דהיינו גר תושב דהיינו שקבל ז' מצות תתננה ואכלה שהוא חצוני בצד מה ומין במינו אינו חוצץ. אמנם הטרפה נגעה בה ידי שמים דהיינו מצד הדין העליון שגזר כך או ליסורי הבעל חי בסוד הגלגול לזה צריך טעם יותר גבוה דהיינו ואנשי קדש מצד הרחמים העליונים כדפי' ועם היות שיש ג"כ נבלה בידי שמים סוף סוף סגיאין גוונין דנבלה ועיקרם בידי אדם וכשנמשך ע"י ישראל נבלה אין ראוי שיקרא קדש דהיינו מחכמ' אלא קדוש וז"ש אתה קדוש ולא קדש. ועכ"ז טענת היותך קדוש גורם שיאסר עליך מן הטעם שפי' והטעם שהבהמ' טהורה ונקיה וזה הפוגמה ומנבלה דוחה אותה אל החצונים יורד ממעלתו ואינו נק' קדש שאלו היה ממקום הקדש שהיא החכמה אין הדין נשפע ע"י ולא היה שליח לנבל הטהור שאם שם נשפעה סוד נשמה בגלגול וזה נבלה והאכילה לכלבים אוי לנפשו שדחה נפש והכל מצד הדין הקשה ולכך נק' קדוש לבד:

לי מבעי ליה וגומר והנה מלת לי היינו ליו"ד חכמה וזה אינו במדרגת קדוש אלא במדרגת קדש. תבואתה בה' היינו בינה ונקשרת בי' החכמה ולכך תהיון ליו"ד יאשמו לשון אשם אמנם או' כל אוכליו ירצה אפי' השוגגין כל אוכליו אם מזידין במיתה ושוגגין באשם וקרן וחומש כנודע. קדש יתיר לעילא מן קדוש הנה ר"ש פי' לעיל קדוש בשכינתא וקשה היאך אפשר להיות קדוש במ' שאינו אלא קדוש' ואפשר לומר דהיינו בעלי הת"ת הנשארים למטה במ' היינו אומרו הנשאר בציון והנותר. בירושלם הם אחוזים בשתי מדות בזכר ועומדים בנקבה קק"ק הוא כח"ב והם בחג"ת ולהכי קשיא לי' שהרי קק"ק הוא סוד קשר וייחוד העולה למעלה שלימו דכולא וא"כ היאך פי' שמלת קדוש למטה בשכינה הי' ראוי שנאמר קדש קדש קדש לייחד ולקדש בשלימות הכל כיון שקדש הוא מעולה למעלה מקדוש והיאך אנו גומרין קדושה שלימו דכולא ע"י שם שאינו שלימות דהיינו קדוש ופי' ר"ש שהן אמת קדוש כל אחד לעצמו הם בחג"ת בסוד וא"ו שבת"ת הכוללן אמנם כאשר הם נקשרים יחד דהיינו בסוד הבינ' אז נעשה סוד הקדש דהיינו בינה וז"ש כד מתחבראן כולהו ג"פ קדוש שהם חג"ת נעשית הבינ' בית על גביהן והיא בית ממש **ב**' ג' ווי"ן כזה # ונשאר קדש בלא וא"ו כי הקדש מקור לקדוש בגין כך קדש הוא כללא דכולא שאין הבינה מעצמ' נק' קדש אלא בסוד כללות ג"פ קדוש סוד ג' קוי האצילות ואפי' הראשונות נכללות בה והיינו כללא דכולא אתכליל ביה. וכן יש' כד אתכללו בהו מהימנותא שלימתא שהם כללות נר"ן דאצילות סוד בינה ת"ת מ' כלל הכל לכך הם נק' קדש ולא יקראו קדש על שם מעלה א' מן המעלות אלא בקיבוץ כל המעלות ששם קדש מקבץ הקודמות עם כל המעלו' קדוש גוי קדוש הכל יחד אנשי קדש

תאני ר' אלעזר וגומר מהו ואנשי ולבתר קדש אם הענין כפשוטו שיש' קדש היה לו לומר וקדש תהיו לי כי לא יתיישב מלת אנשי המורה שהם אנשים עם קדש המורה שהם בקדושת מלאך. אלא ואנשי קדש ודאי וגומר ירצה אין המדבר החכמ' או הבינ' אלא הת"ת כדמסיק ויאמר ואנשי קדש דהיינו שתהיו לי מבני העליה מבני הבינ' הקדש העליון ובזה נהיה אחים ורעים שגם הת"ת מתקדש משם ולזה לא אמר וקדש תהיו אלא אנשים מאותו הקדש וכדמסיק. לא נפקו ישראל לחירו וגומר עם היות שנעשו המכות מכח הדין עכ"ז החירות לא היה אלא מסטרא דיובלא השפעת הבינ' למט' לחירותן והיינו או' מסטרא דיובלא לא יובלא ממש מפני שהיו שקועים בבור הגלות והקליפות ואחר שיצאו מהקליפות קדשם ונטלם לעצמו וז"ש בתר דנפקו לחירו נקיט לון האי יובלא בגדפוי ואז נקר' גוברין דיליה והיינו שנק' אנשי קדש והת"ת קאמר אנשי קדש תהיו לי לאחים שאני מחשיב אתכם אנשים מההוא קדש לעצמי להיות באחוה עמכם

וז"ש וקב"ה אמר דא היינו הת"ת שאלמלא היא הבינה לא היה אומר אלא ואתם תהיו לי לבד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. דהוא דינא חציפא וגומר זה יובן במ"ש לעיל פ' בשלח דף ס"ה ריש ע"א כי מבין שור וחמור יוצא כלב. וכבר כתבתי כי חמור ושור הם הקליפות דכר ונוקבא. והם בסוד פרע' ובכור השפח'. והכלב הוא בכור בהמה כמ"ש פ' בא דף ל"ח ע"א וכנזכר פ' בלק ר"ז ע"א שור וחמור. דהא נבל' מסטרא דישראל וגומר נלע"ד כי הוא סוד הגלגול וז"א דהא נבי[ל] מסטר' דישראל אתעביד ולא פסיל האי אלא ישראל כלומר שחטא במעשיו ולכן יותר חמור' איסור טריפה מאיסור נבי[ל]. א"ל ריקא מי כתיב וגומר תחלה דחה אותו וא"ל דלא כתיב טריפ' אלא טרף והוא דבר אחד. ואח"כ השיב לו כפי דבריו ואמר לו דאפי' אי תרוייהו שוין וכולא חד עכ"ז אין קושיא כלל כי ביאור הכתוב הוא שדין ומצות הטריפ' לא ניתנה אלא לישראל ולא לגוים כמו שביאר הטעם עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' א"ר חייא הא דתנינן ואנשי קודש תהיון לי מנל"ן. ה"ג ופי' הא דתנינן ואנשי קודש וגומר שנק' קדש מצד החכמ' מנל"ן שקדש היא מצד החכמ' ותירץ דכתיב קדש ישראל לי"י ראשית וכתיב ראשית חכמ' הרי בהדיא קדש שהיא בחכמ' ואפשר נמי מנ"ל פי' מנ"ל שנתקיים בהם ושזכו לכך. א"ל הא ר' יוסי וכולהו חבריא דהיינו ר' יהוד' ור' יצחק כנזכר שפיר קא אמרו והכי הוא. מצד הסברא שכן כל הייעודים שיצאו מפיו ית' כלם נתקיימו בישראל וזה ג"כ בכללם אמנם מנ"ל מקראי דכתיב קדש ישראל לי"י ראשית ודאי חכמה איקרי ראשית. וז"ש ומשום וגומר. ה"ג ומשום דישראל איקרון קדש בשלימו. לא יינקון מסטרא דדינא קשיא. לפי שהם אחוזים בסוד החכמ' העליונ' שהם בזה בתכלית השלימות בסוד הרחמים הפשוטים אינו ראוי שיאכלו בשר בשדה טריפ' בהמה ששלטה עלי' דינא קשיא מצד טורפי טרף אלא לכלב תשליכון אותו. שהוא דינא חציפא ותקיפא כמוהו:

מסטרא דישראל אתעביד מצד קלקול שחיטתו ולא ע"י טורפי טרף. וסגיאין גוונין כלומר לא שללתי לך שיש ג"כ נבילות שלא מיד ישראל.

התם לעילא לעילא. פי' התם דקאמר קדש היא לעילא לעילא בחכמ'. והכא דקאמר.

כי עם קדוש אתה לי"י אלהיך. היא שכינת' הנק' אלהיך בכינוי. ה"ג בכאן קדוש ולעילא כתיב קדש ישראל לי"י ראשית תבואתה בה"א כלומר ראשית תבואות י"י דהיינו שרשי ההויו"ת כלם שהם בבינה שהיא ראשונה שבשם הם משורשים בחכמה והיא ראשית אליהם ואפשר דס"ל לר"ש דקדש כולל חכמה ובינה כדלעיל והכריח כן מדכתיב תבואתה בה"א לרמוז שהקדש זה כולל שניהם:

וע"ד ואנשי קדש תהיון לי ודאי פי' ואנשי חכמה ובינה ואפשר דממלת לי נמי קא דייק קדש חכמה לי בינה כנזכר בסוף פ' בא אל פרע' בסוד כי לי בני ישראל עבדים וגומר. מאי קא מיירי. מאי קשר יש לעונש זה שיאשמו לשם קדש שנק' בו. הא כתיב ק' ק' ק' יי' צבאות ודא שלימו דכלהו. שהם חג"ת כנזכר בפ' בשלח דף נ"ב ובפ' אמור בר"מ צ"ג. ריקא. פי' ריק (בכ"י כ' וכל) [וקל] הדעת וי"ס דגרסי דיקא. כלומר דוק דהכא כתיב טרף ולאו טרף לחוד וטריפ' לחוד:

מהו ואנשי ולבתר קדש. הי"ל קדושים תהיון לי או קדש תהיון לי ותירץ:

קודם אנשי קדש ולא קדש ממש אמנם אח"כ קדש ישראל הם ממש קדש עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכב.

קדש ולא אנשי קדש יר' שיש מעלה על זו דהיינו שזוכים למעלת נשמ' מחכמ' שאז הם ממש קדש ולא אנשי קדש שזו מעלה עליונה למעלה ובגין דאינון קדש וגו' כלומר עתה עונשו סגיא והטעם שהשם לבוש לדבר הנק' בשם ולזה כפי שיעור הענין כך עונשו והשם הרע הוא מהחצונים והמכנ' שם רע ח"ו כאלו משליט הרע ומלביש הקדש ברע ומשליט הרע אפי' במדרגות העליונות ולכך עונשו גדול. מרעין וגומר שהנחש מתחזק בלשון הרע ומביא פורעניות לעולם א"כ נצור לשונך מרע שלא ישלוט על ידך: אתפס במה דלית ביה כי הוא מנכ' חובותיו ונכתבים עליו ואח"כ נתפס עליהם ונמצא נתפס על מה שאין בו. דמות כמראה אדם. המ' דמות קצת לת"ת הנק' אדם. כתפוח ולא וגומר שאין המשל בכל ענין התפוח אלא דוקא בסוד הגוונים שהת"ת יש בו ג' גוונין מש"כ בשאר הספירות שאין בהם אלא גוון א' לכל א' אמנם בריח וטעם דהיינו מצד הבינ' והחכמ' כל הספי' הם נאחזות בטעם וריח:

תאנא א"ר יוסי מאי קא חמא וגומר הענין כי שבת ודינים דרך כלל במרה אפקוד אבל דרך פרט לא נצטוו אלא מסיני ואחר שכבר היה להם הדינים במרה א"כ מה חמא קב"ה למיהב דינין לישראל בתר עשר אמירן היה לו לצוותם על מצות אחרות שלא היו להם כלל כל עיקר. מסטרא דגבורה כאו' אש דת למו שלא היתה הגבור' נכללת בימין ונודע שהגבורה והדין מהם נובע המחלוקת והקטט' מצד החצונים שהם אחוזים בה לכך צריכים להשלים כדי לתקן לזה הקדים להם רפואה בדיינים שהם משלימים הקטטות. בגין דאורייתא וגומר שלא ניתנה באש אלא להיות הדין גדר לה ושמירה מהדין התובע עלבונה ומצד היות הדין גורם הקטטה נתקן הדינים בענין שתהי' שמורה מכל צד.

א"ר יצחק לית עלמא מ' וכל אשר למט' ממנה אלא על דינ' כאו' אף שהוא הדין הנעש' למט' שעל ידו בני אדם פורשים מן העבירות ומתקרבין לעבודה תכון תבל בל תמוט שאם לא כן היה מתמוטט וז"ש דאלמלא דינא המקרב בני אדם לעבודה לא מתקיימא עלמא. ובג"כ עלמא בדינא אתברי' ואתקיי'. שאלמלא לא הית' בריאתו בדין לא היה יצה"ר בעולם ולא היו בו צדיקים שהם מכניעים אותו ובזכות' העול' מתקיים.

דמיה ממש יהיב לאחרא ממונו שהוא דין אחר אכילה ושתיה ואין הורא' הגונה לשתויי יין דינו לבקר היינו חסד והיין והאכילה מן השמאל שהוא מצד יצה"ר ולכך לבוקר משפט ת"ת בצד החסד והיינו אני ה' עוש' חסד ומשפט וכשהם נקשרים יחד אלו מיד המ' נעשית צדקה:

תניא א"ר יהוד' מאן וגומר משקר וגומר מאן דמשקר בדינא בכל מיני שקר אם לעוות אם לענות אם לקלקול וכל כיוצא. משקר בתיקוני מלכא הם הנטיעות העליונות והם חסד משפט וצדקהמה שהדין מתוקן למט' מתתקנות מדות אלו למעלה וז"ש כי באלה חפצתי יחוד אלו המדות הם חפצי והשפעת רצוני ועם היותם ג' מדות חסד משפט וצדקה וכולא האי בהאי תליא כשעושה הדין בצדק דהיינו צדק ומשפט מיד החסר מתפשט בהם וצדק נעשית צדק' ומתהפכת מדין לחסד כשיש דין למטה אין דין למעלה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. א"ר יצחק כתיב כתפוח וגומר זה יובן ממ"ש פ' ויקהל דף רי"ז סוף ע"א כי זה נאמר על כסא עילאה בינה שהיא דמות כמראה אדם שהוא חכמ' וגם ביאר שם כי בכלל או' כמראה חוזר לרזין דחכמת' דסלקן מתתא וגומר וזהו כמרא' אדם ולא אדם או אפשר והוא יותר נכון מ"ש בתיקונים דף ריש ע"ב כי יחזקאל לא ראה רק אותם י"ס שהם נק' חותם דשעוה ולזה בכל דבריו נאמר כ"ף הדמיון מראה דמות כבוד ה' ולא כבוד ה' עצמו וכן כמראה הקשת כמראה אש כמראה חשמל כמרא' אדם. והנה כי יחזקאל לא ראה אדם עצמו שהוא האצילות רק חותם שעוה וזה אמר כמראה ולא מרא' ממש של האדם. האמנם בפ' כתפוח לא שייך האי פי' כי הלא אינן דברי נביא רק דברי שכינ' בעצמ' א"כ או' כתפוח בכ"ף הדמיון הענין הוא באופן אחר וביארנוהו בפ' האזינו דף רפ"ז ע"א כי תפוח הוא כינוי לבינה. אמנם דרך שאלה נק' ג"כ ת"ת תפוח להיותו גם הוא כולל ג' גווני התפוח והנה אלו הם דברי השכינ' עם דודה ת"ת כמ"ש כן דודי וגומר ולכ"א כתפוח ולא תפוח. אלא לבקר עד לא ייכלון וגומר ונלע"ד כי הדינים מצד הגבורה והבקר מצד החסד ולכן צריך לשתפם ולדון קודם אכילה. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' נחתין לי' לגיהנם. אפי' שלא עשה שום עון כדי שיכנס לגיהנם אלא שקרא לחברו רשע נחתין ליה לגיהנם הרי דאתפס במה דלית בי'. ונחתין ליה לעלעוי אפשר

שרצה לפרש מה שארז"ל יורד עמו עד לחייו כלומר עד ללחייו דהיינו לסטרו על לחייו. א"נ מדלא אקדמה קודם לנחתין ליה לגיהנם אפשר ששם בגיהנם מכים אותו על לחייו. כתפוח דמתפרשא בגוונוי. פי' שיש בו כמה גוונים כך הת"ת הוא בעל הנהגות משונות שכן הוא בעל ו' קצוות וז"ש ובגוונין אתאחד מלה. כלומר כל המציאות כולו תלוי בגוונין כי יש יום שמתנהג בהנהגת החסד ויש יום בגבורה וביום עצמו יש שעת רחמים ויש דין וכן בשבתות וחדשים ושנים כנזכר בפ' אחרי מות דף נ"ח: תניא א"ר יהודה מאן דמשקר בדינא. להצדיק רשע ולהרשיע צדיק למטה. משקר בתיקוני מלכא. למעלה שהם שרשם שהתחתון תלוי בעליון והפוגם בתחתון פוגם בעליון וז"ש. וכולא האי בהאי תליא. והנה המלך הוא הת"ת והוא מתתקן ומתפשט בג' מדות והם חג"ת דהיינו חסד משפט וצדקה היינו סוד יה"ו שאלו הם כלל ההנהגות וכולם מתגלים ונפעלים ע"י המלכות. ר' יוסי פליג ואמר שח"ו אין אדם משקר ופוגם בתיקוני מלכא שאין פגם זה מגיע עדיו אלא בתיקוני הכסא שהיא הבריא'. דכתיב צדק ומשפט מכון כסאך וכתיב והוכן בחסד כסא. ועל אלו כתיב כי אני י"י עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ. וז"ש. אילין אינון תיקוני כורסייא עכ"ל:

דף קכב:

עיין בס' אור הגנוז בס"ד

והרא"ג ז"ל כ' תניא ברזא דרזין ה"ג בלא דל"ת וכן הוא בס"י ונכון הוא. ברזא דרזין הנה החכמ' הנעלמ' הזאת נדרשת לשני פנים. הא' דרישת הפסוקים ע"ד הספי' דרך כלל בסוד אדם דאצילות ג' ראשונות ראש ח"ג תרין דרועין ת"ת גוף נ"ה תרין ירכין ויסוד ומלכות המקבלת. ויש כמה מאמרים בזוהר וכמה קראי סובבים על נקודת מרכז זה. הב' היינו להבין מאמרי רז"ל ודרשות דקרא ע"ד האדרות שמחלקים הספי' לה' תמונות ה' מיני שיעור כתר עליון אריך אנפין. חכמ' אבא בינ' אימא. ת"ת ו"ק זעיר אנפין מלכות נוקבא דז"א. כנזכר באדרת האזינו. וההבדל שיש בין הפן השני לראשון כרחוק מזרח ממערב ומה גם בסוד התלבשות אריך באבא ואבא באי' ואימא בזעיר וזעיר בנוקבא כנזכר בכמ' מקומות. וכנגד שניהם אמר רזא דרזין. הפן הראשון הוא הרזין לדרוש התור' ע"ד כלל כנזכר ע"ד המקובלים הראשונים בצורת האילן. והפן השני הוא רזא דרזין דהיינו תוך התוך ועקר הסוד דרך פרט בדקדוק עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכג:

בשעתא דאתתקנו דינין דלתתא הענין שהדינים למטה גורמין שישפיע היסוד למ'. והטעם כי השפעת המדה הזו תלויה בדינים העליונים מפני שהיא נאחזת בגבורה והיא

בית דין תחתון בלי ספק ואם הדינין נעשו למטה הדינים למעלה הם שקטים ונחים וכל היחוד תלוי בהשקט הדין העליון שאין מונע הייחוד אלא הדין מפני שאם הדין מתעורר מיד משפיע למ' והמ' מיד תעורר החצוני' שלוחי הדיינים ודאי רצועה בישא לאלקאה וכשזו מתעוררת א"א שתתייחד שאלו הם גנאי לה ומטמאים המקדש א"כ נמצא שהכל תלוי בדין התחתון למט' שיהי' נתקן ולא יתקלקל בשום ענין ח"ו וז"ש בשעתא דאתתקנו דינין לתתא והטעם משום דכד דינין מתתקנן לתתא מתתקנן לעילא. אמנם כד דינין לא מתתקנן שאין מעמידין הדין למטה על מכונו כיון שאין דין למט' מיד יש דין למעלה שהבינה נובעת דינים וגבו' מתעורר' בדיניה ומיד משפיעים למלכות והיא משפעת לחצונים והרי פירוד בכמה מקומות כדמפרש ואזיל: ומכאן נלמד שבלי ספק כל תיקוני מלכא לעילא תליין בתיקוני הדיני' למט' וזה שאמר כביכול תיקוני מלכא על דינא דאסתלקו וגומר א"כ צדקו דברי הברייתא לעיל שאמר מאן דמשקר בדינא משקר בתיקוני מלכא ואז ההשפעה ממרורת פתנים וראש פתנים אכזר ואז ווי לעלמא דינקא מנייהו:

אבא גלי לון וגומר עם היות שגם באדר' נתבארו קצת ענייני הברייתא הזאת בארוכה עיקרם אינם אלא על דרך מה שפי' ר"ש בשעת פטירתו בפ' האזינו. ולזה נתרעם ר' אלעזר שסודו' אלו כבר היו מפורשים בארוכה מפי ר"ש ואפי' ר"ש לא מצא היתר לגלות' אלא בגין דלא ייעול בכסופא לעלמא דאתי א"כ מה תועלת לשנות ברייתא חדשה בדברים נסתרים השנויים להם. לזה אמר רבי אבא כי אות' הדברים כתובים מידו כצואת ר"ש שאמר ר' אבא יכתוב והוא מסרם לחברים ואיסור לא יש במשנתם דכתיב וידעתם כי אני ה' והיינו שידעו שיעור קומת ה' וחזרו ונשנו כדי שיהיו מסודרים ומשוגרים בפיהם וז"ש בגין דיתישבאן וגומר ועכ"ז שנו לא ישלשו וז"ש ומכאן ולהלאה וגומר ועוד שכל מה שהם שונים ר"ש מצל על ראשם וז"ש דהא עד כען וגומר וראיה שעדיין הוא קשור עמהם וחפץ ללמדם תורה ת"ח מחלומו זה י' הא אוליפנ' וגומר ביה אתקשרנא ומהתעוררותו אני מאיר בהלכה והעד כד נהירא לי וגומר דיוקניה ומה ענין זה אלא מצד שהאור הנקשר ממנו בי בעזרתי המחשבה הגשמית מצטיירת מהרוחני ומצטייר צורתו מפני התעוררת נפשו בשכלי:

ובכל אשר אמרתי אליכם וגומר כלומר דאגזימת ירצה מה שכתוב בתורה אלות הברית שהרי הגזמ' שהקב"ה עושה לישראל תשמרו שלא יבא עליכם ואמרתי אליכם היינו אלות הברית שאמר הקב"ה וכיוצא בזה נטורא דילי השכינה שהיא נק' שמירה ודוקא תשמרו על ידה ולא ע"י שום שליח ולזה שם אלהי"ם אחרים לא תזכירו שאין אתם

צריכין שיתוף. ועבדתם וגומר כתרגומו ותפלחון וגומר והיינו תזכירו שאו' לו המתן לי בצד ע"ז וגומר. דנטיר אורחי אורייתא היינו מצות ואשתדל באורייתא היינו עסק התורה והם בסוד מצוה ותורה מ' ות"ת אבל אם תופס בא' מהם אינו משתדל בשם שאין פירוד אל המדות וכיון שאינו אוחז בשתיה' אינו אוחז בשום א' מהן. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ'. לא מתיישבן ה"ג: א"ר אלעזר כל הני תיקונין וגומר וא"ת ולמ' ר' אלעזר לא עכב ע"י דר' יוסי תיכף בתחלת דבריו. וי"ל דר' אלעזר לא הוה ניחא לי' דגרסינהו אמנם אחר שהתחיל בהם לאו אורח ארעא לאפסוקייהו ובוודאי שגם הוא שמח בשמעו את הדברים האלהיים האלו ומ"מ גער בו כדי שלא יאמרו אותם פעם אחרת שאינו ראוי שהדברים הללו יאמרו בכל עת גם אין ראוי לדברים הללו שיאמר בפני ההמון פן יבואו לתת גשמות באלהות חליל'.

א"ל ר' אבא וגומר קשיא לי דר' אבא לא הי' בעל הדרש' הזאת כי אם ר' יוסי ולמ' השיב ר' אבא ואפשר דחסר בספרים סברת ר' אבא ואולי הוא הוא הדורש הדברים הללו עוד אפשר שר' אבא להיותו זקן שבכל' הפך בזכותו של ר' יוסי שדרש הדברים האל' ואולי לפי שרא' שנתכרכמו פניו מדבריו של ר' אלעזר לכך השיב ר' אבא בעדו וז"ש ההוא דאנא כתבנא מבוצינא חדישא אמינא לגבי חברייא דהא אינון ידעין וגומר. כלומר אחר שכל מה שאמר ר' יוסי הוא האמת והצדק לפי שכל מה ששמע מפי אמר ואני כתבתיו מפי בוצינא קדישא מה קפידא יש בהחזרת הדברים. ה"ג אמינא לגבי חברייא ול"ג כתבוהו. והא אצטריך למנדע כלומר ראוי הוא להחזיר הדברים שלא יושכחו וחיוב מוטל עלינו לדעת את י"י וז"ש בגין דאתיישבן מילין בלבנא. ונ"ל שהגירסא היא דיתיישבן ביו"ד ואם חרה לך כדי שלא יצא מפינו לפני ההמון לעתיד הא ליתא:

דמכאן והלאה סתימין מילין (כגוונא) [בגוון]. עד כען פי' אפי' עוד היום אחרי שנפטר מבינינו כל זמן שאנו עוסקים בדברי האדרא. אתעטר בא מג"ע מעוטר כמלך בעטרותיו בראש ויושב בגוון וכדמסיק ה"ג הוינא אחיד ביה ונשיק בידוי: כד נהירא לי שמעתא גרסי'.

חמינא דיוקני' דאתער קמאי. זהו מסקנת התנצלות שנתן ר' אבא לר' אלעזר על שעש' ר' יוסי כהוגן להעלות בזכרון תיקוני דמלכא קדישא שהרי כל זמן שמאיר להם ענין הסוד מתעורר להם דיוקניי של רשב"י ע"ה ואם הוא אמר שאינו ראוי ליאמר לא הי' ראוי לרשב"י ע"ה לאתערא דיוקני' קמאי אלא ודאי ניחא ליה וניחא לי': תשמורו מבעי לי' שאם פי' ובכל אשר אמרתי אליכם מוסב על המצות והחקים הל"ל תשמרו כמו תשמרו לעשות מאי תשמרו.

אלא תִּשָּׁמְרוּ ודאי. כלומר שפיר קאמר קרא תשמרו וה"ק:
מאי אשר אמרתי אליכם כלומר דאגזימת לכון שכל העובר עליו נענש במיתות ב"ד ובקללות שבתורה תשמרו תהיו שמורים שלא יגע בכם רע כלל ונמצא שהפסוק הוא תשלום שכר וה"ק אם תקיימו כל המשפטים האמורים לעיל מתחלת הפרשה עד ששת ימים תעשה וביום השביעי תשבות למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר שכרכם הוא שכל מה שאמרתי אליכם והגזמתי לעשות לכם תשמרו תהי' שמורים מהם. תשמרו מההיא שמירה. הוא פי' שני שתהיו שמורים מהשומר העליון המלכות שהיא להט החרב המתהפכת לשמור דרך עץ החיים וז"ש שמירה ונטירו דילי בלבד. כלומר ולא שומר אחר וזהו ושם אלהים אחרים לא תזכירו שישמרהו שבזה מייקר שמם ועושה ביניהם יחוד בין סמא"ל ולילי"ת וזהו לא תזכירו כמה דאוקימנא שכל זכור הוא בזכר ונמצא שסמא"ל מתייחד עם לילית שהיא השמיעה הרעה וזה נמי ולא ישמע על פיך מלשון וישמע שאול לא יתקבצו ויתייחדו על פיך בשביל מה שאתה מוציא מפיך שיהי' כח פלוני שומר לך. ויקיים בכו מה דכתיב גרסי':
ואית לאסתכלא בהו. מהו שמע עמי מאי ישראל אם תשמעו לי שהוא כפל שמע עמי בכמה אתרין וגומר בכמה אתרין אזהרת אורייתא תורה וזהו ואעידה בך כמ"ש העידותי בכם וגו'.
בכמה אתרין קב"ה אזהיר. בנביאים וכתובים שנאמרו ברוח הקודש ובתור' שבע"פ וזהו ישראל אם תשמע לי דהיינו דברי הנביאים ותורה שבע"פ עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכד.

דתנינן אורייתא כולה שאין ממנה יוצא משמו כלל אפי' פסוק ותמנע: וכן כל המתבאר והמתפרש בתורה שבע"פ או מה שאדם עוסק להבין פסוק א' ומקש' ומתרץ הכל עסק שם השם וז"ש ומאן דמשתדל באורייתא והטעם בגין דאורייתא כלא שמא חד וגומר הנה אם היה ענין התורה מציאות שם אדנ"י לבוש לשם הוי"ה או כינוי לשם אדנ"י שהוא היכל ליהו"ה היה אפשר שהעוסק בתורה לא יהיה כאלו עוסק בשם הוי"ה ממש אבל אינו אלא אורייתא כולה שמא חד קדישא הוא שמא וגומר א"כ הוא בשם הוי"ה ממש שאינה מתרחקת ממנו כלל. וכול' שמא חד ושאר השמות לבושים לו א"כ התורה שהיא שם א' הוא השם העצמי וז"ש הוא שמא עילאה דהיינו שם יהו"ה שמא דכליל כל שמהן שכל השמות ענפים לו והוא נשמה להם. ומאן דגרע את חד מיניה כי אותיותי' במספר במשקל כחשבון אורות שבשם העליון ומי שגורע אות א' ח"ו פגם בה ענף א' ולזה עביד פגימותא בשמא קדישא. וכיוצא המוסיף באותיותיה מביא אות זרה ומכניס'

בין האותיות א"כ היינו אלהים אחרים מה שאינו מכלל השם והיינו דקאמר תאנא ושם אלהי"ם וגומר וכיוצא ליגרע כי תיבה זו שהיא ראויה להיות מלאה וכתב' חסרה אינו מן השם שזרה היא לגבי השם:

ספרי אחריני וגו' כי החכמות החיצוניו' אינה ספרי תור' הם חוץ מהתור' הם חוץ מהקדוש'. ולזה דקדק שאמר דלא מסטרא דאורייתא שהן אמת אם נוגעים קצת אל התור' כגון ספרי רפואה שהם נוגעין לקיום העולם וכיוצא מהספרים שהם צורכי העולם צד תור' יש בהם אמנם ספרי הבל וסיפורי מעשיות וכמה ענייניים דברי בדאות וכיוצא הכל שם אלהי"ם אחרים נק'. ולמילף מנייהו טעמי לענייני העולם כ"ש להיות התור' למדה מהם שנמצא ח"ו משליט עבד על רבו:

מאן דלא נטיר הני היינו שהחג בסוד החסד תלוי בשם הוי"ה וכיון דלא נטיר ממש כאלו מזכיר שם אלהי"ם כיון שאינו נכלל בשם הוי"ה וכל דבר שהוא חוץ מן השם נק' אלהים אחרים וז"ש משום דביה אחידא מלה וכן בכל שאר זמנין וגומר שהם פסח חסד. עצרת ת"ת. סוכות גבורה. ר"ח חנוכה פורים נה"י. שמיני חג העצרת מ'. י"ה בינ'. שבת כולל הכל יחד. שלש פעמים בשנה הם כלל הכל שהם חסד דין ורחמים והיינו דבהו תליא מהימנותא. זכורך אות ברית יסוד הרשום בזכרות מבועא דנחלא להמשיך מהיסוד למלכות ויסוד מושך מהבינ'. אשר נתן לך באות ברית שבך. האדון מ' ופניו יסוד. טפסאן בקוטרייהו דומין בקשריהם כקשרי אומה ידועה. אתכנעו שנאיהון שהם מעבירים הערלה ויריתו אחסנתהון שא"י אינה ירושה אלא לצדיק דהיינו המהול שהמ' אינה ירוש' אלא לצדיק יסוד עולם עקר דיורין דהיינו גירושי החצונים כנגד המיל' וכריתת הערלה ואתיב דיורין דהיינו אחיזת הקדושים ויחודם בקדוש' והיינו כנגד הפריע' יראה כל זכורך יסוד ויתגלה אל פני האדון מ' שכינ' וכדי לגלות היסוד בה היה סוד שלש רגלים דהיינו לייחדה בג' אבות ביסוד הכל מכל כל מצד ג' אבות. האדון כמה דכתיב כי הנה האדון וגומר מסף פורה במערצה וגומר היינו מעקר דיורין ואתי' דיורין דכתיב ויצא חוטר מגזע ישי וגו' מעקר מצד המילה ואתיב מצד הפריע' והיינו דין ורחמים וכולא חד מדה אחת מדת המ' עושה זאת. ור' יצחק פליג ואמר אית אדון ואית אדון שהם שתי מדות הת"ת הנק' אדון דהיינו האדון ה' מפרש קרא דאדון זה דהיינו ה' צבאות בת"ת ולא במ' שהיא נק' אדון כאו' ארון הברית אדון כלהארץ וכולא בחד תליא ביסוד שהוא נק' דבר האיש אדוני הארץ ועל ידו נק' הת"ת אדון והמ' אדון. ור' יהוד' פי' אדון סתם במ' כדפי' והשתא אתא לפרושי פני האדון מאן נינהו הני פנים והיינו או' אדוני הוא לשון רבים מפני שהיא בעלת י"ב פנים דהיינו אל"ף וגומר י"ב אותיות המילוי י"ב

אורות ההוא דאיקרי כמא דאיהי כתיב ולשון רבים אדנ"י מור' שנק' בכל י"ב פנים אלו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. וסמיך ליה את חג המצות תשמור פי' כי לכך נסמך את חג המצות לפ' ושם אלהי"ם אחרים וגו' ללמד כי המקיים חג המצות כאלו מקיים מצות ושם אלהי"ם אחרים וגומר וכל המבטלה כאלו עובד ע"ז כי כבר ידעת כי חג המצות היא המ' הנק' אלהים וזה שמקיים אותה מודה באלהי"ם קדישא וכופר באלהים אחרים. ולז"א כי היא הדין בשאר זמנין וחגין כי הנה כל החגין הם במ'. בגין דנטיל ברכתא ממבועא דנחלא וגו' פי' כי היסוד נק' אדון וסוד הענין כי המ' נק' אדוני והיסוד נק' אדון כנזכר פ' וירא דף צ"ט ע"ב בס"ת. וז"א בגין דנטיל ברכאן ממבועא דנחלא וגו'. ר' יהוד' אמר האדון כמה דכתיב וגומר ביאר כי בפ' זה נרמזו שניהם כי כבר ידעת כי בהיותו דיין נק' אדון כנודע כי אדנ"י בהיפוך הוי דינא וכנזכר פ' פנחס דף רנ"ז ע"ב דכד אתלבנו עילת העלות בדינא איקרי אדנ"י וכן היסוד כד עקר דיורין איקרי אדון הפועל דין וכמ"ש לעיל כי היסוד נק' אדון וכשהוא אתיב דיורין ומקיימן נק' ה' צבאות מסגי חיילין ומקיימן וזה אמר האדון ה' צבאות כי הוא הפועל דין ורחמים להורות כי הוא הכל אחדות א'. ור' יצחק ביאר כי גם המ' נקרא אדו"ן לפעמים וא"כ מ"ש האדון ה' צבאות יהיה המ' והיסוד. או ירצה כי אעפ"י דאית אדון ואית אדון עכ"ז כלא בחד תליא ואין נק' בשם הזה כי אם המ' לבדה. ור' יהודה חזר להכריח סברתו ואמר כי כשהוא אדנ"י אז הוא המ' ולכן אמר אדנ"י אל"ף דל"ת להורות כי הם י"ב אותיות והם סוד י"ב מזלות דדינ' קשיא כנזכר בתיקונים הרמוזים במ' אבל אדון אינו אלא ביסוד ואח"כ חזר ר' יהוד' והכריח סברתו ואמר לזמנין עילאין איקרון בשמא דתתאין וגומר לומר כי אעפ"י שעיקר שם זה הוא במ' עכ"ז לזמנין מצינו בכמ' מקומות כי העילאין נק' בשמא דתתאין והכל כפי המקום כי הנה כאן נאמר האדון ה' בשמא עילאה נראה כי ה' הוא הנק' אדון וז"א האדון ה' בשמא עילא' הוי וגומר. עכ"ל:

גליון דטפסאן בקיטרייהו מלשון מטפס ועולה שהוא לשון קפיצה. לקוטרא דאומלא פי' הערוך סולם העשוי לעלות בו והענין שהיו מקפצים בקשרם אל קשר מדרגת הסולם. עכל"ה:

והרא"ג ז"ל כ' דאורייתא כלא שמא חד קדישא הוא. מבראשית עד לעיני כל ישראל הוא שם אחד קדוש עילאה על כל השמות והוא כולל כל השמות כלם כי כלם הם ענפין מסתעפין ממנו:

לא תוסף על אורייתא. ה"ק ובכל אשר אמרתי אליכם דהיינו כל התור' כולה תשמרו מלעבור עליה ועוד אני מצוך ששם אלהים אחרים דהיינו תוספת (ומגערת) [ומגרעת] בתורה לא תזכירו והטעם כי בס"ת יש ששים רבוא אותיות כנגד ס' רבוא נשמותיהם של ישראל שהם כנגד ס' רבוא (אנפין) [ענפין] שבעץ החיים ואם יוסיפו עליהם אותו תוספות הוא תוספות מחוץ לקדוש' כי אין הקדושה מתפשטת כי אם בשיעור הזה וכן אם גורע במקום אותו חלל מקום הגרוע נכנס החצוני וזהו ושם אלהים אחרים לא תזכירו כנגד התוספת שאתה מזכיר בשעת קריאתך לא ישמע על פיך היינו כנגד הגרעון שנשמע החסר כפי התנועה שאתה מוצא מפיך והם היו בקיאים בזה. דביה אחידא מלה שכן מצה במלכות וכן בכל שאר זמנין וגומר שכן כתיב בתרי' שלש פעמים בשנה וכדמפרש ואזיל. דבהו תלי' מהימנותא סוד האצילות והוא רמוז בג' מועדים מצה מלכות ה' אחרונ' שבועות ת"ת ו' סוכות ה' ראשונ' שבשם סוכה הסוככת על הבנים כנזכר בתיקונים דף ב' והיו"ד לעולם היא מחוברת עם ה' בסוד אכלו רעים לא מתפרשין לעלמין. כל זכורך ממש היינו זכר מהול שמי שאינו מהול לא איקרי זכר סתם אלא ערל זכר כדכתיב וכל ערל זכר. ממבועא דנחלא יסוד. הה"ד כברכת י"י אלהיך הרי ברכה וכתיב אל פני האדון מלכות השם אשר ביסוד (הזה) [הוא] וז"ש. דמתמן מריקים וגומר:

סימנא בקדמייתא בשעה שעליתם לרגל. דעאלנא לאתחזאה. כשנכנסנו לעזרה להראות את פני האדון. דטפסאן בקוטרייהו לקוטרא דאולמא. נ"א דכולמא פי' מורי זלה"ה שהיו דומים בקשירתם לקשרי מלבישי. איזו אומה שהיו מוכיח שהם גוים. כלא מברכים ברכת מזון. א"נ ברכת הזבח כמו שפסק הרמב"ם ז"ל: ובג"כ יראה כל זכורך אל פני האדון י"י ר' חייא ס"ל שהאדון י"י הוא היסוד דבר הלמד מענינו יראה כל זכורך ממש. ר' יהוד' אמר האדון מלכות כד"א כי הנה האדון י"י צבאות מסעף פוארה וכתיב בתרי' ויצא חוטר מגזע ישי הרי מעקר דיורין ומושיב דיורין עיין בילקוט תחלת ישעי' ונרא' שנפל טעות בספרים וצריך לגרוס לכן האדון י"י צבאות אביר ישראל הוי אנקם מצרי וכתיב בתרי' ואשיב' ידי עליך הרי עוקר השונאים ומושיב ישראל במקומם. ר' יצחק אמר אית אדון ת"ת ואית אדון מלכות. וכלא בחד תליא יסוד המייחדם שכן נאמר בו דבר האיש אדוני הארץ ואחר שהפסיק פי' ואמר האדון י"י ש"מ דלפרושי אתא שהוא על הת"ת כנזכר בפ' בראשית דף ט'. ר' יהוד' אמר אדנ"י אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד בא להכריח פירושו שהאדון הוא המלכות מדשם אדני דאיקרי קב"ה בו ככתבו אלף דלת וגומר ש"מ שהאדון שהוא. לשון דומה לאדנ"י שהוא במלכות שהרי שם הוי"ה שהוא בת"ת אינו נק' ככתבו ש"מ שהוא המלכות שהוא נרתקו המתלבש ומתרא' בו עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכד:

ר' יוסי פליג אדר' יהוד' ואמ' מראות האלהים כתיב מראת אחת והיא מ' הנק' אלהים מרא' א' ונראות בה מראות הרב' דהיינו שם הוי"ה במילוי העולה עשר מראות וז"ש שלימו בכולא יו"ד ה"א וא"ו ה"א. והכריח פי' זה ולא פי' ר' יהוד' שפי' דהיינו אל"ף דל"ת וגומר ואמר מראות למאי אי אל"ף דל"ת וגומר כדפי' ר' יהוד' קשה האי איקרי ככתבו והוא בעצמו נראה והאי שם הוי"ה דקאמר לא איקרי ככתבו וראוי להיותו נראה במראות האלהי"ם א"כ ובגיני כך איקרי בהאי כשנאמר אדנ"י בל' רבים היינו מפני שם א' יו"ד ה"א וגומר הנראה בו ועל כך אמר מראו' אלהים המ' נק' לשון רבים ומראה בעצמו המראות כולם וא"כ מטעם זה יאמר האדון מ' האדון ה' צבאות ששם זה שבת"ת נראה בתוכו. ור' יהוד' אמר ששם הוי"ה כאומר האדון ה' אינו דוחק במ' דלזמנין עילאין וגומר והאדון ה' בשמא עילאה בת"ת הוא ולעולם במ' ואינו דוחק והא אוקמוה וגומר ובגוונין סגיאין ועכ"ז אין עליון ת"ת בלי תחתון ה' ולא תחתון בלי עליון וכולא חד והיינו שכל עשר שמות הם שם א' כולל מהכתר עד המ' לעלם כתר ולעלמי ח"ב עלמין ז"ס והכל שם לא"ס:

הנה אנכי וגומר אמרה כ"י יר' הפ' הזה יתבאר על ענין כ"י עם הת"ת ולזה יקשה מ"ט נשיקות שאין ייחוד גמור כייחוד האהבה שהוא קשר המ' עם הת"ת ע"י ב' זרועות א"כ יאהבני וגומר דבקותא דרוחא ברוחא הוא מציאות דקות המדות הנאצל מא"ס בפנימיות הספי' מיינא דאורייתא שיש' מעוררים בעסק התורה. ויין ישמח מהבינה שממנה השמחה כנודע. וד' חזקיה פי' מ' מיין יותר מיין וז"ש וע"ד כתיב טובים דודיך דהיינו קשר וחבור רוח ברוח ע"י נשיקיה מיין יותר מהשמחים משמחת היין דהיינו בינה עם היות עיקר שמחה בבינה עכ"ז עיקר יותר האהבה המתעוררות בנשיקה:

אמאי בכה אם התעוררות האהב' כ"כ דלא יכיל למסבל גדולה האהב' שאהב' עד שבכה מרוב אהבתה בה. אלא מאן דנשיק וגומר לא לבד נשיקה אלא נשיקה בחשק ואהבת הלב וכאשר הלב מסכים עם הפועל ומעשה הנשיק' יתפעלו הרוחות אמנם כאשר אין חשק אהבה אין הרוחות מתאחדות. רוחא ברוחא היינו נשמתין של ישראל בפנימות המדה לא בנגלה ממנה בכל אינון גווני בנגלה מהמד' ואח"כ בנסתר ממנ' והיינו בה' אלהיכם ולא אמר עם ה' אלהיכם אלא בה' אפי' במה שנסתר בתוכו בכל אינון גווני ולא מתפרשאן. וכיון שראה משה שום פרישותא ידע כיון שהבדל מה יש עיקר הכל נבדל ודאי שאותו הייחוד כולל הבחי' ולזה אמר אם אין פניך הולכים כדי שיחזור הייחוד למקומו.

ר' אבא אמר וגומר ראשית בכורי אדמתך תביא היינו הקדושי' שהם מתעלים אל המ' בסוד בתולות אחריה וגומר כנזכר פ' פקודי והיינו ראשית בכורי שהם נכללים תחתונים בעליונים עד שהם חוזרים אל ראשיתם ותחלתם ומשם נכנסים אל המ' והיינו ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך אמנם צריך הזהירות דהיינו הגד"י הקליפו' לא תבשל לא יכנס שם כלל דהיינו שעיר הנבדל ואין ראוי שינק מן הקדש חלב אמו שהיא המלכות.

והכא כתיב הנה אני וגומר דהיינו סוד ז' היכלי דמט"ט דהיינו סוד ראשית בכורי אדמתך כדפי'. אמר משה הא קבילנא לפי זה אין מוקדם ומאוחר בתורה ועם היות שתשובת מרע"ה בפ' כי תשא כאן ראוי' להכתב וכן דעת ר' אלעזר ופ' זו בפיוס הקב"ה עם ישראל שידחו הנהגה זו כדמסיק. מהרמ"ק זלה"ה:

והרה"ו זלה"ה כתב. ולא ינקא סטרא דלבר וגומר והנה לא איקרי כ"י אם אלא לישראל לחודייהו דוקא אבל ג"כ כולהו אתו מכחה ובזמנא דשליט סטרא דמסאבא אז איקרי אמו דאינהו וינקא ההוא גדי מינה. ואפשר היינו יכולים לפ' כי גדי הוא קדושה רק שהוא הדינים קשים וע"ד מאן דנפיק נשמתיה בנשיקה וגומר אמרו בפ' תזריע כי כל הנשמות רואות השכינה בעת מיתתם כי לחשק ראותם אותה נפרדת מן הגוף ויוצאות ואם הם צדיקים מתדבקות בשכינה דיבוק גמור ונקשרות עמה בסוד נשיקה רוחא ברוחא אך הרשעים כצאת נשמתם מתעלמת מהם השכינה ונשארי' קרחים מכאן ומכאן וז"ש ברוחא דלא מתפרש מיניה וגומר לאפוקי כי הרשעים התחילו לראות אלא שנתפרשה. עכ"ל. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' ומאן הוא. שעדיין אינו הכרח גמור כי אפשר שלת"ת יהיו לו שתי שמות הא' נק' ולא נכתב. והב' נכתב ולא נק' ולזה בא ר' יוסי והכריח כסברתו מקרא אחרינא דכתיב:

מראות אלהים מרא"ת כתיב חסר להורות שמלת מראת הוא אלהי"ם ע"ד שפי' במקום אחר מלאך האלהים מלאך דהוא אלהים. ומהו מראות כלומר כשהוא מלא היכא רמיזא ותירץ בשלימו דכלא יו"ד ה"א וגומר ומי שהוא המתראה במראות בעשר אותיות אלו אלהי"ם בינה שכן הבינה מתלבשת בתוך הזעיר ה"ג מראת (האי) [איהו] אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. כלומר מראת חסר רומז לאל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. והראי' האי איקרי ככתבו זה של אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד איקרי ככתבו ואחר שכן הוא בוודאי שאין לו מעלה כ"כ כמו שם יו"ד ה"א וגומר שלא נק' ככתבו הלכך מראת חסר הוא באל"ף דל"ת וגומר ומראות מלא ביו"ד ה"א וגומר זה במלכות וזה בת"ת וז"ש: ועל כך מראת כתיב כלומר ע"ז שנק'

ככתבו נכתב בתורה מראת חסר וא"ת השתא דכתיב בתרי' האדון י"י ע"כ מדשם הוי"ה בת"ת כנודע ג"כ תפרש שהאדון בת"ת לזה תירץ ר' יהודה ואמר אל תתמה על החפץ שאעפ"י שתראה שם הוי"ה סמוך לשם אדון כזה הכל הוא במלכות דלזימנין עילאין איקרון וגומר. וזהו דמסיק. האדון י"י (צבאות) בשמא עילא' הוא. כלומר הכא גלי חדא מינייהו דתתאין איקרון בשמא דעילאין: דבקותא דרוחא ברוחא כי כן הנשיקה פה אל פה ומתדבק רוחא ברוחא כנזכר בפ' תרומה דף קמ"ז: מאן דנפק נשמתיה בנשיקה מתדבק ברוחא אחרא היינו ברוחא דשכינתא בסוד והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה כי חוזרת הנשמה אל הנופח כנזכר בפ' ויחי דף רי"ז וז"ש: ברוחא דלא מתפרש מיני': ה"ג לאתדבקא ריחא ברוחא דלא יתפרש דא מן דא: מיינא דאורייתא פי' מצד היין שהיא תושב"כ שכן תורה שבכתב הוא בת"ת: ר' חזקי' פליג ואמר מיין המשמח מצד הבינה דכתיב בה ויין ישמח וגומר. דהיינו לבב הת"ת וה"ק כי טובים דודיך מצד היין המשמח הנמשך לך מהבינ' ובהיותך ממשיך לי מאותו יין נגילה ונשמחה בך וז"ש מיין לחדוותא דלבא מיין דחדי לי' וגומר: ור' אבא אמר מה כתיב לעילא מן דא וגו' מאי קא מיירי. פי' מאי טעם לאיסור בישול גדי בחלב אמו. אלא דלא לערבא מלה תתאה דהיינו גדי שהיא רומז לקליפה בעילאה מלכות שלא יינק ממנה שהעוש' זאת גורם שהקליפה תינק משדי אמו הקדוש' מאן אמו דא כ"י דאתקרי אם כלומר אם הפסוק קראה למלכות אמו של גדי לאו הכי הוא דלא אתקרי כ"י אלא אם סתם אמנם שם אמו בכינוי ליתא וקרא על צד השאלה קאמר וכדלקמן דאי תימא כ"י אמו דסטרא דמסאבו לאו הכי וגו'. והכא כתיב וגומר אמר משה הא קבילנא בטחונא וגומר הכא הוא מסקנא דמלתא וענין קשר הפסוקים וה"ק לעיל אמר לא תבשל גדי בחלב אמו שלא תגרום בבישול זה שהגדי הזה יינק מחלב האם ואם תעבור על הציווי אפרוש ואבדיל עצמי מללכת עמך אלא הנני שולח מלאך לפניך לכן כשבא משה ואמר אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ה"ק אף כי חטאו ישראל בעגל אחר שלא עברו על בישול בשר בחלב ולא נתנו מקום לגדי שיינק מחלב האם אינו ראוי שתשלח מלאך לפניהם אלא פניך ילכו לפניהם שכן אתה הבטחתם לא תבשל גדי בחלב אמו ואם תבשל אני שולח מלאך ועתה שלא עברו על זה קיים הבטחתך וז"ש הא קבילנא בטחונא ממך והפקדת על ענין מצות בישול גדי בחלב דהיינו בשר בחלב כנזכר. א"ר אלעזר מלה דא לא קאמר. קב"ה וגומר. ר' אלעזר לא דריש סמוכים אלא פי' הנה אנכי שולח מלאך הוא דבר נפרד. ולא קאמר לי' קב"ה אלא ברחימותא וגומר עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכה.

שפיר קאמרת לענין פ' כי תשא אבל לענין פ' זו באתר דא לא אמר וגומר מפני שלא הפקידם ביד מלאך מכל וכל אלא השגחתו עליהם וזה שליח בעלמא למלחמ' לשמרך וגומר והיינו הכא לא אשתכח פרישותא לישראל מקב"ה ע"י המלאך בזמנא דאמר שהיה מפקידם ע"י מלאך ומסתיר השגחתו. ואית דמתני איפכא שכאן בפ' משה הוא הבדל גדול דכתיב לשמרך בדרך ולהביאך השמר וגומר ובפ' כי תשא לא כתיב אלא ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי וגומר ועם היות שהכתובים מתיישבין הרבה לדרך זה קשה למה לא השיב משה כלל אם לא שיאמרו ששתק עד זמן שיבא עת הנסיעה ואח"כ כשחזר ואמר לו פעם שני' עם היות שאמר לו בקצרה יותר מזה ואמר אם אין פניך וסוף סוף הכל עולה לענין א' במציאות הענין וז"ש וכד יסתכלון מילי כולא שפיר וגומר. אי תימא דתרוייהו ירצה אי בעית אימא לפרש בשני הפנים לצד א' שלעולם הכא והכא מלאך המתין משה לעת הראוי לכך והיינו כפי' הקדמונים. אלא שהקדמונים סבירא להו דבפ' כי תשא לא היה מלאך לבדו כדפי'. אר"ש כלל כלל יר' לא לעצמו ולא שיהיה השכינה מתלבש בו אלא תהיה השכינה מופשטת ממנו מנהגת את יש' בחולקא דישראל וגו' ואין ראוי לייחס החצונים בשם בנים לשכינה ולא שכינה בשם אם להם מפני שהם נבדלים מן הקדש ואין לקב"ה חלק בתחתונים באומות אלא בישראל דכתיב כי חלק ה' עמו:

שפיר קא אמרת. הקדמה אמיתית היא ההקדמה זו שאין ראוי שתקרא השכינ' אם לחצונים והאי דרבי אבא שפי' שהיא אם שפיר ועם היות שנראה לך דסתרן אהדדי לאו הכי אלא וכולא שפיר דא בדא תליא אם היא אם אל הקדושים אינה אם לחצונים ואם היא אם לחצונים אינה אם לקדושים שהם חלקם מובדלים נתלים זה בזה. והענין כדמפרש שהמ' היא על התחתונים ותחתונים נחלקים לחלק הקדושי' וחלק החצונים כמו שמ' למעלה אחוזה בימין ושמאל וז"ש אימא אתאחדא להו להשפיע התחתונים לעילא בספי' לסטרא דא וגומר ותרין אינון בחי' ההנהגה ולכך ימצאו למטה שני בחי' מנהון לימינא הקדושים לצורך ההנהגה הימינית ומלשון לשמאלא לצורך ההנהגה השמאלית ואלו ואלו תליין בהאי אם ולא תאמ' שגרעה מקדושתה מטעם זה אלא לעולם היא אימא קדישא ועם היות שהיא קדישא החצונים אתאחדן בה אמנם לא תמיד אלא בעת התגברות הגבורות וז"ש אימתי אתאחדן בה בשעתא דהאי אם וגומר דהיינו בשעת השפעת הגבורה המותרות והדינים אליה לתת חוזק ושליט' אל החצונים דהיינו ס"א ומיד החצונים מתגברין בדין גדיא שהוא סמא"ל הרוכב על הנחש ינקא מחלבא דאימא דהיינו מה שהיה ראוי להיות חלב דין הנמתק נהפך לדם שחור יניקה לגדי הדין

החצוני ודינין מתערין לפעול בעול' ולזה כדי למתק הדינים ולא יהיה הדם נוטה למטה אלא נמתק בחלב והגדי מתרחק משם יש' קדמאין ואתיין בכורים ולזה קשר הענין לפ' ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי ע"י הבאת הבכורים תיקון לגדי שלא ירתח דיניו ויהפך הרחמים לדין דהיינו לא תבשל גדי וגומר והענין כי הבכורים הוא המשכת בכור החכמה ע"י ו"ק בית ה' אלהיך אל המ' וע"י המקירות האלו היא מתייחדת ודיניה נמתקין ולזה מזכיר תחלת השבתת החצונים ותגבורת הקדושים דהיינו ביעקב ולבן שהוא ישראל בכור ראשון ומשם ירשו ישראל דלא אתמסרן בידיה והיינו ראשית מצד החכמ' בכורי ישראל שהם מרכבה לו' קצוות תביא בית ה' אלהיך אל המ' ולזה לא תבשל גדי וגומר והכל תלוי בתיקון עליון כל זמן שהדין אינו גובר לא ינקה מלמטה דהא לא אסתאב מלמעלה דהא דינין מלמעלה אינם מתגברין. נוגשיו מעולל ירצה הנוגשים אותו הם היונקים מן העוללים שהם מטטרו"ן וסנדלפו"ן ואלו הם החצונים שאין להם יניקה אלא בעוללים ונשים שהם אותם המתהפכי' פעמים לנשים דהיינו להט החרב המתהפכת. גדיא מקלסא גדי מקולס והיינו גדי החצוני שעיר עזים ודאי מקולס ודאי בכחות דינים שנכללים בו דהיינו קליפוי שהם שערו ואבריו ופרטי מרכבתו יסיעתא מסאבא עוד החצונים המשתלשלים כולם מלמעלה למטה כגון הנחש התחתון וכתותיו ס"מ ולילי"ת זכר ונקבה גדי וסיעתו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אתא ר"ש אשכח להו וגומר סברת ר"ש

כי הנה אנכי על כ"י קאמר הנק' המלאך הגואל וז"ש אדבר ולא אמר ידבר שהיא השכינ' ממש ולכן לא השיב משה עתה זולתי כשאמר ושלחתי שאז נאמר על מט"ט אמר אם אין פניך וגומר וא"ר יהודה וגומר אעפ"י שתאמר דתרוייהו מלאך עכ"ז אפשר לתרץ שלא מצא שעת הכושר עד נקרת הצור פ' כי תשא שאז היתה שעת רחמים אז השיב אם אין פניך וגומר. משם האר"י זלה"ה.

ותרין אינון חדא לימינא וחדא לשמאלא וגומר הם סוד ב' שעירי יום הכפורים כנזכר בפ' אחרי מות דף ס' ע"ב. תאנא בסטרא דאימא תרין גרדיני וגומר ועיין שם ולכן שעיר א' לה' לימינא ושעיר א' לשמאלא הוא לעזאזל ועליו נאמר לא תבשל גדי בחלב אמו ומאוחו העזאזל ינקי סטרא אחרא ולא מאימיה עצמה. תו אשכחן דכל מאן וגומר ג' חלוקות זו אף זו. תחלה אמר דאתחבר כחדא פי' כי נתבשל יחד ונתחבר. ואח"כ חידש יותר דאפילו נתחבר בשעה א' פי' בראש השעה אכל א' מהם ולאחר שעה אכל האחד ונמצא שנתחברו בשעה א'. ואח"כ חידש יותר דאפי' נתחבר בסעודה א'. פי' כי ששה שעות נק' סעודה א' כי אחר ו' שעות נתעכלה הסעודה ואוכל סעודה אחרת ואז מותר.

אמנם בתוך ו' שעות זמן סעודה א' אסור לחברן יחד ובזה הוא זו אף זו. והנה מדברים [אלו] משמע דכיון שהם מתחברין יחד א"כ לא שנא בין אכל תחלה הבשר או אכל תחלה החלב כיון שהם מתחברין וזה יורה מ"ש דאתחברן כחדא והרוצה להשיב יוכל לומר אינו אלא כשאכל תחלה הבשר כדין הפוסקים והמחמיר יחוש לסברא ראשונ' נר' יותר. וביאור מקלסא בקלפוי ר"ל מזויין בקליפו' הטומאה כמו אין עושין גדי מקולס בליל פסחים פי' מזויין. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אמר אלעזר ברי שפיר קאמרת אבל ת"ח וגומר. בא וראה ענותנותו של רשב"י ע"ה שאע"פ שחלק עליו הקדים ואמר שפיר קא אמרת כלומר שפיר קאמרת (לא) [אולי צ"ל לו והוא כמו אם] הי' משמע כן מקראי. ומכאן ישמע חכם ויוסיף לקח המוסר שלא יסתור דברי חבירו אלא כל מה שיכול להפך בזכותו יהפך. לא אישתכח פרישותא מיני' דהאי מלאכי דקאמר הכא מדבר על המלכות ובהיות המלכות הולכת עמהם ליכא אפרשותא דהוא ושמיה חד. ואית דמתני איפכא. כסברת ר' אלעזר שמלאכי הנאמר כאן הוא על מטטרו"ן: וכד יסתכלון מלי כלא שפיר כי מטטרו"ן הוא משכן לשכינ' שכן נק' קן צפור קן להוא צפור. אר"ש כלל דכלא משה לא בעא מלאכא וגומר כלומר בין לדידי בין לדידך ר' יהוד' משה לא בעא מלאכא וגומר. ומלאכי ומלאך יהי' מה שיהיה משה לא נתרצה לעולם במלאך כלל.

דהא כתיב ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדנ"י ילך נא אדני בקרבנו ה"ג. ה"ג אמו מסט' דמסאבו וגומר: וכלא דא בדא תליא וגומר ואתאחדן בי'. ת"ח אמא אתאחדא להו לעילא היינו שתי הקליפו' המתאחזי' בה כסירכא זו שהיא סרוכה בריא' ובבחי' אחיזתם זאת נק' אמו ואפשר שהם קליפת ישמעאל והמסתעפי' ממנה לימין וקליפת עשו והמסתעפי' ממנה לשמאל. בשעתא דהאי אם ינקא מסטרא אחרא. היינו סוד השביל השמאל שביסוד שממנו נשפע למלכות מרירת הדינין א"נ סוד הגבורה העליונה כשיונקת ממנה המלכות בלי שירוף החסד עמה נק' סטרא אחרא וע"י הגבורות הנמשכים אליה בהכרח שיתנהג ויתפעל הדין ההוא ע"י החיצונים וז"ש: ומקדשא אסתאב כי אז החיצונים נמשכים וע ולים כדי לפעול פעולת הדינים למטה. וחויא תקיפא שארי לאתגלאה שמוציא ראש' מנוקבא דתהומא רבה אל סוד המדורין.

וכל מאן דאתי מסטרא דא כלומר כל מי שנמשך מצד קליפת גדי זה ואוכלים בשר בחלב. כלא יהבין דוכתא למאן דלא אצטריך. דהיינו הקליפה שיתעורר בעולם. עמי נוגשיו מעולל הם שנים אנשים מרגלים מאללי ארעא משוטטים בעולם כדאיתא פ' אחרי

מות דף ס' ע"ב ופ' תרומ' קמ"ח והם שתים בעליהן של שתים זונות וזהו נשים משלו בו דקאמר בסמוך:

או בשעתא חדא או בסעודתא חדא מכאן סיוע לנוהגים שלא לאכול בשר אחר גבינה בסעוד' אחת וראוי לחוש:

אתחזי גדיא מקלסא בקלפוי. פי' הגדי הזה הוא מזרז עצמו וחוגר כלי זיינו דהיינו כל ענפיו הקליפות המסתעפים ממנו לגבי אינון דלעילא הם הקליפות שהם למעלה ממנו. לעוררם אל הדין וזהו וסייעתא מסאבא וגומר ולשון מקלסא הוא מלשון גדי מקולס עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכה:

וגרים הנחש בעלייתו או האדם באכילתו לאתערא דינין בעלמא ע"י עבירה זו מתעורר הדין על העולם על כל העונות שעד עתה היה פה השטן חתום וסתום והוא גרם לפותחו באינון יומין כל מ' יום וטעם למספר מפני שהדין הקדוש' הכל תלוי בארבעים והסוד מ' יום שעמד מרע"ה בהר סיני והם מ' מאורות שבכסא העליון סוד כלל ג"ד וכנגדם מ' במלקות בחוץ ולזה צריך שמירה כל מ' יום לעבירה כי יש שליטה אל החצונים עליו ומנדים אותו בהיכלות ומתלבשת בבנו נשמה חצוניות שסוף יכנס אליהם ויצא מן הכלל ועכ"ז אם יתקן הבן יפשוט אותה הנשמ' הטמאה ממנו דלא גרע מהגר הנולד בטומאה ופושט החצונים ויורש הטובה ולז"א אוזפוה לשון לווי שהרי יש לו נשמה אלא מתלוה אליו עוד נשמ' טמאה להחטיאו ואם נפרש ל' הלואה יר' שדרך שאלה היא זו שאם יטהר עצמו יברח הנשמה ההיא ממנו. חסר א' לשון טמטום וסתימה מפני שהטומא' הנכנסת במעי' נכנס כעצם בגופו של אדם יותר משאר עבירות שהם ממנו ולחוץ בעינייהו וגומר העין בו כחות הדין ויש בני אדם שעין רעה נאחז בהם כנודע וחיות דורסות ממש הגדי הנז' תלוי בעינים שכל מה שרואים רוצים לטרוף ולהמית. ר' ייסא שארי כדעת ר' יוסי הגלילי כדאיתא בחולין בפ' כל הבשר ולכן ר' שמעון לא אסרו להדיא בכח אלא מדת חסידות כלומר עם היות שיראה לך שמותר מן הדין עכ"ז הוא פתח לחצונים:

ותשקו את הנזירים יין ירצה היין מותר והאדם הזיר עצמו ועשה לעצמו סייג ואתם פורצים הגדר וכן הוא ממש ענין משום סייג אסרוהו רוב ישראל ואין לפרוץ גדר. כל לאכללא כולא אפי' מה שאתה תעבת לך משום גדר וסייג. ב"ג בשר גבינה בב"ח גבינ' עם בשר והי' עושה זה להיות שולחנו שולחן המלך רמז לשולחן השר להאחיזו למעלה בסוד גדי בחלב אמו שפי' לעיל לגרום אחיז' לחצונים ולהחריב המקדש המעוז ולזה רמזו זה בסתימת דמתניתין בר מיכלן אחרנין שאפילו שיהיו מותרים כגון פירות היו

משולחן השר הטמאה וראוי להזהר ומה גם מאכלות אסורות בענין שלא היה שם צד שלא יהיה צד חוץ. ולא שני צולמיה וגומר היינו הצלם הקדוש שמשתנה ממש כמו שהוא משנה המציאות העליון ומשליט שני הדינים כך ממש משנה הצלם שהרי הצלם אפילו בגוים הוא מצד הקדוש' ולכך אפי' הגוים ישתנה הצלם אשר להם מצד המאכל הזה והטעם שהמאכל הזה תלוי באדם העליון כדכתיב ראשית בכורי אדמתך תביא כדפי' לעיל כ"ח מ"ה ונבוכדנצר אוהב חכמה היה שהוא רישא די דהבא דהיינו סוד הצלם והפני' ולזה היה מתדבק בסוד החכמ' החצונית כאו' וללמדם ספר ולשון כשדים והחליף פני אדם לפני בהמה חצוניות טמאה. וכל בעירא דאת וגומר הוא חשב לשנות דמות הכל ולכך היה מאכילם ב"ג בסוד צלם תועבה שלו לכך נהפוך הוא שישתנה הוא לדמות כל הבהמות ולא בזכר אלא בנקבה מושפעת. דצולמא דמאריהון וגו' עם היות שהגוים אינם בקיאים בזה עכ"ז אימת נשמה קדושה עליהם דלא גרעו מהבהמות עצמן שאימת הצלם קדוש עליהם כדכתיב ומוראכם וגומר: ואל משה אמר עלה אל ה' וגו' מאן שכינתא מדלא כתיב עלה אלי נראה שהיה כאן עליה מחודשת א"כ האמירה היתה מהשכינה והעליה מן השכינה למעלה אל מדרגת הזכר מפני שעד עתה לא היתה אלא אל השכינה דכתיב ומשה עלה אל האלהים היא השכינה לבד ויקרא אליו הדבור מלמעלה והעליה. אל השכינה ועתה השכינ' אמר שיעל' עוד אל הת"ת למעל'

אמאי כל דא מה נתוסף עתה שעל' מש' מדרג' זו. לקיימא עמהון קיים דהיינו ברית שכרת הקב"ה עם ישראל בחורב נוסף על מה שהיה לו עם ישראל מיציאת מצרים מפני שלא פרעו ולא זכו במצרים אלא אל עולם הנקבה לבד והכא במרה אתפרעו ועאלו בברית קיימא דהיינו פריעה י' של יסוד ונכנסו בעולם הזכר והיינו או' בהאי אות קדישא דאתגליא בהו ומטעם זה בא כאן להוסיף ברית זה עליון עמהם להעלותו אל מדרגות עולם הזכר וכך מרע"ה עלה על ידם. על המזבח דהיינו היסוד שעל המזבח מ' כמו שענין על (המזבח) העם הוא לקשרם למעלה כך על המזבח לקשרם למעלה והיה משרע"ה שושבין לקשר את ישראל והשכינ' במדרגה עליונה עולם הזכר וזה שאמר והשתחויתם מרחוק בהיותכם עומדים בשכינה שהיא מרחוק בהבדל עדיין רחוקה מהת"ת. ונגש משה לבדו שהוא העולה למעלה כדי לקשר השכינ' ויש' שעמה הרחוקים למעלה וז"ש ואל משה אמר עלה אל ה' וז"ש ונגש משה לבדו אל ה' ואל השאר אמר והשתחויתם מרחוק מן השכינ' שהיא מרחוק עדיין והיינו דקאמר מהו מרחוק כד"א מרחוק ה' נראה לי ר"ל מהשכינ' שהיא מרחוק מן הת"ת ראיתי את ה' וכן כתיב ותתצב אחותו שהיא השכינ' מרחוק והיינו דמסיק תאני ר' אבא דקיימא סיהרא רחוקה בפגימותא

ולכך היתה רחוקה מצד מה שפגמו הדורות הקדמונים ועתה היתה מתתקנת ע"י מרע"ה שהיה קושר את ישראל שהם הנשמות הטהורות שנטהרו במצרים בגלגול ושכינ' באה עמהם להקביל פני הזכר ומרע"ה הנטהר שלא פגם שהיה ש"ת הב"ל נטהר. היה ממש הסרסור מן השכינ' ובניה אל הזכר וביה זכו ישראל בחולקא קדישא וגזרו קיימא קדישא במרה היה ברית בשר עתה היה ברית קבלת העבודה כדי ליכנס אל עולם הזכר להקשר השכינ' עם בני' בבעלה דהיינו בקב"ה והסרסור לזה היה מרע"ה והיינו או' ואל משה אמר עלה אל ה' מ"ט אמרה ליה שכינתא אסתלק לעילא שתהיה בעולם הזכר שושבינן דהא אנא וישראל נשתתף כחדא בשלימותא על ידך מה דלא הוה וגומר שלא היה כל העשוי ומתוקן עד כאן אלא להקשר בשכינה וז"ש דהא אנא וישראל נשתתף כחדא ואיך אני והם צריכים אמצעי ואמנם תהיה אמצעי בינינו לבין הזכר להעלותינו אליו ולזה הברית היה עתה לישראל עם הת"ת ולשכינ' עם הת"ת ולזה חצי הדם על העם להיות לעם לה' וחצי הדם על השכינה להזדווג לת"ת כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה

והרח"ו זלה"ה כתב. ואל משה אמר וגומר כמה דכתיב ומשה עלה וגומר פי' כי השכינ' אמרה אל משה עלה אל ה' ת"ת ולזה לא אמר עלה אלי כי הם ב' דרגין והביא דוגמא זה מפסוק ומשה עלה וגומר כי הוא עלה תחלה אל האלהים שהיא המ' ואח"כ ויקרא אליו ה' שהוא הת"ת ולזה לא אמר ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו אלהים. וכמ"ש שם בפ' יתרו דף ע"ט ע"ב במ"ש ר' יוסי מכאן אמרו חברייא וגומר ע"ש ודוגמא אותו פ' ביאר כאן פסוק זה ונתן טעם אל עלייה זו עד הת"ת ואמר כי לפי דאתפרעו וכבר ידעת כי הפריעה בדכורא ולכן זכה עתה לעלות שם על ידיהם וכן מצינו כי כשחטאו בעגל ירד על ידיהם כמ"ש לך רד וגומר וז"א אמאי כל דא בגין דהא אתפרעו וגומר:

א"ר יצחק מאי דכתיב וגומר במזבח לא כתיב זה יובן במ"ש חצי הדם זרק על העם וחצי הדם זרק על המזבח והוא סוד כריתת ברית והענין כי בכאן לא היתה אלא פריעה והיא ביסוד ולכן חצי הדם זרק על העם וחצי הדם זרק על המזבח שהיא. ביסוד העומד על המ' הנק' מזבח וז"א על המזבח ול"א במזבח כי הפריעה אינה במ' אלא ביסוד ונתנו באגנות שהיא המ' אג"ן הסהר לחבר שלשתם יסוד ומ' וישראל וז"א אמרה לי' שכינתא אסתלק לעילא פי' ביסוד וכמ"ש עלה אל ה'. וזה בגין דהא אנא וישראל נשתרף וגומר וזהו וישם באגנות וגומר והוא במלכים ותקלס וגומר פי' שהיה מענה כל המלכים במשכב זכור וגם החיות כולם. היו מתקלסות בו במשכב זכור כנזכר במדרש. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ר' ייסא שרי למיכל תרנגולא כו' דבחלב אמו כתיב יצא עוף שאין לו חלב אם כדאיתא במס' חולין. מיכלא דההוא רשע בשרא בחלבא. דכתיב פת ב"ג בשר

גבינה: כמה דכתיב ומשה עלה אל האלהים. מסיפי' דקרא קא מוכח דכתיב ויקרא אליו י"י שאחר שעלה אל השכינ' קראו הוי"ה ת"ת שיעלה אליו. אמאי כל דא. שלא די שעלה למלכות אלא יותר למעלה. בגין דהא אתפרעו וגומר מילה היא במלכות ופריע' היא ביסוד וזהו חק ומשפט. חק מלכות: משפט. יסוד או ת"ת. במזבח לא כתיב שכן ההזאה אינה על [גגו] של המזבח אלא בקרנות או מחוט הסקרא ולמעלה או ממנו ולמט'. אלא על המזבח כלומר בשביל שנכנסו בברית שהוא המזבח העליון. כד"א מרחוק י"י נרא' לי. המלכות הנק' מרחוק וכתיב ותתצב אחותו מרחוק [אחותו] דמאן דתית כדאיתא בפ' שמות דף י"ב והכוונה שכבר זכו במתן תורה ליכנס במלכות וההשתחווייה היתה משם כלפי הת"ת למקום שעלה משה וזהו שמפרש. תאני ר' אבא דקיימא סיהרא בפגימותא מחטא א"ה שכל אותו עון היה במלכות כנזכר בפ' בראשית דף ל"ו ועמד הקלקול והפגם עד מתן תורה כנזכר בפ' נח דף ס"ג. וביה שעתא זכו ישראל וגומר ונתקן העולם עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכו.

וישם באגנות וגומר הנה בין השכינ' להקב"ה אין אמצעית מיד היא נקשרת לכך תחלה זרק על המזבח אמנם חצי הדם וישם באגנות בשכינה אגן הסהר ששם כללות ישראל נכללים כדי שעל ידה אח"כ יתקשרו ישראל בעולם הזכר וז"ש אח"כ ויקח משה את הדם ויזרוק על העם מהאגנות הנזכר שהם בחי' השכינ' שם יש' נכללים בכמה מדרגו' חסידים גבורים מארי תורה חוזים וגומר:

ונגש משה לבדו וגומר זכאה וגומר אין המעלה הזאת למרע"ה בשביל ישראל שעתה כל א' זוכה בחלקו שכל א' וא' מחיצה בפני עצמו ועכ"ז ונגש משה לבדו זה זכותו דהוא בלחודוי זכה ולא תאמר שזה מפני גריעות האחרים אלא אפי' שהם נתעלו במעלות וז"ש זכו ישראל מה דלא זכו עד ההיא שעתא כי עתה צפו למעלה וז"ש אתקיימו בקיומא עילאה קדישא דהיינו שעלו לעולם הזכר וזהו בסוד מדרגות הנבואה ובגשמות שהוכן בברית זכו למיהוי ביניהו מקדשא שהיא השכינ' במראה גשמי ועכ"ז נוסף עליהם ע' זקנים נוסף עליהם נדב ואביהו נוסף עליהם אהרן נושף עליהם מרע"ה תוספת לא ישוער:

דאתגליא עלייהו שכינתא שאין להם השגה יותר ועכ"ז מפני הייחוד קראת את שכינ' מיוחדת עם הת"ת אלהי ישראל והיא נק' בקשר זה אלהי ישר' תדע שאין לפרש את אלהי ישראל שניהם יחד שהרי כתיב והשתחויתם מרחוק שלא נתקרבו אלא בבחי' המ' רחוקה כדפי' לעיל אפי' הכי היא אלהי ישראל מצד עצמה. וז"ש ודא הוא מרחוק ואו' א"ת שלא לפרש שראו אל הת"ת דהא כתיב מרחוק כנזכר לז"א א"ת לאכללא מה די בגוה

דהיינו שראו בשכינ' הספי' הנראות בתוכה ולפי זה אלהי ישראל היא השכינ' שע"י מתפשט אלהות הת"ת בעולם ולזה הקשה ר' יצחק דאי הכי מאי דכתיב היא החי' אשר ראיתי תחת אלהי ישראל חיה שתחת אלהי ישראל מאי ניהו ותירץ חיה זוטרתי דהיינו שיש למטה מהמ' חיה זוטרתי שהיא כסא למ' שהיא על נהר כבר והקשה וכי אית חיה זוטרתי שהרי החיה הזוטרתי היא הנהר מט"ט עצמו ותירץ אין אית חיה זוטרתי הכסא סוד הבריאה. וחיה עילאה אלהי ישראל מ' שעם הת"ת וחי' זוטרתי דזוטרתי שהוא נהר כבר מט"ט סוד היצירה וכאן קראו נהר כבר. וא"ת ולמה לא נפרש כפשט הכתוב ויראו את השכינה שהיא נקשרת עם הת"ת אלהי ישראל לז"א ויראו את אלהי ישראל דייקא כמה דאמינא שממש ראו את אלהי ישראל פי' המ' אלהי יש' נראה פשט הכתוב שראו אלהי ישראל א"כ צריכים אנו לפרשו בשכינה כדפי':

ותחת רגליו וגומר היל"ל ותחת רגליו כספיר מאי כמעש' לבנת הספיר. ופי' דאהדר אל המקדש העתיד ליבנות דכ' ויסדתיך בספירים דהיינו אור עליון והיינו שהמקדש ההוא קרוי לבנת כמו שקרוי לבנון ואמר כמעש' ובבנין המקדש העתיד שהוא מספיר כאותו הרוחניות היה למטה והיינו מקום השכינ' נק' רגלים למט' ממנה ולכן המקדש יתייסד בהם להדום רגליו. לא שלח מכלל שהיו ראויים לשליחות יד אלא דסליק לון כדי שלא לערבב השמח' והיינו העון שלהם ויאכלו וישתו שזנו עיניהם וגומר והיינו לגנאי:

ור' יוסי פליג ואמר מלה דא לשבחא להרבות מעלות השגתם ועכ"ז נהנו וסבלו כאלו אכלין ולא שלח ידו ירצה שלא הוזקו שרשות הי' להם לכל השגה שירצו ויוכלו לסבול שהותר' רצוע' למעלות הנבוא' באותה שעה:

ור' יהודה הוסיף על זה שזכו שלא נחלש חומרם אלא נזדכך בהשגה וז"ש אכילה ודאית וגומר והכא אתבשרו לעילא ונעש' גופם כמלאכים עליונים ועם היות שנתחייבו אח"כ עון חדש היה וז"ש אי לאו דסטו אורחייהו וגומר:

ור' אלעזר סבירא ליה הכי שהחומר נזדכך וניתן רשות להשיג ולהסתכל וזה אפי' לכל ישראל וז"ש ואפי' ישראל באותה שעה וגומר והמעלה העתיד' גדולה מזו והיינו עין בעין העין השכלי יהיה מלובש בעין החומרי וישיג ולא יערבב החומר כלל א"כ אין עונש כדמסיק ואזיל וזה שאמ' אתכשרו מצד חומרם ואתקשר בהו שכינתא הרי מעלת השכינ' על ישראל מצד זכות החומר ודא קיימא היינו עלייתם אל הברית ולמעלה מהברית ת"ת תור' בענין שנקשרו בג' מעלו' השכינ' והברית יסוד והת"ת כלא בחד זמנא ועם היות שנכתב זה בענין הברית בפ' זו שנרא' שהיה ענין לעצמו אינו ששעת מתן תורה הי' הכל יחד ועלו אל המעלה נפלאה וכההיא שעתא לא חמו שמעולם לא חזר המציאות ההוא

אל מקומו אמנם לעתיד ישוב והיינו בשוב ה' יחזור אל סוד התיקון ההוא ויעמוד תמיד ולא יעבור כלל והיינו ונגלה כבוד ה' ויהיו ישראל תמיד משיגים אותה ההשגה הנפלאה כי פי ה' דבר ולא יפסק אותה השג' מאותם הצופים בה תמיד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג ובההוא שעתא אתכשרו בכף: ויראו את אלהי ישראל דאתגלי עלייהו שכינתא קא ס"ד דאלהי ישראל [הוא] הת"ת ואת היא המלכות כדמפרש ואזיל:

ר' יהוד' ור' יוסי קאמרי. ה"ג ר' יהוד' א"ר יוסי את דייקא ודא הוא מרחוק כלומר דוק מלת את שהיא המלכות וההכרח שכן כתיב והשתחויתם מרחוק דהיינו את היינו מרחוק הרי שכינ'. ואלהי ישראל. ת"ת. הרי בהדיא דלא אתפרש מקב"ה. את לאכללא מהדדי בגויה. פי' שני הוא דאלהי ישראל היא מלכות ואת לרבות הת"ת המתלבש בה:

ר' יצחק אמר וגומר למאי דאמרת דאלהי ישראל היא מלכות ק' הא דכתיב היא החי' אשר ראיתי תחת אלהי ישראל שנרא' שאלהי ישראל הוא הת"ת והחי' אשר תחתיו היא המלכות. ותירץ מאן חי' דא א"ר יוסי א"ר חייא חי' זוטרתי מטטרו"ן ולעולם אלהי ישראל מלכות ותחתי' מטטרו"ן. חי' זוטרתי מטטרו"ן וחי' עילא' מלכות. וחי' זוטרא דזוטרתי הוא סנדלפו"ן. המתלבש בעשי':

ולא אתענשו הכא שלא לערבב את השמח' כדפי' רז"ל. מל' דא לשבחא דילהון מלת לא שלח ידו לאו לגנאי אתמר אלא לשבח דהא סיפי' דקרא אוכח ויאכלו וישתו שנהנו מאור עליון והכל לשבח וה"ק ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו להעלים האור מעיניהם כמו למי שאינו הגון כנזכר בפ' נשא דף קכ"ג וזהו לא שלח ידו לעכב על ידם אלא ויאכלו וישתו שזכו עיניהם מנהירו דא. דהיינו כללות הת"ת בתוך המלכות כדפי'. ר' יהוד' אתא לסייע לר' יוסי. ואמר אכילה ודאית אכלו. כלומר נהנו מהאור לאכול לשבע' מדאפיק רחמנא בלשון אכיל' ושתי' ואם תרא' אח"כ שנשרפו לאו מהכא הוא אלא דסטו אורחייהו או מפני שנכנסו שתויי יין או זולת זה כדפי' רז"ל. ה"ג והכא אתכשרו בכ"ף. ודא קיימא ואורייתא כולה בחד זימנא הוה והיינו מה שדרשו רז"ל שפרש' זו קודם מתן תור' נאמר' שאז נכרת ברית על קבלת התור' ואין מוקדם ומאוחר בתור' (בההוא) [**כההוא**] שעתא לא חמו לעלמין לפי שתכף כשקרבו לפני הר סיני פסק' זוהמתן אשר היא המעכבת השגת הנבוא' וכשפסק' זוהמתן השיגו כלם המראות הנוראות. ואלהי הצבאות יראינו נפלאות במהר' בימינו אמן: בנל"ך ולאע"י בילאו"א הדרן עלך פרשת משפטים עכ"ל הרא"ג ז"ל.

סליק פרשת משפטים. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

ר' חייא פתח כי יעקב בחר לו יה וגומר כמה חביבין ישראל וגומר שהקדים הוא לבחור בהם קודם שהם הקדימו שום מעש' וז"ש דאתרעי בהו וגומר ואח"כ ואינון אתרעון וגומר והענין שרצה בהם בכמ' עניינים הא' אתרעי בהו מצד הרצון העליון בסוד הנשמ' ואעפ"י שעדיין לא עשו מעש' רצה בהם מפני שהם עתידין לעשות רצונו ואז בעשותם רצונו בעא לאתדבקא בהו מצד הת"ת בסוד הרוח וענין הדבוק הוא שיהי' צרתם גם טובתם מגיע אליו כאו' ואתם הדבקים וגומר וזה ע"י התורה ומעש' הטוב ואח"כ נוסף עוד ולאתקשרא עמהון בסוד הנפש מצד השכיני' הקשורה עם ישראל בסוד גוים ממש והיא הולכת עמהם בגלות והיינו או' ולאתקשרא עמהון ולא אמר בהון כי מצד השכיני' הם מקושרים לעולם בין טובים בין רעים מש"כ בשני מדות הקודמים שהם בסוד רוחם ונשמתם דבקות רוחני ואם הם מרוצים מדובקים ואם לאו הם מרוחקים.

ועבד לון עמא יחידאי כי אפי' שיתגיירו כל האומות לא ישתוו לישראל כי ישראל בסוד בנים. והיינו שהם נק' אחד סוד ג' בחי' הנזכר א' סוד הרצון ח' סוד הת"ת מחכמ' עד היסוד ח' ספי' ד' מ' ואינון אתרעון ביה מצד הנשמ' ולא לבד שהם דבקים בו מצד הרוח אלא נקשרים ועומדים וגוברים האחיזה בו.

הה"ד כי יעקב בחר לו יה פסוק זה אין לו הכרח מי בחר למי ויבואו שניהם והיינו ישראל לסגולתו סגולתא ג' נקודות נפש ורוח ונשמ' כנז'. הרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' ר' חייא פתח כי יעקב בחר וגומר. דאתרעי בהו מצד רצונו הטוב בלי שיהיו ראוים לכך וכ"כ גדול הרצון דבעא לבתדבק' בהו כאשר ידבק האזור אל מתני איש ולא זו בלבד אלא גם לאתקשרא עמהון בקשר אמיץ ההדבק' אינ' כ"כ כקשיר' שהקשיר' באה על הדבוק. ואינון אתרעו ביה ואתקשרו ביה: והטעם שלא נקט אתדבקו. כדלעיל הוא להראות חסדו ית' שתכף ומיד אחר שישראל אתרעו ביה אחר שבחן הלבבות מיד המציא עצמו הקב"ה תכף ואתקשרו ביה. הה"ד כי יעקב בחר לו יה הכריע למאי דסליק מיני' הה"ד כי יעקב פי' יעקב בחר לעצמו לאלוה שם י"ה. ומאי דקאמר: חביבין ישראל דאתרעי בהו וגומר הכריע כי חלק י"י עמו שהקב"ה בחר לעם ישראל מכל העמים ומדקאמר דא) [ומדקרא דא] (מיירי) כי חלק י"י עמו [מיירי] שהקב"ה בחר בישראל על כרחך צריך אתה לפרש דהאי קרא דכי יעקב בחר לו יה פירושו שיעקב בחר בהקב"ה לאלוה אע"ג שאין לו הכרע יגיד עליו רעו כנזכר. והנה בפתיח' זו יפורש ויקחו לי תרומ' פי' שצוה הקב"ה ואמר אחר שאני רציתי בהם ונדבקתי ונקשרתי עמהם ראוי להם שגם הם יקחו לי לעצמי לאלו' וזהו ויקחו לי תרומ' יקחו אותי:

לרומם אותי והואו הוא מוסיף שכמו שאני לקחתים לעם גם הם ויקחו לי לאלהים עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכו:

וכתיב כי חלק ה' עמו שהם עמא יחידאי וא' תחלה יהב לשאר עמין לשלטנין וגומר דהיינו לדור הפלג' ואח"כ נטיל לחולקי' כדפי' ואפשר שפי' יעקב בחר לו יה היינו בחירת ישראל להקב"ה כי חלק ה' וגומר היינו בחירת הקב"ה בישראל:

ר"ש פתח מי זאת עולה וגומר רזא דתרין עלמין מ"י בינ' זאת מ' היינו תרין עלמין מתחברן על צד האחדו' השוה והיינו שכל לשון הכתוב בלשון יחיד כאו' הנשקפ' וגומר ועליהם נאמר וחסד ה' מעולם ועד עולם לייחד ולקרב הבינ' למלכות כל האפשר אמנם באו' מהעולם ועד עולם הרי מ' מעול' מורה מכאן ועד כאן והיינו ועד עולם סוף סוף הם דחוקית קצת לז"א ודא הוא וגומר ירצה הייחוד הזה שאני אומר אינו אפילו כייחוד וחסד ה' מעולם וגומר אלא ייחוד יותר מתקרב בתכלית האחדות וז"ש ודא הוא עולם ועולם ואין מ' מעולם ולא מלת ועד שלא להפריד כלל ואחר שהפליג בייחודם כל הנז' הי' אפ' לומר כי ענין הייחוד הזה הוא מבחינ' אחרונ' שבבינ' ובחי' ראשונ' שבמ' לז"א מי הא אוקימנא דדרגא עילאה לעיל' היינו בחינת הבינ' העליונ' הנקשרת ומתעלית אל החכמ' וזהו לעיל' והיינו מ"י שהיא הבינ' דבקותא עם היו"ד חכמ' שהחכמ' אין [בה] ידיע' ולא שאלה כלל אמנם הבינ' שרותא דקיימא בשאלתא ישאל האדם מי היא זו ?לעולאתם יעמוד בכך שלא ישיג תשוב' ואם יושג הוא בשש קצוות הנאצלים ממנה ואין השג' זו אלא במ' וז"ש שאו מרום היא מ' עיניכם וראו בה ותשיג מ"י שהיא בינ' נעלמת ברא והאציל אל"ה שהם שש קצוות אמנם מצד עצמה אין השגה ולא תשובה וכמו שהפליג בבינ' שהיא בחינת' העליונ' למעל' כנזכר כך הפליג במלכות הנק' זאת שהיא בחינת' התחתונ' למט' ואמר זאת דרגא תתאה לתתא וירצ' לתתא שהיא נאחזת בתחתינים דהיינו עלמא תתא' שכל התחתונים כלולים בה.

ותרוייהו תרין עלמין וגומר בא לומ' היאך יתייחדו שני הקצוות האלו ואמר ותרוייהו תרין עלמין שכל א' כוללת בעצמה סוד עולם דהיינו ו' קצוות כי ו' קצוות מושרשי' בבינ' ומתמצאים במ' וז"ש לעיל עולם ועולם וגומר

הנשקפה מתחברן מדלא קאמר הנשקפות מורה מי זאת לשון יחיד מיוחדות לייחוד זה הגמור יאיר מעט או יותר והיינו הנשקפ' ולעולם האר' שמזו לזו ומשם אל התחתונים אחת ודאי ומלת הנשקפ' מורה על ההשגחה הנמשכת למטה אל התחתונים הנמשנת מצד המ' למט' בג' בחינות כדמפרש קרא ואזיל ואמ' כמושחר אין השחר עצמו מאיר כלל

שהוא שחרות המקדי' אל האור אלא הכוונה כמו שחר שמתעבר קו השחרות ומאיר קצת וז"ש כד בעיא שחרותא לאנהרא והיינו תחלת העברת הקליפות והדין. ולבתר אנהיר כסיהרא כד כניש בה נהירו דשמש' שמאיר בעצמה וקצת למט' והיינו כניש בה נהירו והיינו יפה כי היא יפה לעצמ' והיינו תחלת ייחוד' אמנם אח"כ ברה כחמ' שהיא מאיר' אור בהיר לזולתה והיינו תכלית הייחוד והשואת ב' עולמות אלו כל מה שאפשר וז"ש כד קיימא סיהרא מ' בשלימו והשוא' לעולם העליון כל האפשר ואז אין החצונים מתקיימים לפני' והיינו איומ' ואין חזוק' חוזק הדין אלא כן יפה להגין וז"ש תקיפא לאגנא וגומר ואמר כנדגלות היינו שהיא עוש' חיל למט' והיינו כח שהיא מקבלת מהבינ' להיות' מושפעת כח בחיילי' התחתונים וייחוד' למעל' ע"י יעקב שלמה קו האמצעי אוחז בכל ו' קצוות ובמקורם למעל' בבינ' ומשפיע למ' בשש קצוות שבה:

דיבר לון כחדא לעילא שאינו שעל ידי מעש' תחתון גרם מעש' עליון אלא תחלה קדם לו מעש' עליון ואח"כ מעש' תחתון וז"ש חבר לון לעילא תחל' ואח"כ חבר לון כחדא לתתא והעד לזה ומתמן נפקין מבין מה שייחודם למטה נפקו תריסר שבטין קדישין כגוונא דלעילא בענין שעיקרם למעל' ופירות פעולה עליונ' הית' פעול' תחתונ' הפך למכוונים ומייחדים שהם פועלים למט' וגורמים אות' פעול' למעל' ומתמן נפקו וגומר יר' מאותו חבור תחתון מבין מה שייחדם למט' שנשא לאה ורחל מביניהן בעזרתם ע"י השפחות יצאו הי"ב כגוונא דלעילא. גם הכרח ב' שאם מעש' עליון נעש' ע"י מעש' תחתון כל אדם היה ראוי והגון לכך כדרך שאר מצות ומה טעם אסר' תור' שתי אחיות לכל אדם אלא ודאי ענין מעש' זה הפך כל שאר מעש' המצות כדפי' ולכך שאר האדם שא"א שיעשו למעל' היחוד הרוחני מפני הרחק בחי' מ"י וזא"ת כנזכר אסור להם לישא ב' אחיות אמנם יעקב שהי' שלם וגרם הייחוד העליון בשלימות אכל פרי מעשיו והותר לו שתי אחיות וז"ש יעקב דהוה שלים אעיל רחימו בתרין עלמין לעילא וגומר.

מגלין עריין לעילא ותת' הקדי' לעילא ואח"כ לתתא שמורים במעש' התחתון שהם משלימים העליון ואינו ולזה יגרמו ערוה למעל' תחלה ואח"כ למט' בפועל ואמר וגרים דבבו בתרין עלמין תחלה הם מעוררים שנא' שישפיעו דין מזו לזו ואחר שהדין נשפע מבינ' למלכות וקודם שיתאחזו החצונים בינ' היא מסתתרת וגרים פרודא אחר הדבק והיינו שתחל' יקח אותם ואח"כ יעורר שנאתם זו מזו והיינו לא תקח לצרור אחר הלקיח' **דהא עלמא תתא' כל תיאובתי' וגומר** ולא היתה הקנא' הנזכרת הגורם פירוד אלא אדרבא קנא' הגורמת ייחוד ובקשה רחל מ' להדמות אל לאה כל דאפשר וכיוצא בזה קנא' סופרים וגומר דהיינו ספד חיים בינה ספר זכרון מ' וע"י הוא"ו האמצעית נעשים

ספרים סופרים נתרבה חכמה שמושכים אור החכמ' בסוד ייחודם והדמות המ' לבינה ועכ"ד אפי' יעקב ממה שאנו רואי' ותקנא נרא' שאעפ"י שייחדם לא גמר ייחודם שעדיין נשאר מקום שתתאוה המ' לעלות יותר. שאר בני עלמא גרמין דבבו ופרודא כדפי' לעיל והיינו ערו"ה שפי' ר"ע מפריד ו' מה' והיינו עריין דתתא ועריין דלעילא היינו ערי"ה ר"ע י"ה רע מפריד בין י' לה' כי כיון שבינה מסתלקת מעל בנין עולה הפגם עוד שמסתלק אבא מאימא וביאר הטעם כי בסוד שתי אחיות אלו הוא סוד כל העריות וז"ש וברזא דא אית רזא דעריין וכיצד עריין דאימא וברתא והיינו מ"י אימא זא"ת ברתא ועם היות שאנו אומרים שתי אחיות והשתא אמרינן אימא וברתא כולא ברזא חדא כדמפרש ואזיל. מ"י זא"ת אתקרון אחתן עם היות שעיקרם הם אם ובת שבינ' אם הבנים עכ"ז הם אחיות בקריא' ולא באמות וז"ש אתקרון אחתן בגין דאינון באחוה וברחימו ובחבורא וגומר מצד ג' מדות העליונות כח"ב שהם מייחדות אותם אמנם מצד עצמן אקרון אימא וברתא כנזכר מאן דגלי ערייתהון לית לי' חולקא לעלמא דאתי מצד מה שהפריד בין י"ה שפגם ממש בבינה הנזכר עלמא דאהי ומצד מה שפגם במדת המ' והפריד בין ו' לה' לית ליה חולקא בהימנותא. וא"ת היאך יעקב היה מייחד ומי נתן לו כח לייחוד הזה ולא פגם לז"א ת"ח כי יעקב בחר לו י"ה כשהיה נק' שמו יעקב שנשא שתי אחיות בחר לו י"ה דהיינו חכמה ובינה וז"א רזא עילאה וא"ו לעילא נקשרות בכתר וכיון שיעקב נקשר בג' ראשונות הי' מייחד ב' מדות אלו באחוה וברחימו ובחבורא דרעותא כנזכר וכיון דאשתלים ועלה במחשב' לירד למט' ופעל הייחוד ואקרי ישראל בסוד עלייתו במחשב' שי"ר משמאלא א"ל מימינא והכתר כוללם כדין לסגולתו נטיל כלא כל סגולת דאצילות בכל סטרין ימין ושמאל ואמצע דהיינו סגולתא וסגול והיינו נטיל כלא בכל סטרין וא"ת היאך היה אפשר ליעקב ליכנס פנימ' ומה חלקו שם ולז"א הא תנינן וגומר כדמפרש ואזיל כד ברא קב"ה עלמא היא הבינה עולם עליון והמ' עולם תחתון גליף וגומר הנה היו שתי עולמות אלו מתכללות ומשתכללות בסוד פרטים ובחינות שיש פנימה לכל א' וא' מהם ולכך היה הענין מצטייר למעל' בסוד הפנימיות מחכמ' אל הבינ' והי' מצטייר במ' וז"ש גליף בגלופי דרזין דמהימנותא גו טהירין ירצ' הי' חוקק ומצייר בתוך חקיקת הספירות העליונות שהם רזי דמהימנותא בסוד דקות' גו טהירין שהוא לשון צהרים ברזין עילאין דהיינו מציאותם בדקות והי' הענין מצטייר בשתי עולמות בבינ' ובמ' וגליף לעילא וגליף לתתא וכלא ברזא חדא שכל צורת הבינ' היא צורת המ' ומציאות חקיקתם וציורם הוא ברזי דגלופי דשמא קדישא הוי"ה שהוא שיעור קומת כל עולם ועולם דשליט

באתווי לעילא ותתא ומצטייר צורת השם למעלה בבינ' ולמט' במ' בבת אחת וגומר. מהרמ"ק זלה"ה. ועי' בספר אור הגנוז בס"ד:

והרח"ו נר"ו כתב. כד בעיא שחרותא להנהרא וגומר פי' כד ינקא מנצח ואז נקראת מ' שחר כנזכר לעיל דף קי"ט בטש ביה מאן דלא בטש וגומר הענין כי ביאר סדר האצילות איך היה כי הלא הא"ס הנק' דלא נהיר ולא בטש בטש בכתר הוא נקוד' עילא' דיו"ד ומיניה חכמ' כללא דכל נהורין ואיהו עדן עילאה וכתר הוא עדונא יתיר עילא' דב' עדונין נינהו ודאי עדן דחכמ' אשתכללו ביה שית נהורין ורשימין דלא ידיע כלל בר להההוא נהירו דקיק דעאל ביה דהוא כתר. והאי נהירו דחכמה דנפיק מגו להירו דקיק דאיהו קוצא עילא' דיו"ד שבכתר הויא דחילו ואמתני תקיפא ואתפשט עד דאתעביד עלמ' חדא דנהיר לכל עלמין והיא בינה דעד השתא היא מכוס' ולא ידיע כלל אבל בינ' אקרי עולם דקיימא לשאל' ועל דא אקרי מ"י אבל עם כל דא עלמא סתימא איהו דלא אתידע כלל אע"ג דקיימא לשאלא. וכל הני נהירו ונהירו דקאמר אינם ספי' בעצמם רק נהירו דשם בן ד' המתפשט בהם דאקרי נהירו ואית אחרנין דאקרון כתרין ונזרין ובוצינין ונהורין כנזכר פ' בא דף ל"ז. ובהאי עלמא אית שם רבוא אלף משריין עילאין. נ"ל שהוא ענין שש קצוות שכל א' כלול מעשר' אלפים וכיון דאפיק לון להאי שש קצוות ואשתכללו כחדא ברזא דאת ו' הכולל ו' קצוות כדין איהו חבורא חדא יה"ו וכדין כד יעקב שהוא בחר לו י"ה ונעש' יה"ו כדין ישראל לסגולתו ר"ל נעשו סגול ג' אותיות או אפשר שהשפיע אז ישראל שהוא וא"ו הכולל ו"ק וממנו ג"כ נעש' אח"כ השביעית מ' הנק' סגולתו ומגו האי סגולה נטלין לעילא בסתימו דרצון אבל לאו באתגליא איהו ודא סגולה איהי תרומה. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ודא הוא עולם ועולם. כלומר זהו מה שמורגל בקראי מן העולם ועד העולם וכן בפי' רז"ל העה"ז והעה"ב הם בינה ומלכות. דרגא עילאה לעילא. פי' בחי' הבינ' הנעלמת הדבוק' בחכמ' ושמו מוכיח עליו.

שירותא דקיימא בשאלתא ואיקרי מ"י. ע"ש שאין בה השג' כלל וזהו שירותא פי' תחלת מציאת המד'. וראו מי ברא אלה מי בינה ברא והאציל ו"ק הנק' אלה ע"ש שהם נגלים כנזנר ריש פ' בראשית. זאת דרגא תתח' מלכות לתתא היינו בחי' התחתונ' המתגלית ולכן נק' זאת מורה על הגילוי וההשג'.

בקישורא חדא כחדא. שמלבד הקשר המורגל דהיינו כעין קשירת שני ספרים יחד יש תוספת התקשרות והתערבות אור באור עד ששניהם נעשו מאור אחד וזהו כחדא ודקדק זה מדכתיב הנשקפ' ולא אמר הנשקפות אחר שהן תרין עלמין להורות שחשובות כאחד ומלת הנשקפ' פירושו השקפ' מלמעל' למט' כמ"ש הכתוב השקיפ' ממעון קדשך מן

השמים כך הכא מתחברן תרין עלמין כחדא בינ' משתתפת עם המלכות להשקיף על ישראל וההשקפ' היא בהדרגות בתחל' כמו שחר וגומר והגם שהיל"ל המשקפת [פועל] יוצא ולא נשקפ' לרמוז שכ"כ חביב עליה' להשפיע רב טוב בעולם כאלו היו הם נשקפות מלמעלה ע"ד יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק. וי"ס דגרסי.

ולבתר אתנהיר בסיהרא. ולגירסא זו אתי שפיר מלת הנשקפ' והיא מוסב אל המלכו' שהיא מושקפת מצד הבינ' המאיר בה.

כד כנש בה נהירו דשמשא מלת לבנה קא דייק שנקראת לבנה כשהיא במילוא' מלובנת מצד בטישת השמש המכה בה. ולבתר כשמשא כד קיימא סיהרא בשלימו שאז יש לקמה יתרון בסוד אור חוזר שאינו דומה הכאת השמש כשמכה במרא' חשך לכשמכה במראה לבן. א"נ הכי פי' דקרא כמו שחר ולבתר יפה כלבנ' שאז הלבנ' בר' כחמה. ואינן ג' מדרגות אלא שנים וז"ש ולבתר כשמשא כד קיימא סיהרא בשלימו נראה שברה כחמה הוא פי' ליפה כלבנ'. ונטלא חילא מעלמ' עילא' על ידא דיעקב פירושא קא מפרש דקא אמרו שמושקפת המלכות מהבינ' אינו על צד הדילוג אלא על סדר המדרגות דהיינו ע"י יעקב ו"ק המקשרים הבינ' עם המלכות.

וחבר לון לתתא. בנשאו עם לאה ורחל כנגד בינה ומלכות כנזכר בפ' ויצא, כגוונא דלעילא י"ב בקר אשר תחת הים העליון הנזכר בס"ת בפ' ויצא. שאר בני נשא דלא עבדין כדין שאין מכניסין רחימו בין תרין עלמין אסורין בשתי אחיות. וי"ס דגרסי שאר בני נשא דעבדין כדין פי' שנושאים שתי אחיות. מגלין עריין לעילא ותתא פי' לעילא פוגם בשתי עולמות אלו ותתא בעולם הגשמי הזה. א"נ לעילא מפריד בין חו"ב בסוד ערי"ה ולתתא מפריד בין ת"ת ומלכות בסוד ערו"ה:

לא תקח לצרור ה"ג למיהוי כגוונא דעלמא עילאה אין קנא' ההיא כשאר הקנאות אלא הקנאה היא:

בגין למיהוי כגוונא דעלמא עילאה. שתהי' מאירה מהחכמה ובינה.

בדוכתא אחריתא. כלומר ע"ד שאנו אומרים בעלמא קנאת סופרים תרבה חכמה כמו כן הכא שייך המאמר ההוא. בגין דאית ספר בינ' וספר מלכות הקנאה שביניהם גורם שהחכמה תרבה השפעת' להאיר לשתיהם בהשואה. (כד קא חזי) [כדקא חזי] שהרי נענש. עריין דאימא וברתא. כלומר כמו שהנושא שתי אחיות פוגם בתרין עלמין אילין כך מי שנושא אימא וברתא ג"כ פוגם בהם שכן הנה נק' אמה ובתה כדמפרש ואזיל.

לית ליה חולקא לעלמא דאתי שהיא הבינה עה"ב דלעילא. ולית ליה חולקא במהימנותא. מלכות יען גרם לעילא סוד ערי' ולתתא ערו' כנזכר:

ת"ח כי יעקב בחר לו י"ה רזא עילא' לעילא. כשלקח את לאה שהיא כנגד הבינה ואז הי' נק' יעקב ולא ישראל יען לא נקשרו העולמות יחד מלכות בבינה אמנם אחר שנשלם ונשא את רחל שהיא כנגד המלכות ונק' ישראל:

כדין לסגולתו כלומר אז נכלל ונקשר במלכות הנק' סגולת מלכים כנז' בתיקונים ואז נטיל כלא. ואשתלים בכלא ושיעור הכתוב כי יעקב בחר לו יה אימתי איקרי יעקב כשבחר לו יה לייחד ביניהם בין חכמה ובינה בסוד הדעת ואימתי נק' ישראל כשנטל סגולתו מלכות. ומעתה נפקא לן פירושא דויקחו לי תרומה [לי] היא הבינ' כנז' בר"מ סיף פ' בא אל פרעה תרומה היא המלכות הרי חיבורא דתרין עלמין הבינ' והמלכות ולא יעבור על איזה עבירה כדי שלא יפגום ביניהם ח"ו. י"ס דגרסי:

בטש מה דלא בטש נהיר ביה וגו'. ה"ג נהירו בנהירו עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון והוא נטיל לחולקיה ישראל וגומר וזהו ויקחו לי ישראל תרומה לחלקם שאני עליהם לשר ולא לשרים איהו דחילו ואמתני תקיפא וגומר פי' למלת איומה עכל"ה:

דף קכז.

וכדין איהו כתיב כי יעקב בחר לו י"ה וגומ' כשבא לומר מעלת יעקב ומרכבתו אמר כי יעקב בחר לו י"ה מורה שאוחז בסוד הדעת בשתי אותיות אלו ומפני שזו מדת מרע"ה שהיה מרכבה אל סוד הדעת לזה אמר כד נפיק ואשתכלל מגו י"ה ירצה מרע"ה תפס בעצם בדעת הנעלם אבל יעקב נטל למטה בסוד הת"ת כד נפיק למטה נאצל במקומו אמנם עכ"ז אשתכלל מגו י"ה כי שכלולו ובניינו מתוכיות שתי אותיות אלו ממה שהדעת מתפשט בין שתיהם ולזה יכול הוא להשלים שתי מדות אלו ולפיכך נשא שתי אחיות שיכול להשלימם אמנם שאר בני עלמא שהם ישראל הנמשכים ממנו אינם יכולים לתפוס אל הבחינה זו ולכך אסורי' בשתי אחיות שאינם יכולים להשלימם ולייחדם שאינם אחוזים למעלה אלא למטה לכך לא אתיהיב לון רשו לסלקא הכי שא"א להם להכלל שם ולתפוס אלא במדה אחרונ' והיינו לסגולתו מקום שיעקב מסגל בו דהיינו אתר דנטיל וכניש כלא ולכך נאסר לכל שתי אחיות ואם יש ישראל אחוזים בספי' העליונות היינו מגו דא נטלין לעילא בסתימו דרעו ירצה הם אחוזים בה במ' לבד אלא שיש כלולים בה ובסתימו דרעו ירצ' שהוא סוד הת"ת הבא אליה ומשפיעה דרך נעלם וכאן הם אחוזים בסוד העלם הת"ת במ' והם במ' ושמים את לבם את הת"ת ומושכים לה שפע והיינו בסתימו דרעו אבל יעקב היה ממש בעצם הת"ת וז"ש אבל לא באתגליא כמו דנטיל יעקב שהיה ממש בעצם הת"ת ובעצם הספירות העליונות.

הה"ד ויקחו לי הוא מאמר הת"ת ויקחו לי שירצו להיותם מרכבה אלי אל יחשבו לעלות למעלה שלא יתפסו מאומ' כי אין מדרגה זו אלא בדורות האבות אלא אם ירצו לתפוס בי ויקחו לי תרומה במ' שהיא תרומ' שהיא מתרוממת להתייחד עמי שם יוכלו להתאחז:
ר' יהודה פתח מה רב טובך וגומר האי קרא אוקמוה דרשו בו החברים אבל רזא דא שר' יהודה מפרש השתא קצתו אוקמיה בוצינא קדישא בפ' בראשית דרגא עילאה הבחינ' והמדרגה העליונה דאיהו רזא דעלמא עילאה היינו הבחינה הנעלמת שבבינה וז"ש רזא דעלמא עילאה אקרי מ"י המורה העלם כנזכר לעיל דרגא דקיימא לשאלא ועוד היא שער החמשים מ"י ודאי דרגא תתאה פי' הבחינה האחרונה שהיא הבחינה הנגלית יותר מהמלכות והיינו או' דאיהו רזא דעלמא תתאה אקרי מה כדמסיק טעמא ותנינן אל תקרי מה אלא מאה והיא הבחינה התחתונ' חדש' המתהו' במלכות למט' שהיא כלולה ממא' וכל המא' שלימות למעל' ממנה שהיא רזא דעלמא תתאה בענין שכוללת עשרה מדרגות שלימות שבמלכות וז"ש בגין דכל דרגין עילאין דהיינו עשר ספי' כולם באשלמותהון כל א' כלולה מעשר הכא אינון.
ותו אמאי אקרי מ"ה כלומר אם אין הכוונה אלא מאה היה לו להיות נקראת מאה אמאי אקרי מ"ה ודא לטעם אחר יש בה והוא להודיעך אע"ג דמשיכו עילא' אתמשך דהיינו שהבינה הנעלמת נמשכת ומתפשטת בסוד חג"ת וגומר עד סוף כל המדרגות עכ"ז לא אתגליא הן אמת שאינו נסתר כהסתר אימא עילא' ומה שלמעל' ממנ' אבל עכ"ז לא אתגליא להגלות ממש אינו מתגל' עד דאשתלים הכא כי גמר האצילות להנהג' הוא עד המדה הזו הכוללת בבחינ' הזאת מאה בחינות הם מאת אדני מושב המשכן והטעם דאיהו אתר בית ועד לסוף המדרגות ואין עוד באצילו' מדרג' למטה ממנה וז"ש סופא דאמשכותא דכלא שאינו נמשך עוד ואם היה מסתתר לא הי' בו גילוי אלא וקיימא באתגלייא והיינו מה כלומר כאן יש דבר מה שאתה יכול להשכיל ועכ"ז נקראת מ"ה המור' בצד מה העלם והסתר שעדיין פי' מלת מ"ה מורה על המתמיה מה ראיתי מה הוא זה אלא שאינו כמו מ"י שמורה על שאלת עצם הענין כל עצמו נסתר עד ששואלים מי הוא זה איזה הוא אמנם עצם הדבר בראה אבל שואלים על מהותו מהו זה ויפול השאלה הזאת על שני עניינים הא' מה חמית כלומר ההשג' עצמ' גרועה כי כמה פנים לפנים מה דאית הב' מה ידעת אפי' במעט המושג אינך יודע בו שום ידיעה כלל שאין השכל מתיישב בו והיינו לא ראיתם כל תמונה המדה האחרונ' נקראת תמונה קצת מהתמונ' ראיתם וכל תמונ' בשלימות לא ראיתם ובג"כ מ"ה דהיינו מ' הנזכר: רב טובך דא הוא יסודא וגומר הענין כי החסד נק' טוב שכולו טוב אמנם היסוד נק' רב טוב שיש בו רוב

טוב וחסד ויש בו דין קצת והיינו רב טוב שהוא היסוד לבית ישראל שהיא המ'. אור קדמא' תחלת צמיחת החסד מלמעלה אקרי טוב סתם: והכא כלילן דכר ונוקבא באו' מ"ה רב טובך שהם מלות מקושרות שאין מלת מה לעצמה אלא נקשרת ברב טובך מורה על סוד ייחוד וכללות זכר ונקבה ואמר דכר ונוקבא כי היסוד נק' רב טוב מצד הת"ת שבו סוד רב חסד מטה כלפי חסד ומשם נמשך רב טוב ליסוד בעת הזווג והיינו או' אשר צפנת בבינה הנק' צפון ומתפשט משם בעת הזווג כמו שאור קדמאה נק' טוב כאו' וירא אלהים את האור כי טוב וגנזו כך אפי' הרב טוב המתפשט למטה אינו קבוע במדה זו אלא אתגניז כגוונא דאור קדמאה דאתגניז ואתטמר שהוא העלם על העלם.

דהכא איהו אומנותא בסוד ייחוד קב"ה ושכינתי' כנז'. אומנותא דכולא כל הנמצא ממדת המ' ולמטה כסא וחיות ואופנים הכל נמצא בסוד זווג המדות האלו. אומנותא דכל עלמא העולמות האלו הגשמיים לא נמצאו אלא מכח הייחוד. אומנותא דנשמתין ורוחין הנמצאים למטה בצדיקי עמו כולם מצד הזווג ונפשין ממ' ורוחין מת"ת ונשמתין מבינה נמשכין למטה באמצעות זווג שתי המדות האלו.

ברזא דא עביד קב"ה עם היות שהבריא' מיוחסת אל הבינה אין הבינה מוציא' בריאת העולם אלא ברזא דא שמזווג סוד רב טוב במ"ה מוציא כלי למעשהו בראשית ברא אלהים תחלה שהבינה יברא העולם ברא את השמים ת"ת ואת הארץ מלכות מפני שהם כלים למעש' העולם באמצעות זווגם:

אתעביד משכנא פרטי אבריו ואתבני הקמתו, לי תרומה ל"י הזכר תרומה מ' ובאו' לי תרומה משתתפות כגון מה רב טובך להורו' על חבורם יחד וז"ש תרין דרגין דאינון חד וגומר ובא להזהיר שלא יפרידו' אלא יקחום מתחברן כחד' והיינו או' מתחברן כחד':

ויקחו לי וגומר ר"ש ור' אלעזר וגומר. היכלא דלתתא היא המ' וג"ע אשר בארץ היא היא בחינת הנק' שכינ' תתא' ואויר ב"ע היא מהמ' דאיהו כגוונא דהיכלא דלעילא בינה והיא היא ג"ע עליון לנשמות. והנה יש גן בינה ויש עדן חכמה אמנם המ' ג"ע תחתון אין בו עדן אמנם המ' והת"ת נותן עדן בתוך הגן כי בבא הת"ת היסוד נכנס אליה ונעש' עדן בתוך הגן וז"ש וקב"ה ת"ת קארי ליה גנתא דעדן על ידי שנותן עדן בתוך הגן ומתעדן הגן ואז הצדיקים מתעדנים.

דאיהו נטע ליה וגומר הענין שאין אורות עליונים מתגלים אל הת"ת ואין הברכה מצויה בו אלא בחברת המ' כשהוא משפיע במ' כאו' השרוי בלא אשה שרוי בלא ברכה וכסופא דיליה כשהוא כוסף לעלות אל הספי' המליונות אינו עולה אלא באמצעות המ' לאשתעשע ביה היינו סוד הזווג עם המלכות באמצעות הצדיקים שהם מקשטים

השכינה: נשמתין דצדיקייא וגומר הם ג' מיני נשמות הא' הם אותם שעדיין לא באו לעולם והם עדיין דקים שלא לבשו עדיין לבוש הגוף ולבוש מעש' המצות וכנגד אלו אמר אינון צדיקייא דתמן כולהו קיימין ורשימין בגווה רשימה מועטת מצד דקותם כנזכר ויש מין ב' אותם שירדו לעולם ומתו וכנגד אלו אמר אינון נשמתין דלית לון גופין בהאי עלמא כולהון סלקין אחר פטירתם ומתעטרן תמן. ויש מין ג' אותם שעדיין עומדין בעולם הזה שיש להם דיוקן חקוק בסוד פרגוד ומשם שואב רוחניות הצדיק בהיותו בעה"ז. וכל א' כפי מדרגתם אית לון דוכתין למחמי וגומר והענין שהם למטה במ' ובסוד השעשוע הם נהנים מאור הבינה וז"ש לאתענגא גו ענוגא עילא' והוא סוד עדן נהר גן ענ"ג והיינו נועם ה' ומתמן בהיותם למט' אתמליין מלמעלה מכל כסופין דנהרי אפרסמונא דכיא כדמסיק. **אפרסמון דא היכלא** היא בינה עילאה מצד עצמה טמירא מצד החכמה גניזא מצד הכתר. **אפריון דא היכלא דלתתא** מ' ולא נקרא אפרסמון דלית ביה סמך שהיא נקראת סוכת דוד הנופלת לבנה אין לה אור וענין הסמך הוא אור העליון הת"ת המאיר בה והבינה אינה צריכה אור מזולתה שהיא אור החמה וז"א עד דאתסמיך מגו היכלא עילא' ע"י הת"ת ובג"כ את סמך סתים מכל סטרוי שהיא בבינ' שהיא נעלמת כגוונא דא #מ מם סתומ' מכל פינותי' כסמך אמנם אינה מתעגלת אלא מרובעת שמורה על היות' רביעא על הבנים אמנם עדיין סתומה ולא השפיעם וז"ש אלא בשעתא דסתים ואתגניז בגויה דהיינו החכמ' בסוד הדעת מסתתר בתוכה והיא מסתלקת ונקשרת עם החכמ' בסוד הייחוד העליון ולכך אינ' מרובעת שאינה יושבת וז"ש לסלקא לעילא. ובשעתא דהדרא שהיא מלאה מאור החכמ' ובא לישבע לבניה קודם שתשפיע וז"ש דהדרא ויתבא על בנין דלתתא שהם חגת"ם כדי להניקם כדין איהו קיימא בדיוקנא דאת מ"ם שמורה רביעא שהיא מרובעת על ד' רגלי המרכב' סתימא דעדיין לא השפיעה. ואמנם כאשר כבר התחיל להשפיע והיא פתוח' היא מ' פתוח' והיינו מ"ם של אפרסמון ולא חש לפרש דממילא משתמע ועל בחינות אלו שבבינ' נקראת אפרסמון וז"ש וע"ד איהו אפרסמון. מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג וכדין כתיב כי יעקב בחר לו יה כד נפיק ואשתכלל מגו יה ישראל לסגולתו. שאר בני עלמא וגומר כלומר אחר שהוא"ו הזה שהוא יעקב. אתחבר בההוא עלמא סתימאה. בינה כדין כתיב כי יעקב בחר לו יה כלו' ואימתי יאמרו עליו דבר זה שיעקב בחר בו יה חו"ב כד נפיק ואשתכלל מגו יה. והנה יעקב זה הוא יעקב ממש יען כי הוא זכה להתקשר בת"ת וכשת"ת עולה למעלה לייחד החו"ב איהו הוא וזהו כי יעקב הוא לבדו בחרו יה לייחד בין שניהם אמנם ישראל דהיינו שאר כללות ישראל אין

להם מעלה כ"כ לעלות אל י"ה דהיינו חו"ב וז"ש לסלקא הכי אלא לסגולתו אתר דנטיל וכניש כלא דהיינו מלכות כנזכר שנק' סגולה ע"ש שמסגלת ואוספת כל האושר העליון באוצרותי' וז"ש דנטיל וכניש כלא וי"ס דגרסי כד נפיק (מ"ו) [ויו] ואשתכלל מגו י"ה. ומגו דא מלכות כי היא כוללת כל המאורות העליונים יוכל להשיג לעיל בכוונת הלב וז"ש בסתימו דרעו הה"ד ויקחו לי תרומה. כלומר ישראל רוצים לקחת לי דהיינו בינ' כנז"ל א"א כ"א ע"י התרומ' מלכות וכיצד יקחו לי בכוונת הלב וז"ש מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי כלומר תקחו אותי ע"י תרומתי ולז"א הה"ד כלומר השתא ניחא דאצטריך מלת לי לאשמועינן דלקיחת לי הוא ע"י התרומ':

אוקמוה בוצינא קדישא (וגומר) [גו] רזין עילאין רשב"י ע"ה פי' הפסוק הזה בדרך הספי' שהם רזין עילאין. דאקרי מי. בינה. רזא דעלמא תתאה. מלכות איקרי מ"ה ואין כוונת מה כדרך השואל מה זה דא"כ מה בין מ"י למ"ה אלא ותנינן א"ת מ"ה אלא מא"ה שכל עשר ספי' שכל א' כלולה מעשר הם מתגלים במלכות (ובבינה) [נ"ל שצ"ל ובבחינ'] זו נק' המלכות מה וז"ש:

באשלמותהון. פי' במלואותם. ותו אמאי איקרי מ"ה כלומר מלת מה כפשוטו עד דאשתלם הכא במלכות. ה"ג קיימא לשאלה מה וגומר.

מאי חמית מאי ידעת כלומר הבדל גדול יש בין מ"י למ"ה שמ"י הוא נעלם מאוד כמו מי איפוא מי פלג וגומר מי יכין לעורב אמנם מלת מה מורה על דבר שכבר הוא לפניך אמנם אינך יודע מה הוא כמו כי לא ידעו מה הוא וכיוצא לכך כשנאמר מה על המלכות הוא על צד ההשאל' הגם שבו נתגל' המציאיות מ"מ הם נעלמים כבתחל' וזהו מה חמית מה ידעת שאין בה השג' כלל ובגין כך מה כו' פי' על צד זה נאמר מלת מה בפסוק זה להורות על המלכות שאף אם נמשכו בה כל המציאיו' והיא מדה נגלית כנראה שהיא מושגת לכך נאמר בה מה אין בה השגה כלל. רב טובך דא איהי יסודא דעלמא. פי' יסוד כמשמעו שנק' רב טוב כי החסד נק' טוב סתם וזהו רב טוב כדמפרש ואזיל ע"ש שהיסוד כולל כל טוביות הספי' כלם נמשך אליו ולא [ולו] נקרא רב טוב. ה"ג אור קדמאה איקרי טוב סתם. והכא כלילן דכר ונוקבא כחדא. כלומר הכא בהאי קרא כלול דכר ונוקבא מה. נוקבא. רב טוב. יסוד סיומא דגופא דדכורא איהו ה"ג:

דהאי אתגניז כגוונא דאור קדמא' פי' הא יסוד נגנזת אורו בזמן הגלות כנזכר בפ' תרומה דף קס"ו ואין העולם מתקיים אלא בסוד הספיחים. דהכא איהו אומנותא הכא בהאי יסוד נעש'.

אומנותא דכל עלמא כל ההנהגות הן לטב הן לביש מהכא נפקין וכן תוצאות הנשמות ורוחות ודוק שלא אמר ונפשין יען דנפשין נפקין ממלכות.
ורזא דא בראשית שהוא היסוד ראשית עלמא דדכורא מלתתא למעל' בכחו ברא אלהים מלכות את השמים ואת הארץ התחתונ':
לי תרומה תרין דרגין דאינון חד. לי' יסוד תרומה מלכות. א"נ כאלו אמר ויקחו ליו"ד דהיינו יסוד תרומה מלכות שיתחברו יחד:
אבל אפריון דא היכלא דלתתא מלכות. דאיהו כגוונא דהיכלא עילאה. בינה (שזה נק' אפריון) [שהוא נק' אפרסמון] אותיות דדין כאותיות דדין זולת שבמקום (המם) [הס"מ] שבאפרסמון נכנס י' באפריון כדמפרש ואזיל. וזהו כגוונא וגומר. וקב"ה בינה כדלקמן קרא לי' וגומר. דאיהו נטע לי' נטע בה כמה נטיעות כמה מציאיות וכמ"ש ויטע י"י אלהים גן בעדן מקדם נז' שם מלא שהוא בבינה שנטע אותו הגן להיות לו לגן שעשועים:
אינון נשמתין דלית לון גופא בהאי עלמא כלומר שאין להם גוף בחיים חיותם אלא שכבר נסתלקו מן העולם אלין מתערין תמן וגומר. אמנם אינון נשמתין דאית לון גופא בהאי עלמא אילין יהבי ריחא מצד מעשיהם הטובים ותורתם ונטלי ריחא וגו' כדמפרש ואזיל. מ"מ השעשוע נעש' בב' הנשמות הנז' והכי איתא בפ' לך לך דף פ"ב.
דאיקרי נועם י"י כמ"ש בפ' מקץ קצ"ז ובפ' וארא ל"א והכא משמע שבהיותם בג"ע תחתון מלכות מתענגים בראותם נועם עליון בינה. ותמן אתמליין. בהאי אפריון. אפרסמונא סתם הוא בבינה. אמנם אפרסמונא דכיא. הוא בכתר שהוא טהור ונקי מן הדין מש"כ בבינה דדינין מתערין מינה. דא היכלא עילאה טמירא גניזא. ה"ג והיא הבינה **דלית ביה סמ"ך** כלומר אות סמך כמו שיש במלת אפרסמון עד דאסתמיך מגו היכלא עילאה פי' עד שימשך סמך האור והשפע מהבינה שהיא אפרסמון שיש בו סמך אליה ובגין כך את סמך איהו סתים להורות שהיא רומזת על הבינה שהיא נעלמ'. כגוונא דא ס' סתימא כלומר גם המ"ם סתומה היא סתימא מכל סטרוי ורומזת בבינה בסוד ס' דלמרבה המשרה. א"כ מה בין האי להאי. אלא בשעתא דסתים ואתגניז כשהבינ' מתעלמ' ומסתתרת גו נקודה עילאה. בתוך החכמה להתעלות שם לשאוב שפע אז הבינה קיימא בדיוקנא דאת סמך כעין שק גדול ופיו עגול פתוח לשאוב בשופע וז"ש קיימא בדיוקנא דאת סמך. ובשעתא דהדרא ויתבא רביעא על בנין לתתא ה"ג לתתא בלא דלת ופירושו כשחוזרת הבינה מלאה כל טוב מאור מופלא ומרבעת עצמה על ו"ק שהם בני' וחופפת עליהם:

כדין איהי קיימא בדיוקנא דאת ם'. מרובעת להורות שמשפעת שפע רב ברחמים לכל דל"ת הנהגות וכלם משתתפות ברחמים ואז מתרבעת עליהם ומעלמת ומסתרת מקצתה בתוכם כעין התרנגולת החופפת על בניה וקצתה מתעלמת ביניהם וז"ש רביעא על בנין וגומר סתימא לגו והם ארבעה הנהגות חגת"ם עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכז:

ודא איהו אפריון יר' אמנם היכל התחתון ג"ע תחתון מדת המ' נקראת אפריון אמנם כיון שאין בה שתי בחי' שהם ס"מ היה ראוי שתקרא אפרון אות י' שבה מה עניינה לז"א ובאתר תרין אתוון ס"מ קיימא י' והענין שהמ' מהקשטת מתוך הבינה מתדמה אלי' בכל האפשר ולכך מה שנטל' המ' ע"י היסוד מהבינ' מסיד ס"מ הוא י' והטעם דאינון מאה ברכאן דהיינו סוד השפעת הדעת בו' קצוות עם היות שמסתלק ממנה עכ"ז מברכין אותה ששים ברכות וז"ש שתין לקבל שית סטרין דנפקי שמשפיעם הבינה ביסוד אות ברית דהיינו י' וברכות לראש צדיק והוא נוטל ברכות אלו. הנעלמות וכן הוא נוטל אחר כך ארבעים ברכות מסוד ד' סטרי עלמא שהם חגת"ם שמתמצאים שם בבינה ועם היות ששתי מציאיות אלו כשהיא ס' אינה מ' סוף סוף אשלימו למאה והם מאה ברכות שמציאות הברכות לעולם בה ואת יו"ד שביסוד אשלים למאה דהיינו היוד במלוא' מהברכות י' פעמים י' דהיינו שתי יודי"ן נכה זה בזה יעלה מאה והיינו שהיא מתדמת קצת לאימא ע"י היסוד:

וע"ד דא אפרסמון וגומר ירצה במה שפי' שסוד אפרסמון הוא ס' סתימא מכל סטרוי מפני שהיא נקשרת למעלה עם החכמה בסוד הדעת נמצא שהיא נעשת מאה ברכות מסוד הכתר העליון ודא אפרסמון ודא אפריון אינון נהרי דנפקין מאפרס' דא דהיינו סוד הכתר אפרסמונא דכיא דקאמר לעיל או אפשר דהכי קאמר ועל דא במה שייחס אפריון שהוא תלוי באפרסמון מפני שמ' וס' הם מאה וכן עולה יו"ד א"כ נמצא שאפריון זה בכלל אפרסמון ומאה אלו ואלו הם נהרי אפרסמון ויתייחסו הברכו' כלם אל אפרסמון כדי שיתייחס ויצדק אומרינו הצדיקים למט' נהנים מסוד אפרסמון עליון כמציאות אפריון למטה מפני שסוד אפריון הוא הוא אפרסמון כנזכר:

ונשמתין עילאין דלית לון גופא היינו אותם שנסתלקו מן הגוף ומתו ואלו יכולים לעלות לג"ע עליון שכבר נחו במנוחה עליונה ולכך ינקין בג"ע של מעלה מההוא נהירו דנפיק מאינון נהרי אפרסמונא דכיא שאפרסמון היא עצם הבינ' ונהירו יוצא ממנ' אל סוד הכסא דאימא מקננא בכורסיי' ומתענגי בסוד "עדן "נהר "גן שהם ג' ראשונות שבבינה. ונשמתין דסלקין וגומר והיינו הנשמ' המסתלקת בעת השינ' ואז היא עולה לבין הנשמות

הקדושות בג"ע של מטה ואינה יכולה לעלות לג"ע של מעלה מפני קשרן בגוף וזהו שדקדק דאית לון גופא או דלית לון גופא שהגוף הוא המונע ולכך סלקין מעולם זה התחתון אל ג"ע של מטה לבד שהוא מקום אשד נחלי המ' ג"ע תתאה ולכך ינקין מההוא נהירו דאפריון דא ומפני עסקם בכל יום בתורה ובמצות ובלילה עולים יהבי ריחא שהוא סוד התעוררות אל הזווג ונטלי מההוא ריחא דאשתאר וגומר ירצה אחר שהת"ת בתחלת הליל' הוא מסתלק מן המ' ומתעלה לג"ע העליון כנזכר בפ' ויצא ולזה כשהם עולים בעת השינ' אינם משיגים הת"ת והייחוד שכבר נסתלק וגם ייחוד חצות הליל' כבר נשתלחו משם מפני שאין צדיק בחיים שלא ימסרו לו נשמתו בחצות לילה כדי שיעסוק בתור' נמצא שאינם משיגים אלא דוקא המלכות באותו ריח הת"ת הנשאר לה אחר שהוא מסתלק והיינו ריח שדה אשר ברכו ה' ביום בעת הייחוד: וכלהו קיימי בההוא גנתא והיינו שגם הרוחות לנשמות המסתלקות הם שם והנשמות באות ג"כ עם הת"ת בחצות לילה בסוד והשביע בצחצחות נפשך שתרד הנשמ' להעלות הנפש ורוח בימי שבתות וי"ט אלא שאפי' בהיותם שם נהנים מסוד אפרסמון ואלו אינ' נהנים אלא מסוד אפריון ריח לבד והיינו או' וכלהו קיימי בההוא גנתא ויהיה זה מחצות ואילך או בסוד הרוחות לבד או בסוד הנשמות בי"ב חדשים ראשונים שאינם עולות לג"ע העליון וע"ז אמר וכלהו קיימא בההוא גנתא בין אלו ובין אלו.

עשה לו לגרמיה וגומר להנאתו בייחודו שהוא משתעשע בו ועתה יכלול במלת אפריון עצם המדה והצדיקים אשר בתוכה שכל התחתונים כלולים בה והיינו דמתרץ בגין דהאי אפריון וכל אינון נשמתין דצדיקייא כלהו קיימי מפני שהצדיקים הם קישוטיה והם מ"ן דאושידת וז"ש כלהו קיימי לאשתעשעא קמי דקב"ה ולא אמר לשעשועא דקב"ה אלא לאשתעשעא מפני שטעם שעשה לו האי אפריון הוא להטיב למטה שטובתו ושעשועו להטיב להם ומטיבין לו מה שאינו מושג אליה' ולז"א כלהו קיימי לאשתעשעא קמי קב"ה הם משתעשעין לפניו והוא מתעדן במה שהם משתעשעין מפני שעדונו להטיב לטובים ונמשך לו שעשוע מה שאינם משתתפים הם בו.

המלך שלמה מלכא דשלמא דיליה על הת"ת קאמר ולפעמים קאמר הכי על החכמה. ולא אתבני האי אפריון דהיינו מלכות ובניינו הוא בהיות המדות העליונות נראות בה ונכללות בה וז"ש אפריון עשה לו דהיינו מציאות עשיה חדשה ובנין ושכלול מעצי הלבנון אלין שית יומי בראשית פי' שש קצוות העולות ונאחזות עד החכמ' הנק' ראשית משם כחם בסוד ל"ב נתיבות חכמה והם קרובים אל מקורם מפני שהם פועלים כל א'

וא' במ' ממשל רב וז"ש מסדר בהאי אפריון סדורא דאתחזי ליה וסדרו של זה אינו כסדרו של זה אלא סדורא דאתחזי ליה כדמפרש ואזיל סדריהם:

סדורא קדמאה אתנגיד מסטרא דימינא בכולם כתוב אתנגיד חוץ מיום ו' שהוא ביסוד והסדר נעשה במ' בלי המשכ' מפני שהם קרובים יחד אמנם בעליוני' שייך להמשך למטה להתקרב אליה לעשות בה שמושא ואו' מסטרא דימינא יר' ת"ת מגביר החסד שבו לשמש בצד החסד כי אין ייחוד וזווג אלא בת"ת: אור קדמאה דאתגניז ועם היות שנגנז לבנות האי אפריון באותו האור הגנוז היה כדי שימצא בה סוד האור הגנוז מעין אותו האור ממש ואעפ"י שהוא גנוז בבינה החסד נסתלק אל שרשו ושאב משם מציאות האור הזה הגנוז לפעול בו שמושו באפריון וז"ש דאתנטיל מסטרא דימינ' לבתר זמן העיבור אפיק ההוא אפריון חד דיוקנא כגוונא דאור יהי אור פי' יהי ויתפשט אור שבחסד הגנוז בסוד הבינה למט' אל המ' לעשות בהאי אפריון שמושא ויהי אור אחר שנעשה השמוש הוציאה דיוקן באותו האור ממש הויה חדשה ויהי אור:

סדורא תנינא וגומר פרישו דמיא בנגידו דאשא תקיפא הענין כי החסד אור והם ה' פעמים אור נזכרים בפ' ואח"כ מתגלים ה' אורות והם נעשים ה' פעמים מים ביום ב' שלא יגמר מעשה יום א' אלא ביום ב' כדמפרש לקמן וז"ש פרישו דמיא התפשטות מהימין ומצד הגבור' עצמה בנגידו דאשא תקיפא והיינו צד הדין ועד עתה לא היה שם הבדלה ולזה הגבור' נכללת בחסד ולכך נמשכה בשתי כחות כח החסד וכח עצמה ועכ"ז לא נשתתף החסד בשמוש זה שלא נאמר בו כי טוב וז"א ואתנטיל מסטרא דשמאלא שהימין לא סייע שם. ואפריש ירצה לא זרע והשפיע המים והאש עפה א' כשהיו למעל' אלא השפיע שתי טפות טפה א' כל כח המים שמצד החסד שהיו בו והאש שמצד עצמו טפה שנית וז"ש ואפריש בין מיין דבסטר ימינא וגומר לבתר אפיק וגומר חד דיוקנא כגוונא דיליה לא כאות' הבחינה שהגבורה כלול' בחסד אלא כאות' הבחינה שהיא נבדלת ועוש' הבדל בין מים למים מי החסד ומי הגבורה שהם אש שורף והיינו רזא דכתיב כי תחל' נאמר ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים והיינו דיוקן הזכר עצמו שעש' בעצמו הבדלה ובאותו דיוקן כתיב בפסוק פעם שנית ויבדל בין המים וגו' והיינו ממש כענין יהי אור ויהי אור כדפי'.

סדורא תליתאה וגומר אתנגיד וגומר והוא משתי צדדים שכך הת"ת כולל ימין ושמאל שמים אש ומים. חד יומ' תליתא' הענין שעם היות שבסוד בריאת השמוש הכתוב בפרשה אין ענין שיורה על היותו כולל ימין ושמאל עכ"ז חד יומא תליתאה מצד היותו יום ג' יוכרח הענין וז"ש דעביד שלמא בעלמא כי בהיותו יומא תליתאה מורה שאוחז

בראשון מצד א' ובשני מצד אחר ולז"א דעביד שלמא ועוד כי הכל תלוי בו ביום השלישי כי עיקר בעלה דמטרוניתא הוא הת"ת וז"ש ומתמן אתמשיכו אבין לכולא שאינם מוציאי' פירות בסוד הייחוד בנקבה אלא ע"י הת"ת שהוא בעל הבית וזה אינו צריך עאל בההוא אפריון כנזכר בקודמין אלא הוא המתייחד תמיד כדרך איש ואשתו. וז"ש ודא עביד שמושא בהאי אפריון ואין שמושו בהשאל' ע"י היסוד כי הוא המוציא היסוד אבר הזכר לשמושו וז"ש ואפיק זינא לזיניה דהיינו ועץ פרי עושה פרי אשר זרעו בו ביסוד להשפיע למלכות והיינו זינא לעובדין סגי' וז"ש למינן וכל אותם העובדין הם דוגמא של מעלה וז"ש זינא דאתחזי ליה שנא' שהוא עץ ודאי וכמוהו דשאים בשנוי מועט וכמו שהוא ת"ת כולל פארות וענפים בחינות שונות כך היתה הוייתו דהיינו דשאים ועשבים ואילנין והיינו חילין כחות ומרכבות ותחלה בו בעצמו ואח"כ באפריון והיינו כפל הכתוב ותוצא הארץ ונודע שבבא הת"ת אל המ' היא מתחקקת בצורתו ממש וז"ש ואשתאר דיוקניה תמן ואפיק זינא ההוא אפריון כההוא גוונא ממש שהוא בה בדקות מוציא' היא מציאות שני מתגל' והיינו ותוצא הארץ:

סדורא רביעאה הוא הנצח שהוא רגל ימין של הת"ת ועליו עקרו ולזה נק' יהו"ד צבאות והמלכות בהוד ולזה תליית הת"ת שמש ודאי ביום רביעי שהוא הנצח וכל ענינו לאנהרא נהירו דשמשא אור הת"ת המתפשט ולא שהיה מיעוט הירח מצדו כי המיעוט מצד שמאל אלא המיעוט מצד המ' מעצמה וז"ש לאנהרא להאי אפריון גו חשוך דיליה. ועאל ביה לא לזווג אלא לאנהרא לאור דשפע ומזון שהנצח הטיל בה אור לבד והיה תלוי עד בא ההוד יומא חמישאה שאז נגמר מעשה יום ד' שאין הויה פחות משניהם יחד דקיימא לן נצח והוד תרי פלגי אינון ולפי זה ימצא שאין מציאות הנצח במ' כיון דלא עביד שמושא לז"א שאינו כן אלא דאפיק ההוא אפריון כההוא גוונא ממש דההוא נהירו ירצה כאותה הפעול' וההאר' שהאיר בה נתחקק בה מציאותו והוציאו כדמותו בצלמו ואינו גריעות בה שכל עצם המדה אפי' בשרשים העליונים כך הוא מציאותם וז"ש דההוא נהירו חד מאינון עצי הלבנון שכל מציאותו כך הוא פלגא עד שישתלים בחבירו. מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו נר"ו כתב. ונשמתין עילאין דלית לון גופא וגומר** הענין כי ודאי שלא יש שום נשמה שאין לה גוף כי לא לתהו בראה אמנם הענין כי הנה הקב"ה ברא כל הנשמות בששת ימי בראשית ואח"כ בכל דור ודור באים דור א' מהנשמות וזהו סוד דור הולך ודור בא והנה אותם הנשמות שעדיין לא באו לעולם אך עתידים לבא בודאי כנזכר הנה הם יונקים מאפרסמון והנשמות שכבר באו והלכו באופן דאית להו גופא בהאי עלמא הם למטה באפריון בסוד צרור החיים היא המ' בהיכל לבנת הספיר: אבל האחרות הם למעל'

בהיכל אהב' ששם מדת החסד והוא הנהר הראשון מכל נהרי אפרסמון ושם יושבות הנשמות שעדיין לא באו בעה"ז כנזכר בפ' פקודי רנ"ג ע"א או יאמר כי כשהגופות אינם כלים אין הנשמו' יכולות לעלות למעלה אל צרורא דחיי ג"ע העליון דגופא דילהון לא נרקב עדיין ולכן נשאר לתתא בהאי אפריון. אבל הנשמות שכבר כלו גופם ונרקבו הנה הם זוכות לעלות אל עונג העליון להתענג שם בג"ע העליון או יאמר והוא כי לעולם אין שום נשמה עולה למעל' ממ' אבל ההפרש הוא דאלין מתענגי מההוא נהרי דאפרסמון מעדן ומאפרסמונא דכיא ואלין מאפריון אבל כולהו קיימי בהאי גנתא דאקרי שדה אשר ברכו ה'. חד דיוקנא כגוונא דהאי אור נ"ל כי אלו הדיוקנין שהוציא האי אפריון הם ו' קצוות שבמ' או יהיה חוצה בעולם הבריא'. סדרא ג' אתנגיד מסטרא דשמאלא ר"ל כי עיקר זווג ת"ת במ' הוא ע"י השמאל המעורר הזווג. או נ"ל להיות טעות וצ"ל מסטרא דשמשא. ואשתאר דיוקניה סוד שימני כחותם וגומר ואתנהיר נהירו דשמשא פי' הוא הנצח דאתנגיד מצד הת"ת והנצח אקרי שחר. ולא עביד ביה שמושא עד יומ' ה' הענין הזה יובן ממ"ש בהיכלות פ' פקודי כי אין הנצח היכל בפני עצמו וכן אין ההוד היכל בפני עצמו כשאר הספי' אמנם המקום הנזכר ירכין הוא היכל א' והוא כלול מנצח והוד וכן הנק' חמוקי ירכיך הם בהיכל אחר כלול מנצח והוד ולא תמצא כן בשאר הספירות ולכן נקראו שחקים כי הם כלולים כא' זה בזה וז"א ולא עביד שמושא עד יומא חמישא' וגומר ולכן נק' תאומים בפ' פנחס דף רל"ו ע"ב וע"ש והפי' כי צריך השפע להתבשל בתרי ביעי ומי שאין לו אלא א' אינו מוליד ולכן אשתתף נצח והוד למעבד שמושא. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג ובאתר תרין אתוון ס"ם קיימא י' ברזא דברית וגומר פי' במקום ס"ם שבמלת אפרסמון יש באפריון י' שבשאר האותיות הם שוות והוא סוד הברית הכולל מאה ברכאן שהם סם שהם שתין וארבעים וז"ש. דאיהי זמין לנטלא כלא וגו'. שיתין לקביל שית סטרין פי' ששים ברכות מצד שש קצוות כל א' כלולא מעשר שיצאו מאת ס' בינה ארבעים ברכות אחרות לתשלום מאה ברכאן לקבל ד' סטרי עלמא שהם דרום חסד וגומר כנז"ל.

וע"ד דא אפרסמון ודא אפריון. שניהם שוין. ה"ג אינון נהרין נפקין מאפרסמון דא וגומר. ונשמתין דאית לון גופא וגומר ה"ג ונטלי מההיא ריחא דאשתאר ביה בההוא חקלא כד"א כריח שדה אשר ברכו י"י וכלהו וגומר ובזה תבין טעם למטתו של אלישע שהית' מעלה ריח ג"ע דאיתא בריש פ' בשלח מהיכן היית' מעל' ריח ג"ע. אילין מתענגי לעילא. הנשמות שנסתלקו מן העול' מתענגי בענוגא דנועם י"י לעילא בהיותם שם בההוא (אפריון) [נ"ל שצ"ל אפרסמון] ואילין שעדיין בחיים חיותם מתענגי לתתא מריח

מעשיה' דיהבי חוזרים ונוטלים ריח ג"ע לבדו ולא נועם י"י לאשתעשע בהו קב"ה. מלכא דשלמא דיליה וגומר בינה נק' מלך שהשלום שלו שהוא ת"ת שלו והכיפריש לה בזוהר שיר השירים.

דא מלכ' משיחא מלכות. ודא עלמא דדכורא הבינה נק' עלמא דדכורא בערך מה שלמטה ממנ' כנזכר בפ' ויחי דף רמ"ו ובריש פ' שמות.

איליין אילנין נטיעין פי' אותם עצי לבנון קודם שנעשו עצים היו נטיעות נטועות בתוך הבינה. ושתיל לון באתר אחרא. במקומן ואחר שנשתלו וגדלו.

נק' ארזי לבנון כד"א ארזי לבנון אשר נטע פי' ישבעו עצי י"י שהם נק' ארזי לבנון אשר היו מתחלה נטיעות קטנות וזהו אשר נטע ע"ד גדיים נעשו תישים וגומר. אילין שית יומין דבראשית. פי' שגם בחכמה היו מושרשים אלו הו"ק וזהו בראשית בר"א שי"ת כנזכר בתיקונים. סדורא דאתחזי לי'. דומה לו ממש כדמפרש ואזיל:

סדורא קדמאה אתנגיד מסטרא דימינא ה"ג. והענין כי בכל יום ששת ימי המעשה שולט ספי' אחת. הא כיצד יום א' חסד יום ב' גבורה יום ג' ת"ת יום ד' נצח יום ה' הוד יום ו' יסוד יום שבת מלכות ולזה מוציאין ס"ת ומרבים תחנונים ביום ב' וה' ששולטים גבורה והוד בעלי הדין. והנה בכל יום נעשה ייחוד למעלה אמנם אינו שוה היחוד שנעשה ביום ב' כיחוד שנעשה ביום א' כי ביום א' נעש' היחוד בין ת"ת ומלכות מצד החסד שגובר ביום ההוא יותר משאר הימים ומצד אותו מציאות הפרטי נעש' במלכות מציאות שני מלבד הייחוד הכולל ומוציא ההוא אפריון חד דיוקנא כיוצא בו דומה אל החסד כמ"ש בס"ד. וכיוצא בזה ביום ב' מצד הגבורה וההקש ע"ז בשאר הספי' עד יום השבת שאז נעש' יחוד נפלא כולל כמה מציאות וכמה ענפים אחרים כמ"ש בסמוך ודבר זה חוזר חלילה בכל שבוע ונמשכים מאלו היחודים רב טוב ושפע ורוחין ונשמתין לעולם ולזה נק' סדורא קדמאה. סדורא תנינא להורות על הסדר הנהוג בכל יום ויום וחוזרין חלילה. ועכ"ז אין לך יום שיהי' דומה לחברו וזהו לשון סדורא ע"ד משארז"ל סדורות ובאות וגומר זהו כללות השמועה. אמנם התכת המלות אמר אתנגיד הוא המשכה. הנמשכת שאינה נעתקת ממקום המשכת' אלא הולכת ונמשכת: ונשארה מציאותה חקוקה בכל המקומות שנמשכת בהם ולזה לא אמר נפיק וז"ש בסמוך דאתנגיד ואתנטיל ר"ל נמשך ונוסע מסע אחר מסע ובכל מסע נשאר מציאות אות דיוקן חקוק בה **מסטרא** דימינא אור קדמאה. שסוד החסדים אל הימין וביום הא' סוד החסדים שבו התחיל בנין העולם. ע"ד אמרתי עולם חסד יבנה והזכיר אור קדמאה שכן ביום הראשון נברא האור והוא אור

שבספי' החסד היא המתגלה וגוברת ביום א' וכשנכנס בהאי אפריון מוציא אור אחר כיוצא בו כדמפרש ואזיל.

ועאל בהאי אפריון על ידא דיסודא חד מדלא קאמר על ידא דיסודא סתם אפשר לומר שהחסד בעצמו כשמכניס (בההאי) [נ"ל דצ"ל בהאי] אפריון אותו מציאות הנמשך ממנו הוא ע"י היסוד שבה דהיינו יסוד שבחסד. ה"ג אמאי כתיב ויהי אור. אלא ההוא אור אפיק וגו':

סדורא תנינא אתנגיד מסטרא דשמאלא וגומר. זהו מציאות ייחוד פרטי הנמשך מהגבורה מבחי' הבדל (הימים) [אולי צ"ל המים] שנעשה ע"י האש החזק אשר בה מלבד הייחוד הכולל כנזכר וז"ש פרישו דמיא בנגידו דאשא תקיפא שמפני תוקף הגבורות החולקות עם החסד נעשה רקיע בתוך המים ויהי מבדיל וגומר והיינו סוד המחלוקת שבין ימינא ושמאלא כנזכר בפ' בראשית דף ח' ועאל בהאי אפריון ועבד ביה שמושא בודאי שהוא ע"י יסוד שבגבורה כנזכר לעיל ולא חש להזכירו שסמך על הקודם.

ואפריש בין מיין דבסטר ימינא ובין אינון מיין דבסטר שמאלא. מינה ובה יש סוד מיין דמסטרא דימינא ומיין דמסטרא דשמאלא כגוונא דלעיל' וע"י ההוא שימושא אפריש בינייהו:

סדורא תליתאה אתנגיד מסטרא דשמאלא ומסטרא דימינא חד יומא תליתאה וגומר. ה"ג זהו מציאות ייחוד פרטי שמתגלה על הייחוד הכולל שמתייחד הת"ת עם המלכות מלבד זה מתגלה במלכות מציאות שני זה מהת"ת עצמו והיא מציאות שנמשך מתרין סטרין מימינא ומשמאלא בסוד שמים אש ומים והוא מטיל שלום ביניהם וז"ש דעביד שלמא בעלמא ומתמן אתמשיכו איבין לכלא. להיות מציאות זה נמשך מן החסד ומן הגבור' ומן הת"ת לכך נמשך הפרי הדומ' לכלם וז"ש ג"כ בסמוך ואפיק זינא לזיניה זינא לעובדין סגיאן וכל דשאין ועשבין ואילנין וגומר דינא דאתחזי ליה הכא נקט האי לישנא דאתחזי ליה לפי שההויות האלו הנמשכים מסוד הת"ת שהוא גופא כולל כל הסדרי' הם דומים דומה בדומה בעצם עד שנראה לעין כל שזה נמשך מזה וחזותו מוכיח עליו.

דשאון ועשבין ואילנין הם מיני השפעות משונות זו מזו. א"נ הם מיני נשמות גדולות וקטנות בכמה חילין הם כתות מלאכים שיוצאים עם הוויות הנשמות כנזכר בפ' בראשי' דף י"ב ואשתאר דיוקני' תמן וז"ס שימני כחותם על לבך שנשאר צורת החותם בנחתם ובחי' זו לא נזכרה בשאר הסדרים כי אם בזה לסיבה הנז' לעיל. וז"ש ג"כ בההוא גוונא ממש מה שלא נזכר מלת ממש בשאר הסדרים:

סדורא רביעאה אתנגיד ואתנהיר נהירו דשמשא הזכיר כאן נהירו דשמשא יען כי סדור זה הוא מצד הנצח והוא סוד ירך יעקב שהי' צולע על ירכו דהיינו סוד הגבורות שנמשכו מגבורה העליונ' עד שנחשכה שלא הי' נביא יכול להתנבאות מתוכה כנזכר בפ' בראשית דף כ"א ובסבא דף קי"א וזהו גו חשוך דילי' עד שהוצרך לנהירו דשמשא לאנהרא להאי אפריון כדי שלא תמשך המשכה חשוכא בההוא אפריון וסרס הלשון ודרשהו ואנהיר נהירו דשמשא גו חשוך דיליה לאנהרא להאי אפריון וכן נמי הזכיר כאן נהירו דשמשא שכן כתיב ביום רביעי יהי מאורות שבו נתלו המאורות ולא עביד שימושא עד יומא חמישא'. יען כי נצח אינו פועל בלתי ההוד כי הם אחים ורעים ולא יתפרדו [ע"כ] נק' רחיים שחקים שמלאכת שניהם נעש' כאחד ולכן לא עביד שמושא עד יומא חמישאה. סדורא חמישא' אתנגיד חד משיכו דרחישו דמיא. זהו מצד ההוד יום חמישי שבו כתיב ישרצו המים שרץ נפש חיה: עכ"ל הרא"ג ז"כ.

דף קכח.

סדורא חמישא' **אתנגיד חד משיכו דרחישו וגו**' הענין כי כל מעשה יום ה' הוא עופות ודגים שכל עניינם מצד המים והנה ההוד הוא דין שמאלי ולז"א חד משיכו וגומר ראש הימין מתחיל להשפיע הברכות דהיינו חסד וסוף השמאל פותחת לצאת הברכות וצריך השמאל הוד יודה בברכות כענין שיש לחסד משיכותא שהוא מושך ועלה קאי חד משיכו דרחישו דמייא וזה ע"י הת"ת שהוא גוף האמצעי בין החסד להוד ולכך ממנו רחישו שהוא המשריץ המים מצד החסד בענין שיהיה השרצת המים מימין ושמאל ות"ת המשריץ כל מיני בעלי חיים שהוא בעל החיים. ועביד שמושא לאפקא ההוא נהירו דסדורא דיומא רביעא דהיינו שפע הנצח ועתה בשפע ההוד דתעב' זה עם זה ויתהו' מהם הויה א' כלולה משתיהם וז"ש ועביד בהאי אפריון שמושא שהי' זרע דק אור ועתה בזרע ההוד נשתמשו שתיהם יחד. ואפיק זינין הם דגים במים מצד הנצח ועופות מצד שמאל הוד ותנינים גדולים הם סוד הדין וז"ש והאי יומא שמש שמושא יתיר. וכלא תליא עד יומא שתיתא' שכך הם חג"ת אבות נה"י בנים וכמה דיום ראשון ושני לא נשלם מעשיהם עד יום ג' כנזכר כך יום ד' וה' לא נשלם עניינם עד יום ו' וגם כל מעשה הימים כולם תלוי שלמותם ליום ו' וז"ש וכלא תליא וגו' שאז גלה המ' כל תקונה וז"ש דאפיק האי אפריון כל מה דהוה גניז דהיינו כחות כל השמושים שמהם נעשה למעלה במ' חיות ועניינים רוחניים כדמסיק ומציאות לספי' העליונות בה הם החיילי' ומרכבותיה בתוכה בעצמ': **סדורא שתיתאה וגומר** הוא מהיסוד דא הוא יומא דאתקין ירצה שאינו כמו שאר ימים שעושין שמושא לבד ואין לכל יום בשמוש חבירו דבר אמנם יום זה בזולת שמוש עצמו

עוד בעת שמושו משלים ומתקן כל אפריון עצמו מצד בחי' עצמו. והטעם שאין כח למ' להזדווג למעלה אלא ע"י קישוטי' ועוד התעוררותא ע"י הצדיקים ושניהם ע"י היסוד וז"ש איהו יומא דאתקין כל האי אפריון יר' כל בחינותיו ולית ליה תקונא בר מהאי יומא ולא תקון וקישוט לבד אלא אפי' תקפא דהיינו חוזק להתחזק אל הייחוד נגד המתנגדים אפי' זה אין לו אלא מצד היסיד וז"ש כד אתא האי יומא אתתקן האי אפריון בכמה רוחין מצד הת"ת בכמה נשמתין מצד הבינה וכל אלו נמצאו בסוד נעשה אדם ששם נכללו דור דור ודורשיו ופרנסיו ולא אמר נפשין מפני שנפשין מצד עצמ':

בכמה עולימאן שפיראן הם ז' היכלות הידועים בפ' פקודי. שפיראן בחיזו יש להם מראה טוב בסוד בחינתם למעל' בתוך המלכות עם היותם ביצירה עולות בעת הזווג וז"ש אינון דאתחזון למיתב בהיכלא דמלכא ויש לו עוד יתרון בערך שמוש שאר הימים כי מלבד שא"א להם להשתמש בו אלא ע"י כנזכר בסדור כל א' וא' עוד יש להם ענין אחר ששמאל כל א' וא' היה תלוי ועומד ואינו בגמר מעשה עד שנתקן ע"י היסוד וז"ש אוף הכי אתקין בשפירו כל שאר יומין דהוו בקדמיתא ואמר בשפירו שהיופי ודאי מצד היסוד והוא המקשר הספירות וכלם מסכימים אל טיפה א' בו למטה וז"ש בתיאובתא חדא. תיקונא דלעילא היינו סוד יהו"ד. תקונא דלתתא אדנ"י ושתי שמות יאהדונה"י כדין אתקדש סוד מיום הששי ויכולו השמים דהיינו שמהיסוד נכנסת המ' לקדושת שבת דהיינו גילוי הכתר עתיקא לזה אמר ומשם לנוקבי' והיינו קידושין עילאין שירד הקדוש' אליה להתקדש ולהבדיל ממנ' החצונים ואח"כ היא מתעטרת בעטרותיה שהם סוג גילוי הספירות העליונות בה וזה שאמר אתקדש וגומר ואתעטר וגומר וענין זה הוא בחינ' אחר בחינ' וז"ש עד דסליק בסליקו דעטרא דנייחא. ואקרי שמא עילאה וגומר דהיינו שבת ש' ב"ת והיינו המ' בת מתייחדת בג' אבות שהם #ש והם סוד יה"ו חג"ת בת היינו ה' אחרונ' ולזה שבת הוא שמא עילאה שמא קדישא ויורה ג"כ שם שבת שהספירות העליונות שובתים בה וז"ש נייחא דכלא ואפי' בכל הנמצאים אפי' יושבי גיהנם וז"ש לעילא ותתא כחדא שכלהעולמות קשורי' באחדות ושובתים עד שגם החצונים הנבדלים שובתים עם היות שאין להם חלק במנוחה העליונה.

וכדין כתיב וגומר ירצה בשלימות ואחדות כל המדות בה בשמושם עד יום שבת ויום שבת נח ושקט עליהם כדין כתיב אפריון שהיא המ' עשה לו המלך שלמה עלמא דדכורא מעצי הלבנון אריך אנפין עליהם והיינו סוד הג' סעודות דשבת כנזכר פ' יתרו. זכי בכלא שכולם הם כלולות באפריון כדפי' ולא יסוד אלא גם הת"ת עם הספירות העליונות הם מצילים עליו והיינו צלא דקב"ה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דמיא ועביד שמושא לאפקא וגומר הוא הוד במה שידעת כי עיקר המים מצפון ולכן נק' גבורות גשמים. והאי יומא שמש שמושא יתירא. נ"ל שהוא טעות ושייך לקמן בסדורא שתיתאה הוא היסוד והראי' ג"כ מאו' וכולא תליא עד יומא שביעאה. אשתדלותא דקב"ה דלמנדע וגומר הענין כי עסק התורה גם דהוי בריקנייא אין זה חשש אבל העוסק במצו' מעשית צריך דלא ליהוי בריקנייא ואסיר ליה. ואפשר לדייק מכאן כי צריך למקנא יתיה בכל מה שישאלו ממנו בין רב בין מעט ודוק. עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' עביד שמושא לאפקא ההוא נהירו דסדורא דיומא רביעאה. כי לא נעשה היחוד של יום הרביעי עד שבא חברו וכדפירשתי. ה"ג והאי יומא שמש ההוא שמושא יתיר מכל שאר יומין. יען כי שניהם כאחד טובי' והם שני שקתות המים ובם מתמצה תמצית שפע כל אברין באופן שיש בהם בחי' עצמן ובחי' שאר ספירין שלמעלה מהם לכך הוא משמש ההוא שמושא יתיר. ה"ג וכלא תליא עד יומא שתיתאה. והיינו היסוד שכל אשד נחלי נצח והוד בא אליו לכך הכל תלוי עד גילוי היסוד ואז של מה שקבל היסוד משפיע להאי אפריון והאי אפריון אפיק כל מה דהוה גניז ביה דכתיב תוצא הארץ. ארץ העליונה ואפשר לקיים גרסת הספרים דגרסי יומא שביעא' ואתי שפיר אומרו דאפיק האי אפריון כל דהוה גניז ביה שלא נעש' ענין זה כי אם ביום שבת כדמפרש בסדורא שתיתאה האמנם קשה לגרסא זו אומרו דכתיב תוצא הארץ נפש חיה שנא' ביום ששי והאיך מכריע מה שנעשה ביום הז' ממה דכתיב ביום ו' ואפשר לו' דה"ק עתה ביום ששי שנטל כל תמצית כל הספי' העליונות תוכל הארץ העליונה דהיינו ההוא אפריון להוציא נפש חיה למטה:
סדורא שתיתאי דא איהו יומא דאתקין. היינו היסוד שהוא המתקן כל ההוא אפריון. בכמה עולמין שפירין. הם כתות מלאכים שמתהוים עם הויות הנשמה כמו שהוכחנו לעיל וז"ש. אינון דאתחזון למיתב בהיכלא דמלכא. שכן המלאכים הם עומדים בהיכלות.
אוף הכי אתקין בשפירו כל שאר יומין בסוד ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה והוא מייפה (ומתקשט) [ומקשט] ומתקן כל ההמשכות שנמשכו משאר יומין כי כל הנחלים הולכים אל הים על ידו. ואתקין לו בתיאובתא חדא מצד היסוד עצמו. ברעותא מצד הנצח. בחדוה מצד ההוד שכן אלו הג' ספי' הם תיקונא דכנסת ישראל בסוד ג' עדרי צאן רובצים עליה כנזכר בריש פ' ויצא ובאמור צ"ה.
תיקונא דלעילא ותתא. כמו שיש יסוד המייחד הספירות העליונות כך יש בחי' א' ביסוד המתפשטת בעולם המלאכים שיש מלאכים זכרים נק' מלאכי שלום ויש מלאכים דשכינתא הנק' אראלים וכד קב"ה מתייחד בשכינתי' מתייחדין מלאכים דשכינת' עם

מלאכים דקב"ה וז"ס ומקבלין דין מן דין וזהו ארז"ל אות הוא בצבא שלי כדאיתא בתיקונין. דלעילא באצילות ותתא בעולם המלאכים.

תיאובתא דכלא. כל העולמות מתאוים ליום זה וזהו חמדת ימים אותו קראת. דבקותא דכלהו כל העולמות נכללים זה בזה עשיה ביצירה ויצירה בבריאה ובריאה באצילות והאצילות בעצמו נכללים זה בזה עד שנדבקים כלם בא"ס ב"ה כדקיי"ן בסוד קבלת שבת מהאלהי האר"י לוריא זלה"ה:

מאן דזכי בהאי אפריון זכי בכלהו לפי שהיא כעששית הזאת שמתראים בה כל הגוונים ומשם זוכים לחזות בנועם י"י. ולמיתב בנייחא בצלא דקב"ה כי ענפי עץ החיים ת"ת חפיין על כל אילין דיוקנין שבגנתא וגומר. כדאיתא ריש פ' שמות. ה"ג בצלא דנייחא דא אית לן וגומר. עד דיתערון אילני דהאי אפריון וגומר בצלא אחרא: כלומ' צל אחר רוחני.

לאשתדלא במצוה ולאשתדלא בי' בקב"ה. שבשעת עשיית המצוה צריך שיכוין ליחדא מצוה מלכות עם הקב"ה ת"ת נמצא כשמשתדל במצוה משתדל בקב"ה. כפום חיליה כפום כח עושרו. ואיהו אשתדלותא דקב"ה. דיין וחלב הם כינוי לתורה בכל מאי דיבעון מיני' בין זעיר בין רב. מכאן יש סמך לקצת אנשים ראיתי אומרים לבעל האתרוגים כשהיו קונים את האתרוג היו אומרים דע שכל מה שתשאל אתן לך לכך לא תשאל יותר מדאי ואפשר דמהכא נפקו להו ואל תטוש תורת אמך. דרות מסאבא איהו אזדמן תדיר לכך נק' הקליפות אלה כנזכר בפ' פקודי רל"ו לפי שמזדמנים בכל מקום ובכל זמן:

ובאתדבקותא דגרמי' גרסי' והם ג' מיני הכנה. טהרת הגוף וטהרת המקום וכוונת הלב דמצוה בלא כוונה כגוף בלא נשמה. ועכ"ד דיהך. כלומר אפי' אחר שהמשיך עליו רוחא דקודשא אם אינו שומר עצמו מסתלקת ממנו שאם אחר שהמשיכה עליו ומסתלקת ממנו קשה עד מאד יותר מבראשונה וזהו ולא יכול למרווח לי' כקדמיתא. וע"ד כתיב ויקחו לי תרומה. היינו דקאמר לעיל לאשתדלא במצוה ולאשתדלא בקב"ה שהם שכינתא עם קב"ה וזש"ה ויקחו לי אומר קב"ה ת"ת תקחו אותי כשאתם לוקחים התרומה היא המלכות דהיינו בשע' שאתם עושים המצות שבהם אתם לוקחים וממשיכים עליכם רוחא דקב"ה שהיא השכינ' ג"כ תקחו אותי עמה ואצל מי היא מצוי' כדי שנקחה ממנו מאת כל איש אשר ידבנו לבו שהוא נדיב בעניני לקיחת המצות:

בכל מה דיבעון מיני' הן זעיר הן רב ממנו תקחו את תרומתי ממנו תמשיכו אותה גם עליכם כדמפרש ואזיל עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכח:

גבור בארץ היינו מה שאמר זכי למחמי בנין לבנוי. הון ועושר היינו בהאי עלמ' וצדקתו היינו לעלמא דאתי. כל מארי דדינין וגומר היינו זרח בחשך אור היינו בחשך הדין זורח לו אור הרחמים והדין מתמתק:

באדרא עלאה היינו מדת המ' ונק' אדר מפני שיש בה בחי' הרבה חצר ועזרה וכיוצא ופנימיותה נק' חדר ובה סוד השמוש והייחוד. ואו' תלת סטרי גוונין הם נה"י והנה חג"ת יקראו גוונין עיקר ההנהגה חסד דין רחמים אמנם נה"י הם סטרי גוונין קצת ודאי מגוונין אלו. ואינון להטין גו שלהובא חדא מ' אש שלהבת מצד הדין והיא עצמה מסטרא דדרום שמתדבקת בחסד והוא פרוש עליה והיינו כלולה מימין ומשמאל. ואו' להטין היינו פעולתם בה להט האהבה דהיינו ימין ושמאל כנודע ואינון גוונין שהם נה"י עם היותם כלולים גו השלהבת מתפרשאן לתלת סטרין שכך הם ג' ספי' ימין ושמאל ואמצע וכדמפרש חד סליק לעילא נצח מעלה וחד נחית לתתא הוד מטה. והג' הוא היסוד מערב הוא עיקר המ' וזה ג"כ מערב עמה לכך אתחזי עיקרו נראה אמנם בשעת' דשמשא ת"ת נהיר ואז מערב המ' מאיר מהשמש הזורח עליו ממזרח גניז שאז היסוד נכנס אל תוך נקודת ציון ונגנז בה וזה דרך כלל לג' גוונין אלו והשתא מפרש דרך פרט,

גוונא חדא ההוא דסליק לעילא שהוא הנצח ענף החסד נפקא מבחינתו ויורד למט' אל האדרא והוא ימיני חסד גוון חוור והוא חוורו מחוורו אחרא שבמלכות מפני תערובת אודם האש בשלהובא כנזכר. ולזה אצטבע זעיר מתאדם קצת בדין הגבורה ומיעוטו ג"כ דלא אצטבע והענין נכלל בדין השמאל ולא נכלל וקיימא ההוא גוון לעילא שהוא בחינת מקומו כנזכר. על רישא דההוא אדרא היינו ג' ראשונות שבה וראשה היא מתכנסת במרגלותיו של זכר שזה הנצח נעש' לה כתר. אמנם עיקרו הוא קיימא סתם על רישא דההוא אדרא:

ובשעתא דישראל עאלין לבי כנישתא שהוא סוד כניסת ישראל בנשמת' בבי כנישתא מלכות ומצלאן צלותהון כנזכר בפ' במדבר שסודה דבור ומעש' לתקן הייחוד ומתייחדים בסמיכות גאולה שהיא בחינה אחרונה שבה לתפלה שהוא החתן וז"ש ומצלו צלותהון בסוד התיקונים וסמכין בין גאולה לתפלה סוד הייחוד כדין האי גוון אסתליק למעלה מרישא ומעטרה בסוד כתר והיינו ואתעביד ליה כתרא דקיימא מפני שהיסוד אות ברית עטרה בראשו (מי) מתעורר כעת כדמסיק.

וכרוזא נפיק מלאך למטה בעולם הנפרדים מתחת ממשלת גבריאל.

דעבדי טוב ענין סמיכות גאולה לתפלה מ' ות"ת ע"י היסוד האוחז בזה ובזה כאו' כי כל בשמים ובארץ והיינו הטוב בעיניך עשיתי וגומר דהיינו עשיית הטוב שהוא היסוד המתמצע בין שתי עינים שהם ת"ת ומ' ושם נמצאים שתי כרובי עינא נצח והוד כנודע וא' בגין וגומר כלומר ונתן השבח אל היסוד בגין דהא בההיא שעתא דסליק וגומר כנזכר אתער וגומר באתר דאצריך מקום ידוע הנכנס בו בחשאי אל ענין הייחוד ברחימו בחביבו וגומר הם ד' דברים אל הייחוד. רחימו אהבה סוד החיבוק שמאלו תחת לראשי חביבו לשון דודים דודי חביבי סוד הנשיקין כאו' ישקני וגומר ואח"כ מיד מתעוררות שם ג' ראשונות ונותנים שם כחם וז"ש בחדוה מצד הבינה. ברעותא מצד רצון הכתר. והחכמה לא נזכרה עדיין שממנה סוד טפת השפע באחרונ' יסע אחר שים שלום. וכל שייפין וגומר הענין כי הזכר יתייחד לעצמו ברמ"ח אבריו להיותם מסכימין ונקשרים כדי שהחכמ' תשפיע השפע ההוא דרך כולם למטה וכן אברי הנקבה ואח"כ מתייחדי' זכר ונקבה יחד זה להשפיע וזה לקבל והיינו או' וכל שייפין כולהו מתחברן בתיאובתא חדא אלין באלין כל כת וכת לעצמה ואח"כ עילאין בתתאין יחד וכל מקום שיש קשר וחבור הכל ע"י היסוד בין חבור שבהם בעצמם בין חבור שבהם למטה עם המ' וז"א ודא מחבר לכלהו בחבורא חדא בסוד הייחוד. כדין כלהו בלחישו בין ישראל בתפלתם בין המלאכי' המשוררי' עד עכשיו לעורר הזווג כיון שהגיע ענין גאולה לתפלה מיד הכל בחשאי וכן הייחוד העליון מתכסה בהעלם וחשאי וז"ש כלא בלחישו עילא ותתא ואעפ"י שאין הייחוד הגמור אלא בשים שלום עכ"ז מתערב כל י"ח ברכות בנשיקין דרעותא מצד הכתר וקיימא מלה בחביבותא ע"י הנשיקין. כיון דמטו לשים שלום וגומר דנפיק מעדן חכמה השפע להשקות את הגן מ' באדרא דא ודאי. וכדין וגומר כשגמרו התפלה בעיין כולא לנפקא וגומר שלא להאריך בתחינות כלל ואמר כלא בין ישראל בתפלתם בין החיות כאו' בעמדם וגומר בע"ם ד"ם וגומר אז אין שיר והתעוררות לא מצד בני אדם ולא מצד המלאכים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו באדרא דא וכדין בעיין וגומר ר"ל בהיכל זה שהוא היכל הז' אבל בשבתות הזווג הוא למעלה באצילות. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ה"ג דיתרעי בי קב"ה וגומר.

דההוא בר נש בחדווא ברעותא וגומר ולאשתדלא אבתרי' דקב"ה גרים לאכפיי' סטרא אחרא וגרים דאסתלק קב"ה וגומר וגרים לקיימא עלמא לפי שכל מה שקבל' הקליפה מהקדוש' ע"י תורתו ומצותיו שעשה בעודו ברשעו הכל מוציאו ממנה בעל כרחה. והענין שהרשע כשהוא עוסק בתורה ובמצוה הוא עושה יחוד למעלה ואותו פרי הנמשך

מהייחוד באה הקליפה ונוטלתו שאומרת איש. זה מאנשי הסרים אל משמעתי וז"ס ולרשע אמר אלהים וגומר וכשהוא חוזר בתשובה אותו חיל שבלע יקיאנו ומבטנו יורישנו אל וזהו זדונות נעשים לו כזכיות שחוזרת אותה השפע' אל הקדוש' וז"ש גרים לאכפייא סטרא אחרא ולזה נק' בעל תשוב' ע"ש שהשיב אותה השפעה אל מקום הקדוש' וזהו וגרים דאסתלת קב"ה ביקריה שהוא דומה למלך שיש לו בן שבוי אצל עבד הכושי ובא אחד ופודהו ומחזירו למלך בוודאי שהוא לו לכבוד גדול שבנו ברשותו ובחיקו והמלך משתעשע בו ונמצא המלך ברצון טוב על עבדיו להטיב עמם וזהו וגרים לקיימא כל עלמא בריתי היתי' אתו כלומר קיומו של עולמי היתי' אתו. ושכרו יהי' החיים והשלום ומצד אריכות הימים יזכה לראות בנים לבניו וז"ש:

וזכי למחמי וגומר. עאל בתריסר תרעי אפשר שהם שערי היכלי ג"ע זה לפני' מזה מארי מקרא לחוד מארי משנה לחוד וגומר וכאלה רבים וזה יש לו רשות להשתעשע עם כלם ולהכנס כד היכל י"ג להתענג עם אותם היושבים לפני ולפנים. וע"ד כתיב גביר בארץ יהי' זרעו וגומר. ואפשר דמריש המזמור נפקא לי' דמיירי במאן דרדיף בתר חייבא מדכתיב אשרי איש ירא את י"י במצותיו חפץ מאוד אחר שקראו ירא את ד' מאי במצותיו חפץ מאוד ותו מאי מאוד אלא ה"ק אשרי איש ירא את י"י בינו לבין עצמו במצותיו חפץ מאוד בינו לבין אחרים שכ"כ חביבין עליו המצות וחפץ בהם שרודף אחר מי שמקיים אותם. באדרא עילאה מלכות שהיא אדרא לכנס בה הת"ת כדלקמן. תלת סטר גוונין. מיני וצדדי ענפי המאורות הנמשכים מחג"ת. חד סליק לעילא. חסד שכל עילוי הוא מצד החסד. וחד נחית לתתא גבורה שכל ירידה הוא מצד הדין וחד דאתחזי וגומר מצד הת"ת לכך אתחזי בשעתא דשמשא נהיר שכן הוא נק' שמש כמ"ש כי שמש ומגן וגומר:

גוונא חדא וגומר וההוא גוונא איהו גוון חיוור יתיר מחיוורו אחרא והם מן הקצה אל הקצה וא"א שיתכללו יחד לכן עאל בההוא שלהובא ואצטבע זעיר ולא אצטבע. וע"י צבעו זה יורד ההוא גוון מאותו הכח הגובר בחוורו יתיר ומשתווה אל שאר (כגוונין) [גוונין] על רישא דהאי אדרא כעין עטרה מצד החסד וזה נעש' בתפלת שחרית בקר דאברהם סוד החסד כדמפרש ואזיל ולכך מכריזי זכאין אתון עמא קדישא דעבדין טוב כי כל טוב הוא מצד החסד כנזכר בפ' תרומה קס"ח. וכל שייפין כלהו דת"ת מתייחדים בשייפי המלכות וז"ש. עילאין בתתאין: כיון דמטו לשים שלום וגומר כי ג' ברכות ראשונות הם בחג"ת וג' אחרונות הם נה"י כנזכר בס"פ פקודי נמצא ברכת שים שלום הוא ביסוד והיינו שים שלום יסוד הנק' שלום. ולא אצטרך בר נש ולא אחרא היינו סוד

דכתיב וכל אדם לא יהי' באוהל מועד וגו' וכל לרבות שים מלאך הנאמר בהם פניהם פני אדם. ולא אדם בליעל וזהו ששלל ולא אחרא עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קכט.

אלא דאצטריך למנפל על אנפין ולא בעאי למשאל שאלתין ועכ"ז יקדם י"ג מדות לרצות על עוונותיו שהתודה בברכת שומע תפלה כדפי' בפ' פקודי והכא לא חש לפרושי. שעתא דשמושא ואז הענין תלוי בהעלם להמשיך נשמות ואין לערבב אותו ייחוד בשום שאלה אחרת שמבלבל יצועי אביו ולזה יפול על פניו ויש בו ד' טעמים הא' למכסף קמי מאריה הרואה אותו ואם הוא אינו רואה ולחפיא אנפוי בכסופא סגי' שיהיה בוש מיוצרו אות' שעה שנתייחדו שתי שמות ויזכור כמה חטא לפניו ונכלם מפשעיו. והב' הנז' לקמן שימסור עצמו למיתה על עונותיו במה שנופל ארצה גוף מת ועתה יתכפר לו עונו ובזה כולל נפשו בההוא שמושא בסוד מ"ן אל הייחוד והיינו אליך ה' נפשי אשא והוא טעם ג'. ד' שצריך לתת חלק לחצונים מקום המית' ומקבל מיתה על עוונותיו כנז' ובעלי החוב מקבלים חלקם בגוף למטה שנפל מת ארצה:

דאתכלל ההוא אדרא וגו' היינו המ' נכללת בנשמות התחתונים מ"ן והת"ת משפיע נשמות חדשות מד' טיפי השפע. כדין גוון אחרא שהוא מצד ההוד שהוא צד המטה בצדדין כנז"ל ולכך נחית לתתא. קם יש לה קימה והטעם דאימא עילאה עד הוד אתפשטת וע"י התשובה בנפילת אפים נפתחו שערי תשוב' והיא מתפשטת למטה בשפולי אורה בסוד וידי אדם תחת כנפיהם לקבל תשובה לשבים והנה המרכבה להם מסוד ההוד הוא אותם שהם מתעסקים בהחזרת בני אדם לתשובה כי כמו שהקב"ה עושה עתה נפשות גם הוא עשה נפשות ולזה כרוזא נפיק וקארי וגו' עוד אפשר שהקב"ה דואג בנשמות שעושה שמא יקלקלו למטה ואינו שמח במעשיו אלא בזוכרו במתעסקין להשיב נשמות למוטב וז"ש דא אתחזי לעאלא השתא קמי מלכא ת"ת ומ' המתייחדים שאלמלא הוא היה הזווג מתבטל מאינון עיני ה' והם ז' מלאכין מארי דאשגחותא מצד היציר' וכן קיימין בתר פרגודא הפרוש בהיכל קדש הקדשים וסהדין סהדותא שאינם רשאים ליכנס וכאן הכרוז יוצא עלאין ותתאין אסהידו לכך שם באצילות מעידים עיני ה' שלפני הפרגוד וכאן בתחתונים מעידים חוץ מן הפרגוד והטעם להוסיף כבודו בעליונים ובתחתונים. זכאה חולקיה דהא אבוי וגו' אינו דברי העדים אלא שר"ש אומר כי מה שאומרים פב"פ זכאה חולקיה דהא אבוי וגו' כי מתחדש מנוחתו אם הוא בג"ע ואם הוא בחיים מתחדשין לו גזרות טובות. נפשאן דחבייא דהוו מסטרא אחרא שהרשע מטמא אותה ומכניסה אל מקום הטומאה וזה מוציאה ומכניסה אל הקדש. גזברא על דיוקנין

ענין דיוקנין הוא מציאות אשר לנשמת הצדיק שמתמצא ונשאר למעלה בררתו למטה ודיוקן זה עושה כל מה שהנשמה עושה למטה ומאיר כפי מעשי' והוא כמו שרש לנשמ' כמו שמתבר' השרש כך מתברך הנשמ' למט' והענין כי האדם המכוין בנפילת אפים אין נשמתו ממש נכנסת כי היא עמו אלא כוונתו מועילה כדי שיכניס שם סוד הדיוקן הזה ע"י הגזבר הזה ואינו ממש למעלה אלא למטה בשפולי משכנא ועתה גורם שנכנס למעלה אל פני המלך האדון ה' וז"ש ואייתיה דיוקניה. יהודיע"ם נגזר מלשון והאדם ידע שהוא ממונה על הכנסת הדיקנאות אל המלכות בסוד נפילת אפים כנז' ונק' יה"ו סוד הת"ת י' חכמה ה' בינה ו' ת"ת די"ע ם' מ' שהם נקשרים ומתייחדים ואז מורה כתרא דשמא קדישא. ורמיז קב"ה. וגו' היינו כח הנשפע עליו להיותו שלוחו ואייתי דיוקניה וגו' נתן רשות לעלות למעלה משאר הנשמות הנכללים בסוד הייחוד ונותנים לו כח לעמוד לפני ה' וז"ש ואקים ליה קמיה מלכא וגו' שלא תתבטל הויתו מהדקות הנפלא.

ואנא אסהידנא וגו' עתה גלה ר"ש כל ענין הדיוקן דיש לו ממשות ולכן מסרין בידיה ע' מפתחן הם ע' אורות כדי שיוכל לחקור ולדרוש בשבע ספי ע' אוצרות שבהם נאצר כל כח ההוראה והיינו דכל גנזייא דמאריה וגו' בכל ברכאן דבריך אברהם כדכתיב ואעשך לגוי גדול וגו' רמיז לד' משריין היינו כח הנשפע למטה על ארבע מחנות שכינה ראשי ההנהגה ותחת ממשלתם סוד ע' שרים. ואיהו עאל לע' עלמין גניזין שאין כח ורשות לשום אדם ליכנס לדעת הנסתרת ולדיוקן הזה נתן רשות ע"י המפתחות הנז' הנמסרות לו כנז'. לסטרא אחרא וגו' כי כאשר ישוב הרשע יכניעם כי בהיותו בחצונים משפיעם וכ"ש מי שהוא צדיק ומחזיר הרשעים. עביד דאסתלק הקב"ה שהיה הכסא פגום מצדו בעונו ועתה מתקנו בתשובתו המגעת עד כסא הכבוד. עביד להההוא חייבא וגו' כי נפשו היתה בתוך הקליפות ואין אור הקדושה מאיר בה כלל ובשובו מרשעו מטהרה ומנהירה ומנערה מאבק החצונים ורוח הקדש שורה עליו ועולה מנפש אל רוח ומרוח לנשמה. גוונא אחרא דאתחזי וגו' והוא היסוד בעת הייחוד אתחזי ולא אתחזי כנז' לעיל ולא יתחקק נפשו על המ' בעצמה אור הלבנה הנראה ואינו נראה בפני אור החמה. קדוש' דסדרא היינו קדושת ובא לציון.

בקדושתא דא שהוא קדושת הסדר בעינן לאסתמרא ולאגנזא לה דהיינו הקדושה העליונ' יורדת מעולם המלאכים מתלבשת ולזה לשון הקדש מתלבש ונכנס בלשון תרגום. בגין דנתקדש ברישא היינו קדושת יוצר ובסופ' קדושת הסדר. ומפרש טעמם ואזיל. קדושא דא דאנן מקדשין בשבחא דאנן משבחן למלאכי עלאי הוא שאנו למנוה ואין אני יכולי' לעלות ליקשר בשורשנו עולם הנשמות להתקדש אם לא שנעלה דרך עולם

המלאכים וכיון שאנו אומרים שבחם אנו מודים שבאמצעותם וקדושתם לנו קדושה ויש להם מעלה ותועלת כמעלה ותועלת המשפיע בהיותו משפיע למושפע ולזה שבקין לן למיעאל גו תרעי עלאי שהם נשפעים יותר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אלא אצטריך למנפל על אנפין וגו' וזה הפך מהאומר כמה סליחות ותחנונים ובקשות קודם נפילת אפים. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' אלא אצטריך וגומר משמע מהכא שתכף שהאדם גומר תפלתו יפול על פניו דהכי אמר כיון דמטו לשים שלום ויש נוהגין כן והיינו אחר חזרת התפל'. וז"ש כיון דמטו דהיינו הצבור ולא מטי. ומ"מ צריך לו' י"ג מדות לטהר העוונות שהתוודה בשומע תפלה כנזכר בויקהל דף ר"ב. דאתכלל ההוא אדרא מעילא ומתתא בנפשין ורוחין. הם נשמות שהיא נוטלת מהיסוד ונשמות הצדיקים הנכללים בה מצד מעשיהם הטובים בסוד מיין נוקבין כנזכר בפ' ויקהל דף ר' ע"ש. כדין גוון אחרא דנחית לתתא אור הנמשך מהגבור' כדפי', קם ונחית בשפולי דהאי אדרא. הם בחי' המלכות התחתונת נק' תחתיות ארץ אחרית ים שבהם נאחזים החיצונים ע"י מעשה הרע העולה מן התחתונים ובחי' זו יורדת שם להמתיק המר והרע הנאחז שם ואז כרוזא נפיק. מאן איהו דעביד נפשן ורדיף בתר חייבא רודפים אחר העושים רע למען יחדלון מעושק ידיהם שעי"ז מונע פגם מאותם הבחי' וטעם הכרוז בזה כעת לפי שאז שנעשים הנשמות מהייחוד גם זה שעושה נפשות ראוי ליזכר לטובה בעת ההוא ויכנס בכלל שמחה זו וי"ס דגרסי [דאתוון] דאיקרי ברזא יהודיע"ם. וי"ס דלא גרסי מלת. דאתוון. דבההוא שעתא מסרין לי' ההוא דיוקנא. פי' בההוא שעתא דמתייחדין מלכא ומטרוניתא רומז הקב"ה לאותו ממונ' ומביא דיוקנו ממכון שבתו ומוסרין אותו הדיוקן ביד הממונ' זה שיהי' דיוקנו בכלל שאר דיוקני ישראל שבידו וי"ס דגרסי מסרין לי' להההוא דיוקנא והיא היא: א"נ מסרין לי' להההוא דיוקנא. ע' מפתחן. דקאמר לקמן והפסיק הענין לפרש מה מציאות דיוקן זה דהואיל ואתי לידי' פי' ביה מידי ואח"כ חזר לומר מהו הענין שמוסרין לו ואמר. ומסרין בידי' ע' מפתחן וגומר. ע' מפתחן הם סוד ז' ברכות שמתברכ' הנשמ' בשע' שיורדת לעולם כנזכר בפ' לך לך בס"ת. והם כלולות מעשר הם ע' והם הם אינון ברכאן דבריך לאברהם כנזכר שם. לד' משריין עילאן: הם מרכבו ארגמ"ן שהם תחת מטטרו"ן ואמר עילאין לאפוקי מרכבת סנדלפו"ן שרא' זכרי':

גוונא אחרא דאתחזי. היינו מאור המתפשט מהת"ת כדפי'.

לקדושת דסדרא הוא סדר ובא לציון והטעם שמתגל' אז לפי שכללות קדוש הוא בת"ת כנזכר בפ' בשלח נ"ב ופ' אמור צ"ג וכן הכרוז שיוצא הוא מאן הוא גס רוחא במילי

דאורייתא שכן התור' הוא בת"ת. כדין כרוזא נפיק ואמר עילאין ותתאין אציתו מאן איהו גס [חסר תיבת רוחא כמ"ש בזהר וכן הוא מביא מקודם לזה ג"כ] במילי דאורייתא וג"כ מכריז מי הוא שיש לו גאוה שמגביה הוא"ו מן הה"א דהיינו משמעות גאו' מתגא' וא"ו מן ה"א ומפריד היחוד הזה הנעש' בעת ההיא דהא לית גבהו באורייתא אלא בעלמא דאתי וגומר:

בקדושתא דא דובא לציון דקאמרן.

ולאגנז' לה ביננא שכן אנו מסתירים הדברים בלשון תרגום. ה"ג בגין דנתקדש ברישא היינו קדושת יוצר אור. ובסיפא קדושה דסדרא: כדפי' אנו מוסיפי' קדוש' שלישית שהיא מועיל' אלינו יותר. מאינון קדושן דאמרי בהדן מלאכי עילאין שהיא קדושת העמידה שאז יש' מקדימין והמלאכים מקדישים עמהם כנזכר בפ' בלק דף ק"נ ולכך בקדוש' זו שבסוף נתוסף עלינו תוספת קדוש' לפי שבראשונ' אנו משבחים מה שהם אומרים וז"ש בשפ' ברור' וגומר כלם כאחד עונים באימ' ואומרים בירא' ק' ק' ק' ובקדוש' אנו נעשים חברים עמהם ואינן מקטרגין בנו וז"ש קדושה דאנן (מתקדשי) [מקדשי] בשבחא וגומר כלומר הקדוש' שאנו מקדשין הוא השבח שאנו משבחים אותם בסדר שירם וזמרם בפחד ורעד' יחד כלם כא' וזה כעין שוחד דברים אליהם.

ובגין כך שבקין לון (וגומר) [הך וגומר טעות הוא דלא נכתב בזהר שום דבר מפסיק [550] רק כך כתוב ובגין כך שבקין לן למיעל גו כו'].

למיעל גו תרעי עילאי. הם שערי ההיכלות שהם חצריהם וטירותם עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון בכל ברכאן דבריך לאברהם כד עבד נפשאן ע"ש פ' לך לך. כדין כרוזא וגו' מאן איהו גס רוחא וגו' פי' כי גאוה וגו' גאה ו' מן ה' ועתה שמתחברין כרוזא כריז מי הוא שיש לו גאוה שגורם שתתגאה הו' מן הה'. עכל"ה:

דף קכט:

בלשון הקדש יר' שכיון שהיא פתח הכניסה בעה"ז היה ראוי שתהיה בלשון תרגום להלבישה כנז' אלא מפני שאנו משבחין נכנסי' מיד בברכת יוצר היכל לבנת הספיר ובאל ברוך גדול דעה בהיכל עצם השמים ולזה הקדושה בלשון הקדש ושבקין לן למיעל תרעין דלעילא ולעלות ההיכלות זה אחר זה.

ובג"כ אנן נטלין וגו' כדמסיק כי כדי להמשיך קדוש' א' עלינו אנו צריכי' ג' קדושות יתיר מינן מצד מציאות עצמם בהיכלות ואנו מלובשים בחומר בעולם הגשמי הזה. דאלמלא דאנן נטלין וגו' וע"י אלו הקדושות אנו חברים כיצד אנו עולים ונכנסי' השערים בקדושה

[550] ליתא דחוזר לעיל שאמר כעין שוחד ובג"כ וגו' והד"א ודוק.

ראשונה ואח"כ אנו חברים למעלה בקדושה שניה ואח"כ אנו צריכים קדושה שלישית כדי להתקדש ולשכון שכינת קדושתו בתחתונים בתוך טומאותם וז"ש ויקרא דקב"ה לא אשתלים וגו' וירצה עילא ותתא מלאכים ובני אדם וזה דוקא בעלייתינו ואח"כ השלישית כדמסיק קדושה די בסופה איהו תרגום שהוא חצוני בע' לשון ע' שרים גלות ראשון היא לשון מלכות כשדים רישא די דהבא ואנו מירידים השכינה אלינו בגלותינו וכניסתינו בקליפות הקדושה העליונה ולזה יחיד יכול לומר אותה לשון תרגום שאינו אלא ניצוץ בעלמא מהשכינ' שתתלבש בתרגום ולזה יחיד יכול לומר אותה תרגום אמנם מילי דלשון הקדש שהיא השכינה עשרה ניצוצות ממש צריכה עשרה ואנו קושרים עשרה נצוצות העליונו' דלשון הקדש בניצוץ הא' התרגום כדי להמשיך אלינו קדושה בכניסתינו בקליפות. ולזה גוון דאתחזי ולא אתחזי הוא סוד אור זה השוכן וחופף על ישראל ועתה הגיע להוריד שכינה לדור במדור התחתונים ויש מונעים שהם דוחקים רגלי שכינה כגון בעלי גאוה שעליהם פי' רז"ל שאו' הקב"ה א"א אני והוא לדור בעולם ולזה מכריזין מאן איהו גס רוחא במילי דאורייתא וגו':

ת"ח קדושתא דא לאו איהי כשאר קדושאן דאנן משלשין ירצה שהקדושה היא משולשת לרמוז המלכות כלולה מימין ושמאל ואמצע מחג"ת להמשיך למ' ולזה אין כח בקדושה זו להתפשט בעולמות ולשבר כחות החוץ אלא דוקא להתקדש ישראל לבד כנז' ואנו משלשין אותה לקדש עצמינו מג' קדושות וז"ש שאר קדושות שאנן משלשים שמן יעיד עליהם היותם בלי חוזק בזה. אבל קדושתא דא דהיינו הקדיש אינה משולשת יורדת למטה לבד אבל היא סלקא בכל סטרין בכל ו' קצוות עליונים ושש קצוות תחתונים גם כל סטרי מהימנותא דהיינו מג' ראשונות עד סוף ההיכלות הכל נכלל בה. גם ותברא מנעולים היינו תהו וגושפנקן דפרזלא בה"ו קליפין בישין וחשך על פני תהום כי נכנס אל החצונים ומבטלם ומשברם. לאסתלקא יקרא דקב"ה על כלא. שאינו התפשטות קדושת יוצרינו בנו לבד אלא התפשטות כבודו של הקב"ה בכל העולמות ובכל הנמצאים ואין מונע. וטעם היותו לשון תרגום לא להלבישה אלא אנו בעינן למימר לה בלישנא דסטרא אחרא ממש לשברם כענין זה ממש למימר בחילא תקיף שכפי שאנו עונים בכל כחנו ומשברים כח יצרינו בעניית קדיש כך באותו ענין אנו משברים כח הקליפות שיצה"ר חלק מהם והקליפות לעולם כיצר הרע לגוף לכך ראוי לענות קדיש לאתבא בחילא תקיף אמן וגו' בגין דיתבר חילא דסטרא אחרא כעין שברון יצרו בקדיש וכן בגבורת דקדושה בעצמו אסתלק קב"ה ביקריה וגו' שהחצונים מחיצה בין ישראל לאביהם שבשמים וכד קב"ה אסתלק ביקרי' מיד אין מחיצה ואדכר לבנוי ואדכר לשמיה. ובגין דקב"ה אסתלק

ביקריה ונודע כי הכבוד העליון עשר מדות לזה צריך עשרה ושינוי הלשון אינו כשינוי לשון הקדושה כי שם לעשות תיק ולבוש כנז' וכאן **בלישנא דא** אדרבה לשבר מלתעות עול על כרחיה דסטרא אחרא כי התרגום הוא לשונו והוא נאחז ונכלל בו ומשתבר:

פתת ואמר וגו' לסטרא עלאה. לפרש כל מתכות אלו בקדש ויהיה זהב בגבורה וכסף בחסד והכסף יותר יפה מן הזהב כדמסיק לסטרא תתאה ויפרש זהב בחוץ בגשמי וכסף בחוץ ולפי שהחצון גובר בו דהיינו החמדה ולכך הזהב משובח מן הנסף ולזה יתבאר הכתוב בשני דרכים אם נתחיל מלמעלה מחסד ודאי שהוא כסף עליון והיינו סטרא עלאה דקדושה לכך ברא עלמא ושארי למברי מסגורא דכספא דהיינו ימינא הוא החסד העליון המשובח מן הזהב וחסד גובר. אמנם המשכן נברא ממטה למעלה א"כ נתחיל מעולם החמדה שהוא עולם גשמי זה ומשם אין עולים למעלה שממעשה העולם החומרי הזה אנו עושים מעשה להלביש המצות הרוחניות ובעולם הזה שאנו בו כח החמדה והחצוני הטמא גובר ומגביר שמאל על ימין וזהב חצוני גשמי גובר על כסף חצונית גשמית והיינו בסטרא אחרא תתאה שפי' הכתוב שהמשכן נעשה מהדברים הגשמיים הנחמדים אל החומר ולזה יקדם הזהב אל הכסף וז"ש ובעובדא דמשכנא וגו' שהוא בנין עולם ממש אלא שאנו בונים אותו תחתונים גשמיים שארי מסטרא שמאלא דהיינו זהב גבורה כדפי':

עידן עדנין ג' זמני התפלה הא' עדן לעצמו שהוא חסד. הב' והג' עדנין שהם מנחה וערבית ששניהם גבורה ודין כדמסיק ערב מלכות אספקלריא וגו' ובקר אספקלריא דנהרא ת"ת וצהרים האמת שהוא תפלת המנחה שהיא הגבורה החש וכה אבל צהרים לאו האי אתר וגו' ואינו צודק עם תפלת המנחה ולתקן זה צריכים אנו לומר שיהיה הכוונה ע"ד סגי נהור. ולזמנין לחוור וכ"ש שאינו דוחק משום לישנא מעליא לשנות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תא חזי כד ברא קב"ה עלמא שארי למברי וגו' מכאן תבין איך באצילות מתחיל הכסף שהוא החסד ואח"כ הגבורה אמנם בעבודה דמשכנא הרומז אל מרכבת חיות הקדש כי לכך הם י"ב דברים זהב וכסף וגו' כנז' פ' ויקהל דף קצ"ז ע"ב שהם כנגד חיות הקדש שהם י"ב משריין עילאין בסוד כל חיה כלולה מג' הם י"ב משריין ולהיות כי מעשה המשכן הוא במט"ט חיות הקדש משא"כ במקדש מעשה שלמה כי היא יותר עליון כנז' בזוהר ולכן קדם הזהב כי כן חדש ניסן הוא מזל טלה הרומז במאדים הוא גבורה בגבריאל כאשר ביארנו בפ' תצא דף קע"ז ע"ב כי ברתיכא עילאה כסף בקדמיתא וברתיכא תתאה שהוא חיות הקדש דמטטרו"ן זהב בקדמיתא. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ובגין כך אנן נטלין קדושן יתיר היינו קדושת העמידה שבחזרת ש"ץ שע"י קדוש' ראשונ' שהיינו חברים עמהם מניחים אותנו לקדש שנית ואנו עולים בקדושתינו לתרעין עילאין יותר למעל' מהם הרי שתי קדושות:

קדושא די בסופא שהוא ובא לציון הוא להמשיך הקדוש' מלמעל' למט' עלינו שישכון עמנו בתוך טומאותינו. ולכן נאמר בלשון תרגום לישנא דסטרא אחרא לשון כשדים כדלקמן.

ויקרא דקב"ה לא אשתלם וגומר זו היא עיקר התירוץ שע"י קדוש' ראשונ' אנו נעשים חברים עמהם כדי שבקדושת החזרת ש"ץ נקדיש כלנו יחד עליונים ותחתונים. ויקרא דקב"ה ישתלם עילא ותתא: וגומר כנזכר בפ' בלק דף ק"ץ ע"ש.

ולאתבא בחילא תקיף: משמע דבכל כחו הוא כמשמעו לא כמו שפי' רש"י בכל כוונתו שהכוונ' בכל הדברים היא צריכ'. וההוא הבל וגומר שכן ההבל נכנס באזניכם ויוצא דרך פיכם והוי כאלו אתם מתערין מילין אילין: וזהו הטעם דשומע כעונה:

וזאת התרומה וגומר האי קרא איהי לסטרא עילאה. [וכו'] כלו' הפסוק הזה יתפרש בקדוש' ובסטרא אחרא הא כיצד זהב כסף ונחושת בקדושה שהם חג"ת והתרומ' היא המלכות היא רגל רביעי המשתתפת עמהם וה"ק וזאת שהיא התרומ' תקחו אות' מאתם בזהב וכסף ונחשת העליונים כדי שתשר' עליכם. ויש זהב וכסף ונחשת בקליפ' תרין דרועין וגופא דסטרא אחרא כדאיתא בסוף פ' כי תשא קצ"ד ופ' בלק ר"ז ואלו החיצונים מתאחזין בשיפולי המלכות בסוד רגלי' יורדות מות וצות' התור' שזאת התרומ' נמשיך אות' מהתאחז' והתקשר' בזהב וכסף ונחשת שבסטרא אחרא שתשר' עלינו. וזהו אומרו איהי לסטרא עילאה בסטרא דקדוש' ואיהי לסטרא תתאה בסטרא אחרא: ת"ח כד ברא קב"ה. וגומר הוקש' לו לפי פירושא דקרא דאיהו בסטרא דקדוש' דקאמרן אמאי התחיל מסוד השמאל דהיינו אומרו זהב ואח"כ כסף הי"ל להקדים הכסף שהוא ימין ותירץ דהכי אצטריך כד ברא קב"ה עלמ' שארי למברי מסטרא דכספא דאיהו ימינא וכמ"ש אמרתי עולם חסד יבנ' כנזכר בפ' בראשית דף מ"ו הרי סוד הימין בבריאת העולם והכי אצטריך.

בגין דההוא כספא הוה מלעילא פי' אותו ימין שנתגל' בבריאת העולם הי' ימין עליין קדוש כדי לקיים העולם בסוד החסד.

ובעובדא דמשכנא דאיהי כגוונא דילי' כלומר המשרן הוא דוגמת בריאת העולם בסוד היריעות והקרשים כמ"ש בס"ד. שארי מסטרא דשמאלא שכן התחיל וזאת התרומ' זהב שהוא שמאל הכי איצטריך והתחיל בשמאל בגין דמשכנא מסטר' דשמאלא הוה. שכן נעש' בשביל העגל שעשו שהי' העולם מתמוטט כנזכר בסוף הסבא ולקיים העולם נצטוו

לעשות המשכן שהיא כעין עולם קטן לכך התחיל בזהב תחת הזהב שנתנו בעגל כנזכר בפ' פקודי רכ"ד. ולבתר מסטרא דימינא דכתיב וכסף.
כתיב ערב ובקר וצהרים. ה"ג. האי קרא אוקמוה ואתמר בפ' חיי שרה קל"ב ה"ג אבל הכא [עידן] עידנין הוא וגומר. אספקלריא דלא נהרא מלכות. אשפקלריא דנהרא ת"ת. לאו האי אתר דאיקרי חשך שהוא רומז בגבור'. אלא אתר איהו דקיימא בין האי להאי. יסוד הממוצע בין הת"ת והמלכות. והכוונ' שהי' אומר דוד ע"ה לעולם כל כוונתי הוא לייחד ערב מלכות עם בקר ת"ת ע"י צהרים שהוא יסוד לענין אשיח' ואהמ'. אבל זמנא דצלותא פי' הפי' שאמרנו הוא מה דאתערו חברייא ופירשו צהרי' יסוד ולא פירשו שהוא גבור' מפני שם צהרי' שהוא מאיר וגבור' הוא חשך ואינו מאיר ואני אומר שהפי' הנכון הוא שהצהרים הוא בגבור' וז"ש אבל כלומר אבל הנכון אצלי הוא דצהרים הוא זמן דצלותא דמנח' ומלת צהרים לא תקשי לך דלישנא מעליא נקט כדמפרש ואזיל. אתר דאיקרי חשך גבורה דאחיד בערב שמתקשר עם המלכות. וקיימא דא עם דא בסוד ולחשך קרא ליל' כנזכר בפרשת בראשית י"ז עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון עיין בפ' בלק נ"א ובפ' כי תשא דף קצ"ד. אבל זמנא דצלותא דמנחה וגומר כלומר הפי' הנכון דצהרים הוא גבורה עכל"ה.

דף קל.

ערב דא צלותא מ' והיא שולטת בלילה והנהגתה בחצונים כי היא מתלבשת למטה והיינו אתערב ביה סטרא אחרא ואז אור הת"ת מסתלק ואור הלבנה מתמעטת וז"ש דחשך נהוריה שוו לה רשות כי לא היה ראוי להתפלל ולייחד כדי שלא יהנו החצוצים מהייחוד ולכן אנו עושים תחבולה שלא יהיה לה שעה קבועה כדי שלא יבאו החצונים אל מקום הקבוע לינק אלא ארעי בטרם יבינו סירותיכם אטד נעשה מה שנעשה והיינו או' ולית לה זמן קבוע שזמנה כל הלילה כדי שלא יהיה לחצונים שעה קבועה. ההוא תננא סליק וגומר הענין שהמזבח היא מ' מכוון למטה כנגד היכל לבנת הספיר אורח ישר נכנס ועולה ומוריד שפע לכל הקדושים דרך ישר אמנם בלילה ההוא תננא סליק לחד נוקבא מורה על המזבח מ' שהיא משפעת לחצונים ומטה השפעתה לצד הצפון אמנם דוקא מהמותר שבלי ספק כהנים נכנסים לאכול בתרומתן וחלק גדול נתן שם לחצונים. וא"ת מי מכניסנו לתגר זה לפרנם החצונים לז"א וכיון דההוא תננא סליק ועקים וגומר א"כ ראוי לנו לעשותו לעכב החצונים שלא יתפשטו בעולם מפני שהם מתעסקין באכילת חלקם ואינם פנויים להתפשט להשחית והיינו נחת רוח לשכינה למעט נעירת החמורים וצעקת הכלבים לפניה. ונוקבא דצפון דא היינו למטה מהיכל

לבנת הספיר שם לפתח לצד צפון חטאת רובץ והוא מדור החצונים והוא הנקרא נוקבא דתהומא רבא.

סניגוריא שמיה ע"ש שהוא מלמד סניגוריא לחצונים לתבוע מזונם והוא ראש לכולם. ואפשר לומר שהוא מלמד סניגוריא על ישראל כשנותנים לו מזון כענין שעיר עזאזל, ושתין אלף רבוא גם את זה לעומת זה יוכללו בששים כנגד ו' קצוות ויוכללו באלף כנגד הבינה ויוכללו ברבוא כנגד חכמ' ובאים למטה מדרגה העשירית אשר להם היא פתחא דקרי ודאי שהם נקבות המחטיאים זכרי בני אדם בקרי שהם נהנים בו.

ורוגזא דנפיק וגומר דהיינו ח"ו שיתפשטו אלו בעולם להזיק דרך אותו פתח הנק' קרי יוצאים בעלי חימה והם הנק' בחמת קרי.

דנשמתין נפקין מבני אדם הישנים על מטותם מקטרגי לון בעונותיהם ממש שלא יעלו ואפי' שלא יהיה אלא הרהור מחטיאים אותו בקרי ומיד הנשמה נפגמת ואינה עולה למעלה. בר אינון חסידים שיש בהם כח לבטלם ולכתתם ואין להם עיכוב אלא בקעין רקיעין שלהם ואוירין המלאים מהם ואלין חבילי לשון חבלה. טהירין לשון צהרים שרגא בטיהרא וירצה המאירים המחבלין נפקן מפתח זה ומתפשטים ואותם הנשמות שאינם עולות להיותם נהנות מהקדוש' הם מודיעות אותם חלומות ושקרים ודברי התולים ולפעמים מודיעים קצת אמת דברים קטנים וקרובים ואפי' הצדיקים שהם ישנים יותר מחצות לילה יגידום חלומות שקרים מפני שנשמתם יורדות בחצות ואין הגוף מוכן שהוא ישן פוגעות באלו והיא שומעת את דבריהם.

ואתחזיין לון אותם שהרהרו ביום מתוך עון אותו הרהור יש להם מבוא לבא עמהם להחלימם ולהחטיאם ואין כן לצדיקים ואלו הם נהנים מאותו קרי מפני שהם נוטלים אותה תאוה ועושים ממנה כח שטן והיינו שדי קראין:

ובשעתא דמתאכלין אימורים ופדרים שכבר הוקטרו מבעוד יום וחלבם נאכל ביום אלא מותרם שכבר לא נשאר בהם צורת אברים והיינו אומרו כפום יקרא דילהון וגומר שאין שם אלא עשן בעלמא כנזכר. ובהאי לא נפקי אם לא נמצא מעורר רשע שימשיך אותו אליהם ומזה טעם היה קרי ליושבי מקדש. לא שויוה חובה וגומר כדפי' שלא יהנו החצונים מן הקדש כנזכר. אמנם יעקב קבעה על חובה שתקן תפלת ערבית מפני שהיה בו כח לבער החצונים ואח"כ לקשטא וז"ש מדכי ומקשט. ואע"ג דאיהו רשו וגומר וא"ת שכיון שאין לנו מדת יעקב א"כ היה ראוי שלא נתפלל אותה כלל לז"א שאינה להשפיע אלא להגין מן החצונים שהוא סמך וסעד מעט כדי להכניע הדיני' ולבטלם צד מה.

פחד דגיהנם שכמו שגיהנם מתלהב למתים החצונים גוברים ויטרטשו החיים שהם חטאים באותם העונות ממש.
והוא רחום בו השבתת ד' קליפות. יכפר עו"ן. ולא ישחי"ת. והרבה להשיב אפ"ו. ולא יעיר כל חמת"ו והם עו"ן ומשחי"ת א"ף וחימ"ה ופחד דקטרוגא היינו נשמות של החיים שעולות בעת שינתם. בענין שהם ג' עניינים בתפלת השכיבנו שנים ופסוק והוא רחום ג' ואנו משנים שלשתם. בליל שבת אין אומרים והוא רחום ואין אומרים ושמור צאתינו ובואינו ואין אומרים שומר את עמו ישראל מפני שליל שבת שמורה מכל רע. אנן מפקדינן גופין אפשר דהיינו בתפלה בפסוק יראו עינינו ששם כתוב בידך נפשות החיים וגומ' בידך אפקיד רוחי וגומר ואפשר דהיינו נמי פסוקי דרחמיו ק"ש שעל מטתו מלכותא עילאה מדת המ' השולטת וז"ש כי שולטנא דכלא בידהא. וע"ד צלותא דערבית פי' אין התפלה לתת להם חלק ח"ו אלא הענין שאברים ופדרים היו מגינים ג' הגנות על הכלל מפני המזון ולא יתפשטו בעולם וכנגד ההגנות האלו תקנו תפלת ערבית להגן לנו בתפלה על ג' קליפות אלו שפי' והיינו דמסיק השתא בקרבנין ומדבחן וגומר דהיינו להגן:
כד רוח צפון ת"ת מצד הגבורה המתמתקת. ותבר חד טינרא תקיפא היא המ' החזקה בסוד הדין ורוח צפון משבר כח דיניה ומתבטלין וע"ז מתבטלין ומשתברין כחות החצונים שאין להם כח אלא מצדה שהיא רוצה בהם ליסר בני אדם ובחולשת דינה ביטולם וז"ש ועאל רוח צפון בתוך טינרא דא ומתפשט רוח צפון בכל בחינותיה ולזה כל אינון חבילי וגומר דוכתייהו נוקבא דתהומא רבא. מהרמ"ק זלה"ה
והרח"ו נר"ו כתב. חד ממנא קיימא להוא סטרא וגומר. אם תדקדק תבין איך גיהנם הוא מדור לכל רוחי בישי והוא בצפון העולם ומתמן משטטי בכל עלמא אבל ג"ע העליון ירושלם העליונה לדרום וזהו ויסע אברהם הנגבה אבל התם אתמר מצפון תפתח הרעה. ובגין כך מקדמי ישראל למימר והוא רחום וגומר נראה מכאן כי התחלת צלותא דערבית הוא בוהוא רחום כי הקדיש שאומרים קודם לכן אין צורך בו והוא בא על אותו המזמור שאומרים קודם לכן ובג"כ אנן מקדמי שומר את עמו ישראל וגו' ר"ל ועוד אחרת כי בחול אנו אומרים שומר את עמו וגומר ובשבת לא אצטריך אלא חותמי' הפורס סוכת שלום וגומר. חד טינרא תקיפא וגומר אפשר שהוא הר שעיר מושב כל הקליפות כנזכר דף קנ"ז ע"ב שו' ד' וז"ל אבל בהאי שעיר הוא אתר איהו דהאי טינרא תקיפא וגו' ע"ש עכ"ל:
והרא"ג ז"ל כ' דא צלותא דערבית מלכות. אתערב בי' סטרא אחרא בסוד רגלי' יורדות מות ממשלת הליל' לכך נקרא ערבית מלשון ערבוביא ערב רב כדלקמן.

שוו לי' רשות שאין זווג דליל' כי אם מציאות יחוד לבד כדרך שאר כסות שהאדם נותן לאשתו שאין לו זמן קבוע אמנם סוד עונ' ליתא רק ביום בסוד שים שלום זולתי יעקב ע"ה דיכול לתקנא ביתא כדקא יאות כדלקמן בסוד יעקב תיקן תפלת ערבית.
מדכי משכנא מכל אלו הערבובים.
אסור לאתערא לי' מכאן משמע שאסור לומר פסוקי דרחמי כשרוצים לשכב על מטותיהם בליל שבת ובמדרש רות מהזוהר האריכו בזה הרב' ומ"מ ק"ש וכן פסוק בידך אפקיד רוחי לאו פסוקי דרחמי איקרון.
פחד דקטרוגא דנשמתין כדקאמר לעיל דנפקין ומקטרגין לון: אנן מפקדינן נשמתין ע"י תפלת ערבית זה שהיא רומז למלכות שתהי' מגינ' עלינו על הגוף ועל הנפש: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קל:

וכדין קב"ה שעדיין לילה שלטת אלא שיש בה כח הת"ת וייחוד בג"ע של מטה והחצוני' מתעברין וקדושים שולטים. אמנם כד אתי צפרא נהורא דהיינו הנהגת המ' אתגניז מקמי נהורא דיממא הנהגת הת"ת ואין המ' פועלת אלא בהנהגת מדת יום וכדין בקר מצד החסד שלטא שהחסד קשורה עם הת"ת ואתעבד שלטנו דערב דין הגבורה שהיא קשורה במ' וכדין האי בקר מפני שבתחלת השחר האור צומח מצד הנצח לבד ומתגבר עד שהדין מתבטל מכל וכל ושולט בקר ממש חסד אור קדמאה דהיינו בקר אור בעצם. האי בקר אשלים טיבו לכל עלמין שמחדשם בעת בריאותם כאו' המחדש בכל יום וגומ' ואשקי לגנתא והיינו מזון וג"כ שמירה מן החצונים והיינו או' האי איהו נטירו וגומר:
הכא רזא וגומר היינו הוכיח אור היום היותו מאור בריאת העולם וחסד המתפשט. ואמר הכא רזא לידעי מדין שבעלי המדות העליונות ידעו סוד זה. מאן דבעי למיפק באורחא וצריך שיצא בכי טוב ולזה לשמירתו יקום בנגהא שאין השם הזה עולה בחמה ממש אלא קודם עלות החמה על גלגל האופק מאורו עולה ומאיר השם הרוחני באור החמה הגשמית וישגח בהסתכלותא לפום שעתא אין ענין זה ממש בראיה אלא רוחני לפי שעה נראה לזכי הראות השכלי בטהרת הנפש. כחיזו דאתוון דבטשי אינם מסודרות אלא מצטרפות ולזה דא סליק וגומר זה גובר על זה בענין הצירוף ובאותיות אלו נבראו שמים וארץ וכל אשר בה והיינו המחדש בכל יום וגומר והוא סוד שם מ"ב שהם ל"ב נתיבות וי' מאמרות שהם ז' שמות ז' ספירות ו' אותיות ו' ספי' בכל שם ושם.
וידכר לון כדקחזי בנקודותיו בכוונה שלימה ואז בכח הזכרת השם בקדושה ובטהרה יזכה לראות גו נהירו וגומר ששם זה מתלבש באור ובתוכיות האור שם ברכת כהנים

דהיינו שית יודין הם "יברכך "יי. "יאר "יי. "ישא "יי ומתחלקות תלת לסטר ימינא ותלת לסטר שמאלא שהם צפון ודרום חסד וגבורה כי ברכת ישא באמצע חציו חסד וחציו גבורה לכך ג' יודין לדרומו של עולם וג' לצפונו. ותלת ווין תמצא "וישמרך "ויחונך "וישם בענין שהם יי"ו יי"ו יי"ו שהם כ"ו כ"ו כ"ו דהיינו יברכך י"י יאר י"י ישא י"י והיינו אתוון דברכת כהנים ולברך העולם באור החסד וכדין יצלי צלותיה צדק לפניו יהלך וגומר. כד אתי האי בקר היינו דוקא בקר זאת המאיר' באור מתוק זה הנזכר.

עמודא חדא הוא הת"ת נעי"ץ בסטר דרום שהוא נאחז בחסד רב חסד וגומר גו מתיחו דרקיעא יסוד ע"ג גנתא מ' עמודא דא שהוא הת"ת. איהו נהיר ומשפיע בנהירו דתלת גוונין חסד דין. רחמים. בההוא עמודא קיימא ענפא חדא היינו יסוד בההוא אתעבדו תלת דהיינו צפור מ' וג' הם בחינות ג' מדות צפור א' מן הימין וא' מן השמאל וא' מן האמצע והם צפצופין לשבחא כאו' למען יזמרך כבוד ולא ידום ושבחם היא א' מן הימין היא אומרת הללויה דהיינו אינון דלא אדכרו אתר דסתים ואח"כ יורד לז"א הללו עבדי ה' ואח"כ בנוקביה הללו את שם ה'. הב' מן השמאל אומרת יהי כי י"ה ביושר ה"י בהיפוך שם ה' מבורך מעתה ממטה למעלה ועד עולם ממלכות ועד הבינ' מצד הגבורה בהיפוך כנזכר. הג' מצד האמצע הוא אומר ממזרח שמש ודאי דהיינו אור החמה ועד מבואו במ' מהולל שם ה' שהוא כולל מחכמה ועד המ' מי' ועד ה' אחרונה והיינו ממזרח שמש עד מבואו, ועם היות שאפשר שיהיה ענין העמודים והצפרים בגן באמת עכ"ז רמז להם בספי' כמו שפי'. כדין כרוזא כבר פי כי הכרוז בכל מקום מצד גבריאל ולמטה תרנגול. אתעתדו קדישי עליון למעלה ולמטה בכל מקום שהם בנשמות ובמלאכים ובבני אדם.

אתפרשון יממא וגומר שיש זמן כולו לילה ויש זמן שהוא יום ולילה מעורבים ומיוחדים וזמן שכולו יום והכרזה זאת היא בעת שיבדל היום מהלילה ולכך זכאה חולקיה מאן דקם וגומר שזה הוא דומה לצדיקים אשר בג"ע שעד כאן עוסקי' בתור' ועתה לצפצף בשבחים. כתיב אמר שומר לקמן הוא מפרש ליה בתפלה ואגב אורחיה מפרש ליה בגלותא: גלותא דישראל דיתבי גו שעיר שהוא גלות ארוך וחשוך ברבוי גזרות ושמדות ולכך ישראל תמהים בו ואומרים להקב"ה שומר ישראל. דדמי לחשוכא דלילי כי גלות בבל היה ערב ולא לילה מפני שלא נתעכב אלא זמן מועט ומיד האיר להם אור הגאולה גם לא היה בו שמדות כגלותינו זה. אתא בקר דהיינו בחשך ליל גלות מצרים אתא בקר גאולתם באור התורה ירצה כלום זכיתם לגאולה אם לא מפני קיום התור' והעבוד': שבקתון וגומר לא עשיתי לכם אלא נטלתי גאולתי נשארת' בגלותכ' כמלקדמין והיינו וגם לילה לרבות על ליל מצרים כנזכר: דרשו וקראו שתי דרישות והיינו תבעיון בעיו

שובו אתיו שני ענייני' הא' שובו לתקן המעוות ולא בתשובה קלה כי זה מועיל להקל הצרה לבד אלא תשובה שלימה ואח"כ אתיו ואתקריבו לגבאי עדיין אין זו הגאולה אלא הוא ענין שני לתקן מיעוט קיום התור' והמצו' בענין שפירושו שובו מלא תעשה אתיו לקיים עשה ובזה יתוקן הגלות לאפוקי לתקן עשה לבד שאינו מועיל שהוא טובל ושרץ בידו אלא תמן תשבחון שובו תחלה ואח"כ אתיו ואתם אינכם עושים כן אלא מתקרבים בלי תשובה ולזה רחוקה הישועה. והנה ע"ד הפשט יתבאר פסוק זה לבד אמר שומר. אמנם ברזא דהאי קרא צריך לבאר ג"כ פסוק הקודם משא דומה.

בשית אורחין אפשר שהם ו' מדרגות כנגד ו' מדות עליונות בחזין כגון חזון ישעיהו נחמות מצד הימין ודאי במחזה מצד הגבורה היה דבר ה' אל אברהם ושם אימה חשיכה וגומר בחזות כאו' חזות קשה וגומר והיינו מהת"ת בחזיון כאו' משא גיא חזיון מצד הנצח. בדבר כאו' ויהי דבר ה' אלי לאמר מצד ההוד. במשא מצד היסוד ונעלם שהוא סוד ודאי ואפשר שהם ממטה למעלה חזון ביסוד וגומר והנה אלו המראות בנבואה ולכך הם כמאן דחמי בתר כותלא וגומר דהיינו שתתלבש הנבואה במראה החזיון ואח"כ יבוא לנביא כמאן דחמי בתר כותלא כותל מ' מצד ההוד ודרך בה רואה אור הת"ת והמ' עבה וחשוכא בכותל אמנם מנהון כמאן דחמי נהורא דשמשא ת"ת מגו עששיתא מ' מצד הנצח דהיינו מגו עששיתא שמאיר יותר. אבל משא הוא יותר בקושי משתיהן מפני היותו מצד האור שאינו נמשך למ' בקל מפני העלמו למעלה וז"ש כד מטי ההוא נהורא בטורח סגיא שאינה מאירה מאותו האור העליון כראוי מפני העלימו ולזה נמשך הטורח לנביא וז"ש ואתטרח מלה עלוי. והכא משא דומה העלם על העלם משא טורח כנזכר דומה שהיתה הנבואה נמשכת בחשאי בלחישו. אי קב"ה ויהיה אלי קורא ישראל ומתפלל העומדים בגלות בשעיר: אי נביאה ויהיה אלי קורא הקב"ה בנבואה משעיר ח"ו שיהיה נבואתו מהקליפות ולז"א אי נביאה מהימנא אלא פי' כדמסיק. אבל נבואה דא ודאי קיימא בלחישו כמו שהכרחנו ממשא דומה והיינו מפני העלמה במדרגות העליונות גו רזא מהימנותא עילאה וגומר מהימנותא מ' עילאה ת"ת גו רזא בינה ומגו רזא סתימא חכמה א"כ משא דומה מפני היותו במקום חשאי ומשם אלי קורא משעיר ולא שהיה משם קול שהוא נעלם. אלא נבואה הוה אמר דליה הוה קארי קלא למטה נעשה קול במקום הגילוי וז"ש קלא דרזא דמהימנותא ומהיכן יצא קול זה משעיר שאור הקדושה מתלבש בקליפות וז"ש כד"א וזרח משעיר למו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' נהורא דשרגא היינו ממשלת הליל' שהיא המלכו' שתהי' מנהגת בליל'. **אתגניז מקמי נהורא דיממא** אין הכוונה גניזא ממש אלא ע"ד שרגא בטיהרא מה מהניא.

איהו בקר דאור קדמאה היינו חוט של חסד שהוא היסוד הנמשך מסוד החסד מתגלה בעולם. לעלמין כלהו לרעים ולטובים כדאיתא בפ' בלק ר"ד.
מיני' אתזנו עילאין ותתאין צבאות מעלה ומטה.
האי אשקי לגנתא היסוד הזה משק' לגנת' מלכות.
מאן דבעי למיפק באורחא וצריך שמיר' מפחד אויב ואילין אינון נציצו דאתוון דאתברון בהו שמיא וארעא יים אותיות שם מ"ב שבהם נברא העולם והם מב' דבראשית עד ב' דבוהו בחילוף אלפ"א ביתו"ת כמ"ש המקובלים. ולפי שהאותיות האלו הם רשימין על רישא דשמשא ובחילא דאינון אתוון פתח לכל כוי שמיא ובטש בהו ועבר כנז' בריש כי תשא לכך צריך שיקים בנגהא לסטר מזרח מקום זריחת השמש לכך אנו מזכירים שם אבגית"ץ באנא בכח וגו' בכל בקר בעת זריחת השמש ואחריו הודו לי"י קראו בשמו שהוא השיר שמשורר השמש.
שית יודי"ן ר"ת יברכ"ך י"י יא"ר י"י יש"א י"י.
תלת לסטר ימינא לרמוז שמשם ימשוך שמיר' לימינא ולשמאלא.
ותלת ווי"ן דסלקין ונחתין הם ג' ווי"ן דוישמר"ך ויחונ"ך ויש"ם לך שלום ובודאי שאלו הווי"ן הם באמצע היודי"ן שמימין ושמאל להמשיך שמירה לפניו שכן הואו מקומו באמצע היודין להכריע בין חסד לגבור' והיינו סוד **א** יו"ד מכאן ויו"ד מכאן וא"ו באמצע כנזכר בזוהר שיר השירים הרי כללות חג"ת בשמיר' הזאת שנמצאי' ג' רגלי מרכבה מיד שכינ' קדמא ואתיא וז"ש בסמוך ודאי שכינתא אקדימת עמי'.
עמודא חד נעיץ בסטר דרום: אפשר שרומז לאור היסוד הנמשך מהחסד שמתגלה למטה וזהו בסטר דרום דקאמר.
מתיחו דרקיעא דעל גבי גנתא. בפ' ויקהל דף ר"ט ר"י האריכו מה ענינו ע"ש.
דאיהו נעיץ באמצעו דגנתא. הוא העמוד הנק' מכון הר ציון כדאיתא בפ' ויקהל דף ר"י. בנהירו דתלת גווינין להורות על הארת חג"ת המאירים בו.
מרקמא דארגוונא פירושו נכללו הג' מאורות הללו בכללות אחד כעין ריקום הנרקם בגוונין.
תלת צפרין אפשר שהם מיכא"ל גבריא"ל רפא"ל שהם שולטים ביום שהם מלאכי חג"ת אמנם נוריא"ל שהוא כנגד המלכות אינו בכלל אלו שכבר נסתלק ממשלת הלילה לכך הם תלת ולא ארבע. פתח חד ואמר הללוי' הללו עבדי י"י מיכאל שהוא הגדול שבשלשתן אומר שבח זה שהוא גדול מעשרה זיני זמרה שנאמרו בספר תילים לפי שיש בו שם

ושבח והכוונה לעורר התחתונים שיתעוררו ויבואו לבית הכנסת להלל לי"י וכדבסמוך אתעתדו קדישי עליונים וגו':

פתח תניינא הוא גבריא"ל יהי שם י"י מבורך ושבח זה רומז לגבור' כנז' בסוף פ' תצוה פתח תליתאי הוא רפאל מלאך הת"ת. ממזרח שמש שכן הת"ת נק' שמש.

אתעתדו קדישי עליונים הזדמנו והזדרזו קדישי עליון ועל ישראל קאמר אתפרשון (מיממאן לליליא) [יממא מן ליליא] כלו' פורשין עצמן ממשלת היום מאותן שהם ממשלת הלילה וי"ס דגרסי יתפרשון והוא מכלל דברי הכרוז.

זכאה חולקיהון מאן דקם וגו' מכאן תשובה לאותן שמשכימים וחוזרים לישן שעקר הכל היא לקשר מדת הלילה ביום ואם חוזר לישן מפסיק חוט של חסד שנמשך עליו.

דיתבי גו בני שעיר דכתיב ברישא דקרא משא דומה אלי קורא משעיר אלי קוראים ישראל מצד גלות שעיר ואמרי להקב"ה שומר שאתה שומר ישראל מה מלילה מה יהי' לנו מגלות זה הדומה לליל'. כבר נהירנא מגלות מצרים. א"נ בגלות בבל שחזרו ובנו בית שני. ה"ג בשית אורחין דנבואה אתמר לנביאי במחז"ה בחזו"ן בחזיו"ן בחזו"ת וגו'.

רזא מהימנותא עילאה פירוש מתוך הספי' ומתוכם יוצא קול לנביא ועובר דרך הקליפות דהיינו שאי אפשר לבוא הנבוא' לעין הנביא עד שעוברת דרך ביתם שכן הקליפה מקפת המוח וא"א למוח להתגלות עד שנפקעת הקליפה כדמפרש ואזיל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלא.

וזרח משעיר למו ומפני שיש מפרשים שהלך משעיר לתת תורה להם אמר ולא כתב וזרח לשעיר בגין דרזא דמהימנותא הכי הוא מתגלה להדיא אלא בסוד לבושו וגם ישראל שנתנבאו ראו הכבוד מתלבש בסוד לבושו והתחתונה קליפה לעליונה ויתלבש אפי' בחצונים כמוח דאגיז בתיך קליפתו באה מן הצפון שנבראת בכח הגבו' והיא מדרגה ראשונה. וזה מדרך הנבוא' להראות מדרגות פנימה אל מדרגות. אוף הכא כד אתגליא קב"ה לישראל להדיא אלא מגו דרגין אלין ממש מהם חצוניים מהם פנימיים ממש והיינו ה' סוד המוח מסיני בא דהיינו מדרגות המלכות הנקרא סיני דהיינו שם אדני ושם אדני היה מתלבש בלבושו והיינו בחצונים וזרח משעיר למו היה קליפת שעיר נפתחת והם רואים מתוכה אור סיני שבתוכו אור יהו"ד וז"ש מסיני בא דרגא דהוה טמירא יתיר משעיר וישראל לא היו יכולים לסבול מתוך מדרגות סיני וז"ש יהו"ד מצד עצמו מסיני בא להגלות להם לישראל ואחר שלא הוכנו למדרגה זו אצטריך לאתגליא וז"ש וזרח משעיר למו הא דרגא אחרא דאיהו באתגלי' ולזה זרח בעצם מפני שהוא קליפה דשריא ע"ג מוחא שסיני נמי מוחא וישראל היו גרועים שעדיין לא יכלו לסבול נבואה אפי'

ממדרגה זו והוצרך להתלבש עוד והיינו ולבתר הופיע מהר פארן הא דרגא אחרא יותר מתגלת למטה. ואחר ההכנה זו כילה ואתא מרבבות קדש ירצה אור יהו"ד ת"ת היה מתגלה מרבבות קדש והיינו מהחכמה שנובלות חכמה תורה וז"ש דא שבחא דכלא שהוא שבח כל האצילות: דאע"ג דאתגליא מכל אלין דרגין ולבושין לא תאמר שלא נתגלה להם אלא אור מועט ולז"א ואתא מרבבות קדש מההוא אתר דהוא עיקרא דכולא שארי לאתגלאה מיניה דהיינו ג' ראשונות והיינו אומ' דרגין עלאין לעילא לעילא. אוף הכא הנביא לא השיג נבואתו אלא בהיותה מתלבש במראות וקליפות הנז' ולזה אלי קורא סוד הנבואה משעיר דהיינו דרגא דקאמרן דאתדבק לעילא בקדושה ולא הזכיר עתה אלא מקום שנתדבק בו הנביא להשיג שם.

שומר דא מטטרו"ן כי מטטרו"ן הוא לשון שמירה כתרגומו והענין כי ההיכלות נכללים שם במטטרו"ן ות"ת מקנן במט"ט שהם ז' היכלין ומטטרו"ן פנימה לז' מדורין כדמפרש לקמן ומטעם זה נק' שימר ישראל ירצה היכל שבו נשמר ונגנז הת"ת והיינו עבד שומר אדוניו והיינו כי שמי בקרבו ולבושין אלו הם אל הבריאה בעת הגלות או בלילה כשההנהגה בתחתונים החצונים ובחול.

לילה ליל אמר הכתוב שומר מה מלילה וגו' אלא כלא חד היא השכינה הנקראת מצד הדין והגלות לילה או ליל דהיינו מתחלת הלילה ועד חצות נקראת ליל דין חשוך והחצונים יונקים ממנה עד חצות ובחולקא דא לא שלטא כלל דהיינו מחצות ואילך נקראת לילה כי אז מזדווג' אל הקדש והיינו ליל ה' סימנין דדכורא שקשטה בג' ווין ואז אין החצונים יונקים ממנה. ליל אצטריך לנטורא דהיינו מצד החצונים הסובבים ורוצים לפרוץ פרץ בקדושה ולכך ס' גבורים סביב לה שהם כחות מטטרו"ן והיינו ליל שמורים וצריכים התחתונים באותה שעה שמירה כנז"ל. וע"ד חסר ה' שהיא שמירתן של ישראל והיא נשמרת כאו' הוא הלילה הזה לה' ולילה כיום יאיר מאור הת"ת המאיר בה לא ייחוד גמור. אמנם בתחלת הלילה שהת"ת מסתלק ממנה אל עולם העליון בינה צריכה שמירה ודאי ע"י מטטרו"ן:

שומר מה מלילה וגו' היינו שומר מטטרו"ן לבוש כדפירש כי לעולם בין קודם חצות שהשכינה בדין מתלבשת במטטרו"ן מצד הדין בסוד ס' גבורים סביב לה וגד בין לאחר חצות ששכינה היא אז מתלבשת בג"ע של מטה בהיכלות לענג הצדיקים והיא המתלבשת בשומר אלא שאינה צריכה שמירה אלא עד חצות:

ויאמר ואמר כל אמירה היא בשכינה והיא נקראת דיבור מצד הדין ונק' אמירה מצד הרחמים ויש בה שתי בחינות הא' ויאמר נבואת משה בלי לבוש ח"ו אספקלריא

המאירה בת"ת הב' אמר דהיינו היותה מתלבשת למטה במדרגות התחתונות והיינו ואל משה אמר עלה אל ה' והיינו אמר שומר לא שומר ממש שאין בידו כח אלא השכינה המתלבשת בו ומפני שאז נתלבש המדרגה הזו למטה בסוד ירידת האור אל הר סיני לישראל כדפי' לעיל נמשך האמירה למשה משם לומר לו עלה אל ה'. שולטנו דיממא ת"ת מצד החסד שבו סוד בקר ביסוד תפלה דשחרית עם היותה בת"ת מצד החסד עכ"ז היא למטה בהיכלות בסוד מטטרו"ן בימות הקול ולכך על דידיה אזהר. ואו' צלותא דשחרית דאיהו שולטנו דיממא עם היות שהעתים משתנים עכ"ז שולטנו ומלך והבחי' הגוברת על כל בחינות הוא החסד שהיא השעה הראשונה בחסד צלות' דשחרית.

תרוייהו כחדא אלא שהגובר הוא מדת יום ולכך לילה אינה נזכרת לפניו דשרגא בטיהרא מאי מהניא.

וקלא דא קארי אלי קורא משעיר משם בא הקול ובעל הקול אמר שומר אתא בקר וגם לילה מדת יום ומדת לילה מיוחדת בבקר אם תבעיון בעיו הרי הוא בא למלאות כל שאלות בתפלה בתנאי שלא יהיה עון מפסיק לכך שובו אתיו דברי הת"ת והיינו כמאן דזמין וגו' קב"ה בקר וגם לילה ת"ת ומ' שניהם יחד אומרים אתיו: כדין עמא וגו' בבקר שאז בקר ולילה באים אז הוא הכעס אם אינם באים עשרה אמנם כשמשכימין קודם אור הבקר אין כעס שהרי מקדימין קודם מדת יום וקודם שעת התפלה. קיימא בדרגא דצדיק בהדי שכינתא מכאן נראה שזה הראשון הוא במדרגת היסוד ובפ' נשא נראה כי עשרה הראשונים המקדימים הם בעשר ספי' עשרה אבהן דשכינתא ואם נאמר כשיהיו תשעה אחרים ירד זה עמהם אל י' שפירן דשכינתא הוא דיחק ואם נאמר שיצטרכו עשרה מבלעדיו זה דוחק שלא שמענו כזה מעולם והרמ"ק תירץ הנ"ל ולי אני המחבר צ"ע. ואי תימא הא תנינן וגו' והיאך אתה אומר דבחד שגי וגו'. אלא למלכא דשדר וגו' ועשרה אינון תיקונין דשכינתא שהם בסוד מרכבתא באבריה כנז' והא' הוא בעוד שאין תיקוני אבריה בא הא' לעיקר ומייחד ושכינתא ממתנת עד שישתלמו והיינו או' ואותיב ליה בדרגא דצדיק הורה שהיא המיישבת אותם כל א' וא' כפי הראוי לו והיא שורה על עשרה הראשונים עשרה ענפים ראשיים והענף שהיא משרה על האיש הזה הוא ענף הנובע בה הברכות והוא סוד וברכות לראש צדיק והיינו ואותיב ליה בדרגא דצדיק והוא מקור ברכות לבריכה והט' הבאים אחריו שאר המדות ואח"כ הבאים אחריהם הם ענפים פרטיים במדות אלו ונכללים בהם בסוד שאר האברים הנכללים בעשרה אברים הראשיים הראש והגוף והזרועות והשוקיים וגו' בענין שהבאים לבית הכנסת נחלקים לג' בחינות הראשון אור לעצמו התשעה הבאים לאחריהם אור לעצמם שאר העם בחינה

לעצמם והכל ייחוד א' אמנם צריך שיהיה עומד שם מכניסתו לבית הכנסת ועד תשלום התפלה שאם לא כן הוא נכשל בעוזבי ה'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מסיני בא דרגא דהוה טמירא יתיר. נ"ל שהוא סנדלפו"ן כי סינ"י רמז לאותיות פ"ן מסנדלפו"ן שכך עולה בגי' וכן סול"ם והוא דרגא קדישא ולבתר מניה הוא שעיר קליפה קדמאה דשריא על מוחא בפנים ולבתר בחוץ קליפה דהר פארן. ורבבות קודש הם דרגין עלאין קדישין לעילא לעילא יתיר דמנייהו שריא לאתגלאה ונ"ל שהם סוד הבריאה והיא הכסא דמתמן אתיהיבת אורייתא הנק' אורייתא דבריאה דתורה זו היא הניתנת לנו כנודע: אתיו כמאן דזמין לקבלא לבנוי וגו' הרגיש כי אם הך שומר הוי מטטרו"ן היכי אמר אתיו דמשמע בואו אלי וגם או' שובו משמע שפיר שובו אל השי"ת אבל מלת אתיו קשה. ולכן ביאר כי הוא דברי השי"ת כי אחר שמטטרו"ן אומר אם תבעיון בעיו שובו אז הקב"ה אומר אתיו ובואו אלי וז"א אוף הכי הקב"ה קארי ואמר חתיו ולפי שלא נקשה עליו שאם מיירי במטטרו"ן הכי הוי דברי השי"ת לזה תירץ כי הנה הוא נזכר כבר בכתוב כמ"ש אתא בקר וגם לילה כמבואר לעיל אוף הכי קב"ה בקר וגם לילה. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' בגין דרזא דמהימנותא הכי איהו דרגין מגו דרגן פי' מדרגות קדושות לפנים ממדרגות חיצוניות והמדרגות חיצוניות מהם ובהם יש בה קליפה לפנים מקליפה וכן בקדושה יש קדושה דאיקרי מוח שנעש' לבוש וקליפה למוחא אחרא דגניז בגווה וז"ש. קליפה גו קליפה ומוחא גו מוחא.

רוח סערה בא מן הצפון הם ד' קליפות חיצוניות זו לפנים מזו.

רוח סערה הא דרגא חד. וכנגד' בקליפת האגוז היא הקליפה הירוק' שהיא מתמסמסת בהמשך ימים והיא הנקראת תוהו. ענן גדול מורה על גודל קושי' הנק' בוהו מאי בוהו אבנים המפולמות [נ"ל דכאן צ"ל וכנגדה באגוז הקליפ' הקש'].

ואש מתלקחת הא דרגא תליתאה: וכנגדה באגוז היא הקליפה הפנימי' המתלהקת ומתאחזת באוכל ולפעמים היא נאכלת. ונוגה לו סביב הא דרגא רביעאה וכנגדה באגוז היא הנק' חללא דאגוזא דהיינו אותו אויר המפסיק בין האוכל ובין הקליפ' הזאת וכדאי' בפי' בר"מ רכ"ז הרי כאן ד' קליפות זו לפנים מזו וכמו כן הקדושות זו לפנים מזו וזהו ומתוכה כעין החשמל ומתוכה דחשמ"ל דמות ד' חיות. ה"ג הא דרגין מגו דרגין מסיני בא דרגא דהוה טמירא יתיר דהיינו המלכות כי סיני בגי' סל"ם וסלם היא המלכות שהיא לפנים מכל אלו המדרגות הקדושות הנז' והת"ת שהוא הוי"ה בא מסיני זה.

ולבתר אצטריך לאתגלייא אחר שבא ויצא מסיני שהיא התוכיות אצטריך עוד לאתגלאה ולבקוע בחיצונים עד הגיעו לעיני השכלת הנביא וז"ש קליפה דשריא ע"ג מוחא שהמוח הוא סיני מלכות ושעיר היא הקליפה הפנימית הסובבת אותה.

ולבתר הופיע מהר פארן היא הקליפה החיצונה החופפת על השני' הנז'.

ולבתר ואתה מרבבות קודש דא שבחא דכלא פי' עתה חזר לראש הענין שקודם שהת"ת בא מסיני מלכות תדע מהיכן בא מרבבות קודש מהספי' העליונות ח"ג המתאחזת בקדש עליון שהיא חו"ב הנק' קדש וז"ש דא שבחא דכלא דאתגלייא מכל אילין דרגין פי' שבחא דכולא הוא חו"ב דאתגלייא מכל אילין דרגין כלומר דאתגלייא הת"ת אל סיני הנז' מצד אילין דרגין דהיינו שנתגלה מההוא אתר דהוא עיקרא דכולא דשרי לאתגלאה מיני' שמקום תחלת ההתגלות הי' משם וזהו שחזר ופי' אינון דרגין עילאין לעילא לעילא, מההוא דרגא דקאמרן שהיא הקליפה המתדבקת לעילא בקדש.

שומר דא מטטרו"ן. וגו' וה"ק אומר הנביא אלי קורא משעיר כדפי' כדי שאשמע מה שאומר לשומר מענין הדין השולט בחצות לילה הראשונה הנק' ליל והדין השולט בחצות לילה האחרת הנק' לילה כדמפרש ואזיל. וקורא הקב"ה לשומר ואומר לו שומר. אתה שנק' שומר מה מלילה שומר מה מליל כדרך שואל מה מלילה מה יעשו ישראל מזה הדין השולט בלילה ובליל ע"ד מה נעשה לאחותינו משיב השומר לישראל ואומר אתא בקר וגם לילה הרי הת"ת שהוא בקר וגם לילה שהיא המלכות תרווייהו זמינין לגבייכו.

אם תבעיון בעיו שובו אתיו. כי הוא מזומן לקבל אתכם ולרחמכם זהו כללות הענין. ועתה נשוב להתכת המלות שומר דא מטטרו"ן שומר ישראל הת"ת (מקננן) [מקנן] במטטרו"ן כנז' בתיקונין נמצא שהוא שומר למוח שבתוכו וכתיב ושומר אדוניו מלכות יכובד דמלכות נקרא אדון והוא עבד לו.

ודא דשלטא בליליא מוסב לאדוניו דקאמר שהיא המלכות היא שלטא בליליא.

אלא כולא חד כולא היא רומז למלכות אלא שיש זמן בשליטת' שמתאחזת בה הקליפה דהיינו עד פלגות ליליא שנק' ליל. ויש זמן בשליטת' שאין הקליפה נאחזת בה והיינו מפלגות ליליא ואילך שנק' ליל' וז"ש אבל בחולקא דא שלטא סטרא אחרא וגו'. וע"ד חסר ה'. מפני הדין אין יחוד ואינה שלימה כי הה"א רומזת אל היחוד כי יש בה ג' ווי"ן שהם "ויסע "ויבא "ויט שהם חג"ת כנז' בפ' בא דף ליח אמנם מפלגו ואילך שלטא לילה בה"א דהא קבילת דכורא עלה. דכתיב ויהי בחצי הלילה פי' כשבא חצות לילה נק'

ליל' מכלל דעד השתא אתקריאת ליל הוא הלילה הזה לה' התם פי' הלילה הזה מלכות אתחברת לי"י ת"ת הרי שלא יש יחוד כי אם בזמן שנק' לילה.
כיום יאיר שעולה עמו ואינה יורדת אמנם ליל הוא חשך.
ובג"כ שומר מה מלילה שומר מה מליל. כלו' אתה שומר מה נעשה מהדין השולט בלילה והשולט בליל. ויאמר לעילא בת"ת ואמר לתתא במלכות. מאן אמר וגומר נראה שהגירסא כך מאן אמר דא שכינתא והכי איתא בסוף פ' משפטים.
ההוא דשליט על ליליא ת"ת השולט על המלכות הנק' לילה אם תבעיון אם תרצו למתבע בעותכון בעיו אמנם בתשוב' וזהו שובו ואח"כ אתיו שכבר הוא מזומן לקבלא (לבעי) [לבנוי]
אתחבר בשכינתא שנעשה בעלה דמטרוניתא וזהו מדוע באתי ואין איש ואין עשר' לא כתיב אלא ואין איש להתחברא בהדה כדמפרש ואזיל.
דאשתכח בבי כנישתא ואוריך בבי וגומר מכאן תשוב' לאלו שנוהגים לכנוס לבית הכנסת להיות מיו"ד ראשונים ואחר שיכנס האחד עשר יוצא והולך וחושב בדעתו שכבר הי' מעשרה ראשונים דהא הכא קאמר ההוא קדמאה דאשתכח בבי כנישתא ואוריך בבי כנישתא שצריך שימצא בב"ה מעשר' ראשונים וימתין ויתעכב שם להתפלל. בדרגא דצדיק בהדי' דשכינתא פי' בדרגא דצדיק כשהוא מזדווג בהדה דשכינתא לא כשהוא חרב ויבש בסוד הצדיק אבד. ומשחרי ימצאנני דא סליק בסליקו עילאה יזכה לתרין נהורין נהורא דשחרא אוכמי ולנהורא חוורא כנזכר בהדיא לקמן דף ק"ם להכי אמר ימצאונני בתרין (גווינין) [נונין] להורות על תרין נהורין וזהו דוקא בעשר' ראשונים דשחרית. אמנם בשאר תפלות לא יזכה לתרין נהורין ואפשר שיזכה לנהורא חד והיינו דקאמר בתלמודא דידן אקדימו ואחשיכו לבי כנישתא דמשמע ערב ובקר. ה"ג אמרי לי' בני מתא אן אינון עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלא:

כד אתי צפרא הרי תנאי א' וצבורא אשתכחו הרי תנאי ב' והמקדים אינו רשאי להקדים בתפלה אלא מתעסק במילין דאורייתא או בבקשות ותושבחות אחרות אבל הסדר העיקר הוא בצבור. שירין ותושבחן הלל הזמירות שירין דדוד תושבחן דברוך שאמר וישתבח וכיוצא. וטעם הסדר הזה איהו לאתערא רחימו דעילא ותתא שההנא' היא מחמת החצונים שבין עולם לעולם והזמירות מבערין החצונים ומיד כל העולמות נקשרים באהבה על היכל לבנת הספיר והיינו אומרו רחימו דעילא ותתא אחר שאין חצוני' ויש אהבה מקבלין אלו מאלו ומתתקני' עד שמושכים עליהם אור עליון והם

שמחים וז"ש ולאתערא חדוה וכיוצא בספי' ע"י הזמירות מתבערות הקליפו' ונקשרות באהבה ומושכין שפע הבינה שהיא מקור השמחה וזה הוא מעש' הלוים. ומאן דאשתעי פוגם ומכניס הערוה ומחזיק החצונים בין העולמות ולזה אחזי פרודא וזה סבה שלא יהיה הייחוד שלם והיינו גרע מהימנותא והיינו ווי לי' דלית וגומר דאחזי דהא לית אלהא כיון שאינו בוש ממנו מלהפסיק שבחו ואם ישנו אינו לדעתו בבית הכנסת וז"ש ולא אשתכח וגו' ואם יש לו אמונה שישנו בבית הכנסת אינו אלוה שלו וז"ש ולית ליה חולקא ביה דאל"כ היה עוסק בשבחיו כשאר ישראל ואם יש לו בו חלק לפחות אינו ירא ממנו וז"ש ולא דחיל מיני'. ושמא יחשוב שאין השבחים כלום לז"א ואנהיג קלנא וגומר והנה חלקי התפלה הם ג' הא' הוא סוד הזמירות הב' סדר קדושות שתים א' מיושב והב' מעומד. הג' מציאות התפל' מעומד ומיושב וכנגד ג' חלקים אלו הם ג' מחנות הנז' הא' מחנות המזמורי' והם כתות כתות דרך הם משתתפין עם ישראל בבקר ובערב ובלילה לשיר בשירם ובזמרם ובכתות אלו כת המחלוקות בפ' אחרי מות ובפ' ויחי ע"ש אמנם דרך כלל הם חברים לישראל בזמירות אלו הם עד ישתבח. הב' הם המקדשים וסוד הקדושה הוא לתת כח לתפלה לעלות ולא תתעכב במעיקין בדרכים וז"ש ובשולטנו דילהון וגומר בעלין שהזמירות לזמר החצונים והקדושות לסתום פי המליצים אפי' קדושים שיליצו טוב על תפלתו ויעלוה ולזה יש קדוש' לתפל' מיושב וקדושה לתפלה מעומד וז"ש בכל קדושה וקדושה וגומר ובשלטנו דילהון וגומר. הג' הם סוד הנערו' הראויו' והם סוד ההיכלו' המתייחדות זה בזה והם מקשטים השכינ' ומייחדי' אותה לת"ת וז"ש אינון עולימתן עילאין מפני שהם למעלה מכל המחנות. דקא מתתקני עם וגומר שהם הם בעצם הייחוד כנזכר ומתקני לה ע"י שהם נעשים אחדות אחד בסוד בשכמל"ו שכינה מתקשטת עמהם אל הייחוד. וע"ד שאלו מתתקנים בברכות דק"ש וק"ש הוא תקון שאר המחנות בסוד הזמירות וז"ש וכלהו מתתקני בסדורא וגומר והיינו שע"י הזמירות אנו קושרים כל הקדושים ליכלל בהיכל לבנת הספיר ומבדילים מביניהם החצונים כדי שתהי' סוד העשיה למט' כולם נטהרים מהחוץ ונקשרים בשורשם בהיכל זה ומשם אנו מקשטים השכינה התחתונ' השוכנת בתחתוני' ליכנס אל היכל הזה להקשר משם בברכות ק"ש בסוד ההיכלות וסדר הענין. כיון דאלין תלת משריין מזדמנן לא שיתייחדו אלא שיזדמנו להתייחד מיד ישראל מטהרים עצמן מעון בסוד הקרבנות מיד נעשים חברים עם המחנה הא' וכל חיילי עולם התחתון והעליון הם עמה' כאחד ושכינ' הדר' בתחתוני' היא מסתלקת עמה' סילוק אח' סילוק ואנו קושרי' עצמינו עמה ועולים עם המחנ' הא' מבחינה אל בחינה עד שמגיעים בסוד שירי דוד עד פתח היכל לבנת הספיר

ואחר שאנו יחד שם תכלית קשוטה בתחתוני' היא מתקשטת ג"כ בשיר' הים והיא מתאחדת ועולה עד שאנו רוצים ליכנס אל פתח לבנת הספיר בברכת יוצר ולזה שם היא מתקשטת בשירה זו. וז"ש ובג"ד איהי סמוך לתפלה דמיושב וגו' מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. בשירין ותושבחן והא אוקימנא וגומר נ"ל שהם הזמירות או אפשר שהם הבקשות שאנו רגילי' לומר בכל יום בבקר. ע"כ:

והרא"ג ז"ל כ' ושכינתא אתיא ואשכח לי' אפי' בלי שיעסוק בתור' או מתחנן או מבקש מלפניו כ"ש מי שעוסק בתור' או מתחנן או מזמר לפניו ית'.

ואשתמודע בהדיה כלומר נעש' שושבינו ואהובו ומיודעו. כד"א איש האלהים כמו איש נעמי. כמה דאוקימנא דכתיב מי בכם ירא י"י. בפ' בלק קצ"ו.

דהא דרגא בתר דרגא פי' מתוך מדרג' שלפנים ממדרג' שהם מדרגות הקליפות רוח סער' ענן גדול וגומר דקאמר לעיל בוקע הקול של עבדו ויוצא מתוכם. ההוא שומר קורא בחילא בכל יומא ויומא ומה אומר אם תבעיון בעיו שובו אתיו כדלעיל וזהו שומע בקול עבדו בקולו של מטטרו"ן שקורא זה והכוונ' לעשות דברו שהוא אומר שובו אתיו. זכאה איהו מאן דאקדים לבי כנישתא מכאן משמע שאחד שמקדים הוא נעש' בעל' דמטרונית' והתם בפ' נשא קכ"ו משמע שצריך שיבואו עשרה כאחד וי"ל דלכתחלה הכי אצטריך שיבואו עשרה כאחד כדי שתשרה שכינה בכל בחינותי' אמנם כשבא אחד אין הקב"ה כועס ואומר מדוע באתי ואין איש. ומאן דמשתעי בבי כנישתא וגומר מאי דאתא לאשמועינן הוא שהדבור אסור בב"ה בכל ענין אפי' שלא בשעת התפלה והכי משמע מדבריו בסמוך דקאמר ולא דחיל מיני' וגו' ולא הזכיר איסור ההפסק כי אם בישתבח וכן משמע בפ' נשא קכ"ו:

אינון מלאכין קדישין אותם [שהם] בעשר דיצירה. ובשולטנו דילהון פי' ותחת ממשלתם הם כל אינון דמתערין בכל אינון רקיעין. שהם בעשר דעשי' כנזכר בפ' ויקהל דף ר"א ר"ב, אינון עולימתאן עילאין הם הנק' עלמות שיר כנזכר בפ' ויצא קנ"ט ובפ' פקודי רכ"ח והם בבריאה וז"ש ואילין אינון משיריין עילאין על כלהו כלומר שהבריא' למעלה מכל המלאכים שביצירה אשר תחת ממשלת העשיי' כנזכר וזמרי עמהון כחדא. ומעת' צא ולמד כמה אזהרה צריך כשאומרים הזמירות שיהי' ביחד בשפה ברורה אחר שהם חברים עמנו בזמירותינו. ואי תימא האי תושבחתא שירת הים עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלב.

מתעטרא כ"י בההוא כתרא דזמין וגו' הענין הוא כי הנהגת העולם הזה התחתון הוא בסוד השכינה ורבים כפרו בזה ומהם פרעה וכל המונו וע"ז הכהו הקב"ה כאו' למען

תדע כי לה' הארץ ונתפרסם זה בעיני כל העולם בניסי הים וקריעתו כאומר שמעו עמים ירגזון וגו' ויאמינו בה' ובמשה וגו' ואז נטל הקב"ה הנהגת העולם ונכתר בו לעיני הכל בכח שמו הגדול שממנו נמצאו הנמצאים כולם והיינו כתרן דשמהן גליפין הוא שם מ"ב ושם ע"ב וכתר זה עתיד ליכתר בו מלך המשיח כאו' כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו' ע"י מה שמחדש הנסים לעיני הכל ויודו הכל כי ה' א' ושמו א' ומתכתר הב"ה.

בג"ד בעי בר נש לשואה רעותיה להכתיר לקונו בכתר זה קודם שתסתלק שכינה ממציאות זה התחתון ותכנס בהיכל לבנת הספיר בברכת יוצר ולכך אנו מזמרים לקשטה בכתר זה שהוא כלל כל המציאות ונעשה אגודה א' ונשרש בשם הקדוש המתפשט נצוצות אור השגחתו בנמצאים התחתונים וכתר זה נכלל ונשלם ה' א' ושמו א': והיינו כיון דמטי לישתבח נטיל קב"ה ההוא כתרא שהוא סוד ההשגחה המתפשטת בתחתונים וסוד בריאתם משם והוא נקשר בהם והיינו ושוי לה קמיה:

וכ"י שריאת לאתתקנא מפני שהיא רוצה ליכנס דרך היכל לבנת הספיר ולעלות מעולם העשיה אל עולם היצירה ששם סוד שומר ישראל מטטרו"ן דתמן מקנן ת"ת והיינו למיתי קמי מלכא עילאה ולזה אצטריך לאכללא לה בתליסר מכילן שהם סוד י"ב גבולי אלכסון והנקודה האמצעית שהם מקורי הברכות ומשם מתברכת והם י"ב צרופי הויות והמלכות הנקודה האמצעית מקושטת מאלו וז"ש לבתר לחברא ליה בהדייהו ונק' גאות ה' שמכתר הנק' גאוה נכתר שם השם באלו והפוסק ח"ו מצדו פוגם הכתר הזה ומפסיק הברכות העליונות. ואחר שחתם הברכה בקשוטי השכינה נתארך חיתום הברכה מעלמא אריכא דהיינו אל ההודאות לכלול שם הת"ת ועם היות שהם תיקוני השכינה עכ"ז כולם תיקוני הת"ת והיינו אל ההודאות ת"ת שאין פלא ונס נעשה אלא מצדו ומתרומם בסיפורי הנסים וכן הוא ברא המספרים והיינו אדון הנשמות מצד ישראל רבון כל המעשים מצד המלאכים המשתתפים עם ישראל לשורר הבוחר בשירי זמרה וההשגחה שלו חי העולמים שחיותו מתפשט בכל נמצא ולזה

דא מלכא עילאה ת"ת דשלמא כלא דיליה והיינו המלך שלמה לכן שבח זה נחתם בשלמה ר"ת "שמך "לעד "מלכינו "האל ולזה עמה בשיר זה והיינו שיר השירים מ' אשר מתייחדת לשלמה ת"ת.

מתמן וגו' דהיינו סוד כניסת ההיכלות עד כאן שבחי השכינ' ומכאן ואילך שבחי הבינה ביום השבת והשכינה למטה נגדיית לבינה בימי החול ולזה הם שבחי הזכר כולם או שיתקשט בקשוטי המלכות מפני שהם יומין דחול או יתקשט בקשוטי הבינה ביומין דשבת ולזה יוצר אור ובורא חשך דהיינו אצילות המ' והת"ת עושה שלום אצילות היסוד

כל זה תקוני הבינה שהת"ת מתקשט והולך מפני שנכנסו בעולם מטטרו"ן שבו מקנן הת"ת ומשתבח והולך וז"ש דהני אינון תיקונים דעלמא עלאה:

אל ברוך עם היותם אתיקוני עלמא עילאה אותיות קטנות מצד החול הם למטה ואינם הנראות הגדולות אלא ביום שבת לבד שמתגלה אור הבינה ממש. יוהנה אותיות גדולות הם פעמים גדולות מצד עצמן כגון ב' דבראשית ש' אדם וכיוצא והם מעלמא עילאה א"א: וכאשר הם מתפשטין ברבה מביאים פסוקים שלימים ראשיהם אלפא ביתות כי כל הפ' צא מאות א' וזה מורה התפשטות האות אמנם על צדה מעט אינ' מתפשטים יותר מדאי כדמפרש ואזיל. חמשין וגו' צייר הבינ' כל אות מאלו השנים חמשה תיבות בסוד ה' ספי' חג"ת נ"ה כל א' כלולה מעשר ן' שערי בינה ובאלו השתים האחרונות ציירה ששה שהם מחסד עד היסוד ו' קצוות דעלמא דאתי שהם עצם הבית שהם חשובים יותר מחמשים שערים. ושאר אותיות שהם ח"י אותיות הם כלולות ד' ארבע בסוד חגת"ם שבבינה והיינו סוד המרכבה שבבינה ורמזה הבינה בכ"ב אותיותיה כל סוד מרכבתה וז"ש ובגין דאינון וגו' וכבר נודע היות הבינה סוד שם יהו"ד אלהי"ם מיוחדים מצד שם יהו"ד אב"ג וגו' ביושר ומצד שם אלהי"ם בהיפוך תשר"ק וגו' ושניהם יחד הם א"ת ב"ש ג"ר וגו' וראשיהם לכל האותיות א"ת ב"ש ולכך אלו נושאי דגל כל האלפא ביתא ובהם כ"ב אותיות כנגד כל כ"ב אותיות וז"ש אינון אתוון קדמאי וגו' שמא גליפא היינו שם ע"ב והוא יוצא מהבינה למטה לכך אותיותיה באו בציור התפשטות שם זה ועיקר השם יוצא מבינה ואתעטר הת"ת בו ועתה אנו מעטרים השכינה וז"ש דאינון רזא וגו' וכיצד תתעטר משם שהם פועלים על ידהא וז"ש וסליק ברזהא וגו' ופירש טעם בא כ"ב אותיות בא"ת ב"ש ואמר דאינון עטרא דל"ב שבילין דהיינו ל"ב נתיבות יוצאות מחכמה ונראות בבינה והם עשר נקודות עשר מאמרות נשארו כ"ב הם כ"ב אותיות ומצד החכמה באו האותיות חציים ביושר ומצד הבינה באו חציים בהיפוך והיינו א"ת ב"ש. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. חמשין תרעין דעלמא דאתי וגו' הנה כוונת א"ת ב"ש הם ד' אותיות הא' בה' אתוון מרכבה דילה וכל א' כלולה מי' הם ן' שערי בינה והתי"ו ו' תיבות לרמוז ו' קצוות שבבינה והיינו א"ת וחוזרות הבי"ת בה' תיבין והשי"ן בו' תיבין והיינו ב"ש וכל אלו עולים כ"ב תיבין רזא דכ"ב אתוון גדולים דבינה דאית זעיראן במלכות ג"ר ר"ל כי מן גימ"ל ועד הרי"ש הם י"ח אתוון ולכל חד ד' תיבין מרכבה דילהון סלקי כולהו לע"ב אתוון שהם שם בן ע"ב ואמר בעמוד שאחר זה שהכ"ב אתוון דבינה הם עטרה דל"ב נתיבות ונ"ל כי ל"ב הם כ"ב אתוון דבהון אתבנהו י' ספי' ובין כולם הם ל"ב הרי האותיות הם עטרה לל"ב נתיבות והנה את בש רזא דשמא קדישא גופיה אבל שם ע"ב

הוא רזא דרתיכא קדישא דסלקא ועל דא אותיות את בש הם בראש ובסוף האותיות והשאר באמצע מרכבה לגבייהו והנה שם ע"ב הם המרכבה עצמה של בינה והם חסד פחד ת"ת ויסע ויבא ויט ואח"כ מהאי ע"ב אתעביד לבתר צירוף חד מתלתיהון ואתעביד שם בן ע"ב ומתעטרת בהאי שמא כ"י והויא איהי אז רגל רביעי דמרכבה עילאה לבינה הרוכבת עליהם והנה נמצא כי האי שם ע"ב אינו כ"כ מעולה אע"ג דאיהו קדישא אינו כשאר שמהן דעלמא עלאה אבל הוא כי דוד מתעטר באבהן ומנייהו אתעביד שם ע"ב עטרה בראש דוד מלכות ולכן רזא דיליה סליק ונחית כזה את בש אלף סליק לבי"ת וכן כולהו עד כ"ף אבל נחית כזה תי"ו ולבתר נחית לשי"ן עד הלמ"ד נמצא דסליק ונחית סליק לקבל שפע ונחית להשפיע סליק לסטר חד ונחית מסטרא אחרא להמשיך שפע למטה וכן סוד שם בן י"ג מכילן דרחמי דאיהו מצפ"ץ וגו' הנה הי"ב הם סוד המרכבה בעצמה והם הי"ב ווי"ן שבוי"ו ת"ת כמו ששם ע"ב הם המרכבה עצמה העליונה ואח"כ היא נעשית עטרה למ' וכן אלו הי"ב הם המרכבה עצמה וחד שריא עלייהו והיינו י"ג וסליק ונחית נמי כגוונא דשם ע"ב: וצריך אתה לעיין מהו השם היוצא מאלו הי"ג הנק' מצפ"ץ וגו' ובזה תבין סוד אלפא ביתא של את בש וגו' כי רומזת אל סוד השמות דסלקין ונחתין כמו שם בן ע"ב ושם י"ג מכילן דרחמי וכיוצא. ויש אלפא ביתא אחרא והיא א"ל ב"ם וגו' ודא היא רמז לשמות דסלקין ולא נחתין וההפרש הוא כי השמות שהם מחסד ולמטה סלקין ונחתין והם רומזים באלפא ביתא דא"ת ב"ש אבל השמות שהם מבינה ולמעלה נרמזים באלפא ביתא בא"ל ב"ם דסלקין ולא נחתין והם כמו שם בן מ"ב דסליק ולא נחית והטעם כי שם מ"ב הוא עליון משם ע"ב כי הוא דעלמא עילאה ומתעטרא רתיכא נפלאה שהם ג' אבות מתעטרן בהאי שמא בגו עלמא דאתי עלאה ועלמא עילאה מתעטרא בהאי שמא נמי במחשבה היא חכמה א"כ ראה כמה גדול מעלת שם בן מ"ב ולכן אמרו אשרי היודעו וגו' כי ב' רתיכין הם רתיכא דאצילות ורתיכא דלמטה ד' חיוון ורתיכא תתאה מתעטרן בשם ע"ב דהוא רזא דרתיכו עילאה גופא הנעשית עטרה לרתיכא תתאה אבל שם מ"ב הוא במחשבה חכמה ומעטרא ביה בינה ולבתר מתעטרא ביה רתיכא עילאה שבאצילות והארכתי בזה כל הצורך למעיין המדקדק בדברי אלה: אבל א"ל ב"ם וגו' הם הולכים ומתרבים כסדרן מאל"ף לבי"ת ומלמ"ד למ"ם עד הסוף. והנה מאל"ף ועד למ"ד כסדרן הם שבת נ"ל שהוא ת"ת ומן הלמ"ד עד תי"ו הם יום הכפורים בינה דמתעטרן תרוייהו עד דסלקין עד אין סוף נמצא שעולים כל המדרגות עד האין סוף אבל כשהאלפא ביתא היא להפך מורה שיורדת עם אותיותיה להשפיע למטה עד מלכות ואפשר דשבת ויום הכפורים הם רזא דמלכות ובינה דיצאו אתוון רברבן וזעירין

והנה ידעת פי' ב' אלפא ביתות אלו והם א"ת ב"ש וא"ל ב"ם. דע"ב אתוון דקב"ה מתעטרי בהו. נ"ל שהוא ע"ב הענ"ן דקב"ה ת"ת מתעטר בהו ובשם ע"ב זה מעטר נמי קב"ה לכ"י וסלקא ברזהא ובסודות מסתריה וצנוריה ומתעטרת בהם. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ובגין דא איהי סמיך השירה שהיא בת"ת סמוכה לצלותא דמיושב שהיא רומזת למלכות.

כמה דאתעטר האי יומא דאעברו ישראל ית ימא. אפשר שאלו השמות הם ע"ב שמות שנתעטר בהם כנזכר בפ' בשלח נ"ב וכדלקמן שמא דע"ב דוד מלכא דקא מתעטר באבהן. ובחגירו דזייני' כמו שהאריכו בריש פ' שמות. וזכי לשבחא האי שירתא תמן אפשר דהיינו שאמר הכתוב ויאמרו לאמר ויאמרו בעה"ז לאמר לעוה"ב. כיון דמטי בר נש לישתבח נטל קב"ה האי כתרא ושוי לי' קמיה לראות ביפי' ולהסתכל בה כיצד מתעטר ותתיפה המלכות בעטרה הזאת בהשלמת התפלה וזהו וכנסת ישראל שריאת לאתתקנא וגומר הרי שלא נתקשטה עדיין לגמרי. כד"א נרד וכרכום וגומר א' נרד. וכרכום ב' קנה ג' ד' וקנמון. עם עצי לבונה ה' כל עצי לרבות ו' מור זו ואהלות ח' [נ"ל דכאן צ"ל כל לרבות ט'] (עצי) [ראשי] י"א בשמים י"ג [551] והכא אינון שיר ושבחה וגומר נצח גדולה וגבור' תהלה ותפארת וגומר והאי דלא נקיט הספי' כסדרן. י"ל כי אלו הם י"ג בוסמין עילאין בכתר וצריך להמשיכם במלכות כנזכ' ושם אין הספי' כסדרן. כי כלם נכללים בכללות אחד זה בזה אמנם כשהם נמשכים למטה במקומם כל אחד פונה למקומו כסדר ומשם חוזרים ונמשכים יחד אל המלכו'. מתחות גדפי כרובייא וגומ' הם מטטרו"ן וסנדלפו"ן והם תחותאה וכל אלו (ה"ג) [הי"ג] בוסמין בהיותה נכללות מהם בודאי שהם גם הם מתהנים מהם. ובראות שיש מי שמפסיק עידון זה מקללים אותו ואומרים ובל ירא' גאות י"י. דא מלכא עילאה דשלמא כלא דילי'. בינה כנזכר בשיר השירים מהזוהר. בגין דכל הני שבחין וגומר אלו הי"ג הנזכרים הם במלכות ואלו דאל ההודאות הם בבינ"ה. כד"א שיר השירים אשר לשלמה. כלומר השירים הם הי"ג בוסמין הם למלכות אמנם שיר של אותם השירים דהיינו אל ההודאות הוא לשלמה וגומר בינה כנז'.

דהני אינון תיקונין דעלמא עילאה. אילין דאל אדון הם תיקוני הבינ' כדמפרש לקמן.

אל ברוך תיקוני דעלמא תתאה מלכות. בגין דאינון אתוון רברבן כמו #א דאדם שת אנוש. זעירין כמו א' דויקרא.

[551] [ומה שלא חשב כמו בסידור האר"י מעין גנים ובאר. ונוזלים נלפע"ד שהאר"י כתב י"ג שבחים אבל הכא קאי על הזוהר שכתב תליסר בוסמין ומעין ובאר ונוזלים אינם בוסמין. ואולי גם תיבת עצי לא חשב משום זה שאולי ידע המחבר שהעץ אינו מריח ואינו מין בושם זו"פ].

בכלא אינון רברבן כלומר בצורתם שהם גדולות מאחרות.
כד אתיין יחידאין כלומר כשבאות כל אות ואות לבדה בתור' כל א' במקומה. דכד לא פשיטין יתיר. פי' כשאינם מתפשטות יותר מדאי כי אם מעט באה כל אות ואות ברתיכא דחזי לי' כדמפרש ואזיל. אינון שית סטרין דעלמא דאתי ונפקין מתמן. פי' הם שית אחר שיצאו משם אמנם כשהם בתוכה אינם אלא חמש לבד אמנם אחר שיצאו ונתפשטו הה' ספי' אלו למטה במקומם נתפשט אחרי כן היסוד מהת"ת בסוד רקיע השמים אתפשטותא דשמים ו' ומשך ו'.
שרפים ואופנים וחיות הקודש. הגם שהגירסא הוא כן בפי כל ישראל כבר גילו דעתם בתיקונים שצריך לגרוס שרפים וחיות ואופני הקודש שכן הוא סדרם שרפים בבריאה חיות ביציר' אופנים בעשי' כנודע. וכך היא גירסת הקליר במחזור אשכנזים והכא לא נחית תנא למידק סדרא.
כלהו שאר אתוון די באמצעותא פי' באמצעותא דאתוון דא"ת ב"ש שהם ג"ר מגימ"ל עד רי"ש דהיינו גדלו וטובו מלא עולם עד ראה והתקין וגומר כולם הולכים בארבע ארבע תיבות והם ח"י תיבות שר"ת הם ח"י אותיות מהכ"ב וד"פ ח"י עולה ע"ב יסוד המרכב' כדמפרש ואזיל. בגין דאינון גרסי' בלא ו':
ושמא דא איהו מעטרה לכ"י. כדאיתא בפ' בשלח בסוד "ויסע "ויבא "ויט דף נ"ב ופ' בהעלותך. וסליק ברזא היינו שהשם הזה הקדוש עולה ומתעטר בראשה בסוד ג' ראשונות שבה שהם הבחי' היותר נעלמות שבה. גו שליחותא דמרי' בסוד ויסע מלאך האלהים שליח הבינה כנזכר במתניתין בפ' בשלח דף נ' שליחא דאיפרכא עילאה סליק וגומר א"נ שליח הת"ת שנק' אלהים כנזכר באדרת נשא ובשיר השירים פי' מאי אלהי' א' דכר להי"ם בהיפך אתוון מילה דהיינו ת"ת ויסוד:
אל"ף בחמש אל אדון על כל המעשים תי"ו בשית תפארת וגדולה שרפים ואופני' וחיות הקודש בי"ת בחמש ברוך ומבורך בפי כל נשמה.
שי"ן בשית שבח יתנו לו כל צבא מרום עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון וזכי לשבחא האי שירתא תמן וגומר וזהו ויאמרו כאן לאמר התם:
כד"א נרד וכרכום וגומר ואלו הם כפרים נרדים נרד כרכום קנה קנמון עם כל עצי לבונה. מר אהלות עם כל ראשי בשמים. וריח אפך כתפוחים וחיכך כיין הטוב. הדודאים נתנו ריח: עכל"ה:

דף קלב:

א"ת ב"ש רזא דשמא קדישא הוא מורה שם יהו"ד אלהי"ם יושר והיפוך כנזכר ומורה שם מ"ב כי עשרה שרשים נעלמים הם עשרה מאמרות וכ"ב אותיות שם מ"ב.

ג"ר רזא דרתיכא קדישא דהיינו מאותיו' ג"ר עד כ"ל הם מתפשטות למטה ונעשה מרכבה אליו ולכך הם ח"י אותיות וכל א' וא' מארבעה מורים על מרכבה חגת"ם וכללם ע"ב מורים על סוד הע"ב שהם יורדים אל השכינה והשכינה נכללת בהם ומתעטרת מגו רתיכא עילאה שבבינה וז"ש רתיכא קדישא דסלקא לע"ב וגומר והיינו כשמך אלהי"ם כמו שנעשה שמך דהיינו מסוד ד' אותיות נעשה שם ע"ב כן תהלתך שאלמלא ההתפשטות הזה לא היתה המ' מתעטר' בשם הבינה וז"ש ובג"כ ההוא שמא כלילא ברזא דאבהן "ויסע "ויבא "ויט ואיהי מתעטרא בהו היינו יחד ג' פסוקים שם א' למהוי שמא עילאה ושורש השם הם סוד ג"ר וגומר שהם ד' אותיות י"ח פעמים עולה ע"ב ואינו כמו שם מ"ב שעולה מהבינ' ולמעלה וז"ש ולאו שמא עילאה באינון שמהן וגומר ואין הכוונה להקל בכבוד שם ע"ב שכחו גדול ונורא וז"ש ואע"ג דהאי שמא עלא' איהו עכ"ז אינו בערך שם מ"ב שהוא מסולק בג' ראשונות ושם ע"ב אינו אלא במ' עם ג' אבות מעטרין בבינה וז"ש אבל רזא דיליה דוד מלכא דהיינו המ' דהיינו #ה קיבוץ ג' ווי"ן "ויסע "ויבא "ויט והיינו דמתעטרא באבהן

שמא דמ"ב שהוא סוד א"ת ב"ש רזא דיליה אבהן ג' אבות דקא מתעטרן בעלמא עלאה בינה דהיינו ג' ווי"ן שבה' עלא' בינה שעל ידם נעשה כל אות ואות מא' ב' מחמש תיבין וב"ש משית תיבין בסוד הדעת הכולל ימין ושמאל וגומר ועלמא עלאה במה דלעילא דהיינו שהיא נוטלת עשרה מאמרו' ועשרה נקודות וכ"ב אותיות מ"ב וע"ד סליק ולא נחית כי שם מ"ב רוב אותיותיו מצטרפות על סוד העלייה כיצד אבגיק"ץ הרי ו' אותיות עולות ולא יורדות כי ץ' פשוטה היא תשע מאות ק"ר ע"ש ט"ן נ' הרי ג' זוגות עולות ולא יורדות גד"י כ"ש ה' אותיות עולות ולא יורדות וכן על דרך זה נמצא כל השם עולה ואינו יורד לכך עקרו עולה וכן עולה ג"כ אבות בבינה בינה בחכמה ממט' למעלה וכן הוא סוד שם זה שפעולתו הוא להקשר בבוראו בסוד הייחוד למעלה לכך זכאה חולקיה מאן דידע ליה וגומר:

שמא דע"ב אתוון דוד וגומר הוא סוד הנהגה בתחתונים ולכך הוא ישר יורד להשפיע והפוך עולה ומקבל ממעל' וחוזר ביושר להשפיע וז"ש ורזא דיליה סליק ונחית: כגוונא דא מצפ"ץ היינו שם הוי"ה יהו"ד אל רחום וגומר דהיינו בא"ת ב"ש מצפ"ץ מצפ"ץ ת"ך וגומר והיינו סוד י"ב מדות ומקורו' נמשכין מהנקודה האמצעית מורה על סוד ההמשכה

לכך חלופו בא"ת ב"ש שעולה מצד א' אבג"ד ויורדת מצד א' תשר"ק רזא דרתיכא קדישא סוד י"ב בקר ג' פונים ימה וגומר דנפקי מחד דשריא עלייהו היא הנקודה האמצעית. ומכלל כל זה יצא לנו טעם היות האותיות ביושר כדי שיהיה ההמשכה נמשכת למטה ולזה סדר האותיות אל ברוך גדול וכן אל אדון על כל המעשים ברוך וגומר עם היות שיש שם רמז לשם מ"ב המורה דין מפני סלוקו ומורה על סילוק ההשפעה העיקר שם ע"ב להמשיך למטה. ודרך כלל כי שם מ"ב למילויו שהוא בסוד הבינה נקשרת עם החכמה מתעטר בו המרכב' העליונה שבבינה להתקשר בסבתה ושם ע"ב להיותו יורד ומשפיע מתעטרת בו המרכבה התחתונה לקבל מסוד האבות כנזכר: תושבחתא דשבת היא בינה דקא משבח למלכא דשלמא דיליה משבח ליה בשמא דע"ב בגין דתתעטר ביה בשם ע"ב ואח"כ לסלקא בשם כ"ב הוא סוד העליה מצד שהם כ"ב משם מ"ב כנז' וז"ש רזא דכ"ב אתוון בגין דאתעטר ביה בשם ע"ב לסלקא לעילא והיינו תושבחתא דעלמא דאתי בינה ביום השבת היא המתתקנת ופריחו דרתיכא עלאה דמתעטרא ע"י שם ע"ב להסתלק ע"י שם כ"ב כנזכר ובחול אין ע"ב אלא כ"ב לבד היינו ופריחו דכ"י וגומר דהיינו שהיא פורחת ממטה למעלה. דא שבת היא א"ת ב"ש עול' להקשר ברוחניות העליון ויורד במנוחה לישראל ויש בו ענג באכיל' ושתיה וכיוצא והיינו א"ת ב"ש מפני שמורה זווג ת"ת ומ' והוא הענג האמיתי מפני שהזכר דבק בא"ס והנקבה דבקה בתחתוני' נמצא הזכר יונק מא"ס ודבק בו והנקבה מקבלת ממנו ודבקה בתחתוני' ומשפעת בהם. אמנם כעין שבת ויום הכפורים היא א"ל ב"ם דהיינו מיותר בקדושה אמנם עולה לנקשר והתחתונים אין להם שפע דהיינו יום הכפורים אסור בענג דהיינו סלקא רזא לעיל' לעילא עד דמתעטרא כלא בא"ס ואין מרוחניות זה חלק לתחתו' מצד הדבקות המתעלה לאין תכלית: אל ברוך. דא סדורא דאתוון זעירין שהם מצד המ' וקטנותם הוא שאין בין זו לזו ריוח שיורה על התפשטות מרכבת' אלא תיבה א' לכל א' וא' התפלה של חול אינה באצילות אלא בהיכלות כנזכר פ' פקודי:

קדושאה דא דקא מקדשי וגומר היינו קדושה דמיושב לאו איהו ביחיד כלומר אינו מותר ליחיד לאומרה והטעם דרשב"י סבר שקדושה זו אינה סיפור דברים בעלמא אלא פועל שאנו מקדשי' אגב סיפור מעשה קדושת השרפים ואסור ליחיד לומר אותה דעיקר בעשרה כי הקדש היא החכמה והיא סוד שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א רוחבו עשרה ועיקרו בלשון הקדש דהיינו קדוש' ובלשון אחר אינה קדושה ולזה אסורה בלשון תרגום כי קדוש' תרגום היא אחר שירדה קדושה אל סוד קדוש ה' יוריד אות' אל הייחודים כל א' מתלבש אפילו בקליפה שהיא התרגום וראוי להבדיל בין הטמא ובין הטהור ולכך

כמו שקדושת לשון הקדש אין ראוי ליחיד לאומרה כנזכר כך קדושת תרגום שהוא התפשטו' הקדושה והתלבשותא בחול ובקליפות מקום משכנן של ישראל יחידים אין ראוי שיאמרו אותה אלא בעשרה והיחיד אומ' אותה בלחש אפי' בצבור כדי להמשיך סוד הקדושה כל א' וא' פרטי על עצמו ניצוץ ממנה. והיינו מעלים לכוללה בעשרה ולא מורידים שאין קדושה בפחות מעשרה ובתרגום שהיא סוד התלבש' בשרים מורידים שאינו בעשר' ואומרים אותה בלחש ביחיד ולא מעלים בעשרה ח"ו שפוגם:

קדושה דא קדושתא דאתקדשת וגו' הענין שבא לבאר עוד שינוי הקדושות הג' וכלל דבריו שיש קדושה דעלמא תתאה והוא מיושב וזה כי עלינו מעולם זה התחתון בזמירות ונכנסנו בהיכלות ושם נתקדשנו מיושב ועלינו אל היכל קדש הקדשים ונתקדשנו מעומד כי העמידה מורה על העלי' למעל' וכל זה נתקדשנו דוקא בחברת הקדושים העליונים בהיותינו עמהם באחוה בתוך ההיכלות אמנם בהיותינו למטה מהיכל לבנת הספיר אין לנו קדושה לכך אנו צריכים עוד קדושה אחרא שהיא תוספת קדושה שאין למלאכים בהחברה כלל ולכך היא בתר צלותא שאנו נבדלים מההיכלות ויורדים למטה אל העולם התחתון מכד מסיימי סדרא אין ראוי שנבא משם אלא בקדושה להתקדש אפי' בשפל מצבינו דהיינו תוספת קדושה למטה חוץ להיכלות על קדושאן אחרנין שהם למעלה בצאת השכינה לשכון בתחתונים בכלל ולזה קדושה זו היא בעשרה בלשון הקדש שוה לכולם יחד ולפי שכל א' וא' מושך כפי מעשיו ולזה אח"כ בלשון תרגום כל א' וא' מושך לו קדושה בשכינה כפי מעשיו וכפי דבקותו בקונו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. כגוונא דא מצפ"ץ וגו' כל השמות יוצאים בחילוף האלפא ביתות וי"ג מדות ויעבור נחלפים בא"ת ב"ש שהוא סליק ונחית וגם שמות אלו סלקי ונחתי. ואינון תיקוני עולימתאן וגו' ז' הנערות של המ'. מהרי"א זלה"ה: וסימן לרזא דא שנים מקרא וגו. הרגיש כי הלא מזה הסימן משמע דלשון הקדש מצי למימריה בשנים ולז"א כי אינו אלא סימן בעלמא. אך הענין כי שנים ר"ל רבים וכמ"ש מיעוט רבים שנים ואו' שנים ר"ל כאלו אמר רבים וז"ש שנים לישנא דסגיאין איהו והוא פשוט לנו שהם עשרה כאו' ונקדשתי בתוך בני ישראל ואין הכוונה אלא לסימן שלא תאמר ביחיד כי אם הם עשרה או לאו זה נתבאר ממקום אחר. קדושת עלמא תתאה איהי מיושב כי קדושה דמיושב הוא דמתקדשת כ"י ועולימתא' וגו' והוא בהיכל תנינא דתמן הוד שמאל דמתמן הוא קדושה אבל הייחוד הוא בחסד ימין. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' דאינון עטרה דתלתין ותרין שבילין. מכ"ב אתוון וי' נקודות נתפשט ל"ב נתיבות ונשארו הכ"ב אותיות לעטרה בראשם ואע"ג שהי' נקודות הם ג"כ עטרה

לל"ב שבילין דאותיות מ"מ לא נקטינהו מפני שאין לו עתה עסק עמהם. דכתיב כשמך אלהים כן תהלתך כשמך שהוא שם ע"ב כן תהלתך כן הוא השבת והתהלה שמשבחים אותך בע"ב:

ובג"כ ההוא שמא שם ע"ב. ברזא דאבהן "ויסע "ויבא "ויט סוד חג"ת.

ואיהו מתעטרא בהו בסוד ע"ב שמות (שם) [שהם] וה"ו יל"י סי"ט כנזכר בפ' בשלח.

למיהוי שמא חדישא אינם נעשים הג' אבות שם זולתה כי שלשתם הם אותיות נפרדות אמנם על ידי התקבצם [נעש' שם] (דאינון [כאינון] דאב"ג ית"ץ וחבריו שהם סוד שם בן מ"ב.

דאתאחדא לעילא בשמא דמ"ב המלכות שכבר נתעטרה באבהן בשם מ"ב (אבהן) [נ"ל דצ"ל ואבהן] מתעטרין באי' עילאה במה דלעילא באופן שהמלכות אתאחדא לעילא לעילא ע"י שם מ"ב. אמנם ע"י שם ע"ב אינ' מתעטרת כי אם באבהן לבד: וז"ש ולאו שמא עילאה וגומר דאתאחדא לעילא לעילא. וע"ד סליק ולא נחית לפי ששם מ"ב רמוז באלפ"א בית"א דא"ל ב"ם וחשבון אותיות ראשונו' ואחרונות כולם עולים בחשבון מא' לב' ומב' לג' וכן מל' למ"ם וממ"ם לנו"ן וגו' כדמפרש ואזיל לקמן ומורה עלויו וסילוקו עד החכמה סוד המחשבה וז"ש ועלמא עילאה במה דלעילא דהיינו החכמה.

ורזא דילי' סליק ונחית שכן א"ת ב"ש ג"ר ד"ק באותיות ראשונות סליק באותיות אחרונות נחית.

כגוונא דא מצפ"ץ שהוא סליק ממ"ם לצדיק ואח"כ נחית מצ' לפ' ומפ' חוזר ועולה לצ'.

שמא דתליסר מכילין וגו'.

ובגין כךסליק ונחית בסוד מצפ"ץ כנזכר וכן כולהו סלקין ונחתין הי"ב מכילין דרחמי הששה ראשונות עד נוצר חסד סלקין ואח"כ נחתין להמשיך מדת הטוב והחסד לעולם.

(**כד**) [**בר**] **האי דסליק ולא נחית** היינו שם בן מ"ב.

שמא דתליסר מכילין סליק מסטרא דא. ממ' לצ'.

ונחית מסטרא דא (**מצ'**) שירד מצ' דבההוא סטרא לפ' דבההוא סטרא.

ובג"כ תושבחתא דשבת דקא משבח למלכא דשלמא דילי'. היינו השיר הזה משבח המלכות לבינה שהוא מלך שהשלום ת"ת שלו לעורר ההערה מצד הבינה אלי' וזהו שאנו אומרים בסיום השבח הזה ויום השביעי שהוא המלכות משבח ליה בשמא דכ"ב וע"ב.

בגין דתתעטר בי' לסלקא דהיינו המלכות המתעטרת בשם זה ועולה. וסימנך דא שבת בלחודוהי דהיינו שם בן ע"ב סליק ונחית והמלכות בשבת עולה ויורדת כאמור. ודא שבת ויום הכפורים שם בן מ"ב הוא מתגלה בי"ה ולכך נפרע שם זה ממ"ב ילדים שהמית

אלישע לפי שררה שנתעברו אמותיהם מהם בליל י"ה ושם זה היא סליק ולא נחית בסוד א"ל ב"ם כדפי' והמלכות אז עולה ואינה יורדת בסוד ודוד עולה במעלה הזתים כדפי' האלה"י הריקאנט"י זלה"ה ולכן אנו במוצאי יה"כ אומרים ז"פ י"י הוא האלהים להוריד השכינה אלינו.

תיקוני עולימתין סוד ההיכלות ז' הנערות דסלקין עמה כנז' בפ' פקודי ר"ץ.

קדושה דא וגו' קדושת יוצר אור.

תרגום אתיא למעוטי והכי אצטריך. התרגום הוא לישנא דסטרא אחרא כנז' לעיל בסוד הקדיש. שלכך נתקן בלשון תרגום לתברא תוקפא דסטרא אחרא בלישנא דילי' ולכן א' תרגום שממעטין תפלה.

קדושה דא קדושתא דאתקדשת שכינתא. הכא תירץ קושיא למה [אין] אנו אומרים בקדושה זו ימלוך י"י וגומר ותירץ שקדושה זו אינה מורה על העתיד כי היכי דלימא ימלוך אלא קדושה דא קדושה דאתקדשת שכינתא וכל אינון רתיכין דילה וגומר דלעולם מלת ברוך הוא במלכות בסוד כל הכורע כורע בברוך כדאיתא בתיקונים ובכמה דוכתי ובקדושה זו אתקדשת שכינתא בסוד ברוך שכולל כל ההיכלות ועולה מלמטה למעלה.

לאתתקנא לגבי מלכא עילאה. אמנם קדושה אחרא דאהדורי צלותא היא קדושה דעלמא עילאה. בגין לאמשכה לה לתתא ולכן ראוי שנאמר ימלוך ד' לעולם שע"י קדושה זאת הנמשכת מלמעלה כדפי' בסמוך ימלוך ד' לעולם לעתיד לכך האי מיושב והאי מעומד כדמפרש ואזיל: עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון לאתתקנא לגבי מלכא עלאה. דוק מכאן למה אין אנו אומרים ה' ימלוך לעול' בקדושת יוצר שעדיין לא נעשה הייחוד שאין הייחוד אלא בתפלה מעומד עכל"ה:

דף קלג.

אית לן סמך בעלמא שהוא מפר' הכתובי' ע"ד רמז לא שהוא מוכרח. הנה נא ידעתי דא איהו רעותא וגומר כי ענין הקדושה בעה"ז אל העובדי' אינו דבר הניכר לעין אלא דבר מושג בשכל האדם יבין בעצמו רצון עליון מושג עליו ושמחת נפשו לא יושג לזולתו וז"א דא איהו רעותא דבר נש לשואה בגוויה וז"ש הנה נא ידעתי ואינו נראה אל זולתו אלא אדע לבנותו. עלמא עילאה בינה היינו אלי"ם דקרא דאיהו יתיב על ו' קצוות שהם כסא אליו והיינו איש ויקרא הכסא איש אלהי"ם. קדוש הוא היינו שהכסא מתכבד בסוד החכמה ששם עליית הת"ת כנזכר לעיל ונעשה קדוש וירד אל מקומו וז"ש וכל קדושאן בין דמעומד בין דמיושב נפקין מיניה הכל נשפע משם והיינו קדוש הוא עובר עלינו תמיד מקדש לכולם יחד וז"ש דאיהו מקדש לכלהו עלמין לעילא בסוד כסא חיה אופן

מקדש לן בהאי עלמא בסוד נשמה מכסא רוח נפש מאופן וחיה. דהא לית קדושה לעילא וגומר כי קדושת העליונים תלויה בתחתונים כד"א ונקדשתי בתוך וגומר דוקא:

נעשה נא וגומר תיקון כמו ויעש אלהים את הרקיע וגומר תקנו: עליית קיר היא עליית שהיא עולה אל העליונים והיא קיר לשון אדון בתחתונים מושלת בנו היא עליית מעלה אותנו למעלה עמה והיא קטנה בסוד המיעוט וצריכה תיקונים להגדיל' להעלותה. ונשים לו שם יש לנו כח לתקן בתחתונים והיא מתתקנת בעליונים. לו לאיש אלהי"ם הנז' להתייחד עמה דהיינו סוד מטה ושולחן כסא ומנורה בסוד שירין ותושבחן צלותא כדמסיק ובזה הוא נחבא וז"ש אנו מתקנין ליה לנייחא דיליה והיא נק' מטה מצד עצמה קו האמצעי: שולחן מצד הצפון והגבורה המתוקה. כסא מצד הת"ת עצמו. מנורה מצד הדרום חסד מאירה בשמן החכמה וז"ש ארבע אלין כלהו בשכינתא אינון לפי בחינותיה מצד תיקוניה לגבי מלכא עלאה דהיינו סוד בעלה כי כל מה שהיא רוצה להתדבק בת"ת הוא לקשר עם הבינה. והשתא מפרש כל חד וחד ואזיל:

בסדורא דצלותא דערבית דהיינו ק"ש וברכותיה ועמידה וז"ש בסדורא ובתיקונא הא מטה והיא נעשית לו מטה והוא יורד אל המטה וישן שם סוד השינה היא ס' במיתה והיינו השפעת העולמות בדין לקיום החצונים שהם צורך לעולם וצריך הת"ת יסכים עמהם להשפיע לאלו:

בסדורא דאינון קרבנין. הענין שהאדם קם ממטתו ותחלה מטהר החצונים מגופו שמטהר עצמו שמפנה עצמו וכך בדבור בקרבנות מעביר החצונים ומטהר כל פגם ומקריב קרבן התמיד היינו שלחן וסודו את קרבני לחמי לאישי א"כ קשר האישים שהם למטה מלבנת הספיר כולם עומדים על שלחן המלך כאו' לחמי לאשי שדרך בו היה עולה ריח ניחוח כאו' אשה ריח וגומר ובענין זה הוא סוד הזמירות למתק הדינים הקדושים והכל סוד שלחן שמטיב לב ודאי שהוא בצפון שכל תיקון זה הוא משמאל שהוא סוד שיר הלוים:

סדורא דמיושב וגומר היינו סוד כסא לישב עליו וקוראים אל הת"ת שמע ישראל שישב על הכסא וז"ש בההוא יחודא דאנן מתקנים הא כסא: מנורה הוא הארת מן החכמה קדש מקום השמן דהיינו צלותא בקדושה וגומר. ואעפ"י שכלל ישראל עושים תיקונים אלו עכ"ז המכוון ממש בו מייחד בעצם וז"ש זכאה בר נש וגומר. יהא אושפיזיה שהוא מחזר אחר עליית קיר קטנה מקושטת בד' מיני קשוטין אלו דהיינו אתתקנת בלילה מצד מטה בשפירא מצד כסא ת"ת. בחדווהא מצד שולחן מהבינ' שמחה. בחזוואה מצד המנורה שהיא מאירה מן הימין.

מטה אתייהיבת. לא אמר כן בדוד ואברהם ויצחק אלא אתקין שהם תקנו מעצמן אמנם יעקב נתן לו וצוהו לעשות כן והיינו או' תתן אמת ליעקב ממש נתת וצוית לו שלא יתקן בחינה אחרת אלא זו וז"ש אתיהיבת ליעקב וגו' והטעם מפני שהקדימו אברהם ויצחק בסוד כסא ומנורה כדי שיהיה מטתו בין צפון לדרום לפרות עליה שיהיה מטתו שלימה בי"ב שבטים תיקוני המטה:

שולחן אתקין דוד היינו מדת המלכות בחינתה למטה מהיכל לבנת הספיר וזהו חלק דוד ותקנו בשיריו ובזמרותיו והיינו שולחן שהוא אוכל בו המלך והאישים נהנים בו והיינו סוד בעלי השיר ותקונם כנזכר לעיל והיינו תערוך לפני שולחן בחינה זו שהיא בתחתונים נגד צוררי ודאי וגומר:

כסא אתקין אברהם והיא בחי' במ' מצד החסד כדמסיק והוכן בחסד כסא ואינו ממש מהימין שהרי מנורה בדרום וכסא באמצע לז"א כסא אתקין אברהם לא שהיה ממש בסוד הכסא אלא באתקשרותא דיליה טיבו ושלימו בענין שכוונתו היה אל מדת החסד וממילא כסא מתתקנת במ' עם היותו באמצע שממנו הנשמות והנשמות הפגומות כסא פגום אברהם מתקן הנשמות מתקן הכסא וז"ש טיבו ושלימו דנשמתין לכל בני עלמא וגומר ולית תיקונא דכסא אל חסד וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. קדושא אחרא איהי תוספת קדוש' וגומ' הענין כי קדושת ובא לציון היא תוספת קדושה ולכן היא בתר סיום התפלה שהוא אחר שהמ' חזרה למקומה בימי החול הנק' תרגום כי לעיל הוא לשון הקדש ולמט' נקרא תרגום ולכן כשהיא למעלה צריכ' ברבים ואסור לאומרה ביחיד כי מעלין בקדש אבל כשהיא בימי החול נראה ח"ו קיצוץ אם יאמרו אותה בקול רם בלשון תרגום ונראה כמפרידה מבעלה שידעת שאסור לייחד' במקום שאין בעלה שם ולכן נאמר בלשון תרגום ביחיד דוקא אבל כשהיחיד הוא בינו לבין עצמו בביתו אסוד לייחדא בלשון הקדש רק בלשון תרגום ולכן תקנוה בלשון הקדש לצבור ולשון תרגום ליחיד וזהו הנלע"ד כפי הלשון אבל עתה נהגו לומר שניהם התרגום והלשון הקדש תרוייהו בין בצבור בין ביחיד ונלע"ד טעות. ותקנו לכך שכשהם בצבור אומרין בלשון הקדש בקול רם וכדי לומר גם התרגום אומרו כל יחיד ויחיד בלחש לשון התרגום לצאת ידי שניהם ונ"ל שאין צורך לכל זה:

דא איהו עלמא עלאה דאיהו יתיב על כורסיה וגומר הוא ע"ד משה איש האלהים בעל' דמטרוניתא והוא סוד היסוד הנק' עלמא עלאה דדכורא דיתיב על כורסי יקריה היא המ' וזהו איש אלהים קדוש הוא בגין דמיניה נפקין כל קדושאן וגומר.

ונשים לו שם בתקונא דא וגומר הענין כי עיקר כל הכוונו' הם לאתקנא שכינה בד' תיקוניה כדי לאייתהא לה לגבי איש האלהים מארי דביתא הוא יסוד דתיתי מתתקנא בהון וכל דא לקבל היסוד דכל קדושאן נפקי מיניה כדי שנתקדש אנן נמי בההיא קדושתא וכל דא בסדורא דילן ועיין או' ד' דברים כנגד ד' תיקוניה וז"א בתיקונא דא דאנן מתקנין והוא חד ועוד ובסדורא דילן. ועוד בשירין ותושבחן. ועוד בצלותא. ואח"כ פרשם חדא מטה היא ת"ת שבה ולכן מטה בין צפון לדרום ודא מתתקנא ע"י יעקב בצלותא דערבית ובסדורא דקרבנין ושירין ותושבחן לקבל שולחן דרגא בתראה דבה הורמז לדוד ובצלותא דמיושב וק"ש הרי כסא רזא דחסד שבה ובצלותא מעומד דאינון י"ח ברכאן ובאינון קדושות ובתוספת קדושה היא קדושת ובא לציון הא מנורה לקבל גבורה שבה. ואלו הם ד' תיקונין דילה ולאתחזאה לקבל מארי דביתא. אבל בתקונים פי' באופן אחר מטה ת"ת שבה כנזכר ולכן היא באמצע שלחן בצפון לקבל גבורה שבה. מנורה לקבל חסד שבה בדרום. כסא דרגא בתראה שבה.

והרא"ג זלה"ה כ' איהי בעמידה ולא מיושב. כי הישיבה מורה תשות כח לכך כל דבר שרומז לעלמא דנוקבא מיושב כנקבה היושבת ועושה והטעם שלהיות שמדה זו עלולה לקבל פגם התחתונים המתישים כחה כמ"ש צור ילדך תשי. באלהים נעשה חיל תנו עוז לאלהים אמנם בעלמא דדכורא כתיב בי' לא יגורך רע שאין פגם מגיע אליו חלילה ולכך הוא בעמידה לרמוז על הכח העליון העומד בתוקפו בלי תשות כלל.

בקדושה דרתיכא היינו מה שאנו אומרים והאופנים וחיות הקודש וגו' שהם מרכבות המלכות. ובקדושה דרתיכא עילאה מעומד. היינו מה שאנו אומרים נקדישך ונעריצך כנועם שיח סוד שרפי קדש שהם מעומד כמ"ש שרפים עומדים בסוד הזכר ובקדושה דמיושב לא נזכר שרפים כי הם בסוד הבריאה כסא הכבוד כלם בסוד העמידה וכמ"ש במדרש משלי הכבוד הוא עומד וגו'. קדושה אחרא. קדושה דסדרא. (ובין) [ובגין] דאיהי תוספת גרסי' ובגין דכל חד וחד וגו'. כדי שכל א' יזכה בההוא תוספת קדושה נתקן בלשון תרגום שיש לו רשות ליחיד לאומרה שבלשון הקדש אינו רשאי כדלעיל.

ההוא לצבור. מכאן ראי' ליחיד שאומר קדושה דסדרא שצריך לדלגמיליו דלשון הקדש ולומר מילין דתרגום לבד ולימא הכי וקרא זה אל זה ואמר קדיש בשמי מרומא וגו':

בהאי קרא איתי לן סמך בעלמא מלבד פשט הדבר יש לנו סמך לדרוש בו סוד.

עלמא עילאה ת"ת דאיהי יתיב על כורסי' יקרי' היא מלכות שהיא כסא כבוד לת"ת והיינו דכתיב כי איש אלהים איש הרוכב על כסא כבודו הנק' אלהים וכדמפ' לקמן.

וכל קדושין נפקין מיני' קרי בי' קדוש וקרי בי' מקדש לפי שהוא מקדש מקדושתו לכל העולמות ומגיע קדושתו עלינו וזהו עובר עלינו כלו' קדושתו עובר עלינו וז"ש מההיא קדושה (דההוא) [דאיהו] מקדש לכל עלמין לעילא איהו מקדש לון וגו' דהא לית (בזהר שלפנינו כ' לית קדוש') לעילא מלת תמיד קא דייק לפי שכן הוא בהכרח דהא לית קדוש' וגו' והטעם כי הקדושה לתתא נעשית כסא ומרכב' לקדוש' עליונ' שישר' עלי' ואי לית כסא לית רוכב.

כד"א ונקדשתי בתוך בני ישראל. אין אני מתקדש למטה כי אם בתוך בני ישראל. דתקונא דשכינתא. מפרש מלת נעש' מלשון ובן הבקר אשר עשה.

אל הקיר ופירשו במקום אחר שהיא מלשון קירי שהוא אדון בלשון יון.

בגין דאיהו זעירא ע"ש דאיהי בעצמה אזעירת גרמה בסוד י' שחור' כנז' בזוהר שיר השירים.

כולהו בשכינתא אינון. והם בחי' (נ"ל שחסר תיבת כמה וצ"ל כמה בחי') [בה] בחי' ראשונה נק' מטה וא' שלחן וגו' באופן דכלא בי'. ה"ג ולאתקנא לגבי' מארי' הני תיקונין.

בשפירהא כנגד המטה שלכך היא השפירו והיופי. בחדווהא כנגד השלחן. המשמח האוכלים עליו.

בחזוהא כנגד כסא ומנורה שכשהיא נעשית כסא או מנורה אז מאירה ומעולפת ספירים. מטה אתיהיבת לי' ליעקב כי היא בעל' דמטרוניתא באינון שירין ותושבחן כי כן הנהנה מן השיר מתענג ומתעדן יותר מכמה (מלאכים) [מאכלים] כי הוא מזון הנפש. כד"א תערוך לפני שלחן. תימה כי אלו הם דברי דוד שמתפלל שיערוך הקב"ה לפניו שלחן וכיצד מכריח משם שדוד תיקן בחי' שלחן. וי"ל דה"ק אחר שאני תקנתי בחי' שלחן תן לי שכרי דוגמתו שתערוך לפני שלחן מדה כנגד מדה. ה"ג באתקשרותיה טיבו ושלימו דנשמתין וגו' אלא בחסד כד"א והוכן בחסד כסא והכוונה שחסד של אמת שהי' עושה עם בני עולם להשיבם למוטב הוא הנקרא חסד ודאי שעל ידו מתקן במלכות כסא נכון למלכ' עילא' דאתכפיי' סטרא אחרא ואסתלק יקרא דקוב"ה עילא ותתא כד"א והוכן בחסד כסא הכריח כן מדכתיב והוכן בחסד בי"ת בפת"ח דהיינו בחסד הידוע המובחר שבחסדים שהוא שלימו דנשמתין. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלג:

מנורה אתקין יצחק. עם היות שהמנורה בימין יצחק לא עשה תיקון זה בעצם אלא הוא כיוון אל הגבורה לעוקדה לפני החסד בהיותו כבוש תחת אביו אמנם נמשך משם כמה קדוש ה' דהיינו מן החכמה שמן משחת קדש המדליק המנורה וז"ש דאקדיש שמא

וגומר. נהיר נהירו שלא כיוון אלא בההיא קדושה שקדש בענין שהיא בגבור' ונמשך סוד קדושת השם דהיינו מנורה מאירה מן החכמ'.

בג"כ צריכין וגומר שהם אברה' יצחק ויעקב ודוד הוא מלכם א"כ חייבים הם בתיקונים כלם להקביל הבינה ע"י הת"ת דהיינו לשואה רעותיהון בכוונ' לשדרא לגבי מלכא וגומר למהוי שלימו בכל המדות:

בשעתא דמייחדי ישראל וגומר מהדר השתא לפרושי בתקוני צלותא תיקון ק"ש. דקא מייחדי ייחודא דרזא דשמע ישראל וגו' ירצה שהצבור עם היות שאינם מכוונים כוונה זו יעשה ע"י הרבים וז"ש דקא מייחדי ישראל כלל עם ה' ייחודא דרזא יחוד א' שיש בו סוד הנעלם הזה: עם היות שאינם מכוונים רק ברעותא שלים סתם כוונתם בלב שלם לייחד ולומר הפסוק הזה עם היות שאינם מכוונים אל הסוד הפרטי נעשה מעצמו הן אל כביר לא ימאס:

זכאה עמא דידעי דא שגילוי הסוד בעצמו אלינו הוא אושר גדול כי מי גלה מסתורין של יוצר בראשית אל התחתונים והאושר השם ומסדרי סדורא עלאה דמהימנותא כמוהם כמלאכי השרת הם מסדרים ומתקנים. בההיא שעתא וגומר כי עד ההיא שעתא היה הכל בשתיקה כדי שלא ירגשו אמנם אחר שהיא מסתלקת למעלה אין חשש כי אינם יכולים לערבב עוד שמחתם ולכן כדין כרוזא נפיק מסטרא דדרום וגומר והענין כי הייחוד הזה נעשה בסוד היכל אהבה שהוא חסד ולכך ייחוד ק"ש מצד החסד ולזה סמוכה בק"ש אהבת עולם ולזה הכרוז וכל המשתמשין מכאן ואילך הם מצד החסד כדין כרוזא נפיק מסטרא דדרום מצד החסד אתעבדו חילין ומשריין דגלי רחימותא והם כל ד' היכלות מלבנת הספיר עד היכל אהבה לגבי מאריכון שהם מתאחדין כדי שיתפשט סוד ההנהגה בסוד וע"ד מראש ועד היכל לבנת הספיר.

כדין אתער חד ממנא בוא"ל היינו רפא"ל והוא בהיכל הרצון דרך הכח הזה הוא תחלת כניסתו מפני שיכנס ראש היכל אהבה בסוף היכל עליון היכל הרצון ולזה יקרא בוא"ל ירצה בו נקשר תיכל זה שהוא היכל החסד הנק' א"ל והוא רב משריין שכל המחנות התחתונים אחוזים בו ולזה נטיל ד' מפתחות היינו סוד יהו"ד שהוא סוד אהב"ה כזה א"י ה"ה ב"ו ה"ה כדמפרש לקמן והם לד' סטרי עלמא י' לדרום ה' לצפון ו' למזרח ה' למערב ונקראו מפתחות שהם מפתחות השפע ואור ההנהגה אל התחתונים והמפתחות הם התפשטות ההנהגה למטה ויהיה סוד אילנא דחיי היכל הרצון שהם סוד הת"ת ותחתיו קשור סוד אהב"ה דהיינו ד' מפתחן והרמז לספירות שהם סוד יהו"ד נהי"ם יהו"ד:

דהא השתא זהו טעם הייחוד כמו שפי' ונתן בזה טעמים הא' איהו שלים בכל טיבו עלאה כי קודם זה הוא בעל ו' קצוות לבד ואין לו יחוד ג' ראשונות ועתה הוא שלם בהיותו כולל גם ג' ראשונות וז"ש איהו שלים בכל. טיבו עלאה. הב' ויכיל לאתזנא לה שהיא צריכה מיני מזונות הרבה היין והשמן מהחכמה והבינה התבואה וכל מיני מזון ואם לא יכלול כל הספירות היאך יכול לפרנסה ולזה צריך להתייחד בכל הספירות תחת ידו כל האוצרות ויכיל ליתזנא לה ולזה יקשר עם הימין והשמאל פעמים יתן לה מצד החסד פעמי' בצד הגבורה וז"ש ולמיהב לה מזונא וספוקא כדי צורכה כדקא יאות. כדין עיילין לה לגבי שאם הוא ירד לה יהיה לה קטיגור ביחודים ולזה היא תעלה אליו אל מקום שאין שם קטיגור ולזה עאלין לה בלחישו שאין ראוי לומר בשכמל"ו בקול רם אלא בלחש שאין קולה נשמעת אל שכניה הרעים שלא יתערב זר בההיא חדוה שאם יערערו תצטרך לתת להם חלק בשפע וח"ו יטמאו המקדש ויבלבלו השמחה. ופי' בשכמל"ו מפרש ואזיל כיון דאיהו אתייחד וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. עיין בפ' יתרו דף צ"ב ברעיא מהימנא כי שם פי' סודות נפלאים שייכים לזה הדף ע"א וב' ע"ש בטש גו בוצינא דקדרינותא וגומר עיין פ' פנחס דף רל"ו ע"ב ופ' תרומה דף ק"ס ע"ב. וירית לאבא ואימא הם תרין עטרין הנז' בהאזינו שהם חסד וגבורה ע"ש. עכ"ל. ועי' בס' אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' מגו סתימו (**דמלכא**) [**דעלמא**] **עילאה מתוכיות הבינ**' דהיינו הדעת הנתון בתוכיות הבינה שהוא שורש עץ החיים ת"ת כדקאמר בסמוך לעורר משרשו הת"ת די שיעל' אינון ריחין ובוסמין כחתן יכהן פאר ומתבסם לקראת כלתו.

כדין ההוא אילנא ע"י התעוררות השורש המעורר אותו בכל צדדיו סליק ריחון וגו' כל אינון שייפין עילאין הם כל איברי הזכר כלם מסכימים ומזדמנים אל הייחוד.

ואמרינן שמע ישראל אתקין גרמך פסיק קרא בסכינא חריפא שמע אתה המלכות הנק' שם ע' כנז' בפ' ואתחנן. א"נ מלשון וישמע שאול שהוא המכנסת הכל (אמר הגאון הנשי' זצוק"ל. שז"ס ויטע אשל בבאר שבע כנודע כי המלכות רומזת בייחוד בשכמל"ו גם באחד דשמע הרי יש למלכות ז' תיבין ונשאר ה' תיבות לז"א שר"ת גי' אש"ל והם נטועי' במלכות שנק' באר שבע מפני הז' תיבות שיש לה כנז).

ישראל הא בעלך ייתי לגבך בתיקונוי זמין לקבליך התיקונים שלו הם תרין עטרין דירית מאו"א כנז' בפ' האזינו באדרא ותנא והדר מפרש ומי הם התיקונים. ה' אלהינו ה' דהיינו נהירו דאו"א דהיינו ה' אלהינו ונהירו דחסד וגביר' דהיינו פעם שני הוי"ה שהם סוד ד' פרשיות שבתפילין כנז' לקמן דף קס"ב ובריש פ' ויצא.

אחד בייחודא חדא כל התיקונים הנז' כלם מתתקנין ומתחברין יחד אל הייחוד.
באתערותא דשית סטרין ו"ק הרמוזים בו' תיבות שייאי"א.
ורזא דא ו' חד פשיטו כשהי' בסוד הייחוד שנכללים פתוכו. ונעשית ו' חד פשיטו בלא דרועין וז"ש בלא דבקותא אחרא בי' בלי שמתראה דבקות מדה אחרת עמו כי כל הו"ק נכללים בחד פשיטו בסוד ו' כנז':
מטרוניתא מתתקנא. בסוד מלבוש הא בסוד עשיית המצות. ומתקשטא בסוד עסק התור' וחידושי רזי תור' כנז' בפ' אמור שמשהא הם סוד ז' נערות.
בלחישו סגי מפני החיצונים שלא יתעוררו לשאול להיות להם חלק בייחוד כנז' לקמן בסוד ועד.
כרוזא הוא (הגובר) [הגבר] העליון שהוא גבריאל נפיק מסטרא דדרום. בסוד דשמאל אתכליל בימינא תדיר.
דגלי רחימותא וגו' דגלי קב"ה ולשון קצר' דבר והוא מוסב אל הידוע הרגיל לגלות האהבה בסוד שמאלו תחת לראשי וגו'.
חד ממנא עילאה בוא"ל המלאך הזה הוא רפאל כנז' דף ר"ט בפ' ויקהל ולקמן דף קמ"ז ועתה שהוא עת הייחוד מתמתק שם בוא"ל שהוא סוד הדין ונקרא **רפא"ל**. דנטיל מד' סטרי מד' אותיות הוי"ה נחתמו בד' סטרי עלמא לקיים ולהעמיד ולהנהיג העולם י' בצד דרום להנהיג הנהגת החסדים **ה'** בצד צפון להנהיג הנהגת הגבורות ו' בצד מזרח להנהיג הנהגת הרחמים **ה'** אחרונה שבצד מערב להנהיג הנהגת דין רפה ואלו המפתחות הם פותחים ההנהגות. אנח (להו) [לה] מוסב למאי דסליק מיני' למפתחא אחרא דאיתרשים באות ה' דהיינו כנגד מדת המלכות מדת הדין הרפה. תחות אילנא דחיי. שיתמתקו דיני' הגם שהם רפים ועוד כדי שיתבשם מבשמי עץ החיים ככלה מבושמת אל הייחוד.
אתעבידו חד בסוד יה"ו חג"ת נכללים יחד בכללות א' בחד פשיטו כדקאמרן לעיל.
ההוא מפתחא שהיא ה' אחרונ'.
גו גנתא ענף הייחוד הזה נעשה בגן לעורר אינון משיריין וחיילים שהם מחנות ומלאכין דקב"ה ומלאכין דמטרוניתא שיתעוררו אל הייחוד גם הם כנז' בפ' בשלח דף נ' ובתיקונין וז"ש וכולהו מייחדי כגוונא דלתתא כל המלאכים מתייחדים אלו באלו כעין ייחוד התחתונים זכר ונקבה. א"נ בחי' הייחוד הזה בגן הוא לעורר הנשמות אל הייחוד. ומלת וכלהו אהדר לכלהו. דקיימין בגנתא דהיינו נשמות הצדיקים עם נשמות נקבותיהם בחצות כנז' בפ' שלח לך שעושים יחוד כגוונא דלתתא ועי"ז היחוד העליון הנעש' ביום בסוד ק"ש מתעורר ייחוד המלאכים או הנשמות בליל'.

הוי"ה דא רשימו וגו' עד הכא פי' שמע ישראל והשתא מפרש שאר הפסוק וד' מפתחן האיך הם נרשמים בספי'. רישא עילאה דבשמא קדישא. היינו י' בחכמה דאת ה' עילאה היינו ה' שבבינ'.

הוי"ה דאמשיכו דאתמשך וגו' נתן טעם [למה] רומז השם השני הזה בת"ת ואמר כי הוא ו' מצד עצמו ולהיותו נמשך מי' וה' עליונים נרשם בו יה"ו וה' אחרונ' עול' להתקשר עמו הרי הוי"ה ותאנא והדר מפרש ומה הוא משיכו דא היינו דאינון תרין אתוון אתמשכו וגו' ואיתו אחד כלו' כל שלשתם הם בייחוד א' יה"ו דהייגו ג' מפתחות דקאמרן אח"כ עיילין למטרוניתא שהיא ה' אחרונה ומתקשרת ביה"ו ואשתלים שמא קדישא וכדקאמר בסמוך דהא השתא איהי שלים וגו' כמ"ש בס"ד.

מרישא דמבועא חכמה.

ומהיכלא פנימאה בינה שהיא היכל לחכמה.

וירית לאבא ואי' הם סוד תרין עטרין.

דהא השתא איהי שלים בכל טיבו עילאה ויכיל לאתזנא לה. היינו סוד עונה ולמיהב לה מזונא היינו שאר.

וסיפוקא היינו כסות.

וכל אינון שייפין דילי' היינו תיקון שני נכלל מכל ו"ק ונאמר בייחוד א' בסוד חד פשיטו דקאמר לעיל.

אוף הכי איהי אתייחדת כמו שהת"ת צריך שיתתקן בסוד ו' חד פשיטו להיותו נכלל מכל ו' קצוותיו אל הייחוד כך המלכות כיוצא בו ולכך באו השני ייחודים ששה תיבות שמע ישראל וגו' בשכמל"ו כדמפ' ואזיל. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלד.

ואי תימא הא כתיב א' לעילא. בשלמא אי לא הוה כתיב אחד הכא והכא ניחא אמנם הא כתיב אחד לעילא והיה ראוי שיהיה כתוב אחד לתתא כיון שעיקר הייחוד הוא א' לעילא וא' לתתא.

וע"ד הוא אח"ד אלף הוא וא"ו שכן אלף הוא במילוי וא"ו באמצעא וכן באמצע #א' הוא וא"ו נמצא אמצעות וא"ו אלף ואמצעות אלף וא"ו. ע' הוא ח' באותיות אחה"ע ותמורת האותיות וחלופם מורה התלבש הענין והסתרו ולכך ייחוד הנוק' נסתר ונעלם ומתלבש סוד אח"ד בסוד וע"ד והיינו אחד הנסתר: אתוון דדכורא לא מתחלפי שאין עין הרע שולט שם כי עין עשו הרשע ושרו סמא"ל אינו שולט ביוסף הצדיק וכ"ש ממנו ולמעלה אינו שולט אלא ברחל ובחייליה ולכך אותיות אחדותו נאמרין בלי פחד אחד ואין אחר שולט

שם אמנם למטה היאך יאמרו אחד כי מיד יזדמן שם ולכך אתוון דנוקבא מתחלפי. עין הרע היינו נוקב' דתהומא רבה. עין א' הנובע רע ומר תמיד. ובזמנא דאתי וגומר ובשורת העתיד אינו אלא ושמו אחד דהשתא שמו וע"ד לא אחד.

וע"ד אנן מייחדין לה וגומר הענין כי מלת ועד יר' וגם הע"ד יכנס בכלל אחד והזמנתה להעיד הוא אומרינו לה בתחלת שמע ענין אמונתינו והעד בנו שאנו אומרים ה' אלהינו ה' אחד ומי שיראה דברים אלו יחשוב שאין אנו מייחדים אותה אלא מייעדים אותה להעיד בנו ולא נחוש שלא תבא הרשעה הטמאה ותזדמן שם וז"א וסטרא אחרא לאו איהו סהדא לגבן לעולם היא אויבת ופסולה להעיד ואינה רוצה להיות עד בטוב שלימותינו מפני שהיא מתגרה תמיד ברעה עלינו ותמיד לא יחשה מדבר רע ולכך כשהיא רואה שמזדמנין הקדושין להעיד טובתינו דהיינו שמע וגומר עד אחד שהם אותיות ע"ד להעיד על כל מה שבין ע' לד' שהוא סוד הייחוד כדפי', ובעאת לאתפרשא מסטרא אחרא שאינה מעידה טובתינו ואינה רוצה להזדמן לראות בטובת בחירי ה' אתאת כמאן דאזדמנת למחמי ביקרא דמלכא ולא יתיר ירצה אנו מייחדים הספירות העליונות דהיינו יקרא דמלכא והיא מזומנת מאתנו יראה מה אנו גורמי' ביחודינו למעלה ויהיה לנו לעד כי ייחדנו כל הייחוד בשלימות ויעטרנו למלך ואז היא באה לראות מה שאנו עושים וכדין סטר' אחרא לא ניחא ליה למחמי כנזכר והיא מעצמה בלי טורח אתפרש מינה: צאנה וראנה פוקו למחמי צאו מעמקי החצונים המחשיכים והמונעים וראינה. כיון דאתאת נקבצו כל נצוצות שכינה המתפשטים למטה אפי' בחצונים כאומ' ומלכותו בכל משלה כל אנון שמשהא שהיא מתלבשת בהם בסוד עולם מט"ט ביצירה והיא עולה ובאה מהעשיה עיילין לה לחופה בהדי מלכא בסוד ושמו אחד ודרך ערמה זו אנו מתנהגין בייחוד הזה דאלמלא לאו הכי אלא שיהיה עולה על דעתינו לייחד' בלי תיקון זה הנעלם וערמות אלו לא יעלה מידינו הייחוד ואדרבא היא היזק וז"ש לא יתפרש מינה ההוא סטרא אחרא ויתערבב חדוותא. ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד הרי שאין וע"ד:

וענין חופה הוא נעשה ממציאות עשר ספי' וייחודם יחד ומלת חופ"ה עולה מאה עם המלה דהיינו סוד י"ס כלולות מעשר כדין אנו מתערין חדוה דימינא ושמאלא שהם ב' פרשיות ראשונות כי ושמתם ופרשת ציצית הם כנגד החתן והכלה עצמה מתערין חדוה דהיינו סוד שמחה מהבינה:

בלא דחילו כלל לכן ראוי לאומרה בקול רם. דהא סטרא אחרא לא יתקרב תמן שאין אחיזתה אלא למטה והיינו ולית ליה רשו ועוד שהיא בעצמ' אינ' מתקרבת לידע שיש יחוד וז"ש לא יתקרב תמן. ברזא היינו היות הייחוד בעצמו נכמס בסוד כדפי' וע"ד אח"ד:

צעדהא היינו פסיעותיה בהילוכה מהלך בשכמל"ו עד עלותה למעלה. ולאידך גרסא היינו כשהיא מגלה ופוסקת רגליה לבעלה רמז לסטרא אחרא האדם השומע הוא רמז לסטר' אחרא שומעת. ולאידך גרסא שום רמז לסטרא אחרא שום בחינה לא מעט ולא הרבה.

ולא ישתכחון בבנוי הנשמות שהם נולדות מאותו ייחוד שום פיסול ואחיזה לחצונים שלא יהיו עשוקות. והכי אמר יעקב לבנוי וגומר הענין שיעקב חשב לגלות הקץ שהוא היסוד לבניו שהם בסוד מרכבת השכינה והם סוד הנקבה ויעקב בעל המ' ודאי גילוי הקץ והתפשטות תיסוד אליהם בסוד הזווג ונסתם ממנו ולא יכול להשתמש לזה חשש שמא היו בניו בחצונים והיתה מטתו פגומה וז"ש שמא ח"ו אירע פסול בזרעי אי בערסי ירצה או נפסלו מעת הלידה והיינו ערסי שמעת שמוש מטתו היתה פגומה והוליד בחצונים או שמא אח"כ מעצמו פגם שום א' מהם ונדבק לחצונים והוא שורש טוב והוא יצא לחוץ בכח היצה"ר והיינו או' בזרעי והם השיבו לשניהם כשם שאין בלבך אלא אחד כך וגומר ירצה דהא פרישא הוה ערסך ודאי שעת ההולדה בטהרה היתה ואין בלבך אלא אחד דהיינו הייחוד והבדל החצונים שכל מקום שאנו אומרים אחד אין אחר שם: כך אין בלבנו אלא אחד ואנן בייחודא וגומר גם מצדנו אין חצוני' אחוזים בנו ואנו נכללים באחד העליון לית לן דביקו בסטרא אחרא כלל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וע"ד הוא אחד יובן במה שכתוב מכתיבת יד בסתרי אותיות השם בענין א' המתחלף בו' כי הוא"ו הוא סוד ו' סטרין דכלילן באת ו' בכללות אחד אבל #א' הוא בפרטות כי הו' שבאמצע האלף הוא סוד הת"ת הכולל ב' זרועות שהם ב' יודין של אלף הרי ג' אבהן והג' בנים נכללים בהם הרי כי ו' וא' כולא חדא ועוד ראיה כי הלא הוא"ו יוציא אלף במילוי וא"ו הרי א' אחד בוא"ו דועד וח' בע' באותיות אחה"ע אותיות הגרון וד' אחד היא ד' ועד:

דאלמלא לאו הכי לא יתפרש וגומר דע בני והזהרו אל תטעה לומר כי צריכה מ' להטעות סטרא אחרא בל יתקפו בה בכח כי הלא ומלכותו בכל משל' אבל הוא כי הלא השי"ת איץ לפניו משוא פנים ולכך כשישראל חוטאים יש פתחון פה לסטרא אחרא לומר למה צד הקדושה תתייחדעם המ' להתקדש עמה ולקבל שפע לקדש את ישראל וגם אני רוצה להדבק בך כי ראויה אני כמו ישראל כי אם אני עובד ע"ז גם בניך עבדו ע"ז ולא יהיה פתחון פה להשיב לו ולכך נעש' בלחש כי אינם מכריזים הדבר למעלה ונעשה בהסתר אבל לעתיד לבא אז כל ישראל ועמך כולם צדיקים ואין פתחון פה לסטרא אחרא ולכן יהיה הייחוד בפומבי ובפרהסיא וגומר כי בלע המות לנצח וגומר ומפתח זה יהיה

בידך ותשיג בו כמה דברים שתתקש' בהם בראותך דברי' כאלו מורים על כח וחוזק צד הטומאה וחולשת הקדושה.

דא רזא דמלכו דשמיא. ר"ל קץ הימים סטרא אחרא קץ הימין סוד המדרגות של קדושה שהוא שכינה שבסנדלפו"ן אשר היא סוף המדרגות וצריך דלא לדבקא להאי קץ עם סטרא אחרא דשמאלא רק בימין ומי שידע אלו המדרגות והיכן הוא סוד קץ בתראה דימינא ידע קץ ביאת המשיח וזה היה יעקב רוצה לגלות לבניו ונסתם ממנו: ודע כי עתה אנו בעוונותינו בסטר' דשמאלא ותחתיו שהיא קץ הימין וכאשר יסתימו מדרגותיה אז נכנס אל קץ הימין וממנה נעלה לראש מדרגות הימין. וזה שאמרתי בסוד הגאול' אם תעיין בו עם מ"ש בזוהר בכמה מקומות ובפרט בסוד יום אלף שהוא אלף שנים הוא בגלות בסוד האלף לך שלמה שהם חול שהם אלף מדרגות הטומאה כי כל חד מעשר כלולה מק' אז תבין סוד הקץ אם תזכה להבינו ודי בזה כי אין רשות לגלות ולהאריך בדברים אלו שכיסה עתיק יומין. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' וע"ד הוא אחד בחילוף אתוון. הא כיצד ו' היינו ו' שבתוך הא' דאחד ע' הוא ח' באותיות אחע"ה מתחלפו' ד' לא זזה (ממה) [ממקומ'] אתוון דדכור' לא מתחלפי פי' להתלבש בתמור' מפחד אויב דלא יגורהו רע. אמנם אתוון דנוקבא מתחלפי לפי שהנחש כרוך בעקב' וכדי שלא ירגיש מתחלפין אתוון [דיל']. ולא תשלוט בהדה שההנהגות מתנהגות ע"י מלכו' שמים הגוזרת ומלכות הרשע' מקיימת הגזר' ברצועותי' ומשם והלאה לא תשלוט בהדה אלא ונשגב י"י לבדו ביום ההוא והאלילים כליל יחלוף. בגין דדא איהו סהיד עלן בשעת הייחוד שכינתא אסהידת סהדותא קמי מלכא קדישא כנזכר בהדי' לקמן דף ק"ס. כמאן דאזדמנת למחמי ביקרא דמלכא ולא יתיר. כלומר לחזות בנועם י"י לא להתייחד עמו. כדין סטרא אחרא לא ניחא לי' למחמי כי כל חפצו וישעו לראות בהשחתת עולם ולתת קץ לכל בשר ולערבב השמח' וכתיב ובשמחתו לא יתערב זר. א"נ שבייחוד זה יצא הת"ת מעוטר בעטרה שעטר' לו הבינ' (כי בגילוייה) [וכיון שבגילוייה] הוא ביטולו לכך לא ניחא לי' למחמי. וזהו שמפרש ואזיל צאנה וראנה וגומר כלומר אתם בנות ציון יש לכם שמחה לראות במלך שלמה בעטרה וגומר ולא איש זר:

חדווא דימינא ושמאלא כד"א ואהבת וגומר חדווא דימינא היינו ע"י פ' שמע שיש בה ואהבת סוד אהב' חסד בסוד הימין המחבק וחדוה דשמאלא היינו ע"י פ' והי' אם שמוע. אצטריך בלחישו בגין דלא ישתכח בר נש דגלי צעדהא. שאם יאמר בקול רם החיצונים

שומעי' וירצו להיות להם חלק ביחוד ויתאחזו בסוד רגלי' יורדות מות כי שם אחיזתם וצריך להזהר בזה שלא יגביה קולו בבשכמל"ו וח"ו גורם רעה:

יעקב (**הוא**) [**הוה**] **ברזא דשית סטרין דעלמא עילא**' בסוד שייאי"א שהם וא"ו תיבות. בנוי הוי בדיוקנא דשית סטרין דעלמא תתאה. בסוד בשכמל"ו שהם ו' תיבות עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלד:

החיצון נק' קץ הימים שהוא סוף לכל האור הקדוש וכן קץ הוא לשון קיצוץ נטיעות הוא חותך וכורת ימי חיי האדם כענין קץ כל בשר בא לפני דהיינו סמא"ל מלאך המות קוצץ החיים ממש והוא דמה שמא נתחלף לבניו קץ בקץ ולא ראה שהמקום גורם שמשכן וקץ בשר בחוצה לארץ וגלות: וקץ הימין משכנו בא"י בגאולה ודאי והיינו או' כיון דחמא דאסתלקת וגומר.

כדין אעיל לה בלחישו יר' כי אז ידע יעקב סוד טעם למה אין הקץ מתגלה לבניו מפני ששכינה בגלות שוכנת במצרים ותנחש כרוך על עקבה ולזה כדין אעיל לה בלחישו ואמר אין ראוי לגלות הקץ אלא אעיל לה להעלותה למעלה ועוד בלחישו ובחשאי שלא ירגישו החצונים ולפי הנדרש בני יעקב ייחדו הייחוד העליון יעקב עצמו ייחד הייחוד התחתון ואנו צריכין לייחד שני היחודי' יחד וז"ש וכמה דאינון וגומר:

פתח ואמר ויקחו לי תרומה וגומר הכא איהו יחודא וגו' כבר ביאר כי הייחודים הם שנים בסוד ה' א' ושמו אחד ויש ייחוד ג' נתבאר פ' בראשית והוא הנק' הוא ושמו א' ועל ייחוד זה אמר הכא איהו ייחודא בכללא חדא עילא ה' אחד ותתא ושמו אחד וזו מעלה נפלאה אל התחתונים וזהו אל שתי הייחודים יחד והייגו ל"י יהו"ד תרומ"ה שמ"ו ואמר ויקחו לי תרומה שניהם הוא ושמו יחד עילא ותתא בכללא חדא בלא פרודא כלל והיינו סוד שם יאהדונה"י. זכאין אינון צדיקייא וגומר ירצה שצריך שיקדם לאדם ידיעה בסוד הכוונה כדי שידע לידבק אהבתו וחשקו בהקב"ה וז"ש דידעי לשואה רעותא שהכל תלוי בכוונת הלב וחשקו באהבתו ית' וז"ש לשואה רעותא ואחר שישיגו המעלות האלו ידבקו עצמן בת"ת הנקשר בג' ראשונות ומשם יתייחד במ' דהיינו שהוא נק' מלכא עילאה ולא יפריד אלא יקשר עשר ספי' יחד גם לא ידמה לתועלת העולם הזה התחתון דהיינו כעבד המקבל פרס מרבו וז"ש וכל רעותא דלהון לאו איהו לגבי עלמא דא ובכסופין בטלין דיליה אלא עיקר פנייתם להדבק אל יוצרם להוריד חשק אהבתו עליהם ושכינתו שישרה על ראשם וז"ש אלא ידעי ומשתדלי לשוא' רעותהון ולאתדבקא לעילא בגין לאמשכא דהיינו הם עולים ומורידים רצון כנז': ומאן אתר וגו' אחר שכלל גדר העבודה וכוונת

הצדיק בכל עשר ספי' אמנם מאן אתר וגומר מאיזה בחי' נטלי מבועי הרצון העליון לידבק אל אלוה המופלא האדם הגשמי. פי' ואמר נטלי ליה מאתר חד עלאה בסוד עולם הזכר ואין קליפה דביקה אליו והיינו קדישא. ועם היות שהוא שואב רצון שהוא מהכתר עכ"ז ישיגנו מהיסוד מפני שכל מה שיושפע מלמעלה יצא דרך מדה זו וז"ש דמיניה נפקיך כל רעותין קדישין שהם מילוי שאלות ורצון גבוה הכל נמשך מהיסוד למ' דרך הצנור הזה והוא שייחד לו הכתוב הנה שתי שמות הא' כ"ל הב' אי"ש ודרך כלל דא צדיק עליון מתייחס עם צדיק תחתון צדיק בצדיק ופרטי השמות פירושם איקרי כל כד"א ויתרון ארץ בכל היא ארץ היא מ' בכל יסוד היא הבחינה המשפעת כל כח הספירות כולם למ' וראיה שהיא בחינה כוללת כל בחינות ההשפעה ממה שאמר כל פקודי כל שכל רמ"ח עשה ושס"ה ל"ת תלויים כאן.

איש דא צדיק יש בו בחינת כל סוד התמונה וצורתה עד שהוא לבדו נק' איש וז"ש איש צדיק לכך יש בו בחינה לכל העבודה כלה שהיא סוד התמונה העליונה וירצה באו' כל איש יחד כל יסוד איש בעל ואדון וז"ש מארי דביתא דרעותיה תדיר לגבי מטרוניתא להשפיעה והיינו פי' אשר ידבנו לבו היא המ' ידבנו רצונו תדיר בה כדמסיק הנה או' ידבנו לבו סתמי או משמע כל חשקו ולבו בשכינתו תדיר או משמע כל חשק שכינתו בו והיינו לבו שהיא השכינה תמיד חפצה בו וסתם הכתוב כדי שיהיו שתיהם צודקות וז"ש איהו רחים לה. ולבו דאיהי מטרוניתא דיליה ידבנו לאדבקא ביה והיינו הגזרה הב' והיינו דמסיק ואע"ג דברחימו חדי דא בדא שאהבה ממנו אליה וממנה אליו ובזה לא מתפרשן לעלמין ולא יהיה פירוד כלל לא מצדו ולא מצדה והיינו כ"ל אי"ש כ"ל מחמת חשקו בה כאו' ויתרון ארץ וגומר איש מחמת חשקו בה מארי דביתא והיינו אשר ידבנו לבו בשני הפי' ועם היות האהבה כפולה כנזכר מאת כל איש וגומר תקחו את וגומר והיינו שיש כח בצדיק התחתון לשאוב השכינה שתתפשט אליו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אוף הכי אנו צריכים לייחדא וגומר זה יובן עם מ"ש בהיפוך דף זה כי ועד הוא בהיפוך תיבת אחד עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' כיון דחמא דאסתלקת שכינתא מיני' וגו' הענין שרצה לגלות הקץ דהיינו סוד אורך הגלות (אם) [אשר] יקרה עם השכינה הנק' אחרית הימים ואז בראותה שבעת חדווה הזכירו לה סוד הגלות יהב בה עציבו ולכן (נסתלקו) [נסתלקה] ממנו עד שבניו בסוד שמע ישראל אהדרו לה לדוכת' כנז' בפ' ויחי דף רל"ד ע"ש וז"ש כאן.

בעי לגלא' לון ההוא קץ. דהיינו קץ הימין שהוא המלכות עד כמה תהי' בגלות וקץ הימים שהיא הקליפה הנותנת קץ לחיי האדם ולימיו גוברת ושפחה כי תירש גברתה ולכן נסתלקה ממנו שכינתא.

ואינון אמרו כמה דלית בלבך אלא אחד וגומר בדברים הללו החזיר הייחוד למקומו בין מצד יעקב בין מצדם וזה כמה דבלבך כן אית בלבן וגומר:

אוף הכי אנן צריכין. מוסב לעיל דקאמר כתיב הנה נא ידעתי ופי' שם דא איהו רעותא דבר נש לשואה בגוי' וגו' לתקן סוד מטה ושלחן וגו' והאריך בסוד הייחוד ועתה מסיק.

וכמה דאינון אתייחדו וגו' אוף הכי אנן צריכין וגו' וזהו דמסיים.

זכאה עדבי' וחולקי' מאן דישוי רעותא וגו' ויקחו לי תרומה וגו' הכא איהו יחודא בכללא חדא עילא ותתא כל אלו הם דברי רשב"י ע"ה שהתחיל לדרוש מפסוק אפריון עשה לו וגומר ונמשך עד כאן הדרוש וקשר הדרוש עם הפרשה כאן ואמר הכא איהו ייחודא בכללא חדא כלומר כאן רמוז מה שדרשנו ייחוד עליון ו' קצוות שבזכר ושש קצוות שבנקבה הכא רמיזא וזהו עילא ותתא ייחוד עליון ויחוד תחתון.

אלא ויקחו לי תרומה עילא ותתא פי' (ליתת) [לי] ת"ת שהיא המדבר יקחו עם תרומה שהיא המלכות א"נ ויקחו וייחדו לי תרומה.

הכי אצטריך לי' למימר כל איש אשר ידבנו לבו. יתן את תרומתי דהא מלת תקחו אינו נופל כי אם על מלת מאת.

דא צדיק דאתקרי כל ע"ש שכולל חמשין תרעין כמנין כ"ל ונותנם למלכות ה' אחרונה ובזה נעשית כלה כ"ל ה' וזהו שרמז כאן באומרו כד"א ויתרון ארץ בכל הוא כלו' יתרונה של ארץ העליונה ליקרא כלה הוא ע"י כל היסוד.

דרעותי' תדיר לגבי מטרוניתא וגומר ולבו דאיהי מטרוניתא דילי' לאתדבקא בי'. ארכבה אתרי רכשי איש אשר ידבנו לבו רחים למטרוניתא וכן איש שלבו מלכות ידבנו אוהבת אותו לאתדבקא בי' וז"ש בסמוך דכל רחימו דילה לגבי' ורחימו דילי' לגבה מיני' נטלין לה מההוא כל איש מארי דביתא. הכא תירץ מלת מאת. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלה.

אע"ג דכל רחימו דילה אפי' בחינתה התחתונה כלה חושקת לידבק ביסוד שכל מה שיתרחק הבחינות יתוסף האהבה והחשק אליה בו ורחימו דיליה לגבה להתייחד בה עכ"ז מיניה נטלין לה מפני שע"י היותה בתחתונים היא נקשרת שם ולכל הבחינות כל השכינה משתרבבת בתחתונים אפי' באותה בחינה דקה שהיא נאחזת ביסוד בנקודת ציון וז"ש מההוא אתר עילאה דכל רחימו דאתתא ובעלה שריא תמן דהיינו נקודת ציון

וכל מי שישאב שכינה אליו תרד אליו אפי' מבחי' זו ולזה כפל הכתוב ואמר תקחו את תרומתי להורות דהיינו בחי' ייחודם יחד והיינו ויקחו לי תרומה יחד סוד יאהדונה"י שהם נקשרים ע"י היסוד והכל נמשך אל האדם הצדיק בכוונת הלב על פי התנאים הנז' ולישראל דרך כלל וז"ש זכאה וגומר וזכאין וגו':

תרין שמהן כל איש ואפשר שכ"ל מצד אחיזתו בת"ת שם יהו"ד איש מצד אחיזתו במ' שם אדני ויחד כל איש יאהדונה"י תרין שמהן. מאת ס' היא הבינה הסתומה והיסוד עולה ונשרש בה לשאוב משם מזון העולמות והיינו רזא דעלמא עילאה וגו' לאתזנא עלמין כולהו ועם היותו סוף המדרגות הוא נקשר בראש וז"ש וכלא מלה חדא: רזא לחכימין וגו' באדרא נתבאר קשר היסוד בבינה, זכאה חולקיהון דאע"ג וגו' יר' כי הקדושה אשת חיל אינה יוצאה מרשות בעלה שאם תרד אל התחתונים לא תרד אלא לקדושי' הפך אשת זנונים וז"ש זכאה חולקיהון של צדיקין אלו שלא רצה הקב"ה שיאחזו בה לבדה בפירוד ח"ו אלא כל הזוכה יטול הכל יחד והיינו דאע"ג דאינון נטלין לה שהיא שם אדני שולטת בתחתונים לא יכלין אלא ברשו בעלה שיהיה רשות הבעל עליה בייחוד יאהדונה"י ולא זו בלבד אלא ברעו דיליה דהיינו סוד אהי' בכתר סוד הרצון והענין כי אם יתרצה ויתנדב בה יהי' לייחד שמות אלו יחד וז"ש ולמעבד פולחנא דרחימו לגביה שיעשה מעשים טובים לעורר ייחודם וכדין ברחימו דילי' שהוא נקשר עמה באהבה שהיא בין תרין דרועין ודאי תקחו את תרומתי המיוחדת לי.

מאתם מכללא וגו' הנה עד עתה פי' שני פירושים הא' מתרין שמהן. הב' מאת מ' ועתה יפרש שנים אחרים הא' שית סטרין הב' זמני והנה הפי' אלו כל שנים מהם א' והיינו דקאמר לעיל וכלא רזא חדא וכן קאמר הכא וכלא רזא חדא. ועתה יפרש היאך השית סטרין עלאין דת"ת וזמני ושבתי הם ענין א' והנה ענין מאת ס' ותרין שמהן אמר שהמציאות יושג בתפלות וסדורם שהם קשר ג' שמות אדני יהו"ד אהיה שהתפלה קושרת הכל יחד בתיקוניה כנודע ועי"ז שכינה שורה למטה והיינו תקחו מאתם כשתייחדום כנז' ואל מציאות שית סטרין אמר זהב וכסף וגומר כדמסיק.

יומא דזהב שני ימי ר"ה א' בגבורה וא' במ' והדינים שהם אלהים בבינה ובגבורה ובמ' והיינו זהב בבינה ומצפון בגבור' יאתה למ' ושלטא ההוא סטרא בינה המלך הקדוש המלך המשפט היום הרת עולם ודאי:

כסף דא יום הכפורים שעם היות שהזהב בבינה מצד בחינתה בדין שממנה הדינים מתערין עכ"ז הבינ' מצד עצמה נקראת חסידה והיא כסא רחמים מתנהג בחסידות דהיינו

חסד ולזה וכסף היא היא יום הכפורים שמצות היום בבגדי לבן כדמפרש ואזיל דמתלבנן חוביהון וגומר.

ונחשת היא נגזר מלשון נחשים השרפים והיינו שההרים הרי נחשת הם שרי האומות שהם מהנחש ואדמימות הדין השרוף שקרוב הוא לחוץ והיינו יומין דקרבנין דחג שעם היות שהחג עצמו קדש לישראל הוא בבחינה שהיא משפעת לשרים והם מתקרבין למזבח והיינו ע' פרים והם מרכבות שאר השרים שואבים משרשם ולכך הימים עצמם כלם דין הם אלא שישר' נכנסים בקדש ומשפיעים מצד הדיני' לשרים והם מתמעטין והולכין מצד הקדושה ממעטין כח השרים:

ותכלת דא פסח וגו' הענין שהם ג' מאורי האש הא' גוון תכלת שהיא על הפתיל' והיא המ' שהיא דין בצד מה והיא השם אדני ובהראות התכלת הזה מיד מחייב מציאות גוון הלבן סוד יהו"ד ומציאות הגוון הדק הרוחני שעל הלבן שהוא סוד אהי"ה וכולם נקשרים עמה יחד ולזה בפסח הוא תחלת שליט' הקדושה והיינו ג' בחינות אלו רזא דמהימנותא אמנם מפני הכנת ישראל שלא הוכנו לא השיגו יותר מאור התכלת שהוא בפתח הכניסה השליט בתפלה שהיא העולם הגשמי וז"ש שלטנותא דרזא דמהימנותא ששני הגוונים העליונים אינם שולטים בפתילה דהיינו העולם הגשמי אלא באמצעות גוון התכלת וז"ש רזא דנהורא תכלא. ועם היות שאנו אומרים פסח דרועא ימינא היינו לישראל אמנם לאומות עיקרם בתכלת נתגלה אליהם לכלותם ולישראל הגאולה בימין וז"ש ובגין דאיהי תכלא לא שלטא עד דשציאת וקטילת ומבחינה זו שהתחילו ישראל ליכנס בה הוא פסח תכלת לא מצד עצם הרגל שהוא החסד כנודע. בר מן תכלא שהיא המ' המכלה בשונאיה:

וארגמן דא שבועות שהוא בת"ת כולל כל גוונין וז"ש דתורה שבכתב אתייהיבת ביה כלילא מכל סטרין דהיינו ארגמן כלל הימין והשמאל האודם והלובן וכל גוונין וסטרין דהיינו תערובתם שהם סוד ארגמן:

ותולעת שני היא המ' כחוט השני שפתותיך ויש לה ח"ג אלא שנתבטל בעון העגל והוקבע בו בכיה לדורות אמנם כשיתמלא לבנה שבו אז הועבר קצפה היא חוגגת בבנות ישראל שלא חטאו בעגל וכן בו פסקו מתי מדבר שקלקלו עון א"י שהיא בה ודאי: מאני מנת עם היות שהמשנה אמרה כלי לבן אפשר שתחת הלבן שהוא מדת הזכר היו לובשות בגדי עצמן תולעת שני מדת הנקב' כאומרו האמונים עלי תולע וכיון שהם פנויות היו שאולים בגדי לבן: עד הכא היו שית זמנין וסדרם בו' קצוות בדרך אחרת כנודע מכאן ולהלאה רזא דעשרת ימי תשובה שהם בבינה י"ס שבה ועם היות שמכללם י"ה להם

שתי בחינות בחי' הדין ובחי' התשובה. והם ט' ויום הכפורים משלים ועולה לכאן ולכאן שכן היא נמנית ראש השנה וסוף לתיקון השנה שעברה והם קצת הימים בדינים עורות אלי"ם מאדמים ועורות תחשים ומתרכבים ברחמים והולכים עצי שטים שמן וגומר:

ומכל אלין אנן נטלין וגומר הענין שהשכינה היא מאירה בהארת א' הבחינות האלו היא נוסעת ו' נסיעות בששה זמנים הנזכרים ומאירים משש ספירות מר"ה עד ר"ה ואח"כ היא מאיר' מהבינה בעשרה מדרגות שבה עד שביום הכפורים היא נקשרת בכתר שבבינה וכן אנו נוסעים אחריה ונוהגים כמנהגה ומראים בנו גווני הנהגתה בהיותינו עושים כמעשה בחינותיה מזמן לזמן כדי שהיא תשרה עלינו ולמושכה עלינו בהיותה מאירה על ראשינו: ועתה יפרש האיך היא בכל זמן וזמן מאלו הזמנים ואנו נוטלים אותה שם ואמר **בר"ה** זמן א' והיינו מצד היותינו מראים בנו שאנו עומדים בדין נכנעים לדינים והיינו מציאותה מצד הגבור'. ואיהי י"ה דירתא לאימא שכל ענייני י"ה לקשר הבת עם האם והיינו מצד החסד:

בסוכות היא ביסוד ואנו עולים ז' ימים ואח"כ היא עטרה על ראשו מתייחדת עם הת"ת ואנו נוטלי' אותה משם בהיותינו עושים הסוכה ולולב והשמחה היא נמשכת עלינו כפי בחינתה מידי יום ביום עד העצרת:

בפסח היינו מצד הימין בנצח ששם החסד והיא עמו פועלת הנקמה בפרעה כאו' הלא את היא המחרבת וגו' והיינו תכלת ומשם אנו נוטלים אותה ע"י ענין הפסח ושחיטתו כיוצא בדיניו:

בשבועות היא בת"ת ושם היא תורה שבע"פ הכלולה בתור' שבכתב והיינו וידבר אלהים בינה את כל הדברים תור' שבכתב והור' שבע"פ **ט**"ו באב היא מצד ההוד ממנה סוד החרבן כל היום דוה אותיות הו"ד ומדוה ט' באב נהפך להו"ד בט"ו באב ועל ידי חגיגת בנות ישראל הם מושכות אותה למטה ולזה היו חולות בכרמים שהיא נקראת כרם: כל שאר הימים שהם י' ימי תשובה אינון מתקינא שמתתקנת מדיניה אל צד הימין בי"ה שהיא נוסעת מדרג' אחר מדרג' עד קשרה בימין או אפש' לפ' שאר ימי' שאר ימי השנ' ו' חול ויום השבת כדמסיק הכל לתקוניה:

כגוונא דאינון מתייחדים וגומר ירצה עם היות שהם ו' קצוות ו' זמנים עכ"ז כלם כלולים בפסה וכולם בי"ה וכן כולם ולכן אנו חותמים מקדש ישראל ת"ת בעל ו' קצוות והזמנים כל ו' זמנים. אוף הכא בכל חג וחג איהי אתייחדת לתתא ברזא דאחד בסוד הנערות הראויות לה שאל"כ אין אנו מתקנים אותה ולזה אנו מתקנים אותה כמותו ומקשטי' אותה עם נערותיה וז"ש קב"ה אחד לעילא וגומר:

רזא דשבת וגומר כבר פי' הזמנים והשתא מפרש השבת דעדיף מכלהו זמני ואגב אורחיה מפרש צלותא דשבת והזמירות ולהכי הקדים הזמנים איידי דזוטר מלייהו.

איהי שבת מ' כאו' כי אות היא וגומר דאתאחדת בנערותיה ברזא דאחד דהיינו נערותיה ששה כששה והכח הקושרם אח"ד למשרי עלה ת"ת רזא דאחד כולל א"ח ד' ע"ד הנז' לעיל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תו ר' ייסא סבא א' מאתם מאת מ' הנה לעיל פי' כי מאת כל איש דא יסוד והוקשה לו דא"כ הל"ל מאתו ותירץ מתרין שמהן אלין פי' כי לעיל הק' כי הל"ל כל איש ומאי מאת ותירץ כי כל איש הוא היסוד הנק' בשתי שמות אלו כל ואיש ולכן אמר עתה מאתם שר"ל מב' שמות שיש לו ליסוד כנזכר והם כל ואיש וכבר ידעת בחינתם. ונוכל ג"כ לפרש כי איש הם ג' ראשונות בחינות היסוד והם א' כתר י' חכמה ש' בינה כנזכר בתיקונין וכל הם חמשין שערים שבו. עי"ל כי לפי שכולל כל האצילות נק' כן כי בערך מה שלוקח מג' ראשונות נק' איש ובערך מה שלוקח מה' ספירות שעליו שהם מחסד עד הוד נק' כ"ל העולה נ' שערי בינה וזהו מאתם שהם בחינת אבא ואימא עלאה ובחינת הת"ת בה' שעריו כנזכר. ואו' מאת ם' הנה יסוד אקרי ל"י העולה מ' משום דאיהו רזא דעלמא עילא' דאיהו מ' סתומה ולעיל נז' בינה נק' מ"ם סתימא כשרביעא על בניה ומשפעת בהם ואות סמ"ך הוא להפך וז"א מאתם מאת ם' ר"ל כי כאשר תקחו מלכות יהיה עם בעלה שהוא ם' והוא ל"י דאקרי נמי איהו ם' כד אתעטר בבינה ולטיל מתמן חיים להני עלמין כלהו: עד הכא תשעה וגומר הנה או' בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים אינו נחשב אלא לדבר א' והם הבשמים אשר היו לשמן ולקטרת אמנם מציאות הבשמים אינם אלא א' ולז"א כי תשעה הם לקבל תשעה יומין וגומר שאל"כ עשרה הם. עכ"ל.

והרא"ג ז"ל כ' מתרין שמהן אלין. היינו כ"ל ואי"ש והם שתי בחי' ביסוד הא' שנוטל כל נגידו עילא' וחמשין תרעין דקאמרן בסוד היותו בחי' אבר מאברי הגוף. הב' איש שמלבד בחינתו הראשונה יש לו סוד איש כולל עשר ספי' תמונה שלמה ומאת הב' בחי' תקחו את תרומתי.

מאתם מא"ת #ם בינה מ"ם סתומה אתר מדורי' דהאי צדיק. ה"ק זאת התרומה מלכות תקחו מאת הבינה כי שם היא עולה לפי שהוא מדורי' דהאי צדיק דהיינו כל איש וזהו (דהא) [דהאי] צדיק הנז' בקרא והוא עלה לשם לעולם להדבק עמו דמלת וזאת קא דייק זאת היא המלכות וכשתקחו אותם מאת מ' מביאים עמהם זהב וכסף ונחושת מיני השפעות וטובות לעולם וז"ש מתמן נטל חיים לאתנ' לעלמין כלהו אשר לזהב זהב ואשר

לכסף כסף וגומר רזא לחכימין אתיהיבת. דבר נפרד הוא ואהדר לעיל לפירושא דקרא מאת כל איש אשר ידבנו לבו דהיינו צדיק מיני' תקחו את תרומתי כדמפרש ואזיל.
ברשו דבעלה וברעו דילי'. היינו פי' אשר ידבנו לבו דהיינו לבו של איש צדיק זה אשר נדבה לבו ונותן רשות שיקחו את התרומ' מלכות מאת [#ם] וזה ע"י התפלה והתור' והעבוד' וזהו. ולמעבד פולחנא וגומר.
מאתם מכללא דשית סטרין וה"ק וזאת התרומ' מלכות אשר תקחו מאתם דזהב וכסף ונחושת ותכלת וארגמן ותולעת שני שהם [שית] סגורין והוא פי' שני. מאתם מאינין זמני ושבתי והוא פי' ג' והיינו מאתם דזהב וכסף ונחשת שהם ימים טובים כדמפרש ואזיל. זהב ברזא דר"ה לקמן מפרש כיצד אנו נוטלים השכינה בר"ה שתשרה (אלינו) [עלינו] והשתא תאנא מאן אינון זהב וכסף וגומר והדר מפרש.
רזא דהרי נחשת בדף ר"ס האריכו בזה ע"ש. עד הכא תשעה. עד אבני מלואים הם תשעה לקבל תשעה יומין. ואבני מילואים הוא יום הכפורים דאשלים לעשרה ולכן נקר' מילואים שבו (נמצא) [נמלא] ונשלם מנין עשרת ימי תשובה. בר"ה וגומר ביה"כ וגומר בסוכות וגומר בפסח וגומר י"ס דגרסי כולהו במ"ם מר"ה מי"ה מסוכות מפסח והוא גרסא יותר נכונה צודקת במלת מאתם מאינון זמני ושבתי כדקאמר לעיל והכוונה בכלהו מכל אותם הספי' הרמוזי' בהם זמני ושבתי מכולם אנו נוטלים תרומת ה' מלכות עלינו.
ה"ג ואיהו רזא דר"ה ואהדר לתרומה הנז' שהוא גם היא נק' ר"ה בבחי' שהיא נמשכת מצד הגבורה הנק' זהב ואז בר"ה נק' ר"ה בגבורה כנזכר בפ' פנחס רל"א שיום של ר"ה הוא גבור' וגומר. ואיהי יה"כ וגם המלכות נק' י"ה בבינה שאז ירתא ברתא לאימא כנז' בפ' אמור דף ק"י. ה"ג בפסח נ"א מפסח אוף הכי אנן נטלין לה ואיהי פסח. כל שאר יומין. עשרת ימי תשובה כדקאמר לעיל. לתיקונא דילה שהתחתונים חוזרים בתשובה והיינו תשוב ה' לאתחברא ביה"ו והיינו תיקין דילה. כגוונא דאינון מתיחדין לעילא. פי' כמו שהספי' העליונות כל איש יומו מהי"ט מתייחד עם השכינ' כמו כן היא מתייחדת לתתא ברזא דאחד. שית סטרין דיליה באחד דשמע ישראל וגומר ושית סטרין דילה בסוד ועד דבשכמל"ו דהיינו אחד כדלעיל וז"ש. והא אוקימנא דהוא אחד וגומר:
רזא דשבת איהי שבת. ירצה שהוא הקדים מאתם מאינון זמני ושבתי וזכר זמני ולא זכר שבתי עתה בא לומר שגם בשבת (אינון) [אנן] נטלין לה כי היא בעצמה היא שבת. דאתאחדת ברזא דאחד. שהיא עצמה נעשית ונכללת באחד בסוד ועד שהיא אחד והיינו:
ושמו אחד שהיא אתייחדת בעצמה בשית סטרין דילה. למשרי עלה רזא דאחד דהיינו שית סטרין דילי' כנזכר לקמן דף קס"א עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון רזא דשבת איהי וגומר הוקשה לו שלא נזכר שבת ותירץ ואמר שאחד כמנין י"ג סימנין הם ויום שבת הוא א' לכן מנה רש"י י"ג מינין. כל"ה:

דף קלה:

צלותא דמעלי שבתא הוא סוד תקוניה באחד כדמפרש ואזיל דהא אתאחדת כורסייא מ' אתאחדת בסוד אחד יקירא מצד החכמה קדישא מצד הבינה ואח"כ אתתקנת עושה עצמה כסא נכון לישב עליו המלך ת"ת המולך במ' קדישא מצד החכמה והבינה והוא עדיף מינה שהוא עילאה בשש קצוות עליונים והיא מו' תחתונים. והשתא מפר' הבחי' בפרט א' לא' תחלת הכל קודם שהיא תתקן באחד. כד עייל שבתא איהי אתאחדת אמנם קודם ייחודא אתפרשת מסטרא אחרא שהם המענבין הייחוד ובזה בהעברת החצונים והדינים מעצמה איהי אשתארת בייחודא שאין מונע ומיד היא מאירה נהירו קדישא די חודא כדפי' לגבי מלנא קדישא ת"ת בסוד האצילות לא בסוד התלבשותם בחול וכל שלטני רוגזין מצד הרוגז החצון כולהו ערקין ונחבאים בנוקבא דתהומא רבא ולית שולטנו אחרא בכלהו עלמין כמו בימי החול אלא כולם שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' ואתעטרת לתתא בעמא קדישא כדי להזדווג בסוד התעוררותם והם כדי שיהי' להם יכולת לייחד בסוד מציאות האצילות מנוחת שבת. כלהו מתעטרן בסוד נשמתין חדתין מאצילות נפש ממ' רוח מת"ת נשמה מבינה והיינו נשמתין חדתין:

כדין שרותא תחלת תפלת ערבית לברכא לה כי ברכו הוא ברכת השכינה כדמפרש לקמן והברכ' צריכה שיהיה האדם בחדוה וגומר כדי להשפיעה מבינה בעלת השמחה א"ת ה' דהיינו השכינה הנקראת את. בגין למפתח וגומר שנראה שתמיד הברכות הם מזומנות כיון שהוא פותח בברכו מורה שהיום גורם שכולו מיד ברכה אמנם בחול פותח בפסוק והוא רחום שהוא כדי לבטל ד' קליפות ישהם כניסת הפתח אליה ואנו מכניעים אותם ונכנסים דרך בם ואח"כ מושכין לה ברכה ולכך אסיר לעמא קדישא למפתח בה בפסוקא דדינא שפוגם ומראה שיש הפסקה בינו ובין השכינה בד' קליפות והם גורמים לעורר דין ואינו שהם עמא קדישא שנתקדשו כבר בנשמות קדושות ועם היות שאומר ביטולם היינו שהם שולטים אלא שמחליש כחם א"כ גרים ביום השבת לאתערא הכי לעילא שיהיו הקליפות שולטות אלא שמחליש כחם ויום שבת מעבירם מכל וכל וזה מחזירם אל מקומם עם היותם בלי שליטה וז"ש כלהו תייבין וגומר ועם היות כחם חלש אתדחקת בהו אתר קדישא עתה בעת נייחא ומנוחה משא"כ בחול שאינו עת מנוחה שאינם דוחקים רגלי השכינה. ולא תימא וגומר יר' אין צריך לומר שיש כח בתחתונים למנוע הטוב שהוא שב ואל תעשה בקדושה שגורמין להתעכב החצונים במקומם אלא

אפי' קום עשה יש בכחם דהיינו לית אתערותא לעילא וגומר עד דיש' מתערי ולא די זה אלא אפי' היגון בלבבם גורם פגם אלא כלהו. ברעו לעורר הרצון העליון ורחימו לעורר האהבה מן החכמ' דיתערון ברכאן באומרם ברכו שאז מושכים הברכה מהבינה עד המ' למט' דהיינו עילא ותת' כחדא לקשר העולמות וז"ש ש"ץ ברכו א"ת היינו כל מגמתכם להמשיך הברכות אליה והצבור עונים ברוך ה' ואינם אומרים את כדמפרש דהיינו ברוך פועל המשכת הברכות וז"ש דא אפיקו דברכאן מוצא הברכות ממקורא דחיי דהיינו כתר וחכמה והיינו ברוך ראש ומקור כל הברכות כדפי' בתקונים ומושכים אותם עד היסוד לאתר דנפיק מניה וגומר והיינו המבורך ביסוד ששם יקוו הברכות וז"ש דנפיק מיניה כל שקיו לאשקאה כולא ואו' כל שקיו כל איזה מין שפע בין ימני או שמאלי גם כל איז' בחינ' מקבלת אינה מקבלת אלא ע"י וז"ש לאשקאה כלא ולא עוד אלא עושה שם מקור שני לברכות בערך התחתונים וז"ש ובגין דאיהו מקורא ברזא דאת קיימא קרינן ליה המבורך לברך למטה וז"ש איהו מבועא דבירא שנעשה מקור כנזכר והשתא קשה אם הצווי הוא ברכו את למה הצבור אומרי' עד המבורך היסוד לבד לז"א שאינו צריך יותר כיון דמטו תמן הא ודאי בירא אתמליא דא"א להתערב השפע שם כי היא נאמן בפקדונו וז"ש דלא פסקין מימוי שאינו בידו. וע"ד לא אמרינן וגומר שא"א למ' לקבל אלא ע"י היסוד. דאלמלא לא מטו התם כדי ששם יתבשל השפע בענין הנאות לא הועיל וז"ש לא אתמליא בירא כלל ואין מלת לעולם ועד להמשיך אלא פירוש ונתינת טעם. אמאי איהו יסוד המבורך בגין דאיהו מעצמו אשלים ואשקי לתחתונים הנכללים בעולם ועד כאשר יתבאר וירצה אשלים משלים השפע ומתקנו ואח"כ משקהו.

עולם ועד דא שבת דמעלי שבתא שהיא המ' כוללת הקדושים עד היכל לבנת הספיר מתקדשין במנוחת שבת ואין אנו משפיעים שם אלא תקעין ברכאן באתר דאקרי מבורך דהיינו יסוד כנזכר. כיון דמטו התם מעצמן כלהו נשפעות מעצמן לעולם ועד כל בחינה ובחינה כראוי לה וז"ש עד הכא מטון ברכאן וגומר ולמד לעולם ועד אינו המשכת ברכות אלא ביאור למה הושפעו הברכות ליסוד להשפיע למ' לאתברכא היינו מציאות הברכה ולאשתקאה שובע הברכות כמים המשקים ומרוים הארץ. ולמהוי שלים שישלימו חסרונה שתהיה כלי מחזיק כדקא יאות שתהיה יפה ושלימ' מכל וכל ויהי' השפע מכל ו' קצוות דהיינו מכל סטרין והיינו עול' ועד כי מלת עולם מורה על ו' קצוות וכלם מתברכין והיינו המבורך עולם ועד ואמר ועד מוסיף על ענין ראשין והיינו לאשקא' ומפני שוע"ד מורה אח"ד היינו כדקא יאות כנזכר והשתא מפרש פי' המלות ואמר ברוך דא מקורא עילא' שהוא הכתר המשפיע דכל ברכאן וגומר כל מיני ברכות. וכד סיהרא

אשתלים קרינן לה הכי שם מושאל מפני כערך הכתר לספי' כך ערך המ' לתחתונים. אבל ברוך כדקאמרן שהוא הכתר ודרך המשכתם יהו"ד דהיינו שם הת"ת אמצעי דכל סטרין וגומר: המבורך. דא שלמא דביתא כי בחינת הזווג ע"י דוקא שהוא אות ברית שלמא דביתא והיינו לאשלמא שעל ידי הזווג נשלמות התולדות גם כי אין בלתו השפעה וז"א מבועא דבירא והיינו אומ' לאשקאה כלא: לעולם ועד. דא עלמא תתאה מהמ' עד היכל לבנת הספיר דאצטרך לאתברכא כנודע ולעולם ועד הפי' כנזכר לא תפלה וז"ש ומשחא ורבו היוצא ממקור העליון ונמשך עד היסוד דהיינו המבורך למי הוא לעולם ועד וז"ש כלא איהו לעולם ועד כדפי' ואו' המבורך ולא אמר המברך י"ל כמו בן פורת שפירוש שהברכות מתרבית בו ועושות פירות מאליהן אחר שהם בו וכן המבורך משפיע להם:

וע"ד ברכה דא וגו' להיות בה זאת הסגולה סגולתה היא ברבים וצריך עשרה וכולם עונים בכל יום אמנם יש תספת ביום השבת שצריך לברכא ברעו דלבא ובחדוה לעורר הרצון העליון והבינה מפני היות הברכות באצילות בלי לבוש הקליפות ולז"א למשרי בשרותא דא ולא בהוא רחום שאין חצונים כנזכר וז"ש לאתברכא האי שבת דמעלי שבתא מעמא קדישא בהתעוררות התחתונים הגורמים ברכות לספירה זוכנודע ולזה אם יאמרו והוא רחום יפגעו כנזכר לעיל:

כד שארן ישראל וגומר ירצה שברגע שיעור אמירת חמשה מלות שהם ברוך ה' המבורך לעולם ועד יתפשט האור בכל המציאות ולזה צריך להזדמן לברכא ולזה הקול הזה מזמינן וכדי שידעו ע"י מי הוא נשפע ברכה זו אגב אורחיה או' בנוסח זה זכאין אתון ממא קדישא בנשמות קדושות כדמסיק. דאתון מברכי בסוד ברכו ומקדשי אח"כ בקדוש היום לתתא בלבוש החומר. בגין דיתברכון ויתקדשון לעילא כמה משריין מחנות השרפים והכסא הכבוד וחיות ורקיע שעל גביהן ואופנים ושר צבאם. ומי גורם זה שהם סוד נשמות מלמעלה מכולם מתלבשות בגוף מלמטה לכולם ולזה זכאין אתון בהאי עלמא מצד החומר ולכם יתרון ומעלה וזכאין אתון בעלמא דאתי ששם תוספת מעלת הנשמה על המלאכים הקדושים. מהרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב, כדין שירותא דצלותא וגומר גם מכאן משמע כי התחלת תפלת ערבית מן ברכו לא מהקדיש א"ת דייקא וגומר דא שבת וגומר ועיין אומרו דא מעלי שבהא כי אינה נקראת את ה' רק כשמתפרשא מסטרא אחרא כמו שהיתה בימי החול ומתעלה למעלה כעין מעלי שבתא שסיגרת פתחי ימי החול ודרגין דיליה: מבורך. כד"א בן פורת פי' כי בן פורת הוא ענף א' מן ענפי הזכר אשר הוא פרה ורבה ולשון מבורך הוא מלשון

מבריך האילן. שהוא להוציא הענפים רבים והנה כבר ידעת כי בן פורת נאמר על יוסף שהיא נרמז ביסוד וכן או' המבורך הוא שם ג"כ. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' צלותא דמעלי שבתא (**דהיא**) [**דהא**] **אתייחדת כורסייא יקייא קדישא**. ה"ג וכונתו להוכיח וגומר איך איהי מלכות איהי שבת. שכן היא מתייחדת בסוד תפלת ערבית ונעשית כסא כבוד לת"ת וזהו ואתתקנת וכן כד עייל שבתא איהי אתייחדת וגומר כדין שירותא דצנותא וגומר נראה מכאן שקבלת נשמה יתירה הוא בעת שאנו עונים ברוך י"י המבורך לעולם ועד בליל ובפ' בראשית רמ"ח ע"א איתא שהוא בשע' שאנו אומרים ופרוס עלינו סוכת שלומך ובמקום אחר אית' שהיא בשע' קבלת שבת וכדלקמן בסמוך. וי"ל דכלהו איתנהו שבשעת קבלת שבת זוכה לנפש יתירה וכשאומר ברכו זוכה לרוח יתירה וכשאומר ופרוס עלינו זוכה לנשמ' יתירה ושמעתי שכן הי' אומר האלהי כה"ר יצחק לוריא אשכנזי זללה"ה:

את ה' דייקא את היא המלכו' כד כלילת מא' ועד תי"ו כנזכר בפ' בראשית דף ט"ו. ואתדחקת בד' גרסי'.

אתר קדישא דבעי נייחא. מלכות ויצא לנו מזה שנק' שבת לפי שהיא שובתת מהחיצונים המסבבים אותה והיא בריוח:

את דייקא היא המלכות כשכוללת מא' ועד ת' כנזכר וה"ק ברכו השפיעו ברכות לא"ת. א"נ עשו ברכה לאת שתהי' ברוכ' מלאה מצד היסוד שהיא המבורך ולהיות שמקור הברכות היא החכמ' ומשם נמשכים אל היסוד לכך עונים ואומרים ברוך ה' המבורך ברוך חכמה ה' ת"ת הממשיכי' ליסוד הנק' מבורך וז"ש:

ברוך י"י המבורך דא אפיקו דבייכאן ממקורא דחיי לאתר דנפיק מיני' כל שקיו. פי' אפיקו דברנאן. מוסב למלת המבורך דהיינו היסוד שהוא מוצא המים היוצאים ממקורא דחיי. חכמה. לאתר דנפיק מיני' וגומר היינו היסוד. ה"ג לאתר בלמד ובגין דאיהו מקורא ברזא דאת קיימא פי' ובגין דאיהו האי יסוד חזר להיות מקורא בבחי' היותו אות ברית המשפיע, קרינן לי' המבורך כן משמע לשון המבורך במקור נובע ואינו פוסק לעולם נק' המבורך וכיון דמנוי תמן הני ברכאן דקאמר:

וע"ד לא אמרי' ברוך את י"י דאלו הוי אמר הכי משמע באת זה הוא ברוך המבורך יסוד ותו לא וליתא דעיקר המקור היא בחכמה וז"ש (דאלמלא) [דאלמלי] לא מטי התם נביעו ממקור עילאה חכמה לא אתמלייא בירא כי אין הבור מתמלא ממוצא המים הנכנס לתוכו [נ"ל שחסר כאן תיבת רק] מסוד המקור הנובע.

וע"ד המבורך פי' ע"י מקור הברכות חכמה הנובע ליסוד לכך נק' המבורך וכי תימא סוף סוף אמאי איהי מבורך מאחר שאין בידו טובו תירץ:
בגין דאיהו אשלים ואשקי לעולם ועד. מלכות ובבחי' זו נק' הוא המבורך:
מליא מכל סטרין. כלומר אע"פ שאמרתי לך שהברכות באים מהחכמה אל היסוד ומשם אל המלכות אין הדברים כפשוטן שבאים מהחכמה אל היסוד בלתי סדר אלא אתמלייא מכל סטרין נמשך ע"י ו"ק ולכך חזר ופי' ברוך דא מקורא עילאה וגומר דא אמצעו דכל סטרין המבורך דא שלמא דביתא וגומר:
מבורך כד"א בן פורת. כלומר לא תימא מבורך מ"ב ר"ך תחלתו קשה וסופו רך כדפי' רב נהוראי סבא בסוף פ' תצוה אלא כפשוטו מבורך מלשון ויברך אותם ויאמר להם פרו ורבו. ה"ג לברכא במעלי שבתא עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלו.

ולא ברכי ישראל וגומר שנוסח הכרוז מורה שכל זה הוא ע"י תוספת נשמה מאצילות כדי שיוכלו למשוך הברכה ממקור עליון כנזכר ולזה צריך שיקדים אליהם קבלת השבת שבקבלת השבת מקבל הנשמ' ולזה מתחילין מזמור שיר ליום השבת ועומדין בעמידה לקבל כבוד מנוחת שבת ותוספת נשמה כמי שקם לפני תלמיד חכם והיינו עד דמתעטרין בעטרין דנשמתין כנזכ'. דזכי לון בעלמ' דין קב"ה שגלה סוד זה לבניו כדי שיהי' קדושת העולמות על ידם והקב"ה מחשיב לכל א' מישר' כאלו קדש וברך העולמו' כלם והיינו למזכי לון לעלמא דאתי בשכר טוב:
בהאי לילי שמושא וגומר הענין כי איש ואשתו שמתייחדים יש בהם סוד נפש רוח ונשמה וכמעשה הגוף כך מעשה הנפש והרוח והנשמ' שהם נקשרים זכר בנקבה נפש בנפש רוח ברוח ונשמה בנשמה ואז הם גורמין ייחוד למעלה בסוד מקור הנפש והרוח והנשמה שנקשרין ובחול אין האצילות מתגלה והמשתמשין בחול דהיינו נפש מאופן רוח מחיה נשמה מכסא אמנם ביום השבת מתעטרין בנשמתין קדישין מהאצילו' נפש ממ' רוח מת"ת נשמה מהבינה וכשהם מתייחדין הם מחברין ת"ת ומ' בספי' העליונות וזהו בשמושם סתם אפילו שלא תהיה ראויה ללדת כגון זקנה מעוברת ומניקה. ואע"ג דהא אוקימנא וגומר ירצ' כי נשמות ת"ח בימי החול הוא תוספ' נשמה דע"ה ביום שבת מפני שהוא מכוין תדיר באצי' והטעם הוא בדרך אחרת כדפירש במקומות אחרים עכ"ז וגומר וז"ש ובכל אתר לחכימין בהאי מלה בענין תשמיש בסטרא דא בחול עונת התורה בחצות לילה ולזמנין בסטרא דא לגוף באשתו בליל שבת כלא איהו חד רמז וסוד א' לכל כמו שנתבאר במקום אחר. אבל בזמנא דא דמתעטרין כלהו אנשים ונשים וטף

בנשמתין וגומר דהיינו תוספת נשמה דשבת אפי' לעם הארץ עם היות שהם כל ימיהם בתוספת נשמה עתה שנוסף לכל נוסף להם ויכולין להמשיך למטה רוחניות האצילות וז"ש כדין איהו שמושא דלהון בגין דנגידו להההוא שמושא בנגידו דקדוש' מש"כ בחול שלא ימשיכו סוד האצילות ואם ימשיכו לא יהיה האצילות בנייחא עלאה שהוא מנוחת שבת שגם באצילות יש תוספת מנוח' ואור עליון. ועוד לתועלת הבנים ויפקון בנייהו קדישין שביום השבת שולט עץ החיים וכח היצה"ר מועט שאינו מתדבק בלב בנשמה הנמשכת אז:

בשעתא דאתפלג ליליא וגו' הענין שיש ג"ע עליון בבריאה ויש גן עדן תחתון למטה בארץ נאחז בעולם המלאכים והנה בחול הת"ת מתלבש בעולם מטטרו"ן ויורד אל ג"ע ארציי תחתון ששם השכינה בסוד אופן א' בארץ אצל החיות. ובליל שבת המ' מתלבשת בבריאה לבד ולזה ירד הת"ת אליה שם בג"ע העליון והנה השעשוע הנעשה בחצות לילה הוא ירידת הת"ת למ' ונעשה הזווג למטה בין בג"ע עליוך בין בג"ע תחתוך וז"ש בליליא דא וקב"ה בעי לאעלא בגנתא דלעילא וטעם למה בעי לאעלא ומה עניינו צריך שתדע טעמו בחול וז"ש ורזא דא ביומי דחול קב"ה עאל בגנתא דעדן דלתתא לאשתעשעא דהיינו שע"י סוד נשמות הצדיקים אינון מ"ן להתעוררות הזווג ובשבת שאין המ' והת"ת בחיה ואופן אלא למעלה אין הת"ת יורד לג"ע תחתון מפני שסוד הזווג באצילות ע"י היסוד וז"ש די ברזא דמקורא עילאה לזה בא למ' שהיא מתלבשת בבריאה שהם לבושי שבת:

עאל בגנתא דלעילא שהוא בסוד הבריאה תחת כסא הכבוד. ולפי זה ימצא שנשמות הצדיקים ביום שבת יהיו בג"ע של מטה במקום מנוחה לז"א שאינו בגין דביומי חול כל נשמתין דצדיקייא כלהו בגנתא דבארעא ועם היות שג"ע עליון משכן לנשמות עכ"ז הקב"ה מושכן עמו שם בבואו אל ג"ע תחתון והם כלם נמצאות שם:

וכד אתקדש יומא במעלי שבתא כל אינון משריין דמלאכין וגו' שהם לתשמיש ושירות הצדיקים להעלותם ולהורידם שמלאכים יש להם כנפים ולזה מעלין אותם המלאכים ואלו המלאכים אינם יכולים לעלות יותר ממחיצתם ולכך מעלין אותם לגבי ההוא רקיעא דקיימא על גנתא וענין זה הוא עד החיות ומשם מזדמנות סוד כחות המרכבה העליונה שהם שרפים העומדים סביב לכסא וסלקין לון שאלו יש להם כח לעלות עד ג"ע עליון שהם מעולם הכסא ששם ג"ע עליון כנז': כיון דאלין רוחין סלקין וגו' הענין כי ביום השבת תוא סוד קשר נפש ברוח ורוח בנשמה ושלשתן בנשמה דאצילות והצדיק החי שנפשו קשורה למטה בגופו בשבת תרד הנשמה דאצילות אל הגוף ולזה הם נשמתין

דאצילות שהם תוספת נשמה נחתין למטה. אמנם הצדיק המת עיקר קשירתו למעלה ולזה תסתלק נשמה דבריאה אל סוד נשמה דאצילות והיינו או' נשמתין סלקין ולא זו בלבד אלא גם נפש תתקשר ברוח ורוח בנשמה ויעלו בסוד והשביע בצחצחות וגו'.

ואי תימא הא גנתא די בארעא וגו' מפני שמג"ע תחתון עולות לג"ע עליון כדי לאשתעשע שם עם קב"ה נמצא ג"ע בריקניא וכל דבר ריק שורה בו רוח רעה נשמתין אזלין צדיקין שבג"ע תחתון ונשמת"ן אתיין המתים החדשים כדמפרש לקמיה נשמתין סלקין שבג"ע כנזכר ונשמתין נחתין לצדיקי יש' שכולם זוכים לתוספת נשמות דאצילות וכל ענין זה בשעה קלה שלא יהיה ענין פנוי רגע כמימרא: כל אינון נשמתין דצדיקיא שמתלבנים מהם שמעת פטירתם עמדו בגיהנם ונטהרו ונזדככו והם זוכים במעשיהם הטובים אל ג"ע ומהם שג"כ לעון נגזר שיעמדו חוץ לג"ע זמן מה כנז' בינוקי ואלו עדין לא ידעו מה ענין הייחוד ונוספה מעלתן בשבת שנחו מענשם ונכנסו לג"ע:

ואי תימא כד אהדרו וגו' ירצה בהכרח שהגן יתגדל ויתרבה כשירדו כולם ויתאסף ויתכנס כשיעלו ויהיו מקום רחב לאותם הנשמות המועטות המתלבנות שאין ראוי שנאמר שיתפשטו הצדיקים בחופות שאר חביריהם כלל אלא הגן סגולתו כסגולת א"י הגשמית שהוא כעור הצבי וז"ש במה אתמשכין דוכתי וגו':

ואית כמה נשמתין וגו' הענין כי נודע כי הנשמות עיקר משכנם בג"ע של מעלה וג"ע של מטה הוא משכן לרוחות ואין שכינה בו אל הנשמות אלא י"ב חדש ואחר י"ב חדש היא עולה לג"ע של מעלה ולזה כל אותם אשר בג"ע של מטה עולות בכל שבת בג"ע העליון ויורדות ברוחות עד מלאת י"ב חודש ואחר מלאת לה שנה תמימה תעלה ושוב לא תרד למטה הנשמה ולז"א ואית כמה נשמתין דהיינו אותם הנשמו' שמלאו י"ב חדש.

ונשמתין נחתין לאתעטרא וגומר היינו סוד נשמות דאצילות סוד תוספת נשמה לצדיקים וז"ש לאתעטרא בהו עמא קדישא ואפשר לפרש כי אותם הראויים לנשמה כיון שיורדת אליהם בערב שבת שוב אינ' עולה ועומדת עמהם תדיר ואות' שאינם ראויים יורדות ביום שבת ועולות בכל מוצאי שבת ובזה יהיו החלוקות שוות נשמתין סלקין ותו לא נחתין ונשמתין נחתין ותו לא סלקין ויש עולות ויורדות ויורדות ועולות כנזכר והיינו גלגולא דנשמתין דקאמר אזלין שכבר נשתלמו אתיין להשתלם סלקין לכבוד שבת אבל חוזרות למעלה אח"כ נחתין לכבוד שבת תוספת נשמה אבל חוזרות למעל' אח"כ.

כמה רתיכין וגומר הם להוריד הנשמות להעלותם שאין להם כנפים לעלות אם לא ע"י המרכבות האלו וכל זה אינו בשבת ממש אלא בערב שבת סמוך לחשיכה לאעטרא למלכא העולות שנשתלמו להראות את פני המלך ואז הוא זמנא דהלולא ודאי. לאעטרא

לכמה צדיקייא הם אותם העולות לכבוד שבת לבד. מקודש מקודש שקדש היום מעצמו. כדין נייחא ושכיבו שכבר סלק המסלק והטמין המטמין ונחה שקט' גלגולין דנשמתין כדמסיק. וחייבין דגיהנ' אותם שלא השלימו עונשם זה הכלל כל המשלים עיקר מנוחתו בחול. משלימין להם ביום שבת מקודם וכבר עלה שוב לא ירד:

בפלגות ליליא וגומר הענין כי בשאר לילות ימי החול הנשמה עולה בהיות האדם ישן כפי כשרותה וכפי עניינה ובליל שבת הנשמה קשורה בתוספת נשמה לכך תעלה למעלה למעל' יותר מלילי החול מפני שתוספת הנשמה שבו מנהגת הנשמה דרך ישר' לראות מה שאינה משגת לראות בימי החול וז"ש רוח דנחית במעלי שבתא דהיינו תוספת נשמה נטיל ההיא נשמתא התמידית בגוף וסלקא לעילא כי זכתה עתה ביום שבת בחברת החדשה ולזה אתסחיא ותמן חמי מה דחמי וכד נח א וגומר שהנשמות שהם בעולם העליון כולם מתגרשות משם בחצות לילה כדי שיתעורר הגוף לעבודת הבורא בחול לעסוק בתורה ובליל שבת לעסוק בעונה שהוא ייחוד ג"כ. בעי לאינון וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. עיין בפ' ויקהל דף רי"א:

והרא"ג ז"ל כ' ואע"ג דהא אוקימנא. בפ' צו דף כ"ט (דת"ת) [דת"ח] נק' שבתות וי"ט וכמו ששבת ויו"ט צריך לכבדם בכסות נקי' ובענוגים אוף הכי ת"ח וגו' משמע מהתם שמאחר שהם שבת א"כ אפי' בחול יכולים לשמש מטתם לז"א לענין זה לאו. דווקא בהאי ליליא שמושא דלהון אמנם בחול בעסק התורה בחצות הלילה אז גורמים שמוש למעלה ובבחי' זו איקרון ת"ח שבתות וי"ט שגורמים ייחוד למעלה בחול כהם בשבת וז"ש וכלא חד. ובכל אתר דתשתכח לחכימין בהאי מלה בסטרא וגומר כלומר פעמים תמצא שעונתן של ת"ח בחצות הלילה ואפי' בחול ולפעמים תמצא שבחצות הלילה קמים לעסוק בתורה ואסור לשמש מטתם כנז' בפ' אחרי מות דף ע"ח שת"ח המשמש בחול עובר על ערות כלתך לא תגלה פי' כלה שלך שאתה חתן שלה וגומר.

כלא איהו חד דלעולם אין עונתן של ת"ח כי אם בליל שבת ובחול בחצות לילה משמשים במרום ע"י עסק התורה ואם תמצא באיזה מקום שמתיר שמושם בחול היינו באקראי בעלמא כשיצרו מתגבר עליו וכמעשה דחומא כנזכר בגמרא או בליל טבילה או כשבא מן הדרך שאלו השני זמנים הם שוים כליל שבת כנז' בהדי' בפ' בראשית וז"ש וכלא איהו חד הכל צודק ולא פליגי.

והני מילי הא אוקימנא בפ' קדושים דף פ"א.

ויפקון בנייהו קדישין שנשמתן נמשכת ממלכא ומטרוניתא ונק' בנים אתם לד' אלהיכם ורזא דא ביומי דחול קוב"ה ת"ת:
עאל בג"ע דלתתא מלכות והכל נעשה בג"ע תחתון ממש.
קב"ה ת"ת. די ברזא דמקורא עילאה. היינו ת"ת בסוד הדעת העולה ומשמש עם לאה כנז' בפ' כי תצא בר"מ דף רפ"א.
לגבי' האי רקיע דקיימא על גנתא ענין הרקיע הזה האריכו בענינו בפ' ויקהל דף ר"ט ע"ש.
כרזא דלחם בכ' גרסי' והכוונה כמו לחם הפנים שלעולם אין השלחן ריקם שאפי' בעת לקחו זה מוציא טפח וזה מכניס טפח. כך הוא ג"ע אינו עומד לעולם ריקם.
ואי תימא כד אהדרן ביומין דחול כשחוזרים הנשמות שעלו לג"ע עליון היכן הם עומדים שהרי אחרים עמדו במקומם ותירץ כמה אתמשך דוכתי' וגו' ונראה שהגירסא הוא כמה בכ"ף
ולא אתידע כלו' אינו ניכר ליושב הגן כשהוא מתמתח כמו שלא הי' נודע למשתחוים בעזרה שהיו עומדים צפופים ומשתחוים רווחים כעור הצבי וז"ש כגוונא: ואית כמה נשמתין וגו' הוא תירץ שני דלא כס"ד שכולם שעולים יורדים שיש כמה שעולים ואינם יורדים עוד ואלו שעלו מן גיהנם יושבין במקומם.
אילין לעילא בג"ע עליון ואילין לתתא בג"ע תחתון ההוא רוח עילאה נשמה יתירה ואתסחייא נשמתא אחרא הנשמה בעצמה שיצאה מהגוף כשהוא ישן. ה"ג וכד נחית לאשראה בדוכתי' בפלגות ליליא וגו' פי' כשרוח יתירה זה חוזר למקומו דהיינו לגוף הזה שנשתלח בו בחצות לילה כמו כן הנשמה בעצמה תאבת לדוכתהא דהיינו הגוף הזה בעצמו ומתעורר לעשות היחוד עם אשתו באופן שבזמן שרוח יתירה יוצא ועולה הנשמה עולה עמו וכשיורד לגוף יורדת עמו וזהו בלכתם ילכו כדלקמן עכ"ל הרא"ג ז"ל:
גליון ולא מברכי ישראל ברכה דא עד וגומר נראה שהנשמ' נכנסת בעונה ברכו והני מילי הא אוקימנא עיין פ' קדושים. עכל"ה. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף קלו:

לומר חד פסוקא המורה על חברה טובה שנתחבר אליהם וע"י פסוק הזה מתיישב בו רוח החדש. רוח הנוסף בשבת הבא מחכמה ובינה ה' אלי"ם עלי ודאי והטעם יען משח ה' אותי בשמן משחת קדש להקביל נשמה קדושה כדי לנוח הנשמה ולהתעדן בחברתה וזהו לבשר ענוים שלחני: ואותם שאינם במעלה כ"כ לחבוש לנמהרי לב ואותם שהם

בחוץ ואינם נכנסים בג"ע לקרוא לשבויים מהקליפות חוץ מהגן דרור ויכנסו בגן ואותם שהיו ממש אסירי בור גיהנם ולאסירים פקח קוח.

בלכתם יחד נשמה ותוספת נשמה ילכו ובהנשאם מעל הארץ כשילכו לישן על מטתם אל אשר יהיה שמה הרוח הנוסף ללכת בחדרי ג"ע ילכו שניהם יחד שמה הרוח שהיא מהחיה ללכת והאופנים שנשמה מצדם ינשאו לעמתם כי רוח שהיא מחיה הנוסף למי שאין לו אלא נפש באופנין נפש ודאי מאופן וצריך זה מפני שהם רוצים לשמש מטתם וזה פועל מעט לתוספת נשמה קדושה ושמה תסתלק מהם והם צריכין שלא יסתלק וז"ש בגין דמתעטרן בההוא רוחא באתערותא דילהון בחדוה דשמושא ויתעטרו ולא יסתלקו שהם צריכים לה כי כפי שיעור נשמת האדם כך הוא מושך שפע במעשה מצוה והיינו **ויהא נגידו דההוא רוח עלאה דשבתא** בההוא שמושא דמצו' שהיא מצוה ומושך רוחניות מלמעלה: כד הוה סליק מנהרא שיורד לטבול לכבוד תוספת נשמה לקבלה בטהרה הוה יתיב רגעא חדא וגו' היינו זכות ראותו שהיה משיג לראות המלאכים הבאים בתוספת נשמות והעולים בנשמות הצדיקים המסתלקות ובלי ספק האויר כולו נטהר והנשמות מתפשטות בעולם לקבל העולות וללות היורדות והיינו שנהפך עולם הזה לעולם הנשמית וז"ש ובכל מעלי שבתא יתיב בר נש בעולם הנשמות:

כד נהיר יממא וגומר הענין כי ביום הוא מושל החסד ואפילו ביום חול ולז"א כי גם ביום שבת בבקר חסד גובר וג' ראשונות מסודרות עמה והעולמות כולם מאירים מאור הבינה והיינו סליקו דחדוה סליק בכלהו עלמין וגם אור הבינ' מתלבש באותה שמחה וז"ש בנייחא בחדוה כדין השמים כדמסיק ולכך קורין ישראל בבקר בזמירות מזמור זה.

אלין שמים וגומר השתא מפרש שמים בגזרת פעם פעמים וכן שם שמים שתי שמות וז"ש אלין שמים דשמא עילאה דהיינו שם הוי"ה אתחזי בהו כנודע דשם הוי"ה בת"ת. ושמא קדישא דהיינו אדנ"י אתקרי שאין קורין שם יהו"ד אלא בשם אדנ"י והיינו ייחוד שני שמות ת"ת ומ' שמים ודאי:

אי תימא כמה דמשתעי לאו הכי. לא יעלה על הדעת ולא הוצרך הכתוב לשלול זה שאין שכל סובל כך אלא מספרים לשון ספי' והיינו נהרין ונצצין וגומר. נהרי בסוד אור מבינ' ונצצי בסוד תוספת בהיקות האור לנצוצות רבות מהחכמה וז"ש בנציצו דנהורא עילאה חכמה על בינה. ואית דגרסי נקודה עילא' והיינו נמי בינה. והנה הכתוב השמים מספרים יר' שם הראשון אליהם שמים דהיינו יהו"ד ואדנ"י כנזכר אמנם מספרים הוא תוספת על שם שמים. וז"ש וסלקין בשמא דכליל בנהירו דשלימו עלאה דהיינו נהירו מבינה ונציצו מחכמה ומי הוא שם הנוסף וכולל כל אור זה ספו"ר והוא הת"ת דהיינו

השמים מספרים אמנם נקראים כן בהיותם מאירים מי"ה דהיינו ספר עלאה שבחכמה דרך ספר שבבינ' וז"ש דנצצי בנהירו דשלימו דספר עלאה והנה מספרים הוא פועל יוצא לאחרים ואין ספק דמכל שכן שהוא סיפור בעצמו: וז"ש לא סיפור בלבד שהוא שם בלתי שלם כיון שאינו יוצא לאחרים אלא

ובגין כד שמאירים מחכמה ובינה סלקין בשמא שלים דהיינו מספרים נאחרים ג"כ והם ג' בחי' במלת מספרים הא' מאירים וז"ש מנהרין בנהירו שלים דהיינו אור הבינ'. הב' תוספת אור דהיינו ספור ונצצי בנצוצי שלים לראות שלימו' מחכמה ומבינה. הג' שאורם יוצא לאחרים דהיינו מספרים וז"ש אינהו מנצצי ונהרי בגרמייהו וגומר. ונצצי ונהרי בכל סטר וסטר דמתדבקין ביה בת"ת וכולם מאירים והיינו כבוד אל כל ספי' וספי' נק' כבוד והיינו דאית דגרסי לכל כבוד וכבוד. והטעם דבגין דבהאי יומא דאיהו שבת מתעטרין שמים דהיינו ת"ת וסלקין בשמא קדישא כי בימות החול נקר' שמים לבד דהיינו ו"ה ובימות שבת מספרים דהיינו תוספת י"ה דהיינו שמא קדישא יתיר משאר יומין.

ההוא טלא עילאה סוד ט"ל הוא סוד יו"ד ה"א וא"ו והוא אור נמשך מהחכמה למטה ששם שם מ"ה ע"י הדעת הנעלם וז"ש דנהיר מכל סטרין גניזין דאיהו מעש' ידיו ודאי תיקון שמתקן הת"ת מידיו שהם תרין עטרין דירית ותיקון זה הוא סוד תיקון שבת להמשיך סוד ט"ל אורות כנזכר:

מגיד הרקיע מלשון נגידו משיך והיינו היסוד המושך האור מחכמ' ובינה וז"ש משיך ונגיד לתתא מרישא דמלכא ח"ב הנעשים ראש לז"א ת"ת מליא מכל סטרוי דהיינו יו"ד ח' ה"א בינה וא"ו דעת דהיינו ט"ל דהיינו שראשי נמלא טל דהיינו מילוי יה"ו הוא ו"ד א' א"ו דהיינו חי שנשפע מילוי זה ע"י חי העולמים:

ההוא רקיע דאיהו מבועא דבירא יסוד המשפיע למ' ונק' רקיע על סוד התפשטותו למטה במלכות. ודא איהו נהר וגומר כלומ' כללות סוד פסוק השמים מספרים וגו' כפי מה שפי' הוא סוד ונהר יוצא מעדן וגומר וז"ש ודא איהו דנגיד מחכמה ומשיך מבינה לתתא נגידו דטלא עילאה בסוד הדעת שואב הה"ת אור הטל מלמעלה בסוד שמים מספרים ונהיר ונצוץ דהיינו מספרים כנזכר בנציצו מכל סטרין דהיינו מספרים כבוד אל כנזכר ומעשה ידיו דהיינו סוד אור הנז' שהוא השמים מספרים דהיינו נגידו דטלא כנזכר וז"ש ודא רקיע אנגיד ליה במשיכו דרחימו ותיאובתא לאשקאה שקיו דחדוה למעלי שבתא מ' והיינו מגיד הרקיע וזהו יחס מזמור זה ליום השבת בלבד. והיך נגיד ומשיך ההוא רקיע וגו' יום ליום וגומר ויר' שלא יהיה שימשך דרך קו אמצעי מן הת"ת

אל היסוד למ' אלא נמשך בפרטות בכל הספירות כולם כדי שיוכלל מאור כולם והיינו יומא ליומא ועזקא לעזקא דרך כל חוליות השדרה:

השתא משתעי קרא יר' כי כל מה שיאמר עתה יום ליום כבר נכלל דרך כלל באו' השמים מספרים כבוד אל ומתקנין בשפירו ונציצו עילא להאי כבוד ואל תדמה שימסר אליה בלי המזגו בספי' התחתונות ח"ו אלא יום ליום וגומר יר' יומא ליומ' מחסד לגבורה ומגבור' לת"ת ולא כעין אברי הגוף המסתעפים ימין ושמאל אלא כעין חוט השדרה וחוליותיו וז"ש ועזקא לעזקא ודרגא לדרגא דרך מדרגות הסולם זה תחת זה ולא תאמר א"כ יתעכב ח"ו אוחו כי מלת יביע הוא לשון מהירות להראות שאין עכוב והטעם מפני התועלת לאתכללא דא בדא היינו היסוד בהוד והוד בנצח וגומר כדי שע"י כללות התחתון בעליון יאיר העליון בתחתון והיינו ולאתנהרא דא מן דא מפני מעלת האור הגבור' וז"ש מההוא שפירו דמנצצי ומנהרי שמים להאי כבוד ואם לא יוכללו כעת לא יאירו ממנו לעולם ואין הנוונ' כדי להשפיע אלא כדי ליהנות לעצמם נובעין במהירות וז"ש אוחו לאתנהרא דא מן דא וגומר. (אמ"ה ירצה ענין מספרים דקאמר לעיל היינו אמר בדיוקנא דהאי שמים אפש' שהתולדות הם הצדיקים שהם משפיעים למ' דיוקנא דהאי שמים. או ירצה שהיסוד הוא בדיוקנא דהאי שמים דנהרין להאי כבוד ולכך הרקיע הוא המאיר וכמו שהת"ת יום ליום יביע כך היסוד לילה ללילה וגומר וז"ש ודא הוא דכתיב ולילה ללילה היסוד יחוה וישפיע דעת אור הת"ת וזווגו כדמסיק). מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. כד נהיר יממא וגומר מכאן נראה שלא יאמר השמים מספרים כי אם בשבת ולא בחול ולזה אומרי' במקומו אלהים יחננו. בנהירו דשלימו דספר עלאה. הענין כי בינ' היא נקודה עילאה ואתקרי ספר עלאה ועל שמיה אקרי ת"ת מספר וידעת בפ' וירא כי שמים איקרי סוד כד מתחבראן ת"ת ומלכות וז"ש השמים מספרים שהוא יום השבת דמתעטרן בעטרא דשמא שלים סוד יהו"ד אלי"ם ת"ת ומ' והנה כל חד מאינון ו' קצוות הם חתומים בו' עזקאן וחותמות והם צרופי שם יה"ו וכל אלו הם מאירי' כפי מה שמקבלי' מבינה נקודה עילאה: יומא ליומא וגומר הענין או' דנחית מדרגא לדרגא ומעזקא לעזקא יומא הוא הספי' עצמה ועזקא הוא הרוחניות שבה החתום בה סוד צרופי יה"ו כנזכר. וגם תבין סוד הטל מה עניינו כי יה"ו מלא יו"ד ה"א וא"ו עולה ט"ל וזהו הנמשך מן היו"ד חכמה ומן ה' בינה ומן ת"ת בו' קצוות הרי יה"ו ט"ל ברכה וכל זה מגיע לה"א אחרונה מ' ונעש' ידו"ד מלא ושלים בכל אתווי ולמטה כנגדו כוז"ו העול' ט"ל ואלו ג' אתוון הנ"ל נרמזים במלת אמ"ר האל"ף חכמ' וגומר:

והרא"ג ז"ל כ' דאתערותא דההוא רוח עילאה דהיינו רוח יתירה שזוכה אדם בשבת. כגון [רוח] י"י אלהים עלי רוח יתירה שזוכה אדם בשבת יען משח י"י אותי לבשר ענוים דהיינו נר"ן שיש לאדם בימי החול ועתה מתעדנים בנר"ן יתירה לחבוש לנשברי לב הם הגופים הנשברים בימי החול במלאכת עבודה לקרוא לשבויים דרור שהם משועבדים במלאכתם כשבוי זה שהוא משועבד לעשות מלאכה ואינם יוצאים ממלאכתם וזהו לאסורים פקח קוח שיוצאים לטייל ביום שבת ומשתעשעים והכי פרשי לה בפ' יתרו דף פ"ט והי' ביום הניח י"י אלהיך לך וגו' ומן העבודה הקשה וגו' שהוא ביום השבת:

בלכתם ילכו ובעמדם וגו' פי' בלכתם אינון מלאכים קדישין דסלקין אינון נשמתין קדישין לג"ע עליון כדלעיל ילכו הנשמות עמהן כי הם הם המעלים הנשמות למעלה כנז'. וזה שסמך אחר זה ענין רב המנונא סבא כד הוה סליק מנהרא. והוי חמי חדיה דמלאכי עילאין סלקין וגו'. א"נ בלכתן הנשמות היתירות הבאים בשבתות לג"ע לאתסחי תמן בבוסמין דגנתא דעדן ילכו הנשמות בעצמן ובעמדם יעמודו וז"ש לעיל כדין ההוא רוח דנחית במעלי שבתא נטיל האי נשמתא וגו' וכד נחית לאשראה בדוכתי' ההוא נשמתא תאבת לדוכתהא. ולכן צריך להתעורר בפסוק הזה לעורר הרוח יתירה שיוליך הנשמה עמה לאסתחי וגו'. וז"ש בגין דמתעטרן בההוא רוחא באתערותא דילהון וגו'. ויהא נגידו דההוא רוח עילאה דשבתא בההוא שימושא דמצוה כלומר כדי שישתתף אותו רוח יתירה דשבת בההוא שימושא דמצוה כשמתייחד עם אשתו ולכן נק' אותו הבן ת"ח שבת וי"ט כנז' בפ' צו דף קי"ט והטעם לפי שניצוץ נשמה יתירה נשתתפה בו דוק ותשכח:

כד סליק מנהרא שהי' רוחץ עצמו בע"ש או טובל לטהר א"ע כנזכר בפ' ויקהל ר"ד.

הוה יתיב רגעא חדא. הי' מתבודד ומקשר עצמו למעל' וכיוצא בזה מצינו בפ' בלק דף קפ"ז אסתים עינוי רגעא חדא וגומר.

כדין השמים מספרים כבוד אל מכאן שאין לומר מזמור זה כ"א בשבת וכן נהגו. מאן שמים מלת השמים בה"א הידיעה קא בעי. אילין שמים דשמא עילאה אתחזי בהו היינו הת"ת דשמא עילאה בינ' בסוד יָה#וֹה בנקודת אלהים אתחזי בהו שכן הבינה מתלבש בת"ת כנזכר בדף ס"ח בפ' יתרו ואפשר דה"ק השמים ה' בינה המתלבש בת"ת הנק' שמים.

דשמא קדישא אתקרי בהו היינו שם הוי"ה שבת"ת כנודע שנן כל שם הוי"ה הוא בת"ת. א"נ פי' שמים מלשון שם כמו פעם פעמים שמים שתי שמות שם הוי"ה דאתחזי בהו שכן

הוא נכתב ונראה בכתב ושם אדנ"י דאתקרי בהו שכן הוא נקרא בשם אדנ"י והכל רומז בת"ת אלא שנכתב בשם אחד ונק' בשם אחר וכמ"ש רז"ל זה שמי לעלם כתיב וגומר.
בנציצו דנקודה עילאה והיא נק' ספר ולהיות ששמים הללו מאירים ומספרים כספיר הזה עולים בשם זה וז"ש בנהירו דשלימו דספר עילאה דהיינו חכמה כנזכר בפ' ויקהל דף ר' ופ' שמיני דף מ"ם. נהירין בנהירו שלים תחלה נהיר הת"ת בנהירו שלים בעצמן אמנם אין אורם מתנוצץ במקום אחר. ואח"כ אורם מתרבה ומתנוצץ וזהו בנציצו שלים. אינהו מנצצי ונהרי בגרמייהו בעצמם מהם ובהם יש בהם סוד נציצו וסוד נהירו והכל מתוך אותו נהירו דנציצו דספר עילאה. חכמה כנזכר מגו נהירו דנציצו כאן הפליא באור החכמה שמתוך נהירו שלו דהיינו הבחי' היותר גרועה שבו דהיינו נהירו שמאיר מגו נציצו היא כ"כ מאירה עד שהת"ת יתנוצצו ממנו נציצו ונהירו מיני' ובי' כנזנר וז"ש נמי לעיל דנצצו בנהירו דשלימו דספר עילא' שמאותו נהירו הקטן הם מנצצי. ונהרי ונצצי לכל סטר השמים הללו שהם רומזים בת"ת אותם המאורות שמנוצצים מנצצים לקצוות ולבחי' הראויות להתנהר. שטר וסטר ו' קצוותיו. וי"ס דגרסי' לכל כבוד וכבוד וא"ש השמים מספרים כבוד שהת"ת הזה מאיר לכל בחי' ובחי' שבמלכות הנק' כבוד. כל עזקא אפשר שהם העשר שבכל ספי' וספי' וכנהו בשם **עזקא** מסייע להו לגאונים דס"ל דסדר עמידת הכפי' הם בעיגול בסוד נעוץ סופן בתחלתן כנז' (בפרכ"ה) [בפרד"ס].
מתעטרין שווים היינו סוד תרין עטרין דמתעטרין ברישא דזעיר אנפין הנק' שמים כנזכר בפ' יתרו דף פ"ב. יתיר משאר יומין מכאן שעיטור של שבת הוא מעולה מעיטור דחול מכל סטרין גניזן הם ו"ק הגנוזים בבינה דאיהי מעשה ידיו ותיקונא דילי' מוסב אל [נ"ל שחסר תיבת אל] הנז' לעיל כנזכר ונק' כן ע"ש שביום השבת מתתקן ומזדכך יותר משאר ימים והוא מלשון ואת בן הבקר אשר עשה ענין תיקון ואפשר לפרש דהאי דקאמר מכל סטרין גניזן הוא פי' למלת ידיו וכינה אותו בלשון מעשה מפני שביום זה מתתקן יותר משאר יומין (דאיהי מבלעא) [דאיהו מבועא] דבירא יסוד מגיד וממשיך אותו טל למדת המלכות כדמפרש ואזיל. ההוא נהר דנפיק מעדן יסוד ממשיך ההשפעה מסוד מוח הראש שהוא החכמה הנק' עדן בסוד חוט השדרה הנמשך מן המוח אל היסוד. א"נ מעדן מעידוני דשייפי דהיינו התמצית. מכל סטרין. אפי' מצד צנור השמאל שביסוד למעלי שבתא מלכות. ושלים באתווי. היינו יה"ו במילואו שעילה טל כזה (יה"ו) יו"ד ה"א וא"ו. בכל אינון שבילין קדישין הם ל"ב נתיבות חכמה המתפשטות מל"ב לל"ב עד ל"ב שבמלכות הנק' ל"ב נתיבות תתאין ודרך כל אותם שבילין נמשך הטל אל המלכות. ה"ג לאשקאה ולברכא לתתא יום ליום יומא ליומא ועזקא לעזקא השתא משתעי קרא

באורח פרט היך שמי"ם מספרים ומתתקנין בספירו ובנציצו עילאה להאי כבוד והיך נגיד ומשיך האי רקיע נגידו דטלא עילאה ואמר יום ליום וגומר ועזקא לעזקא עשר שבכל ספי' וספי' בסוד נעוץ סופן בתחלתן כעין עזקא.

איחו לאתכללא. ממהרים להתכלל זה בזה ומתוך כך נהירין זה מזה כד"א מבע אתעביד פסוק הוא בעזרא. אמר כללא דאתוון ושבילין. כלומר אין מציאות אמ"ר בעצמו מתפשט אלא.

כללא דאתוון ושבילין. מציאות התכללות אותיות מהבינ' כי שם כ"ב אותיות וכללות שבילין ל"ב נתיבות מהחכמה כי שם ל"ב נתיבות חכמ',

וההוא רישא דנפיק מינייהו. היינו ת"ת והיינו אמ"ר א' אבא מ' אימא ר' רישא בוכרא. ודא איהו דסליק ונחית כלומר מאלו הג' הכלולים במלת אמ"ר אין מי שיעלה עד הכתר לשאוב שפע ולירד כי אם בחכמה.

למעבד תולדין בדיוקנא דאינין שמים. פי' מוליד נשמות קדושות טהורות כדמותו בצלמו. והכוונ' שעושה נשמה מצד אצילות כי כן כל ייחוד שנעשה בליל שבת אשתלימו נשמה מסטרא דאצילות מש"כ בייחוד הנעשה בימי החול מצד מטטרו"ן שאינו כדמותו בצלמו עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון אלין שמים דשמא עלאה וגומר דשמא עלאה יהו"ד שבבינה דשמא קדישא יהו"ד שבת"ת. בכל אינון שבילין קדישין פי' ל"ב נתיבות מתפשטות מל"ב לל"ב עד המ' ודרך בם נמשך הט"ל הזה. מליא ושלים באתווי וגומר יו"ד ה"א וא"ו כמנין ט"ל למעבד תולדין בדיוקנא דאינון שמים פי' מצד אצילות ממש שנעשה נשמה דאצילות אמנם בחול שהוא מסטרא דעבד אינו כדמותו בצלמו ממש עכל"ה. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף קלז.

ודא הוא דכתיב ולילה ללילה הוא סוד המרכבה התחתונ' שבמ' והוא פרקים פרקים וצריך לקשר פרק אל פרק וז"ש רתיכא דיליה דא לדא דאינוך גופא דכורסייא כולם יחד והם פרקי המ' ואבריה שהיא נקראת לילה ופרקי' לילות כד"א אף לילות שהם כחות הדין.

רתיכא עילאה דהיינו ת"ת נק' יום ופרקיו ימים ולכך קשרם יחד אמר יום ליום פרק אל פרק יחד מרכבה א'.

רתיכא תתא' אקרי לילות פרקי המ' הנק' ליל' וקשרם יחד אמר ולילה ללילה. יחוה דעת כמו יחיה לשון חיים וחיים בסוד חי שבו ויולידם בה הרקיע ולמי הם התולדות לת"ת וז"ש יחיה תולדין דאינון שמים ויוציא למציאות כל כחות הדעת. חיה וחי חי הוא היסוד

חיה המ' המקבלת מן היסוד ונעשית חי ה' חיה וקראה חוה מפני שעל דאסתלק י' מעל ו' דא איהו כדקא יאות מפני שמקור החיים למ' הוא מהת"ת הנק' עץ חיים וז"ש דהא ו' איהו חיין ולזה לרמוז ליעקב המוליד את יוסף ברחל והוא עץ חיים אמר חוה וז"ש וע"ד חיה וחוה הא' על שם המשפיע חי"ה משפעת חיים חו"ה מקבלת חיים מן הת"ת דנטלא חיים מן ו'.

אוף הכא יחוה יחיה יחיה היינו השפעת החיים יחיה היינו בחינת קבלתם מהת"ת ובכלל קבלתם הוא השפעתם.

דעת דא איהו רזא דשמים יר' סוד שש קצוות נעלמות מבינה ומעלה וירצה מה השמים מספרים הם שית סטרין וכן המלכות שהיא לילה ללילה אוף היא שית סטרין באינון תולדין ירצה שישפיע שפע לתולדות מבחינת שש קצוות כמו שהיא מקבלת ממנו משש קצוותיו:

וע"ד יום ליום וגומר שהם שש קצוות בזכר יביע אמר דהיינו אתכליל בדרגא עילאה הנק' אומר כנזכר לעיל וליחס זה לילה ללילה למטה במ' יחוה דעת שהוא דכורא דקא נהיר לה וסדר הענין שכל תחתון נכלל במה שלמטה הימנו הנקבה בת"ת המאיר בה והזכר בשרשו המאיר בו וז"א וע"ד כלומר לסבה זו יום ליום יביע אומר כמו שהוא לילה ללילה. ואע"ג דאינון טמירין עילאין בחינת ג' ראשונות הנרמזות באמ"ר כנזכר לעיל הם טמירין בבחינת עצמם למעל' וכן ברדתם למטה בהעלמם עומדין דלא אתידעו לעלמין.

נגידו ומשיכו דילהון שאין הגוף חי ומתקיים אלא מהראש ושפע ג' ראשונות נמשך ומאיר בתחתונים. ובגין ההוא משיכו אית לן מהימנותא שלימתא בהאי עלמא שאם אותם הפעולות אינם מיוחסות לחכמתו היו בני אדם מאמינים במה שאינו ומחליפים אותו בזולתו לכך חכמתו ובינתו נכרת בפעולותיו ובזה מאמינים לבורא בחכמתו הבריות ואמונתם שלימה. וכל בני עלמא משתעו רזא דמהימנותא וגומר כולם אומרים בורא כך וכך והאלוה עשה זה בחכמתו או כמה הפליא חכמת אלהינ"ו בכך וכך משתעו רזא דמהימנותא באינון דרגין כאלו אתגליין ולא הוו טמירין וגניזין כלל מראשיתם כך נתפרסם דיבור בני אדם במדות החכמה והבינה בפעולות הנמצאות למטה והיינו ובקצה תבל מליהם פי' מרישא דעלמא עד סייפי עלמ' משתען אינון חכימי ליבא באינון דרגין גניזין אע"ג דלא אתיידעו.

אבל במה אשתמודען וגומר יר' היאך הנעלמות תכלית העלם אפי' אחר התפשטותם נתגלו הגינוי המפורסם כ"כ וז"ש במה אשתמודען וגומר

שמשא קדישא ת"ת דאיהו משכנא מאינון דרגין וזה לשמש שם ועשאו אהל ומשכן בהם שכללם ושכנם בו והיינו שמתעטרות ג' ראשונות בת"ת ואחר ששוכנים בו הם משפיעים דרך בו השפעתם וז"ש ואיהו נהירא וגומר. ובגיניה שהוא מוציא הפעולות מבחינה אל בחינה אתחזי מהימנותא בכל עלמא שע"י ייחודו אח"כ במ' בבריאת העולם נמצאו כל הנמצאים ונתגלו ממציאות אל מציאות עד שנמצאו ממש סוד מעשה בראשית הגשמי ובו משיגין בני אדם אלהותו והם מאמינים בו כנזכר.

מאן דנטיל לשמשא וגומר יר' כי נמצא סוד כל האמונה תלוי בת"ת שהרי כל מה שמגמת בני אדם הוא סוד שם הוי"ה שסודו בת"ת וזה דמאן דנטיל לשמשא ת"ת ותוקע אמונתו בו בסוד ייחווו עם המ' כמאן דנטיל לכולהו כל האצילות כולו ועובד לפועל בהם: בגין דשמשא איהו אהל דאתכליל בהם מצד דקותם שהם בו מצד עצמם ובחינתם עוד ונטיל כלא שהוא מורידם מאיתו כללית המתעטר בראשו הנעלם ונטיל שמקבלם ולוקחם בעצמו ועוד משפ עם למטה וז"ש ואיהו נהיר כל אינון גוונין נהורין דלתתא כי הפעולות הם סוד הגוונין והם בשם אדנ"י והיינו דלתתא שבמ':

וע"ד והא נחתן וגומר מאן חופתו וגומר חופה זו לשון דחפיא החכמה עצמה בבחינותיה בסוד י' מאמרות שבה ועוש' לו חופה בסוד הדעת והיינו עדן ונהר ת"ת בסוד הדעת יוצא מעדן חכמה. דחפיא בסוד עשר מאמרות שבה על כלא שכל ל"ב נתיבות כלולות בה. ישיש כגבור הנה בהיותו בג' ראשונות עסוק בקבלת הנתיבות וכחם ואינו נותן ל"ב להשפיע אמנם מתחלת החסד אור קדמא' בחינה ראשונה שבחסד שאינ' נכללת בדין כלל ישיש ללכת להשפיע למ'.

כגבור מסטרא דגבור' ואע"ג שהיא דין והל"ל ישיש גבור עכ"ז אמר כגבור שהוא ממתיק דין הגבור' בחסד בהכרעתו ונטיל כלא שניהן יחד. שמים עילאין הם ו' קצוות בת"ת איהו נפיק הנהר היוצא מעדן משך הבחינות הנזכרות מהחכמ' ועד סוף המ' בקצה האחרון שהוא יסוד. קצה השמים סופא דגופא שם מוצא האור הזה להמשך למ'. ובההוא אתר אשתמודע בין דכר לנוקבא ומיסוד ולמעלה זכד ומכאן ולהלאה יקרא יוצא מהעלמו וז"ש אשתמודע בין דכר לנוקבא.

ולמקצה השמים ועד קצה שם נא' כי שאל נא לימים ראשונים יש לך רשות לחקור בימי' ראשונים שהם ו' קצוות וגבולם הם ולמקצה השמים ממטה למעל' ועד קצה השמים שכן ההשג' ממט' למעל' ולכך קצה השמים דא עלמא עילאה הוא בינה ועד קצה השמים נאמר עליה ולמקצה השמים הוא הת"ת שהוא הולך ונגמר ביסוד דהיינו שלום כאו' שלמה מלכא דשלמא דיליה.

כמה דהאי הת"ת נטיל כל נהורין וכלהו ביה מקבלם ונכלל בו אוף הכי האי יסוד נטיל כל נהורין וכולהו ביה שהוא ג"כ כולל הכל. ואיהו יסוד משך סוף הנהר נפיק מקצה השמים דהיינו בחי' שבו ניכר בין זכר לנקבה. ואפשר לפרש כמה דהאי בינה נטיל כל נהורין שהיא נהר יוצא מעדן שהיא מחוברת בחכמה הכי האי קצה השמים יסוד מת"ת נטיל כל נהורין וגו' ואיהו נפיק הנהר העליון בינה יוצא מעדן בראשו ובסופו יוצא מקצה השמים.

ותקופתו על קצותם היינו למטה במלכות הוא מקיף כל אינון סטרין קדישין דאתחזון ליה הם סוד בחינותיה. לאנהרא מבחינת הבינה ולאשתקאה מבחינת החכמה שהם מים ולנצצא מבחינת הכתר סוד ג' קווי חג"ת. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וכולהו אקרון לילות וגומר עיין מה שכתבנו בדף קמ"ב ריש ע"א. ואיהו נהורא דנטיל כל נהורין גניזין סוד התלבשות המדות העליונות בז"א. ישיש מסטרא דאור קדמאה. פי' ג' ראשונות שבחסד. ותקופתו דסחרא בכל אינון גופין וגומר הוא רמז למרכבות השכינה שהם גופא דילה כנזכר בתחלת הדף דאינון גופא דכורסייא וכולהו אקרון לילות. והם סוד מרכבות השכינה הנק' כסא אל האדם העליון הזכר. ואמר כי מלבד אשר זה היסוד הוא השמש הנזכר בפסוק והוא מאיר במלכות הנה גם הוא מקיף בכל קצותם שהם מרכבות שכינה להאיר בם. ונ"ל שצריך להגיה במקום גופין קדישין צ"ל שייפין קדישין. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' ודא הוא דכתיב ולילה ללילה כלומר כמו שיום ליום יבי"ע אומ"ר ימשיך אותו כללות ליסוד כדי שימשיך אותו למלכות ומוליד כדמותו בצלמו בדיוקנא דאינון שמים כמו כן בחי' לילה שהיא מרכבת המלכות ללילה דהיינו בחי' הכסא יחוה דעת: באינון תולדין דקא יחיה בגוונא דילי' כדמפרש ואזיל וז"ש ודא הוא דכתיב וגו' כאלו אמר כיוצא בו ולילה ללילה וגו'

רתיכא עילאה אתקרי ימים שש קצוות ו' ימי הבנין הם מרכבה לבינה.

רתיכא תתאה שהם בחי' המלכות איקרון לילות.

יחי' תולדין דאינון שמי' ה"ג בדלת והיינו דעת דקרא והוא היסוד וקראו דעת ע"ש והאדם ידע וכמו כן היסוד מחי' התולדות הנמשכים משמים ת"ת.

ועל דאסתליק י' ועייל ו' כלומר וא"ת אחר שיחוה היינו [יחיה] יאמר יחיה בהדי' ותירץ דהיא היא כי וא"ו מורה עץ החיים ודאי (מאי) [מה] שמים שית סטרין וגו' הוקש' לו וא"ת דעת מאן דכר שמי' וכי אין כח בסוד אמ"ר שכמו שיביע יום ליום יחוה תולדן גם לילה ללילה עד שהוצרך להזכיר דעת ותירץ מה שמי' שית סטרין אוף הכא מלכות היא

שית סטרין ולכן מוציא' המלכות ע"י הדעת יסוד תולדין כגוונא דילי' כדמותו בצלמו באופן דשפיר קאמר בלילה ללילה שיחי' תולדין ע"י הדעת וז"ש וע"ד יום ליום וגו' כלומר יום ליום נכללים בסוד אמ"ר ולילה ללילי' יחוה דעת כגוונא דילי' מוציא היסוד תולדות השמים כדמותו בצלמו. ה"ג וע"ד יום ליום אתכליל בדרג' עילאה אמ"ר ולילה וגו' כשאר דרגין ה"ג בכף. והם ו"ק שמהם נעשה קול דמשתמע דהיינו מים אש רוח חג"ת ונה"י הם תולדותיה' כיוצא בהם אמנם סוד אמ"ר הם סוד ג' ראשונות שהם בחשאי וזהו. בלי נשמע קולם:

בגין שמשא קדישא דאיהו משכנא הכא רמיז סוד התלבשות ג' ראשונות בזעיר אנפין וזהו לשמש שם אהל בהם פי' לשמש שהוא הת"ת שם אותו המאציל ב"ה לאהל ומשכן בהם בשבילם דאינון אמ"ר דקאמר לעיל (שישבנו) [צ"ל שישכנו] בתוכו ואיהו נהורא דנטיל אפשר דמפרש נמי מלת אהל כמו בהלו נרו לשון אור וז"ש לשמש שם אהל ואור שבהם וז"ש דנטיל נהורין גניזין וגו'.

מאן דנטיל לשמשא כמאן דנטיל כל נהורין גניזין. ה"ג ואיהו נהיר בכל אינון גווני נהורין לתתא והכוונה לפרש קרא והוא כחתן יוצא מחופתו שיוצא מקושט בכמה קישוטין בכמה נהורין לקראת הכלה וזהו לתתא וז"ש וע"ד והוא כחתן וגו'.

דכל נהורין גניזין מיני מאורות הגנוזים בבינה וזהו מחופתו כדמפרש ואזיל.

יהבי לי' רעותייהו וכתירו דלהון כמה דלחתן אית רעו ותיאובתא דכולא למיהב לי' וגו':

מאן חופתו דא עדן בינה. כתיב התם

ונהר יוצא מעדן וכתיב הכא והוא כחתן יוצא מה התם בינה אוף הכא בינה והא דקראה כאן חופה בגין דחפייא על כלא. שהיא מקפת את הזעיר.

דאור קדמאה חסד:

דלא אשתכח בי' דינא כלל. הם ג' ראשונות שבו **ורעותא** שלים ועל דא לרוץ פי' מלת לרוץ מלשון רצון והכוונה שהחתן הזה מרצה ברחמים ההוא אורח שבמלכות וז"ש הנותן בים דרך שהוא בסוד הדין ויהמו גליו נמתק ע"י אותו רצון המרצה אותו הת"ת **לאשקאה ולאשלמא**. היינו לצורך עצמה דהיינו להשקות אותה נשמות ולהשלים פגימותי'.

ולמפתה בה אורח לאנהרא לתתא. להשפיע לה שפע ומזון לתחתונים.

מסייפי איליין שמים יסוד. ה"ג איהו אפיק החתן הנז' מוציא השפעתו ע"י היסוד הזה המודיע אם הגוף הוא זכר או נקבה. לכך משם הוא מוצאו.

דא עלמא. [עילאה] בינה כלומר עדיו מגיע קצה השמים למעל'. ה"ג ולמקצה השמים דא שלמא דילי' והוא יסוד שעדיו מגיע קצה השמים למטה.
כמה דהאי נטיל כל נהורין ת"ת ואע"ג דנטיל כל נהורין (ומשפיעים) [ומשפיעם] למטה עכ"ז כלהו בי' אינן נעתקין ממנו אלא נשארו בו.
אוף הכי האי יסוד נטיל כל נהורין ונשארו כלהו בי'. ה"ג ותקופתו דסחרא בכל אינון סטרין קדישין דאתחזון לאתנהרא וגומר. וה"ק הגם שהוא נפיק מקצה השמי' יסוד קודם (שיוציא) [שיוצא] משם מסבב ומקיף בכל ו' קצוות שית סטרין דילי' וז"ש ותקופתו על קצותם מסבב כל הקצוות שלו ומשפיע הארה לכל א' וא' לפי שהם קצותיו אחוזים וקשורים בו עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלז:
לית מאן דאתחפיא והיינו פי' ותקופתו על קצותם כנראה מקיף ומשפיע שכל הקצוות יונקים ומאירים יחד וז"ש דהא לכולהו אנהיר בכללא חדא וכל א' וא' כפי הנאות לו לחסד חסד לגבורה גבורה וכיוצא וז"א כל חד וחד כמה דאתחזי ליה בענין שחסד וגבור' יונקים כאחד בבת אחת וכל א' כפי הנאות לו וכן שאר מדות וכד כולהו שש קצוות שבמ' אשתלימו ואנהירו מגו שמשא שהם מאירים מת"ת המ' דרך כלל מתעטרא ומסתעפת כגוונא דאימא עילאה שתהיה מאיר' בחמשים שערי בינה ודא איהו דכתיב תורת ה' תמימ' שהיא המ' תור' לת"ת תמימה ירצה שלימה שהיא כוללת ו' קצוות וכל קצה וקצה כלול מחמש חמש והחמש הם נ' דהיינו סוד יה"ו ו' שש קצוות ה' כלול מחמש י' כל א' וא' כלול מעשר בענין שהם ו' פ' חמשים שערי בינה כפי בחינתם בשש קצוות וז"ש תמימה מכל סטרין דהיינו ו' ברזא דחמש דהיינו ה' בכל א' וא' מהשש' כגוונא דלעילא דאינון חמש חג"ת נ"ה כל א' כלול מעשר דאינון חמש רזא דחמשין. והם ו' פסוקים ו' קצוות שבה ובכל א' ה' תיבות וכל א' כלול מעשר בלי ספק. תורת ה' תמימה מצד החסד אברהם היה תמים. עדות ה' נאמנה מצד הגבור' ושם צריך נאמנות שלא יטעוהו הקליפות. פקודי ה' ישרים מצד הת"ת יש"ר א"ל. מצות ה' ברה מצד הנצח שבימין. יראת ה' טהור' מצד ההוד בשמאל ששם ירא' משפטי ה' אמת מצד היסוד חותם אמ"ת:
וע"ד חמש חמש ו' זמנין לקבל שית סטרין עילאין שהם בו' קצוות במקומן ומשם נמשכות אליה השלימות. דאינון רזא שמא עילאה בת"ת שם יהו"ד דהיינו סוד יה"ו כנזכר וע"ד סיהרא אתמליא ואשתלים היינו אתמליא בשש ואשתלים כל א' וא' בנ' בסדורא עילאה היינו סוד אפריון שנז' לעיל דעבדין ביה שמושא. והנה בימי החול יש בה סוד ו' קצוות שהם ו' סדרין אמנם שלמותם הוא ביום שכל סדרי השמושים ששה ימים

היו תלויים בלתי נשלמים עד שבא שבת מנוח' שאז כולם יחד האירו בה מאור עליון וז"ש דכלא אשתלים כדקא יאות ברזא דשבתא עילאה שהיא בינה ותתאה שהיא מ'.
וע"ד ביומא דא אתוסף נהירו בכלא כדקא אמרינן ואו' וע"ד מפני סוד הייחוד הזה הנז' במזמור כמבואר מיד התחתונים מאירים חורם ואו' בכלא אפשר דאהדר לכל המדריגו' הנזכרו' במזמור ואפשר דאהדר לענין הנשמות ומעלתן ומנוחת עליוני' ותחתונים כנזכר: שמים ת"ת נטלי ממקורא דחיי בסוד הדעת שהם עולים עד החכמה והבינה והכתר ונטלי ממש. ומהם אל המ' והיינו ואינון מנהרי הארה מה ומתקני שהוא גמר תיקוניה מכל וכל והיינו שנקראת כבוד אל אחר תיקוניה שקבלה סוד הל"ב נתיבות וז"ש לכבוד עילאה והיא נקראת כבוד מפני שהם מספרים מצד ספר סִפֶּר סיפור שהם סוד יה"ו כדמפרש ואזיל. מרזא דספר עלא' שבו נכתבים כל הנמצאי' אבא דכלא כלם בחכמ' עשית ומרזא דספר אימא עילאה היא סופרת כלם שהיא מוציאה כל הנמצאי' במספר ואיהו ת"ת בעצמו הכולל ו' קצוות שהוא כלל הנמצאים כולם דהיינו סיפור הנמצאים מציאות הנספרים ולענין ג' אלו ספר ספר סיפור נקט לישנא דמספרים דהיינו סוד ה' אלהינו ה' וז"ש ברזא דתלת שמהן אלין וגומר שהם חכמ' בינה ת"ת והיינו סוד שליטת שבת על כל שאר יומין שהם ו' ימים ו' ספי' כנודע.
בגין רזא דשמא עלאה שם יהו"ד שבת"ת דקא נהיר בנהירו מצד הבינה ונציץ בנציצו מצד החכמה. ואשתלים בשלימו מצד הכתר והוא יורד לכבוד להתייחד בענין שהוא נשלם מלמעלה מצד ג' ראשונות ותתא מצד ייחודו עם המ'. וכדין בהשתלם זה שסודו כל הפסוקים דרך פרט עד תורת ה' כדפי' לעיל דהיינו המ' שבת דמעלי שבתא ברזא חדא עם הת"ת כדקאמרן.
ואתקינו חברייא אנשי כנסת הגדולה. שירותא דתושבחי מי"א מזמורים הנאמרים בשבת ראשם הוא זה השמים מספרים להראות שמעלת השבת ושבחו הוא זה דאיהו נטיל ברישא בסוד ההארה הנזכרת מפני שתחלה יתוקנו זכר ונקבה בהארה זו ואח"כ יהיה ענין ייחודם ע"י היסוד שהוא סוד הנהר היוצא מעדן משך השפע אל הייחוד והיינו רננו צדיקים בה' ה' ת"ת צדיקים יסוד ואו' צדיקים בלשון רבים ופי' ואמר **בגין** דהאי נהר שהוא היסוד כניש פי' שיש לו בחינה דקה שעולה ומקבץ מפנימיות כל בחינה עליונה ומקבץ כל כח הנמצא שם והב' מתגלה למטה והיינו ונטיל מקבל כל מה שאותה בחי' אוספת ומשפעת. מרזא דשמים שהוא בחינת הת"ת למעלה בסוד הדעת באבא ואימא וז"ש ברזא עלאה ומקורא דחיי והיינו ביהו"ד שהוא סוד ד' אותיות שעולה מציאות הת"ת עד החכמ'. וענין רננו על שלימו' המעש' וז"ש **כולא** כדקא יאות ביומא דא וענין

לישרים היינו נמי בחינת הת"ת המהוקנות להשפיע וז"ש ושמשא אתקין וגומר ולזה נאוה תהלה לתיקונו ואחר כל התיקון הזה צריך אח"כ שישפיע במ' והיינו ולבתר סיהרא דקא מתפרשת וגומר בגין לאתנהרא שכל זמן שהנחש כרוך אחריה א"א להתייחד ולא יאיר בה ודא איהו **לדוד** מ' בשנותו את טעמו ואין הנחש מוצא בה הטעם שהיה רגיל למצוא לינק ושינוי הטעם בה מלמעל' והיינו לפני אבימלך ודאי ולזה ויגרשהו לנחש וילך להטמן בנוקבא דתהומא רבא. ואם נרצה לפרשו כפשטו דוד מ' שנה את טעמו כנזכר לפני אבימלך שהיה תפוס בקליפות ויגרשהו וילך מהקליפות להסתלק למעלה:

הא אתחברת בשמשא היינו ייחודו בסוד כ"ב אתוון אברכה וגומר שהם בת"ת תורה שבכתב בעל כ"ב אותיות והוא משפיעם למ' והיא מתקשטת בהם במקומה ואח"כ אתחברותא וסליקו היא עולה אליו דמטרוניתא עם בעלה.

ודא איהו תפלה מ' למשה ת"ת שעולה היא אליו אל החיבוק לבד וז"ש אתחברותא ואתדבקותא דאתתא עם בעלה לאפרשא ימינא ושמאלא לקבלא לה בין שתי זרועות והיינו ייחוד ממנ' אליו תפלה למשה וייחוד ממנו אליה איש האלהי"ם וז"ש ולמהוי כחדא בחבורא חדא ששניהם יחד יתנו יד שוה בייחוד כחדא בחבורא חדא. וכל זה הכנ' למהוי חד ה' אחד ברזא חד, ושמו אחד אחר הייחוד הזה:

וסכל אלין ירצה כל מיני התיקונים הנזכרים ראש הגורם הכל השמים מספרי' ולכך הוא ראש לכל המזמורים ולכך הרחיב בו הביאור. מכאן ולהלאה שאר מזמורי הזמירות הוא תושבחן אחרנין בתושבחא ותיאובת' שלימתא' שהם אחר החיבוק הנז' ועכ"ז פי' אלו להיות' נבחרים אל סוד מדרגות אלו הנזכרות אל הייחוד וז"ש אבל הני אינון תיקונא שלימתא עלאה ברזא דשמא וגומר יר' באו' תקונ' שלימת' כי זה סוף התיקונים שאין עליו שום תיקון כמו שקדושת שבת אין קדושה למעלה ממנ' ואו' עלאה דהיינו עליית המלכות אל הת"ת להתקן שם ברזא דשמא וגומר שם יהו"ד הרוחני כדקא יאות שהוא נקשר המדרגות מראש ועד סוף כדפירש השמים מספרים מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובגין כך תושבחתא דא קאמר דוד וגו' נראה כי אין לאומרו כי אם ביום השבת ואתקינו חברייא שירותא וגו' הענין כי סדר המזמורים הוא תחלה השמים מספרים רזא דת"ת דאקרי שמים הדא נטיל ממקורא עלאה בקדמיתא ולבתר רננו צדיקים רזא דיסוד צדיק נראה מכאן כי מזמור השמים מספרים הוא סמוך לרננו צדיקים וקודם אליו ולכן אנו אומרים אותו ביום השבת בין ה' מלך לרננו צדיקים. ורננו רמז ליסוד דאתתקן מבינה לאנהרא לסיהרא. וע"ד סמיך ליה לדוד בשנותו וגומר כי הוא רמז לסיהר' דאתפרש' מן סטרא אחרא ודא איהו לדוד הוא המ' בשנותו את טעמו

לפני אבימלך מלך פלשתים סטרא אחרא ואז ויגרשהו וילך מיניה ואתפרשת מיניה ונלע"ד כי למה שעדיין אינה מחוברת בבעלה לזה חסר במזמור הזה אות הו הרומז לבעלה ונתחלף בא"ת ב"ש באות פ' והושם בסוף המזמור פודה ה' נפש עבדיו וכן במזמור נפילת אפים הרומז לאילנא דמותא דלית עמה הוא"ו רזא דחיים והושמה אח"כ בסוף המזמור פדה אלהי"ם וגו' והנה מזמור לדוד בשנותו הוא באלפא ביתא כי בכח כ"ב אותיות דאעיל שמשא בסיהרא אתפרשת מסטרא אחרא ולבתר דאתפרש' מיניה אתחברת בבעלה הנרמז בתפלה למשה היא תפלה של יד ואתחברת במשה ואתעביד אז משה איש האלהי"ם בעל המ' וגו'. מזמור שירו לה' שיר וגומר מכאן נר' חסר מזמור ויהי נועם וכמה אחרים ואפשר דמשום דפרשם במקום אחר אין צורך לחזור לפרשם עתה. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' לאתנהרא היינו חסד ונצח שהם ראוים לקבל הארה משם סוד אור קדמאה דקאמר לעיל ולאתשקאה הייני גבורה הוד שהם ראוים לקבל השקאה בסוד גבורות גשמים ולננצא מיני'. היינו היסוד שהוא אור מתנוצץ מאור הת"ת וראוי לקבל ממנו אור מתנוצץ וז"ש בסמוך לכל חד וחד (במה) [כמה] דאתחזי לי' לית מאן דאתחפייא מההוא נהירו פי' אין ספי' שתסתתר ותתעלם מאורו בעוד שהוא מאיר לחברתה כדרך המקבלים משאת פני מלך שבעוד שניתן לזה אינו נותן לחברו אלא אח"כ. דהא לכלהו אנהיר בכללא חדא בהארה אחת מאיר בכלם באופן שכלם מאירים בבת אחת ולא בשוה אלא כל חד וחד כמה דאתחזי לי' כנז' ולפי זה פי' מלת מחמתו מלשוו חמה ולבנה דהיינו אור החמה. ה"ג ואתנהירו. ואומר אשתלימו ואתנהירו.

ואשתלימו דהיינו שלימות הפגם אשר נפגמו כפי עוונות התחתונים.

ואתנהירו פי' שהשלימות הוא כ"כ באיכותו שנשאר מקום אותו הפגם מאיר כשאר הבחי' שבה שלא נפגמו וזה האור שמאיר הת"ת בספירות לטהרם מפגימתם הוא נמשך מגו שמשא פי' מתוכיות הת"ת ומפנימיותיו שמצד זה אשתלימו כלהו,

כדין סיהרא מתעטרא וגו' בנ' תרעין הטעם שהת"ת מאיר בכל ו"ק ועיקר הו"ק הם חמש שהיסוד הוא אשד הנחלים שכולל הכל ומשפיע למלכות וכן היא מתעטרת בחמשה עטרין שחמשה ספי' כלולות מעשר הם חמשין ואז כאמה בתה.

כגוונא דאמא עילאה שלימא בחמשין תרעין פירוש שהבינה מתעטרת בחמשין תרעין דהיינו מצד יו"ד שבחכמה [נבנה) [נכנס] בה' שבבינה ומתמלאת הה"א מעשר ונפתחים בה חמשין תרעין כדי שיכנס הארה והשפע בה מהחכמה שזהו סוד בחכמה פותח שערים כמו כן הה' ספירות שבת"ת דהיינו חג"ת נ"ה מכניסים סוד הארתה(בכ"י כ'

הארתם) ביסוד ואז היסוד נק' כ"ל כמנין החמשין והוא פותח במלכות שהיא ה' אחרונה שבשם אלו החמשים תרעין ואז נעשית כלה. ודא היא דכתיב תורת י"י תמימה פי' מלכות שהיא תושבע"פ שהיא מפרשת תושב"כ שהיא בת"ת עתה בזה נעשית תמימה שלימה מכל סטרין היינו מכל ו' קצוותי'. ה"ג כגוונא דאימא עילאה.

בחמש חמש תיבין פי' כל א' מחמשה ספי' מאיר בכל חמש ספי' הכלולות בו באופן שהם חמש ומפרש ואזיל.

וע"ד חמש חמש שית זמנין לקבל שית סטרין עילאין להורות על כל א' מהו"ק שנכללים בסוד חמש חמש דוגמת הבינה בסוד ה' שבה. וי"ס דגרסי.

וע"ד הוי"ה הוי"ה שית זמנין לקבל כלומר שנז' ו"פ שם הוי"ה להורות על ו"ק שהם בסוד השם וז"ש דאינון רזא דשמא עילאה דהיינו יה"ו י' קו ימין ה' קו שמאל ו' קו האמצעי שכן יה"ו הוא עיקר השם וה' אחרונ' מקבלת מן כלם. ושמעתי משם חכמי דרעא שלכך בכל ארצות המערב מנשקים האצבע יותר משאר האצבעות לפי שהוא כנגד תיבת הוי"ה שכן מתחיל מהגודל והולך ומונה עד ה' תיבין בה' אצבעות ושלכן נותנים בו טבעת קידושין.

וע"ד סיהרא אתמליא. היינו פי' תורת י"י תמימה דאשתלימת מכולהו שית סטרין המתסדרים לתיקון המדה הזאת וז"ש בסדורא עילאה ברזא דשבת עילאה ותתאה. בינה ומלכות.

שמים נטלי ממקורא דחיי הת"ת נוטל אור ושפע מהחכמה ומתקני לכבוד עילאה מלכות מרזא דסֵפֶר עילאה אבא דכולא חכמה ומרזא דְסַפֵּר אימא עילאה בינה. ואיהו פי' ת"ת בעצמו מרזא דספור ת"ת בסוד הדעת ונקט לשון משנת ס' יצירה ולהיות שמאירים אילין שמי' ת"ת מג' ספרי' אלו נא' עליהם השמים מספרים וז"ש ובג"כ מספרי' כדקאמר ברזא דתלת שמהן אילין דהיינו ספר וספר וסיפור. ובג"כ תושבחתא דא קאמר דוד וגו'.

ושולטנו דיומא דשבתא וגו'. מכאן יש למחות למי שאומר [מזמור] הזה ביומין דחול כי אין זה התיקון נעשה כי אם ביום שבת וכן בסמוך אמר ותושבחן אילין דתקינו בתקונא דשבת וגו'.

נהיר בנהירו מצד החכמה:

ונצץ בנציצו. מצד הבינה:

ואשתלים בשלימו מצד הת"ת.

שבת דמעלי שבתא מלכות. ואתקינו חברייא אנשי כנסת הגדולה. שהם תיקנו סדר ברכות ותפלות.

שירותא דתושבחתי ממזמור זה מתחילים מזמורים של שבת ואחריו רננו צדיקים ולדוד בשנותו כדמפרש ואזיל.
דאיהו נטיל ברישא. הת"ת הוא הנוטל השפע בראש.
והוא נהיר לכל שאר שהם נה"י דהיינו רננו צדיקים נ"ה ומזמור שירו לי"י שיר חדש חידושי הלבנה כדמפרש ואזיל.
ובתר ההוא נהר יסוד.
מעדן מעדונא דכולתו שייפי. א"נ ממוח החכמה כנז' בפ' ויחי.
מרזא דשמים דעת.
ברזא עילאה. בינה. ומקורא דחיי חכמה:
דקא מתפרשת מסטרא אחרא מאחיזת הקליפה וזהו לדוד מלכות:
בשנותו את טעמו לפני אבימלך דהיינו הקליפה ובזה דוד (זה) [אפשר צ"ל זכה] ויגרשהו לאבימלך הנז' וילך ושינוי הטעם הוא ע"ד שאמר למעלה בכעתא דאיהו אתת בעולמתהא ובעאת לאתפרשא מסטרא אחרא אתת כמה דאזדמנת למחמי ביקרא דמלכא וגו' שע"י שינוי זה מתפרשת הקליפה ממנה כדלעיל דף קל"ד
ותושבחתא דא בכ"ב אתוון המזמור הזה הוא באלפ"א בית"א ומתחיל אברכה את י"י בכל עת וגו' והם סוד כ"ב אותיות שבת"ת שנן הוא נק' תושב"כ.
ואעיל לון בסיהרא. והם סוד מיני הארות אשר בו (המחתים) [המאירים] בו במלכות ואח"כ היא מפרשת על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות ובבחי' זו נק' תושבע"פ נמצא כי במזמור זה פרישו דסיהרא מסטרא אחרא בפסוק לדוד בשנותו וזיווגא דמלכא עם מטרוניתא בכ"ב אתוון שבמזמור זה וז"ש ותושבחתא דא פרישו וגו'. תפלה למשה תפלה היא המלכות העולה להתחבר עם משה ת"ת איש האלהים.
אתחברותא בסוד החיבוק:
ואתדבקותא סוד הנישוק דביקו' רוחא ברוחא ומפרש ואזיל.
לאפרשא ימינ' ושמאל' הרי החיבוק.
ולמיהוי כחד' בחבור' חדא הרי הנישוק ואחרי כן הייחוד וזהו למיהוי חד ברזא חד וגו'. ה"ג ואילין שמים מספרים וגו' והענין לפרש מספרים לתרי אנפי השמים מספרים כלומר לשמים מספרים לון ומאירין לון ואח"כ השמים הללו מספרים לכבוד אל ברזא דשמא קדישא חב"ד יה"ו והמלכות המקבלת מהם וז"ש בסמוך וסלקין ברזא דשמא קדישא למיהוי חד ברזא דכבוד אל וגו' דהיינו יה"ו עם כבוד א"ל דהיינו ה' אחרונה.
תושבחן אחרנין דחדוה ותיאובתא שלימתא היינו (שבת) [שבח] דויהי נועם י"י אלהינו יושב בסתר עליון שרומז לבינה שמשם חדוא שלימתא:

דאיהו סליק ואתעטר בעטרוי מוסב לשמא קדישא דקאמר שהוא סוד הת"ת העולה להתעטר מאו"א סוד תרין עטרין דירית ברא בוכרא מאו"א כנודע.
אבל. אע"ג דאתערנא בי". כלומר הגם שפי' פי' (נאהבו) [נאה בו] בפ' חיי שרה קכ"ג מ"מ מה שנתעוררו חברייא לפרש בענין הוא יותר נכון והוא במ"ש שמזמור זה (אומר) [אמרו] הפרות כד הוו נטלי ארונא. עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלח.

אינון חיות נטלי כורסייא. הענין כי ביום השבת הייחוד למעלה באצילות וכל שירת החיות לסלק סוד לבושין דשבת שהוא סוד הבריאה לקשר פרקי הכסא והיינו חיות משבחות בשעתא דאינון נטלי כורסייא דהיינו כסא מתרומם בזמרם והתעוררותם ואז הם אומרים שיר זה אלא ודאי חדש איהו וגומר הענן כי או' שירו לה' יר' כלשון וכל בנות השיר יוצאים בשיר דהיינו ל' שלשלת שמשתלשלת ועולה ע"י התעוררות התחתון והיינו שירו לה' שיר מ' בעליתה למעלה והיא אז שיר חדש ודאי שנתחדשה סוד חדושה של לבנה ביום השבת כנזכר לעיל והיא עול' הרמתה וז"א וחדש לא אקרי וגומר הושיע' לו ימינו חסד וזרוע קדשו גבורה המתקדשת ונטהרת מן החצונים והיינו אתערותא בימינא ובשמאלא המקבלות אותה בסוד החיבוק ולפשר דברי החברים שאמרו שהפרות שוררו שיר זה עם הנזכר אמר ותושבחתא דא כד נטלי ית ארונה היינו הכסא ששכינה עליו העולה לבית שמש יר' אל הת"ת הנק' שמש ובית שמש היינו בין שתי זרועותיו בתוך חופתו. ובגין דבשבת איהי סליקו דכורסייא דהיינו לבושין דבריא' לסלקא לעילא שהייחוד ביום השבת באצילות. מזמור שיר ליום השבת תושבחתא דא האדם הא'. ואח"כ אמר ואוקמוה חבריא וגומר הענין הכל פי' א' והענין כי יסוד המזמור אדם הראשון שהיא סוד החכמ' מ"ה אד"ם בהיותו בג"ע וכשנתגרש ירד למטה במ' עד שנעשה אד"ם מ"ה למטה במ' ושם החצונים קרובים אליו זה גוזז וזה מורט אמנם כשבא יום שבת שהחצונים נחלשים אגין עליה ויום השבת הוא בינה שבת עלאה המחליש החצונים והיינו נמי שאוקמוה חברייא דא עלמא תתאה דקא משבח לגבי עלמא עלאה בינה ישהוא יומא דכלא כולל כל הימים שממנה יוצאים ו' קצוות והיא כוללת אותם וזה דקדקו מאו' יום השבת בינה ולא אמר לשבת סתם היה אפשר לפרשו במ' ש' ב"ת דא שבת דמעלי שבתא ליל שבת מ אמנם או' יום השבת דא שבת דנעילא שהיא הבינה והנה כשנאמר יום ולילה בשאר הימים יום הת"ת לילה מ' ובשבת אינו כן דא יום ודא לילה וז"ש ושמרו בני ישר' את השבת הא לילה ע"ד הכלל שפי' שבת סתם דמעלי שבתא ואינו המ' לבד אלא רזא דנוקבא ירצה בחינתה על נצח והוד בני ישראל אשר עליהם היא

מתתקנת ועולה על גביהן זכור את יום השבת היינו סוד זכור ת"ת עולה ונקשר בסוד הבינה שהיא יום השבת הנז' וז"ש הא יום רזא דדכורא בבחינתו הנעלמת כנזכר.
ובגין כך מזמור שיר שאנו אומרים בתפלה הכוונה שבח שמשבחת המ' ליל שבת ליום השבת בחינה הנז' והשתא קשה למאי דפירש דיום השבת בבינה לא נז' שם המשבח לז"א ואשכחן בכמה אתר ואינו דוחק כדמפרש ואזיל והענין שהנקבה אינה נזכרת לפני הזכר ואינ' פועלת אלא מה שיצטרך לפי גזרת הת"ת מפני שאור המלכות נר' יסודה מן האש דין ודאי ונהוראי דשמשא אין יסודו אלא מלמעל' מאור הרחמים ומכבים הרחמים הדין:
נשמת כל חי וגומר אית לן לאדכרא בתפלתינו ביום שבת. האי נשמתא דפרחא שאין עיקרה אלא מבינ' אמנם בהיותה שם עד בואה ליסוד נעלמת ובבואה להיסוד פרחא מהיסוד למלכות כחץ והוא נק' חי העולמים א"כ הנשמ' שהוא הוליד' אנו קוראים אותה נשמת כל חי ובגין דאיהי וגומר הענין כפי היחס אשר נשמה עם היסוד ומהיסוד באה למ' יש לה כח להשפיע מהיסוד הברכות והטעם דאיהי דיליה הנשמה דמיניה נפקן שטבע הברכות לצאת והקרוב אל הדבר קלה שבסבות יספיקהו ועוד והוא אשקי ומברך למקו' שהנשמ' רוצה להשפיע: וע"ד פרחין יר' הטעם שברא הקב"ה הנשמות והפריחם מהיסוד למ' בסוד יורה כחץ כל עיקר טעמו של דבר לא היה אלא כדי ש היה למטה מי שיוכל להמשיך הברכות מהיסוד למ'.
במעלי שבתא נראה דאברכו את ה' קאי כנזנר לעיל: אינון נשמתין שמתלבשות בבני אדם דאינון ברכאן ממש שהם נמצאות מיסוד למ' והיא היא הברכה. מברכין להאי אתר מ' דאקרי שם דהיינו תברך את שמך. מתתא מסוד ההתעוררות העולה מהתחתונים לעליונים וההוא אתר יסוד דנפקי מיניה מברך ליה למ' באותו ההתעוררות: והאי שם מ' בין שני צדיקים צדיק עליון יסוד וצדיק תחתון נשמות מצד היסוד צדיקים ודאי ואתכללת מכל סטרין כי הצדיק העליון משפיע מו' קצוות חג"ת נה"י והצדיק התחתון בששה חסידים גבורים מארי תורה חוזים נביאים צדיקים.
ביומי דחול אין נשמות בני אדם באצילות אלא מבריאה ורוח מיצירה ונפש מעשיה שאין אצילות בבני אדם אלא ביום שבת או לרשומים בדור אפי' בחול ולכן אין זווג וברכ' אלא בהיכלות כנזנר לעיל אמנם ביומא דשבתא איהי מקבלא ברכאן בסוד אצילות מאינון נשמתין עילאין דאצילות שבאים ביום השבת בסוד תוספת נשמ' ומעין הנשמות כעין הברכות ונוסח הברכה כעין השפעתה ולכך כיון שביום השבת עיקר הכל לקשר המ'

עם הבינה לכך נוסח הברכ' ושבח זה מ"ה תיבין דנשמת כל חי מ"ה שבמלכות לקשרה עם הבינה עלמא עלאה מ"י דהיינו חמשין עואלו פינו עד מלפנים:

ואע"ג דלא קיימא יר' כי מלת ומלפנים תחלת פרק או סוף פרק כדי שנחשוב סודו וז"ש דלא קיימא תמן מלה דחושבנא עכ"ז סלקא חושבנא עד רזא דמ"י ויש לו סוד מספר המלות ולא נעשה סוף פרק כדי להתחיל על המא' והעני שמ"ה ראשון הרומז במ' רחוק מעלמא עילאה בינה מ"י אמנ' מ' אינו רחוק מעלמא דלעילא מ"ה מאה דהיינו בכתר או בחכמ' וז"ש מאה תיבין תשלומא דכלא:

וחד רתיכא אפשר דהיינו ישתבח דאתי בתר הני והיינו דשריא על מ"ה דהיינו מאה הנזכרים והטעם דאיהו תשלומא זהו שלימות נוסף על שלימות מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובגין דבשבת איהו סליקו דכורסייא וגומר נראה כי מתעלה עד האצילות כי הלא עשר דרשין במ' אינון דקא מתלבשן ביומי החול ג' עליונות בכסא ו' קצוות במטטרו"ן העשירית בסנדלפו"ן וכל אלו הי' מדרגות דילה הם כסא לגבי בעלה שבאצילו' ועולי ביום שבת. בארבעין וחמש תיבין בחושבן מ"ה. מזה יוכל לסדר סדר נשמת כל חי ומרח מזה מה שמגיהים האיטאלייאנים והאשכנזים ומסירין מן אלהי הראשונים עד ילך לבדך ובזה יטלו לחשבון מ"ה תיבין ומואלו פינו עד ומלפנים הם מ"י תיבין והם סוד מ' ובינה הנק' מ"ה ומ"י המתחברים שתיהן יחד ואימא מעטר' לברתא ע"י נשמת כל חי הנתוסף בשבת ואח"כ מן ומלפנים עד בפי ישרים הם מאה תיבין והיא סוד אל תקרי מה אלא מאה והוא כי בחבור המ' הנק' מ"ה עם הבינה הנק' מ"י הנה נכללת המ' ונעשית חושבן סגי ונק' מא"ה ומן מ"ה נעשה מאה והוא בהצטרפות חבורא עם הבינה שהם ב' ההי"ן וכל א' כלולה מעשר הם מאה כי כל א' יש לה נ' שערים. וגם בזה יצדק היהת האיטאלייאני' שמסירין שועת עניים כדי שיעלו לחשבון מאה תיבין ואחרי ק' תיבין הנז' של המ' הנה נז' סוד ד' חיות הקדש מרכב' שלה. וז"א חד רתיכא על מה דשריא וגו' שהם ד' שמות ישרים צדיקים חסידים קדושים. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' בשעתא דאינון חיות. הם י"ב בקר י"ב פרות שתחת הים שהם סוד ארגמ"ן וחברייא הנז' בפ' ויצא בס"ת נטלי כורסייא מעלים המלכות אצל הת"ת למעלה אלא באתחדתותא רסיהרא וגומר כלומר אין מלת חדש מוסב אל השיר הנז' אלא מזמור שירו לי"י שיר חדש שיר על התחדשות שמתחדש הלבנה הושיעה לו ימינו הושיעה לו להאי חדש דהיינו המלכות המתחדשת.

ימינו וזרוע קדשו תרין דרועין. ה"ג לקבלה לה.

ותושבהתא דא וגו' כד וגו' כד נטלין לבית שמש היא מסקנא דמילתא דקאמר לעיל רזא דא איהו כגוונא דלעילא וגו' והכוונה לו' שאלו הד' חיות שהם י"ב בקר ארגמ"ן וחבריהם אומרים מזמור זה כשמעלים המלכות לבית שמש שהוא הת"ת דוגמא תחתונה שאותם פרות עלות היו משוררים שיר זה כשהיו עולים לבית שמש שהוא אחת מערי ישראל.
ובגין דבשבת איהו סליקו דכורסייא לעילא וגו': תושבחתא דא עלמא תתאה מלכות לגבי עלמא עילאה ת"ת.
יומא דכלא הת"ת הוא יום דכליל שיתא יומין שהם ו"ק איהו שבת כלומר הוא נק' שבת סתם שהמלכות הוא נק' מעלי שבתא בשם לווי וכדלקמן.
מלכא ת"ת דשלמא דילי' היסוד הנק' שלום הוא שלו.
ודא איהו מזמור שיר וגומר אלעיל קאי דקאמר תושבחתא דא עלמא תתאה אמרו והכריח כן מדלא כתיב מאן אמרו אלא סתם כדמפרש ואזיל. ולמי משורר לאותו שנק' יום השבת בהדיא.
אלא בגין דאית בי'. פי' בהאי מזמור נזכר עלמא דדכורא ובאתר דדכורא נוקבא לא סלקא בשמא והטעם נהורא דשרגא לא סליק ביממא. ה"ג דאיהו עילאה.
על כל שאר יומין ויש לפרש דעלמא עילאה על הבינה ובזה אתי שפיר ויום השביעי מלכות משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת:
נשמת כל חי הא חבריא אתערו בי' מילין דקשוט בפ' ויקהל דף ר"ה אבל אית לן וגו' פי' אבל הפי' הנכון היא כי יש עלינו חובה להזכיר בכלל שבחא דשבת האי נשמתא היינו נשמה יתירה שזוכה בה האדם בשבת שאחר שזוכה בה האדם צריך לתת שבח לשמו הגדול שזכהו לכך והיא היא אשר תספר שבחו ותברך את שמו וכמ"ש תברך את שמך וגו'.
דפרחא מההוא חי העולמים אין הכוונה שנשמת כל בעל חי תברך את שמך כי [מה] יש לנו עתה ביום שבת בשבח זה אלא פי' נשמת כל חי הנשמה היתירה אשר זוכה בה האדם בשבת אשר פרחה עליו מהיסוד הנק' כל חי.
ובגין דאיהי דילי' דמיני' נפקין כל ברכאן דשריין ביה נתן טעם לשתחוייב הנשמה הזאת לשבחה יותר משאר הנבראים הא' בגין דאיהי דילי' כלומר הנשמה הזאת היא מהיסוד יצאה. ועוד טעם שני דמיני' נפקין כל ברכאן דשריין בי' כלו' כל הברכות וההשפעות הנמשכות בו ביסוד הזה משם נמשכות:
ואשקי ומברך לתתא ובכלל המקבלים היא הנשמה הזאת. ואפשר נמי לפרש דכולא חד טעמא הוא וה"ק ובגין דאיהי דילי' לפי שממנו נפקין כל ברכאן ונשמ' זו בכל הברכות

היוצאות היא לכן. האי נשמתא דנפקא מיני' אית לה רשו לברכא להאי אתר, וע"ד פרחין נשמתין מהאי ח"י במעלי שבתא. מלת וע"ד מוסב על האי דאמר ואיהו אשקי ומברך לתתא שאחר שהיסוד הזה כל מה שמקבל משפיע לתתא א"כ במעלי שבתא שהיא ליל שבת שהיסוד הזה משפיע למלכות רוב ברכות משפיע לה ג"כ נשמות יתרות ולכן ראוי שבבוקר תשבח הנשמה הזאת השבח הזה.

אינון נשמות דאינון פרחין ממש מברכין להאי אתר ה"ג כלומר אלו הנשמות יתירות הן הנה המברכות להאי אתר ועליהם נאמר נשמת כל חי תברך את שמך דהיינו המלכות ולא הנשמות העצמיות המתמידות בגוף.

מתתא כלומר הנשמות היתרות היורדות למטה שמתעטרות הנשמות מהם הם יברכו את שמך מלכות וההוא אתר דנפקי מיני'. וגומר היינו היסוד מברך לה לעילא ה"ג.

משאר נשמתין כלומר מהנשמות עצמן אשר הם תמיד בגוף.

מאינון נשמתין עילאין נשמות יתירות. בארבעין וה' תיבין כחשבון מ"ה. החשבון הזה אינו עולה כ"א בנוסחת מנהג איטלייא דלא גרסי אלהי הראשונים וכו' אלא מסיימים אין לנו מלך אלא אתה ולך לבדך אנחנו מודים. ואני שמעתי שהשבח הזה של אלהי הראשונים שהכניסו בין הדבקים בתוך מ"ה תיבין אלו הי' ע"י מעשה שהיה. שאירע בזמן הקדמונים שהעלילו הגוים על ישראל שהיו עושים פסח בדם ערל ושחטו נער א' והשליכוהו ברחוב היהודים ויהי בבוקר ותהום כל העיר עד שהגיעו עד שערי מות עד שבא חסיד א' וכתב שם ונתן בפיו והחייהו ודבר כל המאורע ואחר שנגמר הדברים נפל ומת ואז ניצולו כל היהודים ואז תיקנו השבח הזה שכתוב בו המשיח אלמים וגומר. דהיינו שהשיח המת הזה שהי' אלם וגלה הנעלמים וזהו והמפענח נעלמים ואולי שהי' השם שפעל בו שם מ"ה שהוא הוי"ה דאלפי"ן ולכן הכניסוהו בתוך השבח הזה שיש בו מ"ה תיבין (אמר הכותב אני שמעתי שהחייהו בשם אמ"ת והשביעהו שיאמר האמת ואחר שגמר דבריו סלק הא' ונשאר מת) כמה דאוקימנא ברזא מ"ה וברזא מ"י. בריש פ' בראשי' אוקמוה מ"י מקצה השמים לעילא בינה. מ"ה קצה השמים לתתא מלכות וז"ש דא עלמא עילאה וגומר ולהיות שהשבח הזה הוא למלכות הנק' מ"ה נתקן במ"ה תיבין. וע"ד מן ואלו פינו וגומר פי' לרמוז אל מ"ה ואל מ"י. מ"ה עד ואלו פינו: מ"י מן ואלו פינו עד מלפנים ממצרים גאלתנו שהם חמשין תיבין.

ואע"ג דלא קיימא לון תמן מלה דחושבנא סלקא חושבנא עד רזא מ"י פי' הגם ששם עד מלפנים אינו נשלם השבח שהרי נמשך להלן שהרי הולך ומפרש הנסים והנפלאות שעשית עמנו ועם אבותינו והם הם מלפנים ממצרים וגומר מ"מ עד מלפנים עולה

למנין חמשין ומלפנים והלאה עולה לחשבון מאה וז"ש ומתמן סלקא תושבחתא אחרא לחשבון מאה תיבין וגומר לחשבון מאה תיבין ה"ג. תשלומא דכולא היינו תשלום כל עשר ספי' כלולות מעשר ויש קצת תיבות מיותרות באלו השני חשבונות אחרונות חשבון (מ"ה) [מאה] וחשבון חמשין לכל הנוסחאות וצריך להגיה:

וחד רתיכא על מה דשריא דאיהו תשלומא אפשר דהיינו בפי ישרים תתרומם וגומר שהם ד' פסקות כנגד עמודי כסא על מה דשריא סוד מאה שהם עשר ספי' כלולות מעשר כנזכר שהם אדם דאצילות יושב על הכסא וז"ש על מה דשריא א"נ חד רתיכא. הם אלו הד' פסקות ורמוזות לג' אבות ודוד חגת"ם א"נ באו לחשבון מאה תיבין. כדי להשלים מאה ברכות בשבת עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלח:

וכל מילין אלין גם התיבות בעצמם הם פרקים במרכבות העליונות ששבת בסוד רוחניותו נשלם ונגמר מתוכו ולכך אינו בחול אלא בשבת. ועם היות שהשבת בעצמו נתקן במרכבות האלו עכ"ז ולאשתלמא מנייהו כדקא חזי מלמטה ומלמעלה תקנום אנשי כנסת הגדולה בתפלתינו: כתיב ואתה ה' אל תרחק וגומר ענין זה לומר לנו מה הכוונה בהיותינו עושים תיקונים אלו אחר שהם עצמ' מתוקנו' ולזה כלל ואמר שכל מגמתינו הוא לכלול נפשותינו בכל היחוד הזה והטעם שהרוחניות העליון כשנשלם ונגמר מסתלק למעלה והתחתונים נשארים ריקנים בלי טוב שרוחניות הקדוש מסתלק וכשיש בתחתונים מי שהוא יודע לתקן השבח הנאות אל מנוחת שבת ולתקן למטה סוד המרכבה נקשרים התחתונים ברוחניותה ואז אינו מסתלק הרוחניות אלא מתעטר בראש המתקנים ומנוחת שבת מתעטר בעולם התחתון כמו שהוא מעוטר בעול' העליון והיינו דברי דוד הע"ה ואתה ה' אל תרחק. בשעתא דהוה מתקן ומסדר וגומר כיון דהוה מתקן היה חושש שאחר שנעשה סוד את"ה מ' ואת"ה שניהם יחד יהו"ד שהוא הגובר בייחוד זכר עושה חיל: אל תרחק עת היות שהם עולים להקשר למעל' לא יתרחק מן התחתון מפני שהיא עולה מדרג' אחר מדרגה ראשונה יתתקן המ' ויעלה אל הת"ת דאיהי סלקא לאתעטרא בבעלה ואח"כ שניהם בבינה והיינו וכלא בעלמא עלאה. ועד כאן עדיין יש כח בנו להאחז משום שאנו כלולים בנשמה מבינ'. אמנם מתמן בעי לסלקא לאין סוף כדי שיהי' הכל מקושר ומיוחד בייחוד האמיתי ויהיו שם המדות כולם שוות כעליון כתחתון והיינו לאתקשרא כלא לעילא לעילא וכדי שנהיה אנחנו בנפשותינו אוחזים באלהות העליון ובייחוד הזה אנו מתחכמין בתיקון א' וז"ש ובג"כ אל תרחק לאסתלקא מינן לשבקא לן אלא לעולם אנו קשורים במדות והם מסתלקות ואנו קשורים בהם ע"י מה

שכללנו עצמינו בתיקונים אלו וז"ש ובג"כ בגו סדורא דתושבחתא בען ישראל לאתכללא תמן והא כיצד בהיותם למעלה למעלה אין אנו משיגים אלא קודם שיתרחק נכלול עצמינו שם וז"ש ולאתדבקא בהדייהו מתתא דאלמלא יבעו לאסתלקא בעוד מנוחת שבת נמצא שם הא ישראל לתתא אחידן ב"ה והנשמות עולות כלולות בייחוד:

וע"ד אחר כל התיקונים בייחוד ק"ש וברכותי' כנזכר אנו עושים תפלה בלחש תיקון בחשאי העולה לא"ס לאחוז בו שלא יסתלק אלא אנו כלולים בייחוד ההוא כמאן דמליל ברזא עם מלכא בעוד דאיהו ברזא וגו' כדי שכאשר יסתלק למעלה נשמותינו קשורות שם בלתי מתפרדות וסוד האלהות מתפשט בתחתונים.

ואע"ג דאסתלק לעילא לעילא דהיינו א"ס דקאמר מיד אהדר וגומר ולעולם אנו מצויירים שם והוא מסתלק בהיותו נותן תדיר השגחתו למטה ומציאותו נאחז בתחתונים ועקרו עולה וברדתו עיקרו למטה ומציאותו נאחז למעלה. וזהו משל האיל דקא מפ' ואזיל.

לאתנשיא ממנו אנחנו לא נשתכח ממנו אלא אחוזים בו וגם הוא לא יתרחק מצד עצמו ממנו והיינו ולאתרחקא מנייהו ולכך כפל הכתוב ואתה ה' אל תרחק מצד עצמך אילותי לעזרתי חושה מצד עצמינו. ובג"כ בעינן האחיזה כפולה לאתאחדא ביה בקב"ה היינו מצד עצמינו ולאחדא ביה היינו ממנו אלינו והיינו סוד סמיכות גאולה לתפלה שמן הראוי היה תפלה מ' לגאולה ת"ת וז"ש כמאן דאמשיך מעילא לתתא ואינו אלא שאנו מייחדים המלכות ממטה למעלה והפכנו הסדר דלא ישתבק בר נש וגומר וז"ש וע"ד כד סמיך וגו' בעי לאחדא ביה ולאשתעי בהדיה הם שני הפכים בבחינה א' אנו אוחזים בו למטה שזה הסדר התפלה להמשיך דהיינו גאולה לתפלה למט' ובבחינה אחרת היא עליה ממט' למעלה והיינו לאחדא ביה ולאשתעי בהדיה בלחישו ברזא. ולהראות שני ענייניים לא יתרחק מצד עצמו ולא נשתבק מצד עצמינו ושניהם נתבארו בכתוב ואתם הדבקים מצד עצמיכם בה' אלהיכם מצד עצמו אלוה שלכם ודאי וכן מבואר יותר אשרי העם שככה לו שהוא דבוק מצד עצמו בבוראו אשרי העם שה' אלהיו שהוא מצד עצם אלהותו דבוק בו:

עד הכא וגומר דהיינו אפריון שפי' ר"ש ואמר שרצה שאותו צל האילנות יהיה מעין צל אפריון דהיינו סוד התפשטות ענפי עץ החיים ע"י התורה למטה וז"ש הוינא יתבי בצלא דאילנא דחיי בסוד התורה דבגנתא דעדן כדפירש ר"ש בדבריו שרצה להסתופף בצד אפריון אפרסמון: מכאן ולהלאה שהיו הולכים בדרך שהם צריכים שמירת הדרך ראוי להאחז גם בהם לשמירה ולעסוק בתורה:

פתח ואמר ויקחו לי תרומה כמה דאתמר שהיא המלכות המיוחדת עם הת"ת דהיינו ל"י תרומה ופי' התרומה שהיא מסתלקת למעלה ובמאי איהי תרומה שמתרוממת למעלה בזהב דהיינו שמאלו תחת לראשי והטעם למה תקדים אליה הזהב והגבור' מפני שעיקרה שמאלית וז"ש דאיהי גבורה וגומר ואע"ג דאתיא מסטרא דזהב והיה ראוי שיהיה הדין גובר בה לא אשתארת אלא בסטרא דכסף דאיהו ימינא והחסד גובר בה ונשארת בימין. **כו"ס** מ' שעולה אלהי"ם של ברכ"ה להשפיעה מהת"ת וקודם לזה החיבוק ונוטלו בשתי ידיו דהיינו שמאלו תחת לראשי וימינו וגומר ועכ"ז אל הייחוד ואל הברכה לא אשתאר אלא בימינא שהחסד גובר ושמאלא אתעדי מינה שגבר החסד כ"כ בה עד שבטלה כל כח הדין מכל וכל אעפ"י שיסודה מן הגבורה וז"ש בגין דאיהו אתייהיב בין ימינא לשמאלא וכשנוטל הכוס המברך בין שתי ידיו צריך שיכוין שתהיה יד שמאל למטה מהכוס ויד ימין למעלה מהכוס וז"ש ושמאלא אתאחיד תחותיה מפני שהגבור' דין ומקדמת ונוטלת בחינות אחדותינו שבה שהם דין וימינא אתאחיד בה לעילא בבחינות ראשונות שבה רחמים וחסד וכן דקדק באו' שמאלו תחת לראשי דהיינו למטה בבחינות תתאין וימינו תחבקני בבחינות עליונו' ומעלה:

זהב וכסף היינו תרומה מ' תחלה זהב ואח"כ תהי' כסף ה כנדרש.

ונחשת דא איהו וגומר היינו המ' שבין שתי הזרועות והיינו הנחשת הלבן שגוונו מעורב מגוון כסף וזהב שמורה היות בה שתי גוונין והיינו בתחלת החיבוק שנשארת באמצע ועדיין לא גברו רחמי החסד להפכה לימין מכל וכל ויתוקן ממנה קטנותה שהרי החסד גדולה נקראת. וכיון שרמז כח הנחשת קטן הוא בסוד הגבורה עדיין. אמאי איהו קטן היה ראוי שכיון שמ' יוצא ממנו יהיה הבכור אלא מצד מדתו כענין המזבח שהיא המ' קטן ודאי: ואי תימא מזבח אחרא איקרי קטן באמתות מפני שלא היה אלא אמה על אמה לאו הכי שאין הענין תלוי בנשמות אלא ברמז וכיון שמזבח הפנימי רמז לבינה ומזבח החצון רמז למ' א"כ המאור הגדול היינו בינה שממנה אור החמה ת"ת והלבנה מ' המאור הקטן. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ואתה רזא דחבירא חדא וגומר ירצה כי אתה מ' והוא"ו ת"ת המיוחד עם המ' וכן תמצא פ' ויחי רמז בפסוק ואת שדי יומם ולילה כחדא וכן תמצא פ' תצא קע"ט ע"ב א"ר יצחק נהורא עלאה ונהורא תתאה כליל כחדא ואקרי ואתה וכן פ' מקץ קצ"ח ע"א ואתה ועתה איהו ובי דיניה וגומר. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' כתיב ואתה י"י אל תרחק וגומר אחר שהשלים לפרש סוד תפלת מיושב דשבת עתה פי' סוד תפלת מעומד ונתן טעם למה אנו מתפללין בלחש ומה ענינו ותועלתו

והתחיל מפסוק זה שכן בסוד התפלה מסתלקים זו"ן עד אין סוף ב"ה ואנו צריכים להתקשר עמהם ולכן הי' אומר המשורר בעד כל ישראל ואתה י"י. כדמפרש ואזיל.
ואתה רזא דחברותא חדא בלא פירודא. פי' ואתה מלכות י"י ת"ת שניהם כאחד אל תרחק. א"נ ואתה ו' ת"ת. אתה מלכות. ששניכם נק' ה' שעיקר השם הוא יה"ו והמלכות הוא ה' אחרונ' אל תרחק. אל תרחק כיון דאיהי סלקא כלומר מה צודק כלפי מעלה מלת אל תרחק דהא מלא כל הארץ כבודו לז"א שפיר שייך לו' בו אל תרחק כיון דאיהי סלקא כלומר אחר שהיא עולה עמו עד אין סוף ב"ה כדמפ' ואזיל:
וכלא בעלמא עילא' בינה שהזו"ן שניהם כאחד מסתלקים עד הבינ' ומשם מסתלקים עד א"ס ב"ה:
ולאתדבקא בהדייהו דס"ת ומלכות שהרי הם שרשי נשמותיהם של ישראל אב ואם שלהם. ה"ג (ולאסתלקא) [אולי צ"ל לאסתלקא בלא ו'] האי כבוד הא ישראל וגומר לא אתרחק מיני' כלל. עד הכא הווינא יתבו בצלא דאילנא דחיי וגומר עד כאן נמשך משך הדרושים שהתחיל רשב"י ע"ה כד הוו יתבי יומא חד תחות אילנא בבקעתא גבי ימא דגנוסר כדאיתא בריש פרשה דא דף קכ"ז פתח ר"ש אפריון עשה לו המלך וגומר והם דרושים המדברים בעניני הת"ת ועתה אמר מכאן והלא' דאנן אזלין איצטריך לן למיהך באורחי דנטרין אילנא דא כלומר עד כאן היינו תחת צל האילנות ודברנו בענין דרושי הת"ת הנק' עץ חיים ועתה אחר שאנו הולכים בדרכי' צריכים אנו לדבר בדרושי המלכות אשר דרכי' דרכי נועם והם הדרכים השומרים הת"ת בסוד לשמור את דרך עץ החיים וכן נק' המלכות שומר ישראל:
ויקחו לי תרומה כמה דאתמר. לעיל פי' שתרומ' המלכו' על שם שהיא מתרוממת אל הייחוד ועתה שאל במאי [איהי] תרומ' כלומר על ידי מי היא מתרוממת ואמר ברזא דזהב דהיינו הגבור' המתחיל החיבוק וזה וזאת התרומה וגומר זהב וכסף וגומר. ה"ג במאי איהי תרומ' (דרזא) [ברזא] דזהב. דהא מתמן אתזנת בקדמייתא והכוונ' לתת טעם למה התחיל הפסוק מהזהב שהוא מורה על הגבור' ולא מהכסף המור' על החסד. ותירץ דהא מתמן אתזנת בקדמייתא כו' כלומר הטעם הוא לפי שהוא המעורר הייחוד בתחל' כמ"ש שמאלו תחת לראשי ומדאפקי' קרא לשמאל הזה בכינוי זהב ולא בכינוי אחר להורות שמלבד התעוררות הי חוד שמתעורר השמאל גם ממנו נמשך מציאות השפעת' שכן הזהב קונה את הכל וזן ומפרנס העולם וא"ת והרי הכסף קונה את הזהב והדרא קושיא לדוכתא ותירץ בגין דאיהי גבור' תתא' דאתיא מסטרא דזהב. בסוד אסתר ירקרקת הית' וחוט של חסד נמשך עליה להיות' נשארת בחסד וז"ש ואע"ג דאתיא מסטרא דזהב וגומר

ושמאלא אתעדי מיני' לפי שאין תועלת התעודרת השמאל אלא בתחל' שהוא מתוק אמנם אחרי כן כשהולך ומתעורר יותר הוא מתלהב בסוד הדין ולכך אחר שכוס של ברכ' מתקבל בשתי ידיו אח"כ צריך שישאר בימין והשמאל עוד לא תסייע כלל וז"ש ושמאלא אתאחיד תחותי' כלומר נתקשר ונתיישב במקומו דהיינו תחת ראש הנקבה ואינו זז משם כי בעודו שם בלי שיתעורר עוד הוא בסוד הרחמים כדפי' והימין הוא למעל' על ראשו והולך ובא אל החיבוק וז"ש וימינא אתאחיד בה לעילא וגומר.

זהב וכסף כד"א לי הכסף פי' מי מגל' שהכסף והזהב הם חסד וגבור' ימין ושמאל כדקאמרת והכריח מדכתיב לי הכסף ולי הזהב אמר י"י צבאות פי' אומר הת"ת לי הכסף אני כולל חסד וגבור' שמי"ם א"ש ומי"ם ונחשת דא איהו וגומר פי' הנחושת הוא רמוז לת"ת וכן גוון הנחשת הוא אדום הנוט' לליבן לרמוז אל כללות שני גוונין עליוני'. וע"ד מזבח הנחושת קטן. פי' מזבח מלכות שהיא מזבח מההוא נחשת שהוא ת"ת קטן האי מזבח הוא קטן לפי שהוא מדתו של דוד שנ' עליו ודוד הוא הקטן כלו' דוד הוא הקשור במלכות הנק' עיר קטנ' ה' זעירא וזהו אמאי איהי קטן כלומר הרי מלך גדול הי' ותירץ כד"א כי המזבח אשר לפני ד' המזבח היא המלכות אשר לפני י"י שכן היא שער השמים בית שער ליכנס לשמים קטן מהכיל העול' אינ' יכול' לקבל הארת הבינ' שהיא ה' רברבא כי הבינ' נק' העול' וכפי מציאותה כך היא השפעת'.

ואע"ג דאיהי קטן פי' אע"ג דהאי מזבח היא קטן מהכיל. מ"מ כלא אתאחיד בגוויה הכל מתקשר ומתאחד בה כי הוא כרכא דכולא בי'.

ואי תימא מזבח אחרא איקרי קטן. כלו' מזבח הזהב הי' קטן ממש והוא רומז בבינה לאו הכי דלאו קטן פי' הגם שהיא קטן לעולם לא נק' קטן אלא מי הוא הנק' קטן מלכות דכתיב את המאור הגדול ואת המאור הקטן: המאור הגדול דא מזבח הפנימי בינ' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלט.

ותכלת דא איהו תכלת דציצית בחינת המ' האחרונה שהיא דין בלא רחמים והוא כסא לבחינת הנחשת הנז' ועל בחינה זו היא סוד תפלה של יד ששורה על הכסא הזה ולכן מניחין אותו מיושב וז"א רזא דתפלה של יד דהיינו שהכסא הזה כסא לתפלה של יד. אית כורסייא וגו' יר' שהבחינה הזאת האחרונה כנז' יש בה תכלת מכלא ודאי בדיניה ולכך דיינין בה דיני נפשות ושם אין הדין מתרצה בכופר נפש אלא נפש בנפש אמנם יש בכסא סוד לבן שבציצית שאין דנים לאדם בנפשו אלא דיני ממונות יפסד כך וכך או יהיה עני וחשוב כמת מפני שהוא בחסד ממיר המיתה ביסורין דיני ממונות.

כל גווניו טבין לחלמא שמורה תמורת המיתה ביסורים אמנם תכלת מורה שדוחין נפש ממש: ואש מדת הלילה שחור כתכלת שהיא מתלקחת בדין הגבורה. אמנם בפנות הלילה שעת הבקר שנגה לו מלמעלה מצד החסד והדינים מתלבנים ובין זה לזה נעשה גוון ירוק ומהתכלת מתהפך לגוון ירוק ככרתי לשון כרת דין ולא חזק כתכלת שמכלה. את הכל ואז כבר התחילה להקרב אל הייחוד ולכך אשתרי זמנא דק"ש דהא אשתני גוון תכלא לא לרחמים אלא שאינו דין חזק כמה דהוה. אין דנין דיני נפשות בלילה כי ח"ו היה הדין מתגבר על ידינו למעלה והיה העני נספה בלא משפט כי המשפט מדת יום והלילה צדק בלא משפט ואתייהיב רשו למחטף נפשא יר' שהדין החזק לא יתרצה בתמורה משא"כ משפט ביום שהוא רחמים ויתרצה בתמורה ולא יחטוף הנפש אלא ימירנו ביסורים וכיוצא כנז' ואז ביום דנין משפט צדק:

כד אתי צפרא ואתער ימינא חסד אברהם של הת"ת. נפיק ההוא נהורא אור החסד מפני שאור היום אור הת"ת הוא בזריחת השמש ודאי ומטי שמשתלשל מדרגה אחר מדרגה עד הגיעה למטה בכחות הדין שהם נאחזים בה כנז' ואשתני מכמה דהוה שהיתה מתגוללת בדינים ויניקת החצונים משתנת לרחמים ואל הקדושים. וכדין שלטא עליה שכבר היא נטהרת והאור שולט ונראה ונתדבק ביה כרסייא אחרא ת"ת כסא ודאי קדישא שאין חצונים אחוזים בו ואפשר היותה בחינה במלכות מצד החסד כאו' והוכן בחסד כסא. מההיא שעתא ואילך זמנא דק"ש שהמלכות מתייחדת בת"ת וקודם לזה אין ייחוד: **ארגמ"ן ארבע חיות אוריא"ל רפא"ל גבריא"ל מיכא"ל נוריא"ל** ואינם במציאותם למטה ממש אלא בחינתם יחד דהיינו כנופיא דכלא כל גווניו כחדא דהיינו סוד רקיע שע"ג החיות כולל אות' יחד וכן הם כלולות ומושרשות בכסא ולמטה משם יפרד והי' לד'. וארגמן הוא למעלה:

אלא האי איהו גוון וגו' הענין כי מיכאל בחיות בחסד בספירות שיש לי ב' בחינות הא' בחי' החסד לבדה הב' בחינת החסד כוללת כל המדות כך מיכאל יש לו בחינה לעצמו לבדו ובחינת כוללת כולם בעצמו והיינו בסוד היותו ראש לכל החיות ודרך בו ישתלשלו כלם וז"ש אלא האי איהו גוון דאקרי שני דהוא לבדו נקרא שני אבל נטיל כל גווניו ביה ואז אקרי שנים לשון רבים כדמסיק. שני דנפיק יר' תחלת מציאות עצמותו בלי תערובות כחות והוא נמצא מהכסא מצד החסד שלו דשלטא על תכלת בחינת הגבורה שבכסא ולזה לעולם מלמד זכות והיינו אפטרופסא ולכך נקרא תולעת וגו'.

תולעת שני תרין גווניו וגו' השתא מפרש שאפילו בבחינת עצמו הוא מזוג מן הדין והרחמים דהיינו תולעת מצד החסד שני מצד הגבורה שעם היותו מצד החסד יסודו מן

האש שבשני נבראו המלאכים. ושש נמי היינו כחות מלאכים שהם מאוריא"ל שהוא מרכבה לת"ת וכולל ו' קצוות והוא בסוד הגוף כנודע והיינו וגוויתו. ובאלין תרין מיכא"ל ואוריא"ל כלולים שנים אחרים חסד מיכא"ל אוחז בו גבריא"ל דהיינו תולעת שני כדפי' ת"ת אוריא"ל כולל בו רפא"ל דהיינו תרשיש תרי שש כדפי' רז"ל.

ועזים גבורין תתאי היינו כחות מלאכים מתפשטים והם קדושים והם בעלי דין וטהורים אלא שהם לבוש לאלו הד' ובסוד ההנהגה כלא אצטריך להשתלשל הענין מאלו לאלו ועם היות שהם דין והיה מורה להבדילם ח"ו אלא אצטריך למיהב דוכתא לכלא ולהכניסם בקדש עם היותם כחות הדין שהם קדושים נמצאים מכח הבינה והגבורה וז"ש דהא מסטרא דדהבא קאתיין והם שלימות פרקי המרכבה ואבריה ואין לגרוע פרק ח"ו:

משיכו דתרין סטרין הם חסד וגבורה שמהם נתפשטו ב' כחות מלאכים ואלו הם להגין שהחצונים לא יגשו אל הקדש וז"ש לחפיא בדוכתא אחרא סטרא חדא ניצוץ א' של קדושה המתפשט תוך סטרא דטומאה והיינו שנמצא בחורבן שהם החצונים ולא בישובא שהם הקדושים והוא כח הקדושה המתפשט אל החצונים לפרנסם ולהנהיג העולם בהם ואותו ניצוץ הוא מכלל הקדש ולכך נכלל במשכן והיינו תחש.

מזבח אדמה תעשה לי וגו' המ' נקראת מזבח אדמה ונקראת מזבח הנחשת ועיקר שמו מזבח אדמה שהיא מורה קצת אדמימותא מן הדין וזה שמו ההגון לה וז"ש ודא איהו רזא כדקא יאות שתקרא מזבח אדמה אמנם מה שנקרא מזבח הנחשת הוא שם המורה בה על בחינה זרה כדמפרש ואזיל. כד שלטין טורין אחרנין יש הרים ויש הרים יש הרי ישראל הררי ציון וכיוצא הם בסוד הקדש. אמנם יש הרים חצונים והם נק' טורין אוחרנין הרי נחשת ולפעמי' הנהגת העולם על ידם כגון בח"ל בזמן הגלות ואין בידם ההנהג' ח"ו אלא השכינה מתלבשת בהם להנהגת העולם בסוד גלות והיינו או' כד שלטי' טורין אחרנין וגו' ואיהי שכינה צריכה למיזן לון ולהשפיעם מפני שנמסרה ההנהגה והשליטה לחצונים,

אצטבע בהאי גוון ומה שהיא כסף מימין וזהב משמאל אצטבע בהאי גוון שהוא גוון הנחשת מעין הנחש ודאי והם אינם הרי נחשת אלא בהיות השכינה מתלבשת בהם: אתמשך מנייהו היינו כח יפה שבהם שהוא אמצעי בין הקדש ובין החצון. וכד האי מזבח אסתלק בסליקו אחרא אל העשיה או אל היצירה וכיוצא ואינה מתלבשת בחצונים כדין אסתלק משם נחשת את נ' שהיא המ' ודאי נו"ן כפופה דהוא מזבח קדישא ואשתאר אותו התפשטות האמצעי בין המ' והחצונים שפירשנו. וכד ההוא רוחא אסתלק בקיומיה ששולט הוא מצד עצמו אינו כמו בעת ששולטת השכינה ומתלבש בו כי אז מהפכו

שיקרא חש"ת לשון חשאי שהם שקטים ונכנעים אמנם בהסתלק נ' והוא שולט מצטרף ואקרי תח"ש שראוי לחוש ולברוח מהם.

והאי אתפרש שהוא בחינה קדושה ומתפשט אל בחינות רבות אפי' טמאים למטה אומה מע' אומות דהיינו א' מהשרים הטמאים:

ועצי שטים וגו' הענין הוא כי עיקר המשכן הוא מרכבת הקדושה מראש ועד סוף. ועיקר אברי המשכן הקרשי' מעצי שטים עומדי' שהם השרפים שנאמר בהם שרפים עומדים שהם עיקר המרכבה פנימיות דמדרגההראשונה שהם שרפים מכסא הכבוד ופי' באחרונ' ועצי שטים שמכאן ולמעלה אין קליפות אלא הכל בסוד הקדש. מכאן ולהלאה דכתיב שמן למאור ובשמים וגו' הכל סוד השפע הנשפע עליהם מהקדש להעמיד המרכבה והנהגתה למטה כנודע.

אבני קדשא הענין כי למעלה מהשרפים הם נשמות של צדיקים שהם חצובות מכסא הכבוד ואותם שהם מהבריאה נקראים אבני שוהם אבני קדש ויש שהם מיסוד ולמעלה ואלו הם יסודי מקדשא להעמיד המקדש מ' ודאי והם נק' אבני מלואים שהם משובחים ומעולים מהמלאכים ולכך אלו לעצמן בפסוק ולעצמן בכלי הקדש וז"ש אלין מזדמנן בלחודייהו וגו' ליקר ולשבח הם באחרונה מפני תוספת מעלה וכן לעיילא בהו כהנא תמן לשבח המקום היה הכהן מכניסם פנימה בהיכל להורות מעלת הנשמו' שע"י ההתעוררו' אל הזווג שכן הכהן המזווג בהם נכנס ויוצא ולהיותם סוד י"ב צורות לפרצופי הנשמות הם י"ב אבנים. ולהיותם ששה בששה הם חסידים גבורים מארי תור' חוזים נביאים צדיקים לכך היו ו' משמותם וגומר וקצר באו' וע"ד תריסר אבנין וגומר:

תליסר זינין וגומר שהם י"ג מיני כחות המרכבה י"ג פרקים והנשמות שהם שקולות ככל התפשטות הכחות ההם י"ב בחינות כנז' וכללם הם כ"ה מדרגות עולות זו ע"ג זו תחלת מדרגתם ממטה למעלה תח"ש כנזכר ומשם עולה עד האדם הגדול. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ומטי עד האי תכלא ואשתני וגומר פי' כי אז אשתני גוונהא מתכלת לכרתי והענין כי היה גוון אזו"ל בלעז והת"ת או הבינה הם ירוקים אמאריליו"ס בלעז ונעשית היא אז על ידם וירד"י בלעז ככרתי כלולה מזה ומזה:

בספרא דשלמ' וגו' והענין כי מ' אקרי מזבח אדמ' כד זכה לסטר קדוש' וכד אצטריכא למיזן לסטרא אחרא כדין אצטבעא לגוון נחשת ואות נ' כפופה רומזת בה במ' ואז נפיק מינה חד רוחא קדישא ואזלא בגו ההוא סטרא בחורבא ולא בישובא שהוא מקומות הטומא' וכדין איקרון אותם החצונים הרי נחשת וכד אסתלקא נו"ן מנהון דהיא שכינ'

אשתאר ההוא רוחא תחש שמיה וההוא רוחא אתפרש לכמה רוחין ואקרון תחשים. עכ"ל:

והרא"ג ז"ל כ' (**בזהר כתיב דא איהו**) **דא היא תכלת דציצית** כלומר תכלת שבציצית שהוא רומז למלכות מצד הדין שבה כדמפרש ואזיל.

תכלת דא איהו כורסייא וגומר מכריח שהוא במלכות מצד שגוון תכלת דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד הרי הוא רומז למלכות שהוא כסא לת"ת וכן תפל' דמיושב הוא רמוז בה דוגמא דכסא שהוא מיושב דדיינין בי' דיני נפשות שכן נק' תכלת ע"ש שהיא מכלה את הרשעים דיני ממונות בחי' לבן שבציצית היא הדנ' דיני ממונות. א"נ בהיכל זכות ששם דנין דיני ממונות כגון עניות וגומר כדאיתא בפ' פקודי דף רנ"א.

בגין דעבדין בי' כריכן לציצית היא פי' למלת מתלקחת דהיינו שע"י התכלת שבציצית עושים בו כריכות וכורכים בו הלבן חוץ מכריכה ראשונ' ואחרונ' כמו שכתב הרמב"ם ז"ל. וזהו ואש שהוא גוון תכלת מתלקחת שנלקח ונכרך על הלבן וכד נוגה לו סביב היינו הכריכות שעושים עם הלבן שהלבן כורך ומלביש התכלת מורה שמגביר הרחמים על הדין אז אתהדר לגוון ירוק. שנמתק הדין ונהפך לירוק דהיינו גוון הת"ת שכולל דין ורחמים במיתוק:

דהא משפט ת"ת. כורסייא אחרא קדישא ת"ת. שהיא כסא לבינה. ה"ג וארגמ"ן דא כנופייא דכלילא כל גווני כטווס הזה ודלא כפירש"י דארגמן מין צבע.

אלא האי איהו גוון דאיקרי שני פי' מיכא"ל נק' שני ע"ש שהוא משנה לחסד ונק' שנים מטעם ששאר חבריו נכללים בו וכדמפרש ואזיל.

שני דנפיק מכורסייא עילאה וגומר פי' אור מתפשט מד' רגלי המרכב' שהם ארגמ"ן כנזכר והוא מיכא"ל המתפשט בכל ההיכלות עד לבנת הספיר מציאות משכן הנער (עולה) [עולם או אולי ר"ל כי מלת נער בגי' היציר'] היציר' והאי דנקט אפוטרופסא הוא לפרש מלת תולעת מה תולעת אין כחו אלא בפיו גם מיכאל הוא אפוטרופוס רבה דישראל שלעולם מלמד סנגוריא על ישראל.

תולעת שני תרין גוונין הוא פי' אחר שכל המינין הם רמוזים בתיבה אחת וזהו בשתי תיבות תולעת שני לרמוז על מיכאל וגבריאל. א"נ מיכאל הוא לבדו כלול גם מאש וכמ"ש משרתיו אש לוהט ואפשר עוד דתולעת שני ושש קא מפרש והם מיכאל וגבריאל. ימין ושמאל חיוור וסומק כי כן השש הוא הפשתן והוא לבן ועוד נק' שש מפני שהוא כפול משששה חוטין מורה על כללות מלאכי רגלי המרכב' בגבריאל וזהו שמפרש ושש (כיוצא) [בוצא] איהו וגומר.

דכתיב וגויתו כתרשיש ופי' בגמרא שהוא גבריאל דתרי שש כלילן תרין אחרנין הם רפא"ל ונוריא"ל וכולא אצטריך כדי שתהי' הקליפ' חופא על מוחא ולא יראה המוח החוצ'. ועוד אצטריך לתת להם חלק בקדושה אחר שמהקדוש' נשתלשלו. משיכו דתרין סטרין התפשטות אור ממיכא"ל וגבריא"ל היוצא מיצירה אל העשיה וזהו לחפייא בדוכתא אחרא. סטרא חדא אית דרבי וגומר מין חי' שמהגדלת בחורבות מקום החיצוני.
גו האי מזבח הנחשת דקאמרן מלכות. דהא מזבח אדמה כתיב כלומר מזבח דהאי אדם העליון ת"ת וז"ש ודא איהו כדקא יאות שזה מור' על הייחוד. א"נ מזבח שיש לה פני אדם כנודע.
טורין אחרנין ע' שרים ואיהי צריכה למיזן לון בסוד ע' פרי החג אצטבע בהאי גוון המזבח הזה שהיא מדת המלכות אצטבע בהאי גוון. ואינון איקרון הרי נחשת כלומר הרים הניזונים מההוא נחשת שהוא המלכות. רוחא חדא מגו האי מזבח היינו נ' דנחשת שהם אינן אלא חשת ונ' דנחשת הוא אותו רוח כדמפרש ואזיל:
אסתלק בסליקו אחרא. כלומר כשהוא עולה בעילוי גדול מזה דהיינו שעולה להתייחד עם הת"ת שכן זה נק' עליה וכדאמרינן עולה עמה ואינה יורדות שאז מקבצת כל נתחיה אליה.
ואשתאר רוחא דאילין טורי נחשת פי' נשאר חש"ת והלשון נרא' שחסר איזו מלה והיינו דקא מפרש וכד ההוא רוחא וגו' ואע"פ שהרוח היא הנ' שנסתלקה עכ"ז קרי להאי חש"ת רוח על צד ההשאלה
וכד האי רוחא אסתלק בקיומיה איקרי תח"ש. וא"נ הכי קאמר וכד ההוא רוחא דהיינו נ' דאסתלק בקיומיה שהיא מתעלה במקום קיומיה שהוא מתקיים ממנו איקרי האי רוחא שנשאר תח"ש. א"נ ה"ק וכד האי רוחא דהיינו חש"ת שנשאר מנחשת אסתליק בקיומיה שאחר שנסתלק מעליו נ' שהוא כח עליון אשר הי' מכניע אותו ולזה הי' נק' חש"ת שהוא מלשון חשאי שהוא נכנע ויושב עתה שהלך לו זה נתעלה ועמד בקיומו ונקרא אז תח"ש שהוא מלשון החושש בראשו כלומר המכאיב העולם בדיניו ולכן היו נותנים דוגמתו למט' במשכן התחתון להכניע כחו.
ואיקרון אוף הכי שנקראו תחשים והעורות שהיו נותנים למכסה המשכן היו דוגמת אינון תחשים הנמשכים מן התחש אב שבכולן **וע"ד** איקרי ההוא עמא חד תחש פי' זה התחש עליון היה שר שלהם ולכך היו הם בקיאים בה'. דאינון לוחי משכנא הם השרפים שבעולם הבריאה עולם הכסא וסימנך ואראה את אדני יושב על כסא רם ונשא וכתיב בתרי' שרפים עומדים וגו'.

ואינון ברזא דילהון. הענין שמלת עומדים הוא מורה ע"ס קבלת השפעת האצילות הנמשכת עליהם כי כן כל לשון עמידה הוא כעבד העומד לפני רבו לקבל פרס ממנו אמנם הישיבה מורה על סוד המשפיע כי כן המלך יושב ומחלק פרס לעבדיו וכן השרפים שבכסא הם המקבלים תחלת הכל מהאצילות וז"ש ואינון ברזא דילהון כתיב עצי שטים וגו' כלו' הקרשים היו עומדים למטה רמז לדוגמא עליונ' שהם סוד השרפים העומדים והכריח כן מדכתיב:

עצי שטים עומדים וכתיב שרפים עומדים.

משיכו דמשח. וגו' הוא פירוש שמן למאור. בשמים לשמן המשח' שהוא רומז למשך החכמ' העליונ' ששם שמן משחת קדש ולכן (נמשך) [נמשח] המשכן וכל כליו שהם תבנית עליונים ותחתונים לרמוז שאין לכלם קיום והעמדה אלא מצד החכמ' ששם סוד השמן ולפי שאין החכמה היא העיקרית אלא הכתר לכך הי' מבושם בבשמים רמז לכתר עליון ששם בוסמין עילאין כנז"ל דף קל"ב. אזדמנן בלחודייהו אפשר דדקדק בו מדכתיב אבני ולא (אבני) [ואבני] דמשמע שאין עניינם של אלו האבנים שוה לשאר הדברי' לפי שהם יסוד המקדש וכדלקמי' בסמוך תליסר זיינין אינון בר אבנין יקירין וגו' והם י"ב בקר אשר תחת הים והם הנז' בריש פ' ויצא בס"ת. וכוונת אזדמנן בלחודייהו פי' שלא [יש] ביניהם שום דבר אחר או איזה תכשיט אחר אלא הם בלחודייהו ליקר וגו'.

בלבוש יקר בחשן המשפט. לעיינא בהו תמן פי' לשאול בסוד אורים ותומים שבהם הי' מעיין ומסתכל בהם תשובת השאל' ודוגמתם למעלה היו אלו הי"ב אבני קדישי שבהם מתחתם מעשה התחתונים ובהם מעיינים מעשיהם ומחשבותיהם לדון העולם. וי"ס דגרסי לעיילא בהון תמן ולאדכרא וגו' פי' שהי' נכנס בהם לפנים להעלות זכרונם למעלה וכדכתיב אבני זכרון לבני ישראל וגומר תליסר זיינין אינון כלימר י"ג מינין וי"ב אבנים הם כ"ה כנגד כ"ה אותיות שיש בשמע ישראל וגו': עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קלט:

לכ"ה אתוון ברזין עלאין דייחוד' הענין שפרקי מרכבה אלו שהם כ"ה כנז' יש כנגדם באצילות כ"ה פרקים במרכבה הרוחנית הנאצלת ולזה משה תקן ברוח הקדש בסוד הייחוד באצילות כ"ה אותיות לייחד כ"ה פרקים עליונים יעקב הוא למטה ממשה ולזה תקן למטה בפרקי המרכבה הנז' שהם אלו שהם מתחילים מהנשמות התקועות באצילות ביסוד והיינו ברוך ובנשמות שבמ' והיינו שם ומשם בנשמות כבוד מלכותו ומשם בעולם הנפרדים דהיינו לעולם ועד סוד התפשטות ההיכלות וכחותם בקדושים. ולא אשלים

כ"ה מפני שהא' שהוא שורש לכלם סוד הבריח התיכון דהיינו כלל כל המשכן לא נתקן בזמן יעקב ובזמן משה נתקן ונשלם המרכבה והיינו אשתלים מלה דהוה נפיק מיניה וגו': **דכתיב וידבר וגומר** ויש בפסוק זה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר ו' תיבות כ"ה אותיות כמנין שמע ישראל וגו' וע"ד כ"ה זינים עם היות שמינים אלו פרקים מנותחים נתחים נתחים כמו הזהב שהוא בקרשים וממנו בבגדים וכיוצא עכ"ז כל המינים יורו על סוד זה. באינון אתוון וגומר להם היו מסורים סדרי צרופי אותיות ואלפא ביתות. ובגין דמשננא מ' אשתלים סוד מרכבתה איקרי כ"ה בייחודא דשלימו כי עיקר קשוטיה ותקוניה לקשר המדרגות האלו עמה ולסלקה להתייחד עם הת"ת שם בו ג"כ סוד כ"ה פרקים במרכבתו וז"ש רזא דשלימו דכל משכנא ותיקונא דיליה כ"ה שהם באצילות כנגדם כ"ב אתוון נתחברו ויעשו בנין בג' מקומות אורייתא ת"ת נביאים בנצח והוד וכתובים ביסוד ומ' וכלל כל רוחניות הכ"ה פרקים אינון כללא חדא ורזא חדא סוד שמע ישראל וגו':

בשעתא דישר' קא מייחדי שאין צריך לכוין בסוד הזה אלא כיון שסוד הייחוד נא' בפסוק זה שיש כ"ה וכן כ"ד אתוון דבשכמל"ו והם מכוונים סתם אל הייחוד וז"ש ויכוין כל חד בהו אל סוד היחוד סתם כלהו אתוון מתחברן כחדא וסלקין בחבורא חד לא שהם כיוונו אלא מצד אמירת הייחוד באותיות אלו נעשה הייחוד בפרקי המרכבה העליונה ותחתונה ונקשר הכל מאליו וז"ש כלהו אתוון מתחברן כחדא וסלקין בחבורא חד שמ"ע וברו"ך מ"ט תרעין ברזא דיובלא בו שורש כל נמצא ומתייחד שם הכל יחד. וכדין אצטריך לסלקא וע"ד ולא יתיר יר' עד הבינ' בחסד שאין פתיחת השערים בידו אלא הב"ה עושה זה וז"ש וכדין אתפתחו תרעין מאליהן ומשם ולמעלה נעשה מאליו: וע"ד אצטריך כדי לכלול כל הייחוד הזה קודם שיכנס האדם אל פרטי המלות יכוין שבפסוק זה נכללים כ"ה אותיות שהם רמז לכל כ"ה מעלות שבאצילות וכן בפסוק בשכמל"ו יכוין שיש בו כ"ד אותיות שהם כ"ד מעלות שבמ' ולמטה וכללם הם מ"ט ויעלו להתייחד במ"ט שבבינה ואח"כ יכוון דרך פרט מלה אחר מלה והוא בההוא שפי' ר"ש לעיל.

דודאי כללא איהו דכל אורייתא שהם מ"ט פנים בתורה מהם עליונים באצילות מהם תחתונים בבי"ע והיינו עילא ותתא והיינו תושב"כ כ"ה באצילות שמע. ותושבע"פ כ"ד בשכמל"ו והיינו רזא דאדם שלימה זכר ונקבה ופי' סוד ייחודם במחלוקת ב"ש ובית הלל במתניתין. כלילא נוקבא בשלטנותא סוד בשכמל"ו וכל כחותיה אלו בדין שולטין אצטריך לגביה נוקבא שכל ענפיה למטה וכל מעשיה מיושב שוכנת ומשפעת בתחתונים והיא נוטה שהיא נופלת לכך צריך האדם לעשות מעשה המורה על שליטתה

ובזכר שסודו פונה אל עולם העליון בקימה בקומה ודאי מעומד מורה קשרו בעליונים וכיון שאנו קוראים אותו צריך שנעמוד לכבודו:

דא לחוד עיקר וזו נטפלת לו או זו עיקר והוא טפל לה בתפלה מעומד שהוא העיקר. אמנם אינו כך אלא שניהם יחד בחבורא חדא שהם מ"ט פנים מ"ט תרעין שאין לומר שער זה נטפל לזה ח"ו אלא כלם שוין לטובה. לא אצטריכנא לאפרשא וגו' ואין ראוי להשוותם ולזה קורא כדרכן כמה דאזדמן וגו' וע"ד דכורא וגומר כלומר ואם היו גוברין זה על זה היה ראוי שנוסיף בתיבות זה או נגרע מתיבות זה ולכך הלכה כב"ה:

פתח ואמר מי העיר וגו' אוקימנא בפ' לך לך דרש אותו באברהם רזא דעלמא עלאה איהו דהיינו בינה עלמא עלאה מ' שהיא מרובעת בחבורא עם החכמה י' ועכ"ז הוא בבחינת התגלות האצילות למטה דהיינו מ' פתוחה להמליט הנאצלים ממנה שהם תחלת ההתגלות וז"א נפקא שירותא לאתגלאה והיינו מ' פתוחה יר' נפתחת במה שיתגלה למטה. רזא דמהימנותא ת"ת ומ' יר' שבאלו קשורה כל אמונתן של ישראל בסוד קשרם וייחודם ע"י האצ"ס. תו פי' מ"י טמירא כתר דכל טמירין מלא מכל הספירות הנעלמות ומעלימן בתוכו דלא אתידע מצד הנמצאים הנכללים בתוכו ולא אתגליא כלל מצד עצמו אבל העיר לנמצאים להתגלות וידעו אלהותו ממזרח שהיא החכמה וז"ש גלי יקריה שהוא חכמה יוצא מכתר והיינו מ"י יו"ד נפיק ם' היינו הכתר הסתום הכותר הכל בתוכו ונפתח להאציל היו"ד שהיא החכמה אתר דאקרי מזרח ולא הת"ת הנק' מזרח ג"כ אלא החנמה וז"ש דהא מתמן שירותא דכל רזא דמהימנותא וגו' דהיינו החכמה תחלת שם יהו"ד. צדק היא מ' גלי גבורתא עילאה דכל כחות הדין נשפעים על ידה ונפעלים באמצעותא וז"ש ושלטניה דקב"ה וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. כגוונא דלעילא דכתיב וידבר ה' אליו וגומר עיין פ' ואתחנן דף רס"ד ע"ב פי' כי באלו הששה תיבות שהם וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר יש בהם כ"ה אתוון והוא דוגמת ו' תיבין דשמע ישראל דבהון כ"ה אתוון והטעם כי כשנשלם אהל מועד אשתלים בכ"ה ולא כמו עד כען בכ"ד לבד סוד בשכמל"ו וכן דוגמא זה הם כ"ה מינין דמשכן שהם זהב וכסף וגומר כנזכר לעיל באחורי דף זה וי"ב מיני אבנים הרי כ"ה ולכן גם שאבני שהם הם שעל כתפות האפוד מלבד י"ב אבני החשן טכ"ז שוהם הוא אבן א' מהי"ב אבני מלואים ולכן לא יש רק י"ב מיני אבנים לבד ובין הנל כ"ה זינין. עכ"ל. אתוון גליפין דאוליפנא ממר פ' וילך האזינו שם אתוון גליפין דר' אלעזר ושם נפלא יוצא מפסוק זה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר בהיפוך רמא"ל דעו"ם וגומר, וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

והרא"ג ז"ל כ' ואינון כ"ה אתוון גליפין מחקקן כ"ה אותיות היו בי"ב שמות השבטים החקוקים בחשן המשפט כמ"ש המפורשים ז"ל סוד למעלה בעולם הזכר ויעקב תקן לתתא בעולם הנקבה כדמפרש ואזיל.

דכתיב וידבר י"י אליו מאהל מועד לאמר הם כ"ה אותיות: וע"ד כ"ה זינין וגומר י"ג מינים זהב וכסף וגומר וי"ב אבנים כל אבן ממין אחר.

דאינון אתוון גליפין דאוליפנא ממר בפ' וילך ובהאזינו איתא התם אתוון גליפין דר' אלעזר והם סוד שם אחד קדוש יוצא מפסוק זה בהיפוך תיבין רמא"ל דעו"ם וגו'. ובגין דמשכנא אשתלים ברזין [אילין] איקרי כ"ה כלומר לפי שהמשכן נעש' ונתקן ע"י כ"ה מינין כדפי' איקרי מאן דהוא כ"ה (נ' דק"ל דהא המשכן לא איקרי כה לזה תי' דהך תי' איקרי לא קאי על המשכן רק מאן דהוא שנק' כה דהיינו כו' ותי' איקרי נמשך אדבתרי' ודוק היטב) דהיינו מדת המלכות לפי שהיא מתלבשת במשכן הזה בסוד מטטרו"ן דאיקרי קן צפור קן להוא צפור (קונה) [קורא] שם כ"ה בשם משכנו והטעם כי שם נעשה הייחוד ביומין דחול כנודע וזהו בייחודא דשלימו דמשכנ' וחסידך יברכוכה יברכו כ"ה. כ"ה לקבל כ"ב אתוון וגומר הוא טעם שני שתקרא המלכות כ"ה שהיא בכללות מכ"ב אתוון שהם בבינה ונביאים מנצח והוד. וכתובים מצד המלכות בעצמה שהיא נקראת רוח הקודש.

כלהו אתוון מתחברן כחדא כי הם דרך כלל ו' תיבין והם ו"ק שבזכר וו"ק שבמלכות ודרך פרט אברים פרטים שבת"ת ומלכות כיוצא בהם מקבילות הלולאות לקבל הקרסים.

וכדין אצטריך לסלקא עד ולא יתיר כי שורש אלו הכ"ה והכ"ד הם משורשים בבינה כי משם יצאו ואין להם ענין לעלות יותר משם כי שם נתהוו אמנם למעלה יותר היו יותר בדקות כבנים בסוד היותם בכח מוח האב.

וכדין אתפתחו תרעין יען היא כוללת חמשין תרעין וכד עאלין בגווה אילין מ"ט אתפתחו חמשין תרעין שבה ומאירין באילין מ"ט תרעין.

כללא דכל אורייתא כלא שהיא מ"ט פנים כדקאמר לעיל:

כלילא נוקבא בשולטנהא דהיינו ממשנת הלילה שהרבה צבאי' להפיס דעתה.

דקא יטו. שיהיו מטין וקורין כדרך הנקבה שהיא יושבות ושוכבת.

בשולטנו דעלמא עילאה ממשלת היום ת"ת בסוד הבינה. א"נ ו"ק כלם:

פתח ואמר מי העיר ממזרח האי קרא אוקימנא ואתמר. בפ' לך לך. רזא דעלמא עילאה בינה שהיא נעלמת ולפי שאין בה השגה איקרי מי כלומר מי הוא זה.

דהא מתמן נפקא מלת העיר קא דייק שממנו נפק שירותא לאתגלייא דהיינו החסד שהוא תחלת האצילות המתגלה שממנו ולמעלה סוד ג' ראשונות אין בהם גילוי אמנם מן החסד ולמטה נתן רשות לשאלא ולאתבא כנזכר בזוהר **תו** מי כתר שהוא טמירא טמיר ונעלם מהחכמ' והבינה שהם טמירים ונעלמים דלא אתיידע. אל הבינה שאין לה השגה בכתר.

ולא אתגלייא אל החכמ' כלומר גילוי בעצם לית לה אמנם קצת ידיע' תהי' לה כנזכר בפ' נח ובפ' צו.

גלי יקרי'. הוא פי' למלת העיר כלומר נתעורר לגלות כבודו שיכירו וידעו כל באי עולם כי אין עוד מלבדו.

דאיקרי מזרח חכמה:

דהא מתמן שירותא דכל רזא מהימנותא משם התחיל האצילות כי מתחיל שם הוי"ה י' חכמה ה' בינה ו' ו"ק ה' מלכות.

דהא צדק מלכות גלי גבורתא עילאה. מלת יקראהו קא דייק והוא מלשון וקרא עלי' את הקריא' כרוזא קרי בחיל.

צדק זה מכריז ומגלה לרגלו לכל אחד מסביבותיו הנהגותיו וגבורותיו דת"ת יען כי היא המנהגת והשופטת כדמפרש ואזיל יתן לפניו גוים וגו' עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קמ.

דהא כל עמין דעלמא וגומר פי' אפי' השרים הממונים על שאר אומות אין להם כח אלא ממנה והיא שולטת עליהם והיינו ישפוט תבל עולם התחתון המתובל בשרים ישפוט במ' והשגחתו העליונה מתנהגת ע"י המדה הזאת ודאי. קאים תדיר לרגלוי היינו נצח והוד ושם המ' דלא אתעדי מתמן להנהגת העולם אלא יקראהו לרגלו וגומר לאחזאה לכל בני עלמא וגומר רוח הקדש מטה הקדוש שיאמר דברים אלו כדי שיהיה מוסר לרבים ואע"ג דברוח קודשא אמר ואינם דבר עיון אלא דברי רוח הקדש ששורה עליו ואומר שיר זה וכיוצא ואין הטרדה גורם דבר עכ"ז יש לו שבח הכנתו לקבל רוח הקדש שצריך רוחב לב שכל מקום שיש טרדה אין רוח הקדש שורה עליו:

ודוד אע"ג וגומר כך דרכו של דוד משבח היה שירים ותושבחות הידועים לו מקודם עד שמתוך כך רוח הקרש שורה עליו להוסיף שיר או מזמור על שיריו וזמריו.

ואי תימא הא דתנינן וגומר בפ' בשלח והכא קאמר מזמור לדוד שכינה הקדימה א"כ הדרא קושיא לדוכתא מאי שבחא דדוד דרוח הקדש הקדים וז"ש והכא שרת עליה וגומר. ותירץ אי איהו מכווין גרמיה בקדמיתא לא שרת עליה רוח קודשא לעולם בין

באו' לדוד מזמור בין באו' מזמור לדוד ועל ענין תוספת ההכנה בזמירות ותושבחות תלוי אומ' מזמור לדוד או לדוד מזמור: מזמור דא רוח קודשא מ' שהיא תמיד משוררת וממנה רוח הקדש על המוכנים. איהי משבחת תדיר היינו שכמו שהתחתונים מעוררים אותה אל ייחודה בת"ת כך המד' הזאת משבחת להמשיך כדי שעל ידי התעוררותה יתקשר ויתייחדו החכמה והבינה וז"ש למלכא עילאה דכלא דהיינו בינה עם החכמ'. כיון דאתא דוד וגומר שהיה גוף נקי ומוכן לרוח הקדש ושרת עליה והיה מגלי בהאי עלמא וגומר שמתוך שיריו וזמיריו ידענו היאך ישורר האדם בשיתוף שכינה להקב"ה כדי שישפיע אל המ' להשוות' אל הבינה והיינו מהחכמ' וז"ש למלכא דכלא חכמ' כי ממנ' כל הנמצא כאו' כלם בחכמה עשית והוא מלך על כלם דיתקן האי עלמא מ' כגוונא דלעילא בינה להדמות כאמה בתה. שלים בתיקונוי כל מדה ומדה שאוחז בה אוחז בה בשלימות. קשה לכעוס בשלימות חכם בשלימות עניו בשלימות וכיוצא. גבר מתקנא שאינו חסר שום מדה אלא מתוקן בכל מדות טובות, גבר זכאה שכל מדותיו לשם שמים. דוד ודאי דלא ישתני לעול' שמו אחד שלא נשתנה מפרקו הנאה דבצעריה הוה מפחד שאול שעדיין הוא קרוב לו במדבר יהודה דהוו רדפי ממש היה אחריו שהוא צער על צער ועכ"ז היה שירתו מתוקנת ולז"א ומאי תושבחתא וגומר אלהי"ם סתם ולכאורה נר' שהוא מלכות וא"כ קשה מאי אלי שהוא כפל ומהכרח זה יש לנו לומר שאלי הוא דרגא דיליה וא"כ נפקא לן תלת דרגין הכא אלהי"ם אל"י את"ה וקשה שהיל"ל אשחרכם לז"א אע"ג דאינון תלת חד דרגא איהו וכדמסיק אלהי"ם. לעילא בינה ופי' אלהים חיים אל"י קצה השמים יסוד ועד קצה השמים בינה אלהי"ם דקאמר אתה דרג' דיליה מ' או אפשר לומר אע"ג דאינון תלת שמהן חד דרגא איהו כולם ספיר' אחת כי מצד הבינ' הנקראת אלהי"ם חיים היא נקראת אלהי"ם וז"ש ברזא דאלהי"ם חיים וא"ת א"כ היה ראוי שתקרא אלהי"ם חיים כבינ' לז"א אלהי"ם חיים לעילא אין שם זה צודק אלא דוקא בבינ' שבה סוד החיים אל"י נקרא המ' מסוד ו' קצוות קצה השמים עד קצה השמים דהיינו אל חסד קצה ראשון י' יסוד קצהו השני. אתה מצד עצמה דרגא דיליה ואע"ג דכלא חד שכל ג' בחינות אלו הם א' ואפ' לכוללם בשם א' וז"ש ובשמא חד סליק אי כמשמעו דיליה שפיר מיושב ודאי אבל יש בו סוד: אשחרך פי' המ' נקראת נהורא דנהיר בשחרותה מפני שהנהגתה ואורה אל התחתונים שאין אורם אור בערך העליונים אלא חשך ועוד היא שחורה מן הדין ודאי ופי' אשחרך הכוונה דהא נהורא דקיימא בשחרותא אפילו במציאות השחרות לא נהיר עד דיתקנון ליה לתתא ואז יאיר בשחרות א"כ יפה אמר אשחרך אעש' שתאיר בשחרות שזו היא מדתה אחר התיקון וא"ת ומה תועלת לשחר כיון שאפי' אחר התיקון שחרות

לז"א כי התועלת מרובה מצד אור לבן הת"ת המאיר בה וז"ש ומאן דאתקין נהורא שחרא דא אע"ג שאחר התיקון איהי אוכמ' הכי לנהור' חוור' דנהיר וגומר דהיינו שם יהו"ד המאיר בשם אדנ"י והיינו אתה נהורא אוכמא אל"י בחינת נהור' חיורא. ודא איהו בר נש דזכי לעלמא דאתי אלהי"ם כנזכר לעיל. ועוד יר' באו' ודא איהו בר נש דזכי שלא תאמר מי שירצה יתקן נהורא חוורא למעלה לז"א ח"ו אין דרך ומביא ליכנס לעולם הבא אלא דרך עבוד' זו שכל המצות ועסק התו' תלויים בה בתיקוני המ' לייחדא עם הת"ת וז"ש ודא איהו בר נש דזכי ואין זולתו זוכה ומי שזכה למדות העליונות לא היה כל מגמת פניהם אלא תיקון השכינה וז"ש ודא איהו רזא ומשחרי וגומר דזכי לתרין נהורין נעש' מרכבה לת"ת בבחינת חסד או גבור' וכיוצא להשפיע למ' כמו האבות בחסידותם וכן משה בנבואתו שזכה לאספקלריא המאיר' א"א ליכנס דרך הפתח אלא לעולם כל נביא וכל חסיד וצריך לעולם זונה לשתיהם אם לעבודה לבד זוכה לנהורא אוכמא ולנהורא חוורא ואם לנבוא' זוכה לאספקלריא דלא נהיר ולאספקלריא דנהיר ולעולם שתי מדות מיוחדות. וע"ד אמר דוד שמדתו מדת המ' אשחרך כנזכר כי כוונתו לתקן למטה למשוך מלמעל' וז"ש אתקין נהורא דשחרא וגומר בארץ ציה ועיף מצד הקליפות השוכנות במדבר ששם גוברים החצונים ועם היות שהיה מדבר יהודה א"י סוף סוף היותו חורבן גורם וז"ש ולא איהו אתר דישובא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרא"ג ז"ל כ' קרי תדיר לאספקלריא דנהרא. משוררות תדיר לת"ת כנזכר בכמה דוכתי. **הה"ד אלהים אל דמי לך** אתה מלכות הנק' אלהים אל דמי לך וכן אתה שנק' ג"כ אל אל תחרש ואל תשקוט (אל) ואי תימא הא תנינן מזמור לדוד או לדוד מזמור כלומר בעלמ' תנינן שיש הפר' בין מזמו' לדוד אל לדוד מזמו' שכשאומר מזמור לדוד הוא ששורה עליו שכינה תחל' ואח"כ הי' משורר דוד וכשאומר לדוד מזמור הוא שדוד הי' מכין עצמו ומתבודד ומעיר למזמור א"כ:

(**הנה**) [**הכא**] **שרת עלי' רוח קודשא בקדמייתא** בגין דאמר מזמור לדוד ואיך אמרת: **ואע"ג דברוח קודשא** הוה אמר רוח קודשא לא הוי שארי עלי' עד דאיהי אשתדל למשר עלוי ותירץ לעולם אי איהו לא מכוין גרמי' בקדמיתא לא שרת עלוי רוח [קודשא] והא דכתיב מזמור לדוד יתורץ במה שנשאל שהמזמור הזה רוח קודשא. שהיא המלכות ואמאי איקרי הכין בגין דאיהי משבחת תדיר למלכא עילא' ולאו כמה דאמרו שמזמור לדוד היא שהמזמור מעורר לדוד וכיון דאתא דוד אשכח גופא מתקנא כלומר המד' הזאת מקושטת ומתוקנת ומעוררת הייחוד אז היתי' שורה עליו באופן שמה שאמרו כאן מזמור לדוד. לעולם אימא לך שדוד היא אשתדל בקדמייתא למשרי עלי' והא דקאמר הכא

מזמור לדוד הוא שהמזמור הזה היא המזמרת תמיד ואח"כ כשהי' בא דוד הית' שורה עליו וזהו לדוד. והוה מגלי בהאי עלמא פי' הי' גולה והולך בגלות במדבר יהוד' כדי לשבח ולזמר כלומר שאפי' שהי' הולך בגלות הי' משבח כדי שיהי' הוא למטה דוגמא עליונה כמו שהמלכות משוררת תמיד לעורר למעל' הי' הוא למטה משורר לעורר מדת המלכות בגין דיתתקן האי עלמא כגוונא דלעילא. ואפשר דמזמור דא רוח קודשא וגומר הוא פי' שני למה נק' מזמור לפי שהיא משוררת. ור' אבא תפס בפסוק לפרש בו כדמיון שפי' רשב"י בצדק יקראהו לרגלו אלהים אל דמי לך וגומר וזה נרא' יותר פשוט. אלהים לעילא אלהים חיים בינה.

אלי קצה השמים. מחסד עד יסוד וזהו אלי אל י' מא"ל חסד עד י' דברית. אתה דרגא דילי' מלכות אבל אשחרך אתקין נהורא דנהיר בשחרותא. פי' אשחרך אסיר ממך השחרות כמו ודשנו את המזבח וזהו שאמר בסמוך ומשחרי דמתקנא נהורא משחרא אוכמא ימצאוננני.

דזכי לתרין נהורין. תרין נונין דימצאוננני קא דייק תרין נונין תרין נהורין:

ולאו איהו אתר דקודשא מלת בלי מים שהיא כפל קא דריש וז"ש ובגין כך איהו אתר בלי מים עכ"ל הרא"ג ז"ל:

דף קמ:

וכמה דאנן כפין וצחאן לגבך באתר דא כן בקדש חזיתיך עם היות שראיתיך אני צמא ולראות עוזך וכבודך מעלה למעל' ממעל': הכי צחינן וגומר לעתיד לבא. והשתא אית לן למקשי וגומר עיקר הקושיא שאם למש' נתקשה לשאר בני עלמא עאכו"כ א"כ היאך יאמר תקחו ויקחו לי יהבה קב"ה למשה בלחודוי כאו' כלת משה אלא ודאי למש' יהב' וזה עיקר ומה דקשה לך ויקחו אין הכוונ' שיקחו הם אלא תלך היא אצלך ונמצא דירת' ביניהם עמך והם מובטחים שהת"ת ג"כ עמהם כיון ששכינ' עמם כדמסיק מלכא ת"ת נבואת מרע"ה ומרכבתו: מטרוניתא שכינ' דרה בתחתונים שע"י נקשר הת"ת עם ישראל אע"ג דקב"ה ת"ת עבד לון נסים ואתין ע"י משה מרכבת אליו ומושך פעולותיו לישראל לא מתייאשי עמא ביה שמתוך דקותו יסתלק ואינם יכולים להאחז בו גם שהם לא יתבין לרחצנו שאינם מובטחים שבחטאם לא יסתלק ולזה רצו המדרג' הנגלית שהיא המ' שיש בה תיקון שניהם הא' מתיאשי ביה שאפשר להשיג בה קצת מפני גלויה הב' שהם מובטחים שלא תסתלק מישראל אפי' בגלותם דהיינו משכן משכון לישראל וז"ש ולא יתבין לרחצנו ונתתי משכני משכני ודאי שלא תסתלק מהם וע"י הת"ת בא אליהם וע"י זה אתיאשו כלהו שהשיגו מדרג' נגלית וחדו בפולחנא דידעו שבכל צרתם לא צר. ואי

תימא ויהי בכל אתר לאו איהו וגומר וכ"ש באומ' ויהי ביום שהוא צער על צער וז"ש והכא כתיב ויהי ביום אשתכח מקטרגא החצוני ממש שהיה אומר שאין התחתונים ראויים לשכינה ביניהם מפני רוע מעלליהם בעגל וכמה טענו' אחרות והיינו ההוא חשוך קבל שהוא החצוני בין הקדוש' ועולם התחתון שעד אותה שעה לא נעשה פתח מן הקדושים לתחתונים אתתקפת שכינתא כנגד הקדושים להכריחם שיהיו נטפלים לתחתונים ותכרת ההוא חשוך קבל שכנגד טבע המציאות רצה לבטל כח הקליפות ההם הנגדיות לכל גבול פתח היכל לבנת הספיר המכוון כנגד המשכן והמקדש וא"י כאשר יתבאר: ה' אדוננו בעליונים מה אדיר שמך לעשות לפנים משורת הדין ולבטל הקליפות דתברת כמה גזיזין וחילין תקיפין ונחתא לארעא ושלטת בכלא שנתפשטת השכינה במקדש ובא"י בלי התלבשות החצונים כלל.

ובג"כ ויקחו לי תרומ' ר"ל כדי שיתייאשו ויהיו מובטחים ממני שאני לקוח להם הרי התרומ' שהיא השכינ' יקחו' עמהם וע"י אני בא אליה' כדי להתייחד עם שכינתי. ולא אמר ויקחו לי ותרומ' משמע שתיהם כאחד יחד והשתא ראוי לדעת מה ענין המשכן שגרם ירידת שכינ' גם מה תועלת הנמשך לשכינה שירדה לפנים משורת הדין ומפרש ואזיל ענין המשכן וז"א ועובדא דמשכנא כעובדא דלעילא דא לקבל דא כדי שהשכינ' ימצא בו דירה כדירתה בעולם העליון וזו בעצת הבורא היאך וכמה יעשו ענין למט' לקבל הרוחניות העליון ולשנות אמר תועלת הנמשך הוא לאתכללא שכינתא מכל סטרין לעילא ותתא כדי שיעל' קילוסו מהתחתו' בעליונים ותתייחד השכינ' מהתעוררות עולם התחתון ועולם העליון. וא"ת היאך היא שורה בתחתונים לז"א עובדא דילי' כעובדא דגופא לאתכללא רוחא בגויה בענין שהמשכן הגשמי גוף ממש לשכינה כגוף האדם שהוא משכן לנשמה וז"ש ודא איהו שכינתא ולא ח"ו שתהיה כנשמה שנבדלת מלמעלה ובאה אל הגוף אלא משתרבבת ושוכנת גם בתחתונים וז"ש דאתכללת לעילא ותתא יחד ואיהי רוח קודשא נקשרת בקדש העליון ומשם נובעת ולעולם אתמשכת ועאלת גו רזא דגופא שהוא המשכן והמקדש. לאשראה מוחא שהוא האלהות הקדוש גו קליפה כל העולמות קליפין דא לגו מן דא כנודע. אמנם לא תרד שכינה נפרדת לבדה ח"ו והיינו ויקחו לי תרומה שפי' וז"ש לאתכללא ביה בתוך השכינה רוחא אחורא עילאה דקיק ונהיר דהיינו סוד שם יהו"ד המתלבש בתוך השכינה ובתוכ' יתלבש אור הא"ס וז"ש וכלא אתאחיד ואתכליל דא בדא ועאל דא בדא זה פנימ' לזה עד שירדו המדרגות דאתאחיד בהאי עלמא דאיהי קליפ' בתראה וגו' השתא עסקינן בחוצה לארץ שם ימצאו הקליפות וההנהגה מתלבשת בהם והשכינה יורדת לשלוט בהם והיינו מוח בתוך הקליפה והנה

החומר הגשמי מצד עצמו קליפ' אמנם החצונים קליפה חזקה יותר כאגוז הזה שקליפתו הלחה החיצונה קליפה אבל אינה חזקה כקליפה הפנימית קשה כאבן אוף הכי לעילא וגו' וזה סדר ח"ל שא"א שתרד שם שכינה אם לא בלבוש נכרי וכך הוא הסדר עתה שישראל שם בגלות ושכינה עמהם: אמנם בא"י מתתקנא כלא בגוונא אחורא שארבעה קליפות שהם תהו ובהו חשך תהום שאנו מחשיבין לדרך זה באחת אתתברת ואינה בין פתח לבנת הספיר לבין אויר א"י כלל אלא פתוח ומכוון במצעות הקדושים והטהורים המשתלשלים זה מזה ושכינה מתלבשת ביניהם אמנם קליפת החומר עומדת שלא נתבטלה שלא נטהר העולם מזוהמת הנחש בחטא אדה"ר עד תחיית המתים וז"ש קליפה תקיפא אתתברת אמנם מה שפי' לעיל קליפה שאינה חזקה לא אתברת שאין החומר זך בא"י יותר משאר העולם אמנם מוכן אל הקדש. וענין שבירה זו היא השבירה והפתח ששבר ופתח ברדת אל המשכן כי ישראל הלכו במדבר ואויר זה חופף עליהם ובא עמהם עד ישובם בארץ שעמד כנגד כל גבול א"י שכבשו ונתקדשה ונקודת מרכזו כנגד המקדש וז"ש וההוא פתיחו הוה ברעוא קדישא בכל זמנא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ויקחו לי תרומ' וגו' ענין הקדמ' זו באו' משה בשעתא וגומר אפשר כי כוונתו לדרוש ענין תרומ' זו על שכינתו ית' שימשכוה התחתוני' בעה"ז השפל כדמפרש ואזיל והנה דבר זר מאד כי איך תוכל סוד הקדוש' הנפלא' ההיא לירד ולהתלבש בחומר העכור הזה ואיך יוכלו ילודי אשה להמשיכה אצלם והוא דבר מתמיה לכן הציע הצעה זו ואמר אל תבהל לראות ואל תחשוב תועה חליל' אם לא תוכל לעמוד על אמיתת כוונת הענין כי גם משה אשר קיבל כל טעמי התור' וסודותיה ופירושיה נתקש' בענין זה כי אין כח ביד שכל האנושי המלובש בחומר לידע דרכיו ית' וכיוצא בזה נתבאר לקמן דף קנ"ח ענין מה שנתקש' משה בענין "מנורה "שקלים "החדש ר"ת משה שסודם הוא אל השכינ'.

והשתא אית לן למקשא וגומר קושיא זו מבוארת כי לא מצינו מי שזכה לקחת זו התרומ' ולישא אותה כי אם משה כאו' ואתה פה עמוד עמדי וכמ"ש לקמך על ביום כלת משה ואיך אמר פה ויקחו לי וגומר מאת כל איש וגומר אלא ודאי למשה וגומר תירץ כי ודאי כי לא זכה זולת משה בשכינ' אמנם המשיל משל א' להמתיק הענין והנמשל כמו שהתם בראותם את המלך לבדו תמיד היו במחשבות אולי עתה ילך המלך עד שבא' אשתו היא ביתו ואז נתייאשו מן המחשבות ההם ויתבו לרוחצן ולבטח. כן הנמשל כי ידעת כי משה מדתו הת"ת והוא מלכנו אשר עשה לנו כל הנסים ביציאת מצרים ועם היות כי הוא דר בעליונים הית' פעולתו משתלשלת ע"י משה ע"ה וזה הדבר סוד נמרץ כי

הלא הצדיק אפי' בהיותו בעוה"ז החומרי הוא מרכב' אל השכינ' ובעבורו השכינ' עוש' דירת' בעה"ז. וסוד הדבר כי הנה האיש הזוכה אל נשמת האצילות הנק' בן בסוד בני בכורי ישראל ולפעמים יותר למעל' מושל יראת אלהי"ם כי הוא בעל' דמטרוניתא כמו האבות ומשה ע"ה הנה מתקשרין כל גדרי פרטי נשמותיו זו בזו וגופו נעש' מרכב' אל נפשו ונפשו אל רוחו ורוחו לנשמ' ונשמ' בנשמ' העליונ' מתוך האצילות ואותה הנשמ' מרכב' אל האלוה ית' ויתקשרו בקשר אמיץ ואז תוכל השכינ' לרדת למטה בעה"ז בסוד הנז' לקמן בס"ת דף קמ"ו ע"א בא אברהם והורידה וגומר בא משה וגומר כי עם היות כי העה"ז חומרי ולא יסבול את תוקף קדושתו ית' הנה השכינה לא תתלבש בזה העולם החומרי ממש אמנם זה הענין הוא ממש דומה בדומה כמו שהוא במרום כי הנה כמו שלמעלה מתלבש אצילות בבריאה ובריאה ביצירה ויציר' בעשי' עד העה"ז השפל וכל העולמות הם עתה בזה העולם השפל וא"כ נוכל לומר כי האצילות מתלבש ממש בעה"ז השפל כי גם פה בעה"ז יש בי"ע כי הלא הצדיק הזה כולל כל העולמות ומקשרם יחד כי גופו שרוי בתחתונים מהעה"ז השפל ונפשו מאופן ורוח מיציר' ונשמ' מבריא' ונשמ' לנשמ' מאצילות א"כ גם כשהשי"ת משר' שכינתו עליו ומתלבש בו בהיותו בעה"ז עכ"ז כ"כ התלבשות יש לו כמו למעל' ובזה ידעת סוד השראת שכינ' בעה"ז מה עניינה וענין אבות והצדיקי' הנעשי' מרכבה לשכינ' ודי:

הנה מי לנו גדול ממשה ע"ה אשר סוד הת"ת עצמו מתלבש בו באופן הנ"ל נמצא כי בהיות משה אתנו כביכול עמו המלך שרוי אצלינו אמנם להיות כי דירת המלך הקדוש למעל' בעליונים כי שם ביתו חששו אולי איזה עון יזדמן על ידם וכמעש' העגל וזולתו אשר בסבתו יסתלק מעליהם וכמ"ש לקמן דף קמ"ו ע"א כי עם היות חנוך וירד ומהללאל חסידים גמורים בדור ההוא עכ"ז לרוע מעללם חזרה השכינ' למקומה ולכן כדי ליישב את לבם ויתייאשו ממחשבות אלו הביא את ביתו היא שכינתו לדור עמם במשכן וזה אחר כל המעשים הנפלאים ההם אשר היו בפעולות המשכן וצוונו כנודע ליודעי מדע הנה קבעה מקומה ואפי' אם יגרום החטא לא תזוז השכינ' מאתם וכמ"ש ואף גם זאת בהיותם וגומר לכלותם כלתם כתיב היא השכינ'. אמנם עכ"ז יש הפרש בדבר כי עם היות משה וכיוצא בו קיים היה גם הת"ת עמהם כי נשמותם הם מהת"ת והת"ת שורה עליהם ובהיות שאין הדור זכאי הנה יסתלק המלך מן המטרוניתא ומניחה ביניינו באיזה מדור כמו בכותל מערבי וכיוצא מש"כ בת"ת אם אין צדיקים גמורים אינו יכול להשרות כבודו אלא יתעלה אל מקומו. וזה אצלי סוד פירוש פסוק ועשו לי מקדש וגומר ונלע"ד פירושו כי נודע כי מלת לי נראה פירושו ר"ל סוד היו"ד תתא' הנק' תרומ' ומעשר בסוד יו"ד תתא'

ועשו מקדש לצורך המ' הנק' י' אבל אני ושכנתי בתוכם הם הצדיקים הגמורים כנ"ל ולא בתוך המקדש ולכן בהעדר הצדיקי' נתעלה הת"ת ונחרב הבית. ונחזור לתירוץ השאלה כי כמו שהנמשל אין הענין שיקחו העם את המטרונא וישאו אותה רק כי המטרונא תבא אל המלך להיות עמו רק שזווג ההוא תהיה ביניהם ובזה נתייאשו בדבר כן הענין כי המטרונא באה להשרות דירתה עם כל ישראל אך לא נשאת כי אם למלך לבדו הוא משה בסוד הת"ת כנ"ל והביא ראיה מויהי ביום כלת משה דוקא נמצא כי או' ויקחו לי תרומה הכוונ' שיהי' עמם אמנם ענין זווגה אינו אלא במלך לבדו ולזה הביא גם פסוק ונתתי משכני וגומר להורות כי לעול' משכני הוא ושלי היא אמנם אין הכוונ' רק שיהי' בתוכם אך לא להנשא עמם כי אינן ראויים כלם לזה רק משה לבדו.

ואי תימא ויהי בכל אתר וגומר סוד הענין נתבאר למטה כי לעולם הימין הוא הגובר והוא המצוה ואומר יהי אור יהי רקיע וגומר ואז נשתתף השמאל עמו ועשה שליחותו ואז נאמר ויהי אור ויהי כן כי ו' דוהי היא נוספת להורות על השמאל הטפל אל הימין ומזה למדנו שבכל אתר דנאמר ויהי הוא בסוד השמאל וא"כ בהכרח שיהי' שם איזה צער מצד השמאל והנה מ"ש כאן ויהי היום פי' כי נודע היות המרכב' דוגמת האגוז כדמסיק והנה הקליפ' מפסקת בין העה"ז אל מרכבת השכינ' והנה ביום רדת השכינ' הי' כלת משה אל העה"ז במשכן נתעוררה הקליפה שלא להניחה לרדת לקטרג עליהם באו' איך תרד אצל התחתונים כי אתמול עשו העגל ומחר יבאו המרגלים ועדת קרח וכיוצא בזה והשכינה לא חששה לקטרוגם אך אדרבה תבר גזיזין דלהון פי' כי גזיזין הוא כי בעת הקרח הגדול נקפים המים כמ"ש תבר גזיזו ברדא גבי בניהו בן יהוידע והם סוד הקליפות שנעשו כמסך מבדיל דוגמת גזיזא דברדא הנקפא ועומד ותבר יתהון ונחת לארעא וענין תבירת גזיזין אפשר כדלקמן כי בא"י לבדה הוא שנסתחה הקליפה ובה הקדושה עולה ויורדת אמנם בח"ל ומדבר שבו נעשה המשכן ושם לקחו התרומה הוצרך לתברא גזיזין העומדים שם תמיד ובפרט אותם אלף ות"ק מקטרגים הנוספים אז עליהם. ומשום דאשתכח מקטרגא התם משום הכי קאמר ויהי גם מטעם אחר מצורף עם הקודם נאמר ויהי המור' על צער שהיה וביאר כי הצער היה אל המקטרגים דתבר יתהין ולא לישראל וז"א וע"ד כתיב ויהי צערא דקבילו כמה משריין וגומר גם אפשר שיחזור הצער הזה אל המלאכים קדישין כי גם הם קבלו צער כי לא היו חפצים שתרד השכינ' למט' וגם הם נצטערו על הדבר והטעם כי הם מקנאים על ישראל אשר עם היותם מילודי אשה חפץ השי"ת בתפלתם יותר משל עצמן והראי' כי אינן מקדשין ומייחדין את שמו למעל' עד שיפתחו ישראל תחלה כנודע ואפי' בבריאת העולם לא היו חפצים כנודע ואפשר

ג"כ כי לכוונה טוב' אתכוונו שאינם רוצים שתתלבש קדושה עלאה בהאי עלמא המזוהם וכוונתם לטובה משא"כ במקטרגי' כנודע ולכן תמצא כי עם היות שכולם השוו בעצה זו עכ"ז לא נאמ' דתבר גזיזין רק במקטרגים כי כוונתם לרעה:

ובג"כ ויקחו לי תרומ' וגומר ואו' ובג"כ אתמשך אל הקודם אפשר עניינו כי לפי שקדם ענין כי כמה קליפין אשתכחו תמן והטעם כנזכר כי כל תוקף הקליפות הוא תמן עד שהוצרך לתברא גזיזין ולעשות פתח מחדש וא"כ אינו כבוד לקחת השכינ' לבדה וישארו הקליפות חופפים במקומ' ומפסיקי' ח"ו אמנם קחו לי ולתרומה שלא יהיה הפסק ביני ובינה ואותו הפתח שפתחתי מחדש לא יחזור להסתם כדי שלא יהי' הפסק בין ד' דאחד אל קוצה כנודע. או אפשר כי הנה הוצרך להפסיק בקושית או' ויהי לשון צער כי איך יתיישב לפי דבריו שמדבר ביום שהשכינ' נחתת לארעא ולא היה יום יותר משובח ומפואר מששת ימי בראשית כיום ההוא ואיך יוזכר בו צער ולכן אחר שתירץ קושיתו חזר להביא ראיה אל דבריו הראשונים ואמר כי הנה הביא משל מן המלך ההוא כי הביא המטרונא עמו והנה יש להקשות כי כאן בנמשל לא אמר אלא שיקחו את התרומ' והיא השכינ' אכן המלך עצמו לא נזכר השראתו בתוכינו לז"א כי גם פה היה המלך עם המטרונא ולז"א ויקחו לי תרומ' ולא אמר ויקחו תרומ' להורות שיקחו לי ממש שהוא המלך וגם את התרומ' שהיא המטרונא ומה שלא אמר ויקחו לי ותרומ' תריץ לאחזאה דכלא חד בלא פרוד'. ונלע"ד לתרץ זו עם הנז' ואפשר כי גם זו תהיה כוונתו והוא כי אחר שענין המשל הנז' ביארנו כי קדם השראת המלך אל השראת המטרונא א"כ לז"א ויקחו לי תרומה כלומר כבר לקחתם אותי עמכם ולבטחון שלא אסתלק מכם קחו לי התרומ' ותמשיכוה עמדי ע"י המשכן וזהו קחו לי תרומ':

ועובדא דמשכנא וגומר פה ביאר מה שהוקשה למשה ע"ה כנ"ל כי איך יתכן להתלבש השכינה בתחתוני' ונתן טעם בזה והוא כי נודע כי כל העולמו' הם כמחתים חותם בתוך חותם וכולם הם חותם א' רק כי עולם האצילות היסודות והמרכב' שבו הם יותר זכים מן הבריאה ומן המרכב' שבבריא' זכים ובהירים מן היציר' עד שנמצא כי ד' יסודות שבעה"ז הם עבים וגסים בתכלית ההתעבות אמנם הכל הוא ציור ודמיון א' רק שזה הוא זך ובהיר מחבירו ולכן נעשה המשכן מד' יסודו' התחתוני' שבעה"ז כל הצורות והדמיונות שבמשכן העליון ובזה אתכלילא שכינתא בין לעילא בין לתתא מכל סטרין וזהו כוונת השי"ת בעת בריאת העולם שזה החומר שבעה"ז יתפשט לקבל צורה בסוד רוחניות העליון.

הכא בהאי עלמא וגומר הביא ראיה אל האמור והוא כמ"ש לקמן דף קמ"ב סוד נמרץ ונעלם כי נודע הוא כי האדם הוא מלך העולם התחתון ואית אדם לעילא מן האדם עד עולם האצילות אדם העליון והקדוש כללות יו"ד ה"א וא"ו ה"א העול' מ"ה כמנין אדם. והנה זה האדם העליון הוא מולך בכל העולמות כלם ע"י התלבשו בכל צורת האדם אשר הם בכל עולם ועולם וכן בעה"ז התחתון נעשה אדם מרכבה לאדם העליון כנ"ל וע"י מולך בעה"ז ומהראה בו כנודע ומבואר לעיל והנה נודע כי התורה הכתוב בה כל המצות והפרטים שבהם כולם כמו שהם באדם התחתון ג"כ הם בכל צור' האדם הנמצאים בכל העולמות העליונים והנה כמו ששייך באדם ענין גוף בכל רמ"ח אבריו ועצמות וגידין וגומר ואחריו הנפש ובתוכו הרוח והנשמ' עד א"ס כן האד' העליון מתלב' לבוש בתוך לבוש עד שהעה"ז הוא הלבוש האחרון מכולם והוא הנקרא גופא ממש שהוא עכור וחומרי. והנה השכינ' בכל מלבושיה העליונים כנודע מתלבשת בהאי גופא ואז נק' נפש ואחר כך רוח העליון שהוא הת"ת הוא כליל בגוה עד כי נמצא בזה שמתחברין ומתייחדין כל העולמו' כולם וזהו תכלית כל הבריא'. והנה האי עלמא היא קליפה ומלבוש תתאה מכולהו והוא דוגמת קליפת האגוז החיצונ' שהיא עכור' עד מאד ומזוהמת ואינה קשה רק רכה דוגמת העה"ז החומרי ואמנם לפנים מזו היא קליפה הקש' יבשה כעץ שצריך אבן די לא בידין לשברה ולהדק' והיא סוד הטומאה העליונה אשר היא למעלה מזה העולם התחתון וחופפת עליו כנודע כי כל העה"ז הם כתרין התאין והיכליהן והם קליפה היבש' שבאגוז ולהיות כי כל מה שמתלבש בתוך האחר נק' רוח אל אותו דבר כן זאת הקליפ' עם שהיא קליפ' אל שלמעלה ממנה עכ"ז קרא' כאן רוחא אחרא דשלטא בגופא שנעש' רוח המתלבש בעה"ז: ונלע"ד כי זאת הקליפה הקש' רמז אל היכלות הטומא' הנז' בפ' פקודי כי הם דוגמת היכלות ורקיעין דמסאבותא והם ממש דוגמת קליפת אגוז הקשה ועוד לפנים מהיכלות אלו הוא סוד סמא"ל ולילי"ת הנק' נחש המתלבשים שם והם חתן וכלה הטמאים והם סוד עשר כתרין תתאין דמשאבותא אשר כללותם הם סמא"ל ונחש כנודע ואליהם נרמז אותה הקליפ' השלישית שבאגוז שהוא חשה כעץ והיא דמות שני עצין יחד ומפרידים בין ד' מוחי האגוז והם סוד סמא"ל ובת זוגו. וסוד הקליפ' האחרת קליפה הדבק' אשר לפנים ממנה היא סוד ג' ראשונות של עשר כתרין תתאין אשר הוא סוד ראש עשו הנחבר במערה עם יעקב דאית ביה זעיר קדושה ולכן היא דקה מכולם והנה ד' קליפות אלו נק' בפסוק רוח סערה וגו' ענן גדול ואש מתלקחת ונגה לו סביב. וזה הפנימי הדק מכולם הוא הנק' נגה לו סביב ומתוכה

כעין חשמל המרכבה והם ד' חיות הקדש דוגמת ד' מוחי האגוז. וסוד נגה זה נרמז פ' ויקהל דף ר"ג ע"ב:

בארעא קדישא מתתקנא זה יובן מפ' ויקהל דף ר"ט ע"ב כי כל רקיעין דהאי עלמא כולם אינם שולטים על א"י כי כל האויר שעל א"י ושכנגדו הכל הוא פתח א' וגדול ובאותו פתח הוא פרוכת קדוש' א' וסביב פתח זה הם ע' פתחים של ע' האומות באופן כי כל ארץ ישראל אין עליה שום קליפ' חופפת עליה ומן האי סטרא ומהאי סטרא הכל נפתח כי אין לומר כי בקצה הא' של ארץ ישראל הוא פתוח והשאר סתום כי כל גבול א"י מן הקצה אל הקצה הוא פתוח ואמר כי טעם פתח הזה הוא כי הוא היה דרך ומבוא לעלות משם סוד ריח הקרבנות כשהיה בית המקדש קיים ואז היה המקום פנוי ע"י אותו הריח העולה משם מן הקרבנות. אך כשגרמו חובין שהוא בעת החורבן אז נתקרבה הקליפ' מכל הקצוות השובבים את אויר א"י עד שנתחברו ד' קצוותיה אל תוך נקודת המרכז האמצעית של א"י ואז כביכול נפסק השפע והדביקות אשר לא"י עם ירושלם העליונ' ואז שלטה הקליפה ונחרב ב"ה בעוונותינו. מהרח"ו נר"ו:

והרא"ג ז"ל כ' במדבר דא במדבר שהיו לומדים שם.

בבי מקדשא בני מדרשו של רשב"י ע"ה.

הוי קשי' קמי' וגומר והשתא אית לן למקשי. כלומר אם משה ע"ה נתקש' בענין כ"ש אנחנו שיש לן להקשות בענין המשכן אי תרומ' דא מלכות.

יהבה קב"ה למשה בסוד של נעלך מעל רגלך וגומר כנז' בזוהר.

ואמר דלבני ישראל באומרו תקחו את תרומתי.

ולא מתייאשי מלשון ואושייא יחיטו. לאשישי קיר חרשת. לשון יסוד.

על ידוי דמשה בה"א גרסי'.

כיון דאמר קב"ה ויקחו לי תרומ'. פי' יקחו למעני תרומ' מלכות שתהי' שוכנת בתוכם וכן:

ונתתי משכני. א"נ ויקחו לי תרומ' אמר' המלכות תקחו לי תרומ' שאתרומם עליכם.

ההוא חשוך קבל אחד מד' קליפות הנז' בפסוק תוהו ובוהו גומר והם בעשי'.

מלאכין מקטרגין. הם מהיציר' מלאכים קדושים אלא שנקראו מקטרגין בערך העיכוב שהיו מעכבים בידה מלרדת א"נ שהי' מלמדים הקטגורייא עליהם הגם שלא נזכר הקטרוג רמז זה באומרו מקטרגי'. כל כנופייא דמלאכי עילאי הם השרפית שבבריא' ולהיותם עליונים על כל המחנות קראם עילאין ודוק שלא למדו שום קטגורייא על התחתונים אלא אמרו שלא הי' כבוד עליון להיותו בתחתונים אף שיהיו קדושים. ותברת

ההוא חשוך קבל הגם שסדר השבירה והסתיר' לא היתי' כדרכ' שקודם הי' ראוי לשבר טענת המלאכים ואח"כ שבירת ההוא חשוך מ"מ רצה הקב"ה לענוש לץ ובזה יחכם פתי ע"ד לץ תכה ופתי יערים ועברה השביר' בתוכם עד רדת למט' לחשוך קבל ומעצמם חדלו וז"ש.

וכיון דחמו כלהו וגו' ובגין כך ויקחו לי תרומ' יקחו לי לתרומ' שאתרומם ואשרה עליכם. **ויקחו לי תרומה** כתיב הוא פי' שני ואין הכוונה שיאמר כך ממש דלית ליה משמעות כלל אלא ה"ק מדלא קאמר לישנא דלשתמע שהלקיחה תהי' לשני דברים כגון ויקחו לי מאתם נדבה לי"י זהב וכסף וגומר וכיוצא וכתיב ויקחו לי תרומה סמוך מלת לי למלת תרומה לאשמועינן דכלא חד בלא פרודא.

הכא בהאי עלמא עובדא דילי' וגומר פי' מעשה המשכן למטה הוא כגוף לנשמה שמתלבשת בתוכה והיא השכינה השוכנת ומקננת במשכן הזה ואין התלבשות הזה היא דרך מקרה אלא דרך קבע שכן השכינ' בתחתונים צורך גבוה וז"ש ולעולם אתמשכת ועאלת גו רזא דגופא דהיינו המשכן הזה שתהי' כמוחא גו קליפה.

האי רוח דקודשא והיא המלכות אשר היא שוכנת בגוף זה שהוא המשכן היא עצמה נעשית גוף ולבוש לרוחא אחרא עילאה שהוא הת"ת בעל שש קצות ובתוך הת"ת מתלבשת הבינה והחכמה מתלבשת בבינה והכתר בחכמה ואין סוף ברוך הוא מתלבש בכתר וז"ש וכולא הכי אתאחד ואתכליל דא בדא וגומר. (עד כאן מצאתי מכתיבת יד האלהי המחבר זללה"ה ושמעתי כי נתבקש בישיבה של מעלה ונגנז האור עמו ולא זכו בני העולם יותר). עכ"ל הרא"ג ז"ל:

גליון עובדא דיליה כעובדא דגופא וגו' פי' המשכן עצמו

דף קמא.

כיון דגרמו חובין והיו ישראל עובדים ע"ז היו האומות שולטות בארץ ונכנסות ומשיגות גבולן של ישראל וישראל נמסרין תחת ידם של סנחריב וכיוצא עד שבא נבוכדנצר ואז אתקרב קלי'פ' כלא כחדא היה השליט' אל החצונים על ישראל לכלה עד שהחריב המקדש והגלה את ישראל ודחה לון. ועכ"ד אע"ג דדחה לון לבר משכנה שם אינו קבוע דלא יכיל לשלטא' בההוא דוכתא קדישא דלאו אתריה וגומר ולא הרגיעה שם ליליה וחזר לו נבוכד נצר ושאר המלכים אל מקומם ועם היות שנתיישבו גוים בא"י עכ"ז ישיבם אינו ישוב הגורם שתשלוט הקליפה אלא כענין טעם החרבן דמסיק לבד.

וקב"ה עבד דלא תשלוט שגרש הקליפות אחר שנתנקמו מישראל כדי רשעתם. אהדרת ההיא קליפה וחזרו גבולי ישראל אל גבולם העליון ואלו עמדו ישראל על מקדשם בגלות

יכניה וכיוצא שלעולם נשארו ישראל על מכונם לא היה צריך דבר שהיה ראוי שע"י העבודה ישאבו רוח העליון אמנם נחרב הבית וגלו ישראל מה עשה הקב"ה נעל פרוכתא והוא סוד ופרשו עליו בגד כליל תכלת והוא כח אמצעי בין הקדש והחצון נותן גבול לחצונים שלא יגשו אל הקדש וז"ש ואחיד בכל סטרוי. ולמדנו מזה כי בהיות ישראל גולין אויר א"י הוא מאיר מהקדש דרך פרוכת בגד כליל תכלת זה הפי' אמנם בהיות ישראל על מכונם אין בין ישראל לאביהם שבשמים מפסיק כלל. ויושבי ח"ל הם שואבים דרך ד' קליפות. למהוי רבות קודשא על ארעא כמלקדמין ושכינה דרך בה יורדת אל התחתונים כמאז אי אפשר דהא ההוא חופאה קלישא כנז' שהרי סגולתו הוא שגורם שתתצמצם שכינתו למעלה ולא תאיר אל התחתונים ולזה לא יושפע עליהם שפע ואור השכינה כאור הקודם אבל ימצא בה כשיעור מה שעובר דרך הפרוכת ועדיפא מח"ל שאין אותו המעט המאיר עובר דרך החצונים וגם הנשמות מדי עלותם לא יצטרכו מתי ישראל לשבר כח ד' קליפות אלא כבוד ה' המאיר דרך הפרוכת הזה שאינו טמא יאספהו וז"ש למהוי רבות וגומר לא יכיל אבל התעוררות מה יש ולזה בזמן ר"ש שהיה חרבן אמר שאויר א"י טהור ומחכים וכיוצא ולא גרעו מעלת א"י ח"ו אמנם תגבורת האור לבנות בית המקדש א"א וז"ש וע"ד לא יתבני חרבן מיומא דאתחריבו: לשלטאה וגומר א"א דהא ההוא חופא' וגומר ויש שם שמירה. אמנם יש לדקדק עתה שמקום הבית נעש' בית מרגז לישמעאלי' מאי איכא למימר שהרי שם הרגיע' לילית וגומ' וי"ל שזו שליטת שרם שנתן לו בזכות המילה כנזכר בזוהר אמנם לא ישכון שם לטמא' כדרך ששולט מחוילה בואכה אשור' ששם משכן הקליפות והשר וכאן בא"י העם לבד ושואבים שפעם מבחוץ ממה שכנגד גבולם ואין להם חלק בפרוכת כלל וכ"ש במה שלמעל' ממנו ואותה העבוד' שהם עושים מתגלגלת עד שיוצאה לחוץ אל משכן השר.

משיכו דפרוכתא קדישא דלעילא הענין דכתיב והבדיל' הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשי' והוא בהיכל קדש הקדשים להבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשי' ויש בו כח ההבדלה שלא יגשו שאר הקדשים פנימ' ממחיצתן והעולים משם ולמעלה הם נשמתן של צדיקים כדי ליכנס אל תחת כסא הכבוד וסגולה זו יש לפרוכת הזה מפני שממנו נמשך למטה שהוא מבדיל שלא יכנסו שם חצונים כגון נשמות שאר העמים ודוחה אותם ומקבל נשמתם של ישראל ומכניס אותם והיינו או' ובגין כך נשמתין וגומר שהם שואבים נפש מהקליפות בני לילית וסמאל כד נפקין מהאי עלמא שהוא הגשמי ואין דבקותם ברוחני בא"י אלא הם מתגלגלין עד בואם אל שורשם אל החצונים במקום הקליפות ח"ל והקדושים לא גרעה נחלתן מפני החורבן אלא ההוא חופאה וגומר ועאלין

דרך אותה פתיח' שלא יפגעו בהם החצונים עד עלותם אל מקום מושב הדין ושם ח"ו אם נתחייבה יקלעוה אל גיהנם ואם טהור' היא ע"י הפרוכת הזה תדבקמעלה מעלה ואין לחצונים שליט' עליה כלל:

ונשמתהון דישראל דנפקי לבר מארעא והאויר טמא לזה אזלא וסחרא ויש לה טורח גלגוליה מקליפ' לקליפ' משר אל שר עד שתעבור אל מקום הקדש. מאן דנשמתי' נפקת וגומר לא שלטא עליה רוחא מסאבא כלל יר' כי יש קליפ' קשה עבה יותר מטומאת מת דהיינו אחיזת החצונים והקפיד' עליה תורה כאו' כי קבור תקברנו ביום ההוא ולא תטמא את אדמתך בטומא' ההיא הגסה עד שכמעט יקרא המת ההוא טהור בא"י בערך אית' הטומאה הנוספת וז"א לא שלטא עליה רוח מסאבא כלל אמנם טומאת מת והליכותיו אינם גרועות ממנו אלא שאותה אחיזה אשר לחצונים השולטים בח"ל חין לו כלל זולתי אם הלינו מפני שהליל' מקום מוכן לחצונים למשטטיה ובהיות להם כלי לידבק יתדבקו וזה יגרום רע למת שיסתאב אותה הטומא' בגופו כדמסיק הגורמת עונש למת עצמו ומטריחין אותו בענין דבקות הנפש למעל' אמנם שאר טומאת מת אינה גורמת עונש והביא ראיה ואין אחיז' החצוני' בא"י ממה שאותו המזון הניתן להם במזבח היה נוטה עצמו לצפון ששם פתח כניסת מזונם וכאן פ"ה הגוף כולו נוקבא דתהומא רבא וז"ש ומההוא פתיחו אתזנו כל סטרי קליפה שהם כחות הרב' דרך אברי הגוף ובחינותיו וע"י זה המזון היו נקמטים ונקבצי' אל מקומם בלתי מתפשטים וז"ש אלא בגין דלא תשלוט וגומר:

גופיהון דצדיקייא וגומר הענין דע כי כל חטא אדם הא' הוא הגוף הזה ומעשהו והנאותיו והכל הוא מצד הנחש שע"י החטא נתגשמו אחר שהיו רוחניים ודבקו' המחשבה בחכמת האל ית' והנה המשכיל אשר ידחה כל התאו' ויקח מהגשמי צורך חיותו לבד הצורך אל קיום הגוף לא הנאת המעש' בזה לא ידבק אליו מטומאת הגוף וחלאתו אלא עטיו של נחש שנדבק לו מאדם הא' לא מת"ת עצמו אמנם אותם הנהנים מן העולם ותאוותיו הם מוסיפים על עטיו של נחש שהם מחדשים בעצמם חטא אדם הראשון ולכך מתים מיתת עצמן. נמצא שיש ב' מיני טומאות הא' היא עטיו של נחש אין נקי ממנ' אלא כמו חנוך ואליהו ואותם שנכנסו חיים לגן עדן וכיוצא והנה טומא' דקה אינה מזקת לנשמ' רק טורח פרידת הנפש מהגוף כל א' כפי כחו וכפי מעשיו ויש קליפ' עבה נוספת והוא מרדיפת האדם אחר התאוות הגשמיות אפילו במותר לו באכילה גסה ושינת שחרית ומשגל מרובה למלאות תאוות גופו כל זה הוא לו עטיו של נחש נוסף לו על חטא אדם הראשון וכפי מה שמוסיף מוסיף לה קליפ' ואח"כ בשרו עליו יכאב

וזה היה סוד רבי שזקף עשר אצבעותיו וגומר וסוד ר' אלעזר שאמר אף בשרי ישכון לבטח וע"ז אמר כמה דאתמשך גופא בהאי עלמא וגומר וטומא' זו היא טומא' נוספת על טומאת מת כנזכר המצערת הגוף והנפש קאמר.

גופיהון דצדיקיא דלא מתענגי וגומר היינו שבשבת מותר להתענג וליהנות מכל ענייני העולם שאז אין החצוני שולט ומזונו הוא בסוד הרוחניות הקדוש והנהנ' ממנו לשם שמים וקדושת שבת ויו"ט וכיוצא אין אותו הגשמיות גורם טומאה ועונש אל הגוף כלל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. משיכו ההוא פתיחו וגומר עד דאתקרב וגומ' נלע"ד כי לא היה הכל ברגע א' בעת החורבן אמנם ע"י תועבותיהן וגילוליהן היו מקריבין וממשיכין את הקליפה מעט מעט עד שנסתם הכל ואז נחרב הבית ולכן תמצא כי תחל' נחרבת כל א"י והוא בגלות שומרון הם עשרת השבטים כי נתמלא' סאתם עד שהקליפ' גבר' שם ואח"כ גם בני יהוד' נתמלאית סאתם אז נתקרב' הקליפ' עד נקודת ציון היא אמצע כל העולם ואז נסתם הכל ואז נחרב הבית בעוונותינו. ודחה לון לבר וגומר אמר כי הנה הארץ עצמה היא קדושה והיא חלק השי"ת מכל שבעים ארצות ואיך הקליפ' תוכל ליכנס בחלקו ית' לכן השיב כי האמת הוא כי בארץ בעצמה אין להם חלק כלל האמנם הענין נמשל למי שיש לו עבד א' וברח ממנו אל בית חבירו כי נכנס שם ומכיר את שלו ונוטלו והולך לו כן ישראל קנו ארון לעצמם בעוונותיה' ונמכרו לעבדים אל הקליפ' בכל יום מקטרים ומזבחים להם עד שברצונם נמכרו להם לעבדים להיות חלקם ואז הקליפ' נכנסת לא"י ולקחה את העבדים הנמכרים לה ודחה אותם לבר ולקחם בארצו והלך לו משם ואז חזרה הפתח הנז' להפתח תכף ומיד.

ואי תימא אי הכי וגומר הוקשה לו אם חזרה הקדוש' למקומה איך נשארה א"י חריבה ותירץ כי השכינ' עלתה למקום' וישראל בעונותינו הלכו בין האומות ונשאר' הארץ שוממה מבלי בניה ובלי בעלה ולכן לא חזר' להתיישב עד ישקיף וירא ה' ב"ה. ואחר שהקדוש' נסתלקה כדי שלא תשרה במקום הטומא' כי זה דרכה כנודע בסוד טומאת מת לכן שם הקב"ה פרוכת מסך א' מקדוש' על אותו פתיחו דע"ג ארץ ישר' ובזה אין הטומא' שורה שם וגם הקדושה העיקרית אינ' שורה שם ונשארה כביכול כאשה עגונה ואינ' נשאת לאחר:

בההוא חופאה דפרוכא קלישא וגומר סוד הענין בקיצור נלע"ד כי נודע בעת המ' נתלבש' גבורה ודין ופועלת' הדין ע"י לבושה החיצון מכולם שהוא גוון תכלת המכלה את הכל והנה אפי' החצונים יראים אז ממנה כי חמת מלך מלאכי מות ובראות החצונים המ'

בלבוש תכלת כנזכר אז בורחים משם וזהו סוד החופא' קלישא היא סוד הלבוש החצון שבתוכו הם הלבושים יותר פנימיים ונק' פרוכתא קדיש' בערך הפנימיים ממנה כנודע ולכן החצונים אינם יכולים ליכנס שם וכן הברכ' והשפע נמנע כי תוקף הדין הנכלל באותה חופא' אינו מניח לרדת הברכ' כיון שאין זכיות בישראל בעונותינו ולכן נשארת א"י חריבה ולא מצד הטומא' רק בשב ואל תעשה ולטעם זה נקראת חופאה קלישא כי כמעט היא נק' קליפ' כנגד מה שלמעלה ממנ'.

ובג"כ כל אינון נשמתין וגו' שאינ' נשארים בגבולה ח"ו אלא ההוא חיפא' טריד לון עד דסחרן סחור סחור ואינם מוצאים מנוחה עד שפוגעים בפתחים שהם סביבות א"י ונכללים במקוריהם. אבל נשמות א"י עולים שם דרך ישר וזו היא מעלת א"י ואפי' ישראל המתים בחוץ לארץ נכנסים שם רק שבא להם צער כמו שא"י מקיאה ופולטת נשמות הגוים כן ח"ל פולטת נשמות ישראל כי אין כח בה לסבול הקדיש' והולכת הנשמה בצער עד שתכנס אל פתח א"י ועולה שם והכוונ' לומר כי לא יכלה הקליפה לדחות את ישראל מא"י כי אם גופם לא נשמתם גם לא היה יכולת אל הגוים להיות בא"י רק בגופן ולא בנשמתן:

זכאה חולקיה מאן וגומר ביאר לנו כי אפי' בזמן הזה אין שליטת החצונים בא"י כלל כנזכר ואפילו המתים בא"י אינם מתים ע"י מלאך המות רק ע"י מלאך קדוש כנזכר לקמן דף קנ"א בפסוק יחיו מתיך וגומר וא"כ אפי' במתים אין להם שליטה וזהו דוקא ביום שכולם עאלין בנוק' דתהומ' רבא אמנם בלילה אשר שולטת המ' שאחיזתם בה לכן משטטי בלילה בכל עלמא ועכ"ז בא"י שהיא חלק המ' אין להם רשות רק כשיש מת בא"י שלא נקבר כי בהיות המצוה מצד הגבור' הקשה ואז המות החיצונה מתעוררת בהכרח ואז יש לה רשות לעיילא בא"י ולשטטא תמן וזהו חומרת הלנת המת בלילה וצ"ל כי מ"ש כאן הוא שאחר שמת האדם שנתעורר' כח הגבור' המשפעת בדרגא דמותא ונכנסת בא"י ולעולם בא"י אינן מתים ע"י מלאך המות כלל והדבר צ"ע:

אברין ופדרין וגומר יר' שאין לומר כי אחר שמזון החצונים מן העשן היו נכנסים שם ח"ו אמנם העשן היה הולך עד דפגע בסטרא דצפון והיה נכנס מעצמו דרך שם ונזונים החצונים כמלך השולח מזון לעבדיו החמרים והגמלים שאינם נכנסים בהיכלו וז"ש ובג"כ תננא מנייהו הוה סליק עקימא וגומר פי' העשן שלהם של אברין ופדרין הנז' הוה סליק וגומר וסוד הענין כי תמיד של שחר כנגד הת"ת ולכן ביום לא היה לחצונים שום מזון כי הכל קדוש' ואפי' העשן היו נזונים ממנו מלאכין קדישין שהם תתאין יותר כנודע ולכן היה העשן עול' דרך מישור ביום ונכנס בההוא פתיחו דע"ג אוירא דארעא דישראל

וז"א תננא דיממא הוה סליק לדוכתי' באורח מישור ואתזן מה דאתזן בלשון סתום והענין על כחות הקדושה העניונ' כביכול עד אין סוף אמנם תמיד של בין הערבים הוא סוד המ' אשר בה נאחזים כל הערבים ואפי' ערב רב שהם חצונים כנודע כי לכך נק' מ' ערב רב דאתערבו בהדה כל החצונים ואז מתחיל הדין להתעורר ואמנם תשת חשך ויהי לילה כי מתעורר חשך הגבור' ונאחז בלילה הוא המ' ונקשרת בשמאל ואז בו תרמוש כל חיתו יער ואז הג"ע נסתם וכל היכלות הקדושה כי כבר קבלו מזונם ביום כנודע ותרעין דגיהנם אתפתחו כדי לשטטא בעלמא לבקש טרף לנפשם ואז מהנהו שיורים דאברים ופדרים דאשתיירו על גבי מדבחא הנק' תמצית ארץ ישראל מהם היה העשן עולה והיה הולך בעקימו עד דמטי לפתח גיהנם העליון שהוא בצפון כי מצפון תפתח הרעה ונזוני' ממנו: **ומההוא פתיחו אתזנו כל סטרי קליפה וגומר** זה ענין בפני עצמו ואינו נקשר עם הקודם כי כבר אמר כי תננא דיממא סליק באורח מישור וגומר אמנם הענין כי אחר שביארנו כי אית ההוא פתיחו ע"ג ארץ ישראל וסביב לה ע' פתחין דשרי האומות כנ"ל מפ' ויקהל הנה הקב"ה נותן להם מזונותם מעילא ומתתא ולא מתקרבין כלל והענין כי מן השפע היורד למעלה דרך ההוא פתיחו דא"י הנה תמציתו נשפע אל החצונים והולך דרך עקום אל ע' פתחין אחרנין ומתמן אתזנו כנז' לקמן פ' ויקהל דף ר"ט וז"א שם וההוא שיורי אקרי תמצית א"י וז"א ומההוא פתיחו אתזנו וגומר וכן מתתא הם נזונים מן האי תננא דליליא הנעקם והולך שם וז"א ומההוא תננא גסה וגומר וכנודע וזהו בלילה כי להיותה רגליה יורדות מות ומלכותו בכל משלה יהיבת מזונא בליליא אפילו לחמרי וגמלי הם הקליפות הנז' בפ' פנחס דף רע"ב ע"ב. גופיהון דצדיקייא דלא וגו' אפשר ביאר לנו הפרש הדר בא"י לדר בח"ל והטעם כי הנה נודע כי ח"ל היא תחת ממשלת כח הטומאה הנשפעת מאתם ולכן גופיהון ממש דיתבי התם הם נזונים מן הטומאה אמנם הדר בא"י נשפעים מן הקדוש' ונמצא שאינם נהנים אלא מן הקדושה אפי' מזון גופם. אך הנלע"ד ביאור זה כי נתן תקנה אל הדרים בח"ל שלא תשלוט עליהם טומאה כלל כי הלא מצינו כמה וכמה צדיקים לאלפים ולרבבות שמתו בח"ל אמנם תקנתם היתה כי לא אתענגו כל יומיהון בתר הנאת הגוף כי כל מזונות והנאות הגוף הוא מצד הקליפה כנודע ואמנם לא אתענגו רק בתענוגי מצות כגון סעודת מצוה דחתן וברית מילה וז"א תענוגי דמצוה או בסעודתי דשבת ויו"ט כי אז אין טומאה שורה כלל דכולהו מטמרי בנוקבא דתהומא רבא ואין המזון יורד בשבת אלא מצד הקדוש' ואז אפי' בהיותם בח"ל אין טומאה שורה עליהם לפי שיאמרו הלא לא נהנינו ממך בחול כלל אפי' בגופינו אלא כדי קיום הנפש לעסוק בתורה כמ"ש צדיק אוכל לשובע נפשו ובזה יש תקנה אפי' למתים בח"ל. מהרח"ו

נר"ו: עוד כתב משם הרי"א זלה"ה ובג"כ תננא מנייהו הוה סליק וגומר שהעשן של אברים ופדרים הוה בלילה ולכן עקימא מה דלא הוה הכי בתננא דיממא עכ"ל. וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף קמא:

זכא' איהו אפי' בארץ ישראל אפילו בימים טובי' בשמחתו של הקב"ה לא נתערב זר. מאן דנשמתיה נפקא וגו' שאם גרם לו שעלה לא"י בחיים אף אם נהנה בגוף בחוצה לארץ אין לו לאותו חיצון דביקות עמו שהרי נבדל ממנו בעלייתו בחיים ואין ענין זה עבירה כדי שנאמר שלא יוותר לו הקב"ה ויעניש אותו שזהו ענין קדושה ועל הקדושה דהיינו קדש עצמך במותר לך אין אדם נענש אלא שאינו מזכך עצמו ליטהר להסתלק במעלת נשמה נוספת אמנם החצון אין לו עליו שום תביעה אמנם מאן דנשמתיה וגומר אסתאב בההוא רוח וגומר דהיינו מזונות ח"ל והנאות שבה שהם מזונות החצוני ולעת סילוק נשמתו במקום הטמא כמו ששולטים בגוף קליפת הטומאה הידועה שולט בה ג"כ טומאת הנאת החומר ונשאר באותו הגוף הקליפ' הנוספת שמצאו כלי מוכן כשלו בתענוגיו ומצא מין את מינו ואין עכול לאותה טומאה שהיא טומאת התענוגים אלא בהתעכל הבשר בעפר וז"ש עד דתב ליה בעפרא. ותבאו ותטמאו לא על טומאת מת קאמר אלא על טומאת הנאות החומריות שאינה נמצאת בא"י מפני שמזונותיה מן הקדש.

יוסף לא שליט כלומר לא תימא שמה שצוה עצמותיו ולא גופו הוא מפני שלא רצה שיטמא א"י מצד תענוגיו ח"ו לא שליט על גופיה רוח מסאבא לעלמין ולא בחייו ולא לאחר מיתה ואע"ג דנשמתיה נפקא ברשו אחרא ואין כח צנשמה כ"כ להציל הגוף עכ"ז בשרו שכן לבטח בגין דלא יתמשך ולא הי' לו אחיזה בו כלל ועכ"ד חשש לכבוד א"י ולא בעא דגופיה יסלקון וגו'. וכן כל א' וא' יחוש לעצמו כי לא מעט הוא טומאת א"י. ונראה מכאן בפי' שלא נאמר ותבאו ותטמאו אלא דוקא במביאים העצמות קודם שיתעכל הבשר וכך ראוי שאחר עיכול הבשר הב"ה מעביר רוח הטומא' **וביעקב** שעלה בשר ועצמות ולא חשש לכבוד א"י כמו שחשש יוסף היינו מפני שלא שלט בו החצון הנק' מיתה וג"כ וגופיה אתקיים ואין אחיזה לתענוגים בו. ג"כ לא דחיל לסטרא אחרא שיהיה לו שליטה עליו דערסיה הוה שלים מטתו שלימה לא יפחד מצד עשו וישמעאל כאברהם ויצחק ולזה אין לחצוני מבוא שם כלל ולזה נעשה יעקב מרכבה אל הת"ת נהורא עלאה וגומר וכל אלו הם מגינים סובבים וכותרים לעץ החיים יעקב שלא יקרב הנחש אליו. ותו דאיהו גופא וגומר שהוא מרכבה אל הת"ת בסוד שש קצוות וז"ש דשפירו דיליה ת"ת ודאי אחיד וגומר ונוסף על זה עוד וכל שייפין דאדם קדמאה דהיינו כל אברין ובחינות

שבחכמה הנק' אדם הראשון הוו אחידן ביה כי זכה אל הת"ת בבחינת אחיזתו בחכמה בסוד ישראל עלה במחשבה שנק' אדם יו"ד ה"א וא"ו ה"א וצריך צורת האדם שלימה שלא יחסר רמ"ח אבריו לעולם ולא תשתלם א"י אלא אדרבה בעלותו שלם בכל אבריו. חשתזיב מכלא בין מענין גלגולי הנשמה בין מענין הגוף שאין החצוני נשאב בו. נפש דא אשתכח בעפרא וגו' יר' שהיא סוד המ' מאופן אחד בארץ ולכך הנפש בעוה"ז הגשמי והיינו או' אשתכחת בעפרא והיינו שיש לעולם הזה רוחניות קדוש מתלבש בו והוא מתעלם מעיני בשר ושם משכן הנפשות והיינו חצר מות שנכנס בו שמואל כנזכר בגמ' וכל א' וא' מדורו על קברו בדקות ומושג לזכי הראות:

רוחא דא איהו וגו' היינו שהוא מחיה בסוד המלאכים ונודע כי ג"ע של מטה קשור בעולם המלאכים ושורש הרוח משם ואצטיירת משם היינו שאויר ג"ע מלבישם וצורתו ממש כצורת הגוף זך כשמש. בהנאין וכסופין וגומר שגילוי שכינה שם וייחוד הת"ת עם השכינה שם בחצות לילה סלקא לעילא שהזווג בעולם הנשמה ונקשר רוח בנשמה. תשוב שבה לא נאמר אלא תשוב מזמן לזמן.

נשמה איהי וגומר היינו שהיא מכסא ולכך עולה לג"ע של מעלה ושם משכן המ' דאצילות מתלבשת בבריאה ולזה ע"י סוד התעוררות הזווג אתנהירת בוצינא שהיא המ' לאנהרא לעילא סוד מיין נוקבין. דא לא נחתת לראות בצער החיים ברוח שירד להכלל בנפש להקשר שניהם יחד למעלה בנשמה:

בדא אתכלילת מאן וגו' היינו מ' להתייחד למעלה לקבל נשמות עליונות ונמצאת המ' נכללת מעליוני' ותחתונים. ועד דהאי סלקא וגומר כי הכל תלוי בנשמה שהיא בשורש משפעת לרוח ורוח לנפש וכל זמן שהנשמה אינה עולה לג"ע של מעלה אחר י"ב חדש אין ישוב לרוח ונפש אזלי לבי קברי ויש ביניהם מי שיודע לעורר הנפשות כנזכר בפרשת אחרי מות. האי נפש כלל הנפשות הישנים שם. ואיהי אזלא ומשטטא לבקש הרוח שבג"ע וזה ע"י בואם אל מערת המכפלה ושם מעוררים נפשות האבות ודרך שם יכנסו לג"ע אל הרוחות וז"ש וההוא רוח אתער לגבי אבהן כלו' כשמתקבצות הנפשות בנפשות האבות אז יתעוררו הרוחות וכן מוכח בפ' אחרי מות. וסליק הרוח אל סוד ג"ע של מעלה אל הנשמות והם מתפללות להקב"ה וחייש בזכותם. וכד נשמתא אתעכבת וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. זכאה איהו מאן וגומר אפשר דקאי על הנ"ל כי הנה לדרים בח"ל שא"א להתענות כל ימיהם ובהכרח הם צריכים לאכול ונהנים קצת אמר לעיל דהא לא אתענגו מדיליה כלום. אמנם אותם הדרים בא"י כי לא נהנו כלל אפי' שום הנאה

כלל לכן אמר כאן זכאה וגומר דלא אתהני מדיליה כלום. וגם אפשר שהוא נקשר עם הקודם וקאי ג"כ אאותן הדרים בח"ל ג"כ. ואפשר ג"כ לפרש כי כל הנז' בכאן קאי אפי' לדרים בא"י כי עתה בעונותינו א"י שותה מהתמצית והמזון בא מצדם והמעיין יברור לעצמו: מאן דנשמתיה נפקא וגומר אפשר דקאי לדרים בח"ל ואינם צדיקים והמשיכו עליהם רוחא דמסאבותא בחייהון במעשיהם הרעים. או אפשר דקאי אמאי דסליק מיניה והם אותם אשר אתענגו בתענוגים בח"ל ובהכרח היה לאשלטא עליה רוחא דמסאבותא אפילו יש בידם תורה ומעשים טובים ולכך ההוא רוחא דמסאבותא אסתאיב בגויה וכד מית ג"כ לא סליק מיניה עד שישוב גופו עפר כנודע. והנה כיון שרוח הטומאה אסתאיב ביה נמצא דאי סלקין להההוא גופא לאתקברא בא"י בתר דמית נמצא אעפ"י שנקבר בא"י אין לו תקנה. והטעם כי האדם אעפ"י שדר כל ימיו בח"ל ואח"כ בא בחיים חייתו לארץ ישראל הנה הטומאה בורחת ממנו אמנם כד מית בח"ל וברחה הנשמה הטהורה ואשתאר ההוא רוחא דמסאבותא ואסתאיב בגויה כנודע וזה סוד הטיפה שזורקת מלאך המות בגוף להמיתו ולכך המת הוא אבי אבות הטומאה כי אסתאיב ואתקשר ההוא רוחא בגויה ונשמה קדושה שתדחה אותה אינה שם ולכך אפי' בבואו לא"י להקבר שם אין לו תקנה כיון שיצתה נפשו בח"ל ועליו כתיב ותטמאו את ארצי.

יוסף לא שליט על גופיה וגומר הביא ראיה למ"ש כי יותר זכאה הוא הדר בא"י כי לא אתהני מדיליה כלום אפי' הנאה מועטת והביא ראיה מי לנו גדול מיוסף הדבק בא"י בסוד צדיק וצדק ולא שלטא כלל רוח מסאבא עליה ועכ"ז לפי שיצאת נשמתו בח"ל לא רצה ליכנס לא"י עד שישוב עפר וישארו עצמותיו לבד כי אז אין שליטת הטומא' אפי' ברשעים אלא על הבשר והדם כ"ש בצדיק גמור כמותו וא"כ מכ"ש וק"ו לכל הדרים בח"ל כי אעפ"י שיהיו צדיקים גמורים כיוסף עכ"ז יותר טוב אם היו דרים בא"י ואסור להביא גופם להקבר בא"י אמנם העצמות נראה מכאן שמותר להביאן:

יעקב לא מית וגומר הרגיש א"כ למה צוה יעקב שיוליכו גופו ממש ולא עצמותיו כיוסף ותירץ כי לא היה בעולם איש אחר כיעקב שלם בכל הני י"ב שבטים וע' נפש הכל כדוגמת מרכבת השכינה ולזה צוה כי לא יגע בו איש אחר וכל זה כדי שלא ישרה עליו טומאה כלל, ותו דאיהו גופא יר' כי אברהם יצחק ושאר הצדיקים לא תקנו מחטא אדם הא' אלא אברים וקצוות ממנו. אמנם יעקב תיקן כל הגוף וכל גופיה נפק מתחת יד הטומאה ונסתלקה זוהמת הנחש בסוד לקיחת הברכ' ובכור' ממנו גם הכניע סמא"ל כנזכר בפ' תולדות והנה נסתלק' לגמרי רוח הטומא' וזוהמת הנחש מיניה וא"כ לא הוה דחיל כלל.

וע"ד כתיב ושכבתי וגומר הנה בפסוק זה נתבאר כל מה שאמרנו כי בערך שאמרנו דלא מית דייק או' ושכבתי כי אינו אלא שכיב' ולא מיתה כ' כוונת יעקב לתת טעם ליוסף למה לא הוה דחיל וצוה להוליך גופו שלים ולא עצמותיו ולזה אמר ושכבתי לא שלטא בי מיתה אלא כאדם השוכב על מטתו. ועוד כי היא עם אבותי כלומר כי אבותי תקנו דרועא ימינא ושמאלא דאדם הא' ואני מתחבר עמהם לתקן הגוף נמצא שאני שלם לגמרי ואין בי אחיזת הנחש כלל וא"כ אחר שיש בי עניינים אלו א"כ ונשאתני ממצרים את גופי ממש ולא עצמותי.

וע"ד ויחנטו הרופאים וגומר הענין אחר שהחניטה היא לקיים הגוף לעולם בקבר וכבר נתבאר בזוהר כי בין לצדיק בין לרשע הוי תועלת גדול להתרקב גופו ואינו זוכה ליכנס למחיצה שלו עד שיתרקב גופו א"כ למה צוה יוסף לחנוט את אביו ובמ"ש ניחא כי אדרבה צריך שיהיה גופו שלם כי קדוש הוא ואין שום זוהמת נחש דביקה בו כלל.

תלת שמהן וגומר אגב הנ"ל הביא פה דרוש הנשמות. ואמר כי ג' שמהן וגומר ועיין דלא אמר דג' נשמתין אית לבר נש רק דנשמתא חדא איהי אלא דאית לה ג' שמהן משום דאתכלילא בג' דרגין עיין ריש דף קמ"ב בגין דכל הני תלת קשורא חדא אינון וגומר להיותם דוגמתו ית' כי משם חצובות וכמו שלמעל' זו מרכבה לזה כך הוא בנשמות החצובות משם בסדר והדרג' ולא בהזדמן ח"ו.

ובתלת דוכתי אשתכחו חילייהו יר' כי אעפ"י שנאמר כי הנשמ' שורה במוח והרוח בלב והנפש בכבד אין הענין כי הם שם דוקא ושאר הגוף איהו בלתם כי הלא הם מקיפים כל פרטי הגוף אמנם עיקר חיליהון ותקפיהון הוא תמן אמנם מתמן אתפשטי בכל גופא ודאי ודוק: עוד אפשר לפרש כי הכוונ' על מ"ש אח"כ כי הנפש אחר מותה נשאר בקבר והרוח בג"ע התחתון והנשמ' בג"ע העליון וזהו או' ובתלת דוכתי אשתכח חילייהו. אך הפי' הראשון הוא הנכון דאיירי בחיים כדפי'.

ונפש דא אשתכח וגומר נלע"ד שצ"ל ונפש דא אשתכחת בקברא וכד גופא אתבלי בעפרא כדין אתלבשת בחד לבושא וביה מתגלגלא בהאי עלמא וגומר וזה הוא מוכרח ג"כ מפ' ויחי דף רכ"א סוף ע"א ועיין היטב שם ותשכח דהכי הוא והודיענו כי ג' דרגין הנז' חדא שריה מדוריה בקברא על העצמות וחדא בג"ע התחתון וחדא בג"ע העליון. וכל זה נתבאר בפ' ויחי ע"ש. וענין הרוח כתיב פ' שמות דף י"א ע"א ודף י"ג ע"א ובפ' ויחי בסוד פ' מד' רוחות באי הרוח הוא כולל מד' רוחות ג"ע התחתון ולכן חזרתו הוא שם בג"ע הארץ והנשמ' חצובה מג"ע העליון וחוזרת שם אך הנפש לא תפרד מהאי עלמא כדי לנחם הגוף עד זמן התחיה ובזה יתנחם הגוף כי הוא עתיד להחיות.

וע"ד כתיב והרוח תשוב וגומר הוקשה לו כי הלא הכתוב אמר כי הרוח תשוב אל האלהים ולא אל גן עדן הארץ ולז"א כי כוונת הכתוב הוא בהני זמני דאמרינן שהוא שבתי וירחי וזמני: גם אפשר לומר כאשר נודע כי ג"ע העליון הוא ענין ז' היכלין דמטטרו"ן עולם היציר' אשר בו מתלבש הת"ת כנודע ואמנם ג"ע התחתון הוא סוד היכלי השכינה הנק' אלהי"ם ויש לזה דמדומי ראיה בס' הזוהר ולז"א והרוח תשוב אל האלהים שהוא בג"ע הארץ ששם הוא אלהי"ם היא השכינ' ובזה יתיישב מלת תשוב ולא אמר תעלה לרמוז אל השבות רבות שעולה למעלה בכל שבתי וירחי וזמני וחיוזרת אל מקומה בג"ע הארץ המכונ' בשם אלהי"ם וז"א תשיב ודאי ועיין פ' משפטי' דף צ"ז ע"ב ודא איהו די בגינה אנהרת וגו' וזה נתבאר פ' ויחי דף רל"ה ע"א ורמ"א ע"ב כי כל זווג השכינ' בוצינא עלאה אינה אלא באמצעות נשמות הצדיקים וע"ש היטב וז"א בדא אתכלילת וגומר פי' כי השכינה נודע שהיא כלולה מעילא ותתא מיין דכורין דאצילות ומיין דכורין דנשמתין דצדיקייא כנזכר לעיל פ' ויחי דף רמ"א ע"ב ע"ש ועל ידייהו אתכללת מכלהו עלמין עילאין ותתאין ואע"ג דהא אתערו מילין אלין וגומר זה נתבאר פ' ויחי. מהרח"ו נר"ו:

דף קמב.

וכלא איהו בעונשא הענין מדבר באותם הצדיקים שבשרם עליהם יכאב כגון בעלי עולם שאינם מקדשים עצמם וכיוצא תדחה הנשמ' מלמעלה והרוח ממנוחתו והנפש אינה נכנסת לחצר מות משכן הנפשות השאננות אלא כולם דחויו' והכל תלוי בסוד הנשמ' שהיא השורש כנזכר ונשמ' אינה יכולה ליכנס עד מנוחת הגוף שכלה בעפר ואז תוכל להתלבש הנשמה שאין לובשים לבוש עד פשיטת לבוש ושל זמן שהגוף בצער תולעה ורמה כולם מעוכבי' על ידו.

נפש שהיא מ' לית לה נהורא מגרמ' כלום. ברזא דגופא היינו בי"ע הכל נק' גוף אל המדה הזו שהיא נפש המתפשטת בכל פרקיו ובה מתייחדים והיינו גופא חד ובה סוד ההנהגה והיינו לאענאה ולמיזן כל הכחות שכל הכחות יונקים ממנ' והיינו ותתן טרף לביתה כלל השפע הכללי וחק לנערותיה מזון הפרטי לכל א' וא' מפרקי המרכב' כראוי לו.

רוח היינו ת"ת דאיהו רכיב על האי נפש ושליט עלה להטות' לכל אשר יצוה דין או רחמים ונהיר לה שהת"ת אור אל הנר מ' ואין לו דרך לפעול בתחתונים זולת' והיינו או' ונפש היא כורסייא להאי רוח והוא פועל בכסאו להשפיע ע"י לזולתו.

נשמת בינה איהי דאפיקת להאי רוח ת"ת ולזה שליטת עליה להטותו כרצונ' כי דיני הגבור' להחליש ולהגביר באימא עלאה תליין ונהירת ליה שממנ' אור החמ': בההוא נהורא דחיין שמקבלת הבינה מן החכמ' תחיה בעליה. וכל זה הוא במציאות השפע

כנזכר. ועוד נוסף שלא יהיה הת"ת מאיר במ' ולא מ' בתחתינים אם לא תהיה הארת הבינ' באותו רגע במ' ובת"ת משולבות אשה אל אחות' וז"ש וההוא רוח תליא הארתו למט' בהאי נשמ' ובבת א' ואתנהיר מינה בההוא נהורא דנהיר הת"ת למ' וכן ההוא נפש מ' תליא בהאי רוח ואתנהירת מיניה ואתזנת מיני' כדי להאיר הארת ההנהג' ולפרנס העולמות כולם בענין דכלא קשורא חד ובבת א' נהיר זה בזה וזה בזה והכל בייחוד הבינ' עם החכמ' יונקות מהכתר וז"ש ועד דהאי נשמה עלאה דהיינו שתופה בחכמ' לא סלקא גו נביעו דהיינו בכתר ששם מקורות החכמ' והבינה מצד החכמ' סתימא עתיקא דעתיקין ומצד הבינ' דסתימין ואתמליא מיניה מאור זה אשר אין לו סוף. בגין דלא פסיק השפעת הבינ' תדיר בתחתונים: לא עאל ת"ת אל המ' הנק' ג"ע ולזה אין ייחוד אם אין י"ה נקשרות יחד. ולעולם רוח ת"ת לא שריא אין לו מנוח' אלא במ' ג"ע בת זוגו ונשמ' הבינה לעילא מתעטרת עליו כנודע ואם אין הייחוד הזה אין המ' מפרנסת התחתונים שהם בי"ע סוד הגוף כנזכר וז"ש נפש דא לא אתישבא וגומר.

כגוונא דא ממש כענין שפיטת השרשים האלו בגוף הזה הנז' הוא שפיטת נשמה רוח נפש שבאדם כנזכר לעיל. נשמה סלקא היינו מתקרבת אל השכינ' ליהנות מזיוה דהיינו נביעו יסוד דבירא מ'. רוח מת"ת עאל למט' בסוד המ' ג"ע ומוצא שם נחת רוח מצד שהוא מתלבש שם באוירין דג"ע שהם מצד המ' והיינו לבוש הרוח בנפש מלכות. נפש אתיישבא גו קברא היינו בחי' התפשטות המ' אל התחתונים ששם הגוף אשר היה לה: **ואי תימא** כפי מה שהמשלנו ג' חלקי האדם לג' בחינות העליונות ראוי שנדע מהו הקבר למעלה. אלא ההוא קליפה הענין כי העולם מת עתה כיון שהקליפו' שולטו' והשכינ' בו עומד ומצפה תחיית הגוף ודאי וצאתו מהקבר: ובג"כ תלת דרגין נשמה רוח נפש בצד מה מתפרשן ונפרדות כל א' לעצמה ואינון בבחינ' אחרת קשורא חדא ורזא חדא בייחודים כנזכר וכל זמנא דגרמי וגומר לאפוקי שאם יוליכום מח"ל לארץ תעלה הנפש אחרי העצמות.

בשעתא דנשמתא וגומר ענין זה נלמד עתה ממש מהדמות הצור' ליוצר' ונודע תוספת מנוחה בעולמות בשבת וקשר המדות והארתם מפני התפשטות אריך אנפין במדות ומשם המ' תנוח בכל העולם ותתפשט מניחת' בתחתוני' וכולם נקשרים לשבח שיר חדש סוד מנוחת שבת וזמירותיו כדפי' הרשב"י כזה ממש יקרה לנשמ' ורוח ונפש ועצמות וז"ש בשעתא דנשמתא מתעטרא לעילא בתוכיות המ' בייחוד היסוד והיינו גו עטרא קדישא ומשם הרוח שהוא סוד הת"ת קאים בנהירו עלאה שמתחדש אורו ביום שבת עד שעול' לג"ע של מעל' מאיר בנשמ' וז"ש קאים בנהירו עלא' וגומר בשעתא דרוח

נחתא מג"ע של מעל' מגו נהירו עלאה דהיינו במ"ש אחר רדת הרוחות מלאים אור מאור שקבלו ביום שבת: לדיירא בגנתא דעדן שהם יירדים אל תוך ג"ע תחתון שכל יום שבת הם למעל' בסילוק הזה ולזה הרוח ירד אל הנפש ויאיר בה מאותו האור ולזה נהיר ונציץ איהו הנפש כד קיימא גו קברא ולזה מרוב אור' אתגלימת בדיוקנא דהות גו גופא מטעם שמן הגוף באה לה כל המנוחה הזאת וזוכרת היא הגוף ומחדש מציאות' בו: וכל אינון גרמי ג"כ הם מתעדנים במנוח' זו מפני שהם טרחו במצות וזכו לנפש ולרוח ולנשמ' בזה ולזה סלקן ואודן ולזה ראוי במוצאי שבת לשמוח בשמחת סילוק הנפש והרוח והנשמ' ביום השבת והיינו סעודת מוצאי שבת שפי' בגמ' וכן נעשה בעולם העליון בנשמות הנוספות העולות.

ואלמלא אתייהיב רשו לעינא למחמי שאין זה אלא בסוד רוחניות העולם הזה בסוד חצר מות. חמי בליליא דנפיק שבתא כשבא הרוח מעולם העליון לצחצח הנפש כנזכר כי סוד עליית הרוח הוא בשבתי וירחי ויו"ט לכך במוצאיהם יורד הרוח לבשר הנפש אשר בקבר על הגוף נותן שבח לבורא כעל כל אשר גמלו. וראוי היה שיהיו בני אדם רואים ענין זה מפני שהוא בעולם הזה ממש נגלה ביותר מפני שהנפש מתקרבת אל הגוף ולכך אתגלימת ממש כנזכר ומתלבשת באותו כח המעמיד הגוף ומרקיב ד' יסודות בהיותו בהויתו בעולם הזה שאין זה אבד ח"ו והכל קיים לאדם הכשר ולזה קרוב אל האדם כ"כ עד שטפשו דבני נשא קא מעכבא שאינם נותנים לבם לדעת מציאותם כדי להתרחק מהנאת העה"ז ולא חששין ביקרא דמלכא עלחה לדעת היאך כבודו תלוי במעשהו בסוד הייחוד העליון וכיון שכן אין הקב"ה נותן רשות לעיניהם לראות כבוד הצדיקים ומנוחתם: בליליא דר"ה דעלמא אתדן בהיות הבקר כיון שרואים שמזדמנין הכסאות למשפט בראותם כורסייא דדינא קיימין לגבי מלכא עלאה בינ' ולכך הם חרדין ומקדימין תפלה מהליל' שיתהפך לרחמים ויכוף הדין ולזה משטטן לבקש אלו את אלו להתחבר ובעאן רחמי על חיי שלא יאבדו מצד חטאם: בליליא דנפקא וגו' מוצאי יום שני של ר"ה שכבר העול' נידון אפי' בב"ד של מטה כנזכר פרשת פנחס. אזלין וקא משטטין דאפשר שיש צדיק קבור במקום פ' שגילו לו סוד זה וכן על זה הדרך כל א' וא' על הכלל ועל פרטי קרוביו ואחר שיודעים ויזדמן להם דרך לגלות הסוד לחיים בחלום הלילה כגון כשיפגע הנפש בנשמת האדם החי הישן ויכירהו יודיעהו או כדי שיודיע הענין ההוא לקרובו או למיודעו לבשרו או כדי שישוב בתשבה וירחמהו: בליליא דקא נפקאן וגו' היינו ליל הושענא רבא כנזכר בפרשת אמור. מבני גריעו יר' מאותם העתידים ליגרע מן

העולם התחתון גרעון צלם. אזלא ומשטטא לראות בצללים המסתלקים ומשם ידע מי ימות כדלקמן. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. בגין דכל הני תלת קשורא חדא אינון כגוונא וגו' רצה לבאר דמיון נפש ורוח ונשמה דבר נש שהם ממש דמות העליונים והוא כי כמו הנפש הזאת היא בתוך הגוף והיא יותר קרובה אליו מן הרוח והנשמה שאין להם שייכות עם הגוף גם הנפש אע"ג דזן את הגוף ונותן בו כח וחיות ונהירו הכל הוא מצד הרוח והנשמ' שעליו כי הנשמ' נותן לרוח ורוח לנפש ונפש לגוף וכן הענין למעל' כי סוד הגוף הם סוד בי"ע כי הבריא' הוא לבוש אל ג' ראשונות של המ' ויצירה אל ו' קצוות ועשיה אל העשירות וכלם הם סוד א' שבו המ' מתלבשת וכל זה נק' ביתה. ונערותיה הם סוד כל אבר ואבר בפרטות שהם סוד המלאכים וחיות ואופנים ושרפים וגומר וכל אלו נק' נערותיה וכנ"ל ריש דף קל"ז: והאי נפש אתכלילן בהאי גופא למיזן ליה אמנם לא יהיב מגרמה כלום רק ממה דנקטא מלעילא מן הרוח הוא הת"ת והנשמה היא הבינה היא נהרא להאי רוח נמצא שהם זה מרכבה לזה והנה דוגמת הנ"ל כי כל זמן שנשמת אדם לא עאלת באתרה גם רוח ונפש לא עאלו באתרייהו כן הוא לעיל כי האי נשמה עלאה בינה סלקא לאתחברא גו חכמה הנק' נביעו דעתיקא דעתיקין הוא הכתר ואז אתחברת ג"כ ת"ת שהוא הרוח עם המ' שהוא הנפש וזה רמוז בשם בן ד' כי כשאותיות י"ה בחבור אז אותיות ו"ה בחבור וז"א ועד דהא נשמה לא סלקא וגו' רוחא לא עאל וגומר. ולעולם רוח לא שריא וגומר כי כל עיקר חשק ותאוות הרוח הוא להתקשר בנפש והוא סוד ו"ה וכן חשק ותאוות הבינה להיות תמיד בחבור החכמה וז"א ונשמה לעילא. ולכן כל עוד שהנשמה לעילא לא אתחברא באתרה ג"כ הרוח שהוא הת"ת לא אתחבר בנפש שהיא מ' ואז גם הנפש דא לא אתישב' בדוכתהא גו גופא לתתא פי' אינה מתחברת עם ביתה ונערותי' הנ"ל הנק' גופא דיליה למיהב לון שפע כי היא לא נהרא מגרמה וכיון דלא יהבין לה איהו נמי לא יהיבת ואם נרצה לדייק כי ברוח אמר לא שריא ר"ל דכלל אינו מתחבר עמם אמנם המ' שריא בגופא אבל לא מתיישבא בי' פי' שאינה עושה יישובא ביה לאשפעא ליה במאי דאצטריך.

ואי תימא נפש לעילא וגומר הענין כי כל בי"ע נק' גופא דשכינתא אמנם תחות אלו הם היכלי הקליפות והם סוד הקבר העליון אשר גוף האדם העליון נתון ומתלבש בתוכו בסוד ומלכותו בכל משלה כי רגליה יורדות מות והנפש היא סוד השכינה איהי צריכא למהוי שריא בהאי גופא כי היכי דלא יתבלי בהאי קברא ח"ו ונהיר ליה תדיר ובזה תבין סוד מיתה למעלה ח"ו כי הוא סוד גוף העליון הם האופנים הקרובים אל הקליפות הנקר'

אדם דעשיה אשר נתפתו אחר הנחש להיותם קרובים אל מדרגתם כנ"ל פ' זו דף קמ"ד ע"ב והיא היתה סוד מיתתן כי נתדבקו בסטרא דמותא ולכן נתקברו בהאי קברא דקליפות ושם נאחזים הקליפות דוגמת העפר של הקבר השואב מן הגוף כי ע"י הזוהמא שהטיל נתדבק והיתה לו אחיזה שם לינק תמיד שפע משם ולכן יש בו התגברות וכח גדול עד שיכלה כל אותה זוהמא שהטיל ולא השאיר לה עוד מה שתינק משם ואז יפתח ה' את הקבר ויחיה את הגוף ויסירנו משם ואז יתבטלו הקליפות ובלע המות לנצח ודוגמת שאין מיתה בהאי עלמא רק בגוף דוקא ולא בנפש ורוח ובנשמה ח"ו כן למעלה לא אית שום דרגא דמותא כלל ועיקר חלילה רק בסוד אותם האופנים שהם דבקים בקליפות כנזכר לקמן דף רמ"ד כי הם נק' גופא:

ודע כי עיקר הקבר אינו שולט אלא על הבשר דוקא ולא בעצמות שהם עיקר עצמות אדם אמנם הבשר הוא שיש לו אחיזה בקבר והוא רמז אל העשיה שהוא מלבוש החצון מכולם הנמשל לבשר ודי למבין כי אין להאריך בזה והמעיין יוסיף לקח ובזה נתרצה לך קושיא א' לקמן דף קמ"ד ע"ב כי כיון שיש כמה מיני עולמות ודרגין דא לעילא מן דא וכל חד הוי כללא דאדם א"כ מה תירץ באו' כי המיתה לעילא היא תמן בההוא דרגא והלא שאלתו היתה כי בכל דרגא ודרגא צריך שימצא סוד המיתה אך יתורץ במה שביארנו כי המיתה לא הויא אלא בגופא וההוא דרגא הוי דרגא דגופא עלאה בסוד העור והבשר שהם לבוש החצון של הגוף ודי בזה נמצא כי ענין חילוק זה הנז' כי הנפש שריא בקברא והרוח בג"ע הארץ ונשמה בג"ע העליון אין לטעות בזה ולומר כי הם ג' חלקים נפרדים חלילה כמו שאין לומר כן בנפש רוח ונשמה עילאין ח"ו כי עם היותם קשורא חדא ורזא חדא הוצרכו לאתפרשא לג' דרגין כי אדרבא זהו סוד הקשר והחבור להקשר כל העולמות דוגמת נפש רוח ונשמה העליונים, וז"א ובג"כ תלת דרגין מתפרשאן וגומר.

ובכל זמנא דגרמי אשתכחו פה ביאר מה שנתבאר בזוהר כי אין מדור הנפש בקבר רק כשיש עצמות אבל אחר שגם העצמות נרקבו אז הנפש הולכת משם וקב"ה אזמין לה אתר עד התחיה ויושבת שם בתענוג גדול וז"א רזא הכא לאינון דידעי וגומר או אפשר כי מ"ש רזא הכא וגומר קאי למאי שמפרש אח"כ בשעתא דנשמתא וגומר.

בשעתא דנשמתא מתעטרא וגומר אמר כי הנה ג' דרגין אינון כנ"ל ולכן תחלת התענוג הוא לנשמה ואחר שהיא מתחלת להתענג אז יגיע אל הרוח מתענגו ויתקשר ויעל' למעל' בכל שבתי וירחי וזמני ואז הנפשות נכנסות בג"ע הארץ להתענג שם כנודע וממתינות שם עד שירדו הרוחות כמ"ש ואז מתקשרים עם הרוחות ונהרין מנייהו וזהו או' בשעתא דרוח נחתא וגומר הנה האי נפש נהיר ונציץ איהו וכד קיימת גו קברא דתבת לתמן

כמלקדמין וכדין אתגלימת בדיוקנא וגומר זה ביארנוהו למעל' כנז' פ' ויחי רכ"ה סוף ע"א כי הנפש יש לה לבוש בפני עצמו דמות דיוקנא דגופא ובו מתלבשת בהיותו בהאי עלמא בקברא ובהכנסו בשבתי וירחי וזמני בג"ע הארץ אז מניח דיוקן זה בקבר והיא נכנסת שם ובצאתו משם במ"ש וחוזרת אל הקבר אז חוזרת להגלים באותו הדיוקן הוא הלבוש של הנפש והנה זה הלבוש הוא סוד רוחניות הנעש' מהבל דגרמי ובו מתלבש הנפש וקיימן על קברין בכל מ"ש ואינן העצמות ממש רק הוא סוד ההוא הבל דגרמי כנזכר ולבתר דנאכלו העצמות אז הנפש הולכת אל מקום תענוג אחר כנ"ל וההוא הבל דגרמי אשתאר תמן גו קברא בשבוכא דגרמי כנ"ל עד זמן התחי' וזהו מאמר דוד כל עצמותי תאמרנ' פי' בהיות' עצמות בלתי בשר שהוא בקבר וזהו תאמרנ' בלשון עתיד:

בליליא דר"ה וגומר ביאר ענין דרגא דנפש מה ענייג' ועסק' בהאי עלמא בהיות' בקבר ואמר כי בליל ר"ה ר"ל בליל יום ר"ה אשר בזה היום דר"ה הנז' אתדן עלמא ביה ולא בליליא ואו' עלמא אתדן קאי איום ר"ה ולא ללילה הנז' ואפשר כי מ"ש דעלמא אתדן הוי ביום כנזכר ואו' וכרסייא דדינא וגומר קאי אליל ר"ה הנז' וכמשז"ל כי הכסאות הם מתקנים בליליא כדי שימצאו מזומנים ליום המחרת כי כן עושין בכל ליל ר"ח ור"ח שמתקנין הכסאות של מעל' לקדש החדש ביום ומה גם ביום ר"ה ונלע"ד שדרשו ז"ל ענין זה על בכסה ליום חגינו וגומר והנה להיות כי הקב"ה אין לפניו משוא פנים וביום הדין לא ישא פנים כי אין הקב"ה ווותרן ואז לא יועילו תפלות אותם הנפשות שהם תחנונים ותפלות כי בשלמא תפלות ישראל עצמם אשר באומרם התפלות הם מקיימים מצות לכן מועיל' תפלתם ולכן מה עושים הנפשות מקדימין בליל ר"ה שעדיין לא יש שום דין ומקטרג בעולם ואז מתמלא השי"ת רחמים וכשבא יום ר"ה כבר הקב"ה נתמלא רחמים ומוזג הדין ורחמים:

בליליא דנפקא וגומר זה מיירי על נפשות הקרובים כנזכר כי כל א' משתדל בעד קרוביו החיים בליליא דקא נפקאן פתקין וגומר וידעת מפרשת צו דף ל"ב ע"א ומפ' ויחי דף כ"ב ע"א כי ענין הדין תלוי עד יום הושענא רבא ואז בההוא ליליא ונסו הצללים כנודע מאותם אשר מראים עצמם בלבנ' ונראים בגריעו מההוא צל כנזכר שם וז"א מבני גריעו דהאי עלמא פי' שנגרע הצל מעל ראשם וזה אות על שהם נגרעים וחסרים מהאי עלמא בשנ' ההיא ובאות' הלילה ההיא נפש דקאמרן היא נפשות הקרובים המתים היושבים על קברא היא אזלא ומשטטא וגומר. מהרח"ו נר"ו:

דף קמב:

וחד ממנא היינו לפרש מי הוא המסלק הצל כדי שמתיכו יודע הנפש' העתידים למות בשנ'. וכבר ידעת ענין מלאך הזה שהוא ממונ' על דיוקנאות החיים ולזה כיון שנגזר עליו המות מיד הדיוקן שם נשתנה צורתו והוא יודע ומיד יורד באותו דיוקן למטה וקושר לו הצלם הידוע והכל עולה יחד אל תחת העבד כדמסיק. ונודע שהדיוקנאות הם חקוקות בסוד פרגוד חותם מצוייר פתוחי חותם כאלו הוא בחיים והיינו או' ממנא סרכא לשון ממונ' ברזא גליפא בעזקא ירצה בסוד הנשמ' המצויירת בפרגוד בכתב מפרש פתוחי חותם דהיינו גליפא בעזקא. דפקיד בכתב דזיוא גליפא. שהוא אור הדיוקן שהוא מתנוצץ. ובגו חזוין עלאין אל דמות הנשמות. ואפשר שהוא ממונה על חותם הנחתם והיינו שהכתב הוא הדיוקן בעצמו המצוייר בפרגוד והחותם הוא מה ששוקע מורה על מיתה או מה שבולט נראה על חיים **נטלין** ההוא צל כדי להראותו למעלה להכין לו מנוח' כראוי לו ולא שיטלהו אז העבד מכל וכל שאינו מסתלק אלא ל' יום קודם מיתה וההיא נפש שיש לה רשות להשתיטט ולחקור כנזכר אזלא ומשטטא כדי לפגוע במלאך הזה בעת סילוק הדיוקנאות עם הצללים: וחמאן להההוא צל המסתלק ומכירין ובשובו יודיע לשאר הנפשות שאינם רשאות להשתוטט.

כד סלקין להההוא צל. מהדר השתא לפרש טעם לסילוק הצל ולמאן סלקין. והענין שאלו הנז' שהדיוקנאות בידם מעלים הצללים ויידעים להכיר ולא יחליפו איש באיש ומוסרין הצל אל עולם מטטרו"ן דהיינו עבד ישאף הצל בעצמו ויבדוק אותו כדי להכין לו משכן לנפש ולרוח ולנשמ' והיינו דמסיק **מההיא** שעתא ואילך מתתקנא דוכתא להההיא נשמ' כי יודע הוא להכיר בצל עצמו מקומות הראויים לנשמ' ורוח ונפש מפני שהצל הוא אמצעי בין נפש לגוף ובו מצטייר כל מעשה האדם והוא מתקשט ג"כ במעשיו ולזה ישאף צל וידע ויסיר מקומו ההגון לו אצל מי מצדיקי ג"ע ולתקן לו מקום לפי כבודו וכיוצא באלו העניינים:

ודוכתא לנפש קשיא ליה כי נפש אין לה מקום שמקומ' חצר מות על הקבר לזה מפרש השתא ואזיל כי ענין הנפש ומנוחת' ענין רחב מהרוח והנשמ' משום דדוכתא דנפש הוא לנייחא שיש שאינה נייחא ולאתהנאה בשעתא דמשטטא ויש נפש שהיא נחה ואין לה הנאה זו כדמפרש ואזיל וכל זה מזדמן לו מיד קודם סילוקו:

בגין דאית וגומר השתא מפרש ג' מיני נפשות או הנפש הנכרתת מן העולם ונכנסת אל בין הקליפות ועליה נאמר והכרתי אותה מקרב עמה ר"ל אפי' במדור הנפשות אינה עומדת אלא נמסרת אל החצונים ונעשית מזיק ושד בעולם וזו היא מתגלגלת בתוך כף

הקלע וזו חמור מגיהנם כי זו אין לה מנוח' כלל לעולם וז"ש ודא הוא עונשא יתיר מכלא: אמנם יש נפש שלא עברה על עברות אלו שנז' בהן מקרב עמה אלא עבירות שנא' בהן ונכרתה יר' שנכרת מן הרוח ואין לה קשר ברוח והיא עומדת בעולם הנפשות ואינ' מאירה מעולם העליון ע"י הרוח כנזכר ואינו יודע מכל העניינים האלו דבר רק מה ששומעת מהיודעות. אמנם הג' היא הנפש שהכניעה יצה"ר והיא מאיר' מן הרוח ומשוטטת בעולם חצר מות בלי פחד שלא יפגעו בה האויבים ולזה היא פוגעת בשר הזה הממונ' למעל' על הדיוקנאות כנזכר וראוי שיהי' לו מינוי. לייחד נפש ברוח דומה לייחוד מ' בת"ת ולזה נטלין לה ועאלין לה בכל פתחי ג"ע כדי שתתענג בראותה תענוגי הצדיקים ורוא' ג"כ רוח שלה במעלתו והם מתחברים יחד ונעשת מרכב' אליו ונהנית ממעש' המצות ושכר הרוח וז"ש בנייחא גו ההוא לבושא שהלבוש הזה הוא מאוירין דג"ע כפי שיעור מעש' המצות וכדין ידעת מאינון מילין דעלמ' ר"ל שאר ענייני העולם העתידים להיות שהרוח יודע בג"ע ומגלה עתה אל הנפש אשר בחיקה ודרך זה בשאר הימים אמנם בשבת כד ההוא רוח סלקא לאתעטרא גו נשמתא בשעה ידועה אל זווג העליון וקשר העולמות והיינו גו נשמתא עלאה לעילא. נפש מתקשרא בההוא רוח ורוח מתקשר בההיא נשמתא ונשמ' היא עולה ומתקשרא גו אין סוף דהיינו מ' תחלת האצילות סוף הבריא' והיא בערך הבריאה כא"ס לאצילות וז"ש דאיהי רזא דנפש דלעילא דהיינו נפש דאצילות מ' וההיא נפש דמ' אתקשרת גו ההוא רוח עלאה דת"ת דאצילות וההוא רוח ת"ת אתקשר גו ההיא נשמתא עלאה היא הבינ' וקראה עלא' מפני שתופה בחכמ' וההיא נשמתא אתקשרת בא"ס דהיינו הכתר וכדין הוא נייחא דכלא קשר העולמות וקשר הכל במאציל וזה היה תכלית בריאת העולם וירידת הנפשות כדי שיגרמו קשר וייחוד זה וישמח הבורא במעשיו ויאיר בהם והיינו נייחא דכלא קשורא דכלא **וכדין** שהעולמות נקשרים ומיוחדים כדפי' איהו נייחא דנפש דלתתא שמאירה ונקשרת למעל' עד רום המעלות וזהו צרור' בצרור ואין צרור פחות מג' והיינו נפש ברוח ורוח בנשמ' ומשם ולמעל' את ה' אלהי"ך ייחוד ת"ת ומ' ואז תאיר הנפש בהארת הנשמ' ורוח בשתיהם והיינו או' דהוות דא וגומר **כד** נחתא סיהרא וגומר השתא מהדר לפרושי ענין הגוף ועצמותיך יחליץ ומפרש הענין כפי הענין שהוא בספי' כך הוא ממש לנפש וז"ש כד נחתא סיהרא אחר הייחוד הנז' שע"י נשמתן של צדיקי' הרוח עולה ונקשרת עד א"ס ברדתה שהיא ממש נפש בנפש אלא שזו אצילות וזו עשיה וז"ש סיהרא רזא דנפש עילאה נהרא מכל סטרין שמקבלת מן הת"ת: איהי נהרא וגומר היינו שהיא יורדת מאצילות להאיר בבריא' יצירה ועשיה והיינו רתיכין בכסא ומשריין מחנות שכינה ביציר' ועשיה.

ועביד לון בסוד וקרא זה אל זה שהם מקבלין דין מן דין ומתייחדים ומתקשרים זה עם זה והיינו דעביד לון גופא חדא שלימו ולא יחסר אבר אלא שלימו ובזה תאיר הנפש מ' בגוף וז"ש דנהיר בנהירו היינו אור המ' עצמו וע"י תאיר הת"ת וכל שאר ספירות והיינו וזיוא עלאה,

אוף הכי כגוונא דא אחר קשר וייחוד נפש ברוח ורוח בנשמה והארתם למעלה כדפי' נחתא האי נפש תתאה שהיא השוכנת בקבר כנזכר נהירא מכל סטרין היות בה אור שקבל מהרוח בעל ו' קצוות ואור שקבלה מהנשמ' וז"ש מגו נהירו דנשמ' וגומר.

ונחתא במוצאי שבת ונהרא לכל אינון רתיכין וגומר דהיינו סוד העצמות היבשות ירצה סוד הכח המעמיד הרכבת היסודות והוא כח רוחני בעה"ז עומד בקבר ובהיות הנפש יורדת באור זה מעמיד אותו כח כאלו ממש הגוף קיים וע"י חליצת העצמות היבשות וז"ש ועביד לון גופא שלימא לא גוף עצמות אלא רוחניותם דנהיר בנהירו: והשביע בצחצחות וגומר כדפי' פ' ויחי צח חד צחות תרי דהיינו ג' נפש רוח ונשמה ומקשר שלשתם שבעה הנפש התחתונה ולבתר ועצמותיך יחליץ דעביד מנייהו וגומר כדפי' ואותו המציאות קם ואודי ומשבח לקב"ה כאלו היה בגוף ממש. ודא איהי נייחא דנפש מכל סטרין שגם יש לה מנוח' ברדתה אל הגוף ועשות' כל המעש' הזה שפי' תלת נייחי הא' מנוחת הנשמ' הב' מנוחת הרוח הג' מנוחת הנפש כדפי' לעלמא דאתי כלומר הבא אחר המות. או אפשר ששלשתם נקשרות לעולם הבא בסוד נשמ' וכדפי' כמה דוכתין. י"ש עולמות כדפי' רז"ל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ומשטטא לראות איך יסירו את הצל מעל ראש קרובו ויעלו אותו לידי מטטרו"ן ואז חוזר אותה הנפש של קרובו של מת ומגדת הענין לשרר המתים שאינם קרוביו כי כל א' וא' משגיח על קרוביו. וענין הצל נלע"ד כי הוא סוד כח א' עליון המעורר את האדם להיותו צדיק ונק' יצה"ט וכנגדו צל אחר הנק' יצה"ר וזהו סוד ונסו הצללים תרי אינון. והענין כבר ידעת כי האדם כלול מכל עולמות ולכן נאצלו לעזרתו ב' מלאכים המלוים את האדם א' טוב וא' רע סוד עץ הדעת טוב ורע וענין זה נרמז בהקדמות הזוהר דף י"ב ע"ב כי בכל נשמ' נמשכין ונפקין בהדה כד אתיא לעלמא תרין עופין בסוד ועוף יעופף. והענין כי כבר ידעת כי מטטרו"ן נק' עוף כנזכר בתיקונים וגבי רבה בר בר חנה בההוא עופא דהוה מטי ימא עד קרסולוי דאיירי על מטטרו"ן וכנגדו יוצא עוף אחר טמא מצד סמא"ל ואין להאריך. ולכן ענין הצל הזה חוזר אל מקורו שהוא מטטרו"ן שמשם חוצב ולכן אינו כמו נשמה ורוח ונפש אשר לא יעלו אל מקומם עד שיתלבנו וימרקו עונותיהם אמנם הצל הזה אינו מכללות בנין האדם בעל בחיר' כי מלאכתו הוא ליעץ לו

עצות טובות בדרכי ה' ואין לו שכר ועונש ולכן עולה תנף אל מקום משא"כ נפש ורוח ונשמ' כי מתמרקים טרם עלייתם למקומם:

מההיא שעתא וגומר בגין דאית נפש וגומר פי' כי יש נפש אשר אין לה נייחא דרך סתם פי' שאין לה מנוחה אמנם אינה נכרתת ונפסדת דוגמת הגוף הכלה ונפסד והיינו מפני כי הרוח הוא לפניו ית' וזאת נכרתת אחיזתה ברוח. אך אית נפש דאשתציאת עם גופא וגומר ועלה כתיב והכרתי אותה מקרב עמה כלומר מכלל כל הנפשות שאין לה זכר לעולם והסוד כי הנפש היא החוטאת כאו' נפש כי תחטא אבל הרוח אינו חוטא ולכן אין כרת אלא בנפש ולא ברוח ונשמ' ח"ו ואין להאריך בזה:

האי איהי כד אזלא וגומר כל זה מבואר והענין בקיצור כי הנה נפש רוח ונשמ' שבאדם הם מסוד מ' ת"ת בינה. הנק' כן ולכן נפש האדם נקשר ברוחו ורוחו בנשמתו ואז ע"י מיין נוקבין אלו שהם נשמות הצדיקים כנודע כי הם סוד התעוררות הזווג ואז נקשר נשמות האדם בנפש העליונה מ' והנפש ברוח הוא הת"ת והרוח בבינה היא הנשמ' והנשמ' בא"ס נמצא כי כל העולמות קשורים יחד מן הא"ס עד העולם הזה השפל וזה בסוד האדם המקשר כל העולמות.

וע"ד כתיב והיתה נפש אדוני וגומר ביאר כי זו ברכת אביגיל לדוד שתהיה נפשו צרורה בצרור החיים כי הוא סוד התקשרות הנז' נפש ברוח ורוח בנשמה ונשמ' בנפש עלא' הנק' צרור החיים אשר בו נצררים צרורות נפש ורוח ונשמה הם מ' ת"ת בינה. וז"א בגוונא חדא דההוא את פי' כי את ה' אלהי"ך הנז' בפסוק והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את וגומר ונודע כי כל מקום שנאמר את הרמז לשכינה כי היא כלול' מא' ועד ת' וזהו א"ת ואמר כי נפש האדם הוא דוגמא לנפש עלאה הנק' את כי את ההיא היא סוד המ' הנק' את ה' אלדי"ך כי הת"ת נק' ה' אלדינ"ו והמ' נק' ה' אלדי"ך והנה כמו שהוא את שהיא נפש העליונ' נקשרת בג' חלקיה רוח ונשמה שהם מ' בת"ת ובינה כן תהיה נפש אדוני דוד צרורה ברוחו ונשמתו: עוד ביאר דמיון אחר שיש לנפש האדם עם נפש העליונה כי כמו שנפש עלאה הנק' סיהרא כד נחתא פי' אחר שנזדווגה ברוח הוא הת"ת אז היא יורדת להשפיע בתחתונים ואז יורד' מלאה טוב ושפע מאד והיא מאיר' בגופ' הם סוד כל חיילין דילה הנק' גופא דשכינת' כמו שביארנו לעיל ריש עמוד א'. כן האי נפש של האדם כד נחית מג"ע הארץ אחר שנתקשרה ברוח במוצאי שבתות כנזכר לעיל בעמוד א' אז מריקה מאותו השפע שקבלה מן הרוח שבג"ע ומשפעת על גופא כי העצמות נשארים בקבר. והענין שכמו שכשיהי' האדם חי בעה"ז היה מקיים המצות בגוף ונפש כן בעת תענוג הנפש מתענג ג"כ הגוף בקבר. ומ"ש כד נחתא סיהרא וגומר ועביד לון גופא וגומר

פי' ענין זה הוא כי סוד העצמות המתלבש בתוך הספי' הנק' כלים הוא המקשרם להיותם אחד דוגמת אחדות הא"ס כנודע וזהו סוד מלת אחד שבקריאת שמע ליודעי דעת כי צריך לייחדם ע"י העצמות אשר בתוכם ואם זה נוהג בספי' עצמן כ"ש וק"ו במלאכים כי לולא המ' הם נפרדים זה מזה אמנם בהתלבש המ' בתוכם ומשפעת בהם אז כולם הם מתייחדים וכל אותם אברים מתקרבים א' אל א' ונעשים גוף א' וחבור א' ומתייחד חסד מיכא"ל עם דין גבריא"ל וכן כיוצא בשאר המלאכי'.

הה"ד והשביע בצחצחות וגומר ענין או' נפש ממש הענין הוא כי ברוב המקומות נזכרים כל ג' חלקים אלו בשם הנפש ובה יוכללו נפש ורוח ונשמה ולזה ביאר כי נפשך האמור כאן הוא חלק הנפש ממש בדוקא ועליו נאמר והשביע כי הוא משביעו בסוד הרוח המשפיע עליו בכל שבתי וירחי וזמני. ובפרט כי לקמן פ' ויקהל דף ר"י ע"ב ביארו פסוק זה על הנשמה עצמ' העליונה וקראה נפשך אמנם כאו ביאר על הנפש ממש וזוהי כוונת מ"ש שם פ' ויקהל כי מלה דא אתפרשא לעילא ותתא פי' כי נתב' הפסוק הזה על הנשמה והנפש וזהו משמעות עילא ותתא: גם אפשר שכיון שלא נאמר שאותו הפסוק מדבר בהיותו חי ממש בגוף ונפש וכן משמע מפשטא דקרא לזה כיון כי לא מיירי אלא בהיותה נפש ממש שהוא אחר המות כי בחיים היא מלובשת בגוף ונגררת אחריו. ולכן הביא ראי' אחרת מכל עצמותי תאמרנ' ולא כתיב אומרות כאשר ביארנו לעיל עמוד א' ועיין שם היטב איך אין הכוונ' העצמות ממש וכאן נא' ועצמותיך יחליץ משמע שמיירי כשאין באדם בשר אלא עצמות כמו שביארנו לעיל כי אינו זוכה בתענוג אפי' אחר המית' רק אחר שנתעכל הבשר והדם ונשארו העצמות לבדם וכמו שביארנו שם הטעם לפי שכל הבשר אתא מסטרא אחרא ולכן אינה ראויה אל התענוג הרוחני ההוא וכמו שנתבאר פ' יתרו דף ע' ע"ב בהגה' ודף ע"ו ע"א כי הבשר אתי מסטרא אחרא. מהרח"ו נר"ו:

דף קמג.

פתח ואמר שיר המעלות וגומר אינון דרגין קדישין לאפוקי חצונים: עלאין לאפוקי אותם שהם קדושים למטה מופקדים על החצונים והם נמצאי' מסטרא דגבור' מצד גבורות הבינ' המתמתקות בשיר הלויים ונהפכת לשמח' והיינו גבורן עלאין לא מהגבור' שהיא דין חזק לכלות. ואינון כגוונא דלואי משמרו' משמרו' ממש כנז' פ' אחרי מות. ואינון מעלו' כל הנדרש נרמז באו' המעלות בה' הידיעה לשלול כל אותם האחרים. ואפשר שהמעלות ג"כ יהיו ה' מעלות או חמשין. הבוטחים בה' זהו תחלת השיר ואמר הבוטחים בזמן הזה אין בטחונם חזק מפני שהם יראי' שמא גרם החטא ונמצא בוטחים מצד א' ויראים מצד ב' אמנם לעתיד יהיה בטחונם בהר ציון וגומר וירצה כי המ' היא הבטחון

והיא הנק' הר שהיא מיוחדת ביסוד הנק' ציון ודאי לא ימוט שהיא אז מיוחדת שלא ימוט ואז יהיה הבוטח בה' ברוך מצד היסוד:

והנה הייחוד העתיד יש לו ב' מעלות טובות על הייחוד הנמצא בעולם הזה הא' כי בזמן הזה אפילו בעת עלותה למעל' להתייחד יש מקטרגים עד שהם מפרידין ואין הייחוד נגמר ואז לעתיד אין שטן ואין פגע רע וז"ש לא ימוט כלל. הב' כי הייחוד בעה"ז אפי' שלא ימצא מערער ולא מסטין מצד עצמו אינו אלא זמן מועט ומיד יורדת לחלק השפע. ולעתיד לא יהי' כך אלא לעולם ישב השכינה בחיק בעלה ולא תרד למטה אלא מלמעל' מנהגת התחתונים ואז ההבטח' בלי בשת שאין עון גורם לה שום פירוד ואין הצדיקים יראים מהבטחתם שאז אין העון גורם שמי שטרח בערב שבת יאכל בשבת ולזה אינם כאריה וכשחל שההבטחה במעשיהם אלא כהר ציון שהם בטוחים בו מצד ייחודו:

ואתון בני קדישין עליונין שאין ר"ש וחבריו בעולם התחתון אלא אחוזי' בסוד האצילות והם דבקים בייחוד העליון והם עולים ויורדים עם השכינה והם מובטחים בהקב"ה שהם המייחדים תמיד ודאי:

כמא דיימא דא וגומר הענין הוא כי התורה סודותיה גורמין להמשך מהיסוד אור הנק' ר"ז למ' והמחדש הוא מושך למטה אור התור' והנה ר"ש וחבריו היו מתחילין בפסוק ובחסידותם ע"י חכמתם היתה רוח קדושה שורה בהם והיו מחדשים חדושים ע"י הקדמות וראשי פרקים היתה תורתם מתברכת וע"י חדושי התורה יש סגולה שהיו גורמין ייחוד ואין חצוני מעכב אפי' בזמן הגלות שאין ייחוד ולזה נתן להם רשות לעשות סעד לשכינה ולהמשיך אור עתיק יומין עד למטה בסוד ונהר יוצא מעדן וגו' וזה רצה באו' לאעטרא מילין דיממא וליליא קמי עתיק יומין:

לאעטרא רתיכא קדישא בסוד בש"כ מל"ו והקם בחצות לילה מעטיר אותה עם כל מרכבותיה להתייחד ביום בעסק התורה. דהא השתא עידן רעותא כלומר דהא השתא שכבר חצות לילה עכ"ז עידן רעותא עת רצון היא שיגלה לתורתך הכתר לאנהרא עילא בת"ת ותתא במלכות:

ועלמין כלהו אשתלימו וגו' הענין כאשר הוכן העולם ונשלם בסוד ביהמ"ק שירדה השכינה בתחתוני' והספי' משתרבבות דרך אור השכינ' עד העולם התחתון אז נשלם והשוה התחתון לעליון ועלמין כלהו וגו' כי זה הוא כוונת הקב"ה בעולמות אלו:

חברייא פליגן בהאי יש מי שאמר ששיר זה במתן תור' נאמר ויש אומרים בהקמת המשכן ויש אומרים ברדת אש מן השמים עכ"ז הוא העיקר שלא נאמר אלא בבנין המקדש והטעם ששירתא דא לא אתמר אלא בשלימו כד סיהרא אתמלייא וענין זה לא

הי' אלא כד בי מקדשא אתבני וגו' והטעם מפני שמשכן דעבד משה וגו' הוא למטה בסוד מטטרו"ן הוקם המשכן למעלה כמוהו שכינה מתלבשת במטטרו"ן ומתייחדת בסוד שפע ימי החול ויחוד ההיכלות ואין זה שלימות. אמנם כד אתבני בית ראשון דהיינו אור ה' ראשונה של שם וז"א בית ראשון אחרא אתבני דהיינו ה' ראשונה של שם שהאירה ונשתרבבה אור הבינה למטה וכ"ש שירדו ו"ה עם ה' ראשונה ואין מעלה למעלה מזו וז"ש ואתקיים בעלמין כלהו אור הבינה ואנהיר לכל עלמין: ואתבסם עלמא כי הבינה ממתקת הדינים. ואתפתחו כל משקופי כי הבינה מפתח כל פתחי הספירות שהיא בעלת השערים כלם והיא בעלת השמחה ולזה לא הוה חדוה בכל עלמין כההוא יומא ולזה אין המשכן ומתן תורה בערך זה. דאינון מנגנין כדפי' לעיל שהשירים הם מצד הבינה וז"ש דכלא חד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. פתח ואמר שיר המעלות וגו' אמר כי שיר זה הוא שיר שמשוררים המלאכים על גודל שכר מעלת הצדיקים אשר יש להם בטחון בשי"ת ונק' המלאכים בשם המעלות לפי שכבר ידעת כי דוגמת שיש למטה כהן לוי וישראל כך יש למעלה מיכאל כהן גבריאל לוי אוריאל ישראל וקרבנות נשמות של הצדיקים מקרבן מיכאל ע"ג המזבח העליון וגבריאל וכל סיעתו הם משוררים בבית המקדש של מעלה והם עשויים מעלות מעלות והם חמשים מעלות בסוד נ' שערי בינה אשר כל גבורה נכללת מאותם נ' שערים כנודע כי בינ' מינה דינין מתערין והם סוד ה' כתות מלאכין שהם משמשים לה' ספירות חג"ת נ"ה בסוד מדת הגבורה שבכל א' מהם וכל א' כלולה מעשר הם ן' מעלות זו למעל' מזו וכלם מצד הגבור' ולכן אלו המלאכים המשוררים נק' המעלות: נוסח שיר זה הוא הבוטחים בה' וגו' וכל זה מבואר והכוונה כי הצדיקים אין להם לסמוך ולבטוח על מעשיהם דוגמת אברהם יצחק ויעקב ומכ"ש שאר הצדיקים אמנם עכ"ז יוכל ולבטוח קצת בטחון דוגמת הפסוק וצדיק ככפיר יבטח כי כפיר הוא הארי היותר קטן מכלם אמנם יבטחו בה' ולא במעשיהם והנה אלו לעתיד יהיו כהר ציון וגו' כי מה שעד עתה לא בטחו בעצמן אלא ככפיר ושמו בטחון בשי"ת לכן אז לעתיד יהיו כהר ציון כי הארי והכפיר הם הוים ונפסדים מש"כ הר ציון קיים ונצחי שהקדושה בתוכו ואין לו התמוטטות בשים זמן מהזמנים:

משכן דעבד משה וגו' פי' כי כבר ידעת סוד אבי"ע והנה בזמן המשכן לא היה החבור וזווג העליון אלא ביציר' הכי היה בח"ל כי הנה בח"ל שלטה עשיה ובא"י יצירה וכל זה בימי החול אבל בשבת בח"ל שלטה יצירה ובא"י בריאה והתם בעבור המשכן הזה

שליט יצירה סוד ז' היכלי מטטרו"ן ואמנם בבית ראשון דשלמה רומז אל הבריאה ששם בינה עם ג' ראשונות כי להיותו בא"י לפי' בימי החול שליט הבריאה עכ"ל:
גליון ואע"ג דחברייא פליגן בהאי. שמות י"ו. עכל"ה:

דף קמג:
לא הוו כל אינון מנגנין שהם משמרות המשוררי' הנמצאים מן הגבורות הטהירות העליונות מתתקני' בדוכתייהו כי יש להם משמר ובחי' ידועה בבינה שממנה נמצא כל משמר ומשמר ובעוד שאין הבינה מאירה אין בחי' המצא אותו המשמר יכול להארז ולהכלל לתקן ולקשט בה והיינו דוכתייהו דאינון משמרות בחי' הבינה שממנה נמצאו והבינה מתעלמת והנמצאי' התחתונים אינם יכולים להקשר בבחינת אצילותם ועם היות שהיו משמרות מסודרות ע"י דוד ונתן הנביא לא עמדו על סוד משמרתם כראוי עד בנין המקדש וז"ש לנגנא כדקא יאות עד שהוכן הדוכן התחתון במקדש ועמדו הלויים בו ואז עמדו המנגנים העליונים על דוכנם הבחינות כנז' והטעם שהעליונים תלויים בתחתונים הנגדיים להם וז"ש דהא כמא דאית תקוני משמרות בארעא וגו' וא"כ כשעמדו התחתונים עמדו העליונים. ושרגא דלא נהרא מ' אפילו שהיה משכן לא היתה מאירה אלא באור מטטרו"ן סוד ימי החול ועתה שריאת לנהרא מאור הכסא.
ושירתא דא אתתקנת גבי מלכא עילאה דהיינו בינה שהיא נק' מלכא דשלמא וגומר ובהעלות בעל השיר כך יתעלה השיר בעצמו ולזה אשתכח שלימו וגו' מצד הבינה ואיהו קדש הקדשים שכך נקראת הבינה כנודע:
בספרא דאדם וגו' הרי שלא ראה שלמות אלא דוקא ביום המקדש לא המשכן. יתערון אבהן שירתא כדפי' לקמן לאו דאינון מנגנן שהמשוררים למטה במ' והנפרדים בחברתה אמנם התעוררות השיר מצד ג' אבות באור הבינה המאיר בהם דהיינו ש' רבבא מהבינה שרשא דאילנא דחיי כדפי' בתיקונים אמנם פרטיה הם ג' אבות ג' ענפי הש' ואו' יתערון אבהן שירתא הענין שהשכינה היא משוררת והיא השיר עצמו ומקשטים אותה המשוררים התחתונים וג' אבות מקבלים אותו השיר דהיינו התעוררות זה שהוא עולה למתק הבינה ומסלקין אותו אל הבינ' בענין שהם מעוררים להשפיע למטה לאלו שישוררו ומעלים שירם למעל' והיינו עילא ותתא דקאמרן.
שרים רברבין היינו ג' אבות שהם שרי הנהגת העולם בחסד דין ורחמים ולגבי האבות אין מלת שרים לשון מנגנים אלא רברבין שהם מעוררים ולא מנגנים כדפי'.
ותנינן לראיה לכל הנז'. יעקב ת"ת שלימא נכלל בימין ושמאל ועאל בגנתא דעדן במ' בחדו מכח הבינה שהיא עיקר. על דוכתיה בחינת ייחודו. כדין גנתא דעדן מ' וכל

המשוררים המתלוים אליה כנודע. וכל אילון בוסמין הם הצדיקים שבג"ע שמעלים בה הריח בתורתם ומצותם. ויתייחס השיר לאבות דהייני יעקב שלימא משום דמאן דגרים שירתא דא וגו' והיינו ממש כדברי ספרא דאדם קדמא' ופירושו **שירתא** דאיהי וגו' יר' פי' שיר השירים דהיינו השרים כל אור' שבה שירות הרב' והיינו כנגד מתן תור' עוד שרים מנגנים והיינו דדלאי ותתאי מתערין לגבה לסייע למ' המנגנת כנז' לעיל והיינו כנגד המשכן.

שירתא דאיהי כגוונא דעלמא דלעילא דהיינו הבינ' דהיינו בית המקדש וכמו שהבינ' קדש כוללת כל הקדשי' כן שיר זה כולל השרים שנאמרו עד עתה חול בעולם מטטרו"ן וזה קדש במקדש בית ראשון שבת כנז'.

דשמא קדישא עלא' **ת"ת מצד הבינ**' **והחכמ**' **אתעטר** כאו' צאנ' וראנ' בנות ציון וגו' וע"ד איהי קדש קדשים כאו' שעטר' לו אמו דהיינו בינ' מתקשרת בחכמ' ומעטרת לת"ת וגו'.

רחימו וחדוה אהב' **מחסד חדוה מגבור**' **מצד החכמ**' **והבינ**' **שעליהם**: מ"ט הם ב' קצוות היאך יתקבצו השמאל והימין כדי שימצא השמח' משמאל עם האהב' שמימין. אלא בגין דכו"ס מלכות הנק' אלהי"ם כחשבן כו"ס של ברכ' ודאי שמשפיעין לה שפע וברכ'.

אתייהיב בימינ' **שדרכ**'. הוא שהיא יונקת בינוני בענין שמנהגת העולם בשתי הנהגות בדין ורחמים ועתה אתייהבת בימינא שהיא נקשרת בחסד וכיון שהיא בחסד היא כוללת החסד והגבור' ונמתקת דהיינו חידו מן השמאל ורחימו מן הימין ובג"כ מה שמשפיע בתחתונים ומה שמשוררת הכל מפאת מה שהיא נאחזת ברחימו וחדוה כל מילוי.

בזמנא דהאי ימינא אתהדר לאחורא היינו שהאחוריים הם הדין ואחיזת החצונים וכאשר הימין הסכים בשמאל להגביר החצונים אז המ' היא מתגוללת בדינים וכל התחתונים הם נשפעים מדיניה מיד שריאו עילאי ותתאי היונקים הדין וגומר:

א"י כ"ה ירצ' **א"י** כ"ה אי בחינת הברכ' שהי' בך באו' כה תברכו יברכו כ"ה וז"ש אתר עילא' דהוית יתבא וגומר. בג"כ שיר השירים וגומר הענין שהיא שתי מגלות אלו ועניינם מה שמזמרים לפניה וכשהיא מיוחדת כל מלוי חדוה ורחימו מצד הימין וכשהיא מתגרשת בגלות ונאחזת בשמאל והדין עד שגורם חרבן המקדש כל מילוי אינון קנטורין וגומר.

ואי תימא הא כל חידו וגומר הם פעולות הגבור' וראי' שהלויים הם מן השמאל והם בעלי השמח' והשיר. לא אשתכח אלא בזמנא וגומר יר' כי השמאל מצד עצמו מר וקשה בדיניו אמנם שנדבק בו הימין מתמתק וכל מה שהי' לה לבכות היא שמח' א"כ יפה גזרנו אומר כי אעפ"י שהשמח' ושיר מן השמאל אינו בטבעה אלא שהימין משמח' והימין

מעורר אהבתה כיון שהכל תלוי בימין וז"ש כדין ההוא חדוה וגומר. וכד רתחא אשתכח היינו דין הקש' וחדו היא מסטרא דימינא יר' מצד ימין הממתקת את הגבור' לא הימין בעצם, כדין חדוה שלימתא שהגבור' עצמ' עוזרת בשמח' וענין הלויים הוא מצד הגבור' המתמתקת בחסד כנזכר. וא"ת כיון שסוף סוף השמאל היא משמחת למה נייחס השמח' לימין לז"א כיון דכד ימינא לא אשתכח רתחא דשמאלא נפיש ולא שכיך ולא אוטיב וכל אלו הם פעולות שהחסד גורם לה כשהוא עמה לכך לא יתייחסו אלא אל הימין:

א"י כ"ה וגומר לעיל הי' מתרעם על מניעת הימין ולז"א דאתר עלא' וגומר וכאן מתרעם על היותה בשמאל שכן אמר מה תהא עליה דקא יתבא בשמאלא וגומר ועתה לפי זה פי' א"י כ"ה אתרי רכשי א"י כ"ה שהיא כוס של ברכ' ואינה עתה אלא שמאלית והיא ג"כ תרעומת וקינה על עצמה מה תהא עליה כיון שהיא בשמאל. ולא אשתכח בכל שירין מפני ששאר שירין הוא סתם התעוררות השיר והשבח לה אמנם שיר זה כולל עניינה בג' אבות שהם סוד אהב' ושמח' ימין ושמאל לאתייחד באמצע וז"ש ובג"ד בסטרא דאבהן ולא שוררו אלא הם מושכין למט' לעורר השיר של אהב' כנזכר לעיל.

ההוא דנחתת שכינתא יר' עתה ירדה ממש שכינה עצמ' בלי לבושי החול אלא בלבושי שבת משא"כ במשכן שירד' בלבושין דחול ועוד במשכן ירד' שכינה תתאה וכאן ירדה שכינה עלאה וכן דקדק שאמר מלא כבוד ה' את בית ה' היינו מ' כבוד ה' היינו אור מהבינ' עם החכמה. אתגלייא תושבחתא דא שאז שבחוהו עליוני' ואמרה שלמה כדי שע"י כן יהיו משבחים אותה בתחתונים. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קמד.

כללא דכל אורייתא כדמפרש ואזיל כללא דכל עובדא דבראשית אפריון עשה לו המלך שלמה כדפירש ר"ש לעיל כללא דרזא דאבהן דהיינו כל ספר בראשית בפסוקים מפוזרים כדאיתא במדרשים. כללא דגלותא דמצרים תחלת ספר ואלה שמות אל תראוני שאני שחרחורת. וכד נפקו ממצרים צאי לך בעקבי הצאן וכיוצא ותושבחתא דימא לסוסתי ברכבי פרע'. כללא דעשר אמירן וקול התור נשמע בארצינו. וכד אזלו מי זאת עולה מן המדבר וגומר עד דעאלו וגומר שגלשו מהר גלעד וגומר ואתבני בי מקדשא כמגדל דוד צוארך וגומר ועוד פסוקים אחרים רומזים הענין. עטורא דשמא וגומר היינו סוד תיקוני דכורא ותיקוני נוקבא הרומזים בו פעמים בסוד ד' אותיות י' זכר ה' נקבה ו' זכר ה' נקבה: כללא דגלותהון דישראל ביני עממיא מצאוני השומרי' וגומר השבעתי אתכם וגימר: ופורקנא דלהון אחות לנו קטנה וגומר כללא דתחיית המתים היושבת בגנים ופסוקים אחרי' לכל ענין וענין. וכלל הכל מאי דהוה במעשה בראשית והאבות וגומר כל הנז'

ומאי דהוי גלות ישראל ושמדות וגזרות ומה דעתיד גאולתן ותחיית המתים ושבת לה'. והנה מכלל דבריו אתה למד שתחיית המתים הוא בששי ואחריו שבת לה' וגומר. גם נלמוד כי השבת הוא אחר יום השביעי דה"ק ומה דזמין למהוי לבר יומא שביעאה כד יהא מורה שהשביעי ענין א' ואחריו שבת חוץ מדעת המאמינים ענין השמיטות דלדידהו אין שבת כי אם יום השביעי עצמו לבד: וע"ד תנינן וגומר הנה שכבוד שיר השירים ועלבונו תובע התורה כלה מורה שהוא עיקר עד שכל התורה כולה תלוי' בו כדפי' ודאי אורייתא סלקת עם היות ששיר השירים הוא מדברים שבכתב עכ"ז אורייתא סלקת: בגין דאצטריך וגומר כלומ' היה צריך האדם לנטרא וגומר כיון שסודות התלויים באמרו ותיבותיו הם רבים שהוא פי' נאה ומשובח לתור'.

אמאי איהי בין הכתובים שהם למטה ביסוד ומ' יהיה למעלה במדרגת תורה ת"ת או לפחות במעלת נביאים נצח והוד לז"א הכי הוא ודאי וגו' שהוא שיר תושבחתא דכ"י ובחינתה כתובים בבחינה עליונה דקא מתעטרא לעילא שהיא עולה לראש פינה ע"י הת"ת עולה עד הבינה.

ובגין כד כל תושבחן דעלמא סוד השיר והשבח אינו אלא המ' עצמה שבכל אלו העניינים הם עולה ועכ"ז אין חשוב לפני הקב"ה כזה והיינו לא סלקא רעותא להדבק הת"ת ברצון העליון ע"י שום שיר כזה מפני שהיא המ' העולה עמו עד הרצון העליון ששניה' יקד עולים ע"י התעוררות השיר: שיר חד מ' השירים תרי חסד גבורה הא תלת ומה ייחס לג' אלו אלא כדפירש לעיל דאתייהיב כוס של ברכה שהיא מ' העולה להתברך והיינו שיר ואתנטיל בסוד נוטלו בשתי ידיו ימין ושמאל בסוד החיבוק והיינו השירים וכלא אתער לגביה מלכא דשלמא דיליה ת"ת המשתמש בו ע"י היסוד והיינו אשר לשלמה יר' כדי להקשר עם הת"ת כנזכר. ונודע כי כל מקום שיש ייחוד ת"ת ומ' הוא ע"י הא"ס וז"ש ובהאי דהיינו החיבוק הנז' המביא לידי זווג כנזכר אסתלק רעותא סוד הכתר ברזא דא"ס לעילא לעילא מקום שאין השגה ודבור שיורה עליו:

רתיכא קדישא הכא וגומר לתרץ מלת אשר יתירא ולז"א רתיכא קדישא הכא היינו שיש מרכבה למטה שהם סוד מיכאל גא"ר אמנם רגליהם יורדות מות לז"א רתיכא קדישא שהוא באצילות שאין שם טומאה כלל. דהא אבהן אינון רתיכא הם הם המרכבה ודוד מלכא מ' אתחבר עמהון ועלה עד נצח והוד ויסוד ואינון ארבע חגת"ם רזא דרתיכא קדישא כסא לבינה עלאה הנשאת עליהם עלאה ע"י החכמה הרוכב על הכסא ובג"כ ארבע תיבין בהאי קרא ובאה מ"ת אשר מיותר להורות על ענין זה שהוא סוד המרכבה לא חבוק המ' לבד דאי הכי לסגי בשיר השירים לשלמ':

תו וגומר דא רזא דדוד מלכא בחינתה העולה למעלה הנקרא שיר מורה עליה וסילוק דאיהו רזא לסלקא בשיר. השירים אלין אבהן ג' אבות חג"ת והיינו ממנן רברבן והם שרי ההנהג' לג' קוים חסד דין ורחמים א"כ בשתי מלות אלו לבד בא סוד המרכבה בשלימות. אשר לשלמה רזא מאן דרכיב והיינו אשר בינ' לשלמה חכמה.

ובהאי קרא וגומר הענין שהכתוב אמ' ברוך ה' אלהי ישראל שהכוונה להמשיך מהכתר ברוך אל חכמה ה' ומשם אל הבינה אלהי ישראל ואח"כ לקשר הבינ' עד המלכות והיינו מן העולם בינ' ועד העולם מ' והיינו אומ' שלימו דרזא מן העולם וגומר יר' מה שהוא משלים אח"כ והיינו שיקשר מהעולם ועד העולם וימשך דרך בו ברוך ה' אלהי ישראל דהיינו סוד ג' ראשונות כנזכר דהיינו רזא דכל מהימנותא כל אצילות נכלל וכלא איהו רתיכא שלימתא מן העולם ועד העולם והיינו שיר מ' בעליית' שמורה נצח הוד יסוד תחתי' שהם הדום לה: השירים ג' אבות אשר כסא: לשלמ' לכל אשר הוא משלים הסוד הזה דהיינו חכמ' וכתר וא"ס וז"ש וכלא איהי רתיכא שלימתא למאן דידיע חכמ' המתגלת בל"ב נתיבות דלא אתידע כתר ולית מאן דקאים למנדע ביה א"ס הנעלם בתכלית העלם עד שאין מתבודד להשיגו כלל.

רזא דרתיכא שלימתא מכל סטרין שכל מקום שד' אלו נקשרות המ' בחג"ת כל ו' קצוות מתייחדות שם. מכאן ולהלא' כללו' שאר רמז המרכב' כדפי' לא נז' בפירוש בכתוב אלא אמר אשר לשלמה דרך רמז והמשכילים יבינו:

אילנא דחב ביה אדם קדמא' שהפריד המ' מן הקדש אל החצונים ונתנסך היין בתוכה ונשאר דינה בדין החצונים ואם היא נאחזת בת"ת היא מתלבנת ועניבה לבנות ויינה לחים והיינו חוורין טבין דהא מסטרא דחיי אינון דהיינו ת"ת עץ החיים.

אוכמין מסטרא דמותא הא מתנהגת בדין ומשפעת לחצונים.

בזמנן וגומר שנמצאים כל מיני ענבים עם היות שהראו לו שליטת הדינים אין חשש מפני שאין מזוג' בשליטת החוורין ובזמנא דחוורי שלטאן כלא אתבסם שאינם יוצאות האוכמין מן המדה הראויה וההגונה שגם אלו הם צורך הנהג' עליונ' וז"ש דהא בההוא זמנא כלא אצטריך לתיקונא שהשכינה מתתקנת בכל בחינותיה.

ובזמנא דחווי דהיינו ייחודא בת"ת לא שלטן היא נתרת מלמעל' ונקשרת בתחתונים. אוכמי אתחזון היינו אילנא דחב וגומר.

תנינן דעלמא דא איהו כגוונא דלעילא שלא נמצא בו אלא מה שהוא למעלה דק ורוחני נתעבה ונעשה בו גס וגשמי וא"כ מה שירצ' לעמוד בעולם עליון יביט בתחתון מפני שהוא מראה ודמות העליון וז"ש ועלמא דלעילא כל מה דהואי וגומר ובהקדמ' זו יש

לדקדק אי נחש וגומר הענין שעל פי ההקדמה הנז' נחש הקליפות חוה מ' אדם ת"ת א"כ יורה שהחצונים פגמו אפילו בת"ת וא"א לעילא אמאי מי הכניס צלם בעץ החיים. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קמד:

ואי תימא לאתתא כלו' אם יעלה על דעתך לפרש בחוה תחתונ' דוגמת חוה עליונה מ' דבגין נחש דהיינו החצונים אגרע נהורא כנודע דהא סיהרא גרע נהורא לזמנין והיא משפעת לחצונים ואינ' אחוז' בעץ החיים ותרצ' לייחס ענין זה בשם מיתה למעלה וז"ש ובההיא זמנא מיתת יצדק זה בה אבל בזכר אמאי לא הי' ראוי המית' לאדם תחתון כיון שאינו בעליון. ועוד קשה כי אפי' בנקב' לא יתיישב הענין משום דאי נימא דמיעוט הירח בעטיו דהאי נחש מיתת זה אינו הא תנינן דלא בגין נחש הוה וגומר א"כ זה אינו עטיו של נחש שהי' בששי ומיעוט הלבנ' ברביעי מפני הקטרוג.

ואי תימא דבעל' הכי הוא כלו' מיעוט הלבנ' היה ברביעי אמנם הזכר מיעוטו בששי וראוי' הית' הלבנ' להתמעט בששי אלא שקדם מיעוט' ולז' אנו מייחסים אות' אל הנחש זה אינו ח"ו דגריעו הוי לעילא כלל אין שום מיעוט בזכר א"כ הדרא קושיא לדוכתא מה ענין מית' למעל' והיאך יתיישב זה: בכלא אתקין גריעו בזכר ובנקב' ת"ח והכי אוליפנ' וגו' סוד כלל דבריו הוא במה שפיר' בתיקוני' שכל מדרג' ומדרג מד' עולמו' אבי"ע הם סוד אדם ר"ל זכר ונקב' ואין כל המציאו' כולו אדם א' וז"ש ומדרגא לדרגא רזא דאדם. וביומא תניינא לעובדא דבראשי' בו נבראו המלאכים שהם אלו דעשי' השרים שהם מופקדים על העולם ובו נמשך ההשתלשלות בקליפות ג"כ והיינו שבו נברא גיהנם ואתעביד חד גופא רזא דאדם שבו זכר ונקב' ואינון שייפין ממנן מלאכים המופקדים שרים על מעשה בראשית כנזכר דמקרבין לאשא שהחצונים שולטים לפעמים עליהם מפני שהם מהגבו' והחצונים מתפשטים מצד הגבור' ושולטין בעולם ושרי אש ומים וגו' כלם תחת הנהגתם ואז יקראו מתים מפני שליטת החיצון והמית' בהם לקורבתם אל החצונים והוא אדם שמצד מה שאדם הא' יש בו כללות זה הוא מת ורומז מיתה לזכר ונקבה שבאדם זה הנז' לא באצילות ח"ו וז"ש אבל אדם דאיהו קדישא עלאה איהו שלטא על כלא וגומר וא"א שיגרום הנחש שם מיתה.

ועכ"ד שהרחקנו המיתה מהעולמות העליונים היינו כדי שלא לייחס ממש מיתה אמנם הפגם גורם אפי' באדם דבריא' ודיציר' אמנם מיתה ממש לא יצדק אלא באדם זה התחתון דהיינו נוקבא דההוא אדם מיתת שהיא קרוב' יותר אל החצונים. ודכורא מית שהם

שולטים בכל בחינות העולם הזה דעשיה ורוחניותו: אמנם בהעדר החצונים והכנסם בנוקבא דתהומא רבא סלקין וגומר והוא אליהם תחיית המתים

אבל אינון ענבין וגומר אהדר לענין ראשון דקאמר אכלן אפי' שהם שחורו' שהם כחות החצונים שהוא הגורם מיתה לאדם הראשון שהוא אדם דעשיה והוא אכלן מורה שהיה ספוק בידו להכניעם ענין אכיל' מורה על איבוד הדבר וכליון כענין אכלה ומרקא. הא אתקרב וגומר כי אין מונע האדם מעה"ב אלא החצוני ומה שהראו לו שאכלן היינו שכבר הכניע הקליפות הוא בן העה"ב אחר שהוא עובד בלא שאור שבעיסה שיעכב:

לא הוי שיר בבית' דדוד וגומר ביתא דדוד היינו המ' שהיא נקראת בית האוחזת וכוללת כל התחתונים וצריך שיהיו כל ד' מדרגות נקיות וטהורו' נבדלות מהחצונים כדי שיטהר הבית ומה גם בבחינת דוד שהיא מולכת ושולטת על המציאות כלו והיינו החצונים אויבי דוד שהוא מתרעם תמיד על אויביו אלה הם וז"ש לא אתאמר שיר בביתא דדוד עד דאתעברו אינון ענבין אוכמין שהם שונאיו ושלטא עלייהו. וכדין בזמן שלמה שנבנ' הבית ונכנעו השונאים וגומר.

ואפי' באתר דא וגומר עם היות שענביו לפי זה הי' ראוי שיהיה למט' באדם העשיה דבר והפכו בחצונים עכ"ז בערך ענבים לבנות יהיו גם במ' על הדרך שתלוי שירו באבוד רשעי' כנזכר ולכן ייחס ישראל עם השכינ' במדבר על הענבים הלבנות והיינו שפי' שיאמר כענבים במדבר קודם שיקדמנו פסוק אחר שירין דקדמאי כגון דוד ושירות הנביאים וכיוצא. שירין דמלאכין היינו שהמלאכים משוררין אל השכינ' כדי שהיא תשפיע'. ואע"ג דהא אוקמוה וגומר ופי' ר"ש שיר המעלות דהיינו שיר השכינה שמנגנין המעלות שהם המלאכים. אבל כתיב שיר המעלות לדוד והא אתמר בדברי ר"ש עכ"ז ידקדק הוא מלת לדוד שפי' שיר המעלות דמלאכי עלאי אמרי שהם המעלות מעלות מדרגות למאן אומרים שיר זה לדוד אל המ' שתשפיעם ותפרנסם. לבקשא טרפא וגומר והיינו לדרך זה מעלה א' ששירי הקדמונים הוא שיר המלאכים אל המ' ושיר שלמה המ' משוררת למעלה:

תו שיר יר' אם נפרש עוד שיר המעלות שתהיה ממש שיר המ' דהיינו המעלות העלמות כאו' על עלמות שהם המלאכים ז' הנערות וכן על כן עלמות אהבוך הם מעוררים האהבה בין השכינ' והת"ת והיינו שיר המעלות שמעלות העלמות הם משוררים לדוד להיותם בחברת' כמו שהמ' היא תמיד משוררת אל הבינה מלכא עלאה גם הן היו בחברתה לשורר בעזרתה. עכ"ז עדיין נשאר מעלה לשיר השירים לשיר זה וז"ש כיון דאתא שלמה אמר שיר דאיהו עילאה לעילא כי בחינת שיר הקדמונים היא המ' על עלמות שהיא

שוכנת במלאכים ובהיכלות אמנם שיר שלמה היא מלכות נאחזת באצילות והיינו שיר דאיהו עלאה לעילא בחינתה על נצח והוד דהיינו השרים רברבי עלמא שהם חג"ת עלאין כנזכר לעיל שרי ההנהג' והיינו השירים פי' שרים רברבי שרים משוררים אשר לשלמה לגבי מלכא עלא' דהיינו חכמה דשלמא וגומר כנזכר לעיל:

כלהו דאמרי שירתא לשני הפירושים לא סליקו אלא בההוא שירתא דמלאכי עלאי בין שתהי' במ' או בחברת המ' בר שלמה מלכא דסליק וגומר דהיינו המ' בחברת האבות כדפי' ולזה כל בני עלמא ברתיכין תתאין דהיינו החיות שהם מרכב' למ' ושירם יעלה מה שיהיה. שלמה מלכא ברתיכין עלאין שהוא המ' עם האבות מרכבה עליונ' באצילות כדפי' ויצדק בזה שיר השירים הוא סוד המרכב' אשר לשלמה הוא ממש שהוא עלה בשירו יותר משירי הקדמונים שלמה נתעלה בשיר השירים כדפי' שרומז במרכבה העליונה. והשתא קשה לפי דבריך שאין שיר כזה אלא לשלמה והוא ישלול אפי' שירת משה וזה תימא וז"ש

ואי תימא וגומר ותירץ הנה בנבוא' ישתבח משה יותר מכל נביא ולזה שירת משה סליק לעילא במדות העליונות ולא לתתא שירת המלאכים ח"ו שאין משה מתנבא ברוח הקדש תתאה אבל נוכל לתת שבח לשלמה על משה בזולת מדרגת הנבוא' והוא בייחוד השכינ' כי שלמה ייחד השכינה בייחוד לכבד ומעולה ממש' ולכך שירת משה אינו לייחד כלל אלא הודא' לשעבר וז"ש אבל לא אמר וגומר יר' אינו ממין שירת שלמה ומאותו המין לא אמר אדם מעולם ולזה לא הוה בר נש וגומר והוא כיצד משה סליק וגו'. אמנם שירו היה שבח לשעבר על הטוב' המקובלת ואינו לייחד אבל דוד מלכא ושלמ' בריה אמרו שירתא לעורר הזווג ולהתייחד למעל' דוד וגומר מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מכאן יובן סוד עץ הדעת והוא כי הלא נודע היות אבי"ע הם כנגד אותיות יהו"ד כי הנה הכתר עתיקא אל הוא ולא אדם ולכן אותיות יהו"ד העולה מ"ה אדם מחכמ' ולתתא ודע כי לא נתפשט אור החכמ' כי אם בסוד היו"ד שהיא י"ס דאצילות ולכן החכמ' הנק' אור כנודע עם י' אותיות אלו שבשם בן ד' נק' אויר והסוד אור י' אמנם הבינ' האירה מאור' עוד אדם אחר והוא סוד כסא הכבוד וגם הוא כלול בסוד עשר ואדם זה הוא נקרא אדם דבריאה הנברא בכח הבינה סוד ה' ראשונ'. עוד כח ו' שבשם הנק' יצירה יצר את האדם השלישי הנק' אדם דיצירה והוא סוד מטטרו"ן בהיכלותיו ושם חונים ו' קצוות הת"ת סוד אות ו'. עוד כח ה"א אחרונה הנק' עשיה עשתה אדם ד' הוא סוד העשיה. ובזה נבא אל הביאור כי בהיות שכל מדרגה חדא יקרא אדם א' עם היות לו כמה אברים ורבי רבואות מחנות וכולם נק' אדם א'. ונודע כי אחר תשלום הקדוש' העליונ'

הית הקליפ' הטמא' א"כ מצינו היות אדם דעשיה שכן קרוב אל הטומאה וזהו אשר נתפתה למעלה אחר הנחש כי נודע כי כל התורה אעפ"י שירד' למט' עכ"ז עיקר פירושי' היא למעל' והנה להיות אדם זה קרוב אל הנחש לזה נתפת' אחריו כנזכר בתיקונים דף קי"ד ריש ע"ב והנ' זהו הנז' כאן כי האי אדם הוא דאתפת' אחר הנחש וזה האדם כולל זכר ונקבה והנה אדם זה נק' אישים והם כת עשירית מן המלאכים הנק' אישים וזהו הנק' פ' פנחס דף רנ"ח ריש ע"ב. אמנם נלע"ד מכח ראיות כי אין אישים אלו ממש עץ הדעת אמנם אית בין האישים והקליפות סוד עץ הדעת אשר ממרא' מתניו ולמעלה טוב וממראה מתניו ולמט' רע כנזכר בתיקונים דף ק' ע"א ועל זה עץ הדעת טוב ורע הוא כל משא ומתן אשר בפ' פנחס ברעיא מהימנא ואמר שם כי כל אבר ואבר ממנו כלול טוב ורע כנזכר שם פ' פנחס דף רל"ד ע"ב ובזה תבין הנז' שם דף רכ"ד ע"א כי האישים הם העורקים ווריד' הכבד שהוא הקליפה שבעץ הדעת טוב ורע כנודע כי כל אברים אלו הם בעץ הדעת טוב ורע והוא כי ע"י האישים בא להם הכח והשפע אל עץ הדעת טוב ורע וע"י נזונים הקליפית הרמוזי' בכבד וזהו הנז' שם פ' פנחס דף רנ"ח ריש ע"ב דאישים אדבקי בעץ הדעת וגומר ואלו האישים נק' חציר כנזכר פ' פנחס דף רי"ז ע"א ור"מ ע"ב והם ס' אלף רבוא הנבראים ביום שני שבו נברא גיהנם עליון הם הקליפות ואישים אלו הם שכנים אצלם ונבראו יחד זה אצל זה וזהו כוונת או' שנבראו ביום שנברא בו גיהנם כי הם מטבעם דבוקים אצלם ולכן מתים כמו בני אדם ומתדבקת נשמתם באש האוכלת העליונ' וחוזרת לקדמותא ולכן נק' אישים לשון אש כי הם מסוד פסולת האש אשר ממנו נשתלשל אש גיהנם וגם כי הם מתקרבין אצל האש האוכלת ומתין ואח"כ חוזרים לקדמותם ובזה תבין איך השכינה נק' עץ הדעת בהרבה מקומות והוא כי להיות כי חלק העשיה היא ממנ' ומכח' נבראו וכמו שהם סוף הקדוש' ודבקים אל הטומא' גם היא סוף האלהו' וקרוב' אל עולם הפרוד כנזכר ומשם יפרד שהוא מן הכסא ולמט' ולכן נא' עלי' רגלי' יורדות מות כי הסכת עשיה אלו סוף דרגין הנקראים רגלים יורדים וקרובים אל המות הם סטרא אחרא וגם כי היא שושנת משתנית מרחמים לדין ומדין לרחמים כנזכר פ' אמור דף ק"ז ע"ב וגם אדם דעשיה הנק' עץ הדעת מתהפך מטוב לרע ומרע לטוב ונודע כי משורש סיגי דיני הנקבה נילדו הקליפות א"כ שייך שפיר עץ הדעת במ' כפי בחינת עצמ' המתהפכת מדין לרחמים ומרחמים לדין אמנם עיקר שם זה הוא באדם זה שממתניו ולמט' רע וממתניו ולמעל' טוב וזהו העתיד ליעקר מן העול' על שנעש' אלוה וזהו סוד צלם נ"נ האומר אנכי ה' אלהיך כנז' בתיקוני' דף ק'. והנה גם בזה יובן את משכן ה' טמא וסוד אחיזת החצונים בקדוש' וסוד כי ראתה גוים באו מקדש' בסוד אדם זה

דעשיה אשר הוא מכח' ומשכנ' נק' כי גם כחה דרה שם אמנם בעת כניסת הנחש שם היא בורחת ממנו אמנם ח"ו למעלה מזה לא יש שום אחיזה כלל ועיקר. אמנם יש דבר יותר סודיי והוא כי אחרי אמרנו לך כי שורש הקליפה הוא הדין א"כ כל מה שיהיה למט' תגבורת הקליפ' הנה למעלה מכח העונות יהיה תגבורת הדין הקש' וענין זה שייך בכל העולמות העליונים כי גם אדם דבריא' ויצירה גם הם חטאו בצד מה כאשר נז' בתיקונים דף מ"א ע"ב כאשר נתבאר שם בג"ה ואז מתרבה בהם כח הדין ומיעוט כח הרחמים שהם נהורא המאיר בכל העולמות וז"א ועכ"ד בכלא מנע נהורא: והנה מפ' בראשית דף י"ח ע"ב יובן כי אישים אינם אופנים כי אישים נק' חציר ואופנים וחיות וכרובים נק' עשב וע"ש ומזה נרא' כי אישים אינם מכלל עשר כתות מלאכים כי הנה האופנים הם דרגא תתאה דילהון בסוד העשיה כנזכר בתקונים דף י"ט ע"א והנה א"כ הם עצמן יהיו עץ הדעת וזה צ"ע וממה שביארתי דף י"ט ע"א תבין כי סנדלפו"ן הוא אופן והוא סיום עשר כתות מלאכים אמנם נודע כי כל מה שלמט' הכל הוא בגדר עשיה ואפי' הקליפות נק' עשיה והנה נודע כי סנדלפו"ן הוא ראש ז' רקיעים כנזכר בפ' ויקהל דף ר"ב ריש ע"ב ולכן ראש ממשלתו הוא אופנים שבז' רקיעים אמנם סיום מעלת הקדושה אשר תחת ידו הם מדרגת אישים ולכן תמצא כי יש שמנו את האישים בחשבון י' כתות המלאכים כי גם הם סיום האופנים אמנם הם תחת כל הרקיעים תחת וילון שהוא רקיע הראשון ושם נק' המקום ההוא תלי ושם שוכנים אישים אלו כנזכר בס' חנוך וכתוב שם כי הם דמות אנשים והם עובדים את השי"ת כי גם הם מסטרא דטוב וע"ש ופי' זה מספר חנוך מצאתיו כתוב שהועתק מן ספר חנוך המועתק ביד הגוים היונים והעתיקוהו ללשון הקדש. וצריך שתדע כי דף רל"ה ע"א מפ' פנחס אמר בפי' כי ב' היכליו הם אישים הנק' אישי ה' וא"כ נראה כי מצד הקדושה הם אישי ה' קדושים והם ב' כוליין שהם אש כנזכר פ' פנחס דף רי"ח ע"ב ולכן נק' אישים כי טבעם אש אך כשהיא בגלות אז אישים הלוקחים ושואבים המאכלים הם ווריידי הכבד הטמאים וערקין דיליה ודוגמא זו בדף רל"ה ע"א כי יש חילוק בין כד אינין מארעא דישראל או לאו. מהרח"ו נר"ו:

דף קמה.

דוד אשתדל היינו שבח זה על זה מפני שדוד אשתדל בשיריו לאתקנא עולימתן מפני שא"א לה להקשר בזכר אם לא בבא עמה סוד התחתונים בסוד בשכמל"ו ולזה כל שיריו היו למטה בעולמות העלמות בסוד קשרן בשכינה והיא מתקשטת בהם וז"ש ולקשטא לון במטרוניתא שאין ייחוד לת"ת עם המ' אלא בתיקון זה וז"ש לאתחזאה מטרוניתא וגומר שיבא הת"ת ויתייחד עמהם בסוד שמע וגומר ובשכמל"ו והיינו שהוא הכין כל

צורכי המקדש אמנ' לא נבנה ע"י. כיון דאתא שלמה עם היות שהוא גבר בייחוד הזה לא משבחו על הקדמונים אלא שמצא התיקון עשוי אשכח למטרוניתא מתקשטא וגומר מה נשארלו לעשות **אשתדל** למיעל לה לגבי חתן וגרם לשכינ' שתסלק משפל מקומה למעלה עד נצח והוד ואעיל מילין דרחימו בינייהו הכלה אומרת לחתן דודי צח ואדו' וגומר תיקוני דכורא וכן החתן אומר לכלה תיקוני נוק' והיינו שיהיה החתן מסלסל אברי הנקב' ומאיר בהם והיא מסלסלת אברי הזכר ומאירם בגין לחברא לון כחדא ולמהוי תרוייהו בשלימו חדא וגומר דהיינו אור הלבנ' כאור החמה שלימות אחדיי לשתיהם כדי שיהיה אהבה שלימה ביניה':

וע"ד שלמה וגומר לא ממעלה שיש לו על כל שאר בני העולם המשוררים אלא שבא על שלחן ערוך. ובערך ענין הזווג משה זווג לה וגומר כי זווג דוד ושלמה כוונתו לזווגה למעלה אל הספי' עליונות ומשה כל מגמתו להוריד שכינה אל התחתונים בין יש' כאו' אם אין פניך הולכים וגומר והיינו לזווגא למטרוניתא בהאי עלמ' בזווגא שלים שהרי שכינה היתה משגחת בתחתונים ושתהי' עיקר השכינה בתחתונים זהו מה שטרח משה וז"ש בזווגא שלים בתתאי כדי להשלים ישראל ולקשרם בשכינה. ואין כן דרך דוד ושלמה שלא רצו להורידה לתחתונים כדי שלא להפריד אלא זווג לה בזווגא שלים עם הת"ת וכלתו עולה למעלה אליו להתייחד עמו ואח"כ עשה מה שעש' משה שהוריד' יחד למט' בהאי עלמא וגומר ולא תאמר שמשה הפריד ח"ו מפני שהת"ת עמו שהיא מרכב' אליו בתחתונים וברדת שכינ' למט' עליו היא מתייחדת עם הת"ת וז"ש קב"ה זווג לה במשה וגו' ושכינה למט' נקשרת עמו ושלמ' אינו יכול על זה אלא דרך משובח שתעל' השכינ' אל הת"ת ושם תתייחד עמו ומשם ניצוץ ייחודם יורד למט' וז"ש אבל לא הוה וגומר כי הוא בא על שלחן ערוך כנז'. קב"ה בינ' לסיהרא מ'. בשמשא בת"ת: בר כד אתא שלמ' שאז נתייחד' בסוד מיעוטה בזווג שלים אבל מציאות המיעוט לא נתקן שאלמלא נתקן שוב לא הי' מיעוט ולא קליפות שולטות ולא חרבן ולא גלות.

לאתדבקא השכינ' לעלמא דאתי בבינה שהיא ה' תתא' רוצה להתאחד בבינ' שהיא בעלת החמש כדמסיק. כיצד בשיר עלתה מדרג' א' דהיינו משפל מקומ' עד נצח והוד שהוא מדרג' א' השירים תרי דהיינו סוד צפונית מערבית ואח"כ מערבית דרומית היינו שתי מדרגות שהיא עולה בסוד השירים ואז היא בין חסד וגבור'. אש"ר הא ארבע' דהיינו ייחוד' בת"ת ועולה דרך קו האמצעי אליו שהוא על חסד וגבור' לשלמ' הא חמש' שהיא עול' עם הת"ת אל הבינ' ושם סוד החכמ' יחד ות"ת בסוד הדעת בין שתיהם וז"ש בחמשא' איהו החכמ' מלכא דשלמא דיליה תדע דהא יומא דחמשין שהם ז' מדות ז'

פעמים שבעה הם מ"ט חסר א"ל חמשים שהוא שער החמשים שבו סוד היובל והיובל בינ' וסוד היובל חכמ' שבבינ' וז"ש רזא דיובל' והיינו לשלמ' ממש שאין חירות ביובל אלא מהייחוד העליון והנה יקש' כי מי נתן כח בשלמ' לייחד השכינ' בנ' נעלמות ואמר ת"ח זווגא דלעילא וגומר ולפי שיעור המושג בייחוד השכינ' למט' בתחתונים יכולים להעלות' לייחדה בעליונים ונודע שמע"ה היא עולה בסוד הדעת עד הבינ' א"כ ע"י יסוד זה ייחד למעל' שלמ' ושבח זווג שלמ' נמשך לו ממרע"ה וז"ש וכלא וגומר.

על כל מלה ומלה וגומר הענין כי הדבור היה ברוח הקדש והיה ג' אלפי' משל שממשל בענין הדבור ההוא ירצ' ג' אלפים סודות התור' וכל סוד וסוד נמשל ונעלם בדבורו הקצר ההוא והיינו או' כגון ספרא דקהלת דאיהו ברזא עלא' מדבר בסודות העליונים ובאו הסודות נמשלים במשלים ההם ואין לך כל דבור ודבור שבו שלא יהי' בו המשל ג' אלף משל לסודות הנעלמים למי שיודע לפשר.

ודאי האי קרא יאות הוא עם היות שדבריו נראים דברי פריצות אין ספק שהוא דבר דבור על אופניו ונאות ואיהו באורח משל ונסתר ונעלם מאן יכיל למעבד ביה דרשא מפני היותו דברי פריצות. ואם ידרש ע"י ענין אחר אינו מושג כנרא' לענייניו וז"ש ואי איהו וגומר. ואי חכמתא שנמשל' במשל זה מאן יכיל למנדע לה מפני שרא' במשל קשה כזה. מיד הוה תב ומפרש חכמ' הנסתרת במשל מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב: דכד הוה מטי רב המנונא וגומר ענין פי' רב המנונא כי הם דברים נוראים כלם בסדר הזווג העליון ענין יוסף יסוד והוא נער ברזא דמטטרו"ן דאז אקרי בחור. וכן תעיין כל השאר ע"ד זה: ויטיבך לבך כלומר שהוא משפיע ומטיב את לבו הוא מ' ששם הם י"ב שבטים הנק' אחיו וזהו היה רוע' את אחיו בצאן. בימי בחורותיך הוא כי קראו בחור בסוד נער מטטרו"ן נמצא כי ימי בחורותיך הם ד' ימים וד' נשים השרויים בבחרות הוא במשכן הנער והם בלה' וזלפ' וגומר נשי אביו כנודע שרומזים בהיכל ששי דמטטרו"ן ששם מיכא"ל גא"ר והם אלו הד' נשים כאש' הובא לקמן דף רכ"ו ועל כל אלה ר"ל כי סטרא אחרא אקרי אלה גם אלה תשכחנ' וזהו ויבא יוסף את דבתם רעה כלומר כאשר הובא גבי יוסף ענין דבה רעה היא סטרא אחרא הנק' כן בודאי ואז יביאך האלהי"ם הוא בינ' אלהים חיים יביאך במשפט הוא יעקב הנק' משפט ותכלול גרמך ביה ולא תשפיע במ' כי תסתלק למעלה ביעקב וכביכול לא הוה זווגא ושפע וזהו בס' קהלת אשר רומז כד נחת שלמה מכסא מלכותו ואתתרך הרומז בעת גלות שכינ' וזהו וידבר ג' אלפים משל ומשל רמז לבינ' הנק' שלמה ואם תסיר הה"א אחרונ' משלמ' הרמז למ' דאזלא בגלותא ישתאר משל ג' אותיות משלמה הרומז בג' אלף הם אברהם יצחק

ויעקב דכליל בהאי משל בג' אותיות אלו והשי"ן יורה על הת"ת הכולל ג' האבות והמ' למימי החסד ול' לגבור' דאתיא מסטרא דאימא עילא' הנרמזה בקוצה של למ"ד והנה יסוד אתכליל בג' אלו עד דאתגניז לעיל בבינה אבל בשיר השירי' שהם סוד החיבור דלא הוה תיקונא דעלמא כגוונא דא אז היו ויהי שירו חמש' ואלף וגומר וידעת עתה כי קהלת הוא מדבר בזמן הדין והגבור' ושיר השירים בזמן האהבה השרוי בחסד ומשלי בזמן האמצעי בת"ת הכולל דין ורחמים כנודע זה עכ"ל:

גליון ולבתר אעיל לתדוייהו בהאי עלמא. פי' והיינו דכתיב קומה ה' למנוחתך אתה וארון עוזך בשמשא' איהו וגו' פי' ושם מתדבקת הבינ' הרי ה' דרגין דדלת. שיר חד על הוד השירים תרין על נצח ות"ת אשר האדם על הגבורה לשלמה ה"א חמש' עלהסדר עכל"ה:

דף קמה:

והאי משלי נראה שהשכינה תקרא משל מפני שהוא המושל על הארץ ומלכותו בכל משלה ואפשר היסוד יקרא משל סוד ויוסף הוא השליט וגומר והנ' הוא או היא ודאי משל א' ודבור א' אמנ' מתפשט בג' אלפיי משל והכל סוד המשל הזה בשעתא דיוסף אתכליל ביעקב שאז מתפשט היסוד או המ' שבה ג' אלף כנגד חג"ת כלול כל א' מעשר עד אלף היינו ג' אלף מצד הבינ' אלף בינ' ושם גנוזה החכמה וז"ש דכלהו בהאי משל ברזא דחכמת' דהיינו חכמה המתגלת שם ומתלבשת במשל.

וכאן כמה טייעין אינון סוד הצדיקים שבג"ע שנראים בעה"ז כדמות טייעא והיו נראים להם חמורים והיינו נושאים משאות סודותם נרמזים ונמשלים בדמות ההוא וז"ש **בטוענין** דטמירו. בהו בסודות. דיירי תריסין בעלי מגינין הלוחמים מלחמת הסודות דלית לון חושבנא לטמירין דחכמתא והם נמשלים בסוד המשלים מן הטעם הזה ולזה המשל היא חכמה נפלא' נסתרת בו: ויהי שירו חמשה וגומר הענין שהשיר היא השכינה העולה למעלה דרך המשל יסוד או שהיא היא המשל ועולה בשיר ובין אם נפרש שירו של שלש או שירו של משל הכל רמז לשכינ' ומשל ושלמה הכל ענין א'. והוא אמר שיר והוא אמר משל המשל הוא השיר והכל ענין א':

חמשה אינון פתחין הם סוד ה' ספי' שהם חג"ת נ"ה הם שערי הבינה והם הם נ' כאשר כל א' כלול מעשר ופתחין אלו מתפתחי במלכא דשלמא דיליה דהיינו או' שיר הכלול ה' שירים אשר אותם השירים והשערים פותח בשיר דשלמ' דהיינו מלכא דשלמא דיליה דהיינו החכמ' כאו' בחכמ' פותח שערי הבינה וכן הת"ת מ' דשלמא דיליה פותח בחכמ' תתא' השערים האלו והנה אלו הם כלולים מחמשה לחמשים ומנ' לת"ק והיינו שבשיר

שהוא א' נעש' השירים חמש' ע"י הת"ת כנזכר והם מצד הת"ת בחכמה מקור החיים כל א' כלול ממאה חמש מאה שנין דאילנא דחיי מצד החכמה ומצד הבינה הם חמשין שנין דיובלא והם חמשה בשיר במלכות ואין ספק שהת"ת בעצמו א' והוא כולל מעשר ועשר מעשר עד אלף מדרגה אחר מדרגה והיינו ויהי שירו מצד המ' עצמה חמשה ונקשר ומתייחד עם הת"ת שהוא אלף ופי' ואלף ונקשר עם אלף בענין שיש לת"ת ב' בחינות הא' אלף דהיינו ואלף דא איהו אילנא דחיי שעם שהם חמש מאות כדפי' היינו בחינת עצמו דנפק מסטרה והחמשה ואיהו ירית כל אינון חמשה מצד הבינה למהוי לגבי כלה שהיא המ' שיר חמשה וב' בחינות אלו הם חמשה מצד הבינה ואלף מצד החכמה שמשם הוא נהר יוצא מעדן והיינו שהוא הת"ת יום מדת יום ודאי יומו של הקב"ה עולה ונכלל עשר מעשר אלף שנין ודאי ולזה נמשך למטה להשקות את הגן והיינו ואלף אמנם נמשך משך הנהר מחמשה שהם חג"ת נ"ה ליסוד דהיינו ואלף משך הנהר משך הוא"ו דהייני יוסף זכאה שהוא נכלל ביעקב כנזכר המקיים למ' ונק' צדיק על שמיה דסיהרא דהיינו צדק מ' י' אות ברית בתוך צדק שעם היות שהיא עולה אל הת"ת וישב הים לפנות בוקר לאיתנו שהוא שבא אל היסוד אחר עליית' לאין תכלית וז"ש כמא דאתמר דאתני בה קב"ה. שיר השירים שיר מחמשה שירים כנזכר.

ההוא אלף וגומר כבר פי' שסוד האלף הוא סוד ונהר יוצא מעדן עולה עד החכמה ויורד ונמשך ביסוד אל תוך המ' וזה מתלבש בתוכיות החמשה והוא נעלם בלתי מתגלה ונפתח אלא בתוכיות נקודת ציון וז"ש עד דאתחברא אתתא בבעלה. וע"ד אשתדל שלמה כל ענין התעוררות השיר ודברי אהבה למיתי ההוא אלף שהוא משך ואשד נהר הנעלם המתפשט בתוך עמקי הספירות עד בואו לגבי כלה במ' כשהיא כלה מצד הבינה סוד היובל כל יסוד והם כל ה' במ' אחר שהיא כלה מצד החמשה. אמנם האלף הם מצד החכמה וכמו שהחכמה נעלמת בסוד י' בתוך ה' בינה כך היא רוצה שיהיה היסוד הנמשך מיו"ד עלאה העולה בכללותה אלף בתוך כלה שהיא היא מצד הבילה וז"ש למיתי ההוא אלף לגבי כלה מצד הבינה כנזכר: בטמירו דגושפנקא היינו חותם אמת שהיסוד חותם מחתים במ' ביו"ד ברית קדש ובסוד ירידתו מחכמה עד המ' היינו או' בטמיר דגושפנקא דחכמתא עלאה ולכן עשה בית קדש הקדשים סוד נקודת ציון וז"א כיון דעבד קדש הקדשים לתתא טמיר וגניז כנזכר ואעיל רזא דקדש הקדשים דהיינו סוד האלף כדמפ' ואזיל למעבד גניזו דשמושא שלים להוריד שפע מסוד האלף הנז' והיינו או' קדש קדשים איהו לעילא רזא דחכמתא עלאה דיובלא והיינו קדש חכמ' אלף קדשים יובלא חמשה יובל חמשים ודאי.

ובהתפשטם למטה יקבלו הת"ת והמלכות סוד קדש הקדשים והיינו או' כגוונא דא ירתין חתן וכלה ת"ת ומ' ירותא דאבא ואימא מה שבחכמה ובינה יורשים ברא וברתא:

ואתהדרו אחסנת ירותא כגוונא אחרא וגומר יר' כי בת"ת ומלכות הם מתהפכין בסוד חותם המתהפך כי בת"ת קדשים ובמלכות קדש וז"א ירותא דאבא דהיינו קדש ירתא ברתא ולא בבחינת עצמה אלא בסליקו דשמא קדיש' דהיינו עלוית אח"כ בסוד השיר ואז היא נקראת שיר שר י' מצד החכמ' דהיינו קדש וז"א ואתקרי אוף הכי קדש חכמה שיר בסוד סילוקה ועלויה. ירותא דאימא דהיינו קדשים יקרא הת"ת דהיינו מלת השירים דהיינו חג"ת ונה"י כלולים בהם וביאר טעם היפוך זה ואמר בגין דנטיל וגומר הענין כי האצילות בראשיתו שורש א' קדש בחכמ' ואח"כ הוא מתפרט בסוד התפשטות בבינה והיינו סוד קדשים ואח"כ הת"ת בעל הפארות אוסף אותם אליו והיינו קדשים בת"ת ונעשים בחינה א' ביסוד ונותנים לה בחינה א' מיוחדת והיינו קדש במ' וז"א בגין דנטיל וגומר:

וע"ד אמר שיר השירים שהוא הכנה ואהבה שהמ' מעוררת למעלה כדי שיבא הת"ת אליה ותהיה קדש קדשים והם שיר לגבי קדש שהיא מכינה עצמה למטה לקבל קדש השירים לגבי קדשים כדי להקשר שיר עם השירים למהוי כלא קדש קדשים רזא חדא:

אשר לשלמה הא אתמר וגומר שהוא בת"ת שע"י היא מקבלת הקדש כנודע או בחכמה בשתוף הבינה דהיינו בעצם קדש הקדשים כנזכר ואי תימא וגומר כי לפי הנדרש עתה אינו אלא שבח וקישוט לשכינה כדי לקשרה בסוד קדש הקדשים וזה הפך מה שפי' לעיל שהוא שבח למעלה למעלה לז"א שעם היות שיהיה הכוונה לקשר המ' בסוד קדש הקדשים וז"ש לא תימא הכי עכ"ז שבחא באתר עילאה איהו וסלקא מהמ' למקום גבוה ומה שאנו אומרים שיר השירים קדש קדשים הכי פירושו כד מתתקנן דכר ונוקבא ת"ת ומ' כחדא דהיינו שיר השירים שיר נקשר בשירים: תחות מלכא עלאה בינה החופפת על בניה כדין ההוא מלכא דהיינו בינה אסתלק לעילא עם החכמה עד למעלה ואתמלייא וגומר דנגדין לתתא הראויים להשפיע לת"ת ומ' והבינ' נעשית בריכה ממבוע החכמה ואתמלי ואריק לתתא לת"ת ומ' נמצא כי התיקון התחתון והשיר העולה הוא תיקון לבינה כדי שיתקשר עם החכמה:

ודא איהו צלותין ובעותין וגומר יר' כי אין הסוד הנז' בשיר השירים לבד אלא גם כל תפלותינו שהוא סוד עליית המ' ותיקונה וקשוט' להתייחד בת"ת אינו אלא תיקון וקשוט מעלמא תתאה לגבי עלמא עלאה בינה לקבל מהחכמ' וא"ת היאך שבקינן לפי זה השכינ' שהיא צריכה תיקון ואנו מתקנים הבינה שאינה צריכה תיקון לז"א שזה דרך

אמיתי לתקנן ולקשטן מחיזו דיליה ממה שמאיר הבינ' למטה א"כ התיקון שבבינה הם שרשים אל הת"ת ואל המלכות כי ע"י הארת השרשים מאירים מציאות' למט' וז"ש ומחיזו דההוא תקונא מתתקנא עלמא תתאה ועולימתא ולא אצטריך עלמא תתאה מ' לאתתקנא ולהתקשט שום קישוט אחר זולתי חיזו דעלמא עלאה ירצה להדמות אימא תתא' וחיילא' לאימא עיילאה וחיילא' כיון שזה יש לו שוב אינו צריך עוד וביאר הטע'. **סיהרא לית לה וגומר** הענין כי אם המ' היה לה אור מעצמה היה ראוי שנתקן בה כדי שתאיר יותר אמנם אינ' מאיר' מעצמ' כלום אף אם תתקן שנים אלף א"כ אין ראוי לתקן אותה מצד עצמה אלא לעלות אל מקום האור להביא לה תיקונים וקישוטין וז"ש לית לה חיזו מגרמה כלל כדי לקשט' מינה ובה בר כד אתתקן שמשא שהשמש עצמו יאיר ויתוקן מאור הבינ'. ומחיזו דשמשא ותיקונא דיליה אתתקנת סיהר' ואתנהירת:

מאן דאצטרך צלותין וגומר יר' לזה ראוי לכל מתפלל שלא יהי' קישוטו בה לבד אלא יתנהיר ויתתקין ההוא אתר דנפקא מיניה נהורא שהוא מבוע הבינה שממנ' אור החמ' דכיון דההוא אתר מתתקנא מחיזו דיליה אתתקן כל מה דלתת' ובז' נאות והגון שנפרש שיר השירים קישוט לשכינ' עליונה דוקא וז"ש **תושבחתא** דקאמר שלמה יר' שהוא עלה יותר מכל השירים שכל מגמתו לא אשתדל אלא בגין דמלכא דשלמא דילי' דהיינו בינה דיתתקן כיון דאיהו יתתקן מחיזו דילי' כלא אתתקן בתיקון הבינה בין שמשא בין סיהרא ואי איהו לא אתתקן לית ליה תקונא לסיהרא לעלמין מפני שאין לה אור ולא תיקון מעצמה כלל. ובג"כ לשלמה יר' עתה ניחא אומרו אשר לשלמה כי ממש ראה בחכמתו שאין לה תיקון מעצמה כלל אלא כפי מה שיאירו מלמעלה והיינו לשלמה שיתתקן ויתמלי מלמעלה והוא לשון שלמות וז"א דיתתקן ויתמלי וגומר מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ויהי שירו של משל וגומר פי' והנה אז היה שירו של משל היא מ' שיר של שלמה שהיא ה' אחרונ' של שלמ' היא שירו של משל ג' אותיות דשלמ' ולכך אמר דשלמ' ומשל כלא חד ואפשר לומ' כי המשל הוא שלמה בהיפוך אותיות והוא סוד היסוד הנק' שלמה ג"כ כי השלום שלו וכן משל הוא ביסוד כי שם הוא מש"ל ושל"ם בהיפוך אותיות ואז היה חמשה ואלף כלו' אז היה הזווג שלם כי החמשה הם ן' תרעין דבינה דמתפתחי בת"ת מחסד עד הוד ת"ק שני דאילנא דחיי יסוד נטיל בהו וירוק כל אינון הנז' לגבי כלה האי שירו. בטמירו דגושפנקא וגומר הוא סוד הדעת הנק' חותם אות ברית. עכ"ל:

דף קמו.

סתרא דכל סתרין הוא הכתר שא"ס מתלבש בתוכו והוא סתר לכל הנסתרים שכל הספירות הם מוסתרות ומושרשות בו כנודע. למעבד יקרא הוא חכמה והיא לבוש ליקריה לחכמה הקדומה. ואנשיב חד רוחא היינו מ' שהוא כאצל מן החכמה נקודה עילאה. דנגיד מלעילא מן החכמה ולתתא לסוף האצילות ושוי תיקוניה של המ' וזה עיקר. ואפשר עוד מנקודה עלאה היא חכמה שהיא תחלת הישות ואחריה קו בסוד הדעת ואחריה שטח בסוד הבינה ואחריה הגוף ו' קצוות. דנגיד מעילא לתתא דהיינו התפשטות החכמה בעשר ספי' עד המ' מעילא לתתא וקצר בדרך אצילותם. ושוי תיקוני' וגומר כי מחכמ' ולמטה סוד הארתם היא משועבדת אל מעשה ותיקון תחתונים והיינו לאתיישבא בהאי עלמא בסוד הנבראים כלם מל"ב נתיבותי' וכלם שואגים לטרף ושכינה עולה ושואגת למעלה ות"ת עולה בחברתה אל הבינה והבינה בחכמה ושם נשפע ונמשך מדרג' אחר מדרגה עד בואם אל המ' ומשם יפרד אל הנפרדים כלם.

אמאי שעבד עליונים לתחתונים. בגין דאילא יהא עקר' ושרשא דהאי עלמא מושרש באותם הבחינות לא יהא מנא לארקא להאי עלמא כלל לא יהא שום ספיר' מהספירות משפעת לתחתוני' ואדרבה הם מסתלקין עצמם מהם ומגריעותם ואין קיום להויות תחתונות אם לא יושפעו. אבל בגין דתיקוניה וגומר יר' עתה שהצריך הבורא לנאצלים שיקחו התעוררות מהתחתונים הוא טעם ממש שיהיה העלה נותן לעלולו מפני שאם יתבטל הוייתו יתבטל התעוררותו ואם יתבטל התעוררותו אין קיום להויה עליונה לכך הוא נשפע מהתעוררות התחתונים ומתמלא משפע עליון והוא משפיע להם מאותו השפע לקיימן כדי שישפיעו לו שוב עוד בהתעוררותם נמצא תחתון צריך לעליון בהשפעתו ועליון צריך לתחתון בהתעוררותו וז"ש אבל בגין דתיקוניה איהו מהאי עלמא ואין לו לקבל אלא מהתעוררות התחתונים אתמליא מסטרא חדא וגומר לארקא להאי עלמא הגשמי ששעבודו אפי' לעולם הגשמי ומסטרא אחרא לארקא למלאכי עלאי שכלם הם מתתקנים העולם העליון:

שלימו דתיקונא דהאי רוחא נראה דהיינו מ' רוחיהון דצדיקייא דהאי שתיקון דאצילות כלו ובפרט המ' תלוי בעסק התורה והמצוה: רוחא דא אשתלים וגומר שחנוך השלים עטרת נשמת אדם הא' ליושנה וכן ירד ומהללאל והיתה טובה בעולם התחתון והיתה משתלמת ממעשה התחתונים עד שרבו הרשעים ואעדו וגומר שלא תתקשט מהתחתונים מפני שרובם רע.

אתא דור הפלגה ועם היות שהיה אברהם שם עכ"ז לא היה יכול להכריע כנגד כלם עד שנתגדל בקדושה ועכ"ז כשבאו אנשי סדום פגמו כ"כ עד שלא יכול אברהם בחסידותו להכריע אלא עד שבא יצחק ואז תקנו שניהם והכריעו לצד הטוב ואשלים ליה שתהיה מתקשטת בתחתונים. אתו פלשתים והכריעו כנגד יצחק שהי' יחיד עד שבא יעקב ואז התחיל לעשות עם קדוש ושוב שום פגם אינו מגיע לשכינה אלא מישראל.

נפקו מארעא שזה גרם שהפגם המעט יפגום בה שאלמלא היו בארץ ישראל לא יספיק המעט לפגום כמו שלא נפגמה משנכנסו ישראל לארץ עד שנבנה בית המקדש. עד דנפקו בין זה לזה היה שם שלמות בקבלת התורה וחסרון במעשה העגל אלא שקצר כנודע ואמר עד דנפקו ממצרים ואתו וגומר שזהו תיקון מעשה העגל וכאלה זהו יציאת מצרים אחר שכל מה שנתקן נתקלקל:

אמר קב"ה רעותי וגומר יר' לא יהיה הענין כמו שהיה עד עתה שאדם בעצמו קושר שכינ' בתחתונים וכשאדם אין היא מסתלקת אלא מכאן ואילך רעותי לדיירא ביניהו יהיה לי בית ידוע אדור בו ושם ימצאני כל הבא להדבק אבל לא יכילנא שאין הת"ת בתחתונים אלא באמצעות השכינה ולזה צריך שתתקנון ההוא רוחא דילי ותחזירו עטרה ליושנה ואח"כ אוסיף לכם אורי אור הת"ת בשכינה בבית ידוע ולא באדם כמקודם לזה: לי ת"ת תרומה שכינ' כמבואר לעיל. מאן יכיל למסבל לה וגומר הוקש' למרע"ה אומרו ויקחו לי לשון רבים ולז"א מאן יכיל כי אין תקון שכינ' עד עתה מסור לרבים אלא לחד בדרא כנזכר. ואמר לו כמה דאת חשיב כי קרוב אל הרבים הענין הזה מאד בלבבם לעשותו כי בנדבת רוחם לבד היא מתקנת לרבים וז"ש מההוא רעותא וגומר ויהיה מכאן ואילך נמסרת לרבים בהתעוררות מעט ונדיבות לב לעבודה ולזה כשבא שלמה לא מצא טורח בחינה זו שכבר היה שכינה בתחתונים ות"ת עליה בערך היותה דרה בתחתונים ולזה כיון דאתא שלמה אשתדל לאשלמא וגומר דהיינו שיהיה הייחוד עולה ממטה למעלה מ' אל הת"ת מתייחדת בבחינת אור הספירות למעלה ואח"כ מאותו האור הדק הבהיר ירד למטה אל התחתונים ולזה ראוי לתקנה ולקשטה כדי שתהיה ראוי' והגונ' לעלות להתייחד ואין לה קישוט אלא מתוך בית אימא ולזה קשט הבינה ומקשוטי הבינה נתקשטה היא כדפי' לעיל וז"ש חיזו דעלמא עלאה והיינו אשר לשלמה:

וזאת התרומ' וגומר כל אמירה ואמירה שהיא מחכמה י' מאמרות עביד קלא בחינת ת"ת קול מתגלה למטה וקלא מתפשט לע' שהם שבע ספי' כלולות מעשר כולם מבחי' הת"ת הנק' קול והני כלהו נהירין ונציצין וגומר מפני שהיו מתראין במראה השכינה כדי שבסוד נשמתם ישיגו כלם בהם והשכינה מושגת לישרא' וז"ש והוו חמאן עיינין

בעיינין זיו יקרא דיליה דהיינו שכינה ובה נצצין קלין וההוא קלא אתרי ביה הענין י' אמירות י"ס עשר קולות כנז' ובסוד העשר' דברות כלולות רמ"ח מצות ימין וכן בהם כלולות שס"ה ל"ת משמאל ולזה כל קלא הוה אתרי ביה בסוד שאחר שמתפשט הקול מהמ' בעולם הבריא' ומשם בעולם היציר' ומשם בעולם העשיה והם רבואות מלאכים היה הדבור נעשה בעולם הזה מלאך הנשמע מכל א' וא' מישראל ומתעטר על ראשו ובא לו מימין ולזה היה מתרה בו ראשונה על מצות עשה תקבלני עליך בכך וכך פקודין דבאורייתא בפרט ובי בכלל. אהדר ליה על רישיה אחר שהלבישו בסוד החסד היה חוזר ועולה על ראשו והיה מתגלגל עליו מימין לשמאל והיה אומר לו בסוד השמאל במצות לא תעשה והיינו עונשין דאורייתא כנזכר ואחר שנעשה האיש הזה אדם שלם במצות עשה ומצות לא תעשה אהדר ההוא קלא ונשיק ליה בפומיה לחבר סוד התור' והספי' ונשמות אחרות מיוחד בחבור רוחא ברוחא כדמסיק לקמיה סוד נשיקין. כל מה דחמאן ישראל בההוא זמנא מפני שפעמים אחרות ראו מראה שכינה על הים וכיוצא ובדרך אחרת. נהורא דקביל וגומר שכינה מתקשטת בכל הספירות העליונו' ולזה לא ראוה כך על הים ולא בשום מראה והוו תאבין למחמי מפני שהיו משיגין בעליונות הנכללות בה. **דאיהו אעיל הוא לבדו** ראשון להביא מילי דרחימו בין עלמא עלאה לעלמא תתאה שאין מי שיעלה שם אלא הוא והיינו דפתח שיר השירים אשר לשלמה כנזכר לעיל וקשה שאין תחלת האהב' הנשיקה כי האהבה היא הנשיקה וז"ש ושירותא דתושבחתא דרחימו וגומר ישקני איהו היה לו לחזר ראשונה על דברי אהבה ואח"כ בסוף ישקני. לית רחימו וגומר הענין כי תוכיות הספירות היינו רוחא והוא הדקות הנעלם המתלבש בהן ולזה מעורר הנשיק' עיקרה דבקות רוחניות הספי' מבינה למ' להורות כי כל חפצה הוא לידבק פנימי בפנימי רוחא ברוחא: מהרמ"ק זלה"ה:

דף קמו:

ונשיקה בפומא וגומר ירצה כי הוא בעצמו גלה הטעם באו' פיהו וכי כלום יש נשיקה אלא בפה א"כ מאי פיהו אלא שנתן טעם לאו' ישקני מפני פיהו שמפיו הוא נביעו דרוחא ומפקנו דיליה וחפץ אני לאותו הדבר הנודע שם לידבק בו. וכד נשקין דא בדא מתדבקן רוחין שבבינה ושבמ' אלין באלין ואו' רוחין אלין באלין לשון רבים לרמוז אל דעת רב המנונא שפי' שהם ד' רוחין כדמפרש ואזיל. אתפשט לד' רוחין תחלתה אינה אלא ב' אמנם אח"כ יתפשט לד' כדמסיק שאחר שהם נושקין זה לזה נכללים רוחא ברוחא והם ייחוד ד' רוחין והיינו או' וד' רוחין אינון כחדא. ועם היות שיתבאר ענין אהבה בסוד ההיכלות שהוא היצירה היינו שורש התעוררות העול' מעולם התחתון אמנם למעלה

אינון גו רזא דמהימנותא בפנימיות האצילות וסלקין ממט' למעלה בד' אותיות הם אותיות אהב"ה ואינון אתוון דשמא קדישא כי #א' היינו יו"ד ובי"ת שיש בה ג' קוים שבת"ת היינו ו' והיינו אתוון דשמא קדישא תלי בו כי בהעלות האהבה הזאת יתקשרו ארבע אותיות עליונות ועלאין ותתאין וג' שהכל תלוי בסוד שם יהו"ד כנודע: ותושבחתא דשיר השירים שהם שני רעיים י"ה ב' דודים ו"ה וכל סוד אהבת שיר השירים לקשרם ולייחדם יחד. ואינון רתיכא עילאה א' דהיינו י' חסד דרום פני אריה ה' גבור' צפון פני שור ב' היינו ו' ת"ת מזרח פני אדם ה' מערב מ' פני נשר. ואינון חברותא שיתחברו הספי' האלו ויתדבקו אחר כך בתוספת ייחוד ויוכללו של זה בזה כל א' כלול מארבעתם והיינו שלימו דכלא:

אלין אתוון וגומר עם היות שאלו האותיו' כינוי שאינו קדוש עכ"ז הם רמז לפנימיות רוח שבתוך ד' אותיות יהו"ד וז"ש וד' רוחין אינון ולא שהם רוחי האותיות כאלו תאמר רוח י' א' ורוח ו' נקרא ב' וכיוצא ח"ו אלא ואינון רוחין דרחימו וגומר פי' שכאשר יתקשרו מ' עלמא תתאה בבינה עלמ' עלאה ויתנשקו יתהוה מהם סוד אהבה ואמר רחימו מצד י' וחדוה מצד ה' דכל שייפי גופא מצד הת"ת ו' שהוא הגוף: בלא עציבו כלל מצד ה' מ' שהיא העציבה בדינים וחצונים ויושללו ממנה הכל ואלו הם ממש ד' רוחין כאשר נבאר. ד' רוחין אינון בנשיקה הם ממש כל א' וא' לעצמו ותחלת הוייתם הם הזכר נושק הנקבה ומוציא רוח מעצמו אליה והנקבה נושקת הזכר ומוציאה רוח מעצמה אל הזכר נמצאו שתי רוחות בזכר רוח עצמו ורוח שנשאב בו מהנקבה ושתי רוחות בנקבה רוח עצמה ורוח שנשאב בה מחזכר ואלו הם ד' אמנם אח"כ אלו הם נכללים כל א' וא' מארבעתם וז"ש כל חד וחד כלול בחבריה. והשתא מפרש סדר עניינם ואמר כד האי רוחא של זכר כליל באחרא של נקבה בנשיקה וההוא אחרא של נקבה כליל בהאי של זכר אתעבידו תרין תרין כחדא שנים בזכר שלו ושל הנקבה. שבו ושנים בנקבה שלה ושל זכר שבה. וכד מתחברן אח"כ ארבעתם שנים בשנים בדביקו חד אינון ארבע בשלימו כל א' וא' ראשו חשוב לעצמו ונבעין דא בדא הרי שיש לכל א' מקור אור נפתח להיותו נובע ואתכלילו דא בדא להיותם ארבעה ששה עשר. וכד מתפרשן אחר הייחוד שהזכר שואב רוחו אליו והיא שואבת רוחה. אליה אתעביד מאינון ד' רוחין ממה שנתחברו ונקשרו מציאות חדש המתחדש מייחודם והיינו חד איבא פרי המתהוה מייחוד ד' רוחין הנז':

ודא סליק שמתהוה למטה בעולם התחתון בסוד היות התחתונים גורמין בתפלתם ומושכין רוחם למטה לזה בסוד זמרם ותפלת' נעשה הרוחניות הזה הקושר ד' היכלות שהם לבנת הספיר ועצם השמים ונוגה וזכות בסוד ברכת יוצר המאורות עד דסליק

ויתיב. אל היכל החמשי הנק' היכל אהבה ליכנס משם אל סוד ק"ש ואיהו היכלא דכל רחימו תליא ביה מפני שהוא היכל החסד וההוא רוחא העולה מפרי הנשיקה שנתהווה למטה כנזכר הכי איקרי אהבה והוא מתייחס הרוחניות העולה בהיכל זה ולכן בהכנסו בו עם ד' היכלות התחתונים הנז' קשורים אתער תהוא היכלא דהיינו היכל אהבה לאתחברא לעילא בהיכל הרצון בסוד אמת ויציב ואמר שכמו שפריו נק' אהבה כנזכר גם ד' רוחות עצמם הם אהבה וז"ש ארבע אתוון אינון לגבי ד' רוחין ויסודם בד' אותיות שבשם וסודם אהב"ה כנזכר לעיל ואיבא דילהון אהבה והשתא מפרש מציאותם וקודם כל דבר הם זכר ונקבה כד מתחברן דא בדא בנשיקות מיד אתער אות א' מהזכר ורוחא דנוקבא כליל בגוה דא בסטרא דא ודא בסטרא דא זכר בנקבה ונקבה בזכר כיצד א' סוד הזכר מיד נפיק ה' מהנקבה ואתחבר בא' ואתחברו בסוד י"ה ואתעבידו תרין אתוון אחרנין דהיינו ב' רוחא דדכורא בנוקבא דהיינו ה' והיינו ב"ה הרי בייחוד זכר ונקבה בחינה ראשונה אתכלילו רוחין ברוחין כדי שארבעה יהיו י"ו בדביקו דרחימו והרי בחינ' שנית. ופרחין אלין אתוון מנייהו היינו פרי האהבה בחינה ג' שנעשה למטה ממש ביש' וסוד תפלתם וזמרם יגרמו להמשיך פרי אהבה זו והיא עולה ממטה למעלה מהיכל הרצון באמת ויציב אל היכל קדש הקדשים בסוד התפלה מעומד והרי אהב' זו עולה מיצירה שהוא גשמי בערך קדש הקדשים ולמעלה שהוא הכסא ובעלייתו שם פוגע בחד ממנא שממני שואבים חיות ורקיע שעל גביהן וכל הנמצא מהם ולמטה ולזה הוא עלאה ורברבא וגומר.

קאים לגביה גם הוא מתעורר אל הזווג ולא יכיל אין ברוחניותו ואורו כח לכבות אור האהב' העול' ונתן רשות אל התחתון לעלות וליכנס לעליון מבריאה לאצילות לקשר זכר בנקבה עד אעיל לגבי היכל אהבה היינו חסד שבאצילות שמשם עולה להתעוררות הבינה והחכמה כנזכר פ' וירא:

ההוא ממנא הוא גבוה מכל המלאכים ר"ל כל בחינות הכסא ובו האצילות מתלבש להנהיג התחתונים בענין שהיא מלאכא דשליח מן קדם ה' אין בינו לבין האצילות אמצעי ואיהו רב משריין כל צבאות בי"ע הם תחת ממשלתו וכל מה שיעוררו כל התחתונים בי"ע משיר ותהלה הכל ע"י והוא קושר אותם עטרה לראש מלכו של עולם דהיינו סוד התעוררות ועם היות שפי' בגמ' בחגיגה שסנדלפו"ן קושר כתרים וגומר הכל אמת שסנדלפו"ן שר העשיה מקבץ מעשיה ומכניס ביצירה והיא עולה מאליה עד אכתריא"ל סוף הבריאה להתעורר האצילות והיינו שפי' בגמ' שסנדלפו"ן אינו יודע מקום עליית הכתר:

כיון דאעיל לגבי היכל אהבה דהיינו חסד באצילות שם אתער רחימו דנשיקין עלאין באצילות דכתיב וישק יעקב ת"ת לרחל מ' ואין כאן עיקר הנשיקה אלא ע"י אלו הם מתעוררים בבינה למעלה וז"ש למהוי נשיקין דרחימו עלאה כדקא יאות ע"י התעוררות ייחוד ת"ת למ' ואלו הנשיקין הם תחלת הייחוד לא גמר וז"ש ואינון נשיקין שרותא דאתערו וגומר ואפשר עוד דהשתא אתא לתרוצי למה התחיל שיר השירים מיד בנשיקין ואמר עתה שפי' ענין הנשיקין דע שיש ייחוד אחר הייחוד הזה ואהבה אחר אהבה בענין שאינון נשיקין אינון שירותא דאתערו דכל רחימו שיש אחר הנשיקה עוד מדרגה פנימית ואחריה עוד ג' ולזה תחלת כל האהבה הנשיק' והתחיל' בה וזה עיקר. מאן ישקני שהיה לו לומר תשקני כאו' כי טובים דודיך ואמר שהנשיקות אלו הם למעלה כנזכר ההוא דסתים וגומר והיינו רוחא ברוחא בגו סתימו חכמה. השתא קשה מאי דפי' כי הנשיקין הם ברוחניו' החכמ' כנז' וכבר אמרנו שהם ביעקב כנזכר לעיל: ת"ח סתימא דכל סתימין כתר חיות כל הנמצאים לית מאן דידע ליה שאין השגה שם ולא רמז כלל ואפי' שם בן ד' אינו רומז שם ובסוד התיקון ואיהו גלי מיניה נהיר חד וגומר היינו סוד החכמה המתאצלת ממנו והיא תחלת היסוד ואין בה גילוי בר בחד שביל סוד הדעת נתיב לא ידעו עיט המתפשט מחכמה אל הבינה ומפני שהוא ראש לל"ב נתיבות שכל הנמצאים נמצאו מהם אמר נהירו דנהיר לכלא ודא אתערו כל מה שנמצא שמתהוה או נפעל מהחכמה הוא בסוד המציאות הזה דהיינו נתיב ראש לכל הנתיבות והוא שורש לכל הנמצאים והיינו אתערו דכל רזין עלאין ואיהו מצד שורשו סתים ודאי ומתעלם בחכמה ולזמנין אתגליא בהתפשטותו למטה מהבינה והוא נגלה בערך שרשו הנעלם אך לפי האמת לא אתגליא כלל **ואתערו** דסליקו וגומר לא שיהיו הנשיקין בסוד הדעת אלא התעוררותם ממט' למעל' מן התחתוני' בו אמנם הנשיקים בעצמם בסתימא דכל סתימין בהעלם גדול ודרך ליכנס שם ע"י הדעת הזה שבבינה שהוא נעלם אמר פיהו ישקני הכל בדרך נעלם ומפני שיש בו קצת אחיזה מדבר כנגדו א"כ מן הדעת פתח ליכנס להתעורר וא"כ קשיא מאי בעי יעקב הכא שאין להכחיש דהא ביה תליא ג"כ נשיקין מדכתיב וישק יעקב לרחל ולזה פי' שהוא פתח לפתח והוא מדבר כנגד הנעלם הנאחז סוד הדעת שממנו מתעורר הנעלם הנסתר סוד החכמה ישקני ההוא דסתים לעילא דהיינו הדעת והיינו החכמ' כנזכר שגילוי החכמ' הוא הדעת ואחר שהוא נעלם כנזכר לישק משם צריך אמצעי שיהיה מתייחס אל סוד הנשיקות וז"ש ובמה בההוא רתיכא עלאה יעקב שהוא מרכבה אל הנעלם ודא איהו יעקב ת"ת שבו גווינין לאתפאר' ויכול להיות הוא אמצעי אל הנשיקין. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. על אלף ותלת מאה ותשעין רקיעין כמנין אלף שמי"ם עד דאעיל לגבי היכל אהבה וגומר ענין אהבה וענין אכתריאל כי הוא סוד הכסא או מלאך הנאחז בסוד הכסא אך לעולם הוא בבריא'. וק' לזה או' דפגע ביה עד דעאל לגבי היכל אהב' והנה היכל אהב' הוא ביציר' והאיך עול' מהיכל אהב' ופוגע בבריא' וסליק לאהב' אך הענין כי עול' מהיכל אהב' זוטא דיציר' ופגע בעולם הבריא' ומשם עול' להיכל אהב' רבה דאצילות וזה יובן מפ' פקודי דף רנ"ד ע"ב. מאן ישקני ההוא דסתים וגומר פי' ההוא דסתים הוא הכתר ונהיר חד הוא חכמ'. וחד שביל הוא נתיב לא ידעו עיט והוא סוד הדעת המייחד אבא ואימא. עכ"ל. ועי' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף קמז.

כמאן דאמר היינו כדמסיק כי טובים דודיך לנוכח ופתח בנסתר וסיים בנוכח והיינו יעקב ורצ' בזה הנשיק' עיקר למעל' מחכמ' ורוחא דסתים בה אמנם דבקותא לאתדבקא במלכא חכמ' בברא דילי' ת"ת איהו: כי טובי' דודיך שהוא לנוכח אהדר לגבי שמשא ת"ת שדרך בו הוא מתדבק למעל' וז"ש דאנהיר לה לסיהרא מ' ואור החמה ממזרח שהיא חכמה ואינה שואבת אותו האור אלא ע"י הת"ת וז"ש מגו נהירו דבוצינין עלאין דהיינו בסוד הדעת מאירים בו אורות החכמה ואינון בוצינין הכלולות בת"ת ומזווגות אליו מאן אתר נהרין כדי לידבק בסוד הדעת למעל' ומלת טובים הם טובים ומאירים ופי' אח"כ ואמר מיין גזרה בפני עצמה מההוא יין הבינה השמור ממגע הנכרי והוא דין טוב לזווג הדין המשמח לא המעציב ח"ו שכל שמחה שימצא בספירות מהבינה הם שמחות ודא אלדי"ם בינה הנקשרת עם החכמה תוצאות חיים: תו מיין מההוא שמא דאקרי וגומר ונמצאו בזה ג' נוסחאות הא' יהו"ד הב' יוה"ה הג' ווה"א וג' שמות אלו עולים יין ואפשר לפרש שם יהו"ד בנקודת אלדי"ם שעולה נקודתו יי"ן:

וזאת התרומה וגומר ודא כלא עילא ותתא כחדא כלו' קושיא זו היא בין ע"ד הפשט בין ע"ד הקבל'. מלאכין עילאין לעילא הם ראשי ד' מחנות שכינ' שכל המלאכים תחתיהם ונקרא' איש כגון והאיש גבריאל. עליהון איהי תרומ' שכינ' מתרוממת על גביהן מפני שהם מתקנים אות' להסתלק אל הייחוד בענין שהיא שוכנת עליהם והם מסלקין אות' למעלה בקישוטיהם דהיינו שירם וזמרם לתבוע שפע לפרנס ד' מחנות אלו ומתחת ידם זנין כל הנמצאים התחתונים.

וכד ישראל זכאין אינון נטלין לה מנייהו כדי שיהיה מזונם ופרנסתם מתחת יד השכינה ולא מתחת יד מחנותיה והם מורידי' אות' לדור בתחתונים ותהיה ההשפעה על ישראל ממנה ממש ויהיו כל שאר הנמצאים ממנה מתפרנסים מתחת יד ישראל והיא מסתלקת

ע"י מעשה התחתונים ותובעת תנו לי בשביל ישראל העושים כך וכך וזו נוח לה מפני שהעולם מתפרנס בזכות וכאשר היא שכינה במלאכים ומשם מסתלקת מתפרנסת עולם מחמת הבריאה וטבע ההנהג' ולז"א מאת כל איש וגומר תקחו את תרומתי שזה נוח לי שתהיה שכינה בתחתונים. אינון ד' מיכא"ל שר מחנה הדרום וגבריא"ל לצפון. אוריאל שר מחנה המזרח רפאל למערב. אשר ידבנו לבו לבו היא השכינ' וידבנו היינו דההוא לב שהוא השכינ' אתרעי בהו שאין בהם עון וחטא והם משרתים טהורים והיא תרומ' על גביהן שהיא מתייחדת וז"ש וההיא תרומה זקפא וגומר היינו עליית' להתייחד גם רדתה אליהם דהיינ קיימא גם מנוחתה אחר רדתה אליה' והיינו מנחא וגומר עכ"ז תקחו את תרומתי תסבון לה שיש לה נחת רוח בתחתונים כנזכר:

בזמנא דא שאין בית תמשך אל התחתונים בכשרון מעשה ובזמן הבית בעבודה ולז"א הכ' תקחו את תרומתי סתם דהיינו בזמן שאין בית. וזאת התרומה אשר תקחו מאתם בזמן שיש בית כאו' ונצחין גוונין דלתתא וגומר והענין שאין שכינה יורדת אל התחתונים ונשארים שם מחנות שכינה אלא יורדת שכינ' עם כל מחנותיה וז"ש ומשכין אלין גוונין שהם גשמיים לגוונין עלאין הרוחניים ויתלבשו הרוחניים ממש בגשמיים וז"ש ועאלין אלין באלין ואתעבידו אלין גופא לאלין.

וע"ד תקחו מאתם כתיב מורה שירידת' אלינו תדיר היא מאתם ומאתם אנו נוטלים אותה תדיר והענין שאלו הד' מחנות יורדים ומתלבשים בד' גיונין גשמיים ושור' שכינה למטה על אלו ועל אלו והשתא מפרש ד' מחנות וכחות הנמשכין מהם בגשמי להיות אלו גוף לאלו:

זהב דאתכליל וגומר ירצה הזהב היא סוד הנהגת השכינה מצד הגבורה והיא נכללת בגבריא"ל ולמטה מתלבש בזהב הגשמי וז' זיני זהב הם ז' גבורו' שבז' מדות חג"ת נהי"ם ועם היות הכסף ראש להנהגה עכ"ז כל המציאות נמצא בדין והדין יותר ולזה הם ז' מיני זהב וראשון להנהגה לכך הזהב חשוב מן הכסף וכסף חסד לעילא בשכינה ושורה ומתלבש במיכא"ל וישראל מלבשין אותם בכסף כנזכר:

ונחשת הענין כי יצחק הוליד את יעקב ולזה יש בו דין ואח"כ נוטה אל החסד אמנם מציאותו מן האש הגבורה ולזה אוריאל נקרא מצד אור החסד ושמו המיוחד נוריא"ל. ושם נחשת זר לז"א ומאלין אתבדרן לחוץ נחשים שרפים שהם התפשטות כחות הדינים החצונים שמזה נמשכים מכח אש הגבורה ושמריה ועל שמם נק' נחשת אם הנחשים מפני שממנו יצאו אל הפועל עם היות שיסודו מהגבורה וז"ש וע"ד נחשת איהו סומקא כאשא עם היות שהדין חזק בגבריא"ל מנוריא"ל:

תכלת הוא המלכות והנהגת' ולעולם המ' טבעה בין שמאל הת"ת והגבורה בין שתי דינים והיא דין מתחזק בשתי דינים ולזה לית מאן דשלטא עליה לחיין אם ראה אותו בחלום וכחו לכלות רעים וטובים בגין דאיהו כורסיא לשריא ביה דינא תקיפא מ' יונקת הדינים מהגבורה החזק' והיא משפעת אפי' לחצונים:

בוא"ל שהוא כולל מעצמו כל הכחות מחנה דן מאסף לכל המחנות וזועם בכל יום מצד הדין ומשפיע דין אמנם כשיש ייחוד למעלה דהיינו כד אהדרן בני נשא בתיובתא שלימתא שאז הבינה מקור לד' הנהגות אלו מגלה בספי' סוד אריך אנפין ועכ"ז הכח הזה שהוא כסא אל הנהגתה מתהפך מזעם לרפא"ל מורה רפואה מהדיני' לכל: מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. כי טובים דודיך מיין אהדר לגבי שמשא וגומר הנה פי' מלת ישקני בסוד החכמה או הבינה כנזכר. ונשיקות פיהו הוא הת"ת כי גם הוא נעלם מהמלכות וטובים דודיך שהם לנוכח נאמר על היסוד הנק'. שמש בסוד והוקע אות' נגד השמש דא ברית קדישא והוא לעולם בייחוד עמה לנוכח. ואומרת לו כי הלא דודיך הם כל אשר הוא נטיל כלהו הנה הם טובים ומאירים מן היין העליון והוא הבינה. תו מיין מההוא שמא וגומר הכי נקוד יהו"ד בנקודת אלדי"ם בתורה שסודו בבינ' שב"א סגו"ל חול"ם חיר"ק עולה ע' כמספר יין שהוא בבינה וז' זיני זהב אתפרשן לתתא מן דא נלע"ד כנגד ז' היכלין ובכל א' יש א' כנגד הגבורה. עכ"ל:

דף קמז:

וארגמן וגומר עד כאן ד' הנהגות פשוטות שהם מצד חגת"ם מכאן ואילך ג' הנהגות שהם נה"י והם המזגת ההנהגות הקודמות כאשר נבאר זהב וכסף שהיו חסד לעצמ' וגבורה לעצמה אתהדרן לאכללא משלבן דא בדא היינו כללותם והמזגת הכחות כלם והיינו עושה שלום במרומיו ולזה ארבעתם גופא חד ארגמן וזהו גוון הנצח מפני שהנצח ימיני והוא יונק מחסד מצד א' ומגבורה מצד שני ומת"ת מצד ג' והוא קרוב למלכות ולזה בו ערוב והמזגת הכחות:

תולעת שני הוא בהוד ואתכלל באוריא"ל למתק הדין בתחלה נחשת אמנם עתה אדום המשמח והיינו בינוני בין ארגמן המזגת הכחות ותכלת שהוא הדין החזק ולכך המ' בהוד שוכנת להתייחד עם הת"ת כנודע:

ושש ביסוד שהוא כולל ו' קצוות ואתכליל כמלקדמין ברזא דרפא"ל שנתרפא מן הדין ונהפך ללבן ולזה מצד הא' הפשתן דין חזק ומצד א' לבן רחמים מורה רפואת הדין ולזה

אתאחדא בכסף ובזהב דהיינו המ' בין שני זרועות תחלה צפונית מערבית והיא נמתקת מערבית דרומית:

עד הכא רזא דז' עמודים כנזכר שהם חג"ת נהי"ם והם ז' אלו אצילות והם מתפשטין מהשכינה בבריא' ובריא' ביציר' והיינו אלו קליפה לאלו וזה מוח לזה וזה לבוש בזה והנה ההנהג' הזאת תתפשט למטה ע"י לבוש כולל בו כל ההנהגות וסוד לבוש זה מצד א' טהור ומצד הב' קשה בדין ומסתבך שם בו החצונים והיינו **ועזים** שאלו הז' הנז' עם היות שאמרנו דא קליפ' לדא כלא מוחא איהו שהכל קדוש אמנם מחוץ קליפה שיש בה קושי ואחיזת החצונים וז"ש ודא איהו קליפה למוחא ושמם עזים לשון קשים ועוד הם קדושים אמנם חצונים נאחזים בהם.

ועורות אלים וגומר אלין אינון מארי תריסין הם קדושים אמנם כחות ההשגחה בדין לכך הם אלים המנגחין ודאי וקראם עורות כי העינים הם ג' גלדי עינא וז"ש ואיקרון רקיעין לבר והם כח ז' ספירות אמנם בצאתם חוץ ומשגיחים ברעות בני אדם משוטטות בכל הארץ הם בגו קליפה שצריכים להתלבש בחוץ כדי להצטייר בהם הרע הנעשה בעולם.

ועורות תחשים הם הפך עורות מאדמים שעורות אלים מאדמי' הם כחות קדושים מתפשטים לחוץ כנזכר ועורות תחשי' הם עיקרם חוץ ומשתרשים פנימה בקדש בסוד שורש החצונים המתוק והם צורך ההנהגה וז"ש אלין אינון לגו סטרא וגומר אתאחדן בסטרא דקדוש' ולא אתאחדן הענין שהם מושרשים פנימ' בקדש וז"ש אלין לגו סטר' קדישא אמנם שם הם מתוקים ולא ישפט בהם טומאה כלל בסוד שער של תפילין שהם פנימה במוח ונודע שחוצה הם חצונים וז"ש אתאחדן בסטרא קדישא בערך שרשם המתוק ולח אתאחדן בערך מציאותם הטמא הם חצונים ויש קליפות באנו מצד שמאל הגבורה ואלו מצד ימין החסד ששם ג"כ נמצאו קליפות והיינו שאברהם תיקן הימין בכל מיני תקוני' ולכך הוליד את תחש אמנם לא בשרה שהיא אם יצחק בקדש אלא באותו בחוץ והוא מכלל מקום התפשטות קליפת ישמעאל וכמו דאית דרגת דעשו שהוא שמאלי מלד הגבור' והקליפות מצד הגבור' כמה מדרגות אלו למטה מאנו כך הם מדרגות מצד הימין אלו למטה מחלו ולכך כשהוליד אברהם את ישמעאל לא גמר התפשטות כל חותם המדרגות אלא אחר שהוליד את יצחק טהור ונקי וקדוש בשרה חזר לו לגמור התפשטות הימין בקליפות וז"ש **אימא** דישמעאל הולידה לתחש ומסטרא דאברהם בענין שמצד אברהם פנימי מושרשים בקדש אחידן בסטרא קדישא ומצד אימא דישמעאל מתפשטין לחוץ ולא אתאחדן.

ומסטרא דאברהם קא אתא ופי' כיצד נמצאו החצונים בסוד הימין ואמר כיון דאתבסם ההוא נהורא קדמאה שכל שינוי הויה ממציאות אל מציאות גורם מותר והנה נהורא קדמאה ראש תחלת מציאות החסד מנפץ מותר בשעתא דנפיק נהורין לכל סטרין שהאציל ההויות והוציא הספי' לזה נתפשט והוציא כל המותר ואחר שנתקן בהויה טהורה ומתוקנת נגנז וז"ש כיון דאתבסם ההוא נהורא גניז ליה וגומר ועתה בצאת הנשמות ע"י זווג צדיק וצדק יצאו טהורות בלי מותר ופסולת כלל שאלמלא כן לא היו צדיקים בעולם מפני שמרי המותר המתדבק בהם ולז' ממש היה מענין תקוני החסד שאברהם מרכבה אליו להוליד את ישמעאל וכל הנמשכים אחריו תחש וגומר מטעם שאברהם ושרה היו מרכבה לחסד בסוד הנשמית והיינו עבדו איבין ונפשין וגומר שהיו גורמין ע"י ייחודם זווג עליון ומשם נפש נשלף לגרים:

כמא דעבדו אברהם ושרה נפש בסטרא דקדושה דהיינו מרכב' לחסד הכי נמי עבדו נפש בסטרא אחרא דהיינו מותר הנמשך למעלה ע"י אברהם וקטורה וזה צורך גבוה לטהר המותר משם מכל וכל כדי שיצאו הנשמות נקיות וטהורות שאם לא כן לא אשתכחו גיורין בעלמא מפני שהתערובות שבהם מעכב ולזה צורך גבוה היה יציאת ישמעאל מאברהם ושאר כל הנמשך ומותר זה הוא מושרש פנימה שלא נעש' מותר אלא בצאתו מאת פני הקדש:

ועצי שטים הא אוקימנא דאינון שרפים עומדים בסוד תפלה מעומד שהם מצד הבינה בעולם העליון ולכך הם מעומד והנ' הסדר היה ראוי שיאמר עצי שטים קודם שהם השרפי' שהם סוד הבינה ואח"כ זהב וכסף שהם החיות אלא מפני שאלו אינם ממעל לקליפה אלא ממש מתלבשים בקליפות מפני תפיסת החצונים בעולם מטטרו"ן והיות אחיזתם עולה עד החסד ועד הגבורה אמנם משם ולמעלה אינם עולים א"כ עד כסף וזהב הם. נאחזים אמנם שרפים לבד הם עומדים ממעל לו שאינם משיגים שם אמנם השאר כלם עומדים בתוך לו ולזה לא אמר ועצי שטי' אלא באחרונה כלו' ועצי שטים שהיא חלוקה לעצמה שאינם כאלו כלל ועיקר מפני שהם עומדים ואחיזתם למעלה ואין שם אחיזה לחצונים.

ושמן למאור וגומר הענין כי התפשטות החכמה יקרא שמן בכל מקום כדפי' ז"ל כל מקום ששמן מצוי חכמ' מצויה וגו' וז"ש דא רבות עלאה ולא שתהיה חכמה עצמה שאין על השרפים שהם הנפרדים מהחכמה אלא התפשטותא דאתיא מלעילא ונודע כי התפשטות החכמה הוא ד"ו פרצופין ת"ת ומ' המתפשטים מיו"ד והיינו או' תרי שמן אינון חד לעילא דאקרי שמן המאור דהיינו ת"ת כדמפרש לקמיה וחד לתתא דאקרי שמן

למאור על השכינה השוכנת במשכן קאמר והשתא מפר' אמאי אקרי הת"ת שמן המאור ופי' המאור ר"ל המאיר תמיד ולכך בא בה' הידיע' המפורסם ועוד אומרו המאור יר' שהוא מאור שלם בלי חסרון אור וז"ש ותמיד מליא רבות קודשא. ועוד המאור משמע שמאיר לאחרים וכל ברכאן מימין וכל נהורין מקו' האמצעי או להפך וכל בוצינין מצד שמאל כלא אתברכאן ואתנהרן מתמן מימין ומאמצע שהם אור כי השמאל חשך.

אמנם שמן למאור כל התנאים אלו חסרים בו אין ה' הידיעה למאור לעתים היינו מלא וחסר ומפני שמאיר לתחתונים נק' שמן למאור ולא שמן לאור:

תו הא תנינן וגומר שתחלה היו גדולים וקטרגה הלבנה ונתמעט' ולזה נאמר בה את המאור הקטן והיינו דאוקמוה חברייא והכי הוא אין ספק שהיה שם קטרוג ומיעוט. אבל במה שנרא' מדבריה' שפשט שני מאורות הגדולים שהיו שוים באורם זה אינו וז"ש אבל שני המאורות הגדולים אלין שמן וגומר הענין שהרי גדולתן מצד החכמה ששם ד"ו פרצופין היו ולא היה מיעוט ומשם שמנים שמן המאור ושמן למאור הם שני עולמות עלמא עלאה ועלמא תתאה זו למעלה מזו ודאי אינם שוים וטעם אומרו הכתוב גדולי' סתם כל זמנא דדכורא ונוקבא אתיין כחדא תרוייהו קריין בלישנא לדכורא ויקרא גדול במ' בגין דאתחבר בהדיה עלמא עלאה אבל דא שנאמר שהיה גדול ממש כזכר שסוף סוף נקבה היתה וזכר לעול' עושה חיל:

ובג"כ אמרו קדמאי וגומר הענין שהאריות הם הספירות העליונות שהם מצד החסד ואין החצונים הנק' שועלים יכולים לעמוד לפני הארי להרע לו והיא היתה למעלה זנב לאריות וקטרגה לא רצתה אלא לרדת להיות ראש לשועלים שהיא משפעת לחצונים ולזה הזהירו על סוד הקשר האדם עצמו הוי זנב לאריות ולא ראש לשועלים שלא ידבק עצמו בסוד בחינת' בתחתונים. והטע' שעם היות שהיא זנב שם שמורה שאינה במנין ח"ו זנבא דאריה איהו בלא פרודא והיא נקשרת ומיוחדת וכשהיא למטה על החצונים עם היות שיראה בעיניך שהיא ראש כלו' אינה בייחוד עמה' ואין טומאתה פוגמת בה אינו אלא ראש השועל שועל איהו בלא פרודא ושועל אקרי וח"ו היא נפגמת בטומאתן. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. עושה שלום במרומיו נראה לי שהוא יסוד הנק' שלום. ותולעת שני הוד דאתי מגבורה ושש נצח דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן וגומר ענין זה הוא סוד נפלא בעיני והבן אותו וגם ביארתי קצת מזה בסבא דמשפ' דף צ"ח ע"ב ע"ש והענין כי כבר ידעת כי רוחניות הא"ס מתלבש באצילות והוא נשמה אליו והאצילות מתלבש בבריאה והוא נשמה אליו. גם הבריאה מתלבש ביצירה והוא נשמה אליו וכן היצירה

מתלבש בעשיה הם האופנים הקדושים והוא נשמה אליו גם העשיה מתלבש בקליפות והיא נשמה אליו האמנם לא תבין מדברי כי האצילות עצמו מתלבש בבריאה וכן השאר אך הכוונה לו' כי נצוצי האצילות הם מתלבשים בבריאה והם נשמה אלו וכיוצא בכולן: והנה כמו שהאצילות ברא הבריאה כן רוחניות האצילות ברא רוחניות הבריאה וכן הענין בכל העולמות עד שנמצא כי הקליפות הם אשר היו העיקר בחלק עולם החומרי הזה ומשיורי הקליפות אשר הם רוחניים נשתלשל העולם החומרי הזה גם מרוחניות הקדושה שבקליפות משתלשל בעה"ז כי כל העולמות הם כמו לבושין זה לזה ובתוכם כמה מיני נשמות זו מלבוש לזו. גם אל תטעה בדברינו כי הקליפות המציאו העה"ז ח"ו כי אפי' למעלה בחלק הבריאה אין לומר כי היא המציאה את היצירה רק הקב"ה הוא בורא הכל רק הקב"ה משיירי הבריאה ברא היצירה וכיוצא בשאר עד שמשיירי הקליפ' ברא העה"ז ואל תתמה מזה כי בהכרח הקליפות הם רוחניית והעה"ז עב וגם וחומרי וזה נרמז בפ' תרומה סוף דף ק"מ כי האי עלמא הוא קליפה חצונה אל קליפת הטומאה כי קליפת הטומא' היא קליפת האגוז הקש' כעץ וקליפת האי עלמא היא קליפ' העכור' הלח' שעל האגוז כי בהכרח הקליפות הם רוחין ורוחניים ולטעם זה איך כל המתענג מהאי עלמא או שאוכל ושותה מותרות יכול יצה"ר לשלוט עליו כי משלו הוא אוכל מה שאין כן בא"י המכוון כנגד ארץ העליונה ואין פה מקום ביאור ענין זה. והנה כבר ידעת כי אתערו דכל נשמתין הם מצד חסד עליון כנזכר בסבא דמשפטים דף צ"ה על ובת כהן ברתי' דאברהם והנה שם ביארנו כי המעורר הולדת הנשמות לעולם הוא סוד הימין הנק' אברהם בין באצילות בין בבריא' וכיוצא בזה: ולכן הנה ידעת כי ג"ע תחתון שם הוא מדור הנפשות הנמשכין מן אופנים שבעשיה ואין כוונתי לו' מן האופנים עצמן רק מן האור שבהם ולכן הם מזדווגים בג"ע התחתון וע"י זווגם מתעורר להם הולדת בנים שהוא נצוצות אורה להשפיע בחוץ בעולם הקליפות אשר תחת האופנים וטעם זה הוא סוד גדול מבואר בתיקונין כי הוא סוד ומלכותו בכל משלה להכניע הקליפות ולכן סטרא אחרא אתברת ואפי' הגוים שהם משלהם הם חוזרים להתגייר מחמת אותן נצוצי אורה כנזכר ובזה אתתקף יקרא דקב"ה כנזכר פ' יתרו בזוהר דף ס"ז וס"ח וס"ט: והנה תועלת גדול הוא אותם נצוצי אורה המתלבשים בקליפות והוא סוד אשר שלט האדם באדם לרע לו כנזכר בסבא דף צ"ה ע"ב. ולכן אל תחשוב כי אינו מעלה ומוריד זווג הצדיקים בגן עדן התחתון להשפיע נשמות הגרים כי זה תועלת גדול מאד ולכן אין זווג זה רק בג"ע תחתון כי שם נפשות דעשיה המתלבשים בקליפ' אמנם רוח ונשמה אין לגר

כלל ועיקר כי הדברים הולכים כסדר ולכן אל יקשה בעיניך עתה למה אין נשמה ורוח אל הגרים כי כל הדברים נמשכין כסדרן:

גם אל יעלה בדעתך כי יש נשמה ורוח לנפש הגר בפני עצמה כמו שנבאר בע"ה וכמו שביארנו בסבא דף צ"ח ע"ב והנה אותו האור נק' תחש כי הוא אור אשר בקליפות ומלכותו בכל משלה. ולהיות כי כל הולדת הנשמות הוא מצד אברהם בכל העולמות לכן הוא אשר מעורר זווג זה אפי' בחיים חייתו והנה נמצא לפי זה כי נפש שבעשי' מתלבשת בנפש הגר ונפש הגר מתלבשת בצלם שהוא סוד האור שבעה"ז כמו שביארנו בסבא דף צ"ח ע"ב כי מאור שבקליפות נשתלשל אור בעה"ז והוא הנק' צלם שהוא תחתון מכלם אך סוד הצל הוא אצלי מעלה גדולה מכולם וכמו שביארנו במקומו פ' תרומה דף קמ"ב ריש ע"ב וזהו כוונת מ"ש ההוא נהורא קדמאה גניז ליה קב"ה וגומר והענין כי הלא החסד הוא נק' אור קדמאה והוא המעורר הולדת הנשמות הקדושות באצילות ובבריאה וביצירה ובעשיה אשר כלם הם סוד הקדוש' וכן בסטרא אחרא שהוא הקלי' עצמם שם נמי הולידו נשמות מאותו האור המתלבש שם:

זנב לאריוותא ולא רישא וגומר הענין יובן בסוד הקטרוג כי תחלה היתה בסוד ה"א זנב לאריות אבל מקומה באצילות ואחר המיעוט הושמה ראש לשועלי' בסוד שם אלדי"ם ונתלבשו עשר ספירותיה בבריאה יצירה עשיה:

גליון וארא את ה' זה ה' הוא אדנ"י ממעל להההיא קליפ' עורות תחשים ועורות מאדמים דאתער אברהם בסטרא אחרא שנשא את הגר. עכ"ל.

אמר המחבר מצאתי בספר ישן כתב יד פי' זה המאמר ז"ל ואכתוב אותו בקיצור יש לעורר על המאמר הזה באו' דאבר' הוליד תחש באנתו אחורא והיא תימא שהרי תחש ילדה אותו ראומה פלגשו של נחור גם אומ' ואת תחש אימא ישמעאל אחוהון דישמעאל גם זה תימא שישמעאל ילדה אותו הגר מאברהם ותחש ילדה ראומה מנחור ועוד או' ומסטרא דאברהם קאתא וזה אינו כנזכר ועוד אחר שאמר למעלה שתחש אחיו של ישמעאל א"כ תחש הוא בנו של אברהם ולמה אמר מסטרא דאברהם יאמר בן אברהם. ועוד או' דהרי נהורא קדמא' מנפק וגומר הנרא' שבא לתרץ ולפרש והוא סתם וחתם וכל דברי זה המאמר סתומים וחתומים וצריכי' ביאור ארוך וקודם צריך להקדים הקדמה א'.

כבר נודע כי מדת החסד נק' אור קדמאה שהוא יום ראשון מו' ימי בראשית וביום ראשון נאמר יהי אור והוא אור קדמא' ולא שלט אלא ג' ימים וגנזו לצדיקים לעתיד לבא כמו אברהם הרומז לחסד יקרא גם הוא אור קדמאה שהוא אב ראשון לכל הגרים ולכל ישראל וכן אמרו בזוהר משפטי' אברהם קדמאה לגיורין וידוע כי הגוים נמשלו לחשך וישראל

לאור ולפי זה אברה' נק' אור קדמא' ואמר ב"ה כי אברהם שהוא אור קדמאה היה זורק נהורין לכל צד ר"ל שנשא ג' נשים ועשה פירות עם שלשתן והכי איתא בילקוט איוב רמז תתק"ד בשם ילמדנו על פסוק והיה ראשיתך מצער וז"ל ג' נשים נשא אברהם שרה בתו של שם קטורה בתו של יפת הגר בתו של חם בתחלה הוליד עם הגר ישמעאל והב' יצחק עם שרה והג' בני קטורה עם קטור' וכוונת ב"ה להודיענו שישמעאל יצא מהגר בתו של חם שהוא הפחות מכל בני נח ולכן ישמעאל נולד מאברהם כשהיה ערל ויצחק משרה בתו של שם שהוא המשובח מכל בני נח ולכן אחר שנימול נולד יצחק ולבסוף בני קטורה בתו של יפת שהוא בינוני בין שם לחם:

ודע כי ראומה פלגשו של נחור אחי אברהם היא הגר בעצמ' שילדה את ישמעאל לאברהם וכתיב ופלגשו ושמה ראומה ותלד גם היא וגומר מאי גם היא אלא לרמוז סוד זה שאחר שגירש אברהם את הגר וישמעאל בא נחור אחי אברהם ולקחה לפלגש וילדה לו ד' בנים ועיקרם הוא תחש הרומז למדת החסד מבחוץ כמו ישמעאל והיינו סוד ועורות אלים מאדמים וגומר רומז לעשו שיונק מסטרא דגבורה מחוץ כמו אדמימות עור האלים שהוא מחוץ וכן ישמעאל ותחש אחיו יונקים מצד החסד מבחוץ ולא מבפנים ותחש אחיו של ישמעאל היה מאמו ולפיכך אמר ב"ה תחש מסטרא דאברהם קאתא מסטרא דאברהם בן אשתו הגר אחי ישמעאל ולא מאברהם ממש:

ודע כי הגר היתה בת זוגו של אברהם בזמן שהיה שמו אברם קודם שנימול ומזווג עם הגר בת חם הרשע בגוף ונפש שהוא היה ערל והוליד ממנה ישמעאל ובלילה היו מזדווגות נפשות אברהם ושרה ועושים נשמות לגרים וזה כל זמן שהיה ערל ולאחר שנתגייר נקרא שמו אברהם בא אליו נפש אחרת בן זוגה דשרה ולזה לא ילדה שרה בנים אלא אחר שנתגייר שקודם לכן היתה הגר בת זוגו של אברהם ולא שרה אמנם אחר שנימול ונתגייר נתבסם אברהם שנקרא אור קדמאה כנזכר ולאחר שנתבסם א"א לעשות נשמות לגרים בעבור שנתעלו אברהם ושרה במדת החסד ואין יכולים לעשית נשמות לגרים אלא הצדיקים שהם במדרגת צדיק וצדק שהם המדרג' התחתונ' בהיכל תחתין וז"ש ב"ה לאחר שנתבסם ר"ל אחר שנימול נגנז אותו כח של אור קדמאה שהיה מוליד נשמות הגרים נגנז בג"ע וניתן לצדיקים שהם במדרגת צדיק וצדק כנזכר. ודע כי בהיכל התחתון שבג"ע שוכנים בו צדיקים גמורים הרומזים ליסוד וצדיקים שאינם גמורים הרומזים למלכות הנק' צדק שאינו צדיק גמור שחסר י' מצדק להיות צדיק גמור ודע כי נשמת צדיק גמור עם נפש אשתו בג"ע עושים נפשות לגרים ונשמת צדיק שאינו גמור עם נשמת אשתו בג"ע עושים נשמות לעבדים ושפחות משוחררים: ודע שבשעת

העקרה בשעה שפרח' נשמתו של יצחק פרחה ג"כ נשמתו של אברהם ובאה לו נפש אחרת שלישית שהוא בן זוגה שלקטורה בתו של יפת באופן שמעולם לא נזדווג אברהם אלא עם בת זוגו כל א' בזמנו. עכ"ל מדבריו לענייניינו:

דף קמח.

ועל רזא דא וגומר הענין שהוא מפרש ששמן המנור' שהיתה הדלקתה בליל' היא סוד המ' השולטת בלילה כדמסיק ודקדק משמן המאור אמנם משמן המשח' הוא סוד שמן המאור דלא פסיק לעלמין קדושתה נמשכים בו כמו כהנת אהרן ובניו וקדושת המשכן והכלים דקדושתן ביום ולילה והיינו דקיימא בסליקו עלאה שאינו מתפרד מהחכמה אלא ראשו הא' קשור שם והמשכתו יורד למטה:

אבני שהם ואבני מלואים כל הני אבנים וגומר אבני מלואים י"ב ארבע' טורי אבן והשהם לכתפות הם י"ג ואינון תקונא דמשכנא שהוא המ' מתתקנת בי"ג מקורות והם י"ב אבנים י"ב מקורות גבולי אלכסון והי"ג הוא המקור הכוללת כלם:

זהב הא אתמר דז' הם ז' ספירות נמשכות ונאצלות מהבינה כדמסיק לקמן:

ואי תימא זהב איהו דינא בגבורה וכסף בחסד והיה ראוי שיהיו ז' מיני כסף שכלם נמצאו מהחסד לאו הכי אין הזהב בגבור' שהרי זהב סליק יתירא על כל המתכות שהזהב חמוד על הכסף שנים עשר פעמים ולזה אינו בגבור' אלא הוא בבינ' שהיא על הגבור' וז"ש באורח סתם איהו דהיינו גבורת הבינ' הכוללת כל הגבורות וז"ש ודא זהב עלאה דאיהי שביעאה מכל אינון שהיא הגבורה מעול' מכל הגבורות והכרח היותו בבינ' בסוד העלמו וז"ש ודא איהו דכר נפיק לעלמא דהיינו העולם הגשמי מאן דאדבק ביה טמיר ליה בגויה מפני שהוא מעולם הנסתר:

אימתי אקרי זהב שאפילו הבינה נקראת זהב מצד הדין המשמח וז"ש כד איהו בנהירו מצד הכתר ואסתלק ביקר מצד כבוד החכמה דחילו מצד הבינה עצמה ולזה אין ראוי להיות שום מתכת משובח ולמעלה ממנו כיון שהוא כולל בו ג' ראשונות כנזכר ואיהי מצד עצמ' בחדוה עלאה שהיא בעלת השמחה למחדי לתתאי שהיא משפעת לתחתו' ז' מיני שמחות ז' מיני זהב וכולם זהב מצדה והיא מושכת להם זהב ומאיר ומשמח.

אבל זהב שהוא מציאות גוון עצמה אינו דין אלא חדוה איהו וא"א להכחיש שהזהב יש בו דין קצת ובגדי זהב בי"ה יוכיח לז"א שאינו דין בבינ' אלא חדוה ובסליקו דדחילו דחדו' כאו' וגילו ברעדה דהיינו התעוררות השמח' מן השמאל וביום הכפורים לא בעינן דין כלל:

וכסף לתתא ועם היות שהכסף רומז חסד והיאך נאמר שהוא רחמים והבינ' זהב דין לז"א רזא דרועא ימינא שזרוע הגוף הוא חסד שהוא ימיני יותר מן הראש שהוא באמצע הגוף בשווי ודאי הראש משובח וז"ש דהא רישא עלא' בערך העילוי והביא ראי' לפנימי מן הצלם עם היותו חצוני שהוא נגדיו בקדושה וז"ש דהא רישא עילאה זהב איהו דכתיב אות וגומר.

וכד אשתלם כסף וגומר שהרי ז' מיני זהב הם ז' ספירות א"כ בהכנס החסד אל מקורה היא זהב א"כ זהב היא חשוב מן הכסף ורזא דא תפוחי זהב כי סוד התפוח למטה בחג"ת הרי שדרך התפוח כסף והיא עתה זהב כאו' תפוחי זהב כי מציאותם בבינ' הם תפוחי זהב אשתכח דכסף אתהדר לזהב. וע"ד שעולות כל הספי' להשרש שם וכל המתכות מתהפכות לזהב ויהיו בו ז' מיני זהב:

ונחשת היא הגבורה המתאצלת מן הבינה ויורדת מן הראש למנות גריעו' על גריעו' דהיינו דרועא שמאלא ולזה לא היתי' כסף בחסד: ותכלת היא ההוד שעליה נאמר והודי נהפך עלי למשחית ולזה היא תכלת המכלה בדיניה ירכא שמאלא:

ותולעת שני הוא חשוב ולזה משמח והוא מן הימין נצח אמנם אדום ודין קצת שנכלל בשמאל:

וששדא נהר היינו היסוד ונק' שש על שם שית סטרין שהוא נוטל שפעם ואורם י' כגוונא דא יש במ' ו' כיוצא בהם והיינו הטעם שנוטל שית סטרין מפני שהוא משפיעם אליה בעלת הששה שהם סוד שמע ובשכמל"ו כנזכר לעיל והיינו והא אוקמוה:

הא הכא שבע וגומר היינו א' זהב. ב' כסף. נ' נחשת. ד' תכלת. ה' ארגמן ו' תולעת שני. ז' שש שהם ז' שמיטות שביובל בינה דהיינו כל שבע מדות שתחת הבינה. וקשה כי זהב הוא היובל בעצמו והוא א' מן הז' לז"א ואע"ג דאינון שית עכ"ז יהיה בכלל החשבון הזהב והטעם כי הם י"ב שש ושש ונודע כי כל י"ב מקורות יש להם מקור עליון על כל הי"ב בענין שיהיו י"ג וז"ש ואינון תריסר ושביעא' דאיהו רישא עלייהו הא תליסר. ופי' אי זה טעם הוא עמהם והוא לבדו כדי שטעם זה יצדק אל השביעי שבמלכות כדי שיהיו ז' וז' ואמר

רישא דקיימא על כל שייפי גופא שהם ו' קצוות הגוף והבינה ראש עליהם ואיהו זהב א"כ ג"כ בנקבה שיש ששה שייפי גופא יש ראש על גביהן והיינו זהב נמצא כי ראש הזכר זהב וראש הנקבה זהב: וקשיא ליה מה בין האי להאי הואיל ושניהם זהב כי שש אברי הנקבה הם הא' עזים הב' עורות אלים ג' עורות תחשים ד' עצי שטים ה' שמן הו' בשמים. אמנ' רישא זהב בין בזכר בין בנקבה א"כ מה בין האי להאי: זהב עלאה דהיינו

ראש הזכר איהו זהב סגור מפני שיש העלם גדול אל הבינה. אמנם בינה שבמ' נעלמת אבל לא כהעלם הבינ' עצמה וז"ש אתגליא יתיר. ירקרק אינו נציץ לעיינין כאותו הזהב העליון שבנציצו דיליה איהו חדוה וגומר אלא ירקרק דהיינו רחמים בדין והיינו אסתר ירקרוקית והיינו אתרוג סוד המלכות הנקראת אתרוג:

(**אמר המחבר** מה שאמרו המגיהים חסר כאן תמצאהו כתוב בספר אור הלבנה בס"ד. ופירושו תמצאנו בסוף הפרשה בס"ד):

לשעתא הוא. שלעיל במה שחסר מהדפוס אמר ולא הוה כהנא רבא דסליק בדרגא עילאה כאהרן זכאה לנבוא' ולכהונה והקשה ואי תימא הא זכריה וכו' ירצה כאו' אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא. ותירץ ההוא נבואה לשעתא הוה שלא שמש מעולם בהשגת נבוא' שאותה שעה זכה לנבואה ואות' שעה נהרג כאו' ורוח אלי"ם לבשה כנראה שעד עתה לא היה ושוב לא עבד: הא ירמיהו דכתיב ביה בטרם אצרך א"כ קודם שהגיע לשנים לעבודה הגיע לנבוא'. והא אחרנין כלומר וכיוצא בו יהיו אחרים כגון פנחס ואלעזר ואיתמר. לז"א אלא כולהו לא זכו לנבואה כאהרן להדבק בעבודתם כדבקות אהרן וז"ש בכהניו זכה בנבוא' עלאה על כל שאר כהני ולהני מייתי ליה גבי משה כלומר משה משובח על כל הנביאים ואהרן משובח בכהנים ודומה למשה בנבואה על כל הנביאים הכהנים וז"ש דהא אהרן זכה וגומר משה זכה וגו' יר' שניהם מפורסמין בישראל בכהונה ונבואה אלא שזה הגביר נבואה על כל וקצת בעבודה וזה הגביר כהונה על כל וקצת בנבוא' ושמואל זכה בתרוייהו. ותימה שמואל לוי הוה בשלמא משה שמש ז' ימי המלואים על פי הדיבור אמנם שמואל זר הי'. וי"ל שהכתוב אמר והנער שמואל משרת את ה' את בני עלי ואפשר שהיה עובד העבודה המותרת בזר ואפשר ששמש בכהונ' בבמה למ"ד זר מותר בבמה. מה משה הוה קרי וגומר וקרא ה"ק אהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו עם משה וז"ש מה משה הוה קרי וקב"ה אתיב ליה מיד אני שמואל וגומר מה אהרן וגומר. ומלה הכי הוא וגומר כלל הדברים שכולל שלשתם וזש"ה קוראי' אל ה' שלשתם יחד בכהונה ונבואה זה פחות מזה והם שוים שאין זולתם כמוהם וז"ש תלתא אינון וגומר. ואי תימא שמואל לא משיך יר' שלא שמש כהונה גמורה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וחמש בוסמין אינון לגו שמן וקטרת וגומר ר"ל כי שמן היה נעשה מצירוף ה' דברים והם מר דרור וקנמון וקנה בושם וקידה הוא הקושט ושמן זית הם ה' דברים וז"ש וה' בוסמין אינון לגבי שמן. ודע כי גם בקטרת היו נכנסים אלו הסמים שהיו בשמן המשחה וז"א לגו שמן וקטרת.

ואע"ג דאמר חמש אינן בדיוק שכל החמש ימצאו בקטרת כי כיון שיש ד' מהם די בזה אבל אומ' חמש חוזר אל השמן. ואמר ואע"ג דאיהו חד כי הסמים של שמן המשחה הם עצמם של הקטרת עכ"ז תרי מילין אינון כי הלא הקטרת היא מעורב בתערובת אחר אבל עכ"ז כולהו חד הוא כי הכל כוונה א' וא"כ בשמים לשמן המשחה ולקטורת אינם נחשבים ב' דברים רק הכל נק' דבר א' ויהיו י"ג דברים: ושש וגומר כל שית סטרין כגוונא דא לתתא וגומר פי' כגוונא דאינון עלאין ה"נ אית ביה שית סטרין ודא רזא די"ג מכילאין שית ושית ובינה חד דקיימא עלייהו והכי נמי מפורש ענין ז' וז' מוצקית: והנה כמו שיש סטרין עלאין אית נמי בשכינה שית סטרין תתאין ובינה לעילא מכולהו הרי י"ג. עכ"ל:

דף קמח:

כרובים זהב מצד הבינה להראות מקור' דנפקי מסטרא דזהב והיינו כרובים עליוני' באצילות יוצאים מזהב סגור אמנם למטה הם כרובים בסוד נער יוצאים מהמ' שהיא רישא דדהבא אל התחתונים זהב ירקרק אסתר ירקרוקית היתה כדפי' לעיל ר' אלעזר וז"ש ודא איהו זהב ירקרק במשכן הוא בסוד התפשטות הכרובי' למטה עד סוף המדרגות לכך מתערבי גוונין דהיינו התפשטות דין ורחמים דהיינו זהב וכסף והוא גוון דזהב בדרך אחרת ועוד יש נחשת שהוא אמצעי ת"ת בין הכסף ימין לשמאל זהב והיינו להראות המזגת הבחינות חסד דין ורחמים. ואמר ולמיזל ביניהו כל סטרין מפני שהכסף חסד בגדולה וחסד בנצח וכן הזהב בגבור' והוד הנחשת מתהלך להמזיגם בכל סטרין מפני שאין הקצוות שלמים וע"י הנחשת משתלמים הזהב והכסף וז"ש לאשתכחא שלימו בכלא כחדא דכתיב זהב וכסף ונחשת ג' בפסו' א' יחד להראות קשרם כאחד כנזכר וזהו דרך א' להמזגת הדין ע"י קו האמצעי.

ד"א שהמזגת הדין הוא נקשר ונכלל חסד בגבור' וגבורה בחסד מצד עצמן כענין הנני בני וז"ש זהב דאתהדר לכסף מסכים הדין עם החסד וכסף לזהב ומסכים החסד עם הדין וכולא אתכלל כחדא קשר החסד דין ולא שהם שתי המדות נקשרות אלא בכל מדה ומדה מהם ימצא כל א' מהם וז"ש ובדוכתא חדא. ועתה נחשת אינו צריך להכרעה אלא הוא גוון שלישי וז"ש **בתלת** גוונין אתהדר סוד מציאות ההנהגה יחד המזוגה. כד אצטריך לחדוותא גו דינא שזה נוח לנו מן הכל שיהיה שמחה אפי' מצד דין זהב המשמח כד אצטריך לרחמי זה טוב ולא כ"כ מפני שאין הדין נראה והדין קצת טוב לעולם כאו' לעשות משפט וגומר:

כד אצטריך תקפא דדינ' להנהגה כולם יחד נחשת והם סוד בינה חסד גבורה. והשתא שפי' נחשת בגבורה ניחא ענין נחש נחשת וז"ש ועוד אסתכל משה וגומר:

התוכא דזהב כי הזהב דין יפה ושמריו דין חזק ונמשך מדרגה אחר מדרגה עד הנחש החצוני:

בגין דנחש וגומר כמו שפי' רז"ל לשון נופל על הלשון ושמו יעיד עליו שהמתכת שאוחז בו הוא נחשת.

מ"ט שנה משרף לנחש. עיקרא דילהון נחש איהו שהוא ראש לכל כחות הדין המתפשטין שהם שורפין מצר הדין ומשה הלך אחר העיקר דהיינו נחשת סוד הגבורה החזקה וסמך בזה על קבלתו וידיעתו וז"ש ואסתמיך עליה. והטעם ששנה וסמך על קבלתו משום דישראל חטאו בלה"ר טבע הנחש וע"ד לקו כמו שחטאו דהיינו נחש דכתיב וישלח ה' בעם את הנחשים העליונים המתלבשים בשרפים התחתונים הנושכים. ועבד נחש המתלבש בנחשת הגבורה והיינו דהא אתריה נחשת איהו וגומר:

ההוא רשימא דאיהו לעילא כלומר על מציאות סימנו ונסו כדמסיק כי אשת חיל שהיא מ' סימן שלה הוא סוד אות ה' ג' וין ג' גוונין דקשת ואשת זנונים רוצה להדמות אל צורת הה"א להיותה מרכבה על סוד ד' חיות דהיינו סוד ה' ד' פרצופין כזה # שהם ד' מחנות שכינ' ושכינ' על גביהן כנודע ולא נכון לה כן מפני שהיא למט' בהתפשטות סוד ו' השמאלית למט' והיא זנב למט' כעין ק' ושם נאחז והיינו על נס לקח מקל זקוף כעין רגל קו"ף ושם הניחו להראות שהיא מתקשטת בצורת קו"ף וישראל הם חוזרים ונדבקים בקדש ומתרחקים מטומאת הנחש ומיד מתרפאין:

כתיב ויאמר אלהי"ם יהי אור וגומר. ההוא אור אתגניז ואפילו מה שכבר נתפשט חזר ונגנז. ואיהו אזדמן שמציאות גניזתו למעלה בסוד החכמה ואח"כ יוצא ממקום גניזתו ומזדמן אל הצדיקים לעלמא דאתי בסוד הבינה. והכריח ענין זה מאו' אור זרוע שפי' זרוע ומזדמן מתפשט ונזרע למט' בעוה"ב ממקום הסתרו לצדיק סתם אינו היסוד אלא כל צדיק וצדיק בעוה"ב וההכרח כי לצדיק אין פי' היסוד. דההוא אור לא שמש בעלמא בר יומא קדמא' ולא שנשאר שם ביומא קדמא' אלא ולבתר אתגניז וחזר אל מקורו ולא תאמר שימצא ע"י היסוד דרך העלם אלא לא שמש יתיר:

ר' יהודה אומר אלמלא וגומר שלא נברא בעולם דבר שלא יהי' קיומו של עולם וצרכו ומה שאפשר לעולם בלתו לא בראו הקב"ה ואור זה הקדימו הקב"ה לצורך העולם וא"א להכחיש שנגנז כיון ששוב לא נזכר ופשר הדבר הוא אתגניז ואזדרע בכל איזה יחוד שימצא עליון ועתה זרוע לצדיק היינו יסוד וזרוע בכל איזה זריעה שיזרע. הרמ"ק זלה"ה:

דף קמט.

ואזדרע כהאי זרעא דעביד תולדין וגומר הענין שהזריעה והשפע העליון האמיתי העושה פרי והעשב והוא שפע הנאצל אל הקדושים צבאות מעל' ונק' קדשים ואיבין היינו תרומת הקדשים המובחר מזון הנשמות ועביד תולדין דהיינו נשמות וכל בריאת העולם וסוד הזרע והשפע הזה אינו אור הגנוז אלא אגב השפע היחוד יוצא קצת מאור הגנוז וז"ש כהאי זרעא וגומר ומיניה כך האור הזה הוא זרוע באותו הזרע וא"א בלתו דלא כר' יוסי וז"ש ולית לך יומא דלא נפיק מיניה בעלמא אפי' למטה ומקיים כולא ועל קיום זה נוטלין המזון והשפע והיינו או' ועליה זן והנה האור הזה יאיר פני ההויות והבריות דרך העברה כמי שמלהט והולך. אמנם בכל אתר דלעאן וגו' חד חוטא נפיק מההוא אור וזה יותר מענין קיום העולם שהוא חוט משוך עליהם והם מתנאין באותו חוט כל היום.

אבל שמושא קא משמש דאגב אורחיה דשמושא עלאה יצא דבר מההוא אור מה לחדש ולקיים ההויות או לעוסקי תורה בלילה כנזכר שהם נחלשים בלילה מכח שליטת החצונים שהם השינה ס' במיתה וצריכים חיזוק גדול ולזה אור זה מחדשם ומחזיקם בראשית הויתם בסוד חוט שלחסד. עובדא דמשכנא כעובדא דשמים וארץ היריעות דומות לרקיעי' והקרסים דומים לככביא ונעשה בחכמה בתבונה ובדעת כאו' בעולם ה' בחכמ' יסד ארץ וגו' וכיוצא.

כמה דאתקין לון עתיקא קדישא וגומר הענין שסודות התור' הם מתלבשים במשלים וחידות בתור' מטעם התפשטות התור' וירידתה מרום המעלות עד העולם הגשמי הזה והנה סוד התור' המתגל' הוא שהשכל דולה מים עמוקים מלמעל' למעל' ופעמים יאמר המשכיל סוד ויש לסודו נסתר וזה מפני שהוא מפרש התור' בבחינת ז"א ויש לו סתר באריך אנפין ור"ש הי' דולה מעמקי המחשב' העליונ' בכל סודו בשלימות וז"ש דלית בהו אתר למיתי וגומר. ותו דיכיל וגומר שהיה דולה ומשקה יותר ממה שהיו שואלים אותו: **אסכמותא** בענין שכל איזה סוד שהיה נמסר תחת איזה שר מב"ד עליון הי' מוסרו לו מפני שכולם הסכימו לגלות לו סתרי החכמ' וגם כל הספי' הסכימו לגלות לו רזי חכמ' והסודות נחלקים בספי' ובמלאכים והמגלה אותם שואב אותם משם:

נתן כמאן דיהיב שמקבל על המתנה יחד כך קבל החכמה כולה יחד פתאום ושאר החכמים המתחכמין מעט מעט הן כנוטלי פרס לא כמקבלי מתנה. ואפשר הי' לפרש ענין זה במלת כאשר דבר לו מיד כשדבר לו בבת אחת באה לו חכמתו אלא שהוא פי' במלת נתן כנזכר לכך הוצרך לפרש כאשר דבר לו על ענין מה שדבר לו יען אשר לא שאלת וגומר. דהוו ידעי וגו' על דרך רבי ואנטונינוס כוסברתא חסא וכיוצא כנז' בגמ':

ופתח לה פתחון גילוי הסודות שנתגלו בשיר השירים וטעמי המצות במשלי ועניני יצה"ר וידיעת השתלשלות החצונים וכיוצא בקהלת וכל אלו פתחים ושערים והקדמות להשכיל סתרי התורה: ואע"ג דפתח הם ג' בחינות יש מי שאינו מבין דבר בו כלל וסתימין אינון. ויש חכמים מגמגמין וגומר ויש ר"ש שהוא פותח בזכותו לבני דורו ומה גם בהקדמותיו. היך שבקין שמעיינות החנמה פתוחים וישכילו בעודו בחיים מה שלא ישכילו אחרי מותו: כד אסתלק ויסלק עמו כל מעיינות חכמה כמו שהי' שאפי' החברים בעצמם סתמו דבריהם והעלימום. ואפי' אותו מעט הנשאר חכימין יתמעטו שאין מורה וחכמתא יתנשי אפי' מציאותה כמו שנסגרו שערי החכמה הזו זה כמה שנים: יאות הוא למשה היה שם הכנה מצדו שהי' נביא ומצד ישראל דרא הוא דקבילו אורייתא זכו כולם לנבואה וראוים לראות עמוד ענן ועוד מלומדים בנסים דחמו וגומר. אמנם דרא דא אין שום מאלו הטענות אלא זכותא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קמט:

נונא מההוא ימא דגנוסר. תימה ימא דגנוסר היא ימא של טבריא ואינו אלא דג בים הגדול שם חלקו של זבולון. וי"ל שים גנוסר הגשמי אין בו חלזון ולמעל' קאמר שהיא המ' ושם בין דגי הים מתגדל נונא חדא דאיהו סוד הדין והמשכתו ולזה הדג כח צד שמאל הגבורה המתגדל שם ולזה היו צדין אותו ונוטלין דמו דהיינו דינו לעשות תכלת שהוא גוון הדין למטה. ולהיות המשכן כלל הדברים העליונים הוצרך הגוון להשלים מעשה המשכן לאתחזאה שעם היות שיש למ' כמה גוונין טובים עיקר' דין א"כ היה ראוי שיראה בה הגוון הזה שהרי הדג ודמו ממנה היו. מהרמ"ק זלה"ה. ועי' בספר אור הגנוז בפירוש ספרא דצניעותא בס"ד:

דף קנ.

רזא דרזין דאוליפנא וגומר הענין הנה יש שהוא אוהב להקב"ה מחמתמה שמניר גדולתו נוראותיו ופעולותיו ולא מחמת שום שכר הנה היראה הזאת היא המשובחת והיינו מסטרא דאצילות שהוא אלהותו הפועל ע"י מדותיו. ויש שהוא אוהב להקב"ה מרמת שכר הנשמ' והנאת' לפני כסא הכבוד וזו היא מעלה רבל לא כראשונ' והיינו מסטרא דבריא'. ויש שהוא אוהב להקב"ה מחמת ענייני ג"ע המסופר בו מענייניו וזהו מחמת היצירה. ויש שהוא אוהב מחמת עונש גיהנם והמות וזהו מחמת עשיה ודיני הקליפות. ויש שהוא אוהב להקב"ה ויחמת שלא יענישהו בעולם הזה שימנע ממנו הטובות המדומות וזו גרועה והנה זו לא שבחוה כלל ולא אמרו אלא טוב זה מלאך המות וכן אמרו יזכור לו יום המיתה וזה טוב מאד מפני שיוציא עבודת האלהות מתחת יד החצונים

נמצא מפעילם לצורך יראתו ומהפך מר למתוק ומכיר אלהותו בתחתונים החצונים האלו ונמצא מקיים מה שנאמר ומלכותו בכל משלה ולזה אמרו לעיל כי משני יראות שהם יראת ה' מחמת השכר או יראת ה' מחמת העונש טובה יראה מחמת העונש שהוא פושט אלהותו לשלוט גם בחצונים ומתוך חשך מעש' הקליפות מוציא אור עבודתו.

כולא הוה מתקן ירצה שלא הי' העולם מקולקל ומקולל כמו שהוא עתה אלא היה מתוקן. **עבד ליה מתקן שהיה נצול מכל גרעון הגוף ומיניו**. באורח קשוט שלא היה משקר כמו שהוא עתה משקר בסוד היות מתלבש בקליפות שהוא הלביש עצמו בחטאו אלא באורח קשוט מסתלק מן החצונים. סרח היינו שבקש אלו הדברים הגשמיים והלביש עצמו בגוף זה החצוני: ג"ע איהו בארעא כלומר תדע מה אבד וזהו עיקר הדרוש איהו בארעא אמנם אינו גשם זה אלא יש חלק בארץ מזדככת וחלק בג"ע מתעבה עד שדבק זה בזה בקצוות המזרח וז"א באינון נטיען דנטע ליה ממש לקח הקב"ה חלק רוחני וקשרו בגשם העולם הזה ובו נטע והשריש כל הרוחניים בסוד ייחוד קב"ה ושכינתי' בשם המיוחד כדי שיצויר בו כל אותם המציאיות הנכללים באחדותם דהיינו כל נמצא ודאי וז"ש כולהו מרקמן וזהו מציאות המתגלה הגשמי הנמשך משם אלי"ם וא"ו ומתציירן זהו מציאית הרוחני צורך אל הגשם הדק ההוא הנמשך משם יהו"ד והיינו סוד שמא שלים ה' אלי"ם משולבים שהם ת"ת ומ' שני כרובים שבהם כל סוד השעשוע: לאו אינון וגומר כלומר עם היות ששאר הרמזים נעשו בעובי ובגשמות ורוחני מתלבש בהם כנזכר הכרובים לא נרמזו כך מדהבא או ממלה אחרא אלא כולהו נהורין דלעילא רוחניים. וכולהו בין הרוחניים בין כל מעשה העולם מתחקקן תמן בזולת מה שמתפשטין בשורשם בשני הכרובים ואין צ"ל העניינים העליונים אלא אפי' דברים הגשמיים שבעולם הזה שאין לך בריה בו שאין לה רוחניות נסתר רוחניותו ג"כ שם בגן וז"ש **וכל** דיוקנין וציורין דהיינו שיש חומר וצורה אל הדברים הנבראים למט' כל שתי מציאות מצויר בג"ע של מעל' והיינו דיוקנין וציורין ולא שיהיו דיוקנין גשמיים ח"ו אלא מתציירן בצורה דקה ואח"כ כפי הנאות אל צורתם הרוחניות ההיא גליפן ומתחקקן תמן כגוונא דהאי עלמא כדי שיבינו שענין זה הוא שורש לגשמי וענין זה צורה מהעולם הרוחני שאם היו כולם כאחד שוים במה יבדלו העליונים מהתחתונים אלא שהעליונים צורתם כגוונא דההוא עלמא והתחתונים כגוונא דהאי עלמא:

ואתר דא וגומר ג' מיני רוחות יש הא' אותם שכבר היו בעולם שצורתם כעין העולם הזה מפני שנתלבשו בו וקיימו מצות. הב' אותם שעדיין לא באו ורחוקים הם ואלו רחוקים מענייני העולם הזה מכל וכל הג' אותם המזומנים לבא שהם קרובים לאלו ולאלו ועכ"ז

אינם רוחות פשוטות שם אלא כולהו רוחין הנז' מתלבשן בלבושין וגופין ופרצופין הנה הרחוקים הם לבושין שאין להם דביקות כ"כ. הב' שבאו לעולם הם בגופין. האמצעיים שהם אותם הקרובין לבא הם פרצופין אמצעיים בין אלו לאלו: מתפשטין וגומר ואותו לבוש גניז שם לפי מה שהוא עוסק כאן כך מתחדש ומתתקן להתלבש בצאתו מן הגוף הזה. גופא ולבושא דהאי עלמא היינו סוד הגוף והנפש האמצעית בין הגוף ובין הריח: ועבדין דיוריהון כלו' שאם היה זוכר הרוח שהיה עניינו בג"ע לא יאכל ולא ישתה ולא יבנ' ולא יתיישב בעול' אלא ישכח כל אורח העולם ההוא ועבדין דיוריהין בהאי עלמא ומתיישב בו ונח רוחו בלבוש הנפש והגוף הרחוקים מטבעו וז"ש בלבושא וגופא דא דאיהו וגומר:

וכד מטי זמניה לנפקא וגומר הענין כי הרוח הוא מעולם היציר' והגוף מיסודי העולם הזה ויש בין עולם היצירה ועולם הגשמי החצונים שהם בין ההיכלות והשמים האלו ולזה בהבדל החצונים יוקשר העולם הרוחני עם הגשמי הזה וכאשר יכנס בין זה לזה הקליפות ימות העולם הגשמי הזה ויסתלק העולם הרוחני והיינו ממש ענן מלאך המות לאדם וסוד המיתה כי הרוח מעולם היציר' נקשר בגוף הגשמי הזה מפני שאין החצון מבדיל בין שניהם נכנס המות והחצוני בין שניהם ויפריד וישאר זה לעצמו וזה לעצמו וז"ש וכד מטי זמניה לנפקא מהאי עלמא לא נפיק עד דהאי מלאך המות אפשיט ליה לבושא דגופא דא:

ולית חידו מן הטעם שפי' שעיקרו שם ועוד נוסף לו נחת רוח. הא' לבוש בלבוש ביתרון וז"ש ואתלבש בלבושא אחרא שלים. ועוד שאינו זר אצלו אלא כגוונא דהאי עלמא שמלומד בלבוש ההוא ע"י מה שהי' בעול' הזה בלבוש זה. ועוד שאינו מעיק לו כלבוש הזה שהיה לו וז"ש אלא וביה יתיב ואזיל ואסתכל ועוזרו למנדע מה דלא יכיל למנדע וגומר:

וכד אתלבשת נשמתא וגומר יר' כל זה מעלת הרוח כי מעלת הנשמה כד אתלבשת וגומר אין לה ערך: מה גרים לגופא דא דהיינו גוף שבג"ע דאמרן שמתעדן עתה בנשמה או ברוח הוי אימא וגומר. וקב"ה עבד טיבו עם בריין. עתה יקשה שכיון שהרוח מתעדן בגוף ההוא ופושטו הוא כעין מיתה אל הלבוש ההוא בג"ע ואחר שימות האדם בגוף הזה יחיה הגוף הגנוז שם ומה טעם לענייניים אלו היה ראוי שלא יהיה לו לבוש בג"ע אלא אחר עלותו כדי שלא יצטער הלבוש ההוא בפשיטות הרוח ממנו ומניעת הטוב לזה אמר ח"ו שזה מדת טובו להזמין לו הגוף קודם מיתה שאל"כ היה עולה ערום ומצפה עד שיתלבש וז"ש וקב"ה עביד טיבו עם בר נש וגו': עד דאתקין ולזה הם מזומנין

לו מעת שנולד שמאותה השעה מצפה המות. ואפשר לו' עד דאתקין היינו סוד לבוש המצות להלביש הגוף שבג"ע והיינו מאי דאיכא בין המזומנים לבא לאותם שבאו והלכו שלאותם שבאו הגוף הקודם ולבושין אחרנין טבין ויקירין והם לבושי התורה והמצוה שעסק בה. והשתא אתי כפשטו וקב"ה נוסף על הגוף המזומן לו עביד טיבו עם בריין דלא אפשיט ליה לבר נש לבושין אלין שהם לבושי הגוף הגשמי עד דאתקין ואלו עם לבושו תורה על הגוף ההוא הגנוז שם:

ערטילאין בלי גוף ההוא וערטילאין יתובון שאותו הגוף אבדו שנתן לאחר. ואם שב בתשובה מספקת חוזר אל קדמותו ואם לאו הקב"ה מתקן לו לבוש גרוע מהראשון: גיהנם דארעא מגו אשא דלעילא נהר דינור נגיד ונפיק על ראש רשעים יחול:

דמצפצפי לשון צפה על פני המים והיינו שצפה באש המדורות כולם עד שתעלה ממדור אל מדור עד שתצא ולא פי' כאן מה נעשה בו. והרהר תשובה בהיותו על ערש דוי שאין בידו אלא נדר לבד שאם לא כך אלא ששב יום א' לפני מיתתו ונתחרט וגמר בלבו לשוב צדיק גמור הוא אלא שהיה שוכב על מרש דוי שתשובתו אינה תשובת הגוף שאין בידו יכולת לחטוא ולא נמנע רק במחשבה. והנה התשובה הזו יש לו מחשבה ואין לו מעשה ולזה מעשה גיהנם אינו בטל ממנו: ההוא רעותא דשוי עם היות שאינו מעשה מחשבות מסודרות לפניו ולזה לא אעדיאת וגו' וקב"ה אתקין שאינו בשוה עם הרשעים שכמותו כדי שמשם יגמור מה שחסרה תשובתו דהיינו מעשה והא כיצד ההוא רעותא המציירת לפניו נחית כימי קב"ה ותבר מפני שהתשובה מהבינה ואין קליפות עומדות לפניה ולזה תבר כל גזיזין וגו'. ובטש ביה לשוב שאין הרשעי' יודעים לשוב שם שהכל נשכח מהן וזה מפני שהרהר אלא שלא עשה מעשה מזכירין לו כדי שישלים מה שחסר. ואתער להההוא רעותא כמלקדמין ושם הוא שב ועושה מעשה שמתודה וצועק וכדין מצפצפא מפני שהוא שב ומתודה ועולה וצף באש ממדור למדור עד פתח גיהנם לבד. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קנ:

הרהורין טבין וגו' הענין כי ההרהור בנשמה והשכל והקב"ה מחשבות מסודרות לפניו אמנם הרהור רע מקומו בחצונים ואין מחשבה בחצונים אלא מעשה ולכן אין בהרהור כדי להדבק החצונים בו זולתי מחשבות ע"ז מפני שכופר בה' כיון שמודה בע"ז א"כ נשמתו יורדת אל החצונים שהוא מוסר נשמתו הדקה לחצוני' והמחשבות דבקות בה. אינון דלא הרהרו וגו' הנפש נחתי לשאול וגו' והרוח והנשמה תתגלגל ואף אם ייטיבו ויתוקנו אין להם יחס עם הנפש ההיא והנפש נכרתת והם זוכים ע"י נפש אחרת: ממית ומחיה בסוד הגלגול וע"י כך מוריד שאול ויעל ע"י נשמה ורוח שהטיבו. על מה אתדנו

ירצה מה יחס לגיהנם בדינם כדי שיהיה דינם בו ותירץ יחס אשר לגיהנם בעבירות כדמפרש ואזיל:

כגוונא דחייביא וגו' העניין שהיצה"ר הוא עצם הקליפה ומזונה מהדין העליון שהוא נהר דינור ובזה אש גיהנם מתלהב אחר שנשפע לו כח מהגבורה שהגבורה מתלהבת בדין ממה שהפגם עולה מהתחתונים ומושך הדין מלמעלה המלהיב נהר דינור להחזיק כח הקליפה והאדם חוטא מחמת יצה"ר המחטיאו ויצה"ר מתגבר מצד החצונים המתחזקים כדי שיחטא האדם ולא יתבטלו נמצא כל א' וא' נותן לחבירו וחבירו לחבירו וראש לכולם יצה"ר הקליפות מגבירות היצה"ר יצה"ר מחטיא אדם אדם בחטאו מגביר דין הגבורה הגבורה מגברת אש גיהנם. ואם היה היצה"ר בטל אין הגלגל הזה מתגלגל כלל ולזה זמנא חדא לא אשתכח יצה"ר והיינו בזמן אנשי כנסת הגדולה דאעילו ליה גו גושפנקא דפרזלא והיה משל גוריא ליצה"ר האיפה נוקבא דתהומא רבה העופרת על פיה היינו סתימת נוקבא דתהומא רבה וכמו שהיו עושין כאן למטה היה נעשה זה למעלה שכל העניינים תלויים במעשה דבור ומחשבה. וכל ההוא זמנא כבה נורא דגיהנם שאין גלגל הנז' מתגלגל והולך. אהדר יצה"ר לאתריה זהו תחלת הגלגל וסופו שארי גיהנם לאתוקדא:

שבעה פתחין וגו' הכל נגדיי לקדושה ז' ספי' והחוטא פוגם בהם לכך לתקן כל ספי' וספי' יש גיהנם למטה כדי שיושפע באותו חדר הנק' גיהנם דין ופגם הספירות שפגם הרשע.

אשא דגיהנם דלעילא היינו הקליפות שמדורם למעלה חיים ומתקיימין מאש הגבורה המתלהבת בדין בהיכלות ומהם נגיד נהר דינור והיינו גיהנם בשמים ויש למטה מבטן הארץ גיהנם בארץ והוא מתקיים מגיהנם העליון כי כמו שנקשרת היצירה בעולם הגשמי בסוד ג"ע תחתון כך הקליפה נקשרת בעולם הגשמי בסוד גיהנם תחתון גם את זה לעומת זה עשה האלדי"ם.

אתר אית בגיהנם וגו' ותמן איהו זוהמא דנשמתין שנתבלבלו בעולם הזה ונכנסו שם ורחצו נשמתם באש ההוא והיינו כשזוכין בחיים לתשובה ותשליך במצולות ים כל חטאתם והיינו נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם ואשתארת ההיא זוהמא תמן.

אינון דמחבלין אורחייהו על ארעא. רבים חשבו לומר שעון זה אין לו תשובה הן אמת תשובתו קשה מפני התמדת החטא שמזדמן לו כל עת וכל רגע ועוד פגמים אחרים. האמנם לא מפני זה לא יספיקהו תשובה ח"ו אלא תשובתו קשה אמנם אם ישוב יתתקן וז"ש ולא חששו ליקרא דמאריהון הכוונה לא חששו לשוב בתשובה שאם שבו באותו פרק באותו עון בלי ספק נמחל עונם. דלית להו נייחא שעונם תדיר ופגמו פגם גדול

על מגן הגיהנם שהוא הברית סוד נהר דינור נדונים בו: חגי ג' רגלים זמני ר"ה חנוכה ופורים. בעל כרחייהו שהם אינם רוצים לנוח ממלאכה שם לעקור ולהניח וכיוצא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אתר איית בגיהנם וגו' הענין כמו שפסולת וזוהמת אכילת האדם נעשית צואה כך כאשר הרשעים מתלבנין בגיהנם חלאתם וזוהמתם דאשתאר מנייהו אחרי שעלו מגיהנם ההוא זוהמא איית לה מדור ידועה ואקרי צואה רותחת וכל הרשעים שלא הרהרו תשובה ולא יכלין לאתלבנא מגודל רוב פשעיהם נדונים תמן. עכ"ל. ועי' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף קנא.

מלכא קדישא אתייא היינו גילוי קדושת השבת אתיא ומתגלה אורו בכל העולמות כולם ומפחדו קליפות מתכנסות לנוקבא דתהומא רבא ולכך ראוי שגם בגיהנם יסלקו דינם ואתיא לאו לגיהנם קאמר ח"ו: ואיהו אגין על כולא אפי' בחוץ מגין על הרשעים שלא ידונו אותם. והכרוזין האלו חצונים מתחת ממשלת הקדושי' להזהיר על השבת כי אין קדוש נכנס לגיהנם:

דינין סלקין מנייהו וגו' הם הדינין ומכות שמצערים אותם מלאכי חבלה מפני שמלאכי חבלה מצד עצמם שובתים אמנם צער אש גיהנם עצמו אינו נח שהוא הבעיר בחמימות יצרו בשבתות שחלל אינו שובת בשבת. ואתייהיב להו רשו למהך שאורך המדורו' וגבהם גוזמא ואיך יוכלו להתפשט ממדור למדור אלא שמחליפין כח והיינו שני רשויות הא' למהך והב' למחמי למדור תחתון שאלו בו. ומלאך חבלה שמיה סנטריא"ל על שם שהוא מכה והורג כאו' סנט"ר והוא ממונה על אלף רבבות. ואפיק להההוא גופא דילהון כח הגוף ותולעיו אותו הכח שהוא מצר בצער התולעים ורואה בנשמתו אשר שם לעיני הכל ויתבייש בפני הכל. ומכריזי עליה מפני שהרשעים אינם בני עיר א' אלא מבני העולם כולם לכך המכירים מכריזין להודיע לאותם שאינם מכירים מעשיו. כסופא שקול כדינא מפני שאינם רואים אלו בצערן של אלו שאין רשות לראות אלא בשבת באלו הנזכרים דוקא: דיי ראי' דא ירצה די לנו ראות זה ומי יתן ויחזירו הגוף אל מקומו:

ר' יוסי אמר חזר והודה לדבריהם והיינו או' ודאי הכי הוא שקשים הם כופרי ישר' מרשעי אומות העולם שהרי הגוים נחים מגיהנם בעל כרחייהו ואלו עונשם קשה ביום השבת יותר והטעם שאלו הם אותם שנשתמדו ומיד גלו ראש לחלל שבת ששקול כנגד התורה כולה ואורייתא איהי אש דהיינו הגבורה שבה ולזה אלו שפגמו ביום השבת סגולתו להבעיר אש הגבורה המבעיר אש גיהנם דלא שכיך וגו'.

וכל דא בעוד וגו' משמע שאין דין לרוח אלא כל זמן שהגוף נדון בדין רמה ותולעה נח הגוף נח הנפש והטעם שנשמה אינה חוטאת מצד עצמה אלא מצד הגוף וא"כ איך יחמירו על הרוח יותר מעל הגוף:

מאן דאצטריך לנפקא וגו' אחר קבלת הרוח עונש גיהנם יחלק משפט' לג' חלקים יש צדיק שמעשיו טובים ומענישין אותו על מעוט עוונותיו ובזולת עונש גיהנם מענישין אותו שידחה מג"ע כך וכך ימים או כך וכך שעות ועל ז"א מאן דאצטריך לנפקא נפיק ויש צדיק כשיגיע עונת הנשמה לעלות והרוח יוצא מגיהנם נקי וטהור מיד צדיקים יוצאים לקראתו בני גילו בכמה שמחות ועל זה אמרו מאן דאצטריך למהוי עלייהו נייחא שהם ממש נחים במנוחה. ויש רשע שנתחייב כלייה ואין לו טובה אלא שרוחו נשרף ונעשה אפר תחת כפות רגלי הצדיקים והכוונה בכלל שהרוח אינו זוכה אל מדרגת הקדושים אלא מדרגת אפר שאינו עושה פירות דהיינו קליפה דקה תחת כפות רגלי ודאי שהיא קליפה חצונה ושם נקשרת ואינה נקשרת:

טב בין לצדיקי וגו' כי ענין גיהנם ותביעת החצונים אינו אלא כל זמן קיום רגוף וכשיכלה הבשר היא עורמה להדחות הקליפות מבינו כמו ערמת הוידוי כנז' פ' פנחס ונמסר הדבר למלך החומל אם יכנס או לא יכנס. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. כיון דגופא אתאכל דינא ברוחא אשתכח ראה כמה גודל טוב אותם העושים קבריהם במקו' שיתאכלו מהרה הבשר ולא יושם בארון רק בעפר ממש כי אפילו הצדיקי' אית להון דינא דקברא בהכרח וכ"ש לחייביא. ע"י דמלאכא דרחמי פי' גבריא"ל ולא קראו רחמי אלא בערך סמא"ל. עכ"ל:

דף קנא:

אתר איתּ בישובא וגו' אי תימא דלא קיימא ברשותיה וגו' הא ארעא קדישא וגו' והמות אינה נמנעת מפני זה שכבר נכנס העולם בקליפת חטא אדם הא' ועדיין לא נתקן. ואי תימא בגין ההוא גברא וגו' והרי הם צדיקים ולא זכו להסתלק מהם לבדם המות כ"ש לאחרים. וזה ע"י זכות מעט שהראם את מבוא העיר זכה שידחה המות מן המקום ההוא מכל וכל זה א"א:

ודאו אתר דא לא שליט עליה מלאך המות החצוני שאלמלא הי' שולט הי' ממית א"כ הוא ביתרון מכל חוצה לארץ. וא"ת ימותו ע"י מלאך קדוש כבני א"י ז"א וקב"ה לא בעי דבההוא אתר ימות בר נש ואינו מקדושת יושבי הארץ אלא ממעלת המקו' וז"ש לא בעי דבההוא אתר מצד המקום ימות בר נש אפי' שאינו קדוש מצד עצמו. לעלמין אלו היה אפשר לו להתאסר בתוך המקו' המוגבל ההוא אלא שגורם להם לצאת מן המקום.

ואי תימא דקודם לכן וגו' ותתלה הענין בבונה העיר ויקשה לך כמו שהקשה לעיל כמה בני עלמא דזכותהון יתיר וגו' ואמנם הזכות שהראם את מבוא העיר גרם לו שלא יבנה במקום אחר ויבא לבנות תחת רשות אותו האות כדמסיק אבל לא שקודם היו מתים וז"ש לאו הכי אלא מיומא דאתברי עלמא סגולה זו אל המקום הזה וזכותו הביאו לבנות תחת מבט האות המחייבת החיים:

ברא ליה ברזא דאתוון וגו' בגלופי דשמא קדישא בסוד אלפא ביתות שבספר יצירה כאו' המליך אות א' וקשר לו כתר וברא אויר וגו' והיינו בסוד שם יהו"ד כגון זה א"י א"ה א"ו א"ה והיינו או' בגלופי דשמא קדישא וע"ד זה כל האותיות אמ"ש וכן בג"ד כפר"ת וכל האותיות בענין שהיו האותיות בסוד שמא קדישא ואתגלגלו אתוון ואסחרו עלמא בסוד שש קצוות הם י"ב פשוטות ששה מהן שש קצוות דהיינו סוד קצ"ע סנ"ל והיה מתפשט לאין תכלית גזר השם באות י' די ירצה כי העולם די לו בשש קצוות וחתמו באות י' שהיא שביעית לי"ב פשוטות ממטה למעלה ונשארו אותיות טחזו"ה שלא פעלו והאות הבאה אחר י' היא ט' ולכך אשתארת את ט' בההוא דוכתא שהיתה מתגלגלת להתפשט ולברא תליא באוירא שלא נתן לה רשות להתפשט לברא שום דבר וקרה מקרה מקומה באויר העולם כנגד המקום ההוא והיינו יסוד המשפיע חיים לעולם ולזה היא משפעת חיים כנגד אויר המקום ההיא ולא שלטה שם המות מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אתגלגלו אתוון וגו' אשתארת אות ט' בההוא דוכתא תליא וגו' הענין כי בריאת העולם היה במדת הדין בשם אלדי"ם דהוא שמאלא ולכן אתגלגלו אתוון למפרע בסוד תשר"ק כי כן הם סדורם בשמאל וכן בפ' בראשית בהקדמה נז' איך עלו אתוון למפרע דרך תשר"ק ולז"א כי נסתיים הבריאה. באות יוד ולכן אות ט' הבאה אחריה בסדר תשר"ק אשתארת תליא באוירא. או אפשר דצ"ל כאדנ"י כי סיום אדנ"י הוא יו"ד או אפשר להגיה אמר הקב"ה יסתיים כדין אשתארת וגו' והנה ידעת כי יו"ד ואדנ"י הכל במלכות העשירית והאחרונה מלמטה למעלה והנה כל יצירת העולם היא במ' אבל מיסוד ולמעלה היא עלמא דדכורא והראיה כי לא נתלבשה רק המ' בכסא מלאך ואופן וא"כ את יו"ד היא במ' בה נסתיימו העולמות נשארה אות ט' שהיתה מזומנת ליברא בה העולם ולא נבראת בה והיתה משוטטת בעולם ונחה שקטה תלויה באויר במקום אותה העיר לוז ולכך לא שליט בה מיתה כי אות ט' היא ביסוד חי העולמים ספי' ט' עכ"ל:

דף קנב.

כד בעא קב"ה לקיימא עלמא וגו' כי העולם היה מתמוטט מפני שנברא בדין בעא לקיימא בסוד החסד והיינו סוד צרור מ' שאין צרור פחות מג' והיא צרורה בחג"ת ונודע

קשרה בחסד לכך זריק חד צרורא גו מייא חסד. ובגשמי כדמותו צרור מתחת כסא הכבוד שיהיה העולם הזה קשור ממטה למעלה בכסא הכבוד ומתקיים משפע עליון הנשפע עליו מלמעלה ע"י התעוררותו העולה דרך הצרור ההוא. ואו' גו מייא ירצה שהוצרך אל החיזוק מיד בתחלת הבריאה ועדיין היה העולם מים במים כאו' בהבראם באברהם איש החסד.

גליף ברזא דע"ב אתוון היינו שיתקיים ע"י החסד דסליק ע"ב. ולא אשתכח אתר לאתקיימא ביה. וגו' כי הוא שער השמים נגד שער היכל לבנת הספיר שער כניסת כל התעוררות תחתון וכל השפע ושכינה בתחתונים יורד דרך בו. והיינו ולא אשתכח אתר נגדיי לשער השמים בר ארעא קדישא ומיא אזלין אבתריה שכל העולם היה מים במים מפני שבאותה הנקודה ממש שנכנס הצרור בו יבקעו המים לקוות עצמן לד' רוחות לגלות היבשה. עד דמטא ההוא צרור תחת המזבח ר"ל בנקודת הארץ שתחת המזבח ותמן אשתקע במרכז הכדור שקדושת א"י יורדת עד נקודת מרכז הארץ וכולה שער השמים.

ואי תימא א"ה וגו' ירצה עתה שידענו טעם קדושת הארץ וטעם סגולת המקום ההוא נתקנו כל הקושיות משום דאי תימא השתא אמאי לא אתבני וגו' אינו דוחק כלל כי סגולת המקום ההוא אות א' ט' התלויה באויר ונניח נקודת הארץ שבה הושתת העולם ובו רוחניות כל האותיות. שהוא שער השמים כנז' וכאשר נברא העולם שתל המקום הזה שער לרוחניות אותיות עליונות ודרך שער זה היו בוני המקדש שואבים רוחניות וז"ש ובהו אתבריא איהו בלחודוי.

ותו אחר שכאן במקום ט' אין קדושה אלא חיין גשמיים שהוא סבה לאבד העולם הרוחני ובי מקדשא בהפוכא מייחד לישר' בעולם הזה ומטהרם לעולם הבא וז"ש דארעא קדישא יהיב וגו' וזה מאבד חיי העה"ב שאוכלים שכרם בגשמי והיינו או' ובי מקדשא בהפוכא וגו'. ת"ת ט' נהירו דחיין וגו' אפילו בארץ העמים לא יטרידהו. לא תימא עריק שא"כ נראה כמתרחק הרבה שאינו מתרחק אלא סובב עד כל אויר שכנגד אות ט': את ק' היינו הנחש בעל לשון הרע ולזה בל יכון בארץ אלא בצד צפון מקום חרבה להתשוטט מקום דכל סטרין בישין. את ט' אתיישבא בכל דוכתא אפי' שיהיה חוצה לארץ ולא הטרידה שום טרדה אויר הטמא ופעלה שם כל פעולותיה לתת חיים ליושבי המקום ההוא. לית יישובא לאת ק' נחש הממית ולא יפוק לבר וגו' יר' כל כחו אינו אלא שם נוכח מבט האות הזה ולא יפוק לבר משא"כ למקדש שאפי' אם ילך משם זכות המקום ותפלתו יעמוד לו.

כמא דאת דא וגו'. וזה כמו שפי' לעיל כי יש לו חיים בעולם הזה וסופו יורש גיהנם והמקדש ממש בהיפך כנז':

ובספרא וגו' הכוונה דאינון תרין אתוון המשפיעות טובה וחיים ח"ט שפירושו חיים טובים ועל דא לא הוו כתיבי והטעם דכתיב ונשא אהרן את שמותם לפני ה' ולא היה נושא אותם להזכר לפני ה' לחיי העולם הזה שאין ישראל רוצים טובה וחיים בעולם הזה אלא טובה וחיי העולם הבא ולכך לא היה שם ח' ט' כדי שלא ידחו יסורין מעליהם כי אין ראוי למאוס מוסר ה' ולא לקוץ בתוכחתו. וכן השבטים תרין אתוון אלין אתמנע מנייהו שהם חיים טובים כדי שיתייסרו וחטא אתמנע ונמחק ביסורין מעט מעט טהרים וזה טעם שמקום אות ט' אינו שבח אלא שכרו נתנו לו בעולם הזה.

באתר דבי מקדשא תליין כל אתוון וגו' ואפי' אותיות יח' ט' היו מצורפין בסוד צרוף כמה שמות להחיות הרוח והנשמה לא הגיף וז"ש ברזין גליפן וגו' אותיות העולם הבא לכך ענין העולם הזה טפל ועולם הבא בו עיקר.

ורזין דקדשא עילאה היינו מציאיות העולם העליון ורוחניותו ותכונתו וצורתו מוצאיו ומובאיו הכל רמז לספירות העליונות וכך היו מושכין מלמעלה בבניינו והיה רוחניות נמשך על כל לשכה ולשכה ועל כל אולם ואולם.

במשכנא וגו' עם היות שלא היה אז נגדיי לארץ ישראל בשער השמים סוף סוף מעשה המשכן היה עשוי על סוד החכמה וזה גרם דאתגליפו ואצטיירו אתוון וגו'.

הוה ידע לצרפא אתוון סוד גלגול אלפא ביתות כדי שע"י חכמה זו היה מצרף ומוריד כח העולם הרוחני במעשה העולם הגשמי וקושרה בכל מלאכה ומלאכה:

כמה דאיהו אתבריר וגו' שנרשם לפני קונו מפני שטרח ונתחכם בחכמה זו עד שמתוך כך נרשם לפני קונו ראוי דאתבריר לתתא. ושמיה ברזא עילאה בסוד גנוז אשר ליסוד כדמסיק בצל אל וגומר אל עליון הת"ת ובצל אל ירצה שהוא מציל עליו ואיך שום מדה בינו ובינו כי גוף וברית חשבינן חד וז"ש נטיל שית סטרין וגו': ההוא א"ל ת"ת נטיל שית סטרין היינו שאוחז בכל שש קצוות. אנהיר לעילא כל ספי' אלו מאירות באורו והוא נקודה אמצעית שאור הג' ראשונות עליו והוא פושט אורו לכל הספי' כולם: והיסוד מאיר לתתא במ' שש קצוותיה וכ"ש בבחינת עצמו:

כללא דשית סטרין היינו ממש שש קצוות כלולות בת"ת עצמו שע"י כללות זה הוא נקשר והיינו בחינה קרובה אל עצמותו יותר מנטיל ואנהיר כן היסוד וגו'. בן אורי בן אור קדמאה דהיינו סד הדעת הנגנז למעלה לצדיקים לעתיד לבא ולזה הוא בן וענף לאור זה

הגנוז. ולמעלה מזו בן חור בן חירו דכלא שזה כולל הבינה והחכמה בן חורין תרי חורין עילאין וגו':

חוור מכל גוונין ואין ספק שהיסוד כולל שש קצוות אבל עכ"ז הגובר בו יותר מכל שאר הגווני**ן** הוא הלובן וז"ש חוור מכל גווני**ן**. ודא אתמנא לתתא פי' היסוד ממונה להשפיע למ' והיינו למטה יהודה שבבחינתו המ' כנודע. למידן דינין דנשמתין המ' מקום שבו נדון האדם אם יחיה אם ימות וכל הגווני**ן** דהיינו זהב וכסף ונחשת ותכלת וארגמן וגו' הכל בסוד המ' שהיא בעלת הגווני**ן** דהיינו הפעולות ולז"א האי דרגא חדא איהו אלא בשעתא קיימא בדיני נפשאן ח"ו שמתהפכת לדין למטה איהו גוון תכלת שהיא פועלת הכליון בבני אדם. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. כד בעא קב"ה לקיימא עלמא וגו' עיין דף רכ"ב. מהאי את עריק מלאכא מחבלא וגו' הענין את טית רומז ליסוד בעל המ' ויש לה ישוב ומושב לאתיישבא וכד חזי להאי אות ההיא סטרא אחרא ערקא כי כבר עוררתיך דף קנ"א כי יש תפיסה לנחש במ' הוא כאשר אין הת"ת עמה כי זה יורה ח"ו פירוד שאינה מכללם וכאשר רואה אות טית היא בעלה אז בורח מאימת המלך כי שם אין פתחון פה להשיב. ויש אות כנגד אות ט' והיא אות ק' רמוזה בנחש כנודע כמו שאות הטית נתגלגלה ונתלית באויר לוז כן אות ק' נתגלגלה על מקום גיהנם התחתון שבארץ השפלה הזו ושם שלטא סטרא אחורא. דקיימא בדיני דנפשאן וגו' פי' ינקא מסטרא דדינא. עכ"ל:

בשעתא דחמי בר נש וגו' יר' כיון שהתכלת דין כנז' למה יתקשטו בו יש' במצות ציצית שלא הי' ראוי שיהיו מתקשטין אלא ברחמים ולז"א שהטעם הוא בשעתא דחמי בר נש להאי גוון שהוא דין היותר חזק כנז' מיד מתחסד מפחד המות וזוכר יום המיתה ואדכר בר נש למעבד פקודין דמאריה:

כגוונא דנחש וגו' כי מראין להם רצועה מרחוק הזהרו שלא תחטאו בלשון ותלקו בזה כי יראת ה' גורמת הרפואה וז"א בשעת דההוא דחילו דקב"ה סלקא עלייהו וגו'.

האי דאמר מר וגו' וכדאיהי קיימא כגוונא דא כדין איהי כורסייא למידן דיני נפשות שזו בחינת' בדין חזק ח"ו לכלות א"כ עתה יקשה שא"א לעולם לסובלה ובאיזה דרך תתמתק ותתהפך לרחמים. לזה השיב כי תיקון דינה הוא בייחוד עם הת"ת דהיינו שהם שני כרובים בהיותם פנים אל פנים והיינו מהדרן אנפין ועוד ומסתכלן וגו' שזה מסתכל לגבי מעלה בסוד מיין נוקבין להתעורר וזה מסתכל כלפי מטה בסוד מיין דכורין להשפיע. כדין כל גווני**ן** אתתקנן אפי' שאר הגווני**ם** הטובים שהיו חשוכים מזהירים ומאירים וגוון הדין שהוא התכלת אתהפך מדין לרחמים או לגוון חוור והיינו חסד או אל הבינה

דהיינו ירוק כזהב. וכמו שמתהפכת מתכלת ללבן או לירוק כך היא מתהפכת מירוק ולבן לתכלת והיינו ארורים הם הרשעים שמתפכין ח"ו וגו' וז"ש אתהפך וגו'. והכל תלוי למטה כמה דמסדרי ישראל אם מעוררים רחמים ואם מעוררים דין והיינו ישראל אשר בך אתפאר בו' גווני' אם אל זה אם זה מפני שתפארת המדות בכללותם זו מזו בענין שתפארת על הגווניו וז"ש באינון גווניו דכלילן דא בדא וגו':

ועשית שלחן וגו' דקב"ה אתרעי בהו היינו מעשיהם הטובים רצה בהם משאר האומות בלי טעם וקריב לון לגביה מכל שאר אומות בענין שהם אמצעיים לקבל שפע ולפרנס האומות ולא עוד אלא דבגיניהון דישר'. יהיב מזונא מעט ושובעא בריבוי לכל המתפרנסים למטה וז"ש לכל עלמא. דאלמלא ישראל לא יהיב וגו' והיה העולם כלה ואבד ואינו חושש וזה אפי' בהיות ישראל בגלות וז"ש והשתא דישראל אינון בגלותא עאכ"ו דנטלי מזונא על חד תרין כדמפרש ואזיל: חולק תמצית היינו שהיו יש' ראשונה במ' נוטלים שפע והעיקר נשפע לישר' תרומת הקדשים וקדשים סתם למלאכים וחולין לשרים בענין שהם נוטלי' תמציתן ומשם מתפרנסין ועתה בעוונותינו גלתה שכינה לבין השרים והיא משפעת לשר כדי שעל ידו תהיח שפע וברכה להתפרנס ישראל והשר מפרנס אומתו קודם לכל ומהתמצית אנו מתפרנסין בענין שהם נוטלים יותר עתה מקודם זמן הגלות ונתן הטעם לזה ואמר משל למלך דאתקין סעודה דהיינו השפע הנשפע והמלך אינו מונע מלסדר סעודתו וסעודת בני ביתו מידי יום ביומו אלא שאם ייטיבו יאכילם מסעודת שולחנו ואם ירעו לייסרם יאכיל הסעודה לכלבים ולא ימנע שולחנות תמיד אלא שישליכו אותו והיינו חולק על חד תרין שהיה להם לאכול גרמי ומותר השפע ותמצית ובעוונותינו הם אוכלים הבשר ומבחר השפע ואנו המותר: על פתורא דמלכא היא המ' שלחן ודאי המלך ת"ת. וכל סעודתא אתתקין להון שעל ידם הזווג ועל ידם כפי שיעור התעוררותם השפע בא והם נוטלים חלק בראש ומהם יתנוצץ לכל התחתו'.

ואינון מההוא חדוה דילהון דהיינו בחג הסוכות זמן שמחתנו מצד הבינה ששם הגבורה ששם מושרשים השרים וכל החצונים יהבי גרמי דאיהו תמצית לשאר יומין והיינו שבעים פרי החג והיו מתמעטין והולכים להראות שהם נוטלין למטה בסוד המיעוט. לא עבדי רעותא דמאריהון שאינם זכאין לייחד הייחוד העליון על ידם. הא סעודתא כל השפע הנשפע לפרנסת העולמות לכלבי אתמסר ויהיו השרים ראשונים לקבלת השפע וישראל נזוני' מתחת ידם:

ווי לברא דמלכא ישראל בסוד נשמתם למעלה והיה ראוי שיטלו שפע מזונם בבחי' עולם הנשמות ואינם נוטלים אלא בסוד עולם העשיה מה שיוותר למטה ע"י השר והיינו מצפה לפתורא דעבדא:

דא סעודתא דמלכא היות נשמתם של ישראל עולות אל הייחוד והשפע נשפע להם ראשונה כנז' נגד צוררי אינון כלבי השרים שהם למטה מצפין כשיגמר הייחוד ויושפע למטה והם נוטלים המותר כנז'.

ואיהו יתיב עם מלכא למעלה בסוד כניסת הנשמות אל הזווג כנודע:

משחא שפע החכמה רישא דסעודתא ודאי וראש הקרואים אוכלים המבחר והשאר משתנה ויורד ועושה מותר והטוב ממנו נזונים השרים הכשרים שהם מלאכי השרת המשמשין השלחן להעלות התפלה והנשמות והתעוררות אל הייחוד אמנם המותר והשמרים נאכל לכלבים הם החצונים והיינו נגד צוררי דוקא שהם הכלבים כנז': כוסי רויה. מליא וגו' ירצה כסא דהיינו כו"ס שם אלי"ם מדת המ' רויה מליא קמי רחימא לא לתחתונים והטעם שמשתמשין גם בשמחת היין כדי צרכם ומהכוחות לא נתן להם שיורי כוסות ח"ו שהמותיר שיורי כוסו' גורם פורענות שהטמא מנסך את היין ולכך שיורי כוסות מעכבין את הפורענות ולכך צריך ליזהר בהם. ועל רזא דא הוו ישראל בזמן קדמון אלא שנהפך בזמן הגלות: ר' יעקב בר אידי א' מהחברים שנסתלק באדרא מפנ' שלא הורגל כ"כ בסוד: ר' ייסא אינו מהעשרה חברים ונטפל מחדש עמהם: מדאמר הכא והיו שאלמלא אמר יהיו מאכלי שלחנך ועשית עמהם חסד משמע תרתי אבל השתא דקאמר והיו מורה שהחסד יהיה היותם אוכלי שלחן מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. לגוון זהב הוא גוון הבינה שמורה חדוה. דגעוליהון אכלי. ר"ל כי שפע הבא לישראל בא מתמצית מותר הטומאה. עכ"ל:

דף קנג.

לא שמענא ולא אימא ירצה לא שמעתי בו וגם אין לי הקדמה שאוכל לפרשו בו ולזה לא אימא. סיום הללא רבא עם היות רבתי הודו לאל השמים זה אינו סיום הלל אלא כחזרת פתיחתו: ג' שליטין אינון לעילא ג' ספי' דקב"ה אשתמודע בהו השגחת אלהינ"ו ומציאותו נכרת על ידם והם סוד שם יהו"ד י"ה חכמה ובינה מוחא. ו' ת"ת לבא. ה' מ' כבדא וז"ש ואינון רזא יקירא. ואינון בהפוכא דהאי עלמא כדמפרש שהדרך בגוף ממטה למעלה ובספירות ממעלה למטה: לעילא חכמה ובינה מוחא נטיל ברישא השפע מהכתר ומכינים אותו שיתעבה ויהיה ראוי לספירות תחתונות וז"ש לבתר יהיב ללבא שהוא הת"ת והת"ת עיקר קבלתו אינו לעצמו אלא להשפיע למ' ואם ח"ו אין המ' מקבלת

אין השפע בא לת"ת וז"ש נטיל לבא ויהיב לכבדא היא המ' ונודע שעד המ' הכל אחדות גמורה אמנם משם יפרד והיה לד' ראשי' והיינו לכל אינון מקורין דלתתא הם בחינות הבריאה והיצירה והעשי' ופרעיהם מקורות לטובים ולחצונים לכל היא נותנת כאו' ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו' וז"ש כלחד וחד כדקא חזי ליה.

לתתא ג' אברים אלו בגוף האדם התחתון כבדא נטיל ברישא המאכל ממקורי ורידי המעים לכבד המבשל המאכל ומהפכו לדם וז"ש ולבתר שהכינו איהו מקרב כולא ולאו דוקא כולא אלא בערך שהוא נוטל חלק בראש הכל והכל נתון שם והמבחר נוטל הלב אמר מקרב כולא. ואין ספק שיש ורידים ידועים מהכבד לראש אלא בערך שהלב הוא המתפרנס ומיד המוח מתיישב מריח עשן דק שעולה מהלב לז"א כיון דנטיל ואתתקף מההוא תקפא ורעו וגו'. ואלו הם המתכנסי' ראשונה לכל האברים מפני חכמת הטבע ורואה שאלו עיקריים לחיות ולבתר אהדר כבדא ממה שבידו שהדם כולו נתון בו ופליג מזונא לכל מקורין שכולם מקבלין מהכבד כנודע:

ביומא דתעניתא שאין אדם אוכל ואתער לעילא דופק שערי היכל הקדש לקבלת תפלתו, **כההוא גוונא ממש** כענין הגוף התחתון נעשה בצורה העליונה חילוק ההתעוררות ממטה למעלה וז"ש בר נש מקרב מיכלא ומשתייא ומאי איהו מקרב חלביה ודמיה ורעותיה יש בו דק וגשמי. נטיל כולא בין מה שהוא עושה בלב טוב תשובתו בין מה שמתמעט חלבו ודמו הכל רצוי לפניו אמנם הוא עושה ממנו מטעמים ללב וז"ש כיון דכולא איהו לגביה שעלה מדרגה אחר מדרגה עד שהוא זך לגביה: נטיל ומקרב כולא לגבי לבא מבושל ומתוקן וז"ש דאיהו רב ושליטא עלאה וכל מה שנגזר על האיש הזה לא נגזר בבית דינו אלא ברשותו ולכך א"א להתקן ולבטל הגזרה אם לא ע"י הסכמת הת"ת: והנה הלב אינו נוטל כל מה שהוא במ' אלא נטיל ואתתקף ברעותא ברצון שהוא לב טוב ונחים מעון וכוון תפלה וכיוצא:

מקרב כולא לגבי מוחא שמשם יכבשו רחמים על הדיני' ויקרע גזר דינו של ע' שנה וז"ש לגבי מוחא שליטא עלאה לבטל הדינים ולהפכם לרחמים:

אהדר כבדא ממה שנשתלח אליו ממעלה למטה בסוד ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומפלג חולקין ומשם יפרד וגו' והיינו מקורין שייפין דלתתא:

בזמנא אחרא יר' לא בענין תענית כנז' אלא כשהשפע נשפע כדרכו בהתעוררות כולל כל העולם ובהיות השפע הכולל נשפע דרך אלו המדרגות ממוחא ללבא ומלבא לכבדא ומשם יפרד והיה וגו' והיינו כבדא יהיב לכולהו מקורין דלתתא שהם בי"ע ומה שנשפע בעשיה דהיינו כד בעי המ' לפלגא מזונא להאי עלמא וישראל הם ראשונים לכל כנז'

לעיל וקודם לכולם הוא המלך לב כל ישראל ומקום שפך החסד השפע פתורא דמלכא ולכן תעשה חסד והיו באוכלי שיהיו שם ראשונים ממנו אליהם וכן יורד ומתגלגל דרך כל ישראל וז"ש ואינון דאכלי עם מלכא אינון דחביבין ליה מכולא והענין שהמלך ושריו מרכבה למעלה והמבין לא יחפוץ במלכות בית דוד מפני שררה גשמית אלא שררה רוחנית כי הוא יושב את פני האדון ה' צבאות והיות הוא ראשונה למקבלי השפע ההוא חסד גדול ודאי. וכל זה דוקא במלכות בית דוד ששריו וגבוריו היו שרי התורה וגבוריה ומכח התורה היו לוחמים מלחמה הגשמית כמו שפי' זה על פ' ישקני מים וגו' סעודת ארעי שאכילה מועטת וכמעט אינה סעודה להכין בה דברי תורה ועכ"ד סעודה איקרי ונאמר ד"ת ולא עוד אלא דהאי אקרי סעודה דקב"ה גשמיות מעט ורוחניות מרובה כי יגבר הרוחני והיינו חפצו ורצונו של הקב"ה וז"ש דהא מילי דאורייתא וגו'.

וכי עד לא אכילי וגו' הענין שמשמעו' פשט הכתוב כדי שביעה מרובה מפני כפל או' ואכלת ושבעת וזה אין השכל סובלו וז"ש עד לא אכיל בר נש שבעא וגו' שזה משמעות ושבעת לא יברך אתמהא כנז' אלא וגו'. מהרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. מוחא ולבא וכבדא ר"ת מלך ונלע"ד שהם רמז כסא ששם המוח ג' עליונות ולבתר יהיב ללבא מטטרו"ן שהוא נתון בתוך ו' קצוות של הגוף. ולבתר כבדא אברים התחתונים סנדלפו"ן והוא יהיב לכל אברים ולכל השייפין והזוהמא היא כתנת לצד הטומאה. אמנם אדם תחתון בהפך תחלה נטיל כולא כבדא וגו' והנה האי דאמרנו סדר עולם העליון הוא כד אתי מלעילא ההוא מזונא אבל אית זמנא דהוי כגוונא דלתתא והוא כד בר נש בתעניתא או הקרבנות אז תחלה כבדא ואח"כ לבא ואח"כ מוחא כי כך הוא סדר העליה ממטה למעלה ויש אופן שלישי והוא כשרוצ' לתת הקב"ה המזונות בעולם השפל אינו מתחיל אז מהמוח רק מן הלב וגו'. עכ"ל:

דף קנג:

אלא וגו' מהכרח זה אנו מוכרחים לפרש הפסוק שיצא אל הקצה האחר שפירש ואכלת ושבעת ושיעור אכילה סתם כזית לכל אכילה שבתורה ושבעת החשבת האכילה לשביעה שנתיישב דעתך בה וברכת וז"ש אפי' לא ייכול אלא כזית דהיינו ואכלת שיעור אכילה ורעותיה איהו עליה דהיינו ושבעת והיינו כגון שיקבע סעודתו עליו וכל עוד כזית והחשיבו שאכלו סעד לבו ושבע בו נתחייב לברך וז"ש וישוי ליה וגו':

בגין למיהב חדוה לעילא וגו' הענין שהוא מדה כנגד מדה הוא ישב לו על כזית והטיב לבו בו א"כ ראוי שישמח למעלה דהיינו ברכה לבינ' להמשיך דרך המדרגות למלכות

והנה כשנתברך במרובה הנגדיי לברך למעלה אבל זה לא נתברך שמזונו כזית אמנם שבע ושמח א"כ מדה כנגד מדה ישמח למעלה.

מהכא דשנור וגו' הם ב' בחינות הא' אכילה סתם בלי שכרות וזו ברכת המזון כתקנה הב' אכילה בשכרות ושרי ליה לברכא ובתפלה שניהם ג"כ תפלת השחר אסור בה כל איזה אכילה אלא כדי להקשות מכלל ג' תפלות לא הקשה מתפלת השחר אלא כל איזו תפלה אם אכל תפלתו תפלה אמנם מעליא היא צלותא בלא אכילה ובשכרות אין להתפלל כלל א"כ קשה השתא בתרתי אכילה סתם ברכה מעליא ותפלה מעליא בלי אכילה ושכור שרי לברכא ואסור להתפלל:

צלותא סלקא וגו' צלותא היא מ' סלקא בסוד התעוררות העול' בסוד זווג חכמה ובינה ששם בעולם העליון מצד עצמו אין אכילה ושתיה ולכך ההתעוררות העול' אליה ראוי שיהי' לבא בריקנייא בסוד דקות רוחני בלי חומר כלל.

אבל שאר דרגין דלתתא ממלכות ועד החסד אית. והענין כי המדות פועלות ברוחניות והיינו מדת הבינה לתת לאדם חכמה ובינה והשכל אבל מחסד ולמט' פועל בגשמות בתחתונים לפרנסם לזונם והיינו או' ומניה נפיק מזונא לתתא דהיינו שהם מדות פועלות בגשמיות וע"ד אצטריך לאחזאה קמיה שבעא שקבל הטובה מהמדות וחדוא דהיינו שהכל יוצא מהבינה ואם יעשה כך יגרום להביא עוד מזון ואכילה ושתיה ושפע אל המדות וז"ש וע"ד אצטריך לאחזאה ביה חדו מהבינה ושבעא מהשבע מדות שבע גדול:

ובאתר דצלותא לאו הכי מפני שעולה בבחינת הבינה לעילא לעילא בחינת קשרה עם החכמה שהם פועלות ברוחניות ודקות משפיעות על האדם חכמה ובינה והשכל וע"ד אכילה אינה תפלה מעולה אמנם שכור אל יצלי צלותא אמנם שכור בברכת המזון משמע דהאי קרא כתיב ואכלת ושבעת ואכלת זו אכיל' וגומר את דיקא וגומר השתא קשה דכיון דאפקת ושבעת משביע' לשכרות שביע' גופא מנא לך לז"א את דייקא דאי קאמר וברכת לה' אלדי"ך הוה אמינא חכמה ובינה או ת"ת ומ' כדרכם השתא דקאמר את דייקא מ' את ה' ת"ת אלדי"ך בינה דמשמע דברכת מזונא מ' אצטריך שבעא מצד הת"ת וחדוה מצד הבינה והיינו על הארץ הטובה מ' שבעה מהטוב ת"ת טוב ה' לכל והיינו שבעא והשתא כפל הפסוק את ה' אלדי"ך על הארץ הטוב' היינו הך אלא הכי קאמר הארץ מ' הטובה שבעא מצד הת"ת א"כ ראוי שתברך א"ת המ' ה' ת"ת שבעא. אלדי"ך חדוה וזה טעם לזה והיינו דמסיק בגין כך אצטריך חדוה ושבעא:

ר' ייסא פתח ועשית שלחן וגומר דא איהי לגו במשכנא מ"ט. ומבעיא תרתי מציאותה והיותה פנימה כיון שאין בה קרבן ולא קטרת מ"ט.

ותירץ לשתיהן בגין דמינה נפקין ולזה צריך שיהיה במשכן ופנימה להמשיך המזון משם להוציאו אל התחתונים. ושלחן דא עם היות ששלחן האדם צריך דלא למהוי בריקנייא בשעת ברכ' בלבד ושולחן דא עדיפא לא אצטריך למהוי בריקנייא אפי' רגעא חדא והטעם דהא ברכתא לא אשתכח על אתר ריקנייא וכיון שכן שולחן זה שהוא פנימ' ראוי שיהי' הברכ' מצוי' בו תדיר וז"ש ובגין כך אצטריך עלי' וגומר וא"ת מה טעם לשאר אדם בשעת הברכה גם שולחן זה יספיק לו בבקר ובערב כקרבן וקטרת לז"א ומגו ההוא שלחן נפקי ברכאן ומזוני לכל שאר פתורי דעלמא שהם ענפים לה ואתברכאן בגינה א"כ השולחנות הם מצויים תדיר פעמים אוכל זה פעמים זה כל עת ורגע ואין ראוי שיחסר מזון לשום בריה רגע בעולם אלא כל עת שיבא האדם להסדיר שולחנו הרי ברכה מצויה ויוצאת לו משולחן זה שאינו פוסק. שלחן דבר נש אצטריך למהוי תדיר וגומר יר' כל עת שיברך וכל זמן משך הברכ' לאפוקי שלא יקדם השמש ויסלקנ' באמצע הברכה בגין שהשלחן מלכות ותשרי עליה ברכה מלעילא ולזה לא יתחזי בריקנייא וגומר שלא תהיה המ' נשפעת מלמעלה אלא א"כ תתעורר בסוד מ"ן.

שלחן דלא אתמר וגומר והטעם במה שיאמר עליו ד"ת שהם מאכל הנפש בלא גוף ואז אותו השלחן נטהר מכל מאכל גשמי שאכל עליו ומכל תאוות החומר ועדוניו וכשלא אמר עליו ד"ת נשאר השלחן בגשמי גם הנפש חצונית נוטה לצד החומר והתאוה ולזה נק' שלחן קיא וצואה כדמסיק ואסיר לברכא על ההוא שולחן מפני שהוא מושפע לחצוני' כדמפרש ואזיל מ"ט:

שלחן דאיהי מסדרא קמי קב"ה מ' בסוד מאכלי המלך שהוא ההתעוררות העולה והיינו ד"ת לאכללא ביה אתוון דמילי דאורייתא ממש אותם המלות שהוא מבטא בשפתיו מתגלמות הויות דקות רוחניות באויר ונכללות אותם הצורות הדקות במ' למאכל הת"ת ולהתעוררות והיינו איהי לקיט לון וגומר: ובהו אשתלים להתייחד מצד הת"ת וחדי מצד הבינה ואית ליה חדוה ממש הבינה יורדת שם אל הת"ת והוא משתלם עמה ומקבל שמחת הבינה. לפני ה' ת"ת והיא לפניו: מלפני ה' כאו' ותצא אש מלפני ה' דהיינו שיוצא ממנו ולחוץ: וההוא שלחן אקרי וגומר צואה מטונף יותר והיא נקבה לקיאה. בלי מקום ליה חולקא וגומר מקום שהוא מקומו של עולם והטעם ששם בן ד' עולה מקום י' פעמים י' ה' פ' ה' ו' פ' ו' ה' פ' ה' הרי קפ"ו ואין השלחן הטמא נתפס שם כלל. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קנד.

בגין כך שיש שני שולחנות הא' טהור מ' מסדרת מטעמים לת"ת והתעוררות תחתון. הב' טמא לילית מסדרת מטעמים לסמא"ל והשלחן הזה יבחן אם טמא אם טהור כפרי מעלליו אם מביא ד"ת טהור ואם לאו טמא. קב"ה נטיל ההוא שולחן ואינו מניח שישלוט בו החצוני. סוריא רב ממנא היינו בהיכל אהב"ה שהוא מצד החסד וממנו המזון והשפע כאו' הזן את העולם וגומר בחסד: והוא מסדר שלחן בד"ת וז"ש נטיל כל אינון מילין. זה השלחן ממה שאמר זה מורה באצבע היינו דברי המלאך סוריא שאומר זה השלחן והתיקון העולה הוא מאותו השלחן אשר לפני ה' שאמרו עליו ד"ת:

שלחן דבר נש היינו שהוא מזבח כפרה והוצרך לזה דאיהו קאמר כל האי שבחא ודאי אבל אם הוא חוטא מה יועיל לו הכל לזה אמר כי כמו שסדרו בתפלה הקרבנות להטהר האדם מעינו כדי שתסתלק תפלתו ולא יעכביה צר ומסטין כך היא סוד השלחן שמכפר עונו וקרבנו הוא חולקא טבא למסכני קודם אכילתו וז"א זכאה איהו מרן דאלין תרין וגומר וכנגד שתי מצות שני מלאכים אזדמנן תמן חד מימינ' מצד הצדקה שהיא עבוד' על צד החסד וחד משמאלא מצד התור' מצד הגבורה וכל אחד אומ' כפי עניינו מלאך הצדקה או' דא איהו שלחן מ' דמלכא קדישא ת"ת נקשר בחכמה מסדר יהא פתורא דין תדיר בברכאן עילאין מהבינה ומשחא ורבו עילאה מהחכמה וקב"ה ת"ת ישרי עלוי להתייחד עם המ' על ידה. כי ע"י הצדקה מייחד המ' שהוא העני עם הת"ת שהוא העשיר: **וחד שהוא השמאלי מצד התורה** כנזכר אמר דא איהו שלחן מ' דמלכא קדישא כנזכר דא פתורא די עילאי ותתאי יברכון ליה מצד התורה שהיא שולטת בעליונים ובתחתונים ומפני התור' שהיא עולה עד אין תכלית לז"א מסדר יהא פתורא דא קמי עתיק יומין:

אבא כד הוו מסלקי אחר שנתן לעני בעת הבציעה ואמר עליו ד"ת קודם ברכת המזון וברך ברכת המזון והשלחן לפניו כד הוו מסלקי לא היו סותרים השלחן לפניו כדי שלא להראות סתירה לשלחן מלמעלה אלא היו מסלקין אותו בסדרו והיו בו פירורין ופתותי לחם והשלחן כזה אינו צנוע לכך כדי שיעלוה שני המלאכים בצניעות הוה חפי לי' ולזה כשהי' עולה דיוקנו לפני הקב"ה הי' בכיסוי מהפירורין ושאר מותר המאכל והיינו או' דלא יהא בכסופא וגו' ועתה מפרש דרך פרט ממעלות השלחן הא' זכי ליה לעלמא דאתי הוא ענין השארות הנפש מן הבינה ודאי כנודע. הב' וזכי לי' למזונא בהאי עלמא והיינו שפע הנשפע לו מהמ'. הג' וזני לי' לאשתמודעא לטב וגו' כי העליה שם להיותו מושגח. הד' זכי לאתוספא חילא כח מהבינה ורבו מהחכמה באתר דאצטריך להתייחד המ' עם הת"ת:

תרין אלין לא אתמסרו כחדא וגומר הענין שהנבואה במ' בהיותה למעלה בנצח והוד. והמלכות היא בהיותה למטה יושבת על חייליה להנהיגם ולזה אין נבואה ומלכות יחד נמסרות לאדם א' שהנביא אינו מלך ומלך אינו נביא שאם המדה הזו תעלה ותקשר בנצח והוד היא נבואה ולא מלכות ואם תרד למטה היא מלכות ולא נבואה:

בר למשה מהימנא עילאה שזכה וגו' שנבואתו היתה בסוד אספק' המאירה בתוך הת"ת שהיא בחינה עליונה בענין שהמלכות במקומה עומדת והוא עולה למעל' אל הת"ת ומתנבא:

שלחן דא איהו לתתא יר' עם היות בהיכל ג' כלים מנורה ומזבח ושלחן ונודע שהמזבח בבינה עכ"ז שלחן דא לתתא אינו נכלל בבינה והעד לשואה עליה לחם אפיא ונודע כי לחם הוא במ' שיש לו פנים הרבה להאיר למטה ועתה יש לספק אחר ששלחן ולחם שני כנויי המ' ונודע ששני כנויים לא ישתוו והראיה אי תימא דכלא חד א"א הא שלחן מתסדרא לגבי ההוא לחם והוא הכנה אל הלחם שיבא עניו אלא האמת שלחן איהו עיקר' וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. איהו שלחן דקיא וגומר הכל בסטרא אחרא כי הוא זוהמת כל השפע הנשפע בעולם ואכלן אותו אדם העליון עולם המלאכים והנותר הוא צואה ונתנת לאותו צד הטומאה: דהא תרין אלין לא אתמסרו כחדא וגומר סוד מלך הוי מצד מ' ונביא מסוד נצח והוד א"כ לא אפשר דמלך יהיה נביא כלל רק רוח הקדש ולא אשתכח מאן דיהא מלך ונביא רק משה דכליל כולהו כי הוא נגד דעת מלך העליון. עכ"ל:

דף קנד:

אלא שלחן איהו עיקרא וגומר הנה יוכיח הענין ממה שאנו רואים ענין השלחן כלי בית קיבול לקבל הברכות והיא כנגד המ' וז"ש בסידורא דיליה לקבלא ברכאן דלעילא ובבחינות התהפכן ממנה ולמטה להשפיע לתחתונים הם מזונא לעלמא ואין הברכות מתעכבות שם עד הלקח הלחם אלא ומרזא דהאי שלחן נפקא מזונא לעלמא מיד כמה דאתייהיב ביה מלעילא לא יתעכב שם השפע אפי' ברגע קטן א"כ אין ברכות תלויות בלחם וא"ת א"כ לחם למה ומה היא לז"א וההוא לחם איבא וגומר לא שאינו יוצא תדיר אלא שיתראה לעיני הכל לאחזא' וגומר. פירין ואיבין נשמות והויות ומזינין שפע ומזון.

וכהני הוו לקטי וגומר מע"ש לע"ש ועם היות שלא היו נוטלים אותו אלא ביום השבת מערב שבת היו מפרקין הקנים דהיינו קצירת הפרי:

בגין ההוא לחם וגומר הנה השלחן גורם ברכות לכל השולחנות ולקיטת הלחם הגשמי גורם ג"כ לכהנים האוכלים ממנו אפי' כעדשה שיתברך מזין מעיהם ולא ישלוט בו

הקליפ' והרעבתנו' ומכאן יבא שלא ישלוט יצה"ר באכילתם שאר מזונם. וביאר שאין צריכין לברכה זו אלא הכהנים וז"ש ודא אצטריך לכהני דוקא.

ובג"כ וגומר שלחן דא אצטריך סדורא דיליה לא לחם הפנים אלא מציאות סדר השלחן ועניינו לאתתקנא בסטרא דצפון דהיינו צד הגבורה. מ"ט אחר שידענו שהברכות סתם אינם למדה זו מ"ט.

בגין דמתמן שרותא דחדוה שהשמחה מהבינה ומציאותה בגבורה בהמתקת הדין והמ' משם מקבלת תחלת השמחה ואין לחוש סמא תתהפך לדין הגבורה וקושייה. דשמאלא נטיל מימינא תדיר בקדמית'. הענין כי לא תחבק השמאל למלכות אם לא נמתק דינה קודם בסוד דרומי' מזרחי' מזרחית צפונית ובזה נמתק דינה וז"ש נטיל בימינא תדיר בקדמיתא. ובתר שהיא נמתקת מקשר ג' אבות יחד איהו אתער לגבי נוקבא ובתר קריב ליה ימינא ממש החסד אוחזת במ' וקושרה בחסד והיינו קריב ולא אמר אתער בענין שהיא בחסד ולא בגבורה:

מים איהו מימינא ודאי חסד מים גבו' אש. ואינון חדוה שהעולם שמח במים ומי מעיינות ונהרות המושכים הם משמחים את הלב דהיינו מימי החסד מהבינה יש למים איזה יחס להכלל בגבורה וז"ש ואינון חדוה מיד יהיב לשמאלא ולא נעשה זר אל הגבור' מימי החסד מן הטעם שהם חדוה כנזכר וז"א ואתדבקו ביה אינון מים עם היות יסוד הגבורה אש.

וחדאן ליה וממתיקין דין הגבורה והיין החזק שהיה שורף נמתק במים ונעשה שהוא משמח ועד כאן החסד נכלל בגבור' ואח"כ מצד הגבורה עצמה אתכליל איהו בימינא ואח"כ ואיתער לנוקבא בההוא חדוה:

מאן דנטיל מים הנוטל ידיו סתם תחילת לקיחת הכלי יהיה בימין וז"ש דידיה ימינא במאנא קדמא' והימין מקדמת לנטילת הכלי לפי שהיא בעלת המים ונותנת הכלי ליד שמאל שיהיו מים בשמאל והיינו מה דאמרן לעיל מים איהו מימינא מיד יהיב לשמאלא אמנם לארקא מים לנטילה הוא להפך שהשמאל ישרת לימין ויריק בו המים וז"ש לארקא מיא בשמאלא איהו שפיכת המים, ולא משמאלא לימינא כלומר שיטול הכלי בשמאל ויתננו בימין שאין המים בשמאל אלא כשהימין יתן הכלי אליו וז"ש דהא מים מימינא נטיל לון שמאלא תחלה ואח"כ היא מוצקת ומשמשת וכפויה לימין כעבד תחת רבו:

ובג"כ מים עם היותם עיקר' מן הימין לא אשתכחאן למטה אלא מן השמאל כאו' גבורות גשמים שהימין הוא מוסרם לשמאל בסתר והשמאל שופכם לעולם בגלוי. כיון דנטיל מים הגבור' מהחסד הא אתערו גבורה לגבי נוקבא באינון מים לפרנס ולזון העולם ולכך

והשלחן שהוא מזון תתן על צלע צפון שהמזון עם היותו בחסד תחלת השפעתו למ' בגבור' כנז'. דמההוא סטרא איבין אשתכחו וגומר ירצה מצד מה שאין וימינו תחבקני אם לא יקדם שמאלו תחת לראשי א"כ זה עיקר: שלחן דבר נש אצטריך וגומר מפרש הכא ענין זה מפני שהוא צודק יותר מענין נקיותו יפרש ענין שהיה הלחם נקי שלא יתעפש והטעם שלא יהיה חלק לחצוני כלל במדה זו ולא בשפעה. וז"ש שלחן דבר נש אצטריך וגו' שיפנה גופו שאם יתן מזונו בבטן מלא צואה מור' שיש חלק באותה סעודה לחצוני הנהנ' מהצוא' וז"ש עד לא ייכול מזונא דשלחנא דכייא שהיא מדת המ' שמזון שולחנו משם הוא נשפע לו דהיינו או' דההוא מזונא דאתקין ליה כנזכר לעיל שמזון לכל השולחנות מאותו שלחן ביה אתרעי קב"ה והקב"ה חפץ בו במזונו ומרוצה לפניו וראוי שלא ידבק בו חצוני כלל שלא יפגום השלחן העליון ולא יאכיל שפעו הקדוש לקליפות ולזה בהיותו מפנה גופו ניצול מכל המקרים האלו:

לבתר דאכיל בר נש סוד השפע שהשפיע לכל האברים שבו שהם חיילי מעלה אצטריך למיהב חולקא דתמצית כנזכר לעיל שבאחרונ' יאכלו חלקם:

ההוא זוהמא דידין כי הידים הם הכחות המתפשטי' למטה עד שמגיעין אל מקום הצפרנים שמה שגדל משם ולחוץ הם הקליפות והצוא' שתחת הצפורן היא טומא' וחצונית מאד ולזה לא יאכל בלי נטילת ידים ולא יטול ידים בלי נקיות צפרנים ואלו השתי כחות הם מתדבקות אל הקצוות דהיינו האצבעות ואלו יתפרנסו באחרונ' ותמציתם יתן לאלו הקליפו' וזוהמא דידין מזונם ופרנסתם שתחלה ינקו האצבעות ותמציתן ממותר מאכלם ומה ששמשו הכחות כולם ינקו הצפרנים וצואה שתחת הצפרנים המקוצצת מהן כנזכר והיינו קיא וצואה צפורן וצואה שתחת הצפורן והיינו ייחסם בתמצית האצבעות. ועל זה רמזו באומרם מים אחרוני' חובה שהחציניים נקראים חובה. וג' חובות הן המים עצמן טמאין ואין נותנין להם דבר טוב וז"ש חובא אינון. הב להזהר בהשלכתן בבקר מפני שמיד החצונים קופצין עליהם וז"ש ובאתר דחובה שריין. הג' חובה על בר נש למיהב ליה חולקא דא ואם יהיו עמו ולא יתנם לו ימשכו אחריו ויקלקלוהו. וע"ד לא אצטריך לברכא בנטילתם שאם יברך ישפיעם. וא"ת ואיך מברכין על נטילת ידים שחרית גם על כל טבילה שהוא סליק מטומא' וי"ל דשאני אלו המים אינם להעביר הזוהמא שהרי כבר רחץ אלא הם ממש להאכילם המים ואין ראוי שיברך על פועל השקאת החצונים אמנם שאר המים להעביר החצונים והטומא' ואינם נהנים בהם אדרבה רע בעיניהם אלו המים שמעבירים אותם ממקום אחיזתם וראוי לברך על אשר עברו ונתבטלו: דלא יהיב מזוני להההוא קיא צואה כגון אם יאכל בלי נטילת ידים

או בצפרנים גדולות וצואה תחתם או שיאכל נכרי או נכרית על שלחנו או שיפול שלחנו בנבלות הפה וכיוצא כ"ש אם לא יפנה גופו שהם במעיו כדפי':

שלחן דא דקיימא בבי מקדשא וגומר יר' לתת טעם למה לא תקנו' בשלחן המקדש איזה תיקון לחלק החצונים ולז"א שלחן דא קיימא וגומר הוא להוציא מזון לקדושים ואין בו מותר כלל ואדרבא אנו צריכים להשמר שלא יכנס חצוני כלל וע"ד אפילו רגעא חדא לא אצטריך לקיימא בריקנייא שלא ידמה לשלחן הטמא שהיא ריקנית והיא רודפת אחר כל מקום ריקן. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. שלחן מ' דא אצטריך סדורא וגומר צריך לכוין שישפע מבינה אשר שם החדוה והשמחה שיושפע בשלחן מ'. דכתיב והשלחן תתן על צלע צפון וגומר ענין השפע תחלה הימין נותן מימין לשמאל כדי שאותו הדין שבו יתמתק בסוד חדות הבינה ואז יתהפך לרחמים ואז השמאל אח"כ נותן למ' והיינו שמאלו תחת לראשי ואח"כ בכח זה הענין עולה המ' עד השמאל וניתנת בין צפון לדרום וימינו תחבקני ולוקחת מימי החסד הזכים בלי הצטרפות דין השמאל וזהו סוד נעלם ליודעי חן ואמיתי מאד ובזה אל יקשה בעיניך כי מאחר שירד השפע מחסד לגבור' איך לוקחת מ' מהחסד שלא כסדר וכמה קושיות אחרים יתורצו בזה: לארקא מיא בשמאלא איהו. פי' אריק מיא לימין היא השמאל אמנם תחלת לקיחתו אינו נוטלו הימין מן השמאל אלא השמאל מן הימין דהא מיא מימינא נטיל וגומר פי' לקיחת הכלי עכ"ל:

דף קנה.

שלחן דבר נש דומה קצת ואינו דומה דומה בשעת הברכ' ואינו דומה בשאר כל היום והיינו או' דהא ברכתא וגומר ומטעם זה נהגו כל יום שבת שהוא זמן ההשפעה בדקות להיות שלחן יום ולילה תדיר מסודר. נהמי דעל גבי שלחן דקב"ה בין בחול בין בשבת. אמנם בשלחן דבר נש בחול כדי מזונו לבד ובשבת משמע מרעיא מהימנא שצריך לסדר י"ב ככרות.

רזא דנהמי דאינון רזא דפנים הענין שיהיו י"ב חלות ולכל חלה יש להיות פנים כזה # והם סוד ה' מלך וגומר ויהו"ד הכולל שלשתם דהיינו חגת"ם ד' שמות הם י"ו אותיות וי"ו וי"ב הכל ענין א' שאם לא תמנה הויה הכולל שלשתם והם סוד ג' פנים לכל חיה י"ב ופן עצמו אינו בכלל בענין שהם פנים י"ו וי"ב והחלות והפנים הכל ענין א' והנה פי' ג' פי' בלחם הפנים א' דהא מזונא וספוקא לעלמא מאינון פנים עילאין קא אתיא והיינו בסוד שם הוי"ה וצרופו שהוא המשפיע השפע וז"ש דהא מזונא וספוקא וגומר כלחם המספיק. והפי' הב' או' לחם הפנים מיכלא מאינון פנים והיינו שהשפיע השלחן בחיות

בי"ב פני' התחתוני' והם לוחמים לחם זה ויונקים אותו וז"ש מיכלא וגומ' הם יונקים מלמעלה ומשפיעין למטה וקשה לפי' זה כי השלחן מ' והלחם הפנים למט' משלחן בחיות כנזכר לז"א ושריא על ההוא פתורא עם היות שהוא למט' בגין דשלחן דא שהיא מ' מקבלא מזונא וספוקא מאינון פנים דלעילא שהוא הפי' הא' שפי' ולזה בבחי' היות השכינ' משפעת בהם הלחם מצד מה שקבלה מלמעלה לכך הלחם עליה כלומר משפעת למט' מה שקבלה מלמעלה והחיות מקבלות אותו. והפי' הג' לחם הפנים כמו הפנימי שהוא נכנס לפנים ושאר לחם המנחות בחוץ להיכל וז"ש לעיל בסמוך לחם דא איהו לחם פנימאה דכולא וגומר. חום היה מתקרב מפני היותו בצפון כנזכר לעיל:

ר' אלעזר פתח בכל עת וגומר קב"ה בינה. ברזא דחכמתא הנבראים כולם נבראו בחכמ' כאו' מה רבו וגומר והאדם נברא בכל ל"ב נתיבות כולם והיינו ברזא דחכמתא כל סודה וכל פרטיה והיינו ועבד ליה באומנותא סגי שיכלול בכל פרטיו כל פרטי החכמ' ולא עשאו כמלאך שהוא עצם א' אלא עשאו עצם מקבל ומתלבש בו צורה עליון' והיינו נפח ביה נשמת' דחיי וכל זה הכנה למנדע ולאסתכלא ברזין דחכמתא כי ע"י הנשמ' יאכיל בנסתרות כשישכיל האדם את עצמו ידע דרכים בדרכי החכמ' העליון' כאו' ומבשרי אחזה אלוה וכל זה אינו אלא למנדע ליקרא וגומר לייחד הייחודים העליונים ולכבד קונו בעבודתו:

אוליפנא דהאי כבוד דלתתא מ' ויש כבוד לעילא חכמ' שממנ' ל"ב נתיבות חכמ' ועם היות שנברא בחכמ' עליונה נברא לתועלת כבוד תתא'. ופי' מאיזה טעם תיקון האי כבוד ע"י אדם ואמר

רזא דכרסייא קדישא יר' כי צריכ' ב' תיקונים הא' כרסייא שצריך להכינ' כל מה שבידינו ע"י מצות עשה לעובד' עד שתהיה כסא נכון למה שלמעל' הב' קדישא כמה טרחות צריך שיטרח האדם ויצטער שלא יאחזו החצונים בה והיינו ולשומרה מצות לא תעש' וז"ש אלא מגו תקונא דבני עלמא בעשה ולא תעש' וז"ש כד אינון בני נשא זכאין בלא תעש' וחסידין בעש'. וידעי לתקנא בסוד תפל' ותור' ומעש' המצות בסוד הייחודים הרמוזים שהכל תלוי בידיעת הכוונ'. לתקנא ליה בעמודין תקיפין הם ג' אבות שע"י היא מתקנת ג' גוונין דקשת ויש עמודים למט' הם נה"י שאינן תקיפין: בריא' יציר' עשיה. הענין כללות השמועה הזאת דרך כלל הוא כי בי"ע הם בחינות א' נעלמת מחבירתה וימצאו ג' בחינות אלו בג' מקומות בכבוד תחתון ובאדם ובכבוד עליון וזה כדי שישתוו ויהי' האדם למט' מתקן כבוד תחתון מתוך כבוד עליון ועיקרם במ' כבוד תחתון שהם מתפשטת המ' דאצילות להנהיג חייליה ובהם השכינ' מתקשטת ומתייחד' כי בתיקונם תיקוניה בקשר

כל אלו יחד בלי פירוד והיינו סוד הקרבן והתפל' ומעשים טובים המקשרם ממט' למעל'. ולזה נברא באדם סוד בי"ע דהיינו שהאדם גוף עפריי חומרי נעשה בחכמ' גדולה מי יוכל לערוך חכמ' אשר בו שבו לבוש לחלק העשיה הנסתרת בו והוא הנפש ובנפש הזאת מתלבש הרוח הנתן לו מהיצירה וברוח הקדוש הזה מתלבש הנשמ' הרוחנית שהיא מכסא הכבוד. והנה יש עוד באדם סוד האצילות שכל אלו הנז' הם כסא אל סוד האצילות בו והיינו נפש ורוח ונשמ' דאצילות שהם בי"ע למעל' בענין שהברי' הקטנ' הזאת שהיא האדם יש בו מכלל כבוד העליון ומכלל הכבוד התחתון כדי שבעבוד' אשר יעבוד יעורר כבוד תחתון להתקשט ולהתייחד יחד כל חלקי בי"ע ויעורר הכבוד העליון סוד פרקיו בי"ע שלו לימשך למטה להקשר כי יש לשכלים הרוחניים סגולה שבהתעורר המסובב יתעורר סבתו. ואו' דקא מתקן סוד היות השכינ' מתתקנת לסבול הייחוד העליון והיינו קשר בי"ע שבה כנזכר ואח"כ ברכה קצת ואח"כ וספיק כל צורכוי ברכה בשופע לכבוד תתאה שהיא המ':

זכאה איהו בר נש. שעם היות שנברא האדם בסגול' זו היינו שתחל' נותנים בו נפש זכה יתיר נותנים לו רוח וכן עולה עד שזוכ' כל המעלות האלו ועל זה אמר דזכי בעובדוי למהוי כגוונא דא לזכות אל בי"ע כנזכר:

בגדיך לבנים הם לבושין אלו שהוא מתלבש בנפש ורוח ונשמה דאצילות והם בי"ע כנזכר ובי"ע ממש כדי שיהי' דומ' לת"ת למעלה שיש לו שמן ראש מחכמה ע"י הבינה עלמא דאתי אוף הכי לבר נש דעובדוי מתלבנין וגומר והיינו בגדיך כי מהמעשים נעשין לבושין בג"ע. ההוא משח רבות קודשא לא יתמנע מיני' שכל הגורם ייחוד ממש יש לו חלק בשמן ההוא. מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו נר"ו כתב קרוב לנז':

דף קנה:

במאי זכי תדיר לאתעדנא וגומר בההוא שלחן דיליה וגומר ולא בצדק' סתם אלא במה דאיהו מעדן שהוא משובח יותר ולכן כתיב תשביע וכמו שהיא ע"י הצדק' גורם שיושפע מלמעל' סוד הענג למ' העניה אוף הכי קב"ה רוי ליה בשובע מכל אינון עידונין דמשח שהחכמ' משפעת להשקות את הגן והוא גורם זה ויש לו חלק בו כראוי תדיר עם היות שמעשהו אינו תדיר מפני דאתמשך שם תדיר לההוא כבוד עילא':

ר' יוסי ור' חייא וגומר קב"ה אזיל לקמן שהיא שמירת הדרך וכתיב צדק לפניו יהלך כדי שיהי' מתייחדת עם הצדיק בד"ת והיינו או' עדן וגומר ואפשר שהיו מתגרשים בדרכים לא לשום תכלית אלא להתגרש בגלות המכפרת עון ולזה תורתם בדרך היה להם לעיקר. אתקיימת היינו קיום מצותיה. מסתכלין בה העסק בתור'. חדי בעובדוי שכולם לא נבראו

אלא בשביל האדם והאדם מתכשר וראוי והגון לכל. וחדי בעלמין כולהו שמתייחדים כולם בתורה והשפע נשפע ויש קיום לעולם. ולא עוד אלא דקב"ה כניש כל פמליא דיליה בסד קשר וייחוד הנערות בעסק התורה. ואמר לון חמו וגומר שהוא משפיעם ומאירם בזכות התור' הנאמרת למטה. גוי אחד בסוד הייחוד:

ובשעתא דישראל מתבטלי וגומר אין א' מכל אלו צא ולמד כמה תשות כח בכמה בחינות והיינו הפרו תורתך שאר בני עולם הצדיקים המיוחדים עת לעשות לה':

אינון בני עלמא שכל העולם כולו לא נברא אלא לאלו. צדיקייא דאשתארן יש להם לעשות יותר מן הראוי להם שיספיק א' לאלף והיינו או' אית לון לחגרא חרצין לעשות יותר מדאי עד שהיא לבדו יגרום הייחוד מה שכולם יחד היו עושים: גו חילין ומשריין כדפי' לעיל שהוא קשר הייחוד. אי כתב יש לעשות וגומר אין ר' חייא קטיל קני באגמא שאין אלו קושיות דהכי קאמר כי עם היות שבשאר זמן נאמר אל תהי צדיק הרב' ואין ראוי לאדם להעמיס החמור החומר אמנם יש עת וזמן הוא לעשות יותר מן הראוי להחזיק ולעשות לה' וגומר אלא שדרך חסידות כשהיו שומעין איזה אדם מדבר ד"ת לא היו נועלים לפניו דלת אלא מחזיקין אותו והשומע יבין שאין הקושיא קושיא שאם נדחו דברי ר' חייא למה להם לכותבם:

אנן תלתא והם תשובין כי הם רמז לג' אבות ולכך שכינה משתתפת להיותה רגל רביעי:

אילנא יבשה בלי לחלוחית כלל אפי' שומע והא אנת רעננא יודע להשיב:

עת רזא וגומר המ' ונקרא עת מפני שתלייא בזמן עת שהיא גוברת והיינו עת רצון וכשאינו רצון אינו עתה ואינה שולטת. ואל יבא בכל עת לא יקשור שני העתים יחד אלא יפרידם ויכנס בזאת שהוא עת לאהוב לבד: בתקינהא הידועים לה שהוא סוד תיקוניה וקשרה בכל הבחינות התחתונות. ומתקשטא באשלמותא מצד הספירו' העליונות לא איהי בתיקונהא למט' ולא איהי באשלימו מלמעל'. עת לעשות שחסר ממנה העשיה והתיקון כדמסיק. קיימא בבינוני. סלקא במשובח. נחתא בגרוע והכל מצד ישר' ואין מצד' שום דבר כלל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. עת רצון כד ינקא מבינה. ואהבת את ה' אלדי"ך ר"ל ואהבת את ד' מ' ונלע"ד כי עת ואת הכל א' ברזא דאחה"ע. בכל עת אל הקדש והוא כי בי"ה אז לא אשתכח ההוא עת לשנא משא"כ בשאר ימות השנה. עכ"ל:

דף קנו.

זכאה דרא ידוע היה להם שבזכות ר"ש היו ד"ת מתגלים על דרך הסוד ע"י כל אדם ולכך היו הם מקבצים הכל ומעלים בספר להיות בשמיר' לדורות כמו שהי':

אימתי איקרי עת רצון ירצ' העת מלכות אימתי איקרי עת רצון. בשעה וגומר שאז מייחדים אות'. בכתר מפני שע"י ייחוד' בת"ת רצון עליון נשפע לה, ושפיר איהו הפי' מתיישב ונרצ' ואני בתפלתי נעשית עת רצון איני צריך להמתין עד שתהיה עת רצון. והכי הוא ההקדמ' אמיתית. והדר מפרש דהא כדין צבורא מסדרי ומתקני תקונא דהאי עת וכדין ע"י התיקון והייחוד בת"ת עת רצון איהו שנשפעת מהכתר כנזכר.

ואצטריך למשאל וגומר כדי להשלימה ע"י שאלה שהיא נכנסת פלוני מבקש כך וכך כי לא תעלה בלי שאלה. ואני דא דוד מלכא ואפשר כי אני מ' ואני מלך במ' והגובר וא"ו תפלתי מ' דהיינו גאולה זכר בתפלה נקב' וז"ש והכא סמיכא גאולה לתפלה.

כדין עת רצון ענין ייחוד שני הוא אלא שתחל' הוא ואני תפלתי יחוד למט' גאול' לתפל' ואח"כ עת רצון שניהם כאחת והיינו או' עת חד רצון חד אתכלילו דא מדא וגומר ולפי פי' זה אינו סיפור דברים כפי' הקודם אלא דוד בעא לייחדא בהאי קרא ייחודא חדא וגומר:

אתמני האי קרא בתיקון סופרי' תליא דינא מצד הגבור' השולטת: בשבת כל רוגזי אתעדי שמתגלה מצח הרצון ומתמתקת הגבורה מצד הייחוד התחתון. וז"ש אתבסמותא איהו וע"ד אצטריך וגומר כדי לייחד למטה ויתגלה הרצון למעלה. וכדין עת רצון כתיב לא לבד מ' אלא עת רצון כליל כולא מהכתר עד המ' ועת עצמו כולל כל התחתונים עד לבנת הספיר מפני שההיכלות נכללים בעת ולא תאמר שנתבטל הדין מכל וכל אלא דינא אתבסם בההוא ומעורר השמחה **משה** אסתלק אע"ג דיוסף אסתלק פתח במשה לחשיבותו ועם היות ששעת יום ששי חשובה עתה היינו לאותם שהם צריכי' חבוט הקבר אמנם לאותם שאין להם חרדת דין קבר עדיפא שעת רצון לקבלא נשמתא בנשיקין וצער' לתתא לסלוקו וחסר לעולם צדיק:

וע"ד נגעלו תרעין סתמא לגבי משה בי מדרשא דיליה ומכ"ש שאר בתי מדרשות והשתא שלשת הפסוקים הם על מרע"ה והיינו או' ואצטריכו כולא לצדקא וגומר. וקשה ג' פסוקים ג"פ צדוק הדין למה לז"א תלתא אינון דאסתלקו מעלמא בהאי זמנא ועם היות משה שני משה מהימנא עילא' דהיינו סוד הת"ת והדעת המייחד דהיינו נאמן בית ודאי. וחד יוסף זכאה עילאה שאינו למטה כשאר השבטים אלא למעלה באצילות. וחד דוד מלכא במדת המ': צדקתך כהררי אל היינו ז' הרים העליונים וכמו שהת"ת כולל שש קצוות גם היסוד כוללם ולכך אמר כהררי אל כאותם הרים העליונים:

צדק לעולם דא דוד מלכא ודאי בעולם התחתון שולט מדת דוד שהוא מלך משגיח בתחתונים והיינו צדק. כדין אתכניש כולא לא לבד שערי מדרש ננעלו אלא כל שערי עולם ננעלו כדמפרש ואזיל שהם ג' מיני צער שערי אורייתא שננעלו בתורה שבכתב

ותורה שבע"פ ושערי כל עלמא ביוסף שנסתם הגלות' יבשו מקורין מקורות היסוד הנפתחין למלכות ע"י יוסף שהיה מרכבה אל היסוד ולא היה אפשר שיהיה גלות לישראל וכשמת יוסף כולהו שבטין שהם במ' נפלו בגלותא:

אתחשך שמשא נגד מדתו הת"ת. ואנעלת תורה שבכתב נהור' וגומר ולא נהג בעולם אלא לבנה מ' כנישת סיהרא וגומר ואעפ"י שבימי שלמה היתה במילואה זהו בערך מעלת ישראל ועשרם וגומר אמנ' בערך התורה שע"פ כמו הוראת עמוני ולא עמונית וכיוצא קודם ימי דוד היה מחלוקת ובימי דוד עמדה תורה שבע"פ בהארה והיו מסכימין כל חכמי ישראל אל ההוראה האמיתית ואחר מיתת דוד חזר הדבר על פי הרוב ולא היה מחלוקת רק בהוראה חדש' שלא קבלו אמנם בקבלה היו מסכימין כולם לאמת ואחר תלמידי שמאי והלל נחלקו בקבלה בעצמה עד היום והנה אם לא נפל מחלוקת ראשונה לא נפל שניה שאם בהוראה הם מסכימין לדעת א' איך יחלקו בקבלה ולכך מההוא זמנא גרם המחלוקת שיש עתה במשנ' והם ג' מיני פגם הא' המשנה שנויה במחלוקת הב' חכמייא עצמ' זה או' ככה וזה אומר ככה הב' תקיפי לבא הגבורים במלחמת התורה כל א' וא' במחלוקת בעצמו מצד א' נרא' להם סברא זו ומצד אחר נראה להם סברא זו בענין שהם בעצמ' בערבוביא עד שיסכי' דעתן לדעת א' וכל זה מפני שנסתמו מקורי התושב"כ ותור' שבע"פ ואין אורם מתגלה אלא מבין כמה קליפות הם הקושיות כדפי' בתיקונין. מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף קנו:

והחכמה היא התורה נובלת החכמה תעוז לחכם העוסק בה שמאירה בו אור החכמ' הנק' חכם וסגולתה ע"י דיתעסק בה תדיר בשנון ושקוד הלימוד בה. ואשתדל בה להוסיף תמיד בפלפולו או ירמוז לקיום מכיתיה. למהוי ליה תוקפא וחילא להתקומם כנגד אחרים ואם להגין מהבאים עליו וז"ש לאגנא עליה וגומר:

אינון עשר אמירן שהם מחכמ' כנודע. אשר היו בעיר היינו התירה המסודרת. וקראם שליטים דאינון שליטן עלאין שכל ההנהגה העליונה היא על ידם ועל זה אתתקף בהו לעלמא דאתי כי העשרה שליטים שהם מהחכמה כנזכר שולטי' אפי' על הבינה עלמא דאתי:

כל רזין וגומר בא לפרש היאך יתחזק בתורה ואמר כל רזין דעלמא כדי שיהיה העוסק בה משיג כמה סודות נסתרים מועילים לו להשמר מהנזק וכמה עניינים. וכל פקודין כדי שידע לקנות לו חיי העולם הבא ע"י קיום המצו' והיינו דכל חכמתא דעלמא דעילא שמתחזק בה לעה"ב ותתא שמתחזק בה בעה"ז כנזכר הכל תלוי בידיעת התורה ועכ"ז

אין ראוי להיות עוסק בה כדי ליהנות בעה"ז אלא לעה"ב וז"ש זכא' חולקיה וגומר למהוי תוקפיה לעלמא דאתי דוקא: למנדע ולאסתכלא. המתחכם בעולם הזה בסוד התור' שבה סודות אלו כנזכר כשיכנס לעולם הבא הוא נודע להשיג למנדע ולאסתכלא בההוא עדונא והענין שישתעשע באור ההוא ע"י שקדם לו הקדמו' אלו שהשכיל ע"י התורה וסודותיה. אמנם להשיג לג"ע של מטה העב והמתגל' יזכ' אליו ע"י

פתורא דבר נש וגומר והיינו במעשים אשר יעשה במאכלו ומשקהו בהיתר ולא בגזל ולא מאכלות אסורות שיברך ויתן לצדקה כי רוב גופי עשה ולא תעשה תלויים בפתורא לכך מזכה ליה למיכל דבר נגלה ומתגשם לא השגה דקה שכלית על פתורא אחרונה שהיא מ' שלחן מאיר למטה סוד העדן הדק למעלה וז"ש בעדונא דההוא עלמא: שלחן המלך מבואר לעיל בדברי ר' ייסא. תערוך לפני וגומר מבואר לעיל בדברי ר' חזקי':

אתסדרותא לאו אמרו דוד על העה"ז כי אין עריכת שלחן למט' בעה"ז דהא כדין איהו עדונא וככופא דנשמתין וגומר בסוד כח"ב הכל אינו מושג אליהם אלא מצד המ' דהיינו שלחן:

וכי פתורא כ"כ יתגלה ויתעבה אליהם. אין דהא מזונא וספוקא דעדונא יר' יתגלה ויתעבה האור עליהם עד שיתקיימו בו כענין המלאכים שהם למטה יותר והם נזונים ומסתפקים מהשפע יותר עב. ואם יקשה לך מהמלאכים היאך יתעבה השפע אליהם כ"כ לא יקשה שהרי ירד ונתגלה לישראל כאו' הנני ממטיר לכם וגו' ואיהו רזא דטלא הבא מן הכתר דנגיד ואתמשך דרך הספירות עד שירד אל העובי הזה הגס אמנם הצדיקים יותר בדקות שלא יתעבה כמן הגשמי אלא

ואינהו היו יונקים אותו בדקות מזונא דנהיר אור עליון מהחכמה משח רבות קודשא דהיינו עדונא דקאמרן לעיל:

ונשמתהון דצדיקייא אתזנו מתמן בגנתא דעדן ויתעבה האור אליהם. והטעם שאינם למעלה בג"ע עליון

דהא תמן נשמתהון דצדיקייא מתלבשן כגוונא דהאי עלמא כדוגמא צורת הגוף בעולם הזה והם הרוחות דוקא או הנשמות קוד' עלותם לג"ע של מעלה ולכך הנאתם מזיו השכינה מתעבה אליהם. אמנם בשבתי וגומר בין רוחות בין נשמות שבג"ע התחתון עולות לג"ע של מעלה לאתעדנא בעדונא עילאה בדקות גדול. כבוד עילאה לעילא היינו חכמה שיש כבוד והיא מ' ויש כבוד עלאה והוא ת"ת ויש כבוד עילא' לעילא שעולה עד החכמה. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קנז.

עד דמטי להוא חד וגומר הנה הספירות הם מתלבשות ומאירות זו בתוך זו כנשמה בגוף. והנה המ' נק' גוף למעלה שהיא גילוי הספי' כלם. ובהאי שהוא מ' עייל חד רוח הוא היסוד להשפיע על ידו אור העליונות וז"ש מקורא דחיין. דאקרי כל בדא איהו וגומר ירצה שאין המ' מקבלת משום מדה שם קבלה אלא ע"י. ויתרון ארץ כל איזה יתרון שיהיה לארץ בכל היא אינ' בשום מדה: האי כ"ל יסוד בבחינת עצמו איהו כ"ל שהכל בו. ובבחינת קשרו במ' ואיהו רוח שמתלבש בגוף במ'. כגוונא דא ב"נ בהאי עלמא איהו גוף שבו סוד נפש מהמלכות ורוח דשלטא ביה מצד הת"ת דהיינו ביסוד הכל ענין א'. והאי אקרי כל בשר דהיינו רוח ונפש המתדבקות יחד ונקשרות עם הנשמה לעלות בג"ע של מעל' והם נהנים מעדן הנשמ'.

פליג ארעא מפני שהעולם הזה משכן קדושים וטמאים לזה פליג ארע' שיהי' הישוב לקדושי' והחרבן לחצונים ואח"כ פליג יישובא לחלקים וסבב הנקודה האמצעית שהיא קדוש' המורה נגדיי להיכל לבנת הספיר סבבה בחלקי היישוב כנקודה בתוך המרכז וז"ש פליג ישובא ואסחר כל עלמא סחרניה דנקודה חדא ומאן איהו הנקודה דא ארעא קדישא: ויש עוד מייחד מן המייחד דהיינו ירושלם וקדש קדשים: וכל טיבו וכל מזונ' וגומר יר' שכל הישוב הם יונקי' מן הקד' ותמן בקדש הקדשים נחית מלעיל' ואח"כ יתפשט בירושלם ואח"כ בארעא קדישא ואח"כ בכל ישובא. ולית לך אתר אפי' השרים דלא אתזנו מתמן ע"י צנור מיוחד לכל א' לשפעו לפי ענייניו:

פליג חרבא לכחות החצונים שהם בחי' רבות מאד מאד וע"ד שחלק הישוב לשרים כך חלק החרב' כל חלק וחלק ממנו לקליפ' ידועה. ולא אשתכח חרבא תקיפא בכל עלמא שקליפותיו חזקות כאו' נח"ש שר"ף ועקר"ב וצמאו"ן וישראל הלכו בו להפכו מחרבא לישוב מורה שבירר כח קליפות כדמסיק:

ואי ישראל אשתכחו זכאין אפי' שנגזר' גזרת ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה כדפי' בעובדא דינוקי אפשר היה להם שיהיו מזככים בחיים עד שיתירו לעצמם שבועתו אבל לא עשו כן אלא הוסיפו רעה ומדקא ארגיזו ליה גומר ונפלו תמן שהם מתעכלין בשר וגידין ומצטרפים שם בקבורתם בעפרו והיינו מה שיש בין קבורת א"י לקבורת ח"ל ומה בין קבורת ישוב לקבורת מדבר. שליטין עילאין השרים שרי היישוב. ולא אתמסר בידא דממנא שר הישוב. ולא סטרא אחרא שר המדבר וחרבן. ושליט עליה ארץ ישראל קטנה לעצמו עשה בה ולא בסוד הקדוש העליונ' שבו. ושליט עלי' בסוד עבד, ואתקבר תמן להיות הגוף אחוז בנפש ונפש ברוח ורוח בנשמ' שולט תמיד ממטה למעל' חוט קשור

בג"ע של מעלה כנודע. ולא אתעסק כדי שלא יכנס שם המות והחרבן אלא קב"ה חי בעל החיים: ויקרא אל משה וגומר הכל במדר המ' ובאה בסתם כשהיא אצל הת"ת אינה עולה בשם ונפקא לן שקבורתו ע"י המ' הנקשרת ומתייחדת עם הת"ת נמצא מרע"ה פולטו בחיק אמו ויצאת נשמתו בטהרה ונקבר בטהרה וע"ד ההוא טורא וגומר והשתא שאותה קבורה חשובה כקבורת א"י כנזכר קשה מאי טעמא לא נכנס לארץ ולא אצטריכו לכל האי ותירץ

ובגין למנדע וגומר להודיע לדורות שלא יטעו ויאמרו שאין להם חלק לעה"ב. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ארעא קדישא אמצעיתא דעלמא הענין כי היישוב נקודה אמצעית דיליה בית קדש הקדשי' מכוון כנגד בת עין דעולם מ' ומשם אתפשט כל העין והיינו ירושלם בכמה גלדי עינא והם חיל הר הבית עזרות ולשכות וגומר לבתר תו אתפשט כל א"י רזא דכל דמלכות קדישא וכל זה הוא כנגד החלל של א"י אשר אין הקליפות שרויים שם כנזכר לעיל דף קמ"א ומשם מתפשט כל היישוב והם כנגד ע' שרי' עליונים וחלק החרב' היא כנגד סטרא אחרא דלעילא וגו'. עכ"ל:

דף קנז:

אלא כיון דהא אזלו וגומר וא"ת יותר טוב להוליכו אל המדבר שנחלש כחו לז"א תמן איהו שליט יותר למיכל טרפיה בגין דיתעבר וגומר יר' כל מגמתינו להאכיל לו השער כדי שיסתפק בו ובין זה לזה יש' מתכפרי' לפני הקב"ה ואנו מבקשים מקום מוכן שיתרצ' לאכול בו לחמו וכל עוד שהוא מקום שאינו חפץ בו כגון שהוא מדבר שאין דעתו עליו מפני חלישות חילו לא יבא ואנו מחזרים אחריו לזה ארץ גזרה עדיפא:

ואע"ג דהשתא וגומר סוף סוף אשר מזון ושפע העולם אינו אלא דרך שם. אע"ג דישראל לבר מארעא קדישא השכינה גולה אחריהם ונותן שפע מזונם של ישראל ביד השרים כדפי' היינו דוקא שתחל' יבא אל מקום הנועד היינו מהיכל לבנת הספיר אל נקודת קדש הקדשי' ומש' אתפשט לסוד גלות ישראל בין השרי' כנז' והיינו על חילא וזכותא דארעא כלומר שם נשפע ומשם מתחלק לשרים ולישראל שהם תחת רשות השרים:

וברכת את ה' אלהי"ך אפי' בחו"ל על הארץ הטובה על סבת ארץ הטובה שהיא א"י אשר נתן לך המזון בחו"ל שהארץ הקדושה היא נותנ' מזון בחוץ תחת יד השרים וז"ש **דהא** בגינה מזונא וספוקא אשתכח בעלמא: מאן דאתעדן על פתוריה וגומר הרי הוא נהנה משפע הארץ ואם ח"ו אינו מזכירה והיא מתעדן מטוב שפעה אין לך כפוי טובה גדול מזה. אמנם כאשר האדם בא להתעדן אדכר ודואג על קדושת הארץ וחרבן המקדש

מתוך תענוג ושמחת לבבו הוא בונה אותה ממש מפני שהוא עומד בשמחת המאכל והמשתה והענג הרומז למעלה בבינה ומזכיר שם חרבן הרי גורם שתזכר המ' לגאולה בעדן ושמחה שהם חכמה והיינו כאלו בנה וגומר ומזכירתו אותו שם:

כוס עולה אלי"ם של ברכה שמשפיעין בו מהחסד ברכה ודאי לא הוי אלא בתלתא והמברך על הכוס ביחיד גורם לה שלא תתייחד שאין לה ייחוד אלא בג' אבות בסוד שמאלו תחת לראשי וגו' ובעל ימין ושמאל יעקב. ומן הטעם הזה בעצמו כוס של ברכה אצטריך למיהב לי' בימינא ושמאלא כאו' נוטלו בשתי ידיו להראות שעלייתו למעלה בסוד ימין ושמאל בסוד החבוק ואח"כ ישאר ביד ימין לבד כי השפעתה בימין לבד וז"ש מתמן מתברכא: עשרה דברים נאמרו וגומר וכולם תיקונים וקשוטים למ' נגד עשר ספירות. לאשגחא ביה עינא וגומר היינו דכתיב תמיד עיני ה' אלהי"ך חכמה ובינה בה במ' ובתתו את עיניו בה יכוון להשפיעה מחכמה ובינה: כוס של ברכה אתברך בההיא ברכתא עם היות שהברכה היא לקב"ה המ' כוס של ברכה אתברך דהיינו מ' והיא מתברכת ועומדת בסוד הברכה שהיא למעלה א"כ כשהכוס בידו ראוי להיות האדם מצד עצמו נותן עיניו בו ששמירה עליונה מסתכלת בו וז"ש לנטרא לי' וגו': והנה השלחן היא ג"כ המ' אלא כוס עליון משפיע בשלחן תחתון וז"ש דהא בבינה אתברך פתוריה ולזה יחשוב הכוס בבחי' עליונה מקבלת מלמעלה משפיע בשלחן למטה ולזה כיון שהשלחן מקבל מהכוס אצטריך דלא יהא בריקנייא כדי שיקבל ברכות מהכוס דהא ברכאן וגו'. ולעולם השלחן היא מתברכת אפי' כשאין כוס אמנם כשיש ג' היא עולה וצריכא כוס ומקבלת מג' אבות וכשהשלחן לאחד מתברכת ולא כ"כ: ועל רזא דנא שהיא מתברכת ואינה ריקנית אפילו רגע. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קנט.

פתח ר' יוסי וגומר כל תיקונין וכל דיוקנין יר' פירש למשה דע שכלי זה רומז כך וכך ולמעלה צורתו והשכינה מתתקנת בכך וצריך להיות כך וכך וכל זה ע"ד פרטי הדברים כל חד וחד כדקא חזי ליה כלי פלוני רומז לכך ומדתו כך וכך. וחמא ליה למטטרו"ן. הענין המשכן עם שנפרש סוד פרטי כליו בספי' לא היה בספי' בסוד אצילות אלא היה עניינו בסוד נער מטטרו"ן דהיינו בהיכלות סוד עולם היצירה וכל פרקיו רומזים לכחות פרטיים שבו כעין הקרשים רמז לשרפים כאו' עצי שטים עומדים וכתיב שרפים עומדים וכיוצא כל עניניו הם רומזים לפרטיים בהיכלות נגדיים לספי' העליונות שכך ההיכלות בית קבול לספירות וחוסם הנחתם מהם. וסוד העבודה הנעשית פנימה בקדש הוא סוד קרבן ליהו"ד דהיינו ייחוד שם יהו"ד י' בה' ו' בה' וכן ייחוד שם אדנ"י כל פרקיה

ואח"כ קשר שני שמות יחד יאהדונה"י בסוד הא"ס המייחדם ומקשרם וענין זה נעשה בסוד קשר ההיכלות וסוד אהב"ה העולה למעלה למעלה הוא הנק' כהן עולה מצד ימין והאהבה הזאת לא תעשה אלא בנשמתן של ישר' או בתפלתן ולזה נאמר מיכא"ל שהוא בהיכל הרצון ששם קשר ההיכלות מקריב נשמתן של ישראל ומכנישן להיכל קדש הקדשים וכל עיקר הייחוד הזה נעשה בעולם מטטרו"ן והיינו דקאמר הכא מטטרו"ן משמש לכהנא רבא כי הוא ע"ד הכללי כנזכר ואמנם מיכא"ל הוא פרק מפרקיו והוא חלק הכהן שבו סוד הקרבן עם היות שהכל יחד נעשה קרבן יחד בקשר כל ההיכלות כנזכר ויחוד זה לא נעשה למעלה עד שהוא נעשה למטה וע"ד הכלל אמר ולא שמש נער וגומר וכדמסיק. וחמא ליה למטטרו"ן משמש לבתר יר' הראהו הקב"ה למשה סוד הייחוד שיעשה כשהוקם המשכן והעמידו על סודו וז"ש לאו דהוה וגומר:

ואי תימא אי הכי מטטרו"ן וגו' כבר פי' עניינו בקיצור.

כגוונא דמשמש כהנא רבא עילאה דהיינו חסד לעילא בקשר הספירות בחסד וע"י נקשרות כולם בקדש הקדשים באצילות שהוא הבינה וז"ש גו משכנא אחרא סתימא דלא אתגליא ברזא דעלמא דאתי: מכאן רזין סתימין וגומר ע"כ דברי ר' יוסי להקדים לדברי ר"ש בסוד המשכן.

משכנא עילאה וגומר נראה שכל דבריו באצילות ואפשר שמשם נלמד ליצירה:

על תריסר מרגליטן הם י"ב בחינות שנעשות בארבע בחינות הנז' והם ימינא ושמאלא ושמאלא וימינא דהיינו קשר הימין בשמאל והשמאל בימין הם ד' וכל א' כלולה מג' חסד דין רחמים הם י"ב ומפני שבהם בסוד הפעולה נגלית שהם במ' בעלת הגוונין לכך קראם י"ב מרגליטין והם שייפין עילאין שמתקרבין עצמות עצם אל עצמו **תלת** שמהן אינון הם סוד אל אלי"ם יהו"ד כדמפרש ואזיל שהם חג"ת חסד דין רחמים וכל שם מאלו כלול מכולם וז"ש אינון כלילן כחדא ונוסף עוד ודא עייל בדא ממש קצתו של שם זה בזה. ולזה מבאר השמות ואותיותיו וטעם כל א' וא' ומשם יכנס אל הכללות:

א"ל היינו שם החסד והוא קדמאה לכל ז' שמות שבשבעה ספירות.

ואתסדר סוד סדר אותיותיו ורמיזת' בחסד כולו מפני שהיא בחי' ראשונה.

א' ראשונה של שם יהיה ראש לאותיות ראש לשמות ולקצוות וז"ש א' איהו קדמאה דאיהו ימינא וימין ראש לכל וטעם מציאותה דרך כלל אגלים ואצטייר ברזא דימינא בחסד כנודע כי חסד סוד הכהן כנזכר לעיל וכד עייל סוד החסד פנימה אל הבינה קדש הקדשים וקא משמש לגו סוד האחדות העליון בג' ראשונות.

אתאחד בהדיה ל' שאות זה בבינה ושתופם יחד נקרא א"ל דהיינו חסד עולה ונקשרת בבינה ועם היות שאות ל' באמצע האותיות אינו דוחק דהא ל' מרזא דלעילא ולכך אין אות עולה על כל האותיות כאות ל' ולזה מרזא דלעילא קדש הקדשים נפק. ואין כוונתינו באות ל' בבינה שנגלם למעלה שהאותיות לא נקדשו אלא מחסד ולמטה אלא הכוונה שמציאות הוראתה למעלה אמנם גילויה למטה והיינו אור בינה מתגלה ומתגלם ומתצייר בספי' וז"ש אע"ג דאיה לעילא לא אגלים עד דנפיק לבר אמנם בהקשר החסד בסוד הבינה יתקשר עמה סוד הנעלם פנימה יעשה סוד א"ל בחסד:

שמאלא גבורה כליל בגויה לימינא חסד אחר אצילותה ולכך שם הגבוורה אלהי"ם שכולל שם א"ל ולא כמו א"ל ח"י שהם ב' שמות אלא ממש אתכליל בהדיה בעצם הגבורה ונעשה שם א' מיוחד מורה על עצמות שם א'. מהרמ"ק זלה"ה וכן פי' הרח"ו נר"ו:

דף קנט:

ואי תימא וגומר יר' שהוא דוחק מה שאמרנו ששם א"ל נטל מן החסד ושיצטרך הגבורה אל החסד להקשר באות למ"ד שהרי תחלה צומחת הבינ' בגבורה קודם שום מדה אחרת א"כ הא אקדים שמאלא ברזא דעלמא דאתי א"כ היה ראוי שיהיה השם לאהי"ם ל' קודמת. ותירץ כד נפקו דרגין דהיינו אצילות המדות מהבינה ולחוץ. ברזא דאתוון שגילוי האותיות הוא גילוי המדות שרוחניות האותיות הם הספירות.

בעא שמא דא היינו שם הגבור' לאתחזא' ולאתבני ירצה לקבץ אותיות לבנות שם מקיבוץ אבנים שהם האותיות וששם זה הנבנה יהי' מורה על שרשו לאחזאה על ההוא אתר דנפקי מתמן וכיון שענין זה מור' בחוץ ר"ל למטה במקומם לזה הוא מורה ממטה למעל' במציאות שם החסד תחלה א' מור' מקומו ואח"כ ל' מור' שהוא יוצא מהבינ' כנזכר ולכך אתבני שמא דא בגבורה וז"ש כגוונא דא שם א"ל שבחסד א' חסד ל' בינה היא בעצמו אתכליל גו שמאלא ונטיל ליה שמאלא ורצה בו ולא נעש' זר ואיקרי אלדי"ם.

ודא איהו רזא דימינא שמא דאלדי"ם. נראה דהכי קאמר שמא דאלדי"ם כולו רמז בימין וכדמסיק לקמן. ועל רזא דא בכל אתר דאיהו דינא תמן איהו רחמים ויש מבוא אל החסד בפעולה ההיא והטעם דהא כליל ביהו דינא' ששם א"ל שבחסד עצמו הוא כלול מהגבור' כמו שיתבאר לקמן:

והא אתבני ואתחזי ירצה כיון שהגבור' כלולה בחסד וכן חסד כלול בגבורה ממילא נבנה ונראה שם א' שלישי המור' על זה וז"ש והא אתבני והא אתחזי ר"ל כבר נבנה ונרא' ההוא דנפק מתמן היינו יעקב הכלול מחסד וגבור' דהיינו אמצעיתא נטיל לתרוייהו ועוד יש בו צד מה מבחינה אחרת ואשתלים ואיקרי אלדינ"ו דהיינו יש בו א"ל מימין ה"י

משמאל והיינו נטיל לתרוייהו: ואמנם נ"ו אפשר דהיינו מציאות עצמו שהוא ו' מתחבר אל ה' בת זוגו והיינו ואשתלים בסוד המזגת הרחמים ואקרי אלדינ"ו. ולפי האמת שם זה עיקרו, בבינ' וז"ש הא הכא שלימו דאתחזי מרזא דעלמא עילא' דהיינו כללות חג"ת והמזגתם מהבינ'.

כיון דהאי אמצעיתא אשתלים בסוד המזגת המדות אז שם יהו"ד מתייחס בו והטעם כי י"ה הם תרין עטרין ואינו יורש אותם אלא בהיות שם ו"ה דהיינו נ"ו כנזכר המתתקן כראוי ע"י חסד וגבור' כנזכר והיינו י' א"ל ה' ה"י ו"ה נ"ו ולז"א כיון דהאי אמצעיתא אשתלים שרא עליה שמא קדישא מפתחא דכולא כל עשר ספירות כולל שם יהו"ד כנודע ולא כן אלדינ"ו א"ל אלדי"ם

וכדין ר"ל בשלימות זה נטיל לכל סטרין וגומר שעד עתה היה כלול ימין ושמאל ואמצע לבד ועתה כולל עילא ותתא היינו נצח הוד ימינא ושמאלא חסד וגבורה ולכל סטרין אחרנין כלל י"ס כמו שמפורסם:

וע"ר כד אשתלים יר' לכך כשאין הת"ת שלם כ"כ שאינו כולל בשלמותו אלא מתרין סטרין חסד וגבור' לבד איקרי אלדינ"ו שאינו עולה עדיין בשם יהו"ד הכולל כל האלילו' כנזכר.

ודא אתבני ואתחזי כלומר השם הזה מתקיים ומתייחס אל הבינ' רזא דאתוון נפקו מתמן ששם יראו מצדה כל המציאיות.

כגוונא דא מצדה אתבני ואתחזי כל חד וחד הגבו' לעצמ' והת"ת לעצמה והחסד לעצמו. עם היות שלא נשמר לו השם הזה בערך המדה יהיה בערך הבינ'.

הא אתכליל וגומר למהוי נטיל ימינא וגומר יר' ע"ד הנז' באלדי"ם ואלדינ"ו היה ראוי ג"כ שיהי' הגבור' בחסד וז"ש למהוי נטיל רזא דשמאלא **אלא** כד אתכליל וגומר ירצ' כאשר באה החסד להכלל בגבור' ששם א"ל נכנס אל תוך הגבורה ואז הגבורה בסוד שמה וספירת' כוללת מציאות החסד ונקראת כשמה וז"ש. ונטיל שמאלא שמה המור' רזא דימינא אז הימין כולל הגבורה בעצמ' כדי שתהיה הגבורה יכולה לקבל סוד החסד וז"ש ימינא כליל בגויה שמאלא דהיינו אותיות שמא"ל ירצ' שמ"א א"ל וש"ם א"ל הוא שמאל והיכן הוא נוטל שם זה ואמר **ואיהו** הי"ם אותיות הי"ם המורים על המים שהם בצד החסד וכדמפרש ואזיל ובזה א"ל עם הי"ם נעשה אלדי"ם והשתא מפרש **אמאי** הכי כלומר מהיכן יצא לו שם זה ומאיזה בחינ' ומאיזו ענין שהיאך החסד הנקרא א"ל יטול מהגבור' אלדי"ם ויקראו שניהם אלהי"ם וזה דוחק גדול לז"א **אלא** כלומר לאו כדס"ד שמהגבור' ממש יטול ג' אותיות הי"ם ויכלל בהם שזה בלי טעם וסברא אלא בשעתא

דאתבני ההוא אתר דנפקו מתמן דהיינו בחינת הבינה המאצילו' החסד והגבור' תקרא לה שם על שם אצילותם. נטל לשמאלא תרין אתוון דהיינו שהבינ' נק' י"ם. ימינא נטיל חד מרזא דעלמא דאתי דהיינו #ה' המורה עלמא דאתי ומתפשט כי היא נפתחת ומשפעת:

שמאלא תרין דהיינו י"ם בשמאל י' נקודה שחורה נעלם ובה פתח יותר #ם סתומה בלתי משפעת כללם הי"ם **כדין** כאשר הבינה נעשית בחינת השם הזה בבחינת אצילותם והיותה משפעת אליהם ימינא כליל בגויה שמאלא והיינו כדי להיות החסד גובר ויפתח הבינה בחסד והמים יתפשטו למטה מה עושה החסד ונטיל לאת בתראה שהיא בחי' בינה אחרונה ם' סתומה ונטיל י' דהוה בשמאלא שהוא סתומ' יותר נקודה בלי חלל כנזכר ואז מהפכם אל החסד להפתח ומ"ם סתומא איהו בשמאלא ונעשית פתוחה ע"י החסד והיינו מ"ם בשלימות מלואה יקרא מ"ם בההוא יו"ד דנטיל יתיר מצד שהיתה הבינה נקודה מצד הגבור' ונכנסת י' בין שני ממי"ן להיותה מקור מזו לזו ונעשית מי"ם כדין בסוד מי"ם שהם בחסד כליל ליה לשמאלא בגויה שהרי מ' פתוח' היא ה' ומה לי מים מה לי הי"ם הכל דבר א' ושם א"ל מי"ם כמו שם א"ל הי"ם. ע"כ נכלל ג' שמות א"ל אלדי"ם אלדינ"ו כנזכר וזה סוד עצם הספירות שכל א' כוללת כמה בחינות:

לבתר אתבנון אתוון שהם בחינות פרטיות בספירות אלו ועתה כל מה שיולידו האותיות אפ' להם להוליד הימין בשמאל והשמאל בימין ובאמצע שניהם מפני הכללות כדפי':

א' דאלדי"ם דהוה בקדמיתא ראשית אצילות החסד כנזכר היתה א' ועתה היא נמצאת בכל ג' מקומות בא"ל ואלדי"ם ואלדינ"ו לכך אוליד ואפיק אות ש' שיש בה ג' ווין ויסע ויבא ויט ג' אבות והיינו את שי"ן כניל בתלת סטרין מתוך מה שאות א' היא כלולה כבר מג' אבות כנז':

ואשתתף באת א' המסובב קשור בסבתו ואתעביד א"ש שהוא בגבורה. וכאשר יבאו אלו השני קצוות להתחבר מפני שיסוד אש וראשית סבתו חסד ויסוד מים וראשית סבתם גבור':

אעדו אתוון אלין גו בטישו דתרין סטרין דהיינו ימין ושמאל א"ש ומי"ם בטישי דתרין סטרין ואתקריבו כחדא להקשר שאינ' משתוים מפני הפוכם החזק מחלוקת מים באש ואש במים אולידו אתוון ואפיקו את ר' ראשית חכמה ראש את ו' סוד הדעת המכריע בין חכמה ובינ' שהיא ח' שמינית ממטה למעל' והיא מקור חיים חי"ת ודאי ונעש' רוח סוד הת"ת המכריע בין האש והמים היוצא מבין חכמ' ובינה בסוד הדעת מכריע שוה

לימין ולשמאל וז"ש וכדין אתיישבו אתוון קדמאי דהיינו מי"ם א"ש בדוכתייהו לימין ולשמאל כל חד וחד בשלימו שכל אחד כלול מחבירו בעצמו כנזכר:

תו אתוון שהם מים אש אעדו במה שכל א' נוטל מחבירו ואתגלגלו כחדא בסוד הגלגול והצירוף בענין שכח כלם בכל א' מהם. א' שהוא בראש הכל אפיק מ' כנזכר לעיל בסוד מי"ם מ' י". מ' אפיק ש' ועם היות שאות ש' יש בה ג' אבות משא"כ במ' עכ"ז בגין דהא מ' כלילא איהי מטעם שיסודה מן השמאל כנז' לעיל בסוד הי"ם בקדמיתא הות משמאלא ואתכליל לבתר בימינא הרי יש בה ימין ושמאל ואשתלים בתרין סטרין שהרי היא משלמת בין שני הקצוות בהכרח יש בה כח האמצע לכך יוליד ש' שיש בה ג' קצוות בענין שהם אותיות אמ"ש שהם יסודות ואמות לכל דבר והם בג' מדות חגית והולידו רו"ח והיינו או' אתתקפו ממה שקבלו חוזק מסבתם העליונה: אתוון אלין לא הקודמין שהם אוי"ר מי"ם א"ש כי אלו הם עיקר הגילוי והם פועלים מכאן ואילך וכל הבחינות הקודמות הוו להשלים עצמן מכאן ואילך להוליד בחוץ.

אעדו ואולידו תלת אחרנין עם היות שאינם בדומה אלא גו גלגולא שמתגלגלים בחינותיהם:

מ' אתקיף חוזק על חוזק מפני שזר אצלו להוציא ר' א' ודי וגומר:

תו אעדו אתוון אלין לא אחרו' אלא אלו אמ"ש הם הפועלו' תמיד מכאן ואילך וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ואי תימא הא אקדים שמאלא ברזא דעלמא דאתי ודאי הכי הוא. פי' כי הוקשה לו שכמו שהחסד משום דנפק מבינה עלמא דאתי נחקק בו שם א"ל גם שמאלא שיצתה מהחסד ולא מעלמ' דאתי היה לו ליקרא היסא"ל ויתחיל בדין שבו וא"כ קשה שלמה אקדים השמאל ברזא דעלמא דאתי שהוא שם א"ל ותירץ הכי הוא כי האי שמא דא"ל בעא לאתתקפא בראש השם כדי ששם אלדי"ם לא יהיה דין גמור והושם תכף בתחלתו וגם בסופו ונטיל לדין באמצע:

והנה מכאן ועד ואת המשכן תעשה וגומר הכל בענין זה ובענין כל האלפא ביתא ותבין הנ"ל כי ז' אותיות בחסד וז' בגבורה וח' בת"ת ותעיין בענין שם בן מ"ב איך נהיה בגלגול האלפא ביתא ובפרט אם תעיינו במוצאו מפסוקי בראשית כאשר ידעת וגם איך נתהוו כל הדברים ע"י האותיות עד הקו"ף שהיא מדרגת התמורות והם יריעות עזים וגומר והבן: ע"כ מהרח"ו נר"ו: ועוד האריך הרח"ו נר"ו בביאור כל הדף ונראה לע"ד שיותר מתיישב פי' הרמ"ק זלה"ה ולזה השמטתי כדרכי:

דף קס:

רמז קא רמיז וגומר. הענין שבהיות ע' מאותיות גדולות הורה עניינים רבים א' הורה ש"מ לעצמם וע' לעצמה לדרוש ש"ם ע' שתי תיבות עוד הורה ממה שלא היה ש"מ גדולות וע' קטנה הור' כי אות ע' במעלה יותר מאותיות ש"ם ולזה פי' כי ע' הם שבעים שמות עילאין במעל' גבוהה וש"ם למטה שהיא המ' אתברכא מנייהו ובהכרח יש בה בחינה כנגד כולם וז"ש לאכללא עילאה היינו ע' רבתי ותתאה היינו ש"ם שאינם גדולות. כחדא בייחודא חדא ממה שבאו שני מדרגות אלו במלה אחת שמ"ע ועו' באו' אחד: ולשואה רעותיה בהו אינו בפירוש המלות אלא התעוררות אל הכוונה שכיוון בהם בלבד והטעם שאלו מעצמם הם דהא ודאי ע' שמהן אינון רזא דרתיכא עילא' וגומר היינו למעלה ומהאי רתיכא עילאה שהם בזכר אתברכא האי שם שהיא המ' ואתכליל בגווייהו למעלה ויש לה כנגדם והיא כלולה ביניהם ואפשר דהיינו ש"ם גובר ואח"כ ע': אבל הא תנינן והוא מתיישב יותר דא ישראל סבא והיינו למעלה מהשבעים.

שמע ישראל דכלהו שאר פסוקים אינם בדרך זה אלא למט' ביש' ממש וכולא בדרגא תתאה שמ"ע מדת המ' למטה בסוד מרכבת' על ישראל ממש שם ע' שהם התחתונים כנזכר ולזה אינה עי"ן רבתי והיינו בדרגא תתאה אתדבקו והטעם שאמר שמע ישראל ירמוז להם מרכבתם הוא בכל א' וא' כפי טעמו היום הזה נהיית כדמסיק תברת לבך וגומר ולזה שמ"ע דהיינו שכינה ומרכבת' ע' סנהדרין אשר לה בהיכלות הם על ישראל וכן אתה עובר היום ושכינה עמהם ולזה אמר שמ"ע שכינה וחייליה על ישראל: כולא בדרגא תתאה במ' לא למעלה ע' שמהן עילאין והיינו דמסיק מה בין האי להאי שבאלו השנים ירמוז מרכבת השכינ' ובזה ירמוז למעלה:

ובכל אתר בין באלו בין באלו רזא לקבלא עול מלכות שמים שגם בשאר אמ' שמע שהיא השכינה עליך ישראל כנזכר. אמנם בשמע ישראל דק"ש יש בה כפלים הא' עול מלכות שמים שהוא שמע בכל אותם הב' ועוד נוסף בגין דאצטריך ליה לבר נש למהוי זמין בההוא שעתא לייחדא שמא דקב"ה דהיינו למעלה ועוד נוסף ולקבלא וגומר והם ב' עניינים שכינה אתייא היינו שם וקאים עליה בסהיד היינו ע"ד לסהדא קמי מלכא קדישא היינו שעולה ד' למעלה אל בין אותיות גדולות ע' שמהן עילאין והיינו ע' והיא מעידה על הייחוד. מהרמ"ק זלה"ה ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף קסא.

שכינתא אתיא על רישיה דהיינו שמע ישראל שמ"ע דהיינו שכינה בע' שמות שהם שבע ברכות שבע היכלות שנקשרו ונתייחדו למעל' בסוד בשכמל"ו וקבלו משבע ספירות

בסוד שמע ישראל. ישראל אשר בך אתפאר היינו סוד הת"ת בך ודאי אתפאר ואתייחד עם הת"ת. כלום מן הקצה אל הקצה שבטין היו בקיאים בשרשין הנסתרים ויודעים סוד האמונה על מכונתה ואלו לא ידעו סוד הייחוד אפי' כנשים ונערים שמכירים שיש אלוה אחד אלא היו עובדים ע"ז:

דאית אלהה עילאה מכל עיקרי האמונה לא הודיעם אלא זה ואח"כ היו נכנסים בעיקרי האמונה מעט מעט במה שהיו רואים הניסים היו מכירים כח ההשגחה כדמפרש ואזיל ואמנם היו הולכים ומתחקק אצלם ענין האמונה והתורה בראיית עין וז"ש ואוליפו אורחא וגומר ולא עמדו על סוד ה' עד יום זה וז"ש כמה דאוליפו לרביא שאין מכניסין אותו בנסתרות **מכאן** ולהלא' שנתחקק בהם ידיעת הנגלות הגיע עת לימוד הסוד וז"ש אתה הוראית ואוליפת עד הכא הכנה למילף ולמנדע לאסתכלא ברזא דמהימנותא דהיינו ידיעת סוד חכמת הקבל' ומאי איהו כי ה' הוא האלהי"ם ה' חכמה הוא האלהי"ם בינה בשמים ממעל דהיינו בסוד כנזכר וכן ה' הת"ת הוא האלדי"ם מ' והיינו על הארץ מתחת וז"ש והכא תליא כל רזא דמהימנותא דהיינו כל האצילות.

למנדע רזא דכל רזין תחלה במקום שהכל תלוי בו דהיינו ה' הוא האלדי"ם לידע שכל הפעולות על ידה וכל אותם העניינים שבה:

מגו דא אחר שידע זה מתוך המדה הזאת למנדע סתימן רזא דכל סתימין דהיינו שם יהו"ד שהוא נסתם ונכלל בתוך שם אלדי"ם והיינו בשמים ממעל דהיינו קשר ב' שמות תלוי למעלה בסוד הנעלם שהוא עיקר ההנהגה והיינו שם מלא אלדי"ם מתמלא משם יהו"ד ואין עוד מצד אחדותם וז"ש וכולא חד:

אסתכל בה באורייתא וגומר אורייתא הם שמותיו ומדותיו והעולמות כולם הם דפוסי ההויות העליונות והתור' השתלשלו' הספי' והקב"ה בינה מסתכל בתורה דהיינו הת"ת ופועל למט' מקום הויית ההויות. ובאורייתא אתברי עלמא מה שמשתלשלו' ההויות המושרשות בתור' ויורדת ממנה ולחוץ אל מקום הוייתם. אי לא ישוי לגביה אומנא שהוא אמצעי בינו ובין פלטרו כן התור' אמצעית בין הקב"ה הנעלם לבין ההויות הנגלות. מאן יכיל למהוי אומנא לגביה שא"א שיהיה המסובב נותן כח בסבה. אלא אסתכלותא וגומר שהמציאו מצוייר בה והאור הבא אל הת"ת מהבינ' מפני שאין אותו כח האור פועל אלא שמצוייר בת"ת קאמר דאיהו אומנא ואינו:

בראשית ברא וגומר אסתכל בה כח הבינה ואורה באה אל הת"ת אל בחינה זו ומוציא הויה זו אל מציאות ההגלות וכן כולם והתקרב הת"ת אל הבינה לשאוב כח להתפשט אמ' אצלו אמון: כל מלה ומלה לא וגומר שאין קיום אל ההויות בחוץ אלא מכח שרשם

והיאך ישאבו כח הקיום במה שיעסוק האדם בתורה ויהיה ממש אור הבינה עובר דרך התורה אל ההויות ומחדשם כשעת בריאתם והיינו ממש כל מי שיעסוק בתורה ויבא לידי שתורתו ימשיך אור הבינה יקיים הויית העולם ע"י השפע שישאב משם וז"ש דעובדא וקיומא וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קסב.

דעובדא וקיומא דכל עלמא אורייתא איהי באותו המציאות שהיה אמצעי להמצא לחוץ בכח הבינ' באותו המציאות עצמו הוא אמצעי להמצא השפע אל ההויות שהתור' צנורות ומעברים אל ההויות במציאותם ראשונה ובקיומם אח"כ:

בשעתא דסליק וגומר הענין האדם יש בו כלל כל התורה וכלל כל ההויות ולזה יש בו כח לשאוב מכל ההויות העליונות משרשם שבבינה דרך התורה כסדר השתלשלותם ולזה יש לאדם יתרון שהוא לפניו ית' באותו המציאות התחתון שפל במצב העולם הגשמי הזה והטעם שאין כח בהויות אחר התפשטם לחזור אל מקורם ממטה למעלה אם לא ע"י אדם ותורה שבהיותו עוסק בתורה משפלו' ההויה הזו תעלה תורתו למעלה ויעלה ציורי ההויו' עד שיתראו לפני הקב"ה וז"ש אדם קאים קמיה דיוקנ' וקיומיה כמה דהוא בהאי עלמא ואפי' כל אינון בני עלמא עד לא ייתון להאי עלמא כולהו קיימין בדיוקנייהו כגוונא דקיימין בהאי עלמא והטעם הדיוקן הזה הגשמי ואעפ"י שעדיין לא היו בעולם לז"א בחד אוצר דכל נשמתין דכל עלמא תמן מתלבשין בדיוקנייהו. הענין שאין הדיוקן אל הנשמה מצד הגוף אלא אל הגוף מצד הנשמה והיינו סוד הצלם שאותו דיוקן נותן צורה לגוף והוא לבוש אל הנשמה ברדתה אל התחתונים עם היות שעדיין לא ירדה אל שפל העולם עכ"ז לא יוכל האוצר ההוא לסובלה אלא בלבוש גוף רוחני הוא הצלם ולזה אוצר הנשמות האלו נק' גוף: זיל ואייתי לי כשמולידין טפה הראויה לנשמה ההיא כפי גזרת חכמתו הנפלא' אז כשגוזר טפה זו מה תהא עליה רומז לשר הממונ' על הנשמות בדיוקנות ומוציא הנשמה הידועה להקב"ה בשם ואז הטפה נוטלת ציור ודיוקן מהצלם ההוא הנזכר:

אתיא נשמתא מתלבשא ואין בה כח להראות אלא ע"י כח המלאך הממונ' וז"ש וההוא ממנא אחזי ליה וגומר.

דכד תחות להאי עלמא לזמן הנועד כשיזכה הגוף אל הרוח כי לא תנתן מיד בגוף: למנדע ליה מציאות האמונ' התקועה באלהותו, רזין דמהימנות' הם הקדמות הסודות לפרש בהם סתרי תורה שהיא חלק התורה המרוצית למעל' יותר מן הכל,. הה"ד אתה הראת אתחזיתא וגו' כנזכר: ברזא דהימנותא סוד האלהות שהוא עצמו סודות התורה.

דהא בג"ד וגומר כדי שיכיר אלהותו ויעבוד בייחודו כדי שימצא שכינתו בתחתונים כבעליונים: דא איהו כלל דכל רזא וגו' היינו כל ענין האלהות וייחוד הספי' נכלל בשתי המלות אלו כאשר יבאר כללא דעילא ותתא כי שם יהו"ד יכלול כל עילא כל האצילות. האלדי"ם יכלול כל מה שממדת המ' ולמטה עד כל המציאות הטהור והקדוש. כללא דכל אורייתא היינו ממש תורה שבכתב ה' ותורה שבע"פ הוא אלדי"ם ועם היות שיש בעבודה האלי"ת פרטים ועניינים רבים כל סוד מציאותם נרמז בזה כגון דרכי העבודה וז"ש כללא דכל רזא דמהימנותא והשתא מפרש להו דרך פרט ואזיל: כללא דכל אורייתא וגומר בגין דאיהו שם מלא יר' ואינם שתי שמות אלא אלדי"ם חצי השם ויהו"ד חצי השם ושניהם יחד שם מלא והיינו סוד ה' אחד ושמו אחד ושני הייחודים אלו שהם יהו"ד אחד ושמו אחד הם סוד כל האלהות והיינו שמע ישראל יהו"ד אחד ובשכמל"ו היינו ושמו אחד. ואחר שיתייחדו שתי שמות כל א' לעצמו בסוד פרקיו שוב יתייחדו שניהם והייחוד הראשון שהוא כל שם לעצמו קרא ה' אחד ושמו אחד. אמנם אחר שכל א' וא' מיוחד בעצמו יתייחדו שניהם וז"ש למהוי שמיה חד יר' שני ייחודים אלו הם הכנ' למהוי אח"כ שמיה חד והייחוד הזה השני שהוא ושמו אחד יקרא ה' הוא האלדי"ם וז"ש כד אינון בייחודא חדא. והיינו דקשה לו אי הכי כגוונא וגומר יר' במה שחלקת בין ה' אחד ושמו אחד לבין הוא ושמו אחד יקשה דאת אמרת ה' הוא האלדי"ם היינו ה' אחד ושמו אחד ואינו דאי כתיב יר' להשתוות שני ייחודים אלו היה ראוי שיאמר ה' הוא ושמו אחד שהיה מורה על אחדות שתי הייחודים או יאמ' הכא ה' הוא דהיינו ה' אחד האלדי"ם הוא דהיינו ושמו אחד אמנם השתא דקאמר הכא ה' אחד ושמו אחד מורה על קשר וייחוד כל א' לעצמו דהיינו שמע לעצמו וברוך לעצמו. וה' הוא האלדי"ם מורה על שני הייחודים באחדות אחד. ותירץ אלא כלא חד דכד מתייחדין וגומר וזה תלוי בזה אם יעשו ה' אחד ושמו אחד מיד מעצמם יתייחדו בייחוד השם שהוא ה' הוא האלדי"ם דהיינו הוא ושמו שכיון שכל העולמות התחתונים הם נקשרים בה באחדות כדין תרין שמהן אלין אתעבידו חד. וז"ש ועד דאתייחדו וגומר א"כ הטורח כל טורחו אינו אלא לעשותם ה' אחד ושמו אחד שמיד שגמר הייחוד הזה ממילא נעשה ה' הוא האלדי"ם. ולפי' זה ביום הכפורים צריך לומר שמע וברוך שם ואח"כ ה' הוא האלדי"ם:

דא כלל תורה שבכתב שם יהו"ד שמחמת דקות והעלם הדברים באים בה בכללות. דא פרט תורה שבע"פ שם אדנ"י שבה מתגלים ומתפרטים ומתבארים העניינים: כלל היינו שם יהו"ד אצטריך לפרט לשם אדנ"י שכל ההתעוררות כדי לשרות עליו הא"ס עול' מלמטה וכן תורה שבכתב אין אורה יוצא אלא ע"י תורה שבעל פה המוציא אור תעלומה:

ופרט שם אדנ"י אצטריך לכלל שם יהו"ד שמשם כל האור וכן התורה שבע"פ אינה נובעת אלא מתורה שבכתב ועליה נסמכת. וע"ד כללא דאוריית' וגומר ע"ד שפי' בשני שמות שהעליונו' נכללות בשם יהו"ד וממלכות ולמט' נכללים בשם אדנ"י נמי שתי תורות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ורזא דא ה' הוא האלדי"ם כד אינון בייחודא חדא וגומר פי' כי ה' הוא האלדי"ם עם המלה י"ג כמנין אחד. עכ"ל:

זכור ימיני עשה רמ"ח. שמור לא תעשה נקבה שס"ה שמאליים והכל מיוחדים ושניהם עיקר העבודה ולזה עיקר העבודה הם ה' הוא הוא האלי"ם כנזכר:

פתח ר' יוסי ואמר הא תנינן דצלותא דערבית חובה. ומאן דסבירא ליה הכי לאו משום תפלת ערבית בעצמה אלא משום ק"ש שהוא חובה שהוא סוד ה' אחד ושמו אחד כדפי' ר' חייא ואח"כ תפלה בתר ק"ש גריר שהוא סוד ה' הוא האלדי"ם ולא תאמר שייחוד הלילה בלתי שלם מצד הדין אינו אלא קב"ה אתייחדא בליליא כמו דאתייחדא ביממא ואין ביניהם אלא שייחוד היום תעלה המ' אליו למעלה ויחוד הלילה ירד למטה הת"ת ויתייחד עם המ':

ומאן דאמר רשות אינו מכחיש שני ייחודים אלא יאמר שאין ראוי לקובעה חובה שלא ירגישו החצונים ויתפסו בה כענין שנתן להם אברים ופדרים אלא יהיה רשות ואז לא ידעו בדבר ולא יהיה להם חלק בייחוד עם היותו למטה כנז'. אתכליל כולא ימינא ושמאלא ה' אלדינ"ו ואחר שכבר נתייחדו מאי תו ואהבת חסד. והיה אם שמע גבורה. אלא התם בכלל ואחר שייחדם וכללם הוא מפרטם דרך פרט ואהבת מ"ב תיבות אלו הם סוד פרקי אברי החסד וכולם מתתקנים ומתקשטים באומרינו ואהבת וגו' וכן הם ע"ב אברי הגבורה והם מתתקנים בקריאת פ' זו וזה שאמר והכי אצטריך: ייחודא איהי כגוונא דתפילין והם ב' ייחודים כדקא אמרת שמ"ע ובשכמל"ו וסודם כעין תפלין וגומר ומתוך פירושם נבין סוד הייחוד מה ענינוי **תפילין** דרישא ד' פרשיין שהם י' קדש ה' והיה כי יביאך ו' שמע ה' והיה אם. והני ג' שמהן אינון יהו"ד ה' אלהינו יהו"ד: מה בין האי להאי כי ייחוד זה אנו מייחדים כל ד' אותיות ובייחוד זה אין אנו מייחדין אלא ג' אותיות.

אלא לתקן זה אינון ד' פרשיין עם היות שהם ד' אותיות שבשם כנז' הא אתערו בהו חד שהיא קדש לי כל בכור נקודה היינו חכמה שהיא התחלת הכל בנקוד' וחד והיה כי יביאך עלמא דאתי דהיינו שהייתו שהוא מתגלה למטה. וחד ימינא שמע. יחד שמאלא והיה אם שמוע:

והכא ברזא דייחודא דא ג' שמהן ה' אלהינ"ו ה' ואינון כגוונא ד' פרשיין כיצד ה' קדמאה דא נקודה וגומר חכמ' ועם היות שהיא סוד י' שבשם עכ"ז תקרא בשם יהו"ד שמפני שהיא ראשיתא דכולא שכל האצילות כלול בה. אלהינ"ו היינו בינה. יהו"ד בתראה כללא דימינא ושמאלא וגו':

ברוך דא רזא וגו' היינו חכמה שהיא מקור הברכות והיא תחלת ההגלות כמו הנקודה וגו'. שם וגומר בינה שם ולבוש לחכמה. כבוד היינו כללות ימין ושמאל: וכולהו כלילן בהאי והיינו מלכותו להראות מעמר כולם בה ולא ישלול ההיכלות אלא בהאי מלכות נכלל בה כל פמליא של מעלה והיינו מלכותו שהוא מולך עליהם כענין רצועות תפלין של יד באותם הכריכות וא"ת היה ראוי שיהיו רמוזים בתפלין עצמן לז"א כי מה שהם כלולים בה הוא למיזן לון ולספקא לון וגומר ולא שיהיו עצם אחדות אלהותו והכרח זה מענין התפלין שאין בו איזה פרשה רומזת ענין ההיכלות וז"ש ודא הוא ייחודא דתפלין וגומר כגוונא דתפילין הכי איהו ייחודא: ומגו דאתכלילו וגו' ירצה מה שבאו נכללות בכללות א' חסד וגבורה בסוד שם יהו"ד הג' משא"כ בתפלין כנז'. אצטריך לבתר לאפקא לון באורח פרט. וא"ת למה לנו לכוללם ולחזור ולפרטם וביאר ואמר אבל לאו באורח ייחוד' דהא ייחידא בקראי קדמאי איהו ולכן שם באו בייחוד וקשר המדות אמנם כאן לאפקא לון בצאתם מן הייחיד הזה הם יוצאים בפרטות מסתעפים בסוד ההארה הגדולה שהאירו ונסתעפו יחד בייחוד. ואהבת דא ראשית דימינא וגו' ירצה החסד יש בו מדרגות והראשונה שבה דהיינו ראשית דימינא למרחם ליה וגו'. ומאן איהו ימינא דא יר' ומי שיהיה ימין זה הנבחרת יעורר אהבה מאן דרחים ליה לקב"ה איהי אתער בחסד ימינא למטה אליו ומקבל ליה האדם למטה כנגד האהבה ובלבד בהיותו אוהב ימשוך מדת החסד אליו עם היות שיש תחת ענין זה כמה אהבות העיקרית היא זאת. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קסב:

רוח אמשיך רוח וגומר יר' רוח האדם המתדבק ימשיך עליו רוח עליון ועם היות שענין זה לא נאמר אלא לענין היבמה עכ"ז סיימנא בעלמא אית ביה וגו' וז"ש וסימנא דא וגו' ולכך כד אתער בר נש רחימו לאהוב להקב"ה שמיד החסד מתעורר אליו לאהבו לא יתעורר אלא בג' עניינים והיינו בכל לבבך שיהיה אהבתך מתעורר תמיד ולא יטרידוך איזה לבב ומחשבות מאהבתו וכן יהיה שיעור האהבה שתכוון בכל נפש שאין דבר יקר מאהבתו וזה יראה בחוץ במעשה ובכל מאדך ולזה לא אמר או או שהכל צריך:

וכדין קב"ה עושה ג' אחרות כנגד ג' הנז' כשהאהבה בכל לב יעורר החסד. ומצד חזקה בכל נפש פשיט שתתפשט אליו וכשנראית באברים יקבל בתוכיותה: ועל דא כתיב נאם

ה' וגו' הת"ת או' לשכינה שב לימיני שהוא החסד ודוד כשהתעורר סוד האהבה הזאת אז נקשר הוא על ידה בימין לכך קראה אדוני כלומר מדתי.

תליסר פקודין הכא. אינם מצוות אלא ענפי מצוה לרמוז שיעורר י"ג מקורות עליונות המקור הכולל ואהבת שהוא סוד האהבה כנז' וג' פונים תימנה וגו' וז"ש תליסר פקודין אלין תליין בימינא:

שמאלא אתכליל בימינא יר' כי והיה אם שמוע היא מצד שמאל וקצת דברים שבפרשה ראשונה חזרו ונשנו בה לאהבה את ה' וכן קשירה וטוטפות וכתיבה לפי ששמאלא אתכליל בימינא. והכי אצטריך כדי למזג המדות ולא יטשטש הדין העולם וכד מסיק ובכל זמנא דשמאלא אתער וגו' ולכך עם היות הפרשה בגבורה ראשיתה חסד ובג"כ תחלת הפרשה לטב אם שמוע כלומר אם תזכו וגו' שמאלא אתכלל בימינא והכל יהיה לטובה. ואם לאו וגו' אם ברישא אם שמוע מושך ואם לא תשמעו הדין גובר והימין מסכים וז"ש ואם לאו ימינא יתכליל בשמאלא וגומר וזה הוראה על ייחוד המדות ולא יתפרדו והעד אם בחקותי וסמיך ליה ואם וגומר. ולבתר אתתקף בדיני' מפני שכאשר יקדם החסד לא יתקזק הגבורה בהתחזקה אלא כפי הצורך וז"ש כמה דאצטריך וגומר:

פתח ואמר ואת המשכן וגומר הא הכא רזא דייחודא כי עשר יריעות הם עשר ספי' ועל שם התפשטיתם נקראים יריעות כאו' נוטה שמים כיריעה. דהא תיקונא דמשכנא בכמה דרגין איהו ולא מפני זה יהיה עשר יריעות עשר ספי' וכל השאר ענין לעצמו ח"ו אלא הכל משכן אחד דכתיב והיה המשכן אחד והראי' מגוף האדם המורכב מכמה אברים וז"ש בבר נש אית כמה שייפין עילאין ראש ותתאין רגלים פנימאין מוח ומעים ובכל א' וא' מהם יש ייחודים לאין תכלית וכלהון אקרון גופא חד ואקרי בר נש חד וגומר אוף הכי משכנא עם היות שנראה פרטי א' יורה על עשר ספי' לא מפני זה יושלם הייחוד וכל השאר מבחוץ ח"ו שיש בענין הצורה העליונה כמה מיני ייחודים וכולם יחד ייחוד אחד וכל זה לומר לי' יוסי שלא ידחה פירוש מפני פירוש שכולם אמתיים:

כגוונא דפקודי אורייתא שכל פרשה וכל מצוה ממנ' ייחוד והתור' כולה אדם אחד כדמסיק וגימר ומאן דגרע כלומר שאינו מודה בה ח"ו ולזה לא אמר מאן דגרע דלא עביד. ועל דישראל אינון גוי א' וגומר יר' ועדיפא מינה שכל אדם ואדם הוא חלק מצור' בלבד שהרי כל ישראל יחד הם הצורה השלימה וז"ש ועל דישרא' וגומר ואדם אתם כלומר כולכם יחד אדם אחד והיינו נמי גוי אחד:

ר' יצחק וגומר רחימו דקב"ה דבר נש רחים ליה שהוא גשמי עם היות שהנפש פועלת בכלים הגשמיים עכ"ז לא יתייחס אלא אל הלב בגין דלבא איהו אתערותא לגבי רחימו

יר' כי האהבה פעול' גשמית ומתוך הגשמי יכנס אל הרוחני ולזה הלב הבשריי יתעורר ממנו אהבה וידביקנה הנפש ושכל באלוה ולזה אמרו שמי שאינו יודע חשק אינו יכול להיות חושק באלוה ורחמנא לבא בעי ומה שהוא קשה הוא הלב שלא יפנה אחרי ההבל: **אי הכי** כלומר א"כ בהקדמה זו האמתית קשה אמאי כתיב וגו' יר' א"כ נמצא הענין קשה בשתים א' בקדימת הלב ואח"כ הנפש וז"ש אמאי כתיב בכל לבבך ובתר וגומר שיראה שאפשר שהלב יחשוק ולא הנפש ואינו אחר שהלב דבק באלוה מכ"ש הנפש. ב' בהתחלקם לשתים והם אחד וז"ש דמשמע דתרי גוונין אינון וגומר ואינו אם לבא עיקרא מה בעי נפשא. א"ל ודאי לבא וגו' ירצה צדקת במה שהקשית ששלשה עניינים הם כאן והא' רוחני והב' גשמי והג' אמצעי והוא הלב וכאשר הלב עיקר דבק באהב' הכל נמשך אחריו וז"ש א"ל ודאי וגומר. ואו' בכל לבבך אינו הלב העצמי אלא כחות שבאדם שהם ב' יצרין דכל חד וחד אתקרי לב וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובגין דא אם יזכון שמאלא אתכליל בימינא וגומר ביאור זה יובן ממ"ש למעלה דף קנ"ט ועיין שם היטב ותמצא ענין כלילת הימין בשמאל ושמאל בימין היאך הוא בסוד שם אלדי"ם ואתה המעיין דוק ותשכח כי סוד א' שבשם אלדי"ם הוא בחסד הוא סוד אור. וסיד ל' הוא בבינה. וסוד ה"י הוא בגבורה בסוד ה' על י' וסוד מ' הוא בחסד. נמצא כי ב' אותיות א"ם שהם ראש וסוף דבשם אלדי"ם הם רומזים אל החסד דאתכליל לשמאלא וכן דוגמת זה אותיות ה"י הם בגבורה ואכלילו בהו ימינא שהם אותיות א"ם ולז"א עתה ובג"ד אם יזכון וגומר פי' כי כאשר ישראל יכשירו מעשיהם הנה אז שמאלא אתכליל בימינא ויהי טפל אל הימין ויגבה אותיות א"ם דאלדי"ם על אותיות י"ה וזהו סוד א"ם בחקותי תלכו כי אותיות א"ם שבשם אלדי"ם יתגברו על השמאל כאשר תלכו בחקותי וכן זהו סוד אם שמוע תשמע וז"א וסימנא דא אם ברישא כי בכל מקום שנזכר אם בתחלת הדברים מורה על תגבורת הרחמים דשמאלא אתכליל בגווייהו ואי לא הוא להפך ח"ו. ברזא דמשכנא דאיהו אברין ושייפין כולהו סלקין ברזא דאד"ם וגו' נ"ל כי במשכן נרמז כל העשר שבמ' או לפחות מטטרו"ן זכר וסנדלפו"ן נקבה ואז נק' אדם אחד ייחודא חדא. עכ"ל:

דף קסג.

רחימו דקב"ה לממסר ליה כל דא ירצה לבבו נפשו ורוחו ונשמתו וכן לממונו הכל מסור באהבתו אותו והיינו בהיותו עובד בכל א' וא' מהם ובזה ישלים הצורה העליונה.

ואי תימא ביצה"ר וגו' בשלמא יצה"ט נמסר לעבודה אמנם חלק רע צריך שיברח ממנו שאם יקרבהו יטמאהו. ותירץ דא איהו פולחנא יתיר וגו' ודרך כלל כי האהבה בלב

בעזרת דבקותו ביצה"ט והנה אין ספק שיצרו יפתנו לבטל עבודתו ואהבתו והוא כופהו בעת התגברו עליו ולא יחשוב שום טענה לכלום ומכריעו משועבד ליצה"ט כעול לשור ומתג לחמור. כל מה דעבד וגו' הענין כי בהיות גדולתו נסתרת רצה וגלה גדולתו לזולתו וכולם יעבדוהו ויודוהו והוא יתי משתעשע במעשיו בעבודתם אליו והוא משפיעם ומקיימם והם משבחים תמיד וז"ש כולא איהו בגין לאחזאה וגו ובזה יקשה שלא ימצאו הקליפות בלי כוונה וא"כ למה ברא העבד הזה שהוא מכיר ומעורר ומקטרג בכל מה דברעותיה דמאריה אתעביד אפי' ע"י אחרים הוא מקטרג ומהפך כוונת הבורא וז"ש רעותיה דקב"ה דיהון בני נשא תדיר בפולחניה בהאי עלמא כי במתים חפשי והיך אתי וגו':

למלכא דהוה ליה ברא ע"י הזווג העליון נעשים כל הנשמות יחידאי אין שאר הנבראים כמוהו בכל העולמות הוא יחיד ואין כמוהו והוא רחים ליה וגו' אהבת קב"ה לנשמות יותר מאהבתו לעולם ולכל המלאכים מפני שהם צאצאי מעיו. ופקיד עליה ברחימו וגו' בתורה ובמצותיה ובעת צאת הנשמה חוזר ומזהירו פעם שנית כנז' לעיל. אתתא בישא היא הקליפה. בגין דכל מאן דיקרב הכל לאהבת הבן ולתועלתו כדי שתעלה הנשמה הרמתה ולא יהי' לה מונע. אודי ליה שמקבל עליו בשבועה שלא לחטא. לבר ודאי עד היכל לבנת הספיר בית המלך ומשם ולמטה לפתח חטאת רובץ. יאיא בחיזו שמראה בפתוייה כמה טוב ליהנות מהעולם הזה הגשמי שפירא בריוא אין דופי בשום דבר גשמי בעיני בשר. ליומין שבתחלתו הוא תינוק ואין יצה"ר מפתהו. רעותא דברי לגבאי אם יעבוד האדם שנים אלף העיקר הוא עת הנסיון שיבא הזונה להטעותו ולא יאבה אליה. שריאת לחבקא דוחה אותו מעט מעט. אי ההוא ברא יאות וגו' גוער בה אפי' שיראה פנים טהור לא יתן לה ידים ואפי' ?יטרימהו מטוב דבריו לא אצית לה ודחי לה יתרחק ויתקדש במותר לו: כדין אתי חדי לעת פטירת הנשמה שכלו פתויי היצה"ר חדי בבריה שיבא לאוספו אליו. ואעיל ליה מעלהו בשלום. ויהיב ליה שכרו שם. מאן גרים וגו' שאלמלא לא היה האדם לוחם ביצה"ר היה כמלאך שאין לו שכר. ודאי שבחא וגו' הענין שיצה"ר בעלות האדם לג"ע נכנס עמו ומעיד עליו על כל מה שנדחק בעבודה והוא נשכר עמו מפני שהוא מטהר ומקדש עצמו ע"י מלחמת העבודה ומזדכך בסוד השורש המתוק אשר לו פנימה בקדש:

ות"ח אי לא יהא וגו' היינו שכר שני והוא אחר התחיה מפני שעם היות שנטהרה הנשמה בגיהנם והנחילוה ג"ע אינה נוחלת אלא עד ששה היכלות תחתונות אמנם גניזין עילאין שהם ג' ראשונות הכל משומר לע"ל שהיא זמן הבינה למי שהיה כובש יצרו כל א' וא'

כפי מה שהכניע יצה"ר ובטלו והיינו דמסיק דבגיניה שהכנעוהו ירתין טבין מצד הבינה ועדונין מצד החכמה וכסופין מצד הכתר וענין זה לא טעמו הצדיקים ממנו עדיין ועליה כתיב עין לא ראתה אלדי"ם זולתך אם לא הבינה הנק' אלדי"ם אין מי שישיג שם:

זכאין אינון דלא אתערעו ביה וגו' המשל בזה חזקיהו ויאשיהו לא באו על אשת איש חזקיהו איערע ביה שבא מעשה לידו והכניע יצה"ר ויאשיהו לא בא מעשה לידו לא איערע ביה לכל א' משכירים כפי עניינו בענין שאפשר שאם בא לידו לא יעמוד לנסיון. וע"ד צדיקייא אית למחזק ליה טבא וגו' יר' ראוי להם להכניסו אל הקדש ולמחזק ליה טבא כנז' כי ע"י זכו לכל זאת. תועלתא וגו' שאם כדברינו אלה א"כ יצה"ר היה ראוי שיכנע בקל לפני הצדיק כיון שהוא נשכר ומה תועלתו להיותו נוצח ואינו רוצה להיותו מנוצח. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קסג:

פקודא דמאריה איהו עביד יר' עם היותו שלא יועיל א"א לו לעזוב פתוייו שהוא מצות המלך וז"ש פקודא דמאריה איהו עביד. ותו שדרך טבע בריאתו להתחזק שכיון שעבר פעם ראשונה שנית אינו כ"כ שהרי יצה"ר חזק יותר כמה דאתגבר סטרא דחיין וגו' יר' כמו שבמעשה המצות נעשה סוד התעוררות לזווג העליון כנודע ומביאה שפע ואור אל התחתונים ואל העושה המצוה כדי שיתגבר למצוה יותר גדולה בשכר מצוה מצוה. כך ע"י החטא ופגם החוטא נעשה למעלה זיווג אדם בליעל איש און כדי להתחזק ולהסתלק למעלה וזהו סוד טפלנו שקר ומרמה הזכר נק' שקר והנקב' מרמה והייחוד נק' טפלות וחבור על ידי מעשינו הרעים ומעורר דין החזק ומשפיעין לו וז"ש הכי האי מקטרגא אתתקף ואתגבר לקביל שמריו והוא מתחזק או לינקם ממנו או להחטיאו:

ר' יוסי ור' יהודה וגו' צדיקייא או זכאין דדרא ירצה אם הם צדיקים גמורים בכולם שכינה נמצאת ואם אינם צדיקים גמורים והם זכאין דדרא דיפתח בדורו כשמואל בדורו וכיון ששכינה אין לה זולתם מתדבקת בהם כפי הדור. אסתתרת בגווייהו ירצה השכינה שורה בתחתונים ומשכנה בזכאי הדור ע"י נשמתם והיא נסתר' בהם והפנים הנגלים הם פני הצדיקים ונסתר שם שכינה ולכך כשאדם פוגע בהם רואה השכינה נעלמת ומתלבשת בסוד הנשמה והצדיקים מגלים אותה כי כל ענין רוחני צריך מרכב' נגלית:

סתימין ואתגליין כדרך שפי' בקדש כשהאדם רואה אדם א' סתם רואה אותו בפנים נגלים המתגשמים ומזלא חזי בתוך אותם הפנים הנגלים פנים נסתרים שמהם מתיירא ולבו מיד אומר לו תוך הפנים הנגלים יש פנים נסתרים אין זה אלא לבוש והתגשמות לפנים וע"ד זה ממש לצדיקים מפני רוחניות קדוש המתלבש בהם:

אסתכל בההוא דיוקנא הנגלית הנראית בדיוקנא דעשו לז"א אין ספק שיש לו פנים נעלמים ואחר שנתלבש בצורת עשו הוא שרו של עשו:

ואתערו חברייא וגו' ויש לדקדק שא"א כדבריהם כדמסיק ששולטנותהון בלילייא וא"כ אין זמן זמרם בשחר אלא עלה השחר והוא מוכרח להתאסף אל נוקבא דתהומא רבא: עד דעאל ליליא הבאה והקדושה היא מסתלקת ופתח היכל לבנת הספיר ננעלת ואשתרו כלבי מפתחא דנוקבא דתהומא רבא ואז מתפשטין מפני שהלילה דין ולילית שולטת והם מתפשטין בסוד לילית שהיא עצמה הלילה וחשך כי עלה השחר ואין אויר להשתוטט בו: גלותא דישראל היינו שהם נכנסים אל הקליפות ושכינה למטה נופלת מפרנסת אותם וישראל מתלבשים באויר לילית הרשעה: אתתקף יעקב ביה כשאמר לא אשלחך כנר' שהיה סיפוק בידו להחזיק בו לראות מה יעשה בו וחמא דיוקניה כדיוקנא דעשו והכיר שלא היה בן אדם מפני שלא היה ממש פרצוף נגלה וז"ש אבל לא באתגליא כ"כ ולז"א יש לי להוציא משכון מתחת ידו לא אשלחך וגו' כי אם ברכתני הודה על הברכות שלקחתי במרמה מעשו וכדין אודי ליה על ברכאן כאו' כי שרית עם אלדי"ם שרו ועם אנשים עשו ותוכל יהיו לך הברכות מצדי ומצדו.

דהא בכל אתר דבר נש אתקשר וגו' הענין שאין פרצוף עשו עיקר ופרצוף סמא"ל מתלבש בו אלא להפך סמא"ל עיקר ואם יגלם יראה כפרצופו המתגלמת ועשו נברא ונוצר כאותו פרצוף שהוא נאחז בו ומפני כך ראיתי פניך כאותם הפנים שיראו בהם שר אלהי"ם שר שלך. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קסד.

וכי שלמה מלכא וגו' לאו הכי שהרי כל ספר תילים דוד תקנו אלא שיש לנו לו' שפי' לשלמה יר' על שלמה כשנאמר לו ששלמה יבנה הבית והתחיל לסדר צורתו התחיל לסדר השיר הזה בעת צוואתו לשלמה כדי להודיעו שהכל תלוי בעבודה וגו' וז"ש ולבתר אחזי וגו':

לשלמה מלכא וגומר תושבחתא דסלקא מפני שיש י' מיני תילים עשר מעלות וזה שיר סלקא על כולהו מעלות השיר מפני שהוא למלכא דשלמא דיליה היינו ת"ת שהשלום יסוד שלו כנודע: כל אינון עמודין שבעה הענין דרך כלל שהמ' נקראת בית לת"ת ועליה ז' ספירות מחסד עד היסוד והם הבונים אותה להיות בית לת"ת וסוד הבנין הוא ע"י הדעת שהוא סוד הת"ת והיינו או' אם ה' ת"ת בסוד הדעת לא יתהלך בקרב הבנים שוא עמלו בוניו בו כיון שאין הייחוד נמצא שם הכל אינו מועיל ויהיו נאחזים שם החצונים והקליפות הנקר' שוא שאינם בונים כלל אלא דוקא בשתוף הת"ת. גם יש למלכות בחינת

עיר ושומר והיא בחינת המ' שהיא כוללת כל הישוב הקדוש כולו ונק' עיר שבה ישוב כל הנמצאים ממנה ולמטה והיא צריכה שמירה מפני שהיא קרובה לחצונים והשומר אותה והוא לה מחיצה וגדר שלא יכנסו האויבים לה הוא צדיק יסוד עולם ופירשו העולם עומד על עמוד א' ירצה שהוא קיום העולם התחתון היא המ' עיר כנז' ועל זה אמר אם ה' ת"ת בעלה דמטרוניתא לא ישמור עיר שוא שקד שומר מפני שעיקר השפע משם ומיד ונהר יחרב וגו' ומיד שהוא קופץ שם ומשחית ומכלה כנודע.

משכנא דעבד משה אינו לא בית ולא עיר כי היה במדבר ולא היה בית אלא אהל ולכך לא היה קדושתו בסוד המ' אלא בסוד מטטרו"ן ולכך שמירתו הוא על ידי נער איש מרכבה לנער:

לבתר עם היזת שנכנסו לעיר לא מפני זה עלה ולא הוה נטיר משכן שילה ונוב וגבעון אלא בנין נער דכתיב והנער שמואל משרת ומהשירות יכול בן לוי לעשות במשכן אלא שמירה דהוה תמן נטיר.

אבל בית המקדש הוא למעלה במ' בית נטירו דיליה שהוא סוד ההשגחה היורדת מלמעלה ושכינה הדרה בו אלא קב"ה דכתיב אם ה' לא יבנה בית וגו' נמצא המקדש תלוי כשהוא בבית ועיר שמירתו ע"י הקב"ה וכשהוא במלון מאהל אל אהל שמירתו למטה נער כדמסיק וכנז' אבל אתון קדישי עליונין נאחזים למעלה ממטטרון לזה אפי' שאתם חוץ במדבר שאין עיר ואין בית לא נטירו דילכון אלא קב"ה בלחודוי אורו מתפשט עליכם דכתיב ישמור צאתך ובואך עם היות שאתה מתהלך בחוץ במדבר מעתה ועד עולם לא יחזור הדבר אל נער כבר השמירה מלמעלה וז"ש דהא כל זמנא דצדיקייא אזלי באורחא וגו', כי מלאכיו כדמסיק אשגבהו וגו':

ואת המשכן וגו' ואינון עמא דסלקי וגו' מפני שהם תלויים במדות העליונות והמדות גורמין להם לפרות ולרבות כי כפי מה שהם מתרבין ועולים הם מסתלקין במדרגות העליונות ממציאו' אל מציאות עד שעלו לס' רבוא. סוד ו' קצוות כלולות מעשר ועשר מעשר עד שעולים לששים רבוא כדפי' כי עם קדוש אתה שאינו כאומות שהם בחוץ אלא קדוש לה' אלדי"ך עולה במדרגות העליונות כנז' והמדות גורמין להם לפרות ולרבות: וכד אינון סגיאין כך הם עולין בנשמתם כנזכר ובראותם סוד דבקותם ומעלתן משבחן שמיה וגו'. בגין עמא קדישא מצד אחיזתם בקדושות העליונות שזה גורם להם מעלות החכמות ולזה כתיב רק עם חכם ונבון מחכמה ובינה הגוי הגדול שמחמת רבויים וגדולתם נאחזו במדות העליונות ומתחתונים שאומרים כן נלמוד לעליונים שהם מפרים יותר הם משבחים יותר.

אבל מעמא חד יתיר סגיאין וגו' והיינו כדמסיק אח"כ דהיינו עם בכור ומיוחס מניה וביה בלי עירוב אמנם שאר אומות כשבא שר שלהם לשרות עליהם על בכוריהם שבהם ולא ימצא אליו כסא לשרות בהם מפני שהם מעורבים אמנם ישר' כסא נכון כולם ברורים מעולם לא נתערבו בשום אומה אחרת אלא מיוחסים כסא טהרה וכולם נותנין שבח לחלקו של הקב"ה ברוב עם בכור הדרת מלך הקב"ה. תו בזמנא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מאן שומר דא איהו דנטיר משכנא וגו'. פי' כי סוד המשכן כבר ביארתי לך כמה פעמים כי הרמז בו אל י"ס דיצירה שהם בסוד נער מטטרו"ן וכן עולם העשיה עד תכלית עולם השפל בסוד יריעות עזים וגו' ולהיותם בח"ל במדבר ובמקום הקליפות לא נגלה אור הבריאה שהוא סוד הארון אמנם היה נעלם בתוך היצירה בהיכל שביעי אשר הוא סוד תפלתינו עתה בימי החול ואין להאריך עתה בזה ולכן ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל כי הוא שומר המשכן. אך בית ראשון דשלמ' הוא סוד הבריאה ולכן אין השומר אותו המטטרו"ן אלא הקב"ה בעצמו וזהו אם ה' לא ישמור עיר וגו' והטעם כי השכינה היא שומר את הבריאה ומתקן אותו וכן מטטרו"ן הוא שומר היצירה ומתקן אותו כי הוא רקיע שע"ג החיות שביצירה. עכ"ל:

דף קסד:

דקב"ה אתי לבי כנישתא הענין כי השכינה שורה על ישר' בבית הכנסת והיא מתתקנת ומתקשטת עליהם כי עשרה המקדימין בשעת התפלה בזולת שמעבירים הכעס הם מרכבה שלימה לפרקי השכינה והם מרכבה לעשר ספירותיה. השאר הם נכללים באברי הקדושה שהשכינה שורה עליהם אמנם אינם במדרגת הי' האברים הראשיים הכוללים כל רמ"ח פרטיים:

וכד קב"ה אקדים ועמא לא אתיין היינו כשהגיע עונת התפלה ולא נמצא שם אפי' א' שמעביר כעסו. כדין כל ההיא שולטנותא היינו תקוני שכינה שזכרנו וכל אינון משריין שגם הם מתתקני' והם נעשים חברים ליש' בשבח ולזה באפס לאם מחתת רזון אתברו מההוא עלויא שאינם מתרוממין שם אותם המתתקנים עם ישראל בתיקוניה דההוא מלך:

מ"ט בגין וגו' קשיא ליה טובא חדא כמו שאמ' הדרת מלך היל"ל לא הדרת רזון ועוד למה אמר רזון והכא מלך ועוד למה אמר רב עם והכא אפס לאם לא רב עם היל"ל. ומתרץ ואזיל ולראשונה דהכא נקט הדרת והכא מחתת אמר בגין דבההיא שעתא דישראל לתתא קא מסדרי צלותיהון ובעותיהון שע"י הוא קשר ההיכלות ואחיזת החיילים יחד להכלל כל א' וא' בחבירו להכלל בייחוד העליון ולז"א כל אינון משריין עילאין מסדרין שבחין

שע"י השיר נכלל תחתון בעליון וז"ש ומתתקני בההוא תקונא קדישא המתתקן ומתסדר למעלה בסוד התפלה. וא"ת למה לא ישבחו הם לעצמם ולא יתבטלו בביטול העצלנים לזה אמר בגין דמשריין עילאין אינו בידם לשורר ולהכלל ולהתקן הם מעצמם אלא כולהו חברים אינון בישר' לתתא לשבחא לקב"ה כחדא ולמהוי סלוקא דמלכא קדישא עילא ותתא כחדא ובהבטל אלו ח"ו מתבטלין אלו:

וכד אינון אזדמנן להתקשט ומתחילין להתעורר ויש' לתתא לא אתיין או שבאים שלא בזמנו וכבר נתייחד הייחוד העליון בבואם להתייחד אז כולהו משיריין קדישין דשולטנותא עילאה ממש בעלי ההיכלות אתבדרו מתיקוניהון אשר התחילו להתקן כנז' והטעם דלא יכלין וגו' כנז' א"כ לז"א מחתת רזון שיחתו וירדו ויתפזרו ממעלתן והטעם שאין ייחוד למעלה אם לא יתקשרו מלמטה עם ישר' בעולם הזה כנז' וע"ד מחתת רזון יחתו וירדו. ומאי דלא אמ' מחתת מלך דמה למלך בזה כי הוא יתייחד בערך המדות למעלה בעצמו: ולג' שאמר ובאפס לאם תירץ [דלא] אמר ובאפס רב עם משום ואפי' לא אסגיאו בבי כנישתא אלא. עשרה משיריין עילאין אזדמנון וגו' ולא יחסר הקשר והייחוד ולזה אין מחתת רזון אלא דוקא באפס לאם שהם עשרה אבל כשהם עשרה עם היות שאינם הדרת מלך אינם מחתת רזון והטעם בגין דכל תיקוני ההוא מלך שהיא המ' איהו בעשרה שהם סוד עשרה הראשונים כנז' והיינו טעם דנקט עם ברישא ובסיפא לאם כי עם מורה על הריבוי כנז' ולאם הם עשרה לבד שא"א פחות ממנו כנז':

ת"ח במשכן כתיב ראיה שבעשיה לא יגרע התיקון העליון שהרי במשכן כתיב ואת המשכן תעשה עשר יריעות ואם היה התיקון צריך יותר מעשרה א"כ יהיו רב יריעות ונמעט רחבן או נעשה משכן גדול שיכיל כל הצריך אלא ודאי עשר בגין דתקונא דמשכנא בעשרה איהו למהוי כדקא יאות. וא"ת ובמשכן למה לא עשו רב עם דהוי הדרת מלך. וי"ל שהמשכן הוא רזו"ן דהיינו סוד נער דאינו חיילין ומשריין לבד ואינו הדרת רזון אלא הדרת מלך וז"ש מ"ט עשר ולא עשרה אלא עשר בכל אתר איהו בלא שכינתא וגו' והמשכן בלא שכינתא הוא תיקונו דבתר הכי נחתא שכינתא ביה ולזה אין בו רב עם הדרת מלך מלכא משיחא כנז' שהיא השכינה.

דלא איהי בחושבנא ירצה אין עשר יריעות אלא עשר כתות דמלאכיא לבד והטעם שאין השכינה בחשבון עמהם שהיא אצילות והם יצירה למטה והעד והים עליהם מלמעלה ואינה במספר החיות אלא משתמשת עמהם להנהגה והיא עם הספי' באצילות:

לסטרא אחרא נראה דלאו על הקליפות קאמר דהא כתיב ביום עשתי עשר יום קרבנו וגו'. חושבנא בגריע וכגון ארבעים יכנו והם ל"ט וכן מ' מלאכות חסר אחת וכל כיוצא

בזה בקליפות ועשתי עשר הם סוד עשר כתות קדושים וא' טמא למטה מהם הנוספת גרועה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרה"ו נר"ו כתב. וכל עמא אתיין כחדא ומצלאן וגו' אלתטעה באומ' וכל עמא אתיין כחדא ומצלאן וגו' כטעות קצת השוטים החושבים שצריך שיכנסו העשרה ביחד בבית הכנסת ואי לא לאו כלום הוא דהא לעיל דף קל"א אמר ואין עשרה לא כתיב אלא ואין איש. וגם הכא מסיפא דקאמר ועמא לא אתיין לצלאה וגו' נר' הפך זה אך הכוונה שלא נאמר כי די במה שילך איש א' ויתפלל לבדו ויצא וכן יעשו שאר האנשים עד שישלמו לעשרה כל א' לעצמו לזה הזהיר שצריך שיהיו עשרה כחדא בעת שיתפללו וכיון שמתפללים בעשרה אע"ג שאין כל העיר מתפללת יחד די בעשרה ולא דבר בשטות כנז' שיכנסו ביחד כי היה צריך לעשות לכל בית הכנסת פתח רחב לכמות עשרה אנשים שיכנסו יחד: עשר מ"ט עשר ולא עשרה. הענין כי כבר פי' לעיל כי עשר יריעות המשכן הם בי"ס דיצירה משכן מטטרו"ן והשכינה שורה עליהם ולהיות כי אין כבודה של השכינה ליכנס במניינם ולכן נאמר עשר כי סוד אות ה' של עשרה היא בסוד השכינה וזהו סוד עשר ה' ולכן אין כבודה להכנס במספרם משא"כ בסטרא אחרא הנרמזת בכל מקום ונכללת תוך המספרים ואיהו בתוספת אתוון. אמנם מ"ש ר' יוסי בריש דף קס"ה תשע רקיעין אינון וגו נראה שחולק עם זה ודחה ראיית זה במ"ש דאי תימא בגין דכתיב עשר בר משכינתא איהו פי' כמו שביארנו דאו' עשר הוא הוראה שאין השכינה בכלל זה אינה ראיה וגו' ודבריו צריך עיון כי איני יודע מה היא דחייתו. ויש מי שפי' כי י' רקיעין אלו הם י"ס עצמן והוא סברת בעל הפרדס ואין הדברים מתקבלים חדא מפני שהמעיין יראה כי הלא בודאי ר' יוסי קאי אההיא דלעיל ופליג עליה וא"כ בהכרח הוא דלעיל לא איירי בי"ס עצמן אלא בי' דתחותא וכמו שהביא ראיה מן עומד על י"ב בקר וכן הוא עצמו אמר כאן אי הכי שכינתא איהי דקיימא על עשר משמע דאיהו נמי ס"ל הכי מדלא קאמר תחות עשר אלא על עשר וע"כ לא פליגי אלא אם הם ט' או י' וכן אמר דאינון ט' הוו ט' יומין וגו' ואיהי יום הכפורים עשיראה עלייהו ולסברת ספר הפרדס אינה אלא תחותייהו. עכ"ל. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף קסה.

ר' יוסי פליג את"ק דסבירא ליה שהם עשר בלא שכינתא וסבירא ליה שאין פי' הפסוק הכי אלא ואת המשכן תעשה עשר יריעות שהם תשע והשכינה משלמת לעשר והיינו או' תשע רקיעין אינון שכינתא איהי עשיראה דאי תימא וגו' כמו סברת ר' יהודה א"א שהרי אלו העשר מכללות המ' הם ואם כדבריך הם אחד עשר שהרי הם עשר בלא שכינה ואם

תדחה ותאמר שהמדרגות הם עשר ושכינה על גביהן כעין הא"ס רוכב על עשר ספי' והוא אינו מכלל העשר ספירות. לזה הביא ראיה שאין הדרך כך תדע שהרי ט' יומין שבין ראש השנה ליום הכפורי' שכלל' עשר ימי תשובה והתשובה אימא עילאה י"ה רוכבת על גביהן ולא מפני זה עשינו עשרה ימים ויום הכפורים אלא ט' ויום הכפורים אוף הכא נמי עשר היא מן המנין והם ט' רקיעין ושכינתא על גביהן: והנכון אני אומר שעיקר ראייתו הוא מאו' ואת המשכן תעשה וגו' ולא קאמר ואל המשכן תעשה וגו' משמע ואת המשכן עצמותו שהיא השכינה הם עשר יריעות והיא בכללם וז"ש כגוונא דא משכן איהו עשר יריעות והיינו ממש הבינה אימא עילאה היא עשרת ימי תשובה שיום הכפורים מן המנין אוף הכא השכינה בעשר מן המנין. והשתא מפרש עשר יריעות. רקיעים אינם נגלים ולא כ"כ מפורסמין אלא רזא דרזין וגו' וכולא איהו ברזא דבוצינא קדישא שהוא מפרש סוד כל א' וא' מההיכלות האלו וכחם ופרטיהם והיינו רזא דכל רקיעא ורקיעא וגו'. ז' רקיעין וגו' הם ז' היכלות וז' רקיעין אינון לתתא ממש הככבים המקבלים מן ההיכלות העליונים וזה מורה שנלמוד דרך ההיכלות מן הרקיעין. ז' רקיעין אינון דבהון ככביא ירצה שהם ז' היכלות שבהם כח הנהגת העולם ומלאכים משרתים מתפשטין לכל צד. וכמו שהרקיע השביעי משובח מהרקיעים התחתונים והעד שכל הרקיעים נתונים בבטנו כעין גלדי בצלים והוא סובל כולם בעצמו וז"ש **בכולהו** שביעאה עדיף וכך נלמוד שהם הרקיעים העליונים שהשביעי משובח. וכמו שיש גלגל שמיני שהוא גלגל הסובב כולם כך יש למעלה כח היכל קדש קדשים סוד הבינה שהוא ז' כי היכל לבנת הספיר נדון לשנים למ' וליסוד בענין שהם שתי רקיעים חשובים השביעי והשמיני על כל הרקיעים והיינו סולו לרוכב בערבות וגו' שהוא ז' סוד הת"ת והח' הוא רוכב ערבות סוד הבינה. והשתא יפרש מאן אינון רוכב ערבות נעלם וג"כ נדע ערבות וז"ש מאן רוכב ערבות וגו' אלא ערבות הוא לשון עירוב אש ומים גבורה וחסד ונמזגין יחד וז"א כחדא:

אי הכי שפי' ערבות רקיע שביעי עצמו ת"ת קשה שתי ערבות שבלולב ותנינן דהיינו דכתיב סולו וגו' ונודע שהם נצח הוד וא"כ היאך יהיו בת"ת. וכי תימא האי מתניתא סבירא ליה דערבות בת"ת א"א דאי הכי מאן יהיב ירכין ערבות הם נצח הוד בגופא למעלה כדי שיקרא הת"ת על שמו וא"א שיקראו הנצח וההוד על שמו דמאן יהיב גופא בירכין דאין יחס ביניהם דדא עביד פירין ת"ת שכל הייחוד ממנו ודא ערבות לא עביד פירין שאין בהם לא ריח ולא טעם:

אלא ודאי כולא איהו אין להכחיש שום פי' והכל מתיישב והא כיצד דערבות שבלולב אינון חד אש וחד מים ואין פי' עירוב הכחות אלא פי' עירוב מים לעצמו ואש לעצמו: ואיהו שביעאה יר הת"ת עתה רקיע שביעי הכולל כל הרקיעים אש ומים כחדא והיינו דמסיק ובגין דערבות איהו רזא כללא דכולהו שית אחרנין איהו רזא דרתיכא עילאה מפני שבהיותו רוכב בה רוכב על כולם. וקב"ה בינה. ומאן איהו ההוא רקיע וגו' סוד היכל קדש קדשים טמיר וגניז כענין ג' ראשונות וקיימא על גבי חיוותא הם סוד חגת"ם ובינה על גביהן וכך הם מגא"ר בהיכל הרצון והיכל קדש הקדשים על גביהן והיינו ערבות סוד ערוב החיות והמזגתן בס"ד פנים ואיהו רוכב ערבות:

מלפניו לא כתיב בכאן הכי פי' לפניו מורה שהוא עומד לפניו ולא בו בעצמו ומלפניו בו בעצמו מ"ם מורה על העצמות ובמקום אחר יפורש כפי עניינו:

אצטריך למיעל בחדוה מפני שהיא הבינה בעלת השמחה:

וע"ד כהן גדול פי' שהוא מיכא"ל שר החסד שהוא עומד בהיכל הרצון לקמיה לפני הבינה הוא היכל קדש הקדשים. לא הוה עאל לגו קודשא בר בחדוה ולכך לא היה מתודה אלא בחוץ ובהכנסו פנימה בשמחה ולכך שם תפלתו קצרה:

ואי תימא וגו' הענין כאשר תהיה בקשת האדם על בני חיי ומזוני שהוא למעלה במזלא הנה מתוך צערו יתפלל שאם תאמר ישמח ואח"כ יתפלל א"א אלא אדרבה מתוך דחקיה אית ליה למתבע רחמים א"כ מה יעשה לא יצלי צלותיה כלל מפני שבהזכירו צערו בתפלתו לא יעמד לבו שלא יצטער וז"ש דהא לא יכיל למחדי וגו':

אלא ודאי הא תנינן כל תרעין ננעלו הכוונה אחר שנחרב הבית ונסתלק הייחוד העליון ולזה כל שערים ננעלו שהיא מקבלת השפע ע"י היסוד הנק' כ"ל בחמשים שערים שהיא כל"ה והיא שערים מכל הספירות ואין לה אחר החרבן ייחוד והשפעה לכך כל השערים ננעלו אמנם שערי דמעה לא ננעלו מפני שהם שערי ההשגחה העליונה דהיינו לעורר העינים העליונים להוריד הדמעות לתוך הים הגדול דהיינו מבינה לחכמה לא ננעלו שלא היה יכולת בחרבן לעלות עד שערי דמעה לנועלם ונשארו פתוחות ולכך תפלה בדמעה מעלה גדולה היא למעלה ובכח הבינה כולה מתברין מנעולין משאר שערים שבין האדם ועד שערי דמעה כדי שיכנסו דמעותיו דרך השערים וכן בהיכלות יש שערים ידועים לשערי דמעה:

וההוא צלותא עאלת קמי מלכא קדישא ת"ת כדין ההוא אתר מ' שהיא הבוכה תמיד והיא בעלת הדמעה אית ליה דוחקא מההיא עציבו שהיא מצטערת עם האדם בצרתו. תיאובתיה דעלמא עילאה בינה לגבי האי אתר מ' המתמררת בצרת השופך דמעה כנז'.

כדכורא דתיאובתי' תדיר לגבי נוקבא שהרי לענין הזווג אין זווג פחות מכל הספי' יחד: **כמלכא וגומר** והיינו טעם השמעת התפלה שעם היות שאינו ראוי כיון שהשכינה מצרה עמו מיד יענוהו והיינו אומ' כל מה דאיהי בעאת אפי' לזה שאינו הגון: וההוא בר נש ההוא צלותא לא אהדר בריקניא אמנם אפשר שיתעכב שלא יענוהו מיד. וקב"ה חס עליה ובוחר צד הטוב ברחמי הקב"ה עליו שלפעמים שואל מה שאינו הגון לו שיזיקהו ולא יעלהו ודרך כלל זכאה חולקיה וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ז"ל ר' יוסי אמר ט' רקיעין וגומר נמצא בבית הרי"א זלה"ה פי' זה המאמר ז"ל פי' לפי שלמעלה א"ר יהודה דמדכתיב עשר ולא עשרה לומר שאין השכינה במנין וז"ל לעיל עשר מ"ט עשר ולא עשרה אלא עשר בכל אתר איהו בלא שכינתא דלא איהי בחושבנא בא עתה ר' יוסי לומר שאינן כי אם ט' והשכינה היא העשירית. דאי תימא בגין דכתיב עשר בר משכינתא איהו פי' כיון שלא נא' עשרה וכדברי ר' יהודה זה א"א שא"כ נמצאת השכינה חד סרי דקיימא על עשר וזה א"א דהא לא קיימא אלא על שנים עשר והוא הי"ג כמ"ש ר' יהודה עצמו לעיל דעומד על י"ב בקר שכינתא לאו איהי בחושבנא דהא איהי קיימא לעילא כדכתיב והים עליהם מלמעלה ע"כ. וז"ש דקיימא על עשר אלא ודאי תשע אינון ואינן תקוניה שהיא עומדת עליהם כדפירש ר' יהודה אלא הספירות עצמן שהם במ' והם הם הט' יומין שבין ר"ה לי"ה העולים לקבל אורה מבינה כל יום ויום והיא העשירית בעלותה לקבל אורה מבינה ותאיר אל עבר פניה ותהיה כאמה בתה בסוד י"ה תרי כפורי' ונז' בזוהר בכמה מקומות כגוונא דא משכן איהו עשר יריעות כלול מעשר ספי'. וגם זה שלא כדברי מורי נר"ו עכ"ל: עוד כתב מלפניו לא כתיב וגומר פי' כי מלפניו משמע מן אותו המקום ממש אשר הוא בו אך לפניו מורה לפניו ולא במקומו ממש אך מלפניו מורה המקום אשר הוא יותר לפנים מן מה שלפניו כי זה יור' אות מ"ם. או שנאמר כשאומר מלפניו ר"ל שהוא ממש לפניו ודבקים בו אבל לפניו הוא שרחוקים ממנו וזה שייך בבינה. עכ"ל:

גליון אלא ערבות דא רקיעא שביעאה. בסוד ראש למעלה מן הזרועות ובכמה דוכתי קורא לת"ת חמשאה ממט' למעל' בסוד הזרועות למעל' מן הראש כשהם מתפשטות עכל"ה:

דף קסה:

זכאה חולקיה דההוא בר נש וגומר שהוא מזדווג עם השכינה ובוכה בתפלתו עמה לא לצורך עצמו זה מעלתו גדולה. כגוונא דא וגומר על הדרך הזה ממש הוא תענית בשבת כי שבת הוא סוד הבינה שהיא שמחה ואין בה יגון וזה נעצב אל גזרתו שנגזר עליו בב"ד

העליון והוא מתענ' ונעצב אפי' ביום שבת בבא יום המנוח' לפקוד בעלי שלחן המלך והם ישראל השמחים ביום שבת ופוגע בזה שהוא עצב שואל עליו על מה זה נעצב בשמחת המלך אז בשבת שלטא ההוא רקיעא שהיא הבינה.

אפיק להההוא בר נש מההוא עונשא והטעם שהעונש נגזר עליו מבין ז' ספי' ב"ד של ע' והבינה בה ביטול הדינים ואז משפיע רחמים בשבע ספי' ומהפכן מדין לרחמים וגזר עונשו מתתקן ומתבטל גזרתו:

סולו הבו יקר מלשון סלסליה ותרוממך והוא לשון רוממות ורוממותה הוא בהמשיך לה אור החכמה וז"ש הבו יקר מחכמה לקשרם מזו לזו: להההוא דרכיב בערבות בענין שאין עצבות לפניו דאיהו חדוה שאין העצבות עולה למקום גבוה:

רקיע דעל גבי חיוותא שכולם יחד תחתיו נקשרים. בי"ה שמו הענין שהחכמה נקראת י"ה דהיינו י' חכמה וכוללת ה' בינה בתוכה והיינו בי"ה שהיא החכמה שם נכלל שמו של הבינה שהיא ה' וז"ש דהא בההוא אתר שהיא חכמה שמא דא של הבינה אתכליל כנזכר והענין לפי שאמר סולו לרוכב והוא נעלם ואיך אפשר לסלסלו לזה פי' ואמר בי"ה שמו ע"י שם י"ה שהיא החכמה אתם יכולים לסלסלו שתקשרוהו שם כנזכר:

ור' אלעזר הקשה לדברי ר' יוסי לדבריך על ערבות הי' לו לומר בי"ה הוא מ"ל. אלא האי קרא על סתים וגו' על הכתר הדבוק בא"ס עתיקא וגומר וסוד הזקנה והקדמות ולובן השער ברחמים והכתר עתיקא דעתיקין ח"ב יר' רחמי הרחמים והכולל אותם דהוא רוכב על הת"ת כדמסיק: ואי תימא יר' ואי ס"ד דאיהו הכתר אתיא ומתפשט שכל התפשטות מושך גילוי ורכיב ביה שכיון שרוכב בו צריך שיתגלה על ידו וז"א אע"ג דסתים איהו מצד עצמו עתה שהוא הכתר בת"ת באתר דקיימא לאתגליא ויתגלה צד מה לזה נשמר הכתוב ואמר סולו כלו' תנו לו מעלת רוממותיו וסתימתו ואל תחשבו שיתגלה עם שהוא רוכב בערבות שעכ"ז איהו עתיק דכל עתיקין סתימא דכל סתימין דלא ידיע והטעם מפני שאיהו רוכב בערבות בי"ה דהיינו חכמה שהוא הספי' הראשונ' הנאצלת מהכתר וז"ש דאיהו קדמא' דנפיק מיניה ומה רוכב על ערבות בי"ה ר"ל בחכמה וחכמה זו הוא שמו של הכתר וז"ש ודא איהו שמיה מההוא סתימא' דלא ידיע שמיה מצד עצמו ונקרא שמו בשם הנאצל ממנו מפני שהוא כסא ולבוש אליו וז"ש שמיה דיליה איהו י"ה: לאו דאיהו הוא יר' לא שהחכמה הוא הכתר אלא איהו ר"ל הכתר הוא החכמה ר"ל שהיא חלק מהכתר ושורשה בו נעלם. וז"ש אלא איהו הכתר הוא החכמ' בגין ההוא פרוכתא דאתפרסא מפני שהוא מסך מבדיל בין הכתר לכל תיקונין עילאין כדי שלא יהיה לשום נמצא השגה בו כלל. אבל האי פרוכתא שהיא החכמ' איהו שמו כנודע שאין הכתר

נק' בשום שם והחכמה מרכבה לכתר ולא אתידע והיינו רוכב בערבות ת"ת במרכבתו דהיינו החכמ' בי"ה שמו. ודא איהו שמו הגדול שם י"ה ולא ח"ו חצי שם יהו"ד דאע"ג דאית ביה תוספת אתוון ו"ה לאו איהו גדול כחכמה סוד שרשי הספי' הנעלמות.

וע"ד בהאי שמא אנן מפקי אמן שפי' הוא התפשטות מהכתר לחכמה ומחכמ' לבינ' ומבינה לכל הספירות. דאיהו מיניה מלת אמן יוצא משם זה ומכחו מתפשט וז"ש בהאי אזלא אמן בכל זמנא בין בברכות בין בקדיש וכיוצא ושמא אחרא יהו"ד לאו הכי שאינו מורה על קשר הכתר בחכמה וחכמ' בכל הספי'. יהא שמיה רבא מברך היינו ממש לרוכב בערבות בי"ה שמו שהוא שמו הגדול כנז' ובהיות שם זה מברך ומתוקן כולא איהו בשלימו שבו כל שרשי הספי' והבינה מתפשטת וכל עלמין בחדו:

בהאי שמא כלילן עילאין הספירות ותתאין הנמצאים כולם ומכח שם זה שבו כלול כל הנמצאים כנזכר בכחו נחקקים בפקודי דאורייתא הכוללות כל רזין עילאין זכור עלמא דדכורא בסוד עשה ותתאין עלמא דנוקבא בסוד שמור לתתא: וכולהו פקודין וגומר פי' דהיינו או' ועלזו לפניו דהיינו במעשה המצות וקא מפרש ואזיל היאך בענין המצות כלול הכל שאין מצוה חוץ מתיקון עליון ואין תיקון עליון שלא יהיה כלול במצוה וז"ש וכלהו פקודין כלהו שייפין ואברין לאתחזאה בהו וגומר והרוצה לעמוד על סוד האלוה כל מה שאפשר יתבונן במצות בכלל ופרט.

מאי דלא ישגח ויסתכל ברזא דפקודי וגומר ואינו נותן לב להשכיל בסוד המצות אי אפשר לידע סוד שיעור קומה והייחוד. ואע"ג דאית שייפין דאינון רברבין כגון ג' ראשונות שא"א לעמוד על סודם עכ"ז מה שאפשר להשיג מתוך מעשה המצות יושג ומי שלא ישים לבו לא יעמוד על סוד **שייפין** דגופא ירצה צורת האדם הם נעשים בצלם ודמות וכלהו מתתקנן על רזא דפקודי אורייתא שהם סוד אברי הצורה העליונה ואע"ג דאית שייפין דאינון רברבין ועילאין כגון גולגלת הראש והשדרה קני הזרועות והשוקין וכיוצא שהם רוב בנין ויש קטנים בלתי נראים ובלתי בונים בנין גדול עכ"ז ע"י כולם משתלמת הצורה העליונ' אשר באדם ואם יחסר לו אפי' אבר קטן מגופו נקרא בעל מום ר"ל דחוי מהצורה העליונ' ומום שהוא החיצון בו:

כ"ש וכ"ש ההוא דגרע אפי' פקודא וגומר שעובר על לא תעשה או שביטל עשה שלא רצה לקיימו וכיוצא ודאי אטיל מומא באתר דלא אצטריך שעמש מחסר הצור' העליונ' אותו הפרק העליון והיינו שהוא פוגם האבר ההוא עד שיקבל עונשו ויסיר הפגם והדין משם בסוד תשובתו:

ת"ח מה כתיב ויקח ה' אלדי"ם הצורה העליונה מכל הצורות. את האדם הצורה התחתונה הקטנה מכל הצורות ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה הרי הצורה האמצעית שהם המצות כדמסיק אלו קרבנין היינו ממש קרבן לה' קשר האברים העליונים בסוד הקרבן אמנם בדרך כלל רזי פקודי אורייתא אלין רמ"ח שייפין עילאין שם באצילות. ולשמרה אלין שס"ה שייפין תתאין בסוד בי"ע:

זכאה איהו מאן דזכי לאשלמא שישמור כל מצות התורה גרים לאשלמא רוחיה ונשמתיה שכל א' וא' יש בו רמ"ח אברים וצורה עליונה ומפני שיקשה היאך אפשר שיקיימן כולם והרי יש מצות יבום וחליצה וגרושין וכיוצא וחטאות ואשמות ופר העלם דבר וכיוצא וכמה מצות תלוייות בכהנים ובמלך וכיוצא לז"א אורייתא מזכא ליה לבר נש לאחסנא תרין עלמין יר' שהצורה העליונ' תשתלם ג"כ בעסק התורה והמצוה לבד ולא יאמר אדם א"כ אלך לי לעסק התורה ואניח חלק המעשה שאינו כן כי המצות שאפש' לקיימן טוב קיומן מעסק התורה וז"ש אי בהשתדלותא הכי כ"ש וגומר. מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו נר"ו כתב. רקיעא דע"ג חיותא וגומר** הענין כי הבינה אתקרי בי"ה משום דכליל האי שמא בהאי אתר כי בחכמ' היא יו"ד ובבינה אית תרוייהו י"ה אבל ר' אלעזר חולק עליו כי א"כ היה ל"ל רוכב על ערבות ולא בערבו' כי בערבו' ר"ל באמצעו' ערבות לא עליו וכן או' בי"ה שמו כי הי"ל ביה הוא אבל הוא עתיקא וגומר ואו' ואי תימא וגומר ר"ל אל יקשה בעיניך כי אם הא"ס הוא סתום לגמרי היאך מתגלה אח"כ לתתא ותירץ כי הוא אינו מתגלה רק שמו הוא המתגלה אבל הוא עצמו אין בו שום גילוי אבל כיון ששמו מתגלה כאלו הוא ממש. והנה ערבות הוא הת"ת רקיע שביעי וע"י שמו שהוא י"ה שהוא החכמ' הרוכב על ערבות והרי הוא כאלו הא"ס רוכב עליו אע"ג דאית ביה תוספת אתוון פי' כי כל מה שיש מיעוט אותיות מורה על התעלמות יותר ומעלה גדולה. שמו הגדול י"ה ושמא דלא איהו וגו' יהו"ד כללא דעלמא דדכורא לעילא רמ"ח זכור ביו"ד. דנוקבא לתתא שס"ה שמור ה"א: עכ"ל:

דף קסו.

כל מאן דישתדל באורייתא לא עסק תור' ותלמוד' אלא עסק המצות וז"ש באינון פקודין דאורייתא שכוונתו לשם תורה וקיום מצותיה מאיר המצות ומדליקן מן התור' ולזה לא אמר כל מאן דאשתדל בפקודין דאורייתא. אתסדר קמיה. הורה ששכרו אתו ופעולתו לפניו ותורה אור מאן דיתעסק באורייתא זכי וגומר היינו שמצות הם במ' ותורה תופס בת"ת והיינו ההוא נהורא דאתדליק מינה שרגא והכוונ' שצריך שיחזיק בזו ובזו וז"ש זכאה איהו מאן דיתעסק בהו בשניהם יחד בנהורא ובשרגא שאז משלים עצמו בסוד

זכר ונקבה שלם ודאי והענין שיש ג' חלוקות זו על זו ראשונה כי נר מצוה ופי' ר' אבא מאן דיתעסק באוריי' באינון פקודין וגומר כנזכר. ועדיפא מיניה מאן דיתעסק באוריי' זכה וגומר שזה נקבה וזה זכר כנזכר ועדיפא מכלהו מי שאינו צריך לזולתו כי אלו שמא יתגלגלו להשלים חלק מה שחסרים בפעם ראשונה וז"ש כולא אצטריך דא לדא העוש' יתגלגל ללמוד והלומד יתגלגל לעשות ויצטרכו זה לזה אמנם העושה והלומד יחד שלם וכל זה היא חלק עשה טוב וחלק סור מרע אמר ודרך חיים תוכחת מוסר והוא צדה לדרך ושמיר' כדי ללכת שם בשלום וז"ש אורח חיים שיהיה לפעול דרך סלולה לאעלא ביה לעלמא דאתי ואח"כ יהנה שם מהמצוה והתור' אינון תוכחות מוסר שהאדם מוכיח את עצמו ומייסר עצמו להבדל מכל טומאה ולהתנהג בטוב אלו הם המגינים להגן עליו אמנם שחטא תקנתו כפי' זה באו' **תו** ודרך חיים תוכחת מוסר דקב"ה אייתי עליה דבר נש מפני שיסורין ממרקין ובא הכתוב להזהיר האדם שיקבלם בשמחה וזה שאמר זכאה איהו וגומר:

ד"א כי נר מצוה תקונא דשרגא וגומר יר' כי נר מצוה דע שמצוה עליך לתקן הנר הזה שהיא המ' שהיא נקראת נ"ר כמו שהנר צריך תיקון גדול ליפותה בסור מרע להבדיל' מכל טנוף ואח"כ לתת בה פתילה הם מעשה המצות הגשמיות ואח"כ לתת בה שמן שהם עסק התור' שמן תורק שמך ואחר כל זה התיקון למטה מושך עליה הת"ת כדמסיק וז"ש תקונא דאורייתא שבע"פ שהיא כלולה סור מרע ועשה טוב ועסק התורה שכל זה הוא בתורה שבע"פ ואין ייחוד מלמעלה אם יחשר לה התיקון ברגע שלעולם לא יבטל האדם מתיקון. ואיהו לא נהרא בכל התקונים אלו אלא מגו אורייתא דבכתב שהוא הת"ת אור לאנהרא שמיד הוא קופץ אחר התיקון: נ"ר דשבת היא מדת המ' והאש' מרכב' אל השכינה והם מתקנות הנר הזה במה שתם עושות כל השבוע במה שמצפות לבעליהן עד ליל שבת לבד זה מעשה המעט מועיל לתיקון הנר ולהאיר' בתורת בעליהן שהם עוסקים כל הימים.

שפיר כלומר לא יחלוק על דברי שלא נכחיש היותו ממשפחת אברהם אם יהיה כהן ממשפחת אהרן אבל כשנדקדק אליהו כהנא הוה ולמה נייחס לו משפחת אברהם כיון שהוא מיוחד כהן והעד בוזי וגומר.

עילאה על כולא שהמשפחה החשובה שבעולם ישראל והכהני' משפחה רמה על כלא. דמבזה גרמיה לא עניו בלבד שזה אינה מדה אלא מבזה גרמיה יותר מדאי עד שלא היה מחשיב עצמו לכלום. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון ואצטריך למלעי באורייתא לאנהרא שרגא. רמז לזה בכל מצוה ומצוה צריך לומר פסוק שלה. עכל"ה. ועי' בספר אור הגנוז בס"ד:

דף קסו:

אדם שלימו דכלא כי כל פרצופי המרכב' משתלמין מפני אדם דאדם מ"ה. ואו' דלא אקרי הכי בר נש אחורא הכוונ' בדורו אבל בדורו' ראשוני' רבים ונכבדים היה כמוהו הרבה. ועל דסליק בשמא דא אקרי ר"ם השתא אהדר ופי' משפחת ר"ם אד"ם.

משנה היא מ' משנה לתורה שבכתב דקיימא לאדלקא שמוסיפים בה כמה חידושי תורה וכמה אור מלמעלה מדרשא דקראי ולכך קיימא לאדלקא ותורה שבכתב לא קיימא לאדלקא שעליה אין להוסיף וממנה אין לגרוע ואמאי אקרי נר אחר שאמר מצוה אמאי נר ופי' שהיא מצד עצמה מצוה ונעשית נר כדמפרש ואזיל:

האי אור משך השפע זרע קב"ה בינה שהשפע מתעורר מן הראש כנודע. בגנתא דעדן מ' המושך מהחכמה הנקרא עדן ועבד לון שורין שורין שיבחן במ' בחי' ימין ושמאל ואמצע ע"י דהאי צדיק יסוד שהוא מושך השפע למ'. ונטיל היסוד האי אור במציאות דקותו מלמעלה וזרע ליה זרועא דקשוט בבחי' הת"ת הנק' אמת שאין שפע בא אלא דרך קו האמצעי ועבד ליה שורין שורין לימין ושמאל ואמצע והם ג' בחינות הא' אוליד שיש זרע שהוא שפע לבד ואינו מוליד וזה מוליד. הב' אצמח אחר היותו במ' צומח ומתגדל וזו תחלת גידול ההויות. הג' עבד פירין גמר פירי ואחר צמיחתו והפוכו אל מציאות העולם משפיע ממנו מזונות לכל הנבראים המשתנים הה"ד אור זרוע לצדיק מהצדק ועדיין לא נשתנה והגן זרועיה מיני זרעים רבים שורות שורות כנז' תצמיח. מאן זרועיה מהיכן באו לה מיני זרעים רבים. אלין זרועי אור קדמאה כנזכר שהיסוד זורע בה שורות שורות ומאי דלא אמר אור זריעות לצדיק לאשמועי' דשפע דצדיק נגיד ונפיק תדיר והיינו זרוע לעולם זרוע השתא ברגע כמימריה זרוע ואוליד ועביד פירין ועדיין שם זרוע שאין זריעתו פוסק מהיסוד זרוע איהו כקדמיתא והטעם לקיום העולמות שאם ח"ו היה צריך עיכוב צמיחה ועשיית פירי ח"ו לעת צרה אלא עד לא ייכול עלמא איבא דא מוליד זרועא דא ויהיב איבא ולא שכיך ולעולם נהר נגיד ונפיק והעולם אינו חסר רגע וז"ש וע"ד עלמין אתזנו בספוקא שלעולם המלכות מספקת ולא שכיך ועלמין אתזנו בספוקא דמספיק תמידי והטעם להיות משך הזרע תדיר וז"ש דההוא גנתא דאקרי צדיק לא שכיך ולא פסיק וגומר. זרוע הוא תדיר אפילו בזמן הגלות ממה שזרע מקודם ומיום דאפסיק שאין ייחוד וההוא אור וגו'. מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו נר"ו גם כן כתב והשמטתיו:

דף קסז.

וההוא אור השפע הקדום והיינו שעתה אנו אוכלין ספיחין מפני שהשפע הרוחני מציאותו לעולם קיים אמנם הראשון יותר משובח משני והשני מהשלישי וכן יורד תמיד שאין לך יום שאין בו קללה יותר מחבירו שכן דרך הספיח להיות פוחת והולך. כגוונא דא ותור' אור. הענין בזמן שהיתה נבואה וסנהדרין היו ההוראו' יוצאי' ומתחדשים אמנם אחר שנחרב הבית ובטלה סנהדרין אין אור תורה יוצאת כדכתיב הנה יוסיף להפליא וגומר אמנם אור תורה וחדושי תורה יוצאים ממה שנתברכה התור' בדורות הקודמין אתזן עלמא להיותן סמך לשכינה בגלותא:

תרין אורחין אינון וגומר יש דרך ליכנס אל החצונים ודרך לעלות לאחוז בעץ החיים ובמה ידע אדם אם חלקו בחיים או חוץ וז"ש סימנא דאורח חיים מאי איהו תוכחות מוסר כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וצריך שיגבה כל בעל חוב חובו ממנו בעולם הזה כדי שיכנס דרך להט החרב וגומר ולזה מאן דאית ליה תוכחות ויסורין באין עליו מתערי ליה למהך בההוא אורח חיים וצריך לפשפש במעשיו וישמח בחלקו דרך חיים אלו:

האי קרא לאו רישיה יר' במה שפי' נראה שאין ענין ראשו באור זרוע לצדיק מתייחס עם ענין שני ודרך חיים וגומר אלא כולא רזא דמהימנותא יר' ענין סיד האלדו"ת בפסוק מתחילתו ועד סופו כי נר מצוה דא בחינת המ' בסוד היותה מתחבקת עם דודה כנזכר לעיל והיינו רזא דשמור. ותורה אור דא רזא דזכור סוד הת"ת בסוד הייחוד אחר החיבוק.

אלין גזרין ועונשי' דאוריית' הענין שיש כחות הדין קדושים שהת"ת משתמש בהם והם גזרין ועונשין דאורייתא מי שחטא בכך ילקה או ימות או יביא קרבן ואלו הן גזרות התורה שהת"ת משתמש בסוד דיני הגבור' ומעניש כל א' וא' כפי עונשו כדי לזכותו אל החיים העליונים והוא מכלל התיקון העליון אחר שהם גזרי תורה טהורים וקדושים. ויש יסורים סתם בתחלואים ואבידת נכסים וכיוצא שאלו ג"כ הם גזרי התור' שהקב"ה גוזר בסוד הגבורה ודיניה על האדם והם סוד ב"ד העליון והם מכלל האצילות בגבורה ובהיכל זכות ביצירה והיינו או' וכלא מרזא דמהימנותא מטעם שהדין צורך גבוה ואצטריך דא לדא וגו' שתיקון הצורה העליונה בכל המדות האלו וז"ש למהוי רזא דכלא. ועל דהאי אור זכור מימין כנזכר אדליק ונהיר להאי נר דהיינו שמור ולכך אהרן דאתי מהאי סטרא כתיב בהעלותך הכל יהיה ע"י אהרן העלייה להיותה נ"ר והארה להמשיך האור. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וההוא אור דההוא זרוע תדיר וגומר ומההוא זרעא נפיל ליה באתריה וגומר זה יובן בסוד שימני כחותם וגם בפ' זו דף קכ"ז ע"ב שם פי' הענין היטב איך כל ו' קצוות יש להם דפוס וחותם תוך המ' להאיר בה תמיד ואם תשכיל מאמר ד' של אחד כי שם נרמז קוץ של ד' שהוא היסוד דאזיל תדיר בהדה בגלותא ואין להאריך בזה וזה סוד מ"ש כאן דמההוא זרועא נפיל באתריה וגומר אבל לא הגננא עצמו שהוא כוללת היסוד בעצמו. וסוד הענין בקצרה הוא להודיעך הפך החושבים כי בימי הגלות ביום שבת יש זווג בעולם האצילות ממש. ואם כדבריהם כבר העולם נתקן ועדיין אנו רואים המקדש בחורבנו בעונותינו. אך הענין כי בימי הגלות אין זווג שבת כי אם בעולם הבריאה לבושי דשבתא ובימי החול ביציר' ז' היכלי מט"ט אבל בעשי' אין שם זווג לעולם כי שם נאמר לא תקרבו לגלות ערוה כנז' בתיקונים כי שם הקליפה מצויה. ולכן כיון שצריך כי בעת הזווג ייתי מלכא בהיכלי דמטרוניתא לאזדווגא אין כח בהיכלי היצירה ואפילו לסבול כל האצילות כי אם מעשר מן המעשר ואין להאריך בדרוש הזה וזהו סוד מ"ש כאן כי ההוא גננא לא עאל בגנתא ביומי גלותא. אך בזמן בית המקדש היתה הך גנתא עולה אל מקומה בעולם האצילות בסוד ה' תתאה ושם נק' גם הוא מאור הגדול ומתחברת עם הת"ת בכל פרטיו אך עתה שהיא גם היא קטנה כמ"ש לכי ומעטי את עצמך אין בה כח לסבול מאור הגדול רק מכח פרטי סוד החותם הנ"ל ודי למבין: גם אפשרלפרש סוד זה ממה שידעת איך הצדיקים הם זרועי היסוד ממש והם אח"כ מיין נוקבין. והנה בזמן בית המקדש מבלעדי זה היה זווג עליון מצוי אך עתה בימי הגלות אין שום זווג אם לא ע"י האי זרועא דנפיל בגנתא ולבתר דעביד פירין ואיבין בעה"ז חוזר להיות זרע כבתחלה אחר מיתתן ואז חוזר הוא למהוי זרע בגנתא ומולידין נשמות שם בג"ע העליון וכבוד אלדי"ם הסתר דבר והמבין יבין סוד זה: כתיב אור ה' זמנין וגו' רמז לה' חסדים וה' גבורות: וכד אתכלילו בסטר שמאלא וגומר בסוד גבורת גשמים. דכל שייפי גופא איהו ההוא זרע ובגין כך איהו אור וגומר בסוד זכות המוח, ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף קסז:

לתתא מה כתיב והאדם ידע וגומר האדם הגשמי ממש המושך הכח העליון למטה ודומה אליו ראשון נברא בלי נקבה אמנם כשבא להוליד מדרג' שנית שהוא נגדיי בסוד מט"ט והיינו והאדם ידע את חוה אשתו הוא הייחוד ותהר ותלד את קין דא קינא דמסאבותא בזוהמת הנחש נתחזק החיצוני והקדים אל הקדושה ולכן תפס באות המורה על בחינת התפשטות החצונים מלמעלה דהיינו את ק' וז"ש שריאת ק' לאולדא והיינו קין ומשפחתו אין בהם תועלת בעולם והיינו זוהמת שהטיל נחלה בחוה והיה רוח הטומא'

בתוך מעיה ולא היה לו גשם להתגשם כשבא אדם עשה גוף לטומאה ההיא ונתגשמו החצונים והביאו נשמות לרשעים והיינו או' לאולדא במיעהא בחילא וסיועא דאדם שהאדם עשה גוף לרוח טומאה הנשאב בה וז"ש לבתר דהא קבילת זוהמא וגומר אלא ידע בה לתרץ שהיאך אדם המשיך הטומאה לז"א שחטא במה שידע שרוח הטומאה. היה מקשקש בה ונזדווג לה והיה ראוי שיפרוש ממנה עד שיטהר מנדתה ולכך לא הוליד שאין הזכר מוליד חצונים אלא ידע ולא פירש ונתן כח בחצוני להגלף בגוף והפסולת נפק גו נוקבא אבל לא מסטרא דדכורא והנה הבל היה נשמה קדושה והיה ראוי שיאמר ויולד אלא מפני שההויה הזו היא חלושה מתוקף זוהמת הנחש וז"א אע"ג דמסטרא דדכורא הוה קדוש עכ"ז מקטרגא תשש ותבר חילא והעד ששלט קין עליו והרגו דהא באת ק' שריאו אתוון לאולדא כיון דאבריר וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. שריאה ק' לאולדא פי' כי הלא באות ק' שריאו אתוון לאולדא הוא הזוהמא והפסולת הנק' אות ק' והטעם כי במדרגה אחרונה דמ' היא מדרגת ק' תמן שריאו אתוון לאולדא כי עד עתה אתציירו ואז יצא ק' הפסולת וכיון דנפק הפסולת אז שריאו אתוון לאולדא רזא דש"ת רזא דדכר ונוקב' בשלימו ש' רזא דת"ת כלול חג"ת והת' למ' וכדין ויקרא רזא דת"ת ולא ותקרא מ' רזא דתי"ו והוו דכר ונוקבא כחדא. עכ"ל:

דף קסח.

כיון דאבריר פסולת היינו קין חצוני ממש ותערובת דהיינו הבל כנז'. שריאו אתוון לאולדא ש"ת ש' סוד ג' אבות ות' מ' המתתקנת בהתחבר' עם הש' והיינו באסתכמותא דכר ונוקבא כחדא בהפרד משם החצוני שכבר נתקנה חוה מזוהמת הנחש ויקרא שהיה אדם עיקר שזה חלקו מצדו ולא מצד הנחש ושם ש"ת מורה על תיקון עליון ב' מדות.

תו אתגלגלו אתוון ואהדרו לאולדא להמשיך נשמות קדושות לעולם והיתה סדר האלפא ביתא בתיקון הקליפ' הקודמת א' אדם היינו סוד חסד אור עליון המתפשט ואינון אתר דאיהו סיים שמיה דהיינו ד' ם' שיש בהם דין וצריכות תיקון כי הדל"ת מ' דלה ועניה והם' מורה סתימת הבינה לכן נתקנו החליף ם' בנ' שאחריה והיא השכינה אבל היא נופלת ודאי ותקנה באות ו' שהוא הת"ת ועדיין כל התיקון הזה תלוי בשלשה אבות שהם ש' מהבינה ולכן נטל ש' מש"ת שהוא זכר מתוקן בענין שנטל ארבע אותיות בריאות וטובות כנז' ומחכמ' וחסידות גדולה שהיה בש"ת הוליד בן כזה שהוא קרוב ודומה לאביו בדמותו בצלמו אדם אנוש ולהכיקא מבעיא ליה מה בין שמא דא וגו':

אנוש לאו איהו בתוקפא מלשון אנושה מכתו והטעם שאינו יסוד הענין אלא תיקון לדבר קדום והיינו אדם שנתקן ונעשה אנוש ולכן לאו איהו בתוקפא שהוא תקונא דקדמאי

הוה ולכך כשראו המלאכים סוף אדם שיקרא אנוש אמרו מה אנוש וגומר וכן איוב כשבא לדבר על היסורין וחלישות חיל אשר לו אמר מה אנוש וגומר והיינו תבירו דגופא ותוקפא דנפשא והיינו ירושת הצדיקים בעה"ז להתייסר להתחזק הנפש ולהחליש הגוף וז"ש **ירותא** דהוה ליה לקבלא וגו'. תו אתגלגלו אתוון לאתקנא עקימו דהיינו לתקן פגם קין והבל שנתקלקלו כנז'. ואהדרו לאולדא קינ"ן והנה טעם אותיות קי"ן היינו שהבינה היא ן' פשוטה משם יתעוררו הדינים ע"י השפעתם למטה ביו"ד זעירא ונעשה קין פי' קינא דמסאבותא ועתה הם קינן דהיינו תקוני הקליפות לידבק בהם במועיל לתשמיש המ' שהיא הנ' כפופה שנתפשט' בהם להראות ומלכותו בכל משלה לאכפיא לון וז"ש **ואתתקן** תחותיה דוקא במקום לא שיכנסו אל הקדש לאתבסמא עלמא כנזכר. מ' סופא דאתוון היא הבינה בערך התחתונים. ל' היא בערך העליונים בג' ראשונות ושני אותיות אלו הוה לי' נעקמו בהבל הם עתה בין מ' ל' והם מהל"ל ולפי שנעקם לשמאל עתה חזר הבל לימין ונדבק בסוד א"ל והיינו הבל היוצא מן הפה שנשחת ונעקם נעשה עתה להל"ל להקב"ה ובזה לתקן:

ובגין דלא הוה חייבא כקין שפגם פגם גדול לא אחלפו אתוון הענין כי קין החליפו אות ן' פשוטה לגריעו אות נ' כפופה להראות שאין החצונים אלא למטה בנ' להיותה כפופה ולא כן הבל אבל אחליפו ב' באלף דהיינו לשבחא למהוי תקונא יתיר שהאלף זכר כנגד הב' נקבה.

עד הכא אתבסם עלמא לתקן קלקולי הנחש שקלקל בנשמות ופגם העולם העליון והי' העוה"ז פגום עד שנתקן ענין הנשמות כנזכר ושכינה בעולם. זולת פגם אדם הא' זוהמת הגוף הזה שעמד עד שעמד ישראל על הר סיני שאז פסקה זוהמתן. ועכ"ז היתה קללת אדם מתגברת מפני שנתחזק הנחש עוד בפגם קין והבל והיינו עצבון שהוא חוזק הקליפה החצונית המתחזקת בעולם עד שבא נח צדיק ותקן הייחוד באו' זה ינחמנו ממעשינו וגומר

אלא כל מילין דאינון מרזא וגומר הענין כי ביהו"ד יש ב' ההי"ן ה' עילאה בינה נעלמת וה' שניה מ' נגלית ולכך כל מלה שראוי לבא בה ה"א ראשונה בינה ברישא היא מתעלמת כמו בורא השמים שכינה האצילה הת"ת שמים עושה ארץ בכחו היא הבינה נעלמה הה"א וכתב בורא עושה. וכשהעניינים הם מהמ' כגון המוציא במספר וגומר והיינו פעולות המ' בעולם התחתון וכיוצא הקורא למי הים לא נעלמה ובאה שם להראות מקום הפעולה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תו אתגלגלו אתוון וגו' עיין שמות אנוש וקינן ומהללאל באו לתקן זוהמת קין וכל זה תבין בסוד העולמות העליונים עד שבא נח רמז ליסוד ונקיט נר ואור כחדא וכדין אתבסם עלמא. ולבתר ו' ולא ה' פי' א' דאדם היא א' דאנוש ואחרי המ"ם דאדם בא נ' וזהו א"נ ולפי זה הי' ראוי לבא ה' שהיא אחר ד' דאדם ולמה ו' אלא ה' דהא אתעדאת בהבל וגו'. עכ"ל:

דף קסח:

ואי אכתיב בשמא וגו' וקשה ה' של האל שהיא הבינה ובאה נגלית אמנם זו אינה פעולה שנאמר פעולותיה נגלות אלא הוא שם שמורה שספירה זו נאצלה ממקור ובשם שאינו פעולה תבא היא לרמוז שהיא נסתרת ומתלבשת בשם קדוש.

והכא דאיהו באורח סתים יר' בענין לחם מן הארץ אין ספק שהבינ' היא משתתפת בפעולה זו אמנם אינה פועלת להדיא אלא באורח סתים לכך באה המלה באות ה' להורות על רזא דעלמא תתאה כיון שהיא עקרית ונגלית בפעולה. ואית מגיהין באתגליא ואין ראוי להגיה. כיון דמברך בר נש דמזכיר השכינה בסוד המוליא. שכינתא אתיא קמיה והוא עומד לפני השכינה לאכול לחם. ומה דאמר ואכלת לפני ה' אלדי"ך ה' ת"ת אלדי"ך מ' היינו ע"י דברי תורה לא ע"י האכילה. דהכי אצטריך לעסוק בתורה כיון ששכינה לפניו לחברה עם הת"ת לקיים זה השלחן מלכות אשר לפני ה' ת"ת. והואיל וקאים בר נש קמי מאריה צריך לעשות תקון לשכינה למיחן למסכני כי בזה מתקן השכינה ואחר שני תקונים אלו תורה לת"ת וצדקה למ' צריך לתקן שלא יכנס החצון דהיינו אכילת בלענות שהוא מצד החיצון שאין שם ברכה ולא שבע וכיוצא בזה שלא יתעסק בדברים בטלים שהם סוד החצונים הבטלנים ואצטריך לאתעסקא במילין דאורייתא היינו אחר שושט נטל פתחו יפתח קנה פתחו והיינו על פתוריה. תקפא למאריה הייחוד כנז'. אחר שפי' ואכלת לפני ה' אלדי"ך חזר לפרש ושמחת לפני ה' אלדי"ך היינו המשכת כח הבינה למטה שהיא מברכת אל המ' הנק' כוס של ברכה ולזה צריך לברכה זו לאומרה בשמחה והיינו למחדי באמיתות בלבו ולאחזאה חדוה מן השפה ולחוץ. ולא עציבו שלא יהיה חלק לחצוני בברכה זו: כיון דנטיל בר נש וגומר יר' כי עד עתה היתה השכינה לפניו ואחר התקונים הנז' קאים על גבי' כענין אברהם ויעל מעליו אלדי"ם ואין שכינה שוכנת על האדם אלא על כסה"כ וציצית כסה"כ לכך יעטיף רישיה בחדוה.

ולברכא על הכוס במותב תלתא היינו שלמות המרכבה כוס מ' שלשה חג"ת והכוונ' מתעטף להקביל כסא עליון בינה הרוכב על ד' אלו חגת"ם.

דא אציטריך רעותא אחר שתקן ועלה עד הבינה באו' נברך ישי' כוונתו נגד הכתר הנמשך ע"י החכמה על הבינה על חג"ת על הכוס הנקשר בחסד בימין החשוב מן הג'. איהו באורח סתים נברך שאכלנו ולא אמר ברוך אתה ברכו את ה' וגומר אלא סתם ואפי' העשרה שאו' נברך אלדינ"ו סוף סוף סתים איהו שאכלנו משלו דרך רמז למעלה ובטובו ולא מטובו בטובו משמע בעצם הטוב שהיא חסד. מטובו משמע הנמשך מהטוב דהיינו היסוד חסד תחתון נמשך מהעליון וטעם בטובו משום דבההוא טוב מדת החסד אתבני עלמא אמרתי עולם חסד יבנה וביה אתזן דהיינו קיומו והיינו הזן את העולם בחסד. כד כליל כלא בגויה מצד שהוא מקפיד על הרשעים אמנם חסד הוא יותר רחמים מטוב ולא חייש ולזה דוד שאל אך טוב וחסד בין אם אהיה צדיק ויהי' טוב לפרטים בין אם לא יהי' צדיק ויהי' מדת חסד לרשעים ולטובי'. ואפשר לפרש שהחסד בבחינת קיבוץ השפע בו נק' טוב ובחי' השפעתם למטה נק' חסד.

דא אקרי ברכת הימין ברכה ראשונה מארבע ברכות היא בחסד שמאלא לאו איהו שלא תפרש ברכת נודה בגבורה כ"א בסיוע הכוס יש קפידה בברכה עצמה לא כ"ש אלא בברכה שניה במ' דכיון דבירך ברכת הימין אצטרך לדבקא וגומר שעל שם עלייתה למעלה נק' ארץ החיים העליונים. לאתזנא מתמן ולפרנסה דהיינו כדי כל צרכה מצד עצמה. ומצד התחתונים למיהב מזונא לכלא שתהי' נפתחת בפתיחת הימין ברית יסוד. תור' ת"ת בריתך שחתמת בבשרינו במ' בשר ודאי ושם נחתם היסוד תורתך ת"ת שלמדתנו על שני למודי ה' לאחזאה דבההוא טוב אתזן סוד הייחוד מזון המ' בחסד ולזה הזכיר כלי הייחוד שהם ברית ותורה כנודע. דנשים פטורות מדאורייתא ואינם יכולות לאפקא ידי חובא אנשים והטעם שהייחוד הוא ברית ותורה ולית בהו תורה וברית ואין ייחודם שלם והאיש ייחודו שלם: על הארץ ועל המזון חסד ומ' יחד בתחלת הברכה היתה סמוכה לה והיינו דביקותא כחדא אמנם אחר שאמרנו ברית ותורה נקשרו ונכללו וז"ש כליל דא בדא:

אתפשטותא דטוב אחר שהכריח הברכה במ' כנז' שב לתקן מה נראה שהיא בהוד שפותח בנודה וכן אנו אומרים בה על הכל אנו מודים וכל דיני ברכת מודים יש לה לז"א שהודאה בימין וז"ש אתפשטותא דטוב איהו הודאה דאקרי חסד והיינו במה שמתפשט למטה כנז' כי כל עצמה של הודאה היא להודות להקב"ה על הטוב והחסד המושפע אלינו וז"ש ועל דא איהו נודה לך על כך ועל כך וגו' דאתעבידו מסטרא דטוב המתפשט ונעשה חסד בהגיעו להוד ולפי זה התפשטות החסד הוא הוד והוד הוא ימנית וקשה והא כתיב נעימות בימינך נצח לאו הכי אלא כל חד וחד אחזי על ההוא אתר דנפק מיניה

כי הוד מורה על ההודאה על התפשטות החסד כאו' הודו לה' כי טוב ונצח מורה על נצחון בגבורת המלחמה ה' איש מלחמה מתרגמינן מארי נצחן קרביא ואיתימא פסוק נעימות בימינך נצח הא כתיב נעימות ומלת נעימות מורה על השמאל והראיה דכתיב נעים זמירות ישראל מצד זמר הלוים השמאליים וה"ק נעימות ומדות השמאליות נקשרות בימינך הם נצח מדות הדין וז"ש וכל שמאלא אתכליל ברזא דימינא כי כל מסובב מושרש בסבתו א"כ נעימות בימין כנזכר כי הקב"ה החליף מדותיו כדי למזג המדות שהגבורה תשפיע להוד ענף החסד שאפי' שתשפיע דין ההוד בחסדיה יוכל להפכם ולמזגם וכן הנצח יתמתק בהשפעת החסד ולזה גוון נצח עיקרו אודם נוטה ללובן והוד עיקרו לובן נוטה לאודם מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דכתיב המוציא במספר צבאם וגומר נמצא כתוב בזוהר הרי"א ז"ל מבחוץ וז"ל צ"ע בס' בראשית דף ב' א' דהתם קאמר דהוי המוציא במספר מעלמא עילא' ההוא דלית דכוותיה ע"כ. ואי אכתיב בשמא איהו בה' וגומר גם תמצא כתוב בזוהר הרי"א זלה"ה כתוב מבחוץ וז"ל פי' יש הפרש בין כשמזכיר שם פעול' ולא נזכר שם פועלה ובין כשמזכיר שם פועלה כי כשמזכיר את הפעולה לבד וכתוב בה' מורה על הפועל הנגלה שהוא עולם התחתון. אבל כשמזכיר שם הפועל כגון האל הגדול שהוא בחסד וכן הגבור בגבורה וכתוב בה' מורה על חסד או גבורה שמשפיע בעולם התחתון שהוא המ' וז"ש איהו בה' אבל כשלא נזכר ע"י מי נעשית פעולה זו וזהו באורח סתים הוא מרזא דעלמא תתאה עצמו לבד. א"נ אורח לצדיק יקרא אורח סתים וכשמשפיע בה ופועלת על ידו אינו נזכר ההוא כי הכל בכל וזהו רזא דעלמא תתאה נכנס בה דרך נקודת ציון והוא המוציא לחם כד"א מאשר שמנה לחמו כנ"ל. ובס' בראשית דף י"ק א' קאמר וביה אתכסיין כולהו באורח סתים ע"כ:

במותב תלתא נברך הפך מנהגינו שאין אומרים אותו אלא העונים אמנם במדרש הנעלם של רות נראה שאין צריך לומר כן כ"א העונים כי הביא המעשה הזה עצמו שם בדף כ"ה א' ולכן אפשר כי כאן הוא חסר וצריך להגיהו משם. ובטובו ולא מטובו פי' ובטובו הוא יסוד דרגא תתא' דאתי מצד הטוב העליון והוא החסד ולכן צריך לומר ובטובו. ונלע"ד דמהאי טעמא אין לו' ובטובו הגדול כי גדול שייך בחסד ולא ביסוד רק ובטובו חיינו וכן הוא הסדר בכאן. טוב איהו כד כליל כלא בגויה ולהכי אות ט' איהי כזה #ט כפולה ונכפפת בתוכה להורות כי כל טוב' גניז בגוה. שמאלא לאו איהו בברכת מזונא ומטעם זה נ"ל שאין לומר בחן הרומז לשמאלא כי זו היא ברכת ימין ולא אית בה שמאלא כלל.

אוליפנא דנשים וגו' קשה דמשנה שלימ' היא נשים חייבות בברכת המזון וי"ל אם תעיין במדרש רות הנעלם דף כ"ה ע"ב תבין כי אין או' פטורות מלברך הן עצמן כי זה פשיטא שהם חייבות אך הענין כי הן יש להן צד פיטור בברכת המזון והוא כי אינם מוציאות לאנשים בברכתם וזהו הפיטור שבהם כפי מה שנראה משם שמדבר בזה המעשה עצמו וכן אם תדקדק כאן תבין אותו במ"ש מכאן אוליפנא דנשים פטורות וגו' לאפקא להון ידי חובה ר"ל להוציא האנשים הנ"ל שאומרים ועל בריתך שחתמת בבשרינו ולכן הנשים רק' פטורות לענין זה שאינן מוציאות לאנשים עכ"ל. וע' בס' אוד הגנוז בס"ד:

דף קסט.

בגין דלית חולקא בסטרא אחרא וגומר וכל מקום שהדין שם בהכרח הוא נאחז שם שכל ההתעוררות השמאל לדין מן החצונים וקטרוגם ולזה ברכת ימין שהיא חלק ישראל אין ראוי שיזכר שם שמאל כלל כדי שלא יהיה שום אחיז' לחצונים שם וז"ש ואי אתער שמאלא יצחק סטרא אחרא עשו אתער עמיה והנה בכורתו של עשו הוא שורש מתוק שיש לחצונים פנימה בקדש ושם נאחזים לינק והיינו נהורא שנתן סמא"ל ליש' בשעת מתן תורה כדכתיב וזרח משעיר למו ולזה אין ראוי להשפיעו שום השפעה כלל אלא זוהמא לבד ולא תאמר שנשפיע להם מצד אותו השורש לז"א דהא זבין ואין לו חלק אפי' באותו השורש ואותו שורש לנו ולבנינו הוא עד עולם. ואי לית זוהמא ממש חלקו יש מה שנתלכלכו הידים במאכל והיינו דומיא דזוהמא. דהא זבין וגומר הנה מכירה זו תלויה ועומדת מפני שאנו פגמנו ואנו גורמים שפרקנו אור זה כאומ' ויתנצלו בני ישראל את עדיים מהר חורב בענין שאם הדין יתעורר ינצחו הם בדין וישתרשו לזה אנו נותנים לו חלק הזוהמא למט' והדין לא יתעורר כדי שלא יהיה לו תביע' על חלק בכור' לשום א' עד לעתיד שיתקיים בידינו ואז אומר לצפון תני ואין להם שום תביעה וישראל עושה חיל:

כיון דיתברכא וגומר יר' שברכת רחם ה' אלדינ"ו להמשיך לנו אל התחתונים כי הלא בשני ברכות נכללו מהאצילות מחסד עד מלכות ע"י הוד הנז' כדין בעינן רחמי על כלא כדי שבאותו השפע נזכה אנן ויתבני בי מקדשא וגומר ובשבת שהדין בטל החצונים בלתי מתעוררים אז אנו מזכירים הנצח ענף הגבורה דהיינו רצה בברכת רצה שבתפל' שהיא בנצח כנודע ומה שלא כזכר' הגבור' ממש לז"א למהוי נצח והודא' כלל חסדים הענין ששתי מדות אלו הם נהפכים לחסדים אמנם הגבור' היא שמאלית גמורה והיינו או' למהוי תרוייהו חסדי דוד הנאמנים בחסד אבל גבו' אינה נאמנת שפעמים אחר שהיא נמתקת היא מתעוררת בדיני' וע"ד אנו יראים ואנו אומרים ואל תהי צרה ויגון מצד הדין מצד החצונים: הברכה הרביעית היא יסוד להמשיך מהיסוד עלינו לשיטתו

דקאמר דרחם עלינו למטה ג"כ הטוב והמטוב לנו היינו בגמר הברכ' שאנו אומרים הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ואנו מייחסים היסוד בשם הטוב מפני שאין אנו רוצים ממנו אלא מצד הימין שבו ולא מצד השמאל שבו לז"א דכלא אתי מסטרא דימינא וגומר: מאן דמברך וגומר מפני ששלשתם הם חג"ת וכוס של ברכה הוא בחסד נמצא המברך שהוא בחסד הוא ראשון לקבלת הברכות העליונות וע"ד שפי' שאין בברכת המזון שמאל ולא אמצע אלא הכל ימין אתיא האי שפיר שא"א להכלל שום משלשתם בברכ' אלא זה שהכוס בידו שהוא ימיני ולכן אתברך בכלל ברכת מזונא.

וע"ד אית ליה אורחא דחיים כי המ' ארץ החיים למעל' בבינה והיא מתברכת מאריכות החיים מעלמא אריכא. מאן דנטיל כוס של ברכה כיון שהוא בחסד ימין ראוי שלא יטול כוס עד שיאמ' כוס שהיא מלכות ישועות אשא בימין ששם ה' אצבעות ה' ישועות שהכוס ניטל בהם והיינו ימינא בה ה' פ' אור והם ישועות למדת המ' שאין החצונים נאחנים בו: מה להלן שרפים הם מכסא הכבוד עשר ספירות דבריאה וכנגד כסא הכבוד ששכינ' שרויה שם היו סוד הקרשים למשכן ושכינה שרויה בתוכם ופי' עומדים היינו אלין קיימי בתקוני כלה. והענין שההיכלות נכללים זה בזה ויעשו סוד הלבוש הפנימי הסמוך לשכינ' וחוץ ממנו לבוש ההיכלות והם בסוד הקרשים וחוץ מהקרשים קלעים ולזה הם עומדים קיימי בתקוני כלה וסחרנא דחופ' מכלל העולמות נעשה חופה והפנימי לבוש לשכינה הם השרפים למשרי בההוא חופה רוח עילא' הוא הת"ת הבא להתלבש בשכינה כגוונא דכלה לתתא הגשמית דאצטריך לתקונא דחופ' והענין שהחופ' שעושים לכלה הגשמית אינו לשמחה בעלמא אלא לדמות לסוד המשכן שיהי' בו דומה לעולם העליון שהם אותם השרפים שכשיבא השכינה ותתלבש בכלה ממש חייליה צריכים שיהיה להם מקום לשכון בו:

לזמנא להיא כלה יר' כמו שצריך להזמין הכסא לאליהו בפה כדי שע"י ההזמנה הוא בא כך צריך להזמין השכינ' בפה ולהכין המקום לשמה כדי שיתקרש וישרה עליו רוח קדוש' ושכינ' תשרה שם.

כגוונא דא בכל גזירו וגומר הענין שצריך כסא שני מפני שהנימול בו היסוד בעצמו ואליהו מלאכא איהו בסוד השכינ' ועביד שליחותיה לכך אינו שורה על כסא הברית עצמו אלא על כסא השני סמוך לימין הנימול מלאך הברית עומד מה שאין כן הכלה שהכל' בעצמה היא הכלה העליונ' ונעשית מרכבה אליה ולכך אין מתקנים חופה שנית או כסא שני וז"ש לתקנא תיקוני שפירו לחופא' ליקרא דכל' סתם ולא ענין לעצמ' דהא דא כגוונא דדא שממש היא היא וגו' כנז':

דא סלקא בשבע ברכאן הענין שהשכינה למט' וע"י שבע ברכות היא עולה שבעה מדרגות וכן הכלה היא למטה רחוקה מבעלה וע"י ז' ברכות עלתה ונתקרב' אל בעלה וז"ש כד סלקא בשבע ברכאן כדין אקרי כלה דומה אל הכלה העליונ' ואז החתן בסוד הת"ת מותר לבא עליה בסוד הייחוד העליון מרוחא עילאה מהת"ת. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. רצה והחליצנו ביאר שהם נצח והוד אפשר כי כבר ידעת כי ברכת רצה שבתפלת י"ח היא בסוד הנצח וכמ"ש הכא דהא רצה ומודים אינון חסדי דוד. והחליצנו הוא הוד. גם אפשר לדייק אומרו במצותיך וידעת כי נצח והוד נקר' מצותיך וכן פי' בתיקוני' על כוונת אשר קדשנו במצותיו וצונו כי קדשנו בת"ת במצותיו בנצח והוד וצונו ביסוד ע"ש וכנגד ברכת שים שלום הוא ברכת הטוב והמטיב שהוא היסוד בסוד אמרו צדיק כי טוב והוא נק' שלום. עכ"ל:

דף קסט:

אתר דכל ברכאן דהיינו ע"י היסוד משם היא נוטלת ברכות הת"ת לא שיתייחד עם הת"ת אלא ע"י אותם הברכות היא נק' כלה להתייחד. והשתא קשה שית ברכאן אינון וגומר היינו מהיסוד נובעת שש ספירות שהם ו' קצוות שבת"ת אלא שביעא' היא הבינה איהו דקא מקיים כלא שעל ידה ימצאו הברכות בספירות ואפשר לפרש המ' המקבלת כלם יחד כדמסיק וזה עיקר.

רוב ברכאן על היין כגון קדוש הבדלה ברכת מזון ברכות ברית מילה קדושין ז' ברכות מורה שהיין אב לברכות כלם מטעם שהוא בבינה ועם היות שהיין מצד הדין והגבורה לז"א שהיא סטרא יר' בחינה וצד בבינה המשמח הכל ולכך כל מיני ברכות לשמחן כדי שימשכו בשמח' צריך יין בתחל' יין המשומר ממגע הנכרי שהוא סמא"ל המעורר חרון אף ודין, יין עביד פירין וגומר הוקשה לו כי מלת פרי הגפן במ' ואת אמרת בבינה לז"א שהן אמת שהגפן מ' ופרי הגפן למטה אמנם יין עביד פירין בין לעילא מהבינה נמשך ועושין ע"י ו' קצוות פרי במ' והגפן הזאת מוציא פרי ממנה ולחוץ ע"י היין והטעם גפן נטיל לכלהו אפיק אבא לעלמא יר' פרי דק העליון שהם ו' ברכות ופרי התחתון מתבשל ומתתקן למטה פריין של ברכות הכל ע"י הגבורה יין מן הבינה וז"ש **ואתערו** דחדוה אל הזווג להמשיך הברכות שמאלא וגומר.

וההוא אילנא דחיי ת"ת בעל שש קצוות עביד פירין ואיבין ו' ברכות באתערותא דיין דא כנזכר.

שהכל היינו היסוד כל ועם היות שהוא ביסוד הוא בחסד. בענין שהם ב' ברכות גבורה יין ראש להתעוררות שניה בחסד דאל לקבוץ הברכות שמכחו היסוד ממשיכה

למטה שהצדיק נאחז בבינה ומתעורר מחמת שמחת היין המשמח אל הזווג וז"ש חדוה דחבורא ויקדים לכל הברכות דנטיל כל א' ברכאן למעבד איבין וגומר ולכן סמכוה לפרי הגפן והענין שברכה א' פרי הגפן בבינה ומ' וגבורה כנזכר ושהכל ביסוד שהוא המקבל הברכות כלם לעשות פרי הגפן הזאת וז"ש דהא בקדמיתא ההוא פרי נחית וגומר ובאמת הברכה עיקרית בחסד וז"ש ודא בסטרא דימינא וגומר כדי שיהיו ב' ברכות אלו מתייחסות בב' זרועות וז"ש שמאלא אתער דהיינו פרי הגפן וימינא עביד דהיינו שהכל והברכה הג' בת"ת דהיינו סוד כלל ימין ושמאל דהיינו יעקב המשלים ימין ושמאל.

עמודא חד דירכא דימינא נצח חמישי' יהיה בהוד והוא סוד ארבע סטרי עלמא והנה הנצח יכלול ב' צדדים שהם דרום ומזרח ת"ת וחסד וההוד יכלול שני צדדים שהם צפון ומערב גבורה ומ' ותמצא שקבוץ הבנים אינם אלא משניהם יחד ופי' עקרה עיקרא דביתא בחדוה היינו הוד שהבינ' עד הוד אתפשטת.

וכנישו דבנהא מד' סטרי עלמא א"א ע"י ההוד לבדה כנז' ודא רזא דירכא אחורא דהיינו נצח וגומר והבנים הם סוד הנשמות שהם ד' אותיות שבשם כדפי' בתקונים וקבוצם ע"י ב' ביעין שבהם קיבוץ השפע והטעם שהיסוד שהוא עיקר חדוא דביתא שם מביניהם נמשך למ' ע"י הייחוד אמנם נ"ה הם בדי ערבות שאינם עושים פירות. ואינם אלא צל להסתופף בו שמתקבצים בו אפיקי מים קיבוץ הבנים לבד וז"ש מ"ט וגו' **שתיתאה** היא היסוד אתר דרעותא מחמת הכתר בקו אמצעי וחדוא מצד הבינה בגבור' ואחו' מצד החכמה בחסד כי הוא מקבל כח הכל והיינו שהוא עמוד' דכל עלמא אתר דלא מתפרשין וגומר נקראו רעים כנזכר פ' ויקרא ויש בחינה שנית שהיא המתחדשת ונבדלת וחוזרת ומתחדש והיא בחינת אהובים.

שביעאה היא מ' איהו מקיים כלא מפני שהיא כלי המחזיק כל ברכה שבעולם והיותר נראה דעל הבינה קאמר שהיא ז' ובאה באחרונה עם היות ראשונה לכלם מפני שהיא מקור לכל הברכות והמ' נכללה ביסוד והשתא ניחא אומ' ומהאי שביעאה אתברכאן כלהו: עשר אמירן שהם י"ס שבחכמה ועם היות שהיא אמצעית עכ"ז כליל עילא ג' ראשונות ותתא ז' ספירות:

עשר זיני חדוא שהבינה שמחה והי"ס בה עשר שמחות מבחינתה. ששון ושמחה חכמה בינה. חתן וכלה ת"ת מ' זכר ונקבה ולהכי נקט לון זוגי זוגי. אהבה ואחוה גבורה חסד. גילה דיצה נצח הוד. שלום יסוד. רעותא מהכתר לשון רצון ואלו מתייחסים ונגדיים יחד למהוי כלה שלימא דכלהו יר' מקבלת עשר שמחות ושבע ברכות:

דאינון זכו לתתא איש ואשתו כל א' וא' כגוונא דלעילא בספי' כנזכר שכל א' וא' מרכבה לשכינ' ולת"ת:

גוי אחד כענין ה' אלדינ"ו ה' אחד:

דההוא נער מטטרו"ן. היינו שעד עשרים שנה אין האדם נכנס באצילות אלא בסוד נער מטטרו"ן ומעשרים שנה עד ששים עולה בסוד ז"א ומס' ולמעל' נכנס בסוד הזקנה והבחור הזה הי' נער והיה במטטרו"ן מרכבתו וכמו שהוא נעש' מרכבה לקדוש' אף מחנהו קדוש ולזה אמר דהויתון לגבי משכנא דההוא נער מטטרו"ן. וכל בניך למודי ה' שממש היה הקב"ה מביא לידם מעשיות אלו וגורם להם שיתגלו רזי תורה בכל המקומות מושבותם כדי שיכתב לדורות והם היו מלקטים ומעתיקים שמועות הכל. ויהיב לון חילא וגומר וע"ד זה שאתם שומעים מפי כל א' וא' והקב"ה שם נובע חכמ' בפי האומר דומיא דינוקי דבי רב ולזה תנו כבוד לתורה וקבלו האמת ממי שאמרו. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קע.

למודי ה' תרי נביאי קשוט שהם נ"ה ולא שיהיו ממש למעלה אלא מפני שהם מוכנים מפני טהרתם.

דא פקודא דקב"ה למשה דעומדים כעין דוגמא עליונה לא היה אפשר אלא ע"י משה וז"ש עומדים כגוונא עלאה וזה ע"י משה שישאב להם כח חיותם העליון,

כגוונא דאינון שרפים לפי מסקנתו לאו דוקא שרפים אלא כל הכחות כלם הם עומדים וכלם רמזם בקרשים. ולזמנין אקרון אלין שרפים ונכללו כל חיילי מעלה בשם שרפים ולפעמים יוכללו בשם אחר והכל כלל המרכב' ולא שיקראו הם שרפים עומדים אלא שרפים סתם ופעולתם עומדים וכן שאר החיילים נק' עומדים וז"ש אבל כלהו קיימי ולא כדס"ד דשרפים עומדי' שמם אלא שרפים לבד ואי קשיא לך נחשים שרפים הם חצוני' לא קשה מידי אלין אקרון שרפים ולזמנין וגומר ויש להם דרך אחרת ליבדל מן הנחשים: מזמור לדוד שכינה קדמ' ואתיא. לדוד מזמור דוד אקדים לשכינתא והכא דכתיב מזמור לדוד שכינתא קדמה והשתא קשה והא דוד וגומר **דבעיא** איהי וגומר הענין כשהדבר מתבקש ממנה ממש אז אין ריוח באות' בקשה ואינה רוצה שישאלו אמנם שאר בקשות שהם מהספי' העליונות כל תאוותה על תפלה ובקשה כזו מטעם שאי אפשר שיכנס תפלה זו למעלה אם לא בייחודא וא"א שינתן בקשת האדם אלא בשפע דרך בה ולזה הכל ייחודה ומטעם זה מזוני שהם למעלה בעיא איהי ורעותא דילה וגומר בעיא לנחתא לעלמא לפרנסו לזונו והכל דרך בה ולכך נחתא איהי בקדמיתא לקבל ועליה נחתין מזוני לעלמין דרך אבי"ע שאור שכינה מתפשטת ובתוך אור השכינ' אור הת"ת להתלבש בה

לפרנס התחתוני' באור שפעו והיינו הייחוד למזון: כל עובדוי בדינא מפני שהדין גמר המדות וחתימתן והרחמים ראש לכל האצילות וכאשר הרחמים יעוררו איזה ענין יעבור דרך הדין וידונו אותו אם ראוי ואם לאו. ועל דינא וקשוט אמת ת"ת מרחם והמ' שהיא דינא דנה אם ראוי ואם לאו.

בכל יומא וגומר ואם ידחה הדין פעם א' אין ראוי לדחותו שנית. ולכל עלמא. בינוניים שרוב העולם כבינוניים: כי צדיק ה' ת"ת ויסוד בעלי רחמים צדקות צדק עליון בינה וצדק תחתון מ' אהב בדינם וקשים מזונותיו אהדר אפי' לצדיקים גמורים והטעם בגין דאית ליה למיזן וגומר כי כיון שנפתח המקור נפתח לכל. וביה איהו זן ומפרנס לכולי עלמא דרך כלל כל הנמצאים מפני שיש צדיק ויש רשע ולזה בא המזון דרך כלל לכל העולם בלי דקדוק אפי' חיות ובצי כינים ולא גרע הרשע מא' מהם ואינו מפרט כדי שלא יבא לדין וז"ש לא אשתאר וגומר.

והא כתיב גוער בערך וישם את הים לחרבה הקורא בערך וישב הים לפנות בקר וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תנינן דקשין מזונותיו וגומר עיין בפ' בשלח דף נ"ב ע"ב כי שם נתבאר היטב. עכ"ל:

דף קע:

אלין בג"ע ומאי דכתיב גן נעול אחותי כלה היינו הנקיבות ואפשר דפליג אמאי דקאמר אלו הזכרים ונראה דלא גרסינן ליה ואשגרת לישן איהו שהרי כלם נבדקו במרה. בזכות אברהם בעקידת יצחק יש' ונדר לו דן אנכי ואחרי כן וגו' דאתו מלאכי עילאי לשבחא על ניסין של ישראל שבזולת זה אין שבח בלילה כנז' בפ' ויחי ואם יש שבח הוא לבעלי הדין. קשין זווגין היינו דוקא בזווג שני שנלקחה נקבה זו לאיש אחר וצריך שידחה הראשון מפני הב' והיינו ממש קריעת ים סוף כנז' וא"ת והיאך יספה בלא משפט לז"א שאינו בלא משפט דא איהו חייבא וראוי למות ולא לקחה אלא שנזדמנה לו וז"ש ואזמנת ליה אבל רזין סתימין יש היאך נוטלה ולמה נוטלה **ומה** דאתערו וגו' לפני היינו מה שהוא לפניו למטה ממנו דהיינו מ' המשמשת לפניו הם קשים שאין מזונות מצדה אלא מלמעלה וכן הזווגין הם קשים לפניה כי גזרת אלו העניינים מלמעלה וכן קריעת ים סוף שלא היה קשה אלא בב"ד תחתון להעביר הדין ורוצה בקיומן של שרים והאומות שכולם צורך המדה הזו לז"א מעשה ידי טובעים בים אמנם מלפני ר"ל ממה שהוא קודם לי ששם הנס קל לעשותו והכרח באו' ונכרתה וגו' דהיינו מהבינה שהחיים תלויים שם:

ד"א דא צרורא עילאה היינו נשמה בבינה רוח בת"ת נפש במ' והיינו נהר דלא פסקי מימוי ויוצא מעדן להשקות את הגן מ' וכלא חד דהיינו נמי הבינה אלא שנמשך עד המ' כנז'.

ואי תימא וגו' וס"ד דהיינו מלפני ה' היינו וארעא קדישא מלכות ולא כתיב לפני והל"ל ויקם יונה לברוח תרשישה ויצא לפני ה' וכיוצא דהא נבואה לא אתי וגו' עם היות שא"א להמשיך הנבואה אלא ע"י השכינה סוף סוף אינה יוצאה ממש מגו שכינתא כי עיקרה מתרי נביאי קשוט והבריחה אינה אלא מלפני ה' ממה שהיא קודמת לה דהיינו תרי נביאי.

בגין דלעילא לא פסיק ע"י פגם עון לכך תלה למעלה שיהיו המזונות נמשכים בלא תנאי כדי שלא יפסקו ואם היו מהשכינה היו בתנאי על פי הדין ולז"א לא אחסר לא אחסר בשום מעשה רע בעולם בגין דההוא אתר הבינה מצד החסד מהחכמה המזונות נשפעים לכל הנמצאים בלי הקפדה. ובג"כ קדמא שכינתא וגו' להעשות כלי בית קיבול לברכות הנז'. מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו נר"ו כתב. ומה דאתערו לפני ולא מלפני וגו' עיין לעיל דף קס"ה עכ"ל:

דף קעא.

ת"ח בשעתא דהאי אתר מ' מקבלא מזונא שנסתלקה ועולה למעלה ואח"כ היא יורדת למטה מלאה שפע לכל העולמות. כלהו דמקדשי ג' מחנות ואפשר שהם בשרפים זו למעלה מזו ואפשר דג' מחנות הם שרפים חיות ואופנים וענין סלקי גדפין היינו בשתים יכסה פניו שהכנפים מחנות משתלשלים מהם והם מעלים מחנות אלו ומסתתר העלה בתוך עלוליו והיינו בשתים יכסה פניו ושתים מורידים למטה לכסות העלולים הגרועים שלא יעלו עמהם והיינו בשתים יכסה רגליו ובשתים נעשה מרכבה להסתלק למעלה וז"ש הכא מתערין וסלקין גדפין וגו' קיימי תדיר בקיומייהו עומדים תמיד לפני בוראם נהנים מזיו השכינה אמנם למטה יש ישיבה להראות שהם יורדים אל הגשמות חוץ ממחיצת השכינה ולכן יש להם ישיבה: שתי ידות וגו' הם שתי בחינות אשר לכל א' וא' במציאות עצמו ומציאות חבירו דהיינו יד עצמו ויד חבירו וע"י היות בהם ב' ידות הם משולבות שמקבל מציאות חבירו בעצמו באותו יד אשר לו וכן חבירו כיוצא בו. כגוונא דא כתיב וגו' שאין מדה בעליונים שאין כמותה לישראל למטה ויש להם כח משולבות וגו'. מקורין עילאין הם למעלה נמשך מהם למלכות השפע והמזון דהיינו דשא והיינו נאות יעקב שהם ו' קצוות שהם הת"ת מתגאה בהם ושוכן בהם ומה שלא אמר נאות סתם בגין דאית נאות מדבר שהם בחצונים.

ואי תימא הא כתיב תדשא שהוא למטה מהמלכות והשתא דקאמר ה' רועי דוחק לפרשו למטה וגו' לז"א אלא דשא כלומר אין דשא למעלה נאות המשפיעות דשא למטה שפע שממנה המ' מגדלת צמחיה. מיין דהנחה ולא נקרא מי מנוחות מפני שהולכים לאט דקא נגדין מההוא נהר וגו' מהחכמה שהמים מרובים אלא נק' מי מנוחות מפני שהן עושים הנחה לכל שהוא למעלה והשפע בדקות יותר: נפש דוד מ' לא אמר כנגד נפשו כפשוטו דלא בעא אלא לאתקנ' להההוא דרגא דיליה. זמינין צדיקייא לאנחא לעלמא דאתי ואין לנפש כעת לנוח במנוחתם אלו ולזה פירש נפשי אינו נפשו ממש היאך יאמר נפשי ישובב מיד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וע"ד כתיב ה' רועי וגו' נראה כי הוא נכון לאמרו על הפרנסה:

ת"ח בשעתא וגו' מכאן תבין למה אין קדושה בלילה כי אין קדושה רק בעת שתרד מליאה טרף לביתה שהיא בבקר ובמנחה ולכן באלו ב' תפלות אנו שואלים מזונותינו באשרי יושבי ביתך משא"כ בערבית עכ"ל:

דף קעא:

בדרגא עלאה בת"ת ששם אמר ה' שהוא בת"ת וכאן אמר אדונינו שהוא במלכות אדון כל הארץ והיינו נמי ורב כח שהוא גבורה תתאה: אם יתכנשון וגו' הכוונה כי אם יספור אדם ככבי מרום לא יגרע ולא יוסיף מעלתם והקב"ה כשסופרם היינו כשמשפיעם ונותן בהם כח והיינו מונה מספר מחשבם וסופרם להשפיע לכל א' וא' לעצמו די מחסורו משא"כ בבני אדם שאינם יכולים אפילו לסופרם מרבויים עד אין תכלית והיינו גדול אדונינו ורב כח שמשפיע לכל ככב בפני עצמו כדי צורכו וזה מורה לתבונתו אין מספר כי מבחינות המקבל נדע בחינות המשפיע והיינו דמסיק ת"ח וגו'.

אפיק לון בשמא אין השם הזה הסכמיי אלא השם המורה על עצמות כחו ופעולתו וקבלתו מלמעלה וזו גדולה שיהיה שם נודע לכל ככב שישפיע ויאיר השם ההוא והיינו דמסיק כלהו אתמנן נגידין ופקידין כי המשפיע לעשב הככב והמשפיע לככב המלאך והמלאך מקבל מזיו השכינה וז"ש ועל ההיא ככבא ממנא חד וגו' וכפי קבלת המלאך כך פעולת העשב אם חם מן הגבורה ואם לח מן החסד אם חם ולח מן הת"ת אם קר ויבש מן המ' ויתחלקו הבחינות לאין תכלית וז"ש דקא משמש קמי קב"ה כל חד וחד כדקא חזי ליה כך יניקתו וכך פעולתו וכך צורת הככב תשתנה בניתוח עליה פרחיה זרועיה כפי כח בחינת השופע עליה המורה על אותו הניתוח ואותו הענין: רב דמשריין על כחות המלאכים הממונים עליהם קאמר ולזה כח העשבים חזק בתחלת הלילה שאז השוטר מכה בו ואומר לו גדל ועם היות שהככב יעמוד כל הלילה כגון שזריחתו מתחלת הלילה

ושקיעתו בסוף הלילה המלאך אינו שופע בו אלא תלת שעתי פחות רביע ושאר הזמן הוא מאיר אורו לבד ואין לו כח לגדל צמח הארץ מפני שנסתלק כחו ויש מלאך קיים כל הלילה. ודע כי ז' ככבי לכת ואלף וכ"ב ככבים הקבועים בגלגל הח' הם מאותם הקבועים כל הלילה. ויש מלאך ישפיע אורו מקצת שעה או רגע ומיד יסתלק ואלו הם דברי ר' אלעזר והם הככבים הנוספים שהם לאין מספר ותכלית והיינו הככבים הנראים ורצים מרוצת מה ונסתרים ששאל ר' אבא וז"ש ואית ככביא דקא משמשי זעיר בליליא וגו' ואלו הככבים אינם מגלגלים סבוב הגלגל מפני שהגלגל מהלכו כ"ד שעה ואלו שליטתם רגע ולא שתהיה אותה המרוצה לככב ממש אלא כחו ואור נצוצו יוצא ממנו ונלהב באויר העולם ורץ ומתגלגל כדי צורך העשב או הענין שהוא ממונה עליו ובזה נתבארו דבריו בלי דוחק מדברי התוכנים ושקריהם ובדויים.

סמי דחיי יש לו התלהבות רוחני ואבנין יקירין יש לו התלהבות גשמי בסגולה רוחנית. זהב שחוט יש לו שניהם התלהבות החמדה הגובר על כל ולזה שליטתם משרביטי הככבים מפני חשיבותם ופעולתם בהתנוצצות כנז' הוצרכו שככביהם יתפשטו שרביט ההארה ברקיע ומתוך אותו התנוצצות יתבשלו האדים האצורים בבטן הארץ להתהוות מהם אלו הנזכרים ע"י סגולת שפע הככב והתלהבותו כדמסיק וז"ש וגדולה דילהון לאו איהו וגו':

ומרעין איתּ וגומר להביא ראיה שהתנוצצות כח פועל פעולה נוספת על ככב שאין בו התנוצצות והיינו שיש מרעין שרפואתם תלויה בהתנוצצות אותו מראה לעיניהם. ואמר לית לון תקונא וגדולה כמה דאתחזי רצה שיהיו האבנים או הזהב חסרי השלמות ולא יתבשלו בשלימות ונמצאו האבנים והזהב והעשב כמו חולים חלושי המזג ולזה צריכים התנוצצות לרפואתם ולהחזיקם לגמור בישולם. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. פתח ואמר גדול אדונינו ורב כח וגומר הקשה כי פשיטא שגדול אדונינו וגומר ומה כוונתו בהודעת דבר זה ולזה מה עשה הקשה קושיא אחרת אשר עמה יתורץ קושיא האחרת והוא כי בכל אתר כתיב גדול ה' כמו במזמור יפה נוף משוש כל הארץ ובמזמור תהלה לדוד אבל הכא קאמר גדול אדונינו אכן מכח קושי' תתירוץ הוא כי כדקאמר גדול ה' מדבר בת"ת והכא קאמר גדול אדונינו אייריי במ' הנק' אדון כל הארץ ושמה אדנ"י ובזה נבא אל תירוץ קושיא הא' כי לעיל מיניה כתיב מונה מספר לככבים שהוא דבר נמנע כדמפרש היא המ' הנק' אדונינו המשגחת בכל חייליה ובכל יום מכניסן ומוציאן במספר ובשמותם נקראים משא"כ כח בשום בריה לעשות אפי' אברהם כי נכרת גדולתו ית' בזה ובהביט אדם אל פלא גדול כזה יודה בגדולתו ית' וז"א

מונה מספר וגומר ומזה נוכל להכיר כי גדול אדונינו וגומר וסמך לזה ולתבונתו אין מספר כי כמו שאין זולתו מי שיוכל למנות הככבי' כך אין מי שיוכל לספור תבונתו:
ת"ח כתיב המוציא וגומר ועל ההוא ככבא ממנא חד וגומר זה נודע כי כמו שכל התחתונים מתנהגים ע"י הככבים כך הככבים מתנהגים תחת המלאכים ועל כל ככב וככב אית חד מלאכא ממנא שמשמש לפניו ית' וכלם מושגחים מאתו ית': רב משריין דככבים וגומר אמר כי עיקר רובם של מחנות הככבים הם יוצאים ברקיע בתחלת הלילה והענין כי כל הככבים הם מחנות מחנות כי מזל טלה כולל כמה רבוא ככבים וכן כל מזל ומזל וכל א' מהם הוא מחנה בפני עצמו וענין זה כתוב במסכת ברכות פ' אין עומדין כי י"ב מזלות הם ברקיע ועל כל מזל ל' חיל ועל כל חיל ל' לגיון ועל כל לגיון ל' רהטין וגומר:
בספרא דחכמתא וגומר בזעיר מיין דחפיין עליה וגומר פי' כי יש מין זהב הנק' זהב שחוט והוא מתגדל בהרים הגבוהים ונמשכים מים עליו כי הנהר עובר עליהם אבל אינו כי המים חופים עליהם ממש ונקוים ועומדים שם רק הם מושכים וז"א דחפיין ולא חפיין אלא דנגיד עליה.
מרעין אית בבני נשא וגומר הביא ראיה למ"ש כי איך אפשר כי אותו ככבא דשרביטא באותה העברה שמאיר שם דרך העברה בעלמא שיגדל כ"כ דברים ולזה הביא ראיה כי הלא יש מיני חולאים באדם כמו חולי הירקון וכיוצא שתרופתם ורפואתם היא שיעשו מראה של ברזל שיהיה מבהיק מאד כדרך שנמצא אצלינו ונק' אישפיג"ו דאלהינדי ומראין אותו לבעל החולי הנז' והוא מביט בו ורואה ומסתכל במראה ההיא.
ולא שייך בהאי וגומר פי' כי אין זה אלא עד שיעבירוהו נגד עיניו דוגמת ככבא דשביט ומנענעין אותו לכאן ולכאן כדי שאיתו ההברקה והאורה תהיה מברקת בפניו במרוצה דמיון ככבא דשרביטא ובאותה העברה הוא מתרפא וכן הענין דההוא ככבא דשרביטא דכיון שמתראה פנים אל פנים באותו הדבר די לו והוא גדל אח"כ וכל זה מבואר עד ועשית קרסי נחשת וגו': רב משריין דככבים ומזלי וגו' ומזה תבין ענין הקשואי' שאינם צומחים עד שתראה אליהם הלבנה פנים בפנים רוב הלילה ואז צומחין היטב נרא' כי הלבנה ממונה על פירות הלחים כמו קשואים ודלועים וכיוצא עכ"ל:

דף קעב.

כתיב ועשית וגו' נראה שלפי' ר' אלעזר ענין הככבים האלו כדי שיוכל המעיין להתחכם משם אל סוד רמיזתם והיינו שהשמש הוא הת"ת ורקיע הככבים היא הבינה והיא נקראת נ' שערים ויש נ' קרסי זהב מצד הבינה וחמשים קרסי נחשת מצד המ' והת"ת חמה מאיר לאלו ואלו שהוא סוד יעקב המתייחד בלאה ורחל ואו' שהם שולטים על

עשרים וחמש וגו' הם כ"ה אותיות דייחודא דק"ש דהיינו כל א' מחמש כלולה מחמש ופלגא הוא סוד בשכמל"ו דהיינו פלגא מלכות חצי דבר ודאי ולכך אלין זהב דין יפה ואלין נחשת דין חזק. ואפיק לעמיה קדישא וגומר הענין שהרקיע הזה אינו מהרקיעים האלו שהכוכבים האלו בהם שאלו הוא ממשלת החצונים וממנו ולמטה ג"כ ממשלת החצונים ולזה אפיק לעמיה שאין ישראל תחת ממשלת החצונים ולזה אינם תחת המזלות ולא ככבי שמים ולא שלטו התוכנים על הרקיע הזה לידע מהו ולזה אמר ואיהי טמירא וגניזא שזה הרקיע נמסר בקבלה ולא שישיגהו העין מפני שלא עמדו על מנין הרקיעים אלא מחמת שינויי המהלכים וזהו עניינו בדרך אחרת. וחותמא בגושפנקא דמשכנא נודע כי סוד המשכן הוא ז' היכלות חותמא דגושפנקא הם כחות קדושים מתחתמין שנית מהם שהם חותם ודמות העליונים והם אמצעיים יונקים מההיכלות והם משפיעים לככבים ואלה הככבים הם במדרגת החצונים מפני שהחצונים שולטים בהם והם במדרגות החצונים ושפעם שאלו הם שליטת השרים והיינו כשיתלבש עולם מט"ט שהם ז' היכלות המלובשין בז' מדורין יתלבש וישלוט ברקיע הזה לזה יקרא אדרא דמשכנא ודאי שהוא חדר ושכינת המשכן כנז'.

שית חלונין אינון רברבין מפני שיש הרבה והשאר נטפלים בפעולתם לאלו והם כנגד ז' היכלות וז' מדורין וכמו שכל ענין עליון הם ו' וא' סתום ונעלם כנגד ג' ראשונות כך אלו הקליפות שולטות בששה והז' סתום כדמסיק יחסנון מלכותא קדישי עליונין כאשר יתבאר:

י"ד היינו שהוא נגדיי למ' שהיא מדת יהודה ולכך החליפוהו והיינו ע"ז והיינו התוכא דסיגים והם אמת שע"י שולט באומות שאין שליטה בקליפות אלא ע"י מה שנשפע למטה כח לכבוש הכתות והיינו שהם שולטי' עליו והם חשבוהו להפך ועבדו ע"ז בו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אקרי אדרא דמשכנא וגומר ר"ל כי במשכן היו כמה יריעו דא על דא והפנימי שבכולם הנראה מתוך המשכן הוא הגדול שבכולם ושם הוא חותם וסיום המשכן והוא שליט על כל הרקיעין תתאין אלין ובו נרשמים ק' חלונות הנז'. עכ"ל:

גליון אדרא דמשכנא וגומר משכן הוא ביצירה ואדרא הוא האדרין שהם לראש ליצירה. עכל"ה. ועיין בריש אדרא דנשא:

דף קעב:
ואי תימא וגומר מכאן ראיה שאין אלו ז' ככבי לתת שאם כן ידועים ונכרים הם לכל וכאן אמר שהככבים והרקיע נעלמים והיינו שליטת הקליפות אלא שיש להם סימן לבר בשליטת הככבים וכיוצא:
חלונא תניינא היא הקליפ' השנית נגד היכל עצם השמים והיא מדת הוד והוא מדור שני וזה שואב משם תמצית ובו שליטת אלו החצונים מחנה שנית ושליטתם על הצפרנים שהם המותר והחצונים הם דומה למותר הצפורן ולזה מעשה בני אדם בצפרנים מצליח וצריך ליזהר האדם בצפרניו תמיד כדי שנא יתן כח לאלו אלא שבזמן של טתם יתוסף כחם כ"כ עד שגירמי' מיתה במה שהקליפה היא מתחזקת וע"ד זה ג"כ הפוגמין במעשה כשפים עם היות שיש להם הצלחה הם גורמי' שליטת החצונים והתפשטותם בעולם:
חלונא תליתאה הוא נגדיי להיכל נוגה שהיא ממדת הנצח ולכך הנהגת הככב הזה הנהגה יפה וכשהעולם מתנהג ע"י הנהגת הככב הזה יש בעולם כל טוב ולא מפני זה מותר ליש' שהרי ישראל הם יונקים מההיכלות ממש בימות החול ואלו למט' ולזה אין ראוי להם להשתעבד תחת אלו הכחי' שהם כחות לחצונים:
הלונא רביעאה היינו נגדיי להיכל הרצון נגדיי לת"ת וכמו שבקדש תלוי הכל במדה זו כאשכול ולזה בו מדות רחמים ותולדות ובני עולם רחבי לב וכל אלו העניינים מורים על שפע הת"ת שהוא נשפע לחוץ ע"י אלו שמרי השמרים כראוי לחצונים ולא לישראל בארץ ישראל שאין להם שלטאה שם:
חלונא חמישאה היא נגד היכל האהבה שהיא היכל החסד ובו מים ולא גזרו בו גזרה מפני שהוא כדלי שואב ומשפע ולא יכלו לדעת מה תהא דינו ולא כינו שם לככבו מפני שלא ידעו מה הוא והחלון כבאר והדלי השואב מן הבאר מימיו לא השיגו יותר:
חלונא שתיתא' הוא כנגד הגבור' המעורר מדנים וגזרות כענין היכל זכות שבו דינים מתחדשין:
וישראל יהון באעקו תימא דהא אמרן שאין ישראל תחת ממשלת הככבים וא"כ למה נמשך להם מתחת ידי הככב הזה נזק וצער וי"ל שאלו הם ישראל שהם תחת ידי השרי' בגלות. ועוד נוכל לומר שהפעם הזו היא הנהגה עליונ' שישלוט הככב הזה ויעורר מכות ותחלואים בעולם לכלות ולהתם האומות אלו באלו וג"כ להצר לישראל כדי שישוב בתשובה לפני הקב"ה כדי שיהיו זוכים לגאולה. ועוד אפשר לומר שצרת ישראל אינה כצרת האומות שצרת האומות יהיו במלחמות וגזירות וישראל באעקו מצרת האומות שיכבד עול הגלות עליהם מאת ה' כדי לעורר להם הגאולה ואז יתנהגו כל העולם הנהגת

הקדש דהיינו הנהגת הככב השביעי שהוא נגד קדש הקדשים שאין החצונים שולטים והיינו דרך ככב מיעקב שיהיה יניקתו מיעקב דהיינו ישראל יונקים מלמעלה ומשפיעים לככב זה והאומות יונקים מהככב:

אלו"ד שמא דכליל שיש בו סוד א"ל מהחסד ו"ה ת"ת ומ' ולהיות החסד משתתפת בזווג מצד הימין לכן בסוד עושי דהיינו הוייתם של ישראל כלולים ת"ת ומ' במדת החסד: נותן זמירות בלילה ירצה העוסק בזמרה של תורה בלילה לא אמר איה אלו"ד עושי סוד שם זה מפני שעמו הוא בצרה יחלצהו ויהיב טעמא למה אמר נותן זמירות בלילה ולא אמר סתם נותן זמירות ויהיה בכל זמן ולז"א בגין דהא איהי דקא וגומר ואיהי המלכות שהיא שליטת הלילה והיא משבחת אל הת"ס והיינו שיר השירי' המ' הנק' שיר אומר שירים לשלמה למלכא דשלמא דיליה והיינו שהיא מדת ליל'.

כגוונא דבוצינא המ' נר דלא שכיך תדיר מלשבחא בגין לקבלא נהורא ת"ת אור הנר חדוה עילא' מהבינה וממה שהת"ת משפיע בה היא מרבה זמירות וז"ש ומסגיאות חדוה וע"ד נותן זמירות ממה שקבלה והיא רוצה לקבל'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. חרשין גרים מותא לכל עלמין וגומר ר"ל המכשפים בצפרניים חלון חושנא נ"ל חוסנא לשון תוקף וממשלה. יהי נהיר ארבעין יומין עיין פ' שמות. איהו דאתחזי הוא ובי דיניה פי' כשכלולים במ' אלו"ה והם חסד ת"ת מ' ולכן איהו שמא שלים דכליל ו"ה דכר ונוקבא כחדא ודא שמא הוא דלא שכיך תדיר לגבי מלך שלמה בינה לקבלא נהורא עילאה. עכ"ל:

דף קעג.

כל אינון ככביא וגומר השתא מפרש כמה מזמורים הם הא' הככבים והם מזמרי' כל זמן שליטתם ברקיע למעלה מהאופן והיינו כל הליל' וביום כל זמן דאתחזון ברקיעא ולא ישרפם אור החמה והיינו קודם זריחת השמש ואחר שקיעת השמש אמנם המלאכים הם נחלקי' לג' משמרות בלילה והככבים יש מזמרים עם כלם ויש עם ב' משמרות ויש עם אחת כמו הזורחת בשליש הלילה וכיוצא וז"ש בגין ירצה ימצא לככבים חברה עם המלאכים לזמר ולשבח בגין דמלאכי עילאי וגו' וקשה לו כי א"א שיהיו מזמרים בתחלת הלילה שהחצונים שולטים ושערי שמים ננעלין לז"א בראשיתא דליליא וגומר שאז החצוני' יוצאים מנוקבא דתהומא רבא ואתבדרן בעולמות כלם למטה. ותבעי ארחא ירצה אם נגזר איזה דין או אם יצווה עליהם איזה פעולה לשלוט ולפעול מההיכלות כנזכר בפ' פקודי וז"ש מכל אינון סטרין. כיון דההוא סטרא אחרא אתערת ורוצה להדבק בקדושה. הקדושים אינם יכולים לזמר להקב"ה מפני שיש קדושים למטה מההיכלות

והם רוצים לידבק בהיכלות והחצונים נעשים מחיצת ברזל כדמסיק וז"ש ותבעי אורחוי דבי מלכא ולזה הם דבקים שם ובראות הקדושים שאינם יכולים לידבק בקדש מחמת החצונים מיד יורדים למטה ומפילים תנומה לבני אדם כדי שירדו החצונים למט' מצד השינה שהיא חלקם ומניחים הקדש והמלאכין מסתלקים לשורר בג' משמרות וז"ש בתלת סטרין וגומר והשתא מפרש היאך הוא דחייתם מלמעלה ואמר רזא לחכימין וגומר:

מלאכין עילאין אינם מלאכי ההיכלות אלא אותם המופקדים על הנהגת העולם למטה מן ההיכלות כד בעאן לאתייחדא במאריהון לשורר ולשבח להקשר בהיכלות מבחוץ נחתין ס' רבוא וגו' והם קדושים ויש להם שליטה בשינה ולזה השינה נמצאת בא"י מפני שהיא נעשית במלאכין קדושים.

וכד איהי נחתא החצונית בר ארעא דישראל שהם טועמין שינה אמנם החצונים אינם שולטים בה אמנם יש קליפה דקה שהיא שולטת בהם וע"י כך מטמאין בני א"י בשינה.

כגוונא דא ישראל לתתא וגומר היינו כעין מים אחרונים ושעיר עזאזל וכיוצא כלם חלק אל החצונים.

מאי קטיגורייא תמן שלא ישבחוה עד שיעבירוה ישבחו והיא שם.

איהי רוח מסאבא וגומר וכדמסיק שיש לחצוני' מבוא בהם ולזה עד דמשדרי רוח מסאבא וגומר א"א להם להקשר למעלה ולהכלל בחצונים לידבק למעלה א"א דהא קודשא גו מסאבא לא מתערבי לעלמין אתדחיין לבר למטה. וא"ת אלו החצונים היאך הם נדחים וכיון שהם נדחים למה נתקרבו בתחלה לז"א למלכא יוצר הכל אבנין יקרין הם מדרגות הקדש בחד תיבותא ההיכלות ושעריהם ובגין דלא יקרב כל מאן דבעי האדם המלוכלך בעון וחטאת וירצה לידבק בעץ החיים כאו' פן ישלח ידו וגומר ולזה שם להט החרב המתהפכת החצוני' לשמור שלא יכנס עד יטהר עצמו והיינו חוייא דדליג עליה וקטיל ליה:

חד רחימא ישראל בני האוהב. עביד כך וכך היינו עצות המצוה והתורה כדי שלא יתפתה אחר עצות יצה"ר וכדי שלא יקטרג סמא"ל וכדי ליכנס אח"כ אל התיבה ואח"כ להשתמש בגניזין להדבק עם המדות. דדחלי לאסתאבא שאפש' שיסתאבו בהם ויתטמאו. ואשא לא מקבלא מסאבו ומלאכי אש הם שולטים על החצונים ומבריחום והם המלאכין שהם אותם מן ההיכלות ולפנים אמנם המלאכים שהם לנהל העולם הקרובים אל העולם הזה לכך ירדו מאש לדוח והחצונים למעלה מהם בעת צאתם מנוקבא דתהומא רבא ולזה יש להם כח לשלוט על המלאכין אם לא יעבירום: וקיימין

לגו בתוכיות ההיכלות כנזכר וקיימין לבר חוץ להיכלות לנהל העול' כנזכר ולזה הם רוחות קרובים אל בני אדם יותר מזוגים ברחמים. לא עייל דא בדא כנזכר כדי שלא יתערב קדש בחול מפני ששניהם לבר ויתטמא אלו ואלו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ואפיל שינתא על כל בני עלמא וגומר מכאן נראה כי השינה אינה מסטרא אחרא כי שם היא מיתה אבל הוא מכח התחתון של הקדושה שממנו נמשך ומקבלת הטומא' ולכן היה דוד ע"ה נזהר שלא לישן אפילו שהיה בא"י כי השינה גם בא"י שולטת ויהבי לה חולקא במה דאתעסקת וזהו בסוד הקרבנות ופטום הקטרת ונטילת ידים שחרית. עכ"ל:

דף קעג:

ובג"כ אינון דאקרון רוח לא יכלי לאעלא וגומר מפני פחדם שלא יתדבקו בהם וינקו ולא יוכלו להדביק בשורשם מפני החברה הרעה ולזה עושים התקנה הנז':

תלת אשמורות אינון בלילא וגומר הענין שבלילה שהיא המ' שיונקת מהגבור' יש בה ג' משמרות יר' ג' בחינות שלה ראשון היא יונקת מהגבורה שבגבורה משמרה ב' ת"ת שבגבורה שיש בו ב' בחינות חצי משמרה מצד הגבורה והיינו עד חצי הלילה כולו דין וחצי משמרה מצד החסד ולכך אז בחצי הלילה תחלת התעוררת כנודע ומשמרה ג' חסד שבגבורה וג' משמרות מלאכים נמצאות מג' מדות הללו וע"ד נותן זמירות אשרי המשתתף באשמורות אלו ונותן זמירות בחברת המ' הנק' לילה כנזכר והיינו נ"ר רבן דכלהו:

מעילא ומתתא מת"ת ומ' אתכליל נר נש שהנשמה שלו מייחוד ו' ה' והיינו נמי ענין הגוף מורכב מזכר ונקבה אב ואם והיינו או' אלו"ה א"ל ו"ה ת"ת ומ' עושי נפשי וגופי כנז' ועל רזא דא אתתקן בר נש וגומר יר' יש באדם דברים ועניינים רומזי' לת"ת ולמ' כאומרם ז"ל ג' שותפין באדם וגומר דכליל ברזא דא ברוח ובעובדא דא בגוף. נעשה אדם נדרש בסוד הנשמה ובסוד הגוף:

בראשיתא דלילא וגומר מתערי בעלמא ואם זה אמת שיתפשטו יהיה מכח הגבורה וז"ש איך איהו יכיל למהוי דאי הכי הא תנינן דמסטרא דצפון וגומר אמנם ואתמר הפך הנזכר דכד אתער רוח צפון וגומר אדרבא בו הם מתכנשין מעלמא וגו' ומכח ג' שמועות אלו צריך לומר שהתפשטותם בתחלת הלילה אמנם יהיה ע"י הדרום בחסד דקא שלטא רוח דרום ומצד' מתפשטין שהחסד זורקן למטה ודוחן מן הקדש כדי שישוררו המשמרות אלמלא וגומר הוה מטשטש עלמא שידבקו בקדש וינקו כפי רצונ' ויחריבו העולם מפני שצד מערב מ' מצד דיניה מעוררם וז"ש אבל כד אתער ההוא סטרא וגומר ולזה יגבר

החסד בתחלת הליל' לתיקון כנזכר אמנם אין המ' יונקת מן החסד אלא מן הדין והראיה שאז היא מעוררת החצונים כנזכר:

גנתא דעדן מ' קב"ה ת"ת צדיקייא בחינות נשמות מהיסוד צדיק דהא לית רחימו אלא מסטרא דשמאלא כאומ' שמאלו תחת לראשי ראשונה ואח"כ בבקר וימינו תחבקני וכאשר רואה המ' התעוררות הת"ת אליה להזדווג עמה בבחי' השמאל לית ליה דורונה להעשו' מ"ן נחת רוח אל הת"ת כאינון רוחין דצדיקיי' עצם הנשמ' יותר ממ"ן הנעשה מתור' ומצות שהכל בכלל נשמת הצדיק וז"ש חמי לון בענמם מתעטרן בכמה טבין וגומר ולהיותם כוללים הרבה היא טובה מכל קרבנין וגומר שהם גשמיים ואלו רוחניים. כדין נהירו שם יהו"ד אתנהיר ומתלבש ומתייחד ומשתלב בשם אדנ"י: וכל אילנין דג"ע שהם כחות חיים נצחיים בהארת אור הת"ת בהם אמרין שירתא וצדיקייא שנעשו מ"ן לעורר הייחוד כנז' הם מתעטרין וגומר והם יונקים מסוד נהר יוצא מעדן להשקות את הגן שהם מרכב' אל היסוד:

כד אתער בר נש למטה הוא מעלה מעשיו ותורתו שם בג"ע עם הצדיקי' ומעורר הזווג ונתן לו ג"כ חלקו ואתעטר בחד שמא וגומר והיינו אהי"ה בינה והוי"ה ת"ת ואדנ"י מ' במילואם נקשרים יחד משולבות הם ל"ב אותיות והוא מתעטר בג' אלו יחד ואיהו עם היותו למטה גו רזין דצדיקייא למעלה בסוד דיוקנו העומד שם והוא פועל מעולם זה שם בעולם הבא:

פתח ר' אלעזר וגומר דהא איהו שבחא דסלקא וגומר הענין כי עשרה מיני תילים הם וא' מהם הללו יה והוא משובח מכולן מפני שכולל בכלל השבח שם הקדוש וז"ש דכליל שם ושבחא כחד כי הוא נכלל משם קדוש וז"ש ואיהו כלולא דשמא עילאה והיינו ו' סוד שם יהו"ד ואח"כ קדישא חכמה ודאי והיינו י"ה והיינו הל"ל וי"ה. מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו נר"ו כתב**. כמה דאיהו גופא מתרין סטרין וגומר הענין כמ"ש לעיל כי שם אלו"ה הוא דכר ונוקבא בסוף דף קע"ב ואמר כי הגוף והרוח שניהם הם מדכר ונוקבא וענין הרוח היותו מדכר ונוקבא הוא מובן מסבא בפ' משפטים דף צ"ט ע"ב איך כל נשמתין הם דכר ונוקבא נשמה ורוח:

אי הכי הא מסטרא דדרום דאיהו ימינא וגומר זה יובן ממ"ש רש"י ז"ל בברכות על ד' רואות הנושבות בכל יום ואמר כי רוח מזרחית היא בתחלת היום עד חצות ורוח דרומית מחצות היום עד תחלת הלילה ורוח מערבית מתחלת הלילה עד חצות ורוח צפונית מחצות עד תחלת היום הנה מערב בתחלת הלילה וכאן תבין תירוץ קושיא חזקה והוא כי בחצי לילה הראשונה רוח מערב היא השכינה שלטא בעלמא ולכן אתערו כל הנהו

רוחין בישין ואלמלא סטרא דדרום דאחיד בה מטרטשי כל עלמא. ובחצי הלילה אתער רוח צפון בכח ההוא סטר' דדרום ומפזר לכל אינון רוחין בישין כי כשהשמאל מתאחזת בימין לית שליטא לסטרא אחרא כלל. עכ"צ:

גליון דכליל שם ושבחא כחד וגומר פי' הללו יה הל"ל עול' ס"ה בגי' אדנ"י ו' ת"ת ו' קצוות י"ה חכמה ובינה קוצו של יו"ד כתר הרי כללא דשמא קדישא והוא ג"כ שבחא. עכל"ה.

דף קעד.

ואית אתוון עילאין וגומר עם היות שדוד מלכא במ' כשאמר אלפא ביתא רמז בסוד אותיות גדולות שהם בבינה דהיינו א' אתוון עילאין מרזא דעלמא עילאה והם אותיות גדולות כמו אשרי תמימי דרך שהם פסוקים שלמים ורבי' וכן תהלה לדוד וכן אברכה את ה' בכל עת: ואית אתוון אחרנין שהם במ' אתוון זעירין ואלו שהם במזמור זה הם בעלמא תתאה ולכך הם חצי פסוק לבד:

ביצה"ר וא"ת הנה הוא מכניס צלם בהיכל לז"א שאינו פוגם בעבודה האלהי"ת וז"ש דאיהו שוי בגואי ולא הטביעו באדם אלא מטעם שעבודתו רצוי' עמו והיינו שצריך לכל א' כפי דרכו ליצה"ט לברך מצד טובו הטוב והמטיב טוב לטובים ומטיב לרעים. וביצה"ר להודות צדיק אתה על כל הבא עלי ודרך זה רוצה הקב"ה בעבודת יצה"ר:

בסוד ישרים ועדה וגומר קשה לו מלת בסוד לז"א שהם יודעים סודו של הקב"ה והיינו סוד תורתו שכל ישרים יש להם סוד וז"ש דהא כל רזין וגומר וקשה לזה שהיל"ל בישרי סוד לז"א שרמז רמז ב' ואינון רזא דיליה שהישרים הם סודו עצמו של הקב"ה שכל הייחוד העליון נעשה ע"י והיינו בסוד ישרים שיורה ג"כ על הקב"ה שהם סודו וז"ש וע"ד בסוד ישרים כדי שע"י ההודאה לפניה' יתייחד שמו על ידם והיינו שפו' בגמ' ובמושב זקנים יהללוהו ועדה היינו פרסום עשרה מישראל והיינו אומרם וירוממוהו בקהל עם וגומר:

א"ר יהודה מאי דכתיב כל הנשמה וגומר קשיא ליה ביה חדא נימא הנשמה תהלל. ועוד אמאי לא נקט אלא שם י"ה ותירץ דתניא כל נשמתין אין נשמה שלא תהיה ראויה להלל מכל איזה ידיעה קצרה או מעוטה חשוכא ומאירה אין נשמ' שלא תהיה ראויה להלל שכלם מלמעלה. מאי גופא קדישא סוד הדמות העליון שהוא סוד הגוף הנרמז באדרא. ומאן אתר שלא תאמר יש מרגל ויש מזרוע וכיוצא אלא כלם נמשכו מההוא אתר וגומר שהוא סוד החכמה שמשם נמשך השפע אל המ' ומתהוים מזווגא דקב"ה ושכינתיה:

מאן אתר דא ירצ' מאיזו בחינה מהחכמ' פי' מבחינת ל"ב נתיבות שבה שבסודם נמצאו כל ההויות. ולפרש פרטיות הענין מייתי האי תאנא וגומר מהאי חכמתא דמבועי נפקין וגומר יר' סוד החכמה בבחינה עליונה שממנה מתפשטין ל"ב נתיבות וז"ש דמבועי נפקין וגומר מורה שהיא בחינה דקה וממנה מתפשטין מבועין וגומר ובאותה הנקודה הנעלמת אשתכלל כלא שכל הנמצאים מושרשים בל"ב נתיבות והוא אתקרי רוחא קדיש' דהיינו נשמה הכוללת כל נשמות בחד מפתחא וגומר היינו סוד הדעת הנעלם מדתו של משה.

מאן יכיל לאשתמודעא מפני שהוא כלל הכל ושורש הכל נמצא דהא משה לא גלי דא ביומוי עד שהזכיר וגל' המדות לישראל סוד הדעת מעולם לא גלה ואע"ג דכלא הוה מתגליא על ידוי שהרי מבוע התורה ומדתו של משה היה הדעת הזה הנעלם ועכ"ז לא גלה אלא בשעת פטירתו גלה וגומר. מסטרא דילן שנסתר ונעלם אמנם הוא נגנז ומסתלק במקום העליון ומאיר מלמעל' וכן מרע"ה נלקח להאיר למעל' בג"ע העליון:

מאן דאיהו בשלמותא דמהימנותא היינו שכולל במציאות מרכבתו ע"ס כלם לא תליא ביה מיתה שהם החצונים מפני שהוא בעץ החיים. כמה דהוה ביעקב שהוא מרכבה לת"ת סתם ואח"כ עלה אל סוד ישראל עלה במחשבה ונאחז בדעת ולכך יעקב בצד מהימנותא שלימתא הוה ביה שהוא סוד הדעת שבו כלל י"ס יחד:

אתך אני הענין אם יאמר אתי אתה הם דברי המלכות אתי למטה אתה הת"ת אמנם אתך אני היינו שהמ' עולה למעל' שהיא נקראת אני ונקשרת עם הת"ת למעל' והייחוד מסולק מן הקליפות וזה מורה שהת"ת נקשר ביעקב ולזה השכינ' רודפת אחר הת"ת כדי להסתלק אליו והשכינ' מצא הת"ת ביעקב כנז':

ושב יעקב וגו' שם יעקב מורה על רדת הת"ת אל מקומו למטה והיינו בגלות שאין הת"ת מתייחד עם המ' אינו נקשר בחיים העליונים בסוד המחשב' העליונ'. ושב יעקב לאתקרי בשמא אחרא דהיינו ישראל המורה על קשרו למעל' והיינו שמך יעקב לא יקרא יר' לעתיד בגאול' תקרא תמיד ישראל שאין אחר היחוד אז שוב פירוד אמנם עתה בגלות שמך יעקב ויקרא שמו לעתים ישראל דהיינו כשיש ייחוד ובגלות תמיד נקרא יעקב ושב יעקב אחר הגלות ליקרא ישראל ושוב לא יקרא יעקב כנז' והיינו לא יקרא שמך עוד יעקב לא יהי' אחר הגאול' הזאת עוד גלות.

ד"א ושב יעקב לאתר וגו' יר' מה שנקרא במצרים יעקב יחזור לארץ ישראל בגאולתו ויקרא ישראל ושקט בעה"ז בייחודו עם המ' ושאנן בעה"ב בסוד עלייתו למעל'. ואין

מחריד ממלאך המות ששוב אין הקליפות נאחזות במדתו. דמשמע דכלא יהו' ביה מעלות אלו והי' בו שלימות האצילות ולא מת. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ואית אתוון עילאין וגומר הנני רוצה להבינך כי כל הספירות נבנו בצירוף אותיות שיצאו מבינה ולכך נקראים אותיות גדולות כי כל א' כלולה מכמה דרגין עד אלף ריבוא או יותר אבל ענין הכסא ומלאך ואופן שהם מלאכים נבראים מן מ' והם חייליה נבנו ע"י אותיות שיצאו מן ל"ב נתיבות דמ' ונק' אותוות זעירות דיש בהם מספר משא"כ בעולם האצילות דלא שייך בי' מספר וחשבון וזהו אמיתות הדבר: ד"א ושב יעקב לאתר דאתנסיב מתמן וזה יובן ממ"ש פ' ויקרא דף ב' ע"ב על פ' זה כי הכוונה כי הת"ת נסתלק מן המ' ולעתיד ישוב שם לאזדווג עמה וזה ממש בכאן שסוד הנשמות יצאו מלמעלה והבטיחנו הש"י כי ישוב נשמתו אל מקורה אשר ממנה חוצבה בלתי שיזדמן לה שום מכשול ועון ואין לך הבטחה גדולה מזו בכל ההבטחות כנודע כי מי זה אשר יזכה לשוב אל בית אביה כנעוריה אחרי אשר הוטמאה בעה"ז ובחומר עכור כזה ולא כדרך האנשים שצריכים אלף גלגולים עד שובם אל מקור נשמתם וגם הבטיחו כי מלבד ההבטחות הנז' שיהיה שקט בעה"ז ויהיה לו מנוחה בעה"ז ובעה"ב ושאנן וגם בעת מיתתו דלא ליהוו ליה בעתותיה דמלאך המות רק ואין מחריד כי הנה האבות בנשיקה מתו והם מכלל הז' אשר מתו בנשיקה. עכ"ל:

גליון בסוד ישרים באינון דרזא וגומר תרי קאמר ע"ש שיודעים הסוד ועוד שהם עצמם הם סוד. עכל"ה:

דף קעד:

ווי לעלמא יר' כי חובה על כל אדם להשגיח בשכלו על מציאות ויעבוד לשם ועכשיו שניתנ' תור' יש להם עונש על עונש דהא מאריהון אשגח בגיניהון לזכותם הקל מעליהם הטורח וגלה להם סוד העבודה ואין נותנים לבם לדעת

הא כתיב ביה ועד אחרן וגומר יר' וכבר נפל הצלם ע"י חנניה מישאל ועזרי' ועליו נאמר והוצאתי את בולעו מפיו וא"ת והיאך אמר די שמיה ב"ל כשום אלד"י וכבר נפל ונתבטל אם ב"ל הוא שם ע"ז שלו בפי האומרים כן. לא הוה בר נש דהוה ליה מרעין דלא מית עד דאתא חזקיה וגומר וא"ת והרי איוב חלה מן השחין וחיה והיה קודם לחזקיה לדעת הרוב. וי"ל שחד בדרא או תרי בדרא הכי הוה אמנם חזקיה תבע לרוב העולם. ועי"ל שאפי' שנגזר למ תה תבע שיתוקן ע"י התשובה והיינו כדמסיק קרא חלה חזקיהו למות וחיה וזה תביעתו ממש שינצלו מהמות ובאיוב כתי' מעיקרא אך את נפשו שמור. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דהא תנינן כד סליק רב הונא וגומר כתבו התוספות כי תרי רב הונא הוו וחד הוה בימי רבינו הקדוש בדורו של רשב"י וזהו הנזכר בכאן: קם רב הונא ביני קיימי ואמר אלו הוינא באתרי וגומר זה מורה כי אינו מדרש חכמים שקדמו אליו רק המאמר בעצמו ומעשה דניאל והצלם אך לא אמרוהו על פ' זה ורב הונא דרש יתיה על האי פסוקא וזהו מ"ש בסוף דרושו והיינו דכתיב והוצאתי את בולעו מפיו והם דברי רב הונא ודרשתו ולא דברי חכמים הקודמים אליו:

חלה כתיב מה דלא הוה לבר נש וגומר פי' כי הוא חסר כתיב והוא לרמוז שהיה מחודש במה שחלה שאל"כ הל"ל חולה אלא באו' חלה משמע כי הוא לבדו היה אשר חלה בזמן ההוא והוקשה לו כי גם בחזקיהו כתיב חלה ולא שייך האי דרשא. ותירץ כי אין הכוונ' שם בחזקיהו על החולי בעצמו רק על הסיום שהיא הרפוא' וזה חלה חזקיהו וגומר ואח"כ נתרפא וכדי להודיענו זה החידוש התחיל באו' חלה להורות על דבר מחודש אך כוונת התירוץ הוא בסיום שהוא שחלה ונתרפא. עכ"ל:

דף קעה.

ביום עשות ה' אלדי"ם וגומר: עיין כי ה' אלדי"ם הם ת"ת ומ' שבאצילו' ושמים וארץ הם ת"ת ומ' שבמלכות המתלבשת בכסא מלאך ואופן וכד קב"ה בעא לחרבא מקדשא אפיל להאי ארץ והרחיקה מן השמים ת"ת כי היה שר ישראל ונחית ליה מההוא דרגא דהוה ינקא וגומר אפשר שהוא בנהר כבר או בבבל מקום הקליפות מלובשת שם. בן חורין בינה. ושריך ת"ת ומלכות. עכ"ל הרח"ו נר"ו:

דף קעה:

והבריח וגומר יעקב ת"ת קדישא שעולה ונקשר בקדש העליון. שלימא שכולל חסד דין רחמים והיינו איש תם יושב אהלים ויעקב איש היינו מדתו תם היינו שעולה ומשלים למעלה קדישא כנזכר ומשלים למטה יושב אהלים והיינו והבריח התיכון ת"ת בתוך הקרשים היינו שהוא באמצע אוחז לזה ולזה. ואח"כ מבריח מן הקצה אל הקצה להראות שהוא עולה למעלה כמו שהוא למטה ולז"א דתנינן כדי לתקן אומרו תיכון בתוך מבריח תנינן וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מאלין שבילין נפקי עשרה כתרין וגו'. מכאן תבין כל מקום שנזכר עשר אמירן דנפקו מחכמ' הם סוד גופא דת"ת ומ' אשר הם כלל כל הי"ס והג' ספירו' עילאין גנוזות בהם ברישייהו דת"ת ומ':

מאן מים דא הוא בינה וגו' פי' הפסוק הוא מי הוא אשר מדד בשעלו ובמדתו ותירץ הפסוק ואמר מים ר"ל הבינה הוא אשר מדד הכל:

ר"א אמר דא חסד ופי' הפסוק יהיה מי שהיא הבינה מדד בשעלו החסד וגומר: **טורי אפרסמונא דכיא וגומר** מכאן תבין כי נהרי אפרסמון הם נה"י שהם ג' ווין ג' קני מנורה כנזכר דף קנ"ח ע"א כי כל ספי' יש בה סוד ו' כנודע בכל ו' קצוות והנה הם י"ח נהרות כי ג"פ ו' הם י"ח ולפעמים נמנה היסוד בחד נהרא וי"ב הנצח והוד הם י"ג ולפעמים נצח הוד לבד והם י"ב:

מאן שליש רחמי דשלימותא דכלא הוא סוד הת"ת כי הוא ג' לאבות כי הם חסד דין ורחמים והנה הרחמים הוא שלימותא דכלא כי הוא המכריע. עכ"ל. ועי' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף קעו.

א"ר אלעזר ש"מ דיעקב וגומר יר' מדקאמר יעקב אשלים לתרוייהו א"כ הוא שליש לאצילות האבות ובהכרח אצילותו דרך הגבורה ויהיה יוצא מתוך דין חזק ויקשה היאך יש בו כח להשלים הדין ולמתקו ואדרבא מקורו הוא הדין וזה תימא לזה א"ר שמעון ודא הוא בלחודוי לא ראית ענין השינויים האלו אלא בין יעקב ליצחק אם תתן לבך לחקור תמצא הא יצחק מגו חסד נפקא ולא זו בלבד אלא הכי כלהו ירצ' שורש לכל היא החכמה שהיא שורש הרחמים הגמורים וממנה יוצאת הבילה שהיא שורש הדין כנודע. ומתוך הבינה יוצאת החסד ומחסד גבורה דין ומגבורה ת"ת רחמים וכן הם תולדות האבות למטה אברהם יצחק ויעקב וכך הוא לעילא דא מן דא ולא תאמר לתקן זה שעם היות שיצא החסד מבינה עיקר יניקתו מחכמה וכן גבור' יניקתה מהבינה ח"ו שהספירות כסדר אצילותם ג"כ סדר יניקתם וינקא דא מן דא כסדר מנין המדות והטעם לסדרם ויניקתם להראות שיש הכרעה ואחדות אל הדין עם החסד והרחמים כנז' וכלא חד מפני שהשורש אל המדות אחד וז"ש דהוא הנעלם חד ומה שהאצילם לא נפרדו ממנו אלא מחד תליין כלהו שאינ' נפרדות כלא אשתכח חד: א"ר אלעזר אשתמודע יר' נקטינן מכלל דבריך ממה שאנו רואים חסד מבינה וגבורה מחסד נראה שקודם שיבא המכריע שהוא הת"ת צריכות הם בעצמם להכלל זה בזה חסד בגבורה וגומר ואח"כ קשר שני בת"ת וז"ש **דלית** שלימותא ולא הספיק הקשר והייחוד אלא כד אחידן דא בדא חסד עם גבורה וגומר ואח"כ הת"ת חד אחיד בתרוייהו לשכללא כלא נאחז בחסד ובגבורה שבחסד ונאחז בגבור' וחסד שבגבור' והיינו מבריח מן הקצה חסד אל הקצה גבורה וביניה' חסד שבגבורה וגבורה שבחסד וע"ד זה כולל כל שש קצוות:

תאנא בלי האי לא אתקרי וגומר יר' מה שאנו מכנים הדין והחסד וההתמזגות כנזכר אינו מצד המאציל בעצמו אלא מצד הפעולות הנמשכות אלינו כי מצד הספי' אל מאצילם

אין דין ואין רחמי' הכל א' ומיוחד מסטרא דילן אשתמודע כלא בהאי יר' רבוי הבחינות וחלוקם אמנם מצד המאציל לעילא כלא בחד מתקלא סלקא וגומר יר' במדה א' נמדדו ושינוי המדות הוא בערך פעולתם לנו לא שנוי מצד עצמו ולא ישתני מצד הנהגתו:

א"ר יהודה כלהון בוצינין הם מספירות נהירין סוד אור הנהגתם מחד מהכתר ומחד תליין שהם מושרשות בו ולזה אינן חד למטה נקשרות יחד. ומאן דפריש לון שקוצץ אינו נאחז בהם אלא עובד זולתו. ונבדל מחיי עלמא שהם חיי העולם ונדבק במיתה שהם החצונים הנפרדי':

א"ר יצחק כתיב ונתתי נערים היינו הנהגת העולם ע"י מטטרו"ן וסנדלפו"ן שהם הנערי' והם הכרובי' כי השנויים למטה בסוד נער מטטרו"ן וז"ש ותעלולים שנויים רבים ופעולות שונות ימשלו בם ימשילו בם משום דמסטרא דאצילות הנהגה מיושרת וכל אחד כנזכר.

והיינו דכתיב ועשית שנים כרובים ולא שתהיה ההנהגה מידם ח"ו אלא מיד הקב"ה יושב הכרובים לכך בימי מרע"ה לא נאמר לרעה אמנם בימי החרבן שנסתלק הקב"ה ונשאר הכרובים והיינו רעה ונתתי נערים שריהם וז"ש יושב הכרובים כד אשתכח וגומר שאז הנהגה ע"י הספירות העליונות ואלו כסא להשכין שכינ' למטה ואז נקרא יושב הכרובים ואין נערים שריהם: אמנם וירכב על כרוב חד מורה שאין המרכבה שלימה ואין השכינה למט' והיא מסתלקת ויושפע השפע לכרוב א' והכרוב לכרוב השני ואין שניהם יחד בשוה והיינו וירכב על כרוב א'. דלא אתיישבא מלכא בכורסייא:

א"ר יוסי ווי לעלמא כדחד כרוב ת"ת ממ' וכן מטטרו"ן מסנדלפו"ן וכן שנים כרובים זהב שזה הוראה לזה. ופניהם איש ת"ת אל אחיו מ' ואז שלום יסוד המייחד בעולם ואז שני הכרובים מטטרו"ן סנדלפו"ן מיוחדים שניהם יחד מרכבה אל הייחוד העליון:

א"ר יצחק וגומר מעלה הענין יותר למעלה ערות אביך דא סמא"ל שפוגם בזכר וערות אמך דא לילית שפוגם בנקבה ומשליט רע בין ו"ה והיינו שמכניס צלם בהיכל וינקי סמא"ל ולילי"ת הדינים ויתפרדו המדות האלו. ויי למאן דגלי ערייתהון במעשיו המקולקלין

כגוונא דא כתיב ביעקב מבריח מן הקצה אל הקצה היינו סוד קשר הכרובים שת"ת יאחוז בבינה ויתפשט במלכות ויקשור שמאל בימין וימין בשמאל כנזכר:

זכאה חולקיהון דישראל דקב"ה וגומר וע"י מעשיהם הטובים מקשר ומייחד מדתו ומתפאר ע"י טוב מעשיהם דכתיב ישראל אשר בך אתפאר הכל תלוי בישראל כפי מעשיהם:

תאנא א"ר יצחק ביומי קדמאי היו החברים רודפים אחר הידיע' ובמקום שהיו יודעי' חידוש תורה כמה היו מחבבים אותו ואת האומרו אמנם אח"כ נתקלקל ולא נשאר מדה זו זולתי אל החברים. וקשר הענין לומר שהכל תלוי בישראל והם מתרפין מד"ת ומתדלדלין והולכין:

ועמך כלם צדיקים במדת היסוד מייחדי' בתורת' ובמעשיה'. שני הכרובי' נצר שהקב"ה נוטע בסוד הייחוד בעולם מעשה ידי להתפאר הת"ת למעלה כדכתיב ישראל אשר בך אתפאר כנזכר:

ווי העמודים פי' ר' יצחק כי העמוד צורת ו"ו וא"ו עילאה על ראשו והיינו ווי העמודי' ופי' ווי העמודי' הנקשרי' עם העמודי' שהם ו' עמודי' ו' קצוות עמודי ההנהגה וקיום העולם וכל אינון דלתתא תליין מאינון וי"ן שהכחות התחתונים תלויות בכחות אלו מפני שהם הקרובי' הרואי' את פני המלך ולכך ווין אלו סבה להעמיד המשכן והקלעי' ולקיי' את כל המציאו' כלו שם בתוכ'. ומציאו' הווין מבעיא ליה מאן ווין דקאמ' לשון רבים אמ' שהם כמו צלעות הגוף שהם י"ב צלעות לימין וכמוהן לשמאל והוראתם לת"ת שהוא ששה בששה מצד כללותם אלו באלו תחתון בעליון ועליון בתחתון כל א' שנים הם י"ב ומתאחדן מציאות הצלעות מחוט השדרה דהיינו או' וחשוקיה' דבקים בכסף שהוא חוט השדרה הנקרא חבל הכסף ועניינו מציאות ו' ת"ת שהוא אמצעי יורד מן המוח לבן ברחמיו כסף ודאי ומשם מתפשטות לימין ו' בחסד בששה שבנצח וכן הם בשמאל ו' שבגבורה בו' שבהוד וחוט השדר' עיקר להשקות הצלעות והיינו ו' של כסף שורש לעמוד וז"ש דקאי' עלייהו: ובספרא דצניעותא דרך אחרת וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מאן ווין שתא וגומר כבר ידעת כי ו' קצוות אלו יש בו סוד ו' אחת כנודע אמנם ו' דשמא קדישא הוא חוט השדרה דכלהו ווין אשתקיין מיניה וכבר ידעת כי כל א' מו' קצוות כל א' כלול מחבירו והנה הם י"ב. עכ"ל. ועיין בספר אור הגנוז פי' ספרא דצניעותא בס"ד:

קלד ע"ב

רעיא מהימנא בס"ד

פקודא דא ללמוד תור' בכל יומא **כל היום תמיד דאיהי רזא כלומר היא סוד גבוה' שגל' לקדושים דרך יתקדשו ויעבדוהו ואינה כדת גויי הארץ שהיא הסכמת הנהג' אנושית אלא סוד נגלה בנבואה מאלו"ד לישראל דרך יעבדוהו כפי אלדות"ו ודרכיו וז"ש רזא עילאה למנדע אורחיה דקב"ה והיינו שממנה ידע האדם הכלל והמצות והפרט והיותו בן והיותו עבד ומה תהיה עבודתו ודתו דהיינו אורחיה דקב"ה והעד שיש בה שני**

חלקים אלו בשכר' שהרי שכר' בעה"ז ובבא כאומר' אוכל פירותיהן בעה"ז והקרן קיימת וגומר וז"ש דכל **מאן דישתדל וגומר והנושא עול תור' פורקין ממנו עול מלכות עול דרך ארץ דהיינו אשתזיב מכל קטרוגין בישין וזה על שני דרכים אם מקטרוגי העה"ז כגון אומות העולם ומזיקין ומחבלין וכן קטרוגי העה"ב כגון היצה"ר המקטרג עליו לטורדו וזה רצה באו'** ומכל **קטרוגים מכל מינים שבמציאות כאומר' אם פגע בך מנוול זה משכהו וכו' והטעם לתועלות אלו בגין דאורייתא רזא דמהימנותא איהי כלו' הוא ענין רוחני נמשך מהאלהות מלמעלה עד התחתונים בני אדם א"כ היא קושרת מהכתר עד העולם התחתון ומאן דאתעסק בה אתעסק במהימנותא עילאה דהיינו קשר העולמות מכתר עד הגשם הכלה והנפסד ולכך עסק התורה חביב מהכל כנזכר: ועוד יש מעלה לעסק התורה שהיא עבודה תמידית תדירה וז"ש** קב"ה אשרי שכינתיה רצה שהשכינה בהיות' נקשרת עמו שורה עליו כנזכר מה שא"כ שאר עבודות שאין שכינ' בעובד אלא בשעת עבוד' לבד.

מאן דידע שלא יאמר אדם אם כן בתורתי שאני יודע אעסוק ואייחד ואיני רוצה להוסיף לז"א שהשכינה נקראת תהומא והיא שוכנת בלב משכילי עם בני ישראל ולכך כיון שהוא חכם ונבון בתורה ממנו ראוי שנאמר שיש בו אור שכינה יותר מחבירו ובהיות האדם לומד ממנו חלק התורה שהוא יודע הרי מקבל ממנו השכינה שעל ידי כך ישרה עליו נצוץ שכינה יותר מאיר וז"ש **אצטריך** למרדף אבתרי' כדי שע"י יזכה לשכינה וז"ש מאת כל איש אשר ידבנו לבו דהיינו שכינה שהיא נודבת תור' בלבו תקחו את תרומתי שם תקחו שכינתי ולא תאמר חלק התורה ההיא כבר היא בו ומאיר בו ושלו מה יאיר בי שאינו שיש כח בתורה לזה ולזה מפני שהיא בסוד עץ החיים שיש בו כדי להאיר לכל הנמצא וז"ש **איהו** למיהב חיים לכלא. וכן בעסק התורה לא יהיה מצות אנשים מלומד' ויאמר כבר אני עוסק בתור' תמיד אלא צריך שיהי' בחוזק כוונת הלב ומכח נפשו יתדבק בה וז"ש מאן דאתתקף באורייתא כפי חזקתו בה כן ימצא עצמו מוחזק:

וכמה רזין וגומר שזה נוסף על שאר עסקי העבודה כי בשאר העבודות לעולם הוא במ' שבה סוד כל המצות אמנם העוסק בתורה נקשר בת"ת בכמה בחינות שונות. עוד העסק במצות נפטר העולם מהם בעולם העליון ובקבר אלא נוטל שכר ואינו עושה ועסק התור' אינו כך אלא בהאי עלמא לא שכיך ולא שכיך לעלמא דאתי וגומר ואפי' בקבר כדמסיק דובב שפתי ישנים. מהרמ"ק זלה"ה:

קנז ע"ב

תנאין ואמוראין וגומר מטא שעתא לתקנא כיון שאין גשמיות בעולם הגשמי ראוי לתקן

בסודות העולם הרוחני השכינ' מצד המ' בעצמה. מנרתא מצד החסד פתורא מצד הגבור' מדבחא מצד קו האמצעי כיור וכנו מצד נצח והוד ארון מ' בעצמה כפורת יסוד כרובים נצח הוד בבחינת הפנימית. וכלא בשקל בסוד השם הנק' שקל באצילות.

קנח ע"א

אתון נפקין קושיא דא דאתקשה לי וגומר בתלמודא דילן לא מפיק לה אלא ממלת זה. החדש הזה וזה מעשה המנור' זה יתנו. האמנם קושי המנור' הי' מן הכל שנא' בה תיעשה מאליה ובה יסודא דכלא כדמפרש לקמיה להכי קאמר אתון נפקין וגומר מאנא דקב"ה כלומר שאינו פועל בתחתונים. אלא באמצעותא מפני דקותו מתלבש בשכינ' ופועל כערך כל הספירות לאין סוף בסוד ירח המתלבש בו אור השמש והיינו סוד החדש מאנא לשמשא לבעלה לענין הייחוד ואז היא שוה לו כמוהו בסוד שקל הקדש ב' פלגי דגופא ב' חצאי שקלים:

איהי מנרתא וגו' נר מאיר על ראשו ועטרה עליו דאתמר בה שבע ביום הללתיך מלשון בהלו נרו הכלל ששבע ביו"ם שהוא הת"ת הללתיך והדלקתיך שבע נרות דהיינו שהיא בת שבע נר של שבע ספי' כדמסיק דאינון ממש הכלולים בה גדול' וגי' כדפי' בתקינים גדול גבור מפואר הוא בת"ת אמנם גדול' גבור' וגומר במ'. עד מלכות היינו יסוד כי כל בשמים ובארץ ת"ת ומ' ויסוד דאחיד בשמיא וארעא וחזר להזכיר שמים לקושרו בארץ ע"י היסוד:

שבע כלילין וגומר כלומר המ' עצמה שבשבעה אלו הנזכרים היא שבע כלילן מז' אלו הנז' בענין שמ' שבמ' כלולה מז' אלו שבה כנז'. והענין שהמ' נק' מנור' וג' ספי' נקראות ג' קני מנורה שהם ג' ספירות שבמ' ולכך בהיותה באמצע דהיינו מ' ג' קני מנור' מצדה הא' דהיינו גופא ת"ת ותרין דרועין חסד וגבירה דמלכא דהיינו ת"ת איהו נר מציה כלומר נר המאיר למ' שהיא מצוה שהיא מאירה מג' אבות וז"ש לאנהרא בהון וג' קני מנורה מצדה השנית בהיותה באמצע על נצח הוד ויסוד. ואיהי מ' בהיות' למטה נר מערבי דהיינו למטה שהיא מערב דבה עירוב כלהכחות והיא יונקת מג' אלו וז"ש לאנהרא בהון בענין שהיא נר מצוה מג' אבות ונר מערבי מג' בנים ולפי בחינה זו אדרבה היא מקבלת האור מלמעלה לז"א **מנרתא** אתקריאת דמלכא ולא שירצה שנר מאיר לת"ת אלא אדרב' ג' נרות עליונות מאירים בבחינת' באמצע דהיינו בבחינתה הנקשר בג' אבות משפעת אור בבחינה תחתונה והיינו לאנהרא ביה וגומר והיינו דאתמר ביה מצות ה' ברה מאירת עינים דאינון ררין כרובי עינא נצח והוד וגומר ומ' בת עין בג' גווני עינא מאירים מפנימה דהיינו מצות ה':

רישא דמנרתא וגומר הרי המנור' כלולה מצד ז' ספירות גוף ודרועין ושוקין וגומר והשתא רישא למעלה מצד הבינה ושם הספירות בהעלם והיינו הו"ה ז' ווין שבע ספירות שבע קני מנורה והקנה האמצעי ו' בסוד הדעת בן י"ה ודאי נפיק מבין תרוייהו דהיינו צירוף בן י"ה בסוד הדעת שהוא עיקר הסתעפות פנימיות הבינה וז"ש על שמיה וגו' והיינו הבחי' הג' למ' הנז' לעיל שהיא עטרה על ראשו כדמפרש ואזיל צורת ז' דהיינו י' על ו' והיינו שהעה"ב שהיא בינה יום הכפורים אסור בתשמיש המטה דהיינו בחינתה באמצע בסוד הייחוד ובנעילת הסנדל דהיינו בחינת' למט' וז"ש מסטרא דעלמא דאתי לאו איהי וגומר והיינו סוד נ"ר על ראש המנורה שהיא סוד י' תגא על רישא דמנרתא שהיא סוד י' תגא על רישא ובבחינ' זו היא מאיר' אליו והיינו סוד אור ישר ואור חוזר ומקור האור י' ובעלמא דין הוה"י שהוא סוד העליה ממקור י"ה שהיא אור דהיינו מאנא תחותי' להעלו' ההתעוררו' מהתחתוני' ומשפיעם ולהיות שהיא פועלת בכל ספי' דיליה דהיינו שהיא בית קיבול לי"ס לכך מציאותה י' ובנל ספיר' כמה בחינות יקראו אברים ובכל אבר כמה פעולות יקראו מדות והיא בית קיבול לכל:

ובג"ד וגומר אהדר לג' בחי' שזכרנו וגומר' על רישיה יהו"ד נמצא בספרים נקוד שם זה בנקיד אלדי"ם וירצה כי בחינה זו אליה מצד הבינה כנזכר והיינו אבן שהיא י' מאסו הבונים שהם אברה' יצחק ויעקב שהם בוני המרכבה דחוה ולא רצו לתקע בה מפני שהיתה למט' ועלו אל הספירות והיא עלתה לראש והיינו להעלות נ"ר שהיא המ' על ראש המנורה דהיינו י' על הו"ה ז' ווין ז' ספירות כנזכר והיינו בסוד המנורה כנז' ומצד שקל שהוא הענין השני שנתקשה משה היא בחינתה באמצע כנזכר דהיינו בהיות' על נצח והוד ויסוד למטה מת"ת לכך היא הוי"ד שהיא תחת הו' על ה' אחרונ' שהיא ג' ווין סוד נה"י כנזכר לעיל והיינו זה יתנו כ"ל שהיא יסוד המעלה אות' על הפקודים נ"ה:

בסופא שהיא הבחינ' הג' בחינת כלי ושמוש הוא במשכנא כלומר בגוף המשכן דהיינו השכינה דאתמשכן בעונות ישר' והיינו סוד החדש סוד הירח מלא וחסר והכל א':

וכלא אתרמיז באות ו' לפי נקודת' ו' חולם עטר' על רישיה ו' שורק בסוד הייחוד ו' חירק שרפרף לרגליו והיינו אנ"י שהיא המ' ראשון מצד חולם ואני אחרון מצד חיריק ומבלעדי מצד שורק והכוונ' ומבלעדי דהיינו ת"ת אין מדת הדין פועלת כענין ה' הוא האלדי"ם:

דאתרמיז בהאי שמא וגומר כלומר כל ג' הויות נרמזו' בשם זה ביושר היינו ראשי תיבותיו וסופי תיבות י' ונ"ל שגם מילוי הוי"ו ביו"ד והיינו בסוד אמצע י' באמצע ו' ולפי זה כל השם מורה בסוד בחינות המ' ועם היות דקיימא לן דכל הויה שתחלתה י' דכורא כנזכר בתקונים וז"ש **ואע"ג** דמסטרא דאת י' וגומר בתר דבתרין ההין וגומר ומה שבאר

י' בראש מורה על י' תגא דהיינו סוד מנור' כנזכר וז"ש אלא י' על ו' תגא וגומר תחת ה' כגון הוד"י שמוש ואם למטה מה' משמשת וכ"ש תחות וא"ו שהוא הזכר שהיא משמשת למט' ממנו והיינו סוד ההויה:

ובגין דלא עבידנא וגומר הענין כי בסוד המנור' ג' בחינות המ' נקשרות ומיוחדות בסוד נר מצוה ונר מערבי ועטר' על ראשו כנזכר א"כ לפי הייחידים האלו היה צריך שתעש' המנור' ברגע כולה יחד ולזה נתקש' לו מעש' המנור' שאין כח באדם להמציא מציאת' יחד ברגע כדי שלא יפרד קנה מחבירו:

תעשה מעצמ' כלומר יקשר ז"ה שם רוחניות הת"ת ויתפשטו חלקיה מעצמה של הת"ת אל עצמ' של מ' והיא מתפשטת ממנו ולעולם הוא קשור עמה בענין שלא ימצא פרוד לעולם כלל:

שאר מאנין כגון שולחן וארון שהם בחי' המ' דאיהי שמוש אין בהם פרוד בעשייתם ולכך לא נתקש' בהם ולכך נאמר בהם ויעש בצלאל למטה וכאן תעש' מעצמ' והטעם לזה אמר ובכל אתר וגומר כי בבחינת עטר' שהיא בחינה עיקרית והיא עטרה לראש עמודא דאמצעותא דהיינו מבינ' דאיהי עלמא דאתי ובחינ' זו היא בחינת כללות כל המדה וז"ש ודאי לית ידיע' לבר נש בקב"ה ולא בכל המדות דילי' עד דייעול בהאי תרעא דהיינו בחינת המ' מצד הבינ' וראיה דאתמר ביה זה השער לה' ומלת יהו"ד בל' מורה על ג' יודי"ן שבמילוי שם יו"ד ה"י וי"ו ה"י ששם זה מורה על עטר' בראש ועל נר מצוה ונר מערבי דהיינו כללות כל בחינותי' וז"ש איהי כלילא מכל ספירן ומכל אתוון דשמהן מפרשין וגומר שהכל כלול בסוד שם זה שבה מצד הבינ' דהיינו הבחינה שפי'.

איהי כלילא מכל ספירן ומכל אתוון וגומר כל ג' בחי' הנז' בחי' האותיות מצד נר מצוה והם בבחי' הת"ת האמצעי בין נקודי לטעמים ובחינת נקודות מצד נר מערבי והם תחת האותיות דהיינו שמוש ובחינת טעמי למעל' מהאותיות דהיינו בחינת עטר' לראש והיינו בחינת תגא וזהו ע"ד כלל אמנם ע"ד פרט ימצאו באותיות ג' בחינות ובנקודות שלשתם ובטעמים ג"כ שלשתם:

בההוא איהי כתר וגומר לא לבד על הת"ת אלא על חכמ' ובינ' דהיינו רישא דמלכא וז"ש בההוא ר"ל בבחינת סגולתא והיינו כתר מ' העול' עד הכתר יתנו לך ומי הם הנותנים ה' אלדינ"ו דהיינו חכמ' ובינ' כנזכר.

איהי ידיעת וגומר ומפני שההשג' בו נמנעת אמר איהי ידיעת ההוא דאתמר וגומר ולא השגה החלטית אלא דבה אשתמודע דאיהו ראשון לעילא וגומר ר"ל להשיג שהוא מחוייב המציאות וקודם לכל נמצא וז"ש ראשון לעילא והוא אחרון כי אחר העדר

הנמצאות יחוייב מציאותו. וכן שיתוף מציאות השגחתו בכל נפעל ואין חוץ ממנו וז"ש ומבלעדיו אין אלדי"ם:

וכלא בה אשתמודע שאין צורך העליה לאדם לספירה זולתה ואדרבא המתחכ' יותר מאבד עצמו לדעת וז"ש ומאן דבעא לאסתלקא וגו' מפני שמפרידו' מהספירות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. שבע ביום הללתיך וגומר מחסד עד המ' יש ז' הנה נק' שבע על שם שמקבלת מאינהו שבע והיינו שבע ביום וגומר. זה יתנו כגוונא דא הוי"ד ר"ל כי לא עביד בה שמושא כי אם וא"ו לחודה דאיהו עלה. ודע כי בתיקונין אמרו דד' הויות תליין בשם בן ד' והרמז כי בחכמ' עלאה הנק' יו"ד אז הוי סדורם יהו"ד ושם אין זווג ותשמיש רק הוי היוד עטרה על כלהו. והת"ת איהי באמצעיתא ובסופא כדי להנהיג התחתונים. אמנם ארבעה הם יהו"ד הוי"ד והי"ד הוי"ד כנזכר בתיקון נ"ח. אבל דע כי לעולם הג' אותיות שהם הו"ד לא ישתנו ותמיד הם רמוזות כסדרן ואין ההפרש רק באות יו"ד אם הוא בראש או בתוך או בסוף:

וכל שם דשליט וגומר נ"ל דקאי לשם יו"ד ה"י וא"ו ה"י כי אע"ג דמסטרא דאת ראשונה באה י' בראש כמו יו"ד עכ"ז כיון דבאה בתר הב' ההין כזה ה"י נקר' נוקבא ואתדן לרוב אבל עכ"ז אמרינן כי היו"ד שבאה על הוא"ו היא תגא דיליה וכשבאה אחר הה"י היא שמושה וכ"ש אם היא בתר ו'. וזהו מה שנתקש' משה כי איך אפשר לעשותה אחר כי מור' שם ייחוד גמור וקשר אמיץ לפעמים בראש או בסוף או באמצע ואז נעשית מאליה. הכלל העולה כי בסוד זה הכלי הנק' מנור' אז אין שום שימוש רק עטרה איהי על רישיה ושאר כל השמוש אז הוי תחותי'. אבל בשקל הות באמצעיתא.

כד נטילת מן בינה וגו' יר' כי כשהיא עטרה דיליה שהוא כד נטלת מן בינה דאיהי עלמא דאתי אז לא ייכול בר נש לידע בר מקב"ה בכל מדות דיליה כי הלא השער ליכנס שם הוא דרך המ' שנאמר זה השער לה' ואם היא למעל' עטרה על רישיה מאן יכיל למיעל. וסוד או' לה' הכוונה כי הלמ"ד מורה עליה דאיהי כלילא מכל ספירן ומכל אתוון דשמות מפורשין ונסתרים וזהו סוד הלמ"ד הנוגעת עד למעלה למעלה. איהי נקודה לכל את ואת וגומר ר"ל כמו שאמרנו דמסטרא דאותיות היא לזמנין עטרה על רישיה ולזמנין שמושא דיליה ולזמנין באמצעיתא כן הוא מצד הנקודות וכן מצד הטעמים. עכ"ל:

גליון קושיא דא דאתקשה לי מן 'מקש"ה וג' 'מ"ש"ה 'מנורה 'שקלים 'החדש עכל"ה:

קנח ע"ב

דבר לשון הנהגה. למארי תורה חכמים וגומר כי באו' אל יתהלל חכם גבור ועשיר בסוד

הספירות העליונות כדמפרש ואזיל וקאמר אל יתהלל לאחוז בספירות אלו זולתה כי אם בזאת: והענין כי יעקב שהוא בקו האמצעי שבו סוד י' דהיינו אני ראשון ואני אחרון כנזכר לעיל לכך הודיע דאיהי כלא עילא ותתא ואמצעיתא. והנביא שהוא בסוד נביאי' שראה שכינה כוללת שם ימין ושמאל ואמצע אמר אל יתהלל חכם דהיינו האוחז בימין דהתם חכמה ואל יתהלל הגבור מהשמאל דתמן גבור' ואל יתהלל עשיר דהיינו איזה הוא עשיר השמח בחלקו מצד הת"ת כי אם בזאת שהיא עיקר הכל לכל הצדדין כנזכר: דוד אמר בבחינת היותה נוצחת כל החצונים וכלם מתבטלים לפניה וז"ש אם תחנה וגומר בזאת אני בוטח. וירמיה אמר נגד היות ישראל גולים נבזים ושפלים בתוך האומות הבינו בתורה וראו ששכינ' גולה עמכם כאו' ואף גם זאת מ' אינ' נבדלת מישראל ובזה נתנחם וזהו זאת שהיא עמנו בגלות אשיב אל לבי על כן אוחיל כי בודאי לא ישכח' לעולם ומי שיושיע אותה יושיע אותנו. וגם בהיות' בגלות יש בה כח וספוק בידה וראי' שהרי בהיות' במצרים היתה בגלות וכתיב ולא שת לבו גם לזאת והיא היתה המכה בהם י' מכות מפני שחשבו החצונים שאין בידה הכח וז"ש וכסיל שהוא פרעה סמא"ל וערב רב המצריים לא יבין את זאת ואמר מי ה' וגומר והנה במלת זאת בה רמז ג' בחינו' דהיינו בבחינת אשת חיל עטרת בעלה ז' י' על ו' דהיינו עטרה בראשו. ובחינת' באמצע עם בעלה אל"ף דהיינו י' תתאה האל"ף סוד ו' שורק כזה #ו שהיא על נצח והוד עמו ובחינ' למטה מהכל ת' שהיא אחרונ' לכל אותיות נקבה ודאי שימוש כנזכר. ולראיה שהאוחז בה מסתלק אמר וזאת ליהודה וגומר הענין שלא נזהר בצואת יעקב שאמר וזאת אשר דבר להם אביהם לא נזהר יותר בהם אלא יהודה לכך זכה למלכות שנסתלק על ידה וכן דוד דאתי מן יהודה שהיה משתדל עליה ובתקונ' כנזכר בזוהר לכן אסתלק למלכותא וכן מרע"ה צוה לישראל שכל מגמתם יהיה לתיקון השכינ' וז"א וזאת התור' שכל ענייני התורה יהיו מגמת פניהם בעת קיומם לתיקון השכינ' וכן היא המתקשטת בהם והם כסא אליה וז"א ובה ברכת וגו' כל שבט ושבט מפני שבה בחינת כל השבטים כנזכר. ואופן תקונה כדי שיאחוז בה כל מי שירצה בזמן הזה אמר זאת התור' אדם כי ימות באהל דהיינו שימית עצמו על התור' ויעסוק בה תמיד בבית המדרש עד שיתענ' ממנ' ולא יעסוק בשום סחור' וז"ש ולית מיתה אלא עוני כנזכר. ופי' כי ג' בחינות הנז' הם ג"כ ממש בצדיקים בשכרם לעה"ב וז"ש

קרבן עולה מסטרא דצדיק עשיר כי העשיר המפזר ממונו לשם שמים זוכה לשכינ' להיות' עטרה על ראשו לעולם הבא והיינו קרבן עולה שתעל' השכינ' בו להיות' עטר' על ראשו ועליהם נאמר צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ויש מי שזוכ' להיות'

שרפרף תחת רגליו שזה עולה במעל' נפלא' שהוא בבחינ' הת"ת אמנם מי שהיא עטר' על ראשו הוא בבחינת מטטרו"ן שהשכינ' על ראשו. והבחינ' האמצעית היא אמצעית בין שתיהם כנזכר.

לזכאה לון לעלמא דאתי. הענין כי העשירים רובם הם כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס לכך הם במדת המלאך מטטרו"ן ששכינ' עליו עטרה לראשו שהוא עבד המשמש את הרב. והבינוני דפלח לזכאה בתרין עלמין לפעמים משמש ע"מ לקבל ולפעמים שלא ע"מ לקבל לכך יש בסוד שכרו שתי בחינות והיינו שהיא עמיה מחצית השקל שפי' שהיינו שהת"ת ו' חוצה אותה לשנים שהיא י' חציה למעלה מאות ו' וחציו למטה כזה #א וכן סוד המ' חציה למעל' בסוד עטר' בסוד המלאך מטטרו"ן ובבחינ' אחרת היא למט' ומסתלק עליה בסוד הת"ת והיינו כגון מצה דאתפלג כי מצה הם מ' שמור' לת"ת והיא נחלקת חציה למטה תחת המפ' דהיינו וא"ו לאפיקומן לעלות האדם על ידו אל סוד הכתר מבינ' ולמעל' והיינו אחר סעוד' תוספת קדושה על הסעוד' המזומנת לצדיקים וחציה למצוה שהיא מ' למט' מת"ת והיינו קודם סעוד' המתוקנת לצדיקים והיינו בסוד המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס ולכך משם עד חצי ותעש למט' בעה"ז: אבל מאן דאיהו עני שאינו רוצה לקבל פרס אלא לשמש כבן דאינו מקבל פרס והיינו שממית עצמו עליה שכל מה שמשפיע משפיע לשכינ' לא לעצמו והוא מתענה מפני שאין שפע לעצמו כך שכינ' נעשית עניה אליו ומעלה אותו עליה שיהיה הוא בבחינת הת"ת בן כנזכר וז"ש איהי קרבן יורד תחותך וקשיא ליה ואמאי כלומר היאך אפשר להלום ענין זה ותירץ בגין דמאן דמשפיל גרמיה וגו' שמענ' עצמו ומשמש שלא ע"מ לקבל פרס כנזכר קב"ה דהיינו ת"ת נחית עליה כדמסיק. רס ה' ת"ת ושפל האיש המשפיל עצמו בגין שכינתא כנזכר. רם מצד אברהם חסד ונשא גבורה שוכן ע"ד על היסוד וקדוש שמו מ'. ובתר דבעלה וגומר א"כ לדרך זה נמצאת שכינ' למט' מת"ת ות"ת על ראשו ושכינה שוכבת מרגלותיו של ת"ת הרי כמעט שכינה למטה ממנו כנזכר לעיל והיינו השמים ת"ת כסא לבינ' וכן הארץ מ' הדום רגלי בענין שהראש לבינה ושאר הגוף לת"ת והרגלים למ' והיינו סוד דין המשמש שלא ע"מ לקבל פרס וז"ש **דמיומא** דירית בר נש נשמתא בליליא מקב"ה ושכינתיה דהיינו סוד היות הת"ת ושכינת עוזו שוכנת עליו ע"י נשמתו מיד אתקרי בריה דהיינו סוד בן כנזכר.

אמר חד תנא וכי מההוא יומא וגומר שהיה ראוי שתחל' יקדם ענין הנשמה אליו ויקיים בה מצות הרבה ואחר משך זמן מה יתקרי בריה דהיינו ייחודת הת"ת עליו לזה הביא ראיה מאומ' ה' אמר אלי בני אתה ולא אחר הלידה זמן רב דהיינו נתינת הנשמ' אלא

היום ילדתיך בשעת נתינת הנשמ' מיד ת"ת שורה עליו ונק' בן וענין זה הוא חסד אל וחק בלי טעם וז"ש אספר' אל חק וענין זה לא על דוד לבד נאמר אלא ברוח הקדש נאמר על כל א' מישראל וז"ש מהאי קרא דאמר דוד בספר תילים וגו':

מאי היום וגומר דאי כדפי' היל"ל בעת ילדתיך אלא הכוונ' על הת"ת בסוד הדעת ששם מדרגת מרע"ה ועליו נא' הן עוד היום גדול והיינו מדרגת מרע"ה בסוד הנבוא' שהוא ממדרגת הדעת והיינו ולא קם נביא עוד במדרגת עוד שהוא בסוד הדעת כאו' הן עוד היום גדול.

אנת קיימת וגומר היינו בסוד מדרגת בן שלא ע"מ לקבל פרס ולכך אוהב תועלת השכינ' מכל ענייני עצמו:

בה' שמהן וגומר ובזה שייך לומר בכל נפשך דלא שייך לומר בכל אלא בדבר שיש בו חלקים דהיינו ה' חלקי הנשמה נשמה מבינה רוח מת"ת נפש ממ' חיה מחכמה תחיה את בעליה יחידה מכתר שעליו נאמר ה' אחד וז"ש ולפני אחד מה אתה סופר. קב"ה ושכינתיה לא יזוז מינך וגומר והיינו ואהבת את ה' ת"ת אלדיך מ' וכמו שכל אלו שעבדת לאהבתו גם הוא קשור בכולם עמך אם בערך הגוף אם בערך הנפש אם בערך הממון ולא זו בלבד אלא **אנת** חשבת ברוב חשק האהבה ובזה גורם האדם הקמת השכינ' ורכיבתה על כל העולמות שהכל נתון תחת שליטת מחשבת הישר שנשמתו נשמה דאצילות וז"ש דמחשבה טובה וגומר דאנת בריה כדי שיהיה נאחז באבי"ע לנלול ביחוד כל נמצא. מהרמ"ק זלה"ה.

קנט ע"א

גניז מבני נשא כענין כצפור שהיא שכינ' נודדת מקנה מנדדתא בגלותא מדוך לדוך כדפי' בתיקונים כן איש דא רעיא מהימנא והאיש משה ענו מאד נודד ממקומו והיינו שנשמתו מתלבשת בסוד הגלות ונעלם מכל הצדיקים מלובשים ובלתי מלובשים:

ויעש ארון וגומר ס"ת עמודא דאמצעיתא וכן ס"ת היה מונח עם הלוחות בתוך ארון כדפי' ז"ל בגמ'. וכן לוחות נמי תורה שבכתב ת"ת אינון עם היותם שני לוחות שהם ו"ה לוחות מעשה אלדי"ם המה ובמקום אחר מורה שהיא נצח והוד והכוונה ת"ת ומ' שהם ת"ת על נצח מ' על הוד ובחינת שניהם שוה תורה שבכתב. אמנם ארון מציאות המ' למטה שם אדני היכל לשם יהו"ד ס"ת. וז"ש ארון דיליה שכינתא שהיא בחינתה בהחתונים למטה מבית ומחוץ תצפנו. קרא הכי כתיב וצפית אותו דהיינו אות ו' ת"ת זהב טהור היינו שכינתא משובצות זהב לבושה ואמר מבית ומחוץ תצפנו הכוונ' שלא יהי' מין א' מבית ומין א' מחוץ ח"ו אלא הכל אחדות ומורה שאינם ב' מינים אלא הם קשורים

ומיוחדים יחד ביחוד נפש ורוח עד שהם עצם א' מה שא"א להיותו כך בדבר הגשמי הרמוז אליו ועכ"ז האדם עושה מציאות ארון לס"ת והקב"ה מסכים על ידו ברמז הרמוז וז"ש מה דלאו הכי וגומר דדא בכתיבת דיו שאם עשה אותיות זהב פסול ואפי' במציאות הערך אינם שוים שהארון דבר נערך וס"ת אין לה ערך כדכתיב לא יערכנה וגומר והשתא יקשה א"כ היאך יהיה ס"ת וארון רמז להקב"ה ושכינתי' אחר שהם חלוקים בעניינם כדפי' לז"א ומסטרא אחרא וגומר ועוד דיו וגומר קשיא ליה דבזולת חילוק זה הנז' בין ארון לס"ת יש בס"ת עוד אחר דהיינו דיו על הספר שחור על הלבן לזה אמר דהיינו סוד חכמים ומארי תורה אוכמין בהאי עלמא שאין תורה מתקיימת אלא במי שמשחיר עצמו עליה והיינו העוני הקשור עמו כל ימי היותו בעה"ז נמשך לו זה מענייני הדין דהיינו המ' שהיא העולם הזה והיינו אש שחורה ודאי.

ושפירין בעלמא דאתי דהיינו בינה אש לבנה והטעם דיו לעבד להיות כרבו אין נחת רוח להקב"ה בעולם הזה מפני הגלות ושליטת הקליפות ומארי תורה סובלין יסורים של אהבה ודאי די"ו יו"ד יד"ו היינו יו"ד חכמה ודאי די"ו תבונה דמתמן דיו לעבד כדפי' יד"ו דעת דהיינו י"ד ו' יד ימין מוליך לימין משה והיינו היות התיר' כלול' חכמה ותבונ' ודעת ושלשתם כתב בר נש בדיו בידו בענין ששלשתם קשורים ומיוחדים חכמה שבאדם לכתוב היינו יו"ד בדיו היינו תבונ' בידו היינו דעת. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ומסטרא אחרא וגומר הענין בתחלה אמר כי עמודא דאמצעיתא איהו ס"ת ושכינתא איהי ארונא דיליה והיא מבית ומחוץ הוי שכינתא משא"כ בארון דהאי עלמא דס"ת מלגאו וארון מבחוץ לבד אך כאן שכינתא נמי הוי לפנים מיניה ועתה אמר כי אפי' בהאי עלמא נמי אורייתא וארונא כלא חד דאורייתא אתעבדת מדיו דאתעביד מעץ תפוחים והארון נמי אתעביד מעץ. עכ"ל:

סליק פרשת תרומה. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

דף קעט:

לאכללא שכינתא בהדיה ורצה לרמוז באומ' כלא ברזא עילאה איהו ר"ל כל מלת ואתה יש בו סוד או ירמוז על הסוד והיינו שמרע"ה הוא מרכבה לת"ת ולכך הוא בעצמו נק' אתה כאו' ואתה אבינו וא"ו לאכללא שכינתא בהדיה שתהי' מיוחדת עם מרע"ה שבזה היא מיוחדת ונכללת עם הת"ת אמר ואתה. ואפשר להפך אתה במ' וא"ו מוסיף על השכינ' עמו כלומר והשכינ' עמך תצוה או תדבר וגומר: ור' יצחק מוסיף ואמר אתה ת"ת וא"ו מוסיף שכינ' מיוחדת עמו והיינו נהורא עילא' ונהורא תתאה כליל כחדא יראה שמלה זו כוללת ב' מדות ואין הכרע שאפשר לפרש אתה ת"ת וא"ו שכינה נוספת או

לפרש אתה מ' ו' ת"ת לז"א כליל כחדא ואיקרי ואתה. והשתא לא בא להוסיף ולכלול עם מרע"ה אלא בגין דההוא זמנא שריא וגו' לשריא על אומנותא העובד יר' על מציאות כל עושה מלאכה ודלא כר' חייא שפי' דמשה ע"ה גורם והם היו נטפלים:

א"ר אלעזר וגומר סבירא ליה הכי אמנם מייתי ראי' מפסוק אשר נתן ה' ת"ת חכמה שריא על הת"ת ע"י המ' בהמה באומנים כפשטו:

ור"ש פי' מהכא ואתה תדבר אל כל חכמי לב ולב היא השכינ' חכמי לב הם האומנים שהשכינ' מחכמת אותם אשר מלאתיו ללב שהיא מ' רוח חכמ' ומאי דלא קאמר רוח דעת שהוא הת"ת לא קשה **כד"א** ונחה עליו רוח ה' דהיינו הת"ת על המ' דהיינו משיח ן' דוד א"כ אשר מלאתיו רוח חכמ' אהדר לת"ת, והיינו דשריא שמשא בסיהרא דהיינו ל"ב אשר מלאתיו וא"ת חסרון ואין הייחוד שלם אלא שתעלה השכינה למעלה לאו הני אלא באשלמותא דכלא שניהם יחד ת"ת בא אליה להשלימה וכל פרטי המלאכה שלמים ע"י ולהכי קאמר קרא ואתה ואתה והיינו דאתרשים בכל אתר וכוונת ר"ש אתה מ' ו' מוסיף ת"ת בתוכה במ' דהיינו אשר מלאתיו כנז':

א"ר אלעזר אי הכי אי אמרת בשלמא כדפי' ר' חייא ניחא תדבר תצוה דהיינו השכינ' עם משה אלא לדידך דאמרת ואתה שמשא בסיהרא קראי תדבר תצוה היאך מתיישבין ותירץ ואתה קב"ה ושכינתיה הקרב אליך משה רזא דשמא קדישא כדקא יאות דהיינו שלימות השם קב"ה ושכינתיה:

ואתה תדבר אל כל חכמי לב לא אהדר למשה כל עיקר אלא ואת"ה שהוא סוד הייחוד השלם תדבר מפני שע"י הנקבה הוא הדבור שכן נק' חכמי לב ות' תדבר כינוי לנקבה והיאך תדבר בגין דכלהו לא אתיין למעבד עבידתא עד דרוח קודשא וגומר דהיינו רוח נבואיי עיוני דהיינו רוח ממללא בגווייהו ולחש לון בלחישו והיינו העיון השכלי שמסכים אל האמת ואל היחוד וכיוצא.

ואתה תצוה ת' לנקבה רוח הקדש פקדא עלייהו ומעורר לבם לגמור ואתה קח לך היינו כענין ואתה הקרב שמצוה למרע"ה שיכוון לבו אל הייחוד שלם בענין המצוה ההיא וקשה מה טעם ואתה ואתה במשכן ולא בשאר מצות לז"א והני כלהו הכא בעובדא דמשכנא וגומר כדי שיהיה המלאכ' מוכנת להשרות שכינה במעשה ידיהם:

פתח ר"ש ואמר ואתה ה' וגומר כולא חד. יר' אין ספק שמלת ה' כפל שהרי לדבריו ואתה הם שני שמות יהו"ד ואדנ"י א"כ מאי ה' ופי' ר"ש ואמר ואתה ה' ולא שיהיה ואתה ענין לעצמו וה' ענין לעצמו אלא כולא חד חלק ואת"ה הוא ה' כנודע וטעם הכפל יתבאר באו' אל תרחק שפי' שני הרחקים אל תרחק לאסתלקא מני כל יסוד ואת"ה הוקשר

עמנו למטה למנוי אח"כ סליק נהורא עילאה ח"ת ה' מהמלכות וי"ר אל תרחק את"ה ב' שמות ממנו ואל תרחק ה' מעל אדנ"י דהיינו פירוד הייחוד ואת"ה ולז"א ואתה ה' והטעם של"א ואתה אל תרחק ה' אל תרחק **דהא** כד אסתלק נהורא עילאה ת"ת מתתאה מ' כדין אתחשך כל נהורא למטה א"כ אם יתרחק ה' יתרחק ממנו ואת"ה ח"ו לזה לא פי' אלא הרחק אחד לבד:

ביומוי דירמיהו וגומר הנה לא רמיז באותיותיו אלא יר"מ יה"ו נר' שה' תתאה במקומה עומדת ואינו שהרי נחרב הבית ושכינה נסתלקה אלא כדפי' דהא בהא תליא אם יסתלק יה"ו מה' תסתלק ה' מהתחתונים כדפי' ולא עוד אלא אפי' אחר הבנין לא חזרה שכינה כראוי שחסרו ה' דברים כנודע וז"ש ואע"ג וגו'. אסתלקותא דנהורא דאסתלק לעילא לעילא פי' מלת יר"מ לשון רוממות יה"ו פי' ו' שהוא נהורא עילאה על השכינה אסתלק לעילא בבינה לאות ה' לראות הישובו בתשובה ועוד נסתמו לפניה' דרכי התשוב' נסתלק ה"ו למעלה לי' דהיינו לעילא לעילא: אבל ישעיהו וגומר דהיינו אותיות י"ש ע' אהדר נהורא עילאה ו' לאתריה ויתפשט מי' לה' ומה' לו' אל מקומו ה' אחרונה כל טבין מצד הי' וכל נהורין מצד הה':

וע"ד קיימין תרין נביאין וגומר שהם יר"מ יש"ע זה מתנבא על החרבן מצד הדין וזה מתנבא על הבנין מצד הרחמים והנה אותיות יה"ו הם כוות בשניהם אלא בהצטרפם אל יר"מ שהוא דין יורה סילוק ובהצטרפם אל יש"ע שהוא רחמים יורה החזרת המאורו' במקומם וזה שאמר ובצרופא דאתוון דא בדא גרמין הן לטב ישועה הן לביש רוממות וחרבן ויגזר גזרת אותיות יה"ו כפי המצטרף אליהם. ועל רזא דא צרופא יר' שם א' יצטרף ויורה כפי צרופו ענין למעלה וכפי צרוף אותיות או יקדם זו או זו וכיוצא השתנה הוראת השם ועוד שאותיות אלו אינם הסכמיות כאותיות האומות אלא יורה ענין בסוד אורם וז"ש וכן אתוון בגרמייהו ולזה בשני הקדמות אלו מתוקן ענין ישעיהו ירמיהו כנזכר כגוונא דשמא קדישא כדמפר' ואזיל וכן מורה צירוף כנודע. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אלא כלא ברזא עילאה איהו וגומר פי' כי ר' חייא פי' כי ואתה היא השראת שכינ' על מרע"ה באות' שעה. ור' יצחק פי' שהוא זווג משה עילאה שהוא הת"ת עם המ' וזהו ואתה והוא דוגמת וה' הוא ובית דינו: רוח חכמה דשריא שמשא בסיהרא פי' ת"ת נק' רוח חכמ' ושמור מפתח זה בידך בכל מקום שתמצא בטש חכמה ברוחא דיליה היינו ת"ת שבחכמה עכ"ל:

דף קפ.

ע' בס' אור הגנוז בס"ד:

רזא קדמאה יו"ד נקודה קדמאה דקיימא על תשע סמכין וגומר הענין כי שם יהו"ד הוא כלל כל הספירות והיו"ד שבו רמז לחכמ' עילאה כי הכתר נרמז בקוץ היו"ד והנה היו"ד יש לה ג' קוצים ראש תוך סוף בסוד חסד דין רחמים והיינו או' יו"ד נקודה קדמאה דקיימא על ט' סמכין וגומר וכמו שהמ' סוף המחשבה מדרג' אחרונה קיימא בד' סטרי עלמא ה"נ החכמה נקודה קדמאה קיימא לד' סטרי עלמא והענין כי אחר שאמרנו שכל נקודה יש לה ראש תוך סוף וכל א' בהכרח כלולמג' א"כ הם ט' נקודין וכאשר תשים אלו הנקודין בד' קצוות ותשים נקודה א' באמצע הרוכב על המרכבה כזה # נמצא כי ד' קצוות הם ח' נקודות לבד ובכל צד מהצדדים נראין ג' ובתוכ' נקודה עילאה כמלך במרכבתו ועמה הם ט' נקודין ויקראו בסוד מ"ם סתומה כי הם מרובעים כזה # אבל אינם כדמות סמך עגולה והנקוד' האמצעית נתנת בסופה כזה #ס כי אות סמך היא למטה בבינה או במ' אמנם בחכמה הח' נקודים נחלקים לד' קצוות בדמות ס' סתומה מרובעת והיא בתוכם וענין זה היה כד בעיא נקודה דאסתימא שהיא חכמה שבחכמה נאתלבשא בגו מלבושהא הם ח' נקודים דיליה ואז מתלבשת בתוכם באופן זה כנזכר. אבל כד איהי קיימא לעילא או קיימא בלא גופא וז"ש והאי קיימא בלא גופא וכד קיימא בלבושא וגומר. ודע כי י"ס של החכמה יקראו ויצויירו כדמות נקודות לרוב העלמם כי נקודין הם בחכמה כי הם נשמ' לאותיות כמו שהחכמה היא רוח ונשמ' לכל הספי' והיינו דמסיק ולא קיימין בשמא בר מרזא דתשע נקודים דאורייתא והנה אלו הח' נקודו' נעשו עתה ד' קצוות כאשר הרשמתים לך ונק' ד' אותיות השם אבל עיקר כולם אינם כי אם ג' אותיות יה"ו כנגד ג' נקודות הנקוד' ראש תוך סוף וכל אות משלשתן יש בה ראש תוך סוף נמצא שהם ט' נקודות וכאשר הושמו הח' נקודות בד' קצוות ונשאר' נקודה חדא באמצע אז נתחדשו עוד ג' נקודות אחרות סוד אות האחרונ' של שם באמצעות נקודות של הזויות ונעשו ד' אותיות הנחלקות לי"ב נקודות נמצא כי ח' נקודין הם אם תמנה הד' קצוות לבד ואם תמנה האמצעית יהיו ט' ואם תמנה אותיות הזויות כל א' לשנים שהם סוד הנקבה המובלעת בזכר יהיו י"ב נקודות וזה ציורם # והם סוד י"ב גבולי אלכסון ואל תקשה עלי כי א' באמצע הם י"ג כי הענין הוא דע כי אינה נקודה באמצע רק בהיותן ט' נקודות לבד סוד ג' אותיות יה"ו והנשמה הנקודה האחת באמצע והח' סביבותיה כדי שתכלול את כלם כי ט' אין בהם זווג וכאשר רצה להשלים השם בן ד' אותיות אז הוצרכ' להתגלגל עמהם ולהוציאה ולעולם אינם כ"א י"ב. וכאשר אלו הי"ב נקודות ירדו וישתלשלו בו' קצוו' תחתונו' הם ו' ספירות אחרות שנאצלות לא ספי' שבחכמה והם מחסד עד יסוד שהם ו' קצוות אז יעלו לע"ב אותיות כי ו' פעמים י"ב הם ע"ב ולפי שכל א' וא' מאלו הי"ב

נקודות הם כלולים דין ורחמים חסד לזה הע"ב יעשו רי"ו אותיות והם ע"ב שמות קדישין ובזה יובן דברי הזוהר כאשר עיניך רואות ע"ב בסוד אות יו"ד שהיא סוד י"ס החכמ' כנזכר מלבד סוד שם ע"ב שהוא למטה בו' תחתונות כנזכר. סוד ה"א של שם והיא י"ס דבינה ונקראו בשם ה"א ולא בשם יו"ד כי בחכמה אין שום ציור רק בדמות נקודת יו"ד אבל הכא יש יותר היכר אבל עדיין כאן אינו אלא אות אחת אבל בז' תחתונות שם הוא ציור כל הכ"ב אתוון והענין כי מהכח האין סוף והוא הנק' רזא דבוצינא לגודל הארתו יצאו מן היו"ד ג' קוצים כזה #י והם שנים למעל' הם כנגד החסד ודין וא' למט' מהם כנגד קצה הג' הרחמים הנכלל משניהם והוא תולדה מהם כזה # ופי' קוצים מלשון קצוות הנראים ומתפשטים בדמות ג' ווין וז"ש אתפשטו תלת נקודין דיו"ד פי' שנעשו פשוטין כמו ווין ובהארת הא"ס ית' נתן מכחו באותה הנקוד' והית' מתגדלת ואז יכולה להתחלק לחלקים כנזכר וז"א כאן דכד בטש כי כל בטישא הוא תוספת כח נהירו דבוצינא באת יו"ד אתנהיר ומההוא בטישותא אתעבידו ט' סמכין כי ע"י אותה כח הא"ס נתרחבה אותה הנקודה ויכולה להתחלק לכמה חלקים והם ט' סמכין הנזכר בדמות כזה # כנז' ואח"כ מכח הגדול של הא"ס נהרו ממנו ג' נהורין בדמות ג' קוצין שביו"ד וז"א ומגו ההוא דאתנהיר את יו"ד כנזכר אז אתפשטו ג' נקודין דיו"ד. ודע כי כאשר נתפרשו ב' קוצין עד אצילות ונעשו ב' קוים בפני עצמן שהם אדוקים זה בזה חסד בדין ודין בחסד אז נשארו ג' שהם ב' קוצין והנקודה עם הקוץ המכריע א' הרי ג' וז"א כד אתפשטו תרין אתעבידו תלת ואח"כ כאשר נתפשט חד ר"ל קוץ תחתון שהוא יחידי ואינו כמו השנים אז נעשו הוא הנקודה ב' והיינו חד אתעבידו תרין כי קודם לא נתפשטו רק היתה נקודה עגולה כי כל ט' סמכין נרמזים בנקודה סתומה ואח"כ נעש' יו"ד אחרת בציור ג' קוצין ונתחלקו לה' סמכין בדמות כזה #ה והטעם כי אעפ"י שהחסד והדין שוים זה כנגד זה עכ"ז לקיום העולם ראוי להגביר החסד על הדין והושם למעל' כקורה כזה #ה אמנם עכ"ז קו הדין נדבק עמו כי הוא שוה אליו כזה #ד אמנם קו הרחמים להיותו תולדתן של שניהם כנזכר הושם בין שניהם ולא נדבק עם החסד כי נולד יעקב מיצחק ולזה הושם בין שניהם ראשו כנגד החסד וצדו כנגד הדין להכרע נמצא עתה שהם ה' קצוות והיינו ה' סמכין כזה #ה יש לד' ג' קצוות קרן זויות וב' הקצוות הרי ג' וראש התלוי יש לו ב' קצוות הרי ה' סמכין והנקודה של היו"ד באמצע. ודע כי כפי האמת אעפ"י שעולין למספר ה' סמכין עכ"ז אינם כי אם ד' והם חסד דין רחמים ונקודה אחת המחברתם וז"א מעבר לדף ד' גניזין אינון וחד נקודה דקיימא לגו באמצעיתא אינון ה' ואו' ד' גניזין וגומ' כי הם עדיין גניזין

בחכמה ואז היתה היכלא להאי נקוד' סתימא' באופן כי אות י' אינה רמז החכמה כי אם היכל לחכמ' אמנם החכמ' נרמז' בנקוד' כמו חולם בלי קוצין:
והנה כאשר הא"ס רצה להתעלות למעלה למקומו דרך קו האמצעי חוט הארה אשר נמשך למטה להשפיע וכשרוצה לעלות עולה דרך אותו העמוד וז"א כד אתכנש האי בוצינא לאסתלקא לעילא מרזא דמשחתא וגומר:
אתרא ר"ל המקום ההוא. נק' היכלא ולגו מיניה עומד נקודה סתומה דקאמרן שהיא כעין #ה כי הנקודה האמצעית הוא כח הא"ס ושאר רתיכין דיליה הם ח' סמכין סביבותיו כמ"ם סתומה אמנם בבינה לא קאים האי עמודא רק על ה' סמכן לבד כי מתוך נהירו דבוצינא הנזכר יצאו מן היו"ד העגולה הסתומ' כנז' ג' קוצין ואלו הג' קוצין נחלקו לה' ונקרא היכל החכמה ואלו הה' סמכין נעשו כדמות ה"א והושמה הי' בתוכה שהם ט' סמכין הנזכר כזה #ה והיינו יו"ד כי הה"א צורת ד"ו ויוד שבתוכ' היינו יו"ד ולזה לפעמים נק' החכמה י"ה נקודה בהיכלות ונק' יו"ד לבד בסוד ט' סמכין. מהרח"ו זלה"ה:

דף קפ:
ואח"כ ה"א זאת נעשית כמו נקוד' והוציא' ממנ' ה' סמכין אחרים ונעשית ה' אחרת מכח הארת זאת ה' ראשונה וזאת הה"א ראשונה נעשית נקודה ונכנס' תוך הה"א השני' שהוציא' שהם ה' סמכין ונגנזה בתוכ' ומהארתם הגדול' יצתה ה"א כזה #ה וזאת הה"א היא הבינ' אמנם ה' ראשונ' נעשית נקוד' והיא היכלא דחכמ' וההפרש שבין ה' ראשונ' לשניה הוא א"ו בגין דהאי נקודה עילאה איהי על תרין גוונין חד בלחודא וחד בטמירו והכוונה כי כשהחכמה בלחוד ה"א לעילא אז היא ה"א ראשונ' לעילא כדמות היכל ונקודה באמצע וכאשר רוצה להתחבר בבינה אז הנקודה שבתוכה אינה נראית כי נשארת למעל' אבל הה"א היכל דיליה יורדה למט' וקיימא על ה' סמכין שהיא הבינה הנק' ה"א ונעשים אלו הה"א סמכין כמו ה"א והה"א הראשונ' נעשית נקוד' בתוך הה"א והיינו וחד בטמירו ועולים לחשבון עשרה כי הם ה' סמכין העליונים הנעשים נקודה בתוך הה"א שהם ה' קיימין התחתונים א"כ הם עשר' בעת התלבשות ה"א בתוך ה"א שניה כנז' אמנם **כד אתפרשת** ומסתלקת למעלה אז אותה הה"א ראשונ' אינה עומדת כי אם ברזא דה' סמכין דיליה והם ו' וה"א שניה עומדת על ה' קיימין דיליה והם ו' עם ו' הראשונים הרי י"ב היכלות לנקודה סתומה מ"ם סתומה הרי י"ג סוד י"ג מכילין דרחמי אבל אלו הי"ב הלא הם מתחלקים לע"ב בסוד שית זמנין והם ו' קצוות הת"ת הנק' סדר זמנין וז"ש שית זמני והענין כי גם הכא שית לבד הם כי הלא הה' סמכין עילאין עם הה"א הנבנית מהם הם עצמם כהה' קיימין תתאין והה"א דקיימא עלייהו א"כ ששה בששה

מוצקות הם ודאי ובכל א' מאלו הששׁ' יש כח כל הי"ב הם ע"ב אתוון: והנה על האמת כי ע"ב אתוון הם אבל נתחלקו עתה והמ"ב אתוון נשארו כחן למעל' והוא סוד שם מ"ב והל"ב אתוון אחרות נעשות שבילין לירד ולהשפיע למט' בת"ת שכל השפע יורד על ידם ואעפ"י שאינם אלא מ' אבל יש ב' אזנים ימינא ושמאלא ועמהם הם מ"ב והם אותיות גדולות וזהו סוד ע' משמע וד' דאחד גדולות וענין ב' אזנים אלו הם הב' ההי"ן מלבד ו' קצוות שיש בכל א' הנה הנקוד' הסובלת כולם נק' אזן ה' ראשונ' מן החכמ' כנזכר אזן ימין ה' שניה מן הבינ' אזן שמאל וכבר ידעת כי אלו המ"ב הם בחכמה ולכן הם אותיו' גדולות שנבנו בספי' הבינה ע"י אלו המ"ב והם נק' מחשב' ולא דבור ולכן יש כנגדם שמות שאינם פועלים בשימושם אלא במחשב' ויש שמות אחרים שנבנו מן האותיות קטנות שבז"א ת"ת הנק' קול לכן צריכים להזכירם בפה וע"כ הם צריכים אל המחשב' שהם נשפעים מלמעלה וכל זה הוא בקדוש' אבל יש שמהן אחרנין שהם למט' שהם הכשפים שצריכים מעש' לסייעם מצד עולם השפל: והנה אלו הכ"ב אותיות כולם הם למעלה כחות קדושות ונאחזים בקדוש' אמנם יש ב' אתוון והם ק"ר גם שהם קדושים עצומים הם ממונים על סטרא אחרא כי הם יורו על חסרון הלבנה ופגימת' כי אות רי"ש מלשון ריש ועושר וגומר מורה עניות וכן אות הקוף צורתה כעין ריש גם אותו הצנור תלוי למטה עד עמקי גיהנם להשפיע בו והנה סטרא אחרא מתתקף בהני תרי אתוון וסמכין להו באות השי"ן שהיא אות קדושה ועליו נבנה השקר ולפי שאמרני כי הל"ב אתפרשו לברוא התחתונים הנה למעל' נשארו המ"ב לברוא עה"ב שהיא הבינה:

והנה זאת הה"א היכל לט' נקודות עליונות דחכמה אשר נעשו נקודה חדא סתימא' תוך זאת הה"א והיא כוללת כל הט' נקודים ונשפעת מהם וידעת כי כל נקודה שבעולם הוא עשרה נמצא ט' נקודין עולין תשעים וזאת הה"א היכל להם נקראת בת תשעים כי מקבלת מהם כי הבינה נק' שרה ואז תלד כי אברהם טפל לשרה ועם כללות ב' אזנים ב' ההין שהם מציאות' הם צ"ב ואז יצא יסוד שהוא נקרא כ"ל שכולל את הכל ה' סמכין סוד נ' שערי בינ' והוא שמיני כי הוא כולל מהחכמ' עד היסוד בסוד שם יהו"ד אדנ"י יו"ד חכמ' בראש יו"ד יסוד בסוף נמצא נק' יסוד שמנ' ועם הצ"ב הנזכר הם מאה ואלו הם ק' ברכאן דאתברכ' כ"י שהיא מ' שבבינ' מנייהו:

והנה כל הק' דרגין הנזכ' כולם נכללים באות ה"א של שם בן ד' כנזכר נמצא כי סוד ק' דרגין הנזכרים נקראים ה' באופן זה כי הלא ידעת שיש ה' סמכין עילאין וה' סמכין תתאין וכל א' כלול מעשר הרי ק' וזהו סוד צורת הה"א שהיא כעין ב' נונין נון פשוט' ונון כפופה מהופכת להשפיע בתחתונים כזה #ר"ן וב' נונין הם ק' והם ב' מיני סמכין ה'

סמכין ראשונים שהם עולים חמשים זכרים סוד נון פשוטה וה' תחתונים שהם עולים נ' נקיבות סוד נון כפופה ובאה הכפופה קודם הפשוט' כי האותיות ירדו לנו בסוד תשר"ק בהיפוך. והנה אחר שעלה הה"א לחשבון ק' אז נתפרשו יותר ט' נקודין עילאין נעשו וא"ו במילוא' שיש בה ג' מציאיות ג' אותיות כל אחת כלול מג' קצוות הם ט' נקודין: (אמר המחבר ע"כ לקטתי בקצור מופלג מהרח"ו זלה"ה ולא מצאתי התשלום):

עוד כתב על או' ועל דא בתהלה לדוד כתיב ו' בכל את ו' וגו' מכאן נראה שיש שבוש בגרסתינו וכן צ"ל רצון יראיו יעשה את שועתם ישמע: ואו' וסמכין לון בסמיכי וגומר פי' כי אעפ"י שנק' שקר בחיבור אות שי"ן עמהם עכ"ז אלין אשתמודעין לגבייהו יתיר שהם ק"ר אבל אות שי"ן אינה משלהם רק דאינון נטלין לה עמהון דוגמת הדובר שקרים שבונה אותו על יסוד אמת כדי שיאמנו דבריו. הרח"ו זלה"ה: והרמ"ק זלה"ה כתב. תימה דהא כתיב רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע הרי וא"ו. עכ"ל:

דף קפא.

ואת' הקרב אליך וגומר אר"ש לא שימש משה בסיהרא פי' לא נעשה מרע"ה מרכב' לת"ה בבחינת סוד היותו גורם לת"ת להתייחד ולהקשר במ' להשפיעת עד דאתכליל בכל סטרין הוא למטה בכל הקצוות כדי שיהיה הת"ת למעלה נכלל וראוי אל הייחוד ועם היות שאין נז' בכתוב ואתה תקריב אלא דוקא כהנים ולויים נכלל בכל סטרין ברזא דוא"ו כי הכל נטפל ונכלל ברזא דימין ושמאל:

מתוך בני ישר' לכהנו לי פתח במלת מתוך משום דמתוך לא שייך בכהנים כפשוטו אלא דוקא בענין מרע"ה כדמסיק לקמיה וז"ש מתוך בני ישראל אם לכהנים היה הענין מאי דקשיא לן אמאי מתוך בני ישראל אין תשובה אמנם למאי דפרשינן השתא מתוך בני ישראל לכהנו לי דאהדר למרע"ה ניחא לשון מתוך בני ישראל שודאי הייחוד העליון לא נגמר אלא בסוד התעוררות הזה העולה מתוך בני יש' כאשר נבאר:

לכהן לי לא כתיב כדי שיחזור לאהרן אלא לכהנו לי יר' לשמושא דיליה אל הת"ת המשתמש עם המ' הנרמז במלת ואת"ה כנזכר לעיל והם דברי השכינ' לכהנו לת"ת עמי דהיינו לאעלא ולשמשא ו' בה"א:

זכאין אינון ישראל וגומר דעאלו בסודות התורה בשלום ונפקו בשלום ולא נכשלו כאלישע וירעי ברזי דאורחי דאורייתא כדי שיהיו מחדשי' בה למהך בארחא קשוט הם מעצמם בסודותי'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קפא:

אמאי מתוך בני ישראל לימא מבני ישראל דהא בני ישראל הם נצח הוד קיימי לתתא עם היות שהכהנים ולויים בחסד וגבורה בני ישראל שהם ענפי הת"ת נצח והוד קיימי לתתא לאתפתחא אורחין שהם מן הת"ת אל המ' דרך היסוד הנק' ארח. ולאנהרא שבילין מצד החכמ' שהוא בימין ששם הנתיבות ואח"כ לאדלקא בוצינין מן השמאל מצד הבינה ולקרבא כלא יר' כל המציאות כולו הוא נכלל יחד בסוד ההיכלות הנכללות בנקבה מתתא לעילא ע"י בני ישראל ותפלתם מיד למהר ממעלה למטה כולא חד בסוד הייחוד ולחלק הם נכללים ג"כ במרע"ה וכמו שהיה נכלל באהרן היה נכלל בבני ישראל כתיב ואתם הדבקים בה' אלהיכם שהם ג"כ נכללים ביסוד ועיקר בסוד נשמתם הגורם הייחוד וזולתם אין הכהן ולא הלוי מייחד:

אר"ש כלא איהו קריבא וגומר שקשיא ליה כי לשון קריבה מור' על הרחוק ונתקרב ולפי דבריו היה לו לומר לשון ומלה המורה על הייחוד ולז"א כולא הוא קריבה ואין מלת הקרב זרה והכל מתייחס בשם קריבה למאן דידע ליחדא יחודא ולמפלח למאריה יאמר לשון קרבן לה' והטעם שנק' קרבן ולא נק' ייחוד הוא משום דבזמנא דאשתכח קרבנא כדקא יאות שהוא הקרבן הגשמי שהיו מקריבין הכהנים כדין אתקריב כלא כחדא עצם אל עצמו ואח"כ יאיר בפניו למטה והיינו ונהירו דאנפין אשתכח וכד קרבנא לא אשתכח כדקא יאות לאיזו סבה או ייחודא שיש מייחדי' תפלת' ותורתם בזמן הזה כדין אנפין שבת"ת עצבים שאינם נקשרים ומיוחדי' הם בעצמן ונהירו מן הת"ת למ' לא אשתכח ואיתכסי' סיהרא שהמ' אינה משפעת בתחתונים ושליטא בעולמו' סיהר' אחרא בדיניה: ועוד אפשר שיקשה אומ' הקרב אליך היאך בענין זה יגרום יסוד הספי' היה ראוי שיעשה מרע"ה קרבן וכיוצא לקרב המדות לפי דבריך לז"א כולא איהו קריבא למאן דידע כיון שהוא יודע סוד ייחוד המדות באיזו פעולה שתהי' ייחד אותם וז"ש למאן דידע וגומר:

אר"ש קב"ה לא נסי לאיוב יר' אין ענין איוב נסיון מכמ' טעמי והענין שהנסיון נאמר ה' צדיק יבחן והיינו סוד יסורין של אהבה וכיוצא שע"י נסיונו שכינה מסתלקת כי כאשר יש דין למעלה ישפיע הדין על הצדיק ושכינה נטהרת על ידו ומתייחדת ואז יהיה בפעולה הזאת ע"י הקדושה כאומ' והאלדי"ם נסה. אמנם כאן באיוב לא היה נסיון שהמתנסה נמסר הוא בעצמו נפשו למעלה או נפש בנו ואיוב לא מסר כלום גם לא היו יסורי השכינה של אהבה כי כאן נמסר להלקות ע"י השטן ועוד שהיה הדין בו נעשה שלא ברצון השטן דאיהו אתער וגומר וזה יורה על שאינו הגון כי הרשעים אין השטן חפץ לדכאם וז"ש דהא בכל זמנא וגומר וזה אינו שצדיק היה אבל רזא וגומר: קץ הימים

הקניפה הקונצת ימי חיי בני אדם והוא בסוף מדרגות הקדוש' שהם הימים כולם אמנם קץ הימין היא הקדושה סוף מדרגות החסד הוא היסוד עם המ':

א"ל לאו קץ ולא היתה התשובה מיד קץ הימין אלא ותנוח ועוד שאל ואמרו ותעמוד לגורלך ועוד שאל ואמרו לקץ הימין וז"ש עד דא"ל לקץ הרבה שאלות היו כאן והרבה תשובות עד שנא' קץ הימין: וע"ד דחיל דוד יר' שעל סוד הגלגול היו בודקים כשיתגלגלו אם יהיה גלגול טוב ולז"א לדניאל לך לקץ ותנוח אין לך עוד גלגול אלא נשמתך נחה גם תעמוד לתחיה כי נשלמה נשמתך וז"א ותעמוד לגורלך וגומר: גם הוא יר' גם הוא הבל ורבה על קין לומר לך כמו שקין הקריב מקץ ימים גם הוא הבל הקריב חלק לקץ ימים אמנם עיקרו היה להקב"ה ואפשר לפרש והבל הביא הוא היינו להקב"ה גם הוא לרבות הקליפה ועתה עיקר הוא הו"א וגם לרבות: ומחלביהן נראה שכיון שחלק בכורות צאנו ופרט חלביהן א"כ בכורות להקב"ה שהוא חפץ בבכור תמיד וחלביהן היה חלק החצוני ע"ד פדרים הנאכלי' בלילה והיינו חלב חטאות ואשמות וכיוצא לא תמידין שכולם לגבוה כדמסיק חולקא יהב לכולא שהקריב חטאות אשמות שלמים וכיוצא שיש לו חלק ידוע שזוכה משלחן גבוה כמו עצמות לכלבים ואין לו חלק בזכר שאין אחיזתו אלא בנקבה כמו החטאת יש לו חלק בו:

אמאי באיש היה ראוי שיהיה תובע השטן לא הקב"ה. לחפיא ערלה על ברית. מפני שכשנותנים לו חלק פורש והייחוד העליון נגמר וכשאין נותנים לו חלק הוא נדבק ואין ייחוד ואז הוא ערלה לא במקדש לבד אלא בברית שהוא זכר והקליפות נאחזים בו והקליפה דא ניחא לה טפי והקב"ה רצה לטהר את הקדש ולמול את הערלה וגרה בו השטן. מהרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו זלה"ה כתב. ועולה איהו דכר וגומר יתכן טעם למה אין אחיזת חצונים בעולה לפי כי הקליפות הנק' מות נאחזים בדרגא דנוקבא כמ"ש רגליה יורדות מות ולא כן הזכר ח"ו ולכן קרבן עולה שהיה זכר היה עולה עד הזכר העליון ולא היה בו תפיסת החצונים ודוק ועיין מה שפי' פ' בא דף ל"ד ע"א ומשם יובן ענין איוב שנענש על שלא הקריב חטאת אלא עולות. עכ"ל:

דף קפב.

ת"ח כד בעא קב"ה לאתאחדא וגומר. בבהילו דאיהו וגומר נר' שכל איזה תגר וכיוצא הוא חלק השטן וא"כ על ידי היות ישראל אוכלים אותו בבהילו אותו הערבוב היה חלקו ובזה היה פורש מן הקדש שהוא כריתת הערלה ואין לו חלק עמהם ונתן לו הקב"ה חלק דהיינו איוב שהיה פוגם ומדביקו בקדש כנזכר ועתה נטל את שלו מתחת

ידו ונטהר' הקדושה העליונה ונדבק הקב"ה עם ישראל והיינו פסח הוא לה' ששרה שכינה במצותם.

ואע"ג דקיימא לן ויהי היום יומא דדינא דהיינו ר"ה אפשר לומר שהדין היה בר"ה ונתעכב דינו עד יום ט"ו בניסן כדין כל המתים שנמסר הפתקא ביד השטן ואינו שולט בו כד יום פ': וכי אזהר לבר נש וגומר יר' אם אמת פשטיה דקרא כדקא ס"ד דהכי קאמר לא יהיה לכם עסק עם בני אדם נמצא כל אחד יקח עצה זו לעצמו ויתבטל כל גמילות חסדים מן העולם וז"ש ישתכחון בני נשא וזה אסור שאדרבא צריך להיות דעתו מעורבת עם הבריות: מברך רעהו בקול גדול אם ברכו בקול קטן שהוא צפרא דמארי טב וכיוצא אינו כ"כ אמנם בקול גדול שהוא שלום שהוא תלוי בת"ת שמו של הקב"ה. בבקר השכם שמשכים לפתחו קללה תחשב לו למברך ואפשר ג"כ לרעהו שהוא ג"כ נענש מפני שאינו מוחה בידו:

הכא פקיד כלומר לא מכל אדם כדקס"ד אלא מחברת פועלי און דהיינו מאינון בני נשא וגומר. עבד ליה בדיוקנא עילאה רמז אבריו. כגוונא דרזא עילאה כענין שהשם הקדום שהם בינה ת"ת ומ' שלשתם מתקשרים והם אחד כן הענפים יתקשרו והם אחד: הולך את חכמים במה שפי' והקדים שהנשמה מחכמת את האדם חכמים הם בעלי נשמ' ויחכם היינו שכמו שהוא משתתף עם אותם שהם בעלי נשמה כך הם גורמים לו שיקבל נשמה עליונה ואם אותו שהוא דבק לו ח"ו רשע שנשמה באפו כדמסיק מקנה לו קנין רע בנפשו וגורם לו לאבד ממנו חלק טוב:

ואי חזינן וגומר כלומר מי שעדיין לא זכה אליהם בגין חסרי השלימות מכל וכל אינם צריכים בדיקה אמנם אחר שיראה האדם בן תורה שיראה לו שודאי זכה לשלשת' אמנם רוצה הוא לבדוק אם הם קבועים לו לטובה ועד לא קיימא בקיומיה ר"ל שאינו בקי במעשיו לבדוק אם הם קבועי' בו לטובה אם לאו כדי שידבק בו או ימנע ממנו יבדוק ברוגזיה ומשם יכיר הכל.

אי ההיא נשמתא קדישא נטר וגומר הענין שלא אמר שאינו כועס כלל כהלל שזה אין כמוהו אמנם ברוגזיה קאמר ממש שהוא בזעם אבל אין הכעס גורם לו דבר שיוציא מפיו דברים או מעשים שהם תקרובת ע"ז אלא שכעס אשר בו מעלימו וכובשו בתוכו. לא יעקר לה במה שתהיה היא מסתלקת בדבריו המגונים ונשאר הגוף ריקן במעשה המגונה ונעשה כסא לחצוני ואחר שנח זעפו אין הנשמה יכול' לשרות עליו מפני שקפץ החצוני ודלג עליו ונדבק בו. וסאיב לה בגין אפו. הענין אחר שהנשמה מסתלקת אינה נחה כיון

שאין לה גוף נדבק בה אל נכר והיא נטמאת מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו זלה"ה כתב. כי במה וגומר מלשון במה שהיו בונים לע"ז:

דף קפב:

דעקר קדושה עילאה וגומר שאין מלכות מתייחדת עם הת"ת אלא כגוף עם הנפש וכמו שהוא פוגם ומשליט החצון כנזכר כך גורם למעלה בין ת"ת למ' טב איהו לכל סטרין ירצה אינו מתעורר מצד החצוני ואינו פעולת החצוני אלא אורייתא קא מרתחא כי יש כעס פנימי קדוש המתעורר מחמת קנאת ה' ותורתו המעוררו לכעוס שהוא אש ואינו פועל אלא רחמים ונחת רוח וזה שאמר ורוגזיה דרבנן למיהב יקרא לאורייתא וכולא לפולחנא דקב"ה כדי שלא ירגילו להקל ראש נגד התורה.

אבל במילין אחרנין אפי' שתהיה מצד התורה עכ"ז לאו פולחנא דקב"ה ואפי' שיהיה יסודו מן התורה אינו הגון:

האי בגין יר' לא מצא הנביא דרך בחינה לבחון החבר אלא באפו מפני שבו תלוי הכל.

בגין דכל חטאין דקא עביד בר נש וגומר לזה זה קשה מכל החטאים. ואי תימא הא לשעתא הוה וגומר וקיימא לן אם ראית ת"ח שעבר עבירה וגומר כ"ש עבירה זו שהיא קלה לשוב שהרי אהדר נח מיד מכעסו. לאו הכי וגו' ואפי' שיהיה נוח לרצות מן הטעם הנז' לעיל. ועקר ליה לעלמין שיקבל עליו שלא יכעוס עוד ולבתר אשתדל להמשיך הנשמ' אליו ולדברי ר' יהודה לא יוכל להשיבה אליו בשלימות ולדברי ר' יוסי ישיבוה בטורח והכריח ר' יהוד' דבריו ואמר בשעתא דאינו עקר הרי פגם א' ושריא באתרא וגומר הרי פגם שני ונטמא בעצם ומטמא אחרים כאומ' וסאיב למאן דקריב כאו' חדלו לכם וגומר. כמה מסאבין והנפש תברח ותטהר הגוף ותחזור. מסאבו אחרא מטומאה וטהר' דלא יכיל למעבד יתיר אינו מטמא הנפש שבגוף ויש גורסים לאעברא יתיר אינו עובר מגוף לנפש והיינו דמסיק שאינו נכנס לתוכיות הגוף:

אתר דאקרי שמור היא מ' שסביב רשעים יתהלכון וצריכ' שמיר' וכו' מצות לא תעשה שלא יכנסו אליה החצונים ולהיות חג המצות במ' אמר את חג המצות תשמור תכוון בה במקום הצריך שמירה וז"ש ובגין כך כתיב וגומר ואע"פ שדרך שבעת ימים מור' במקום הזכר שהם שבעת ימים תתאין שבמ' ושל סוכות הם בזכר וע"ד בהני ימים הלל גמור בכל שבעת ימי סוכות שהוא מורה על הייחוד הגמור כי לעולם הלל הוא בסוד הארת הת"ת בה אלא שפעמים מאירה מחוק והיינו פסח שהאיר הת"ת במ' ביום ראשון בכח האר' גדולה בסוד הישוע' לזה ביום ראשון גמרו את ההלל משם ואילך שנסתלק הת"ת והימים ימי הנקב' הלל שאינו גמור ופעמים מקריב זה בזה והיינו הלל גמור בסוכות

ימי הזכר דאין זכר בלי נקב'. ולהיות שאין ייחוד בפסח כתיב מצות לחם עוני שאין ייחוד כדפי' ועם היות שהיא נטהרת מהקליפות עכ"ז עד לא שראן אינון יומין עילאין רזא דוא"ו היא עומדת ומתתקנת להתייחד אמנם עד לא שראן וגומר:

כיון דהאי רזא וגו' נראה דהכי פריך כיון דהאי רזא בחג המצות אתקדש מהקדש העליון בקדושת י"ט ראשון הלל גמור אמאי נחתא שאר הימים לתתא שחזר להיות הלל שאינו גמור:

מאן יכפר וגומר לשון זה חסר בכל הספרים וכך היא הכוונ' מאן דבעי לכפרא על ביתיה צריך לכפרא על גרמיה תחל' וכך הת"ת באה לגאול ולטהר במלכות א"כ צריך שימשוך הקדוש על עצמו ומשם ימשוך הקדושה על המ' לכך לפתוח הקדוש' בה פתח בו לכך פתח בהלל גמור שהת"ת מתקדש עמה כדי לבא אל קדושת הנקבה כדמפרש ואזיל **ובמה** מקדש לון וגומר דהיינו כדאמרינן מקדש ישראל והזמנים ע"י יש' הם מקדשים הזמנים וכך קדושת חג המצות וטהרתה מן הקליפות היתה ע"י ישראל בגאולתן שהכל תלוי בזה וכיון דאלי מתקדשין וגומר יר' אפי' שימים אלו בנקבה כנזכר החשבון הוא לעלות ממט' למעלה אל הזכר וז"ש דהא כד ביתא דמטרוניתא אתקדשת הענין כי יום ראשון זכר כנזכר הבא אל הנקבה ומיד בין השמשות תחלת יום ב' נתקדש' הנקב' קדושת כל מדרגותיה כדין סלקת לעילא לאתקשרא באינון יומין עילאין שהם ימי הזכר ולזה הוא סוד החשבון שהוא עולה דרך הזכר שבעה שבועות עד בואה למעלה ומתקדשת כאשר יתבאר לקמן בעה"י. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קפג.

אנן עבדין חושבנא בקיומא הענין שכל ענייני עלמא דדכורא הוא מעומד והטעם כדפירש כי העמידה הוא מקשר הגוף עם הירכים דהיינו הת"ת על הנצח והוד על קיומו אמנם מיושב יורד למטה והוא משפיל הגוף והוא בנקבה והעד לא אוכל לעמוד מפניך כי דרך נשים לי נוקבא אורחתא למיתב וא"כ ספירה מעומד מורה היותו בזכר כדפי' שהיא מסתלקת למעלה להתקדש מן הזכר כאשר יתבאר: ועוד בגין שבהא כלומר בזולת מה שירמוז מציאות העמידה אל הזכר בדמיון הגוף על הירכין כנזכר יש סתם טעם נאות בגין שבחא דעלמא עילא' והיינו שעומדין בפני ת"ח ובפני ס"ת שהוא סוד הת"ת וראוי לעמוד מפני כבודם. נשים פטורות שאינם יכולות להכלל בזכר.

בגין דרזא דברית עם היות שהכוונ' להמשיכו למטה בנקבה כגוונא דהכא דכתיב את פני האדון עכ"ז כיון שעולה בזכר אין לנקב' חלק בוכלל וז"ש ובגין דקיימא רזא לעילא אפי' שהוא נוגע בנקבה עכ"ז כיון שעולה אל מקום הזכר נשים לא מחייבן.

דבכל שבעת יומין מאלין יומין עילאין שהם ימי ספירה א' מהזכר נטלא קדושה מ' ומתאחדת באלין תתאי שהם שבע היכלות שהיא עליהם נקראת שבוע מפני שהיא נקשרת ומתתקנת עליהם א"כ נוטלת קדושה ומתקדשת בכל שבעה יומין עליונים והם ז' שבועות שהיא שבוע מתקדשת ז"פ בשבעה פעמים ז' ימים עליונים ומקדשת ז' נערותיה כנזכר וז"ש וכן בכל שבעה ושבע' מאינון חמשין יומין שהוא לעלות עד הבינה שאין הבינה בכלל שבועות ולכך אין יום החמשים נמנה

וכד אתקדשו בהו כבר כולם וביתא המ' שלא נשלם תקונה עד עתה כנזכר לאתחברא אתתא למעל' בבעלה לא למעל' בפסח אלא למטה בסוד זכור כדין איקרי המ' חג שבועות מאינון נוקבי כי שבועות בנקבה וא"כ נמצא רגל זה למט' לזה אמר ?דשאנו עלייהו אינון יומין עילאין אם כן אף אם שבועות לישנא דנוקבא דכורא תמן דהיינו דשארו עלייהו אינון יומין עילאין שא"א להיותם שבועות אלא עם יומין עילאין וזה שאמר דאתקדשו בהו והם קשורים עליונים בתחתוני':

בשבועותיכם אינון דילכון היאך הוא כי בשלמא בעליונים ניחא דשרו עלן אלא בתחתונים אדרבא מסתלקת למעלה בז"א בגין דהכי נמי מתקדשין וגומר בבחינה שאנו חברים להתקדש קאמר שבועותיכם. וע"ד שפירש ישראל מתקדשין עמהם כד מטון בקדושתם ליום הנ' שהוא בסוד הת"ת בסוד הדעת הכולל ז' ספי' דהיינו תורה במ"ט פנים שהיא מאירה בז' ספי' ז"פ אפיק אורייתא לישואל ממש באותו כללות ואילו היה ייחוד עליון לבד לא היה מוציא תורה אלא שישראל מתקדשים כדפי':

ר' אלעזר פתח ואמר גם צפור וגומר ודא אורייתא נשמר שלא נאמר כמשמעו חירות על הלוחות הלוחות ראשונות בעצמם היו חירות לז"א ודא אורייתא החירות בעצמו היא התור' שהיא על הלוחות לא על הלוחות משום דהא מה דאפיק יומא דא עילאה שהיא יום נ' אקרי חירו ולוחות לא נתנו ביום נ' אלא אח"כ ותורה עצמה ניתנה ביום נ' אקרי חירו כאו' וקראתם דרור ואיהו חירו דכלא כל מקום שימצא חירות משם הוא נשפע א"כ לוחות שבהם חירות משם נשפע והיינו תורה ולא לוחות כנזכר שאין חירות במ' כדמסיק אלא מצד הבינה ודמיונה כיצד האי יומא חירו עילאה שהוא החירות הגמור ויש חירות שאינו גמור דהיינו המ' וז"ש בגין דאית וגומר והיינו מצד דמיון המ' עם הבינה והיינו ה' עילאה ה' תתאה וכל ה' מורה נחת רוח וחירות והיינו חירו עילאה חירו תתאה שמטה ויובל כחדא אינון:

תרי נהמי היינו שנאחזו בשני מדות בראשונה נאחזו במ' ואכלו מצה וממנה אכלו במדבר כמה סעודות כל זמן שליטתה רוב נ' יום בכולם וכשהגיע זמן שליטת הת"ת נתן להם מזון מהת"ת ועם שלא היה ממש בשבועות:

וע"ד קרבנא וגומר הענין שהם שני קרבנות לחם הא' עומר כנגד הלחם שישראל אוכלים בפסח וכנגד לחם שהם אוכלים בשבועות הם מקריבין לחם תנופה והוא העיקר ושאר קרבנות היום טפלים כאו' והקרבתם על הלחם:

דדא איהו נהמא וגומר מפרש טעמ' דתרי נהמי הוו המ' מצה ונעשה מצוה וכן הוא מעשהו ואכילתו מצוה וע"י הלחם הזה נכנסו ישראל לעבודתו ולאמונה האלהית כאומ' ויאמינו בה' שהמצה סגולתה לעול מצות ועול מלכות שמים וכן ע"י המן סגולתו לעול תורה להשכיל בה ולהבין לפתוח הלב וז"ש דדא איהו נהמא דאחכמו וגומר ואפשר דהיינו תנופה תנ"ו פ"ה דהיינו עסק התורה שכולה בפה. חמץ ומחמצת סמא"ל ולילי"ת מצה מלכות מהרמ"ק זלה"ה:

דף קפג:

מ"ט בגין יקרא וגומר יר' אף אם ישראל אינם נאחזים בהם שאינם אוכלים אותו סוף סוף לא יראה בגין יקרא דמצה מטרוניתא וא"כ כ"ש וכ"ש בגין יקרא דנהמא עילאה ביום שבועות שהיה ראוי שיהי' ביטול החמץ ולא עוד אלא שמתקרב בקרבן והיינו ותו דקרבנא וגומר ולא עוד אלא שעתה הוא מבוטל והממליך עושה רעה יותר ויותר וז"ש ותו דהשתא ביומא דא וגומר א"כ מעצמו מבוטל ואנו מעוררים אותו באכילתינו וקרבנותינו:

למלכא וגומר דרך כלל שלחם חמץ אינו תלוי איסורו אלא בזמן שהוא מזיק ומעורר החצונים ובפסח שיש חולי יעורר חולאים וצריך ליבדל אמנם בשאר הימים אינו מזיק אכילתו למה יאסר ואם אחר הפסח מפני שאכל המצה מותר ואינו מזיק א"כ כ"ש ביום שבועות שאינו מזיק כל עיקר מפני שהם שתי רפואות אמנם טעם קרבנו ממש לבטולו כדמפרש ואזיל וז"ש ומקרבין וגו':

וחמץ אתוקד' וגו' הענין שע"י ייחוד תורה ומצה שהם תרי לחמים והיינו שתי הלחם יחוד ת"ת ומ' מצה ומן והיו חמץ לומר לך נתבטל חמוצו ומתקרב שישרף ממנו קושיו ויהיה כולו מצה ולא שנשרף ממש שאין קרב על גבי המזבח אלא ברמז רומז ביטולו וכאן אינו מזיק אלא עונה בעל כרחו אמן והוא נטהר וז"ש דלא יכיל לשלטאה וגומר:

תרין סטרין ת"ת ומ' מיוחדים תור' ומצוה אין מקום לבעל דין לחלוק ודאי ולזה אלו הם הקדמה ליום ראש השנה.

ושבקו לאסוותא ברוחניות ורמז המן והמצה ת"ת ומ' ורמז החמץ שהוא יצה"ר נדבקו והגבירו כח המלשין הוא החמץ הוא שטן וגומר והיינו אוכלים לחם חמץ נהנים מיצה"ר ותאוותיו ומה שלא נאסר החמץ ביום ר"ה לז"א שאין דוחין אותו משום דקונו קריב ליה השתא דהיינו דקיימא מקטרגא וקב"ה יתיב בדינא ואין לאוסרו כעת אלא מי שנשמר בזמנו לכל השנה נשמר עתה בעת שחותם פי שטן ולא ישטין: ומגו ההוא נהמא הוו ידעין וגומר שאחר שהמאכל היה נשפע מן הת"ת ותורה מן הת"ת היה רוחניות נקיה בשכל להשכיל סתרי תורה:

ר"ש ור' אלעזר בריה וגומר במטול במשא. קופטרך כדרך קשירת המשאות נראה שאתה בא מן הדרך. צלא דקב"ה צל סוכה. חדתין חדושי תורה. עתיקין נעלמים מעתיק יומין. דנטעתין בסוד לנטוע שמים וגומר שפי' פ' בראשית ובזה הכיר הזקן חכמת ר"ש ואמר בשאלתא דא ידענא וגומר ור"ש הכיר חכמה בזקן באו' צלא דקב"ה שזה סוד הסוכה ועוד פרישי מדברא הוא מדת חסידות עוסקי תורה: נחש ושרף וגומר ד' קליפות שהם עון משחית וגומר ומשכנם בכל המדברות והשממה חלקם ודאי. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ועל דא מקרבין חמץ לאתוקדא על מדבחא וגומר צ"ע כי הרמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות ריש פ' י"ב אמר ששתי הלחם הם חמץ נאכלים ואינן קריבין על המזבח וכן כתב בהלכות תמידין ומוספין פרק ח' וכאן נראה שהם ג' שתים של מצה וא' של חמץ וג"כ נראה מכאן ששורפין אותן על גבי המזבח ואף אם נדחוק עצמינו ולומר דפליג אתלמודא דידן הרי מקרא מלא הוא כי כל שאומר וכל דבש לא תקריבו וגומר אך הנלע"ד ליישב כל זה נקשר אל מה שקדם תחלה דתרי נהמי אכלו ישראל א' היה מצה שהיא במ' והב' הוא המן שאכלו מן השמים שהוא הת"ת והיה להם תחלה אכילת לחם חמץ הנאסר להם בצאתם ממצרי' הרי ג' לחמים חמץ מצה מן. ואמ' עתה בשבועות היו מקריבין לחם חמץ אמנם היה הטעם כי הלא היו מתקרבין עתה תרין נהמין אחרנין הם מצ"ת הפסח ומ"ן דשבועות ואלו הם הב' נהמין אחרנין והחמץ היה נשרף בתוכם כי הלא ביום שבועות אז מתעוררין ב' נהמין מ"ן ומצ"ה מ' ות"ת תור' שבכתב ושבעל פה אש ניתנו באש כנודע ואז לחם חמץ הם הקליפות הוו מתוקדאן על המזבח העליון השורף ומכלה כל הקליפות. אמנם אין הדברים כפשטן שהיו שורפין אותם למט' רק הכוונה על הרמז שם למעל'. וזהו דמסיק ואמר ואלמלא נטרו ישו' נהרין סטרין דנהמי אלן וגומר עכ"ל:

דף קפד.

ואשתלימו לשתין רבבן וגומר לאו דוקא נפקו ואשתלימו שהרי קודם נשלמו לס' ואח"כ יצא אלא ה"ק נפקו משעבוד הקליפות ואשתלימו שנעשו מרכבה לס' רבוא נשמות וס' רבוא מלאכים והיו שלמים משתלמין במרכבתם לשתין רבבן אתתקף מלכותא קדישא שהקדושה שולטת על הכל בעולם התחתון נגד כל הקליפות וכדין אתכפייא מלכו חייבא הם הקליפות שנכנעו וסיהרא מ' ממש שהיא ראש לכל הקדושים אנהרת לכל חייליה ולכל ישראל ולזה אפיק וגומר.

בגין לתברא תוקפי' מכמה דרכים הא' היות ישראל עוברים דרך רשותו ומקום אין ישוב הם עושים ישוב מכתתין כחו. הב' היותם עוסקים שם בתור' ובמצות שבר על שבר לו. הג' ענין שכינה דרך המדבר מכלה כל רוח הטומאה. הד' בסוד המשכן ועבודה בתוך רשות החצונים זו היא אבודם וכל זה לתברא תוקפיה וחיליה הם הכחות המתפשטים ממנו וג"כ הוא בעצמו והיינו לכתתא ליה וג"כ שורשו המושרש בקרש ולאכפיא רישיה. ראש ועקב תחלה וסוף שאין ישראל דור דעה אלא ראש לכל הדורות כנודע:

ארבעין שנין לאו דוקא שאין המלקות אלא ל"ט וישראל לא לקו אלא ט"ל שנים ששנה ראשונה לא לקו. מארי מדברא החצונים כפית קמייהו נכנע וישראל עולים ומשיגים כח החצונים בשפלות. אחסנתיה ועדביה להיות ישובם במקום חרבנם: אדום סמא"ל אלופי אדום ד' כחות כנזכר. דלית טוב אלא ההוא דנפק שמגביר הקדושה על החצונים ובוקעם לשאוב אליו מימי הקדושה. ודא איהו פולחנא שלים שעיקר עבודה להכניע החצונים.

השתא דמטא זמנא ועיקר עבודה מצות עשה יותר מתורה: דתמן איהו פולחנא שאין ראוי לעשות מצות הייחוד חוצה ואינו נכנע אלא בתורה לא במצוה:

דמטא זמנא וראוי שלא להתגרות עמו. ועוד השתא איהו שליטא וראוי להיות במקום שאינו שולט. ועוד נפקנא מתמן ואתינא לישובא להיות בתוך הרבים כאו' בתוך עמי אנכי יושבת. השתא איהו זמנא בראש השנה. דינא עילאה מבינה המלך המשפט. תקיפא בגבורה. סטרא אחרא אתתקף להלשין ולקבל כח להמית ולייסר סליק וחפייא שכן הוא עולה וסותם כל דרכי השפע. ומטעם זה נמנע לה האור מלמעל' דהא בהא תליא אם משפעת משפיעין לה. ואתמלייא מסטרא דדינא שהיא גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה. כדין כל עלמא ב"ד התחתון ממנה ולמט' מקבלין הדינין כמוה. עילאין ע' סנהדרין עליונים ותתאין אפי' אבנים ומכשולים וכל כחות תחתונים מוכנים לדין לקיים גזרת הדין:

אתקינו כורסייא כל מה שמבינה ולמטה כולם הם כסא דין. למארי כולא שכולם יצאו ממנה דאיהו בעי למידן כל הנמצא מבינה עד ביצי כינים לראות שלמות ההויות במעשה התחתונים וכדמסיק:

ואתנהיר לן נתחרש אלינו בחדושי המדבר. אמאי אתער וגומר מעצמו יתעורר הדין העליון בלי שום מעשה שאינו הגון הנעש' למטה זה דוחק גדול וז"ש ביומא דא כי היום גורם שיתעורר הדין למעלה קודם ואח"כ למטה כנזכר לעיל אלא כל רזין מסוד הכתר וכל קדישין מבינה קדש קדשים יקירין מכבוד החכמ' כולהו תליאן בשביעאה שהיא הבינה והחדשים הם ניסן חסד עד אלול יסוד ואח"כ אימא עילאה שביעאה עליהם ודאי עלמא עילאה משובח מהששה בבחינת היותה על הקצוות שאין עולם בלי שש קצוות. מיניה נהרין ז' ספי' בכל הבחינות בבחינת האש המאיר מהבינה הם בוצינין ובבחינת החכמה קדישין שהיא קדש ובבחינת האמצע הם ברכאן והמשכות אלו הם כל ימי השנה וכד מטי זמנא לחדתותי ברכאן וקדושים לאנהרא אל התחתונים. בעא לאשגחא תקונא דעלמין לראות אם הקדושו' והברכות הקודמות תקנו בהם ועבדו בהם עבודה הראויה ואם לאו **וכל** אינון תקופן דעלמין שהוא קשוט השכינה וקשר אבי"ע לאתקיימא כולא סלקין מגו תתאין מתפלתם ועבודתם וקרבנותיה' וח"ו הם מתקלקלים בפגם עוונותיהם וז"ש אי אינון כשראן ואי לאו כשרן. ועם היות שלעולם מקורות שפע הבינה נובעין. עתה בי' ימי תשובה קיימא דלא נהיר וז"ש וכדין קיימא דלא נהיר עד אתפרשן חייבים בדינם מגו זכאים בדינם ויתפרנסו העולמות בזכות הצדיקים: ובהיותו דן ענין זה צד דין הגבורה שבבינה היא פועלת למעלה שהיא הסותמת המקורות ודנה מי זכאי ומי חייב והגבורה עצמה היא מתעוררת כיון ששורשה העליון מתעורר ומיד ב"ד התחתון מתעורר ונמצאו הדינים בכל העולמות ולזה יתעורר החצוני כאו' ויבא גם השטן בתוכם כי כל מקום שיש דין מתעורר ונמצא שם מפני שהוא צריך שם לקבל מיד הפתקין הנכתבים ונחתמין לאלתר למיתה והיינו לכל תכלית ומיתה הוא חוקר והוא מתפשט ומפסיק בין ישראל לאביהם שבשמים ואז אין אור השכינה נשפע כיון שאינ' מאיר' למטה אין מאירים לה נמצא דחפא לסיהרא והרי כל זה נמשך מהתעוררות הדין העליון ולזה צריך לעורר תשובה שזהו חפץ הקב"ה שאינ' רוצה לאבד עולמו וכדי שתעלה תשו' התחתונים למעלה צריך ג"כ לבטל ולהעביר החצוני והיינו עצת הקב"ה אל התחתונים יש' בסוד השופר לעורר התשובה והיינו תקעו בחדש שופר גם לשבר אותה הקליפה וכיסוי המכסה השכינה שהיא יום חגנו. וכד מתערי ישראל לתתא בשופר יר' מתערי שישר' הם מתעוררים בתשובה עם השופר כלו' כששומעים קול שופר אז יש כח

לקול שופר כי העיקר היא התשובה והשופר אינו מעלה ולא מוריד. עד דסלקא למעלה עד פתח היכל לבנת הספיר ששם מעמד החצונים הנקראים טנרא תקיפא וקול השופר מערבב אותם בראותם שיש' נתעוררו בתשובה וברחמים ואז יש כח בקול להעבירו משה והיינו או' אשגח ואשכח אתערות' דרחמי דסליק וקיימא וגו' מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. בגין לאכפיא במדבר וגו' מכאן נראה שטוב לעסוק בתורה במקום מדבר והטעם כי שם שליטת הרע ולא אשתכח שלימו אלא כד אסתלק טוב מן הרע דאז נכפה הרע תחת הטוב ומטעם זה ג"כ אם תוציא יקר מזולל וגו'. וכל זה הוא לעסוק בתורה אבל לעבדו ית' אין המקום אלא בצד הקדושה שלא תקנו סטרא אחרא ויאחזוה אמנם בחדש השביעי דאז שליט ההוא סטרא אז היו באים כל החכמים לביתה כי לא תחסום שור בדישו וצריך להתעלם מהם וכן בכל זמן שדין שורה בעולם ב"מ. עכ"ל. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף קפד:

שופרא אחרא עילאה בינה ואפיק קלא ת"ת שהוא כולל מים ואש ורוח על ידי החכמה שהוא התוקע ואערעו קלא בקלא למטה בספירות: היך יכיל וגו' כלו' כי זו סגולת התחתונים שהם מהפכין המדות העליונות מדין לרחמים ומה גם הבינה שהוא גבוה מעל גבוה עלמא תתאה היא המ'. קיימא לקבלא תדיר לעולם היא בית קבול אל הספי' העליונות והוא איקרי אבן טבא כלו' האבן הטובה הבהיר הזה שהיא מוכנת לקבל כל איזה אד וגוון שיהיה בעולם. ועלמא עילאה בינה שהיא הגוזרת על החמה שיאיר בלבנה שהיא אבן טובה. לא יהיב לה ע"י החמה אלא כגוונא דאיהי קיימא כלו' כפי מה שהתחתונים תקנוה וקשטוה במעשיהם אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא דהיינו שהתחתונים הרבו תשובה ומעשים טובים וקשטוה וקשרו העולמות בעבודתם ובמעשה המצות. כדין הכי נהרין ליה מלעילא כוונת המייחדי' וקשוטם וכוונתם בתפלתם לייחדה לקשרה במדות כך מיד הבינה ממש היא מייחדת באותם הספירות ובאותם הבחינות ממש שקשטו התחתונים.

ואי איהו קיימא בעציבו שלא די שלא קשטוה כלל אלא אדרבא סגלו בה עבירות ופגם ח"ו בענין שהיא עצובה ברעת בניה יהבין לה בקבליה דין לייסרם ולהוכיחם א"כ עתה הכל תלוי בתחתונים להאיר במ': עבדו את ה' בשמחה יר' העבודה ידוע שהיא מעוררת מלמעלה אמנם בהיות האדם מוסיף בה שמחה השכינה היא שמחה ומקדמת עליו וכמו שאנו דנים מהמלכות לאדם כך אנו דנים מהמ' לבינה וז"ש כגוונא דאיהו אתערת הכי אמשיך מלעילא והמלכות אינה יכולה לעורר למעלה אלא מה שיש' מסגלים בה:

מקדמי יש' עם היות שמלמעלה אין הבינה משפעת בה עד יום הכפורים שהיא בינה כדמסיק עכ"ז ישראל מקדימין לה קשוטים אלו מיום ראש השנה בשופר נוסף על שהוא מערבב השטן מיד כנז' אמנם הארתה מלמעלה אינה משמשת עד יום הכפורים והיינו יש' מקדמי ואתערי בשופר קלא דאיהו רזא דרחמי יר' סוד הקול הזה הוא הרחמים כדמפרש ואזיל:

ובטש בהאי אבן טבא שהיא מ' ומצד התחתונים אצטבע מפני שהיא אבן טבא מוכנת לקבל מצד מטה מה שיסגלו בה יש' וישר' מסגלין בה סוד הכוונה הזו במצוה זו ומקשטין בה בקשוט קול מג' גוונין שהם חג"ת ומאירה מצד התחתונים בחוור וסומק וירוק שהם אש ומים ורוח וכדין כמה דאתחזיאת בסוד מיין נוקבין הכי משיך מלעילא מיין דכורין.

וכדין אתערבב הערבוב הראשון לא הועיל אלא להעבירו משם כנז' כדי שיעבור הקול אמנם הוא עומד שם כדי להשטין עד אשר יראה ביום הכפורים תיקון השכינה מתיאש מהשטנתו וז"ש וכדין אתערבב סטרא אחרא וגו': אסתכל וחמי בנהירו דאנפין והדינים שבהם היה מתחזק נתבטלו והעולמות העליונים רחמים ברחמים ואתחלש תוקפיה מהדין שהיה יונק כדמסיק וז"ש אימתי קיימא וגו' שאל"כ שעיר למה כבר נתערבב השטן בר"ה אלא ודאי כדאמרן לא נשלם התיקון עד יום הכפורים כנז': להאי מדברא תקיפא וגו' לאו דוקא אל המדבר ממש אלא אל חלק המדבר מקום חרב ידוע קרוב לירושלם כנז' פ' תרומה:

ת"ח ההוא שעיר דמשדרין וגו' לאתעסקא בהדיה כלו' איהו אינו תקרובת לע"ז שאנו רוצים להיות נשפעים ממנו אלא שיהי' מתעסק בחלקו ויניח מקום הקדש פנוי ולא יהיה מערבב והענין כי כמו שאנו משלחים לו כאן שעיר בעונות מטולא על חד תרין כך אני גורמין מלמעלה שתשפיע הבינה כל פגם וכל קליפה אלין והיינו ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה ובהיות אותו חלק גבוה נשפע עליו הוא נוטל את שלו והולך ומחלק טרף ביתו ומתעסק בזה והיינו לאתעסקא דקאמר.

למלכא דהוה ארגיז היינו סוד כעס הדין בר"ה על ישראל שסגלו עונות כל השנה כולה. קרא לסנטרא היינו ויבא גם השטן בתוכם הוא העושה דין בעולם הגשמי. עאל בבי מלכא שעולה מחוץ להיכלות עד כנגד הכחות המתפשטין מהיכל זכות ואכיל תמן שבהכרח יונק מלמעלה. אתפייס בהדיה עם אביו והיינו תשובת יש' אחר יום הדין כל י' ימי תשובה. ליה ולבריה הייחוד הנעשה בשותפות יש' כאו' ישראל אשר בך אתפאר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. וע"ד קיימא ירושלם באמצעיתא דכל ישובא וגו' מכאן תבין כי יש מפרשים תוכניים א"ה האומרי' כי העולם נחלק לקו"ף מדרגות מדרום עד צפון ויש כמה מדרגות מצד צפון שאין בו ישוב מפני הקור וכן בדרום מפני החום אמנם המדרגות שבדרום החרבים הם כפלים מן אותם שבצפון נמצא כי ירושלם אינה באמצע העולם רק באמצע הישוב ודוק. כגוונא דתלת נקודין דאורייתא וגו' נ"ל שהם טעמי ונקודי ואתוון. ודע כי סוד אלו הנקודים הנז' הוא כי עצמות ותוכיות כח הקדושה שהיא המ' אתפרשת לג' נקודין כי כבר אמרנו כי העשר שבמ' הם המתחלקות בכסא ומלאך ואופן והנה ג' נקודותיה העיקרים הם חדא בכסא כי שם קיימא בינה במ' וחדא באופן כי שם קיימא נקודה במ' שבמ' וחדא נקודה מיניה קיימא לתתא ואתחלקת לתרין חדא בירושלם וחדא בג"ע הארץ נמצא כי כח משייי בא מן השכינה ועומדת למטה ובזה תבין מ"ש בזוהר שיר השירים על והנה אופן א' בארץ כי ממש בעולם השפל קיימא חד אפן במ' וכלהו שאלי עליה אן הוא האופן ואתיבו לה בארץ קיימא וגו'. גם ידעת איך ג' נקודין בעלמא חד בג"ע הארץ דהוא אמצעית כל העולם כולו מרכז כל העולם ואח"כ נחלק כל העולם לשני חלקים ישובא ומדברא ובחלק הישוב יש נקודה אמצעיתא דכל ישובא והיא ירושלם ובחלק המדבר יש נקודה אמצעיתא דכל המדבר והיא בשעיר ארץ אדום. עכ"ל:

דף קפה.

יתערב פתורא שיתבע הדין הללו רשעים והללו רשעים וגו' ונמצא פוגם הייחוד. קרא לממנא כהן גדול. אתקין מידי היינו שפע השמאלי המתחלק חציו לה' וחציו לעזאזל. סעודתא יקירא כולא ימנית מאור העליון חכמה ולכך נק' יקירא והיא באמצעות הבינה ולכך נק' חדוה כיון דאימא עילאה היא עיקר יום הכפורים אתי למשרי גו היכלא היינו סוד יום הכפורים לקשר הבינה עם המ' ואם ח"ו אותו שטן נכנס בתוך הקדושים הוא פגם ואינו נאות שיהיה מברכות העליונות שהם מג' ראשונות והיינו דמסיק כד אפיק כל ברכאן ואנהיר לכולא ירצה לכל בחינות הקדושים. ויש' נטלי וגו' ממש בענין שיש' הם גורמין הייחוד במעשה תקונם יש להם חלק בו וז"ש דהא כד עלמא דאתי בינה עאל ע"י הת"ת להיכלא דעלמא תתאה לברך השכינה וכל הקדושים התלויים ממנה ואשכח דחדי עלמא תתאה היא המ' עם בנוי ששבו בתשובה וקשטוה ותקנו בה כל תקוני סדר יום הכפורים:

בריך פתורא מ' הנק' שלחן בבחינה שכל העולמות אוכלים בה ונשפעים ממנה. לפני ה' ממש עם השכינה לפני ה' ת"ת שהוא מתייחד עמה שע"י כך הבינה באה שם. יטיל גורלי הוא חושב שחלקו כחלק גבוה שוה בשוה וזה אינו שהגורל מברר חלק ה' לה'

וחלק עזאזל לעזאזל. והיינו או' כי גחלים שהם גזרות העונות את חותה על ראשו שאחר שיש' נטהרים בקבלו עליהם היסורין והדין והם שמחים עם ה' והמן זה סמא"ל נגזר עליו ביטולו וכל גזרות קשות.

כד אתי מלכא עילאה לבי מטרוניתא שהרי היא טהורה ממקור דמי בניה ובטהרתן ולזה הקב"ה מיד מתמלא רחמים על השכינה ועל ישראל ולזה תבעת וגו' ואפי' בזמנא דיש' שאין תיקון בעצם בעבודה עכ"ז תפלה מועילה כדמסיק ואתגזר וגו' נוסף לו אבוד ועונש בכל שנה כי תוספת עינוי עם ה' על ידו שנה נוספת. כד נהירו דאנפין מהת"ת למ' חידו מהבינה עליהם אחר יחודם. ישראל נפקי לחירו שנעשו בני חורין ממלאך המות שאינו שולט על הנפש לעצבה ששמחין ביסורין בעולם הזה ולא שנפטרו מן הדין שהרי כמה נגזרים למיתה. כדין מההוא יומא והלאה חירו וגו' היינו שמחת חג הסוכות שהוא שמחת בית השואבה באתגלי' בלי פחד המקטרג. הכי יהבין לשאר עמין היינו שבעים פרי החג ואמאי שעיר בר"ח וגו' אבל שעירים קא קשיא ליה אמאי שעיר ולא עז. דכל עובדין כל מעשה חרשיהם כשעושי' ע"י איזו בריה כגון חתול או תרנגול וכיוצא מקפידים שיהי' קטן שלא נזקק לנקבה שנחלש כחו והטעם שהחצוני הזה מלך במחנהו הוא

ובג"כ שריין כלו' ואנו לא לכבודו עשינו אלא שאין דרך להטעינו ולהשיאו עונות יש' אלא בדרך זה. ות"ח אע"ג וגו' הענין קשיא ליה כי חלק זוהמתן ביחוד הזנות ועתה מקפיד בזכר שלא נתייחד בנקבה לז"א כי סוד הדבר הוא כי הקליפות ראשם אינם טמאות בסופם כי כל מה שיתפשטו המדרגות יוסיפו טומאה וקושי ונודע כי העז מורה קושי ובהשתלחות שערו מורה התפשטות שערותיו שהם כחותיו הטמאים המתפשטין ממנו ואילו היינו משלחים לו עז לא היה רומז בקליפה העליונה שעדיין דיניה לא נתפשטו כ"כ ואנו רוצים שיהיה חלק בשעיר אפי' לראש כל אותם הקליפות לזה אנו נותנים שעיר המורה על תחלת הקליפו' שאין שערו ודיניו מתפשטין כ"כ וכיון שהדורון מתקבל אל ראש הקליפות הוא משלח חלק לכל אותם הכחות התחתונים. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קפה:

דנקי כל מסאבו לשון וכפרתם את הבית היינו טומאת יש' ועונותיהם יש ע"י יסורין ויש ע"י מיתה ויש מתכפר מיד. בגין דאתדכי מקדשא וגו' היינו המ' והכוונ' שנפגמת בעוונות התחתונים ולכן תחלה יושפע הטהרה ונקיון הפגם שהיום בעצמו נטהר מפגם והיינו מקדשא לעילא וגו ואח"כ ירד למטה ויטהר את ישראל בסוד נשמתם רוחם ונפשם וגופם ופי' עליכם בשבילכם דאל"כ היינו לטהר אתכם והכוונה שאין הפגם למעלה אלא

מצדנו לכך הכפרה למעלה היא תועלתינו והיינו בגינכון אצטריך לנקאה ליה ולדכאה ליה כדי שהיה אור עליון מאיר מעבר פניה אלינו:

מאן יכפר כי השתא לדידך קשיא לא א כר המכפר בקרא דאי כדס"ד ניחא כי עצם יום הכפורים מכפר והיינו כי ביום הזה הוא המכפר. לז"א מאן יכפר לא אצטריך לאתפרשא כי באו' יכפר רמז רמיז למאן דאיהו עילאה דנהיר ונקי לכולא דהיינו מהבינה.

כולהו סטרין בישין מיני קליפות ופגם במ' חטא ועון ופשע והיינו מצולות ים שהם מיני קליפות ולא אמר מצולת ים: וכמא דאינון מצולות תליין השתלשלות הקליפות זו מזו הכי נמי תליא שערא דנזיר הרומז לו ולא שעיע המורה דין:

כגוונא דא שפי' שהקליפות מינים שונים כתיב וכפר על הקדש מטומאות וגו' כנז' המורים מינים שונים פשעיהם חטאתם וירצה וכפר שמטהר הקליפות ומשליכם למטה במצולות ים דלא יכיל מקטרגא לשלטאה עלייהו בקטרוגו. כעין ישר' לנקאה גרמייהו מכל טנוף ואין טנוף גדול מהסנדל שהנוגע בו צריך נטילה והכוונה באו' למהך מקשרי ירצה יחפי רגלים והיינו למהך ולא אמר למיקם כמלאכי שהם יחפי רגלים כאו' ובשתים יכסה רגליו משמע שהם יחפי רגלים: חמש עיניין וגו' הם סוד ה' מדות שבבינה והיינו סטרין עילאין דיומא דכפורי היא בינה אפיק לון בסוד ה' ספי' הנאצלות שהם חג"ת נ"ה ואינון למעלה בבינה עצמה תרעין דילה כל א' כלולה מעשר נ' שערים. ואי שתיה קא חשיב ולא תרצה לומר שתיה בכלל אכילה והטעם כי אכילה מזון מצד החסד ושתים יין מצד יצחק ואין הגבורה נכלל בחסד א"כ נמצא ו' עינויים ויגיע הששי שהוא תשמיש המטה אל היסוד ובדרגא שתיתאה שכיח וגו' מאי בעשור בגין דהשתא בשעת התיקון לא כל היום כיומא דא לא תקון שאר הימים כל דרגין עילאין הם הספי' אתיין אלין על אלין כל א' נותנת מקום לחבירתה ליכנס בתחומה והתחתונה נעשית בית קיבול לעליונה בענין שעם היות שהמ' אין דרכה להעשות בית קבול אלא על היסוד כנודע עתה ביום דא כל דרגין עילאין אתיין וגו' למשרי על סיהרא והיא נעשית כסא לכולם. ולאנהרא לה כל א' וא' מאירה כפי עניינה וכלהו ברזא דעשר כל א' וא' כלולה מכולם מצד קשרם יחד זה בזה וכולם במ' נמצאת המ' מעשר מדות כל א' כלילא מעשר עד דסלקא למאה והיינו מלת עשור ר"ל בעלת עשר מעשר שכל בחינותיה מעושרות והיינו הייחוד הגמור וז"ש וכד קיימא ברזא דמאה כנז' כדין כלא חד שהוא קשר המדות ויחודם: ואיקרי י"ה דהיינו ה' אחרונה מ' כלולה י"ס דהיינו י' וכל א' כלולה מעשר דהיינו ו"ד דיו"ד וירצה עשרה פעמים עשרה י' פ' ו"ד כד"א זכור ושמור מלת עשור מקור כמו זכור ושמור וירצה כל א' וא' באה ומעשרת והיינו או' כולהו אתיין בגין לעשראה וגו': בעשירי יאות הוא כלו' מאי

דמבעיא לך בעשירי היל"ל ולהכי דייקת יאות הוא טוב דקדקת והכי מה שתרצת שהוא מקור כעין זכור. אמנם מה שאמרת שהיא עולה למאה קשה אמאי סליק למאה וגו' אפי' שיבאו המדות ויעשרוה שהרי לא תכיל מהמדות אלא כפי מדת שעורה ואחר שהכתוב שערה בשבעה דקאמר לחדש השביעי היא המ' א"כ המדות הכלולות בה אינם עשר אלא ז' וכל א' מעשר כנז' א"כ יהיו בה ז' מדות שבעים וז"ש וכד מעשרי לשביעאה וגו'. דהא סיהרא חדש השביעי אקרי ירצה כי מצד עצמה נקראת שביעי והנה עתה נוספה על בחינתה כי נקראת עשור וז"ש ובג"כ אקרי חדש השביעי עשור שמשתנה מבחינת שבעה אל בחינה אחרת דהיינו דקא מנהרין ליה עשר זמנין וכל א' מאותם העשר המאירות בה היא כלולה מעשרה יעלו בה מאה ונק' עשור ע"ש שכל א' וא' יעשור אותה בענין שהם הי"ס מאירות בה עשר זמנין ומעשרים אותה ויהיו מאה וכל זה מלת עשור וז"ש עשור דקא מנהרין לה עשר זמנין הא מאה: ותו האי מלה וגו' וג"כ צדקת שהיא עולה ע"י בחי' חדש השביעי שבעים וע"י בחינת עשור מאה וב' בחינות הם כדמפרש ואזיל והענין שהיא שבעים מצד התחתונים שאינם יכולים להכלל במדות יותר משבעים שאין התחתונים משיגים אלא בשבע מדות והבחינה הזו צריכה אל שלמות מג' ראשונות לכך היא משתלמת במאה מן העליונות ומשפעת ומאירה לבחי' הצריכה שלמות שהיא מדרגת ע' שבה וז"ש לדרגא דמאה היא עולה מצד המדות העליונות לאשלמא ולאנהרא באותה בחינה שבה שהיא תחתונה בדרגא דשבעין ופי כיצד היא מצד התחתונות בעלת שבעים ואמר דהא ביומא דא נטיל לכל עמא קדישא כלו' השכינה נק' כ"י שהיא מכנסת ומקבצת כל נשמתן של ישראל א"כ ביומא דא נטיל לכל עמא דיש' למידן ולזה כוללת אותם וכלהו קיימין בנשמתא יתיר מגופא ירצה יש' מגבירים הנשמה יותר מהגוף בסוד התשובה וההכנעה תדע שהרי העינוי ייחסו הכתוב אל הנפש עם היות שבשאר תעניות הגוף מתענה ומסגף ובזה הנפש מתענית נראה שהגובר הוא הנפש א"כ אין המ' כוללת אלא נשמות וכיון שהיא כוללת אותם א"א לנפש להתקיים שם אלא מפני שהבינה מקור הנפשות כוללת המ' בסוד ע' דקיומא דנפשאן ברזא דע' כאומ' ימי שנותינו בהם ע' שנה א"כ המ' מצד היותה כוללת הנשמות יש בה בחי' השבעים והיינו בחינת התחתונים שפי' שהיא יונקת מבחינת המאה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דאקרי מצולות ים ר"ל הזוהמא הקשה של הים היא המ' או אפשר כי כמו שיש ים טהור יש ים שנאמר בה כים נגרש ויגרשו מימיו רפש וטיט והיא מדרגה תחתונה של הסטרא אחרא הנק' ים נגרש והיא הנקבה שבהם והעולם שלה נק' מצולות ים. בעשור בעשירי מבעיא ליה הפירוש כי בעשירי הוא (כי הוא) עשרה לבד אמנם

בעשור הוא שנעשה עשרונים עשרונים כי ביום הכפורים אתאן דרגין עילאין אלין על אלין כסדר השתלשלותם ושריין על סיהרא לאנהרא לה וכל א' כלולה מי' ואתעבידת אז מ' מאה וגו' וכן היא פי' זכור ושמור שם דבר כמו בעשור. והנה תחלה היא ברזא דע' שהם שבעה תחתונות ואיתעבידת ע' מנייהו והיינו חדש השביעי ולבתר אתעבידת עשור דשריא עלייהו ג' ראשונות והיינו מאה בעשור. עכ"ל:

דף קפו.

ואי תימא וגו' לדידך דאמרת שהיא כוללת הנפשות בסוד היותם בסוד ע' א"כ הבחורים א"א להם להכלל כעת בבחינת הע' לז"א ודאי שלטא בהו ויהיו לעולם בה כי היא כוללת כל בחינות מדרגות הע' והולכת וקולטת מבין עשרה במדרגה א' ובין עשרים מדרגה שנית וכן יוסיפו וילכו עד ע' שאז היא קולטת בין ע' בשלמות אמנם לעולם המ' בעלת הע' וכוללת בכל בחינות השבעים אפי' צעיר לימים אמנם אינו בשלימות מפני שהוא חסר: **וע"ד** תנינן אחד המרבה בשנים וסגל מצות והממעיט בשנים שאין לו רב תורה ומצות שניהם ביחודא דע' שנין. וע"ד ביומא דכפורי אעבר בכלהו עוברת המ' דרך כל ז' ספי' ואשלים האי דרגא מ' בחי' אחרונה דכלהו שבעין שהיא כוללת כלם ולזה יש אחיזה לנשמות להתקיים בה ולכך כל נשמתין סלקין קמיה ודאין להו בדינה בסוד ב"ד עליון שבעי' סנהדרין שבע מדות מחסד ועד מלכות כלם עומדין לדון את האדם. וקב"ה שהיא בינה לפנים משורת הדין של ע' שנה תולה בה חיים עלייהו דיש' ביומא דא ומטהר פגם ודין השבעים וזה בתנאי שיעורר האדם מצד עצמו תשובה ווידוי וז"ש מאן דלא אעבר טינא וגו': רפש וטיט סמא"ל ולילי"ת. מצולות ים שהם בתחתית הים שהיא המ' וכשהים נגרש בדינים ויגרשו מימיו רפש וטיט שהם החצונים לפעול הדינים ולא סליק דרך פתח היכל לבנת הספיר לאתעטרא וגו' כדרך שאר התפלות שנעשות כתר בראשו של הקב"ה. דילי איהו היא השכינה הנמסרת ליש'. שביעאה היא הבינה לכך היא נעלמת:

סדרא דאתוון הם עולות במספרו כזה אבג"ד והוא נק' אביב דהיינו ניסן אב"ג כי י"ב היא סוד גימל שהיא מסדרת ג' לכל צד עולות י"ב בענין שהם אב"ג אותיות כסדרן אמנם תשרי הוא כסדר אותיות תשר"ק ירידת המדרגות מעילא לתתא. האי דילי בינה תשרי ברישא דירחא שהיא ראש השנה יש איזו תפיסה בי ואתם יכולים לחוג בי שיש בי שנראה שיש איזו תפיסה באורו וחוזר ומתעלם אורו ובעשרה דהיינו יוהכ"פ חוזר אורו ומתגלה וז"ש בעשרה יומא לירחא אנא איהו ולזה חוזרים וחוגגים שנתפס קדושתו אלינו ונתגלה וז"ש בקדמא דירחא אנא איהו כלו' אני מתגלה בדיני שכן הבינה היא מקור הדינים וכן בעשרה דירחא אנא איהו שהבינה מתגלה בקדושת יום הכפורים: בחמשה עשר דירחא

אנא איהו הבינה מתגלית בקדושת חג הסוכות ונמצאו עתה ג' ימים רשומים בחדש זה כל יום ויום ראש לחמשה.

מ"ט כולי האי שיהיה יום אחד קדוש לכל ה' ימים בגין דכל ירחא דא שהוא שביעי סוד הבינה כנז' ועלמא עילאה ברזא דחמש איהו דהיינו שהיא ה"א עילאה סודה נ' שערים סוד ה' ספי' חג"ת נ"ה. ובג"כ ירחא דא איהו בכסא שנא' בכסא ליום חגנו וירצה בחדש המכוסה ונעלם שהיא הבינה ולא באתגליא שאינו כניסן שנתגלה בו גלאולתן של ישראל ולא כסיון שנתגלה בו מתן תורה אבל בחדש זה לא נתגלה לישראל שום ענין וכל מילוי באתכסיא כי על האמת הוא עיקר פדיון נפשינו מני שחת ותמורת עונותינו יסורינו והנשמ' נפדית ומתכפרת וכל זה סוד נכמס שלא יתגלה בעולם הזה:

וירחא דא דקב"ה איהו בלחודוי שכל ענייני המועדים שבו אינו להתעדן אלא לירא ולשוב מעוניו ויום הכפורים יוכיח ודומה אליו ראוי להיות ענין כל החדש ואין ראוי לאדם להיות בו שמחתו יותר מדאי ולז"א דקב"ה הוי בלחודוי וזה עד יום ראשון של סוכות שכבר השלים האדם מצוותיו כלם ועבודתו וצח מעבודת הקדש וז"ש כיון דמטא יומא דחמיסר כדין כולא איהו מטא בחדותא דסיהרא ומתפשט למטה המנוחה ואז מתחיל האדם לשמוח ברגל השמחה. וקיימא לאנהרא לתתאי ירצה כי אינה מאירה לישראל למטה עד יום ח' עצרת כדמסיק ולז"א וקיימא אח"כ כשימשך למטה ותרד ז' מדרגות שבעת ימי החג לאנהרא לתתאי מגו נהורא עילאה:

וע"ד איקרי ראשון כלו' אין ראשון לחדש שהיא י"ס סיהרא עד כאן שיום זה הוא ראשון בחדש כאלו לא היה חדוש לבנה עד כאן: עד השתא קיימי כולהו יומין שהם ה' ה' ה' נעלמים כנז' מכאן מיום ראשון זה נחתא לתתא דהיינו סוד המ' היורדת דרך המדרגות ואח"כ עצרת בה בעצמה:

ת"ח אי מיומא וגו' השתא מקשה למאי דפרישנא דט"ו יום בבינה והם נעלמים אם כן שבבינה אינון אלין יומין קדמאין וגו' א"כ מאן דאין דינא דעלמא שהיא עולם התחתון והיינו דמסיק דהא דינא כלו' עם היות שהדינים מתעוררים מבינה אינם נמצאים לדון העולם אלא מדינא תתאה מ' שהיא הנק' אלהי כל הארץ יקרא דהיינו שהיא המשגחת על כל התחתונים. דאי תימא שאפילו שהיא נעלמת דינא דעלמא דאין לעילא שעולה סדר עולם שסודן אותו ברוחניות המסודר למעלה אי אפשר דאי הכי שבפועל הוא דן דין העולמות לא אתקרי עלמא דחירו מצד עצמה שהחירות מורה שלא יהי' שם שעבוד והיאך ישתעבד אל הדין שם צר לפניו. עלמא דנהירו מצד הכתר שכל העולמות מאירים מאור הכתר המתגלה ע"י עלמא דחיי מצד החכמה נובעים ע"י וא"כ א"א שידונם הוא

בעצמו למעלה ואי תימא מדינא דיצחק ושם הבינה שוכנת א"א דאי איהו אתער וגו' ואין ביד הגבורה החזקה לדון התחתונים מצד בחינתם למטה אלא אחר שהמ' היא מבררת ומלבנת אותם ויזדככו וישתרשו בה אז הגבורה דנה כל אסיפתם אשר במ' אמנם בעולם הזה התחתון א"א להם לסבול דין הגבורה.

אלא כמה דעלמא דא עלמא תתאה דכלהו עלמין שאין פחות מזה תתאה דכלהו עלמין הכי נמי כל דינוי מעלמא תתאה כלו' מהמדה האחרונה וכשאנו אומרים בב"ד עליון היינו במ' שאין בתחתונים ב"ד גבוה ממנו.

ובגין דאיהו דרגא שביעאה שהם שבעה היכלות ובשביעי משכן השכינה. דזלגין עינוי דמעה בראותו סודות נפלאים מתגלין ע"י הסבא הזה וכן דרכם שהיו בוכים בסודות התורה מיראת ה' נגד פניהם: שביעאה אמאי מעשרין וגו' שאין יחס לשביעא' עם עשרים היה ראוי שיהי' משבעה ולמעלה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרה"ו זלה"ה כתב. ביומא דא לא אצטריך בר נש לפרשא וגו' אין זה מדבר ביום כפור רק ביום ר"ה כי הוא היום אשר היה בא האי סבא מן המדבר אל הישוב כנז' בריש דבריו וכן אח"כ מדבר בו במ"ש פתח ואמר וגו' ירחא דילי שביעאה איהו תשרי וגו' והנה ביום כפור אדרבא הוא בהפך כי והתורה וגומר כתיב בקרא בהדיא ואז לא אשתכח פטרא דפומא: אביב דאיהו י"ב וגו' אותיות י"ב דאביב במ"ק ג' ועם א"ב דאביב הרי אב"ג כסדרן אבל אותיות תשרי כלן למפרע מתתא לעילא ע"ד תשר"ק. והענין כי סוד חדש ניסן היה מן השי"ת ומסרו לנו וע"ד הוי באתגליא ואזיל מתתא לעילא כי הלא אנחנו צריכין לעלות ולכן נק' אביב מתחיל מאות א' ואח"כ ב' ואח"כ י"ב שעולה ג' במ"ק אבל ירחא דילי הוא תשרי וע"כ הולך ממעלה למטה מתחיל מת' ואח"כ ש' ואח"כ ר' ואח"כ י' וע"כ הוא בכסא ולא באתגליא דהאי ירחא לא אתמסר לכון. ותבין זה כי יש י"ב חדשים בשנה וכלם הם חלקי המלכות ומדרגותיה וחלק התחתון שבי"ב הואניסן כי הוא קרוב אלינו באתגליא אבל השביעי הוא למעלה ולכן הוא בכסא ולא בגלוי. ודע כי מכאן נר' ענין האותיות כי הלא האותיות בזכר הוא ת"ת הם מתחילין א' והולכין ע"ד אבג"ד ושל הנקבה מתחילין מתשר"ק וכשמתחברין זכר עם הנקבה שהם רמז לד"ו פרצופין אז נעשים את ב"ש וגו' כמו שנז' באורך בשיר השירים מהזוהר והנה כ"ב אותיות המ' עומדים על סדר תשר"ק נמצא כי כאשר נמנה מלמטה למעלה אנו מתחילין מן האלף ואח"כ הב' על סדר אבג"ד וזהו חדש ניסן שהוא חלק הא' הנרמז בגלוי וניתן לנו שהוא סוד שכינה אשר דרה עמנו ועליו נאמר והנה אופן א' בארץ כנז' בזוהר שיר השירים אמנם כאשר ת"ת מתחיל לאנהרא לה מתחיל להפך ומתחיל מן הת' ומסיים בא' על סדר

תשר"ק כי הלא ת"ת ומ' הם מתדבקים יחד ומתקשרים זה בזה כזה #א-ת ב-ש ג-ר ד-ק ה-ץ כמשל איש ואשתו שנדבקים פה אל פה ועינים בעינים וזרועות בזרועות ואין הפרש רק שאותיות המ' הם בהפך יען כי היא משמאלא וכל השמאל מורה דבר הפכיי והוא כי הלא כאשר הזכר חוקק כחותיו בנקבה יבאו הציורים בנקבה מהופכים מן הזכר כדמיון החותם הישר כאשר יחתמו בו יבא אח"כ נרשם בהפך וזה מבואר. עכ"ל:

דף קפו:

זכאה מאן דמליל וגו' שראה דבקות ר"ש בדבריו עד שבוכה ב"ד דלתתא בארעא שהם ממש סנהדרין לא גזרין דינא וגו' מ"ט לא ידונו בב"ד העליון אלא מעשרים ולמעלה שאז השכל משתלם באדם בגין דשבקין אינם דיני' ממש כמוה שהיא עולה על התחתונים ז' מדרגות שהם ז' שנין על י"ג דהיינו עשרים ועל זה הי' הכונה כשאמר ובגין דאיהו דרגא שביעאה על מדרגות ב"ד תחתון לא גזיר גזרה על בר נש אלא מעשרין שנין ולעילא שהם ז' על י"ג שגוזרי' ב"ד תחתון: ולית רשו לבר נש כלומר א"א לגרוע ולהוסיף שידונו מי"ד וט"ו וכיוצא דלית רשו לבר נש באינון שבע שהם מדרגות השכינה כנז' ולא שריין אלא על י"ג דלתתא בארעא דאינון כורסייא לגביה דהיינו סוד הים העומד על י"ב בקר ורקיע שעל ראשי החיות הם י"ג וכך יש' למטה הם י"ב דגלים ומחנה לויה באמצע ומחנה שכינה בתוכם נמצאת השכינה לא שריא אלא על י"ג ולזה א"א להוסיף או לגרוע על עשרים שהם ז' מדרגותיה על י"ג דכורסייא כנז': ובג"כ כל גזרין וגו' ירצה השבעה מדרגות הנז' שהם מהשכינה ולמטה הם הם הב"ד לתחתונים והיינו גזר דין של שבעים שנה הם שבע שנים שהם מי"ג ועד עשרים כל א' מעשר הם ע' והיינו ע' סנהדרין. והשתא קשה שכיון שדין העולם התחתון במ' כנז' והרי היא אמן של יש' היאך היא דנה את בניה לזה אמר ודינא דעלמא בר"ה עם היות שקדושת היום למעלה בבינה הדין על ידי האי דרגא ואפי' שהיא אמן איהי קיימא בדינא על בנוי בהאי עלמא בגין לאתדכאה ירצה שצריך ענין זה לה כדי להתתקן וליטהר מגיעולי בני אדם ופגם מעשיהם ואעפ"י שמצד עצמה טהורה עכ"ז היא צריכה לתחתונים שאינה עולה אל פני המלך אלא מצד תביעתה לפרנסת ומזון התחתונים אם לא יהיו ראויים היא נדחת וע"י גזרת הדין על החטאים והתשובה היא נטהרת ונעזרת להסתלק ולעלות:

כדין נטיל לבנוי וגו' היינו דוקא ביום שמיני חג העצרת כדמסיק: דא איהו אילנא וגו' על הה' קאמר והשתא לא מפרש אלא מלת פרי לחוד והיינו או' פרי איהו אילנא דאקרי עץ פרי ולא מפני שהפרי ממנו שהרי הפרי נשפע למ' מהת"ת ע"י היסוד אלא נקרא עץ פרי. ואשתכח ביה פרי שהפרי שהם נפשות המתילדות מלמעלה נמצאים ומתגלים במ'.

עץ הדר היינו היסוד הנק' הדר והיינו הוד והדר דהיינו יסוד למטה מהוד ושניהם לפני הת"ת ומפני שאפשר לפרשו על הנצח אמר מ"ט איקרי הדר ועוד ומאן איהו הדר ירצה ומ"ט אינו במדת הנצח לזה אמר דא צדיק וגו': הדורא איהו דכל גופא עם היות שהוא מפר' בגשמות אנו נתקן הענין בנסתר והענין שכל מקום שיתוקן היה תיקון והיסוד לא יהיה שם יהיה אותו תיקון פגום ונקבה כמו השבטים אם יוסף ביניהם הם זכרים תיקוני דכורא ואם נכנסי' אפרים ומנשה במקום יוסף הם בתיקוני דנוקבא והתיקון פגום אינו עולה בסוד הזכר וז"ש לא אשתכח הדורא דגופא וגו' למיעל בבני נשא בסוד הבנים הזכרים העליונים.

קלא לאו עימיה דהיינו סוד הת"ת עולם הזכר והדרת והקול הוא היסוד פעולת הזכר. דיקנא וגו' כי מן היסוד ולמטה אין שם תיקוני דדיקנ' והיינו סוד היסוד המושרש למעלה בעמקי הבינה. אע"ג דאתכסיא ההוא דרגא מציאותו למטה בבחינת עצמו מציאותו בשאר מדות והדורם ממנו כנז' ולזה נק' הדר.

עץ דכל הדורא היינו ת"ת המהדר הגוף ודא הוא עץ עושה פרי ירצה מתקן המ' ומקשטה ולזה כשמזכיר הפרי שהיא המ' אתרוג ודאי הזכיר היסוד העושה ומתקן הפרי שלא להפריד: ואפש' לפרש השמועה פרי עץ הדר היסוד לבד ונמצא דפליג אמאי דקיימא לן אתרוג מ' וזה נראה לי עיקר כדפי' אתרוג במ':

כפת תמרים היינו שני תמרים כפותים וקשורים יחד שהם זכר ונקבה דלא סליק דא בלא דא וז"ש הכא אתכלילת אתתא בבעלה בלא פרודא כפת כתיב חסר להראות על אחדותם. וענף עץ עבות תלתא נלו' מספרם מירה על מציאות שהם חג"ת ועם היות שנרמז הת"ת בתמרים לא קשה מידי דהכא רמיז מציאותו הגובר על חסד וגבורה דהיינו דא מסטרא דא חסד ודא מסטרא דא גבורה וחד ת"ת דשליט עלייהי וממזגם.

דלית להו ריחא וטעמא הם נצח והוד דאין פעולה מיוחסת אליהם לא דקה כריח ולא גסה כטעם אלא שמסייעין הגוף אל הזווג ואינם נהנים בו כלל. ובג"כ לולב וגו' קשי' ליה מאי דפי' התמר הת"ת ונזכר ב' פעמים כנז' ולא פי' לולב ביסוד אתרוג מ' תלתא הדסים חג"ת. ולז"א שמוכרחים אנו לפרש תמר בת"ת שהוא עיקר הכל וכל האברים נטפלים אל השדרה וזו היא בחינת הת"ת בלולב לא בהדס שרומז בחי' אחרת אמצעית ומה דנפיק לבר צוואר הוא קו האמצעי הנאחז בראש בבינה טפח.

בגין לאשלמא כולא הענין שאין האדם מוליד בדומה אלא מצד חוט השדרה המושך הזרע דרך הצואר מהמוח והיינו שלימות לשמשא במ' כדקא חזי. ומפני שנרמז הייחוד הזה במעשה דהני זינין בעי בר נש לאתחזאה שהוא משנחו ומייחדו בייחוד הזה כנז'

אמנם מהבינה ולמעלה סוד הראש איני נרמז לז"א לאתחזאה קמי קב"ה שהיא הבינה כי אינו נוטל אלא הספירות שהם מהמ' עד שמגיע לבינה דהיינו קמי קב"ה. עלין וטרפין דהני תמרים וגו' והם סוד המרכבות התחתונים והכל נרמז בסוד הייחוד דהיינו שמע באצילות בשכמל"ו בבריאה יצירה ששם הכינויים במקום גילוי הפעולות ולזה בסוד תמרים שהם שדרה לבד כדפי' ענין העלין וטרפין הם סוד המרכבות וז"ש אינון שאר חילין דאתאחדן באינון כינויים וגו' וא"ת מה לנו לייחד סוד אלו כאן שאין לנו עסק אלא במדות לזה אמר בגין דבעינן לתתא כגוונא דלעילא וכיון שההנהגה העליונה בכל המרכבות והמדות העליונות משתמשות בהם ראוי לכוללם בייחוד בסוד בשכמל"ו וכל זה הוכרח לדחוק משום שפירש שהלולב אינו אלא השדרה. לבדה והדס הגוף נשארו עליו לכך פירשם בשאר המרכבות כנז' וטעם צורך כל הפרטי הזה דלית לך מלה בעלמא דלא אית ליה דוגמא לעילא ולזה הלולב הזה דוגמתו למעלה וכן שאר מינים יש להם רוחניות ודוגמא למעלה שבנטילתם ונענועם אנו מנענעים רוחניותם ופועלים למעלה והטעם כגוונא דלעילא יש בחינות התפשטות המדות בבחינות הנז' הכי אית לתתא רמזם בצמחים הנז' וע"י כך אנו משלימין עניינם ורמזם ע"י צללי העליונים אשר בתחתונים כנז':

כתיב בסוכות וגו' להשלים בסוכה מה שאין הלולב משיג דהיינו מבינה ולמעלה וכדמסיק האי קרא על עלמ' עילאה אין צוואת בסוכות תשבו שבעת ימים לישר' אלא הכל בעולם העליון ומצוה לימים עליונים שישבו בסוכה העליונה וגם אינו ענין מתחדש מזמן לזמן שזהו סוד קשר וייחוד הבינה בספי' א"כ כד אתבריא עלמא אתמר האי קרא שאז באצילות הנמצאים העליונים נצטוו מסבתם העליונה בסוכות תשבו שבעת ימים ומציאות הענין כד שרא חכמתא היא החכמה לנפקא היינו תחילת גילויה ואצילותה מאתר דלא ידיע הוא הכתר ולא אתחזי אפי' ביצירה אמר יחזקאל וארא ואפול על פני במראה העשירית. כדין נפיק מהכתר חד משחתא הוא סוד קו המד' שהוא התפשטות אור א"ס למדוד המדות ולהאצילם והאי משחתא מרוב דבקות' למעל' אינה בעצם דבק' במדות אלא בטש מרחוק בחזק' וההיא חכמתא עילא' שהיא בתוך הכתר נציץ סוד התנוצצות ממנ' ולחוץ עד הגיע אל אצילות הבינ' וז"ש ואתפשט לכל סטרין ברזא דמשכנא עילא' היא הבינ' והיינו סוד ו' קצוות הנעלמות בחכמה שבאמצעיתא נאצלת הבינ' ת"ש לכל סטרין ברזא דמשכנא עילא' המתאצלת אל מקימ' ואח"כ הבינה מחמת מה שהחכמ' נתפשט' בתוכיות' בסטירין הנז' אפיק שית סטרין שהם ו' קצוות במקומם וכדין ההוא נציצו דמשחתא שהוא קו המד' הדבק במאציל נהיר לכלא מהכתר אל

החכמה ומהחכמ' אל הבינ' ומהבינ' לו"ק ואמר בסוכות שהיא בינ' תשבו שבעת ימים שהם שבע ספי' שיהיו אלו הקצוות היוצאות מבינה לעולם דבקות בה כדי שבאמצעות' יהיו דבקי' בי והיינו סוד מאמר זה וצווי זה הנזכר

מאן סכת חסר וא"ו והיינו המ' נקבה אין וא"ו והיינו או' דא משכנא תתאה לשין שכינ' כי השכינה העליונ' בה דבקים הקצוות והיא שוכנת עליהם והם חפצים לידבק בה מפני שהם משתלמין בה ואינה חסרה וא"ו אמנם משכן התחתון היא שכינ' תתאה שוכנת בתחתונים איהי כעשישתא לאחזאה למט' כל נהורין וכדי שלא יסתלקו המאורות ממנה מפני שאין להם ממנ' תועלת כתועלת הבינה כנזכר לזה הטביע בהם קו המד' ורצ' בזה שלא יסתלקו המאורות ממנה וז"ש וכדין אמר היינו קו המד' כנזכר בסכות שהיא המ' חסד תשבו שבעת ימים בדי שתהיה עששית זו מגלה מציאותם למטה:

מאן שבעת ימים וגומר ירצה אל תחשוב שכמו שיש ב' פי' במלת סכות אם למקר' אם למסורת בינ' ומ' כך ישתנה פי' ז' ימים לפרכם או על ז' שבבינ' או על ז' שבמ' זה אינו אלא שבעת ימים לעולם פירושם א' דהיינו שבעת ימים מעלמא עילא' לעלמא תתא' והפי' בסוכת בסוכות הכא והכא תשבו שבעת ימים והיינו או' דכלהו קיימי בקיומא בבינ' לאנהרא למט' להאי סוכת שהיא בחינת המ' הגול' עמנו בגלות דהיינו סוכת דוד הנופלת ועכ"ז היא מתייחדת למעל' שהיא נקראת סוכת שלום שהיסוד מייחד אותה תמיד: ועוד פי' פי' ג' כפשוטו בסוכות תשבו ישראל וז"א ובעי עמא קדישא וגומר ליסב בסוד קשרה זו הנז' וז"ש ברזא דמהימנותא. הרי ג' בכתוב א' קשר ז' ימים בבינ' הב' קשרם והארתם במ' הג' יש' יעמדו בצל סוכה תחתונה זו ומשם יאירו עליו הז' ימים על ראשינו וג' ענייניים אלו בבת אחת צוה הכתוב ואמר בסוכות וז"ש ומאן דיתיב בצלא דא של המ' יתיב באינון יומין עילאין תדע שכך הוא שכל שני ענייני' שני פירושי' הוציא הכתוב במלה אחת ואמר בסכת והטעם שהמ' ע"י קיבוץ ישראל בה היא נקשרת למעלה בז' ימים וז' ימים בבינ' והבינ' מאיר' בימים וימים במ' ואנו מסתופפים בצל שלשתם יחד שהם נקשרים בסבתינו ויחודינו וז"ש וע"ד כולהו בסוכה חד שלים הכל יחד נעשית סוכה אחת בלימה לאחזא' וגומר ולאגנא עליה כי בכל ימות השנ' שמירת קונו עליו. ותו כולהו איקרון סוכות בשלימו היינו שבערך בחינת ישראל הכל סוכת שלם ולזה באו' כל האזרח בישראל ישבו בסוכו' כתיב מלא אמנם היא סכה חסר' שהיא משפעת בחג הזה לע' אומות בסוד ע' פרים ואינה משפעת להם מצד מילוא' וז"ש וכד איהו חסר דא עלמא תתא' בהני יומין קדישין שהיא מקבלת להשפיע לע' ולכך היא סכה חסר' כנזכר

והטעם שהיא זנה להם הוא כדי שלא יקטרגו חדוותא וזה שאמר בעוד דאיהי נטלא וגו' מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. מאי טעמא בגין דשבקין ז' שנין וגומר זה תבין בסוד הנשמות הנז' פ' משפטים באורך כי בי"ג שנים הראשונים של האדם באין לו נשמ' ורוח ונפש מן בי"ע ולזה אין לו שום עונש בימים ההם לא בב"ד תחתון ולא בב"ד עליון. אך ביום י"ג בא לו נפש ממ' עצמה בסוד ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך ונעשים נשמה רוח נפש הראשונים כסא אליו. ואז מתעכב בה עד שנת עשרים והם ז' שנין לרמוז לבת שבע ובאותם ז' שנים נשלם בהאי דרגא ולכך ב"ד דלתתא הם מענישין באותם ז' שנים שבין י"ג לעשרים אך המ' בעצמה למעלה אינה דנה אותו עד שיושלם בז' שערים שלה עד היותו בן עשרים ואז בא לו רוח מת"ת ואז מתחייב אפילו בדין המ' והנה מכיון שהאדם נכון וראוי ומזומן לכל נשמות הנז' לא מפני שלא נכנסו בו מחמת פשעיו וחטאיו לא ימנע לזה לקבל עונש כיון שהוא גרם שלא לקבלם ולכן מבן עשרים ולעילא אתענש אעפ"י שלא זכה לנפש ורוח דמ' ות"ת כי הוא הגורם: וענף עץ עבות תלתא וגומר מכאן נראה כי הדס שוטה אצלינו הוא הכשר באו' חד עלה בחד סטרא וחד בחד סטרא וחד דשליט עלייהו כנגד הת"ת ועיין בזה כי נראה שאדרב' הוא חשוב: ומה דנפק לבר טפח וגומר נראה שצריך שיהיה עודף הלולב טפח א' על שיעור ההדס והערבה. וצ"ע אם הוא למעלה או למט'. ובעו יש' לאתאחדא ברזא דא דמהימנותא וגומר נראה שצריך ליטול הלולב בתוך הסוכה עכ"ל:

דף קפז.

ות"ח בעוד דאינון שאר ממנן חדאן ואכלין מפני ריבוי המזון לאכול לשבעה ולרמוס כדמסיק. ישראל אינון מתקני כורסייא תיקוני השכינה וקישוטיה מתתא ולסלקא אחר גמר קישוטיה לעילא כשהיא מקושטת וז"ש באינון זינין וגו' כדין איהי סלקא מידי יום ביום ונטלא ברכאן מהספי' וחדואן מהבינה בבעלה עם הת"ת בסוד הייחוד והיינו מזן לממוני האומות שלא יקטרגו ולזה בריבוי וז"ש ושאר חיוון רברבן וגומר ואתזנו והיא אינה מקבלת מזונות לבד שא"כ מה בין ישראל לבין השרים אלא העיקר הוא שלמות ישראל ליטע דורות ישרים יבורכו והיינו דנקטא נפשא בענוגין בסוד הייחוד מה שאין נשמות אלי נשפעות לאומות ח"ו וז"ש וכיון דנחתא והא נקטא כל ברכאן וגומר שלזה נתעכב' ז' ימים עולה ויורדת כדי שתקבל כל ברכאן וכל קדושין מכל בחי' הכפי' העליונות וישראל כל הני ז' יומין הוו משכין לה שמעולם לא נתייחדה אלא במעשה התחתונים וישראל המתקנים אותה כדין נחתא ואין צריך ליום זה פרים לשרים כלל

מפני שהפרים כקודמים הספיק כדי שלא יערבבו ביום זה וז"ש וישר' כל הני שבעא וגומר.

כדין נחתא לקרבא בבנהא ואינם יודעים השרים במתנות קדושות שהם נשמות שיחלק לכל איש ישראל שזה עיקר להם לישראל כנזכר: וההוא יומא איהו יומא תמינא' שהיא מתייחדת בז' ימים ולזה נק' שמיני שאינה בפרוד אנא כולם נקשרות עמה וז"ש ותמניא יומין כחדא נקשרות כולם יחד שוה בשוה על ישראל. ובג"כ עצרת כנישין שהיא בית קבול לכולם והיא חשובה מכולם ולזה נק' שמיני עצרת וז"ש ולית שמיני אלא מגו שביעאה בענין שהיא חשובה בהם וככולם ומלאה מהם ושורה על ישראל כולא ידעי שפי' הכתוב שם ה' מ' מבורך מהיסוד הנקרא ברוך: במ"ב אתברי עלמא היינו ל"ב אלהים ועשר מאמרות ונתייסד בתורה בפתיחתה. וע"ד אתברי בדינא שם אלהים אמנם לבתר כך שתף עמו רחמים כאומרו ביום עשית ה' אלהים:

ת"ת מה בין דינא עילאה היינו דין הזכר גבורה למעלה. להאי דינא מ' גבורה תתאה. דינא עילאה שרותא וסופא קשה שהגבורה תחלתה מבינה וסופה מגעת עד הוד והיא בעצמ' הולכת ומתחזקת וז"ש שרותא וסופא וכל מה דאזיל היא בעצמ' אתתקף ואין שום הויה יכולה לעמוד בדינה מפני שלא נטהר לפניו שום נברא מפני גשמותו וקצורו בעבודה ולזה נק' מדת הדין הקשה. אבל דינא אחרא שהיא המלכות כנזכר שהיא הדנה העולם שירותא שהיא גבורה תתאה דאתי מגבור' עילאה המקבלת משם היא דין קשה וכל מה דאזיל אתחלש מצד היות' נמזגת ונמתקת מהמדות העליונות ולכך מתחיל בר"ה בקושי והוא מתמתק והולך עד יום הכפורים ולא כ"כ סוכות כבר נמתק שמיני עצרת מתוקה מכל וכל על בניה ולכך היא נק' מ"ה הרפה שהיא הולכת ונעשית רפה ברחמי'. אימתי אתער דאמרינן דלא יכיל עלמא למסבל כולא. תיבותא דנח מ' תיבה ליסוד נח ושם ההויות זכות ועומדות בנסיון הדין כנזכר לעיל שאין הגבורה דנה ההויות אלא מצד מציאותם במלכות ודקותם וזכותם שם וז"ש כגוונא עילאה דסביל להההוא תיקפא תוקפא. ואי לאו דזמין קב"ה בינה רוח רחמי הת"ת הממתקין הדין ומכריעים הגבור' וקושיה לרחמים כל עלמא אתאביד אפילו היסודות הארבעה. ה' למבול ישב כאשר יצא המבול הפועלים בכח הדין ישב ר"ל שם ה' רחמים כדי שיהיה הדין מזוג. בכי וחדי מסתרי סודות אמריו. ה' פרושים מתלמידיו למתבע ליה שיפרוש להם ספירותיהם. והוא בינה קב"ה גלי עמיקתא מהחכמה שבה העמקים ואפי' מסתרתא סתימין עילאין דהיינו חכמה קדומ' שבכתר הכל מתגלה ע"י הבינ': ומ"ט גלי לון מה צורך למציאות העולם להשפיע ולגלות אורות אלו למטה. בגין דידע מה בחשוכא שהם כחות הדין

וחזקם וצריכים רפואה בסוד הרחמים העליונים הממתקין הדינים. דאלמלא חשוכא ודין הגבורה עד החצונים החשוכים שהם מתפשטין בעולם לא אתיידע נהורא לא נתפשט אור עליון למט' למתקם כנזכר.

ונהורא עם היות שאנו רואים שיש קליפות ולמט' מהקליפות מתוכם מתנוצץ אור הקדושה אינו נבדל מלמעלה ח"ו אלא ונהורא זו המאיר מתוך הקליפות למטה נאחז הוא עמו למעלה וז"ש דא נהורא דאתגליא מגו חשוכא. מהרמ"ק זלה"ה: ובזוהר של הרי"א זלה"ה נמצא כתוב מבחוץ ז"ל תימא דלעיל דף קע"ח א' קתני איפכא דדינין דנוקבא נייחין ברישא ותקיפין בסופא. ר"ל דהתם מיירי על ענין מציאות הדינין בעצמן. התוכא דדהבא היוצא ממנה והכא מיירי כשהיא דנה את העולם. עכ"ל:

דף קפז:

במדברא אתגלי לן אפשר שממש על השכינ' שהאיר' בתורה לישראל במדבר ושם האיר כל טוב ליש' וירד שכינה לשכון בישראל מתוך חוזק הקליפות ודומה לזה אור תורה שנמצא ע"י ר' נהוראי מיניה ידענא כלומר ממדתו התנהגתי עמו שאינו רוצה להתכבד בתורה וגם איני רוצה שיכבדני בשמי ואכבד בעיניו דמסתמא ר' שמעון שמו היה הולך מסוף העולם ועד סופו וכ"ש בסתרי תורה שבכלל ראשי הדור היה. עכ"ל:

סליק פרשת תצוה. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

דף קפח.

ר' יוסי ור' חייא וגומר אתוון קדישין וגומר היינו שם מ"ב והם מפרש לקמן והטעם מפני ששם זה הוא פועל בגבורה לפתוח חלונות הרקיע בכח שם זה שהיא ל"ב נתיבות וי' מאמרות שבו כל מעשה בראשית כנודע ושם זה בגבורה לכך איהו פקיד על דהבא מצפון זהב וגו': ת"ח אלו כל בני עלמא הוו פלחי לשקרא כלומר לעץ ואבן הוה הכי שהיה מבטלה אמנם פלחין לנהרא וכיוצא שהם שמשי מרום וכי יאבד עולמו מפני השוטים. ארגיעא לשון מרגוע ונחת דהיינו בגאולה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אלה דמרגלא דנהיר ר"ל כי ההוא ממנא דעל שמשא נק' שמו אלה דמרגלא דנהיר והוא ממנא דפקיד על דהבא ועל מרגלן וגומר. עכ"ל:

דף קפח:

למען שמי בלשון יחיד על כללות האומה דהיינו עשו בנה הגדול ובאותו השם יכבד ה' דכתיב גדול ה' נמצא שהוא שם המורה על הכבוד כיון שהקב"ה מתכבד בו. והם יבושו רוח הקדש וגומר כוונתם על ישראל כיון שאתם קטנים במעט הכבוד נראה לכם הרבה ומי יתן ונראה בשמחתכם ובטובתכם שאתם מחכים שתראו שהוא דבר מועט ותבושו

שהייתם אומרים שיהיה כך וכך ורוח הקדש תלה הקללה בא מרים ואמר כי ב"ה הם יבושו השונאים. דהא גלותא אתמשך עתיד להמשך הרבה וכך היה להם הקבלה וז"ש והכי חמו תקיפי עלמא כדדרשו ז"ל שראה יעקב שרו של עשו עולה ואינו יורד. מה נעביד דיסבלון ישראל גלותא דא וגומר כלומר מה תקנה נעשה כדי שיוכלו יש' לסבול אורך הגלות ולא יתייאשו מן הרחמים ולא יתערבו בין האומות, דעלאין לבתי כנסיות וגומר ומכאן ואילך נדרוש להם כל אותם הנחמות כדי שבזה יתחזק לבם. נגלין השתא כלומר נתקן שיעשו תשובה ונקרב הגאולה. בגין דכתיב וגומר ולדעת ר' יוסי אין תשובה מועלת לענין זה עד שיקבלו עונשם וירצו עונם דהיינו בבא כל העונשים הכתובים. הרמ"ק זלה"ה:

דף קפט.

באחרית הימים אין הכוונה באחרית הזמן אלא בחבורת המ' הנק' אחרית הימים וסוף לימים העליונים ובה אחוזות כל הנשמות אם הנשמות ודאי לכך הקב"ה שולח אותה עמנו בגלות שע"י יש לנו תקוה אל הגאול' כדמפר' ואזיל. יהב ליה לאימיה שהנהגתן של ישראל ע"י השכינ' כדכתיב וזאת התורה וזאת אשר דבר להם אביהם זאת עשו והיא ירושתן של ישראל כדכתיב מורשה קהלת יעקב וכל מצותינו תיקונים כנודע. חב לגבי אבוה כגון בעגל ומרגלים וכיוצא: אפקיה אבוה מביתיה גלות בבל. אתחבר בזונות הושיבו נשים נכריות. יומא חד עאל מלכא לגבה במלאת ע' שנה. דהא בר נש וגומר והיא לא גלתה עמהם גלות ממש אלא היתה עמהם לשומרם ויהיה לה ייחוד קצת והיינו דקאמר לעיל עאל מלכא לגבה שהיה הייחוד וירדה לשומרם אמנם בגלות זה המר השכינה ממש מגורש מהיכלה והיא גולה עמנו בגלות ואין לה ייחוד כלל כנזכר בתיקונים ובזוהרי ואנת ערבא לייסרו של שלא יחטא ואם יחטא תלקו שניכם ותלכו בגלות: לא אצטריך לאהדרא להיות גאולתו בפרהסיא כגאולת מצרים בעמוד ענן יומם ועמוד אש לילה מפני הפגם והעון שגרמו כשהושיבו נשים נכריות מה שלא עשו בגלות מצרים דכתיב שבטי יה עדות לישראל כדפי' רז"ל לכך לא היה בגאולתן נסים ונפלאות ושכינה בפרהסיא:

כדין ידענא דברי יתוב כדקא חזי שתהיה שכינה בגלות עמני ומייסרת אותנו ומתוך צרה תשובה ודאי. ואי תימא בההוא זמנא וגו' וא"כ מה טעם לגלות ההוא. גזירה גזר קב"ה וגומר על עין במה אדע שלא האמין והיה ראוי שיתקיים ואימתי אם לא עכשיו משנולד יצחק עד שנגאלו וקב"ה בענין זה אשגח לתרי מילין חד ההוא מלה כדפי' והשנית דעד

נפקי ממצרי' לא היה גוי ולא היה אפשר להיותם גוי אלא במצרים כאומרו כי לגוי גדול אשימך שם. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קפט:

חוחים מצרים והקליפות. יבשו חוחין ואזדריקו במכות מצרים כאומ' הטרם תדע כי אבדה מצרים אברהם סבא הכוונה על החסד הנאחז בחכמה והיינו או' כהנא רבא דהיינו בחכמה ובבחינה זו החסד ראש לכל האצילות ונודע שהמ' נק' כוס מצד הבינה דהכי סליק כוס כחושבן הכסא בגי' אלהי"ם ונק' ברכה מצד החכמה ולפי' בגין דאיהו ראש כנזכר שע"י נכנסות הספי' לחכמה כוס דברכה דהיינו מ' מן הבחינה הנזכר יהיה נכין בראש הרים שהם ז' ספי' דאינון ז' טורין רברבין כנזכר בתיקונין:

כוס דברכה אצטריך למהוי וגומר כלומר שאר בחינות המ' אפשר להיות תקונם ע"י איזו משאר הספירות אמנם כוס של ברכה אצטריך למהוי מתקנא בימינא והיינו או' נכון יהיה הר בית ה' היינו מלכות בבחינת כוס של ברכה בראש ההרים דהיינו ימינא ודאי כנזכר. אצטריך למהוי זקיף וגומר תימה דהא זרת ג' טפחין אינון ובגמ' דילן קאמר ומגביהו מן הקרקע טפח והכי איתא ברעיא מהימנא ובכמה דוכתי ואפשר לומר שהכוס עצמו הוא טפח והשולחן עוביו טפח ובין כוס לשולחן טפח נמצא הכל ג' טפחי' דהיינו זרת: בינה ובין בתולות. הענין כי בהיות המ' מסתלקת ממרכבותיה הם ז' היכלות נקבות והם גבעות והם בתולות ובהיותה מסתלקת עד החסד כנזכר נמצאת אז נשא מגבעות ה' ספי' ה' אצבעות שהם חג"ת נה"י ולמטה הם בתולות אחריה רעיתיה שהם השולחן הערוך בפני כל בריה שמשם לחם המלך הכל אוכלים והכוס בעצמו הוא טפח שה"א המ' טפח ודאי. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואי יסתים קצא בישא וגומר סוד הקץ הוא ענין דרגין דסטרא אחרא עד דישתלמו כולהו דרגין דיליה למשלט אבל אי תייבין בתשוב' ודאי אתי משיחא. בראש חסד ההרים גת"ת בסוד אשת חיל עטרת בעלה. בתולות אחריה רעותיה וגומר נר' שהם היכלות דבריאה שהיא משפעת להם, עכ"ל:

דף קצ.

מרישיה ועד סופיה כל המדרגות טהורות חצונות דהיינו עץ הדעת טוב דא מטטרון ורע דא סמא"ל כנזכר בסבא. הר בית ה' הוא החלק המסתלק שאין בו אחיזה לחצונים כלל דהיינו נקודה אמצעית המסתלקת מן ההיכלות. מההוא דירית בהר האלהים ברית דא דוחק לפרש וילך בכח האכילה עד קבורתו של משה שירש הברית בהר האלהים. ונראה לומר שממש להר סיני הלך מקום שהרויח משה ברית זה בנתינת התורה כדפי' רז"ל

בזוהר בפ' כי כבד פה וכבד לשון שהיתה השכינה בגלות וכשעמד על הר סיני ויצתה המ' מהגלות הרויח משה רבינו הפה ונתרפא ודבר. והנה הלך לשם פנחס ונתעסק בענין הברית ההוא ונתחדש שם הארת הברית ע"י העסק בענין ונתנוצץ שם דיוקן נשמתו של מרע"ה כנזכר בפ' פנחס מהזוהר שכל מקום שהצדיק מזדמן במקום אשר חדש שם התורה ונמצא הברית ומרע"ה ופנחס יחד שם כדי שיחזור ויקחהו שם כי אם היה הולך אצל קבורת משה לא היה מועיל כי לא היה הברית שלו שכבר נתן אותו לפנחס ועכ"ז לא הועיל לו מה שעשה:

פנחס הוא אליהו וגומר לית אנת יכול כנזכר. לינוקי בשעה שנמולין שמתחדש שם הברית וע"י היותו עומד שם מתנוצץ בו ומאיר בו ספירת היסוד המתעלם בין נצח והוד ינוקי ישראל ודאי. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואתא קרא לבררא באחרית הימים וגומר כלומר להפריש הטוב מן הרע ויהיה הטוב לבדו וז"ש דא טוב ולא רע ולפי' אמר באחרית ולא כל אחרית והוא כללות מ' הנק' אחרית הימים. סוד המ' השוכנת בסנדלפו"ן ונמשכת עד סוף הקליפות אבל לעתיד יתבריר הר בית ה' שהיא המ' לבדה צד הטוב בעץ הדעת והרע שבו ישרוף בגיהנם. א"ל קב"ה אליהו בקדמיתא וגומר מכאן נראה כי פנחס הוא אליהו ממש באו' בקדמיתא הוית מקטרגא וגומר ואמנם באומרו פנחס הוא אליהו בדרגא חדא נר' שהם ממדרגה א' ואליהו הוא כח דפנחס אבל אינו הוא בעצמו וכן ממ"ש אח"כ ופנחס ויהושע ואליהו נר' ג"כ שאינו הוא עצמו. ולע"ד נראה ושמור סוד זה כי בעת שהרג פנחס זמרי פרחה נשמתו וכדין עאלו בגוויה נשמות נדב ואביהו שהיו תרי פלגי גופא ונשמה א' יקראו כנודע וידעת כי אין יכולת לב' נשמות להיות בגוף א' אבל נשמת פנחס נא יכלה לשוב אליו עוד והיתה משוטטת בעולם או בג"ע הארץ עד זמן אליהו ואז נכנסה נשמת פנחס באיש א' שהיה נק' אליהו מתושבי גלמד ואז היה פנחס הוא אליהו ואפשר כי כמו שקרה לפנחס עם נדב ואביהו כן קרה הענין לאיש ההוא הנק' אליהו כדי שתכנס בו נפש פנחס עד דמשה הוה אמר וגומר פי' ומלת הנני חוזר למשה פי' אני משה נותן כרצוני לו לפנחס את בריתי שלום שהיה עתה שלי: אלא למתבע כמלקדמין מההוא דירית וגו' פי' כי הלך להתפלל שם בהר סיני שיזדמן אליו שם משה כדי שיחזור ויתן לו אותו הברית שנסתלק ממנו אשר נתנו לו משה תחלה כמ"ש הנני נותן וגומר אשר שם באותו ההר זכה משה בברית ההוא ואח"כ נתנו אליו שיחזור עתה לתתו לו והודיעו משה כי כבר לא היה ברשותו אחר שנתנו פעם א'. אמנם אם ירצה להשיג אותו הברית צריך שילך להמציא עצמו במקום שמלין את התינוקות בני ישראל ואז ירויח הברית

פעם אחר וזהו סוד טעם שנמצא אליהו בכל ברית מילה שעושין ישראל וז"ש אלא זיל לינוקייהו דישראל ומאלין תרויח וגומר מהרח"ו זלה"ה:

דף קצ:

כל חברייא דלא רחמין אלין לאלין גרמין דלא ליהך באורח מישור המ' כי להיות האהבה בין עוסקי התורה דהיינו אלו מטהרין מצד הימין ואלו מטמאין מצד השמאל דהיינו סוד האהבה המתעוררת מן השמאל ומן הדין והנה בהיות האהבה ביניהם בסופה בסוד את והב בסופה והענין שהם חפצים בהכרעה דהיינו קו האמצעי אז היא אזלא באורח מישור דהיינו בסוד קו האמצעי אמנם כאשר אין אהבה בסופה ואין חפץ בהם בהכרעה ח"ו איהי לא אזלא באורח מישור ואינה עולה בקו האמצעי ועוד דעבד' בה פגימו שהיא נפגמת ע"י ואינה מיוחדת למעלה והיינו מחלוקת שאינה לשם שמים ושלא יצאו בהכרעה ובשלום. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קצא.

ואיהו ברוחא דיוקנא דאדם כלומר בהיותו בדקות קרוב אל הקדושה קודם התלבשו. לבושא קדמאה מפני שיש לו כמה לבושים אחרים אמנם זה שהיה דמות בהמה טהורה יורד מצורת אדם הוא הראשון ואחריו כמה לבושין טמאים נחשים ושאר מזיקין. קדמאה מנזיקין מאינון ד' דתנן ד' אבות נזיקין הן וגומר השור הוא הראשון והם ד' אבות ד' קליפין קשות כדפי' בתיקונים וז"ש ואינון ד' לנזקאי עלמא ולא שיהיו ד' והשור א' בפני עצמו והשאר בפני עצמן שאינו כן אלא וכולהו תלתא אבות דנזיקין בר שור דהיינו הבור המבעה וההבער אינם חוץ משור אלא כולה דיליה אלא שהם לבושים אחרים שהוא יורד ומתלבש והראשון שור. וקביל לון משה שמל אותם וזה טעם כי שחת עמך ומפני שהיו נמולין פגמו למעלה כנזכר בתקונים:

ערב רברבא שולטת הגבו' בדיניה ושאר הכחות היונקים ממנה. ערב זוטא נראה ההוד והיא משתתפת עם חצי המ' דהיינו פלג לילה וא"א לפרש ערב זוטא המ' כלומר שאינו כך שאין תחלת המ' אלא מדת לילה דוקא. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואיהו ברוחא דיוקנא דאדם וגומר נ"ל שהכוונה כי בהיותו באלין י' ספירות הטומאה אז נק' אדם כי הוא דוגמת אדם העליון ואז הוא קריב יתיר אל הקדושה וכד נפק לשטטא בעלמא אתלבש במרכבתו שהם ד' אבות נזיקין והוא אתלבש במרכבת שור שהוא כח א' הנקרא שור ותחתיו ג' אבות האחרים כי תמיד אפי' בקדושה האדם רוכב על פני שור ונשר ואריה וכן כאן מתלבש זה האדם הנק' אדם מועד לעולם מתלבש

בשור ותחתיו הבור והמבעה וההבער והם ד' חיות מרכבה שלו: וז' זיני דגן לית ליה בהו חולקא כצ"ל ופי' היוצאים מהמ' עכ"ל:
גליון וארחא דילה אמר למשה בני רחימאן. בני רחימאי דברי ר' שמעון. עכ"ל:

דף קצא:
בכל סטרין בשש משה כלומר בכל בחינותיו בין בחינת נפש עשיה בין בחינת רוח יצירה. ונשמה בריאה ונשמת אצילות בכל צדדיו הוא מרכבה לו' קצוות המיוחדים בימין נוטים לצד החסד שהם ו' שעות ראשונות מהיום שאין בהם אחיזה לקליפות. כללא דכל ישראל היינו שהוא בסוד נשמתו כלל ס' רבוא וממנו מאירים כולם: שמאלא בעו מיניה עשה לנו אלהים. שית דרגין אינון וגומר היינו במ' שש קצוות בהיותם מתלבשים בסוד הדין נק' אלהים אמנם יש אלהים בבינה כגון ל"ב אלהים דעובדא דבראשית ואינו בסוד הדין אלא דרך אחרת לו ולזה הקשה כי עם הבינה ז' אינון ותירץ דההוא עילאה לא על בכללא מפני שאינו נק' כן בסוד הדין. לתקפא סטרא דילן ע"י יניקת' מן הדין שמשם תוקף ואומץ הקליפות. אי נזמין ליה עובדא כלומ' אם נעשה לקליפות דבר מעשיי גשמי שיתאחזו בו כגון העגל ששרה עליו כח הטומא' לא הוו אכלין מן מנא וקשה תרתי הא' שלא היו יודעים מהותו ועניינו ולא ידעו בו שבחן של ישראל. הב' ממה היו נזונים ותירץ לב'. הא' שידעו שבחו ממה דיהבי להו ישראל. הב' שהם נזונים מהתמצית. הרמ"ק זלה"ה:

דף קצב.
אזן ששמע וגומר לראיה ששבירת האזן ונקיבתה מורה פריקת עול מלכות שמים א"כ כאן שאומר ויתפרקו נזמי הזהב פריק' לשון שבירה וענין האזן היינו פריקת עול מלכות שמים. ומנ"ל דתרוייהו הוו ולא יתיר וגומר תרתי בעי חד שהיו שנים ועוד שלא היו יותר ומדקא' קרא מידם ולא מיד העם או ויקח סתם מורה שלא היו כונם וממה שאמר מודם מורה לשון רבים מיעוט רבים שנים:
אי יהא בסטר דא וגומר כי יניקת החצונים מהשמאל מהגבורה ואם יסכים בזה החסד הרי חוזק גדול. דאלו נטל מארעא וגומר כי בהיות דבר כישוף ביד המכשף הוא פועל פעולתו וכשופו ובהניח הדבר ההוא בקרקע באמצע הפעולה דהיינו בין ההשפע' וההיתוך מתבטל כל מה שעושה וצריך להשביע כמתחלה הרמ"ק זלה"ה:

דף קצב:
ברא יחידא אהרן רישא חוורא חסד. מבשרא דחמרי ינוס וימברוס אכר בשר חמורים בשרם. טעון ליה כדמפרש ואזיל. וההוא דנטיל מרגלאן אהרן נישא אבני חושן וזוגין

דדהבא במעיל פעמון זהב ורמון וגומר: קולמוסא דאנוש וגומר היינו הכשוף שלא מדעתו. בבריאה יצירה עשיה עם היות שאין לקליפו' אחיזה באצילות כלל ולא בבריאה וביצירה אחיזתם בזרות ועיקרם עשיה כבר פי' במקום אחר היות עניינם בדקות ואח"כ בגילוי יותר וכן יורדים ממדרג' למדרגה ולזה עשו אלו ג"כ מרכבה לקליפה בריאה יצירה עשיה להמשיכה למטה בצורת העגל: דכר ונוקבא סמא"ל ולילי"ת. שור וחמור וגומר נמצאו לפי זה ראשונה הוא אדם והוא סוד דבקותא למעלה ואז נק' אדם בליעל איש און וברדתה למטה נקראו עשר כחות שהם נגדיות לעשר ספירות שור וז' היכלות שהם נקבה לעשר כחות הנזכר נק' חמורים והיינו עשרה חמורים ועשר אתונות דיוסף שלמד במצרים כנזכר בפ' פקודי. אליך ישראל כנגד אותם שנדבקו עמהם בהרהור הלב. מלי ידייהו שליש הא' וב' שלישים הב' שכן היה צורך המעשה כנזכר לעיל. הרמ"ק זלה"ה: והרח"ו כתב נוקבא דיוקנא דחמור ומשם נשפעים אומות מצרים עכ"ל:

גליון תנינן רכ"ה קנטרין הוו ביה וגומר כמנין מסכה. ע"כ

דף קצג.

דיוקנא דשור וגומר בתרין משיכין הזהב הגשמי היה דיוקנא דשור אמנם הרוח הפנימי היו תרין משיכין שור וחמור כנזכר. אחיד בסטר קדושה שכן דרך הקליפ' להתמעט לפני הקדושה ולהתבטל מלפניה והיינו עת אשר שלט האדם בליעל איש אין בקדוש לרע לו דאדם בליעל שזה סבת אבודו ובטולו ולכן הקדמת התרופה לגלות הקדושה לפני הקליפ' ובזה לא תתחזק ותתבטל וכן היה בימי נ"נ בענין הצלם שהיה מתחזק בבקעת דורא אם לא שהקדימה הקדוש ע"י חנניה מיש' ועזריה וקדוש ה' שעשו גרם ביטול הצלם וגילוי הקדוש': ולכטר קדושה עבד וגומר כי ענין הקדושה צריך מעשה הזמנה בפה כענין כסא אליהו כדפי' בזוהר ולהכי עבד ויבן מזבח וקרא ויקרא אהרן וגומר. ועל חובא דא וגומר וא"ת והרי גדולים היו ובחטאם מתו כדכתיב בהדיא בקרא וכדפי' רז"ל: ואפשר שלזה כוון באומרו ת"ח אהרן וגומר כי אהרן תיקן ענין העגל ומה שנתפשט הקליפ' על ידי שבנה המזבח וחזר לאחור הקליפה ובאו בניו והסירו הגדר מלפניו דהיינו שהקריבו אש זרה לפני השכינה ושכינה נסתלק' והעגל דהיינו הקליפה נתפשט' וחזר הדבר אל כמו שהי' קודם תיקון אהרן ואם לא היה חטא אהרן לא היה מספיק ענין זה להגביר הקליפה אם לא שנתפשט' במעשה העגל והיה הגדר לפניו דהיינו המזבח והם הסירו הגדר הזה נמצא שמתו בחטא אביהם באותה הקליפה שיצא' במעש' ההוא ונתפשט' וקודם לא היתה שם מציאותה והיינו כענין או' אוחזים מעש' אבותיה' וגו' וז"ש אתפסו בחובא דא:

א"ל ר' אלעזר וגומר אבל ירבעם וגומר ועגל עבדו ולפי דבריך לא שייך עגל אלא בחצונים ולא יש' קדושי' לא שריא אלא בלבא וגומר ולפי' עם היות שיש' אחוזים בקדושה לא יוכלו להמשיך כח כקדושה שא"א אלא בירושלם וכיון שכן נדבק בחוץ בקליפה והמשיך הקליפה כדמפרש ואזיל מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. בנוי שוו לסטר אחרא לפניו וגומר ק' כי הפסוק אמר והקריב לפני ה' באהרן ואיך כאן דייק ממלת לפני ה' ענין זה אך זה יובן מדף ק"ע ב' על ונכרתה הנפש ההיא מלפני כי פי' לפני הוא בינה עלמא דאתי והנה כשאומר לפני ה' ר"ל על הבינה או על שאר הספירות הקודמות לת"ת או למ' כפי הענין אמנם כאן אמר ויקריבו לפני ה' אש זרה א"כ פירושו הוא כי האש זרה שהיא הקליפה הקריבוה לפני ה' ושווה לקמי קב"ה וסטר קדושה אהדרו לאחור' באופן כי לעולם לפני ה' הוא קודם ה' אמנם כפי הענין כך יהיה כי בכאן שהזכיר אש זרה א"כ האש זרה שמוה לפני ה' אמנם במקום אחר הדובר סתם מיירי בקדושה בספי' הקודמת אל ה' עכ"ל:

דף קצג:

דיתמשכא מיד לכל אתר מפני שהיא חושקת לעשות לה משכן בבני אדם ומה גם להחטיאם ובלי הכנות מרובות היא נמצאת כ"ש ע"י הכנה כנזכר בפ' פקודי: תרין אמאי דלא שייך בישראל טעמא דאמרן לעיל אשר בשר וגו' נופת תטופנה וגומר שמצליח האדם כדי להמשיכו והיינו נופת בעולם הזה ואחריתה מרה בעולם הבא וגם בזה לסוף אמאי לאו שיר דאיהו עגל כלו' למה הוא עגל ואינו שיר שרותא דלבושא זוטא איהו כלו' תחלת היותו מתלבש אינו אלא כמו תחלת הוולד שור דהיינו עגל ואחר שנתלבש זמן הרבה נעשה שור ולהתחלת ההמשכה עשה להורות שבכל פעם מתלבש מחדש ומושך ההמשכה. לא הות תמן מפני שהפגם היה בה והיא עצמה התובעת הדין כנזכר לעיל. ועתה הניחה לי מצד הגדולה שכבר הדין בה. ויחר אפי בהם מצד הגבורה. ואעשה אותך מצד הת"ת. וכשתקן תקן באו' זכור לאברהם ליצחק וליעקב שאחז בג' אבות וראשונה אחז לתקן המדות אלו באלו ולמזוג אותם ואמר למה ה' וגומר בכח גדול מצד החסד וביד חזקה מצד הגבורה למה יאמרו וגומר מצד הת"ת ואח"כ שלשתם יחד זכור לאברהם וגומר. מלה דא בחשוכא כלומ' סוד נעלם למעלה למעלה ישת חשך סתרו. הרמ"ק ז"ל. ומכאן עד סוף הפרשה נא נמצא בהעתקת הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. שרותא דלבושא זוטא וגומר ר"ל כי התחלת התלבשות אינו כ"כ נראה ולכך הוא עגל לבושא זוטא ולא שור. עכ"ל:

דף קצד:

ואית שמאלא לתתא וגומר מכאן נראה שאין נק' המ' אילנא דמותא אלא כשמתדבקת בחיוויא שהיא מצד עצמה היא צרורא דחיי. הרח"ו זלה"ה:

קפז ע"ב

רעיא מהימנא

פקודא ליתן מחצית השקל וגומר **הענין כי הספירות הם נעוצות סופן בתחלתן ותחלתן בסופן דהיינו סוד אור ישר ואור חוזר בסוד מים עליונים ומים תחתונים בסוד יאהדונה"י יו"ד בראש ואורה מתפשט ממעלה למטה דרך ו' אותיות שהם אהדונהי דהיינו סוד ו' קצוות הת"ת הממוצע בין אור ישר לאור חוזר וכן סוד זה הוא באות א' בראש וי' בסוף ו' באמצע. וכן סוד זה הוא ג"כ באות י' במילואה דהיינו נמי אלף' בראש ו' באמצע ד' בסוף כזה** #א והיינו עשרים עשר ממטה למעלה ועשר ממעלה למטה והיינו סוד ו' בין ב' ההי"ן כי ה' ראשונה מתפשטת ביושר דרך ו' עד הוד וה' תתאה אתפשטת אורה ממטה למעלה עד חסד וז"ש מאן מחצית השקל כי הכתוב אמר כי שקל הקדש דהיינו בחכמה הנק' קדש שקל שלם שהיא עשרים גרה ועשר הוא מחצית השקל ומאן מחצית השקל ופי' כגון חצי ההין שפי' וא"ו ממוצע בין שתי ההי"ן כדפי' אוף הכא נמי וא"ו ממוצע בשקל עצמו שהם עשרים גרה עשר ממט' למעל ועשר ממעלה למטה כנזכר:

אבנא למשקל בה דא י' פשוטה שמדתה עשר ואינם אלא י"ס ולא יותר כאבן המשקל דהיינו י' חכמה שבאומנות החכמה נמצאו כל הספירות ועם החכמה עשר יותר מעשר מנין להם כי אין יותר על עשר ודאי אמנם או' עשרים גרה הכוונה דא יו"ד במילוא' שהיא סוד שני יודין מים עליוני' ומים תחתוני' וכלם אחד אלא שזה סוד אור ישר וזה סוד אור חוזר והמדות לעולם הם אחדות במורה בלי שינוי ולכך שקל הקדש הוא עשרים גרה לרמוז האחדות וקשר ראש בסוף וסוף בראש אמנם הספי' אינם אלא עשר וזש"ה עשיר לא ירבה והדל לא ימעיט כלומר הספירה העשיר' ומאיר' אור חזק בהארת העשר כלולות בה לא ירבה שאין ספיר' שיחדש בה אור חדש וספירה חדש' על המשקל הידוע וכן הדל דהיינו הספירה הדלה הבלתי מאירה אינה ח"ו שיחסר בה מי"ס שח"ו אין עשר נפרדות בשום אופן אמנם דלותו יהיה בהארת הספי' ועל זה כשמר בעל ס"י באו' עשר ול"ט שאין מדה מן המדות חסרה ח"ו ממנין העשר כנזכר וגומר אמנם מחצית השקל עשר איהו ומשקל ומדה העשיר והעני עשר וכן סוד הנשמות הכלולות לא יחסרו מעשר

ולא יעדיפו על עשר לכך יתנו עשרים גרה רמוז כופר נפשם הקדושה הכלולה מעשר שאין דבר נמצא מלמעל' שלא יהיה כלול מעשר כנזכר
ומחצית השקל עשר איהו כלומר עם היות שאמרנו ו' ממוצע בין י' לי' לא מפני זה נאמר שיהיה הת"ת עשרים שאינו אלא עשרה כי אחר שהעשרה הם נכפלים בסוד אור ישר ואור חוזר עשרה לבד הם דהיינו מחצית השקל וכוונת הכתוב עשרים גרה השקל ומחצית שהיא הממוצע בשקל אין אותם העשרים משרים כדי שיהיו עשרים מחצית השקל שהעשרים הם עשר' לבד ומחצית השקל עשרה לבד כנזכר ולזה לא ירבה ולא ימעיט מעשר:
פתח ר"מ פקודא בתר דא לקדש את החדש בגין דסיהר' וגומר קשיא ליה במצוה זו תרתי חדא כי לא ראינו בתור' נעשה דבר יגיע ממנו ענין לשום א' מז' ככבי לכת זולתי הלבנ' בקדוש החדש וצריך לדעת מה זה ועל מה זה. עוד יקשה לקדשו על פי ב"ד ולא שאר העם כברכתו הנמסרת לכל למה הן אמת נמנה אותו כדי למנות חדשים לקבוע מועדים אבל קידושו על פי ב"ד למה. ותירץ ואמר בגין דסיהרא חדישא שהיא בחינתה הרומזת במ' איהי כלה דהיינו בחינת הזמנתה אל הייחוד וצריך לכלה קידושין קודם כל דבר וז"ש איהי כלה דמתקדשת ע"פ ב"ד סתם דאיהו גבורה שאינו לא ב"ד הגדול בינה ולא ב"ד הקטן מ' אלא ב"ד סתם ע"פ ג' מומחין לבד דהיינו חג"ת ומצד הגבור' הם ב"ד והכוונה יבא לה הקדוש' במאמר ב"ד אמנם הקדושה היא ממקום אחר כדמסיק. בגין דתמן לואי וגומר א"כ הראשונים המקבלים הקדושה הם כחות הגבורה ובחינותיה דהיינו ב"ד וז"ש וקדשת את הלוים הם ראשונים לקבלת הקדושה ויודעים זמן השפעתה מהם לכלה הנזכ' ולזה לא נמסר זה רק לב"ד. אמנם לבתר דאתחזיא סיהרא דיאותו לאורה שקידושי' ניכרים לכל דהיינו ג' או ד' ימים ראוי שתתברך הכלה וז"ש מברך עליה דהיינו כענין הכלה שמקדשין אותה תחלה ואח"כ מברכין אותה בברכת אשר יצר את האדם בצלמו והיינו סוד אשר במאמרו וגומר ואמר מברך עליה אפי' ביחיד מפני שאינה ז' ברכות ממש ככלה אלא ברכה א' שמתברכת ממדה א' ולכך אין צריך עשרה ולא ב"ד וז"ש ובמי מתקדשת ומתברכת בת"ת שהוא המקדש' והמברכת ולא צריך שתקבל ממנו ע"י נה"י והטעם בגין דאיהי עטרת תפארת דהיינו שהיא עולה למעלה אל הת"ת להשפיע לנצח והוד שהם עמוסי בטן שהמ' נק' בטן כנזכר בתיקונים והם עמוסים בה דהיינו היא עליהם וגומר. מהרמ"ק זלה"ה: סליק פרשת כי תשא ברוך ה' לעולם אמן ואמן:
ר' חייא פתח כלהו קרבין וגומר אפילו בימי משה כגון הכנעני מלך ערד וכגון ויצא אדום עומר וסיחון ועוג: קרבא דעמלק הוה וגומר הענין כי שאר המלחמות היה הקב"ה

מכלה השר של האומה ההיא מלמעל' ואח"כ משפיל האומה למטה ולזה הקליפה בלתי מתחזקת וכן בכנעני היתה הכוונה ליסר לישראל לבד לא קליפה חזקה. אמנם עמלק היה סמא"ל שר כל הטומאה כלה לא שר אומה לבד ולא היתה כוונתו לייסרן לישראל אלא כניסת הטומאה בעונם למעל' לסאבא מקדשא ונודע שעיקר כחו הוא להתגלם למטה נגד צד הקדש שהוא אדם תחתון ומשם פוגם בעליון וכן דמה לעשות ביעקב ולא יכול לו וכך רצה עתה בישראל ומצא לעמלק המוכן לרעה בנחש בחטא אדם הראשון מקום מוכן להתלבש ולהתחזק הקליפ' למטה שדרך שם יכנס למעלה והיינו קרבא בכל סטרין וגומר והיינו או' אוף הכא עמלק חויא בישא וגומר והיינו כמין הוא למילא לסאבא מקדשא לראות הכנת ישראל בחטא לפגום למעלה ולזה כמין הוה לתתאי להשליט בהם החצוני ולהחטיאם וישראל רפה ידים מהעבודה והתורה דהיינו רפידים נתחייבו כליה ח"ו ואם יכלו ישראל ח"ו יפגם שם יהו"ה השורה עליהם ח"ו ויסתלק השכינה בעליונים ותתחזק הקליפה בעולם התחתון זו היא כוונת הנחש העליון וכלי המוכן לו ולזה היה עמלק מצד מחשבתו הרע' ואין זה כוונת כל שאר המלחמות. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קצה.

וענין קרך שפי' טמא אותך עניינו שלא היה אותו חטא ראוי לאותו פגם אלא שגרם עמלק שעת סכנה שהחטא הקטון או' היש ה' בקרבנו נעשה גדול ומעש' אדם נבדקין ע"י קטרוג הנחש העליון למעלה והמשיך פגם וטומא' לישראל למטה ונטמאו בעונם ועדיין טומאת קרי זה ופגם שם הגדול שחשב לפגום עומד כפגם חטא אדם הראשון: גם בלעם דומה היה לעמלק ויותר ממנו כי עמלק לא ידע להתעורר החצוני ואין כחו גדול אמנם מפני רוע ההכנה היה מצליח אמנם בלעם היה כחו גדול שהי' יודע לעורר החצוני ומעוררו והיינו או' איהו חשיב באינון קרבנין לסלקא לעילא שהיה עושה עולה לקשר סוד הקליפה אל הקדש ומפני שלא היה הכנה בישראל היה כמי שמשליך אבן אל ענין חזק שחוזר האבן אליו ממש וגולל אבן אליו תשוב ולזה ויקר אלקי"ם שם קדוש היה מכין אותו הקרי שהוא היה מעורר ומושך אותו לו עליו אל בלעם. וז"א א"ל הא מסאבו לגבך וגומר. ואלמלא דאתתקף משה וגומר היינו שהיו גבורים עומדים בפרץ משה בתפלתו לקשר המדות ולא נתן פרץ שיכנס הנחש אל הגן כלל. ויהושע למטה שבזכותו וזכות הנבחרים היו לוחמים בשעת הסכנ' ומגיני' על עם ה' ולא נסתכנו והיה ענין זה תלוי בהם ששניהם מלו את ישראל והוא רצה לפגום בסוד אות ברית ועכ"ז מה שדמ' לפגום פגם הוא עד שיתבטל מן העולם:

פקידה דהא תמן אתרמיז שאין אות ברית אלא זכירה ודאי זכור אלא שבפקידה רמז ברית בסוד מילה שהיא במ' א"כ הרי יש קצת רמז בו וישראל עדיין לא זכו אל הפריעה יסוד עד בואם למר':

בעא קב"ה למעבד עובדא דמשכנא וגומר הענין כי גלוי לפניו בתחלת המחשב' סוף המעש' אלא ששפט אותם באשר הוא שם ובעא למעבד עובדא דמשכנא מכל סטרין במוחא ישראל פנימיות הקדש וקליפ' היינו חלק ערב רב סוד ע' אומות בענין שאלמלא לא חטאו בעגל הרי התור' נתנ' בע' לשון כדי שיטהרו ערב רב שהיו מע' לשון בסוד כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגומר ולעולם סוד ישראל מוח קדוש והערב רב קליפה קדושה והיה העולם נתקן מחטא אדם הא' ופסקה הזוהמא והיינו מאת כל איש בלי קפידה כלל ולזה כלהו אתפקדו.

לבתר סטא זינא לזיניה וגומר דהיינו שגרמו שיחזור העולם אל קליפותיו הקודמין ירדו ישראל וערב רב אל טומאתן הקדומ' וראוי להבדיל בין הטמא לטהור ואם יהיה לערב רב חלק ונחל' במשכן יפגלו המשכן מפני שלא נטהר' הקליפ' כמו שפגלו וקלקלו בימי שלמה שדמה שהגיע הזמן שמותר להשתמש בקליפות שראה שהלבנה במילואה ולכך אהב נשים נכריות ואינו אלא אדרב' נשיו הטו את לבבו עד שגרמו חרבן המקדש כדכתיב על אפי ועל חמתי היתה העיר הזאת וגומר וכיוצא בזה בבנין בית שני כשרצו הכותים להיות להם חלק במקדש כתיב לא לכם ולנו לבנות בית לאלדינ"ו והנה הוקש' לר' חייא או' עתה הקהל' ובזולת זה או' כל עדת ותירץ כי הקהל' זו אינו לצותם כי הרב' פעמים דבר עמהם ולא הזכיר הקהל' אלא הקהל' היינו כדי שלא יתערב ישראל בערב רב והיינו או' לאכנשא לון מבינייהו אינה הקהל' גשמית כדס"ד באו' מאן אתר כניש לון שלא היו ישראל בתערובות בערב רב במחניהם אלא הקהל' מיוחסת שיתייחסו לעצמן ויתייחדו במעשה המשכן. ור' אבא תירץ שהקהל זה כהקהל דהתם ויקש' הכא טף למה בשלמא אנשים ונשים לנדבה לז"א דלא יליף מהתם אלא ס' רבוא אבל לא טף וז"ש ומאן נינהו בנדון דידן שתין רבוא אנשים ונשים שרצה מרע"ה שישמעו מפיו ממש המצוה אמנם בשאר הזמנים היה מתקבצים את שנדב' רוחו אותו:

כד נחת משה מן טורא אחר שהתפלל מ' יום ונענ' בתפלתו וכדמסיק וטעם למה הקהילם ומה צורך הקהלתם מפרש דכתיב וישמע וגומר דפשטי' דקרא נר' דיהושע שמע והודיעו למשה ודוחק הוא שיחשוד יהושע שאין משה שומע כמוהו והיל"ל וישמעו וז"ש וכי יהושע שמע וגומר. ואפשר לפרש שקול זה שמע יהושע קודם שירד משה מן ההר יום או שעה וכיוצא ואמנם ויאמר אל משה כשירד ספר לו מה ששמע קודם וז"ש אלא ודאי

משה הוה ידע וגו' והיאך אפשר שידמה יהושע שמרע"ה לא ידע מה שהוא ידע כגון ששמע קודם שירד משה כנזכר וא"כ היאך אמר ברע' שמור' שהתרוע' ששמע היתה באותו רגע וז"ש אי הכי מהו ברעה. אלא ברע' כתיב ואין פ' זה נדרש על שמיעה גשמית אלא על הנעלם דברו שניהם והיינו ברע' ממש בקליפ' הנק' רעה ואין קול הקליפות נשמע למרע"ה מפני שקולן של ישראל נפגם ונכנס ברע' ובחצונים ויהושע שהוא פני לבנה התחתונים המתפשטים בפגם אסתכל בההוא קלא דהות בסטרא דרע' ויאמר אל משה שהוא פני חמה למעל' שלא יגורהו רעה. קול מלחמה במחנ' יר' מלחמת החצונים המתגברים על ישראל ופוגמים במחנ' הקדושה.

אתיקרו שהנפש ללוחות הית' התור' והיא פרח' מהלוחות כדי שלא תפגם כדרך הנשמ' הבורחת מן הגוף ונשארו גוף בלא נשמה ונשתברו שמתו ונתפרקו איבריה כדרך המתים ויתוקנו בתחיה. הרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו זלה"ה כתב. מיד ויקהל משה את כל עדת וגומר וכתיב בתריה וגומר, והנה ארז"ל כי המשכן בא לכפר על מעש' העגל וא"כ היאך קודם מעש' העגל נא' מאת כל איש וגומר כי זה לא היה אלא אחר מעש' העגל. אמנם מצאתי להרמב"ן ז"ל ביאר בפ' זו כי תחלה קודם העגל נתבשר ונצטוה על מעשה המשכן ואחר שכפרו ועשו העגל חשבו כי אין להם תקנ' חזר לצוותם על המשכן להורות כי נתכפר עונם ולא מפני זה יסלק שכינתו ויתבטלו ממעשה המשכן. ועיין בפ' פקודי דף רכ"ד ע"א מה שביארנו שם. עכ"ל:

דף קצה:

בד' סטרין דעלמא מזרח מערב צפון דרום הידועים למעל', בד' תקופין שהם ניסן דרום חסד, תמוז מזרח ת"ת. תשרי גבורה צפון: טבת מ' מערב. קלא אתער היינו התעוררות הקליפות ותובעות דין על מה שחטאו ישראל כל חלק וחלק מהשנ' והתעוררו' הדין הזה מלמט' לפגום וז"ש וההוא קלא אתערותא דסטרא אחרא דעאל בין קלא לקלא דהיינו סוד קול קדוש סוד ד' אותיות ההוי"ה המתחלקים לד' תקופות ד' הנהגות ואתחשך נהורא לדון העולם בקלא דלתתא שהיא המ' ששם נאחז הרע' הזאת:

ובגין דלא מטא נהורא דקלא דלעילא הוא אור החמה לקלא דלתתא הוא אור הלבנה החשוכ' הוא סבה שמקדים ההיא אתערותא שמעורר הנחש בתביעת הדין בתחתונים ועאל בין דא לדא ומבדיל. ביניהם והיינו נחש החצוני שפתוייו לאתתא שהיא מדת הדין שתשב בדיניה לדון העולם והיא אז יונקת הגבורה ומתחשכת בחשך הדין והיינו נטול נהורא הנחש בדרך גרמא זו ונק' קול מלחמה ודאי מצד הדין והגבור' להלחם עם בני

אדם על מעשיהם. ונקרא קול רעה מצד התחתונים הרעים ודאי שזה וזה גורם. והנה הם ג' בחינות הא' משה שאין החמה רואה פגימתה של לבנה: הב' יהושע פני לבנה שנפגם בחטאת ישראל בעגל ועם היות שהוא לא חטא עכ"ז נטל עדיו בכלל כל ישראל. הג' ישראל דאתחשך נהורא דילהון שהם התחתונים הפוגמין ומקבלין הרע': ר' אלעזר ור' יוסי וגו' אמאי משתעשע מה צורך אליו שעשוע זה ומה תועלתו.

ת"ח עד השתא מתחלת הלילה ועד עתה קב"ה בשאגותיו על חרבן המקדש ותוקף הדין המתעורר והסבה שיזכור החורבן בלילה ולא ביום מפני שבלילה הא מתגוללת בדיניה לפרנס החצונים ובזמן המקדש היו הכפירי' נזונים מתננא דמדבח' דנטי לצד צפון והיא נצולת מצעקתם ומתביעתם אמנם עתה המ' בוכה ומיללת מפני שהיא נוטה אליהם ואין לתת להם, ולזה לקול שועתה מתעורר ואז מזדעזעי' הרקיעי' בתוקף הדין המתעורר בקנא' על החורבן והיינו ובטש בהו להשפיעם דין ובכה היינו התעוררות הדין ברחמים לרחם על ישראל לנקום מצורריהם:

ואוריד תרין דמעין שהם ב' מדות הדין גבור' הוד לגו ימא רבא היינו ים החכמ' י' חנמה על מ' בינה שורש הגדולה והיינו רבא ושם מתמתקות בשרשם המתוק אשר שם ואז אדכר לבנוי מגו בכיה שהיא רחמים כנזכר: ואי אתוספו שעתי בליליא וגומר דיממא אינון. שהליל' מתרחבת אילך ואילך להקדים ולהתאחר במזרח ובמערב ולעולם שעות הלילה י"ב שעות שוות ישרות ומה שמוסיפות על ד' שעות של המשמר' ראשונ נחשב מן היום הקודם ותוספת משמר' ג' נחשב מן היום הבא והאמצעית היא קו חצי היום או קו חצי הליל' הנחלק בקו משוה היום לא יחסר ולא יעדיף וז"ש בר תליסר אינון דילה וגומר:

ותלת משריין דמלאכין קדישין שהם חוץ להיכלות כי בהיכלות אינן מתעוררות אלא באור היום בתפלתן של ישראל. משרייא קדמא' וגומר לשבחא למאריהין ולכך הם צריכין לעלות שלא תהי' החצונית מבדלת בינו לבין ההיכלות אלא יושבות עד שהחצונים הטמאי' ירדו למט' ויתפשטו בעול' ואז הם מתדבקי' בהיכלות ומשוררים ושירם וזמרם לה' הארץ ומלוא' ויתרחב הנועם והקול וההדר עד שיתעכבו ד' שעות או שמא אומרי' וחוזרים ואומרים:

כד ליליא מ' פרש גדפוי כנפי' לכון כנופיא מחנותיה החזקים הידועים להנהגת הדין. כדין כל בני עלמא שהם תחתונים המשליטים עליהם החצונים דבקים באחרית הכחות ולכך טעמין טעמא דמותא שהיא השינ' א' מס' במית' ונפקי נשמתהון לסלקא לעילא בסוד אחד לידבק באל אחד. ואינון מלאכין שהם בעלי הדין משגיחין במעשיה לראות

מה יקר' לה אם תעלה ואם תדחה והיינו או' מי יעלה בהר ה' וגומר והם מקומות ידועות לנשמות החיים. וזה אינו בהיכלות שהם אז נעולים אמנם למט' יש בחינ' ידועה לזה. וז"א כגוונא דלעילא בהיכלות שיש שם מזבח ומקדש וכהן הכי נמי לתתא למטה מההיכלות יש מקום ידוע שיש שם הר ומקדש וגומר ופשטן של דברים כגוונא דלעילא אל הנשמות הכי לתתא אל הגופים דהיינו ממש בירושלם הר הבית ועזרת ישראל.

בגין דבכל רקיעא ורקיעא וגומר היינו למה אומרים מי יעלה כלו' מי ומי העולים מפני השומרים והשופטים, ונטלין לון כמה חבילי טהורין הם החצונים הפשוטים מן הגשמות והיינו טהורין בלי גשם מאירין מלשון שרגא בטיהרא ואלו הם חצונים משחקים בנשמות בקרי ובחלומות. לאתתקנא בהו אתר דאתקרי קדש הקדשי' שפתח היכל לבנת הספיר נעול כנזכר וישימו לנשמות ידים מאחורי ההיכלות במדורין ויכנסו עד מדור הז' ואו' לאתתקנא בהו היינו שכינה שהיא מתקשטת בהם עד הזווג:

ארבע שעתי אחרנין ב' שעות קודם חצות ושתי שעות אחר חצות היא זמן המשמר' אמנם אין ראוי להם להתאבל אלא עד חצות ואומרים על נהרות ובוכים מתחברים לישראל בשיר קדושתם כנזכר פ' תרומה וכאן קצר מפני שאינם חברים לישראל אלא דוקא בקדושת קדוש והיינו נקדישך וגומר כנועם שיח וגומר ובשעתא דנטיל שמשא וגוער שהוא משגיח ומשמש ממזרח עד מבואו ובכחו מתגדלים רוב בריות העולם לכך או' שיר זה. ושיר חדש היינו מפני שהוא מתחדש בכל יום אורו והולך נתיב וגליל חדש בגללו:

א"ר אלעזר אלמלא דבני עלמא וגומר עניינו עם היות שכח השמיע' באזן הדבר תלוי בכוונת הלב כי אין לנו דעת להבין לשמוע הקול. לא יכלו למיקם שנעימות הקול המיותר עוקר חיי הלב ומפריח הנשמ':

אר"ש וגומר אסתימו גרמייכו וגומר הטעם שיועיל ההסתר מפני המלאך שהמלאכים אינם יודעים אלא מה שנתן להם רשות לדעת והשתא נקטינן שאין ההסתר מועיל אלא למי שלא נק' בשם אמנם למי שנק' בשם אז ישפיעוה למלאך כח לאותו פרטי הצריך לו וידע להפר מחשבת בני אדם והרהורם אמנם על הסתם יסתיר גשם על גשם בפניו כי המלאך הוא מתגלם גשמי למטה לפעול בגשמי: מלאך המות אשתכח במתא וגומר תימ' א"כ ראוי להזהיר שלא ימצאו שם בני אדם על מיתת האדם ואדרבא שמעינן איפכא, וי"ל כי כאשר ניתן רשות להמית פתאום ח"ו אז בא מלאך המות מתגשם הרבה ודומה כמעט לבן אדם גשמי בשינוי מעט ויש למי שנדמה לו פתאום ונצול ממנו ויש מסתכן בו והיינו מלאך המות אשתכח במתא. אמנם חלק המלאך המות הגומר הפעולה שהוא

אחר שיחלה האדם ויחליש כחו הוא מלאך רוחני. ואינו מתגלם להתראות לאחרים, הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. הודו להי קראו בשמו וגומר יובן כי אנו צריכין לו' מזמור הודו לה' עם זריחת השמש וזהו מ"ש השמש כשמזריח או' שירה זו. עכ"ל:

דף קצו.

משמע דכתיב כלומר משמעות הכתוב נרא' שם בנהרות בבל ישבנו עם ישראל גם נוסף על הישיב' עמהם בכינו עמהם אמנם מנ"ל ראיה מוכרחת או' צעקו חוצה דהיינו חוצה לא"י. ומסיימי זכור יר' פותחים בגלות בבל ומסייעי בגלות בית שני שהוא גלות אדום להזכיר לפני ה' חרבן ב' בתים. כדין אתער קב"ה בינה שהיא ודאי בעלת הגאולה. ובטש ברקיעין הם מדרגות הת"ת לעורר אותם ג"כ לגאול' וזכירת החורבן. ואזדעזעו תריסר אלף עלמין הם מחנות השכינה שהיא עומדת על י"ב בקר ואז מתקבץ כל הענין הזה יחד שהוא סוד הייחוד ושלשתם מן הכתוב ה' ממרום ישאג היינו בינה מרום ודאי ישאג היינו אתער כדכתיב ממעון קדשו מ' יתן קולו ת"ת ושאג ישאג ב' שאגות היינו בטש ברקיעין ואזדעזעו תריסר אלפי עלמין ואדכר לון לישראל היאך הם בחברת השכינ' מוכנעים בגלות וכדי שלא יתעורר הדין על ישראל שהם גורמין זה למעלה ולמטה לזה אחית תרין דמעין ב' מדות הדין כנזכר לעיל ופי' אחית כמו יורדי המרכבה.

כדין שלהוביתא מ' הנקשרת בתחלת הגבור' והיינו דבסטר צפון ומעוררת הת"ת שהוא רוח צפון לחלוק הלילה לחצאין דהיינו ב' חצאי עצמו שהוא עתה קודם חצות עומד בבחינת הגבור' שבו ועתה נחצה לחציו הימני הב' מחצו' ואילך וצריך לעורר המ' לחצות הליל' ולזה בטש רוחא חד דבסטר צפון בההוא שלהובתא:

ואזלא וגומר היינו שיורד מן המ' ומתפשט בכל העולמות. וההיא שעתא אתפלג ליליא: ושלהוביתא כח הגבור' יורד אל גבריאל המלאך שהוא מצד הגבורה סוד הגב"ר והוא מתפשט כחו בעולם התחתון על ידי השרים הממונים על העופות לעורר על התרנגולים ממש שבזה העולם. וקב"ה שנעצב על המקדש ועל חילול שמו אינו נח מרוגזו עד דעאל לגנתא דעדן סוד הייחוד במ' יהי"ה ואדנ"י. לאשתעשעא בנשמתהון דצדיקייא דהיינו סוד מיין נוקבין ע"י מעשיהם מתקשטת בהם. כי נמכרנו דברי אסתר מ'. והמלך ת"ת קם מדאגתו על בניו ממשתה היין הדין המתעורר לנקמת ישראל אל גינת הביתן היינו ג"ע כנזכר:

משרייתא תליתא' **קא אמרי דא וגומר** היינו שמשוררים הנה ברכו את ה' וגומר: עד דסליק נהורא דצפרא זו משמרה רביעית וזמנה מעלות השחר עד זריחת החמה

והמשוררים הם כל אינון ככביא הם ו' מזלות הזורחים בעלות השחר. וכל אינון מלאכי עילאי אלו הם עליוני' למעל' מג' כתות הנז':

בשעתא דשמשא נפיק דהיינו זמן קריא' שמע וברכותיה ישראל נטלי וגומר ושמשא לעילא ויש מלאכים ג"כ שהם עכ"ז אחר שהדין נעשה בשעת הזווג שמסתלקים הרחמים ואז דנים את האדם כפי מציאות עצמו בפרטי מעשיו נמצא שהוא שורף העולם וקטלת בני נשא עד לא מטא זמנייהו שהרי זמן נתן לו מלמעלה ועכ"ז אמרה לא פעלתי און דהא דינא בעא וגומר.

בשעתא דעבדו ישראל וגומר שהיו טהורים ובני חורין ממנו כשעשו את העגל פנים חדשות באו לכאן ועוד שנתחזק וז"ש ומיתו כל אינון אוכלוסין ועם היות שהנשים לא חטאו בעגל סוף סוף שאור עיסתן ראשונה גרמה ועוד שאחיזתו ביניהם כנזכר. ומזרייתא רישא בינייהו ויכולים לחטא אם יסתכלו ויבאו לידי סכנה כנזכר מיד תקן כניש לכל גוברין בלחודייהו שיהיו מתעסקין בתור' במחנה לבדם ועכ"ז מלאך המות לא הוה מתפרש מגו נשין מפני התגברות הגדול שהגבירוהו בחטאם בעגל. עד דאתוקם משכנא שנתקן מעשה העגל ולכבוד השכינ' שהיא המשכן נדחה כל מות מביניהם. ואפי' בשעתא דנשין הוו מתיין נדבה למשכנא שעסק המצוה היה ראוי שיתקן ויסלקוהו עכ"ז לא הספיק זה לא הוה מתעדי מבינייהו עד דחמא משה וגומר דלא ייתון וגומ' כדי שלא יבאו להסתכל בפני הנשים ויבא להסטין למעלה והעצ' היתה שיזהרו מב' ענייניים א' לא ייתון עמהון בחבורא בערבוביא. הב' ולא יתחזון עמהון אנפין באנפין ירצ' שלא יקדמו האנשים הרבה יותר מדאי עד שימצא שהאנשים חוזרים והנשים באות והם פנים אל פנים וז"ש ולא יתחזון עמהון אנפין באנפין אלו שבים ואלו באים אלא בתר כתפייהו האנשי' מקדימים מעט:

הה"ד ויבאו ויביאו אין כתיב כאן דהוה משמע ההבא' שהוא משך כל הדרך היה בערבוביא אלא ויבאו בעת כנוסתם למקום מושב הממונים לגבות הנדב' שם נכנסו בערבוביא מפני דוחק המקום אמנם בדרך הבאתם אלו לעצמן ואלו לעצמן. ונ"א עם הנשים וגומר הוא שיבוש כי לפ"ז האנשי' אחר הנשים: אסתמרו היינו שנכנסו לחדר לעסוק בתורה ושמא גם סגרו דלתות כאו' וסגור דלתך וגומר. מהרמ"ק ז"ל:

והרח"ו זלה"ה כתב. ולבתר דמהדרי מבי קברי וגומר והטעם כי בהליכ' כשהם הולכים ואחוריהם לפני הנשים עדיין לא הלך שם המלאך כי הוא מתערב בין הנשים אבל בחזר' יושב ומצפה המלאך מתי יחזרו לראות פניהם ועוד כי בהליכ' שיש שכר מצות לווי המת אבל בחזר' כבר נגמרה המצוה ולכן תראה שלא אמר שיעש' בחזר' כמו בהליכה

רק שלא ישוב כלל בדרך ההוא עוד באותה החזר' והמשתמר בדרך זה מאריך חיים ולכן היו נוהגים הראשונים לתקוע שופר בעת הוצאת המת לערבב את השטן:

ת"ח לא אשתכח ביני נשי פחות משבע וגומר פי' כי ב' מספרי' הם או עשר אי שבע וכל זה הוא בהיותם בארחא באתגליא כי בעוד המת בתוך הבית אין קפידא אם יהיו שם אנשים ונשים וז"א ת"ח לא אשתכח וגומר ובארחא באתגלייא. ועתה ביאר ב' מספרים הנז' ואמר כי מספר השבע הוא מפני כי אז אשתכח בינייהו ויכיל למבעי דינא מן השי"ת בהזכירו עונותיו אמנם אינו גורם לו מית' רק דינא לבד כגון יסורין או חולי או עוני וכיוצא אבל בעשר אז אסטין לקטלא כי יש לו להסטין על האדם ולהמיתו. ואפשר שנאמר כי בהיות עשר נשים אז כל עשר כחות של טומא' מתגברים ונמצאים שם אפי' הג' ראשונות שלהם שהם סוד המות שהם נגד ג' ראשונות דקדושה שהם סוד החיים ולזה יכולים בקטרוגם להמית אבל בשבע נשים אין יכולת בקליפות הנמצאים שם לקטרג ולהמית רק להביא עניות ויסורין וכיוצא בדברים אלו. או אפשר שהם ב' מציאיות והוא או שבע או עשר ופירשם ואמר בארחא באתגליא בשבע ר"ל כי כשהם בשבע לבד אז צריך שיהי' בארחא ובאתגליא ב' תנאים אבל בביתא לא אשתכח בשבע אבל בעשר אז אסטי לקטלא ר"ל לא מבעיא בארחא גליא דאז יכיל לנזקא אלא אפי' בביתא דלאו דרך המשחית לבא אל בתיכם לנגוף ונח יעיד על זה עכ"ז להיותם עשרה יכיל לקטלא ואו' אסטי מלשון שטה מעליו ועבור ר"ל הטייה כלומר שנוטה מן הדרך ונכנס בבית וקטיל ליה והנה גם ב' הפירושים כאחד טובים ושניהם רמוזים בשינוי הלשון דבשבע אמר אשתכח ואמר דבעי דינא אבל בעשר אמר אסטי ואמר לקטלא. עכ"ל:

דף קצו:

וישבוק לנשי בתר כתפוי וגומר הענין כי מבא הטומא' באדם מתחיל מעט מעט והתחלתו מפני איזה עון אשר בו ומה גם בהיותו חוטא באותה שעה לזה כשהאדם הולך ללות את המת והוא מסתכל בנשים הרי הוא פונה אל האלילים וזה טעם מלאך המות ביניהם מפני שיודע שבאמצעותם ימצא עילה ליכנס אל האדם ואלו היה אדם נזהר מלהסתכל בנשים כלל ולא יחטא אין למלאך המות בו כלל ולא ישלוט עליו ולזה בהסתכלו בנשים מיד יש לו שליטה בו והוא נשאב בו מעט מעט אם נתן לו רשות ולפחות יש לו שליטה להשטין ולזה אסוות' ממש שיהיו הנשים אחרי האנשי' תמיד כדי שלא יסתכלו בהם: אתחזי לארכא יומין שהיא מצות גמילות חסדים שאוכל פירותיה בעולם הזה והקרן קיים וגומר **דלא** ישליט עלייהו וגו' שסגולת השופר מעורר רחמי' מלמעלה ויחלש כח השטן ולא יסטין על ישראל.

ויסתמרון מיניה וגומר עוד סגולת השופר שמחריד לב האדם עליו ויתלבש ביראת ה' ויקץ ולא יסתכל בנשים וישוב בתשובה ובזה נעקר מתחת השטן ולזה שיקשה כי סגולת השופר אינו אלא בשעת מצותו. לזה פתח ואמר **וכי תבאו** וגו' שבכלל מצותו הוא שופר על המת וז"ש ודייקנא על הצר וגומר ועוד דמכ"ש אתייא ומה ביומא דדינא לעילא נחית לתתא להשגיח לבד וישראל מקדמי בשופר ליבבא עליה כדי שלא יוכל להם כנודע כ"ש שראוי לעשות בשעתא דעביד דינא וקטיל בני נשא שראוי להריע עליו בתפל' בעת המגפה בשופר שלא ישלוט על ישראל כדפי' במסכת תענית כ"ש בשעתא דאזלי שאז אין כחו כ"כ ובקל יכולים לדחותו שלא נתן לו רשות והוא הרשה את עצמו כנזכר **דנשי** נטלי רגלייהו וגומר הענין כי בהתעוררות הנקבו' התחתונו' אלו הרגלים הם מתעוררים סוד הרגלים העליונים ומה גם היות התעוררותם בעסקי המת כי אלו ב' סבות לעורר החצוני ולהשליטו ומיד איהו נחית ואשתכח קמייהו: כן דרך אשה מנאפת סוד גדול יש בו והיינו או' והא אוקמוה אבל מה שראוי להזכירו בלי פחד דא איהו מלאך המות לילי"ת הרשעה והיא הזונה שפי' בפ' תרומ' המחטיא בני אדם:

אכלה אוקידת וגומר הענין עם שאינ' הורגת אלא בדין גבוה על החורבן עד חצות לבד משום דאחר חצות עאל קב"ה וגו' והיא שעת רצון ושמח' וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ת"ח בד' סטרין וגומר שים אזנך כאפרכסת ודע מה שאמרו ז"ל בזוהר שיר השירים על והנה אופן א' בארץ כי א' פן משכינה יתבא תדיר בארעא והיא בכותל מערבי דבית המקדש ובד' תקופות השנה אז נחית קלא מלעילא לתתא הוא מנין שפע הבא מחלק מלכות שלמעלה אל חלק מ' שלמטה וכדין אתי סטרא אחרא כח א' ממנו ומפסיק בנתים. ואו' ועאל בין קלא לקלא נ"ל שהיא בין קול וקול של ד' קולות שבאים בד' התקופות ונכנס אותו כח דס"א ומפסיק בנתים ואחשיך נהורא דלתתא וזהו ענין נחש בא על חוה. ונטיל ההוא נהורא נר' כי כל מה שנמצא בענין נחש בא על חוה וזוהמת נחש וכיסוי סיהרא ופנימתה כלהו הוו בחלק השכינ' היושבת בכותל מערבי כי במ' היושבת למעלה אין שום טימא' יכול' להדבק שם כי א"א בשום פני' שיתדבקו עמה וכמה רקיעים והיכלות ושומרים הפתחים יש למעלה ואיך אפשר ח"ו להכנס נחש הטמא תוך בית המקדש העליון ומה גם שבא עליה שהיא למעל' ממנ' ח"ו אך כל זה הוא בחלק האופן אשר בארץ בכותל מערבי ושמור זה בידך כצרור הכס"ף והחמד' הגנוזה: תלת מאה ועשרין רקיעין וגומר היינו ק"ל שם הוי"ה העולה ק"ל לכל א' מחג"ת: או אפשר שהם כמנין שמים ונר' שהם במטטרו"ן כי הקב"ה ת"ת בטש בהן. עכ"ל הרח"ו ז"ל:

דף קצז.

וכולא בקב"ה וגומר כאו' מי מדד בשעלו מים היינו מי צרר מים בשמלה. ושמים בזרת. תכו היינו מי יעלה שמים. וכל בשליש עפר הארץ היינו וירד. ושקל בפלס הרים היינו לעשות לרוח משקל היינו מי אסף רוח בחפניו וגבעות במאזנים היינו מי הקים כל אפסי ארץ. ומ"ה שמו הוי"ה דאלפין שעולה מ"ה ומה שם בנו ת"ת דהיינו ישראל עולה במחשב' חכמה ששם בכור ודאי קדש לי כל בכור וז"ש דכתיב בני בכורי וגומר:

מי יעלה שמים אוקימנא דא משה ואינו מתיישב משום דלא כתיב עלה אל השמים אלא עלה אל ה'. אבל היותר מתיישב מי עלה שמים דא אליהו דכתיב ביה ויעל אליהו בסערה השמים והיינו עלה שמים ממש **והא** כולהו שמים לא יכלין למיסבל וגו' הענין שד' גופים הם ד' יסודות הם עומדי' בבטן השמי' ונתרחקו מן השמים כל מאמצי כחם לפי שהשמים הם דקים ואלו הד' יסודות הם עבים כנודע ואם תוציא יסוד ממקומו אם לא יהיה לו מונע יחזור אל מקומו הטבעי שכל יסוד יש לו מקום טבעי לא ישנה א"כ כשירצה האדם המורכב מאלו ד' יסודות לעלות. השמים הנה היסודות ההם לא יוכלו לעמוד שם שידחה משם כדרך שנדחה כל גוף מגוף זולתו כשהיה חוץ למקומו טבעי כנז' כך ידחו כל ד' יסודות יחד אלו מורכבים ידחו מעצם השמים מפני טהרתם ודקותם והיינו או' לא יכלין למסבל וגומר. ותירץ שנתלבש בענן וגומר דהיינו שהיסודות יזדככו ויעלו בסוד ענן ויסתלקו אותם יסודות אל דקות עולם המלאכים ויכנס אל מקום שנכנס וכן אליהו יעלה ויזדכך וירד ויתעבה ולא ממש בגשם גשמי כקודם עלייתו מפני שמתפשט בקל ועולה אלא יתלבש באויר העולם הזה בד' יסודות כהתגלמות המלאכים לפי שעה והיינו או' אתלבש בסערה וגומר הענין במטטרו"ן שנהפך גופו ללפידי אש וגומר:

רוחא יהא וגומר היינו נשמ' ויתלבש בגופא ע"י אב ואם אלעזר בן אהרן ואשתו והיינו פנחס הוא אליהו. ובההוא גופא דהיינו שהנשמ' מורכבת מד' יסודות דקים ואפשר שנתפשט מד' יסודות גשמיים מאב ואם ויעלה בנשמה כשאר הצדיקים לז"א ובההוא גופא וגומר:

וגופא דנהורא היינו התפשטות יסודות אלו וזכוכם להסתכל

וכד יחות יתלבש היינו התעבות היסודות והטעם שיש לו כח להתפשט ולהגלם מה שאין כן לצדיקים אלא לא' בדרא כגון רבי וחבריו וכרב המנונא סבא דאזיל טייעא והיינו גופא דנהורא שיגלם ולא כאליהו שאליהו יש לו ממש יסודות דאביו ואמו שנזדככו עמו וירדו ויגלמו והצדיקים כמלאכים שיגלם רוחותם המורכב מד' יסודות כנזכר: ואו' אשתאר בסערה ממש כך הוא שד' יסודות עולים עמו עבים עד מחיצת סערה ושם מזדככים

ועולים ויורד זך עד מחיצת סער' והוא מתעבה וזה דרך מרע"ה בענן בהיותו עולה ויורד לישראל ולא שישאר גוף א' שם וירד גוף שני וכיוצא אלא בבחינת התפשטות וזכוך היסודות קאמר כדפי' וכפי זה או' ורזא אשכחנא הם ראיה וסמך לדבריו מחיליה דאליהו הוא בן הצרפית. הרמ"ק זלה"ה:

גליון ר"ש פתח מי יעלה וגומר עיין פ' יתרו נ"ט ובג"כ אקרי בן אמתי לפי שהחיה אותו קרוי בנו. עכל"ה:

דף קצז:

מה שמו דא אליהו וגומר הענין כי המלאך אינו עושה ב' שליחיות ולא יפעלו אלא הפעול' הנשפעת להם ואם יפעלו פעולה שניה ישתנה שמם מפני שיצטרכו לחזור לקבל וכפי קבלתם כך פעולת' וכך שמם ולזה אין מלאך א' עושה שתי שליחות. ואין כך אליהו אלא הוא מלאך פועל כל מיני פעולות שבעולם וכל מיני ניסים והטע' שהוא בן אדם כולל כל אבי"ע מה שאין כן במלאך שהוא חלק מעולם היצירה לבד וז"ש מי עלה וגומר דא אליהו וגומר ואינו משתנה שמו בעלותו ולא שם בנו ברדתו ובכל איזה פעולה אליהו שמו מפני שיש בו כח לפעול בשם א' כל הפעולית כנזכר. והיינו אליהו מ"ה דהיינו שם הוי"ה דאלפין כי א"ל היינו א"ל זועם בכל יום שהיא מה' אחרונ' המתייחדת ביה"ו עולה מ"ה הנזכר. דא קב"ה בינה הנק' מ"י. הכא איהו רזא דרתיכא עילאי וגומר היינו סוד חגת"ם הרמוזי' בכתוב בד' יסודות שמים אש רוח מים עפר אפסי ארץ שאינם יסודות ממש אלא דקים דהיינו הרמוזים בד' רוחות מזרח מערב וגומר וז"ש בד' סטרין דאינון יסודי קדמאי וכלהו תליין הם מזדככין עד שנשרשין בבינה:

ם סתומה ד' סטרין שורש לד' יסודות וי' הוא אתר עילא' דקה מן הדק' והכל יחד מ"י כנודע:

ת"ח כד קיימא וגומר קמי קב"ה היא בינה לייחדא רתיכא עלא' הספי' למהוי כלא חד שנתייחדו העליונים עם התחתונים כדמסיק למהוי כלא חד למעלה ולמטה. כדין קלא וגו' היינו שפע ואור המתפשט מהת"ת למטה בכל הנמצאים התחתונים כדי שיוכנו ויתקשטו בקול ההוא היורד אליהם להתייחד ומגיע עד היכל לבנת הספיר כי משם ולמטה אינו נכלל בסוד אח"ד והיינו מ"י בינה עלה שמים וירד היינו הקול היורד למטה לקשר כל הכחות התחתונים להקשר ולהתייחד כנזכ':

וכניש כל אלין קדישין דלתתא היינו אברים ונתחים שיש בכל היכל והיכל שכולם נקשרים תחלה בהיכל ומיד ההיכל הוא מסתלק להיכל שלמעלה ממנו וכך מהיכל להיכל עד שיקשרו כל ההיכלות וכל מחנותיהן וע"י זה נעשה הייחוד. והיינו ויקהל

סוד הקול המתפשט משה רזא דשמים שהוא מרכב' לת"ת בסוד הדעת: את כל עדת וגומר היינו תריסר משריין עילאין שהם מיכאל גא"ר שכל א' וא' יש לו ג' פנים והם מחנות וכמה מחנות למחנות: קחו מאתכם תרומה היינו שהם עולם היציר' נושאים כסא בהתקשרם בשורשם קשר העלולים בעלה העלה מתעלת והיינו או' לסלקא עלייכו ולמיטל עלייכו יקרא דכורסיא דהיינו מדת המ' השורה על כסא. לסלקא לעילא שהייחוד יהי' מהמ' אל הת"ת משובח יותר לא ת"ת למטה. אפרישו מנייכו היינו סילוק ראשי המחנות שהם המעלים השכינה והכוונה שיהי' התעוררות יש' שם ע"י התפל' העבודה והיינו אומרו קחו מאתכם יהיה אות' התרומ' והייחוד העול' יהי' לכם חלק בו לסלקא להההיא תרומ' והיינו מדת המ' רזא המתלבשת בכסא לאתחברא באבהן שהיא בין תרין דרועין ימינא ושמאלא ונתן הטעם על קישור העולמות כנזכר ואמר דהא מטרוניתא לא אתחזייא למיתי לבעלה אלא באינון עולימתאן. והטעם שהיא תובעת מזון ושפע להנהגת העולם ואם לא יעלה התעוררות זה לא ישפיעוה כי בערך מציאות עצמה אין חסרון כלל ואין צריך ייחוד שהספי' מיוחדות מצד אציליתם אם צריכות שפע ומזון הוא אל התחתונים ולזה צריכות ייחוד ולזה לא אתחזייא למיתי לבעלה אלא דוקא בשיתוף התעוררות התחתונים שהם אלו הנערות. אמנם השפע אינו אליהם אלא לשכינה כי הם בתולות יקרא מבלתי מקבלות מהת"ת וג"כ ההנהג' אינ' מהם אלא משגחת בהנהגת העולם ואלו הן עולימתא לעשות את המלאכ' וכל עניינם אינו דייתון עמה בהתעוררות הייחוד וגומר עד דמטאת לבעלה אמנם שם הייחוד ביניהם נעלם: כל נדיב לב אלין אינון ארבע משריין הם מחנ' מיכאל מחסד וגבריאל מהגבור' ומחנ' אוריאל מת"ת ומחנה רפאל מהמ' דאיקרון נדיבים על שם האבות ושכינ' עמהם שהיא נדיבה מהם בענין כרוה לשכינ' וגומר. והיל"ל כל נדיב לב יביא המור' על הייחוד הנדרש אמנם או' יביאה כפי שיעור כבודה לא כמו שיזדמן וז"ש לסלקא לה לגבי בעל' ביקרא כמה דאצטריך והיינו שיהיו התחתונים מתקנים כל התיקון הראוי.

את לאסגאה כל אינון משריין עילאין אחרנין יר' שכל המחנות וכל הבחינות צריכות להטפל בה שהם כמה מחנית לאין תכלית ובבואם להקשר ולהכלל יחד יהיו י"ב מחנות ואח"כ יקושרו י"ב אלו בבחינ' ג' והם ד' מחנות שכינ' וז"ש אלין תריסר משריין עילאין דכלילן כולהו כחדא בכללא דארבע וגומר ויש להם עוד בחינה אחרת שהם עצם א' וחיה א' כדפי' לעיל באו' היא החיה אשר ראיתי וגומר והיינו יביאה כנזכר והיינו היכל קדש הקדשים שהם סוד מטטרו"ן רקיע על ראשי החי' הוא הקושר ומייחד ד' מחנות ועושה אותם אחד:

בגין דישתכח ביקרא עילאה הכבוד העליון מן החכמה אינו מושג אל הת"ת אלא ביחודו עמה:

כדין יתיב מלכא עילאה חכמה על כורסייא קדישא בינה דהיינו ייחוד י' בה"א ואתחברו ו' בה"א דהיינו אתתא בבעלה למהוי כולא חד ד' אותיות יהו"ה יחד ומשם השמחה נשפעת לכל התחתונים שהם כסא והיכלות כנזכר שכלם נשתתפו בייחוד בסוד שמע ובשכמל"ו:

ת"ח הכא שארי וגומר מייתי ראיה לנזכר ממה שמנינו ב' הפכים הכא במעשה המשכן שהיא נדבת ישראל בסוד התעוררות תחתון בסוד הנערות שארי לממני זהב שהוא השמאל בקדמיתא וכסף שהוא החסד והימין לבתר להראות על מעלתם וסדרם בגין דהאי חישבנא מתתא לעילא כסדר התעוררות ישראל כנזכר קחו מאתכם.

אבל כד אתי לממני מחושבנא דרתיכא דלעילא שהוא סוד אצילות הנמשך מלמעלה ע"י התעוררות שעלה כבר אמר לי הכסף ולי הזהב שמגביר ימין על השמאל וז"ש שארי לממני מימינא: וכל אינון רתיכין אקרון נדיב לב וגומר ירצ' כל אותן רתיכין שהם ממנין י"ג שבפסוק והבחינה הב' ד' והבחינה הג' א' כדפי' כלם נקראין נדיב לב ובמלת כל יוכללו אותם המתפשטים למטה שהם בחינת רבוי החיילים הנכללים יחד כלם ממטה למענ' ובמלת לב היינו רזא דכתיב טוב לב וגומר יר' המ' נק' טוב לב כשהיא מתייחדת עם היסוד משק' תמיד שאותו נהר אינו פוסק השקאתו ממנו והיא לב מקור החיים לכל האברים וז"ש ודא איהו לבא דכלא והיא נעשית כסא לת"ת עץ החיים כמו שהלב עשוי משכן לחיים. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ת"ח כד קיימא שעתא וגומר הענין כי אין מתעורר שום דבר אפי' סוד הרמת הכסא למעלה רק בסוד הבינה שבכסא העליון וברעותא דילה קרא שמים שהם ת"ת שבמטטרו"ן ואפיק קלא ואו' אתייחדו רתיכא עילאה שהם ד' אותיות חיות הקדש שהם י"ב מחנות קדישין וד' חיות הקדש כוללין את כלן וכל אלו הם משריין דדכורא דמטטרו"ן ואלו ואלו מתערבין עם עולימתהא דילה תתאין וסלקין לשכינ' לעילא לגבי בעלה ואפשר כי גם לה יש ד' חיות ועליהם אמר הדבר הזה. וטעם שד' חיות הם כוללים כל הי"ב מחנות הוא כי אלו תליין מאבהן והם נאצלות מחגת"י שהם ד' קצוות וד' רוחות העולם כי ת"ת ויסוד הם מעלה ומטה ולכן אלו כוללין את כל הי"ב מחנות. וקאמר יביאה לרמוז דכלהו מתייחדים כחדא. ותריסר משריין קדישין עילאין הוו ר"ל עילאין שבמטטרו"ן וזה תבין כי אלו ז' הנערות הניתנות לה מבית המלך ומהיכלו שהוא עולם מטטרו"ן כי הלא מ' שבאופן מתקשטת ומתעבדת חד נקוד' וחד כרסייא עם עולימתא

ואז נחתין חיות עילאין ומרימין עליהון מ' ואז נעשית המ' כסא לבינה באופן שהיא כסא לכסא שגם הבינה נק' כסא האצילות העליון הם ט' ספירות עליונות דאצילות: ואלו הי"ב מחנות הם המנויים בפרשה זהב וכסף עד ולקטרת הסמים וכולהו אלין נכללים ברזא דד' חיות כי כל חיה לוקחת ב' מחנות עמה והם ג' מחנות בכל צד הם י"ב לד' קצוות. ואחר שהמ' נעשית כסא תחת הבינה אז מתייחדת בבעלה ואז לא יכלא לאתאחדא עמיה: והפרש כי באצילות רתיכין דיליה מתחילין כסף ולבתר זהב חסד גבורה אבל ברתיכין דלתתא הוי זהב בקדמיתא: ומלבד י"ב רתיכין אלין יש רתיכין אחרנין תתאין מנייהו ואית לעילא שתין מקורין עילאין דאשקיין לעלמא השפל. נר' שהם ו' קצוות מטטרו"ן העולים ששים או יהיו ו' קצוות שבת"ת אשר במטטרו"ן העולים ששים. והנה ששים אלו שבמטטרו"ן הם אפשר שמשם נאנלים י"ב רתיכין הנזכר כי נודע כי הם כפולים ששה בששה מוצקות בסוד יצוא ושוב הם י"ב אלין אינון תריסר משריין עילאין וגומר. הנה אם תמנה אותם יעלו אל י"ד אמנם למנותם י"ב צריך שנאמר כי עורות אלים מאדמים ועורות תחשים הכל דבר אחד כי הוא מין א' ושניהם נקר' עורות. וכן בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים כי הבשמ' מין א' הם בזה ובזה הם י"ב ותו לא. ועיין מה שכתבנו דף קכ"ט ע"ב. עכ"ל:

דף קצח.

כל נדיב לב יר' היינו טעם שיצדק בהם נדיב לב שע"י היות המ' לב כסא לאבות כנז' נמצאו אלו הנדיבים מתפשטים ממנה וז"ש וע"ד שפי' בטעם לב איקרון אלו נדיבי לב כי מלת נדיב מאבהן כנזכר והיינו דמסיק דארבע אלין וגומר שהם הנגדיים לארבע עליוני' דהיינו אבות ודוד המתחבר עמהם. כללא דכולהו בהיות' מתייחדי' הארבע' בבחינה אחרת שהם אחדות גמורה וז"ש איקרון ברזא חדא דהיינו ל"ב כנזכר: תרומת ה' תרומה לה' היל"ל ועתה ירמוז דבר המתרומם מהשם ולמעלה וז"ש דארימו לה לעילא וסלקין לה לעילא ויר' תרומת מיד שהיא מתרוממת מיד נעלמת בהעלם בעלה:

וע"ד מטעם זה שהיא נק' תרומת ה' כנזכר כד חמא יחזקאל רזא דחיות דהוו סלקין לא חמא מהו דסלקין כי השיג מעלות החיות וכסא שעל החיות אמנם העליה על הכסא לא ראה והיינו או' ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד ה' וגומר לא חמא מהו דסלקין בגין דאיהי סלק' גבי מלכא עילאה מיד היא נעלמת בד' מיני העלם בגניזו וגומר והיינו תרומת ה' כנזכר כנגד ד' אותיות יהו"ד:

שתין מקורין היינו ו' קצוות שבה נכללים בעשר הם ס' מקורות נובעות חכמה זו נפתחין ממנה אחר הייחוד ומשפיעים למט' נקראי' חכם לב שמהלב נובעים ואשקיין עלמא וגם אין לעול' משקה זולתו והיינו ומנהון אשתקי:

ואמאי יבואו וכי אינם בכלל כל נדיב לב הנזכר לז"א אלא דייתון למנקט מעם גנזא דחיין שהם בסוד ו' קצוות ויונקין מסוד פנימיות הבינ' מהחכמ' והיינו גנזא דחיין ואחר שמקבלין כנזכר לא יוכלו לשנות דבר אלא יבואו ויקבלו ואח"כ ויעשו מה דקב"ה פקיד לון ולכך אין אנו מתפללין אלא לקב"ה שהיכולת בידו:

קחו מאתכם וגומר ת"ח זכאה חולקיה וגומר יר' שיותר חשוב הוא כד מסכנא אערע לגביה שהקב"ה מזמין לו העני אז נראה שהקב"ה משגר לו דורון וז"ש דההוא מסכנא דורונא דקב"ה וגו' מפני שכשהוא צריך לרדוף אחריו אין נראה שיהיו מן השמים חפצים במצותו אלא שהוא רדף אחר המצוה והשיגה.

מאן דמקבל ליה וגומר מפני שהענין מגיע גם למשלח הדורון ונוגע בכבודו:

ת"ח מאן דחייס וגומר אחר שהוא מרחם עליו ואתיב ליה נפשי' והעמידו קיום זה מעלה עליו הכ' כאלו בראו והבריאה עיקרה שיהיה בפנים מאירות. ואע"ג דהא אוקימנא בגרים ופליג אההיא דהכא.

למפרס אינו משיג המעלה הנזכר אלא בפרוס היינו למפרס ליה מפה ולחמך יר' מאכלך כל מיני מאכל סעודה שלימה וז"ש בנהמא ומזונא למיכל ולענין סבר פנים יפות אמר ד"א למפרס פריסין דנהמא קמיה בעין יפה ודאי מפני שהעני יתבייש לפרוס לעצמו. דאתי לאדכרא חובוי וגומר הענין שהגזל וכיוצא סמא"ל מתלבש בעביר' ההיא וצועקים פ' עשה כך וכך ולפעמים מפני איזה זכות מעבירים העון שלא יקטרג לפני הקב"ה ועומד בחוץ ונדחה וכשהאיש הזה עושה צדקה בגזלה וגניבה הנה הצדקה והמצוה עושה דרך לעצמו ליכנס וסמא"ל המתלבש בעביר' אותו המהון שותק עד שהוא מתלבש בלבוש המצוה עד שהוא נכנס להיכל המלך באותו לבוש מסתתר וכיון שהוא פנימה בהיכל המלך התחיל צועק פ' עשה בי עבירה נמצא ממש המצוה שדמה לעשות היא סיבה שהזכירוהו לרעה ולזה ג"כ בכל איזו נדבת ממון לעבוד' שמים צריך לעשותה משלו שאלמלא כן מכניס צלם בהיכל ומזכיר עון ח"ו:

והשתא אסתכל קב"ה בעלמא וגומר כי הכל עשה יפה בעתו פרנס דומה לעם ועם דומה לפרנס שלו שאלו הביא פרנס חכם בדורו טפש או בהפך לא יתיישבו אלו עם אלו כדי שיהי' הכל מרכבה למעלה. דו"ד היינו עם העולם העיר הפרנס היינו המנהיג הדור א"כ השתא אסתכל. קב"ה בינה בעלמא כלו' שהיא מסדרת הדורות מפני שנתקלקל בחרבן

הבית ונחרבו מעינות החכמ' ונתמעטו הלבבות בשמדות וסליק ברעותיה מהכתר למבני ליה לתתו ברחמים שינוחו קצת מרוגזו רוגז משא מלך ושרים ויהיה בו בנין נאה בתורה כנודע שבזכות ר"ש היו נפתחים מקורות החכמה לכל אדם והיינו למבני ליה שיזכה כולו לעולם הבא ואוקי ברישא לר"ש שבזכותו מעמיד הדור ומגין עליו וחברי' למיקם קמיה שהם ענפיו והם מרכבה הראויה לו:

דיעקב לא אתרחיץ וגומר לא ששאר אבות שמו בשר זרועם ח"ו אלא מפני שיעקב בא מעשה לידו בברחו מפני עשו אחיו ואין הכי נמי שאר אבות אם בא מעשה לידם היו עושים. ואו' אל יעקב בעזרו יר' שיבטח ביעקב וימצא לו כמו שנמצא ליעקב והיינו או' ואיהו אתרחיץ ביה בקב"ה וגומר ויהיב ליה וגו'. ואו' בעזרו יר' שאין ראוי לאדם להיות יושב ובטל ובוטח כי ימות באפס תקוה אלא צריך שיבטח על הקב"ה והוא יעשה השתדלות והקב"ה יעזור כמו יעקב שעבד בבית לבן עשרים שנה והכוונ' בענין שיחשוב מעשיו לאין זולתי עזר הב"ה ולא אמר תקותו וגומר הענין שיש ב' מיני בטחון הא' שיבטח וישיג וזה תקרא בטחון או תקוה אמנם יש בטחון שיבטח ולא ישיג כמה צדיקים עניים והם בוטחים ואין להם כדי פרנסתם שמא תאמר לא יבטח עוד כי כבר אבדה תקותו ונהפך למפח לפש לז"א שברו שהוא התקוה שיש בו ב' ענייני' הא' סבר השני שבר דניחא להו לצדיקייא לתברא גרמייהו וגומר והיינו בראותם שאין כל מאומ' בידם לא יבעטו אמנם ישמחו ביסורים ויתלו באהבת ה' עליהם מוכיח' ואפי' שיתוסף להם תבירו על תבירו לא יחושו באומר' שהם יסורי' של אהבה של המ' הנק' אהבה שיש בה דין ואינה יכולה להיות' נאהבת למעלה לרחם על ישראל אם לא יבחן צדיק מיד יסורים קופצים על הצדיקים המזומנים ליה מצד סגולת נשמתם והיינו על ה' אלהיו כנזכר ועל זה רמז כי עליך הורגנו כל היום וגו'. הרמ"ק זלה"ה: והרח"ו נר"ו מה שכתב מסכים לנז'. אל תקרי שבר וגו' בסבולת אלא שברו בשבולת. עכ"ל:

דף קצח:

כגוונא דיעקב דכתיב וירא יעקב וגומר דהיינו תבירו בגלותא ולא על עון אלא לצורך גבוה להכשיר הדורות ולהוליד ס' רבוא כדי שיתלבנו שם לקבל את התורה ועכ"ז לא בעט ביסורין וירד למצרים והכניס כל בניו יחד בעול שעבוד ושוי תוקפיה בקב"ה שיגאלנו והשתא שברו הוא בטחון של שבר על שבר ואהדר ליעקב גופיה והיינו שברו על ה' אלהיו ירצה ומשתבר ועכ"ז בטחון שברו על ה' אלהיו המכניע אותו בדינו שנעשה אלהיו והיינו בניו ג"כ שבטחו בשם ה' כדמפ' ואזיל:

ולא אשתנו וגומר שלא המירוהו בזולתו ורובם כשרים. תבירו דגופא מאתר לאתר וגומר להתפרנס בדוחק לעסוק בתור' או שהיו הולכים לשמוע דברי חכמים ממקום אל מקום להיותם מרכבה אל השכינה הגולה ממקום למקום:

קחו מאתכם וגומר ת"ח בשעתא דבר נש וגומר הענין שתחלת ההתעוררות הוא מהלב והיינו אומרו ההוא רעותא סליק בקדמיתא על לבא ששם מקור החיים ונובע העצה והרצון לעשות הטוב וז"ש דאיהו קיומא ויסודא דכל גופא ואח"כ האברים מעורבים ומזוגים באותו הרצון שעלה בו ולכך לבתר סליק ההוא רעותא טבא על כל שייפי גופא אח"כ האברים מאירים איש איש ממקומו אל הלב כלומר מסכים אני במחשבותיך ורצוני ברצונך ולעבוד את אלהיך הנני מזומן וזה דומה ממש אל השכינ' העומדת בתוך חייליה והיא משפעת עליהם ונובעת ההנהג' והם מסכימין כולם אל אות' ההנהג' ולכך סגולתם שמיד שהם נעשו אגודה א' לעבוד את ה' ומשכין עלייהו זיהרא דשכינתא דהיינו העזר האלהי לעובדי ה' והיינו לדיירא עמהון באותה הסכמה וממש שכינה עוש' משכן בלבו מקור החיים וחייליה שוכנים באבריו שהוא צלם ודמות עליון כנודע: וההוא בר נש שהשכינ' שוכנת בלבו בעבוד' והמחנות באבריו הוא חולקא דקב"ה ת"ת דהיינו להתייחד השכינה על ידו לעתות הייחוד והיינו קחו מאתכם סוד המחשב' לעבוד הנובעת מהלב לאברים ונקשרים האברים עם הלב כדפי' והיינו מאתכם תרומה השכינה' שורה מיד שהיא תרומה ובזה אתם לה' חולקא דקב"ה:

ואי תימא דלאו ברשותיה. שאינו בעל בחיר' לבחור בטוב ולמאוס ברע להקשר בשכינ' אינו אלא בנדבת לבו וקרוב אליו הדבר מאד בלבבו לעשותו:

יביאה אע"ג דאיהי באסתלקותא שאין הכנה בדור ונסתלק עכ"ז יביא ממרחק. כמה ברכאן כמה עותרין היינו זהב וכסף וגומר דכתיבי בקראי שכל אלו מתנות השכינ' לעובדיה **דא** לשוזר בני עלמא שהם בבחינת העבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס אמנם אתון קדישין עליונים שאין אתם כעבדים המשמשים את הרב וגומר עיקר מה שאתם רוצים הוא לסוד הייחוד העליון ואינה נובעת לכם אלא תור' במקו' שהיא נובעת ברכות לאחרים היא נובעת לכם סודות התור' א"כ הבו לכם האור הצפון בלבכם וכל א' יעסוק בסתרי תור' לייחד קב"ה ושכינתי' וקחו מאתכם תרומה לה' השכינ' שתתרומם ותסתלק ותתייחד עם קב"ה בחידושי סתרי תורה:

א"ר חייא מאן דשארי לארמא וגומר ר' אבא שפתח בתור' תחל' יאמר. וכי כאן אתר וגו' דקדק כן ממה שלא אמר ויאמ' ה' לדג תיקא את יונה אלא ויאמר ה' לדג ויקא משמע שאמיר' זו היתה מקודם א"כ כאן אתר למבלע ולא יעכלנו. ויקאנו חי בזולת פרטי הניסים

שנעשו לו שם. דיסליק לאליהו. ועם היות השמים זכים ואינם מקבלים מעולם הגס והעב כלום אלא נותנים יקבלו אליהו ע"י שיתלבש בסערה כנדרש לעיל. ודרך השמים להעלים השמש י"ב שעות הלילה וכאן פרטי למצרים חשך ג' ימים ע"ב שעות הרי כאן כמה הפכי' וז"ש דיחשיך וגו' המים נבדלים ע"י רקיע וטבעם להתייחד ולישראל פועלים בהפך שהם הם המבדילין בין טומא' לטהרה כיצד שיהיו הם טהורים ומבריחין טומא' ומבדילין אותה מן הגוף עם היות. שהם מים תחתונים בוכי' והמים העליונים יכולים בדוחק לטהר עצמן מפני עלויין והתחתונים אדרבא נשארו למטה במקום הטומא' והטביע בהם בהפך שיעבירו הטומא' הדק' מן הנפשות העליונות והגופים הגסים וזה לישראל והיינו הפך טבעה:

למעבר ישראל והיינו להפך טבע המים ואפי' שאמר יקוו המים וגומר אפילו באותו מקום תעש' יבש' לישראל ותהפך לים למצריים. תו אתני והיינו הפך טבע הארץ שהיא נבראת להיות' עומדת למדרך כף רגלי בעלי חיים ועתה פור התפוררה ומטה מתחת וגלם **ברא שמשא וגומר** וברא מהלכם קיים שלא ישנו את תפקידם ושינ' יהושע מהלכם והעמדם. וכן בככבים הציבן על משמרותיהם והלזימן על סיסרא וזה הפך טבעם עופי שמיא והם בני חורין משאר הנבראים באויר השמים ושעבדם לזון את אליהו: והדגים שאינה משגיחים בענייני האדם שיזדמן להציל ליונה מהמים ויבלע ולא ימות בבטנו ולא יתעכל שם מזונו ויקיאנו חי בזולתם כמה ניסים שנעשו לו כדפי' רז"ל. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אבל אתון קדישין עליונין וגומר הענין כי כללות העם צריכין להמשיך השכינה עליהם ולהביאה ממקום רחוק אבל אתון ת"ח קדישין עלאין קחו מאתכם אם אתם רוצים ליקחה אינכם צריכים להביא' מרחוק כי עמכם ואתכם היא ולכן קחו מאתכם:

בההוא יומא אתני עמיה דיחשיך לשמשא במצרים וגומר הנה היה ראוי שיתנ' תנאי זה ביום הרביעי שאז נברא השמש. והנה יש נוסחאות שכתוב בהם בההוא יומא ברא נהורא ואתני ממיה וגומר וגם זה אינו נכון אצלי כי איך יתנה עם האור שנברא ביום ראשון שיחשך את השמש אם בטבעו להאיר ולכן נ"ל להגיה ברא חשוכא וגומר כי החשך הם מבריאות יום ראשון ואתני עמיה שיחשך את השמש וזהו ויהי חשך אפילה וגומר ובזה יצדק איך לא החשיך השמש רק במצרים לבד ושאר העולם היה מאיר. אמנם לפי שמצינו שאותו החשך היה ממשי לכן נלע"ד כמו שהגהתי ברא חשוכא וגומר כי חשך יום ראשון מקופל כנודע. עכ"ל:

דף קצט.

ביומא שתיתא' ברא לאדם וגומר ודרך השפעת השפע מזכר אל הנקבה והפכן לאליהו שהאשה תכלכל אותו. וכן כל שנויי הטבע לכמה גדולי הדור הוא תנאי שהתנ' הקב"ה במעשה בראשית:

עובדין דבני נשא גלגוליו משיצא לעולם ועד תחיית המתים. והיונה היא הנשמה שהיא עשוקה מעולם העליון בתוך הגוף והיא משועבד' אל טינוף החומר ובכל רגע ורגע צערת הים מיתה עומדת לעומתו והיינו והאני' חשבה להשבר ונק' עתה אניה ולא ספינה מלשון תאניה ואניה ולכך חשבה להשבר. והסער' היא כחות חצונים השולטי' בעולם במאמר בורא' והוא יורד ומקטרג עולה ומשטין. והנה הנשמ' היא שקוע' בחומר ולצדיקים היא על ראשו ולבנוניים [בלב] כאו' לב חכם לימינו ולרשע שוכב מרגלותיו שהשכיב' לעפר במעשיו הרעים והיינו ויונה ירד אל ירכתי הספינה ועלתה חלודת טינופי מעשיה על חידודי נצוצי שכלה ולזה וישכב וירדם בשכרות החומר:

קום קרא אל אלדי"ך לשוב והתשובה צריך ג' ענייניים וידוי כניעה חרטה. הוידוי מה מלאכתך. והכניעה מאין תבא. והחרטה מה ארצך ומשום דאומרים לו הבא זכית והפטר אל יתלה בזכות עצמו כחזקי' אלא אי מזה עם אתה זכות אבות היא עיקר.

ההיא סערה וגו' הנה קודם תובעת להתייסר לבד ואז אין לו כח להמית כדפי' רז"ל לעולם יתפלל אדם שלא יחלה שתפלתו נשמעת מפני שאין כח לגזרת הדין להשטין כ"כ אמנם אחר שתפסו אותו במשכבו שם סמא"ל מקטרג מיתתם היא תובע והוא כח יותר גדול ואז יושבין בית דין עליו בית דינו של המ' שהיא דנה בהיכלות וכן הם למעלה סוד יהו"ד דן בע' שנה ז' מדות כלולות מעשר ובהיות משתתף עליונים בתחתונים נאמר הוא יהו"ד ובית דינו אדנ"י והיינו כלל כל מציאות העולם וצופים במעשיו ופגם הענפים האלו או תיקונם במעשיו ואם רבו לזכות שתקן יותר במה שנהנה מהם וייחדם וכיוצא גובר הימין על השמאל ושם יהו"ד על שם אדנ"י ומתייחד ומולידי' לו רפואה ומכפרים עונותיו וקם מחליו ואם רבו לחובה שפגם המקורות במה שנהנה מן העולם לרעה וסתם מקירו שקלקלם אז גובר שמאל על ימין ואין ייחוד ושם יהי"ד מסתלק והימין מסתלק והדין גובר ומיד נשפע כח למלאך המות החצוני ועונש מיתתו תמורה קצת עוניו והיינו ענין האנשים שחותרים אל היבשה הוא אברים עליונים המתוקים והים הולך וסוער ומראה רוב אברי המרכבה פגומים מתחת ידו כנזכר.

חד דכתיב הוא א' נחלק לשנים מצד ימין דכתיב כל זכוון וגומר היינו בהגיעו אל פרק המיתה עומד בדין למטה בפניו ושכינה מרחשותיו כדי לידון בדין צער מיתה וחבוט

הקבר. וחד דעביד חושבן יומוי שהוא מן הקו האמצעי אומ' דכתיבת הזכות ביום פלוני היה ואותו היום היה בן כך שנה ועונו שוקל כך ומצותו כך כי ע"י חשבון הימים מקל עון ומכביד מצוה או להפך. והנה ב' אלו הנזכר כנגד אברהם יצחק ויעקב כנזכר. וחד דהוה אזיל במיעי אימיה הוא כנגד המ' כאו' בהלו נרו עלי ראשי והיינו כבוד ה' כדי לאוספו אם הגון לכך. מהרמ"ק זלה"ה.

דף קצט:

גזרת דינא וגומר שכיך היינו שמלאך המות כבר עשה את שלו ומשם ואילך הדין נמסר למלאך שני עד עיכול הבשר. אמנם אחר עיכול הבשר אין לו שום תביע' כלל כנזכר פ' בלק. טב ליה דלא איברי שפגם הצורה הקדושה. בי קברי אתר דדינא דין רביעי חבוט הקבר ודין זה נמשך מסתימת הגולל והולך עד שהתחיל לרום תולעי' שאז דין ה' ובכלל דין קבר הוא בקיעת מעים.

ובגין כך אשתכחת נשמתא וגו' שצער זה הוא דין נשמה בזולת מה שידונו אותה אח"כ בעלותה בטבילת נהר דינור. לבתר נשמתא סלקא להתלבן כפי מה שהיא נדונית ליטהר ע"י טהריא"ל המלאך בפתח היכל לבנת הספיר.

וגופא אתבלי אינו דין תולעת אלא עיכול שאר בשר וגידין וכיוצא שאינם בדין תולעת ולא סרחון אלא דין עפר ואז הוא דין ששי דין גיהנם אל הרוח ואל הנפש ואל הנשמ' כל ימי דין הגוף בעפר וכשישארו עצמות יבשות טהורות ונקיות שקטו הדינים כולם ואין גיהנם כדלקמן וכל זה הוא במעי הדגה עד **ההוא** זמנא דיתער וגומר היינו ויאמר ה' לדג ויקא וגומר כדמסיק והקול הזה המתעורר הוא אומר וארץ רפאים תפיל שיקא אותם אל היבשה הוא סוד הרחמים ובטול הדין כשיבלע המות לנצח אז אין העולם הזה ים סוער אלא יבשה נחה ושוקטת וזה שאמר כדין כתיב ויאמר ה' לדג וגומר:

והנה סדר הענין הוא הקיצו ורננו שוכני עפר והיינו שקב"ה מרפאם שם בתוך העפר ועלה עליהם בשר וגידין ועור והיינו או' הקיצו ורננו שם בתוך קבריהם שוכני עפר שיצוום שם שיחיו ויכנס בהם הרוח וירננו כי כבר נכנסו טל אורות שם בתוך קברם ואח"כ יצוה לארץ שאלו הרפאים שנתרפאו מחליים תפיל. והשתא קשיא ליה דכתיב באומות העול' רפאים בל יקומו ופי' אלא ודאי כל עלמא יתסון גרמין בבי קברי אמנם אימות העולם לא יקומו והסבה שיתרפאו כדי שירגישו צער שאין להם תחיה וחוזרין כמתחלה לדין הקבר והיינו ויצאו וראו בפגרי האנשים וגומר והיינו אלה לחרפות לדראון עול' כדי שישמחו ישר' בראותם נבוכדנצר וטיטוס וכל מחריבי ארצינו להתנקם מהם:

ובהאי נונא אשכחנא מילין לאסיותא דכל עלמא כלומר עם היות שדרשנו אותו בסתם על התחיה הזאת יש בכלל דבריו קצת מילין המורים ג"כ על רפואת העולם כולו וכיצד האי נונא כיון דבלע ליונה מית יראה שגם העולם מת והיינו שנכנס בזוהמת הנחש וקליפתו וקללותיו וביה הוה יונה תלתא יומין בצער והיינו צער ג' ימים שיעמדו המתים פעם שניה והיינו יחיינו מיומים וביום הג' יקימנו וגומר שפי' במדרש הנעלם שהענין כי תחלה יחיו המתים ויעמדו החיים והמתים שחיו לדין בעמק יהושפט ושם יגזור הקב"ה דין שני על אלו ועל אלו וכולם מתים פעם שניה ויעמדו מתים ג' ימים ויקומו בפעם השניה בגוף נקי וטהור מזוהמת הנחש.

לבתר שהעפר הנחש הזה יטהר כל החיים כנז' לבתר אתקיים הדג שהוא עפר העולם עצמו יחיה ויתרפא מעכירותו וכל החיים יקומו ויחיו והיינו וארץ רפאים תפיל. זמינת ארעא דיש' לאתערא בסוד זכותה ותקונה ומעלות אלו לישראל לבד וזה אח"כ כל ישראל הם שוכני עפר ארץ ישראל כי החצונים עם שכול' יתקבצו אל עמק יהושפט ינערו רשעים מא"י ותתרפא לישראל.

דשבעה עידנין וגומר מפני שיש עבירות שסגולתם ליטהר מדין ראשון ויש מדין שני ויש מכולן שכל דין ודין סגולתו עמו ליטהר עד שנטהר האדם והיינו דקאמ' עד דישתלם עובדוי. מהרמ"ק זלה"ה

והרח"ו זלה"ה כתב. והא אוקמוה דכתיב ויתפלל יונה וגו' זה נתבאר פ' בשלח דף מ"ח ע"א ושם בארתיו היטב ע"ש. והא אוקמוה דז' דינין יחלפון עליה וגומר כתוב בפ' נשא דף קכ"ז ריש ע"א והיינו והא אוקימנא:

דף ר.

בגין דייתון ישראל ויקבלון אורייתא וגומר כלומר צורך לנשמות לזכותן הוא קיום התור' ולזה ברא הקב"ה העולם שיהיה נמצא בו כל צורך התורה מה כתיב אם מן הצאן קרבנו נעשה צאן מה כתיב בה ועשית בגדי קדש א"כ נעשה זהב תכלת וארגמן וע"ד זה כל המציאות נברא בתורה לקיומה ע"י הנשמות.

וכל מאן דישתדל באורייתא בעסק' כאלו אשתדל לבנית היכל להקב"ה וכל איזה חידוש שמחדש בתורה הוא מציאות ענין חדש שמחדש בה למעלה ואור נוסף שהיה נסתר ונעלם ונתחדש ונתפשט ואם הוא עוסק במה שכבר חדשו זקנים הוא מצחצח אורו במה שעוסק בה תמיד.

דהיכלא עילאה דקב"ה וגו' היכלא עילא' הוא הת"ת שהוא היכל לבינה וחכמה ונמצא הקב"ה ממש אלהותו מתלבש בתור' והטעם שהיתה גזרת חכמתו שתנתן תורה לישראל

מבחינת היכלו היה כדי שימצא הבורא קרוב לעוסקי תורה וז"ש בגין דכד בר נש עסיק באורייי' קב"ה קאים תמן ושומע דבריו והיינו ויקשב ה' כמי שעומד בבית ורואה מתהלך בקרב ביתו ומקשיב.

אשתזיב בר נש מג' דינין מפני שאין בעלי דינין נכנסין בהיכל כי הוא בתוך ההיכל כנזכר כל זמן שלא יפסוק ויתרפה ממנה והב' ומדינה דמלאך וגומר שמתים בנשיקה. הג' שת"ח אין אור של גיהנם שולט בהם כדרז"ל: ספר לעילא ת"ת ספר לתתא מ'. זכרון הוא יסוד ונק' בשם הזכירה דנטיל מה שנותנים לו. וכניש שבסגולתו לקבץ החיים ממקומם מלמעלה והיינו בבחינת החיים שבהם נאמר זכרנו לחיים נק' זכרון:

ספר זכרון תרין דרגין הא' ספר והב' זכרון דאינון חד ששניהם מתייחדות הב' המדרגות ורזא דא שם ה' מ' ות"ת וכולא מלתא חדא כי בחומרינו שם ה' מור' כאו' ענין אחד וכיוצא בזה ספר זכרון ולא אמר שם סתם זכרון אחר דכלא חדא כנזכר מפני דאית שם ואית שם יר' יהו"ד עצמו שם לענין נעלם וז"ש דאיהו איקרי שם ממה דלא אתידע וגומר היינו הכתר שאין אות ונקודה שירמוז בו כי הנכנס בגבול אותיות הוא מחכמ' ולמטה וז"ש ולא אתרמיז בידיעה כלל. ודא איקרי החכמ' שם אל הכתר איקרי נקודה עילאה מפני שתחלת הישוב נקודה וקודם אליה אין וכיון שהשם בעצמו נקודה והוא שם למה שאין בו ישוב. היאך יקרא שם לשום ענין אלא שם סתם: שם לתתא מ' שם לקצה השמים דהיינו יסוד דאקרי זכרון. והאי שם שהוא מ' איהו נקוד דלתתא כמו שנקודה למעלה חכמה שם לנסתר כך המ' חכמה תתאה דאיהו שם מההוא זכרון דאיהו קצה השמים דנטיל כל חייך דלעילא ואוסף הכל ומביא אותו אל בחינת נקודה א' סוד נקודה ציון וא"ת כמו שנקודה עליונה נק' שם סתם כך היה ראוי שיקרא ספר סתם לז"א דא איהו ספר חשבון דקיימא בחושבנא והיינו דמפרש קרא ולחושבי שמו ולמעלה אין חשבון כלל ולכך זו תקרא ספר חשבון והעליונה ספר סתם. ספר דקאמרן ושם חד מלה הוא בכל סטרין בין למעלה נקודה עליונ' בין למטה נקוד' תחתונ'. נקודה דא בין עליונה חכמה בין תחתונה מ' כל מקום שנייחס אותה בגין דקיימא באמצעיתא שממנה התפשטות הקצות והישות. כי כמו שהנקודה יסוד לעגולה כך נקודה יסוד לישות ולכך שית. סטרין שהם ו' קצוות אתאחדן בספר עילאה שהיא החכמה נקוד' עליונה שם סתם כנזכר ואיהו עילאה עלייהו לקיימן ולהשפיען, שית סטרין אתאחדן בספר תתאה שהיא המ' נקודה תתאה והיינו סוד ההיכלות למטה וכערכם היא מ' ונקודה ותחלת הישות אליהם ועם היות שהם שבע וגם הכא הבינה כאשר יתבאר. והנה המשיך הענין משם אל ספר ומספר אל תורה וז"ש ספר עילאה ספר תתאה דהיינו שתי נקודות הנזכר כולא איקרי תורה כי

ספר ותור' ענין א' כאו' לקוח את ספר התורה הזה מה בין האי להאי בבחינת תורה אלא ספר עילאה איהו תורה דאיהי סתימא ולא קיימא להיות בה שום גילוי אלא בכתב שהיא בינה והיא אמצעות בין חכמה ובין הקצוות המתפשטים ממנה וז"ש דתמן איהו אתר לאתגלאה לתתא אל הקצוות והיא בחינת הבינה הכותבת ומגלה מה שנעלם בחכמה והוא בה ומתפשט אל התחתונים ו' קצוות וז"ש ומאן איהו דעלמא דאתי:

ספר תתאה מ' הנקר' ספר חשבון שחושבת וסופרת הדברים הנעלמים נקראת תור' שבע"פ והיינו היותה על המרכבות התחתונות הנקראות פ"ה שהם פ"ה לדבר עם הנביאים ולגלות להם הנסתר והם פה שדרך פה זה יוצא כל השפע אל התחתונים:

ובגין דלאו אינון בכללא דכתיב' להיותם אצילות אלא הם כתיבה שניה חותמין דשעוה ולכך לא אמר תורה שבע"פ כמו תור' שבכתב לכך הם נקראים על פה על אותם המדרגות הנקראות פה שהם עולם הנפרדים כאו' ומשם ולמטה יפרד לעצמו ואינם בכלל: ותורה עילאה חכמה אע"ג דקיימא לעילא ויצדק אומרו בה תורה שעל הכתב שכך היא נקודה על הבינה עכ"ז לא איקרי אלא דקיימא בכתב ההוא כתב בינה אתעביד היכלא לגביה ואיהי חכמה ג"כ מצד עצמה מתייחסת אל ההיכל הזה ואיהי קיימא גו ההוא היכלא מפני שהיא נעלמת וצריכה אל היכל להסתתר וז"ש ואתטמרת תמן: ובג"כ אקרי תורה שבכתב ממש מתלבשת בכתב ולא על הכתב שאינה משגת ולא מסתלק מכתב שהיא בינה:

אבל תורה דלתתא שהיא מ' איהי קיימא על רתיכהא ואיקרי על פה לחידוש דקיימא עלייהו והיינו על פה ולא בתוך הפה והטעם בגין דלא אתייהיבו מלגו מכללא דכתיבה שאינם באחדות האצילות ולזה לא אתעבידו היכלא בהאי נקודה מ' שתתלבש בתוכם באחדות ולביש הבינה בחכמה כההיא נקודה עילאה וגומר אלא ענפיה מתפשטין למטה דרך בם והיא עליהם נקשרת באצילות וז"ש ובגין דאיהי קיימא עלייהו ואינה בעצם עמהם באחדות אקרי תרומה ר"ל גבוה ומתרוממת עליהם משא"כ בחכמה שאינה מתרוממת מכתב שהיא הבינה כנזכר:

תו שמענא וגומר הענין לו' כי תרומה במ' נקשרת עם בעלה ת"ת באצילות כנזכר וגם הת"ת נק' ג"כ תרומה בכלל המ' וזה במה שפי' המלה תרי ממאה וענין המאה היינו דקאמ'. כל אינון דרגין וגומר הענין שעם היות שהמדרגות הם אצילות בריא' יצירה עשיה עכ"ז אינם נק' מדרגות שאלו הם חותם מחותם אמנם הצור' השלימה שהיא חותם א' שלם אינו אלא י"ס לבד כולם אצילות וז"ש כל אינון דרגין קדישין די ברזא דמהימנותא שהם כלל האמונה עשר ולא אחד עשר שהיותר מהם אינם במספר והטעם דקב"ה אתגלי

מנהון מדרגות שעד סופם הגיע הצורה המליונה ובהם נכללו כל פעולותיו אמנם משם ולמט' הוא הוראת האברים העליונים ממש בחותם המתגלה ומתעבה וזה לא יקרא אלא לבוש לאברי הצורה העליון' והעד על זה וכל אינון עשר אמירן וכל הצורה נשלמה בהם אלא שהם נמצאים באבי"ע:

וכד אצטריך לן האי נקודה תתאה יר' המ' ולא שנוכל לתפוס בכולה ונקח עשר ממא' אלא בבחינ' עשירית שבה שהיא נקודה תתאה שולטת בתחתונים לארמא ליה בין לייחדה למעלה או להורידה אלינו בכל איזה דרך שנרצה להכלל בה אסיר לן לנטלא לה בלחודהא שהיא חלק א' מעשר שבה שפי' אלא לה ובעלה הת"ת וגם בת"ת אין אנו יכולים לתפוס בשום א' מבחינותיו אלא בבחינה אחרונה שבה שהוא שולט בתחתונים דהיינו א' מעשר בחינותיו הבחינה האחרונה שבו ולזה אלין עשר סלקין למאה בהכללם כל אחד מעשר ולא יוכללו מאחד עשר או יותר אלא מעשר שהם י"ס דאצילות ולזה כד אצטריך לן לנטלא להאי נקודה תתא' לזה נקח בה א' מעשר ומבעלה א' מעשר כנזכר בגין דלא אצטריך לאפרשא לון כלל אפי' בבחינת הייחוד דהיינו תרומה להעלותה לה' אם בעלה נקחה תמיד בייחוד והיינו דלא אצטריך לאפרשא לון כנל שום הבדל כנזכר והיינו תרומה שהיא מתרוממת כנזכר: בכו קיימא מלה דא ייחוד המדות האלו לייחד שכינה בקב"ה מאתכ' תרומה מ' לה' ת"ת וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב: איהו תורה שבכתב בגין דאיהי סתימ' וגומ' אפשר כי בינה יען כי היא ושית סטרין דילה שהם מחסד עד יסוד כולם מכלל האצילות לכן נעשית נקודה אחת ונגנזת בתוך שית סטרין דילה ומתלבשת בהם כי במקומה היא גנוזה ונחתא בשית סטרין דילה כדי לאתגליא נהורא ולכך נק' תורה דקיימא בכתב שהם ו' סטרין דילה אבל מ' יען כי היא מעולם האצילות ושית סטרין דילה אינם כי אם מעולם הפירוד שהם בעולם סנדלפו"ן והם י"ב רתיכין דילה כאשר פירשנו שהם ששה לבד מעלה ומטה וד' רוחות אבל יען כי אחידן דא בדא משולבות אשה אל אחותה נק' י"ב כי כל א' כוללת היא וחבירתה והם נכללים כולם בד' מחנות שכינה באופן שאינם רק שית סטרין ולכן מפני שהם מעולם הפרידה אינם נעשים היכל שלה רק היא רוכבת עליהם ואינה נגנזת בתוכה וז"א שבעל פה שהיא עליהם ולא בתוכם וז"ש לעיל דף קפ"ט דמ' הנק' כוס של ברכה היא גבוהה ונשואה למעלה ממרכבתה גובה זרת א'. וזהו פי' תרומה דיתבא באסתלקות עלייהו ולא בגווייהו:

והבן מפתח זה הכולל כל הקבלה האלהית להסיר מסוה העור והשגיאות מנגד עינינו והוא כי הנה סוד העשר ספירו' דאצילות הלא כל ספי' וספי' מהם כוללת כל א' עשרה

אלפים או יותר ואין לנו בהם שום השגה ואין אנו יכולים לדבר בהם אבל מה שאנו יכולים לדבר בהם וכל מאמרי הזוהר כולם כא' אינם כי אם בספי' מ' האחרונה והיא מתחלקת לי"ס שבה וכל א' מהעשר שבה כוללת מעשר ספירותיה עולים לחשבון מאה ואעפ"י שאמרנו שאינם אלא מאה הלא כל א' וא' כוללת לאין סוף ומספר אבל מה שיכנס בחשבון ספירה בפני עצמה אינם אלא מאה. ואלו המאה דרגין הם מתלבשין בג' עולמות בי"ע הג' ראשונים הם מתיבשין בכסא הכבוד העליון עולם הבריאה והששה שבה הנגלים ששים הם בעולם היצירה עולם המלאכים זכרים והאחרונה שבה שהיא ספי' מ' שבה העולה לעשר היא בעולם העשיה והוא סנדלפו"ן עולם האופנים והם כולם נקבות וכל מה שאנו מדברים הוא באלו המאה שהם עשר דמ' כי הראשונו' אין לנו בהם שום מציאות השגה כלל ועיקר ולקמן דף רכ"ו אבאר לך יותר ענין זה כי אין אנו יודעים בהם שום השגה והכל נק' אין סוף ית' וספי' החכמה שבספי' המ' נקראת פריסא שהוא פרוס כיריעה תחת א"ס שהם הט' ספי' עליונות שאין לנו בהם כלל השגה ולכן נקראת החכמה נקודת פתח שהיא כעין רקיע פשוט והכתר שעליה נק' מחשבה עילאה כי הלא ג' ראשונות הם ג' מחשבות ג' מוחין אבל הכתר נק' מחשבה עילאה וכח היורד מאין סוף שהם ט' ספי' עליונות נהיר בכתר ונק' נהירו דמחשבה עילאה ויורד אותו כח הא"ס עד ספי' חכמה שבמ' ונחזור לענייננו כי המ' שבמ' שהיא העשר התחתונות שבמאה דרגין כנזכר מ' הרוכבת בעולם העשיה אינה בתוכה כאשר אמרנו כי אינה נוגעת בהם אבל העשירית שבאלו העשר כולם היא המדרגה אחרונ' שבמא' המדרגות זאת היא גבוהה מהם שיעור זרת למעלה מסנדלפון ונקראת תרומה משום שאינה בתוכם רק בארמותא מנייהו וכדי שלא יקחוה בפני עצמה הנראה פירוד ח"ו תמיד לעולם היא דבוקה עם מדרגת צ"ט שבה והיא הט' דעשר שלה ונק' יסוד לגבי מדרגה תחתונה שבמא' ואלו השנים נק' תרומה תרי ממאה והם לעולם אינם נפרדים אפי' בזמן הגלות כלל ועיקר וזהו סוד הנקודה שאחורי הדלת כי אין לך דלה ועניה מזו המדרג' התחתונה של המאה וזה היסוד אשר עליו נא' נהר יוצא מעדן דלא אתפרש לעלמין ולא פסיק תדיר דוגמת נהר הבינה העליון אמנם היסוד האחר אשר הוא היסוד האמתי שבעולם היצירה שהוא מדרגת התשעים מהמא' והוא מדרגת הששים מן הו' קצוות זה לפעמים כביכול יש ביניהם בזמן הגלות איז' הבדל כביכול ולכן הזהר בני כי כל הזוהר נתייסד באלו הק' מדרגות של ספי' המ' ואל תזוז מזה ובזה המפתח תבין כל דברי הזוהר מבוארים בתכלית הביאור. ואלו העשרה ספי' שבמ' הם י' דברות העולים למאה קולות והם כללות כל התו' שבכתב ושבע"פ ובזה תבין איך בעת מתן תורה שנתנו העשר דברות בהם נכללו

כל התורה שבע"פ כי סוד העשר דברות הם סוד כל המאה קולות הכוללים הכל ובהם הוא סיום כל האצילות. מהרח"ו נר"ו:

דף ר:

כל נדיב לב הרוצה להתנדב היכולת בידו: יביאה ר"ל המשך שהוא מביאה עמה והיל"ל ייחד. צלותא דבר נש וגומר שהתפלה עולה מדרגה אחד מדרג' עד למעלה. אינון שירין וגומר היינו סוד הזמירות וישראל חברים עם המלאכים המשוררים כל א' וא' במשמרותיו. ובאלו קשיטת גרמה כאתתא וגומר מפני שאלו השירים הם קישוטי השכינה למתק דינ' ומתפרדת מן החצונים הנאחזים בדין. ובסדורא דצלותא ?וגותר כי ברכת היוצר ד' היכלות ואהבת היכל אהבה ואמת היכל רצון תפלה מעומד היכל קדש הקדשים כי נכללו ההיכלות ונקשרים. ומתקשטן וגומר כי גם הם נמתק דינם וכל עליון נכלל בתחתון ומשתלם ועולה. כיון דמטו לגאל ישראל שהיא כעצם תפלה מעומד. כדין מלכא מצד הבינה קדישא מצד החכמה. נטיל בדרגוי יורד בחסד ומחסד לגבור' בדרגוי במדות עצמן הכלולות בו בעצמו:

ואנן בעוד שאנו מתקנין בנקבה אנו יושבין אמנם מקמי מלכא עילאה בעינן לקיימא על קיומנא כמי שעומד בפני תלמיד חכם.

דהא כדין אושיט ימיניה חסד לקבלה בימין והיא ברכת מגן אברהם ואח"כ שמאלא תחת לראשי כי לא תגבר אלא תחת לרישא שהיא כלולה עם החסד וז"ש ולבתר שמאלא דשוי לה וגומר והיינו ברכת אתה גבור גבורה ולבתר דאתחבקו תרוייהו וזה בשתי ברכות ראשונות ואח"כ בנשיקו בברכה שלישית אתה קדוש היינו נשיקין ביעקב כנזכר פ' תרומה.

ובעי בר נש לשואה וגומר ולכוון בייחוד' אלו כלם יחד וז"ש ולכוונא בכל הני תיקונין וגומר שרמזו אליהם אנשי כנסת הגדולה ולא תאמר שהם דברי סגולה שמעצמן יתקשטו ויתייחדו אלא בעי בר נש וגומר כדי שיהיה פומיה בדבור מ' וליביה ת"ת ורעותיה רצון הכתר כחדא:

השתא דמלכא עילאה ת"ת ומטרוניתא מ' בחיבורה בסוד החיבוק בחדוה מהבינה באינון נשיקין שהם ע"י יעקב מאן דאצטריך למשאל דהיינו האמצעות ישאל קודם שיתעלמו יותר ויהי' כסיפותא למיעל כדמסיק וז"ש דהא כדין שעתא ובעותא איהי ובסודי הרצון העליון ממלאין רצון השואל. כדין יתקין גרמיה וגומר יר' כיון דשאל שהשלים עד שומע תפלה כדין יתקין גרמיה וגומר לתלתא אחרנין שהם רצה ומודים ושים שלום מפני שעד עתה לא הגיע הענין אלא עד חיבוק ונישוק מכאן ואילך הזווג

עצמו ואעפ"י שהם סוד נה"י עכ"ז הוא מפנימיות העליון וההמשכה ממקום נסתר וז"ש לאתערא חדווא דטמירו דהא מאלין תלת אתברכא בדבקותא אחרא נוסף על הדבקות הקוד' וראו שבשעת הזווג כל אדם לא יעמוד ולכך התחיל לתקן עצמו לצאת ולא שבשע' שהשלים תפלתו פסק הייחוד אלא אז הוא מתחיל במקום נעלם ונסתר וז"ש ולאנחא לון בחדוה גניזא וגומר **ועכ"ד** וגומר אעפ"י שההמשכ' ממקום נסתר יהא ברעותיה דיתברכון תתאי מאינון ברכאן וגו'. וכדין אצטריך למנפל על אנפין לכסות פניו שלא יראה ולעשות עצמו כמת ורוצה הוא למות על טהרת עונותיו ונפשו נטהרת בזה ונסתלק ונקשר בסוד אליך ה' נפשי אשא כדי שיהיה שם מיין נוקבין שא"א לקבל מיין דוכרין אלא ע"י מ"ן ולזה כדי שתקבל הרוחין אף היא אושידת לגבי עילא מ"ן נפשות מלמטה ולזה ימסור נפשו ונשמתו ליכלל שם ולא נשמתו ממש אלא דיוקן נשמתו אשר לו למעלה נכלל בסוד כוונתו למט' שהרי אין נשמה מסתלקת מן הגוף. ובזולת זה שהוא מ"ן יש תועלת לזאת הנשמ' שנעשית חדשה בתוך שהם מחודשות וז"ש בגו אינון נפשין דאיהי נקטא בסוד הזווג וחדוש נשמתו גורם לה כמה ענייני' כמו טהרת הנפש ותוספת אומץ כנגד יצה"ר והשכלתו בתור'. ובסודות ועוד כי עיקר הנשמ' להיותה דביקה בקונה וז"ש דהא כדין צרורא דחיי איהו שאז היא שעה רצויה לזה שכל החיים צרורים יחד המ' חי"ה ודאי על היסוד ח"י עם הת"ת עץ החיים עם הבינה ארץ החיים אלדי"ם חיים עם החכמה תחיה בעליה ומקור החיים כתר נפתח ונשפעת וזה אם אין בה פגם הדוחה אלא שהוא הקדים התשובה ותקן מדותיו עד אשר תקובל לענין זה וז"ש אי אתקבלת בההיא שעתא וגומר. **ותו** דבעיא המ' לאתכללא מכל סטרין מצד' ומצד הת"ת מעילא ומתתא וכך צריך התעוררות הנשמות עליונות החדשות מהזכר ותחתונות בנשמות הצדיקים אשר מצדה ונעשות מ"ן כנזכר שע"י זכותם היא אומרת תנו לי בשביל פלוני בני כך וכך מעשים יש בו.

כגוונא דההוא שלום היינו היסוד צדיק עליון וכל צדיק שבעולם בסוד בנימן צדיק תחתון ואין יכולת ביסוד לפעול אלא ע"י הצדיק התחתון ומעלים עליו כאלו הוא גרם כל מעש' היסוד שמעשיו הם. ההוא דבריך לה למטרוניתא כל איזה מין ברכ' שיש במ' מן היסוד נמשך ואחר שהיא כלילה מהאורו' והברכות אח"כ היא מתעטרת מלמעלה בכל סטרין דהיינו שהעליונים נכנסים אליה שכבר יש לה אכסניא להם ובית קביל.

אוף הכי האי בר נש מעלה עליו הכתוב כאלו הוא עושה כל זה כיון שאין היסוד יכול לעשות דבר זולתו בהתעוררות תחתון וכל יומוי כלו' הקב"ה מכריז עליו פעם א' אמנם בכל העולמו' נקרא תמיד בשם זה וז"ש וכל יומוי הכי כמו שקראו הקב"ה קרן ליה. בגין

דאכלל כנז'. וכד אסתלק וגומר שמסלה עשה לו בחייו ודרך מסלתו עולה שם כי הוא מבני ההיכל תמיד: שלום כלומר יכנס בהיכל בלי עיכוב זה הצדיק הנק' שלום. ינוחו על משכבותם היינו סוד הייחוד הנעשה ע"י נשמתו בעת סלוקה כיון שעלה ויפתחון ליה תריסר וגומר מלמעלה והשכינה הנקרא' משכב משכינה עצמה משכב לכל א' וא' מהמקורות האלו וקאמר ינוחו המקורות על משכבותם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב: **דהא מאלין תלת אתברכן וגומר** מכאן תבין כמה מיני ייחודין הם אמנם הייחוד הנקרא זווג אשר היא לאפקא נשמתין א"א להיות כי אם ע"י היסוד בדוקא ועל זה נאמר בכל הזוהר דלית רשו לספירן לארקא בכנסת ישראל אלא ביסוד אמנם ג"כ אפשר שתקבל ברכה ושפע המ' מאיזה ספי' שלא ע"י היסוד דוגמת הנישוק בפה וחיבוק בזרוע או יהיה לה מתנאן וברכאן בידה ולכן בג' ברכו' ראשונו' קבלה ברכות מג' אבהן אך עתה בג' תחתונות נה"י הם סוד זווג וז"א בדבקותא אחרא שאינו מעין הקודם ואינו כי אם ע"י היסוד. ושמור כלל זה בידך ועיין בתיקון ג' מה שביארנו.

בצרורא דחיי בהאי עלמ' וגומר כלומר שנקשר יסוד הנק' חי העולמים ומתקשר ונצרר בבינה הנק' אלקים חיים ולוקח ממנה ומשפיע במ' ואז המ' הוי צרורא דתרוייהו דבינה ויסוד הנק' חיים. עכ"ל:

דף רא.

ואי תימא דנבון איהו דרגא עילאה ולהכי חכמים מצא נבונים לא מצא הכי הוא ודאי בלי ספק ע"ד הפשט לא יקשה עליך אמנם יקשה מה בין האי להאי כי לפי הנסתר נראה להפך כי נבון מצד הבינה וחכם מצד החכמ' והיאך ימצאו אנשים חכמים ולא נבונים. ומתוך פשטן של דברים נכנס לנסתרין. חכם הא אוקמוה וגומר כי תחלה יקרא חכם לתלמיד שאינו טפש ומתחכם בשמועותיו שלא יתנגדו ולא יהא רביה פליגא דידיה אדידיה ועולה יותר עד שהוא מגיע למדרגה לגמרי' דרביה וז"ש חכם דידיע לגרמיה כל מה דאצטריך כי כבר ידע כל מה שהוא מקובל ביד אחרים אמנם אינו יודע להוסיף מדידיה:

נבון כמה דרגין איית ביה שעניינו הוא להבין דבר מתוך דבר ויש בו מדרגות כי יש מבין במדרגה קלה ויש מי שיעמיק יותר ויעלו המדרגות עד אין תכלית ע"כ פשטן של דברים. ובנסתרין כי נבון הוא מיסוד ולמעלה. וחכם במ' לבד חכמה שלמה הוא נקראת והיינו שנק' חכם לב מהשכינה הנק' לב וז"ש חכם לב ולא באתר אחרא בגין דקיימא בלב אינו יודע לעלות מהלב ולמעלה. אמנם נבון עולה ע"י יסוד החכמה שהיא מ' פתח כניסה אל היסוד ומכאן ואילך עולה במעלות ומבין דבר מתוך דבר ממדה למדה וז"ש

דאסתכל בכולא וידע בדיליה ובאחרנין לעצמו ולאחרים וסימנך יודע צדיק יסוד נפש בהמתו למטה במ' שהיא נפש אל החיות שהם למטה ממנה והיינו צדיק האיש העולה בעולם הזכר מושל בריאת אלדי"ם שהיא מ' ופקיד לה כרעותיה כנזכר:

והנה על פי הקדמה זו הוא מפרש ואזיל שמיני העבודה הם שתים הא' פנימית שאינה אלא בחובת הלב דהיינו תפלה ועל עבודה זו נאמ' עבדי אתה וגומר סוד ה' בסוד נבון וז"ש הכא בצלותא דבעי בר נש לצלאה וגומר שעם היות שנקר' תפלה המור' על המ' היא עולה בסוד הזכר דאיהו פולחנא רבא ויקירא וגומר והיא חשובה מכל העבודות והמצות המעשיות וז"ש רבא וגו' יותר מאינון פולחנין וגומר והטעם משום דאית פולחנא דקב"ה דקיימא בעובדא דגופא כגון סוכה ולולב ציצית וכיוצא: ואית פולחנא דקב"ה דאיהו פולחנא פנימאה יתיר שהיא פנימה באברים הפנימיים חובת הלב והנה העבודות האלו מקומם ורמיזתם כפי עניינם אותה העבודה שהיא מעשית נגלית היא בשם אדנ"י ויקרא העושה אותה חכם אמנם העבודה הנסתרת היא בשם יהו"ד הנסתר והעושה אותה יקרא נבון וז"ש קיימא בההוא פולחנא פנימאה דאיהו עיקרא דכלא בסוד יהו"ד העולה עד אין תכלית:

והנה בגופא שהיא נגד המ' ודאי אל הרוח העליון ת"ת אית תריסר שייפין דקיימי בעובדא דגופא כשהמצוה נעשית בגוף האברים הם ראשים ועיקריי' למעשה המצוה כגון ידים וזרועות ג' פרקים י"ד וב' פרקי הזרוע ימין ושמאל ו' פרקים וכן הרגלים ושוקים ימין ושמאל ו' פרקי' הרי י"ב. והגוף נקודה האמצעי רוכב על י"ב פרקין אלו שהם י"ב הנזכר בסוד והים עומד עליה' וכן המעשי' הגשמיי' נעשי' באלו האברים שהם מרכבת השכינה: ואית תריסר שייפין אחראין פנימאין לגו מן גופא כגון שתי אזנים ושתי עינים ופה ולשון ולב ומוח וכבד וריאה ושתי כליות שפעולתם שמיעה או דבור או ראיה או מחשבה או כוונ' וכיוצא מהדברים הנסתרים ואלו הם סוד מרכבת הרוח הפנימי אשר הגוף דהיינו שם יהו"ד שבו סוד ו' קצוות ממעלה למטה וששה ממט' למעל'. ומעלת המצוה יודע מצד פעולתה אם פעולתה באברים הפנימיי' כגון תפלה מורה שהיא בסוד נבון שע"י יעלה האדם בסוד הרוח להקרא נבון שיודע לעצמו ולאחרים שג"כ משלים האברים הגשמיים ומייחד הת"ת עם המ' דהיינו יודע צדיק נפש בהמתו שהם אלו האברי' הגשמי'. ואם פעולת' באברי' הנגלים כגון לויית המת קשירת תפילין וכיוצא הנה אלו במעלות המלכות מקשטין אותה לבד לכשיבאו הת"ת והיינו חכם לבד כדפי' ולזה **צלותא** דבר נש כשישקול אותה בשקל הקדש הנזכר נמצא אותה שהיא פולחנא

דרוחא איהי קיימא ברזין פנימאין שהוא בסוד האברים וההויות העליונות ולזה יהיה סגולתם בפלא כדמסיק:

מארי דפתחין מארי דהיכלין הענין שמהערב שמש ואילך נק' נעילת שערי היכל דהיינו ההיכלות ננעלין, ומחצות ואילך שהיא רינה של תורה נפתח פתח היכל לבנת הספיר לחודה לקבל רנה של תורה ועומדת שם בהיכל הזה תחת יד ממונה א' הנק' בז"ק עד אור היום שאז כל פתחי ההיכלות נפתחין ועל אלו נא' מארי דפתחין שאין פתח שלא יהיה בה ממונ' ידוע.

מאריהון דהיכלין הם אותם העומדים תוך ההיכלות איש איש על עבודתו לא ישנו את תפקידם וז"ש כל חד וחד על מטריה. אינון דשלטניהין ביממא שהם בעלי ההיכלות לאו אינון דשלטניהון בליליא שהם בעלי המדורין שמהדרין להיכלו' במ' לת"ת. וכד עאל ליליא שאז שליטת המ' אתעברו שלטנין דיממא שהם אותם שבתוך ההיכלות כנזכר ואתמנון שלטנין אחרנין שהם אותם שבמדורין ולזה שולטים החצוני':

דע כי ת"ת מתלבש במטטרו"ן והיינו סוד ההיכלות ומ' בסנדלפו"ן והיינו סוד המדורין והיינו ממשלת היום מטטרו"ן וממשלת הלילה סנדלפו"ן שבו אחוז למטה החיצון: וענין כרוזא דקא' אפשר היות ממש כרוז ואפשר דהיינו כח התנוצצות המדה השולטת המתפשטת בכל הכחות שהם ממשלת' ולבישם מאורה והם כישנים אין כח ההנהגה בהם כשאין זמן ממשלתם. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תריסר טורי דאפרסמנא דכיא וגומר הם סוד ו' קצוות ת"ת הכלולים בו' היכלו' דמט"ט והוא נודע כי כל קצה וקצה כליל חד מחבריה באופן שנעשים י"ב קצוות הת"ת וכן הו' היכלות אית בהו ימינא ושמאלא ובכל היכל והיכל אית ביה תרי רוחין חד לימינא וחד לשמאלא כנזכר לקמן נמצא שהם י"ב היכלות והם הנקראים תריסר טורי ונהרי דאפרסמונא דניא. ויש עוד היכל שביעי שבמטטרו"ן שהוא קאים על כולא ונסתר מאד מאד ועמו הם תריסר נהרי אפרסמונא ומי שזוכה לי"ג נהרי הוא שמגיע עד היכל השביעי ואולי כי שש קצוות הת"ת עם ראש הת"ת שהוא סוד הדעת הנגנז בהיכל השביעי המחבר הת"ת עם הבינה שבכסא עולם הבריאה כי הת"ת הוא הגוף של המלך והדעת ראש המלך ואלו אפשר שנקראים י"ג נהרי אפרסמון שיוצאים מן הבינה הנק' אפרסמון והם כעין נחלים ונהרות דאנגידו ואפקי מיא לתתא ולכן הן נק' נהרי אפרסמונא דכיא ואלו הם י"ג מדות רחמים שהם ה' ה' אל רחום וחנון וגומר כי למעלה בבינה ובחכמה יש י"ג מדות דוגמתן הנק' דאריך אנפין. ואלו הם סוד וא"ו הת"ת שהם סוד הוא"ו המוציאה ו' אחרת והם י"ב קצוות והאלף שבין ב' הווי"ן הוא סוד

הדעת שנק' אלף ועמו י"ג ולזה תבין איך פעם נקר' הת"ת בשם ו' ופעם בשם א' והוא בסוד הדעת. והנה הז' היכלי' מטטרו"ן העולי' י"ג כנזכר נקראי' י"ג עורי דאפרסמונא כי אלו נקראי' הרים שהם ההיכלות ובתוך אלו ההרי' נמשכין י"ג נחלי' שהם ת"ת עם קצותיו וזהו ההפרש בין טורי ונהרי ואל תשכח זה. ואם תמצא באיזה מקום ענין מנכיש למה שביארתי דע כי טעה הסופר ולא הבחין וכתב נהרי במקו' טורי ולכן אתה תגיה המקומות והטעות כפי הנרא' בשכלך בכלל הקודם:

בגופא אית י"ב שייפין וגומר זה תבין מס' יצירה המזכיר י"ב מנהגים בגוף האדם והם ב' ידים וב' רגלים הריאה הכבד וטחול וגומר ונודע כי כמו שיש רמ"ח אברים בגוף כך יש רמ"ח בנשמה המתלבשין ברמ"ח אברי הגוף וא"כ כנגד אלו י"ב מנהיגי הגוף יש י"ב מנהיגי הנשמה והענין כי כללות נשמה לא תקרא אם לא תהיה כוללת רמ"ח אברי' וכן למעל' בקדוש' נודע כי יש שם סוד האברים כי גבוה מעל גבוה וגומר והכל הוא בסוד השתלשלות והענין כי שאר המצות הם באברי הגוף אבל התפל' כולא באיברי הנפש ולכן סלקא ובקעא כל רקיעי סנדלפון ואח"כ נכנסת בהיכלות אם היא טובה:

מארי דפתחין וגומר הענין כי יש ב' מינים בכל ממשלת מאלו והם כת א' הפנימיי' שהם לפנים מן ההיכלות ושומרים בתוכה שהוא בתוך רקיעי סנדלפון יש כמה היכלות ושומרי' בתוכם ובכל רקיע יש כמה פתחים ושם שומרים מחוץ הפתחים שלא תכנס הטומאה. וכן כד שלטת לילה וגומר. עכ"ל:

דף רא:

כדין שכינתא קרמא וגומר עד עתה היתה אור השכינה בשליטת הכרוב השמאלי סנדלפון מתפשט בעולם להתנהג התחתוני' בדין ועתה תתפשט אור השכינ' במדת יום דרך היכלות בשליטת מטטרו"ן מאיר בסנדלפו"ן שגם דרך המדורין יעביר האור והיינו גולל אור מפני חשך וגו' פתחין בשירין לאו דוקא שקרבנות קודמין כנזכר בפ' במדבר:

כיון דאתקין גרמיה כי תחלה הם במעשה ואח"כ בדבור להיות נבון וחכם. ותקוני מצוה ציצית כנגד הזמירות וקדוש' ותפלה מיושב תפלה של יד ותפלה מעומד תפלין של ראש לייחדא ליביה לכוון בכל כחו כיון שהעיקר הוא חובת הלב כנזכר. באינון מילין וגומר לכוון בהם בסוד כוונתם פרטי כל מלה ומלה וכוללת כל פרק ופרק כפי כוונתם להוציא המלות שלימות שיצטיירו בכל אותיותיו באויר העולם שלא יצטייר מלה חסרה וכן ג"כ בלא כוונה היא חסרה: דקיימין באוירא וגומר היינו אויר א"י הקדוש ותפלת חוצה לארץ יש לה מבוא כי מתגלגלות ובאות עד שמגיעות לאויר א"י והשר עצמו שישראל בגלות שם מכניסה כדי שיושפע כענין והתפללו אל שלום העיר. גזריד"א לשון גזרה שהמלות

גזורות וחצובות בחמש מוצאות ויש להם מציאות דק רוחני נרגש למלאכים מתהוה מהבל היוצא מהקנה שהוא כלול אש ומים ואויר.

עד ההיא אוירא דרקיע' לעילא כדמפרש ואזיל שהם ז' ממונים לז' רקיעים וזה מוסר לזה וזה לזה וענין נשקין להההיא מלה היינו שמתדבקים בה רוחא ברוחא להכלל בייחוד העליון הנעשה בסוד התפל' להקשר ע"י המסובב בסבתו. זכאין אתון ישראל וגומר כדי שיקבלו שכר מצוה מידם תכף והיינו דרך כלל למתקני התפלות ודרך פרט זכאה פומא וגומר למתפלל עצמו, כדין פרחין אתוון דקיימין באוירא וגומר והיינו כדי שהתפלה תוכל לנצח לכחות השולטין באויר העולם ועולים עמה. דהוה טס ביה אליהו וגומר הענין כאין האויר הזה פנוי ואויר ח"ל מלא כחות חצונים ואויר א"י כחות קדושים וכשירצה אליהו ליכנס באויר ללכת לאיזה מקום שירצה לא יורשה ליכנס אל מחיצתם אלא דוקא בכח שם זה השולט באויר וכן התפלה תוכל לבקע האברים בכח אותיות השם הפורחות. וההוא ממנא הנז' גזרדי"א שהוא הפותח האוירים. ממנא אחרא היינו זבוליא"ל כדמסיק לקמן:

פסגני"א שמיה על שם פסגו ארמנותיה והוא שם רוממות ונודע שלצד דרום חסד ותפלה מתוך צרה להנצל ממנ' צריך לישועת הימין לכך מקים עלייתה דרך הדרום על צד החסד להגבר על הימין ועל השמאל המיצר לאדם בדינה אי ההיא מלה כדקא יאות שתפלתו מסודרת בענין שאין בה מצד עצמ' פגם מהדברים שהם פוגמים את התפלה. ונשיק לה כבר ביארנו לעיל דהיינו דבקותא רוחא ברוחא כדי שיהיה כחו שם כדי שיתקשר בסוד ייחוד התפלה ולזה ג"כ הוא מתפלל על סדר עניינה כדי שיהיו יחד משותפים בתפלה ומלאך זה מלאך החסד לכך מרחם ומתמלא רחמים על התפלה אמנם לעיל מלאך המזרח קו האמצעי לא אמר אלא זכאין אתון ישראל זכאה פומא מעין מדת רחמים מאשר את ישראל ומאהבו בעיני היוצר:

סלקין עמה הנה העליה הזאת הנזכרת לכל הכחות שהוא מעלה שהם מתעלים בעלותם ע"י התעלה שהם נקשרים למעלה וכך בעניית התפלה להם חלק מהברכה הנשפעת ע"י התפלה שדרך העליה תהיה ירידת שפע העניה: ופרחין אתוון שהם המפתחות לבקע האברים ואמר דאינון ארבע כי השם כולו הוא שם י"ב כנזכר ארבע אותיות שולטות במזרח וארבע מהם עולות עם התפל' בצד דרום וכן ברוח הג' וזה נאות כי למה לא יהיה שם לסטר צפון ואפשר שענין תפלת צפון הוא צעקה והתעוררו' דין ואין שם ה' נזכר שם על הקלקלה. פתחיה שמיה שפותח שערים לצועקים ומוסרים דין ואי זכאה היא לאפוקי שאם אינה מסודרת ופגומה שאינם נזקקים לה כלל:

כדין אתער רוחא חדא וגומר מפני שהתפלה ההיא תגרום דין ולכך יש אחיז' לחצונים לקטרג על המציק ולגלגל דין עליו מפני שצד צפון התעוררות הגבורה מחייב השפעת החצונים ולזה נא' גם ענוש לצדיק לא טוב שלא יתעוררו על ידם החצונים כלל. והנה צד המערב לא נזכר הנה כלל עד שיש מתוך דוחק זה שנוי הגרסא וגורסין לקמן עד דסליקין לגבי רקיעא קדמא' סלקין וגומר לסטר מערב ואין ספק שהוא שבוש בידם שלא יצאו ידי הדוחק שהרי צד זה אינו באויר זה אלא ברקיע הראשון וג' צדדים דקאמרן הכא היינו קודם הגיעו עד הרקיע ואין ספק שכמו שאויר זה נחלק לחלקים גם אויר העליון ואויר שבין רקיע לרקיע שכל תפלה עולה אל נגד פניו ולהכי קאמר הכא ברקיע הראשון ממונה שבצד המזרח שהוא דרך עליית תפלת הצבור הכוללת דעלה קיימינן וא"כ הדרא קושיא לדוכתין כי צד המערב לא נזכר הנה כלל אפשר לומר כי ג' צדדים הם חג"ת דרום צפון מזרח אמנם עצם התפלה היא המ' העול' להתקבל במזרח סוד הת"ת או לדרום בתפלת צרה וגומר כנזכר א"כ המערב אין בו שום ענין שאינו צריך:

ואזלת וסלקא וגומר אהדרן לתפלת המזרח תפלת הצבור דקאמרן לעיל. תשעה פתחין בסוד המדות העליונו' ודא איהו דבעי לשמשא וגומר אפשר דעל קטרוגה של לבנה התחתונ' קאמר שאמרה אי אפשר לשני מלכים וגומר והוא זה המלאך השר שלה ורצה לשמש את עצמו ברקיע זה אחרון ולשלוט ביום ולא רצה לעמוד בשיתוף השמשיא"ל ברקיע רביעי ונטרד ולא נתן לו רשות שום שמוש אלא דוקא עד דסליק נהורא דסיהרא אמנם במיעוט הירח אין לו שליטה אלא דוקא עד דסליק נהורא דסיהרא דהיינו בלילה וז"ש וכדין אפיק כל אינון חילין לשלוט באורה של לבנה וכחותיה וכד נהיר יממא שאורה כבה ונשרף באור החמה ואין לו שליטה עאלין כולהו מהעולם הזה אל הרקיע הראשון בפתחא חדא דאינון ט' **וכד** צלותא סלקא מאויר העולם הזה ע"י גזרדי"א הנזכר לעיל המעל' אותם עד לרקיע אז צריך שאלו יצאו לקראתה בעלות' למעלה בעובי של רקיע וז"ש עאלת בההוא פתחא היא באה ליכנס ואלו יוצאי' לקראתה לקבל פניה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דבשמא קדישא דתריסר אתוון אפשר שהוא שם אהי"ה אהי"ה אהי"ה שבו י"ב אותיות בג' רוחות העולם מזרח מערב דרום כי צפון פתוחה ולמעלה בכל רוח ורוח ב' אותיות א"ה ולמטה בסוף כל רוח ורוח ב' אותיות י"ה כזה # נמצא לד' פינות כל רוח ורוח חקוק שם אהי"ה כנז' באותיו' ר"ע באות ה' עיין שם, וכאן לא הזכיר רק ג' רוחות וחסר מכאן רוח מערבי: ותמן קיימין ט' פתחין וגומר חסר שם וצ"ל וסלקת לרקיעא קדמא' ותמן קיימין ט' פתחין והנה פתחים אלו אינם בשום צד מהרקיע רק

באמצע הרקיע יש ח' פתחים ועלייהו ממנא פתחא אחרא דעמה הם ט' פתחין וזאת היא גדולה מכולם ועלה הוא ממונה זבוליא"ל. עכ"ל.

דף רב.

זבוליא"ל על שם זבול. ענא"ל על שם עניית התפלה. וכד צלותא סלקא מרקיע ראשון לשני קודם הגיעה השני קאים האי וכריז היינו שנותן כח לבטל השערים והשרים המופקדים עליהם לפתוח שעריהם וכולהו תרעין ואפשר שיש תפלה שתעלה דרך זה ויש תפלה שסגולתה ליכנס בשער אחרת הכל לפי עניינם לכך עאלת צלותא בכולהו אינון פתחין שאל"כ י"ב למה. לסטר דרום כדי שיהיה מלאך החסד וכאשר יבא ויתקשר עם חייליו יקרא מחניא"ל שחנה במחנותיו והם שתין בסוד ו' קצוות. וכולהו מארי גדפין כנפים לשון כנופייא שכל א' וא' יש לו מחנות אחרות תחתיו שהם אליו כנפיים לגוף וז"ש מארי דמשריין כל א' מס' מחנות יש לו עוד מחנות תחת ממשלתו מרוב הכללות אשר להם. מליין עיינין כלומר הם בעלי ההשגחה' להשגיח במעשה בני אדם אם ראויה תפלתם להתקבל מצד מעשיהם. ולגבייהו קיימין וגומר שגם הם בודקין השמיעה אם היא הגונה ועד כאן לא נבדקה אלא אם מסודרת או שלימא וכיוצא אבל כאן בודקים יותר. בגין דאינון צייתין וגומר כלומר שאם תפלתו בלחש אז אלו הכחות שהם שערים ליכנס התפלה דרך בם למעלה ומקבלים אותה לפי שזווג נעשה בחשאי:

כגוונא דא מאן דקארי ירצה שפוגם הקול עם היות דלא דמי דהכא חדא בקול רב והתם אפי' חד אסיר אלא ודאי הוראת קול פגום בעלמא מייתי ראיה: קול ודבור ת"ת ומ' דהיינו תורה ותיבותיה. אמנם קול שני ודבור שני ח"ו יצא לחצונים וק"ו לקול דברים בטלים ומכאן ראיה שלא ישמע קול תפלתו אלא יחיד שאין שני לו. כד איהו סלקא בלחישו ונבדקה כל אינון שתין רבוא משריין שהם בסוד ו"ק וכל אינון מארי דעיינין מצד החכמ' ומארי דאנפין בבינה כנזכר באדרא עיני ה' אל צדיקים אלין וגו' יר' אלין הם ברקיע השני בסוד כחות המתפשטין למטה אמנם יש עינים אל ההיכלו' שהם ז' המה עיני ה' ויש עוד עינים זכרים באצילות אמנם הנזכר בכתוב הם אלו ממה שאמר ואזניו אל שועתם הם הבודקי' התפלה ונותנים לה ידים ליכנס כנז': גדרי"ה על שם שהוא גדר שלא יכנסו טמאים להיכל.

ואיהו משמש וגומר אפשר כי התפשטות השרביט הזה הוא הוראת עליונה על היסוד שהוא השרביט העליון וכח התעוררות עושה האות הזה למטה ואז הוא עת רצון להתעורר המלאך ההוא לשמש בצלו קדם ה': דנפיק ואתגניז שכך הוא ענין היסוד מתגלה ומסתתר כנודע ולא יתרחק היות הרקיע הראשון נגדיי למ' ולכך שם הוא סוד

הלבנה ומיעוט' כנזכר לעיל ורקיע שני נגדיי לנצח והוד תרוייהו כחדא ולכך יש בו סוד מארי עיינין ומארי אודנין כנזכר. וברקיע הג' הזה הוא נגדיי ליסוד ולכך שמו יעיד עליו שהוא רקיע דשרביט כנזכר ורקיע רביעי לשמש נגדיי לת"ת:

תלת זמנין וגומר כאו' ערב ובקר וצהרים אשיחה ולהוראה אל הכחות האלו חפץ ורצון גבוה בתפלתם של ישראל שהיא עולה לעטרה על ראש צדיק ירד השרביט הזה וישתחוה אל התפל' כדי שאז יודו כי צדק מאמרו ית' שתנתן תורה לישראל וזה טעם כד צלותא סלקא נחית ההוא שרביטא וגומר.

טנרא צור היא המ' מצד הדין ולכך היא תקיפא והיא ברקיע הזה שהוא כנגד היסוד והיינו ואיהו קאים באמצעיתא דההיא רקיעא ממש נוכח היסוד ונודע כי בקיעת המ' להוליד הכחות ולהתפשט ממנ' הוא מצד כח היסוד לכך אלו הכחות הגנוזים שם ואסורים על שהקשו ערפם יותר מדאי נגנזו ונסתרו בקושי הדין הקדוש ולא ירדו אלו החצונים מפני שעשו מחשק התורה ועתה יצאו ויתפשטו ע"י דבטש ההוא ממנא בההוא שרביטא בטינרא תקיפא דזהיר כנזכר ואין כח ליסוד להתיר אסורים אלו אלא ע"י התפל' וז"ש בתר דסגיד שנתחדש כחו ונפקי מגו ההוא טנרא שע"ה והם סוד חשמלים קדושים ואנזיף בהו קב"ה שהשפיע בהם הדין ונתנדו בנזיפה מלפניו. ולא נפקין רק להתבייש ויגידו צדקתו לעם נולד כי עשה והיינו אומרם ה' אדונינו וגומר והיינו סוד הדר התפל' בזה הרקיע אחר שנבדקה כנזכר וכיון שרואים מעלתה משפילים עצמה אליה וז"ש כדין סגדין לגבה. מכאן ולהלאה צלותא מ' מתעטרא בעטרין עילאין כי היא מזומנת ליכנס אל רקיע ד' שהוא חמה סוד הת"ת א"כ כבר היא מעוטרת בעטרין עילאין וגומר.

וכדין שמשא נפיק וגומר אין זה זריחת החמה שאין תפלה אלא אחר זריחת החמה אלא הכוונה נפיק סוד נצוצי אוד דקותו למעלה בדרגוי במל ו' קצוות. וכולהו מעטרין להההוא צלותא שהיא סוד המ' בעטרין דבוסמין דג"ע כי השמש סוד הת"ת עם מחנותיו מעטר למ' בשפע ואור הבינה דהיינו עטרין דגנתא דעדן.

ותמן אתעכבת כי יש לה שם מרגוע שהיא בית בעלה: עד דכולהו משריין בסוד הנשיק' כנזכר וכוללו כולם בה ויתקשרו כי לקשר העולמות כי היא נכנסת לרקיע ה' שהוא סוד הגבורה גדריא"ל שהוא גדר שגדר השם העליון ואין ראוי ליכנס עד שכל הכחות יהיו עמה שלא יבטלנה הדין: והוא מארי קרבין וגימר שמצד הגבור' הם מתחזקים ועתה הם נכנעים ולכך אזדעזע וגומר ונפיק וסגדי להודות ליש' על מעלתם על האומות. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. דשמיה עזריא"ל סבא וגומר אפשר הוא הנכון כי כשנקרא מחניא"ל אז ממונה על מארי דעיינין וכד נקרא עזריאל אז ממונה על מארי דאודנין כי טניאל וחיילין דילי' הם בפתחין ואינם מכלל אלו וזהו האמת. וכל אלו עיני ה' אזני ה' הם כאן למטה תתאין ואית אחרנין לעיל בהיכלות מטטרו"ן שהם עינים אזנים זכרים כי אלו הם נקבות כד"א עיני ה' משוטטות וגומר:

בלחישו ברעותא דלבא הענין כשהתפל' בלחש שאינה נשמעת לאזניו אז היא רוחנית מאד מגדר טבע רוח האדם שהיא פנימית ורוחנית יותר מאד מן סטרא אחרא ואינם רואים אותה אבל אם התפל' נשמעת לאזניו לא סלקא כי אז שומעים לה החצונים והם מתערבי בהדה וזה הפך סברת הרי"ק בבית יוסף שפסק הפך מ"ש ועיין בירושלמי ותמצא כדברי הפך סברתו. אלא דיהא קלא ודבור חד וגומר. פי' כי התפלה וקריאת ס"ת כולהו הוו מעלמא עילאה וגומר וכן נתבאר לקמן ב"ה. ואיהו משמש ג' זמנין ביומא וגומר נ"ל כי לא נחית האי שרביטא אלא בג' תפלו' שחרית מנח' ערבית ולקבלייהו משמש האי ממנא לקבל השרביט אך קשה כי אלו הג' תפלות הם ביום ובלילה והכא לא קאמר אלא ביום לבד:

מכאן ולהלא' וגומר פי' כי בשני הרקיעים הראשונים אין בהם יכולת לעטר התפל' וסלקא לגו רקיעא ה' כי כן חמה הוא הד' בז' ככבי לכת. רקיעא חמשא'. הוא לקבל ככב מאדים ולכן יש בו חד ממנא גדריא"ל שמו הוא בעל מלחמות של האומות לא של יש' וכד צלותא סלקא כדין אזדעזע הוא וחיילין דילה ואתבר חילייהו כי הם ממונים על האומות ולכן אתבר חילייהו. עכ"ל:

דף רב:

ואתבר חילייהו כדי שלא יתאחזו שם וכדי שלא ישאבו מן הקדושה הדבקים בתפלה ואח"כ מעטרין להההיא צלות' והענין כי התפלה עולה כל העולמו' האלו כדי לקבץ נצוצי השכינה בכל מקום שהם ומקבצת ועולה ומייחדת והיינו עטורי ועטורי ג"ע הנזכר:

רקיעא שתיתאה הרי כאן הגיעה עד החסד ולכך יוצאים לקראת' מזה הרקיע לקבלה וסלקין בהדה באויר הרקיע הששי ולמעלה עד דמטו באויר זה מרקיע ששי ולמעלה סוד השר הזה ענפיא"ל שיש בו ענפי האילן כולם בסוד הת"ת עם הבינ' שהיא כוללת ע' ענפי' שהם ז' ספי' כלולות מעשר ולכך שבעים תרעין ולכך שם מעטר' בשבעין עטרין הם ע' נצוצי אור עליון המתפשטין בהם והיא מתעטרת בהם להתייחד וכיון דמתעטרא בכל הני עטרין שהם המדרגות הנגדיים לז' ספי' והדעת עליהם שהוא ענפיא"ל ננזכר כדין מתחברן כל אינון חיילין דכולהו רקיעין שכולם דבקים בה בסוד רוחא ברוחא

כנזכר וסלקין להההיא צלות' דמתעטרא בכל סטרין בסוד נצוצי אורם שהם נצוצי השכינה שבהם ומסלקין למעל' ברקיע הז' סוד הבינה ומכאן נאחזה בסוד העלה למעלה אל המדורין שמשם יעלה אל ההיכלות והנה כאן היא שלמה בכל שלמות הגלגולים לנך סנדלפון שהוא אופן כולל מהארץ עד למעל' מראשי החיות הוא בא ומקדים אליה מפני שהוא רב ויקירא כי כמו המ' לת"ת כך סנדלפו"ן למטטרו"ן לכך מפתחות כל ההנהג' תחת ידו והוא שולט באופנים השולטים בעשיה ולזה בעת הוא נוטל התפל' ומכניס' דרך פתח היכל לבנת הספיר ויש בכחו להעלותה עד היכל קדש הקדשים כי שם מושב הכרובים ואגב אורחיה כולל בה מדורין והיכלין בסוד רוחניותם כנזכר בפ' תרומ'. אינון היכלין דמלכא הם סוד הנערות הראויות לשכינה להנהגת העולם הנתנים לה מבית המלך ת"ת המקנן במטטרו"ן והיינו אומ' היכלין דמלכא והאי צלותא כד מתעטרא בכל הני עטרין שכוללות כל התחתו' מחבר לון כחדא והטעם להיות השכינה כוללת כל התחתונים בה במציאותה בסוד השרשים אשר בה והיא מתקשט' בתחתונים האלו אל המלך להתייחד עמה לזונם ואז שמא דקב"ה שהיא השכינה מתעטרא בכל סטרין כל הבחינות אל הנהגה עילאה מצד הספי' ותתא בכל הבחינות הנז' וכדין הת"ת משלח ברכותיו ע"י היסוד בסוד הייחוד אליה והיינו וברכות לראש צדיק המריק השפע בנקודת ציון:

בהאי צלותא וגומר כלומר אין צבור א' יכול לעשות זווג זה משא"כ תפלת צרה או צעקה כנזכר לעיל שאפי' של יחיד עולה אמנם תפלה זו שהיא עולה דרך המזרח הגומרת הייחודים הנזכרי' אינה אלא עד דיסתיימון כל צלותהון דישראל מכל המציאות ואז קב"ה מתייחד בהערת כל ישראל יחד דאינון קיימין במלה כמה דקיימין עיקר ו' מצות אלו במעשה ליראה שמראה יראת ה' על פניו במעשהו וכן אהבתו במשאו ומתנו באמונה וכן לברכו באכילתו והנאתו וליחדו שכל מה שעושה מורה על האמונ' שאין לו שני ואינו עובד זולתו וכן בעבודה במקדש בברכת כהנים למסור נפשו בפועל בעת הניסיון ובסוד התפלה קיימין במלה כמו שהם בעבודה וז"ש דקיימין אוף הכי בצלותא וכדמסיק:

דתמן בעי בר נש וגומר ירצה מעורר יראת ה' על פניו כל זמן שעוסק באותם השירים. אתר דאיקרי יראת ירצה המ' שהיא המשוררת תדיר מצד בחינת דינה ששם סוד השירים בסוד הלוי. וכל אינון הללויה וגומר כי בהזכיר נוראותיו ומעשיו ושבחי הנבראים אליו הוא נכנס ליראה אותו: כיון דמטי בר נש לישתבח ישוי רעותיה ומכוון לברכא ליה מצד החסד וכן נמשך הברכה יחד כל ברכת יוצר המאורות ונודע כי סוד האור בחסד והחשך נהפך לאור והיראה לחסד ואור ואחר שכלל תפלתו בשתים ירא' ברכת ימין ושמאל

עושה שלום ביניהם בסוד האהבה שתחלתה מן השמאל ומסיים בימין ולזה לאהבה אותו כד מטי לאהבת עולם והאהבה הזאת היא נמשכת אחר הייחוד ג"כ ואהבת את ה' אלהיך ואין חשש אם ימשך מצות האהבה והייחוד קבוע באמצע האהב'. ואח"כ ליחדא ליה בסוד הייחוד הוא קשר שלשתם יחד ה' אלהינו ה' ימין שמאל ואמצע בסוד היסוד הקושר המ' ומייחדה עם הת"ת וז"ש **דהכא** קיימא רזא דייחודא דקב"ה לייחדא שמיה דהיינו מלכות בענין שהם ד' מצות יראה גבורה ברכה חסד. אהבה קשר שניהם מצד הת"ת הייחוד מצד היסוד המייחד ת"ת עם מ'.

לברכא כהנא היינו הכהן הימין בנצח וטעם הברכות כאן הוא מפני שהיא עת רצון לברכותיו וז"ש דהא בההיא שעתא וגומר:

למסור נפשיה היינו המצוה ששית מצד ההוד שמשם המיתה ואלין אינון שית פקודין דקיימין בצלותא שהם ו' ספי' במ' וכל א' כלול' מעשר ועשר מעשר עד שעולי' למאה בענין שהם ת"ר מצות כלולות בשש והם תיקוני נוקבא.

ואי תימא תליסר וגומר וכיון ששלמות הצורה הוא ע"י תרי"ג למה אינך רומז אלא ת"ר. אינין קימין אינן מסוד איברי הצורה אלא הם סוד י"ג מקורין דאימא עילאה שהם ג"כ סוד הש' ממעלה למטה וממט' למעלה הם י"ב והא' הכוללם הם י"ג תיקוני דיקנא דתמן באימא עילאה והיינו סוד זכירת יציאת מצרים שעניינה בבינה שהיא על ו' קצוות והיינו דקאמר לעיל מתמן ולהלא' אדכרותא וגומר דלא חשיב לעיל שית פקודין סוד ת"ר מצות ועם יציאת מצרים שהוא סוד הבינה כנזכר הם ז'. לאשלמא לון וגומר שבזה משלים צורה עליונה ומשלים גופו שהוא סוד הצורה העליונה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. לגו שבעת היכלין ע"כ עולם העשיה סנדלפון המלאך מתחיל להכניס התפלה ביצירה. ועיין בהיכלות בפ' בראשית ושם נזכרים הז' ממונים דז' היכלות ועל ידם עולה התפלה. ודע כי אלו הז' רקיעים הם ז' רקיעים שמכחם באה ההשפעות לז' ככבי לכת והם כנגדם ממש וכן מז' היכלות ג"כ כי כולם הם מכווניס זה כנגד זה והז' רקיעים הם ז' רקיעי שכינה והשבעה היכלות הם ז' היכלין דמלכא. ומכאן תבין כי סנדלפון הוא ברקיע ערבות השביעי ובאותו הרקיע על גבו הם ז' היכלות. גם זה יובן מדף ר"ס ע"א דהא שמא דאדנ"י שהם ד' רתיכין כנגד ד' תיבין שבה והוא סוד מרכבה תתאה שהם חיוון תתאין ויושבין רוכבין על סוסוון שהם סוד חיילי סנדלפון סוסיא למאריה שהוא סוד האופנים הנושאים עגלת המרכבה ויש מרכבה עליונה דיהו"ד בהיכל ששי חיות הקדש במטטרו"ן:

לאמשכא תליסר מכילן וגומר הענין כי אלו הששה פקודין כל א' כולל ק' מצות הם ת"ר מצות והנה הת"ת בעצמה יש בו וא"ו העולה י"ג שהם י"ג מכילן שהם כתרים לכל הו' קצוות נמצא עתה כי כולם תרי"ג מצות ותיקונם סידורם בתפל' וצריך האדם לכוין בהם וביי"ג מכילן דרחמי ובזה יחשב לו שקיים תרי"ג מצות. והנה יראה מכאן דיפול על פניו ואח"כ מזכירין י"ג מדות ועיין שם. עכ"ל:

דף רג.

ובאלין תליין אחרנין סגיאין שנכללי' בברכו' כגון קדושה וציצית ותפלין בק"ש בפרשיות וקיום כל המצות ואם הוא משלים אלו הששה מעלים עליו כאלו הוא משלים כולם כאחד. אבל כד מטי בר נש שא"א להיות כל הכוונה במצות אלו כי יש עוד כוונות אחרות לז"א שהכוונה הזאת קצרה אין צריך שיכוון תמיד כל תפלתו בה אלא בהגיעו אל ראש כל פרק ופרק יראה בעצמו ויתעורר כוונת המצוה הנרמזת בכל אותו פרק ובזה די וז"ש כד מטי בר נש לאתרין אלין אצטריך וגומר ואח"כ יחזור אל כוונת המלות ישראל אשר בך אתפאר היינו ת"ת ו' קצוות ואתפאר היינו אסתעף בסוד ו' ענפים:

פתח ר' יצחק וגומר. לממסר לון שבתא. הענין כשקבלו ישראל השבת נתעטרו בסוד מנוחת שבת בנשמה יתירה וכשחטאו בעגל כאו' ואתמשכו סגיאין אבתרייהו כמו שנסתלק מהחוטאים ע"י עון העגל שיצאו לחוץ אל הקליפות כך נסתלק מכולם ואלמלא שחזר ונמסר אליהם לא היו זוכים בתוספת שבת אף אם ישמרו השבת ולזה חזר והקהילם לבדם שלא יהיו בכלל ערב רב ומסר להם סוד שבת כדי שיתקשרו במנוחות ותוספת נשמה שבו:

ת"ח בשעתא דיומא שתיתאה מטי וגומר היינו יום ו' לערב שהוא בין השמשות שאז הוא זמן הולדת החצונים שיום ו' גמר ותשלום הצורה העליונה הוא היסוד ומשך האמה הוא סופו הוא הערלה הקשורה בו א"כ יום הששי לערב דהיינו משך החצונים המתפשטים עד ע' שרים שהם ע' ככבים השולטים על ע' אומות ואלו הככבים להם תחלת מציאות ככב אחד שהוא סוד שורש לכל הענפים השואב מהגבורה ומוליד בערב שבת ולזה חוזק הקליפות בששי זה וז"ש מסטרא דצפון דהיינו סוד הבורה המתפשטת למט' בסוף יום הששי דהיינו סוף היסוד כנזכר ככבא חד דהיינו שורש לשרים ומזל למזלם נהיר ועמיה ע' ככבן אחרנין שהם ע' ענפי' לע' אומות וההוא ככבא כשרוצה לינק מהקדש אז הוא מסתלק למעלה וא"א להסתלק אם לא יכלול הענפים המשתלשלים ממנו בתוכו ולזה בטש באינון ככבין וגומר ונותן בהם כח והתעוררות ואתכללו כולהו בההוא ככבא שהוא השורש לכל השרים ואתעביד חד וגומר. להיטא בכל סטרין מפני ששבעים אומות הם

בסוד ו' קצוות והנקודה האמצעית הם שבע והם שבעים. וסוד הככב שהוא נצוץ העולה ומזדכך הוא טהרת האומות. והנה סוד הקליפות הם ג' גוונים חוור ירוק סומק ועתה אלו עלו בסוד אש מתלקחת וז"ש וקיימא כחד חוטרא דסחרא:

והאי מדורא דאשא משיך לגביה גוונים אחרנין שהיא קליפה ורוצ' לעלות למעלה לקשר עצמה בקדש במנוחת שבת כל מה שתוכל כדי לקבל שפעה וחלקה ומזונה לכל הימים והנה עתה בינה ובין המקום שאפשר לה להדבק שהוא נוגה יש הבדל ענן גדול ורוח סערה ולזה משיך לגביה גוונין אחרנין לגו מיניה בענין שהוא עולה וכולל בעצמו הקליפה והענין שאינה עולה מדרגה אחר מדרגה אלא מושכת למטה גוונין אחרנין לגו מיניה ואח"כ דוחק אותם למטה בענין שמורידה הקליפות המבדילות והיא במקומה עומדת והנה מסך המבדיל שהיא פוגעת בו ראשונה בעלייתה היא קליפת האגוז הירוקה סלקא ההוא מדורא דאשא שהוא כלל קשר השרים כנזכר ודליג עליה וכיצד שהאש שואב הירוק אליו ומבליעו בתוכו וזורקו לחוץ מצד מטה והיינו או' ועאל לגו מיניה ושדי להההוא גוון ירוקא לבר. ועדיין יש לה קליפה שהיא הקליפה קשה שבאגוז שהיא לבנה קשה כאבן ולזה לבתר אמשיך אבתריה גוון אחרא וגומר ועושה עמה כדרך שעשה עם הקליפה האחרת וכך בקליפ' הד' בענין שאש זה נכנס לתוך תהו ובהו וחשך ופנימה הוא זה אש מתלקחת והולך וקריב לגבי ההיא נקודה טמירא שהיא סוד הקדושה הנגדרת בגדר ונוגה לו סביב:

והנה סדר שליטת השרים אינו כסדר היותם ביום השבת כי ביום השבת אינם מנהיגים דבר מסתלקין למעלה להכלל כדי לקבל שכל העולם נח ביום השבת אמנם בימות החול שמתפשטין הכחות קדושים ובלתי קדושים ויותרו השרים מקשרם מאותו ככב ובחינת הקשורה למעלה אש מתלקחת ונעשית אש מתפשטת ויוצאות ממנ' ע' נצוצות איש איש על אומתו והם מתקרבים למטה אל גבולי ארצם וישובם. אמנם ביום השבת מסתלקים. נמצא בימי החול אש מתלקחת למטה בלתי מתלקחת וקליפה ירוקה למעלה וקליפ' לבנה למעלה ממנה. וזה הדרך ולא ראה כך יחזקאל מפני שהוא ראה להאי חיזו בתוקנא וסדר שאין זה סדרו ולא קיימא הכי בר בשעתא דשליט ההוא ככבא ועולה ונקשר ולזה ראה הקליפות ממטה למעלה רוח סערה דהיינו ירוקא ואח"כ ענן גדול דהיינו לבנה ואש מתלקחת ג' קרובה למחיצת נוגה:

אבל האי קרא אוקמוה והנה רוח סערה שהיא הקליפה ירוקה דהא אתי למכבש כל עלמא ונודע כי תחלה יפקוד ה' על צבא המרום למעלה ואח"כ על מלכי האדמה באדמה א"כ רוח סערה בחי' א' מהככב הגדול השולט על הככבים הוה אתי למכבש כל עלמא

דהיינו כל שאר הככבים האחרים תחת ככב נבוכדנצר ויהיה אורו גובר על כל אורות שאר הככבים ונכללים בו וזהו מה שפי' הקדמונים.
אבל רוח סערה דא איהו ככבא דקא אמרן שממש הוא עולה ונכלל למעלה וכל זמן שהוא אש מתלקחת למעלה נמצא שרוח סערה נדחה למטה ואח"כ דחה רעש ואח"כ נקשרה היא אש למעלה כנזכר:
ודא דקיימא כלו' בבחי' זו אינו כמו שפי' המפרשים שהיא כובשת האומות תחת נבוכדנצר שכשהיא עולה אין נבוכדנצר יכול לכבוש ירושלים ואדרבה היא מסך מבדיל לירושלם להציל לה מרעתו וז"ש דא דקיימא תדיר קודם כולא למיטר ההוא דלגו שהוא מוח האגוז שלא יפגם ושמו יעיד שנק' סערה דסעיר כולא עילא השרים או הכחות הבאים ליכנס לפנים ממחיצתם ולתתא להכניע הבאי' ליגע בירושלם מוח האגוז והיינו משבר סלעים וגומר וא"כ היאך יהיה כובש ע"י נבוכדנצר ירושלם:
באה מן הצפון היא הגבו' ויר' שהיא נמצאת במציאות מכח הגבורה שמרי הדין וכן מצפון תפתח הרעה ועם היות שרעה אינו סערה לא קשיא דהא כמה סטרין אחרנין וגומר וחלק א' מהם רעה הנזכרת והם מקבלים כחם מצפון: והאי איהו נקודה אמצעית וגומר שהיא א' מג' נקודות הנזכר פ' תצוה. ואם יכנס בישוב כגון בימי איוב דכתי' רוח גדולה באה מן המדבר וגומר היינו מפני שהם חוטאים ומשליטים עליהם הנקודה הזאת וז"ש ובגין דידע למפתי בפתויי יצה"ר שליט בע' אומות ולזה שולט בכל ישובא בר ארעא דישראל כל זמן שישראל בה אמנם בעת החרבן שלט עליה בעת החרבן לבד.
ענן גדול היא הקליפה השניה הפך לובן ואור החסד הוא חשך ושחרות הענן ולז"א ת"ח מה בין עננא וגומר. הרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו זלה"ה כתב. כדין ככבא חד מסטרא דצפון וגומר מנין ככבא חד וגומר זה יובן ממה שכתבתי כי הקליפות הם בצפון העולם ובגין דידע למפתי שליט בישובא על ע' שרים כנז' בסוף הדף ולכן אתגלי הך ככבא דסמא"ל ואתכליל עם כל הע' שרים ואתעביד חד למלקט מלמעלה שפע בראותם כי מתקדש השבת ושכינה מתעטרת ואומרים בלבם כי אין עת לשאול צרכיהם כמו אז כנודע מסוד בשכמל"ו בלחש כי אין הקליפה נמצאת אלא בעת הייחוד ולכן מתחברים יחד בע"ש בערב הוא וע' שרים והקב"ה לא יחפוץ בזה ולכן משדר חד שלהובא ומורידן לנוקבא דתהומא רבא עד ליל מ"ש כנזכר פ' בראשית דף י"ד וגם אפשר לימר כי כבר אמרנו שהחרבה היא מסטרא אחרא והיא לצד צפון ושם נהיר א' ככב וע' ככבין סביבו והם סוד סמא"ל עם ע' שרי האומות שבטומאה כי ע' אחרים יש בקדושה כנזכר ובערב שבת אתכללו כולהו כחדא ואתעבידו חד מדורה

דאשא והנה זה לעומת זה עשה האלדי"ם וכמו שמלכות נכללת למעלה בכל הספי' עד דנקטא מבינה אימא עילאה כך אותה הקליפה היותר תחתונה שבטומאה מתלבשת בתוך שאר ספירותיה וסלקא עד שכינה קדישא למיטל נהורא כי בתחלת היא סחרנייהו של הקליפות כחד חוט המקיף הכל כי אין לך קליפה קשה ממנה ולכן היא עומדת תמיד סביב כל הטומאה לשמרה כקליפה למוחא והאי ככבא איקרי רוח סערה הפך רוח ה' רוח הקדש שהיא המ' והנה אחר היותה היותר חצונה כנזכר ורוצה להכלל בתוך הספי' כנזכר ולכן ממשיך לגביה גוונין אחרנין שהם פנימאין יתיר מינה וכד גוון קדמא' הוא ירוקא אתמשך לגביה כדין דליג ועאל לגו מיניה והגוון יתיב חוץ ממנה וכן עושה לאותם הקליפות שהם עשויים גוונים גוונים עד דהוא יתיב בפנים מנייהו ואזיל ליקח נהורא מהשכינ' כנזכר:

כדין אתפשט ההוא מדורא סחרנייהו דאלף טורין הנה עתה בע"ש רוצה הטומאה לאתכללא בקדושה עילאה דשבתא ואתפשט סחרנייהו וגומר והוא סוד הרמוז בפ' בראשית מענין ז' היכלין דאינון בגו ז' מדורין וקליפה זו עולה במדור א' מאלו הז' מדורין ובזה היא סחרנייהו דאלף טורין אשר הם בתוך היכל א' מז' היכלין אלין והמדור ההוא הוא סביב אל ההיכל ולפי שמלכים אלו הנק' חציר הם אשר תעו אחר הקליפ' זה כנזכר בפ' תרומ' דף קמ"ד ע"ב כמו שביארנו שם לכן מתפש' סחרנייהו אז בעת ערב שבת שהוא בעת שפיתה נחש לאדם וחוה בע"ש ודוק ותשכח. גם אפשר שהוא בעת שנבראו הרוחות בע"ש גם ענין אחיזת הקליפ' באלו הנק' חציר נרמז פ' בא דף ל"ה ע"ב ושם ביארנו:

באה מן הצפון וגומר פי' כמו שמ' עיקרה מן הגבורה האי ככבא באה מן הצפון צד שמאל שבה. ובגין דידע למפתי וגומר פי' כי הכל נפתים אחריה ר"ל כל שרי הישוב ולכן הדר בחו"ל הוא תחת הקליפות ודומה כעובד ע"ז אע"ג שהישוב כלו תחת נקודת הקדוש' שבישוב עכ"ז מתפתה אחר נקודת החורב' אבל כשנחרב הבית באותו היום לבד שלט נמי ההיא נקודה דחורבה בא"י ואח"כ תכף הוסרר משם.

ענן גדול הוא גוון חווירא הנ"ל והוא כנגד החסד אבל ענן החסד איהו נהיר ובהיר והאי חשיך וז"א ענן גדול כי גדול הוא בחסד. עכ"ל. ועיין בס' אור הגנוז:

דף רג:

עננא דנהיר וזהיר וגומר היא המלכות שהיא מאירה בצד עצמה ומזהירה לכחות הקדושי' התחתונים ומצד העליונים כל גוונין אתחזון וגומר אבל עננא דא שלשתם להפך

מצד עצמה חשוך מצד התחתונים לא נהיר כלל מצד העליונים דלא יכלין וגומר מנע כל נהורין וגומר:

אמאי אקרי גדול לפי דבריך אלה אין לה מקום לשום גדולה. כיון דשליט שלא יבציר מכחו אשר ירצה לעשות או ירצה דכסי וגומר ירצה גדול חושכו גדול מאד שמחשיך בעצם ולא שיהי' בערך העליוני' ח"ו אלא בערך התחתונים וז"ש ואיהו גדול על כל עוברים דעלמא. והקליפה השלישית היא אש מתלקחת יר' אש הגבורה מתלקחת עם הקליפה: ונוגה לו הנה כלל המדרגות הנז' הם בסוד הכסא הנזכר שהם מדרגות התפשטות ע' שרים כנזכר לעיל ואמר אע"ג שהשרים האלו יש להם הטומאות האלו ג' מדרגו' חזקות מחשכות אור העולם עכ"ז יש לה אחיזה בקדש ונוגה לו סביב אע"ג דכל האי קיימא ביה ג' קליפות נוגה לו סביב. מהכא אוליפנא וגומר הענין שעם היות שאנו אומרים שהקליפו' טמאים ופוגמים וכיוצא היינו כדי שיתרחק האדם מהם אמנם מצד הקדוש' הם נמצאים ברצון הבורא והם צורך הבורא והטעם נצוץ הקדוש' היא מפרנסת אותם ולכך אין לנהוג קלון בהם והם שומרים לפרי ואלו הם מוח מצד פנים מפני שצד זה מדבק אל הקדש והיינו ונוגה לו.

וע"ד אצטריך למיהב וגומר היינו כגון פרי החג ושעירי ר"ח וכיוצא שהם חלק הנוגה אשר לו מן הפרי. לגו איהו כלומר אינו מתפשט לחוץ אלא בינה ובין הקדש והוא קליפה דקה קדוש' הנאכלת עם המוח ולזה מתוך אותה הנוגה כעין החשמל שהוא הקדושה חיות אש ממללות שהם סוד ד' מוחין דאגוזא ד' חיות והם שכל סוד ההיכלות הם סוד חשמל זהו דעת רב המנונא.

אבל מבוצינא קדישא וגומר וערלה שרי על קיימא קדישא לינק מן העטרה כנודע וכשהערלה שם מיד אותו הנוגה מתפשט והוא סותם הכל כדי שלא יתאחז אותו החצון אלא בנוגה דוקא ואז אין סתימה שאין הקדושה נסתמת ומתעלמת מכיון שנוגה מבדיל בין החצונים והקדושה והחצונם נוטלים חלק הראוי להם ע"י הנוגה משא"כ כשאין הנוגה מבדיל ביניהם מיד אותו הברית סותם ואינו משפיע ברכות ופי' חשמל חש מהר שע"י הנוגה המבדיל כנזכר מהר וחש הברית שברית שהוא מל להגלות מתוך האש העליון יסוד המלאכים הקדושים:

ואית רזא אחרא דרך שני בפסוק ומורה על סוד שני והוא או' ונוגה לו סביב כלומר הקליפות אינם חשך מכל וכל אלא איזה נוגה והארה ואיזה יושר ביניהם בין האומות והיינו מצד החצונים שיש להם איזה הנהגה וז"ש ומתוכה בתוך אותו הנוגה כעין החשמל יר' ענין אור שמהרה חושה מל ונכרת אותו הנוגה הנראה בהם אתעבד נהוריה

שאין באותו האור כח להאיר בפני הקדש מתוך האש הקדושה מיד נשרף וזה דרך אמתי בהקדמה אמתית אמנם הפסוק אינו מתיישב וז"ש קדמאה איהו ברזא דקרא יאות שהפסוק מתיישב ונכון אמנם במציאות הסוד כולא שפיר איהו ויאות הוא.

ביומא שתיתאה כדפי' לעיל שאז היא מתעוררת למעלה לינק כנזכר לעיל והיינו כד מטא זמנא דערב שבת קרוב לבין השמשות דליג ההוא מדורא דאשא שהוא סוד ע' ככבים שנעשו ככב א' שהוא סוד אש מתלקחת כנזכר ומסתלק ודליג לאעלא לגו גוונין שהם ג' גווני הקליפות כנזכר:

כדין מתקנין ישראל פתורין שסגולתם כאו' תערוך לפני שלחן נגד צוררי והנה ישראל מתקנין השכינה להיותם שולחן לקבל השפע העליון כנזכר פ' תרומה וכך החצוני' מתקנים עצמן לינק והמדורה הזאת נעשית שלחן ג"כ לינק המזון מהקדש והיינו שלחן קיא צואה.

כדין חד שלהובא נפיק שלהובת דין כדי שיתפרנסו בו והיא ימיני שכל המזון מן הימין והיא שלהבת הראוי לשלוט בהם ונפיק מהקדש כדי שיכנעו אלו בה. וענין מתגלגלן היינו שכל החצונים יורדים ונאחזים בשלהבת זו ועאלין בנוקבא דתהומא רבה שהוא במדור ראשון לצד צפון ומתבערי' כל החצונים מכל המדורין ומכל העולמות והם ובהם מתעסקים בשלהובא דא ונחים מרוגזם כל יום השבת.

לברכא על אשא היינו ברכת בורא מאורי האש והיינו שאנו מברכין ומחזיקים כח האש הזה מפני שכל יום שבת פרנס החצוני האלו והכניעם ועתה בצאתו הוא נחלש כחו ואם יתאחזו החצונים בה עוד אין לה כח לפרנסם ויתגברו ויתאחזו בקדש ויטשטשו העולם לזה אנו מברכין בורא מאורי האש משפיעים בסוד ההבדל' בשלהבת הזה כח כדי שלא יתחילו לשלוט החצונים עד ליל שני לפי שאינם שולטים אלא בלילה וליל יום ראשון ישלוט השלהבת א"כ שליט על ההוא מדורא כל ההוא ליליא ואתכפיא ההוא מדורא **כל** אשין דדינא קשיא הם כחות הדין בין למעלה נהר דנור בין למטה גיהנם וכן כל כחות הדינים כולם מתעלמים שאינם נראים במנוחת שבת ונדחים מרוגזם.

כד נפק שבתא ומברכין ישראל על נורא כדי שלא יתחזקו האשים האלו מפני שאותו שלהבת מכניעם בכח הברכה כנזכר:

כדין נפקין כל אישין דמטמרן על שליטתם והכל תלוי בישראל אם מלהיבין האש הוא מתלהב שהם ככח היותם משתמשין מהאש ומברכין עליו מיד הותרו כל האשים א"כ מכאן נקיש ליום השבת שאם ח"ו היו מבערים בו אש היו ממש מעוררים כל האשים הנעלמים וז"ש ובגין דלא לאתערי אתר אחורא שהוא המדורה שהיא שורש כל האשים

וגומר והנה עתה יקשה כיון שהאש מעורר אש למה לא נאסר אש במקדש כדי שלא יעורר האש הפנימי עם היות שהוא דין קדוש עכ"ז הא בהא תליא שאחר שיתעורר איזה אש משם יסתבך ויתעורר הדין החצוני הנאחז בדין הפנימי. אתתקנו רתיכין וגומר יר' כמו שבימות החול בעת התפל' מתתקנים ונכללים ונקשרים אלו באלו בסוד השכינה כנזכר לעיל ההוא תקונא ממש הם מתתקנים בכל יום השבת כי הם נכללים באור השכינה והיא מתקשטת בכולם והאור העליון מתפשט ומשתרבב עד העולם הזה ונכללי' כולם בשרשיהם וז"ש אתתקנו וגו' לקדמות מאריהון שהוא ירד אליכם: כדין נפיק חד רוחא וגומר סוד החסד המלביש כל הכחות ונכללים כולם ונקשרים ושכינה משתלמת עם כל חייליה והיינו לבישא דיקר דשבתא וגומר הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואש מתלקחת דהא אשא דדינא וגומר כנגד הגבורה ושם הוא תוקפא דדינא קשיא והוא מצפון תפתח הרעה והוא גוון הירוק הנ"ל. חיוון דאשא ממללא פי' הם מרכבת השכינה שבאופן. בהאי נוגה מפתי וגומר הענין כי הרוח סערה מסתרת גרמה ואתעברת מתמן ומפתי להההוא מ' שבאופן ושוי קדמה ההוא נגה לו סביב ואז כיון שבו מעורב מעט קדושה אז אתגליא הקדושה רזא דמילה והיא נק' אז חשמל חש מל כלומר כי הערלה הוא הרוח הסערה והיא מדרגה העשירית של הטומא' והיא בקולי קולות ושמה מורה עליה כי נק' רוח סערה בקולי קולות וכד נסתרת ונגלה הנוגה הם ג' עליונות שבה שיש בהם מעט קדושה שנק' חש מלשון חשאי כי גם אצלינו בקדושה נק' בינה בחשאי כי אין שם קול כנודע דכל מלהא בסתירו קול דממה דקה וכן ההיא סטרא אחרא ג' עליונות שבה נק' חש לשון חשאי וכד אתגליא מל היא סוד המילה הקדושה היא סוד השכינה שבאופן אשר היא סוד יסוד המשפעת למ' אשר היא נקודה דקיימא ביישובא. מדורא פי' רוח סערה. ועיין בפ' תרומה דף ק"מ ע"ב. ואעיל ליה לנוקבא דתהומא רבא, נלע"ד כי נוקבא דתהומא רבא הוא ממש התהום שלמטה היותר תחתון שהוא הגדול שבז' תהומין דתחות ז' ארצות ממש וכדין כל שולטני דגיהנם לית לון רשות' ואשא דגיהנם לא שלטא כי השר שלהם ירדה לשפולי תהומין ואין בהם עוד כח כלל. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רד.

סוד לבושא דיקר דשבתא שאוירין דעלמין כולהו מתקדשים באור וזיו זוהר הלבוש הזה ובסוד הלבוש קשרם וייחודם כנזכר. כדין פתורי דהאי עלמא היינו כדפי' בפ' פקודי והיינו סוד דיוקן כל א' ואחד מישראל ותיקון שלחנו מצטייר שם מפני שהוא מורה על סוד תיקון השלחן העליון שהיא המ' ובהיותו נתקן כראוי מברכין אותו:

לאסחא גרמייהו לא פירש כאן אם הרחיצה בכל הגוף או פניו ידיו ורגליו וממשמעות הגמרא נראה דוקא פניו ידיו ורגליו שהם העניינים המגולים הפנים לאויר העולם וכן ידים עסקניות ורגלים נאחזים החצונים והם מתרחצים מאותו טנוף שהוא החצוני השולט בחול ואויר העולם מתמלא ממנו ועם היות שאויר א"י קדוש עכ"ז אין קדושת שבת כקדושת החול ולזה כיון דרוחא אחרא אזלא ושטיא ושרא על עמא שאין ספק שאור ההנהג' שהיא בחול היא מתפשטת למטה בכל העולם ובני אדם מתלבשים באותם האוירים המתפשטים ושולטים א"כ עתה שביום שבת יתפשט אותו האויר הקדוש וראוי להתרחץ האדם להתפשט מאותו האויר התחתון ולהתלבש באויר הקדוש:

ת"ח רזא עילאה דמלה כל אינון שית יומין וגומר הענין שהם ו' ימים דאצילות שהם ו' ספי' והם נאחזים בסוד נקוד' האמצעי ת שהיא שבת במ' ודאי ומרוב אחיזתם נק' הכל שבת ויש למטה מאלו ו' ימי מטטרו"ן שהם ההנהגה בהיכלות למט' בעולם הפירוד והם ו' היכלות מתפשטים מההיכל השביעי ויש למט' מאלו ו' ימים חצונים שהם קליפות כנודע ששבעה ככבי לכת יונקים משבעה היכלות ולכך האומות משועבדו' תחת הקליפות מפני שהם תחת המזלות וישראל אין להם מזל מפני שאינם תחת הקליפות אלא למעלה והנה מ' נקודה אמצעית היא משתמשת בכל אלו הבחינות והיינו או' כל אינון שית יומין קיימא מלה דכלא אתאחדא ברזא דחד נקודה קדישא היא מ' נקודת המרכז לקצוות וכולהו יומין שהם ו' קצוות עליונים אתאחדן בה כדפי'.

ואית יומין אחרנין דקיימין לבר בסטרא אחרא שהם החצונים שאין למטה מהם ואית שית יומין אחרנין שאינם לא אלו ולא אלו אמנם הם אמצעיים דקיימין לגו מעגולא קדישא שסוד הקדושה מתגדרת ונגבלת ע"י סוד הנוגה דהיינו ו' היכלות שית יומין דמטטרו"ן כדקאמרן ואלו אינם נבדלים מהנקודה כטמאים אלא הם נקשרים בנקודה קדישא שהיא סוד המ' דאצילות כנזכר

וישראל קדישין וגומר יר' להבדיל בין הקדושים לאומות והחצונים בימות החול וז"ש וישראל קדישין וגומר עם היות שהם ימי החול ושליט מטטרו"ן הנק' חול עכ"ז אתאחדן כל אינון שית יומין דמטטרו"ן באינון שית יומין דלגו שהם ו' קצוות קדושים דאצילות בגין לנטרא לון שהטמאים אחוזים בימי חול ואם יפרד מטטרו"ן החול מן הקדש ח"ו הטמא יסתבך בו ולזה נקשרים באצילות והיינו ייחוד כל יום ויום ואמנם הבדילם מן השבת הוא אומר **וכל** אינון שית יומין דשבתא שהם שליטת ימי החול ההיא נקודה טמירא דהיינו קשר בינה ע"י הת"ת במ' טמירא איהי שאינה מאירה בחול אותו האור המתוק הנעים, **כיון** דעאל שבתא אין ההנהגה בענף א' דהיינו ספי' א' שיתגלו בהיכלות

ח"ו אלא סלקא ההיא נקודה דהיינו מ' ואתעטרא בכל הספי' כולם מסתעפות בה ואתאחדא לעילא ע"י הת"ת בבי' וכלהו אלו הענפים שנתפשטו בימות החול טמירין בגוה שהם פרקי אבריה:

ת"ח אית ימים ואית ימים וכולם ימי החול למטה. ימי החול כמה דאתמר שהוא בחינת ההתפשטות שר העולם מטטרו"ן בהשפעתו בחצונים ומתלבשת הנהגתו בשש קצוות חצונים ואלין קיימין לבר שאינם נאחזים בקדש כלל והוא הנהג' העולם לשרים ולאומות העולם דוקא. ימי השבת ימי השבוע יר' דקאמרן להו ימי השבת מפני שהיא שבת נקודת' אמצעית שהיא שביעית והם ימי השבוע קיימין לישראל שאין החצונים ולא השרים ולא אומות העולם נהנים מהם מפני שהם אצילות מתפשט בימי החול מטטרו"ן כנזכר:

וכד סלקא האי נקודה דהיינו מ' כלא אתגניז כי החצונים נבדלים ונכנסים בנוקבא דתהומא. וימי מטטרו"ן סוד ההיכלות נקשרים זה בזה באצי' ונגנזים בה. ואיהי סלקא להקשר ולהתייחד בבעלה כדמסיק והיינו שבת.

אי תימא בגין שבתא ששבת בו ממלאכתו יאות הוא אמת הוא זה אמנם פנימיות סברא זו ונסתרו של טעם זה הוא כיון דסלקא האי נקודה מ' כלול' בענפיה ונהורא מהספי' העליונות נהיר ומקשט אותו האור השכינ' כדין מתעטרא איהי באבהן בסוד היותה רביעית להם והם מעטרי' אותה למטה ואח"כ **כדין** אתחברת בהו דהיינו ממש למעל' מנצח והוד ונקשרת באבות למהוי חד עמהון והיינו שבת כי שי"ן ג' ווין ג' אבות והיא בת נקשרת בהם והיה ראוי שתקרא בת ש' מפני שהיא בת עולה ונקשרת למעלה לז"א **רזא** דתלת אבהן דמתאחדן הם באין אליה קודם ואח"כ היא מתעטרת בהם ואח"כ ג' אבות מעלים אותה אל הבינה ואז נעשה הכל ענין א' והיב' א' המור' אחדו' הכל יחד למהוי כול' חד ולפ"ז ק' כי הבינ' נק' שבת ולא יצדק בה ש' ב"ת לז"א **ואי** תימא שב הגדול שהיא בינה עכ"ז לא קשה מידי ורזא דמלה וגומר: בכל אתר כלומר תפרש שבת ש' ב"ת בבינה ובמ' נקודה דאיהי עיקרא דכל עינא כי בעין הם ג' גוונים חוור סומק וירוק הם ג' אבו' הבת שהיא נקודה האמצעית יהיה הבינה עיקרא דכל עינא והשין שהיא סובבה בת עין הם ג' גווני עינ' וכמו שהמ' היכל לת"ת והיא ב"ת שאור העין שהוא דק מהבת עין מאיר בתוכו כך הבינה היא ב"ת והיכל לאור עין לחכמה הנעלמת והיינו טעם ב"ת.

וכד איהי קיימא ונטלא בגדפא לאבהן על ידי שורשם בה והיינו כנפיה ובאותם השרשי' האבות הם מתעלמי' ונכללים בה כדי שתתקשט בהם לנגד החכמ' איקרי כולא שבת דהיינו ש' ג' אבות בת היא עצמה וע"ד זה במלכות נקודה תתאה כד מתעטרא באבהן

עם היות שבבינה הם עולים ובמ' יורדים סוף סוף עיטורי האבות בנקודה אמצעית יקרא שבת כנזכר.

האי נקודה תתאה וגומר כדין כל חדוה שהיא שמחה המתפשטת מהבינה אשתכח לעילא באצילות ותתא בסוד ו' ימי החול הקשורים עמה כנזכר והקליפות נבדלות ואין דאגה ויגון ולכך עלמין כולהו בחדוה שאור הבינה מתפשטת בהם בסוד מנוחת שבת:

ובהאי ליליא האי נקודה מ' אתפשט נהורה דהיינו סוד התפשטות סכת שלום על ישראל מה שלא היה עושה כך בשאר לילות ופריש גדפוי הם מחנותיה קשורים עמה ושוליה מלאים את העולמות כולם. וכל שולטנין אחרנין שהי' שליט' מטטרו"ן מתפשט על שרי האומות מתעברן ולזה אין חצוני שולט ונטירו אשתכח שהיא נק' שמור ואין פחד משום טמא וחצון וכדין אחר שנטהרו האוירים כולם ונזדככו ראוי אויר העולם שיתפשט בו נשמה חדשה טהורה מהבינה שממנה הנשמות ולכך סגולתה לשמוח ולהעביר דאגה ועצבון שהוא מצד הקליפות.

אתסחי הענין שהוא בא מלמעלה דק ולכך יגלם באוירים ג"ע כדי שיוכל לבא על הנשמ' שבגוף. נחתין עמה לגו גנתא שאין זה לישראל אשר בארץ אלא לנשמות שבג"ע תחתון: מתערי מזדמנים לו להקביל פניו. פתחי ואמרי המרכבות אומרים זה דרעותא וגומר היינו שתוספת נשמת ישראל מהכתר כנזכר בסבא. אתער לגבייכו לא שישראל יעלו ויתעוררו דבר כענין המועדות אלא השבת מקדש ישראל והוא המתעורר ראשונה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. כדין פתורי דהאי עלמא וגומר ענין זה נתבאר בפ' פקודי דף רנ"ב ע"ב. לאסחאה גרמייהו וגו' נ"ל שיותר טוב לטבול כי הטבילה מסלק סטרא אחרא:

ובהאי ליליא האי נקודה אתפשט וגומר וסוד זה הנפש יתירה היא כי מתעורר אז כח א' מהשכינה ויורדת למט' תחלה בג"ע הארץ ואח"כ בעולם השפל ושורה ממש בתוך ישראל בבית כל איש ואיש אם הוא זכאי. אתסחי בבוסמין דג"ע ענין אסחותא נ"ל כי כבר ידעת כי האי רוחא היא כח נאצל משכינה והיא רוחא נק' סוכת שלים והנה הנקודה העיקרית הנשארת למעלה היא מתענגת מתענוגים עילאין דנשמתא עלאה דעתיקא כנזכר כאן והאי יוחא אתענגא בתתאין וכדי להתענג מזיו עונג מאכל ומשת' וכסות נקיה ובפרע מן הברכות הנאמרות עליהם כנודע ולהיות שרוחניות הקדוש הזה א"א להתענג מתענוגי הגוף לכך הוא צריך לאתסחא ולאתלבשא בבוסמין רוחניים שבג"ע ועל ידיהם היא מתענגת כנודע מענין מלאכים שנתלבשו ואכלו מסעודת אברהם וכן הנשמה עצמה שבאדם הניזונת מן המאכל באמצעות הנפש ולכן גם האי רוחא ע"י דאתלבש בבוסמין

דג"ע הארציי שממנו ג"כ אדם הראשון נתלבש בו ובהאי יכיל לאתענגא וז"ש אחורי הדף וביומא דשבתא כיון דנחית ואתסחא בג"ע בליליא אתענג מענוגא דגופא בסעודתי דמהימנותא: ועיין דף ר"י ריש ע"א כי בוסמין דג"ע הם בחד היכל' דאקרי אהלות ותמן הם י"ב מיני בוסמין וגומר ותמן אינון לבושין דנשמתין. עכ"ל. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רד:

כד האי רוחא אתער וגומר דהיינו תוספת נשמה כנזכר אל תחשוב שהוא ענין הוי"ה על כל א' וא' לעצמו אלא איהו אתפשטותא דהאי נקודה שהיא המ' הנקשרת מ"י הת"ת בבינה ממה שמשתרבב סוד הנקודה הזאת בעולם וכל א' וא' שואב ממנה כפי הכנתו זה יקרא תוספת נשמה.

וההוא הוי רזא דשבת דשרא לתתא כלומר סוד ש' ב"ת כנזכר לעיל ונצרף אותו אל אומרינו השבת הבא ונח על התחתונים ממילא משתמע ענין זה והנה שבת עיקרו הנקודה שהיא המעטרת באבות ובאימא עילאה א"כ ע"ד כתיב ביה שמירה שהשמירה מצד המ' שהיא עיקר בענין זה כנזכר ועוד שבת היינו עצם המדות בעצמם או' את השבת מורה הנטפל לשבת לאסגאה ההוא רוחא שהוא התפשטות שבת למטה:

ואצטריך לנטרא ליה מפני שהוא נח עליו צריך שישמור שלא ידחהו ע"י עון כי קדושה זו לולי רחמי ה' שריחם על עמו כמעט לא יעלה בדעת ענין זה שיהיה אצילות משתרבב על האדם הגשמי וז"ש הואיל וקיימא עמיה דבר נש מה שאין הדעת סובלו. שומר שבת מחללו כלומר שהשבת ממלא אותו והוא שומרו שלא יעשה חלל ממנו שיסתלק וישאר מקומו חלל וישרה במקומו מיד החצוני: והאי רוחא אתהני וגומר כיון שמצטרף אל הגוף נהנה ממה שנהנה הגוף וזה כשיעשה בגשמי דבר יור' על רוחניות וז"ש למיהב ליה ענוגא וגומר תלת זמנין וגומר דתלת דרגין מהימנותא שהם ג' ראשונות ושש קצוות ומ' וכיון שהאדם מתענג בזה גורם לה סוד ההתפשטות הזה שיהי' נהנה:

מאן דאהני ליה לסוד תוספת נשמה השורה על ישראל האי רוחא שהיא מבינה עד המ' אתהניא כל שתא יומין שהעולם מתנהג בסוד מטטרון כנזכר לעיל מרוחא עילאה המתפשט בספי' דעתיק דכל עתיקין שהוא הכתר ואינו נהנה מלמט' מפני שכל המצות בסוד בחינת עבד מטטרו"ן:

וביומא דשבתא היא מתגלמת לשרות על עם קדוש ליהנות מהבריות התחתונות והיינו כיון דנחית ואתסחי בגנתא דעדן להתלבש בגשמיים כנזכר בליליא בהערב שמש זמן הרחיצה לגוף לאכול מן הקדשים גם מקדושה חמורה אל קדושה קלה בהערב שמש נתכבס ונתרחץ בג"ע לאכול מן הקדשים התחתונים והיינו אתענג מענוגא דגופא

בסעודתי דמהימנותא דהיינו בהרכבת ב' עניינים מהגוף והכוונה העליונה כנזכר והטעם שענין זה מורכב משני עניינים הא' אתעטר האי רוחא מעילא מסוד עונג עליון הנמשך ונשפע עליו והב' ומתתא שיהיו התחתונים גורמין ענין זה בעונג הגשמי: ווי נפש דאבדת ודוחק שלא נאבדה אלא בימות החול במוצאי שבת ועכ"ז ושפיר איהו מפני שנפרש הפסוק שבת דנפש מהו סוד שבת תוספת נפש בשיעור מופלג עד שכשיסתלק אותו תוספת ישאר ווי נפש אמנם אי קשיא הא קשיא אבל אי הכי וגומר ווי גופא אצטריך.

ובר נש אית נפש וגומר הכוונה כלומר חלק ידוע יש באדם שהיא נוטלת ומשיך לגביה להאי רוחא מפני שיסודה ובחינתה בכך וההיא רוחא דאצילות שריא בגוה מפני הדרך הנהוג אליה לשרות בכסא למעלה שהבריאה כסא לאצילות גם עתה בעת התפשטות' שורה על נשמה דבריאה ודיירא בו כל יומא דשבתא והיינו לדורותם לדרתם כתיב לדור בתוכם כדרך שאצילות דר בבריאה:

וכדין ההיא נפש בריבוייא וגומר כעין שהבריאה משתלמת מהאצילות ונהנית ממנה ועם היות שגם הגוף נהנה זו ההנאה אליו רחוקה מאד וההנא' בעצם היא לנשמה שהיא ממש כסא אליו: וע"ד תנינא כל נפשאן דישראל וגו' דקדקו התנאים שלא אמר כל ישראל אלא נפשן דישר' מן הטעם שפי'. ועטרא דילהון דשריא האי רוחא בגווייהו ומפני שעיקר חנייתו בתוך הנשמה לא בגוף לכך הזכירו העטרה אל הנפש ולא אל הגוף:

כיון דנפק שבתא וגומר השבת והרוח הנוסף והכתר שהנפש מתעטר הכל ענין א'. ואמרה תור' וביום השביעי שבת עיטורי הנשמות עד שבהסתלק ווי נפש דאבדת מה אבדת שהגוף אינו מרגיש אבדה זו כ"כ וז"ש אבדת ההיא עטרא וההוא חילא קדישא שמרוב דקותה אין מכיר בה אלא היא דהוא בה.

עונה דחכימא וגומר ששאר עמא כל א' כשיעורא דמתניתין אמנם החכימין דידעי וגו' עונתן בליליא דשבתא. האי כתרא תתאה מ' והיא האחרונ' שבמדות ולכך היא הנוטלת הנשמות לתת לתחתונים והיא מתעברת מהם ומולידם וז"ש נקטא מה דנקטא ביממא ולאו דוקא תולדות אלא גם השפע והמזון כל ענין הנעשה בזווג וזהו מה דנקטא כפי הצורך. ובליליא שהיא מדת ליליא יהיב לכולא חיליה לשרים ולממונים המופקדים על הנהגת העולם והיינו ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה וביתה הם ממשלת הלילה כנזכר לעיל וחק לנערותיה היינו ז' היכלות או אפשר טרף לביתה הכסא ואח"כ חק לנערותיה היצירה:

והשתא אמר מר וגומר ויקשה היאך יהיה זמן הזווג השפע' והוא סתירת ההקדמה הנזכר. אמר ודאי וגומר הענין שדעת ר"ש שיש שני מיני זווג האחד ביום והיינו שעול'

המ' למעל' אל הת"ת ומתייחדת בסוד עולם הזכר ואז היא לוקטת נשמות בסוד עולם הזכר. ובלילה הזווג בחצות הלילה שאותם הנשמות א"א לירד למטה עד שיתייחדו ת"ת עם המ' למטה והיינו שהוא בא להשתעשע עם הצדיקים בג"ע ונעשה זיוג למטה ואז נעש' נפש והיינו נפשות הגרים ואז היא מורידה הנפשות לעולם התחתון והנה השבת סודו באצילות והמוליד בן בשבת בחצות הלילה שהיא שעת הזווג באצילות כולו שאין הת"ת יורד לשכינה בג"ע תחתון שהנשמות ביום שבת נסתלקו לג"ע העליון כנזכר בפ' תרומה ואז כל הזווג למעלה והחכמים היודעים סוד זה ומזדקקים עם נשותיהם באותה שעה מושכים לבניהם נפש טהורה מעולם האצילות והטעם שאז גובר העולם הרוחני וזה שאמר זווגא אשתכח בהאי ליליא והטעם בגין דהאי לילה אפרישת מבין כל הנשמות אשר בה היא כותבת כל הנשמות חשובות הגלויות לפניו שהיו עמודי הדור וחסידים. לכל אינון שהם אותם המסרסים עצמם כל השבוע ומזדווגים בליל שבת והיינו לכל אינון חכימין דידעין רזין דחכמתא וגומר מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. וביומא דשבתא כיון דנחית ואתסחי וגומר הענין כי אפי' הנשמות טרם בואם בגוף האדם מתלבשות תחלה בחד מלבושא בגינתא דעדן דארעא אשר הוא ממוצע בין העולם הזה לג"ע וע"י מלבוש ההוא יש לו קצת אחיזה בעה"ז לאכול ולשתות ונודע כי סוד מלבושי הנשמה הם מי"ג בוסמין דבגנתא דארעא כנזכר בפרשה זו דף ר"י ע"א:

האי רוחא איתניא כל שיתא יומין וגומר הנה האי רוחא ניזון בחול מן הברכות והתפלות אבל בשבת נזון כביכול ממש מן המזונות והשלשה סעודות ממש אחרי התלבשה בג"ע הארץ כי גם שם הוא ארץ ועפר אך כי מזונו זך ונקי כנודע להיודעי חן כי לזה הנשמה יושבת שם שנה תמימה עד התפשט מזה החומר ואז כלילא האי רוחא מעולם העליון ומעולם התחתון ואין לך הנאה גדולה מזו והסוד כי בשבת נתוסף כח ושפע מעילא בההיא נקודה ואז היא יכולה להתפשט והנקודה הנשארת למעלה נזונת מתענוג העליון ואותו ההתפשטות נזונת מתענוג התחתון נמצא שביום שבת כלילא מ' משני סטרין ואז כתיב ביני ובין בני ישראל ואומ' וע"ד בעי לענגא ליה וגומר נלע"ד שצריך לאכול דברים רוחניים בעלי ריח טוב כי הנשמה יתירה נזונת ממנו כנודע והמלבושים ג"כ יהיו מבושמים וע"ד תנינא כל נפשאן וגומר פי' כי כולם ממ' חוצבו ומצא מין את מינו ומזה יובן כי המזונות ותענוגי שבת לא יגיעו תועלתם כי אם לנפש כי הדם הוא הנפש אבל הנשמה והרוח אינם צריכים מזונות כי מצות ומעשים טובים הם מזונותם ולזה כאשר תוספת קדושה שריא בנפש גם הוא יזון ונהנה. עכ"ל:

דף רה.

ותו בכל ליליא זווגא אשתכח וגומר אבל בכל סטרין וגומר כלומר עם היות שיש שעת רצון אל הזווג בחצות הלילה עכ"ז ראוי שלא ישתמשו מטותיהם אלא בחצות הלילה מליל שבת ללילל שבת שעת הזווג הנאות והטעם מפני שאז משלפין נפש קדושה יותר ויותר והטעם שימי החול קרובים להשליף נפש לבניהם חיצונית או גרועה או לפחות בתגבורת יצה"ר והטעם בגין דכל יומי שבתא אית לון רוחא אחרא דשרא על עמא והרי יש בו שתי בחינות או ימי חול לישראל או ימים טמאים לאומות והטמא נאחז בטהור דהיינו ששולט עץ הדעת טוב דא מטטרו"ן ורע דא סמא"ל אמנם בהאי ליליא אית לון רוחא אחרא קדישא עילאה דנחתא לבנין קדישין דהיינו סוד השבת כנזכר שיורד מהכתר שאין חצינו נדבק ונראה לפניו כלל אפי' הדין הוא מעביר וז"ש רוחא דנשיב מעתיקא קדישא דכל עתיקין ונחתא מהכתר העליון עד המ' נקודה תתאה וממנה אל התחתונים למיהב בה נייחא לכלא לכל בחינת עם ישראל וז"ש ודהא אתפלג הנקודה הזו לכל סטרין בששה קצוות.

וכד אינון חכימין יתבין בההוא רוחא קדישא רוחא עילא' שהיא תוספת נשמה אליהם ראוי ונאות אז לשמש מטתם נוסף על כל הנדרש מפני שהאדם בהזדווג עם אשתו מוליד ממש כדמותו בצלמו ולזה צריך לתשובה שלימה קודם הזווג שאם לא עשה תשוב' ויש בו עבירה מטביע בנולד טבע העבירה ההיא והיינו סוד אוחזים מעשה אבותיהם בידיהם וא"כ מטעם זה ביום השבת שיש לו תוספת נשמה דאצילות וטהור' ישליף אל הולד נפש טהור' שיגבר בו האצילות וימשיך מלמעל' כי אין האדם שואב מי הבור אלא כשיעור חבל הדלי וז"ש דהאי רוחא אמשיך אבתריה לתתא כל אינון נשמתין קדישין ולזה ירתין מורישין לבניהם אותם הקדושים המזדווגין בליל שבת בהאירוח הקדוש הנוסף בהם נשמתין קדישין עליונין בלתי תערובת עפריות ואבק יצה"ר וז"ש כדקא יאות נקי ובר מה שאין כך בחול שחסרו ב' עניינים הא' תוספת נשמ' לעלות לרום המעלות הב' אויר העולם שהוא טמא וגובר החצוני ואין מקור הנשמות העליונות נפתח אלא מקור ימי החול כנזכר: ולא בעינן לצלאה וגומר היינו והוא רחום שבתפלת ערבית שהוא שמירות מהקליפות הד' ושמור צאתינו ובואנו דהשכיבנו דהיינו השמירה מן הדין העליון בפקדון נפשינו ואם מתפלל פוגם כבוד המלך שהוא בחברתו ומבקש לו שומר וז"ש ולא בעינן שאין ראוי ולא אמר ולא מצלינן והטעם לפי שאנו נטרין מכלא מכל איזה בחינת דין ופחד:

ואי תימא וגומר הא תנינא וגומר הרי השוה ליל שבת לליל רביעי שהיא חמורה בתוקף החצונים וא"כ אין שמירת שבת והיה לנו להתפלל על השמירה וגומר:

ת"ח הכי הוא ודאי ליליא וגומר כלומר הכי הוא ודאי שהם משונות משאר לילות לא מחד טעמא אלא זה הפך זה כי נועם ליל ד' מפני המיעוט ותגבורת החצונים ורבויים אמנם ליל שבת משום דכולהו מתבדרין לאעלא בנוקבא דעפרא והני אפשר להראות ולינזק מעצמו ואין זו פחד והשמירה העליונה מהמזיקים הגדולים שהם נחשים ועקרבים שאלו לפניה' כיתושין וזבובין.

מלה דא הכי תנינן כפשטה: ואי הכי עדיין לא נצלנו מקושיא דסוף סוף גריעו דנטורא איהו. אבל פי' הענין הוא בשבתא נטירו אשתכח לעמא קדישא שיש להם תוספת נשמה קדושה שכל החצונים יראים משם ה' הנק' עליו אמנם בתנאי שיהיה העטרה הזאת תמיד על ראשו שאם יעבירנה מיד יפגעו בו אנשים מרי נפש וז"ש ובעי דינטרון ליה להוא עטרה קדישא וגומר ולא יחלל כבודה בהיותו יוצא בה אל המבואו' המטונפות והמדברות דשכיחי מזיקין ומסתלק הקדושה ממנו וירגישו החצונים ושכיח הזיקא ולדרך זה ג"כ לא יצא יחידי בלילה משום דאע"ג דאינון לא אשתכחו ביישובא לזמנין לבר נש יחידאי יתחזון ואתרע מזליה וכיון שכן מסתלק הנשמה הקדוש' ממנו והוא אבד עצמו שגרם שיסתלק ממנו הנפש וז"ש ואצטריך ליה לבר נש לאתעטרא בעטרא וגומר ולנטרא ליה וזה לא עשה כנזכר ועכ"ז סוף סוף כלומר אפי' לכל הבחינות הנזכרות נטירו אשתכח בההוא ליליא לעמא קדישא ואפילו שהנשמ' אין בו יש עוד שמירה שניה כוללת דהיינו סוכת שלום פריסת על עמא כנזכר לעיל וע"ד נטורא איהו ונטורא שכיח על הרוב מצוי זולתי על צד המיעוט לבד הזהירו. ע"כ מדת לילה. במדת יום **יומא** דשבתא וגומר וכולא אתנטר וגומר מן הדין שמדת יום אין בה דין כלל וע"ד זה לתתא אין פחד כלל אפי' הזרות הנז'. ונקודה תתאה מ' נהרא לסלקא לעורר להתקשט לצד מענה בשפירו דעטרין ע' פנים יותר ממה שהאירה בלילה ואז הכתר חסד סבא דכל סיבין בוקר יום השבת אתער להאירה נוסף על אור חכמה ובינה שהיה בלילה:

כד סליק נהורא שהתחיל מדת היום עמא קדישא מקדמי שלא יתאחרו כדפי' בגמ' ביום השבת מקדמין לבא ומאחרין לצאת לבי כנישתא מ' בחדוה בינה וישראל בתוכו ת"ת. משבחן היינו התעוררות בסוד אצילות בההוא רוחא ולזה סלקין תושבחן לעילא מיד בצאתם מפי המשבח הם דבקים למעלה מפני שהכל אצילות ואינו כמו בחול שיעלה דרך אויר העולם ואח"כ דרך ההיכלות וגומר כנזכר לעיל מפני שביום השבת כולם נכללים בסוד רוח זה המתפשט ויורדת ?וזיש ועילאין ותתאין כולהון בחדוה וגו'

והראיה מאומרם זכאין וגומר דמאריכון אתער עלייכו שהתפשטות האצילות עליהם בלי אמצעות ההיכלין וחיילין,
האי יומא דנשמתין הענין שע"י כללות העולמות כלם בשרשם כנזכר א"כ אין השרים המופקדים על העולם משגיחים על פרטי העולם מפני שהם כלולים בשרשם כנזכר א"כ אין שפע עב נשפע בעולם ואין גשמות כלל אלא הנאת הנשמות הנקשרי' ונזונים מזיו השכינה וז"ש בגין דשלטנו דצרורא דנשמתין דהיינו סוד בינה ת"ת מ' שב"ת כנזכר ותתאין המופקדין על העולם קיימין כולהו בזווגא חדא ונקשרים בסוד אצילות וז"ש ורוחא יתירה וגומר. מהרמ"ק ולה"ה:

דף רה:

תלת שבתי מ' תפלת ערבית. בינה שחרית ת"ת מנחה והם נ' שבתות וכלהו חד שמלת שב"ת כולל שלשתם האמנם הבחינה שכל א' יקרא שבת מפני שכל חלק השבת יקרא שבת שלם והם ב' בינה ש' ג' אבות ת"ת ת' מ' וג' בכל א' וא': תושבחן זמירות צלותא תפלה מיושב ומעומד אורייתא קריאת ס"ת. ומאן דאשתדל במילין אחרנין לא בצורכי מצות שהן אמת אסורין כנזכר אמנם אין חומר זה אלא דוקא במילין דעלמא דקא מחלל שבתא שאין השכינה מתתקנת עתה בעשיה או בדבר גשמי כלל אלא דוקא ברוחני מן הטעם הנזכר שהוא יומא דנשמתין ולכך אפי' צרכי רבים דמצוה דבי כנישתא אסיר עם היות שבחול מבטלין תפלה עליה' מן הטעם הנזכר. צרורא דנשמתין היינו קשר שב"ת שהנשמה כל חשקה בזה להקשר ליהנות מן הבינה מקורה והיינו תוספת נשמה ונשמה יתירה כנודע. ולא דגופא שאין לגוף תועלת ולזה נזון מלחם משנה מזון דחול ולא דשבת שאין שפע השבת מתגשם במן הגשמי. שמשא קדישא ת"ת מדת יום והוא בתוספת אור מצד החכמה וז"ש שמשא קדישא כי ראוי להפליג תוספת מעלת הת"ת מדת יום בשבת יותר מבחול כמו שאנו מפליגין בקדושת הלילה ועניני המ' ולכך שנו פרק זה בתפלה וז"ש והיינו יוצר אור רזא דנהורא דנהיר ביום השבת מלמעל' מה שאנו משבחין בו מחדש בכל יום תמיד וגומר משום שבכל יום מאירים כל מעשה בראשית מהת"ת ועתה הוא מתעלה והם מתעלים וז"ש רזא לא נהורא דנהיר בכל יום אלא רזא דהיינו בסוד הדעת' המתעלם בחכמה מתגלה ביום השבת דמינה אתזן ונהיר כל אינון חיילין שהם כלולים בכל יום בסוד היכל לבנת הספיר ועתה אינו בהיכלות ברכה זו אלא בסוד אור נעלם המאיר בהם. עוד נוסף היכל שני היכל עצם השמים אל ברוך וגומר בימות החול ועתה אינו בהיכלות אלא בסוד הבינה תישבחתא דעלמא דאתי בינה שהוא סוד השבת דהיינו אלפא ביתא דאל אדון וגומר ברזא דכ"ב אתוון אותיות א"ב ש"ת כ"ב

תיבות הם סוד עשרין ותרין אתוון עילאין קדישין ואלו רוכבים על ח"י אותיות שהם ג"ד ה"ו ז"ח וגומר עד ק"ר שיש בהם ד' תיבות לכל אות שעולים ע"ב דהיינו סוד רתיכא עילאה קדישא:

אתוון זעירין שאין אורות וכללות כל אות ואות כלולה כללות הרבה ולכך הם במ' ולכך אין בכל אות ואות יותר מתיבה א' שאינה כלולה הרבה ולא אית בין תיבה לתיבה רווחא אחרא אלא את רשימא וגומר והענין שהאותיות שיתחברו אל האות דהיינו כל מה שיש בין א' לב' הם התפשטות מרכבות א' וכן מה שבין כל אות ואות וכפי מה שיתרבו האותיות כך יורו על המרכבות והתפשטות ומפני שהבינה עלמא אריכא ודאי התפשטו' מרכבו' האותיות שבה באורך רחבים הרבה ואותיות שבמ' אינם כן אלא קצרים מפני שהוא סוד ז"א עלמא דזעירו ולכך רווח מעט בין אות לאות.

ודא איהו תושבחתא הענין שהוא שבח על שבח א' שינוי מטבע הברכה הורה על שינוי אור יום שבת כנזכר גם שהשבח יבא בסוד אותיות הבינה במרכבותיה כנזכר. ולא שיהי' השבח הזה לישראל בחברת המלאכים וכיוצא אלא דוקא שמשתתפי' ישראל עם קדושת השבת בעצמו והיינו שאנו אומרים ויום השביעי משבח ואומ' כי הוא האומר שבח זה והענין שעתה השבח הזה אינו עולה למ' ולא לת"ת ולא לבינה שהם סוד יום הז' בסוד שב"ת כנזכר לעיל אלא הם משבחים למלכא עילאה שהיא החכמ' יוצר בראשית ברא שית ודאי ואפשר לפרש בכתר יוצר החכמה הנק' בראשית.

שתין רתיכאן וגומר הם אותם שירדו לתוך ג"ע בהתפשטות השבת כנזכר לעיל והשבח עולה מפי ישראל בעול' הזה אל סוד ג"ע ואותם מרכבות מזדמנות להקבלת תפלות בסוד ו' קצוות עליונים כלולים בעשר ומה שמתעטרין בימות החול ההיכלות עתה הם מתעטרים כמה רתיכין עילאין בסוד מנוחת שבת והם מתפשטין בנשמות וז"ש די ממנן וגומר והמסתלקין אל הייחוד הם אלו וז"ש וכל אינון רתיכין וכל אינון נשמתין וגומר מפנו שאלו הם סוד אצילות המתלבש בבריאה קדושת שבת לא יצירה והיכלות. עד רזא דכרסייא שהיא כסא הכבוד והטעם מפני שהיכלות מטטרון אינם משמשים כלל ביום השבת אלא כללים בשורשם אמנם כסא הכבוד אינה זזה ממקומה מפני שהיא סוד לבושין דיום השבת שהאצילות הוא רוחני דק דבק במאציל וצריך אל התחתונים שיתלבש תמיד בכסא הבריאה ואין ספק שיתעלה הכיסוי עילוי גדול מיומין דחול ולזה אמר עד רזא דכורסייא בסוד דקות עמוק:

קיימין תמן עד זמנא וגומר שהם נכללים ועולים ונקשרים ואינם נכנסים עד גמר תקון התפלה שהוא כתר יתנו שהמוסף ביוסף שאז סוד הייחוד ואין הייחוד נעשה ב' פעמים בשים שלום דעמידה ודמוסף אלא מצפין שם ועומדים עד זמן המוסף:

סלוקא דלתתא מ' עם כל חיילין אלו לעילא אל הת"ת לאתאחדא כולא לעילא בבינה ומשם לעילא אל החכמה למהוי כולא חד בסוד הכתר והיינו קדושת מוסף כת"ר למעלה יתנו לך. ה' חכמה אלדינ"ו בינה מלאכים ת"ת ומ' בענין שיהיו ארבעתם כלולים בכתר ומי הם הנותנים לך ד' מדות אלו המוני מעלה שהם הנשמות ורתיכין קדישין דאמרן ועמך ישראל קבוצי מטה ואין כאן שירת מלאכים מפני שעלו למעלה נכללו בסוד הכסא כנזכר:

דא איהו תושבחתא וגומר אהדר לאל אדון מפני שהפסיק הענין בביאור זה שיר שבח של יום השביעי כנזכר וחזר לבאר סוד התפלה. מכאן ולהלאה תתברך לנצח וגומר סדורא דצלותא דשאר יומי שאין שינוי כלל אלא שבימות החול בסוד אהבה זוטא בהיכל אהבה ועתה אהבה רבה באצילות וענין תפלת העמידה בימות החול בהיכל קדש הקדשים ועתה בבינה עצמה ואין שום שינוי עד ישמח דהיינו מצד הבינה חדוותא דדרגא דעקרא דאבהן דהיינו משה סוד הדעת ישמח בתוכיות הבינה במתנת חלקו דחדי בההוא עדבא דיליה כד סליק כורסיא מדת המ' המתלבשת בה כנזכר ונטיל לה ומתחברן כחדא והיינו חדוה דאורייתא דבכתב דחדי באורייתא דלתתא שהיא מלכות תורה שבע"פ שהיא מתנת חלקו:

בעי בר נש וכיצד יכנסו ישראל שם מצד טהרתם והפרדם מן החצונים והיינו ולא הנחלתו וגומר כי לעמך ישראל וגומר ומשם הם נכללים בייחוד בסוד רצה נא במנוחתינו שישראל נזכרים בייחוד ומרוצים למעלה ברצון העליון ונחים במנוחת שבת וקדושתו:

אי בכל הני דיוקנין כי סוד הטעמים צורות עליונות מהכתר הם והנקודות ג"כ צורות עליונות מהחכמה וע"ד זה מציאות הכתיב והקרי א"כ למה ס"ת שהוא סוד הת"ת אמאי איהו חסר מכל הני תיקונין וגומר כד כורסייא מ' קדישא המתעלת בסוד קדושת שבת והעברת כל החצונים כנזכר ומתלבשת בכסא כנזכר מתעטרא בסוד היות בה בחינת בית קבול לבחינת וזכר ולזה אתכלילת בתורה שבכתב שהוא הת"ת: כל אינון דיוקנין שהם הצורות המצויירות בת"ת הספי' העליונות כולהו עילאין ומצד עלויים אין גלויים בת"ת ואין לנו השגה בהם אלא למטה ע"י מסכים כמו אור החכמה וכן הם הטעמים והנקודות כולהו עילאין בגניזו ולזה רשומן אשר בת"ת לא יושג אלא ע"י מסך מ' שמחקק הת"ת במ' וזה שאמר ואינון דיוקנין דאעיל אורייתא דבכתב וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. תלת צלותין אשתכחו בהאי יומא פי' כי כבר פי' שהוא סוד המ' מתעטרא באבהן ואח"כ המ' עם אבהן בבינה ואח"כ המ' ואבהן ובינה בחכמה עילאה א"כ הוא דבר א' כי שבת הוא ש' ב"ת מ' והאבות:

אסור לאשתדלא וגומר מכאן משמע כי בחול יש היתר להשתדל בצורך הקהל בבית הכנסת אפי' בעת התפלה מה שאין כן ביום השבת. עכ"ל:

דף רו.

ואינון דיוקנין דאעיל אורייתא דבכתב באורייתא דבע"פ להוליד בה הויות. ובהו וגומר מאותם הציורים הרוחנים הנעלמים. ואשתארו אתוון לחודייהו שלא יתראו בה צורות דקות עליונות אלא יתראו צורות הת"ת בעצמו ודהיינו אתוון לחודייהו בקדושתייהו בסוד תיבות פרשיות ספרים לא שיחסר הת"ת שלימות אלא כדקא חזי בשלימותו הנאות ולזה אין י. ראוי לנו להראות בספר תורה טעמים שמורה פגם שעדיין אותם הציורים בזכר ולא נעתקו ממנו אל הנקבה והוא פרוד אלא יהיה ס"ת בלי נקודות וטעמים ומראים פני הכתב לעם להראות נסעו ונעתקו צורות עליונות מן הזכר אל הנקבה תורה שבע"פ בבי כנישתא שהיא השכינה:

דאינון רזא דאורייתא התורה נתנה בשבע קולות והענין שהת"ת הוא קול סתם ובחינתו בז' מדות ז' קולות ואין ספק שהת"ת הוא התורה ונתנה במקומה בז' קולות שבבינה ודרך בם נשפעת התורה ולכך יעלו ז' שמפי שבעתם ישמע קול התורה: וכן בזמנין וגומר והענין שעיקר הכל בבינה שמשם נתנה תורה גם אלו העולים נותנים תורה לישראל וקוראים אותם בצבור וג' הם סוד ג' אבות מציאות הקול בעצמו בבינה. אמנם שית גו רזא עילאה דא דהיינו סוד הדעת בתוכיות הבינה והיינו כעין השבע אלא שביום שבת הם ז' להיות המ' ז' עולה למעלה ויום הכפורים אסור בתשמיש המטה ולכך אין אלא ששה: חמש בי"ע דאינון חמש דרגין לתתא דהיינו סוד ה' אורות והם חג"ת נ"ה והענין שאין הת"ת בכלל אלא מסתלק על החמשה מדרגות והיסוד משלים ה' והיינו או' חמש דרגין לתתא פי' למטה מת"ת: מדרגא דאור קדמאה שהם ה' אורות לתתא שהת"ת יקדם אל החסד והוא עליו ואינון רזא דאורייתא שית הת"ת ששה דאינון שית סטרין דל מהכא ת"ת שהוא הוא עצם התורה נשארו ה' והטעם שי"ט אינו בסוד הדעת אלא שבת דוקא וי"ט הם בסוד הספי' למטה לכך אינה אלא ה'.

בר"ח שיש מוסף דהיינו יסוד מתייחד עם ג' אבות הם ארבעה והמ' לעולם היא מעצמה שם שכל אלו החשבונות שהם ז' ו' ה' ד' ג' הם בת"ת המאירה למ':

בס"ת בעי לאשתמע חד קלא ודבור יר' שלא יקרא בחשאי בלי קול או לא יחתוך המלות ולא יהיה שם דבור שלם שפוגם אלא חד קלא ודבור המורה על הת"ת ומ' והז' קולות הם זו אחר זו משתלשלות זו מזו והיינו ז' עולים:

סדורא דבעי וגומר כלומר בזה אין בין חול לשבת כלום.

חד כורסיא וגומר היא מדת המ' והיא כסא לת"ת שש"צ הוא במקום היסוד נח בתיבה א"כ בערך ס"ת הוא כסא ובערך נח יסוד הוא תיבה. שש מעלות לכסא דהיינו ו' קצוות והיסוד עולה דרך שש קצוות אליה שהיא למעלה מהששה והיסוד עומד בה בעצמה והת"ת למעלה מהיסוד ולכך הוא במדרג' השביעית וז"ש ודרגא חד לעילא לשואה עליה ס"ת והת"ת משם דרך הששה מעלות נראה לעם ישראל למטה וז"ש ולאחזא' ליה לכלא שהת"ת אינו נראה אלא דרך המ' והיא עתה למעלה מהששה כנזכר: כד סליק ס"ת לתמן שהכסא תיבה היא סיני מדת המ' וירד ה' על הר סיני היינו ת"ת במ' ס"ת בתיבה ולכך כדין וגומר **לסדרא** גרמייהו שכך היו בסיני מחיצות כאו' עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא וגומר ופירוש כל א' וא' מדרג' לעצמו באימתא כעין מתן תורה עד שאמרו דבר אתה עמנו. כולא לתתא כעין סיני הגבל את ההר וקדשתו. ולכוונא לבייהו בכונת הלב אל התורה ויהון צייתין שלא יקראו עם הקורא וירכון ממש יתנו אזניהם אליו ולא יסיחו דעתם במחשבות אחרות: ויש גורסין כאן מימרא דר"ש כד מפקין ס"ת וגומר ואינה מן הענין:

לשון הקדש חד וגומר יר' לתרץ כי היה ראוי שלא יתרגמו שמורה שניות ח"ו לז"א לשון הקדש חד אין קושי משתי לשונות ולא קפדינן אלא שלא יהיה הקורא לשון הקדש הוא עצמו המתרגם כדמסיק טעמא:

מתרגם חד הענין שלשון הקד' בסוד התורה א"א שיתלבש בעולם הזה מפני גשמיות העולם הזה לכך יעשה אל התורה לבוש ולכך התרגום הוא קליפה למוחא שהוא לשון הקדש ולכך עלמא דא תרגום והתורה יוצא מבינה עלמא דאתי וז"ש חד קארי והיינו וידבר אלדי"ם בינה כנזכר פ' יתרו והתורה יוצאת מהבינה אלדי"ם ובאה לישראל למטה ועוברת דרך בחינת תחתית ההר דהיינו תרגום למטה ולזה חובה לתרגם להתלבש ממש מוחא וקליפ' כנז'. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואשתארו אתוון עילאין לחודייהו וגומר ונלע"ד כי להורות שנתחברה תורה שבע"פ עם תורה שבכתב צריך הקורא בס"ת לדקדק בכל הנקודות והטעמים וכל חתוכי האותיות והפסוקים והמסרות כי בקריאה שמוציא מן הפה רומז למ' תורה שבעל פה עם כל דרגין דילה והאותיות הכתובות בס"ת רומזים לתורה שבכתב

וזה התחברות עצם הכתיבה בס"ת עם הקריאה בפה שהם תורה שבכתב ושבע"פ ועלה בידינו כלל גדול מאד והוא כי הטעמים והנקודות וכל המסורות ואותיות זעירין כולהו במ' עם חייליה ומרכבתה וסוד הטעמים הוא הבא מן הכתר במ' והנקודות הוא הבא מן החכמה להנהיג את אותיותיה דקטנות הם איבריה ושייפיה וחייליה ושם יש חיתוך פסוקים אמנם באתוון גדולות שבת"ת והם אתוון בינונים הם גדולים ומעולים מטעמים ונקודות שבמ' ואין בהם חיתוך פסוקים כי הכל אחדות א' ויש אתוון רברבן דבינה והם גדולים על כולם באופן שיש אותיות גדולות במעלה על הנקודות ויש אותיות שהם למטה מן הנקודו' אמנם דע כי יש גם למעלה נקודות אחרות והם מעולים על אותיות הת"ת ולרוב דקותם והעלמם לא נכתבו בס"ת כשאר נקודות וטעמים אלו שבמ' באופן שיש דרגין דנקודות וטעמים אלו גדולים מאלו וכן דרגין דאתוון אלו על אלו והאותיות שבת"ת גדולות מנקודות המ' ודי למבין:

ולאחזאה ליה לכולא. מכאן נר' שפותחין הס"ת להראות לעם ואפשר כי אינו מוכרח רק שמשם יראוהו העם גם שיהיה סתום מכוון שהוא במדרגה ז' גבוהה:

למפתח פומיה באורייתא וגומר ר"ל אפילו במקום שקורא השליח צבור וכ"ש בדבור אחד גם שיהיה מן דברי תורה. כי אם הכוונה דברים בטלים כבר קדם לנו איסורו אפי' שלא בעת קריאת ס"ת רק הכוונה כמו שאמרנו. והראיה מפ' ובפתחו עמדו וגומר כמו ותעמוד מלדת שפסקו מלדבר והראיה אומרו ואזני העם אל ספר התורה כי פיהם סתומה ואזניו פתוחים:

אר"ש כד מפיק ס"ת וגומר הענין כי בעת שפותחין שערי ההיכל ליקח ס"ת וגם למעלה אז נפתחים תרעי שמיא הם שערי היכל הששי אל ת"ת הנק' שמים לקחת תורה שבכתב היא בינה כנ"ל נקראים שערי הרחמים ואז מתעוררה אהבה למעלה ולכן היא עת רצון ולכן יסדר האדם תפלה זו וגומר. עכ"ל:

דף רו:

ישוי לביה ורעותיה בכוונה לאינון מילין פרטי הדברים שקורא ועוד סתם כוונה כוללת. למפסק פרשתא וגומר לאו אסדרים קצרים קאמר אלא אג"ן פרשיות לג"ן שבתות כי שאר פרשיו' יפסיק ויחבר כרצונו שאל"כ איך יעלו פרשיו' השבוע לז' בני אדם ולפעמים יש יותר ולפעמים פחות מז' אלא צריך שיהיה נזהר לבד שלא יניח בתוך ג' סמוך לפ' ולא יתחיל ולא קפדינן רק אפרישתא דכל הסדר יחד והענין כי אותם הפרשיות עם היות שהם הפסק שהפסיקה אותם התורה מצד אצילותם אין ערוה למעלה ואין חשש אם יחברם או יפסיקם שכל מקום שיפסוק הוא פסוק וכל מקום שיחבר הוא מחובר שכל

התורה כולה שם א' ומלה א' ופסוק א' ותיבה א' ואות א'. אמנם מצד התחתונים יש להם להפסיקו לג"ן פרשיו' בסוד היקף הזמן להיות התורה מתגלגל' עליהם וכמו שהשנה עושה הקפתה בסוד שבתותיה העליונים כך יקיף התור' בסוד פרשיותיה על ישראל והיינו אומרו בשעתא דאפסיק פרשיין קמי קב"ה לא שנפסקו מעת אצילו' התורה אלא אחר נתינתה לישראל כנזכר כי ענין עטרא זו מצד התחתונים לכך מנה עליהם ג"ן כחות ויש קפידה אם יחבר מחנה אל מחנ' שבאלו אמר תערובת כלאים מפני שהם שרים תחתונים למטה במקום החצונים שיופיא"ל הוא בהיכל ב' וסביב להיכלות יחנו החצונים ואם יהיה ח"ו ערוב כחות מיד נמצא שם החצוני וזהו טעם הכלאים וכיוצא:

כד מתעטרא פ' סלקן אינון מילין וגומר הענין שהאדם הוא בפיו חוצב להבות אש הבל פיו להב אש שהם אותיות מתגלמות באויר והחיילים אינם משמשים רק לקבל אותם המלות המתהווה ולהעלות אותה הפ' אל סוד הכסא לבד וז"ש וכולהו מתעטרן בגו כורסייא וכשנשלמות ג"ן פרשיות נעשות כללא חדא בהו איהי סלקא לעילא לאתייחדא שזהו ענין יחוד לעצמו בסוד הפרשיות, ונראה שקישוט השכינה בפרשיות יהיה עד סוד שמחת תורה שאז הוא תשלום החבור ובהו כלם יחד איהי סלקא לאתייחדא לעילא לעילא:

תרי זמני בשבתא וגומר בזולת מנחה בשבת שהוא לאכללא שמאלא כי התורה שלמותא מימין ושמאל ועיקרה בימין ולכך בימין משלימין הפרשה וקוראים ס"ת גם בשמאל דהיינו במנחה בשעתא דדינא תליא ועם היות שאין דין בשבת סוף סוף המנחה שעת הדין כדי להכלל בשמאל שעת הדין וקריאת שני וחמשי.

בגין דקא נחתין וגומר עם היות שהוא חול ושולט מטטרו"ן עכ"ז יש בהם תורה בגין דקא נחתין דרגין לתתא כלומר מדרגו' הת"ת יורדו' למטה אל עולם מטטרון ששם מקנן הת"ת וז"ש דאינון כללא דאורייי'

ואי תימא הא נביאים שהם נצח והוד מתפרשן לתתא בהיכל עצם השמים והיכל נוגה כנזכר פ' פקודי וע"י מושגת הנבואה לנביאים וא"כ למה אין הפטרה בחול. ותירץ אלא הכי הוא ודאי ששה היכלות הם ז' ספי' אבל הני דלתתא אינם אלא כללא דאורייי' שהם ענפי הת"ת המתפשטים בהיכלו' ענפים לנביאים:

ורזא דמלה אלין דרגין עילאין שהם ז' קוראים בתורה אינון איקרון פרשתא חדא שכל שבעתם חשובי' למדרג' א' באצילות והיא בחי' א' וכלולה משבע ואח"כ מאותה הבחי' שבאצילו' מתפשטין למטה ט' מדרגות והן יורדות ומתפשטות עד הגיעם לחול יום ב' וה' וה' מדרגות אלו בסוד הדין והטע' כי בסוד הכתר אין דין כלל ולכך בסוד הכתר

הוא פ' שלימה בבקר שאז זמן הכתר כנזכר לעיל ואח"כ ג' שהם חב"ד היינו כהנים ולויים וישראלים במנחה ואין אלו בחול שאין החול אלא מחסד ולמטה ואח"כ כהן לוי וישראל חג"ת ביום שני שבחול הדין שולט וכל עצם יום ב' גבורה. ואח"כ ביום ה' כהן לוי וישראל נה"י והם דין החול יום ה' סוד הוד ואין מ' תורה שבכתב אלא תורה שבע"פ ומה שאין קוראין הט' בפ' הקודמת הענין הוא שתחלה מתקנים ט' בסוד ממטה למעלה ואח"כ הכתר יום שבת מתתקן אליהם ובזה נקשר שבת עם שבת הבאה:

ובספרא דרב ייבא סבא יש דרך שני קרוב לזה בקצת והוא כי בהתעורר שמאל שהוא המנחה תתעורר המ' ותקבל ציור הת"ת בבחי' תורה מאותיו' הצד וזה שאמר ונקודה תתאה שהיא שבת דמעלי שבתא בההוא סטרא דשמאלא שהיא גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה מקבלא רזא דאורייי' שהוא מציאות הת"ת מצטייר בה וגומר. ומדיליה קרינן סוד מדרגות הת"ת שבנקבה ת"ש דהא איהו קיימא ברזא דתשע מדרגות מהזכר בה וקרינן תשע וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ולבתר ויאמר לאדם הן יראת וגומר מכאן נראה שצריך לסדרא ד' פ' או אפי' מלה חדא וגומר. מכאן נראה שאפילו לכל א' מן הז' העולין צריך להפסיק בסוף פרשה ולא באמצע הפרשה והוא היפך דין התלמוד כיון שהוא מניח ג' פסוקים קודם או בסוף. בההיא שעתא קרא וגומר הנה מזה יורה כי ג"ן פרשיות הם ומי שימנה אותם ימצא שנ"ד פרשיות הם ולא מצאתי לזה תירוץ לולי שנא' כמשז"ל כי בפרשת ויחי יעקב היא סתומה ואינה פרשה בפני עצמה ולכן אינה עול' בשם ולכך אינן אלא נ"ג פרשיין. ובזה תבין קושיא א' שיש ברבה ז"ל האומרים למה פרשה זו סתומה וגומר ומקשים בזה כי מי שיעיין בטיב פתוחות וסתומות ימצא כי פ' ויחי אינה סתומה אלא פתוח'. אמנם כוונת רז"ל הוא מה שביארנו כי אינה נמנית בכלל הפרשיות וזו היא סתימתה והראיה להיות שאינה נמנית בכלל כי הלא הפרשיו' של תורה קראם שלמה גן נעול וגומר כמנין ג"ן כנודע ואם נמנה פ' ויחי יהיו נ"ד ודוק. ונלע"ד והבן זה כי הג"ן שבתות הם במלכות ואפשר שלזה נק' מ' גן עדן וכד נמשכין מת"ת ג"ן פרשיות בשנה אז משתלמת מ' לגמרי ומתייחדת לגמרי עם התור' שבכתב ותחות מ' כנגד זה ג"ן רתיכין קדישין וגומר בגין כך זכאה חולקיה מאן דאשלים וגומר וכל זה הוא בס"ת לא בענין ב' מקרא וא' תרגום כי זה מפורש במקום אחר: וימינא תליא עד שעתא דמנחה וגו' נ"ל שהכוונה בזה לו' דכיון דימינא תליא עד עת מנחה א"כ יש שהות וזמן להשלים הפרשה עד עת המנחה אך משם ואילך עבר זמנו:

ובג"כ תשעה גוברין וגומר הענין כי כבר ידעת כי תור' שבכתב היא סוד הת"ת והנה ז' אנשים שעולים בשבת הם כללות כל השבע ספי' מחסד עד המ' ולכן קוראין בשבת כל השבעה כל פרשה שלימה כי אלו השבעה הם כללות הכל אמנם במנחה ובשני ובחמישי חוזרים פעם אחרת כולם לקרות כל הז' שקראו בשבת והענין כי כללות תור' שבכתב הוא הת"ת עם ימין ושמאל הם ג' אבות אך עכ"ז אצטריך דכל השבעה יקראו ביומא דשבתא כדי שכל א' וא' יושפע מן התור' העליונ' שבבינה ואמנם להיות שעיקר קריאתה היא בבקר בשבת ולכן אז משלימין הפרשה והוא סוד ג' אבות שהם עיקר כללות קריאת התורה ולכן במנחה אנו עושים עתה עיקר מג' תתאין שהם נה"י כי הם צריכים לקבל התורה כמו חג"ת אמנם להיותם בנים אין האבות נגררים אחריהם ולכן אינם קוראים רק הג' לבדם: אמנם להיות כי שבת הוא גילוי עלמא דדכורא לכן עיקר קריאת יום שבת הוא בעלמא דדכורא ולכן כשהוא מנחת שבת אז קוראין נה"י מעלמא דדכורא אמנם בימי החול דהוי עלמא דנוקבא אז קריאת התורה הוי בעלמא דנוקבא והקוראים הם ג' אבות חג"ת דעלמא דנוקבא ביום ב' ונה"י דעלמא דנוקבא ביום ה' והן שית היכלין נמצא כי שית היכלין דדוכרא שהם כללות התורה שבכתב הם קוראי' בשבת ושית היכלין דנוקבא בחול ג' ראשונות בשני וג' שניות בחמישי אמנם שית היכלין דדכורא ג' השניים הם במנחה דשבת וג' הראשונים הם בשחרית דשבת אך לפי שג' ראשונו' דדכורא הם אבות לג' היכלין אחרנין דדכורא הנק' בשם בני יש' וגם שית היכלין דנוקבא דאתכלילו כחדא ונק' בת של ג' אבות ולכן קוראים ז' ג' אבות וד' בנים חג"ת נהי"ם עכ"ל:

דף רז.

וקרינן תשע שהם שית דחול חג"ת נה"י חג"ת בשני ויום שני דין גבורה ונה"י ביום ה' שהוא דין הוד. ותלת בשעתא דאתער שמאלא בשבתא שאז הרצון מתגלה בסוד הבינה שבכתר ולזה הם חב"ד וז"ש ואיהי מתעטרא בהו בג' סטרין שהם כהן לוי וישראל כגוונא דתלת סטרין עילאין דהיינו בתפלת שחרית שיש ת"ת כולל ו' קצוות ולכך המפטיר הוא היסוד שהוא מפטיר בנביאי' שהוא מחובר עם נצח והוד וז"ש ותלת סטרין דאינון כללא דפרשתא דשבתא:

מההוא אתר דאתחזי למהך סוד הקדושה נגבלת בסוד גבול הנוגה כנזכר לעיל ונוגה סביב ובתוך סוד הנוגה כל סוד הקדושה מתפשטת על יש' והיינו מקום שכינה וחוץ למקום זה הוא מקום הקליפות ולזה אל יצא איש ממקומו מההוא מקום קדוש אשר לו שהוא תפוס בקדוש' ואם יצא מהקדש מיד נכנס אל הקליפה אמנם ישראל בחול יוצאים אל החצונים במשאם ומתנם ואין חשש מפני שימות החול אינם חוששים שמשתמשים

הם בחוץ למקום כנודע שיש קליפות משתרשות בהיכלות ולזה לא נזהרו בחול בבל יצא איש ממקומו אבל ביום שבת כל א' וא' מעוטר בסוד הקדושה העליונ' שהוא סוד התפשטות האצילות לא יגורך רע. ויש חשש להשתמש בקליפות לזה היוצא מנוגה ולחוץ הוא חוץ למקום הוא נכנס אל החצונים ולז"א ברוך כבוד ה' ממקומו כדמסיק ולזה כשנתקדש המקום ששכינה בו נאמר למשה כי המקום אשר אתה עומד עליו שמשה נכנס אל תוכיות הנוגה והיינו אדמת קדש והיינו אתר ידיעא לעילא וקרינן ליה מקום עם היות כי אין מקום וגשמות כלל עכ"ז אנן קרינן ליה מקום והטעם מפני ששם השגת הכבוד עם היות שאינו בעל מקום וז"ש וקרינן ליה מקום דאשתמודע בה יקרא עלאה: ובג"כ אזהרותא וגומר יר' עתה שידענו מהו מקום אזהרותא לבר נש דהא מתעטרא בעטרא קדישא דלעילא שסודה במקום אל יצא ולאו דוקא תחומין שבמלכה ג"כ יוצא עצמו חוץ למקום אלא הכוונה שלא יצא בחילול שבת חוץ מקדושת שבת וז"ש דלא יפוק מפומיה מלולא וגומר כל אלין חלולא דשבתא איהו דהיינו שעושה עצמו חלל שנסתלק מלואו של עולם ונשאר חלל אל הקליפות דהיינו מקום אתר יקרא דקדושה כנזכר דהא מיניה ולבר אתר דאלי"ם אחרים שהם החצונים:

ברוך כבוד ה' ממקומו כבוד ה' דלעילא שהוא הת"ת הנק' ה' ממקומו היינו המ' שהוא מקום לת"ת וז"ש דא כבוד דלתתא והענין שמצד ייחודו עמה מתברך מלמעלה וכפי זה מפרש פי' ב' בפסוק אל יצא איש ממקומו היינו סוד עטרא דשבת סוד האצילות המתעטר בראש כל א' וא' מישראל ועל פי' הב' אמריאל יצא איש ממקומו או אל יצא איש ממקומו הקדוש המוגבל כנזכר בפי' הראשון ואל יצא איש ממקומו עטרת הת"ת שבו על ראשו שזה בזה תלוי ע"י שהוא יוצא מהמקום המוגבל בחילול שבת מסתלק ממנו סוד העטרא וז"ש רזא דעטרא דשבתא וגו':

כתיב הנה מקום אתי לפרש עוד מקום במקום גבוה וז"ש מקום אתי אתי טמיר וגניז היינו סוד הכתר וז"ש דלא אתיידע כלל ואין לפרש שיהיה המ' הנק' מקום והיא נעלמת בהתייחדה עם הת"ת ומיינו אתי לז"א כי מלת אתי מורה שתמיד עמי וז"ש דלא אתגלייא וקיימא טמרא. וא"ת היאך תקרא מקום שמור' בית מושב לענין אחר לז"א ודא איהו אתר לעילא וגומר עילאה על ו' קצוות לעילא מן הבינה לעילא מן החכמה דהיינו כתר ונקרא מקום שא"ס מסתתר בתוכו וזהו ג"כ מתעטר על יש' שזהו כתר שבת שאנו אומרים כתר יתנו ומשם תוספת נשמה כנז' בסבא. ולזה מי יוכל לו' שממקומו נא' על זה אמנם דא איהו אתר לתתא שהוא המ' כדקאמרן ודא איהו מקום דאתפרש לעילא במקומו

של הקב"ה כאו' ברוך כבוד ה' ממקומו וכן אתפרש לתתא בענין היותו מקום לקדושה כנזכר. ובג"כ אל יצא איש ממקומו על שני מקומות כפי' ועל מקום הנסתר נעלם:

ומדותם מחוץ לעיר וגומר הא אוקמוה וגומר בסוד קו המד' אבל לענין זה אלפים באמה מדידתא תרין סטרין לכל סטר. הענין הנה העיר היא מדת המ' ומחוץ לעיר אלפים אמה שהם ב' תחומין וגבולי הקדושה א' המדורין ובתוכם סוד ההיכלות ופנימה להיכלות שהם ד' מחנות השכינה נקודה האמצעי ומחוץ שלשני הגבולים הם סוד הקליפות וכך הם תרין סטרין לכל סטר לעילא שהוא סוד שני שמות אדנ"י יהו"ד ד' אותיות לד' רוחות וד' אותיות ושם יהו"ד בתוך ד' אותיות שם אדנ"י וכשנדקדק נמצא ג' פי' במקום בסוד ומדותם הא' ברזין והיינו היכלא טמירא דאמר ב' תרין סטרין לעילא דהיינו ב' שמות כנזכר ולתתא במדורין והיכלין כנזכר:

כד נפק שבתא כלומר עם היות שהוא חול ראוי להתעכב שאין החול שורה מיד מפני אימת היום מרוב קדושתו וז"ש דהא יומא רבא ועילאה איהו גם דהא יומא דאושפיזא וגומר וכשהלך אושפיז מהבית שהיו שמחים בו אין להם לב למלאכתם כלל אותו היום, **דתקונא** שפירא איהו בההיא ליליא כי צריך מאד לאו' שמתירים החצונים ממאסרם משא"כ שאר לילות שטוב לאו' אבל אינו צריך לביטול הקליפות אחר שגם ביום היה דין קצת ומשום הכי ראוי שלא לאו' בשבת שמורה פגם אחר דדינא אסתלק וגו':

בשעתא דפתחי ישראל ויהי נועם כי סגולתו לבטל כח החצו' המתפשטי' וכן הקדושה סגולתה להעביר הדינים העליונים ולכן אנו או' שנים אלו יחד לתקן הדינים ולהחליש כחם ולזה אין ג'יהנם חוזר לתוקף אשו עד דשלמין סדרא דקדוש' ולהכי כל אינון חייבין דבג'יהנם פתחים וגומר שרואים שהכל מזומן בתוקף אש ומתבטלין ומצפין עד דשלמין ישראל ורואים כח אשם מתחלש קצת לכך משבחין זכאין אתון כללות ישראל וסדר תפלתם זכאין אתון צדיקים שבמוצאי שבת עצמותיהם מתחדשים הפך הרשעי' שג'יהנם מתחדש עליהם ולזה משבחין זכאין אתון צדיקייא וגומר: ישובו רשעים רשעי ישראל אמנם אותם שתמו ואין להם עון אינם שבים אמנם הגוים כלם והטעם שכלם שכחי אלהים ואין בהם טובה:

היא מאן דשרי בתעניתא תענית חלום, ההוא רוחא עילא' תוספת נשמתו שאינה מסתלקת ממנו אלא בחלול שבת לא בתעניות אלא הוא עומד ומסתגף עמו שאין נשפע עליו ענב עליון והפגם ההוא מעורר ומקטרג עליו. וחד ההוא ממנא דקיימא על מאן דשרי בתעניתא מפני שמקריב מיעוט חלבו ודמו בתעניתו והוא כמו קרבן וסנגריה שמיה מלשון סניגוריא שמלמד על המתענין ויעמדו שניהם שני מיני מעשי' אלו יתיישבו

למשפט קמי מלכא לראות איזה יכשר הא כיצד **ההוא** רוחא שהוא תוספת נשמה אסתלק גריע מההוא הנאותא כנזכר שע"י ענג תחתון נשפע ענג עליון וז"ש כד האי לא אשתלי' לתתא רוחא אחרא לעילא שהוא הת"ת ומ' לא אשתלים וכיון דלא אשתלים אתחזי וגומר כלו' מצד א' מחוייב האיש ההוא ב' עונשין שפגם למעלה ומטה וגומר: כיון דאשתלים זמנא אחרא וגומר הכוונה אילו עשה זה מפני שאינו ממענגי שבתות תמיד היה ראוי לעונש אמנם כיון דאשתלים שבתות אחרות אם כן שואלים עליו מה היה לו שאין דרכו בכך הרי צד קלות עונשו ועוד מצטרף לזה וההוא ממנא וגומר א"כ מצד זה יקל עונשו מכל וכל ותקן צד חלומו כדמסיק:

ההוא ממנא דאשתכח על ענוייא וגומר הענין מצד עוני מדת המ' חסרון הלבנה בסוד הדין צריך שיתענה האדם למטה ויקבל יסורין של אהבה ויצטער עמה ובזה תשתלם המ' כי מצד הבחינה הזאת היא המ' הראו לו בחלום הלילה במדת' חלום רע והוא שולח דורן ממש שציער עצמו וסגף והתענה ונטל יסורין ובזה היא מתגברת למעלה כי אז היא נקיה והוא נטל ענייה ואז היא מסתלקת מעוני מסכנותא דיליה אל העושר ולכך בחיכה זו אינה נהנית מהענג העליון כנזכר ומלאך זה נקרא סנגרי"ה הוא מאותו צד העוני וכמה כתות אחרות שעליהם נא' אבלי ציון ואבלי ירושלם שהם מתענין עמה ועתה נקשרים למעלה להתענוג שלה כי מהעוני עלתה אל העושר כנזכר ע"י סגופו ותעניתו וז"ש וההוא ממנא וגומר אשתלים ע"י יסורין גו אינון ממנן אחרנין כנזכר. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. כדין פתחי יש' ואמרי וגו' פי' כי הקדיש שאנו או' אינו מכלל תפלת ערבית רק על המזמורים שאמרנו. עכ"ל. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף רז:

כל גזר דינא דאתגזר וגומר יר' כי כמה שגרם שיוכללו ע"י תעניתו מדרגות העוני והדין במדרגות הענג והרחמים כנזכר ובזה סוד הענ"ג דהיינו רחמי הכתר 'עדן 'נהר 'גן ג' ראשונות נשתתפו ונתייחדו עם ז' מדות תחת נות שבהם הדין והם סוד ע' שנה המתלבשו' בדין ועתה נהפכו לרחמים וקרעו לו גזר דינו ונתקן סוד העוני שהיו משפיעין עליו ונתקן הכל ולא נשאר שום תביעה עליו אלא דוקא לבעלי העונש התחתונים וצריך לפדות עצמו מהם וז"ש ולבתר מתהדרן אלין ממנן דענשין לבני נשא שהם השולטים בימות החול ביום ראשון גם להענישו ולזה צריך לשוב בתשוב' בחול כנגדם ולתקן שהם יתרצו ממנו ולזה תענית זה בחול זמן שליטת אלו התובעים לרצותם כי האצילות מרוצה והתובע הוא דינים השולטים בחול במה שיתמנ' בחול יתרצו:

יומא דא וגומר נשאר לבאר חלק זכרהו על היין ולהכי פתח ואמר יומא דא מתעטרא בשבעין מפני שהוא שביעי וכל ז' ספירות מאירות בעשר בסוד אור עליון חכמה שם מ"ה יו"ד ה"א וא"י ה"א המתפשט מהחכמה וז"ש ושמא עילאה קדישא שהוא בחכמה מלא עשר כנזכר אשתלים בכל סטרין שגם הספירות התחתונות מאירות כל א' וא' מהן בעשר וז"ש ואתנהירו כולהו דרגין. וכלא כל המדרגות אפי' בתחתונים בחדוה דברכאן דהיינו מצד הבינה שממנה סוד ברכה ושמחה וכן מצד החכמה בקדושה על קדושה ותוספת קדושה הם ג' קדושות א' קדושת עצמה מ' מצד החכמה בת מלך ודאי ב' וכן קדושת הת"ת עמה ומקדשה עמו והיינו קדושה על קדושה. ותוספת קדושה היינו ע"י החכמה עצמה המקדשה בסוד מוסף שבת מוסיף קדושתה הם סוד מהייחוד העליון:

קדושא דמעלי שבתא דהיינו קידוש דאשר קדשנו במצותיו ורצה בנו וגומר דא איהו קדושא דשבת בראשית דהיינו שביתת החכמה הנקרא בראשית כי מיד כשבא ליל שבת היתה שביתת אלו הל"ב נתיבות חכמה העושים במלאכה שהם ל"ב אלי"ם הנזכרים שכל מעשה בראשית שסודם חכמה מתלבשת בבינה והיינו או' ויכולו וגומר וכל צבאם דהיינו כלל מעשה בראשית. ותלת דרגין דתפוחין קדישין כי המ' נקראת שדה תפוחין שהיא מאירה מסוד ג' אבות ג' גווני התפוח אדום לבן ירוק בענין שהיא מתקדשת מחכמה ובינה וג' אבות והיינו סוד הקדוש כדמסיק א"כ בעינן לאדכרא על האי קדושא כללא דעובדא דבראשית שפעל ועשה בל"ב נתיבות חכמה ונח בכלם וז"ש ונייחא והיינו ויכולו וגומר ננזכר: והיינו רזא דסהדותא דעובדא דבראשית כי יקום האדם ויעיד על מעשה בראשית וע"י העדות הזה שאנו מעידים מקדשים השכינה בסוד בחי' הקדושה הזאת ועדותינו רושם בה רושם קדושות אלו מפני שאנו בתוכה מעידים על מה שאנו יודעים ומצייר בה עדותינו דהיינו ויכולו וגומר ונרמזו בה ענייניים אלו בשתי דרכים הא' במספר מלות הפרשה דהיינו ל"ה תיבין שהם ל"ב נתיבות וג' אבות. וב' מציאות או' ויכולו השמים והארץ וכל צבאם הרי ל"ב נתיבות ננזכר וג' פ' שביעי שכתוב בה הם ג' אבות שהם בז' מדות ולכן הם כל א' שביעי או ימין או שמאל או אמצע וכל השבעה משמשות בבחי' אלו כנודע. וג' פ' אלי"ם הא' במ' עלמא תתאה הב' פחד יצחק דהיינו רזא דכל מהימנותא כי הגבורה שמאל אל הת"ת הוא ועם היות שהם ו' קצוות יתייחס עתה בשם זה מפני שכל הבריאה היה בדין ושם אלדי"ם והג' עלמא עילאה בינה כוללת בעצמה ג' ראשונות דהיינו עילאה מצד עצמה קדישא מצד החכמה קדש קדשי' מצד הכתר וכל זה כלול בפ' זה: וכנגד הענייניים האלו בעי בר נש למסהד סהדותא דא בחדוה

מצד הבינה ברעותא מצד הכתר דלבא סוד ל"ב נתיבות חכמה לאסהדא מצד ו' קצוות עדות דעדות ודאי קמי מאריה מ':

מכפר על חובוי כי ע"י עדות זה הוא מתקן כל מעשה בראשית וקושר כל המדות כנזכר ומגלה אור העליון למטה ובזה ודאי מתקן מה שפגם ע"י מעשיו כל מעשה בראשית שברא בשבילו ובזה ודאי מובטח שיתכפר ויטהר כל איזה פגם. דהאי יומא קאים וגומר פי' מדת יום שהוא אור הת"ת בקדושת שבת כנזכר לעיל שמשא קדישא דיומא ולכך סוד לה' ל"ה עמו מעצמו אמנם בלילה אנו צריכים להשלים בה שהיא מדת לילה. ולא אתקדש בהאי ליליא אלא בעמא קדישא וגומר כלומר והכח אשר לנו לקדוש זה הוא ממה שהיא שורה עלינו דהיינו התפשטות האצילות מיד כל מה שאנו מקדשים הוא בתוכה ואנו מאירים בתוכה סוד הקידוש הזה ולזה אנן בעינן וגומר מפני שקדושתה תלוי בזה אמנם ביום אין צורך בזה כלל משום דאיהו קא מקדשא ליה והוא מקדש אותנו מפני שמדת יום שבת למעלה למעלה וגם ישראל קצת הם מקדשים בצלותין שהם מעוררים הזווג ותקוני התפלה יפסיק לעזר וסיוע ואין צריך קדוש:

אתייהיב רשו לממנן דלתתא שהם חיילין מטטרו"ן בבחינת שליטתו והנהגתו ע"י המדרגות התחתונות שהם משתלשלים ממנו עד הגיעו אל החצונים בבחינה זו צריך הבדלה אמנם בבחינת סילוקו מן העולם הזה בבחינת קשר ההיכלות למעלה הוא נכלל בייחוד בשכמל"ו וז"ש ולאפרשא לתתאי מיחודא עילאה והבדלה זו יחוד הוא במה שהוא מבדיל אלו מור' יחוד אלו וז"ש לאחזאה יחודא באתר קדישא בקדושא עילאה דהיינו קדושת שבת ועדיין דבר זה תלוי בקדושת שבת וכן פירשו רז"ל זכרהו על היין בכניסתו וביציאתו. מהרמ"ק זלה"ה: וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רח.

כל אשין אחרנין שהם אש הדין ואש גיהנם וכל המשתלשלים מהן אתטמרו ואתגנזו כל א' וא' במקומו הראוי לו העליונים למעלה והתחתונים למטה. בר אשא חד היא מ' אש המזבח ודאי דאתגליא מפני שהיא ממתקת ברחמי הת"ת בסוד שבת כנזכר לעיל: כל אשין אחרנין שהם כחות תחתונים וחצונים אתטמרו ואתגניזו קמיה כנזכר שקדושת שבת מתפסת בכל העולמות כולם ממעלה למטה. והאי אשא מ' דעקידת יצחק שהיא נקשרת בגבורה ונמתקת דאתלהטא על מדבחא שהיא מדת המ' ואש זה הוא פתח כניסת הקרבנות וכניסת תפלתן של ישר' ועבודתם והיא המ'.

בג"כ בעי לברכא על נהורא דאשא שהיא אש המתברכת מן הימין ודאי ולא אשא דחול אלא אור ששבת להורות שאין הברכה אלא באור זה ששלט ונתפשט על ישראל ונכלל

בשבת כנזכר ולא שתהיה אור קדושת שבת ממש שכבר נסתלק אלא בחינת המלכות המתפשטת להנהגת התחתונים בחול וז"ש אשא דנפיק מההוא אשא דלעילא ומתפשט והוא משתמש בחצונים להנהגת העולם וז"ש אשא דסביל אשא ירצה כי אש שבת מפני מנוחתו ורחמיו אינו סובל אש הדין ואש גיהנם ומבטל אותו אמנם בחינ' המתפשט ממדת המ' למטה הוא סובל אישים אלו להנהגת העולם ואנו מברכין על אש זה הקדוש שהוא המתפשט כנזכר.

בברכה דנהורא שאנו אומרים מאורי האש מפני שהמ' אש חשוך בהיותה לעצמה ויש לה למעלה מאורי האש הספי' העליונות שמאירים אותה כדמסיק ואנו מברכין אותה משם קודם שיתאחזו אליה אותם האשים התחתונים מפני שיקדמו הרחמים אליה קודם שיהיו גוברים בעלי הדין כדי שתהיה הנהגה ברחמים ובנחת ולזה כדין כל שאר אשין אחרנין נפקין ממקום גניזתם ואתמנן בדוכתייהו על הנהגת העולמו' והיינו ואתייהיב לון רשותא לאתנהרא ותחלת הנהגה אחר התפשטה מהמלכות היא מסוד ההיכלות ראש להנהגה הם ד' חיות שהם בהיכל הרצון ולזה בהתברך האש הזה מלמעלה יזדמנו שם אותם הקדושים שהם נכללים בקדש והיינו אומרו אזדמנן ד' רתיכין הם מיכאל גא"ר ותחת ממשלתם לאלפים ולרבבות וז"ש ארבע משריין לתתא להתברך ממנו כנזכר ודוקא בברכתו שהדין מתמתק וז"ש מההוא אשא מברכתא. ואינון איקרון מאורי האש שהאש מתברך מארבעה עליונים וממנו מתברכין ד' מאורים תחתונים והם ד' אצבעות: **ובג"כ בעינן לאכפיא** שמורה שהם כפויים תחת השכינה ואין להם יד ושליטה אלא ברצון כדמסיק אצבען ידא מורה שהם כלים מתפשטים מענין גבוה דהיינו י"ד ה'. ארבע המורה על מספרם דימינא מפני שיש להם בחי' הדין ובחינת הרחמים ואלו רוצים למתק דינם ולאנהרא לון שיקבלו מאור עליון ובזה כחם יפה ברחמים: בגו ההיא וגומר דהיינו שורשם המושקע ולכך הם נכללים בתוכו וגם אותו האש הגבוה עצמו מתברך מלמעלה כדי שיתמתק דינו והם מאירים מהמתקתו וז"ש דמתברכא וגומר ואינון אצבען רמז וגומר הורה שלא יהיו ד' אצבעות עם האגודל שאין האגודל בכלל זה שהאגודל כחות חצונים שולטים בו ואינו מכללם ולז"א ואינון אצבען וגומר שממש הרמז בזה אליהם: וכל אצבען בעינן לזקפא לון וגומר כשהם י' אצבעות זקופים גורמין להמשיך ברכה מי"ס וז"ש לאחזאה קדושה וגומר. דשמא קדישא אתעטר בהו שהם סוד יו"ד ה"א יד ימין וא"ו ה"א יד שמאל. ונהרין מגו בוצינא עילאה דכולא שהוא הכתר המברך לכולם יחד ולזה אינם כפויים אלא נכללים יחד תחתונות ועליונות וז"ש ואתברכאן כולהו דרגין

כחדא וכאן אינם כך אלא ד' וכפויים וז"ש לאכפיא אצבען קמי שרגא בגין לאחזאה דרגין דלתתא שלא יורו למטה אלא ע"י כפיה זו:

בכל יומא אנו מברכין מאורי אור כאו' על מאורי אור שיצרת. דאינון נהירין עילאין הם מעצמן מאורות והם באצילות עילאין ואינם נבדלי' מהאור כאלו אלא קיימין בההוא אור קדמא' וגומר. אמנם אלו כל אלו הבחינות להפך אינם אצילות והם נבדלים מהאש שהם בעולם הנפרדים למטה: והני איקרון מאורי האש ירצ' מלה אחת המורה הפך הנזכר כי מאורי האש מורה כאלו הם ממש מארי עם האש ואינו שהם נבדלים ממנו וחוצה לו כנזכר ולז"א ולא אמרי מארי מאיר או נהיר כראוי לפי נדרש וז"ש הואיל וקא נהיר מההוא אש ואינם ממש עצם האש וא"כ למה אנו או' מאורי האש שמורה הפך זה שממש האש מאיר מאורות אלו:

אלא כיון דעאל שבתי אינון דרגין דלתתא שהם כל מה שמכסא הכבוד ולמטה אינון דנהירין ושלטין בימות החול כולהו עאלין בסבתם ואתכלילו בהאי שרגא כעין כללות אור הככבים באור החמה שאינם משמשים כלום והם במעלה נסתרת וז"ש ואתטמרון וגומר ולא אתחזיין ביה להיות משמש אורם כלל ועיקר אלא ההיא נקודה שהיא סוד ההנהג' העליונ' דאצילות מתלבשת בבריא'.

וכולהו אתטמרן שאינם נפרדי' והם נכללי' בשורשם:

כיון דנפיק שבתא אור זה וקדושה זו מסתלקת והם משתלפים מנרתיה קדושתם ומתגלים והיינו או' אפיק לון לכל חד וחד וגו' והיינו כי כמו שבבריאתם היו חדשים משורשם גם עתה נקשרו בשורשם כל יום שבת ונתחדשו כאלו ההיא שעתא אתבריאו ולזה אנו או' בורא מחדש מאורי האש.

אינון דרגין עילאין הם הספי' מחסד ולמטה: בוצינא עילאה בינה:

בשעתא דרמש ליליא שאין ההנהגה אפי' בהיכלות מדת יום אלא הנהגת ממשלת הלילה וניצוצי אור הת"ת נאסף אליו בוצינא עילאה כניש לון לגביה וגומר בשלימו דנהורא והיינו יוצר המאורות שנתחדשו ציור חדש ממש ולא כחידוש הכחות האלו ביום השבת אלא יצירה וז"ש ולא אמרי בורא וגומר והענין דבאלו עילאין נקט יצירה לפי שהם מנהיגים מכחם שכח הא"ס דבק בהם והיינו או' אפיק לון דשלימו דנהור' אמנם מנהיגים כל ספי' יום א' בסוד ו' קצוות במטטרו"ן והיינו דאמרן ת"ת מקנן במטטרו"ן ולזה נא' באלו העליונים שהם אצילות יצירה שהם נבדלים משורשם בערך שאינ' צריכים לקבל מהשורש העליון אמנם אלו התחתונים שיוצאים בליל מוצאי שבת בין אותם דמטטרו"ן בין המדורין אשר תחתיהן כולן צריכין להתנהר אח"כ ולכך אינם נבדלים מסבתם שאין

להם כח אלא בשורשם הם בריאה נבדלין ולא נבדלין: וכולא איהו רזא ברמז אצבען כלו' בין עשר מדרגות שהם מאורי אור בין ד' מרכבות שהם מאורי האש כולם רמוזים באצבען ולהבחין בין אלו לאלו תלוי אם יהיה זוקף אותם למעל' רומז בעשר מדרגות ואם יהיה משפיל למטה רומז בד' מאורי האש ונתן טעם למה האצבעות יורו ענייינים חלוקים ואמר שיש באצבעות שתי בחינות הא' האצבעות בעצמן שאין להם קליפה ולבוש והם פנימיות האצבעות והב' האצבעות מאחוריהם שיש בהם קליפה ולבוש דהיינו הצפרנים. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אלא אשא דשבת. מכאן נראה שאין מברכין במ"ש אלא על אור ששבת דוקא בשבת. בכל יומא אנן מברכין מאורי אור וגומר עיין סוד נפלא כי מרכבת מטטרו"ן וכל חיילותיו נק' מאורי אור וזהו שבכל יום אנו מברכין על מאורי אור שיצרת וגומר יוצר אור יוצר המאורות וכל אלו הם רמז לעולם מטטרו"ן והוא כי כשהתפלה נכנסת בז' היכלין מטטרו"ן אז אנו מברכין אותם שיברכו מלמעלה כנודע כי ברכת יוצר אור הוא בהיכל א' וכן עולין עד סיום הז' היכלות וכל אלו אינם שולטים רק ביום כי הם מצד אור הת"ת הנק' שמש. אמנם בלילה נעלמי' שערי היכלות ואינם עוד שולטין ועומדים במקומם שקטים אמנם הרקיעים דסנדלפו"ן הם מאורי האש כי היא המ' אש אוכלת ולכך שולטין בלילה אבל יש ג"כ אחרים שולטים ביום ברקיעים ג"כ כנ"ל ואלו הד' מחנות שכינה שבסנדלפו"ן מתברכין בלילי מ"ש ודי באותה ברכה לכל השבוע עד תחזור המ' להעלות בשבת האחר וישובו אז להאיר פעם אחרת ולקבל אותה ממנה במ"ש האחרת ולכן אנן כופפין ראשי אצבעותינו נגד הנר כי הם מתברכין מן הנר היא המ' נר ה' ואין אנו כופפין רק ארבע אצבעות ולא האגודל כי ד' מחנות הם לבד והוא כי האצבעות נרמזים בהן כל הקדושות עליונות וכד אנו זוקפין האצבעות נרמזות י"ס או עשר כתות שבמטטרו"ן כי כל אלו הם מאירים מתוך העה"ב סוד העמיד' כדי שיעלו למעל' לקבל אור' אבל כשאנו רומזים למרכבות השכינה שבסנדלפון אז כופפין האצבעות להורות כי מאירין הם ממ' הנרמזת בישיב' ולא בעמיד'. נמצא כי בזקיפו דאצבען מתברכאן עילאין ותתאין ובמאיכו דאצבען אתברכן תתאין לחודייהו והנה דרגין עילאין אינון נרמזין בפנימיות האצבען המקום שאין בו צפרניים ודרגין תתאין באחורי האצבעות מקום הצפרנים שהם קליפה ומלבוש למט"ט כי הסטרא אחרא נרמזת במותר הצפורנים שהוא מה שגדל וחותכין אותו ושורפים אותו. והנה כד עאל ליליא כל מאורי אור שבמטטרו"ן כלם נגנזים בתוך אור קדמאה וההוא אור נעשה כאשה מעוברת ואינם שולטים כלל בליליא והוא כי מתפשט אורה וסובבת את כולם ובבקר מוציאים חדשים

לבקריה כל א' על מלאכתו ולכן אנו מברכין יוצר המאורות כי הם יציר' מחודשת ממש כי כבר היו נגנזים למעלה ועתה ילדם ולכן אין אנו או' מאיר המאורות אלא יצירה ממש. וכלכל אותם שברקיעי' בסנדלפון ההיא נר' המ' ביום השבת כל היום וכל הלילה היא מתעברת מהם ונעשים כולם כמו נקודה אחת ובליל מוצאי שבת מוציאם לממשלתם ולכן אנו אומרים בורא מאורי האש כי בריאה חדשה הם אך הוא כי לעיל שייך יצירה והכא בריאה כנזכר יוצר אור ובורא חשך. וא"ת למה בכל הלילות נגנזין המאורי אור ומאורי האש אינם נגנזים רק בשבת. וי"ל כי מ' בהכרח צריכה להנהגה עולם השפל עם חייליה בו' ימי השבוע ותמיד צריכין הם לצורך העולם ואיך יגנזו כל הימים א"כ איך ירד השפע היורד מעולה מטטרו"ן אם שערי הרקיעים ננעלו ואין יוצא ואין בא אבל בשבת אז תעלה היא לקבל למעל' לתת מזון בו' ימי השבוע ואז הממונים שברקיעים אינ' שולטי' כלל אבל בכל הלילות אין צורך בשליטה ההיכלות כי כבר נתנו ביום למ' שבסנדלפו"ן ובלילה מחלקת מ' טרף לבית' ואין צורך בפתיחת ההיכלות כי כבר לקחה ביום חלק'. ואם תגדל הקושי' דא"כ גרוע יום השבת מן החול כי אין הממוני' במקומם. דע כי זה מעלה גדולה כי אינה צריכה מ' לתת מזון לתחתו' באמצעות ו' ימי השבוע הם הממונים שברקיעים רק הוא בעצמ' נותנת מזון השבת בכח אותה הנשמה יתירה כנ"ל שהוא סוד תוספת קדושה ששכינה מתפשט' עד למט' ושולחת בעול' השפל כח א' ממנה והיא נפש יתירה ודי למבין:

והנה מרכבת סנדלפון נק' אחוריי' כי היא מרכבת האחור היא השכינה וזהו ופני לא יראו ושמור סוד זה בשכלך ותדע עד איזה מקום ראה משה בעיניו החומרים כל עולם סנדלפון. והנה מרכבת סנדלפון נקראים צפרנים שהם קליפם למטטרו"ן ומכחות אלו נעשו לבושי טופרא דאדם הראשון והיו שומרים אותו וכשחטא הוסר ממנו ונתיירא מן המזיקין וזהו ואירא כי עירום אנכי ולא נשארו בו רק הקצוות שהם סוף האצבעות הידים והרגלים מקום אחיזה לחצונים ולכן הצפורנים אלו גדלים תמיד להורות כי גדילת החצונים ואחיזתם הם מצפורנים אלו הקדושים אך הוא בסופי שיורי הצפורנים שהוא בסיום אצבעות הזרועות והרגלים אמנם מה שהוא גדל הוא זוהמא ומותר והוא נרמז בקליפ' ולכן צריך האדם שלא לגדל צפרניו שלא ישליטו עליו סטרא אחרא לחתכם אבל לא יזרקם כי הוא בזיון ויכולים להזיקו אבל יקברם או ישרפם ונלע"ד הסוד להורות כי גם הם יצאו מן הקדוש' היא השכינה הנק' עפר ואש אוכלה ודי למבין ובזה לא יקטרגו כי גם נוגה לו סביב. עכ"ל. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רח:

וכד מברכינן על שרגא בעי לאחזאה וגומר כי אלו צריכים כפיה להראות שהם כפויים תחת התפשטו' האצילות והאחוריים שהם מתפשטין בהם ומנהיגים אות' אמנם הפנים לא אצטריכו לאתנהרא מגו ההוא שרגא שאינם מאירים אלא מגו שרגא עילאה וגומר דהיינו האצילות אור שם יהו"ד המאיר עד רום הספי' כולם והספירות הם טמירין שאין השגה כלל בהם והם פנימאין שאינם מתראים אלא בסוד התלבש שם יהו"ד בשם אדנ"י ולעולם פנימי. והם עילאין דבקים במאצילם. וענין אתנהראן דקאמר היינו השפע העליון והכחות אל הצורות העליונות הכל תלוי בסוד אור:

דאסתלק ההוא רוחא התפשטות האצילות סוד שבת ונפשא שהית' דבקה במנוחה ההיא עצבה מפני שנפרדה מזיו וזוהר עליון וז"ש בערטולא מלשון ערטילאי ויש גורסין קטורא ואפשר מלשון קשר כלומר נקשרת בגוף שא"א להסתלק אחר האור העליון וקטורא ג"כ הוא עשן והיינו חשך העולם הזה:

כד חב אדם וגומר ענין לבושי אדם הם ג' הלבוש הראשון נעשה לו כשנכנס לגן וז"ש ההוא לבושא יקירא דאתלבש ביה בקדמיתא וגומר הענין שהאדם נברא חוץ לגן ואז לא היה צריך לבוש אמנם בהכנסו לגן הוצרך אל הלבוש שע"י אותו לבוש יוכל גוף עפריי לסבול כח אויר ג"ע ולכך נתלבש משה בענן. ונודע כי סוד אויר ג"ע תחתון הוא מסוד היציר' ששם הרוח בסוד מטטרו"ן עשר ספי' דיצירה ולכך הכח לסובלו הוא סוד מאינון לבושין מאינון רתיכין דאיקרון אחוריים דהיינו מד' חיות שנקראים אחוריים לאור הכסא שהוא מתלבש בהם ואור זה הוא אור שמתלבש בו הרוח כאשר הוא נכנס לג"ע. ואינון לבושין שבהגלמם לחוץ אם יהיה אדם יוצא מג"ע בלבוש ההוא יקרא לבושי טופרא דהיינו קליפה ולבוש אל הגוף הערום:

וכד הוה בגנתא דעדן כל אינון משריין קדישין וכל אינון רתיכין הם ד' חיות ומה שיתפשטו ד' מחנות וכולהו סחרין ליה לאדם והיינו לבישו מה שיתפשט מהם אור אליו להשמר מכל איזה מקרה בעולם וז"ש ואתנטיר מכולא וא"ת והרי אין מזיקין בעול' העליון וי"ל שכך הוא אמנם הענין ששאר העולם לא לחנם נברא אלא היה אדם הראשון יוצא מהגן לצורך תשמיש הגוף וכל צרכיו והיה הגן אליו כבית המקדש וכבית הכנסת להתפלל בו וכבית המדרש וכיוצא ושאר העולם לכל רכושם ולכל חייתם ובצאתו לעולם אתנטיר מכולא ולא יכיל מלה בישא וגומר כי היה לו אותו לבוש כעין הצפורן לראשי אצבעותיו כך לבוש כולו ומתכסה ומתנוצץ זיוו ואורו ובחזרתו שם יתנהר ויציץ בנציצו סגיא:

כיון דחב ואתעדו מיניה אינון לבושין בצאתו חוצה מג"ע דחיל ממילין בישין מפני שהוא נתקרב אליהם וירד אל בחינת החצונים הטמאים ומיד אפי' בגן אסתלקו מיניה משריין קדישין וגומר ולא נשאר אליו מהלבוש כי אם הקצוות והענין שהם כחות שהם קרובים מאד אל החוצה והם כמעט משפיעים אליהם ולכך לא הקפידו על עון ונשארו בו מפני קרובתם אל החצונים וז"ש ולא אשתארו בו אלא אינון טופרי דאצבען וגומר כי שם צואת החצונים מתקבצת וחוצצת בטבילה:

ובגין כך לא לבעי לבר נש לרבאה וגו' דהיינו צפורנים היוצאים לחוץ **דהא** כמה דאסגיאו וגו' דהיינו הקליפה והצוא' והמגביה אצבעותיו וצואה בהם בלי ספק הוא מכניס צלם בהיכל וכן אם יאיר אצבעותיו לאור הנר הוא משפיעם לחצונים ולזה בעי לספרא לון להורו' על קציצת החצונים והבדלם חוצה. ולא ירמי לון שמורה בזיון בהם והם מתפשטין אחריו אלא קובר' או שורפם כי אחר קציצתם החצוני' מתדבק בהם והעובר שם במקום שיפלו ניזוק וז"ש ולא אצטריך ליה באתר בעלמא וז"ש לעיל בההוא אתר ואפשר דאהדר או בההוא אתר אל החצונים.

לבתר עבד ליה וגומר לא חשיב לבוש שני שעשה אדם לעצמו והוא לבוש בעונו כאו' ויתפרו עלי תאנה וגומר והיינו ממץ שאכלו ממנו בו נתלבשו כך דרך כל חוטא יתלבש מעבירות שעשה והיינו שנתפרו וקשרו וחברו ממש הקליפות ויעשו להם חגורות להתחזק בחזוק החצונים: ואחר שדנו הקב"ה לגרושין ראה שלא יחיה אחר צאתו כי נמשל כבהמות נדמו וכל מוצאו דורסו ואוכלו מה עשה בחמלת ה' עליו עשה לו לבוש ג' שיהי' מהקדושים המתפשטין למטה לא מהחצונים ממש והיינו לבושי עור וכתנות עור אלו לא מאותם שפשט שהם קדושים אלא טרפין דגנתא דעדן דהיינו שיתגשם ויגלם כדחיית מותר הגן הזה ועביותו לזה יתעב' האדם ויתגשם ויצא לחוץ כדי שיהיה לו לשומר מכל המזיקין עד שיתקן בזיעת אפו לבוש בגד לפשתים ולצמר להיות לו מחסה ומסתור מזרם וממטר לחורב ביום וקרח בלילה. ועוד היתה הכוונה כי בהיות האדם בתוך ג"ע היתה נפשו צהלה ושמחה בדבקות אויר ג"ע שהוא אור שבת ומנוחת הצדיקים ובצאתו עתה לחוץ ידאג ומרוב דאגה לא יתעסק בענייני העולם ובישובו ולכך הלבישו בלבוש רוחני מעלי עצי בשמים אשר בג"ע ולזה נפק מגנתא ואינון לבושין הוו סלקן ריחין ובוסמין דגנתא דנפשא מתיישבא בהו בתוך הגוף ואינ' מסתלק' אחר רדיפת אויר ג"ע וכיוצא וחדי בהו ולא עציבא להיותה זריזה לתיקון ישובו של עולם. ונפקא לן ישובו דעתו של אדם מריח הבגדים ממה שראינו ביצחק שנתיישב דעתו בריח הבגדי' והוכן לברכה:

מעליא דבוסמין איהו הדס יר' ברמז עליון ההדס הוא המשובח וז"ש דהא קיומא דאתר קדישא דנשמתין נפקין מיניה הדס איהו והיינו בינה עומד בין ההדסים שהם ג' אבות ג' בדי הדס שיוצאים ממנה והנשמות מקורם העליון מבינה וכן סוד כסא הכבוד היא נקראת הדס מפני שהבינה היא מקננת בכורסייא ושם מקור ומחצב הנשמה דבריאה בענין שריח עקרי לנשמה להתקיים בה הוא בהריח ריח מקורה וההדס ממקורה כנזכר וז"ש ודא איהו קיומא דנפשא כי הנפש נקשרת ברוח ורוח נקשרת בנשמ' ושלשתם יחד נהנים ממקור הנשמה וז"ש ודא איהו קיומא דנפשתא וגומר כגוונא דלעילא לאתקיימא מההוא קטורא דאשתאבת וגו' והנה בלי ספק בצאת אדם הראשון מג"ע ביום ששי והעריב שמשו ובא שבת מנוחה לעולם ומה גם אור יום ראשון ששמש בעולם ליל שבת ושבת כדי שלא יהיה גרוע יום שבת משאר ימי בראשית ולזה ליל יום שבת כיום יאיר הנה ראה אדם הראשון מנוחה גדולה ביום שבת כמנוחתו בהיותו בג"ע לכך פשט לבוש זה דטרפין דגנתא דעדן כל יום שבת מפני נחת רוח של שבת כנזכ' אמנ' אחר שבת ליל יום ראשון שנסתלק קדושת שבת התחיל נפשו להיות עצבה אתלבש באינון לבושין דגנתא דעדן דארעא דסלקין ריחין ובוסמין לקיימא נפשיה מדאגתה על מנוחת שבת שהיה מרגיש עילוף ודאגת נפש יותר משאר כל אדם כי אז במוצאי שבת נסתלק ממנו נפשו החשובה ויקרה שנסתלק בחטאו כי מפני מנוחת שבת עכב נפשו בו ואפי' אם נאמר שנסתלק סוף סוף מנוחת שבת משלים ולא הרגיש אדם הא' בסליקותה עד מוצאי שבת ולזה דאג ביותר ונתלבש בלבושי ג"ע כנזכר ונקראת רוחא קדישא מצד הבינה קדש הקדשים עילאה מצד הדעת יקרה מצד החכמה והדס איהו קיומא דנפשא ודאי בכל סטרין בין בערך רמז עליון כנזכר ברמז הבינה בין בערך הרוח הגשמי שהוא קיום אל הנפש:

ההוא רוחא עילאה דנחית עליה דבר נש ביום השבת סוד התפשטות אור האצילות תוספת נשמה כנזכר יש בו סגולה שעם היות שהיא ממ' נקודה תתאה כנזכר הוא יורד בחידו מצד הבינה בעלת השמחה כדין קיימא נפשא דבר נש עם היות שהיא תחתונ' למטה כגוונא דעלמא דאתי שהם סוד לבושי אדם הא' בתוך ג"ע כנזכר לעיל.

דזמין האדם מזומן בסילוקו מהגוף לג"ע ליהנות מן הרוח הזה או ירצה דזמן מזדמן הרוח הזה באדם לאתהנאה מיניה בסוד עונג שבת ורמז אשר לו כדפי' לעיל שממש מדת המ' ותוספת שבת נהנה ממעדני הגוף וענג שבת. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. לבושין אחרנין מטרפי אילנין וגומר מרכבת השכינה שבג"ע הארץ ואלו נקראו טרפי אילני כי אילני ג"ע הם רמז לכחות ומלאכים ונתלבש בכח הנמשך

מהם והיו מעלי' ריח גדול כי מג"ע הם והנה הריח שבג"ע הארץ הוא ריח הדס כי הדס הוא אתר דנשמתין נפקין מיניה וגומר.
דאשתאבת ר"ל כי מכח ההדס מתיישבת הנפש מן אותו העצבון שנשארה בו על שנפרד הנפש היתרה מיניה וכמ"ש לעיל בעמוד זה ונפשא דבר נש אשתארת בקטורא. עכ"ל. וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רט.

כמה דבר נש אהני להאי רוחא וגומר בסוד קיום ענג שבת הכי הוא רוחא שהיא מנוחת הצדיקי' בג"ע אהני ליה לבר נש ומשפיעו לעלמא דאתי ושכר שבת הוא שכר ג"ע מדה כנגד מדה.
ונטיל לון ההוא מאריה דאנפין וגומר היינו מטטרו"ן הנק' שר הפנים שעל ידו מתייחדי' בימי החול פני אדנ"י ופני יהו"ד הנק' ד' פנים ושניהם מתייחד' ע"י היסוד בסוד יאהדונה"י כנודע כי היסוד הוא המייחד ב' מדות אלו ביום השבת ובחול הייחוד על ידי מטטרו"ן כנזכר: שתין רתיכין הם מצד הכסא שהם שש מעלות לכסא כל א' כלולי' מעשר ואלו הם למעלה ממלאכי ההיכלות בסוד יום השבת ולכך הם קדישין. לאתעטרא בהו צדיקייא וגומר הענין שהצדיקי' בג"ע מתלבשין באור השכינה וזיו השכינ' היא המתנוצצת בהם ואויר ג"ע הכל אויר זיו השכינה ובבא בחצות לילה קב"ה לגנתא דעדן אור השכינ' ואוור ג"ע נעשה בית קבול לאור הת"ת הבא אליה ומתלבש ונכנס באור כעין ייחוד שתי שמות יאהדונה"י ואז הצדיקי' מתלבשי' באור הת"ת ומאירים בשתי אורות כעין היסוד צדיק כמותם והייחוד הזה נעשה ע"י רוחן ונשמתן של צדיקי' שבג"ע התחתון וכאשר ימצא עוזרי' אל הייחוד למטה הנה אז יהיה הייחוד יותר שלם ואז הצדיקי' מתעטרין ומזהירין באור נועם מתוק ע"י התורה הנאמרת למטה והיינו וכל צדיקייא וגומר.
וכל דרגין עילאין כולהו וגומר הענין שהעשיה היא למטה ובה ז' ארצות ולמעלה מהם שמים ובהם עשרה רקיעי' וכל אלו הם ארץ לגבי רקיעין עליוני' שהם עליהם ונל אלו הם ארץ לסוד המדורין ז' והם ארץ לז' היכלות וז' היכלות הם ארץ לכסא הכבוד וכסה"כ אל מדרגות השכינה ושכינה אל הת"ת ות"ת אל חכמה ובינה הנק' בימי קדם בענין שכל המדרגות הם על סדר זה אלו לאלו.
שמים לתתא אינון עשר יריעות ודאי שהם ז' ככבי לכת והמזלות והיומי כאו' דסחרן בקיפטרא וגומר והעשירי הוא קדם השופע בכולם מגלגלם יחד כדמסיק.

ומשריין די בגווייהו כמה מלאכים באויר העולם ומלאכי' בין רקיע לרקיע. ובכלהו משריין ממנן וגומר עד שביעאה והענין שעד שבעה הם מקבלי' ע"י כמה עילות משתלשלות אלו מאלו מז' היכלות שבתאי מקבל מהיכל לבנה הספיר צדק מקבל מעצם השמי' מאדים מהיכל נוגה וגומר ולזה עד כאן משתלשלי' מלאכי' ומחנות אלו מאלו ומתלבשי' אלו באלו והמלאכים הם סוד ספר המלבוש שיש ממוני' על המים ויש על האש וגומר ועל כל פרטי הנמצאות ארציי ושמימיי. אמנם תמינאה אינו מקבל מהיכלות שהם ז' היכלות לז' ככבי' ולכך משביעאה ולהלאה אית נהורא דמתפשט לתתא בסוד השתלשלות המדרגות מגו כורסייא עילאה ונהיר לעשיה שהוא רקיע עשירי קדש נעלם מעשיראה מההוא נהירו דנקטא מכסא הכבוד יהיב לתשיעאה גלגל יומי ואיהו לתמינא' גלגל המזלות שבו קבועי' כל הככבי' הנראים חוץ מז' ככבי לכת.

כד אתפקדון חילי וגומר הענין כי אחר שאור היום שורף הככבי' ואין פעולתם חזקה גם האור העליון השופע עליהם מתמעט ואחר שור החמה נשקע והככבי' יוצאי' מתחת אור החמה והיינו אתפקדון חילי ואפיק לון שהגלגל מוציא' מתחת שריפת החמה ע"י גלגול הגלגל אז ההוא נהירו קיימא ויהיב חיליה לכל חד וחד מהככבי' הקבועי' לאתמנאה בההוא אור דאצטריך יש שממונה על עשב פלוני ויש על מחצב וכיוצא ואז צריך ללקט העשבים בזמן שליטת ככבים והארתם בהם ואבדה חכמה זו מן העולם:

זהרא דלעילא דאקרי רב אונים יר' כי כבר ידעת שכח ז' ככבי לכת תלויה במזלות כפי המזל שהם בו כך יהיה פעולתו כענין ההיכלות שכחם כפי הנשפע מכסא הכבוד ולזה גלגל המזלות שהוא ח' שואב הזוהר המשתלשלת מגלגל ט' סוד הכח הזה הנק' רב אונים מפני ריבוי הכחות הנשפע משם והענין כי כבר ידעת שלא נחוש למזלות של גלגל הח' שהם מתמוגגים אלא אל מזלות הגלגל הט' שהם קבועי' א"כ כיון שגלגל הח' מקבל מגלגל מט' סוד הכח הזה הנק' רב אונים כנזכר ראוי שיהיה ההשקפ' לגלגל תשיעי שהוא השופע לשמיני כח ההנהגה מהכסא שהוא הנק' רב אונים:

בר ארעא דישראל שאין ענייני בריותיה ופרטיה נשפעי' ממלאך וככב וז"ש דלא אנהיג לה רקיעא ולא חילא אחרא שהוא המלאך הממונה על הרקיע אלא קב"ה בלחודוי וענין זה הוא מהיכל לבנת הספיר ולמעלה ולמעלה נכלל בכללא דאח"ד ומשם ולמט' אח"ר ולא אח"ד:

ואי תימא היך שריא וגומר כלומר איך אפשר לו' שהם עומדי' למגנא אחרי שאני רואה שהם פועלי' פעולתם בא"י שהרי מטרא וטלא שנעשה מאדי הארץ העולים כנגד הרקיע והרקיע מהפכם למטה למים וטללים המקיימין הארץ וכן השמש והלבנה להצמיח

הפירות הכל בא"י על ירם א"כ איך למגנא אלא בכל רקיעא ורקיעא וגוער דרך כלל לתרץ קושייתו כי הרקיע והככב שבו הוא בית קבול לכח השופע עליו וישתנה בכל מחוז שהוא סובב כי אין הככב פועל אלא כפי הנשפע והיינו או' וההוא רקיעא יהיב וגומר וההוא רקיעא נקיט וגומר כי פעולת הרקיעי' והככבי' הם היוליים להשפעת השפע הנשפע אפילו לשרי האומו' שהם ע' המקבלים שפע מתמצית השפע העליון וז"ש וההוא ממנא לא נקיט וגומר. הרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו זלה"ה כתב. שמים לתתא אינון עשר יריעות וגומר יר' כי אלו העשר גלגלים הם עשר יריעות המשכן החצונים שבכולם כי המשכן הוא משכן מטטרו"ן א"כ אלו הגלגלים הם חצונים שבכל משכן העליון. והענין כי הלא על זאת הארץ השפל שהם כללות ד' יסודות ארמ"ע יש עשרה רקיעים והם י' גלגלים שזכרו בעלי התכונה ומשם ומעלה לא השיגו עוד וקראו לעשירי עול' השכל והנה הז' רקיעים מלמעה למעלה הם ז' רקיעים שבהם ז' ככבי לכת ככב א' בכל רקיע וכמה חילין ומשריין לאין קץ יש באלו הז' רקיעים וג' רקיעים העליונים יש להם מעלה גדולה מאלו הז' תחתונים כי כל הנבראים הם כדמיון האצילות כי כן אלו הז' הם כנגד הז' תחתונות דאצילות והג' כנגד ג' עליונות והנה מן הכסא היא מלכות נשפע ויורד חוט א' מן השכינה של אורה ומתפשט עד רקיע העשירי הוא הראשון וזה הראשון יהיב אח"כ מנהורא דיליה לתשיעי שהוא כנגד ספי' חכמה ודא אנהיג לכולהו תתאי ונק' גלגל יומי כי הוא מנהיג ומגלגל כל השמנה גלגלים אשר תחתיו נר' מכאן כי הגלגלים מתגלגלי' כסברת הפילוסופי' ואפשר כי ירצה בזה כי הארץ כדוריית וסביבותיה הגלגלי' וזה הגלגל יומי הוא כנגד החכמה שהיא גלגל האותיות רל"א שערים הרמוזי' בישראל י"ש רל"א שערי' וזה נותן מההוא נהורא שבו אל רקיע הג' הוא השמינ' ממטה למעלה והוא כנגד הבינה המוציא במספר כל הככבים והוא גלגל המזלות והוא המוצי' במספר כל הככבים בלילה א"כ אלו הג' עדיין יש בהם הארת התפשטות השכינה עד שם דוקא. עכ"ל. וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רט:

בכל רקיעא איתי פתחן ידיען ענין פתחים אלו הם כאלו תאמר ארץ ישראל ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה היא מחזקת כנגד הרקיע כך וכך מעלות כל אותן מעלות הרקיע שהם כנגד חלק הארץ יקראו פתח א' ועם היות שיתגלגל הרקיע אין לחוש כי כל חלק מהרקיע כשיגיע כנגד הארץ והשר שלה ישפיע מעין שפע השר הממונה הפתחים האלו נחלקי' בישוב ששם שוכני' שבעים אומות וארץ ישראל היא נקודה מרכזם וכל שבעים יש להם רצועה שהיא פה להם לשאוב מפתח א"י ולזה היו כמה מלכי' בא"י שלא היה

להם בא"י אלא עיר א' או חלק ושאר ישובם היה במרחקי ארץ כדפי' רז"ל מפני שפתח שאיבתם השפע הוא סביב לא"י וכל שבעים ממנן נטרין מרחיק תרי אלפי אמין סודם הוא כי אלו השני אלפי' הוא סוד תחום שבת והיוצא חוץ לתחום יוצא אל הקליפות שתחום שבת ותחום א"י אלפים שהם סוד הנוגה הסובב ומתחום א"י יכנס אליה חצוני ערל וטמא כזה # וחלק א"י עול' נקי ובר עד כסא הכבוד ופתח היכל לבנת הספיר מכוונת כנגדה ונוגה סובב גבולה ממנה ועד רום רקיעין ושרים סביב לה שואבי' מתמציתה והם פתחי השרים חלקים אשר נגד ארצם ברצועות משונות אלו על אלו כזה# בענין שכולם שואבים ותחום אלפים ביניה' לבין הקדש שהוא סוד הנוגה סביב ודרך אותו הנוגה הם שואבי' כנזכר:

והנה כסא הכבוד משפיע כל כחי ההנהגה לעולם לא"י וכח כל הנמצא בה והם סוד שערי צדק כי צדק היא מדת המ' אור המ' המשתרבב מכסא הכבוד דרך ההיכלות ושוכן בא"י בסוד סתר המדרגה הזאת שתחומה נוגה לו סביב ומתונה כעין חשמל והכלים הגשמיי' שיפעל בו המעש' היא הרקיעי' ובהגיע הרקיע כנגד אוירה של א"י מתבטל כל כחו וכח השרים שקבל והוא פועל ברצון השופע כעין שהוה עושה לכל שר ושר שכל חלק הרקיע שהוא מכוון כנגד ארצו מנהג כפי השפעה שנשפע וחלק התמצית שמציץ מלמעל' וז"ש וקב"ה פקיד לארעא דישראל בההוא רקיעא מפתחא לפתחא כעין שבח הרקיע מאת ה' בשערי צדק. והשרים הם כיוצא מתמציתא דההוא פקידו נטלין ויהבי לכולהו ממנן אחרנין שהם ממוני הככבי' והמזלות וישראל אין להם לא מזל ולא ככב ואומות העולם יש להם ככבים ומזלות:

בגנתא דעדן וגומר כלומר ג"ע נשתנה מא"י דאלו א"י הרקיע שעל גבה כעין רקיע שעל גב שאר ארצות אמנם הרקיע ג"ע אינו מעין רקיע זה ולא ככביו ולא מנהיגיו שעם היותו רקיע ארצי אית רזין עילאין גו רקיעא כדי שיהיו צדיקי' בג"ע משתעשע בהסתכלם הרקיע ההוא וסודותיו כי בהיות' מבינים אופני ריקום גווניו ישכילו ויראו צרוף המדות וכיוצא ובא וראה אם בהשכלת השושנה הגשמית יש בה כמה סודות כ"ש אילני ג"ע כ"ש וכ"ש רקיע שעל גבו שהוא מובחר מהארץ שתחתיו ולזה אית ביה רזין עילאין גו רקיעא כי המתלבש באוירו ובתוכיותו מושג להם כשעשועם. והטעם לשינוי בין רקיע לרקיע מפרש ואזיל.

כד עבד קב"ה רקיעא דא שעל העול' כולו אייריי אש ומים חסד וגבורה אלא שמתפשטי' מתוך כסא הכבוד ומתגלמין עד שנבראו השמים ושתף לון כחדא אחר שנתגלמו מחמת מה שנתפשטו ועבד מנהון שמים אש ומים לתתא ותחלתם היו מארץ ישראל המכוונת

כנגד כסא הכבוד עד דמטו להההוא אתר דגנתא דעדן שהוא נקודה מכוונת כנגד הבינה כנזכר פ' תרומה ולזה יתבו שאין רשות לנסות על הגן הרקיע הזה מפני אויר נקודה עליונ' המאיר' בגן שהיא דקה ואינה סובלת אורה עוביות הרקיעים האל' ולכך יתבו ולא נעשה הרקיע שעל גביהן מאש ומים אלו המתגלמין ולכך מנטלו מבריאה ויצירה דהיינו מגו כורסי יקריה אלא נטל מאצילות שמים עילאין קדישין אש ומים אחרנין והם כדמות נפש לגשם הרקיע הזה שאין הצדיקי' צופין בהם אלא מתוך זכות גדול ולזה הם משתכחין ולא משתכחין מתגליין ולא מתגליין וגומר ומתח בגו רקיעא אחרא ומתח ליה על האי גנתא דלתתא:

ארבע גווני וגומר שעם היות שמציאותו מאש ומים עכ"ז יש בו בחינת ד' מדות חגת"ם והטעם שיש אש חזק ואש מזוג גבורה ומ' וכן יש בו ב' מיני מים חסד גמור ות"ת וחסד מזוג והיינו חוור וסומק חסד גבורה ירוק אמצעי ת"ת ואוכם מ' ורצה בזה ששם יהו"ד שורה על גביהן. ודע שארבע' אלו דקא' הכא כולם בסוד הת"ת עצמו בסוד ד' בחינו' יהו"ד שבו כדמסיק לקמיה כי הרקיע הזה שעל גבי ג"ע נעשה מאש ומים דשמים עילאין דהיינו ת"ת וא"כ כל ד' בחי' אלו הם בסוד יהו"ד שבת"ת שהם ב' אותיות אש דהיינו ה' ה' ושני אותיות מים דהיינו י' ו'. והשתא מפרש היאך הם שתי מדו' אש ומים ונעשו שתים שהן ארבע ולז"א דאינון אש ומים דאתעביד מנהון ההיא רקיעא מתפתחין בארבע פתחין שהם ד' נהורין בעניין שהם אור בתוך אור שתים שהן ארבע והא כיצד לסטר ימינא שהם המים בההוא פתחא שהוא עיקרה חסד מגו מתיחו דסטר ימינא כלומר מצד התפשטותו למטה מתחלק ומילד אור שני נהרין תרין נהורין שהם שני כחות באינין פתחין בענין שהם פתח א' משני פתחין כיצד בפתחא דימינא ובפתחא דאיהו לגו וגומר אתרשים את חד וגומ' לפי הנר' למטה שמאור זה בו מיכאל מאת ראש שמו מתפשט עד שנכלל בשם מיכאל וז"ש בו נהורא דנהיר לסטרא ימינא אתרשים בסוד רוחניות דק ועליון את חד מהאצילות העליון תחלה נהיר מעט אור ואח"כ בליט עד שגוף האות מתרשם בגבול מכל הצדדים ואח"כ ונציץ בנציצו דהיינו שהאור מתנוצץ בנצוצות הרבה ומזהיר מגו ההוא אור נהורא הנעלם וממנו מתהוה בתוכו ענין זה: ואיהי את מ"ם עת החכמה שורשה מים. סלקא ונחתא לקבל להשפיע. ההוא נהורא שבתוכיותה ופנימיותה נתגלתה האות נטיל לההוא את ואפיק לה דרך הפתח להגלות למטה. ע"כ ענין מ' מכאן ואילך אות שני אור שני:

בסטרא דאיהו לקבל אנפין דהיינו בחינת החסד המתפשטת ומתגלת אתרשם שהוא דק מצד האצילות כנזכר לעיל. גו ההוא נהורא שהוא סוד קשר הת"ת בחסד כנזכר ואיהו

את ר' שהוא ראש ושורש לרפא"ל ולפעמים נק' בוא"ל וראש שמו ושורש לו ב' והכל תלוי בסוד האור העליון שיתגלה פעמים ב' או ר' והם ב' אותיות אלו לת"ת או יקרא ב' בסוד הרחמים שאז הוא עשיר מלא בית או עצד הדין ואז הוא רי"ש ועוני ואם נפרש המלאך הזה שהוא במ' שפעמים היא בי"ת ודאי או רי"ש דהיינו מסכנותא.

כד נשמתא דצדיקייא וגומר היינו מאור האצילות מתפשטין שני אותיות אלו להראותו קבלת שלום מלמעלה ולכך מעטרין אותו על ראשו ולכך מגו נהורא וקיימין על ההוא נשמתא הא' הוא ר' מרפא"ל לרפאותה מצערה שנצטערה בעונשה ואת אינה צרכה רפואה תהיה ב' דהיינו ברכה והיינו דסליקי ונחתי להשפיע' ממעלה למטה ואחר שירד שלום זה אליו מהאצילות: כדין מאינון תרין פתחין מקדים ונחתי מעילא דהיינו מעולם היצירה מההיכלות תרין רתיכין הם שתי חיות הקדש שתי המרכבות והמשובחות מכולם היא מחנה מיכאל וז"ש רתיכא הדא עילאה וגומר רב סגנין שהוא ראש לכל הארבעה וכולם נמשכין אחריו בהנהגתו, הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב דע כי הלא ארץ ישראל היא באמצע הישוב וכנגדה למעלה ברקיע יש באמצע הרקיע פתח א' גדול כשיעור ארץ רחב א"י ונק' גבילון ותוך זה הפתח לתתא מיניה יש פתחם אחרים באמצעותם כזה # נמצא שהם ע"א פתחים לקבל ע"א סנהדרין ושם בין ע"א וכל הני פתחים ע"א נקר' שערי צדק והם קדושים ואינם מצד האומות ח"ו ויש סביב ע"א פתחים אלו מגרש ב' אלפים אמה לכל צד ושם נגמר שיעור הרקיע שעל א"י ואלו הב' אלפים אמה לכל צד הם מה שאמרו חכמים ותקנו התחומים בשבת והבין כי כולם קדושת עצומה ובסיום זה הרקיע דשריא על א"י יש דלת א' שהוא סוגר זה הרקיע דשריא על א"י ופתחין אלין כשרוצה הוא ית' לסגרם ונק' זה הדלת מגירו"ן ומע"א פתחים אלו נזונים א"י שהם ע' נפש לבית יעקב והסוד כי ע' ענפים באילן העליון ומהם הנשמות ישראל א"כ לכל ענף יש פתח א' ואין כל ישראל נזונים מענף א' ומפתח א' והפתח שבאמצע היא כנגד השכינה עצמה שנק' צדק ילין בה והע' אחרות נק' שערי צדק. וסביבות אלו הע' פתחים שבא"י רחוק ב' אלפים לכל צד שהוא סיום רקיע א"י שם שרויים ע' ממנן כל א' כנגד פתח א' ומתמצית ושיורי השפע דא"י לוקחים אותם הע' ממנן כל א' מפתח א' אך אינם קרובים אליו ח"ו ואז נעשה שאר הרקיע ע' רצועות וכל ממנא שליט על רצועת הרקיע שלו נמצא כי הרקיע א"י ושאר הרקיע הכל הוא רקיע א' רק שאותו שיעור הרקיע שננגד א"י יש בו אותם הפתחים וכן הוא בכל העשר רקיעים הנזכר שהם יריעות המשכן וכל למעלה מהם עד כסא הכבוד עיני ה' אלהיך בה אך זה הפתח נסתם אחר החרבן כנזכר פ' תרומה דף קמ"א ולכן אינן עולין התפלו' למעלה:

כד עבד קב"ה רקיעא אייתי וגומר הענין כי כל הרקיע נעשה מן אש ומים שלקח הקב"ה מתחת כסא הכבוד ונמשך רקיע זה עד ג"ע הארץ וכד מטו התם יתבו ואז רצה הקב"ה לעשות אותו הרקיע שעל הגן מדבר אחר יותר קדוש ולקח משמים העליוני' אש ומים אחרנין עילאין יתיר ומתח ע"ג גנתא ואתעביד רקיע חד ע"ג גנתא ואיהו מארבע גוונים לבן אדום ירוק שחור נמצא כי שטחיות הרקיע הכל הוא המשך ושטח רקיע א' אבל אותו השיעור שעל א"י הוא משונה באותם הפתחים כנזכר לעיל. ואותו השיעור שעל גבי ג"ע הארץ הוא משונה באותו דמות ביותר זכיות אש ומים ממנו נעשה אבל הכל הוא התפשטות ושטחיות רקיע א' וזה יורה היותו ג"ע ארציי ממש אך שיש בו קדושה מיותרת על א"י כמו שיש לא"י קדושה מיותרת על חוצה לארץ ואותו הרקיע שע"ג גנתא הוא נחלק לד' רבעים רביע א' הוא לבן ורביע א' הוא אדום ורביע א' הן א שחור ורביע א' הוא ירוק כזה # והוא כנגד ד' קצוות הגן דרום צפון מזרח מערב דרום הוא גוון לבן וצד צפון הוא אדום והרקיע שכנגד צד מזרח ירוק ולצד מערב שחור ובאלו הד' קצוות הרקיע שמד' גוונים יש ד' פתחי' בד' קצוותיו ובכל פתח מאלו הד' יש בו נהורא חדא שהם ד' נהורין לד' פתחין לסטר ימינא הוא דרום בההוא פתחא דיליה נהרין תרין נהורין חד בפתחא דיליה דדרום וחד בפתחא דמזרח הנק' לגו אנפין כי כל הפנים הם נגד מזרח כנודע כי הוא פני אדם הרוכב על כולם נמצא כי דרום ומזרח מתחברן כחדא כי הם כול' רחמי' שהם כנגד החסד ות"ת אך המערב נקשר בצפון שהוא מ' וגבורה ותחלה נהרין תרין נהורין בתרין פתחין אלין ובפתח דרום מתחיל כי כן הוא הסדר ובגו ההוא נהורא דבפתח דרום נהיר חד את בנציצו סגיא ואיהו את מ' פירוש אות ראשונה של מיכאל השר ועיין דף רי"ב ותבין כי שם פי' יותר זה הענין וצריך שתדע סוד גדול כי לו כמה חיילות ומשרתיו ומשריין וכולם נכללי' בה' אותיותיו והוא בעצמו מורה עליו אות מ"ם שבתחל' שמו וכן תדין בגבריאל ורפאל ואוריאל וההוא נהורא דבגו פתחא נטיל להההוא את וסליק ונחית לה נראה מזה כי הנהורא הוא כח א' מהשכינה שבכל א' מד' פתחים והוא המושל והרוכב על מיכאל והיא אות א' שבאדנ"י ונהורא די במזרח הוא ד' דאדנ"י ורוכב על רפאל וכן כל הד' נהורין וז"א ההוא נהורא נטיל להההוא את וסליק ונחית לה כי הוא המושל עליו ולכן מגיעו במקום שרוצה או אפשר להפך שהד' נהורין הם מרכבה לד' אתוון דמיכאל גבריאל אוריאל רפאל וד' אתוון קדמאין דמיכאל וגומר הם מרכבה לד' אתוון אדנ"י. עוד אפשר כי אלו הנהורין הם שיור שם מיכאל שהוא יכא"ל שהם מרכבה לאות מ' דמיכא"ל וכן בשאר ד' נהורין בריא"ל מרכבה לגימ"ל של גבריא"ל והבן זה כי נראה דבר נכון:

ונהורא דנהיר בפתח מזרח הנק' לקבל אנפין כי היא נגד כל ד' פני המרכבה שהיא פני אדם אתרשים בה חד את והיא ר' ולזמנין אתחזי ד'. ונלע"ד שהוא טעות וצ"ל ב' והוא כי כשנק' רפא"ל אז נראה אות ריש וכשנק' בוא"ל אז נר' את בי"ת הראשונ' משמו. ואלו הב' שמות הם במזרח ששם הוא שמש צדקה ומרפא בכנפיה הוא רפא"ל כנגד ת"ת הנק' שמש. עכ"ל. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רי.

כדין אלין תרין וגומר שהם גבריאל נוריאל שהם סוד ב' אותיות ה' ה' דשם הוי"ה הם לבוש למיכאל ורפאל שהם סוד י"ו דהוי"ה שבת"ת שבאו לתקן הנשמה באומרם לה יבא שלום כנזכר אח"כ באו אלו השנים ללובשה כדרך שי"ו מתלבשין בה' ה' כנודע:

היכלא חדא טמירא דגנתא היכל זה היא כנגד דקות המ' מצד הבינה שבה סוד י"ב אלו ולזה נקרא אהלות דהיינו אהל רחל ואהל לאה זו מכוונת כנגד זו ותמן תריסר הם כנגד י"ב גבולי אלכסון והם זיני בוסמין ו' קצוות הם ראשי בשמים ומבחינתם נעשה סוד י"ב גבולים שהם י"ב זיני בוסמין והם גניזין מפני בחינת' למעלה ומפני שיש שורש לאלו למעלה לז"א שאלו הם דלתתא והם אלו נרד וכרכום קנה וקנמון הם ד' עם כל עצי לבונה הם הכלל כמו הפרט ד'. מר ואהלות הם ב' עם כל ראשי בשמי' הם ב' הכלל כמו הפרט והם י"ב **ותמן** וכל אינון לבושין שהנשמ' מתרחצת בי"ב מיני בשמים אלו ומתלבשת בלבוש והיינו חלוקי רבנן.

בההוא לבוש' אתרשימו וגומר הענין כי כל מצוה ומצוה ימשיך אור גבוה מלמעלה להלבש הנשמה בו וכמנין מצותיו כך מנין רקום לבושו וכפי מה שיעשה האדם המצוה בשמו וייחודו יוריד האור ויחקוק אותו בהיכל ההוא בדיוקן אשר לו להתלבש בו בשמו דוקא.

והני מילי מתלתין יומין וגומר הכוונה הנה הוא על רוב הצדיקים הגמורי' הנהנים מן החומר מצד מה וצריכים נקיון וצירוף ל' יום ועל אלו אמר לית לך נשמתא דלא וגומר כי יש קדושים שאפי' שומר הפתח לא יעמוד בפניהם כדפי' בגמרא בר' יוחנן:

יהבין לה אתר אחר שנתלבשה רואים מדור לפי שיעור לבושה ומעלתה במדורי הצדיקים וחופתם והיינו אצל בני גילו.

כדין כל אינון אתוון נחתין סוד שרשי המרכבות להקשר בשורשם לעלות למקומם אחר גמר שליחות קונם אל הנשמה. ההוא רקיע אהדר אחר שגמר מעשה הרקיע בגווניו ופתחיו ורתיכיו ומעשיהם עם הצדיקי' אהדר השתא לפרושי ענין הרקיע ואמ' שגלגל המחזר על העולם היותר מהיר הוא פעם א' ביום א' לכ"ד שעות וזה ב' פעמים ביום א'

לי"ב שעות וז"ש אהדר תרין זמנין ביומא והטעם כי הרקיע אשר עלינו הוא יום ולילה חציו יום וחציו ליל' והם בפירוד אלא שאנו מייחדים מדת יום בלילה ומדת ליל' ביום ולא כן עליהם אלא הרקיע מחזר א' לי"ב שעות דהיינו יום וליל' ביום ולילה ויום בלילה הקף המדות הנזכרות בייחוד ועוד להם מאירים י"ב שעות רחמים כולם יום בין ביום בין בלילה ולילה כיום יאיר וז"ש בההוא נטילו דהאי רקיעא ממש מכוון גלגול י"ב שעות של זה בהקף שלם של זה בענין שיש לנו חצות לילה בהקף רביע גלגל ויש להם חצות לילה בהקף חצי גלגל ומכוון זה כזה בבחינ' זו כדי שיהיו סוד משמרות אשר לנו מכוונות עם משמרות אשר להם כדי שנהיה מכוונים בעבודה וזה דוקא ליושבי א"י כי לא נתנה תורה אלא ליושבי א"י כי לשאר בני הישוב יקדם הזריחה או יאחר ואינם בקיאים במשמרות והנה הדבר כפי פשט הענין תעלה בדעתך שיש גלגל גדול מקיף העולם וגלגל קטן שאינו מקיף העולם אלא מרכזו בעצמו ותלוי כולו על הגן והגן חוצה לו ושיעור הקיפו כחצי הקף גלגל והוא דבק אל הגלגל הזה אשר קרוב אלינו ובהיותו זו מתגלגל הקפה אחת יקיף זה התלוי שני הקפות ומרכזו קיים בעצמו ואינו יוצא ממקומו ומשלו וצורתו כזה # **רקיעא דא מרקמא** מפני שסודו מת"ת שבו כל מיני פעולות ומדות והוא נקרא תורה שבכתב שסודה כ"ב אותיות לכך רשום בו כ"ב אותיות והם רוחניות פתחי' להשפיע הת"ת שהוא סוד יו"ד ה"א וא"ו ולכך כל את ואת נטיף טלא ממנא דלעילא שסודו לחם מן השמים.

וההוא טלא אתסחיין וגומר אפשר דהיינו מיד בכניסתם קודם התלבשם. ואפשר דהיינו כל י"ב חדש שיתעכבו שם עד התלבנם ולזה יתרחצו בטל כנזכר בפ' תרומה.

וטלא לא נחית וגומר שהוא נובע מלמעלה דרך צנורות האותיו' שברקיע שהם כ"ב.

בגין דאינון אתוון כללא דאורייתא שהתורה נבנית מקיבוץ כמה אלפא ביתות וכל האלפים נכללים באות א' וכל הבתים בבית והיינו כלל' דאורי' והרקיע בעצמו רזא דאורייתא ת"ת מב' גוונים שבו סתם ימין ושמאל.

באורייתא לשמה לייחד יה"ו עם ה' והיינו יה"ו רקיע ת"ת גנתא מ' והיינו ט"ל על הגן וכשם שהוא היה מייחד בתורתו כך קולו ודבורו רשום בגן עצמו שהבל פיו מתהוה וחוצב להבות אש באויר ובאים לג"ע ומייחדים ולזה מציאותם קיימין לו תמיד לעולם ועד ואותם המציאות הם עולים ויורדין ומושכין לו שפע כדמפרש ואזיל.

באמצעיתא וגומר הענין שהנשמה עמידתה בגן אינה קיימת ועומדת שם עד תשלום הרוח ויתלבש בלבוש זה אשר אל הנשמה ולכן צריכו' הנשמו' סולם לעלות מהגן הזה הגשמי עד הגן הרוחני דרך ההיכלו' ולז"א באמצעית' דהאי רקיעא אשר על הגן כנזכר

קיימא פתחא חדא שמשם ולמעלה מזדכך האור יותר. דא איהו פתחא דקאים לקבל פתחא דהיכלא דלעילא דהיינו היכל לבנת הספיר דבההוא פתחא פורחין נשמתין מגנתא דלתתא שאין זה מקומם לעילא והסולם לעלו' הוא בחד עמודא דנעיץ בגנתא עד ההוא פתחא ובהגיע תר הנשמה לעלו' הוא מתקרב אל העמוד והעמוד הוא אור בהיר מג' גוונין כדמסיק לקמיה ומקבל בעצמו אותה הנשמה ואז היא נסתר' שם ועולה בעובי הענן ואור העמוד: גו ההוא רקיעא ותוך זה היינו פתחא דאיהו באמצעית' דרקיע' דבגנתא דקאמרן עאלין בגוה תלת גוונים דנהורא שהם ג' גווני הקשת שהם ג' אבות ועמוד זה מורה על יסוד בתוך הגן מ' יורד' מן הרקיע ת"ת והיינו ג' גווני הקשת כנזכר. כלילן כחדא כללו' ג' אבות כל א' בחבירו החוור כולל כל הגוונין וכן הסומק וכן הירוק ואלו הן ג' אבות ונהרין לגוונין דההוא עמודא שהם ביסוד עצמו וכדין רקיעא שהוא הת"ת נציץ ואתלהטת להאיר אל הגן ולקשט אורו בגווניו וכעין שיש במדות למעלה יש בגן ברמזיו למטה.

בכל שמתא נהרין צדיקייא מההוא זיוא עילאה מפני הייחוד תמיד אבל בכל שבתא ושבתא ובכל ריש ירחא שיש ייחוד גמור והיום קדש אתגליא שכונתא יתיר משאר זמנין בהאי רקיעא ואז שאור וזיו השכינה מתגלה אליהם הם כורעים ואעפ"י שביום השבת עולים הנשמו' והרוחות לג"ע העליון היינו הצדיקים שלא זכו לעלו' אל ג"ע העליון עדיין.

אלין מעובדין וגומר הענין כי לבוש ג"ע הארציי הוא מתהוה ממעשה המצות מפני שהגן הזה בעצמו הוא ענין אמצעי בין הרוחני והגשמי ולכך הרוחות והנשמו' עומדו' בו באמצעות הוי"ה גשמות מוגבלת בהוייתם ודמותם בעולם הזה ולכך יהנה שם ממעשה המצוה הגשמי' בכוונה תתלבש הנשמה דקה ורוחנית תתלבש בהשאלה עד שהגוף ינוח מרוגזו והרוח והנפש ינוחו אז הנשמה תתפשט הבגדים אלו וימסרם אל הרוח והנשמ' תסתלק אל ג"ע העליון ומזדמנן לה לבושין אחרנין יקירין וגומר מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. כדין אינון תרין אתוון סלקין וגומר ר"ל שאותם ב' האותיו' הם כחות השכינה הנותנים כח למיכאל ולד' ראשי המרכבה כי אחר אשר ירדו המרכבו' עלו להם האותיו' למעלה. וכד אתוון קדמאי מתהדרן לאתרייהו וגומר ר"ל כששני אתוון קדמאין סלקי לאתרייהו כדין ב' השניים נחתי בקדמאי.

כדין אלין תרין רתיכין עאלין לגו היכלא חדא וגומר פי' כי הב' הראשונים ירדו לומר לנשמה זו הנפטר' מזה העולם יבא שלום אבל אלו השניים נכנסים להיכל א' שבג"ע הארץ הנק' אהלות ושם יש י"ב מיני בוסמין שהם י"ב נהרי אפרסמונא בג"ע העליון ומהם נעשים לבוש הנשמו'.

ההוא רקיעא אהדר תרין זמנין בכל יומא נר' שהוא מתגלגל אותו הרקיע שעל הגן סביבות הרוחות העולם לא מלמעלה למטה תחת התהומו' ודוק.
גו ההוא רקיעא דההוא פתחא וגומר פי' כשיעור אותו התפשטו' ושטחיות של מקים הפתח:
בגווה תלת גווניו וגומר מפרש לקמן ביה ג' נהורין וגוונין ענן עשן נוגה. ולכן באותו חלל הפתח יש ג' נהורין כנגד אלו והם הנותנים כח ומאירים לג' גווני העמוד. עכ"ל:

דף רי:
כד סלקא נשמתא בההוא פתחא וגומר לנוכח היכל לבנת הספיר להסתלק אל ג"ע עליון תחת כסא הכבוד. אזדמן לה לבושין אחרנין וגומר שהם דקים ולזה לא תתלבש אלא מרעותא וכוונה דלבא באורייתא בהיותה עוסקת בעולם הזה בסודות התורה תמשוך מלמעלה אור הספי' ואותו האור יהיה לה לבוש. ובצלותא בהיותו מתפלל בכוונ' הלב בייחוד המדות כל ייחוד וייחוד ימשיך אור הספי' עליה וילבישנה והיינו דמפרש כיצד בכוונתה בעולם הזה בספירו' תתלבש היא לעולם הבא אמר **כד** סלקא מתעטרא מההוא עטרא מאן דמתעטרא כלומר בעלות התור' והתפלה תתעטר בתורה ההיא השכינה וקב"ה וגומר כנז' במקום אחר מיד באותו הייחוד וחידושי התורה שנעשה מ"ן הוא נוטל חלק בראש והוא שמור לו בהיכל ידוע להיותו לבוש לנשמתו וז"ש ואשתאר וגומר ואתעביד וגומר:
דאינון לבושין בעובדין תליין היינו לבושי הנשמה או הרוח בג"ע שלמטה הגשמי והעב אמנם אלין שהם לג"ע העליון הרוחני לא תליין אלא ברעותא דרוחא כמה דאתמר והטעם לקיימא גו וגומר ושם אין הנשמה עומדת בלבוש הדברים העבים וגומר: מאליהו שנכנס כאן וכאן והעיד למראה עינים והשתא מפרש טעמא וקאמר **לבושין** דלתתא בגנתא וגומר כיון שהוא גשמי שסוף סוף הוא בעולם הזה לזה יהיה הניית לבושו מהדברים הגשמיים והיינו או' בעובדין אמנם לבושים דלעילא שהוא עולם הרוחני הוא נעשה מרוחניו' מה שיוכל האדם לכוין בדקות מפני שאין הכוונה נעשה הגשם אלא ברוח להלביש הנשמ':
נהר יוצא מעדן וגומר אפשר שדבריו אלה לפרש ענין הגן וכבר הפסיק ענין הלבושים: ואצטריך למנדע כלומר מקום עיון הוא זה שא"ת באן אתר בעדן לא בזה ינוח דעת המעיין מפני שעדיין רזא עילאה איהו וכיון שהוא סוד החכמה ואפילו בעיון אינו מושג וז"ש ולא אתייהיב רשו לשלטאה ביה עינא דסכלתנו א"כ באומרינו מעדן לא ידענו דבר והטעם אלמלא וגומר מפני שכל הדברים הנסתרים שיש להם איזו אחיזה ודמיון בעולם התחתון כשיסתכל האדם בגשמותם למטה ישיג נסתרם למעלה ולזה אמר אלמלא אתר

דא אתמסר לתתא בג"ע התחתון ויהיה עדן שבו מושג ליושבי הגן היו הצדיקים מסתכלין בעדן ההוא ובמעשהו וישיגו סתרי העדן העליון וז"ש אתמסר אוף הכי למנדע אתר דעדן עילאה קדישא ולזה בגין טמירו דיקרא דעדן עילאה שהיא חכמה לזה נגנז ונעלם עדן תתאה דההוא נהר נגיד ונפיק מיניה א"כ עדן עצמו אין מי שידע עניינו אפי' הנשמות וז"ש אפי' לאינון נשמתין ונמצאנו למדין כי עם היות שהגן העליון נעלם מהעדן התחתון והנשמו' עולו' אל הגן העליון עכ"ז יסתר מהם העדן התחתון מפני כבוד העדן העליון כנזכר. והשתא מפרש רוחני שני על זה הגן ועדן שבו הגשמי ואמר כמא דהאי נהר גשמי ממש אתפרש לד' ראשים כדמפרש בקרא ונפיק מעדן הגשמי לאשקאה הגן הכא נמי ברוחני מגו ההוא פתחא שהוא ברקיע שפירש דאמצעיתא דגנתא שהיא נקודה האמצעי' ששם העדן נעלם נפיק חד נהורא שהוא נהר היוצא מעדן דאתפרש לארבע סטרין שהם מיכאל גא"ר והנקודה האמצעי' היא שכינה בד' מחנותיה כזה # והם הם הפתחין הנזכר אתר דקיימין אינון אתוון ארבעה הנזכר לעיל מרג"ן וההוא נהורא שהוא פתח אמצעי זה דרך סילוק הנשמות דאתפרש לד' נהורין בד' פתחין לד' צדדי הגן בד' אתוון מרג"ן:

אתוון נציצין שהם מאצילות נפקין מעדן שעולם היצירה ונקודה אמצעית לארבע מחנות שכינה היא סוד כסא הכבוד וז"ש אתר דזהרא נקודה תתאה שהיא המלכות ולעילא בסוד האצילות כולו:

וההוא נקודה מלכות אתנהיר מסוד הייחוד העליון והוא גן בערך הספי' ואתעביד עדן נעלם ומסתתר לאנהרא להיותה מקור אור אל התחתונים ולא אית מאן דשליט וגומר מן הטעם הנזכר לעיל. להאי נקודה היא נקודה אמצעית אל המלכות היא נקודת ציון מקים כניסת היסוד והיא תחלת התנוצצות האור מינה ובה עד שמתפשט למטה בבי"ע ומציאות נהר הוא משך ההתפשטות האור מינה ובה ומשם היינו כסא הכבוד יפרד ביצירה והיה לד' ראשים שהם ד' מחנות שכינה ולזה אותה הנקודה שהיא עדן נגדיית לחכמה שבה כניסת היסוד לא אית מאן דשליט למחמי בראיה ולמנדע בהשגה בר ההוא נהירו דאתפשט מיניה דסגדין לקמיה כשמתפשט זיו השכינה ברקיע כנזכר לעיל:

והאי נקודה תתאה שהיא מ' איהי גנתא וגומר:

על כל דא העדנים אלו הנז' כתיב עין לא ראתה אלדי"ם זולתך ומפני שאפשר לפרש עין לא ראתה אלדי"ם שם זה אינו מושג זולתך לז"א שמא דא אתפרש א"א לומר שעל שם אלדי"ם עצמו אמר עין לא ראתה ועוד דקאמר זולתך ולמאן קא אהדר יכולים אנו לפחוד ולרדת יותר מהנקודה תתאה שהיא הנק' אלדי"ם וז"ש זולתך דא נקודה תתאה קדישא דאיהו ידע האי עדן דלתתא ויהיה בחינת ראיה זו ממעל' למטה דאיהו עדן

דלתתא הגשמי דטמיר בגנתא ועין אהדר השתא אל הצדיקים והנה ע"ד שפי' עין לא ראתה אלדי"ם זולתך למטה בערך העדן התחתון והיינו עין לא ראתה עדן תחתון זולתך עדן עליון עליו כנזכר דהיינו נקודה תתאה לדרך זה ג"כ יתבאר עין לא ראתה עדן תחתון שהוא סוד הנקודה זולתך העדן העליון שהיא מהחכמה ולמטה והיינו אומרו אלדי"ם זולתך דא עדן עילא' על כולא ומפני שלא יצדק בו שם אלדי"ם לז"א דאיהו רזא דעלמא דאתי דהיינו בחינה נסתרת בסוד בינה שהיא נקראת ודאי אלדי"ם ראתה דאיהו ידע היאך העדן העליון ח' רואה לנקודה תתאה בחד צדיק דנפיק מיניה מהבינה המתפשטת הנק' עלמא דאתי ואתמשך לתתא אל המ' והיינו סוד משך הנהר דרוי לה:

נשמתא נפקת מהאי עלמא דחשוכא המחשכת עיני חמדתה אזי היא תאיבת למחמי בהאי בר נש דתאיב למשתי וגומר שאין אז הגוף המסך המבדיל ולהכי נקט לישנא צ"ח כדמסיק שהוא לשון צמא והיה לו לומר צחי צחות לז"א הכי כל חד וחד איהו צח וצמא מאינון צחות הרבה מיני נהורין דגנתא דעדן שהוא הגן דרך כלל מטה ומעלה היינו רקיעא שעל גביהן ודרך פרט היינו היכלין ההיכלות בעצמן שבהם חופה לכל א' וא' כפי כבודו. וביאר טעם למה הוא צח אחרי צאתו מהאי עלמא ולמה לא ישביעוהו מיד ואמר שאין ראוי להשקותה ולהשביעה עד שהיא ראויה ללבוש את הבגדים שהוא אחר ל' יום כנז"ל ולזה היא צחה בין זה לזה וז"ש **ואלמלא** ההוא לבושא שהיא לובשת שם בג"ע לא יכלין למסבל אור הגדול א"כ בהכרח הוא שנתעכב בצמא עד שתתלבן ללבוש את הבגדים.

וההוא נהר דנפיק מעדן היינו הנהר הגשמי כל אינון נשמתין שרוצים להשביע עצמם מהצחות יתבין על ההוא נהר שהוא מכבה חום צמא כדמיון המים אל נפש עיפה כך דמיון זה הנהר להשביע צמא הנשמה אל הצחות שעל ידי היותם על הנהר זה שהוא מתגשם למטה עומדים על נגדיותו למעלה וכדין מתיישבן להשיג הענין ורוון באינון צחות לשובע ויכלין למסבל שהוא תקונא דנשמתין והוא מיישב דעתם ולא יקוצו אלא עומדים ונזונים ומוסיפים תאוה ומשכילים באינון צחות שהוא למעלה שהם בגן ורקיע והיכלין כנזכר. והשתא מפרש היאך ע"י הנהר יתיישבו ולמה הם צריכות לו ולז"א **ההוא** נהר דלעילא לשתי הפי' או היסוד והוא התחלת הוייתם או משך הנהר שברקיע הגן נקודה אמצעית כנזכר. אפיק נשמתין שהם משתלשלין מהחכמה ובינה אל המ' עד הגן התחתון ועם היות שנתהוו משם ויצאו משם ובאות לעולם הזה ואח"כ זכו ליכנס לעולם הבא בג"ע זה א"כ אינם מלומדות שוב בצחות העליונה אלא הם מתלמדות עתה מעט מעט. האי נהר דלתתא בגנתא דבארעא הוא כי בנינו מעולם העליון והוא בארעא א"כ

הוא אמצעי כדי שיובנו הנשמות בו וז"ש מתתקני נשמתין לאתתקנא לאתיישבא באינון צחות שכולם רוחניות דקות והוא משל כגוונא דהאי עלמא לבר וגומר. מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו זלה"ה כתב**. בר נש בהאי עלמא בפקודי אורייתא וגומר ענין תלמוד ומעשה כי הלא א"א לאדם בלתי שניהם כי הלא מהמצות המעשיות נעשים לנשמה מלבוש בג"ע הארץ ומעסק התורה וכוונתו בה לשמה ואפילו מהדברים שהם במחשבת האדם שחושב דברי תורה בלבו מאותם נעשי' מלבושי ג"ע העליון כי כמו שהמלאכים שבג"ע העליון הם דקים ורוחניים וזכים ג"כ צריך שם מלבושים שיהיו מן המחשבות הטהורות בעסק התורה והם העיקר אבל ג"כ מן הדבור בד"ת יעשה המלבוש וז"א ובצלותא שהיא דברים היוצאים מן הפה שהם ד"ת וא"כ אעפ"י שהתורה מעלית כי ממנה נעשים מלבושי ג"ע עילאה עכ"ז אם לא יקדים האדם המעשי' להתלבש בג"ע הארץ לא יוכל לעלות לג"ע העליון גם שיהיה בו עסק תלמוד וז"א גדול המעשה שמביא לידי תלמוד והבן דבריהם ברמז כי לבוש המעשה אשר בג"ע הארץ מעלהו ומביאו לאותו ג"ע העליון ששם לבוש התלמוד האמתי ובזה אשר רמזתי לך תבין כמה מאמרים שהזכירו רז"ל על עסק התלמוד והמעשה ודי למבין:

ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגומר ואוקמוהו ענין גן תתא' וגן עילאה ועדן תתא' ועדן עילא' נתב' ג"כ פ' חוקת דקפ"ב ע"ב והענין כי כמו שיש נהר יוצא מעדן העליון ג"כ יש נהר בג"ע התחתון והוא כי הנה הגן הוא בארץ כמ"ש והעדן שלו הוא מלכות נקוד' תתא' דאיהי עדן לגבי האי גנתא דבארעא והאי עדן דקאמרן דהוא האי נקודה תתאה נעשה גן לעדן אחרא עילאה והיא נקודה עילאה בינה ומבינה נפיק חד נהר ר"ל חד נהורא ואתפרש לד' ראשים הם חסד גבורה נצח הוד דאלין ביסוד דתמן אתעביד כולא חד ועאל ומרוי לגן היא המ' אשר בסנדלפון ואז האי גן שהיא המ' אתרוי ונעשית עדן לגבי גנתא דבארעא ונפיק מיניה חד נהר לשון נהורא מפתחא דאמצעיתא דרקיע הגן ואתפרש לד' נהורין בד' פתחין דבד' סטרי רקיעא ותמן אתעבידו ד' אתוון קדישין כנזכר לקמן הם אתוון אדנ"י והני אתוון ד' שריין על ד' אתוון אחרנין הנק' ראשי החיה הם ד' אתוון הנזכר לעיל מרג"נ והחיה הזאת נחלקת לד' מחנות והם מחנה מיכאל ורפאל וגבריאל ואוריאל וראשין דילהון הם ד' אותיות מ' ר' ג' נ' שאותם הם הנק' ראשי החיה והם לעולם תחת השכינה הנחלקת לד' נהורין הנק' אדנ"י. וע"ד לא אתמסר אפי' לאינון נשמתין וגומר יר' כי אפי' הנשמות שבג"ע אינן משיגין סוד ונהר יוצא מעדן:

ברזא דכתיב והשביע בצחצחות נפשך וגומר כבר ביארנו זה פ' תרומה סוף דף קמ"ב כי שם מפ' פירוש זה בחלק הנק' נפש וז"א ומלה דא אתפרש לעילא ותתא כי הוא בסוד נשמה ונפש שהם לעילא ותתא כנודע. עכ"ל:

דף ריא.

כגוונא דהאי עלמא לבר בעוה"ז הגשמי ממש דמיא מתישבא נפשא לאנהרא לעילוף הלב ומזכך השכל והמוח השתבלו' המי'. כך המים הרוחניים הם מזככים הנפשות ומתיישבם לסבול צפייתם הצחות העליונו' דהא מעיקרא דא דהיינו עדן נסתר ונעלם נפקא הנהר והמים ההם או יר' מעיקר דנהר דעדן נפק יסוד המים האלו ולכך יש להם בגשמי סגולה זו.

ובגין דמתהנים נשמתין על ההוא נהר דנפיק מעדן שהוא אמצעי בין רוחני לגשמי ויכלין לאתיישב' באינון צחות עילאין שכל כוונת ג"ע זה אינו אלא אל הכנת הנשמה להפשיטה מענייני הגשם מעט מעט עד שיהיר להם כח להסתלק וז"ש ולסלקא לעילא בההוא פתחא וגומר שזה סולם מעלות לעלות אל ג"ע העליון מושב הנשמות בשורשם. והשתא מפרש אופן הסילוק וקאמר **חד** עמודא קאים וגומר ודרך בו עולים אל ג"ע העליון בינה מקום מחצב הנשמות והוא ד' גלדי בצלים זה בתוך זה והוא חלול בתוך הנוגה ועליו מבחוץ אש ועליו עשן ועליו מבחוץ ענן ולא תאמר שהם קליפו' חצונות ח"ו שאין קליפות בתוך הקדש אלא הם כסויים לאחפיא על אינון דסלקין דלא אתחזון מקמי אינון דיתבין לתתא שהם הנשמות שלא נזדככו עדיין לעלות הרמתה ואין ראוי שיסתכלו בכבוד אלו העולים. וביאר איך ידענו שעלו ולז"א הכתוב ועל מקראיה בשמות יקראו כדמפרש ואזיל:

כד בעא קב"ה לאתתקנא בתיקונא שהוא סוד קשוטי השכינה אל הייחוד. בשבתא ובזמני ג' פעמים בשנה ובחגי ר"ה ושמיני עצרת וי"ה וכיוצא שבכל אלו יש ייחוד ע"י הנשמות. משדר ממעלה למטה ד' אנפין דנשר שהם הפנים התחתונים מצד מטה בד' חיות. וקיימא על היכלא דאקרי דרור שהוא על כל ההיכלות מכוון כנגד הבינה ששם אין צדיק נכוה מחופתו של חבירו אנא דרור ליכנס כולם באהבה ואחוה והיינו ראש מר דרור דהיינו הבינה ראש לכל הבשמים והספירות התחתונות. וכן בשתא דיובלא שהוא מכוון לבינה בעינן לאכרזא דרור דהיינו התפשטות אור הבינה ולזה בשבתות וי"ט שאור השכינה מהבינה מתפשט למט' לכך אינון ד' אנפין יהבין קלא והיינו ועל מקראיה והיינו מכון הר ציון שהמלכות מתכוננת ומתקשטת ועל מקראיה שהם הצדיקי' הקרואים למעלה:

ואלין תרין אקרון מכון יר' שני עניינים אלו שאמרנו שהשכינה מתתקנת ומתקשטת ועליית הצדיקים איקרון מכון הר ציון מ' הנק' הר המצויין בנקודת הייחוד והוא מכון בתיקוניה וז"ש דא איהו תיקונא דלעילא דהיינו מלת נכון הר ציון היינו כד נקוד' תתאה שהיא בחינת האמצעית אל הייחוד ואינון הצדיקים הם מקראיה דההיא נקודה שהיא מ' שהיא מכוננת בנשמת הצדיקים להתייחד בסוד מיין נוקבין: כיון דסלקין אלין נשמתין באויר הרקיע בתוך העמוד עד ההוא פתחא דרקיעא שהוא פתח האמצעית העולה נוכח הנקודה האמצעית כנזכר לעיל כדין ההוא רקיעא שעל גבי הגן שהוא מאש ומים מת"ת כנזכר. סחרא סחרני דגנתא סביב לגן מדרום למזרח וממזרח לצפון וגומר. והקף זה מורה על סוד החיבוק לעיל והוא ג' פעמים להראות על ג' קישוטי השכינ' מג' אבות שהם ג' גווני דקשת וקול שהוא מנגן הוא סוד הת"ת וניעומו הוא מהבינה ולזה מקל נעימו דסחרנא דההוא רקיעא המורה על הענין הזה למעלה נפקי כל אינון נשמתין שלא עלו והם בתוך היכל דרור ששם עלו נפקי מהיכליהם אל הגן עצמו וחמאן נעימו דההוא רקיעא וגומר. ולזה סגדין כולהו לכבוד הייחוד הזה הנעשה ואז העמוד והצדיקים עולים ויוצאין מאויר הגן מכל וכל וסלקין בההוא פתחא כנזכר שהוא פתח אמצעי אל הגן עד דסלקין לגו עגולא דסחרא בההיא נקודה היינו סוד טבור אגן הסהר שסודו כזה # דהיינו הנקודה האמצעית בחינת המ' אל היסוד ועגולה היא סוד שש קצוות: כדין חמאן כשכבר עלו אל ג"ע עליון תחת כסא הכבוד בחברת שאר הנשמות היושבות שם. ומגו נהירו וגומר סלקין ונחתין וגומר היינו כענין והחיות רצוא ושוב כענין וינועו אמות הסיפים שהעליה ברחמים בימין ורחקין מצד הדין ושמאל מה שיכולים לסבול סובלים ומה שאינם יכולים לסבול מתרחקי' או נחתין בשמאל.

ואיהי תאיבא לגבייהו שהיא מתקשטת בהן אל הזכר ורוצה להכלל מהתחתונים ומקשטא בנהירו שהבינה אימא מקשטת ביתה מצד הנשמות שהם ממנה עד כאן כאו' לחזות בנועם ה' מבינה ולמטה במ' ולבקר בהיכלו

בדין אלביש קנאה דרך משל אל התעוררות היסוד מצד חום הגבורה לנהורא דחד צדיק שדרך המאור הגדול הזה נולדו צדיקים אלו מאורות קטנים לבניו למטה בה והוא למעלה ואסתכל בשפירו דההוא נקודה שנתייפתה באור עליון והתעוררות הצדיקים ובתיקוניה מהספירות העליונות באמצעות נשמות הצדיקים. ואחיד בה לא יורד אליה אלא מעלה אותה למעלה ונמצאו שתי ספי' אלו הם כאשר יהיה האור בתוך האור וז"ש ונהרי נהורא דיסוד בנהורא דמלכות:

כל חילא דשמיא הם השמים העליוני' שא"א להשיג זה למטה נטרי אורייתא ממצות לא תעשה משתדלי באורייתא במצות עשה ועסק למודת התורה שהיא עיקר בייחוד הזה כדפי' לעיל. דהא חדוותא דמאריכון הייחוד העליון הוי בהו ולא ע"י שום א' מכל הנבראים.

דהא עטרא דמאריכון שנעטרה השכינה להתייחד בהם היה.

כיון דנהרי נהורא וגומר יסוד תוך המ' והאירה המ' עד שהיא שוה אל היסוד ממש וז"ש תרין נהורין מתחברין כחדא. לבתר אינון גוונים שהם בחינות אחרונות שבה באצילות נחתין אל סוד הכסא הכבוד ששם מצב הנשמות ומשם נתקנה המ' בהם ואסתכלן בצדיקים לתת להם חלק מהייחוד העליון ומתקני לון שיתלבשו הנשמות מהאור ההוא להיותם מקישטות להתקשט השכינה בהם להתייחד שוב פעמים אחרות וז"ש לאעטרא לעילא ועל זה נא' עין לא ראתה שהוא סוד הייחוד העליון שאין הצדיקים עולים שם אלא מחכים למטה וע"י אותו הייחוד יעשה ויתקן למחכה לו אל הצדיקים המחכים אור תקונם שהם מתתקנים בגוונים הנז':

כתיב ודמות על ראשי וגו'. הכוונה לפרש אחיזת ג"ע במ' האי קרא אוקמוהו דהיינו מטטרון והוא כעין הקרח שהת"ת הנק' הקרח הנורא מקנן במטטרו"ן. והשתא מפרש ליה במדת המ' ובבינה וז"ש אבל לדרך אחרת אית רקיע ואית רקיע רקיע דלתתא היא המ'. איהי קיימא על גבי חיוון ארבע כי היא שוכנת בכסא הכבוד והכסא על החיות. ומתמן ממדת המ' אתפשט עד העולם הזה התחתון:

אחור וקדם דיו פרצופים דהיינו ויקח אחת מצלעותיו מסטרוהי.

רקיע לעילא היא הבינה ממש איהי קיימא ע"ג חיוון עילאין שהם חגת"ם ובינה רקיע על גביהן ומתמן אתפשט.

והני תרין רקיעין חד אקרי קצה השמים דהיינו מ' קצה לת"ת וחד אקרי מקצה השמים שהוא מתפשט עם השמים והוא מכללן.

ראשי החיה לפרש ענין המ' שהיא מתפשטת למטה וצדיקים שבתוך ג"ע תתאה בכלל שכינה הם עומדים וג"ע בכלל השכינה יחשב וז"ש ראשי החיה דלתתא שפי' שהיא המ' רקיע המתפשטת מאצילות וכל כלל הבריאה והיצירה היא ראשי החיה ואינון חיוון דאינון רשימין עילאין על ארבע אתוון שהם ד' אותיות שפי' לעיל שהם מ' ר' ג' נ' והתפשטות החיות עד סופם יתגדל מ' ויעשה התפשטותו אותיות מיכא"ל ור' יעשה רפא"ל וגומר אמנם ראשי החיות הם ד' אותיות רשימין בדקות די בגו ד' פתחין דגנתא

דעדן שהם ימין ושמאל פנים ואחור כנז' לעיל והנה ארבע פתחין אלו הם ברקיע שעל גבי ג"ע כדפי' לעיל וא"כ ימצא שג"ע זה שנראה שהוא למטה התפשטות החיות הוא.
ואע"ג דאמרן עדן דלתתא בארעא שאפי' חלק העדן שבו הוא בארץ הגשמית ועתה אנו אומרים שהוא מעין התפשטות החיות לזה אמר הכי הוא ודאי ולא ינגד זה את זה וז"ש אבל רזא עילאה וגו' והענין שאין הג"ע ממש חלק הארץ הגשמית החומרית הזאת אמנם הוא סוד רוח חיוני דק שורה בארץ והרקיע. שהעולם סוד אדם גשמי ובתוכו נפש ובתוך נפש רוח כנזכר לעיל. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו זלה"ה כתב. בענין ההוא עמודא דנשמתין דאתחזון לסלקא וגו'. הנה ק' כי כבר נודע כי הנשמות הם בג"ע העליון ושם מקורם ועוד ק' היכי אית דאתחזון לסלקא ואחרנין דלא אתחזון והלא בשבתא וירחי כולהו סלקין תמן כנזכר בפ' תרומה דף קל"ו. אך זה יובן במ"ש לקמן ריש דף רי"ב כי הנשמות אינן עולות בההוא עמודא דאיהו מכוון בפתחא בהיכל עילאה אלא אותם שכבר נתלבנו ונכנסים דרך שם אבל הנשמות דלא אתלבנו לא סלקין מתמן בההוא עמודא משום דתמן אחיד בפתחא דהיכלא דלעילא אמנם שאטין מלבר דגנתא ואזלין עד חומת ירושלם ולא יתיר. אית ביה ענן ועשן ואש ונוגה. נלע"ד שהם כנגד ד' אותיות דאדנ"י והוא כח התפשטות השכינה בו והיינו ג"כ סוד ד' אנפין דנשר. וחמאן ההוא עמודא דסלקא אשא וגו' אפשר כי כפי גדר הנשמה כך עולה אם היא מצד החסד עולה במחצית הענן ואם מן הגבורה בעשן ואם מן הת"ת בנוגה כי כל א' הולך בדרך מחיצתו הראוי לו. גם אפשר שהענן והעשן הם מחיצות להבדיל כדי שלא יסתכלו בהם הנשארים בג"ע הארץ שלא יתביישו על שלא זכו גם הם עדיין לעלות:
כתיב ודמות על ראשי החיה רקיע וגומר פי' כי ב' רקיעים הם הנק' ב' קצוות השמים והם הבינה ויסוד אשר על שניהם נאמר ויתן אותם אלהי"ם ברקיע השמים כנודע כי שתי רקיעים אלו כל א' מהם כולל שאר הרקיעים שבתוכם ואמר כי רקיע היסוד תחתיו הם סוד הנוקבא מ' ומשם ולתתא נק' אחוריים. והאי רקיע קאי ע"ג עלמא דנוקבא שבו ד' חיות מיכא"ל גבריא"ל וגומר ואמנם רקיע הבינה היא קיימא ע"ג ד' חיות עילאין הם עלמא דדכורא הנק' פנים והם חגת"ם. עכ"ל, וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף ריא:

בהאי נקוד' היא מ' כמה דאית ליה חולקא לעילא שהיא מתפשטת דרך הכסא ושם ג"ע עליון שבו נשמות הצדיקים חלקה וקישוטה כנז' הכי נמי אית ליה חולקא לתתא בארעא שהיא מתפשטת הדרך ההיכלות ובכלל זה ההתפשטות הוא סוד ג"ע דלתתא

שהוא סוד עולם היצירה ובו מנוחת הרוחות שהרוחות מיצירה ונשמות מבריאה ולז"א האי גנתא לתתא איהי חולקא בההיא נקודה לאשתעשע ברוחי דצדיקייא בארעא ולזה בחצות לילה שכינה מתפשט למטה להתקשט ברוחי הצדיקים וקב"ה שהוא אור הת"ת מתפשט ובא לג"ע תחתון ונכנס אל תוך הגן ולזה אתהני להתייחד עם בעלה בכל סטרין לעילא בסוד הייחוד העליון ביסוד עצמו לתתא בההוא איבא דצדיק שהם הנשמות ורוחות ולא אשתכח שעשוע עילא ותתא אלא בצדיק שהוא יורד ועושה בה יחוד ממה שהיא מתקשטת בג"ע ברוחות הצדיקים והנשמות שלא זכו לעלות כנז':

אינון ראשי החיה שהם למטה מרקיע זה שהיא מ' דאמרן אלין ראשי אנפין שהם ד' פנים לאחד אריה היינו בחינת החסד המתפשטת. שור בחינת הגבורה המתפשטת. נשר שאפשר שהוא בת"ת ואפשר במ'. אדם כללא דכולא במ'. ואלין ד' רישי נהרין דמטן להון ממטה למעלה ראשם מגיע עד כסא הכבוד ונמשכין למטה בסוד ד' פתחין כי משם יפרד מעולם השם שהוא כסא הכבוד יפרד והיה לארבעה ראשים שהם אלו הד' חיות. ומגו מטולא דילהון לא שהם נושאים כסא שהכסא נושא את נושאיו אלא מיראתם שהם נושאים כלומר דבקים בכסא ועולם הבריאה אשר על גביהן זאעין והיינו מותר אשם הוא זיעה ונדחת לחוץ ואתעביד ההוא נהר דינור שהוא כח הגבורה והדין וממנו מתהוין כמה כחות הדין וז"ש אלף אלפין כחות הדין ישמשוניה שהם משתלשלים ממנו:

ונשמתין כד סלקין מהעולם הזה מג"ע של מטה לג"ע של מעלה דרך העמוד כנז'. אתסחיין בההוא נהר דינור להטהר מעביות אשר בנשמה ממה שעמדה בעולם החומר. ואז סלקין וגו' שהם נמסרות ליד מיכאל בהיכל הרצון והיינו העליה אל הייחוד כנז' לעיל:

ת"ח ווי לנשמתא דסבלא ההוא עונשא וגו' ירצה הן אמת שאינה נשרפת להבטל אמנם מצטערת צער על צער כדמפרש ואזיל. זמנא קדמאה הוא בצאתה מן הגוף ותחלה תצטער עם הגוף יחד בעונש חיבוט הקבר בחברה אחת ועם היותה דקה מגיע לה עונש זה כמו שמגיעים לה שאר מקרי הגוף מפני שתוקפה בו וז"ש כיון דקבילת עונשא בגופא אזלת נשמתא להעניש לבדה בדין גיהנם:

אתר איהו בגיהנם שיש מדרגות בגיהנם לנפש ורוח ונשמה ויש רשעים שאינם עולים אמנם בחינה זו היא לנשמות הצדיקים ואינם נכנסות במדורי גיהנם תחתונות אלא מקום מיוחד דתמן אצטריפו נשמתין לא לעונש וז"ש ואי זכאין שאינם צריכות אלא לעבור רחיצה בעלמא לכך אינם נעזבות ולא מתייאשין מהן אלא המלאכים מצפין שם וצועקים מהרו אל תאחרו אותם ואמרי הנם כלו' הא הם באים אליכם מפני שמתערבין מעט

בטהרתה. ולזמנין שאין הנשמה צדקת כ"כ והמלאכים הקדושים מתייאשים ממנה וכיון שנטהרת היא יוצאה ע"י הממונים החצונים עד שערי ג"ע ואז אומרים ממוני גיהנם מה אתם מתייאשין מהם הנם באים אליכם שנטהרו וז"ש ולזמנין דהא אתלבנת וגו', וכמה אתתבירא וגומר מפני שהוא עב וגס וטמא משבר הנשמה בלבונה וז"ש כיון דמטא לתתא איהו אשא דלא דקיק וגו'.

כדין קב"ה אפיק שמשא וגו' הוא אור הת"ת העליון שאורו מהכתר א"א דמתמן אתמר וארוכתך מהרה תצמח ומאיר לנשמה מארבע פתחין שהם ד' אותיות אדנ"י שהם ד' חיות השואבות השפע והאור העליון אל הגן ותתרפא הנשמה המורכבת מד' אותיות כדפי' פ' יתרו:

זמנא תניינא וגו' שהיא צריכה כיבוס ולבון לבתר דיתבא בגנתא דעדן דלתתא להתלמד בהסתכלות הצחצחות כנז' והנה ג"ע זה התחתון הוא מעין עולם הגשמי אמנם בהעלותה אל ג"ע העליון צריכה ליבון וטהרה גם מענין ריבוי דביקותה בחומר אפי' בדברים המותרים וצריך שיהיה רחוק מכל ענייני הגוף דביקותה בגוף כך צריכה ליבון וטהרה יותר וז"ש כד סלקין לה לעילא אצטריך לאתפרשא מכל חיזו ומכל מילין דלתתא ולטהרה זו אעברו לה בההוא נהר דינור ויש כח ברחיצה זו ללבן ולטהר הנשמה מכל טנופת ענין זה להרחיק ממנה כל דבר שהוא מסך ומבדיל בינה לבין קונה וז"ש ונפקת ואתחזיאת מקמי מארי דעלמא ברירא מכל סטרין. כיון דאסתכלת בההוא נהורא אתסיאת ואשתלימת מה שחסר בה ומה שנשברה באותו ליבון:

וכדין קיימין וגו' שאינם הגונות ללבוש הבגדים הרוחניים ההם שהם מכוונת התורה והמצוה והתפלה בסוד אצילות אלא אחר כיבוס ונמצאות הנשמות שלולות ערומות מעת עלייתן מג"ע תחתון ועד עתה ולזה העמוד ההוא נעשה מכוסה בענן ועשן כדי שלא יסתכלו בהן בעת התפשטן מגוף זה ולבוש זה אשר בגן והוא נתן אל הרוח כנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף ריב.

בכל ריש ירחי ושבתי שהיה ראוי להיותם למעלה בייחוד העליון ולזה אין ייחוד בגן עדן תחתון ולזה הם מתפשטים להסתכל בעניינים אלו הא' עולות עד ההוא אתר דאקרי חומות ירושלם והם מחיצות סביב למ' ושם כמה מרכבות מאחורי ההיכלות כי אינם נכנסות פנימה אלא עד שיהיו ראויות ליכנס דרך העמוד. וסטאן בעלמא וגומר כי ביום השבת שהכל קדש אפי' במקום החצונים יש להם להתפשט בלי פחד מפני ביטול

הקליפות כי בימות החול אינם מתפשטות חוץ לגן אנה ואנה מפני שכל חוץ לגן הוא טמא וחצוני לכך אינם באות לעולם הזה בחול:

אמרין ליה למשיח וגומר היותר נראה לי כי משיח אינו מת אלא הוא חי בג"ע התחתון מזומן לישועתם של יש' ונקשר נשמה ברוח ורוח בנפש ונפש בגוף והכל יחד בגן עדן התחתון ואין לו רשות לצאת משם עד שינתן לו רשות מלמעלה ולזה הנשמות שיש להם רשות לדעת בצער החיים הם מגידים אל המשיח כדי שיתקן ורשות נתן למשיח להתפשט יותר בחדרי ג"ע משאר נשמות אמנם אין לו רשות לעלות לג"ע עליון מקום הנשמה ולא לרדת אל מקום הגופים:

בג"ע אית היכלא חדא וגומר שמשם נשפע היסורין לבני אדם למטה. והענין כי הג"ע הארציי הוא דפוס השכינה ולזה עיקר שעשוע הצדיקים בג"ע הוא היותם מסתכלין בגן ופרטיו ואבריו ונתחיו ומציאותו ורמזיו והם מתחכמין בו ובראות המשיח צער ישראל ביסורין מיד הוא רוצה להיות כפרתם ונכנס להיכל זה ומושך עליו כל היסורין הראויים לבא על ישראל מחמת עונשין עליון כי הוא שם בגוף ונפש כנזכר וישראל מתכפרים כי המעט ההוא על עצמו חשוב לפני הקב"ה כאלו כל ישראל יחד סבלו כל א' וא' יסורין אלו ולזה השב בתשוב' ומסגף עצמו ברצונו המעט ההוא מרוצה להקב"ה יותר מכמה חלקים שיביא הקב"ה עליו:

בגין דלית חושבנא וגומר מעלבונה של תורה כדמסיק בשעתא שמדת הדין מקטרגת על ישראל שמניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה והקב"ה מתמלא עליהם דין דספר תורה וסייף ירדו כרוכים מן השמים וז"ש וכולהו נחתו בעלמ' בשעת' דאתייהבת אורייתא שאם לא יעסקו בה מיד יסורים קופצים עליה' והיינו זכרו שתהיה תמיד זכירת התור' כענין או' המזכירי' את ה' דהיינו אותם העוסקים בתור' אל דמי לכם וכד הוו ישראל בארעא וגומר דהיינו שמהפכין מדת הדין לרחמים ולכך אינה כועסת על ישראל:

השתא משיח וגומר הענין כי בהיות רוב העולם רובם חייבי' יבאו היסורים על כל העולם ומשנתן רשות וגומר ולזה בשביל צדיקים שבעולם ובשביל הרשעים שיאריכו וישובו לזה הוא מסלק היסורין במה שהדין נכפע עליו והמדות נטהרות מכל דין ופגם וזה יועיל לכללות אמנם בפרטות על כל חוטא.

עד דנפיק בר נש מהאי עלמא ואז מה שהוא נוגע פרטי אליו על מה שחטא הוא נטהר ואינן מסלקין אלא מה שראוי לבא צער לעולם נגד כללות כנזכר.

בר אינון חייבין וגומר אהדר לעיל שפי' ענין הנשמות וטהרתם ולזה אמר שענין כל זה הנדרש הוא דוקא אל הצדיקים שרובם לזכות ונשמתם נטהרת מקצת חובתם כנז' אמנם

אינון חייביא יתיר שהם רובם עונות ויורדין אל שאר מדורי גיהנם. ופי' שאין העונש ממש עצם הכוונה אלא עיקר הכוונה הוא טהרת הנפש והעונש במקרה וז"ש ומקבלין עונשא מסגיאות זוהמת די בנשמתא וכן גיהנם גדול אינו בעצם אלא מקרה וז"ש כוין אדליקו נורא שפי' פ' תרומה שהרשעים הם צועקים ווי אינו בעצם לצערם אלא כמי שצריך לנקות בגד שצואתו מרובה שצריך להוסיף מים לכבסו וז"ש אדליקו נורא יתיר למיכל ההוא זוהמא. ווי להאי נשמתא וגומר שצואתה מרובה. זכאין אינון וגומר שלא יצטרכו לבון כלל כמו שאמרו על ר' יוחנן אפילו שומר הפתח לא עמד בפניו והבינוניים הם כנזנר לעיל:

נקודה קדישא היא השכינ' שהיא עדן אל הגן כנזכר לעיל. דאיהי בעיא לאשתעשעא לעילא להקשר ולהתייחד עם היסוד והת"ת ע"י הנשמות בג"ע העליון ולתתא ברוחיהון דצדיקייא כדפי'.

בפלגות ליליא איהי נחתא ואח"כ הת"ת בא אליה: רקיע דקא' השתא מפרש דרך הייחוד והארתו רקיע דקאמ' דקיימא על גנתא כדפי' שסוד הגן מ' והרקיע ת"ת וסוד הכל הוא במ' בעצמה בסוד עולם היצירה ולמטה: קיימא על ד' רישין הם סוד ארבע פתחין שפי' לעיל שבכל פתח ופתח את חד בסוד מרג"נ וסודו ד' חיות מ' מיכאל וגומר והאותיות דקות שורש לד' מלאכים אלו בענין שהם ד' רישין ראשי שמות המלאכי' וזא דד' חיות כנזכר:

והאי רקיעא קיימא לתתא שהוא סוד מציאות ג"ע שלמטה ברמז וסוד הג"ע העליון ולהכי קא מפרש **רקיעא** דההיא נקודה לעילא שהיא מדת המ' באצילות והתפשטות' רקיע דהיינו התפשטותה בכסא וחיות ממש שהם בהיכל הרצון כנודע והיינו אינון ד' חיות דקאמרן.

וההוא רקיעא שהוא באצילות בגוונא דא מן דא מפני שרקיע שעל הגן דומה לרקיע זה שעל רקיע עליון שזה מזה נמצא ונאצל וכמו שרקיע שעל גבי ג"ע יש בו ד' גוונין כנזכר לעיל שהם חוור וסומק וירוק ואדום כך רקיע שעל ג"ע העליון איהו אתרקם בגוונין קדישין שהם בסוד בחינות אצילות המדות ומתראות בו ופועלות והם הם הגוונין והם הם הפעולות והארת המדות והכל ענין א':

בהאי רקיעא שהוא נטוי על ראשי החיות העליונות אסתנלאן ד' חיוון שהם בסוד ההיכל הרצון וכל המתפשטין ממנו בהיכל אהבה וזכות ונוגה ועצם השמים ולבנת הספיר והיינו כל אינון חיילין דלתתא.

כד האי רקיע מדת המ' בהתלבשה בכסא אנהיר בגוונין כעין אור החמה העובר בעששית ומאיר אל עבר פניו.
כדין ידעין כל אינון רתיכין שבהיכל הרצון וכל אינון חילין ומשריין שבהיכלות כולם דהא טרפא דילהון היינו כאו' ותתן טרף לביתה וגומר והם שואבים אור וכח ממנה ומכינים עצמן לקבל שפעה ואורה:
רקיעא דא מרקמא בסוד כללות הגוונים שרוקם ירוק באדום וכיוצא והיינו סוד תגבורת המדות וכללותם יחד ואין חצונים בהם מפני עלויים וקדושתם: ביה קיימין ד' פתחין הם ד' בחינות ההנהגה חגת"ם רשימין בדקות בארבע אתוון שהם ד' בחינות ההנהגה באצילות והאותיות הם מושכות אור מתוך הפתחים והיינו מנצצן:
פתחא קדמאה רשימא לסטר מזרח דהיינו ת"ת וביה קיימא את חד כי סוד האצילות כח מרכבת האותיות גדולה ואות א' יספיק לפתח אחד ואיהו את אלף משם אדנ"י ולזה זורחת אור מתוק יפה בתגבורת על כל האותיות והמדות ולזה נציץ לתחתונים וסליק לקבל ונחית להשפיע בהאי פתחא וזהו בערך האות אמנם פתחא דא שהוא כלי מעבר וצנור לאור האות נהיר ונציץ נהיר מלמעל' ונציץ למט' מנציצו לא מנהירו שהוא עצם האור אלא היוצא לשני שהוא התנוצצות האור. והאי את נציץ ובליט שהיא מתעבת להיות הפתח משפיע לתחתונים ואיהי נחתא להשפיע וסלקא לקבל ממקור האור. ואתרשם וגומר שבהגלם אותו האור אלינו יהיה א':
פתחא תניינא היינו בגבורה ולכך האות המאיר בה הוא ד' לשון דלות ועניות שאורה מקפיד בדין וכדמסיק. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו זלה"ה כתב. ולבתר משטטי ומסתכלן וגומר ענין שטיטה זו היא בתוך ג"ע הארץ עצמו וכמ"ש אח"כ בגנתא דעדן אית היכלא חדא דאיקרי היכלא דבנין מרעין כנזכר פ' בראשית. כד אינון חייבא יתיר זה נמשך למ"ש לעיל גבי בן הנום דאמ. דכד הצדיקים עאלין לאתלבנא תמן אין נכנסי' בגיהנם רק במדור א' קל שבגיהנם הנק' הנם ותכף ומיד יוצאין משם אמנם עתר כי יש מדורות אחרים הם לאותם שהריעו יותר. עכ"ל: ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף ריב:

קיימא נצצא אינה מאירה אור ממש שאורה נעלם אלא נצצא שהנציצו הוא התנוצצות האור כדפי' יוצא לשני סלקא ונחתא לקבל ולהשפיע ולחטא בסוד הדין שאור' בדין ולזה לזמנין נציץ בנציצו ולזמנין מצד הדין אתטמר ואפי' הפתח בעצמו אתטמר ההוא נהורא

ולא נהיר מפני שהפתח בצפון. לא קיימא בקיומא יתיר שהאות בעצמ' מור' על הדין והדלות והעוני:

פתחא תליתאה היא מבחינת המ' בעצמה ולכך קיימא לסטר מערב ערב ודין ואין דינה חזק כדין הגבורה ועכ"ז אורה מעט ולכך אמר וביה קיימא את חד דאתרשים מאצילות ונתגלה אל הרקיע וז"ש ואתנהיר בההוא פתחא ודא איהו את נ' שמורה על סוכה נופלת אלא שנסמכת בס' שהיא הת"ת ולז"א והאי את נציץ בנציצו בההוא פתחא:

פתחא רביעאה הוא מצד החסד ולכך קיימא לסטר דרום והיה ראוי להיות למעלה אמנם היא למטה מורה על מיעוט האור וז"ש וביה קיימא רשימו דחד נקוד' תתאה זעירא דאתחזי ולא אתחזי מפני מיעוטה והיינו סוד הושיע' ימינך כוס של ברכה בנימן וחסד עומדת קשורה במ' תמיד:

אתוון אחרנין שאינם משם אדנ"י אלא הם נאחזים בת"ת ולזה יש להן כתרין שכ"א נכתרת ע"י הת"ת מהכתר ואינון כ"ב סוד תורה שבכתב וכל א' מהם כתיב בס' יצירה קשר לו כתר וז"ש מתעטרן בכתרין:

רקיעא דא נטיל סוד נסיעתו הוא היותו מקבל פעם ממדה זו ופעם מזו ומתנהגת בכולם וסחרא על גבי חיוון כדי שיהיה כל חיה וחיה מהן מקבלת מכל הבחינות.

רזא דחושבן דייחודא הענין נודע כי היו"ד היא שלימה שבכל האותיות שהיא עשר ששלמות עליון הוא מספר העשר ולזה נשלם ט' אותיות ביחוד מעלות המספר ונעשה א"ט ב"ח ג"ז ד"ו שאלו הארבעה זוגות יחד זכר ונקבה ישלימו י' אורות י' אורות כענין המ' עם הת"ת שסודם אח"ד א"ח ת"ת ט' עם המ' דלת הם עשרה ודרך זה ג"ב וז"ש רזא דחושבנא דייחודא:

אלין אתוון שהם א"ט ב"ח ג"ז ד"ו שהם סוד הייחוד העליון הרשומות ברקיע הם סבה לרקיע להתגלגל ולהצטרף אותיות אלו וז"ש סחרן ההוא רקיע ברזין דאתוון אחרנין שהם באצילות שאלו הם מתגלמות בבריאה אמנם רוחניות למעלה הם רזין נעלמים סתימין:

ואינון אתוון אחרנין שהם הספי' העליונות משפיעות ברקיע ומגלגלו לקבל מכ"ב בחינות מצטרפות וכדין אתחזון אינון אתוון בגלגלותא שנצטרפו בסוד הצירוף שהוא חזרת הגלגל ולזה יתראו האותיות האלו מכח הגלגל שנתגלגל הרקיע מכח האותיות העליונות: ד' רזין דשמהן קדישין וגומר הענין ראשונה גלגול האותיות ברקיע הם א"ט ב"ח ג"ז ד"ו שהם שלמות הייחוד והצירוף כנזכר ובהתגלגל האותיות ע"י הסבוב וגלגול הרקיע ברוחניות האותיות יתעלמו אותיות ג"ז ד"ו ולא יראו א"ט ב"ח אמנם הם סוד ארבעים עשרה עשרה עשרה שהם בשעתא דנהיר האי רקיעא אתנהיר ביה ד' רזין

דארבע שמהן שהם סוד שם קדוש שסודם יו"ד ה"י וי"ו ה"י: אל"ף ה"א יו"ד ה"א. יו"ד ה"א וא"ו ה"א. אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. ואלו אינם סוד ל"ב נתיבות מפני שהם למעלה בכתר אמנם שם ל"ב נתיבות חכמה הוא דומה אליו שהוא עשר מאמרות ול"ב נתיבות בענין שהם צרופי דצרופים דל"ב שבילין שסודם יהו"ד יו"ד וא"ו דל"ת ה"א אל"ף וא"ו אל"ף ה"א אל"ף הרי ל"ב: נחית טלא וגומר סוד יה"ו במילוי. באינון אתוון דרזין דשמא קדישא שהוא סוד מ"ב כנזכר ואתזנו כל אינון רתיכין וכל אינון חילין ומשריין קדישין שהם יושבי ההיכלות כנזכר לעיל ונטלי כולהו בחדוה מצד הבינה שהיא משפעת השמחה ונמצא שמבחינת צרוף א"ט ב"ח ג"ז ד"ו הם בחי' רחמים ומזון ושמחה כנזכר:

בשעתא דדינא תליא שאז הרקיע מדת המ' מתאדמת באדמימות הדין: אלין אתוון שהם א"ט ב"ח הנז' אתטמרו ואתגניזו גו ארבע אחרות שהם טחז"ו ונעלמו אבג"ד בתוך הנקבות שהם טחז"ו ואז הנקבה והדין גוברים והטעם כי אבג"ד הם עולים עשרה דהיינו יו"ד ה"א וא"ו ה"א ולבושם טחז"ו דהיינו כ"ח והם אותיות אדנ"י ולז"א בשעתא דאלין אתוון אתגניזו ואתטמרו שנגנזו אותיות הרחמים ונשארה המ' גוברת בדין כדין קלא דסטר צפון מבחי' הגבורה אתער להמשיך דינים לעולם:

ובהאי רקיעא אתרשים גוונא חדא דכליל כל גוונין ר"ל חסד ודין והיינו כדמפרש ואזיל: כד נטיל האי רקיעא מסטר דמזרח סוד הת"ת קו האמצעי: אינון ארבע רישין דקאמ' שהם חסד דין רחמים ואדנ"י הכולל הכל בד' אותיות שהם הם פני ההנהגה אותיות אדנ"י כנזכר לעיל נטיל כולהו במטלנין היינו סוד נסיעת ההנהגה בחגת"ם וסוד הנסיעה הוא התגלגל מבחינה זו אל בחינה זו ויסלק ג"כ מבחי' אל בחינה כגון מבחינת דין אל בחינת רחמים וז"ש נטלין וסלקי עד עלותה כל הבחינות וז"ש נטלין כולהו. ואתוון אתהדרו שבחינת אותיות טחז"ו שהם דומות לאותיות אדנ"י עתה נתייחדו עם אותיות אבג"ד סוד יהו"ד והאירו זה בזה יאהדונה"י ונעשה צרופם אותיות א"ט ב"ח ג"ז ד"ו בחינה קו האמצעי וז"ש ואתחזיין בשלימו ברזא קדמאה שהבחינה הקודמת היא זו:

ואתרקים ההוא רקיעא היינו סוד תערובת וכללות הכחות והגוונים יחד: כד האי רקיעא אתנהיר כמלקדמין באלין אתיון שהם סוד הרחמים כנזכר אז כל הכחו' התחתונים תובעים חלק שפעם ומזונם וז"ש כולהו אתהדרו ושאגי למטרף טרפא ומזונא שאגי דהיינו שיר ושבח מעולם המלאכים וסלקין קלא שמציאותם הוא להעלות קול ק"ש ותפלה ההוא קלא אשתמע לעילא לעילא שנעשה כתר בראשו וגורם הייחוד ולזה **וכדין** נטלא ברכאן וקדושאן מאן דנטלא מ' בסוד האצילות:

סחרין אתוון היינו בחינה רביעית עוד בהנהגה וקיימין אתוון לסטר דרום שהוא חסד. סלקין היינו קבלת אור עליון להתקשט ומאירים ברקיע נציצו ולהטין גם בסוד שמאל הכלול בימין. כדין באמצעיתא עדיין סוד נקודת אמצע הרקיע הזה לא נזכרו והיא בחינה משובחת מד' הפאות שהיא מקור האור ולזה אמר באמצעיתא דרקיע אתרשים רשימו חד וגומר שעם היות שאות י' היא אל דרום בסוד הרבוע הוא באמצע בסוד הייחוד ושם בנקודה ההיא האמצעית הוא חנית שם יהו"ד וז"ש רשימו איהו את חד ואיהו י' כיון דאת דא אתרשים ואתחזיא שהוא מקור האור כדין להטין אבתרה ג' אתוון אחרנין שהם ג' בחי' הנשארות שהם אותיות העגולה המתנהגות אחר נקודת המרכז וז"ש ואינון הו"ה בסוד אור הזכר הנמשך אל הנקבה:

מנצצן באמצעי היינו שיהיו נצוצות אורו מתנוצץ בזולתו סלקין למעלה להמשיך משם ונחתין להשפיע מלהטין מכח הדין והיינו סוד י"ב אותיות ראשי י"ב צרופי השם עם הנקודה האמצעית שהיא המשתלמת י"ג ואחר שיפתחו י"ג מקורות אלו נחתא מאן דנחתא שהיא מדת המ' ואתכלילת באינון אתוון שהם בי"ב הויו"ת מת"ת והבינה סוד השמחה נכללת בי"ב אלו ועליה קאמר נחתא מאן דנחתא שהיא הסובבת על היחוד ואינה נגלת והייכו או' ולא אתידעת ולזה כולהו חילין וכולהו משריין בחידו מצד אור הבינה שהתנוצץ בהם וסלקין שירין ותושבחן שהם מצדה כאו' ועבד הלוי הוא וכל זה הוא בבחינת תיקון המ' וקישוטיה כדמסיק.

רקיעא דא נטלא תניינות מפני שקישוטיה אלו היו מצד נקודה האמצעית וחסרא ומתגלגלא להעתיק עצמה מבחינה אל בחינה. ואינון אתוון קדמאי שהיא הבחי' המשובחת לרקיע כנזכר לעיל דאינון א"ט ב"ח המורות על בחינות הרחמי' הגמורים כולהו אתכלילו באינון אתוון עילאין רזא דשמא קדישא שם יהו"ד הנז' וישתלבו יחד וזה מורה על גילוי האור למטה ואז יתעלה בחינת הרחמים עילוי על עילוי ולז"א וסחרין ההוא רקיעא להתגלגל הבחי' ואז הוא סוד היסיד יהו"ד באדנ"י ולזה לית מאן דיסתכל בההוא סטרא שאין כבוד גבוה שיסתכלו ביסוד שתי אורות אלו ולזה כולהו אתחפיין והיינו החיות שהם למטה ואמרי ברוך כבוד ה' יהו"ד המתפשט ממקומו דהיינו אדנ"י ממקומו והיכלו ודאי והיינו ע"י היותו בא אל מקומו הוא ברוך ומאיר. מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו זלה"ה כתב**, בשעתא דדינא תליא וגומר פי' כד דינא בעלמא כדין הני אתוון אטב"ח אתגניזו ד' גו ד' כיצד הא' נגנזה תוך הט' ונראין לבר אותיות טחז"ו. ונ"ל כי הלא טחז"ו הם אתוון למפרע והם ממלכות בסוד תשר"ק והם דינין. כדין קלא דסטר צפון כי משם הדין בא. אינון ד' רישין מרג"ן. ברזא קדמאה א"ט ב"ח וגומר הסבה למה אינו

נראה רק אתוון א"ט ב"ח דע כי באלו הד' אותיות כל ב' אותיות מהם בעלות עשר והם סוד עשר ספי' בכל א' וא', וכדין אתנהיר ההיא רקיעא שאגי כולהו למטרף טרפא דידעי דהא חדוה אתערת בעלמא ועדיין כסא המ' למעלה עם דודה ואז הוא עת שלוקחת טרף לביתה ואחר שנטלה כדין סחרן אתוון דברקיעא ומתגלגלן ואז בכחם סובבים גם הרקיע והולכים בסבוב עד אשר מגיעים לצד דרום ושם נוחם ושקטים ונהרין ונצצין תמן וכדין באמצע הרקיע אתרשים י' וגומר בתליסר להטין הם י"ב צרופי ההוי"ה ושם בן ד' הוא באמצעיתם שהוא מקור כולם. ואתכלילת באינון אתוון וגומר הענין כי תחלה היו ד' אתוון אדנ"י כנזכר לעיל ועת' כד סלקא אתעבידת שם יהו"ד ואתכלילת בהני אתוון ד' אותיות הוי"ה הנזכר. אתחפיין מסטרא דצפון כי מכל הצדדין עושין כן ונלע"ד כי ד' פנים לכל א' ולכן תחלה מחפים פני הדרום הם פני ארי' ואח"כ ד' פנים האחרים וא"כ עתה יצדקו ב' הגרסאות שהם מסטרא דאנפין או מסטרא דצפון כי הלא ד' פניהם לד' קצוות ונר' מכאן כי בעת דנטלא לעילא אומרים קדוש ואחר שירדה במקומו אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו:

דף ריג.

אתחפיין מכל סטרין וגומר הענין בהיות שם יהו"ד מתגלה בצד הדרום שהיא י' כנזכר אז האור מתפשט בכל התחתונים שיעור גדול ואינ' צריכין להסתכל אלא אדרבה האור ממשיך עיני השגתם ולזה הם מתכסים ואו' ברוך כבוד ה' ממקומו שזו הברכה היא ממקומו משיעור מופלג שא"א לסבול האור משום בחינה:

רקיעא דא סחרא כמלקדמין להתבחן עוד סוד בחי' גלגולי האורות להיותם נכללות מכל בחינות ימין ושמאל וז"ש מסטרא לסטרא כדין קל נעימו ומשריין סגיאין בסטרא דא ובסטרא דא היינו לד' הפאות ימין ושמאל פנים ואחור וענין ההתעוררות הזה הוא אחר שהראשים העליונים שהם חיות ראשיות נעלמו ונסתרו בתוך מחנותם למטה דהיינו אתחפיין ברדתם להכלל במחנותם והיינו שהפנים שהם סוד יהו"ד שבהם נסתר בכנפים דהיינו סוד אדנ"י שבהם והיינו כללות מלאכי שלום מלאכין דקב"ה במלאכין דשכינתא והיינו ומקבלין דין מן דין בהיותם הענפי' למטה עושים מה שעשה השורש למעלה ואז נכללו כחות ההיכלו' יחד כנפים מכסים על פנים ונכלל נפשם ומכסה על רוחם בסוד הייחוד והיינו ברוך כבוד ה' ממקומו כנזכר ולזה בההיא שעתא ההיא רקיעא אתנהיר בנהירו אחרא מצד כללות הכחות ויתרבה התיקון וההאר' העליונ' יותר ויותר והינו נהירו אחרא יתיר מכמה דהוה גוונין בערך שם אדנ"י שבה ואורות בערך שם יהו"ד שבה ואחר התיקון הזה והקישוט כולו.

אלין אתוון דאמרן בסוד אדנ"י וא"ט ב"ח ושם יהו"ד סלקין לעילא בההוא רקיעא המקושט ומתוקן בסוד הכללות הנזכר ומקבלין לאת חד הוא עצם הת"ת ועם היות שיש בו סוד שם יהו"ד וכל הגוונין עולה יותר א' מהשם הנעלם מכל זה הנז' וז"ש דאיהי עילאה ויש בה לבדה כנגד כל הנזכר וז"ש דקא מתחברא בשמא דא שהוא סוד שם יהו"ד באלין אתוון כנגד כל הבחינות יש בו הארה וכח ואע"ג דאלין אתוון דשמא קדישא עכ"ז יש באות א' כנגד כל זה מפני ששם זה התחתון איהו שמא דאתכליל לתתא דהיינו סוד אור הזכר הכלול בנקבה לא הזכר בעצמו בגין דרזא דא סוד שם יהו"ד שהוא מורה על הצורה העליונ' כולא דהיינו י' חכמה ה' בינ' ו' שית ספירן ה' מ' אתכליל לעילא בסוד כל האצילות יחד ואתכליל לתתא במלכות דהיינו סוד אור הזכר הכלול בנקבה ובה סוד האברים כזכר ולא עוד אלא שלא תקבל הנקבה הארת הזכר אלא בהיות בה מצע זה קודם וז"ש וכד אתכליל לתתא אלין אתוין יעשה מהם בית קבול לקבל הזכר ואז אלין אתוון סלקין לקבלא לאת חד ולא לכל השם שאינה בית קבולו אלא לאות א' שאות זה יש בה כדי כל הנמצאים וז"ש דהא מההוא את אתזנו אלין אתוון לתתא כולם יחד נזונים ויש כח בה לזונם יחד:

והיא את העליונה הוא הת"ת דהיינו אות וא"ו נחית עליה עם חייליה ואתחברו אלין אתוון סוד יהו"ד שבה הנעשות כסא לאות ו' שבת"ת וכדין כולהו אלו החמשה אותיות בעטורא חדא דהיינו תיבה א' יחד כדמסיק לקמיה דהיינו וה' שמא שלים ששלמית שם יהו"ד שבה הוא מתוך ו' הבאה אליה. וא"ת מה בין יהו"ד לבין ויהו"ד לז"א לתתא כשהוא שם יהו"ד בנקבה קודם בא אות ו' אל הנקבה שמא שלים בעשר ספירות גמר אבריה ודאי ולא שלים מפני שעיקר שלמות הנקבה בזכר ואינ' משתלמ' אלא ע"י אות ו' דהיינו ו' ומשך ו' נכנס בתוכה וז"ש שמא שלים בחמש אתוון איהו וגומר רזא דדכר וניקבא ברמיזו במה שאמר וה' רמוזי' הזכר והנקבה וזה יורה אות ו' שבראש התיבה המור' כלומר זכר נכלל כאן עם הנקבה: שמא שלים בתשע אתוון אינון כי שם אלדי"ם מורה על מציאות המ' בעצמותה באופן מציאותה ופעולתה ושם יהו"ד בא בפי' מציאות הת"ת לא אות וא"ו לבד אלא כל שם אלדי"ם יהו"ד אברין בשלימות והיינו שם הייחוד השלם יהו"ד אלדי"ם: כיון דמתחברן אהדר לענין ראשון שהוא סוד וה'. ההוא רקיעא מ' בבחינת' למט' אנהיר בתלתין ותרין נהורין שהם סוד ל"ב נתיבות חכמה כבו"ד ודאי ואפשר או' ברוך כבוד ה' לעיל שיודעי' הם שיתגלה כבו"ד ל"ב שמות יהו"ד מתלבשות בל"ב שמות אלדי"ם מהבינה ולזה כדין שהאירו השרשים העליונים למעש' בראשי' כולא איהו בחדוה מצד הבינה כולא קאים ברזא ואורם משתוה ומאחד עילא ותתא:

כל אינון רתיכין וכל אינון משריין שבהיכלות כולהו קיימי ברזא דשלימו שנקשרו ונתאחדו בסוד קשר ההיכלות למעלה ואור האצילות מתפשט בהם בסוד קשר זכר בנקבה כנזכר: וכל דרגין מתקנן על אתרייהו היינו התפשטות הכחות להנהיג העולם דהיינו אתרייהו מתקנן ונכללים באור ההשגח' העליונ' המתפשט עליהם כל חד וחד כדקא יאות כפי שיעורו ובחינתו והנהגתו:

בהאי רקיעא קאים וגו' הוא סוד התפשטות המ' בד' פנים ד' בחינו' כנז': לסטר צפון שהוא סוד הגבורה מצד הדין חד שלהובא הוא כחות שמאליים בדין מתפשטין ולא שתהי' חצונית אלא שלהובא נהיר שהיא שלהבת והיא מאיר' דלא שכיך תדיר אור ההנהג' נמשכת לעולם בכחות הדין ואפשר היותם אלו כח היכל זכות שבו כח הדין החזק ומתפשט למטה מצד הגבור' ולזה הוא בסוד גבריא"ל יושב הצפון ונודע שיש בו סוד שבעים סנהדרין והם סוד עשר כל א' כלול משבע והם כחות יונקים הדין מן המ' כאו' בקרב אלדי"ם ישפוט וזה שאמר וכולהו רשימין בהאי רקיע מפני שהם מושרשים בו ונהרין כולהו כחדא בסוד היותם שואבים אור מהמקור דהיינו הרקיע שבו רשומין כולם וכל א' וא' הוא מקבל מרושם שהוא רשום בו וקרוב אני לומר שיהיו אלו סוד שבעים שרים אל האומות בבחי' שהם נאחזים בקדש קודם צאתם לחוץ אל טומאת' והיינו או' וכלהו רשימין בהאי רקיעא וכאן אין להם תגבורת זה על זה כמו אחר התפשטם לחוץ וז"ש ונהרין כולהו כחדא.

מהאי רקיעא נטלין כל אינון רקיעין שהם המתפשטין ההיכלות זה רקיע לזה וזה לזה עד דמטו לאינון רקיעין אחרנין מדרגות החצונים מהיכל לבנת הספיר ולמטה זולתי מה שמכוון נגד א"י שאין שם קליפו' כנזכר לעיל:

ואלין איקרון יריעות עזים ירצה התפשעות הקשים והעזים ועדיין יש באלו תועלת דהיינו לאהל על המשכן שהם שומר למוח הפנימי ולכן הקליפה צורך הקדושה:

בגין דאית יריעות עזים ואית יריעות להמשכן בעצמו הוא ענין לעצמו בסוד הקדוש הפנימית המתפשט בתוך יריעות הקדושות וז"ש יריעות המשכן שהם מתייחסים אל השכינה הם הקדושי' ולא יקראו יריעות עזים יריעות המשכן ח"ו אלא יריעות המשכן אינון יריעות דאקרון רקיעי חיוון דמשכנא קדישא שהשכינ' מתפשטת בהם ומנהגת בהם העולם ויתייחסי אליה אמנם אינון רקיעין אחרנין דסטרא אחרא יקראו יריעות עזים לא יריעות למשכן שהיא השכינה אלא יריעות עזים לאהל על המשכן דהיינו כקליפה למוחא והם למט' בחוץ וז"ש יריעות עזים אינון רקיעין אחרנין דסטרא אחרא וכפי הנרא' שכוונתו לבאר על הרקיעים האלו התחתונים המושגים אלינו והם מהנהג' החצוני' וז"ש

אלין רקיעין שהם הקדושי' אינם גשמים אלא רוחניים ברזא דרתיכין דרוחין קדישין שאין גשמות בהם כלל אמנם אלין רקיעין דלבר הם גסים ועבים מתגשמין דקיימין בגופא שהם גשם ולכך שליטתם בחומר וז"ש במילין דעלמא הגשמיים ובזה כל בשר יחד וזה שאמר ואינון סטרין דתיאובתין ועובדין דגופא שהחטא ויצה"ר מהחומר הוא והיא ממה שאדם נולד במזל כך שמשם יצה"ר מתנהג בכך וכך הגורמין לאדם להמשך אחר חומרו ויצרו: **ואלין חפיין** לא שיהיו הקודמים בעלי מקום אלא הם נעלמים כרוח ונפש בתוך הגוף וכן העולמו' הנעלמי' ועניניי המרכב' לא יצטרך הנביא או החכם להסתלק לרקיע כי קרוב אליו באופן שהם עתה ג' מיני רקיעים הא' הם רקיעין דלגו שהם מדרגות הקדושי' בסוד ההיכלות אינון ההוא קלישו דקיימא על מוחא שהם הספי' למעלה מהם מוח ודאי בתוכם והם רקיעין מחפים עליהם שההנהג' העליונ' תתפשט למט' דרך בם ואלין איקרון שמים לה' ואינו שם הת"ת אלא לשמא דא לתתא דהיינו שם יהו"ד שבמ' כנזכר לעיל שהיא משתמשת באלו הרקיעים: הב' הם רק עין אחרנין לעילא שהם הספי' ואינון רקיעין פנימאין פי' פנימאין להיכלות דאיקרון רקיעי החיות דהיינו האצילות שהם חיות בסוד החיות העליונות או יר' שהחיות למטה מהם והם ארץ אל הרקיעים האלו:

דאינון רזא דשמא קדישא שהוא סוד י"ס היינו י' חכמה ה' בינ' ו' שית ספירן ה' מ': ברזא דחיוון רברבן דהיינו י' חסד אריה ה' גבורה שור ו' ה' ת"ת ומ' נשר אדם ואלו נק' חיות גדולות מפני שיש למטה ביצירה קטנות. ואלין אינון רזין עילאין ברזי דאורייתא שהיא כולה כנויים לספירות כנודע.

כללא דעשרין ותרין אתוון שהם נחלקות לספירות כי קודם הגלותם הרשימה ואחר הגלותם הם חקיקות חקיקה ומציאות מתגלה.

דנפקי מתוך דקות יותר מרשימה והיינו מציאותם המושרש בבינה שהיא רקיעא תמינאה ממטה למעלה ותחתיה ד' חיות שהם חגת"ם ולמעל' מרקיע זה אין אנו נושאים ונותני' מפני שאפי' ברקיע אין השג' וז"ש והאי איהו הרקיע הזה דלית ליה חיזו שיראה במראה כלל מפני שאין הנהגת התחתו' ממנו ולא נאמר שאנו שנדע שישנו במה שנשיג שיש למעלה ענין מסתתר ונראה ענין טמיר וגניז והיינו שנק' מ"י דקיימא בשאלתא ולא לאתבא א"כ נראה ענין נסתר והיינו דלית ביה גוון בהגוונים הם הפעולות שאין שום פעולה נמשך ממנו אל התחתונים ונודע כי כל גווני מיניה נפקי א"כ הוא מוצא ומקור כל הפעולות ומצד מה שנראה הפעולות נדעהו ומצד שאין בו פעולה לא נשיגהו וז"ש ביה לית גוון ומשום הכי לא אתחזי כדי להגלות ואעפ"י דהאי איהו דאפיק כל נהורין שהם הספי' לא מפני זה נשארו בו מציאו' פעולתם ביה לא אתחזי לא נהירו ולא חשיך

יר' לא דין ולא רחמים ולא שאר הפעולות והיינו ולא גוון כלל וא"ת כיון שכן מי הגיד לנו שיש למעל' רקיע זה לז"א בר נשמתין דצדיקייא מפני שתחלת מציאות הנשמות ממנה הם משיגות בה ולא השגה גמורה אלא דחמאן מגו רקיעא תתאה דהיינו שהם במלכות ומשם משיגות בבינה ולא הבינ' בעצמ' אלא נהירו דאפיק ונהיר האי רקיעא והיינו סוד עולם הבא דהיינו שהוא בא ונמשך למטה אל הספירות:

וההוא נהירו דלא פסק וגומר יר' מוכרח הוא לקיום הכפירות שיהיה לעולם נובע ועכ"ז לית מאן דידע ליה קודם צאתו בבחינת אחיזתו בבינה לית מאן דקאים ביה **מתחות** דא דהיינו מבינה ולמטה כל אינון רקיעים שהם ז' רקיעים מלבנה ומעלה זה בתוך זה.

כל אינון רקיעין אתכללו בשמא חדא דא דאקרי שמים ומפני שיש שמים תחתונים לכך יקראו בה' הידיעה השמים כלומר אינון דשמא עילאה איקרי בהון דהיינו השמים הידועים באצילות ואינו שם הת"ת שהוא שם יהו"ד דאם כן הל"ל השמים שמים לה' אלא שמא עילאה שהוא למעל' בבינ' ואיקרי בהון שהם שם ולבוש והיכל אליו יתכסה בו. ואומ' לההוא גניזו דרקיעא להורות על החכמה שהוא הגורם האמתי לגניזת הבינה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואתגלגלא מסטרא לכטרא ר"ל כדי להאיר שאר הקצוות כי עד עתה דרום לבד אתנהיר וכדין כמה חיילין ומשריין דבכל קצה וקצה כולהו אמרי שירתא שמא שלים מכלא שם ה' אלדי"ם אקרי שם מלא וגומר נלע"ד או בחכמ' ובינ' דאיקרו הכי או בת"ת ומ' כשהם למעלה בהיכל ז' כנ"ל דף ר"ס ע"א ובכמה מקומות והענין במה שנז' בתיקונין דף ע"ד כי אלדי"ם הוא כינוי לאהי"ה אדנ"י וכן עולה בגי' וידעת מה שכתבנו בסוד כי גבוה מעל גבוה שומר וגומר ובסוד מתתא לעילא נמצא כי בהיות יהו"ד מתלבש באלדי"ם הוא שוא שלים כי מתלבש בב' מלבושיו אהי"ה אדנ"י אמנם ויהו"ד הוא שלים אלא לא כ"כ כי לא נרמז בו רק מלבוש אדנ"י כנודע כי וה' הוא ובית דינו אך אהי"ה לא נרמז וז"ש וה' דכר ונוקבא ת"ת ומ' וז"א לתתא שמא שלים ולא שלים בסוד מה שמו ומה שם בנו כי זווג התחתון מת"ת ומ' נק' לתתא והוא לבדו נרמז בוה' אך באלדי"ם נרמזים שניהם.

מהאי רקיעא נטלין כל אינון רקיעין נ"ל דקאי אמאי דקאמר לעיל דתרין רקיעין אינון והם רקיע תמינאה על רישייהו דחיוון עילאין ורקיע תתאה על רישייהו דחיוון תתאין ואמר כי מכח זה ברקיע הנרמז במ' נטלי כל שאר רקיעין דלתתא עד דמטו לשאר רקיעין דסטרא אחרא פי' רקיעי' הטומאה או אפשר לפרש של עולם השפל ואלו נקר' יריעות

עזים שהם כקליפה על מוחא. ואלין איקרון שמים לה' ר"ל למ' כי הם רקיעים האופן עכ"ל:

דף ריג:

עד הכא רמז לשמא קדישא דהיינו שם יהו"ד דקב"ה איקרי בשמהן דהיינו שיש שמות לספי' שהם שמות להוי"ה מכאן ולהלאה מהכמ' ולמעלה לית רכים בסכלתנו דיכיל למנדע ולאדבק' כלל כדי לייחס שם. בר נהירו חד זעיר אפשר דהיינו י' חכמה ואפשר דהיינו עוקץ היו"ד נתר בלא קיומא לאתישבא ביה שאינו מושג כלל:

זכאה חולקיה מאן דעאל ונפק בסוד האדרא ונכנס בשלום ויצא בשלום.

ולאתדבקא ביה שהמשכיל בסודות התורה הם ממש באצילות ודבק בקונו בלי לבוש נער מטטרון וכן המתפלל ומכיון על דרך הסוד נקשר בקונו וז"ש ברזין אלין יכיל בר נש לאתדבקא במאריה ברעותא ר"ל במה שיכוון רצונו אל סוד הספי' והשמות ידבק אליו. בכוון דלבא וגומר ששליט החכמ' הוא הסוד הזה הנפלא דהיינו דרך אחד להשגת הדבקות דהיינו עסק סודות התור'. השני כד פלח למאריה בצלותא דהיינו סוד התפלה ודרך הדביקות הוא אדבק רעותיה בנורא בגחלתא כי רצון האדם ונשמתו העול' מקירות לבו הוא קשור בהיכלות ודאי ולזה יכוון לתקן תחלה תקון המ' ותיקוניה הם סוד ההיכלות שהם יתקשרו ויתדבקו יחד במ' בשלהב' הקשורה בגחלת ונשמתו וכוונתו שלהבת מהגחלת שהיא מ' וכן ההיכלות שיתפשטו ממנה ודבוקים בה כשלהבת המתפשטת מן הגחלת מתוכיותה ומדובקת בגחלת ומטעם זה הם חוזרי' אל מקורם ונבלעים בה ע"י נשמתו החוזרת ונבלעת במקורה ואגב עלייתה מעלה אלו וז"ש **רקיעין** תתאין דסטרא דקדושה לאעטרא לון בשמא חדא תתאי שהוא שם אדנ"י שבה דבוקי' כולם והיא משתמשת בהם ודאי ואחר שקשרם יחד בסוד ברכות דק"ש כנודע מפ' פקודי **מתמן** ולהלאה לייחדא אינון רקיעין פנימאין דהיינו ז' ספי' בסוד התפלה מעומד שעולה אל עולם הזכר ויקשר השכיני' כלולה בנערותי' בסוד ו' ה' יחד וסוד ו' ה' בבינה ששם סוד היכל קדש הקדשים. וז"ש וליחדא אינון רקיעין פנימאין למהוי כולהו חד בההוא רקיעא עילאה עלייהו בענין שהם ב' יחודים ורושם ולמעלה צריך לייחד וזה בכלל הכוונה שפומי' ושפוותיה מרחשן תיבות התפלה והכוונ' הכולל' בה כנזכר בעוד שהוא מוציא המלות ויש לכל מלה ומלה משמעו' בספי' ויכווין כל ספיר' וספיר' קשורה בא"ס וז"ש יכוון רעותיה יסתלק לעילא בחכמה לעילא בכתר לייחדא כולא ברזא דרזין דהיינו בעיקר הכל שהוא מנהיג הכל. דתמן תקיעו דכל רעותין שהם רצונית ענפי הכתר הנק' רצון ומחשבתין. ענפי הספי' אשר בחכמה שהיא דביקה באמצעות הכתר בא"ס ואין מעלה

זו אל הבינה כנזכר באדרא שכל הספירות מושרשות בבינה והיא כלולה מהם עולה אל החכמה ומשם החכמ' נאחזת בכתר והם יתד נתקעים בא"ס וז"ש ברזא דקיימא בא"ס וזהו סוד התפלה העול' ליחידו של עולם ובדרך זה יהנה מתפלתינו ומעשה מצותינו:

לכוונא גופא ונפשא הגוף הם האותיות הגשמיות שמוציא מפיו מהכחות הגשמיות ונפשא הכוונ' שמכוון בה ובזה הוא עובד בשתי חלקים אלו עוד אפשר גופא כוונת הגוף כדפי' הרמב"ם ונפשא הם הדבורים וההבלים שהוא מוציא מפיו:

לאעטרא יומוי וגומר בליליא בעת שהוא במטה לישן ישוי רעותיה דהא אתפטר שינה א' מס' במיתה, ויהדר לה למאריה להתייחד ממשלת הלילה בלילה בסוד נשמתא כנזכר לעיל בפ' תצוה והיינו מדת לילה גוברת ונקשרת במדת יום בסוד מט"ה ומיין נוקבין לייחודה הם הנשמות ולזה יהדר לה למאריה דכולא ג"ע מתדבקת עד א"ס וזה בסוד הייחוד הנעש' בנשמות כדמפר' ואזיל

רקועא דא תתאה שהיא מ' המתפשט' למטה עד החיות כנזכר ברזא דההיא נקודה שהיא סוד נקודת ציון שבה הארת היסוד. ההוא רקיעא מדת המ' המתפשטת איהו כלול מעילא בספי' העליונות ותתא התחתונים המתפשטין שהם כל הכחות הקדושים ומכללם הנשמות הטהורות ויסודא דיליה להקשר וגומר שעיקר קשרא למעלה הוא מצד מעשה התחתונים מלמטה כהאי שרגא שיש בה ג' מאורות התחתון תכלת סוד המ' ועליו לבן סוד הת"ת ועליו דק דהיינו בינה ועיקר קיום פתילה עם המאורות הוא השמן שהוא סוד מעש' המצות וז"ש כהאי שרגא דסלקא נהורא אוכמא שהוא גוון התכלת לאתייחדא בנהורא חוורא שהוא הת"ת יסודה דילה לקשר שני מאורות אלו איהו לתתא בההיא פתילה שהם ישראל במשחא שמן מעש' המצות.

ביממא שהיא מדת יום אתכליל מלמעל' שבסוד התפל' עלתה שכינ' למעלה ונקשרת מדת ליל' במדת יום והיינו דאתכליל מלעילא בייחוד למעלה.

בליליא אין לה עליה שם אלא הת"ת יורד למטה אליה וילן שם כי בא השמש אמנם מדת לילה גוברת היא וכל כחות ההנהגה כל ממשלת הליל' דהיינו כל שבע מדורין ואפי' החצונים המתפשטין מהם ולזה היא אוספת מלמטה כל מה שהוא כללותה וכל בחינ' מבחינות התפשטותי ונקראת לילות והמד' עצמה למעלה היא טהורה ונקיה ודקה נוטלת חלק הדקות והטהור מן העולם התחתון דהיינו הנשמות וז"ש בליליא אתכליל מתתא דאינון נשמתין דצדיקייא וכל מילין דעלמא אהדרו כולהו לעיקרא ויסודא שכל איזו בחינת לילה נוטלת חלק מציאות מן העולם כנזכר וכמה ליליון שהם כחות ממשלת מדת ליליא זמנין לנטלא כל חד וחד מה דאתחזי ליה כל א' חלק הראוי לו מן האדם כי

הנשמה עולה למעלה והרוח והנפש כל א' עולה אל בחינה הראויה לו וחלק היצה"ר אל בחינה הראויה לו ואם נמשך אדם אחר היצה"ר מושך כל החלקים אל החצונים ואינ' עולי' למעלה וז"ש נפשא אזלת ושאטת עד עלותה מאחורי ההיכלות דרך המדורין ונמשכת עד הר ה' מדור היכל קדש הקדשים השביעי העליון ושם נמסרת ונקרבת לקרבן וז"ש ותבת להההוא עיקרא דאתחזי ליה. גופא קאים וגומר והיינו מת ממש הוא נמסר לחצונים ומטעם זה ההוא אתר דאתחזי ליה למשרי עליה דהיינו החצונים הטמאים כדמסיק גופא שארי עלוי רזא דסטרא אחרא ואח"כ כשהוא מתעורר משנתו ונשמתו נמסרת לו בחצות הלילה רוח הטומאה ג"כ מסתלק ממנו ונשאר נאחז בו בקצוות לבד דהיינו הידים שהם עסקניות ודאי שהם מגיעות עד הטמאים בהתפשטותם וצפרנים יוכיחו:

ונשמתהון דצדיקיי' וגומר שלא פתה אותם יצה"ר סלקין ואתהדרן לאתרייהו ואין החצונים אשר בדרך עלייתם מעכבים אותה לעלות ואתעטרת בהו מאן דאתעטרת שהיא השכינה שהם מ"ן דאשדת לקבלא מיין דכורין וז"ש ואתכליל מכל סטרין שהת"ת מלמעלה מתייחד עמה בסוד מדת יום בליליא ואז יתפשט סוד הכל למטה:

בליליא שלטאן ממנן וגומר השתא מהדר לפרושי מה ענין הנשמ' בעלייתה בפרטות והנה הנשמה אין לה כח לעלות אפי' לאחר פטירתה מן העולם כ"ש בחיותה בחיים חייתה אלא יש על זה שרים ממונים שנותנים לה ידים ומעלים אותה וז"ש בליליא שלטאן ממנן וגומר לסלקא לון לעילא מאויר רקיע לאויר רקיע אחר ומוסרים אותה לו לאלו עד שהיא עולה למדורין עד שהיא עולה בהר ה' היכל קדש הקדשים ששם מזבח להכנס אל תוכיות המלכות ונעשית קרבן לה' ממש קרבן וייחוד מ' עם הת"ת וז"ש ולקרבא לון קרבן נייחא: סוריא רב ממנא הוא שר היכל סוד החסד ומשם הקרבן עולה למיכא"ל הכהן להקריב שהוא כהן החסד למטה והשר הזה בודק הקרבן אם הוא בעל מום ומומא היא המעשים הפסולים. וארח בה מומא ומעשיה והיינו והריחו ביראת ה' בריח יכיר מי הוא ירא ה'. ועל ידיה אעברו כולהו בפקדונא כלו' כשמוסרם משם ולמעלה אחר שנתבקרה כדי שלא ישארו שם בדין אש המזבח האוכלת אותם מוסרם בפקדון מתנה ע"מ להחזיר: לאתקרבא להלאה בהר ה' דהיינו מדור היכל הרצון ומקום קדשו מדור היכל קדש הקדשים שהם סוד העליה להכלל משם ולמעלה במ' הרוכבת על הכסא וז"ש וכולהו נשמתין כד אתקריבו לאתר דאתקריבו קרוב אל סוד האצילות תחת כסא הכבוד ואתחזון תמן לעלות להתקשט שכינה בהם וז"ש דא איהו רזא כולהו נשמתין אתכללו בההיא נקודה דקה אמצעית במ' סוד נקודת ציון ונטלא לון זמנא חדא

שואבת אותם שם בשאיבה ובליעה והיינו שהם נכנסות להיותם מ"ן והיינו דמסיק כד האי נקודה מ' אתעברת מאלו הנשמות שנשאבו בתוכה והיא מתמלאת מהם מילוי ממש אתהני מההיא הנאותא דאתכליל נשמתא מהאי עלמא כי ע"י שתופה בגוף היא פועלת מעשה התורה והמצוה והיא עולה במה שפעלה המצות והתור' ביום ומצטיירת בה באותם המצות והיא מתקשטת ומכינה עצמה באור שכר המצות שהת"ת משפיע דין וגוזר שראוי להשכירו כך וכך ואז אותם האורות והשכר הנשפע היא נהנית ממנו והיא ממציאה אותה נשמ' ושכרה בתוכיותה כדי שתהיה דיוקנה בתוכה שמור למחר לעת הייחוד והיינו דאתזני מההיא הנאותא דאתכלילת נשמתא וגומר ונטלא מההוא רעו דהאי עלמא מפני שאינה נהנית מהמעשה אלא דוקא מהכוונה שאין המעשה עולה אלא עד ג"ע של מטה וביה אתהני בחדוו' מהבינ' והיינו ייחוד ליליא לדון הנשמה במצותיה וכוונתה ולהשפיע לה שכרה והיינו דין הנשמה והיינו ייחוד עליון ולזה המ' אתכלילת מכל סטרין מהתחתונים במצות ותורה בסוד הכוונה ומהעליונים שהקב"ה מתייחד עמה ונותן לה שכר לנשמה והנשמה היא שומרת השכר ההוא בהיכל ידוע לנשמה בעלותה למעלה בג"ע עליון אחר פטירתה להתלבש בו:

לבתר אפיקת לון וגומר היינו בזמן חצות לילה שהשכינה באה לג"ע תחתון ומוסר השכר הגשמי המתעבה ויורד בג"ע תחתון לבוש לנשמה ולרוח והיא יורדת להשתעשע עם הצדיקים בג"ע של מטה היא מוציאה הנשמות ומשלחת אותם אל הגופים כדי לזכות מחצות ואילך להתעסק בתור' ולהשתתף עמה עם הצדיקים שבג"ע. ואולידת לון כמלקדמין ירצ' כקדם בעת ראשונה שילדה אותם ונשמה מתחדשת מפני שנכנסה למקום הוייתה ושם בא הת"ת והשפיע בה אור מצותי' ותורת' וחדשו אותה ע"י אלו השרשים כקדם בעת הוייתה והיינו חדשים וגו' מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו זלה"ה כתב. כד פלח למארי' בצלותא וגומר הענין כוונת כל התפלות הוא כי צריך לייחד רקיעין תתאין והם שבסנדלפון עם השכינה הנק' אדנ"י ואח"כ לייחד רקיעין עילאין שבמטטרו"ן עם השכינ' עילאה בינ' שמא עילא' דיהו"ד ובעוד שמדבר בפיו המזמורים וישתבח ויוצר אור שבהם נרמזים כל הנז' יכוין בלבו ומחשבתו לכוונה הנז' ויסלק במחשבתו לייחדא לון עד אין סוף דכולהו חד הוו ודא יעביד בכל צלותא ובכל יומא וישיג ויפיק רצון שאלותיו למלאות: סוריא רב ממנא וגומר זהו הרוח אשר בהיכל אהבה ואין מלאך הנז' פ' פקודי בהיכל ה' היכל אהבה קיימא חד רוחא ואקרי סוריא וגומר דמשמע מהתם שהוא פנימיות ההיכל ולא מלאך. הרי"א זלה"ה:

דף ריד.

רבה ודאי דיכלא לאכללא לון וגומר הענין המ' שהיא נקראת אמונה הנקשרת עם הת"ת הנק' אמת והיא אמונה שמחזרת הפקדונות באמונה ודאי היא רבה שיש בה בחינה להתקבל כל נשמה ונשמ' למעל' בבחינה ידועה וראויי' לה לפי מעשיה וז"ש דיכלא לאכללא לון וגומר והיינו רבה אמונה שמכנסת ומוציאה אותם ומחדשם חדשים והם בתוכ' רבה בעצמה. וע"ד נקטא אחרנין וגומר כי במה שנתקשטה בלילה עם הנשמות ובעת התפלה הם מתקנות סוד התיקון הנז' עולה התיקון ביום נקשר בדיוקן אשר שם לנשמה ונעשה מקור נובע ממטה למעלה ואז תפלתם עם מעשיהם הקודמים והיא נקשרת בת"ת ומתייחד' ומקבלת נשמתין:

ארון דא איהו רזא וגומר היינו מדת המלכות בחינה כוללת אשר לה יכולת להכיל סוד הת"ת וכל עצם התור' ת"ת נכנס אליה ונגנז בתוכה וז"ש דא איהו רזא למיעל תורה. שבכתב ואיתגניז ביה ואינון שית לוחין וגומר הם בחי' שש קצוות שלה והם מסחרן שעושים בתוכיותה מקום חלל להקבץ התורה בתוכו וחללם ג"כ שש קצוות וז"ש ודא אקרי ארון בחינה זו במ' תקרא ארון כד סחרין אינון שש קצוות שבה למהוי כחדא שהם נקשרים ע"י י"ב גבולי אלכסון כדין איהו גופא חד שלם ונתקן ונתקשט לאעלא ביה רזא דאורייתא שית סטרין הת"ת כולל שש קצוות ונכנס ומתלבש בשש קצוות אלו:

ואיגון לוחין אינון חמש וגומר הענין כי כפי האמת אין המ' אלא ה' קצוות כי המערב שהוא היסוד אינו בנקבה א"כ מהיכן ישתלמו האברים לז"א דרך נסתר דהיינו יוסף יוצא מיעקב ונכנס לרחל ולזה תורה הם ה' ספרים דהיינו חג"ת נ"ה וארון אין בו אלא ה' לוחות כנזכר שבה בית קיבול לה' אלו וז"ש לוחין אינון ה' ועאלין ביה ה' ספרים ואינון חמש בין של ת"ת בין של מ' ע"י יוסף שנכנס מת"ת למ' ומשלים כאן וכאן וז"ש ואינון חמש אינון שית בחד דרגא והיינו כפורת שהוא סוד היסוד לדעת הרשב"י דאעיל בה בגניזו כי אין הכפורת למעלה אלא זר זהב עולה טפח ומשהו וכפורת נכנס בטפח ומשהו עודף למעלה להראות שכל הכפורת בתוך הארון נגנז ג"כ בתוכה עצמה וז"ש דאעיל בה בגניזו:

דאקרי רזא דכולא שהוא הוא המכניס תור' אליה וגונזה בתוכה: כד עאל דא גו אינון חמש לוחין דהיינו המ' והת"ת ה' ספרי תורה ולדעת ר' אבא הכפורת אינו היסוד אלא הבינה אם כן אומה דעאל בה בגניזו ירצה שאינו נרגש כלל ולכך אינו במספר אמנם סוד היסוד הוא מציאות קו אויר בעל ו' קצוות הנעשה בין ארון לתורה כאשר יכנס זה בזה

ימצא בין זה לזה ואם יצא תורה מארון אין דבר וניחא לדידיה דכפורת על הכל מלמעלה דתורה וארון והיסוד נק' רזא דכלא שהוא כותר וסובב הכל ומייחד הכל כנזכר:

קיימא ארונא ואורייתא ברזא דתשע שהם תשע אתוון שהת"ת נק' יהו"ד והמ' אלדי"ם הם ט' אותיות ולבתר קיימא לרזא חדא וגומר שהיא הבינה והיינו רקיעא דסחרא והיא מכסה לכל ומעלים כולם מצד התעלמותה וז"ש וחפי על כולא וכלהו קיימי בגניזו: אית ארון קדוש מ' ואית ארון טמא חצוני כדמסיק. ואע"ג דחברייא אוקמוה שנק' מלך מפני הנדיבות ומדידיה הוה אמאי קנה בכספא וזו לא יתיישב במאי דאוקמוה חברייא:

ואי תימא לתקן זו ג"כ כי ארונה א' מישראל היה והיה חלק נחלתו כשנתחלק' לשבטי' וז"ש אע"ג דהו' ישראל דידיה דדוד מפני שהוא כבשה ההוא אתר אחסנתיה דארונה הוה בנחלת ירושת חלקו בארץ שאין המלך גורע חלק זה מישראל מפני שכובש העיר תדע באחאב עם נבות כמה דוחקים אתה צריך לדחוק אלא ודאי הדרך הישר ומרווח הוא ארונה מלכא הוה יבוסי נעשה גר תושב ונתיישב שם בתוך יש' וההוא אתר ברשותיה הוה כשנתיישב גר תושב הניחו שדה וגורן ובית כדי מחייתו ולזה הוה שליט עליה החצוני ממש א"י יצא מתחת הקליפות ומקום המקדש בת עין שבה תחת החצונים. וכד מטא זמנא לנפקא שהגיע עת בנין בית המקדש לא נפיק אלא בסגיאות דמא וקטולא ביש' שסמא"ל תובע למה יבנה המקדש ויש' אינם הגונים לו והיינו טעם פתוי דוד למנות להשליט עליהם החצונים ליטול את שלו מתחת ידם וזה טעם המיתה ההיא שנא' ויסת את דוד. ונצולו בזכות אבות שהם קדשו המקום ההוא וז"ש חמא עקידת יצחק בההוא אתר וגומר הנה סוד עקידת יצחק הוא הכנעת הגבורה והיותה כבוש' תחת החסד א"כ ראוי לבטל דין הגבו' ובזה נחלש המשחית והחצונים נחלש כחם:

רב לשון די לך שניז סגיאין ואלו היה שלך היה ראוי שיהיה לעולם תחת ידך אבל רב לך בעל ואדון יש למקום הזה שתחת ידך והוא לך א"כ החזירהו אל הרב וז"ש מכאן ולהלאה רב אהדר אתרא למאריה ופי' שני וכך דרכו בכמה מקומות לפרש הפסוק דרכים הרבה בענין א' וכיון שהענין נמשך אינו אומר דבר אחר:

בדמא ומותא וקטול הענין שכל אות' הדמים שנשפכו מיש' מיום צאתם למלחמה ונופלים מיום שמתו הזקנים ועד זמן דוד היה בעון ע"ז שהיה להם עד זמן שאול שהוא העביר האובית ולזה היה קטול ודמא ואח"כ לעת זמן גילוי המקום היה מותא ואח"כ לארונה והם ג' מדרגות הגבור' העליונה נתקנה בעקידת יצחק וסמא"ל דמא וקטול וארונה הגשמי גוי גר תושב היה ומתחת סמאל היה נוחל המקום בכסף: ארון דסטרא

אחרא שהיה שורה החצוני ונגנז בו ושליטתו במקום ההוא היה שליטת סמא"ל ממקום ארון הקדש היה שליטת החצוני הטמא:

הכי בעינן לאתוספא להההוא דאקרי רע עין ועינו לא תשבע לכך צריך להוסיף לו כדי למלאות עינו ולא יגע אל הקדש: וההוא תוספת דלהוי גריעו כי במה שמוסיפין לו הוא נבדל מהקדוש' והעד מים האחרונים שמוסיפין לו כדי שלא יטול חלק בברכה ונגרע מהקדושה וכן שעיר עזאזל וגומר וכן הוא באותיותיו להראו' גריעותו שהוא גרוע ונבדל מהמדרגו' הקדושו' ולכך אנו מוסיפים לו אות א' וכן בסוד שבעים מדרגו' הקדושות שהם סוד ההיכלו' סוד י"ב בקר שהם קדושים שהשכינה היא שורה עליהם אנו אומרים שני עשר בקר כי אות ס' בינה היא נעלמת מתפשטת על הים מ' והיא מוספת להם קדושה על קדושתם וס' הנעלמת הורה על מקום הנעלם המוסיף קדושה כנזכר וכן בכל מקום עשר הם קדושה אחת עשר הוא העודפים לאחורי המשכן בסוד האחוריים שהם יריעות עזים הקשים העשרה מהם הם קרובים הא' העודפת שהיא עשתי עשרה יריעות תסרח על אחורי המשכן ולזה יורה גריעו כי תוספת זה הוא גרעון והם החצונים הנמשכים והיו שמירה למשכן כקליפה לפרי והם נבדלים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואינון שית לוחין וגומר סוד הארון היא המ' והם שית לוחין מסובבין ונק' ארון וה' לוחין אינו לבד לקבל אורייתא שבכתב ת"ת שהם ה' ספרים והם נ' שערי בינה. ובה אית ה' לוחין לקבלייהו כי הלא היא סוד ה' אחרונה אמנם לא עיילי הני ה' ספרים בגו ה' לוחין עד דעאל יסוד בארון תחילה וכדין הוו שית לוחין וכדין עיילי ה' ספרים לגווה ואז קיימי תרוייהו הארון עם התירה ברזא דט' דרגין הם ב' שמות יהו"ד אלדי"ם הנק' שם מלא ועלייהו קיימא בינה אח"כ דחפי על כולא וכולם נגנזים תחותהא והענין הוא כי כללות עלמא דנוקבא והיכלות נקראים אלדי"ם וכללות עלמא דדוכרא נק' יהו"ד בסוד ה' הוא אלדי"ם היכלין תתאין בעילאין ושם אלדי"ם הוא ה' אותיות והוא ארון של תורה שבכתב הנק' יהו"ד והנה אם נמנה שם יהו"ד בחד עם אלדי"ם הוו שית אמנם אם נפרט אותו לאותיות יהיו ט' אותיות יהו"ד אלדי"ם. והענין הוא אם היסוד לבדו כולל העליונים והוא לבדו נמשך אליה הרי שית אתוון ואם כל העליונים נחתין לגווה כדין איהי ברזא דט' אתוון שמא שלים יהו"ד אלדי"ם: אית ארון ואית ארון וגומר פי' מ' היא ארון ת"ת. ולילית היא ארון סמא"ל ונק' ארונה. וזהו ענין מ"ש אח"כ כי היה מקום המקדש ביד סטרא אחרא בסוד והכנעני אז בארץ והוא סוד נתן ארונה המלך זקן וכסיל למלך הקדוש דוד היא המ' את ירושלם. עכ"ל. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף ריד:

וכולא איהי גרייעו וגו' כי כל יתר כנטול דמי כנז' וכן כשאנו מחסרים אות מורה הפך וצריך להוסיף כנז' ולכך מורה על שצריך לה תוספת מלמעלה ובה בית קיבול לאותו תוספת קדושה:

ודא סטרא דקדושה איקרי ארון הברית והענין כי החצונים נקראים ארונה כלומר הוא בעצמו גדול שאין צריך תוספת מזולתו וזה מורה הבדלו מן הקדש ושהוא רשות לעצמו אבל הקדושה אדרבה מורה ארון הברית כלומר אינו מצד עצמו אלא הוא דבר שהוא משתתף לזולתו ומורה על קשר וייחוד המ' עם הת"ת:

וההוא הברית שהברית יסוד בית יד ליכנס הגוף ת"ת בתוך הארון מ' והיינו דיוקנא דאדם שהם הספירות העליונות כי המלכות אינה אלא דמות שנתחקק בה הצורה העליונה וצריך להשלימה ע"י הכנס הצלם וצורת אדם הוא הת"ת בתוך הדמות וז"ש ולמיעל ביה דיוקנא דאדם: ועל רזא דא וגו' היינו ארון אין בו אברים והאדם יש בו אברים יכנס האדם בתוך ארון ונמצא מייחד והסוד כי הגוף הזה עם היות שהוא מת לא נמסר לחצונים אלא נכנס בארון שהיא נרתיק אל הגוף:

סטרא אחרא לא מתקן בגופא וגו' מפני שאינם נכללים בקשר וייחוד עליון שהוא הגוף הצורה העליונה ולזה אין להם גופים דאתחבר ברית בברית המ' נקרא י' נקודת ציון והיסוד נק' אות ברית שהיא יו"ד ויישם ב' יודין מורה י' בתוך י' ברית בתוך ברית ואם נפרש ברית בברית דהיינו ברית ממש וברית תורה ואח"כ עאל בארונא ניחא:

בגין דנטר ברית כיון שייחד בחייו חלקו אותו שהוא מייחד אמנם אם מורה אחר מותו הייחוד הוא עונשו שמכניס צלם בהיכל ויש לו ב' עניינים הא' כסיפא שהוא מורה בעצמו שהוא מייחד בחייו ואינו ולא זו בלבד אלא שנענש שהוא פוגם הארון גם במותו שמכניס ברית פגום נאחז בחצונים בתוך ארון החדש וז"ש ווי לבני עלמא דלא ידעי להההוא כסופא אחר קבלת עונשו והיינו ווי להההוא עונשא וגו':

דידע בנפשיה ולא יספיק כי שמא מתוך שכחתו נ' לו שלא חטא וישכח אלא צריך אשתמודע בגרמיה שיתן כל ימיו לבו ודעתו לכך והיינו בנפשיה ובגרמיה כי שפיטת בני אדם לא יועיל: מעולמי כי עיקר חטא אבר זה הוא בימי הנעורים ואח"כ אם יבא מעש' לידו במקרה קא נטיר ליה כדקא יאות. ולמפגם ארונא אם הוא פגם אות ברית כשנכנס לארון נקשרו החצונים ונכנסים עמו והיינו פגם הארון מ' שמכניס צלם בהיכל וז"ש רזא דאצטריך כלומר הארון הוא סוד מדת המ' הצריכה להתחבר באת קיימא קדישא יסוד רזא דאתחזי ליה ולא לאחרא וזה אין בו ברית עם היות שהוא גוף ויש בו חסידות ותורה

אין הגוף נכנס בארון אלא ע"י הברית והיינו דהא ארון לא אתחבר אלא בצדיק דנטיר את קיימא קדישא וגו'. ומאן דפגם אות ברית אל תאמר שלא יהיה לו אלא שאין שכינה עמו אלא ווי ליה דפגם ליה בחייו ווי ליה דפגם במיתתיה שמזיק ליה והכביד עליו עונש גדול וז"ש ווי ליה מההוא עונשא הנוסף לו ואינו נטהר לעולם שהוא עשה מזכרת לאותו עון וז"ש ווי ליה להההוא כסופא דנקמין וגו': שבט הרשע שאות ברית מטה אלדי"ם נהפך שבט הרשע שפגם אותו ונעשה המקיים ומייחד הרשע והקליפה והצדיקים הם אותם הנכללים ביסוד וגורל הצדיקים היא המ' ולא ינוח שבט הרשע שזה שפגם שרוצה לנוח בארון כנז':

בשעתא דדיינין ליה לאדם אם לא פגם באות ברית מטהרין אותו שאר עבירות בגיהנם ויפה אליו ארון עם היות שלא היה כראוי בשאר עניינים סוף סוף לענין ארון אין לו עונש ולא פגם אי הוה פגים רזא דברית וגו' והשתא פגים ארון וגו' שהוא פגם על פגם בחייו פגם היסוד והשתא במלכות.

ודיינין ליה לבר מכללא דאדם כלומר שאר הנדונים הם נדונים בקדש ומציין החצונים שיקיימו גזרת הפנימיים ואין זה נדון חוץ מהקדושה מפני שעתיד ליכנס אל הקדושה אמנם זה דיינין לבר מכללא דאדם מורדין אותו אל החצונים ושם הם גומרין את דינו ואין אלו מעותדין לקדש לעולם.

ויהיב ליה להההוא ארון שהיא החצוניות דלא אתכליל ברזא דגופא דאדם לומר שזה לעולם לא יכלל בגוף עליון ולא יכנס לקדושה ונשאר בגיהנם עד לעולם במדורין תתאין:

ויצאו וראו וגו' אינון דאשתארו וגו' הם אותם שבגיהנם אלא שאינם נדונים שם תמיד ואחרי טהרתם הם נכללין בקדש ואלו הם יוצאים ממדור גיהנם שהם מתלבנין בו אל מדור תחתון ורואים עונש אלו וז"ש אינון דאשתארו בכללא דאדם והם בגיהנם הם אותם שיוצאים.

והני מילי וגו' שעם היות שפגם אות ברית ושב בתשובה מספקת שרחץ צואת פגם עוניו כראוי זה אינו בכלל כל הנזכר. ועכ"ד טב לי' וגו' כלו' אם רואה בעצמו שאינו נקי ובר משום פגם בעולם ויודע שיענש איזה עונש טב ליה: כל זמנא וגו' שלא נתעכל הבשר והחצוני תפוש שם נשמתא אתדנת בגיהנם ואם אינו חייב גיהנם לפחות נדון בגירושין ג"ע וז"ש ולא אעלת לאתרה וכיון שכן הרי נמשך לארון דוחק א"כ מי הכניסו בזה:

בר אינון חסידי עליונין דזכאה חולקיהון בעלמא דין אל גופם ובעלמא דאתי בנשמתם שאין להם הפסד בכניסתו אל האדון. אינון חכימין שהרי היו יודעים בחכמתם להמשיך כל הצורך לכל מעשה המשכן א"כ לא מחוסר חכמה הניחו זה:

בצלאל הוא ביסוד וז"ש דאיהו רזא דברית קדישא ונטר ליה שלא פגם מעולם ואיהו קאים בעבדא דחולקיה לא שפגמו שאר החכמים ח"ו אלא שלא היו בחלק נשמתם ביסוד כמו בצלאל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרה"ו זלה"ה כתב. ולסטרא אחדא יהבין ליה תוספת אתוון וגו' ע' בפ' תרומ' דף קס"ד ע"ב: והכא עשתי עשרה וגו' תימה והוא ביום עשתי עשר יום כתיב גבי נשיאים ארון דלא אתכליל ברזא דגופא דאדם של הקליפות: אינון דאשתארו בכללא דאדם הם הצדיקים דאשתארו בכללא דאדם ולא פגמו ליה הם היוצאים לראות בפגרי וגו'. עכ"ל:

דף רטו.

אית לאסתכלא ביה אחר שנדע מה ענין פי' אורח כדמסיק יקשה מה בין אורח לדרך דלגבי צדיקים נקט אורח וגו'. ההוא אורחא ממש כשהם הולכי בדרך שיחו. איהו אורח קשוט מדת הת"ת דקב"ה אתרעי ביה מן הרצון העליון מהכתר. אורחא דאיהו אזיל קמייהו השכינה והרי כל הקו האמצעי כתר ת"ת יסוד מ', וכל אינון רתיכין הם מתייסדים למעלה בדברי תורתם לכך אתיין למשמע כדי שיתקשרו למעלה בסוד הבל פיהם בענין שכל סוד הייחוד נכלל בדבריהם:

באור נוגה דנהיר ואזיל ודאי שכל זמן שהם מוסיפין תורה שכרם להמשיך להם והם מוסיפין והולכין והקליפות הם מתעברות ויטהרו החצונים: והרשעים אורחא דילהון אין בו ייחוד ואדרבא הם יוצאים אל מקום החצונים וז"ש דרך רשעים כאפלה והשתא יש לדקדק מה בין אורח לדרך כנז'.

בגין דצדיקייא עבדין חדתא לכל ההוא אתר בכמה מילין עילאין דקב"ה אתרעי בהו כי המקום מתחדש קדושתו ונברא שם מלאך חדש ודיוקן חדש מה שלא היה שם באותם המקומות קידם עסק התורה וכיון שמקום מתקדש ע"י יחודו של הקב"ה ושכינתו אשר עמהם ודאי מתחדש.

ותו דשכינתא וגו' הענין שהצדיקים הם סוד היסוד והלוכם הוא בחינת צנור אשר ליסוד אל המ' ולכך אורח הוא במ' אל היסוד וכיון שהצדיקים הולכים הם גורמים להפתח האורח הזה שהוא או"ר ר"ז נמשך ונזרע לצדיק בה ע"י הצדיקים האלו והיא יורדת אליהם והולכת לפניהם על האורח כאו' צדק לפניו יהלך ולזה הוא ענין נמצא ומתקדש בדרך הזה מה שלא היה בו מעולם וז"ש דשכינתא אזלא בההוא אתר ורוח השכינה מקדש המקום ומייחדו מה דלא הוה מקדמת דנא אפי' שתהיה א"י קדושה מצד עצמה תוספת קדושה זו לא הוה מקדמת דנא וזה שאמר בגין דאתארח ביה אושפיזא עילאה קדישא: הנותן בים דרך המ' נק' ים בבחינת שהיא כוללת כל המציאות אפי' עד החצונים שהם

רפש וטיט שבמצולות ים מדור החצונים ולפעמים יש בו רעש ורוח סערה ואז הים יצא מגבולו כדין הגבורה מתרעשת אותה ומיד ויגרשו מימיו רפש וטיט עולה ממצולות ים מדור שלו כאו' ויבא גם השטן בתוכם ועל הדרך הזה אמר הנותן בים דרך והיינו דדריך ביה סטרא אחרא דלא אצטריך ליניקת הדינים משם ושליט בהשטינו והלשינו לסאבא משכנא שהוא נער מטטרו"ן שיהי' נלהב בדין מלמעלה ומשפיע ומושך אל החצונים אמנם למעלה ביסוד אין ערלה שולטת שם שלא יאחוז בההוא אורח צדיקים שהוא הצנור שבין יסוד למלכות שדרך בו יושפע השפע הטהור לא ישליטו בו ועל זה אמר צדיקים בלחודייהו קיימי ושלטי בההוא אתר דאקרי אורח שאין החצונים מגיעים שם: דרך שהוא השפעת המלכות למטה לכלא להאי סטרא כשהים נח מזעפו ורפש וטיט במצולות למטה אז הצדיקי' ג"כ הם הולכים בההוא דרך אמנם לפעמים להאי סטרא אל החצונים נכנסים שם כנז' אורח אזדמן קמייהו שנפתח להם מקור הסודות וחדשו בתורה וארחתון ביה בחבור הת"ת עם המלכות ע"י היסוד. ומלין מעליין סודות נעלמים ולכך אתסדרו קמי עתיק יומין כי משם נמשכו:

לית נהורא לסיהרא אפילו אור מועט אלא נהורא דשמשא מהת"ת ואם הוא אינו מאיר מדעתו אליה תשאר חשוכה והיינו או' אלא כד נהיר לסהרא. וכל בחינת אורה אינו אלא מת"ת וז"ש וסיהרא מגו שמשא אתמליא וכד אתמליא מההי"ת כנז' כדין אשתלימת ואין לה עוד שלמות אחר בענין שכל טובתה משם ועתה פי' אשלמותא דסיהרא מאן איהו כלו' באיזו בחינה יקרא ויתייחס.

רזא דכולא דאקרי דמות כלומר כאשר יתנהרו כל המדות ויתדמו בה שהיא אז נקראת דמות שדומה לגבוה וכלולא כל העשר ולז"א ברזא דשמא יהו"ד שהוא סוד י' ספי' י' חכמה וגו' שזהו סוד י' ספי' בדקות וז"ש דהא בשמא דא לא קאים בר בזמנ' דקיימ' באשלמות' דהא כמה שמהן אינון דאחסינ' וגו' שהרי נק' אלדי"ם מצד הגבור' א"ל מצד החסד שד"י מצד היסוד וכיוצא והענין שמורה על בחינת פרטית מהספירות העליונות לא כל דמות והצורה העליונה וז"ש שעתא דקיימא ביה וכפום שעתא דקיימא ביה הכי אקרי אמנם כשהיא נקראת בשם יהו"ד אז היא דמו' כל הספירו' העליוני' ממש בכל פרטיהן וז"ש **וכד** קיימא ברזא דאשלמותא דא ואשתלימת מכל סטרין מכל בחינות כל הספירות כדין אתקריאת יהו"ד כנזכר. דירתא ברתא לאימא הבת יורשת שם זה מהבינה שהיא הנותנת בה שם יהו"ד והיינו מקום ייחוד הבת עם האם בחמשה עשר כדלקמן דהיינו עשר אימא חמשה הבת וראיה דעשרה הם אמא דכתיב אך בעשור שהיא אימא לחדש השכינה שהיא ברתא וחמשה עשר ועשור לחדש כולא רזא חדא:

כד קיימא עלמא דאתי בינה הבאה ונמשכת על הספי' ביום הכפורים שאין בו אכילה וגומר עלמא דאתי ברזא דכל עשר אמירן דהיינו עשרה מאמרות שבחכמה והיא נוטלת אותם ועל שמם היא נקראת עשור גם היא מאירה בהם במ' וז"ש על האי חדש דהיינו לשון בעשור לחדש השביעי ואז אין המ' משתלמ' במילוי:

וכד אשתלימת סיהרא באשלמותא חדא בינייהו שנצרפו החמשה עם העשר דהיינו החמשה שבה דומין לעשר והיא שלימא ביניהם ולזה אקרי בחמשה עשר:

דהא ה' שהיא מ' אתחבר' עלרתה למעלה ע"י ו' ואתחקקת בינייהו המ' מצטיירת שם בעשרה מאמרות ואז אינה מקבלת עדיין אלא שם י"ה כלומר ה' מצויירת עם עשרה מאמרות דהיינו חמשה עשר:

ורזא דא ה"י כי הם עשרה מאמרות וה' היא ה' אחרונה וירצה שנצטיירה שם בענין שבין העשר וה' אחרונה ה' ראשונו' וא"ו באמצעיתא ושקול ככל השם ולא נשתנה שמה מצד עלייתה אל העשר משני טעמים חדא לאתחקקא ולאתחברא ברזא דלעילא מציאותה ממש התחתון ב' למיהב מזונא לתתא ואם נשתנה מציאותה מבחינת ה' שהיא בערך התחתונים אל בחי' י' לא יוכלו החצונים לינק ממנה מפני דקותה.

וכדין על ידי מציאו' ה' ממש למעלה קיימא סיהרא באשלמותא לכל סטרין עילא ותתא יש לה מציאותה מהעשר ממש ויש לה מציאות ה' עמהם והיינו שם י"ה ויש לה בחינת ה' בערך התחתונים ובין שתי בחינות אלו יהיה ו' ברזא דשמא דא דהיינו שם יהו"ה למהוי כולא רזא חדא ד' אותיות יחד ושלימו חד ויאיר ה' בוא"ו ווא"ו בה"א וה"א ביו"ד: **יהושע וגומר** שכל השם בו יה"ו ש"ע דא מ' בן נו"ן ודאי כדמסיק.

דהא נ' רזא דסיהרא ועם היות שהמ' נקראת נ' בנפילתה ודאי בא אות נ' מלאה לז"א איהי מלה ברזא דאשלמותא המ' מלאה במילוי כל השם וז"ש אשלמותא דשמא קדישא:

כדין איהו מלא מפני שהוכן שם יהו"ד כולו יחד בה יש בה כלי להמשיך אליה החכמה ע"י כל השם בן ד' אשר בה וז"ש כדין איהו מלא רוח חכמה ודאי והטעם שלא הזכיר רוח בחכמה ובינה וגומר לז"א רוח חכמה ודאי יספיק שיאמר בגין שבתחלת האצילות ותחלת כל המציאות היא החכמה נקודה עילאה בהיותה עילאה שעדיין לא נתפשט' למטה ואח"כ נתפשט' למטה ונעשית י' וז"ש דאיהי י' ואח"כ אתפשטו ואפיק בסוד הדעת רוח דהיינו מציאות הדעת וההוא רוח שיוצא מחכמה ומתפשט עביד היכלא שהיא הבינה היכל להכסות ולהכנס בתוכו: ההוא רוח סוד הדעת אתפשט למטה מהבינה ואתעביד שית סטרין דרך כלל אמנם אח"כ דרך פרט ההיא רוח אתפשט ברזא דכל אלין לכל א' וא' נתן מדה הראוי' לו ואמ' שכל א' יהיה כלול מכל הששה.

ועביד היכלא לתתא היא המ' ואתמליא כולא מרוחא חכמ' המתפשט במדות ואתעביד רזא דשמא קדישא דהיינו יהו"ד באשלמותא חדא שכל האותיות משתוות בהארתם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. דרך רזא דא הנותן בים דרך וגומר פי' כי דרך היוצא מן הים המ' אל התחתונים למיזן לון אפשר שישלטו בו החצונים ליטול שפע וזהו דרך דדרכין וכתתין ביה אפי' רגלין דחייבא. אבל אורח הוא שביל הנשפע מיסוד למ' הנק' אורח צדיקים ולזה הסוד נק' מדת היסוד אורח והת"ת נק' בעל הבית והנה באורח זה אינו משיבן אותו אלא הצדיקים דומיא האורח בעצמו צדיק יסוד עולם. עכ"ל:

דף רטו:

כי סמך משה את ידיו משה היינו סוד הדעת והכוונ' דאיהו אריק ברכאן ואתמליא בירא מיני' כלו' הוא מקור נובע בתוך הבאר היא המלנות:

נשמתא סלקא ואשתטחת דהיינו השטיחה במדורין העליונים להתענג וליהנות בהם. ההיא נשמתא לא אתקיים וגומר היינו לשלוט בגוף אמנם נקשר ברוחו של אדם ונפשו כאו' במדרש רות כי באפו היא שוכנת וכאו' ברכו את ה' וגומר היא שולטת בגוף ואפשר דהיינו צלותא דקאמר הכא חילא דדמא כחו הגשמי וחמרי והוא שליטת הנחש ואינו כבוש אלא בעול מצוה והיינו אומ' מתיישבא חילא דדמא. ואתגבר חילא דנשמתא היינו כל קשר ג' קשרים אלו נפש ורוח ונשמה סוד שר"ף חי"ה אופ"ן וכמו שאלו רוכבים על העולמות התחתונים משכן החצונים כך הם נפש רוח ונשמה שוכנים בחומר הזה שחיותו הגלגלים והנותן מזון ופרנסה לאלו קודם שיבא שפע מלמעל' הוא נזון מהקליפות והחצונים ומגביר הדם וכח החומר אמנם בהיות כסדר הנכון תפלה ע"י תפלה הנשמה שואבת המזון והשפע ומתגלגל ויורד בגוף כדרך גלגלו בעולמות מכסא להיכלות למדורין לעולם הזה ואז הגוף הוא מתפרנס מהשפע הקדוש ומשועבד אל הקדושה וז"ש אתיישבא חילא דדמא באתריה שאינו ים נגרש יוצא ממחיצתו. ואתגבר חילא דנשמתא דהיינו נפש הקדושים שולטים וכדין בבר נש אשתלים וגומר מפני שדומה לרשות גבוה כנזכר והיינו אומ' **נפש** לתתא וגומר ואי אכיל וגומר ממש הוא דומה למנחש ומעונן שמגביר החצונים כיון שהם מתפרנסים מהם ובהם ודוחים עול מלכות שמים מזון נפש רוח נשמה כנזכר. ומעונן לשון עון כאלו אמר מעון ונ' היא המ' סוכת דוד הנופלת שהחצוני' אחוזים בה ומשתמשים בה ואין להם שליטה אלא ע"י מה שהם שואבים הדין מלמעלה:

עאלין ביה מלה דקשוט וגומר. כי עונ"ן עו"ן נ' עון הוא אחד מד' קליפות הנז' שהוא רחום יכפר עון והיא הקליפה התחתונ' נגדיית למ' לכך חזוקם ע"י נ' שהיא מ' וכל איזה צד שיהיה עון אפי' כחוט השערה מחזיק החצונים ולהכי מפרש דמעונן דהיינו מאן דאכיל עד דלא יצלי צלותא והיינו בצד בחינת עונ"ן עו"ן נ'. תקונא תניינא וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. האי מאן דאכיל בלא צלותא וגומר עיין סוד אסור לאדם לאכול קודם תפלה ולאו דוקא בבקר אמנם אעפ"י שקם משנתו בחצי הלילה אסור לו לאכול והטעם כי נשמ' האדם שהיא קדושה היא עולה למעל' וטועם טעם מיתה וגומר ואינו נשאר בגוף רק הנפש השרויה בדם ומתפשט בווריד' הדם ולא אתיישבא עד דצלי צלותא אע"ג דעסק בתורה אחר קומו ואסור לטעום ואם טעם כאלו עבד ע"ז:

מעונן דאשתדל בחובא פי' כי מעונן ר"ל עושה עון כי נ' יתירה דבמלת מעונן רמז אל הקדושה בסוד נחשת ותחש כנזכר פ' תרומה דף קל"ט ע"א ואם תסיר נ' כפופה מתיבת עונן ישאר עון ועון בתרגום הוא חובה והוא סוד היכל הטומאה הנק' היכל חובה. עכ"ל:

דף רטז.

רזא דתקונא שלים הענין כי סוד התפלה עולה וקושר מנקודה תחתונה עד סבת הכל ותוקע הכל במקום הראוי והיינו סוד כתר העולה מפני שהכל נכלל שם כמו שנבראו משם הושרשו שם והיינו עטורי מלכא להיות שרשים העליונים מתחדשים בעצם הוויתם מתחל' נקשרים ברצון המאציל הבורא היוצר העושה והיינו רזא דתקונא שלים דקאמר:

מההוא אתר דאתחבר וסחרא למוחא וגומר הענין כי היראה משלוחי ההשגה אם מחמת כח האל ית' אשר נמסר לו ודאי יראת המלך ית' היא ומותרת אמנם היראה מן המלאך שליח ההשגח' מחמת המלאך בעלמו אסור שהוא ודאי מורה במלכות ועל זה קאמר אתר דא אתחבר רצה בזה שאינה עצם אבל אתחבר מיוחדת ופועלת בחבור וסחרא למוחא לגו שהוא פנימיות האלהות מתלבש בו ודא איהו מאלדי"ך ר"ל המשתלשלת ממנו ונקשר בו דהיינו כחות הדין הקדושי' דחילו דא למדחל ליה דהא תמן שריא דינא ואיהו דינא דאשתאיב למטה מגו דינא דלעילא שהגבורה העליונה המתפשטת במ' פועלת ע"י אלו הקדושים אמנם אינם נפרדים ח"ו מפני שהם קדושים וצריך לירא מהקב"ה הפועל בהם:

אשא דקביל אשא בחידו היינו אש המ' ודיניה שהיא מקבלת אש הגבור' בייחוד' עם הת"ת ומקבלת אותו בחידו דהיינו אש הבינה וג' אשות אלו מיוחדים וחדאן דא בדא ברחימו סוד הייחוד מצד החסד ודאי לזה ג' אשות אלו אנו מייחסים לאש א':

אשא תניינא איהו אשא דכתיב ביה ונוגה לו וגומר דהיינו כח ההיכלו' שהנוגה שהוא למטה נראה בו כאומר ונוגה לו סביב ומתוכה וגומר ואינה נפרדת מהאש הקודם שכח הת"ת פועל בהם כנודע וז"ש ודא איהו אשא דקיימא גו אשא פנימאה בחדו שגם בסוד הייחוד העליון הם נכללים בסוד בשכמל"ו:

אשא תליתאה איהו אשא דסחרא לתתא היא ממשלת הלילה ז' מדורין הסובבים ההיכלות והיינו ונוגה לו סביב שהם כחות הדין הקדוש ובהאי אשא שארי דחילו דדינא וגומר והיינו סוד ג' אשות אלו הם אלדי"ם בינה אלדי"ם גבורה אלדי"ם מ' אלדי"ם מלאכים בני אלדי"ם אלו כחות הדין הנזכר ויש יראה אסורה והיא אלדי"ם אחרי' כדמסיק:

ואע"ג דתנינן וגומר היינו אש אוכלת אש אש אוכלת לחים ויבשים וגומר א"כ יש כמה מיני יראה שכל אש יראה היא עכ"ז לא קשה מידי מפני שיראה זו היא האחרונה מן היראות הקדושות והמותרות דהיינו מאלדי"ך כנז' ולזה מפקודין דצלותא הפקודא קדמאה פתח כניסת השערים הוא היראה הזו שהוא ענין מתייחס במה שזכר בברוך שאמר וגו' ואעפ"י שאין ראוי ליירא מן העונש לזה אמר שצריך שתהיה ממוזגת באהבה שירא מאלו הקדושים ואהבה מצד האצילות וז"ש **לשואה** רעותי' וגו' ג"כ צריך ב' וההוא דחילו להוי למדחל מענשא לא שלא יאבד ממונו וכיוצא שזה מגונה אלא אתענש בההוא סטרא דכד שארי וגו' בענין שתהיה עונשו בעלמא דאתי ויזהר שלא יחטא ויתחיל בו העונש כיון שפעמים מעניש לעולם הבא ויהיה האדם דחוי מזיו השכינה ויראה זו טובה שאינו רוצה להתרחק מפני המלך מפני אהבת המלך וחשיבותו.

ובג"כ בעי וגומר והיראה שהיא אסורה היא יראת אלדי"ם אחרים וז"ש ומיניה אתפשט וגו' וזו היא אסורה דאסור למדחל וגומר אמנם זו שזכרנו היא קרובה אל הקדוש' ומותרת וז"ש והאי אשא דדחילו דקא' וגומר ואין ספק שאם יהיה הכוונ' מיראת ממונו אינה טובה ואז היא דבקות החצוני בה וז"ש וההוא אשא דלבר איהו דאתחבר בהאי וגומר וכמו שלמעל' דבקות החצוני אחשיך וכסי וגומר כך היראה זו מחשיך הכל אבל כמו שלמעלה לא קיימא תדיר כך יבדיל' האדם ממנו ויאמר מפחד אני מאבדת ממוני שמא יצטרך לבריות או לא נוכל לקיים המצות וכיוצא ובזה קושר באותה היראה הקדוש' בדברים רוחניים:

לבתר אהבה וגומר כי החסד על הגבור' ועל החסד בינה וז"ש ואתדבק בקדוש' מפני שאהבה מביא' לידי קדוש' מהבינ' בגין דהא סליק וגומר ושם הבינ' כנזכר:
ואי תימא וגומר יר' אחר שיש עבוד' מאהב' שהיא ודאי פנימית א"כ מה טעם לתקוני התפל' להתחיל ביר' שהיא גרוע' ולז"א לא פולחנא יקירא איהו אבל לא סליק וגומר ולזה אין ראוי לדחותם אלא תהיה פתח השער ליכנס מיראה אל האהב'. ודא איהו בר נש דאזדמן וגומר יר' הוא בפרוזדור דעלמא דאתי וקרוב אליו טרקלין מאד:
רזא דימינא רזא דיחודא שהיא המצו' השלישית דאצטריך ליה להוא דאתחזי לעלמא דאתי ומתוך האהב' נכנס אל הייחוד דהיינו לייחדא שמא דקב"ה דהיינו שמע ישר' ולייחדא שייפין הם רמ"ח אברים הנקשרים ומייחדים בק"ש כדמסיק. לאעלא כולהו באתר דאצטריך לקשרא קשרא כי עיקר קשר הייחוד הוא בא"ס המאציל ומצדו כולם אחד:
ודא איהו רזא דכתיב שמע וגומר שמפני ריבוי המדרגות קאמר ריבוי התיבות אל הייחוד כדמסיק. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו זלה"ה כתב. בתקונא דרזא דשמא קדישא כי הוא סוד ו' ספירות במטטרו"ן לתקנם עם רתיכייהו שהם ו' קצוות מטטרו"ן וכן סוד לקשרם בג' עליונות הרי בכאן קשר כל העול':
תלת גווני אשא הכא לשון זה סובל ב' פי' הא' הוא כי ג' גווני אש הם א' אש המ' המקבלת אש העליון דיסודי קדישא מאינון סוד אשא אוכמא וחוורא שבפתילו' הנר כנזכר בזוהר אש ב' הוא סוד הקליפה הנק' ונוגה לו סביב והיא אשר יש בה מעט קדושה מעורבת בה שצריך לנהוג בה כבוד וזו האש קיימא עם האשא קדמאה דאמרן פנימאה. אש ג' הוא הקליפה הנק' אש מתלקחת והיא גיהנם והיא סביב אש הנוגה הנזכר וז"ש אשא תליתאה אשא דסחרא לתתא דנוגה. ומ"ש והאי אשא שארי דחילו בגומר קאי על האי אשא תניינא הנק' נוגה אשר הוזכר עתה בדבריו במ"ש דסחרא לתתא דנוגה ותמאן קאי. ואמנם פי' הנכון הוא דג' מיני אשא הם הא' אשא חוורא דדכורא והב' אשא אוכמא דנוקבא מ' ודאי הוי דחילו למדחל מיניה. אמנם מאשא תליתאה הנק' נוגה אסיר למדחל מיניה וזהו כללות הלשון. ואמר כי קליפת האש הנק' נוגה נחלק לג' אשות אחרים והם סוד ד' קליפות אבל כולן נכללין באחת כי הכל הוא בטומאה: ומ"ש אשא תניינא וגומר פי' כי הוא האש אשר הנוגה הוא סביבותיו וז"א דאתחזי ביה נוגה אבל אינו הנוגה עצמו והנה הוא סוד כסא דין סנדלפו"ן באשא בחינת תתאה הנק' תכלת שבציצית הסמוכה אל הנוג' וז"א והאי איהו אשא דקיימא גו פנימא' הוא סוד אש אוכם דמ' הנקשרת באשא

חוורא דדוכרא ואשא תליתאה הוא אש הנוג' דסחרא לתתא כמ"ש ונוג' לו סביב פי' כי אש נוגה הוא סביב אשא תניינא דמ'. ומ"ש והאי אשא דדחילו וגומר והאי איהו דסחרא להההוא נוגה וגומר וצריך להגי' והאי איהו דסחרא ליה ההוא נוגה וגו' ודוק ותשכח. פי' כי זה האש השני דבעינן למדחל מיניה הוא אשר הוא זוקף ומסובב מן הנוגה אשא תליתא'. אמנם אש נוגה שהוא אשא דלבר אתחבר בהאי אשא תניינא לזמנין כפי מעשה ישראל למטה כנזכר פ' זו דף ר"ג ע"ב דבהאי נוגה מפתי נחש לחוה ואז אם גבר ונק' אש מתלקחת וגומר עכ"ל. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד

דף רטז:

לאדכרא יציאת מצרים וגומר אינה מצוה משית פקודין אמנם הוא פרק אחר יראה ואהב' ויחודא לזה מפרשא וז"ש רזא לאדכרא יציאת מצרים לבתר ג' פקודין הנזכר שהם ליראה לאהב' וליחדא:

בגין דהות הענין שכל אלו העניינים הם הכנה ליחד השכינ' למעל' וא"א שאין לה הכנ' שהיא בגלות והגלות גורם מניעת הייחוד העליון מפני שהיא שוכנת בין השרים ועמקי הקליפות ואין לה קשוטין אלא בביתה ובחצרותיה. וז"ש ובזמנא דאיהי בגלותא לאו איהו חבורא לאתחברא דא בדא עלמא תתאה בעלמא עילאה דהיינו עלותה למעלה והענין שעם היות שאין יחוד דהיינו הסתלק השכינה מעפר שכיבתה יש קצת סעד וסמך בזמן הגלות להביא לה הת"ת אליה להסמיכ' ולסעדה והיינו בענין מדת לילה שהיא אינה עילה: גם דקדק באו' עלמא תתאה בעלמא עילאה ולא אמר אתתא בבעלה דהיינו מ' בבחינותיה בתחתונים עלמא תתא' שבאותה בחינה לבד היא גולה ונפרדת אמנם יש לה בחינות שאינה גולה מאותה בחינ' ויש לה קצת ייחוד:

ולאחזאה חירו' שהחירות הוא מהבינ' וצריך להראות בה חירות ואי אפשר שהיא בגלות ולזה אנו עושים דרך אחד יפה והוא כיון שהיא בגלות אנו מתקנין היות בה גאולה בהיותינו מעוררים סוד הגאול' המצויירת בה שנצטייר' בעת יציאת מצרים כי כל איזה תקון שנעש' בעולם מיום שנברא ועד עתה הכל נראה ומתוקן למעל' וכשאנו מזכירים אותו תקון או אותו זכות אנו מעוררי' אותו שתתקשט השכינ' בו וז"ש דההיא גאול' הות בכמה ניסים דעביד קב"ה ואצטריך ההוא פורקנא לאתדכרא וגו':

מיומא דאינון קשרין וגומר הענין כי בגלות מצרים לא היה מצוייר בשכינה שום תיקון קודם כלל אמנם עתה בגלותינו יש לה כמה תיקונים וניסים ומאירים כולם בבחינתם בה וז"ש דאע"ג דאיהו בגלותא השתא חירו איתי לה בבחינת' ידוע' מיומא דאינון קשרין

במצרים אשתריאו והיינו ביטול הקליפות אינון אתין וניסין אתעבידו והיינו תפלה א"כ אינה משוללת:

ואצטריך לאחזאה חירו דילה וגומר כלומר הן אמת כי כשאדם בוכה ומצר על החורבן ראוי לו אז שיצטער ויהיה מורה למעלה צערי השכינה בצערן של ישראל וכיוצא אמנם עתה אין אנו בענין זה שאנו עסוקים בייחוד ולזה אדרבה צריך להראות האש' לבעל' מקושטת ואם אין לה כעת יקח בהשאלה וכך הוא עתה אנו עסוקים לחבר וז"ש ואצטריך לאחזאה חירו דילה כנזכר בגין שעתה עת דודים דאתחברא אתתא בבעלה ובגין לאסמכא גאולה שהיא מ' לתפלה למהוי כולא חד בלא פרודא שלא יהי' הגלות והחצונים מפרידין בינה לבין בעלה וזה שאמר ולא לאחזא' תרוכין כדי שלא יהיו מפרידין:

ואי תימא והא בגלותא וגומר והיאך אתה אומר ואשה גרושה מאישה וגומר לז"א לאו הכי אלא בגלותא איהי לדיירא עמהון וגומר ואין לה ייחוד מצדנו בבחינת שכינתא עמנו והיא דרה עמנו כאשר אנו גולים וז"ש ולאגנא עלייהו אמנם מבחי' עצמה שהיא מיוחדת בספירות העליונות שאין בו ויתנהג בו סוד הייחוד תמיד לא אתתרכת. והשתא קשיא ליה היאך אמרת שלא נתגרשה עם ישראל והרי אינה נראית בבית ראשון ושני נראה כמו ששלטו החצונים במקדש להחריבו שלטו ג"כ להקשר עמה למעלה והיינו גלותא לז"א עד לא גלו ישראל סלקא לעילא והסתיר' פניה למעלה עד שנעש' הדין בהם וגלו ולא שלטו החצונים בה כלל אמנם אחר שגלו נשתלחה היא ושכנה עליהם בגלות בבחירתם ואין חצונים נקשרי' בה כלל וז"ש ולבתר איהי שויאת מדור' עמהון בבחירתה לשמור בניה אבל תרוכין ח"ו לא הות לעלמין אלא היא מרצונ' מתגרש' אחריהם:

ובג"ד בעי לאחזאה וגומר כי ד' מלכיות שהם ד' קליפות ארבעתם היו במצרים מתחזקות על ישראל מפני שעדיין לא נשתברו הקליפות ולא ירדה השכינה לעולם ולזה היו במצרים ד' גאולות והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי להוציא את ישראל מעמקי ד' גליות ועתה בכל איזו בחינה שתהיה שכינה גיל' בגלות מד' גליות כבר צמחה בהם לישראל גאולה בראשונה כשעמדו במצרים כנזכר והיא מאירה אפי' בבחינת גלותה כיון שכבר היתה גולה באותה קליפה וצמחה גאולת השם וז"ש בגין לאחזא' פורקנא דאית בה ארבעה גאולות לקבל גליות כנזכר: בגין דתהא בת חורין ולא תהא תרוכא כלומר אפי' בבחי' הגלות הזה אינה מסורה לחצונים אלא בת חורין והא כיצד ובההיא שעתא קיימא ואתפרקת ארבעה גאולות ולזה השתא דאצטריכת בתקונהא לאתחברא בבעלה אצטריך לאחזאה וגומר וקשיא ליה כיון שכך הוא קודם כל התפל' היה ראוי שנראה ענין זה שהיא אינה מתלבשת בקליפות לא אחר כמה תקונים לזה אמר שאינה

נגאלת עתה בגאולות אלו אלא היא באה להתייחד עם בעלה וצריכה להראות שאינה גולה וז"ש ובההיא שעתא קיימא ואתפרקת אמנם הוראה זו עתה דאצטריך בתקונים שהיא מתתקנת בתקונים הנזכרים לאתחברא בבעל' אצטריך לאחזאה ומראה גאולה אשר לה שהיא גאולת מצרים דאית בה ארבעה גאולות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב, ויחודה בתקונה ר"ל ששאר פירושי הייחוד הם ייחוד לבדו אבל זה הייחוד בעוד דאיהו מייחד מתקן תיקונין עילאין, עכ"ל:

דף ריז.

וע"ד איתּ לאדכרא וגומר הענין שכל הגאולות הם מסטרא דיובלא בינה ונשפע על ידי הת"ת למ' והיינו נרמז במלת אמת דהיינו ת"ם מלכות ואלף של אמת ת"ת נקשר עם תם מלכות ונעשה אמת ונודע שלא נק' הת"ת אלף אלא מצד הבינה בסוד ג' ראשונות שמשם אלף פלא ועתה שהוא מזכיר אמת ד' פעמים מורה ד' פעמים יתגלה אור הבינה ע"י הת"ת אל המ' וכולהו בההיא יציאת מצרים כל הקיומין נמצאו לה בההיא יציאת מצרים ועתה גם בגלות ישר' שוב אין צנורות אלו נסתמין כיון שנפתחו בחוזק ולזה אין הגלות והקליפות מחשיכו' אורות אלו אלא היא מתתקנת ומתקשטת בהם ואלמלא חזקם הנזכר היה מספיק פגם גלות וחוזק הקליפות לסתום אורות אלו מכל וכל ולגרוע תיקוניה וקישוטיה אלו וז"ש דאלו לא אשתכחו אינון ד' גאולות בההיא יציאת מצרים הגרוע' שיש אחריה גלות משום דלאו איהו ביובלא עילאה אלא מסטרא דיובלא כל זמנא דלהוי גלותא לא אתחברא בתקונהא לאתייחדא שמא קדישא נמצא סבת התקונים בגלות הוא יציאת מצרים ולזה לא יהיה יציאת מצרים זכירתה מצוה דוקא בתפלה אלא גם בכל ענין קדושי מלכא וז"ש וע"ד אית לאדכרא גאולה דמצרים תדיר בכל קדושין דקב"ה כגון בהלל וק"ש ושירת הים וסיפור הניסים וכיוצא:

רזא דקדושא וגומר דשמיה היינו קק"ק ה' צבאות היינו קדושת האצילות שהספי' שמו ועד מלא כל הארץ כבודו הוא קדוש' הספי' אמנם באומרו מלא כל הארץ כבודו שמוריד הקדושה למ' ממנה ולמטה מוריד הקדושה לתחתונים כולם וז"ש דהא בקדושה מתקדשי עילא ותתא:

נדברו לעילא מכל אלין רתיכין קדישין וגומר הענין כי אין עבירה שהיא ביד סמא"ל מכבה תורה כי התורה עולה כנשר בשמים בלי פחד ואין סמא"ל מביט בה ואין סירכא אוחזת בכנפיה לעכבה אלא מיד קולות התורה ודבורים והבלים מסתלקים למעלה משא"כ במצוה שהקליפות אוחזים בה וז"ש נדברו לעילא מכל אינון רתיכין קדישין

וגומר וז"ש בגין דאינון מילין סלקין לעילא והיינו לשון נדברו מעצמן לא ע"י אחרים כדמסיק.

וכמה אינון דמקדמי לקראתם להעלותה אל האצילות וז"ש ונטלי לון קמי מלכא וגומר ומתעטרין בכמה עטרין וגומר היינו שממש הבלים ודבורים עלו והם מתעטרין באור בעלייתם מקישוטי השכינה להתעורר יסוד מיסוד לחידוש תורה בת"ת מת"ת לכתר בסוד א"א ששם סודות התורה: יראי ה' לעילא שהם החכמים המחדשים לעילא ממש היינו נדברו יראי ה' יראי ה' לתתא היינו ליראי ה' ולהושבי שמו: דכל מילין היינו דבורי תורה אינון מתעטרון וקיימין קמי מלכא היינו עלייתם למעלה למעלה עד החכמה והבינה בסוד נשמת האדם ושם עטור ראשונה ואז הוא שעשוע החכמה והבינה ושם על זה קאמר ואשתעשע בהו קב"ה ואין אז דיוקן שם כלל מרוב הדקות ולזה אחר שייחדו למעלה אינון נחתי וקיימי קמיה בדיוקנא דההוא צדיק דקאמר לון והיינו בסוד נשמה למטה בג"ע עליון ואז אשתעשע קב"ה בההוא דיוקנא דהיינו סוד זווגא דקב"ה ושכינתי' ממש למטה במה שנמשך אליהם אור מלמעלה: ולבתר אכתיבו היינו שאחר שנזדווגו הספירות ונשתעשעו ונמצאו רזי תורה מצויירין למעלה כנזכר אכתיבו במ' עם הת"ת דהיינו ספר זכרון כי ספר זכרון היא מ' שהיא מספר' ומגדת מה שנסתר ביסוד זכרון העליון: לקיימא קמיה בקיומא תדיר כי סודות התורה אחר שנתחדשו הם קבועים בתור' להתלמד כל הבא להתעסק בתורה וקביעה זו גורם להשתעשע תמיד הקב"ה בהם והמתעסק אח"כ בהם מחדש השעשוע והיינו חושבי שמו כל אותם שהם מחשבין מילין דאורייתא שהוא שמו של הקב"ה לאדבקא למאריהון ברזא דשמא קדישא דויינו סודות התורה הם באים ועוסקים באותם הסודות שחדשו אלו הקודמין שהם יראי ה' והם" נהנים ג"כ בספר זה כיון שהם חושבי שמו בענין שיראי ה' הם גורמין הייחודים כולם אמנם חושבי שמו הם מצויירים בסוד ספר הזכרון לבד שהוא המציאות השני ליראי ה' שחדשו התורה:

כמא דאמריתון וגומר היינו שפי' ר' אבא שיש ב' רקיעים הא' הוא הבינה על ד' חיות מחניות הב' היא בחי' המ' שהיא רוכבת על ד' חיות ולז"א בההוא דקיעא לתתא שא"א לומר וממעל לרקיע אשר על ראשם דמות וגומר ככראה דהא ברקיעא עילאה שהוא בינה לא יצדק ממעל דמות וגומר דהא אפי' ביה בעצמו לית מאן דאסתכל ביה כ"ש שיאמר ממעל לרקיע וגומר וז"ש דהא ברקיעא לעילא לית מאן דאסתכל ביה ועתה עסקינן ברקיע שעל החיות ובו יצדק לדבר וגם במה שלמעלה ממנו וז"ש ומלעילא מיני' והנה הרקיע הזה הוא על החיות התחתונות שהם סוד יפרד והענין שלא אמר הכתוב

אבן ספיר אלא כמראה דמות ספיר הור' שיש אבן עליונה דקה שאינה נגלת וזו היא מראה ודמות שלה וז"ש קיימא ההוא אבן ספיר דהא אתערנא ביה ברזא דההוא מרגלית טבא יקירא שהיא המ' ועליה קאמר כמראה דומה למדת המ' שהיא נק' מרגלית יו"ד ודאי טבא מצד החסד דתמן י' יקירא מצד החכמה ששם עיקר י':

דמות כסא ולא כתיב וגומר שעם היות שנאמר הכסא אח"כ העיקר הוא בהזכרה ראשונה כי אח"כ אמר הכסא דאהדר אל כסא הנז' כבר: כסא עילאה טמירא וגומר היא הבינה עילאה על ז' ספירות טמירא מצד עצמה גניזא מצד החכמה הגונזת אותה דלא אתגליא מצד הכתר הנסתר וליה מאן דקיימא ביה דלא קיימא לאתבא ותמיד היא בשאלה למנדע לא ידעית עצמותה בידיעה ולא השגה נבואיית שהיא לאסתכלא: וע"ד כתיב כסא סתמא דא כסא לתתא הענין כי כאשר יבא ה' הידיעה בשם המורה גילוי ראוי שנפרש אותו למטה במ' שאין הבינה נודעת ונכרת אמנם כאשר יבא ה' המורה בבואה נסתר ראוי שתהיה במ' והיינו כי מלת כסא מורה על רוכבו ואם יבא הבינה בכסא בה' ידיעה היה הגון מפני שמורה שהיא כסא למנין נעלם ומעלימ' לזה באה מלת כסא להראות דא כסא תתא' דהיינו מ' שלעתים היא כסא לענין גבוה ולא שתהיה המ' ממש באצי' אלא דמות כדפי' לעיל:

דמות כמראה אדם ולא אמר דמות אדם מפני שמלת מראה הוא דמות וכמראה דמות לדמות דהיינו כ' הדמיון ואמר אמאי כמראה דהא סבי ליה דמות אדם ועי' דמות אדם הענין שהת"ת אדם הוא על מ' ואינו נקרא אדם אלא דוקא בהיותו שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א כעין החכמה וז"ש דא איהו רזא עילאה בההוא כבוד עילאה ועתה נתוסף כמראה שהם ב' דמיונים כ' ומראה לאכללא אינון דיוקנין דמליין דחכמת' וגומר כנזכר לעיל שהתורה מתגלמת בדיוקן הנשמות הדוברות דברי סודו' התורה ומחדשות בה כנזכר ולזה אמר שני דמיונין שהרי בקומו למעלה הוא מראה ולא ממש אדם אלא דיוקן הצדיק ולמטה על דמות הכסא דיוקן לדיוקן שהם ג' מציאות הצדיק הגשמי ודיוקנו שבכסא במ' מלמעלה כאו' ס' הזכרון והג' כמראה אדם דיוקן לדיוקן והיינו מראה בכסא עצמה כמראה בדמות הכסא כנזכר. דסלקן ומתעטרן לעילא בבחינת כסא הבינה ואדם אשר עליו חכמה ושם אין לו דיוקן כנזכר אמנם לבתר שעשו השעשוע העליון כנזכר הם יורדים במלכות למטה ממנה בבחינת מדרגותיה ואז שם קיימא בדיוקן כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. בחותמא תקיף נלע"ד הסוד כי ד' הראשונו' הם כנגד ד' אותיות אדנ"י וד' אחרונות כנגד ד' אתוון דהוי"ה הנק' חותם דמלכא. כמה דאמריתון חברייא וגומר כי תרין רקיעין אינון כאשר פי' לעיל דכלילי כל הרקיעים והאי תתאה הוא

בסנדלפון וכמו דברקיע העליון אית כסא ונק' כסא בלא ה' והטעם כי הבינה צריך הסתר אבל המ' קרינן בה בה"א הידיעה. והנה כסא הבינה נק' דמות אדם כי אדם הוא הת"ת ובינה נק' כבוד עילאה היא דיוקנא דיליה וזהו סוד נעשה אדם ת"ת בצלמנו חכמה כדמותינו בינה ודי למבין. עכ"ל:

דף ריז:

ובכלא אשתעשע קב"ה בעטרוי כי קב"ה משתעשע בכל איזה עסק התורה אפילו מה שהתלמיד מחזר על שמועת רבו והיינו עטרוי תורתו שנתחדש' כבר ועתה שונים בה כנז"ל:

הא קב"ה אשתעשעא השתא וגו' שאין השעשוע במלה ראשונה ואח"כ שניה וכיוצא אלא הקולות מתגלמות באויר וממתינות עד שישלמו כל הדרושים כולם ויפרד החבילה וכן היא ענין התפל' ולזה המתין כל ענין הדרך עד בואם לפני ר"ש ונתקנו ונסדרו הדברים לפניו ונסתלקו בכללא תוספת דבריהם ולז"א השתא ממש קב"ה אשתעשע באינון וגו'.

והא קיימתון וגו' ברדת המציאות במטה צורתם מצטיירת שם כדי שממנו ולמטה ימשך אל הנשמה ורוח ונפש מהשלמות ההוא להשתלם ולכך בשעתא דחמינא בכו דאתון רשימין ברזא דאדם דהיינו נפש רוח נשמה עולה עד הבינ' ובסוד החכמה מצטיירות בצורת אדם דהיינו שהנשמה משתלמת בסוד יו"ד ה"א וא"ו ה"א דהיינו רזא דאדם כנזכר כי הנשמה היא מן הבינה וכאשר היא בסוד אדם תשתלם שלמות נפלא ואז היא צורת אדם כנזכר: והכי אזדמן צדיקייא לעתיד כי עתה מה שאינו ניכר אלא לחכמים הגדולים אז יהיו נכרים לכל מצד גילוי אורם לעיני הכל:

אמר ליה ר' יוסי דהוה מהרהר וגומר ונפרד מהדבקות העליון א"ל יוסי בחכמה כיון שקראו יוסי בשמו כיון שהיה מהרהר היה מפריד הדביקות נסתלק' ממנו סוד י' של רבי דהיינו סוד החכמה כנזכר שהוא סוד אדם דקאמ' כנזכר ולזה אמר לו דאת חד חסר בך דהיינו את י' כנזכר: קם ר' יוסי שהדורש להם היה עומד בעמידה לכבוד התורה ולזה קם לדרוש ומטריד המחשבה בתורה ומדכרן ולא נזכר בכאן מה שדרש מפני שהיה לו יחס במקום אחר.

אסתכלותא וגומר לשון משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים שאינה הבטה גלויה שהחרכים הם חורי' צרים שא"א לראות דרך בם ראיה גמורה. ועוד נקרא ציץ שהיא הבטה סתם מפני שהסתכלות זה נדון לשתים הסתכלות אדם בציץ והציץ מסתכל דהיינו מה שמציץ בו אור השם כדלקמן וכן הסתכלות הכהן באדם המסתכל וכל זה נק'

סתם ציץ אסתכלותא סתם וז"ש בגין דהוה קיימא על אסתכלותא דבר נש היינו שהאדם מסתכל בציץ הב' וכל מאן דאסתכל וגומר דהיינו שהיה הכהן מציץ במסתכל כנזכר: **בציץ הוו אתוון דשמא קדישא** שם יהו"ד כאו' קדש ליהו"ד ופי' בגמ' קדש ל' למטה יהו"ד למעלה:

גליפן בגלופא משמעות דבריו שהיה בליטתן למטה לצד מצחו והם שוקעות וחקוקות מצד חוץ ובגמ' דגיטין בהמביא תניין קאמר לא היה כתבו שוקע אלא בולט כדינרי זהב ומסיק בגמ' שהיה בליטתן לצד חוץ ושקיעתן מצד המצח ודברי ר"ש א"א דלא פליג. נציץ ביה נציצו ולא נצצין שלא היה מתנוצץ בו אלא פתאום בהסתכלות הכהן מיד ואח"כ מעביר אותו הפרצוף והיינו נציץ ולא נציץ והא כיצד בשעתא קדמיתא וגומר באופנין שהם פני אדם כנזכר ענין הפנים בפ' יתרו. מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף ריח.

רזא הכא ארבע רתיכין שליטין וגומר וצריך שתבין סוד נפלא למדתיהו מזוהר שיר השירים והוא סוד אות הדל"ת שאין לך אות יותר דלה ועניה מאות דל"ת והוא ענין ד' מחנות שכינה התחתונים שהם ברקיע התחתון שעל ג"ע הנז' בכאן ובאלו ד' מחנות נרמזים בתוכם אותיות אדנ"י ולאלו הד' קראם אות ד' והם דלים ואלו הם הנהנים מן הברכות מזון ואות זו היא המראה שבינה לסטרא אחרא כד אתי לינקא מינה וזהו סוד ד"ק הנז' בא"ת ב"ש כנזכר בזוהר שיר השירים וכן בכאן לעיל דף רי"ג דהאי רקיעא קאי על כל הנהו רקיעי דסטרא אחרא ומהכא נטלי ודי למבין. מהרח"ו זלה"ה:

דף ריט.

פרישאן וגומר שאויר העולם הזה שולט בו אותיות יהו"ד מצורף בצרופיו ובכח השם התפלה עולה ובוקע האוירין גם הקטורת שם יהו"ד היה עולה ובוקע האוירין לפניו לעלות לקשר ולייחד למעלה והיו לפניו ומצדדיו היו סוד כל המרכבות הקדושות השולטות באויר העולם סובבות אותו מכל עבריו עד שיעלה מעשיה ליצירה ומיצירה אל בריאה ומבריאה אל אצילות ובאצילות קושר ז' מדות בבינה ולזה שם סליק וחדי למאן דחדי משמחת הבינה וקשר קשרין בין מדה למדה והיינו לשון קשירה ליחדא כולא כל המדות וכל הכחות כולם כדרך התפלה ומושך כח האחדות להם מלמעלה ובסוד ייחוד הקדושה מעביר כח הטומאה ומכפר על כל פגם ומכניע סטרא דשמאלא:

אלא בגין דבטיל וכפית וגומר וירצה שהיא מזבחת כל צד השמאל. ובגין דלא אתזכי וגומר הענין כי ריח הקרבן מייחד אפי' כחות הנקראי' אשים ואפי' החצונים הם נזונים באברים ופדרים המתאכלין כל הלילה ולא כן מזבח הקטרת שהכל בקדש ואין הכחות

אלו נקשרים בו וז"ש ובגין דלא אתזכי וגומר והטעם למה לא ינתן בו חלק לכחות משום דחביבה שקישר סוד הייחוד הפנימי:

מזבח דברכ' אשתכח ביה שאין בו פגם וסליק ברכות לעולם וכל ענייני הברכ' צריך להיות סמוי מן העין כענין השלחן:

בגין דנטלי מהאי אתר לאקטרא כלו' גם יש בו כח לאסור השטן שלא ישטין בענין שיש בו שתי כחות הא' קשר וייחוד הקדושה כאו' מזבח הקטרת הב' אוסר השטן והיינו מקטר קטרת:

תו מזבח אצטריך וגומר הענין שגם המזבח עצמו נקשר עם הקטרת והשתא לכולהו פירושי מפרש מזבח במ' ולא בבינה דלהכי יהיב טעמא דמשום ברכאן סתים מעינא והדין עמו שמנור' מדת המלכות ושלחן מדת המלכות ומזבח מדת המ' והיינו בחי' מצד ג' אבות מצד אברהם מנורה יצחק שלחן יעקב מצדו המזבח הזה:

תו מקטר כתרגומו ג' פירושים אלו בהדרגה ראשונ' קושר השטן ואוסרו שנית מתייחדת ונקשרת המ' למעלה ג' היא עולה בסוד התעוררות העולה ממנה וקושרת כל הקשרים וז"ש מזבח לאקטרא ולאתבא אם יעשה תשובה הוא סיוע לדחות הדין אמנם בלא תשובה אוי לו שדוחה הדינים והיסורים והכל מזומן לו לע"ה:

ודא איהו קיומא לעילא כלו' הבטחה וקיום שהבטיח הקב"ה לישראל בפירוש שאפי' בזמן שאין מקדש ומזבח קריאתו בכוונה עולה לו דכתיב קטרת תמיד לפני ה' לדורותיכם אפי' בזמן שאין מקדש בכל דור ודור יהיה סוד הקטרת לפני ה' והטעם שעשה הקב"ה חסד זה בבני אדם מפני צורכו שהוא קיום עלמא תתאה ועלמא לעילא ולזה יעלה בהקטרתו:

בההוא אתר דלא אתדכר וגומר הענין שיש ג' כתות כת שאינה אומרת כלל נענשת והיינו או' אתר דלא אתדכר וכת האומרת אותו נצולת מעונש זה אמנם כיון שאין אומרים אותו בכוונה אינה נצולת מדינים אחרים וכת שלישית שאומרים אותה בכוונה ובתשובה זוכים כל מה שנזכר לעיל ולקמן:

צלותא מעליא מכולא מכל שאר מעשה המצוה כנז' לעיל שהמצו' גורמין לבושי ג"ע שלמטה והתפלה לבושי ג"ע של מעל': עובדא דקטרת חביב אפי' באמירה והטעם שהתפלה במקום קרבן וקריאת הקטרת במקום קטרת וקרבן וקטרת עצמן קטרת עדיף כדמפרש ואזיל.

ת"ח מה וגומר זהו דרך כלל אמנם דרך פרט אמר תו מה בין האי להאי וגומר צלותא איהו תקונא כנזכר לעיל ובפ' תרומה ותיקונים אלו גורמים הייחוד אח"כ שהספי' מתייחדו'

ונקשרות מעצמן בהכנה זו אמנם הקטרת יש לו שתים נוספות על התפלה שהם שלש עם תיקון בתפלה והיינו דעביד יתיר מתקן בתפלה ונוסף שקשר קשרין שהוא ממש הקושר ומייחד הספי' לא תקונם לבד עוד מוסיף על התפלה עביד נהירו יתיר מכלא שכל הייחודים שבעולם אינם אלא אם נטהרו הפגם והזוהמא מלמעלה והקטרת קושר בענין שהוא מטהר כל זוהמא וכל פגם ואגב הייחוד עצמו מטהר ומלבן כנזכר וזה שאמר דאעבר זוהמא וגומר בענין שבבת אחת עושה ג' פעולות אנהיר דהיינו טהרת הזוהמא אתתקן דהיינו תקונין אל הייחוד אתקשר דהיינו קשר המדות אחר טהרתם ותיקונם:

וע"ד בעינן כלו' מטעם שאין התיקון מועיל אם לא בטהרת הזוהמא והתפלה אינה משלמת ענין זה בענין לא עבר' זוהמא בקריאת הקטרת כדמסיק:

דכד אתתא דהיינו משה בעלה דמטרוניתא ועיקר העברת זוהמא היא ממדת המ' למטה שהיא נקבה והיא צריכה טהרה להתייחד עם בעלה והשתא ניחא אומ' קח לך סמים שאין הענין לטהר מדת משה ח"ו אלא בבחינה שטהרת האשה תועלת בעלה וז"ש ורזא דא קח לך וגומר והטעם שאין אור עליון מאיר בבעלה אלא בהתחברה עמו. מהרמ"ק זלה"ה. וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף ריט:

קטרת קשיר קשירו וע"י קשר זה הוא נהיר ובהאר' זו מעביר הזוהמא שעיני הקליפות נחשכות בהאיר האור העליון ומתעברות משם וז"ש נהיר נהירו ואעבר זוהמא. והשתא מפרש ואזיל ד' שהיא מלכו' דלה ועניה בבחינתה על ד' חיות המרכבה כאו' ומשם יפרד כל כחות אלו נקשרים ואתחבר בבחינת ה' שהיא המ' שהיסוד נכנס אליה וע"י נעשית ד' ה' דהיינו ו' זעירא בגוה עוד הם ה' נקודות דהיינו שכינה עם חייליה כזה # ה' מ' אתחבר בו' ת"ת ואינה מתחברת למעלה אלא בסוד טהרת' מן הזוהמא דהיינו בקשר ראשון מיד זוהמא נטהרת ואחר כך היא נעשית ה' ועולה טהורה ואתחבר בו' והיינו קשר אברי הנקבה עם אברי הזכר כדפי' בפ' תרומה בסוד קשר יצירה בריא' באצילות. אמנם ו' אתעטר בה' כאו' בעטרה שעטרה לו אמו וגומר ואות ה' שהיא הבינה אתנהיר בי' ואח"כ שנעשה קשר זה ממט' למעל' עד החכמה עולה הכל יחד אל הכתר בסוד שורשי הספי' אשר שם וז"ש וכולא סליק רעותא כדי שיהיה אור הא"ס מתפשט בכל העולמות שאינו מאיר בהם אלא סוד קשר כולם יחד כנודע והוי כולם בעלותם לראות בקשר קשירו חד שוה ואח"כ בהארתם א"ס נוסף קשר על קשר אחדות על אחדות וז"ש והוי בעלייתם שם כולא קשירו חד ואתעביד באור הא"ס קשירו ברזא חדא דאיהו קשרא עילאה דכולא ועל קשר זה אין להוסיף. ומכאן ולהלאה כיון דכולא יוצר ונברא ונאצל

אתקשרא בהאי קשרא אתעטר כולא ברזא דא"ס דהיינו הארתו בהם כנזכר. ורזא דשמא קדישא דהיינו בחינת הספירו' הנעלמות אתנהיר מהחכמה ואתעטר מהבינ' בכל סטרין שהם ו' קצוות ושמחת הבינה נמשך בכל העולם והיינו ועלמין כלהו בחדוה שכולם נתאחדו למעלה:

ואתנהירו בוצינין היינו אפי' בחינת הדין שבספי' אתנהירו מצד האור והימין. ומזונין אשתכחו מצד החסד שהיא הזנ' ומפרנסת לכל הנמצאים התחתונים: וברכאן מהיסוד ברכות לראש צדיק בכל עלמין. וכולא ברזא דקטרת כלומר כל הבחינות ימצאו בקטרת מה שלא ימצא כולם בתפלה אלא קצת מזה ונוסף עוד יש לו שכל מנין הייחודים תלוי בהארת טהרת המשכן והעברת הזוהמא וזו אינה אלא ע"י הקטרת וז"ש ואי זוהמא לא אתעבר וגומר וא"ת אין צורך בצלותא וקרבנין בקטרת לסגי לז"א ולבתר שירין ותושבחן וגומר שאין זה אלא להקדים הקטרת אל כל הקרבנות כאו' וכפר על הקדש בקטרת ואח"כ בקרבנות ולכל פשעיהם וגו' ואח"כ שירים ותושבחות שנהיה אנחנו בפינו מייחדים וקושרים בתפלותינו שהוא בחינה ב'.

ואוליפנא דדא איהו וגומר שעל השכינה נאמר ואל אישך וגומר מאי איכא למימר שיתיישב כל פנות המשל בנמשל ועליונה בתחתונ': חיה א' בחינת המלכות המתפשטת בחיה היא חיה והיינו סוד הנהגת' בעולם התחתון וז"ש אית בעלמא כלומר בעולם הזה התחתון. ומפתחן שבהם פותחת אלף אוצרות עליונים לקבל שפע ומזון: ואית נוקבא חליש' וצריכה אל הזכר למזונותיה ולכך תיאובתה תדיר להיותה עולה אל הת"ת על נצח והוד הנק' אפיקי מים מריקים לה שפע. דלא לאפרשא לון שלא יאחוז במ' למט' וחד איהו דלא אצטריך וגומר שלא יגרום להסתלק הת"ת למעלה שהפגם פוגם או לסלק הת"ת או להפרד המ' בענין שצריך שיהי' הקשר משתי בחינות מצדו שלא יסתלק ומצד' שלא תפרד וז"ש תרוייהו כחדא ולהכי קאמר שתי מלות המורות זכר ונקב' איל תערוג להראות ייחודים אלו: והנה היא רוצה להשפיע אל התחתונים כדי צורכם כיון שהקב"ה השפיע להם בתפלתם רב טוב והיא מעוברת ומלאה מהברכות ההם וקשה עליה להשפיעם אם לא יעשה הדין ולזה הקב"ה בינה מצד הגבור' החזקה נותן חלק לנחש התובע שיפעול דין כך וכך ואז שנשפע הדין על הרשעי' נמשכת הברכ' על ישראל ואולדת הברכות והיינו או' הרבה ארבה עצבונך שהוא הדין והרונך שהם הברכות כדי שעם היות שיש בה רב ברכות לא תשפיעם אם לא יפעל הדין בתחתונים להוכיחם על מעשיהם. בעצב תלדי בנים דא רזא דחויא נק' עצב לא כמו עצבונך שהוא הדין המעציב אותה אלא שהוא עצבון למטה דעציב אנפיהון דעלמא בהיותו פועל הדין בתחתונים

ומות כנודע וכדמסיק לקמיה: דא פתח. הענין שהנשמות הם יורדות מהיכל קדש הקדשים אל היכל לבנת הספיר ושם הם עומדות ומשם יורדות לעולם זכרים לעצמן ונקבות לעצמן דרך פתח היכל לבנת הספיר וסמוך לפתח זה שומר הפתח טהריא"ל המלאך וחוץ לפתח חטאת שהיא הקליפ' היוצאת מנוקבא דתהומא רבא. רובץ ואין דרך ליכנס ולצאת וזה בעון התחתו' ואז אינה יולדת בנים ונשמות למטה אמנם בעצב כאשר העצב נבדל לצד א' אז שהעצב נותן דרך אל הבנים תלד אתה הבנים נמצאו הנשמות יורדות בחברת הדרך שהנחש הוא עושה אל הנשמ' לרדת ועם היות שהוא עומד שם ונותן דרך אל תאמר שיפגל הנשמה אחרי רדתה אלא כיון שהפתח נפתח לה לית לה רשו בההיא נשמתא: ואי לאו שהעונות גורמין הוא יונק מן הקדש ונוצח החצוני ועושק הנשמות והם נשמות הגרים או העשוקים כדפי' בסבא: ולא איהי נשמתא דאדכיא מפני שהיא נמשכת החוץ ומגבירים בה כח החצונים ובאה בעושק ואינה מתקיימת בגוף אלא עד זמן מועט שלא הסריח כדפי' שם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ותיאובתה תדיר על אפיקי מים זה יובן במ"ש אח"כ ואל אישך תשוקתך כד"א על אפיקי מים. פי' כי נצח והוד הם נק' אפיקי מים כנזכר פ' אחרי מות דף ס"ח ע"א ולכן כל תשוקתה אל בעלה הוא באלו האפיקים לפי שהם נוטלים כל כנישו דמיין עילאין כנודע כי לכך נקראים שחקים שוחקים ומערבים כל סמין עילאין דתמן אתכניש כולא. עכ"ל. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

סליק פרשת ויקהל ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

דף רכ.

ר' חיא פתח וגומר ואוקמוה ואתמר ופי' הנחלים בו' קצוות אבל עיקר פי' אלין רזין דנחלין דהיינו מציאותם הדק ונעלם בכתר. ומבועין קדישין היינו מציאותם אשר בחכמה שהיא מבוע י' ושם הקדש. דאתמליין היינו מילוי הוא מהחכמה בתוך הבינ'. ונפקין מהסתר הבינה ולחוץ ואין ספק שהם במוצאם מהבינה אור דק והיינו לאנהרא אמנם בהיותם מתפשטין למטה שהם מתעבין והולכין ועושה אורם מים והיא ים המקבלת הנהרות ומתמלאת מים מהם וז"ש ולמליא להאי ימא רבא ובמאי דפי' ר' חייא ידוקדק אומרו כל הנחלים כי מלת כל לרבות גם מציאותם ממקום העלמן דהיינו מהכתר אל החכמה ומחכמה אל הבינה ומבינה ולחוץ גם דקדק מלת הולכים דלא שייך אלא לשון באים או מריקים ועליו דקדק הכתוב באומרו הולכים כלומר מתפשטין והלוכם משנה מציאותם מבחינ' אל בחינ' כנזכר: ואמר הכתוב אל מקום שהנחלים הולכים פעם אחת שם הם שבים פעם שנית למלאות הים עד שיגרל וכל זה קצר בדבריו

ואמר למליא להאי ימא רבא שנעשה רבא וגדולה ולזה כיון דהאי ימא רבא אתמלי ע"י הנחלים הבאים וחוזרים ובאים כנזכר: מסטרא דא מצד מעלה בדקות מהספירות ומשפיעים למטה והיינו אפיק מיא ואשקי לכל חיוון ברא שחוץ לאצילות והם נפרדים סוד בריא' ויצירה: דכד ימא נקיט לון הנחלים הנזכר ושאיב לון ואינם נרגשים ועתה דקדק אומרו והים איננו מלא להיות נראים מלואם בה אלא נקיט לון כנזכר ולבתר אפיק מיין כאלו היא עצמה מוציאה מימי השפע אל התחתונים מצד בחינותיה התחתו' וז"ש ולבתר אפיק מיין לסטרא אחרא דאינון רתיכין וגומר וכולהו אתמנון ואתפקדון בשמא להשפיע לכל בריה בשם כלומר כפי טבע בחינת' ומציאותה. והיינו אומרו פקודי הם כחות המשכן שהשכינה מצד פניה התחתונים היא מונה ופוקדת אותם והיא מקבלה מצד פניה העליונים והיינו או' משכן העדות שהיא מצד הפנים אלו מתייחדת ומתייעדת עם הת"ת עדות דעות כדפי' בתיקונים:

כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא קשיא ליה דהל"ל רב טובך מאי מה רב ולא יהיה מקיים המצות מצות אנשים מלומדה ואח"כ למנדע להוסיף תוספת עבודה ולחייב עצמו בכל יום בעבודה יתירה והיינו למנדע באורחוי דקב"ה דהיינו והלכת בדרכיו מה הוא רחום וגומר והמצות הם הם דרכיו. בכל יומא ויומא שבחינות העתים משתנים כנודע. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. אלה פקודי וגומר לעורר הדיוקים הנופלים בזה הוא אריכות לשון ואינו מדרכינו אמנם בהיתוך הלשון יתבאר היטב בע"ה. הנה כוונת ר' חייא היא להשמיענו איך כל החיילים הנק' פקודי המשכן פי' הם חיילין דמטרוניתא שהם במשכן העליון בז' היכלי מטטרו"ן וכמו שמשה ע"ה מנה ופקד אותם לכל כלי המשכן כן למעלה השכינ' היא פוקדת ומונה את כל חייליה בסוד מונה מספר לככבים וכתי' בתריה גדול אדונינו שהוא השכינ' כנזכר פ' תרומה דף קע"ז ריש ע"ב וביאר לנו ענין פקידה זו אימתי היא ואמר כי היא בעת אשר מחלקת להם השפע לתת לכל א' חלקו ולכן קורא לכל א' וא' בשמו בלי ערבוב וכמ"ש לכלם בשם יקרא ואעפ"י כי הפסוקים אלו מדברים בככבים עכ"ז כבר ידעת כי המלאכי' שברקיעים העליונים הם דוגמת הככבים שברקיעין תתאין והככבים מאתם נשפעים כאשר ביארנו בפ' תרומה דף קע"א ע"ב וכן היה במשכן כי בעת שנשלמה המלאכה אשר אז היתה השכינה עתידה להשתלשל ולהתלבש שם ולחלק שפע קדושתה לכל כלי המשכן ולכן הוצרך ענין פקידה זו דוגמת לכלם בשם יקרא להשפיע שפע קדושתה בהם כי הכל הוא זה לעומת זה כנודע וזוהי כוונת אלה פקודי המשכן וגומר. ולהיות כי נכנס ר' חייא בדרוש זה איך הם נשפעים מהמ' וע"י

מניה ומספר לכן רצה לבאר הענין לפי שמצינו דוחק א' בענין זה והוא כי קרא כתיב המשלח מעינים בנחלים וגומר ונודע שהם סוד ז' ספי' תתאין ולבתר הכי קאמר ישקו כל חיתו שדי בלשון רבים משמע הנחלים בעצמם הם המשקי' את חיתו שדי ולא ע"י המ' בפרטו' כנודע כנ"ל. ונודע כי חיתו שדי הם חיות הקדש של שדי תפוחים אמנם קראם כאן חיות ברא לפי שיש חיות עילאין לעילא לגו באצילות לכן נקראים אלו חיות ברא כי הם חוץ מעולם האצילות. וא"כ איך יש לנו כלל כי כולם נשפעים מהמ' ולכן התחכם ר' חייא ועם היות שהיה יכול לפרש כל כוונת דרוש זה בפסוקי המשלח מעינים בנחלים וגומר ישקו וגומר לא רצה לדרשו כאן מתחלה מפני מה שביארנו ולכן נתחכם ודרש דרשה זו בפסוק כל הנחלים וגומר לפי ששם נאמר בפירוש כי נחלים אלו כולם בכללות הם הולכים אל הים שהיא המ' ושם הם נכללים והיא שאיבת וגמיעת לכולהו א"כ כשחיתו שדי מקבלים שפעם אינו ע"י הנחלים עצמם רק מן הים כי היא קבלה ושאבה לכלם ובזה ביארנו הקדמה א' מן הדרוש. ולפי שבפסוק כל הנחלים יש דחוי א' אשר קרא אחרינא דישקו וגומר הוא מתקן חסרון האי קרא לכן הביא תכף קרא דישקו כל חיתו וגומר ולא הביא ראשונה פסוק דהמשלח וגומר כי אין צורך בו אחר אשר כבר נתבאר כוונתו בפסוק כל הנחלים וגומר אמנם פסוק ישקו הוא הצריך אלינו ובפרט כי אדרבה קרא דהמשלח וגומר הוא מזיק אל דרושינו כנזכר והענין כי בפסוק כל הנחלי' כתיב דהים אינו מלא כי אעפ"י שהנחלים הולכים אליו הוא אינו מלא ונודע כי כשהבאר אינו מלא אינו יכול להשפיע מימיו חוצה לו ולזה מה עשה אמר וכיון דהאי ימא רבא אתמלי וגומר כלומר כי מפסוק זה אין לנו רק שכל הנחלים הולכים אל הים ושם מקום שאיבתם והליכתם ולא אל חיתו שדי ממש כאשר חשבנו תחלה כי מ"ש והים אינו מלא אינו דחוי כי זה ידבר בזמן שאין השפע מתרבה אשר אז אין הים מלא אמנם כד אתמלי ימא רבא כי השפע מתרב' מאד על כל גדותיו אז כבר יש לנו קרא אחרינא והוא ישקו כל חיתו שדי כי לפעמים הוא מלא ואז ישקו כל חיתו שדי וז"א וכיון דהאי ימא רבא אתמלי וגומר כדין הוא אפיק וגומר כד"א ישקו כל חיתו וגומר נמצא כי מה שמסתיר ומעלים קרא דכל הנחלים מפרש קרא דישקו ומה שמסתיר קרא דישקו מגלה קרא דכל הנחלים וגומר כי מ"ש ישקו לשין רבים הוא לפי שהשפע נמשך תחלה מהם אך לא שהם עצמם המשקים רק הים הנזכר בפסוק כל הנחלים. וזהו כוונת אומרו כדין הוא אפיק מיא ולא אמר כדין נפקי מיא להורות כי תחלה היא שואבת כל המים ונכנסים בתוכה ונעשים מטבעה ממש עד שנמצא כי כד נפקי מיא הוא דהיא אפיקת לון ממש מרשותה כאלו הם מיין דילה ממש ולא מיין דנחלין דנפקין מגרמייהו:

והנה אחר אשר נתבאר והוכרח הדרוש הזה מכח ב' הכתובים האלו המורים מזה על זה אז אמר מה כתיב לעילא המשלח מעינים וגומר כלומר כי זה הכתוב שביארנו של ישקו וגומר קאי בתר ההוא קרא דהמשלח מעינים וגומר שהוא דוגמת קרא דכל הנחלים והם הנהו נחלים גופייהו. ולכן אע"פ שתראה דכתיב ישקו לשון רבים לא תטעה מזה כי כבר הוסר טעות זה מקרא דכל הנחלים כנזכר וזה רמז באומרו ולבתר ישקו כל חיתו שדי כלומר כי לא בעת שמשלח הנחלים אז משקים חיתו שדי אמנם ראשונה משלח המעינים אל מקורם כנודע להם והם אל הים כנזכר בקרא דכל הנחלים. ולבתר דנשתלחו אל מקומם הראוי להם אז לבתר ישקו כל חיתו שדי והנה גילה לנו ר' חייא כל כוונתו בסוף דבריו באו' דכד ימא נקיט לון וגומר פי' כי כל העולה מכל הפסוקים אלו כי כד ימא נקיט לכל הנחלים כנזכר דע כי כולהו נקיט לון ושאיב לון ולבתר דהיא שאיבת ונקיטת לון בגוה אח"כ אפיקת מיין לסטרא אחרא שהם חיתו שדי רתיכין דלתתא. ובמתק לשונו כוון באו' אפיק מיין לסטרא אחרא פי' כי הלא אלו הנחלים נכנסים בקצה א' של הים וז"א דכד ימא נקיט לון שהיא מאותו הצד שנכנסים הנחלים בתוכן וכאשר נכנסין לתוכו מתערבין במימי הים ואח"כ נמשכין ויוצאין מן הקצה האחר עד שנמצא כי המים שיוצאין ממימיה הם יוצאין ממש כי כבר נתערבו מימי הנחלים בתוך מימיה. והנמשל בזה הוא כי הנה המ' מקבלת מלמעל' בסוד בחינתה העליונה וז"א דכד ימא נקיט לון וגומר אמנם כשמשפעת בתחתונים הוא סוד בחינתה התחתונה כנודע שהוא צד תחתון שבה וז"א ולבתר אפיק מיין לסטרא אחרא וגומר שהם בסוד קצה בחינה תחתונה שבה שמשם מושפעים כל הנהו רתיכין קדיסין ואין להאריך עוד בזה:

אמנם נבאר פרטי מלות זה המאמר ובו יושלם זה הביאור בע"ה. אמר אבל כל הנחלים אינון רזין וגומר פה רמז כלל גדול שיש לנו והוא כי הספירות הם עצמות וכלים והנה כמו שהנחלים הוא החפירה אשר בתוכה מתכנסת המים והולכת בתוכ' כן יש ספירות שהם דמות כלים וצנורות אשר בתוכם נמשכין המים והם סוד העצמות והרוחניו' שבתוכן כמו שנתבאר פ' בא ר"מ דף מ"ב ע"ב וז"א אלין רזין דנחלין וגומר ועיין כי לא אמר דא רזא דנחלין וגומר אמנם הכוונה לומ' כי מ"ש כל הנחלים הולכים אין הכוונה על הנחלים עצמן שהם הכלים כי אין הים מתמלא מן הכלים האלה רק בסוד רזין דילהון שבתוכם והם סוד המים שבתוכן ולכן כנגד שניהם אמר נחלין ומבועין כי נחלין הם הכלים ומבועין הם המים הנובעין בתוכם וכנגד הנחלין אמר דאתמליין וכנגד עצמות הוא המים שבתוכן אמר ונפקין מבועין קדישין כי מה שיוצא מן הנחלים אל הים הוא המים שבתוכן הנק' מבועין קדישין. ואומרו וכיון דהאי ימא רבא אתמלי מסטרא דא זה

יובן במה שביארנו לעיל במ"ש אח"כ דכד ימא נקיט לון וגו' ולבתר אפיק מיא לסטרא אחרא וגומר ואומ' מה כתיב לעיל המשלח מעינים וגומר גם פה נתבאר דרוש עצמות וכלים הנ"ל כי הא"ס הוא משלח מעינים הוא סוד העצמות בתוך הנחלים שהם הכלים כנזכר פ' בא דף מ"ב ע"ב וז"א המשלח מעינים בנחלים:

ונלע"ד לדייק יותר לישנא דקרא והוא כי ב' בחינות הם בספ' א' הוא סוד החפירה בכללותה הנק' כלים ב' סוד העצמות והרוחניות שבתוך הווירידין והצנורות. ולכן אמר כי הוא משלח מעינים הוא העצמות בתוך הנחלים שהם הצנורות והווירידין שהם כמו נחלים ויאורים נמשכים. ואמר כי נחלים וצנורות אלו הם נמשכים בין ההרים עצמן ובתוכם ובקרבם דוגמת ווירידי האדם שבתוך אבריו ממש וידעת כי ו' קצוות הת"ת נק' הרים וו' קצוות המ' נק' גבעות וז"א בין הרים יהלכון כלומר ביניהם ובתוכם ובקרבם נמשכין הצנורות הנקר' נחלים ובתוך הנחלים האלו משלח הא"ס את המעינים הוא סוד העצמות והרוחניות. ואומרו ישברו פראים וגומר אפשר לומר כי הביא כל הפסוק ואחריו קאמר כי אלו הנק' חיתו שדי ופראים אלין אינון רתיכין דלתתא שהם כל חיילי המ'. ונלע"ד כי חיתו שדי הם סוד ד' חיות הקדש שבמטטרו"ן וכמו שביארנו לעיל ענין אומרו חיתו שדי וקריאתם חיות ברא ואלו החיות הם עליונים על כולם ותחתיהם הם שאר כל הרתיכין לתתא מנייהו כנודע ועליהם אמר ישברו פראים צמאם כי השפע הולך ממדרגה אל מדרגה אפילו ברתיכין עלאין ואין כולם מושפעים יחד וכנזכר פ' חוקת דף רפ"א ע"א. עוד אפשר לעיל במ"ש וכיון דהאי ימא רבא אתמלי מסטרא דא דאינון נחלין אפשר כי ירמוז למ"ש לעיל סוד עצמות המים שבתוכם ולזה לא אמר אתמלי מאינון כחלין רק אמר מסטרא דאינון נחלין ודוק ותשכח:

והנה במה שביארנו לעיל כי עיקר הדרוש הוא מפסוק כל הנחלים ומפסוק ישקו כל חיתו לכן תחלה הביא פסוק דישקו כל חיתו שדי ואח"כ אמר מה כתיב לעילא המשלח מעייני' וגו' כלו' עיקר דרוש זה הוא מפסוק ישקו וגו' אבל אביא לך ראיה כי מיירי באותם נחלים עצמם וכמו שביארנו והוא כי הלא לעיל מהאי קרא כתיב המשלח וגו' והם הם נחלים דקרא דכל הנחלים וגו': ואומרו וכולהו אתמנון ואתפקדון בשמא כבר ביארנוהו לעיל בראש הביאור. גם אפשר לפרש כי האי שמא הוא סוד המלכות הנק' שם כנודע וז"א לכלם בשם יקרא כי ע"י המלכות קורא השי"ת את הככבים ובזה אתי שפיר ג"כ אומרו ובג"כ אלה פקודי וגו' כי הם פקודי המשכן ממש ונמנים ונפקדין ע"י המשכן שהיא המ' הנק' משכן כנודע והם פקודים ונמנים פי' המשכן דוגמת לכלם בשם יקרא שביארנו. ואמנם מה שביארנו בזה בראש הביאור הוא נכון ג"כ ויפה. וע' בפ'

חקת דף קפ"א ע"א ותמצא שמפרש על האי קרא ממש כמו שפירשנו וגם בענין נחלים ומבועין כי נחלים הם ו' קצוות ומעיינות הם שרשים בחכמה הנק' מעין ע"ש. עכ"ל:

דף רכ:

קלא נפיק מצד הת"ת שהוא בעל הרחמים ואינו חפץ במות המת כי אם בשובו. ואכריז שמתפשט בכל העולמות ואע"ג דאדם לא חזי מזלא חזי. אסתמרו שלא לחטא עוד. טרוקו גלי שלא יהיה ההרגל מביא לידי עבירה וכל מקום שיש פרצה יסתמו אותה. ומה שכבר חטאו יתקנו והיינו אסתלקו מרשתא וגו' ועוד רשת זה הוא פרוסה על כל החיים ונתפסים פתאום במות. גלגלא סחרא תדיר היא ההנהגה העליונה המסודרת סליק ונחית פעמים מגביר הדין פעמים הרחמים ובני אדם מתנהגין בהנהגת שמטה זו כפי התהפכות פניה כן יתהפכו בני אדם. ווי לאינון דדחיין רגלייהו שאינם רוצים להתנהג בהנהגה העליונה והם רודפים אחר שרירות לבם הזונה שמתדבקין בחצונים דהא נפלו לגו עומקא שהוא הגיהנם ויש שיפלו שמה ולא יקומו עוד וז"ש ווי לאינון דנפלין וגו' זכאין אינון כנגד הקדמה זו אמר הכ' מה רב טובך כלו' אוי לו למי שנדחה ממנה וגו':

לעלמא דאתי אין זה ג"ע של מטה אלא ג"ע של מעלה ששם נקרא עה"ב מפני שהוא רמז בבינה ועם היות שיש ג"כ נהורין בג"ע תתאה עכ"ז השתא בעולם הנשמות קאמר ונודע שהשכינה מאירה מהחכמה והארתה בסוד הדעת כאו' ובדעת חדרים ימלאון ששם נסתרים בבינה והיינו אומ' עלמא דאתי בינה ומעין הוא עולם הנשמות דאימא עילאה מקננא בכורסייא ותמן נשמתין דכמה נהורין גניזין לון היינו סוד החדרים האלו המלאים מן הדעת והצדיקים משתעשעי' בסוד החדרים בסוד הדעת המתפשט בהם ושעשועם השגת המאורות האלו:

במה עידונין בההוא עלמא טמירין לון והיינו סוד העדן סוד החכמה והוא נעלם וז"ש כמה עדונין בההוא עלמא דהיינו בתוכיות הגן הבינה בעצמה עולם הנשמות בסוד הכסא טמירין לון שם שאינם משיגים החכמה בעצמה:

אור דגנוז לצדיקים. הענין כי במעשה בראשית היתה סוד החכמה בהתפשטותה בבינה בסוד ל"ב נתיבות חכמה מתפשטת ופועלת למטה כל מעשה בראשית והיה ראוי שיהיה קיום העולם ממש באור הוייתו ולא עשה כן אלא העלים סוד אור זה שצפן אותו לצדיקים לעתיד לבא והיינו ממש אור זרוע לצדיק כשהת"ת מתייחד עם המ' ע"י היסוד שהוא הצדיק זורע אור מהצפון הזה והייחוד התחתון מושך הטיפה מן המוח ויהיה יחוד עליון בין יו"ד לה' כאשר יהיה יחוד בין וא"ו לה"א והכל ענין אחד:

והנה יש טוב בחול"ם בחסד למעלה ויש טוב בשור"ק ביסוד כאומרו וראה בטוב ירושלם לכן השוה המדות כנז' שאור הצפון דהיינו את האור כי טוב ואור זרוע לצדיק הכל ענין א' כנז' וא"כ יצדק רב טובך באור זה וז"ש ועוד מה רב טובך כתיב הכא מה רב טובך וכתיב התם וירא אלהים את האור כי טוב וקיימא לן דהוא הוא כדמסיק. אשר צפנת הענין כי צפינה לא מקרי אלא הנגלה ונצפן והיינו בגין דאסתכל קב"ה בינה אלהי"ם בההוא נהורא שהיה טהור ואין ראוי שיפגלו הרשעים בג' ראשונות ולזה הפריד בין העולם ובין סבתו שהוא האור כדי שלא ימשך הפגם אלא לעולם והאור צפון לצדיקים המאירים ומתקנים ואינם פוגמים.

וביה עביד קב"ה אומנותא. והיינו בהבראם ה' זעירא מ' והענין שעולם נפעל בל"ב נתיבות חכמה בהעלם והמ' פועלת בגלוי והיינו בהבראם שתוף האור אור הגנוז דהיינו אברהם אור הגנוז מצד החסד שהוא ראש וסבה לכל היוצא מבינה מכח החכמה וג"כ אור המתגלה מ' היא זעירא: פעלת לחוסים בך דהיינו ג"ע ארציי ועוה"ז והיינו עם היות שצפנת בג"ע של מעלה פעלת בג"ע של מטה לחוסים בך לאינון דיתבי תחות צלא דקב"ה ולא עוד אלא מפני שתוף אור הגנוז עם אור המתגלה דהיינו שתוף אברהם בה' בראם כנז' ימצא גם בעוה"ז הגשמי קצת ממנו והיינו אומרו נגד בני אדם. דהא בהאי אומנותא דאתעביד בשתוף שני כחות. בהאי נהורא קיימין בני נשא בעלמא שהאור הזה הגנוז בסוד הייחוד מקיים העולמות ומחדשן ובני אדם מתפרנסין: פעלתא אומנותא דעלמא וגו' כי פרטי מיני האישים אשר בו הם מסודרי' על סדר הסתר והעלם האור הגנוז בענין שמה שצפנת פעלת כי הגשמי גוף לרוחני שהוא מתלבש בתוכו:

כגוונא דא אומנותא דמשכנא וגו' שיש בו נעלם ונגלה כגוונא דעלמא שהוא נעלם ונגלה כנז'. אלה וגו' היינו סוד פרטי מיני וסוגי הנמצאות והם נקראים אלה וכן מיני אברי המשכן נק' אלה והטעם שנק' אלה מעשה עולם בגין דכל אינון תולדין דעבדו ואפיקו שמיא וארעא שהם סוד ת"ת ומ' ועיקרם הוא מכח סוד האור הגנוז הפועל בהם וז"ש כלהו בחילא דההוא נהורא דגניז וגו':

דא איהו מסטרא דימינא דהיינו בן אורי אור י' הכל בחסד ובחכמה בן חור לבן מסטרא דימינא. אהליאב מסטרא דשמאלא כאו' למטה דן ודן שמאלא ודין. ומשכנא מסטרא דימינא ושמאלא דהיינו באברהם בה' בראם כנז' והיינו ממש בצלאל ואהליאב ממש שמים וארץ ונודע שהכל בסוד הדעת שהוא עיקר כדפי' לעיל והיינו הקושר אור הזרוע למטה וז"ש ומשה דהוה ביניהו אוקים ליה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. מנלן דכתיב ובצלאל וגו' זה יובן במ"ש לקמן דף רכ"ב ע"א כי שם בצלאל ר"ל בצל אל שהוא חסד הנקרא אל והוא ימינא, עכ"ל:

דף רכא.

כד ברא קב"ה עלמא מ' או בינה הנותנת כח למ' ברא ליה כגוונא דלעילא הענין שעם היות העולם הזה גרוע מצד חומרו ושפל במצבו שאין שפל ממנו עכ"ז צורתו וציורי פרטיו כלם מצויירים בסוד העולם העליון הרוחני מפני שהגשמיים צל העליונים ומי שאין לו כח להסתכל בצורה יסתכל בצלה ומשם ידע קצת מהצורה העליונה המצל בארץ. למהוי עלמא דא וגומר עם היותו גרוע בערך חומרו לא יהיה גרוע בערך שיעור קומתו אלא עלמא דא השפל בדיוקנא דעלמא דלעילא המשובח כדי שבירידת הנשמות למטה לא יחשבו עצמן חוץ מרשות גבוה אלא יסתכלו ויבינו כי מי שחתם זה חתם זה: **וכל אינון גווני דלמילא אתקין וגומר** שלא יחדל פרק מפרקי המרכבה ולא אבר מהאברים הרוחניים שאין צלו וצורתו למטה מטעם שהם ל"ב נתיבות חכמה נחתמין בחומר היפה או בחומר העכור והכל חותם שלם ויתקשר העליון עם התחתון מפני חשק אשר לזה עם זה מפני קורבת צורתם ואלו יעדר בעולם התחתון איזה אבר לא היה מיוחס ונקשר לעולם העליון וז"ש לאתקשר' עלמ' בעלמא. והנה צורת החותם שבו נחתם העולם היא התורה ונודע כי התורה דרך פרט והתפשטות ענפיו היא התורה אשר לנו באותיות מצטרפות אמנם השורש לה ופנימיותיה הוא שם יהו"ד ולז"א שמא קדישא כללא דאורייתא ולכן אסתכל בשמא קדישא שהוא השורש ואתקיי' עלמא וגומר. והא כלהו בקיומא דעלמא ממה שלא אמר ה' בחכמ' יצר ארץ אלא יסד כבר נבראת אלא שנתייסדה ע"י החכמה וכן כונן שמים כבר נבראו ונתכוננו בתבונה. וכן נבקעו אבל כבר נבראו:

דכל מה דברא קב"ה בעלמא דין וגומר ירצה כי לא יעלה בדעתך שיהי' המשכן דפוס העולם הזה הגשמי שא"כ מאי נפקא לן מיניה אלא הוא דפוס הצורות העליונות הדומות לתחתונו' וז"ש דכל מה דברא קב"ה בעלמא דין ברא ליה לעילא בדקות ואל אותו הדקות הוא דמיון המשכן וז"ש וכולא אתרשים בעבודת משכנא. עביד משכנא כלו' מקום שאשכון בו. תוהא מפני שאינו בעל מקום ואין זאת אלא שצריך לעשות ענין קטן בכמות וגדול באיכות כחכמת בעלי הטלסמאות שעושים טלסם קטן בית קבול לכח ככב שיפעל ע"י הכלי אף כאן יהיה הענין עשוי בחכמה באברים ידועים מקבוצם יורד כח אלהי למטה וזה יקרא משכן ותוהו באומרו מה יהיה הענין ההוא וז"ש דלא ידע מה למעבד עד דאחזי וגומר:

דאהמי ליה קב"ה למשה וגומר כי הנמצאות העליונות יש להם ג' בחינות וכלם נתגלו למשה הא' דקותם ברוחניות למעלה בערך השכינה עליהם וז"ש דאחמי ליה וגומר דיוקנא דכל מלה ומלה בההוא דיוקנא דאיהו לעילא היינו בחינת מרכבתם לכבוד העליון בדקות ולזה אחמי קב"ה. ב' בחינת עצמם לעצמם בדקות וז"ש וכל חד וחד הוה עביד דיוקנא דילי' כדיוקנא דאיהו לעילא לא גשמית אלא רוחנית מצד עצמם. ג' בחינת הגשמות הנאות אליהם להתלבשם בהם בסוד היותם מרכבה אל הרוכב ומתגלמת בתחתונים לשכון הכח האלהי בתחתונים והיינו וכל חד הוה עביד דיוקנא דיליה בדיוקנא דאיהו אתעביד בארעא זה דמות קרש וזה דמות אדן וכיוצא וכלם יחד קשורים משכן א' בענין שראה רוכב על מרכבתו מתגלמת המרכבה במשכן גשמי:

אוליפנא דאספקלריאה וגומר יר' משה שהתורה כלה נתנה באספקלריאה המאירה א"כ חלק המשכן איך אפשר להראות למראה עינים אחר שהם פרקי מרכבה למטה בנפרדים ואיך יסתכל בהם מרע"ה שא"כ ח"ו ימצא נבואתו למטה בנפרדי' לזה פי' ואמר כי בת"ת א"א שיראה כחות אלו שהם פרקים התחתונים ואינם משכן לו שאין שם יהו"ד שוכן אלא בתוך שם אדנ"י אמנם שם אדנ"י שוכן בתוך פרקי מרכבה ואברי המשכן שהם משורשים בה א"כ היא תראה בעצמה הצורות הנז' ולזה לא יצטרך מרע"ה להסתכל בהם אלא יסתכל למעלה בהעלמם ומשם יסתכל וידע כל מציאות התפשטותם למטה ואפי' סוד המשכן בעולם השפל וזה אמר אספקלריא דלא נהרא הוה אחמי והיינו אשר אתה מראה כלו' כי גם המשכן היה ע"י הת"ת שאמר לו וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה כלו' הסתכל במראה התחתונה ותבין דברי וז"ש כמא דחמי גו עששיתא וגומר דהיינו המ' שבה בדקו' דמות כל צורות הנפרדים ולהיותם שם בדקות נתקשה עוד משה היאך אפשר שהגשמי העכור יהי' משכן ומכון לרוחני הדק והשיבו אתה בסימניך כלו' מצד החומר ואני בסימני מצד הדקות נעשה דרך שירדו הכחות האלו למטה:

בגין דלא יימרון וגומר מפני דוחק הורדת הכחות האלו כל סבה קלה ימנע ירידתם ואם ישראל חוטאין ומרננין אחר כל מעשה המשכן נמצא החצוני דבק שם מה עשה משה העביר הנחש משם בחשבון יפה ומדוקדק כדמסיק ת"ח בההיא שעתא וגומר אלה תשכחנה מלת אלה כולל ג"כ החצונים כענין אלה אלהיך ישראל. פקודי המשכן היו שם כשנעשה חשבון המשכן לכפות יצה"ר שלא ימצאו ישראל מקום לטעות ויצה"ר עונ' בעל כרחו אמן. מהרמ"ק זלה"ה. ועי' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רכא:

מאן עדות וגומר כלומ' לדעת מהו סוד עדות צריך לפרש מהו משכן. ותרי משכנין כתיבי הכא דהיינו חד לעילא שכינה עילאה בינה חד לתתא מ'. ומשכן סתם כל איזה משכן שיהיה אקרי משכן א"כ צריך שיהיה עדות למשכן עליון ועדות למשכן תחתון וכלל העדות יתבאר באו' י"ה עדות לישראל. שמא דא דהיינו יחוד נקודה בהיכליה עדות לישראל שהוא סוד הדעת המייחד חכמה י' עם בינה ה' והיינו עדות עליון למשכן עליון. כגוונא דא עדות ביהוסף שמו דהיינו יסוד שהוא המייחד ת"ת ומ' והיינו י"ה נקודת אות ברית בה' מ' והיינו אומרו שם י"ה ביהוסף איהו עדות ודאי דהיינו יחוד זכר ונקבה. אלין תרין אתוון סהדין סהדותא בכל אתר בין על הנשמות שהם תולדות אבא ואימא עילאין בין ישראל סתם שהם בנים לת"ת ומ' א"כ תרין אתוון סהדין סהדותא על היחוד. משכנא דאיהו עדות דהיינו י' בתוך ה' שהת"ת שוכן בתוך המ' על ישראל וכיוצא משכן עליון וז"ש דאיהו גופיה עדות לא נאמר שהעדות שוכן בתוכו אלא דאיהו עדות ולזה משכנא אקרי על רזא דשמא דא קדישא ר"ל משכן למה ששוכן בתוכו ה' משכן ליו"ד ואם ח"ו יסתלק יו"ד לא יקרא ה' משכן א"כ משכנא אקרי על רזא דשמא דא וגומר. והיינו דכתיב ועדותי זו אלמדם על שם י"ה הנעלם אלמדם ואודיעם וז"ש בגין דהאי אתר איהו סתימו וגניזו דכלא שמקור הכל הוא סוד שם י"ה ח"ב והתורה וסודותיה תלויים ומושרשי' משם. אי האי משכנא הגשמי או האי עדות דהיינו משכן הרוחני שם י"ה כנזכר. רזא דשמא קדישא עילאה דהיינו אהיה אשר אהיה שסודם שם י"ה כנזכר פ' אחרי מות. קיומא דשמיא וארעא כאו' כי ביה ה' צור עולמים והיינו סוד ל"ב נתיבות חכמה י' אלהים דעובדא דבראשית ה' והיינו דאוקימו עילאי בעולם הבא ותתאי בעולם הזה וכלהו סטרין ו' קצוות רוחניים וגשמיים. עבודת הלויים יתפרש על ב' דרכים או עדות עליון ועבד הלוי הוא דהיינו בינה בסוד שיר הלוים למתק הגבורה. או עדות תחתון דהיינו מ' והיינו ד"א עבודת הלוים דאינון נטלין וגו' עדות תחתון:

שורש ישי כבר נתבאר בסבא ענין יש"י שהוא סוד אור ישר מיו"ד חכמה שרשא דאילנא אל הבינה סוד השין דהיינו סוד ג' ווין ויסע ויבא ויט חסד דין רחמים ואח"כ חוזר הענין אל מקורו והיינו יו"ד באחרונה. והנה בזמנא דקב"ה בינה יסגי שלמא יסוד בעלמא במ בסוד היחוד דהיינו ביום ההוא ומלת ההוא מורה על סלוקה והעלמה בסוד היחוד. יתקיים שרשא היינו סוד אור החכמה המתרבה בבינה ויחודם מתרבה אז שרשא דאילנא דחיי דהיינו הת"ת עץ החיים בבינה ששם משתרש בסוד שי"ן כנז' מיניה יתקיימו שאר שרשים שהם שרשי הספירות המושרשות זו בתוך זו והם שרשים לתתא ובהתקיים

והאיר השורש העליון יאיר השורש התחתון. ואפשר שהכוונה דההוא שרשא מיניה אתקיימו שאר שרשין לתתא שהם כל הנמצאים התחתונים שהם שורש לנמצאים מהם בענין שהם שרשי' משורשים בשורש ישי ומתקיימי' ממנו, וכלהו אשתרשן הנמצאות התחתונות הם משתרשות במקום אחיזתה כל א' וא' כפי מציאותו עד שמשתרשין בפנימיות ע"י השתלשלות המדריגות שאין נמצא מתקיים אלא מכח שורש זה ויהיה הכוונה אפי' בנפרדים למטה. דהאי איהו קיימא וגו' נראה שמלת עמים יתבאר עתה בקיבוץ בחינות הספירות שנס ואות אליהם הוא בחי' השרש הזה ונק' כל ספי' עם לרבוי כל הנמצאי' ממנה ועמים כלם הם סוד שם יהו"ד הכולל י"ס והיינו אומרו לרזא דשמא קדישא. אליו גוים ידרושו מפני שהוא קיום הנמצאות והכל נובע ממנו ידרשו סתם אל מקור ההנהגה שאינם יודעים להבחין בחינת האלהית. דא בי מקדשא סוד אור החכמה מתגלה ומתנוצץ דרך ה' ראשונה ומת"ת דרך ה' אחרונה והיינו מנוחתו והתפשטות י"ו שורש עץ החיים מתפשט בשני בתים ראשון ושני וכבוד הוא סוד אור החכמה ובית המקדש אז הוא מאיר באור החכמה מצד ב' בתים הנז' דהיינו אור הלבנה וגו'. דלא יתמני מפני שהוא בא"ס למעלה בסוד התנוצצות הכבוד שאינו מושג בו. כל מה דקיימא בחושבנא וגו' דמספר הוא מקום התכלית וההפסד וברכת ה' אין לה תכלית ולא הפסד ואם ימצא ברכה במקום מספר לא יהיה ברכה שלימה וז"ש לא שריין תמן ברכה בשלימו. משכנא קיימא בחושבנא שהיה בעל תכלית מצד נער מטטרו"ן וסביב לו רשעים יתהלכון. דתשרי ברכה שאין לה תכלית על עובדי ידיכון שהם בעלי תכלית. וברכאן לא שרן על האי חושבנא שהיא מעולם מטטרו"ן שהוא בעל תכלית וחשבון, אלא ע"י מי שיוכל לקשרו בעולם העליון ואז הברכה תתפשט למטה וזה היה כח מרע"ה וז"ש עד דאקשר ליה משה לעילא ע"י תפלתו וייחודו למעלה. אלה פקודי המשכן היינו שיש בו החשבון בעולם תחתון ועכ"ז משכן העדות ששורה בו רוח עליון וברכות בבת אחת והטעם אשר פוקד על פי משה דאי לא דאתעביד חושבנא ע"י דמשה שיודע לקשר הענינים בשורשם היה הענין מתקלקל כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. יתקיים שרשא דאילנא וגו' היא מ' דהיא שורש האילן ואל תתמה כי שני שרשים הם כנז' בתיקונים בסוד שי"ן עילאה בינה ושי"ן תתאה מלכות דבה אתנטע אילנא דחיי בההוא גן וזה יובן בסוד מעילא לתתא ומתתא לעילא. וכבר ידעת כמה עולמות תחתיה וכמה אילנות לאין קץ וכלם קיימין בהא שרשא. ולכן אליו גוים ידרושו כי הוא הר ה' כד"א לכו ונעלה וגו'. כבוד דהכי אקרי בההוא זמנא וגו' הרגיש

כי לעולם מלת כבוד הוא בבינה או בת"ת כנז' בפ' תרומה דף קכ"ו סוף ע"ב ולז"א כי בההוא זמנא דתהוי אור הלבנה כאור החמה אז יקרא גם היא כבודי:

ת"ח משכנא דא קיימא בחושבנא וגומר זה יובן במה שנודע דכל חשבנין וגמטריאות אינון בסיהרא והטעם כי המלאכים יש להם חשבון ומספר כאו' מונה מספר לככבים וידעת כי יש כח בסטרא אחרא ליכנס במדורין סביב ז' היכלות וזהו סוד למה עין הרע שורה על דבר המנוי מש"כ בעלמא דדכורא שאין בו כלל כנודע כי שם הדברים נשפעים מכח הא"ס ולכן גם מספרם אין סוף ואין עין הרע סמא"ל נכנס אלא עד הבריאה כנז' בתקונין דף מ"ד ע"ב ולהכי אצטריך ברכת משה הרמוז בדכורא דלימא יוסף עליכם ככם עד אין מספר ובזה אין עין הרע שורה עליהם כי גם הם אינם נבראים במספר ודוק ותשכח דרוש נכון מאד וע' בהקדמת בראשית דף ח' ע"א בפסוק השמים מספרים אימתי נקרא כבוד. ועיין פרשת פנחס דף ר"כ ע"ב ובפ' בראשית דף מ"ו ע"ב כי כל החשבונות הוא בסיהרא אלא עד לא ייתי לעלמא פקיד וגו' ענין זה נתבאר בפ' ויקהל ריש דף קצ"ט ע"א עכ"ל:

דף רכב.

ר' חזקיה פתח וגומ' דפריש ליה מאתריה לפי שמרע"ה בסוד הזכר למעל' מהשכינה להמשיך ולהוריד למטה בסוד מיין דכורין ולזה צריך שיפרוש מאשתו ולא יהא מתעסק במעשה הגשמי למטה שהוא בחינת הנקבה והיינו שנא' למרע"ה כי המקום אשר אתה עומד עליו בסוד מרכבתך אינך למטה משכינה אלא אדמת קדש והיינו שכינתך וכיון שאתה עומד על השכינה של נעלך שאינך בן זוג למטטרו"ן הנק' נעל שישתמש בפריה ורביה ולזה פי' נעלך זו אשתו אלא בן זוג לשכינ' והוא במדרגת הת"ת וצריך לפרוש מהאשה הגשמית וגורם בקדושתו להמשיך האור הרוחני מת"ת למ'. וכד קב"ה קשיר ליה בחביבותא לעילא בסוד הדעת העולה עד הבינה ונקשר בגוף שהוא הת"ת פקיד כעין שם יהו"ד ת"ת גוזר על שם אדנ"י שכינה והיא מתקיימת והיינו רב ממנא על ביתא שהיא השכינה ומהפכה לדין או לרחמים כמדתו העליונה שמשפעת בה או דין או רחמים ומהפכ' לרצונו:

אתתקן ואתפקד כי פקודי המשכן שהם הכחות והאברים תיקונין דשכינתא הי' פקודתם על פי משה שמאותו אור העליון היא מתתקנת. וכן פקידתה בגלותא לגאול אותה והיינו פקד פקדתי. וכן פקידה לשכינ' במשכן ולהמשיך לה בעלה למטה והיינו מה שחייב הבעל לאשה לפדות' אם נשבית לקנות לה תכשיטין ומלבושין ותיקונין והיינו פקודי

המשכן. למיעל לותה כאורח כל ארעא. והיא חייבת לו בכל המלאכות שהאשה עושה לבעל' והיינו פקיד לה גזיר ואיהי מקיימת כנז':

א"ר יהודה הא אתמר ובצלאל מסטרא דימינא הוה. בחסד וחסד היא המתקנת המ' ולכן בצלאל מתקן תקוני שכינתא והיינו בן אורי אור קדמאה ימינא. ותו דהא יהודה הענין שהשבטים הם י"ב תקוני שכינתא ומלך על כלם הוא סוד י"ג שכולל המ' עצם הנקוד' האמצעית רב ושליט על כלהו וי"ג הם תקוני המשכן זהב וכסף וגו' והמקור הזה נובע תקון ואור לכל התקונים לכך יהודה ממנו יצא מי שיתקן כל תקוני שכינתא ולז"א למטה יהוד' שהשבט גורם: בצלאל הא אוקמוה דשמא גרים דהיינו שהי' בצל החסד. ותו טעם ד' מסטרא דא אתקין בזולת יחס התקונים אל הימין כנז' עוד יחס החכמה לשאוב לדעת להמציא המציאיות מפני שהחכמ' לימינא והרוצ' להחכים ידרים וז"ש אתקין כלא וירית חכמתא למעבד כל עבידתא אפי' הדברים קשים הוציא מכח רוח החכמ' שבו והיינו בן חור דרום לו בן החכמ':

ואתו אהליאב וגו' דריש נמי קרא אהליאב פי' מסטרא דשמאלא דהיינו המ' השמאלית שהיא אהל לאבינו שבשמים והיא שמאלית נופלת וצריכה סמך מהת"ת אחיה וז"ש בן אחי סמך והיינו בהיותה נקשרת בעצם קושי הגבורה וז"ש למטה דן והיינו או' דא איהו מסטרא דדינא קשיא. מתרין סטרין אלין אתעביד משכנא הם ג' בחינות הא' אתעביד הב' אתתקן הג' אתקשר דהיינו אתעביד בנין מעשהו שיורה על השכינה שהיא מימין ומשמאל יסודה ועיקרה. ועוד אתתקן תקוניה שהם קישוטיה שהיא מתנאת בהם ועוד אתקשר שהיא נקשרת מצדה בחסד וגבורה שהיא שואבת עוד יש לה בחינה ד' שהיא עיקר הכל דהיינו למהוי בין ימינא ושמאלא שהיא מתבקת בין תרין דרועין דמלכא ששם עיקר ייחודה. אשדי חד אבנא מ' יקירא מצד החכמה מתחות כורסי יקריה היינו בינה כסא לכבוד החכמה והיינו סוד הכבוד העליון שנתפשט מלא כל הארץ כבודו ושליטתו מלא עולם. ושקע עד תהומא ודאי שכינה היא מתפשטת עד התהום משכן לחצונים שהם תהו ובהו חשך תהום. ולזה רישא התחתון דההוא אבנא נעיץ בחזקה שאינה רוצה להשפיע לחצונים אלא ששפולי משכנא נאחזים בהם החצונים כנודע ורישא אחרא לעילא שהיא מגעת באצילות דבקה עם הנאצלים ומזה נקיש אל הגשמי. שם י"ה שם י"ה למעלה בג' ראשונות והיינו מכח ג' ראשונות הי' התפשטות נקודה שממנה נתפשטו ו' קצוות כנז' ולמטה י"ה במ' נקשרת ביסוד אות ברית כנז"ל שממנה יסוד עולם הגשמי כנז"ל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. וכד קב"ה קשיר ליה בחביבותא וגו' הוקש' לו כי אדמה מלשון דין כנודע ואיך עתה בהזדווג' למשה קראה אדמה ולז"א כי הוא לשון חביבותא ואתערותא דזווגא בסוד שמאלו תחת לראשי עכ"ל:

דף רכב:

לעילא על כל ארעא עם היות שנקודת מרכז הארץ על פי יסוד הגלגלים אינה אלא תחת קו האמצעי עכ"ז הארץ משוקעת במים זנבה הדרומי וראשה הצפוני גבוה מן המים בענין שנקודת גלויה מן המים אינה אלא ברחוק מן קו האמצעי לצד צפון ועכ"ז אין אמצעיתה ארץ ישראל שהרי ארץ ישראל באקלים הד' משבעת אקלימין שיש מן הצפון ועד קו סרטן לבד ועיקר תשובת דבר זה הוא שאין נטיית שמים וארץ ביושר על נקודת בריאתם וזה בחכמה גדולה מיוסדת מאת הבורא כדי שתהי' א"י במשובח חלק היישוב ואלמלא עמדה א"י בקו האמצעי קו משוה היום הי' חומה הרבה וישובה בלתי נאות והעיקר הוא שנויי הזמנים לפי חילוף התקופות כדי שתהי' מכוונת לפי חילוף התקופות העליונות. ועוד בחכמ' גדולה להראות שאין ישראל וארצם תחת מזל אלא נוטים והענין שא"י מכוונת כנגד שער השמים וההנהג' העליונה והגלגלים מכוונים כנגד החצונים המנהיגים אותם ולכן יטה תנועת הגלגל מתנועת הנהגת א"י הטיי' גדולה קרוב לל"ג מעלות יותר משליש הגלגל כלו' שאין לא"י חלק בגלגול הגלגל עם היות' אמצעית ליסוד הארץ והיא נקודת המרכז כנז"ל. ולהיות סוד פתח היכל לבנת הספיר נקודתו האמצעית מאירה מנקודה אמצעית ושאר הפתח מאיר' מארבע חיות קדושות ועיקר הוא נקודה אמצעית כזה # עיקר צחותא וזכותא היא נקודת בית קדש הקדשים ששם שכינה יושבת וכחותיה וחיילי' הם מתפשטים ממלאין לשכות ועזרות ירושלם וא"י שהם י' קדושות כנודע שכך נקודה זו היא מתפשטת בעשר מדרגות קדושות לכל סביבותיה ומפני שגבולו פתח לבנת הספיר אינם נפתחים חוץ מא"י אפילו כחוט השערה לכך א"י היא התפשטות שניה לנקודה אמצעית והיא מקודשת וממנה ולחוץ אין קדושה אלא חיצונים שולטים בכל אויר המציאות ולכך התפשטות שלישי הוא רשות הרבים שהחצונים שולטים בו והשרים מנהיגים אותו ע"י הככבים והגלגלים אמנם א"י רשות היחיד יחידו של עולם שולט בו ואינו תחת שר או גלגל או מזל ח"ו וחוץ לחלק השרים ים אוקינוס דהיינו להראות שאינם חוץ מרשות גבוה אלא סוד הים הגדול ורחב ידים שולט על הכל ואין חוץ מרשותה דבר כלל ובכח רחמיה זן ומפרנס אפילו אותיות העולם שהם ג"כ צורך לעולם או מפני לענות ישראל בגלות לצרפם שם כעין גיהנם לנשמות כך אומות העולם ואם אחר תקון החצונים וטהרת העולם מקליפות יהיו אז תשמישם של

ישראל כאומרו והיו מלכים אומניך וגו' כעין יצה"ר המשמש את הגוף להועילו ומיעוטו יפה כך יהי' אומות העולם לישראל אחר תיקון העולם וזה טעם ים אוקינוס שהיא מלכות המפרנסת העולם אפילו אלו החצונים מפני שהם צורך וקיום העולם לעתיד:

רזא דא גוונין דעינא וגו' הענין שהעין שהוא דמות העולם הגשמי הזה והוא דמות הרוחני כי הנקודה האמצעית בת עין הראות כולו בה שהיא סוד הנוקבא ששם סוד היחוד העליון שסוד האדם ת"ת נראה שם בתוך בת עין סוד אדנ"י בין חייליה ואין הגוונין רואים שאין כח ההשגח' נתן לחיות אלא מה שהם שואבות מבת עין נקודה אמצעית וז"ש אמצעיתא דעינא דאיהו חיזו דכלא ולזה תמן קאי בית קדשי הקדשים שהוא קו הבת עין עצמו וארון וכפורת היינו סוד אשון בת עין שהוא תורה בתוך הארון ויחוד שני כרובים שהם ארון ותורה ע"י כפורת סוד היסוד. אשתכח כלו קודם שישכון ארון וכרובים שם הית' נקודה אבל לא הי' בה אור אבל אחר ששכן שם תורה וארון אשתכח ההוא נקודה חיזו דכל עלמא מפני ששכן עליו ענן ה'. יפה שפיר הוא הת"ת השוכן שם והיינו חיזו כי העין היא השכינה ואור בה הת"ת וחדוא דכלא כי אור הבינה הנמשך למטה למ' הוא הת"ת נופא דאילנא הוא הת"ת עצמו נופא דאילנא קו האמצעי לשש קצוות שהם ענפיו. דאיהו שפירו דכלא המיפה כל הענפים ומרקם אותם בכל הגוונים שיהיו כל גוון וגוון כלולים כלם והיינו הת"ת משוש כל יסוד הארץ מ' והיינו נקודה אמצעית כנז' דהיינו הר ציון. שפירו דעלמא דהיינו הת"ת המיפה את העולם כנז' וחיזו דעלמא שהשכינה בת עין ואור שבתוכה הת"ת כנז' לא אתחזי בעלמא אפי' שנתנה אורה עד שנעשה המשכן והוקם וז"ש עד דאתבני ואתקם שאז ירדה השכינ' בתוך בית קדש הקדשים אמנם הי' אז בהשאלה שלא הי' קשור עדיין בארץ בחלקו הראוי לו שהוא בית קדש הקדשים וז"ש בההיא שעתא אתחזי חיזו דכלא בעלמא וגו' שהי' האור למטה וממנו שואבים כל חלקי העולם והי' פתח היכל לבנת הספיר מכוון כנגד המדבר על ישראל שלא כנגד א"י. ואזלי בההוא משכנא וכמו שהם הולכים כך פתח היכל לבנת הספיר מכוון כנגדם כנגד המשכן ואפילו בשילה ונוב וגבעון עד דמטי להיא נקודה שהיא בית עולמים אז נתכוונה נקודה האמצעית של פתח לבנת הספיר כנגד המקום הראוי לו וכדין פתח ארונא שהוא סוד אור בת עין תורה וארון יחד ואמרו זאת מנוחתי וגו':

ר' ייסא אמר הענין כי שלשה הנהגות הם הא' הנהגה קדושה שישראל הם מתנהגים בא"י אפילו שלא תהי' שכינה על גביהן מפני היות נקודת האמצעית אל היכל לבנת הספיר מכוונת כנגד בית קדש הקדשים ואז העולם מתנהג במטטרו"ן שר העולם ימות החול והיינו דעת ת"ק דארון אמרה לי'. הב' היא הנהגת השכינה ע"י ולא ע"י מטטרו"ן

וזוהי דעת ר' ייסא דקאמר כנסת ישראל אמרה לי'. הג' היא הנהגת ישראל המשובחת כאשר אור הת"ת תתייחד באור השכינה ע"י מצותם של ישראל ואז ההנהג' ברחמים והיינו דעת ר' חזקיה דקאמר קב"ה אמר ליה וז"ש כד ישראל עבדי רעותיה שע"י מעשה המצות הוא ייחוד ת"ת ומ' דהא כדין קב"ה יתי וגו'. איהי אשתלימת מגרמה מפני שהיא בעלת רוח חיים והכח המסור לרדת לשכון בכל אבר ואבר מאברי המשכן הי' שופע ויורד במשכן בשעת מעשהו ומעשה את האומן לעשות כפי ההגון לו וכאלו ידיו אינם עושות את המלאכה אלא נוטל את הכלי ובדעתו שופע צורך כוונה אליו והמלאכה נעשית מאליה:

ויכלו השמים וגו' הענין שיש רוח חיות נברא למעשה בראשית שהי' מתפשט בגשמי ומולידו ומגדלו ונותן לו גבולו כרצון הבורא שבראו והיינו שמעצמו כלו' מצד רוח החיוני שבהם. ואי תימא וגו' הענין שיש חיות אל החיות כי רוח החיוני שבעולם שואב רוח החיים מסוד הקדושה המתפשט בשבת ובו מתקיים כל ששת ימי החול עד שבת הבאה והוא מזונם. ובשעת הבריאה נחלשו מפני שלא חזרו עדיין ושאבו מהשורש לכך היו חסרים ולא הוה שלים בקיומיה עד שחזרו ונדבקו וחיו מאור החיים העליונים דכד אתא יומא דשבתא וגו'. וכן בכל עבידתא. אפי' ספר תורה ובית הכנסת וחבור ספרי התורה וכיוצא האומן מתחיל ורוח הקדש מתלבשת במלאכה ומאליו הוא נעשה ונגמר ויהי' העזר והסיוע לפי הקדושה אשר בו מהרמ"ק זלה"ה:

דף רכג.

מכאן דשמאלא איהי בכלל ימינא וגו' אמנם הימין יש חלק בו שאין השמאל נכללת בו ועל זה נאמר ואתו אהליאב וגו' ולא נאמר כן בבצלאל כי לפעמים בצלאל עושה המלאכה לבדו מה שאין כן באהליאב מפני שאין גבורה שלא תהי' נכללת בחסד וז"ש הא אוליפנא וגו'. ואני הנה נתתי אתו מעת אצילות הגבורה דרך החסד שנכללה החסד בגבורה ע"י אותו המציאות הדק שנשאר בתוך החסד שהוא שורש אל המציאות המתגלה בגין דכל חושבן וגו' הענין שעם היות שהי' רוח חיוני על כל אבר ואבר יורד בשעת מלאכה כנז' עכ"ז לא הי' דבק ונקשר כנשמה עם הגוף אלא ע"י החשבון זה שעשו והיו אומרים נדבה פלונית נעש' כך וכך בהזכיר האברים והכלים מיד רוח חיוני עליון הי' יורד ומתלבש בו וז"ש הכי אתקיים וגו' וטעם למה היו כל ישראל בחשבון לז"א וישראל כלהו כמה דאתערו וגו' והענין כי נדבת כל א' וא' מישראל הי' גורם להמשיך הכחות העליונים למטה כנז' בפ' תרומה שהשכינ' וכחותי' נמשכים ע"י נדבת הלב אם כן צורך גדול הי' שיהיו ישראל שם כדי שכאשר יזכור משה הקרשים יהיו שם המתנדבים עצי שטים

ויעוררו טוב נדבת לבם עם החשבון ומושכים שם כח השכינה ורוח החיוני אל הקרשים וכן בכל הכלים וז"ש כמה דאתערו במה דנדיבו וגומר פסיל כל חושבנין דעלמא שהיא הפכיית ממש ששאר חשבונות גורמין סילוק וזו גורמת המשכת הרוח האלהי הטהור והקדוש. אמונת עתיך אמונה היא השכינה עתים הקבועים לתורה הוא הת"ת שהוא תורה והיינו לשם שמים ת"ת שמים מ' והיינו אמונת מ' עתיך תורה הקבועה בעתים ת"ת. חסן מצד תוקף הגבורה ישועות הימין הושיעה ימינך והיינו קשר ימין ושמאל סתם שגם נצח הוד הם ימין ושמאל ואמר חוסן ישועות שמור' שהחוסן שהוא דין כלול בתוך הישועות כי חסן סמוך לישועות וז"ש לאכללא רחמי בדינא כלו' שיהיו הרחמים כלולים מן הדין. חכמה ודעת כמשמען והיינו כי אחר שנכללו ו' קצוות אמונת עתיך ת"ת יסוד מ'. חסן ישועות נצח גבורה הוד אמר חכמה ודעת דהיינו חכמה על הדעת דתרין אלין שראן דא על דא וא"ת בינה היכן היא לז"א דא טמיר וגניז שאין חכמה שירה על הדעת אלא בהיותה מתלבשת על הבינה. יראת ה' היא המ' שהיא יראה בבחינה תתאה שבה אוצרו דכל אלין דהיינו המ' אוצרת אלו וז"ש בגין דהאי נקיט כל אלו נחלין שהם ו' קצוות ואיהי מצד עצמה אתעבידת אוצר א' לכלהו. וכד נפקין וגו' כי כאשר היא משפעת השפע והבחינות למטה הם מאירות בבחינתם הא' וכל בחינה לעצמה וזהו נאמנותה שעם היות שכאשר נכנסות אליה אינם נכנסות במספר שאין מספר למעלה הי' מוציאם במספר להראות נאמנותו לתחתונים שהוציא כל הנכנס אליה וז"ש עיניך ברכות וגו' מלת עיניך כדמסיק ואשגח לאפקא כלו' כל מגמת עיניך אתה נותן עיני דעתך שהנחלים שהם נעשים באוצר בריכות יהיו בחשבון ודאי. שמא גרים שהזכרת השם בפה מקנה כח בענין הקדש וכיוצא בשמות ומיד שורה עליו אותו כח:

יהודה מסטר שמאלא הוה במ' ולכך נולד ד' לשבטים דהיינו ראובן שמעון לוי סוד ג' אבות יה"ו יהודה סוד המ' ד' מן השמאל דלה ועניה נקשר בחג"ת ואח"כ נקשרת בימין וז"ש ואהדר ואתדבק בימינא שמשם נעשה ה' שלימה והיינו יהודה מתחיל משמאל ונקשר בימין. כגוונא דא אורייתא שארי משמאלא כאו' מימינו אש דת למו עיקרה אש דת ונתנה מימינו של הקב"ה ונעשית ימין כאומרו ותורת חסד על לשונה:

ראובן שארי מימינא דהיינו או"ר ב"ן כנז' בסבא וסטא לשמאלא שנטלה כהונה ממנו שהיא ימינית ובכורה שהיא מימין החכמה ונקשר בשמאל והעד בדגלו היו שמעון וגד שהם שמאליים ונעלו עמיה שאר שבטין דאינון שמאלא והיינו החלפת ימין בשמאל ושמאל בימין מפני שהגבו' נכללת בחסד וחסד בגבור'. ועתה אין לתמוה על ענין יהודה שהרי יש לנו ב' עניינים כיוצא בו הא' התור' הב' ראובן וז"ש יהודה שארי וגו'. וע"ד

בצלאל איהו עבד משכנא שמבחי' שבטו הי' שורשו הגון ולא יספיק זה אלא שנוסף על זה אתתקן לגביה הוא תקן עצמו אל הבחינה הזאת והיינו בצלאל מצד החסד. אתרעי ביה והנחילו אח"כ הכנה וז"ש ובריר ליה מכלא מפני טובו ותקונו ואח"כ נתן בו מצדו ית' ההכנ' הצריכ' וז"ש ויהב לי' כי זה הי' מתנה ואינה בחנם אלא שהוכן מצד עצמו והיינו יהיב חכמתא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רכג:

רש"א בצלאל שמיה גרים כנז' שהשם מקנה אל הגוף מדות טובות מפני שע"י השם נאחז בא' מן כחות כפי השם ומהותו וכאן בצל אל ודאי לכך שמיה גרים מן הימין כנז' הרוצה להחכים ידרים שאדרבה מצד אביו היה דין וכדמסיק. כתפוח הוא הת"ת בצלו היינו חלק הזכר שהמשיך אות' הנשמה למטה ופעלה אותה הנשמה המשכן נמצא המשכן צלו של הזכר. דמשכנא חמידא איהו וגו' ע"י תקוני' וקשוטים הנרמזים בפרטי המשכן היא מתקשטת והת"ת חומדה להתייחד בה. ודא איהו דעביד פירין כי בצלאל הוא היסוד שהוא מן הימין והוא בצל אל הת"ת והיינו בצלו חמדתי שהוא יוסף ושכינה למטה ממנו מסתופפת בצלו ודאי והיינו ופריו מתוק לחכי שהוא הפרי היוצא מן היסוד למ' והיינו אומרו ממני פריך נמצא מה שפריך נמצא הוא ממני שאני מעוררך כנודע והיינו הנשמות שהם מזווגא דקב"ה ושכינתיה והוא ע"י היסוד ודרך בו נמשכות הנשמות מת"ת למ' והיינו איבא דעובדוי דקב"ה.

דההוא נהיר וגו' כדפי' ואינו נעשה גמר פרי הנשמה עד צאת' לחוץ וז"ש אפיק מהיסוד למ' ואח"כ עוד זווג זריק נשמתין לעלמא למטה אל התחתונים שע"י זווג נוטלן המ' וע"י זווג זורקן למטה והיינו זווג יום נוטלת זווג לילה זורקת והענין פריך נמצא במ' וממני היינו בהתעוררות הנקבה או נמצא בעולם התחתון מכח הנקבה והיינו ממני פריך נמצא. ובג"כ פריו דא איהו כדאמרן פי' הכתוב אמר ופריו מתוק לחכי דהיינו הנשמות שהם מתוקות למ' ומקשטות אותה במעשיהם מלמטה או לאידך פי' ופריו שיורד מן הזכר אל הנקבה מתוק לחכי בסוד מתיקות הייחוד בצלו דא איהו בצלאל דהיינו צדיק תחתון בצדיק עליון כמו שהיסוד מצל על המ' ובונה לה חופה כך התחתון מצל עליה מלמטה במשכן שעשה בצלאל וז"ש וע"ד תקונא וגו'. בן אורי דא נהורא בת"ת מצד היותו מאיר מימין דהיינו נהורא דשמשא וכן ענף יוסף ליעקב בן חור דא איהו שמאלא אפשר הטעם מלשון חירות שהוא מהבינה השמאלית והיינו בן חורי ואפשר מלשון בני שעיר החורי דהיינו אדום אדמימות הדין. וע"ד אשתלים ביה דינא שנהרג במעשה העגל כרז"ל בפ' וירא אהרן וגו':

כל הזהב וגו' הוה עשוי מההיא שעתא וגו' הענין שהכתוב אמר כל הזהב העשוי וגו' ויהי זהב התנופה מורה שעדיין לא נעשה לזה פי' שהזהב עשוי מכבר משעת הנדבה עשוי ומתוקן למעלה מההיא שעתא דיהבו ליה ישראל שנתנדבו ברצונם מיד נמתק הדין העליון ונתתקן והיינו בכל מלאכת הקדש וגו' דהיינו שהדין מתפשט בכל המדרגות ממדרגה אל מדרגה וכל המדרגות נכללות בדין המתמתק דלית שלימו אלא רחמי ודינא ומשעה שנמצא הדין דהיינו מבינה מיד כל השתלשלות המדרגות נכללות בדין שאין הקצה האחד חסד נשלם אלא בכללות הדין עמו והתייחדו בו:

ר' אבא ור' יוסי וגו' קב"ה בינה שמשם קו הדין יוצא. אתרעי בדינא ושאין שום פעולה שלימה אלא בהמזגתה יחד עם הדין כענין הזהב שרוב מעשה מלאכת המשכן היה זהב מעורב בו וא"כ יקשה כי הוא חפץ בדין אפילו לצדיקים והיינו יסורי הצדיקים אמנם לגבי הרשעים סליק ליה שאינו מייסר אותם כלל וזו שאלת צדיק ורע לו רשע וטוב לו ולזה אמר לו כמה טורין אתעקרו וגו' דהיינו מרע"ה שאל הודיעני נא את דרכיך. דוד אמר מה גדלו מעשיך וגו'. איוב אמר אחת היא וגו', אסף אמר אך טוב לישראל וגו'. חבקוק אמר על משמרתי אעמודה וגומר וכמה נבוכו בזה. אבל כמה מילין גלי בוצינא וגו' בתקונים הרחיב הענין בכמה מקומות. ות"ח כלומר על מה ששאלת שהקב"ה חפץ בדין הן אמת הב"ה חפץ בדין הנתקן שאין החצונים מתעוררים בו ולזה השכינה נקשרת בדין זה ומתייחדת למעלה והיינו יסורי הצדיקים שהם יסורין קדושים מסטרא דקדושה דין זה איהו דינא דאתער רחימו וחדוה כי ע"י לקות זה הצדיק שכינה נטהרת ובסוד מכאוביו היא מתייחדת למעלה. והנה יש דין אלהים אחרים היונקים הדין מן הקדושה והיינו דינא דזוהמא ומשם מתיסרי' הרשעים שאין חפץ להב"ה בהתעוררות השטן כלל שלא יבא לפגל הקדשים והיינו דלא בעי לאתערבא דינא קדישא בדינא מסאבא שע"י יתייסר הרשע כנז'. ולזה מאריך לו אפו עד שהוא בעצמו נופל ברשת עונו ואין צריך שיתעורר דין עליון עליו כי ממש עונו הוא דינו. והנה זו תשובה להמנע הדין מהרשעים אמנם סבת הטובה הנשפע להם לז"א בפרוח רשעים וגו' כי יש הרשע טובתו כרגע כעשב ויש שטובתו כאילן זמן מה והיינו ויציצו כל פועלי און וכלם אין טובתם קיימת לעה"ב ואלו ואלו להשמדם עדי עד והיינו טעם טובתם משא"כ בטובת הצדיקים שהיא תמידית ונצחית לעה"ב:

תו רזא אחרא וטעם אחר לתרץ כל הקושיא והוא על דקב"ה אריך רוגזיה והענין כי כשנברא העולם נברא בקדושה והיה ראוי שיהיה משכן לצדיקים וקדושה העליונה וכשחטא אדם הראשון הגביר הקליפה בזה העולם והקדושה נסתלקה לעולם העליון

הרוחני והאדם גורש מג"ע ונכנס לקליפה כיון שהוא הגביר בו החצונים והגביר בעולם החצוניים יהיה משכן יצה"ט ביצה"ר ועתה האדם מתנהג בו בבחירתו אם יצדיק עצמו וישים סכין בלועו עד שובו לאדמת קדש לזכות לעולם העליון ואם ירשיע הרי עולם הזה שלו ממש יהנה ממנו כרצונו מה שיטעמוהו החצונים עד לצבות בטן ואין ראוי לחוש עליו כעת וז"ש בגין דהאי עלמא איהו חולקא דסטרא אחרא מפני שהנחש גבר בו כנז'. ועלמא דאתי שהוא רוחניות הנמצא אל הנפש בחצר מות ואל הרוח בג"ע של מטה ואל הנשמה בג"ע של מעלה איהו סטרא דקדושה שאין החצונים נכנסי' לשלשת החלקים האלו ואיהו חולקא לצדיקיא שמתעטרי' שם בזיו השכינה וז"ש בעטרא דיקרא וגו' משא"כ בעוה"ז מפני הנחש שאין השכינה שורה בו ואלו הב' עולמות הם צרות זו לזו שא"א להשלימן וז"ש ותרין סטרין אלין קיימא דא לקביל דא ולזה אין הצדיקים ראוי שיהנו מן הטמא ואין הרשעים נטהרין לעולם הטהור וז"ש דא קיימא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. בן חור בן חורי פי' מלשון חרי אף מה חרי האף הגדול והוא שמאלא. ע"כ מהרי"א זלה"ה. כל הזהב העשוי וגו' זה יובן מלעיל דף רכ"ב סוף ע"ב כי מלאכת המשכן נעשה מעצמה ולכן מן העת שנתנה הזהב ושרה עליו קדושה נק' עשוי כבר. עכ"ל:

דף רכד.

זכאין אינון צדיקייא דלית לון חולקא מאותם שיש להם חלק בעוה"ז ואם תראה צדיק וטוב לו הב"ה הוא משפיע לו טובה לא מפני זה הוא מטמא עצמו ח"ו וא"ת ורשע ורע לו מאי איכא למימר לז"א שאין טעם זה צודק אלא למאי דקב"ה אריך רוגזיה אמנם רשע ורע לו טעם אחר עמו מפני שאינו עושה שום מצוה כדי שיהנה וכיוצא:

ת"ח כלא אתתקן שהרי הקב"ה פורע א"כ מכ"ש שראוי שיפרע לרשע שכר מצוה בזה העולם ויהנה ממנו והצדיק יפרע חובו בו ולזה בלק ובלעם כוונו להכשיל את ישראל יש להם שכר כיון שהקריבו קרבן מצוה שלא לשמה וישראל חטאו ופרעו חלקם וטל זה סותם גומא זו. שבעה מדבחן ג' פעמים ערכו פר ואיל הם כ"א פרים כ"א אלים מ"ב. ונטלו לון מההוא סטרא שדרכם היה להקריב לע"ז ועת' גדעו חלק ע"ז והקריבו להקב"ה עם היות שלכלב הושלכו מלמעל' סוף סוף גרמו שאין החצוני נהנה כ"כ כמו שהיו נהנים אם הקריבו' כולם לע"ז. אחריו היא החצונית שהיא אחוריים דכל המדרגות ויבין ויראם שהיו אלו הגונים לה וז"ש אסתכל בהו ההוא סטרא וגו' לאפקא ההוא שם ה' נטלה קדושה חלק זה ונתנה בידה לחצונים שיפרע מישראל חלקה. הן לטב הן לביש אם

נראה גלגולי' שהם מתגלגלים ובאים הן רעים כגון פלוני הרג פלוני אין דבר חוץ מדעתו של הקב"ה ולטובה כגון שמקבל טובה מחבירו או יורש וכיוצא הכל מסודר מלמעלה ואין דבר חוץ מדעת גבוה והעד דוד וגו':

אקדים לון דהבא דא וגו' שלא הי' לישראל זהב והעד כדמסיק ס"ד דכד עבדו ית עגלא הי' להם בביתם כלי זהב אחרים והיו פורקים נזמי הזהב ונותנים לאיזה סבה אלא ודאי לא הי' להם זהב אלא הנזמים ואח"כ נתן להם הקב"ה זהב והזמין להם ע"י נס כדי שיתנוהו למלאכת הקדש ויתכפר להם עון העגל והיינו כל הזהב העשוי שהב"ה בראו להם למלאכה כדי שיתנדבו אותו למלאכה והי' זהב התנופה שלא ניתן לישראל אלא לתנופה וארמותא וז"ש וע"ד דהבא דארמותא ואפשר שבמן הי' יורד להם הזהב והם מניפין ומבדילין אותו ומרימין אותו מן העפר למלאכת הקדש. ובגין כך בן חורי בן חור לכאורה נראה שאין לו קשר וחסר כאן. ואפשר שאמר מפני שנהרג חור ג"כ כדי שיתכפר לישראל עון הריגתו היו כולם נשמעים לבנו ומשועבדים למאמרו במלאכת המשכן כפרת העגל ותמורת שאמרו לאביו שיעשה עגל אמרו לבנו שיעשה המשכן וגדלוהו עליהם. ועוד הם פגמו זרוע שמאלו של משה כאו' תמכו בידיו חור משמאלא עתה יתוקן הזרוע השמאלי דהיינו בן חור למטה יהודה מסטרא דמלכותא עוד הם פגמו המ' בענין אלה אלהיך ישראל עתה יקבלו ויתקנו מלכותא ע"י בצלאל למטה יהודה. בצלאל איהו עבד אומנותא ומשה איהו אתקין כלא לבתר אח"כ תקן המלאכ' משה במה שפקד אותה כנז"ל. והטעם לשניהם משום דמשה ובצלאל כחדא הוו דהיינו גוף וברית כדמפרש ואזיל. ד"א שאין עתה בצלאל ביסוד אלא בחסד שאם הוא היסוד מאי ואתו אהליאב מן השמאל הוא עצמו כלול מכל סטרין וז"ש דא ימינא ודא שמאלא וכלא חד גוף שלם ולהאי פי' דייק קרא בן אורי מן הימין ואתו אהליאב המשלימו מן השמאל וז"ש ובג"כ בצלאל וגו' אמנם לאידך פי' בצלאל לבדו כבצלאל ואהליאב. ר' יוסי פתח קרא וגו' לקמן אבאר מה ענין אלישע להפסיק כל הזהב העשוי וגו'. מנוערים הוו וגו' שלא הי' להם לא זכות תור' ולא זכות מצוה להגין. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואע"ג דבלק ובלעם וגו' בא להודיע ולהביא ראי' וטעם אל הקודם כי הנה להיות כי עה"ז הוא לרשעים לכן משלים לשונאיו אל פניו להאבידו וזה מצינו בבלק ובלעם וזהו טעם בפרוח רשעים וגו' וכן להפך משלם עונות הצדיקים בעה"ז וכן מצינו בדוד ע"ה וזהו מה שהביא בענין דוד עם שאול וזה כדי לשלם שכרם בעה"ב שהוא שלהם וזהו הטעם היותר נכון בשאלת רשע וטוב לו צדיק ורע לו. גם אפשר הביא זה לכאן ע"ד משרז"ל אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכ"ו וז"ש ראה ענין בלק ובלעם

כי עם היות שלא הי' בכוונה טובה שילם להם הקב"ה א"כ מכ"ש כי הצדיקים בטוחים לתשלום גמול האמיתי: שבעה מדבחן וגו' בקצור נמרץ אקצר ואעלה ענין זה. דע כי שם זה בו נברא כל העולם בשם בן מ"ב והנה רצה בלעם בחכמתו להמשיך כח גבורה להתגבר על שונאי ישראל כי שם זה הוא גבורה כנודע ולכן בנה ז' מזבחות בסוד שבעה שמותיו שהם שבעה טורין רברבין דבת שבע היא המ' הנק' מזבח ולכן נקראים ז' מזבחות ועליהם הקריב מ"ב פרים ואלים אשר כלם מצד הגבור' הקשה והרבה כי פר הוא במ' בסוד פרה אדומה ואיל בגבורה בסוד אילו של יצחק ובין כלם מ"ב כנגד מ"ב אותיות השם הזה וכל זה להתגבר בגבורת שם זה על ישראל ח"ו. גם התחכם כי כנגד מה שנחלק שם זה לג' חלקים הם סוד ג' ידות יד הגדול' יד החזקה יד רמה שהם בג' אבות כנודע והם ג"פ י"ד שעולים מ"ב כנודע למשכילים. לכן הקריב כל אלו בג"פ. תחלה בבמות בעל י"ד פרים ואלים וכן בשדה צופים וכן בראש פעור הם מ"ב כנגד ג' אבות. ואפשר לדייק כי במות בעל הוא כנגד הת"ת בעלה דמטרוניתא ראש הפסגה כנגד חסד ראש לז' שמהן אלין. וישימון מלשון שממון כנגד הגבורה והמשכיל יבין מעצמו וכבר ידעת כי שם זה עוקר מלכיות ובשם זה קלל אלישע לנערים כנז' בסמוך:

וקב"ה אקדים לון דהבא דא לאסוותא וגו' דבר זה נרמז בדברי הרמב"ן ז"ל בפ' ויקהל וכן הובא בזוהר בפ' ויקהל דף קצ"ה כי תחלה נצטוו על המשכן ואח"כ עשו העגל ואע"פ שיקשה לכאורה משרז"ל כי המשכן בא לכפר על העגל הנה פשיטא כי הקב"ה כל מאוויו ותשוקתו להשרות שכינתו בתחתונים ואמנם הענין כי חשבו ישראל שאחר שעשו את העגל שלא תהי' עוד תקנה להשרות שכינתו ביניהם ולכן חזרו ונצטוו במעשה המשכן ואז ידעו שנתכפרו ולז"א כאן כי תחלה נתנו כל הזהב למשכן ואח"כ בעשותם העגל לא הי' בידם זהב ולכן ויתפרקו כל העם וגו' אשר באזניהם וכל זה עשה הב"ה להקדים רפואה למכה: משה לעילא בצלאל תחותיה וגו' הענין כמ"ש לעיל דרכ"ג ע"ב כי בצלאל הוא סוד היסוד ולז"א כאן כי סיימא דגופא שהוא בצלאל הוא כגופא שהוא משה עכ"ל:

דף רכד:

ואתחייבו וגו' ירצה שמה יש להם איזה זכות בנשמתם שהם בני העה"ב וראוים לו לעתיד או זכות שהם בני העה"ז וראויים להאריך בו לז"א ואתחייבו וגומר שאינם לא בני העה"ז ולא בני העה"ב. או אפ' שהם בני אמונה שהם עושים צוות וחברה לישראל יגין עליהם אפי' שלא יהי' להם שום זכות לז"א נפקו מרזא דמהימנותא שלא הי' לשכינה חלק בהם כלל מפני תרבותם הרע. ושמא עתידין לשוב בתשובה הם או יצא מהם זרע

כשר לז"א ויפן אחריו שמא יחזרו לאחוריהם ממעשיהם לתקן את שכבר עשוהו והיינו דאסתכל לאחורא אם ישובו לתקן פגמם וראה אותו קבוע בלי תיקון. לית זרעא מתקנא אלא מולידים זדים כמותם. דאתעבידו בליליא וגו' שמא תולין להם מצד אבותם וראה שהיו בני ביטול דאתעבידו וגו' ואז אין נשמה טהור' נמסרת וכל המוליד אז מוליד מה שהם גרועים מן הגוים. אסתכל בהו אי יתענש עלייהו וגו' וירצה אחריו דינו כי הדין נק' אחריו ויפן נפנ' ונטהר מדינו אם ימיתם. ויראם דהוו וגו' ואדרבה יענש אם לא יבער קוצים אלו. מאחריו באשת לוט. והענין כי אחריו היא השכינ' ואלישע הסתכל בשכינה ורוח הקדש ואשת לוט הסתכל מאחריו שהוא המשחית אחורי שכינה דהיינו אחור דאחור. דהא בההוא ליליא דשלטא וגו' ונפגמה שכינה בלידתם ולא כפרה עונותם מפני קלקולי הכפרה. שתים האמהות דובים הבנים והוו ארבעה דובים ומפני שהבנים טפלים לאמם חושבים הד' כשתים. מ"ב ילדים לתקן שם ה' המכפר שהי' פגום בידם ופרע בהם חלק החצוני בקרבנות בלק וגו' כנז"ל:

ויהי זהב התנופה וגו' אמאי אקרי זהב וגו' ראשונה קשה מהזהב לבד ושמא יאמר או' מפני חשיבותו שהורם לחשיבות שהיא הבינה על כל המעשים לז"א אי אפשר פי' זה אלא תרין אינון דאקרון הכי שהם זהב ונחשת א"כ אין הטעם חשיבותם שהרי הכסף שהוא בחסד חשוב מן הנחשת שבגבורה אלא אלין אקרון הכי בגין דאיהו אסתלקותא לעילא כלו' זהב המתרומם וכן נחשת המתעלה והטעם שיש אחרים כיוצא בהם וז"ש דהא אית הכא לתתא ואין אותו הזהב התחתון קדוש כזהב התרומה כדי שיחשבו כאחד כי זה חצוני וזה פנימי כדמסיק ואע"פ שתנופה הוא מעלה ומוריד עכ"ז עיקרו הרמתו למעלה שא"א להרים הרמ' אחר הרמה אם לא יוריד כדי להעלות וז"ש ובכל אתר תנופה איהו ארמותא לעילא ולא נחתא לתתא אל החצונים הטמאים והוא מוליך ומביא מעלה ומוריד לעצור הכחות הרעות ולהעביר הקליפות והטומאות ולזה זהב ונחשת מפני שהם מדות הדין ויש דין טמא כיוצא בו לזה נאמ' בהם תנופה כדי שיסתלק ומתקדש במקומו למעלה ולא נבדל ולא נסתלק מעל הקליפות בשעת הנדבה אלא בשעת החשבון ולזה לא נאמר שם בפרשת תרומה זהב התנופה אלא כאן וז"ש ואיהו רזא דחושבנא דא כי אז נתן הבדל בין הקדש ובין החול. דכל אלין דרגין ורתיכין כלהו קיימין בארמותא דא אעפ"י שלא נזכר בכל הכלים תנופה כלהו קיימין בארמותא דא וממילא משתמע אמנם מה שנתייחד הזהב הוא משום דדא איהו דהבא דכל מה דמתפשטא לתתא אסתים חיזו שהוא בסוד השמאל משא"כ שאר המדריגות. חיזו ושם בתחתונים אין לו חיזו ומראה. טיבו שהוא מטיב ופועל טובה ושם בחצונים פועל רעות. נהירו ולמטה חשך ולא אור.

וכד איהו בארמותא דהיינו מתיקות הדין בבינה עצמה כדין איהו ג' ולזה הזהב הוא סוד התנופה מסתלק בסוד הבינה בעצמה בלתי מתפשטת בענפיה אמנם הכסף הוא בחינת החסד שהיא הימין ועיקרה היותה מתפשטת למטה בכל כחות הקדושה ולז"א כסף פקודי העדה כי המשכן הוא כלל עדת הקדושים כל החיילים וכל המרכבות נרמזות בסוד פרטי אבריו והחסד מתפשט בכולם שהם פקודיה ושרים הנמנים על המשכן וז"ש בגין דהאי איהו כל מה דאתפשט לתתא הכי הוא טב ולזה נאמר בו תנופה. ואע"ג דלאו איהו כהאי ארמותא יר' שאין הכסף חשוב כזהב עכ"ז לא ישתנה ענין התפשטותם למטה מפני שהבינה שורש הדין ותתפשט בגבורה ודיניה עד שיצא לחוץ אל החצונים ולזה כל מה דאתפשטא לתתא כלא הוא לביש אמנם החסד כשהיא מתפשטת היא עושה נחת רוח לכל הנמצאים התחתונים ומקדשם ומלבנן ולזה דא אתפשט לטב ודא לביש. ובג"כ הם שני הפכים ממש בלשונו זהב התנופה וכסף פקודי העדה דא אצטריך לארמא ארמותא האיש המתנדב מרים מכל זה חלק קדוש ושלו נשאר בחול דהיינו לארמא ארמותא ולאסתלקא לעילא. אמנם הכסף היו נוטלים בחזקה מכל א' עשיר ורש בגין דכלהו קאים לטב: שמש דא קב"ה ת"ת ומגן דא קב"ה מ' כדמסיק וזה דרך כלל ודרך פרט שמש דא איהו רזא דשמא קדישא יהו"ד שנקשר בסוד הדעת עם החכמה והיינו רזא העלם דשמא קדישא מצד החכמה הנק' קדש ובסוד הדעת עם החכמה בבחינה דקה ועליונה וקושרם עמו לנייחא בסוד המנוחה העליונה שהם שורש לקצוות ובו מוצאים מנוחה מהדין ומשיגים אור החכמה וז"ש דהכא קיימין כל דרגין לנייחא. ומגן דא איהו רזא וגו' היינו המ' מצד הבינה וז"ש רזא דשמא קדישא שהוא קדש מצד הבינה קדש הקדשים והיינו אנכי מגן לך והיא המ' הנק' אני ואנכי מצד הבינה ומגן נק' מצד ג' אבות ומג"ן מיכאל גבריאל נוריאל שהם ענפי האבות: רזא דשמא שלים כי שמש ומגן כנז' הם ב' מדות אלו נקשרות בחכמה ובינה יחד והיינו רזא דשמא שלים ששלמות זה בזה. חן וכבוד וגו' יהו"ד שהוא הזכר ביחוד הזה יתן ויתפשט למטה לתחתונים שהם חן דהיינו אור היסוד ונח מצא חן. וכבוד מ' למען יזמרך כבוד חן וכבוד מיוחדים יחד והיינו למהוי כלא רזא חדא כקשר ב' מדות ה' אלהים יתן ויתפשט אל התחתונים שהם חן וכבוד. ונודע כי האור הגנוז נק' טוב סתם כאו' וירא אלהים את האור כי טוב ואמר לא ימנע טוב עם היות שהוא מנוע וגנוז מהרשעים כאו' וימנע מרשעים אורם לא ימנע ואינו גנוז להולכים בתמים ואם זה הענין מדבר לעה"ב פשיטא דאלמלא כן מהו שכרם ואם הכתוב מדבר בעוה"ז פי' שימנע מהרשעים ולז"א ומנע ליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי והוסיף בצדיקים לא ימנע בזה וכ"ש בבא וז"ש אבל לצדיקייא מה כתיב לא ימנע טוב והוא מעין

מניעת הרשעים שהוא בזה ובבא אחר המות אף לא ימנע דצדיקים היינו בזה ובבא. וע"ד לא אצטריך דא וגו' יר' במה שפירשנו שטוב זה לא ימנע למטה בתחתונים נפקא לן שהטוב הזה שהוא כסף החסד כנזכר לא אצטריך דא לאסתלקא שהתפשטו טוב והנאה לכל הנמצאות והוא בהפך מהזהב שצריך לארמא ולהזהר שלא יתפשט אפי' בעליונים וכ"ש בתחתונים שיתאחזו הסוגים. ובג"כ וכסף פקודי העדה דהיינו ההתפשטות בהפך מן ההסתלקות:

ת"ח סטרא דימינא המתפשטת בתחתונים כנז' איהו תדיר שאינה פוסקת. קיימא לקיימא בכל עלמא כלו' אין מדריגה שאינה נמצאת בה להעמיד העולם שלא יתבטל מציאותם וגם ענין נוסף שיהיו מאירות באור וזיו המתפשט דרך בם ונוסף ע"ז ולברכא שיהיו נשפעות מאלו לאלו והיינו יברכך וישמרך קיום מימין החסד. יאר ה' משמאל החסד. ישא ה' פניו לברכה מאמצע החסד דכלא ימינא וגם הם בג' ראשונות שמשם הכהן החסד נוטלן ומשפיען והיינו וכהנא נטיל ברישא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רכה.

וכהנא נטיל ברישא שהוא ראש לקבל מג' ראשונות ולהשפיע ז' אחרונות ולא עוד אלא אתמנא לברכא לעילא בנאצלים ותתא בי"ע הימין מתפשט בכולם כנזכר. אמלי ידוי וגומר כלהו דרגין דקא פריס ידוי וגומר הם עשר מדרגות י' אצבעות שהם יו"ד ה"א חמש אצבעות וא"ו ה"א חמש אצבעות ומלואם כ"ח דקא פריס ידוי בהו בכח פרקי אצבעותיו והם מדרגות השכינה שהיא באה ושורה על ידיו וממלאם במדרגותי' אלו וע"י הכהן השכינה ומדרגותיה מתברכות כאו' כ"ה תברכו וברכתא היא ע"י הכהן שהוא החסד ואעפ"י שאינה מתברכת אלא ע"י היסוד ואיך אמר שמתברכת בחסד לז"א מקורא דבירא מאן איהו והענין שמ' נק' באר ויש מקור בתוכיות הבאר והיינו היסוד הנכנס אליה בתוכיותה ומשפיעה. מקורא דכלא דהיינו מקור ו' קצוות היא הבינה בחינתה דאתי ומתגלת ומשפעת לקצוות דאיהו מקורא עילאה כולל לכל לא כמו היסוד שהוא מקור פרטי למדה א' אלא איהו מקורא עילאה דכל אנפין נהירין מתמן שהיא נפתח' בז' מבועין להשפיע לתחתונים. דהא איהו מביעא ומקיר' דכלא וכל בוצינין נהירין בין ימיניות אמצעיות שמאליות כלם נהירין ולא שתבחן הארתם למטה אלא מתמן אתדלקו מלמעלה מתבחן האור לבחינות רבות ולזה הם יברכך יאר ישא וכתיב פניו שיש פנים רבים אל המקור כנזכר והרי הכהן מקבל משם ומברך ולפי זה אינו משפיע ומברך אלא ו' קצוות אמנם כגוונא דא נגדיי למקור עליון מקורא ומבועא דבירא כל אינון בוצינין דלתתא שהם מציאיות אשר במ' דהיינו הבאר עצמו כנזכר כל אינון בוצינין וגומר. בשעתא דכהנא

פריס ידוי וגומר הרי ג' פעולות הא' כהן וזהו ענין פתיחת מקור הבינה לכל הספירות והיינו או' פריס ידוי היינו להתברך השכינ' השורה על ידיו מהמקור שהוא היסוד ושארי לברכא עמא שהם ישראל למטה אז מתנגדים ומקבילים המקורות אלו לאלו כיצד כדין שראן ברכאן ממקורא עילאה דהיינו כהן איש החסד פותח מקורו' הבינה לכל הספי' והיינו או' לאדלקא בוצינין ונהירין כל אנפין מלמעלה אל כל הספירות ע"י החסד כנזכר הרי מקור א'. וכנסת ישראל אתעטרת ע"י היסוד בעטרין עילאין דהיינו שיהיו הספי' העליונות עבדין בה שמושא ע"י היסוד הרי המקור הב' דהיינו פריס ידוי כנזכר וכל אינון ברכאן שהם באות ע"י היסוד למ' נגדין במשך המ' בעצמה ומשפיע למטה לתחתונים והיינו אתמשכן ממנה ולחוץ והיינו לברכא עמא כנז'.

ת"ח וגומר יר' כי ג' בחינות אלו הנז' היו במשכן דהיינו משה פקיד היינו פתיחת מקור הבינה. ובצלאל עביד מהיסוד נמשך למטה במ' דהיינו גופא וסיומא דגופא ועם היות שעיקר הייחוד אח"כ כד שריא שכינתא בגויה עכ"ז מרבה אהבה בהיותו יסוד מעשיו בייחוד הנז' וז"ש לאסגאה רחימא וקשורא דייחודא במשכנא שמשכן כולל כל המדרגות הקדושות כנזכר פ' תרומה. בענין שהם ג' מקורות משה בצלאל משכן דהיינו ג' ענינים שפי' בברכת כהנים כהנא ידוי עמא. וז"ש וכלא ברזא דימינא משה גופא מוליך לימין משה בצלאל סיומא דגופא בצל אל בחסד ודאי לרמוז ענין הכהן שפי' ולמטה במשכן משך הכסף שהיא החסד המתפשט בכל המדרגות כנזכר וטעם תגבורת הימין להבריח החצונים דהיינו עינא בישא לא שלטא ביה ובג"כ כסף פקודי העדה כנזכר דהיינו בחינת החסד בכל פקודי העדה המתיחדים באברי המשכן. וע"ד אתמנא ועם היות שהמנין גורם עין רעה בכל המקומות כאן לא נמנע החשבון מפני שהיה סמוי מעין הרע:

ר' יצחק שאיל וגומר דסטרא דקדושה שריא עליה כגון משכן או ההוא חושבנא. והיינו כמעשר שע"י חשבון הוא קדוש ושומר שאר הבהמה מעין הרע אלא יתברך מפני שהחשבון בא לקדש העשירי כ"ש כשהוא כולו קדש מעיקרא שהוא שמור מעין הרע וז"ש מנ"ל ממעשר וגומר והיינו או' כ"ש משכנא וגומר כדמפרש ואזיל. בגין דסטרא אחרא דאיהו עין רעה. רצה בזה לתקן מה דקיימא לן במס' חולין שאין השדים שולטים במעות המנויים ולהכי קאמר דהיינו לגבי עין רעה שהוא קליפה דקה קאמר כי ענין שדים הוא טעם לעצמו והרוצה לתקן את שניהם יזכיר שם שמים על המשתמר בלי מנין וברכה מצויה בו ואין זה וזה שולט בו. עין רעה היינו מקום שבו נשפעי' החצונים מלמעל ואינו אחוז אלא בשפולי משכנא מדרגות החולין ובסופן שהוא במספר ותכלית. וחושבנא דקדושה וגומר הענין שהם עשר ועולים עשר מעשר בסוד הכללות עד אין

תכלית ואין נכנס שם עין רעה ח"ו. חושבנא דרגין רברבין וגומר הם כסף והם מצד החסד והם רברבין מימין ולזה היו אדני כסף והיו מאת המורים על עשר פעמים עשר והיו כל א' וא' ככר בסוד מספר שלם ואין החצונים משיגים שם וגם לא בווי העמודים דעדיפי. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רכה:

ת"ח כל אינון ברייין וגומר הענין שהבהמות אחר שכולם נבראו בכח הבורא למה קצת מהם טמאות ונמסרות אל צד הטומאה בשלמא בני אדם כמו אומו' העולם אעפ"י שנבראו עם אדם הראשון עכ"ז נמסרו לשרים מצד רוע בחירתם כדור הפלגה שהבריחו עצמם מן הקדושה אל תחת הקליפה והקב"ה הסכים עמהם ומסרם לשרים אלא שהם היו רוצי' באחדות אל הקליפה ולא היה אפשר קיום לישראל ולא לשכינה ולזה בלבל שפתם וחלק ה' אותם תחת השמים אמנם הבהמות למה נמסרו וגומר. אמנם עיקר הענין הוא שהנתיב והמאמר עם היותו קדוש מתפשט קצהו ומתלבש בחצונים ואותם הנבראים שנמצאו מן הבהמה והעופות והדגים ע"י הנתיב והמאמר שבו נבראו קודם התפשטו והכנסו לפעול ע"י החצונים נחתם בחותם קדוש והוא טהור ואותם שנמצאו בנתיב ומאמר אחר היותם מתלבשים בחוץ נחתם בחותם הטומאה והוא טמא והיינו אומ' כל אינון ברייין דעלמא כלהו אשתמודען לעילא שהמינין הם נחתמין ברוחניות בנתיב ומאמר וע"י רוחניותם קדושה שורה עליהם או טומאה ע"י חותם רוחני הטמא. והנה הטמא ודאי אין צריך שמיר' שאין הקדושה מתפשטת חוץ מגבולה זולתי בעת הבערת הקליפות מא"י שאפי' כותלי דחזירי נטהרו מצד שבירת שורשם אשר בארץ בז' עממים אמנם חזירי ובהמות אשר בחיים בטומאתם עומד, אמנם הטומאה לעולם היא דוחקת ליכנס בגבול הקדושה ולזה צריך שלא יסתלק שמירה עליונה ונתיב ומאמר קדוש השומר משפחות הבריות הטהורות שלא יטמאו. ועל הדרך הזה הוא במיני האדם שהם יש' הקדושי' ואומות העולם נדחו ורשעי ישראל הם מעצמם נדחים ומפני שהחצוני מעצמו דוחק ליכנס עין ה' אל יראיו לשמור קדושתם ולזה באתר דשלטא קדושה וההיא אשגחותא דסטרא דקדושה לא אשגח וגו':

א"ר אבא הא אוליפנא וגומר כדלעיל. ברכתא לא אתמנע מתמן שאין הברכה שהיא השפע העליון בורחת אלא מחצוני שהיא עין רעה שלא ינק ממנה. אלא הא ישראל מסקנת שאלת ר' אבא דאינון קדש היינו שהקדושה העליונ' בחרם לחלקו והם שרשיים להקב"ה שממנו נמשכת נשמתם מפומי לקדש והיינו או' קדש ישראל לה' ראשית תבואתה דהיינו סוד הנשמות שהם מהחכמה הנק' ראשית ומבינה תבואת ה' ומאי

דקאמר דאינון קדש מייתי ראיה וכתיב והיתם קדושים שלא תעבירו נחלה טובה מכם כי קדוש אני ה' ואשרי שכינתי עליכם א"כ היאך אפשר לחצוני ליכנס שם מיתה. א"ל בגין וגומר הענין שישראל דומין ממש אל הקדש העליון שהיא חכמה שהיא נסתרת ונעלמת והיא מתפשטת למטה עד סוף כל המדרגות התחתונות ושם היא עומדת במספר וחשבון והם לבוש והנהגה על הקדושה הפנימית הנעלמה שאינה בעלת תכלית וחשבון וכשהחצונים רוצים לינק וצריך לתת תכלית וחשבון למדריגות העליונות כדי שיהיה יונק החצוני משם הנה הם אלו המדרגות התחתונות שהם במספר וחשבון. וכך הם ישראל בסוד נשמתם הם מלמעלה אין להם מספר וחשבון אמנם יש להם התפשטות שהם מתפשטין למטה בסוד הגוף המגיע למטה אל מקום התכלית וכשהם צריכים ליכנס במספר וחשבון אפשר אל החצוני ליתפס בגוף ולדחות משם הנפש שהיא המדרגה התחתונה שהיא מסתלקת בסוד נוגה לו סביב ומיד שורה שם החצונית ולז' אם אתה בא לתת לישראל מספר וחשבון מקום התכלית אפשר שתדחה נפש מן הגוף ויכנס שם רוח הטומאה והיינו מיתה ונגף ולזה יתקנו איש כפר נפשו לה' והיינו שיסתלקו ישראל בסוד גופ' למעלה במקום שאין מספר וחשבון ואותם השקלים הם למטה ממדרגות קדושות מקום הרגה שיש להם מספר וגבול וכשהם נמנין השקלים נמצאים ישראל מסתלקים למעלה במקום שאין עין רעה שולטת והכסף הזה הוא כפר נפש מדרגת החסד המתפשט שאין עין רעה שולטת בו וישראל נכנסים פנימה בסוד עין ה' אל יראיו ודוד לא נטל מהם כפר נפש כנזכר ולזה היה כח בחצוני שהוא עין הרע היונק משם כדפי':

מהו כחול הים וגומר אי אמר כחול סגי ובזולת זה קשה דלא כקאמר והיה ישראל כחול הים אלא מספר ועוד דפתח במספר וסיים במדידה ומספר וכל זה כוון לתקן בדבריו והראשון נתקן דלא קאמר בישראל עצמו אלא במספר ורצה לומר שלא יהיה ענין ישראל כמספרם בימי דוד ששלטו בהם החצונים ע"י המספר והתכלית כנזכר לז"א והיה מספר מה שיספר ישראל יהיה כחול הים שגלי הים הם דמיון לחצונים והחול הוא גבול לדין הים שלא יעבור ובראות כח הדינים החול מיד מתברים ולזה יהיה מספר כחול שישבר כשבעלי דינם לפניהם וז"ש כחול הים בגין דימא שהיא מדת המלכות בנמשל כד סליק גלוי שהם כחות הדין בזעפא ורוגזא כד מטאן וחמאן חולא הוא כחות רחמים כנזכר בתקונים באורך סוד החול לזה מיד אתחברו הכחות ואשתכי. ועתה יאמר כגוונא דא ישראל אצ"ל שלא ישלטו בהם כחות הדין אלא אדרב' יהיו כחות הדין מתמתקין ונכנעים לפני ישראל מפני דבקותם למעלה וז"ש כד חמאן לישראל דאינון מתקשרן בקב"ה ויגינו

אפי' על שאר העולם וז"ש ולא יכלין לשלטאה בעלמא. ואו' עוד אשר לא ימד ולא יספר כי לפי הנז' ימצא שיהיו ישראל למט' במדרגו' הקדושה מקום השגת כחות דין וזעף הים וזה ירידת מעלה לז"א אשר לא ימד ולא יספר בגין דחולא דימא שהוא כחות הרחמים העליונים והם הספירות כנזכר לית להו חושבנא ולא קיימין בחושבנא כי מה שהוא בלתי בעל תכלית אין בו מדה ומספר ולז"א לא ימד ולא יספר אמנם יש מדה ומספר לספי' שהם בלי מדה ובלי מספר וישראל מדתם ומספרם לא יהיה בסוד המדה והמספר התחתונה וכחות התחתונות שיש להשערתם מדה מדודה לכל כח וכח ומספר משוער לכל מחנה ומחנה אלא יהיה בסוד המדה והמספר הנעלם וז"ש ת"ח אית מדידו טמיר וגומר והענין כמו שהכחות העליונים הם באין מספר וגבול ויתראו למט' במדרגו' התחתונות במספר וגבול כצורה הגדולה הנראת במראה הקטנה כך ישראל הם באין מספר וגבול ויש להם למטה מראה קטנה המראה המספר והגבול והיינו סוד השקלים כנזכר וז"ש וישראל לתתא לא קיימין וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרה"ו זלה"ה כתב. אוף הכי ישראל אינון קדש וגומר ענין טעם זה בקיצור הכוונה היא כי הנה אית קדש עילאה בסוד החכמה עילאה וקדש תתאה בחכמה תתא' ואין חשבון עילא' שהוא סוד המלאכים דכלהו קיימי בחושבנא והנה תמן יכול סטרא אחרא לשלטאה כנודע. אך כאשר אתער עלייהו רוא דפורקנא דהיא המ' קדש תתאה דאתגליא כדין חפיא עלייהו בסוד חופאה דתכלת בגין עין רעה והנה האי פורקנא דאיהו רזא דקדש תתא' אקרי חופאה לקדש עילאה כנודע וישראל רמוזים בקדש עילאה ולכן צריכין אל קדש תתאה לחפאה עלייהו וכד דוד מני יתהון ולא אשתכח רזא דפורקנא כדין אתגלי עלייהו ושליט רזא דעין רעה. ת"ח אית מדידו טמיר וגניז וגומר אפשר כי סוד י"ה נק' מספר ומדה כי הנה אות ו' נק' קו המדה משום דסתים לאת ה"א עילאה הנק' מדה ובהאי קו אתעבידת ס' סתימא כנזכר בתקונים דף ט' ע"א הרי כי מדה היא בבינה ה"א עילאה ומספר הוא בסוד השמים מספרים שהוא החכמה גוון ספיר דמסטראה אתקרו י"ס כנזכר בתקונים תקון כ"ה וישראל הם מסטרייהו ברא דלהון ולכך כתיב בהו אשר לא ימד ולא יספר. עוי"ל ע"ד הנז' אך הוא להפך מן הנז' והוא כי גם מצאנו בהפך בתקון ה' דף ט"ו ע"א כי אות יו"ד נק' מדה וכן מצאנו בפ' ויקהל דף ר' ע"א כי שפר עילאה היא בינה והשתא הוי כסדר אשר לא ימד מצד החכמה ולא יספר מצד הבינה. עכ"ל:

דף רכו.

ככרין חושבנא חדא וגומר כי הככרים הם כ"ה מנים הם מספר גדול והשקלים הם מספר קטן ולא יקשה כי המספר הגדול עשה אדנים שהם למטה מהקרשים והמספר הקטן

עשה ווים לעמודים ואם כן היאך האדנים מספר גדול ועילאה די"ל שאלו הקרשים הם פנימיים שהם מדרגות עליונות ואמנם ווין כסף אשר לעמודים היו בחצר שהם מדרגות תחתונות וחשובים תחתוני העליונים מעליוני התחתונים שאלו זנב לאריות ואנו ראש לשועלים וז"א עילאין דסלקין לחושבנא אחרא דא עילאה ודא תתאה והאדני' מספר כל א' וא' יותר מכל ווין שבעמודים יחד. היינו רזא דכתיב בראשית ברא אלהים והיינו בכח החכמה הנק' ראשית ברא אלהים בינה את השמים ואת הארץ דהיינו בית דמפרש ואזיל. דהא קב"ה ברא ואתקין וגומר בית היא מדת המלכות למטה שהיא כוללת כל מעשה עולם וכל הכחות עליונים ותחתונים אוצרת בתוכה לכך הוא בית והוא עולם זה תתאה והכל ענין אחד ולזה יקשה כי אין ענין זה מהבינה לפי הנרא' לז"א דהא קב"ה וגו' כלו' עם היות שנראה שכחות התחתוני' נכללים במ' לקיום העולם התחתון הזה או בו' קצוות על צד הרוב אינו כך אלא אין קיומו אלא בבינה דהא קב"ה שהוא בינ' ברא ואתקין להאי עלמא ברא היינו מציאות המ' ואתקין הם כל אותם הכחות והענפים שבה לנהל התחתונים הם נק' תקונים. להאי עלמא מ' כנזכר בכל מה דאצטריך והכל נשלם ע"י הבינה. דאיהו בית כלו' ואחר שהיא בית אין ראוי שיחסר כל בה. שוא עמלו בוניו בו אלין רזא דאינון וגו' נהרין היינו שש קצוות הנמשכין מן הבינה והיינו דנפקין ועאלין במ' והיינו בגו האי בית ממש ולא שיהיו מאירים מלמעלה בלבד והיינו אומרו בוניו בו שיש לו בונים הרבה יר' ו' קצוות בו בתוכו לתיקון במה דאצטריך.

ואע"ג דכלהו העליונות אינם נמשכות מלמעלה אלא בשליחות הבינה וז"ש דכלהו יחד אתיין מהבינה כמו שפי' לאתקנא ובאים למטה למעבד דהיינו עשיה חדשה ומציאות חדש בה וז"ש למעבד תקוניה ואם לא ישתתף המשלח שהיא הבינה עם השלוחי' שהם ו' נהרות לא יועילו וז"ש ודאי אם ה' דאיהו רזא דעלמ' עילאה דהיינו נק' יהו"ה בסוד קשר הבינה בחכמה וממנה יוצאו' התולדות והנהרות והיינו בראשית בכח ראשית היא חכמה ברא אלהים וגו' ואת הארץ גם הארץ בשלמותה הבינ' בכח החכמה בורא אות'. ואינון בונים למגנא אינון וגו' יר' בזה באומרו על בונה הבית הנה הבנאי הזה שוא עושהו אם לא מפני שכלו המשתתף עמו והיינו נמי הם באמת בונים ובניינה מהם אלא בא הכתוב לומר אל יעלה על דעתך שהם מעצמם בונים הבנין שאם כדס"ד שוא עמלו אלא יהו"ה משתתף עמהם וז"ש אלא במה דאיהו עביד ואתקין בניינם בנין ואו' עביד ואתקין יר' כי הנה הספירות הם דקות יותר מהמ' וכדי לבנות בתוכיותה וכ"ש בנין לצורך תחתוני' למטה צריך שיהיו אותם הדקים מתגלים בה ומתעבים ופעולה זו אינה בכח ו' ?מצוות אלא מכח הבינה והיא הנותנת גבול לאין גבול וז"ש למגנא אינון שהם

ו' קצוות אפי' שהם נכנסים אל המ' בסלוקם נשארה ריקנית מכל וכל מפני דקותם אלא בכח הבינה עביד ואתקין ממציאם במעשה מתגלה שם:

אם ה' לא ישמור עיר. דע כי המ' נק' בית בבחי' יחודה למעלה ואין אותה בחינה צריכה שמירה כ"כ אמנם נק' ג"כ עיר בבחינה המתפשט אל התחתונים ולזה התחתונים נאחזים בה שם וצריכה שמירה וענין השמירה בהמתקת דין המעורר בקטרוג המקטרגים וזה כאשר יתמלא הקב"ה רחמים ויבטל קטרוגם והנה הרחמים יתעוררו בסוד ההשגחה העליונה שהם העינים העליונים הרוחצות מדינם מחלבא דאימא וע"ז נאמר עיני ה' אלהיך בה וגומר דהיינו ה' חכמה אלהיך בינה ולזה אמר אם ה' לא ישמור עיר דהיינו סוד חכמה המתפשטת דרך הבינה וימתיקנה וישפיע בשומר דהיינו ו' קצוות אז השמירה שמירה שכל דיני ו' קצוות יתמתקו והיא אז נשמרת מכל דיני ו' קצוות וז"ש ובאשגחותא דא איהי אתנטיר בכל סטרין. ואע"ג דכתיב הנה מטתו וגו' דהיינו ס' גבורים וגומר שהם ו' קצוות כלולים מעשר ומורה ששמירתה מו' קצוות דהיינו שומר כנזכר וכלהו נטרי לה שוא שהם החצוני' שקד בדינו השומר עצמו מכניס האויב בתוך העיר א"כ עיקר השמירה אשר לשומר הוא מטעם המקור הזה המשפיע תמיד כנז'. וביאר טעם השמירה מה עניינה מפחד בלילות דהיינו פחד דגיהנם שהוא החצוני המעורר הדין דקאים לדחייא ליה מכל צד שיוכל לפרוץ פרץ ולזה כלהו סחרין לה שלא יכנס החצון וידחה המטה הזו לגיהנם להשפיע לחצונים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. בנהירו דפריסא וגומר סוד פריסא דאתפרסא תבין מדף קס"ח ע"ב וגם מדף רס"ח ע"ב שהוא שם י"ה שהוא בחכמה ושם הם ט' הבלין שהם מכתר עד יסוד שבחכמ' וכאלו אלו הם נסתרים ונק' א"ס והם בסוד הפקודין ומ' שבה משם יצאו האותיות אל הבינה והמחשבה הוא סוד עתיקא דעתיקין שבכתר. עכ"ל. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף רכו:

ובגין כך במה שנז' איך הכל תקוע בסוד החכמה ומשם נובע הכל ומשם מתקיימו' א"כ נטירו דכלא דהיינו קיום הנמצאות דאבי"ע דהיינו עילא ותתא האי פשוטו דמחשבה איהו לא ממש החכמה שהיא ג"כ מתעלמת אלא בסוד הבינה שהיא פשיטו המתפשט מהחכמה וז"ש דאיהו עלמא עילאה בינה ודאי כנזכר קשורה עם החכמה והיינו עילאה א"כ יפה פי' אם ה' שהוא סוד עלמא עילא' כנזכר ת"ח תכלא וגומר מה שהגוין התכלת הוא יותר משאר גוונים במשכן הוא שהמשכן הוא שכינת המ' על ישראל והיא גוון תכלת כדמסיק ונראה שבגוון תכלת נכללו כל הכחות המשתלשלים ממנה שהרי היא שוכנת

על כסא וחיות וכל מקום שהיא הולכת על ישראל שמה שם כסאה כאו' ושמתי כסאי בעילם ולכן משכן היה עיקר שכינתה בתחתונים עולם מט"ט עיקר גוון שבו המתפשט ברובו הוא גוון תכלת שהיא בחינה ראשונה שעל התחתונים שתחתיה הם מצולות ים ועל גוון התכלת הוא גוון ארגמן שעליה נאמר שש וארגמן לבושה כי שש הם ו' קצוות וארגמן היינו בחינת ד' רגלי המרכבה העליונ' שהם אברה' יצחק יעקב ודוד שהם סוד גבריאל אוריאל רפאל מדת המ' נקשרת עמהם א"כ ארגמ"ן ודאי למעלה מתכלת בלי ספק והתכלת נשלם ונתקן בהיותו נקשר ומתחבר בארגמן וזה שאמר חד לאתקשרא בחד כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא ודאי שואבת ואוכלת בבחינת תכלת אוכלת רוחניות המצות ותורה ונשמות תחתונות שהם אש והשכינה אש אוכלת אש ואכילה זו היינו שהם נכללות למעלה וגורמין ייחוד המושכין לה שפע דק ע"י היחוד כנודע והיינו ה' ת"ח אלהיך שכינה על ישראל אש אוכלה בגוון תכלת שהיא שור' על ישראל בתחתונים: **ר' חזקיה פתח עד שהמלך וגומר דא קב"ה כד יהב אורייתי' לישראל**. היינו סוד הבינה שבה פתח אנכי כנזכר פ' יתרו. כד יהב אורייתא מבחינת הת"ת ואתא לסיני הוריד למטה שכינתו. כמה רתיכין הוו עמיה ולא נכללו שם החצונים נאומ' במראה יחזקאל וארא והנה רוח סערה וגומר אלא כלהו רתיכין קדישין דהיינו ענן וערפל הקדושים וא"ת איך אפשר שיתגלה סוד האור העליון מתוך הקליפות לזה אמר וכל קדישין עילאין דקדושה דאורייתא כלהו הוו תמן והתורה סגולתה להעביר החצונים שהיא בסוד הת"ת נחלה בלא מצרים ולזה הבריחו החצוני'. ואורייתא אתיהיבת אפי' חלק המתגשם ומתעבה ונתן לישראל הגשמיים היו הקולות והאותיות מתעבות ומתמצאות בלהטי אשא מלת אנכי היה מתרא' בלהטי אש וכן ה' וכן אלהיך וכן כל הדברים כלם, ורתיכא דאשא חוורא ע"ג אשא אוכמא כי התורה עצמה היא ת"ת והוא גוון חוור והכסא אליו היא מ' שהיא שחור' והיינו שמציאות האויר השחור אש שחורה ואותיות אש לבנ' היו פורחות באויר והיינו כדמסיק ואתוון הוו פרחן וסלקן באוירא ונראות אותיו' לבנות בשחרות האש אשר באויר כנזכר. ואת קדמא' דאוריית' שהיא אלף של אנכי ועליה נאמר ואת האלף אל תקרי אלף אלא אלף לזה אתפליג כמאמר הפסוק ושבע המאות וחמש' ושבעים לכל קצה וקצה וז"ש לכל סטר מו' קצוות והאלף בינה והיא נחלקת ומתבחנת בו' קצוות היוצאים ממנה בכל קצה וקצה לג' בחינות הא' שבע מאות דהיינו ז' ספי' כלולות גדול כל א' מעשר ועשר מעשר הם מאה לכל א' משבע. ואח"כ ירדו עוד בחינת שבעים דהיינו כל א' כלולה מעשר לבד והיינו שבעים. ואח"כ ירדו אל סוד חמשה שהם ה' ספי' שבסוד ה"א. והנה חלקים אלו היו בסוד הת"ת לכך נחלקו חלקים לווין וז"ש וכלהו אתחזן באוירא דרקיעא

והיינו א' שבת"ת יקרא אוירא דרקיעא דהיינו יתמלא כזה וא"ו דהיינו ו' מכאן מצד זה ו' מצד זה אל האל"ף שהיא הבינה המתפשטת בסוד הרקיע כנזכר והיינו או' ואת האלף עשה ווין. ועניין עמודים הם שני עמודים יכין ובעז נצח הוד והווין שהם בסוד הת"ת הם על ראשי העמודים והעמודים עומדים על כסא שהנס הוא היסוד מ' למטה מנצח הוד שהם עמודים ולזה הם ב' ווין א' לימין אלף על נצח וא' לשמאל אלף על הוד והיה העניין הזה מטעם שהתורה ת"ת יוצאת מהבינה לכך היא אלף בוא"ו ומתפוצצת לווין אלו שהם סוד הת"ת תורה מבינה היינו אלף מתפשטת בווין ונודע שהת"ת עיקרה בלמודי ה' שהם נצח הוד עמודים סומכים לתורה וז"ש בגין דרזא דאורייתא על ו' קיימא דהיינו ת"ת עיקר יסוד התורה וכמו שהת"ת עצמו וא"ו גם בחינותיו הם מתפשטות בווין בסוד קוצי דשערי והיינו דאינון ווין רזא דמהימנותא דאורייתא וכמו שהת"ת הוא מתחלק לכמה ווין כך שני עמודים אלו מתחלקים לכמה עמודי' וז"ש כלהו כל בחינותיו על אינון קיימין תדע שהרי הנביאים הם מתנבאים בשני מדות אלו והם כמה ספרי נביאים א"כ בהכרח יש לנביאים בחינות רבות כמו שיש לתורה וזה שאמר דאינון רזין דנפקין בהו נביאים והעניין כמו שהת"ת מוציא נצח והוד כך כל בחינות ת"ת יש בו נצח הוד והוא ו' א' על כל עמוד שכך הת"ת נדון לשתי בחינות בחינה על הנצח בחי' על הוד וז"ש ועל אינון קיימין שהם נצח הוד קיימין אינון ווין שהם אלף שבע מאות חמשה ושבעים אמנם עצם וא"ו עילאה איהו רזא דקול דאשתמע כי הבינה קלא דלא אשתמע ותחלת הגלוי והשמיעה הוא סוד הדעת המתפשט ממנה ואינה על נצח הוד ועיקר התורה בסוד הוא למעלה וז"ש ואיהו רזא דקיימא ביה אורייתא כי תורה בסוד נעלם הוא הדעת: בגין דאורייתא שהיא ת"ת המתגלה אל מקומה וא"ו פשוטה נפק מההוא קלא פנימאה שהוא בת"ת הנעלם בסוד הדעת וא"ו רבתי ודא איהו קול גדול ולא יסף ולא פסק שהוא בסוד נהרא דנגיד ולא פסיק ושם נוגע מקור התורה. קול גדול רזא דשמא קדישא כגון יברכך ה' וכיוצא ובתלמודא דידן אפילו שלום משום שהוא נמי שמא קדישא כאו' ויקרא לו ה' שלום. ודא איהו מלך במסבו כלומר כללות וא"ו עילאה סוד תורה דנפקא מלמעלה בסוד קול גדול דהיינו ת"ת הנובע מבינה כנז' על בחינה זו אמר עד שהמלך. מעמד הר סיני כי כל המדרגות היו במעמד ההוא והשכינה רוכבת על כלם ונעשת מסיבה ע"י כל המרכבות ואור העליון מאיר בכל המדרגות התורה כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רכז.

דא כ"י שנק' כנסת ישראל שמכנסת ואוספ' כל מה שישראל עושים מצות ומעשים טובים לכך נק' נרדי שהיא נרד לישראל שהם הנותנים מצד מטה ריח מעשיהם בה כדי

שתעלה היא ריח טוב אל הת"ת גם נק' כ"י מצד מעל' שהיא מכנסת הת"ת אליה בסוד ריח טוב והיינו נתן ריחו וז"ש דא כ"י בגין וגומר. שהמלך דא מלך עילאה יר' אחר שהמ' נק' נרדי היה ראוי שיקרא הת"ת בשם הראוי לה זכר ונקבה לז"א כי מלך היא בחינתו בבינה כנזכר ולזה אין לתמוה וזהו טעם ג"כ למה לא נפרש נתן לשון עזיבה כדלקמן כי לא יתיישב לשון שהמלך דא איהו מלך עילאה ואין ענין זה נאות אל פגם ישראל. בגין דלא הוה מאן יגין עלוי שהת"ת בעל הרחמים נסתלק מעל דין המ' כאו' ה' למבול ישב בלחודוי ולא אתא עם דינא. כיון דקריב קרבנא וייחד המ' עם הת"ת בסוד קרבן לה' נתבסם עלמא לתקן קצת מה שנתקלקל בקללת הנחש. עד דקיימו ישראל ושם נשלמו ס' רבוא נשמות קדושות וירדה שכינה בתחתונים ופסקה הזוהמא ובעא קב"ה בההוא זמנא לאעברה וגומר כענין שעתיד להיות בזמן התחיה שיחזור העולם ליתקן כימי קדם עד שלא חטא א"ה. וכד סרחו ישראל וגומר שהיה הקב"ה רוצה שיהיו עומדים בשלותם זמן מה כדי שיתבטל אח"כ היצה"ר והטעם שלא יהיה להם שכר אם לא יהיו עובדים קצת בכח היצה"ר אשר בקרבם. רזין דשמא קדישא היינו תוספת נשמה מאצילות ואור אצילות מתפשט בהם ומעטרם כל א' וא' קרני הוד מאור הבינה שמשכו עליהם בסוד התורה שקבלו ואין מ"ה וקליפה שולט שם במקום גבוה למעלה. נטל קב"ה אורו ואסף קרני הודו שבהם ואז אהדר כמלקדמין. ועביד דינא מהם הרוגים מב"ד ונגופים מהנגף וכיוצא:

א"ר יוסי ס"ד דר' יוסי שכל מיתה כגון הרוג מיד חבירו או טבוע במים או אוכל סם המות וכיוצא לא ימצא שם מלאך המות שאל"כ היה פטור ההורג עצמו או חבירו שהרי מלאך המות שליח ה' הרגו וא"כ גם דור המבול לא היה מיתתם ע"י שליח המות אלא ע"י המים שלוחי הבורא. ותירץ לית לך דינא בעלמא וגומר אמנם ההורג עצמו או חבירו אינו מת ע"י מלאך המות ואדרבה מלאך המות תובעו שמנעו ממנו. וע"ד אמר ליה לנח שאלמלא לא היה מלאך המות אלא טביעת המים היה נצול בהר גבוה וכיוצא:

ת"ח אמר ר' אלעזר אהדר לענין ווין שפי' לעיל ושם פי' שהוא סוד המשכת בחינות הת"ת מהבינה ולז"א אינון דכסף שהם בסוד החסד וראשם ג"כ שהוא מציאות אשר להם בתוך הבינ' ג"כ כסף שעיקר הדעת מחכמה אמנם הם באים דרך הבינה שהיא זהב טהור ולכך חפא ראשיהון דהבא להראו' שהיו מושרשים באימא עילאה ולא משום חסרון כיס היו כסף ומצופין זהב אלא בסוד גדול נעשו כך וז"ש בגין דכל וא"ו בסטרא דרחמי קא אתיא ואין שום וא"ו שתהיה דין כדי שיהיו זהב. וכלהו הוו אשתמודען לעילא היינו אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים כנזכר בשמועה הקודמת כי מציאותם ומספרם וצורותם

ושמם היה מצד מציאות עצמם וז"ש ומשום דאתו מסטרא דרחמי הוו איקרון ווין. וקשה כי אין הווין במספר השקלים ששם אינם תשע"ה ווין אלא ס' כמנין העמודים לבד לז"א שהאמת כך הוא אמנם כל שאר תליין בהו שהם ס' בחי' הת"ת ובהם תלויים עוד פרטיים דהיינו שבע מאות וחמשה ושבעים. ולית וא"ו וגומר שהת"ת כולל ימין ושמאל מתוקן דהיינו זהב ומצד בחינת ימין ושמאל שבו יש לו מרכבה לרכוב על נצח והוד שני עמודים וז"ש ובג"כ כל אינון אקרון ווי העמודים שהם נטפלים לעמודים ודאי שהת"ת פועל ע"י נצח והוד והיינו או' מאן עמודים כד"א והעמודים שנים דהיינו יכין ובעז וטעם היות העמודים מנחשת ולא הא' כסף והא' זהב לז"א דהא אלין לבר מגופא לתתא הוו קיימי ולמטה הם דין ויש להם מציאות נעלם למעלה בסוד שתי חצוצרות כסף כנזכר בתקונים: **א"ר יצחק לא ידענא וגומר** כלו' מקום אחיזתם אם בחול בסוד התפשטות הענפים הקדושים עד מקום יניקת החצוני' וירמוז בסוד התפשטות זה או למעלה במדרגות הקדושות במשכן היינו ענפים העליונים בסוד אצילות המתלבש בחול במטטרו"ן והיינו קדש: האלף לך שלמה כדפי' כל שלמה קדש חוץ מזה א"כ הורו דהיינו התפשטות המלך שלמה למטה בכחות המתפשטי' בחול ומשום שמספר האלף הוא חול. לא אתעביד מנייהו ווין כי סוד האלף למעלה הוא אלף ולזה אתעבידו מנייהו ווין שהוא וא"ו כנז"ל ונוסף על זה כי לא כאן מספר האלף לבדו אלא אלף ושבע מאות וחמשה ושבעים וג' מספרים הללו יוכיחו שהם למעלה מהבינה שהיא שבע מאות וחמשה ושבעים כנז"ל אמנם של חול המתפשטים מהקדש למטה אינם למעלה מאלף כאשר יבאר. ואין לומר שהאלף למטה ושבע מאות וחמשה ושבעים למעלה שאינו כי אלף אלה הם חול גמור שאנו מבדילים בין הקדש ובין החול וז"ש ודא האלף לך שלמה איהו חול בגין דכל חול לאו איהו בסטרא דקדושה כלל ולזה יש הבדלה בין טמא לטהור. והשתא קשה א"כ מאי קאמר האלף לך שלמה וכי שלמה אית ליה חלק בחוץ לז"א ועכ"ד אע"ג דפרישו אית לקדש מן החול חולקא חדא אית ליה בקדושה דהיינו חלק מן הקדש הניתן לחצונים והם נצוצות הקדושות מתלבשות למטה והיינו סוד הגלות ואחיזה שיש לצלם בקדושה. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רכז:

הה"ד האלף לך שלמה ירצה על זו האחיזה הנז' נאמר לישראל בגלותם האלף שהם חול וחצונים אינם להקב"ה כי בערך מעלה נאמר אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן אמנם בערך למטה הנהגתם של ישראל בגלות נאמר האלף לך שלמה דאינון אלף יומי חול ואינון יומין דגלותא היינו ערך אלף מדרגות שירדו ישראל ירידה אחר ירידה ועניינם

כמה דאית אלף יומין דקדושה דהיינו עשר מעשר עד אלף ולא שיהי' מספר שנים אלא הכוונה שאין ישראל מתעכבים בגלותם אלא עד רדתם אלף מדרגות אלו ואם ישראל יהיו סבלנים ושומרים תורה בעול גלות ירד עשר מדרגות בשנה אחה ואם ישראל לא יוכלו לסבול מפני מיעוט לבבם וכיוצא לא ירד מדרגה אפי' לשנ' ויתארך הגלות כמו שנתארך גלותינו זה יותר מאלף שנים מן הטעם הזה ולזה אין לנו גלות קשה כגליות הקודמין וז"ש ואינון אלף שנים דגלותא אע"ג דישראל יהון בגלותא ויתמשכון יתיר וגומר כי בכל יום או שנה מהגלות יתלבש נצוץ א' מאלף נצוצות שהם מאת אדני' בקדש ויצאו חוצה ויתפשטו לאלף הנז'. האלף דהכא קדש מפני שהם בסוד וא"ו שאין בו גלות ועוד ווין על העמודים שהם למעלה שא"א שירדו למטה ועל זה אמר ת"ח הא אמרן וגומר והראיה מפני שכל הבחי' המתפשטות למטה הם בסוד השמאל שאין ימין מתפשטת למטה שאין הנהגת החצונים אלא בדין ואות וא"ו רחמים גמורים אפי' בהנהגת הדין הקשה כענין וה' המטיר וגומר עכ"ז אות וא"ו לא תשתנה לדין אלא אדרבה תתהפך לרחמים החלק אשר לדין וז"ש כל וא"ו ברזא דרחמי איהו וגומר כי לפי שיעור חיובם רחמים גמורים היה שם באותו הדין וגומר וז"ש וכל אתר דאתי וא"ו אם בשם אם בתוספת על השם רחמי איהו וגו'. הוא ובית דינו. הוא ת"ת ו' יהו"ד שבמלכות בית דינו. ולא לשצאה עלמא שכל העולם ? מכעיסין לפניו אלא שאלו הכעיסו יותר ונתמלאה סאתם ונשאר לעולם שארית והכל תלוי באות וא"ו שהיא שורש רחמים מתוק שהוא ת"ת המהפך המ' מדין גמור שם אלהים לשם יהו"ד. ורזא אוליפנא וגומר הענין כי במבול היה הדין חזק כולל כל העולם מפני רוע מעלליהם וחרבן בזה היה בשם אלהים שהוא שם מדרגה תחתונה שבמ' המתלבשת בדין ואז אין הצל' בעולם כלל אלא למי שיסתיר עצמו כדי שיהיה מרכבה לשם יהו"ד הנסתר והנעלם ולזה נח נסתר כדי שיתכסה משם אלהים שאינו שולט אלא בדברים הנגלים ונסתר ונעשה מרכבה לשם יהו"ד ת"ת הנסתר והיינו דמסיק קב"ה סתים וגליא וגומר. שהמלך במסבו הוא יחוד מלך עילאה דהיינו הת"ת בסוד וא"ו עילאה כנז"ל. במסבו הוא מרכבתו השכינה והם מתייחדות ונקשרות בההוא חברותא ואחר חבורם אור המקור העליון מתפשט עליהם וז"ש ותפנוקא דעדן שהוא שפע החכמה הנשפע ע"י הדעת והיינו שביל דסתים וגניז בחכמה סתים ומהבינה גניז ובדעת למטה לא אתיידע ואתמליא מיניה הבינה ונפקא מבינה בנחלין ידיען שהם ו' קצוות. נרדי נתן ריחו דא ים בתראה היא המ' שהיא מתפשטת למטה בסוד ים כאו' זה הים גדול וגומר וכלם הם אברים למ' בסוד בש"כ מל"ו וז"ש דברא עלמא תתאה כגוונא דלעילא להתפשט עד למטה ליהנות משירת כל הנמצאים כאו' הללו את ה' מן השמי'

וגומר ועם שיר ותפלת ישראל נעשה ריח טוב להעלות למעלה והיינו וסליק ריחא טבא עילאה שעולה עד היותו כתר למלכו של עולם. לשלטאה למטה שיהיה שפע נשפע לה להנהיג התחתונים. ויכיל שהיא מצלחת במה שהיא מאירה מלמעלה ושליט במה שהשפיעוה והוא בה. ונהיר במה שהיא מחלקת מאותו אור לתחתונים:

ת"ח בשעתא דהאי נרדא מ' סלקא לעילא שהוא התעוררותה ממטה למעלה בתורה ומצוה וכיוצא כדין חביבותא אתקשרת שהוא מחבקת באהבה בין תרין דרועין ובסוד זה עולה ונקשרת והיינו או' סלקא וגו'. וכלהו רתיכין קדישין שנכללו באברים: כלהו סלקין ריחין דהיינו סוד התעוררות העולה מכולם לעורר הייחוד והמלך בא אל המלכה וגם נזקק לנערותיה והם אז עלמות ודאי שהם מתעלמות ויש להם הנאה מהייחוד והזווג הזה ולזה הם נקראות עלמות שיר שהמ' שיר המשובח מכל השירים שהיא השיר הזה העולה מכולם יחד המקשטות אותה ולכך הם נק' עלמות שיר והיינו ועלמות אין מספר שאין מספר לגדודיו וכלם נאחזים כאחד לעלות למעלה. ובגין דלית לון חושבנא כתיב וגו' כי הם מתפשטות הבחינות עד אין תכלית ואין מספר ואין חשבון שכל א' נחלקת לעשר ועשר לעשר עד בלתי תכלית ולזה כתיב ועלמות אין מספר אמנם באחדותם בסבתם שם יש מספר ואחדות כנז': והנה יוכללו בחינות הזכר כמספר בחינות הנקבה אלו כאלו והיינו דמסיק ווים לעמודים כולהו דכורים יר' בחינות ת"ת משפיע זכר וא"ת אחר שנכללים המסובבים בסבתם ונתאחדו באחדות הא"ס במה יוכר בין זכר לנקבה לז"א שיבחן הזכר מהנקבה שאותם הבחינות שהם עולות עד החכמה ויש להם שפע החכמה דהיינו אור משח רבות קודשא הנמשך מהחכמה העליונה אלו הם זכרים בחינות להת"ת. ואותם שהם מקבלים אותה אותו השפע ע"י אמצעיים הם נקבות וז"ש וכל אינון דלתתא איקרון נוקבי. ובג"כ כל אינון דאתיין מסטרא דשמאלא מצד הבינה והגבורה שאינם זכרים ימיניים אלא שמאליים אתמנן על השיר לוים ודאי וע"ד כתיב על עלמות שיר שאלו בהתעלמן מעוררות הגבורה בשיר וממתקות השמאל וכלהו נפקן ברזא דה"א כי כמו שהוא"ו מתבחנ' לכמה ווין כך הנקבה מתבחנת לכמה ההין ולזה כלהו נפקן ברזא דה"א. ה"א אפיקת וגו' הענין שיש מלאכי שלום ת"ת והם מתייחדים עם מלאכי דשכינתא כמו שמתייחד ת"ת ומ' בבחינותיהם למעלה וז"ש ה"א אפיקת למטה ממ' כמה חילין לזנייהו ברזא דוא"ו דהיינו מלאכי דקב"ה וא"ו דא רזא דדכורא וגו' ולזה בג"כ כל אינון ווין דעבד בצלאל למיהב מזונא ונפקו מרזא דאלף שהוא הבינה ומתפשט שבע מאות שהם ז' ספי' בסוד מאה שהוא הת"ת ומתפשט יותר ע' שהם ז' ספי' כלולות מעשר בבחינת המ' מצד מעלה ומתפשט חמשה שהיא בחינת המ' ויורד למטה

אל הנקבות התחתונות ולזה כל אלו המספרים הם בחינות ידועות או בבינה בבחינותיה כנז"ל או מבינה עד המ' כנז': וע"ד מרזא דנא ירצה עם היות שמספר השקלים המיוחס לבינה אינו מיוחס לת"ת כנז"ל אמנם היו בבחי' הת"ת ולזה צורתם ווין וז"ש וכלהו ברזא וגו דהיינו מצד מציאותם על העמודים ובדיוקנא דו' מצד צורתם וכלא ברזא עילאה עם היות שהם למשה במלאכי שלום רומזים באצילות בבחינה עליונה. הרמ"ק זלה"ה. ועיין בקו המדה דכתיבת יד היטב ויתבאר לך הענין הרח"ו זלה"ה. וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רכח.

א"ר יהודה כל דא נחתא וגו' יורד בסוד תקון סדר המעלות הקדושות מזהב בינה לכסף חסד ואח"כ כמה מעלות בדינים שהם נחשת והם בעולם מטטרו"ן שבהיכל קדש הקדשים זהב חדוהי ודרעוהי היכל אהבה וזכות ורצון די כסף מעוהי לבנת הספיר וירכתיה עצם השמים ונגה די נחש. והצלם בחוץ דומה לפני הקדושה כקוף לפני בני אדם ולכך ראה סוד הקדושה מתלבש בקליפות סוד הגלות כנז"ל והיינו דא"ר יוסי בחלמיה חמא הכי. פרזלא וחספא הם החצונים כאו' ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית מפני שהם דינים המכלים והם נמשכים למטה מסוד רמז המשכת הדין אל החוץ ומאותו כח נמצאים בתחתונים אמנם זהב וכסף ונחשת עם היותם נמצאים למטה עכ"ז הם רמז המשכת המדרגות הקדושות ואין רוח הקליפה שולט ע"י. בתלת וגו' הענין שהקדושה תתבחן בשלש בחי' דהיינו סוד ג' קוין ימין שמאל קו האמצעי סוד יה"ו סוד חב"ד חג"ת נה"י והיינו משולש כלה ובבחינה זו כסף ימין נחשת שמאל והזהב עליהם כראש על הגוף. ומתבחן בד' דהיינו סוד ד' אותיות השם בסוד המ' ד' לכל תלת והיינו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים הוא לבוש לכלם שאינם נכנסות עם אלו אלא יריעות עזים לאהל וכיוצא בזה האבנים ארבע טורי אבן בבחינה זו וג' סדרים בכל טור בבחינה האחרת. ור' יהודה מוסיף עוד דרך הנהגה אחרת דהיינו הימין ושמאל לבד בסוד שם י"ה. אבל כל סדרא וסדרא ענין זה הוא סוד כסא הכבוד ומחנותיו וסוד ענין סדרים אלו הם סוד ארבעה עמודים לכסא שהכסא מתבחנת הנהגתה בארבעה הנהגות אלו שהם מזרח ומערב צפון ודרום ושש מעלות לכסא הם ו' מדרגות כזה # משפיעות לארבעה הנהגות אלו הד' ולכל סטר מד' סטרין יסודם ג' ומשתלשלין ג' פעמים ג', בענין שהם דרך כלל בארבע ובפרט בשלשה והיינו תלת סדרין לארבע סטרי עלמא ועוד כי תלת סדרין שהם באיזו בחי' מארבע בחינות הנז' מתחלקת עוד לג' וז"ש וכל סדרא וסדרא וגו' שהם ט' וכשתמנה סוד נקודה האמצעית משלמת לכל צד כנז' בתקונים ור"מ:

סדרא קדמאה דלסטר מזרח הפנים מקדימין לימין ושמאל תלת סדרין אינון דהיינו בסוד יה"ו בהנהגה הנז' ואינון ט' סדרין שכל א' משלשה כנזכר כלול משלשה והיינו י' מוציאה יה"ו ה' מוציאה הי"ו. ו' מוציאה וי"ה הם ג' עולות לט' והיינו או' בגין דכל סדרא מאינון תלת אית ליה תלת סדרין ואשתכחו דאינון תשעה מיני הנהגה או גובר חסד על דין ורחמים. או גובר דין על חסד ורחמים. או גובר רחמים על חסד ודין וכלם בחסד דהיינו דרום י' או כלם ברחמים דהיינו מזרח או כלם בדין והיינו צפון והיינו סוד יה"ו וצרופיו לכל סטר כנזכר. והמערב כנגד כלם. והנה זה בסוד השרשים העליונים אמנם יתבחנו מהם גדודים וחיילים ומחנות כלם יונקות מבחינות מקורות ההנהגה הנז'. אמנם הסדרי' תשעה שהם לכל סטר כנז"ל הם נובעים מבחינת מקורות ההנהגה העליונה רוחנית ונודע כי האותיות העליונות הם צורות רוחפות באצילות ומתפשטים למטה לכך רוחניו' הנהגתם מתייחס כפי חלוף בחינות צרופי אותיות האלפא ביתא כ' האלפא ביתא הישרה והיושר מן הימין והפוכם בסוד תשר"ק מן השמאל ובינוניות בסוד א"ת ב"ש מן האמצע וכלם זוגות וכאשר ישתלשו יהיו סוד ההנהגות הארבעה מזרח מערב וגומר וכמו שפירשם רשב"י בשיר השירים וכל השרים והחיילים מתנהגין כפי סדר האותיות וצרופם אם ישר חסד ואם הפוך דין ואם בינוני רחמים וז"ש וכל סדרא אסתכי לאינון אתוון רשימן השולטים עליהם וכפי צרופם כך השפעתם וכך יונקים השרים והחיילים השואבים מהם וכפי תגבורת תיבה על תיבה ואות על אות בתיבה עצמה כך סדר השתלשלות אלו המחנות והחיילים והתגברותם זה על זה והיינו או' ואלין עילאי מאלין וקיימי אלין על אלין דהיינו סדר ההנהגה: מאן דידע לון סוד האלפא ביתות ואזדהר בהו לכוון יחודם בעולם הכסא רחים לעילא מפני שגורם יחוד באותיות העליונות שאינם מזדווגות מעצמן אלא מבחינת התחתונים בסוד ואד יעלה מן הארץ סוד התעוררות התחתונים והשקה מהאותיות העליונות את כל פני האדמה מ' שהם האותיות התחתונות ומתלבשו' זכרים ונקבות בכסא והם עושות זווג המורה על זווג העליון כנז':

רש"א אלין אתוון כולהו דכר ונוקבא וגומר הענין כי באלפא ביתא בעצמה יש בה זכר ונקבה כמו שפי' בשיר השירי' כי א' דכורא ב' נוקבא ג' דכורא ד' נוקבא ה' נוקבא ו' דכורא ז' דכורא ח' נוקבא ט' נוקבא י' דכורא ועד"ז יתבחנו האותיות מהם זכרים ומהם נקבות משא"כ לדעת ת"ק שאין האותיות כלל מתייחדות ומשתלבות אלא דוקא למטה יש אותיות נקבות וזכרים מלמעלה כנזכר ואין היחוד שלם. וע"ד מאן דידע לון וגו' זכאה איהו בהאי עלמא ובעלמא דאתי מפני שיחודם עולה עד הבינה שאפי' האותיות

הרוחניות אשר שם הם זכרים ונקבות אלו כאלו כנזכר משא"כ לדברי ת"ק דרחים לעילא דוקא בכסא מקום יסודם לא בעלמא דאתי שאינ' מיוחדות שם לסברתו ויחודם למטה כנז': תלת תלת מסטרא דא וגומר כבר נז"ל כי כל סדר וסדר של ג' והם ג' סדרי' והם משולשין בענין שהם ט' סדרי' וכל סדר מהט' יש בו ג' וענין זה לא על חנם אלא דומה לענין הנהגה עליונה. והענין שכך הם סדר המדות העליונות באצילות שע"י מתנהג הכסא ששם ד' עמודים אלו כנזכר. והנה כיון שהם תלת תלת בכל תיבה ולא לבד בקו האמצעי אלא מסטרא דא בשמאל ומסטרא דא ימין האמצעי זה מורה ב' ענינים הא' ביחודא חדא כי תחלה היחוד כי סדר ג' סדרים מורה על חג"ת שהם ג' קוים חסד דין רחמים וג' שוים ומתנהגים בהשואה אחת והיינו יחודא חדא. ועוד כי לא לבד הם פועלים ג' קוים דהיינו ג' סדרים אפי' בעמוד המזרחי או הימיני או השמאלי כל א' כלול מג' אלא עוד נוסף שלימו דכלא דהיינו היות כל ענף וענף שבו כלול מג' אותיו' להראות ששלמות אשר בכל יש בחלק וכמו שהם מסודרי' למעלה כך הם מסודרי' בכסא וזהו שאמר וכלהו רזא דסדרא עילאה כדקא חזי וגומר שאין הנהגה למעלה שתהיה פחותה מהנהגה זו מפני שאצילות כולו מיוחד ונקשר ונטל מג' בחינות אלו והיינו סוד יה"ו הם חב"ד וכן הם חג"ת וכן הם נה"י וכל מדה ומדה מאלו המדות הם כלולות יה"ו האמנם יש מגברת י' של יה"ו ויש מגברת ה' וכו' והרי אלו רזא דסדרא עלאה. דההוא סדרא שבאצילות תלת תלת ברזא חדא כי הם משתלשים חב"ד חג"ת נה"י על דרך אחרת חח"נ קו שמאל בג"ה קו אמצעי דת"י והם משתלשים על הדרך הזה אלו העמודים כמצוייר לעיל ממש והיינו או' דההוא סדרא תלת תלת ברזא חדא בזולת שכל מדה ומדה כוללת ימין ושמאל ואמצעי כנודע והיינו היות כל סדר וסדר כלול מג' אותיות. ומה שאין המ' נזכרת כאן הוא מפני שהיא רביעאה לכל תלת:

סדרא תנייתא דלסטר דרום שהוא חסד ימין אמנם יקדם במעל' אליו המזרח שהוא סוד הזהב המשובח סוד הראש שהיא למעלה מן הזרועות. דאיהו רזא דכסף כי הכסף הגשמי כח מעדנו ומקים מוצאו הוא מושפע מן הימין עם היות שהם גשמיים נפעלי' מהככבים בבטן הארץ מחמת הסגר' האדים שם כנודע. עוד או' רזא דכסף כי הכסף הרוחני בחסד עליון ונפעל בכסף ע"י העמוד הזה וכללותיו וענין הכללות הם תלת סדרין אינון וגו' והם סוד ההנהגה שהיא משולשת כנזכר שהם ט' בזולת שכל א' מהט' הוא משולש משלש אותיות וז"ש ואתוון אתפליגו הכי לכל סטר כדי שע"י הכללות שכל א' כלולה מהכל נקשר חלקי העמוד והיינו אומרו ואתוון אתפלגו הכי לכל סטר לאתחברא. בגין דאית אתוון וגו' הענין כי בזולת מה שהם ג' אותיות בכל עמוד ועמוד בכל תיבה ותיבה עוד

יש אותיות נקבות שהם אותם בעמוד הד' שהם במערב שהוא מתחלק לג' חלקים חלק לדרו' וחלק לצפון וחלק למזרח. בענין מה שהיו ג' אותיות בכל תיבה יעלו ארבעה כדי שתתקשר המ' סוד מערב עם חג"ת סוד ג' פעמים בשנה כנודע והיינו או' בגין דאית אתוון ברזא דדכורא שהם אותיות העמודים הג' מזרח דרו' צפון שהם ט' לכל עמוד ועמוד הם כ"ז אותיו' משולשות מג' ג' אותיות. ואתוון ברזא דנוקבא הם כ"ז אותיות ט' תיבות שבעמוד מערבי קשר אות א' לכל תיבה ותיב' שבשלש' העמודי' יהיה כל תיבה ותיבה מד' אותיות והענין כי ג' עמודי' הם יה"ו יה"ו יה"ו עלה ג' ההי"ן וקשר' בהם יהיו ג' יהו"ד מרובעות וע"ד זה לכל תיבה ותיבה לכ"ז תיבות שבג' עמודים בכ"ז אותיות שבעמוד מערבי הנז' וז"ש ואתחברו כלהו כחדא והוו חד ברזא דשמא שלים דהיינו י' דרו' ו' עמוד מזרח ה' צפון ומערב מתחברת עמהם ונעשה יהו"ד שמא קדישא שלי'. וכן בחלקי העמודי' יעלו בסוד יהו"ד כי ג' בחינות שבכל עמוד מתרבעים בחלקי המערב ואפילו כל תיבה ותיבה שבו שהיא משולשת מתרבע' בכ"ז אותיות שבמערב עם כ"ז תיבות שבג' עמודים והיינו או' ולגבייהו סדרין ממנן תלת תלת כמה דאתמר: וכלא נפקא בכסא מסדרא דאבהן דלעילא שהם חג"ת שמהם ירד סוד ההנהגה למט' וז"ש בסדרא דאתתקנא אתוון דשמא קדישא כאשר יהיה למעלה סוד היחוד העליון שישראל גורמין בתורה ותפלה וכיוצא ממש באותה בחינה יהיה בכסא היחוד והקשר. מהרמ"ק זלה"ה: **גליון**. ועיין בפ' ויצא דף קנ"ט ע"ב:

דף רכח:

וכמה חילין ורברבן כלהו לתתא דנטלי וגו' היינו למטה בהיכלות והם שואבים מכסא כענין מיכאל יונק מעמוד הימני וגבריאל מן השמאלי ואוריאל מן המזרחי ורפאל מהמערבי ויש תחת ממשלתם כמה כחות מלאכים ומחנות משתלשלים אלו מאלו עד אין תכלית בסוד ההיכלות:

סדרא תליתאה היא בחינת עמוד השמאלי והוא לסטר צפון בתלת סדרין אינון להוא סטרא דהיינו ימין ושמאל ואמצע העמוד כנזכר. ואינון תשעה מפני שהם משתלשלים כל א' מג' ע"ד שפי' לעיל ועוד כל א' מהט' יש בו חסד דין ורחמים כנז"ל בענין שכל ג' יהיו ט' וז"ש ואינון סדרין מתלת סטרין כמא דאתמר ויעלו מספר הסדרי' כלם כ"ז בסוד האותיות שהם כ"ז עם הכפולו'. ואשתכחו כמא דאתוון כ"ז בט' תיבו' שהם ט' סדרי' כנז' כך לג' הצדדין מזרח ודרום וצפון הנז' סדרא דסדרין אלין כ"ז כל סדר וסדר מג' אותיו' והסדרים הם משולשין והיינו לתלת תלת לכל סטר מג' סטרין דאמרן. ואשתכחו שהארבעה צדדים אינם שוים אלא אלין תלת דהאי סטרא שהם ט' בהשתלשלם ואלין

תלת דהאי סטר' שהם ט' בהשתלשלם אשתכחו כלהו כ"ז. וכנגדם בעמוד המערבי דהיינו סדר רביעי שלא נתבאר כלל ורזא דאלין כ"ז אתוון אינון ברזא דנוקבי בענין שעמוד המערבי כולו נקבה והיא מתייחדת בא' מג' מקומות או יתייחד המערב בדרום או במזרח או בצפון וכאשר יטה אל הדרום שם כ"ז אותיות שהם ט' תיבות כל תיבה מג' אותיות ואותם הג' אותיות ב' זכרים והאמצעית שבין השנים היא נקבה נמצא בכל עמוד ועמוד אין זכרים כי אם ח"י אותיות וכשיטה העמוד המערבי אל הדרום או אל הצפון או אל המערב יהיה דוקא אלו ח"י אותיו' זכרים שבכל עמוד ועמוד וז"ש לאתחברא בהו נוקבא עם אלין תמניסר אחרנין שהם זכרים דנקטי לנוקבא בין תרוייהו כמא דאתמר שמספר אותיות הזכר הם כמספר אותיות הנקבה כי אותיות הזכר הם ג' פעמים ח"י ח"י בדרום וח"י בצפון וח"י במזרח וכך הם בנקבה ט' לדרום בין ח"י שבו וט' למזרח בין ח"י שבו וט' לצפון בין ח"י שבו וכ"ז הם במערב יעלה מספרם ג' פעמים ח"י ממש כמספר ח"י ח"י ח"י של הזכר והמערב נוטה אל ג' צדדים להתייחד ולקבל בסוד בחינת הנקבה אשר בכל צד וצד כנזכר ונמצאו עתה שאברי הנקבה הם כמספר אברי הזכר לא העדיף ולא החסיר וז"ש וכלא איהו כדקא חזי שאין אברים בזכר שאין כנגדם בנקבה וז"ש לקמן דא כגוונא דדא ואין בין זכר לנקבה אלא קטנות וגדלות שאותיות הזכרים דעלמא עילאה בינה והתפשטותם עד המ' הכל בחינת זכר ולרמוז לגודל אורם ורוחניותם אנו אומרים שהם אותיות גדולות ויצויירו גדולות בתורה ואתוון תתאין זעירין שהם מצד המ' ומיעוט אורה אנו אומרים שהם קטנות וכן יצויירו בתורה ואין בין זכר לנקבה אלא קטנות וגדלות אבל מציאות האברים והפרקים כלא דא כגוונא דדא. וכל הני רזין ברזא דדכר ונוקבא כלא חד בשלימו יר' על צד שלימותם וייחודם לא על בחינת פרודם שאין פרוד ופגם אלא למטה בסוד החול עולם מטטרו"ן: וע"ד כלא איהו ברזא עילאה בסוד ייחוד המדות העליונות והנהגתם בסוד חגת"ם שהם ד' עמודים ושש מעלות לכסא לתשלום עשר והם סוד ד"ו שש מעלות וארבע' עמודים והם סוד י"ס מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ורזא דאלין תמניסר אחרנין וגומר לאתחברא בהו נוקבא וגומר פירוש כי ראש כל הסדרין הם ג' אותיות יה"ו כי עיקר שם בן ד' הם ג' אותיות (נ"א תיבות) כי הה"א שניה כפולה והנה היו"ד והוא"ו זכרים ויוצאים לכל א' ג' סדרין הרי ו' סדרין והה"א עול' בין שניה' בסוד הנקבה ולכך היא באמצע ולכך היא מוציאה ג' סדרין אחרנין נוקבין וכן בכל ג' קצוות מזרח צפון דרום הרי בין כולם כ"ז אותיות הח"י דכורין והט' נוקבין. וע"ד כלא איהו ברזא עילאה בארבעין וחמש זייני גווני נהורין וגומר פי' זה יובן בסוד ד' פני חיות כי עיקדם שלשה לבד שהם אריה שור נשר אך האדם לא סליק

בחושבן משום שהוא כללות כלם כנודע אמנם ודאי כי אעפ"י שלא ביאר כאן אלא ג' סטרין מזרח דרום צפון עכ"ז בהכרח ד' סטרין אינון נמצא שמלבד אלו הכ"ז עוד יש ט' אחרות דלסטר מערב שהם פני אדם שהיא המ' כנודע והנה כלם הם מ"ה כמספר אדם והוא הוד שם מילוי אלפין אשר הוא נק' פני החיות דוק ותשכח. וז"א וע"ד כלא איהו ברזא עילאה בארבעין וחמש זייני גווני נהורין. ואח"כ התחיל ענין אחר ואמר ז' מתפלגין לז' תחומין וכפי הנרא' שהם היכלי דכורא בז' היכלי נוקבא הנק' תהומין ואבנין כנודע ח"א דעיילי הני ז' בהני ז' תהומין בסוד זכר ונקבה ואלו הב' הכסאות הם בינה ומ' אשר חד הוא בסוד יד ימין והמ' בסוד יד שמאל כנודע וגם להיות שניהם סוד הדין לכך שניהם מגוון אוכמא וססגונא אך עכ"ז הבינה נק' מי שאין בה השגה ולכך נק' אוכמא. עכ"ל: **גליון**. עיין פ' בראשית דף צ"א:

דף רכט.

ת"ח נחשת התנופה וגומר דהיינו כח הדין המתפשט למטה ופועל ע"י אלו הכחות התחתונים שהרי קלעי החצר הם בחוץ ר"ל שאינם פנימיים כקרשים והם כחות תחתונים מתפשטין מהקדושים הפנימיים והם מכח הדין ולכך נק' טורי נחשת במאמר הנביא מפני שדומין לאבות העולם שהם הרים ונק' נחשת מפני שצד הדין מחיצה בפני הנחש שלא יכנס ולכך הם שומרי פתחים כדמסיק שלא יושפע ולא יינק אלא הראוי וההגון ונק' אדנים שהם מקבלים כאדנים להשפיע למטה. ואלין קיימין תרעין וגומר שהם שומרי הפתחים כנזכר והיינו שכל הכחות כלם מקבלים מושפעים ע"י אלו בגלגול הבחינות בהם וז"ש וסחרין בהו פעמים משפיעים אלו ופעמים אלו והם פתחים לכלם וז"ש בגין דאלין וגומר ואינון עאלין ליכנס פנימה לקבל ונפקי לצאת חוצה להשפיע. ומן נחשת דא וגומר כי יש עוד כחות הדין והם כלי המזבח שכלם נחשת והם משמשי המזבח העליון מ' והם מתקני הנשמה לטהרה ולרחצה לקרבה ע"ג המזבח וז"ש דכד נשמתין מתקרבין לסלקא והם צריכין אז טהרה ולבון ותקון הכל נעשה ע"י אלו כחות הקדושים בעלי הדין ועם שהייחוד נעשה למעלה אלו מסייעין לשמשא ההוא שמושא במה שמכינים הנשמה דהיינו קרבן המוכן ולזה איקרון כלי המזבח ועוד יש כחות רביעיים שהם יתדות המשכן והם כחות חוץ להיכלות והם נק' מעמידי' להיכלות מבחוץ ונק' יתדות מפני שהם משמשים להיכלות בפעולות ידועות שהפנימיים משתמשין ע"י עומדים מבחוץ אמנם סבות יש להם נאחזות בכתות פנימיים דהיינו מתריהם שהם עולים ונאחזים פנימה ודרך מתריהם הם שואבי' הכח לפעול פעולת ההיכלות והם נחשת מכח הדין כנזכר והם ג' בחי' הא' ממנן ותחת כל ממונה כמה מרכבות והג' רוחין

והם כח רוחני מתפשט בעולם התחתון לפעול הנרצה. ובהיכלין דקדשא בפ' פקודי ששם נתבארו היכלות חצונים ופנימיים שם נמנו הם ופעולתם במספרם זהו פרטיות הכלים למטה אמנם היות' זהב וכסף ונחשת. דהבא כגון קרשים וכיוצא בדהבא שבספי' העליונות הוא סוד הבינה וכן השאר והם בעולם מטטרו"ן והם שואבים משרשים העליונים וכן אלו שבמשכן הם תחתו' גשמיים מתלבשי' עליוני' בתחתוני' למטה וז"ש אלין דנחשת לתתא שהוא גשמי נטלי חילא ורוחניות מנחשת דלעילא שהם הכחות הנזכרי' כדי שיהיה המשכן גשמי ורוח חיוני קדוש מתלבש ומשתאב בו וכן כלא. כל אינון גווני שהם תכלת מ' וארגמן ת"ת ותולעת שני גבורה ושש חסד הם ד' גווני וכמו שהספי' העליונות הם נכללות חסד בגבורה וגבורה בחסד שניה' בת"ת ות"ת בשניהם שלשתם במ' ומ' בשלשתם היינו אומרו כל אינון גווני מתערבי אלין באלין לאחדא לאתקשרא אלין באלין והיינו בחינת יריעות המשכן. קרסי הזהב וגומר הענין שהיריעות הראשונות שהם פנימיות היו תכלת וארגמן מעשה כרובים והיו עשר יריעות בסוד עשר ספי' וכל ספירה מרוקמת וכחה היא בארבעה גווני אלו הנזכרי' והיו ה' יריעות לבד ה' עליונות כחבח"ג וחמש יריעות לבד ודומות אליהם ת"ת ככתר נצח כחכמה הוד כבינה יסוד כחסד מ' כגבורה ומי המחבר אינון יריען חד בחד קרסי זהב שהיא הבינ' עוד יש י"א יריעות עזים לאהל על המשכן והם בסוד הדין שומר למוח ולכך הם עזים קשים ומפני שאין בתוקף הדין י"ס אלא מבינה ולמטה דהיינו ו' ה' שש וחמש ומתקשרים בחמשים שערים חזקים מצד הדין החזק המתפשט למטה הגורם החבוק העליון בסוד צפונית מערבית וגו' ותחלתו מן הצפון וז"ש קרסי נחשת אינון קיימין וגומר והם ב' בחינות ככבים מהם דין מתוק קרסי זהב ומהם דין קשה קרסי נחשת והיינו שהפנימיים של זהב מתכסים ומתלבשים בחצונים של נחשת ומאירים אלו מתוך אלו וזה שאמר ונהרין אלין וגומר:

מגו נהורא דלעילא וגומר היינו לבאר בגדי השרד כדמסיק, והענין שעם היות שהיו תכלת וארגמן וגומר כמו היריעות והקלעים לא היו דומים ברמז א' והעד שהמשכן עצמו בסוד מטטרו"ן ויתדות חוץ להיכלות כנזכר אבל בגדי כהונה הם מורים על התלבשות הכהן ברוחניות כדי שיוכל ליכנס פנימה בפנימיות ולזה צריך לבושים מאור פנימי ולז"א מגו נהורא דלעילא בסוד עולם האצילות נפק חד נציצו מהת"ת שהוא היסוד שהוא השושבין דנציץ ואנהיר בגו אספקלריא וגומר דהיינו המ' ואקרי ארגמן כמו שהת"ת הוא ארגמן כללות ד' גווני שהם ד' הנהגות שם יהו"ד סוד אוריאל רפאל גבריאל וגומר כך היסוד כלול מכל גווני ואקרי ארגמן כנזכר. וכד בטש האי ארגמן כח היסוד בההוא

נהורא חשוכא מ' כדין נפק מיחודם יחד חד נציצו אחרא דלא להיט מפני שהם כח החשך והאור יחד יסוד ומ' ולזה האור מחשיך מעט ולזה אתערבו דא בדא ומכח יחודם דהיינו יאהדונה"י נעשה בגדי כ"ג שהם ד' בגדי לבן יהו"ד וארבעה בגדי זהב אדנ"י כנזכר בתקונים ולזה אינון הוו לבושין דקדשא דאתלבש בהו מיכאל למטה שהוא הכהן בעולם מטטרו"ן והיא שר החסד לכך הוא כהנא רבא והוא מכניס תפלתו של ישראל וכן מקרב נשמתן. וכד אתלבש בהו באינון לבושי יקר שהם כבוד עליון המתפשט מהאצילו' מהיחוד הנזכר ואז באותו הכח הדק הרוחני שירד יתלבש בהיכל הרצון המלאך מיכאל לתת לו כח ליכנס להקריב התפלה או הנשמה פנימה אל היכל קדש הקדשי' ולא יתבטל הוייתו שאין המלאכי' רשאין ליכנס פנימה ממחיצתן שיתבטלו ויחזרו אל מקורם והיינו סוד קברות התאוה וע"י אלו הלבושין לא יתבטל: כגוונא דא ויבא משה וגומר עם היות שגזר כך חומרו סוף סוף ילוד אשה היה והאיך יעלה אל מחיצת המלאכים ופנימה להם אלא ודאי שע"י התלבשותו בסוד הענן הזך היה מתקדש והיה אפשר לו לקבל ולסבול דקות העולם העליון והדקות העליון יסבלהו כי ידחה כל גשמי שירצה לעלות פנימה ממחיצה הראוי' לו אם כן מרע"ה היה מפשיט שם לבושו והיה מתלבש בענן והיה עולה דק רוחני. וע"ד זה הכהן ברצותו ליכנס אל הקדש לבד ולא פנימה יספיק לו ד' בגדי לבן בגדי כהן הדיוט וביום הכפורים שקדושתו יותר דקה ונכנס לפני ולפנים היה מתלבש בד' בגדי לבן שהם רוחניים ליום הכפורים הרוחני לבד וגונזם ועם ד' בגדי זהב ח' בגדים וז"ש כגוונא דא כהנא וגומר ובגין דנפקו ואינן דומין לשאר תכלת וארגמן וגומר אלא רומזין למעל' ואינון כגוונא דלעילא איקרון בגדי שרד והוא מלשון שארית כאו' שריד ופליט וכיוצא בגין דאשתארו מאינון לבושין היינו לבושי אדם הראשון שהלבישו הקב"ה בג"ע לעמוד לשרת לפניו והוא פגם ונסתלקו ממנו ויתלבש בהם סוד הכהן לשמש בהיכל פנימה וז"ש בגין דהוו ממה דאשתאר מנהורין דזיוין עילאין שהיה לבוש אדם שנא' ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו שעשו ב' שמות אלו שהם יהו"ד ארגמן ודאי שהם ד' פעולות שהם י' מיכאל ה' גבריאל ו' אוריאל ה' רפאל והיינו ארגמ"ן. תכלת היינו אלהים דינא והיינו סוד הייחוד השלם שם מלא ב' שמות אלו ובהם מתלבש הכהן בסוד הבגדים ליכנס אל הקדש והיינו דוקא כ"ג שהוא שושבין הנכנס לייחד הקב"ה ושכינתיה וראוי שיתלבש בלבוש זיו יחודם כנזכר שהם סוד יהו"ד בסוד הלובן העליון ואינם משמשים אלא אותו היום ואחר אלו במעלה הם ד' בגדי זהב שהם בסוד נציצו המתפשט בשם אדנ"י ולמטה מאלו הם ד' בגדי כהן הדיוט שיש בהם תכלת באבנט והם ב"ד למטה מהנז' בסוד שם אלהי"ם והשתא בבגדי כהונ' דכ"ג עסקינן וז"ש איהו רזא

לאתלבשא כהנא רבא למיעל לקדשא סתם לא קדש הקדשים שסודו פנימי יותר. והנה תכלת ותולעת שני היינו ב' ההי"ן וז"ש תולעת שני אינון גוונין סומקא ותכלאי וארגוונא הוא מצד הת"ת הכולל הגוונין כלם בו' קצוות אמצעי בין ב' ההין והשש הוא למעלה בסוד לובן החכמה ו' ודאי. ומגו דאיהו אתלבש בהו בלבושין שהוא דומה לסוד גבוה הוה עאל ולא דחיין שהיה מעין פנימיות גבוה והיה נכנס לייחוד ב' שמות ה' אלהים כנזכר והיה דקות עליון סובלו ולא דוחהו. כלא אתעביד משכן וכליו ולבוש משמשיו על צד הרמז העליון וע"ד כתיב בגדי השרד לשרת בקדש כנזכר. ואקרון בגדי קדש הוא שם מעולה משם בגדי שרד וזה שאמר בגין דלא אקרון קדש אלא כד שראן ביה אינון גוונין והיינו כאשר יתלבש בהם הכהן וימשיך אליהם ממש קדש העליון המתגלה סוד הת"ת והיינו אומרו דבישראל שהוא הת"ת אתחזון כל גוונין. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואינון דאיקרון אדני נחשת פי' כי מ' היא אדנ"י והיא מזבח הנחשת דעלה אתקריבו נשמתין וכל המשרתים שלה אקרון כלי נחשת אבל המשרתים של מזבח הקטרת היא בינה נק' כלי הזהב והכסף. והנה נודע ענין ההיכלין והרקיעין וכלהו הוו רזא דנהורין עלאין דאתעבידו בעובדא דרקיעא עילאה וביה נהרין כמה חיילין דאינון כגוונא דככבים דקיימי ברקיעא והם קרסי הזהב דקיימי ברקיעי דכורא והוו נ' קרסים. ואית נ' קרסי נחשת ברקיעי נוקבא ובכל הני היכלין ורקיעין אית פתחין ושערי והדלתות של אלו הפתחים הם נק' אדני נחשת דקיימין בפתחים כעין דלתות ושומרים הפתחים. מגו נהורא דלעילא ת"ת. וארגמן הם ד' פנות המרכבה העליונה אוריאל רפאל וגו'. בההוא חשוכא פי' גוון תכלת. עכ"ל:

דף רכט:

ת"ח נשמתא לא סלקא מג"ע של מטה אם זכת' או מעולם זה אם לא זכתה אלא מתגלגלת עד שתזכה בעולם הזה במעשים טובים כדי שתתלבש בג"ע של מעל' והיינו או' בלבושא דלעילא שהם האמתיים לה כי מלבושים ג"ע תחתון אשר לרוח אין אמתיים לנשמה אלא מתלבשת בהם בג"ע של מעלה במקרה עד ימלאו ימיה לעלות למעלה כנזכר בפ' תצו'. לא נחתא לתתא לעולם התחתון אחר הוייתה עד דאלבשת בלבושא דהאי עלמא דהיינו הגוף. כגוונא דא מלאכי' שהם אש או רוח דק רוחני וברדתם לעולם הגשמי הזה לא יוכל העולם לסובלם בדקות' ורוחניות' אלא יתלבשו באויר העולם לבוש גשמי לפי שעה כדי שיוכלו בני העול' לסבול השגת' כאו' פקח את עיני הנער ויראה. ויגל ה' את עיני בלע' והיינו ענין מלאך מנוח וגדעון ומלאכי אברה' וסלוקם הוא פשיטת צורה זו מאויר העולם. ודרך כלל בין הגשמי העולה בין הרוחני היורד צריך פשיטת צורה ולביש' צורה

להכלל בעול' שהם בו ומכאן נקיש אל הנשמה בעלותה וז"ש והא אוקימנא דנשמתא לא סלקא אלא בלבושא דנהיר מעין העול' העליון עולם הנשמות שהם פשוטות מצורת העה"ז מכל וכל משא"כ בג"ע של מטה:

ות"ח אדם הראשון וגו' הענין כי העה"ז הגשמי והמתלבש בו מתלבש בד' יסודות עבות גשמיות עפריות ועול' הנשמות שבו הם הנשמות צורות שכליות מעין דקות כסא הכבוד עולם שכלי שהם בו ונשמות שבג"ע או בני אדם שבו הם בנוניים מצד א' אינם לבושי היסודות הנפסדי' אלא מתלבשי' ברוחניות ודקות אור המתנוצץ מהאור העליון וצורת' אינה שכלית אלא גשמית כצורת האד' בעה"ז התחתון והיינו פעלת לחוסים בך נגד ממש ודומה לבני אדם שבעה"ז. ולזה ברא הקב"ה לאדם הראשון מהעה"ז הגשמי וזכך אותו והלבישו מעין ג"ע התחתון מעין עול' המלאכי' כדי שיוכל לעמוד באויר ג"ע והיינו או' וישם שם את האד' אשר יצר שהלבישו בעול' היצירה וז"ש אדם הראשון כד הוה בג"ע הוה מתלבש בלבושא כגוונא דלעילא ואיהו לבושא דנהורא עילאה כיון דאתתרך מג"ע אין העול' הזה סובל לבוש אותו עול' לזה אצטריך לגוונין דהאי עלמא שהם היסודות עור גשמי והיינו כתנות עור וילבישם ומתוך אלו המתחדשים עתה נלמוד לאות' הקדומי' שהיו אור והיינו בתורתו של ר"מ היה כתוב אור והיינו זכוך החומר כעין שאר הצדיקי' העומדי' שם בחיי' אמנ' כיון דאתתרך מתמן אצטריך ללבושא אחרא דהיינו שיתעבה חומרו ויתלבש בחומר הווה ונפסד והיינו עור הנחש ודאי שהוא מחלק הנחש וכן כל העול' כלו הווה ונפסד שנתקלל בקללת הנחש עד שיפדהו הבורא מיד הנחש המקולל. ואפשר כי או' כתנות עור כמו כתנות כהני' וכו' כתנות כשהפשיטו לבושי אור דג"ע הלבישו לבושי' נחמדי' שנעשה בהם בריה חדשה ביום ששי והיינו ויעש ה' אלהי' כתנות להלביש העור הזה שהוא עור הנחש כנזכר והיינו בחמלת ה' עליו להלבישו העור וזשז"ל כי לבושי' אלו באו לידי עשו ולידי יעקב וגו': עובדין טבין דבר נש דעביד וגו' הענין כי כל מצוה או תורה או תפלה גורמין יחוד והם מושכי' אור מיחוד קב"ה ושכינתי' שכך הדין שכל המייחד נוטל חלק בראש וחלק הייחוד הזה יש בו ב' חלקי' הא' רוחני שלא יתעבה והוא גנוז לו בעולם הנשמות להתלבש בו הנשמה ומעין העה"ב. הב' גשמי מעין מעשה המצות הגשמיות וחלק העב מהקול הגשמי קודם שהיא מזדככת ועולה מכל זה נעשה לבוש גשמי אור דק רוחני מעין ג"ע של מטה שהוא אמצעי בין הגוף והנשמה כנזכר והיינו חלוקא דרבנן והוא מלביש הנשמ' כל זמן היותה בגן עדן התחתון ולרוח כל ימי עולם עד זמן התחיה וז"ש אינון עובדין משכי מנהורא דזיוא עילאה דהיינו ת"ת אור זיו השכינ' לבושא לאתתקנא ביה להוא עלמא דהיינו עולם הנשמות ששם מתלבשות מזיו

הבינה הנמשך ביחוד ת"ת ומ' והיינו לאתתקנא ביה להוא עלמא שהוא עולם הנשמות ומשם הם מתראות למעלה במ' והיא מאירה אותם בה ומתקשטת בהם ומיד הת"ת רואה אותה מקושטת ומתייחד עמה וז"ש לאתחזאה קמי קב"ה שהם עומדות בעולם הנשמות תחת כסא הכבוד ומלכות רוכבת על הכסא וז"ש ובההוא לבושא דלביש אתהני וחמי גו אספקלריאה דנהרא באור הת"ת העליון ע"י מה שהם מצטיירי' במ' ומיד הת"ת הוא מאיר בה בסיבת קשוטיה כנזכר ומשם נהנים באור הת"ת והיינו לחזות בנועם ה' ואמנם הם למטה דהיינו ולבקר בהיכלו: וע"ד נשמתא וגומר הענין לתרץ קושיא קדומה כי הנשמה ברדתה היא קרובה אל ההפסד בחטא ורחוקה מן השכר כי מי ומי אשר יזכה להחזיר נשמתו נקיה וטהורה כמו שנתנוה לו כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ומה תועלת בריאתה וירידתה בזה העולם השפל ולזה ובההוא לבושא דלביש וגומר יר' כי הנשמה בהיותה למעלה קודם רדתה היא באוצר גנוז ידוע ואין הנשמה שם נהנית מהסתכלותה באור חיי עליון אלא היא בת מלך צנועה יש לה מאכל קצוב מאת המלך אביה מדי יום ביומו אם לא בלבוש מעשה המצות והתורה וז"ש ובההוא לבושא דלביש שהוא לבוש התורה והמצות כנז"ל אתהני וחמי גו אספקלריאה וגומר ואלו לא נתלבשה בעולם הזה לא תזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו והיינו דמסיק השתא וקאמר וע"ד נשמתא אתלבשת בתרי עלמין שהנשמ' מתלבשת בשני עולמות תחל' בעולם הגשמי הזה ואח"כ מתוך מה שעבד בעולם הזה יתלבש בעה"ב כדי שעי"ז יזכה לחזות בנועם ה' וגומר למהוי לה שלימו בכלא שירד לעולם הגשמי הזה ויכלל בו ברוח ונפש וגוף ויעשה בו מצות ומעשים טובים ויסתלק ויתלבש בהם לעה"ב ונמצאת כלולה בכל העולמות ואז היא מתראת למעלה את פני המלך והיינו או' צדיקים יודו לשמך בעה"ז וגומר ואכין מיעוטין שממעט אותם שלא ירדו לעה"ז שלא ישבו את פניו לעולם הבא כנזכר. והטעם העיקרי כי מעשה הענפים יעשו השרשים כי ברדת האדם לעולם תתקשר הנשמה ברוח ותאיר בו ושניה' מאירים בנפש ושלשתם בגוף ודומ' להם גורמין בינה מאירה ונקשרת בת"ת ות"ת במ' ושלשתם בעולם הזה ולזה נהנה כעין יחוד זה לעה"ב ואם לאו אינו נהנה כלל והיינו לחזות בנועם ה' וגומר:

א"ר יוסי אפוד וחשן כחדא הוו דהיינו ת"ת חשן לא יזח מעל האפוד מ' שהוא יושב עליה להאיר לה ולזה שניהם כחדא הוו מקושרות לעולם. ואוקמוה דהא באתר דהוא קיומא וגו' הענין עם היות שי"ב אבנים הם במ' כנודע שהים עומד על י"ב בקר בסוד שם אדנ"י המתמלא בד' טורי אבן ג' אבנים הטור סוד י"ב אותיות שם אדנ"י ואע"פ שהם דוקא במ' עכ"ז אית לן למימר שהחשן הוא הת"ת אמנם האבנים הקבועות בו הם בחינות

המ' הנקשרות שם למעלה שאינם נעות ונדות וז"ש באתר דהוא קיומא דהיינו הת"ת הם קבועות וקיימין כל אינון תריסר אבנין והטעם למטה במ' אינם קיימות שם שפעמים השכינה מסתלקת מעליהם למעלה גם בסוד הגלות והפגם הם נעות ונדות כאו' הן אראלם צעקו חוצה ולזה אעפ"י שהם למטה הם עולות למעלה להתלבש ולהעשות לבוש ומרכבה אל י"ב גבולי אלכסונין שבת"ת שהם י"ב בני ישראל י"ב ענפי הת"ת ולזה הרמז היה השמות חקוקים בכל אבן ואבן הוראה שכל צורה וצורה מהי"ב גבולים העליונים היתה נחקקת באבן א' מאלו האבנים ונמצאו י"ב ענפי הת"ת מתלבשים בי"ב מציאיו' למ' הנק' אבן בבחינתם למעלה בחשן סוד ת"ת וז"ש כולהו נטלי שמהת בני ישראל. ועם היות דקי"ל שהשבטים למטה בסוד עולם הנקב' יש להם בחינה בעולם הזכר ולז"א וכלהו תריסר החומין עילאין שהם י"ב בחינות הנעשות באצילות עליון מששה קצוות כלהו ברזא דשבטי ישראל אינון והיינו או' ששם עלו שבטי' אין ספק שהשבטים הם למטה אמנם עלו שם למעלה והיינו או' אלין אינון תריסר שבטין עילאין לעילא שעולים עליות הרב' למעל' עילאין ממ' לעילא בת"ת עצמו דאינון שבטי יה דהיינו התפשטות ו' קצוות מחכמ' לבינ' ומבינ' לחוץ והיינו שם י"ה י' חכמ' ה' בינ' ולכך שמא דא עדות לישראל הראובני השמעוני להראות שמוצאם משם י"ה שאין שם שולט לא חצוני ולא טמא ואין פגם בהם מפני שהם מסולקים ממקום הגעת סמא"ל ולזה י"ה חקוק בהם:

א"ר חייא פליג את"ק ודייק קרא תרי זמני כתיב שבטים שבטי והרמז שבטים דלתתא שהם תקוני שכינתא לתתא אלין שבטון דלעילא שהם י"ב תחומין שנמצאים מכח החכמה והבינ' דאינון י"ה ושבטין דלתתא הם נקבות לשבטין דלעילא ולכך שם עלו שבטים תחתונים להתקשר בשבטים עליונים. עדות לישראל דא רזא וגו' דהיינו סוד הדעת כנז' בתקונים עדו"ת דעו"ת וסהדותא עילאה דאבא ואימא ברא ודאי ולכך שמא דרזא קדישא עילאה איקרי עדות ועיקר היחוד השלם להוריד סוד העדות הזה למטה על נצח והוד והיינו אלמדם בסוד למודי ה' וזהו שכר שמירת התורה כאו' אם ישמרו בניך וגו' והוא עולה מדרגה אחר מדרגה ראשונה עלו שבטים שנית שבטי יה שלישית עדות לישראל והיינו דמסיק ואינון תריסר שבטין קדישין מחכמה עילאין מבינה דהיינו שבטי י"ה אינם בסוד בחינת הזכר שבת"ת אלא בבחינת הנקבה שבו והיינו דאינון תריסר אבנין קדישין כי אבנים במ' שבו וע"ד אינון קיימון לתתא דהיינו שבטי' דקאמרן כגוונא דלעילא שבטי י"ה: וכל אינון שמהן די"ב שבטין תתאין ממש בני יעקב כלהו גליפן באינון אבנים לרמוז צורתם חקוקה למעל' במ' להתקשט בהם וכהנא רבא שהוא

סוד מיכאל למטה או החסד למעל' נטיל לון להיותם נקשרים בימין והיינו קשר המ' בתקוניה בחסד:

ת"ח יעקב וגו' הביא ראי' שהם בנקב' מיעקב וגו' תריסר אבנין למט' ממ' אתעבידו חד אבנא בחינת המלכות המייחדת כל הבחינות, וקארי להו אבן מ"ט נקראו כל א' וא' אבן בגין דכלהו תריסר אבנין אתכלילו באבנא חד עילא' קדיש' שהיא מ' המתעלת על ראשם והיינו דאיהו לעילא מנהון והיינו מצבה קמא דהיינו מתעלת למעל' דהיינו בית אלהים ומכאן ראי' לי"ב אבנים שהם למט' תקונין תתאין והכהן נוטלם להזכירם לרצון למעל' וזה שאמר וע"ד הכא כהנא רבא שוי לון על לביה שהיא כנגד הלב להיות אבנים אלו תדיר מאירים מהחסד והרצון הי' לובשם לרעוא לון תדיר שלא יחשיכו דכתיב ונשא אהרן והוא ג"כ הכרח שהם למט' ונושאם למעל' ממחיצתם. ועוד ראי' דאי כדס"ד אמאי נקיט להו כהנא רבא ואינו אלא לרמוז שהם למט' תיקונין תתאין וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רל.

ונאספו שמה כל העדרים הם י"ב שבטים ועם היות דכתיב והנה ג' עדרי צאן רובצי' עלי' כך הוא הם ג' מלמעל' וי"ב מלמט'. וגללו את האבן הבאר הזה פעמים יש בו מים רבים עד שאין צריכים העדרים לגלות שכינה מעל פי הבאר אלא היא דולה ומשקה אמנם כאשר הוא סוד הגלות והמים מועטים שכינה גולה עם העדרי' כאו' צאי לך בעקבי הצאן ורעי והיינו וגללו את האבן ומגנדרין ית אבנא שהם מושכים אותה עמהם בגלות ולכך יש לה ב' שמות בגלות היא נק' אבן בחן ודאי שהיא מבחנת את ישראל וצורפם בגלותם. ובגאולה היא נק' אבן ישראל שהיא נקשרת עם ישראל למעל' וכתיב בגאול' והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה דהיינו ופדויי ה' ישובון וגומר וכתיב והלך לפניך צדקך. ועל שמה שהיא אבן או אבן למט' בגלות על י"ב אבנים תתאין או אבן למעל' נק' בי"ב אבנים עליונים וכל הבחינות עליונות ותחתונות אבנים ודאי ואל תתמה על הענין שהרי כמה אבנים לאבנים בחינות פנימיות אלו בתוך אלו: אית אבנין יסודי ביתא הם מהחכמה ולכך ויסיעו מלמעל' למט' אבנים גדולות מצד הגדולה אבנים יקרות מצד החכמה ליסד את הבית בחינת י' שבה אבני גזית שיורדים דרך הבינה והשמאל עד המ' שהיא לשכת הגזית מצד הדין. ואית אבנין שהם עילאין מצד הבינ' יקירין מצד החכמ' ואלו מתחלקות למט' מחכמ' ובינ' לי"ב דהיינו ד' סדרין יהו"ד תלתא לכל סדרא יה"ו ביודי"ן ובההי"ן ואלפין לד' רוחי עלמא דהיינו י' דרום ה' צפון ו' מזרח ה' מערב: כגוונא דא אינון ד' דגלים דהוו במדברא שהם היו בסטרא דיובלא אמנם למטה בשמטה הם הבנים אינון

י"ב שבטין ולא היו עושים דגלים בא"י מפני שהיו במ' למט'. אמנם וכלא רזא חדא שהם מציאיות למדה אחרונה בכל מקום מושבה:

ות"ח בשעתא וגו' הכרח שכולם מציאיות המ'. ולביש לון בחשנא בי"ב אבנים ואפוד שתי אבני שוהם שהם על כתפות האפוד ו' ימיניים ו' שמאליים ומציאותם למעל' מהבינ' על כתפיו שהם חסד גבור' ולכך הם אחוריים באפוד ודאי כל מה שמשיג בזה הוא כדין שריא עלי' שכינתא מורה שכל המציאיו' אינם אלא בה, ואינון תריסר אבנין גליפין בשמהן הענין הוא סוד הארת הנשמות למעל' והתעוררות וכללותם שם ומשם יאירו ממנה ולמעל' בענין שהם חקוקים מצד מטה באבנים והיינו או' כל שבטא ושבטא אתגליף על אבנא שהם י"ב בחינות במ' וכל בחינה ובחינה מצויירי' בה סוד הנשמות בסוד י"ב פרצופין שנז' בתקונין ובפ' יתרו ומצד מעל' האבנים מאירים ממטה למעלה ויאירו סוד הנשמות בסוד מיין נוקבין כלפי מעלה באבנים וסבת הארתם למעלה הוא מצד הנשמות החקוקות שם ולזה אמר תריסר אבנין גליפין בשמהן דכלהו שבטין כאלו חקיקתם למעל' והארתם בשמות השבטים דהיינו כללות נשמתם שם כנז'. ולזה היו שוקעים השמות מצד בחינתם תחתונה והיו מאירים ממטה למעלה ובולטים וז"ש וכד נהירין אתוון הוו בלטין וגו' והנה האותיות הקבועות בשמות צורות קדושות עליונות בסוד הנשמות והיינו יחס אשר לנשמה בשם כדאמרינן בדיק בשמא וגו' ולזה אותיות אלו היו צורות מתהוות מקיבוץ נשמתם ולא היה בהם אותיות ח"ט להראות שאין פגם וקליפה נאחזת בסוד צורתם העליונה והיו אותם הצורות שלמות אל הייחוד העליון וזה שאמר ובאתוון כולהו לא הוו וגו':

א"ר חזקיה אי הכי כלומר אין אותיות אלו ח"ו רעות שהרי באות ח' חיים אלא שמא גרים בהשתתף אותיות אלו יחד וכיון שזה כן א"כ דוקא אות ראשונה שהוא ח' ראש תיבת חטא ראוי הוא שימנע אמנם ט' אין דין לימנע שהרי טובתה גדולה דביה פתחא אורייתא ראוי שלא תמנע מהשבטים אבל ט' שהיא מסומנת לטובה בין שאר אותיות דאיהי עד טב ותנינן וגו'. בגין דסמיכין ויש לאות ט' בחינה רעה מצד אותה בחינה כשהיא נסמכת לאות ח' גורמת חוזק הקליפה והפגם והיינו ח"ט. ותו וגו' הענין שאות ט' יש לה בחינה טובה נעלמה ובחינה רעה מתגלה ואם תבא בשמות השבטים מזקת בחינתה המתגלה ממה שמועלת הבחינה הטובה הנעלמת. והענין כי השבטים יש להם ב' בחינות הא' בחינה תחתונה והיא בחינת התפשטותם בי"ב ענפים והב' בחינה עליונה מזו היא בחינת אחדותם יחד וכלם באחדות בהשואה גמורה דבקי' יחד ואותה הבחינה נעלמת והיינו בחינת ט' שכלם יחד הם נקראים שבטים שאות ט' מאירה בהם בכלם

באחדות אחד והיינו שכדי להשלים האותיות בחשן היה כתוב שבטי ישורן ושמות ג' אבות ובין כלם ע"ב אותיות והכלל כי ט' כללם יחד: ולאו נהירו אשתכח וגו' והיינו טעם אל אות ט' מפני שי"ב שבטים הם במ' והמ' אינה מאירה אלא מנקודה הדביקה ביסוד דהיינו ט' שהוא היסוד תשיעי המאיר בתוכה והיינו עוקץ היסוד הנכנס בתוכה והיא נעשית לו אכסדרה שאורה רב והיינו או' והוא נהירו דההוא נהורא דגניז וטמיר וגו' שאינו מאיר אלא ע"י היסוד והיינו לא ימנע טוב לצדיקים ההולכים בתמים בסוד התהלך לפני והי' תמים דהיינו הברית ודא איהו נהורא דכלהו שבטין יחד הראוי אל בחינת אחדותם בנקודה האמצעית כנזכר ואם כן היאך יחקק הנקודה הזו בשום שבט שהי' מורה פגם בשאר השבטים. ותו דכלהו תריסר וגו' דהיינו שא"א לרשום אות ט' בשמות השבטים שהוא השורש הנעלם וא"א כלל להגלות אלא ע"י כללותם יחד מפני ההעלם:

ת"ח כל הני ירצה כלם יחד נאחזים ביסוד והם במ' מפני שהם עומדים באות ונס מצד היסוד הנק' כן גם נאחזים בחסד דהיינו בחינת היסוד בחסד ולכך כלהו כד הוו נהירין דהיינו אור לכלם יחד מהיסוד כדין כהנא רבא מהחסד הוו נהירין אנפוי דהיינו פני החסד הנאחזים בבינה ובזה היה נשפע האור למטה מי"ב בחינות י"ב הנהגות אל החוץ ולזה ואתוון נהירין ובלטין לאשתמודעא לבד כי בליטת האותיות לבד מורה שהיו מקבלים ממקום שקיעתם ומגלים מה ששואבי' לחוץ וכד הוו נהרין אנפוי דכהנא היה מורה על יניקתם האור הגנוז דרך החסד אמנם אם לא היו פניו מאירות והיו האותיו' בולטות היה מורה על יניקתם שלא מצד הכהן אלא מצד שמאל ולא היה לטוב השפעתם ובדא אשתמודע כהנא אי זכאה הוא אי לאו ירצה כי סבת יניקתם לטובה היה תלוי בכהן כי כאשר היה כשר ונוסף על כל כשרות היה תלוי באות ברית אם היה כשר בו שלא פגמו כלל כדי שיהי' בסוד אות ט' על תקונה אז הוא החסד המושך אור מבינ' ופניו מאירי' באבנים. וע"ד כלא איהו באת ניסא אפי' אחר שנתקן החשן הארתו דק ופעולת אותיותיו באות ונס על פי הסוד הנזכר:

ר' אבא וגומר הא דכתיב אל חשן המשפט מורה על הת"ת את האורים מורה שהיה ענין בפני עצמו ואם כן צריך לדעת איזה מקום הוא אורים ותומים ובזולת זה תנינן בענין אורים ותומים דנהרין דאשלימו מורה על שני ענינים בשני מדות וגם זה צריך ביאור להודיענו והיינו או' תו אנן וגומר א"ל ודאי להכי איהו וגומר כללות דבריו שהם ב' בחינות בחשן בזולת מה שהן חשן ואפוד ת"ת ומ' והם לקבל אורים ותומים א"כ אורים ותומים אינם ממש חשן האפוד אלא חשן ואפוד הם לקבל אורים ותומים ורזא דתפלין וגומר מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב: לא הוו תרין אתוון ח' ט' בגין וגומר ענין ח' ט' אבאר לך כי הלא טוב הוא יסוד לפי שבו נרמזת אות ט' טמיר וגניז וכל אור העליון שבחסד גנוז ביסוד לצדיקים והנה כד האי את ט' אתחברת באת ח' רזא דהוד ירך שמאל כדין אתעביד ח"ט דינין משמאלא ולהכי ב' אתוון לא אשתכחו בשבטים ועוד דכל י"ב שבטים נפקי מאות ט' מיסוד והוא אפיק לון. והנרא' מכאן כי בכל אותיות החשן לא היה אותיות ח"ט הפך מן האומר כי היו שם אותיות האבות ושבטי ישורן והרי יש בהם ח"ט ואולי על אותיות השבטים דוקא קאמר:

דף רל:

אי הכי דלא מתפרשן וגומר אי אמרת בשלמא כדס"ד מעיקרא משום דהוה ס"ד כי חשן ואפוד יהיו במ' שניהם ויקרא חשן המשפט המתייחד במשפט ועם היות שהכתוב אומר ולא יזח החשן מעל האפוד היינו שהם שתי בחינות במ' חשן ואפוד ועכ"ז אין ראוי להפרידם אמנם אם הם נפרדות מי שיתפוס באפוד אינו מפריד שהרי הוא תופס בחינה א' מהמ' ולכך אפוד ירד בידיו שתפס בחינ' א' אלא השתא דפרשת דחשן ואפוד ת"ת ומ' והשתא לא יזח החשן טעמא משום דכתיב מפריד אלוף א"כ מאין אפוד ירד בידו וגומר ואלו חשן לא קאמר ועם היות שהיה דוד שואל ואין שואלים אלא בחשן וכתיב ויאמר דוד אל אביתר הגישה נא את האפוד וגומר הוה ס"ד דאותה שאלה לאו באורים ותומים היתה אלא ברוח הקדש ודחיקא לי למימר דלאו אדעתיה האי קרא. ועי"ל דהוה ס"ד דודאי חשן ואפוד היה לו לדוד ומה שאמר הגישה האפוד מפני שדוד הוא השואל פניו אחורי הכהן והיינו האפוד והיה שואל או שמא דרך תפל' היתה שאלה זו וצוה שיתלבש הכהן באפוד להתקדש כמו שאין שואלין אלא לפני הארון דכתיב לפני ה'. כל מה דאיהו חשיב שהחשן הוא בסוד שם יהו"ד הנעלם שאינו נזכר אלא ע"י שם אדנ"י ולכן לא היו מזכירין חשן אלא אפוד לכבוד הנעלם ומתלבש הנעלם בנגלה ובהזכר הנגלה נזכר הנעלם שזה בתוך זה הוא והשתא ניחא שעם היות שהחשן נזכר פעמים רבות ואינו נעלם כ"כ סוף סוף כדי לרמוז הייחוד לא נזכר אלא האפוד וז"ש וע"ד אדכר מה דאיהו באתגליא יתיר כלומר נגלה הוא החשן גם כן שהרי הכהן היה לובשו בגלוי אלא שזה נגלה יותר ומורה יחוד זה מתעלם בתוך זה:

ובג"כ שמא עילאה וגומר הענין שמציאות החשן אותיות יהו"ד ורוחניותו רוחניות שם יהו"ד שהם היכלות לצורות הדקות העליונות וכמו ששם יהו"ד אינו נק' אלא בשם אדנ"י כך שם אדנ"י שהוא אפוד הוא ראוי ליזכר ויתעלם בתוכו החשן וא"ת למה נמצאו אותיות יהו"ד וכן חשן כיון שהם נעלמות יהיה נמצא אדנ"י ואפוד לבד לז"א שאם לא היה נמצא

כלל אלינו לא היה מתעלם בתוך שם אדנ"י וכן חשן אינו מתעלם בתוך אפוד אמנם עתה שישנו במציאות מורה דדא באתגליא ודא בסתירו תוך המתגלה. ועכ"ז אין הנדון דומה לראיה שהרי החשן נזכר כמה פעמים ושם יהו"ד אינו נזכר שום פעם לז"א שישתוו העניינים בבחינת שהאפוד הוא הנזכר והחשן נעלם בתוכו וז"ש וכל מה דאתגליא איהו אדכר לעלמין בין בחינת אפוד בין בחינת אדנ"י אמנם בבחינת המתעלם דהיינו שם יהו"ד ושם חשן אינם שוים כי חשן יש בו גילוי אמנם שמא דגניז איהו יהו"ד ולכך א"א להגלות כלל כמו חשן שיש בו גילוי קצת:

שמא דאיהו באתגליא איהו אדנ"י ולכך אפי' במקום שנכתב שם יהו"ד נק' אדנ"י ואין שם אדנ"י נרמז שם כמו חשן ואפוד ששניהם שם ואנו מזכירין אחד מהן אמנם כאן שם יהו"ד הוא הנכתב ושם יהו"ד הוא הנקרא וז"ש וע"ד אכתיב וגומר ואל תתמה דכל אורחי אורייתא הכי הוא אתגליא בתורה שבע"פ ואסתים בתורה שבכתב וראה רוב דיני התורה ומצותיה הם בתורה בהעלם ופי' על דרך אחרת נגל' ותורה שבכתב העלימה דרכם ותור' שעל פה גלתה אותם. וכל מילי דעלמא הנמצאים הם הויות נגלות ולהם הויה מתעלמת מתלבשת בהם וכן עלמא דלעילא יש להם מציאות נגלה ובתוכם מציאות נסתר וע"ד זה שמות יהו"ד אדנ"י וכן הלבושים חשן ואפוד כנזכר:

פתח ואמר וגומר הגידה וגומר ברזא דחכמתא כי כל לשון הגדה שבמקרא יש בו סוד ועכ"ז שאלתם בנגלות אי מזרעא וגומר והענין כי הנס יהיה ע"י ב' דרכים או הטבע יכנע מעצמו כענין הים ראה וינוס מטעם שהוא עשה כנגד הטבע שהיה בחור והכניע טבעו א"כ יכנע הטבע מפניו ויעשה נס או ע"י מלאך יהפך טבע לפי הצורך וזה הוא כנגד יעקב שהי' צדיק מלאך להקב"ה ועושה עבודתו א"כ יבא מלאך ויעבדהו והיינו שאמר לו כאשר למי וגומ' רמזו לו על שני דרכי הנסים האלו דהיינו שיש לך זכות אבות ואם מזרע אלו אתה אין צריך עוד חקירה ואם לאו צריך לחקור עליך בד' דברים הא' מה מלאכתך שמא אומנותך אומנות לסטים וכיוצא שעונך גורם לך הצער הזה. הב' מאין תבא שמא מצד אבותיך היו חייבים כרת ובאת אתה לידי מדה זו. הג' מה ארצך שמא אפי' שתהיה כשר אתה ואבותיך העיר נדונית אחר רובה והיא נתחייבה ואתה נכלל באותה גזרה. הד' אי מזה עם אתה ואתה נדון אחר עמך. והנה ארבעה אלה תשובתם קשה מפני שהגוזל את הרבי' תשובתו קשה וכן מי שנתחייב מצד אבותיו או ארצו או עמו מה יועיל תפלתו זולתי אם הוא ישראל שתשובתו תמיד עמו והוא ג"כ נצול מארבעה דברים אלו ולז"א לו תחלה כאשר למי וגומר:

אינון לא שאילו ליה אלא מלה באתגליא כלומר דברים שאינם של סוד ואפי' דברים אלו שאלו על צד החכמה וההסתר שלא פרטו לו הדרושים אלא על דרך הרמז וז"ש ובאתכסיא למנדע שהגדה נסתרת ידעו מה ענינו ואיהו אתיב לון שלא באתגליא שיספיק שיאמר מזרע יעקב באתי והוא השיב עברי אנכי רצה בזה מההוא זרעא דאברהם באתי שלא חשיב מיתה לכלום כנגד רצון בוראו וז"ש דאקדיש שמא דמאריה בכל יומא ומסר עצמו על קדושת בוראו בכל רגע כאו' ויקרא שם בשם ה' אל עולם וכיוצא: ואת ה' אלהי השמים אני ירא ועבודתי אל אל אשר בידו התשוע' והוא מהפך המערכות אני ירא וגם הטבע משועבד תחת ידו אשר עשה את הים ואת היבשה וגוער בים ויבשהו והופכי הצור אגם מים ואו' את ה' שהוא בעל הנסים השודד הכחות התחתונים שהם באים משם אלדי"ם הכבוש תחת שם יהו"ד כנודע ולזה אתיב לון כולא באתגליא וגומר:

כיון דשמעו שמא דקב"ה השם הנסתר שעושה ופועל כל הנסים מיד דחילו וז"ש בגין דכולהו הוו ידעין וגומר, **תו** אמר לון דאיהו ערק וגומר יר' שיש לו דרך להבריח עצמו מהנבואה וז"א כי ידעו האנשים כי מלפני ה' הוא בורח ע"י היותו לחוץ כי הגיד להם דרך חכמת הנבואה שא"א להתנבא אלא בא"י:

וע"ד אמרו ליה מה זאת עשית דאנת ערקת וגומר כי באמת בורח הוא מהנבואה וז"ש ולא עברת פקודוי בנבואה ועם היות שבערך ההשפעה כתיב אנה אלך מרוחך וגומר בערך הנבואה אפשר לברוח וגומר והפלא בשאלתם חכמה כזאת לעובדי ע"ז גם תשובתם אליו גם יראתם מהקב"ה יותר מדאי גם לזה צריך ידיעה רבה ותירוץ כל זה באו' **ת"ח** וגו' שכיון שנתגיירו היתה הכנתם קרובה ודעת צלולה היתה בהם ומטעם זה גלה להם הנביא מה שגלה שראה בנבואה אותם מוכנים להתגייר על ידו כאו' אתו לגביה וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. מיד הירדן יסוב לאחור הכוונה כי סוד הירדן הוא יסוד וכד ראה ארון יוסף יסוב לאחור כי גם הוא יסוד כנודע. והנה אנשים אלו היו סמוכי' לנינוה וידעו כל מעשי נסים שבמצרים ולהכי שאילו בחכמתא כל הני מילי. עכ"ל:

דף רלא.

ות"ח כל אלין הוו גרי צדק שהיו רצויים להקב"ה בעבודתם ולכך גלגל הקב"ה מה שגלגל לפניהם כדי שיכנסו ומוכנים היו לכך ועוד מוכנים לחכמה וז"ש ואתחכמו באורייתא והוו חכימין עילאין ולזה מפני שהיו חכמי שכל ותבונה קודם לכך היו יודעים לשאול ומבינים תשובת האמת ולזה מאותה הכנה כשנכנסו נתחכמו בתורה חכמה יתירה כאו' יהיב חכמתא לחכימין. וטעם גלגול כל זה מפני שחביב לפני הקב"ה קדושת שמו וז"ש

בגין דהא קב"ה אתרעי בהו ובכל אינון דמקרבין לגביה ומקדשין שמיה באתגליא שהוא שם הנגלה ממנה כל ההנהגה המתגלת ומשם נמשך תוספת מעל' לשם הנעלם המאיר בתוכו וזה שאמר דכד אתקדש וגומר. כרסי יקירא אפשר שהיא המ' נעשית כסא כבוד מצד קישוטה מחכמה ובינה דהיינו כסא מצד הבינה כבוד מצד החכמה והת"ת מסתלק ומתעלה עליו ויש לפרשו על הבינה שהיא כסא הכבוד לחכמה ושם מתעלה להתקדש שם הנעלם:

ת"ח מה כתיב וירכסו וגומר אמאי בפתיל תכלת הי' ראוי שיהי' תכלת וארגמן וגומר כענין הבגדים שהיו זהב תכלת וארגמן וגומר. אלא לאחזאה דהאי תכלת שהיא מ' דין כי התכלת אשר בארגמן ותולעת שני ושש הוא סוד ד' אותיות שש הוא חסד תולעת שני גבורה ארגמן ת"ת תכלת מ' זהב בינה על גביהן אמנם תכלת לבדה הוא שם אדנ"י ולאחזאה דהאי תכלת שם אדנ"י אתקשר בכלא היה קושר שני בגדים אלו שהם חשן ואפוד ת"ת ומ' בתכלת היא המ' מלמטה מושך מיין נוקבין לקשרם יחד כדפי' לעיל שהתכלת היא הבחינה השורה על הפתילה שהם יש' ואוכלת מצות ומעשים טובים להקשר אש לבנה שהיא יהו"ד דהיינו החשן באש תכלת שהיא האפוד היא הבחינה העליונה על התכלת הנקשר בשם יהו"ד. כולא איהו ברזא עילאה מכאן נלמוד שממה שהקפיד' תורה אפי' בפרטיו' זה שיהיה ע"י פתיל תכלת לרמוז כנזכר כ"ש שאר פרטי העניני' שודאי הם מסודרים ע"פ הסוד. עוד ראיה מענין אומר פעמון זהב ורמון וענין זה אינו מתכשיטי לבוש אלא על צד הרמז וז"ש מה כתיב פעמון וגומר וכלא איהו ברזא עילא' וגומר: מה כתיב ונשמע קולו הרי ממש נתן הכתוב טעם לענין הזה שהוא מפני השמעת קול וקול ידענו סודו בת"ת ויש בו כמה בחינות קול או קול דחשאי דלא אשתמע למעלה מקום שאינו מושג או קול דאשתמע דהיינו למטה מקום השגתו למטה וממנה העול' מתברך ומושכת ברכה לתחתונים כי זהו כוונת הכהן להניח ברכ' על העולם ולזה אצטריך קלא דאשתמע וברכאן ישרון על עלמא שאין הברכה נמשכת אל התחתונים מבחינת קלא דלא אשתמע שהיא הנעלמת אלא מקלא דאשתמע המתגלה ולזה ברכאן ישרון על עלמא שהוא העולם הזה הנגלה:

בגיניה דכהנא דאיהו מברך כולא שהחסד מתפשט ממעלה למטה בכל העולם ע"י הקול הנשמע. הב' הוא קושר כל העולמות ממטה למעלה בסוד העבוד' העולה וקושר כל העולמות וברכה נשפעת וז"ש ופלח כלא והיינו סוד פעמון זהב דקאמ' שהוא המשכת הברכה על הכל וז"ש פעמון זהב הא אוקימנא וגומר. רמון דאתמליא כרמונא דא. חוזר אל הכהן כענין פעמון כנזכר המורה על ב' פעולות הנז' כך רמון מורה על תוכיות הכהן

כרמון שכל טובו בתוכו והענין שהכהן איש החסד צריך שיהיה מתמלא מכל הויות התחתונות וכלם בעצמו כי אין שום א' מישראל שלא היה נותן עיניו בו והוא מתמלא בסוד נשמתו מכל נשמתין ומקרבן לפני ה' ומתמלא מכל יש' ונכלל מכולן כרמון המתמלא מכל גרעיניו ולזה וידוי הכהן דומה לוידויין של ישראל וכל מעשהו כמעשיהם.
ויעש את המעיל וגומר הא אתמר דרזא דחשן ואפוד וגומר כי המעיל אינו כלי לעצמו אלא כלי טפל לאפוד והיינו שנק' מעיל האפוד ונודע כי האפוד היא מדת המלכות שם אדנ"י לבוש לחשן שם יהו"ד והמעיל למטה מבחינת האפוד הוא ולכך אפוד על המעיל היה מתלבש והמעיל כולה תכלת שהיא הבחינה תחתונ' למטה וז"ש כליל תכלת דהכי אתחזי. והטעם דתכלת איהו רזא דנהורא דכורסייא תכלת דאיהו בקשורה וגומר הענין שהכסא הזה תכלת הוא תכלת מצד התחתונים לכלות ולאכול כל מצות ומעשי' טובים והיינו מעיל ולצד מעלה הוא מסתעף לארבע גוונין שהם סוד האפוד תכלת וארגמן וגומר כנזכר וכנגדו הלבן שהוא חשן מתחלק לד' אלו שהם תכלת וארגמן וגומר ועל בחינה זו היא בחינת הלובן הגמור שהוא נהורא חוורא נמצא שהמשרת לבחינת אפוד היא בחינת מעיל וז"ש וע"ד תכלת לאפודא איהו:
א"ר שמעון הני מאני וגומר יר' מתוך הבגדים בעצמם יראה שאינם לבד להתלבש אלא ענין נוסף על לבוש ולז"א מאני דלבושין שהרי מכנסים וכתונת ומגבעת ואבנט נראין לבושין אמנם שאר הבגדים אינם אלא כלים ללבושים שהם אפוד ומעיל חשן וציץ הם כלים לא לבוש והם מוכיחין על כלם שהכוונ' לרמז עליון כלהו רזא עילאה איהו כי הכהן צריך להתלבש דוגמת לבושי הכהן העליון למהוי לבושין דלתתא כגוונא דלעילא. ועתה יפול השאלה בכהן העליון עצמו מה צורך ללבושין לז"א ת"ח כיון וגומר יר' בקושיא ב' יתורץ הא' כיון דמיכאל כהנא רבא שהוא שר החסד בהיכל הרצון ותחת ידו יש כמה מחנות כהני' הדיוטי' אמנם גבריאל שר הגבור' הוא לוי א"כ אמאי דכתיב בגבריאל האיש לבוש הבדים שהם בגדי הכהן:
אלא מהכא וגומר הענין כי הקרבן הקרב שם הוא סוד נשמתם של ישראל והנשמה בעלותה יתייחדו ויתקשרו ההיכלות זה בתוך זה ויעלו כלם אל היכל הרצון והיינו שנקשר רפאל בגבריאל וגבריאל באוריאל ואוריאל במיכאל וכך הוא סוד עלייתם ולזה יוכללו במיכאל ונמצא גבריאל חלק אבר ממיכאל שהוא לבוש סוד האור המתפשט על מיכאל להכנס ולהקריב הנשמ' ההיא שבה נעשה סוד הייחוד והיינו שמאלא דאתכליל בימינא תדיר ואתלבש באינון לבושין שמתלבש מיכאל הכולל כל ההיכלות כנזכר וכל זה הוא בהיות פי' לבוש הבגדים דהיינו לבושי הכהן ואם נפרש בדרך אחרת לא נצטרך

לזה והוא כי לבושין אלו הם לבושין שיתלבש המלאך הדק להתגלות בעולם הגשמי וז"ש איהו אתמנא שליחא שהוא המתגלה לנבואה כאו' גבריאל הבן להלז את המראה וכן האיש אשר קסת הסופר וגו' ולזה הוא לבוש הבגדים כדי שיוכל העולם לסובלו וכן הנשמה תתלבש ברדתה לעולם הזה ותתלבש בעלותה לעולם העליון כנזכר לעיל: כל אינון שליחן וגו' שענין זה כולל כל מיני מלאך היורד למטה להתגלות בעה"ז ולב' הדרכים הלבוש מגלה טעם ללבוש הכהן אם לבושי כהונה הם מורה שאין כהן עליון נכנס לפנים ממחיצתו אם לא יתלבש בגדים נאים דקים רוחניים ואף כאן הכהן הנכנס בקדש לשרת יצטרך להתלבש ואם הם לבושים לרדת לעולם הזה כ"ש שיורה על לבושי הכהן שהוא נכנס לעבודה מקום השכינה יתלבש מעין העולם ההוא:

ות"ח האי מעילא דאפודא לחפיא עליה שאין לבוש בכל הבגדי כהונה שיתכסה כל הגוף אלא מעיל ולכן הוא לבוש אמנ' חשן ואפוד וציץ היו תכשיטין והדומה אל הדרוש הנז' אינו מעיל המלביש כל גופו: כד לביש ליה כתיב אחור וקדם צרתני מפני שהיה עשוי כמין ד' כנפות זה שאנו לובשים והרמז כדמפרש ואזיל ע"י מה שהיה בבריאת א"ה: **בשעתא דברא קב"ה וגו' קשירא נוקבא לאחורא מגביו דו פרצופין** ונקראת אחור מפני שהוא הגובר והחשוב והיא טפיל' לו. לאסתכלא אפי' בלא יחוד כלל אלא כיון שנשא אדם אשה וישרה בעיניו מיד קיים מצוה וייחד למעלה ולזה כיון דאסתכלו אנפין באנפין כדין אשתעי רחימותא בעלמא שכל העולמות נתקנו למעלה פנים אל פנים כאו' וכל שיח השדה וגו' ואדם אין שהכל תלוי בו: ואוליד תולדין וגו' פשטו של דבר משמע דאולידו ולבתר חב כדמפרש ואזיל ואי הכי קשה מאן אינון תולדין דהא קין בכור והוא זוהמת הנחש אמנם נ"ל דהכי קאמר ואוליד תולדין בעלמא ע"י הכנה זו דהיינו הכנ' ההולדה היתה הנסירה זו ואלמלא כך לעולם לא הוליד ותולדות אלו הם קין והבל שת ואו' ולבתר דחב לאו דוקא על התולדה אלא על הנסירה קאמ' ואינו דוחק:

אולידת חוה לקין מזרע אדם בכח הטומאה שהיה מכשכשת בה והולידו רשע נשמה חצונית. והוה דיוקניה וגו' שהגביר הזוהמא הכח בו עד שכמעט היה מראה בו כח רוחני טמא עליון בו והקדושה נסתלקה ולא תאמר שהשפיע שם כח חצוני כחצון שבטומאה אלא פחות ממנו וז"ש ואטיל בה זוהמא דהיינו זוהמא ושמרים פחות מהקליפות וכך הוא הרשע שהוא פחות מעצם הקליפה שהקליפה פועלת ברשות גבוה כמשל הזונה והוא פועל בבחירתו ומורד בקונו וז"ש וע"ד איהו קדמאה דעבד מותא הקדים ממש אל השטן שעדיין לא עשה השטן המיתה עם היות שנתמנה עליה כבר והרשע זוהמת הנחש הות קדמאה ופעל המיתה קודם לנחש עצמו.

בגין דסטרא דיליה גרי' יר' כח הנחש המזומן להמית והמית אדם הא' מקדושתו וז"ש חויא אורחיה הוא למהוי כמין וגו': ויהי בהיותם בשדה ארב לו וקם עליו כנחש ממש וכן ענין נשיכה דאמרי בספרי קדמאי וגו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. קשירא נוקבא לאחורא וגו' נ"ל מכאן כי לא היו אחור כנגד אחור שא"כ לא נכיר מי הוא אחור ומי הוא פנים אבל היו פנים כנגד אחור ר"ל פני האשה כנגד אחורי הזכר וז"א נוקבא לאחורא כלומר כנגד האחור של זכר ודכורא לקמא כלו' אחורי הזכר כנגד פני הנקבה וכשהיה הוא הולך הית' היא נגררת אחריו ובזה ניכר כי הראשון הוא הזכר והוא הנקרא פנים וז"א רז"ל שהית' כעין זנב כלו' שהית' הולכת ונגררת לאחריו כעין זנב והמשכיל יבין כי זהו האמת ודאי. עכ"ל:

דף רלא:

וכל מילין אהדרו קין נחש יסודו ונשמתו הבל ליסודה וגופו ליסודו והבל נהרג על ידו כיסודו כנזכר בספרא דצניעותא. דאתקטיל הבל שהיה קדוש ואתתריך קין שהיה טמא הסכימה דעתו לימנע שאם יהיה קדוש יומת ואם יהיה רשע יתגרש א"כ העדרם יפה מהוייתם ורוחי נוקבי וגו' באונס ע"י חלום וקרי היו באים השדים מתעברים ממנו היו מולידות נגעי בני אדם אמצעיים שאינם שדים ולא בני אדם כי מה שבני אדם מתענגים בחלומם נהפך ענ"ג לנג"ע ליסר בהם בני אדם. לבתר קני ואתלבש בקנאה שגם היא נתעברה משדים זכרים אז כענין עדה וצלה שפירשו ז"ל. ואוליד לשת היינו נשמת הבל בקדושה שחזרה להתגלגל כנזכר בתיקונים. כדמותו בצלמו היינו שלא היה בו זוהמא כלל אלא גופו כדמותו וכשמתו בצלמו טהורה ולזה נק' שת שממנו יסוד עולם. באינון בנין קדמאין וגו' אפשר דעל קין והבל קאמר ואתחברותא אחרא היינו זוהמת הנחש שהיא לילית הרשעה המלובשת בחוה כנזכר בזוהר. דאפשר דקאי על בנין שהיה מוליד מחוה ראשונה היא לילית קודם הנסירה וכן מוכח מאו' עד דאתאת חוה ואתקין לה וגו':

אפוד וחשן אחור וקדם הוו. הנה היו כאן ב' פעמים אחור וקדם הא' המעיל כולו תכלת לשון כליון ואינו בגד שלם פנים אל פנים והוא סוד בריאה הא' באדם הראשון הגרועה שהיו אחור וקדם וכן המעיל שאחור וקדם נעשו יחד ולא יקרע. אמנם חשן ואפוד נעשה כל א' לעצמו וחוזרים ומתחברים מורים על זכר ונקב' כל א' לעצמו ומתחברים פנים אל פנים ועם היות שהלביש' הם פנים ואחור לא סגי בלאו הכי להראות על הנקב' אחור והזכר פנים שמשתלמים ומתאחדים יחד והם סוד הבריאה אחר הנסירה שהיתה פנים אל פנים והיינו דמסיק ואתקין לה קב"ה וגו' והיינו ויברך אותם באותה שעה הראויה לברכ' וזווג והיינו סוד חשן ואפוד כנזכר ולזה כד כהנא הוה אתלבש בהו היה מור'

הבריא' על תקונ' קודם חטא אדם הא' דהיינו דהו' דמי בדיוקנא עילא' ולז' הוו אנפוי נהירין מפני שהי' מור' על מציאות האצילות בכל בחינותיו ומאיר מאור עליון בסוד החסד השואב אור מהבינה והיינו פני הכהן ואתוון בלטין שהם סוד מציאות הנשמות העולות מלמט' בהתעוררות מצותם ותורתם של ישראל וסלקין לעילא להקשר במציאות עליון בסוד מיין נוקבין דסלקין לגבי דכורא וכדין הוו ידעי מלה תשובת שאלתם מלמעל' דומ' לנבוא' הנשפעת: תקונא דחושנא שהוא תקון הזכר ותקונא דאפודא שהוא תיקון הנקבה כחדא מתקשרן בסוד ויבן ה' אלדי"ם את הצלע אשר לקח מן האדם ויביא' אל האדם והיינו פני' אל פני'.

ואע"ג דתקונא דדא לאו איהו כתקונא דדא והיה ראוי שאחר שאחור מצוייר כקדם שיהיה האפוד דומ' לחשן ואינו שאין בו ד' טורין אבן וכיוצא עכ"ז **כולא** ברזא חדא ודומ' לאחור המצוייר אלא שלא היה צורך הדיוט לפרט הדברים כ"ב ומור' על מציאותם רזא חדא קשורם דא בדא לאתאחדא חושנא באפודא דהיינו קשר המ' בת"ת בארבע עזקן דהיינו ד' מחנות ד' חיות שהם המעלים סוד השיר וההתעוררות להקשר זכר ונקבה וכבר נודע שקישוט השכינה בנערותי' שההיכלות עולות בסוד התפל' ונקשרות זה בתוך זה עד שנכללים בד' חיות שהם בהיכל הרצון ד' עזקן ודאי ועולים ד' אופנים הם סוד המדורין ונקשרי' בד' היכלות הנז' שהם סוד החיות ונקשרים אלו באלו ומעלים התעוררות אלו באלו ונקשר הכל בהיכל קדש הקדשים ששם הם ב' כרובין מטטרו"ן ראש לחיות סנדלפו"ן ראש לאופנים דהיינו יצירה עשי' יחד דהיינו טבעות חשן ממשלת היום טבעות האפוד ממשלת הליל' ונקשר הכל יחד וכל זה ע"י התעוררות התחתונים כולם כאחד וגורמין קישוטים דשכינתא להתייחד למעלה והיינו בסוד פתיל תכלת שהוא סוד תפלת ישראל ותורתם הקושרת ממט' למעל' בסוד קשר וייחוד ההיכלות בתפלה והיינו רמז ארבע עזקן דאתקשר בהאי אתר ובהאי אתר ד' חיות וד' אופנים אלו לחשן ואלו לאפוד כנז':

ואינון רזא דאינון רחיכין דמתקשרן בהאי סטרא דלתתא לאינון דלעילא לא העליון בתחתון אלא התחתון בעליון וכלהו איהו ברזא וגו' כנז':

כתיב בראשית וגו' דהא כלא כגוונא דא אתעביד משכנא כלו' ככל מעשה שמים וארץ מעשה המשכן והענין כי מעשה העולם התחתון דומה לעליון וז"ש דעלמא תתאה כגוונא דעלמא עילאה והיינו בבחינת העולם בעצמו שמים וארץ וכן פרטי המינים אשר דרים בארץ דומין לדרים למעלה וז"ש וכל עובדוי דעבד כגוונא דלעילא. והנה המשכן ג"כ בו ב' בחינות המשכן והכלים הדרים תוכה כגון ארון ושלחן וגו' וז"ש הכי נמי משכנא

כל עובדוי שהם מעשים שנים כנז' אינון כגוונא דעלמא עילאה והענין שהוא גשמי מזהב וכסף וגו' ובמעשיהם ותקונם בחכמה גדול' היו דומים לעולם העליון כדי שימשך שם רוחניות גבוה מה שאין כן בעוה"ז התחתון שהוא דומה לעליון כנז' אבל אין עולם העליון יורד לשכון ולהתלבש בתחתון כלל אלא זה למעלה וזה למט' אמנם במשכן שנעש' בחכמ' דומ' לעולם העליון ומוריד כח הרוחניות העליון למט' בגשמי בענין שהיה במשכן סוד העוה"ז מצד חומרו וסוד העולם העליון מצד צורתו כנז' וז"ש רזא דא כל עובדין דמשכנא כלהו עובדין ותקונין דלעילא ותתא ונשתנ' מעשה משכן ממעשה עולם שהשכינה שורה במשכן בעוה"ז שהוא זוית א' מהדירה שהשכינה שורה בכללות העולמות בדיורין עילאין ובדיורין תתאין ולזה צריך שיהי' בו במשכן כללות כל הדירה השלימה. וימצא דירה לשכינה דומה לדירת המשכן ג"ע לתתא איהו כגוונא עילא' וכגוונא תתא' כללות מעשה עולם בו ורוחניות עליון מתלבש בו והא כיצד שהעוה"ז גשמי ורוחניותו ולבושו הוא ג"ע תחתון וכמו שאין אבר בגוף שאין נפש מתפשטת בו כך אין בעוה"ז חלק אבר שלא יהי' בג"ע שהוא נפש רוחנית לעולם וז"ש כל דיורין היינו מולם וכל דיוקנין היינו הדרים בו בעלמא כלהו תמן ועם היות שהעוה"ז נסתר מעשהו מבני אדם צדיקים שבג"ע מכירים בו מפני שמסתכלים בחלקי ג"ע ומתפשטים בו ומשתעשעים בהשכלתו והשכלת סבותיו וקשרו בעולם העליון:

ת"ח אי בגין וגו' יר' ניחא שיאמר שאו מרום עיניכם וראו אבל אינו כך שהנעלם אינו מושג בהסתכל במעשה השמים וצבאם א"כ מאי שאו עיניכם וראו.

מאן דבעי לאסתכלא ולמנדע בעובדוי דקב"ה אל יסתכל בבריות התחתונות שאפי' שיש בהם חכמתו יתברך היא ידיעה גרועה מפני שהם הווים ונפסדים אלא יזקיף עינוי לעילא ואל יאמר שהם מעטי המינים מן התחתונים שגם למעל' רבים אין מספר והיינו דקאמר קרא וראו שיש מינים שונים להתפשט הדעת בהם וז"ש ויחמי כמה חיילין וכמה משריין שהככבים הם חיילים חיילים מהם מהכבוד הא' וב' עד ז' זה גדול מזה ותימרון מאן ברא אלין על צד הפלא על חכמת היוצר:

אתר דקיימא מרום היינו הבינה נקשרת בחכמ' ששם הרים והיינו מרום עיניכם וראו מי כלו' גניז וסתים ולא ידיע גניז בחכמה סתים בבינה לא ידיע בדעת וקיימא תדיר לשאלא היינו מ"י מפני שאינו מתפשט למטה כדי שיצא מתורת שאלה וז"ש בגין דלא אתגליא ההוא אתר ועכ"ז גילוי קצת היא כיון שיפול בו שאלה וז"ש ההוא אתר שהרי מורה באצבע עליו והיינו גניז וסתים שבבחינה שמושג הוא כענין שנגנז ונסתם שנודע ולא הושג מפני שנתעלם כנזכר:

המוציא אין הכוונה על זריחת חמה ולבנה ומזלות שלא יצדק לשון המוציא במספר וגו' מפני שהם זורחים בגלגל כל א' וא' כפי גבול עלייתו אלא המוציא בעת בריאתם ולהכי שייך במספר וז"ש מאי המוציא אלא הכוונה דההוא אתר דאיהו טמיר וגניז אפיק כלא וכיצד יצא הנגלה מן הנעלם ברזא דקול דנפיק מגו שופר וכפי אשר יוצא מתפשט נשמע ומתגלה ועם היות שהוא בסוד הת"ת הנעלם והחיילין הם למטה עכ"ז ההוא קול איהו קול חיילין עילאין שהם המחנות מרכבות אצילות הספי' שהוא סוד הת"ת שבו מדת ו' קצוות ושיעור קומתן ובו נמדדין וז"ש דחושבנא דכלא ומשם נמשך להעשו' על ידו מדה למ' ומספר ושיעור וז"ש ומתמן אשתכח רזא דמהימנותא עילאה שהיא הה' הנקשר' בכל אינון סטרין דהיינו שהמ' נגדיית לכל בחינות הת"ת כנודע **עד** דנגדין דרגין עוד מאצילות אל בריאה בסוד כסא ומכסא ליצירה שהם ההיכלות ומשם לעשיה ומשתלשים המדרגות עד הרקיעים אלו וז"ש ואתמשכן לתתא ואתפרשן יפרדו ויתפשטו החיילים בעולם הפירוד למינים עד אין הכלית ועכ"ז כלהו קיימין בחושבנא ואיקרון בשמא: מרוב אוני' וגו' יר' צרכי התפשטות הכחות יהיה לימין ולשמאל ובעלי ימין הם רוב אוני' גדולת הכח והיינו שמצד ימין גדלים והולכים אמנ' מן השמאל מוסיפים כח ואומץ מחוזק הגבורה משתי בחינות אלו לא יעדר שום א' מהם וז"ש סטרין דנגדין מתרין עברין משתי מדות אלו לא יעדר ולא יתעלם שום א' מהם שהכל מתנהג על פי הנהגת ב' מדות אלו או ימין או שמאל או קו האמצעי הכלול משניהם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ת"ח אפוד וחשן אחור וקדם. הענין כי הנה הכהן רומז לת"ת ומ' כי זכר ונקב' בראם בגוף א' ופני הכהן ולבו מורים לת"ת ולזה היה מתלבש בחשן סוד החיות ואחוריו למ' היה מתלבש באפוד סוד האופנים והנה היו ד' חיות וכנגדם ד' טבעות בד' קצוות שבהם מחוברים החשן עם האפוד והיו נדבקים ג"כ החיות והאופנים ואז נדבקי' ג"כ החשן והאפוד ת"ת ומ'. עכ"ל:

דף רלב.

כד אתתקם משכנא דהיינו בראשית ברא אלדי"ם את השמים ואת הארץ והוה אתתקן היינו הדרים בתוכן דהיינו הכלים כנזכר לעיל. ואסתכל לעילא ותתא דהיינו במעשה עולם הגשמי ועולם רוחני הכל היה רואה שנכלל במעשה המשכן. כלהו אתתקנו ביה במשכנא שהמשכן בא לתקן מעש' שמים וארץ שלא ימוט כאו' על ג' דברים העולם עומד וגו' על העבודה כל מאן דחמי וגומר הוה מסתכל בנהיר וגומר יר' כי ידמ' המעש' הגשמי בנהירו דילהון בנהירו דככביא ואין ספק שהרמז גבוה מעל גבוה וכדומה גם לככבים כאשר יבאר וז"ש בגין דהכי קיימין ככביא ברקיעא:

רזא דשמא קדישא דהיינו את כי יש שבחים שיוכלל שבחם בשם י"ה ויש בשם אל ויש בשאר השמות אמנם שבח שם יהו"ד כולל כל השבחים כמו שכולל כל השמות וז"ש רזא וגו'. ותושבחתא בתראה דכלא ירצה שחתם דוד כל שבחיו בו מפני שבו כלל הכל ואל בקדשו היינו שם יהו"ד שהוא בקדשו דהיינו החכמה מקור שם יהו"ד.

אבל דא הוה על עשר דהיינו הלליה הללו אל בקדשו יש בו עשרה פעמים הללויה אבל הללו את ה' מן השמים יש בו ז' פעמים הללוהו מורה שזה שבע מדרגות: אמונים אית דגרסי אטונין והיינו עשר נימין דכנור ואינו שאין נקרא אטונין אלא דוקא מיתרים הגסים והעבים אמנם מיתרי הכנור נק' נימין והיותר נכון אמונים דהיינו י' פעמים הללוהו שהם מהאמונה העליונה בספירות העליונות וזה של עשר מפני שמנה מכתר ולמט' וזה משבע סוד שבע ספי' לחוד כדמסיק וכלא רזא חדא בשמא קדישא סוד עולם העליון הזכר ודאי וז"ש בשמא קדישא ולא מדת שבע ולמטה במ' וההכרח הוא פתיחת זה השבח הללו את ה' מן השמי' איהו שרות' דשית סטרין תחלת הגלות' מהבינ' כללות' בת"ת.

לאתפשטא לתתא שנקודה הוא מתגלה ראשונה ואחר כך מתפשט כל א' וא' במקומו ונקרא שרותא ותחלה בערך הגילוי דדא איהו רזא דקיימא לשאלא והותר לשאול דהא כתיב לימים ראשונים ולזה התחיל מן הללו את ה' מן השמים ולא למעלה שאסור לשאול שא"א להשיב ולזה דקדק במדרגה זו כאו' הללו את ה' מן השמי' כלו' מן השמי' ולמט' שיש השגה וז"ש וע"ד הללו את ה' מן השמים. הללוהו במרומים וגו' היינו חסד וגבורה וז"ש אלין תרין סטרין דאינון רומא דשרותא יר' התחלת שמים אלו שפי' שהם ימינא ושמאלא. ומהכא אתפשטאן כלהו אחרנין לתתא שאלו ימין ושמאל הם שרשים להתנהג חסד ודין וכל השאר שהם נה"י לא נמצאו אלא לתקונים העליוניות ולהכרע' הגמורה וז"ש ברזא דדרגין לאתתקנא כדקא יאות.

הללוהו כל מלאכיו אלין תרין קיימין וגו' והת"ת נזכר קודם דהיינו מן השמים וכן ירמוז אותו למטה שמש וירח. תרין קיימין נצח והוד יכין ובעז ואומרו מלאכיו כינוי לגוף למשען גופא עלייהו נשען לזקיפת הנהגת העולם עליהם כי כשירצ' להנהיג העולם ברחמים מזוגים ישפיע דרך הנצח וההוד כדי שיכינו אותם הרחמים לפי מה שיוכלו שאת התחתונים. ולפי ששם מלאכים בהם חדש כי אינ' נק' אלא נבאים שחקים וכיוצא לזה נתן טעם בגין דירכין אינון שליחן למיזל מאתר לאתר. והענין כי הת"ת לעולם משפיע במ' והוא לא ישתנה הנהגתו לעולם והמ' היא מתגלית בסוד בחינותיה וע"י אלו שני המדות הם מקבלות השפע מהת"ת ומבשלות אותו ומבחינות אותו לפי הבחינה ההגונ' במ' והיינו דירכין אינון שליחן למיזל מאתר לאתר:

ומרזא דא נפיקין וגומר הענין שההנהגה העליונה היא דקה מאד לזה נבראו המלאכים בעולם היצירה שהם עושים שליחות עולם העליון בענין שיוכלו התחתונים לסובלם והם פועלים אל עול' האצילות והבריאה כפעולת נצח והוד אל הת"ת כנזכר ולז"א מהכא נפקין אינון דאיקרון מלאכים דאינון שליחן שהם מתעבי' כנזכר לא המלאכים הקבועים הפועלים בהשגחה דקה ורוחניות אלא דוקא שליחן מסוד הרגלים כדי ללכת לצורך ההשגחה העליונה.

אתר דנפקי מיניה היינו הסוד כי הצבאות כלם יוצאים ממנו עם היות שיהיו מלמעלה וז"ש כל חילין קדישין עילאין לא טמאים תתאין כי הם נמשכים בדרך אחרת שלא ע"י זווג וז"ש רזא דאת קיימא קדישא שע"י במ' ממציא כל הנמצאים ולזה נק' ה' צבאות ופי' אות הוא בצבא שלו שהם הרבוון המשוכים משם למטה וכלם נותנים אות גדולה ואדנות לבורא ע"י מדה זו והיינו אות איהו בכל חילין ורבבן שהם צבאות המ' שהם קשר היצירה וקשר ההיכלות צבאותיה והוא מתקשר בהם להאירם ורשו' בכתובים שהוא אצילות והם יצירה העולה:

ביה קיימא רזא דא כי עם היות שהם שתי מדות ת"ת ומ' ודאי שזה עולה אל היסוד וזה יורד אל היסוד בענין ששניהם אחד ביסוד הנק' רקיע השמי' ובו נתלו המאורות ת"ת ומ' שמש וירח ובזולת זה היסוד נעשה שמש שהוא סוד גוף וברית חשבינן חד לזה לפעמים הרבה יתייחס שמש ביסוד כי הארת הת"ת במ' הוא ע"י היסוד וז"ש דאיהו שמשא דנהרא.

וביה קיימין ככביא עילאין דנהרין ומזלי. הענין כי התנוצצות ז' מדות מהמלכות ולמעלה הם שבע ככבי לכת ואלו קבועים במלכות כיון שהם מאירים מאור המלכות המתנוצץ ממט' למעלה אמנם ככביא עילאין הם אותם הקבועים בגלגל השמיני והוא סוד הבינה ובה ב' בחינות הא' הם מזלות שהם י"ב גבולי אלכסון שהם בבינה בסוד ו' קצוות שבה והם נוזלים השפע העליון ועיקר כח הרקיע השמיני נתון בהם והוא בחינת הת"ת שהוא סוד הדעת אמנם יש עוד בחינת ככבים ימיניים ושמאליים ואלו הם מצד תרין עטרין דירית ברא ואלו כלם ככבים להאיר וכל אלו הככבי' ומזלות הם בבינה ויסוד משיך אור החיי' מאימא עילאה ולכך נקרא אל חי ומטע' זה ויתן אות' אלדי"ם בינה ברקיע השמים יסוד המתפשט מהת"ת ולזה ביה קיימין ככביא עילאין דנהרין דכתיב להאיר על הארץ שאינם לוקי' ככבי' שהם למטה במ' ולז"א הללוהו כל ככבי אור אות' שהם בעלי אור עליון:

הללוהו שמי השמי' היינו אחר שגמר ענין ו' קצוות אהדר לעילא להההוא אתר דקאי' ברומא דמרומים הבינה על החסד וגבורה הנק' רומא דמרומי' והיינו שמי השמי' כי שמי' הם בינה על הת"ת שעל חסד וגבורה ולא תימא שמי' ת"ת שמי שמי' חסד וגבורה שעליה' ולהכי קאמר דקאים ברומא שהם שמי שמי' דהיינו בינה על הת"ת שעל חסד וגבורה וטעם לא אחרה אחר ו' קצוות אמר ותמן תקיעו דכלא שכלם מושרשות שם לבתר הללו את ה' מן הארץ ויש לה אברים נגדיים לאברי הזכר דהיינו תנינים וכל תהומות הם בחינות נעלמות נגדיות לבינה ששם התהומות וכן התניני' כנזכר פ' בא. ואח"כ בחינה כנגד חסד וגבורה דהיינו אש וברד וז"ש לקבל אלין אש וברד הנקבה מקדמ' האש תחלה בסוד צפונית מערבית ואח"כ מערבית ברד ואח"כ הת"ת שלג וקיטור מימין ומשמאל ובאמצע רוח סערה המתק המ' והיינו עושה דברו שהמ' נק' דבר ואח"כ ההרים וכל גבעות מצד הנצח וההוד כנזכר בתקונין ואח"כ היסוד עץ פרי ודאי ומושך מלמעל' מהת"ת וכל ארזי'. ולמטה ממנה החיה וכל בהמה חיה זו כסא הכבוד וכל בהמה אלו הם חיות הקדש רמש זו ממשלת הליל' ויהי ערב מתרגמינן והוה רמש וצפור כנף אלו הם המלאכים בעלי כנפים שלוחי גבוה מלכי ארץ שרים הממונים וכל לאומי' האומו' שרים הממונים על הצומח ועל הדומם וכל שופטי ארץ כאו' אם תשים משטרו בארץ אין לך כל עשב ועשב וגומר בחורי' וגו' הם התחתוני' בני אדם וגו' ועל כלם הנשמות הקדושות וירם קרן לעמו וגו' וז"ש וגומר כלו' שאר המזמור קל להבין לדרך זה:

ת"ח אינון ככבין לתתא היינו עיקר הדרוש לענין קרסי המשכן שזכר לעיל שדומין לככבי הרקיע ועם היותם גרועים שהמנהיג בהם הוא מהוברי שמים ודוחק שיהי' במשכן דומה להם לז"א אינון ככבין לתתא הגשמיים קיימין במשיכו דאתמשכן מרזא עילאה דהיינו הצורה העליונה המשתלשלת עד למטה במציאות הככבים כמו שנעתק הת"ת במציאות השמי' והמ' במציאות וז"ש בגין דכלא קיימא בדיוקנא עילאה כי כל פרשת בראשית עד ויכלו נדרש באצילות ונדרש בגשמי מפני שזה חותם זה. כל אינון ככביא ומזלי שהם מהבינה הנק' רום רקיעא ונתנים ביסוד רקיע השמי' כנזכר כלהו קיימי לאנהגא עלמאשהם המנהיגים המ' כאו' להאיר על הארץ וכל הנכללים בה ומתמן אתפרשן דרגין מעילה לעלול עד רדת הכחות אל ההיכלות שהם המנהיגי' שבעה ככבי לכת כנזכר פ' תרומה וז"ש עד דקיימין דרגין שהם ההיכלות להשפיע ולהנהיג אינון ככביא דלתתא אלא שיהיה בין ההיכלות והככבים כמה אמצעיים אשר ביניהם וסוף סוף לאו קיימי ברשותייהו אלא כפי המושפע אליהם לכל חלק וחלק הרקיע שעל כל חלק וחלק ארץ משבעים ארצות לע' אומות בהמשכת שבעים השרי' ובא"י אינם

משמשי' כלום אלא מעבר לשפע ולזה כלהו קיימי ברשותא דלעילא שכל פעולתם אינה אלא במאמר גבוה:

והיה באחרית וגו' כד יפקוד קב"ה לברתא דיעקב ולא אמר אשת יעקב שהיא בחינת המ' התחתונה הנופלת בגלות כי הבחינה העליונה לא שייך בה גרושין כלל והנה כאשר הבחינה הזאת לעפר בגלות בחינתה העליונה המקבלת האור מהת"ת היא בחסרון והיינו סוד מיעוט הלבנה ולזה יוקים לה מעפרא ויתחבר שמשא בסיהרא שהיא בחינתה העליונ' שקבלתה האור תלוי בבחינ' זו התחתונה ויש לה בחינה אמצעית שהיא נקראת ירושל' העליונ' שנשבע שלא יכנס בירושלם של מעלה עד שיכנס בירושל' של מטה והיינו או' הר בית ה' ולא אמר בית ה' שהיא הבחינה הפנימית שבה אלא האמצעית שהיא ירושל' וז"ש דא ירושל' לעילא. וענין נכון הוא דתהא מתקנא בתקונא לאתנהרא יר' ההכנה שהיא מתתקנת לאתנהרא מן הזכר שא"א להתתקן מצד עצמ' אם לא מצד האור העליון וז"ש דכל נהורא לאו איהו וגו' ואעפ"כ דהכי אורחי' עכ"ז אמר נכון וגומר מפני הכוננויות הנוסף דבההוא זמנא יתנהיר עלה נהירא עילאה על חד שבעה ועל זה אמר נכון הכנה גמורה אור הלבנה כאור החמה וגומר.

בראשי ההרים מבעי ליה אם היה פי' שכל ההרים יהיו לה הכנה אל ראש ההרים הוא חסד ותקוניה או הארה זו שיהיה לה לא ע"י היסוד או שאר מדות התחתונות אלא בהארת ראש לכל ההרי' דהיינו חסד ותגבורתו ודבקותו למעל' ונעש' ראש גובר על כל ו' קצוות וז"ש דא כהנא רבא דאיהו ראש ההרים וגומר יר' כי החסד היא ראש לספי' מפני דבקותה בחכמה והיינו א' לסטר ימינא כי החכמה איהי סטר ימינא. משום דדא איהו דמתקן לביתא תדיר מפני שכוננתה מן השמאל לעתים ולעתים דין וכן ת"ת פעמים מציץ ופעמים מעלים אמנם החסד תדיר. וכיצד הוא תיקון הבית דמברך לה שסוד הברכה בכהן המברך מדת כ"ה כה תברכו ואינה מדת הייחוד אלא תיקונה כדי להתייחד וז"ש לאנהרא אנפהא לנגד תת"ת והיינו קשוטי השכינ' ממשך החסד:

וע"ד יהיה נכון יר' נכון יהיה הר ההכנה לבד הוא ע"י ראש ההרים אמנם אח"כ נעשה בית ה' ובמה יתקן לה שיהיה נכון ויעש' בית ה' שנכנס אליו הת"ת באינון לבושין הם בגדי כהונה הם שש הלובן מהחסד והם ד' בסוד שם יהו"ד מצנפת י' אבנט מצד הבינ' ה' כתונת ו' מכנסים ה'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. לבתר אהדר לעילא להההוא אתר דקאים ברומא וגומר הוא סוד הא"ס ואליו אנחנו אומרים הללוהו שמי השמים שהם ו' קצוות הנק' שמים והמים אשר

מעל השמים הוא הכתר הנרמז במים זכרים והוא יו"ד עלאה דעל וא"ו רקיע שבאות א' כנודע ואמר שאלו הג' יהללו את הא"ס עכ"ל:

דף רלב:

והאי ביתא כד יהא מתתקן וגו' הנה בסוד לבושים אלו נעשה הר הבית שיתלבש בו שם יהו"ד ולזה אמר עתה והאי ביתא וגו' והנה הבית הזה לפעמים היא בית בלבושי כהן הדיוט כנז' ולפעמים יוסף והיא מתלבשת בלבושי כהן גדול כאומר כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה מצד הבינה ולזה יהי' נכון פעמים הרבה מהכנת כהן הדיוט ועולה למעלה בתיקונין עילאין וז"ש דאיהו כהנא רבא כדין אתקשר ואסתלק לעילא בקיומא עילאה שאין התמוטטות לתקוניה:

ויתנהיר עלמא שהיא המ' מההוא נהירו עילאה שהיא הארת הכהן מלמעלה בה ואז יקרה שהיא עולה למעלה מעל חייליה וז"ש כדין ונשא מגבעות כי המרכבות הם נק' גבעות נקבות שהם תחתיה ועתה שהיא מאירה כנז' היא מסתלקת מכל שאר חיילין וגו' ומלת שאר מורה כי קצתם עולים בסוד נגילה ונשמחה בך וקצתם כשארים כנז' בפ' תרומה. ומפני שיש' הם בכלל חיילין והם עולים עמה בסוד בשכמל"ו שאנו מעלים הייחוד מהיכל לבנת הספיר ומעלה בקשר נשמתינו הקדושה למעלה ונכללים בייחוד בסוד אליך ה' נפשי אשא לז"א מכל שאר חילין ומשריין עילאין אמנם תתאין ישראל נקשרים עמה שהם בניה. ונהרו אליו כל הגוים בערך שתהי' ההנהג' אז מצד המ' באמצעות מדרגות הקדושה לא באמצעות השרים כדמסיק:

ת"ח בשעתא דכהנא פריש ידוי שאז מתברכת השכינ' כדין רוחא עילאה היינו א"א אנהיר ח"ב ואח"כ נפק ומתגלה וכל בוצינין שהם הספי' הנדלקים מאש הדין נהרין מאור החכמה כנז'. וכולם נקשרים יחד מאירים ונמשכים למטה עד דיתנהירו אנפהא דכנסת ישראל יר' סוד כל בחינותיה היינו סוד אור הלבנה כאור החמה וגו'.

וכלא על ידא דנהורא קדמאה וגו' כנז' לעיל. וכד כהנא אתער לתתא לברך בסוד נשיאת כפים. כהנא חסד אתער לעילא לשאוב הרוח הנז' מא"א דבעובדין דלתתא וגו' יעבר לון ויפיל לון הענין שהשרים הם אחוזים בקליפה הד' האחרונה ולזה תחלה יעבירם משולטנותם ואח"כ יפילם למדרגה תחתונה להיותם מופקדים על שום שרות אחר כענין שעשה לדומה שהי' שרו של מצרים ואתעביד שרו של גיהנם כנז' פ' בשלח:

וכלא איהו בשעתא וגו' היינו שעה קלה בשעת ברכת כהנים ויתמיד הענין לעתיד שאותו האור יתמיד במ': שית אינון בכל סטרין היינו שכל לבוש ואור שיאיר בשכינה יהי' בכל בחינה שיהי' כלול משש קצוות דהא ברזא דשית ינהיר לה דהיינו וא"ו ת"ת:

ר' אלעזר ור' יצחק וגו' עדן הוא למיהך בשכינתא שהיא שומרת והדרך הוא מבוא מהמ' לצדיק והשכינה שומרת אותו הדרך שלא יושפע אלא בה והצדיקים ההולכים בדרך שיחו תורה עמהם ומיד שכינה מתלוות אליהם להיותם שמירת הדרך א"כ עידן הוא למיהך בשכינתא שיהי' לדרך שמיר' וא"א לשכינתא דתשרי עלן להיות שמירת הדרך אלא מגו מילי דאורייתא כנז':

ואיהו אמר אבן מאסו וגו' אעפ"י שפי' ז"ל כי פסוק זה אמרו אחיו כשנמשח למלך סוף סוף הוא כלל אותו בשבחיו ועל שמו יתייחס ונדון לשתי הפנים כי אומ' אבן מאסו הבונים היינו שפלות ובאומ' היתי' לראש פנה היינו שבח:

דהוה סליק בדרגא דשלמא היינו יסוד הנק' שלום ועלייתו במדרג' השלום הוא יחוד השכינ' ביסוד. ואסתלק בדינא קשוט היינו אמת ת"ת ודין אמת היינו השכינה נקשרת לסמא"ל הת"ת והיינו במקומה:

הוה קא משבח גרמיה שהי' מורה על טוב מדרגת המ' העולה לגבי בעלה.

ובזמנא דחמא גרמיה המ' בעאקו היינו שהקליפות אוחזות בה ושנאוי קא דחקין לי' שאז הקליפות יונקות ממנה ואז יש' הם במאיכו ולזה הוה מאיך גרמיה כדי שישמע צערו למעלה בצער השכינ' וירחמו עליו מלמעל' ולזה הי' קורא עצמו מסכנא מהשפע והאור העליון זעירא היינו מיעוט הירח לכלא שכל הכחות גוברים ונשפעים ממנה.

מ"ט בגין וגו' ירצה מאיזה טעם ידע דוד בחינת השכינה באיזה זמן היא בעוני או בעושר שהרי אין באותו זמן גלות שכינה ותירץ שהי' ניכר אליו בגין דהא לזמנין הוה שליט ולזמנין הוה בעאקו ונמשך לו זה מצד מדתו שהית' עולה ויורדת והי' מתנהג במדתו למעל' כפי צורך השעה ולא שיהי' אז גלות שכינה אלא הי' שולט לעולם אמנם לפעמים בדוחק וז"ש ועכ"ד איהו שליט עלייהו וגו' וזהו בערך מדתו אמנם בערך עצמו הי' מתנהג לפני יש' כמלך שלא לפגום מדתו שאין כבוד המלך מחול מפני שנוגע בכבוד המ' והי' מתנהג ושפיל גרמיה לגבי קב"ה שאין לפניו כבוד מ' שהקב"ה הוא המלך האמתי וז"ש דוד מלכא איהו שפיל גרמיה כאו' ונקלותי עוד מזאת וגו' ושאר בני אדם מאן דמאיך גרמיה קמי קב"ה אפי' לגבי כל אדם זולתי לצורך גבוה כגון דיין או רב וכיוצא:

וע"ד אמר אבן מאסו וגו' ירצה שהמשפיל עצמו הוא נעשה מרכבה לשכינה שהיא שפלה ודלה בעולם הזה ולזה הקב"ה יגביה אותו גם לעתיד כשתעלה המ' אל מקומה הרמתה כל השפלים עמה יעלו כענין שישו אתה משוש:

ת"ח בשעתא דסיהרא וגו' מפרש ואזיל כמה גרעון יש לה הא' אתעברת נהורהא שחשכו כל מיני מאורות המאירים לה ועברו ולא נשאר לה כי אם מאור עצמה. ולא נהירת

לאחרים אפילו מאור עצמה. כדין איהי במסכנותא היינו העוני שאין לה אפילו כדי צורכה. ונוסף על מסכנותא ועוני הגיעה עד מדרגת האביון שהיא תאבה לכל מיני שפע וז"ש לכל סטרין. נוסף עוד הפגם מצד התחתונים והיינו שחרותה החצונית הנאחזת בה והיא משחירה והיינו ואתקדרת. נוסף עוד כי המעט אור שהי' בה לצורך עצמה ולקיומה שהחצונים יונקים אותו כאו' שמוני נוטרה את הכרמים וגו' וז"ש ולית לה לעצמה ולחלקה נהורא כלל:

וכד שמשא ת"ת אהדר לקבלה וקבל השמש אור החכמה העליון ואנהיר לה למטה והפך נציצו אורו שהיו מסולקים לגבי מעלה האירם לצד מטה אל כנגדה. כדין אתקשטת וגו' הכנתה לקבל האור בעזר התיקון שהספי' העליונות מתקנים אותה. וכדין איהי שלטא בשלטנותא וגו' והיינו השפעתה אל התחתונים האור שהיא מקבלת ומנהגת העולם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. וכלא איהו ברזא דשש וגו' פי' בסוד השש קצוות שהיא סוד אור החמה והוא סוד קו המדה שהוא אות וא"ו הכולל כל שם בן ד' וז"ש לקמן דף רל"ד ע"א וברזא דשש וכלא ברזא דקו המדה. עוד יאמר כי הכוונה כי כל השש קצוות כלם כלולים ונמשכין מן אברהם הנק' ראש ההרים כי ו' הרים הם ו' קצוות ואברהם ראשון שבכולם וגם כי דהא ברזא דשית ינהיר לה פי' כי היסוד נק' רזא דשית כי הוא רזא וסוד של כלם וכלם מאירים בו בעת הזווג דינהיר לה והנה היסוד הוא סוד אור קדמא' אור החסד דאתגניז ביה לצדיקייא א"כ הרי כי החסד הוא ראשון והוא אחרון ולעולם הוא המנהיר לה וכלא ברזא דשית. גם אפשר או' וכלא ברזא דשית שית אינון בכל סטרין וגו' הכוונה כי הם ז' ספירות וכל אחד מו' כנפים בסוד שם ב"ן מ"ב כאשר ידעת וכל הו' שמות נהרין בשם השביעי שקוצי"ת הנה כי שית אינון וכל אחד ברזא דשית וכנז' פ' תצא דף רפ"ב סוף ע"א עכ"ל:

דף רלג.

וע"ד דוד הוה מעטר גרמיה ודאי עטרה היא לו להחזיק במדה והוא מתנהג בה כפי הנהגת' במיעוט ותוספת אור כנז'.

כגוונא דא אית ליה עתה שיש לנו גלות ושכינה שפלה ושוכנת בעפר כך ראוי לעבד להיות כרבו ובזה יהי' כלי שישכון בו הקב"ה. ואת דכא בגוף ושפל רוח בנפש הוא כסא לי שאין לי משכן אלא מרום וקדוש למעלה או דכא ושפל רוח למטה והיינו מאנא דקב"ה אתרעי ביה:

פתח ואמר ויבא וגו' האי חמא ליה יחזקאל היינו גבריאל שר הגבורה והוא בהיכל הרצון שבו ד' חיות ופי' שמראה זו לא הי' מראות גלוי עינים שיתלבש המלאך בלבוש גשמי למטה אלא חיזו דנבואה שהוא עליית הנביא למעלה וז"ש והאי איהו איש דאיהו שליחא בהיותו מתגלם באויר העולם ונראה אליו במראות אחרות לבוש הבדים:

אלא בשעתא דעביד וגומר או לאחזא' דינא כאו' ויאמר אליו לך והתוית תיו וגומר ומה שאמר שהבדים הם לבושי דין קשה שהם לבושי רחמים ולבושי כ"ג ב"ה יוכיח עד שהקשה ר"ש לעיל היאך גבריאל שר הגבורה מתלבש לבוש בדים ואינו כהן וגומר ואפשר לתרץ דהכי איהו דכד אתי למעבד דינא פותח בזכות תחלה ולובש בגדי חסד למעבד דינא להראות שאין דין הקדוש דרך נקמה אלא ברחמים אמנם קשה כ' צמר של שעטנז הוא רחמים גמורים כאו' שעריה כעמר וגומר א"כ הפשתן הוא דין ואפשר לומר כי הבד הוא הדין הטהור והנקי מן החצונים דדייק ונפיץ ואין בו עץ ולא נעורת אלא מלובן והיינו בגדי כהונה להלבין הדין במקורו העליון והאיש גבריאל נכנס לחצונים ולא נדבקו בו החצונים ח"ו אלא הוא לבוש הדין הטהור והנקי שאין החצונים נאחזים בו ולזה הקשה ר"ש לעיל מנא ליה לגבריאל לבושי כהונה דין נקי וטהור ואמר דאתכליל בימינא והיינו בבואו לפעול הדין אתכליל בימינא שיטהר ויתלבש בדין הטהור ולא יהנו החצונים ממנו כלל. אמנם בבואו לפעולות אחרות יתלבש לבושין אחרנין והם לבושי שמאלא מפני שהוא שמאלי קדוש ולכך אשתני מלבושין ללבושין וכלהו אתיין מסטריה דהיינו בדים כנז':

נחשת ודאי כדמסיק ואין ספק שהבדים לבנים וטהורין מן הנחשת והכא אתי לרחמים לתת מדה לבנין הבית ולא חשש להתלבש נחשת ודין מסטריה אמנם כשבא לפעול דין והתוית תו נתלבש בבדים מן הטעם שפי':

וכפום שליחותא יתלבש כח עליון בכחות התחתונים לפעול אם בבחי' מלאכי רחמים אם בבחינת מלאכי דין וכאן בנחשת שהוא מצד הדין והם הרי נחשת מצד הגבורה ע"י כללות בנין המשכן כאו' זהב וכסף ונחשת ולזה נתן מדת המקדש בלבוש נחשת ודא אייתי מדידו כאו' ופתיל פשתים בידו וקנה המדה כדמפרש לקמיה. והענין כי המקדש הנבנ' לעתיד הוא רוחני ונמדד במדה עליונה להגלם ולהתלבש רוחניות עליון בסוד מדידת המדות העליונות מכללות העולמות דהיינו בסוד התפשטות הכתר בוצינא דקרדינותא כנז' פ' ואתחנן וזה אין כח בגבריאל לשלוט עליו וכיון דדא אייתי דהיינו גבריאל מעולם היצירה א"כ האי לאו איהו בוצינא דקרדינותא דטמיר וגניז ואינו מתגלה לו כ"ש שיהי' נתפס אליו למדוד בו מדת המקדש ואם נאמר שמדת המקדש נמדד במדה

משוערת מיד המלאך זה אינו שהרי המשכן שהי' מעולם מטטרו"ן הי' מדתו במדה גדולה כ"ש בית המקדש העתיד וא"כ א"א להיות במדה תחתונה כי בו ראוי שיהי' כללות הספירות העליונות בלי שיעור ומדה אלא במדה עליונה לז"א ומתמן נפקת האי קנה לתתא וגו'.

והאי נפקא מרזא דבוצינא יר' המדה הזאת היא יוצאת ומתאצלת ממעמקי הכתר ויוצאות לחוץ דמדידו דהאי לתתא מה שהוא מודד למטה בסוד התפשטות המדה מהאי מדידו דלעילא מה שמדד למעלה בנעלם ולזה עם היות שתהי' המדידה זו כמדיד' זו במדה זעירא למטה הוא מודד בסוד הכתר למעלה וכללות המדות העליונות ולזה אשתכח מדידו דלתתא אלף וחמש מאה סטרין דהיינו יו"ד עולה אלף שכן יו"ד הוא אלף כזה #**א** יו"ד ראשונה וא"ו באמצע ל"ת למטה כדפי' בתיקונין ולכך מדתה אלף ואח"כ חמש מאה דהיינו ה"א שהה"א בעצמה חמש ואלף של מילואה עולה מאה כיצד **א** סוד יו"ד דהיינו עשר מעשר הם מאה יעשה סוד ה"א חמש מאה. וכל סטרין מצד הת"ת וא"ו שהם סטרין כי הקצוות הם ווי"ן ויעלה וא"ו במלוא' כל סטרא וסטרא תריסר שהם שתי ווין במילוי וא"ו וב' ווין יעשו תריסר והאלף שבאמצע יעשה תריסר אלף והתפשטות האמה שהיא ה"א אחרונה שהיא אמה ה"א ששה טפחים והיינו אמה חד אזיל בכלהו ירצה מדת המ' שהיא תחלת התפשטותה מלמעלה ויורד להתפשט מדרגה אחר מדרגה ומודדת והולכת עד מגעת לסוף מדתה והיינו קו המד' המתפשטת ומודדת אמה אמה ובחכמ' יו"ד מתפשטת אלף התפשטות ובינה מתפשטת חמש מאה התפשטות אל ו' קצוות בכל סטרא וסטרא סוד וא"ו תריסר אלף התפשטות למטה והם אמין והיינו ה"א שהיא אמה ששה ודאי אזיל בכלהו בכל המדות האלו מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. והכא לא אמר אלא איש לבוש הבדים פי' כי איש לבוש הבדים הוא גבריאל ותחותיה כמה שלוחי השי"ת לאין סוף כנ"ל דף רל"א ע"א וז"א בגין דאיהו תדיר בסטר שמאלא. אמנם דרך קיצור נמרץ אעיר אזנך בכמה סודות כי אין זה מקום להאריך כי דרוש זה תלוי בידיעת מאמר קו המדה דכתיבת יד אשר הוא שורש האמונה כלה: אך דע כי הנה מדף זה תבין כי סוד היריעות הם סוד שמים עלאין דאתפרישו על משכנא וכבר ידעת כי האי שמא בן ארבע הוא הנק' שמים. אמנם כבר ידעת ממאמר קו המדה כי סוד בוצינא דקרדינותא הוא עצמות המתלבש בי"ס. והנה סוד האי בוצינא איהו מתפשט בעשר הספירות בשעור ומדה קצובה ואין כל המדות שוות כי הנה ג' מדות ומשחתין הן והם סוד ג' שמהן ה' אלהינו ה' ואמנם שם הא' הוא בחכמה עילאה והב' בת"ת והג' במ' ושם במאמר קו המד' נאמר כי האי משחתא תליתאה לאו איהו

בוצינא גופיה אלא חד פשיטו דאתפשט מיניה נהירו ואיהו הוא דעביד משחתא לתתא וזהו סוד דהויא אספקלריא דלא נהרא משום דלא הוי ההוא נהורא דבוצינא גופיה אלא חד פשיטו דאתפשט מינ ה וז"ש כאן האי לאו איהו בוצינא דקרדוניתא וגו'. גם בזה תבין מ"ש לעיל בגין דאיהו תדיר בסטר שמאלא והוא סוד הך משיחתא תליתאה דהרי ברזא שמאלא אספקלריאה דלא נהיר וזהו סוד נרמז בפ' תזריע דף מ"ח ע"ב רישא דהאי איש בוצינא דקרדינותא ובג"כ גולגולתא דרישא דהאי סומקא כוורדא ודי למבין:

ואמנם זה נק' בשתי שמות קנ"ה וק"ו ואמנם זה נרמז בפסוק ופתיל פשתים וקנה המדה כי פתיל פשתים הוא קו המדה וז"ש וע"ד פתיל וקנה וכלא חד פי' כל אלו הב' שמות הם בהאי משחתא אמנם לפעמים כשהיא מתרבית ומתעלית אז אתוספת ואתקריאת קנה ומדה. וזה תבין מסוד מדת הקנה והקו כי מדת הקו הוא אמה ומדת הקנה הוא שש אמות וטפח כנז' שם ביחזקאל. והנה הוא סוד ו' קצוות שבת"ת אך המ' קו המדה אינה אלא אמה א' ובין כלם הם ז' אמות והם סוד ז' שמות בן מ"ב אבגית"ץ וגו' אך המ' היא אמה א' שקוצי"ת וכמו שנתבאר בקיצור נמרץ:

והנה ענין שם הקשר וענינו כפי מה שנאמר כאן ושם במאמר קו המדה דעביד קשרא וגו' הכוונה הוא כי כל שיעור מדת קנה א' או קו א' באורכו נק' קשר א' וכאשר יכפול מדה זו למדוד פעם שנית יהיו ב' קשרים נמצא כי כל מדידת אורך קו זה הוא נק' קשר א': אך כל קשר וקשר מאלו הוא כולל כמה קשרים וכמה אלפי רבבות עולמות. והנה כבר הקדמתי כי ג' קשרים הם שורשי הכל והם ה' אלהינו ה' וכל א' מנייהו עביד כמה קשרים הכלולים בכל קשר מאלו. והענין הוא כי סוד שם יהו"ד הוא הנק' קשר כי הוא המקשר הכל וכל ד' אותיות אלו נקראים קשר א' וזה ברור ופשוט למבינים ואמנם כבר ידעת כמה וכמה שמות הוי"ה מתפשטים בשם בן ארבע וכלם נק' קשרים הנכללים בקשר ההוא והנה כבר ידעת כי עשר יריעות הם והם סוד עשר ספי' שבמ' הנכללות בהך קשרא חדא דהך משחתא תליתא' והם סוד עשר יריעות משכן שהיא המ'. והנה בכל ספי' וספי' יש בה הוי"ה א' כנז' בתקונין והם י הויות בזכר וי' הויות בנקבה ואלו הי' הויות הם י' יריעות אך אבאר לך סוד היריעה הא' ושעורה וממנה תבין כל השאר מן העשר כי זהו מ"ש בסוף ואי תימא הא כתיב מדה א' לכל היריעות ודאי מדה א' איהו וגו' פי' כי הוקשה כי הלא י' יריעות הם י"ס ואיך כלם נמדדין בהך משחתא תליתאה שהיא בספי' העשירית ולכן ביאר כי כלם חד והם י' יריעות שבהך משחתא תליתאה והוא סוד י"ס שבמ' ושיעור כל א' מהם הוא אמה אחת אורך כל היריעה כמו שנבאר ב"ה והנה בין הי' יריעות הם י' אמות והוא סוד י' זעירא דאתעבידת מדה מתתא לעילא

בסוד האי משחתא תליתא' כנז' בתיקון ה' דף ט"ו ע"א ואך מדה אתקריא' י' כנז' שם והוא סוד י' יריעות י' ספירות שבה וכלא הוי חד משחתא וכל חד הויא שיעורא דילה חד אמה והנה עתה נבאר סוד היריעה הא' ומינה נשמעת שאר העשר:

דע כי האי יריעה הוא סוד חד הוי"ה והוא שם בן ד' יהו"ד שבכל יריעה ויריעה. והנה שם בן ד' נק' אמה א' וכבר זכרתי לך מ"ש דף ט"ו ע"א מהתקונין כי סוד אות י' נק' מדה והנה ראש שם זה הוא אות י' ואתפשט בפותייה לד' אמין והם ד' אותיות יהו"ד אמנם כל אלו אינו אלא אמה אחת סוד י' ואורכא הוא כ"ח אותיות והם כ"ח אמות ארך היריעה והם סוד שם זה במילוי אלפין שהם כ"ח אתוון מילוי המילוי. נמצא כי כל שם זה אינו אלא י' אחת אמה א' אשר שיעור שלה הם כ"ח אמות ארכה וד' אמות רחבה וכלם נק' אמה א' נמצא כי זאת היריעה היא כ"ח אמות אורך וד' רוחב והכל אינו רק אמה א' פי' כי כללות הי"ס אינו רק נקודה א' שיצתה מן הי"ס כנודע. והאי נקודה נתחלקה עשר חלקים ונשאר למ' נקודה א' מעשר מאלו הי' נקודין. והנה הך נקודה דמלכות נתחלקה גם היא לי' חלקים קטנים וכל א' וא' הוא הוי"ה א' ונק' אמה א' וגם היא מתפשטת לכ"ח אמות ארך וגו' אך סוף הכל נכלל בחד משחתא חד נקודה זעירא:

והנה אחזור אל ענין כי כל הויה א' מאלו העשר שבמ' היא יריעה א' והוא מתפשט לכ"ח אורך וד' רוחב וכלם אינן אלא שיעור אמה א' שהיא חד נקודה מי' חלקים נקודת המ'. ולז"א ארבע באמה וכן אמר כ"ח באמה כי אע"פ שאני אומר כ"ח אמות וד' אמות הנה כלם אינם עולים רק בשם אמה א' לבדה לז"א באמה ולא אמר אמות: נמצא כאשר נחבר ד' אמות רחב שהם ד' אותיות יהו"ד עם כ"ח אותיות אורך של המילוי הם ל"ב אמות והם סוד ל"ב שבילין היוצאים מן החכמה וכבר ידעת כי בכל חלק וחלק מן האצילות הוא כלול מכל החלקים ולכן אל תתמ' אם תמצא סוד הל"ב נתיבות בכל יריעה ויריעה ודי למבין. והרי כי אמה חדא היא כללות ל"ב שבילין. אמר עוד וכד אתעביד וגו' וכל סטרא ז' אמין וגו' הענין הזה תבין כי כבר ידעת איך שם הזה של בן ד' הוא כולל מ"ב תיבין והוא שורש לשם בן מ"ב דרישא דמלכא כנ"ל בתקונין כמו שנבאר ב"ה. והנה כבר ביארנו הל"ב אותיות שהם כ"ח וד' ועוד יש עשרה אחרים והם יו"ד ה"א וא"ו ה"א אשר עמהם הם מ"ב אתוון וכלם הם צרופים ומילוי מדידת האי אמה סוד האי נקודה י' דמינה נפיק יהו"ד ומילויו ומילוי מילויו והם מ"ב אתוון והם כנגד אלו המ"ב תמצא בבריאת עול' במעשה בראשית י' אמירן ול"ב אלי"ם ועיין בתקונין בכתיבת יד מה שחסר דף מ"ד ע"ב וע"ש. ושם נאמר דכלהו מ"ב אתוון דיהו"ד ב"ם והם אלו שכתבתי כולן אתכלילו בבת שבע ואינון אבגית"ץ וגו':

ונחזור לענין כי הנה נכללו הרוחב שהם ד' אמין בכ"ח של הארך שהם כ"ח אמות והוא כי במנות הכ"ח אתוון שם הם נכללים ודאי הד' אותיות ורוחב כנודע ולכן לא נזכרו רק הכ"ח אותיות לבד שהם כללות הד' אותיות. ונמצא אם נחלק הכ"ח אותיות לד' אותיות דנפקו מתמן יהיו שבעה שבעה ד' פעמים ז' כנגד ד' אותיות רחב וד' פעמים ז' הם כ"ח. והנה אלו הכ"ח אותיות הם כ"ח ונשמת שם בן מ"ב אבגית"ץ וגו' כנז' שם בתקונין דף קל"ג ע"ב ע"ש היטב. והענין כי ז' שמהן הם אבגית"ץ וגו' ובכל שם א' מאלו יש בו כח ונשמה שם א' של יהו"ד כנז' שם יְהָוֶה באבגית"ץ וגו': נמצא כי ד' סטרין הם שהם ד' אותיות יהו"ד והם מתחלקים לז' סטרין שהם ז' שמות אב"ג ית"ץ וגו' והנה הם כ"ח אותיות ההוי"ה וכל אלו הז' סטרין הם סוד ז' ספירות מחסד עד המ' דנפקו מאבא חכמה ושם הוא שורש שם יהו"ד והנה נמצא כי בחברך כ"ח אותיות הוי"ה אלו עם ד' אותיות רחב שבחכמה הם ל"ב שבילין וזהו כוונת הלשון בכאן במ"ש דלהכי סלקין אינון ז' אמין לד' סטרין ברזא דאינון תמניא ועשרים וגו' וכל אינון תלתין ותרין שבילין כלילין בשבע ברזא דשמא קדישא ודוק ותשכח ותבין. הכי כי הני י' יריעות הם סוד משחתא דבוצינא דלגו בסוד שם יהו"ד ולכך הוא ל"ב אמות שיעור' ולכן אית בה גוונין קדישין דאינון שש משזר ותכלת וגו' פי' כי כלול גוון החסד והגבורה והת"ת וגו' אך יריעות עזים הוא שם אדנ"י משחתא דלבר דחפיא על האי דלגו והיא סלקא בחשבן ד"ל כי אדנ"י בהיפוך הוא דינא ולכך היא דלה תמיד מכח הדין וגם מצד הדין שבה ומסיגיו נפקת סטרא אחרא ולכן נק' יריעות עזים. ולכך אין בה אלא גוון א' שהוא תכלת שהוא שם אדנ"י כנודע. ולפי שבשם זה נאחז' הקליפה דוגמת קליפת האגוז במוחא דאגוזא לכן נק' ד"ל ולכן גרעה בחושבנא ואל תטעה ח"ו לפרש כי אלו היריעות הם בסטרא אחרא ח"ו כי אתה כופר בעיקר כי אין זה כוונת הלשון ודוק ותשכח. והנה מילוי שם אדנ"י אורכו בחשבן ד"ל אותיות והם מילוי המילוי. וכבר ידעת כי אות ה' במילוי' הוא ב' אותיות ת"ו כדי שיעלו לחשבון כנז' בזוהר שיר השירים עכ"ל:

דף רלג:

ודא איהו רזא דחפיא דא על גבי דא ל"ב לגו ד"ל והיינו סוד יאהדונה"י ששם הוי"ה שעולה אותיות ל"ב במילוי המילוי והפשו' מתלבש בשם אדנ"י עול' מילוי מילואו עם ד' אותיותיו ד"ל ובתוך ד"ל מתלבש ל"ב ואמה מכאן ואמה מכאן מזה ומזה לכסותו ויתחיל הצרוף באותיות אדנ"י ומסיים אדנ"י ג"כ ונמצא כל השם מכוסה ל"ב בתוך ל"ד וז"ש ל"ב איהו קיימא לגו וגו' וכן ממש רומז ענין מציאות היריעות במעשיהם.

בגין הדא משחתא קדמאה דאיהו קדישא כלו' מהאצילות העליון בגוונין קדישין בסוד שם יהו"ד דאינון שש משזר בסוד הלובן קו הימין חח"נ דהיינו י' אל הימין ותולעת שני בסוד האודם מקו השמאל בג"ה דהיינו ה' אל השמאל. וארגמן בסוד הת"ת תערובת הימין ושמאל והוא בסוד קו אמצעי סוד ו'. ותכלת היא המ' גוון תכלת למטה כסא לכל ולזה היא ה' המשמשת לכל הקצוות ולכל ההנהגות לחסד ולדין ולרחמים ויריעות אלו שהם בסוד הגוונין אלו היו בסוד ל"ב כנז' והיינו אומרו וכל חשבן דיליה סלקא לחשבן ל"ב:

ומשחתא תניינא שהיא בשם אדנ"י המתפשט התפשטות אחר התפשטות דהיינו מילוי המילוי לתת מדה לכל הכחות המתפשטין לחוץ להלביש הקדושים בתוכם ולכך עולה לחשבון ד"ל שהוא עוני ודלות והם מכסה לכסות שלא ישלטו הקליפות ולא יביטו בקדושה העליונה ולזה המשכיל והמלביש סוד השכל שם יהו"ד כי בזה הוא מתכסה שם יהו"ד ולזה מדה כנגד מדה ביום רעה ממש שהם הקליפות ימלטהו יהו"ד שהוא סוד ל"ב המלובש בתוך ל"ד:

אמאי עזים וגו' כי יריעות עזים הם מקום שבתוכו שורה הקדוש' סוד הנוגה והיינו או' למיהב דוכתא ברזא דקודשא כלו' מקום לקדושה יר' כי בסוד השם ד"ל נותן מדה למטה להעשות מקום להתלבש הקדושה בפנים ומבחוץ מתייחס אל הקלי' החצונית והיינו יריעות עזים שהם כעין שעיר כדפי' בזוהר כי אינם בחצונים ולזה הם טהורים. אמנם שריא עלייהו דסטרא דשמאלא והיינו סוד עורות תחשים מלמעלה שהם דוחות קשים יותר ומתפשטין לחוץ יותר וז"ש מה אגוז אית ליה קליפה דסחרא וחפיא על מוחא וגו':

ת"ח כל מה דאוסיף גרע שהרי המדה הראשונה ל"ב והיא לאין תכלית כנז' וזו היא ד"ל ואינה מוספת כי היא דלה ועניה שהיא מתלבשת בחצונים ומראה להם פנים של עוני שאין שם שפע וסימנך פרי החג שהם השרים ומציאותם בסוד הקליפ' הדקה היפה שבה נשרשים וקורבתם ועלייתם ימעט מדתם מפני שבהתרחקם מן הקדש מתפשטין ומוסיפין ובהתקרבם מתמעטי' עד שימתק שורשם בקדוש' ואינם אלא מעט מזעיר:

כתיב ואת המשכן תעשה עשר יריעות בסוד י"ס עשתי אוסיף אתוון עשתי במקום אחד עשר הרי אוסיף ע' חשבן וגרעה אחד במספר עוד העשר יריעות מדתם עד אין תכלית והם בקדש ואלו העשתי עשרה הם בחוץ והם ד"ל וז"ש אוסיף חושבנא דכתיב אורך היריעה האחת שלשים באמה וגו' וכד סליק בחושבנא סליק לחושבנא ד"ל יותר פחות מן עני ולזה עם היות שהשכינה נק' פניה וכיוצא לית בכל זיני מסכנותא וגו'. דא סליק החצונה ודא גרע הפנימית החצונה שאמרנו בה דא סליק גרע שהוא בסוד מיעוטה כנז'.

הפנימית שאמרנו שגרע בחשבון סליק בסוד הקדושה ל"ב נתיבות חכמה לזה דא לגו ל"ב ודא לבר ד"ל:

האי קו המדה שארי לאתפשטא שעדיין לא מדדה אלא ביריעות שהם סוד הל"ב שהם על המשכן למטה מהם שארי לאתפשטא ולתת מדה פרטית בחלקי מדתה והיינו סוד כסא הכבוד בסוד שרפים המתפשטים במדה במשקל כפי המשוער אליה' מקו המדה העליונה ולכך הרמז אליהם במשכן באו על המדה הזאת והם מתחלקים לתלת סטרין ט' לכל סטר כמו שפי' לעיל שהם בסוד שם יה"ו וסודם ג' בחי' שהם חסד רחמים דין והיינו סוד ט' מדות והם י' חכמה ה' בינה ו' דעת וכך הם חג"ת וכך הם נה"י ויקרא מדת הקדש היינו סוד ההנהגה א' מאלו ההנהגות שהם ד' עמודי הכסא סדר העמוד בט' מחנות שרפים ומדתם בסוד ט' ונקודה האמצעית בסוד כתר לספי' דהיינו חד רוחא דשריא עלייהו המשלים עשר לכל תשעה הם עשרה ולפי שבכאן מתפשטים ג' אותיות יה"ו ג' אחר ג' כנז' לכך אמר אמות עשר אמות מה שאין כן למעלה ביריעות שאין התפשטות אלא אמה אחת מדה אחר מדה כנז' לעיל וז"ש הכא כתיב עשר אמות ולא כתיב וגו' והענין אמה וחצי אמה הענין כי האופנים הם י"ב בסוד מדת יה"ו כזה יה"ו הי"ו וה"י הו"י בצרוף שם בן ד' הרי י"ב אותיות שהם ג' אופנים לכל אות כי האופן אינה צריכה אות ה"א שהם סוד ההי"ן במלכות נמצאו מדתם י"ב שלמים. אמנם מדת השרפים ביחד אינם אלא חד סרי ופלגא מפני שצד מערב המשלים המספר הם ג' ההי"ן כזה יה"ו חב"ד יה"ו חג"ת יה"ו נה"י והמ' ה' משלים לכל יה"ו ג' ההי"ן להשלים ג' שמות ומפני שהם ג' פעמים יה"ו וג' ההי"ן הם אמה וחצי מפני שהמ' אינה נמנית אלא חצי והטעם שהיא פרוסה בסוד המיעוט והעוני מצדי פרוסה לא סלקין למדת אמות שלמות י"ב אלא חד סרי ופלגא:

ואינון עשרין וגו' הענין כי השרפים הם ארבעים בסוד ט' מחנות לכל סטר ועולים עשר בסוד הנקודה האמצעית המשלמת ונמצאו בשתי צדדין עשרים וכל שרף ושרף מדתו בכלל כל עמוד וז"ש ואינון עשרים בסוד השרפים שהם להאי סטרא עשר ולהאי סטרא עשר והם ד' סטרין וכבר נודע כי המזרח נחשב לדרום מוליך לימין משה וגו' והמערב נחשב לצפון נמצאו עשרים לדרום ועשרים לצפון בסוד הנהגתם לדין ולחסד וז"ש עד דסלקין לרזא דשרפים עלאין ומפני שאינם דרך כלל אלא כ"ח מחנות ג' פעמים ט' כנז' לעיל לכך היו במערב ח' קרשים לומר לך דרום במערב כ"ח וצפון במערב כ"ח דהיינו עיקר שלמותם בעמוד המערבי שהיא הנקבה שהיא המשלמת המספר לכל עשרים כ"ח וזה ראיתי לישב שלא נזכרו בדברי ר' אלעזר ח' קרשים של המערב:

ולבתר סליק רזא דקדשא שהוא סוד הרוחניות האצילות המתלבש בבריאה שהוא קושרם בת"ת וז"ש עד דאתערו כלהו וגומר והענין שהקרשים היו סוד ד' עשרה מחנות לכל סטר כנז' ולזה היו ד' בריחים ב' בריחים לעשרה קרשים א' מלמטה ואחד מלמעלה לרמוז קשר סוד הרוחניות המתפשט מלמעלה למטה וממט' למעלה והיינו סוד מזרח לעצמו ומערב לעצמו ודרום לעצמו וגו' שהם סוד ד' אותיות יהו"ד אמנם הבריח התיכון קושרם כלם עם היותם מבחי' שונות קושרם יחד בת"ת קו האמצעי שהוא הקושר ד' אותיות אלו ממטה למעלה וממעלה למטה:

וע"ד פלגא איתּ ביה בלא שלימו דהיינו חצי אמה מפני שמורה על היחוד הנקשרת מדת המ' למעלה בסוד הזכר כנזכר שהוא רמז סוד קשר ג' ההי"ן עם ג' יה"ו דהיינו סוד הבריח התיכון ממש כנז' בענין שיעלה מדת עשרים קרשים באורך מאתים אמות עשר לכל קרש ב' פ' י' הם ר' ורחבם ל' דהיינו אמה וחצי לכל קרש בענין שהם ר"ל וז"ש רזא דהאי משחתא לעשרין דפין אינון מאתן ותלתין לרמז עליון. והכי סליק כל חושבנין דנפקא מהא מדידו וגומר כלו' שאם נעשה תשבורת מהגובה עם הרוחב כלם יחד כאלו נאמר י' פ' ל' יעלה ש'. גם המספר הזה ירמוז סוד מה והכל בסוד השרפים העליונים בסוד קו המדה שבהם. והנה עתה יקשה השתא שפי' כי הקרשים הם סוד השרפים כנז' יקשה היאך היריעות שהם בסוד שם יהו"ד כנז' מתלבשות מיד בסוד יריעות העליונות החצוניות כנז' וכיון שיש למטה מהם קרשים בסוד שרפים לא היה ראוי שיתלבשו אלו העליונות בסוד החיצונות לז"א יריעות דמשכנא דאמרן דאינון רזין עילאין רזא דשמיא שהם הקרשים כגון הככבים והיריעות רקיעין ורזא דהאי אלו היריעות בההוא חושבן דקאמרן שהם סוד התפשטות השם במעלותיו ומדרגותיו כנז' ואית יריען שהם רקיעים לרקיעין ברזא אחרא ועם היות שאנו אומרים חצונים כלא איהו ברזא דלעילא שיש כחות שההנהגה העליונה מתפשטת ומתלבשת ולזה הם יריעות עזים לכסות אותם היריעות כדמות התלבשות הנהגה עליונה בכחות התחתונים ואין חשש אם יהיו עליונות ושרפים קדושים הפנימיים למטה שהכוונה אינו אלא לפרש סוד החכמה המתפשטת בכחות ואלו לבוש לאלו והאדם על פי הדברים ישיג ויאמר אלו תחתונים ואלו עליונים אף אם ברמז הגשמי יהיו עליונים למטה ותחתונים למעלה שנסדרו הדברים בחכמה עליונה מין אצל מינו וז"ש וע"ד כלא אבחין בר נש בין טב לביש וגו':

ורזא דא דארונא וגו' שהיא מדת המ' דקאים בחשבנא במדתו ממה דאיהו נטיל וגו' והענין או שהיא עולה לקבל השפע בידה והיינו נטיל או שהשפע יורד אליה ואז נק' מקבלת וכיון שהיא נוטלת מהמדות העליונות היא נמדדת במדותיהם והנה יש לה ג'

בחינות הא' קומה. והב' אורך והג' רוחב. והענין שהיא עולה למעלה ומקבלת או נוטלת מתרין סטרין ימין ושמאל ולכך אמתיים וחצי ארכו והם אמה מסטרא דא ואמה מסטרא דא והיינו סוד תרין סטרין הם ב' זרועות האוחזות בה מימין ומשמאל וחצי באמצע היא מדת המ' מצד עצמה באמצע וז"ש וע"ד אמה איהו בסטרא דא וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

דף רלד.

האי באורכא ירצה אמתים אינה נכללת בהם אלא מצד רחמי א"א מתעורר סוד האהבה ומתחבקת בין ב' זרועות והיינו החסד שאליו יתייחס האורך מפני שנוטלת מג' ראשונות ובה סוד אהבה הגמורה. אמנם בפותייא ורומא אמה וחצי שפעמים היא מקבלת מן השמאל לבד ומשם הרוחב כנז' באדרא. ורומא הוא מצד הת"ת שהוא שיעור קומה ודאי והיא חצי אמה כנז' לעיל ועם כל בחינה המקבלת דהא לא שריא מלה אלא על מלה ואם תעביר החצי הרי אין כסא לאמה השלימה ולכך אמר ובג"כ פלגא בכל חושבנא וחושבן: **ארונא** מקבלת מכלהו מ' מצד החסד בסוד אהבה באורך ומצד הגבורה ברוחב ומצד הת"ת בקומה כנז' ולכך קיימא בחושבנא ברזא דכלא כנז'.

על מה איהו מחפיא וגו' אפשר שהזהב הפנימי בינ' והעץ האמצעי ת"ת והזהב החצוני מצד עצמה שהיא ג"כ זהב כנודע ויצדק מציאות זה להבין ענין מדותיה שהוא קשרה בבינה. והאי איהו שעורא למיקם במדידו קדמאה הנז' ביריעות שלא הי' מתפשט קו המדה אלא אמה אחר אמה ומעין אותה המדה היא מדת הארון שכל מדותיו הם אמה לבד ולא כך המדה השנים אשר אל השרפים כנז':

ת"ח וגו' הענין שסוד קו המדה הוא סוד התפשטות הת"ת בסוד הוא"ו כנז' לעיל והוא סוד אמה ולכך כל מדותיו בסוד שש קצוות לכך אפי' כתונת שלא היה אפשר בו מדות אמה שצריך שיהי' כמדת הכהן ואע"ג דכלהו אתעבידו ברזא דקדשא כאו' ועשית בגדי קדש שמורה שהם מצד החכמה העליונה והיה ראוי שלא יהיה סוד שש קצוות יסוד האמה כלל עכ"ז כולא איהו ברזא דשש דהיינו ו' קצוות להורות על סוד קו המדה בסוד הו' שמתפשטים מחכמה בסוד הדעת ולזה הם קדש ברזא דשש ובעובדא דשש דהיינו כל מעשהו בפשתן הנק' שש ובחוטים שש וקיימא בשש היינו סוד לבוש קומת הגוף שהוא וא"ו גוף ודאי:

וכלהו תיקונין לאתלבשא ולתקנא בהו שש ירצה כל מה שנעשה במשכן היה תיקוני שכינ' להתלבש בה סוד הת"ת ואפי' שנמצא בו כלים רומזים במ' כמו ארון וכיוצא עכ"ז לעולם נקודות המרכז בסוד הששה שכל השיעורין דתיקונין אלו הם בסוד קו המדה שהיא ששה טפחים והיינו היות כל המציאות הרוחניים למעלה בסוד ו' קצוות:

וקנה המדה בההוא מדידו דיחזקאל מפני שלא היה משכן שהוא עראי גם לא בית שנחרב ראשון ושני כי נודע שהחרבן הוא מקום שליטת החצונים ואינם מגיעים אלא עד שש קצוות לכך קנה המדה בההוא מדידו דיחזקאל בגין דההוא ביתא לאתקיימ' וג"כ באתריה למטה שהיא המ' ולכך כל תיקוני פרטיה בערך הבית היו בסוד הקנה באינו כתלים בכל פרטיו כתלין טורין פתחין דלתין ארכ' ורחבם הכל בסוד קנה חכמ' קנה בינ' קנה הכולל אמות הרב' מה שאין כן בסוד קו המד' כנזכר ולקיומה שלא תחרב מפני שהיא סוד המ' למטה: כתי' **ורחבה** ונסבה למעלה. והענין שגבולי א"י ידועי' שהם נגד היכל לבנת הספיר וכל השרים סביב לינק וכן תחומי א"י ידועים שעד תחומה מגיעים השרי' ואויר ח"ל הטמא והקליפו' והנה לעתיד לבא לא יהיו תחומים לא לצד מעלה ולא לצד מטה שאין שרים לעתיד שכבר הועבר שרת' כנודע כאו' כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו' ואין חצונים בלע המות וגו' ואין טמאים ושעשע יונק וגו' א"כ תתרחב הקדושה בכל אויר העולם והיינו ורחבה ונסבה למעלה והיינו ע"י השכינה הנקשרת בג' ראשונות וז"ש בשעתא דשרי בה קנה המדה סלקא לעילא לעילא לארכא מצד החסד ולפתיא מצד הגבורה דהיינו מצד החכמ' ובינ' למהוי אתפשטותא דביתא שהיא מ' בכל סטרין שהם ו' קצוות בכח החכמה והבינה ואין חצונים פועלים רע שנתבטל כח רעתם ולא ישגיחון עליהם לביש היא סוד השגחת החצונים בקדושה ולעתיד נתבטל כחם הרע ומתפשט במה שהוא עתה אויר טמא כאו' ודמשק מנוחתו ופי' ז"ל עתידה דמשק להיות רחבה של ירושלם כי אז היא בלא מצרים שאויר כל העולם טהור ולא יהי' קליפות ולא דין לדון לעולם וז"ש מההוא זמנא דינא לא אשתכח בעלמא. והטעם כי עתה בסוד המיעוט והפגם הדין הוה ומתנהג אמנם בהיות מדה זו עולה אל מקומה בקשר הייחוד אז אין שטן ולא דין וז"ש דכולא אתקיי' על קיומוי וכו'.

ות"ח כל משחתין וגו' הענין שאפי' בזמן הזה שקשה היחוד מפני המיעוט והפגם עכ"ז כל משחתין וכל מדידין כלהו קיימין בגין לאתקיימא עלמא ברזא דלעילא דהיינו שיקשר הרוחני בגשמי ע"י היותו דומה הגשמי ונאות אל הרוחני כמו המשכן והמקדש ע"י היות בו מציאות הצורות העליונות נקשר הרוחני בגשמי וז"ש כלהו קיימין בהאי עלמא בגין לאתקיימא עלמא הגשמי ברזא דגוונא דלעילא הרוחני לאתקשרא על ידי הדמיון הזה נקשר הרוחני בגשמי וגשמי ברוחני למהוי כלא חד וגו' והנה ענין זה הוא אפי' בהיות העולם גס ועב ומתלבש בעפרו הטמא זוהמת הנחש כ"ש וכ"ש בההוא זמנא דקב"ה אתער לחדתותי עלמא שאז יצא העולם מקללותיו כדיו ישתכחון כלהו עלמין ברזא חדא שאינו טמא ודומה אליו בכל פרטי אבריו ויחשוקו זה לזה כזכר אל הנקבה. ובהקשר

העולמות יתפשט רוחניות הבורא בתוכם וז"ש ויקרא דקב"ה בכולא כלו' יתפשט כבודו בכל העולמות כענין מלא כל הארץ כבודו: וכתי' כתי' וגו' מפני שאין שמו אחד כל זמן שאין העולמות שלמים ואין שלום שלם ואין כסא שלם ועיקר האחדות הוא בתיקון המיעוט:

פתח ר' יהודה וגומר ההוא רזא עילאה דקיימא בגינייהו וגו' הענין כי כל הנמצאות כולם כמו שהם מתפשטות למט' בהם ממש הם נעלמות למעלה והיינו או' רזא עילאה דקיימא בגניזו ועניינו סוד חקיקת הנמצאות כול' בל"ב נתיבות הבריאה אלו הנתיבות וההויות יש להם נפש רוח ונשמה מתעלמות למעל' והגשמיים רואים אלו ההויות בגשמיותם ואינם יודעים בסתרם וסודם הנעלם מצד דקותו והיינו או' רזא עילאה דקיימא בגניזו ולא שאינו נעלם מצד עצמו אלא דאיהו סתים וגניז ולכך לא קיימא אלא ליראיו שלא חקק הקב"ה צורות אלו הדקות אלא להודיע גדולתו לזולתו ולא נמצאו ולא היו אלא כדי שיכירוהו בהם יראיו דאינון דחלין לקב"ה תדיר ולא לעתים כי בעת חלול האדם כבודו ויטה אל התאוות יתחלל כבודו הסודות הנגלות אליו ולזה צריך למדחל תדיר. ואינון אתחזון לאינון סודות כי זולתם אין בשכל' לסבול הסודות ואפשר שיציצו ויפגעו אמנם היראי' יכנסו בשלום ויצאו בשלו' ויהיו הסודות להם בשמירה ולא יהיו מגלה סוד וז"ש ולמהוי אינון רזין עילאין בגניזו ובסתימו כדקא יאות בגין דאינון רזין עילאין ואין ראוי לדבר בהם וכל זה נכלל באומ' סוד ה' ליראיו. אבל ובריתו להודיעם יר' יש חלק בעניינים לתת חלק לכל אדם העובר והיינו ובריתו שעדיין הוא סוד וז"ש רזא דאיהו קיימא למטה ביסוד בברית קיימא להודיעם לכל עם ה' העובדים יכולי' לגלות להם מהענייני' שאינ' נסתרי' מיסוד ולמעלה אלא נגלים ביסוד ומיסוד ולמטה בגין דאיהו אתר דקיימא באתגליא למנדע ויכולים להבין בסודו כל ישר' כי כלם קדושים ויש להם חלק במדה זו כאו' ועמך כולם צדיקי' ולפי פי' זה דוחק כי מלת להודיעם אהדר על יראיו ולפי זה פי' פירוש שני ואמר **תו** סוד ה' ליראיו אלו ואלו ליראיו וסדר הכתוב סוד ה' ליראיו לענין יראה לבד ולא להתגלות אליה' מפני הסתר המדרגה ואין ראוי להתעסק באלו אלא האלדי"ם והיינו או' דאינון רזין דקיימין בדחילו ואינון דחלי חטאי' אינ' רשאי' לעסוק בהם אלא דחלין בהו באינון רזין עילאין. אבל המקום שאלו היראים רשאי' לעסוק ולפרש מפה לאזן הם הדברי' שהם ביסוד וז"ש אבל ובריתו להודיעם לפרשא ולמנדע מילין בגין דאינון מילין דקיימין לפרשא והם יכולי' לפרש בפיה' ולעיין בהם אלו לאלו אבל הנעלמי' אינ' מפרשין בהם אלא יראי' מרוממות':

ת"ח במ"ב אתוון וגו' אינו שם אבגית"ץ וגו' שהוא בבריאה ואינו באצילות כנזכר בתקוני' אמנ' סוד שם מ"ב הוא סוד ל"ב נתיבות וי' מאמרות שכל הנמצאות כולם נמצאו מי' מאמרות שהם אבות ול"ב נתיבות תולדות וכל מאמר אות א' וכל נתיב אות אחת נמצאו מ"ב אותיות מ"ב צורות קדושות והיינו או' במ"ב אתוון אתגליף עלמא ולא לבד נחקק העולם להמצא הוייתו אלא גם קיומו הוא מאור הנובע ממ"ב מקורות אלו שהם אלו האותיו' אל ההויות המתגלות מהם מתקיי' וז"ש ואתקיי'. וכלהו עטרא דשמא קדישא פי' עטרין וכיוצא היינו בחינת הסתעפות הענפים והנה שם ה' נכתב בד' אותיות אלו אבל יש לאלו האותיות ענפים וענפי ענפים עד שיעלו למ"ב אותיות קדושות שהם באצילות וברדת אלו המקורות והתפשטם למטה יתלבשו ויתכנו באותיות אבגית"ץ שהוא בבריא' ובאו בתורה בפסוק בראשית וגו' ואין אלו האותיות אלא צרופי צרופים וז"ש כד מצטרפים סלקין באתווי לעילא בסוד מציאותם הנעלם ונחתין לתתא בסוד סוף התגלמם למטה וז"ש ונחתין וגו' מתעטרין עטרין בארבע סטרי עלמא דהיינו שהאותיות מתעטרות בסוד ד' יסודות שהם מתפשטי' מדקות עד מציאות גשמית הזה ולזה הושרשו ד' יסודות לעלמא ויכיל לאתקיימא ולא יחרב מפני מה שמתפשט ומתרחק מהסיבה. נפקו אתוון מאצילות לבריאה ליצירה לעשיה וברו עלמא לעילא בסוד הויות המשורשות באצילות שכל הנמצא התחתון מצוייר שם ומשם יפרד ויורד בעולם היצירה והיינו עלמא דפירודא ומשם יפרד והיה לד' ראשים ונק' הרי בתר. דמשתקיין כד סטרא דדרו' שארי לקרבא בהדיה יר' כאשר החסד תתפשט בכל העולמות הנפרדים שהם ההיכלות והיינו החסד המתפשט בעולם התחתון. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רלד:

וכדין מיא שהם עצם החסד נגדין ויהיה אז סוד שם ע"ב ממש ע"ב גשרי מימי החסד והשתא אינו שם ע"ב אלא שם מ"ב שהוא למעלה מהחסד דהיינו אימא עילאה דמתקשרא באבא ואבא באימא דלעילא וז"ש כלא הוא בחידו מפני ששם מ"ב עיקרו בבינה גם בחכמה והיינו כד מחשב' שהיא חכמה סליק ברעו שהוא הכתר וגומר ואינון ארבעין ותרין אתוון אינון רזא עילא' ובאינון אתברי עלמא עילאה דהיינו בחכמ' ובתבונה ובדעת נאצלו ז' ספירות ועלמא תתאה שהוא עולם הפירוד שמתגל' שם מ"ב זה הנעלם במ"ב אותיות אבגית"ץ וגו'. ואינון קיומא שאין העולם מתקיים אלא מתוך אורות אלו המשפיעי' ומחזיקים ולא זו בלבד אלא ג"כ ורזא דעלמין שהעולמות מושרשו' בתוכן ועל דאיהו רזא דעלמין ששורש העולמות הנגלים מתעלמי' ומשתרשין שם כתיב סוד ה' ליראיו שיוכלו לעמוד בז' מדות ומש' בשורשם הנעלם. ובריתו להודיעם דא רזא דאתוון

גליפן הם ההויות הנגלית שהם מתמצאות מהיסוד במ' ע"י הזווג והמציא בה סוד שם מ"ב המתגלה ושם ע"ב שהוא סוד ז' מדות בענין שהם רזא דאתוון גליפין לא שם מ"ב הנעלם בסוד הויות כנזכר שאין מי שיוכל להעמיק בסודו אמנ' האותיות המתחקקות למטה שהם סוד אבגית"ץ וגו' וכן שם ע"ב שגם הוא סוד ז' מדות והיינו הנעלם המתגלף ומתצייר בציור בריתו עם המ' להודיעם ודאי. טט קוטאי וגומר לא ידעתי ביאורו ואפשר לפרש ט"ט ארבע כנזכר בגמ' דנזיר טטרגון מונה ארבע ופי' רש"י ז"ל שכך מוני' בלשון יון וכך ארבע אותיות קורין טט גרמטון. קוטאי הם מלבושי' עבים וגסים. מסינטאן בערוך שהיו הכל סוטים בה דהיינו שמתריזין כנגדה והיינו כענין מכים וחובטים בפיהם ועתה מקבוץ ג' מלות אלו יבא משמעות הנדרש דהיינו ד' אותיות שהם מלבושים עבים וגסים מתחבטים בגליפוי דהיינו התחקקות' במציאות מתגלה והיינו השמות המתגלי' כדפי': **את האורים דנהרין רזא דאספקלריאה דנהרא**. הענין שהשמות האלו שהם מ"ב הנעלם בכתר ושם מ"ב הנעלם בחב"ד הכל יתייחס באספקלריאה מאי' ששם יהו"ד שבת"ת כולל הכל ומתגלה בו וע"י הת"ת נאחזות כל הספירות העליונות כאומרו א"ח ד' והיינו או' רזא דאספקלריאה ולא אמר דא אספקלריאה דהיינו סוד התעלמות הכוללות בת"ת ולזה נמצא כח כל בריא' נתון בשם זה וכל כח האצילות ולזה להמשיך שם כל סוד הזכר היו כותבין שם זה בכתב קדוש ונתון בכפלי החשן וז"ש והוו משקעין ביה לא בגלוי ח"ו אלא נעל' ושקוע שם:

ואת התומים הם סוד שם מ"ב ושם ע"ב המתגלה למטה כנזכר והם נמצאי' מהמ' אותם ההויות בעולם הבריאה והיינו או' רזא דאינון אתוון דכלילן באתר ומקום משכן השכינה והיינו כסא הבריאה ולא אמר דאינון אלא דכלילן שאינ' שם מ"ב שבשבע הספירות עליונות אלא דמותם המתחקקת למטה מאור העליון והיינו דכלילן באתר דאספקלריאה דלא נהרא דהיינו המ' ולפי שאינה מאירה אינ' בה רק תמורת ההויות בצירופיהם ואח"כ למטה עוד תתפשט שם זה לפעול ולהנהיג דוקא בשם ע"ב לא בשם מ"ב מפני שהוא נעלם והוא המסתלק לגבי מעלה לפיכך יחסהו בשם דין אמנם שם ע"ב הוא יורד למטה וז"ש ואיהי אתנהגה בע"ב אתוון גליפין דאינון רזא דשמא קדישא הנה שם ע"ב או בחסד או בגבורה או בת"ת בסוד ויסע ויבא וגומר לא יש בו אלא ע"ב אותיות אמנ' במ' נקשרו כול' ונחקק בע"ב שמות אמנם בהוי"ה לעולם הם ע"ב אותיות דיהו"ד בריבוע במילואם ומילוי מילואם לבד ודוק ותשכח:

וכלהו יחד איקרון אורים ותמים שמתייחדים זכר ונקבה אורים זכר תמים נקבות ואז יש' מאירים ומזהירים מהם ולזה היו שמות' החקוקי' באבנים היו מאירים מכח הייחוד

השקוע שם וז"ש ת"ח כד אינון אתוון משקען תמן בההוא חילא שהוא הייחוד כדפי' נהרין אתוון אחרני בגליפו באינון שמהן דשבטין שהם כללות ישראל בסוד נשמתם אם הם מיוחדי' שתי שמות אלו הם מאירי' מאורם ואם אינ' מייחדי' ח"ו אתחשכן והכל בסוד אספקלריאה המאירה ושאינה מאירה המיוחד ונקשר שמות אלו וענפיהם כנז':

ואינון אתוון קדישין וגומר על רזא דאורייתא הם כ"ב אותיות ועשר נקודות הם ל"ב דהיינו עשר מאמרות שרשי' לעשר נקודות הם מ"ב ובסוד האותיות והנקודות נעשית התורה ונבראו עולם שנה נפש כנזכר בספר יצירה:

אלין שמהן הוו גניזין משקעין כדפי' בין כפלי החשן דהיינו להורות העלם האלהות בין נשמתן של יש' שהם ודאי בסוד גן עדן העליון חצובות מתחת כסא הכבוד ולכך היותם לחוץ נגלות נשמות אלו וצרופם בידיעת בצלאל ועצת מרע"ה בצוויו של הקב"ה משוקעים שם להראות כל כח האלהות עד מדרגת הכסא פועל ע"י שמות השבטים שהם ישראל כאו' אתה הראת לדעת כי ה' וגו' ובזה יחס השמות עם השבטים שהם ישראל ועתה בא לייחסם בתורה והיינו אומרו ברזא דאתוון דאורייתא ראש התורה בראשית ואמר ב' באורייתא שראה בה יר' פי' בראשית ב' שהיא חכמה דאורייתא שארת יתבה ולכך נקראת ראשית שהיא ראשית פתיחת התורה ברא הראשית הזאת ונמצאת לפי זה הפי' שהחכמה בבריא' משמשת שמוש נקב' שהחכמ' עצמה ברא שהיא פעולת נקבה א"כ צריכים אנו לומר שיש למעל' מנקבה זו זכר והוא בורא ונותן כח לנקבה זו א"כ ב' נוקבא א' דכירא:

כמה דב' ברא והוציא שם מ"ב זה הנחתם והולך בפסוק א"כ א' דכורא שהוא הכתר הוציא ג"כ שם ב"ם הנסתר והיינו שתי שמות מ"ב א' בכתר הב' בחכמה דעת ותבונה כנזכר לעיל והיינו או' כמה דב' ברא שם מ"ב כדמפרש ואזיל בראשית ברא אלדים וגו' הכי נמי א' אפיק אתוון שהם יסוד השם כי משם מ"ב העליון אינו מתגלה ממנו אלא כ"ב אותיות התורה אמנם אותיות ונקודות וטעמים עליונים נעלמי' אינ' מתגלי' ולז' כל הבריאה המתפשטת נמצאת מכ"ב אותיות וז"ש א' אפיק אתוון כללא דעשרין ותרין אתוון ר"ל כלל אלו האותיות אבג"ד וגו' המתגלמות למטה בחוץ מן הכתר וחכמה ובינה מפני ששם הם נעלמות בסוד הויות והיינו ברא אלדים א"ת דהיינו אלפא ביתא מאלף ועד ת':

השמים גונא חדא יהיה ענין ה' שמי' בינה ה' עילא' שהחכמ' מזדווגת ונעשית זכר אל הבינה ונעשו זווגא חדא והבינה נקשרת עם שמים ת"ת למיהב ליה חיין ועוד שמשה

לאשראה ליה שיתפשט הת"ת אל מקומו הראוי לו שהיה נעלם בתוך הבינה. והנה השמים עצמם הם א"ת אלפא ביתא מאלף ועד ת':

ואת הארץ היינו זווג שני ת"ת למ' והשתא מפרש ו' הארץ ובתר הכי מפ' את יר' ו' ת"ת מקשרת ומזדווגת הארץ ואין המ' מקבלת מהבינה כמו שמקבלת הת"ת אלא הת"ת נותן וז"ש למיהב לה מזונא הת"ת יתן למלכות החלק שיקבל מהבינה ונתן טעם למה היא מקבלת מהת"ת ולא מהבינה ואמר למיהב לה מזונא מפני שהיא רחוקה מאד הבינה והיא קרובה למטה מת"ת למיהב לה והיא מקבלת מידו ועוד שלמעלה המזון זך מאד ואינו הגון למ' למטה ועל ידי הת"ת באמצעות נ"ה השוחקי' מן לצדיקי' מתתקן האור והמזון שיהיה נאות למ' והיינו או' ולאתקנא לה ספוקא ועוד שאור העליון רב בב"ת ולא תצטרך המ' ריבוי אור וע"י הת"ת משפיע לה די ספוק הראוי לה מצורך הנהגת העולם והיינו דאתחזי לה מה שראוי לה אם דין אם רחמים. וחזר לפרש א"ת א"ת דהיינו כ"ב אותיות כנזכר וז"ש את כללא דעשרין ותרין אתוון והם זכרים בת"ת והם נקבות במ' והיינו את הארץ משו' דארעא כליל לון לגוה כד"א כל הנחלים שהם כ"ב נחלים מקורות התורה הולכים אל הים. וארעא כלילת לון ממש לגוה והיינו ואת הארץ א"ת ממש הם בארץ וז"ש והיינו רזא ואת הארץ כי בפסוק ב' רבויים א"ת וא"ת הוא"ו מורה נטלא וא"ו שש קצוות ו' נחלים כולם יחד והיינו כל הנחלים יחד וז"ש נטלא וא"ו ה"ב א"ת וקבילת לון שמצטיירים בה והטעם לאתזנא ירצה שהיא כוללת מציאותם לאצור בהם השפע הנשפע לה מהם לאתזנא מידי עת בעת אפי' בזמן הגלות:

ורזא דא משכינא לא אתתקן כלו' לא אתתקן משכינא מ' אלא ע"י דמשה שהוא הת"ת בסוד הדעת שמעורר הבינ' דרגא אחרא עילאה וגו' כדי שהבינה תשפיע לת"ת והיינו למהוי קיומא דכלא אפילו לת"ת עצמו להשפיע למ':

ויקם משה עם היות שבצלאל יסוד היה מצוייר ומתוקן עכ"ז קיומו ותקונו היה ע"י משה בסוד הת"ת המביא אות' מהבינ' כנז' והיינו דמסיק כל עבידן וגומר. אמנם ענין ידיעתו היה במדתו לבד דהיינו בריתו להודיעם כנזכר לעיל שהוא בחי' האותיות ביסוד שהם אותיות הנגלות והיינו אומרו וע"ד איקרי בצלאל בגין דהוה ידע בצל אל לא ממש אותיו' אל הנעלמות אלא צלם צל א"ל וז"ש גלופא דאתוון לא ממש האותיו' העליונו' אלא דמותה וחקיקת' למטה ואין מזה תועלת רק למעשה הכלים שהיו נעשי' בסוד גבורה וז"ש ואי לא דהוה ידע להו בצלאל לא הוה יכיל למעבד איהי וגומר מפני שכולם מיוסדי' על מעשה שמים וארץ כדי שיהיה נאות ומכוון כנגד המשכן העליון צריך שיפעלו כל כליו באותיות עליונות וצרופם בסוד שם מ"ב ע"ב כנזכר לעיל. ויודע היה בצלאל צרופם

ומכוון למטה בכל כלי וכלי מקום רמיזתו שיעורו ומדתו כנזכר והיינו או' אוף הכא משכנא דלתתא וגומ': וכד אתא לאקמא ליה כולו יחד שהוא רמז לקשר אברי המרכבה העליונה וקיומה וקשרה לא הוה יכיל למיקם ליה מפני שאין קיום שם מ"ב של אבגית"ץ וגומר ושם ע"ב של ויסע וגומר שבעול' הבריא' וצרופיו אין קיומם אלא בסוד ה' ליראיו שפי' לעיל שהוא שם מ"ב הנעלם וההויות העליונות שהם בסוד הכתר וחב"ד הנקשר' למעלה במדת משה ובצלאל לא ידע אלא סוד חב"ד ביסוד שהוא מדתו ולזה רעותא דסלקן אינון אתוון לא אתמסר במדת היסוד אלא למשה בלחודוי שהוא בסוד הדעת ומשך כל ההויות עד היסוד ומשם קיום המרכבות כול' וע"ד אתקם המשכן וגומר. ע"כ מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואיהי אתנהגא בע"ב אתוון גליפן וגומר אם תבין או' ואיהי אתנהגא וגומר הענין הוא כי ודאי הוא כי שם ע"ב בג' אבהן הוא וכן שם מ"ב ברישא דמלכא איהו כמ"ש בתיקונין דף קל"ג ע"ב אך הכוונה כי הת"ת שהוא כלול ב' זרועות הנק' אספקלריאה דנהרא הנה הוא מתעטר ברישא דמלכא דאיהו שם מ"ב והמ' איהי מתנהגא ומתעטרא בג' אבהן שהם שם בן ע"ב. וזה נתבאר בפי' פ' תרומה דף קל"ב ע"ב: והענין כי כל העולם העליון והתחתון הם בינה ומ' אתבריאו במ"ב אתוון אבל מ' וחילהא בלחודייהו אתנהגו בע"ב אתוון ולכן בחשן היו נותני' אורים והם סוד שם מ"ב שהוא סוד האצי' והתומי' והם שם ע"ב שהם סוד המרכב' ואם תעיין תמצא שעולי' ר"ת פסוק בראשית כ"ב אתוון וסוד ב' בראשית ברא הם סוד הנקבה כי בה נברא העול' כדרך שלכל היצורים נולדים מן הנקב' ולכן תבין יצירת העול' בבי"ת והם כנגד בינה ומ' בינה היא מוח הנקבה. וברא האצילות ומ' היא הנקבה שבגוף וברא הנקב' ולקבלייהו בית כפולה "בראשית "ברא ואח"כ ב' הזכרי' חכמה ות"ת ב' אלפין אלדי"ם א"ת לרמוז כי כ"ב אותיות בזכר וכ"ב בנקבה וזהו א"ת שהם ראש וסוף אלפא ביתא. וכד אתקרי אות ה' אז היא עת הזווג וזהו ה' שמים וכד יהיב לה מזונא נקרא ו' ואת הארץ שהם סוד א"ת הם כ"ב אתוון דדכורא הנק' ו' וזהו וא"ת דיהיב לארץ נוקב' עכ"ל:

דף רלה.

שירתא דא לא אמר לה וגומר עם היות דקיימא לן שכל מה שאמר דוד לא אמר אלא כנגד השכינה וכנגד יש' וכנגד עצמו שיר זה לא יצדק כנגדו ולא כנגד ישראל אלא כנגד השכינה דוקא מפני שפרטי המזמור לא יצדקו אלא בשכינה דוקא ומלך קב"ה כאן על הבינה והיינו שם ה' בעזך ת"ת והיינו דקב"ה חדי לה וגומר יר' הבינה בעלת השמחה בת"ת שהוא התור' הנק' ע"ז מצד השמאל ולכך הבינ' פעל' בה: דא קב"ה דאתקרי מלך

היינו השכינה בעצמה ונקרא מלך מפני שהיא מולכת בתחתונים והיינו בישורון מלך. דא ישועה דימינא אין ענין ישועתך שאתה מושיעה אלא ובישועה שלך שהושעת ימינך יגל מאד: ד"א כדי שנפרש ישועתך ממש שאתה מושיעה יגיל כתיב יו"ד יתיר' שבאה לה מצד היסוד והיינו בעזך ת"ת יגיל ביסוד ולזה יגיל מאד יותר מפני שכל האברים העליונים שמחים בו וז"ש דאיהו חידו דכלא והשתא להאי פירושא ניחא שכל הפי' נאמר על השכינה וז"ש וכולא על האי מלך אתמר:

מהכא אוליפנא וגומר כבר פי' שלא נאמר אלא על השכינ' ודוד מלכא היא השכינה לא הוו ליה חיים מצד שהיא בתחתונים ואין בה סוד החיים שהיא התפשטות אור עליון שהם החיים המקוממים כל הנמצאי' ומעבירי' כל מיתה וקליפה והשכינ' רגליה יורדות מות ולכך אין בה חיים אלא הראשון חכמה משפיע' בה חיים שהוא האור העליון והיינו ע' שנה שהחכמה אלף שנה דהיינו עשר כלולה מעשר ועשר מעשר דהיינו סוד יו"ד בצורת אלף כזה **א** ומושכת אליה ע' שנה שהיא בת שבע כל א' כלולה מעשר ע' ובגשמי ממש אדם הראשון מרכבה לחכמה וכאשר חטא הוצרך להתגלגל אל אדם תחתון שהיא מ' לכפרת עונו שיצא מרחם אמו וימות ויקבל הנפש ההוא עונשה וכשראה אדם סוד גלגולו שם ועונשו רצה שיתקיים הגוף הזה ונטל משנותיו ע' שנה כדי שיהי' הגוף ההוא עוסק בתורה ובמצות והוא משתלם בו כאו שמשתלם שם ג"כ מעונש ונמצא אדם משתלם והגוף הזה גוף דוד זוכה שלא יהיה נפל ויזכה לתחיה:

גדול אדונינו מדת אדני כאו' ועתה יגדל נא כח אדנ"י. ודאי אקרי גדול קריאה בעלמא ורזא דא ויעש אלי"ם וגו' וכיון שקראם גדולים שוה היא עמו והקריאה יחייב איזה ענין וא"ת עתה אינו גדול שנתמעט לז"א ועכ"ד איהו איקרי גדול כמה דכתיב גדול אדונינו ורב כח ועם היות שנתמעט הירח יש לו גדולה וגדולתו היא דקב"ה ת"ת לא אקרי גדול אלא בהאי דכתיב גדול ה' ומהולל וגומר וכיון שגדולת הת"ת תלויה בה ודאי שגדול היא:

בגין דהאי איהו ברכתא וגומר כלומר ברכה שבה נשפעת כל ברכות הראויות לתחתונים. הב' שהיא מקור הברכות לעולם עם היות שהם נמשכים מלמעלה גלויים למטה מן המדה הזו הם וז"ש מהכא נפקי. ודא איהו ברכה והיינו בריכה ורזא דא והיה ברכה הנאמר לאברהם שיהיה השכינה משותפת עמו בענין שהוא יהא דולה מלמעלה הברכות ומשקה לכל התחתונים וכיון שכן יצדק ברכות מפני הברכות מלמעלה מינים מינים לפי מדות והמקבלים משפחות משפחות וז"ש **דהא** הכא שרייא כל ברכאן דלעילא מכל בחינות הספירות ומהכא נפקי לכל עלמא שסיגי המקבלים לאין תכלית וע"ד איקרי ברכה ע"ד כלל ויצדק ברכות לשון רבי' ע"ד פרט:

תחדהו וגומר ויחד יתרו אם כן השמחה שיש בה נקמה נקראת לשון ויחד תחדהו כענין נקמת פרעה ששמח בה יתרו כן תחדהו דהיינו הנקמה שעושה הקב"ה כשיבא להקימה מעפר' וז"ש דזמין קב"ה לאקמא לה לכ"י מעפרא ואו' בשמחה לאתקפא בה ברזא דימינא ששם סוד שמחת הבינה שמשפעת על ידי החסד שסמוכה לה. ואו' את פניך היינו ולחדתותי לה חדתותא דסיהרא בשמשא כדמסיק וירמוז את פניך ג' ענינים הא' את פניך למהוי קמך כמו לפניך הב' באו' בשמחה את פניך אהדר אל פני המ' לפני הת"ת וז"ש **ולמהוי** בחדו לקבל אפך הג' בההוא שלימו דישלים בההוא זמנא. הענין שלא לבד תחזור לכמו שהיתה אלא תוסיף כאו' והיה אור הלבנה וגומר והיינו כמו שהיתה והמוסף ואור החמה. יהיה שבעתים וכמו היא תתחדש והיינו או' בההוא שלימו דישלים בההוא זמנא תדע שחסר ב' חסרונות דהא בזמנא דאתחרב בית מקדשא כתיב אומללה יולדת השבעה דהיינו שחסר מכל וכל ומילוי חסרון זה לבד כתיב אמלאה החרבה והיינו חדתותי דאמרן לעיל וכאן אמר תחדהו בשמחה את פניך שיעור שמחתה וחדושה כשיעור פניך והיינו או' וגומר יהיה שבעתים:

ת"ח בההוא זמנא וגומר בכל אינון עבידאן תחלה בפרט כלכלי וכלי שעשו. וכדין אוקים ליה דרך כלל כולו יחד. וכל עבידאן דהוו ביה כל חד וחד אייתיאו ליה למשה נפרדים והיינו או' בתולות אחריה שהם ז' הנערות שהם נפרדו' ומובאו' לך כדי שע"י האור שישפיע הת"ת למטה יוקשרו ויוחדו ואח"כ היא הכלה המקושטת עם כולם דהיינו הקמת המשכן ע"י משה והיינו וכדין אוקים ליה ע"י אור הנמשך כנזכר ואחר הקמתו וקשוטו יבא החתן אל הכלה והיינו ויביאו את המשכן אל משה ובהכרח אמאי אל משה אלא מפני שהוא בעלה דמטרוניתא וז"ש בגין דהא בההיא שעתא וגומר ואפי' שמביאים אותה לו הוא מאירה ונותן לה כדי קשוטיה ואחר כך יבא אליה כד"א את בתי נתתי וגומר ואחר כך ויבא אליה וגומר א"כ ויביאו המשכן אל משה אינו ממש יחודו אלא מביאין אותו פרטות כל כלי וכלי לעצמו דהיינו בתולות אחריה וגומר והוא ישפיעם אור להתאחד ולהתקשט ולהקשר הכל כאחד והיינו או' ויקם את המשכן ואחר כך ויבא משה אחר שנתקשט תדע שקודם כתיב ולא יכול משה לבא ולמה והא כתיב ויביאו המשכן אלא מא"ל שלא יכול משה לבא היינו ענין ויבא אליה מפני שהיתה אז שכינה קושרת עצמה בנערותיה להיות אחד והיינו או' בגין דהוה אתתקן כהאי אתתא דאתתקנת ואתקשטת לגבי בעלה והיינו אור שהבעל משפיע לה להקשט ואז אין יחוד וז"ש ובההיא שעתא דהיא קא מתקשטא לא אתחזי לבעל' לאעלא לגבה דהיינו ויביאו את המשכן

אל משה נפרד והיא מתקשטת ונקשרת כנזכר ולזה ויברך אותם משה השפיעם ברכ' להתקשט ולהתייחד. מהרמ"ק זלה"ה:

הרח"ו זלה"ה כתב. גדול כבודו וגומר פי' כי כבודו היא המ' ונק' גדול והביא ראיה מן גדול אדונינו שהיא המ' אדנ"י וכנזכר פרשת תרומה דף קע"ה ע"ב והודיענו פה חדוש א' כי הנה היא נק' גדול ואפי' הת"ת לא נק' גדול אלא כד איהו בחבורא עמה כמו שכתוב גדול ה' וגומר בעיר אלהינו וגומר עכ"ל:

דף רלה:

תוספתא. ברזין עילאין וגומר ביה קיימא ההוא כרוזא דקרי וגומר בכל מקום שהכרוז הוא גבריאל המלאך והעד קרא הגבר כנזכר פ' בלק בינוקאי אמנם כאן נראה ליחס הכל למטטרון שהוא כלל עולם היצירה והוא פועל ענין הכרוז ע"י מלאך גבריאל והוא המקבל מהכסא ומזהיר בני אדם לעבודת האלהות כאשר נבאר:

אסתמרו מגלגלא דסחרא היא מדת המ' מפני שבה היא עיקר הנהגת העולם ושנויי הפעולות והיא פועל דין וענין ההנהגה למטטרו"ן אם טובה ורחמים ואם רעה לכך מזהיר על שלוחיו הכרוזים שהם כחות ממונים מתחת ממשלתו והם כחות מגבריאל. וכאשר הכרוז יוצא נשמע לנפש ורוח ונשמה שבאדם והם מזהירים אל הגוף דאע"ג דאיהו לא חזי מזלא חזי והיינו התעוררות המגיע לאדם לשוב לפני קונו מצד מה שהכרוז הזה שהוא מפחד מהנהגת הדין החזקה משפעת בו להנהיג העולם מכריז ומזהיר כדי שיתקנו בני אדם מעשיהם: אסתמרו מגלגלא שלא יהיה ההנהגה בדין ובפירוד ח"ו ואז היא נותנת כח לחצונים לפעול הדין ולכך הזהרו שלא תכוו בגחלתה וההזהרה היא שיגרימו היחוד תדיר ושלא יפרד לעולם וז"ש מאן איהו מארי דעיינין בסכלתנו יר' שעיני שכל לו וחננו ה' דיעה יודע ילמוד סוד החכמה הנסתרת ויסתכל בחכמתא דמארי' לדעת סוד ההנהגה על ידי המדות העליונות בסוד אצילותם מחכמה להנהגת העולם: וידע בלמודו באינון מילין עילאין דהיינו הספירות העליונות. דמפתחן דמאריה קיימן תמן שהקב"ה פותח אוצרות פעולותיו והשגחתו בעולם דהיינו ו' קצוות דאינון טמירין גו משכינא כנזכר לעיל שסוד י"ב גבולי הת"ת הם בתוך המ' ממש והיינו דוקא בעוד שמשכן קדוש ואינו פגום במעשה התחתונים וזה שאמר טמירין גו משכנתא קדישא ולכך יזהר שתהיה לעולם בקדושה והת"ת בתוכה ובזה לא יהיה דין בעולם ונמצאו אלו שהם גורמין היחוד זכאין בעלמא דין שהם מסלקים מעט הדין בזכותם וגורמין להם חלק טוב בעלמא דאתי כי מכל יחוד הנעש' למעלה נתן להם חלק טוב להלביש נשמתם בג"ע העליון ורוחם בג"ע תחתון ולעדן נפשם במדור הנפשות ולהחליץ עצמותיהם בקבר:

אשרי אדם עוז לו בך עוז הת"ת כדפי' לעיל ר' יוסי לו בך בתוך המ' וזה בסוד הענוה מסילות בלבבם שיעשה עצמו כמסלה זו שהכל דשים בה כדפי' ז"ל. אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך במ' כדי שמשם נשבעה המ' וחייליה כענין נגילה ונשמח' בך. בטוב היסוד ביתך הבינה קדוש החכמה היכלך הכתר כנזכר פ' לך לך:

ברזא דמשכנא במציאות מעשה המשכן וסודו מורה על התלבש הת"ת בתוך המ' והיינו או' קיימין רזין עילאין ברזא דשמא קדישא עילאה דהיינו שם יהו"ד המתלבש באדנ"י ועם היות שאברי המשכן ופרטיו הם רמזים למחנות הנפרדים שהם אברי השכינה שהם מתפשטין למטה והיינו שם אדנ"י עם כל זה כיון שהיא בית קיבול לת"ת שם יהו"ד כל הפרטין שנמצא שהם במשכן נוכל לכון מתוכם ענפי שם יהו"ד הנעלם והיינו או' ברזא דמשכנא קיימין רזין עילאין להבין ולהשיג ברזא דשמא קדישא עילאה שהוא שם יהו"ד כנזכר: וענין זה נכון כי המשכן הוא שם אדנ"י וזה שאמר האי איהו רזא דמשכינא ונודע כי שם זה דומה לשם יהו"ד וזה שאמר רזא כגוונא עילא' תדע דכתיב ארון הברית ונודע כי אדון כל הארץ היינו מדת המ' בסוד התפשטותה למטה בי"ב פנים להנהיג העולם והיינו מילוי שם אדנ"י ואמר ארון הברית יר' ארון ותיק לברית העליון וידענו כי בבחינת שם אדנ"י דומה לשם יהו"ד שהוא לבושו כזה יאהדונה"י ממש בית קיבול אם כן התפשטות אבריו הם בית קבול לענפיו ממש דומה זה לזה וכל מה שנמצא שיהיה מתגלה למטה בשם אדנ"י כגון התפשטות י"ב ענפים נדון י"ב ענפים הם למעלה ולאמת ענין זה צריך לדעת הדמות שם יהו"ד אל שם אדנ"י ומשם נקיש אל היותר וזה שאמר ואתוון אלין כגוונא דאלין וגומר כדמפרש ואזיל א' איהו יו"ד כי מילוי של יו"ד הוא צורת א' כזה #א ד' איהי ה' כנודע כי ה' דלת הוות אלא שנוסף בעולם הזכר סוד הבן ובגשמי דא כגוונא דדא וכן ברמז וכלא כגוונא ורזא חדא:

נ' איהי רזא דאת ו' ואף על גב דדא דכר ודא נוקבא יהיה הענין כי מציאות הנון היא בחינה ידועה במ' מצויירת בתוכה מציאות וא"ו הוא הזכר והעד נון במלואה שאמצעיתה וא"ו אם כן ו' חלק נון היא ומתלבש בה ומקבלת שם וזה שאמר אבל דא אתכלילת בדא וגומר:

ה' איהו רזא דאת יו"ד גם זו רחוקה והענין כי ה' היא המ' יש לה מציאות מתעלם בתוך ה' כזה והיינו מציאות אשר למ' מן החכמה וזה שאמר בגין דהכא באות ה' איהי מתעלמת חכמה זעירא דאיקרי חכמת שלמה ונמצאו האותיות יהו"ד דומות לשם אדנ"י ומשם נלמוד לשאר הפרטים כנזכר:

משכנא דלתתא בארעא שהוא המשכן הגשמי קיימא באבריו ומדותיו וכליו ברזא דמשכנא עילאה שהיא המ' המתנהגת ע"י עולם היצירה והבריאה והם מלאים מאור המתנוצץ מחכמה: וההוא משכנא שהוא מ' קיימא ברזא דמשכנא אחרא עילאה על כולא שהוא אברי הזכר המתאחדים עם הנקבה ודומין אלו לאלו וכלא איהו כליל דא בדא שהת"ת שוכן בתוך המ' ומלכות בתוך המשכן הגשמי למהוי חד סוד קשר העולמות להאיר בהם א"ס ולזה נק' העליון משכן שהוא משכן לא"ס והיינו והיה המשכן אחד: ת"ת ביומא דאתקם וגומר הוקם המשכן ולא פריש וגומר והוקשה לו כי מהיכן כח להחכמים לפעול כיון שאין להם כח להקים ולזה אמר ויבאו כל החכמים וגומר ימינא וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. והא אוקמוה ן' ו' נ"ל שהוא טעות וכך צ"ל נו"ן ו' באמצעיתא ומה שכתב והא אוקמוה הוא בפ' תצוה דף ק"ף ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רלו.

ימינא ושמאלא דהיינו בצלאל ימינא למט' יהודה שהוא אל הימין ודאי כנזכר פרשת ויחי ואהליאב לשמאל דהיינו למטה דן ודאי ואליהם ילוו שאר סטרין דהיינו חכמי המלאכה שהיו מכל שאר קצוות שכולם בחסד דין והם היה להם כח לעשות כמו שהוא כחם להשפיע לשכינה והיינו או' דאינון אורחין מן התחתונו' הנגלות ושבילין מן העליונות הנעלמות יותר לאעלא גו ימא כאומרו הנותן בים דרך דהיינו נגלה ובמים וגומר דהיינו נעלם. ומליא ליה שפע ואור להוציא כליה למטה ומאלו נתפשטו העולמות למטה ממנה ולכך ואינון עבדו ית משכנא דהיינו פעולת הכלים ומעשיהם ואחר כך להאיר בהם והיינו ואתקינו לה אמנם הקמת המשכן הוא להקים אותה ולהציבה על מעמדה לקשר העולמות כלם שיהיו מוכנים להאיר המשכן דאצילות בתחתון בי"ע וענין זה תלוי בסוד מרע"ה ולכן לא הוקם אלא על ידיו:

בההוא יומא דאתקם משכנא אתבטל וגומר יר' שהקמת המשכן מורה התפשטות הא"ס עד למטה כנז' לעיל ואם ח"ו מיתה היה שולט היה פירוד שאותו חלק שהמיתה בו לא יתפשט בו סוד הרוח הקדוש העליון שהוא באחד ולזה בההוא יומא וגו'. אתפרש סמאל הוא האמצעית שבעשר ספירות רוחניות של עשר תמורות. מעל תוקפא דחויא ההיכלות הטמאות שבאמצעותם פועלות הטמאות הדקות ולכך לא יכיל לשלטאה שאין להיכלות כח אלא מסמאל ואין סמאל פועל אלא על ידי נחש ובהפרדם נתבטל כחם:

ור' יהודה פליג שאצ"ל משכן אלא אפי' אהל מדרשו של משה לא היה בתוך בני ישראל אם היה יצה"ר ביניהם דלאו דוקא קדושה ממש אלא אפי' סטרא דקדושה לא תשרי בגו סטרא מסאבא ולאו דוקא מותא כדקאמר ת"ק אלא יצה"ר ושטן המשטין להחטיא:

ור' אלעזר פליג אכלהו שטעם משה הוא מפני נזיפת יש' כי מפני צד הטומאה אין קדושה מסתלקת אלא אתכפיא כענין הגלות כדמסיק וע"ד תנינא וגו'. אלא ותרא את יצחק חמת בההיא שעתא וגו' כלומר אם הראיה גשמית יקשה מנא ידע וגו' אלא ודאי אינה גשמית אלא בסוד הנבואה ואם בסוד הנבואה יקשה ותפול שהיא פעולה גשמית נצטרך לפרש הענין ברוחני:

חמת ליה ברוגזא דדינא קשיא בתוקף מדת הגבורה עם היותם קדושים הם קשים שמשתלשלים מעצמם עד החצונים עד בואם אל סיומא דרוגזא קשיא שהוא שליח הפעולה בעולם הגשמי דהיינו נחש גמל שגופו עקום כנחש ודא איהו רזא דמותא כלומר המות הנפעל בתחתונים היא ע"י הכח הזה: ונודע שרבקה היא בסוד נקבא מלכות ופעולתם כפי פעולות הזכר והיא נקבה השמאל וכראות רבקה שהזכר הנגדיי לה היה יצחק בתוקף הדין כדי שלא להניק לחצונים נטהרה מהחצונים והיינו ותפול מעל הגמל והכוונה מסתלקת וז"ש ובג"כ אתרכינת כלו' כתרגומו שאין ותפול נפילה ממש שהיא עליונה אלא אתרכינת כלו' אשמיטת גרמה דהיינו שנטהרה כדי שלא תניק לחצונים:

ת"ח האי גמל היינו רזא דכתיב וגמולו והם סוד הקליפות הגסות המקבלות מן הדקות לפעול הגמול לבני אדם על מעשיהם הרעים הגשמיים וזה ענין גשמי קרוב לבני אדם וז"ש והאי איהו זמין תדיר לקבל בני נשא או להחטיאם או להענישם והיינו תדיר:

האי מאן דחזי בחלמיה גמל וגו' מפני שאם הכוונה שימות ממש היה ראוי שירכוב על הגמל וישאהו הגמל וכיון שראהו לבד מורה מיתה וניצול שלא הזיקו:

ת"ח האי סטרא דמסאבא וגומר קשיא לי' כי רבקה הי' לה להתרחק מסמאל הרוכב על הגמל שהוא למעלה כי גמל אינו פועל אלא מכח רוכבו לז"א כי עיקר הטומאה הוא כח זה הפועל הרעה וז"ש האי סטרא דמסאבא שהוא הגשמי הם היכלות הטמאים איקרי הכי גמל על שם שהגמל מתגשם להשיג בגשמי ולבא על בני אדם הוא הכח הזה וז"ש דגרים מותא לכל עלמא והאי הוה דאסטי לאדם ולאתתיה שלא הי' יכול סמאל הרוחני למצוא מקום להטעותם ולהביאם אל המות אלא ע"י הכח הזה וז"ש וההוא דרכיב עליה סמאל שהוא רוחני ואינו יכול לפעול אלא באמצעות זה הכח הגשמי וז"ש ואיהו אתא למטעי עלמא יצה"ר המחטיא שואב כח סמאל כי יצה"ר הוא מהנחש וז"ש ובג"כ ושלט כלו' מפני שנזדמן לו הנחש שאם לא כן לא הי' לו כח לשליט באדם ובאשתו שהם

גשמיים למטה. ועוד אעפ"כ הוא רוחני בערך האדם הגשמי וכיון שאדם נוטה אחר חומרו כדין איהו אתמשך אבתרייהו עד דאסטי לון כי החומר לנחש כמו בית לנקבה נחש וסמאל הוא הזכר ולזה אין כח אפילו לנקבה אלא למי שיקרב אל ביתה דהיינו החומר ואז תצא היא ותפגע בו וז"ש ואל תקרב אל פתח ביתה שהוא פתח שתצא היא ותפגע בו וז"ש כדין נפקא ומתקשרת ע"י שנמשך אחר החומר שכל זמן שלא יקרב אל החומר אין נחש כרוך אחריו:

וע"ד רבקה השתא מתרץ מה דקשה ליה לעיל ואמר כד חמת דהות לה לאדבקא וגו' ראתה בעצמה שהיא הנקבה מרכבה לבחינת המ' כשהיא יונקת מן הדין וז"ש כיון דחמת ליה ליצחק ברזא דדינא קשיא וידעה השתלשלות הגבורה בכל הכחות עד למטה וז"ש וחמת דמההוא סטרא נפיק דינא אחרא תקיפא מזוהמת דדהבא שהוא השתלשלות החצונים השמאליים שיש סיגי כסף שהם ישמעאל ותולדותיו ויש סיגי הזהב שהם עשו ותולדותיו: וכד חמת האי מיד ותפול מעל הגמל פירשה עצמה מכל כחות החצונים המפתים האלה שהם מצדה שהיא נקבה ואלו נגדיים אליה בחצונים נקבה ג"כ ולא שתקנה מכל וכל אלא לאתרפויי מן דינא מההוא זוהמת כלו' להקל כל מה שאפשר חוזק החצונים שבזה קצת תיקון תדע שהרי הכתוב החשיבו והיינו או' קול ה' משלם גמול לאויביו רצה בזה שהקב"ה פועל שליחות גמול למטה בזה ועם היות שאין פעולה נמשכת ע"י זו אלא ע"י הזכר המשפיע על הנחש עכ"ז עשה הכתוב ממנה עיקר א"כ בביטולה קצת יהי' ביטול הזכר ג"כ. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. בצלאל לימינא וגו' זה יובן לעיל דף רכ"ב ע"א ורכ"ג ע"א בסוד אל דאיהו ימינא ולכן משום דאתי משמאלא ואהדר לימינא:

בההיא שעתא אתפרש סמאל תקיפא וגו' פי' כי אמלאה החרבה כתיב כשזה נופל זה קם פי' כי כשיש זווג בקדושה יש פירוד בסטרא אחרא וכן להפך ח"ו והנה אין יכולת בסמאל להטעות את האדם אלא עד יתלבש בנקבותו שהוא הנחש דלתתא מיניה וזהו ענין סמאל שרכב על הנחש והטעה לאדם הא' וא"כ בהיות זווגא דמטרונא במשכנא אז נפרד סמאל מן הנחש ואין בו יכולת להטעות את העולם:

איהו גמל לתתא וגו' נ"ל שהוא גיהנם העליון כי היא גמל הרשעים ולכן הרואה גמל בחלום מיתה נקנסה עליו כי המיתה הוא במקום מדרגות הגמל אמנם ניצול ממנה כיון דלא היתה בחבורו סמאל הרוכב עליו. עכ"ל:

דף רלו:

כד עבדו ישראל ההוא עובדא ולא אמר כד עבדו ית עגלא מפני שדעת ר"ש בפ' בלק בינוקי שלא עשו יש' העגל לכך אמר ההוא עובדא איזה חטא המתייחס אליהם יהי' מה שיהי' והיינו אומרו וגרמו להההוא חובא כלו' גרמה מה היתה שם או שלא מחו או שראו ושמחו:

ואהרן רעותיה הוה לאעכבא ולא הסכים לשום מעשה אלא השליך הזהב אל הכור ואח"כ יכה בקרנס מעט מעט עד שיבא משה אלא שמאליו נעשה מעשה וזה שאמר אלא ודאי עבידתא אתעביד כדקא חזי מצד משך הזהב כדמסיק דהא מסטרא דדהבא צד הגבורה מפני שיש צד הכסף שמשם יוצא חמור כדפי' בתקונים אמנם מסטרא דדהבא נפקא סוספיתא והסוד הכל היה מן העפר שהיא הבינה אימא ואין שם שמרים אלא עפר טהור וכאשר העפר יתפשט לצאת ממנו זהב הגבורה שהוא נקיו דדינא נעשה שם שמרים וז"ש כד אתבריר דהבא. ומתמן מתפשט לא מהגבורה עצמה ח"ו שאין חצונים למעלה ואפי' בהיכלות אלא מחוץ למטה מההיכלות אלא הכוונה שהזהב הוא דין שמתפשטין כמה מינים דינים קדושים נאצלים נבראים נוצרים ושם מהיצירה אתברי שמרי הזהב ומתמן מתפשטי כל אינון סטרין שמאלא דהיינו התפשטות הכחות הטמאים למטה מהיכל לבנת הספיר לצד צפון וז"ש דאינון התוכא דההוא סוספיתא ומתפרשן מפני שיש בהם כח עשר מדרגות ושבעה היכלות וכל כח מאלו יש בו כמה כחות:

וכל אינון דאית לון חיזו סומקא הם צד השמאלי והם כחות השולטים בשרב השמס להזיק ולכך קיימי בטורי והם שדין הנמצאים בהרים ומזיקים בחצי היום מתגשמים בתוקף השמש וטבע החמה אז להשליטם בהנהגת עליונה שכך הוא מוליד הזהב וגו':

חיזו דיליה כעגלא מפני שהם מהשמאל והקדושים נאמר בהם ופני השור מהשמאל והחצונים דומה אל הקדושה כקוף לפני אדם. ואיקרי קטב שהוא קוטב והורג בחצי היום בצהרים כנז' ואלו הם כחות תחתונים שיש כחות רוחניים עליהם כנזכר לעיל וז"ש ודא נפקא מגו עגלא התוכא סומקא דדהבא שהם בסוד כחות ההיכלות שהם מתגלמין לשלוט בעולם הגשמי וז"ש וכל הני אתיין וגו' והאי רוחא מסאבא המתפשט בעולם שיש בו כח להגלם בין להעניש בין להטעות בני אדם איהו חויא בישא ואית רוחני דק שהוא אין לו תפיסה בגשמיות דרכיב עליה והוא כמו נפש לגוף ואינון דכר ונוקבא ואיקרון שניהם אל"ה מפני שע"י הנקב' מזדמן הזכר ושניהם יחד מזדמנין בעלמא לכמה אלף מיני פעולות כדמסיק וזה שאמר בכל אינון סטרין וגו': ורוח קודשא שהיא ג"כ מזדמנת

לאדם הבא ליטהר מסייעין אותו הוא בסוד אחד לכך אקרי זאת יר' זאת מזומנת לאדם: רזא דברית וגו' היינו א"ת מדת המ' ז' הוא יסוד שניהם יחד זא"ת ובהיותה מתייחד' בבחי' אחרת יקרא זה דהיינו ז' יסוד ה' מ' ולעולם מורה על האחדות אבל החצונים איקרון אל"ה המורה על הריבוי: וע"ד כתיב אלה אלדיך ישראל אלהות רבים ונפרדים כנזכר וכן כתיב תשכחנה מורה על הרבים ובקדושה כתיב ואנכי לא אמר אנו ח"ו שאין שם אלא יחידו של עולם אנכי היינו זאת לא אשכחך כתיב ולא אמר נשכחך מפני שהכל אחד מיוחד כנזכר: ועל אלה עון אלוהות רבים אני יחידה בוכיה או על אלה על הקליפות לכלהו פי' רזא דמלה על אלה דא סטרא מסאבא שהם רבים וכולם אתייהיב רשו לשלטאה אני בוכיה דא רוח קודשא וגו' שמורה ייחוד כנז':

ואי תימא וגו' מורה שמלת אלה בקדושה דכתיב אלה דברי הברית ותריץ שהם החצונים ודאי ארור האיש אשר לא יקי' וגו' וי"ר אלו הארורי' להעניש על העובר על דברי התורה וכן אלה המצות כל מה שצוה הב"ה הוא להזהר שלא ידבק בחצונים שהם אלה והיינו לאתדכאה בר נש ולא יסטי וגו': ויש להקשות דהא כתיב אלדים ודרשינן מי אלה בכמה דוכתין וכתיב אלה פקודי המשכן אלה שמות בני ישראל וכמה אחריני שאי אפשר לתקנם כלל על דרך זה. וי"ל כי שם אלדים בבינה ובגבורה ובמ' באצילות וכן ביצירה יאמר על המלאכים ובחצונים יאמר על אלדי' אחרים וכל שם מאלו השמות יקרא מי אלה אמנם בחצונים אין שם מ"י ח"ו אלא י"ם כאו' והרשעים כים נגרש והיינו אלה פסל את הראשונים דהיינו אלה דמדת המ' שהתחתונים אלה למטה ממנה פסולים אמנם ואלה מוסיף דהיינו ו' שהוא ת"ת מוסיף אלה שבחג"ת נה"י על אלה שבמ' שהם קדושים והנה ענין אלה בקודש אין להמלט ודאי הם דברי ר"ש בכמה דוכתי ומאי דמהדר הכא לאוקמי קראי בסטרא אחרא הכי קא קשיא ליה ואי תימא אמאי לא פרשת על אלה אני בוכיה על שעברתי על אלה דברי הברית וגו' לז"א שא"א לפרש כן דהתם נמי הוא בחוץ כדמפרש ואזיל ובתר הכי קא קשיא ליה אלה המצות אמאי לא פריש על אלה אני בוכיה שעבר על מצות עשה ואמר שגם זה א"א דהתם נמי הם חצונים כדפי'. ובתר הכי קשיא ליה אמאי לא פריש על אלה אני בוכיה על בני יצאוני ואינם כענין אלה תולדות נח ופי' שאין התולדות נק' אלה והתם אתקריאו הכי על שם החצונים כנען וגו' וע"ד כל הני התוכא סוספיתא דדהבא הם מלת אלה בכל מקו' שהם:

ואהרן קריב דהבא הענין שאהרן הוא ימין אמנם יש לו צד שני בשמאל שהוא בא משבט לוי שעיקרו השמאל ולזה דהבא סטרא אחרא דיליה כדמסיק דכליל איהו בתקפא דאשא שימין זה הוא ימין היוצא מן השמאל. דהבא ואשא ורוח מסאבא ג' אלו סייעו הא' יסודו

היות מן הזהב שהוא בחוץ בבחינת עגל הב' ואשליכהו באש שהאש מצד גיהנם הג' היותו במדבר ששם שוכן החצוני ושולט בכל מעשה כ"ש הנעשה בהכנות אלו:

ובג"כ אהדר לעיל דקאמר דאהרן מסטרא דילי' גרם א"כ עיקר גופא דעובדא על ידוי הוה ואצטריך לאתדכאה והיינו שני כפרות הא' ליכנס אל הקדש והיינו בהימנותא וגו' הב' לבער החצוני והיינו העגל. איהו ימינא חסד ואיהו תוקפ' דשמשא דהיינו שהשמש הולך וגדל ומתחזק מצד מדת החסד שמשם האור וכפי התגברות החסד בת"ת כן יגבר בו צד הגבורה מפני שהוא נוטל לשתי הקצוות והעד שאור השמש מתחזק וחומו מתגבר בעולם ואז הזהב מתגדל ומתילד בבטן הארץ וז"ש ואיהו תוקפא דשמשא ודהבא דשמשא:

ואסתאבו ישראל בעצם מפני שהם קרובים אל השמאל ואסתאב איהו ומ"ט אסתאב בשלמא ישראל האמינו בו אלא אהרן ח"ו שטעה בו כי כיוון בו לטובה כנזכר לעיל א"כ מ"ט אסתאב בגין דנפק עגל כלומר קליפה שמאלית החזקה המתמצאת מן הגבורה ואהרן עם היותו חסד נכלל בגבורה ומשם מבוא אל החצונים אל הפגם במציאות נשמתו עם היות שלא טעה נמצא בסבתו שהוא שמאלי ויצא מן השמאל מזוהמתו. מהרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו זלה"ה כתב. ואיהו תוקפא דשמשא ודהבא דשמשא פי' כי אהרן הוא מצד הימין הנק' כח כי כל הכח הוא בימין ושמשא שהוא בת"ת כל כחו הוא בזרוע הימין וז"א ואיהו תוקפא דשמשא וא"כ הנה הדהבא אתי משמשא כנ"ל דתוקפא דשמשא אחזי דהבא נמצא כי כיון דאשתכח האי דהבא דמתמן נפיק סוספיתא ואשתכח בידא דאהרן הנקרא תוקפא דשמשא לכן בכח זה הך סוספיתא דדהבא הנק' שור. עכ"ל:

דף רלז.

בזמנא דחבו ישראל קשה לו למה ישראל לא הקריבו עגל כמו שהקריבו אהרן כיון שחטאם היה בעגל לזה אמר אהרן מצד המעשה שגרם להמצא בעולם עגל צריך ליטהר בו בביטולו ישראל גרמו יצה"ר שהמשיכו ושעיר הוא יצה"ר לכך הקריבו שעיר כדמפרש ואזיל: והענין שהחטא שגרם לשעיר שיבא היה העגל מפני שבהתחלה צריך להמשיך קליפה קשה כדי שיהי' אח"כ שליטתה בעולם אם כן להחטיאם היה עגל תחלת התפשטות הטומאה מהקליפה דהיינו כדמסיק תבנית שור דהיינו שור הוא שמאלי מהגבור' ותבנית אותו הדין ודומה אליו הוא עגל מבחוץ והיינו תחלת הקליפה וז"ש מאי תבנית שור וגומר ולכך אהרן חטא בראש הקליפה שהמשיכו למטה וז"ש אהרן ימינא אתכליל שמאלא ביה דהיינו פני שור הכלולים בפני אריה ולכך אתתקף ביה ונפק על

ידיה. אמנם ישראל חטאם היה שהגבירו עליהם שעיר המחטיאם בכחו דהיינו יצה"ר מדרגה המתפשטת מכח שור כענין סמאל ונחש שפי' לעיל:

ת"ח וימירו את כבודם וגומר כלומר בצד מה דומה לעון אדם הא' שהחליף עץ החיים בעץ הדעת טוב ורע כך אלו החליפו והמירו את כבודם דהיינו שכינה דאזלת קמייהו וגומר ובג"כ לא אתעבר וגומר כענין וביום פקדי ופקדתי כל זמן שיש פקיד' ומה נשתנה עון זה שיהיה אבקו מעורב בכל פקידת עון אלא מפני שהוא שאור עסת כל יצה"ר המחטיא שאלמלא הוא היה העולם נטהר מזוהמתו וז"ש ובגין כך לא אתעבר פגם עון זה וזוהמתו עד ההוא וגומר שאז הוא תיקון עון אדם הראשון ותיקון עון זה דדא בדא אחידן:

ת"ח אית מאן דעביד וגומר כענין אתמחי גברא דהיינו שיש לאדם הזה מבוא בסוד רוחו לקמיע ולהפעילו ולהמשיך בו כחו כך לחצונים יש נפש פגומה שהחצוני' מתחזק על ידו והיינו בלעם. ואהרן בענין העגל מורכב משנים אלו ח"ו שיהיה בו פגם כמו בלעם אבל היה בענין כחו הכנה יפה להכנות החצוני מפני שאין להם קיום אפי' לשקריהם אלא מתוך הקדש א"כ אהרן גרם:

וחיזו דעינוי לא הוה באורח משור וגומר הענין כי בלעם היו בו ב' פגמים חד עינא סתים להראות שאין שני הכרובים סוד העינים שאינם משפיעים אלא מפריד א' מחבירו וז"ש דחד עינא סתים תדיר והפגם השני וחיזו דעינוי לא הוה באורח מישר שאותו העין בעצמו היה מסתכל בעקמימות משפיע לנחש עקלתון ובזולת זה פגם שני מומא הוה ביה בעינוי ולא הוה שלם בעינים וכל זה הכנה וכלי לחצוני בעל עין הרע לשלוט בעינו כי ראש לכל המומים איש עור שהאבר הראשי לכל המציאות הם העינים וזהו עין הרע הבחינה שהחצון מסתכל בקדש לגבי מעלה ורואה בחינת התעוררות לינק בפיו מלמעל' ופוגם:

אשתכח מדברא שהוא חלק הקליפות נחש שרף עקרב וצמאון הם ד' קליפות. דהבא מצד שמאל כנזכר לעיל וכל אלו אינם מתקיימין אלא אם יוכללו בקדש דבר מה שאין השקר מתקיים אלא על היסוד אמת ואין החצונים מתקיימין מצד עצמם אלא מצד מה שיונקין מתמצית הקדושה והיינו מה שנכללו מאהרן:

ומנ"ל דרוח מסאבא הוה דילמא לא היה אלא צורה בעלמא ורצו לעובדה. חטאה גדולה חטאה היא נקבה דהיינו סוד הנחש כנזכר ולכך היא גדולה ולא גדול דהיינו שנתלבש שם נחש הנקבה וע"י בא שם הזכר וז"ש נחש קדמאה כמעשהו בפעם ראשונה כך מעשהו בשנית ואפשר שהנקבה חטאה ועל ידי הזכר נעשית גדולה ומתגדלת **עגל** מההוא סטרא וגומר הענין שהחצונים יש להם שתי בחי' הא' חצוני טמא והוא נפרד מן הקדש כמו שעיר עזאזל בחוץ בארץ גזירה והב' פנימי טהור והוא מתחבר אל הקדש

והוא השורש הפנימי וזהו בטול כח החצוני להפריד בינם ובין שורשם וישארו כאילן שאין לו שורש והיינו לקרב השורש על גבי המזבח לנתחו ולהכניעו שיהיה נקרב ונטהר ומורה על התגברות ישראל וצד הקדושה והיינו סוד ראשו של עשו בתוך מערת המכפלה וכן סוד מקום חסידי אומות העולם שהם קרובים אל הקדש ויש להם קצת חלק עולם הבא ובזה כד דינא אתעביד בסטרא דא דהיינו עגל הקרב והוא מתנתח לפני הקדש כל אינון דשלטין מסטריה שהם הכחות החצונים שהם מרים ואינם מתמתקין אתכפיין בתוך נוקבא דתהומא רבה:

ת"ת במצרים בההוא סטרא וגומר הענין כי סוד קרבן פסח שיש' היו מקריבין אמוריו על גבי המזבח היה בעצם השורש הטהור אמנם פסח מצרים לא נקרב על גבי המזבח אמנם הי' נקשר בכרעי המטה מ' וכרעי הם הכחות המתפשטים למטה ועכ"ז לא היה פנימי כפסח דורות ולז"א בההוא סטרא דלהון שהיה ריחו נודף לגבי מעלה ומתעלה ע"י כח הקדושה ומתכפייא כל החצונים המתפשטין למטה ולכך היה מכת בכורות.

כגוונא דא פרה אדומה היא ג"כ שורש לכל הדינים התחתונים ובשריפתה מתבערין כל כחות המשורשים בה ונטהרי' ומבטל כחם.

אמר ליה ר' אבא והאי פרה קדישא איהי בבחינת המ' שהיא פרה מן השמאל. הכי הוא ודאי כדקאמרת אלא שהיא בערך התפשטותה והיותה מתלבשת בקליפות דהיינו סוד גלותן של ישראל כאו' גלו לבבל שכינ' עמהם וגומר וז"ש פר"ה השכינה אינה פרה אלא כשישראל הם סוררים ומשפיעים בה הדינים כאי' אל תראוני וגומר אדומה דא מלכות בבל והיינו הקליפה ראשונה שנתלבשה בראש הצלם ועשה בישראל כמה כקמות בחורבן הבית והיינו אומרו למענכם שולחתי בבלה: תמימה דא מלכות מדי ע"ש שהעלה את ישראל מן הגולה להבדילם מעמי הארץ ומן הקליפות והיינו ושמתי כסאי בעילם. אשר אין בה מום היינו כשגלו ליון שהיו אונסים אותם לבטל שבת ר"ח ומילה והם עמדו בנסיון וישראל עושה חיל ולא היה בהם מום ושכינה אז לא נפגמה אלא אדרבה היתה מתקדשת ברבים ע"י קדושתם. אשר לא עלה עליה עול היינו כשגלו לאדום שפרקו יש' עול מלכות שמים והפרידו והיינו על ו' לא עלה עליה יסוד אלא היה פרוד גלותא לשכינה ונחרב הבית. ועם היות שפי' הענין בשכינה הכל יתיישב לדרך א' וז"א ורזא דמלה וגומר. טהור מטמא וגומר כדפי' שיש סוד נצוץ טהרה מתפשט אל החצונים ומקיימם והיינו שורשם וכל זמן שהוא בתוכם אותו השורש מר נתפשט מהם ונזדכך נטהר השורש ונמתק והיינו טהור מטמא. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רלז:

וכיון דאתעביד אפר וגו' הנה פרה היא חצונית טהורה מתלבשת בקליפות והיינו נשמת הרשעי' הנעשים שורים מועדים מזיקים ונכנסים אל תוך החצונים והנה המתקדש ונטהר למעלה למעלה נקרא עפר דהיינו ועפר אחר יקח וגו' כנזכר בסבא. וכאשר אינם זוכים במעלת עפר שהוא בסוד הטהר' הגמור' נעשים אפר דהיינו שאינו עושה פירות אמנ' נטהר ועל סוד אלו נאמר ועסותם רשעים כי יהיו אפר מצד האש הגבורה המבעיר ושורף את החמץ ובטל כחם ויחזרו אל שורשם ולכך הם נכנסים לגן עדן תחת כפות רגלי הצדיקים:

כדין איהו טהור מטמא דהיינו נצוץ הקדושה המתפשט לחצונים ואחר שהחצונים מתבטלים ונעשה בהם הדין היא נעשית אפר ועדיין היא בעמקי הקליפה ומטמא הטהורים אמנם אח"כ בדבקותה בימין דהיינו מים אז היא מטהרת מפני שדומה אל סוד הניצוץ העתיד להיות אחר ביטול הקליפות. וכראות הטומאה ענין זה מיד בורחת שרואה ביטולה והעברתה מן העולם:

ובגין דאיהי פתח חטאת דהיינו שורש נצוץ הקדושה אשר החטאת אחוזה בה והיא משפעת אותם לכך אינה נעשית במקדש אלא מחוץ למחנה עד שיטהר ולכך אין קדושת כ"ג שהוא פנימי גבוה נוגע בה אלא סגן שאין קדושה רבה מתפשטת שם:

מי חטאת מי נדה כולא מסאבא ועם היות שכשנתן בו מים אין שם נדה ולא חטאת אפשר דהכי קאמר מים המבריחים הנדה או החטאת או יר' מים שקוד' היה שם אפר זה נדה או חטאת קודם טהרתו והעשות הדין בו כנז':

אר"ש אע"ג דכל הני מילין וגו' ונראה שביטולו הוא השמחה וכיוצא עכ"ז יש בחינה בצד אחר דקב"ה יהיב ליה שולטנו ואנו מכבדין את החצונים בבחינת מה וז"ש ורוח מסאבא בעיא לאכפיא ליה בכל הצדדים כעין אפר הפרה כנזכר אנו משפילים אותם כנזכר ופעמים בהיותינו מכבדי' אותם כעין שעיר המשתלח וכיוצא ופעמים בהיותינו מכניסים אותם אל תוך הקדש כעין שעיר ר"ח ופרי החג וכיוצא וכל ההוראה שאנו מראים אותו בתוך הקדש כעין שער של תפלין דלקמן וכיוצא וזו אינה מתבטלת לעולם ואנו מכבדין אותה בהראותינו את עושר כבוד מלכות' וזהו ביטול' כי אז אין לה כח שוב לקנתר כלל ולא שליטה רעה אמנם בזמן שהם גוברים כמו ביום הכפורים אנו שולחין אליו דורון וגו'. אמנם בזמן שאינ' גוברים והיינו בטולם ממש והעשות הדין בהם והיינו סוד פרה אדומה והיינו אומ' לאכפיא ליה בכל סטרין:

שולטנו למשלט בעלמא בכמה סטרין הא' הוא מציאות השליטה שכל מעשה רע חולי או מיתה או יסורים או פגע רע או מקרה הכל נעשה על ידו אפי' חרבן בית או נפילת שור כל המזיקים ממנו נבראו לצורך העולם ושולטים. ב' יש עת רעה שהוא שולט כמו היוצא בלילה יחידי מתחייב בנפשו. ג' ששולטים למעלה להלשין ולעורר מדנים ואלמלא ערעורו והלשנתו היו מעבירים על עון והיה פנאי לשוב או למחות העון מעט מעט והוא עד ממהר והדין נעשה כרגע. ולזה לית רשו לאנהגא ביה קלנא שלא יגרה עליו השטן ויהיה מקטרג למעלה וכ"ש בדברים שהם קדושה שאדם רוצה להתקדש ולהתקרב אל הק' פנימה ויש לו מעשים מגונים אם לא על צד הרחמים אינו ראוי לאותו דבר ואם יתגרה עמו יקטרג:

וע"ד רזא חדא אית לן וגו' היינו שאנו מכבדים אותו ונותנים לו חלק בה להראות שאין לנו אחיז' בקדושה אלא עמו והיינו שער של תפלין שורש מתוק וקדוש שאינו פוגם ובזה לא יקטרג כלל:

דא לא מסאיב בר וגו' נראה שאין להצריכו כשעורה מפני שכשהוא מתפשט מיד יש שם אחיזה לחצונים הטמאים וכל אינון דאתדנו למותא. היינו הנכתבי' והנחתמי' לאלתר למיתה והיינו דאתרשימו קמיה שהם נמשכים דיוקנין דילהון לצד המיתה והחוץ ורשומין לפניו כדי שיהא מכירם:

דף רלח.

ובשעתא דישראל מתערי רחמים בסוד השופר הם מבטלים כח הגבור' ומבלבלין הדין שאין כח לגמור הדין מפני רפיון הדין ממקורו והוא אינו נכנס אלא מכח הדין וכיון שהמקום אחיזתו נהפך לרחמי' אין מקום לשבת אלא הוא בורח ונדחה בבהילו. כדין אתערבבא ליה כולא שאינו מבחין מה שנגמר הדין למית' עד שיתמסר למטה הפתקין בידו בליל יום שמיני חג עצרת וז"ש עד דלבתר כל אינון דלא מהדרי בתיובתא ואתגזר עלייהו מיתה אפילו יום הכפורים סוד התשובה העליונה אז נחתמין למיתה ונמסרי' לו לא שהוא יכנס למעלה שוב אלא נפקי מבי מלכא ע"י שלוחין קדושים ומתעכבים בידם עד ליל שמיני חג עצרת שיש להם מתון לתשובה:

וישראל כולהו בעיין וגומר אעפ"י דזכותא דרבים עדיפי כ"ש בר נש בלחודוי כ"ש וכ"ש וגומר ירצה כ"ש שראוי שנלמוד לרבים וליחיד מסוד הענין שלא דברה תורה אלא ממש כנגד גבוה שהרי אפי' בייחוד העליון אנו צריכי' לישמר ולהזהר שלא יערער ולא יעורר איזה פירוד ואם במקום גבוה כך למטה בתחתונים עאכו"כ:

דהא ברזא עילאה דלעילא דהיינו חדוש הלבנה העליונה בעינן לאסתמרא שלא יקטרג וכיצד למיהב ליה בכל ירחא וירחא דורון כעין המשכה שאנו מושכים לו חלק כדי שיתעסק בחלק השופע לו ויתפרד מן הקדש ולא יערבב. וסיהרא קדישא שהיא מ' שהית עד עתה חצונית משפעת בפגומין והיתה יונקת מן השמאל דין נבדלת מהם ויונקת מן הייחוד העליון שפע הראוי לכל הקדושים:

ויביאו את המשכן וגומר דא איהו רקיעא וגומר הרקיע שעל גבי החיות הוא מטטרו"ן והוא בהיכל שביעי קדש הקדשים וזה ההיכל כולל אותם כולם יחד בעצמו והיינו אומ' רקיע אשר על ראשם וראשם הם ראשי החיות מיכא"ל גא"ר שבהיכל הרצון וגופם ושאר הבחינות הוא התפשטות שאר ההיכלות ודע כי לא יתקשרו ההיכלות זה בזה עד שיכללו כולם בהיכל קדש הקדשים לצורך הייחוד העליון לא יתקשרו עד שירד תחלה התעוררות מלמעלה מצד האצילות ע"י היכל קדש הקדשים ויעורר' לקשר התחתון בעליון וז"ש דכד מסתלקי בגו חד אוירא היינו היכל קדש הקדשים שהוא הרקיע אשר על ראשם שהוא מלא מאור ורוח הקדש העליון הבא לעורר החיות ומעורר רצונם ונותן בהם כח להכלל כדי להסתלק אל הייחוד כנזכר ולא זקפין רישא להכלל מפני פחד ה' וגאונו בגין שכללותם זו הוא ע"י אותו רוח החיה שהוא רוחניו' המתפשט בתוכם בטש בכללהו ובההיא רוחא מסתלקי כלהו זה בתוך זה. ובהנשא החיות מעל הארץ דהיינו סלוק כחות כל ההיכלות ינשאו האופנים והם המדורין והענין כי בהיכל קדש הקדשים הם מטטרון וסנדלפון זה שר להיכלות שהם בחיות וזה שר המדורין ממשלת הלילה ולעומת שאלו מסתלקין בסוד מדת יום אלו ג"כ מסתלקין בטהרה בסוד מדת לילה ונתן טעם לסלוקם ואמר כי רוח החיה הגורם סילוק החיות באופנים ג"כ וגורם סלוקם.

אמאי מסתלקי יר' מה צורך גבוה בזה שמעוררים אל הסילוק ופי' ואמר אלא כד בטש ההוא אוירא עלייהו כנז' סליק לאלין ד' חיות דהיינו בסוד קשר כל ההיכלו' דתחות האי חיה שהיא מ' מתקשטת בד' חיות ואינון סלקי לעילא כלומר בסוד כללות התחתונים בה היא עולה להראות למעלה והאמת שהיא מעלה אותם ונראה כאלו הם מעלים אותם ולזה אמר ואינון סלקי לה לעילא כדמפרש לקמיה עד דמייתין לה לגבי זהרא עילאה שהוא אור הת"ת והיינו סוד הייחוד הנעשה בסוד היכל קה"ק בברכת שים שלום: בתולות הם אלו ההיכלות שעם היות שעולות ומקשטות אותה אין הייחוד בהם אלא בסוד המ' שאין כבוד למ' שיזקק הת"ת אל אלו הנערות אלא אח"כ היא משפעת אליהם מאור קבלתה, **מבאות** מביאות לא קאמר אלא מובאות שהם דומות למביאות ואינם אלא מובאות שהרוח העליון שואב אותם ועולה ומעלה אותם ונראות נושאות כסא ואינו אלא

כסא נושא את נושאיו. דאלין ארבע איקרון הכי כלומר שם הד' ראשים לעולם אליהם אפי' בעלותם אל הדקות העליון ואפי' בעת סילוקם מעלה לעניית ולעולם לא יפרדו מהמלכות ואינה מסתלק מהם לז"א ולא זזה מן החיה דא: חיה דא דאיהי כורסיא לשון הכתוב כאו' כמראה אבן ספיר דמות כסא שהיא המ' וקרא הכי אתא למימר וממעל לרקיע אשר על ראשם דהיינו היותם נשאבות זו בתוך זו כנזכר בסוד אוירא עילאה דמות כסא כמראה אבן ספיר שהיא מספרת ומזדככת ועולה ונעשית כסא לצד מעל' ולעולם על ראשם ואינה נבדלת מהם אלא מסתלקת כדי להעשות כסא והם מסתלקות עמה וז"ש דאיהי כורסייא לעלמין היינו העולמות העליונות הספירות. וסלקין לה מתתא לעילא בהתעוררות התחתונים וכללות מציאותם לאתקנא כורסייא לגבי עילא:

וישאו את התיבה וישאו החיות את התיבה מ' ולא שהם נושאות אלא היא נושאת אותם והיינו ותרם הא מעצמה מעל הארץ וז"ש וכד אסתלקת לעילא היא מעצמה ואלין סלקין לה שנראית כאלו אלו הם מעלים אותה כדין כתיב ויביאו את המשכן אל משה ומלת ויביאו יאמר על הדרך הנזכר וז"ש ויביאו את המשכן כד"א מובאות לך דהיינו שהם מובאות על ידה וכתיב להפך מזה וישאו את התיבה מן הטעם הנזכר:

אל משה כד"א דמות כמראה אדם דהיינו ת"ת בסוד הדעת וז"ש והיינו רזא דאדם שהוא בסוד הדעת. ומנ"ל דאקרי משה בסוד מדת הדעת הנעלם אדם דכתיב לא ידון רוחי באדם לעולם ומסיק בשג"ם והיינו כמנין משה וקאמר לא ידון רוחי שלא יתפשט סוד הדעת בת"ת לרחמים כדי שימשך הדין למט' להחריב העולם והיינו מדת משה כנזכר.

ובנ"כ על האי כורסייא דיוקנא דאדם אבל לא אדם ממש והיינו או' כמראה אדם היינו מדתו של משה סוד הדעת כי האדם היא בחכמה ולז"א ויביאו את המשכן:

ויביאו את המשכן אלין וגומר יר' המובאין אתו דקאמ' ויביאו אלין ארבע חיוון כד סלקין הם המביאים וכדי שלא ידמ' המעיין שהם המביאים ממש שהם מובאות כדפי' אמר כד סלקין כדקאמרן שעל מציאות עליה זו קאמר ויביאו מן הטעם שפי':

ויביאו את המשכן כל שייפי וגומר אפש' דקשיא ליה או' ויביאו וגומר משום דמשכן ודאי לאו היינו שכינתא אלא הוא סוד הנערות בסוד נער מטטרו"ן א"כ מאי ויביאו והם עצמן המשכן א"כ ויבואו מבעי ליה ואי אהדר לשכינתא כדפי' מובאות לך א"כ הל"ל ותביא את המשכן מאי ויביאו להכי קא' כל שייפין וגומר כי המשכן הם שייפין דגופא כל א' וא' לעצמו והם ענפים רבים שיש בהיכלות כנודע ונכללות בסוד ד' חיות והיינו אלו ד' ויביאו את המשכן שהם כל שאר פרטי אברים שכולם סוד המשכן שבהתאחדם כולם סוד הייחוד וז"ש דכלהו בתיאובתא קדישא חדא להכלל זה בזה ויש עוד יחוד ב'

אח"כ להכלל עם הזכר והיינו שאמר כלהו אחידן ביה לאתדבקא וגומר. עוד פי' כי סוד ויביאו אינו ממש יחוד עליון שהרי אח"כ לא הביאו אותו כל פעם ופעם כעין דוגמת דלעילא שבכל יום מביאין אותה אלא הבאה זו היא הבאה ראשונה וז"ש למיעל כלה לחופה דהיינו תחלת נשואיה בקדמיתא אינון צריכין לסלקא לה משפל מצבה בהנהגת' בתחתונים ועוד לאייתאה לה מיצירה ובריאה אל אצילות לגביה שתהי' למעל' על נצח והוד ולבתר אינם צריכים להעלותה בכל פעם אלא היא נשואה ואיהו ייתי לגביה תדיר ולכך לא הביאו אלא פעם א' ושוב אינם צריכים:

ויביאו את המשכן רזא דכל אינון וגומר הענין כי ויביאו לא היו אלא החכמים העושים במלאכה לז"א שהם סוד כל אותם המייחדים בתפלתם וז"ש אינון דקשרי יחודא שהוא סוד קשר ההיכלות ואח"כ יחודא דרזי מהימנותא שהיא אצילות בהיכלות בסוד תפלה מיושב ומעומד בכל יומא ואלו נכנסים בדיוקן נשמתם אל תוך האצי' וז"ש סלקין לה לכורסייא דא עד דאתיין לה לגבי דמשה ממש פנימה ולזה הם ג"כ נכללים בברכה וז"ש כדין אינון הוו דרוחין ברכאן ממקורא דחיי ממש מהיסוד הנמשך בסוד ונהר יוצא והכל בסוד הייחוד שהם מייחדים ונכללים נשמתם שם והם צנורות לייחוד ונוטלים חלק ממנו וז"ש על רזא דא בקשורא דייחודא דאינון קשרין ובתנאי שיהיו יודעים לכוון לקשר קשר הכל וז"ש כד מקשרין יחודא דכולא יצירה ב"א כדקא יאות וזה רמז באומ' וירא משה את כל המלאכה יורה שצריך שיהיה הייחוד שלם ויברך אותם העושים המלאכה רווחו ברכאן מאתר דמשה שריא ביה מסוד הדעת. ודא איהו מלאכת הקדש יר' סוד הייחוד שאדם גורם בסוד כוונתו נק' מלאכת הקדש ממש וזה שאמר בגין דאיהו ידע לסדרא עבידתא דקודשא שהוא אבי"ע כדקא חזי נקראת מלאכת הקדש ודאי מלאכה קדושה שפעל ועשה הקב"ה. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רלח:

מאתר דכל ברכאן נפקין דהיינו אתר דמשה כנז' לעיל מפני שעשו אותה כאשר צוה ה' מתוקנה אמנם שאר המתפללים נוטלין שפעם מהמ' המשפעת למטה. ובגין כך ויביאו החכמים המתקנים את המשכן היינו קשר הייחוד כנז' אל משה דאיהו מארי דביתא וגומר והוא הצופה ומביט בתקוני השכינה אמנם זולתו אינו בודקה וז"ש לאחזאה וגו' סתרין ורזין דהיינו האהל כלא יחד ואת כל כליו לבדוק בסתריה פרט וכלל: וכד אייתיאו ליה למשה וגומר יר' כי או' ויביאו את המשכן וגו' נראה שלא הוקם עדיין ולא יחדו הכל יחד כמו מעשה התפלה אלא משה הקימו לז"א וכד אייתיאו ליה למשה כולא איית או ליה לא חסר מהייחוד דבר ולא שום כלי אלא שהביאוהו בשייפין ידיעאן מוכנים להכלל

א' בחבירו והרי הם עשו המוטל עליהם כל מה שאפשר להעשות ע"י בני אדם ומה שלא נשלם אינו חסרון מתחת ידם אלא צורך גבוה וז"ש וכד הוו בעאן לתקנא דא בדא וגומר לא הוה סליק בידיהון מפני שיש רוחניות עליון שנמצא למט' מאת רצון עליון שאינו תלוי במתפלל למטה. ולזה לא הוה סליק בידיהון מפני ששלמות זה נעשה מעצמו ע"י בעלה דהיינו משה וזה שאמר וכל שייפא ושייפא הוה אסתליק מעצמו ואעל בדוכתיה והיינו הוקם המשכן מאליו כגזבר על ידי רוחניות הנמשך ממשה העליון:

ת"ח וגומר ושארי לאתקנא וגומר והיה מכוון בכחות העליונים לקשר אבר אל אבר ולהלביש עליון בתחתון והיינו לאעלא דא בדא כגון קרשים באדנים בריחים בקרשים וכיוצא בזה למעלה מיד התחיל להפריד החצונים שכל קשרם וייחודם אינו אלא ע"י פירוד הקדושים דהיינו בהיותם שואבים דין העליון אז כל הבחינות הימין והרחמים נסתמים והשמאליות נפתחות ונודע שאין המשכן א' אלא בקשר כל הכחות זהב וכסף ונחשת וגו' ומתאחדים ומתמזגים ואז מקורות הדין נפסקים כי אז כח ההשפעה מזוגה והחצונים מתבערין וז"ש כדין אתרפיאו כל שייפין וכל תיקונים דסטרא אחרא מסאבא כדמפ' כד שארי וגו'.

לאתתקפא מרזא דלעילא ולא יתתקף וגו' הענין שהחכמים היו בסוד עולם הבריאה ויצירה ומשה היה מאצילות והנה אם יוקם המשכן ע"י החכמים הי' קשר וחוזק הקדושים מצד בריאה ויצירה ואין חוזק בהקמה זו לבער החצונים ולהכפותם מכל וכל והיינו או' ולא יתתקף מרזא דלתתא אמנם מרע"ה בסוד אצילות באספקלריאה המאירה מ' המאירה מסוד הת"ת הוא הדעת ובהגלות אורו אל התחתונים מיד החצונים נחבאים בנוקבא דתהומא ולזה הוקם ע"י משה לאתתקפא מרזא דלעילא:

אצטריך איהו שמ' מתתקנת צורך גבוה וצורך מדתו הי' שיוקם המשכן מצדו וע"י לא מהאור התחתון כנז' וג"כ צורכה וז"ש וע"ד סיהרא כדי לקבל ממדת מרע"ה אצטריך לאנהרא מן שמשא ולא יוכל להאיר בה אור שלם אם לא תתקן משם א"כ צורכו כדי שיוכל להאיר בו וצורכה כדי שתוכל לקבל ממנו הוא תיקונה ממשה ולא מאחרא:

ת"ח כ"י וגו' יר' שא"א לשום עלול לעלות אלא כפי זכותו ותיקונו ואם יתתקן מלמטה תהי' עומדת במקומה עד בא לה אור הת"ת ויהיה היחוד ת"ת במ' למטה ואין יחודה שלם אלא עיקר יחודה אצטריכת לאסלקא לעילא בסוד תיקוניה כדי שיהי' היחוד מ' בת"ת למעלה וז"ש לאתדבקא גו שמשא וגו':

אר"ש אע"ג דקאמרן בפ' ויקרא בפסוק כי יקריב מכם וגומר אדם ובהמה תושיע ה' דהיינו אדם יחוד עליון ובהמה יחוד תחתון דהיינו מ' על חיות הקדש ולפי דרך זה היה

ראוי שקרבן עולה כיון שהיא מן הבהמה לא היה יחידה למעלה הפך דבריו כאן עכ"ז עולה סילוקו וקשירו דכ"י לעילא ואחר שיתקשרו שניהם יחד יתדבקו בתוך הבינה שהם יחד מושרשי' שם ויתעטרו משם בסוד בעטרה שעטרה לו אמו וגו' והיינו בגו עלמא דאתי שיכנסו יחד בתוכיותה פנימה שאין אחדות הספי' שלא יהיו עלה ועלול אלא בהכנסם שם בבינה ששם כלם שוות מפני קורבתם אל מקורם שלפניו כולם שוות וז"ש למהוי כולא חד והכרח לענין זה הוא ממה דתנן העולה קדש מצד החכמה והיא קדש המלאה מהספי' שהם קדושים ו' ימי בראשית:

ובג"כ איקרי עולה וגו' תירוץ הקושיא הנז' וירצה אעפ"י שהיא בבחי' בהמה כנז' יעלה למעלה דסלקא לאתעטר' מבהמ' לאדם למהוי חד היא אדם כמוהו פני אדם בקישורא חדא שניהם בבינה בחידו שהוא תוספת מעלה על בחינת אדם כנז'. ולא תאמר שתעלה לבדה לז"א הכתוב זאת תורת דהיינו מ' זאת ות"ת תורת העולה שניהם כאחד עולות רזא דכר ונוקבא כחדא. והשתא קשה בשלמא דכר משכחת לה שהעולה באה זכרים ולא נקבות. אמנם נקבה דהיינו זא"ת מהיכא לז"א ובג"כ סידורא דנכיסו דילה לסטר צפון שהוא בגבורה והיינו צד הזכר המעורר דהיינו שמאלו תחת לראשי סוד צפונית מערבית א"כ גוף המעשה יורה על חיבוק הנקבה וכדין איהי סלקא בחביבותא שהיא סוד אהבה ואתעטר' בימינא שהוא החסד סוף מערבית דרומית ואח"כ ואתחברת שהוא באמצע בת"ת ואח"כ מושך לה הת"ת אור מפנימיות הבינה ועולות שם להאיר יחד **ודא** מגו רזא דאדם שהוא בחינת הת"ת בסוד הדעת ועם היות שמציאות הקרבן עולה בהמה עכ"ז סוד אדם נכלל בה ברעו דכהנא שהוא סוד כוונת הכהן בהקרבת הקרבן שמוסר חלק נשמתו למעלה.

ובצלותא היינו ישראל במעמדם שהם מקו האמצעי ותפלתם עולה ונקשרת בכוונת הכהנים ובשירת הלוים שהוא מצד השמאל אלו הם גורמין סוד עולה בסוד אדם למעלה עם היות שהקרבן בהמה. כמה דעולה קדש קדשים ברזא דרוח עילאה הוא סוד הדעת הפנימי בתוך החכמה והבינה כדמפרש ואזיל **תלת** רוחין הם ספירות וקראם רוחין מפני דקותם מצד החכמה הנק' רוח אלדים חיים ולזה הם קשירין כחדא בסוד היחוד כדמפרש ואזיל. רוח תתאה מ' מצד החכמה הקדש העליון. רוח דלגו היינו הת"ת שהוא פנימה לרוט זה ששם יהו"ד מתלבש בשם אדנ"י והוא רוח אמצעי בין האש והמים בין חסד ודין ולכך נק' רוח חכמה קו החסד ובינה קו הדין:

רוח עילאה היינו בחינת הת"ת בסוד הדעת המתעלם למעלה מקום שאין הספי מתגלות ולכך רוח סתים ושם אין הת"ת לעצמו אלא כל רוחין ביה קיימין דהיינו סוד ו' קצוות

מהחכמה וז"ש דביה קיימין כל רוחין קדישין וכל הספי' שם שוות וז"ש כל אנפין נהירין הארתם שוה לכל הפנים אין שם פני הדין עצבין וכיוצא אלא נהירין באור שוה לכל וכמעט שם במקורם כל הששה מדרגה אחת וע"כ עליית ב' הרוחין שהם ת"ת ומ' בסוד העולה ולכך הם נעשים רוח בסוד העולה וז"ש ובגין כך אהדרת עולה רוח ממש בסוד אדם כנז'. ולבתר שנקשר האצילות ונתפשט סוד הרוחניות בכל הבחינות בסוד בהמה שהיא מ' על החיות. מסתפקי שנותנים להם סיפוק וגבול לשפעם לאתקשרא רוח אחרא היינו סוד אומרו לאש"י שהם כחות המתפשטים למטה והם המלאכים הנק' אישים למטה מהיכלין ומדורין דרך הקליפות והרקיעים עד העולם התחתון שהם שרי עופות ובהמות שרי הרים וגבעות שרי דשאים ואילנות בסוד פרק שירה ואלו הם מתפשטים גו מסאבו וז"ש לאתקשרא רוח אחרא דאיהי גו מסאבו והנאתם היא מעביות הקרבן והמעשה הגשמי והיינו עשן המערכה ולא החצונים ממש שהחצונים אינם נזונים אלא מאברים ופדרין המתאכלין כל הלילה. אמנם העולה רוחניותה קדש הקדשים העולה למעלה מעלה כנז' וז"ש בג"כ עולה קדש וגו': שאר הקרבנין הבאים בנדר ונדבה שהם למעבד שלמא בעלמין כולהו בין ביצירה בין בעשיה מפני שיש כחות הדין מתפשטין מהגבורה העליונה ובאים ונמשכין מהמ' בכסא ומכסא להיכלין ומדורין ומשם לתחתונים והיינו מכמה סטרין ומארי דדינין הם החצונים הטמאים המקבלין כח מבעלי הדין הקדושים והם מעוררים מדנים ומפרידין מלאכי דין שיתערבו עם מלאכי חבלה ויתפרדו ממלאכי שלום וחסד ורחמים וכן הם מעוררים למעלה עד הגבורה והם בעלי מריבה ואלו צריכים לאתעברא להכניסם בנוקבא דתהומא רבה וזה שאמר לאתעברא. אמנם מלאכי רחמים ושלום וחסד וכן הכחות הימניים והאמצעים הנאצלים והנביאים שאלו הם לאתנהרא הם מקבלים אור מהפנים העליונים המאירים ובהארתם הם מתמתקים כל בעלי דין הקדושים אחר שהחצונים נתעברו משם וז"ש ולאתנהרא מגו רעותא שהוא הרצון העליון הנשפע למטה לאתבסמא כחות הדין כנז' ואלו אינם נכנסים פנימה לבינה כעין העולה מפני שמתיקות הגבורה הוא בתגבורת חסד ות"ת ומושכין למ' שהיא קלה מן המקור ועושים שלום ג' קוי ההנהג' שהם חסד דין ורחמים והיינו קדשים קלים ומשם המ' אל כל הקלים התחתונים וז"ש בגין דלא מתעטרי לעילא לעילא כעולה כנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. והא אוקמוה כמה דעולה וגו' זה נתבאר ריש פרשת צו ומבואר היטב. עכ"ל:

דף רלט.

ונכיסו דילהון בכל אתר מפני שהשחיטה בצפון הוא לעורר הגבורה לחבק המ' לעלותה בסוד שמאלו תחת לראשי כדפי' ועתה אין בשלמים עליה למעלה לכך שחיטה שהוא להשלים במעשה הקרבן בכל אתר שאינו מיוחד. דכל עובדא דקדש לא הי' בו אכילה לכהנים והשלמים אוכלים מהם הכהנים והבעלים מפני שהיא בעולם התחתון מקום ההשגה:

כתיב ולבש הכהן מדו בד שם נאמר ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן נראה שאלו הקודמין הם מיוחדים להקרבת קרבן וכדפי' בגדים שלבש בהם וגו' ומלת בד יורה על זה שפי' מלשון לבד דהיינו מיוחדין לקדושה ב"ד פי' יחידא וכתיב בפ' אחרי מות בבגדי כ"ג כתונת בד קדש ילבש וגו' בגדי קדש הם וגו' והורה על סוד קדש הקדשים שכך מעשה יום הכפורים למעלה וכך מעין זאת הם בגדי כהן הדיוט למעשה העולה והיינו דסלקא כלא ואתעטרא וגו' כעין מעשה יום הכפורים:

ולבתר מפנה תחלה יעלה העולה למעלה וברדתה למטה מלאה מאור העליון מפנה ומעבר רוח מסאבא כמו השלמים והטעם שיש רוח הטומאה המתחזקת שאין דרך להעבירו אם לא ע"י כח קדושה הזאת וז"ש רוח מסאבא דסאיב כולא מפני חוזקה דלא יקרב וגו' והיינו בקדש ואעבר מכל סטרין שיפרד מהכחות התחתונים ואז אור הקדושה מתפשט בסוד קדש הקדשים מאור העליון וז"ש ואשתאר וגו':

ואר"ש הא אתמר וגו' אדם מסטרא דאדם דהיינו תפלה וייחוד מעשה המצוה והתור' והכונה כנז' לעיל יהי' יחוד המ' למעלה בסוד הדעת שהוא סוד אדם כנז' כי האדם מעורר אדם וז"ש אדם יקריב מכם מצדכם שאדם מקריב אדם וז"ש דדא קרבני לעילא לקשרא קשרא בסוד הדעת כנז' והיינו קשר תלתא רוחין דקאמרן לעיל ואח"כ ירד למטה הייחוד בסוד בהמה שהיא מ' על החיות שנק' בהמה מבחינ' זו ולזה ולבתר מן הבהמה שירד אחר אדם בהמה כאשר הקרבן סוד פני בהמה כאו' אם מן הבקר קרבנו ואם מן הצאן קרבנו אז יעורר פני הבהמה למעלה ולא תהיה העלי' ליקשר אל בסוד ימין ושמאל והאמצע למטה לא בסוד פני אדם העליונים שהבהמה תעורר בהמה דהיינו על הכל אדם ואח"כ באדם עצמו יש בהמה ולזה כולא איהו בקרא אדם ובהמה בסוד כוונת הכהנים בעבודת' ולוים בשיריהם וישראל במעמדיהם כנז' לעיל:

ת"ח כד ברא קב"ה עלמא ראה שאין שלמות הנבראים אלא ע"י שני פנים אלו שהם אדם ובהמה כדפירשתי ולכך עשה אדם ובהמה להיות עול' התחתון דומה לעליון אדם ובהמה:

ואי תימא הא כתיב וגומר ואנן קא חזינן שמקריבין מהם קרבן ואפי' עולה א"כ אמאי לא חשיב ברישא אלא אדם ובהמה:

ת"ח מכל אינון עופי ובהמה מקריבין מכל ג' מינים בהמה שור כשב ועז והעופות הם רבים ואין מקריבין אלא שני מינין ולא כל מיניהם אלא תורים גדולים ובני יונה קטנים ולהפך פסולים א"כ שאני קרבן עופות משאר קרבן בהמה. ולפרש סודם יקשה עוד הפסול בתורים כשר בבני יונה וגו' וז"ש מה דאתכשר וגו' ועניינו דא איהו ימינא תחלתם שעדיין לא צהבו הם ימיניים בחסד שאין שום אודם בהם ותורים הם גדולים שמאליים שכבר נתחממו וגדלו והם אדומים והיינו אומר דא איהו ימינא ודא איהו שמאלא ועכ"ז כולא חד ולכך שניהם כשרים יחד לקרבן שאין חילוק ביניהם אלא מסכימין השמאל והימין אל סוד הקרבן וחיבוק השכינה למעלה בסוד שמאלו תחת לראשי וגו' מסכים ימין ושמאל ולכך כלא חד והם במ' כאו' ועוף יעופף על הארץ דהיינו מ' שתי זרועות בה וענין עופות אלו מלמטה שהם התעוררות שתי הזרועות להעלותה להקשר למעלה דאינון רזא דרתיכא ובהו אסתלק רוח הקדש היא בחינת מ' העול' בסוד אדם כנז' לעיל ע"י המרכבה התחתונה העולה כנז' לעיל בתולות אחריה רעותיה מובאות לך ועם היות שהמרכבה ארבעה פנים מגא"ר כענין זה דהיינו סוד החיבוק אינון תרי חד לימינא וחד לשמאלא בסוד תורים ובני יונה כנז' והיינו סוד עוף לימינא בני יונה יעופף לשמאלא שהוא גדולם ונכנסו בהתעופפות הרבה ועניני עוף דא מיכאל כדפי' ז"ל מיכאל באחת עוף גבריאל בשתים והיינו יעופף. דא לימינא ודא לשמאלא וגו' פי' הטעם שהשכינה נקשרת מלמעלה בחסד וגבורה ומתתקנת ועם היות שהם ד' כנז' לענין זה כולם נכללים בשתים אלו מפני שבעת עלותה עדין לא נתקנה אלא מימין ומשמאל בסוד שמאלו תחת לראשי וגו' ולכך שמאלו מעטר וזיין לתתא כל הכחות הקדושים שבהיכלות שהם שמאליים ומיכאל לימינא. אמנם אוריאל ורפאל אינם פועלים בקרבן העוף שאלו הם פנים בסוד הייחוד סוד החבור בקו האמצעי וזה נמשך אח"כ דהיינו סוד ואתקשר אתתא בבעלה מעצמה מתייחדת. ועם היות שאלו מיכאל וגבריאל הם למטה כולא אסתלק ואתקשר כחדא לעילא המ' בין חסד וגבורה ותתא מיכאל וגבריאל וקב"ה אסתלק בלחודוי: ואתתקף שאין אלו נושאים הכסא אלא הכסא נושא את נושאיו ונראה כאלו התחתונים מסלקים אותם כנז' לעיל ואתקף שאינו צריך מחזיקים.

ובספרי קדמאי מורה שהם כוונו לדבר זה מפני שאמרו מסכנא בקרבנו לא יהיב חולקא לאתזנא דהיינו הייחוד מפני שהם במדת העוני דהיינו פני נשר עני ודאי עוף מורה עוני אלא גורם קרבנו לעילא לאתקשרא דהיינו סוד החבוק לבד אמנם היחוד בקו האמצעי

הוא נעשה שלא ע"י קרבנו שהוא מדת עושר ועם היות שהם אמרו אלא לעילא לאתקשרא מורה דוקא המ' עולה ונקשרת בסוד שמאלו תחת לראשי אבל למטה בסוד התחתוני' נראה שאין לו ענין בהא פליג עלייהו ואמר אבל האמת הוא כולא לעילא בסוד המ' בין שני זרועות ותתא בסוד מיכאל וגבריאל מתקשר כל חד וחד לסטריה כדקא יאות כיון שהשרשים חסד וגבורה נקשרים וקושרים המ' גם מיכאל וגבריאל נקשרים למטה ועדיין הוא במדת העוני כיון שאין השפעה ממש אלא קשר לבד מהרמ"ק זלה"ה:

דף רלט:

לית צו אלא ע"ז הענין כדאמר לעיל כל זמן שקדושה גוברת חצוני נופל וכן להפך ולז"א לעיל ע"ד אתייהיבת הא סטרא אחרא ביד כהנא וגו' ולזה אמר לית צו אלא ע"ז אפשר כי מלת צו הוא לשון זרוז ואין לך עבירה שצריכה זרוז כע"ז כדפי' מפסוק סרו מהר מן הדרך אשר צויתי' ומלת צ"ו הוא לשון יחוד בכל מקום מפני שהע"ז מפריד הייחוד והמייחד נזהר מע"ז לכך הזהרת השמירה מע"ז באה במלת צ"ו כלו' יחד הת"ת והמ' והזהר שלא תפריד בע"ז א"כ אתייהיבת ליה לאוקדא ההיא מחשבה רעה דע"ז ולאעברא ליה מגו מקדשא. והענין כי צריך ב' עניינים הא' להעביר הע"ז והפגם לייחד ולכך היה בענין הקרבן ב' עניינים הא' רעותא דסלקא לעילא המייחדת עד למעלה כנז'. הב' תננא ותרבין שהם הגשמות שבקרבן ודקותו שזה בסוד בהמה לטהר המשכן מקום הפגם שהפגם אינו עולה אלא למקום בהמה לבד.

ואי תימא צו את בני ישראל מה ענין ע"ז שם בשלמא כהן מטהר אלא ישראל במה מבטלים ע"ז כדפי': כל זמנא דעבדין רעותא דמאריהון וגו' שאין יצה"ר שולט באדם אלא מתוך בטלה. לאעטרא רוח קודשא סוד המ' המזדככת סוד העולה לעילא בסוד רוח הת"ת לעיל בסוד הדעת רוח ג' כנז' לעיל והיינו בסוד היחוד העליון בדקות כוונת כהנים לוים וישראלים אמנם בסוד עביות הקרבן ומעשהו. תננא ושמנותין דהיינו לאפרשא לדא ולטהר המשכן כי ברדת השכינה ממעלה למטה מאירה כל כחות חצונים מתבערים והם יורדים למטה אל מקומם למטה בנוקבא דתהומא רבה כי בפגם המחשבה רעה היו פנימה בקדש ועתה ירדו למטה למטה וז"ש לנחתא לה לתתא לתתא:

צו דא ע"ז רוח מסאבא שהיא המעכבת היחוד צו וייחד והזדרז כדי להעבירה מן הקדש ולטהר המקדש אפילו מן הטומאה הדקה שהיא רוח מסאבא ולסלק השכינה אפילו הבחינה המתגלת למטה דהיינו אשה יראת ד' שהיא במקום היראה והיינו בחינת השכינה מצד הדין שהיא הגולה עם ישראל בגלותן כאו' לאמר הן ישלח איש את אשתו והיא מסלקת בראש אמיר והיינו לשון אמירה כנודע ידעי אורחא דאורייתא שאין עם

הארץ חסיד ואזלי בה לאפוקי מדרש בלא מעשה באורח קשוט לאפוקי צבועים. ה' ת"ת עליהם אלין אורחוי דאורייתא שהתורה מת"ת והעוסק בה תופס בת"ת יחיו חיי הגוף וחיי העולם הבא:

ת"ח וגו' א"ר חייא כך נמצא בכל הספרים ואין הענין מתיישב שאין ר"ש מביא ראיה מדברי ר' חייא תלמידו אלא איזה טעות נפל בספרים או הם דברי מעתיק השמועות. ד"א זאת תורה דא כנסת ישראל פסקיה לקרא בסכינא חריפא וקאמר זאת תורת שהיא שכינה מיוחדת הנק' כנסת ישראל יש לה כח לבער הקליפות שהם העולה היא מחשבה רעה דאיהי סלקא דהיינו דקות החצונית המדבקת במחשבה ומטרדת האדם כנז' לעיל לפעול במעשה וז"ש לאסטאה ליה מאורח קשוט. בעי לאוקודא הכח החצוני ההוא צריך להעבירו באש נהר דינור כדמסיק ובזה מתעבר כחה ויתבטל וז"ש בגין דלא יתייהיב לה דוכתא לאסטאה ונוסף על שריפתה צריך עוד כל הלילה שתהי' השכינ' מטהרת האדם ממה שעבר והיינו על מוקדה נוסף על שריפתה צריכה כל הלילה שהיא השכינה המתקשרת ביסוד הנק' כ"ל לכפר על הקדש וז"ש מאן לילה דא כ"י דאתי לדכאה וגו' והשתא מפרש מאי ניהו מוקדה דקאמר ופי' בגין דנהר דינור איהו אתר לאוקודא לכל אינון וגו' שכל המתעברים ממשלתם מעבירים אותם באש זה ונופלים משררם. וע"ד כד אתכפייא דהיינו מוקדה סלקא כנסת ישראל וגו' היינו על המזבח פי' מ' שהיא המזבח על ועולה ומסלקת ומהעטר' והיינו כ"ל יסוד הלילה מ' שנעשית לילה בה' ומתעטרת:

ובג"כ בעינן ברזא דקרבנא לפרשא וגו' כדי שלא יטריד השמחה והזווג העליון. ולמיהב לה חולקא שלא יערבב היחוד העליון. הכי גרסינן **ות"ח** בזמנא דאתעביד בי משכנא ואתבני פי' דאתעביד ע"י האומנין דאתבני שהוקם ונבנה ע"י משה אתכפיא סטרא אחרא כשזה קם זה נופל ומעט מעט הי' מתבטל כחו עד שהוקם המשכן ונתבטל כח החצון מכל וכל ואסתלק מעלמא בנוקבא דתהומא רבה שלא הי' עוד שליטה בתחתונים.

הה"ד ויקם וגו' כי הפסוק נדרש לב' דרכים והיינו אומ' מאי ויקם לפי' ראשון אלא דאוקים לה לאסתלקא לעילא לעילא והיינו בחינת השכינה באצילות המסתלקת ונקשרת ביחוד כנז' **וע"ד** בהיות בחינה זו העליונה מסתלקת גם בחינת השכינה התחתונה בסוד אופן א' בארץ דהוה מאיך ומתלבש בחצונים בזמן שהיו שולטים בסוד גלות שכינה במצרים. אוקמיה ושלט בעולם ונתפשט האור העליון אליה. ולא הוסיף מורה על קימה שקמה מעצמה ולז"א משמע דהא בזמנא אחרא קמת ודקדק מלת קום ותראה שאינו על קימתה ממצרים שאמר קום מעצמ' היא קמת ולא הוקים ליה קב"ה א"כ אינו חוזר ולא תוסיף על קימתה במצרים ח"ו שיורה יאוש מן הגאולה דהא במצרים

קב"ה אוקים לה ועבד וגו' אלא על קימתה בגלות בבל שאז הם מעצמן שבו וקמו מחמת עצמן שעם היות שלא קמו אלא ע"י נביאים סוף סוף הם באו מאליהם שלא ע"י נסים כלל וז"ש באינון דלא הוה לון פרוקא שלא ע"י גואל ודאי והטעם שלא היו מתנהגים כשורה כדי שידאג האב לבו על בניו וז"ש ולא הוה תיאובתא דקב"ה עלייהו ומעשיהם גרמו להם בגין דגרם ההוא חובא דנשים נכריות כנז' בספר עזרא. מהרמ"ק ז"ל:

דף רמ.

וע"ד קב"ה ת"ת לא אוקים לה לא ירד אורו אליה להקימה שהוא סוד ניסין וגבורות שהם משם יהו"ד וכל דבריה על צד הטבע. לא תוסיף דייקא דה"ל למימר לא יוסיף דהא קב"ה אוקים לה בגלות מצרים אלא היינו מעצמה כנז' אבל קב"ה יוקים לה והיינו אקים דברי הת"ת ולא אמר תקום סוכת דוד או דוד מלכם אשר יקום להם אלא אקים שאז היא קימה כראוי מלמעלה שהיא מבטלת החצונים ובג"כ הכא ויקם משה את המשכן דהיינו משה למטה ולמעלה כדמפרש ואזיל. אוקם משכנא אחרא היא השכינה ומדרגותיה שהכל נכלל במשכן ומשכנא עילאה שהוא הת"ת ו' קצוות שהבינה משכן שוכנת בהם שהם ב' משכנות מ' ובינה ומשכנא עילאה בינה עם ו' קצוות אוקים וסעיד כולא המ' וכל אשר למטה ממנה עד זה המשכן הגשמי: תרי משכני התחתון גשמי ע"י משה הגשמי והעליון רוחני בסוד ו' קצוות קשורים בסוד הדעת בבינה ובחכמה כנז':

א"ר יוסי וכי ויקם משה וגו' קשיא ליה לפי הנדרש ויקם משה הוא הקמת המשכן העליון וזה א"א שהי' לו להקים תחילה וישם את אדניו וגו' ואח"כ ויקם משה שאין הקמת המשכן העליון עד גמר המשכן התחתון ותיקונו ואח"כ ירד העליון ויכנס בתחתון שאין הרוחני שורה אלא בגשמי שלם וז"ש והא כולא עד לא אתתקן וקיימא התחתון לאו איהו העליון אלא כד אשתלים כולא ונגמר ואח"כ עאל שייפא בשייפא פרק רוחני בפרק גשמי א"כ היאך הקדים ויקם ואח"כ אמר ויתן את אדניו וישם וגו'. ותירץ ר' יצחק בתלת סטרין וגו' כלל תשובתו שקימה עליונה היא בג' בחינות הא' נעשת מיד בנתינת האדנים וסדורם ומושבם שהם יסודות המשכן מיד נעשה שם תיקון למשכן העליון בסוד ההיכלות והכנעה א' לקליפות וקמה שכינה מדרגה א' וז"ש ויקם את המשכן קימות הרבה הא' וישם את אדניו הב' וישם את קרשיו וקמו כל הכתלים והעמודים כל זה עשה קימה אחרת עליונה לשכינה בסוד האדנים ונפילה עוד גדולה לחצונית. הג' ויתן את האהל על המשכן שאז נגמרה מעשהו אז היה הקמה ג' שנפלו החצונים בנוקבא דתהומא רבה ועמדה שכינה על שלמות מרכבותיה בסוד ההתפשטות האור העליון המסך על הכל בסוד י' יריעות י"ס:

ובג"כ שהיה בהקמתו סגולה משה אוקים ליה.
ת"ח דכתיב ויתן וגו' ארבעין רתיכין דעימיה הם עשר מרכבות לכל אות ואות של סמאל והיינו דעימיה ממש מאותיותיו: ארבע מאה מאה כנגד כל מרכב' והיינו התפשטו למטה בנוקבא דתהומא רבה וז"ש גו טהירו דנוקבא דעפרא. דהא לית קימה לכ"י וגו' והם הנפשות שכולם רע שכולם חלק סמאל ואלו אין בהם נפש קדושה ואלו הם הנפשות טמאות דערב רב בניה של לילית ועל אלו נאמר בחרב וגו' ואלו נשמות טמאות בעת הזווג המגונה והם מהחצונים אלא שנזרעו בקדש וצריך לצרפן לבנות פרצותיהם ולכך נק' חטאי עמי. והריסותיה מבעי ליה אלא אהדר לדוד בעל הסוכה. והענין שהשכינה עם כל המרכבה העליונה נק' סוכת דוד שהיא סוככת למטה בסוד מלכות בית דוד ועיקר מלתתא דרקיעא אינו מסודר על תכונתו אלא בסוד היחוד ואז נקשר אבר אל אבר אברי המרכבה ובנינה וכיון שאינם קשורים אלו באלו נק' סתירת הבנין ונאמר הריסה כענין מזבח ה' ההרוס מתקונו וייחודו וקשרו וענין זה יתייחס למ' דוד ולזה ענין הבנין לא אהדר לסוכה עצמה אלא לדוד שאלו הוא יחס המ' וסדר. והוא ההרוס בסדר שרים וממונים קדושים והוא הקם ונבנה:
מאי ובניתיה אם ההריסה כבר נבנה כאו' והריסותיו אקים אלא ובניתיה לשון תיקון מלשון ויבן ד' אלדים את הצלע והענין שהם שתי בחינות הא' הוא תיקון שהי' לה מקודם להחזיר עטרה ליושנה וזהו והריסותיו אקים ענין שהיה בנוי מקודם. הב' הוא תיקון נוסף שמעולם לא הי' לה דהיינו סוד והיה אור הלבנה וגו':
ויקם משה את המשכן בהאי אוקים ליה וגו' אינם דברי ת"ק אלא האי תנא קשיא ליה כדקשיא לת"ק לעיל ומפרש בהאי אוקים ליה דכתיב וירי' ויקם משה את המשכן דרך כלל ודרך פרט במה הקים המשכן העליון ויתן את אדניו וגו' והא כיצד יהיה הקמתו אפי' באדנים ומפרש ואזיל יהב אינון סמכין דתחותיה שהם יסוד כל המשכן שהכל נתון עליו עוד הכנת האדנים לקבל הקדושים שהם כחות עליונים רוכבים על התחתונים וז"ש לקיימא עלייהו ולאסחרא בהו אינון צירין דפתחין והענין שיש פתחי השפע העליון הנשפע מעולם הכסא אל עולם החיות דהיינו מבריאה ליצירה והם סוד שתי ידות לקרש הא' ותרגומו תרין צירין וכמו שהדלת תסוב על צירה כך בחינת כל שרף ושרף שהם סוד הקרשים הוא צנור ובית השפעה למטה וכל אדן ואדן שהוא סוד כח מלאך המקבל משרף והיינו שיש כח באדנים לקבל כל הבחינות והם מסכימין אל הקרשים שיקיפו ויגלגלו הקף בחינותיהן מצד התעוררות האדנים מלמטה וז"ש בגין דאינון סמכין

דתחותייהו אינון קיומא לאסחרא שהתחתונים סמך וסעד להתגלגל העליונים ולהשפיע בבחינותיהם:

מאי ויתן וגו' קשיא ליה דהיל"ל וישם או ויסדר דלא שייך נתינה אלא דבר הניתן מיד ליד ולז"א כי אמר ויתן בסוד נתינ' משה שם כחו והשפעתו לחזקם וז"ש אתקין ואתקיף לון בתוקפיו מפני שהם נגדיים לחצונים וצריכים חזוק וז"ש בההוא שעתא אעדיו וגו':

כגוונא דא וגו' ירצה מטעם זה ממש שאנו אומרים שיסוד זה הוא התמוטטות זה יתהפך הענין שהתמוטטות ירושלם הוא עמידת בני אדם ולז"א זכור ה' לבני אדום שאינם עומדים אלא מתוך יום חורבן ירושלם ואפשר דקאמר כגוונא דא שאמרנו שיום הקמת המשכן הוא התמוטטות אדום והחצונים אמר הכתוב זכור ה' לבני אדום את יום ירושלם ותיקונה והתייסדה כדי שתחרב אדום ואפשר דלא מייתי ראיה אלא מסיפיה דקרא דכתיב האומרים ערו ערו עד היסוד בה כנראה שיסודה להם הכנעה ולכך בקשו לערער יסודה:

מיסודין אחרנין הענין כי יסודי ירושלם וכתלי הבית כולם רמז לכחות העליונים רוחניים בסוד מדת המ' אמנם לעולם יסודותיה הם בבחינות התחתונות ששולטים שם החצונים לפגום ולזה היה כח לס"מ ליכנס ולהחריב מפני שרמז הבית אל בחינת למעלה שהוא מחריבה בהמשכת הדין שם ויניקתו ממנה וביטול תיקוני ותכשיטי הבחינה ההיא הוא חורבנו אמנם לעתיד יהיה מבחינות עליונות דהיינו סוד בחינות המלכות מהחכמה כאו' ה' בחכמה יסד ארץ ומשם אדניה ובחינותיה ספירים מאירים שאין אורו מכהה כלל שעל בחינה זו לא ישליטו השונאים כלל וז"ש באלין אינון יסודין וסמכין תקיפין עילאין דלית להון חלישו כקדמאי שאין שום פגם מגיע שם כלל מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ת"ח כד אוקים ליה משה למשכינא וגו' ג' משכנין אינון חד עילאה לעילא סוד האצילות ובכח האי אתוקמו ב' אחרנין והם משכן העליון של מלאכים ומשכן משה למטה.

א"ר יוסי וכי ויקם משה וגו' כולא עד לא אתקם וגו' הוקשה לו כי תחלת הכל אמר ויקם וגו' ואח"כ אמר ויתן וגו' וישם וגו' וא"כ כשאמר ויקם היאך הקימו כיון שעדיין לא חיבר כלהו שייפי אלין באלין והל"ל תחלה ויתן וגו' ואחר הכל הל"ל ויקם וגו' ותירץ ר' יצחק דהכי הוא האמת כי הקמת המשכן לא היתה תלויה בכל פרטיו אמנם באלו הג' סטרין הנז' בפסוק זה לבד ובהון אתקרי שפיר ויקם ונתן טעם היאך הוא וביאר איך בנתינת האדנים ברח סמאל וגו' ואין לך הקמה גדולה מזו. עכ"ל:

דף רמ:

יכילו שאר עמין למשלט עלייהו מפני שימצא שם מיעוט הלבנה וחרבן אורה והיינו בגין דלית בה נהירו עילאה מגו נהירו עילאה דהיינו מתוך החכמה העליונ' מאיר' הנקודה האמצעית וגם כל שש קצוות שהלבנה מאירה וחסרה בהם יהיו מאירים מן החכמה וז"ש על אותם הבחינות יהון נהירין מגו נהירו עילאה. ומשקען גו תהומי דהיינו מז' ספירות שבבינה שבה סוד התהומות ובחינה זו היא נכנסת בעמקי הבינה ומאירה שם מחכמה בסוד הדעת ולכך לא יכלין לשלטאה עלייהו שאין שם אחיזה לחצונים כנזכר וימצאו בחינות אלו מאירות לעילא שם במ' שתתמלא הלבנה ולמטה בבחינות המתלבשות באבני יסוד המקדש הגשמיות ממש וז"ש דינהרון לעילא ותתא. ואי תימא דיתבטלון שלא יהי' להם בית מקום להתלבש בו במקדש ואין רוחניותם מתפשט כיון שהיסוד זה נתערער בחרבן ראשון ושני לז"א הכתוב הנני מרביץ בפוך אבניך יר' אותם האבנים הקדומים ומלת מרביץ הוא סוד איכה תרביץ שהוא היחוד העליון מתפשט בכל הבחינות ובכל הכחות ויהיו אלה האבנים נכללים ומאירים בסוד בנין המקדש והיינו אומר לאתקנא תבירה כי מתרפאים בסוד היחיד: מאי בפוך כי אין לו ענין כאן שהרי אבניך פי' שהם עצמן האבנים הקדמונים א"כ מאי בפוך. מחצדי חקלא מ' שבה שמגדלת סודות התורה והחכמים המחדשים סודות בתור' הרי קוצרי בשדה הזה.

וכד יהדר קב"ה ויוקים וגומר הכא פליג את"ק בקצת דהשתא קא' אינון אבנין קדמאין יהדרון לאתרייהו גשמיים ורוחניותם וזה בסוד מ' שאורו הפנימי מאיר בתוך בחינות אור המתפשט כנודע ולזה עם היות שתתיסד בספירים כדפי' לעיל עכ"ז אין אותם האבנים ואותם הבחינות חסרות משם וא"ת א"כ נמצא פגם כמו שנמצא מקורם ולז"א ולא ישלוט עלייהו עינא בישא רע דא סמאל עינו היא הבחינה שבה צופה שם לראות ליטול חלק בראי' להמשיך שמה חלקו ולזה אמר כי עם היות ששלטו בהם בראשונה לא ישלטו בזו כלל. בר בזמנא דיכחול כבר נודע כי גוון התכלת הוא נגד לעין הרע שלא יוכל לשלוט בקדש כדפי' ז"ל פ' בלק בינוקי ולזה הפוך הוא אבן כחלי גוון תכלת לכחול העין שלא יהי' בו עין הרע וזה יוכל לשלוט שם וז"ש בר בזמנא דיכחול וגו' וירצה בזה אל רמז שיתעלו אבנים אלו ורוחניותם עד מקום שאין שם שום אחיזה לשום חצוני שיש בין הבחינות האלו והחצונים בגד כליל תכלת המזדמן לעיניהם שמכסה ואינם משיגים בבחי' אלו וז"א מרביץ בפוך ארביץ אבניך בבחינה דקה מתעלמת והרוצה להשיג אותו הבנין הקדמין המתעלם בשורשו צריך לעשות לכחול עיניו בכחלים ידועים עם היות שהם בחי' נגלות עתה בהתפשט אור עליון להאיר הם מתעלמות הנגלות כאור הככבים

המעלם באור החמה והככבים במקומם עומדים אלא שהם באורו ומאירים בתוכו ואין העין צופה בהם אלא בהעדר אור החמה מהעין וע"ד זה הם בחינות אלו הנגלות יסתתמו ויוכללו בשרשם בהגלות אור העליון ומי שירצה להשיגם צריך לכחול עיניו והיינו או' ות"ח כל מה דאסתים וגו' והיינו או' כי עין בעין היינו ראיה בתוך ראי' בשוב ה' בציון ששב הקדמון לקדמותו. והנמשל בזה כי המזדכך עיני ראותו ויתפשט מחומרו ישיג השגה זו דהיינו השגת בנין המקדש והתלבשו זה בזה:

ת"ח כל אנין אבנין יתקיימון באתרייהו וגומר הענין שהקדמתו במקומן והרוחניות הם להם למכסה כאור החמה המכסה על אור הככבים שלהון יסודין כקדמיתא כעין שהנגלות יסוד לנעלמות כי החיות מושב לכסא והמ' לת"ת ויסודי ספירים שהם הבחינות הבאות על הקדמון יתקיימון באתר אחרא סחרנא בענין שימצא הקדומות ומתעלמות בתוך החדשות האלו והחדשות מכסות על הקדומות וז"ש ויתקיימון באתר אחרא סחרנא לאורכא ולפותיא. ולהכרח ענין זה אמר בלע ההוא כוס וגו' ולא יתיישב זה בעצם אלא שממש נאות יעקב יחזור לקדמותו ויראה בבלע המות לנצח כדמפרש ואזיל. ואי תימא ההוא בלע יהי' לזמן וגומר הענין שאם הוא לסבת יש' יהי' ע"י בן אדם ובעל תכלית וז"ש קציב ביש' לז"א לנצח לבב"ת מפני שהגאולה מגעת לרוחניים העליונים ואל השכינה לכך גאולתן אינו ע"י יש' והיינו הכרח שהגיע בלע ה' ולא חמל לרוחניות המקדש כנז' ולא תאמר שתהי' ע"י בן אדם בעזר עליון שסוף סוף ישתתף בו בן אדם ב"ת וז"ש ולא כההוא זמנא דאוקים משה ית משכנא שעם היות שהי' עושה ברוחניות סוף סוף הי' ע"י בן אדם פעל תכלית: אלא קב"ה יוקים לה לכ"י והוא יהי' הגואל והוא יבנה המקדש כנז' וכמו שהוא בב"ת לזמן כך הוא בלתי תכלית לשיעור וז"ש בתיקונוי לעלם ולעלמי וגו' בזמן וגבול דכתיב הרחיבי וגו' ויריעות משכנותיך יטו אל תחשוכי שאין חצונים מחשכים וז"ש בגין דיתבלע סטרא אחרא וגו':

ויקם משה וגו' אתקמו מנפילתם ויתייהבו מקום קשרם וייחודם בסבתם והם מוכנים לקבל עלתם העליונה.

מאי ויתן וגו' הענין שהקדושה מאליה מסתייעת כמו תעשה המנורה מעצמ' וכן הקמת הקרשים והמשכן היה נגמר ונעשה מאליו אלא שהיה מנגד וז"ש ממה שאמר ויתן שהוצרך חזקה ותקיפו אוליפנא שהיה שם מנגד והוא עשה נגד המנגד והיינו דחמא משה וגו' ולכך משרע"ה קשרו למעלה ונקשר למטה והיה מקים לפניו כדי שיפול נפילה אחר נפילה ויראה וכעס שיניו יחרוק ונמס והיינו אומ' וכדין אתתקף וגו': ריש תורא בדיקולא בערבי פסחים פירש רש"י ז"ל בדיקונא בטרסקל שהוא אוכל בו והיינו שבימי

ניסן הוא ר"ה ודין מתעורר והחצונים הם מתחזקים ולכך השטן הוא מרקד בין קרני גבריאל השור העליון וקרניו הם שתי רוחות הדין אשר לו. מהרמ"ק ז"ל:

והרח"ו זלה"ה כתב. וכל אינון בנייני אבנין כלהו קיימין וגו' דוגמת י' הרוגי מלכות שלא נגעו בהם אלא לופיינוס כדאיתא בפרקי ר' ישמעאל: ות"ח כל מאן דאסתים מן עינא וגו' יר' להביא ראיה לאמר מן השדין ומזיקין דלא אתיהיב רשו לבר נש למחזי כמשז"ל בברכות שהשדים אינם נראים לאדם עד שיכחול עינו בההוא כחול דשונרא אוכמא בוכרתא בת בוכרתא ר"ל כחול העשוי מאפר קיבת חתולה שחורה בת חתולה שחורה בוכרתא יכול למחמי יתהון וא"כ אל תתמה מהאמור עכ"ל:

דף רמא.

פתח ואמר כה אמר ה' השמים וגו' ת"ח וגו' עם היות שיש חלק מהשמים או מארץ שאינו משועבד להנהגתו עכ"ז נאמר כי חלק ה' עמו וגו' וז"ש ת"ח קב"ה אתרעי בהו בישראל ברצון ונדבה שלא הקדימו לו עבודה וזהו אשר בחר בנו ורצה בנו ולא לזמן קבוע אלא הם נחלה לעולם כל ימי הנוחל וז"ש לאחסנתיה והיינו חבל נחלתו דקאמר קרא והם עדביה גורלו שחלקו בינו ובין השרים והיינו כי חלק ה' עמו. וקריב לון לגביה כי ישראל אינם שוים לאומות ביניקת השפע אלא הגביהן והעלה אותם למעלה שהם מקבלין השפע בסוד נשמתן קודם לעולם המלאכים וזה שאמר וקריב לון לגביה שיהיו דבקים בו כאו' ואתם הדבקים וגו' שאין המלאכים מפסיקין בין ישראל להקב"ה וגם בבחי' גופם למטה עביד מנייהו בעולם התחתון הגשמי הזה דרגין ידיען יר' מדרגות מתייחסות עם העליונים והיינו י"ב שבטי' כנגד י"ב בקר שהים עומד עליהם וע' נפש כנגד ע' ענפי' באילן הקדוש וס' ריבוא כנגד שש קצוות הנכללות עשר מעשר עד ס' רבוא והיינו בהאי עלמא כגוונא דלעילא כדי שיהיה משכן בגופם כעין שהוא שוכן למעלה בנשמתם ויהיו ב' העולמות דומים והיינו לשכללא עלמין כולהו כחד דומה זה לזה והיינו שירד שכינתו של הקב"ה לדור בישראל בסוד אצילות על ידי נשמתן ובריאה בסוד בריאת נשמתם יצירה בסוד יצירת רוחם עשיה בסוד עשיית נפשם וישכון בשמים ובארץ בסוד חיותם הגשמי וגופם מתרכב מד' יסודות אלו והיינו השמים כסאי והארץ הדום רגלי ממה שישראל נעשו לו מרכבה בשמים ובארץ ואין הכבוד העליון צריך בית ומקדש להתלבש בו אלא כמו דכתיב ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר לעיני וגומר שאין צריך בית ומקום מיוחד אלא הכל ענין א' מלא כל הארץ כבודו והיינו אומרו אי זה בית אשר תבנו לי וגומר וכל זה קודם העגל וכשחטאו הוצרכו לבית ולמשכן ואלו זכו לא בנו בית אלא הכבוד היה עושה לעצמו בית לעיניהם:

ד"א השמים כסאי דא רקיעא דיעקב שריא ביה היינו היכל הרצון כדמפרש לקמן. דאיהו דיוקנא עילאה אל הת"ת שבו משכן הוד הכסא שהוא בהיכל קדש הקדשים ולמעלה נגדיי: והארץ הדום רגלי דא רקיעא דדוד מלכא שהוא היכל לבנת הספיר שהוא מאיר מהיכל הרצון מסוד הת"ת וזה שאמ' מזיוא דאספקלריא' דהיינו זיו והתפשטות הת"ת בהיכלות כנודע ובזה מתפשט סוד היחוד עד היכל לבנת הספיר ובעי לאתפשטא יתיר אפי' בעולם השפל שמים וארץ התחתונים הגשמיים ולזה אי זה בית אשר תבנו לי מצד היכל לבנת הספיר כנגד המ' ואי זה מקום מנוחתי דהיינו היכל הרצון מכוון כנגד היכל קדש הקדשים והיכל זה הוא למט' ביה קדש הקדשים. והשתא מפרש מה בין בית למשכן מאי דקשיא ליה לר' יוסי ולהכי קאמר איזה בית דעיקר שכינה בתחתונים בבית הוי ולא במשכן. עד דאתו לשילה ושם נעשה ענין אמצעי לא בית ולא משכן אלא בית כתלים ויריעות מלמעלה והיינו מפני שאם היה נעתק מיד ממשכן לבית יהיה נבדל רוחניות משכן לעצמו ורוחניות בית לעצמו ולזה היה נעתק מעט ממשכן לבית ועדיין קצת משכן וז"ש לאמשכא דא לדא הבית למשכן העליון לתחתון ולאעלא דא משכן בתוך בית שיהיה רוחניות משכן נכלל בתוך רוחניות בית ואח"כ צריך שיתקשרו זה בזה להמשיך האור מזה לזה ועכ"ז נייחא שהוא בית שלם שבו סוד הייחוד הגמור לא היה בר כד אתבני בי מקדשא ביומוי דשלמה מלכא שלא היה נותן להם רשות לבנותה אלא עד שלמה מלכא:

דהא כדין יהיה מנוח' לעילא מן הקליפות שנכבשות והיחוד העליון נשלם ותתא שיהיה להם מנוחה מכל אויביהם מסביב ולכך היתה בית מנוחה שהגיע הבית מ' להקשר ביסוד דתמן תקיעו דנייחא ולאו לנטלא מאתר לאתר שאין בחינת רוחניות שלא יכלול אותה מקום בנין הבית הזה:

ובג"כ אית משכן ואית בית ולא היה בכל המקומות בית או בכולם משכן שיש בחינת בית ובחינת משכן כדמסיק כי המשכן הוא שיש לו מדור במקום עליון ונתפשט כאן במשכן שאלו לא היה זה היה נועל ובית הוא מדור שהוא נח בו ודר בו וקא מבעיא ליה במה יבדל בין היותו דר מצד משכן להיותו דר מצד בית ומדור ופירש **משכן** במלכא וגו' והענין שהמשכן הוא כנגד עולם מטטרו"ן והבית כנגד מדת המ' ולזה צריך מדה אל הבית כי מספר אבניו יהיה רמז לכחות העליונים לדור בתוכו וכפי שיעור מדת הבית כך ירמוז אל מדה העליונה כדי שיהיה רוחניות' מתפשט למטה ומתלבש במקום וירד הכבוד העליון בה וידור בה בשיעור קומתה: אמנם המשכן שיעורו למטה בסוד דמות הדמות הנחתמים בשעוה דהיינו כחות הנראים במטטרו"ן במראה הקטנה מדת נער ושיעור

מדת האור המשוערת בו למטה ביצירה והיינו או' לא מייתי כל אוכלוסין דיליה עימיה בגין דלא לאטרחא עליה שא"א לבנות בנין בית של אבנים לשיעור קומתה העליונה ולזה אינו דר שם שאין אור עליון חפץ בהתלבשו שם במטטרו"ן שמפני שמצמצם הצורה העליונה כדי שיכיל המקום אמנם בית דכל חילין וכל אוכלוסין כולהו אייתי עימיה וגו' שהוא סוד המדות ולכך משה שלמה מנורות ושלחנות ומזבח גדול שהי' סוד הכבוד העליון הבא אל הבית ואין בו שינוי:

ת"ח כד פקיד וגו' לא היה יכיל למיקם ביה מפני שהיה בה שיעור המדות במדה קטנה ביותר והוא היה מורגל בשיעור קומה עליונה ולא היה עולה בדעתו במה ישוער סוד מדה זו עד דקב"ה אחמי ליה בדיוקניה כולא שיהיו הכחות לפניו מתשערים בשיעור קומה קטנה ויוגשמו בשיעור קטן ויראה לו. ועכ"ד אקשי ליה למשה שאין משה מצד זעיר אנפין למט' בעטטרון כדי שיעש' במדרגה זו כעין או' אם אין פניך הולכים וגו' שדחה מטטרון ולזה הוקשה לו לעשות משכן וראה שא"א זולתו ולזה אע"ג דאחזי ליה בעינא לא בעא משה למעבד מן הטעם הנז'. ואי תימא דלא הוה ידע דהיינו חכם לב או חכמתא לא הוה וגו' דהיינו נתתי חכמ':

ת"ח בצלאל וגו' וצא ולמד מקל וחומר אלא ממש בעצה עליונ' הסכימה דעתו שלא לעשות כנזכר ולא רצה שיתצמצם על ידו ממש אלא יהיה אמצעי ביניהם הוא מראה עליונ' נרא' במרא' שנית ומשם ע"י האמצעיים יתשער בשיעור קטן והיינו דאסתלק מן מקדשא מעבידתיה וכולא הוה על ידי' אלא שיהי' ע"י אמצעיי' ולזה איקרי על שמיהם כי תלמידיו היו כולם והיינו ורא' ועש':

ד"א שאין הענין כמו שאמרנו שהיה ע"י משה אלא נסתלק משה ממנו מכל וכל אפי' ע"י אמצעיים אלא יהיב לאחרא שיבא מי שיהיה בסוד זעירו דדיוקנין ויעשה ולפי זה יתיישב או' קראתי בשם בצלאל שמאתו היה לו ענין זה מאת והיינו ועשה בצלאל:

דף רמא:

ויתקיים ביה תדיר וגו' יר' השתא יקשה אי יקרא דא הוה דמשה דאיהו יעביד ליה היאך אפשר להעביר שבלי ספק יפגם משה ממעלתו אחר שהגיע מצוה לידו ולא עשאה ועוד המקדש עצמו פגום ויחרב שנעשה ע"י בצלאל למטה מפני שהוא מקום אחיזת הקליפות וז"ש ויתקיי' ביה תדיר שאם היה נעשה ע"י משה מלמעלה מקום שאין משיגות שם הקליפות יתקיים תדיר. ותירץ **עכ"ד** שנסתלק ממנו כיון דאיהו פקיד ובפקודיה אתעביד וע"י צווי היו שואבים כח מלמעל' הוה ליה כאלו איהו אתעביד כולא:

ר' יהודה פתח אל תשמחי וגו' הענין כי להבנת דקדוקי הכתוב שיש בו צריך לדעת כנגד מי אמר רוח הקדש פסוק זה אם אמרו יש' כנגד האומות אין לו ענין מכמה פנים א' באו' אל תשמחי וכי מפני שתקום לא תשמח בנפילתה סוף סוף נפיל' היא. עוד או' אויבתי לי שני כנויים. עוד אומר כי נפלתי קמתי אקום הל"ל וכמה דוחקים לז"א מאן אויבתי דבבו דמלכו חייבא במלכו קדישא והענין כי אין ענין נעשה מהחצונים שלא ברשות גבוה ח"ו א"כ נמצא שדבבו דמלכו חייבא שהם הקליפות אינם מצד עצמם אלא כח הניתן להם מלמעלה וז"ש אויבתי לי אני הוא הנותן לך כח להיות לי לאויבת וז"ש כ"י אמרה ליה אל תשמחי כיון שדבבו דמלכו חייבא במלכו קדישא הוא מהקדש ממש והיא כאם המיסרת את בניה ובוכה עמהם. כי נפלתי קמתי הודיע לה ענין והוא שדרכי כשאני נופלת אני קמה מה שאין כן החצוני' שבשעה שיפלו לא יקומו עוד שיתבטלו וז"ש מה דלית לך הכי וגו' עוד כי נפלתי קמתי ממש כשנפלתי יש לי ממש קימה שאינ' נפילה כי גדול הרועה ששומר את צאנו וז"ש דהא כמה זמנין נפלה וגו' וקב"ה לא אנח וגו'. עוד יאמר הפסוק הזה לעתיד עתידה כ"י לומר אל תשמחי וגו' ואז יצדק נפלתי בגלות וקמתי בגאולה וז"ש וזמינא כ"י לומר וגו' בענין שמלת קמתי יצדק לשעבר ובהו' ובעתיד כנז':

וזמינא וגו' כי בגאולת מצרים ובבל וכיוצא לא היתה שכינה יכולה לומר אל תשמחי כי סוף סוף אותה קימה אינה שלימה כיון שהיו ישראל עתידים להשתעבד פעם שנית אמנם בגאולה העתידה זמינא כ"י לומר בההוא זמנא דיוקים לה קב"ה מעפרא מפני שזו גאולה אמתית וזה דקדק באומרו דקב"ה יוקים לה הוא בעצמו ויצדק קמתי ששוב אין גיהנם ולא גלות. אתוקם בכל זמנא בגאולת מצרים בניסים קימה שנית בקימת המשכן וב' ע"י משה ואפשר שגם העתידה ע"י משה כנז' בר"מ והיינו בכל זמנא:

ר"ש פתח בלכתם וגו' הענין כי הליכה יאמר על היותם משפיעו' סוד ההנהגה בעולם התחתון שאז הם הולכים ממקום שבת' למטה ובעמדם יאמר על היותם פוסקי' ההשפע' וההנהגה כמו עמדו ולא ענו עוד: ודע שכל מקום שנאמר חיות השתלשלות' ממטטרון וכל מקום שנא' אופני' השתלשלות' מסנדלפון והם במדרגת שם יהו"ד ואדנ"י וכמו ששם יהו"ד מנהיג שם אדנ"י כך הענף החיה מנהגת האופן שזה חי מזה וז"ש בגין דכל מטלנון בין לדין בין לרחמים בין לכל פניית ההנהגה שיפנו לאו אינון אלא במטלנון דחיות ולא בבחינת ההנהגה בלבד אלא אפי' יניקת שפע כפי צורך קיומם אין להם אלא מתקיימים מתחת יד החיות וז"ש וקיומא דילהון לא קיימי וגו' ואתרייהו דקאמר הוא

בחינת קשר' בסבתם ובמסובבים מהם ולכך בהנשאם מעל הארץ דהיינו סילוק השגחה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ת"ח כ"ד משקופין דמטרניו וגו' העניו כי הנה לסטר מזרח יש חדא פתחא ברקיעא ובההוא פתחא עילאה אית כ"ד משקופין ובכל משקופא ומשקופא יש משמר א' ובין כולם הם כ"ד משקופין וכ"ד משמרות ופירוש משקופין הוא תקרת הפתח שהדלת שוקפת בה ופי' שיש כ"ד פתחים זו לפני' מזו וכנגדם חוץ מן הרקיע אית תחות הני כ"ד משקופים כ"ד עמודים ותחת הני כ"ד עמודים אית כ"ד אדנים שהם הצירים אשר עמודי הדלתות סובבים בהם ואלין עמודים קיימי תדיר בקיומייהו ואינם זזים ממקומם אבל אות' הנשלחים על שמיעת הקול וראיית העין הם עומדים על אותם העמודים לראות ולשמוע ולעשות שליחותם והני עמודי' איקרון בין העומדים האל'. עכ"ל:

דף רמב.

ת"ח בלכתם ילכו וגו' כמא אלין חיות וגו' שהם בסוד העמודים בסוד וא"ו נטלין בקבלות' ימין ושמאל פנים ואחור או סלקין כשמתפרק המשכן שמתעלם הכל הכי אינון אדנים שהם אופני' לעמודי' רוח החיה שהוא התפשטות עליון המתלבש ומתפשט בכל הכחות דהיינו התפשטות האצילות בבריאה ומשם ביצירה והיינו רוח החיה מתפשט באופן והיינו רוחא קודשא הנשאב בהם מלמעלה דנשיב ובטש בכלהו אופנים להחיות' להנהיגם בהנהגת רצון עליון המחופף מהחכמה עד המ' דהיינו רוח קודשא בכולם לז"א למהך דהיינו הילוך ההנהג' העליונ' א"כ נמצאו שהחיות נפש לאופנים ולהכי יצדק או' הנושא הוא נישא שכח האדני' בעמודי' והעמודי' נוטלי' ונושאי' האופני':

ואי תימא ולפי דבריו היה לו לומר כי רוח החיות שהם ד' באופנים שהם ארבע ותירץ דא חיה וגו' והענין שיש חיות באצילות ויש בבריא' ויש ביצירה ואין ראוי לקבצם בשם חיה א' שזה אצילות וזה בריאה וגו' אמנם באצי' לעצמו וכך ביציר' לעצמה יש חיות ויתקבצו בשם חיה יחידה כי כל היכל הרצון הוא ענין א' וחיה א' וכל ספי' הת"ת ספי' א' כולל כל האצילות אמנם בבחינת ההנהג' נודע כי חיה איהו לסטר ימינא הנהגת החסד למעלה ופני אריה מיכאל למטה יכונה בשם חיה ואינו אלא חלק חיה וכן לכל סטר ולזה יכונה בשם חיה שהכל חיה א' ויכונ' בשם חיות חלקים רבים כנזכר וז"ש ודא איהי חיה ואלין אינון חיות והיינו סוד פתח א' חיה א' ד' עמודים ד' צדדים לחיה נראין ד' פתחין ד' מיני הנהג'.

כתיב היא החיה לשון יחיד והיינו דאיהי מרובע לארבע סטרין דעלמא שהם מזרח ומערב וגו' דהיינו פני אריה וגו' והרוכב עליו א' דהיינו אדם והיינו החי' מ' הרוכבת

ת"ת והת"ת נעשה מרכבה לבינה וז"ש וכולא להההוא דרגא עילאה בינה קדישא בשתוף החכמה סתימאה בשתוף הכתר דאיקרי אלדי ישראל בסוד הדעת. כורסייא דתחות אלד"י ישר' דהיינו תחת הבינ' דא דיוקנא דיעקב שהוא הת"ת ותחתיו חיות בחינות המ' וכורסייא דלתתא דא דיוקנא דדוד וכל כסא תחתיו חיות וז"ש איהי מרבעא לד' סטרין דעלמא שהם ד' חיות שהם חיה א' ועל דרך זה למטה מדרגה אחר מדרג' ונמצא לפי דרך זה רוח החיה באופנים הוא ממש סוד כל השתלשלות ההנהג' מאצילות עד העשיה והא כיצד רוחא נפיק מלעילא מכסא שהיא בינה אלהי ישראל ונגיד ואתמשך מדרגא לדרגא מבינה לת"ת ומת"ת למ' בסוד היותה חיות לת"ת הכסא וע"ד זה מכסא מ' לחיות שלמטה ממנה וז"ש ונגיד ואתמשך מדרגא לדרגא עד דנכנס בכולהו תתאי דלתתא סוף כל הנמצאי' והענין שהרוח זה מתפשט מא"ס עד הבינה ומשם לת"ת להנהיג המ' ומשם מתלבש במ' להנהיג בכסא הכבוד ומשם מתלבש בבריא' ויתפשט להנהיג היצירה ולפי האמת הוא הוא האור עליון החיוני אלא כפי מה שהוא מתפשט להנהיג כך מתלבש מדרגה אחר מדרגה ובבחינה זו יאמר עליו רוח החי' באופנים אבל לא ממש שיהיה רוח החיה אלא מפני שאין אופנים משיגין אותו אלא מתלבש בחיה נאמר עליו רוח החיה אבל לפי האמת הוא רוח עליון המתפשט הנז' וז"ש ואתמשך מדרגא לדרגא וגו' שאפי' שיהיו רבים יתייחס ביחד מפני התפשטות הרוח החיוני במדרגות וז"ש וההוא רוחא אנהיג לכולא לרבות אפילו החצונים מתנהגים ברצונו ית': ואתקין תקונא דכולא כי מה שיתתקנו התחתונים ויתקשרו אלו באלו וייחודו הוא בסוד הרוח הפנימי וע"ד זה כל יחוד ת"ת ומ' וז"ש כההוא גוונא ממש דאית תיקונא לעילא מבינה עד היכל לבנת הספיר כההוא גוונא אתתקן לתתא בסוד המשכן וכליו שנתפשט משם רוח חיוני וז"ש מה כתיב לעילא כי רוח החיה באופנים וגו' לתתא בגשמי מה כתיב ויקם משה את המשכן דהיינו בסוד הרוח ששואב משה מלמעלה שהוא בסוד חיה מרכבה לת"ת והמשכן מ' ומקיימו על מציאותו וז"ש למהוי רוח דההוא דרגא לתתא דהיינו משכן כההוא דיוקנא דההוא רוח עילאה ששואב חיה באופני':

ת"ח בקדמיתא וגו' כלו' אל תתמה שנאמר שירד מדרגת משה ממדרגת שלמה עם היותו למעלה מכל אדם מפני שההתחל' אין לה שיעור וז"ש בקדמיתא כי אין מי שהקדימו בדבר זה כלל ועוד שאין ראוי לתקן אלא כסדר והסדר הוא בקדמיתא תיקון זה:

איהו אתקין ליה ברזא דההוא דרגא עילאה דאיהו קיימא ביה דהיינו הת"ת בסוד הדעת אמנם שלמה למטה ביסוד המעורר אפי' מהמוח והטעם דאיהו שלמא דביתא מ' הנק' בית ששם נשלמים כל האברים ועושים שלום כל הבחינות ומסכימים אל קשר הייחוד

וזהו נייחא דביתא שהמ' מוצא נחת רוח בקשר הספי' בדרך זה שאז אור הא"ס מתנוצץ בה מסוד החכמ' הנקשרת שם אמנם משה בת"ת והיא מתקן האברים לבד וז"ש וע"ד ברזא דמשכנא שעשה משה אינו בחינת היחוד הזה הנז' שאינו תלוי במדתו אלא בחינת קורבנא דחביבותא בסוד החבוק לבד אמנם שלום הבית בטל וז"ש ולאו נייחא:

כד אתא שלמה ואתקין מקדשא שאין המקדש בסוד נער מטטרון אלא בסוד האצילות בית במ' ודאי היה הזווג בסוד היסוד שאור עליון מתנוצץ אמנם משה לא היה יכול לעשות בית מפני שאינו יחוד גמור כנז' אלא משה משכן בסוד נער מטטרון שאין זווג גמור וכשתדקדק תמצא התחתון עליון והעליון תחתון וז"ש ובג"כ דא אתקין בחד דרגא וגו' וא"ת א"כ למה סוד הקרבן היה שוה במשכן ובמקדש והיה ראוי שישתנה לפי בחינת הייחוד לז"א דיוקנא דהאי כהאי וגו' שסוד חותם הנחתם בנער מטטרון הוא חותם הנחתם במ' וחותם הנחתם בת"ת הוא חותם הנחתם ביסוד והיינו אלה תולדות יעקב יוסף:

שירותא דשארי משה וגו' עתה בא לתרץ או' ויקם את המשכן נראה שהוקם כולו אח"כ אמר ויתן את אדניו וגו' א"כ מה הקים לז"א כי ויקם את המשכן הוא ענין נעלם דהיינו שירותא דשארי משה לאתקנא בבחינה זו שהיא ברוחני תקן מלמעל' למטה בענין שתחלה תקן השורש וז"ש שירותא דשארי משה לאתקנא בהאי אתר דאיהו סטר קדושא כלו הוא סוף האצילות נקרא סטרא דקדושה צד הקדוש' שהיא מאיר' בתוך האברים בי"ע וא"א אל האור להתנוצץ בתוך האברים אם לא יפתח המקור הסתום וז"ש אוקים קימה דנקודה דקיימא באמצעיתא שהוא אור הנשפע מלמעלה שממנו נמצאו כל האברים למטה והטעם שהוצרך קימה דהוה חשוך ושקיע באתריה והענין כדמיון אור המעט שאינו מתפשט והוא שקוע ומרע"ה האירה ונתפשט אורה **ולא** אתחזי ולא נהיר כלל הענין שהיה סתום משני בחינות מלמטה לא אתחזי שעיני התחתונים חשכו מראות הב' לא נהיר שגם הארתו מלמעל' לא היה נפרץ אורו:

ושרותא דכולא וגו' כי איך יאירו הקצוות והאברים אלא מתוך נקודה האמצעית ולזה תחלה לכל הוא אוקים להאי נקודה ולזה הקימה בלי נגיעה במשכן. כלל. דאשתקעת באתרה שנעלמת מקור ההויות והיינו ויקם את המשכן העליון ואם אין נקודה זו מתגלית היא מ' דאצילות אין קיום ומציאות לכל בנין העגולה המתפשט סביב וז"ש ולבתר לכל אחרא דאיהו בניינא דההוא נקודה ולזה אחר ויקם וגומר ויתן את אדניו וגומר:

אינון סמכין קשיא ליה שהרי האדנים בחינות אחרונית ולמה תקנם אחר תיקון הנקודה הא' וזה תירץ או' ולבתר ויתן את אדניו והטעם שהם אינון סמכין דאינון מכאן ומכאן

והם המייסדים והגבלו להם קו המדה המסדרת המשכן בסוד קו המד' באורך ורוחב לדרום ולצפון למזרח ולמערב במדה ובמשקל ולזה בקורבתם למעלה קראם אדניו שהם אדני הנקודה הנז' ובהתרחק' למטה סוף קו המדה והשיעור נק' אדנים ולהיות תחלת המחשב' סוף המעשה לזה התחיל באדניו שהם הדבקים בנקודה ויתפשטו בסוד המדה והשיעור וז"ש בגין דאית אדניו ואית אדנים וכולהו. הוו מאה לא תאמר שיהיו מאתים אלו עליונים ואלו תחתונים אלא הם אחד בשורשם בנקודה ויתפשטו ואתפליגו לאתרייהו והיינו מאת אדנים במקומם למאת הככר בנקודה העליונה הנק' ככר לחם ודאי. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. בגין דאית חיוון עילאין אלין על אלין וגו' ענין ב' כסאות הם סוד זכר והוא הת"ת הנק' כסא דדיוקנא דיעקב והוא מרכבת הבינה הנק' אלהי ישראל כי הת"ת היא ישראל והבינה נק' אלהי ישר' וכרסייא דדוד היא המ' כורסייא לדיוקנא דאדנ"י שהוא הת"ת דיוקנא דחכמתא אדם העליון. עכ"ל:

דף רמב:

ואלין אדנים הא אוקימנא שהם בסוד האופנים והם בסוד שם אדנ"י שהוא התפשטות המ' הנקודה הנז' ולזה לא אמר ויקם את אדניו שכבר הוקמו בקימת השורש העליון אלא ויתן שנתן למטה שהיו למעלה כנז' וז"ש אבל לא כתיב בהו קימה אלא נתינה דכתיב ויתן והיינו שהם למעלה ונתפשט למטה לשואה עלייהו מה דאצטריך או קרשים בבחינת שרפים או עמודים בבחינת חיות: בגין דאית תתאין וגו' וצריך תחלה התחתון נותן מדה ושיעור לעליון הרוכב עליו ומוכן כדי רכיבת העליון כנז':

רישא דנקודא וגומר כל שמועה זו מפרש ענין עשר מדרגות הקליפות ואמר רישא דנקודה קראן נקודה מפני שהיא סתומה ונעלמת וראש והתחלה לחצונים הנקראת נקודה ונקודה הזו היא תחות דרגין תחת כל מדרגות הקדושה וראש הנקודה הזאת איהו ריש דרגא דלבר והם זכר ונקבה והראש הזה הוא ראש הזכר וז"ש רישא דדכורא שהזכר הזה רכיב על חד גמל והיא הנקבה הם ההיכלות טמאים שמפרש לקמיה והזכר הזה הם עשר מדרגות אלו דקא מפרש ואזיל: בענין שהכלל שכל החצונים הם זכר ונקבה דהיינו עשר מדרגות אברי הזכר ושבע היכלות הם הנקבה והשתא קא מפרש ראש הזכר והיינו או' איהו רישא לבר וכלל המדרגות כולם הם חשך ולא אור שאין אור אלא מקדושה ואין זה חשך מסודו כי עליו נאמר ישת חשך סתרו אלא חשך זה הוא ערבוביא דחשך הנמצא מתוקף דין הגבורה וז"ש דכד תננא נפיק מגו רוגזא תקיף אתפשט ההוא תננא מן הקדש ואזיל בחוץ ופועל כחות האלו החזקים לפעול הדינים וז"ש ואזיל רוגזא בתר רוגזא דא

על דא כלומר התפשטותם הם ב' מדרגות דא על דא ועוד יתקשרו זו בזו וזה שאמר ודא רכיב ושליט על דא לתת כח זו לזו ולא שיהי' בהם קשר וייחוד שהם בעלי פירוד אלא כחיזו דכר ונוקבא דומים כקוף לפני הקדושה וכמו שיש בקדש כך אלו דומים ליחוד זכר ונקבה כדי להתחזק וז"ש למהוי כולא רוגזא תקיף שאין מיחודם נחת רוח לא להם ולא לזולתם: וכד שארי תננא לאתפשטא כאן רצה לפרש היאך יצא טמא מטהור ולא יתקשר עם הטהור כלל וז"ש וכד שארי תננא שהוא הדין במדרגת הקדש לאתפשטא בסוד מדרגות קדושות בדינים דחיק מגו רוגזא דהיינו שהוא הכרח לצורך פעולת הדין להוכיח התחתונים וג"כ בדחיקו דחד נקודה שהיא מצטיירת למעלה ונשרשת ודוחקת להמצא לחוץ ואלו הב' סבות הם ב' שרשים קדושים פנימיים ולזה לבתר שיפרד אתפשט תננא דרוגזא דעקימו היינו הכנס המדרגות אל החוץ בטומאה כחד חויא אינו חויא ממש דהיינו ההיכלות אלא כחד דומה בדקות ותחלת המדרגות הם רישא דנפקא שהראש הזה דבק בקדש שדרך פיו יונק ודרך עיניו משלט עין הרע ולזה אנו אומרי' חתום פי שטן ועינים להם וגו' בסוד הראש הזה הקרוב אל הקדש וז"ש רישא דנפקא מהקדושה בכח לאתפשטא לחוץ איהו דרגא דאיהו חשוך שאין אור כלל מאיר בה מהקדש והיא מודדת עצמה מאותו כח שהוציא עמו דהיינו סליק ונחית אזיל ושט הוא מעצמו ונתן מדת התפשטותו כמדת ארכו ורחבו ועלייתו וירידתו ולא אחר שהשלים שעורו נח בדוכתיה שהוא בחינת מציאותו וז"ש וקיימא דרגא לאתיישבא ירצה עמד בגבול מדרגה המיושבת ומתקיימת מההוא תננא דנפיק מגו רוגזא מפני שהיא צורך גבוה א"כ קיומם משם וישובם משם ומזונם משם כפי דרך התפשטתם כנדרש כך דרך קיומם והיינו או' מההוא תננא וגו':

ואיהו צל היינו שאין ע"י אלו ממש הפעולות הגשמיות אמנם הם קרובים אל הדקות ופועלים ע"י כחות גשמים יותר שהם ההיכלות הם הנקבה והיינו צלא אתר אחרא המתגלה יותר דאתקרי מות שהם בעצמם פועלים המות. וכד מתחברן תרווייהו זכר ונקבה אקרי צ"ל מו"ת להפשיע ולתקיים זה לזה:

תרין דרגין אינון וגו' עתה בא לפרש שאין הנבראים משועבדים אל תחת יניקת אלו אם לא היו הם מצד רוח בחירתם משעבדים עצמם והענין כי המציאות התחתון נברא תחת הקדש והטעם תרין דרגין אינון דמתחברן כחדא ומה שנגזר על א' יגזר על חבירו:

האי צל שהוא הדק איהו שרותא דנקודה תתאה דלבר חשוכא שאין בה אור לשלוט בתחתונים כלל. דמרחקא מנקוד' קדישא מרוחקת מסדר שלשלת הקדושי' שהיא פתח היכל לבנת הספיר והמתנגדים אל פתח ההיכל ואל הנקוד' הזאת הוא השתלשלות

הנמצאים מלמעל' למט' בקדוש' והחצונים צפוניים לצד א' מרוחקים בענין שאינם מצד יושר מציאותם משועבדים אל תחת החצונים אלא כאשר יעקמו שלשלת מציאותם:
והאי החצונית איהו נקוד' דלא קיימא ולא אתרשימת כגוונא שאין בו בעצם גוון ופעולה והיא נעלמת כעין הכתר ולכך היא אשתקעת ומינה אתפשטת בחוץ בטומא' סוד מוח הקליפ' דהיינו ימינא ושמאלא לתתא ואמצעיתא ד' מוחין והכל חשך וקבל תיכין היינו התפשטות כחות הראש והם השערות ושרשות מתרגמינן תיכיא והיינו התפשטות בחינה ראשונ' שבה נגד הכתר ומשם מתפשט מדרג' שנית חשוכא נגדיית לחכמ' שהיא מדה ט'. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו זלה"ה כתב. עיין תיקון י"ח דף ל"ו שמות עשר טומאות אקרי צלמות וגו' עיין בפ' ויצא ק"ס בפ' הנגלו לך שערי מות ושערי צלמות וגו' ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף רמג.

האי פשיטו קיימין חשוכין כמו שפנימה יתפשט במדרגות החכמ' כך זו תתפשט במיני החשוכים התפשטות אחר התפשטות. מההוא פשיטו שהוא התשיעי נפקא חד זהרא דאצטבע שהיא השמינית נגד זהב סגור טהור שבקדוש' שהיא הבינ' אמנם זהב זה הוא זהב העגל המביא מיתה לעולם דהיינו דהבא סומקא באודם וע"כ כללות הראש ומשם נמשכות חכמות חצוניות וז"ש והוא דהבא דאתכליל ביה חשוכא שהיא השנית וכמו שבקדש מהראשית פשטו הזרועות כך בזאת החצונית האי חשוכא אתפשט לימינא ושמאלא והיינו או' חדוהי ודרעוהי די כסף וכולם חשך ולא אור וז"ש האי חשוכא אתפשט לעולם חשך ולכך נפקא חד גוונא דכספא דלא זהיר אלא דומה אל הקדש כקוף לפני אדם והי' ראוי שיהיו גוונים ימין ושמאל לז"א אתפשט חד גוון די כסף וחפי חשוכא שאין בצלם ימין ושמאל שהכל שמאל ועקימת היושר לכך אתפשט חד גוון די כסף וחפי חשוכא ואתכליל דא בדא הכל הסכמת פעולה א' לרעה, ואתכליל דא בדא ונחית לתתא להוציא המדרג' הששית ולזה אתפשט חשוכא שכל בחינותיו חשך כנז' ולזה **קיימין** תרין חשוכין ריש אוכמא שהיא נגדיית לסוד קו האמצעי בקדש המאצלת הנצח וההוד וכאן אתפשט חשוכא דקיימין תרין חשוכין ריש אוכמא היינו סוד הצלם מעוי וירכתיה די נחש סוד הקו האמצעי ונ"ה וזה שאמר ומתמן אתפשט חד גוון דנחשת ומתמן אתפשט לתתא למדרגות השוקים ולזה נפיק חד גוון אוכם חיזו דפרזלא שאינו בעל גוונים אלא אלו דומים ומראים שיש בהם כח לעשות ואין בהם כח כלל וז"ש וכלא ברזא דחשוכא שהכל חשך ולא [אור] שאין הגווני' והפעולות אלא בקדש:

מאלין תרין שהם שביעית ושמינית עמודי קיום הצלם שקוהי ודאי נפיק קיימא חד שהוא נגדיי לט' ולזה הוא אוחז כל הגוונין והיינו כענין היסוד שהוא כולל כל הכחות והיינו בכאן הערלה וע"י אנהיג ודבר לנוקבא וגו' וכן הערלה הזו היא כוללת ז' ערלות הם ז' מדרגות הטומא' וז"ש האי איהו קיימא דשבע דרגין וגו' וע"י הם פועלות בגלוי כל ז' המדרגות הטמאות הדקות למטה לכך בו כחות ז' מדרגות נגלות בזולת הנקבה שהיא העשירית שיש בה כחות הרבה מאד לפעול למטה:

דרגא קדמא' דקאים בסטר בהאי חשוכא שהיא הט' וזו ראשונ' משבעה שבו. סלקא גו טמירו ירצ' יהי' במדרג' זו מדרג' זו מתוך העלם התפשטות המדרגות דהיינו ג' גוונים חנג"א אש"א אוכמ"א מפני שהם פעולות משתנות לרעה ותחת ממשלתם מיני פעולות עד אין תכלית ואלו הם ראשים וז"ש אלין תלת גוונין אתפשטן לכמה סטרין כדי לכלול כל מציאות העולם יתרבו וז"ש לאתעקמא בעקמי עלמא בכל מיני עיקום שטבע החומר התחתון יוכל לקבל: והנה כמו שמדרגת החסד בקדוש' פועלת רצון טוב וגמילות חסדים כך זו להפך פועלת גמולת הרעה בבני אדם והיא בעלת ג' פעולות אל ג' מיני גמולות הרעה למט' הא' היא גוון תננא היינו עשן כעס ונחתא לעלמא ע"י מה שמתחבר בנקב' יורד לעולם הגשמי הזה ואעיל לכמה סטרין כדי לפעול וליכנס בין בני אדם מצד כמה דרכים שיכעיס עליהם וכולם פתחם שיכנס זו המד' הרע' בהם וז"ש ודא אתפשט בעלמא ואסטי לרוחי בני נשא דרך לבם הזונה ויצרם היא נכנס בהם להפעילם בכעס ג' פעולות ראשונ' יכעיסם ואח"כ יפעילם ואח"כ יחזיקם במדה הרע' וז"ש א' ברגיזו הב' לאסטאה הג' לאתתקפא: אל זר דא דכורא וגו' כי אי אפשר לפעולות אלו לרדת למטה אלא ע"י שתיף זכר ונקבה וכשאדם מגרשם ממנו מפריד בין זכר לנקבה וכשמשליטם עליו הם נקשרות ומיחדות אל זר ואל נכר:

ואתקיף לון לאבאשא וגו' נודע שהחסד הקדוש כלול מחג"ת וכך מדרגה זו בטומאה ג' מיני כעס ורוגז הא' רפה שהיא לאבאשא בלבד לנקום ולנטור בדברים קלים הב' אשא שהוא כעס יותר חזק הג' הוא כעס בינוני נגדיי לקו האמצעי ולזה הוא אוכ' דנחתא לאתמנאה על כל פציעין ומחיין שמכה האדם לחבירו בכעסו וכן התופס חבירו בכעס ואוסר אותו בבית האסורים וכן צליבה וחניקה ע"י חבל סוד הקו האמצעי:

ואלין תלת גוונין מתפרשן לכמ' סטרין כי ישתנו לכמה אלף אלפי מינים שונים יש דרך כעס לנקום ויש שתופסים במכות וכיוצא זה הכלל הרשעה הזאת מחזרת על פתחי בני אדם להכנס דרך פתחי לבבם כל א' וא' כפי פתחו ופרצה שבו כך יכנס לו:

ואתפשטן גו בני עלמא יר' אינו דבר מחוץ לאדם אלא דבר נשאב בתוכו פועל בו מצד הכנת החומר לקבל המדו' הרעות:

גוון תננא נחתא לעלמא השתא מפרש בבחינת התפשטו למטה אל התחתונים וז"ש והאי איהו דרגא קדמאה דנפקא מגו נקודה דשקיע מההוא צל דהיינו עשר מדרגות הצלם שפי' שנקראו' דרך כלל סמא"ל ונקודה דשקיע היא דרך כלל כל המציאות המתעלם בערך הנקבה המתגלית דהיינו גמ"ל. איקרי קפציא"ל כך כתוב בכל הספרים ואפשר מפני שקופץ ונ"ל שהנכון הוא קצפיא"ל מפני שהוא קוצף כי קפציאל הוא שם מלאך קדוש והוא טוב לקפיצת הדרך.

דאתקיפו לבא ברוגזא שקשה לרצות אבל סתם קצף שקוצפים בני אדם פתאום הם כחות אחרים מאותם אלף ושית מאה חבילין והם רבים במרכבתו מפני ריבוי הבחינות בכעסי בני אדם וז"ש דאינון רוגזא דגופא דבני נשא ויבחנו בני אדם לבחינות רבות ואלו הכחות משתלחות מהיכלות הטומאה ולמט' וז"ש בגין דאיהי וגו' האי איהו רוגזא יסודא וגו' שכאשר יכעוס ויתחזק לבו בכעס זה יחשוב מחשבות לעשות את התועבות מפני שהיא עליונה דקה שפועלת בדקות והיא יסוד להרע וז"ש בגין דהאי תננא נפקא מגו רוגזא יר' לכח הדין החזק המתפשט זה כח ראשון ולכך נראה פעולתה מעט ובהעלם עושה הרבה וז"ש והאי איהו קדמאה להההוא אשא ומפני קורבתה אליה לא ישתנה פעולתה עדיין משורשה ומפני מיעוט פעולתה בנגלית נעשית לבני אדם כהיתר עד שכמעט מי שאינו כועס נראה שאינו מין אנושי אמנם מי שנזהר מן הראשונה לא יכנס בשניה ולא בשלישית:

ארבע רוגזין כך ראוי מפני שעשר מדרגות הם וזו מדרג' ראשונ' ראוי שיהיו בו ארבעה כדי שבשבעה יהיו כלולות עשר ולכך יש בה כח לפעול ד' פעולות שהם מד' רוגזין כדמפרש ואזיל: רוגזא קדמאה איקרי רוגז סתם שהיא ממש פועלת הרוגז מה שאין כן הג' האחרות שפעילות ענפי הרוגז לא רוגז ממש כדמסיק ואתרגיזי ברוגזייהו יר' נר' כאלו אינם כועסים אלא מטבעם שראוי להם לכעוס על שנעשה להם כך וכך ואינו שאין פעולת כעסם אלא מאלו ששולטים בגופם ולכן המחבל יקרא רוגז כאומר ברוגז כשמתעורר המחבל ומתלבש ברוגז לשלוט בעולם רחם סוד הרחמים מיד תזכור ויתבטלו כחות אלו התחתונים. האי איקרי שנאה הוא כעס שכועסים בני אדם ואינם מגלים דבר אלא מסתירי' הכעס והרוגז בקרבם ועברתם שמרה נצח והיינו שנאה לפעמים שולט באדם להשניאו על חנם והוא הנקרא שנאת חנם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. גו ההוא פשיטו נפקא חד זהרא דאצטבע בדהבא וגומר פה הורה ענין ז' דרגין דדכורא כמו שיתבארו אח"כ בפרטות ואמר כי היסוד לכל הז' דרגין ועצמותם הוא סוד החושך כי זה לעומת זה עשה האלדים וכמו שיש בקדוש' עצמות וכלים כן יש בטומאה. ועצמותיה הוא סוד החשך כי הוא ממש הפך הקדושה כי העצמות הוא סוד אויר אור י' נקוד' קדמא' וכאן הוא חשך גמור והוא עצמותה והיא מתלבש בכל ז' דרגין דכורא הנק' כלים והנה קנו גוון כדי שיוכלו לפעול למטה כי כבר ידעת כי כן בקדושה הכלים הם דאצטבעו לאינון גווני חיוור סומק ירוק וגומר אמנם ציור כלים אלו של טומאה הם גוונים אחרים ואמר כי רישא דהאי דכורא גוון דהבא סומקא כי בטהרה נק' רישא די דהבא ירוקא המשמח וכאן הוא סומקא ובתוכו מתלבש עצמות החשך וז"א ואיהו דהבא דאתכליל ביה חשוכא. והנה בהאי רישא נכללין בו ג' ראשונות של הטומאה אח"כ אתפשט עצמות זה החשך לימין ולשמאל שהם ב' זרועות כנגד חסד גבור' ואמנם ציורם הוא זרוע הימין גוון שלו הוא גוון כספא דלא נהיר אך בקדושה הוי כסף דנהיר וחפי חשוכא פי' שהעצמות שהוא החשך מתלבש בו. אתפשט חשיכא וקיימין תרין חשובין וגו' כי בטהרה נק' השמאל חשך דאתכליל ביה אור דימינא כנזכר פ' בראשית יהי אור דא ימינא ויהי אור דא שמאלא וכן פ' תרומה דף קס"ו ע"ב כתיב בגין דאפילו אור דשמאלא אור איקרי וגומר ע"ש אבל כאן הוא חשך בחשך העצמות והכלי תרין חשוכין כחדא בזרוע השמאלי ומתמן מתפשט וגומר הם סוד תרין ירכין דכלילן כחדא לעולם ואינון גוון פרזלא. מבין תרין קיימין וגומר הם תרין ירכין דקיימין בעמידה ומשם נפק סוד היסוד ולפי שבקדושה נק' אור דעלמא דאתי הגנוז לצדיקים וכאן הוא חשך בחשך וכמו שבקדושה היא כולל כל דרגין עילאין כן זה כולל כל גווני עילאין של הטומאה ועתה ביאר כל שבעה דרגין דדכורא בפרטות ואח"כ בסוף הפרשה ביאר ז' היכלי נוקבא:

דרגא קדמאה וגומר איליו תלת גווניו וגומר הם סוד ג' ראשונות והראשונה היא גוון תננא דנפקא מגו סיגי אש העליון כנודע וזו ראשונה כלולה עם הב' האחרות שהם השניה שהיא גוון אשא והשלישית שהיא גוון אוכם שהוא יותר עב מן האש ואח"כ ביאר ענין הראשונה וביאר ענינה ואמר גוון תננא וגומר והאי איהו גוון קדמאה וגומר משמע שהיא הראשונה מג' ראשונות ואעפ"י שהשניה היא אשא עכ"ז יותר חשובה ומעולית הוית האי תננא משום דנפיק מאשא דלעילא הקדוש משא"כ בשניה שאעפ"י שנק' גוון אשא הוא חשוך מן הראשונו' הנק' תננא וז"ש בגין דהאי תננא נפקא מגו רוגזא דאשא עילא' וגו' והאי איהו קדמאה להוא אשא:

ארבע רוגזין וגומר הנה כמו שמן הראשונה שבקדושה נפיק שם בן ד' שבחכמה כך הוא כאן כי מן הך רוגזא קדמאה הראשונה שבהם מתפשטין מיניה ד' רוגזין כנגד ד' אתוון וכבר ידעת כי סוד י' החכמה נק' אהבה והבינה יראה כי הם סוד דחילו ורחימו עילאין ולכן בכאן השניה נק' רוגז שהיא הפך אהבה וחשכה נק' שנאה בלחישו מחבלא שתיקא בלבא כנגד ה' בינה שהיא קול בחשאי עלמא דאתי וז"ש בריש ע"ב והאי איהו דאשתתף בההוא אתר דנוקבא כמו שידעת כי גם שהיא ברזא דדכורא עכ"ז נוקבא אתקריאת. עכ"ל: עוד כתב אקרי קפציא"ל וגומר עיין ותמצא מ"ש בזוהר בכל אתר דסטרא דשמאלא לא אתקן אלא ברזא דאת קו"ף כי כבר ביארתי לך לעיל כי אלו הד' רוגזין דמתפרשין מהאי רוגזא הם ממש דמיון דשמא קדישא שבחכמה אך כאן הם עיקרן ושרשם שם קפציא"ל המתחיל באות קו"ף. עכ"ל:

דף רמג:

והאי איהו דאשתתף בההוא אתר דנוק' שהוא מקום חבור זכר ונקבה בחשאי ולכך האי איהו רוגזא שתיקה שעם היות שהרוגז הוא בהרמת קול זו מעוקמת וז"ש דקיימא בעקימו מפני שהנקבה מזדווגת כאן גורם שנאה וייחוד הנקבה העליונה גורם אהבה וזו גורמת שנאה והיינו עקמומיתה ומפני שהיא נעלמת ומוסיף אומץ בקשר וייחוד הנקבה עמה לכך האי קשיא מכלהו וגומר:

רוגזא תליתאה הוא הפך מן השנים הנזכ' שאינו שוה אלא תחלתו שותק קצת ואזלא ואתתקף ולא שתיק וכל מה דאתגלי הני אתבר כמו בני האדם שכועסים וע"י שצועקים בקולות ומחרפין ומגדפין רוגזם נח ויחשבו בני אדם שזאת טובת מדתם ואינ' אלא שזו דרך אותה הקליפה שמתגלית ומתחלשה ע"י גלויה: והרביעית היא להפך שנכנסת מיד בחזקה בתחלה והיא נחה מרוגזה מעט והולכת לא מפני גלויה כקודמת אלא מצד עצמה שרותא תקיף סופא תביר:

דרגא תניינא אינה בחשוכא ממש שהראשונה היא בסטר חשוכא אמנם זאת נפקא מגו חשוכא כעין הגבורה היוצאת מהחסד ונודע שהשמאל כינוי חשך ובקליפות שכולם חשך ולא אור איהו גוון חשיך דקיימא מגו חשוכא ואעפ"י דכולא קיימא מגו חשוכא אין כולו חשך אחד ולזה אמר וקיימא בדרגין ידיען עם היות שכולו חשך עכ"ז יתרבו המדרגות בערך התפשטותם אלו מאלו והיינו או' בדרגין ידיען ואפי' המדרגה א בעצמה כגון זאת היא חשך יש בה מיני חשכים מתפשטים אלו מאלו וז"ש והאי אתפשט לתתא בדרגין ידיען וכולם חשך:

תלת מאה סטרין כחות יצה"ר להחטיא וחצונים להעניש והם כולם חשך ומתפרשן דא מן דא בחשך עד ג' מאות חשכים להחטיא וכולם כלילן דא בדא כדי שיהיה עבירה גוררת עבירה ואע"ג דמשניין דא מן דא ואתבדרן שאין קשר וייחוד בקליפו' עכ"ז יש יחס בין זו לזו:

ובג"כ כל דרגין ידיען בהאי סטרא מכח הזרוע השמאלי החצון הם לרעות עם היות שיש אחרים שיוצאין ממדרגות אחרות והם פועלים רע אותם המחבלים שהקב"ה מזמין לבני אדם להענישם על אותם הדברי' אשר יעשו בחדרי משכבם והטעם שאלו הם יודעים הדברים הנעשים בחשך מפני שהם חשך ומצד מקומם מכירים העושים בחשך ליפרע מהם כדי רשעתם והיינו או' ואינון אתגליין בהו מפני שהם עושים בכחם וברשותם:

ובג"כ כל אלין דשטיין ועבדין דינא באתגליא שהם כחות ממדרגה זו קיימין כלהו בקבלייהו דבני נשא לאתעתדא תדיר גבי אינון חובין שהם נמצאים שם בעת העבירה כדי לדעת ג"כ שיעור העביר' ליפרע מהם אח"כ בגלוי ואין דרך לכחות להמצא בשעת העביר' ובמסתורין אלא אלו שהם מהחשך.

אינון דאיקרון אף וחמה שהם המענישים כאו' כי יגורתי מפני האף והחמה אלא שהם אלו בשתוף אלו והיינו או' מתחברן וגומר:

דרגא דא קיימא וגומר כבר פי' כי החשך בקליפות ומדרגה זו השנית היא נגדיית לגבורה ולכך היא גו חשוכא ואשא חשוכא הוא משך כח כל החצונים ואשא שהוא שמאל גבורה ויתערבו שתים אלו בכח המדרגה הזו וז"ש דאיהו רזא חדא ולכך מגו דרגא דא מתפרשין כמה תקיפין גברין ואינם מתפשטין בה אלא אחרי רדתם למטה דקיימין תחות סטרא דרקיעא חדא דאקרי רקיעא אוכמא ונראה שזו היא מדרגה נגדיית לאחרונה שקשר שתי מדרגות אלו מתייחסות בקדש וג"כ בחצונים שהם שתי כחות לגבורה ולכך האי איהו רקיעא דמתפשטא על כל אינון דרגין דאינון סומקין כוורדא שהם מכח הגבורה והם מראים לעתים שמחה ומפתם בני אדם ואחר נהפכין לאכזריות ולכך הם שתי זרועות לדיוקן החצונים הזה ובהם נוטל האדם על זרועותיו ומחבק אותו עד שמוליכו אל עמקי בור וז"ש ואלין דאקרון דרועין דהאי סטרא ומאלו השתי זרועות יתפשטו כחות החצוני' וכמו שהזרוע יש בו ג' קשרים מורה בקדושה חסד חסדים גבורה גבורות כנזכר פ' ויצא כך בחצונים יתפשטו מדרגות וכחות זו אחר זו פעולתם שונות כדמפ' ואזיל.

קשרא קדמאה הוא פרק הזרוע הקשור בגוף ולכך אמר קיימא לעילא ותננא חשוכא ברוגזא אתקשר מפני שהכתפים סמוכים אל הראש ששם סוד הרוגז והם ג' כחות תננא חשיכא רוגזא כך קשר זה יש בה ג' כחות והיינו תלת גוונין ואינם גוונין שאין גוונין

מאירי' אלא בקדש דווקא אלא הם חשוכים כולם פועלות בחשך ומשניין דא מן דא ולכך נחלקות לג' ומפני דאתכלילן דא בדא הם קשר א' והאי קשרא איהו כפוף מפני שהוא עליון הזרוע בכתפים כדפי' ולכך קשה לכפותו מפני שכאשר הכתפים כופין הכל כמעט כופה ולכך ג' קשרים נקראים עברה וזעם וצרה ועברה היא קשה מאד והעברה היא תמידית כאומ' ועברתו שמרה נצח ולכך היא בלא שכיבו יש בה כח הרבה נובע תמד ועובר ומתעבר:

בר בזמנא דישראל שאז היה הקרבן מחליש כח החצונים והיה פועל בכח זה ג' פעולות הא' משתכך ההוא רוגזא ואין לו פעולות הב' כופה אותי למטה ומורידו מקומתו וז"ש ואתכפיא לתתא. הג' אתחלש רוגזיה שלא יחזור לאיתנו וז"ש ולא יכיל לשלטאה ולאתתקפא והטעם כשהדין מתבטל בקדש מיד אלו נחלשים ולזה כד אתחלש האי שהוא הראש הקשור בכתפים למעל' מיד קשרא תניינא שהוא התפשטו' הזרועות למטה באמצעיתם לא יכיל לנטלא שכל כחם מקשר ראשון ולזה לא יכיל לנטלא ולאנהגא דהיינו הך הכפתור וירעשו הסיפים. זעם אינו קשה כעברה אלא זועם מידי עת בעת אלא שהעברה אינה פועלת אלא ע"י הזעם מפני שהעבר' דקה יותר וזעם מתגלה ומתפשט ולזה היא קשרא דנטיל מאתר לאתר יש בה כחות ובחינות רבות לפעול כמה פעולות ומשפיע לרבים וז"ש ואנהיג לכל שאר קשרין ואלו הם יורדים עד אמצע הגוף שהוא המדרגה השלישית המתפשטת עמהם כדמסיק. וכל שאר קשרין שהם המתפשטין בזרוע למטה כלהו אתנהיגו ביה כפי הנהגתו כך כל אצבעות היד ופרקים שבהם שאם מתחזק כולם מתחזקים ואם מחליש כולם מחלישים וזה שאמר וכולהי אתתקפו בההוא קשרא האי איהו דמנהיג כל צערין דעלמא שהם הנשפעים מכחות הידים מפני שהפעילות הם נמשכות מאלו בדקות להיכלות הטמאים שהם מצד לילית ובהתחבר לילית עם סמאל מחבקה בשתי זרועות להשפיע הכחות ועיקר כח החבוק בקשר זה האמצעי כדין נחתו לעלמא כל צערין ואח"כ דחקין שהוא יותר ואח"כ עאקו יותר ויותר וזה בסוד השפעת הידים בג' פרקים שבהם כח למטה לדחוק ולצער ולהצר:

דהא לא יכילו לשלטאה דא בלא דא אין כח לזכר בלא נקבה מפני דקותו ואין לו אחיזה בתחתוני' הגשמיים ואין כח לנקבה בלי הזכר מפני גשמותה שהעיקר למעלה ולזה יתחבקו לפעול הדינים וז"ש וכלהו דרגין אתייהבו לנוקבא לשלטא' ולמסטי לעלמא שהוא עולם הגשמי והיא קרובה אל החומר וטבעו ולזה אי לאו דרכיב דא על דא זה להשפיע וזה לפעול וצריכין ב' עניינים הא' רכיב והב' אתחבר להשפיע זה בזה:

ת"ח כד הוה אדם וגומר לא פתה אותו הנחש אלא כאשר היה עומד בתוך העבודה והיינו לאשתדלא בפולחנא דמארה. נחת סמאל שהם הכחות אלו הרוחניות שהם פרקי אבריו וז"ש וכל אינון דרגין דביה. עכ"ל הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. רוגזא ג' וד' הם כנגד ת"ת ומ' דכורא ונוקבא אשר חיבור שניהם נק' שלום וכאן הוא רוגז. ועיין וראה כי הנה בפ' תצוה דף קפ"ז ע"א אמרו שם כי דינא דדכורא רך ולבתר תקיף ורוגזא דנוקבא בהפוכא ולכן גם כאן הוי כהאי גוונא כי רוגז הג' הוא רך ואזיל ואתקף ורוגז ד' להפך שירותא תקיף ולבתר תביר ואם נרצה לבארו עם מ"ש פ' תרומה דף קע"ח ע"א כי הוא למפרע כי דינא דדכורא רך לבתר תקיף ודנוקבא בהפוכא. אפשר לומר כי שם בקדושה להיותו קדושה הדין מועט ולכן שירותא דכולא דינא שהוא בדכורא הוא חלוש וסיפא דכולא דינא רפיא שהוא בנוקבא הוא חלוש נמצא ברישא וסופא חלוש אבל כאן להפך כי שירותא דדינא דדכורא תקיף וסופא דדינא דנוקבא תקיף להורות כי הכל הוא דינא תקיפא רישא וסיפא ודוק ותבין גם תבין כי כמו שבקדושה עיקר השם הם ג' אותיות יה"ו כי ה' תתאה היא כפולה כנודע כן בכאן לא תמצא שם רק לג' ראשונות ששמם רוגז שנאה רוגז הפוך אך הרביעית נק' רוגז ג"כ כשם השלישית.

מאלין מארי דדינא כדקאמרן וגומר האי איהו רקיעא דמתפשטא וגומר הרקיע הזה היא השלישית דוגמת הבינה הנק' רקיע ע"ג החיות עילאין וז"א האי איהו רקיעא דמתפשטא על כל אינון דרגין וגומר אלן דימינא וגומר לתלת קשרין וגומר גם זה הוא דוגמת ג' קשרים שיש בחסד הנק' חסד חסדים וכן בזרוע שמאל וכן בב' שוקין נצח נצחים הוד הודות כנזכר פ' ויחי עכ"ל:

דף רמד.

אינון דרגין דביה לפתותו בכל איזה כח שיוכל או בכולם יחד. והוה רכיב על ההוא חויא שאין לו פעולה זולת הנקב' כנזכר וזה שאמר בגין דההוא חויא דהוה קאים תחותי' איהו עקימא לאסטאה בני נשא ולפתא' ליץ ויש לו מבוא בחומר מפני גשמותה למטה והיינו נופת שמראה מתיקות הגשמיות אל החומר ולזה שתיהם לפעול סמאל יהיב חילא לילית עביד אומנותא כנזכר: וכד האי אתתקן כלא נטיל וגומר יר' בקשר זה האמצעי של שתי הזרועות שבהם חבוק זכר ונקב' תלוי הכל אם אתתקף כלא נטיל מפני שהוא משפיע ויש להם כח ברשע והפנימים הם נכנעים מפני שכזה קם זה נופל וז"ש כולא אתחבר ואתכפיא דלא יכיל לשלטאה. ואית דגרסי וכד האי אתתקף דלא נטיל ולפ"ז כולא אתבר אהדר אל החצוני ולפי זאת הגרסא צריך להגיה וכד האי לא אתתרף דלא

נטיל וגומר וע"ד וגומר סלקא מאן דסלקא שהיא המ' מקושטת כנזכר לעיל היא העולה ולאתברכא מעומקא דנחלא דהיינו חכמה עומק הבינה ודאי דנהיר לכל אנפין ששם מקור הכולל לכל נמצא שכולם מושרשות שם כאו' כלם בחכמה עשית.

קשרא תליתאה אל הזרוע שהוא פרק היד האחרון המגיע למטה עד הירכים והם פועלים יותר ממה שנשפע מקשר עברה לזעם וזעם פועל צרה למטה ולזה אמר איהו תקיפא בתקיפו ולזה מהאי נפקי שולטנוי לאשראה דחקין דהיינו צרה שהזכר שולט והנקבה שורה והיינו שולטנו לאשראה והנה הכחות התחתונים הם דחקים ונעשים פעולתם לבני אדם דהיינו או' עאקו לבני נשא והנה אלו הקשרים הם בזרוע ימין ויש ג' אחרי' בשמאל וכנגד אלו הימיניים הם עברה וזעם וצרה כנדרש והימין מחזיק השמאל ונודע שהשמאל היא גבורה פועלת ע"י הנקב' וקרוב' אליה יותר ולזה ממנו משלחת מלאכי רעים להשפיע הרע ברעה וכד מתתקפי כחדא כדין ההוא שמאלא וגומר יר' שאין לה ימין ושמאל שכולם שמאליים ופעולת ג' קשרי השמאל בפעולות שבימין בסוד החבוק אמנם כד מתתקפי כחדא בנקבה וחבקה כדין ההוא שמאלא איקרי שמוסיף פעולה על הימין ולזה מוסיף שם זה שנקר' משלחת להשפיע בחצונים התחתונים שהם מלאכי רעים וזו משלחת אליהם וזה שאמר בגין דמהאי שמאלא אשתדרו לתתא ונטלי תוקפא וגומר שהם מן הנקבה דנפקין מסטרא שהיא הפועלת בחמר למטה כנזכר ע"כ ג' מדרגות והם הראש ושתי זרועות כנז' לעיל:

דרגא רביעאה הוא הגוף וזהו המיוחס בעצם סמאל וזהו דמות מטבעו שהרי כל המדרגות האלו הם בערלה חותם תשע מדרגות עליונות צורת הצלם שפי' והנה בקדש הוא סוד קו ישר' ואלו הם בסוד קו עקמימות וז"ש מגו עקימו דרוגזא הכא אית להטא דמלהטא היינו פעולתה כסומקא וגומר ירצה כדין הנפעל למטה מהמלכות שהיא שושנה על ידי אלו החצונים שאינם נוטלים כח לפעול אלא מהקדש ואפשר שהוא משל הורד האדום האכזרי הרבה לשפוך שזה כח עשו בעצם:

מהכא נפקי תקיפו דהיינו שפע אל הנקבה והיינו לנחתא לתתא אל הנקבה לאתתקף היא בכחותיה כדמסיק: הא נביע לנוקבא ועם היות ששאר כחות דהיינו הזרועות אינם פועלים אלא ע"י הנקבה עכ"ז לא יתייחס עניינם בבחי' זו והיינו דקא' הא נביע בעצם ממש בקדש גם את זה לעומת זה עשה כמו שמדת המ' עיקרה מהת"ת כך הזונה החצונית עיקר יניקתה מזו האמצעית והיינו דקאמר דא אצטריך לדא כמה וגומר והיינו דמסיק וע"ד עם היות שהיא מקבלת מכל הכחות כל תקיפו וכל חילא מהכא נפקי לאתתקפא שאר פעולות ג"כ להיותה היא פועלת אומנותא כדי להיות לה חוזק להוציא כל הפעולות

העליונות באומנותה והיינו אומנותא לעלמא לאבאשא שהיא האומן לשלוט בחומר למטה וכח כללות השליטה הזו היא מקבלת מן הזכר והיינו לאבאשא כנוקבא דמקבלא מן דכורא תדיר כל כחה מבעלה הזונה:

בכל דרגא ודרגא שהם המדרגו' הנזכ' וכל קשרא וקשרא שהם בחינות פרטיות במדרגות כדפי' אית כמה ממנן למטה בענפי הנקבה כדמסיק וכמה חבילי טריקי ויש גורסין טריקי חבילין וירצה טריקי לשון חויא טרקי דהיינו שהם נושכין וחבילי הם מחנות והענין שיש ממונים ותחת ממשלתם עוד תחתונים מהם רבים מחנות והם הנושכי' שהם שולטים בתחתונים.

דכולהו אתנהגן לפעול פעולתם בגינייהו דקשרין ודרגין עילאין שבזכר שהם משפיעים אליהם כח לפעול ואינם ממש קשורים הנפרדים למטה עם אלו העליונים למעלה אלא כולהו דאתנהגן בגינייהו כלהו לתתא באינון חילין דנוקבא הם ההיכלות למטה מהנקבה שהיא פועלת ע"י אותם החיילות שתחתיה ומה שאנו מייחסים אותם לדרגין וקשרין שבזכר משום דכולהו שהם למטה אית להון דרגא ידיעא לעילא עם היות שהיא עליונה אתנהגא ביה ואל תתמה שהרי דומה לזה בקדושה:

כמה דאית לסטרא עילאה קדישא היכלין ידיען כאשר יבאר לקמן והם בסוד עולם המלאכי' ועכ"ז הם היכלין לגבי דרגין עילאין ספירות עליונות אברי הזכר ויש עתות הייחוד לאתכללא אלין באלין כנזכר פ' תרומה הכי נמי לתתא בטמאים אלא שדומין אל הקדושה בהפוכא רשע כנגד צדיק וטוב נגד רע ומות הפך החיים שהם תמורתם. בהאי דרגא דאיהו רביעאה הנגדיית אל הת"ת כנזכר קיימין זינין בישין דקים ורוחניים לנחתא לתתא אל הנקבה ולאסתמכא שהם סעד וסמך אל הכחות שהם מהנקבה דעבד דינא בישא תקיפא והיינו שיש דין טוב מן הקדושים מצד היכל זכות וכיוצא ובחוץ יש דין רע מן הטמאים ומהכא מדרגת גוף הזכר משפיע בנקבה תוקפא לאתתקפא ודין רע זה שלמותו מן הזכר וז"ש ולאשלמא ההוא דינא וגומר: כל הני דרגין שהם מן הזכר כלילן בהו כל הני היכלין הם בנקבה והם אותם שיבאר בסוף הפרשה זכאה חולקהון שמזה יצה"ר וכל חטא וכל עונשא רע ויש יסורין מן הקדש אל הצדיקים כדמסיק:

דרגא חמישאה היא נגדיית לנצח והוד שהם שני שוקים כנודע ולכך אתפליג לתרין דרגין ימינא ושמאלא והם כולהו שמאלא ואי אפשר להם לפעול שניהם יחד אלא אם יתייחדו וישתוו כאחד וז"ש מתדבין לאבאשא ולמרדף ורדיפה זו היא כאשר ירדפו את האדם חולאים ויצא מחולי אל חולי ואינו נפטר מזה עד שנופל בזה והיינו תקיפו דרדיפו דכל מרעים וכל בישין רדפי בתרייהו דחייביא שאפילו כל איזה יסורין הרודפים כל

עוד שהם דרך רדיפה אלו אחר אלו הם מאלו המדרגות המתקשרות כאחת ואלו אינם פועלים ממש שהרי פי' שאין לזכר מבוא בענייני העולם מפני דקותם אלא הם פועלים ע"י התחתונים שהם בהיכלות וכמו שיש בהיכלי הקדושה רצים שהם נקראים תא הרצים והם בהיכל נוגה הנגדיי למדת הנצח כך יש בהיכלי הקליפה הנגדיי לשוקים אלו רצים טמאים חצונים משמשים לשוקים אלו ומוציאים לפועל כל פעולות השוקים האלו ואמר דחופים שהם רצים ונדחפים מכח העליונים:

תלת קשרין בענין השוקים שיש בהם ג' קשרים וגומר ובפרצוף האדם מציאות ג' קשרים השנים הם פנימיים בולטים כלפי פנים והשלישי העליון בולט לאחור ובבהמה הם שנים כלפי אחור. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. כמה דאית לסטרא עילאה קדישא היכלין ידיען וגומר זה יובן הפך האומ' כי הקליפה לא יש לה י' ספירות וי' היכלות רק היכלות לבד וז"ש כמה דאית לסטרא וגומר פי' כי גם זה לעומת זה וגומר כי כמו שיש בקדושה י"ס דקדושה והם הנק' דכורא ותחתיהן ז' היכלות דנוקבא כך בקליפ' יש י' דרגין דדכורא שהם י"ס ותחתיהן ז' היכלות הנקבה עכ"ל:

כתב הרח"ו זלה"ה דרגא **שתיתאה** נלע"ד שהוא טעות וצ"ל דרגא שביעאה כי כבר נז' לעיל שהם ז' דרגין וסדוק הוא דרגא א' רישא ב' וג' ימינא ושמאלא דרגא ד' גופא דרגא ה' ו' תרין ירכין דרגא ז' הוא ערלה ומ"ש והאי איהו גו רזא דנחש בריח עקלתון וגו' דע כי ג' נחשים נזכר בפ' נחש בריח נחש עקלתון תנין הים כמ"ש ביום ההוא יפקוד ה' והנה סמאל דכורא נק' נחש בריח כי הוא מבריח מסמאל לליליתונחש עקלתון היא ליליתז' היכלין דנוקבא.. אבל ת"ח משה כד סדר צלותא בגיניהון וגו' בזה תבין סוד משז"ל במקום שאמרו להאריך וגו' הענין כי הת"ת נק' עולם ארוך עלמא דדכורא עולם הבא והמתפלל תפלה צריך לסדרה שם כעין תפלותינו שבכל יום אזי מצי להאריך ולכן משה כד סדר בגיניהון דישראל אז היה צריך לצלאה לגבי דכורא כדין אריך בצלותא וכשהמתפלל היא במ' זעירא עלמא דנוקבא אז אמרו לקצר וכן תפלת משה על מרים היה מספיק לשאול שאלה זו מן המ' שהיא רופא כל בשר ולכן קיצר ומ"ש בגיניהון דישר' פי' כי משה היה מתפלל לת"ת כנזכר פ' נשא באדרא דף ק"מ ע"ש כי לפי שחסרו המרגלים אמת מן העולם ודברו שקר לכן לא נזכר ואמת בפ' שלח לך ואותם התיקונים הם תקוני הת"ת הנק' זעיר אנפין כנזכר שם ורצה להתפלל שם באריכות כי הדכור' נק' עלמא אריכא וכן בענין העגל ג"כ שם היה עון כי פגמו ח"ו וכפרו בשי"ת ולכן האריך בתפל' אמנ' בשכינה אצטריך לקצרא והאי צלותא דויצעק משה אל ה' היית' אל השכינה

הנק' אל כנודע מצד החסד ולזה אמר אתה הנק' א"ל תרפא נא לאחותי וזהו נא רפא נא לה ר"ל בבקשה ממך שתרפה נא לאחותי ולהיות התפלה במ' קצר תפלתו כי היא נק' במקום שאמרו לקצר אינו רשאי להאריך וגם כי משה בעלה דמטרוני' הוה ולא הוצרך להתחנן כ"כ אלא כבעלא דפקיד למטרוניתא דילי' והיות התפלה אל המ' הטעם כי שם היה חטאת מרים לפי שח"ו נגעו בכבוד השכינה כי הלא משה היה פורש מאשתו לכבוד השכינה אשר היתה בזווג עמו ובדברם עליו דברים ההם נגעו בכבוד השכינה ולכן התפלל אליה שתמחול לה מה שקלקל' כנגד' ובכבודה. עכ"ל:

דף רמה.

קם ר"ש ואמר וגו' ברירא דכל נבראין דקיימין בעלמא אפילו המלאכים ואינו גדול מחמת מציאו' שהרי כל אחיזה ככב גדול ממנו בקיום וכבוד אמנם גדולתו מתנ' וז"ש דרבי לך קב"ה על כלא במתנת חנם והראיה לזה שהרי נברא גרוע עפר מן האדמה אלא אח"כ נטלו בגריעות מציאותו והכניסו לג"ע וז"ש ואעיל לך בגנתא וגו' ותקין לך שבעה חופות תחתונו' ובהיותו מסתכל בהם יבין וישכיל חופה הנגדיית לה למעלה וז"ש לאשתעשע בגנתא דנועם ה' שהוא ג"ע עילאה מ' ושם מתגלה נועם ה' סוד אור הבינה והיינו לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו למטה בג"ע תתאה כנזכר:

באינון שבעה רקיעין וגו' הענין כי יש על הגן רקיעין כעין ז' הרקיעים האלו אשר על ראשינו והעומד בגן תתאה מתעדן בהשגת רקיעיו ופרטי נבראיו הדומים לעין גבוה להשכיל סודות התורה ורקיעיו להשכיל סודות התורה במדות העליונות ומתוכם משכיל ג"ע העליון וז' רקיעין עילאין שעליו והכל השכלת סודות נפלאים מהסודות העליונות וסתרי תורה העליונה והיינו או' לחזות בנועם ה' באינון ז' רקיעין לעילא שם חוזה נועם ה' במציאות מראות עליונות המתגלות בהם ואח"כ כשירצה לחקור במראה הנראה אליו לעמוד על תוכן מציאות הענין יבקר למטה בהיכלו וז"ש ולבקר בהיכלו ז' רקיעין לתתא והטעם שישכיל העליונים מתוך התחתונים מפני דאלין קיימי לקבל אלין ומה שיש בעליונים דק ונעלם יש בתחתונים עב ונגלה. ובכלהו קיימת בגנתא דעדן שעם היות שהוא ג"ע תתאה היה מעבר וסילוק ממנו אל העליון לאדם הא' כעין סילוק הנשמות בסוד עמוד ענן ונוגה וגו' כאשר יתבאר לקמן בע"ה: אינון ז' חופות וגו' היינו ז' רקיעין דקאמר דחפיין על אדם לאתעטרא בהו שהם מתעטרות על ראשו ובהיותו משתעשע בתחתונים מתעטר בעליונים: למהוי שלים בכולא שהיה נמצא בג"ע תתאה בסוד הרוח ויתפשט וימצא בג"ע העליון בסוד הנשמ' ואליו לבוש כאן וכאן כנזכר בפ' תרומה. עד דאתדחו רגלך וגו' היינו שנתן חפצו ורצונו להשכיל חכמות חצוניות ולהסתכל במראו'

טמאות ולהכלל מהם ולזה נסתלקו ממנו לבושין קדושים הנז' ויתלבש בכחות סמאל והיכליו ולזה אתתרכת מג"ע שהוא יוצא ממציאות החיים אל מציאות המות ולזה גרמת מותא לך וכל עלמא שכולם טעו יר' שעל ידו שלט סמאל בכל העולם אפילו בהמות וחיות ולא היה הענין עונש אלא ממילא נמשך לו במה שבחר וז"ש בגין דשבקת אלין עדונין וגו' יר' שמבחירתך הנחת עידון הנצחי הקיים שהיה חווה בנועם ה' ומבקר בהיכלו דהיינו עדונין דלעילא ותתא:

בתר אינון כסופין וגו' הענין כי האד' היה נשמתו ורוחו גוברים על חומרו ולא היה כוסף ענייני החומר כלל כמו הצדיקים שבג"ע ירד אליו סמאל ונחש וגלו לו דרכי הגוף והנאותיו אלו אשר אנו משוקעים בה ומה מתיקות מגיע אל החומר מזה וכיון שטעם רצה לרדת ולהגביר החומר על הנשמ' והרוח כדרך שאנו מלובשים בו בעת הזאת והיינו כסופין מסאבין דאיקרון ראש פתנים שאינם אלא ראש פתנים לבסוף דגופא משיך בהו ולא רוח ומה שהיה משיג בהיכלי קדש השיג בהיכלי הטומא' וכמו שנכנס באלו ג"כ פגם באלו כי הפריד בטהורים בין נועם ה' ובין היכלו דהיינו בין הספירות הרקיעים ובין המ' שהיא מתלבשת בהיכלי הבריאה ועמד הפירוד הזה זמן רב עד שבא אברהם חסידא שעשה לפנים משורת הדין שהיה מתקן מה שקלקל אדם שהיה דק ורוחני ונתעבה והוא היה חצוני שקוע בחומר ונתפשט מחומרו ונתלבש לבושי הנשמה והרוח והיינו חסידא שמתחסד עם קונו שייחד העולמות וקשרם בסוד תפלותיו היה מייחד קב"ה ושכינתיה ולא שיוכל הוא לבדו לתקן המעוות שלא נתקן אלא כשעמדו ישראל על הר סיני ולא בשלמות ולז"א ושארי לאתקנא עלמא וההתחלה יותר מחצי הכל וכיצד עלה מדריגה אחר מדרגה ראשונה הוא היה שקיע בחוץ כאו' בעבר הנהר ישבו אבותיכם וכו' והוא עלה ואעל גו מהימנותא קדישא וקדש וטהר עצמו לקב"ה לחלקו ואח"כ נכנס לקדש מעט מעט עד שיתוקן וז"ש ואתתקן לעילא ותתא כי מה שהיה מטהר ומתקן עצמו היה מתקן העולמות העליונים שיתייחדו ויתקשרו וז"ש באינון רקיעין עילאין דהיינו נועם ובאינון רקיעין תתאין דהיינו היכלו ומה שתקן הוא לאתאחדא דא בדא שיכלל התחתון בעליון דהיינו סוד הקשר: כמה דאקימ' בפ' תרומ' שם פי' ענין ההיכלות דרך כלל וזה שאמ' ואע"ג דאוקימנא התם גו כלל אית לן לפרשא מילין לייחס שם לכל מדרגה ומדרגה ענייניה ופעולתה והתלותה בספי' העליונו' ואח"כ פירש קשרם בתפלה כדמפרש לקמן וזה שאמר ולאתקנא ייחודא כדקא יאות כי הבא לייחד ולהוציא העניני' משם יוכל לטעות וז"ש בגין דלא יטעון חבריין וגו':

היכלא קדמאה שירותא גו מהימנותא ירצה שהיא תחלה מכלל הקדושה והאי איהו שירותא לרזא וגו' ירצה שהיכל זה תחלה לאמונה ולסודה דהיינו האצילות שכאן ג"כ תתפשט סוד מדת המ' בסוד האצילות המתפשט ביצירה: ובדרגין דחזן מהימנותא וגו' אין הנביאים רואים האצילות באצילות ח"ו שאין כח בשום חי להסתכל בפנים העליונים אלא היו רואים במראות אלו והם חותמין דשעוה והיו מסתכלים החותם המתחתם בהם דהיינו מדת המ' הפועלת ע"י וז"ש והוו חמן מגו דא שהוא לבנת הספיר הנגדיי למ' מגו אספק' שאינה מאירה. ובגין דהאי איהו שרותא דמהימנותא דהיינו בחינת היצירה כדפי' כתיב תחל' דבר ה' בהושע כאשר יבאר א"כ מכאן ראיה שהנביאים היו מציצי' נבואתם מן ההיכלות והענין דחמן מגו דרגא דא שרותא לכל דרגין ממטה למעלה ולכן יקרא תחלה וסופא לכל דרגין לנחתא לתתא חל החצונים ועם היות שאין כאן מקום הנבואה לצורך שעה אצטריך: בגין דישראל אתדחו מהיכלות אלו ואתמשכו מתמן לתתא בתוך הקליפות לגבי ההוא אתר דאיקרי אשת זנונים שהם היכלות טמאין וא"ת למה ירדו כ"כ עד נקיבת הטומאה למטה לז"א בגין דשבקו ולא אתדבקו בההיא אשת חיל שהיא מדת המלכות המתקשרת ומתקשטת בהיכלות אלו ולזה יצאו מאלו לאלו הטמאים הנגדיית לה ולכך רצה הקב"ה שירד למטה אל סוף המדרגות הקדושות כדי שמשם ישגיח ויראה טומאתם של יש' וז"ש וחמאן מתמן מהיכל לבנ' הספי' זה כל אינון היכלין דאינון בסטרא מסאבא דאית ליה לחצוני היכלין מסאבין לפעול על ידם כעין הקדש ולרדת הנביא שם לא היה אפשר שלא יטמא עצמו וז"ש דמסאבין כולהו מסאבי מדרגות מדרגות טומאה למאן דאתדבקו וע"ד כתיב קח לך אשת זנונים ההיכלות הטמאים וילדי זנונים פרטי כחות שבהם ולפרש הענין כפשוטו קשה וכי נביאה אצטריך לדא שישא אשת זנונים אלא ודאי כדפי' ולזה הוצרך להתנבאות בהיכל זה כדי שמכאן יציץ למטה במדרגות הטומאה מקום אחיזה ישראל ברשעתם והוא בטוח שלא יחטא מפני שהנכנס בהם א"א לעמוד בניסיון שאפשר שימשך ויטמא עצמו כאשר קרה לאדם ונח והוא עתה בטוח שלא יחטא שהרי אינו בתוכם והיינו תחלת דבר ה' בהושע וגו': ויטע כרם היינו ענבימו ענבי ראש אשכלות מרורות וישת מן היין נטמא במתפשט ממנו וישכר שכרות ודאי ויתגל לשון גילוי עריו' בתוך אהלה ממש אהלה כתי' ממש סוד הערוה למעלה והענין שנמשך אחר חשק הכחות ההם המושכי' האדם בכמה דרכים להההכנה ולזקנים טעמם יקח ויבינם אמונות רעות ולזה הושע דחיל להסתכל אפילו מתוך הקדש עד שאמר לו קח לך כנז':

כתיב וילך ויקח את גומר בת דבלים לשון דבלת תאנים פרי שאכל אדם הא' גומר שהיא גומרת מעשה הקליפ' העליונ' כנזכר לעיל שאין כח לסמאל אלא ע"י נחש. למנדע במה אתדבקו וגו' כדי להוכיחם על מעשיהם הרעים כאו' הודע את ירושלם את תועבותיה. האי היכלא דאיהו מדורא דקיימא בנהירו מפני שהוא היכל למ' נקראת היא חשך שאין בה אור כ"כ לז"א קיימא בנהירו כאשר היא מתקשרת למעלה וז"ש לאתעטרא בדרגוי יר' שהיא מתעטרת במדרגות עליונות שגלה הכתוב באו' ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר דהיינו היכל זה וכעצם השמים היכל שני לטוהר היכל נוגה וכאשר מתעטר ומתקשר באלוו הוא מאיר:

בהאי היכלא ממנא וגו' שמשא כלומ' אל תטע' כזה מעצם ההיכל המתאחד אינו אלא שמש. טהריא"ל על שם פעולתו מטהר להכניסה או מטמאה לדחותה כדמסיק.

דכל נשמתין דסלקין מג"ע תחתון אחר שעמדו שם י"ב חדש או פחות ומפני עידונין שהיא נתעדנה בעולם הזה אינה זוכה לעלות אלא עד שתטהר בגיהנם הרוחני דהיינו נהר דינור שהוא נמשך במדורין להיכלין כנזכר פ' תרומה ודין זה דן אותה המלאך הזה ובית דינו ולזה הם אשא מלהטא מצד הדין ושרביטין דאשא להראות יד וכח לדון. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון. ושרביטין דאשא בידייהו פי' לנערא ההיא זוהמא דחייבא ויקהל רי"ב ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף רמה:

מארי דעיינין כדי שישגיחו בדיני הנשמה לראו' אם כשרה היא ואם לאו תדחה לגיהנם רוחני עד שתטהר וז"ש אי זכאת למיעל עאלת ואי לא זכת שהיא מלוכלכת בתענוגי העולם אז ממנא אחרא וגו' והיינו גיהנם רוחני נהר דינור כנזכר או' אפשר לפרשו כפשוטו ממש הנשמה בעת פטירתה מן הגוף היא עולה מיד אל פתח היכל זה ואם טהורה לא יכנס לג"ע של מטה כלל אלא מיד נכנס אל ג"ע עליון אמנם אם תדחה שהיא מלוכלכת מורידין אותה מדרג' אחר מדרגה לתוך גיהנם התחתון ונדונית שם עד שנטהרת ואינה עולה דרך כאן אלא יכנס לג"ע תחתון להתרפות.

תריסר ירחי תיקונה וגו' יר' תקון שהיא צריכה כדי להטהר ממעשיה ואפשר דנקט היותר רחוק שבעולם י"ב חדש ובזה נטהרים מכל וכל ויש שאינו צריך אלא שעה אחת:

כגוונא דא וגו' עוד יש לזה מלאך טהריא"ל מינוי שני כגוונא דא וגו' צלותין דבקעי אוירין עד רקיע הז' כנזכר פ' תצוה ואפשר שתדחה באויר אמנם אחר שעלתה כל האוירין יש לה עוד להיותה נדונית בפתח זה עד שיטהר אותה ליכנס ואפילו שנכנס תפתח

היכל ראשון נשאר להיו' נדונית בהיכל ב' וכן ג' עד היכל אהבה שאין שם דין והטעם שכל היכל והיכל דק מחבירו וע"ד זה הנשמה זולתי תפלת רבים שאינה נדבקת בשום היכל וז"ש פתח פתחין ואעיל ההוא צלותא בחוזקא והיא עולה עד יד סנדלפון והוא קושר קשרים כתרים והיא עולה בסוד כסא דהיינו אכתריא"ל ועולה עד שעובר דרך המ' והיסוד מתעטר בה בסוד מיין נוקבין דאיהי אושיטת לקבליה והיינו או' עטרא ברישא דצדיק וגו'.

ונחתא ואתשטיא וגו' הענין הוא כי תפלתו של אדם הבל פיו נעשה חוצב להבות אש מציאות רוחני בסוד אותיות אלו הקדושות המתחברות ועול' למעל' להתקבל אל פתח היכל לבנת הספיר ויש באויר העולם כחות כדפי' בפ' תצוה שהם עוזרות אותה ומעלים אותה מרקיע אל רקיע וכאשר היא נדחה היא יורדת מרקיע אל רקיע עד שהיא באה בגו רקיעא תתא' מאינון רקיעין דלתתא ממש אלו הגלגלי': חד ממנא די שמיה סהדיא"ל מפני שהוא עד וסהיד על מעשה בני אדם ומפני כענין תפלה זו תלויה עד שובו מעונו לכך היא מסורה ביד המלאך הזה כשידע שאיש זה מוכן לקבל תשובתו וז"ש תב למאריה ויתפלל תפלה שלימה וז"ש וצלי צלותא אחרא זכאה אגב חדא יעלו כולם כדמסיק כי סהדיא"ל הוא בקי בענין אלו אם שב ואם לאו ובקי בתפלה אם מיושבת ומתוקנת ולזה נטיל האי ממנא סהדיא"ל האי צלותא או תפלות רבות שהם פוסלות תחת ידו וסליק לה לעילא מפני שאין עוזרי סילוק תפלה שבאויר רקיעים משתתפים עוד בה מפני שנתביישו מפני שעלו עמה פעם א' וטרפו אותם באפם לכך סליק לה לעילא אל מעבר התפלות עד דאערע בההוא צלותא זכאה שהוא התפלל שברי לו שתתקבל ואתערבן כחדא ונכללת הפסולה בשלימ' ועלו קמי מלכא להתקבל ונעש' הייחוד למעל' בתשובתו ותפלתו הכשרה ושאר תפלות פסולו' שהתפלל.

ולזמנין דכד אתדחייא ההוא צלותא הוסיף האדם הזה על חטאתו פשע ונמשך בתר סטרא אחרא במעשיו ונכנס בעמקי הקליפות ואיהו אסתאב בההוא סטרא ואז אין התפלה הזאת הפסולה נמסרת ליד המלאך הזה אלא החצונים עושקים אותה דרך עושק כמו שעושקים בניו ע"י מעשיו ולכך נטיל לה ההוא ממנא די בההוא סטרא אחרא מסאבא מפני שהוא שקוע בקליפות והוא חלקם ונחלתם מפני שנמשך אחריהם והם באות ונכנסות אל הקדש מצדו ושואלים חלק שפע קדוש בבחינת תפלתו זאת והיינו או' וכדין קיימא ההוא סטרא מסאבא וסליק ואדכר חובוי דההוא בר נש קמי קב"ה ואמר פלוני בעל תפלה זו שלנו הוא מפני מעשיו א"כ תנו לנו חלקו ולזה אסטי ליה לעילא כי יותר טוב שלא יעשה מצות וזהו סוד התשובה שהוא עוקר עצמו מתחת ידם ועוקר

כל תפלותיו וכל מצותיו ופודה את בניו מתחת רשותם וחיל בלע ויקיאנו והיינו מעלת בעלי תשובה שמכניע ומשבר הקליפות.

לאעלא נשמתין וצלותין וגו' ולזה נקרא טהריא"ל כנזכר שמטהר או מטמא מכשיר התפלה או פוסלה:

לעילא מהאי פתחא וגו' הנק' שערי דמעה כי הוא עולה אל מקום הרחמים ע"י שהוא נובע מים דרך עיניו מעורר מים העליונים מהעינים העליונים חכמה ובינה ומקבלת תפלתו ועם היות שיש מנגדים קב"ה מצד הבינה חתיר לה כלו' אפי' שהם נועלים חופר דרך חתירה וכמו שאימא עילאה מתגלית אל הספי' ג' פ' ביום אל סוד הייחוד בבקר מצד החסד ובערב מצד הגבורה וערבית מצד הת"ת לכך אתפתח תלת זמנין ביומא ומפני שאור זה גובר אין שום כח בעולם שיוכל לנועלה וז"ש ולא אנעיל וקיימין לאינון מאריהון דתיובתא מצד הבינה תשובה העליונה והיינו דאושדין דמעין שמדת המ' אין בה דמעה אופן זה מכח הבינה קיימא על שית מאה מצד הת"ת ונק' רחמיא"ל שהוא מרח' ומקבל כל התפלות ולזה לא ננעלו ודאי ולזה עאלת ואתקשרת לעילא בסוד מקום הבינה כנזכר ויש לה ידים ליכנס פנימה מיד בקדש הקדשים אל תחת יד סנדלפון אופן רב הרוכב על ו' היכלות שית מאה חיוון שהוא בהיכל קדש הקדשים והוא הקושר כתרים בתפלות. ואינון דמעין רשימין בההוא פתורא מדת המ' למעלה באצילות שהיא שולחן המלך והיא נק' דמעה כאו' מלאתך ודמעך לא תאחר והיינו תרומה שהיא מ' מצד הבינה א' מחמשים:

כדאי היכלא אית רוחא הענין שהם ג' בחינות בהיכל הא' ההיכל בעצמו שהיא ענין רוחני קבוע הב' שומרי ההיכל שעריו הג' הוא עצם רוח חיוני הממלא ההיכל ובחינותיו רבות מאד ועל רוחניות זה קאמר בהאי היכל קיימא רוחא דאקרי סטטוריא דהיינו רוחניות קדוש ולזה אין לו גזרא מרוב העלמו. והאי איהו חיזו דספירא הענין כי היכל זה נקרא לבנת הספיר לפי שהוא לב' ליסוד ומ' הכח הימני נק' ספיר בחינת היסוד שבו ולכך ספיר יסוד נציץ לכל עובר דהיינו ו"ק שבו וכן כח זה דומה לו ונצוצותיו הם כחות המתפשטין ממנו שההיכל עולם גדול לאין תכלית רוחני וכל העניינים המראים גשמות הם משל כמו שאנו אומרים בספי' ואיהו קיימא לתרין סטרין שהיא לדין ולרחמי והתפשטות כחותיו דומין לאורות המתפשטין מהמ' דהיינו נצוצי שרגא. כד ההוא רקיעא עילאה נהר וגו' הוא בינה יוצא ונמשך ומתגלה למטה בבחינת המ' הנגדיית לבחינ' הבינה שהיא היכלא שביעאה היכל קדש הקדשים ואז הוא קשר וייחוד הספי'

בסוד זכר ונקבה ומאיר בתוכם ואז המ' נקטא נפשין והנהר הזה נפתח בסוד היסוד למלכות ונכנס בנקודת ציון והיינו אומ' גו ותוכיות היכלא שביעאה וגו' מהרמ"ק זלה"ה: **גליון** ג' זמני ביומא כנגד ג' תפלות ואינון דמעין דאושיין על צדיקייא וגו' ולזה אמרו חז"ל קשה סילוקן של צדיקים וגו' עכ"ל:

דף רמו.

נפקי ונקטי לון האי רוחא קדישא דהיינו בחינת היסוד שבהיכל זה וכאן אפשר שהוא עיבור שני למטה ביציר' וכאן היא מקבלת הנשמ' רוח שהוא מעולם היציר' להלביש הנשמ': וכל אינון נשמתין דאינון זמינין לאתפרחא בזכאין שאין הנשמ' כנפש ורוח שהיא בכל אדם אלא אינה נכנסת בו אלא עד שיזכה אליה וז"ש דאינון זמינין לאתפרחא בזכאין דכורין כי כאשר בעל הנפש והרוח זוכה יותר ומזומנת הנשמ' אליו ויורדת מדרג' אחר מדרג' עד בואה להיכל זה לבנת הספיר והזכרים הם נכללים בבחינת הזכר שהוא ימין ההיכל בחינת היסוד ונק' ספיר ויש בחי' הנקב' שבו שהיא נקראת לבנת ושם נאספין נשמות נקבות המזומנות אל הנשמות הנקבות והיינו דמפרש עתה ענין חלק שני אל היכל ואמר דמהאי רוחא שהיא ספיר הנק' סטטורי"ה נפקא רוחא אחרא לשמאלא וכמו שהמ' נאצלת למטה מהיסוד ויש לה מקום מתעלם למעל' מהיסוד לכך רוחא זה השמאלי אתחזי בעת גילויו ואתגניז בעת העלמו ואתכליל בעת ייחודם יחד ב' רוחות ימין ושמאל שהם כעין יסוד ומ' והיינו אומרו ואינון חד וגומר:

והאי קיימא דכד וגומר השתא מהדר לפרושי ענין נשמות זכרים ונקבות והענין כד תיאובתא דהיכלא שביעאה ששם ענין המ' מתקשרת ביסוד נהר ודאי המושך מהבינ' כנז' והנה כיון שהיא מעוררת הזווג מצד התעוררותה שהיא אושידת מ"ן עושה נשמ' נקב' בסוד אור החוזר ממט' למעל' נקב' ודאי אמנם אחר שהיא מזרעת תחל' והוליד' נקב' והיינו דנקטא נשמתין נוקבי אח"כ מזריע הזכר אור מלמעל' למט' אור ישר וכד רעותא דההוא נהר נחתא ואתדבקא מעילא לתתא עבדין נשמתין דכורין ולא תאמר שפעמים כך ח"ו ופעמים כך שאין זווג עליון פחות משתי בחי' אלו אלא רעותא דלעילא היורד וגובר על טיפת הנקב' מתחממת הזכר רעותא דלתתא שהיא גוברת על טיפת הזכר עביד נוקבי ושתיהם יחד שמצד הזכר אור ישר גובר על אור חוזר ומצד הנקב' אור חוזר גובר על אור ישר שאין זווג עליון פחות משתיהם. והנה ברדתם בשעת הלידה אינה שוה לשתים יחד אלא היכל שביעי יולד פעמים זכרים ומשפיעם למט' בהיכל זה בחלק היסוד שבו שהוא הימין שבו ופעמים יולדת נקב' ומשפיעם למט' בהיכל זה בחלק המ' שבו וז"ש וכד אלין נשמתין נוקבין נפקין שהזכרים כבר נאמרו למעל' מגו ההוא היכלא

שהוא מקום עיבור המ' ונחתין מהיכל אל היכל עד דמטו אל היכל זה האחרון ומטו להאי רוחא שמאלא דאקרי אדירי"ה כנז' לעיל ואקרי לבנת נקב' לבחינ' הנק' ספיר כנז': נקטא לון וגו' פי' כי ייחוד היכל לבנת הספיר מניה וביה עושה לבוש לנשמ' והוא הרוח ולזה תתלבש שם הנשמ' קודם רדתה למט' וז"ש נקטא לון האי רוחא וקיימין בה כי העיבור הזה גורם להשתלם שם הנשמ' ברוח: ולבתר אתכלילו וגומר הענין שאין שלמות הנשמ' אצא בזווגא זכר ונקב' וכמו שהם מיוחדות בהיכל זה שהוא היכל יסוד ומ' כך הם מיוחדות ממש למעל' בהיכל קדש הקדשים ואדם וחוה דו פרצופין יוכיח אמנם נפרדות מהיכל קדש הקדשים ומתחברות בלבנת הספיר וחוזרות ונפרדות מהיכל ברדתם למט' אל התחתונים וחוזרות ונקשרות בסוד הגוף:

כד אתא לאתכללא בסוד זווג זה הנעש' כאן להקנות רוח אל הנשמ' כדפי' והנה כאן יש התנוצצות ממט' למעל' והיינו רוחא דשמאלא בימינא בטש דא בדא לאתכללא דהיינו התעוררות העולה מן המסובב אל הסבה ונפקי נצוצי שכל נצוץ הוא אופן א' דמתפשטי לכל עיבר שהם ו' קצוות שכל אופן בעל ו' קצוות ודא וכיון שהתעוררות זה הוא מן הנקב' לזכר כנז' ראוי שיעש' אופנים שהם שם אדנ"י וז"ש ואתעבידו אינון אופנים מנייהו מאינון נצוצין דנפקין מגו רוחא שמאלא ולפי זה אלו יצאו לגילוי וחוזרים ונכללים אל מקורם ומפני שהם נעשים חדשים כל שעה אמר מראה האופנים ומעשיהם שהם נעשים להתגלות כעין תרשיש תרי שש כנז' והם שמאליים ולכך מלהטים אשא בסוד פעולתם למטה וקיימין בשירתא דומה לשיר הלוים שהם שמאליים: כיון דאתבסמו שנתייחדו ונמזגו אורם כדין נפקא חד נהירו מן הימין שהוא הזכר ומוציא חי"ה בסוד שם יהו"ד רוכב על שם אדנ"י כך חיה על אופנים והיינו אומרו ואיהי חד חיוותא דשלטא עליהון ונקרא בז"ק ירצ' שהיא מתפוצצת ומתנוצצת כדפי' בגמ' בזק לישנא דמבזק כעין בזוקין מלח על גבי הכבש שנצוץ יוצא מחיה לכל אופן ואופן כאו' כי רוח החיה באופנים וז"ש והאי בזק נהיר וגו' ושלטא בנצוצותיו על כל אינון אופנים והיינו שיש בו כח הנהגה להנהיגם בסוד היסוד המנהיג למ': דאתפשט מיניה חד רקיעא וגו' בתוכיות ההיכל עצמו מתפשט מבזק רקיע דקיים על תרין סמכין בענין שיש חיה על אופנים ואופנים על רקיע על ב' כרובים ולאו האי רקיע וגו' כי אותו הרקיע הוא למעל' בהיכל קדש הקדשים וכרובים עליו וזה בהפך בסוד חותם המתהפך ורוחא עילאה דאתכליל דהיינו לבנת הספיר על כולא סבא לכל הנמצא תוך ההיכל:

כל אינון צלותין וגו' הענין כי האדם בתפלתו חוצב להבות אש בדברי פיו ואותם ההבלים מתהוים רוחיות בסוד הכוונה מאירים יותר והוא מציאות תיקון המתהווה באויר העולם

ואינו מסתלק משם עד גמר התפלה עד עלינו לשבח ואח"כ כולו יחד מצוייר ומתוקן עולה באויר העולם מרקיע אל רקיע עד פתח לבנת הספיר ונכנס בהיכל זה ועומד בסוד הרקיע הזה עד גמר כל קהלות ישראל כל תפלתם ואז כל תפלות ישראל יחד יתקבצו ויתקשרו כולם ויעלו ועם היות עתה שישראל נפוצים בארבע פנות העולם ואם נאמר שיתעכבו נמצאו תפלות מעוכבות כפי יתרון הזריחה של אופק אנשי המזרח על הזריחה של אופק המערבי וגו' עם כל זה האמת הוא כי אין ענין ההנהגה העליונה מתנהגת לא בזריחת המזרח ולא בזריחת המערב אלא על נקודת א"י שהיא מבחר הישוב ופתח לבנת הספיר מכוונת כנגדה וזריחת ועריבת א"י היא בקר וערב לשליטת ממשלת היום והליל' לא יותירו ולא יעדיפו ואין לנו לחוש לח"ל מפני שא"י חשובה לענין הייחוד והייחוד אינו לעתים הרבה אלא עת א' ושעה א' והיינו כהתם עם ה' אשר בא"י לכלות תיקוני תפלתם וכאשר מסיים כנסיה אחרונה שבא"י תפלתם יתקבצו כל התפלות כולם ויעלו וייחדו בבקר ובערב ובלילה כמשפט. אמנם יתפשע אור הייחוד מהנקוד' אמצעי' זאת אל כל בחינות השכינה המתלבשת בשרים שישר' שרויים בתוכם שאינם מייחדים יסוד הזמן העליון אלא ייחוד זמן השרים החצונים שהם משועבדים תחת ידו והיינו עובדי ע"ז בטהרה. וע"ד זה הוא קדושת שבת וקדושת ימים טובים וגו'.

והאי בזק דשלטא על האי רקיע וגו' הענין כי התפל' העולה מתקשטת ומזדככת בכל רקיע ורקיע עד עלותם לרקיע הזה וכאן מתתקנת בסוד אור רוחני מעולם היצירה בסוד בזק כדי שתהיה מתבחנת למלאך סנדלפו"ן שהוא ראש לאופנים ומקומו בהיכל שביעי ואורו יורד מהיכל אל היכל למטה וקושר אופנים ועולה והיכל נכלל בהיכל זה עד שנמצא סנדלפון עולה אל היכל שביעי ונקשר במטטרון שני כרובים פנים אל פנים ומשם התפל' בדקותה עולה ומשם נמסרת לאכתריאל ועולה עמה כל מדרגות הבריאה וקושר אותה כתר בראש קונו שמשם יעלה אל האצי' ולא לסנדלפון הקושרה מעשיה ויצירה לבריאה ואינו נכנס:

האי בזק קאים לממני וגו' הענין כיון שהאחדות א' והזווג. הוא ג' פ' ביום ערבית שחרית ומנחה א"כ כשיקדם איזה תורה או איזה ברכה וכיוצא בבזקא פירוד כעין אדם קם ממטתו ומברך ועוסק בתורה ואח"כ מתפלל הזה מבזק ענינו מעט מעט וא"א שיתאחדו המדות מעט מעט ח"ו אלא בזק זה שהוא מקום קיבוץ הפירוד מקבץ וקושר ומקשט עד עת הייחוד וקושרו עם התפלה הסמוכה לו ועולה הכל יחד ולעולם הייחודים אינם אלא ג': כד רוחא דצפון רוחא ת"ת מצד הגבורה אתער וליליא שהיא בסוד הדין מושלת אתפלג שעד חצות היא שמאלית ומחצות ואילך נעשית ימנית ואינו נחשב בתיקוני

הלילה אלא ממדת יום ולזה כל מאן דקאים ואתעסק וגו' אותו העסק עומד ומצפה עד שיחזור ממשלת היום אל יחודו דהיינו עד דסליק יממא ואז עולים בסוד הייחוד אל היסוד דהיינו רקיעא דביה ככביא ומזלי שמשא וסיהרא ת"ת ומ' ומזלי י"ב גבולי אלכסון וככביא בחינת הת"ת ומ' הכלולים אז יחד ביסוד. והיינו ספר הזכרון ספר מ' המספרת ומגלה כל מה שהוא למעלה וזכרון הוא היסוד וייחודם יחד נק' ספר הזכרון וז"ש בגין דספר וזכרון בקשורא חדא ולזה אין עליית התפלה והתורה אלא עד דסליק יממא מפני קודם לזה אין נקשר ספר עם זכרון לזה מתעכב למטה עד שיהיה סוד ספר זכרון דהיינו קשר מ' ביסוד ונכתב שם בשניהם יחד:

אינון ארבע גלגלים. אהדר לעיל שפירש שהם ד' סטרי אופנים וכל סדר וסדר הוא אופן א' כל סדר מזרח א' וגומר והם ד' אופנים שהם גלגלים כדכתיב לאופנים להם קורא הגלגל באזני. וענין נטלין היינו נסיעת הנהגתם לחסד לדין ולרחמים כל אופן ואופן ג' הנהגות שהם חסד דין רחמים הם תריסר סמכין ושמם אהניא"ל לדרום שיש בו הנאה מפני שהוא חסד. קדומיא"ל לצפון ששם הגבורה שורש המלכות ואלו הג' חתומים בשם א"ל מצד החסד הגובר בהם וכולם אפני חסד ודאי. יאהדונה"י למערב ששם תערובות הכחות ומורה על היחוד העליון מ' המיוחדת למעלה. והנה אלו הד' פתח כניסת ההיכלות כולם והאור העליון שהוא סוד השם הקדוש וז"ש די מפתחן דשמא קדישא בידייהו אלו האופנים הם פתחי הכניסה שדרך ההיכל זה הוא כניסה לכל העניינים העליונים. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון נפקא רוחא אחרא לשמאלא דאתחזי וגו'. שני רוחות יש ימינא ושמאלא נקראים הרי נחשת ר"ס. דכד תיאובתא דהיכלא שביעאה וגו' פי' שאחר שהנקב' מזרעת תחל' חוזר הזכר וגובר וכן הנקב'. עכ"ל:

דף רמו:

די סנדלפון מארי רתיכין וגומר הענין שראש להנהגת כל ההיכלות הם ב' כרובים בהיכל קדש הקדשים שר החיות מטטרו"ן סוד יהו"ד ושר האופנים סנדלפון סוד אדנ"י והם מתייחדים בסוד יהו"ד אדנ"י ומתפשטת הנהגתם כל חיה מאירה משורשה וכל אופן מאיר משורשו ולכן סנדלפון שהוא שר האופנים דהיינו מארי רתיכין למעלה שכל המרכבות האופנים ממנו משתמשות בה באלו ד' סדרי האופנים ברזא דאתוון דאדנ"י כי הם תריסר סמכין ממש דומה לג' אותיות שבכל אות ואות מאלו אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד והיינו בחינת השפע הנשפע מאלו ע"י סנדלפון והנהגתה יוצאת לחוץ מההיכלות:

אלין ארבע פרחין באוירא וגו' הענין שמציאות כל עולם ועולם הוא עב וגשמי בערך האויר הדק שבו ולזה אויר ההיכלות המציאות המתפשט בתוכו הוא משם יהו"ד והגרמים הנמצאים בהיכלות הם משם אדנ"י בענין שכאשר יתפשטו אלו הנמצאים בתוך אויר היכל יהיה סוד ההתפשטות אותיות אדנ"י במילואם באויר שם יהו"ד במילואו והאויר זה מלבישם ומאיר בתוכם כהארת שם יהו"ד בתוך שם אדנ"י וז"ש אלין ארבע פרחין באוירא וגו':

ואלין ארבע שהם אופנים שם אדנ"י נטלין לון לשם יהו"ד כנז' ברזא דההוא בזק שהיא החיה הקרובה לשם יהו"ד יותר מהאופנים מפני שהחיה נמצאת משם יהו"ד נמצאו האופנים מאירים משם יהו"ד באמצעות החיה והיינו דכתיב מקבילות הלולאות אחת אל אחת כי הד' אותיות יהו"ד מקבילות לד' אותיות אדנ"י וז"ש ואלין ד' שהם האופנים עאלין בד' אלין שהם החיות או בהפך. לאתכללא אלין באלין כי כל אות כלול מכולם וכן כל אופן כלול מכולם וכן הם משולבות כי אופן המזרח משולב באופן הצפון וצפון במערב וכיוצא והכללות הזה וקשרו נמשך אליהם מסוד האויר הטהור והקדוש המלביש ומאחדם אלו באלו וז"ש ברזא דההוא רוחא דכליל ברזא דשמא קדישא דאלפין הנז' דהיינו סוד האויר רוח חיוני עליון המתפשט בהיכל ולהחיותו ולהקימו והוא הקושר ב' השמות וכללותם יחד יאהדונה"י. וכולא בהאי היכלא מתנהגי להמשיך שפעם דין או רחמים או חסד ונטלי להתהפך ולנסוע מדין לרחמים וכיוצא: בההוא רוחא שהוא מילוי אלפין וז"ש ברזא דשמא קדישא דשליט על כולא:

בהאי היכלא דאיהו בחינת יאהדונה"י לא בחינה העליונה שם מ"ה. כללא דתרין שמהן לא כל א' בעצמו אלא משולבין זה בתוך זה ואלו הבחינות הם כמו רוח חיוני לנמצאיו וז"ש רוחא ברוחא כדין נהיר כולא יאירו כל בחינות החיות והאופנים וכל העלולים מהם. סלקא נהורא ונקשר בשורש העליון ונחתא להשפיע למטה או יר' סלקא וגו' בסוד אור ישר ואור חוזר כנהורא דשמשא שהוא דק והיינו שם יהו"ד סוד ספיר גו מיא שהם זכים ועבים שם אדנ"י סוד לבנת וכדין בהכנתם זו האי רוחא שהוא שם מ"ה דאלפין השולט על הכל כנז' כולא נטלין נסעית ההנהגה לרחמים או לחסד וכיוצא בגיניה דכתיב אל אשר וגו' ללכת להנהגת העולם ילכו הפרטים כולם וינהגו. וכד האי רוחא שם מ"ה הנז' נהיר וגו' כדין נטלין כולהו דא בדא להיות שנכלל המסובב בסבתו עד שנקשרים כל העלולים אל עילתם הקדומה שבהיכל כדי להסתלק ולהקשר בסבתם וז"ש נטלין כלהו דא בדא וגו' לסלקא לעילא ברזא דשמא קדישא שם מ"ה דאלפין סבתם העליונ' הדקה שבהיכל כדי שיסתלק היכל אל היכל ויתקשר בסוד התפלה כדלקמן:

באמצעיתא דהיכלא וגו' הענין כי העמוד הזה הוא סוד קו האמצעי ונקודת המרכז לכל ההיכלות ויורד מלמעלה למטה מראש כל ההיכלות עד היכל האחרון והוא בסוד היסוד עמוד העובר בסוד היוצא מעדן ונמשך באמצע הגוף סוד השדרה עד המ' גם להסתלק המציאות מהיכל אל היכל היה עמוד זה ולא נזכר אלא כאן ומכאן נלמד לכל שאר ההיכלות וז"ש אח"כ ורוח א' להם דהיינו לכל ההיכלות מפני שהוא כנשמ' המתפשט בגוף שהנשמ' א' עם היות שהאברים חלוקים וכיון שעמוד זה גורם להקש' דרך בו המסובב אל סבתו יקרא בשם אהדרניאל יר' לשון הדר וחוזר שמחזיר העניינים אל שורשם בכח אל החסד תרגום מחזר מהדר. ורזין דמפתחן וגו' דהיינו המציאות הרוחניות הנעלמות אל מפתחות שבכל היכל והיכל הנז' כדי שיתקשרו ע"י הנמצאות רוח ברוח נעלם בנעלם. כד צלותין סלקין בסוד אור סנדלפון המנהגם כדפי' לעיל שהוא בהיכל ז' ויורד בהיכל זה והוא מעלה התפלה מבזק ובהגיעה עד העמוד הזה כדין נטלין כולהו בהתקשרם עלול בתוך עלתו עד היותם כלולות בסוד האויר הקדוש והרוח החיוני הכולל הנ"ל ואז הם נמשכין למעלה דרך המעבר שממנו נמצאו וממנו היו והוא העמוד הנז' ולכך הכל מסתתר ומתעלה דרך העמוד ונכלל ונסתם בסבתו לאתאחדא דא בדא שהם נפרדים כל א' למצמו וע"י סילוק זה יהיו כולא כל ההיכלות ברזא חדא ובמציאות אור א' וכלם שוים בהארה העליונה וזה לאתאחדא עילא ותתא וגו' למהוי שמא קדישא שלים וגו' כי בהכלל ההיכלות זה בזה וכולם במ' אז היא מתקשטת בהם וכל זמן שאינה מתקשטת אינה מתייחדת למעלה בבחינת התחתונים ואין השם שלם ח"ו וזה שאמר למהוי שמא קדישא שהוא שם יהו"ד שלים:

היכלא תניינא היכלא דא קיימא גו מהימנותא יר' שהוא כבר נכנס מדרגה א' באחדות האל בסוד בשכמל"ו ובהקשר המסובבים בסבתם לאחדות המדות העליונות גם הוא מכללם וז"ש קיימא גו רזא דמהימנותא לאתאחדא ברזא דלעילא.

האי היכלא טמיר וגניז וגו' יר' שאין ההיכלות שוות והם מסודרים זה בצד זה שאינם אלא זה על זה בענין שהב' נסתר ונעלם מהראשון: בהיכלא דא ג' פתחין פתוחין אל המדורין וכן מוכח מתוך סוגיית השמועה אור פניא"ל על שם ג' פנים ג' פתחים והוא מאיר וכן בשלשתם: והם ג' סטרי עלמא סוד הנהגת החסד והרחמים והדין ועיקרו בקו האמצעי במזרח ולזה חד באמצעיתא הנהגת המזרח הוא הת"ת רחמים. פתיח מפני שעיקר הנהגת ההיכל מהת"ת המשפיע בנצח והוד ב' ירכין והיינו היכל זה סוד ההוד וכעצם השמים מציאות הנהגתו הוא כהנהגת השמים ת"ת שנוטה לימין ושמאל ועיקרו

בקו האמצעי כך השר הזה עיקרו באמצע והוא פתוח להתמיד ההנהגה התחתונה בה ושנים פתחים הסותמים יפתחו לעתים להנהיג בימין ובשמאל ע"י ב' ממנן דתחות ידיה:
וכל אינון נשמתין דאינון קטולי וגומר דע כי המתים מיתת כל האדם הם העולים דרך היכל לבנת הספיר אחר אשר עמדו בגיהנם ובג"ע של מטה ואח"כ מתוך ג"ע היא עולה כנזכר פ' תצוה וכשעולים טהריא"ל שופטם כנזכר. אמנם המתים מיתת הרג בין ע"י האומות בין ע"י ישראל והם גרועים מפני שעבדו בעדים והתראה אלו אינם עולים דרך היכל ראשון לכך אין טהריא"ל שופטם אלא עולים דרך המדור הראשון והשני ונכנסים דרך הפתח הזה והיינו או' וכל אינון נשמתין קטולי ב"ד וקטולי שאר עמין והנה המלאך מצייר אלו ואלו בלבושו להראות מיתתו למעלה אמנם הקב"ה אינו נוטל אלא הרוגי אומות לנקום נקם והרוגי ב"ד רואה ודן שבדין נהרגו ואינם מצויירים למעל' בפורפיר' שהיא סוד המ' שדין אמת דנו ולכך אינון קטולי ב"ד נחית לון אחר שציירם בעצמו סוד מיתתם ונראו בב"ד העליון שעל חטאם מתו ואינם מתקבלים בשער האמצעי שהוא רחמים אלא קטולי אומין. אמנם קטולי ב"ד יכנסו דרך ימין ושמאל לפי יחס המיתה מאיזה צד ימין או שמאל כך יכנס או מפתח ימין או שמאל ולכך הם מצטערים. והנה בעלותם דרך אלו הפתחים נראה שאיכם ממש נפתחים אלא מאחורי פתחים בסתימתם וז"ש בתר אינון תרין פתחין סתימין ולזה אינם נחים מפני שהאור העליון אינו נפתח אליהם ומתעלם בסוד אחוריים והעלם ולזה אינם נכנסין דרך אור פניאל דהיינו הפנים אלא באחורי הפנים ולזה מתמן חמאן יקרא דכל אינון דקיימו אורייתא וגומר שהם למעלה מהיכל קדש הקדשים בעולם הנשמות ומצטערים הם מעצמם על אותו העון שגרם מיתתם והיינו נכוין כדי להתכפר עונם ואחר שמצטערין שם כשיעור כפרת עונם אז אור פניאל פתח לון:
תרעא דמזרח ונהיר לון כדי שתהיה נשמתם מאירה ויכול' לסבול האור העליון ויהיב לון חיין היינו קיומם שם מהחיים העליונים.
ובידא דההוא ממנא וגומר יש בידו עוד חד נקודה דחיין שהוא מצד הבינה שהיא אלדי"ם כחשבון כו"ס והיינו אומרו מליא נהורין שכל המדות בה ממש והיינו כוס תנחומין מהבינה למ' ולזה הוא ביין כנודע שהיין בבינה והם ממרקין חובם ואח"כ הנה שכרם אפי' על מיתתם הקשה מתנחמין מלמעלה וזה שאמר דהא בגין כסא וגומר והיינו סוד יין וקורט של לבונה שהיו משקין להרוגי ב"ד להראות דומיא לנחמתם למעלה שמתלבנים וזוכים לכוס תנחומין:

בהיכלא דמסאבא הנגדיי להיכל זה מבחוץ כוס תרעלה אלהים אחרים. אית יין ואית יין כי יין הטוב היא המשומר בענביו משׁשׁת ימי בראשׁית דהיינו ו' קצוות שבבינ' מצד החכמה דהיינו בראשׁית והם ענבים ליין זה ונעשׂה יין כשׁהם באים לבינה ומתאדמין בדין היפה המשׁמח והיינו יין הטוב מצד הימין מטוב היין ומוזגו והוא כוס ישׁועות מצד ישׁועת הימין והכוס היא המ' מצד הבינה המתמלאה מן היין הזה בענין שׁהם יין וענבים וכוס. וכיוצא בזה בחוץ ענבים דכתיב ענבימו ענבי ראשׁ והם אותם שׁחטא חוה לאדם. יין היינו יין חמר מלא מסך והוא יין המשׁכר שׁעליו נאמ' וישׁכר ויתגל ועליו נאמר גם עליך תעבר כוס תשׁכרי וגומר והוא סוד כו"ס אלהי"ם אחרים והיינו כוס חמתו ודאי מארס הנחשׁ הממית. מהרמ"ק זלה"ה: גליון. אור פניאל פי' אור דרום אל זועם צפון פני מזרח לעיל. ורזין דמפתחן דשׁמא קדישׁא בידיה בדף קל"ג אית ד' מפתחן בד' אתוון דשׁמא קדישׁא ע"ש. כוס תרעלה ויקרא י"ב רס"ד עכל"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף רמז.

כמה דאית בסטרא דקדושׁה וגומר היכלן מקום משׁכן הכחות ממנן הדרין בהיכלין רוחין הם דקות ההיכל הממציא כל הנמצאים בו בהיותו מתנוצץ. סטרין הם הכחות העליונות הנקשׁרות בהיכלות וכן בקליפות אית היכלין כאשׁר יתבאר לקמן. ופנימה להיכלו' ממנן כנזכר שׁם והם נמצאות מרוחות רעות דקות שׁבכל היכל והיכל ולמעלה מהם סטרין בישׁין והם אותם הנזכר לעיל. וב' אלו הבחינות שׁהם גם את זה לעומת זה עשׂה האלהים נמשׁך לאדם מהקדושׁה יצה"ט ומטומאת יצה"ר וז"ש כגון יצר טב וגומר, **היכלא דא איקרי היכל זוהרי**. הענין מפני שׁהוא כלול שׁתי בחינות כעין שׁפי' בהיכל לבנת הספיר כך היכל זה כלול ובחינת הימין שׁבו נק' זוהר וז"ש בגין דאית ביה רוחא שׁהוא סבה לכל הנמצא ממנו דאקרי אור פניאל מפני שׁהוא זוהר מצד הת"ת וכמו שׁהת"ת עליו נאמר אני ה' לא שׁניתי לזה זוהר זה לא אשׁתני וכמו שׁהת"ת משׁתמש ע"י אור המ' כך זה קיימא בנהירו סתימא נעלם בלתי משׁתנה כנזכר דנהיר מעילא בבחינת הת"ת ובנהירו דנהיר לתתא בבחינת המ' וכמו שׁהמ' מעורר הת"ת כך אור תחתון זה בטשׁ ומעורר אור עליון ונהיר האי רוחא מתוך התעוררות שׁתי אורות אלו בגוונא דחיזו דעינא שׁיש בו גוונים גשׁמיים שׁהם נגדיים לאור תחתון שׁבו גוונים כנזכר ואור נעלם בתוך גוונים אלו שׁהם גוונים דקים כעין פעולת הת"ת במ' בדקות וז"ש כגוונא דחיזו דעינא שׁיש גוונ' מתגלי' וכד מתגלגלא כדין אפיק מכח האור שׁבתוך העין הפועל ע"י הגוונים שׁבעין. נהורא דנציץ כגוונים הגשׁמיים בענין שׁהם ג' גוונים והיינו אור פניאל פני אל הם ג' גוונים תתאין הכלולים כמה מינים ואור אל הפנים הוא הזוהר הדק העליון

כדפי' וז"ש וע"ד איקרי וגומר **בגין** דההוא רוחא קדמאה וגומר שעם היות שהם שתי היכלות הם משתלשלות זה מזה וכל עצם היכל ראשון נצוץ נכלל בחלק א' מהיכל שני וזה נעלם מזה.

דא רוחא בזולת מה שמפורש שהיכל שני מאיר בהיכל ראשון היכל שני בעצמו יש בו שני מיני מאורות וז"ש דא רוחא נטיל לעילא ונטיל לתתא והיינו שההיכל בעצמו מאיר בסוד עילה ועלול והטעם שהוא נגד מדת הוד ויש בו אור הת"ת והמ' יחד וההיכל זה ג"כ הוא שתי אורות יחד היינו לעילא ותתא: וענין חמוקי ירכיך היינו לשון חמק לשון סבוב והיינו גלגול שמתגלגל האור הזה בסוד ההנהגה כנזכר פ' תרומה. ואומרו חמוקי לשון רבים בגין דאית רוחא אחרא מהרוח העליון הדק יוצא עוד רוח שני שמאלי שהוא מראה דין קצת ומבחינה זו נמצאו קצת נמצאים בהיכל ראשון כנזכר פ' תרומה וכאן שורש ההיכל הראשון כשעולה ונקשר בהיכל זה ואור זה השמאלי אינו אור פניאל שהוא זוהר דק אלא אור משתלשל ממנו ונקשר עמו ויתגלגלו שניהם יחד להוציא נמצאיו כדלקמן נמצאו עתה שהם שני חמקים שני גלגלים להנהגת ההיכל ונק' ירכיך שהם תרין ירכין ודאי בעולם היצירה וכמו שהם שני ירכים באצילות נצח הוד ודוגמתם ביצירה היכל ב' וג' והנה האור פניאל הוא אור שאין בו גוונים אלא לובן מזהיר. והשמאלי בו הוד והדר הגוונים ולכך נק' הדרניא"ל. ואור פניאל הימני שאז אור עליון קיים לא ישתנה לגוונים נק' עצ"ם שעצמותו קבוע. והב' המשתנה לגוונים רבים נק' שמים אש ומים ושניהם יחד עצ"ם השמי"ם דהיינו אורפניא"ל הדרניא"ל וז"ש ואתכלילו דא בדא וגומר:

כתיב כמראה הקשת וגומר הענין שהכתוב אמר והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק. הרי הוא בהיכל הא' אחר כך אמר כי רוח החיה באופנים וכבר נתבאר בהיכל ראשון בסוד החי' אשר על האופנים ואח"כ אמר אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו ונתבאר בהיכל א' כתיב וממעל לרקיע אשר על ראשם כמרא' אבן ספיר והיינו היכל לבנת הספיר וכתיב ממראה מתניו ולמעל' וגו' היינו סוד הירכים שהוא בהיכל זה וכן כתיב כן מראה הנוגה סביב והוא היכל ג' ושם כתוב כמראה הקשת שהם גוונים חוור וסומק וירוק וקאמר כמרא' דהיינו אור פניאל הפנימי להדרניא"ל ומאד בגוונין כדפירשתי והענין כי אין נבואת הנביאים עולה למעלה משתי היכלות אלו שהם היכלי נצח והוד היכל נוגה והיכל עצם השמים ובהם נצטייר לנביאים כל ציורין עילאין ולזה כמרא' הקשת וגומר:

האי רוחא קדמאה אור פניאל דאיהו סתים בין עילאה ותתאה שלא יוכל הנביא להשיג יותר כאו' וארא ואפול על פני. נהיר איהו כעין החשמל שעליו נאמר וארא כעין החשמ"ל שהם שע"ח מיני אור והיינו בגי' אור פניאל והחשמל הוא הגוונים ממש אלא

כעין החשמל הנותן אור וזוהר נחשמל אבל לפעמים איהו חשמל דהיינו שע"י היותו מתנוצץ באור הדרניא"ל כנז' מתקיימין כל אינון שרפים חזוון ממללן דהיינו פי' מלת חשמל חיות אש ממללות ומלת אש היינו או' שרפים: עוד פי' חשמל פעמים חשות פעמים ממללות ומפרש ואזיל חשמל אור פניאל דקאמרן בדא אשתמודע חיים לעלמא וגומר והיינו דנהיר רוחא דא מהאור העליון ומצד הבינה דעד הוד אתפשטת המשפעת בהיכל זה כל חיין וכל חידו אשתכח מצד הבינה והגבורה ג"כ היא שמחה ודיניה לטוב וז"ש דהא כיון דזכותא אשתכח ונהירו דינין כדין רוחא דא שהוא היכל הוד היונק מהגבורה ובינה היא מאירה והיינו באור פני מלך חיים וגומר. אמנם כד אתדן עלמא היינו פעמים חשות שאין אור ואין שמחה ואז גובר הדין ונשפע מלמעלה ומתעוררים הדינין מהיכל קדש הקדשים והיכל זכות מהגבורה מתלהבת והחצונים שולטים לפעול הדין. והאי רוחא שהוא מצד הוד אתחשך וכדין כל עלמא קיימא בדינא וגומר. וסי' דא לדא היינו כשיש פחד ארכבותיה דא לדא נקשן ונרגש הפחד מיד בירכים דהיינו היכל זה:

אינון מלבושין דצדיקייא וגומר הענין שבצאת הנשמה מהגוף נדונית תחלה בגיהנם ארציי ונטהרת מכל עבירה ונכנסת בג"ע תחתון ומתלבשת בלבוש המצות הגשמיות שהיא לבוש הרוח לג"ע של מטה ומתלכבת שם עד אשר תזכה לראות את פני ה' והיינו או' דסלקין לאחזאה כנזכר פ' תצוה ובעלותה מג"ע תחתון תפשוט לבוש הרוח ותמסרנו לו והיא עולה ערומה ללבוש הלבושים האלו שהם בהיכלות להתלבש להכנס בג"ע עליון בהיכל קדש הקדשים:

צדקיא"ל שמיה על שם שהוא יודע ענין לבושי הצדיקים ולזה אזיל עומד עד דמטי לנהר דינור שהוא צומח בתוקף הדין ויוצא חוץ אל מדור השני והוא גיהנם רוחני דק ויש בו כחות הדין המטרידין בו לנשמה אם לאו נטהרה מעוביה בתענוגי העולם ואות' טבילה מטהרת אותה אם לא נטמאה בתענוגי עולם יותר מדאי והיינו אצטריכא לאסתחיא ולאתלבנא תמן ואם לא שקע' במותרות יותר מדאי כאו' קדש עצמך במותר לך נטהרת מיד ועול'. ולזמנין שהיא מפוגלת ופגומה במותרות וטבעה ההיא נשמתא תמן ותתעכב זמן רב עד כדי טהרתה לעלות ולא שתאבד ח"ו אלא כפי העת טובעת ובין כך ובין כך היא עולה בהתעוררות החסד דהיינו בכל יומא בצפרא כד אתער דרום שהוא סוד הייחוד בחסד וראוי לאלו שיתעוררו אל הייחוד בסוד שירם וזמרם מפני שאינ' בני גיהנם ממש שהרי טהורות הם מטינוף העבירות ולכך מייחדות בקדושה וזה שאמר כדין קיימי כולהו ומתחדשין שמתרפאין ממכות האש:

כגוונא דאינון מלאכין דאתעטרו וגומר מפני שהם מעבירין על רצון גבוה כל אותם המתגרשין זמן קצוב כפי דין גבוה הם נדונים בנהר הדין הזה כל א' כפי בחינתו ועכ"ז עת שירתם הם מתחדשים ואומרים שירה ונכללים בכלל הקדושים בשיר. ואלביש לה בההוא לבושא היינו באור דק מעשה מצותיה ולזה אתתקנת וסלקא מהיכל להיכל עד היכל הרצון ושם מיכאל הוא הכהן וקושר כל ההיכלות ומקרבה על המזבח במקום קדשו להיות היחוד העליון נעשה ע"י:

ובכולא אתמנא כלומר עם היות שאנו אומרים שצדקיאל ממונה בהיכל זה להלביש הצדיקים אין מלאך זה דבר חוץ מההיכל אלא עצם ההיכל הוא ופרק מפרקי האי רוחא דקאמ':

מכללא דא כד אתכליל רוחא ברוחא היינו אור פניאל הימיני עם הדרניאל השמאלי ובטש התחתון בעליון לאתכללא כחדא שניהם כאחד אתבריאו שליטין אחרנין דאתמנן כי כלל הרוחות האלו מחמת דקותם אינם פועלים בפרטות אלא המשתלשלים מהם הם הממונים על מעשה העולם כדמפרש ואזיל. ואלין שרפים דשית גדפין וכאן נבואת ישעיה כדפי' לעיל שנבואת הנביאים באלו ההיכלות מהרמ"ק זלה"ה: גליון. חשמל אורפניא"ל בגימט' חשמ"ל ופי' בפ' מרכבה ששע"ח מיני זיו וזוהר קבועים בו כמנין חשמ"ל. הכא קיימין כל אינון לבושין וגומר בסוד הוד והדר לבשת וזה היכל הוד ונק' צדקיא"ל בסוד מעיל צדקה יעטני פי' לפי שהשני שמשים המשמשים בהיכל זה הא' שבימין הנק' אור פניאל והב' בשמאל הנק' הדרניא"ל הם כדמות ירכים כמו שקראם למעל' חמוקי ירכיך והארכובות סמוכות הם לירכים ודורש נקשן מלשון נקש ואתא תגרא הנזכר בתלמוד והוא תוקף הדין ועוד ארכבותי' דא לדא עולה תרע"ח וחסר וא"ו אחר הכ"ף וכן עולה שם השני שמשין אור פניאל הדרניא"ל הנזכר. ואמרי שירתא ואזלי לון משום דאית מלאכי דלא מתעברי משולטניהון לעלמין. עכ"ל

דף רמז:

ואלין אינון דמדקדקי כלומר כאן הוא בית דינו של הקב"ה שדקדק עם הצדיקים כחוט השערה כדי לזכותו ליכנס מכאן ואילך כי לפי העליה כך צריך הצרוף: לאינון דמזלזלי וגומר אלו ממונים על ענין זה מפני שכאן הנשמ' מגדת דברי תורה ומספרת חכמתה כדי להלבישה כראוי לה א"כ ראוי שכל ענין הנוגע לתלמוד ידינוה כאן לייחדא יחודא וגומר כלומר לשמה. כד מתיישבן וגומר השרפים שהם תחת החיה הזאת הם נמצאים כד בטש דא קודם ישובם אמנם החיה נמצאת אחר שיתישבו ונכללו רוחא ברוחא ואתנהרן כחדא מתערובת אורם והמזגתם וז"ש ואתנהרן כחדא מההוא נהירו נפקא וגומר **יופיא"ל** שמיה

ואיהו קיימא בכל רזא דחכמתא וגומר אפשר הטעם להיכל הוא כי אימא עילאה עד הוד אתפשטת וגילוי הדעת והחכמה בבינה וגילוי הבינה בהוד והיכל זה היכל למדת הוד והמלאך הזה הוא מראה שבו נראה כל העליון לחזות בו הנביאים וכאשר היה מתקשה מרע"ה באיזה ענין היה מתראה הענין מהדעת במראה זו והיה משה מסתכל ומתיישב במה שראה ולזה נק' רבו של משה:

לאינון דרדפי בתר כל מאריהון וגומר הטעם כי מפתחות החכמה וכ"ש הסוד אינו נמסר ביד אדם א' שכל א' וא' יש לו חלק ומפתח בתורה ולזה צריך לרדוף להתלמד מכל אדם כדי שיהיו נפתחו' למעלה ואור התורה נוסף במראה הזו כנזכר ולזה הוא שואב אור מהדעת מפתח החכמה להשכיר הפותח המפתחות:

דכד נפיק בר נש מהאי עלמא קודם הגיעו אל ההיכלות ההיא חיוותא נפקא ומתפשטת מההיכלות למטה על ד' שרפים שהיא שולטת באמצעות ד' חיות על השרפים כנזכר. ולא שביק וגומר ואע"פ שיהי' חייב יצילוהו שלא יצטער כעת ונקה לא ינקה ח"ו שאין משוא פנים למעלה יטהרוהו מסוגי מעשיו.

ההיא חוותא היינו במקומה בהיכל וז"א קדישא ירצה במעלתה וקדושתה ולכן נשמתא סלקא ומטאת לגבה שהמתפשט למטה הוא נצוץ ממנה: וכפום ההיא חכמתא וגומר שדנים שיעור הידיעה וצער שלמד בה ולז"א דרדיף ואתדבק. תחות ההוא היכלא בשפולי ההיכל בתוכו. וכד נטלי גדפייהו שהם מחנות שרפים ומכח דינם יוצא אש והכי אתדנת עד כלות שעור רשעתו במספר: דאינון דמשתדלי וגומר סתם חכמה היא סודות התורה ע"ד או' אשרי אדם מצא חכמה ולא אמר תורה:

רוחא דא היינו אורפניא"ל הדרניא"ל כלולים יחד שהוא סבת כל הנמצא בהיכל וכולא כליל ביה שהוא אויר המתלהב באלו הנמצאות בגילוי. כולא אסתכיין שהעליל לעול' מסתכל בעלתו להתקיים באמצעותה. האי חוותא יופיא"ל קאמ' שלטא על ארבע אחרנין הם פני נשר כנזכר וכל אחד מהארבעה יש לה ד' גלגלים הם ד' אופנים כי האופן קרוי גלגל בענין שהם י"ו גלגלים לכל היה והם סוד ד' הנהגות ד' חיות חגת"ם וכל א' כלולה מארבעתם הם י"ו גלגלים ד' לכל חיה ועוד יש ג' סמכין הם ג' הנהגות לכל א' מי"ו הנהגות דהיינו דין חסד ורחמים ויש בכל היה מזרח מערב צפון דרום ומזרח כולם שם אחד להם חניא"ל ששם חן וכבוד יתן ה'. וצפון כולם שם אחד להם קדשיא"ל על שם וקדשת את הלוים. ודרום כולם שם אחד להם עזריא"ל ישלח עזרך מקדש החכמה אל הימין. ומערב כולם שם אחד להם עניא"ל במ' שם עניית התפלה כולא אסתכיין לאמצעיתא מפני שעיקר ההנהגה הוא בסוד הרחמים המכריעין בין החסד והדין כנודע

וז"ש בגין דאמצעיתא נטיל לון ונקשר עמהם והם נקשרים בו והיינו כלהו נטלין בגיניה. אלין דקיימין באמצעיתא כולהו ממנן בשירתא לשורר להקב"ה והם אמצעים ולא נזכר בדבריו אלא שירה סתם ואפשר שאומרים שירה והם חותמין קדוש וברוך ואומרו ממנן בשירתא שהם האמרכלין לתקן ולקשר שירת אלו ואלו מפני שהוא מכריע: אמרי שירתא לעורר השכינה לינק מן המד' העליונ' וז"ש וסלקן רעותא לעילא ואמרי קדוש ואמרי ברוך ומה שהחליפו שיטתן הימניים קדוש להמזג בגבורה והשמאלי' ברוך להכלל בגדולה. ואפשר שהימניים מסתלקים למעלה בסוד הקדושה העליונ' היוחסת לג' ראשונות. והשמאליים אין כחם להסתלק ומושכין שפע וברכה למטה כי ברוך הוא המשכה מלמעלה למטה וקדוש הוא סלוק ממטה למעלה ועכ"ז החליפו שיטתם שדרך שמאל להסתלק וימין לרדת למטה והטעם השמאל נכנעת תחת הימין לקבל ולזה בהשתתפם עם התחתונם בשיר בקדושה וברכה אלין דימינא מתחברי בקדוש' בכל אינון דידעי לקדשא למאריהון בייחודא דרזא דחכמתא שהם מכוונין בסוד המדות וקשרם וייחודם מפני שאלו מסתלקין בטוב כוונתם בהם:

ואלין דקיימין בשמאלא וגומר שאינם מסתלקין כ"ב משתתפין בתחתונים באותם שאינם יודעים והם מכוונים בפשוטי התפלו' והקדושות שהם נשפעי' מהעליוני' מפני שאלו בסוד אצילו' ואל בסוד יציר' וע"י קשרם כולהו כלילן והיינו כדי שיוכללו ישראל היודע ושאינו יודע באחדות אחת. ואח"כ מתקשרן באינון דלעיל' וגו' והכל בסוד קשר ואחדות אחת ובזה יקושרו סמכין בגלגלין וגלגלין וחיות בחיות בחינה א' וחיה א' בשורשם שהוא עיקר ההיכל והיינו אומרו לאתכללא דא בדא:

מאתר דא יניק וגומר הענין שיש נביאים ויש מדברי ברוח הקדש וכנגד זה יש ב' היכלות בית קבול לב' מדות נצח והוד שהם עצם השמים ונוגה ומהיכל זה השני הוא חלק המדברים ברוח הקדש בחידה ומשל וז"ש מאריהון דחכמתא דקיימין למנדע במראה שיש מראה דחלום כאומרו גבריאל הבן להלז את המראה ויש מראה דנבואה כאו' המראה כמראה אשר ראיתי וגומר ואין מדרגתם שוה בגין דנביאי' ינקי מלעילא מהיכל נוגה היכל נצח ואלין מארי דחלמא ינקי מהכא מהיכל עצם השמים היכל הוד. וכד מתחברא אתר דא באתר דלעילא שהם שני ההיכלות מורה על דביקות שתי מדות נצח והוד כדין נביאים ינקי מכולו משתי מדות משתי היכלות ולכך נקראים שתי מדות אלו תרי נביאי קשיט וז"ש כדין נביאים כלהו ינקי וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רמח.

ובג"כ איתמשל במלייהו וגומר שאין נבואתם מצוחצחת מפני התלבשה מאצילות לבריא' ליצירה וגם ביצירה עצמה כמה מסכים זה בתוך זה לכך לא צחצחה נבואתהון כמה דהוה במשה שהיה מגיע להסתכל בסוד היכל הרצון דאצילות המתנוצץ שם בענין שהיתה נבואתו מצוחצחת. והטעם נוסף על סילוק המדרגות. דכד נהירו נפיק מאתר דכל נהורין נפקין מיניה ומטי לדרגיה דהיינו סוד הדעת נשמ' לת"ת לא היה מתלבש באב"י אלא היתה נשמתו ושכלו מתדבק שם בהיכל הרצון ומתדבקת שם באצילות ורואה העניינים על אמתתם בלי התלבשם במשל ומליצה לזכות ישראל כדי שלא יהיה ספק בפתרון דברי התורה: אינון מאריהון דחלמא שהם מדברים ברוח הקדש מאריהון דמראה שאינה צחה כולהו ינקי מאתר דא היכל עצם השמים בלי חיבורא דלעילא דהיינו מעלת מרע"ה כנזכר ולא היה יכולת להשיג מתוך ההיכל ממש בפנימיותו אלא בהתלבש עוד כמה מדרגות ואמר כי הנביאים ג"כ היתה נבואתם מתבארת ע"י שני כאו' הלא ידעת מה המה אלה וגומר וז"ש כמה דדרגא דנביאים וגומר הכי נמי אלין מדברי ברוח הקדש: דרג' דיניקו דילהון איהו לעילא באצילית בסוד מדת הוד או נצח שהם נביאי קשוט והיינו דרגא דיניקו דילהון איהו לעילא בהאי דרגא תתאה דהיינו אצילות מתפשט ביצירה כנזכר: אבל לא אתגליא אלא ע"י דדרגא אחורא לבר דאיהי תתאה מיניה דהיינו סוד המלאכים הנפרדים למטה מההיכלו' והיינו דקיימא לבר דאיהי תתאה מיניה בגין דנפקא מהאי היכלא ומטא מלה עד ההוא ממנא דקיימא על תרעא דהיכלא דא דהיינו אור פניא"ל ומתמן להההוא ממנא דתחות ידיה לחוץ מההיכל וכן עד כולהו עד הגיעו אל אזני הנביא או המדבר ברוח הקדש כעין ויקרא שמואל שמואל: וע"ד לא צחצחא שהיא מתלבשת לבוש בתוך לבוש כמה לבושים עד שיבא אל אדם התחתון כד מתחברן אלין גלגלים שהם האופני שפי' שמותם בארבע אינון דאמצעי' שהם ד' חיות שכל חיה וחיה באמצע ד' גלגלים. כדין כלהון חיות ואופנים יחד איקרון חמודות דהיינו שיורה אור הייחוד העליון מתנוצץ בם בסוד המ' הנק' ארץ חמדה כאשר היא מקושטת בגווניה. ואינון בהתחבר האופנים אל החיות אינון מאריהון דמראה ובג"כ שהם מקושרות ומחוברות האי חוותא דקאמרן שלטא עלייהו דהיינו חיה א' על ד' חיות ולמטה מהם י"ו גלגלים הם ד' אופנים לכל חיה מהם ולמטה מהם מ"ח סמכין ג' סמכין לכל אופן ולמטה מהם שרפים בעלי שש כנפים:

היכלא תליתאה היכלא דא היכלא דקימא בנהירו עילאה הוא היכל הנצח ומאיר יותר מהקודמים מפני עליית' עליה'. בהיכלא דא קיימא ד' פתחין והנה הפתחים הולכין

ומתרבין כי בהיכל הקודם ג' ובזה ד' ופתחים אלו אל המדורין הם כנזכר לעיל וענין הפתח היא פתוחה אל היכל להראות רצון ההנהגה ולהשפיעה למשתלשים ממנו במדורין בד' בחינות או בחסד והוא דרום או בגבורה והוא צפון או מת"ת והיינו מזרח או במ' והיינו מערב:

פתחא קדמאה מצד הדרום הנהגת החסד כנזכר. מלכיא"ל אינו בפתח המ"ם כי זה בהיכל ראשון אלא זה מלכיאל בחיריק דהיינו לשון עצה שהוא יועץ באותם הפתקין ומהפכם מצד החסד אם ישוב האדם בתשובה וז"א על כל אינון פתקין דנפקי מבי דינא דמלכא לאתדנא עלמא שהוא לדין והוא מתיעץ ונמלך ומתנח' ומקרר הדין העליון מצד החסד שבו כדי שלא יצא הדין אלא אחר המיתוק משא"כ בגזרה הטובה שלא תתעכב שאין הקב"ה מתנחם על הטובה:

להאי אתיהיב תקוני פתקין שהוא מלאך קדוש כנזכר מפני שאין שם עוד מדרגות אלא מיד החצוני מזומן שם שאם ימסרו ליד החצונים אף אם הנרצה הנגזר לשוב בתשוב' לא יועיל לו כי מכיון שנשפע הדין ביד החצוני אין כח להשיבו חנם:

בההוא ממנא די בהיכלא קדמאה נראה שהוא טהריא"ל שומר פתח היכל לבנת הספיר והוא בינוני בין אלו לאלו ומיד מה שהוא מוצא מוסר ואין שהו' בידו מחמת הכפירים השואגים שם וז"ש דהא מזמנא דיתמסרו בידא.

סנגדיא"ל [אפשר] לפרש ס"נ כמו ס"נ מסנהדרין שהוא ס"נ דרים כלו' הקב"ה כק' שוכן סנה וגד"י לשון כריתה כענין גודו אילנא. ועתה ירצה סנ דריאל כלו' משוכן סנה נחתך ונבדל ולכך הוא שוכן של כל החצונים ואפשר לפרשו לשון שנאה שהוא שונא וכורת בסטרא אחרא דאיהו גיהנם היינו היכלות טמאים. תרין סופרים שעפ"י עצתו מוסיפין וגורעין והיות' תרין סופרי' א' לזכות והיינו שמשיא"ל על שם שמש ומגן שהוא מצד הת"ת וכותב ומתקן להגין כל מה שאפשר. וקמוא"ל הוא מצד הגבו' מקים כל הגזרה כמו שאפשר וגובר עליהם ומכריע מלכיאל מצד החסד כי העיקר הוא היועץ ועל פי עצתו הם סופרים ומתקנים. מסטרא דההוא ממנא וגו' ולא ממנו ממש אלא על ידי המשתלשים משם כחות אמצעים בין הטהור ובין הטמא. זמינין לנטלא פתקין היינו כח הדינים שהוא נשפע אל החצונים והאי ממנא עלייהו שהוא קבל הדין ומשפיעו להם ומחזיקם לפעול הדין. וכדין כרוזין וגו' היינו התפשטות החצונים שמראי' הדין למטה עם היות שאינם פועלים הדין מכריזין כך וכך יעשה לפ' ביום פ' ואפילו בעולם הזה ומשם חלומות רעות לבני אדם ומשם מתפרסם בחזיון הככבים ושיחת העופות וכמו שרטוטי הידים וכיוצא שהוא כח נשפע מכת המכריזים. וכמה גרדינין וגו' שהם מתלבשי' בדברים הגשמיים

כדי להשלים הדין בגשמות כמו בסערת הים להטריף הספינה ובאש לשרוף המדינה האבנים להכשיל וכיוצא שהכל כח מהחצוני המתלבש בהם. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רמח:

פתחא תניינא זו היא שער המזרח שהוא הנהג' הת"ת עץ החיים אם משפיעם הוא חיים ואוספ' וסגורים בעד החיים הוא מות לזה חיין ומותן תליין ביה והענין כי הכל נגזר מלמעלה בהיכל זכות וכ"ש חיי דלאו בזכותא תליא אמנם תלייתם כאן על הדרך דמסיק בגין דבהאי פתחא חתמין חותמין דכל פתקין והענין שעדיין תלוי ועומד אם יסכים הת"ת עם החסד הפתח הקודם ואם לאו מפני שהנטיה לדין או לרחמי' לחיים או למות תלוי בת"ת והוא בשער הזה.

גזריא"ל לשון גזר' שכבר נשלמה פתקא הגזרה והוא נוטל גזרה ומביאה לעזריא"ל מסוד המ' שהיא עזר כנגדו ומחתים חותם אמת דקיימא לן יד חותמת מלכות:

תרין שמשים הם בסוד חסד וגבורה שבת"ת ימין ושמאל המזרח סטריא"ל או סטרי"ה יר' מצד י"ה או א"ל שהוא בימין לשון סטר כתרגומו. עדיא"ל הוא חותם מות ועדה וסר מעליו א"ל שאין שמו נזכר על החייב מיתה כי באור פני מלך חיים מל' מלכותא עדת מיניה. וענין חותם החיים היא אור עליון נפתח ונקשר שם והוא מאיר בגזרה ההיא שהוא עצם האור המתעטר על ראש הנחתם לחיים ולזה שער זה נפתח ומקור החיים מאיר ביום השבת וביום החדש. כיון דאעבר האי צלותא דמנחה שהוא סמוך לנעילה היא עולה לרצון על הדין המתגבר במקורו באצילות בסוד ג' ראשונות בסוד אוירא דכייא ועובר בהיכל זכות ומבסם את דינו ובא ופותח שער זה להחתים עיקר הפתקין לחיים זולתי אותם שנסגר שער החיים בעדם ונחתמין למיתה:

פתחא תליתאה היא שער הגבורה ואינו נידון בה חיים ומות שלא יטרטש העולם אלא נדון בה יסורים וז"ש דדינא יעיבר עלייהו בין למרעין וגו' והטעם כי היסורין טובים לקינוח ולזה מניחים הגבורה ואין מוחה וכל זמן שהיא פתוחה אפשר לבטל הגזרה ולקרוע גזר דינו וז"ש דקיימא בקיומא למנדע שמשם נודע ועובר הגזרה וכאשר היא נסגרת הגזרה מתקיימת למטה ואין אומר השב וז"ש כד תרעא דפתחא דא סגיר וגו':

קפציא"ל שקופץ ונועל שער תפלתו אמנם שערי תשובה לא ננעלו והיינו שיתפתחו מקורות הרחמים מהבינה וממתקין דין הגבורה ואז נפתח שער זה של תפלה וז"ש בגין דלא יתקבל בצלותא עד דיתוב וגו'. נפיק ואכריז בלי ספק הממונה הזה הוא בינוני שהרי הוא שליח לעורר החצונים ע"י הכרזתו והיינו השפעה שהוא משפיע בהם מצד הדין כדי שיתעוררו לקיים הדין: והנה בני אדם על ג' זמנים הא' בעת מולדתו עד י"ג שנים שיש בו

נפש תתאה ואינו בן מצוה כלל והוא פגום מצד אביו ואינו נידון במעשיו שאין מעשיו מוכיחין אלא ע"י מעשה אביו והוא פגום מצד אביו שיסודי גופו נפגם נכרת ע"י אסכרה קליפה קלה תחתונה שולט עליו שאינה מהקליפ' הקשה שנבראת מיום ב' אלא מאותם שנמצאת מעת דין מיעוט הירח שהוא דק וסכין קל יכרתהו. וכדין האי נשמתא אעפ"י שאין נשמה דבריאה באה אל הגוף אלא עד שנת י"ג ויום א' עכ"ז מצל היא עליו והיא מוכנת לבא עליו ומשתלמ' ע"י טוב מעשיו: וסלקא לה וגו' נר' שאין לה עליה במדור הנשמות ולא נקרבות ע"י מיכאל ולז"א מגדלא לון שראוי הוא שאינם גמר פרי וצריכות להתגלגל להשתלם אלא שקשה דקיימא לן שהם ממתיבתא דקב"ה את מי יורה דעה וגו' וי"ל שאלו הם מצד המ' ומצד מיעוטה הם עשוקים לכך הם מתים ע"י אסכרה מצדה ולכך יש להם גדולה בשבת ור"ח זמן היחוד ומילוי הלבנה וחדושה למעלה ואז אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה ועולים יותר משאר נשמות והיינו אומ' ואתברכון מיניה בתוספת מעלה מהגדולים: מי"ג שנה ועד עשרים שאז יתחילו ליכנס במדרגות הקדש להתלבש נשמה דבריא' אבל אינה דאצילות והוא בינוני בין הזמן החולף וזמן העתיד ולכך אינם נדונין מחמת אביהן שכבר ירשו נשמה קדושה לעצמן וגם אינם נדונין מחמת עצמן ממש שאין ב"ד של מעלה שהיא מ' דאצילות מענשת אלא מעשרים ולמעלה אבל נדונים על מה שלא עשו שמא יעשו ויקלקלו ונכרתין על זה שלא יחמיצו ולזה אינו מת מחמת דין מלאך המות והיינו או' דהא מעשרים שנין ולתתא עד י"ג שנה וגו' והטעם בגין דלא אתנטר ולמד עצמו בילדותו מעשים מקולקלים וצופה בו קב"ה שעתיד שימשך אחר החצונים וזה אינו ביד הנחש הזה אגיריסיו"ן אלא חמי ביה סימן וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רמט.

חמי ביה סימן דאתפגים לבתר שרושמין אותו כחות הקדושה אמנם אין דנין אותו והוא נעקר כשכח אגיריסיו"ן גובר בעולם שהוא זמן הפירוד וסילוק משפט מצדק והיינו מטעם שימות זכאי ואל ימות חייב וז"ש ורזא דא כתיב וגו'. ונשמה זו כבר שלטה בגוף וקיימא מצות ולזה עולות ונכללות בג"ע עליון והיינו אומ' והאי ממנא דקאים על האי פתחא שמיתתו על פי גזרת דינו אעיל נשמתיה וגו'. אמנם מבן עשרים ולמעלה נדון בהיכל זכות ע"י המ' ב"ד השכינה של מטה ולזה מלאך המות הקליפה הנבראת ביום ב' כורת אותו ולא ב' הכחות אלו שהם גרועים ולזה נשמתם עולה למעלה לחזות בנועם ה' ונקרבין עולות על ידי מיכאל. אמנם מבן ששים ולמעל' נדון בב"ד שלמעלה וזה פירשו בפ' תרומ':

פתחא רביעאה היא מצד המ' וקיימא לאסוותא שהרי המלאך רפאל הוא במלכות שהיא דלה וחולה ורפואתה היא בסוד אהבה כשהיא מתחבקת אל צד החסד ונקשרת בימין בסוד תפלת השחר שאז היא מתייחדת בת"ת ואז היא נוטלת רפואה מאריך אנפין ולזה החולים מוצאים נחת רוח בבקר מצד אור החסד המתפשט בעולם ולזה כניסת תפלתו הוא ע"י המדה הזו שהיא דלה וחולה ומתפללת על רפואתה וגם זה הוא מתפלל על רפואת' לכך מכניסים תפלתו שישלחו רפואה תפלה לעני ודל ותתרפא המ' מחוליה ולזה המלאך הזה נק' פדיא"ל שהפדיון ע"י.

והאי איהו סליק בכל אינון צלותין שכל ההיכלות אינם מסתלקין אלא בסוד תפלת צבור בייחודים הידועים הנז' לעיל אמנם תפלות אלו יעשה יחוד פרטי ויסתלק ויתקשר למעלה סוד המלאך הזה והיינו או' והאי איהו סליק בכל אינון צלותין ואעיל לו מהיכל ונעשה היחוד פרטי דהיינו אחד אלף מהבחינות העליונות שאינם מתייחדות כל אלף בחינות שהם עשר מעשר ועשר מעשר אלא אחד מני אלף מהבחינות דהיינו בחינת מערב שבהיכל זה יש בו די כדי להמשך רפואה והיינו בגין דסליק בההוא צלותא וקיימא מליץ טוב עליה בסוד הייחוד העליון ואדכר צלותיה וזכותי' להיותו התעוררות אל היחוד כנזכר:

בהיכלא דא קיימא וגו' היינו עצם אור ההיכל כנזכר לעיל רוח דק וזך שכל מציאות ההיכל מתנוצץ ממנו ונק' נוגה והיינו אומ' כן מראה הנוגה סביב היינו היכל ג' זה. רוחא שליטא שאינו בהיכל שני ששומר הפתח היה ממש אור פניאל כאן שומרי פתחים הם ענפים לו וזה הנוג' הוא שליטת ההיכל: כל זינא וכל תיאובתא מפני שהוא היכל הנצח והייחוד נעשה ע"י שהוא א' מתרין ביעין לכך תיאובתא עילאה נשפע בו ואותם הנשמות שזוכות לעלות בנועם ה' הנז' לעיל מתעטרין בהיכל זה מאור זה שהוא נעימות הבינה היורדת דרך ימין אל הנצח שהוא היכל זה להתקשט אחר שנתלבשו בהיכל ב' כנזכר ואז נוצחת ועולה ואין מוחה בידה דכיא שאין קליפות נאחזות בו בריר בדקות האור שבו:

זהריא"ל שמי' היינו לשון זוהר שהוא מאיר מאור החכמה העליונה והיינו או' מההוא משח רבות קודשא הנמשך מהחכמה דרך הבינה מנועם ומשם אל הנצח דרך החסד והיינו נעימות בימינך נצח ומדת נצח מאיר בהיכל זה וז"ש דנגיד מעלמא דאתי נגיד ביה ולזה הצדיקים הזוכים לחזות בנועם ה' מתעטרין כדפי'. ומההוא משחא שהוא אור החכמה החלת בריאתו מנצח הקשור בימין וג"כ צמיחתו להצמיח אור הזהיר הזה משם צומח ומאיר והאי איהו נ"ר הנערך ע"י שמן החכמה ואור להדלק מהבינה והיינו

ערכתי נר מפני שבו מאורות רבים מסודרים ואור זוהר עליון יורד ואורם מתחדש ונדלק וכשהתחתו' רוצים להאיר מנועם ה' שנסדרים בו ואז הם מאירי' וז"ש דהאי איהו סדורא לאתדלקא בוצינין מתתא כלומ' כאן צריך שיתסדרו כל התחתונים שהם בשתי היכלות לקבל אור נועם ה' וז"ש כד שרא עלייהו נהירו דנגיד מלעילא ואין אור החכמה דרך הבינה מתפשט אלא עד הנצח א"כ ראוי שיעלו שתי היכלות אלו דסודרו שם בהיכל נצח ויאירו למקומן ולא שיהיו ההיכלו' התחתוני' נבראים בו אלא נכללים נעלמים בשורשם אשר בהיכל זה ואז ההיכל בעצמו הוא המסודר וז"ש בגין דהאי אתסדר לא הם כד אתכלילו ביה כל אינון תתאי לתתא שהם ב' היכלות הנז'. וכד אתסדר מצד עצמו בכל אינון תתאין מצד התחתונים הנכללים בו ונהיר מצד העליונים. כדין אפיק מיניה חד נהורא שהוא אור כלול ושמיה אהדריא"ל ולא שיתפשט אהדיא"ל מזהריא"ל אלא כלולים יחד המסובב בסבתו וז"ש האי איהו כליל ברוחא דא בענין שנעשה ב' מאורות זה למטה מזה העליון זהריא"ל והתחתון אהדיא"ל וז"ש האי קיימא תחות האי רוחא לאמשחא לכל אינון נשמתין שהם מתעטרין מהאור ונמשחים מאריא"ל שמן משחה קדש החכמ' ואורה כנזכר והנה תחלה טובלים בנהר דינור בהיכל שני ומתלבשי' לבוש אור התורה ביסוד כ"ב אורות שנתעסקו בה למטה וז"ש בגין דכד נשמתא סלקא ועאלת היכלין תתאין שהם היכל לבנת הספיר והיכל עצם השמים. רשימא איהי בכ"ב אתוון דאורייתא נשנתלבשה בהם כשטבלה בהיכל שני בנהר דינור אחר שנתלבשה שם נמשחת כאן ומתעטרת כנזכר וחוזרת וטובלת שנית להזדכך לעלות להקרב והיינו שהיא נמשחת בהיכל זה מיד אהדיא"ל וסלקין בהיכל זכות שהוא דין שם וטובלת פעם שנית וזה שאמ' ועאלין בההוא נהר דינור דק יותר מן הקודם שהוא בהיכל זכות כנזכר לעיל שיש בחינות רבות אל הנהר הזה. ואתקריבו לקרבנא ע"י מיכא"ל בהיכל הרצון:

הא נהורא כליל בתלת גווניך דהיינו ג' ראשונות חב"ד בגין דההוא משח רבות וגו' וכד נציץ האי נהורא דהיינו שהנשמה גורמת התנוצצות זה בסוד כ"ב אותיות התורה שנתעסקה בהם ונתלבשה בהם בהיכל שני כנזכר:

ודולהו אתקרון על שמא כך כ"ב אותיות כגון זה אהדיא"ל בהדיא"ל גהדיא"ל דהדיא"ל ההדיא"ל והדיא"ל זהדיא"ל וגו' ולזה כולהו אתכלילן ביה נמצאו עתה ג' מדרגות הא' כ"ב נהורין למעלה מהם אהדיא"ל למעלה ממנו זהדיא"ל וז"ש האי נהורא בכל אינון נהורין אתכלילן בהאי רוחא שהם חוזרים אליו ומתעלים להכלל בסבתם וסבתם שהוא זהדיא"ל מתקשט בהם וז"ש והאי רוחא כליל ביה וכיון שהוא כלול מכל ב' ההיכלות התחתונים

מיד הוא תאב להדבק בסבתו העליונ' שהוא היכל רביעי וז"ש ואסתכי לאתישבא וגומר והיינו קשר ההיכלות זה בזה דרך העמוד כנזכר בהיכל ראשון:

רוחא דא זהריא"ל כד אתכליל מכולהו מנהורא דא היינו כדפי' שההיכלות התחתונים כלולים למעלה ואהדיא"ל כולל כ"ב נהורין ובהיות זהריא"ל כלול מאהדיא"ל שהוא כלול כל נהורין אז כד דחיין לאתנצצא שכבר קבלו האור העליון והם רוצים להתפשט אל מקומם מכח התנוצצותם יוצא ומתהוה חיה זו שהיא כלולה אריה נשר והטעם שהיכל עצם השמים מוציאה פני נשר והיכל לבנת הספיר מוציאה פני אריה כנזכר פ' תרומה לכך זו החיה שהיא מורכבת ממציאות שניהם היא פני אריה ונשר יחד ומפני יחוד שתי העלולים האלו בסבתם לכך היא דיוקנא חד. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון. רשימא איהי בכ"ב אתוון דאורייתא וגו' עיין בפ' יתרו דף ע"ג טעם למה מצטיירת הנשמה בכ"ב אתוון. ועל כן היא נרחצת מן הטל היורד מן הרקיע הרשומים בו כ"ב אותיו'. ויקהל דף ר"י לעיל. וחמי ביה סימן די תפגים וגו' משפטים דף צ"ו. עכ"ל:

דף רמט:

נפיק מנציצו דילה וגו' יר' אח"כ בהאיר אור זהריאל בה יתפשט מכח השורש ותוציא ד' אופנים וז"ש נפיק מנציצו דילה כד מטי נהירו דהאי רוחא וגו' בכל גוונין שיש בה כל הפעולות ולכך יש בה אור כל הספירות. תמניא גדפין אפשר שבשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובארבע יעופף. חילי שמיא מגיחי קרבא מקבלים הדין כדי להשפיע להתחתונים מלחמה ושפיטת דם אומה באומה וכן לנצוח יש' לאומות:

ואלין ארבע אופנים קיימי עלייהו מאותם המקבלין דין וכח מלחמה לד' סטרי עלמא שהם משפיעים להם דין המלחמה מכל ארבע בחינות ההנהגה כנודע וסוד קבלתם הדין הוא מדין הגבורה ואין היכל זה נוטל דין וגבורה אלא מהיכל הרביעי שהוא היכל זכות היכל הגבורה כאשר ית' וז"ש מרזא דהיכלא וגומר: מזיעא דילהון היינו ממה שנעשה מהם נהר דינור נגיד ונפיק דהיינו סוד הזיעה והדין כאו' בזעת אפך וגו' אפיקו חילין שהם עלולים מהם לא בעצם מאורם ממש אלא ממה שממשיכים דינם למט' והם חילין ומשריין בלי מספר מספר ריבוי בחינות אשר למציאות הפעולות המתפשטות בעולם ולזה להם קצתם לצורך הפעולות למטה והם שליחן וקצתם לעורר שיר להמשיך אור מלמעל' וצורך פעילות אלו היא להכניע דין החצונים ולכך אלו הם מתפשטין בעולם פוגעים באלו ומקטרגים בחצונים כדמפרש ואזיל: כ"י מלאכי"ו יצו"ה ל"ך ס"ת יוה"ך לשמר"ך בכ"ל דרכי"ך ס"ת כל"ך והם טובים לשמירה ואפשר שאלו השניים הם נגדיים להכניע תרין רוחין אף וחמה הנז' לקמן ושומרים האדם מאבן נגף וצור מכשול להכשיל

ואלו הם יונקים מאור עליון הנקרא טפטפי"ה שראשי תיבות "אבן "בוחן "פנת "יקרת "צור "ישראל עולה בחשבונו והוא הוא המתחתה בעטרה על ראש ההולך בדרך מצוה במצחו והוא שמירה מעולה מקובל אלי בתברך יוה"ך כל"ך אגל"א רוט"א והם מאלו בלי ספק: אף וחמה הם ראשים טמאים ומהם מתפשטין כחות אחרים ועליהם נאמר והוא רחום יכפר עון וגו' והם מזדמנים לפני הולכי דרכים בדרך מצוה לבטלם ממצותם אלו היה האדם נעצב ח"ו לכן טוב בצאתו מפתח ביתו לענין מצו' להזכיר פסוק כי מלאכיו יצוה לך ולכוון שאלו הארבעה על כפים ישאונך ואבן בוחן פנת יקרת מצוייר במצחו וילך לבטח דרכו ולא יפחד שהרי צד"ק לפניו יהלך בגי' טפטפי"ה דהיינו כחשבון ע"ל מג"ן וכחשבון יהי"ה ל"י למג"ן וכן כחשבון ע"ל צב"א וכחשבון יהי"ה ל"י צב"א וכחשבון צו"ה פח"ד וכחשבון ע"ל כ"ל ל"ב ז"ר דהיינו זרים אלו הנכנעים מפניהם:

באמצעיתא וגו' כבר פי' כי היכל זה הוא רחמים ופעולותיו ברחמים אמנם הוא דבק בהיכל זכות שהוא סבתו ויסודו דין ולזה יתנוצץ בו יסודו ולכך באמצעיתו שהוא הנקודה האמצעית ששם גובר סבתו בו ועוש' שם בחינה אמצעית לעצמו כמין היכל בתוך היכל וההיכל הזה הוא דין והיינו או' אית אתר אחרא דקיימא לעילא לעילא שהוא בחינ' דבקותו בסבתו כנז':

בד' פתחין בסוד ההנהגה לד' בחינות ד' סטרי עלמא חגת"ם עשר ממנן לכל פתחא ופתחא להראות כח ההנהגה כלולה מעשר וכל העשר מסכימין והיינו חד ממנא עלייהו. אהדיא"ל שהוא בחינה המתפשטת מזהריא"ל כנזכר שאינו רחמים כ"כ מאחד בו וז"ש והאי כליל בנהורא דאקרי אהדיא"ל מפני אין מעלת זהריא"ל לרוב דקותו:

והאי אופן בתוך האופן מפני שאהדיא"ל כותר וסובב נקודה זו שהיא אמצעית ועכ"ז משלבא דא בדא בקשר וייחוד הכללות כנזכר:

אלין ארבעין מעלין ההיכל זה עצמו שהוא נקודה אמצעית הם ממונים אלו ולכך הם מקבלים הדין מהיכל זכות העליון שעליהם ולא שהם ב"ד לדון אלא הם שלוחים לקיים מה שיגזר מלמעלה וז"ש נטלי דינא מבי זכותא לאלקאה להאי נשמתא וענין זה הוא לנשמ' בהיותה בהיכל א' קודם טהרתה ומוציאין אותה אל המדורין לדונה כפי צורך טהרתה והיינו או' דטסין לבר מהיכלא דא אל המדורין ואלקין וגו':

מנדין הוא לשון נד ונע שמבדילים אותו האדם אם בסוד תפלתו שלא תכנס בסוד הייחוד או בסוד נשמתו שאינה עולה למעלה ונשמתו ותפלתו נעות ונדו' ואינן מתקבלות פנימה וטעם מ' יום כנגד מ' ממונים וטעם נבלות הפה הגורם זה הוא שפוגם פיו והנשמה ג"כ היא פגומה ובעלת מום ופסולה לקרבן וכך תפלתו הוא מוציא אותיות פגומו'. וכן לכל

אינון דחאבו וגו' כדפי' רז"ל חייבי נידוי רמזו על אלו המנדין. אזדהרו בפלניא שלא תעבור נשמתו ולא תפלתו. אתכנפיין אלין ארבעין שהם בד' בחינות ההנהגה מזרח מערב צפון דרום ואתכנפיין הוא קשרם ואחדותם אל הסכמה א' להתיר ושראן ליה המנדין ויש כרוזים תחת ידם והם עשרה. ?נזיף איהו לעילא שהעליונים מכריזין ותתא בעולם הזה שאין ברכה בכל ענייניו ונטירו דמאריה מלאכיו יצוה לך הנז' לעיל ואפילו בלילא נשמתי' נזיפא דהיינו דסתמין וגו':

האי אופן דקיימא היינו היכל זה העליון שאמרנו שהוא כאשר יהיה האופן בתוך האופן והוא כלל מ' אלו. כד נטיל מטא וגו' נסיעה זה למטה אל בחינה ידועה ששם התפשטות אלו הארבעים בבחינות רבות מחנות לרבבות והם כחות הדין המתפשטין מאלו הנז' ולז"א וכד עאל שהוא סבה לארבעים והמ' סבה לרצים שהם נעלמים בתא לכך תחלה נכנסים הארבעים ואח"כ נכנס הראש הממונה עליהם שכך הדרך כדי שיהיו נקשרים אלו באלו ואז סלקין במעלה כל אינון מגינים דדהבא שהם דין מצדם מאור הבינה בלתי חזק דין נוצח לטובתן של ישראל. דאיקרון חשמלים נקראו אלו כך שהם פעמים חשים שאין צריך מלחמה או שאין זכות פעמים ממלין זכות על ישראל ביום קרב ומלחמה. מגינין מצד הבינה סייפין מצד המ' לנקום. רומחין מצד הת"ת רמ"ח ו' והוא פועל מרחוק בחזקה והכוונה שהם פועלים בהשפעה כח לישראל להיותם נוצחים מלחמתם מאותם החצונים שהם מתלבשים באומות. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רנ.

ולנקמא כפום שעתא כי לפעמים יש לישראל עון ויעורר עליהם רוח האומות למלחמה והם שבים בתשובה כרגע מהירות ההצלה ע"י אלו וז"ש ולנקמא כפום שעתא שאין פנאי שלא שבו עד הגיע חרב עד הנפש ואלו מתלבשים פעמים בחרבות ישראל פעמים בחרבות אומות העולם להיות חרב איש באחיו רצים אחרנים המתלבשים בחרב האויב. העיר שושן מ' שושנה שמחה בנפול החצונים נבוכה מהדין כשהחצונים גוברים: ובג"כ אלין מגינים וגו' כד סלקין אלין באלין שנתאחד סוד האופן במ' ממונים והארבעים ברצים כולם נעשים אחדות אחד מגן אחד לפעול פעולה יחד ולז"א אנכי מגן לך וחד אוירא הוא אור דק מזהריא"ל שהוא העליון לאחדם:

תריסר גלגלין הם גלגלין בערך היותם בסוד אופנים שהם מצד האופן הנז' בערך היותם מנהיגים בכל הבחינות והיינו או' דסחרן גו היכלא דא אמנם הם שרפים ממנן והם פועלים לחסד ולדין דהיינו חוור וסומק רחמי ודינא:

ואיקרון חלונות שהם קטנים מפתחין שאינם דרך כניסה ויציא' להנהגה אלא להשגחה בלבד ולזה הם לאשגחא על כל אינון וגו' דהיינו אותם בעלי זרוע מכתתים אלו שהם נכנעים והרי זהו הסתכלות לדין ויש הנהגה לרחמים דהיינו השגחתם על כל אינון דמצלן וגו' כי צריך ב' תנאים להיותם חברים הא' דמצלן צלותא לאפוקי אם יקדים ויפגום אח"כ תפלתו כשינה וכיוצא. ב' דמקדמי לבי כנישתא ואתמנון וגו' ויחס אלו עם מיישרי תפלה מפני שהם נגדיים ליש' בשירם ותפלתם וכשאין ישראל מתפללין אלו אינם משוררים והמקדימין מקדימין אלו להתעורר שירתם ולזה הם חברי' וענין סלקין הוא שהם אינם מתעוררים אלא מאלו ומיד הם מציירים שם מציאות תקונם בסוד דיוקנם אשר שם.

זכאין אנון צדיקייא וגו' מפני כשישתנו עם התפלה יושר הכוונה וטוב ההסכמה וסדר התפלה מיד אלו מעלים אותם למעלה מפני שהם מתעוררין לשורר בחברת תפלתם של ישראל.

עד תרעא דפתחא עילאה עד פתח היכל קדש הקדשים מצד מעלה שמשם עאלת ההיא צלותא קמי מלכא דהיינו באצילות במ' ות"ת שבה הם מתעטרים כנז' פ' בלק:

ת"ח כל אינון דמצלן צלותין שהוא עצם התפלה שהוא סוד ק"ש וברכותיה והעמידה ומקדשי' סוד הקדושה בחזרת התפלה. ברעותא שלים שאין מחשבה פוסלת אלא הרעותא והכוונה שלים ועוד שלא יכוון בעצלות אלא ברעותא ורצון שלם והיינו מגו מחשבה וברעותא דרוחא שהוא חשק הלב. ומלולא היינו שלמות התיבות וזהו התפלה השלימה וכדין אתקדש שמיה וגומר.

וכד. מטאת לגבי אלין חברים וגו' הענין שהתפלה תעלה מעצמ' עד היכל ג' כנזכר לעיל ואח"כ שם נעשים חברים עמה ומה שאמר שהם משגיחין היינו דוקא לראות המקדימים אמנם אח"כ הם ממתינים עד הגיע התפלה אליהם.

ואזלי בהדה עד היכלא רביעאה היינו דוקא תפלת יחיד אמנם תפלת צבור כדקאמרן לעיל דסלקי בהדה עד פתחא עילאה קמי מלכא:

ות"ח גוזל וגו' מנע ברכאן היינו הנהנה מן העה"ז בלא ברכה כי כאשר יאכל האדם בריה מן הבריות ויכלם וישרפם מנע הכח ההוא מן העולם הן צומח או דומם וכיוצא והמלאך או הכח הממונה עליו הוא בטל וריקן גם גורע כח העליון השורה ונתון בכל הבריות וכל הנמצאות ולזה צריך להמשיך ברכות קודם אכילתו והוא מרבה שפע עליון כנגד מה שהוא ממעט באכילתו והשר הממונה על מה שאכל מתמלא משפע זה כדי לגדל הבריה פעם שנית ומי שנהנה בלא ברכה גוזל אביו ת"ת ואמו מ' משני פנים א' שאוכל הבריה שרוחניותם שורה בה והמלאך מופקד עליה. הב' שהיה ראוי לו להמשיך ברכה

וגרע חק ברכה מלמעל' ולז' חבר הוא לאיש משחית וגו' ואו' כמה דכתיב שאל אביך משו' דקרא דגוזל אביו אפשר לפרשו כפשוטו להכי מייתי מקרא דשאל אביך דהיינו קב"ה אביך כאו' בהנחל עליון וכו' ואם ס"ד לפרשו נמי אביו כפשוטו ת"ש ישמח אביך ואמך והיינו ע"ב קב"ה ושכינתיה מיתורא דיולדתך דא אימא דלתתא. איש דפגים ע"י היותו מקטרג גורם להשפיע הדין להחשיך הלבנה ומשחית אורה.

ודא הוא רזא כלומר משם ראיה אל התפלה שעם היות שאינו נהנה מן העולם ממש להתחייב כנזכר סוף סוף היא שעה קבועה להשפעת הברכות העליונות וחובה על האדם שימשיך הברכות אל המדות כי זה הוא כוונת הבריאה לעבוד ולהכיר בוראו וז"ש בגין דאצטריך ליה לבר נש לברכא בסוד הברכות שם והודאה לה לקב"ה דהיינו הספי' העלונות. ולצלאה צלותיה כדקא יאות כנזכר וזה לתקון השכינה לחברה והיינו בגין דיתברך שמא קדישא בסוד הייחוד העליון וגם אלו התחתונים שבהיכל זה הם תלויים וזה שאמר ויתחבר באלין חברין קדישין וגומר. איש משחית לעילא דאתמנע ברכאן שהברכות שמנע הוא בחינת מה שהיה ראוי להשפיע לתחתונים לבד וז"ש מנע ברכאן מלעילא ע"ד אם חטאת מה תפעל בו וגומר וג"כ משחית למטה גרים מותא:

ההוא מאן דאזיל וגומר מלת חובר חבר דריש ר"ל מתחבר עם החבר הטמא הידוע והיינו וחרש חרשין שע"י שעושה חרשין הוא סבה כמתחבר מעט מעט והיינו בתחלה משיך ואח"כ אתחבר ואח"כ שארי בחברותא כענין הלך אורח איש.

בסטרא דקדושה וגומר היינו יצר הטוב שהוא עזר אלה"י אלה"י קדוש שעם האדם והוא טוב תמיד לא ישתנה והיינו עבידו טיבו עימיה דבר נש בעלמא דין לבלות ימיו בטוב אהוב ונחמד למעלה ולמטה ובעלמא דאתי שכרו הטוב צפון. ואלו חברים הם ענפי הקדושה כולא חבר ואלו פרשי חברים.

לשזבא ליה מן החצונים אם באים כנגדו ממש הם מכניעים אותם והיינו חרבות ורמחים דאמרן לעיל. ולאגנא עליה שלא יזיקוהו והיינו מגן דפירש לעיל ולמהי עליה חברים היינו קשרם עמו לדבר שבקדושה נוסף על הגנה והצלה. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רנ:

ארבעה סמכין אחרנין וגומר לכל שלשה מהשנים עשר סמכא חד שהוא פועל כח ההנהגה משלשה הנזכרים ופעולתם מעין אותה פעילה דהיינו כעין הגנה והצלה כדמפרש ואזיל דהיינו עצה או מחשבה כדי שלא יבא לידי מעשה ויצטרכו מגינים ורמחים וסייפין אלו הם ממהרים להפריד' ולבטל' וכיוצא. כל חד וחד וגומר הענין שיש להם פעולה כוללת שכולם יחד דהיינו ד' ההנהגו' מזרח מערב צפון דרום בערך יחודם

יש להם פעולת ההצלה הנזכרת ובערך כל א' וא' יש להם פעולות רחמים לעצמה. ותחות אלין לית לון חושבנא מפני ריבוי בחינות הפעולות כפי מקרי העולם הגשמי. אלין ד' אראלים אשר יקבו בשמות דקיימי לד' סטרי עלמא בסוד ד' בחינות ההנהג' וכל חד וחד קאים להוא סטרא כדמפרש לקמיה ופעולתם יחד הוא השגחה להשגיח על מעשה התחתונים כדמסיק ויש עליונים מהם שהם י"ב גלגלין דקאמרן לעיל והם חלונות מפני שהשגח' מתרבית בהם אמנם אלו הארבעה הם חרכים שדרך בם ישגיח ולא יותר מדאי משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים לכך נקראים חרכים והם סוד השגחת השכינה שהיא מתלבשת בלבושין דחול ופועלת על ידם. אינון דעבדין עובדין טבין דהיינו שהמחשבה הנסתרת הוציאוה לפועל מתגלה ועל כל אינון דחשבי מחשבה דמצוה והיינו פעול' נסתרת ולכך מציץ להסתכל אפי' במחשבה דמצוה והשתדלות האדם עליה וזה ענין כולל לכלם שכן כתיב מציץ מן החרכים והיינו או' ואלין אינון דקיימין וגומר וקשה כי פרטי הפעולות אינם אלא ג' אמנם פעולות המזרח לא נזכרה ואפשר כי עיניא"ל הוא למזרח והוא ראש לכל ההנהגו' וכולם משתתפו' עמו בפעולות ועליו ועל צבאו קאמר אלין אינון קיימין לאשגחא וגומר:

עירי"ה לסטר דרום שהוא הנהגת החסד בעצמו לכך הוא ממונ' על השגחת גמילות חסדים דהיינו דמנחמי או דמצערי וכן הולכי מצוה לפקח צרכי חביריהם ולעזור נחלשים וכיוצא כגון לשדך בחורים וכיוצא שהוא דרכי מצוה וחסד עם המתים שהוא חסד של אמת ואלו עושים לאדם ג' עניינים הא' להזכיר מעשיו וז"ש לאדכרא ליה לעילא מקום בית דין המשכירים ואח"כ כשיתמיד בזה לאחקקא דיוקניה בכל גומלי חסדים במדת החסד. הג' לאעלא ליה לעלמא דאתי כשנשמתו באה דרך ההיכל הזה מתלוים אלו לאלו ומכניסים אותו למעלה לג"ע העליון.

אריא"ל בצד הגבורה להכניע יצה"ר והנה עריה של דרום חתומה בשם עד שהיא השגח' שאינה נסתרת ער ולא ישן לאשגחא לכל אינון וגומר שכבשו יצרם או שחשבו לעשות רע והכניעו ולא עשו או הגיע לידי מעשה רע ופירש וז"ש או בעאו למחטי וגומר:

יהריא"ל קיימא לסטר מערב ומינוי על ענייני תורה שתור' בעל פה במלכות וג"כ על אינון דמסתכלי על מאן דאיהו בבי מרעיה שהוא מצד המ' שהיא חולת אהבה ודלה: ביום רעה אין ספק שגם יום רע נוכל לפרשו ג"כ יום שיקרא שישלוט בו החצוני הוא נק' רע אלא שהיה אפשר לפרשו ג"כ יום שקרה בו מקרה רע שהיום בעצמו נק' רע ע"ש מה שקרה בו לז"א ביום רעה דהיינו ביומא דשלטא ההוא רעה דהיינו נחש קליפה נקבית השולטת בגוף האדם לעקור נשמתו וכמו שהציל ממות הגוף כנזכר גם הוא נצול

מהמות דהיינו מות הנפש שלא ישליט עליה הרע' אלא ימות בנשיקה שמדת השכר מרובה ממדת המצוה: ג"כ ביומא דשריא דינא וגומר דהיינו יום רעה לכל העולם דהיינו שנתן רשות למשחית לחבל וגומר לגבי דידיה מבחין והיינו או' ישתזיב מיניה וגומר.

אלין קיימי לאשגחא יר' הם מבטים אם השטן בא אם הם באים כדי להכריע לכף זכות ואם אין שטן בא אינם באים וז"ש וההוא סטרא בישא אתי לאסטאה כדין מתננפי וגו' כדי שיהיה מימינו חיים כיון שמשמאלו מות וכדין מתעטרי כל הני בזכותן של ישראל המצוייר בהם וקיימין קמיה ללמד סניגוריא על ישראל:

דאשגח מאתר דקיק הענין כי החרכים הם ממונים על עניינים אלו שפירש והחלונות הם ממנים על עניני התפלה כנזכר והנה כאשר יש תפלה עם כשרון המעשה אז היא תפלה המתקבלת והקב"ה מתעלה באותה תפלה ולזה בר"ה דעלה קאי או' וקב"ה בההוא זמנא מה כתיב משגיח וגומר וסדר הענין שתחלה מציץ במעשה לשלם לאיש כמעשהו והיינו מציץ מן החרכים כלומר דחמי ולא חמי כל מה דאצטריך דהיינו היותו רואה בצרה ההיא לרחם על ישראל אבל אין ראיה זו מספקת אלא מטיב להם רצון ומתעכב עד שיתפלל ובין כך וכך ישראל עומדים בתפלה ואח"כ אז קב"ה משגיח באשגחותא יתיר דהיינו חלונות בית הכנסת שדרך בם משגיח בתפלה הנוספת אחר אשר כבר הציץ מן החרכים שהוא סוד כשרון המעשה אמנם כד קב"ה אשגח על עלמא דהיינו בשאר ימות השנה שישראל מתפללין תחלה לצורך איזו צרה שלא תבא על הצבור תחלה מעוררים בתפלה ואח"כ הקב"ה מסתכל אם ראויה תפלתם להתקבל מצד מעשיהם לזה תחלה משגיח מן החלונות שערי תפלה ואח"כ מציץ מן החרכים שהם שערי כשרון המעשה ולזה אסתכל באינון חלונות תחלה וגומר:

וכדין כד וגומר היינו בראש השנה וישראל תוקע למט' והוא אדם ושופר וקול היוצא משופר כלול אש ומים ורוח והוא עולה ממט' למעל' ומעורר מלמעל' למט' אדם חכמ' שופר בינ' ונפיק קול מגו שופר דהיינו ת"ת כלול מחג"ת וזהו סבה לבעל הדין כנז' פ' אמור. וקול דודי היינו קול מלעילא דאתער לקבל קול תתא' דסליק מקפץ לכל ההרי' מבינ' על חג"ת מדלג על הגבעות היינו בתי דינים דלתתא שהם בנקב' והיינו בא כדי שיתחזקו בעלי הרחמים ויבטלו בעלי הדין. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רנא.

קיימי כולהו לאחדא צלותין שדרך אלו נכנס התפלה ומתקבלת בשתוף כשרון המעשה כנז' ולזה לא קאמר כל בית הכנסת דלאו ביה חרכים וחלונות אלא חלונות משום דלהשמעת תפלה חלונות הם עיקר כנז'. לקבל בית הכנסת של מעלה והיינו היכל זה

שהוא בתוך היכל נוגה הנז'. הכי נמי כנסת הגדולה מדת המ' שמכנסת כל הנמצאים התחתוני' ויש בה י"ב חלונות י"ב אותיות מילוי שם אדנ"י ויש בה י"ב גוונין ולזה כולא קיימא דא לקבל דא בגין דעלמין קיימין אלין לקבל אלין: וע"ד ביום רעה וגו' שהוא יום ר"ה לדין שהשטן בא או איזה יום שנתן לו רשות כנז' לעיל ימלטהו ה' בזכותו משכיל אל דל המצוייר בחרכים אלו:

כגוונא דא האי ממנא וגו' הממונה ממש על הנותן צדקה ומרחם עליו במעשה והיינו משכיל אל דל ומרחם עליו בענין שגם המעשה מצוייר כאן וז"ש ובג"כ שד' ממוני' אלו הם ממונים על דבור מעשה מחשבה כנז' כולא קיימא בהיכלא דא שכל ב' היכלות הקודמים הם נכללים זה בזה ושניהם בתוך זה והוא נכלל מכולם מסתלק אל היכל רביעי היכל זכות וז"ש והיכלא דא אתכליל בהיכלא רביעאה אחרא דתמן דהיינו היכל זכות הגבורה דתמן הוא גזרין ודינים כדמסיק לקמיה ולזה היכל זה שהוא לפני היכל זכות בו מצויירים מעשה הטוב כדי שלא יתלהב בדין וישרוף העולם וז"ש בגין דזכאה וגו':

היכלא רביעאה היכלא דא וגו' הוא היכל הגבורה ועם היות שהיה ראוי שיהיה כאן היכל הת"ת על נצח והוד בסדר ההיכלות אינם כן ואפשר כי אלו ההיכלות משמשים לזכות ופעולות התחתונים מהם אליו ומיד סמוך אליהם היכל זה שהוא לדון בני עולם על פי מעשיהם והוא הענין הנגלה ממנו להם והוא כמו גדר ושמירה להיכל הרצון שהיא היכל הת"ת סוד התורה שמצד פחד הדין בני אדם נשמרים שלא יפרצו ביצה"ר ולכן יקדם אליו ושמו היכל זכות שודאי על ידו זוכים בני אדם לחיי העולם הבא ועוד שפותחין בזכות תחלה וגם מטין לצד זכות ועוד שאין כוונת דיניו לנקמה אלא זכות בני אדם: ביה אתדנו כל דינין דעלמא שעם היות שפי' קצת דברים שנגזרים ודנים בהיכלות הנז' הכל נשפע מכאן ושם בתי דינים פרטיים וכאן ב"ד כולל ואפשר דכל דינין דעלמא היינו כלל הנהגת הקף העולם והרפתקי דעדו עלי' ושאר מה שאמר זכיין היינו פרטי מעשה הצדיקים ומעשה הרשעים חובין ושכר אלו לאלו עונשין ואגר טב וגו' היכלא זכותא דא וגו' הענין כי שאר ההיכלות הם רחמים ומעשיהם כפי מדתם אמנם היכל זה הוא דין וכל מעשהו באודם הדין לכך משניא מכל היכלין:

והאי היכלא כלילן ביה ד' היכלין לא שהוא מתחלק לארבעה היכלות אלא שהוא היכל זכות ובו ד' היכלות אחרים בענין שעיקר הכל הוא זכות ובו כלול ב' היכלות לב' בתי דינים אחרים האחד ימיני הב' שמאלי ועוד ב' היכלות האחד לאותם הנקראים בעלי עינים שהם משגיחים על מעשה בני העולם כדלקמן הב' לכמה סופרים הממונים תחת ב' סופרים שהם לפני הדיינים הראשיים שהם בהיכל זכות עצמו וז"ש וכולהו משניין

דא מן דא שאין זה דומה לזה מפני שינוי הבחינות כנז' וכלהו חד היכלא שהם ענפים להיכל זכות בעצמו שהוא העיקר:

בהיכלא דא אית רוחא וגו' הוא רוח דקות עליון שזה פשוט מתנוצץ לנצוצות כפי מציאות המצטרך להיכל ולזה הרוח הוא הנק' זכות ונראה שתחלה נק' זכות בדקות רחמיו ואח"כ בהתפשטות דינין נק' אל לשון חוזק וגבורה וז"ש והאי איהו א"ל והכא אתדנו כל דינין דעלמא והיינו ואל זועם בסוד הדין ונצוציו המתפשטי' ממנו בבתי דינין הם עדת אל ושכינה היא עמהם בדין ודאי: ד' פתחין הנראה שאין פתח א' להיכל א' אלא ד' פתחין לכל היכל והיכל וכן להיכל הכולל בענין שהם כולם ארבעה והם לכל ההיכלות שכל א' וא' מההיכלות נפתח ונשפע באלו הפתחים וז"ש ארבע היכלין אלין הנז' דאינון ד' היכלין ד' פתחין להון לכולם כדמסיק ויש להם ד' ממונים כדלקמן. והנכון בזה שעצם ההיכל זכות א"ל הכולל הכל יש לו ד' פתחים ד' ממונים ואח"כ הם ד' היכלות ההיכל הראשון אין לו אלא שער עליון סנסניא ממונה עליו ולזה אמר פתחא קדמאה עילאה דהיכלא פי' עליון לד' המתפשטין ותחתיו י"ב לג' היכלות המתפשטים **סנסניה** על שם שהוא ממונה על השנאה והדין וכן לשון סנה שהם קוצים שנוטלים סדורם ממנו ולכך ישנו בשמאלי. כרוזי דמכריזי וגו' כדי לעורר בעלי הדין החצונים שהם מתגברים מתיך הכרוז הזה היוצא ומגיע אליהם השפעתו לי"ב אלו וי"ב אלו משפיעים לחצונים ע"י השתלשלות המדרגות:

רוחא דא היינו כללות כל פנימיות ההיכל המשתלשל מזכות לבחינת א"ל ואח"כ מא"ל משתלשים ע' נהורין הם ראשי הסנהדרין וכל נהור' ונהורא כלול מכל חביריו כל א' כלול מע' ואפשר דהיינו נציצין דקאמר ולז"א וכולהו בעיגולא קיימי בגין לאחזאה דא בדא וע"י כך כלול כל א' מכל הצורות ואין שום א' נמנע מחבירו מטעם דין או רחמים וז"ש לא אתדחי דא מן דא.

כל זכיין מעשה טוב וכל עונשין מעשה רע וכל דינין הראוי והגון לפי משקל המעשה הכל נתון לפניהם. מנייהו נפקין תרין נהורין שהם סוד עדים שהם כלולים מכל העדים כדי שיהיה עדותם נראה לכללות הדיינים שוה בשוה שכולם שומעים מציאות עדותם ופגם המעשה או תיקון מעשה והם מראים בעצמם שיעור התיקון או הפגם ומהותו ודנים על פי עדותם.

שררך אגן הסהר מפני אלו הם נקודת השירור אל כל הגוף כי היכל ד' ג' מכאן וג' מכאן והוא באמצע ואלו נקודה אמצעית להיכל זה.

לקבל אינון שאלו הם נגד הקו האמצעי ויש מהם ע"ב ימיניים לחסד וע"ב שמאליים לגבורה והראשונים עיקר לאלו הע"ב וע"ב כדפי' וז"ש ואלין פנימאי אינון וגו'. ועם שיש שני בתי דינים אלו אין עיקר הדין אלא בראשונים וז"ש לקמי נהורין אלין וגו' רי"ו כחשבון ע"ב ע"ב וכולם בגי' גבורה ואפש' שהם נכללים אלו באלו ומשתלבין אלין באלין לדן ואכולהו קאי או לקמי נהורין אלין וגו':

ברוחא דא דקא' היינו זכות אל כנז':

אינון תרין וגו' אינון סהדי ממה שהם מסתכלין במה שמצוייר בעיני ה' המשוטטו' בכל הארץ והם מעידים ממה שרואים שם ומושכין לכל הענפים שהם ע' והענפים מטין לזכות או לחובה וחוזרים אלו השנים ונוטלים הסכמה ומציירין גזרת הדין וכותבין פתקת הדין וז"ש וכתבי פתקי דינא דזכו או חובא: ביה רשימין תלת אתוון הם סוד אותיות יה"ו דהיינו סוד חג"ת והוא סוד המשכת המדות למטה מצד רוחניות הכסא הרוכב על ההיכלות מצד האצילות אשר על הכסא ולז"א דמתדבקן ביה מלעילא דאינון יה"ו מהרמ"ק זלה"ה: גליון. דאינון יה"ו כנגד ג' בתי דינים של ע"ב י' לימין ה' לשמאל ו' באמצע. עכ"ל:

דף רנא:

באתדבקותא דדכורא בנוקבא דהיינו א"ל יה"ו א"ל הוא סוד היכל הזה שהוא נקבה ודאי וענין יה"ו הם אותיות זכר המנהיגות סוד שם אל שהוא ראש ועיקר לרי"ו נהורין ולזה ואלה"י דהיינו א"ל יה"ו יורה באתדבקותא דדכורא בנוקבא כזה יאהל"ו והיינו או' אתרשימו בהאי רוחא אינון אתוון ואז הוא דין ברחמים דהיינו ואלה"י לצור מחסי מה שהיה א"ל זועם נהפך ע"י אותיות יה"ו ונעשה ואלה"י לצור דין המגין ופועל הצלה והטוב ולפי זה אין אות ו' אות השימוש אלא עיקר השם וז"ש ורזא דאינון אתוון דרשימין ביה:

אלין תלת סטרין דהיינו ע"ב ע"ב ע"ב עם היות שכולם א' עכ"ז הם תלת בתי דינין לדון בזה מה שאין דנים בזה וזה שאמר דמתפלגי בדינין אחרנין שהם דברים קטנים במילי דעלמא אמנם יש דברי' גדולים שאין דנים אותם אלא למעלה בע"ב מאורות עליונות ושאר המאורות מתרין סטרין משתתפין אליהם והדברים הקטנים הם עותרא וגו' בשלימו ירצה שלוה והיינו ע"י שאלו המאורות המתחלקים לעצמם לדון יהיה להם כל ב"ד וב"ד היכל לעצמו שהיא לשכת הסנהדרין וז"ש דאינון ד' היכלין אינון מתקנן לכל אינון אחרנין שהם ענפים לע"ב מאורות עליונים ראשונים דקאמרן שהם הם עצמות רוח א"ל ועצם ההיכל ואל שתי בחינות ע"ב המתפשטים מהם שתי בחי' היכלות לעצמן

והיינו אומ' תרי היכלין לאלין תרי סטרין נהורין אחרנין שאינם הראשיים **וחד** היכלא שלישי לכל אינון מארי דעיינין שבהם מצטייר כל מעשה בני אדם והם שוקלים מה שנעשה לא פחות ולא יותר וז"ש דעבדי חושבנא מכל עובדין דעלמא כדי שהעדים יעידו מה שראו בלי תוספת או מגרעת.

וחד היכלא רביעי לסופרים הם המשתלשלים משני סופרים ועדי' עליונים שהם נקודה אמצעית לסנהדרין כנז' וזה שאמ' דתחות אלין קדמאי פנימאי ומשם הארתם של אלו:

בכל פתחא ופתחא וגו' כבר פי' שכל אלו ד' פתחין הם פותחין ומשפיעין מה שבכל אלו ההיכלות והם ד' לכל היכל והיכל אלא שהממונה הזה שבפתח זה הוא משמש לכל ד' היכלות לפתחיהן:

גזריא"ל על שם גזירת הדינים כדמסיק. לגלאה דינין אחר שנגזר הדין והגזרה. הוא נוטלה מבפנים ומוציאה לחוץ ומוסרה לשר זה הנק' סנסני"א העומד בחוץ מפני קושי דינו והשר הזה נוטל גזירת הדין שהיא ראויה אליו שאם אינה ראויה אליו לא יגלה אותה אליו והוא אינו משיגם מפני שהוא מבחוץ והיא שר על י"ב שרים ג' לכל פתח כנז' שהם י"ב פתחין וענין פתח הנז' בהיכלות הם ענין רוחני שדרך בו יפתח ההיכל ויצא ויושפע מה שצריך לצאת מפנימה להיכל זה יוצא ע"י גזריא"ל לסנסני"א וממנו לי"ב כחות שבפתחיו כדי להכריז וירד הכרוז דרך המדורין עד ההיכל הא' ומשם יוצא לחוץ עד הרקיעים ומהרקיעים לכל דיירי ארעא והוצרך זה כדי לגלות לתחתונים:

דאודעין ההוא מלה עד רקיעא דשמשא אין פי' החמה כמשמעו שמדרגות החצוני' הם למעלה מהרקיעים תחת מדור ראשון אשר להיכל לבנת הספיר לכן נר' שהוא רקיע למעלה ששם הוא השתלשלות המדרגות להתפשט המלאכים המשרתים ומשמשים לעולם התחתון ולצורכו שאינם תוך ההיכלות והוא למעלה מהחצונים ולזה אינון ממנן דאתמנון על שמשא כנז' נטלי ואודעי וגו':

אודעין מלה לאינון מלכין מהאי פתחא כדקאמרן ר"ל כמו שמודיעים למלכי האומות ממש. וא"ת היאך נטלי מלה מהאי אתר שא"א לדורות אחרונים להזדכך וליכנס פנימה להיכל זה. ופי' ואמר כי שלשלת הקדושי' ישתלשל מדרגה אחר מדרגה חוץ מההיכלות עד רדתם אפילו בעולם הזה התחתון והם קדושים ואינם צריכים טהרה לשאוב מהם מפני שהם דרים בין בני אדם בתוך טומאתם כדמפרש ואזיל ואלו הם נמצאים ג"כ למלאכים בעת הצורך להודיעם סתרים עליונים בהנהגת העולם וכיוצא. והצורך למציאות המלאכים הקדושי' למטה לארץ הוא מפני שיש חצונים שהם מתפשטין למטה והם פועלים בבני אדם ולזה צריכים כחות מתנגדים אליהם ממש קדושים מתגלים

ומתגלמים כנז' וז"ש כגוונא דא בסטרא אחרא וגו' דרגין לאבאשא וגו' הם הפכיים לנטרא לבני נשא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה: גליון. אינון מתקנן לכל אינון אחרנין פי' לדינין אחרנין שנז' שהם עותרא וגו' והא דקאמר אוחרנין לאפוקי בני חיי ומזוני דלאו בזכותא תליא מילתא. עכל"ה:

דף רנב.

מסאבין ליה בהאי עלמא בלכלוך עון ובההוא עלמא מדינה של גיהנם ואינון איקרון צואה רותחת מתבארים לקמן: דהריא"ל שמיה שהוא מחפש על כל מיני זכות בין רב למעט ומכניס הכל פנימה לקדש להיות מכריע בין חובה לזכות וז"ש כל זכותין אפילו דברים קלים הכל בא לידי חשבון.

כדין האי ממנא פקיד וגו' אינו מדבר במציאות זכותו בעולם הבא שזה נדון אחר המות אלא שכר מצות דהאי עלמא קאמר שהם פי' לעולם הזה והממונה הזה בקי הרבה בפירות אלו כמה שיעור על כל מעשה ולכך יודע להכניס זכותו וז"ש כדין האי ממנא פקיד על אגרא וגו': פדיא"ל בהיכל נוגה ממונה על כיוצא בזה כנז' שם:

קאים בי מרעיה אפי' שהוא גרם לעצמו כגון צינים פחים בדרך עקש ואתפש בחוביה חולי של תפיסה לא מיחוש בעלמא כדין אתדן מיד בתחלת החולי. וכל זכו וחובא דעבד בהאי עלמא היינו להיות נדון בעצמו כגון לטובה או לרעה אמנם לנכות כאומרו מצאתי כפר אין מנכין אלא מפירות מעשיו כנז':

ואודע דיניה לטב עד דאשתזיב כלו' מודיע לימניים המצטערים עליו ומלמדים זכות וכן לקרוביו העומדים במנוחת הנפשות המתפללים עליו ומודיע להם שעם היות שמאריך בחליו אל תצטערו עליו שכבר נצול מהמות וכן למלמדים חובתו להשתיקם ולכך נחתא ההוא דינא בכל אינון ממנן דרגין אשתמודע לטב וגו':

פתחא תליתאה כנגד הגבורה וגו'. גדיא"ל מלשון גודו אילנא מפני שהוא ממונה על הכריתה ובחי' גזרת החובה יוצא דרך בו ולכך כל חובין וכל בישין דבר נש אסטי אבתרייהו אחר שהעידו העדים עדותם הוא לוקח אותם על פי מאמר ב"ד לשקול במאזני צדק שהם למטה בפתח הרביעי שבו המאזנים שהוא כנגד הת"ת שמדת צדק מ' מקבלת משם:

מאן דנצח מנייהו על פי ב"ד השוקלים במשקל הנז'. הכי אית ליה לדהריא"ל או לגדל ממנן שהם מלאכים משתלשים משם ולמטה לשמש ולהודיע הדין למטה. ומעברן בישין ומרעין היינו אחר ימי קציבת חליו ויסוריו ולפעמי' מיד מעברין אלו מעליו בישין ומרעין הם כחות רוחניים וגשמיים:

מסטרא דשמאלא כשנוצח ג"כ יש לגדיאל כמה ממונים ואין הרע נפעל על ידם שהם קדושים אלא משתלשלים הכחות עד דנטלי מלה ההוא סטרא אחרא. עד דאתרע מזליה שמאריך בחוליו כדי צורך כפרת עונו עד שמעט מעט מחליש כחו ואתרע מזלי' שהוא סוד אחיזת גופו בקדש מתחלש מעט מעט ומיד יש כח לאותו השר הממונה על פרידת החיים מן הגוף ומעט מעט שולטים החצונים בו עד בא השר הגדול שהוא מלאך המות ונכנס בין הנשמה והגוף ומפרידן:

פתחא רביעאה וגו' יאזני"ה על שם המאזנים ונק' מאזני צד"ק כי בכח השכינה הנתון בזה המלאך המראה שיעור נחת רוח העשוי לפניו בצדקת מעשה זה או פגם המעשה ברשעת העון ההוא ועם היות שדהריא"ל נוטל זכוון וגדיא"ל נוטל חיבין כנז' אינו דומה למי שנוטל זכות וחובה שניהם כאחד וז"ש והא איהו מתקלא דנטלא זכיין וחובין וביה אתתקלו כולהו ולכך יעלו כאחד במאזנים אלו והיינו דמסיק נמי בהאי אתתקלו כלהו לאתדנא: לימינא הריא"ל קרוב לשם דהריא"ל שבפתח הימין: גדוריא"ל קרוב לשם גדיא"ל שבפתח השמאלי הנז' לעיל מפני שפעולתם קרובות מאד: דא אכרע לסטר ימינא וגו' ירצה יאיר מעשה הטוב וידעך אש להבת העון והיינו בהגביר הטוב על הרע ואם להפך דא אכרע לסטר שמאלא יגביר אדמימות העון וידעך אור הזכות:

כלהו אתכלילו הם כמה בחינות הא' ע"ב מאורות כנז' ועדים וסופרים שהם בד' היכלות וד' ממוני' פתחים אלו כל זה נכלל באור המתעלם בהיכל הנק' זכות על שם הרוח ובהיותו כולל זה ההיכל כל המציאות יחד יולידו חיה זו שמה **תומיא**"**ל** האי חוותא איהי חוותא דקיימא לאשגחא הענין ששבעה עיני ה' יסודם בהיכל רביעי שבהיכל הזה כנז' והם מתפשטין דרגין על דרגין עד רדתם לעולם התחתון ממש לאשגחא על עובדי בני נשא כנז' לעיל ובהיותם מתפשטין חיה א' רוכבת על שבעתם והיא זו הרוכבת ושולטת עליהם בהיכל למעלה ובעולם התחתון למטה והיינו אומ' האי חוותא איהי חוותא דקיימא לאשגחא בעלמא באינון עיני ה' וגו':

דאינון בשלימו דלבא וגו' שנסתרו שלם שעשהו בכל מצפוני לבו ולא נשלם בכלים הנגלים.

באשגחותא דצלותין וגו' על שאלות היחידים שהם מסדרים תפלה לעצמן או שמוסיפין בתפלתם ואפשר שהתפלה עולה בכלל תפלות הצבור והתוספת קולט אותו החיה הזאת. מהרמ"ק זלה"ה: דהא בסוף כל מ' אל הרחוק ויש קרוב יותר כי כל מ' יום יוצא פעם א' ויש שאלה רחוקה ויש קרובה ולסוף מ' יום יבקר כולם יחד:

דף רנב:

אי זכי נפקא ההיא צלותא וגו' ממקום גניזתה ונפיק עמה ע"ב ממנן הם ד' צדדין כל א' כלול משלשה הם י"ב וכל חד וחד שהרי היא זוכה מכל י"ב בחינות תביעין מעם ההוא רוחא זכות א"ל שר ההיכל קיומא דההוא שאלתא שיחתים עצמו בשאלה זו להתקיים: ואתקיימא בהו שכולם מתחתמין בשאלה ההיא כדי שכאשר תסתלק להראות פני המלך כולם מתחקקין למעלה ואפ' שכולם שואלים לקיים שאלת השואל והשאלה מתקיימת בהו על ידם שהם שלוחים לקיומה:

תחות האי חוותא שהיא רחמים ד' שרפים מלהטן מצד הדין שסוף סוף ההיכל הוא דין אמנם פעולתם יפה כדמסיק:

שרפיא"ל לשון שרף צפון ברקיא"ל לשון ברק דרום ושתיהם בסוד הדין כי מן האש יוצא ברק: קדושיא"ל קדושה מן הלויים דין מערב קדומי"ה לשון יבא קדים רוח ה' מזרח וגו' שגם הוא דין כי ארבעתם יסודם דין כל א' יותר מחבריו ושרף יותר מכולם: וטעם חקירת עונג שבת כאן מפני שסוד ענג הוא 'עדן 'נהר 'גן ג' ראשונות מבטל כח הדין וביום השבת אין דין וההיכל הזה מתענג והמבטל העונג גורע נחת רוח מההיכל הזה לכך יפקד בכח ההיכל: כד נטלי להנהיג העולם נפקין שביבין דאשא הם כחות משתלשלים בדין חזק ומאלין שביבין יתקבצו למחנות ויעשה מהם ע"ב גלגלין לכל א' מהשרפים והמשתלשל מהם הוא כח הדין החזק שהוא סוד נהר דינור שהוא שורש לדינים הנמשכים חוץ להיכלות עד בואם לחצונים שהם מזדמנין לקיים גזרת הדין היינו אומרו ישמשוניה להההוא נורא. ואוקיד לכמה רוחין נשמות החייבות גיהנם רוחני שהוא מחוץ להיכלות ונהר זה יוצא אליהם לנקותם לכמה שליטין למטה כאשר מעבירים אותם מממשלתם כדונים בנהר דינור. וכד עייל שבתא כרוזא נפיק מקודש השבת מקודש ושכיך ההוא נהר מדיניו החזקים והם מתבטלים. והאי חוותא אזלא וסלקא להכלל במשתלשלים האלו השרפים שפי' ולזה עאל ג' אמצעיתא סוד נקודה אמצעית היונקת מג' ראשונות דהיינו ענג וישראל הם נכללים בסוד השבת בנקודה האמצעית ונודע כי שלחן בצפון לכך שולחנם בהיכל הגבורה זה מטעם זה:

בהאי אתר מתסדרן וגו' ואלף אלפין וגו' שהיו משמשים בחול לדין השתא משמשים בסוד ענ"ג מפני שהם מתהפכין בקדושת שבת לענג שולחן וז"ש ואלף אלפין וגו' והיינו סוד הכללות עשר מעשר בסוד בחינת נשמתין של ישר' וכמו שהם פרצופין בנשמות כך בממונים המציירים מציאת' שם: וחמן כל אינון פתורי הם התחתונים מצויירים שם וכל אינון דקיימי עלייהו המשתלשלים מההיכל ממונים על השולחנות המצויירם שם כאו'

אלף אלפין וגו' מטעם שהם נהנים מהענג הגשמי בקדושת שבת והחי' בעלת ההשגחה לכך אשגחא היא גם כן ליהנות מהענג העליון בכל פתורא ופתורא בסדורה בתקונה וכמו שהיא נהנית מאותו ענג משפיע מלמעלה על המענגי' והתחתונים מחתימין הברכה ואמרי אמן.

ורוחא עילאה שהוא דקות וסבה לכל הענפי' אחר שהשלימו הענג בשלימו ג' סעודות לכך בסעודה בתראה תליתאה מסיים ואמר על כל אינון קדמאי מברך ממקור גבוה והיינו או' וארוכתך מהרה תצמח מאריך אנפין וכבר נגמר' המצו' והיא מסתלקת נשמה דאצילות בתקוניה במצות שבת והיינו והלך לפניך צדקך וכבוד ה' מקדים אל כל הנשמות ההם העולות במוצאי שבת והיינו יאספך ואחר שנגמר האור העליון מהכתר ארוכתך ומבינה צדקך ומהחכמה כבוד ה' שבעין נהורין שהם נגד ז' ספי' תחתונות הם משפיעין ואמרי בכל סטרין הנה כי כ"ן שיסודו ע' יבורך גבר מהגבורה ירא ה' ממדת הגבורה ודאי שהוא עיקר ההיכל: דחיין שלא יהיה לו חלק בענג שבת העליון והיינו דיוקנו שנתגרש משבת העליון ושלחנו אינו מרכבה למ' אלא חצוני לכך דוחין אותו לחוץ אל מקום הנגע ושם נגעי בני אדם וכולהו פתחי ואמרי הפך מה שהיו מושכים לו ברכות. ועם היות שהענג הוא ענף מצוה עכ"ז עונש המבטל גדול בגין דענוגא דקב"ה ומהימנותא איהו וגו' והענין שהאדם ת"ת ושלחנו מ' וענ"ג שמתענג עליו היינו משך ג' ראשונות כנז' ולכך הוא דהיינו השפעת ג' ראשונות כנז' ומהימנותא דהיינו סוד הייחוד באצילות. וזמנין הם י"ט פסח ב' ימים סוכות יום א' ושמיני עצרת שבועות יום א' ר"ה יום א' מדאורייתא וב' מדרבנן הם ז' ימים וכולם מצוה לענגם ויש יחוד עליון בענ"ג אל המדה שהם רומזים בה ולזה כולהו חדוותא דקב"ה ומתענג בהם ממתק הדין כי השלחן מ' בצפון גבורה ב' מדות הדין וע"י הענג הוא מושך רחמים עליונים למתק דינם לכך האי חוותא קיימי לקבל ההוא נהר דינור דהיינו גיהנם רוחני ולא שבקי לאתוקדא ביה וגו': והענין שתצטרף שם הנשמה ולא ירגיש צער האש והצירוף כי הצער אשר לנשמה שם בנהר דינור אינו אלא ממה שלכלכה עצמה בעולם הזה בתענוגי העולם כי צער העבירות כבר נטהר קודם שיכנס לג"ע של מטה כנז' פ' תצוה ולזה כיון שנהנה בענג שבת וי"ט יהיה תמורת ענג החול ויצנן לו נהר דינור כי ענג חול מלהיב גיהנם נהר דינור וענג שבת מצנן אותו: תחות אלין ארבע שהם ד' ממונים שבד' פתחים כנז' לעיל ואלו הם לבד מההיכל מתפשטין למטה ובסמניהן ניכרים דמסטרא דהיכל' דא בעלי הדין ופעולתם להודיע לפועלי הדין מה שנגזר כדי שיהיו מזומנים לקיים גזרת הדין והיינו ומכריזי לכל אינון וגו':

כולא אתדן הכא עם היות שיש קצת עניינים שהם נדונים למטה בהיכלות כנז' עכ"ז כאן מקום ב"ד הכולל שהכל נדון אותו כאן זולתי ג' אלה בני חיי ומזוני שפי' רז"ל לאו בזכותא תליא מילתא היכל זה הנק' זכות וז"ש דלא אתייהיב רשו בהיכל' דא וגו' שג' אלה הנז' תלוים בג' ראשונות שהם בני באימא עילאה ודאי אם על הבנים היוצאים ממנה חיי מהחכמה כאו' והחכמה תחי' בעלי' ומזוני מהכתר שהוא יושב וזן מקרני ראמים וגו' והמזל העליון הוא מקור ג' ראשונות ולכך לאו בזכותא תליא מילתא. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רנג.

ואי תימא בר נש בבי מרעיה הא אתדן לחיים וגו' א"כ נלמוד כמו שהחולה כאן לחיים למטה כן בני ומזוני אלא וגו' יר' שהם בג' ראשונות בדקות ובמציאות למטה בז' ספירות נדונת בהיכל זכות ותלייתם בג' ראשונות להיות נשפעות מהיכל קדש הקדשים זכאה חולקהון דצדיקייא שהחיים בידם וזכאן הם בעצמם לחיי עלמא מפני שיש להם דרכי התורה ומעשיהם ותורתם ותלמידיהם בניהם וחי' עולם הבא חייהם עולם שכולו ארוך ואור התורה מזונם בעולם הזה ובעה"ב:

היכלא חמישאה היכלא דא היינו היכל החסד והוא המשבח והמפאר שאר ד' ההיכלות התחתונות הנכללים בו וז"ש קיימא לאנהרא לאלין תתאי. עוד אין עניינם מגיע להקשר בסוד האצילות עד הגיעם להיכל אהבה זה להיות היכל זה נקשר ביחוד העליון בסוד יחוד ק"ש וז"ש והאי איהו היכלא דקיימא לאנהרא ברזא דמהימנותא שהוא סוד יחוד ק"ש:

פתחא חדא וגו' שאין לו אלא הנהגה א' שמשפיע דרך בו והיא הנהגת החסד סנגוריא"א מפני שהוא שר החסד מלמד סנגוריא על ישראל לעורר החסד העליון להשפיע בהיכל זה למתק דינו ולכך מכריע הדין ע"י הסנגוריא ומכריע לכף זכות למטה היכל זכות שלא יגבר הדין בו ולא יגברו החצונים מצד מטה וז"ש ולא ישלוט עלייהו וגו':

בהיכלא דא וגו' היינו עצמות רוחניות שהוא מתפשט בהיכל כלול מד' רוחין כנגד ד' אותיות שבשם י' חוור ה' אוכם ו' ירוק ה' סומק הם ד' הנהגות ולזה כולל כל ההיכלות התחתונים וכל הבחינות ולכך קיימא כליל בכולא. ואיקרי סוריה הנק' בפ' ר' ישמעאל סח לי סוריה שר הפנים ע"ש שכל הפנים התחתונים כלולים בו כנז' ונק' סוריה מלשון סורה שבה פה שהוא המתקרב יותר למעלה בסוד אהבה וכל מה שמתקרב אל קדושת יוצרנו מתרחק יותר לכך נק' סוריה ובגי' עזר ודאי. רב על כל אינון וגו' להיותם מתנהגים כרצונו ואין להם מזון והשפעה אלא ממנו. וממנן תחות ידיה שעיקר הדין בהסכמת החסד ראשונה.

דסגיר ואין אור לתחתונים ופתח והאור מאיר בכולם כל מפתחן עילאין וגו' שהוא שר ממונה על כל אוצרות ההנהגה והשפע לתת לכל מנהיג כדי צורכו:
תלת זמנין הם ג' תפלות שבהם יחוד ההיכלות בסוד האהבה התפלה כדמסיק והיינו אומ' חילין תתאין כלהו אתכלילן הם בעצמם התחתון בעליון וקיימין תחותיה שנכללים בו אח"כ ומיניה אתזנו שמקבלים שפעו.
האי ממנא קיימא בכל רזין דמאריה דהיינו הרוחניות העליון ונכלל בכולו בסוד מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה כדמסיק. ואחר עלייתו שולט בכל רוחניות עליון לנהל התחתונים וז"ש כולהו אתמסרו בידיה:
האי רוחא הדקות שההיכל מתמלא ממנו איקרי אהבה וגם ההיכל מקום בית קבולו נק' היכל אהבה: שם אתן את דודי לך שאותה אהבה העולה מכ"י לקב"ה בסוד מ"ן לאתערא מ"ד מיד שכינה אתן את דודי לך. שומר ישראל שהשמירה באה מהכתר הנק' חסד עילאה דרך ימין החסד אל הת"ת ואל היסוד והיינו שומר הברית ולכך בהיכל זה שהוא היכל חסד נמצאים נטירו דכל גניזין עילאין שהם בחינות הכתר כנז' והיינו או' גניזין דמאריה גניזין ביה נמצאים המציאות הנעלמות מסתתרים בו וכל מי שמתדבק באהבה בסוד נשמתו נגנז בו ודאי:
מהאי נפקי שבילי וגו' צנורות החסד מתפשטין ממנו לכל ההיכלות שכולם נזונים בחסד. בגין לאתעטרא וגו' יר' בחינת ההיכל הקודמת לכל שהוא רוח פשוט ודק מתעטר מרוח החסד שבהיכל הזה ואית דגרסי בגין לאתערא בההוא רוחא ויר' שמתעוררים להאחד למעלה ברוח חיוני המתנוצץ בהם בשבילי הצנורות הנז':
אלין גוונין שהם ד' אותיות יהו"ד כנז' אתכלילן בסוד קשר השם הנכבד ואותו הדרך בעצמו למאורות ההיכל זה ומהתנוצצות האור שמתנוצץ זה לזה להכלל בו והיינו בטש דא בדא דקאמר יתקבצו אותם המאורות ויתהוה החיה הזו הנק' זוהר שפי' קיבוץ המאורות שיעשה מהם כזוהר א' ונודע כי הת"ת נק' אלה"י ישראל ודוגמתו בהיכלות היכל הרצון וחיה זו למטה ודאי תחת היכל הרצון:
מהיכלא דא נפקין וגו' הענין שנשמות מתהוות מזווג העליון ונמשכין דרך ההיכלות ובבאם להיכל זה אם תזדמן הנשמה להיותה נכללת בסוד נשיקין שהם מתעוררין תתעלה מעילתה על שאר הנשמות מפני שהיא מאירה ונתוספת מאור ייחוד זה עמה וז"ש מהיכלא דא נפקין כל רוחין קדישין דקיימו בקיומא דנשיקין עילאין ופי' המעלה מה היא ואמר **מאינון** נשיקין אוירא דרוחא בסוד דקות ג' ראשונות דרוחא לקיימא נפשא דהיינו האמצעי שבין נשמה לנפש הוא הרוח המתלבשת בו הנשמה ברדתה מהיכל

קדש הקדשים להיכל לבנת הספיר דרך ההיכל הזה בענין שקיום הנפש מהנשמה על ידי הרוח בכל אינון נשמתין דאתייהיבו וגו' והיינו כל כל מוצא פי ה' דהיינו נשיקין שבהם יתהוה הרוח מהייחוד הנז' יחיה האדם דהיינו הנפש התחתון שהיא למטה מהרוח והיינו שוד אוירא דרוחא המתפשט מנשמה לנפש ומנוחתו בג"ע תתאה מבחינת מזון ההיכל הזה: בגין דבהאי היכלא קיימין וגומר הענין שכל הזווגים שנעשו מיום שנחרב בית המקדש הם באצילות ועושים נשמות באצילות ואינם יורדין מפני שאין זווג ביצירה לעשות להם רוחות מפני סוד הגלות המגיע לעולם מטטרו"ן כנודע והם עומדים בהיכל קדש הקדשים גנוזות אמנם יש בהיכל הזה נשמות מאותם שנמשכו קודם החרבן ונתהוה להם רוחות בהיכל הזה והם נמשכות ויורדות להיכל לבנת הספיר וממנו לבני אדם וזה שאמר בהאי היכלא קיימין כל נשמתין וכל גופין דהיינו נשמות מהזווג העליון של קודם החרבן כנז' וגופין רוחתם המהוה להם בהיכל זה בסוד נשיקין כנז' וע"ד היכלא שהוא היכל החסד נקטא כל אינון נשמתין דנפקי מההוא נהר שהוא בינה ובהיכלות היכל קדש הקדשים ונוטל אותם להלבישם רוח כנז' והיינו עיקר הנהגת ההיכל הזה:

היכלא דא לא קיימא לעלמין בריקנייא כי בעוד שיש בו נשמות אין בן דוד בא ואחר שיכלו מיד תתעורר הגאול' ותמלא מן הנשמות החדשות המעוכבות בהיכל קדש הקדשים:

שני שדיך הם שני כחות מתמצאים מקשר וייחוד אהבה וזוהר והיינו רוחא דקאמרן שהוא עצם ההיכל הנקרא אהבה וההוא חיוותא שפי' שמתמצא כד בטש נהורא בנהורא שנק' זוהר וכאשר יתאחדו שתים אלו יחד:

אפיק תרין. נהורין כלילן דא בדא מתקשרן דא בדא כעין סבתם שהם אהבה וזוהר ואיקרון אל שדי כדמסיק שעיקר שם של שני עופרים אלו אינם אלא שדי כאומרו שני שדיך שהם להניק כשדים אמנם הוא א"ל הוא היכל זכות המתאחד בשדי וע"י שתוף שניהם נקרא א"ל שדי וז"ש ואלין איקרון שדי וא"ל דלתתא דהיינו רוחא דהיכל' זכות מתחברן דא בדא ואעיל דא בדא עד שיגבר ויקדם אל שם שדי והטעם אל שם שדי על שם שני שדים והאי א"ל שהוא מהיכל זכות נטיל מאתר דא כל אינון רחמין דקיימן לאתזנא דהיינו סוד חלב השדים וכיון שהיכל זכות בבחינה זו יתמלא חלב אז האי שדי יניק לכל אינון תתאין דהיינו הרוחות הדקות שבהיכלות ועצם ההיכלות וז"ש ולכל אינון היכלין ואפי' במדורין המלאכים הנק' יתדות שהם סמוכין להיכלין וז"ש ולכל אינון דלבר דהיינו חוץ להיכלות במדורין ולזה נק' שדי לשון די וספוקא לכולא מפני שהיא ימני וז"ש כמה דאיהי מקבלא מסטרא דימינא:

מהכא נפקו וגו' לא משם א"ל שדי אלא בסוד החיה העליונה שיש בה ד' גוונין משתלשלין מדרגות חיה מחיה כלולה מדין ומתפשטין עד הגיעם אל בחינת להט החרב המתהפכת ומציאותם נז' בפ' תרומה בארוכה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואיקרון אל שדי ענין אל שדי בהיכל אהבה שהם סוד שני שדיך כשני עפרים הענין הוא כי כבר ידעת כי הדדים הם בין זרוע ימין לזרוע שמאל ועיקר יניקתם הוא מן הימין והענין כי החלב הנשפע בדדי האשה בא מסוד אימא עילאה בינה ואל זה הסוד רמזו בפ"ק דברכות מאי ואל תשכחי כל גמוליו שנתן דדים במקום בינה והענין הוא כי היות הדדים קרובים אל הלב שהוא בינה ובסוד הלב מבין מתערי אז רחמי העתיקא הנק' חלב אל הבינה ומהבינה יתמשכו אל החסד שהוא היכל האהבה ומשם ימשך אל הדדים בסוד רוחצות בחלב כנז' פ' משפטים דף קכ"ב ע"ב וידעת כי כל אלו ההיכלות הם מהיכלי הנקבה ודדים שלה המשפיעים לתתא הם בהיכל אהבה ומשם משפעת החלב. אך כד אתכליל רוחא דהיכל ג' הנקרא אל עם הנ' שדים כדין איקדי אל שדי וז"ש אלין איקרון שדי דלתתא מתחברן דא בדא. עכ"ל: גליון. ואקרי סורי"ה בגי' ריו"ו ס"ה דהיינו ריו"ו ג' גוונין ג' ע"ב ויסע ויבא ויט: כל מפתחאן עילאין וגו' עיין פ' נח ע"ה בסתרי תורה. האי רוחא איקרי אהבה וגו' משפטים צ"ח תרומה קס"ו ופקודי רנ"ד קרא לו אהבה זוטא: מהכא נפקו אינון נהורין דאקרון להט החרב וגו' הטעם שהדיינים למטה בהיכל הזכות ולהט החרב בהיכל זה שהוא למעלה ממנו והיינו דאמרו חז"ל הדיין יראה עצמו כאלו חרב מונחת עליו וגו'. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף רנג:

כד אתפרש רוחא דא הענין שעד עתה היו א"ל שד"י מתיחדים יחד השתא קא מפרשן שתי רוחות אלו שדי לעצמו וא"ל לעצמו ולזה אתפרשן ובטש ואפיק נהורין לכל סטרין מהם לצד החסד ומהם לצד הגבורה וכיוצא בהיכלות והטעם כי שם שדי עם שם א"ל בטש דא בדא ומתפשטין מאורות ונצוצות מהם ואפיקו חד חיוותא שאינה רחמים מפני שגיבר השמאל בה ולזה היא ממונה על אלין דאיקרון להט החרב המתהפכת להנהיגם. והחיה הזו צריכה ב' ענינים הא' להיותה מגין בפני החצונים בשני ענינים להגן מהרעב ממש והב' מרעבתנות הבטן שאוכלים ואינם שבעים וז"ש האי חיוותא אתפקדא על עלמא להגין משני כחות חצונים כדמפרש ואזיל ולז"א שוד וכפן שוד שודד והורג נפשות ומרעיבן עד שממיתן והפך לזה הוא שד"י שהוא נותן ספוקא ודאי כדי להעמיד ומשדד כחות חצוני ומספיק מזון. והב' להיותה מזון רוחני לפרנס הצדיקים והיינו א"ל נגדיי לנגד. כפן מרעיב כשמו כן הוא ונגדיי אליו הוא א"ל שהוא חסד משביע רעבים ומברך

מזון במעים ולזה אפק רוחא דמזונא להתפשט בתחתונים לכל אינון בני מהימנותא דלא ימותון וגומר כנגד שוד וסעיד לבייהו כנגד כפן בגין וגו':

חיוותא דא וגו' השתא מפרש מקום השתלשלות להט החרב המתהפכת ואמר חיוותא דא שהיא משתלשלת מן הנצוצות הנז' אפיק חד נצוצא ולא שממש הנצוץ הזה ממנה אלא היא חיה של ארבע ונכללת בשתים ומוציאה שתי נצוצות וב' נצוצות אלו נכללים בא' ומוציאים נצוץ א' והנצוץ הזה הוא הנותן כח וחיל לאותם שהם נקראים להט החרב המתהפכת כשנחלש כחם מצד א' נותן להם כח מצד שני וכן מצד ג' וכן מתגלגלים ומחלישים ומגבירים ומשתנים וז"ש דאינון מתהפכין לכמה גוונין: והאי נצוצא איקרי שרפים שהם חזקים באשם המשריף לא שהם שרפים ממש שהשרפים הם עליונים וקדושים. אחיד בה וגו' מלהיבן ומחזיקם באשו כי מפני הפוכם מתרחקים ונחלשים:

תרין ממנן נהורין דהיינו אל שדי שהשדים הם המעוררים אהבה וטעם גפנים ורמונים שהם סוד היין המשמח המעורר אהבה וכן רמונים שהם מזוגים מדין ורחמים ואלין אינון דאעלו וגומר ע"י קישוט מעשיהם והקב"ה מסתכל בקישוטי השכינה שמתקשטת בהם וממשיך להם אהבה מלמעלה והיינו סוד גפנים עוסקי התורה יין ורמונים עוסקי המצות מלאים מצות כרמון וכאן מצטייר כל תורה ומצוה: מהכא נפקי מסוד אור כללותם זה נפיק תרין ממנן ואיקרון אהבה דהיינו הא' עליון א"ה הוא סוד י"ה והב' תחתון ב"ה דהיינו סוד אותיות ו"ה כנז' פ' תרומה: דייחדי יחודא היינו סוד אהבתו של הקב"ה ביחוד ק"ש בכוונת מסירת נפשו על אהבתו וייחודו והיינו סוד ערותם שמתקשטים באור תיקון המצוה: ומתעטרי תמן בסוד האור שמקבלים שם להקשט עמהם השכינה וז"ש וסלקין לאתעטרא וגו' ומפני שכניסתם כאן הוא להתעוררות הזווג העליון אמר וסלקין ועאלין גו האי היכלא מהיכל שלישי ששם מקומן ומתעטרי תמן באור אהבה כדי לעורר החסד העליון אל היחוד העליון וז"ש לאתעטרא גו אהבה עילאה: כי גדול מעל שמים חסדך ירצה שמים ת"ת ומעל שמים בינה ומשם מתגדל החסד בהתעוררות תחתון העולה:

היכלא שתיתאה דא הוא וגו' הוא היכל הת"ת על החסד וגבורה שהוא נקשר בסוד הדעת הנקשר בכתר ע"י הבינה וחכמ' והכתר נק' רצון ומשם נק' היכל זה רצון בסוד המתמצא למטה ונובע מלמעלה וז"ש דאיהו רעוא דאיקרי מוצא פי ה' אותו הרוח הדק נשמה אל הספי'.

דקיימין הכא כל שאלתין וגו' כלו' למלאות כי עיקרם הם בהיכל זכות כנז' לעיל אמנם עולות משם אל הרצון הזה להתמלאות אחר שנדונו להתקבל שם בב"ד תחתון מפני שהרצון הוא הממלא רצון השואל וז"ש בגין דרעוא דכל רעון כד נשיקין וסוד החבוק

הוא בהיכל אהבה והנישוק בהיכל הרצון והזווג בהיכל קדש הקדשים ולז"א וכדין כד נשיקין דא לדא שהוא היכל הרצון רוחא ברוחא כדין איקרי עת רצון ופי' בזוהר ע"ת היינו בשכמל"ו ורצו"ן היינו שמע ישראל ויקושר הכל יחד בסוד רוחניות הפנימי המאיר דהיינו כדין שלימו אשתכח שאין שלמות למדרגות אלא ע"י כללותם וכל אנפין נהירין בין פכים דאצילות בין פנים דיצירה כולם מאירים מאור עליון:

וכד צלותין סלקין כדין וגו' הענין כי התפלות הם גורמות קשר ההיכלות אלו באלו עד קשרם באצילות בסוד חבוק נשיקה זווג כנז' דהיינו עת רצון כנז' וע"ד כתיב ואני תפלתי לך ה' עת ממש בעלות תפלתי וייחודי לך ה' אז משתלם סוד ע"ת רצו"ן דאיהו חבורא דא עם דא שמע ובשכמל"ו כנז':

בהיכלא דא קיימין שית פתחין שהוא מתפתח מבחינת ו' קצוות להאיר הרצון דרך כל הקצוות שהיכל זה נגדיי לת"ת המאיר בשש קצוות ד' פתחין לד' סטרין דרום חסד צפון גבורה מזרח ת"ת מערב מ' מעלה נצח מטה הוד. באלין פתחין אתמנא חד רוחא דהיינו רזיא"ל כדמסיק דאיהו רב על כולהו על כל שאר ממונים בפתחין האלו בענין שהוא רב סגנין על כל שומרי הפתחים אמנם פנימיות ההיכל אין לו יחס עמהם. ורזיאל שמיה לשון ר"ז סוד מפני שהיסודות הם מהכתר ומתגלים דרך פתחי היכל הרצון כמו שהכתר שופע דרך קו האמצעי אל ת"ת.

והאי אתמנא ואתפקד וגו' כי האדם המשתעשע בדברי תורה והוא גורם להמשיך ר"ז סוד מהמוח העליון בסוד נהר יוצא מעדן וגו' ובהמשך האור הזה הוא לוקט אותו האור דרך היכל הזה רזיא"ל הפותח דלתות שערי הסודות למטה והוא מושך אור זה הנעלם ומחדש בו סודות התור' שאין מי שיחדש בתורה ח"ו מעצמו כי מי יוכל לשנות חותם המלך או לחדש בו דבר וזהו טעם מעלת רשב"י ע"ה והיינו חדושי תור' שחוזרים ועולים למעלה וגורמין לנטוע שמים וליסוד ארץ כדפי' פרשה בראשית. ואינון רזין עילאין בין בעלייתם לעשות נשיקין עילאין בין בירידתם למטה כולם עוברים דרך פתחי ההיכל וגורמין דבקותא דרוחא ברוחא והיינו אומ' רזין עילאין דפומא לפומא ממללן דהיינו שאין הסוד נמסר אלא ברחימו דנשיקין דא לדא נדברו יראי ה' איש אל רעהו כעין של מעלה:

תרעין אלין לא קיימין לגלאה מפני שהם בסוד הכתר הנעלם ואינם נפתחין זולתי בהתגבר הרצון העליון להגלות בספירות ונמצא למטה אל התחתוני' אז שערים אלו נפתחים וז"ש כד אתפתחו כדין ידעין כולהו היכלין מצד אור המאיר בהם דהא תרעי

דרצון עליון אתפתחו אל הספי': היכלין עצם ההיכל רוחין שבתוכו משריין המשתלשלין ממנו:

ולא עאלין באלין תרעי וגו' הענין כי כל ההיכלות משמשים בשעריהם ליכנס מעשה התחתו' וכל מעשה ומעשה יש לו היכל ופתח מיוחד ומההיכל מתעלה אל המדה ליכנס דרך המ' למעלה כי כל היכל והיכל נקשר באבר מיוחד שבמ' וממנה אל האצילות ובהיכל הרצון הזה אין נכנס בו אלא דוקא המעשה התלוי ברצון ובכוונת הלב לבד דהיינו רעוי דצלותון שסוד הכוונה מעורר רצון עליון למעלה וכן רעוי דשבחא מי שמשבח או עוסק בתורה ומכוון לבו על דרך הסוד וכן רעוי דנשמתין קדישין עילאין מי שמסתלק מן העולם בסוד הרצון והדביקות מצד טוב הכוונה בקדוש וייחוד השם דהיינו קדישין עילאין אלו אינם עולות דרך טהריא"ל אלא דרך אלו הפתחים שמתדבקים בסוד הרצון העליון כנז':

האי איהו היכלא דמשה בסוד נבואתו שהי' מתדבק כאן ומתדבק בשכינה המאירה בבחינת הרצון וכן היה מסתכל בסוד הדעת המתייחד כאן:

בהאי היכלא אתכניש משה בסוד נשיקה פי ה' דבקותא דרוחא ברוחא ושם נכלל נשמתו בעת סילוקה מגופו כעין שהי' מייחד בחיים חייתו כאו' משה ידבר וגורם דבקות דרוחא מתתא לעילא והאלדי"ם שכינה בסוד קישוטי השכינה בהיכלות יעננו בקול דהיינו סוד הדעת ברצון עליון דהיינו דבקותא דרוחא עילאה ברוחא תתאה והיינו ממש כד אתדבקו נשיקין בנשיקין דא עם דא. מהרמ"ק זלה"ה. וע' בספר אור הגנוז בס"ד:

דף רנד.

וע"ד כתיב ישקני מנשיקית פיהו ולא פיו לרמוז על ה' עילאה שהוא אימא עילאה דהיינו נשיקין דחדוה מהבינה ולית נשיקין דחדוה אלא כד מתדבקו דא עם דא רוחא ברוחא דהיינו ת"ת מצד הדעת עם המ' בהיכלות ורוואן דא עם דא בתפנוקין מצד החכמה ששם מתעדנין בעדן ובחדוה מהבינה מנהירו עילאה מהכתר המתגלה עליהם בסוד הרצון כנז' בסוד הדעת. וסוד זה הוא משה ידבר דכתיב הנך יפה רעיתי דהיינו ע"י התעוררות תחתון היה גורם שיסתלק רוחא דנוקבא לעילא ונקשר ברצון בסוד הדעת בסוד רוחא דנביע בשפוון דהיינו כחוט השני שפתותיך שמשם נובע רוחא ופנימיות דנוקבא לגבי דוכרא ואחר התעוררות זה העולה מיד נובע אור הזכר מלמעלה עד למטה ומ' והיינו כד אתדבקו נשיקין היא מרגשת כללות רוחו ומשבחת הנך יפה דודי אף נעים ובאיזה בחינה שפתותיו שושנים מקור נובע רוח עליון ואתכלילו רוחא ברוחא:

אתמסרו בידיה כל רזי דאינון וגו' הם נשמות הקדושים שמסרו עצמן לאהבת קונם בחשק למיתה ולמעלה מהכל הוא האוהב כגון ר' עקיבא שאמר כל ימי נצטערתי על פסוק זה וגו' והיינו או' דמתערי בתיאובתא שנתאוו לקיום המצוה ברחימו עילאה היינו אהבה רבה חסד ותתאה אהבה זוטא חסד שבמ' המתלבש בהיכל אהבה והאוהב המוסר נפשו וקושר אהבה זה בזה ואלו הנזכרים יש להם סודות מאורות מהרצון עליון להלביש נשמתן כדי להדבק במחשבה העליונה ולכן רזי דנשמתין אתמסרו בידיו:

דאלין לא אתקריבו וגו' שאלו הם מתלבשים בלבושי מעלה מקום שאין שם אחיזת החצונים. ת"ח רוחא דא היינו רצון עצם רוחניות הממלא ההיכל הוא רק מבחינת הפתחים ודאי. אפיקת י"ב נהורין כנגד י"ב גבולי אלכסון שהם בת"ת והוא סוד נוף האילן ואלו ענפיו ולכך כולהו קיימי ברזא דהחית האי רוחא. בד' סטרין דעלמא קיימין ד' נהורין הם ד' גבולין מהי"ב שהם עיקר ההנהגה דשלטין לד' סטרין שהם ד' ראשי ההנהג' ימינא דכל עלמא כל צד החסד הנמצא בהיכלות וככל מקום ממנו ולמטה הכל נובע ממנו.

מינה שראן ישראל שלא נכנסו באמונה אלא בימין בסוד ימינך ה' נאדרי בכח וכתיב וירא יש' את היד הגדולה ומיד ויאמינו בה' ואמרו מ"י כמכ"ה באלי"ם דהיינו מיכא"ל רמוז שם ודרך בו נכנסו רב חילא דנהורא וגו' שכאן אשד נחל החסד ומכאן יתפשט לכל ההיכלות ויתמזג הדין בהכרח וכאן נהורא קיימא בתוקפיה: אפטרופא רבא דישר' הענין כי סמא"ל מלאכתו ללקט מעשים מגונים מעוונותיהם של ישראל חבילות חבילות והוא מסדרן ועושה מטעמים מרים ליצחק כאשר שנא והיינו לימוד קטגוריא ומיד מיכאל שר הימין הטהור שאין דין נכלל בו והוא מזדמן ומקבץ מכל ההיכלות כל זכותן של ישראל וכל מעשיהם הטובים מיום היותם והיא מסדרם ועושה מטעמים טובים ליצחק כאשר אהב והיינו ללמד סנגוריא על יש' וכף הימין מכרעת ואשתזבן מההוא קטגוריא שלא ימסרו בידו אמנם הקב"ה מייסרם מצד אחר: בר בזמנא דאתחרב ירושלם דהא כדין אתגברו חובין וגבורה קטגוריא של סמא"ל ומיכא"ל לא יכיל בהדיה מפני שאותו הדור מעטו מעשים טובים והגבירו הרעים ביותר מדאי ולכך מיכא"ל לא יכיל בהדי דסטרא אחרא כי טענתיה דמיכאל תבירא שאין מתגבר אלא מצד מטה ויש' חזקו לבם לבלתי שוב כלל. וכדין כתיב השיב אחור דהיינו שהסכם הימין בדין:

מסטרא דצפון שהוא צד הגבורה וכל גבורה ודין שבהיכלות הם ממנו ועם היות שהיכל זכות הוא היכל הגבורה רובו מזוג בחסד לכך הוא מופקד על ידן אחר גמר מעשהו בהיכל ואחר שהוסכם הדין משם ישפיעהו לחוץ לאחוז הדין להפעילו שכל אומנותו

בדין וממנו הם מדרגות מתפשטים דרגין על דרגין עד הגיע אל הדינים החצונים וז"ש ויהיב לממנא דפתחא וגו'. וממנן אחרנין אינם ממש טמאים אלא הם בסטר מסאבא וגו'. ולזמנין דהאי וגו' והיינו ובגבורתך תדינני והטעם מפני שהדין קדוש אית לון אסוותא ואז רחמים משתתפין באותו הדין ולכך גבריאל שהוא דין קדוש אתר דאיהו מחי שארי ביה חסד מפני שהמדות מזוגות ולכך גבריאל כליל בתרין סטרין וגו'.

בסטרא דמזרח היינו בצד הת"ת. בכל מילי דאסוותא בת"ת בסוד אריך אנפין בסוד ארוכה ומרפא ועם היות שאינו ממש רפואה אלא דבר הגורם לרפואה וכדמסיק כל אינון דאתנשיין בבי מרעייהו מפני מיעוט זכיותם וריבוי עונשם מצאו בו קיסורין מכון ונתיישבו בו ואין כח להזכיר זכותם זולתי המלאך הזה שחותר לו שער ומזכירם לרפואה. ולקרבא קיצין וזמנין. הענין שהם חולאים רעים ונאמנים לשולחם עד יום פלוני ואם נשלם הזמן והם ראוים להסתלק עכ"ז מתעכבים שתלויים ע"י אומן פלוני וסם פלוני לפי הכחות העליונים וזכיות מעשיו אין רפואתו נשפעת אלא ע"י אותו המציאות והנה מציאות הסוד הזה נעלם אל החולה ומתעכבת רפואתו אז מקרב המלאך הזה קצו וזמנו ע"י שמזמין האיש והסם כנראה לפעמים רבות לחוש העין. וסחרא עלמא כעין גלגל השמש בזריחתו כך זורחו הרפואה להחולים בכל העולם בהקף הגלגל ורפואה זו אינה ע"י סם ולא ע"י זמן אלא בפקודא דמאריה. רפא"ל שמיה על שם הרפואה:

ואע"ג דהא אוקימנא וגו' כדפי' בכמה דוכתין שהוא שר המערב עכ"ז אינו סותר דברינו וז"ש והכי הוא וגו' ואע"ג שפי' רפאל בסטר מזרח לא היה כוונתינו להכחיש מציאות הרפואה מן המערב שהרי המערב שליח הדרום והצפון והמזרח והוא משפיע למטה ופועל פעולתם אלא הכוונה היה לפרש אסוותא וחיים לאו איהו אלא מסטרא דמזרח ששם צומח החיים מהת"ת עץ החיים ולכך רצינו לייחס שם המלאך רפאל בו ואוקימוה דהא מתמן מהמזרח אתמשכן לתתא במערב ושם הוא שר הנקרא אוריא"ל כדמסיק. אמנם קשה כי זה סותר קבלה הנמסרת לנו בכמה דוכתי בר"מ בתיקונים כי אוריא"ל שר הת"ת ועתה כפי זה פי' אוריא"ל במערב: נוריא"ל מצד השמאל נור לשון אש ומצד הימין נק' אור ולכך איהו כליל מכולו שכל הפנים בו והיא פועל בשלשתם וז"ש ואית ליה תלת סטרין אבל תרין אינון והם שני בחינות ימין ושמאל ולכך אין לו אלא ב' שמות מהרמ"ק זלה"ה:

גליון ת"ח משה ידבר וגו' פי' שהדביר מיוחד למ' והקול לת"ת כדאי' בכמה מקומות. בגין דגבריא"ל בתרין סטרין וגומר תיקונין קכ"ד מיכאל שר החסד גבריאל שר הגבורה

נוריאל שר הת"ת רפאל שר שכינה ובהאי סטרא נהורא חד נוריאל שמיה וגו' עיין פ' בראשית כ"ג. עכ"ל:

דף רנד:

דאינון ד' יסודין תתאין וגו' בגין דכלהו מתקשרן דא בדא כעין המים קרים ולחי' והאויר חם ולח והאש חם ויבש והעפר קר ויבש וכל א' נוטל מחבירו ונכלל בו וז"ש דאינון ד' יסודין וגו' וילמד סתום מן המפורש:

רמז קרא ואמר היינו שהאגוז יש בו ד' מוחין והם מוח א' מצד כללותם באמצע שכל א' נכלל בחבירו:

אינון תריסר נהורין ולעיל פי' שהם ה' עם ד' אלו דהיינו שכל או"א מהם הוא נכלל משלשה והם תלת לכל סטר ונראה שהם י"ו כיון שהם י"ב תחות אלין וכך הם פני החיות כנז' פ' נח ובפ' אחרי מות ואפשר שהם תלת לכל סטר שהסטר עצמו הוא הרביעי והג' הם שנים מפני כללותם ע"י האמצעי והאמצעי נכלל בעצם הכולל בענין שהם סוד ארבע' יסודי ההנהגה והם ח' והם י"ב והם י"ו והכל ענין א'. אלין ד' סמכין שהם סוד ד' יסודי ההנהגה בכללותם קיימין לסלקא וגו' והיינו סוד התעוררות העולה אל השכינה ממטה למעלה בסוד בתולות אחריה רעותיה וגו' כנז' לעיל: לאתחברא נשיקין היינו סוד דבקותה רוחא ברוחא כנז':

תחות אלין כמה דרגין היינו ד' מחנות שכינה והם כל מחנה בבחינת שר מחנהו מחנה מיכא"ל חסד מים ומחנה גבריא"ל גבורה אש וגו'.

ארבעה נכנסו לפרדס ועם היות שהפרדס הזה רב אנטיעות ומשתעשעים בו כל הצדיקים עכ"ז אלו אתברירו לדוכתא דא ורצו לעלות אל היכל הששי ודמו להאחד ביסודות אלו שהם ד' כחות ההנהגה וכל חד אתקשר בדוכתיה לפי מה שנאחז ביסוד פרצוף נשמתו שהם ד' פרצופי הנשמות וכמו שהם ד' יסודות אלו טהורים יש כנגדם ד' יסודות חצונים לזה צריך הנהגה שלימה ליכנס אל הפרדס הזה שלא יטבע בפרדס ויצא חוצה וכיוצא:

בר ההוא שלימו חסיד' ר' עקיבא שנאחז ביסוד המים והזהיר ואמ' כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים וגו כנז' בתקונים והנה יסוד המים הוא היכל החסד היכל אהבה הדבק במיכאל שבהיכל הששי שהוא מים ג"כ ולא הפריד בין המים עליונים חסד שבאצילות אהבה רבה למים התחתונים חסד שבמלכות שהוא סוד היכל זה וז"ש אל תאמרו מים מים ירצה לא תפרידו בין מים למים אלא קשרו אהבה רבה באהבה זוטא היכל אהבה למטה ולכך כל ענייניו באהבה וכיון שנשמר בסוד הייחוד וקשר ת"ת ומ' נשמר מאותם מים הרעים ולזה צף ועלה ממים תחתונים למים עליונים וקשרם ולא ירד

אל מצולות ים ולזה נכנס בשלום שהוא המייחד המים במים ויצא בשלום. אמנם כל אנון אחרנין לא ייחדו כראוי אמנם לא השוו במדותם ח"ו כי אלישע הפריד וקצץ בנטיעות ואמר שאין אש התחתון נקבה קשור באש עליון זכר אלא אמר שההנהגה במטטרו"ן לבדו והמיר כי בקיצוץ זה מיד נהר דינור מתלהב ולכך נכנס בו אל אחר ונעשה אחר באש גיהנם ודאי ופגם ולא היה מעלה האש גבריאל לאש הגבורה העליונה בהכרעת הימין וקשרו בסוד ה' הוא האלדי"ם:

בן עזאי נאחז ביסוד העפר ואלו היה קושרו בעפר עליון היה עולה עד מקום החיים כאומ' הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר אמנם לא עלה אלא נחת ביסודא דעפרא ויש בחינה רעה אל הקליפות מקום עפר שאינו עושה פירות דהיינו דעפר ומפני שיסוד העפר רגליו יורדות מות קפצה עליו מיתה ונדבק בקדש ולא נטמא והיינו יקר בעיני ה' המותה מות ה' יסוד העפר לחסידיו ואלו ידע ליחד היכל זה בסוד עפר היה עושה חיים:

בן זומא נחת ביסודא דרוחא ויש רוח קדש והיינו אוריא"ל ולא קשרו בסוד אויר הטהור העליון ולא ידע וירד ופגע ברוח רעה הנאחז נגדיי למטה ולכך הציץ בו ונפגע מפני שלא ידע להזהר ממנו ודמה היותו קדוש ופגע בו פגע רע. וכולם נענשו ולא אשתזיבו מן עונשא:

וע"ד אמר שלמה יש הבל וגומר כי לפי האמת אין ראוי להיות נענש במחשבה אלא מצד המעשה ואלו היה במחשב' לבד ועכ"ז נענשו והיינו יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שנענשים במעשה:

שאלתא שאל וגומר שאלתא שאיל דוד ברוח הקדש ולא אתפרש שאלה זו מה היא מציאותה ולא תירוץ לה ומקום השאלה והתירוץ הסתום הוא דכתיב ממתים ידך ה' וגומר ופי' השאלה ואמר וע"ד כלומר בנדון זה הוא השאלה מה אלין דאתקטלו בקטולי עלמא ירצ' לא דוקא עשרה הרוגי מלוכה אלא עוד כמה בכל דור ודור כמה צדיקים שלא ירדו שאול במיתה טבעית כמו ישי אבי דוד ואבנר וכיוצא וזה שאמר בקטולי עלמא. ודוד ברוח הקדש שאל שאלה זו הנופלת על הדרוש והיא **זכאין** צדיקייא דלא חאבו חובא וגומר עם היות שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא אמנם חובא בגין דאתענישו עונש כזה ודאי לא עשו זהו ענין השאלה ורמז שלה בפסוק מפרש השתא.

ת"ח ממתים ידך וגומר הכא אית תרי סטרי ידך ה' וחלד ידך ה' דא קב"ה שהוא צד הקדושה וירצה מאותם המתים יש לך יד וחלק ה' דהיינו נשמתו אתכנישת מיד לגביה ואין לה עיכובא אפי' שומר הפתח אינו עומד בפניו וכיון שחלק זה הולך ממתים אלו א"כ יהיה ראוי שמאלו המתים יהיה ג"כ חלק חצוני מחלד שהיא חצוני דהיינו

שגופם נמסר לקליפות לעשות בהם כרצונם וז"ש דגופא איהי שלטא עלוי וזוהי ענין השאלה בשלמא כשיש לחצוני חלק בנשמה מצד הפגם שיש בה אינו רחוק שיהיה להם חלק בגוף להענישם אמנם ממתים ידך שהנשמה טהורה שמיד היא חלקך מה טעם יהיה חלק לחצונים הנק' חלד כחולדה והטמא' ההולכת בחורים כנחש ומזקת ולזה נק' יורדי גיהנם יושבי חלד. ופי' התשובה ואמר ת"ח נשמתא דאלין של הרוגי מלכות או הרוגי עולם הצדיקים כנזכר לאשלמותא דרוחא קדישא הענין שפעמים הרבה יש למעלה פירוד ופגם בין המדות העליונות ולא יוסר הפגם והפרוד ההוא אלא ע"י קרבן אדם ממש הגורם בקרבנו יחוד עליון ולא זה בלבד אלא צריך שיתן לחצוני חלק מהקרבן ההוא כדי שיבדל מן הקדש והוא גוף האדם לשלוט בו וע"י כך פורש מן הקדש ונשמה מסתלקת למעלה וקושרת עד מקום שאין קרבן יכול לייחד דהיינו מקום המחשבה העליונה וזולת המיתה ההיא לא היה בשום צד אפשר לעלות לייחוד ההוא והיינו שתוק במקום השתיקה והחשאי כך עלה במחשבה יר' כך ע"י חלק הגון הנתן לחצונים עלה ביחד במחשבה למעלה ובזמן שהכביד הפגם הרבה הוצרכו עשרה. וז"ש ת"ח נשמתא דאלין העולה למעל' לאשלמותא דרוחא קדישא שהוא המתפשט בכל הספי' מצד החכמה שמשם הקדש ומצד איזה פגם מהתחתוני' גורע החיות הזה שאינו מתפשט ואינו משתלם בספירותיו לזה צריך שיהיו נקרבים הקרבנות החשובים שבכל הנמצאים מבחר צדיקי הדור וז"ש דלהוון עשרה רוחין מתתא לעשר מדרגות כדקא יאות יר' שיהיו טהורים ונקיים וגופא דילהין אתמסר למלכו אחרא שהיא החצונית שנבדלת משם ויורדת לענין קשה כזה שהיא מתגדלת לנקום נקם בצדיקי הדור ואינה שולטת אלא בבשר ההוא שהוא לבוש הנחש שהוא חלקו ממש והכסיל חובק את בשרו. ומיד הקדושה נוטלת חלקה ומתעדנת בחלק' ואלו נשאבין פנימה בסוד החיים האלו שהם חיי הספירות בסוד המחשב' וזהו או' חלקם בחיים השיב הקב"ה חלקם בחיים הידועים חיי המדרגות העליונות חיי הספירות כנזכר והיינו דמסיק וכולא כמה דאצטריך שאין דבר בטל ואין דבר בלי צורך ומיתתם צורך גבוה ותיקון עליון ועם היות שהם עצבין מצד בחינת הגוף שמחתם ערבה מאד מצד אחיזת הנשמה כאימ' חלקם בחיים כנז' והיינו חידו מצד הבינה מסטרא דא עציבו מסטרא דא. מהרמ"ק זלה"ה: גליון תמניא אחרנין למהוי בשלימו וגומר נמצא שמותם פ' ויצא קמ"ט: אהבה זוטא היכל אהבה באהבה רבה חסד ממש ועיין פרשת תרומה קמ"ו עכ"ל, ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף רנה.

שבחתי אני את השמחה וגומר דא חדוותא דמלכו קדישא דהיינו בינ' המתפשט' בת"ת ומ' די בזמנא דאיהי שלטא שבחול השמחה הזאת נעלמת כאו' שער החצר הפנימית יהיה סגור ששת ימי המעשה וגומר אמנם בשבתות וי"ט נפתח השער וכאצילות מאיר למטה והוא שליטת שמחה זו והמתעצב אז פוגם בשמחה זו אלא צריך לעשות לה מדור בעצמו בשמחתו ועם היות שיש דברים רבים שהאדם נעשה כסא למעלה לז"א אין טוב וגומר מכל עובדין דבר נש עביד אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמוח ולאחזאה חדוותא בההוא סטרא ובזה הוא נעש' כסא אל השמחה העליונ' ושורה עליו דהיינו בינה וז"ש בגין דיהא ליה חולקא בעלמא דאתי שהוא בבינה כי כיון שנאחזת בו השמחה שהיא הבינה יש לו חלק בה בהסתלקו מן העולם הוא נכלל ומתדבק במקומו ממש שהיתה שורה עליו ששמחת שבת הוא מתפשט על כל החיים הכשרים כל א' כפי בחינתו והיינו סוד תוספת נשמה ושמחת שבת ומנוחתו: ילונו לשון לויה או לשון הלואה. דא שמחה מצד הבינה דא עציבו מצד הקליפות דא חיים מצד הת"ת וע"ד בחוץ מות טוב ד' מ' בחוץ רע נגדיי: ג"ע סוד מנוחת הנשמות למטה תחת כסא הכבוד והפכיי לו גיהנם בהיכלי הטומאה בחוץ:

גופא דילהון בעציבו בחצונים לשלוט בו כדי שיהיו נבדלים מן הקדש כנזכר ונגדיי אל בחינת הגוף היא הנשמ' ולכך בחדוותא עולה למעלה אל עול' שכולו שבת ומנוח' ממש בשמחה הנזכר בסוד החיים הפנימם כנזכר והיינו חיים הפך הרוגים וז"ש הרוגים הוו מסטרא אחרא אמנם היו חיים מצד החכמה ממש ולזה הרוגים הוו מסטרא אחרא ואשלימו אתראחרא דקדושה: ובג"כ כולא גלי קב"ה כאו' חלקם בחיים. ואתעביד כדקא יאות באין משפט מעוקל ח"ו והכל בא לידי חשבון:

בהיכלא דא קיימין אינון תריסר שהם י"ב סוד אריה שור נשר אדם וכל א' כלול אריה שור נשר בענין שהם י"ב ועל כולם אדם הם י"ו והשתא לית לן עסק באינון ארבע' עילאין לעילא אלא אותם המפורשים בפסוק ראשונה ופני ארי' אל הימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתם ופני נשר לארבעתם בענין שהם י"ב והי"ב אינם שוין אלא ד' אינון לעילא שהם אלו הארבעה הנזכ' אריה שור נשר אדם מיכא"ל גא"ר ולהם ח' כחות למטה מהם תחת ממשלתם כנזכר בפרשת בהעלותך והיינו דכל חד נטיל עימיה תרין כעין השבטים הדגל נק' על שם העיקר ומשתתפים עם כל א' עוד ב' שבטים שהם ח' תחת ממשלת הד':

וכן בסדורא דלתתא וגומר ירצה כי כל המדרגו' מהיכל זה ולמט' עד אין סוף לכל המדרגות המשתלשלו' כולם סדרם בסוד ד' דגלים ותחת הד' כלולים ח' כנזכר והטעם מפני שההיכל זה סבה לכל אשר למטה וכולם מסובבים ממנו לכך כולם מתבחנים בבחינתו וז"ש כל דרגין מהיכלא דא נפקין

כל אינון צלותין וגומר ירצה כוונת התפלה ודבקות אהבה שפתים דהיינו סוד דבקות רוח המתפלל למעלה בשופכו שיח תפלה באהבתו של הקב"ה הנה התפלה הזו תעלה בסוד היכל אהבה והיינו או' דאתעביד ברחימו ואחר עלותם בסוד אהבה כד עאלין בהאי היכלא דהיינו היכל הרצון כולהו מתדבקין ביה בקב"ה בסוד דבקותם רוחא ברוחא בסוד נשיקין כנזכר לעיל שנעשה כאן בהיכל הזה.

ובכל יומא בסוד התפלות ובכל זמנא דהיינו לפעמים כשעולה נשמה קדושה ומעוררת זווג ונשיקין למעלה דנשיקין אתחברו סוד דבקותא דרוחא ברוחא כדין איהו זמנא דקב"ה אשתעשע בנשמתין דצדיקייא דהיינו השעשוע בג"ע העליון:

ומהו שעשוע' וגומר הענין כי אורות הנשמות מאירות באור השכינה שכך הם בסוד השכינה ואור הת"ת מאיר בשכינה ומאיר בנשמות ואור השכינה מכוללת הנשמות שבה מאיר ממטה למעלה בסוד דבקותא דרוחא ברוחא ועם היות שגם ההיכלות יוכללו כולם בהיכל הרצון כדי לעורר הנשיקין ונמצא ענ"ג זה נמצא גם אל ההיכלות עכ"ז אינון אקדימו להההוא עינוגא והטעם שהם למעלה מההיכלות ובהתענג השכינה הם יקדימו לכל אשר למטה והיינו א"ז שהוא סוד הייחוד תתענג על ה' בסוד נשיקין כנזכר:

היכלא דא כללא דכל אינון היכלין תתאין מפני שממנו נמצאו והיו והם מושרשי' בסבתם זו ג"כ בעת עלותם ממטה למעלה שיוכלל זה בתוך זה וכולם בהיכל אהבה והיכל אהב' בתוך היכל זה נמצאו כולם נכללים בתוכו וזה דרך העמוד האמצעי שבין היכל להיכל כנזכר בהיכל לבנת הספיר:

היכלא קדמאה היינו היכל לבנת הספיר והשתא מהדר לפרושי אכל היכל והיכל סמכין דיליה והענין שאין קיום לעליונים אלא מתוך התחתונים וההתעוררות העולה ממטה למעלה הוא קיומם וסמיכתם ואותם הכחות העומדים לקבל התעוררות תחתון מן התחתונים ולהעלותו למעל' יקראו יתדות כי הם תקועות בעולם התחתון כמו יתדות להמשיך מהם כח להחזיק העליונים ואין היתדות מעצם ההיכל דהיינו בית קיבול הרוחניות אלא הם מעצם הרוח החיוני שבתוכו ולזה אינו מקיים ההיכל בעצמו אלא מקיים הרוח החיוני הדק שבתוכו ולז"א היכלא קדמאה לא ההיכל בעצמו אלא דתמן קיימא ההוא רוחא דקאמרן וכל אינון חיוון דביה אסתמיך בתרין סמכין הענין שהוא

מקבל סמך וסעד מד' בחי' ההנהג' חגת"ם ולכל בחינה ובחינה תרי סמכין שהם ימין ושמאל לכך הם תרין וכללם ח' בסוד יאהדונה"י י"א לדרום ה"ד לצפון וגומר וז"א ואינון תמניא כלומר בסוד א"ז שהם שמונה הנז'. ואלין איקרון יתדות שהם יתדות נחשת מפני שיסודם דין ונחשת ודאי בצאתם חוצה וז"ש וקיימין לבר אמנם בהכנסם פנימה הם מזדככים ומתלבנים: כד מלכא עילאה אתי למטה להתייחד בסוד כללות ההיכלו' זה בתוך זה כנזכר לעיל נטלי אינון יתדות ודרך התפשטות' מפנימיות ההיכל לחוץ חוזרים ונכללים והיינו או' ואתעקיין מאתרייהו כחות אחרים תחתונים שהם מופקדים עליהם ואותם התחתונים אינם נכללים בייחוד אבל היתדות נכללים הם ומתריהם והיינו מתר לכל יתד דהיינו כח האמצעי בין ההיכלות והיתד וז"ש דאינון תמניא אחרנין בר מאינון יתדות דקאמרן:

ההוא רוחא קדמאה וגומר די בגו היכלא תניינא כך גירסת כל הספרים וטעות הוא שקודם שיכלל היכלא ראשון בשני יאסוף ההיכל כל נתחיו מיתריו ויתדותיו אמנם הענין שבהיכל ראשון שני רוחות שהם לבנת ימין ספיר שמאל הנזכר לעיל וקודם שיאסוף פרקיו וכחותיו הם נכללי' יחד שתי הרוחו' האלו שהם לבנת הספיר ובקשרם הם אוספים חבלים ומיתרים ויתדות וכל שאר הפרטים והכי קאמר רוחא קדמאה די בגו ההיא היכלא קדים ואעיל ואתכליל בגו ההוא רוחא תניינא די ביה וזוהי הגירסא האמיתית:

ותמצא אלו היתדות הם מתאחדות להנהגה א' הדרום והמזרח לעולם כי החסד והת"ת רחמים והצפון והמערב להנהג' שנית כי הגבו' והמ' דין: קרעיא"ל שקורע הדין בכח הא"ל: שמעיא"ל ששומע תפלה מענין הנשואים. סעדיא"ל לשון עזר ודאי. סטריא"ל ודאי שהוא מצודד לימין א"ל ולכך הם פועלים רחמים לקרב הנשואין כדמסיק. לא אתעדון משולטניהון מפני שיש ד' חוץ להיכל זה הם סוד חדשים לבקרים שהם המלאכים נבראים ומתעברין ממציאותם ולזה אמר שאלו קיימין לעולם מפני שהם נכללים בפנימיות ההיכל כנזכר. דתקלי במתקלא מפני שראוי שתהיה לפי מעשיו ולכך לפי זכותם מעלים הנקבה או מורידים הזכר וינשאו זה לזה מאזני צדק הם בהיכל זכות למעל' כנזכר לעיל. דשקילין וגומר ולא שקיל צריכים ב' עניינים הא' שישתוו במעשיהם והיינו דשקילין הב' שבאותם המדות לא ישתנו ולא שקיל וגומר שפעמים יהיו שקולים ואינם שוים על ענין א'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רנה:

ואע"ג דלזמנין וגומר והיינו ברחמי' ולסבת עון בת זוגו או בן זוגו כנזכר בסבא והיינו שתפלתו של זה ועונו של זה גרם להעלות יחד במאזנים עם היות שאינם הגונים. וטעם הנהגה זו אל ההיכל הזה מפני שבהיכל זה בפנים סוד לבנת וספיר יזדווגו הנשמות זכר ונקבה ומבחוץ ואלו היתדות מזווגים הגופים כפי מעשיהם במאזנים: פתחיא"ל לשון פתיחה שגם הוא שר הרחמי'. עטריאל לשון עטרה שגם הוא ברחמים להעטיר עם היות שהם לצפון שרי גבורה ודין. פדתיא"ל לשון פדות וגאולה. תומיא"ל לשון תומה ותמימות והם ג"כ ברחמים ולכך חפצים בזווגי' הנעשים מן המזרח והדרום וכשמתפרדין הצפון ה' עילאה והמערב ה' תתאה בוכים כשרואים פרוד זה מצד הדין המתעורר להפרידם מן י' ו' וענין הדמעות האלו הוא סוד דין המעוררי' מצדם לצד מעלה לפי שאינם חייבים כי בדין תורה גרישו ולזה הם מעוררים דין להמשיך על המגרש והמתגרשת בחושבן שהמגרש אשתו ראשונה יעורר פרוד בין קב"ה ושכינתיה מפני שהם רמז למעלה ולזה קלא נפיק ואמר אי זה ספר כריתות וגומר כלומר אין חשש במעשה האיש הזה ואל תחושו לו שאין שכינ' מתגרשת על ידו כלל: נשיהון קמייתא היינו בת זוגו בסוד הנשמות שנזדווגו בלבנת הספיר: שבע ברכאן הם ז' ברכות הבאות לשכינה ע"י הצדיק מהמדות העליונות כנזכר פ' תרומה והאיש מפקיד ז' ברכות אלו בכלתו כדי להמשיך ז' מקורות עליונות לשבע ברכות אלו שהן מציאות הספירות לבית קבול להברכות העליונות וכשמגרש את אשתו נוטל אותם הברכות ממנה וגורם למעלה ח"ו סילוק הברכות מהשכינ' לפי מחשבת המלאכים:

היכלא תניינא דקאמרן דכליל קדמאה וגומר רצה בזה שהיתדות והסמכים אשר להיכל יהי' מעין ההיכל כמו שהיכל שני בו כלל כח היכל א' כך ממש הוא ענין הסמכין והיתדות שיהיה מציאותם כלל היתדות התחתונות אל היכל התחתון: יהדיא"ל אותיות די"ן בין י"ה וא"ל והדין מתבטל בין שתי שמות אלו של רחמים: גזורי"ה כמו כן הוא לשון גזרה וחתום בשם י"ה שהוא רחמים. וכן הדרומיים אהריא"ל בגי' רמ"ח עם הכולל היינו אברה"ם ימין וכן ברה"י ר"ל בן י"ה ומפני שהיא שמאל הדרום הוא ה"י ולא י"ה. בענין שהם בחינה יפה כלם מפני שהם מופקדים לטוב' והצלה כדמפרש ואזיל:

אלין ממנן על משבר כדמפרש ואזיל ואין ספק שהם גוזרים מספר קולות וכאבים על המשבר עד בא מפתח הלידה ואיקרון הכי בעלי המשבר מן הטעם הנזכר. ונטלי אינון קלי שהם קולות של צער וכאב על המשבר והם של תפלה והם ראויות להיכל שני מטעם שתלוי הלידה בברכים כורעות לילד והיכל זה הוא ברכים ודאי. ועוד אפשר שמקטרגים

הם אם חטאה שגלתה ירכ' בנדתה לבעלה ולכך הם נכרכים אחר קולה ואם ירכה הוא כשר מיד הם מקדימין ואינם יכולים לקטרג:

אעלי הני קלי לממנא וגו' הוא עיקר שר ההיכל אור פניא"ל שפי' לעיל ושמא הוא מכניסם אח"כ למעלה להמשיך מפתח הלידה א' מג' מפתחות גשמים ליד' תחיית המתים ואם הם בני חיי ומזוני ודאי שמכניסם למעלה למקומם כנזכר לעיל. ולזמנין דקדים אם יש ביד האשה ההיא עונות ומכללם נדה וחלה והדלקת הנרו' ואין לה זכות לתלות מתאחרת ישועתה וקולה לא ישמע ומקדימין המקטרגין ומסכנים אותה: סלסליא"ל לשון סלסלה ותרוממך והיינו ע"ש שישראל מסלסלין לאביהם שבשמים בהזכירם דם בריתם ונ"א לשון חלחלה שמתחלחלין לפני הקב"ה ללמד זכות דם ברית. קרספיא"ל יר' שהם מקרספין עצמן על ישראל לפני ה' ומתרגמינן להתגרד בו לאתקרספא ביה: סוגדי"ה והוא לשון וישתחו ארצה וסגיד והיינו שהם משתחוים לה' ואית גרסי סוגרי"ה מלשון סנגוריא שמלמדים על ישראל בדם ברית. גדרי"ה ממש מלשון גדר שהם מגדירים גדר בפני החצון שלא יקטרג וחתומים בשם י"ה להורות על רחמים ודאי. והנה דם ברית סודו כי המצוה הזאת רחמי' ודאי ונעשית למטה בדין כי כל ענין דם וכריתה כזה הוא דין והם זבחי אלי"ם ולכך הם בהוד כי מדה זו היא דין ברחמים כנז' פ' תרומה וכך המצוה הזאת היא בירכים כאו' חגור חרבך על ירך גבור וכתיב שים נא ידך תחת ירכי ולזה סגולה זו דוקא לדם ברית הנמול לשמונה סוד הוד השמיני וז"ש כד אתגזר ההוא ולדא לתמניא יומין ואלו הם ממונים מופקדים לחקור על כל מצות הברית ולקבץ מציאות חלק המצוה ולצייר רוחניות דם המציצה והטפת הדם ולהניחו לתיקון המדה הזאת והיכל הזה והרי ארבע' כחות אלו הם יתדות להיכל זה שהוא מתעורר ונסמך מהתחתונים שלא יתעורר הדין על האשה כנז' או בשאר עונות בהזכירם דם ברית כנזכר:

ת"ח לזמנא וגומר לתת טעם למה המילה לח' ימים היא מסוגלת להשבית החצון שלא יכנס לקטרג ולזה פי' ואמר כי מילה לשמנה דאין שמנה ימים פחות משבת בינתים והיינו ששבת שביעי דהיינו ז' י' על ו' היינו עטרה דברית ולזה אות ברית בקדושת שבת מתחזקת להעביר החצוני והערלה שהוא חלק לחצונים בשר הערלה וכיון שנתן לה חלק מיד נבדלת מן הקדש ומזכירים זה למעלה להכניע החצונים ולא יכנס אל היכל זה ולא יעורר הדין:

היכלא תליתאה וגו' כבר פי' כי היכל עליון הוא כולל התחתון וכך היתדות הם כלל הכל כעין ההיכלות וז"ש היכלא דא קיימא וגו' מורא שכללות ההיכלות התחתונים בהיכל

שלישי ויתדותיו כמוהו: יהוד"י הוא מיוסד על שם יהודה שהוא שם בן ד' כנזכר בסבא. עזריא"ל הוא ג"כ מיוסד על עזר שהוא רחמים בשם א"ל וירצה הודאת השם שהוא הבל התינוקות הם עוזרים לישראל ברחמי האל כדמסיק לקמן. שכניא"ל הוא לשון שכינה ששוכנת בתחתונים ומה גם במקום משכנות גדיין יש' בעסק התורה. עזוזי"ה היינו על שם מפי עוללים ויונקים יסדת עז והנה ההיכל הזה הוא היכל הנצח שהוא מדת למודי ה' תור' שוכנת על שניהם והתינוקות של ישראל בתלמוד תורתם מרכבה אליהם כאו' וכל בניך למודי ה' ולכך בהיכל היה הסמך אשר לו בהבל תורה מפי עוללים ויונקים מלמטה שממנו מתעורר ומתחזק להקשר במדתו למעל' לרחם על ישראל שהם גורמין הייחוד והנה המזרח שהוא התורה ודאי וזרח משעיר למו והדרום שהוא תורת חסד על לשונה שתי בחינות אלו הם מופקדים על ענייני התורה והבל פיהם של תינוקות של בית רבן והעביר כחות האותיות אל היכל לרחם על העולם כולו כדמסיק לקמיה וז"ש הבל דתינוקות לקיימא עלמא וגו': עזפיא"ל לשון זעף וכן קטטריא"ל ל' קטט' וכן עסני"ה מלשון עששה מכעס עיני וכן אדירי"ה ל' אדירות והטעם שאלו ממונים על התורה לפקוד על האיש שהוא גורע כח ההבל הזה שהוא כאלו מחריב העולם ומבטל קיומו בזולת שהוא עולב התורה והם נוטלים עלבונה וגו'. מהרמ"ק ז"ל.

והרח"ו זלה"ה כתב. ואינון יתדות המשכן וגו' עיין כי נראה מכאן כי הז' היכלות הם זה למעלה מזה ובין כל היכל והיכל יש כמה שומרים אלף ורבוון ונק' יתרות המשכן וכולם חוץ מן ההיכלות אבל יש בין כל היכל והיכל עמוד א' הנאחז מזה לזה והוא חלול ובו הוא דרך לעלות מהיכל אל היכל כזה

דף רנו.

לאכרזא על כל רקיעין וגו' ענין הכרוז הזה הוא להודיעו שהוא מסור ביד עונו מכאן ואילך ואומ' דמעברי בנייהו וגו' נראה דהיינו דוקא שמעבירו מעסק התורה ומתייאש ממנה אמנם המעבירו לשעה קלה ודאי שהוא גורע הבל זה בלי ספק אמנם לא יכריזו עליו אלא דוקא בהתבטל מכל וכל. דהא אתאביד מחולקיה וגו'. והענין שההבל הזה גורם שני עניינים הא' יחוד עליון וזה בטלו ולזה אתאביד מעלמא דאתי ג"כ ההבל גורם להעמיד העולם הזה ומקיימו וכשהוא מבטלו ממש אבד חלקו מן העולם הזה ולזה מכריזים עליו דהא אתאביד מחולקי' מעלמא דא ועלמא דאתי:

היכלא דביעאה הוא היכל זכות היכל גבורה והדין וזה צריך מעמידים מפני שהדין מתגבר בו מצד הגבור' ולכך צריך צנורות רבות מאד להעלות קרירות לאש הדין הזה ולז"א היכלא דא קיימא בנטירו יתיר לכך יתדותיו הרבה וכבר נודע כי סוד ל"ב נתיבות

חכמה הם רחמים והם סוד ב' של בראשית ול' של לעיני כל ישראל ולכן קיום ההיכל הזה ומתיקו' דינו בתור' כדמסיק ומספר הממונים שהם היתדות ל"ב מסוד החכמה ותחת ממשלתם חמש מאות אלף הוא מסוד הבינה כי סוד חמש מאות בבינה והם ממונים על התורה שהיא בחכמה ובינה וראש לאלו הם ד' דהיינו א' לכל צד. הא' חסדיהא"ל שכל חסדי ה' הם רמוזים בו לקרר הדין והב' קסירי"ה לשון קיסר וירצה נשיא נשיאי רחמי שם י"ה. קדומי"ה ל' קדם מקדם העליון שהוא החכמה. דהריא"ל מצד ההדר העליון כנודע. ועל ידא דאלין אתידע דינא למעבר בעלמא מפני שהם מהקדש העליון דהיינו חכמה כנזכר כדפי' במאמר קדישין ולכן אחר שנגזר למעלה הדין ישאלו אליהם מה נגזר דינא ודוקא כל אינון דלא אתייהיבו בפתקין שזה בידם להקל ולהחמיר ולזה ישאלו כפי מה שאלו יגזורו והיינו ד' ראשים הראשיים אמנם השניים הם מבטלים הדין בסוד עסק התורה והיינו דאינון ממנן על כל אינון דלעאן וגו' ותמידות התורה יורה על סוד מקור החכמה הנובעת ולא פסיק לעלמין אמנם קובעין עתים יהיו מסוד הבינה שבה עתים כ"ח עתים ועליה נאמר בתבונה משנה עתים ולכך כשימצאו ביש' ל"ב עוסקים בתורה תמיד וחמש מאות אלף קובעים עתים ומקררים הדין ודאי שיהיו ודאי מרכבה להיכל זה ואם לא ישלימו ודאי יועילו:

היכלא חמישאה וגו' תלת מאה ושתין וחמש ממנן שכל א' וא' מהם ממונה על מחנה גדול אמנם ראשי גייסות הם שס"ה כנגד ד' תקופות השנה צ"א לכל תקופה וא' המייחדם עם הארבעה ראשים. קדשיהא"ל מצד הימין קדש חכמה. סטריה"ל מורה שהוא מצד שם י"ה ושם א"ל מפני שאינו ממש הוא שמאלי כנודע. עסירי"ה מל' עושר. קדמיא"ל לשון קדם וכולם ממונים על השמחה שהיא מהבינה והטעם שהנשמה מבינה ואינה חלה אלא במקום שמחה ולכך היכל זה שהוא אהבתן של ישראל עם אביהם שבשמים כדי שאותה אהבה לא תפרד ולא תסתלק. אלין אתמנון לבדחא עלמא כדי שיהיה משכן נאה לנשמה וז"ש כד נשמתא אתוספא מע"ש לע"ש ולזה יתייחסו אלו עם הנשמה שהם שס"ה מבינה ומשמחין לבן של ישראל להיותם מרכבה לבינה. אלין נפקין עמה היינו שיתפשטו אלו בעולם בהתפשטות סוד אור מנוחת יום שבת ויהיו אלו מקדימין למטה לטהר למנוחה זו כסא נכון בעם ה' ולטהר לבם מד' דברים מעציבו ומטורח כל מלאכה וממרירו דנפשא כי מרירות הנפש הוא אפי' שלא יהיה עצב וירצה האדם לשמוח מרירות הנפש ממיתה וכיוצא אינ' מנחת. הד' כעס והיינו רוגזא ואפשר שהם כנגד ד' קליפות ואלו הד' ממונים הם נגדיים להם להשביתם מנח הבינה מקור הדין ומשם ביטולו וז"ש כולהי קיימי בחדוה ומחדוה נפקי:

היכלא שתיתאה שהוא היכל הת"ת וכבר פי' כי ענין סילוק ההיכל על שאר היכלות כך סילוק ומעלת יתדותיו על שאר יתדות ולכך אמר היכל דא קיימא כל אינין היכלין תתאין בהאי מאה וגו' שהם ג"כ כמוהו מסולקים ומתעלים ועם היות שאלו היתדות אינם בעצם נוטלים מן התחתונים להמשיך למעלה מפני שכבר נתעלה ההיכל הזה ואלו אדרב' פועלים למע' שמכיני' הנשמה בסוד נשיקה כדמסיק עכ"ז איקרון יתדות.

כאינון אחרנין שהם מעוררים ממטה למעלה בבחינת הנשמה העולה בנשיקה. והנה בחינת היסודות הם מאה מימין ומאה משמאל והיינו דמסיק מאה לימינא ומאה לשמאלא אמנם או' תחלת דבריו היכלא דא קיימא וגו' בהאי מאה וגו' אפשר שהוא קושר ימיניים בשמאליים ונכללים יחד והם ג' לשר מד' שרים. מלכיא"ל לשון מלכותו של אל וביטול החצונים. שמע כפשוטו חתום בי"ה א"ל רחמי' עלי רחמים. מסרסני"ה לשון סרני פלשתים. צף צף החתום בי"ה רחמים אותיות צף הוא כמו צפה הצפית שהוא נר המאיר שכן קוראים לנר צפיתא וכולם לשון רחמים ולזה פעולתם ברחמים להגין שעם היות שניתן רשות למשחית לחבל לא ירבה צער וז"ש דצדיקייא מטא זמניה וגו' ואתיהיב רשו וכיון שניתן לו רשות ואינו מבחין וגו' כאן מבחין מפני אלו המגינים:

מהיכלא דא שראן כל רזין וגו' אחר אשר גמר ענין היתדות שהוא דבר השוה לו' היכלות חזר לבאר ענין מעלת ההיכל הזה וקשר כולם בו וז"ש מהיכלא דא שראן כל רזין וכל דרגין וגו' והענין כי בהיות ההיכלות נכללות בהיכל הרצון שם כבר אור הספי' נכללות זכר בנקבה ונכלל האצילות ביצירה וז"ש מהיכלא דא שראן מפני שכאן הוא ההתחלה ובהיכל קדש הקדשי' הוא גמר הייחוד כדמסיק וז"ש כל רזין וכל דרגין מסוד עולם האצילות ותתאין מיצירה לאתחברא שע"י רוח עליון אשר בספי' דהיינו רוחא אל הנשיק' ע"י הוא חבור המדרגות בגין דישתכח כולא בשלימו ששלימות האצילות הוא בהיותו מתפשט אל התחתוני' למהוי כולא בחבורא חד וגו' לאתייחדא שמא כדקא יאות בסוד בשכמל"ו דהיינו כל פעולות התחתונים נכללים למעלה שורשם במלכות באצילות כדי להאיר הא"ס דרך האצילות בהם להשפיעם ולהאירם וזה בסוד קשרם דלא תעדי דא מן דא היכלות מספי' ולא ספירות מהיכלות כי אז יאיר הא"ס באצילות ואצי' בבריא' ובריאה ביצירה וז"ש וכדין נגיד ואתמשך מה דאתמשך דלא אתידע וגו' וכל זה הוא למהוי קב"ה ביחודא שלים כדקא יאות ואינו כדקא יאות אלא ע"י זה כנודע והיודע הייחוד הזה על מתכונתו מכיר את בוראו ומעלתו גדולה כי כולם חיים מאתו ועליו נאמר ואתה מחיה את כולם וז"ש זכאה חולקיה וגי'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רנו:

הנה עבדי וגו' כיון שהם יודעים לשאוב השפע דרך הצנורות כראוי זכאין אינון וגו' שלא ימצא ידיעת יחוד השם בשלימות אלא בצדיקי' וג"כ צריך שיהיו משתדלי' בתורה יומם ולילה להשיג דרושיה מפני עמקם וז"ש בגין דאינון ידעין לייחדא וגו':

קשורא דכל הני היכלין וגו' הענין שהיכלו' אלו הם כלי ההנהגה העליונה המתפשטת בהם כדמות נשמה אליהם וכל מעשיהם מכח רוח החיוני העליון המתפשט דרך כל המדרגות ממעלה למטה ופועל בהם ולכך קשורא דכל הני היכלין שהם נפרדים וראוי לקשרן במיוחד והכי מתקשרן כלו' דרך זה הוא קשרן וייחודם יחד ע"י המיצוע הזה יעקב קשירו דכל מהימנותא היינו הת"ת שהוא שם בן ארבע המורה שיתוף כל י"ס בו וכיוצא והוא מוכן לשאוב אליו הנהגה הכתר וז"ש רוח דקיימא לקבלא רוח עילאה דכל רוחין קיימין ביה שהכתר שורש לכל ספי' או אפשר דאהדר לת"ת שכולם נמשכין אליו וז"ש דא איהו יעקב מדת הת"ת דאיהו אמצעיתא דכל רוחין שהם הנאצלים:

איהו נטיל האי היכלא שתיתאה שמתקשר אצילות ביצירה ולזה כאן אינון נשיקין לאתדבקא רוחא ברוחא תתא' דהיינו הרוח החיוני המתפשט בכל היצירה בעילאה העליון המתפשט באצילות כאלו תאמר נקוד' אמצעית לאצילות ונקודה אמצעית ליצירה ויתדבקו נקודה בנקודה ומשם ילכדו ולא יתפרדו כל שארי האברים לענפיהם והיינו נשיקת פה הזכר העליון בפה הנקבה התחתו' דהיינו דבקות רוחא ברוחא וסוד אברי הנקבה הנאצלת יורה פיה דרך לשאוב רוח הנשאב בתוך הספי' אליה ודרך לנשום רוח הנשאב בתוך ההיכלות דרך ההיכל הזה ונשימתה נשאבת אל הזכר דרך פיו ומתרוקן רוח פנימי מזה לזה וז"ש ובאלין נשיקין אסתלק רוח דלתתא המתפשט בהיכלות לאתדבקא ברוח דלעילא בתוכיות האצילות דרך הנקודה האמצעית הזאת.

וכד מתחברן ת"ת בהיכל הרצון מתדבקן רוחא שבתוכיות הת"ת ברוחא שבתוכיות ההיכלות. כדין רוחא עילא' סתימא דהיינו רוח חיוני לכל הספירות שרי על האי רוחא דאמצעיתא ת"ת ע"י מ"ן שעלו מלמטה כי אפ' הת"ת בעצמו אינו מתענג בנועם הרוח הזה הנעלם אלא ע"י אלו הנשיקין כנזכר וז"ש וע"ד לא אתער לאתדבקא רוחא ברוחא למטה בסוד נשיקין כנזכר רוחא עילאה שבכתר לא שריא על האי רוחא דאמצעיתא כי אם לא יתייחד ת"ת עם המ' בסוד קשרה עם נערותיה לא ישרה הכתר עליו:

ורזא דא כד אתאחיד רוחא ברוחא ת"ת בהיכל הרצון כדין שרין נשיקין דהיינו רוחין עילאין מתקשרין ברוחין תתאין נקשרים זה בזה ומתערי שאר שייפין בתיאובתא שכולם מתעדנים מצד דבקות הרוח הפנימי דרך הפה על ידי חבור רוחא ברוחא כנזכר ואז כל

שייפין כולהו מתערי אלין באלין אברי הנקבה באברי הזכר אלין באלין דרועין בדרועין רישא ברישא גופא בגופא וכיוצא והיינו לאתקשרא שייפא:

ואי תימא מאן אתער שיש פנים לכאן ולכאן והכריע שייפי תתאי מתערי תמיד לגבי עילאי והטעם מאן דאיהו בחשוכא תאיב תדיר למהוי בנהורא ואם ירד העליונה למטה לא יעלה אל המאור העליון ואל יקשה לך איך אפשר לתחתון להתעלות ולהתעורר שהדמיון הוא כשלהבת הנר כי ע"י השמן והפתילה שהוא נקשר בו נועל כח להקשר השלהבת השחור התכלת עם השלהבת הלבן הרוכב עליו כנז' פ' תרומה וז"ש שלהובא אוכמא דלתתא מ' אתער תדיר בתמידות לגבי שלהובא חוורא ת"ת ע"י השמן הפתילה הם יש' במעשיהם וכל הנערותיה המעוררו' כנזכר ורזא אלדי"ם דהיינו שם כולל כל האברים הנקשרים בשם יהו"ד דהיינו יהו"ה אלי"ם שם מלא ועוד אומ' אל דמי היינו תדיר כנזכר: כד נטיל יעקב שהוא הת"ת היכלא שתיתאה היכל הרצון והוא מתקשר בו בסוד ייחוד כדין איקרי בשמא קדישא דהיינו יהו"ד המיוחד לת"ת שלימא ולקמן יפרש איז' שלימות: וא"ת שזה יקרא השם השלם בעצם הכולל כל האצילות עם כל פרטי ההיכלות וז"ש שלימא דכולא. לאו הכי כי השם השלם באמת לא יכונה לת"ת לבדו עם היכל הרצון אלא כד אשתלימו כולהו היכלין אלין באלין דהיינו נוסף על קשר זה הנז' יעלו ההיכלות אל הרצון ומשם אל היכל קדש הקדשים ויתקשרו כל י"ס בהיכלות אז יצדק שם יהו"ד אלי"ם דהיינו ייחוד כל אברי הזכר בכל אברי הנקבה וז"ש כדין איקרי כולא הזכר והנקבה בשמא שלים יהו"ד אברי הזכר אלי"ם אברי הנקבה וז"ש וע"ד לא אתחברו דא עם דא היכלין בהיכלין לא איקרי שמא שלים שא"א למ' להתייחד עם הת"ת בשלימו המורה ה' אלדי"ם אלא כאשר יתקשרו יחד ההיכלות כולם. ונהירו דלעילא שהוא רוח מהכתר נחתא ושריא על כולא דהיינו יהו"ד וכן שם אלי"ם ואתקשר כלא כחדא:

ורזא דמלה כד יעקב ת"ת נטיל ד' נשין הם ד' בחינות ההנהג' בסוד ד' אותיות יהו"ד ונקשרת עם המלכות בארבע חלקי היכל הרצון דהיינו מיכאל י' גבריאל ה' אוריאל רפאל ו' ה' והם ד' נשין והיינו דמסיק ורזא דכולא כד יעקב ת"ת נטיל האי היכלא דאיהו שתיתאה שיש בו הנהגת ארבעה כנזכר והוא שלם מקשר שאר היכלות בשאר הספי' כדמסיק לקמן:

אלין אינון ד' רישי נהרין היינו שהם ד' ראשים בהיכל ונמשכים נהרין משם ולמטה עד ירידת ההשגחה וההנהגה זה למטה מזה עד היכל לבנת הספיר:

וכדין איקרי האי היכלא ויהו"ד הענין ששם ה' הוא בהיכל והם סוד ד' ההנהגות שבהיכל ואות ו' לבד של שם ויהו"ד לבד שהוא הת"ת וזה דוקא כשתמצא שם זה לטוב כגון וה' הולך לפניהם וכיוצא מפני שייחוד הת"ת עם ההיכל זה הוא רחמים וחסד אמנם יש וה' לדין כגון וה' המטיר על סדום ועל עמורה וזה בסוד ו' של וה' שהם ו' קצוות ויש בהם קצה צפון שהוא הגבורה שבשש שמשפעת בגבריאל שבהיכל הרצון שמשפיע בהיכל זכות ובבחי' זו יצדק שם וה' לאענשא לחייבא ואז לא יקרא ההיכל הזה רצון שאז העיקר הוא דין וגבורה וז"ש וכד יעקב נטיל היכלא דא דהיינו שיהיה הייחוד בבחינת הת"ת עם המ' בבחי' ההיכל הזה כדין איקרי כולא רצון שלים דהיינו שהרצון העליון מתפשט בכל המדרגות מה שאין כן בהגביר הדין והגבורה. וסי' ובהגיע תר אסתר וגו' שיורה ייחוד לשאר הנערות דהיינו קשר הספי' בהיכלות ויש יחוד משובח.

ודא הוא עת רצון דהיינו תר אסתר זמן עונת ההיכל הזה:

ומכאן ולהלאה שנקשרה ת"ת בהיכל זה שראן היכלין דהיינו היכלות עליונות דאצילות שהם הספירות לאתחברא ולאתקשרא אלין באלין דאצילות ביצירה. ואע"ג דתנינן דרומית מזרחית כנראה שתחלה מתעורר החסד ואח"כ המזרח ושניהם כחדא במ' מערבית ואנן אמרינן איפכא שתחל' מתעורר המזרח ת"ת ואח"כ שראן היכלין וגו' להתחבר עם המ' לא קשה מידי משום דהתם הוא בסוד החבוק בספירות עליונות דרומית מזרחית וגו' אמנם הכא איהו ברוח דדבקותא חדא דהיינו קשר רוחא ברוחא בסוד נשיקין ואינו כסדר החבוק אלא יעקב שארי ברישא:

מכאן שארי אחר שכבר נתייחד יעקב בהיכל הרצון יתעורר החסד מדת אברהם דאיקרי אהבה רבה ואינו נטיל היכלא דאיקרי אהבה דהיינו חסד שבמלכות המתנוצץ בהיכל אהבה זה למטה ויתקשר בו בסוד רוחא ברוחא ואז רוב חלב נמצא שהוא האודם המתהפך ללובן והיינו סוד א"ל שד"י שבהיכל אהבה שהם ב' שדים המושכין חלב ושפע החסד לכל התחתונים ולכך כדין שדים נכונו מצד הכנתם בכלל היכל זכות בתוך היכל אהב"ה והיינו א"ל כנזכר לעיל וכיון שנכונו בא השפע מהחסד ואתמליין מכל טוב מטוב החסד לספקא מן הימין שדי די ספוקם. ולאתזנא דהיינו שם א"ל מזון נשפע לעולם ושני היכלות אלו שהם זכות נכלל באהבה דהיינו שמאל בימין ונעשים א"ל שד"י. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רנז.

ובהאי אסתפק כל עלמא כד אתברי שלא היה זכות לעולם להתקיים אם לא על צד החסד אל שדי המספיק בחסדיו לעולם דהא כד אתבריא עלמא לא יכיל למיקם בקיומא

מפני שלא היה תורה וזכות נעשה בו כלל כי לא נצטוו על מעשה המצוה וכ"ש שלא היו עושים רק רע כל היום וז"ש ולא הוה קאים עד דאתגליא היכלא דא דהיינו היכל אהבה שהיותם מתפרנסים היה על צד חסדו של הקב"ה ובחסד רחמיו וכשידע אברהם ענין זה תפס במדה זו לקיים העולם בחסד וז"ש דנטיל אברהם במה שהיה מקיים חסד בעולם תפס בחסד עליון בהתאחדו בחסד תחתון אהבה רבה בזוטא. וכד אתגלי אברהם בהאי היכלא דהיינו חסד אברהם באהבה זוטא כדין לעלמא די ירצ' היה די ספוק מזון לעולם הא ספוקא לאתזנא מיניה עלמא היינו שדי ולאתקיימא והיינו שם א"ל המחזיק העולם והיינו על צד הגבורה הרחמנית וז"ש ובג"כ איקרי א"ל שד"י שלא להסתכל אם ראוים או לא אלא לכולא ביה. וזמין קב"ה בינה למליא ליה מצד החסד שאינו צריך תיקון אלא מילוי ולתקנא ליה מצד הגבור' היכל זכות הנשרש בשם א"ל ועיקרו דין ומתמתק בחסד והיינו למען תינקו ושבעתם משו"ד תנחומיה דהיינו בחינת שד"י למכן תמונו והתענגתם מזיו היינו א"ל והיינו או' שוד וזיו כולם איהו בהאי היכלא והנה בחינת היכל אהבה הוא סוד שרה וחסד עליון הוא סוד אברהם כמו יעקב עם היכל הרצון כנזכר לעיל וכדין בההוא זמנא כתיב מ"י מלל לאברהם ודאי מדת מ' בינה מלל לאברהם להתייחד חסד בהיכל אהבה ולכך היכל זה מתמלא מחלב והניקה בנים שרה שהם שאר ההיכלות למטה ואעפ"י ששרה לא ילדה אלא את יצחק לבד עכ"ז בהיכל זכות שהוא סוד יצחק נכללים כל ההיכלות ולכך שייך הניקה בנים שרה בדדיה שהם א"ל שד"י שבהיכל אהבה כנזכר וז"ש דהא יצחק דאיהו שמאלא וגו' וגבורה ודאי והוא מורה יצחק על שחוק ומתוק הגבורה וכשאינה צוחקת דיני' מתערין מינה. ואיהו דרועא שמאלא הנקשר בגוף שיש לו כמה בחינות כמה קשרים והיינו שרותא דכל דינין וגו' והאי איהו נטיל ואחיד ההוא היכלא דאיקרי זכותא שהוא היכל שגבורת המ' מתפשטת בו והנה ייחוד זה הוא דין בדין מורה חוזק הדין לז"א לאתחברא דינא בדינא ולמהוי כולא קשורא חדא או קשוטא חדא וכל יחוד וקשר טוב והטעם בגין דהאי איהו דינא דלעילא היינו הגבורה דאצילות והרי שורש היכל זכות הנגל' וז"ש ורשימין דדינא קיימין ביה ששם בגבורה רשומין ומושרשין.

והכא אתרשים שמא קדישא דאקרי אלי"ם המורה על הדין והגבורה ויש אלי"ם למטה כדמסיק אמנם רשום בדקות למעלה בגבורה בענין ששם אלי"ם מורידין וחוזק ובאצילות רשימתו בדקות כנזכר **בגין** דאית אלי"ם חיים מקורי הדין העליון מהבינ' ושם שם אלי"ם אמנם הוא חיים דהיינו מקורות החכמה בעלת חיים נמשכין שם ובהתרחק שם אלי"ם מחיים אשר בחכמה יתגברו הדינין מעט מעט ולכך יש בחינה דבינה שהיא דין ודינין

מתערין מינה. וחלי"ם דהוא בי דינא לתתא במ'. ואלי"ם עילאה ר"ל למעלה מהמלכות כלל לאלין דלתתא שהם הדינים התחתונים המושרשים בגבורה כנזכר וכולם איהו חד שמתאחדי' דינים בדיני' גבורה עליונה בהיכל זכות:

בהאי היכלא אתער יצחק וגו' הענין לומ' שברכת הגבור' למט' פועלת בדין אמנם למעלה מתוך דקותה אינה דין וז"ש בהאי היכלא אתער יצחק כשיורד אל ההיכל הזה אז מתעורר יצחק וכולהו ע"ב נהורין שהם ראשי הב"ד שבהיכל זכות כנזכר לעיל כלילן ביה בגבורה בהיותה למטה נכלל הכל בתוך ההיכל כנזכר ועם היות שם כמה בתי דינים כנזכר לעיל עכ"ז אלו הם העיקר וז"ש דעלייהו אתגזרו כל דינין דלתתא בעלמא והראיה דכתיב בגזרת עירין פתגמא ונק' עירין בגין דכולהו קיימי בהאי עיר שהיא מ' הנק' עיר א"כ אלו הם העליונים על כולם שקשורים כמעט בה במ'. כל אינון היכלין לעילא כל חד וחד איקרי עיר דוקא לעילא בבחינת המיוחד במ' והראיה או' עיר וקדיש דהיינו שהוא עיר בהיותו נאחז בקדושתו העליונה ומינה נפקא לן לגבי היכל זכות נדון דידן וז"ש ואלין אינון עירין דקיימין לגו בגו היכלא יר' עם היות שיש בהיכל בתי דינין העיקרים הם המתעלי' על הכל שהם לגו בגו העומדים נקשרים במ' דקיימין בעיר ובג"כ איקרון עירין כנזכר א"כ קשר הגבורה דאצילות אינה אלא דוקא במ' באלו הבחינות העליונות שבהיכל הנקשרים בה שהם ע"ב נהורין לא בתחתונות. וקשה כי כל ייחוד הוא דין ברחמים וכאן גבור' בהיכל זכות דין בדין לז"א האי היכלא אתכליל ביצחק נקשר באצילות כאשר יכלל היכל זכות בהיכל אהבה ויתחבר הגבורה הנכללת בחסד עמו וז"ש וכולא בהיכל דאברהם בגין דימינא והיינו חסד כליל בשמאלא שהוא הגבורה א"כ גם למטה צריך היכל זכות להכלל בהיכל אהבה א"כ גם זה הייחוד הוא תיקון הדינים בחסד: ות"ח כל חד וחד וגו' היינו להוכיח היאך כלולה הגבורה בחסד וגו' וז"ש דכד אברהם עקד ליצחק היה לכוונה בגין לאכללא ביה באברהם דין ויהיה החסד כוללת הגבורה ואגב אורחיה ימצא מעצמו הגבורה נכללת בחסד אחר שהיא מושרשת בחסד וז"ש ולאשתכחא אמנם אינם שוים וז"ש ולאשלטא ימינא על שמאלא שהחסד גובר בכל מקום ועל דא פקיד לאברהם לקרבא בריה לדינא יר' שלא נעשה יצחק מרכבה לגבורה אלא בעקידה ורצה שאז יהיה גובר עליו החסד והיינו או' ולאתתקפא עלוי והיינו אומ' ויעקד את יצחק בנו הרי מתחזק עליו. ולא פקיד ליצחק אלא לאברהם היה ראוי שיצוה ליצחק על ענין העקדה שודאי עיקר המצוה היה בו ולמה לא נצטווה יצחק אלא ודאי אם נצטוו' יצחק היה יצחק מתמלא אכזריות על עצמו ונעשה מרכבה לגבור' בחזקה. אמנ' כאשר נצטווה אברהם היה אז יצחק מתמלא חסד וגומל חסד עם אביו בראותו

את אביו עוקדו והוא שותק ואברה' מתמלא אכזריות על יצחק ועוקדו הרי הוא נכלל בגבורה ועוקדו תחתיו ויצחק מתמלא חסד.
וע"ד אשתכח דא בדינא אברהם ודא בחסד יצחק וכלא חד כי המעשה אחד והכוונה אחד כאו' וילכו שניהם יחדיו זה לעקוד וזה ליעקד:
והכא אתכלילו כי א"א שיכלל היכל הזכות בהיכל אהבה אם לא יוכללו תחלה כל היכלות תחתונים בהיכל זכות כנזכר לעיל וז"ש והכא אתכלילן היכלין תתאין לבנת הספיר בעצ' השמים וגו' עד זכות וזכות באהבה בבד נטיל. או יר' כד נטיל ענין לעצמו ויר' דכד נטיל יצחק היכלא דא כדין כולא לטב שעם היות שהוא דין מתמתקין והיינו דינא בזכותא והוא דין ההיכל הזה בהיותו נקשר בגבורה העליונה כנזכר.
וע"ד בעי בר נש משמע כל אדם כאו' והוי דן את כל האדם לכף זכות ואפשר לומר כשדן הדין פותח בזכות תחלה והיינו לומר נעשה פשרה וכיוצא להורות על סוד הייחוד העליון:
בגין דאיהו רזא עילאה שלימו דדינא וגו'. הענין שהדין שכולו חובה הוא סוד הדינים הקשים אינו בסוד היחוד הנז' אמנ' הדין שהוא בזכות מורה על קשר וייחוד הגבורה בחסד ומתקשרת בהיכל זכות הנכלל באהבה דא בלא דא לאו איהו שלימו דדינא מפני שכל זמן שיש פירוד בין זכר לנקבה אינו שלם כלל ולכך דינא בזכותא דהיינו גבורה בהיכל זכות בסוד הייחוד דא איהו שלימו דמהימנותא שנכלל הדין ברחמי' כנזכר. בעאן ישראל לאתערא רחמי וגו' סוד השופר נתבאר בפ' אמור ודרך כלל הוא להתעורר הבינה ברחמי מקורותיה להגביר החסד על הגבורה וג"כ היכל אהבה על היכל זכות וכל זה מכח רחמי מגו שופר שהוא שורשי הספי' אשר בבינה להכלל הימין בשמאל ולהגביר השמאל על הימין בענין שהם שני בחינות הא' יסוד זכר בנקבה דינ"א בזכות"א הב' ימין בשמאל וז"ש ובעינן לחברא דינא דהיינו גבורה לקבל זכותא דהיינו היכל זכות שבנקבה **בגין** דכד קיימא דינא בזכותא כולא איהו בחבורא חדא ימין ושמאל מסכימין אל הדין המתוקן עילא ותתא בין דיני הנקבה בין דיני הזכר בשלימו. כדין ועולתה שהם החצונים קפצה פיה שאין להם תביעה בדין הזה מה שאין כן כשהגבורה לעצמה והיכל זכות לעצמו שהחצונים יונקים מזה ונגמד הדין עליהם על ידם ח"ו והיינו או' דלית ליה רשו וגו'. ישראל אית לון דינא בזכותא מפני שכל מעשיה' לייחד המדות אבל שאר עמים כל מעשיהם לחצונים ואין לחצונים דינא בזכותא שהם משתחוים להבל וריק שאין להם יניקה אלא בפירוד המדות כנודע:

אסיר לן לסדרא וגו' אפי' שיהיה דינם כדיננו או אפי' מחלו זה לזה ונטלו קנין מוטב להיותם לפני רועי בקר ישראל ולא לפני ערכאות הגוים מפני שגורמין מיד פירוד למעלה. ותו דהא איקרון וגו' הענין מלבד שהם חייבין בזה לייחד כשאר כל אדם נוסף על זה שהם דומין ליושבי היכל זכות שהם ע"ב נהורין דקאמרן לעיל והיינו צד זכות מהדין וחייבי' שלא להכחיש מרכבותי' וז"א ותו דהא איקרון מבי זכותא ולזה הוזהרו על ענין זה הם יותר משאר בתי דינין וז"א וע"ד אשתדלותא דילהון למפתח בזכותא והם באזהרה יותר מכל אדם ומשאר בתי דינים.

ושראן בזכותא מזעירא לענין דיני נפשות והטעם שזכות הוא למטה בהיכל זכות ודינא הוא למעלה בגבורה למהוי זכותא שהוא היכל זכות כליל בדינא שהוא הגבורה. יצחק דינא גבורה רבקה זכותא דינים רפים וזה ע"י הייחוד נכלל הדין בימין כנזכר לעיל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ובג"כ שרה ורבקה צריך להגיה יצחק ורבק' ובזה תבין כל הדף זו כי הנה היכל ד' שבמ' נק' היכל זכות והיכל ד' דדכורא נק' היכל דין והענין הוא כי יצחק הוא מדת הדין הקשה ומ' בסוד זרוע השמאלי נק' מדת הדין הרפה ולכן נק' היכל זכות דאית ביה סוד המתקת החסד הנק' זכות כנודע והנה צריך לזווג ולייחד את שתי דינים האלי בעת הזיוג כדי שיחזרו רחמים והוא סוד את"ה וגבו"ר הם מ' וגבורה כנזכר לקמן דף רס"א סוף ע"א והנה תחלה צריך לפתוח בזכות שהיא המ' כי היא פתח שלמעלה מתתא לעילא ואח"כ הדין נגמר וזהו פי' פותחין בזכות תחלה וז"א כד נטיל יצחק היכלא דא כדין כולא איהו לטב דינא בזכותא פי' כי כיון שאנו מזווגין עתה ומייחדין קב"ה בשכינתיה צריך לזווג דינא בזכותא גבורה במ' ולהיותו זווג זה בעת הזאת הוי כולא לטב ר"ל כי אם היינו מחברין מדת הגבורה במ' בלתי שאר ייחוד שאר ההיכלות ודאי שיהיה דין ורוגז גדול בעולם כנזכר לעיל דף רנ"ו סוף ע"ב וכד נטיל יצחק בהאי היכלא דזכותא כדין כולא איקרי וה' לביש וגו' אך עתה שאנו מזווגין כל חלקי הייחוד אז מתחברין אלין תרי בתי דינין וחוזרין להיותם רחמים כנזכר לקמן דף רס"א ע"א כי אחרי שאמרנו אתה גבור בייחוד א' את"ה וגבו"ר אז הם מחיה המתים רופא חולים וגו' וחוזרים להיותם חסדים וזהו סוד השופר בר"ה כנזכר בכאן כי הנה סוד השופר הוא בינה ותקיעת שופר היא המ' כנזכר בתיקונין דף נ"ב ע"ב וע"י התקיעה זו בשופר אילו של יצחק הנה אז מתחברין המ' עם יצחק שממנו יצא קרן השופר שהיא המ' הנק' קרן שיצתה מאילו של יצחק ואז שניהם מתחברין וחוזרים רחמים ע"י רחמי הבינה שופר עילאה והארתה בהם. וכן כאן בברכת אתה גבור כבר ידעת כי אנחנו עתה מקבלים ברכה מן היכלא

שביעאה בינה כנודע ואז חוזרים אתה גבור רחמים ובזה תבין למה פותחין בזכות תחל' ותבין למה מתחילין מן הקטן תחלה והוא כי אנו מתחילין מתתא לעילא ולכן הקטן שהוא כנגד המ' הוא פותח תחלה וגם שהוא פותח בזכות כנגד מדרגתו הנק' היכל זכות ואח"כ הגדול שהוא כנגד ב"ד הגדול שבגבורה הוא הגומר הדין החזק הנמשך מהגבורה דינא קשיא וז"א ושראן מזכותא זעירא ולבתר אשתלים דינא מעילאה למהוי וגו' כליל בדינא דא לעילא ודא לתתא וגי' כי אין שלימו רק בהתחברות מ' בת"ת זכר ונקבה בכל חלקי אבריהם: וז"א ובג"כ יצחק ורבקה זה בגבורה וזה בהיכל זכות וכן היה למעלה כחדא אברהם ושרה כנ"ל שהם אהבה רבא באהבה זוטא. וזהו האמת ואין עוד. עכ"ל:

דף רנז:

יהיב לון אורייתא וגו' שאין התורה לתיקון הנהגתם לבד כשאר התורות אלא היא חכמה אלהית שנתן לנו תורה שלימה רוחנית למהוי באורח קשוט היינו דרך הת"ת הדן דין אמת והנהיגנו בדרך אמת כדי שנהיה דומין לספי' העליונית ויחודם בהנהגתינו ואין סוד העולמות העליונים נודע אלא מתוך התורה שהיא משם. בגין דאיהו שלום היינו שמשתלם הדין והרחמים ונעשה שלום בייחוד הנז' ביניהם המייחד והמקשר יחד הספי' כנזכר. וכד סטרא אחרא שלטא שהוא לעשות דין למטה על ידם מיד השלום מסתלק ואין זו פעילות השלום אלא קטרוגא דהיינו החצוני הגובר וכאשר יפתחו בזכות תחלה ויסכים הדין אל המיתה ואחר שנגמר הייחוד נשפע הדין אל החוץ והייחוד מתפרד ולזה הם ד' מיתות שאין מיתה מצד עץ החיים וכיון שהמיתה מצויה שם החצון מצוי שם מצדו המות. שלום ואמת חסד ורחמים כנגד ד' קליפות ד' מיתות. וכד אתחברת סטרא אחרא בדינ' לינק מכל מקורות הכחות שהם משפיעים להם הדין והכרוז יוצא ורשות נתן להם לפעול ולכך שלטא בקטרוגא לפעול המית' באינון ד' מיתות ב"ד שהם נפעלות מד' קליפות שהם מתגברות כפי מקום הפגם באותיות יהו"ד שהם כשיש פגם שהוא באות י' ותקונו ע"י סקילה אבן נגף ודאי שנוגפת ע"י אבן היא יו"ד אבן שסוקלין בה וצריך להשליטה עד שיגבה חובה ויבדל מן הקדש ויש שפגם באות ה' מן יהו"ד ותקונו ע"י שריפה ע"י צור מכשול שהיא חזקה כאש ושורפת וכך היא ה' עילאה מקום האש וצריך להשליטה עד תתרצה ותבדל מן הקדש. ויש פגם באות ו' גופא דחרבא ותקונו ע"י הרג ע"י הקליפה הנקראת חרב החצוני' הנגדיית קץ כל בשר. ויש פגם שהוא באות ה' אחרונה ותקונו ע"י חנק הקליפה התחתונה אלי"ם אחרים והיא נגדיית למ' שבה סוד הזרקא שהוא חבל החונק ודאי ע"י החצוני וצריך להשליטה עד יגבה חובה פגם הפגום במ' ושולטת בבשר והיינו קללת אלי"ם ודאי והיינו מרה חשוכה נגדיית למ'

שהיא שחורה ונאוה והם ד' מרות כנגד אלו לבנה מצד י' אדומה מצד ה' ירוקה מצד ו' חשוכה שחורה מצד ה' והיינו סקילה שריפה הרג וחנק כנזכר בענין שכאשר הוא מיתה שולטם ד' אלו החצונים וגו':

נביאים הם נצח והוד דאינון סטרין עילאין מעלה ומטה חשובין ככל א' מהקצוות שהם עמהם בחשבון שש קצוות והם תרין ירכין בבחינת משל הגוף ולפי זה הם סמכין לאורייתא שהוא הת"ת גופא תורת אמת והנביאים מעמידי התורה במוסרם ליש' להיישירם אל התורה ולמטה בהיכלות אינון נטלין להיכלא הם שני היכלות היכל נוגה והיכל עצם השמים שבהם מתפשטים שתי נצוצות הם תרין רוחין דומין זה לזה דהיינו נוגה בהיכל נוגה וזוהר בהיכל עצם השמים כנזכר לעיל והם כעין הספי' למעלה תרין ירכין לסמכא לאינון היכלין דלעילא שהם משרתים להיכל זכות אהבה ורצון דאקרון תורה שבע"פ כמו שיש תורה שבכתב בתפארת ובה רמ"ח מצות עשה מצד ימין אברהם ושס"ה לא תעש' מצד יצחק ואלו ירכים מעמידים הגוף ומחזיקים התורה ומצותיה כך למטה בהיכלות מדת המ' תורה שבע"פ בסוד היכל הרצון ובה מצותיה רמ"ח מצד היכל אהבה ושס"ה מצד היכל הרצון ואלו השנים הם המעמידים ומחזיקים המצות האלו בפירושים רבים בסוד ברייתי כדמסיק והיינו או' כך אית סמכין קיימין וגו'.

אתכלילו דא בדא אלו נקראים תרי פלגי דגופא ולזה לשניהם שם א' צבאות איקרון כך אלו התחתונים תרין ירכין דנוקבא הם נכללי' דא בדא כד מתחברין באלין עילאין דהיינו ב' מדות נ"ה בשתי היכלות מתייחדין כדרך שהם מתאחדים חג"ת בג' היכלות העליוני' כנז'.

אתרשם בהו סטר נבואה איזה צד נבואה דהיינו מראה כגון דניאל וכיוצא שהיו בעלי מראה דאיהי כגוונא דנבוא'. וע"ד איהו דא כגוונא דדא זה מעמיד תורה שבכתב וזה מעמיד תורה שבע"פ. וכד מתחברן דא בדא שני היכלות אלו שאז הם מקבלים אור שתי מדות בסוד יחוד זכר ונקבה כדין אתרשים על האי אתר שמא קדישא דאקרי צבאות כי אור הספי' מתפשט עליהם ונקראים כשמם והטעם לשם זה בגין דכל אינון חילין קדישין כולהו קי מי הכא שאין ההיכלות האלו מתאחדים אלא בהתקבץ כל פרטי חייליהם אליהם עם כלל לבנת הספיר המתעלם בהם ולכך הם נקראים צבאות לשון צבא ודאי. וכולהו איקרון מסטרא דנבואה מפני שאין נבואה באה אלא ע"י הזווג דהיינו זכר ונקב' קשור הספי' בהיכלות וכן ג"כ מראה וחלמא בסוד מראה מצד ההיכלות אינם אלא מסטרא דנבואה שיתקשרו ההיכלות בספירות וכיון שמראה ונבואה הם בסוד

יחוד ההיכלות בספי' מה בין מראה לנבואה אלא נבואה היא מהספי' בהיכלות ומראה מההיכלו' קשורים בספי' ולזה שם צבאות יצדק באלו ואלו בסוד קשר היכלו' בספי':

ואע"ג דאמרינן במקום אחר כי בגו ההוא אות קיימא קדישא היינו היסוד שריא שמא דא שם צבאות אות הוא בצבא שלו והכא פי' שהוא בנצח והוד. ותירץ בגין וגו' יר' יקרא היסוד אות בגין דכולהו מה שהנצח והוד מסגלים חיילים כלהו נפקי מהאי אות יוצאים דרך אות שהוא היסוד אבל ענ"ד ירכין דאינון קיימין וגו' יר' כי אלו הב' היכלות נגלים יותר מהיכל היסוד שהוא מתעלם ביניכם כדמסיק לכך יקראו על שם החיילים שיסוד' בנצח והוד וז"ש ירכין דאינון קיימין לבר קרינן על שמא דאלין אינון דאיקרון ברייתא והענין כי המשנה מ' היא סוד נקודה אמצעית פנימיי' מסתתרת בהיכל קדש הקדשים ששם עיקר הייחוד ועיקר המ' ועיקר תורה שבע"פ והיא באה מן מוח היכל קדש הקדשים בינה רישא דקה מן הדקה מסתתרת ויורדת דרך חוט השדרה אל סוף השדרה ששם הירכים והיינו אביאך אל בית אמי שהיא בינה היכל קדש הקדשים והיינו משנה ומשם מתפשט אל למודי ה' דהיינו היכלי נצח הוד תלמדני ומלמד בברייתי הענין כי התורה היא בסוד המשנה מהראש נעלם ומתפשט ומתגלה בברייתי אלו כנזכר והיינו דקאמר מתניתין איהו אורח נ"א רזא דקיימא לגו בסוד נקודה אמצעית פנימית מסתתרת כנזכר דאולפי מתמן עיקרא דכולא שכל הברייתות יונקים ממנה ותלויים בה. ודא איהו רזא דאקרי משנה שפי' משנה שמשתנה והיא שניה אל הת"ת:

ולבתר כד אתמשכא ברייתא למטה היא מתפשטת בסוד אלו הברייתות שעיקר המשנה בפי' הברייתות שהם מגלות סתרי המשנה דהיינו מציאותה למטה מתפשטת בסוד וירכותיה וג"כ בסוד משנה היא בת מלך למעלה נקודה אמצעית כנזכר ובסוד גלותה היא למטה ברייתא חוצה ודאי כדמפרש ואזיל:

בית ראשון קיימא בימי שלמה שאז עמדו ישראל על רום מעלתם ועמדה אז הבית על תוקף קדושתה ואח"כ ירדה ממעלתה. לקבל עלמא עילאה בינה פי' ב' בתים כנגד ב' ההין ובינה ראשונה וז"ש ואיהו איקרי בית ראשון והיינו סוד אור האצילות וביצירה למטה היא משתמשת בסוד נקודה פנימית שהיא נק' משנה דהיינו אור המאיר בהיכל קדש הקדשים היכל שביעי וז"ש ואשתמש כולא בבית קדשי הקדשים וסוד ענין קדש הקדשים הוא סוד נקודת ציון ששם מתקשרים ומתאחדים הת"ת ומ' וז"ש אתר דאשתמש ביה שמשא בסיהרא. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רנח.

וקיימא עלמא באשלמותא ירצה כל סוף רום המעלות שיגיע העולם וחטא אדם הא' עומד הגיע העולם בימי שלמה ולא נשאר בעולם חסרון רק חסרון חטא אדם הא'.
ולבחר גרמו חובין ואתמשכו רזין מדרגה אחר מדרגה ויורדים מרום המעלה הזאת עד הגיעם אל תכלית החשך ובימי צדקיהו והיינו י"ד מלכים י"ד עתות הלבנה שירד' ואתדחיין מבית קדש הקדשים לבד ובזה יצאו מאור המשנה הנעלמת וסדרו ברייתות בבבל וירידתם היה אל סוד הירכים האלו וגלת' שכינה מחיק בעלה בסוד הגלות והיא למטה מנצח והוד וכנגד בשני היכלות אלו ובגלותם משתמשים באות זה המתלבש בסוד גלות שכינה ולכך אצטריכו לברייתי כנזכר:
בית שני קיימא וגומר הענין כי לא היה לישראל טובה בבית שני אלא שיצאו מהקליפות והגלות אמנם בבית ראשון היה סוד קשר ההיכלות אלו באלו וייחודם בהיכל קדש הקדשים והיו ישראל משתמשין מהאור העליון המתגלה בהיכל קדש הקדשים בקשר זכר ונקבה אמנם בבית שני היו ההיכלות נקשרים כנזכר אמנם אור המתגלה הוא אור נצח והוד קשורים בשני היכלות אלו ומה שמאיר המ' למטה בירכין הוא האור המתגלה אז לישראל והיינו מ' בין תרין ירכין וז"ש קיימי בבתי בראי בירכין ומנייהו אהדרו. ושארו בהאי קדש הקדשים בענין שהיא משנה בת מלך בסוד ביאורה בברייתי ושאר בני הגולה בגלות בברייתי דוקא וז"ש ואינון אחרנין אשתארו וגומר:
ואע"ג דשלטנו דילה לא הוה ביה שלמה כדמסיק כי עיקר השלו' הוא במקום שאין החצונים מגיעים שם כמו בבית ראשון שהיא בסוד קדש הקדשים ונודע כי אין הקליפות עולות אלא עד מדור השלישי מחוץ להיכל ג' לכך בית ראשון לא הוה ביה קטרוגא שאין החצונים מגיעים שם אמנם בית שני שהוא סוד הירכים שהחצונים במדורין אלו בעוונותיהם של ישראל לכך הוה ביה קטרוגא ולעולם לא שקטו המלחמות ונוצחי המלחמה היו חשמונים הכהנים מפני שהם המתקנים אותה בייחוד להעביר ממנ' החצונים ולטהר הבית ולזה להו אצטריך מלה:
לבתר גרמו חובין וגומר הענין כי בגלותם עתה אין ייחוד לקשר ההיכלו' זה בזה בקדש הקדשים אחר שהקליפה שולטת וישראל גולים ועמדו בירכים לבר מתוך הקליפות באברים החצונים של הצלם לבושים הירכים אלו הנזכר ושכינה היא יורדת מדרגה אחר מדרגה וישראל יורדים ונופלים ולזה נק' סוכת דוד הנופלת שלעולם היא נופלת ולזה אין לך יום שאין קללתו יותר מחבירו ולכך יורדים מירכים דהיינו זוה"ר ונג"ה עליוני ההיכלות אלו אל מצוע ההיכלות דהיינו חמוקי ירכים ואח"כ ירדו למטה אל הירכים

ומשם ירדו אל הרגלים והם יורדים תמיד מדרגה אחר מדרגה עד שפל המדרגות ויתבין ברגלים למטה כאו' כי שחה לעפר נפשינו דבקה לארץ בטננו שאין שוב שום מדרגה עוד ליפול ואז קומה עזרתה לנו וגומר וז"ש וכד יתבין ברגלין כדין ועמדו רגליו ביום ההוא וגומר וכך התורה יורדת בסוד הגלות ממשנה לברייתא ושם אל מדרגות האמוראים ומשם אל רבנן סבוראי ומשם אל מדרגת הגאונים ומשם אל מדרג' המפרשים ומשם אל מדרגת הפוסקים והכל בסוד עליון בסוד אור התורה היורדת מלמעלה מנקודת קדש הקדשים ויורדת מדרגותיה מדרגה אחר מדרגה. ואשריו העומד בפרץ להם לישראל באור תורתו להחזיק אורה שלא יכבה ולזה כולא אתנהיג ברזא עילא' כדקא חזי. ושמא תאמר בגלות זה אבד שברם ונעזבו מאור השכינה ח"ו **אע"ג** דאדחו לא שבקו מיני' לעלמא ולא הם עזבו אותו אלא אתאחדו ביה בסוד שכינה עמהם בגלות.

ומאן דידע ומדיד וגומר כי מי שיודע בשיעור קומה יודע סוד התפשטות מדרגת הירכים עד אצבעות הרגלים שאין שוב עוד שליטה אל הצלם כאו' רגלוהי מנהון די פרזלא ומנהון די חסף ומיד חזה הוית עד דאתגזרת אבן וגומר ומי שיודע שיעור המדות למעלה ודוגמתם למטה ידע שיעור אורך הגלות והיינו אומרו ברזא עילא'. כולהו תנאי וגומר כבר נתבאר לעיל:

ויתהדרון ישראל בלחודייהו לאשלטא שאין אז שרים לאומות אלא כל העולם שפה ברורה לקרוא כולם וגומר ומובחר העולם יהיה ישראל מפני ששעבודן דישראל ושליטת האומות הוא בגין דההיא ערלה נחית לון לתתא עד השתא ומכאן ולהלאה ערלה אתקצץ וגומר ונמצא כל העולם כולו יונק מן הקדש ואז ישראל עומדים על נקודת מרכז ההשפעה העליונה בההוא עין יעקב שהוא פתח נקודת היכל לבנת הספיר המכוון נגד בית קדש הקדשים ואין חצוני מקטרג עלייהו והם בטח בההוא עין יעקב:

יוסף הצדיק שהוא יסוד המייחד עמוד' דעלמ' עמוד שהעול' התחתון מתקיים בו איהו נטיל ברשותיה לא שיהיה היכל קדש הקדשים היכל ג' ראשונות שלו ממש אלא ברשותיה כאשר הוא מתעורר כדמסיק. היכלא טמיר וגניז בכתר וחכמה כי הוא סוד ג' ראשונות והיחס אשר לו ביסוד הוא היכלא שביעאה והשביעיות כולם ביסוד כנזכר בתקונים וז"ש ברשותיה קיימא היכלא שביעאה וגומר: ואע"ג דקאמרן וגומר וא"כ היכל הנאות לו הוא היכל לבנת הספיר שהוא היכל למטה מהיכלי נצח והוד: הכי הוא דביה מתתקן שהיסוד משפיע להיכל לבנת הספיר ומתקנו אמנם תירוץ ענין זה הוא **ת"ח** נביאים דקאמ' וגומר מפרש ענין היכל לבנת הספיר שהוא התפשטות רגלי הנקבה כי אין בה דוגמת היסוד וז"ש ת"ח נביאים דקאמרן כד מתחברן לתתא שהוא סוד קשר

היכל נגה וזוהר כדפירשתי מתפרשן מנייהו מראה וחלום כי המראה אינה הנבואה שהיא באצילות אלא מראה היא בהיכל נגה ועצם השמים דהיינו זוהר וחלום הוא למטה משניהם והיינו או' וקיימין בירכים באינון חמוקין שהוא יורד מהירכים למטה ושם הם שני חמוקי ימין ושמאל יש מראה ונבואה קטנה שהם ב' מדרגות ולתתא משנים אלו קאים חלום שהוא התפשטות הרגלים עוד מברכים למטה עד דמטו רגלין ברגלין דהיינו התפשטות פרקין תתאין דנצח והוד דאצילות בהיכלות אלו ביצירה ותמן בסוד רגלין ברגלין דהיינו מה שמשתוה הזכר עם הנקבה רגלין ברגלין תמן קאים בהיכלא תתאה ואיקרי היכל לבנת הספיר לבנת רגל ימין הספיר השמאל והיינו דכתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר א"כ הכל בסוד ירכים שוקים ורגלים ועתה קשה כי למה יתייחס החלום ליוסף וסוד לבנת הספיר ליסוד אחר שאין יסוד בנוקבא כי סוד היכל לבנת הספיר הוא משך הרגלים כנזכר. ותריץ ואמר **יוסף** איהו שלימו דכולא כלום יתייחדו נצח והוד במ' למטה אלא ע"י התעוררות היסוד בגין דכולא אתתקן בגיניה לקשרו במ' כולא תא ב בתיאובתא ואלמלא תאות היסוד אל המ' אין שום מדה נקשרת בה א"כ דרך כלל נייחס הכל אליו ולפרש הענין עוד אמר **ת"ח** בשעתא דיוסף הצדיק קיימא לאתקנא כולא כל אברי המלכות שכולם מתעדנים ממנו כדין איהו נטיל כולא כל הספירות כלולות בה. וכד אתחבר בהיכליה שהוא היכל קדש הקדשים נקודת ציון ששם אשד נחלי הברכה והענג מלמעלה כדין מתערי כולהו לנטלא תיאובתא ורעותא שהכתר מתעורר להאיר בסוד הייחוד בסוד אור א"ס בספי' וז"ש לנטלא תיאובתא ורעותא עילאי ותתאי ספי' והיכלות ובסוד הייחוד ישתוו ויתקשרו וכולא אינון ברעותא חדא מצד הכתר ושלימו חד מצד החכמה למחדי מצד הבינה עילא ת"ת באצילות ותתא מ' ביצירה רעותא חדא כדקא יאות שלא יבחנו באור הכתר אלא אחדות אחד. וכולהו תתאי שהם ההיכלות קיימי בקיומא באור האצילות ביחד: בגיניה שהיסוד הוא אמצעי הקושרם יחד כנזכר והיינו סבת קיומם והעמדם. וע"ד כתיב וצדיק יסוד עולם היינו יסוד וקיום לעולם התחתון הזה כל עולם היצירה תיקוני שכינה כנודע. ועל האי יסודא קאים האי עלמא יר' כי או' וצדיק יסוד עולם אינו על המ' בלבד אלא פי' אף על העולם הגשמי ונכנס ג"כ באו' עולם מהמ' עד העולם הזה:

האי לבנת הספיר וגומר הענין כי עד כאן דברנו בכלל לכל היצירה ומכאן נבא לתת טעם לענין היכל לבנת הספיר למה יתייחס ליסוד עם היות שהוא בחינת הרגלים כנזכר וז"ש האי לבנת הספיר שהוא בחינת זכר ונקבה לבנת וספיר כנזכר לעיל במקומו והוא בחי' נצח ימין ובחינת הוד שמאל וקשרם יחד הוא תלוי בקשר המ' עם הת"ת איה"י בהוד

והוא בנצח כנזכר בתיקונים וע"י היסוד תרוייהו חד א"כ האי לבנת הספיר לא קאים בקיומיה עד דהאי יוסף הצדיק אתתקן שהוא סוד היסוד וכד איהו אתתקן כלא מתתקני שא"א ליסוד להתקן אלא ע"י תיקון כולם ועכ"ז אין ראוי לתלות הענין בהם כמו שיתלה בו מפני שהוא היסוד לכולם וז"ש דא הוא יסודא לכולא בגיניה ולזה יתייחס תיקון היכל לבנת הספיר אליו כנזכר:

בגין דהאי קיימא על יסודא הנה הצלע מ' ונקט בה לשון בנין ולא לשון בריאה ויצירה להורות שהוא כעין הבנין שתלוי ביסוד כל מציאותו וזה שאמר בגין דהאי קיימא וגומר וכמו שתיקון המ' תלוי בו הוא הטעם שהספירות העליונות תלויות בו מפני שהספירות העליונות מהאחדות בה על ידו אחר תיקונה וזה שאמר ובג"ד כולהו קיימין בהאי אפי' הספירות העליונות מטעם תיקון התחתונות שהם הצלע כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף רנח:

ת"ח ויבן ה' אלי"ם וגומר פשטו בהיות פי' הצלע המ' והכוונה דהות מסטרא אחרא בסוד האחוריי' מצד הדין והגבורה ובאותה בחי' אינה ראויה להאציל הויו"ת התחתונות למטה ואתקין לה לאהדרא אנפין באנפין שיהיו לה פנים מביטים אל הזכר זהו פשט הענין דאוקימ' אבל ויבן וגומר ירצה כאשר נעמיק עוד נסתר הענין יהיה ויבן לשון בינ' וירצה אסתכל בה כאשר היא למטה כדי להעלותה למעלה עד היותה פנים אל פנים והיינו או' לסלקא ליה בההוא דרגא דעלמא ביה היכל קדש הקדשים שכל ההיכלו' נכנסים בו והיא עולה עד היותה רבת הקומה כמוהו ממש רישא ברישא והיינו למהוי דא כגוונא דא רבת הקומה כמוהו ממש: עוד ויבן אסתכל בסטרוי דהיינו אחר עלותה בסטרוי צריכה לעשותה כלי ובית קבול לו והיינו תקונם אח"כ כוין כל רוחותיה היינו ו' קצוות שבה בסוד כללות בחינותיה יהיו מכוונות נגד הזכר לקבלו ויעשה בה ג' הכנות למזרע לאשקאה להצמיח ולגדל הזרע ולאולדא כח להוציא ההויות לחוץ וג"כ כל איזו פעולה שירצה לפעול בתחתונים צריך שיהיה על ידה והיינו או' למעבד בה כל צורכוי כמה דאצטריך: ולבתר שהכינה הכנות אלו ויביאה יר' לשון ביאה בהאי צדיק ובזה שהוא יחוד באה הנערה מ' מצד הנערות שהם ההיכלות באה ועולה אל המלך ת"ת. והיינו דמסיק דהאי אמשיך לכולא לסלקא וגומר, לאתעטרא בשלימו היינו שכל ההיכלות עולות והם נכללו' זה בתוך זה עד כולם בהיכל קדש הקדשים ושם כניסת היסוד שהוא היכלו והוא קשרם פנים בפנים ודאי:

הכא מניעו דכל תיאובתין בישין וגומר השתא אהדר לענין ראשון בענין היכל ששי דביה קיימינן לעיל אלא שהפסיק בענין היתדות לכל ההיכלות וכן בענין קשר הספירות בהיכלות. והשתא מהדר לפרושי וקאמר כי מענין סגולת ההיכל הזה שהרוצים להכלל בו בסוד הרצון העליון מתקדשים אפי' במותר להם כדמסיק. מה דלאו איהו בסטרא אחורא יר' בהיכל הששי של החצונים הנגדיי לזה שבו כל כח התאוות הגשמיות והם ענוגין בישין שהם ממש רעים תענוגי עבירה. וכל סטרא דתיאובתין לא ממש תאוות העולם שכבר יש מהם קצת טובים אמנם סטרא דתיאובתין שיש בהם רע ומקולקל דהיינו דוקא אותם שהעולם הזה התחתון מתנהג בהו ובני נשא כשלי בהו ואפי' שהם עניינים מותרים כשלין בה וסבה בגין דבני נשא טעיין בהו לזה כשלי בהו וכיצד דחמאן כמה ענוגין דגופא וגומר ומצד ענג הגוף הוא מביא בני אדם לטעות אחריהם הה"ד ותרא האשה וגומר כי מצד התאוה נכנסת אל החטא: ואין הענין הזה במה שישתתף הגוף עם הנפש כגון ענ"ג שבת וסעודת מצוה ופריה ורביה וכיוצא שבזה משתתפי' גוף ונפש אלא אותם התענוגים שהם תענוגי הגוף בלא נפש וז"ש וע"ד כגוונא דא אית מילין דגופא אתהני בהו ועיילי לגופא ולא לנשמתא כמו שיש ג"כ עניינים שהם ענ"ג לנפש ולא לגוף וזה שאמר ואית מלין וגומר:

היכלא דא כליל כל שאר שמהן וגומר מפני שכל אלו הנמצאים התחתונים הם נכללים זה בתוך זה ובסוד היכל הרצון הם מתעדנים בקשרם ויחודם בספי' העליונות כנזכר לכך בו נכללים והיינו כדמפרש:

תרין שמהן אינון דכלילו שאר שמהן דהיינו שמות דאצילות ושמות דיצירה.

חד דכד אתחבר עילא אצילות בתתא יצירה בבחינת היכל הרצון דהיינו ויעקב ת"ת נטל היכליה היכל הרצון הכולל כל שאר ההיכלות באינון נשיקין דהיינו קשר רוחא ברוחא כנזכר לעיל.

כדין כליל היכל זה כל שאר שמהן דאצילות ויצירה ואיקרי יהו"ד י"ס דאצילות אלי"ם עשר דרגין בנוק' המתפשטו' בהיכלות כנזכר לעיל ודא איקרי שם מלא דהיינו שם אלי"ם מ' מתמלא משם יהו"ד מאור עשר ספי' עליונות כנזכר לעיל:

וחד השם השני הכולל כל השמות כד אתחבר יסודא דא היינו סוד קשר ההיכלות בהיכל קדש הקדשים דהיינו יחוד יסוד עולם בשכינה בהיכל קדש הקדשים שהוא גמר הייחוד כנז' לעיל וכלהו מתערי בחביבותא בתיאובתא לגביה בסוד הזווג ואז היסוד כולל אלו לאלו כולל הספי' בשם יהו"ד וכולל כל החיילים התחתונים הנק' צבאות ושניהם יחד יהו"ד צבאות וז"ש כדין כליל כל שאר וגומר. ודא איקרי שמא קדישא שלים שעם

היות ששם יהו"ד צבאות ביסוד בסוד היכל קדש הקדשים כנזכר אינו מורה על קשר הספי' כולם כמו שיורה שם יהו"ד אלי"ם עם היות שהוא בהיכל הרצון שהוא תופס כל האצילות וז"ש ודא איקרי שמא קדישא שלים ולאו איהו כהאי אחרא שם יהו"ד אלי"ם ופי' הטעם ואמר מה בין האי להאי שהיה ראוי שיהיה להפך ששם ה' צבאות עליון וגומר ופי' דא שליט עילאה בתתאה ממש עליון ו' קצוות שבו בו' קצוות שבה ממש אמנם שם יהו"ד צבאות שליט מאתר דסיומא דהיינו היסוד שאין השמות בשש קצוות ממש אלא כלולות ביסוד דהיינו יהו"ד צבאות לתתא באינון היכלין ובכולא דלתתא שהם ההיכלות נקשרות ביסוד דהיינו צבאות כולם בענין ששתי שמות הם למטה יהו"ד ביסוד צבאו' היכלין ושם יהו"ד אלי"ם כולם למעלה יהו"ד ת"ת אלי"ם מ' בסוד אבריה באצילות והיינו סוד בית ראשון יהו"ד אלי"ם הכל באצילות ענפי הבינה ובית שני יהו"ד צבאות ענפי המ' כנזכר:

ובג"ד היכלא דא היכל הרצון כליל כל שאר שמהן דלתתא בסוד שם אלי"ם האוספת אליה בסוד גוף כל האברים התחתונים: דא סליק יהו"ד אלי"ם עולה שם אלי"ם להקשר בשם יהו"ד ודא נחית שם יהו"ד צבאות יורה שם יהו"ד בסוד להקשר בשם צבאות שהם חיילים תחתונים. יסודא דא אתקן לתרין סטרין הוא מדת היסוד המייחד סוד היכל השביעי ותקונו בשתי בחי' א' לאתקנא כל שאר דלתתא דהיינו שע"י היותו מתקשר בהיכל שביעי כל שאר היכלות הנכללות שם מתתקנות. הב' לאתקנא היכלא שביעאה מציאות ההיכל בעצמו הנגדיי לשלש ראשונות מתתקן לקבל אור העליו' ואחר תיקון שני בחי' אלו מתתקנות שתים אלו יחד דהיינו לאתקנא דא בדא למהוי כולא רעו חדא היכל השביעי ושאר ההיכלות:

עד הכא אהדר לכל הנדרש לעיל בסוד יחוד ההיכלות והספי' דהיינו עילא ותתא וגו'. לאתייחדא בשלימו כל העולמות העליונים עם כל העולמות התחתונים למיהך באורח מישור שלא יטעה בהם האדם: חסד ואמת דהיינו קשר הספירות העליונות ותקונם אלו באלו דהיינו חסד מימינא ואמת נופא דאמצעיתא צדק מצד הדין והשמאל ושלום היסוד האוסף שלשתם ונקשרו יחד דהיינו נפגשו נשקו ומסטרא דנוקבא אמת מארץ תצמח העולה ממטה למעלה וצדק משמים נשקף להשפיע כאו' השקיפה ממעון קדשך וגו' וברך וגו' והיינו נשקף וראיתיה לזכור ברית עולם ואח"כ יהיה הייחוד והשפע העליון הנמשך מזה לזה והיינו גם ה' יתן הטוב וגו':

היכלא שביעאה דא וגו' הוא היכל הנק' קדש הקדשים כדלקמן והוא היכל שלש ראשונות היכלא פנימאה שהוא ז' נעלם מכל ההיכלות שאין כאן הנהגה נגלית כלל

ועיקר ועד כאן בערך ההיכלות אמנם בערך עצמו מפרש. האי היכלא איהו סתים דכל סתימין יר' הוא סתים ומציאות נעלם דכל סתימין מתמלא מכל ההיכלות הנז' מבחינתם הסתומה דהיינו עיקר הייחוד לשאוב אור הא"ס להתנוצץ בתוך ההיכלות וז"ש בגו רזא דרזין והיינו דמפרש האי איהו רזא דאיהו לאעלא תמן יר' האי איהו רזא ר"ל הנה זו היא בחינה נעלמת דאיהו אתר שנעשה היכל ובית קבול לאעלא תמן להכנס בו ע"י התלבשותו בכתר והיינו או' בגו אינון צנורין דלעילא רוחא דכל רוחין שהוא האור הא"ס המתלבש בכתר רעוא דכל רעוון הנעשה כסא לא"ס ולא יתקשר אור זה העליון הנז' בהיכלות ממש שהם תחתונים אלא בסוד בחי' אור הספי' המתפשט בתוך ההיכלות ואותם הנצוצות הם רוח חיוני המנהיג בתוכם ובתוך אותו רוח החיוני היא התפשטות האור הזה כנז' וז"ש לאתחברא כולא כחדא רוחא דהאי בהאי יר' רוח חיות הספי' ברוח חיות ההיכלות למהוי כולא תקונא חדא וזה באמצעות פנימיות ההיכל הזה כנודע. והיינו דמסיק היכלא דא איקרי קדש הקדשים שהוא אתר ובית קבול לקבלא ההיא נשמתא עילאה שהיא הבינה דאיקרי הכי בשם זה קדש הקדשים: לאיתאה ולהמשיך לעלמא דאתי שהיא בינה שהיא בית השלש ראשונות ולזה לאיתאה לעלמא דאתי לגבי האי עלמא שהיא מ' בסוד נערותיה כנז':

עולם איקרי וגו' יר' מלת עולם היא המ' ושם זה מורה לשון עליה ומורה לשון התעלמות דהיינו סליקא דסליק עלמא תתאה שהיא המ' לגבי עלמא עילאה שהיא הבינה ועם היות שאנו אומ' לאיתאה דהיינו להביא עליון אל התחתון עכ"ז בבוא העליון אליו הוא מתעלם התחתון בעליון אתגליא מ' בסתירה אל תוך בינה וכל זה הוא דרשת מלת עולם המיוחס במ' עלת יספיק אם נפרש העלמה בעלותה בבינה אמנם עולם שיש בבינה נפרש העלם יותר כאשר יתב' לקמיה: עולם דסליק מפרש עוד מלת עולם שבמ' שיתייחס על עולם כפשוטו ורבים דרים בתוכו א"כ מורה על ריבוי הכללות שבתוכו א"כ בהרכיב עתה כל הפי' ירצה עולם דסליק איהו וכל אינון דקרבין ביה ואסתתר גו סתירו עילא דהיינו קשר כל ההיכלות בהיכל קדש הקדשים דהיינו דקרבין אל המ' להקשר ולהסתלק אל הבינה כדפי' ואלו אינם מתעלמים ונקשרים בבינה כהעלם המ' אלא גו סתירו עילאה סתם שמתפשט אליהן ומעלימם עם היות בהעלם הבינה. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רנט.

עולם עילאה היינו מלת עולם המתייחס אל הבינה ואמר כי ענין עליה והעלם הבינה יהיה ביתרון גדול מפני שהיא בעצמה עליונה ונעלמת וז"ש עולם עילאה מחמת עצמה עליונה דסליק ואסתתר ברעות' עילאה הוא הכתר רצון עליון ודאי ועוד מסתתר גו

טמירו עילאה דהיינו בחינת הכתר המתאחד בא"ס דכל טמירין שם מתעלמין כל בחינות הנמצאות להדבק בממציאם:

דלא אתידע אפי' בסוד הדעת הנעלם ולא אתגלי בגילוי המציאות למטה ולית מאן דידע ליה אלא הוא יודע את עצמו:

פרוכתא דפרסא וגו' השתא שיש בהיכל זה פרסא היא פרוכת המבדיל בין הכרובים שהם מטטרו"ן סנדלפו"ן אל שאר ההיכל ואלו הכרובין הם נעלמים ומהם ולמעלה סוד כסא הכבוד הנעלמת והוא כעין א"ס להיכלות לרוב העלם והכרובים טמיר דטמירין בפרוכתא פריסא גו טהירין עילאין מפני שהם רקיע הפרוס על גבי החיות שהם בהיכל הרצון ובהתעלמות ההיכלות אל היכל קדש הקדשים יוכללו חוץ מהפרוכת הזה ולפי זה יהיה בהיכל הזה ג' מדרגות א' טמיר והיינו אכתריא"ל י"ה יהו"ד צבאות סוד כסא הכבוד הב' דסתימין דהיינו שני הכרובים. הג' חוץ מן הפרוכת כללות ההיכלות בהיכל והיינו פרסא דפריס' גו טהירין עילאין יר' טהירין המלאכים הפשוטים המאירים כצהרים ואלו עילאין בסילוקם שם אמנם הפרוכת מפסיק לאסתמרא סתימא דהאי טמירו סתים ולא יהיה שום נמצא מסתכל בהעלמן למעלה:

לגו מן פרוכתא איתי אתר סתים טמיר וגניז כנגד ג' ראשונות והמקום הזה משמש לאכנשא ליה בגויה בסוד נקודת ציון האוסף השפע העליון דהיינו משח רבות עילאה שהוא מן החכמה וע"י השמן הזה נמשך רוחא דחיי רוח חיוני דהיינו עצמות המעמיד ההויה הנזרעת ובזה יתאחדו המדות והנמצאות במאציל על ידא דההוא נהר שהוא היסוד המתעלם למעלה בסוד חוט השדרה דנגיד במשך חכמה ובינה ונפיק אל שש קצוות ונמשך במציאות היסוד ובחינתו זאת נק' מבועא דבירא שנובע כבאר הזה שהיא מ' ולא פסקין מימוי לעלמין.

וכד האי עייל בחינת נהר זה הנז' עייל בתוך נקודת ציון ונגיד כל ההוא רבות קודשא דלעילא קדש הקדשים שהוא סוד אור החכמה ובתוכו מתלבש אור הכתר ומתוכו אור הא"ס והיינו נהירו נחית ואתי גו אינון צנורין כי הספי' הם צנורות להתפשט ולמעבר. והאי יר' ההיכל הזה שבו סוד נקודת ציון של המ' המתלבש נצוצי אורה בהם אתמליא מתמן כנוקבא דמתעברא מזכרא סוד ההויית ההויות בה מן הת"ת.

קבילו דקביל מפרש ענין ההויות מה הם וז"ש קבילו דקביל מ' מן הת"ת בסוד הייחוד הזה כל אינון רוחין ונשמתין קדישין דנחתין לעלמא ואתעברו תמן כל ההוא זמנא דאצטריך לבישול ההויות שיהיה גמר פרי והנה אחר החרבן נסתם המקור הזה ואין

נשמות חדשות באות לעולם אלא יש למעלה היכלות ידועים למשכנם וז"ש ויתעכבון תמן עד דייתי מלכא משיחא:

ויסתפקון כל אינון נשמתין יר' כי שם יש להם הספקת מזונם די המצטרך אליהם מסוד אור העליון ויעמדו באותה הפרנסה שם עד דייתי ויחדי עלמא מצד הבינה וכדין קב"ה מאור הבינה המשמחת אז ימשכו נשמות אלו שהם ממנה:

בהאי היכלא קיימי ענוגי ותפנוקי דרוחין אצ"ל הנשמות שהם מגיעות בייחוד האצילות אלא אפי' הרוחות שהם בג"ע של מטה כנודע מכאן מתענגי' וכן השעשוע הנעשה בהם בחצות הליל' עם הצדיקי' בג"ע של מט' וז"ש ואשתעשעות' וגומר כי עם היותו בג"ע תחתון הוא סוד גילוי אור היכל זה בהם ומתייחדי' יחוד זה ע"י ועם היות שהוא בג"ע של מטה הייחוד למעלה וז"ש הכא איהו תיאובת' וענוגא דכולא לאתחברא כולא כחדא אצילות ביצירה שע"י כך הם נהנים למטה מן הייחוד העליון: דכד שייפי כולהו מתחברן בשייפין עילאין היכל אהבה בחסד וזכות בגבורה ונוגה וזוהר ולבנת הספיר בנצח הוד והיכל הרצון בת"ת והיינו כל חד וחד כדקא חזי ליה שהם קבלו אור מעין מציאותם כל א' כפי מה שראוי לית לון תיאובתא להתאחד אלא ייחוד זה והטעם משום דלית לון ענוגא בר בייחודא דהאי היכלא שכאן אפי' שהם בחינת גבורה או חסד יתאחדו וינקו השפע השוה לכולם וז"ש כולא הכא תליא והענין שכל ההיכלות נכנסות אל היכל זה וז"ש כד אתחברותא דהכא אתייחד בייחודא חדא באור עליון שורש כל הנמצאות בג' ראשונות כדין כל נהירין דשייפין מצד החכמה המאירה לכל הספי' וכל נהירו דאנפין מצד הכתר המאיר בפנים וכל חדוון מצד הבינה כולהו נהירין יחד ג' ראשונו' בעצ' הבינה וחדאן וזהו עיקר הייחוד והקשר ולז"א זכא' וגו' וכדין כל דינין וכל גזרין בישין וגו' שהדין מתבטל ע"י זה הייחוד ואור הרחמי' גוברים כנודע:

היכלא דא היכלא דתיאובת' יר' שאין כניסת שאר ההיכלו' כאן ככניסתם בהיכל הרצון ששם נקשרים עליונים בתחתונים ובהיכל זה אינם עולות שיתבטל מציאות' אלא יעלה זכוך חשק תאות האברים כולם לידבק שם ורוחניותם ודקותם עולה ודרך מציאות הדק הזה כולם הם שואבים ענ"ג הזה ומתענגים בו וז"ש היכלא דענוגא כעין הגשמי שאין כל האברי' נכנסים אל מקום נסתר אלא חשק ותאות כולם להמשיך שם כל מאויים:

לאשתעשעא עילא ותתא כחדא קשר הספירות בהיכלות כנזכר ועוד הם מאירים מאור דק עליון כנזכר וז"ש ולקבלא כולא עליונים ותחתונים נהירו דהיינו סוד אור פנימי דבוצינין עילאין המאיר ומחיה הספירות העליונו' ג' ראשונות דנהיר לכולא דרך כלל מאיר לכל הספירות יחד שוה לכולם על הדרך הנזכר ואז אתייחדא כולא כדקא יאות

שהייחוד הקודם הוא אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב בנשיו אמנם הייחוד השוה הוא זה וז"ש כדקא יאות בייחודא שלים. וע"ד היכלא דא קאים בטמירו מכולא שאין ראוי להסתכל בסתרים אלו האי גניז מכולא שאין ראוי לגלות מקום זה כלל:

ת"ח אע"ג דכולהו טמירין שאין ראוי לגלות שום אבר מאבריה עכ"ז דא טמיר וגניז יותר ויותר מפני שהוא מקום היסוד למהוי ברית קיומא דכולא כחדא דכר ונוקבא למהוי שלים כי בבחינה זו משתלמין כי אין זכר לבבו שלם בלי נקבה: ארון הברית וגומר כי נקר' זה ההיכל בחינת השכינה שהיא ארון שהברית נכנס בו והיא יורדת אל התחתונים אדון כל הארץ והיינו אומר בגין דאיהו אתר דנפיק מיניה כל נשמתין בסוד הבינה ויורדים למטה לעולם התחתון לייחדא לתתא כלומר לייחד רוחניות עליון בגשמי ממש וע"י ייחוד זה הוא סולם להמשיך דרך זה יקרא דקב"ה דהיינו חכמה מעילא לתתא כי באמצעות הנשמות חכמה עליונה מתפשטת בעולם הגשמי הזה וע"י כך החכמה נמשכת על היסוד ע"י מעשים טובים וזהו בגין דנפקי הנשמות מצדיק בסוד הזווג ועיילי בצדיק ולבתר נפקי מצדיק ממטה למעל' ועיילי באתר דנפקי מתמן סוד הבינה להמשיך משם החכמה למטה. ואחר שהמשיכוהו ליסוד האי ארון הברית שהיא מ' בית קבול לברית נקיט כולא מצדיק שהוא היסוד ולבתר נפקי מיניה בסוד בחינת היותה אדון כל הארץ ועיילי בצדיק דלתתא הגשמי ומשם חוזרים ועולים בסוד הנשמות העולות ממטה אחר פטירתם והיינו או' ועיילי בהאי ארון הברית למנוחות למהוי כל נשמתין כלילן מעילא ומתתא בסוד התעוררות העולה אל הייחוד ויורדות הנשמות בעולם התחתון ונכללות בו ממעשים הטובים אח"כ ממט' למעל' והיינו שלים מכל סטרין:

ת"ח מבועא וגו' בירא מ' מבועא דבירא יסוד לא מתפרשן לעלמין והיינו ע"י סוד נקודה אמצעית זו. וע"ד האי אתר בחינת הנקודה האמצעית אל ההיכל הזה שכלולא דכולא ממטה למעלה לעורר המקור אל הבאר וממעלה למט' להמשיך מקור הברכות אל הבאר שיהיה נובע תמיד. קיומא דכל גופא ששאר כל האברים בין דת"ת בין דמ' דהיינו ההיכלות הם מתקיימין בסוד אור עליון שהוא יורד ומתפשט ע"י קשר בחינה זו כנזכר. ופי' ענין שלמות הייחוד הזה ואמר הכא הוא יחודא וקשורא כחדא כולם כאחד למהוי עילא ותתא חד שלא יהיה היכר והבדל בין ת"ת ומ' והיינו יחודא וקשורא כחדא שוה בשוה דלא מתפרשין כל שייפין דא מן דא ולאשתכחא כולא וגו' דהיינו בסוד היסוד שהוא מתקשר עם המ' ע"י היותם פנים בפנים והראיה וע"ד תנינן מאן וגומר כי הגורע למטה בייחוד פנים אל פנים מכחיש זה דהיינו תקונא דאסתכלותא כנזכר:

תרין זינין אינון השתא מפרש מאי דקש' בדבריו שאמר כי ייחודם בהיכל הרצון הוא מצד הת"ת ויחודם בהיכל קדש הקדשים הוא מצד היסוד והנה הספי' הפך ההיכלות כי יעקב למעלה יוסף למטה ובהיכלות להפך לז"א תרין זינין בבחינות שונות הוא הייחוד יעקב לעילא יוסף לתתא וזו בחי' האצילות ובערך הנקבה תרין תיאובתין אינון היכלא שתיתא' וחד היכל' שביעאה שהוא למעלה א"כ בנקבה הוא בדרך א' ובזכר בדרך שני ומפרש ואזיל:

תיאובתא לעילא באינון נשיקין דנטיל יעקב תיאובתא לתתא בהאי שמושא וגומר א"כ בערך הזכר אין ספק ששמושא דיעקב לעילא ודיוסף לתתא אמנם בערך הנקבה מתרין סטרין אלין נטלי האי ארון הברית רוחא דחיי שכל היחוד עליון אל הזכר נטיל רוחא דחיי דלעילא ירצה רוח חיוני נשאב משם להחיות התחתונים וענין רוח חיוני זה הנשאב למטה הוא קיום לכל הנמצאים התחתונים והיינו רוח' דחיי דאתדבק ביה באינון נשיקין דהיינו סוד דבקותא דרוחא ברוחא דהיינו שמשתרשי' התחתונים למעלה בחיים עצמם המתעלמים בת"ת דהיינו רוחא דנוקבא בדכורא ואח"כ רוחא דדכור' בנוקב' דהיינו רוח נשאב מהחיים העליונים למטה במ' להתפשט בכל הנמצאים התחתונים וז"ש מסטרא דיעקב נטיל רוחא דחיי דלעילא והא כיצד שתחלה היא מתדבקת ביה באינון נשיקין דהיינו רוחא דנוקבא בדכורא ואח"כ עייל רוחא דחיי דלעילא ביה להוריד אל התחתונים לאתזנא מינה כל הנמצאים התחתו' וכיון שהוא יחוד עליון הוא קיום עליון בערך העליונים והוא תחתון בערך הנקבה שאין הויה מתחדשת ממנו עם היות שהוא דק ורוחני ודאי רוח חיים לקיים הנמצאות כנזכר אמנם מסטר' דיוסף מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. היכל דא איקרי ארון הברית וגומר מכאן תבין איך אלו הז' היכלות כולם במ' מתתא לעילא וז"א היכלא דא איקרי ארון הברית וגומר שהוא המ' ויש צדיק עליון יסוד ת"ת וצדיק תחתון בסוד המ' ואלו השנים הם היכל שביעי והיכל ז' שניהם זה על זה נקיט מן הצדיק היכל ז' דדכורא וזרק נשמתין בהאי היכל ז' דמ' דגם הכא הוי צדיק רק שהוא בסוד הבינה שבמ' מתתא לעילא וז"ש באחורי דף זה בדפוס היכלין בהיכלין תתאין בעילאין וכן בבראשית דף ל"ח ע"א ז' היכלין לעילא ז' היכלין לתתא: תרין תיאובתין אינון וגומר הענין כי ב' מיני זווגים הם א' סוד השתעשעות הנק' נשיקין כנ"ל רנ"ה ע"א והב' הוא זווג תחתון השפעת הנשמות דרך היסוד והראשון הוא בהיכל הרצון והב' בהיכל הז' מעילא לתתא שהוא לבנת הספיר שהוא חבור יסוד ומ' זווג תחתון המכונה ליוסף כי שם ביתו העיקרי הגם כי למעלה הוא משמש אלא כאן עקריותו ואמנם

טרם רדת שפע זה בשתי היכלות אלו תחלה הוא עובר דרך היכל העליון מכולם הנק' קדש קדשים והוא הנק' ארון הברית וז"ש תרין אלין נטלין ארון הברית רוחא דחיי. עכ"ל:

דף רנט:

מסטרא דיוסף הוא יחוד תחתון בערך הת"ת וז"ש דאיהו לתתא בסיומא דגופא ואין ראוי שישאב חיים לעליונים אלא דרך פתח עליון שהם ב' פתחים אל הגוף הפה דרך בו נשיקין והיסוד דרך בו הייחוד שהוא משם ג"כ נוטל רוח חיי הגופים התחתונים דהיינו רוחין ונשמתין לארקא לתתא להאי עלמא שהוא חיי התחתונים אמנם הוא הויה חדשה שמתילדת בנקבה והוא מציאות מחודש יפה בערך התחתונים ממציאות רוחא דחיי בערך העליונים והיינו דמסיק אחר שפי' עניינם מצד הת"ת היות שני יחודים אלו העליון נראה משובח מחבירו בערך הנקבה הם להפך וז"ש אלין תרין סטרין בבחינת הזכר כדפירשנו מתפרשין לתרין סטרין מצד המ' לסטרא דיעקב אתפשט יורד למטה אינו בחי' פנימית א"כ צריך שיהיה בהיכל הששי מלה כדי שיתפשט ויהב תוקפא לנבעא להחיות בו כל הכחות הדקים שאין בהם נשמה שהם המלאכים אלא הם רוחניים מתקיימין ומנהיגים העולם בסוד רוח חיוני שהיא מתלבש בהם וזולתי אותו רוח אין להם מציאות קיום ולא הנהגה וז"ש לנבעא באינון שדים שהוא סוד א"ל שד"י שבהיכל אהבה דאתמליין מהיכל הרצון מההוא רוחא דחיי בעוד שנקשרים ההיכלות אלו באלו לשאוב הרוח החיוני מלמעלה. ויניק בהו אחר מלואם לאינון מלאכים קדישין דאינון חיין וקיימין לעלמין ולזה אין להם נשמה מתלבשת בגוף אלא כולם שכל ונשמה ומזונם וקיומם וכחם לפעול הוא רוח זה הנשאב מהת"ת.

סטרא דיוסף אעיל בתיאובתא בהיכל נעלם היכל הז' ויהב תוקפא לגו שרוח חיוני נעלם זה יהיה לו כח להתהוות כדי שירד סודו למטה אל הגוף הגשמי הזה ויחייהו ויקימהו עם היות שהוא גשם מת וז"ש ועביד נשמתין ורוחין לנחתא לתתא לאתזנא בהו בני עלמא שקיום הגוף ומזונו בסוד החיים העליונים וחלק אלוה ממעל הוא סוד הנשמה:

וע"ד קיימין תרין סטרין אלין שהם נבדלים זה מזה דא לעילא בבחינת הזכר משום דאיהו לאתזנא לעילא ומזון העליונים משם ודא לתתא ביסוד מצד הזכר משום דאיהו למיזן לתתא אמנם בחינת המ' הם להפך מפני שעצם אור עליון מתפשט ומתלבש ברוחניים ומנהיגם ומקיימם ולזה הם שולטים בנשמה לא מצד עצמם אלא מצד רוח חיוני עליון שהוא מתלבש בהם ובתחתונים מתהוה הרוח החיוני הויה שתבדל ותולד ותרד אליהם למטה והיא חלק הרוח החיוני המתלבש במלאך ומקיימו ובצד מה הנשמה והרוח החיוני שבמלאך הכל א' וחד רזא איהו בבחינת הרוח המתעלם כנז'.

ועכ"ד יוסף זן לכל גופא דנוקבא ואשקי לה השקאה לא הולדה והיינו זן בערך מזון ואכילה ואשקי ליה בערך שתיה ועם היות שנייחס הענין אל הת"ת אין היסוד משולל מזה. ומאי רוחא דחיי דהיינו זיו התפשטות החיים בתוכיות המדות הוא מזונם והשקאתם ושפעם באתדבקותא דיעקב דהיינו נשיקין בקרוב. וביה אתדבק האי ארון הברית שהוא מ' בסוד ברעותא דלעילא שהרצון העליון לבד מתעורר ונחית ההוא רוח דחיי לתתא בההוא אתדבקותא דיוסף שהוא אמצעי כנז' **וכד** אתחבר כולא כחדא ג' עניינים אתדבקותא דיעקב ונחיתו דרוחא דחיי והאמצעי שהוא יוסף לקשר הכל במ' למטה אתמליין אינון שדים שהם שתי בחינות במ' גבורה כלולה בחסד ומתגלים בהיכל אהבה בסוד א"ל שד"י. למהוי כולא חד שכל היחודים יהיו ענין א' ולא יהיה הבדל ביניהם:

ת"ח האי היכלא וגו' אתא לתרץ ענין א' שקשה בזה שהרי אצילות עליון הוא ענין סתום ונעלם ומיוחד וההיכלות אפי' שיתקשרו ויתאחדו כנז' עכ"ז הם נפרדים דהיינו עולם המלאכים א"כ איך נייחס למ' אבריה ופרקיה בעולם המלאכים הנפרדים לנמצאים רבים ולז"א ת"ח האי היכלא שהוא היכל קדש הקדשים כד אלין רוחין קדישין והם ז' רוחין ההיכלות שכל רוח ורוח כלל כל פרטי ההיכל וסבה אליהם וכל אינון רתיכין הם כמה מינים המתפשטים בכל היכל והיכל כלהו קא מתייחדי כחדא כנז' היכל לבנת הספיר מקבץ חלקיו ונקשר עם ההיכל הא' ונכנס ועולה אל היכל נוגה וכן כולם עד הכנס הכל בהיכל קדש הקדשי' והיינו או' ואשתכחו בקשורא חדא כדין האי רוחא עילאה דכלהו דהיינו סוד כסא הכבוד שהשכינה מקננת בתוכה דאיהו נקודה חדא ירצה הבחינה הנעלמת מהכל שנעשית נקודה סתימא בערך ההיכלות המתפשטים והנקודה הזאת נעשית נשמה מתלבשת בתוך ההיכלות וז"ש אסתים בהו ולא אתגליא מפני היותה מסתתרת בתוך ההיכלות הנגלים בערכה. ואתעביד רוחא דסתים דכולא כגוונא עילאה ירצה בערך הא"ס אל הנאצלים כך ערך המ' המתלבש בבריאה נערכת אל היצירה. וסימניך אגוזא שיש לה ד' מוחין ויש נקודה אמצעית בין הד' שהיא מתפשטת בתוך הד' והיא מסתתרת לעצמה בהם ועם היותם נפרדין לד' היא מיוחדת אחת ודאי ובזה נתקנה השאלה:

ייחודא בקשורא דכולא כדקאמר כלומר אחר הקשר הנז' המתייחד שם הוא אצילות הזכר לאתקשרא דא בדא ת"ת במ' למהוי כולא שלים בשלימו דכר ונוקבא כחדא יר' יש שלמות שאינו נמצא אליהם בייחוודם וז"ש לאתקשרא דא בדא למהוי כולא שלים בשלימו שמשתלמין ע"י היחוד הזה וימצא היחוד נכלל יצירה בבריאה אצילות:

כגוונא דא קורבנא סלקא ליחדא שעולה ומיחד כל הבחי' הנז' ולאסתפקא כל חד וחד כדקא חזי ליה הראוי לאצילות והראוי לבריאה לבריאה וכן ליצירה וזה בסוד עשן העול' ממטה למעלה והוא עב וגשמי הוא מזדכך ונכנס בהיכלות וקושר היכל אל היכל ועולה אמנם בעולם הדקות אין הקשר בגשמי אלא ע"י כהנא דאיהו ימינא תופס בחסד בקשורא דיחודא ליחד באצילות ברעותא דהיינו הכוונה שהיה הכהן מכוון בשעת הקרבן וזה נשמה למעשה הקרבן לעלות אל המחשבה העליונה. ולואי בשירתא שהוא מעשה רוחני המזדכך וגורם למטה מכוונת הכהן דהיינו הכהן באצילות. ולוים בשיר דא כליל בדא היכלא בהיכלא רוחא ברוחא עד דמתחברן באתרייהו שייפא בשייפא דהיינו חסד שבת"ת בחסד שבמ' וכיוצא למהוי כולא כליל כחדא כדקא יאות כנז' ועד כאן מעשה בני אדם שהם פועלים בסוד הכוונה ומעשה המצוה באבי"ע אמנם יש למעלה מזה סוד הארת א"ס בהם שאין ענין זה תלוי בכוונה וכ"ש לא במעשה לז"א דכד אשתלים כולא כחדא שייפין עילאין בתתאין בסוד הקשר הנז' אין צריך עוד מעשה אלא מאליו:

כדין נשמתא עילא' **דכולא** שהוא א"ס נשמ' לנשמות אתערת ועאלת בכלהו ונהיר לכלא ירצה שאין הארתו מעילה לעלול אלא עאלת בכלהו יחד כי לפניו כולם שוים ולכך נהיר לכולא שכולם קשורי' כאחד באחדות שוה כנז' וכלהו מתברכין עילאין ותתאין שאר העולמות שהם יונקים מהם. והשתא מפרש פרט הענין ואמר וההוא דלא אתידע וגו' והנה ענין היחוד הזה הוא כוונת כל תפלותינו אם הייחוד הזה נעשה מיד תפלה מתקבלת כרגע ולזה צריך להאריך בתפלה עד היות זה הקשר והייחוד מתקיים:

וע"ד משה הוה ידע לסדרא סדורא דמאריה לקשר המדרגות מכל בני עלמא עם היות שהאבות תקנו סדר תפלות עכ"ז משה אומן בסדר ריצוי המדרגות להקשר אלו באלו ולזה כד אצטריך לארכא אריך והיה מרבה ומפציר בתפלה עד שיתרצה ויתקשרו ההיכלות וגו' אמנם בשעת ריצוי שההיכלות מתקשרות כרגע ואין ראוי לאדם להיותו מתעכב שם שאין היחוד נעשה בעוד שאיש שם כאו' וכל אדם לא יהיה באהל מועד וגו' ולזה היה מקצר אל נא וגו':

רזא דמלה מאן דאריך באתר דבעי לקצרא דהיינו שהיחוד קרוב לדבר ובהתעוררות מועט הוא נגמר אם מתעכב שם בתפלה הוא נרגן מפריד אלוף ולזה בעי לקצרא ואם מפריד אתי ליה כאב לב דהיינו שכינה וגורם כאב לב ח"ו ודין מחמת החצונים שהם מתעוררי' מפני שהוא מפריד אלוף והיינו דמסיק בגין דאיהו אתר דבעי לקצרא ולא לארכא ביה מפני שכל הטורח הוא להעלות ההיכלות אלו באלו ולקשרם יחד עם האצילות וזה מעצמו נעשה דהא כולא קאים לעילא ושאר הייחוד קל מהרה נעשה לכך

בעי דלא לאמשכא ליה לקשרא ליה בקשורא דלעילא בלא אריכו שמאליו הוא נגמר למהוי כלא חד בייחודא חד וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רס.

וכד אריך באריכו אתר דאצטריך דהיינו בעת שהשכינה צריכה תיקון גדול להכלל בנערותי' כדי להסתלק וכן הת"ת צריך תיקון גדול להקשר עם המ' מפני ריבוי הפגם אשר שם וצריך וידויים ותחנונים ובכיה וריצוי קב"ה קביל צלותיה מפני שהוא מתחסד עם קונו לתקן ולקשר השכינה ודא הוא יקרא דקב"ה שיתקן השכינה ויגרום קשר המדות ואור א"ס מתפשט בהם וז"ש בגין דייחוד' דצלותא שמייחד באריכות תפלתו קא מקשר קשרין ממטה למעלה ואסגי ברכאן לעילא בייחוד הנז' ותתא בעולמות תחתונות המצפין לברכה עליונה כנז':

היכלא דא קיימא וגו' אהדר לפרושי בהיכל קדש הקדשים קיימא גו כדרך כל עלול שהוא מוקף מעילתו ואו' נקודה חדא כדרך העלם כל עילה על עילתו עד שמרוב העלם אינו מכניס העליון נקודה חדא להראות על ההעלם הגמור כי כערך ה"ס אל הנאצלים כך הוא ערך השכינה אל התחתונים ולז"א טמירתא וההוא נקודה איהו רוח חיוני להיכלות שהם אל הנקודה כעין הגוף אל הרוח והוא רוח דק בערך העליונים לקבלא רוחא. וכד שריא רוחא ברוחא שהת"ת נמשך אל המ' ואז היא נכללת למעל' להסתלק וז"ש וכד שריא רוחא ברוחא כדין עאל דא בדא ונכלל תחתון בעליון והיינו רוחא וגו' ואיהו חד ודבקותא חדא שיתדבק יצירה בבריאה ובריאה באצילות והיינו סוד הרכבה דאתרכיב דא בדא שיהיה גדל הבריאה מתוך אצילות ומושרש בו וכן יצירה בתוך הבריאה והיינו כהאי אילנא דמרכיבין אילן באילן מטטרון עץ טוב בעץ החיים והכל קדוש מין במינו ואין בזה פגם: ווי מאן דארכיב עץ הדעת טוב ורע שהם החצונים הכרובים שם והוא ערוה מין בשאינו מינו: אמנם מאן דארכיב זינא בזיניה להשריש העלול בעלתו זה בזה עד סוף האצילות זה גורם היחוד העליון דאית ליה חולקא וגו': וכד אשתלים דא בדא שאין האצילות משתלם אלא בהכלל אלו התחתונים שם להיות העלול קשור בעלתו ואין העילה משתלמת אלא מתוך עלולו וז"ש וכד אשתלים: עובדא דנפי' מהאי שלימו כלומ' כשישרש היצירה בבריאה ובריאה באצילו' הענין מה שמתהוה בחידושם יקרא מעשה מרכבה יר' יתרכבו האילנו' אלו באלו מין במינו להקשר בנעלם עד א"ס והיינו וייצר ה' אלדי"ם יר' בהיותו יצירה בתוך יצירה דהיינו מלת וייצר בשני יודין דצר צורה גו צורה דהיינו מרכיבין אילן באילן יעשה יהו"ד אלי"ם שהוא סוד הייחוד שם מלא ת"ת ו' שייפין בשייפין כנז' לעיל ומתמלא מאור הא"ס השופעת בהם:

ת"ח כמה דאיתנהו שמהן וגו' הענין לתרץ כי איך יוכל האדם לייחד העולמות ומה בידו לעשות והיאך יוכל לתקן מה שרחוק ממנו הרבה מאד ולז"א כמה דאיתנהו שמהן עילאין קדישין מתחברין שהם יהו"ד צבאות יהו"ד אלי"ם יהו"ד אדנ"י א"ל שד"י והנה יחוד כל אלו השמות מורים על קשר זכר ונקבה בבחינות שונות כנז' לעיל והנה כמה דאיתנהו שמהן קדישין עילאין באצילו' מתחברין יר' שכל ייחוד שמות אלו מורים בחינות שונות. הכי הוא שמא קדישא שהוא שם יהו"ד המורה על עצם אור הפנימי שהוא מתלבש למעלה ולמטה במדרגות ובכחות אתפרש ונסתעף מעלה ומטה:

שמא דא וגו' כלו' אתפרש כפי בחינת המקום שהוא בו כגון למעלה בשם אהי"ה ובאמצע בשם אדנ"י ולמטה בשם אלדי"ם ויתלבש אבל מצד עצמו שמא דא דהיינו יהו"ד איהו לעילא שמא דא וגו' ואין בו שום שינוי כלל ועיקר וי"ר לעילא בבינה ותתא במ' והיכליה באמצעיתא בשש קצוות אמנם יש בחינה בשם זה שהוא למעלה למעלה וז"ש דאיהו רזא דשמא קדישא מציאותו בסוד נעלם איהו חד רזא דכולא יר' שורש לכל הספי' הנמצאו' למט' מבינ' ולמטה והיינו עלמא עילאה בינה לא ממש הבינה אלא בסתימו דסתימותא דעליה דהיינו בבחי' הנעלמת מהחכמה שעלי' שהיא נסתמת בכתר בא"ס דהיינו סתימו כתר הנקשר בא"ס דסתימותא החכמה הנק' בכתר דעלי' ודאי שהם על הבינה ואשתתף ההעלם הזה בהדיה עם הבינה ואיהו חד והיינו מציאות שם יהו"ד העולה על כל שמשתתף עם הבינה והיינו מציאות השם העולה המשתתף עם השם בשם אהי"ה שהוא למעלה וכמו כן מציאותו אחד עם בחינת השם למטה וז"ש ואיהו חד עלמא תתאה בסתימו דאמצעיתא יר' מציאותו שבמ' הוא אחד עם הבחינה האמצעית שבשש קצוות הנקשר ומתאחד בבינה דהיינו סתימו דאמצעיתא שעולה מאמצע להסתם ולהתעלם בבינ' וענין סתימו דאמצעיתא דקאמ' הוא רזא דרתיכא קדישא עילאה דעלי' דהיינו סוד המרכב' הנעש' בבינ' שהחכמ' הוא אדם הרוכב על המרכבה והיינו שם השם בשש' קצוות שהוא אמצע מהאי גיסא מצד מעלה בבינה שם העליון ארבע רתיכין נפקין וכן מצד מטה במ' ארבע רתיכין נפקין בגין דכל חד וחד משני שמות אלו שהם אהי"ה מצד מעל' אדנ"י מצד מטה מתפרש לד' סטרין ד' אותיות לכל א' לארבע רוחות העולם וכל אות ואות מאלו הם נחלקות לד' וז"ש כל רתיכין ד' אינון מצד כללות כל אות ואות בארבעתם: כד מסתכלן דרגין שמתראים כלם בכל א' וא' וכן כלהו כמו שאור אצילות מתבחן בבחינות אלו כן כולהו המתפשטים למטה ד' בארבע ברזא דשמא קדישא דאיהו אדנ"י שמתבחן ד' לד' סטרין כנז' גם בהתפשטו למטה בסוד ההיכלות יהיה מתבחן בסוד האצי' למעלה ארבע בארבע באינון רתיכין דקיימא ונטלין בשמא ואינון איקרון

הרי נחשת והם בסוד היכל התחתון ששם הם הרי נחשת והוא המרכבה שראה זכריה שהם כחות הקדושים למטה והטעם שיש הרי זהב בבינה ויש הרי כסף בחסד וששה קצוות ויש הרי נחשת מצד המ' מזבח הנחשת והיינו תלת סטרין קיימין ואינון רתיכין נפקין מגו אדנ"י די בגו היכלא קדמאה והענין שהם שני הרים ימין ושמאל שבהיכל לבנת הספיר שהם שתי בחינות בו כדפי' שם בהיכל א' והיינו ד' מרכבות מכח שם אדנ"י ארבע אותיות והיינו דנפקי ומתהוים משתי רוחין דקים שהם כללות ההיכל ימינא ושמאלא ושני ההרים נקראים הרי נחשת עם היות שיש בהם ימין ושמאל כולם נחשת ודין שהוא סוד מזבח הנחשת והענין כי הם מטטרו"ן וסנדלפו"ן ראשים לחיות ואופנים בכל מקום התפשטותם ואלו הם אופנים וסנדלפון ראשם וכמו שמטטרון בית קבול לת"ת שם יהו"ד דהיינו אדני כסף כך סנדלפון בית קבול למ' שם אדנ"י דהיינו אדני נחשת ואלו נקראים הרי נחשת מפני שהם בסוד דין כדמסיק ואלו השני כחות שהם לבנת וספיר שבהיכל זה ממציאי' נצוצות אלו שהם ד' מרכבות לד' סטרין והיינו או' במרכבה הראשונה סוסים אדומים מהגבורה והב' סוסים שחורים מצד המ' שהיא דין והמרכבה הג' לבנים מצד החסד והארבע ברודים אמוצים מצד הת"ת הכולל הכחות כולם והחסד והת"ת אינם גוברים מפני שהרחמים אינם גוברים ולכך הם הרי נחשת ולכך **משמשי** בההוא שמא דאלף דלת שהוא אדנ"י מדת הדין הרפה דאשתקע ומתלבש בסנדלפון שר האופני' כנז' והוא מארי דאפיא בהיכל קדש הקדשים. וכלהו שליחן ולזה קראם בשם סוסים אלין על אלין או שלטן דהיינו שיש רוכבים עליהם על מרכבות והיינו או' רזא דסוסוון ורתיכין דהיינו דאית רתיכא על סוסוון דנטלי ליה והיינו שאלו הם משתמשים בסוד מט"ט המתלבש בסנדלפון ולכך כמו ששם אדנ"י הוא לבוש לשם יהו"ד כך סנדלפון כך כחות אלו שהם התפשטות סנדלפון יש רוכבים עליהם שהם כחות מטטרון כנז' וז"ש ודא שמא קדישא אתכליל וגו':

אלדי"ם לא אתכליל בשמא אחרא בסוד שם יהו"ד כעין צרוף יאהדונה"י והטעם כל שם פועל כפעולת השורש שם יהו"ד הוא למעלה בשם אהי"ה ויורד אל מקומו מתלבש בשם אדנ"י וכל מקום שהוא הולך מורה על סוד הייחוד אמנם שם אלדי"ם שורשו בינה הנק' אלי"ם חיים ומהאי אתפשט לכמה סטרין עד היותו מתפשט בגבורה שם אלדי"ם ומגבורה במ' שם אלדי"ם ומשם במלאכים שם אלדי"ם ומשם בדיינים שם אלדי"ם אפי' בחצונים כנז' בסבא לכך לא אתכניש ולא נמנע מהתפשט בכל המקומות אלא אתפשט: **שמא דכליל כל שמהן** שהוא מקור לכל הכחות שממנו נובעות בין שם אלי"ם בין שם אדנ"י אהי"ה יהו"ד הכל נובע משם הוא בחכמה דהיינו שם מ"ה דאלפין והכל נובע

ממנו ברזא דאתוון ששם זה מצטרף אל כמה מיני צירוף דביה הוה ידע כהנא לצרפא בכל סטרוי שלא היה צריך אלא להזכיר שם יהו"ד והיה מצרף בתנועותיו כמה אותיות עד שהי' מעלהו אל סוד מ"ב והיינו שהי' יודע התפשטות האלו של שם בן ד' מילויו ומילוי מילויו והיה יודע התפשטותם במדות והולך ומתפשט ועושה שיעור מדה בכל מדה ומדה ומודד בו כמה מדות וכולל כמה שמות:

שמא דא כליל כל שמהן תשע אותיות כנגד ט' מדות שם זה בכתר והוא מודד כל השמות הקדושים וזה במה שבאלין אתוון כלילן אתוון אחרנין מתחברן עם אלו הט' וג"כ בדילוג קצת דהיינו דנפקי אלין ועיילי אלין כי צורך הנשמות כולם בשם זה דהיינו לצרפא ייחודא דשמהן כמה דהוה כהנא ידע כי היה יודע שורש לאותיות אלו והי' מצרף השמות מקיבוץ אלו האותיות וזה נעלם ממנו ידיעתו וסודו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. כל רתיכא ארבע אינון וגו' זה יובן בסתרי האותיות השם מכתיבת יד ושם נתבאר כי סתם רתיכא הוא תלת תלת ועכ"ד ד' אינון וע"ש ע"כ לשונו: גליון. נחשת לתתאי פי' למטה הם הרי נחשת כולם. הרי נחשת עיין דף קל"ט ורל"ג: אהיא"ל דינ"ם כצ"ל והם אותיות אדנ"י אלדי"ם. עכל"ה:

דף רס:

וידי אדם מתחת כנפיהם וגו' כאן עיקר תשובת שאלתו שכוון בסוגיא זו לבאר היאך האדם השפל יוכל לקשר ולייחד עולמות העליוני' אחר שהקדים ענין השמות היאך הם כוללים באותיותיהם בחינת הספירות ומדותיהם בשיעור קו המדה והעיקר והיסוד תלוי בענין ידי אדם והענין כי ענין ידי אדם כולל רוחין שהם יסוד רוח קדוש לז' היכלות ז' רוחין וחיוון ואופני' וגו' ילמוד סתום מן המפו' אחר שיש לכרובים וחיות ואופנים כנפים כדמוכח מקראי א"כ כולהו בגדפין דילהון יש להם ידים והנה ענין הידים האלו יש בו פירושים והמפורסם הוא לקבל צלותין ולקבל מארי תיובתין וסוד תשובתם הוא קבלת תפלתם וחרטם וודויים לפני עליון א"כ מצינו מלת ידי לשון מקום כאו' והנה מציב לו יד א"כ נרכיב שני הפירושים ויהיה ידי אדם מקום בני אדם התחתונים וז"ש אתרין ודוכתין וגו' וביאר הענין ביותר מה ענין מקום זה ואמר לאפתחא פתחין לקבלא לון וענין קבלת תפלה אין ספק שהוא לקשרא קשרין ולייחדא למעבד רעותיהון שהוא תפלתם ושאלתם ועתה כל מי שירצה לחקור מה ענין ידים אלו יאמר. אלין אינון שמהן קדישין דשליטין בכל דרגא ודרגא וירצה ידי אדם אחיזת בני אדם באלו המדרגות כולם הם אלו השמות שבהזכרתם וכוונת האדם בהם יתפוס ויכנס במקומות אלו דהיינו יד מקום ויפתח שער לתפלה דהיינו יד לקבל שבים ויקשר מדרגות במדרגות דהיינו סוד

י"ד לעשות רצון תפלתו ובקשתו ע"י הייחוד העליון והיינו דמפרש ואזיל דבהון עאלין בני נשא וגו' וכן אמר וברא שליטין תתאין לעילא והיינו עשוני למטה דהיינו שהאדם נמצא מכח השמות בסוד נשמה רוח נפש גוף הנמצא משם ונאחז שם שהוא מושרש בסבתו והיינו טעם אחיזתו שם ויכוננוני דהיינו קבלת תפלתו בכל יום לכונן ענינו ובזה ידענו טעם אל סדר קשר העולמות העליונים ע"י האדם עם היותו שפל למטה והם רוחניים דקים למעלה וידענו ידי אדם שנעשה על ידם והוא מצוייר שם והם מקומות בצורה ודקות והם בית אחיזתו למעלה ואב לכולם נטה את ידך על השמים ופי' ארכין והמשיך ידך מקום שאתה מרכבה לו שהיא בסוד הדעת על השמים בת"ת ולפי הפשט קשה וכי היך יכיל משה לארמא כ"ש בשמים אלו העליונים:

אלא ברזא דשמא קדישא וסוד הזכרת השם ויחוד בתפלה גורם זה כי אפי' האצילות מתנועע ופועל ע"י תפלת האדם בסוד הכונה והזכרת השמות וז"ש וכולהו עילאין ותתאין על רזי שמהן נטלי וגו' כי השמות הם אותיות קבועות בפה ויוצאות הבל הפה במחשבה המתלבשת בהבל ההוא כנשמה בתוך הגוף ואלו ההבלים עולים ובוקעים אוירים ועולים עד מקום השמות המכוונים והיינו או' ובהו עאלי בני נשא להיכלין עילאין לדפקא באינון תרעין ממש כח אלו ההבלים והדבורים היוצאים מפיו דופקין שערים עליונים ופותחין להם כרצונם ולית מאן דימחי מפני שכך הבטחתו של הקב"ה אשגבהו כי ידע שמי ולזה זכאין אינון וגו' וכפי זה קשה כי הי' ראוי שיכוונו בתפלה דוקא ובשמות ההיכלות והמלאכים שבהם וכיוצא ואם הי' כך ח"ו היה שניות ואם יכוון בשמות הקדושים אינם אלא בספירות א"כ מה התקנה בזה לז"א ת"ח בהיכלין אית רזא עילאה גו מהימנותא וכי יש להם מבא גדול באצילות שאין ייחוד למעלה ולא קשר לספי' אם אלו יפרדו מפני שהפעולות העליונות תלויות קיומם למטה בהיכלות אלו ולכך הם צריכים לפעול ע"י וברצות הספי' לקבל השפע העליון הם צריכים להעלות העלולים הקטנים האלו להראות שההשפעה צורך קיום כל הנמצאים א"כ סוד גדול יש להם גו מהימנותא עילאה תדע שאין אלו החיות ולא ההיכלות ולא המתנוצצים מהם דומים אלו לאלו כי העליון צריך לתחתון וזה בלא זה אינו שלם והיינו וישנה למ' ואת נערותיה להיכלות שאין מנקודה ראשונה ועד פתח היכל לבנת הספיר אבר דומה לחבירו וזה השינוי לטוב שיהיה הכל צורה אחת שלימה ליוצר הכל ושלימות הצורה בייחוד כולה ולא יחסר אבר כי כולם צורך גבוה והא בלא הא לא סגיא והיינו טעם היותם כלולים בתפלתינו כדמפרש ואזיל אינו שניות ח"ו ולעולם תפלתינו עיקרה היא להתפשט המאציל בנפעליו להחיות' ולהחיותינו לקבל תפלתינו וכדי שיכנס התפלה

הוא בייחוד ז' היכלין והם נק' פתחי תפלה וז"ש כד אשתלימו דא בדא עאלו צלותין ולזה אנו צריכים לייחד ההיכלות בתפלתינו כדמפרש ואזיל:

היכלא קדמאה וגו' והשתא מפרש רמז הברכה בהיכלות ואו' יוצר אור נהירו דאבן טבא דהיינו שההיכל נק' לבנת הספיר וספיר היינו נהירו דאבן טבא וגו' דהיינו היכל המ' אבן הטוב עם היסוד הנק' טוב: נציץ לתרין סטרין מפני היותו אורו משתי מדות ימין ושמאל אור וחשך הדין ומתחת לחיה הנק' בזק הם מתפשטים כמה אופנים כנז' לעיל וז"א מה רבו מעשיך ה' כולהו אופנים וגו' המלך המרומם פי' לעיל שעצם רוח ההיכל הזה הוא סוד אור זכר בתיך אור נקבה והיינו סוד יאהדונה"י והיינו או' המלך המרומם שהוא סוד ב' אורות אלו סוד שם יאהדונה"י המורה יחוד ודא סליק באוירא שהוא סוד שם קדוש במילוי הכלול בהיכל הזה דסליק לסודהוי"ה דאלפין כדפי' לעיל:

אור פניאל הוא היכל עצם השמים היכל זוהר ויש לו כח המתנוצץ ממנו שיש לו כ"ב אורות שהם סוד כ"ב אותיות התורה זעירין שהם מתנוצצין שם ולכך באו כאן אותיות אלו שהם קטנות כדפי' בפ' תרומה והיינו אהדיא"ל בהדיא"ל גהדיא"ל כנז' לעיל במקומו. ויש כמה סמכין לכל גלגלא שהם אומרים ימין ו' מאל אלו קדוש ואלו ברוך ולכך יש כאן לרמוז אל ההיכל קדושה וברכה:

ובהיכל שלישי היכל נוגה שם סוד בית הכנסת והמלאכים הנעשים חברים ליש' בתפלתם בתוך בית הכנסת והם נותנים נעימות לאל ברוך בחברתם של ישראל והם הנק' חלונות חרכים כנז' שם בגין דהכא מתגלגלין הוא סוד היכל זכות מקום מושב בית דין סנהדרי גדולה ושם דנים לחיים עם היות שהחיים תלויים למעלה כאו' לאו בזכותא תליא מילתא עכ"ז דנים אותו כאן ומתגלגלים החיים העליונים מלמעלה ומחדשים אותו והיינו שההיכל כלול בימין ולכך מצד ימין כאשר מטין הדין לזכות מחדש בכל יום טובו מצד החסד והיינו אומ' בנהורא דימינא וגו':

היכלא חמישאה היכל אהבה הוא יונק מחסד עליון שהוא נקר' אהבת עולם ודאי אהבה רבה שהוא חסד מבינה עולם ונקשר אהבת חסד שבאצילות בחסד זה שהוא זוטא דהיינו חתימת הברכה הבוחר בעמו ישראל למטה באהבה שהם נכללים בהיכל זה התחתון הנק' היכל אהבה והיינו סוד אל שדי שהם שני שדים ימין ושמאל הכולל בימין דהיינו סוד אהבה תחלתה מן השמאל וסופה בימין בסוד שמאלו תחת וגו' ואתמלין אינון שדים מהחלב העליון שהוא השפעת החסד ודאי:

היכלא שתיתאה הוא היכל הרצון ת"ת דהיינו אמת ויציב סוד הווין שכך הוא ששי ובעינן דלא לאפסקא בדיבור בין היכלין אפי' בין פרק לפרק כי אם לשלום שהוא הקושר

והמייחד. ואין הכוונה בהם ממש שהרי כל הברכות הם ברומו של עולם אלא במשיכו דצלותא סוד עליית התפלה שהיא רוחנית וסוד הכוונ' והם מתחברין כחדא וגו' ולא שיש לאדם אחיזה בפרטי ההיכלות אלא בסוד הידים הנז' לעיל שהם השמות שהוא ממש עצם הרוחניות העליון המתלבש בפנימיות ההיכל וז"ש ברזא דשמהן קדישין דשליטין וגו':

היכלא שביעאה שהוא היכל קדש הקדשים שבו סוד הזווג לכך התפלה בלחש הסוד בו מפני שהוא בסוד ג"ן ראשונות לזה צריך בלחישו ולא אשתמע ולזה כאן צריך לאתכוון ולסלקא רעותא לעילא עד א"ס ולקשרא שביעאה בשביעאה בינה בהיכל קדש הקדשים או אפשר יסוד הנק' ז' הנז' לעיל. ראשונה מתתא לעילא לקשר תחתון בעליון ממטה למעלה כל המדרגות עד נקוד' ראשונה ואח"כ מעילא לתתא להמשיך אור א"ס עד סוף המדרגות שהוא לבנת הספיר בסוד כללותם יחד כדפי' וזה לאמשכא ברכאן שאין דרך לשאוב אלא אורח וסדר המדרגות כדפי' לעיל ולז"א ממקורא דחיי דאיהו שביעאה לעילא דהיינו בינה הנובעת מג' ראשונות בסוד אור א"ס המתלבש בספי' ומן הבינה ולמעלה אין דבור ואין אות ונקודה לרמוז שם אלא העיקר הוא כוונת הלב וז"ש דאיהו שירותא דרעותא דלבא שהוא סוד כוונת הלב ובסתימו דאתוון דהיינו מה שנסתם ונתעלם ומשתרש שורש השמות שהם ז' שמות שבע ספי' וסתימתן בעלותם אל הבינה והחכמה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ולקשרא שביעאה בשביעאה וגו' הענין הוא כי תחלה אנו מעלים היכל א' בהיכל ב' בההוא עמודא דאמצעיתא דבגו כל היכל והיכל וביה מתעלה ומסתלק היכלא לעילא לאסתלקא ולאתכללא בהיכל דלעילא מיניה כנז' לעיל בפי' בסדר ההיכלות עד שנמצאין כל ההיכלות נכללין בהיכל הז' וכל הני הוו היכלין דנוקבא וכדין כד אתכליל כולהו ז' כחדא כדין אז מתייחדין היכלין עם היכלין דדכורא וכדין נחתין ברכאן מעילא לתתא בהיכלין דנוקבא עד ההיכל הראשון של הנוקבא. עכ"ל: גליון. המלך המרומם וגו' עם המלה העולה צ"א במספר יאהדונה"י. עכ"ל:

דף רסא.

היכלא שביעאה דהיינו היכל קדש הקדשי' איהו מקורא דחיי מפני שערך הבינה לספי' הוא היכל זה להיכלות ועם היות שבספי' יש על הבינה מדרגות בהיכלות א"א לפרש כן מפני שהיכל זה ראש להיכלות שאינן אלא ז' והיינו איהו היכלא קדמאה שירותא דכולא והוא בסוד הכללות נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן בענין שהמ' עולה אל הבינה כך היכל לבנת הספיר שהוא שביעי ממטה למעלה עולה אל היכל קדש הקדשים

שהוא שביעי ממטה למעלה וז"ש ולנטלא שביעא' מתתא לאתחברא דא בדא שביעאה בשביעאה ועם היותם שני הקצוות יש לשניהם יחס דהאי מהאי דלתתא עייל מאן דעייל להיכלא עילאה ולכך יתקשר ויתייחס היכל ז' להיכל ז' ורצה בזה משום דמלת ברוך בסוד המשכת הברכות והשפע בכל הנמצאים הרבים שהם עיקר בהיכל לבנת הספיר כדפירשנו לעיל מה רבו מעשיך ה' והיינו בהיכל קדש הקדשים והוא מן הקצה אל הקצה לכך ייחסם יחד כנז' שביעאה בשביעאה:

ברוך רבוייא וגו' רצה לייחס ברוך על כל הנמצאות הנכללים בהיכל קדש הקדשים והוא ששם נכללים מהיכל לבנת הספיר ולמעלה כל רבוייא וגו' דרזא דקדש הקדשי' ששם באותה נקודה נכלל מא"ס עד המלכות. דשריה בגוייהו דגניזו בתוך אלו הנכללים יגנז אור הספירות בהעלם גדול וכדין איקרון ברוך דהיינו שכולל מראש עליון עד נקודה אחרונה בסוד התלבש אצילות ביצירה בכללות היכל קדש הקדשים כנז': רבויין כללות הנמצאות התחתונות: ברכאן שהברכות באות עליהם. ראזין דהיינו דקות הספירות ואור עליון המתלבש בהם והכל אשתלים בהו יחד כנז':

אתה עטורא היינו שהמ' מתעטרת בענפי אורות כ"ב אותיות הנעלמות למעלה וז"ש דסתימו דאתוון והיינו א"ת מאלף ועד תיו והם ביושר מפני דכליל לון מעילא לתתא וכניש לון בגויה והיינו ה' את"ה וסדר המלה א"ת אלפא ביתא ביושר מלמעלה נכנסת באות ה' והיינו סוד הכריעה בברוך להמשיך הכחות העליונים מלמעלה בה והיינו את"ה שהכל בה מלמעלה כ"ב אתוון ואח"כ או' ה' דהיינו שהיא מקושטת בעליונים ותחתונים ובאה ועולה בשם יהו"ד אל המלך כי כל הזוקף זוקף וגו' וז"ש וכד איהו בשלימו בתיקוניה בסוד היסוד דאחיד בה סלקא לאתעטרא לעילא בת"ת והיינו ובזה ביסוד הנערה מ' מצד ההיכלות ז' הנערות באה אל המלך וגו':

אלדינ"ו הוא סוד הבינה למעלה בסוד החכמה דהיינו יהו"ד אלדינ"ו וז"ש דא איהו קשורא דמלכא עילאה בינה הנק' אלדינ"ו לעילא בסוד החכמה דהיינו ה': בהאי בסוד קשר זה כד הנערה מ' בנערותיה באה אל המלך ת"ת ומוצא אותו שעולה וקושר חכמה בבינה דהיינו אלדינ"ו את כל אשר תאמר ינתן לה מבית המלך דהיינו בינה בית אל החכמה בסוד הדעת והיינו מקורות ג' אבות הנעלמים בבינה ומשם נפתחים לה וז"ש דא רזא דאבהן סוד מקורם הנעלם למעלה ולכך קאמר אלהי אברהם אלהי יצחק אלהי יעקב כי מלת אלהי אלהי מורה על המקור מהבינה ולמעלה אמנם השתא מפרש אלהי במ' למטה ואמר כמה דהאי נערה לא אשתבקת מתתאי שהם ז' נערות הכלולות בה ואחוזות ונכללות בהיכל קדש הקדשים הכי נמי לא אשתבקת מאבהן לעלמין דהיינו או' ואלהי

אבותינו דהיינו מ' אלד"י הנקשרת בג' אבות והיינו אבותינו בכינוי [552] אלדינ"ו מורה על תמידות מציאותם בנו דהיינו לא אשתבקת מאבהן לעלמין שתמיד הם אבותינו קנויים לנו דאיהו אחידת בהון לנטרא לון דהיינו שהיא שמירת הדרך ששפע האבות נשמר על ידה ומתעלם בתוכה והיינו לנטרא לון ולהעלימם ואח"כ בגין דיתברכון כל חד מינה בעי לאדכרא לה על כל חד וחד והיינו אלהי אברהם ופותח מקורו אלהי יצחק ופותח מקורו כנז' והיינו לאדכרא לה על כל חד וחד ולפי שאין שבחם בפרטם אלא בכללותם יחד כדי שיתמזגו לכך ולבתר יתכנשון כולהון בחבורא חדא דהיינו כדי שיהיו האבות מעוטרים בה ואפשר דהיינו שם הא"ל שהיא מ' כאו' א"ל זועם והיינו הא"ל שהיא מ' הגדול חסד הגבור גבורה והנורא ת"ת והיינו הא כולהו. כחדא בשם הא"ל ולזה עתה בחברתה מרכבה מרובעת לסלקא לעילא לקבל אור עליון: בקדמיתא כשאמר אלהי אבותינו וגו' היה מעילא מהבינה לתתא בג' אבות בה והשתא האל הגדול הוא מתתא לעילא מפני שהם בסוד הבינה מיוחדים יחד במקור הפנימי וז"ש לאכללא לון כחדא. וכיון דאמר הא"ל שהיא המ' הגדול וגו' כלילן כולהו בה ומסתלקים למעלה בסוד הבינה וכדין אל עליון דהיינו שנכללה בכתר עליון ושם גומל חסדים טובים שכולם שם עמה הם חסדים אין דין כלל והיינו אומר כללא דכולא יחד דאשתכחו כחדא בתוכיותה מיוחדים. ואומ' נ"א דאשתהו בהדה דהיינו שהם מתעכבים בתוכיותה עד התאחדם ואתברכון בהדה בסוד סילוקה אל הגבורה למעלה לאל עליון בכתר:

ולבתר שארי לון יר' מלת גומל כמו ויגמול שקדים דהיינו שארי לון ואפיק לון והם יוצאים מאותה הבחינה העליונה בסוד בחינתה בעמקי הבינה יוצאים למטה והם מתברכאן מגווה יר' ממה שנכללו בתוכיותה ולכך כורע להמשיכם למטה והיינו או' ההוא השתחוא' דאמר ברוך אתה כנז' לעיל ברוך כללות כל המציאות כולו אתה תיקוניה בכ"ב אותיות יהו"ד סוד קשורה במקור עליון שהוא סוד הת"ת עולה עד אין תכלית כנז' מגן הם ג' אבות הכא נפקי כולהו דהיינו אותיות מג"ן מיכאל גבריאל נוריאל סוד חגית ובכללא דימינא דהיינו אברהם גובר החסד ומאיר בכולם וכולהו מצדו מתברכן כדקא חזי:

ת"ח היכלא שביעאה דא שהיא מ' בחינת קדש הקדשים רזא דמהימנותא דמלכא עילאה שהיא הבינה המתלבשת בו כנז' בסוד הספי' בהיכלות ולזה בסוד הבינה שבתוכו מתעטרין ביה אבהן כדקאמ' ואתכלילו ביה בענין שהמ' היכל ז' כוללת אותם בבחינת הבינה המתעלמת בתוכה ובעי לאפקא לון איהו היכלא דא כד אפיק לון מברכאן בגין

[552] תי' אלדינו נ' טעות וצ"ל נ"ו

האי נערה שאינם מתברכין מלמעלה אלא בסבתה כדין אחידת בהו סוד הנערה עצם ההיכלות בכל אינון ברכאן דאצילות שנתגלו:

ואע"ג דהא אתכלילו היכלין בהיכלין אצילות ביצירה אהבה באהבה אברהם ושרה יצחק ורבקה עכ"ז היא בחינה נוספת שהם יוצאים מאת הבינה שקבלו אור עליון ולזה יוצאים מאותה הבחינה הנעלמת ויהנה עוד בחינת הנערה מאותם הברכות שקבלו משם וז"ש והשתא אתאחידו באינון ברכאן כחדא שהם ברכות נעלמות מהמקור הנעלם למעלה בסוד הבינה ומה שלמעלה ממנה:

והאי איהו היכלא שביעאה שהרמז בשמות להאחז בו הוא יד שבו כנזכר לעיל הוא שם בוכ"ו הוא תמורת אהי"ה אותיות שניות להם כי אהי"ה הוא בבינה תמורתו בהיכל ז' דיציר' בוכ"ו כי כבר נתבאר בתיקוני' סוד התמורה שהוא במטטרו"ן ורמז השם בפרטות הוא ברכה מימין וחסד ודאי כ"ח גבורה ת"ת משפט וברכה בבינה או במ' ירמוז ברכה בינה וג' אבות חסד כח ומשפט והיינו מלת אהי"ה הא אנא קאים למהוי בג' אבות המתגלים והיינו ד' אותיות אהי"ה שהם א' חסד ה' גבורה י' ת"ת ה' מ' והיינו אומ' כללא דאבהן ודא דמתחברא עמהון דאיקרי ברכה דהיינו מ' והרי הם יוצאים מכללות ההיכל הז' ומתפשטין לשאר ההיכלות כל א' וא' אל היכל שלו ולזה באו' מגן אברהם כמו שבענין המדות ג' אבות כלולים בחסד כך בהיכלות הם סוד היכל אהבה שהוא החמישי ועם היות שהיה ראוי להתקשר בהיכל ו' היכל הרצון הקודם לה' והיה ראוי שיאמר מגן יעקב ולז"א ואיהו חמשאה לאתקשרא ברחימו דברכאן דימינא וכמו שלמעלה באצילות יקדם החסד והכי אצטריך מעילא לתתא בהיכלות לאתברכא בקדמיתא היכל ה' עם היות שהששי קודם אליו מטעם היות היכלא בהיכלא דהיינו אצילות ביצירה חסד בהיכל אהבה ועם היות שבתחלה קבלו כולם כאחד השתא הדרינן אל הסדר והיינו אומ' והשתא נטלי ברכאן לאשתכחא אלין מקדמת אלין דהיינו ברכה ראשונ' כולם כאחד ואח"כ יתברכו כל א' וא' כסדר מציאותם ויקדם א' אל חבירו ולזה יקדם היכל אהבה אל היכל הרצון אעפ"י שא"א לקבל ברכה היכל אהבה אם לא יקבל תחלה היכל הרצון וז"ש ואע"ג דאית דנטיל בקדמיתא כאן העביר הסדר מטעם שהחסד בספי' מקבל תחלה כנזכר וכיון שהעביר הסדר להיכל אהבה מן הטעם הנזכר העביר ג"כ להיכל זכות וז"ש כיון דאשתכחו מסטרא דימינא חסד ראשון לבינה ולזה היו בהיכלא חמישאה שארי ג"כ לאחדא בסטר שמאלא ברזא דא אתה גבור והאי איהו חבורא דהיינו גבורה עליונה בהיכל זכות גבורה תתאה היינו רמז אתה גבור ואח"כ אתה קדוש דהיינו היכל הרצון חבורא אתה דהיינו מ' כנזכר גבורה תתאה וגבור שהוא הזכר דרועא שמאלא והיינו תרין

דינין יצחק ורבקה כנז"ל ועם היות שעצם הברכה היא רחמים רובה אין דוחק משום דכיון דאתמשכן ברכאן שהרי עתה נפתחו המקורות העליונים כנז' אתכליל ברחמי גבורה מזוגה ואשתכחו בההוא סטרא דהיינו בחינת הדין כולא כחדא זכר ונקבה בבחי' הדין דהיינו מחיה וגו' והיינו דמברכין ועתיד להחיותכם בדין:

סומך נופלים ומתיר אסורים בידי אויבים והתרתם מן השמאל הקורע ושובר מנעולי בריחי אסוריו כאו' כי שבר דלתות וגומר ומפני שהוא בעולם התמורה הוא ברזא דשמא קדישא דאקרי אכדט"ם תמורת שם אלדי"ם שם הגבורה ופי' טעם התמורה ואמר בגין דאלין אתוון דהיינו אלי"ם סלקין לאתעטרא לעילא בסוד הבינה כדמסיק ומתמתק דינם בסוד חיי הבינה והדין מתנער למטה ולזה שם זה הוא יורד וגרע אתוון לאחדא לגריעו שהוא אוחז בדינו כל המדרגות התחתונות בעלי הדין אמנם שם אלי"ם עולה ומסתלק בענין ששם אלי"ם סתם ממוצע בין אלי"ם חיים ובין אכדט"ם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ברוך רבוייא דכלהו תתאי וגומר פירש ב' פי' בברוך חד מתתא לעילא וחד מעילא לתתא דהיינו ברוך מכתר עד המ' כנז' בתיקונים וכל זה בהיכל קדש הקדשים. בוכ"ו אותיות שניות דאהי"ה וז"א ורזא דא אהי"ה וגו' והנה כל אלו הד' אותיות בוכ"ו נק' ישרים ופנים כי הם הולכים דרך א"ב ה"ו י"כ היו אבל יש חילוף אחר עד"ז שנק' אחור ולמפרע והוא שם אכדט"ם היוצא משם אלדי"ם וז"א רזא איהו באתוון דשמא דאיקרי אלדי"ם. בגין דאלין אתוון סלקין פי' אלדי"ם עולה אכדט"ם יורד ולכך בא בתמורה כי אלדי"ם היה משותף כנודע עד אלדים אחרים וכדי לגרוע מזה ה' סתם הרומז אל הדינים מחליף אותו באכדט"ם שהוא בגריעו שאם לא היה מחליף הי' דין גמור. עכ"ל:

גליון כל אשר תאמר ינתן לה פירוש משאלותיה ששאלה לצורך תחתונים. גומל חסדים טובים וגו' פי' מלשון הגמל וזהו ואפיק לון אחר שהשקה אותם מחלב הקדוש והטהור וזהו ואפיק וגומר א"נ מל' ויגמול שקדים וז"ש שארי לון: י"ס דגרסי כמה דהאי נערה לא אשתבקת מתתאי הכי נמי האי לא אשתבקת מאבהן לעלמין וגו' ופי' שכמו שמ' לא אשתבקת מהתחתונים כמו כן האי דהיינו מנכא עילאה דהיינו הבינה הנק' אלדינו לא אשתבקת מאבהן כי לעולם אחוזים בה ולזה אמר בכלם אלהי אלהי להורות על אחיזתם בה ודוק וטעום נופת צופים לחכך. עכ"ל:

דף רסא:

כיון דאתמשכן ברכאן בחמישאה וגו' הנה בשתי ברכות אלו נמשכו הברכות מחסד וגבורה אל היכל אהבה והיכל זכות והיינו דאתמשכן ברכאן בדלוג היכל הרצון

שהוא היכל ששי בחמישאה ורביעאה אהבה וזכות כנזכר הטעם שארי ואחיד ברכאן מאמצעיתא אינו במשך אלו הברכות הנזכרות שא"א לקבל היכל הרצון שהוא ששי מהיכל אהבה וזכות שהם למטה לכך חוזר ומתחיל ברכות דרך הקו האמצעי וז"ש שארי ואחיד ברכאן וגומר ובג"כ אתה בכלהו כי בכל א' חוזר ופותח המקור העליון מחדש. היינו שם מדת המ' היינו את"ה מ' והיינו אומ' כיון דאמר אתה קדוש ואתכלל אתה בקדוש מ' בת"ת אמאי וגומר הכל הוראה אחת: בכל אתר וגומר הענין שאין יחוד המ' בת"ת כי אם בקו האמצעי כי שם הייחוד בעצם ששם הת"ת ויסוד דהיינו קדושה מהת"ת ותוספת קדושה מיוסף שהוא מוסף ודאי ועיקר היחוד הוא ע"י המוסף שהוא מוסיף ודאי שושבין היחוד ולז"א וההוא תוספת עיקרא הוא יתיר מכולא. ובג"כ בכלהו כתיב אתה דהיינו קדושה א' והכא קאמר אתה קדוש ושמך קדוש דהיינו קדושה ותוספת קדושה והיא נק' אתה מצד הת"ת א"ת שהוא כ"ב נכללים בתוך ה' מ' כנזכר ושמך מצד היסוד. וקדושי' בכל יום וגומר הענין כי אלו ההיכלות נקראים ממשלת היום וכל היכל והיכל יום וקדושים בכל יום היינו קדושים בכל היכל והיכל וז"ש שאר קדישין עילאין די בכל היכלא והיכל' דמתקדשי מהאי תוספת בסוד המוסף שהוא היסוד המתייחד בהיכל קדש הקדשים ומשפיע קדושה לכל ההיכלות ולזה לא נזכר בשום ברכה מהברכו' הקודמות תוספות קדושה וקדושה לקדושים אלא בזו מפני שהם מתקדשים מתוספת קדושה וז"ש בגין דקדושה קמייתא אל הספיר' לא תוספת קדושה לאתקדשא כל אינון שאר וגומר.

ולבתר כולא בין אתה בין קדוש וקדוש עם האבות הקודמים וז"ש כולא מעילא היסוד והת"ת ומכולהו אבהן דהיינו ברכת מגן אברהם ואתה גבור אתקשר קשורא חד ועולה אל מקור הנעלם והיינו שאמר האל הקדוש דהיינו צרורא וקשורא דכולא בייחודא חד:

עד הכא דבקותא היינו הדבקות שיש לכל האבות יחד וברכאן היינו הברכה הנשפעת להם אחר דבקותם וקדושה היינו ענין נוסף על הברכות וג' בחינות אלו באבהן שהם נאחזי' ומיוחדים בג' היכלות אהבה זכות רצון מקדש הקדשים. מכאן ולהלאה קיימין שאלתין שהם אמצעיות שבהם שאלה ובקשה וברכ' אתה חונן לאדם דעת דהיינו הידיעה למנדע במילין דמאריה שהוא ענין נוגע בעבוד' ואינו ממש עסקין של חול הגמור אלא בענין אמצעי שיהיה קדוש קצת וז"ש ולא אתפרש מיניה בגין דבעי בר נש לאשתתפא בקדוש' דכמא קדישא עילא' אתעטר בי' דהיינו ברכת אתה קדוש הוא בת"ת העולה דרך קו האמצעי עד הכתר היינו קדוש' דשמא קדישא עילא' אתעטר ביה. ואיהו שמא דברכאן וקדושין היינו בקו האמצע הכלול מימין ושמאל ובאצי' למעלה שם יהו"ד

וחלופו בהיכלות בשם כוז"ו אותיות שניות דיהו"ד וז"ש דא רזא קדישא יהו"ד דאיהו קדיש בקדושא שכן שם זה שבת"ת עול' בסוד החכמה והבינה. ואלין אתוון אחרנין דהיינו כוז"ו נפקי מיניה להתגלות למטה בסוד היכל הרצון שהוא בסוד המ' וז"ש הני אתוון אחרנין חבורא דהני כחבורא דדכר ונוקבא כי היכל הרצון נקבה היא ודאי להיכל הקדש העליון ת"ת:

והני קדישין עילאין סוד יהו"ד באצילות ולא בשאר שמות שבאצילות כגון א"ל אלי"ם מפני שאלו השמות הם באצילות מורים על הספירה אמנם שם יהו"ד שבת"ת מורה על עצם שם יהו"ד שהוא שם עצם כל האצילות וז"ש והני קדישין עילאין משאר שמות מפני שהם רזא דקדושה:

אלין אתוון אחרנין איקרון ט"ל בגי' כוז"ו והיינו שמים ת"ת יהו"ד וט"ל השמים היינו אותיות אלו היורדים ממנו ובא שם ט"ל זה בחשבון בגין דהכא לתתא קיימין כל מילין בחושבנא שכל הגמטריאות הם בסוד המ' שעליה נאמרת עיניך ברכות בחשבון והיינו או' ולאו חושבנא אלא לסיהרא שהיא למטה בהיכלות ודאי ובהם גימטריא ותמורה וצירוף:

ובג"כ בעי לאתקשרא וגו' אהדר לעיל במה שפי' קדושה ברכה שלישית ומעלתה נוספת בקדושה בעי לאתקשרא המתפלל בקשורא דקדושה דמאריה ולא אתפרש מיניה בר נש מיד מן הקדושה הזאת החמורה אל הקלה וחול גמור אלא יהי' שאלתו מעין הקדושה ולא יתפרש מיניה בר נש ולזה כד שאל שרותא דשאלתין דהיינו ברכת אתה חונן דהיינו שכוסף לדעת את בוראו לעובדו: מכאן ולהלאה יתפרש זעיר זעיר השיבנו שהיא עבודה סלח לנו ואח"כ גאולת צרות וכיוצא ואח"כ חול גמור רפואה ברכת השנים:

וכל שאלתוי יהון לבתר דסדר וגו' יר' שלא יקדים שום שאל' עד גמר הייחוד הזה ולזה אין שאלה ובקשה בג' ראשונות: עוד תנאי ג' וכל שאלתוי יהון בתחנונים ובעותין כמי שיודע שאינו הגון אלא שואל ע"ד בקשה והיינו לא יצדיק גרמיה ויאמר שהוא הגון להפקת רצונו. וכל אינון דידעו לסדרא וגו' הם מורים בסוד ברכות גשמיות אלא סוד שלמות הייחוד והקשר הזה היינו או' אתקשר בהו וקריבו ליה לאתכללא בהו ויהיה מייחד סוד הגוף והנשמה בסוד היכל זה והמייחד הזה שאלתא שאיל ואתייהיב ליה מפני שהכל תלוי בקשר וייחוד הספי' עם ההיכלות כנז' והיינו דמסיק בתר דסיים שאלתין שהם י"ב גבולים אלו וגופא שהוא היכל הרצון שלים בכל סטרין שהם ו' קצוות לכך גוף השואל השלים צורכו ממש בכל צרכיו משש קצוות עליונים כנזכר בחדוה דלבא שהוא מובטח שנעשית שאלתו ואפשר גופא היכל הרצון שלים בכל סטרין ו' קצוות שבת"ת

בהמשכת הבינה דהיינו חדוה דלבא ואיהו שאל וסיים שאלתין שגלגל י"ב גבולי אלכסון יהדר לאמשכא ברכאן וחדוון לתתא כי עתה ירד אל ג' היכלות הנשארים לבנת ועצם השמים ונוגה ממטה למעלה והם ג' ברכות אחרונות וזיש האי איהו דמעמדות הענין שבמעמד היו מתפללין על רצוי העבודה וענין מעמדות הם סוד נצח הוד שהם עמודים לת"ת והיינו ירכין דאינון סמכין דגופא והנה הסמוך למטה מהגוף הם נק' ירכים וז"ש שרותא לתתא מן גופא שהוא ת"ת תרין ירכין ומתפשטין בחינתם והולכים עד דמטו לברכי שהם ברכים דהיינו שתי היכלות נוגה ירכים היכל עצם השמים ברכים ואלין רזא דמעמדות ירצה כל התפשטות בחי' זו שהוא מירכים עד ברכים שהוא מעמיד הגוף היינו רזא דמעמדות דקיימין על קורבנא כי הקרבן מ' ואלו על הקרבן ודאי מעמדות מקיימין גוף הת"ת ופי' עוד כי הם שני ירכים יחד דהיינו נצח והוד בהיכל נוגה ושניהם יחד בהיכל עצם השמים וז"ש והכא איהו רזא דתרין ירכין שרותא עד ברכין לא שיהיה ירך ימין נצח וירך שמאל הוד זו לעצמה וזו לעצמה אלא תרין ירכין יחד נצח והוד בהיכל נוגה ותרין ברכין יחד נצח הוד בעצם השמים ולזה מלעילא באצילות חבורא שמתחבר בהיכל זה בנביאים שהם נצח והוד במראות שהם היכל נוגה ושם לשני המדות צבאות ושם לשני ההיכלות תמורת שם צבאות בא"ת ב"ש הוא השתפ"א והטעם שהם עולם התמורה כנז'. דא סליק ודא נחית כגון באו' מצבות סלקין באותיות שת"ף ואותיות צ"ת יורדות באותיות ה"א והיינו בסוד דא נביאים באצילות שם צבאות ודא מראות ביצירה שם השתפ"א כדפי':

והכא איהו רזא עילאה דברייתי דקאמר לעיל שסוד משנה היא תושבע"פ היא השכינה היא ההיכלות דוקא בחינת היכל קדש הקדשים ובחינת ברייתא הוא ההיכלות אלו וז"ש והכא איהו רזא עילא דברייתי דקאמר שהם בבחי' פנימית באצילות הם נביאים בתושב"כ שהם ירכים יוצאים מהגוף והם במשנה תורה שבע"פ ברייתי יוצאים מהגוף לצד א'. וכד מטי אינש לברכין שהם הפרקין התחתונים סוף הירכים על הברכים סוף הברכה ושם במודים תחלת היכל עצם השמים להיות הברכה בסוד ברכים. ואו' המחזיר שכינתו בסוד ברייתא בהיכלות אלו לציון סוד המשנה בהיכל קדש הקדשים והיינו או' דאהדרן ברייתי שהם היכל נוגה למתניתין היכל קדש הקדשים ואתברכן כחדא. מהרמ"ק זלה"ה. וע' בספר אור הגנוז בס"ד:

דף רסב.

היכלא תניינא ממטה למעלה והיינו עצם השמים ובה סוד חלום שהוא גרוע ממראה ונוסח ברכת מודים הוא בסוד הוד ודאי שהוא התפשטות הברכים אמנם ההודאה על

נשמותינו הפקודות לך בעלותם למעלה בלילה בסוד חלום שהוא כאן והיינו שיורדות מהר ה' שהוא מקום עלייתם כנזכר לעיל ומתראות בהיכל זה להשיג סוד חלום. מודים לאכנעא ברכין שכך מצות ההיכל כנזכר לאודאה על נשמתין כי שם הוראתם בסוד חלום כנז'. כיון דאשתאיל ממאריה שהוא יוצא והולך מהיכל אל היכל אל בחינה אחרונה דנצח והוד וחותם הטוב שמך מימין ולך נאה להודות משמאל שלוחין וחסד וגבורה לכך הם למטה יחד אל החסד אלי"ם גבורה ובהיכל הזה תמורתם באותיות שניות ב"ם במוכ"ן וז"ש דאקרי א"ל אלי"ם דאיהו ברזא עילאה בחסד וגבורה והיינו מה שנפלו יש' א"ל אלי"ם ה' היינו חג"ת:

והכא אית רזא חדא דכלהו ירכין מברכין ולתתא דהיינו בהתפשטות ההיכל הזה מדרגה אחר מדרגה שיש בהיכל הזה בסוד חלום כמה בחי' כנז' פ' תרומה והם קדושות והיינו רזא להההוא אתר לאעלא בהו נשמתין כל א' וא' כפי מדרגתה לינק סוד החלום וז"ש ובעי לאמשכא בהני ברכן ועם היות שבה מדרגות תחתונות בגין לאשכחא נייחא בהאי עלמא שמתנהג בכל אלו המדרגות אפי' שהם תחתונות למטה ובעלמא דאתי מצד בחינתם למעלה באושר החלומות היות נשמתו כלולה שם:

היכלא תתאה הוא היכל לבנת הספיר ובהיכל זה סוד כללות זכר ונקבה כנז"ל סוד מ' ויסוד והוא בחינת רגלין משך הנצח וההוד עד למטה וממנו יוצאים ומתפשטים כמה מדרגות אפי' חוץ להיכלות ואצבעות הרגלים יוכיחו שבהם הצפרנים שצריך לקצצם שהם בחצונים בסוד רגליה יורדות מות וכל בהיכל זה כללא לתתא ולכך צריך כאן שלום מפני ריבוי כל הכחות המתפשטין וז"ש הכא איהו שלום לעילא באצילות בסוד היסוד בהתפשטות נצח הוד עם המ' ושלום לתתא שכאן בהיכל הזה התפשטות הכחות כולם שהוא חתימת ההיכלות: שלום לכל סטרין דהיינו ו' קציות שבהם ימין ושמאל מעלה ומטה מזרח מערב והם נגדיים כנודע ומשלמים שלום בפמליא דלעילא התפשטות הנצוצות מרוחין בהיכלין עילאין כל א' למינהו לדין ולרחמים לימין ושמאל והקב"ה עושה שלום ביניהם בסוד היסוד הנק' שלום. ושלום בפמליא דלתתא היינו ריבוי הכחות שבהיכל הזה יותר מכל שאר ההיכלות כנז"ל וז"ש ודא איהו פמליא דלתתא דאיהו היכלא דלתתא וההיכל הזה מייחד הכל יחד וז"ש ודא בחבורא חדא בפמליא שהוא כוללם ומאחדם ומה גם בעלייתו להכלל בהיכל שני שהוא אוסף נתינתו אליו וז"ש ודא בחבורא חדא בפמליא:

ומהכא נגיד שדרך פתח היכל לבנת הספיר יונקים החצונים הטהורים והיינו שלום אפי' בנפרדים למטה ועוד שלום כי רזא דא כלול ואשתלים כולא כחדא עילא ותתא דהיינו

סוד ניצוץ אור התעוררות המעורר היחוד והקשר לספירות שהוא יורד דרך היכלות עד רדתו להיכל הזה ומאחדו כדי להסתלק מדרגה אחר מדרגה כנזיל שמסתלק ההיכל דרך העמוד לאשתלמא שם מלא או יהו"ד אלי"ם או יהו"ד צבאות הכולל אצילות והיכלות דאיהו שלם בכל אינון היכלין דהיינו צבאות או אלי"ם: בכל אינון נהורין דהיינו הספירות שם יהו"ד כנזכר וזהו עצם השלום שהוא נמצא בהיכל הזה להתעורר למהוי כולא חד כנז' ולכך שלום בהיכל הזה שכאן התעוררות הייחוד כולו:

כד אשתאיל מהאי היכלא דהיינו היכל לבנת הספיר לנפקא לבר חוץ מכל ההיכלות ישוי גרמיה כמאן דנפיק מחברותא דמלכא שעד עתה היה עומד בתוך ההיכלות ומקשר ועולה ויורד לכך נפיק מחברותא מצד האצילות ומגו היכליה מצד ההיכלות ולא יתן דעתו להתגאות ולומר שהוא ראוי לאותם הייחודים אלא יאמר מי אני כי אבא אל היכלי מלך והרי קטן ממשמשיו גדול ממני כמה פעמים והיינו וימאיך גרמיה קמיה אמנם לא שיתיאש מהטובה מקבלת תפלתו אלא יחדי בגרמיה דאיהו קדמאה לנטלא עטרה במשיכו דברכאן דנגדי מייחודא דמאריה שכל הגורם ייחוד למעל' נוטל חלק כנז' פ' תרומ':

דא איהו בר מפני שהוא כולל באצילות ומייחד המדות והיינו בן ודאי הגורם ייחוד דאיהו מהיכלא דמלכא דהיינו משושביני מטרונא ועם היות שלא עשה היחוד הזה כי אם פעם אחת זוכה מיד אל היותו מבני ההיכל תדע שכך הוא **דהא** בההיא שעתא דקא נפיק מקמי מלכא שסיים תפלתו ונשאל לחוץ כנזכר וגמר הייחוד הזה בכל פרטיו כנזכר והיינו שיהיה קשור בכל הני סטרין דקשורא בהיכלות וייחודא בספי. וברכאן לקשט אלו באלו מימין וקדושה מצד הת"ת ותוספת קדושה מצד היסוד כנז' לעיל. קב"ה קרי לפמליא דיליה שנתייחדו ע"י וכולם בחיק מלך ואמר כתובו **להאי** בר נש פלניא כיון שגרם ייחוד ראוי שיהיה ניכר ורשום ביניכם כדי שתפתחו לו שערי תפלה ותזדמנו כולכם אליו ותהיו נכונים דהיינו יראי ה' בערך טהרת עצמו וחושבי שמו שמכוון ומייחד סוד השם הכולל הכל לייחדא היכלין בהיכלין ולקשרא קשרין הספי' עם ההיכלות ולייחדא כולהו בייחודא חדא בסוד היכל קדש הקדשים כנזכר: כדין אכתיבו ליה ואתרשים ירצה אכתיבו ליה סוד דיוקנו למעלה ואתרשים במקום הנעלם שאין שם עולה כתיבה אלא רשימה: ואשתמודע ממש בשעת הייחוד לא נודע אלא להקב"ה שיודע הכוונה אמנם אחר שפרסמו הקב"ה ניכר ונתפרסם לכל:

ואשתלים איהו לעילא ותתא שמשתלם חובו ולבושו לעולמו למעלה באצילות אל הנשמה ולמטה בהיכלות אל הרוח בסוד ג"ע של מעלה וג"ע של מטה: ומאן דלא

אשתלים ולא קשיר ענין זה לא נאמר אלא דוקא למי שמתפלל ביחיד שנאמר בו פנה אל תפלת הערער ולז"א כתבו לאיש הזה ערירי דוקא שהתפלל ערירי אמנם אם התפלל בצבור ענין תפלת הצבור היא מתקבלת וגורמת ייחוד בלי כוונה כלל משום דהן אל כביר לא ימאס. ועוד יש לומ' שזה דוקא למי שיודע ופורק עול בשאט בנפש שלא להטריח את עצמו שזה נקרא לא חייש ליקרא דמארי' והוא דומה למי שעובר על השמר פן תשכח את הדברים וגומר אמנם מי שאינו יודע אינו בכלל זה ובתנאי שלא תהיה שגגת תלמוד העולה זדון שזה נק' כי דבר ה' בזה:

ודא איקרי גוזל אביו ואמו שכיון שראוי בתפלתו להשפיע להקב"ה ושכינתו והוא גרע הענין בכוונתו שנתעצל גוזל איקרי:

רזא דשמא קדישא שליטא לעילא. הענין כי השמות אלו כוללי' סוד א"א וז"א כנזכר באדרא ולזה שמות אלו שולטין על כל השמות מפני שהם פנימיות ושאר השמות ענפים לאלו השמות וז"ש שמא קדישא שליטא לעילא וסוד השמות אלו בסוד התמור' בהיכלות הוא סוד מצפ"ץ מצפ"ץ בא"ת ב"ש כנודע והיינו בסוד הייחוד בהיכלות כד אתקשר כולא עד א"ס בסוד היכל קדש הקדשים נתחקק אותו האור הנעלם בהיכלות ויהיה תמורת שתי שמות הנז' מצפ"ץ מצפ"ץ הוראת האור הנעתק שם ונודע שאין נזכר אלא בעשרה מפני קדושתו ולזה רזא דשמא קדישא לאתקדשא באתווי ממש יהו"ד יהו"ד בבי עשרה: ואתוון אחרנין שהוא סוד לבושם למטה בסוד התמורה דהיינו מצפ"ץ מצפ"ץ היינו קדושה דיחידא בצלותא ואין צריך עשרה אלא היחיד מזכירו וסוד הענין לתת דרך להתרצות בי"ג מדות היחיד והצבור כדמפרש ואזיל:

בתר דסיים קאים על רגלוי בעמידה מפני שהוא סוד עלמא דדכורא. לכפרא על חובוי היינו בסוד י"ג מדות שלרחמים שהוא נושא עון ופשע וחטאה כי הוידוי כבר אמרו בשומע תפלה. כנזכר בפ' בלק בינוקא בדברי ר' אלעזר:

בגין דלא יהא פטרא וגומר דהיינו להתכפר ושוב אין לו עליו עלילה שהרי התודה ונתכפר בתפלה. ויקום בקיומי' לאתברכא מבי מלכא מאור י"ג מדות י"ג מקורות של רחמם שנפתחים בהם:

מאן דאתקדש ביה בהאי גוונא ירצה יתקדש בשם הזה במה שיקדים אליו ענין קשר וייחוד התפלה וז"ש בצלותא כדקאמ' וגו' ויתכוון בכולא ולא יטעי: וקב"ה גזר ואיהו מבטל כי ע"י תפלתו ממשיך אור הרחמים בכל הספי' ומהפכם לרחמים וגזרת הדין מתבטלת והרחמים גוברין על הדין:

בערב היא באה להתגלות אל הכחות התחתונים להשפיעם ולתת להם מזונם ממה שקבלה מהייחוד ביום והיינו או' מההוא רבויין דברכאן וקדושה וגומר מכל מה שקבלה בייחוד העליון משפעת לחייליה ולא לבד חלק הקדושים אלא אפי' חלק החצוני' המותר הדחוי היא מקבלת ונותנת והיינו חולקא אחרא חולקא דסטרא אחרא והוא חולקא בלחודיה כלומר שנבדלו השמרים מן המשובח והוא לבדו ועכ"ז נמסר בידו ויש לו דרך ידוע להשפיע להם: והשתא מפרש בסוד התפלה מה ענין חלק אלו החצונים ואמר **חולקא** דסטרא אחרא מסאבא כל אינון חטאין וגו' הענין שהמתודה חטאתו וחטאת כל ישראל גורם לטהר המדות העליונו' ולנקותם מאותו הפגם הנאחז בם ע"י החטא ההוא כי ירד שפע ידוע מלמעלה ומעבירו והיינו נושא עון ועובר על פשע והוא מימי הטהרה לרחוץ חלאת הפגם ואותם השופכים הם מזון והחלק הנתון לחצונים ולזה צריך להתודות בתפלתו בברכת שומע תפלה ויטהר הפגם בכל כ"ב אותיות התורה הפגומין וז"ש כל אינון חטאין וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רסב:

ואי לא אודי הם תרתי לריעותא א' שאין חלק לחצוני ומיד מעורר עליו מדנים. ב' שכיון שלא התודה יכיל ליה שלא נתכפר ונמצא שאין ייחודו ייחוד מפני שיעורר החצוני מדנים עליו ונעשה נרגן מפריד אלוף. אמנם אי אודי קשיר קשרן ואתברכן עילאין ותתאין ולית מאן דימחי בידיה:

ומההוא צלותא חולקא דסט"א שנבדל לה להתפרנס ממנו הוא כל אינון חובין וחטאין דאודי עלייהו ונטיל לון לחולקיה מפני שהם חלק שמרים לפרנסתו לאו' ותשליך במצולות ים שהם החצונים כל חטאתם דהיינו ונשא השעיר עליו את כל עונותם" ואי ההוא בר נש תב לסרחנוי וגומר הענין אם יעשה האדם עביר' והתודה אז שעבד עצמו אל הב"ד העליון וגוזרין עליו יסורים למרק כאין יסורין לכפרה אלא עם הוידוי ואז גוזרים להפרע ממנו בכך וכך יסורים והם שמחים בכח הדין הנשפע אליה' לייסרו כדי רשעתו בב"ד העליון ואם לא התודה לא שעבד עצמו אל ב"ד העליון ולא גזרו עליו עונש שאין יסורין לכפרה אלא עם הוידוי כענין בא ליטהר ע"י וידוי מסייעים אותו כי ע"י וידוי מסייעים אותו ביסורים ליטהר. אמנם אם לא התודה לא גרם זה ולפיכך הם מערערים על יחודו שייחד ועל דרך אם עשה אדם עבירה ושנה בה הרי מה שהתודה אינו מועיל מפני שלא עזב חטאו ולזה מיד כשהתודה פעם ראשונה גזרו עליו יסורים כך וכך ונשפע הפגם למטה חזר ופגם שנית מבטלין הדין מאחר ששנה באולתו ולא שב מיד חוזרים על החצונים ומבטלין הכח המסור להם ועוקרין אותו מידו מפני שלא שב בתשובה והרי

אלו אז הם מעוררים עליו דין וז"ש ואי ההוא בר נש תב לסורחנוי ווי ליה דכולהו נטלי לון אותו חלק שהשפיעו לחצונים חוזרים ונוטלים מהם אם כדי שיהיה נוסף עם השני אם מפני שאין טהרתו טהרה ולזה כדין אבאיש ליה ואתהפך וגו':

ורזא דא הכי נמי קורבנא כדמסיק שהקרבן עולה ומייחד ממטה למעלה כעין התפלה והוידוי יורד ומוריד הפגם ממעלה למטה ומבדילו ורוחצו ומשליכו אל תוך מצולות ים אל החצונים, ואו' בהודא' על ההוא בשרא הורה שהבשר שהוא הגשמי נושא את כל עונותיו אל ארץ גזרה כי הוא חלקם:

אם רעב שונאך החצוני האכילהו לחם חקו בהיות האדם מתודה על עונותיו ואם צמא מאש הדין שינק ונתחמם השקהו מים שירחץ צואת מעשיו וישקהו כי גחלים אתה חותה על ראשו היינו כחות הדין הנבערים כגחלים אתה חותה על ראשו כי ראש השונא הוא מקום יניקתו ואתה חותה. גחלים אליך כדי שלא יהיה לו כח בדין לערער:

צלותא דאיהי שלמא לעילא בזולת שהענין כדי שיכלול הייחוד צריך הכוונה בתיקוני התפלה כנזכר עוד יש לה כוונה כוללת דרך כלל והענין דכיון דאיהי שלמא לעיל' דהיינו שמייחד כל הכחות ונותנת שלום ביניהם דרך כלל הוא בגין דאצטריך צלותא מגו מחשבה שמחשב במלות במקום רמיזתה וג"כ צריך שיהי' בחשק לבו על אותם הדברים שבמחשבתו לקשרם ולייחדם וישעו וחפצו שם ובאלו העניינים רומזי' בסוד החכמה והבינה כי המחשבה החכמה ורעותא בינה. ועוד צריך קלא שיהיה קול מה ולא ישמע לזולתו אמנם מציאות קול דבר מה צריך שענין הקול הוא בסוד הת"ת והקול הזה יהיה בו פסוק מלות התפלה דהיינו דבור מ' והם סוד ארבעה אותיות שבשם י' מחשבה ה' רעותא דלבא ו' קלא ה' מלה ודבור והיינו כדי שע"י התפלה ממש למעבד שלימו וקשורא לעילא שלימו שיהיו ד' אלו בתפלתו שיהיה מציאות עליון ארבעתם וג"כ קשירו קשרם יחד כעין שהוא קושרם למטה והטעם כגוונא דנפקא שלימו מעילא לתתא שהאור העליון נובע מחכמה לבינה לת"ת למ' והיינו שלימו וקשורא שמתקשרת מדה במד' בדין אצטריך התפלה העולה להתעורר הענין הזה מתתא לעילא לקשרא קשרא כדקא יאות כנזכר:

אלין ארבע מקשרין קשרין כלומר יתהוה מהם מציאות רוחניות אחד העולה למעלה בהיכלו' ומקשרין קשרין הם גורמין להתקשר אלו הכחות אלו באלו ולבתר דקשירו קשרין כחדא שנתאחדו ההיכלות יתד אתעבידו כולהו ההיכלות קשורם רתיכא חדא לאשרא' עלייהו סכינתא ואחר ששכינה קשורה כאן בסוד התפל' מכאן ולמעלה השכינה עולה והתפלה עולה וקושרת למעלה ואתעבידו אלו שהם בסוד התפלה ד'

סמכין לאתעטרא בהו שכינה והיינו מעולם העליון דאצילות והם סוד מרכבה דאצילות שהשכינה מתעטרת בהם והם סמכין מלמעלה ושכינתא אסתמיך עלייהו להסתלק ולהקשר בסוד קשר המ' בת"ת ות"ת בבינה ובינה בחכמה דהיינו קשרין עילאין דאצילות וסדר קשר האצילו' הוא מחשבה אפיק רעותא אחר שיצת' מפנימיות החכמה אפיק קלא דאשתמע שהוא מתגלה לא בסוד הדעת וזה הקול סליק לקשרא קשרין מתתא לעילא וגומר דהיינו קשר האצי' ביצירה: ולזה קלא דאיהו קשיר קשרין נמשכין ברכאן בסוד הזכר מעיל' לתתא וכלהו בלחישו כי עתה מה שנמשך מלמעל' על שניהם דהיינו ברכאן מלמעלה אחר קשר זכר ונקבה הוא סוד קול בחשאי וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרה"ו זלה"ה כתב. כי כפשע ביני וגומר זה יובן בפסוק כמעט שכנ' דומה נפשי המבואר בפרשת בראשית ח' ב' והוא בסוד זכו שפע לא זכו פשע. עכ"ל:

דף רסג.

הרמ"ק זלה"ה השמיט כל אלו ההיכלות דסטרא אחרא ולא ביאר דבר: והרח"ו זלה"ה כתב כמה דאית דרגין והיכלין לסטר קדושה הכי נמי לסטרא מסאבא וגו' קרא דרגין לי' כתרין דמסאבותא כנזכר דף רמ"ג והם כנגד י"ס דקדושה וקרא היכלין הם כנגד ז' היכלין הקדושה ואו' אלין אינון ז' שמהן וגומר הכוונה כי בהיכלי הקדושה שהם ג"ע עליון נודע כי בתוכיותם יש רוחין קדישין הם סוד י"ס דיצירה שהם רוח להיכלות אלו וכן ז' שמהן אלין הם ז' כחות טומאה שהם רוחין לז' היכלי גיהנם:

ואלין שבעה היכלין וגומר מזה יובן כי ההיכלות הטומאה הם הנק' גיהנם עליון וז' היכלין קדושה הם ג"ע עליון וכן נר' מכאן כי י"ב חדשים הם י"ב מלאכי המרכב' י"ב בקר כנז' פ' תצא דף רע"ז סוף ע"ב נר' כי הם בכל כללות הז' היכלות ולא בששי לבדו אשר שם הם חיות הקדש כנזכר דף רנ"ד. עכ"ל:

לית ביה סמך לטב וגומר הנה הסומך לעולם הוא היסוד שסובל עליו כל העולמות וסומכן כענין וצדיק יסוד עולם והנה הנוקבא הקדוש' יש בה סומך טוב שהוא יסוד קדישא שהוא טוב אבל בסטרא אחורא היסוד דדכורא הוא רע ואינו סומך טוב אלא סמיך לביש כי ההיכל הזה הא' הוא כנגד היכל לבנת הספיר שבקדושה שהיא בחינת הנוקבא וסמוך אליה היסוד הסומך אותה וכאן בסטרא אחרא ההיכל הזה הוי הנוקבא ולית ביה סומך טב כאמור. מהרי"א זלה"ה:

דף רסג:

ולמפגם אתר קדישא וגומר נפש האדם חוצבה מן הקדושים ודברותיו הם נצוצי נפשו והמדבר נבלות הפה ולשון הרע גורם לטמא נפשו הנק' אתר קדישא ושור' עליהם טומאה:

וגרמו דברית דא וגומר כאן נבין סוד גדול והוא כי אין ספק כי אעפ"י שאשתו של אדם מעוברת או מניקה בודאי שחייב בעונתה בכל ליל שבת או כפי עונת כל א' וא' והענין כי גם אז מוריד נשמות בכח עם שאינם בפועל בודאי וזהו סוד המוציא ש"ז לבטלה כי אז אותם הכחות של טפת זרע החומרי מתעוררים בכחם טפות עליונים מכח נשמתו ואז נותנים לפסלים ושורים עליהם הקליפות וז"א וגרמו דברית דא ישתעבד בסטר מסאבא ואין ספק כי לא על טיפות החומריות נאמר זה רק באותם טפות נשמתו המתעוררים ע"י טפות החומריות ובזה תבין חומרת איסור מוציא ש"ז לבטלה כי מרבה סטרא אחרא ולא תהו בראה הם הקליפות והנה לא די כי אינו מרבה חיילות הקדוש' אלא שמרבה כחות הטומאה ומשעבדן תחת כחות הטומאה: ונלע"ד טעם נפלא בזה כי הנה אי אפשר בעולם שיתהוה שום דבר מבלי שיתוף זכר ונקבה כנודע וכמשז"ל מכאן ואילך אין איש בלא אשה וגומר ואפי' הקדושה העליונה היתה זכר ונקבה כנודע והזכר בלתי נקבה לא ישפיע בשום אופן שהוא סוד גלות השכינה והעדר השפע בעונותינו והנה כשהאיש ואשתו שניהם זה משפיע וזה מושפע אז יתחברו מים זכרים ונקבות ויבנה מהם בנין הגוף ואז ג"כ נשמתן של שניהם ישפיעו זכר ונקבה ותשרה הנשמה ההיא על הגוף ההוא אמנם כשהאיש לבדו מוציא זרע אין מקום לחול כח נשמתו כי היא יחידה בלתי מים נקבות ואז תשוטט בעולם ותדבק בקליפו' המסיתות אותה כנודע מזוהר שיר השירים ומפ' אחרי מות דף ס"א ע"ב כי קודם בא נשמות הרשעים בעולם הזה שם ג"כ היו מורדי אור ועאלין בנוקבא דתהומא רבא וגומר כנזכר שם. ואחשוב כי מאלו באים ג"כ אות' היחידים שאין להם בת זוג והבן זה. וכל זה קודם עשותו תשובה כי קודם עשותו תשובה אז הם כול' עשוקים בקליפות ולכן הם עצמן שלוחין להביא את האיש הזה הוא אביהם בגיהנם על אשר עשקם בקליפות שהוא הגיהנם ולכן גם אותו עושקים אותו אל גיהנם בקליפות ונקר' נגעי בני אדם ואחשוב והוא נכון כי מטיפות אלו החומרים נבנה הגוף אל אות' הרוחין אשר היו בערב שבת כנודע והבן זה כי לדעתי סוד גדול גם שלא מצאתי מפורש ענין זה ובזה יוכל להיות אומרו וגרמו דברית דא ישתעבד לסטר מסאבא כי הוא בטיפות חומריות עצמן: ע"כ מהרח"ו זלה"ה:

דף רסד:
וע"ד איקרי מלאך המות טוב מאד וגומר וזה יובן במ"ש בזוהר כי למה מתו הנך דהוו מבן י"ג עד בן כ' כיון דאינון לאו בני עונשין דאינם מענישים לעילא פחות מבן כ' שנים וביארו שם כי צופה הב"ה ומביט במעשיהם שעתידים להחמיץ ולכך יותר טוב שימותו צדיקים ולא רשעים א"כ טוב גדול הוא להם המלאך הזה אגיריסיו"ן המסלקם קודם זמנם כי בזה ימותו צדיקים אם כן עליו נאמר והנה טוב מאד זה מלאך המות. ע"כ מהרח"ו ז"ל:

דף רסה.
ת"ח כד האי אתערו דלישנא וגומר מזה תבין מה שכתבנו כי סמא"ל ולילית הם זכר ונקבה והזכר יש לו עשר דרגין דכורין והנקבה ז' היכלות כי גם זה לעומת זה וגומר והנקבה נק' נחש שהוא מרכבת ס"מ ולהיות כי הוא כולל כל הז' היכלין לז"א כאן כי כל גופיה אתער מרישיה ועד רגלוי בכל הני היכלין כדקאמרן: וזה נז' דף רמ"ד ע"א בביאור היות דרגין והיכלין זכר ונקבה לאתכללא אלין באלין. ומנחי ליה בהאי היכלא דאיקרי חובה פי' אחר שנשקלו שניהם הזכות והעונות בהיכל הזכות נפרדות עדר עדר לבדו אלו מוקמי לון במקומם ואלו מנחי לון בהיכל חובה והשתא ל"ק השני מאמרי' זה ושבדף רנ"ב. ע"כ מהרח"ו ז"ל:

דף רסו.
היכלא חמישאה וגומר היכל החמשי הנקרא איב' הוא כי גם זה לעומת זה עשה אלדי"ם והיכל חמישי הקדוש הנק' היכל אהבה כנזכר דף רנ"ג ע"א לכן נק' זה הטמא היכל איבה שהוא נגדיי לאהבה. הרח"ו זלה"ה:

דף רסז.
ותלת טיפין בה ואוקמוה עיין ג' טיפין אלו ענין מה שפירשתי בפ' ויגש ריש דף ר"ז ע"א. דאיקרי עסירט"א וגומר ומהכא נפקי כל אינון דאחזיו וגומר עיין פ' פנחס דף רל"ד ע"ב ושם נק' עסטיראה. ע"כ מהרח"ו זלה"ה:

דף רסז:
ועאל בנוקבא דלתתא דכל נוקבין וגומר נחש עקלתון היא נקבת סטרא אחרא ולה ז' היכלין מסאבין והיא לילית נוקבא דסמא"ל הנק' לילית סבתא נ"א רביתא והיא נק' נוקבא דתהומא רבה ויש לילית זעירתא נוקבא דאשמדאי והיא אמן של שדין ונק' לילית זעירתא וזהו הנק' נוקבא דתהומא זעירתא וכבר ידעת כי מדור השדים תחת ז' היכלי הטומאה הן עומדים. עכ"ל:

דף רסח.
מסטרא דנחש מכאן יובן איך בכל מקום הנז' נחש הוא סוד הנקבה וכל היכלותיה נק' נחש וי' דרגין עילאין הם סוד הרוכב שהוא סמא"ל נמצא כי נחש ורוכבו הם סמא"ל ולילית שהם י' דרגין וז' היכלין עכ"ל הרח"ו זלה"ה:

דף רסח:
וייצר ה' אלהים את האדם וגומר עפר איהו ולא חומר ירצה אם נאמר על החומר והגוף היה לו לומר חומר מן האדמה אלא ודאי לא נאמר זה אלא על הנשמה וז"ש עפר איהו ולא חומר שהוא סוד הנשמה העליונה הנק' עפר ויסודו האדמה העליונה שמשם מוצאו אמנם היל"ל וייצר ה' אלדי"ם את האדם מן האדמה ובמה שאמר עפר הורה כי האדם הויה חצובה משם עולה ויורד מתרחק ומתקרב והיינו עפ"ר ונלקח מבחינת עפר שבאדמה העליונה וז"ש עפר איהו ויתוב לעפר כד"א כי עפר אתה ואל עפר תשוב היינו נשמה בחינת עפר וחוזרת אל בחינת עפר אמנם אין זה העפר עיקר משכנה במלאכים הדבקים בה אלא עיקר משכנו אד"ם ודרך תוכחת נאמר כי עפר אתה וגו' והיינו ולבתר דחטא תדע שכן הנאת הנחש וקיום הקליפות. הוא ענין זה ההוה בנשמת האדם הפרדה מן הגוף ועלייתה אל המנוחה הזאת והעד או' ועפר תאכל כל ימי חייך והיינו זה האדם דכתיב ביה כי עפר אתה ואדם היינו מציאות הנשמה ולא חומר כנזכר.
ובג"כ כתיב עפר ולא כתיב אדמה ולא חומר יר' אם היה או' כנגד הגוף הל"ל חומר ואם כנגד הנשמה ויצירתה הי"ל אדמה מן האדמה דהיינו ניצוץ מן השכינה ומתדבק שם כמלאכי' אלא עפר מן האדמ' דהיינו פרורין מפוררין מגוף האדמ' ובחזרת' אין להם דבקות שם בעצם אלא לעולם עפר כנזכר כי עפר אתה וגומר ולזה נחש הוא החצוני עפר לחמו דהיינו המות ששולט בו וג"כ החטא שחוטא ונכנס לגיהנם ומתעסק בו ולזה עיקר האדם הוא בקיומו בעולם הזה יתער קב"ה ויעבר להההוא מסאבא שהוא הנחש האוכל העפר ויקום לההוא עפר ויתער ליה למחדי בעלמא מורה שעיקרו הוא אחר התחיה בהרכבת הנשמה בגוף וזהו שמחתו כאו' הקיצו ורננו וגו':
כתיב והנחש היה ערום הנחש סוד ההיכלות הנז' שהם נקבת החצונים כנודע ואומ' היה ערום מכל חית השדה הם שאר כחות עליונים שהם חיה מההוא שדה ודאי וערמתו הוא שיש לו כניסה אל מקום הזה באדם להחטיאו שיש לו יחס וכניס' עם החומר יותר מסמא"ל מפני קורבתו אל החומר ועכ"ז הוא מקבל מסמא"ל וז"א אבל סטרא דרכיב עליה יהיב ליה חילא וגומר ודא הוא רזא דדכורא וגומר והענין שהזכר רוחני ואין לו מבא בדברי' העבים והגסים והנקבה רוחנית ולא כ"כ לכך יש לה כח בדברים העבים

והגסים אמנם מקבלת כח הפעולה מן הזכר וזכר ונקבה שבקדושה תוכיח שהם שמשא וסיהרא וגומר משמשין כחדא ולא מתפרשין לעלמין כי הזכר משפיע בה כחו והיא יש לה בה הפעול' למטה.

וע"ד זה ממש חשך ואפלה ב' כחות חצונים סמא"ל ונחש כדמפרש ואזיל והזכר חשך דק והנקבה חשך עב אפלה ערפל:

בגין דאית חשך ואית חשך יש חשך שהזכר רוכב על הנקבה ואז הוא חשך המחשיך פני הבריות ואית חשך שהיא נקב' ופעמי' הזכר נותן בה כח ופעמים אינו נותן בה כח ונחש היינו גמל כנזכר לעיל.

ותנן הרואה גמל בחלום יר' בערך שגמל הוא נחש הוא מלאך המות אמר מותא אתגזרת עליה אמנם מצד שהוא גמל בלי רוכב מור' שהיה כח המות בטלה ואשתזיב מינה וז"ש בגין:

יומא חד הוה יתיב וגומר א"ר אלעזר האי קץ כל בשר וגומר מפני ששם זה מוכיח שראוי שיהנה מן הקרבן שהוא קציצת וזביחת בשר והיינו מעשהו ומצד אחר נר' שאין ראוי שיהנ' שהם נקרבין על גבי המזבח לה' לסוד הייחוד ואין ראוי שיהיה לו חלק בייחוד וז"ש מאינון קרבנין דהוו יש' מקרבין שאין לו חלק בישׁ' והם על גבי מדבחא כנזכר ותירץ ואמר כולהו הוו מסתפקי כחדא כלו' ישר' אינם מקרבין קרבנותיהם לחצוני כלל אבל מאליה' היו מסתפקים ג"כ מהקרבן כי היה הקרבן דרך כלל ספוק ומזון לכל הנמצאים כול' הוו מספקי כחדא לעילא ותתא כדי שלא יהי' שום קפידא ופירוד כלל וז"א כחדא: כהניא וליואי ויש' אינון איקרון אדם וכתיב אדם כי יקריב מכם קרבן לה' א"כ עיקר הקרבן הם אדם והיינו סוד האצילות ונודע דהיינו ימין כהן ושמאל לוי בשיר ואמצע יש' במעמדם בחבורא יחד הם סוד אדם להקריבם קרבן הא כיצד **בחבורא** דאינון רעותין קדישין דסלקא מגווייהו הגעתם לג' ראשונות עד א"ס והיה הקרבן כלי בית קבול לקרבנם שאין הכוונה עולה בלי מעשה והבשר הנשרף על גבי המזבח מעלה ריח ניחוח להאכיל לכחות הנפרדים ג"כ ובהם היה חלק החצוני כיצד **ההיא** אמרא או ההיא כבשא אצטריך אם היה עולה או חטאת או אשם הבא על עון אצטריך עד לא אתקרב על מדבחא לפרשא עליה כל חטאין אם היה חטאה או חובין אם היה אשם וכל הרהורין אם היה עולה ואז ענין הקרבן איקרי בהמה שהוא החלק הנקרב לבחינת בהמה דהיינו למטה מאצילות שבזה נוטל חלק החצוני הטמא והיינו אומרו בכולא בסוד היות בחינה זו כוללת מסוד חיות עד למטה אפי' החצונים ולזה צריך להתודות עליה כי ע"י הוידוי מושך החטא מהמלכות או העון מהת"ת ומטהר אותה המדה ונותן אותו פגם על הבהמה

והיה הבהמה הזאת **מטו לה** על חד תרין נושאת הפגם ועולה על גבי המזבח והיתה הכוונה עם המעשה יחד והיה מועיל סוד כוונת כהנים ולויים וישראלים העולה ורוכבת על גבי בהמה ומייחד למעל' וז"א באסלקא לאתריה וגומר וכן הוידוי בלי כוונה אל הייחוד בסוד אדם לא היה מועיל אלא הכל יחד אדם בכוונה ובהמה בקרבן והחצונים בפגם זה הנשפע עליהם בסוד הוידוי הכל יחד אדם ובהמה תושיע ה'. אמנם קרבנות שאין בהם וידוי כמו נדרי' ונדבות ושלמים וכיוצא אפשר שלא היה חלק לחצוני בהם:

חביתין דכ"ג שהיו באים הם עם התמיד וכל שאר מנחות שהיו באים עם הקרבנות היה לעורר בחינה אחרת דהיינו לעלות בסוד אדם אל האצילות ברעותא דכהנא ושירתא דלואי וצלותא דישראל במעמדם היה מושך מאצילות בסוד השמן והלבונ' שהם כתר חכמה היו מושכים הרחמים אל המ' שהיא סולת נקי' בלי חצוני בלי סובין ומורסן והיה מתכוין דמסתפקי כל שאר מארי דדינא שהם קדושים והם מחוץ להיכלות ואינם עם הטמאי' ולזה היה להם המשכה לעצמן וז"א ומשם דמסתפקי כל שאר מארי דדינא ולא יכיל לשלטאה בההוא דינא דאתמסר לון שהדין שבהם נמתק ואין להם כח לפעול אפילו במה שכבר נשפע עליה' כ"ש שהדין העליון נמתק ולא ישפיע להם דין בענין שהי' סוד המנחה המתקת הדין למעלה באצילות בסוד כהנים לויים ויש' ולמט' במקומות הדין בסוד שמן וסלת והעשן העולה כנזכר בענין שהי' משלים המנחה מה שחסר קרבך ולזה כלא בחדא זמנא מפני שזה תשלום עם זה והא בלא הא לא סגיא:

ת"ח כולא אתעביד ברזא דמהימנותא בסוד האצילות מפני שכל זמן שבעלי הדין יונקים דין ומשפיעים לחצונים ובאצילות גובר דין ואין הייחוד יכול בעולם וא"ס מסתלק מנאצליו לכך כולא אתעביד ברזא דמהימנותא האצילות הטהור מן הפגם ונשפע הפגם לחצונים להבדילם מן הקדש ובעלי הדין נמתקין למטה ולמעלה ונקשרים ההיכלות בסוד קשוטי שכינה ונקשרת למעל' בסוד קשר המדות בבינה עד א"ס ולהכי מייתי הך שמוע': דאמר ר' שמעון ארימית ידי בצלותין לעילא וגומר שבה מפרש סוד קשר המדות יחד עד הא"ס וכבר נזכר בפ' נח שכך נמצא בקצת ספרים. ועיין בס' אור הגנוז בסייעתא דשמיא:

תם ונשלם חלק שני ספר שמות שלב"ע

כרך ג

דף ב.

ר' אלעזר פתח וגו' הוו ידעין ידיע' הקדמות. ומסתכלין בעיונם חוקרים בחכמתא עילאה באלהיות בהמשכת הנהגת הספי' ופעולתם. וידעין לצרפא יר' פרצוף כ"ב אותיות וגלגולם מה יהיה מציאות כל אות ואות מצד עצמ' ומה יתחדש בה בהצטרפה אל חברתה אם תגבר זו על זו או זו על זו כי כל זה תלוי במשקל האותיות וצרופן וזהו סוד ספר יצירה: ואפי' חייבין דבהון כגון אחז וחבריו הוו ידעין גו אתוון שאל"כ מאי אהניה ליה לגביה אומ' שאל לך אות העמק וגו' אלא ודאי שהיה יודע סוד הענין כולו ולזה אמר לו שאל לך אות וינתן לך לעזרתך אותה הקדושה התלויה באותו האות אם תשוב בתשובה וז"ש דהוו ידעין גו אתוון חכמתא עילאה משקל כל אות ואות כמה כחות תלוים בו ומה רוחניותו ופעולתו כדי שיבחר דרך לרצונו באיזה אות אשר יבחר:

וידעין עוד ב' מיני אלפא ביתות אלפא ביתא רבתי מעלמא עילאה בינה ויש בהם כללות הרבה ויתפשטו הרבה. ואלפא ביתא זעירא מעלמא תתאה מ' וכולם למטה בהיכלות ותוכיות האותיות אלו ואלו ענין נפלא להשיג מתוכם הנהגה אלהית וההויות הדקות התלויות בהם במציאותם וצורתם עוקציהם וקוציהם. והיינו אומ' גו אתוון וגומר וראי' על זה אומ' העמק דהיינו אותיות קטנות או הגבה דהיינו אותיות גדולות. והענין שהנביא הי' כוונתו להחזירו בתשובה ולהבדילו מע"ז והי' אומר לו ליבדל מע"ז ולענין מה שאתה חומד מעשה העולם ותעתועיו אני אתן לך אות מידו של הקב"ה אם להשיג חפצך בעניינים גשמיים בעוה"ז שאל לך מאותיות קטנות ותהנה בהם מעניינים הגשמיים ואם חפצך להשיג עניינים רוחניים לעוה"ב שאל לך אות מאותיות גדולות וכל זה ברשות הקב"ה כדי שיבדל מע"ז ויבדל יש' עמו וז"ש **חכמתא** לאנהגא עובדין בהאי עלמא כי האותיות הם שרשים לנמצאות כנודע בס"י: בגין דכל את ואת דאתמסר וגו' הענין שהאותיות הם עילה ושורש לחיות והשתלשלות מחניהם וכל זמן שלא נתנה התורה היו העלולים בהבדל מעלתם והיו המקורות האלו נעלמים ולא האירו האותיות באותם המציאות הכלולים בהם ולא החיות מאור האותיות. ובהגיע תור נתינת התורה והאותיות למשה מיד ירדו האותיות מהסתרן והעלמן והאירו האותיות בחיות וחיות באותיות וז"א הוו מתעטרין וסלקין על רישייהו דחיוון וגו' וכולהו חיוון הוו. מתעטרי והיינו כללותם אלו באלו וסלקי אחר שמרע"ה יהגה בהם היה גורם הקשר הזה והעיטור הזה:

ופרחין גו אוירא וגו' סוד חכמה ובינה סוד יה"י או"ר י"ה אוי"ר ואויר התחתון הוא המ' ומציאות האותיות ברדתם להמסר למשה יתמצא אליהם סוד אויר עולם עמידתם והוייתם הרוחני' הנמצאת שהקב"ה בכל בריאותיו ברא המציאות וההויות אשר בתוכו והיינו סוד מציאות אויר והנה האויר הזה להם נמצא מגו אוירא עילאה דהיינו העתק ההויות מענין לענין ולזה נעתק אוירא עילאה דקיק דהיינו סוד אויר ג' ראשונות העליונות הנעלמות דלא ידע משם נמצא האויר הזה להיותו למטה מפני שהאותיות יתמצאו ויתגלמו באויר זה מסוד הרוחניות העליון. וסלקין לקבל כח שורש ההויות העליונות דהיינו שרשם ונחתין להגלם למטה. ומציאותם שתי בחינות הא' מהבינה והם אותיות גדולות. והב' מציאותם במ' והם אותיות קטנות והיינו או' אתוון רברבן ואותיות דקיקין. והבינה היא היכלא עילאה טמירא דכולא המורה על דבקותה בחכמה יותר מו' קצוות שהם האותיות בעצמן. ואתוון דקיקין שהם מהמ' הוו נחתין ירצה באו' הוו בהתפשטות אלו שהם מבינה דרך המ' היו יורדות אלו אגבן שהם מתוכיות תמ' דהיינו היכלא אחרא תתאה ואלין ואלין אתמסרו ליה למשה בסיני ותהיה תורה ת"ת כוללת הבינה דהיינו אלפא ביתא רבתי וזעירא דהיינו המ':

וחבורא דאתוון וגו' הענין כי האות פשוט מצד הבינה ומלא מצד החכמה וסוד המילוי עניינו הסתעפות ומילוי שיסתעפו ויתמלאו האותיות מצד אור החכמה הממלאם ונותן להם עוד ענפים נוסף על שיעור קומתם ויתחברו קצתם אל קצתם ויוכללו מהם מצד החכמה והיא הקושרת אלו באלו וז"א דאינון מתחברן בטמירו בכל אות ואות ויש סגולה נודעת לאות עם קצת אותיות ידיעות לבד לפי מה שיסבול שיעור מלואם כגון אלף וכיוצא וז"ש בכל את ואת מה שאין כן בחברתה וז"ש כגון **א**' את יחידא מתחברן עמה בטמירו מצד אור נקוד' החכמה תרין אחרנין ל"ף. והנה סוד שמות האותיות אינם לישׁ' על צד המקרה אלא למשה מסיני להורות על הסוד הזה שכך מילואה לסגולת חבור האותיות מצד החכמה על סוד נכמס וסוד ענין זה היה מסור להם וז"א וכולהו טמירין גו חברייא שהם היו בקיאים בטעם כל אות ואות ורמז סוד מלואם בטעמ':

אות ממש שיתנהג בה ושיהיה מוצא לו תאוות שאלתו כדרך שהיה רודף אחר ע"ז. והנה הנביא אמר לו זה מפני שצורך אותם הדורות שהיו מתנהגין אחר האותיות בצרופם ועניינם ועל סמך זה היו קוראים שמות לילודים להם ולכך אמר לו שאל לך אות ממש ויקבע האות ההוא בשמו. וכן ברחב כשנתגיירה ורצתה ליכנס אל הקדש פנימה אמרה לשני מרגלים שהם בסוד נ"ה ונתתם לי אות אמת דהיינו סוד עץ החיים ו' שמשם החיים נמשכים כדמסיק. ה' בתראה כגון אחז"ה ויהיה משתמש בה בדברי העולם הזה כצורכו

כענין אומרו בשמאלה עושר וכבוד: או הגבה דא את י' קדישא כגון יאח"ז ויהיה משתמש בה בדברי ועניני העוה"ב כאו' אורך ימים בימינה והיינו מעם ה' מהשם עצמו ולהכי קאמר מעם ולא אמר מה': ומשכנא קאים על דא כל סודו וכליו ועניינו והנהגתו היה בסוד צירוף האותיות ועניינם לרמז עליון כדפי' יודע היה בצלאל וגו' כדפי' בפ' תרומה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מה בין דרין קדמאין וגו' ענין הקדמה זו לפי שכוונתו לבאר פסוק שאל לך אות שהוא סוד נפלא בענין אותיות שם הוי"ה ואפשר שיקשה למעיין שאיך אפשר לפרש כן על אחז המרשיע לעשות ומה לו חלק ידיעה בזה ולכך הקדים זה וז"א ואפי' חייבים דבהון בישראל וגו'. עכ"ל:

גליון אתוון רברבין ואתוון דקיקין וגו' בהקדמה ג' ב'. וכן ברחב מה כתיב ויחי רמ"א ב':

דף ב:

כד סליק עננא. הענין כי הענן הגשמי המושג לעין הי' גוף ויברא לצבי ולכבוד ובו היה מתמלא כל המרכבות כדמסיק וז"ש ושרא עלוי כל אינון רתיכין וכל אינון מאני משכנא שהם המרכבות העליונות והם סוד ההיכלות רוחניות ובית קבולם והיותם למטה בסוד הענן היו בסוד גוף ונשמה ענן ורוחניות הנז' וכולם בתוך המשכן ומפני הכבוד הזה ולא יכול משה וגומר והיינו כי שכן וגו'. אי משה לא הוה יכיל וגו' הקשה ר' אלעזר לדידיה ואמר אי משה לא הוה יכיל לאעלא אפי' ביאה בעלמא כאו' ולא יכול משה לבא אמאי הוה יתיב ישיבת קבע בטורח זמן ארוך כל אינון מ' יומין. ותירץ דאין הכי נמי דאע"ג דלדעת ר' אלעזר ענגא אחרא כדמסיק לקמיה עכ"ז לערך היותו כאן ביא' בעלמא ושם ישיבת קבע ומ' יומין יקשה ולז"א משום צורך התורה היה הענין והיינו או' בגין לקבלא אורייתא. אמנם כאן כבר נשלמ' קבלת התורה לא היה ראוי שיבא בלא רשות אפי' ביא' בעלמא ועם היות שעמד בהר מ' יום ראשונה ושניה היה ללוחות שניות וחזר לעמוד עוד שנית כמלקדמין בראשונה ללוחות שניות לצורך התורה:

ור' יוסי הקשה לר' אלעזר מפני שהבין דבריו שלא חלק אלא בין קבלת תורה ללא קבלת תורה ואמר אי הכי קשה כדבריך דאמרת שהחלוק הוא זה קשה דהא כתיב ויקם משה את המשכן והרי לפי זה היה מגע יד למשה במשכן ומעשהו ומתייחס אליו יותר מענין ההר שלא עמל בו ולא גדלו ומטעם זה היה ראוי שיהיה לו כניסה למשכן יותר מן ההר: עוד וכתיב ולא יכול משה לבא אל אהל מועד אפילו ביאה בעלמא נאסר לו דכתיב ולא יכול וגו'. ובהר שלא עמל בו ולא גדלו נאמר בו ויהי משה בהר מ' יום. ושמא תאמר התם ברשות ואלו הכא שלא ברשות והוה ליה התם אחר קריאה והכא קודם קריאה. לאו הכי

דהא כתיב שם בפ' משפטים ויקרא אל משה תחלה עלה אל ההר שלא ברשות ואחר שעמד בהר קראו הקב"ה הרי שעלה קודם קריאה משמע משך הכתובים שם דמשה בטורא הוה קודם קריאה וכאשר קראו לא היה ענין קריאתו כקריאת המשכן שהיה משה חוץ למשכן וקראו מאהל מועד אינו אלא משמע מפשטיה דקרא דמשה הוה בטורא בההוא זמנא דקרא ליה:

וכי תימא אוף הכא נמי נימא כי התם דהכא והתם משה היה בקצה ההר או בקצה המשכן וקראו הקב"ה לתוכיות ההר ולתוכיות המשכן לז"א שאינו כן דהתם הוה משה בטורא כדפי'. והכא כתיב מאהל מועד משמע מדכתיב ויקרא אל משה וידבר וגו' מאהל מועד מכל מציאות האהל קראו שהוא היה חוץ לכולן ממש: ושמא תאמר קדושת אהל מועד כולו כקדושת חלק ההר שלא היה משה שם כשקראו והשתא ניחא. אין הענין כך שהרי ההר כולו קדוש דכתיב השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו אפילו נגיעה ממש אסורה ומשה עלה עליו פנימה קודם קריאה וכאן המשכן אין קדושתו כהר וז"א ואהל מועד לא הוה כטורא דסיני שוה בקדושה תדע דאלו התם אסורים בנגיעה וכאן אהל מועד בינייהו דישראל הוה ויש' היה נוגע בו ונושקו ומחבקו ומגפפו א"כ נמצאת הקושיא בכמה הדרגות א' שאין כאן אפי' כניסה בעלמא ושם עכבה וישיבה מ' יום. ב' שקדושת ההר גדולה וקדושת המשכן לא כ"כ כדפי': ור' אלעזר תירץ ראשונה ואמר שמרע"ה לא היה צריך לרשות לעליה כל זמן שלא השלים נתינת התורה דהיינו עד תשלום מ' יום ללוחות שניות א"כ העליה אל ההר אפי' בלא קריאה ברשות הוה וז"ש בההוא זמנא בענין המשכן אשתלימו מ' יומין שהם סוד נתינת התורה וכיון שנשלמה צורך נתינת התורה לא היה מרע"ה רשאי ליכנס אל ההר או אל המשכן כל מקום ששכינה שם והיינו או' ומ' יומין הוה משה בטורא לצורך התורה לבד בין ראשונים בין שניים שהכל צורך התורה ולענין מה דס"ד שהמשכן גרוע מן ההר אינו כי לענין הענן היה ענן חשוב במשכן מענן ההר והטעם שהמשכן היה צריך לקדש כל הרמז אשר לו וז"ש עננא אחרא עילאה הוה מתקן משכנא מפני שהוא כולל כל בחינות סוד שיעור קומה עליונה וז"ש הוה מתקן כדמפרש לקמיה והיינו לאתקנא אתר בית מקדש ומשכן לשכינה מה שאין כן בהר שלא היה אלא בחינה א' כדי צורך אלפי שנאן לנתינת התורה: בענין דתרי ענני הוו חד דעאל ביה משה חלק קדושה שלפנים ממנו היה ערפל שלא נכנס מרע"ה אליו ואומרו ומשה נגש אל הערפל והיינו נגש אבל לא בא אל תוכו ולמעלה ממנו אש כאומרו ומראה כבוד ה' כאש אוכלת. בענין שהיו ד' בחינות כזה # והיינו חד דעאל ביה משה אמנם כאן כל קדושת המשכן וחד הוה בסוד ענן שלא נכנס משה אליו

והיינו חד דשארי על משכנא ולזה הכריח מדקאמר מָלא ולא אמר מלא משמע שהענן הנק' כבוד ה' היה מלא מסוד כלי המשכן העליון דהיינו הקדושים הרוחניים כדמסיק ועניינו ענין זה היה סוד כנגד השכינה שנתמלאה מסוד הרוחניות העליון וכנגד זה סוד הענן הכבוד הנברא היה משתלם ומתמלא מהרוחניים הזכרים דהיינו סוד המרכבות העליונות בענין שהעשיה משכן לשכינה נתמלא מהיצירה משכן לת"ת וז"ש והוה שלים לעילא המ' בת"ת דאצילות, ותתאה העשיה ביצירה שהם נגדיים עם משכנא דלתתא יר' בייחוד זה שעשו ישראל במה שעשו המשכן הגשמי:

תקונא טמירא דנחת לתתא והשתרבב דרך פתח היכל לבנת הספיר וירד ושכן במשכן מתגלם באויר להתדמות למשכן כנפש לגוף עי' הענן כבוד נברא ושכינה בתוכו כרוח לנפש והיינו או' ואתתקנת שכינתא עי' שנתגלה עי' סוד היצירה היכל קדש הקדשים אין להזכיר כנזכר פ' פקודי ותרומה ועכ"ז לא היה הענין במשכן אלא במיכאלראש מלאה חסר שליטת הכהנים והיינו או' **ארבע** סטרין דמשריין ממיכאל עצמו נחלק לארבעה מפני שכל חיה לה אריה שור נשר אדם כנודע ואינם ממש ד' מחנות שכינה אלא ד' סטרין דמשריין דהיינו ד' צדדין שבמיכאל.

תקונא קדמאה כנגד ה' דהיינו פני נשר ולזה היא מצד המ' הנק' צדק ונוטל השם הזה ענף מיכא"ל דהיינו צדקיא"ל וכולו לצד החסד כי היה ההשתלשלו' מיכא"ל ותחת ממשלתו צדקיאל חלק צדק שבו והיינו או' דאיהו תחות שולטנו דמיכאל ועימיה תחות ידי' יתפשט עוד מדרג' שלישית מאלו הפנים אל פני המלאך הג' הממונ' על י"ב שהן ד' משולשות כעין אריה שור נשר אדם ובכל א' וא' מהם ארי' שור נשר הם ד' מחנות כל מחנה כלול ג' מחנות כעין הנהגת הספירות חגת"ם כל א' כלולה חסד דין ורחמים הם סוד ד' טורי אבן והיינו תלת תלת ד' לתתא ושם זה המשתלשל ראש לי"ב משמרו' (חסר מן הספר). והנה ישתלשל מיכאל וממיכאל לצדקיאל ומצדקיאל לשלישי והשלישי ראש לי"ב אבנים הם ד' טורים כעין שמתבאר לקמן לרזיא"ל וכל השאר. והנה **כל אינון** משריין כד נחתין לתתא וישתלשלו לפעול שיעור תמונת הפעול' בתחתונים יתגלגלו ויתקרבו אל התחתונים ויקבלו שינוי הפעולות מרוחניותם אל מציאותם בעולם השפל ולכך ישתנה שמם שלא יהיה שמותם קבועים למעלה ולמטה בהשואה א' והיינו אומ' בגין דכל אינון משריין עילאין כד נחתין לתתא לפעול בתחתונים להגלם באויר התחתון משניין שמהן דילהון דהיינו הפעולות בדקות בשמהן אחרנין דהיינו השמות המורים על הפעולות הגשמיות הנפעלות אמנם אותם העליונים שהם מתעלים על אלו שאין הפעולה נפעלת מהן ממש אלא באמצעו' המלאכים האמצעיים כיון שאין הפעולות יוצאות מהם אלא

בדקות שפע רוחני הנשפע לאמצעיים אין שמם משתנה וראש המשנים בלתי ישתנה הוא צדקיאל כנזכר:

את חד דנציץ היינו סוד אצילות המתנוצץ להשפיע שממנו שואבים כח פעולתם והיא על רישייהו והנה צדקיאל מקבל אור פעולתו משפע השכינה שהיא אלף זעירא כנודע והנה פעולת אלו המחנות הם י"ב הנהגות דהיינו חסד דין ורחמים שבחסד וחד"ר שבגבו' וחד"ר שבת"ת וחד"ר שבמ' וכולם מתנוצצים מהמ' והיינו אלף זעירא והנה סוד י"ב הנהגות אלו כולם לחסד או כולם לדין או כולם לרחמים בסוד המזגת הפעולות ואינם מתנהגים אלא כפי הנהגת נצוץ האור העליון אם יתנוצץ אדום או לבן או ירוק דהיינו משל לחסד דין רחמים יתנהגו כולם לאותו הצד או לאותה הבחינה וז"ש כד האי את אתנציץ כלהו נטלין לההוא אתר יר' לאותה הבחינה אם מזרחית רחמים אם דרומי חסד אם צפוני דין. דנציץ האי נציצו יר' שמשפיע השפעת האור העליון לגו מנייהו ודאי כהתעלות הת"ת על המ' כך התעלות רזיאל שסוד רזי תורה מצדו על צדקיאל שהוא מצד צדק מ' ורזיאל הוא צד אמצעי למיכאל למט' ממנו.

ועימיה כל אינון משריין וגו' דהיינו שהם משתלשלים ג' מדרגות מיכא"ל רזיא"ל רומיא"ל זה למטה מזה והמחנות הם ד' טורי אבן כנזכר לעיל אלא שאותם הד' היו כלם לצד המ' ואלו הם מצד הת"ת ובכך ישתנ' פעולתם ואו' **דאתקרי** בארעא מפני שזה הוא התחתון למט' הפועל הפעולות קרובות לבני אדם ולכך יקבל שינוי השמות הוא וי"ב מחנותיו שהם סחרין ליה והוא רומיא"ל בנקודה האמצעית להם בעל י"ב הנהגות משפיעם לי"ב מחנות אלו בפני אריה חסד דין רחמים ונן בפני שיר וכן בפני נשר וכן בפני אדם דהיינו תלת תלת ד' זמנין ולמעלה מראש המחנות שהוא רומיא"ל עוד רב משריין רזיאל שממנו מקבלים על ידי רומיא"ל והנה רזיא"ל לא יקבל השינויים ויהיה דומה אליהם כעין הנפש אל הגוף שהשינויים נראים בגוף ולא בנפש ולכך ממונה על כלהו שכל הפעולות ממנו. דלא ישתנה שמיה להיות ההשפעה ממנו רוחנית דקה מאד:

את חד נציץ על רישייהו היינו אצילות עליון המתנוצץ ומשפיע באמצעות הבריאה כנזכר ואיהי את ר' היינו סוד הת"ת שהוא ראש למ' והנה יתנהגו כלם לפי בחינת התנוצצות אות זה אם אדום בדין אם לבן בחסד אם ירוק ברחמים אם אוכס המזגת הפעולות במ' כל אלו ההנהגות יתנהגו לפי נטיית התנוצצו' האות שהוא מקורם העליון אם חסד אם דין אם רחמים והיינו אומ' נטלין כולהו לההוא סטרא דההיא נציצו דהיינו דרום צפון מזרח מערב: והנה עיקר פעולות אלו כלם לתורה וראש ראשם יוכיח ששמו רזיא"ל וכן האות בת"ת בעל התורה והאות ר' מורה קצת עוני כי קצת החצונים אחוזים

בה כנזכר פ' בראשית עכ"ז הטעם לעוני היינו דקיימא על עונשא דמגלה רזין להענישם בעוני מדה כנגד מדה הם פזרו עושר התור' יענו בעוני והיינו הולך רכיל מגלה סוד והיינו ריש ויקרא וקלון לאענשא על המוציא קולות וסי' ריש וקלון.

לגו מנייהו יופיא"ל הוא שר הגבורה ולכך הוא ממונה על השרפים בהיכל שני ועם היות שהוא שר התורה כי הוא רבו של משה אפשר שהוא שר התורה מצד הגבור' אמנם בשמעתין פעולתו הדין והגבור' העליונ' ולא אתגליא הכא בחושבנא הענין כי השר הזה הוא מצד הבינ' דהיינו ק' של ויקרא כדמפרש ונודע שסוד בית ראשון היא הבינ' לכך עיקר ממשלתו ותקונו והתפשטות חייליו שם בבית אשר בנה שלמה אמנם להשלים פרקי המרכבה נתגלה בכאן במשכן כמעלתו בבית עולמים דתמן אשתלימו כלהו אפי' צדקיא"ל ורזיא"ל ויופיא"ל וקדמיא"ל והיינו שהם ד' משמרות כהונה בתחלה ועמדו אח"כ על כ"ד משמרות כשבאו לבית עולמים וזה עיקר המשמרות לפי שהבית גורם שהיא הבינה ממשלתו ממש ראש לשרפים שבהיכל שני שעיקרם מהבינה אמנם כאן היה בעל י"ב ככל מציאות שאר הממונים כנזכר.

וחכמיא"ל שמיה נר' שר החכמ' כמו יופיא"ל שר התורה וי"ב ממנן הם ד' טורי אבן כנזכר לעיל והיינו או' סחרן ליה לכל עיבר תלת תלת וגומר שהוא מקור ונקודה אמצעית לכל הפעולות הנובעות לכל צד. ויופיא"ל רב ממנן שהם מיכא"ל ותחתיו יופיא"ל ותחתיו חכמיא"ל כנזכר:

דלא אשתני שמיה מפני שעדיין הוא עליון בדקות אמנם חכמיא"ל ישתנה לפי שינוי הפעולות ונטותם אל בחינת בני אדם למטה:

את חד נציץ היינו אצילות עליון המאיר לכלם ואית אות ק' דהיינו אות הגבורה והדין כנזכר בזוהר שסוד החצינים תלויים בה ולכך כל המחנות אלו הם בגבור' מתנהגים כל הבחינות לחבת"ם שבגבורה וז"ש כד נציץ דא נטלין כלהו להוא סטרא כפי נטיית הנהגת האצילו' העליון כנז' לעיל:

האי את ק' תליא באוירא לעורר דינים ומהמחנות אלו הם משתלשלים מהם כמה מדרגות עד הגיעם למטה בחצונים שאלו מוסרים העוברים על דעת התורה למטה כנזכר בפ' פקודי.

ואכפייא תלת זמנין ביומא דהיינו ג' תפלות שישראל מתפללים וממתיקים הדין לכך ק' מקור הדין היא כופפת כח דיניה אל הרחמים. וסלקא להמתק בבינה. ונחתא להמתיק הדינים למעלה בהוד ולמטה **תרין** אתוון אלין ק"ר הם כנגד ה"ו שבשם דהיינו בינה ות"ת ולכך אינון אתוון דקיימין באמצעיתא דהיינו י' כאן ה' בתראה מכאן ה"ו באמצע

והיינו יהו"ד יקרא ממש וכמו שסוד ה' היכל ומכסה לחכמה כך אות ק' מכסה על אות יו"ד ומלבשת אותה דהיינו מאה י' פ' י' אמנם המ' היא תחתונה אומרת לזכר ופרשת כנפיך על אמתך לכך הזכר היינו ר' שהיא מכסה לאות א' זעירא דהיינו מ' וכן ו' מכסה על אות ה' דאיהו לבתר שלא נזכרה עדיין: לגו מנייהו קדומיא"ל מצד החכמה שהוא מכונה בקד"ם ודאי מצד אות י' בענין שהם ג' מיכא"ל ותחתיו אריא"ל המקבל השנויים ובעל המחנות שהם י"ב בסוד ד' טורי אבן כנזכר וקדומיא"ל גבוה אינו מקבל שנויי השמות דהיינו שנויי הפעולות מפני שאינו מתקרב לפעול בתחתונים כנזכר. חד את קיימא היינו אות ו' מויקרא והיינו חכמה והם מתנהגים בהנהגתה כי ממנה צמיחת הפעולות ואליה לא יתייחסו פעולות מפני שנעלמה אלא שיורה לבושה וז"ש להההוא נציצו דנצץ אות ק' דהיינו בינה לבוש והיכל לחכמה וכן הו' סוד הר' שהוא במקום ו' שמכסה אלף שצריכה העלם כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו נר"ו כתב. האי את קיימא על עונשא דמגלה רזין וגומר זה יובן ממה שידעת כי שם רזיא"ל הוא ממונה על היותו מגלה רזי תורה ליראי ה' כי הלא הוא נטיל נשיקין דמלכא הגנוזין בפומא דמלכא ומטרוניתא בהיכל ו' כנזכר בפ' פקודי כנזכר כי הוא ממנא בהאי היכלא ואינון נשיקין הם רזי התורה וסודותיה. וכן האי את ר' דקיימא עליה היא ממנא על דא ולכן שם רזיא"ל מתחיל באות רי"ש: ואמנם הוא אינו מגלה רזין אלא לדחלי חטא' ולכן כל מאן דמגלה רזין למאן דלא הוי דחיל חטאה היא ממנא בהאי את קיימא לאענשא ליה: והנך רואה בעיניך כי המאמר הזה איננו מושלם כי לא פירש אלא מרכבת מיכא"ל וחצי מרכבת גבריא"ל ולא אשלים מרכבת ד' החיות, ואמנם מתוך דבריו נבין כי המ' השכינה היא מתלבשת בכ"ח מלאכים שבראשי שמותם הם קמ"ץ פת"ח וגומר כנזכר בתיקונים שהם קדומיא"ל מיכא"ל צוריא"ל וגומר והנך רואה בעיניך כאן כי אלו הממונים עילאין דלא אשתני שמייהו הנה ראשי שמותם הם בניקודין ממש כנזכר ובמרכבת של מיכא"ל הם צדקיא"ל רזיא"ל יופיא"ל ר"ת צר"י. ובגבריא"ל תמצא חזקיא"ל רהטיא"ל קדשיא"ל ר"ת חר"ק. עוד יש חיבור אחד ר"ת שר"ק שהוא כלול מכולם שהוא מלאך א' של תחת יד מיכאל והיא קדומיא"ל ומלאך א' מתחת יד גבריא"ל והוא שמעיא"ל וניקוד זה של שור"ק נשלם בשאר מלאכים של ב' חיות אחרות:

אמנם הענין כי אור הפנימי מכולן אות ו' והיא נקודה פנימית במקום הנקר' קדש ויוצאת אות ז' לחוץ ופוגעת במחנה הראשון של מיכא"ל היותר פנימי ושם אות י' ושולטת על מלאך קדומיא"ל ותחתיו אריא"ל. ותחתיו י"ב ממוני' ג' מכל צד וכל שאר המחנות תחת י"ב אלו אח"כ יוצאים ב' אותיות ו' י' יותר לחוץ במחנה השנית של מיכא"ל ושם אות

ק' ושולטת על מלאך יופיא"ל ותחתיו חכמיא"ל ותחתיו י"ב ממוני' כנזכר וכל שאר המחנ' תחתיהן אח"כ יוצאים ג' אותיות ו' י"ק יותר לחוץ במחנה ג' של מיכאל ושם אות ר' ושולטת על מלאך רזיא"ל. ותחתיו רומיא"ל. ותחתיו י"ב ממונים כנזכר וכל שאר המחנה תחתי"ן. אח"כ יוצאים ד' אותיות ו' י' ק"ר יותר לחוץ במחנה ד' של מיכא"ל ושם אות א' זעירא פני נשר ושולטת על צדקיא"ל ותחתיו י"ב ממונים כנזכר וכל שאר המחנ' תחתיהן ונעשה ויקר"א וזה סדרן. מחנ' מיכא"ל. א' קדומיא"ל אריא"ל י"ב ממנן. ב' יופיא"ל חכמיא"ל י"ב ממנן. ג' רזיא"ל רומיא"ל י"ב ממנן. ד' צדקיא"ל י"ב ממנן. מחנ' גבריא"ל מחנה פנימי שמעיא"ל ואית ליה ד' שמהן כפי שנוייו לצד ימין ושמאל וגומר ותחתיו רגשיא"ל ותחתיו י"ב ממנן כנז'. מחנה ב' קפציא"ל ותחתיו עזא"ל ותחתיו י"ב ממנן וגומר כנזכר. מחנ' ג' רהטיא"ל ותחתיו קדשיא"ל ותחתיו י"ב ממנן וגומר כנזכר. מחנה ד' חזקיא"ל קאים הוא וכל משריתיה לתרעא דמשכנא ואתקרי שננא דלהטא דחרבא ותחתיו גזריא"ל ותחתיו י"ב ממנן וגומר כנזכר. ולהיות כי בין אלו הד' מחנות היא השכינה ב' מכאן וב' מכאן לכן אחרי השלים אלו הב' לא הזכיר ב' האחרים כי אחרי הב' אלו היא השכינ' הקורא' אל משה. עכ"ל:

גליון וכתיב ויהי משה בהר ארבעים יום וגומר פי' רישיה דקרא ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר נראה שלא היה יכול לבא אל הענן ומתרץ דתרי ענני הוו חד דעאל ביה משה וחד דשרא על משכנא שלא היו העננים שוים בקדושה. ונלע"ד שכל מה שכתוב מתחלת אלא בגין וגומר עד תרי ענני הוו איני מהזוהר. לגו מנייהו יופיא"ל וגומר פקודי רמ"ז ב' ואסגי משריין בשלימו שמות רמ"א א'. עכל"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף ג.

לגו בגו מפני שסוד יקרא היינו סוד יהו"ד כנזכר ושם זה הוא בת"ת כנודע והוא לבוש לסוד אות ו' עקרות לשמות הספירות וא"כ ימצא שאות ו' נשמה לאותיות יהו"ד וכיוצא בזה ויקרא ו' נשמה ליקר"א וז"ש לגו בגו באתר דאקרי קדש דהיינו עצם פנימיות הספי' הוא נצח את חד בטמירו שהיא הנותנת הנהגה לכל האותיות הנזכ' ואיהי את ו' והיא לשאר אותיות כנשמה בתוך הגוף שמתנוצצת ופועלת בהם:

קלא נפיק שהרי סוד קול הוא בת"ת ולכך קול מתהוה לנבואת משה מסוד ספירת אספקלריא המאירה שסוד נבואת משה צומחת מסוד נשמת הת"ת שהיא דקה כנשמה בתוך הגוף וכך אות ו' נשמת יהו"ד כנזכר וז"ש כדין בטש נציצו דאת ו' לנציצו דאת י' שהוא יציאת ההשפעה מן הכח הדק כנזכר לפעול ע"י שם יהו"ד דהיינו יקרא כנזכר וז"ש ונפק ההוא נציצו מגו אתר דקדש ובטש לגו נציצו דאת י' שהיא חכמה דקה ודאי

בערך אל הו"ה וכדין נציצו דאת י' בטש לגו נציצו דאת ק' דהיינו בחינה הנגדיית לה' ראשונה דהיינו הבינ' כנזכר ועכ"ז הענין והקול דק ואין שם אלא רוח בחשאי אמנם כשבא אל סוד ק' דהיינו בינה אז נתהוה הויה נגלת והיה סודה קול וז"ש וקלא הוא נפיק שסוד הקול אינו נעשה אלא דוקא מהבינה ואפשר דהיינו קו"ף קו"ל:

ונפקא נציצו דאת ק' דהיינו בינה ובטש לגו נציצו דאת ר' דהיינו ת"ת ויתקבצו כולם יחד במ' וז"ש ונפקין נצוצין כלהו ומתחברן לגו נציצו דאת א' דהיינו מ' כנזכר בענין שיסודרו בה כל סוד ויקר"א והטעם שסוד א' זעירא מ' גליפו דכל אתוון וגילוי כל נציצן ואז מתהוה שם קול נבואיי אחר תיקון כל האותיות ועניינם והנה הם ג' בחינות הא' האותיות בעצמן וז"א נציצו דאת ו' בי' וגומר דהיינו אותיות. ב' ובטישת התנוצצותם דהיינו כח פעולתם אמר ומתחברן גליפין דנציצין. הג' חקיקת ציור התנוצצות בקולות עד שימצא סוד ויקר"א והיינו אומ' ובתר דאתחברן וגומר נפיק קלא מביניהון דהיינו קול הנבואיי היוצא ונחקק מההתנוצצות דהיינו גליפין דנציצין דקאמר והיינו סוד ויקרא והנה כשתדקדק תמצא שהם ג' בחינו' התנוצצות' כתות כתות המלאכי' המתנועעי' אחר הנצוצות ונובע למשה סוד בחינת הנבוא' בסדר מדרגות ויקרא וכל אותו הזמן שלא בא משה אל אהל מועד עדיין לא נסדרו סוד המדרגות כנזכר וז"א ומשה הוה מסתכל כל אינון יומין דלא עאל שעדיין לא נסדרו סדר המדרגות להשפיע הופע' הנבוא' דהיינו סוד ויקר"א לא נתקנו א"כ לז"א ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וסוד הענן הזה היה וכבוד ה' מלא את המשכן והיה צופה באותו מילוי וסדר המדרגות שלא נסדרו עדיין להשפע' נבואה, **לבתר** שנסדרו סוד המשכ' המדרגו' כדי להגיע נבואה למשה דהיינו סוד אור ישר ויקרא כתקונו. לבתר דאתהדרו אתוון להיותם על סדר נאות ויקרא הוו מתגלגלין בקלופוי בצרופין האתוון דאתמסרו לאדם דהיינו סוד התעוררות העולה מלמטה בסוד אור חוזר שנתלה לאדם קוד' חטאו שהיה צופה סוד מצותו או תורתו מה התעוררות והיאך היה מצרף ממטה למעלה מה שלא נתגלה לשום אדם שאין צופה בסוד מיין נוקבין כלל שעולים בחשאי מחטא אדם הא' ואילך. את א' דהיינו א' זעירא שהיא אופן א' בארץ המקבצת כל הטוב והייחוד וההתעוררו' העולה ועולה ממקו' קטנותה אל סוד תוכיות המחשב' העליונה כנודע שסוד ההתעוררות עולה מנקודת המ' עד אין תכלית ולכך עולה א' ממטה למעל' ודורך על במתי השם עד הכתר וז"ש ודא לאעלא בגו טמירא לאתר דאקרי קדש דהיינו תוכיות אות ו' ועילא מיניה והיא נעשה עטרה על ראשו העולה על ידו למעלה ולכך נפיק ו' ויהיב דוכתא ממש מקום ליכנס אל התוכיות העליון ואתחבר א' שהיא התעוררות ומיין נוקבין לגו ו' דבתרי' לעלות עד

אין סוף והנה ההיפוך הזה הוא סוד התעוררות הטפ' ועלייתה לזה הוא סוד הצירוף הזה בהיפוך ממש הוי"ו והיינו סוד אוקי"ר בענין שאות ו' דהיינו ר' יור' למט' מהכל במקום ו' של ויקרא העולה על הכל ואות ו' העולה על הכל נכנסת במקום ו' שבשם ולזה יהיה הצירוף אוקי"ר שהוא סוד חותם המתהפך בסוד מיין נוקבין עולים ממטה למעלה להתעורר ולכך אתגליפו תחל' מצד התחתונים ואתנציצו מצד העליונים הפך ויקרא שהיה תחל' נציצו ואח"כ גליפו שכך דרך ההתעוררות העולה שמקדים העב ובא אל הדק ובהפך השפע היורד תחל' מקדי' הדק ומתעב' למט':

וקלא נפיק מבינייהו שכמו שזה מהוה קול מעל' למט' זה מהוה קול ממטה למעלה והיה סוד זה מתגלה למשריין שיהיו נכללים בהשתלשלות מציאותם ויתנוצצו באור ישר ואור חוזר והיינו או' ואתגליין לגבי כל אינון משריין דהוו נטלי אינון אתוון שיקבלו כח מכל בחינות האורות ישר והפוך ולכך כד מתחברין ג' בחינות בהתעוררות ממטה למעלה דהיינו אתוון נצוצין. קלא בטש בינייהו. אתחזון בגלופייהו דהיינו הג' וימצא אוקיר כנזכר והיה הענין להראות יופי העול' מהתחתונים והיינו סוד אוקיר אנוש מפז ואדם מכתם אופיר דהיינו סוד עטרה שהקב"ה מתעטר בהתעוררו' העולה מן התחתונים והיינו כענין הזהרו במשה ובתורתו שזה מעשהו והתעוררותו. והנה מרע"ה היה צופה ומשיג סוד צרופי המחנו' עם אורות האותיות שהוא סוד ויקרא אמנם סדר אוקי"ר שהוא סוד התעוררות העולה ממט' למעל' לא היה צופה ואין קולו יורד אליו כלל שמאז חטא אדם הראשון אין מי שישיג סוד עליית המ' ממט' למעל' עד אין תכלית שאין אומרים שבחו של אדם כדמסיק לקמיה:

סלקין אתוון מפני שהקישוט העול' יעל' ע"י סוד כללות כל התחתונים בה בסוד כללות ההיכלות זה בתוך זה כנז' בפ' פקודי:

לבתר אתמשכו אתוון דהיינו שישתלשלו סוד אותיות אלו ויקר"א שיתמשכו מבחינה לבחינ' לרדת אל בחינ' אחרת דהיינו שהם ראשי הנהגת גבריא"ל השמאלי בעל הגבור' וחייליו וכנגדו סוד הלוים והם כ"ד משמרות נגד כ"ד משמרות כהונ' אמנם יש שתי שרים אחרים שהם אוריא"ל רפא"ל דהיינו ישראל במעמדיהם והמלך במלכותו אלו היה עניינם לסוד דגלי ישראל והנהגת המלכות לכך תקוני משכנא ומקדשא כהנים ולויים דהיינו מחנות גבריא"ל ומחנו מיכא"ל ובין מיכא"ל לגבריא"ל הם אוריא"ל רפא"ל שהמלך עם ישראל בסוד קו האמצעי לכך יתמשכו האותיות ממיכא"ל לאוריא"ל ורפא"ל ויגיע לגבריא"ל ויתוקן המשכן עמו ולכך הוו נציצין על רישייהו דכל אינון משריין ורתיכין ואשתככו בהגיעם אל בחינת הגבורה לשרים החזקים מצד גבריא"ל והיינו עד

דאתתקנו לדוכתי לגבריא"ל ותחת ממשלתו ד' מחנו' כעין מיכא"ל והראש הראשון חזקיא"ל בסוד חוזק הדין. והם קיימי לתרעא דהיינו שהלויים אינם רשאים ליכנס רק עד מקום עזרת ישראל וכן הם בסוד המשכן העליון אינם נכנסים פנימה אלא שוערים ולכך קיימי לתרעא דהיינו סוד ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך וחזקיא"ל שר המלכות מצד הגבורה למטה מגבריא"ל ולמט' ממנו גזריא"ל ועמיה י"ב הם ד' הנהגות חגת"ם וכל א' כלולה מג' חסד דין רחמים כפי בחינת הגבורה ונודע שסוד החרב היא המ' מצד הגבו' ולהט החרב היינו כח התפשטות הקדושה הזה עם היות שיש להט חרב חצוני אמנם זה קדושת הדין החזק ומתחת ממשלתם משתלשל דרגין על דרגין עד הגיעם אל החצטנים וז"ש ואלין שננא דחרבא דמתהפכא בידייהו והיינו לשמור דרך עץ החיים דהיינו המקדש בעצמו שלא יכניס הקליפה לתוך הפרי:

לגו מן דא את חד דנציץ וגומר הוא סוד כח האצילות המתלבש בבריאה היא אות א' והיא המ' אמנם היא מצד הימין ועכ"ז יתנהגו הקדושים החזקים האל עמה מפני שהנהגתם בימין וז"ש דהא לא קיימי אלין ולא שיילי אלא ברזא דאלף שכך דרך המדות העליונות שכל עיקר הנהגתם להמזג החסד בגבורה והיינו או' בגין דשמאלא לא נטיל אלא בימינא ועיקר ההנהג' בחסד והגבורה תפעול כפעולת החסד מפני שהימין נוטלת תדיר השמאל עמה ואינה מניחתה לפעול וז"ש ימינא נטיל תדיר וגומר ולזה סוד א' היא אות ימינית דהיינו מ' מצד החסד מנהגת בגבורה והיינו נציץ ונפיק מן ימינא וכל אלו צופים נטיית הנהגתה:

בדין נטלין להההוא אתר דנציץ בחינת הנהגתה אם חסד אם דין אם רחמים. לגו מיניה רהטיא"ל היינו נגד הת"ת שבגבורה ולכך הוא פנימי מן הקודם והם ג' בחינות גבריא"ל למטה ממנו רהטיא"ל למט' ממנו קדשיא"ל ואלו אינם מצד הדין החזק בקודמין לכך אינם שוערים אלא הם פנימיים נכללים בסנהדרין כאו' וללוי אמר יורו משפטיך וגומר ולכך שמיתם אינם מורים על הדין החזק אלא רהטיא"ל שהם רצים ומזומנים לצורך גבוה וכן קדשיא"ל בסוד קדושתם ולהם י"ב מחנות סוד ד' הנהגות הת"ת שבגבורה בעולם היצירה כנזכר. דלא אשתני שמיה כנזכר לעיל שהוא למעל' פועל בדקות כנשמה בתוך הגוף אמנם הבחינות האחרונות היורדות למטה ישתנו שמם מפני קורבתם לפעולות הגשמיות:

את חד היינו חלק האצילות המתלבש בבריאה המנהיג בהם הוא ו' דהיינו סוד קו אמצעי שהגבור' שאשת חיל שולטת על ו' דינא זי"ן כלי מלחמה ולמעלה יתמתק סוד אות ז' זאת ויתהפך לרחמים ותתעלה למעלה עד המגדל הפורח באויר דהיינו ל' וימשיכו ממ'

החסד למתק הדין והיינו רזא יזל מים מן לבנון העליון מדליו ודאי שהיא יסוד עניים ודלים העולים בסוד התעוררו ממטה למעלה. מהרמ"ק זלה"ה:
גליון. דא' דאיהי ימינא וגומר שמות קנ"ט א':

דף ג:

ולגו מן דאיק ציא"ל היינו בחינת הבינ' ושם הגבור' ולכך הוא קשה ויש בו תוקף הדין דקפציא"ל בו סוד קפיצת הדרך ופעמים קצפיא"ל לשון קצף ח"ו. אבל במשכן היה מתוקן ועיקר תיקונו בבית המקדש שסוד בית ראשון מצד הבינה ובבית ראשון נחלקו המשמרות. ונתוספו עד כ"ד ודעת ר' אלעזר שהתוספת היה בבחינה זו שהוסיפו בכהנים בחלק מיכא"ל בחלק יופיא"ל והוסיפו הלוים בחלק קפציא"ל והיו כ"ד משמרות אמנם בימי משה לא עלו אלא אותם שהיה הצורך מפני שלא נשלם ענין המשכן אלא עד בואם לבית עולמים:
עזא"ל הוא השלישי שהם גבריא"ל ותחתיו קפציא"ל ותחתיו עזא"ל והוא שר הגבורה העזה והקשה והיא בת ד' הנהגות חגת"ם וכל א' כלולה חד"ר סוד ד' טורי אבן כנזכר לעיל:
את חד נציץ על רישייהו שהוא בחינת אצילות מתלבש בבריאה להנהיגם ואיהי את ד' והיינו סוד הבינ' מצד הגבור' היא את ה' בלתי שלימה שמשפעת דין והיינו ה' דלת הות כנזכ' פרשת משפטים וכלהו יתנהגו ויקבלו כפי בחינת ההוא נציצו דההוא את:
האי את תליא גו אוירא שהוא מציאו' בחינת הויית האותיות: על תרין אתוון אחרנין אפשר שהם ל"ת מילוי דל"ת:
לגו מן דא שמעיא"ל הוא הגדול ומעולה בשרפים ומשתרבב למט' לקבל התפלות ונגזר מן שמע ישראל ולכך יתחלף לד' שמות כנגד ד' תפלות ערבית שחרית מוסף מנחה עד ב' שהוא עומד באויר ארץ ישראל לקבל תפלת ישראל ולכך לא קיימא בגילופוי שמשתנה כפי שינוי בחינות התפלות ועמיה י"ב ממנן סוד ד' טורי אבן כנזכר והם ג' מלאכין גבריא"ל ותחת ממשלתו שמעיא"ל ותחת ממשלתו רגשיא"ל לשון נהלך ברגש והם כנגד בחינת הבינ' המשותפת עם החכמה להוליד הת"ת שנהפך עניינה לרחמים והיא ה' כנזכר פ' משפטים. אלין תרין סליקו לעיל על כל שאר אחרנין וגומר דהיינו ד"ה מתעלין לעיל על כל שאר דהיינו אותיות א"ל שבשאר מחנות כי נודע שיתגברו ב' מחנות שניות עליונות דהיינו חכמה ובינה על הב' מחנות ראשונות שהם סוד ת"ת ומ' ולזה אותיות חכמה ובינה שהם ה"א דל"ת מלואם אותיות א"ל שהם אותיות מ' ות"ת סוד מחנות הראשונות והם נכללות בתוכם. לגו לגו וגו' תרין אתוון אחרנין דתליין

באוירא שהם ה"ד אשר לחכמה ובינה ואשתאר כנסתלקו עם אות ם' סוד ה"ד ישארו ממלואם א"ל והם מתחברות באותיות ויקרא דמיכאל הנזכר לעיל והם מצטרפות אלו באלו עד שסוד ויקרא נצרף בצירוף ויקרא והיינו או' ואתהדרן קדמאי כמלקדמין שהיו אוקי"ר ונצרפו ויקרא בצרופם הראשון ונפקי לבר ויצטרף מהם ויקרא אל משה. מהרמ"ק זלה"ה: (הציור הגדול השייך לכל הענין הנ"ל הדפסנוהו בגליון לבד עם עוד ציור א' השייך לפ' אחרי מות ושם נרשם):

ר' חייא פתח באתי לגני וגומר לאו רישיה סופיה וגומר. רישי' דקרא משמע סיפור דברים אכלתי שתיתי וסופי' דקרא משמע דאתא לזמנא דאמר אכלו רעים וספור דברים נגדיי לזימון משום דמאן דמזמן לאחרא וגומר.

בעא לדכאה לון מעונותם ע"י הקרבנות ואתרעי בהו שאין בכל האומות מי שיגרום הייחוד העליון במעשיו אלא ישראל וכיון שרצה הקב"ה שישראל בקרבנות יהיו בעלי הייחוד העליון בעא לסלקא להו מכל שאר מקטרגי עלמא שלא יהיו להם עסק עמהם כדי שלא יתאחזו בסוד ייחודם אל הקדש פנימה:

ת"ח בתר דאתעביד בי מקדשא לתתא בזמן שלמה ונשלם למטה ביום שכלולי אתקם אחרא לעילא רוחני של מיכא"ל הכהן המקריב או אפשר על השכינה קאמר שהיה לה קומה וייחוד עד הת"ת והראיה מהמשכן שהוא עראי הולכי דרכי' ועם היותו עראי כתיב ביה הוקם המשכן והיינו המשכן העליון הנגדיי למשכן כ"ש המקדש הקבוע שהוא עיקר הקרבנות.

ההוא יומא שהוקם המשכן וכ"ש כשנשתכלל המקדש כנזכר.

חדוותא דקב"ה שנתייחד ת"ת עם מ' ונתעטרו בשמחת הבינה כיון דאתחנכו בי משכנא כי שבעת ימים ימי המלואים לא מלא כבוד ה' את המשכן ער שכהן אהרן כאו' קרב אל המזבח ועשה את חטאתך וגומר ואחר שנתחנך הבית בקרבנות אלו מיד וכבוד ה' נראה בענן ולא יכול משה וגומר מיד ויקרא אל משה להכניסו א"ל משה היינו דבור לצוותו על הקרבן דהיינו סעודה והם קרבני הייחוד העליון הנעשה ע"י הקרבן ועם היות שכבר נצטווה משה על הקרבנות חנוכת הבית ותמידין ומוספין עכ"ז עדיין לא נצטוה על קרבנות היחיד שהם עולות נדבה דהיינו אדם כי יקריב:

באתי לגני כשנכנס משה להמשך הנבואה אליו נכנס הת"ת אל המ' כי כניסת משה שהיא סוד הת"ת אל המשכן הוא כניסת הת"ת אל השכינה ולזה פי' פסוק ויקרא אל משה קודם פסוק באתי הפך הסדר במקומות אחרים. ג"ע דלעיל' בינה גן אל העדן חכמה והוא מאמר הת"ת אל המ' באתי לגני היינו שנתעל' הת"ת בסוד הדעת הנעלם בבינה

אחותי כלה דא כנסת ישראל שיש לה עם הת"ת בחינת אחות ובחי' כלה דבההוא יומא אזדווגו זווגין בההוא ג"ע ב' זווגין בבינה הא' זווג חכמה ובינה ע"י הדעת. והב' זווג הת"ת והמ' בבינה דהיינו יחוד ז' ספירות הנעלמות בה בגין דיתבררון כלהו וגומר פי' כדי שיתבררו כל הספירות מעצם הבינה ולכך הוצרכו לעלות אליה כלם ואתקשרו כל חד וגומר ע"י השפע הנז' נקשרו למטה או אפשר שאינם מקבלות מהבינה אלא ע"י קישורם קודם. ההי"ד אריתי מורי וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' חייא פתח ואמר באתי לגני וגומר הקושיא מבוארת כי איך יזמן לאחריני למיכל בתר דאיהו אכל למזוניה כוליה כמ"ש אכתי יערי וגומר שתיתי וגומר אריתי מורי וגומר נר' כי אכל כל הסעודה כלה ואיך יזמין לאחרא ובכלל קושיא זו תתעורר אחרת כי אע"פ שאפשר שהניח מה לאכול להם כנראה או' אכלו רעים וגומר עכ"ז לאו אורחא לזמנא אושפיזין אלא קודם שיתחיל גם הוא לאכול וז"א כד מזונא אתתחן קמיה וגומר כי זהו דרך המוסר ולא אחר שהוא אכל ובפרט כי מפשט הכתוב נר' שאכל הכל כמ"ש אריתי אכלתי שתיתי וגומר. ותירץ כי זה איירי לעילא בעולם העליון והענין כי פסוק זה נא' על אותה שעה שהוקם המשכן התחתון אשר גם למעלה הוקם משכן עליון של מטטרו"ן כנזכר פרשת תרומ' דף קפ"ו ע"א ולזה כתיב הוקם המשכן סתם פי' כי אחכ"א בפסוק של אחריו ויקם משה את המשכן וכאן לא הזכיר מי הקימו והל"ל הקים משה את המשכן וכן דייקו התם פרשת פקודי דף רל"ה ע"ב ע"ש אלא מדקאמר הוקם סתם נראה דהוקם ע"י אחר והוא משכן העליון דמטטרו"ן שהוקם ע"י הקב"ה עלמא עילאה שהוא בסוד כסא הכבוד הרוכב על עולם היכלי מטטרו"ן ומשכנו וע"ש:

באתי לגני דא ג"ע וגומר אחותי כלה דא שכינתא וזה איירי בעת שהוקם משכן העליון. והנה ידעת כי המ' נק' כלה בעת הזווג מלשון נכספה וגם כלתה כי כאשר נתהוו אל הייחוד אז נק' כלה וגם כי אז כלולה מן היסוד הנק' כ"ל המשפיע אז בה והיא ה"א תתאה ואז נק' כלה כנזכר פ' האזינו דף ר"ץ ע"ב והוקם לו עם זה דא"כ מה כוונת סיפורו אל המ' כי בא אל גנו הם היכלי ג"ע במטטרו"ן אשר שם מתלבשים סוד ו' קצוות דגופא דדכורא כי הלא כבר קראה כלה המורה ייחוד עמה כאשר ביארנו א"כ מה ענין סיפורו אליה כי בא אל הגן ההוא אחר שכבר נתייחד עמה שם כנודע כי שם סוד הזווג והייחוד בהיכל השביעי בעמידה בברכת שים שלום כנזכר פ' פקודי. וביאר כי כוונתו לומר כי עתה אשר היא כלה ומתייחד הוא בייחוד עמה גם נתייחד עם כל הקצוותיו בייחוד גמור והם הנק' גני שהם ג"ע דמט"ט בז' היכליו כי כשיש ייחוד לת"ת עם המ' אז כל הששׁ

קצוות שבהיכלי מטטרו"ן כלם מתייחדין כל חד בחבריה והענין כמו שידעת כי באצילות לעולם יש ייחוד אמנם בבריאה יצירה עשיה צריך ייחוד שהם מתלבשים למטה באלו הג' עולמות ולכן צריכין אל הייחוד וזה ברור ופשוט:

והנה סוד הייחוד הזה הוא כי בקצוות אלו יש דין וחסד ורחמי' וצריך לאכללא כל חד בחבריה מים באש ואש במים ומי' ברוח וגומר כנזכר ריש פ' וארא בסוד ד' יסודות וד' מתכות וזהו באתי לגני פי' באתי אל ז' היכלות העליונים הנק' גני ושם ייחדתי אותם כל חד בחבריה וזה אני מודיע לך אחותי כלה כי כאשר אתה בלתי בייחוד עמי ג"כ כבר באתי אל גני וייחדתים כל חד בחבריה והם אריתי מורי וגומר שהם ו' קצוות מורי בשמי יערי דבשי ייני חלבי וזהו אחותי כד"א דא כ"י דבההוא יומא אזדווגו וגומר כי הרגיש הקושיא שאמרנו ותירץ דבההוא יומא אזדווגו וגומר וז"א זווגין בכלא כלו' זווגא דקב"ה עם כ"י וזווג הו' קצוות כל חד בחברי' וז"א אזדווגו זווגין בההוא ג"ע כי זווגין הרבה כלולין בזווג ההוא והם זווג מורי עם בשמי וזווג יערי עם דבשי וגומר. עכ"ל:

גליון. ר' חייא פתח וגומר וירא ק' ב':

דף ד.

כלהו אשתקיין ואתרוו כי אין שפע יורד למטה אלא אחר שהם נוטלות כראוי ולכך אחר שהם שבעות או' אל התחתונים אכלו רעים וגומר לשובע והיינו סוד בשכמל"ו ובאתי לגני סוד שמע. ולהיותה היא משתתפת עם התחתונים בזה לזה הוא אומר לה ג"כ באתי לגני וגומר. וכלהו ענפין בין אותם שבמ' בין אותם המתפשטין למטה ממנה אתברכו ואתרוו כד וגומר כי התחתונים תלויים בעליוני' ואחר שהעליוני' שהם השרשים בשופע וריבוי ברכות אף התחתונים כן. בריחא דקרבנא פי' ריח הקרבן עולה דרך הענפים כלם ממדרגה אחרונ' אל המלאכים הנק' אישים עד י' מדרגות זו למעלה מזו כלם נאחזים זה עם זה ועולים ומתייחדים היכל פנימה להיכל עד הקשרם בהיכל קדש הקדשים ומשם במדרגות כסא הכבוד עד הפנים למ' ומשם נקשרים אשה ה' ריח ו' ניחח ה' לה' י' כנז' בשיר השירים ואח"כ השפע יורד דרך עליית התעוררות הנז':

ת"ח בשעתא דנחתא וגומר ולבחינת השכינה השוכנת למטה בתחתונים שהיא הנק' אופן א' בארץ לה הוא אומר באתי לגני ומשפיע בה חלק ממה שינק בייחוד פניה העליונים וז"ש קב"ה אמר לה קרא דא וגומר:

בגין דישתכחו וגומר פי' עד עתה לא היה משפיע לה דיצורך התחתונים מפני שלא היתה היא משפעת בהם ולא היתה דיורה אלא בעליונים ועתה שהיא שוכנת בתחתונים נמצאו התחתונים נזונים ממנה ומתנהגים ע"י לא ע"י שליח ולכך הרבה הת"ת שפע'

ולז"א שאמר לה האי קרא שפי' ייחד לה המדות הנז' בכתוב והכוונה על תוספת הברכות בה כדי שישפיע בתחתונים בעין יפה וז"ש בגין דישתכרון וגומר ברכאן מצד הימין וחידו מצד השמאל בכלהו עלמין בין אותם הנאחזים בימין בין אותם הנאחזים בגבור' הקדושים. ואתבסמת היא וגומר שע"י תיקון המדות העליונות דיני' נמתקים והיא משפעת ברכות מצד הימין עם היותה שמאלית מצד הגבורה.

דכד אלין שית וגו' יר' הכוונה שלא הזכיר הכתוב אלא ו' קצוות לבד משום דכד אלין שית מתברכאן שהם שש קצוות כדין כלהו עלמין אתברכאן לתתא ומעצמו ידוע והיינו אכלו רעים וגומר ואתברכאן לעילא ג' ראשונו' שאין לאלו ברכות אלא מתוכם וכנסת ישראל שהיא מ' אתברכא מכלהו מהששה ומהג' הקודמות ולזה לא אמר וכנסת ישראל אתברכא מנייהו:

ד"א באתי וגו' ר' יצחק אמר לא אזדווגו ישראל וגו' יר' כי או' כלה כנגד ישראל בסוד נשמתם שבמ' בסוד מ"ן והם אחות שם בבחינה שהמ' אחות לת"ת והם כלה בבחינת שלא נזדווגו לעולם אלא בזמנא וגו' בענין שהיו באותה שעה כלה ודאי נשואים חדשים אלא בזמנא דאלין שית שהם ו' קצוות כנז' אתרווין להראות על השפע הנוסף על הנהוג. משקיו היא הבינה גן עילאה ולפי זה הת"ת או לישראל שהם קבוץ הנשמות באתי לגני שהיא הבינה אחותי כלה ישראל כנזכר אריתי וגומר סוד קשר ו' קצוות דאתרווין וע"י רבוי שפעם נקראות בשמות אלו ונקשרות זו עם זו כנזכר. ואו' מנחלא דלא פסיק וגומר לישב או' אכלתי שתיתי וגומר ואח"כ אמר אכלו רעים וגומר משום דהיינו נחלא דלא פסיק שיכול לומר אכלתי שתיתי ועדיין אוכל ושות' כענין שאו' אכלו ושתו בחברתי ואמר אכלתי וגומר שהתחיל ראשונה ולא אמר רעיתי דודתי מפני רבוי בחינת פרצופי הנשמו' השותים והאוכלים:

ור' יהודה קשיא ליה או' כלה ואח"כ אכלו רעים וגומר ולא ניחא ליה כדר' יצחק משום שבשעת זווגם של ישראל הם אחדים עם השכינה ואינם נפרדים ולזה פי' שכלה היא המ' המתייחדת עם הת"ת ודודים ורעים הם אותם שהם למטה מהאצילות כחות הדין הנק' מארי יבבא ויללא תרועה ושברים ונמתקים ומתבסמין ומתהפכין אל הימין וז"ש ואתברכאן כחדא והיינו רעים דודים כלומר אלו לאלו והיינו כחדא לא רעים להקב"ה ואפשר שקראם רעים דודים מפני שדרכם לאכול על שלחן המלך וז"ש דהא מסעודתא דמלכא אתהניין כלא. ואפשר רעים מלשון תרועה וגם האהבה מן השמאל ומשם רעים ודודים.

ואימתי אכלי וגומר בשעת' דמלכא אתחדי מצד הביכה דהיינו באתי לגני שמשם השמחה ואחדי למטרוניתא דהיינו אחותי כלה לשמחה מהשפע ההוא בקדמיתא וזה בסיפור הענין אליה והכוונה שתקח גם היא חלקה מקשר הספירות והיינו אריתי וגו'.
לבתר כלהו אכלין והיינו אכלו רעים דהיינו מציאות השפע וחדאן היינו שתו ושכרו דודים יין הבינה המשמח ולפי שהאהבה מתעוררת יותר ביין לז"א שתו דודים המורה אהב' יותר מרעים כדמסיק:
ר' אבא אמר וגומר הענין כי מורי ובשמי וגומר הם ו' קצוות והם הם הנק' דודים ורעים ולהם ב' בחינות והכוונ' באתי לגני הבינה אחותי כלה ולבא שם אריתי מורי וגו' שנתקשרו הקצוות יחד בקשרם אלו עם אלו ליכנס לבינה ואכלו רעים הם אינון שית דקאמר דהיינו ו' קצוות במקומם שהשפע בא אליהם למטה בקשרם וייחודם יחד ואחר שאכלו ונקשרו הם עולים אל שורשיהם הקדום שבבינה וז"ש ואלין אינון דכתיב בהו הביאני המלך חדריו הם חדרי הבינה שהם ו' קציות הנעלמים בה ולגבי תתאין השפע עב כמשל באכילה אמר אכלו רעים אמנם בנעלמי' בבינה תמן יין המשמח אמר שתו ושכרו. וז"ש מיין מההוא יין דרוי כלא:
ור' אלעזר אמר כל אינון דלתתא פי' אותם שהם משש קצוות ולמטה דהיינו המ' וכל אשר בה כאו' זה הים גדול וגומר ואם תאמר למה פרט הו' והמלכות וחייליה כללם יחד כאו' אכלו רעים לזה תירץ וכיון דאינון שית אתברכאן וגו':
ר"ש אמר כלא שפיר וגומר כלו' כל מה שפי' החברים הולך על דרך ישר דשבעים פנים לתורה אמנם להעמיק ככל האפשר יהיה פי' אכלו רעים לעילא היינו ייחוד י"ה: שתו ושכרו דודים לתתא בייחוד ו"ה: א"ל ר' אלעזר וגומר אעפ"י שהבין דברי ר"ש עכ"ז הוקשה לו מן הראוי להיות רעים למטה שמורה על מרעות בעלמא. ודודים למעלה המורה על חשק אהב' גדולה. ב' כי האכילה מורה על העבות הדברים וראוי שתייוחס אל התחתונים ושתיה שמורה על דקות קצת ראוי שתתייחס לעליונים וז"א מאן אינון לעילא וגומר שיתיישב בהם מלת אכלו רעים כנזכר וכן מלת שתו ושכרו דודים. וא"ל ר"ש ב"י יאות שאילת והשיב לראשונות ואמר **דא** אתר עלאה ירצה כי ב' אלו הספירות נכללו במקום א' ושם אחד המורה על קשר ב' הספירו' אלו כספירה א' כי אין לכל א' שם נפרד כמו שאר הספירות כי זה השם מורה על שתיהן וז"ש אתר עלאה **דאינון** בחדוותא וגו' שאין להם שום סבה המטרידות הייחוד והיינו או' דאינון בחדוותא שאין עצבות ופגם נכנס בין חכמה ובינה כלל הגורם פירוד זולתי בחרבן בית המקדש ולעולם הם בחדוותא. והם באחדותא שזווג חכמה ובינה לא יצטרך רדת החכמה ממקימה ולא

עליית הבינה למעלה כי זאת הסבה הגורמת פירוד הייחוד של ת"ת ומ' לחזור אח"כ הדבר לאיתנו הראשון ויפרד ייחודם אמנם אלו במציאותם באחדותן:

ולא מתפרשן כי הסבה שמ' נפרד מן הייחוד הוא שבעת שהיא מקבלת אינה משפעת לתחתונים כלל ובעת שהיא משפעת אינ' מקבלת אמנם חכמה ובינה לא מתפרשן שיש להם כח לקבל ולהשפיע כאחד לקרבתם אל מקורם ולסבה זו נקראות נחלא דלא פסיק וגומר.

אלין אקרון רעים כלומר שאינם תאבין זה לזה שלעולם מיוחדים כי לשון רעים מורה על מיעוט חשק שלעולם מיוחדים:

ונהר יוצא מעדן וגומר קרא הבינה נהר המורה על רבוי משך השפע וקרא החכמה עדן מורה על עדונם בייחודם ואו' יוצא מורה שלעולם יוצא ולעולם מיוחד וז"ש עדן וההוא נהר לא מתפרשין יר' עידונם ומשך זרעם ושפעם למטה אל יחסר ולא מתפרשין נפקא ליה ממלת יוצא כדפי'.

ואשתכחו וגומר יר' כי עם היות שאמר אכלו רעים אין הכוונה על דבר נוסף בייחודם ובמציאותם אלא ואשתכחו נמצא בעניינם הייחוד דהיינו אכלו וענין ייחודם הוא בג' בחי' הא' ברעותא דהיינו שמתרצים זה לזה ומטיבין רצונם יחד כרעי' זה לזה ולא יפסיק רצון ייחודם להשקות התחתונים. הב' באחדותא כי מלת רעים מורה מיוחדים במרעות יחד ולא א' למעלה וא' למטה. הג' בחדוותא שעיקר הרעים שהם שמחים ברעותם ואין פגם מפסיק. וג' אלו בפסוק ונה"ר היינו שמחתם במרוצת שפעם ואין פגם מפסיק. יוצא מורה אחדותן דלא מתפרשן. עדן מורה על רצונם בעדונם ולעול' מתעדנות ואין יציאת השפע לתחתונים מפרידו מעידונין כדפי':

דודים אלין דלתתא וגומר כי מלת דודים מורה על היותם תאבין זה לזה וייחודם לעתות מזומנות כגון בשים שלום וכיוצא כנזכר בזוהר והיינו או' והא אוקימנא:

ת"ח באינון עילאין וגומר היינו לבאר קושיא ב' כנזכר ותירץ מאן דאית ליה גרבי חמרא וגומר הענין כי האכילה יורה על עוביות הדברים יותר משתיה והשתיה יצדק בבינה מצד דקות' גם כי משם היין והאכילה שהוא התעבות הדברים יצדק למטה בת"ת ומ' אמנם טעם להיפוך בכתוב הוא כי שלמות המדות אלהיות נכלל הדק בעב והעב בדק והטעם כי מציאות הדק יתרב' בהם האור והשפע ומציאותם העב יתרבה בו מציאות התעוררות התחתונים ובהתקשר זה בזה יושלם הכל והיינו או' מאן דאית ליה גרבי חמרא שהם דקות הספירות יין המשומר בבינה כתיב בהו אכילה להמשיך להן ההתעוררות כנז'.

ובאינון תתאין שהאכילה וההתעוררות בהם טבעית כתיב בהו שתי' לקשר בהם גם הדקות.

א"ל אתחזי דהא דודים חביבותא אינון שהוא מורה על אחדותם ואין מעלה זו בת"ת ומ' כי החביבות הזה מורה אחדות והיה ראוי שיקרא אותם בשם מור' על פרודם א"כ מ"ט אינון תתאי שהחביבות האמיתי בעליונות כנזכר ותירץ כי אדרבה החביבות הזה מורה חשק האהבה שאינה מושגת וז"ש אינון דתאבין דא לדא ולא משתכחי תדיר אינון דודים ומלת דודים מורה על אהובים מרוחקים.

ואינון דמשתכחי תדיר כלומר כי רעים מורה אהובים קרובים וז"ש ואינון דמשתכחי תדיר ולא מתכסיין מצד דקות החכמה שהיא עילה ומטבע העיל' נעלם מעלולה ואלו לא מתכסיין זו מן זו. ולא מתפרשן מצד עביו' וירידת מעלה שיש לעלול בערך עילתו ולזה אקרון רעים מלה מורה על השואתם וייחודם יחד בלי פרוד. וע"ד אלין רעים ואלין דודים כל א' יורה על בחינתו כנזכר:

ודא הוא שלימותא דכלא כלומר בפסוק זה נכלל כל הייחוד בחלקיו ופרטיו כנז' מה שלא יצדק לכל הפי' הקודמין ובהיות הייחוד הזה שלימות כל המדות בגין דיתברכא כ"י וכדין ממילא חדווא בכלהו עלמין ולא נצטרך לפרש כמו שפי' הקודמים הכתוב על ישראל ועל כ"י כי הכל תלוי במה שזכרנו:

ר' חזקיה אוקים האי קרא בגין קרבנין לא פי' בספירות כקודמין אלא מורי ובשמי זה הקטרת יערי עם דבשי זה קרבן שנאמר בו קרבני לחמי. ייני עם חלבי ניסוך היין ומים וטעם או' אריתי אכלת שתיתי דאינון סעודת' דמלכא ולז"א אח"כ אכלו רעים כי סעודתא דלמלכא לקרבא קמיה כי עם היות שהקב"ה מחלק מהקרבן לנפרדים כאומרו לאשי כנזכר פ' פנחס עכ"ז אין ראוי לישראל להיות כוונתם בנפרדים כלל אלא מקריבין אותו להקב"ה והוא נהנה בייחוד מדותיו ואח"כ מחלק משלחנו לחיילותיו כנזכר בר"מ וז"ש לקרבא קמיה שאין מקרבין אלא להקב"ה ולהכי קאמ' אכלתי שתיתי ואח"כ אכלו רעים וגומר דהיינו בקרבן ונסכין ולא אמר ארו שלא אכלו ושתו כי מהקטרת לא היה להם חלק ולכך היו מקריבין אותו במזבח הפנימי ואומ' אכלו רעים הם מלאכי רחמים שאינם שותים יין שתו ושכרו דודים הם מלאכי דין וע"ד ע"י הקרבן מתבסמין כלהו מאריהון דדינא עם מאריהון דרחמי ואשתכחו חדוותא בכלא למעלה בספי' ולמטה בנמצאות מהם כנז':

ר' יצחק אוקים האי קרא בשעתא דעאלת שכינתא וגומר שאז ירדה השכינה לידבק עם ישראל לעולם והטעם הוא משום דאשתכחו ישראל שלמים לתתא ושלימותם וטוהר

נשמתם גורם דבקותם בת"ת שמשם אצילות נשמתן והיינו או' ואתאחדו ביה בקב"ה ושכינה באה למקדש לידבק על ידי ישראל בת"ת ע"י המצוה והתורה והיינו דדייק קרא ואמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם אמנם הכוונה ושכנתי הת"ת בתוכם של ישראל בסוד נשמתם והשכינה במשכן לידבק עמהם כדפי'.

וכדין עילאי ותתאי מרוב השפע והיינו או' באתי לגני הם נשמתן של ישראל גן לת"ת הנטועות בהם לעשות פירות התורה ומצוה. אחותי כלה זו שכינ' שבמשכן והת"ת נכנס במשכן ואומר לה דברים אלו על דבקותו עם ישראל אריתי וגומר היינו ייחוד ו' קצוות שבו בסוד טהרת ס' רבוא שהם אצילות משש קצוות בסוד כללותם. אכלו רעים שתו ושכרו דודים הם עילאי ותתאי דאתבסמו כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אכלו רעים כל אינון דלתתא הם סוד המלאכי' הכלולים בעולם משכן מטטרו"ן שהם שערות וענפים הנמשכים מהג"ע הנז' שהם ו' קצוות המתלבשים בענפים אלו שהם כל צבא שבמטטרו"ן כי אחר שיש ייחוד לעליונים כדין אתברכאן כלהו ואית להו מה למיכל בסוד ותתן טרף לביתה.

דכד אלין שית מתחבראן כדין כלהו עלמין אתברכאן ואפילו המ' אתברכא מנייהו ואח"כ היא מברכת לכלהו עלמין תתאין כמ"ש ותתן טרף וגומר:

ד"א באתי וגומר ר' יצחק אמר וגומר לעיל פי' ר' חייא פסוק זה בסוד אותו היום שהוקם המשכן והוסיף ר' יצחק לומר כי גם בכל עת שיש זווג למעלה הוא כן ולא לבד בעת הקמת המשכן כי אין זווג כלל בשום עת עד שאלין שית יתברכון כחדא. עוד אפשר הוסיף ר' יצחק על דברי ר' חייא והוא כי ר' חייא אמר דבההוא יומא אזדווגו זווגין בכלא כי היו כמה זווגין כחדא כי ע"י התעוררות זווג ת"ת ומ' ומתייחדין ג"כ שית קצוות עילאין וכמ"ש תחלה באתי לגני וגומר כי קראה כלה ואחכ"א אריתי מורי וגומר כנר' כי ע"י זווג הכלה מתעורר ייחוד השית קצוות העליונים לז"א כי אין הדבר כן רק תחלה מקדים ייחוד השש קצוות ואח"כ בהיות הת"ת כולל בו' קצוותיו אז מתייחד עם הכלה וזהו באתי לגני וגומר כלומר אעפ"י שאתה אחותי כלה בייחוד עמי הלא כבר קודם זה באתי לגני ושם אריתי כבר מורי עם בשמי וייחדתי ו' קצוותי ולז"א באתי אריתי בל' עבר:

ר' יהודה אמר וגו' ר' יהודה אוקי להאי קרא בעת הקרבנין כנודע כי אז ייחוד כל הנעלמות ואחר אשר אריתי מורי וגומר שהוא ייחוד העליון אז אכלו רעים וגומר הם סוד מארי יללא כחות הדין כנודע כי סוד הקרבן הוא ריח כמ"ש אשה ריח ניחח והסוד כי כל הדינים הם תלויים בחוטמא ובעלות הריח ההוא מן הקרבן אז מתבסמאן כל דינים הנאחזים בחוטמא כנזכר פ' נשא דף קל"ח ע"א ע"ש וזהו סוד אשה בסוד אוכלת שהם

מארי דינא הנק' אשים כנזכר פ' פנחס דף קנ"ב ע"ב. ואולי דייק ג"כ ר' יהודה או' שתו ושכרו בסוד יין הגבור' וזהו ושכרו כי הם כחות הדין:

ר' אבא וגומר כלם ביארו אכלו רעים וגו' לתתא רק כזה אוקי הקרא בעת הקמת המשכן והאחר בעת הזווג והאחר בעת הקרבן אך ר' אבא מבאר כי אכלו רעים הוא לעילא בשית קצוות הנז' והענין כי אעפ"י שנז' אריתי וגומר אכלתי וגומר שהם הו' קצוות עכ"ז הכוונה כי נודע כי כח הזכר הוא שם יהו"ד מיחד אותם בסוד עלת העלות המתפשט בשם הזה ועל ידו מתחבראן כחדא ואינן יכולין לקבל שפע מאבא ואמא עד שיתייחדו ויכללו כל חד בחבריה וזהו אריתי מורי וגומר כלו' אני הוא אשר אריתי וחברתי מורי עם בשמי ואני הוא שאכלתי יערי וגו' וחברתים ויחדתים יחד אמנם עתה אחר אשר יחדתים וחברתים יחד עתה אכלו רעים אתם ו' קצוות רעים שלי כי הם רעי וחברי הת"ת עתה אשר אתם מחוברים עתה תוכלו לאכול ולשתות מיין העליון בינ' אימא דילן וזהו שתו ושכרו מההוא יין דרוי לכלא הוא יין הבינ' כנודע והביא ראיה כי על אלו הו' קצוות אתמר עלייהו שתיית היין כמ"ש הביאני המלך חדריו והם ז' חדרי ג"ע הם ו' קצוות הת"ת כנזכר בזוהר שיר השירים ע"ש. והנה הפסוק אומר ישקני וגומר כי טובים דודיך כשהם מיין העליון גם אמר אח"כ אזכיר' דודיך מיין הנה כי סוד היין ומשך אלו הו' חדרים ההם וז"א שתו ושכרו דודים ואמנם מ"ש מההיא יין דרוי לכלא הענין הוא כי הרגיש בדבריו כי נודע כי היין העליון משמח ולא משכר ואיך אמר שתו ושכרו דודים ואיך ישתכרו ממנו כי אין נק' יין משכר אלא מכח דין הגבורה הקשה לזה ביאר מההוא יין דרוי לכלא והוא כי נקט ושכרו לומר שיתרוו וישבעו ממנו ולא שתייה מועטת רק שיתרוו ממנו הרבה וכן תרגום יין ושכר חמר ומרוי וע"ש זה נקט ושכרו ולא ח"ו שיתלבשו בגבורה וישתכרו רק שיתרוו וישבעו ממנו. ואולי יש הכרע מאומ' ושכרו ולא אמר ואשתכרו:

ר' אלעזר וגומר בא לחלוק על ר' אבא כי לעולם אכלו רעים וגומר הוי לתתא ולא לעילא כי כבר נאמר אריתי וגומר אכלתי וגומר:

ר"ש אמר וגומר זה יובן מפ' האזינו דף ר"ץ ע"ב ע"ש:

ת"ח באינון עילאי וגומר הביא ראיה לדבריו כי לכן אתמר אכילה ברעים ושתיה בדודים לפי שסוד אכילה ידעת שהוא למטה בסוד צדיק וצדק כמ"ש מהאוכל יצא מאכל וכמ"ש צדיק אוכל לשובע נפשו שהוא מ' ותמן שייך אכילה. וסוד הענין כי המאכל יותר גשמי ומלובש מן השתיה וזה בסוד האותיות היותם לחים דמות מים בבטן כדי שימשיך שפע עליון למטה בסוד אשה ריח ניחח לה' כי עולה אכילת הקרבן עד הבינה כנזכר פ' צו דף כ"ו עד דתמן ריחא בסוד ולא אריח בריח ניחוחכם כד אינון זכאין ח"ו. והנה האכילה

עול' מתתא לעילא מהמ' אל היסוד אל הת"ת עד הבינה ואז מחמת אותה האכילה שנתננו חלק אליה גם היא תשקנו יין דמנטרא וזהו אכלו רעים לעילא מסוד קרבנין ותפלות תתאין. ואח"כ גם היא תתן לנו מיין העליון ואז שתו ושכרו וגומר וירד היין בו' קצוות הת"ת עם המ' ומשם עלמין תתאין:

א"ר אלעזר ת"ח הוק' לו דודים מורה יותר חביבותא מן רעי' וא"כ לאותן עילאין שאמרת דאשתכחו לעלמין באחדותא בחדוותא וגומר היה להם ראוי זה השם של דודים. ותירץ ר"ש כי אדרבה חכמה ובינה נקראים רעים משום שמורה כי לעולם הם רעים בחבורא כחדא לעול' בלי פירוד לזמנין אך ת"ת ומ' נקר' דודים מפני שמבקשים ידידות וחברה זה לזה וזה לא שייך אלא במי שלפעמים נפרד מן ידידות ואהבה ותשוקה להזדווג אצלה כי אותם שלעולם כחדא אינון לבם גס בהם זה עם זה ואינם עושים מעשה ידידות כנודע אמנם נק' רעים כי לעולם אינון בחד חברותא ורעותא. והיה אפשר לפרש רעים מלשון רעותא כי הם בסוד המחשבה והרצון אך לא נרמז כאן בלשון:

ר' חזקיה וגומר הביא סיוע של ר' יהודה לעיל דאוקי האי קרא ברזא דקרבנין כמו שביארנו לעיל וכן ר' חזקי' קאי כוותיה.

ר' אחא אוקים וגומר גם ר' אחא פי' כדרך ר' חייא לעיל דהאי קרא איירי בעת הקמ' המשכן והביא ראיה לזה ממה שקראה כלה כמ"ש באתי לגני אחותי כלה וזה יורה שמדבר בעת הקמת המשכן כי אז נק' כלה כמ"ש ויהי ביום כלת משה להקים את המשכן ונודע כי לא היה כיום ההוא לעולם ולא נק' כלה בשלימו כמו ביום ההוא והראיה לזה אגיד לך מ"ש ז"ל כי ביום ההוא כל קשרי הטומאה אתפרקו ונשברו ולולא חטא העגל היתה המות נבלעת ומבולעת לנצח הם הקליפות וכמ"ש חרות על הלוחות וכנזכר פ' פקודי דף רמ"ב ע"ב וז"א כאן ועאלת שכינתא ככלה לחופה כי הוא רומז אל או' אחותי כלה שמיירי בהקמת המשכן הנק' כלה. עוד הוסיף ר' אחא על ההיא דר' חייא משו' דר' חייא אוקים אומ' אכלו רעים וגומר בעולם המלאכין אינון ענפין דמתפשטין וכן כל הני תנאי אוקמוה בהכי אך ר' אחא אוקמי' לתתא בישראל דעלייהו אתמר אכלו רעים וגומר בסוד למען אחי ורעי וגומר ובסוד דודי לי ואני לו וז"א וכדין אשתלימו יש' לתתא וגו' והוא כנגד או' אכלו רעים וגו' עכ"ל:

גליון. כתיב בהו אכילה. והיא סוד מיין נוקבין שהם התעוררו' התחתו' העולה במצות ומ"ט כתיב בהו אכילה שהיא גסה ובדודים שתיה שהם ת"ת מ' יונקים משפע עליון לכך כתיב בהו שתיה ודוק. הה"ד ונהר יוצא וגומר אמור צ"ג. וע"ד אלין דודים וגי' עיין פ' ויחי רל"ט. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף ד:

ויקרא אל משה וגומר. ר"ש פתח הנצנים וגומר מהו נשמע בארצינו דמשמע דארץ אחרא הוי אל"כ בארץ חדא סגיא אלא כנצנים אלין אינון נטיען וגומר שאינם גשמים ונראו בארץ למעלה והיינו הספירות שמציאותם בבינה מן החכמה והם דקים תכלית הדקות וא"א להנהיג התחתונים משם לכן עקרן ושתלן במקום אחר דהיינו במקומם הראוי להם וז"ש ושתיל וגומר ואתרביאו וגומר דהיינו שנתגלו גילוי עצמו להיותם עושות פירות שהם פעולות ההנהגה כנודע המתגלת משש קצוות במ' לא שיהיה ממש מציאותם במלכות ממש אלא דהאי ארץ אתברכא מנייהו וזהו נראו פי' פרחי פירות העליונות דהיינו רבוי הברכה והשפע וז"א כדקא חזי.

ומאי היא ארץ וגומר פי' באיזו בחינה במ' היא ופי' שהיא בבחינת המ' מג' ראשונות דהיינו ארץ קדישא ארץ עילאה מצד חכמה ובינה ארץ ודאי מצד הכתר לשון רצון:

עת הזמיר הגיע עדן לאעקרא שולטנותא דרברבי עמין דהיינו סיחון ועוג ול"א מלכים ושריהם כאו' שמעו עמים וגומר אלא שנתעכב הדבר בעון העגל ושבירת הלוחות כאו' חרות משעבוד מלכיות והיינו או' דלא ישלטון אמנם נתקן אח"כ במעשה המשכן וז"ש דלא ישלטון וגומר בשעתאדאתקם משכנא שאין קימה למשכן שהיא המ' אלא בנפילת השרים והחצונים והאומות תחת ישראל.

וקול התור וגומר א"א לפרש קול התור עד שיפרש ארצנו ודייק אומ' ארצינו דהיינו ארץ ישראל תתאה דאחסינו ישראל ע"י דיהושע כי ארץ הקדושה מ' ע"י מרע"ה ירשנו אותה מיד בצאתנו ממצרי' ואחר שידענו פי' מלת ארצנו השתא נפרש קול התור ואמר **מאן** הוא וגומר מדלא אמר תורה לז"א דא הוא תייר עילאה דהיינו נמי הה"ת ואמר עילאה משום דאיכא תתאה דהיינו יסוד דאזדווג עמה אארץ דקאמר לעיל הא מהדר ושיעור הכתוב לפי זה וקול התור נשמע בארץ הנזכר' אימתי בארצינו אחר שכבשו וחלקו ונבנ' המקדש שאז עמדו ישראל איש תחת גפנו ותחת תאנתו לבטח ונתקיים ארצינו כראוי וכדין אתעטר וגו':

בספרא דאגדתא פליג אדברי ר"ש וקאמר תור מלכות והכריח הענין כי ת"ת נק' תורה והמ' תור כמו נער נערה ליל לילה כנזכר בזוהר ולפי דבריו ארצינו היינו א"י למטה והיא הכרח לדברי ר"ש במלת ארצינו כנזכר.

כד"א ויקרא בלי ספק בספרא דאגדתא מפרש כל הכתוב במשכן לבד ואמר עת הזמיר הגיע שמיד היו ישראל נכנסים לארץ והיו נכרתים מלכי ז' עממים לולי שחטאו במרגלים

וקול התור היינו ויקרא אל משה באלף זעירא כענין ויקר בלא אלף מצד הנקבה בא באלף זעירא ומלת בארצינו יר' למטה במשכן בעולם הגשמי:

דא שלימו ודא לאו הכי כלו' הזכר שלימו ולכן נקר' ויקרא שלם או תורה שלימה:

ת"ח כד נחתא וגומר בא לחלוק על דברי ספרא דאגדתא וזה כי אחר שקול הת"ת נשמע במשכן כדמסיק כאומרו ההוא דאקרי קול א"כ למה ישבח הכתוב למ' דקאמרת עדיפא מינה הל"ל דהיינו קול הת"ת אלא כדפי' כי התור הוא הת"ת. כתיב כלת משה חסר דהיינו מ' שהיה משה מנהיגה כרצונו אמנם רזא דמלת כלת משה דא כנסת ישראל מ' שהיא מכנסת ואוספת כל שפע הת"ת ולדרך זה משה הוא סוד הת"ת וכלא חד מלה כנסת ישראל וכלת משה אלא שזו מלכות ות"ת וזו מ' ודעת והכל ענין א' או יר' וכלא חד מלה ב' הפי' ענין אחד ולמלכא עילאה אתמר כלומ' מלת משה כנגד הת"ת בסוד הדעת ותדע ששניהם נמצאו בארץ במשכן ממה דאמר משה לא אתחזי ליה למיעל וגו' מפני שאין ראוי ליכנס במקום שהם מיוחדים שם:

מאן ויקרא דלא כתיב ויקרא אל משה וידבר אליו נראה שהקורא אחד והמדבר אחד ומזה נמשך הכרח דברים לספרא דאגדתא ולז"א דא היא ההיא כלה פי' ודאי המ' בהיותה עם הת"ת קרא אותו ולזה באה באלף זעירא להורות שהיא מיוחדת עם בעל' כלה ודאי ולזה לא באה בלא אלף כמו ליל נער. וקשה למה לא קראו שניהם יחד ותירץ ואמר ויקרא ההיא דביתא דילה שהת"ת בא לבית המ' אכסנאי ובעל הבית קורא הקרואים לא האכסנאי. ההיא דכל ביתא ברשותיה כי בהיותה היא קוראה אותו היינו הוא עצמו ג"כ דכל ביתא ברשותיה וההכרח לדברי ר"ש או' וידבר ה' אליו דהיינו קול התור וז"ש ההוא דאקרי קול וגו':

ר' אלעזר פתח מדוע וגו' אשתבח ואתפאר היינו שוכן בהם ומסתעף בסוד נשמתם ולא עוד אלא דישראל אשלים וגו' כלומר היות האלדו"ת משגיח ושוכן בתחתונים תלוי בישראל וז"ש אשלים מהימנותא בארעא ועוד דאתקשרת ה' אחרונה של שם עם השם תלוי בישראל וז"א שלימו דשמיה אינון.

וכד יש' לא אשתלימו לתתא בעובדייהו ואתחייבו גלותא שמא קדישא וגו' יר' כיון שבחינת השכינה השוכנת בתחתונים אינה שלימה גם בחינת' למעלה בספירות אינה נקשרת ומתייחדת למעלה והיינו סוד גלות **ישראל** סליק לעילא אל החכמה בסוד למה ה' תעמוד ברחוק בסוד או"י הו"י כנז' בזוהר אחרי מות:

כנסת ישראל נחית בגלות לתתא למטה מנצח והוד. לתתא למטה מיסוד כאו' הצדיק אבד למטרוניתא אבד. ואשתאר שמא קדישא בלא שלימו בלי ה' תשלום השם.

ואע"ג דישראל בגלותא ואין להם שלימות ואין ייחוד נמצא ע"י עכ"ז קב"ה ת"ת אשתכח ביניהו בגלות להחזירם בתשובה ומפני שאינו שורה עליהם למיעוט שלימותם אתי ואקדים קודם הכנס ישראל לבי כנישתא וכריז שובו בנים והיינו שמעורר לבם אל התשובה להיותם נגאלים והיינו התעוררות פתאומי הבא בלב האדם שהוא מחסד ה' כנז' בסבא בפ' כחסדך חייני ולית מאן דיתער רוחיה לשוב ולהתמיד הדרך הישר והיינו באתי ואין איש שישוב מעצמו קראתי דהיינו אקדימת לעורר הלבבות ואין איש שיאחז דרך התשובה וכל זה פתיחה לפסוק וידבר ה' אליו מאהל מועד כדמסיק.

ת"ח בההוא יומא דאשתכלל בשלימות הקמתו דהיינו בא' בניסן ששרתה השכינה ואז הקדים הת"ת למשה וזה שאמ' אקדים ושארי ביה מיד ויקרא אל משה כענין שובו בנים כנז':

וידבר ה' אליו מעסקי השכינה הנק' אהל מועד ואמר לו עד עתה היתה השכינה בעליונים ולא היתה תלויה וקשורה בישראל ולא היתה עמהם בגלות אמנם עתה שהיא נק' אהל מועד מפני ששרתה באהל מועד ועוד שנקר' המ' אהל שבה מתייחדות ומתועדות הספירות כלם ע"י ישראל כנז' הנה יחוייב מכאן ואילך שאם יחטאו ישראל תהיה השכינה גולה עמהם והיא משכון לישראל בגאולתם כשתמלא סאתם בחובותם דהחטא מצוי וז"ש דזמין לאתמשכנא בחובייהו ולא יתקיים בקיומיה כי תיקון השכינה שהוא עתה לא יתמיד לכך התיקון הזה הוא בהעביר ראשון ראשון שיתכפרו ישראל מעונותיהם במעשה הקרבנות ויטהרו ולעולם לא תתמלא סאתם וז"ש אסוותא להאי וגו' הרי לך קרבנין דאגין על כלא שע"י הקרבן ישראל מתכפרין וספירות עליונות נקשרות והשם נשלם ושכינה מתקשרת והכל נשלם ונתקן והיינו על כלא על כל אותם הבחינות הנז' שהם תלויות בישראל כנז' ולכך קודם החרבן והגלות בוטל התמיד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב קרוב למה שפי' הרמ"ק זלה"ה ולא רציתי להאריך כ"א לקצר לשונו ולזכור מה שלא נז' בדברי הרמ"ק זלה"ה. וקול התור הנה סוד תור זה הוא מה שידעת כי תורים הם כנסת ישראל ויסוד או ת"ת ולכן תור הוא הזכר שהוא ת"ת ע"ש שהוא התייר הגדול כי הוא נגלה למטה בארצנו ממש בבית המקדש דלתתא שעשה שלמה כי אז נתגלה ממש זווג הת"ת עם המ' בייחוד גמור ושרתה שכינה עם הת"ת בארץ התחתונה שלנו:

ובספרא דאגדתא ביארו בהפך כי תור מ' כי הת"ת הוא תורה בכל אתר ע"ש שהוא מורה על מה שנסתם בחכמה עילאה ונגלה בת"ת אמנם המ' היא חסרה ונק' תור כאו' ובהגיע תור אסתר ואמר כי קול המ' נשמע למטה במשכן שבארץ הגשמי וזה היה כמ"ש ויקרא

אל משה הנק' על המ' כאשר יבאר כי היא קראה אותו בקולה והקשה ר"ש כי לספרא דאגדתא קשיא כי הך ויקרא דא הוי שלימו למשכנא כי לא נשלם כוונת המשכן עד אשר קראה השכינה אל משה כי כל כוונת המשכן לזה היתה וכאן נגמר הענין ועיקר כוונת עשיית המשכן וכפי דברי ספרא דאגדתא קשיא דהא עם דא לאו הכי לא הוי כי תור מורה חסרון ולא שלימו כי הה"א היא נשמתה של המ' כשעולה להזדווג עם הת"ת ואז נק' ה"א בתראה וא"כ בהקראה תור חסר ה' מורה חסרון ולכך העיקר הוא כמה דאתמר ואוקימנא אנן והכי הוא דקאי על התייר הגדול וז"ש ויקרא דא שלימו וגו' כלו' זה ודאי הוא שלימו וגמר כוונת עשיית המשכן והנה דא ר"ל זה הנזכר בספרא דאגדתא לאו הכי כי אדרבא מורה חסרון כנז' ת"ח וגו':

ר' אלעזר פתח מדוע באתי וגו' היות ישראל שלימו דשמא קדישא הוא בהיותם בסוד ו' של השם כי גם הוא נק' ישראל סבא וגם ביאר הטעם כי בהיות ישראל זכאין אז אשתלים שמא קדישא הא' עם יה"ו. מעסקי אהל מועד דהל"ל באהל מועד אך מאהל על עסקי וגו' והנה נוכל לומר כי נרמז במלת אהל מועד כנז' פ' תשא כי מועד אית לביש כמו ובית מועד לכל חי לשון קץ וזמן כי יבא זמן שיחטאו ישר' ויתמשכן בעונותיהם. מהרח"ו נר"ו: גליון. וקול התור נשמע בארצינו כמו וישמע שאול את העם. עכל"ה:

דף ה.

קרבן מאינון כתרין וגו' כלו' לא אהדר קרבן לדבר המתקרב לפני ה' דודאי קירוב או קריבות מ"ל אלא קרבן בודד בספירות בעצמן שהם מתקרבות זו לזו כדמפרש ואזיל בפנים שונים דמתקרבן כלהון כחדא שלא תשאר מדה שלא תשתתף בעצם בפעולת הרחמים אחר שהיו רחוקות זו מזו זו לימין וזו לשמאל וענין הקרבן הוא להיותם מתלבשות במדה א' לפעול פעולת הרחמים ובזולת שנתקרבו אל פעולה א' עוד אפשר שיכללו זו בזו וענין הקשר זה הוא שחלק הגבורה יוכלל בחסד ע"י החסד הכלול בגבורה וחלק החסד בגבורה מצד החסד הכלול בגבורה וז"ש ואתקשרן דא בדא. והנה כאשר נקשור ב' דברים יחד סוף סוף הם שנים אלא שנקשרו. אמנם אם נאמר שנתייחדו יורה אחדות עצם אחד יותר מהקשר והם דומות זו לזו עד שכמעט אין הבדל בין המדות וז"ש עד שישתעבדון כלא חד בפעולתם ולא יובדלו בעשר אלא בבחינת עילה ועלול. ואו' בייחודא שלים ירצה שיעלו המדות זו מזו עילוי נפלא שלא יובדלו המדות והעילות זו מזו אלא יתרבה אור מאצילם בכלם תוספת עילוי עד שיהיו כלם מיוחדות במדה א' וזה א"א אם לא ע"י ייחוד הנודע בין חכמה ובינה ות"ת ומ' והייחוד הזה לא ימצא אלא בתנאים והם **לתקנא** שמא דא היינו שם יהו"ד והיינו לתקן תחילה בחינו' כל אות ואחר

תיקון כל אות ואות אח"כ לייחד ולקשר האותיות וז"ש לתקנא שמא דא ולייחדא ליה כדקא יאות כי נוסף על הייחוד יצטרך קשר י"ה עם ו"ה והטעם שלא ימצאו הרחמים בנפרדים אם לא בקשר ושלימות המדרגות העליונות כנודע וז"ש בגין דישתכחו רחמין בכלהו עלמין ושמא דא אתעטר בעטרוי וגו' ונמצא בזה קשר הבריה הקטנה שהוא האדם הגשמי עם הנאצלים כולם וזו מעלה גדולה שאין למעלה הימנה וז"ש **ולאתבסמא** כלא שהכל נמתק ונתקן בקשר העטורי' מלמעלה ומלמטה ויתפשטו הרחמים בכל:

וע"ד ליהו"ד פי' ומפני זה ג"כ לא אמר קרבן סתם דהיינו קרוב האותיות אלא קרבן לה' מפני שהיה אפשר בקרוב האותיות שיתקרבו לדין ח"ו לכך אמר קרבן לה' דוקא שיהיה קרובן לרחמים וז"ש וע"ד לה' בגין ליתערא רחמין וגו'. ובג"כ לה' ולא לאלהים. אם קרבן סתם אנו חוששין את הדין כ"ש קרבן לאלהים בפי' ויר' שאינו נזכר שם אלהים כלל ובאו' לה' היינו חיוב הרחמים ושלילת הדין וז"ש לה' אנן צריכין לאתערא ולא לאלדים כמו אנו אומרים בפי' בפינו רחמי בעינן ולא דינא וז"א במה שאנו אומרי' קרבן לה' ולא קרבן סתם כנז' **זבחי** אלדים כתיב ולא זבחי ה' **א"ל** הכי הוא ודאי קרבן אלי"ם וגו' ממה שאנו רואים שאמר זבחי אלדי"ם ולא כתיב זבחי ה' נראה על סוד שחיטתן בצפון והענין כי השחיטה אדרבה מורה בצד מה שהדין מתחזק שמציאות שפיכות הדם יורה דין ולז"א ההוא סטר דגבורה הקרובה אל הבינה אתבסם במה שנמשך לה משם מתיקות מצד רננת הלויים ואחר כח הגבורה למטה נשבר ונכנע אל החסד וז"ש ויתבר רוח' דדינא וזה יורה השחיטה וההכנעה אל הבעל חי וכן הכנעת כל בעל הקרבן בראותו חיוב שחיטתו על עונו ובזה יתחלש דינא דשאר בתי דינים ויתגבר רחמי צד ימין בכל המדות.

וע"ד זבחי אלי"ם ר"ל שבירת וזביחת אלהים שהוא הדין וז"ש לתברא וגומ' וכפל הפסוק או' זבחי אלי"ם ורוח נשברה להראות ב' בחינות הא' הכנעת הדין בעצמו משורשו וז"ש לתברא חילא ותוקפא והיינו זבחי אלדי"ם. ומלת רוח נשברה הוא למהוי ההוא רוחא תקיפא וגו' כנז' כי אחר שלא תתעורר משורשו לא יקום חילו:

ובר נש בעי וגו' יר' כי אע"פ שהשחיטה מורה תגבורת דין אין הפעולה והכוונה ע"י מעשה השחיטה אלא הפעולה ע"י **ובר נש** בעי כדין וגו' ועל ידי היותו עומד ברוח נשברה מורה תשות כח ההוא סטר דקיימא ביה דהיינו צפון גבורה. וכלא בין קרבן לה' בין זבחי אלדים בגין דדינא וגו' הכל עולה אל מקום א'. דינא אתבסם הדין שורש הדין העליון ויתגברון רחמי על דינא בבתי דינים לתתא:

אדם כי יקריב מכם וגו' אלא לאפקא פי' קשיא ליה תרתי חדא דהוה ליה למכתב אדם כי יקריב קרבן לה' וא"ת בא להוציא מן הגזל כדפי' ז"ל הל"ל אדם כי יקריב לה' ונאמר

מה אדם לא הקריב מן הגזל גם אתם לא [תקריבו] מן הגזל וז"ש הכי הו"ל למכתב אדם אם להוציא הגזל אתא. וא"ת בא להוציא משומד הל"ל אדם מכם כי יקריב להוציא משומד שאינו מכם מהו מכם שהוא שלא במקומו. אלא לאפקא כלומר אצטריך שאם לא יאמר מכם יעלה בדעתך שכל אדם שבעולם קרבנו מן הבקר ומן הצאן ואינו שהרי אדם לא הקריב לא מן הבקר ולא מן הצאן אלא שור מקרן קרן א' לבד היה לו במצחו מין בפני עצמו ולז"א מכם כלומר משאר בני אדם ולא אדם הא' וז"ש והכא מכם כתיב להוציא אדם כנז' והשתא קשיא ליה לימא כי תקרב קרבן לה' ואמר האי אדם אצטריך ליה וגו' יר' כי מלת אדם אצטריך ליה לאפקא אדם אחרא דהיינו משומד שהוציא עצמו מכלל ישראל שהיה אדם ונכנס בכלל בהמה וז"ש לאפקא אדם אחרא דלא הוי מכם שהיה מקודם ולא הוי השתא וא"ת יאמר אדם מכם כי יקריב הייתי אומר שבא להוציא משומד לחודיה:

ר' אבא פתח שיר מזמור וגו' האי שיר וגו' מפני שמלת שיר עולה על כל שאר לשונות הנאמרים בספר תילים זולתי אשרי כדפי' בתקונים ובכל שאר שבחים שעשו בני קרח אין א' מהם שיפתח בשיר מורה היות זה משובח על כל שיריהם. ונוסף על זה נאמר בו שיר מזמור דהיינו תושבחתא על תושבחתא: והענין שיר בחכמה ומזמור בחסד לרמוז תושבחתא דאתפלג לתרין תושבחן בענין שיש בכלל המזמור שני שבחים הא' מזמור מצד החסד הב' שיר מצד החכמה ושיר סליק על מזמור כנז'.

וזכו בני קרח וגו' ושיעור הכתוב שיר מזמור ירצה שיר העולה על מזמור כלול משיר ומזמור שהוא זכות שזכו בני קרח להיות נאמר ע"י. לשבחא ליה וגו' פי' במה היא תושבחתא דאתפלג וגו' ואמר כי עם היות השבח הזה אל הת"ת כאו' גדול ה' ומהולל מאד עולה על שבח זה שבח המ' דהיינו בעיר אלדינ"ו דקאמר כדמסיק וז"ש **לשבחא** ליה על כנסת ישראל ואע"פ שאתה רואה שמשבח הת"ת שבחא דכ"י קאמר ומאי היא דכתיב וגו': עם עיר אלדינ"ו אין הכוונה בעיר ממש דאי הכי משמע דקב"ה גדול בעיר מפני שהיא קטנה ונראה הוא גדול עם עיר עמה נעשה הוא גדול אלדינו מאי בעי הכא שנראה עיר לאלדינו ועל המ' אינו צודק שהיא עצמה אלדינו לז"א דהכי פי' שהיא עצמה אלדינו ואלדינו דכל ישראל קא אמרו בני קרח ולא שחלקו רשות לעצמם אלא כנגד כל ישראל אמרו שיר זה:

מאי משמע מהיכא נפקא להו דגדולת המ' תליא בת"ת איפכא מסתברא שהת"ת מגדל המ' ומשפיעה ותי' **אשתמע** דמלכא בלא מטרוניתא וגו' כיוון אלג' דברים הנרמזים בכתוב שהם גדול ה' ומהולל מאד והנה מלת גדול מורה על קבלתו מהחסד שהיא גדולה

ומלת ה' מורה על היותו מלך של ההויות ושליט עליהם ומהולל מאד מורה על קבלתו מלמעלה מעל התהלה דהיינו הכתר והחכמה והנה ג' אלו לא ימצאו בו אלא ע"י המ' וז"ש מלכא בלא מטרוניתא לאו מלכא איהו וגו'.

ובג"כ וגו' כל שבחא אעדיו מיניה היינו כנגד מהולל וכנגד מלך אמר ולאו הוא בכללא דאדם ונגד גדול אמר ולא עוד אלא דלאו איהו כדאי לאתברכא וגו' ואוכח לה מקרא דוהיה האיש ההוא כדמפרש ואזיל. דבת זווגיה בדחילו נפקא ליה מקרא דכל בני קדם דהיינו אפי' אדם הא' שהחטיאו אשתו שהם בני קדמונו של עולם **אימתי** ובמה וגו' ב' שאלות שאלת הזמן ובמה נעשה מציאות גדול והענין שהוקשה לר' אבא כפל הפ' באו' בעיר אלדיכו ואח"כ הר קדשו ותירץ לבמה הוא גדול וגו' בעיר אלדינו שנק' עיר כאו' עיר קטנה ואנשים בה מעט שהם אותם בעלים בסוד נשמתם להכלל בה והם אנשי ירושלם העליונה קרית מלך רב בעלת אנשים הגורמים היותו מלך וגדול ומהולל בהקבץ הנשמות בה וע"י קשורו וייחודו כי לפי מה שנקבל אלדותו יהיה עניינו וייחודו למעלה והיינו אומרו אלדינ"ו כפי בחירתינו. ותשובה לאימתי אמר הר קדשו לא כל זמן ייחוד הת"ת ומ' יהיה לו מעלות הנז' אלא דוקא בהיותה הר קדשו מצד הימין דאברהם קראה הר ובהיות ה"ר זה נקשר' בקדושת ג' ראשונות ע"י הת"ת וז"ש קדשו קדש ו' ובמקום הקדש החכמה בשתוף ג' ראשונות וז"ש הר קדשו ואז יקרא הת"ת מלך גדול ומהולל. וז"א הדר ואמר בעיר אלדינו הר קדשו:

תושבחתא דא בשני כנודע שהת"ת ענייננו בחסד לימין יום א' והמ' בגבורה אל השמאל יום ב' א"כ מזמור זה המורה על שניהם יחד ראוי שתאמר בשני המורה על שנים כנז' ואי תימא וגו' השתא דאמרת דאית זווגא בשני ולכך מזמור גדול ה' נאמר בשני כנז' א"כ למה לא נאמר כי טוב בשני ותירץ דאין הכי נמי דאית זווגא בב' כנז' והטעם שלא נאמר בו כי טוב הוא משום דזמינין לאתפרשא ביום הב' עצמו מצד חוזק הגבורה לית ייחודא. ורזא דמלה לא טוב וגו' בזמנא דאיהו לבדו אמר בפי' לא טוב אמנם בשני דלא ממש לבדו אלא דזמין לאתפרשא אשתיק ולא כתיב כי טוב ולא הזכיר טוב וגם לא שלל ממנו הטוב:

גדול ה' כדקאמרן שאין לו גדולה אלא עם המ' והיינו שבח המ' כנז'. אמנם פסוק יפה נוף הכרח אל פי' גדול ה' כדקאמרן שהוא תושבחתא דזווגא משמע דלעיל נמי בייחודא דילהון קא עסיק **יפה** נוף דא וגו' פי' יפה דהיינו צדיק וג"כ יצדק בת"ת לכך אמר דא ודא שיש פנים לכאן ולכאן. משוש וגו' כוונתו לפרשו על המ' וקשיא ליה דהל"ל משוש הארץ מאי כל לכך אמר כדין פי' בייחוד הנז' הוא חדוותא דכלא עליונים רוחניים

הנכללים במ' ותחתונים המסתעפים משם ולמטה ובזה נכללת מאליה המ' וז"ש וכנסת ישראל אתברכא.

אלדי"ם בארמנותי' וגו' אלין נצח הוד וגו' פי' ארמנותיה לשון אוצרות והיכלות אל קיבוץ השפע והם לשון רבים מפני שנצח מקבל ברכאן מן הימין כנישותא דחדוותא מצד השמאל ואו' ארמנותיה דידה יובן נודע למשגב ופי' אלדים מ' בארמנותי' שהם נצח הוד נודע ומתייחד בסוד והאדם ידע למשגב לו להעיר הזאת דמתמן נפקין ע"י דהאי דרגא דאיקרי צדיק דהיינו אומ' נודע ולזה נקט ארמנותיה משום דמתמן אתכנשו ברכאן מן הימין לבסמא ולמתק דין המ' עיר קדישא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. קירוב מבעי ליה וגו' הקשה כי הקרבן הוא ענין התקרבות העניינים אלו עם אלו וקצתם אל קצתם וכאן הענין אינו כן רק לקרב זה הקרבן אל השי"ת והל"ל קירוב או קרובה וזה פשוט מטבע הלשון ותירץ רשב"י כי כן האמת כי הנה קרבן ר"ל קירוב הדברים קצתם עם קצתם וכן הוא כאן כי סוד זה התמיד וזו העולה אין כוונת הקרבתה לקרב את העולה הזו אל השי"ת רק הכוונה כדי שלמעלה יתקרבו הכתרין עילאין אלו עם אלו ויתחברו יחד וזהו קרבן לה' כלומר הנה קירוב עולה זו נק' קרבן ממש כי מתקרבין ומתחברין הספי' העליונות לה' ר"ל כדי שהשם ישרה עליהם במה שידעת כי הוא הנשמה המיחדן ומקרבן אך אי קאי לעולה הנז' הל"ל קירוב לה' כלומר כי זה הכבש היו מקריבין אותו לה' ומעלים אותו למעלה לה' ולכן הי"ל קירוב לה' או קרבן בה' ולא לה' כלו' דבק וקרב בה'. אמנם בזה נתבאר כי הוא קרבן ממש אלו עם אלו וכל זה לה' שישרה בהם וייחדם כאשר ביארנו: א"ל ודאי הכי הוא פי' ודאי הכי הוא כי הזבח לאלי"ם הוא ולא לה' אך אם היה אומר קרבן לאלי"ם הוה קשיא לי אך לא כתיב אלא זבחי אלהים לרמוז כי הקרבן לה' ואז הזבח הוא לאלי"ם פי' כחות הדין הנק' בשם אלי"ם כנודע כי שם אלי"ם הוא שם משותף והם נזבחים וכחם נשבר בעבור הקרבן וזהו רוח נשברה פי' זה נק' זבחי אלי"ם כחות הדין וגם את הרוח נשברה ר"ל כי נשברה רוחו של האיש הזה החוטא שהוא רוח הטומאה הוא רוח היצה"ר כי נשברת בסוד הקרבן וזה יובן במ"ש בפ' פנחס דף ר"מ ע"א:

אדם כי יקריב א"ר אלעזר וגומר הקושיות מבוארו'. והתירוץ הוא כי הנה כל האומות וכל בני עולם הם בני אדם הא'. וכמ"ש ואת המגדל אשר בו בני האדם ואפשר נאמר כי גם האומות בכלל הקרבת הקרבנות וחפץ הוא יתברך בקרבנותיהם ובאו' אדם כי יקריב היא משמע כל מי שהוא אדם מזרע אדם הא'. והראי' לזה כי אדם הראשון הקריב קרבנות ג"כ ועדיין לא היה שם ישראל בעולם כנודע עד שבא יעקב אבינו לז"א מכם

כלומר יהיה ישראל מכם וכמותכם המקריב לא מן האומות רק מכם כי אדם אתם ואין א"ה קרויים אדם. בגין דזמינין לאתפרשא. פי' (מן) מיין עליונים מן מים תחתונים. עכ"ל:

דף ה:

ומתמן נפקין ע"י דהא דרגא וגומר יר' הטעם שייחס אלי"ם מ' בארמנותיה שהם נ"ה ולא ייחסה לייחוד אחר שעיקרה ביסוד לז"א ומתמן נפקין ע"י דהא צדיק יר' אחר שבישול הברכות הוא מקום כנוסם והצדיק צנור למוצאם לבד לכך ראוי שיאמר אלי"ם בארמנותיה ולא תחשוב היסוד שאינו משמש אלא למעבר בעלמא אמנם נ"ה תמן כנישו וגומר וז"ש ומתמן אתכנישו לבסמא וגומר כי כבר נתבשלו הברכות לעשות פעולתם בה:

אלין כל כתרי מלכא פי' קשר כל הספירות בייחוד הת"ת והמ' כי בייחודם לכלם ייחוד ואמ' כתרי מלכא כי לזה נק' מלכים ואו' נועדו היינו ויעודם יחד בכללא חדא ולאתר אחרא וגומר יר' ששאר הכתובים אינם מתיישבים כאו' עברו יחדיו המה ראו וגומר לז"א כי דברים אלו עולים לדרך אחרת שנתבאר בפסוק וכדדריש ליה בזוהר פ' ויגש וע' פנים לתורה ולדרך זה עולה הפסוק עד כאן ויש גורסי' ולאתרא חדא ואפשר לפרשא ע"ד הנז' כלומר פסוקי הפרשה והמזמור הזה הכל עולה לדרך א'. או יר' אלין מליא שאמר אדם שלמותו בבת זוגו עולה לדרך אחר שגם המקריב הקרבן צריך שיהיה לו בת זוג והיינו אומ' ג"כ ולאתר אחרא דהיינו שיהיה המקריב ג"כ שלם בכללא דאדם וכדמסיק. או ירצה לאתר אחרא שלא רצה לפרש כאן שאר הפסוקים של המזמור ובמקום אחר יתפרשו:

ת"ח בשעתא דבר נש מתקן עובדוי ששב בתשוב' ע"י הקרבן או ירצה שהמקריב יתקן מעשיו נשוי אשה וכיוצא כלא אתבסם היינו המתקת הדין וטהרתם. לקשרא מילין היינו קשר הספירות וייחודם וכן קשר העולמות ממטה למעלה:

לאפקא מאן דלא אנסיב. שנאמר זכר ונקבה בראם ושניהם יחד ויקרא את שמם אדם. קורבניה לאו קרבנא שאינו מייחד כלל: וברכאן לא אשתכחו כי מי שאינו מקבל אינו גורם לאחרי' שיקבלו ע"י ע"ד והיה ברכה. לא לעילא בסוד הנשמה ומציאות' בספי' ולא לתתא בגופו. משמע דכתיב כלומר בזולת שהוציאו פי' טעמו ואמר אדם דהיינו דכר ונוקבא כי יקרב יעשה יחוד דהיינו קרבן ליהו"ד ייחוד ד' אותיות. אמנם בזולת אדם לא יהיה קרבן לה' דלאו איהו אדם שלם כדפי' ולאו בכללא דאדם אפי' קצת אדם אינו שלא יצדק בו היותו חצי אדם ולא תאמר שהיא בריה בפני עצמה אלא שכינתא וגומד בגין דאיהו פגים שאינו בריה שלימה:

וא"ר אבא אע"ג דאוקמו פי' שהעמידו' כהנים והיו משוחים לכהן עכ"ז קטרת עילאה וגומר ואפילו לקרבן לא אתחזון כנזכר ומשחום לכהן כשינשאו או לתת אש ולהפשיט ולנתח ולהוליך אבל לא לזרוק ולהקטיר אמורים עד שיקחו נשי'.

ואי תימא ותצא אש וגומר קשיא ליה בשלמא אם נפרש שהיו ראויים לייחד אלא שעון אחר גרם שהפרידו ניחא דנענשו אלא השתא דאמרת שאין בידם לעשות דבר וכל עניינם כמאן דליתנהו דמי והוה להו כמו שאינו א"כ אמאי ותצא אש וגו' ותירץ לבר נש וגומר ובשר שאינו אלא בשורה בעלמא שאינם הם הגורמין ואדרבה גרמו שמה שהיה ראוי שיעשה ע"י אחרים מנעו הם בהכנסם לשושבינות זה. וצריך לומר כי פגם היות האדם בלי נקבה אינו במ' דלגבי עלמא דנוקבא הוא כשר שהוא נק' נער וראוי לומר שלא נשא אשה להיות נכלל בענייניה ולכך לא הקפיד' המ' במום המכשר ואתקינת ביתא ותקנה עצמה אל הייחוד אמנ' לגבי הת"ת הוא פסול שהת"ת נק' אדם וצריך הנכנס שני שיהי' נק' אדם ולכך לא רצה לבא והשתא ניחא אומ' חמא מלכא להההוא בר נש ולא ראתה כך מטרוניתא ואסתלק מינה פי' מה שהיה רוצה האור להגלות עליה כפי הכנתה הטובה בעבורם נסתלק ונענשו ע"י מטרונית' וז"ש כיון דחמאת וגומר מיד ותצא אש וגו':

מן הבהמה כלל הכשרה ובלתי כשרה והוצרך לפרש מן הבקר לפרט הכשרו' וכמו שהוא דרך זה בפשט כן לאתר אחרא ע"ד הנסתר הוא הכוונה כך כי צריך לייחד ולהקריב בסוד קשר הקרבן הבהמה ולא כל בהמה ח"ו אלא פרט הכשרות הקדושות חיות הקדש וכיוצא לא סטרא אחרא במקום אריה כלב. במקום נשר נץ. במקום אדם אדם בליעל וגומר. במקום שור תם שור נגח ולכך פי' מן הבקר ומן מן לפרט ולמעט כנז':

אם עולה וגומר ר' חייא פתח כי לא מחשבותי וגומר ת"ח מחשבה דקב"ה וגומר הכוונה על הא"ס המתפשט בספי' ופועל בהן והוא חושב ע"י הכתר ומחשבתו וכתרו הכל א' ונק' הכתר מחשבה כי שם ציור כל הדברים וכל הפעולות בדקות כדמיון הרחק הדברים הגשמיים בהיותם מחשביים ציוריים דקים: היא עלאה להורות על אחיזתו בסבתו וכינוי המעלה אמר היא עילא'. ורישא דכלא הוא סבה לכל אשר תחתיו והוא מחזיקם בכל המאציל ומההוא מחשבה וגומר היא אצילות חכמה וכל בחינותיה מהכתר וז"ש אורחין המתגלין לחוץ ושבילין הדקות הנעלמות וירצה אפי' בחינת התפשטות החכמה אח"כ הכל מכחה לאשתכחא שמא קדישא היינו שמחכמ' ראש השם כנודע י' חכמה ה' בינה ו' שית ספירן ה' מ':

ומההוא מחשבה וגומר זהו סוד אצילות הבינה שהיא נהר יוצא מעדן להשקות וגומר כדפי' בזוהר ובתיקונים ואינו יוצא משם מהכתר אלא אתנגיד דרך חכמה ואח"כ נפיק

מהחכמה אל מציאותה וקראה שקיו דגנתא דעדן כי עדן חכמה וגנתא דעדן בינה ומשך השפע נמשך מפנימיות החכמה אל הבינה ומבינה נמשך למטה אל כל נטיעות וז"ש לאשקאה כלא דעד היד אתפשטת בסוד ן' שערי בינה. ומההוא מחשבה וגומר אחר שביאר אצילות אבא ואימא י"ה ביאר אצילות ו"ה תורה שבכתב ושבע"פ דדו פרצופין היו ומפני שלא היה אצילותם אלא על ידי אבא ואימא אמר אשתכח דהיינו שמכח הכתר בחכמה ובינה נמצאו והם מתאצלים בכחו ע"י החכמה ובינה לחוץ. מחשבה דבר נש וגומר שאותה המחשבה נתנה לו ממשך הגבורה שמכחה נבנה יצה"ר וגיהנם ומאותה הבריאה ראש לכמה בריאות טמאות שהם באדם ע"י היצה"ר להחטיאו כנזכר פ' פקודי ולהכי לתקון עונו מביא מן הבקר כי בקר בינה מן הבקר היינו הנמשך ממנה שהיא הגבור' שהיא שורש להרהורי המחשבה החצונית. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ת"ח בשעתא דבר נש מתקן עובדוי וגומר אמר כי כשהאדם מקריב הקרבן צריך ג"כ עזיבת החטא ותיקון ואז גורם כי גם למעלה מייחד ומקרב כל הכחות העליוני' כמ"ש לעיל על יפה נוף וגומר אלי"ם בארמנותיה וגומר וכל אינון כתרין קדישין כלם מתקרבים ומתייחדים על ידו וז"א אדם כי יקריב כי יש יכולת ביד האדם להקריב ולייחד למעלה על ידו. ואפשר שכיון למ"ש אדם כי הזכאי והכשר קרוי אדם כנודע וז"א בשעתא דבר נש מתקן עובדוי וגו':

ת"ח אדם כי יקריב וגומר זה מבואר כי נק' חצי אדם נמצא שהוא בעל מום כי אינו אלא חצי אדם לבדו וגם כי האדם הנשוי אשה שורה עליו השם בשלימו כנזכר פ' צו דף ל"ד ע"א בר"מ ואי לאו כביכול פוגם בשמא קדישא ומ"ה הפרגוד ננעל בפניו בעת לכתו לעה"ב.

וא"ר אבא אע"ג דאוקמוה לנדב ואביהוא וגומר פי' כי במיתת נדב ואביהוא יש הרבה טעמים ואמ' כי העיקרי שבכאן הוא זה כי הנה הוו מארי דמומא וגומר ואי למקרב קרבנא בעי דליהוו אדם זכר ונקבה ואי לאו הוי פגום כ"ש לקטרת כי הוא קישור כל כתרין עילאין ואיך יתקשרו ע"י בהיותו פגום. ואי תימא ותצא אש וגומר הוקשה לו דא"כ דלא חזו לאתקשרא על ידייהו וגו' א"כ למה נענשו כמ"ש ותצא אש וגומר כי הלא אם לא חטאו רק דלא אתחזו לאתקשרא על ידייהו ולאתברכא ברכאן מחדש על ידייהו אמנם הם לא התירו שום קשר ולא מנעו הברכ' רק דלא ניתוסף ברכה על ידם א"כ אמאי ותצא אש. וביאר והביא משל כנזכר. והענין כי הנה הם התחילו לעורר הקשר העליון והייחוד וכבר התחיל למעלה להתעורר הקישור העליון והייחוד וכד אתא מלכא חזא דהוו פגימי ואז נמנע מהתעוררות ההוא נמצא כי גרמו אל פירוד ממש כי כבר התחיל

הייחוד להעשות ולהיותם פגומים חזר להתיר קשר וייחוד ההוא. וגם כי קנאה חמת גבר כי נתפעלה המטרונא ממה שצחקו בה כביכול ואח"כ לסבתם לא נתייחד אתה ולכן ותצא אש היא השכינה עצמה הנקראת אש אוכלה מדה כנגד מדה:

מן הבהמה כלל וגומר יר' כלל כל מיני בהמה טמאים וטהורי' דאפשר שהכל נבראים ע"י השי"ת והם ראויים לקרבא. ואח"כ באומ' מן הצאן ומן הבקר פרט לבתר כל אינון דכשרין למיכל פי' דלבתר דקאמר מן הבקר וגומר אז פירש דוקא אותם הראויים לאכול אמנם אותם שאינן כשרין לאכול אסורין נמי להקרבה וזה נק' כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט. וביאר הטעם כי לאתר אחרא אסתלק וגומר פי' כי במקום אחר ביארנו הטעם היכן נרמזים הכשרים לאכול ולמה כשרין להקרבה הם דוקא ואולי הוא בפ' פנחס בסוד ד' אנפי נשר שהם פרים וכבשים ועזים כנז' דף ר"מ שם:

אם עולה קרבנו וגומר נודע כי החכמה היא נק' מחשבתו ית' כי ממנו יצאו כל הי' אמירן ותורה שבכתב ותורה שבע"פ כנודע ואין צריך להאריך בזה ומשם כל הטובות והברכות כשפעין אך באדם מחשבתו גורמת לו כל הרעות כנודע וז"ש כי לא מתשבותי וגומר כי מחשבותי מנייהו אתפשטו כל טיבו וכל נהורין וכל ברכאן ומן מחשבותיכם מתפשטי כמה חטאות ועבירות. והנה לכך העולה באה זכר כי הנה מחשבה זו בזכר היא כנודע כנגד מקום שחטא. או' לעיל ות"ח אדם כי יקריב לאפוקי מאן דלא אתנסיב נ"ל דמטעם זה לא יהיה ש"צ מי שאינו נשוי. עכ"ל:

דף ו.

ר' יצחק פליג אדר' חייא דאי הכי מאי תו זכר תמי' הא אתכליל במן הבקר אלא אין ראוי לדקדק מלת מן שלא פי' אלא ממה יהיה הקרבן מן וגומר ממין פלוני וירצה באו' מן הבקר מן הנמשך מהבינה דהיינו בקר אמנם לא פי' בו אם זכר אם נקבה ואח"כ פי' הכתוב ואמר זכר תמים דוקא דהיינו יסוד כדכתיב איש צדיק תמים וז"ש דהא אשתמודעא לעילא דהיינו יסוד שבו ניכר הזכר ונוקבא לא אשתמודעא לעילא בבינה כי עלמא עילאה דכורא איהי וע"ד היסוד נדון בעלמא עילאה והכריח דבריו דמן הצאן ומן הכשבים ומן העזים כדמוכח קרא לקמיה ולפי דברי ר' חייא אינו מתיישב וז"ש וכן מן הצאן וגומר ומה דאתיא לעולה וגומר כי לב הוא בינה ועל הלב היא חכמה ולכך צריך זכר וזה שאמר דאשתמודעא מה דקאים וגומר.

וע"ד פתח היינו השתא ניחא מאי דפתח בעולה משום דתמן מחשבה דאי לר' חייא כיון דמן הבקר הכוונה על דמתמן אתמשך זוהמא דיצה"ר דהיינו סוד הגבורה כדפי' א"כ מעשה ומחשבה שוים שהכל הם מסטרא דיצה"ר א"כ עולה ולא חטאת אמאי:

א"ר יהודה אי הכי בשלמא לר' חייא דקא' דמה דאתמשך ממחשבה הוא היצה"ר דהיינו בגבורה והיינו מן הבקר כנזכר לעיל ניחא אלא לדידך דאמרת דאמחשב' דלעיל' בעיא לקרבא דהיינו בחכמה אמאי לתתא יתיר דהיינו דכורא שהוא יסוד כדפרישית זכר תמים יקריבנו:

רישא דכלא מחשבה דהיינו כתר כנזכר וסיומא דההוא מחשבה דהיינו סוף האצילות יסוד סיומא דגופא שהוא נק' בקר דהיינו הבקר אור בקר דיוסף ולכך לענין המחשבה של האדם נמשך מהמחשבה ובא עד המעש' שהוא הבקר נגדיי ליסוד ולכך על המחשבה זכר תמים כנזכר. וע"ד להההוא אתר דמחשבה אסתלק פי' תחלת המעשה הוא חטא המחשבה ולכך מאור הבקר שהוא העשיה הוא חטא המחשבה ולכך נקטינן מקום המעשה כדקאמר לאור הבקר והיינו נמי כי המחשבה אם לא יצא למעשה אינה כלל אמנם בצאת המחשבה למעשה אז נמנה לחטא המחשבה וז"ש לעיל רישא דכלא סיומא דההוא מחשבה כי ע"י גמר מחשבתו בא עבירה לפועל:

בתולת ישראל וגומר פי' כאשר המ' נקר' בתילת ישראל הכוונה להורות שהיא מקבלת שפע מז' ספי' דאקרי בת שבע פי' בהיותה מוכנת לקבל הברכה נק' בתולת ישראל אמנם אחר שקבלה הברכות נק' בת שבע ופי' בת מדה מכילה ז' מדות: והאי דקאמרי וגומר שפי' נפלה לא תוסיף לנפול ועתה קום בתולת ישראל.

אבל אי פרשתא וגומר שלפי דבריהם הם דברי נחמה ואינו שפרשה זו לא נאמרה בדרך נחמה.

והא קשיא לי פי' שא קינה על בתולת ישראל לא קשה טובא אמנם נפלה ולא תוסף קשה יותר שמור' על יאוש הגאולה. הא מרחמי וגומר מתקנים הקושיא אבל אינו מתיישב בפסוק. והשתא בגלותא בתרא' לאו הכי וגומר אפשר היות הטעם כי לא גלתה שכינה בכל אינון גליות אלא היתה משולחת לבד לשומרם מאויביהם ולכן כהתם זמן גלותם שהרצו עונם היו הם שבים ושכינה עמהם וז"ש הוו ישר' תייבין לקב"ה ובתולת ישראל תאבת לאתראה. אמנם בגלותינו זה המר ממש שכינה עמנו סוכת דוד הנופלת והיא בגולה הלכ' ולכן לא תתוב הכי כזמנין קדמאין לפי שהיא ממש בגלו' והיינו נפלה היא ממש ואין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים לכן לא תוסיף קום מעצמה כקדם. שכיבת לארעא הענין זה תלוי בסוד סוכת דוד הנופלת לעולם מדרג' אחר מדרגה עד שתפול למטה בסוד דבקה לארץ בטנני וגומר. מהרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. מן הבקר ולא כל בקר יר' והוא הזכר ולא הנקבה שהוא פר בן בקר זכר. ור' יצחק פי' כי הוא כלל ופרט מן הבקר כלל זכר תמים פרט אין בכלל אלא מה

שבפרט וזהו פי' עולה על הלב פי' כי הלב הוא היסוד שהוא על המ' והוא מאן דעביד הפרש בין זכר לנקבה ומיניה אשתמודע מאן דאיהו דכורא ולכן העולה שהיתה זכר היתה עולה עד היסוד אשר עומד על הלב:

א"ר יהודה וגומר הוקשה לו דאיך קאמר שהוא ביסוד והרי הוא אמר לעיל כי החטא בא מן המחשבה וא"כ שם היה צריך לעלות העולה ולא ביסוד. ותירץ רשב"י כי הלא נודע כי גילוי המחשבה הוא המעשה ואם האדם חוטא במחשבתו לא יתגל' עד שיצא לפועל וכל למעלה היחוד הוא נקר' מעשה בסוד יום הששי המכין מזון כמו שביארנו פ' בהר סיני דף ק"י ע"ב ודף ק"ח ע"ב ובפ' בחקותי דף קט"ו ע"ב כי בו סוד העשיה והטעם כי כל השפע העליון הכל מתגלה ביסוד וגם היסוד נק' בקר כנודע בקרו של אברהם כי הוא ראשית התגלות מדת החסד וזהו וישכם אברהם בבקר כי גם היסוד הוא חסד זעירא והנה החסד נמשך מן החכמה כנודע כי הוא עטרה חד דאעטר אבא לבריה הנה איך היסוד נקשר עם החכמה הנק' מחשבה והוא בהתגלות מחשב' למעש' ולהיות כי האיש הזה אשר חשב מחשבה רעה הנה ודאי שיבא למעשה וכמשז"ל כי מחשבת ע"ז הקב"ה מצרפ' למעש' דכיון דחשב ודאי יעשה מעשה כי העולה היתה באה על הרהור הלב לע"ז ולכן כיון שעיקר איסור המחשבה תלויה בגמר המעשה לכך היתה עולה במעשה שהוא היסוד ולא יותר:

ר' אחא הוה אזיל וגומר עשה הצעה לשאלתו והיא כי תנינן המ' נק' בתולת ישראל פי' בתולה של הת"ת הנק' ישראל לכן כל הבתולות יש להם ז' ברכות שנשפעים מהם מצד בתולה עילאה כי גם היא מתברכת בז' ברכות שהם מז' ספי' שעליה כנזכר פ' תרומה סוד הז' ברכות. ולכן נק' גם היא בת שבע כי היא מתברכת מז' ספי' שעליה. והנה א"כ ההוא קרא דאתמר ואתה בן אדם שא קינה על בתולת ישראל איירי נמי בההיא בתולת ישראל שהיא מ' והנה קשה הדבר מאד כי נאמר על המ' נפלה לא תוסיף קום ח"ו. והנה חברייא אוקמוה באופן אחר והוא נפלה לא תוסיף לנפול עוד. קום בתולת יש' כנזכר בגמ' ובזוהר. אמנם אי הך פרשתא אתמר בדרך נחמה אתי שפיר דהך הוי נחמה אבל שא קינה אתמר וא"כ איך אמ' נחמה נפלה ולא תוסיף לנפול וגומר וא"ל ר' אחא כי גם הוא היה מצטער על זה ואירע לו כי הלך אצל הרשב"י וביאר לו סוד שאלתו. ותורף דברי רשב"י הם:

ת"ח בכלהו גלוותא וגומר פי' אמת הוא נאמר בלשון קינה אך אין הדבר כפשוטו ח"ו אך הענין כי מה שנאמר בלשון קינה הוא משום דבכל גליות הקודמין היו שבים מעצמם והית' השכינה עולה מן הגלות בעת רצונה ולא היה צורך הת"ת שיעלנה מן הגלות

והראיה בבנין בית שני ובמדי ויון אמנם בגלות אדום הזה נפלה ולא תוסיף קום ודאי כי לא תוכל היא לקום מעצמה אך צריך שהשי"ת יקימנה ותשאר בגלות עד עלות החפץ לפניו ית' להעלותה והנה ראוי לקונן על זה כי אם היה הדבר מסור ברצונה ובידה היתה מקדמת הקץ וחוזרת לקדמות' לסבת היותה בגלות הוא עצמה אך עתה צריך שנמתין עד יעלה החפץ לפניו ית' ויבא הכל בדין ומשפט לפניו א"כ ראוי לקונן על זה אמנם אינו כאשר חשבנו דח"ו אין לה תקומה רק הענין הוא שלא תקום מעצמה כ"א על ידו ית' וכמ"ש אקים את סוכת דוד וגומר א"כ תקוה גדולה יש לנו ב"ה אמנם עכ"ז להיו' שהיה הדבר בנקל יותר אם ישאר הדבר ברשותה לכן נשא קינה על זה אך ודאי דאע"ג דהיא לא תקום מעצמה עכ"ז הקב"ה יקימנה. עכ"ל: גליון. ומאן הוא פר בן בקר וגומר פי' גדול בן ב' שנים שניכר שהוא זכר ור' יצחק אמר דלא שלל אלא נקבה אמנם זכר אפי' כל דהוא. עכל"ה:

דף ו:

אחיד לה וגומר היינו שע"י חסד וגבורה יקימיה חסד לישראל וגבורה ונקמה לאומות ובסוד שמאלו וגומר:

ות"ח דהכי הוא וגומר פי' נפלה ולא תוסיף דאהדר ולא תוסיף אל הנפילה והטעם מפני שלא תוסיף קום מעצמך אלא שיקימיך הת"ת בענין שישבע שלא יוסיף לדאבה עוד:

הנופלת כמה דכתיב קשיא ליה דקרא בנחמה כתיב א"כ למה אמר אקים סוכת דוד הנופלת נופלת למא אצטריך ליה אלא שבא לרמוז אל הנדרש בפסוק נפלה כדפי' שהיא נופלת ואינה רוצה לקום מעצמה עד שאקים אותה אני בעצמי וזה שבח אל המ' שיקימיה שלא תפול וז"ש והאי הוא יקרא וגומר אמנם בבחינה אחרת היא קינה וזה שאמר דאי הוה זמנא ידיע הות איהי סלקא זמן קרוב כבקדמיתא אבל עתה שאין זמן ידוע והיא אינה מעוררת אהבה עד שתחפץ קינה היא ודאי בערך אריכו' הזמן ורוב צער עם היות שנמשך שלא תפול עוד.

ומלכא גר' בוא"ו והכי פירושא דר' אחא מחליף פסוק התנערי לבני היכלא שאר חיילין דקב"ה ופסוק קומי אורי לקב"ה וז"ש ומלכא וכו' והיינו כי בא אורך דהיינו אור הלבנה מהחמה. ואית דגרסי פתחי ואמרי ולא פליגי במידי.

יקרא וחדווא דכלא כי בשלומה לכל הקדושים שלום ולכך כלם מתבשרים ומבשרי' קימתה:

יבא לך ולא אנת ליה דהיינו שתהיה היא ראויה והרצת את עון בניה ויהיה הזווג למט' במקומה לעיני צורריה ואין לאל ידם לקטרג ולבטל הזווג ח"ו יבא לך לפייסא לך לא

שיבא ויהיה הזווג למטה שיורה שהשפע מתעבה ויורד והיא אינה עולה לז"א כי הביאה היא לפייסא לה אמנם הזווג יהיה למעל' אמנם אפשר שיהיה שם הפיוס להזדווג ואח"כ יסתלק ממנה לז"א יבא לך לאוקמא לך כי אין הביאה אלא להקימה מנפילתה ותהיה הקימה בג' בחינות הא' קימתה בעצמה ב' עלייתה אח"כ אל היסוד וז"ש לאשלמא לך ג' בחי' המ' שבת"ת היכל שלם ושם יהיה הייחוד וז"ש לאזדווגא עמך וגו':

פתח ואמר ויהי קול השופר וגומר קול השופר תרי בינ' שופר ת"ת קול והכרח ראשון לפי' זה הוא ל' הכתוב באו' קול השופר דלאידך פי' קשה אמאי קאמר קול שאותו קול הוא שופר א"כ לימא שופר אם מלת שופר נודע יותר מקול אמנם להאי פי' ניחא דהיינו קול חד השופר תרי ואצטריכו ליה כדמסיק ואמר ומאן דדייק דלאידך פירושי לא כתיב ויהי השופר כיון דבמלת קול אינו נודע והוצרך הכתוב לפרש איזה קול ואמר השופר אבל לפירושם שהוא תרי ניחא דהכי קאמר ויהי קיל השופר פי' הת"ת הנק' קול ונפיק משופר והכריחם לפי' זה דודאי שופר הי' הבינ' כדכתיב יתקע בשופר גדול שהיא הבינה דביה נפקי עבדין לחירו כאו' תקע בשופר גדול לחרותינו והיא הבינה דביה נפקי עבדין לחירו לעלמין ואינו המ' שאע"פ שבה החפשיות כאו' ובשביעית יצא לחפשי עכ"ז החירות לעולם אינו אלא מבינה וכיון שהוכרחנו לומר שופר בבינה ממילא דקול ת"ת שא"א לו' שהיא עצמה קול שעיקר קול בת"ת והוא יוצא מהשופר. אמנם הכרח המפרשים דכלא חד בגין דכתיב קול השופר ולא אמר קול משופר דהוה משמע תרתי. אמנם או' קול השופר ירצה קול שהוא שופר ולפי שיש קול בת"ת למטה לזה הוצרך לפרש הכתוב איזה קול אותו הנקרא פעמים אחרות שופר ועתה הוא בבחינת קול ולזה לא היה יכול לומר ויהי השופר סתם: קול גדול ולא יסף והאי לא שייך אלא בבינה דאיהי נהר דנגיד ונפיק ולא פסיק מימוי לעלמין והיינו גדול ולא יסף.

והאי קול אקרי שופר יר' בחינת קול זה יצדק בה בבחינת עצמה והיא שופר בבחינת היוצאים ממנה ואינם נגדיים זה לזה ושניהם צודקים בה וע"ד אמר הכתוב קול השופר ולא שופר סתם ולא קול סתם:

מהכא נפקא לכללהו פירושי והיינו מוצא הדעת להגלות מהבינ' ומאתר דא דהוא כללא דכל שאר דהיינו ג' ראשונות כלולות בבינה. ולזה לא נזכרה החכמה שמשם נמי מוצא התורה דעת מחכמה כנודע נובלת חכמה של מעלה תורה. ולזה לא נז' אלא הבינ' ומשם התור' יורדת ומתפשטת למטה והיינו הולך דאזיל עד המ' כדמסיק:

ות"ח לית לך וגומר הענין כי כמו שהדרשה שדורשי' החברי' בתור' עם היות שזה אומר ככה וזה ככה עכ"ז הכל הולך אל מקום אחד כן ג"כ התורה עם היות שמבינ' מתפשטת

הנהר אל הימין ואל השמאל עכ"ז הכל הולך אל מקום אחד דהיינו האוסף ימין ושמאל ואמצע כדי ליכנס למ' וז"ש לאתר חד דהיינו מ' ולמבועא חד יסוד שהוא מקור ומבוע למקום אחד שהוא הים כדכתיב יקוו המים וגומר הה"ד הולך ולא אמר הולכים כיון שהם רבים יוצאים מהבינה דהיינו ה' חומשי תו' אלא שהם מתייחדים כנזכר והשתא ניחא לאידך פי' דאינון קול חד שופר תרי דחד לחוד אזיל. ותרי קראי דכל הנחלי' דהיינו רבים לעילא הולכים אל הים דהיינו מקום א' והא כיצד הכל שהוא יסוד הולך אל מקום אחד שהיא המ' ומייחד הכל כנזכר:

וחזק וגומר כוונת הענין כי אור התורה נעלמת באור דק הבינה שאינה מחזקת שם כ"כ פי' ובהיותה מתפשטת והולכת עד המ' וממ' ולמט' מחזיקים דבריה פי' רבים שונים עד אין תכלית וענין זה להשכילו היטב וכמשל בזה. האותיות אורות נאצלות מסודרות בבינה בתיקון א' והם מתפשטים והולכים עד עדי עד ומצטרפים לאין תכלית עד שיסבלו כמה פירושים נמצא שבהליכתה הולכת ומתחזקת מאד. ואם היא חלושה שאינה סובלת פי' שונים ומתיישבים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ות"ח דהכי הוא דהא כתיב נפלה לא תוסיף קום וקרא אחרא כתיב אקים את סוכת דוד הנופלת משמע היא לא תוסיף קום מעצמה אבל אני אקים אותה ולפי דהתם כתיב סוכת דוד וכאן כתיב בתולת ישראל לכן ביאר כי הכל דבר א' וראיה מאו' הנופלת ולעיל קאמר נפלה וגומר ועל אותה שנפלה אתמר הכא אקים את סוכת דוד הנופלת.

וא"ל ר' יהודה כי הנה הוא רווח אז חד מלה דשמע והיא הולכת אל הדרך הנז' והוא דתנינן א"ל ר' יוסי זמין קב"ה לאכרזא וגומר קומי שבי ירושלם וזהו הנ"ל אקים את סוכת דוד **א"ל** ר' אחא כי כן כתיב קומי אורי כי הן חיילין דמלכא שהם יאמרו לה קומי אורי כי כבוד ה' עליך זרח ומכל זה נראה שלפי שנפלה ולא תוסיף קום מעצמה לכן הן אומרין ומנחמין לה בלשון קימה קומי אורי וכן הב"ה אומר לה התנערי מעפר קומי שבי ירושלים. וביאר הנ"ל כי לזמנין אחרנין היא מעצמה באה וז"ש ותבא בת שבע אל המלך החדרה כנודע כי המ' לה נק' בת שבע והיתה באה מעצמה בכל פעם שהיתה רוצה לבא לפני המלך בלתי שיקראנ' המלך אבל לעתיד לבא הקב"ה הוא יבא אצלה ולא תבא היא אצלו וכמ"ש הנה מלכך יבא לך פי' בעבורך ולז"א יבא לך לפייסא לך ולאקמא לך. גם לשון לך ר"ל תועלתך וטובתך ולז"א יבא לך לאשלמא לך בכלא וגומר:

פתח ואמר ויהי קול השופר וגומר אמר כי הראשונים נחלקו בפי' זה הפסוק כי י"א כי קול השופר הם ב' בחינות קול ת"ת והשופר בינה דמינה נפק קלא ואמנם כי מאן דדייק

הך דיוקא דהן תרי מילי היינו משום דלא כתיב ויהי השופר הולך אלא קול השופר נראה שהם ב' דברים והם הת"ת דנפיק משופר עילאה ומיניה אתיהיבת אורייתא. אך יש חולק וסבר דמן הבינה עצמה ניתנה התורה לישראל והיא המדברת אז וכמו שביארנו במקום אחר מאו' קול גדול ולא יסף כי היא בינה הנק' קול גדול ומינה אתיהיבת אורייתא. ואמר כי מאן דדייק להפך מן הראשון לומר כי הבינה עצמה ממנה ניתנה התורה הוא משום דדייק באופן אחר כי קול השופר הכל א' וכך פירושו קול הנק' שופר והוא משום דאית כמה קלי אחרנין כי כל הז' ספירות נק' ז' קולות ולכן הוצרך לומר כי הך קול הוא העליון הנק' שופר וזהו קול השופר ר"ל קול שהיא נק' שופר והביא ראיה מדכתיב קול גדול ולא יסף כי היא הבינה הנק' כך בערך שאר הקולות שהם קולות קטנים לגבי הך קול הנק' קול גדול והוא הנק' שופר וזהו קול השופר כנזכר. וביאר או' הולך כי הוא ראיה אל האמור כי הי"ל יורד מעילא לתתא להר סיני ולישראל אמנם או' יורד יורה על התפשטות הבינה שהולכת ומתגלית מצד הת"ת אורייתא דבכתב כי הוא המגלה אותה והביא ראיה כי משם אתיהיבת אוריי' דכתיב חרות על הלוחות ופי' אל תקרי חרות אלא חירות דהוי בבינה דמתמן נפיק חירו לכלא:

ות"ח לית לך מלה דאמרו חברייא וגומר רצה בזה לפרש עוד פי' אחר בפסוק זה והוא כי השמיענו הכתוב גודל התורה כי כמה פנים לפנים הנוראים וכלהו אמתיים ונכונים וזהו ויהי קול השופר הולך שהיא התפשטות תורה שבכתב כנזכר ואמר כי הוא הולך וחזק ר"ל כי הולך הוי פי' כמו כל הנחלים הולכים וכמו הכל הולך אל מקום אחד שביארנו כי הוא הולך ומתפשט עד מקום א' והוא הים הנז' כמ"ש כל הנחלים הולכים אל הים כי כל קולות שבתורה וכל הפי' הנאמרים בה כולם אמתיים ר"ל שהולך מכאן להתיישב במקום אחר כי זהו פי' הליכה בכל מקום ולכן כל הפירושים הנאמרים בתורה כלם הולכים אל מקום א':

עוד ביאר מעלת התורה באו' וחזק מאד ר"ל שסובל בה כמה מיני פי' וביאר מלת וחזק כמו אומרם במשנה כלי המחזיק מ' סאה ר"ל סובל ומחזיק וכולל וזו היא וחזק מאד ר"ל כי מחזיק כל הפירושים הנאמרים בה וזה יורה גודל התורה כי הלא שאר החכמות אין בהם אלא הפי' העיקרי אשר הוא כוונת המסדר אותה חכמה ואינו סובל פי' אחרים אלא אותו לבדו אמנם התורה הקדושה יוכל האדם לומר אלף אלפים ורבי רבבות פי' וכלם אמתיים ונכונים ומתיישבים בתורה ומזה יורה גדולת תורתינו הקדושה ברוך אשר נתנה לעמו ישראל: עוד ביאר פי' אחר באו' וחזק מאד שר"ל כי אעפ"י שלפעמים שנמצא פסוק א' או סוד א' בדברי רז"ל הנר' חלש ר"ל שאין נראה שהוא דבר עמוק וסוד גמור

והוא פשוט וכנר' שהוא לבלי צורך או אינו מתיישב בפסוק ולזה נק' חלש לז"א וחזק מאד כי התורה לא דבר רק ואם רק הוא מכם אמנם היא בעצמה חזקה כפרזלא הויא אך אנו אין אנו מבינין אותה. עכ"ל:

דף ז.

משה ידבר וגו' לפי הפשט נראה משה ממש ידבר והאלדי"ם מ' יעננו לז"א באתר דא אתכללו מילין עילאין כשנפרש הפסוק בסוד הנסתר ויהיה פי' משה הת"ת ידבר והאלדי"ם גבורה יעננו בקול דהיינו שמודה לדברי הת"ת. אמנם כאשר ירצה המעיין לפרש האלדי"ם במ' ומשה בת"ת יצא הדבר להפך מפני דאיפכא הוא שמ' מדברת והת"ת יעננו בקול שהוא מדתו ואם לתקן זה נרצה לפרש משה ידבר והאלדי"ם בינה יעננו בקול והשתא לא הוי איפכא אמנם קשה כי משה שהוא הת"ת אינו מדבר אלא מדת המ' כאומרו וידבר אלדי"ם וא"כ יתיישב משה ידבר ולזה אית דאמרי שאין בפסוק זה אלא פשוטו עשה ממש ידבר כאו' דבר אתה עמנו ונשמעה וכדי שלא ימצא שהתורה נאמרה על פי משה לכך אמר והאלדי"ם יעננו בקול דהיינו שהשכינה היתה מסדרת הדברים וקולה היתה הנשמעת מפי משה וז"ש בגין דלא ישתכח וגו' ועד"ז פי' קללות שבמשנה תורה משה מפי עצמו מעצמו לא קאמר אלא מפי עצמו דהיינו השכינה פ"ה למדתו ודבר זה מתוקן ושפיר מלה אלא שהוא מורכב ע"ד הפשט אמנם ע"ד הנסתר משה למעלה בת"ת יש דרך אחרת באגדה. פי הגבורה היינו סוד הגבורה נקשרת במ'. פי עצמו של משה המ' בת"ת ואין ספק שהקללות הם מכח הדין וקללות שבפרשת אם בחקתי הם קשות עיקרם מפי הגבורה והת"ת מודה ומסכים האלדי"ם הוא יהו"ד מדת רחמים מסכים עם מדת הדין וקללות שבמשנה תורה משה מפי עצמו אמרן עיקרם מפי עצמו והגבורה מודה בהם ומסכמת יהו"ד הוא אלדי"ם או איפכא. אמנם התורה כולה עיקרה מהת"ת והגבורה מסכמת וזהו משה ידבר והאלדים יעננו בקול כענין קללות שבמשנה תורה וז"ש דאע"ג דאורייתא מפי וגו'. עוד אפשר לפרש או' קללות שבמשנה תורה כי הקללות הם מפי הגבורה דאם בחקתי ובמשנה תורה הם מפי עצמו דהיינו הא' מדברת והב' מסכים וכן בתורה משה ידבר ת"ת והאלדים גבורה מסכים ומודה אלא שיש שהקללות שעיקרה בגבורה אלדים בגבורה ידבר בפ' אם בחקתי תחלה ואח"כ משה שהוא רחמים יעננו בקול במשנה תורה ומסכים בהם אמנם בתורה ובמצות עיקרם רחמים משה מפי עצמו ידבר ברחמים והאלדים גבורה יעננו בקול:

פתח ר' אבא ואמר כתיב ובת כהן וגו' בגיניהון דישראל היינו נשמות הצדיקים דיקבלון אורייתא ויתעסקון בה כדכתיב אם לא בריתי וגו'.

ויתדכון בכלא היינו סור מרע: וישתכחון זכאין היינו ועשה טוב.
ת"ח כד אשתלים וגו' היינו ס' רבוא נגוונא דלעילא היינו ת"ת ו' קצוות כלול עשר מעשר עד ס' רבוא וההוא אילנא וגו' ע"י התורה שקבלו ישראל דהיינו עץ החיים ת"ת. אנעיץ בארעא כאו' וחיי עולם נטע בתוכינו ורומיה מטי לצית שמיא סוד חוט התורה וחוט הנשמות האחוזות ממציאות אל מציאות בסוד ההשתלשלות מאצילות עד מדרגה התחתונה. לאשלמא נשמתא במעשה המצות כנז' בסבא. דיתאחד ויתקטר וגו' היינו שע"י הנשמה למטה נקשר הכל כנז"ל. ברעותא לאפוקי אנוס או שנאה. באחדותא לאפוקי שותה בכוס א' ונותן עיניו באחר. בחדוותא לאפוקי מתוך עצבות ומריבה וכיוצא כגוונא דשמא קדישא וגו' י"ה אבא ואימא ו"ה ברא וברתא. לית ליה חולקא אפי' בו"ה כיון שאינו כלול בכל השם אינו כלול במקצתו. לא אתאחדת וגו' שאין חלק בקדושים מקבלו. דהא אזעירת שממעט את הצלם ת"ת והדמות מ' מלהתפשט ענפי הת"ת והמ' והענין כי בהיותו עוסק בפריה ורביה גורם להוציא אותם הנשמות מלמעלה:
עד דאתקשרת שמתגלגלת וזוכה לבנים ובזה נקשרת בשם יהו"ד והיא נתקנת גם בגלגול הקודם וכמו שהאריכו בסבא. בת כהן דא נשמתא וגו' בסבא פי' שהיא נקראת בת כהן מצד החסד כנז' הטעם שהחסד בעצמו מעורר גדול בענין הזווג מזווגא דמלכא ומטרוניתא ת"ת ומ'. ושבה סתם דריש ליה תרי זמני ושבה בפני עצמה ושבה אל בית אביה וז"ש ושבה סתם והטעם דהא בהא תליא אם שבה היא בתשובה ושבה אל בית אביה וז"ש כדין ושבה וגו'. לא יאכל קדש. קדש בחכמה והיינו שפע הכתר הנשפע לחכמה והשתא קשיא ליה כי בשלמא בבינה ולמטה שייך לומר שיש חלק אל הנשמה אמנם בשפע זר לומר שהנשמות נהנות ממנו ועוד האכילה היא משלשל הדברים בדקות לכך פי' ואמר לית ביה חולקא מענוגא דלעילא והוא השפע היוצא מהכתר ובא אל החכמה ומשם נמשך דרך "עדן "נהר "גן לתת חלק אל התחתונים מן הטעם אשר יתבאר כאו' אכלו רעים. אכילה דלעילא פי' ב' מיני אכילות הם הא' בערך הספירות והב' אכילה למטה בערך השתלשלות המדרגות מהם והוצרך לזה משום דקרא דאכלו רעים לא מוכח אכילה מהקדש לכך אמר אכילה דלעילא דהיינו במקום הקדש שעליו נאמר וכל זר לא יאכל קדש ענ"ג דקב"ה הוי דהיינו סוד משך השפע דרך "עדן "נהר "גן והאי ענ"ג שהוא אחר המשכו במדרגות שריא באתר דשריא דהיינו מקומו בכתר שעל החכמה ששם נק' קדש וע"י ריח הקרבן המעורר השפע ממקומו שריא באתר דשריא דרך מדרגות ענ"ג כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וההוא אילנא אתנעץ בארעא וגומר הוא סוד גופא דאדם הראשון אשר הוא כולל כל זרע ישראל כנודע כי כל ישראל הם תלויים זה בראשו וזה בזרועו וגומר והוא דוגמת האילן אשר ענפיו מתפשטים ממנו ונודע כי קומתו היתה בעת שנברא כמן הארץ עד הרקיע וז"א ורומיה מטי עד צית שמיא וכבר ידעת ג"כ כי רומז אל מה שנתבאר כי האדם כולל כל העולמות ומקשרם יחד וזה מבואר:

ובת כהן דא נשמתא וגומר ענין זה יתבאר לך יותר מפ' משפטים דף צ"ה ע"א ושם ביארנו היטב ענין קריאתה כהן וע"ש. גם עיין בדף ק"א שם בפ' משפטים.

ושבה אל בית אביה וגו' הנה ביארנו פסוק זה שמדבר בענין מי שלא זכה בפריה ורביה ואיך קאמר כי תשוב אל בית אביה וגו' וז"א מאי ושבה. ותירץ אלא ושבה סתם פי' כי צריך לחלק הפסוק בינתים וכאלו אומר ושבה לשוב אל בית אביה פי' הנשמה הנז' אשר לא התעסקה בפריה ורביה ושבה להתגלגל פעם שנית לאתתקנא כמלקדמין ולשוב אל בית אביה כנעוריה קודם בואה אל העוה"ז כי שם הי' מקומה ועתה בגלגול הזה שבה לאתתקנא בעה"ז כדי לשוב אל בית אביה כמו שהיתה כנעוריה והנה נשמה זו ודאי כי מלחם אביה תאכל כבתחילה.

מכאן ולהלאה וכל זר וגו' פי' כי אחרי ששבה לאתתקנא ולא נתקנה אז לא יאכל קדש ומה שנק' זר הטעם הוא מבואר בפ' משפטים כי נקט ארחיה דאל זר דאיהו מסורס ולא עביד פירין לעלמין ולכן גם הוא נק' זר כי הוא במחיצת אל זר ולכן לא יאכל קדש הטהור עכ"ל:

גליון הכא אית לאסתכלא דהא איפכא הוה וגומר. עיין פרשת ואתחנן רס"ה. לאשתכחא כגוונא דלעילא ולאתקשרא וגו' יתרו צ"ג משפטים צ"ד צ"ז. עכ"ל.

דף ז:

ת"ח בשעתא דאשתכח מזונא לתתא אל מדרגות העולמות אשר למטה מהספירות אשתכח לעילא בספירות עצמן כדמפרש וע"י ריח הקרבן נמצא למטה כדמסיק ריח ובסבת זה ניחח לה'. דאתתקן וגו' זה סוד שכינה בתחתונים צורך גבוה שאין שפע אל הספירות אלא בזמן שהם משפיעות ולכך אתתקן סעודתא דמלכא סוד הקדש שהוא ענ"ג. אחר המשכו ולא אתתקן סעודתא דעבדוי סוד שפע העולמות למטה הנמשך בסוד קשר הנמצאים כלם בריח הקרבן וע"י קשרם בריח הוא נמשך סעודתם אליהם וז"ש סעודתא דילהון מריחא דקרבנא וגו' ריח לעבדוי פי' ריח הוא סוד העליה והקשר ממטה למעלה וזה תועלת לעבדוי שע"י קשר זה נשפע אליהם השפע שהוא אכילתם: ניחח הוא סוד הירידה ממעלה למטה הוא סוד הקדש דרך "עדן "נהר "גן וזהו לה'. ישראל מפרנסין

ע"י הקרבן גורמין. ומסעודתא דמלכא וגו' כי העבדים הם בסוד מדרגות המלאכים הם נהנים משפע הנמצא בספירות עצמם אמנם הנשמות הם בנים באצילות נהנים ממש מסעודת המלך דהיינו קדש ענ"ג כדפי' ולכך מלחם אביה תאכל:

מאן שמן הטוב דא משח רבות וגו' יש שפע מתייחס בשמן להורות על פעולתו למטה שהוא מאיר כאו' שמן למאור ומקורו בסוד הכתר כי שמן בא"ת ב"ש בייט בגי' אהי"ה ונק' שמן משחת קדש תרגום משח רבות קודשא בסוד החכמה ששם סוד הקדש כנודע ועיקרו הוא בכתר ונמשך לחכמה וזהו סוד שמן משחת קדש. דנגיד ונפיק ירצה נגיד ונמשך דרך המדרגות ונפיק ממש במציאותו בהיותו יוצא ממקורו בלתי מתעבה והיינו כשמן הטוב שאינו מקבל עביות ושמרים ואין בו חלק לחצון. מהרמ"ק זלה"ה: גליון. דא כ"י דמלכא בה פי' היינו ו' דמלוכה. עכל"ה:

דף ח.

ר' אחא פתח וגו' מאי שנא וגו' כי ויבא מורה מעלה שבא אליו למשה ולישראל לא כי לא נמצא דרך זה לנביאי ישראל עם היות דכתיב הנני בא אליך זהו פרטי. אלא דא הוא רזא וגו' עד כי חלק ה' עמו הגה"ה מבחוץ ולא גרסי' ליה ברוב הספרים וכוונתו לפרש ענין השר.

כל אלי"ם דהכא וגו' שלא זכה לנבואה.

כגוונא דא נמי מתרצינן או' ויבא שהיה השר ועליו יצדק ויבא אמנם הנביאים מזדככים ועולים. גבוה **ההוא** חילא דיתפקדו עליה כשידוקדקו דבריו ירצה השר העליון וממנו כח נמשך באומתו וקשר הכח ההוא במלך ולהכי לא אמר רברבא כדקאמר לעיל אלא ההוא חילא דאתפקדא עליה כי הביאה לא יצדק בכל השר אלא דוקא בבחינתו השורה על מלך האומה:

מ"ט כלומר מאיזה הכרח פי' כך בעלי הברייתא כיון שלא הקשו מלת ויבא לז"א אי תימא שהוקשה להם החלום אל אבימלך בלי ספק שהיה שרו בזולת הטעם הנז' והיינו לשון אי תימא שהם שני טעמים גם לרבות את עצמו כי עיקר ידיעה למעלה גם לרבות ולזה עתה לפי פי' קשה כי עיקר חטא אינו תלוי אלא במצוה המצות שהוא הבורא שצוה ז' מצות בני נח וז"ש חטאה לאו ביה קיימא. אפגם לעילא שהנשמות לאומה מהשר ובו פוגמין מאי משמע כלומר הכלל כי התחתונים הגשמיים פוגמים במקום התלותם בעליונים ולמדנו זה מהשכינה לישר' כמו שישראל פוגמים בעונותם במקום הקדש כאו' ובפשעיכם שולחה אמכם א"כ גם האומות בפשעם שולח שרם מלמעלה וכמו שישראל בטובתם משפיעים לשכינה וקושרים אותה כן האומות בהטיבם מטיבים לשר. קרבן

אתקרב לקרב השכינה שנתרחקה בעון. דקרב עלמא עילאה יהו"ד לשם אדנ"י והיינו קרבן לה'. בגין דישתכח פולחניה בשלימו מעמקי הלב והנפש המשתתפת עם הגוף ואם איזה בשמחה אין הנפש והחומר משתתפים שם והיא תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה:

ואי תימא פולחנא דקרבנא הכי שיהיה האדם על קרבנו בשמחה אי אפשר שלהיות תשובתו מתקבלת צריך הכנסה בקרבנו:

בכהני ולואי וגו' תימא דמשמע שהיה שיר בקרבן היחיד ואינו כי קרבן היחיד אין בו שיר. שמחה בכהני אתקיים וגו' יר' כי אעפ"י שהשמחה מהבינה מצד השמאל והכהן מצד הימין כיון שלוי הוא מצד הדין והכהן רחוק מן הדין ימצא בחלק דינו השמחה שהיא ג"כ רחוקה מן הדין ולזה אמר וכהנא בעא וגו' כי השמחה בבינה וכהן אוחז בה מצד קבלת החסד מן הבינה מן הדין המשמח שבה וז"ש כתרא דיליה גרים. רננה בלואי הוא תיקון הגבורה ומתק דינה. ואלין קיימין עליה כהנים ולויים על קרבנו שנתקן ונשלם ע"י שמחה ורננה בקרבן מהרמ"ק זלה"ה: גליון. וקב"ה יהב לישראל רזא דשמיה וגו' היינו סוד ם ה' בצורה זאת #) ג' יודין והם יהו"ד ישראל ירושלים וחומת אש סביב. עכל"ה:

דף ח:

כהנא קאים עליה ויכוין וגו' קשיא לי' בשלמא הלוי ממש משורר אמנם הכהן מה ענין שמחתו הנה לז"א שמטיב את לבו לכוין בסוד הקרבן לייחד למעלה בשמחה בעמקי לבו. ה' הוא האלדים לא א' האלדים הוא ה' שיורה לקרב רחמי בדינא כנז' לעיל: ומתבסם כלא כי צורך הרחמים לדין כצורך הדין אל הרחמים והיינו סוד ה' הוא האלדים ייחוד ת"ת ומ'. תשובה א' ממצות עשה שבתורה וכמו ששאר מצות צריכות שמחה גם מצות התשובה צריכה שמחה ועיקר המצוה לדאוג ולהתעצב על עונותיו א"כ איך יהיה במצוה זו שמחה וז"ש איך אוקים וגו':

חדוותא דאורייתא כלומר לעולם יהא לבו דואג בקרבו על רוע מעלליו אמנם בהיותו עוסק בתורה ומנגן בה מקיים שמחה ורננה בשמחת לבו בתורה.

והא תנינן וגו' א"כ ג"כ בתפלתו צריך שלא יהיה מתוך עצבות וזה בוכה ועצב בתפלתו ומתחנן על חטאיו ולא זו בלבד אלא משם למדנו שלהקביל שכינה עליו צריך שלא יהא עציב א"כ בזה איך יתוקן. אית דגרסי ב' פתחים ס"ד וגו' עד ואלין תרין כתרין וגו' ונר' שהיתה הגהה מבחוץ ורוב ספרים המדוייקים לא גרסי ליה: והאמת שאין פי' זה מכוון עם מה שפי' הרשב"י בזוהר כי הוא מפרש ב' פתחים חסד וגבורה דהיינו שמחה

ורננה כהן ולוי והתפלה בבינה בסוד היכל קדש הקדשים ואין זה אמת כי מי הכניסו הפתחים האחרים דקאמר יכנס ב' פתחים הל"ל יכנס ז' פתחים כי עתה בכניסתו קא מיירי והוא חוץ מכלם לכך ודאי כי האי פי' לא דייק שפיר ומה שפי' בפ' פקודי שהתפלה בהיכל קדש הקדשים היינו מפני שכבר נכנס שיעור ההיכלות כלם בתפלה מיושב כנז' התם. ושיעור ב' פתחים לא בהכי עסיק אלא בנכנס סתם להתפלל שיכנס שני פתחים כדמסיק שהם מ' שמחה ורננה מהיסוד כאו' רננו צדיקים מהמ' מצד היסוד נק' רננה. והכוונה שאין הייחוד גמור אלא בנכנס שיעור ב' פתחי' שהם מ' ויסוד ולמעלה מהם הת"ת ושם יתפלל ר"ל ייחד עמהם דהיינו קשר אמיתי והיינו עבדו את ה' עלמא דדכורא בשמחה שהיא המ' כאו' בזאת יבא וגו' בואו לפניו ברננה דא שלימו דילי' שהיא נקשרת עם היסוד שמשם היא נעשית רננה והענין שמחה בל"ב שהיא נקרא' ל"ב מצד הבינה והיא נקראת מצדה שמחה בהיותה מאירה מהבינה ולפיכך שמחה בלב רננה בפ"ה כי כן עולה מיל"ה דהיינו יסוד. והענין שכשהאדם שמח מעט מעלים השמחה בלבו וכשישמח יותר ירנן בפיו ולכך רננה שלימו יתיר וכן הענין כשתקבל השפע מהבינה תקרא שמחה וכשתקבל יותר וישתתף בה היסוד תקרא רננה והשב בתשובה בכל כחו יכוין בזה בתפלתו ובזה ישתלם ויתתקן כל מה שהקשה למעלה. כדין דעו כי ה'הוא אלדים היינו אחר שיכנס ב' פתחים אלו מיד הוא יחוד הת"ת עם המ' דהיינו ה' הוא האלדים וז"ש דבעי לקשרא וגו' והיינו אומ' ואח"כ יתפלל לשון נפתולי אלדים נפתלתי: **פתח ואמר ברוב חסדך** השתא מפרש חסדך חסד יראתך גבורה וכיון שאמר אבא ביתך נראה שקודם ביאתו יאמר פסוק זה ויכוין לכלול עמו שהוא הת"ת שני אבות ואח"כ יכנס אל הבית שהוא מ' ולכך ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר ת"ת ודאי שעושה עצמו מרכבה אליו ועיין בפ' בראשית י"א ושם הארכתי ע"ש:

אם עולה וגו' אי כלא חד אם הכל בא על עון א' הכפרה שוה לכל א"כ בגין מה שניא דא וגו' ותירץ רחמי האל שמכפר על האדם כמה שידו משגת כדי שלא יהא העני בלא כפרה ומשלים במעט המשג. ור' אלעזר פליג עליו כי אין לומר כן אלא כפרת העני שלימה מכפרת העשיר מטעם שאין עון כ"כ כדמפרש.

ואשתמודען קרבני כי יש חילוק בקרבנות כל א' לקשר ולייחד סוד הבחינה שפוגם והענין כי עיק' העושר מהשמאל כי הרוצה להעשיר יצפין ושם פוגם העשיר בגבורה ולכך מן הבקר קרבנו דפני שור מהשמאל והבינוני שפע מזונו הוא בחסד כאו' זן את העולם כלו בחן וחסד ולכן קרבנו צאן או עז בכללם דהיינו מצד החסד לחקן הבחינה שפגם. והעני במ' אתר דמסכני וקרבנו עוף פני נשר למטה לתקן מה שפגם בה ולכך

אשתמודען קרבני וכנז' בפ' פנחס ע"ש. מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו נר"ו כתב קרוב למה שכתבנו ואין להאריך:

דף ט.

יוסיפון למחטי בראותם שהם בשלוה ועובדי השם מגולגלין ברעב יאמרו ידינו רמה ושוא עבוד אלדים. יהיב להו שלוה לפורעם כל הטובה שעשו כדי שיהיו אבודים מכל וכל. והצדיקים נותן להם רעה בעה"ז לפורעם איזה חטא שעשו בגוף זה או קודם בסוד הגלגול ולהטיב להם לעה"ב:

מאנין דאשתמש בהו כי מרכבת השכינה הם ועליהם רוכבת כי לבם נשבר בקרבם ויצה"ר והחצונים רחוקים מהם ואין אל זר בקרבם ולכך הם כלי תשמיש להוריד להם יסורין של אהבה וע"י זה היא מטהרת עצמה מהפגם והם מדוכאים מהפגם הנשפע אליהם. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון ויאמר שאול אל הקני וגו' עיין פרשת בלק עכ"ל:

דף ט:

קרבנא דכלא עדיף וגומר עם היות שפירשתי שהמקריב עצמו בתורה משובח עכ"ז קרבן כלל התורה ומעשה הקרבן יחד משובח יותר ולכן צוה ה' תורה וקרבנות. או יר' עם היות שפי' שקרבן המנחה מורה ממש על הרתחת יצה"ר ועל הכל קרבן האדם גופו ונפשו על ידי התקרבו להקב"ה ותורתו א"כ יקשה שנמצאו שאר קרבנות לבטלה לז"א כי עכ"ז קרבנא דכלא עדיף פי' בחינת קרבן עשיר ובינוני והטעם בגין דיתברכון כלהו עלמין יר' שלכל קרבן וקרבן יש בחינה לעצמו בעולמות העליונים:

והא מנחלא דעמיקא וגו' השתא מפרש ה' ת"ת ולהכי קשיא ליה שאינו ברוך אלא מבינה ולמעלה וז"ש דעמיקא שעומק הנהר היא חכמה עילאה בסוד כתר.

אלא כד סיהרא וגו' תירץ הקושיא כי טעם ברכות הת"ת הוא מפני שמברך המ' והיינו אומ' כד סיהרא אתנהיר משמשא דהיינו השפעת הת"ת במ' ומתקרבין דא בדא היינו ייחודם ע"י היסוד ולא אעדיו וגומר היינו היות ייחודם תדיר:

ולזמנין השתא מפרש ה' במ' ועליה אמר ברוך ה' מציון מיסוד. ולא דא בלחודוי וגו' אין צ"ל המ' שהיא שליח הת"ת שהיא נק' בשמו אלא אפי' כל מלאך בהיותו שליח נק' בשם שולחו:

ד"א ברוך ה' ת"ת מציון יסוד והכוונה מהיכן ניכר ברכת הת"ת מציון שהוא יסוד שאינו משפיע כ"א על ידו וז"ש כי שם צוה ה' את הברכה להשפיע למ'.

כאלו אחיד ביה בקב"ה מפני שהת"ת הוא תורה והעוסק בתו' נק' מארי תורה שמושך עליו נשמה מת"ת והוא מרכבה אליו ודבק בו מפני ששכינה רודפת לידבק בו וזש"ה ואתם הדבקים בה' אלדיכם דהיינו ת"ת ומ' ועל ב' אלו בינה וז"ש חיים כלכם מצד הבינה ומשם מושכים נפש ורוח ונשמה.

ובכל חד וחד וגו' הכוונה שי"ב מזלות שהם בגלגל שמיני מאירים דרך ז' רקיעים לעולם התחתון וכחם כמו שנתון בעולם השפל נתון בכל גלגל וגלגל כיון שדרך בו מאיר כחו למטה ועגול הרקיע מתחלק לי"ב חלקים לנגד י"ב מזלות **ובכלהו** רקיעין אית רתיכין וגו' הם שרים מופקדים על מעשים הגשמיים כדפי' לעיל בפסוק אם תשים משטרו בארץ ושינוי הפנים והכנפים הלוי בזפירות אם מספירה א' פן א' אם משתים ב' פנים וע"ד זה הכנפים מצד הספירות שבמ'. ואש ורוח ומים היינו סוד מיכא"ל גבריא"ל אוריא"ל להם כחות משתלשלים מהם ברקיעים.

ועילאה מכלהו קב"ה אין הכוונה שממש למעלה מז' רקיעין הקב"ה ח"ו הלא יש ויש כמה מדרגות ממעשה בראשית ויצירה ובריאה ואצילות אלא הכוונה קדימת מעלה.

וכלהו בישובא פי' שיש בהם במלי חיים וישוב ואפשר לפרש לפום מאי דמסיק אלין עילאין ואלין תתאין וגומר על ז' אקלימין קאמר שהם חלקים בישוב ואחיכ מחדש ואומר וחבירנא יתבי דרומא וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תו פתח ואמר ברוך ה' מציון וגומר כבר ידעת מסוף אדרת האזינו כי ציון הוא נקודת המלכות או אפשר שהוא ביסוד ג"כ כמ"ש פ' צו דף ל"א ע"א. ובכל ב' הפי' האלו יתיישב המאמר זה והענין כי הלא ה' הוא בת"ת והיאך אמר כי הוא מתברך מן המ' או היסוד שהם למטה ממנו והלא אין ברכתו נמשכת אלא מן הבינה ותירץ כי האי שמא דיהו"ה הוא עתה במ' כי גם היא נקראת כן לזמנין ובזה יצדק היטב ברוך הוא המ' מציון פי' מדרך אותה נקודה טמירא שבה או יר' מיסוד: ד"א ברוך ה' מציון וגומר פי' כי היכר הענין שהת"ת מתברך יוכר מציון מיסוד אם הוא משפיע רב ברכות או מ' מתברכת בכמה ברכות זה ודאי יורה כי הת"ת מבורך אמנם ברכת הת"ת היא מבינה:

ר' יהודה פתח ויאמר אלהי"ם יהי רקיע וגומר הבאת זה הפסוק פה ללא תועלת יהיה משום דסוף המאמר דר' יהודה המדבר על פסוק יהי רקיע אמר כי אותו הרקיע הוא המטיל שלום בין מים למים ולזה הביאו על פסוק אם זבח שלמים קרבנו או יהיה בעבור ר' אבא דאמר חמינא להאי שמא קדישא כלא הוא שלים וגו' עכ"ל:

דף י.

וחבירנא יתבי דרומא וגומר שממש הם ז' זו ע"ג זו כגלדי בצלים כענין הרקיעים ממש וע"ד כלהו ארצות פריש בשמהן וגומר. ארקא גיא נשיה חרבה וגומר כנזכר פרשת בראשית וביניהו ג"ע וגיהנם לא ידעתי עניינו אם לא שנאמר גיהנם למטה ונראה לעין וכן פי' ז"ל וג"ע למעלה במזרחו של עולם ונמצא ג"ע וגיהנם בין הארצות והרקיעים כגלדי בצלים.

ואי תימא הא כל בני עלמא וגו' יש בזוהר מקומות רבים תירוץ לקושיא זו. יש מקום שמפרש דממש אדם הראשון בעון חטאו הורידו הקב"ה לכלם והיה מוליד מלילית וכדומה בארצות ההם שבהם נמצאים שדים וחייבי כריתות ומזיקין שהם הרשעים שנכרת נפשם מכל וכל ואותם שמתו בלא בנים ברשעתם כנזכר בסבא ובפרשת בראשית פי' ג"כ שבארקא הם בני בניו של קין. ואפשר שכנגד אותה סברא שאמרנו שירדו אדם או קין שם בעולם הקשה. וכמה נשים הוו ליה כלומר אף אם נאמר שירד דוחק לומר שירדה אשתו עמו להוליד שם ולומר שהיתה אשה אחרת כמה נשין הוו ליה:

אחידא ברקיעא דלעילא פי' בז' רקיעין שפי' מה שאין כן בששה הנשארות שאין למעלה מהם אלא רקיע א' בין ארץ לארץ כנזכר לעיל ואחידא בשמא עילאה כי ארץ זו היא נגד המ' צדק וצדק דן אותה ומשפיעה והרקיע נגד הת"ת משא"כ שאר ארצות שהם חצונות ואין צדק דן אותם. מקטורא דארעא וגו' פי' מתנועת הגלגל וד' יסודות שתחתיו גורם הרכבתם ואינם הווים מזכר ונקבה אלא מתקיימין כך או אפשר שכוונתו שהם מזכר ונקבה אלא קיום הרכבתם הוא מתנועת הגלגל והרכבת ד' יסודות וחיותם מועט כענין הרחשים והרמשים המתהוים באשפות וכיוצא וסברא זו פליגא אההיא עובדא דפ' ויצא דהתם מוכח דממש אית בני נשא בידיעה וחכמה ובארץ שנית בעלי ב' ראשים ובג' בעלי ג' ראשים ובד' בעלי ד' ראשים וכן כלם.

אלין לתתא ואלין לעילא כדעת הטבעיים שהארץ כדוריית ובני אדם הולכים ראשם לרקיע ורגליהם בארץ בענין שהם רגלים עם רגלים וסברא זו דרב המנונא אזלא כההיא דלעיל דז' ארצות אינון ז' חלקים בכדור הארץ ואתייא כדעת ר' יהודה דקאמר לעיל ולא כדעת חכמי הדרום ור"ש מיושבי הדרום הוא כדפי' שהלך ר' עקיבא לדרום ולמד ה' תלמידים וא' מהם ר"ש ולפיכך כל הזוהר כדעת חכמי הדרום.

דכלהו יממא לצד דרום העולם ויהיה כלו יום בזמן החורף אלינו שהחמה מתקרבת לדרום בתקופת טבת ואז לצד צפון כלא ליליא וכמעט שמאיר השמש כחצי שעה וימצא

מקום בעולם שכל ז' חדשים לא יאיר להם היום כלל כדפירשו בזה בעלי התכינה וכבר האריכו בזה בעלי התכונה:

והאי דאמרי וגו' כי זה וזה אמת כי בבטן כדור הארץ הלזו יש ז' ארצות כגלדי בצלים ומה שאמר רב המנונא הוא בחלקי כדור הארץ הזאת בענין שהכל אמת ולא פליגי ואם יפלא בעיניך הדבר אל תתמה שעל זה נאמר אודך וגומר ולהורות שדבר זה קשה בלי ספק לבעלי התכונה ההולכים אחר מדותם במראות עיניהם כפי מה שעולה מדתם אמר ורזא דא וגומר ולא למפלגי תחומין שאין הדבר תלוי במראית העין והענין תלוי בסודות מעשה בראשית:

ויאמר אלדים יהי וגומר אלמלא ההוא רקיע דאפריש וגומר כוונת הענין כי מים עליונים זכרים בהם כח הרחמים והמשכת השפע ומים תחתונים נקביים בהם כח הדין ועיכוב ההשפעה ואלמלא רקיע שבין מים למים שהוא הקושר הכל ומייחד מים במים והוא סוד יאהדונה"י ו' אותיות שבין יויד ליו"ד הוא רקיע. הוה פליגו בעלמא שלא היו שניהם מסכימים לפמולה א' זה פועל דין וזה פועל רחמים והעולם מתמוטט. מהרמ"ק זלה"ה:

דף י:

ועלמא לא אתקיימא הכרח אל דבריו שמפני השלו' שבין מים למים העולם מתקיים:

ת"ח קב"ה אקרי שלום ואין שמו של הקב"ה כשמות בני אדם שאין שמותם מורים על עצמות פעולתם אבל הקב"ה שמותיו וכנוייו מורים על עצמותו בפעולותיו כי כיון שנק' שלום הוא שלום ופועל השלום כי כשמו כן הוא לא כבני אדם שהם נק' בשם ואינם פועלים בשמם. ואתקשר כלא בשלום שכן המדות העליונות ת"ת קו האמצעי הוא קושר ומייחד הכל:

ור' אבא אמר דלאו דוקא הת"ת הוא שלום אלא כל הספירות העליונות וז"ש דהא שמא קדישא כלא מי' עד ה' הוא שלום והכוונה דכלא חד ואין בספי' מחל קת והפכים ועם היות שימצא דין ורחמים היינו דאורחין מתפרשין להאי סטרא ולהאי סטרא אבל בשרשם ועיקרם הם א'. י' דשמא קדישא שבשם יהו"ד ואית דגרסי א' דשם אהיה והעיקר הוא דעל י' קאמר כדמפרש ואזיל. קפטורא שלשלת. בקוטפון לשון אשכול וכן פי' בערוך בערך קטף ופי' מטון יר' העולמות והספי' הגעתם והשגחת' הוא כשלשלת א' דתלת של ג' קשרים דכלילן באשכול דהיינו דגופיה חד מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. חד דחילו דכלא וגומר הם כח"ב אמנם מ"ש סתים שבילין פי' על החכמה שיש לו ל"ב שבילין והוא סתום בהם וז"ש סתים שבילין ועיין איך תחלה אתכליל כלא ברזא די' לחודה כי הי"ס נכללו באות י' ולא נמצאו בה רק ג' ראשונו' שהם

כללות ג'קוים הכוללים כל הי"ס ואח"כ נתגלו יותר במילוי היו"ד כי היו"ד הוא רמז אל ג' ראשונות כנ"ל ו' ו"ד הם ת"ת ומ' אשר בהם נכללים ז' ספירות תחתונות. עוד נתגלו יותר בשם יהו"ד כנודע ושמור כלל זה: והא אוקמוה בוצינא קדישא וגומר סוד שם בן ד' וסוד עשר שמות תבינם מפ' אחרי מות דף ס"ה ע"א וב' עכ"ל:

דף יא.

תליתאה א"ל ולפי שגם היסוד נק' א"ל לז"א ודא הוא א"ל גדול והא"ל שביסוד אינו גדול והכריח הענין ממה שאנו אומרים הא"ל הגדול לאפוקי א"ל שאינו גדול דהיינו ביסוד אלדי"ם וגומר טעם לשם אלדים בלשון רבים דדיני' רבים ביה אתערי פי' עמה הם מתערים דין בבינה דין בהוד דין במ' דין בבעלי הדין התחתונים והכל תלוי בגבורה שהיא מעוררת הכל והוא גבורה תקיפא והיינו פי' שם אלי"ם לשון חוזק והכוונה שלמעלה בבינה מתעוררים בדקות ובנחת ובגבור' מתחזקי' ונגלי' הדיני':

חמשאה יהו"ד כללא דכל שלימו דמהימנותא שד' אותיות אלו כוללות כל האצילות י' חכמה ה' בינה ו' שית ספירן ה' מ'.

כללא דכל שלימו יר' שכולל כל העשר ועכ"ז הוא רחמי בשלימו שאין רחמיו חסרים דבר מצד כללות מדת הדין בו. ודא הוא ת"ת לשון פארות וענפים הנכללים בו גם לשון יופי שהוא יפה ברחמיו מפני הענפים הנכללים בו.

תמינאה א"ל חי ולא שיהיה עיקר השם ח"י שהרי נמחקת אלא עיקר השם א"ל ומלת חי כנוי אליו לחלק בינו ובין שם א"ל שבחסד וטעם שנק' ח"י ע"ש כי שם צוה ה' דהיינו ת"ת את הברכה הראויה להשפיעה למטה דהיינו חיים אל כל הנמצאים למטה ממנו וע"ש אות' החיי' נק' ח"י וכבר היה אפשר לפרש הפסוק במ' לז"א ודא צדיק שפי' צדיק יסוד עולם שכל חיי העולם תלויים בו ולא יצדק במ' שבה מיתה ולא יצדק בנצח הוד משום דחיים לא נפקי אלא משפיעי' ביסוד ומיסוד נפקין ומפני שאין לו שם זה עיקר כי ח"י כנוי וא"ל משותף בחסד אמר שיש לו שם שני ואקרי יהו"ד בת"ת וראיה ה' צדיק יבחן וירצה ה' מדה זו צדיק תחתון יבחן ואין ספק שבחינת הצדיק ממדתו שהוא היסוד או יר' ה' שהוא צדיק יבחן האדם. והטעם כמו שהת"ת ו' ובו סוד שם יהו"ד כן היסוד ו' זעירא ובו תרין ווין להראות מה שבמציאותה ויהיה לפי זה שם יהו"ד כשיתמלא להראות ב' שמות יו"ד תרין יודין ה"ה ה"ה תרין ההין בכל א' ו"ו שני ווין והיינו ת"ת ויסוד יחד כנזכר והכרח לכל השם וא"ו תרין:

אדנ"י ודא מ' קדישא ששם אדנ"י מורה על האדנות והשררה כענין המדה הזאת הנק' מ' מפני שבידה כל חיילי המלך עליונים ותחתונים אפילו החצונים כנודע אמנם אינם

נכללים בה ח"ו וז"ש מלכותא קדישא: עוד נק' אדנ"י לשון דין וז"ש דדינין נפקין לשון רבים אדנ"י ומשום שאין בה מקורי הדין שאינם אלא בבינה לז"א נפקין מתמן לעלמא דהיינו פמליא של מעלה ופמליא של מטה והיינו ממש מלכותא נמי דקאמר כנזכר.

ודא הוא בתראה אפשר טעם אל שתי עניינים הנז' שהם מ' ודיינים שהיא המדה האחרונה. ואפשר לתת טעם ששם זה בלשון רבים מפני שהוא בתראה דכלהו שמהן וכל הספירות משתמשים בו להשפיע והיא נק' על שם כלהו:

עשרה שמהן כתיבין יר' שכולם כתובים בתורה ולפי פי' ר' אבא אין כולם כתובים בתורה שיש ביניהם שאינם כתובים כגון אל חי עם היות שכתוב בקרביכם הוא כמו כינוי ועיקר השם שם יהו"ד הקטן ולזה לא נז' בפי' בתורה ולז"א ר' אבא עשרה שמהן אינון ולא אמר רתיכין כדקאמר ר' אלעזר ואפשר שהיה לר' אבא קבל' אחרת מאיזו משנה ידועה שבה שנה בפירושו זה והיה סומך עליה ועלה קאמר ואנן לא תנינן הכי לזה חלק עם ר' אלעזר כדשני ר' אלעזר לקמיה:

ר' אבא פתח ודרש עורי וגומר הכוונה לפרש כל סוד האצי' בפסוק זה ובסוד הקרבנות והיינו סוד שלמים עולות חטאות אשמות ו"ה שמן וקטרת י"ה כדמסיק לקמיה וכוונת הכתוב עורי צפון בחינת התעוררות המ' מצד הגבורה ובואי תימן היינו בחינת התעוררות הת"ת מצד החסד ואח"כ עולה עוד מעלה א' ע"י כל א' משניהם הפיחי גני מ' יזלו בשמיו מצד הבינה ששם הקטרת יבא דודי לגנו ת"ת מצד החכמה וגומר ולבאר ענין העולות במ' הוא זר מפני שהוא מצד המחשבה לכך אמר אלין עולות הנשחטות בצפון והטעם בגין דאינון מחשבות שהעולה בא בשבילן הם בצפוני לבא והיינו סוד לב מ' הצפון כנודע והיינו לפי משמעות צפון אמנם לפי רמז ענין צפון אמר ובאתר דדינא שהיא גבורה הנק' צפון ג"כ לו ענין **בגין** דמחשבה אשתכח בליליא דהיינו מ' מדת לילה בזמנא דדינא אשתכח היינו מדה הדין בצד הגבורה וחשך ויהי' גבורה ומ' שניהם בסוד לילה דהיינו רוח צפון מנשבא וגומר דהיינו חוט הגבורה המעורר בחצות לילה אל המ' המבטל הדינים הרעים והיינו רוח ת"ת צפון מצד הגבורה וזהו כד מתערי בני נשא שהוא מקום המחשבה וכנור דוד שהיא מ' והיינו עורי צפון כדפי'. שלמים וא"ו במילואה תרי שלומי ת"ת ויסוד. דנשחטות בדרום שאף הדרום כשר בשחיטתן. בגין דאינון שלמא דכלא ת"ת משלים חסד וגבורה ויסוד משלים נצח והוד וכן משלים ו' קצוות זכר עם נקבה וז"ש שלמא בין עילאי ותתאי. בעלים אכלי מנייהו שאין בהם קטטה כלל שאם היה בהם נדנוד עון היה נאכל לכהנים לבד לכפר: אינון חטאות ואשמות וגו' בענין שהקרבנות נחלקים לשתים הא' חלק הקרבנות שאין בהה מאכל לבעלים והם באים

לכפרת עון וכלם במ' ועם היות שיש בהם בחינות רבות כלם בחינות שונות בה ובזה צדקו דבריו בר"מ הב' שלמים וכל קרבנות הנאכלים לבעלים ועם היות שקדושתן קלה ומזה נראה שהם למטה עכ"ז לא חביבא קמי קב"ה כמו שלמים ולזה הם משובחים והטעם שהם יורדים בקדושתן מפני שמשלימין גם למטה ויורדים עד ההיכלות וז"ש בגין דאשהכח שלמא בעילא ובתתא.

ועילא מכלהו קטרת שהוא בבינה לא מתקרב אלא בזמנא דשמן וגומר היינו קשר חכמה עם בינה והיינו סוד מנורה בדרום אמנם מה שאין בקטרת מאכל לא לכהנים ולא לזולתם ובזה נראה שיש שבח יותר לשלמים לז"א שלמים בכלא הוא שלמא דהיינו שמורה קטטותא לא אתער בעלמא שאין עון ולא פגם אמנם הקטרת הוא מצד הבינה שמורה קשירו דמהימנותא דהיינו שקושר ג' ראשונות וז' אחרונות ואין לתחתונים חלק בייחודו ואדרבה אסור ליהנות ממנו:

ר' אלעזר פליג אדר' אבא טובא כדמפרש ואזיל פליג עליה בשם אהי"ה כדמפרש ואזיל ופליג עליה בשם היסוד כנזכר לעיל וז"ש עשרה כתיבי לא קצתם כדפירש ר' אבא ומאי דמייתי ראיה ר' אבא ממתניתין אנן נמי תנינן וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וההוא נהר נפיק מיניה ואתמשך ומיני' לתתא וגומר עיין אחרי מות ס"ה פי' בעוקץ חכמה וגג העליון בינה שטח כמו נהר וצד ימיני ברא ת"ת ו' שמאלי בת מ' הרי אבא ואימא ברא וברתא בה' אח"כ אתמשך בן לתתא שעד עתה היו כלולים יחד ארבעתם אח"כ יצא הבן למטה ומהגג העליון בינה וזהו והאי בן אתמשך ונפיק מנייהו עתה יצא מתוכם. ועיין דף צ"ב ובלק דף נ"ב עכ"ל:

דף יא:

אל גדול ולא שיש אל קטן כדפי' ר' אבא אלא נקרא אל גדול ע"ש שנק' המדה בעצמה גדולה וז"ש ודא גדולה.

המשאה אלדים ובכל אתר בין אלי"ם שבבינה בין אלי"ם שבגבורה או במ' שלשתם בגבורה אלא או יהיה גבורה שבבינה או גבורה עצמה או גבורה שבמ' וז"ש גבורה בכל אתר והיינו אלדי"ם לשון רבים מפני היות הדין נמצא בכמה מקומות כנז'.

שתיתאה יהו"ד דא רחמי ירצה שכינוי רחמים לשון רבים ולא יפרד והטעם ששם יהו"ד בו כלל כל האצילות וכלם בפעולות הרחמים ולכך שם הרחמים רבים ע"ש מוצאם ממקורות רבים וז"ש שלימו דכלא שבו נכללים ד' אותיות שבהם נכלל הכל גם כיון שאין המדות נכללות בו אלא מצד הרחמים שבהם וז"ש רחמי שלימו וגומר ואף אם ג"כ כולל הגבורה מפני שהוא כולל בחינת שלמות שבכלם כדפירש ר' אבא לעיל. עיקרא דכלא

בסוד הדעת שהוא שורש אל ששה ספירות קשרא דמהימנותא שהוא קושר ו' קצוות קושר ימין ושמאל למעלה ולמטה אחיד לכל סטרין היינו כולל ו' קצוות כנזכר ודא הוא ת"ת ישראל בבחינת ישראל הוא כולל הדעת דהיינו עיקרא דכלא ושלימו דכלא שהוא נשמה לו' קצוות ובבחינת ת"ת היינו כולל ו' ענפים ופארות וע"ד יהו"ד קריב בכלא מתייחד ומתקרב לכל מדה ומדה באותה המדה הכלולה בו השוה אליה כגון בגבורה בגבורה שבו וגומר והסבה בזה הקריבות הוא בהיותו אחיד לכל סטרין ע"י הששה סטרין הכלולים בו וז"ש דהא קריבין אינון לשון רבים דהיינו שית סטרין הכלולים בו כנז'. לזמנין ה' אלי"ם וגומר נקט הני משום דת"ת לו שתי בחינות או נקשר בסבתו גבורה יצחק אבי יעקב והיינו ה' אלי"ם או נקשר במסובביו דהיינו נצח והוד שהם בני ישראל כנודע ולכך הורגל ה' צבאות או ה' אלי"ם אמנם מה שימצא אלי"ם צבאות הוא מצד המ' הנק' אלדי"ם שהיא רוכבת על שניהם.

דאשתמודען וגומר פי' הנביאים היו מתנבאים מתוך המ' שהיא פה אל הת"ת משם היו יודעים ת"ת היאך מדבר עמהם או מצד נטותו אל הגבורה או מצד היותו על נצח והוד וזה טעם לנבואה פעמים כך ופעמים כך.

תשיעאה שדי וגומר בהא נמי פליגא אדר' אבא דר' אבא פי' שם היסוד א"ל חי ור' אלעזר פי' הכא שהוא שדי ופי' טעמא דאמר לעולם די פי' סוף האצילות יסוד כי המלכות היא למעלה אם לא מפני המיעוט ולפי שסוף סוף המ' היא העשירית נקבה וכ"ש אחר המיעוט לכך אמר פי' אחר בשם שדי לשון סיפוק דלא אתי לעלמא ממלכות אם לא ע"י היסוד שע"י ניזונת והיינו דצדיק יסוד עולם ומעמיד המ' וכל אשר למטה ממנה והנותן המזין והחיות הוא נותן הגבול וז"ש דאמר לעולמו די.

עשיראה אדנ"י דהא דינא וגומר צירוף אדני דינא לשון דין והאי לאגחא קרבין וגומר ג"כ לפרש לשון אדנ"י משמעות אדון ושר צבא המלך ולוחם מלחמותיו ושליט בעולם כרצונו שהיא שולטת בתחתונים וז"ש ודא גבורה ת"ת שהיא מדת הדין הרפה אל התחתונים ואינה חזקה כעליונה שאין העולם כדאי להשתמש בה מרוב חוזקה.

דא הוא צדק פי' שהוא מנהיג העולם כולו בדין כאו' והוא ישפוט תבל בצדק וזה שלא בשעת מלחמה שאין התחתו' מתקיימים אלא בדין כאו' אשר יצר אתכם בדין. ואלין אינון וגומר הם י"ס שהספי' הם השמות. דקב"ה כלומר המאציל אקרי בהו שאין לנו בו ידיעה אלא ע"י פעולותיו הם מדותיו הם שמותיו ואע"פ שהם שמות רבים הכל אחדות אחד וזה שאמר וכלהו מתקשרין דא בדא בייחודא שלים וגו':

ואם זבח שלמים וגומר. רש"א כתיב עשרה וגומר למאי אתא קשיא ליה כפל הכתוב ב"פ עשרה ותירץ עשרה למעשה בראשית ועשרה וגומר וירצה בזה מציאות י"ס בריאת העולם והם בבינה הנק' מעשה בראשית שהיא חכמה ודאי וקיומם ע"י התורה העליונה שהיא חכמה וז"א היה מסתכל בתורה ובורא את העולם וז"א מאי קמיירי ירצה מה טעם לרמוז ב' פעמים עשרה יחד ותירץ מפני קיומם של אלו מתוך אלו. והענין כי המאמרות הם. מחכמ' בסוד ל"ב נתיבות ובאו למעשה בראשית שהיא הבינה ונכללו בה להתגלות בל"ב אלי"ם אמנם דברות התורה הם מת"ת ונמשכים למ' ולכך תורה ע"י המ' מפי הגבורה ודאי ועכ"ז ניחא כי מעשה בראשית הם סוד י"ה ואינם שוכנים אלא על ו"ה שהם י' דברות של תורה וז"ש אם לא בריתי שהוא התורה דהיינו יומם ולילה ו"ה מדת יום ומדת לילה חקות שמים וארץ דהיינו מה שנשפע בימהם בסוד י"ה על ו"ה דהיינו חק ושפע אל שמים וארץ לא שמתי ואין העולם מתקיים וע"י התעוררות ו"ה מתקיים ייחוד י"ה. מהימנותא דקב"ה פי' להאמין בא"ס המשגיח בכתר ומשפיע ע"י מדותיו: מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף יב.

אור אקרי המשילו הרוחניות הדק לאור כי הגשם הדק שבעולם הזה הרוחני הוא האור. לישראל באן אתר וגומר וא"ת מאי קא מבעיא ליה והא כתיב כי חלק ה' עמו וי"ל באיזו ספירה פרטית קא מבעיא ליה ופשיט ליה בת"ת המתפשט מחכמה בענין שהם אחוזים בת"ת בסוד תורה הנמשכת מחכמה והיינו רקיע השמים רקיע מצד החכמ' השמים מצד הבינ' והיינו יהי רקיע בתוך המים במילי ירצה שהרקיע מתפשט והולך בתוך דברי תורה שהם סוד ת"ת ומ' וסוד הדעת נשמה אליהם ומתפשט באורו בהם וישראל הם ממש בסוד נשמתם מהרקיע הזה שמשם נמצאו. ויהי מבדיל וגומר כי בהיות הת"ת אוחז הגבורה ומכריעה לחסד נמצא נוטלה מלהשפיע בחצונים והם נבדלים מהקדושה וע"ד קדושים שהם ישראל מבדילים בפעולות הת"ת מצד החכמה והיינו לא יהיה לך מצד החכמה וכן יהי רקיע. לא תשא מצד הבינה כדמפרש ואזיל כאילו פריש אימא בינה מאתרה מעל שש קצוות לעילא ששם סלוקה וזה ע"י הפגם שפוגם בשבועה בבת שבע שהיא מ' ובז' הספירות ואין כסא המ' כתקונה וז"ש וכתרין לא מתיישבין בדוכתייהו לא העליונות ולא התחתונות נמצא פגם בין י"ה ובין ו"ה ובין י"ה לו"ה שהכל נפגם והיינו לא תשא את שם מ' ה' אלדיך חכמה בינה את לרבות הת"ת והיינו את שם ה' יהו"ד ממש ד' אותיות אלו כנזכר ואפשר לפרש אימא מ' כתרין שש קצוות וממילא פגום באימא עילאה ואין ספק שהנדר פוגם למעלה והשבועה למטה וניחא להאי פי' ונרגן

מפריד. מקום א' מ' עם הת"ת יקוו המים יושפעו ויתקבצו ובזה הבינה עליהם ואם לאו היא מסתלקת:

זכור את יום מצד החסד שמצדו הייחוד אל הת"ת והמ' שעיקר ייחודם ביום השבת וז"ש זכור את יום השבת ייחוד הת"ת ומ' לקדשו מצד הקדש חכמה שבצד החסד וע"י הייחוד נשמות קדושות באות לעולם והיינו תדשא הארץ דשא שהם נשמתין דלקיטת מצד הכהן כנזכר בסבא בפ' ובת כהן דא נשמתא והיא מתעטרת מצד התחתונים בנשמות האצילות ומצדם הייחוד ביום השבת לאפקא דשאים הם נשמות וברכן הם שפע ורב טוב:

כבד את אביך מצד הגבורה וכבודם לתקן המיעוט המתמעט משם בהמתקת הגבורה וכבודם להיותם שני המאורות הגדולי': לא תרצח מצד הת"ת הנק אדם ואדם בסוד נשמתו נפש חיה מרכבה שם וההורגו פוגם בו ויעקב אמר וידגו לרוב ולזה לא תהיה בינוני וגומר הפך מדת יעקב כנזכר: לא תנאף מצד הנצח שהוא א' מביעי דכורא וזה רמז דלא תוליד הזרע שהוא מתרין ביעין הנשפע מת"ת שבנצח על המ' שבהוד כנודע. לא תגנוב מצד ההוד שנצח והוד ב' רעים ולהם חלקים ידועים בזריעה לז"א זורע זרע ואין זה נוטל של זה והגונב פוגם בשתי מדות אלו: לא תענה מצד היסוד שהוא דמות אדם ת"ת והוא עדו"ת ודעו"ת הוא ת"ת כנזכר בתיקונים והוא עד אמת מצד הת"ת ומי שהוא עד שקר פוגם במדה זו: לא תחמוד מצד מ' והיינו אהבת זוגך לקבלך:

ולא עוד אלא דמכפר וגומר הכרח הענין הוא דאם אינ' מכפרי' כלל הרי כיון שיש עון אינם יכולים להטיל שלום ולייחד מפני פגם העון אלא בהכרח מתקנים הפגם ומכפרים העון ואחר כך מייחדים ומשלימים וזה שאמר בגין לאטלא וגומר. הא אוקמוה במיכאל וגבריאל אברהם ויצחק חסד וגבורה וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף יב:

ונקרא אברהם המשל נשיא שהחסד עול' עלהכל שהבינה הנק' אלי"ם המשילו ונשאו על כל הספי'. פחד נק' ע"ש שצריך לפחד מחוזק דינא יעקב ת"ת נק' אמת. ושלום יסוד משך הוא"ו ועיקר עבוד' לקשור שלום באמת כאו' אהבו שע"י שלומם שהם עולים וקושרים הספירות הימניים על השמאליים ומכריעים ההכרעות נמצאו כלם תלויים באהבת אמת ושלום וז"ש וע"ד האשלמותא דכלא וזה סגולת קרבן שלמים לאהוב אמת ושלום זה לזה ולהשלים ע"י כל הספי' וז"ש ומאן דקריב ליה אסגי שלמא וגומר כי מלת שלמים לשון רבים מורה על ענין אסגי שלמא ריבוי שלימות. יעקב עביד שלם ובגין דאחיד אוחז ומשלים חסד וגבורה והקרבן שלמים הם מכפרים טל עשה ועל לא תעשה ובערך ריבוי המצות שהם משלימים נקראו שלמים לשון רבים דהיינו שלומות הרבה

וז"ש וע"ד אקרי שלמים. גבר שלים יר' בסוד כללותו מכל הבחינות הצריכות ושלמים לשון רבים יר' שלמות וכללות העליונים ותחתונים בו וז"ש לעילא ותתא בסוד שמע וברוך שם:

ר' אחא אמר אם על תודה יר' שהתודה באה על עון כגון חבוש בבית האסורים וכיוצא מסתמא עון היה בידו ואח"כ גרם שנתכפר לו וניצול ונתייחדו המדות העליונות וז"ש אם על תודה כדמסיק שהיא מ' והקריב הת"ת שהוא על התודה וייחדנו עם התודה ופי' כי התודה מ' וראי' או' חטא עליה לשון נקבה דייקא והענין שהלחם היא מלכות ובהיותה חמץ מור' שהחצוני קרוב אל ה' ובהיותה מצה נבדל משם ולכך לתקן ביעור חמץ אתיא מצה וחלת כתיב חסר וא"ו שהיא בעלה ועתה נתרן עם ו':

ור' חייא מוסיף על דברי ר' אחא ודייק או' שלמיו לשון רבים והכוונה על זבח תודה שהיא מ' והיינו או' אתידע יקריב ב' שלמים בשלימות דהיינו ליחדא עם הת"ת ויסוד:

ור' יצחק פליג אדר' חייא דקשיא ליה טובא א' תודת שלמיו מורה שהשלום הזה נפעל ע"י התודה מ' והיינו תודת סמוך לשלמיו ואם כדברי ר' חייא הל"ל על זבח תודה שלמיו ועוד דמשמע שהתודה למטה מן הלחם כאו' על זבח תודת וגומר אם כדבריו שהשלמים למעלה אין הלחם למעלה ממנו אלא ממט' במ' לזה פי' שהמ' בעצמה נק' תודת שלמיו דהיינו תודה שפועלת שלומים הרבה וכל הספירות נשלמות בייחודה ואתער רחמי בכלהו עלמין עליונים וחתתונים.

ור' יוסי מתרץ לישנא אליבא דר' חייא ואמר מה שאמר תודת שלמיו בסמיכות יר' תודה מתברכת מתרי שלומי ולעולם תודה למטה ולחם בחינה עליונה על בחינה זו וז"ש דכ"י אתברכא מאינון אתרי ואין הכוונה שהם בה דא"כ קשה דלחם למעלה מתודה אלא היא למטה מתברכת ואח"כ לחם שהיא יחוד' למעל' וא"א לפרש שלמיו במ' כדפי' ר' יצחק משום דאינון שלימו דכלא הם אלו ולא המ' ומוכיח היות קרבן זה במ' בהיות' חסר' מתלבשת בקליפות וז"ש לחם חמץ הא ידיע שהיא המ' בהיות העליונות מסתלקות ממנה ואם יקשה לך היאך מקרבה חמץ ששם מזדמנים החצונים ואמר משום דכמה דהוה חטאה וגומר. כדי לתקן הפגם ההוא ממש והיינו חלת חסר ו' שנסתלק ממנ' וזה שאמר ת"ח וגומר אמנם מה שראוי להקשות או' בלולות בשמן כי מי נתן שמן שהוא מחכמה במקום פגום שהיא חמץ אם אפי' ו' שהוא בת"ת אסתלק ממנה איך יהיה בה שמן מחכמה וז"ש למאי קא רמיזא:

ור"ש תירץ כי ענין תודה בחמץ וחלת חסר כדפי' לעיל הכוונה במ' בהיותה מתלבשת בכחות הדין שהם למטה ממנה וז"ש הכי אינון להט החרב המתהפכה והענין המ' חרב

וכחותיה להט מתהפכת לדין ולרחמים ואין לפרש להט בחצונים ח"ו דא"כ לא היו נקרבים ע"ג המזבח אלא הם טהורי' כחות בעלי דינים ולזה משפיע עליהם שמן כדמסיק בגין דכלהו וגומר ואם לא ישפיעו שמן להפכם מדין אל רחמים יערערו עליו ויתבעו הדין לכך צריך לתיקנם כדי שלא יקטרגו עליו.

ודא הוא יין וגומר פי' גם זה טעם היין אע"ג שלא הוקש' לר' יוסי דבאתר חד תלי יין ושמן ומים לניסוך והשתא מפרש כל חד וחד ואזיל.

מים בחג בניסוך היה לאשקאה גנתא שהיא המ' וכל אינון נטועין שהם ז' ספירות שבה הנכללי' בג' הדסים וב' ערבות ולולב ואתרוג וע"י היו מקבלים שפע רחמי' בסוד מימי החסד ומעבירים מים זדונים. וכן ביין ג"כ ב' מיני יין וז"ש יין אית אתר וגומר שהוא טוב דהיינו הדין המעורר הזווג ומשמח מצד הבינה הנק' עם החכמה ששם ת"ח ונבון וגומר ואית אתר דאיהו לאתענשא שהוא הדין החזק מצד הבינה המעוררת דינים ע"י הגבורה והוא מתעבר ע"י יין הטוב. והנה שנים אלו יש בקרבן שהוא בהם ויש שאינו בהם אמנם שמן מצטרך לעולם אין מנחה בלא שמן מפני שהוא לעורר הרחמים אינו להעביר שמן אחר ח"ו שהכל שמן טוב וזה שאמר ושמן לא אעדי וגומר. מנחת קנאות מעוררת הדין עליה לכך אין בה לא שמן חכמה ולא לבונה כתר אלא באה מן השעורה מן הסערה והדין והיינו וצבתה וגומר. משא"כ בתודה שהכל שלום כאו' זבח השלמים אם על תודה:

בני מהימנותא פי' נאחזים בספירות אינון דמשתדלי הם בסוד הת"ת וידעי לייחדא וגומר הכל בסוד התורה והיינו אותם העוסקים בסודות ושבחא דאינון כלומר העיקריים ומשובחים שבהם הם אינון וגומר ומתדבקי בה ע"י ההשכמה וע"י התור' נעשים חברים עם השכינ' שהיא משבחת והם משבחים כדלקמן. מהרמ"ק זלה"ה:

דף יג.

ת"ח בשעתא דבר נש קם מקדים אל השכינ' ורוח צפון ת"ת מצד הגבורה ואתפלג ליליא שהלילה היא נחצית ע"י התורה לשני חצאים חציה ליל חשך ודין מעורבת בחצונים וחציה לילה דהיינו מתאחדת ברוח צפון ומנגנת בסוד שיר ושבח ומשכמת בסוד התעוררות הייחוד בין חכמה ובינ' והיינו לשבחא למלכא בינה קדישא מיוחדת עם חכמה. היושבת שכינה בגנים ג"ע תחתון וג"ע עליון חברים צדיקים שבגנים שהם חברים עם הככינה כלם מקשיבי' לקולך אתה העוסק בתורה. אתון שבחון למלכא ע"י התורה אעטרו שהמלך מתעטר בנשמת הצדיק ההוא לינק מלמעלה בסוד ההתעוררות והענין כי ההיא אילתא מ' מתעטרת כדמפ' ואזיל ואז כדי להשפיעה הוא מקבל מלמעלה. ומאן

אינון כלומר בכל העוסקים בתורה מתעטרת אמנם העיקר הם אותם העומדים בבית ה' דהיינו מ' בלילות שמשתתפין עמה כדפי'. וברכתא דילהון ברכתא שמעמקת שפעה יותר כדמסיק שאו וגומר וברכו כלומר ברכתכם עיקרית וברכו את ה' והטעם שאו ידיכם כדמפרש ואזיל מהו קדש אתר עילאה וגומר:

ובר נש דעביד כן ואין בידו עון שיעבר תפלתו אלא זכי להאי להשפיע במ' משם **יברכך** ה' מציון כלומר את תברך לקב"ה כלומר דהיינו ת"ת מאתר דאקרי קדש עילאה שנמשך לת"ת כדי להשפיע למ' והצדיק ושכינה מתברכים יחד מהת"ת ע"י היסוד וז"ש יברך לך מאתר דאקרי ציון והיינו החלק ההגון לך מהתעוררותך המקור העליון דהיינו ואת ומטרוניתא שנעשו חברים תתברכון כחדא כמה דזווגא דלכון הוה כחדא לשבחא וגומר. כך מההוא אתר וגומר ואע"פ שהוא בחיים בעולם הזה א"כ אינו מתברך אלא ממ' שהיא המשפעת בתחתונים ועוד היאך הת"ת מברך אינו מברך אלא היסוד כיון שהברכו' נמשכו' אליו משם לז"א שהת"ת הוא המברך והאדם למטה שכינה רוכבת עליו והא כיצד כשהת"ת נותן הברכות העליונו' ביסוד אומר זה חלק השכינה וזה משאת מאת פני לפלוני וז"ש יזמין לך ברכאן וז"ש יברכך ה' מציון כלומר משם יזמין לך הברכות כנזכר. מאן טוב ירושלם וגומר פי' יברכך הוא חלקך וראה בטוב הוא חלק המ' שהוא ג"כ נהנה ממנה כמו שנעשה שותף עמה וז"ש וע"ד יברכך וגומר כלא חד מלה.

וראה בנים לבניך שפיר כמו שהוא עטר להקב"ה כך יהיה הוא עול' במדרג' עליונה שהם בנים לבניך דהיינו שלא יפסוק תורה מזרעו שהוא חוט המשולש והטעם שיהיו עוסקים בתורה כמותו בלילה ששכר מצוה מצוה וכמו שגרם ייחוד בין אבא ואימא ועלה ת"ת אל ייחודם ואריך אנפין ישפיעם כן ממש יעלה אל סוד המבוע הזה בסוד וראה בנים לבניך מדה כנגד מדה לכך שפיר.

מהו שלום על יש' אם הכוונה ברכה לכלל ישראל ושלום על ישראל הי"ל דאהדר למלת וראה ג"כ שלום על ישראל.

ועוד מאי קא בעי הכא ישראל שעד עתה בברכת היחיד קימי' ואם הכוונה שיתברכו בסבתו מה ענין זה הנה ודאי שכן דרך כל המברכים והמשפיעים ולז"א מאי קא בעי הכא ירצה מה נשתנה מקום זה.

ותירץ שע"י שתזכה לברכה מציון ולראו' בטוב ירושלם דהיינו היותו מרכבה לברכה מת"ת וממ' עוד יזכה לעלות במדרגה רוחניית יותר והוא לייחד אפי' למעלה מהת"ת ומשם ימשיך הברכות על ישראל קדישא ת"ת מצד החכמה מתקדש ודאי ושלום היינו שבחא היא דעילאי ותתאי כלו' תשלים בין חכמה ובינה מצד הדעת וכן תשלים בין חסד

וגבור' וכן לכל העולמות כלם כנזכר בסוד השלמים לעילא. וכל זה גרם לו בעסק התורה בלילה וז"ש ומילי דאורייתא אסגין שלמא בעלמא כי ג"כ בסוד התורה יושלם כל זה:
נפש כי תחטא וגומר ר' יוסי פתח וגומר לאזדהרא מהתרחק מאה שערים מן ההיתר כדי שלא להגיע לשער א' מן האיסור וז"ש דלא למחטי וזה על ג' דרכים אם לא חטא כלל מחוביהון דשאר בני עלמא אם חטא לעזוב חטאו והיינו מחוביהון ממש אשר חטא על הנפש ועוד לשוב בהרחק וזהו לאזדהרא דלא למחטי וגומר:
אתערו בני עלמא פי' מן העבירו' שאתם משוקעים בם ושובו אתערו לאזדהרא שלא לחטא עוד והיינו תשובת הגדר. אתערו נשמתא היינו לעסוק בתורה ומצוה ובזה באה הנשמה אל הגוף. בכמה ויעודין בכמה קסטורין היינו עונשין. ולא עוד אלא שגם מראה לו שכר. לאשתעשעא בהו לא בראיה בלבד אלא בהנאה. יעדון כדי שתדע נועם הצדיקים והוא סוד הייחוד ע"י הצדיקים שהקב"ה משתעשע עם הצדיקים בג"ע:
נפקא וקיימא קמי מלכא בהיכל ידוע בכסא הכבוד ג"ע עליון וגם אור השכינה עוטה אותה מעיל ועליה קאמר בלבוש יקר והיינו מהכבוד העליון שהוא מתפשט עד המ' והיינו ל"ב נתיבות חכמה שבהם נברא העולם ובהם כל ציורי הנמצאות לרמוז שבכל צדיק וצדיק תלוי כל הנמצאות כלם. אסתכלת ביקרא וגומר היינו סוד הייחוד הנעש' בכל יום ומעטר לה וגומר וכל זה דמיון המזומן לה לעתיד כדי שיתאוה לו ולא יחטא:
בשעתא דמטי זמנא שגלוי לפניו עת להולד הנשמ' לצורכ' ולצורך העולם מורידה מג"ע עליון לג"ע תחתון כדי שיראה מה שמזומן לה שם. וטעם ל' יום דעד ל' יום לא מתיאשא נשמתא בדוכתא כנזכר פ' תזריע. וסלקא לאתרה לעיל' להשביע' קודם בואה ואח"כ משם שולח אותה וזה שאמר לבתר דכל האזהרות והצויים נחתא לעלמא להתלבש בטפה ההיא ברצון כל. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ולא עוד אלא וראה בטוב וגומר מאן הוא טוב ירושלם וגומר הנה נראה הענין כפול כי ציון וטוב ירושלם הכל נראה א' ואיך אמר יברכך וראה בטוב ירושלם כנרא' שהם שני ענינים. ועוד באומרו ולא עוד אלא אמר וראה בטוב וגומר כנראה שהוא דבר עליוני יותר מציון. האמנם אפשר לפרש כי יש ברכות נמשכות אל המלכות מיסוד עצמו הנק' ציון ויש ברכות נמשכות אל המ' מן הת"ת עצמו וכנגד אלו אמר וראה בטוב ירושלם ולא כינה אותם על ציון רק שאמר כי הם טוב ירושלם וברכותיו והשפעתו הנשפע לירושלם ממלכא קדישא שהוא הת"ת אמנם אמת הוא כי לא נחית אלא דרך ציון כנודע כי אין שום השפעה למ' אלא דרך היסוד אמנם אינו מועיל רק למעבר לבד אמנם מ"ש יברכך ה' מציון הוא ברכות ציון עצמו ולכן פה הוזכר שמו אמנם למטה לא

הוזכר שמו כי הם הברכות הנשפעות אל ירושלם מן הת"ת ולהיותם עליונות מברכות ציון עצמו לז"א ולא עוד אלא וראה בטוב ירושלם, או אפשר לפרש במה שהודעתיך פרשת בשלח דף נ' ע"ב כי יש בכל ספירה וספירה סוד עצמות וכלים והכלי נק' יסוד והעצמות נק' צדיק והנה לז"א יברכך ה' מציון הוא סוד השפע הנשפע ע"י ייחוד גופא בגופא ואח"כ וראה בטוב ירושלם הם הברכות העיקריות שהם רוחא ברוחא עצמות בעצמות ולכן קרא אל העצמות מלכא קדישא כי סוד העצמות המתפשט בכל הי"ס והוא אחדות שלימה כי אין להאריך בו עתה כי לזה שינה כאן שמו וקראו צדיק כמ"ש ע"י ההוא דרגא דצדיק ולז"א ולא עוד אלא וראה וגומר כי הם ברכו' עליונות ורוחניות מאד מאד. עכ"ל: ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף יג:

אעטר לה מלכא היינו בת שבע שכינה כלול' מז' מדות למעלה מראשותיו. ור' אלעזר מתקן לשון צללים תרין. ונסו הצללים פ' אמוד. כדין בעי וגומר היינו ל' יום קודם פטירתו. או ראה שעבר במזיד. או ידע שעבר בשוגג ואח"כ נתברר לו. אם לא יגיד כדי שע"י וידוי יורידם מנשמתו לתוך מצילות ים.

היך פתחין ליה פתחי ההיכלות.

היך יקום לפני קונו עד ימרק עונו בגיהנם:

ר' אבא פתח וגומר כל דינים דלעילא היינו זא"ת שהיא מ' באתנו שהיא נקבה ובה כל דינים תלויים כאו' ישפוט תבל בצדק. ועכ"ז לא שכחנוך ת"ת שהוא תורה ולא שקרנו בבריתך יסוד השקול כתורה כדמסיק דמאן דמשקר ביה כאלו משקר בשמא וגומר דהיינו שם ה' ת"ת דהיינו כל התורה כלה.

וקרא אחרא וגומר מורה שהיסוד ברית שקול כת"ת תורה כלה וכן פסוק אם שכחנו שם וגומר ג"כ מורה ענין זה כדמסיק דפריש כפוי וכופר באלו"ד ומשקר חותמו שהוא מהול וקורא עצמו גוי ערל:

סליק ליה כאלו נטיר יר' כל מה שעסק במצות היו אותם המאורות חשוכים מפני הערלה ואח"כ כשנימול העלה עליו כאלו קיימם מחדש מפני שהאירים והעירם מחשך ערלתם: אורייתא ת"ת איקרי ברית שהיא תלויה בברית כדפירשתי. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אעטר לה מלכא קדישא וגומר עיין פ' לך לך. אלא כל דינין דלעילא וגומר פי' כי כל הדינים באים מן המ' הנק' זאת. עכ"ל. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף יד.

זכה ליקרא מ' בעולם הזה ומ' לעולם הבא כדכתיב וצדיקים ירשו ארץ. וזכה לברכתא היינו ע"י הת"ת הקושר מבינה עד המ'. יוסף זכה מפני זכות הברית זכה אל השור ראשון לקרבנות ולזה הקשה אי הכי מעיקרא סליק אדעתא דברכות בכור שורו אינה בזכות הברית אלא שכל השבטים משולים לחיות ויוסף לשור השתא דאמרת זכה א"כ למה שור ולא אריה שהוא ימין שהיסוד בימין נאחז כנודע. ולזה אמר שזכה למעלה ולא עלה עד הימין כדי שיהי' שם להגין ולבטל שור נגח שהחטיא ירבעם לישראל. תרין דרגין יסוד ומ' מילה ופריעה ולהם ב' שמות שד"י אדנ"י וז"ש בשמהן איקרון והיינו שור פרה כיון שמ' פרה בהכרח זווגו שור והיינו שניהם בשמאל ואין בזה פגם למעלת יוסף וז"ש בכור שהוא יוסף שורו שהוא מדתו נטיל לשמאל הדר לו ודאי ולאו כשוורין וגומר שהם בעלי הדין החזק המזיק אלא שור שקרניו יפים קרני הוד והם קרני רחמים קרני ראם ולכך דינו לבטל והיינו בהם עמים ינגח וגומר משמע דכל מאן דנטיר להאי רשמא וגומר לנטרא ליה מכלא מכל מיני הקליפות שכלם נכנעים תחת שני שמות אלו. יקרא עילאה כבוד חכמה עילאה ושם הם סוד הקרנים כנזכר: ואפשר לפרש ולאו כשוורין דעלמא בועז ופלטי בן ליש שעם היות שזכו למדה זו לא נתייחד' עמהם כיוסף. בהם עמים ינגח וגומר ע"י שיונק מלמעלה יש בו כח לבטל הקליפות דהיינו בהם עמים וגומר שהם אפסי ארץ דהיינו מצולות ים. תרין מלכו יסוד ומ'. חד הוא יסוד וחד בנו מ'. ברית חביב מכלא ששלמה שמר כל התורה כולה ומשום דאהב נשים נכריות שנגע בברית אבד המ'. וירבעם בטל כל התורה ומפני שיוסף שמר הברית נתן לו המ':

בגיני כך יר' מפני מעלת הברית כדפי' אר"ש האי בר נש דאוליד בר אתקשר בשכינתא הבן ואפשר שהוא האב וקאמר האי בר נש דאוליד בר דהיינו שיכניסהו בברית אתקשר דהיינו נקשר עמה יותר ממה שהיה עד עתה וכמעט שהוא מרכב' אליה ולא בבחינתה למטה אלא בחינה שדרך בה יכנס לכל שאר המדות וז"ש דאיהי פתחא לכל פתחין פתחא דאתקשר וגומר דהיינו שם אדנ"י פתח המתייחד עם שם יהו"ד שהוא ג"כ פתח ליכנס למעלה יותר וכל זה בסוד הברית.

נטיר קמי קב"ה במ' שהיא לפני הב"ה ת"ת ששם היה כשנימול. דדיני' מתערי בעלמא במ' שממנה דינים בעולם. אשגח קב"ה בההוא דמא שהוא סוד העברת הקליפות וגילוי היסוד ושזיב עלמא שמשפיע רחמים וחסד מצד הבינה במ' ששם נקשר סוד הברית והעד ובן שמונת ימים שהיא הבינה כאו' ואם בגבורות שמוני' שנה והיינו גבורה דכלילא כל

גבורן והיא במדרגה ח' ממטה למעלה והיינו היסוד כק' חי בסוד הבינה אלדי"ם חיים והיינו י' יסוד ח' בינה וזהו סוד צדיקים בעולם הבא וז"ש וכלא בחד מתקלא:

תאנא בההוא דמא זכי עלמא וגומר כי בינה על החסד וע"י פעולת אל כאו' אל מלך יושב על כסא רחמים ומתנהג בחסידות במדת החסד:

אר"ש תרין כתרין וגומר ת"ת ומ' יומם ולילה. ואינון פתחא דכל שאר כתרין ע"י מ' נכנסים אל כל הספי' וע"י הת"ת משיגים כל הספירות דהיינו אספקלריא המאירה ושאינה מאירה. חד דינא מ' גבורה תתאה וחד רחמי ת"ת ומתבסמין דא בדא ע"י ייחודם והרחמים גוברים. חד חוורא דהיינו פועל חסד מפני קירוב דבסטרא דדכורא שריא חסד וחד סומקא שהוא פועל הדין דבסטרא דנוקבא שריא גבורה. בגין לאתבסמא דא בדא ונמתקים הרחמים הדין ברחמים ורחמים בדין שאין העולם כדאי להשתמש בכל א' לבדו וז"ש ובג"כ אתקשרן וגומר. והאי ברית וגו' היינו יסוד המייחד שתיהן ואוחז. בקדמיתא בדינא מתחיל בדינא ולא שריא ביה ולבתר שריא ביה חסד דמאן דאלים גבר בסוד אשה כי תזריע ומטה המדות כלפי החסד וז"ש ואתבסם כלא בבחינת חסד:

ודא הוא ברית דאקרי וגומר יר' ראיה לדבריו שאמר שע"י דם הברית העולם מתקיים ואין כוונת או' יומם ולילה על הת"ת ומ' אלא הכוונה על יסוד עצמו נק' יומם ולילה ואין הכוונה אוחז ביומם ראשון ואח"כ בלילה שזה הפך מה שאמרו אלא הכוונה לומר אחיד בתרוייהו ואחר שבא להזכירם הזכיר יומם ראשונה ועל האי אקרי בר נש וגומר הענין שאין בעל ב' קצוות נק' שלם ולכך נק' היסוד שלם שהוא כולל יומם ולילה והוא האמצע ולכך בר נש כשנימול נק' שלים, דכתיב לראיה שהחסד נק' יומם דכתיב יומם יצוה ה' חסדו ולילה הקצה השני ולא מתקיימא וגומר עם היות שהיה מכוון אליה באו' הלוך ונסוע הנגבה לא מתקיימא. אבל הלילה שהיא מ' מיד כשנולד זוכה אליה אפי' לא נימול כנז"ל אתקשר בשכינתא ובהיותו נימול זוכה אל היסוד כדי לאחוז בחסד הנק' יומם: דא הוא כתרא עשיראה וגו' הענין שכל ענין המדה המ' פתח והשוכן א"ס מלכא וגו' והאהל כלי הספירות. וכתיב פתחו לי שערי צדק והיינו הוכחה לו' שהיא פתחא לכל משכנא והיינו וקרייה דוד מלכא שהיא מדתו ויר' שערי צדק שהם בעצם צדק לא הבחינות האחרונות שבה א"כ היא בעצמה קרא פתחא: כחום היום בנהירו דחסד וגומר יר' והוא אברם יושב והיה צורתו חקוקה במ' בישיבתו בחסד בעת חוזק הארתו שיום הוא חסד בענין שהוא מורה מקומו בחסד ועומד ומשפיע במ' וז"ש כמה דיתיב בהאי יתיב בהאי והיה כולל מציאותו בשתי מדות המ' והחסד בתוקפו מאיר במ':

אימתי אתקיימו ביה שניהם כאחד כד אתגזר מפני שהיסוד משלים ומייחד ב' מדות אלו שהם יומם חסד ולילה מ' גבורה בג"כ וגומר:
תאנא כתיב ופסח וגומר פסח דרועא ימינא משרה אותה ה' על הפתח לאתבסמא דינא ברחמי על ידי הברית שמשם הדם והוא הכרח אל כל הנדרש. גר צדק ולא יתיר לא נכחד מר' אלעזר עליית עם קדש במדרגות הקדושה אלא שרצה לפרש שאותה העליה יהיה ע"י מעשה המצות אמנם ע"י הברית נק' גר צדק ולא יתיר ושאלה זו נמשכה לו בחושבו שהחומר לא יעלה ולא יוריד בענין זה לכך לא חלק בין נזרע בקדושה לנזרע שלא בקדושה ואביו הצילו מזה כדמפרש ואזיל מהרמ"ק זלה"ה:
גליון וכתיב ואם בגבורות פ' שנה וגומר לכך יצחק חי ק"פ שנה על שנימול אחר ק"ף שעות שהם ז' ימים ולילה א'. שייך לעיל. זכה בשור דאיהו קדמאה לקרבנא פי' שור שהקריב אדה"ר. עכל"ה:

דף יד:

לא דמי וגו' ואע"פ שאברהם נולד שלא בקדושה עכ"ז קודם המילה כבר פסק זוהמתו באור כשדים ובכמה נסיונות והיה אוהבו של הקב"ה ולזה במילה נכנס במדרגה עליונה בעליית עם בני ישראל. נטעתיך שורק ביסוד זרע אמת מהת"ת בשר חמורים הם החצונים והם ג' עניינים המקדשים זרע קדוש. א' קדושת אביו במאכלו ומשתהו וז"ש ישראל קדישין. הב' קדושתם בזווג' ע"י טהרת הנדה וקידושין וז' ברכות וז"ש זרעא דקשוט מהתורה וחקותיה. הג' שרש טהור מאבות אבותם שעמדו בהר סיני ופסקה זוהמתן דהיינו טומאת הנחש וז"ש דינין דאתבסמו וגומר לכך הם בדין הנמתק בחסד וז"ש כלהו מתבסמין ומצד המתקת' הם נכנסים במקום המתקת הדין וז"ש עאלין בקיימא קדישא דיומם ולילה היינו המתקת הדינים.
אבל אומות העולם וגומר עיקר הדברים הוא בדברי רב המנונא סבא שאם כפי פשוטי דבריו קשה א"כ לא יכנסו אפי' במ' שכיון שאין זוהמתן נפסקת מי התיר לערב קדש בחול וטמא בטהור נימא שהם בחוץ אלא כדמפרש רב המנונא ואמר שהענין הוא בהדרגה כיון שאומות העולם הם שואבים רוח הטומאה עליהם מפני שאחיזתם בטומאה וז"ש שריין בדרגין וגומר ורוח מסאבא וגומר בטהרתם עולים ומחליפים שניהם הא' שריין בכתרא קדישא ורוח קדישא שריא ופתח כניסתם במ' ואחיזתם בה מצד שורש אשר לחצונים בה כי ממנה יצאו והם מושרשים בה בטהרה וקדושה כנזכר פרשת שלח לך בפסח ב' ע"ש וז"ש **שכינתא** דשלטא על כל שאר כתרין דלא קדישין ודרך אותה בחינה אשר להם נכנסים בה מה שא"א שאין הענין הזה וזה עד ג' דורות משתלשים

ועולים מדרגה אחר מדרגה אמנם יש' הם בעצמם קדושים ומצד אבותם בני קדושים ואבות אבותם גזעין כבר נכנסו וקושי הטורח הזה היה לג' אבות עד עלותם אברהם מ' יצחק יסוד יעקב ת"ת כנזכר בסבא לכך בשעתא דאתגזרו והיינו היום ממש ביומם חיים: **והיה כי יחטא וגומר** ר' יוסי פתח וגומר אטיל שלמא לעילא מפני שהוא מרכבה לצדיק הנק' שלום והוא משלים בין ב' הקצוות ומייחדם כנז"ל ובזה מבטל הדין ומגביר הרחמים וכל עלמא מתברכא בשפע הנשפע ע"י, **ואטיל** שלמא בפמליא שאפי' מלאכי דין עם מלאכי רחמים משלימין ושבעים מהברכות ע"י דאשרי דכר ונוקבא מייחד הת"ת למטה במ' להשפיע בה. שלום יעשה לי דמתברכאן אבהן יר' שיש בו כח להשפיע גם בת"ת כדי שתשפיע במ' מאי איכא וגומר נימא תרי זמני יעשה שלום לי או אפכא. ותירץ ר' יוסי שמלת יעשה שלום לי יר' על קדימת השלום יסוד ויבא אליה וז"ש כד מתברכאן אבהן וגומר הענין כי כבר שנתרבו הברכות למעלה מטעם המצות שבתחתונים או כח צדיק גמור הברכות קודמות ובאות ואין קליפות מקנתרות שנתבטל כחם. אמנם יעשה שלום לי לא אקדים שלמא שכיון שאין מעשים הגונים בתחתונים וראיה שאין אבהן מתברכין ובהיותו רוצה להשפיע הם תובעים החצונים חלקם וצריך השלום שלא להקדים ולהתעכב עד שיתעבר חויא וגו' יעשה פי' יתקן קודם בהשבתת הקליפות ואח"כ שלום לי. לא מתערין מפני שזכותו מגין ואם לפעמים יתעוררו מפני עון הדור מגין בתפלתו ומבטל הדין ולא שלטין. מהרמ"ק זלה"ה:

דף טו.

דאתעביד גרמיה חול ירד מיסוד העומד בפני הגזרות אל מטטרו"ן כי הוא לא עמד ירד אל החול שאינו עומד. איש האדמה ולא הארץ אלא אדומה בדיניים. דבגיניה אתתקנת וגו' כי נעשה איש ובעל לייחד האדמה. דאיהו גרים שהיה יכול לעמוד בפרץ ולא עמד. זאת לי מאי וגומר בזולת מה שהקשה דהל"ל הם לי קשיא ליה שאין צורך במלת זאת לי. לית מאן דאשגח טעם אל מציאות הקשת בעולם ומאן גרים לי שאם היה נח מתפלל עליהם לא הייתי שולח מי המבול ולכך שמא אין מי שיתפלל על הדור ואאבד עולמי לכך מכאן ואילך צריך אני לעשות למען שמי א"כ מי נח גרמו שהקב"ה רואה שאין מגין מתפלל על הדור ונותן הקשת שבגווניו הוא רמז אל המ' בסוד קישוטיה מג' אבות שהם ג' גוונים והיא נקשרת עם היסוד כנזכר בפ' נח:

מכאן סימנא שהוא מגין ולא כנח שלא הגין. תלת זמנין להראות תלתין יומין. אוכמא להראות הדינים וירוקא להראות התעוררותם מבינה או להראות שתלוי בבקשת רחמים בענין שפי' אם בדם דין חזק חתומה אם בטיט שהיא המ' עפר ומים חסד ותלוי ברחמים.

חמו חד חויא שליח הנחש העליון ושמא היה בא תפלתם. אשתניק ננער בבגדיו ויש גורסין אשתביק יר' נתרחק ורץ אחריו: קפטר ידוי קשר ידיו זו בזו כשלשלת בחוזק לאחוז בו כי לשון קפטר הוא לשון שלשלת פוסקרא דקיטפא כינוי אל קיבוץ החצונים. וקיטפא לשון אשכול. קפטורא שלשלת. בורירי הם החצונים לשון בור והכוונה השוממים תרגום לא תשם לא תבור והיינו שממהירות הגזרה היה מתעורר הנחש ורוצה לשלוט בעולם ומפזר כחותיו לפעול בתחתונים ויצא מלאך מאת ה' להכריז שנתבטלה הגזרה שיחזרו אל מקומם ויתאספו אל מעונותם וירבצון שהרי נתבטל כחם מלמעלה ולא ניתן להם שליטה בעולם וז"ש לא שרייאן בעלמא לכן אתם עולו לאתרייכו. פודגדא חולי השבץ. ויחל לשון חלחלה וכאב לכל הפרקים צדקות אהב שעושים התחתונים משום דעל ידם יחזו ביושר שע"י המעשים ההגונים מתיישרים פנים עליונים שהם הספירות אותם הצריכים להתפלל עליהם תדיר בני העולם וז"ש בעיין למבעי רחמי וגומר זו היא כוונת ר' שמעון מתחלה ולהכי לא הוה קשיא ליה מה דמקשה ר' אלעזר ור' אלעזר הבין דברי ר"ש בדרך זה ישר פי' הצדיקים והישרים יחזו ויביטו בתפלותיהם הספירות שהם פנימו וז"ש מאי פנימו וגומר ואו' אי הכי יר' אא"ב כס"ד דהכי פי' ישר שהוא בעולם יחזו פנימו דהקב"ה ניחא לשין ישר ויחזו אלא השתא דאמרת יחזו היינו הצדיקים בתפלתם א"כ הוה ליה למימר ישרים יחזו וגומר ור"ש לא רצה לפרש כר' אלעזר משום דלא משמע דממילא ישר יחזו וישגיחו בו הספירות אלא שע"י התפלה הוא הענין כדהוה עובדא לכך פי' כנזכר ימי קדם הספירות הנעלמות והשרשים הנעלמים בכתר ולזה יק' סתימא הכולל בעצמו סתימין ושרשים רבים ונק' קדם ע"ש קדימתו לכל הספירות וימי עולם הם הספירות המתגלים מבינה הנק' עולם. דאינון חמאן ירצ' התחתונות רואות ומשגיחות ביושר בשורשיהם הנעלם והיינו פי' הכתוב ה' בז"א בכח הצדק ודין לא לפנים מן השורה ולכך צדקות אהב שע"י הצדקות הנעשות בעולם ישר יחזו וגומר דהיינו היות פנים דז"א מביטים ומאירים מפנים דא"א ביושר ולא מצודדות אל הדין שכאשר הפנים התחתונים מתעקמות ואינם מקבלים האור אז הוא הסתר פנים שלעולם עינא עילא' פקיחא והמקור משפיע אלא שהעקמימות בא מהפנים התחתו' כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. רזא עילא' דאינון ימי קדם וגומר אריך י"ג זעיר ט' כד מסתכלין אנפין דאריך באנפין דזעיר וגומר זהו פנימו פני אריך לפני זעיר וחזו באורח ישר. עכ"ל:

דף טו:

ומתברכאן כלהו אפי' המברכות שלפי שיעור המקבל שיעור המשפיע. ומשקיין דא לדא עד המ' עד רדת שפע לנפרדים וז"ש עד דאתברכאן כלהו עלמין וקושרם נשמתם הוא האור הפנימי והיינו ואשתכחו עלמין כולהו כחד ע"י ההארה הנמשכת ביושר: ה' אחד הספירות הנאצלות ושמו אחד מ' בחייליה בסוד שמע וברוך שם. ועתיק יומין יתיב לבדו. כורסיין רמיו דהיינו ז"א כסא לא"א רמיו מלפניו לפעול דיניו למטה והיינו דינין מתערין. ומאן אינון אבהן שבהם הדינים ואפי' חסד פועל דין בהיות הגבורה גוברת בכלם. וינחם ה' על הרעה פי' מקורי הרחמים ושפע הנחמה שנשפעו בספירות מצד החסד וגוברים על הגבו' ועל הרעה והם נמתקים בהם ושלא יפעלו:

ותייבין לאתריה פי' כחות הדין שנתפשטו לפעול הם נקמטים ושקטים במקומם תשובה שלימה ששבה ה' עילאה להניק בניה ויש תשוב' למט' ואינה שלימ' כנודע והיינו שבה ה' תתאה לינק. יום הכפורים שהבינ' נמשכת דרך הספירות עד המ'. תרי כפורי אימא וברתא והענין בהדרג' ראשונ' להפתח המקורות אח"כ להעביר הדינים ואח"כ היא תשוב' ששבה ואח"כ שמח' בבניה. ואח"כ יורדת אחת ואחת עד שהיא באה אל ברתה כדי לכפר למט' והיינו אח"כ לטהר אתכם וגומר. ואחר כך משפיע נ' שעריה אל התחתונים והם מתגלפים מגדול' עד הוד אתפשטת ובהם סוד החירות ממלאך המות ומשעבוד ומכל צרה.

הגזלה היא הספי' אימא עילא' שגזל' מעל בניה ואימא תתא' שגזל' מת"ת והשיב פועל יוצא השיב אותה אל מקומה והשיב השפע שגזל ע"י התשוב' והיינו ואשם ויתקן:

תאנא בד' תקופין בשתא הם ד' ראשי שנים ד' תקופות ד' אותיות שבשם וכל אות ואות עושה בית דין וראש לעצמה לדון כפי פעולתה בג' חדשים שהיא מנהגת שהם ג' הויות לכל אות ואות י"ב הויות י"ב חדשים והם ד' ראשים בד' תקופות ממש בפסח תקופת ניסן בעצרת משום תקופת תמוז בתשרי משום תקופת תשרי בטיו בשבט משום תקופת טבת. קלא אתפסק היינו שפע הנשפע מבינ' מהשרשים שבה כלול מאש ומים ורוח ונשפע אל חג"ת. אתפסק ואינו בא עד שיגמר הדין אם ראויים בני אדם אליו ודינין מתערין מבינ' ומשפעת אל הגבור' לבד. ותשוב' שהיא בינ' תליא אם יצדקו בדין תשוב על הבנים ואם יתחייבו תסתלק מכל וכל עד דיתתקן העון או הדין ההוא והיינו שיצדקו הבנים דאמרן.

קלא נפיק לקבץ בתי דינין על מושבם. וד' זויין דעלמא הם ד' בחינות שבמ' שהם חסד דין רחמים והכולל סלקין להשתתף עם הב"ד העליון ונחתין להשתתף עם הב"ד התחתון

שבכסא. ושאר בתי דינין. וקב"ה זמין אם יתובון בתשוב' ישוב על הבנים להשפיעם. כלא אתפסק פי' השפע מסתלק מכל וכל מכל המדרגות. ודינין אתעבידו למט'.
וכדין אתקרי ויתעצב וגומר פי' אפי' בבתי דינים חצונים ר"ל חוץ מהבינ' ומהאצילות למט' הדין הוה:
א"ר יהודה כי מה שאמרה הברייתא שהדין הוא בד' תקופין היינו קודם החרבן אבל עתה אחר החרבן לית יומא וגומר מפני שאין שפע ואין ייחוד: ירושלם דלעילא מ' וכיון שאין ייחוד הדין הוה. אביך ואמך חכמ' ובינ' הרי משמע מפשט הכתוב שגילוי ערוה אל שניהם אמנם וכתיב אדרבא קרא ופי' אמך היא וגומר משמע שהערוה אל הבינ' שמסתלק החכמ' מעליה וז"ש הא אם גלי ערותה למאן בעי לאתבא לה ודאי בענין שהיא נקראת תשוב' בענין בחינת' שהיא שבה אל החכמ' להתייחד עמה וז"ש וכלהו חובין אחידן בה בההוא ערוה דהיינו שמפסיקין החכמ' מהבינ' וכתיב לא תגל' דהיינו שמגל' הבינ' שמסלק כסויה ממנה דהיינו חכמ'. כד אתתקן וגומר הכוונ' לתרץ קושיא א' דבשלמא לר' יצחק דערוה היינו שמסתלק מעל הבנים ניחא שנק' תשוב' שהיא שבה על בניה אמנם לדבריו הי' ראוי שיקרא החכמ' תשוב' שהיא שבה לז"א כד אתתקן הנתקנת אינה חכמ' אלא בינ' ולזה כיון שהיא נתקנת כדי להיות' כסא אל החכמ' נקראת תשוב' ששבה לאתר' להיות' כסא לרוכב עלי' וז"ש אתתקן לקבל ההוא דגלי וגומר:
א"ר יצחק כל חובי עלמא וגומר פלג' וסביר' ליה שהתשוב' ג"כ שייך בבחינת הבינה אם הבנים שהיא שבה עליהם והשתא ניחא לישנא דתשובה כדפי' ובענין הכתו' שאמר אמך לא תגלה אין ספק שקודם שיעלה הפגם אל בין החכמה והבינה יעל' אל בין בינה והבנים וז"ש כל חובי עלמא אחידן דא בדא מהקל אל החמור עד דאתגליא אימא פי' שמסתלק מעליה החכמה מפני העונות העולים עד שם וכד איהי אתגליא כל חובין אתגליין בגינה כיון שהשפע נסתלק מעל הבינה ג"כ בינה אינה משפעת בבנים והיינו דכתי' לא תקח האם וגומר יר' לא תגרום ע"י מעשיך שתסתלק הבינה מעל הבנים. כדין אתתקן עלמא לתתא כדרך שעלה הפגם ממטה למעלה מעלול לעלה כך עולה תשובתם מעלול לעלה ויתתקן כלהו ואז היא מתתקנת ומתקשטת מתשובתם ומתכסיא שהחכמה שבה אליה בשפע מקוריה ולזה כתיב אשרי נשוי פשע למטה כדי שתהיה הבינה כסוי חטאה הפגם והחסרון ההוא וכדין אתקרי תשובה לא בבחינת החכמה ששבה אליה אלא בבחינת שהיא עצמה שבה אליהם כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ואשם ויתקן וגומר פי' כי ואשם ר"ל שישיב קרבן האשם לה' על חטאו כמו האשם המושב לה' ופי' ואשם הוא כמו ויקרב הקרבן האשם. או אפשר ואשם

כלומר שיאמר בקרבו כמ"ש אבל אשמים אנחנו וז"א ואשם ויכיר בעצמו היותו אשם ובעל אשמה: ור' יוסי הביא ראיה לפי' זה ממלת והשיב כי אם היה צווי הל"ל וישיב את הגזלה אמנם והשיב נראה והשיב מעצמו כי אחרי או' בפיו הלא אשמתי ובגדתי אז הוא מעצמו והשיב את הגזלה וגומר:

תניא בארבע תקופין וגומר ענין ד' תקופין דשתא וגומר זה המאמ' הובא בפ' יתרו דף פ"א ע"א ושם ביארתיו היטב ע"ש עכ"ל:

גליון. א"ר יצחק כל חובין דעלמא אחידן דא בדא פי' עבירה גוררת עבירה. עכל"ה. וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף טז.

א"ר יהודה אימתי וגומר פליג עליה דר"י ומכריע כדברי שניהם שהתשובה היינו בתיקונא עם החכמה ותשובתה על בניה וז"ש ראשונה תשובה כדברי ר' יוסי שנק' תשובה בערך החכמה וז"ש כד אימא מתכסייא בחכמה וקיימא בחידו מרוב שפעה דכתיב אם הבנים שמחה ולא אמר משמחת אלא שמחה דהיינו דתבת בקיומה שהיא עצמה ומה דהוה מקור החכמה סגור תב לאתריה וזהו תשובה סתם אמנם אח"כ נשפע השמחה אל הספירות וכלא תבין חד לחד ולא שראשונה מתתקנין למטה כדפי' ר' יצחק אלא ראשונה למעלה ואח"כ למט' על הבנים ותקונם ואז היא תשובה שלימה בענין ששתי בחינות הם כדקאמר ר' יצחק הא' תשובה סתם בערך הבינה עצמה ותיקונה והב' תשובה שלימ' בערך המשכתה אל התחתונים וקשרם יחד ודקדק באו' וכלא מתבסמין היינו תיקון הדין והמתקתו שבכל ספירה וספירה בעצמה. וכלא תבין וגומר היינו קשרם יחד ומתברכין וגומר היינו השפע הנשפע ע"י ייחודם ותשובה שלימה יהיה כאשר אין פגם בשום מקום מהספירות אפי' התחתונות כנז':

א"ר יצחק וגומר בא להוכיח שאין שתי תשובות כדברי ר' יהוד' אלא הכל בענין א' ובבת אחת וז"ש כד מתכשר מהפגם או מתקשר שהכל ענין א' אינו מתכשר בשתי בחינות אלא בבת א' וברגע קל מתתקן הכל ותחלת הכשרו הוא מעל הבינה ונמשך למטה כנזכר וזה יוכרח מלשון הכתוב באו' מעל שמים חסדך והענין שחסד אל עם נבראיו הפרוס בכל העולם היא התשובה ותיקון הפגם אמר כי גדול מעל שמים שמים היינו ת"ת מעל שמים בינה ומ' דמעל מורה ג"כ על תחלת הענין כאו' ממקום פלוני והיינו חכמה והכוונה כי גדולת החסד והתשובה תחלתו מהחכמה ומתפשט בשמים ורצה עוד שהתקון עולה ממטה למעלה וז"ש דסלקא לעיל כנזכר לעיל עד דסלקא תקונא מאתר וגומר והיינו עד החכמה כנזכר:

ור' **יהודה** פליג עליה שאין מ"ם דמעל מורה כדדייק ר' יצחק אלא מעל דייקא ואין חכמה במשמע וז"ש אלמלא כתיב על שמים משמע ההוא אתר דקיימא על שמי' דהיינו חסד על ת"ת לבד כיון דאמר מעל שמים היינו בינה על חסד שהיא על הת"ת וז"ש משמע ההוא אתר דקיימא מעילא לעילא ומאי ניהו אימא לברה והיינו דאקרי תשובה סתם דאמרן לעיל דאפשר שתתקן אימא לברה הפך דברי ר' יצחק דקאמר מתכשר כלא כחדא וכבר היה אפש' לפרש דברי ר' יצחק לעיל שדעתו הוא שאין פגם עולה לבינה כלל אלא בחסד שהוא מסך מגן בעד הבינה וע"י הפגם בחסד היא מתגלת והיינו ערות אמך לא תגלה והיינו דקאמר הכא מעל שמים וגומר ולא דייק מ' ור' יהודה סבירא ליה לעילא גם בבינה הוא הפגם והיינו דדייק מעל דהיינו אימא כנזכר ושיטה זו עם שאר הפרטים שפי' בשיטה הקודמת נאותה יותר עם דברי התוספתא שמביא ר' יהודה לראיה אל דבריו שהפגם עולה למעלה ולאידך פירושא פליגא אכולהו וכבר היה אפשר לומר דר' יוסי ור' יהודה ור' יצחק לא פליגי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי אלא דוקא במשמעות דרש מעל שמים ובהכי אתי האי תוספתא ככלהו כאשר נבאר.

ואימא בחדוותא ממעשה התחתונים עולה התעוררות אל המ' והמ' אל הבינה וז"ש כד מתכשרן עובדין דלתתא כדי להתעורר המ' ואימא בחדוותא מתעוררת המ' אליה: כלא בחדוותא מצד הבינה והשמאל יכלל בשלימו מצד האמצע ת"ת סוד שלמים כנזכר לעיל. כלא בברכאן מצד החסד. ורחמין זמינין מצד ג' ראשונות ששם רחמים פשוטים ועלמין למטה שהיו בדין הם כלם בחדוה שהוא הדין המתמתק בסוד רננת הלויים. וכלא איקרי תשובה פי' בין מה ששב אריך להשפיע בין מה ששב זעיר לקבל כל ענין זה כק' תשובה ולפי זה נראה תשובה אפילו בכתר לזה תיקן ר' יהודה ואמר כלא בכלל כלא סתים פי' באו' תשובה הכל משמע כי הכל נסתם זה מלהשפיע וזה מלקבל וראיה לזה דכתיב למען ישוב אף ה' וזה לא שייך באריך דלית תמן אף אלא בזעיר אלא ודאי דתשובה שייך הכא והכא ואפשר ג"כ שנמשך מתוספתא שהודה ר' יהודה לר' יצחק במלת תשובה נכלל הכל וזה כפי שיטה ראשונה וז"ש ר' יצחק כלא הוא ודאי והכל נכלל במלת תשובה שהוא קשר הספי' כלם או אפשר דמר דייק כשמעתיה ומר דייק כשמעתיה: והשיב את הגזלה ולא יתיר. כפל הגנב. דא דגזיל וגומר הענין כי המ' בה כל ענייני נכסי ממון והיא גזלה אבדה גנבה וזה הגוזל פוגם במ' לבד שמבדילה מן הת"ת ולזה והשיב וייחד את הגזלה עם בעלה אמנם גניבה פגם בשני מקומות בממון שהוא סוד המ' כנזכר ופגם ג"כ שהבדיל דעת עליון ממקומו שהורה שאין דעת למעלה ולזה תשובתו בהשבת שני פעמים השבת הדעת אל מקומו והשבת הגניבה אל בעלה ולזה משלם כפל ולזה המודה

בגניבה פטור מן הכפל שהוידוי מכפר מה שבינו לבין קונו אמנם מה שבינו לבין חבירו אין נתקן עד שישיב הגניבה.

נפש כתיב ולא רוח ונשמה שאלו הם מסתלקים ממנו ואין פגם נמצא בהם ואפשר כי הנפש היא המתפתה בחברת יצה"ר וחוטאת אמנם רוח ונשמה אינם חוטאין ולא מתפתין אחר יצה"ר אמנם נפגמים על כרחם מסבתם. והכא גופא ונפש ששניהם יחד נפתים אחר התאוה ולכך והיה כי יחטא בגוף ואשם בנפש ולעיל פי' ואשם לשון תיקון וז"ש שהתיקון אינו ממלת ואשם אלא מעצמו. מאן דבעי לתקנא עובדוי והשיב וגומר. מאי והשיב וישוב מל"ל כי והשיב פועל יוצא לאחרים שהוא משיב בתשובתו וז"ש בגין דיתיב מבועי מיין והיינו שגזל מימי השפע שנסתלק בסבת הפירוד שהפריד והפגם שפגם בין המ' והת"ת כנזכר לזה יחזור המ' אל מקומה ויחזיר המקורות להשפיעם מהבינה:

ר' אבא הוה יתיב וגומר דהא מכל אילני וגומר וא"כ אינו שבח אלא גנאי לא בעאן לגלאה שבו תלוי סוד הגאולה דכר ונוקבא שע"י שחזר שכינה אל מקומה פרח הת"ת והוציא פירות לעולם. צדיק דא קב"ה הה"ד כי צדיק ה' ת"ת צדקות תרין ההין ומייחד ומקשר. וכתיב ה' צדיק מ'. קיצץ עבות רשעים בדיניה. וכתיב אמרו צדיק כי טוב יסוד. והרי בג' פסוקים ג' מדות הייחוד נקראות צדיק ועליהם נאמר צדיק כתמר וגומר. דא קב"ה ת"ת בסוד הדעת ולהכי קאמר דיתיב על כורסייא דיעקב שלימא שהדעת נשמה לת"ת והיינו כורסי' דיעקב יר' על אותה המדה שיעקב מרכבה אליה ובאותה הבחינה שהיא שלימה דהיינו שכולל חג"ת. בלבנון ודאי דהיינו לובן העליון והוא בחינת החכמה שבכתר הנקרא' עדן עילא' שאינה מושגת אלא לבינה הנעלמת בכתר והיינו אלי"ם זולתך ושם מתמצא סוד הדעת הזה והענין שהגאול' שעברה היתה ע"י הת"ת והיינו צדיק כתמר אמנם גאולה זו העתידה תהיה ע"י הדעת הנעלם כארז וגומר כנזכר:

יומא ושרותא דיומא אחרא הא' הוא יום א' ועוד יעבור מיום שני הלילה שהיא חמש מאות שנה ויזרח השמש ויעשה צל בנהורא דיממא דהיינו אחר אלף וחמש מאות שנה מה שגלוי לפני הקב"ה וכדי שלא יתיאשו בזמנם לא רצו חברייא לגלות סוד זה ועתה אנו קרובים ב"ה:

מבועא מחכמה ונהרא מבינה להשקות בזעיר ונוקביה ארז דא קב"ה ז"א שבו נכללי' ט' מדות ולזה המשילו לארזים רבים כאו' בחור כארזים וא"כ שתולים אהדר לט' ספירותיו שהם שתולים ומתמצאים במ' הנק' בית ה' וזה בגאולה אמנם אחר התחיה שיתרבה הזכות למטה בחצרות שהם בחינות למטה מבית ואח"כ שיזדכך העולם יותר עוד ינובון

בשיבה בעתיק יומין ברוב רחמים ואח"כ שיזדכך העולם יותר בחידוש העולם דשנים וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף טז:

מדון הוא הקטטה והפגם. אלופו של עולם מסלק השגחתו מן העולם ונמסר לחצונים. ישלח מדון אין פי' זה כקוד' ישלח ממטה למעלה עתה פי' ישלח ממעלה מהבינה פותח מקור הדין ונוטל מקורי הרחמים והיינו או' וינקן מסטרא דדינא ונרגן וגומר היינו מה שפירש קודם במלת מדון וז"ש כמה דאמרן דעביד פגימו וגומר ויפריד ת"ת ממ' ולא זו דף זו מלכא מן מטרוניתא כי ג"כ פוגם בו ואפי' האחדות לא יצדק בהם וז"ש דאחד לא אקרי וגו'.

קיומא דלעילא כביכול מעמידים הספירות בקיומם במצותם. אמנם בעלי תשובה יותר מזה שאם הם פגומות מתקנות אותם וז"ש זכאין יותר אינון מאריהון דתשובה שאפי' כשנפסדות תייבין כולא לאתרייהו. אתר עילאה בבינה. דאקרי צדיק דהיינו ביסוד להמשיכו במ' והוא אתר זוטא ודאי ועוד אמר שאלו בלא אלו לא מהני אלא צריכין שניהם לקיום העולם עשום דבינה עד הוד אתפשטת ושם ממשיכים השפע לבד אמנם משם ולמטה נמשך ע"י הצדיקים וז"ש עד ההוא אתר דאקרי צדיק וצדיקים גמורים וגומר אלין עילאין ואלין לתתא ושניהם יחד שיעור הקומה העליונ' ולפי זה זכאה חולקיהון שאלו ואלו צריכים למרכבה העליונה:

או מצא אבדה מ' כדמסיק ואם היה משיבה אל הת"ת היה מייחד ולא רצה להשיבה אלא וכחש בה ואדרבה המשיכה לחצונים ונשבע על שקר סוד שבועה על שקר שהם החצונים וגרם פגם לכל ז' מדות פגם על פגם וז"ש בג"ד אסתלק קב"ה מכלא גם הפגם בו בעצמו וז"ש כביכול קב"ה לא אשתכח בקיומיה מפני שהוא תלוי בה וז"ש דהא כ"י וגומר כנזכר לעיל וז"ש אבדה האמונה ר"ל האמונה שהיא המ' אבדה אל הת"ת שהוא אבוד וכן הצדיק אבד השכינה שהיא אבודה או ירצה שניהם אבדו תועלתם כנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון. וע"ד תנינן אתר דבעלי תשובה יתבי וגו' חיי שרה קכ"ט. עכ"ל:

דף יז.

אם הכהן וגומר ר' אבא פתח הגידה לי וגומר כד"א את שאהבה נפשי ראיתם רצה בזה שלא נפרש שאהבה נפשי פי' ת"ת אתה האוהב נפשי שאינו כן אלא למלכא קדישא שהוא ת"ת אמר שאהבה נפשי הכוונה אהוב נפשי וההכרח לזה מקרא דכתיב את שאהבה נפשי ראיתם דכיון דאיהי תבעה עליה והיא חושקת אותו וז"ש ולמלכא קדישא

אתמר שאהב' נפשי. אשתכחת ביה בקב"ה שעיקר השלמות הוא בהיות המ' למעלה בת"ת לא בהיות הת"ת למטה במ' שאז הוא שלימותא. והטעם שאין בה חצאין כל א' משתלם בחבירו הת"ת למעלה והמ' במציאות הת"ת למטה:

ורעי ברעותא ליה ולאוחרי ומלת תרעה ר"ל ירעה הוא בעצמו וירעה לאחרים ועוד לשון רצון רעוה משפיע מהכתר הנקרא רצון ומרצה לעצמו ולאחרים ממה שמקבל מהרצון העליון:

קביל ליה לגרמיה אית דגרסי זן ליה לגרמי' והכל ענין א' והכוונה לתת טעם לב' הפי' שפי' דהא בהא תליא קביל לגרמיה מההוא יניקו דמלכא דאימא עילאה לפי שהשפע מתבשל בדינא ומשתנה אל חלב בסוד הפיכת הדינים דם לרחמים חלב וז"ש יניקו דאימא ומההוא יניקו דאיהו יניק ממש הוא משפיע לשאר הספירות אחר ההמזגה ושינויו אלמים כדי להשקות הנטיעו' ולפעמים בלא שינוי והמזגה וז"א ויניק לון. ולכל הדרכים מרעה עצמו ומרעה לאחרים כנזכר בחידו מצד השמאל בינה מקום השמח': בשלימו מצד האמצע שלמים ברכאן ביה שריין מצד הימין כי עיקר השפעתו לאחרים ע"י הימין כלפי חסד כאו' הזן את העולם כולו בחסד ולז"א ברכאן ביה שריין ונפקי וגומר: אוי לי וחסרון נמשך לי על שהחרבתי את ביתי שהיא מ' וכבר נודע פי' אוי בפ' אחרי מות. מהרמ"ק זלה"ה:

דף יז:

איך תיזון גרמך מעמיקא היינו בינה האחוזה בחכמה. איך תיזון גרמך מנהירו וגומר היינו מה שמאיר הכתר בחכמה. והכתר עדן עילאה בבחי' חכמה הנעלמת בו. איכה תרביץ לשון תרבץ החצר לשון רביבי מים המשקים מקום היבש הצמא וז"ש איך תיזון לכל אינון וגומר. ומלת צהרים לשון אורות שהם שאר הספירות למטה ממנו ואפשר שהת"ת נק' צהרי' שהוא בן בקר דאברהם וערב דיצחק וע"ש שיונקים ממנו נקראים על שמו צהרים וז"ש לכל אינון דאשתקיין מינך תדירא ואין להם מקום אלא ממך ונקראים צהרים על שמך תדירא שהם מאירים תדיר כצהרים איך יעמדו עתה אפי' רגע בלא אור אחר שהיו צהרים מאירים תדיר.

ואנא הוינא אתזנא וגומר היינו בחינת שפע מזונא ממש שע"י היא מתפרנסת ומעמדת עצמה שלא תהיה סוכת דוד הנופלת. ואפשר שבחינה זו נכללת באומרו שלמה אהי' כעוטיה מצד עצמה ומצד זולתה. ומתזנא הוא מזון ומשתקייא הוא שפע המתרבה לה להשקות נטיעות הגן שבה והוא תוספת על המזון ואשקינא לכל אינון תתאי נטיעות הגן ובכללם השרים הממונים על פקודת העולם ובכללם שרי האומות מקבלים ממנה כל א'

לזון ולפרנסה אומה שלו. וישראל אתזנו בי שאינם ניזונים מהשרים אלא מהשכינה ולא נקט בהו אשתקיין מפני שאינם נותנים לאחרים כמו שרי האומות אלא זנים עצמם:
כד יצטרכון וגומר לתקן מלת אהיה ולא אמר אני עם היות שכבר היתה יוצא' בגלות אלא אהיה כד יצטרכון.
היך אקום עלייהו היינו מלת על עדרי ועניינו שולחה אמכם גלו לבבל שכינה עמהם והם עדרים שצריכים רעיה והיינו מלת עדרי וז"ש ולאו אהיה רעיה עלייהו. דאינון רתיכא וגו' והיינו חבריך כאומ' למען אחי ורעי הקב"ה נעש' שותף וחבר לעובד. או יר' שהנשמות הם ד' עדרים בסוד ד' פרצופין כדפי' בתיקוני' אריה חסד שור גבורה אדם נשר ת"ת ומ' ולכך נשמות ישראל קדושות חברים עם הת"ת בסוד המרכבה וז"ש אינון ישראל וגומר.
דהא דידי מלה טמירא וגומר הענין כי הוא ע"י בחינת המ' שבו בסוד שימני כחותם על לבך יש לי דרך ויניקה קצת לכך אמר שביק דידי שאין הגלות בחוזקה אליו אלא בדרך נעלם אמנם לגבי דידה דאסתלק ממנה מציאותו הוא אומר לה דרך להמציאו ולהשיגו בתורה כדמפרש ואזיל:
היפה בנשים כד"א וגומר קשיא ליה אם היא בגלות בלא שפע יופיה לז"א כד"א הנך יפה ירצה ששיר זה בעת תיקונה נאמר אלא שהיא הזכירה אז הגלות העתיד לראות אם יתקן בעת שמחתה איז' דבר מהצורך העתיד לבא. ועכ"ד ורעי את גדיותיך הענין דתרוייהו צריכי וז"ש ועכ"ד שתמצא עקבי הצאן עכ"ז ג"כ ורעי את גדיותיך כי בכל א' חדא לטיבותא וחדא לריעותא אם יש צדיקים יש בהם חדא עם היות שהם ענוים נדושין עכ"ז אין צדיק בארץ וגומר ואין תורתם בנקיות כתנוקת שיש להם בחינה טובה שהוא (א') הבל תורה בלי חטא אמנם אין תורתם תורה שלימה מקרא משנה ואגד' ותלמוד ומדרש לכך תורת עקבי הצאן היא עיק' מפני שהיא עול' לאין תכלית מרוב גובהה ולזה אמ"ל צאי לך עשה מזה עיקר שבזה תעלה לאין תכלית אמנם מפני שאלו יש להם חטא ויערערו המקטרגים עליהם ורעי את גדיותיך שבאלו לא תמצא מקטרג אלא אדרבה בהבל פיהם ישרפו ויטעו כל המקטרגים ושניהם כא' טובים אלו לבער המקטרגים ואלו לעלות למעלה וז"ש ועכ"ד ולז' גבי עקבי הצאן אמר יהא לך חילא לקיימא בשפע ומזון מלמעלה ולגבי ורעי את גדיותיך אמר יהבין חילא לכ"י בגלותא דהיינו לסבול הגלות מהמקטרגים כדפי' ע"י שקידת הלימוד שאינם מתבטלים כלל וזה שאמר על משכנות הרועים אלין בית רבן שרוע' אותם תדיר וז"ש אתר בי מדרשא וגו'.
בשעתא דצדיקייא אשתכחו די צורך להגין וכן תינוקות של בית רבן משתכחי די ספוק לגזרות המתחדשות לעונות הדור. ואי לאו יר' שאין די הצורך בזכותם או מפני תוקף

הגזרה לרוב העונות או מפני מיעוטם או מיעוט זכותם אי זכאין אשתכחו אינון איתפסן לכפר או להעביר המגן ואי לאו אינון גדיים לכפר אם ישובו או איפכא. רחיק מיניה אם אינו זמן הגלות ואם הוא זמן הגלות מוסיף ריחוק על רחוקה:

אם הכהן ת"ת כדמסיק מצד החסד ימיני כהן ומצד החכמה משוח בשמן ואז הוא רחמים גדולים וזה דרכו וכשיחטא ויגרע דרך זה הוא לאשמת העם עון הדור גורם שיחטא הטוב ויושפע הדין על הטובים וז"ש ודאין דיניה ולא לאשמת דידיה שאין לת"ת חסרון בההנהג' וההשגח' העליונ' אפילו רגע ח"ו:

שמאלא אתכליל בימינא בכל אתר יר' בין בפעולת הדין כענין ימינך ה' תרעץ אויב בין בהצלת ישראל כאומרו ימינך ה' נאדרי בכח לעולם שמאלא נכלל בימין וגומר.

אבל ישראל וגומר למה לא כלל גם הת"ת עמהם ואמר שאדרבה כדי להזכיר הת"ת בבחינת היותו הוא כולל החסד והגבורה לא הזכירו ונכלל עמהם וז"ש דא כתרוייהו כי בהיותו זוכה ראשונה שניהם נקשרים ואח"כ הוא לבדו הורה על שיש בו כדי להיות שקול כנגדם וז"ש כתרוייהו והטעם שהוא אוחז בהם וכוללם בעצמו וז"ש דאחיד לון בגדפוי שהם חסד וגבור' שבו וע"י יש בו כח לאחוז בהם להפעיל' כרצונו. והוא שלים בכלא הת"ת עצמו נק' שלם מפני שהוא אמצעי המשלים הכל ועם היות החסד כולל הגבורה כנזכר אינה משתלמת שם אלא ע"י הת"ת המשלים הכל הכולל הקצוות בעצמו וממתקם כראוי ולהכי הזכירו לבדו שקול ככלם כנז':

אומאה אומי וגומר הענין שאברהם ויצחק היו מרכבה אל חסד וגבורה ממש ואין משם עיקר ההנהגה וההשגחה אלא בקו האמצעי כאומ' ויאמר ה' וירא אליו ה' וכיוצא וכשבא לישבע על ענין הארץ היתה הספירה מתעטרת על ראש האבות חסד באברהם וגבורה ביצחק ואז ת"ת נשבע וכשנשבע השבועה היתה לאברהם הגשמי ולאברהם הרוחני וז"ש אומאה אומי לאבהן דלעילא ואין ראוי לנשבע לישבע לאדם בחיי עצמו אלא בחיי הנשבע א"כ כשנשבע לאבות שהם חסד וגבורה נשבע בחסד וגבורה שבו וענין השבועה היהה סוד שבעה מ' יתייחד עם הת"ת בג' פנים שבו שהם חסד וגבורה שבו כל זמן שישראל על הארץ וכשאין ישראל בארץ אין ייחוד אל השבועה שהיא מ' עם הת"ת בג' פנים שבו והיינו בך באינון דעמך. ארבה את זרעכם הם הנשמות פני אריה פני שור הנמשכות ע"י הייחוד.

קב"ה אמר כך לאבהן נסח השבועה ואמר אמרתי מפני שכבר אמר או תו פעם אחרת וז"ש זמנא ותרין ואמר אמרתי כל עצמו להורות השבועה בהסכמת הדעת מהרצון וז"ש ברעו' נפשי והדעת נפש לת"ת:

ונחלו לעול' שמכאן יתקשרו בסוד הבינ' שהיא נקרא עולם ששם יניקת הכל א"כ בהיות ישראל על אדמתם ומתייחד קב"ה בשכינתיה בזרע האבות דהיינו נשמות בכל הפרצופין בשבוע' תליא ואם יחטא בשבועה לאשמת העם וגומר שההנהג' העליונ' קיימת היא לעולם:

ר' יצחק אמר וגומר דא כהן דלתתא כפשוטו. מהרמ"ק זלה"ה:

דף יח.

א"ר יהודה וכ"ש כהנא כהן גדול ביוהכ"פ כלא אשתכח בחידו מצד הבינה שהיא יום הכפורים. ימינא שארי מצד הכהן. שמאלאי אתכליל דהיינו סוד כהן ביום הכפורים שהכהן ימין ויום הכפורים שמאל קצת ואפשר שע"י הלויים בשיר קאמר. וכלא אתאחיד על ידי קו אמצעי דהיינו ישר' במעמדם ואתברכון כלהון כחדא אור שוה המשוה העולמות לכלם ברכה א' לכלם. קרבנא עליה פרו וידויו כאו' וכפר בעדו. והיינו טעמא דמנחת חינוך כהן:

א"ר יוסי וגומר תתאי לא יתברכון וגומר ישראל אינם מתכפרין על ידו עד שיתכפר א"כ האיך יתברכו העליונים:

ור' יהודה ולא והא כתיב מוכרחים אנו לומר כן מאו' וכפר בעדו מורה שיכול להתכפר ע"י עצמו. ור' יוסי הוה ס"ד כי וכפר אינו ממש שחטא אלא כפרה ותיקון בעלמא בלי עון ור' יהודה דייק ליה אמאי בעי לכפרה עליה בלי ספק הוא מפני שחטא. והנה לפי זה הדרא קושיא לדוכתיה אם תחתוני' אינ' מתברכי' ע"י עליונים לכ"ש. לזה בא ר' חייא לתרץ כ"ג חכמה כהן הדיוט נצח סגן חסד. אחרא מקרב פי' אם חטא כ"ג סגן או כהן הדיוט הוא מקרב קרביה ולפי האמת זה הכהן א"א לו להעלות הקרבן אלא על מדתו דהיינו ההוא אתר דאתקשר ביה סגן בחסד: כהן הדיוט בנצח: ועכ"ז מכפר שאחר שכ"ג נתכפר לו לעלות אל החסד או אל הנצח אין פגם מעכב לו לעלות אל החכמה שהוא מקומו וז"ש בתר דכהנא רבא סליק להההוא אתר שהקריב הכהן הדיוט קרבנו לא מעכבין לסלקא לאתריה המדה העליונה והטעם מפני עזר המדות בעצמם בתיקון הפגם כדמפרש ואזיל מפני צורכם אליו להתברך ע"י כדרכו:

כגוונא דא המתפלל וגומר פי' שאין הקרבן ע"י עצמו אלא ע"י זולתו המתפלל וגו' וע"י אחר עם היות שהוא הדיוט שאינו שליח צבור מוציא ש"ץ ידי חובתו שהוא כמו כ"ג כמו שפי': לדכאה ליה להחזירו בתשובה וללמדו דרך היאך יתפלל תקיעתא סדרן וגומר. מתעטרא יצחק וגומר בבינה דמתמן מתערין דינים והוא רישא לאבהן שהוא נושא הדגל אדום מהדין וכלם נמשכים אחריו לדין ג"כ ולזה עם היות שנא' פשוטה רחמים עכ"ז

הם תקיעות שופר שהן דין אלא שהם דין של רחמים כנזכר. פחדו בציון שנשפע הדין מהגבורה אל המ'. או ירצה פחדו ונתלבשו בפחד וגבורה בציון מקום ב"ד קיבוץ החיילים אל לשכת הגזית שהיא מ'. וחטאים היינו או' ויבא גם השטן בתוכם. ולהכרח הדין ביום הזה אמר בהאי יומא יצחק אתעקד דהיינו הגבורה הנקשרת ועוקד כלא עמו דהיינו כחות הדין נקשרים עמו מורה על תוקף הגבורה ודיניה אלא שהם נחלשי' בעקידה. ושרה מיללת שנאמר לה שחיטת בנה והיינו מ' שהיא תרועה מיללת בתוקף הדין הנשפע לו מלמעלה וקל שופרא ת"ת מבינה תקיף לחדא מצד הדין והיינו דכתיב ויהי קול השופר הולך וחזק מאד ופי' אילו של יצחק: מאן דאעבר בינייהו ואשתזיב פי' שדנים אותו ואינו מתחייב לא בגוף ולא בנפש. א"ר אבא בגין כך וגומר. אתעקד יצחק וגומר שלא זכה אל הגבורה אלא במעשה העקדה. ויעקד את יצחק בנו עקד וקשר אותו בגבורה והיינו וישם אותו על המזבח למעלה ממ'. ממעל לעצים נצח והוד ות"ת שהם עצים ודאי ועל העצים הוה משמע ת"ת על נצח והוד. וממעל לעצים דמשמע גבורה על דמעל:

א"ר אלעזר וגומר שגם החסד גובר על הכל והיינו סוד התקיעות כנזכר: בגין דאשתכלל ימינא שכלל גבורה עמו בסוד הנני בני כנזכר במקומו:

ר' אבא אמר שגם הת"ת ממתק הדין כדמפרש ואזיל. שופט לשון משפט שהיא בת"ת רחמים. אלדי"ם גבור' שופט ועובר דרך הת"ת ושם מתרבה האש ודינו במימי רחמיו באש גבורה ה' כח ההנהגה נשפט מצד הת"ת ברחמי' מזיגים בדין והיינו אתבסמותא דעלמא שכל ההנהגה נמשכת משם יהו"ד מזוג' במדות. דכיון דיערע. כאשר הבינה מושכת ההנהגה באש הגבורה ואיערע באתריה דיעקב מפני כי הת"ת מעבר לשפע הגבור' שהת"ת למטה מהגבורה אינה משתמשת דרך מעבר לבד אלא אחיד ביה שלא יפעול אלא בבחינת ההמזג'. כדין שכיך אשא שהי' דין הגבור' ואצטננו גומרין שהם כחות הדין הנדלקים מאש הגבורה והם מצטננו' מחוזק דין פעולתם אחר שהאש הנשפע אליהן אש נחה והם הם מארי דיללא ומארי דיבבא הנזכר בכמה דוכתי. מהרמ"ק זלה"ה:

דף יח:

לבר נש דהוה רגיז סוד הגבורה. וחגר וזיין גרמי' היינו כחות הדין שהם ג"כ מתעוררים לפעול ע"י אשה. ונפק ברוגזיה בתוקף הדין שבה. לקטלא בני נשא מפני שאינם זכאים והדין מחייבם: חד חכימא הת"ת קאים על פתחא שהוא על המלכות שדרך בה מוצא הדינים מהגבו' ואינו נותן כח אל הגבורה לפעול ע"י שהוא בעל הפתח בעל המ' ואינו רוצה שיפעול ע"י ויצא בפתחו עד שיתרצה והגבור' מוכרחת לקיים גזרתו וז"ש קם על פתחא וגומר.

אמר אלמלא וגומר שאין ענין זה אלא דוקא בהיות הגזר' קשה יותר מדאי וז"ש קטולא דבני נשא סתם הורג רעים וטובים ח"ו אבל דין רפה מתנהג העולם בי. אתתקפו דא ברא וגומר בתחל' מקטרגין דין ורחמים אח"כ נכללים וז"ש ואחידו דא לדא ואח"כ אצטנן שנמזג הדין ברחמי הת"ת ולא שמתבטל הדין מכל וכל אלא מצטנן וז"ש ועל דנפק לקטלא נפק לאוכחא יסורין במקו' מיתה ופליגא עלי' דר' אלעזר דסבירא ליה שמתמתק הדין בחסד ומתבטל מכל וכל ואין הנהגת העולם אלא בחסד ור' אבא סבירא ליה דהמתקת הדין בת"ת לכך אינו מתבטל מכל וכל אלא נמתק מעט כנזכר וז"ש מאן שכיך לרוגזיה וגומר דא דקאי' על פתחא שהוא המעכב שלא יצא בתוקפו כנזכר. אמר קב"ה ת"ת לישראל בתורה. והבו לי חילא כענין צור ילדך תשי וכענין רוכב שמים בעזרך שתגבורת המצות תלוי במעשה התחתונים דר"ה דאשתכח קל שופרא כחדא וגומר יר' קדושת היום ותקיעת שופר ותיקוני התוקעים בתשובה וז"ש כדקא יאות ומכווני לתתא יר' כוונה אל המדות כפי הראוי ביה מתעטרין אבהן מהבינה. וקיימי במשכנא וגומר יר' מתיחדים ומתועדים במ' וזה להכרח שיעקב עיקר סוד הקול והוא נושא דגל התקיעות: **וע"ד בעי לאזדהרא** לרדוף אחר השופר ולמנדע בסוד התקיעות ולכוין בהם בעת תקיעתם. ולית לך קלא וגומר שהקולות הם בסוד הספירות כנזכר פ' אמור ורקיעא חדא דקאמר היינו ספירה חדא ובהתקבץ הקולות כן יתקבצו המדות ויוקשרו זה בזה ממטה למעלה. וכל אינון אוכלוסין הם חיילי הספירות בהיכלות כנודע היכל וחייליו למדה מדה: וה' יתן קולו וגומר לייחד הקולות לבעל הקולות ע"י שם. דלא סליק רקיעא וגומר היינו שכל קול וקול עונה למדה א' והקול ההוא עומד בספי' ההיא ומתקשט בה עד דאתי קלא אחרא שהוא בספירות למעלה מהקודמות ומעלה אותו הקול עמו כדי לקשר מדה במדה וז"ש וסלקין בזווגא וגומ' מתחברן כלהו רקיעין בת"ת בעל הקולות וסלקין להההוא רקיעא סוד הדעת דהיינו קול דנפיק מגו שופר בינה. מלכא בינה. קדישא ע"י חכמה. מתעטרין כלהו קמיה קשר הספירות בבינה וייחודם.

וכדין כורסוון רמיו הכוונה שעומד מכסא דין והדין מתבטל מכחו וכ"ש החצונים רמיו ודאי. ויושב על כסא רחמים ת"ת והנאחזי' בו. מרוחיה ומנפשיה. שהוא מצוה שיש בה מעשה ומעשיה דומ' לדיבור שהוא הנשימ' שיוצא מן הנפש והרוח והם נפש מ' ורוח ח"ת והיא דומה לצלותא: דאשתכח בההוא שופר בינה שממנה אצילות ת"ת ומ' וכן נשימתו מתמצאת בשופר נפש ורוח כנזכר. זכה לסלקא לעילא שאינה מתכבית זאת המצו' מצד עביר' כדמסיק. יודעי תרועה שיודעים בסודה ולזה לא אמר תוקעי שומעי. שלים מכלא במעשיו. דידע אורחוי דמלכא בענין הספירות היאך נמתקות אלו באלו.

ביקרא דמלכא במציאות הספירות בעצמם. בעותא להתפלל ז' ברכו' ולזמנא קל שופרא בכלהו עלמין שיודע להעלות הקול בכוונה שתזדמן בכל העולמות ויקשר להעלות הקול לרום המעלות וז"ש בכלהו עלמין. בכוונה דלבא שלא יטרידהו מחשבה. בחכמתא שידע לכוון. ברעותא שיהי' הכוונ' מוכנת על הענין מלב ומנפש. בשלימו שיהי' בעל מעשים וכל זה הכנה בגין דיסתלק וגומר לא אשתכח מוציא ידי חובתן הגון וראוי:

ואם כל עדת וגומר. ר"ש פתח נשים וגומר ביקרא דמארי' שלא יחטא כי אם חטא ולא חזר ונתלכלך באותו חטא נשקעה רוח הטומאה וזוהמת הנחש בו וגם בבנו כמותו פגום כי הנשמ' שמושך לבנו היא מלוכלכת בטיט אותם העבירות וז"ש בגין דישתכח בריה כלים וגומר. דכד ברא קב"ה בר נש וגו' והוא חייב לחזור אחר בת זוג כשר כיושר שבראו בוראו להוליד בדמותו כצלמו בנקבה טהורה שיצא זרע טהור וענין זה עשה ה' את האדם ישר בנקבה טהורה אמנם המה בקשו חשבונות רבים שהלכו אחרי מראות עינים ואבדו בת זוגם או מפני חטא או חמדת הממון ולזה מצאו מר ממות את האש' במקום מצא אשה מצא טוב. מהרמ"ק זלה"ה:

דף יט.

ת"ח מנוקבא דתהומא רבא מדור הקליפות מקום שהוא תהו ובהו וחשך על פני תהום רוחתא דרוחין אימא (אימא) דשדי. לילית שמה לשון לילה והגאונים פי' לשון יללה שהיא לעולם מיללת. ובשעתא דאתברי אדם ואשתלים גופיה שלא היתה בריאתו ברגע כענין יהי כך אלא שעה ראשונ' נמש' כך וגומר כדפי' רז"ל בבראשית דבה וז"ש ואשתלים גופיה. אזדמנו על ההוא גופא וגומר. הטעם דסטרא דשמאלא רודפים להיותם נכללים בדמות גוף שאין להם והיינו טעמא דטומאת מת. אלף רוחין בסוד יפול מצרף אלף ולהפך איכא ירדוף א' אלף: ואדם הוה שכיב שחשבו כמת ורצו להכנס בגופו עד שגער בהם הקב"ה. ולפיכך מצוה לשמור המת וגערה זו היתה כדי שלא יכנסו אמנם היו סובבים אותו כדרך טומאת מת עתה בזמן הזה ולפיפך אמר וחיזו דיליה ירוקא שלא היה לו צורת החיים ולכך טומאה סובבת אותו וכדי להעבירם מסביבותיו הוצרך לרדת הענן כדי שתהא נשמה קדושה עליו ולא תפגם ע"י כחות טמאים ההם וז"ש נחת עננא חדא וגומר **כליל** מתרין סטרין דו פרצופין זכר מלפנים נקבה מאחוריו בסוד אחור וקדם וראיה מהכתוב באו' נשמת חיים תרי חיים דדכר ונוקבא דהל"ל נשמת חי וכן לשון באפיו באפו מבעי ליה כדכתיב אשר נשמ' באפו אלא אף דזכר ואף דנקב'.

ויהי האדם לנפש חיה. דחיה משמע דכר ונוקבא כדמסיק. חיה תתא' מ' חיה דשמ' יש' ת"ת כדמפר' או מן דכורא או מן נוקבא. דמשמע כלא פי' כל ספי' הנק' חיה ת"ת ומ' והיינו סוד דו פרצופין כנזכר:

וההוא נשמתא דביה וגומר להכרח שלא נפרש זנב היתי' או צלע כמשמעו משום דלא אשכחן נשמתא לחוה אלא ודאי נשמתא דאדם הוה נשמתא דחוה א"כ אם לא היתה נמצאת נשמ' במה נתלבשה אלא בלי ספק שהיא היתה ממש בצדו והנשמה ג"כ מסתיים כדפי' ובחזקה להשלים לכאן ולכאן וכשנסרה הקב"ה גם כן נשמה נטל עמה והשתא פי' צלע צד מלשון ולצלע המשכן כנזכר ופי' ויבן אינו בנין חדש אלא תיקון וקישוט וז"ש ותקן לנוקבא הה"ד ויבן וגומר. כיון דחמת ליליתּ מקנאתה ממה שהית' ראויה לאדם ולא היא כדמסיק:

ובספרי קדמאי סברא זו מביא בן סירא ולפי דבריהם מעולם לא נזקק אדם לליליתּ וקנאתה בלי סבה ואו' ועד כען זמינא וגומר הכרח לדברי ר"ש שהיא מקנאה. עד תלתא יומין לעבורא משום דאגב תשמיש ישלוט בטיפה לא תניק מפני שהיא שולטת בביאה ההיא ואגב הכי אי יניק לה יכלה להזיק והיינו הכפיה לתינוקות במ' דעילא ותתא כענין זה. שהוא בנסתר ובגשמי רפואה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. עד שעתא חדא היינו ב' מילין או אחר מיל נמי דהיינו חצי שעה דוקא כשהתינוק בוכה וכך צריך להגיה או חד מיל אי לא יכלא בגין וגו'. עכ"ל:

דף יט:

ואתא עלה ההוא נחש הכוונה שהיא נמשכה אחר הקליפה ושלט בה הנחש והיה מכשכש במעיה עד שנזקק לה אדם ונתגשם הרוח בקין שהוא קינא דמסאבותא כי פגם האבות פוגמין הבנים כנזכר לעיל. והוא ימשול בך שמתחלה היו שניהם שוים.

ואלין אקרון להט וגומר שהם מצד הדין הקשה כדמסיק להט החרב פי' חרב מ' מצד הדין וז"ש דאקרי חרב נוקמת וגומר והלהט הוא כח המתפשט ממנה ומלת מתהפכת אהדר ללהט שהם אותם כחות הדין שהם מתהפכין וגומר.

ובאתר אחרא וגומר כדפי' בגמ' הני נשי במאי זכיין וגומר דהיא אפתחת למדה להתפלל דרך המדות. דא פתחא דמהימנותא מ' ויסוד שהם דל ואביון. אומ' דהיא אתר דמסכני. להושיבי פי' להושיב המ' עם חג"ת האבות רגל ד' במרכבה מקים אותה מעפר הגלות מתוך הקליפות שהם האשפות. דא שמואל דאחסין וגומר מדת המ' כאומרו למען יזמרך כבוד המ' מדתו של מלך:

הה"ד וכסא כבוד ינחילם אפשר דאהדר לנדיבים ולכיוצא וז"ש אחסין כורסייא דיליה לעבדוהי כל הבא לאחוז במדה זו והשתא ניחא דאהדר למקימי מעפר וז"ש הה"ד כלו' השתא ניחא דלאידך פי' אהדר לשמואל דהיינו דל ואביון. דא מלכא קדישא שהוא ו' של שם והוא מדת רחמים והמריב עמו הוא הדין ויחתו מריביו היינו דאתכפיין דינין כדמפרש ואזיל. ממבועא דנחלא מחכמה המשפעת בבינה ומבינה אליו ובזה גוברין הרחמים על הדין. ושיעור הכתוב עליו כתר שהוא על הת"ת [בשמים] שהוא ת"ת ירעם לכחות הדין ויכניעם ויבטלם משיח אלהי יעקב פי' המ' נק' משיח מצד יניקתה מן החכמה ונק'קרן מצד הבינה קרן היובל נמצא מתיחסות שתים אלו קרן משיחו שהיא מ' מצד חכמה ובינה מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובאתר אחרא אוקימנא להאי קרא. פי' כי לקמן דף קט"ז אמר כי נשים שאננות הם דבורה וחנה וסרח ויוכבד וגו' אמנם עתה אין רצוני לפרש אלא אלו השנים ע"ד הפשט. עכ"ל:

דף כ.

ר' חייא ור' יוסי הוו אזלי וגו' במילי דעתיק יומין ענין התשובה שהיא אחוז' עד הכתר מכסי חטאוי ומניחם בפגם בסתר המדות ולא מפרש להורידם אל הנגלות. קמי מלכא קדישא שאין בו פגם ולא יגורך רע קמי למטה מקום הפגם ויתבע עלייהו רחמי לכפרם ולטהרם ממקומם אל מקום החצונים. לא יהבין ליה למפתח פי' הכפרה נמשכת ממה שהבינה שבה אל הבנים ונפתחת במקוריה ושולחת שפעה אל מקום הבנים הפגומים להטהרם כאומ' כי ביום הזה יכפר וגו' והשתא קאמר שכיון שמפני כבודו לא רצו להתודות על עוניו לא יהבין ליה למפתח פתחא דתשובה שהוא הבינה לטהר אותו.

ויתגברון רחמי שהם מקורות החסד והת"ת על דינא שהוא מקור הגבורה כנז' לעיל וכ"ש אי איהו בכי ששערי דמעה לא ננעלו שהם שערי מימי החסד והרחמים. מהו יכבדנני בתרין נוני"ן. חד לתתא מהמ' על כל העולמות כלם ששמו של הקב"ה מתכבד בתחתונים שהוא מוחל ברחמיו וכן כבדת הפגם מן הקדושים אל החצונים כאו' ותשליך במצולות ים וגו'. חד לעילא היינו סוד עולם הבא בינה שמגביר בה מקורי החסד והרחמים ושבה על הבנים וכל העולמות מתהפכין מדין לרחמים. דהא באודה עלי פשעי סגי תימא דהא עיקר וידוי חטאתי עויתי פשעתי ולא סגי בפשעתי ואיך אמר באודה עלי פשעי סגי. ונר' דה"ק דהל"ל אודה עלי חטאי ופשעי לך מאי אודיעך ולא כסיתי והכי מוכח מהתירוץ.

בגין דאיהי שליחא מתתא לעילא להעלות תפלתן של ישראל ומעשה המצות בסוד מ"ן ומעילא לתתא אל השפע והברכות. ומאן דבעי למלכא וגו' א"כ צריך ליכנס דרך הפתח

ופתיחת הוידוי אליה. וע"ד חטאתי שהוא פגם קל לא יעלה למעלה ממנו וזהו אודיעך למ' בלשון נכח שעיקר הוידוי אלי' כדי שיכנס לפנים. ועוני לא כסיתי מצדיקו של עולם עלמא דאתכסייא כי העון יותר חמור מחטאת ויפגום גם ביסוד ולהכי לא דבר לנכח. ואו' צדיקו של עולם ולא כינוי אחר להורות על הפגם הנמשך לו מן העון שהעמדת העולם עליו יסוד עולם ודאי ומצד פגם עונו מסלק השפע מן העולם ומעמידו עד שיתודה וימשיכנו למטה בוידוי. אמרתי אודה עלי פשעי שהוא היותר חמור מכלם ופוגם עד למעלה עד ת"ת והיינו שם ה' הנזכר הנה וזכר לשון הודאה בו ונתן הטעם ואמר בשלמא להכריח לשון הודאה מהשלמים תודת שלמיו שהוא מכריע השמאל להודות אל הימין: **דא לעילא לעילא** פי' בכתר ולא בכתר עצמו אלא בכסא הכתר דהיינו חכמה ובינה שעליהם שריא הכתר משום דמלת אתה שהוא לנכח לא שייך בכתר כי הוא בדרך נסתר ואפי' בחכמ' לא יצדק אלא בזרות גדול והענין כי שפע הברכה נמשך מבינה בסוד תשובה אימא עילאה מתייחדת באימ' תתאה והיינו שירד מעתיקא לאימא. האי קרא אחיד בכלא מהמ' עד הכתר כנז'.

כגוונא דא וגו' שבפסוק זה קשר שם בן ד' ה' במ' והיינו חטאתי אודיעך וע"י היסוד דהיינו ועוני וגו' מתייחדת עם ו' שהוא הת"ת דהיינו אודה עלי פשעי וגו' ואחר כך ואתה נשאת דהיינו ייחוד י"ה כנז'. ברעותיה בכתר הנק' רצון ופי' פשטו משמע במחשבתו וכוונתו. נטיר פתחא דמלכא מרכבתו במ' והוא יודע מדרך השערים יותר מן הכל: א"ל ר' חייא וגו' דלאו על ענין נטיר פתחא תליא מילתא אלא כל הבא לעבוד מלב. אורייתא וגו' אבתריה נמשך לו הידיעה בעבודה מעט מעט עד שידע להתעלות כמי שהולך אחר דבר עד שמשיג. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דא לעילא לעילא אתר דעתיקא קדישא וגו'. הרמ"ק זלה"ה בספר הפרדס כתב על כינוי סלה והוכיח מכאן כי סלה היא בינה ועתיקא הוא החכמה וגו' וכמדומה לי דכי נאים ושכיב אמר מר להאי שמעתא ואין צריך להקשות עליו. אמנם אבאר לך פשטן של דברים אלו. ועניינם הוא כי הנה התחיל ואמר היך כל הדרגין נרמזו בפ' זה ותחלה אמר חטאתי אודיעך והוא שיודיענו אל המ'. ועוני וגו' לא כסיתי מהיסוד. אמרתי אודה וגו' לה' דא ת"ת הנק' ה' כנודע. ואתה נשאת הוא סוד החכמה עלאה הנק' אתה בסוד כי אתה אבינו כנז' באדרא דהאזינו ריש דף ר"ל ועליו אמר ואתה נשאת. והוא הנקרא אתר דעתיקא וגו' כי הוא מקומו וכסאו של הכתר הנק' עתיקא קדישא בכל הזוהר כנזכר בר"מ פ' קדושים דף פ"ב ע"א דחכמה איהי כסא לכתר עליון. וחלילה לפרש כפי' הנז' כי אין עתה כוונתו בביאור מלת סלה רק בביאור מלת ואתה שהוא

בחכמה כנודע וזה יורה פשט לישנא דקרא ואתה נשאת פי' אתה החכמה שנשאת עון חטאתי לעולם וזה פי' סלה לעולם. ועל פי דרכינו נבאר מה שאמר לעילא לעילא והענין כי לפי שדילג מדרגה א' שהיא ראש המדרגות והיא הבינה ולא זכר אותה רק את החכמה והנה הבינה היא למעלה מת"ת והחכמה לעילא לעילא וזה פשוט ומבואר. ע"כ מלשונו:

דף כ:

הוו מילוי אשתמודען כפי השם הנז' בנבואה משם נמשך נבואתו ובזה אמר יהו"ד מורה דהיינו קב"ה ת"ת המודיע לנו צער השכינה בגלות כדמפרש ואזיל. מדוראי מקומה הגנוז שהיתה בתוכו בסתר המדרגה כל כבודה בת מלך פנימה. ועל בני שהם היו משם מייחדים אותה למעלה. ועל בעלי הייחוד עצמו שאינו כד נחתת שהיא עלתה למעלה בסבת עוונותיהם כדפי' י' מסעות נסעה שכינה אתרה חרוב מאין אדם. דמא דחסידי אחר שנשפך דמן כאומ' נתנו את נבלת וגו'. וביתא אתוקד שזה חילול יותר מן הכל. ארמת קלא לעורר למעלה. אתרגישו וגומר שאין בקולה ייחוד אלא התעוררות דין. אתר דמלכא שרי בגויה והיינו פי' ברמה מקום שנסתלק שם הת"ת בסוד אוי כדפי' באחרי מות והיינו כרם ה' בדמות הבינה. ובעא מלכא וגו'. מפני שאין העולם הגון לגאולה והיא אינה חפצה בגלות א"כ יחרב העולם ויחזרו ההויות לאחור ואין פגם ואין שכר. עד דנחתו כמה אוכלוסין לנחמה להיות עמה חבר ים בגלות. ולא קבלה מנייהו שייחודה עם הת"ת תלוי בבניה ואין זולתם מועילים לזה כלל וזה שאמר מאנה הנחם על בניה מפני כי איננו ואין מייחד אלא הם ואין אוכלוסין אלו מעלים או מורידים כלל: סליק ממקומו לעילא לסוד הוי. לעילא לסוד אוי כנז' בפ' אחרי מות: א"ל ר' חייא מאי רחל מבכה וגו' יר' אחר שאמר קול ברמה נשמע ולא אמר מאן מה חזר אח"כ ואמר רחל מבכה. ותירץ כי רחל נק' שכינה כנגד ד' בחינות שבה. הא' שהיא כנסת ישראל כוללת כל ישראל. הב' בחינת ייחודה אנתו דיעקב. הג' בה סוד הגלות אובדת בניה עיקרה ודאי. הד' בה סוד הגאולה וישיבת בית המקדש באומה. מושיבי עקרת הבית ולכך רחל מבכה על בניה אהדר על קרא לפרש בחינתה ובכייתה על ארבעתם ולז"א רחל מבכה: **ד"א כי איננו וגו'** הם ד' בחי' בחרבן הא' בערך הת"ת איננו גדול כנז' לעיל. הב' בערך שאר הקצוות שמשפיע אור ושפע עליהם ועתה אסתלק לעילא ואתרחק מכלא. הג' בערך הייחוד וז"ש איננו בזווגא. הד' בערך התחתונים וז"ש לאשתכחא בתחתונים שמיה רבא: **א"ר חייא מאן אתר שריא לאתגלאה** פי' שהשכינה היא שוכנת בא"י בעשרה בחינות סוד י' קדושות בחי' השוכנת בבית קדש הקדשים ובחינה בשאר המקומות המקדש ובחינה בירושלם וגו' לכך אמר מאן אתר אם תחילה אסף בחינותיה אל המקדש ואח"כ

משם יצאת בגולה או להפך שיצאת תחלה מבית קדש הקדשים. ותירץ שתחילה יצאת מבית קדש הקדשים שהיא בחינה פנימית ואח"כ אסחרת כל ארעא לאסוף נתחיה אליה ואח"כ קמת על מדברא ושמא היה הבכיה על האכלוסהא היינו בחינות בית המקדש ששם היו עמה מלאכי מרום. ומשרייהא מחנה כהונה ולויה וישראל ויתיבהא היינו בעלה ואז בכתה ג' ימים על ג' ענינים אלו ישבה בדד העיר רבתי עם אלו אוכלוסהא היתה כאלמנה זה בעלה רבתי בגוים שרתי במדינות אלו ישראל.

מקרוב מבעי ליה קס"ד דעל הזמן קאמר. עמקא דנחלא עומק הבינה בתוך החכמה ששם נסתלק בסוד אוי כנז' ומשם ושב וגו' ושקט דא יסוד שיהיה שקט ונאחז עם הת"ת ושקיטתו הוא מהערלות הרוצות להאחז במילה ואחר התשועה ישקוט עמה בבית ולא תבא אשה רעה בבית כדי שינוס הוא ויצא החוצה ושאנן למשרי היינו בחינתו עם המ' ששם הוא שאננות כאו' נשים שאננות והטעם ששם מטעם פחד יצחק חרדת החצונים הבאים לאחוז במקדש ומטעם חרדת הדין ואחיזת החצונים נסתלק ועתה בביטולם ומתוק הדין ושאנן. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ד"א איננו כמה דאתמר איננו גדול וגומר עכ"ל:

גליון. הא אוקימנא וגומר. לעיל דף י"א עכ"ל:

דף כא.

ר' יוסי פתח ואמר ויאמר אליה ברק וגו' מאי קא מיירי פי' למה רצה בהליכתה וכי בעלת מלחמה היתה. ולגבי אחרא לאו איהו טוב ירצה שאפילו לרשעים מטיב או יר' שאפילו שאינם חסידים אלא צדיקים הוא טוב להם רחוק דאתעביד קרוב גר צדק סוד המ' וכן בעל תשובה סוד הבינה וכן מי שנתרחק מן התורה סוד הת"ת ואח"כ נתקרב אליה לכל א' מאלו תרי שילומי עתה שנתקרב וג"כ יהיה לו שלום מצד אותו הזמן שהיה רחוק שלא יענישוהו אחר שנתקרב ע"ד אומ' שזדונות נעשו לו כזכיות ובשלשת מדות האלו שלום שהוא היסוד בבינה סוד הדעת סוד בעל תשובה. ואם גר צדק שלום יסוד מזדווג עמה אם הת"ת שלום עמו לעולם. אשתנקלו פרקו. ומה עשית לעולם ופי' אודך כי עשית העולם ומלת לעולם כמו בשביל העולם:

לקבלי חייביא וגו' או' כי טוב אינו הטובה שהקב"ה מטיבן אלא יר' חשוב טוב בעיני החסידים שעוסקים בו יומם ולילה והרשעים מבזים התורה. עולם בתראה מ' ואודך לקב"ה קאמר שהוא עשה והאציל מדה זו והטעם שמודה על מדה זו משום דדוד מלכא אחיד וגו'.

דא קב"ה פי' שמך ת"ת כי טוב והכוונה קשר וייחוד הת"ת עם היסוד הנק' טוב שע"י מתייחד עם המ'. חסדי דוד נצח והוד הנמשכים אל סוד אמן אתמליין מההוא טיבו היורד מן הכתר אל הת"ת ומטיב לנצח והוד ומשם אל היסוד וע"י נק' טוב וז"ש כי טוב יסוד עם הת"ת נגד חסידך נצח והוד דהא כד אשתכח וגו' יר' כי שבח המ' הוא שבח היסוד ונ"ה דהא כד אשתכח כמה דאיהו ביה ירצה דהיינו בהיות היסוד נקשר על הדרך הנז' הוא אז מבסם וגו' א"כ הכל תלוי בה והיא תלויה בהם והכל נכון. וע"ד דוד היה מחכה היינו או' ואקוה שמך כי טוב מלשון בהטיבו את הנרות והוא היסוד המטיב למ' וז"ש להאי שרגא וגו'. מהרמ"ק ז"ל: גליון מההוא טיבו דנגידו דעתיקא וגו' מלת נגיד קא דריש עכל"ה:

דף כא:

מאן חפי עיניך פי' וכי יובל העפר לכסות עיניך או יר' מי יערב לבו לגשת אליה בעת פטירתך. אתר די דינא מ' בבחינת הדין השולט בעולם דינא דמלכות' אדנ"י. אתקין ביתא למלכא כנודע שבית יהו"ד וכסאו הוא אדנ"י בסוד שם יאהדונה"י וביתא דמקדשא לתתא שאם דין המ' בו אין הת"ת בו אלא שכינה שוכנת והיא נעשית כסא אל הת"ת. ודא אחידא פי'מדה זו שוכנת בתחתונים כדי שתהיה היא מתייחדת העליונים בתחתונים ומטעם זה נק' שכינה שהיא משכנת המדות למטה: וכד מקדשא וגו' כי מעשה הקרבנות העולות בסוד ההתעוררות ע"י המ' גורם קשר וייחוד ד' אותיות יהו"ד בסוד קרבן ליהו"ד כנז' לעיל. למען אדני שלא אשתכח וגו' וכד אשתכח לבר ג"כ העליונות בלי תיקון אלא שלא רצה לפרש. דהא בגבורן אחידא תדירא פי' מ' שהיא אלי אתה מדת דוד ודאי ואמר אלדי"ם להראות על קשרה עם הגבורה הנק' אלי"ם בלשון רבים. או יר' אחידא תדירא מדת מ' שהיא אחוזה וקשורה בגבורה ובינה שהם אלי"ם גבורה אל"י בינה אתה מ' לא שביק וגו' במזמוריו כאו' בהיותו במדבר יהודה בהיותו במערה תפלה וכיוצא. נפשא תאיבא לידבק נפש בנפש כי הנפש במ' וגופא דילי לאתחזאה וגו' לא להדבק שא"א אלא כענין יראה כל זכורך. אתר דאקרי שחר נצח כי בחסד שם האור אמנם שחר נכון מוצאו הוא תחלת הארת האור בנצח. ומלכות מסטרא דנצח אתקרי אילת השחר. ודוד מלכא וגו' עם היות ששירים ומזמורים הם שממש השכינה משוררת הכא במזמור זה הוא מוכרח שדוד משורר אותו על השכינה.

ת"ח בשעתא וגו' פתחין סתימין נעילת שערי שמים ושערי גן עדן והיכלות: וכל אינון רחיקים החצונים הקליפה וכחותיה ומלאכי חבלה ושדים ומהדרי על גופא בני נשא לידבק וליכנס בהם מחשקם לידבק בגוף כדפי' לעיל או להחטיאם בקרי או לפגוע

בהם לחבלם. דיוקנא דמלכא כעין יעקב והנה ה' נצב עליו לשומרו והיינו צורה קדושה: במיליה דשמא וגו' כאו' רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. כל חד וחד כדאתחזי וגו' יש מהם מתערבים בין אותם הקליפות והם מודיעים אותם חלומות רובם שקר. זכאה חולקיהון שאינם מתערבים עם אלו. ופתחין פתיחו ליכנס רנתם וליוצא ולבא שלום רוחא חד דסטר צפון מצד הגבורה ואקיש בכנור דוד מ'. מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף כב.

חברא לקב"ה שיש להם חברה בענין השפע שנוטלים חלק עם הת"ת והמ' ולמעלה מזה בחינת אחים באחוה בני מקום א' משרשם ולמעלה מזה בחינת רעים כנז' לעיל והם ממש הדבקים בייחוד העליון וז"ש למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך שהם ממש המייחדים קב"ה ושכינתיה ע"י היסוד והיינו שלום בך בתוכך. ופתחין דסטר דרומא שערי חסד השולט בבקר. ומתערי ככביא ומזלי כאו' ברן יחד ככבי בקר וכתיב הללוהו כל ככבי אור. ופתחין דרחמי שערי הת"ת ומלכא יתיב ת"ת. תושבחתן תפלתן של ישראל ושאר שבחי העולמות והמלאכים הנותני' שירה ושאר שרי הנבראים בסוד פרק שירה והיינו שהם מושכים שפעם ע"י זה. אחידן בגדפהא כל א' כפי בחי' נשמתו כנז' בתקונים אית דתליין ברישא אית בעיינין וגו' כפי בחינת נשמתו כן מקשט האבר ההוא וכן נאחז לעלות לפני המלך בתפלתו ומצוותו ויחודו. ומלייהו אתיין זהו בסוד רוחניות האותיות המתהוות מהבל הנשמה כשהאדם מוציא הדברים בפיו ממש האותיות והקולות נעשות ועולות ונכנסות לפני המלך וזהו סוד וכל העם רואים את הקולות. ושכן בחיקא דמלכא כי הת"ת תורה ורוחניות האותיות תורה לכך כח התעוררות' על ידי התורה עולה בחיק ובפנימיות הת"ת:

ובספרא כתיבו היינו סוד ויכתב ספר זכרון לפניו והיינו היות צורתם חקוקה בספר הזה ומציאות נשמת' מאירה במציאות הייחוד ת"ת ומ' ע"י היסוד וחוטא דחסד אתמשך וגומר מדה כנגד מדה כמו שהם גרמו לייחד הלילה שהיתה יונקת מרוח צפונית כנז' וייחדוה עם היום חסד כן מזה נמשך להם חוט של חסד ולכך העושה זאת צריך שלא להפסיק בשינה שהיא מיתה ופירוד בין יום ובין לילה אתתקף חילהא כח ההתעוררות מיין נוקבין שואל בני בושת תנו לי בשביל בני וזהו רוכב שמים בעזרך ולהפך אתחלש חילהא שאין לה התעוררות וזהו צור ילדך תשי: אינון דדחקין ביניייהו וגו' פי' משעיר אותם היושבים בגלות בשעיר אותם השוכבים לעפר שם בגלות כאו' שחי ונעבורה. זמנין אתקריאת לילה וגו' כד קבילת עלה דכורא דהיינו ה' תלת ווין ימין ושמאל ואמצעי ג'

גוונין דקשת וליל הוא כאשר אינה בייחוד וכמו שאין במציאות בזמן הזה ואפי' הכי הת"ת שומר אותה בין בהיותה לילה בין בהיותה ליל ולהכי קא בעי עלה ואמרי מה מלילה מה מליל שכל שמירתו. בקדמיתא אסלק וגו' והיינו סוד ו"י שהת"ת סלק אליו סוד י' שהוא היסוד מעל המ' ואח"כ או"י סילו' ב' וז"ש דאסתלק לעילא לעילא. וסליקת להההוא בקר דהיינו יסוד כנז'. וגם לילה דהא זמינא וגו' יר' אין הכוונה ממש אתא זה וזה אלא לא בדידהו תליא מילתא דהא אינון זמינין ומי מעכב תשובתן של ישראל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ודאי גלותא דאדום הוא משא דומה וגומר פי' כי משא הוא לשון נבואה ודומה הוא ל' שתיקה ודומיה ופי' נבואה משותקת כי אין יודע סוף הנבוא' של הגלות מתי יהי' וזהו משא דומה נבוא' דוממת ומשותקת ותבעין ליה על מטרוניתא וגו' וזהו בזכרינו את ציון. עכ"ל:

דף כב:

פתח ההוא טייעא ואמר ברן וגומר כל מילי דעלמא עילאה פי' מציאות הספירו' אשר בבינה כולן מתעוררין להשפיע וכן מתעוררין לקבל על ידי התעוררות שעולה מעלמא תתאה מ' אל הבינה עלמא עילאה וזה ע"י וא"ו שבין ה' לה' והיינו בחצות לילה והתעוררות התחתון העולה הוא סוד או' וכל עילאין ותתאין וגומר וכל אילני וגומר הכל סוד הכחות התחתונים שהם מעוררים שיר ושבח. נדין תרנגולתא כנזכר בינוקא בביאור יותר. פתחי דרומא היינו סוד החסד עד מיכאל. תרעי אסוותא מצד רפאל. ורוחא דמזרח היינו ת"ת הנקשר עם הדרום חסד ועם המערב מ' והיינו כל סוד הרחמים וז"ש ורחמי אשתכחו. וכל אינון ככביא ומזלי די ממנן וגומר לאפוקי אחרות שהם מצד הגבור' אלא דוקא ככבי בקר:

אלא ויריעו אינו לשון תרועה דהיינו היותם פועלים דין אלא לשון שבירה אתברו כל כחות הגבור' ונכנעו לפני החסד והיינו לשון רוע התרועעה וגומר. אש"ל עץ החיים ת"ת בבאר שבע מ' דהיינו הייחוד ע"י החסד בבקר והיינו או' ויקרא שם במ' בשם ה' ת"ת אל עולם חסד מבינ'.

פתח חבריה וגומר הכא אוליפנא פי' לא ידענא דבקר הוא בתחלת האור.

מבקרי לאתרייהו פי' הם מזדמנים ומכינים עצמם אל השפע הבא להם כדי לקבל מלמעלה ולהשפיע למטה ובוקר לשון ביקור:

דהא רחמי פי' מלת אור ירצה בפועל היות חסד משפיע בהם ותחלה הוא בוקר לבד ואח"כ הוא סוד אור. וכתיב וירא אלדי"ם להוכיח מלת אור ביסוד שזהו כוננתו וז"ש לעיל

מתיישבן בעלמא דהיינו ת"ת וחסד קאים לאתריה דהיינו חסד ביסוד כמו שהיא נק' אל חי והיינו וירא אלי"ם את האור דהיינו חסד כי טוב נמשכת אל היסוד הנק' טוב דכתיב אמרו צדיק כי טוב והכי מוכח לקמן. לילה מ' אור יסוד כנזכר. והוא דרגא וגו' והיינו חוט של חסד המשוך על אסתר. שמשא ת"ת. דמבסם לכלא יסוד ומ'. מלוי אשתמודען וגומר היינו קולו המתפשט בכל העולמו' ומאור נשמתו מתנוצץ בכל הנשמות ומשם כל בני הדור יודעי'. הוה מחי בידייהו ב' שלמיות אל הדור ממנו א' מוחה בידם שלא יחטאו ב' הוא מאיר בנשמתם כאור השמש בככבים וז"ש ובגין דמשה אשתכח בינייהו וגומר ושניהם נמי בר"ש לפי דורו מהרמ"ק זלה"ה. וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף כג.

לא אשתכח מאן דידע כדי שילמד לאחרים ויזכך עצמו כדי שיאירו ממנו אחרי'. זמין קב"ה וגומר ויהיו המקורות והמעיינות החכמה נגלים אל הכל ולא יקבלו זה מזה לא בדרך נסתר ולא בדרך נגלה. בגין דלביה גס ביה והגאו' סרסור גדול לחטא. ועמא אזלו וחטא שלו הקטן מחטיא הרבים שכלם עושים כמוהו ואתמנן תחותוי שחטא כלם תלוי בו. או ירצה שהחטא המועט פוגם יותר מפני שהוא ראש לרבים וצריך שיהי' מנוקה ולא יפגם אפילו כחוט השערה והמעט עושה רושם גדול:

א"ר יהודה לר' יוסי חמינא דצחותא וגומר השכל צח להשכיל בתורה דהיינו תורה שבע"פ ותורה שבכתב יחד ותירץ בגין צחותא וגומר שצחות והשכלת תו' שבכתב שהוא מדת יום הוא בתורה שבע"פ מדת לילה וז"ש בגין צחות' תורה שבכתב הוא בימא דהיינו מדת יום תורה שבע"פ הוא דהיינו ע"י המ' תורה שבע"פ אנו מתצחצחין ומשכילי' בתורה דהיינו ששם אדנ"י מפרש שם יהו"ד. ותורה שבע"פ שהיא המ' בליליא שלטא ולזה אתערת בלבות בני אדם העוסקים בה בלילה יותר מביום. ת"ח בשעתא דאתער רוח צפון ת"ת מצד הגבורה ואתפליג ליליא מ' חציה בגבורה חזקה וחציה בגבורה רפיא. ואז מהתעוררות הגבור' הרפה שבה שלהובא חד נפיק ובטש בגדפוי שהם חיילי גבריאל הנק' תרנגול וכל חייליו גדפוי מתעוררים לזמר לקונם והשלהבת הזאת מתעורר' מצד הדין דרך שמאל עד הגיעו אל מקום גבריאל וזה שאמר בשעתא דמטי וקארי לון לבני נשא שנותן התעוררות לבני אדם ועוד נותן טבע בתרנגול הגשמי לקרא ויש בו ב' בחינות א' שמסתכל בסבתו למעלה וזה נק' סכוי לשון ראיה והסתכלות שמסתכל בסבתו וז"ש אשגח וגומר והב' משפיע אל התחתונים שיתעוררו לזמר בתורה וזה נקר' גבר כדמסיק. מהרמ"ק זלה"ה. וע' בס' אור הגנוז בס"ד.

דף כג:

אלא בשעתא דבר נש קם וגומר יר' זה לא אמר ולא החשיב איה אלו"ד כלומר במה שעוסקים עתה אלו"ד עושי ב' ספירות שהם ת"ת ומ' העושי' לי בחוט של חסד כל פעם שאני נותן זמירות בלילה וכיון שהם עסוקים בשיר ושבח אשתתף עמהם ואפשר אלו"ה במ' עושי עם הת"ת והיא עתה נותן זמירות גם אני אתחבר עמה. ופי' סגולת אור של חסד ואמר שהם הא' שמתפשט אותו החוט מחסד עד מציאותו למטה ועובר ומנעיל בכל עולם ועול' בסגולה במציאות העשיה ששם החצונים לאשתזבא ליה ובמציאו' האצילות והבריא' והיצירה לאנהרא ליה בין עילאין ותתאין דכתיב אם מחוט וגומר. אפשר דהכי קאמר אם מחוט המתפשט מחסד ומגיע עד מטטרו"ן הנק' נעל ושם החוט של עור נעשה שרוך של עור בסוד כתנות עור או אור וזה לא רצה שיכנס בו מלך סדום מפני שהוא סמא"ל ואין לו חלק בו כאו' ואם אקח מכל אשר לך וחוט זה מתפשט מחסד דרך הת"ת והמ' ושניה' עושים אותו בריה חדשה ע"י החוט וז"ש מתקני ועבדי ליה בריה חדתא והיינו כענין המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית שהוא חוט של חסד שבכל יום לו מציאות חדש שקונה אותו היום מאור הבא מחדש: ישמח ה' במעשיו הנשמות המזמרות בלילה ומחדשים ביום. בעושיו ג' מדות אלא קב"ה פקיד השפעת הדין מהת"ת אל המ' ששניהם בעלי ההשגחה זה פועל בדקות וזה ע"י הנפרדים בפועל ואלו היסורין הם קודמין לתשובה שהם לעורר מחשבתו לפשפש במעשיו ואלו אם שב אח"כ נחשבין לו למירוק כאו' תשובה תולה ויסורין ממרקין יגלו שמים ת"ת עונו עונש עונו למ' ואז ארץ שהיא מדת המ' מתקוממה לו בדיני' ויסורי' לעוררו לשוב:

נשמתיה סלקא וגומר הענין שהאדם חוטא ופוגם בעון או בחטאת או בפשע והנה החטא פוגם במ' שמשם נפש והעון והפשע ביסוד ות"ת שמשם הרוח ומכאן ואילך אם ישוב מיד נשמה שהיא מבינה אינה מעידה מפני שאינה נפגמת אמנם אם לא אשגח בחטאיה לאהדרא בתשובה בינה אז פוגם הנשמה התלויה בתשובה בינה ולכן אז מעידה ואז פקיד קב"ה כדי שלא יפגום בתשוב' כנזכר והפגם בזה הם בשתי בחינות א' הוא חקירת העון ופרטיו הב' מציאות העון בעצמו וז"ש לעיל לא אשגח בחטאי' לאהדרא דהיינו חקירת פרטיו הב' אשדי ליה בתר כתפוי שהוא מציאות העון מכל וכל וכן שניהם בדוד אתה האיש שלא דכרת ליה לפרט פרטיו אתה האיש דאנשית ליה כל עצמו ולזה לא הספיק הודעת הנביא אלא בדינא כדי מתוקף עונשו ישא ק"ו בעצמו גודל החטא. אורייתא קא מודעא ליה זכות עסק התורה מביא בשכלו להסתכל בגודל העון ופרטיו ועניניו ולשוב. דאיהו עביד במה דאתקשר דוד היה מרכבה למ' במה שהיה קם בחצות הלילה ופגם

במדה ההיא בחטא בת שבע ולכך אין קטיגור נעשה סניגור עליו ואדרבה להועיל קומו בחצות לתקן מדתו צריך יסורין וממנו ראיה לשכמותו. מהרמ"ק זלה"ה:

דף כד.

ברא דבת אל נכר שלא נתגיירה אלא באונס שהיתה יפת תואר והיינו מדה כנגד מדה הוא פגם בבת שבע סתם מ' שהיה ראוי להוליד ממנה בן משיח לגאולתה לכך ע"י בת אל נכר בן נגד בן בת נגד בת. ועכ"ז קשה אמאי בריה כמה בני יפת תואר היו בישראל אלא שגם קצת פגם היה בענין אשת יפת תואר שלא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר לכן יבא זה ויטהר הכל דעד כען אפי' אחר זמן בולד ב' בגרות כאבשלום לא פסקה זוהמ' שאינה מקבלת גרות ברצונה.

עד דאשלים לחמשה דרגין וגומר הם ה' מדות הוד נצח ת"ת גבורה גדולה וחמשתם מצד החסד כדי להכריחו על צד החסד והיינו ה' ימינית ובהיות החטא עד ה' תלוי בה בתשובה וכאשר עבר ה' מדרגותיה ה' תתאה שמאלית מסכמת עמה לדון אותו וענין זה מסכים עם עשר מכות שבד' אחרונות כתיב ויחזק ה' ולא הועיל לו תשובה. וידוי מתיישרן הכוונה שהאדם בלא כוונה ידיו הם מתקשרות זו בזו ע"י אצבעותיו אלו בתוך אלו וכן ראיתי זקנים מוחים בדבר זה שלא יקשר אדם אצבעותיו אלו בתוך אלו: ויבן ה' אלדים את הצלע מ' אתרוג אשר לקח מן האדם חכמה ושם היתה מיוחדת עם הת"ת ו"ד מילוי יו"ד ויביא' אל האדם ת"ת והוא הדר בסוד דודי צח ואדום לבן מצד החסד ואדום מצד הגבורה ומ' ממנו בשתי בחינות אלו והיינו עצם מעצמי ובשר מבשרי אדום והוצרך לפרש שהוא פרי של הת"ת. כפת תמרי' יסוד ועולה מהמ' עד ז' מדות שהם עד חסד וז"ש וסליק לע' שנין. וביה אשתכללו שממש נכללות ז' מדות במציאותו שכל א' כלולה מעשר והם נקראות שנים בסוד הקפתם כנודע לעילא לעילא לרבות עד הבינה בסוד נשמת כל חי ותתא מ' וכפת לשון קשר כדמסיק ובעלייתו קושר ימין ושמאל הספי' מכאן ומכאן והיינו עליו נפרדות למעלה וכפותות עמו בימין ושמאל. הה"ד כי כל בשמים ובארץ ותרגם יונתן דאחיד בשמיא ובארעא ומדקאמר בשמים ובארץ בבית דייקא שהוא בשמים לעילא והוא בארץ לתתא ואחיד בשניהם כנזכר:

ר' יוסי אמר פרי עץ הדר דא מזבח פי' עץ ממש היא בבחינת היותה מוציאה פרי הספי' כלם לפועל במציאות עצמה בענין שהיא עץ והיא הפרי. לכל סטרין בבחינת ו' ספירות ו' קצוות וז"ש מ"ט פי' לאיזו סבה יש בה כח להוציא פירות בבחינת כל הקצוות ותירץ בגין דכל שבעין וגומר שהם ז' ספירות כדפי' ר' יהודה וענין הדר עתה הוא כיופי והדור ו' קצוות שרבוי מיני הפירות והגוונים הם יופי וז"ש יהבין ליה חולקא וע"י זה יש בה

בחינה מקבלת לכל ספירות כדי שתהיה מתברכא מכלהו והיינו הדור העץ וכן הדור הפרי והיינו פרי עץ הדר הדר עץ הדר פרי הדר עץ שיש בו ו' ענפים גוונים שונים והיינו יהבין ליה חולקא הדר פרי שמוציא כל ענף וענף פרי למינהו כנזכר:

מאי קא מיירי פי' מה טעם הכתוב לומר בה עתה כללות זה לז"א הטעם הוא להראות זהירות האדם במעשיו שבהיותו פגום במזבח פוגם בכל המדות והטעם שבה כלולות כל המדות והיא קשורה עד היסוד עם כלם וז"ש דהא כפיית לקבליה ההוא דכפית לעילא יסוד עם הת"ת:

וע"ד כפת בלא וא"ו להראות ששניהם ענין א': זאת מ' משחת אהרן בקבלתה החסד ומשחת בניו שאר הספירות. אתמשח מן החכמה. ואתרביא מצד הגדולה הנאחזת בחכמה. ואתברכא מצד החסד עצמה. למלכא חכמה אושפיזין ע' שרים. בת יחידה מ' שכל הספירות זכרים והיא לבדה נקבה. והיינו בחינה אחרונה שבה שהיא המזבח: שבע מינין הם ז' ספירות. ג' הדסים חג"ת. שתי ערבות נצח הוד. לולב יסוד. אתרוג מ'. ז' חולקין בכל יומא ובשבעה וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף כד:

שבעה חולקין בכל יומא באלו הז' השתא פליגי ר' יוסי אמר כל א' כלולה מעשרה הם ע' בכל יומא וכבר נודע שהם כלולות מעשר מחכמה ולדבריו מיד משפיעות מחכמה ור' יהודה פליג ואמר שאינם אלא שבעה פש טות מצד יצמן וז"ש בגין דיתברכא מכלהו. ג"כ מבחינותיהם בכל יום ויום שהוא ספי' א' ולסוף ז' יומין אז עולה הרמתה אל החכמה עם הבינה וזה טעם ז' הקפות בשביעי מאתר דמשח רבות וגומר היינו מבינה שהיא על ז' ספי' משפע החכמה הנקשרת עמה וז"ש מאתר דמשח רבות אשתכח דהיינו מקום שנמצא בו שפע החכמה כנזכר.

ולבתר ז' זמנין וגומר ביום הז' כדי להמשיך הברכות מז' ספירות שבבינה שהם שרשים אל ז' מדות ובהיות שרשים אלו מסכימי' אל הברכות הם קיימות וז"ש בגין לקיימא וגומר והיינו בינה נחל מיוחדת במבוע החכמה. אשתכח דאתברכא וגומר בענין שהם ז' ימים מז' ספירות. ובהכנס יום הז' עולה עד הבינה וחכמה ומטעם זה נוהגין לומר נשמת כל חי בהושענא רבא דהיינו סוד הבינה ובז' הקפות קיום הברכות מהשרשים היוצאים מחכמה ובאים לבינה ואח"כ היא יונקת מהכתר שמשם מוצא החכמה להשקו' הבינה כנודע:

ובכל יומא וגומר והיינו הכרח לדברי ר' יהודה ז' ממש ועם תיות שאינם מתייחסים בע' פרים עכ"ז וסליקו לחושבן מילאה מספר רב יהיו מה שיהיו ואין ר' יהודה מסכים במשל המלך.

וע"ד מזבח מכפר בסוד אחיזתם בבינה שמשם טהרת העונות והסליחה והכפרה ואח"כ נוסף על כפרה טהרה וז"ש מדכי לון דהיינו להקריבם לאביהם שבשמים ואח"כ אריק לון ברכאן ע"י הספירות התחתונות וז"ש מעילא לתתא מהעליונים לתחתונים:

וענף עץ עבות דא מלכא קדישא ת"ת מלך מצד הבינה קדישא מצד החכמה ועל ידם הוא כולל תרין עטרין דהיינו סוד חסד וגבורה וז"ש דאחיד לתרין סטרין. ובג"כ וגומר ירצ' עתה מתיישב ג' ענייניים הא' היותו הדס שהוא סוד הבינה בלי ספק מורה על העליונות והב' תלתא שהם ג' עבות כנזכר והיינו ג' עבותים. הג' לשון הכתוב ענף עץ עבות ענף מצד החכמה בסוד הדעת בהיותו נמשך אתעביד עץ מצד הבינה וע"י נק' עץ החיים ואח"כ ברדתו אל מקום הספירות נעשה עבות דאחיד לכל סטרא. ואפשר לפרש ענף עצמו עץ מצד ג' אבות עבות ו' קצוות דהיינו לכל סטר'.

דרין קיימין נצח הוד. דמהכא נפקין פ' מהנחל העליון שהוא בינה או ירצה מהכא ממקומם יוצאים להמשיך אל היסוד דהיינו לכפות תמרים והיסוד קושרם ומערב פעולתם ולזה נק' ערבי נחל שמערבים בנחל יסוד והפירות מהם נסתרים לכך הם ערבי נחל שאינם עושים פירות שעיקר הפירו' לכפות תמרים שהם ייחוד נקשר ת"ת ומ' ע"י היסוד וז"ש כפות תמרים אחיד לעילא וגומר יר' קושר וכופת שני תמרים תמ"ר ותומ"ר יהו"ד ואדנ"י יאהדונה"י:

אתרוג נפקא וגומר שהוא גדל מן הקוצים וכן כפות תמרים יש באילן קוצים והטעם להיותם נאחזים במקום קוצים דהיינו ערלה מפני שהעולם מתלבש בערלה והם זנין העולם ומפרנסים אותו בין הקוצים דהיינו הערלה וז"ש ודאי כל מה דנפיק לעלמא מהנשמות והויות מהכא נפקא ומהכא אתזן שפע ומזון:

ר' יוסי פתח ואבואה וגומר מזבח לעילא סוד המ' ממש ולא נפרש מזבח הנק' אלדי"ם שאינו אלא יר' מזבח מ' שהיא יונקת מן הגבורה הנק' אלי"ם באר ביצחק מזבח אלי"ם ולפעמים נק' מזבח ה' מצד הרחמים וזה הכרח שגם מזבח אלי"ם כשהיא יונקת מהגבורה והיינו או' בכתוב אל אל שמחת גילי שהיא יונקת מא"ל אלי"ם דהיינו חסד וגבורה:

נפש כי תמעול מעל וגומר ר' יצחק אמר וגומר נפש ודאי היא המועלת או הנכרתת או הנשברת נשברת דכתיב והיתה נפש וגומר נכרתת דכתיב ואת נפש אויבך וגומר. זכאין

אינון צדיקייא שזוכים יותר דהיינו נשמה מבינה וז"ש בקב"ה ואפי' בחכמה דהיינו קדושי מלכא וזה זוכים ע"י קדושה שמושכים להם במעשיהם כאו' כי קדוש אני כענין והלכת בדרכיו. נשמתא קדישא דאצילות וז"ש אחסנא דקב"ה פי' ירושה שמוריש לו הת"ת ומ' אצולה מייחודם ומסטרא דאצילו' נק' בנים וכדין ירית כלה פי' יורש עשר ספירות שהנשמה דאצילות כלולה מהם משא"כ נשמה דאמא. נפש חיה סתם דלשתמע ת"ת ומ' כנזכר לעיל. מההוא חולקא וגומר נפש דאצילות ומפני שהיא מת"ת ג"כ יש לו חלק בייחוד וז"ש ואתקשר בקשורא עילאה דהיינו ייחוד ב' המדות ומשם יורש המ' בסוד ייחודה עם הת"ת וז"ש כמה דאתמר וכנגד סוד הייחוד נאמר צרורה בצרור דהיינו קשר וייחוד מ' עם הת"ת ושניהם בבינה והיינו קשר עילאה דקאמר לעיל. מהרמ"ק זלה"ה. גליון. והא אוקמוה דנפש אתקשר וגומר אחרי מות ע"א:

דף כה.

לא זכאן בעלמא דין דהיינו ג"ע תתא ועלמא דאתי ג"ע עליון:

ר' יצחק אמר כד מתעטרא כ"י וגומר היינו דרך אחרת על הנזכר לעיל שפי' צרור החיים קשר רוח ונשמה ונפש נקשרת עם שתיהם והשתא מפרש צרור החיים מ' כלולה מכל הספירות וז"ש כד מתעטרא כ"י בכל הספירות העליונות היא מתעטרת בת"ת שהוא כלל הכל ולפיכך היא נק' צרור החיים פי' קשר וצרור שבה נקשרי' כל החיים וז"ש בגין דבה אתקשר כלא ע"י הת"ת כנזכר:

ר' אלעזר פליג אדר' יצחק דאיהו קאמר ע"י הת"ת ואיהו קאמר שממש ג' אבות הם בה צרורא דחיי הה"ד ויסע מלאך האלי"ם מ' נוסעת בג' פסוקים אלו ובהם כלולים ג' אבות והם בה צרורא דחיי שאין צרור פחות מג':

ר' אבא אמר והיא סברא מכרעת בין דברי ר' יצחק ודברי ר' אלעזר כולא אתעביד חד עיטורא ג' פסוקים הללו שהם חסד גבורה ת"ת מהם נעשה ענין א' ועטרה א' שמתעטרת בה השכינה וכללות ג' פסוקים שמא קדישא שם ע"ב בת"ת אתחזייא בגוונוי שהם אדו"ם לב"ן ירו"ק דהיינו ג' אבות ע"ב אותיות לכל א' ומטעם זה נק' אז תפוח שיש בו ג' גוונין אלו בעצי היער דהיינו כלל הימין והשמאל שהם העצים הכלולים בו והיינו בין הבנים דאימא עילאה דהיינו ו' קצוות. ויוציאך בפניו ת"ת בכחו גבורה הגדול חסד וז"ש אלין אבהתא. האי שמא מתבר וגומר שבו כח ג' מדות חג"ת כנזכר. טורין הרי נחשת כחות סמא"ל. טינרין כחות לילית. אבני נגף וצור מכשול:

שמא גרים עז ל' עזות פנים וחוזק. בההוא גוונא שאין עז ממש טמא שא"כ היה אסור באכילה אלא דאעבר עליה רוח מסאבא. האי מאן דלא זכי יתיר אלא בנפש שהוא מצד

העשיה מלובשת בקליפות לכך כשיוצאה מן הגוף אתדבק בההוא סטרא וז"ש נפש כי תמעול דאעבר עליה רוח מסאבא שהיא קרובה להם משא"כ במאן דזכי לרוח ונשמה שנפש נקשרת עמהם ועולה כנזכר לעיל דנפש אתקשר ואתדבק ברוח וגומר ועייל בין מלאכי עילאי ביצירה דמתמן רוח. לעילא לעילא שהנשמה בריאה לכך עולה לג"ע של מעלה. צרורא דחיי מ'. עינוגא דמלכא ת"ת. זיוא עילאה היינו אור העליון מתנוצץ בבינה מהכתר. איילתא קדישא מ'. עד דאתי צפרא שאינו חוזר לישן שלא להפסיק חוט ייחודו. ואזיל בההיא איילתא לאתחזאה וגומר כנזכר לעיל דקאמר שכינתא להקב"ה חמי מה ברא וגומר. וממש עולה מציאות נשמתו מצוייר' שם. או יר' היותו משכים והולך לבית הכנסת עמה לשחר פני הת"ת בתפלת הבוקר:

דף כה:

ודוד קאמר על סוד הגלות כענין שאמר על נהרות בבל וכיוצא ואמר על איילת השחר דא כ"י שנק' איילת כדקאמרן ומה שקראה איילת השחר הכי איהו ודאי דהיינו שירתא דקאמר בגלותא אלי אלי למה עזבתני מייחד לת"ת עמה מפני שהיא בגלות ואין ייחוד והיא מתרעמת ומשם ראיה דאלמלא הגלות הוה אתחזייא לייחודא בההיא שעתא כנז': **אר"ש זכאין אינון מארי דנשמתא** שאביהם בעת ההולדה משכו להם נשמה קדושה לאפוקי גרים או בני רשעים שאביה' ג"כ פגומים ואינם זוכים לנשמה. מארי דאורייתא שהם עוסקים במעשה המצות ובעבודת האל. דכל מאן דלא זכי וגומר אפילו שאביהם ימשיכוה להם יאבדוה: דהא אשתמודע שהם הם שהחטיאו' ועוד מצד הכרוז שמכריז לפניו ועוד שעונותיו רשומים בו. מארי דחציפותא שהם הם שהחטיאוהו והם מתנקמים בו היש לך עזות גדול מזה. תקיפין ככלבא כאו' והכלבים עזי נפש: בדרגא קאי' אי איהו בעי בטוב תשובתו מזומן להכות לכל מה שירצה. לא קניין לעלמין אפי' חסידי אומות העולם. נפש תחת נפש בורחת ממנו נפש טמאה וזוכה לנפש טהורה. אי איהו לא בעי וגומר כלו' ברוע בחירתו לא רצה והיה בו הכנה לזכות. אנשי פקודא דמאריה שאינו עוסק במצות. לא אשתדל באורייתא כמשמעו אנשי למאריה שאינו נותן לבו לקונו שבראו וצוהו וכיוצא. יתמו בהכרת נפשם. בעירא דאתי מההוא סטרא דומה לחטא כנזכר לעיל. לא תליין וגומר שאסור להשהותו כדי שלא יטמא א"י ברוח הטומאה השורה עליו וכמו שהקפידה תורה על מיעוט טומאה זו לא"י כ"ש שראוי לשכמותה למזבח א"כ עז שעובר עליו רוח טמא למה מקריבין אותו למזבח. ותירץ כי המת אין טומאתו מתבטלת ולזה לא תליין וגומר כדי להעבירה מן הארץ אמנם עז בהתקרבו

למזבח טומאתו מתבטלת דהיינו אש אוכל אש תחתון יהיה טהור או טמא א"כ אדרבה ביטולו הוא בהתקרבו:

ות"ח שהאש נאכל מאש הגבור'. אית מלאכין היינו סוד חדשים לבקרים ונתבאר עניינם בפ' בראשית בסוד בהמות בהררי אלף **וההוא** בר נש וגומר דקשיא ליה סוף סוף כיון דאפשר להתקן ע"י קרבן אחר למה עז כדי שנצטרך לומר שמתבטל שם כח טומאתו ליתי כבש לז"א שבסגולה הוא העז מפני שאגב שמתבטל שם כח שבעז מתבטל כח שבחוטא כדמסיק. ובההוא רוחא דסליק מתעבר הפגם מהספירות העליונות והחצונים מתבערים משם ונגנזים בנוקבא דתהומא רבה ואוספי' עמהם כח הטומא'ששור' בחוטא וז"ש אתעבר מיניה ההוא סטרא וגו' כנז':

ר' אחא ור' יהודה וגומר פתח ר' יהודה ואמר הרעיפו שמים וגומר ועל סטרא דמטרא וגומר המטר מצד הגבורה ולשון הרעפה יצדק במטר א"כ הכא דקאמר הרעיפו שמים דהיינו ת"ת בלי ספק הכוונה ת"ת מצד הגבורה שמשם המטר. ואמר דהוא מזונא דכלא לפרש מלת הרעיפו ומלת יערוף כמטר ואמר שהוא מלשון העגלה ערופה והיינו לשון רביבים הנפרדים לחלקים רבים ויר' שהוא נשפע לבחי' רבות וכמו שהמטר הגשמי הנשפע לכמה חלקים לת"ת לכל עשב בשדה כך בכל עשבי צמחי השדה העליון שהוא המ' ובה צומחים כמה כחות וכלם נזונים משפע המטר הזה ולכל א' וא' צנור לעצמו והיינו הרעיפו לשון רביבים רבים כנזכר והיינו מזונא לכלא: וע"ד כל בני עלמא וגומר להכרח היות המטר מספי' א' ובחינות רבות כנזכר ואמר וע"ד כל בני עלמא ירצה כל חלקי העולם כי קבוץ הנמצאות נקראים עולם ופרטיהם בני עולם ענפי העולם וכלם מצפין לקב"ה דהיינו אומ' אליך ישברו פניה א' לבד בגין דאיהו מזונא לכלא כאו' ואתה נותן להם וגומר. ונחלק לבחינות רבות דהי נו או' בגין דאיהו מזונא דכלא:

ואי תימא וגומר כדי לפרש יתור ממעל ואמ' ואי תימא אי ס"ד משום דכתיב הרעיפו שמים דבאתר דא דאקרי שמים תליא אין הכי נמי דגבורת גשמים בת"ת מסטרא דגבור' הוו דהיינו לחם מן השמים כנזכר אמנם לא תליא הכא.

דלאו בזכותא כאו' מזונא לאו בזכותא וגומר פי' בגבורה שבו היכל זכות כנז'.

ואי תימא דביה וגומר לאו אלא ממעל וביה הויא וממעל תליא. מעתיקא קדישא וגומר מדלא קאמר מעל דמשמע על שמים אלא ממעל דייק מעתיקא קדישא מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף כו.

ושחקים יזלו צדק. דכד שמים נטיל ליה המזון הנז' בדקות והיינו או' מההוא אתר עילאה וגו' כדין ושחקים יזלו המן עצמו כאשר יבאר ופעולת השחקים היא פעולת הטחינה והשחיקה כדמסיק ואמר מאן שחקים אתר דטחנין מן לצדיקייא והיינו ששתי מדות האלו הם למעבר השפע מן הת"ת להכינו לקבלת התחתונים והכנתו הוא שמעבים אותו מן הימין ומן השמאל ונמזג השפע והוכן אל השכינה והיינו הטחינה הנז' כאן וז"ש למאן להההוא אתר דאקרי צדק שהוא עיקר משום הנזיל' כי היסוד הוא מעבר לבד והוא נכלל באו' יזלו צדק יר' שהם נוזלים לצדק ע"י האמצעי המזיל וז"ש מההוא נזילו דילהון ולרמוז זה לא אמר הכתוב ושחקים ישחקו צדק אלא יזלו הנזילה אחר השחיקה שהיא ע"י היסוד. אמנם חז"ל אומרים טוחנים מן לצדיקי' צדיק וצדק מדברים על הטחינה קודם הנזילה שאז אינו נכלל היסוד בה ולז"א לצדיק ולצדק אמנם הכתוב לא זכר אלא צדק כדפי'.

כדין תפתח ארץ פתחיה התחתונים וזהו או' לתתא כי פתחיה לקבל כבר נרמז במלת יזלו צדק:

ויפרו לשון רבים בני עלמא פרטי הנמצאים שהם פרים ורבים בישע השפע הנשפע להם מן הארץ שהיא נהפכת משם צדק דאיהו דינא לשם ארץ דאיהו רצון ע"י הזווג ובני עלמא אלו הם השכלים הנפרדים הנכללים בבי"ע למטה ממלכות שהם פרים ורבים השפע והישע לעולם הגשמי ולהכי נקט בני עלמא ואח"כ בני נשא כדפי': וצדקה תצמיח יחד וכל רחמי וכל טיבו שאינם ראויים בני אדם אליו אלא על צד הצדקה והרחמים ובזה יובן או' צדקה כמי שנותן צדקה לעני וג"כ או' יחד מורה על רבוי העניינים והיינו אומ' וכל רחמי וגומר ומפני שמתרבה וצומח והמעט נעשה מרובה אמר תצמיח וז"ש סגיאו מתרבים וצומחים והיינו היותו נמצא המזון לבני אדם שנפתחי' אותם שהם אמצעיים כנזכר ומתברכין הגשמיי' וז"ש משתכח בעלמא. כדין חידו על חידו וגו':

פתח ר' יוסי וגומר ת"ח כל תיאובתא וגומר יר' בא וראה ותלמוד כל הכוונה הצריכה לאדם לארקא ולייחדא והיינו לבעי בצלותא לקב"ה יכוין בקשתו אל הבינה כד"א וגומר מפני ששם הכל כדמפרש ואזיל. לארקא ברכאן שפע סתם מזוני מהת"ת למ' דהיינו עילא ותתא ויש שפע פנימי עיקרי מזה והוא ייחוד שם יהו"ד בשם אדנ"י והיינו אומ' לייחדא שמא קדישא.

לבעי צלותא ממש בדבור לא בכוונה לבד ועיקר ראיה לזה אינו מפסוק לבי לחוקקי ישראל משום דהתם לא משמע אלא בכוונה והיינו לבי לא בצלותא ולזה הביא ראיה

מפסוק ממעמקים קראתיך יהו"ד יר' קראתי הת"ת שם יהו"ד להתייחד בשם אדנ"י או ישפיע בה. דתמן עמקא דכלא שם עמקי ושרשי כל הספירות ושם נקשרים ולא עמקי הבינה לבדה אלא עמקים טובא והיינו דלא קאמר עמקים קראתיך אלא ממעמקים קראתיך שהוא עומק אחר עומק בעמקי עילאי והם שירותא דאבא ואימא תחלתם וראשיתם שבכתר ושם מושרשים הבנים ולז"א דאבא ואימא א"כ מי שרוצה להניע הענפים ברצונו יעלה אל השרשים שהם אבא ואימא. אוף הכא לבי לחוקקי וגומר יר' ילמוד סתום מן המפורש ועם היות או' לבי וגומר בדבור ובצלותא ממש הוה וג"כ ילמוד שחוקקי ישראל יהיה בהעמקים הנז' שהם בשירותא כנזכר והיינו אומרו אלין אבא ואימא דמחוקקי צורת אצילות לישראל ת"ת קדישא במקום מציאותו בקדש העליון הנעלם כנזכר. דאיהו נגיד נמשך מציאותו מבין שניהם דהיינו בסוד הדעת וירצה כשאני רוצה לישראל לבי לחוקקי ישראל כדי שימשך משרשיו.

המתנדבים בעם כענין נדיבי עמים והם ג' אבות שמשפיעים לתחתונים כשיש להם שפע בנדיבות. כדין אחר שנפתחו המקורות העליונים ברכו והשפיעו בת"ת כדי שימשכו ממנו לתחתונים וז"ש לנגדא משך השפע וישתכחון ברכאן בעלמא כלהו מפני כללותם למעלה ברחמים פשוטים. דכד הכא בת"ת משתכחי ברכאן מלעילא מהשרשים העליונים כלא הוה בחדוותא מצד הדין המשמח מצד הבינה כלא הוא בשלימו שאין שם חסרון כל שמשם הכל בשלימו כדקא יאות. מהרמ"ק זלה"ה:

ג ע"ב

רעיא מהימנא בס"ד

פתח ואמר באתי לגני וגומר. הענין דע שהת"ת יש בו ג' בחינות א' הוא עצמותו סוד היותו קו אמצעי בין הימין והשמאל ב' בחינות ו' קצוות המסתעפים ממנו ג' בחינות י"ב גבולי אלכסון. וכנגדם במ' ג' בחינות אחרות והם כל"ה אחו"ת ג"ן כלה נקראת הבחינה האמצעית המתייחדת עם הת"ת שבה סוד הייחוד והיינו סוד יו"ד שבה. אחות נקראת בערך היות בה ו' קצוות מתפשטין בה ו' קצוות בת"ת ושש קצוות בנקבה. גן נקראת בסוד התפשטות הענפים והרבות הנטיעות כגון י"ב גבולים. והנה מאמר באתי לגני הוא מאמר הת"ת הבא להתייחד עם המ' ולעורר הייחוד בכל ג' בחינות הנזכרות אמר כנגדה באתי וגומר וז"ש איהי מלכות אדנ"י וכבר ידעת כי מ' מורה על רבוי החיילים שהיא מלכות שמים והיינו בחינת ג"ן ריבוי הנטיעות. אדנ"י היינו בחינת אחותי שיש בה ו' קצוות כמוהו ובתוכם בחי' פנימית עצמותה והיינו או' איהי כלומר עצמותה הנעלם ונק' בערך התפשטות ענפיה מלכות אדנ"י. ולהיות החתן בא בקישוטיו להתייחד עם הכלה

בג' בחינות הנז' רמז הזמנתו לשלשתם והיינו מה שביאר בכלל כל השמועה ואמר ו' קצוות שהם אברהם יצחק ויעקב אהרן דוד ושלמה והיינו נגד בחינת אחות כנזכר ואחר כך י"ב שבטים שהם י"ב גבולי אלכסון נגד בחינת ג"ן ואחר כך אמר ההוא דאתמר ביה וגומר הוא סוד מרע"ה המתייחד עם כלת משה בבחינת העצמות ולא נז' בשם מפני ענות מרע"ה וז"ש ההוא דאתמר ביה באתי אחותי כלה שהוא עיקר הכל ששם ייחודו ומאמר הת"ת דרך כלל ירצה לומר עם היות שאני הבחינה האמצעית בסוד הדעת קשרתי עמי ו' קצוות והשפעתי' השפע הראויים אליהם והם באים מלאים כל טוב אליך להשפיעך ולא זה בלבד אלא גם לי"ב גבולים מתפשט השפע ברבוי והם באים מלאים כל טוב אליך להשפיעך. והיינו אכלו רעים כדמסיק. ולהיות שסוד שפע הימין בדרך אחר ושפע השמאל בדרך אחרת ושפע קו האמצעי בדרך אחרת לכן נקט בימין אריתי מורי וגומר שאדם נהנה בלקיטתו מריחו סוד הר המור המיוחס לאברהם חסד ומשחת שמן בושם קדש לאהרן נצח כאו' בשמים ראש והם לימין בסוד החכמה בסוד הריח היותר דק להיות שפעם בדקות. ואמר אכלתי בגבורה והוד להיותם המדות העבות ושפעם בעביות ולכך ייחס שפעם לאכילת הדבש שהוא בסוד הדין ומעז יצא מתוק. ונקט שתיתי בקו האמצעי שהשתיה אמצעית בין רוח לאכילה בין ימין לשמאל הוא הת"ת ויסוד והיינו יניקתם רחמים מן הבינה בסוד יין המשומר וסוד חלב רחמים שמתהפך היין והדין ומתבשל בשדי האם להמשיכם ליסוד ודקדק הכתוב באומרו ע"ם ע"ם ע"ם להורות ג' אבות יורדות לנה"י למטה והיינו הברכות עם היות שהם ג' מצד י"ב מזה וג' מצד י"ב מזה הם נקשרות ומיוחדות כדי לרמוז קשר הי"ב עם הששה ועיקרם הוא ברכה האמצעית שתקנוה ביבנה מפני שהיו כופרי' בעיקר וכללו העיקר עם הענפים ובו סוד ביטול הקליפות בחוזק מפני דקותו וקורבתו אל מקורו. וזה רמז בלשונו באו' תוספת ברכת המינים כי כל תוספת הוא תוספת קדושה ודאי שהוא רמז לייחוד קו האמצעי בסוד הדעת הכולל הכל שבו סוד תוספ' קדושה לכל הענפים והיינו אומרו ההוא דאתמר ביה באתי וגומר שהוא עיקר הכלל והוא האו' באתי ונכללתי עמי כך וכך. וטעם שאמר שתו ושכרו ולא אמר אכלו ושתו לשון עבר כמ"ש אכלתי שתיתי אפשר שאל הענפים האלו שבו לא יושפע ולא ימשך רבוי השפע אלא מפני התעוררות הייחוד מלמטה ואחר שבאתי ונתייחדתי אכלו ושתו ושכרו ואפשר לרמוז על קדימת סוד ו' קצוות אל הי"ב ולזה נקט בהני לשון עבר ובהני לשון צווי:

ואית דפלגי לון ברזא אחרא וגומר משום דדחיקא להו ההוא פי' לפרש ייני עם חלבי יעקב ושלמה דאדרבה יעקב חלב רחמי' ושלמה דין שאינו רחמים כ"כ ולזה נדחקו

לפרש פסוק זה בדרך אחרת ובענין פי' ו' קצוות אלו לבד ואל השאר כדפי' לעיל וז"ש ואית דפליג לון ברזא אחרא מורי עם בשמי בקו האמצעי בסוד חוטמא דתמן ריחא בקו האמצעי תרי נוקבי הא' עולה בו רוח דק וחזק מצד הת"ת ולכך בו מורי שריחו דק וחזק ומהשני עולה רוח כולל בשמים שהוא היסוד הלוקט מכל הספירות ושניהם מיוחדים גוף וברית: יערי ודבשי הוא שוקא ימינא עם שמאלא וכן הוד דבש נאצל מהיערת נצח כי כן הדבש ובשניהם נקט אכילה שכן הם שניהם תחתונים ונוטים לשמאל אמנם ביניי עם חלבי להפך דהיינו גבורה יין חסד חלב וגבורה נוטה לימין מטה כלפי חסד בסוד ההכרעה והיינו שמאלא בימינא ולהיותם דקות נקט שתיתי. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. פתח וגו' ביאר כי גני הוא סוד המ' הנק' ג"ן כנודע וכלה הוא שם אדנ"י שהוא נשמת המ' כי סוד זווג חתן וכלה הם סוד יהו"ד ואדנ"י הנעשים בייחוד א' שם של יאהדונה"י כי הוא ת"ת ומ' הם גופא לב' שמות הנז' ובאותן הב' שמות הם סוד הייחוד כנזכר פ' תצא דף רפ"א ע"א ולכן המ' נק' ג"ן וז"א באתי לגני ושם אדנ"י הוא הכלה כנזכר באו' אחותי כלה וזהו פתח ואמר וגו' איהי מ' אדני פי' גני מ' כלה אדני ושאר פשוט ביאור כוונתו. מהרח"ו נר"ו:

טז ע"ב

אמר רעיא מהימנא ודאי דוכתי אית בגיהנם הענין כי שכר עבירה העבירה עצמה כיצד יצה"ר הוא גיהנם כדמסיק דאיהו ממנא על גיהנם והענין כי היצה"ר יש בו שס"ה כחות ואין זה כזה וכן יש לו שס"ה אוצרות אש בגיהנם זה משונה מזה להעניש בהם כמספר כחותיו כי הם הם המפתי' הם הם המענישים הם הם גיהנם והכל א' ולזה כאשר יתפתה האדם אחר היצה"ר הרי הגביר כח גיהנם ונכנס בקליפות להתענש על ידו וכל אותם הכחות דבקים בו בהיותו חוטא בהם ודביקות אותם הקליפות עמו הוא רושם חטאו באבר ההוא שבו חטא והוא מכריז עליו פלוני חטא בי והיינו אומרם עולה ומשטין דהיינו רושם המכריז ויורד ונוטל נשמה ומעניש בגיהנם כנזכר וענין הרושם והכרוז הוא אומ' חקוקים על עצמותיו וכ"ש על בשרו כי אפילו בהיות הבשר כלה נשאר בעצמות רושם עד קבלת עונשו:

וכענין החטא והפגם בעשייתו כן ממש תיקונו בתשובתו והוא הטהרה היותר נכונה שבכל טהרת העונות ומיני טהרות הם ג' א' תשובה ויסורין וכיוצא. הב' מיתה גיהנם. הג' גלגול וכל א' קשה מחבירו ויש עון גורם פגם בנפש דהיינו למטה ונתקן בגיהנם ויש עון פוגם בספירות למעל' ונתקן בגלגול וז"ש אית חובין רשימין לתתא ולא לעילא וגומר ויש שצריך ב' תיקונים וז"ש חובין רשימין לתתא ולעילא אמנם תשוב' מוחק הכל ומתקן

הכל וז"ש אתמחון לתתא וגומר שממש כמו שהגבירו במעשיו כן מבטל כחו במעשיו מדה כנגד מדה וז"ש ואם חזר בתיובתא וגומר וממש מכבה אש הנבער בעבירותיו וז"ש אתמחי רשימו וגומר וזה בחינת הבינוניים אמנם הרשעים גמורים והצדיקים שאין להם תיקון אלא אלו ואלו נכנסים באש גיהנם הצדיקים הגמורים לטבול הטבילה הנז' הרשעים גמורים להכרת שם לעולם והיינו נשרפים ונעשים אפר אמנם הראשונים הנז' אינם נשרפים אלא נטהרים שם כנז'. וסוד אשו של גיהנם פי' ואמר **ובמאי** אתוקדון וגומר ועניינו כי החיות שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל וכל חיילי הקדוש' שתחת ממשלתם הם יונקים הדין ואש הגבור' מלמעל' וקיומ' באש שהם מן האש ומזונם אש. ומתמציתן דהיינו השמרים הדין הנשפע לחצונים נעש' נהר דינור שהם כחות הדין משתלשלין אלו מאלו עד יתקרב אל הסתר פנים מקום שאינם קדושים שאין הקדוש' שופע עליהם ואלו הם יצה"ר וגיהנם והצדיקים טובלין בנהר לא בעמקיו בסוד שאול וכיוצא אלא בסוד כניסתם לקדש עוברים דרך שם לטבילה הנז' ואינם מצטערים אלא כשיעור הנאתם מן הגשמי אמנם הרשעים מפני דבקותם ברשע ועול וחמס אין בנפשם אחרי כלותה שם כח אפי' להתגלגל שהיא מתבטלת שם מכל וכל והיינו אומ' שהיא נעשית אפר. מהרמ"ק זלה"ה:

יז ע"א

יהו"ד חמה וגו' יר' כאשר יהי' לעתיד לבא דהיינו סוד העולם הבינ' יום הכפורים שאין בו ייחוד שאסור בתשמיש שאין בו לא אכיל' ולא שתי' דהיינו סוד אכלו רעים וגו' שאז הוא סילוק ד' אותיות יהו"ד מאדנ"י אמנם חמה דהיינו ת"ת כי שמש ומגן אין נרתיקו אלא מ' בסוד הדין החזק והגבורה שהיא אלי"ם דהיינו היותו מתפשט בדין למטה בבחינת הדין הפועל בכל א' כפי הנאתו צדיקים מועיל להם לטבילה וזוהמתן מזדככין ומתרפאין כנז"ל בענין הטביל' לרשעים והבינוניים הנז' לעיל שצריכים טהרה ארוכה נדונים בו אחר שאין תשוב' מועילה אז שמי שטרח בערב שבת יאכל בשבת אמנם בזמן שהתשוב' מועילה דהיינו סוד הקרבן דרך אחרת לו כדמפרש ואזיל והוא ממש כענין האש המשריף המתפשט בחיות כנז"ל באותו האש ממש הוא סוד התיקון והא כיצד **מחיוון** דכורסייא דדינא דהיינו סוד החיות מיכא"ל גבריא"ל אוריא"ל רפא"ל שהמלכות דינא שורה עליהם והיא מלהבת אותם בדיניה ולכך הוה נחית ארי' דאשא סוד אריי'שהי' רובץ ע"ג המזבח למיכל קרבנין וסוד אש זה הוא ממש האש המשתלשל מדרג' אחר מדרג' להעניש החוטא אלא שבמדרג' יותר קרובה אל הקדוש' הי' יורד אל הקרבן והטעם להיות הבעל תשוב' רצוי לפניו יותר ויותר מלהענישו בגיהנם ולזה העונש מצד החצוני יצה"ר וקבלת

הקרבן עם תשובתו באש החיה כנז' וכמו שאש זה הוא השורף הנפש בגיהנם בסוד היותו משתלשל כנז' כן ממש הי' יורד ושורף האברים ההם הנתנים במזבח תמורת החוטא וז"ש דאינון ממנן על כל אבר ואבר ממש שורש יצה"ר שבבחינתו למט' קטיגור על אברי הנפש בסוד העון הרשום בעצמות כנז"ל ממש באותה בחינה בקדוש' הי' יורד לאכול אותם האברים והי' בסוד התשוב' תמורת שריפת הנפש החוטאת ועכ"ז בסוד הקדוש' וז"ש ומיד דנחית אש של גבור' וגומר אש גבור' אש קדוש חלוף הרע ותמורתו מפני התשו' ואש הגיהנם שהלהיב בעביר' ויצה"ר שהגביר הי' נשרף שם ומתבטל באש גבוה וז"ש אתוקדן אבדין דילהון אתוקדן מחבלין די ממנן עלייהו וכן דרך אש גיהנם והפגם כי נדונית הנפש שם עד כלות הפגם ואש שהדליק והבעיר בעון והיינו טהרת הנפש המתבטל הקטיגור שברא והמשחית שיצר בעונו וכן ממש הי' נשרף הפגם שם והמחבל המזומן לו בגיהנם לשורפו על העביר' הי' נשרף ומתבטל שם בסוד תשובתו ושריפת אברי חטאתו ואשמו וכיוצא ולהיות כשהפגם בנפש הישראלי הוא פגם בשכינה בסוד ערוה כנודע לזה עתה שמתכפרין ואין פגם ביניהם אברים דשכינתא שהם סוד המרכבה העליונ' מתקרבין עצם אל עצמו וז"ש בההוא זמנא חיוון מתקרבין דממנן על זכוון שהוא סוד רמ"ח מצות רמ"ח אברים דשכינתא דהיינו רח"ם דהיינו כורסייא דרחמי היות המ' מתלבשת ברחמים וכל החיות מתלבנות בסוד לובן השכינ' הנשפע בהם והיינו בסוד הבינ' תשוב' המתפשטת למטה שממנה הוא תשובת החוטא וליבון עונותיו כאומרו אם יהיו חטאיכם כשנים וגומר והיינו סוד יום הכפורים:

ובמה מתקרבין כי אין ייחוד נמצא למטה בנפרדים ומה קשר הקושר למיכא"ל וגבריא"ל וגומר והיכלות קדושים אלא בסוד ענפי האור העליון המתלבש בחיות דהיינו י' אריה מיכא"ל ה' שור גבריא"ל והיינו אש ומים. אוריא"ל ורפא"ל אדם נשר אויר ועפר ו"ה והכל בסוד אבי"ע והיינו שלמים ודאי. בחיות כנזכר ויסודות הרוחניים כנזכר והכל בסוד יהו"ד המתפשט בהם כנזכר בסוד התשוב' ושריפת האברים להעביר ולכלות הטמאים החצונים כנזכר וז"ש דלית טמאים בינייהו שהיו מפרידים בסוד ערוה ועריה כנודע ויקראו השלמים בשם קדשים להראות שאין טמא. ועוד שלמים דא ה"א בתראה כלומר מ' המשלמת השם. דאיהו שלימו דעמודא דאמצעיתא כלומר הת"ת וכאשר אין ה' בשם יהו"ד אין השם שלם ולזה ראוי שתקרא היא שלמים שהיא המשלמת השם ונקרא שלמים לשון רבים היינו דעמודא דאמצעית' בכל הויות כלילן בי' שהם ו' קצוות והיא הנקוד' האמצעית וכל ספיר' וספיר' כלולה מעשר ויש בה שם יהו"ד שלימ' ולזה צריך שלמים רבים להשלים כל א' וא' כפי ענייננו וצרופו כדמסיק וז"ש ואוף הכי בכל הויה

וגו' ה' בתרא' שלמים ליה בהויה אמצעית שבו ובכל הויין דאחידן בי' לימין ולשמאל כנזכר כדי להשלים סוד ההויה בד' אותיות ע"י הייחוד בסוד א"ח ד' ואו' פנה למעל' וחתם רום אין לטעות שהכוונ' שרום הוא חסד ומטה גבור' שא"א שהם צפון ודרום אמנם כוונתו פנה למעל' כי בכל פניותיו הי' פונה לקבל השפע והכח מהרום דהיינו ג' ראשונות והי' חותם על כל הקצוות ולפי דבריו דמסיק נצח והוד הוי' א' והרשב"י יש לו דרך אחרת בתיקונים. ונודע שייחוד הת"ת והמ' בכל הקצוות בין לימין בין לשמאל א"א שיהי' אם לא ע"י היסוד שאין ייחוד לת"ת ומ' בלתו ולזה הם ח"י אותיות דשית סטרין דכלילן בצדיק ויר' שכל ייחוד שימצא יתייחדו כל ח"י אתוון אמנם העיקר בתגבורת א' מהם ועם ה' אתעביד חיה כלומר היסוד ע"י ה' נעש' חיה שלימ' בד' פנים שהם י' פני ארי' ה' פני שור ו"ה פני נשר פני אדם וכאשר הם ח"י אותיות כנזכר אינם חיה שלימ' מפני שחסר ה' פנים הד' לכל הפנים ולזה עם ה' אתעבידת חיה:

ורזא דמלה איהי ה' וגומר הענין שמצד הבינ' נכללות הספי' בד' אותיות יהו"ד והיינו שנים י"ה ו"ה שנים שנים כל א' זכר ונקב'. ומצד החכמ' ב' נכללות הספירות בשם דעשר אותיות ונחלק לז' ז' כזה י"ה יו"ד ה"א ו"ה וא"ו ה"א כל חלק זכר ונקב' והכל נכלל בתוך המ' וז"ש תיבה דאתכנש בה כלהו ה' דהיינו בחינה הכוללת הכל יחד וקושר הכל ע"י היסוד והיינו וגו' הענין כי סוד החלום ביסוד והעד הנה בעל החלומות הלזה בא וכאשר החלום בו בלתי הגון מורה הפוכו לדין ולזה צריך לתקן מדותיו ולהפכם לרחמים ולזה תקינו ג' שלומות סוד חג"ת ביסוד יוסף נק' שלום וג' פדויות בסוד נה"י שבו כי נק' ג"כ גואל והיינו הפוכו ותקונו לרחמים היותו ו' בחינות שבו כלם מתהפכים לרחמים בהיותם שלום וגאולה וכללם ששה בחשבון ו' וז"ש דאינון ו' בחשבן ו' והכרח הענין מסולם דחלם יעקב דכליל ו' ספירות מאו' מוצב ארצה היא מ' בבחינתה למט' בתחתונים וז"ש שכינתא תתא' בבחינת' למט' מיסוד וז"ש ודא ה' בתרא' וראשו של סולם דהיינו ו' יסוד מגיע השמימ' ופי' שראשו היינו י' כי סתם י' ראש בכל מקום והיינו י' של מ' שבעלותה על ו' זעירא בסוד עטרה בראש צדיק אתעביד ז' דהיינו יום שבת ודאי כדפי' בתקוני'. מגיע השמימה דא אימא עילא' ותקרא שמים בבחינת היותה א"ם לאש ומים והכרח לזה ה' שבמלת שמימה וז"ש דא ה' עילא' וכפי מה שאמר שראשו י' מגיע השמימ' ה' ההויה בהיפוך היו"ה לז"א שכן סדרה האמיתי מצד החלום דהיינו היסוד וז"ש דמסטרא דחלמא ה' שלטא על י' דהיינו סוד ה' עילא' עד הוד אתפשטת כנודע ושם למט' ממנ' ראשו של וא"ו זעירא דהיינו י' זעירא שבה נעשית זי"ן כנזכר וז"ש ה' שלטא עלי' דאיהו רישא דסולמא דהיינו סוד אלי"ם שבבינ' המקננת בשמאל והיא שם נק' אלי"ם והיינו ה'

על י' כנזכר ולכך סוד בחינת סילוק האורות וירידתם בסולם הנז' לא היו בסוד הרחמים שם י"ה כענין ו' עילא' כדמסיק אלא אותם האורות הם בסוד אלי"ם מצד הדין וז"ש **ובנ"ד** מלאכי אלדי"ם ולא מלאכי ה' שסודם בנבוא' ולא בחלום דהיינו מה שהוא כאן חלום שם חולם ולזה הם האותיות כסדרן בסוד י' חכמ' וז"ש אתוון כסדרן עולים בחלום דאיהו כתר על ד' אתוון ולזה הרחמים מתגברים והיינו דאתפשטוהא דילהון מחכמ' לא מבינ' מהו"ד כנז' ולא על בחינ' תתא' של מ' למט' מהיסוד כדפי' אל עד מ' קדישא אחרונ' לאותיות אלו וגומר. חולם על כל אתוון לא חלום מצד הליל' והדין אלא חולם מצד אור הכתר המאיר כנזכר. הרמ"ק זלה"ה:

גליון ורזא דמלה חתם רום ופנה וגומר סוד הנענוע ם וכוונת החותמות יה"ו אל הדרום חסד. הו"י אל הצפון גבור' וי"ה במזרח ת"ת יו"ה רום בנצח. הי"ו תחת הוד וה"י מערב יסוד. וצריך לכוין לחבר ה' עם כל חותם וחותם ה' ה' שלמים. דוק. ע"כ ונ"ל שהוא מארי"ה זלה"ה:

כ ע"א

פקודא דא להביא קרבן על סנהדרי גדול' שטעו וגו' הענין הוא כי למעל' הם ב' בתי דינין הא' סנהדרי גדול' בסוד הת"ת והב' סנהדרי קטנ' בסוד המ'. אמנם למט' בבני ישראל אינם אלא ב"ד א' נק' סנהדרי גדול' והם מרכב' לבתי דינים דלעילא ודלתתא. והענין בהיות ע' זקנים ומשה ביניהם היו בסוד סנהדרי גדולה שהוא סוד הת"ת הכולל ז' במדות כלולות מעשר הם ע' ועצם הת"ת הוא נקודה אמצעית סוד מרע"ה עלייהו ואז הם מרכבה לבתי דינים דלעילא וכאשר הי' משה מסתלק מביניהם ואהרן משלים במקומו היו אז סוד סנהדרי קטנ' סוד ז' מדות שבמ' כלולות מי' והם ע' מלאכים בסוד כסא הכבוד למט' ממלכות וסוד עצם המ' באמצען ובהיות משה ואהרן יחד עמהם היו בסוד ע"ב:

ובג"ד אמרו מ"מ וגומר מפני שמרע"ה הוא מרכב' לת"ת לכך הי' שושבינא דמלכא ר"ל גורם להמשיך הת"ת למט' אל המ'. ואהרן הי' בסוד החסד המעל' המ' למעלה אל הת"ת והיינו שושבינא דמטרוניתא כי מצד הימין הוא העלות המ' למעל' ולכך נבואת מרע"ה באספקלריא המאירה ואהרן באספקלריא שאינה מאירה כאו' אם יהי' נביאכם ה' וגומר ולהיות שהסנהדרין כלם ענין א' אמנם לפעמים יקראו סנהדרי גדולה ופעמים סנהדרי קטנה הכל כפי הארתם כנז' לז"א מתמן סנהדרי קטנה מורה היות כלם ענין א' אלא שנק' גדולה וקטנה כנז' וכוונתו בזה להשמיענו כי סנהדרי גדולה כשטעו הוא בהסתלק מרע"ה מעליהם כגון במעשה העגל שלא היה מרע"ה שם וטעו בע"ז אפי' ע"י אהרן והיינו מפני ריחוק הת"ת וסילוקו מעל המ' אז המלכות מתדבקים בה החצונים ויונקים

ממנה שהם ע"ז ותיקון זה הוא בהבאת קרבן לה' דהיינו כיון שאהרן שהוא שושבינא דמטרוניתא טעה ולא יוכל לקרבה אל הת"ת יבא מרע"ה שהוא שושבינא דמלכא ויקרב הת"ת אליה בסוד קרבן לה' להצילם מטעותם כאומרו ועתה אעלה אל ה' אולי אכפרה וגומר ומרע"ה המדבר לא האריך בביאור זה שלא להחזיק טובה לעצמו ועוד שלא למעט בכבוד אהרן וישראל:

מלכות ה' זעירא וגומר וביאר שעם היות שהם ע' סנהד' עליונים דהיינו ז' מדות ממש למטה מבינה וז' מדות תחתונות למט' ממ' עכ"ז לעולם נכללים אלו באלו כי בהיות אימא עילא' על אימא תתא' איהי אספקלריא המאיר' ונעשית ה' רבתי לז"א ה' זעירא קרינן לה להיותה קטנה ממש להיותה מאירה בסוד ע' מלאכים כנז' בפ' וירא ובתיקונים שהם ע' ובהם מאירים סוד ע' פנים רוחניים לז"א ודא מלכות דהיינו שהיא נק' מ' בסוד היותה מלכות על פמליא של מעל' שהם למטה תחת ממשלת ע' אלו וכן לגבי משה אמר ודא ת"ת דאיהו לשון פארי המגבעות שהם ענפים מסתעפים לע' שהם שבע שנים דלאה כלולים כל א' מי' והם מאירים למטה בז' שבמ' כנזכר:

ומתמן הוו ידעי סנהדרי ע' לשון וגומר הענין להוכיח היות הכל ענין א' עליונים ותחתונים והיינו שהם ע' לשון מצד ה' זעירא כדמסיק לשון יסוד ע' מ' שיש בה ע' פנים והם ע' לשון שהיסוד מתראה בהם והם בעצמם ע' פנים לתורה דהיינו ת"ת כדמסיק שבו סוד ע' פנים ז' ספי' נקשרות ומיוחדות בסוד התורה ת"ת נקודה אמצעית אליהם והם נקשרות בלשון א' דהיינו היסוד המייחדם וז"ש לקמיה ע' פנים בלשון א' וגומר והכריח זה ואמר דאית ע' לשון מצד המ' הרשעה כלא בפרודא דהיינו ע' שרים שאין להם חלק בייחוד העליון והם בפרודא שאינם מיוחדים זה בזה ולא בלשון א' כאו' מאלה נפרדו וגומר אבל באורייתא דהיינו ת"ת ע' פנים נקשרות ומיוחדות בעצמם בסוד נקודה האמצעית אליהם והם נקשרות ע"י היסוד המייחדם עם ע' לשון שבמ' בענין שהם ע' פנים וע' לשון מיוחדים ע"י היסוד וז"א ודא יסוד י' הלכה א' דהיינו מ' בבחינת סנהדרי קטנה וז"ש הלכה חדא משתוה באחדות לשון אחד בבחינת המ' בנקודה אמצעי' ביסוד והיינו סוד נקודת ציון. והיא חכמה זעירא דהיינו בסוד היותה קטנה ובה בחינת ע' פנים תתאין שהם מ' ע' סנהדרין שהם ע' פנים דאורייתא דעל פה וז"ש מ' דהיינו בבחינת היותה כוללת כל פמליא של מטה ממנה. דבה ע' לשון כלומר הלשון שהוא היסוד מדבר לשון א' בע' פנים וז"ש כחשבן סוד מן היסוד וכלם מצד הקדושה וז"ש ויסוד הוא לשון הקדש דהיינו סוד המרכבה של המ' בע' קתדראין שהם ע' שרי קדש הנזכר בפ' וירא והם נקשרים ברחמים ונהפכים מדין אל הרחמים וז"ש כל העונה אמן יהא שמיה רבא

בכל כחו דהיינו בסוד ועת' יגדל נא כח אדנ"י כדי למתק דינה ודין חייליה ע' סנהדריה קורעין לו גזר דינו של ע' שנה דהיינו שרי קדש שהם ע' גוזרים מצדי דינא דמלכותא הדין ובעניית אמן קורעים גזר הדין ונהפכים לרחמים עליו:

לשון חד שהוא היסוד איהו ע' לשון על מדה זעירא הענין כי היסוד נקרא לשון הקדש מצד החכמ' סוד הקדש ומ' חכמ' תתאה דמקבלת מחכמה עילאה ולזה היא מדה זעירא בערך החכמ' בהיותה ביסוד וז"ש דחכמה איהי י' ובמ' י' זעירא ושם נכללים ע' פנים וב' להשלים הע"ב הם תרין שפיון נ"ה משה ואהרן ואז השבעים הסנהדרין הם על הייחוד הגמור והינו שימצא בהם חכמה מצד הסנהדרין ותבונה מצד אהרן ודעת מצד מרע"ה ואז א"א לבא לידי טעות כלל ואז הסנהדרין על היותר שלמות שאפשר וז"ש בהון אשתלימו וגומר, מהרמ"ק זלה"ה:

כד ע"ב

פקודא דא המועל וגומר הענין כי המעיל' בהקדש היינו שהוא פגם ואכל קדש וערבב קדש בחול במה שנהנה גופו שהוא חול והכניס קדש אליהם הרי הבדיל בין המדות העליונות והכניס העריות למעלה לכך תיקונו במה שקלקל להביא קרן וחומש דהיינו ו"ה להביאם ולסלקם מן החול לקשרם ולייחדם אל הקדש דהיינו קשרם בבינה בקשר החכמה הנק' קדש וקשר המ' אל הת"ת על ידי היסוד שבו סוד המוסף מדתו של יוסף וזה רמז באו' וחמישיתו דהיינו ה' יוסף עליו ודאי ע"י יוסף היא סמוכה אליו כמו ועליו מטה מנשה והיינו דמפרשי רבנן דמתניתין קרן וחומש כי הכוונה קרן הוא ו' ת"ת מ' חומש דיליה דהכי הוא מת"ת ועד המ' ה' מדות ת"ת נהי"ם והת"ת יקרא קרן בבחי' קשרו עם הבינה והענין כי אדם הראשון סוד החכמה מ"ה אדם ודאי והבינה איהי פ"ר בחינת הדינים ופני שור מהשמאל לכך איהי פר שהקריב וייחד אדם הראשון שהיא החכמה ונתקשר עמה וקרן א' שהיה לו במצחו היינו ת"ת שהוא מתנוצץ ומתאצל מהבינה בסוד הגבורה והיינו אפלה הרה וילדה רוח ולכך נק' קרן היובל כי הבינה סוד היובל.

האי הוא עיקר' דכל קרבניא כלומר הקדמה זו שאמרנו לקשר המ' בת"ת ות"ת בבינה הוא עיקר הקרבנות והיינו אשה מ' ריח ת"ת ניחוח בינה לה' חכמה כנזכר בזוהר שיר השירים או יר' לומר האי דהיינו ת"ת דקאמר הוא עיקרא דקרבנא שכל הקרבנות לייחד המ' אליו והענין הקרן שהוא ו' קיימת וקשור בינה דהיינו עולם הבא ופירות דילה דהיינו הנשמות הנמשכים מהבינה ע"י הת"ת בסוד הייחוד על ידי היסוד בעלמא הדין שהיא המ' והיינו תרי עולמים ה' ה'. מהרמ"ק זלה"ה:

סליק פרשת ויקרא ברוך י"י לעולם אמן ואמן

ר"ש פתח ואמר צדקתך וגו'. הרמ"ק זלה"ה השמיט בהעתקתו מכאן עד דף כ"ז ע"א ר' אחא פתח ואמר והאש על המזבח וגו' ונר' שהוא מכופל שכבר הובא בפ' פקודי דף רל"ח ע"ב עד דף רל"ט ע"ב ע"ש:

דף כז.

ר' אחא פתח ואמר והאש על המזבח וגו' וכהנא אמאי היה ראוי שיהיה עבודה זו ללויים כענין השחיטה שכשרה בזרים. וכהנא מסטרא דימינא חסד שבחסד בענין שרחוק מכללות הדין שא"א לומר שעושה אש כדי להכלל מן הגבור' וז"ש ורחיקא מן דינא וגו'. לאוקדא דינא האש בעלמא המזבח שבה כללות הנמצאים. בר נש דאתי וגו' א"א להיות בריה פחותה גשמי בן גשמי חוטא למי שבראו אלא בתגבורת יצרו יותר ממדה שנתן לו וז"ש קמיה מאריה אוקיד וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. על מוקדה בגין דנהר דינור איהו אתר וגו' זה יובן במ"ש בפ' שלח לך דף קס"א ע"ב כי נהר דינור איהו כגוונא דימא דאוקיינוס דאסחר כל ישובא דע' אומין וכן כל ע' שרים העליונים שהם מצד הקדושה כולם הם בתוך סובב נהר דינור והענין כי יש ע' שרים קדושי' שנק' ע' ענפי אילנא ומהם שואבים ע' שרי האומות החצונים והנה כאשר רוצים להעביר איזה שר ואומה בהתחלת הכל מעבירין אותו השר הפנימי בנהר דינור ויוצא חוץ ממחיצתו ואז נשאר השר החצון שכנגדו בלתי מושפע ממנו וכן האומה שתחתיו למטה בעה"ז נשארת בלתי שפע ומעלה עכ"ל:

דף כז:

והא שריא ביה נמשך באדם כחות הקליפות ונתלבשו בו ע"י היצה"ר שנמשך ממנו ונעשה כסא אליו. ולזמנין אשתמודען קורבני' וגו' כגון ע"ז כדפירש ר"ש בפ' ויקרא וכגון מנחת סוטה וכיוצא והטעם דבעי לקרבא על מדבחא כדדמי וגו' כעין חטאו שעשה שהגביר יצר הרע והמשיך על עצמו כח הטומאה כך קרבנו ענין שמגביר בו כח הטומאה להעבירו כדמסיק. בין מבר נש יצה"ר שחטא בין מההיא סטרא הקרבן כנז'.

דההוא אשא מבערא אש אוכלת כדמסיק ופעולתו ברחמים וחסד לבטל החצונים. ולא יתחלש תקיפא שחוזקה הוא לתברא תוקפא בישא וגו' ואם יכבה נמצא חצוני מתגבר וקדוש מחליש ח"ו:

וכהנא יסדר וגו' עד עתה דבר באש עצמו שבמזבח עתה מדבר ממה שמוסיף הכהן בכל יום כאו' ובער עליה הכהן אין ספק שהאש שמביא הכהן הוא אש ממש שאין טבעו כטבע אש המזבח שאש המזבח הוא סוד אש אוכלת אש שאמרנו אמנם אש שמביא מן ההדיוט הוא אש הדין ממש והגבורה והכהן לוקח הדין והגבורה וכוללה באש החסד

שבמזבח כדי למתק הגבורה ולעוקדה כענין עקדת יצחק ע"י אברהם וז"ש וכהנא יסדר אש מן ההדיוט על אש המזבח דאמרן בבקר בבקר בזמנא דשלטא סטרא דיליה חסד אברהם והאש שמביא הוא הדין לבסמא דינא דהיינו הגבורה הנמתקת ושאר בעלי דינין אתכפיין והטעם שהדינים אינם מתגברים אלא מחוזק הגבורה והחצונים מתחזקים וכדי להכניעם אל הקדושה צריך למתק הגבורה העליונה בחסד ואז נהפך הענין כי במקום שהם יונקים מן הגבורה אדרבא אש הגבורה שורפם וזהו אין ביעור חמץ הקליפות אלא שריפה וז"ש בגין לבסמא דינא ומיד ואתכפיין דינין דהא בהא תליא כנז'. אשא אכלא אשא אש הפסד אוכלת אש הגבורה ונכללת עמה. אשא דמדבחא שהוא כנגד החסד אוכלת אש שמוסיף הכהן בכל יום שהוא נגד הגבורה. הרמ"ק זלה"ה:

דף כח:

אש תמיד תוקד וגומר ר' חייא פתח ואמר יצחק וגומר אמאי הכא דהוה ליה למכתב ויאמר יצחק אל אברהם אביו הנה האש והעצים ואיה השה לעולה ויאמר אברהם אלהים. תלת למעשה בראשית וגומר הם ויאמר אלי"ם יהי אור ויהי אור. ויאמר אלי"ם יהי רקיע בתוך המים. ויאמר אלי"ם יקוו המי' הם ג' דיצחק. ויאמר אלי"ם יהי מאורו' ברביעי הוא דאברה' והיינו דכתיב ויאמר בזה הענין. הנני בני דחיקא פי' שלא האריך בדבריו אלא קצר הנני בני או אפשר הנני בני כי חסד נהפך לגבורה והיינו יהי מאורות שהוא אור מצד החסד חסר כנודע ברביעי לקו המארות ואי תימא ויאמר ויאמר יתיר אינון היינו בענין הפרשה עצמה כגון ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני ויאמר קח נא את וגומר ויאמר אברהם אל נעריו שבו וגומר וכן אח"כ בסוף הפרשה ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני ויאמר אל תשלח ויאמר בי נשבעתי ואם באנו לפרשם במעשה בראשית הוו טובא מעשר לז"א שהאמירות שאמר בריש עניינא הם שאברהם איש החסד מדבר מכח התעוררות עליון וגילויים ממה שלמעלה מחסד דהיינו חכמה א"כ אינון סתימין הוו במחשבה מפני שהענין שהוא למעל' מאברהם מכריחו לדבר א"כ סתימין הוו במחשבה והם שורש לאלו דנפקי מגו חשוכא אמנם אלו הנאמרים הנה כענין ויאמר יצחק וגומר ואלין אתגליין מגו חשוכא שע"י יצחק שהוא מדבר מכריח אביו בענייתו וע"י אלו נמצאים אלו שאלמלא אמירת הקב"ה לאברהם לא נמצאו אמירות יצחק לאברהם ומורה היותם עניינים במעשה בראשית דאתגליין מגו חשוכא שהיא הגבורה. מהרמ"ק זלה"ה:

דף ל.

דא קול בתראה מ': דלית לה מינה עירטאי פי' שאינה פועלת בעצמה כלל אלא כפי המושפע לה מלמעלה והוא סוד קול ודיבור והדיבור בלא קול אין לה פעולה כלל אלא

דממה מעצמה וע"י קול הת"ת הדבור פועל ונשמע למרחוק וז"ש היא דממה מגרמה וכד מתכפני עלה פי' שאר הספי' שמשפיעים לה להנהגת העולם היא אשתמעת בכלהו עלמין שאין להם חיות ומזון אלא ע"י.

וכלא מזדעזעי וגומר שאין פעולה לתחתונים אלא ע"י שפעה ובידה לבטלם או להחלימם: דממה דקה אמאי וגומר פי' דממה עם דקה לא מתיישבי כי אם משפיעים בה הרי אינה דממה ואינ' דקה דהא אמר דאשתמע בכולהו עלמין ואם אינם משפיעים בה הרי היא דממה יותר מעט מדקה ותירץ כי היא כאשר משפיעים בה ועכ"ז נק' דקה מפני שהיא זעירא מכלהו:

ר' חייא אמר אש תמיד וגומר דא אשו דמזבח פי' ע' שמקבל' מגבורה דכתיב הנה האש וגומר ועיקרה דין ולזה אש תמיד דקיימא תדיר שהיא גבורה תתאה דאתי מגבור' עילא' אמנם העצים אלין עצים דאברהם שהוא צד החסד שבה לעתיד כאו' בבקר בבקר:

תנן מאשא דא דיצחק היינו דין הגבורה החזקה נגיד נהר דינור מהגבורה אל המ' מזבח דרך ההוד בבחינת עיקרה מהגבורה וז"ש להאי שפי' שנאמר בה אש תמיד. ונפיק גומרא חד הענין מה שהיא מוציא' בכחותיה לפעולותיה הם ד' גומרין דהיינו גחלים שיסודן עץ רחמים ונדלקים באש והם מד' בחינות ההנהגה דרום וצפון מזרח ומערב חגת"ם שהם נדלקין באש הדין. לד' זויין דמדבחא הם סוד ד' קרנות המזבח וז"ש גומרא חד לסטר מזרח לא ממש מזרח אלא לצד מזרח דהיינו בקרן מזרחית צפונית וכן כלם והיינו לד' זויין דמדבחא שהוא קשר ההנהגות ותיקונם בסוד החיבוק וזויין נמי לישנא דזיויא דהיינו ד' מאורי אור הנמצאים במ' בקשר הספי' העליונות:

וכהנא אסחר לה וגומר היינו סבוב הכהן בדם החטאת בד' מתנות לד' קרנות כדי לתקן ד' גומרין ע"י הכהן ימין בדם החטאת שהיא המ' בסוד ד"ם שפי' בשיר השירים דהיינו מהבינה שמשם תיקון הדינים בחיבוק הקרנות כנודע.

איתּ כבש חד דהיינו סוד השתלשלות המלאכים והכחות ממנה וזה מזה. ודרגא תתאה שהיא המדרגה אחרונה מהכבש הנז' מטי ונחית לתהומא עילאה שהוא תהומא רבה שבו מדור החצונים וזה למטה מהכבש:

מגו שית חד כלומר מה שהכבש משתלשל למטה הוא מגו חד שית בענין שמהשית יורד לתהום והשית שהיא המ' כדפי' בשיר השירים הוא מקבל כל שפע הנשפע מהמזבח והכבש ויורד לתהום הנזכר ויהיה בחינה בעולם העליון למעלה מעולם המלאכים כנזכר, ובשעתא. דאינון גומרין שהם משך הדינים היוצאים מהגבורה עד המ' אל ד' בחינותיה כנזכר.

זיקא אתער פי' שביב אש והוא הדין הנמשך מהגבורה ויורד למטה לעורר הכחות הנמשכים מן הדין שהם השרפי' והחיות ושאר המלאכי' או יר' פי' זיקא רוח ויהיה לפי זה הת"ת מצד הדין והראשון עיקר. והנה התעוררות השרפים והחיות ושאר המלאכים לומר קדוש הכל מצד הגבורה שכן יסודן מהאש הרוחני והתעוררותם ע"י **אית** חיילין הם השרפים שתחת כסא הכבוד ואפשר שהכבש הנזכר הוא סוד כסא הכבוד המשתלשל מהמזבח וא"א לעלות אם לא דרך הכבש שהיא כסא הכבוד ולכך למט' מהכבש הם השרפים והם האומרים קדוש וישתנה בחינתם לפי מקומם שיש מהם מהת"ת ויש מהם בחסד לכך מהם אומרים בקול רם מצד הת"ת שהוא אמצעי ורם ומצד החסד קל נעימותא כאו' נעימות בימינך. מסטרא אחרא מצד הגבו' הם אומרים קדוש סתם וכן לד' זויין לרבות צד המ' מערב: מתלבשין אפודא נ' ויאפוד לו בו אפודתם מאור עליון מתנוצץ מהחסד ששם לובן הכהונה וקיימי לסדרא כנגד משמרות הכהנים. גלגלי מיא הם אופנים וחיות הקדש סודם מהמים הרוחניים האומרים ברוך נגד השרפים שיסודם מהאש האו' קדוש והם מייא מצד החסד שממנו נמשכים ע"ב גשרים למימי החסד בסוד שם ע"ב. וחיילין חיילין קיימין בדחילו הם סוד ישראל במעמדיהם והם מצד הת"ת ואין להם עבוד' אלא עומדים ביראה במעמדם ואלו אוחזים מימין ונוגה להם ומשמאל ויראה להם. וכולהו מסתכלי וגומר שכולם יונקים מהמ' והשפעת' ממנה וכל עבודתם וכוונתם אל המזבח וסדריה דמטי אשא וגומר היינו מתק הדין הנשפע לכל א' וא' על ידי הכהן. אתער רוחא חדא סוד הת"ת הנק' רוח ובא אליה בד' בחי' ממש שהם ד' אותיות שבה ד' גומרין שהם אדנ"י ולכך נשפעין ד' רוחין כל א' כפי בחינתו הא' מסטרא דימינא י' חסד ולכך הוא עושה שהאש החשוך השורף ישכך חמתו וילהט באור וזיו ויאיר באור הימין וז"ש ומתכסה ולהיט להב המאיר כנר לא שורף וז"ש ושכיך בזיוא וגומר. מסטרא דשמאלא דהיינו ה' הוא רוח תקיפא בגבורה לבער הקליפות וז"ש מתבר טינרין שהם אבני נגף וצור מכשול וגומר וכן לד' סטרין שהם ו' ה' לשתי בחינות מלאכיהם:
א"ר אבא וגומר חד פנימאה דכלא פי' מזבח הפנימי נגד מ' ממש. מהרמ"ק זלה"ה:

דף ל:

קשרא דמהימנותא בסוד ייחוד ת"ת ומלכות וכהנא עילאה מכלא בסוד החכמה שמשם מיו"ד קשר האצילות י' בה' ו' בה'. אתקטר קטורתא שבימי אהרן כ"ג לא הקטיר קטרת אלא הוא מורה היות אליו יחס עם הקטרת מפני שהוא קשרא דמהימנותא סוד קשר הספי' ודא אתקרי מזבח הזהב ששמו יעיד על פנימיותו מה שאין כן הנחשת שהוא חוצה ודאי כדמסיק. ודא אתקרי מזבח הזהב ששמו יעיד על פנימיותו מפני שהיא

קושרת באצילות ונקשרת ע"י הקטרת עם הזהב העליון שהיא הבינה וז"ש ומהכא מהמ' אתקטר קשרא דמהימנותא שהוא כל האצילות בחד קשורא שאין אחדות זה דומה לשאר המדרגות הנפרדות למטה מפני שאחדות האצילות הוא אחדותא כאחד ממש ע"י הא"ס השוכן בתוך אחדותם וז"ש קשרא דמהימנותא בחד קשורא ועם היות שבריא' ויציר' נקשרים בסוד האחדות בסוד בשכמל"ו עכ"ז אינם בבחינת אח"ד שהוא ממ' ולמעלה וחד מדבחא אחרא היא בחי' ידועה בעולם המלאכים בסוד ייחודם בסוד בשכמל"ו והכהן שם מיכא"ל שהוא סוד היכל אהבה הכולל בהיכלות כולם יחד להקרב ע"י מיכא"ל וז"ש קרבנא לקב"ה כדי לעלות רוח לאצילות למעלה וז"ש בדא קטרת שהוא הקשר כנזכר ובדא חלבים שהוא להעלות רוח והענין כי מיכא"ל מקריב נשמה דבריאה שהיא כגוף לנשמה דאצילות ולמעלה מקריבין נשמה דאצילות שהוא קטרת ודאי כל א' כפי בחינתו.

שמן וקטרת מבינה ישמח מהבינה לב למטה מ' מזבח הזהב ומשם נעשית זהב.

ואע"ג דאתבסמותא וגומר שגם המזבח החצון ממתיק הדין כפנימי והיה ראוי שגם החלבים יהיו משמחים. ותירץ ששמן וקטרת ישמח שהוא בחינת הדין ובחינת הרחמים ולזה הם שמן מחכמה וקטרת מבינה ישמח לב מ' בענין שהוא חדוותא דכלא ולא בעלי הדין לבד. והכרח מזבח הפנימי באצילות ואמר ודא מדבחא דאיהו פנימאה בתוך האצילות המתקרב בה הוא קטרת דקה מורה בדקות המזבח שהוא דק באצילות וזה שאמר בדקותא קשרא דמהימנותא. והכרח הדקות בה שהיא נקרא' קול דממה דקה המורה על הדקות וההעלם בגין דאיהי מדבחא וגו'. מזבח ה' מתייחד ונתקשר עם הת"ת. לפני ה' רחוק ממנו אבל משגיח בו:

ר' יוסי אמר מהכא משמעות דורשים איכא בינייהו ור' יוסי הכריח ענין זה במה שאמר הכתוב מזבחך תרי מורה על חלוק בחינתם וכן אמר מזבחותי:

ר' אבא אמר וגו' כאשר יעיין המשכיל בדבריו אלה האחרונים מורה דפליגא אדר' אבא ואדר' יוסי דלעיל דאינון סברי שהם תרי מזבחות ואיהו ס"ל דמזבח א' לחוד הוי ולהכי נ"ל דלא גרסי' ר' אבא וגומר אלא ר' חייא או ר' אחא ופליגי ולהכי קאמר ר' אחא אמר כתיב וגומר ומייתי ראי' ששתי מזבחות א' אלא דתלי אם יונקת מהגבורה ואז נקשרת בדין שם אדנ"י ע"ש הדין והיינו היות אש תמיד תוקד על המזבח או בבחינת המלכות בהיותה נקשרת ברחמים בבחינת שם יהו"ה שהיא אותה שבנה משה על שם הנס סוד היסוד הנק' נסי הרומז לייחוד למעלה והיינו סברת ר' חייא דמייתי מתני' לעיל כנזכר דמזבח החצון מ' מצד דיניה ועליה פליג ר' אבא ור' יוסי דאמרי דתרי מדבחן הוו מזבחיך תרי ולא חד כדפי' ר' חייא. ואהדר ר' חייא ואייתי ראיה ממזבח שבנה משה:

ור"ש הכריע ביניהם במלות קצרות בענין שיצדקו דברי ר' אבא ור' יוסי שהם תרי כדמוכחי קראי וז"ש ר"ש אמר תרי הוו אמנם במה שפירש ר' אבא שהמזבח הפנימי במ' והחצון לבד אינו אלא כדברי ר' חייא שהחצון היא המ' שבה שתי בחינות בחינת הדין ונקר' אדנ"י ובחינת רחמים ונק' יהו"ה הנק' ה' נסי אמנם הפנימי היא בבינה והחצון במ' וז"ש ופנימאה שהיא נגד הבינה ה' ראשונה של שם קיימא על ההוא דלבר שהיא נגד המ' ה' אחרונה של שם ומיניה אתזן ולזה תלוי בענין הבינה כפי נטייתה פעמים לדין פעמים לרחמים ועם היות זו פנימית וזו בחוץ אתקשרן דא בדא דהיינו סוד שתי ההין נקשרות ע"י הוא"ו ו' קצוות האמצעים:

זה קרבן וגומר ר' חזקיה פתח צדיק ה' וגומר לאסתכלא בדחלא דמאריהון לבעבור תהיה יראתו על פניהם לבלתי יחטאו שהיראה סבה להרגיז יצה"ט על היצה"ר וללכת דרך ישרה בעבודת הבורא. ולא יסטון שיש ליזהר שלא לנטות מדרך היראה לצד חוץ אמנם לנטות לצד פנימה להרבות בכל יום סייגים וגדרים ועבודות זו היא העבודה השלימה שהדרך רחב והאדם נכנס בה בכל יום יותר פנימה אם יוסיף בעבודה **דהא** בכל יומא ויומא עתים ידועין ביום שהדין תלוי בעולם ממש ח"ו אם ימצא מקטרג יפעול ברגע.

בגין דעלמא על דינא אתבריא כענין ל"ב אלהי"ם דבעובדא דבראשית שסוף סוף הם שם אלי"ם סודם התעוררות הדינים בבינה. וקיימא קיום ההויות הוא בסוד השפע הנשפע להם דרך הוייתם וכסדר השתלשלותם ובריאתם בדין כנזכר כן סדר המשכת קיומם בדין. או יר' וקיימא עומד יר' שלעולם עומד בדין ודנין אותו שהשפע נשפע בדין בענין דרך כלל לעולם העול' עומד בדין להשפיעו כפי הראוי במעשיו. ולפי פגם העניינים כן יהיה הדין הנמשך פעמים בשבי פעמים בדבר ב"מ פעמים ברעב פירות פ' ברעב מעות הכל לפי ענייני הדין לפי הפגם ולפי רוב המעשה וז"ש וקיימא כנזכר:

והנה בעתים ההם בהגיע עת בני אדם ורגע פלוני לאיש פלוני כמה נאות הוא אם ימצא באותה שעה שהוא עוסק בתורה ויראת שמים שאז הדין מתבטל מאליו ומתמלא ה' רחמים עליו בהיותו כולו יפה וכיוצא ואם ח"ו באותו רגע עוסק בענין עבירה גזל ולשון הרע וכיוצא ח"ו יתחזק עליו הדין וז"ש בעי בר נש לאסתמרא וגומר דלא ידע זמנא דדינא שריא עלוי:

יתיב בביתיה יר' שאינו מעורר פעולה כלל דינא שריא עליה דהיינו הדין הכולל כנזכר בכל העולם אמנ' בהתפעל שום פעולה חדשה כמו לבנות בית או לישא אשה וכיוצא או ליל לדרך אז הדין יתחדש בו ויתעורר עליו בפרטות אם ראוי אם בלתי ראוי וז"ש

נפיק מביתי' שהוא התעוררות מעשיו כנזכר נפק לאורחא שהוא מקום הסכנות ולזה צריך האדם כל מה שאפשר שלא יתעורר אם לא בעבודת בוראו.
דהא כדין דינא נפקא מיניה שמפני התעוררותו וצאתו למקום הסכנות נתעורר עליו דין יותר מדין ההשגחה הכוללת כנזכר:
צדק שהוא דין לפניו יהלך מפני שהוא גרם לעצמו ששם לדרך פעמיו כנזכר:
בג"כ בעי לאקדמא וגומר הענין שבקשת הרחמים בעת הראוי לרחמים יועיל אם יקדים בקשת הרחמי' לעת הרעה אז באותו העת יגזר עליו ששטף הדיני' החזקים אליו לא יגיעו שאז הוא התעוררות הרחמים [553] אליו אלא בדוחק גדול ויעורר הדין עליו וזש"ה המשכיל בעת ההיא ידום כי עת רעה היא. והקדמת הרחמים בכל יום משום דהא כל יומא דינא וגומר ובהיותו מקדים רחמים וממתיק הדין עליו יותר ולא יתעורר עליו כי הקדים לכבותו והקדים רחמים כנזכר השתא אית למימר וגומר בשלמא כדקס"ד פי' ואל זועם זועם בכחות הדין שם ניחא דלעולם רחמים אמנם השתא דאמרן דינא שריא בעלמא הה"ד אל זועם א"כ זועם כמשמעו א"כ קשיא ואית למימר וגומר:
האל הגדול אל שהוא גדול חסד ומשום דאיכא למימר זועם במעט הדין שבחסד לזה הביא בתוספתא דקאמר ודא נהירו דחכמתא עילאה בענין שאין ראוי שיהיה בשם זה דין כלל:
שביק קרא וגומר פי' וא"ת דה"ק הקב"ה הנק' א"ל זועם בכל יום ע"י מדת הזעם לזה קשה שביק קרא כל אינון וגומר כיון שהי' יכול לומר ואלהים זועם דהיינו ממש שם אלי"ם גבורה אין ראוי שידבר בעקיפין כנזכר.
אי הכי וגומר פי' אם כדבריך כדפי' לא קיימין מילי פי' מעולם לא תוכל להכריח דבר בשם משמות הקדש כי א"ת שם אלי"ם גבורה כאו' כי אלהים שופט אני אפרש ג"כ כי שם הקב"ה הנקרא אלי"ם שופט במדת הדין ונמצא הורס הכל.
ועוד דכתיב אל גבור דהשתא קשו קראי אהדדי:
מהפכי וגומר פי' כיון שחסד כלולה מגבורה וגבורה מחסד אם הרשע יגביר הדין והגבורה נמצאת החסד שאינה פועלת בצד החסד שבה מצד רוע מעלליו ומסלק מקור החסד הנשפע לה ומגביר צד הגבורה והרי החסד יונקת מכמה שפע גבורה והרי שם אל שהוא חסד הוא גבור ושם אל ממש פועל הגבורה בהיות צד הגבורה שבו גוברת והענין כי השמות הם הם ממש הספי'.

[553] נ' דחסר כאן משא"כ אם לא יקדים בקשת הרחמים לא יגיעו הרחמים אליו כו'.

א"ל ר' יהודה שפיר בההוא דכתיב אל גבור שאפשר לפרש אל הנעשה ע"י הרשעים גבור ומהפכין אותו לגבורה אבל אל זועם בכל יום א"א לפרש שע"י הרשעים שהם מהפכין אותו לדין זועם שא"כ אין בכל יום מתיישב כ"א ע"י רשעים הוא זה לא ימצא אלא בימים ידועים בעת הפוכם כנודע:

א"ל ודאי אל זועם וגו' יר' שאין מלת זועם שפועל בזעם בכל יום דקשיא כנז' אלא זועם פי' עומד בדין מצד הגבורה שבו ותלוי כפי מה שיהיה הטיית בני העולם אם זוכים חסד והזעם מתבטל ואם לאו הזעם גובר ומוציאה לפועל וז"ש וע"ד קיימא בדין ודן עלמא וגו' וזה הפי' כפי הדרך הקודם שפירש ר' חזקיה כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' חזקיה פתח וגו' לפי שבסוף זה המעשה פי' רשב"י פסוק זה קרבן אהרן וגו' לזה סמך כל המעש' הזה בכאן. וביאר פסוק צדיק ה' וגו' כי ביאורו שהקב"ה מבקש הצדק שהוא קו הדין והיושר לעולם בכל דרכיו ולכן כיון דאיה עובדין בישין בעלמא קאים תדיר עלמ' בדינא ולכך בעי בר נש לאסתמרא מחובוי. ואו' דעלמא על דינא אתברי וקיימא נודע ממה שלא נזכר בכל מעשה בראשית אלא שם אלי"ם. גם הענין על המ' הנק' דין הצדק שהיא המנהגת כל התחתונים. ואו' נפק לאורחא עאכו"כ הוא כי השטן מקטרג בשעת הסכנה ובדרכים וכמ"ש יעקב על בנימן לא ירד בני עמכם וקרהו אסון כי השטן וגו' וכן יוסף לאחיו אמר אל תרגזו בדרך. גם סוד הענין ממה שידעת כי האיש כשיושב בביתו עם אשתו הוא שלם והשכינה עמו: ובצאתו לדרך שהוא יחידי בלתי בת זוגו אז השכינה אתרחקת מיניה וקאי בדינא ולהכי בעי לאתפללא תפלת הדרך ולעסוקי באורייתא בדרך בגין דשכינתא תתחבר בהדיה וזהו צדק לפניו יהלך. וידעת כי צדק היא סוד דינא רפיא והקושיא היא פשוטה כי לעולם אל הוא סוד החסד הנק' נהירו דחכמתא פי' כי ידעת מן האדרא ומפ' ואתחנן דף רס"ב כי סוד החסד הוא אור המתפשט מן החכמה בעצמה אל הזרוע הימיני דז"א וזהו או' נהירו דחכמתא ולכן הוא מוכרח היותו רחמים גמורים וחסד פשוט בלתי דין כי אבא לעולם הוי חסד וא"כ לא מצא הכתוב במי לתלות זעם הדין אלא בשם הזה ואדרבה הל"ל ואלהים זועם בכל יום. וא"כ לא קיימי מילי דאיך פעם א' נוקים ליה שהוא חסד ופעם א' נקראהו דין וא"כ לא מתיישבן מילי וכן זו בפסוק אל גבור. ותי' כל ספי' כלולה בחברתה. וענין זה נתבאר ריש פ' וארא בענין הד' יסודות הכלולים זה בזה וכן בענין העקידה איך אתכלילו אשא במיא ומיא באשא וגו' והנה בהיות הרשעים בעולם אז אותו כח הדין הכולל בימין מתער ומתגבר על כח החסד אשר שם ובזה מהפכי רחמי שבו לדינא שבו וזהו ואל זועם אל גבור:

וא"ל ר' יהודה דבשלמא בקרא דאל גבור אתי שפיר משום דהתם הוה איירי על הדור ההוא של אחז המלך שהיו רשעים ולכן נק' אל גבור כלול בדין וגם שאמר שהוא אל והוא גבור דכלילא חדא בחבירתה. אך הכא דקאמר ואל זועם קשיא משום דלא קאמר דיש זמן שאל זועם רק שבכל יום ויום הוא דין והוא זועם א"כ זה יורה שאינו חסד רק דין כיון דתדיר לעולם הוא דין והוא זועם. וביאר להם רשב"י תחלה מ"ש חבריא והוא כי כבר ביארנו היות גם החסד כלול בדין והנה בכל יום ויום קאים הדבר ועומד תלוי כפי מעשה בני אדם לתתא ואי לא זכו דינא אתער ואי זכו רחמי אתגברו וז"א ואל זועם בכל יום כלו' בכל יומא ויומא הדבר שקול ועומד על שניהם על החסד ועל הדין וזהו אל זועם כי הוא אל שהוא חסד והוא ג"כ זועם שהוא דין ואם מטיבין מעשיהם אתער ואתגבר אל והוי חסד ואי לאו הוי גבורה כפי מעשה האדם כך יהיה הדבר וז"א ועל דא קיימא בכל יומא וגו' ועיין במה שכתבתי בפ' בראשית דף כ"א ע"ב ופ' וארא דף כ"ד ע"א בסוד מוחא דליבא עולה ויורד ע"ש. עכ"ל:

דף לא.

אבל מלה שפיר וגומר ירצה יותר נאות הוא שנאמר אל בכל אתר נהירו דחכמתא דהיינו כנזכר לעיל החסד נקשרת עם החכמה ואינה מתהפכת מזה כלל וז"ש וקיימא בקיומיה וכאשר החסד מתהפכת מחסד לדין לא יורה זה שם אל אלא שם אחר. אל תקרי בהבראם. דלאו בבריאה עסקינן אלא בקיום והמקיים כאלו מוליד וז"ש אלה תולדות שבכל יום ויום נולד כיון שמתקיים. וכד אתער אברהם שסוף סוף הדין בכל יום כדפי' ר' חזקיה לעיל אלא שאחר שדן מתעורר חסד ומבטל הדין לקיום העולם שלא יתבטל מפני תגבורת הדינים אמנם הדין וההשגחה הוה בכל יום. דחי לון לבר שלא ינקו מן הגבורה והגבורה מתמתקת בחסד והדינים והכחות נדחים אל מקום מחבואם חוץ מהנהגת העולם וזועם ר"ל גוער בבעלי הדין. אלא רמז הוא דקא רמז לאבהן א"ל חסד גבור גבורה והכרח לזה הוא שבזה הכתוב נרמז בו כל האצילות וז"ש ורמז הוא דקא רמז למהימנותא וגומר פלא דא חכמתא היינו סוד שם יהו"ה שתחלתו מחכמה שהיא פליאה ואין פלא לשון הפרשה והבדל כמו והפלתי בארץ גשן וגומר ח"ו אלא לשון כי יפלא דהיינו כסוי דבר והעלמו וזה אמר דאיהי פליאה ואתכסיא וגומר יועץ בינה והיינו או' דא ההוא נהר וגומר. והיינו נהר דנגיד נמשכת בעצם החכמה ואחר ההמשכ' דרך בה יוצאת אל מציאותה והיינו נפיק ומשם משפעת דהיינו יועץ יר' שלעולם יועץ ובלתי מפסיק וזה מצד מה שהיא אוחזת בחכמה כנזכר ואו' יועץ לכלא יר' כל הספירות בה ומעצתם היינו השפע והכח להנהגה תחתונה וז"ש ואשקי שהיא העצה. כמה דאוקימנא האל הגדול שאין פי' האל

שהוא גדול והוא גבור ח"ו אלא האל הגדול כינוי א' גבור לספי' אחרת. אבי עד דא יעקב וגומר הכוונה אבי א' מג' אבות שהוא עד ויר' מקצה חסד עד קצה דין או שמייעד ב' קצוות בו ובזה וקיימא בקיומא וגומר ע"י היותו משלים שני הקצוות או יר' ששתי ירכים מעמידים אותו והוא אב להם והיינו לכלול הנצח והוד בפסוק. דא צדיק שהוא שר לשלומות הרבה דאיהו שלמא דעלמא שמשלים בו המזגת ב' הקצוות נצח והוד להעמדת העולם שלמא דביתא בסוד הזווג שלום במ' שלום בבית. שלמא דמטרוניתא שהוא ממתיק דיניה שהיא מקבלת מן הגבו'. אר"ש זה קרבן וגומר אלוף נעורי אתה ת"ת הנק' אתה. תהפוכות רשעים שמהפכין מדת רחמים למדת הדין כנזכר והם גורמים שיסתלק ת"ת מם' וזה בדרך גרמא וז"ש גרמין לא בעצם שהרשעים מי הכניסם שם אמנם בין זאת שהיא מ' לזה שהוא יסוד ממש מפרישין מפני שהם מולים במילה נכנסו עד היסוד. ואינון מזווגי למלכא וגומר מאשר יקריבו לה' דריש הכי וגורמין ג' מעלות א' מתברכי עילאי ותתאי לזון ולהתפרנס ולהותר שימצא שם לעולם והיינו ומשתכחי ברכאן וגומר וכל זה נוסף על הייחוד המשובח וז"ש כלא חד בלי פרודא. ואי תימא דס"ד דהכי קאמר ז"ה שהוא יסוד קרבן אהרן לה' שהוא הת"ת ואם הפי' כך היה ראוי שיזכיר ג"כ ייחוד המ' ותירץ דלאו הכי פי' אלא זה שהוא יסוד הוא קרבן אהרן למטה במ' והא כיצד אשר יקריבו ראשונה לה' ומשם מתחיל הייחוד עד הגיע עד המ' וז"ש ומעילא קא שארי וגו':

ר' חייא ור' יוסי הוו קא אזלי וגומר קרון להאי דכורא יסוד בגין דציון איהי רחמי ואם היה במ' היה ראוי שתהי' דין. נוקבא קרא ליה באו' זאת: א"ו יוסי הכי שמיע לן שהוא דכורא ומאי דקשיא לך דהכא קרי ליה נוקבא היינו טעמא בשעתא דזווגא אזדווג כחדא כנזכר לעיל ת"ת על המ' ע"י היסוד ממש בתוכה וז"ש דהא נוקבא אתכלילת ביה וגומר והטעם שהוא נק' נקבה הוא להורות **דהא** כדין ברכאן דמטרוניתא אשתכחו פי' ונשפעות ע"י היסוד שהוא מבוע לברכותיה כאו' וברכות לראש צדיק וכיון שנמצאבו שפע אליה יכונה בשם הנקבה כי מיד היא מזומנת שם לקבל השפע בלי פרישותא כלל: וע"ד אוה למושב לו כתיב דהיינו שהת"ת ה' בחר ביסוד שהוא בתוך המ' והיינו בציון במה שבתוך ציון שהיא המ' בית קבול ליסוד ואוה למושב לו ירצ' דשריא ביה שהת"ת ביסוד והיסוד במ'. וכלא חד בין דקרא וגומר יר' כי מלת ציון יצדק ביסוד מפני שהוא במ' ובמ' מפני שהיא עם היסוד והכלל שציון בחינה ששניהם נקשרים ונעשים כא' וז"ש כולא חד ובדרגא חד קיימין:

פתח ר' יוסי וגומר ולציון יאמר דייק או' בה לישנא דנוקבא וקאמר איש ואיש יולד בה דהיינו ב' אנשים ב' נשמות יוצאים ממנה בבת א' והטעם חד לדינא דהיינו מצד המלכות וחד לרחמי מצד היסוד וזה יורה על הנדרש דכד מזדווגי כחדא דהיינו הכללם זו בזה כדין ציון איקרי ומהאי טעמא אמר ולציון וגומר איש ואיש ופי' טעם אל מציאות ציון שהיא בחינה משותפת ליסוד ומ' יחד ואמר וציון בירושלם אשתמודע וגומר שאין להשיג היסוד אלא בתוך ירושלם ועוד כי שם אשתכח כי לעולם אינם נפרדים בעת הייחוד. וחד בחד תליא ירצה כהתגלות המ' ביסוד כן התגלות היסוד במ' בענין שאין ראוי שיתייחס שם ציון ביסוד אם לא בהיותו בתוך ירושלם שאז היא מצויין וניכר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. וע"ד קיומא בכל יומא כלו' על דבר זה שביארנו הוא עומד תמיד בכל יום ר"ל על החסד ועל הדין והדבר תלוי בכל יום עד יראה מה יעשו בני אדם. ואמר כי זהו מאי דאוקמוה חברייא אבל הדבר היותר שפיר הוא זה שנאמר עתה והוא. א"ל דא נהיר וגומר כנזכר ובהכרח הוא חסד גמור וקיימא בקיומיה כלו' לעולם הוא חסד ואינו משתנה לעולם הוא בעצמו כי גם שהדין מתעורר אמנם הוא בעצמו [554] אינו בעצמו כי הוא בעצמו בפשט הפסוק כי אדרבה פי' הוא כי הוא זועם בכחות הדין וגוער בהם בכל יום ויום ובזה מתקיים העולם והראיה מדלא קאמר נזעם שפי' שמתפעל בעצמו להיותו נזעם מלא דין רק שזועם לאחרים לבעלי הדין וא"כ אין לך חסד גדול מזה. והביא ג"כ ראיה מפסוק יומם יצוה ה' חסדו כי לא אמר יום רק יומם שם דבר אשר ביאורו נודע שר"ל כל הימים יצוה ה' חסדו. והנה בפסוק אל גבור לא מצינן לפרוש הכי משום דמשמע שהוא בעצמו גבור ולזה פי' כי הכוונה אל ב' הספירות חסד וגבורה וכדי להחזיק הפי' הזה ביאר שאר השמות כדי שתראה היות כל א' ואחד ספירה בפני עצמה. ופי' פלא בחכמה כי היא נעלמה וסתומה מעיני כל חי. וגם היא נקראת ראשית לכל האותיות אל"ף פל"א כי למעלה ממנה לא יש אותיות ולא שם וזהו סוד ויקרא שמו פלא יועץ וגומר כמו שידעת כי יו"ד ראשונה שבשם מתחיל מן החכמה וידעת היות יו"ד ואל"ף ופלא חדא. יועץ דא בינה כי היועץ מעשיו סתומין ונעלמים כי הוא יועץ הדבר אל אחרים ואותן האחרים עושין עצת הדבר ההוא במעשה וכן הבינ' יועצת ושאר ספי' תתאין עושין המעשה ולכן נקר' יועץ א"ל דאברהם גבור דיצחק כמ"ש האל הגדול והגבור כי האל הגדול כולא חד אל שהוא גדול. והגבור הוא יצחק. אבי עד דא ת"ת. וידעת כי פי' עד הוא סיום תכלית המקומות כמו עד עולם וירדוף עד דן. והכוונה כי הוא תכלית הקצוות כולם החסד והגבור' וזהו אבי עד ובהאי גופא ביה אתכללו נצח

[554] נ' דצ"ל אינו דין כי הוא אינו זועם בעצמו כפשט כו'.

והוד ענפים חסד ודין הכלולים בת"ת ובמלת עד אתכללו. ושר שלום הוא היסוד הנק' שלום ומה שאמר שלמא דמטרוני' הכוונה לכלול את המ' בזה כי לאיש היחידי לא נאמר שהוא בשלום רק בהיותו עם שותפות איש אחר וכן היסוד נק' שלום להיותו בשלים עם המ' בחבורא חדא והנה המ' כלולה ביסוד כאומ' שר שלום. א"כ כפי המשך סדר הספי' בפסוק זה ידענו כי אל גבור הם ב' ספי' ולא אחת לבדה:

אר"ש כתיב זה קרבן וגומר זאת וזה מ' ויסוד וז"א דאיהו שלמא דביתא. וביאר איך נרמזים שניהם כי כאן אמר זה קרבן שהיא היסוד ושם נאמר בזאת יבא אהרן הרי חבור שניהם ע"י אהרן כמ"ש זה קרבן אהרן בזאת יבא אהרן. והק' כי הלא הוא אמר כי חייבי עלמא גרמי לאסתלקא מלכא מכנסת ישראל ואז כ"י אזלא בגלותא כביכול ואתדחיא לבר וא"כ ע"י אהרן מחזיר את המ' למעלה אצל הת"ת ואם כן הל"ל זאת קרבן כי הוא מקריב את זאת היא המ' אשר שולחה חוצ' בעונותינו וביאר כי הלא הכהן נרמז בחסד שהוא למעלה מכל ו' קצוות דת"ת ומתחיל ממדתו מלמעלה למטה וממשיך זווג הת"ת אצל המ' שילך לקרבה אליו וכמה שידעת כי הת"ת סוד הוא"ו מסתלק ומתעלה למעלה למעלה דבההוא זמנא אתמר ביה ועמוק עמוק מי ימצאנו ובעת הקרבן היה ממשיכו הכהן ומורידו לתתא אצל המ' וזהו זה קרבן ומקריב זה שהוא יסוד בת"ת אצל המ':

ור' חייא ור' יוסי וגומר הק' ר' חייא כי הלא הדבר מסור בידינו כי לעולם ציון הוא דכורא יסוד אמנם הכא ראינו הכתוב קראו נוקבא כמ"ש כי בחר ה' בציון והדר אמר זאת מנוחתי ולא אמר זה שהוא היסוד הנז' כי לכן סמך פסוק זה כאן. ותירץ ר' יוסי דהכי הוא האמת דציון דכורא הוי והכי שמיע ליה מר"ש במ"ש חברייא כלהו אבל התירוץ הוא כי כאשר אית זווגא לעילא דכר עם נוקבא כדין כלא אקרי נקבה כי אז היסוד נעלם. והנה בעת הזווג כדין ברכאן דמטרוניתא אשתכחו כמ"ש יברכך ה' מציון ברוך ה' מציון ואז לרמוז כי אין בה פרישותא מציון וגם כי עיקר הברכות הם במ' לכן הכל נק' על שמה ונקרא היסוד ג"כ בלשון נקבה כאומרו וע"ד אוה למושב לו כתיב פי' כי להיות שזה הפסוק אייריי בעת הזווג כאשר ביארנו. והנה ראיה על זה הוא דקרא קאמר אוה למושב לו וזה הוא בודאי סוד הזווג כי המ' נק' אז מושב לו וכסא לת"ת ועלה קאמר אוה למושב לו. והנה קאי הך מושב אציון הנז' וקאי אמלכות המחובר אל ציון ונקר' מושב של הת"ת ולכן רצה לבאר היכן נז' המ' במלת ציון כי היכי דתהוי קאי עלה מלת מושב ולז"א וכתיב כי בחר ה' בציון דייקא פי' שהיל"ל לציון אך או' בציון ר"ל כי בחר ה' במלכות אשר בה שרוי ציון ר"ל בההוא דציון שריא בגויה ואיהו שריא בגוה ושריא ביה וז"א בההוא דאיהו בגויה וגומר ר"ל בההיא מ' אשר איהו ר"ל ציון הנז' איהו בגויה

של המ' ושריא ביה א"כ או' בציון ר"ל בההוא דציון שריא ביה והיא המ' ועלה קאמר אוה למושב לו. א"כ הרי עתה דכלא חד והכל אמת דבין קרא ליה נוקבא או דכורא הכל א' משום דבדרגא חד קיימין בחבור א' ולכן כשקוראו נקבה הוא כנגד המ' הכלולה בו וכשקוראו זכר הוא כנגד היסוד עצמו. והביא ר'יוסי עצמו ראיה אל דבריו מפ' ולציון יאמר וגומר כי מאי האי דקאמר איש ואיש יולד בה אלא הכי פי' כי איש ואיש רמז אל הדין ואל הרחמים וכד מזדווגי כחדא כדין נק' ציון וז"א ולציון ר"ל ענין ציון תדע מהו פירושו דע כי הוא כאשר איש ואיש יולד בה כי כשדינא ורחמי הם יסוד ומ' מזדווגי כחדא אז ציון אקרי. וזה יאמר לעתיד ב"ה שיזדווגו כחדא ואז יאמר על האי שמא דציון כי איש ואיש יולד בה וביאר כי כן הוא האמת כי הלא ציון בירושל' אשתמודע ואשתכח והם יסוד ומ' דחד בחד תליא. עכ"ל.

גליון. אלו"ף עולה בגי' אלי"ם. עכ"ל:

דף לא:

מאן דמקדש גרמיה מרחיק עצמו מן המגינה ועוסק בתורה ובמעשים הגונים ובזה מקדש עצמו. מאן דמסאב גרמיה שמטמא עצמו במיני עבירות וכן בהיותו עוסק בספרי המינים וכיוצא והיותו נכנס לבתי ע"ז או המופקרות וכיוצא שמיד כח זנות ורוח מינות מתלוה אליו ואף אם.לא יפיק רצונו לפחות יטמא עצמו ובכלל זה השואלים במכשפים והרואים מתי גוים בגילוי פניהם והמשחקים בליצנות וכיוצא כל אלו מושכי' אליהם טומאה:

אבל מסאבין ליה מאן אתר וגומר כלומ' מי הוא המטמא אותו איתימא מלעילא אין ראוי לייחס פעולה זו להב"ה וכי מסאבותא וגומר ולמסור אליהם אל הטמאים לעצמם פעולה זו ג"כ אינו הגון שנסלק ההשגחה מן העניינים ועוד בידם לטמא מי שירצו תימה. בעובדא דלתתא כל א' לפי מעשהו ימשיך לעצמו ואין צריך שיקדשוהו או יטמאוהו כי הוא בעצמו במעשיו מטמא ומטהר כי הדברים התחתונים תלויים שעולם זה משכן לשניהם לטמא ולקדוש כפי מה שיכינו עצמם כן ימשכו וז"ש אי עובדא וגומר ואי איהו וגומר. ואו' מקדשין ליה וגומר מסאבין ליה מלעילא הענין הוא לית לך טב וביש קדושא ומסאבותא הנעשה למטה בזה העולם הגשמי דלית ליה עקרא ושרשא ותחלת הקדושה מהסבה ונמשכת דרך כל המדרגות הקדושות עד פתח היכל לבנת הספיר. ותחלת הטומאה מנוקבא דתהומא רבא עד כמה כחות משתלשלין אלו מאלו והכל תלוי בהשגחה עליונה ובמעשה התחתונים ודבורם ולא שישתתף הב"ה לטמאו אלא ברא הטומאה והאדם בענין שימשכנה אליו אם ירצה:

ואי תימא מלה וגומר שהוא הבל פה ונראה שאין במשהו ענין אינו שהרי בקדושה דבר היא המ' ומתעוררת בהבל פה התחתון וכן שכנגדו במדרגות הטומאה שהכל דרך א' אליו: ד' מינים בלולב והם אעל"ה. ואינון ז' ג' הדסים וב' ערבות ולולב א' ואתרוג א'. ואי תימא מאחר שהרמז להם בז' מדות דהיינו ג' הדסים חג"ת שתי ערבות נ"ה לולב יסוד אתרוג מ'. א"כ נאמר שהם ז' מינים והיה ראוי שיהיו כל הז' ממינים שונים לז"א לאו הכי אלא ד' נינהו שהמינים אינם אלא ד' והם חסד דין רחמים מ' כלולה משלשתם אמנם מסתעפים לג' אחרים בענין שהם במספר ז' מדות ועניינם ד' כנז':

ובעובדא דילהון יר' בלקיחתם בעולם הגשמי למטה יתערו ז' אחרנין לעילא שהם ז' ספי' הנז' לאוטבא עלמא בשפעם בכמה סטרין. שלזה אנו מנענין כל ארבעתם לכל א' מהקצוות להראות שכולם משפיעים מכל א' מהקצוות למזרח בבחינת הת"ת שבכל א' מהם לדרום בבחינת חסד שבכל א' מהם וז"ש בכמה סטרין.

כ"י שהיא אתרוג עם היות שהיא מכלל ד' מינים כנזכר שבז' היא מקבלת מכולם ולכך קראה כ"י שמכנסת ומקבצ' שפע יש' שהם שש עליונות שבת"ת. ואינון שית כלו' ולכך הם אתרוג לעצמה וששה נאגדים לעצמם להראות מושכים לה שפע והיא מתנועעת עמהם להראות שמאותה הבחי' שהם משפיעים באותה הבחינה ממש היא מקבלת והמפריד קוצץ.

ואתברכא מאינון שית ומנחלא. הענין שהם ב' בחינות בחינתה עמהם לקבל כולם יחד מהבינה לכך היא עמהם במנין ז' ונענועה עמהם מורה שהם כהם לקבל מהבינה נחלא דמבועא ב' בחינה שהיא מקבלת מכולם לכך הם ו' נאגדים לעצמם והיא לעצמה וז"ש ואתברכא מאינון שית ומנחלא וגומר.

דהא בגין דאיהי בת נקבה יחידא אימא יונק אלו ולכן נאות להיותה לעצמה ואינה נאגדת עמהם לענין קבלתה מבינה. וענין זה צורך אל עולם העליון כנזכר וצורך לעולם התחתון מפני שאין אנו יכולין לקבל מהז' ספי' שאין העולם כדאי להיותו נשפע אלא ע"י המ' בס' מדרגותיה וז"ש לעלמא עילאה ותתאה אתברכא מנייהו באתערותא דא בהיות התחתונים מראים סוד ענין זה וז"ש דהא בשעתא דכ"י אתברכא מנייהו מהשתא כל עלמא התתאין אתברכא וזהו לצורכנו ולצורכה צריכין להראות הסדר הזה כנזכר ופי' שכנגד ב' בחינות אלו אשר לה הא' היא מקבלת מהם והב' כולם שואבים מהבינה אנו עושים ב' מעשים הא' סובבים את המזבח מ' במינים להראות שכולם מקיפים ומשפיעים בה. וז"ש ועל דא דהיינו מאי דסליק מיניה כ"י אתברכא מנייהו סובבים את המזבח כמה דאתמר בפ' ויקרא והב' דהיינו שיהי' כולם יחד שואבים מהבינה אמר ועוד באתערותא

דא דהיינו לקעחתה וקריאת הלל בנענועם שתא כולא מתברכא דהיינו להשוות שנת החמה עם שנת הלבנה בלי ספק כולא יחד אתברכא מהבינה ממבועא דמייא והיינו שהשוה י"ב ירחים מהירח וי"ב חדשים מהחמ' ומתייחדים ונקשרים שנת החמה עם שנת הלבנה ויונקים מהבינה י"ב הויות וי"ב אדנות וכולם יחד יאהדונה"י שאיבתם מבינה כדי להתברך השנה כולה אח"כ והם משפיעים בכל חדש וחדש די ספוקו וז"ש לאסתפקא ביה והוא שמור להם לצורך השנה כול'.

ובג"כ בעיין כולהו לחים שלחות הגשמיים מהמים ומשורש' כדי שיתלחלחו העליונים ומשורשם שבבינה כנזכר וזה דין היבשות פוסל בכולם שכולם שואבים מהבינה וז"ש בעיין כולהו אפילו אתרוג כנודע. לאמשכא ברכאן לעלמא שעל ידי הגשמיים בהתנועעם מתעוררים העליונים הוא בסבתו וסבתו בסבהו עד סוף המדרגות בסוד שלשלת הכח השולט עליהם מלמעלה למטה בסוד אבי"ע וז"ש לאמשכא ברכאן וגומר בגין דאילני וגומר ולכן נענועם מזיל מים רוחניים ברוחניים להמשיך לגשמיים מים גשמיים כנזכר ע"י היותם לחים אחר קציצתן לעורר לחות עליון רוחני עוד ג"כ ממין הלח ורענן כל השנה כענין הספי' שלעולם אין בהם יבשות עוד ג"כ בזמן היותר נאות שידענו שכח אלו הד' מינים שמח בשפע עליון וז"ש וזמן חדוותא דילהון דהיינו בימים אלו שלחותן גובר בהם יותר וז"ש ותנינן בספרא דרב וגומר דהיינו סוד אחיזת הדברים הגשמיים ברוחניים בסוד אם תשים משטרו דהיינו הרוחניות המופקד על גשמיותם נאחז זה בזה עד האצילות עצמו וז"ש באינון קדושי מלכא תליין.

כולא אתער בזמנא דא תחתונים לקבל מ' לקבל ו' קצוות לקבל ג' ראשונות להשפיע כנז'. מתברכא לארקא דהיינו להרבות ברכות בעולם דרך הרקה עד בלי די בשופע והיינו מהמקור:

קול ה' על המים היינו חסד. בכח היינו כח הגבורה. בהדר היינו יעקב עץ הדר ת"ת וכאו' והדרת פני זקן כדפי' בתיקונים ישראל סבא. ארזים הם כחות הדין ונצח מצד הימין הוא מכניע ושובר כחות הדין. חוצב להבות אש. הוד שמאל פועל הדין. יחיל מדבר יסוד שממתיק דיני המ' הנקר' מדבר בבחינת אחיזת הכל בה אפילו החצונים. או יר' יחיל בהסתלקו ממנה ואז היא נק' מדבר כנזכר. יחולל אילות הם כחות שבמ' שהיא מחלקת שלל לאגפיה מאותם הדינים שבה והיינו יחולל ולז"א דא צד"ק שהוא דינא כנודע. וכולהו הנז' מתגדלי דהיינו שהם מסתלקים על החסד ושם בה נעשו' כולם גדולות והיינו או' מתגדלי על מייא מימי החסד שכול' שואבים החסד לקיום עצמן וגידולן ואחר עלותם בחסד מתפתחת הבינה במקורותיה הפנימיים מחכמה שהיא בחינת החסד וז"ש

ואשתקיין במיא לגדלא פי' מקורות הגדולה המתעלת מעמקי החכמה הם גדלים והיינו סוד ונהיר מקורות הבינה יוצא מעדן החכמה להשקות את הגן הם הנטיעות ז' בחסד והיינו בכתוב מקולות מים רבים וכתוב בחסד קול ה' על המים ומסיים ה' על מים רבים והיינו קולות מים רבים שכל הקולות כלולים שם.

וכולהו הני אפילו שיש בה שמאליים וכיוצא עכ"ז כולם מעוררי' רחמים מפני בחינתם במקורות הבינה וז"ש בההוא שקיו דאשתקיין כלהו יחד כנזכר. הני ז' קלין תליין במלה דפומא הם ז' ברכות בשחר ד' לפניה וא' לאחריה ג' בשחר ג' הדסים ובערב וגומר ד' אתרוג ולולב ב' ערבות. ועם היות שהדבור ומלה דפומא הוא דק עכ"ז המעשה פעולתו יותר בחזקה והטעם שאנו רוצים להוריד ההשפעה בעולם הגשמי ומעשה הגשמי יורד בעצם למטה וז"א ואנן עובדא בעינן בגין דזמנא וגומר. ופתקין נפקין וגומר כי היו תלויים ממוצאי יוה"כ עד יום ז' של חג ואז יוצאים ונמסרים ביד שליש וביום ח' נתנים ביד סנטירא ולכך ביום ז' מדת הדין הרבה גבורן מתערי לענין זה ומסתיימי שאין להם עוד כח שאין לדין כח עוד שמה שנחתם כבר נחתם. וערבי נחל שאנו נוטלים ביום זה נתלה אילן זה בדינים העליונים והם מצד הגבורה בעינן לגבורן לאתערא וגומר בסוד גבורות גשמים. ולסחרא ז' זמנין סוד היות כל ספי' וספי' מקיף בה סוד תקופת הנהגתה ובחינותיה והיינו בסוד מייא דיצחק שעניינו מים מצד הגבורה שהם חסד שבה בסוד מקורי הבינה כנזכר. בגין דאתמלייא מיא שאיהי בת שבע מכילה שבע אינה מתמלאת אלא בז' הקפות ומכאן משמע שמקיפין ג"כ בערבה ממש וכך נוהגים. וטעם שצריך למלאותה ולהפכה כולה לגבורה מפני שמימי הגבורה אינם נשפעים לעולם אלא במלואה וז"ש וכד היא אתמליא וגומר ובהאי יומא טעם לענין זה ביום הז' אחר שכל החג אנו מרצים על המים לז"א ובהאי יומא מפני שהיא יום ז' מ' וממש אנו צריכים גבורה נוספת לא ערבה שבלולב וז"ש גבורות בעינן למיא כי ערבה שבלולב אינה בגבורה אלא בסוד סלוקה למעלה כנזכר אמנם בהאי יומא שהוא יום ז' במ' סוף הדינים די ליהנות מהם כדי צרכינו ולכלותם אחר שנהנים מהם המצטרך ולסיימא לון לבתר שלא יתגברו החצונים ואם נטול אותה כל ז' יתגברו הדינים ויאחזו בהם החצונים ולזה אין נוטלים אותה אלא סמוך לכלייתם וז"ש דהא ביומא דא מסתיימי דינא כי המ' סוף הדינים ולמטה נאחזים הבלתי הגונים לכך מכלים אותם והיינו חביט חביט ולא בריך כדי שלא יתברכו ויתקיימו אלא יתבטלו וז"ש בג"כ בעינן לבטשא לון בארעא. שהארץ שהיא מ' מכלה אותם ומבטלת כחם ובו ביום הם מתעוררי' למי' לבד ונהנים מהם ובו ביום מבטלים אותם וז"ש בהאי יומא אתערות' וגומר ואו' דעבדינן שאינו מן התורה אלא אנן מעצמינו ממנהג נביאים יצא הדבר לא

מהתורה מפני שהם ערבי נחל גבורות ואיך אנו (מייחדי') מפחדים מהדיני' מפני שאנו עושין הכל התעוררות וסיום וז"ש אתערותא וסיומא הוא דעבדינן ולזה אין פחד ואין זה בבל תוסיף ח"ו אלא ערבי נחל הנזכר בתורה בלולב ומיניו ממש ואנו עושים זה במין המביא ברכת המים לעולם דהיינו ערבי נחל גבורות גשמים כנזכר. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. כתיב והתקדשתם והייתם קדושים וגומר נתעסקו בדרוש אחר ושאל ר' יוסי לר' חייא פי' והתקדשתם וגומר כמו שנבאר בע"ה ולהיות כל תשלום מעשה דר' חייא ור' יוסי מביאו כאן אך עיקר הבאתו פה הוא משום תחלת הדרוש בענין ציון וירושלם הנק' זה וזאת וכלילן כחדא והקשה ר' יוסי דבשלמא או' מקדשין ליה שפיר במה שידעת סוד כד זכה יתיר יהבין ליה רוחא וכד זכה יתיר יהבין ליה נשמה כנודע וע"י אותם הכחות של הרוחות והנשמות הקדושות הן הנה היו בעזרתו והם הממשיכים עליו קדושה מלעילא וזהו פי' מקדשין אותו מלמעלה. אך כד הוא רשע היכי מסאבין ליה בי דינא עילאה הדנין אותו בעת ההיא ואין שם טומאה ח"ו. ותירץ ר' חייא כי הענין הוא כפי המעשים אשר יעשה אותם האדם כך יתאחז למעלה אם ימשך האדם בקדושה ימשיכו עליו מלמעלה מסוד הקדושה ואם הוא מטמא עצמו גם מלמעלה ההוא רוח מסאבותא דלעילא אתי ושריא עליה ומסאב ליה. ואמר כי לא די זה בדברים התלויין במעשה כי גם בדבור שייך זה כ"א מדבר בדברי תורה אז אתער קדושה דלעילא הנק' דבר ואי אתער האי בר נש בלשון הרע וכיוצא ג"כ אתער לעילא הטומאה הנק' דבר לפי שבין מילי דעובדא או דמילולא דפומא כולא תליא לעילא בקדושה ובטומאה וענין זה פ' בחקותי דף קי"ב ע"ש כי דכורא ונוקבא נקר' מעשה ודבור בקדושה הם ת"ת ומ' ובטומאה קסם ונחש סמא"ל ולילי"ת. והביא ראיה היאך נק' דבר הקדושה והטומא' ואמ' כי הלא המ' נק' דבר כמ"ש ודבר ה' היה יקר וגומר בדבר ה' שמים נעשו וגומר והטומאה נק' דבר כמ"ש ונשמרת מכל דבר רע והיא לילית ונעמה וגומר הבאים אצל האדם בלילה והנה הנקבה נק' דבר ונק' רעה והזכר נק' רע ר"ל לילית הנק' דבר אשת רע שהוא סמא"ל. וזהו פי' ממצוא חפציך כנגד המעשה ודבר דבר כנגד הדבור כי צריך האדם להזהר שלא יהי' מעשהו ודבורו בשבת כמעשהו ודבורו של חול. ולהיות דאירי בענין דבור ומעשה כי הם גורמים אל כל השראת שפע הקדושה או איפכא לכך הביא ענין ד' מינין שבלולב כי הם מתערי כחות עילאין ע"י אותו המעשה של לקיחת ד' מיני החג בחג הסוכות ובשאר ימות השנה הוי ע"י דבור כמו שיתבאר ב"ה. עוד כ' ז"ל דכתיב ונשמרת מכל דבר רע. פי' לשון דיבור וכן ביארנו פ' תזריע דף נ"ב ריש ע"א. עכ"ל:

דף לב.

א"ר חייא ודאי הכי הוא וגומר מסטרא דנחל נפקי גבורן. נחל יסוד וצדו א' דין כדפי' בתיקונים יצחק קץ חי והיינו מסטרא דנחל צד ההוד שבו נפקי גבורן למ' ועם היות שהם בגבורה והוד שהיה ראוי שיתעוררו הדינים בשני ובחמישי עכ"ז בהאי יומא מתערי ומסיימי שהיא סוף האצילות ואין מוחה משא"כ בגבורה והוד שגבורה ת"ת לפניו ההוד יסוד לפניו למתקן ואינם יכולין לפעול. בארת כתי' מ' נקבה. ולסיימא דינים הנחתמין מר"ח והתלוים מאז כעת נגמר דינם. לארקא גבורן וגומר אגב שאר דינים כיון שיש קצת לחיים יהיב להו פתא ומיין או אפשר לפרש שהגבורה משפעת הדינים לסיימא דינים כנזכר אמנם המלכות שהיא כונסת השפע ומבשלת ומוזגת אותו שם נעשה מים כנזכר ולהאי פי' לא מתיישבא ויחפור את בארת המים לזה פי' ד"א דהא מיין בגבורא נחתין לעלמא וא"כ חפירה ראשונה הוא כאשר השפיע לה השפע בעת הדין וישב הוא בעת הגשמים ממש ועל יום הגשמים קאמר וישב דהא בגבורן נחתין וגומר אלא בעיבא דהיינו עמל וחשך מצד הגבורה לא בטל שהוא מת"ת ואינו בעיבא.

לא נייחא רוחיהון מצד הגבורה המתעורר' דאע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזי:

מ"ט הם הגשמים בדין וגבור'. וכולא בעיא הכי יר' בין שנברא מצד הדין כל ההנהג' מצד הדין ומה גם מזונו. בגיני כך בעובדא אהדר לרישא דמלתא. דאמר ר' חייא כעובדא דלתתא עובדא לעילא ערבה שבלולב דמיא לשפוון ובלולב הם נצח והוד והם תיקוני הספי' ושיעור קומה ניחא אמנם בהאי יומא דאמרו חביט חביט ולא בריך מאי האי שא"א לפרש שפוון נצח והוד דאי הכי אמאי לא ברוך.

בשפוון בנצח והוד עליונים לגזור הת"ת על ידם למ' למסור גזרת הדינים לשר הטבחים. לישנא בישא שפתי שהם סמא"ל וכחותיו שאינו מקטרג עוד. מסיימי שאר מינין ברכאן דילהון פרי החג ושלמים בז' של יום ז' כנודע. מסיימי ישראל דינין שחדש הדין תלוי עד יום החתום שאין דלטורין עוד זמינין לאשתעשעא בסוד שמחת תורה שהיא לשמחת בעלי תורה. ועם היות שהות יום א' לבד בו מקבלים לכל השנה כולה וז"ש לנטלא מיניה. ומאן דיתיב שאין מקנתר קדושתם ושאלתם.

בפתקיה גוזר ומוריד הגזרה במ' מזומנת לזמן העתיד. דברתי ועשיתי העשיה היא השימה בפתקיה: לתתא דא בכולא כדפי' רז"ל ות"ת כנגד כולם: לעילא ת"ת כולל כולם בסוד ו' קצוות ובסוד יהו"ה כל העשר וז"א נטלא לחולקי' לכולא כל העשר ספי' ולא בעיא קורבנין שהוא מייחד יותר בתור' מהקרבנות.

משמשי בכהונתא רבתא היינו שהכהן עולה עד החכמה ביוהכ"פ והיינו אומ' ומקרבין מילין קדישין לאתרייהו וזהו אי"ה הוא סוד ג' ראשונות כנודע. יהו"ה הוא סוד קרבן לה' וזהו שאמר ומייחדין יחודא חד דאתיין מסטרא דאורייתא הכלולה מימין ושמאל כאו' מימינו אש דת וגומר ומסטרא דאורייתא היינו אש. או יר' שהכנורות מצד הת"ת דהיינו כנו"ר כ"ו נ"ר ואורייתא אתיהבת מסטרא דילהון. ממנן על שבחא כאו' ועבד הלוי הוא שע"י השבח מתקנים הגבורה והבינה כנודע והיינו ייחודא שלים אפי' מצד השמאל ועוד השמחה נשפעת ע"י מבינה.

ואלין תלת דרגין כהני' בעבודתן לויים בדוכנם ישראל במעמדם. לעילא ותתא שאלו במקום ג' אבות שהם באמצע יונקים מהעליונות ומשפיעים אל התחתונות לייחדא שמא קדישא י' בה' ו' בה' סטרא דיליה חכמה חסד נצח. סטרא דילהון בינה גבורה הוד. מהרמ"ק זלה"ה. גליון בפתקא דיליה. פרשת בשלח נ"ו איתא שהמ' נק' ספר ה'. ליחדא ליה ייחודא שלים. פי' לא ידעוני מלשון וידע אדם. עכל"ה:

דף לב:

ליבא ורעותא וגומר וכולל כולם יחד כנודע שהכל נכללבתשובה כנזכר פ' ויקרא. ואתכפר חובוי דכל יש' שאין שיר בקרבן היחיד כנודע. ואפ' שהיותם נמצאים במקדש כל עצמן גורמין זה אפי' לקרבן יחיד:

ר' יהודה פתח המקרה וגומר קב"ה כד ברא עלמא וגומר מגו מיא וגומר כח החסד כאומרו אמרתי עולם חסד יבנה וזה דרך כלל. אמנם פרטיו בגבורה כאו' לעיל דעלמא אתבני בדינא ולא פליגי. והנה הגשם ההיולי הוא הגברא ראשון עם היות שמכנים אותו בשם מים הכוונה על שם שורשו שהוא החסד אמנם אינו מים רק גשם דק נאות להתהוות ממנו אפילו המלאכים כדמסיק ונק' בשם מים מפני שנמצאו מכח הייחוד העליון יהו"ה ואדנ"י בגי' מי"ם עם הכולל. והיינו תיבת מים שיש מים העליונים מכח הת"ת ס' סתומה ומים התחתונים מכח המ' מ' פתוחה י' באמצע דהיינו רקיע בתוך המים ולזה דוגמתם למטה אמר מה עבד פלוג מיא לתרין פלגותא והם שני חלקי המציאות יסודות גשמיים ממש המתרכבים ונעשים בכח חום הגבורה פרטיי מיני האשים כנודע. ויסודות רוחניים המתרכבים ונעשים כל מיני הרוחניות בכח חום הגבורה ואלו הב' חלקים הם מהיצירה עד יסוד העפר:

מפלגו תתאה שהם סוד שם אדנ"י עבד ותקן עלמא דא שתחלת תקונו הגלם רוחניותו והעשיתו ד' יסידות ד' אותיות אדנ"י והיסוד הקדמון הוא הגשם הראשון שאמרנו כנשמה לגוף ד' יסודות ולכל נמצא מהם וז"ש ותקן עלמא דא וסדר ליה על פלגותא דא כי החסד

מתחלק כפי בחינות הטבע כח הגבורה וחום הטבע שם אלי"ם הפועל ומרקם על מי החסד ורוחניותם וז"ש וסדר ליה על פלוגתא דא והיינו סוד גבורה שם אלהי"ם וז"ש ואתקין ליה לעילא הה"ד כי הוא על ימים יסדה:

ופלגו אחרא סלקיה לעילא דהיינו מים העליונים סוד שם יהו"ה כנזכר וענין סלוקו הוא היותו מתרחק מן העביות אל הרוחניות נסתר מתלבש בגשמי ואין בין אלו לאלו אלא כמלא נימא שזה גוף וזה נפש. ותקר עליה תקרין עילאין היינו סוד ד' יסודות רוחניים לעליונים והם תקראות זו על גב זו י' על ה' ה' על ו' ו' על ה' והיינו המקרה במים עליותיו כי שם אלהים מקרה ומסדר תקרותיו על המים שהוא היסוד הקודם כנז"ל:

ועביד רקיע בין תרין פלגותא הוא גשם חמישי שאין ענייני לא משם יהו"ה ולא משם אדנ"י אלא משם שד"י שביסוד שהוא קושר שני שמות כנזכר והוא קושר מים עם מים בחומר הקדום ובתקרתם ומהם נעשה סוד השמים שהם ט' רקיעים וצבאם שהוא גשם אמצעי בין ד' יסודות גשמיים וד' יסודות רוחניים ובהם בחי' היסוד דהיינו ז' ככבי לכת ז' ספי' שביסוד וי"ב מזלות י"ב גבולי אלכסון שבו וכח יום וכח לילה חמה ולבנה ת"ת ומ' הכל בו בבחינותיו. ועלייהו אתקין וסדר עילאין קדישין שיש עולמות למעלה מהרקיעים דומים קצת לרקיעים בצד מה לא שיתעבו בהם וז"א ועלייהו כי היסוד דומה לת"ת ות"ת ליסוד:

מגו טיפי טיפי וגומר היינו סדר המצאת המלאכים והיינו ועלייהו על הרקיעים הנז' סדר עילאין קדישין והענין שהעליונים נמצאים משם יהו"ה ואין בשם זה אחיזת החצונים כלל לכך הם עליונים קדישין וז"ש טיפי טיפי וגומר והיינו שהרוחניים האלו נמצאים מטיפת יהו"ה הנק' עץ החיים ולזה נוסף בטיפה ההיא רוח פיו של זעיר אפין ובאותו כח נעשה להם לבוש שיתלבשו בו כמו הרוח החיוני הנמצא בבעלי חיים והיינו וברוח פיו כל צבאם שהם המלאכים והיינו סוד רוח זה הנושב בהם והם נחלקים לג' בחינות אופן וחיה ושרף כי כל טיפה נעשה מלאך ואין כל הטיפין שוין שיש בהם מעלה זו למעלה מזו כמעלת החי על הצומח ולזה נבדלו הטיפין אלו מאלו חיות על אופנים והא כיצד ובאליין **אתקין** וסדר מזימרי תושבחתא דיומא והיינו המלאכים הנק' אופנים שאין להם כח לשלשה משמרות אלא משמרה א' לבד דהיינו תושבחתי לבד וזה ביומא לבד. אמנם יש בהם שנתעלו ונדבקו בשרפים וקרובים עליהם יותר מהאופנים והיינו או' ואתערבו בשלהובי אשא והם חיות שיש אליהם תוספה מעלה על אופנים והיינו שהם גדודין חיילין בסוד ד' פנים וד' כנפים ולהם כח ג' משמרות מחסד גבורה ות"ת וזה שאמר ואמרין שירתא דיומא מצד הת"ת פני נשר ו' רוח ותושבחן בספירה מצד החסד פני אריה

י' מיני זמירן ברמשא מצד הגבורה והם פני שור לזמור ולכרות כחות הדין בערב שהיא כח הגבורה ה' יסוד האש:

כד מטי ליליא שאז שולטים החצונים פסקין שירתא ושתיקה זאת להם מצד המ' שבהם ה' יסוד העפר דומם שאין לו קול והייני לך דומיה תהלה ולכך פסקין שירתא אמנם מחצות לילה הם מעוררים השיר והשבח בסוד פני אדם שבמלכות ולכך רנה של תורה בלילה מצד בני אדם למטה כנודע.

לעילא מנייהו גדודין דאשא היינו שרפים מכח האש השורף בתוקפו והוא הגובר למעלה מכל היסודות מפני שהעולם נברא בגבורה והיא הגוברת והפועלת לכך למטה מהכל טיפין ואח"כ ברוח דאתגזר ואח"כ ואתערבו בשלהובי. וז"ש גדודין דאשא בשלהוב' תקיף לא שלהובי סתם כחיות.

קיימין לגבי מעלה שיניקתם בעמידתם כאו' שרפים עומדים והם רצים בעמידתם בסבתם להדביק ומפני שהוא אש אוכלת אש כאו' כי ה' אלהיך אש אכלה הם רצים למעלה לידבק מפני פחד ה' וז"ש ומריחין אשא דאכלא אשא ותבין לאתרייהו.

ואית בסטרא אחרא דתהומין פי' כי למים הנז' ד' פנים והם הפנים הטובים הנז' מים עליונים ותחתונים כנז' ויש להם ג"כ אחיריים ובהם המציאה הגבורה ופעלה התהומות והנה יש אחור במים העליונים והוא תהומא עילאה בקליפות הרוחניות שבעולם המלאכים. ויש אחור שבמים התחתונים הוא תהום תתאה בקליפות התחתונות שבהם סוד השדים וגיהנם ארציי וכיוצא וכל תהום מאלו כולל כמה תהומות אחרים וז"ש סלקין אלין על אלין וסוד התהומין הם מציאות העולמות ובהם מציאות הכחות הנמצאים בהם וז"ש ובכלהו שראן מאריהון דדינים מסטרא דדינא קשיא מענישיה ומכשילים ומקטרגין כי יש מאריהון דדינין קדישין בהיכל זכות כנזכר בפרשת פקודי: ואית בגו סטרא וגומר בסוף המדרגות והוא גיהנם ארציי ונחלק לד' הא' הגיהנם בעצמו שהוא העולם ויש בו תהום ויש בו יושבים כגון מלאכי חבלה ויש בו כח אש השורף וז"ש דאוקדין זיקין צורין שלהובין ופעולתם הוא לאוקדא לחייבא וכדי להתמיד זה האש צריך להתפרנס ולהתקיים וז"ש דנגדי מההוא נהר דינור והוא מוסיף האש ומקיימו:

וכלהו אשא דחיזו וגומר יר' שאינו אש דק אלא אש דחיזו דילהון אשא דלהיט גשמי ולא גשמי ממש אלא אמצעי כמי בגשם השדים שהוא אמצעי בין עילאי ותתאי.

וכד תננא העשן העב לא הרוח שאין נהנה ממנו אלא הקדושים וזה העשן יש בו כח להחליש אשו של גיהנם וז"ש מתעברן ממידתן להחליש וסלקין וגומר וכן הנהר המקיים האש הנפסק בענין שאפי' גיהנם נתקן לקרבן והטעם מפני היות שורשם מהגבורה

הנתקנת וז"ש דאיהו תקיף ועילאה מתוקף דין החיות אהדר לאתריה לשורשו ונמתקו דיניה. וכולהו מתהניין מתננא דמדבחא אפי' האש הגדול הזאת נהנת מהאש לא מהריח ולא מעשן הקרבן אלא מעשן המזבח עשן העצים והאש וכ וצא. בגין דאתתקנת המ' מזבח עילאה ובתקונא נתקנין כל הנמשכים למטה בסוד סדר השתלשלותם וז"ש ובג"כ מתהנייא וגומר לא שיתאחזו בקדש אלא מתקרבין להכא דהיינו שמעלין מדרגה אחת מדרגה אחר מדרגה. ותננא אחרא סליק הוא עשן הקרבן ממש שממנו נהנים הקדושים. ורעותא דכולא שהוא ריח ניחוח אינו נהנה ממנו אלא הקב"ה וז"ש סלקא לעילא דאיהו נייחא וגומר:

ואתחזי אוריא"ל הכוונה שאוריא"ל נגד הת"ת וקרבן נאמר קרבן לה' ת"ת ועוד אפשר דחיטמא דתמן סליק ריחא דכתיב אשה ריח ניחוח היינו הת"ת בסוד וא"ו בין ב' הפנים והיינו אוריאל ו' בין מיכאל וגבריאל וזהו שדקדק באו' למלכא דהיינו ת"ת דשדרו ליה דורונא קרבן לה' אמר לעבדא דיליה אוריא"ל כדפי':

ואשא אחורא עילאה אפשר דהיינו בדקות וברוחניות נגד אותו האש המוגשם בייחודא שלים פי' ע"י כולם נשלם הייחוד ימין ושמאל ואמצע.

באורח מישר בסוד אשה ריח ניחוח לה' דרך החוטם דרך ישר. רוח מסטרא דצפון מקום החצונים מצפון תפתח הרעה. חד כלבא בפרשת בראשית אמר שהוא נקרא בלאד"ן. ובג"כ חמן דיוקנא דכלבא וגומר קשיא ליה מי הכניס הכלב במזבח לזה אמר שמה שנשתנה האש העליון לצורת כלב היינו להורות שהאש העליון היה מחלקו לכלבים וז"ש במשל אמר מלכא אפוקו ההוא דורונא וגומר ירצה חוצה לחצר המלך ע"י אמצעיים ולרמוז שמוציא הקרבן לכלבים חוצה נשתנה בצורת כלב וז"ש ובג"כ חמאן וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף לג.

מהרח"ו זלה"ה. ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח וגומר א"ר יהודה דא אוריא"ל זה נתבאר בדף הקודם כי אוריאל יש בו אותיות אריה והוא האריה הרובץ ע"ג המזבח וסוד הענין כי אוריאל נקר' פני אדם וכל הקרבנות הוא האוכלן ועיין בפ' פנחס דף רמ"א ע"א כי נר' שצריך להגי' כאן דא מיכא"ל כי הוא פני אריה לימינא והוא אכל הקרבנות. עכ"ל:

דף לג:

ת"ח אע"ג וגומר קשיא ליה כיון ששעת רצון כ"כ א"כ למה נפגעו נזה תירץ שרבו רעותם כמו רבו עד שלא עמדה להם שעת הרצון דהא קטרת חביבא מכולו והיה ראוי שלא יהיו פוגמין בד' דברים שלא בזמנו ושלא נשאו ובחיי אביהם ובשכרות. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ביאר טעם מיתת בני אהרן ואמר כי אע"ג דהוה ההיא שעתא דלא הוה כותה בעלמא עכ"ז אע"ג דמיתו בההיא שעתא דלא הוה ראוי לשימותו אז בההיא שעתא עכ"ז יאות הוה בכמה גוונין כי לכמה טעמים דנתחברו יחד לכן באה מיתתם בדין גמור ויאות הוה. חדא דלא הוה שעתא כי הקטרת אין זמן הקטרתו אלא בבקר ובערב בזמן הדלקת הנרות כמ"ש ובהעלות אהרן את הנרות וגומר יקטירנה והטעם נודע כי כאשר מקטיר ומקשר הי"ס אז נמשכין ונדלקין ומאירין מן השמן היורד מלמעלה מן החכמה כי כל ענין הקטרת אינו אלא לקשרן כדי להמשיך בהם השמן שבחכמ' העליונה וכאשר קשרו אותם בלתי המשכת השמן אליהם א"כ חייבים מיתה היו. בר בזמנא דמותנא וגומר ביאר שלא נקשה עליו מפסוק קח את המחתה כי הוראת שעה הית' כי בזמנא דמותא אשתכח בעלמא בעיא למקטר קטרת אפי' שלא בשעת הדלקת הנרות. ועוד טעם אחר כי דחקו שעתא בחיי אבוהון ורצו ליטול עטרת הכהונה מאביהם ועוד שלא אנסיבו והוו פגימין כנודע כי סוד הקטרת הוא קשירת המ' בת"ת והת"ת באבא ואימא וכלל כל הי"ס ומאן דלא אנסיב לא שריא עלייהו שכינתא ולא יכול למקשר ולקטרא לה בהדי בעלה כי גם הם בפירוד מנשותיהם ואיך יקשרו אשה בבעלה. וכ"ש הוא כי אם עליהם לא שריא שכינתא והם שרויים בלא שכינתא ובלא ברכה א"כ איך יברכו לאחרים עכ"ל.

דף לד.

ר' יוסי אמר זאת ודא מ': משחת מצד החכמה שמשם השמן ואהרן מושך אותו מלמעלה על ידי כהונתו שהוא מימין נמצאת זו משוח' ודאי דהיינו משחת ופועל אהרן בו שתי פעולו' הא' להביאו מהחכמ' למדתו. והב' להורידו למ' וז"ש דהא אהרן אייתי מחכמה ונגיד ליה מחסד למ' ולא שתהיה זו ברכת' ח"ו שא"א שעדיין לא שמשו לה אלא הכנתה להתברך על ידו אחר כך וזה שאמר משיחותא קדישא לאתברכא דהיינו קשוטה להתברך אח"כ:

ר' יהודה פתח ויאמר אליה אלישע וגומר לית ברכהא שדיא בפתורא וגומר בסוד התעוררות שצריך מהתחתונים ובית קבול לברכה וכל מקום ריק הוא החצונים וזהי סוד לחם הפנים שלא היה חסר אפי' רגע. באתריה הוא פי' בחכמ' מקום הברכות ומשם יוצאים ע"י הבינה ולכן היה הכוונה טובה למטה השמן לשרות עליו הברכות וז"ש ושריין וכן במשחת אהרן כדפי'. הם מגישים אליה הספי' העליונות והיא המ' מוצקת למטה או הם מגישים אליה אל החכמה המ' שהיא כלי הנגשת אליה ע"י הספי' והיא החכמה מוצקת לה: ותעמוד מבעי ליה אי כדס"ד דהמוצקת עיכבה ועמדה ותעמוד מבעי

ליה נקבה כאו' היא אלא הכוונה ויעמוד לשון קימה דקיימא לאנגדא ברכאן. בקרן בן שמן מ' יונקת מהשמן מהחכמה והיא נק' קרן מהבינה דכתיב במשוך קרן היובל והיא מתמלאת שמן מהחכמה כאו' שמן תורק שמך שמך מ' ודאי. לאחזאה וגומר יר' להכריח עתה ב' דברים הא' משיכתו מהמ' לתחתונים והב' משיכתו לה ע"י הכהן אייתי ראיה זאת משחת אהרן כנזכר ועיקר הראיה כשמן וגומר:

ר' חייא פתח כי עמך מקור החיים וגומר שמן עלאה דנגיד וגומר הענין השמן בא"ת ב"ש הוא בי"ט בגימט' אהי"ה מורה על הכתר ובגי' יה"ו מורה מהמשכתו מחכמה אל הבינה ומבינה אל שש קצוות אמנם יש שמן תתאה והוא היסוד שהוא כותש הזיתים שהם הספי' העליונות והוא מושך הזרע שהוא השמן מכל האברים אל המ' לז"א דא שמן עלאה שהוא בחכמה דנגיד ולא פסיק לעלמין שאינו כשמן התחתון זמן כתישת הזיתים ועצירת האברים וג"כ אח"כ יש לו גבול. ולזה נק' שדי שאמר לשמנו די וז"א נגיד ולא פסיק לעלמין. מקור חיים בגין דאיהי מקורא וגו' קשיא ליה כדבריך היל"ל מקור שמן מאי מקור חיים ותירץ דנקט לישנא דחיים בגין דאיהי מקורא דהיינו מוצא ומבועא דחיים בערך עצמו לאפקא חיים לאילנא עילאה ת"ת בסוד הדעת ולענין אילן לא שייך שמן אלא מים ולאדלקא בוצינין דהיינו הספי' מצד הבינה מצד האש וחיותם שמן ולהכי נקט לישנא דמשמע לתרי לישני חיים לגבי אילן והוא מים שהוא חיות האילן מצד הימין ולגבי בוצינין והוא שמן שהוא חיות הנר מצד השמאל להשפיע להם שמן מכח הימין להצילם מן החשך:

וע"ד ההוא אילנא וגומר קשיא ליה בשלמא אי פרשינן מקור חיים למטה ביסוד כס"ד מעיקרא שהת"ת עץ חיים והיסוד מקור חיים ואת"ת כי עמך מקור חיים אלא להאי פי' קשיא אמאי אקרי הת"ת עץ החיים כיון שהחיים למעל' למעלה כנזכר ותירץ ואמר אילנא דנטיע בבינה ואשרשא בחכמ' ולמעלה בגין ההוא מקורא דחיים שהוא סבה אל שתי מציאיותיו אלו.

וע"ד באורך נראה אור יר' בסבת החיים שהוא משלח לת"ת והת"ת אחוז שם ואנחנו ישראל אחוזים בת"ת א"כ נרא' כל ישראל אור שמצד מדתינו אנו זוכים לזה.

באורך דא אור וגומר קשיא ליה אמאי פתח בחיים וסיים באור נימא בחייך נחיה חיים לז"א שאין לנו כח ליהנות מדקות השפע הנשפע משם שהוא נק' חיים שהוא דקות יותר אלא אור שהוא החיים הנמשכים לתחתונים אל סוד הנשמות וז"ש דא אור דגניז וגומר והיינו משך החכמה שהיא מתפשטת עד היסוד ומשם הרשעים נזונים ממנו בסוד ב' נקבים שבו כנודע לכך צמצם שכינת אורו בחכמה לע"ל שתהיה הבינה היא מאירה

בעולם ואז יתמו רשעים מן הארץ ולא יהנו ממנו אלא הצדיקים וז"ש אור דגניז לצדיקייא וגומר ואו' לזימנא דאתי ובישראל אמר לעלמא דאתי יר' כי עלמא דאתי שהוא עולם העתיד אחר התחיה וזמנא דאתי הוא ממש אחר המיתה וצדיקים נק' אחר מיתתן בג"ע וישראל נקראים בחייהם אחר התחיה בגוף ונפש והאור הוא כעת לצדיקייא לזמנא דאתי בג"ע ויהיה אז לכל ישראל יחד בעלמא דאתי אחר התחיה בגוף ונפש וז"ש ומההוא נהורא זמינין ישר' ששם בת"ת לאנהרא לעלמא דאתי מצד הבינה שיגבר אז במציאות ולז"א באורך הגנוז נראה לעתיד לבא אור והכל סבת החיים כנז' שנמככים החיים ומתעבים ונעשים אור כי החיים דקים מאור דקות גדול. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ועוד דהא תנן רווי חמרא וגומר והנה לכל הטעמים אלו ראויה היתה מיתתם בעת ההיא אעפ"י שהיתה עת שמחה גדולה כי הלא הקטרת הוא שמחת עילאין ותתאין וכד בעו למקטר לון לא אשכחת מ' יתהון כראוי ולכך ותצא אש היא המ' ותאכל אותם:

זאת משחת אהרן וגו' ביאר כי המ' נק' זאת כנודע הנה היא נמשחת ע"י אהרן וע"י בניו הכהנים ולכן נקרא משחת אהרן ומשחת בניו: וביאר הענין כי הנה אהרן הוא כנגד החסד והוא הראשון הנוטל השמן ההוא כי הלא חסד תליא בחכמ' והכהן הוא בחסד והוא מאן דנטיל השמן מחכמה כנז' פ' שמיני דף ל"ט ע"א ואחרי שנמשח אז הוא ממשיך השמן לזאת היא המ' ונמשחת על ידו וזהו סוד משחת אהרן:

ר' יהודה פתח וגו'. הנה ר' יוסי פי' פסוק זאת משחת וגו'. ולפי שפירשו ר' יוסי עצמו פעם אחרת על ההוא דר' יהודה לזה הובא כאן. וסוד השמן הזה הוא סוד החכמה עלאה דכל מעשה יה בחשאי לפי שהיא נקראת מחשבה כנז' פ' שמיני דף ל"ט ע"א וידעת כי היא נק' ברכה ומשם כל הברכות נמשכי'. ואו' והיא מוקצת קאי לספי' החכמה והענין כי ידעת כי הכתר הוא דכר בלתי נוקבא והענין שאין בו דין ורחמים רק הכל חסד הם ורחמים גמורים אך מחכמה ולמטה הוא זכר ונקבה ולכך בערך הכתר נק' החכמה נקבה והנה הכתר נק' הוא והחכמה נק' היא כנז' באדרא דנשא וכן הכתר נק' ראשון והחכמה נק' ראשית וז"א והיא מוצקת ספי' החכמה הנק' היא. או אפשר יחזור אל החכמה תתאה וגם היא דוגמת העליונה. או לפי ששמן החכמה יורד עד החכמה תתאה ומ' ואז היא מוצקת:

ר' יוסי אמר ויעמוד וגו' הוקשה לו כי כבר ביארנו כי או' היא מוצקת קאי לה שהיא היוצקת השמן למטה והנה כן היה ראוי לומר ותעמוד השמן כנודע. ור"ל כי עד עתה היתה יוצקת השמן ועתה העמידה אותו שלא יוצק. וביאר כי פי' כי השמן עצמו עמד

בקיומיו כדי להמשיך לתתא ברכאן וביאר ואמר כי השמן הוא כמו בקרן בן שמן ופירוש הפסוק לפי זה הוא כך וכפי מה שביארנוהו פ' לך לך דף צ"ו ע"א כי המ' נק' קרן אשר היא מחוברת אל הת"ת הנקרא בן שמן כ"י בן החכמה הנק' שמן. וכתיב שמן תורק שמך פי' כי מן השמן משם תורק שמך כי שם יהו"ה נפיק מחכמה הנק' שמן כנודע כי שם הוא ראשית שם יהו"ה ומתמן נגיד ונפיק וכמ"ש טוב שם משמן טוב כנז' פ' יתרו דף פ"ז ע"ב. ופי' זאת משחת כבר ביארו ר' יוסי עצמו כנ"ל וכתיב כשמן הטוב על הראש הוא כי ראש הוא חכמה ושם הוא השמן הנז':

ר' חייא פתח כי עמך מקור חיים וגו' הביא זה כאן משום מה שנתבאר בענין השמן. והנה אעפ"י שביארנו כי השמן הוא בחכמה עכ"ז צריך שתדע כי הראש הוא בחכמה ותמן נגיד ושריא השמן העליון הלא הוא כי לעולם סוד הכתר אשר משפיע מחכמה סתימאה דביה אל האי חכמה עלאה הוא הנק' שמך דאתיא בחשאי וז"א דא שמן עילאה וגו' דשריא בגו חכמה עילאה והנהו תרין חכמות לא מתפרשאן דא מן דא לעלמין כנודע בסוד חכמות בחוץ תרונה כנזכר באדרת נשא דאתמשכאן בהנהו שערי דרישא ומתמן נגיד ונפיק ההיא חכמה סתימאה אל הך חכמה עלאה. גם ידעת כי מקור חיים הוא עמך תדיר. ולכן באורך נראה אור ר"ל כי אמרו באדרא דנשא כי לעתיד זמינין צדיקייא למיחזי בההוא נועם ה' ובההוא אור הגנוז לצדיקייא דעליה כתיב כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון והוא סוד הארת הכתר בביא' משיחנו אמן ואמר כי להיות שעמך מקור חיים ותמיד הכתר משפיע בך והוא תמיד עמך לכן באורך ע"י אותו האור הנמשך אליה מן הכתר ע"י אותו האור שאינו נפסק ממך נראה אור לעת"ל דמההוא נהירו זמינין צדיקייא לאנהרא לעלמא דאתי כאשר נתבאר באדרת נשא. עכ"ל:

דף לד:

ד"א כי עמך מקור חיים דא קב"ה וגו' לעיל פי' עמך הדרא לחכמה קדומה כנז' והשתא מפרש דאהדר לת"ת שהוא הנק' עץ חיים באמת. אמנם ממ"ש דאיהו אילנא עילאה מורה על סוד הדעת.

ור' יצחק פליג אדר' חייא לכולהו פי' ופי' דא כ"ג לעילא יר' חסד הנק' בחכמה לקבליה כ"ג לתתא ומתוך זה יתבאר זה דג"כ מפני היות כ"ג התחתון נגדיי לכ"ג העליון אנגיד כהנא שפע מצד החכמה לתתא בחחתונים והיינו שמן המנורה והמנורה הם ז' נרות א"כ למעלה ג"כ חסד היא מושכת שפע החכמה בספי' והיינו עמך חסד מקור חיים שמן מחכמה למנורה. אדליק בוצינין וגו' היינו או' באורך נראה אור שהוא אור אל החסד הנעשה מאש הבינה עם השמן והיינו הדלקת ז' נרות שהם ז' ספי' ע"י החסד כ"ג. והיינו

דקא מיפלגי ר' יצחק ס"ל שעיקר ההשפעה מחכמה ומבינה אל החסד שהוא אצילות רביעי המתקרב אליהם ולר' חייא אין חסד עיקר המקבל מבינה וחכמה אלא הת"ת כדפי' צאנה וראנה וגו' ונר' יצחק נאמר דהיינו דוקא לענייני הזווג אמנם לענין כהונה בלי ספק חסד עיקר והיינו דקאמר דא כ"ג לעילא לקבליה וגו':

לעילא כ"ג וגו' עד עתה למדנו מכ"ג תחתון לכ"ג עליון עתה נלמוד מכ"ג עליון לכ"ג תחתון וז"ש לעילא חסד כ"ג שלים בשלימו דז' יומין וגו' פי' החסד כולל ו' ספי' התחתונות בעצמו כנז' בזוה' שנק' יומם יומא דכליל כל יומי וז"ש שלי' בשלימו יר' שישתלמו הימים בשלימותם וכללותם ובכל אותו השלימו אשר להם הוא משתלם מהם וז"ש שלים בשלימו וגו' בכל שלמות הימים:

לאתעטרא על כולא ירצה שסבת שלמות כל הספי' שממנה ולמטה בו שלמותם לאתעטרא על כולא.

לקבל דא וגו' וילמד סתום מן המפורש:

לאשתכחא כולא וגו' קשיא ליה לפי דבריו לא היו ימי המלואים לענין הכהונה שבחסד שהרי הוא עצמו כהן בחסד אלא לכלול שאר הספי' ונר' שהוא ענין חוץ מהכהונה לז"א שאינו אלא מעצמיו' הכהונה היה לאשתכחא כולא כלו' בכל פרטי הספי' ולא יחסר אל הכהן התחתון דבר מהכהן העליון. וע"ד ימי המלואים אקרון יומי אשלמותא בגין דישתלים כהנא ומשלים לאחרים כי כל הספי' ז' נשלמות אלו באלו וז"ש לאשתלמא ז' כחדא ושלמותם הוא בגין דיתאחדן שאר אחרנין ביה והוא סבת שלמותם. מאי קא מיירי כלו' א"ת מאי נפקא לן מינה אחר שכולן נשלמין כאחד לז"א דכד כהנא אתער כל שאר אחרנין אתערון עמיה אמנם אם יתעורר הגבורה שהוא הלוי לא יתעוררו השאר עמו.

ובג"כ יר' מן הטעם הנז' שגם כל הספירות נשלמות אמר עד יום מלאת ירצה שהוא החסד יום ראשון הנשלם סוד הכהן דהיינו מלאת ימי מלואיכם שהימים המשתלמין החסד הם עצמם נשלמים ז' ימים ודאי כולם משתלמים כנז':

ור' אבא אכולהו תנאי דלעיל פליג וקאמר דמקורא דחיי הוא כמו שפי' ר' יצחק כי עמך חסד מקור חיים אמנם אינו אלא מצד עצמו עם הבינה והחכמה כדפי' ר' יצחק אלא מצד הדעת מדתו של משה וכדמסיק ולזה הקשה מ"ש דמשה משח לי' וגו' שכיון שהשמן הוא בחלק הכהן ומשה היה לוי הפך השמן והיה ראוי שימשח ע"י עצמו או ע"י ישראל לפחות ולא ע"י לוי וז"א מאי שנא שינוי גדול בטבע ענין השמן. אלא אין הענין כדס"ד שמשה לוי אלא משה בסוד הדעת שעל כל הספי' אפילו החסד ומקור חיים בידו כדפי' ר' חייא ונמשך לת"ת ע"י הדעת ובפסוק כי עמך לא נחית משום דהשתא נפרש אותו בדעת

או בחסד ע"י הדעת וז"ש בגין דאיהו יר' מדת משה ברא להוא אתר דהיינו חסד מקורא דחיי שאין ספק שמקור חיים למעלה בבינה וחכמה ואין החסד משיג מקור החיים אלא ע"י הדעת שהוא שורש ומציאות ג"כ לחסד שכל ו' קצוות בו נמצא הכורה המקור אל החסד הוא הדעת והיינו מוליך לימין משה משה סוד הדעת והקב"ה מוליך אותו לימין להביא לו מקור החיים והטעם שהחסד זרוע לת"ת והדעת נשמת הת"ת בו ג"כ בחינת החסד וז"ש זרוע תפארתו. ומשה שמש מצד מדתו שהוא שורש אל כל הקצוות ונתלבשו כל השרשים כאחד בחסד כדי שיהיו כולם משמשים בכהונה וז"ש שמש כל אינון ז' יומין והיינו לאשראה כולא עמיה דאהרן וכיצד בהיות משה שהוא שורש הכל משמש בכהונה דהיינו חסד ז' ימים היינו שורש הכל מתלבש בחסד וכולם פונות אל השורש העליון המתלבש בחסד ונכנסים אליו:

ר' חזקיה הוה יתיב וגו' בספרא דרב ייסא וגו' אתר דכניס וכניש הכוונה על המ' ויש בה ב' בחינות הא' כמו שהעפר מכניס את הכל בו והיינו דכניס כך היא מכניס בה כל השפע מלמעלה. הב' כמו שהעפר מאסף לכל היסודות אליו ובו ימצא כולם כך המ' כניש אוספת כל בחי' הספי'. מלמד יר' ובא ללמדנו הכתוב באומ' הכל היה וגו' דנפקו שפלין מהבינה שממנה מוצאם עם היותם מחכמה והם הנתיבות מתפשטות והם נחלקים י"ו בכל חלק כנז' בשער הנתיבות ואח"כ מתקבצים כולם כאחד ביסוד לבא אל המלכות להאירה וז"ש ואתכנשו לאנהרא בעפרא דא והטעם מפני שהעפר בו בחינה לכל הנתיבות ולכל הספי' וז"ש דזרקין ליה לכל עיבר לימין ולשמאל ולאמצע וע"ד הכל היה וגו' כי הל"ל והכל שב אליו אמנם עתה שהם ב' עפרים ה' ראשונה ושני' וז"ש וע"ד הכל וגו': כתיב כולך וגו' מיתורא דקרא דריש הכי דודאי אם היא כולה יפה מכ"ש דאין בה מום. כנסת יש' מ' ובה שמהן שהם אבריה כדפי' בשיר השירים וכנגדם ע' נפש ע' ענפים ועם יעקב ע"א ושכינתא בהדייהו ע"ב וכן סנהדרין ע"א ועם שכינה שהיא לשכת הגזית הם ע"ב וראיה שהשכינה עמהם במספר מאו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים שהיא מ' מצד הכהנים כדכתיב זאת משחת וגו'. וא"ת מה בין ממלכת כהנים לזאת משחת לז"א דכד אתברכא וגו' הענין זאת משחת דהיינו מוכנת להתברך אמנם כד אתברכא אז היא נק' ממלכת כהנים שהוא יותר וכל יש' הם מסתלקים עמה ומתברכים בכללה כאו' כה תברכו וגו'.

רש"א וגו' דאי כדפי' לעיל שהוא ממלכת סמוך לכהנים ממלכות היל"ל כדי שתהיה תי"ו סמוך אבל עתה שאמר ממלכת אינה סמוכה לכהנים אלא ממלכת דאמר היא לעצמה נק' כך ומ"ש כהנים פי' ע"ש שהגבירוה למעלה עד הת"ת שעל שמו נק' מלכות שהוא

מלך והיא מלכותו ועם היות ענין זה ע"י הכהנים אין המלכות שלהם כי מלכות שמים על שמו נק' ולזה יש בה בחינת שש ספי' שהם חסד גנזי מלכא. גבורה זיני מלכא בעילאי ותתאי מצד נצח והוד. על כל עלמא מצד הת"ת והיסוד מפני שהיא מלכות שמים ת"ת בעל שש קצוות ואם היתה של כהנים לא היה ראוי שיהיה לה אלא צד החסד שהם גנזי מלכא להשכיר מגנזיו לחסידיו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ד"א כי עמך מקור חיים וגו' פי' באופן דקאי על זעיר אנפין עצמו הנק' ת"ת והוא אילנא דחיי דקאים במציעות גנתא ואיהו אחיד בכל סטרין דוגמת הגוף האוחז בכל הצדדים בשני זרועות ובב' ירכותיו ובראשו ובכל פרטי אבריו והענין כי סוד העצמות שהוא ו' דשמא קדישא הוא במציעו גנתא כי גנתא הוא כללות הי"ס ועצמות הזה הוא אילנא דבמציעו גנתא שהוא הת"ת כי שם עיקר אות ו' ומתמן אתפשט י"ו סטרין ואמר מאי טעמא אחיד לכל סטרין ובאיזו כח אחיד בכולן לז"א בגין דעמך מקור חיים הוא סוד הבינה כי היא מקור החיים היא חכמה ונפקין ע"י הבינה נמצא כי הבינה היא המקור שממנה נפקי החיים להאי אילנא וע"י אותו השפע והעטרות דאתעטרת אימא להאי בן בכח הזה אחיד לכולהו סטרין משום דכלהו כלילן באימא עילאה והיא המעטרתו בכל אלין עטרין לברא בוכרא ולכן נק' הת"ת עץ חיים משום דעמיה מקור חיים דאעטר ליה וזהו כי עמך הוא מקור החיים שהיא הבינה וע"ד באורך נראה אור כי כפי תגבורת השפע למעלה כן יושפע למטה:

ר' יצחק וגו' ביאר דקאי אספי' החסד דהיא שריא עם הבינה כי ראש כל הז' תחתונות הוא החסד והוא דבוק עם הבינה כנודע מסדר הספי' וכבר ביארנו כי הבינה נק' מקור חיים ולז"א לספי' החסד כי עמך הוא מקור חיים כי הבינה היא דביקה אל החסד והיא משפעת השמן הטוב הנקרא חיים אליך כדי להאיר לך כמ"ש יורד על זקן אהרן ואז מאותו השמן המאיר כך נמשך אלינו לתתא ובאותו אור נראה אור כי יושפע אלינו:

והנה כנגד זה היה הכהן מדליק את הנרות דוגמת החסד כהנא עלאה דהוא אדליק כל בוצונין עילאין. וכן כנגד שהכ"ג הוא שלים בשלימו דז' יומין שהחסד הוא ראש לכל הז' תחתונות ומתעטר על כולא כן הכ"ג לתתא הוצרך דוגמתו לאתעטרא בז' ימי מלואים בגין דישתלים כהנא בשאר יומין אחרנין עילאין לאשתלמא כל הז' יומין כחדא ואלין ז' יומין ימי מלואים אקרון ולהכי אצטריך כהנא בגין דיתאחדן שאר שיתא יומין אחרנין ביה וקשה לו כי בשלמא במ' נוכל לומר דיתאחדן שאר יומין בה דנחתי בהדה ומתאחדן בה אלא החסד היא עליונה מכולן ואיך יתעלו אליה ויתאחדו בה להאיר למטה וז"א מאי קא מיירי. ותירץ כי או' דאתאחדן ביה אין הכוונה רק כי בעדנא דאתער כהנא היא ספי'

החסד כדין כל שאר תחתונות אתערו עמה כי הוא ראש לכולן ולז"א דאתאחדאן ביה כי בעת שהוא אתער להשפיע במ' לתתא כלהו אחרנין אתערון עמה כי הוא משפיעם גם הם בה וזהו מאי דאמרנו דאתאחדן ביה:

ר' **אבא אמר** מאי שנא דמשח משה וגומר נתן טעם למה משה משח את אהרן אחרי שאהרן רמוז בחסד עלאה ומה לו צורך שימשח ע"י משה. וביאר כי הלא משה הוא ברא בוכרא דאחיד בההוא מקורא דחיי דאיהי בינ' אימא דיליה והנה אהרן הוא החסד זרוע ימינו של משה כמ"ש מוליך לימין משה וכמו שנתבאר פסוק זה בכמה מקומות ובריש פ' וילך ולכך האי ברא ממשיך השמן ההוא אל זרועו הימיני ועל ידו נמשח ולכן משחו באינון יומין ז' יומין דמילואין כי הוא כלל כל הז' ימי מלואים ועל ידו נמשך השמן הנז' אל אהרן:

כמה נהורין וגו' עיין כי הם ז' ספי' וחסד אור תורה כי מצד ימין נתנה התורה. ומגבורה נפק גיהנם וזהו אור גיהנם ומת"ת אור ג"ע. ומנצח נפק אור כסא הכבוד ששם יורד הת"ת בנצח ומן הוד אור בית המקדש דתמן סליק אדנ"י. ומיסוד אור תשובה כנודע כי הוא משך הנהר היוצא מסוד הבינה הנק' תשובה. וממ' אור המשיח בסוד משיח ן' דוד עכ"ל:

דף לה.

ר' **יוסי אמר** כללות ו' קצוות במלכות נמי משמע מהכא או' ואגודתו דהיינו ו' קצוות מתאגדים ומייחדים יחד והם על ארץ יסדה ע"י היסוד ולפי דברי ר"ש היא עולה למעלה כאו' אמלכו לה ומתחברן לה במלכא דהיינו עולה אליו ולפי דברי ר' יוסי הם יורדים אליה כאו' כד אזדווג מלכא לקבלה ולהכי פליג ר' יצחק ואמר הן אמת שהם נמשכים אליה אחר ייחודם אמנם ע"י היא מסתלקת וז"ש כד מתחברן וגומר ואתברכא וגומר כדין שלטא וגומר והכרח הענין מהכהן בשתי עבודות הא' קרבן דהיינו ייחודא ועליתא והב' קטרת דהיינו קשר כל הספי' ושני ייחודים הם על ידי הכהן כדפי':

ור' **יוסי מהדר לאוכוחי** מהאי קרא ואמר כד נטיל וגומר שאינה עולה למעלה אלא הם נוסעים ובאים אליה ע"י הכהן ולא שתעלה היא למעל' ויתברכו הספי' התחתונות ממנה ח"ו אלא שהם מתברכים בסבתה וראיה לזה או' ברוך ה' מציון ואין הכוונה שממש מתברך הת"ת מציון אלא בסבת הברכה שהוא משפיע בציון כדפי' בפרשת ויקרא ועכ"ז תחלה ברוך ה' ת"ת ו' קצוות ואח"כ ברוך שם כבוד מלכותו כנודע ולעולם לא סלקא כנזכר:

ר' **אלעזר הוה אזיל וגומר** דאשתדל במילי דאורייתא בעיון ושפוותיה שיוציא בשפתיו. קב"ה חפי עליה מהמקטרגים. ושכינתא ג"כ והטעם שהוא מייחד ב' יחד. דהוא מקיים

שלמא דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה וגומר וראיה עמי אתה עמי בשותפות בבריאת שמים וארץ והכי דריש בפרשת קדושים. חמינא להכרת כי כל מה שתכונה השכינה יכונה יש' והטעם שהם מוצא היסוד אל השכינה ושניהם יחד נקראים ציון. תעודה היא מ' מלשון עדות והיא נקראת כך מפני שהיא מעידה על אותם הזוכים אליה והיינו סהדותא דדוד כדפי' רז"ל והנזר והעדות: כמאן דקשר וגו' היינו יחודה ע"י היסוד לא ייחוד שלם אלא קשר א' ושאר הקשר הוא ע"י חתום. ואתר חד היינו יסוד מדה א' שוה. חתימה דכ"י וגומר פי' הכתוב חתום ע"י המ' שהיא החתימה וז"ש חתימה דכ"י ענין חתום זה הוא בישול השפע והכנתו שיהיה ראוי להתכנס במ' הנק' כ"י והיינו ע"י נצח הוד הנק' שחקים וז"ש חתימה דכ"י יר' בישול השפע ההגון למ' הנק' כ"י ע"ש שהיא מכנסת שפע יש' והטעם הוא תורה דהיינו אורייתא ובה בחי' שונות דהיינו נגידו מקו האמצעי ודכיו מצד השמאל ורבו מצד הימין ועולה עד חב"ד וז"ש דנגיד מלעילא וטעם חיתום השפע בנצח והוד ואינו נמשך מעצמו אל המ' בלי אמצעי הוא בגין דתמן וגומר יר' שאם היה השפע ניתן מהת"ת אל המ' לא הי' מכלל כל הקצוות אלא מבחינה ובחינה לעצמה מפני שעדיין שתי הקצוות למטה מהת"ת שהם נצח והוד לכך הוצרך להיות חתום והמזגת השפע בנצח והוד ששם אתכנש רבו ומשח דהיינו השפע הנמשך מהחכמה ע"י תמצית האברים ע"י נצח והוד להתבשל להריק' ע"י היסוד וז"ש דנגיד מלעילא לאשראה ליה בפומא וגומר המשפעת במ':

וכדין אתקשר כולא הראש שהם ג' ראשונות שמשם השמן וימין ושמאל ואמצע ומתמזג בנצח והוד ע"י היסוד המכין במ' דהיינו כל האצילות: בכל זמנא שהנבואה היא לעתים ועסק התורה תמיד כיון שיושב ללמוד יומם ולילה תורה עמו. דרגא עילאה ת"ת. נביאי מהימני נצח והוד. אינון דמשתדלי וגומר בא להורות עוד מעלה ב' אל מארי תורה על נביאי שהת"ת הוא קיימא דכל מהימנותא בענין שגם בכללו נצח והוד אמנם נביאי באתר דאיקרון נצח והוד פרטיים וע"ד איקרון פי' נביאים הם נקראים ג"כ ע"ש הנבואה הבאה מהם בשם הנביאים.

אינון דמשתדלי וגו' בא להורות על מעלה ג' אליהם שלא לבד מעולים מהם אלא ג"כ הם לעילא באתר דאיקרי תורה שהוא הת"ת ועדיפי מנביאי כדפי' לעיל ולא זו אלא שממש הנביאים בירכים מעמידי הגוף ופעמים הרואים ברוח הקדש מצד המ' עולים עליהם ונמצאים נביאים למטה מרוח הקדש כאו' והאנשים אשר היו עמי לא ראו דבר וגו' ופי' רז"ל שהיו חגי זכריה וגומר אמנם מארי תורה לעולם הם עליונים ואין עולה למעלה מהם וז"ש קיימי לעילא באתר דאקרי תורה ת"ת ולעולם עדיפי מנביאי והם

עילאין מכולהו שאינם כנביאים שלפעמים עולים עליהם התחתונים כענין אבן מאסו הבונים וגומר כעליית המ' על נצח והוד. עוד אמר אלין קיימי לעילא וגומר שהירכים הם מעמידי הגוף: אינון דאמרי וגומר הי נו מ' ע"י היסוד והם ג' מדרגות נקשרות כא':
לא אצטריך לא לקרבנין אין ספק שאם חטא שמקריב קרבן ואפשר דה"ק לא אצטריך שאינו חוטא מפני זכות התורה המיסרתו ולא יצטרך לזה. ואפשר לומר עם היות שמקריב לא אצטריך שתורתם מטהרתם וחולין בעזרה ודאי לא הוו. ואין למו מכשול עון וכן נתיבותיה שלום בלא חטא וזה כפי הפי' הראשון ולאידך פי' אין למו מכשול שמתכפרים ממכשולם וכן נתיבותיה שלום שנתכפרו ונטהרו.
לרווחא אובדא היינו תוספת נשמה שנסתלקה מרווח לה ע"י הריח ההדס שהוא בסוד הבינה ולכך ע"י הריח מחזיר הנשמה אליו ששם מקור הנשמה. חד לאברהם וגומר דהיינו ג' ווי"ן דה' עילאה וז"ש וקשירנא לון בחד דהיינו יחד בבינה ואפשר שהם סוד נשמה מבינה בחסד רוח באמצע נפש בשמאל ממ' גבור' תתאה וקשרם יחד מורה קשר נפש ורוח ונשמה יחד בגין דכתיב לריח שמניך הוא ריח השמן מהחכמה בבינה ונמשך אותו הריח במלכות וז"ש שמן תורק שמך וז"ש בגין דבהאי ריחא אתקיים חולשא דנפשא מ'. במהימנותא דא ג' אבות הם חוזק המ' ומה גם מבינה נקשרת בחכמה. הרמ"ק זלה"ה:

דף לה:

נפשא ורוחא מתפרשן עציבן. הענין שאין הנשמה מרגשת כ"כ בפירוד נפש יתירה כי אותה הנפש יתירה דשבת היא מסטרא דאצילות ונשמה סתם מסטרא דבריאה ורוח מיצירה ונפש מעשיה והנה בהסתלק האצילות דהיינו דוקא מיצירה ועשיה רוח ונפש אמנם מבריאה אין סילוק שהם לבושי שבת וי"ט מורה על האצילות ולעולם בהולכן נפשא ורוחא עציבין לכך ו"י נפש וכן רוח. אבל נשמה שהיא מבריאה דבקה באצילות שהיא תוס פת נשמה עם היות שאין להכחיש תוספת רב בשבת משאר ימי החול. ועם היות שעצבות זה מגיע לנפש ורוח עכ"ז יותר יגיע לנפש שהיא רחוקה למטה הרבה לכך ו"י נפש ולא רוח כי הרוח עם שמגיע לו עציבות עכ"ז אינו רחוק כמו נפש כנז':
רוחא בתר רוחא שתי נשימות לשאוב הריח. או ד' ג' בג' הדסים. לשבחא שמא קדישא וגומר היינו להשפיעו ולכוון בשבחיו והודאותיו מקום משך השפע אז וז"ש ומאן אתר שבחא וגומר והכא בפסוק זה משך שפע ההודאה הוא מעמיקא דכולא דהיינו מהכתר כדמפרש ואזיל. פלא כתר עצות בינה מרחוק חכמה. ממרחק תביא לחמה מ' אשת חיל. כמה דכתיב אל אמונה להוכיח שאינה בבינה מדכתיב ואין עול דהיינו מ' שהעול והקליפה סביבותיה ולהוכיח שהיא במ' אמר ואמונתך בלילות ומשום דאפשר לפרש אל

אמונה בבינה ואין עול שהיא נחלה בלא מצרים שאין צעקת הקליפות עולה ולזה הביא פסוק ואמונתך בלילות ומשום דאפשר לפרש אמונתך בינה נמשכת למטה בלילות מדת הדין לזה הוכיח מפסוק חדשים לבקרים רבה אמונתך חידושה של לבנה מצד הבקרים. אומן יסוד וממילא משתמע. וזרקתי לסיים בנחמה בפרשת קרבנות. מהרמ"ק זלה"ה:

כז ע"א

רעיא מהימנא בס"ד

פקודא לעשות העולה וגומר כפי פי רשב"י ע"ה כי העולה בסוד הבינה שעולה ממטה למעלה והיינו לעשות העולה לתקן הבינה כמשפטה בסוד תיקוניה וייחודה עם סוד המשפט והיינו המלך המשפט וכיון שהוא בסוד הבינה והחטאת בסוד המ' כאשר יתבאר במקומו נמצאו כל הקרבנות בסוד ה' א"כ ממש אשין הוו נחתין בקרבנא לקבל הקרבן בסוד ההי"ן וסודם ה' ספי' הכלולות בסוד ה' דהיינו חגתנ"ה שהם בסוד א"ש ה' ולכן הם אישים בסוד אשה א"ש ה' כנודע והם חסד אש אוכלת ואינה שותה כי אינ' צריכה מים לשתיה אחר שיש מים מצד החסד ואינה צריכה אלא אכילה כדפי' רשב"י בענין אכלו רעים וגומר מאן דאית ליה מיכלא בעי שתיה ומאן דאית ליה שתיה בעי מיכלא וע"ד זה מימין אית ליה שתיה בעי מיכלא. ומצד הגבורה שותה ואינ' אוכלת מן הטעם הנז' ומצד הת"ת אוכל ושות' אוכל מצד החסד שבו ושותה מצד הגבורה שבו מן הטעמים הנז'. ומצד הנצח המ' מתייחדת עם הת"ת ולצורך ייחודה צריך התעוררות מלמטה מכל המינין כאשר אינה אוכלת ואינה שותה. וכן לקובלייהו הם רמוזים ב' בחינות אלו בסוד העולה באומ' זאת תורת העולה היינו חסד שמשם ותורת חסד על לשונה. היא העולה שעיקר הבינה על הגבורה ושם היא משכן העולה שהוא הבינה והת"ת שהוא על היסוד שעל המ' הנקרא מזבח והיינו תרי זימני על מוקדה על המזבח. ומשך ייחוד המ' בנצח והיינו כל הלילה יסוד הנק' ליל' כלו' מצד הייחוד נק' לילה ומשם נאחזת בחסד והיינו עד הבקר. ומצד ההוד היא נאחזת בדין והיינו ואש המזבח דין המ' תוקד בו בכח ההוד:

ואוקמוה מ"מ עולה כולה לגבוה דהיינו שהיא בסוד העליה דסלקא עד הבינה כנזכר ויצדקו בה ה' אשים מצד מציאות ה' שבה שהם סוד ה' ספי' אלו וז"ש ודא בינה ה' ונודע שמצד הבינה נק' אלהי"ם ואותיות י"ה סדורות ה' על י' נוקבא ולכך אש מצד החסד היא ה' חמש מראות דילה שתחלת גלוי המראות הנז' הוא בסוד החסד ה' זמנין אור ומצד הגבורה היא י' בבחינת הבינה שהיא בת לאימא יחידה שאינה מתייחדת עם הת"ת אלא מצד החכמה כדפי' על פסוק וגם אמנה אחותי בת אבי וגומר ומצד הבינה היא דין כאו'

ומראה כבוד ה' כאש אוכל' וגומר ולכך משם היא אש שותה מפני שיש לה אכילה כנזכר לעיל בן אור בת עין דהיינו סוד ה' הרוכבת על י' שבשם אלי"ם והנה סוד הת"ת הוא אש אוכלת ושותה וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

כז ע"ב

שותה כל מיין דאורייתא יש לה שתיה מהדקות מלמעלה בסוד התורה מימין דתמן מים ואוכלת כל קרבנין דצלותא דהיינו סוד התעוררות העב באכילה העולה ממטה למעלה מצד התפלות והקרבנות ובסוד אכילה ושתיה דקים ועב. ואוכלת לחים ויבשים הענין כי התורה בה שתי בחינות הפשט הוא בסוד לבושה בעולם מטטרו"ן והם עצים יבשים שאינם נטועים בנחל העליון ומטטרון יקרא עץ יבש שאין לחות השפע נמצא בו שאין בידו להוסיף ולהרבות כי לא בידו הכח והגבורה ואילם רזין דאורייי' הם עצים נטועים למעלה על מים העליונים ועושות פרי וגורמות לימשך מהאצילות והיינו עצים לחים ואש זה שהוא נגד הנצח ששם עולה הייחוד שם הוא נוטל ואוכל עצים לחים ויבשים להתעוררות הזווג כנזכר: ועוד אוכלת לחים כל קרבנין וגומר הענין שיש תפלות לחים וקרבנות לחים דהיינו שאינו בא על עין כגון שלמים ונדרים ונדבות וכיוצא והם לגרום היחוד למעלה ולהמשיך השפע למטה בכל הצנורות וכנגדם בתפלות כגון שחרית וערבית ומנחה ומוספין ותפלות נדבה וברכת הכהנים וכיוצא ממצות עשה כולם בסוד לחות מימי השפע העליון. אמנם תפלות וקרבנות יבשות שאינם להמשיך שפע רק לטהר פגם העון ולהורידו למטה אל הקליפות כאו' ותשליך במצולות ים כל חטאתם והיינו כגון חטאות ואשמות הבאים לכפרת עון וכן תפלות שהאדם מתודה על חטאותיו לפני קונו ביום הכפורים דכתיב ונשא השעיר עליו וגומר ובין אלו ובין אלו הם התעוררות לייחוד המדות וכול' הם בסוד אש אוכלת לחים ויבשים דהיינו קרבנות עשה ולא תעשה כנזכר וכן תפלות שהם באים לנקות האדם ממיתת ב"ד סקילה שריפה הרג וחנק שפגם המדות העליונות ואותו הדין והפגם תלוי במדות העליונות ויתוקן ע"י שיושפע למצולות ים הפגם ההוא כנז'. ואש שאינה לא שותה ולא אוכלת מפרש ואזיל כי בסוד ה' תפלות היא ה' מראות שהיא הבינה מצד החסד ולקבל בת עינא דהיינו שהיא אש שותה ואינה אוכלת הם י' ימי תשובה בסוד הגבורה אוכלת ושותה כולל ימין ושמאל בסוד ו' דהיינו י"ה אור דנהיר בבת עינא הנז' ואש שאינה שותה ולא אוכלת היינו ה' ענויים שהם בסוד ה' בתראה שאין בו ייחוד בסוד הוד כנזכר והיינו סוד אומרם יום הכפורים אין בו לא אכילה ולא שתיה:

פקודא בתר דא לעשות החטאת כמשפט. תנאים ואמוראים אתון דמסטרא דמדות וגומר תנאים הם חג"ת אמוראים נ"ה כנזכר בתיקונים חסר ן' דאיהי עלמא דאתי כי ביטול הקליפות הם מבינה וכיון שקליפת ספק זה נתחזקה ואמר תיקו שנסתלק כח הבינה. דתיקו מעלמא דאתי שתיקה כלו' הבנת המלה שתיקו דהיינו להיות שהבינה עלתה אל החכמה ונסתלקו מעל הבת שהיא ההלכה לכך שתיקו ואות ן' דאיהי תיקון והיינו כענין שתוק כך עלה וגומר דהיינו עליית הדבר אל החכמה מקום השתיקה כנז':

ואינון קושיין דאינון לבושין וגומר כלומר הקושיות שהם הקליפות אינם בפנימיות ההלכה שהיא העצם המ' כי שם אין קליפה ולא קושיא אלא בלבוש א' שהיא מתלבשת והיינו סוד שתא סדרי והיינו ממשבצות זהב לבושה ובאותן לבושין הם הקושיות בחילוף החתיכות כדמפרש ואזיל והענין כי ההלכה הפנימית שהיא עצם המלכות דאצילות ולפי האצילות הפנימי יש דרך א' ולפי לבוש הדרך אחר והמשל כמו שבסוד האצילות ג' ראשונות הם ג' מדות אמנם סודם בסוד ההיכלות הם י"ח כלולים בסוד היכל א' דש הקדשים כן הב' היכלות הת"ת סוד היכל הרצון הוא למעלה מהיכלי אהבה וזכות סוד חסד וגבורה ובאצילות בהפך וכן יסוד ומ' כלולים יחד בהיכל א' בלבנה הספיר וכיוצא מחילופים אלו יחייב חתיכת הבגדים בחילופים לפי הפנימיות והחכם צריך לתקנם לפי צורך הממשה התחתון ולא יתבהל לומר חסר בהלכ' זו כי סוד גוף ההלכה ברתא דמלכתא ולבושיה גורמין זה ובסוד התיקון מתתקן הכל וסלקא ברתא דמלכא שלימא בכולא בתיקון כי סוד התיקון ילביש הגוף בלבוש ויתקשט כראוי וז"ש בגופא שהוא עצמותא בלבושהא שהם ההיכלות בתכשיטהא דהיינו סוד הכוונה לקשר העולמות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. וכי אורייתא איהי חסר והכתי' תורת ה' וגומר זה יובן מפ' פנחס דף רנ"ד ע"א ר"מ על פסוק ויהי ביום כלות משה. עכ"ל.

כח ע"א

ואליהו יהא לי פה כי הוא סוד הברית דפ"ה עולה מיל"ה ובידו הפה ואין כח בת"ת לדבר אם לא ע"י הפה המסורה לאליהו והוא כבד פה בסוד תחלת הגאולה שהפה עדיין בגלותו והוא אליהו תלמיד בסוד לימודי ה' דתמן אעילת רישהא ההיא אילתא שהיא נק' אילת השחר והיא חבר ודאי כי ת"ת ומ' חברים לכך אליהו תלמיד חבר שהוא מאיר אור הלבנה מאור החמה מרע"ה והיינו ומסרה ליהושע וגומר: וייתי לתקנא כל אלין ספקות דהיינו שיטהר כל הקליפות ויכניעם מהקדושה עד שיטהר וילבין ההלכה ואין מערב לשכינה הייחוד והסילוק אלא הקליפ' ומיד שיטהר הקליפות מיד ברתא דהות מהדקא

שפלה וגומר. רבות בנות היינו סוד ז' היכלות הם בנות ירושלם עשו חיל עלייתם ויניקתם עד הבינה היכל ז' אמנם את בת מלך עלית על כולנ' דסלקא עד חכמה כדמסיק דהיינו כח וחיל המ' הנקר' מה אעידך וגומר וייחודה עם הת"ת אל הימין ואין לך שלימו אלא בה כי הת"ת חסר דמלכא בלא מטרוניתא לאו מלכא איהו. פה אל פה בינה עם המ' אדבר בו ת"ת הקושרם יחד. חידות הם לבושין דהיינו ההיכלות שכל הנביאים לא נתנבאו אלא ההיכלות שהם חידות ולבושין שאינם משיגים הענין באצילות בעצמותו אלא בחידה ולבוש אמנם מרע"ה היה משיג יותר בפנימיות בסוד האצילות יחוד דשבת הנק' מרא"ה דסליק רמ"ח כדמסיק אמנם בימות החול המ' מתלבשת בהיכלות ולכך מכסי אבריה בסוד לבוש זה ומי גרם כל זה סוד חטא אדם הא' שהלביש האצילות בסוד עץ הדעת טוב ורע ולזה תתלבש כדי שלא יהנו הרשעים מאור יום הא' אלא יהיה גנוז לצדיקים כנודע אמנם לעתיד יתוקן הכל ויתפשט אדם מעור הנחש והחול איננו ויהיה הייחוד בסוד האצילות והיינו סוד ויהיו שניהם ערומים וגומר שלא יתפשטו בסוד הקליפות וערב רב דהן הן עריות דקב"ה ושכינתיה דהיינו ערוה ע"ר ו"ה דסביב רשעים יתהלכון שעריות אלו הם עריות דקב"ה ושכינתיה ועריות דיש' וערב רב. וכ"ש שהם עריות דמרע"ה וכלתו דהיינו ממש התורה ששם יצדקו סוד הקליפות והקושיות.

ובגינייהו צריך לכסאה שאין בזמן הזה מי שישיג סודות התורה מפני הקליפות המכסות כנזכר לעיל חקור דבר היינו מ' וחקירתה בגילוי הסודות ודוקא למ' ולא לזרים והמגלה לזרים עונו גדול. חטאת ואשם ועולה הם ג' אבות ולקמיה קאמר שאשם וחטאת הם בחצונים ואולם כי המ' יתדבקו לה החצונים ויסתרכו בה בסרכות בריאה שלא יניחוה להתייחד ולעלות למעלה מפני הפגם הנעשה בה מלמטה והפגם על ב' פנים יש פגם שיהיה מצד הגבורה וזה יתלבן ע"י קרבן חטאת ויש פגם ימשך אליה מצד הת"ת ויתלבן ע"י קרבן האשם ויש פגם ימשך אליה מצד החסד וימנע עליתה וזה מתתקן ומתכפר בעולה ובזה יצדק חטאת ואשם בספי' דהיינו אבהן המתתקנים בקרבנות ויצדק בקליפות דהיינו הקליפות המתבערות ע"י הקרבנות הנז'. שמים אבר וגומר הענין שבהתחבר המ' עם כל מדה ומדה אז יושלמו ויוכללו הספי' כל המעשר נמצאת היא תשלום כל האברים שכולם צריכות אליה להשתלים. מי שלא חג ביום ראשון וקשה דסתם מתני' בחגיגה דמי שלא חג בראשון חוגג כל שבעה וי"ל דהכא נקיט כר' יוחנן דס"ל דחגר ביום ראשון ונתפשט ביום ב' כיון דלא חזי בראשון שעונו גרם לו להיותו חגר דלא חזי בשני ע"ש בגמרא אמנם אם היה פשוט בראשון ולא חג ונתחגר בשני יחוג כל שבעה וענין תשלומין היינו להביא עולת ראיה ושלמי חגיגה וחטא המעכב לעולה היינו חטא

ועון הגורם לו להתחגר ששנאו קונו ודחה עולתו שפטרו מלהביא דהיינו הקלי' סירכה האוחזת במ' ואינה עולה למעלה כלל להתייחד כנזכר ובשעיר שהוא הקרבן חטאת מתטהר ומתלבן פגם החטא סמא"ל וחטאת לילי"ת: אשם תלוי וגומר כענין הת"ת בקדושה אמצעי בין ימין לשמאל כן יש בחצונים והוא פגם העון אשם תלוי והוא הגורם הספק דאמרינן תלוי עד שיבא אליהו לטהר הקליפות. מזונא דיליה שוחד דיליה חלק הקליפות מלמעלה דהיינו הזוהמא ומים אחרונים. ומתקרבין אברים דכלה הם ההיכלות שנקשרים ומתאחדים זה בזה ואפשר דהיינו קשר י' ספי' המ' והענין כי הפירוד הוא בסוד הקליפה העולה בין ספי' לספי' ובין אות ואות ובין היכל והיכל. איש תמים משם החסד שמשם היסוד ת"ם י"ם הנק' חסד הנז' באדרא. והשתא צריך למשל וגומר דכיון דש"ה מימין ושעיר משמאל כדמוכח בחטאת שהוא בשמאל א"כ באמצע מאי איכא ותירץ שיש שעיר והכרח בענין זה משעיר עזאזל שהוא עשו א"כ שעיר לה' יעקב ת"ת והיינו דתירץ ואית שעיר א' וגומר והיינו דמסיק שנגדיי לת"ת הוא שעיר דעשו דהיינו סוד כבד סמא"ל נגדיי ללב יעקב ושמרים דדם היינו פגם הנעשה בת"ת והכרח לזה דמתמן שחין אבעבועות שנאמר ויהי שחין אבעבועות פורח באדם דהיינו אדם בליעל נגדיי לאדם פנימי שנאמר עליו כתפארת אדם וכן ספחת וצרעת שנאמר נגע צרעת כי תהיה באדם פנימי שבו הפגם וכל פגם זה ושמרים אלו נוטל כבד שהוא סמא"ל דהיינו שעיר עזאזל דכתיב ונשא השעיר עליו עונות תם דהיינו יעקב דאיהו לבא כאו' עד לב השמים:

יקרה היא מפנינים ובודאי אין בה דוחק ולא קושי ועכ"ד להבין דבריך אני שואל. אלא מה עמודא דאמצעיתא וגומר היינו סוד העלייה אל המ' להתייחד תחלה אוחזת בה החסד וגבורה מלמטה ומעלים אותה אל הת"ת בין חסד וגבו' עצמה ומשם מעלים אותה אל הבינה הנק' הנשר הגדול והיינו שהיא עולה ג' מדרגות שהם אדנ"י יונה יהו"ד אדם אהי"ה נשר:

דאמתלת לאורייתא כלומר הספי' הזאת בסוד עלייתה נמשלה לתורה שעניינה תלוי בתורה אם מקיימין ישראל את התורה היא עולה אם מבטלים היא מתעכבת בענין שהענין הרמוז אליה בעצם היא התורה וגדפין דילה כלומר הנותנים לה כח לעלות פקודין דעשה כי בהיות ישראל מקיימין את התור' והמצוות היא נוטלת התעוררות ממעשה המצות ומתייחדת למעל' והנ' במשל הייחוד הנרמז הנה ג' בחינות הא' משל הת"ת ומדרגות עלייתה הב' משל הגוף שהוא התורה. והג' משל הכנפים והם המעלים

אותה וכנגדם ג' להפך עכובה כדמפרש ואזיל. מהרמ"ק זלה"ה: גליון. דאינון עריות דקב"ה וגומר היינו קש ין דהלכה. עכל"ה:

כח ע"ב

הכי פקודין דלא תעשה. והתכת לשון השמועה מה העליה ומה הגוף ומה הכנפים הכי מעברין הכנפים מצות לא תעשה ונגדיי לגוף וגומר ונגדיי לעלייה וגומר והיינו ג' זמנין הכי דקאמר ואו' הכי פקודין דל"ת תפישו דילה ולא שיהיה הפגם ואחיזת החצוני' בה בעצמה ח"ו אלא בסוד רגליה יורדות מות והם סוד חיות ואופנים ששם רשעים יתהלכון והיינו סוד צפרים הנאחזים ברגליהם בפח דהיינו נוקבא דתהומא רבא ולא אל המלכות יעכבו עלייתה אלא גם כח שתי זרועות המתפשטין למט' יבטלו כחם מפני הפגם וז"ש ואתקריאו סרכות כאלין סרכות ונודע שהלב ת"ת כנפי ריאה הם סוד ז' מדות שהם סוד המצות המקרבות חום הלב דהיינו הדין ובהיות הסרכות שהם ל"ת עבירה מכבה מצוה ומבטלין כח כנפי הריאה וז"ש דמעכבין לכנפי ריאה לנשבא וגומר.

הכי אשם היינו נגדיי לגוף כי אשם אוחז בגוף וחטאת אוחז בכנפים כדמסיק לקמיה ולא שיהיה האחיז' ממש בשכינה אלא אחיד בגדפוי דשכינתא בסוד בחינתם למט' בעולה מטטרו"ן והיינו בחינת שהם נגדיים לכנפים וז"ש דאינון חיוון דכורסייא כי בסוד החיות סוד התעוררות עולה בסוד מים רבים לא יוכלו לכבות וגומר והמעכבין בכנפים הם חטאות שהם נגדייה למצות עשה כנזכר לעיל כי עולה וחטאת שהם נגד חסד וגבורה אמנם אשם הם נגדיים לגוף ממש האמצעי להפך הת"ת האמצעי בין הכנפים וז"ש ואשם אימא דערב רב והם נגדיים לחיילי הקדוש' חיילי החצונים אמנם אשם היא ממש אימא דערב רב ככסא שהיא אם לחיות ולכך הם ממש במטרוניתא לא בגדפהא כי כנפים לשון כנופיא דהיינו חיילי הקדושה וכסא היא נקודה אמצעית בשכינה בין כנפיה ואין הפגם ממש בשכינה אלא בכסא וחיות וז"ש סרכא אחידת בכורסייא וגומר והנה לפ"ז עולה היינו עלייתה חטאת היינו טהרת הכנפים מחטאות ולכך עולה עלייתה בחסד חטאות עבירות מגבורה אשם מת"ת שהוא נקודה אמצעית האוחז בכנפים אמנם לפעמים יש זכיות והם מעלים המ' והיינו עביר' שאינה מכבה מצות ויש עבירות והדבר שקול זה מעלה וזה מוריד א"כ הא תליא באוירא שהוא ת"ת שאינה מגעת לת"ת אלא היא תלויה ממנו והיינו אשם תלוי בצדיק והיינו עכוב דעולה עד הבינה:

הכי אשם תלוי בצדיק והוא אמצע הדרך בין ת"ת למ' כאו' דאחיד בין שמיא וא"כ הנה תשובת שאלת התנא כי אשם תלוי הוא בצדיק כדפי':

חטאת איהי יותרת הכבד וגומר השתא מפרש אמאי אמרינן אשם ואשם תלוי ולא אמרי' חטאת תלוי ולפרש הענין אמר כי חטאת הם בבחינת החיצונה הנגדיית לחיות דקדושה והיינו יותרת הכבד שהם כדמות בריאה כנפיה יותרת הכבד כנפי הכבד וככבד פגם נגדיי ללב שהוא הת"ת ויותרת הכבד חטאת שהוא נגדיי לכנפים וז"ש אכבידת עלה בחטאות וגומר כגוונא דכבד דמכביד דמיה כנזכר לעיל הכי אלין חטאות מכבידין על גדפוי והוא פגם במצות ועבירה מכבה מצוה ולכך מבטלין כחה ואינה תלויה אלא אינה עולה כלל וז"ש כי מסטרא דחטאת אתמר נתנני ה' בידי לא אוכל קום אמנם אשם בגוף האמצעי דהיינו סוד התור' שהוא הגוף כנזכר לעיל אמתילא לתור' ואין עבירה מכבה תור' לכך יש לה עלייה קצת אשם תלוי כנזכר:

אש תמיד וגומר הכוונה לשבח התעוררות התור' על התעוררו' המצוה כמה חלקים והענין כי התעוררות המצוה ישלוט בו החצוני והיינו אם יעבור אדם עביר' ישקלו המצו' עם העביר' והחצוני המתעורר עם העבירה יעש' סרכ' למלכו' המתעכב עלוי' ולא תעלה להתייחד ע"י המצו' והיינו עביר מכבה מצוה א"כ מי שמניח עסק התור' ויעש' עסק המצו' יעדר מעל' זו ויגרום לעצמו רעה כי כמו חיותו נפשו ורוחו מתכבים דהיינו מיתתו וז"ש הכי מכב' נר דיליה ולא כרת לנפש ח"ו אלא כרת לגוף וז"ש דאשתאר גופא וגומר והטעם שהוא גורם כיבוי לגוף ולא לנפש מפני שהיא מדה כנגד מדה:

האי מאן דסליק שכינתא מאתרהא דהיינו אופן אחד בארץ תכלת של פתילה השמן גרים כיבוי וחשוכא לההוא אתר דהיינו שעוש' חלל בעולם השפל ושכינ' מסתלקת ובאותו חלל נכנסת החצוני' בכח העביר' והיינו שפח' כי תירש מקום גבירתה ולכן מדה נגד מדה תסתלק נ"ר נפש רוח מעליו וזה מבחינת המצוה כי אם יהיה התעוררות מצד התור' אין עביר' מכבה אותו ואדרב' עביר' מתבטלת ע"י יסורין וכיוצא והתעוררו' התור' קיים לעולם:

וסליקו דמצוה מסטרא דע"ה וגומר הענין כנזכר שהמצוה מ' עביר' לילית הרשעה וכאשר תסתלק המ' יחשיך מקומה מצד עמי הארץ שאין להם תורה אלא מצו' ועביר' מכבה מצוה שאין כח להתעלות מצדם אמנם אין עביר' מכב' תור' שת"ח הם גורמין שהשכינ' על גביהם תור' מצד הארתם אליה מן התור' לכך אין החצונית יכולה להחשיכ' כלל. ועוד מטעם שהמצו' לפרקים ולכך תכנס בין הדבקים בין ריוח לריוח ויפריד אמנם התור' תמידית לא יתנו דמי לה אין פרצה שתכנס החצונית דרך שם. לכך אש תמיד תוקד על המזבח דהיינו התור' ולא תחשיך וז"ש דמקיימין ביה וגומר איהו עשן המערכ' עשן המעריך ומסדר המ' לבעלה ועם היות שבהכרח שישן האדם כי לא ניתנה תור' למלאכי

השרת עכ"ז יצדק מלת אש תמיד תוקד כד"א נר תמיד כל לילה וליל' וזה שאמר כגון בהעלותך וגומר והיינו סוד המנור' אור התור' להעלות המ' נר להתייחד למעל'. והנה במקדש היו שני עשנים עשן המערכ' מזבח החצון ה' אחרונ' לגבי ו' ועשן המזבח הפנימי ה' עליונ' אל י' וכנגדם ממש בסוד התור' ראשונ' סתם פה מ' הבל פה עשן המערכ' לאות ו' אמנם עוד מציאות ב' עשן הקטרת מאות ה' ראשונ' לאות י' ובתור' מציאותה.

דאוריית' עשן דילה יתער מלכא בינה לגבי חכמתא דאיהי במוחא דהיינו כשהאדם מהרהר דברי תור' ונותן דעתו עליהם:

כגוונא דמננא דכתיב כי בענן ארא' וגומר מלכא סוד מזבח הקטרת ועתר ענן הקטרת הה"ד ואד יעלה מן הארץ דהיינו ארץ העליונ' והשקה את כל פני האדמה ה' אחרונ' למט' וז"ש ולבתר והשק' וגומר כדמסיק.

הכי יתער עשן דהיינו אחר שיתעורר המ' אל הת"ת יתעלה הת"ת אל הבינ' ויעורר הבינ' בכח ההתעוררות ההוא דהיינו החכמ' הנזכר דהיינו התעלות הת"ת בסוד הדעת עד העלותו מן הבינה אל החכמ' ושם נביעו מקורא דמבועא וא"ו יכלל מימין ושמאל חכמ' ובינה כדמסיק דהיינו מלא מצד החכמ' י"ה מצד הבינ' אותיות אלי"ם דהיינו סוד המ' הנק' אלי"ם חיים על הצדיקים כדמסיק והיינו סוד דברי אלי"ם חיים שבפיהם והם מתלהבים בחידושי תור' שמוסיפין משם מהרמ"ק זלה"ה:

כט ע"א

פקודא להקריב בכל יומא תמידין וגומר כל אלין תמידין וגומר הענין כי שני תמידין קריבין בכל יום כל ימי עולם וכן המוספין בשבתות ובחגים ובר"ח ונר' הדבר בלי צורך כי מה צורך לעשות ענין א' פעמי' הרבה בזמנים מתחלפים ותירץ ואמר כל אלין תמידין עם היות שנר' שזה כזה עכ"ז הטעם מפני שהם מדות דקב"ה בבקר חסד תמיד של שחר ושל בין הערבים גבורה ושניהם של יום א' שהוא חסד אינם של יום שני הגבורה כנודע אינם של יום ג' שהוא ת"ת וע"ד זה לכל השבתות כי שבת זה אינו שבת הבאה או שבת שעבר' כי לכל א' ענין לעצמו ומציאות לעצמו וכן לכל החגים כי חג שנה זו אינו חג שנה שעבר' ולא ייחוד של זה כזה וריח ניחוח שנעש' למד' זו ביום זה אינו הנעש' ביום אחר אלא מדה אחרת ולכל מדה ומדה צריכ' תיקונ' וז"ש דצריכין למהוי לון נייחא דהיינו להמצא הייחוד והקשר בכל מדה ומד' מהמדות המתגלגלות בסוד שמיטין ויובלות:

ואע"ג דכולהו ספי' כולהו חד ומייחוד בחינת קרבן יום א' נהנ' ומתקשר ומתייחד כל עשר ספי' יחד עכ"ז יש חילוק אם יתקשרו כולם מפאת בחינה פלונית שבספי' פלו' או זולת' וז"ש כל ספי' וספי' ממנא על שבתות כי כל שבת ושבת ספי' בפני עצמה וז' ימים

ז' ספי' שבאות' ספי' וז"ש וזמנין בכל שנה בחלקיו בסוד י"ט וההוא מדה דשולטנותה בההוא זמנא כגון יום א' של פסח הוא חסד שבחסד כל ספירן אתכלילן ביה שכולם מאירים בסוד הקרבן והייחוד הנעש' ביום ההוא וכולם מאירות ומתלבשות מדגל אור החסד ולזה כל הספירו' נקראות חסדים וע"ד בר"ה שהוא יום הדין גבור' אתקריאו כולהו גבורות נמצא שבבחינה שישתנו הזמנים עם היות שישתוו בענין מעשה הקרבן ודרך זה לתפלות ולמצות ולתור' ולא לבד ישתנה הענין בשינוי הזמן אלא גם ישתנה לפי בח נת החוגג והשובת כדמפרש ואזיל והשבית' לכל א' כפי בחי' עמלו יש שובת ממלכות הרשעה כגון העמלים בעסקי העול' ופרקו עול תורה שנותנים עליהם עול מלכות הרשע' וביום השבת שובת מעול מלכות הרשע' ומי שנשוא עול תורה ביום שבת שובת מעול מלכות שמים דהיינו תפלין דשבתות וי"ט פטורין מן התפלין:

חרות על הלוחות לוחות הם ו' ה' דהיינו ו' ה' לוחות מעש' אלי"ם המה והבינה חרות עליהם ומשחררם מהמצות הכתובות על הלוחות כנזכר והיינו אנכי שהיא בינה אשר הוצאתיך וגומר היא מלה ראשונה על כל מה שכתוב על הלוחות:

ופרישת גדפהא הם נצח והוד דאימא עילאה עד הוד אתפשטת והיא על ברתא שעלתה על נצח והוד להתייחד עם הת"ת. ואתמר במשריין דסמא"ל וגומר מפני שהם יראים ממנוחת שבת ונכנסים בנוקבא דתהומא רבא כענין ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים ואז הם תפילין של אור בסוד כתנות או"ר ואין אנו צריכין לכתנות עור שהם תפילין דמטטרו"ן והיינו כי שם ה' נק' וגומר:

אות תפיליו ואות שבת וגומר הענין שהם שני אותות לעולם באדם אות תפילין ואות ברית ויתחלף אות ברית באות שבת וי"ט ואות שבת אינו שוה לכל אדם והענין כי הנשמ' עיקר לכל העניינים והנה בימי החול העבדים יש להם נשמ' מסטרא דבי"ע והבנים יש להם נשמ' מסטרא דאצילות המתפשט מה' מ' שמים ועבדים נשמתם ביום שבת סוד נשמה זו שהיא נשמת הבני' בימי החול והבנים נתוספים תוספת אור מאימא עילאה יה"ו דפרשת גדפהא ואז הוא בהם כל השם יחד וז"א וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נק' כל השם יחד משא"כ בעבדים דאין להם ביום שבת אלא אות ה' דאצילו' כנזכר ועכ"ז יש להם מנוחה שעמי הארץ ביום השבת בדלים מהם והם עטרה לעבדים כפי מעלת נשמתם כנזכר ולזה כל המשתמש בתגא חלף ולזה אין משתמשין בת"ח ולזה אין להם אפי' בימי החול עול דרך ארץ ועול גלות ושעבוד ואפי' החצוני' מתרחקים מהם דכתיב והזר הקרב יומת: כי לי בני ישראל עבדים כיון שנותנין עליהן עול תורה ועול מצות ועם היות שסביב אליהם רשעים יתהלכון עכ"ז לי בני ישראל עבדים לא לשאר אומין: כגון

עבדים היינו לפרע' וגומר דהיינו שאלו אין להם נשמ' לא דבריאה ולא דאצילות אלא הם בסוד הקדוש' המתפשטת לחוץ לחצונים ולכך הם משועבדי' לחצונים כעין שהיו ישראל בהיות' במצרי' משוקעי' בקליפות והקליפו' שולטות עליהם ואלו אינ' מניחים תפילין כלל וכיון שאלו שומרים שבת יש להם מנוח' קצת שאין אש של גיהנם שולטת בהם ביום השבת וז"ש למען ינוח שורך וחמורך דהיינו עם הארץ הנז' שהוא שור וחמור בתור' ומצות כנזכר.

ולבתר דיעול גרמיה וגו' כלומר אם ישובו בתשוב' ולתקן עותתו ישעבד עצמו לת"ח לשמשו וללמוד ממעשיו יש לו פדיון אגב ת"ח וז"ש אדם ת"ח ובהמ' עם הארץ תושיע ה':

דת"ח צדיק וגומר הענין כי ת"ח אין לו שכר בהאי עלמא שעובד ע"מ שלא לקבל פרס ומה גם סטרא דאצילות שלא יתגשם כלל ולית ליה מדיליה כלום בסוד צדיק דלית ליה מדיליה כלום וביום שבת שאין מבשלים בו מאכל כי מאכל יום שבת רוחני לא גשמי ואם עושה עצמו תיק ולבוש לת"ח במה שמאכילו וסביל ליה בממוניה להאכילו כל צורכו כיום השבת שחול מכין לו מאכל יפה וכסות נקיה מיום חול. ואח"כ לקבל דבריו בתור' לאתנהגא בפקודין כפום רעותי'. יושיע ליה משומא דהיינו תשומת יד וגזיל' שלא יעשוק לחבירו ומכל עון. ובזכותו יושיע ליה ממלאך המות שלא ישלוט בו סמא"ל וגיהנם לטמאו בסכין פגום שעושהו נבילה ומתטמא מלהקרב על המזבח דמיכאל ולכך לכלב שהוא השטן שרו של גיהנם תשליכון אותו כאו' הציל' מחרב נפשי שהיינו חרב פגום ובזה מיד כלב יחידתי שלא ישלוט בה אשו של גיהנם. אמכ' הצדיקים מתים בסכין בדוק מסטר' דקדוש' בנשיקה ולכך נקרבין לקרבן על גבי המזבח:

ונפש דת"ח וגו' אהדר לפרש אומ' לעיל ת"ח איהו כיום שבת וז"א ונפש דת"ח אתקריאת מלכתא והטעם מפני שהיא אצול' ממ' ממש דאצילות. נפש יתיר' דשבת עונג דיל' דשבת הנז' נשמ' חיים מבינ' בסוד קשר' בחכמ' שבה החיים רוח השכלית דאצילות כנזכר.

והכי כענין הנפש שהיא נפש יתיר' כנזכר כן יש רוח יתיר' ונשמ' יתיר' ועם היות שהמורגל בלשון הוא נפש יתירה עכ"ז יש לנו לומר שיש רוח ונשמ' יתיר' ואו' נפש יתיר' הוא בכ"ש שיש רוח ונשמ' יתיר' ופי' ואמר נשמה יתיר' מבינ' ורוח יתיר' מת"ת ונפש ממ' ואל העבדים הוא למט' כדמפרש ואזיל וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

כט ע"ב

כל הנשמות מתחת כסא הכבוד. הענין כי סוד נשמ' ורוח ונפש יתיר' לעבדים הם סוד כסא הכבוד עד הבינ'. מלאך מטטרו"ן והיכלות סוד הת"ת רוח. והיכל לבנת הספיר נגדיי למ' דאש לו סנדלפון סוד נפש. אבל ברתא דמלכא שהיא נפש דחול לת"ת. בי"ט

שהיא יתיר' בפסח ליל מ' שמורים היינו מצה שמור' לת"ת רוח ואיהו נק' שמור לה ג"כ אל הייחוד. ובהיותם יחד ביום שבת זכור ושמור וטעם היות לנפש ברתא דמלכא מעלות אלו מפני היות' אצילות ממ' ועד"ז אצילות מת"ת ומבינ' וכיון שכן ג"כ ת"ח שנשמתם משם בכל יום אתקריאו שבתות וי"ט וכמו ששבתות אסורים במלאכ' ואדם אוכל בהם ממה שטרח בימי החול כן ת"ח לא אינון בעלי מלאכ' שנשמתם מלמעל' מאצי' וצריך שימי החול שהם עבדים יזמינו להם כדרך שמזמינים מחול לשבת מלבוש ומטעמים:

אגרא דילהון וגומר לענגא וגומר כגוונא דשבת שהוא מן הראוי לענגו ואין ראוי למנוע ממנו כלל כך ת"ח מצוה לענגו ואין ראוי למנוע ממנו וז"ש כל מה דעביד בר נש לשבת אית ליה למעבד. ומאן דמחלל שבת שעושה מלאכ' בו ומשתמש ממנו וכן בת"ח שמשתמש ממנו במלאכ' שעוש' לו שהרי בזה מחלל תורתו שהיא תורה דאצילות ומורידה בתור' דעבד ולא נאמ' כל זה אלא ביורדי מרכבה מפני שהם כמלאכי השרת בגופם ונשמתם דאצילות והם רשב"י וחביריו וכיוצא. וביאר מעלת המשמש ת"ח ואמר **וכגוונא דמאני בי מקדשא** אתקריאו קדש עם היות שהם מעשה חול מפני קורבתם אל שמוש הקדש חל קדושה עליהם ואתקריאו קדש ועלו ונבדלו מחול אל הקדש. והנה שמוש ת"ח יש שני דרכי' הא' שמוש כפשטו שמאכילהו ומשקהו ומלבישו הב' הוא שמוש ת"ח במשא ומתן בעסקם בתורה דהיינו התלמידים המחדדין את הרב ואלו מעלתם קדושה שהם קדש קדשים וז"ש ותלמידי דרב וגומר והם ענפים מסתעפים מענף גדול באצילות והם לפני הרב נרות מתדלקו' מאבוקה גדולה והיינו אברם וגומר והרב בעצמו להם כשורש אל הענפים והוא עצם הקדוש' ומקור'.

ומטטרו"ן אנת וגומר היינו סוד עליית הנשמות מבני אדם בעת שינתם בכל לילה והם עולים ע"י המלאכי' מהיכל אל היכל ומעלה זו דוקא לעוסקי' בתור' כנזכר במדרש רות ובזוהר בכמ' דוכתי. מות לגופא דבעירן דהיינו חלק החיות שבו הם עצבים מהעניות והם נכנעים ופני אדם מתעלין ביסורין מפני שנזונין בסוד שפע התורה כדמסיק שהוא מזון היותר משובח במיני המזון שבעול' כנז' בזוהר על פסוק הנני ממטיר וגומר דנפיק מחכמה עילאה ולהכי קאמר דאיהי מזונא לנשמתא שהיא מהבינה וחיותה בשפע התורה הבא מחכמת'. והנה יש נשמתא ורוחא ונפשא שכליים דהיינו שהם דקות יותר מצד החכמ' הנק' שכל בענין שנשמה כהן י' והרוח שהוא ת"ת מתדבק בבינה ה' לוי והנפש שהיא המ' מתדבקת בדעת וא"ו ישראל ובסודם יו"ד ה"א וא"ו ה"א שבחכמה פני אדם מ' ולמטה ממנו סוד יהו"ה דהיינו בבינה סתם נשמה ובה כלולה חכמה י"ה כל הנשמה תהלל י"ה ולמטה ממנה רוח ו' ת"ת ולמט' ממנה נפש ה' מ' שהם סוד ד'

פנים והיינו אנפין דבעירן שהם מצטערים מהעניות והיינו נפש ורוח ונשמה דחול אבל לא דשבת:

לקרבא קרבן היינו בהתודה עונו בשכבו על משכבו יקשור בזה סוד נפש רוח נשמה דבעירן למעלה קדם יהו"ה ודאי ומיתתו בכל לילה יהיה בק"ש באחד שאז קושרם יחד למעלה והטעם לזה מפני שנפש ורוח ונשמה דבעירן היינו סוד יהו"ה המתלבש בחיות בסוד ההיכלות ושם סביב רשעים יתהלכון סוד עריה וערוה ער בין י"ה ובין ו"ה וצריך לטהרם מכל עון ופשע בסוד הוידוי וקבלת היסורין בשמחה בכפרת אשמים בסוד ד' מיתות שהם מצד ד' קליפות הפוגמים הנפש ורוח ונשמה והיינו דמסיק מרה סומקא ירוקא אוכמא ג' מדות בחומר שהאדם חוטא ונמשך אחריהם ע"י יצה"ר וג' קליפות ולכך לכפרת העון הנעשה בהם צריך ג' מיתות שהם שריפה הרג וחנק ויש קליפה אחרת ד' חוורא קליפה קשה כאבן דאגוזא שאינה משתברת אלא באבנים בסוד סקילה ואלו הם סוד סרכות שהם מלילי"ת וסמא"ל מצד מרה הלבנה האוחזים בכנפי ריאה ואינם מניחין אותה לפרחא לעילא דכנפי ריאה היינו כנפי החיות וצריך להמשיך מלמעלה סוד עד דאתגזרת אבן די לא בידין מ' אשא תתאה ומחת לצלמא. וישצי לון לסרכות שהם עריות ויטהרו החיות ואז יתקרב יו"ד בה' ו' בה' וז"ש דכיין לאתקרבא להלשריא שמיה עלייהו והיינו דבקי' בה' אלהיכם וגומר נמצאו בת"ח עצמו בחינת עמי הארץ דהיינו נפש רוח ונשמה דחיוון וז"ש ויהון כסוסיין וגומר והטעם שאין אדם זוכה לאצילות שלא יקדם אליו יב"ע ואלו הם סוסיין לסוד פני אדם הרוכבים עליו דהיינו שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א כנזכר.

אדם ובהמה בת"ח עצמו כנזכר.

ות"ח איהו שקיל וגומר כלו' צריך שיכוון שהוא נקודת מרכז כל הנשמות וכן כל הנשמות דת"ח ענפים אליו מסתעפים ממנו וזה בבחינת נשמה ורוח ונפש שכליים וכן ג"כ יכוון בבחינת נפש ורוח ונשמה דבי"ע דהיינו מסטרא דאברין דגופא בענין שימצא עצמו מרכז לכל נשמות ורוחות ונפשות דעמי הארץ בענין שהוא אב בתורה לכל תלמידי חכמים כי מהתורה סוד נשמה דאצילות כאו' וזאת התורה אדם וגומר ואב ליש' אפילו מצד הגוף וכפי הכרעת נקודת המרכז הכרעת הכל והיינו סוד אז"ל לעולם יראה אד"ם שיש בו פני אד"ם מ"ה כנזכר כאלו כל העולם דהיינו בבחינת ת"ח ובבחינת עמי הארץ תלוי עליו והוא מקור ונקודה פנימית לכולם וכאשר יתודה עונו יכוין גם לכל יש' וז"ש ויכוון ברוחיה ונפשיה ונשמתיה למעבד לון קרבנין עם כל בני עלמא וכן יהיה שכל הנשמות יתדבקו אליו ויזכו לעלות על ידו וז"ש מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה.

אנת הוא רעיא מהימנא דהיינו מש"ה מה פני אדם שין ג' פנים שור נשר אריה ולכן אמרו שקול משה כנגד כל יש' ולכך אית בך רשו למעבד כל דא וגומר: מהרמ"ק זלה"ה:

לג ע"א

פקודא דא לשרוף קדשים באש וגומר היינו כגון פרים הנשרפים וגומר ועל דא קשיא ליה מה הנאה כי בשלמא על הנקרבין ע"ג המזבח ודאי אית בהון יחודא אמנם הנשרפים חוצה לעזרה מה הנאה ומה ייחוד גורמין. אית קדש וגומר כמו שיש בקדשי מזבח חלוקות אלו כנודע כן בספרי תורה בסוד הנשמות וקרבתן לקב"ה אית קדש וגומר כדמסיק. אי תימא בגין יצחק שע"י שריפת קדשים אלו הב"ה זוכר אפרו זה אינו ענין שיגרום הייחוד הנמשך בסוד הקרבנות ואינו אלא דרך דרשה והזכיר באפר יצחק שאינו לכפרה אלא להצלת צרה והיינו או' העונה בעת צרה מצד הגבו' ובבני אהרן זכר כפרה כאומ' וכל בית יש' יבכו ופי' רז"ל מה עבודת יוה"כ מכפרת אף מיתת בני אהרן מכפר:

תלת אשין בשרגא במ' עצמה חוורא מצד החסד שמשם תורה ותורת חסד על לשונה מימינו אש דת למו אוכמא מצד הגבורה שמשם נביאים תרי ערבות הם תרי ירכי קשוט והם מצד הדין ותכלא אמצעי דהיינו כתובים היינו מ' אמצעית בין ת"ת תורה לנביאים נצח הוד בסוד אות היא ביני ובין בני ישראל והיא למטה מכולם סמוך לפתילה והיינו כהן מימין לוי משמאל יש' באמצע:

ותכלת איהי שכינתא וגומר הענין כי ג' אורות אלו הם זה ע"ג זה כענין בינה ת"ת ומ' וסודם אני ה' אלהיכם וקשר ג' מדות אלו הוא ע"י השמן הנמשך ע"י הפתילה לאור הנר הדולק והענין כי הפתילה הם הנשמות הקדושות שבישראל וע"י המעשים הטובים והתורה והתפלה עולה התעוררות ממטה למעלה ונעשה שמן לנר וע"י השמן הזה נקשר התכלת בפתיל' דהיינו השכינה והחוורא שהוא הת"ת מטה כלפי חסד על התכלת והבינה שהיא שמאלית על הת"ת והיא אוכמא לרוב העלמה והמדה שהיא קרובה אלינו לקבל התעוררותינו להיותה משוררת ומעוררת הת"ת ומהת"ת אל הבינה כנזכר בזוהר שיר השירים. כמה דסלקא אתערותא וגומר מעלמא תתאה לגבי שכינתא הכי סלקא אתערותא מאימא תתאה לגבי אימא עלאה ואל ענין התעוררות העולה במעשה המצוה אמר ואיהי אחידת באינון פתילות בכנפי מצוה והיינו שכיון שממש שיהיה המצוה עצמה פתילה דהיינו פתיל תכלת:

והאי תכלת דאיהי שכינתא איהי דינא והיינו תכלת לשון כליון דשצי כולא ואם ימצא קרבנות אשו שורף הקרבנות והדין מתמתק וז"ש דאכילת קרבנין ועלוון ואם אשכחת בני נשא שהם עצים יבשים דהיינו שאין בהם מעשים להתעוררות עליון. נחית עלייהו

כי מיכאל דהיינו אריה מקבל נשמתין בעת סילוקן וסילוקן ע"י והיינו או' שאין נשמה מסתלקת אלא א"כ רואה פני שכינה דהיינו בכל מקום שמיכאל שם שכינה שם נמצאת סילוקה של נשמה ע"י מיכאל ועכ"ז זר שוחט ואלעזר רואה דהיינו מלאך שהוא מתלבש באכזריות אם צדיק כפי מעלתו. לגמור את השם דהיינו בשכמל"ו כי שמע יש' ה' אלהינו ה' אחד עדיין בייחוד זה אין ה' אחרונה שבשם נגמרת ובסוד בשכמל"ו נגמר שם יהו"ה והיתה נשמתו כלי לייחוד זה בסוד נשמתין דאינון מיין נוקבין דהיינו אתערותא דסליק מתתא לעילא וז"ש מאנא לשמא וגומר: וצריך להתודות בחליו בעת סילוק נשמתו והטעם שסוד סגולת הוידוי בו סגולת טהרת הפגם מהספי' העליונות ולכן בו סוד התשובה דהיינו תשוב ה' להיותה מיוחדת ביה"ו והעון הפוגם שם ומפריד מקבלו עליו בשמחה ומורידו משם ומייחד וז"ש לקרבא ה' בשמיה דאכיל ושצי דהיינו גוון תכלת הנז' לעיל שהוא אש המוקד מל המזבח המתלבש באריה הנז' לעיל שאין שכינה למטה אלא מתלבשת במלאך בסוד אופן א' בארץ כנזכר בזוהר שיר השירים:

אהי"ה בחושבן וגומר הענין שהמ' היא ה' והת"ת יה"ו כולל ימין ושמאל ואמצע והבינה אהי"ה סוד התשובה שע"י ייחוד וקשר יה"ו עם ה' להעשות יהו"ה שלם ולהיות ה' אחרונה שבשם דינא דהיינו אדנ"י אותיות דינא שאינ' רחמים כאותיות יה"ו שעולה כאותיות אהי"ה והיא למטה דין ודאי אמנם בסוד התשובה יתמתקו דיניה ויסתלק ליה"ו ויוכלל בשם אהי"ה וז"ש אהי"ה כחושבן מ"ב דאדנ"י וגומר ואחר שעלה במחשבתו בסוד אהי"ה בינה יה"ו ת"ת אהי"ה אדנ"י ה' מ' יעלה אל החכמה בסוד יו"ד ה"א וא"ו ה"א וז"ש ויכוון בשמא מפרש וגומר שעולה לב א' דהיינו מ"ה והכוונה כי שמע וברוך הוא סוד יה"ו ה' אדנ"י כנזכר והוידויין הוא סוד אהיה תשובה והיות לו לב א' לאביו שבשמים היינו כוונתו במחשבה בשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א ונודע היות האדם סוד נפש ממ' ורוח מת"ת ונשמה מבינה לכך יקבל המיתה או מיתות לפי צער המיתה יש מיתה שאין בה אלא מיתה א' ויש מיתה שיש בה ד' מיתות הכל לפי עונשו ומיתה זו באה עליו מצד המ' דינא דמלכותא ובסוד הנפש דמתמן שהיא דבקה אל הגוף מקבלת הצער כאו' ונפשו עליו תאבל וז"ש מקבל לון מאדנ"י בנפש וגומר ובסוד הנשמה הוא התשובה דהיינו הוידויין נגד בינה דהיינו אהי"ה שהנשמה כוללת וקושרת עמה הרוח והנפש דהיינו מת"ת וממ' דהיינו יה"ו ה' כנזכר והיינו בסוד החכמה השופע על הכל שמשם תולדת הנשמה וז"ש לאפקא וידוי וקבלת מיתה בלב א' וגומר ולהכרח ששם יו"ד ה"א וא"ו וגומר כולל סוד שמע וברוך דהיינו סוד אהיה יה"ו ה' והיינו שבהזכיר שם יו"ד ה"א וגומר הכהן הגדול היו כורעים הכהנים ואומרים בשכמל"ו והיינו שהכהן היה מזכיר

כבו"ד יאח"ד עם וא"ו היו מכוונים באומרם בשכמל"ו ואז הכהן גדול היה מכוון לגמור את השם כנגד המברכים כדי שיהיה שם אהי"ה יה"ו נגמר עם ה"א דהיינו בשכמל"ו כנזכר לעיל.

מה בעירן לא ידעי וגומר אלא הכהן המקריב היה מכוון בסוד הכוונה וע"י כוונתו היה הייחוד נגמר ע"י הקרבת הבהמה ההיא אף כאן ע"י מיכא"ל הכהן הוא המכוון והייחוד נגמר ע"י הקרבת הנפש והרוח והנשמה והיות האדם עושה כל צורך הקרבן דהיינו שמע וברוך וגומר וידויין בלב א' כנזכר וז"ש אלא מיכא"ל וגומר **כגווגא** דכד נפיק וגומר דהיינו שצריך לקרות שמ"ע וברוך ולהתודות לרמוז אל סוד הנרמז והיינו שוב יום א' לפני מיתתך דהיינו קוד' מיתת כל לילה ישוב יום א' שהוא משקם ממטתו ועד שחוזר לישן ישוב בתשובה מכל מה שעשה ביום ההוא. בשמע וברוך ווידוי לפני מיתתו בשינה שהיא א' מס' במיתה ונמצא כל ימיו בתשו'. ולממסר רוחיה לגבי' ולא ימתין עד שישן וישליט ברוחו סוד החצונים ואז יפוק באח"ד דהיינו אל אח"ד אלא ימסור ובזה יפוק באח"ד דהיינו בקדושה ומייתי ראיה בידך שהיא הקדושה אפקיד רוחי כדי שלא ישלוט בו החצוני ולכך פדית אותי מידו. ואם הוא ת"ח האיש הזה מציל נפשו הבהמית כאו' יודע צדיק ומרחם כמו וידע אלהים תדע שכן הוא כי הצלת עם הארץ הוא ע"י חכמת הכהן וז"ש דלית חכם כמו כהנא שהוא איש החסד ותמן חכמה כאו' הרוצה להחכי' ידרים מטעם זה מציל על נפש עם הארץ כנזכר ואם לאחרים מציל לעצמו לכ"ש וכיון שהוא דומה לכהן צריך שיהיה נדמה אליו וז"ש ואם ת"ח הוא צריך דיהא ביה חסד ככהן שהוא איש החסד ועם י' דהיינו חכמה שבו נעשה חסיד כאומרו ולא עם הארץ חסיד. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. א' בלב וגומר זה יובן מפ' פנחס דף רמ"ו ע"ב כי בשם יו"ד ה"א וגומר יש בו ג' אלפין ויו"ד אחת והוא שם יאא"א העולה אחד כגוונא דא יו"ד ה"א ה"א כבו"ד ביה כורעים וגומר הענין כי ג' אותיות יו"ד ה"א ה"א עולים ל"ב כמנין כבו"ד ואות וא"ו עולה י"ג בגי' אח"ד הרי נרמז כאן ל"ב אח"ד וז"ש לעיל בשמא מפרש וגומר אחד בלב. גם יש אופן אחר שעולה כל שם זה כבו"ד והוא בסוד כ"ח אותיות שלו כנודע והד' אותיות שמהם יצאו הכ"ח הרי הם ל"ב. עכ"ל:

לג ע"ב

ואם איתי ביה וגומר דהיינו ה' מצד שמאל דהיינו ג' (ג') ווין שבאות ה' כזה #ו - ו והיינו שבור עם ג' יהיה גבור דהיינו שצד יצה"ר שבאדם יכריעו לצד הגבורה הקדושה וישעבד יסודותיו לתורה ואם אין שם ה' נשאר בור ואין בור ירא חטא מפני שהוא חלק החצוני

והנה אל השנים הנז' החסידות וגבורת התורה אפשר ביד אדם להשיגם אמנם היותו בת"ת בהיותו עולה אל אלו המדות העליונות דהיינו חכם ומבין מדעתו כולל חכמה ובינה זה נמשך לו מתנה מאת הב"ה ולז"א מאן דזכה לת"ת והיינו מציאותו באות ו' המתעלה למעלה וזה צריך לעשות את מצות המלך דהיינו לתקן המ' עם המצות תמיד כדי שתהיה תמיד מתייחד' עמו דהיינו מצות המלך לשון צוות וחבור וזה יורה אל כל השם יחד חכם י' מבין ה' הוא בעצמו ו' יורש ה' קשר ד' אותיות יחד מצד הבינה ואח"כ עולה אל סוד החכמה מ"ה אדם דהיינו שתהיה נשמתו כלולה מעשר מדרגות דהיינו אד"ם וכשזכה אל נשמה משם מ"ה עליון אז אין היצה"ר מצער אותו ולא חושיו מבקשים המורגשות וז"ש שליט על גופיה ד' יסודות ד' חיות בהמיות שנפש הבהמית כנגד המ' הרוכבת על ד' חיות ועל נפש הבהמית עוד רוחני בהמי נגד הת"ת ונשמה נגדיית אל נשמת הבינה דבה כל הרהורין ומחשבות להרהר בהבלי העולם ואלו הם נגד נפש ורוח ונשמה הקדושים שבאדם והם חושים גשמיים שיצה"ר משתמש בהם לצורכי הגוף והם מורדי' מתחת ממשלת נפש ורוח ונשמה קדושים ואינם רוצים להשתעבד תחת ממשלתם אמנם הזוכה אל סוד אדם כנז'משעבד אותם אל העבודה וכתיב ביה וירדו בדגת הים יסוד המים ובעוף השמים יסוד הרוח ובבהמה יסוד האש ובכל הארץ יסוד העפר או יר' דגת הים המחשבה ובעוף השמים [רוח] ממללא ובבהמה רוח הבהמית ובכל הארץ היינו הגוף וזם עיקר. דדחלין מיניה ומשתעבדים אל הקדושה ואל צורכי הנשמה העליונה ליראה ממנו ואינם מתשוטטים בהבלים והיינו ומוראכם יר' להשתעבד בעבודה בלא קדושה שלא להרהר ברע ועשה טוב להרהר בד"ת והיינו וירדו וגומר כדמסיק:

יודע צדיק נפש וגומר הענין שהיסוד יש בו ב' בחינות א' בעוני שאין לו להשפיע למ' ולכל אותם אשר תחתיה וכולם ברעב ובצמא ולזה דומה הצדיק שאינו עולה עד מדרגת אד"ם כנזכר אין צדקתו צדיק במדרגת העושר להשפיע למ' אור עליון לכך חושיו הגשמיים שהם תחת הנפש הם מתלכדים בסטרא דשמאלא ואינם מאירים מאור עליון להשתעבד אל הקדש אמנם העולה למדרגה הנז' חושיו קדושים כולם יונקים ממדת הצדיק והצדיק יש בו כח להאיר בהם להנהיגם כולם תחת הקדושה ואור העבודה מאיר עליהם והיינו יודע צדיק נפש בהמתו דהיינו נפש הבהמית וכל כחותיה הנז' שהם משועבדים אל הקדש ושאר צדיקים אינם יודעים שאינם יכולים והיינו דקא' בתר דאיהו צדיק לא יהיב וגומר. כי ה' אלהיך ת"ת ומ' אש אכלה האי אש הוא בחי' המ' בסוד אופן א' בארץ אצל החיות והענין כי אכלה היינו אבחי' השור' בתחתונים הלוקטת

מעשה המצות מלמטה מהתחתוני' ועושה ממנו מטעמים כלפי מעלה בסוד התעוררות העולה מהמ' לבינה כדפי' בזוהר שיר השירים והיינו אכלה שהוא כאש תכלת שהוא מל הפתילה שיש לו כויה לאכול ולשאוב השמן שבפתילה לפרנס האש הלבן שעליו שאין לו כויה דהיינו שאין לת"ת מקום לקבל התעוררות ולא מעשה התחתונים ולא בית יד לזה אלא ע"י ולכך אמרו שכינה בתחתו' צורך גבוה וז"ש האי אש צריך ליה לת"ת תמיד עמו משום דאין לת"ת מקום להתעוררות תחתון העולה לקבלו אלא ע"י וז"ש דלית ביה כויה דהיינו או' אש אכלה דאכיל ושצי כולא דוקא ע"י אלהיך דהיינו מ' ומעשה התחתו' צורך אל הת"ת לשפעו שאינם משפיעים עליו מלמעלה אלא א"כ יש לו התעוררות מלמטה וז"ש דאיהו אכיל כל קרבנין דצלותין ומילין דאורייתא וזה אין לו למעלה אלא ע"י המ' שהיא מפרנסת אותו על ידי המעשים שהיא לוקטת מלמטה וז"ש דאיהי שכינתא איהי פרנס' דיליה וגומר ופתחי לי יר' פתח שער התפלה ליכנס לי למעלה התפלות והיינו פתחו לי שערי צדק דבה מתתקנים וגומר שהיא הלוקטת התפלות ומעשה התורה והמצוה והעבודה ומתקנת אותו ומזדכנת התעוררות כדי שתעלה אל הת"ת כשיעור דקותו להמשיך השפע מהבינה ולמעלה ומאכל גשמי יכונה ביין ולחם ומים ובשר וכן ענין התורה דבכתב לחם מצד החסד ודבע"פ מים ויין מצד הגבורה והתורה עצמה ת"ת מימין בנתב משמאל בע"פ דהיינו בחינת ת"ת לצד החסד מ' לצד הגבורה כנודע וכן בחינות אלו בקרבנות לחם מהמנחות נסוך המים והיין בשר הקרבנות ושלשתם בתורה כדאמרן זאת התורה לעולה וגומר. בשר היינו מ' העולה אל הת"ת שהיא הנק' בשר כאו' בשר מבשרי ויסגור בשר תחתינה והיא בחינת המלכות שהיא נטילת והיינו בשר היורד מן השמים ת"ת והנה ההתעוררות עולה ממטה למעלה מעלול לעילה כנזכר ולכן ע"י התלהבותה בהתעוררות אהבת הייחוד מתלהב הת"ת וז"ש אל תתנו דמי לו לקב"ה למהוי איהו אוקיד וגומר והיינו אש תמיד מצד התית תוקד על המזבח דהיינו מ' לא תכבה מצד שהכתתונים לא יבטלו התעוררות לעולם והיינו או' חברייא וגומר וזה לגבי ר"ש וחבריו היה או' שהם היו בעולם התחתון שלא יפסיקו גרסא מפומייהו כדי שלא יתבטל התעוררות אפי' כרגע. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ואי איהו וגומר יפורש זה ע"ד מ"ש כי חסד עם ה' בחכמה אתעביד חסיד וכן יהי' כאן כי מאן דאחיד בגבורה דתמן ג' כדין איזהו גבור הכובש את יצרו. ואי לא תיפוק ג' מן גבור ואשתאר בור. עכ"ל.

לית מצורע אלא ההוא דאתעביד בזבותא. להוכיח שהצרעת והנדה ענין א' ולכך טהרתם בדרך א' ומי שאינו נטהר בנדה זרעו נופל בצרעת. עשרת דברות ה' בלוח א' שהם להב"ה

אנכי לא יהי' זכור לא תשא כבד והם בלוח ראשון ה' עלאה טהורין. וה' בלוח שני ה' תתאה והם לבני אדם לא תגנוב לא תנאף לא תרצח לא תענה לא תחמוד והם נגד ה' דמים טמאים. דאינון כלל תרי"ג שכן הם תרי"ג אותיות רומזות כלל המצות:

דשפחה וגומר קשיא ליה למה לא נגלה הסודות אפי' לרעים והם ג"כ יעוררו הייחוד לז"א שאינו מועיל על ידם. מום סמא"ל זר לילי"ת. וימותו כרת וקרבן דאתוון אינון י' באיש ה' באשה דהיינו אחר שיש להם ב"ן וב"ת דהיינו סוד ו' אמנם קודם שיש להם בנים הם ו' ת"ת ה' מ' ואמר ענין זה לרמוז אל נר ה' הנז' למעל'. בקדוש' בקדושין בברכ' בז' ברכות. בנקיו מנדה וזבה. בענוה לא לאור החמה ולא לאור הנר. בבושת פנים מפייס ומתבייש דומה כמי שכפאו וגומר. ולא שיהרהרו ברע ואח"כ מאותו חמום מוליד שאז יוליד בן פריץ אלא צריך שיתחמם מכח י"ה מצד הקדושה וז"ש ומתחממין באשין קדישין. מהרמ"ק זלה"ה:

לד ע"א

עצי קדש אברין קדישין היינו רמ"ח שבו ורמ"ח אברים שבה שנתקדשו בשעת תשמיש להוליד בן קדוש ועולה טפה שלהם לפני הב"ה וגוזר על הטפה נשמה קדושה מבינה קדש הקדשים והיינו אש יורד של גבוה. אש עילאה בינה כסא רחמים לחכמה אש תתאה מ' כסא דין לת"ת והוכרח לזה שאין הת"ת ו' אש אלא אויר אוחז ה' אשין עליונים וה' אשין תתאין ואש בה' עילאה ובה' תתאה ושם יהו"ה יחד בת"ת מפני שכלל זה הוא בת"ת מצד הבינה כנזכר בתיקונים וז"ש אחיד בתרווייהו בינה יה"ו דהיינו צירוף בין י"ה בין ו' בענין שאותיות יה"ו הם בבינה דהיינו י' חכמה שבה ה' בינה ו' שית ספי' והת"ת כולל זה ונקשרת המ' שהיא המשלמת יהו"ה ובהקשר ד' אותיות אלה בג' מדות שהם בינה ת"ת ומ' מיד החכמה שריא על הת"ת שבה הבינה כנזכר ואז השם הפשוט דהיינו יהו"ה מתמלא מאור גדול עד שאותיות אלו מתנוצצות מהחכמה מילוי מ"ה בעשר אותיות מפני תגבורת האור על האותיות מתנוצצות בעשר ספירות בפרטות ואח"כ מתנוצצות עוד בכ"ח דהיינו הבינה שבחכמה והיינו היות עשר ספי' אותיות מתרבה אורן יותר עד שהם מתנוצצות כל א' מהם לב' או לג' כנזכר בתיקונים ואז זוכה לשם ב' דאצילות ומי שגורע מהתנאים הנז' לא די לו שלא זכה למ"ב אלא אפי' אות אי או ב' לא יזכה מפני שעצם יחד הוא מ"ב ולא יפרד או יזכה לכל או לא יזכה כלל וכדמפרש ואזיל בעצם ה' ד' אותיות שלא יתפרדו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. בינה יה"ו וגומר הוא בסוד יה"ו בגי' אהי"ה מסטרא דאימא הוי. חכמה דביה כ"ח וגומר שם כ"ח מהבינה ושם ההוי"ה במילוי אלפין מהחכמה ומשם יהו"ה בת"ת המייחד תרוייהו הם מ"ב. עכ"ל:

סליק פרשת צו ברוך י"י לעולם אמן ואמן:

ר' יצחק פתח בון יחד וגומר אורייתא קדישא מהחכמה הנקרא קדש חדוותא דכלא מצד הבינה והכוונה כי כל העולמות אפי' חכמ' והבינ' מתייחדים בה וכן ת"ת ומלכות וכן עולמות תחתונים מתקיימים ע"י שנאמר אם לא בריתי יומם וליל' וגומר חדוותא דקב"ה אטיילותא וגומר פי' ת"ת יסוד הדעת הוא גורם השפע מכתר אל החכמ' ומחכמ' אל הבינ' וזהו יום יום שהם ב' ספי' קודם אל מציאות אצילות העולם שהם מחסד ולמט'. וענין שעשוע הוא סוד התעוררות אל הייחוד כענין אומ' דקב"ה משתעשע עם הצדיקים בג"ע וזהו למעל' שעשועים יום יום שחוק ושעשוע ב' ימים חכמ' ובינ' מתייחדים ע"י הדעת בסוד הייחוד קודם בריאת עולם שהוא מחסד ולמטה ובאורייתא אתברי עלמא כי כל מציאות הנמצאים בכ"ב אותיות ונן בהם נברא האדם ע"י צרופם וגלגולם ולכך כתיב ויאמר בינה אל התורה ת"ת נעשה אדם: זמין הוא לארגזא קמך פי' יחטא ויפגום בז' ספי' שהם לפניך אי לאו תאריך וגומר שתשפיע א"א במקורות הדין ואז הדין נמתק: אנא ואנת פי' התורה להיישירו שלא יחטא ואם יחטא הבינה שהיא תשובה עומדת לו:

ר' חייא פליג אדר' יצחק ואמר שקיום האדם בעולם התחתון הוא ע"י ת"ת ומ' וראיה מאומ' נעשה אדם דהיינו מאמר הבינה אל החכמה ואמר שיהיה מעשה האדם וקיומו ע"י הת"ת ומ' וז"ש בצלמנו ת"ת צלם החכמה כדמותינו מ' דמות הבינה או יהי' מאמר הת"ת אל המ' ור' יוסי מוכיח מקרא דקאמר עשוהו פי' עשיית ה' ו' שהם ת"ת ומ': צלם בדכורא יר' עיקר הזכר מצד הת"ת בצלם ועיקר הנקבה בדמות מ' והיינו ביסוד הנשמות זכר ונקבה שהם מקב"ה ושכינתיה ולא היה עיקר ראייתו מפ' בצלמינו כדמותינו משום דמשמע שיהי' בו צלם ודמות ולא משמע שיהי' קיומו ובריאתו בת"ת ובמ' ובצלמנו כדמותינו פי' עם צלמנו ודמותינו שיהיה בו וז"ש ודא הוא **ב**' ואוקמוה פי' תרתי ת"ת ומ' צלם ודמות יחד אמנם לר' יצחק ב' פי' שתי בחינות שיש בבינה הא' סתימא והב' פתיחא וז"ש ר' יצחק אמר מפני מה ב' פתיחא וסתימא אלא לעקור פירושי ר' חייא ור' יוסי כנז'. בשעתא דבר נש וכו' היינו תחלת שמושו אמנם שנה ופי' קשה כדמסיק. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב. ר' יצחק פתח ברן יחד וגו' ואורייתא שמא דקב"ה ידעת כי סוד אורייתא הוא סוד הת"ת הנק' תורה ע"ש כי הוא מורה מאי דסתם לעיל בחכמ' עלאה

והוא סוד שמא קדישא דיהו"ד דנפיק מחכמה והיא הנקראת אורייתא דבכתב ובסוד שם זה נבראו כל העולמות והוא בסוד ו' קצוות הת"ת אשר בהם נבראו ו' קצוות העולם ולכן שבעת ימי בראשית אשר בהם נברא העולם נמנין מן החסד ולתתא שהם ו' קצוות והמ' וכאשר אלי"ם הוא סוד הבינה אלדי"ם דמעשה בראשית כד בעא למברי עלמא בראו ע"י הך תורה זעיר אנפין ת"ת ובזה תבין סוד או' דלאו למגנא אקרינא ארך אנפין וסוד הזה נתבאר באדרא כי החוטם נרמזת בבינה דמינה אתערו דינין ושם הוא ה' עילאה ולכן כל שאר חוטמין תתאין כלהו דינין ואפי' בחוטמא דז"א אתמר בה עלה עשן באפו אך חוטמא דעתיקא אקרי ארך אנפין כי עם היות ששם הוא סוד האפים וחרון אף לתתא בחוטמא בז"א עכ"ד בעתיקא הוא אסוותא דאפין וזהו סוד ארך אפים כנזכר שם באדרא והנה גם הבינה נק' ארך אפים כי בהתגלות הבינה בשבת או בי"ה תמן אתגלי עתיקא וזמ"ש אלי"ם שהוא בינה אל הת"ת הנק' תורה נעשה אדם ולבתר אמרה ליה דאקרי ארך אפים וסוד אנא ואת נוקים ליה סוד תשובה ותורה שהם בינה ות"ת: ור' חייא הוסיף על דבריו כי לא הת"ת לבדו אמנם בהשתתפות המ' כי אין הת"ת פועל כלום בהאי עלמא זולתי ע"י המ' כי היא שליחא דיליה ולכן הת"ת והמ' הנק' תושב"כ ושבע"פ תרוייהו אוקמוה לבר נש. ולז"א נעשה בלשון רבים סוד ת"ת ומ' וזהו כוונת בצלמינו כדמותינו כנזכר בדברי ר' יוסי רק כי ר' יוסי הביא לו ראיה מפסוק אחר ור' יוסי עצמו השלים ביאור אמריו. והנה הביא ראיה מאו' את אשר כבר עשוהו בלשון רבים דקאי את"ת ומלכות הנק' צלם ודמות כי צלם הוא הצלם עצמו אמנם דמות הוא מ' דמיון הת"ת בסוד וביד הנביאים אדמה כי השכינה היא חותם הת"ת ודמיונו וכמ"ש שימני כחותם ולזה התחילה התורה בבי"ת לרמוז כי בי"ת במספרה האמיתי הם שנים והם ת"ת ומ'. גם אם תבין יותר נעלם מזה במה שידעת כי התורה התחילה בבי"ת לפי שהמ' היא היכל ודמות בית אל הת"ת והת"ת בתוכה כעין נקודה בהיכליה ובי"ת בבראשית היא דגושה ורמז הדגש אל הת"ת נקודה בהיכליה וכיוצא בזה יובן הענין למעלה בחכמה ובינה כי הבינה היכל החכמה ואין להאריך:

ור' יצחק אמר וגומר זה מבואר כי צורת הבית כעין אכסדרה מג' כתלים ורוח הרביעי פתוחה לרחבה לגמרי כי הלא האדם אם יסיר פני מחשבתו מן הבורא יתברך גם הוא יסיר פני השגחתו ממנו עד שהאדם יתחבר פני פניו בפני הב"ה ואז הבי"ת פתוחה מכנגד פניה לקבלו ולהחכימו כמ"ש הלא חכמה תקרא וגומר. עכ"ל:

דף לו.

לקבלא ליה אחר שיעלה ויכנס יקבלנו בתוכיותה וכן ישתתף עמו בעלייתו בעזרתה עד יגיע אל תוכיותה והיינו לא זו אף זו אין צריך לומר אחר עלותו אליה שהיא מקבלת אותו אלא גם בתחלתו היא משתתפת עמו:

ויהך לאחורא כבר ידעת סוד אחוריים שבהם הם אחוזים הקליפות ושם חשך. עד שיתוב וגומר וקשה מן הראשון שזה צריך לשוב ועוד שצריך חזוקים מהני שיצא פעם אחרת וז"ש ולא יתנשי בדרכו:

ור' יהודה פליג ופי' דאיהי ת"ת שמיא מ' וארעא ויסוד קב"ה דאחיד לון כאומ' כי כל בשמים ובארץ ומתרגמינן דאחיד בשמיא וגומר.

ור' אלעזר פריש לה בג' אבות שבבינה כדמסיק תלת נהרין הם ג' ווי"ן ויסע ויבא ויט עילאין מציאותם שבבינה קדישין בחכמה ולכן אמרינן בחכמתא דאחידן בחדא בסוד הת"ת זו מימין וזו משמאל ולכך הם ג' ווין בצורת ב' שהם אחוזות זו בזו וזו בזו ונכללות בבינה ששם שרשם נקשרת בחכמה כדפי' ואינון כללא דאורייתא דהיינו מ"ע בימין מל"ת בשמאל תורה באמצע. ואלין פתחין וגומר לדין ולרחמים ולחסד ודרך בם נפתחין החכמה והבינה כנודע פתחין פתחא להימנותא כי באלו שהם שרשי הפעולות בם תחלת ההשגה להימנותא אמנם בעצם החכמה והבינה אין פתחים והשגה אלא בבחינות אלו שבהם. ואלין ביתא לכולא לשלול שלא נפרש במ' כי בה מציאות ג' ווין כענין צורת ה. והיא פתחתא למהימנותא והיא ודאי בית כמשמעו לזה אמר ואינון ביתא לכלא ששם בית מתייחס בהם לפי האמת שאין בריאה בעולמות שלא יהיה מכללם. והשתא קשה שלפי האמת תורה הוא הת"ת לז"א שעכ"ז תחלת התורה מהבינה ב' במציאות ג' שרשים אלו וז"ש ובגיני כך שרותא דאורייתא בחי' שורשה ותחילתה וא"ת מה ייחס לבינה עם התורה שאינה אלא בת"ת לז"א דאינו דהא היא אורייתא הוי כדכתיב ואל תטוש תורת אמך וכן אסוותא דעלמא בתשובה כנז"ל א"כ ראוי שתהיה התשובה תחלת הבריאה והתורה. כאלו אשתדל ביה בשמא כל שם יהו"ד וז"ש דאורייתא כולה אינה בת"ת לבדו אלא כולה יחד שמא קדישא מחכמה עילאה מבינה כדפי' באות ב' דברא' שאם היתה תורה ת"ת לבד היה ראוי שיפתח בוא"ו אמנם עתה שהיא כוללת כל השם פתח בבי"ת שהיא בחי' כל השם וז"ש דאיהי שמא קדישא בתלת קשרי מהימנותא משורשו העליון פתיחת האלהות כולו כדפי' לעיל:

ת"ח כל אינון דמשתדלי באורייתא מתדבקין ביה בקב"ה בינה שמשם התפשטות הת"ת ומתעטרין בעטרי אורייתא היינו סוד תרין עטרין דירית ת"ת מאבא ואימא והם סוד י"ה

שבו ועטרות אלו הם בנשמתם וגופם אתרחימו לעילא בין המלאכים ותתא בין בני אדם וקב"ה בינה או ת"ת אושיט לון ימיניה החסד כאו' מימינו אש דת למו וכאו' ותורת חסד וגומר ומשם האהבה כאו' אהבת עולם אהבתיך וגומר.

כ"ש אינון וגומר שהצורך יותר גדול כדמפרש ואזיל.

וכד אתי צפרא וגומר יחד ככבי בקר עם יש'. בני אלי"ם כחות וענפים לגבור' המתפשטת בנפרדים למטה. טיקולא לשון משקל. טופסא דאורחא לגבן תפיסת דרכך אלינו. מ"ט מציון ולא מהשם בעצמו שהוא הת"ת שריין ברכאן לאשתכחא באים מהת"ת ושורים ביסוד להמצא מזומנות לתחתונים ומשם מברך הת"ת למי שראוי אליהם וז"ש דהא מתמן נפקי וגומר לכך יברכך ה' ממקום שהברכות יוצאים וכדי שיהי' גורם טובה לו ולכל העולם יחד שזה עיקר הצדקות לזכות כל הדור פי' ואמר וראה בטוב ירושלם שמשם הברכות כוללות כל המציאות וז"ש לקמן וכד ירושלם אתברכא כל עלמא אתברכא אלא לזה יקשה א"כ לימא יברכך ה' מטוב ירושלם לז"א דכיון דציון אתמלי וגו' ולכך הוצרך לומר מציון ואח"כ וראה בטוב ירושלם. כל ימי חייך דלא אתחזי וגומר וי"ר כל שהוא היסוד ששם יהיו ימי חייך כדי שתהיה שלם כאביך ולא יבא לידך שום עון בברית לעולם אפי' בהרהור זוכה למעלה זו מפני שהוא שלם ביסוד הנק' כ"ל: שלום על ישר' פי' שפע רב על הת"ת ובהיות השלמות משם מהמתעלה על הת"ת כל השלימות נמצא לא יחסר כולא והיינו שלמא על רישא דמלכא ולאו דוקא שלום:

בזמנא דצדיקייא דהיינו בנים לבניך דחלי חטאה ואמר בנים לבניך אותם שיגרמו שלום על יש' דהיינו דחלי חטאה כדפי' והם ג' מעלות לבנים דחלי חטאה סור מרע חסידן ועשה טוב קדישין תוספת קדושה ועבודה על עבודה:

פתח ר' אלעזר ואמר עטרת זקנים וגומר בנים הא אוקימנא שהם חג"ת בנים לבינה בני בנים הם נה"י שהם ענפים לחג"ת והיינו או' למודי ה' שהם נצח והוד והם נק' בני ציון שהם ענפים ליסוד כדרך שגדולה וגבורה ענפים לת"ת. וענין או' עטרת זקנים הם חכמה ובינה שהם קרובים לעתיק והם מתעטרין מכתר בסבת בני בנים שהם בני ציון שהן מושכין שפע פי' התעוררות תחתון ואז מתעטרין חכמה ובינה ותפארת בנים דהיינו מתפארין בשפע עליון ומתעטרין משם הוא ע"י אבותם היותם משתרשים בשרשם העליון בבינה וז"ש לא מתעטרן ולא משתקיין דהיינו תפארתם כדפי' בפ' נח. משקיו דנחלא מהבינה אלא בזמנא דאבהן הם חג"ת מתעטרין וגומר אז הם משפיעים ומפארים לבנים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. הרי היא סתימא מסטרא אחרא ולא ישכח וגומר פי' מדכתיב אם תעזבני יום יומים אעזבך:

ר' יהודה וגו' הנה בפסוק נז' בראשית וגומר את השמים וגו' ובא להורות כי הוא יתברך סובל בכחו ובזרועו עולם והוא אוחז בשמים ובארץ ומעמידן וזה להורות השגחתו יתברך ואלהותו בעולם ולכן התחילה התורה בזה:

ר' אלעזר אמר וגו' זה יובן מתקון כ"ז והענין הוא כי ג' קוים שבה רומזים אל ג' אבות עליון ותחתון ימין ושמאל ויעקב האמצעי מכריע בנתים קו האמצעי והם כללא דאורייתא שהוא הת"ת תושב"כ וחסד ופחד הם ב' זרועות הת"ת הנק' כללא דתושב"כ ואלו האבות פותחין פתחי התורה הסתומה בחכמה עלאה וזהו סוד כרוה נדיבי העם שהם האבות דאינון פתחין פתחין לכל סטר כי בהם ניכר סוד הימין והשמאל והמכריע משא"כ למעלה וזהו סוד הפתחים והבן זה וגם כללא דשמא קדישא הוא שם יה"ו כנודע והיו"ד בחסד וה"א בגבורה וא"ו בת"ת הרי בבי"ת נרמז כללא דשמא וכללא דאורייתא:

ת"ח כל אינון דמשתדלי נודע כי צריך האדם לעסוק בתורה ביום כי הוא מדתו כי תורה שבכתב נק' יום אמנם עיקר צחותא דיליה בליליא וגומר וסוד הענין כי אז קטרוג המקטרגין וע"י עסק התורה שובר כחם אז וע"י כן מחזק המטרוניתא וכחה להתחבר עם דודה ומזה תדע סוד גדול לקמים בחצות לילה לעסוק בתורה האמנם עיקר שבירת כחם הוא בבקר בסוד הימין הנקרא בקר כמ"ש וישכם אברהם בבקר וכתיב ביה ימינך ה' תרעץ אויב:

ר' אלעזר הוה אזיל וגומר יברכך ה' מציון נודע כי הוא ביסוד הנק' כל כי שם כללות כל הספי' דביה מתחברין לאזדווגא במטרוניתא ואז כד נפקי ברכאן מציון מטו לירושלם היא המ' וזהו וראה בטוב ירושלם פי' כי מה שאמרתי לך כי תבורך מציון הנה הוא בהשתלשנות המ' הנק' ירושלם כי לעולם אין יסוד משפיע אלא במ' ומשם יורד השפע וזהו יברכך ה' מציון אמנם אין הברכה נשפעת בך אלא כאשר תראה בטוב ירושלם כי אז ירד לך השפע וימשך דרך המלכות ולכן ציון וירושלם והעם אשר בתוכה זה יונק מזה וזה מזה. והנה בכלל דבריו ברכו ר' פנחס לר' אלעזר שיתקיימו בו ברכות אלו ולזה ברכו כל ימי חייך דלא יתחזי קשת כל ימי חייך כי זה יורה צדקתו והיותו צדיק כנודע וז"א וראה בטוב ירושלם וגומר פי' כי הקשת לא אתחזי בעלמא אלא כד ישראל לאו אינון זכאין ולהכי אתחזי קשת בגוונוי נהירין קמי מלכא לשככא רוגזיה אך כד יש' זכאן או כד אית לפחות חד זכאה בינייהו על ידו מתעורר זיוג העליון ואיהו צדיק למיקם ברית ואין צורך אל הראות הקשת מעצמו כי הצדיק מייחד אותם ואין צורך אל התעוררות המ'

רק כד לית מאן יתער בהדה כנזכר פרשת פנחס דף רט"ו ע"א וז"א וראה בטוב ירושלם כי ע"י ברכותיך אשר יברכך ה' מציון אז גם ירושלם תתברך באמצעותך ולא תצטרך אל התראותה בגוונין נהירין וזה כל ימי חייך תתנהג בזה וז"א וע"ד וראה בטוב וגומר שלום על ישראל הוא ע"ד והמלך וכסאו נקי כלומר כאשר יהיה כן הנה יהיה שלום נמשך על ישראל סבא הוא הת"ת והענין כי אין נמשך שפע אל הת"ת רק כד אזדווג במטרוניתא ולכן כאשר תראה בטוב ירוש' ובהשפעתה מציון אז ודאי שלום על יש' סבא וביאר מלת על כמו השלך על ה' וביאורו סוד הדעת הנקר' רישא דמלכא דמתמן יניק וזהו שלום ימשך באותו שהוא על ישר' הנק' רישא דמלכא כנודע כי מסוד העתיקא נגדי ברכאן לרישא דז"א וכמ"ש כשמן הטוב על הראש וגומר:

פתח ר' אלעזר וגומר גם הוא ביאר פסוקים אלו ע"ד ברכה אל זקנו ר' פנחס אבי אמו ולז"א לו עטרת זקנים בני בנים וגומר כי אחר אשר שבח את ר' אלעזר שהיה צדיק אמר לו כי מזה ימשיך לו עטר' וכבוד גדול כי עטר' זקנים וגומר מתעטרים בשבילם והנה פי' הפסוק בנים הם סוד ת"ת ומ' כנודע ובני בנים הם נצח הוד הנק' בני ישראל ר"ל בני הת"ת וסעיפיו כי בן הוא סעיף וענף כמו בן פורת יוסף ועלייהו אתמר וכל בניך למודי ה' הם נצח והוד הנק' למודי ה' והם נק' בניך בני הת"ת והם בני ציון היקרים כי יסוד הוא ציון ונצח והוד הם ענפי היסוד מימינו ומשמאלו והנה בהם נאמר בני ציון וגומר המסולאים בפז ולכן בסוד פז זה שלהם הם מתעוררים האבות בשבילם. וביאר כי כמו שהאבות מתברכי' מבניהם וזה בסוד מיין תתאין ג"כ הבנים מתפארים בשביל אבותם ומאתם נמשך להם השפע מיין דכורין וזהו ותפארת בנים אבותם. מהרח"ו נר"ו:

דף לו:

קפטר לשון שלשלת ירצה נקשר ונשתלשל. קפטא וגעא בועט וצועק. אפטר קוטרך התר קשרך. קטפירי אברי, קפסירי נתחים חתיכות. ואולם ענין חמריה דר' פנחס היה ענין מתמי' וכי הבהמ' היא בת עונשין האמנם מזה ית' סוד הגלגול כי לסבת הכרת כאו' הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה מלבושים הנפש בחיה ובבהמה פעמים טמא' ופעמים טהור' ובעוף ובכל החי הכל לפי העון ותתלבש שם עד ירצה עונה ולפעמים יגזר עלי' מיתת עצמה או לקרבן או לאכיל' או לנביל' לכלבים ולפעמים בחמור או בכלב הכל לפי הענין וזה היה חמורו של ר' פנחס וזכה שם להטהר קצת. והנפש המתלבשת בבהמה ישיג וירא' כשד מן השדים מפני שאין קשרה בחומר הבהמה כקשר הנפש בגוף האדם ויש לה פרוד מהחומר קצת ושם מצטערת צער גדול לא ישוער לאדם. מדקדק עם צדיקייא חושש לכבודם שתובע עלבונם אפי' מבעלי חיים. ותירץ דלענין קדושתם

כדמפרש ואזיל. כמה שלוחין משלחת מלאכי רעים ובכולא עביד שליחות' בד' יסודות במבול במים בסדום באש כבני איוב ברוח וכיוצא באבנים וכל כיוצא בהם וגם בחיות ברא שהם חיים ויש להם קצת מהבחיר' אפי' בהם ולא זה בלבד אלא אפי' בבני אדם הבחיריים כגון ביד גוי פועל הרב' ע"י לחש מלמעלה. רשע בידא דצדיק ב"ד מכין ועונשין לאענשא לתרוייהו זה במית' וזה בגלות כדפי' רז"ל:

א"ר אלעזר היך עביד וגומר יר' איזה דרך יתלבש בהם ההשגח' להעניש. שמאלא אתער הגבורה וכל הבאים מחמתה עד החצונים עד הגשמיים. וא"ת וכי יתלבש הקדושה בחוץ להודיע שיעור העונש לז"א אינון דעברי על פתגמי אורייתא רשימין באנפייהו והרושם ההוא הוא כמכריז שיעור עונשו כך והפוגע מהם מעניש כשיעור הכתוב בפניו ויש' אע"ג דלא מכשרן וגומר טעם למה אין השליחות נעש' ע"י ישראל רשע. בזמנא דלא אתכוון ביה שאין החטא בבחירתו אלא שמגלגלין חוב' ע"י חייב:

והרח"ו נר"ו כתב. א"ר אלעזר היכי עביד קב"ה וגומר שאל ממנו כי איך הקב"ה עוש' שליחותו ביד החיות וביד הגוים ואיך ידבר עמהם או איך ידעו הם: פתח ואמר והוא ישקיט וגומר והפי' כאשר הוא ית' ישקיט את האדם וירצ' לתת לו שקט ושלוה מי הוא שירשיע וירצ' להרע לו. גם אם השי"ת רוצ' להרע לאדם מי הוא אשר יוכל להטיב אתו. והענין בזה כי אין רע יורד מן השמים ואין שם רק הסתר פנים לבד וממילא בראותם הקטיגורים כי אין קדושתו שור' אצלו אז שוכנים הם שם ועושים דירתם עמו ומריעים לו וז"ש ויסתר פנים כאשר ח"ו יסתיר השם פניו מן האדם מי הוא שירצ' להאיר פניו אליו ולשור ולהביט בו בעין החמלה. ודבר זה נאמר בין על גוי אומה שלימה או על אדם פרטי כי השגחתו ית' בכלם בין בכלל בין בפרט:

ת"ח בזמנא וגומר עם מה שדייקנו בפסוק יובן ענין זה והוא תשובת ר' אלעזר והענין הוא בסוד הקדוש' הנשפעת על האדם בהיותו צדיק ושכינ' שריא על רישיה וכדין כל מזיקין ומקטרגין אתמר עלייהו יפול מצדך אלף וגומר וכאשר יזדמן איזו עבירה ביד האדם אז השכינ' בורחת ומסתלקת מעליו גם הצלם ואז המקטרגין כאשר יראו בלא שכינ' עמו אז מזיקין לו ונפרעין ממנו באותה עביר' שעבר. ועוד כי יש כח למלאך א' ורושם בפניו רושם א' אשר ממנו יכירו החצונים מה שעבר כדי שידעו באיזו דין ובאיזו עונש יענישוהו וז"ש ויסתר פנים ומי ישורנו ואז יוכלו להזיקי החיות והגוים והחצונים כי אין עמו השכינה המצילתו מידם וזהו ענין השליחות שעושה על ידם לא שמדבר עמהם ח"ו. וכבר ידעת כי כל החצונים והגוים וחיות רעות לא נבראו אלא לשר הטבחים ולכן הקב"ה משליט אותם על ישראל כשחוטאים אנן ישראל לא נבראו רק לתקן את

עצמם ולכן אין ראוי שהיש' יעניש את ישראל כמותו כי אין זו מלאכתו כי היא מצד הימין וכביכול פוגם למעלה ואם ימצא זה לפעמים הוא בבלתי כוונה כי הקב"ה אנה לידו כי מגלגלין חובה וגומר ואז נפרעין ממנו על שגרם להיותו דומה אל השמאל ושאל לו ר' אלעזר טעם למה אחר שלא היתה כוונתו למה יענש על זה וז"א אי'ר אלעזר מנלן כלומר מנא לן זה ומאין לנו טעם לזה ותירץ כי ישראל ימינא אינון ולא אתערבו בהדה לעלמין אפי' בהיותם רשעים ועכ"ז גרמו אל פעולת השמאל ולכן אתעברו לזמנא אחר להפרע מהם אחר זמן בעת פקודתם על שגרמו עונותיהם להיות שמאל ולהכריע לימין תחת השמאל. וחזר ר' אלעזר לשאול מנא לן כלומר היכן נרמז בתורה כי חוזר הקב"ה ליפרע מהם. והביא לו ראיה ממעש' פלגש וגומר כי היו עובדי ע"ז כמשז"ל בכבודי לא מחיתם שהוא עון פסל מיכה ובכבוד וגומר מחיתם ולכן כל אותם הקרובים אל העון ההוא מתו והשאר הוו זכאין וכדין נצחו. מהרח"ו נר"ו:

דף לז.

ואע"ג דזכאין וגומר יר' דקשה וכי הצדיקים שמאליים היו שהענישו הרשעים. לזה אמר שעם היות שיעשה העונש ע"י הצדיקים עכ"ז לא אתייהב מלה אלא לאינון דאתייהב והיינו ענין ב"ד העונשים בד' מיתות והמכים שהם מתלבשי' בגבור' הקדוש' ומצד הדין הם פועלי' ואדרב' בזה הם משביתי' הדין מלמעלה כאו' פנחס וגומר השיב את חמתי וגומר ומשם זכה לכהונ' שיהי' ימין על ידי שביטל הדין ולזה אין ראוי ליכנס בזה אלא מי שלא יפחד מהדין וז"ש לאינון דאתיין שיוכלו להתלבש בכחות הדין ויצאו בשלום וז"ש כד שקילו עלמא וגומר שימצא בתחתונים מרכבה לדינים הקדושים ולא יפחדו ממנו והם פועלים אותו וזה טעם עיר הנדחת הכה תכה וגו' וכשהיה ענין פלגש בגבעה לא נמצאו כל ישראל ראויים להתלבש כחית הדין בהם ונענשו מהם והיינו דקאמר וההוא זמנא וגומר ולהיותם שליחים ממש מלמעל' כענין הנחשים והעקרבים והגוים אינם ח"ו וז"ש וע"ד חייבין דישראל וגומר כדמפרש במשל הסנטירא. סנטירא כת רוצחים שר הטבחים אשר למלך ולפעמים יאמר על רוצח הגדול סנטירא. וכד אינון גרמו בחובייהו שחטאו ולא הענישו החוטאים. האדם באדם רשע ברשע שכמותו והם אדם דהיינו ישראל אתם קרויים אדם: א"ר אלעזר הכי הוא וגומר אית ימינא חסד ואית שמאלא גבורה. רחמי צד הימניים כל כתות מלאכי רחמים ומלאכי שלום: ודינא גבריאל וכחות קדושים הממוני' על הדין עד שנמשך לחצונים וכחותיהם כנזכר בהיכלות פקודי. ישראל לצד הקדש ושאר עמין תחת החצונים.

אע"ג דחייבי נינהו וגומר אעפ"י שחטא ישראל הוא א"א ליטמע בגוים כלל:

ר' אלעזר פתח ואמר ויהי ביום השמיני וגומר מאן יום השמיני דשבעת ימים לחוד הוו מחסד עד המ' כשבעת ימים מ"ל שבהם הקב"ה ממלא ידם ואז הימי' עצמם הם הממלאים א"כ ימלאו היה ראוי לומר. דמתעטרי בעטרי מלכא וגומר יר' שהם מעוטרים בספי' ונעשים מרכבה אליהם ולכך כיון שהם משוחים בשמן הקדוש הגשמיגורמין בספי' שימשחו מהשמן הרוחני וז"ש ומשיחין במשחא דרבותא קודשא בגין וגומר. משחא אחורא הוא שמן מהבינה בשתוף החכמה וז"ש דמשקי כנהר היוצא מעדן להשקות לכל שבעה כדמסיק. ואח"כ ואתמשחן מההוא רבות קודשא מצד החכמה מקום הקדש ואתדליקו מיניה מצד הבינה.

והאי משח רבות ירצה שהוא השמן הראשון שהוא מצד הבינה כנזכר. הוא כללא דכל שבעה מפני שקודם אצילותם הם מושרשים בה וגם אחר אצילותם אל מקומם הם שבים אליה ומתמצאים בה וז"ש וכולהו ביה אתכללו ומצד ב' מציאיות האלה בה הם נמשחים משם: שתא אינין שאין ענין זה הנזכר להכללות הספי' בבינה אלא בבחינת ו' קצוות מחסד עד היסוד וכלהו אתכלילן בהאי אחר אצילותם. ודא כללא דכלהו קודם אצילותם וא"כ מה שאנו אומרים שבעה הכוונה הבינה משלמת מספר ז' עם ו' קצוות המושרשים בה וז"ש ובגיני כך שבעה ימים ימלא דהא בהאי תליין והיא יום בהם והשתא ז' ימים יאמר על הבינה שהיא ז' עם ו' שבתוכה. והכריח זה ואמר וע"ד אקרי כ"י בת שבע שהיא המ' שהיא מכנסת הת"ת בעל ו' קצוות ונקר' בת שבע ומה ענין פי' בת שבע בלי ספק דאיהו כללא דשתא אחרנין. והיא עצמה משלמת השבע' א"כ כמוה הבינה בבחינתה כנזכר וא"כ או' כי שבעת ימים נאמר על הבינה שהיא המעטרת להם כדמסיק וז"ש כיון דהאי שבעה דהיינו בינה אשלים לון דהיינו ימלא את ידכם שאינם שלמים בכהונתם עד ימשך עליהם שבעתם ואעטר לון שהם ממש נקשרות ומעוטרות על ראשם ונמשחות משורשם וז"ש ומשח לון בכלא בכל שבעה מקורות השמן והתחלתם מהבינה ונמשכי' והולכים עד היסוד כד מטו לכ"י דהיינו או' ביום השמיני ודאי שהיא שמינית לז' הנזכר כדפי':

לקרבא עגלא וגומר קשיא ליה אם הכהן שלם ונתכפר לו מעשה העגל מה ענין קח לך עגל ואם לא נתכפר עדיין היה ראוי שעגל זה יקרב בשבעת ימי המלואים ע"י משה כשאר הקרבנות לז"א כי שעת קרבן העגל לא היה עד הגיע יום השמיני מ' שהוא מקום הפגם כי נודע כי המ' מצד הגבורה פני שור היא פרה ועגל הוא בן פרה בחי' תינוק יונק משדי אמו ושם פגם אהרן במעשה העגל ופגם בפרה והבדיל ממנה עגל רך וטוב ונתן במקומו עגל מסכה לכך בהתקרב העגל הטוב יכופר ויתוקן פגם הפרה וז"ש לקרבא עגלא ברא דפרה

לכפרא וגומר וחב לגבי פרה דהיינו מ' דאיהי תמינאה לז' ימי המלואים שהם מבינה עד היסוד כנזכר ועם היות שהכהן נשלם ונתקן במה שראוי לו משבעת ימי המלואים ראוי שתחלת קרבנו יהיה זה מפני שתשלום המדרגות העליונות הם עמה וז"ש שלימו דאמוני יש' שהם ו' קצוות הת"ת וגם הכהן צריך לשלימות זה וז"ש וישתכח כהנא שלים בכולא גם ביום השמיני שהם ח' לבושים ד' בגדי לבן יהו"ד וד' בגדי זהב אדנ"י יחד הם יאהדונה"י ח' אותיות שמבינה ועד המ' א"כ צריך הוא להשתלם בה ולכפר על זה כדי שיהיה שלם בכל המדות וז"ש שלים בכל כתרין וגומר:

והכא אשתלים כהנא כלו' לא היה שלימותו עדיין בשבעת ימי המלואים אלא הכא ביום השמיני נגמר ונשלם שלמותו בכל פרטי העניינים כנזכר.

עגל למה וגומר פירוש.קודם כל א' לעצמו ואמר עגל לכפר עון עגל כנזכר וז"ש בגין ההוא חטאת. איל היינו איל יצחק שהיא הגבורה הנק' פני שור ונמתקת ונעשית איל והיינו היותו עול' תמימה נק' מכל דין וחשך ושתף אלו זה עם זה עגל ואיל הוא משום דהאי אתחזי לקרבא לאשלמא כולא כדמסיק משום שהמ' פרה דיניה משור מסטרא דיצחק אשתאב שמשם שואב הדין וע"י איל שהוא שלמותו דיצחק ומיתוק דינו כנזכר היא עולה מתוקה מדיניה להתייחד דהא עולה לעילא סלקא בענין שהעגל מתקן הפגם והאיל מעלה אותה למעלה נמתקת מדיניה וז"ש לאשלמא לה בשלימו דיצחק כנזכר כדקא חזי דהיינו תקונו ושלימותו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ואע"ג דזכאין וגומר הטעם שנצחו הצדיקי' עם היות שביארנו שאפי' הרשעים הם מימינא ומכ"ש הצדיקים וא"כ איך הצדיקים יענישו ונצחו את הרשעים וכנ"ל א"ל אין כגון רשע ביד הצדיק וגומר אך הענין בסוד הדינין אשר ניתן בידם רשות ד' מיתות ב"ד והוא כי גם למעלה בימין יהיה התעוררות להרוג לסמא"ל בד' מיתות ב"ד כנזכר פ' משפטים ובסוד ה' ממית ומחיה כנזכר פ' בלק דף ר"ה ע"א כי במיתה ההיא מתעבר וממית הסטרא אחרא ודוגמא זו היו הסנהדרין ממיתין ד' מיתות ב"ד והיו ממיתין את הסטרא אחרא הדבק עם האדם בעת ההיא ע"י העבירה שמבר. אך אם הוא רשע ורוצה להעניש את רשע אחר הנה סטרא אחרא הוא דבק עמו אחר היותו רשע וכאשר יעניש את הרשע האחר אשר יש בו בהכרח צד הקדושה והימין הנה משליט שמאל הטומאה אשר עמו על הקדושה אשר באיש ההוא כנזכר מש"כ בצדיק באשר יעניש הרשע כנזכר ובמתק לשונו הביא המשל לבני נשא דחבו למלכא וגומר:

פתח ר' אלעזר וגומר הוקשה לו ביום השמיני למה תלאו בז' ימי המלואים הל"ל ויקרא משה לאהרן ולבניו וגומר כמ"ש לעיל ויקרא אל משה ולא אמר אחרי הקים משה את

המשכן ועוד ביום ר"ח ניסן היה והל"ל ויהי ביום הראשון וכמ"ש בפ' נשא ביום הראשון הקריב וגומר וביאר כי הנה הכתוב לעיל קאמר כי שבעת ימים וגומר וקשה כי הל"ל כי בשבעת ימים ימלא השי"ת וגומר או הל"ל כי שבעת ימים ימלא היו"ד בחיריק והמ"ם בקמץ שאז היה מובן יְמַלא ע"י אחר אך אומ' יְמַלא בשב"א היו"ד נראה כי חוזר לז' ימים שהוא הממלא ואין בזה הבנה. וביאר כי כן האמת והענין כי הבינה נק' לעולם ז' ושבעת אך המ' נק' בת שבע. והענין כי הו' קצוות הם כלולים בבינה ומינה נפקו ובה אתכלילו ועמה הוו ז' ובג"כ אתקריאת ז' ימים וכ"י היא תמינא' בסוד ביום השמיני עצרת וגומר כי היא ח' מבינה ולתתא ולכך אתקרי בת שבע ר"ל בת מההיא דאקרי שבע שהיא הבינה. והאי שבע איהי משח רבות דדליק כל בוצינין והיא דאמשחת ואמלאת לכהני וזהו כי שבעת ימים ימלא וגומר ואחר שמלאו את ידם מן הבינה הנק' שבע הכוללת עד היסוד אז הגיעה מדת המ' שהיא דרגא תמינאה ואז נצטוו להקריב עגל וגומר ואומ' ועוד אקרי כ"י בת שבע בת מאינון שבע וגומר צריך להגיה בת ההיא שבע דאיהי כלילא משתא אחרנין שהיא הבינה הנק' שבע לפי שכוללת בהדה ז' קצוות הת"ת. ואו' דמתעטרי בעטרוהי דמלכא קדישא ידעת כי מלכא קדישא הוא סוד ז"א ועטרוהי הוא סוד שמא קדישא המתפשט בו דנפק מחכמה בסוד טוב שם משמן טוב. ובהאי שמן שהוא שמא קדישא אתעטרו ביה כהניא. ונתן הטעם בהקריבם עגל מפני שהם חטאו לגבי המ' הנק' פרה תמימה ר"ל שלימה פי' כי היא משלמת חשבון הכשר נתרין כנודע שנא' עליה אנכי שלומי אמוני ישראל ולכן נק' תמימה ולהיות דחב לגבה בההוא עגל דעבד אהרן בג"כ אצטריך לקרבא עגל לגבה ולזה ביום ההוא אשתכח אהרן שלים בכל מיני שלימו כי אז היה יום ראשון שנתלבש בח' בגדי כהונה כנודע כי ז' ימי המלואים שמש משה. ואפשר כי לפי שאמר כי ז' ימי המלואים הכם מבינה עד היסוד והמ' נק' יום השמיני אפשר כי אלו הם ח' הלבושים דבהו אתלבש כהנא ושאל למה הקריב איל כי בשלמא עגל היה לטעם הנזכר וז"א איל למה דהא כתיב עגל וגומר פי' כי הא נתיב עגל אתי שפיר לפי שהוא חטא בעגל אך איל למה ומ"ט ותירץ בגין איל דיצחק. או אפשר להגיה במקום איל למה ולומר עגל למה וגומר ורצה לתת טעם לשניהם והתחיל לשאול בעגל למה ותירץ משום עגל דחטא בקדמיתא ואח"כ שאל ואיל לעולה אמאי איל. ותירץ בגין איל דיצחק וגומר פי' כי הנה נודע כי המ' כל התקשרותה בשמאל כי משם נבראת ומשם כחה וזיא והאי אתר מסטרא דיצחק אשתאב וגומר והענין כי בעת שנעש' העגל נתעורר השמאל לפעול דין ונתעוררו כחות החצונים השמאליי' ועתה בעת הכפר' הוצרכו למתק השמאל כי משם נאחזה ולכן קרבו איל כי איל מדת יצחק ולכן

היא לכולה כולה כליל ואין בה חלק לחצונים וכל זה להעביר החצונים לסבת עון העגל ואז המ' תהיה עולה למעל' עד הבינה הנק' אילו של יצחק פי' כחו של יצחק כנודע וז"א והאי איל בגין דאיל דיצחק וגומר פי' טעם היותו איל הוא שהוא של יצחק כי בו נאחז יצחק ולכן מתקרבא עולה וגומר. ובגין לאעטרא לה בשלמותא בסוד הבינה המעטרת אותה בעטר' שעטרה לו אמו כנזכר פ' לך לך דף כ"ט ע"א סוד העטר' דאעטרת בינה למ' ברתה. ולכן היו עגל ואיל חד בגיניה ממש דחטאו בה והאיל לאשלמא לה כאשר ביארנו וז"א עגל ואיל עגל בגיניה כדאמרן לכן העגל לרטאת בשביל החטא שעשו אך האיל כדי להעלותה ולאעטרא לה בשלימו וגומר. מהרח"ו נר"ו:

דף לז:

וישראל דחבו עמיה דכהנא שחטאם היה בשותפות כנודע והיינו בהאי. מקרבין כגוונא דא משותפת כפרתם לכפרת הכהן ודומה לו בענין הבהמות שור ואיל דומה לעגל ואיל ועניינם חד על מה דחבו דהיינו שור לתקן ענין עגל כנז' לעיל וחד לאשלמא וגו'. והשתא ק' מאי שנא בכהנא עיקר הקושיא בישראל למה לא הי' השור לחטאת אחר שבא לכפר כנז'. ותירץ אלא ישראל הא קבילו עונשא וגו' והענין כי כריתות ומיתות ב"ד הדין הוא תשובה ויום הכפורים תולין ויסורין ממרקין ולכך יש' היה להם ענין היסורין והתשובה וכיון דקבילו עונשא בכמה אתר לכך הקריבו שלמים לאחזאה דהא קב"ה בשלמא הוא ביש' על דא עם היות שלפי האמת כתיב והיה ביום פקדי ופקדתי לדורות עכ"ז בערכם לא היה להם אלא שלום ולז"א על דאכלו' במה שמגיע אליהם על זה אמנם עונש אחר היה שם. אבל אהרן תשובה היה שם אבל לא יסורין בעבור תפלת משה שהגינה ולזה הוצרך לקרבן חטאת והיינו טעם ג"כ לאיל לעולה לכהן ואיל בישראל לשלמים דהא בהא תליא כי הכהן היה צריך עולה להעלות השכינה למעלה מפני שלא נתעלתה השכינה כמשפט אליו מה שאין כן בישׂ' שע"י היסורין נתקיים בהם ויגבה ה' צבאות במשפט וז"ש ואיל לכולה בגין דמתכפר חוביה והיינו הכפרה בעצמה. ויתדכי היינו מירוק הכפרה כי יזכיר בזה עונו ומיתת נדב ואביהו. וישתלם היינו שלמות החסרון הנמשך לנשמה אחר הכפרה. אשתלימו עילאין וגו' שהיו כל הנמצאים חסרי השלמות בסבת עון התחתונים ושלמותם הוא היותם נקשרים בשכינה בסוד בשכמל"ו ואח"כ היסוד נקשר עמה בהם וז"ש ואשתכח שלמא בכולא ואח"כ הבינה מתפשטת בו' קצוות עד למטה בסוד שמע יש' וגו' וז"ש וחדוותא דעילאי ותתאי דהיינו הבינה הנק' שמחה. ואלמלא דלא אשתכח ערבוביא וגו' שלא נשלם הייחוד אז כי לא נתכפר העון של אהרן שעדיין היה תלוי ואין הייחוד נמצא אלא בהעברת הקליפות שלא יערבבו ומקלקלים

השמחה ואז לא נשלם הייחוד כי לא נתכפר העון כנז' ולזה היה שם ערבוביא וז"ש ואלמלא דאשתכח ערבוביא וגו':

תנן בההוא יומא וגו' דהיינו שמיני למלואים ראשון לייחוד יום כניסת כלה לחופתה להיותו יום ראשון לעבודה בכהנים שהם סרסורי הייחוד העליון וענין זה יושג על ידי הקטרת המזומן באותו היום להעשות ע"י אהרן אם לא היו מקדימין נדב ואביהוא היה נעשה ענין זה וז"ש דהא קטרת קשיר כולא כחדא ושמו יעיד עליו. ועוד יש בקטרת שמבער החצונים כנודע במגפ' והבערת החצונים הם סבת הייחוד כנז' וז"ש דהא קטרת קשיר כולא כחדא והם הפכו הסדר גרשו הגברת והורישו השפחה וז"ש אתו וקשירו כל אינון אחרנין הנק' אחרים ושרו לה לבר ולא עשו זה בכוונה ח"ו אלא בבחי' דלא קשירו לה שלא נתנו לבם לקושרה עמהם כדמסיק מצד בחינות שונות חד דלא אנסיבו ואינו שלם ואין הייחוד נעשה על ידו וז"ש דלא אתחזון לקרבא הספי' זו לזו כדי שירד השפע לכל העולמות וז"ש ולאתברכא וגו'. הב' שאפי' שהיו נשואין לא היה אז שעת הייחוד מפני כי עת לכל חפץ ועדיין שעת הקטרת באותו יום לא הגיעה שלא היה עדיין המ' הנק' שעה מקושטת בתיקוניה כדי להתייחד וז"ש דלא הוה שעתא כדקא יאות. הג' דדחקו שעתא וירצה שיש בחינות למ' ועיקר השכינה אז היתה באהרן לא בבניו והם רצו לדחוק את השעה ולקשר בחינת עצמם ולדחוק העיקר שהיה עם אביהם ונמצאים מפרידים חלק אביהם. הד' שהיה גזור עליהם מיתה ונחש כרוך על עקבם ונמצא ע"י ייחודם הנחש הכרוך עמהם בגזרתם נקשר שם והיינו ויקריבו לפני ה' אש זרה ולזה בסבות אלו הורישו שפחה במקום גבירתה וז"ש אש זרה מלה אחרא אקשרו בקשורא דא וגו' והם ב' רעות פירוד הקדש וקשר הטומאה. ומפני שמתוך דברי ר' אלעזר משמע שבידים עשו דבר זה א"ל ר' פנחס לא תימא וגו' שח"ו שהם צדיקים גמורים היו ולא עשו בכוונה אלא שמתוך שלא היו ראויים לאותו מעשה לא נקשרה השכינה ע"י אבל לא פירדו הם ממש לא שריא בינייהו הענין יתיישב במה שפי' בריש פ' אחרי מות שנדב ואביהו תרי פלגי דגופא הוו וזה ידעו הם ולכך נשתתפו שניהם לקטרת אחד באומרם שעם היות שלא נשאו והם חסרים שניהם יחד שקולי' כא' כזכר ונקבה ולז"א דהא בכל אתר דלא משתכחי וגו' לא שריא שכינה בינייהו. בזאת דהיינו מ' נוקבא ואינה נקשרת אלא אם יהיה זכר ונקבה:

וע"ד לא יעול היינו לקדש הקדשים ביום הכפורים כאו' וכפר בעדו ובעד ביתו. והיא לא אשתתפא בהדיה כשרוצה לייחדה באיזה מעשה מצוה מאחר שהוא דוחה אותה מצד אחר כנז'.

וע"ד אשתכח כלומר אין אתה צריך טעמים או סבות אחרות שזו יש בה ספק והותר:
ר' יוסי פתח כשושנה וגו' דא כ"י והא אוקמוה בפ' בראשית ובתיקונים. דקב"ה משבח לה לכ"י באומ' שושנה צופיה מפני אותם התקונים אשר בה כנז' בתיקונים ובפרשת בראשית.
וחביבותא דקב"ה לקבלה כי עם היות שמדרך העלול לידבק בעלתו עכ"ז חביבותא דקב"ה לקבלה מפני שהוא משיג מעלה בהדבק אליה וז"ש לאתדבקא בה. מאן דאנסיב בעי לשבחא לקב"ה שהוא אחוז בו מצד עצמו ולשבחא לה לפי שהוא אחוז בה מצד אשתו אבל מי שאינו נשוי אינו אחוז לא בו ולא בה. בכולא בעי לאחזאה עובדא בכל מעשה המצוה צריך שיהיה בה מעשה עם הדבור ולכך כמה דאיהו בר נש אתדבק בבת זוגו כשהיא טהורה וחביבותא דיליה לקבלה כאשר איננה טהורה עד שתטהר: כד אתי למפלח איזו עבירה שיורה על הזווג יש כח בידו לזווג מפני שיש בידו שניהם והקרוב אל הדבר קלה שבסבות יספיקהו וז"ש דהא קב"ה חביבותא דיליה וגו': ומאן דיתער מלה זווגא דקב"ה וכ"י יושפע משניהם חלקו משפע הזווג:
וע"ד שבחא וגו' אדלעיל קאי על סבת חבתו עמה נראה הכל כאין וכקוצים לנגדה וכל שאר העולמות הם קוצים והיא שושנה ביניהם וז"ש כשושנה דאיהי בין הקוצים דאיהי מעליא וסלקא על כולא כך כ"י בין שאר אוכלוסין חיילי הקדושים יבחר בה מכולם כמו שיובחר בין הכל השושנה וז"ש בגין דאיהי סלקא ומתעטרא וגו'. ומפני שאפשר לפרש חוחים החצונים שכך דרכה לעמוד ביניהם לפעמים לז"א ודאי שושנה בין החותים נביא ראיה מאתרוג בין החוחים שנ' על האתרוג כולך יפה רעיתי ומום אין בך ואם החוחים הם החצונים כדס"ד אית לך מום יותר מזה אלא ודאי הכוונה על אוכלוסיה שהם בערכה קוצים וז"ש לאחזאה שבחא דכ"י וגו' מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. וישראל דחבו עמיה וגו' עתה ביאר קרבן יש' כי גם הם הקריבו שנים דוגמת שנים הנז' וזהו ושור ואיל לשלמים ונתן טעם שיש' לא הקריבו חטאת כי היו בשלום עם השי"ת שכבר קבלו עונשם ע"י בני לוי בסייף ובמגפה ובמי סוטה משא"כ באהרן שהיה החטא תלוי ועומד ואפשר כי יש' שנתכפרו העלים הכתוב את שמו וקראו שור אך אהרן שלא נתכפר עדיין קראו עגל:
ועוד דהא מקדמת דנא וגו' ר"ל כי קודם ספור הכתוב מיתתם ביאר חטאם ונפק נימוסא דילהון ר"ל נכתב פסוק במה חטאו והוא ויקריבו לפני ה' אש זרה וגו' וז"א וחד דהא מקדמת דנא נפיק נימוסא דילהון ויקריבו לפני ה' אש זרה וגו' כי זה הטעם מפורש

בתורה יותר מכל שאר הטעמים וז"א נפק נימוסא דילהון וגו' ואפשר להגיה דתרוייהו חד טעמא וכך צ"ל וחד דדחקו שעתא דהא מקדמת דנא לא נפק נימוסא דילהון.
ר' יוסי פתח וגו' סמך זה כאן משום מאי דכתיב לעיל מענין בני אהרן דלא אנסיבו וגו' וביאר שכח זה היה ע"י הכהן המייחד וגו' ולכן צריך שהיה נשוי ע"ד הנ"ל בענין נדב ואביהוא מהרח"ו נר"ו:

דף לח.

ת"ח כ"י אתברכא וגו' ראיה למ"ש לעיל ומאן דיתער מלה פי' שגורם הברכות קב"ה וגו' והשתא מוכח מהכא דכיון דכהנא גורם ברכות לישראל ולכ"י כהנא מתברכא ע"י דכהנא וגו' היינו ע"י החסד בת"ת והברכות נמשכות ע"י המ' וז"ש ואני אברכם ואני ת"ת ומ' אברכם מצד החסד שמצדו הברכות:
כתיב זכור רחמיך דא יעקב ת"ת רחמים. וחסדיך דא אברהם קו החסד והם מרכבה לשתי מדות אלו כאו' תתן אמת ליעקב וגו' ואח"כ נסתלקו לעולם העליון והם שם מרכבה לשתי מדות בסוד נשמתן בג"ע והם בהיותו זוכר שבעולם התחתון נתרבו ונתגדלו נטיעות אלו ירחם על הגנה שאלו נטיעותיה והיינו מעולם המה ודרך זה בכל דור כגוונא דא נטיל קב"ה וגו' והטעם כי יש להקב"ה נחת רוח בהם כנז' ופירש הטעם ר' יוסי למה לא נזכר יצחק שא"א לומר שאין בזכות יצחק נחת רוח לפניו אלא הטעם שזכותו שמור לנקום נקמת בניו כדמסיק אמנם אם ישתתף עם אברהם ויעקב יועיל ולא יזיק אמנם נסתלק לצורך ענין אחר:
ור' חייא פליג דקאמר דיסתלק יצחק לצורך שלא יעשה דין אם ישתתף יתעורר מדת הגבורה לכך יתעורר דיניה במקום שיועיל ולא יזיק שהוא באומות לנקמה. וקשר הפסוק הזה אל הנדרש הוא או' כגוונא דא נטיל קב"ה לצדיקייא שהוא כעין הנדרש שהכהן או כל צדיק וצדיק מעורר הזווג והייחוד במעשיו הטובים וכן הברכה בעולם הזה בחייו ובעולם הבא במיתתו ולדרך זה פי' ר' חייא מעולם כדפי' ר' יוסי **ד"א** ויפורש על קיום העולם כדמפרש ואזיל. כד ברא קב"ה בינה מכח ג' ראשונות נטל ליצחק גבורה שליח הבינה ומצדה ולזה נברא בהתלבש ל"ב נתיבות חכמה בל"ב שמצד הבינה בגבורה. ואו' חמא לא לאחר הבריאה ח"ו אלא טעם אל גזרת חכמתו מקודם בריאתו אל קיומו ע"י שאר המדות. נטיל לאברהם למתק הגבורה והיה הענין עתה שקול גבורה מצד א' וחסד בכף שניה ולא הספיק לבעל דיני הגבורה מהנבראים ויתבטל העולם בעונותיהם כרגע ולזה בעיא קיומא יתיר נטיל ליעקב ושתף ליה ליצחק ומכריעה בעל כרחה לצד ימין בכח רחמי הכתר אשר עליו והיינו או' ביום עשות ה' מימין אלי"ם משמאל ושתופם ע"י

קו האמצעי כנז' ומעולם יר' קיום העולם המה ויר' זכור כיון שהעולם נברא בשלשתם למה תשכח שניהם ותפעול ע"י הגבורה:

ר' יהודה פתח ויהי ביום השמיני לבתר דאשתלים אהרן וגו' לפי מה שפי' ר' אלעזר לעיל יהיו שבעה ימי המלואים מבינה עד היסוד ויום השמיני מ' וז"ש יומא תמינאה שהיא המ' בעיא לאשתלמא מן שבעה והיינו על ידי דכהנא כי החסד מושך לה הבינה אשר עליו ושש קצוות שתחתיו. וע"ד פולחנא שהיא סוד הקרבנות והייחוד בתמינאה לאתעטרא מן שבעה והענין שהמלואים בו ב' פי' הא' לשון השלמה והב' לשון מילוי. וענין ההשלמה השפעתם למטה עד שמשלימין הכהן מחסרונו שיוכן ע"י השפעתם בו. וענין מילוי שממש הם בעצמם יורדין על הכהן וממלאים אותו ויהיה הכהן ממולא מהם וז"ש דאשתלים כהנא באינון ז' דהיינו ממה שהשפיעו הם מאורם עליו השלימו חסרונו ואח"כ ואתעטר בהו אחר שהם השפיעו בו והשלימוהו נמצא בו הכנה כדי שיוכל לכלול אותם שאותו האור שהשלימו בו נעשה כסא להם לשרות עליו וממלאים המכון ההוא. ואחר שהכהן שלם בב' ענינים אלו גורם בעבודתו ביום השמיני שהיא המ' ב' שלמיות אלו וז"ש יומא תמינאה בעיא לאשתלמא מן ז' דאשלמותא דהיינו המשכת כחם למט' לעשות בה הכנה להם ועל ידיה דכהנא שהיה שלם בהם כנז' בו ביום מושך לעצמה ב' הבחינות זו אחר זו וז"ש וע"ד פולחנא בתמינאה לאתעטרא מן השבעה אחר ההשתלמות משיכת כחם בה כנז' ואי אפשר לכהן לגרום זה אם לא יכפר עונו כי אע"פ שהוא מכופר בבחינת הימים העליונים עכ"ז כנגד המ' לגרום שירדו למטה להשלימה אינו מכופר מפני שהוא חטא כנגדה ואיך תשתלם ותתעטר על ידו והוא בלתי מרוצה לה לכך הוצרך לאתתקנא כהנא על ההוא דחב בקדמיתא כדי שתתרצה לו.

עגל בן פרה בסוד מטטרו"ן יונק משדי אמו והוא הפרידו ונתן שם עגל מסכה להניק שרצים וחטא כנגד המ' ולכן בן בקר ולא בן פרה ובקר ירצה כי ב' בקרים הם או בוקר דאברהם או בוקר דיוסף או מצד הגבורה. פני שור ומשם משך לתקן הפרה לא מצד עצמה כדמסיק:

ר' יוסי הקשה שאם כדבריו אפי' יהיה בן בקר כיון שהוא עגל אינו ראוי לתקן מעשה העגל וז"ש מדידיה מהעגל לדידי' לעגל עצמו לא אתחזי ותירץ ר' יהודה בג"כ בן בקר על עגל אחד שאינו עגל בן פרה שחטא כנגדו אם כן לאו מדידיה לדידיה הוא והענין הוא פגם פני שור שבחיות ולא כל פני שור אלא דוקא פני שור שבמלכות פרה למטה ויתוקן ויאיר אור הנפגם ע"י הארת הפנים פני שור הנכללים בימין באברהם או באמצע ביוסף

ויתוקן ענייננו ויטהר כל הפגם אשר שם ולפי זה נמצא שהעגל בעצמו אינו אותו העגל שחטא כנגדו וז"ש לחטאת לדכאה על ההוא חובה דחב ביה ע"י שתוף השם כנז':

אילו דיצחק היינו תוקפו דיצחק בינה והיינו לייחד בינה במ' דהיינו כל סוד יום הכפורים ובבינה ב' בחינות הא' מציאותה בעצמה שהיא מקור הדין למעלה ועליה נאמר וישא אברהם חסד את עיניו אל הבינה שהיא למעלה ממנו וירא והנה חוזק הדין איל מתעורר ממקורו משם והוצרך לעוקדה מצד אל חסד נהירו דחכמתא שע"י מקור החסד מחכמה יכול לעקור את דיני הבינה ממקורם והיינו וישא אברהם את עיניו. הב' אחר שיתעורר משם יושפע הדין ונאחז בסבך בענף הבינה שהיא למטה נאחז בגבורה בקרניו שהם למטה א' מימין והב' לשמאל קרני השור ודיני השמאלי חזקים וילך אברהם מן הימין אל השמאל ויקח את האיל שהוא הבינה בבחינתה למטה הנק' בגבורה ויעלהו לעולה העלה המקורות אל רחמי החכמה והכתר וקשר שם הדינים והמתיקם וב' בחינות אלו היה מתקן באיל זה וז"ש ואיל לעולה הכולל ב' בחינות ב' גבורות כנז' עליונה בינה מקורי הדין והגבורה תתאה ולכך תמימים דהיינו בהעבר' הקליפות משם ת"ם י"ם כנז' בעובדא דינוקא וז"ש תמימים תרי איל דאיהו תרי כנז':

וע"ד גבורות תנינן כאו' מזכירין גבורות גשמים ומנייהו אתפרש וגו' ומשם הכרח הדבר שאחר שמסתעף לכמה גבורות יהיה בה בהכרח ב' בחינות בחינת המקור ואח"כ המתאצל ממנה להסתעף לכמה סטרין:

בגוונא דכהנא כנז' שאחר שחטאו בעגל טהרתם בעגל שהוא המתייחס לטהר הפגם ממקורו העליון שפגמו:

וע"ד לא כתיב בהו וגו' הענין שחטאת מוריד למטה הפגם כענין אומרו וירד מעשות החטאת והעולה למעלה כלשונה היא העולה ולזה הכהן שעדיין לא סבל יסורין על עונו היה צריך חטאת אמנם ישראל כבר סבלו עונם ונתכפרו אינם צריכים עגל לחטאת אלא לעולה. בין במלולא יש שחטאו בדבור באמרו אלה אלהיך או קום עשה לנו אלהים ויש בעובדא בגיפוף ונישוק והשתחויה או סיוע מעשהו ויש בפולחנא קיטור וניסוך או עבודתו אחר עשייתו. דסליקו ליה ברעותא דלבייהו בהרהור. וישק את בני ישראל בדקם כסוטות כי העגל בעצמו היה נפרע מהם כאו' יורד ומסטין עולה ומקטרג יורד ונוטל נשמה והיינו ששכר עבירה עבירה. ואפילו שלא הרהרו עבודתו אלא שעלה במחשבתם שיש בו ממשות וז"ש אלא דסליקו גוונא דרעותא מיניה אפילו אותם נתכפרו הנה בעולה שעולה למחשבה לטהר העון וז"ש ומקרבין ליה לעילא במקום שפוגם מחשבה קלה כזו ולא חטאו בשום מעשה ולכך לא פגמו במקום המעשה למטה ואינם צריכים כפרה

שלא פגמו. אמנם אהרן לא חטא במחשבה כלל ולזה לא הקריב עגל לעולה אמנם לפי שחטא במעשה הביא עגל לחטאת כנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. זכור רחמיך וגומר הבאת ענין זה פה הוא בלתי מקושר. ואפשר לומר דמשום דעד הכא איירי במיתת בני אהרן ולכן אמר עתה כי מיתתן מכפרת לאגנא על יש' וכמו שדרשו רז"ל דלהכי קרינן להאי פרשת' ביום הכפורים כדי שיכפר עלינו ולא תחשוב כי מתו בחטאם ולא היו צדיקים כי צדיקים גמורים היו ונטל לון קב"ה לאגנא על עלמא ומה שמתו היה לפי שהשטן היה אז עם כל כחותיו לחפש אם ימצא עילה לקטרג וגרמה השעה ההיא אכן הם צדיקים גמורים היו וכמו שאברהם ויצחק ויעקב מגינין על עלמא כך הם כנזכר כי לכך קורין אותה פרשה בי"ה. והנה נודע כי הרחמים הם ביעקב והחסדי' באברהם ואמ' כי יזכור ב' מדות אלו בעבור אברהם ויעקב שאחזו בהם ונתן טעם כי מעולם המה פי' כי רז"ל אמרו כי כשהקב"ה ניטל חד צדיק מעולם הזה הוא שמח בו ואומר אלו לא בראתי עולמי אלא בשביל זה די ואז מרחם על עולמו זה השפל באו' ראו מה פרי חשוב נטלתי מעולם זה וז"א כי מעולם המה כלומר אחרי שלקחתם מזה העולם השפל ראוי לך שתרחם עליו כיון שגידל לך צדיקים אלו כגוונא דא נטיל קב"ה צדיקייא וגומר פה כיוון אל מיתת בני אהרן כאשר ביארנו. והנה לא זכרנו זכות יצחק כאן כדי שתעמוד זכותו לזכור את מדתו מדת הגבו' לאתפרעא מן האומות. והענין כי אם היינו מזכירים גם את יצחק בכאן והוצרכו שלשתן לעורר רחמים עלינו לא היה עוד מקום לשאול מאתו ית' שיתפרע מן האומות כי אין אחרים כמותם שתעמוד זכותם לזה. ולכן אנו מזכירים זכות אברהם ויעקב לרחם עלינו כדי שתשאר זכות יצחק להתפרעא מן האומות. אכן ר' חייא ביאר הטעם יותר בביאור כי אין הטעם מפני שישאר לנו זכות יצחק לאתפרעא מן האומות רק לפי שאדרבא אין אנו רוצין לעורר אותו בעת הרחמי' לפי שהוא גבורה ולכן לא בעינן ליה לגבייהו דאברהם ויעקב כי הם רחמים גמורים והוא מדת הדין הקשה.

ד"א כי מעולם המה פי' כי מבריאת וקיום העולם הם כי לילא האבות לא נתקיים העול' ובזה יתורץ באופן אחר מה שלא הוזכר יצחק כאן הוא כי תחלה העולם נברא בזכות יצחק במדת הגבורה ולכן בכל מעשה בראשית נזכר שם אלי"ם לבדו ולפי שראה הקב"ה שאין העול' מתקיים במדת הגבורה לכן שיתף עמה מדת החסד בזכות אברהם וזה אלה תולדות השמים והארץ בהברא"ם באברהם כי בזכותו נתקיימו. עוד ראה השי"ת שעדיין צד הגבורה היתה מתעוררת וכמו שידעת כי לא היה ביניהם מכריע ולכן נזכר יעקב מדת הת"ת וחברה עם הגבורה להמתיקה וזהו ביום עשות ה' אלהים הם ת"ת וגבורה

ולכן אלו השנים שקיימו העולם אנו מזכירים אותם שיתעוררו על הגבורה ויתגברו עליה וימתיקוה ולכן אין אנו מזכירים את יצחק כי אין אנו צריכין אלא לאברהם ויעקב הממתקין אותו. מהרח"ו נר"ו:

דף לח:

שעיר עזים לחטאת אמאי. ופי' שבא לכפר על מעשה ארץ מצרים שהיו זובחים לשעירים וגומר והפגם היה דשלטין כחות אלו על טורי רמאי והם היו קושרים אותם למעלה להיותם נשפעים מהם ועל ידי שעיר לחטאת היה מטהר פגם השעירים ומורידם מאותו הקשר והגדולה שהגבירום וז"ש דשלטין על טורי רמאי ודא הוא לחטאת ובעיין וגומר. ולא עוד אלא וגומר יר' כי ג"כ אגב אורחיה היה בו תועלת שבמיעוט הלבנה השעירים מתגברים ואח"כ ע"י שעיר אנו מורידים שורשם למטה ומשפילים כל השעירים ומטהרים כל הפגם הנעשה מהם בלבנה והכל ענין א': שור ולא פר יר' כיפר ופרה ושור ובקר זכר ונקבה ובמעשה העגל הפרידו פר מפרה וא"כ עגל ופר ופרה כולם פגומים וצריכים תיקון מהשרשים העליונים ואין בעלי הקטטה עושים השלום אמנם עגל בן בקר ושור מבחינה אחרת כדפי' לעיל לזה הוא נאות לשלמים וז"ש דשור שלים הוא לאחזאה וגומר:

ור' יוסי פליג אדר' יהודה וסבירא ליה דשור ופר לאו דוקא אמנם בין שור ואיל יש הפרש כנזכר לעיל כי איל תוקפיה דיצחק ושור בגבורה עצמה וענין שלמים שע"י העון היו משפיעים דין ומלחמה למ' ועתה ישלמו אות' עמה שלא ישפיעו' אלא שלום דין המעורר אהבה ושלום ולז"א שור ואיל מסטרא דשמאלא ולא מימינא או אמצע כדפי' ר' יהודה והכרח הענין מאיל שהוא בגבורה א"כ שור בגבורה לבד:

א"ר יהודה כולא יר' כלל הדברים שהכל נודה בו הוא שכללות המעשה הוא בגין דכ"י מתעטרא בספירות העליונות כנזכר לעיל ואח"כ מתברכא מימין ע"י הכהן באשלמותא שהוא מעוטר בכל הספי' ומשם מתעטרת היא ע"י ומתברכת שהוא כהן בעל הברכה חדוותא דכולא החסד מצד שלמותו כדמפרש לקמן באו' כמה דאשתלים כהנא לתתא וגומר ונמצאת החסד כוללת בעצמותה ז' ימים ו' קצוות. וג"כ ת"ת יש חידו מפני ייחודו עם המ' והמ' מפני עיטורה וברכותיה העליונים מפני הברכות הנמשכות אליהם יש' מפני כפרתן ומעלתן לפני הבורא וז"ש חדוותא דעילאין וגומר בר נדב ואביהוא כדפי' ר' אלעזר לעיל מלפני ה' מהבינה אש הדין ממקורו כמו שהשמחה לייחוד מהבינה כך המעכב יענש משם:

ויאמר משה אל אלעזר וגומר בעובדא דלתתא במעשה מועט שיעשה מלמטה יעורר שיפעלו הספירות עניינים גדולים וז"ש עובדין לעילא וזה בתנאי שיכוון המעשה התחתון בענין הדומה לעליון וז"ש ועובדין וגומר שאם לא ידמה לא יפעול.

ת"ח כל חדוותא דלעילא השפעת הבינה שמן קדישא שפע החכמה דמתמן מהמשך השמן מהחכמה דרך הבינה אל החסדנפיק חדווא מבינה וברכאן מחסד לכולהו בוציני שהם הספי' מצד הגבורה. וכהנא עילאה חסד מיניה אתעטר באותו שמן החכמה שבו אתעטר בענפי הספי' שתמיד הוא מושך עליו כאו' כשמן הטוב וגומר וז"ש בנגידו דנחלא בעי לאחזאה חידו מצד הבינה ונהירו דאנפין מצד אור קדמאה שבחסד המאיר פנים לכל הספי'. ולא יתחזי גרעונא בקישיה שפוגם ג' ראשונות. בלבושיה פוגם ז' ספי' ח"ו: אלא למהוי כולא שלים וגומר ולא יתחזי בה פגימו כי הקריעה מור' שנקרעו הבגדים העליונים וגדול השער מורה תגבורת כחות הדין ולכך הם דיני אבלות והכהן העושה כן פוגם:

ת"ח קשיא ליה כי אין זה מן העונות המחייבים מיתה וא"כ למה נאמר ולא ימותו לז"א שעם היות בזמן אחר אינו חייב מיתה עכ"ז להיות אותה שעה שעת הדין היה אפ' שפגע בהם הדין וימותו וז"ש לא ישתזבון וגומר דהא שעתא וגומר. לא יתער בר נש גרמיה ירצה לא יתעורר לעשות שום ענין כגון שמחה או בנין וכיוצא בו הדין מתעורר עליו מה שלא יצטרך. בר אי יתער גרמיה לטב והענין יתדחה אם לא יעשהו עתה כענין אירוסין אפי' בט' באב שמא יקדמנו וגומר וקשה כיון שכן למה לא חס על יש' ואמר ואחרים וגומר שמא ח"ו יתעורר עליהם הדין לז"א שהדין היה על הכהנים לבד וגם לא היה פגם במעשה הבכי ולא מתזקי.

ר' אלעזר פתח ויקח וגומר כולא כמה דאצטריך שהדברים מושגחים מהיודע הנסתרות וצופה עתידות וז"ש כולא בגוונא דלעילא והמדות העליונות מסדרים העניינים אפי' שלא יתכוון האדם אליהם. והעד ת"ח ראויה היתה בת שבע לדוד מפני שיהיה מרכבתו המ' ונק' בת שבע שהיא מדה א' כלולה מז'. מיומא דאתברא עלמא וביה הדבר מסודר מאת המסדר העולמות וכן היה ענין אלישבע עם היות שלא היה אז ענין הכהונה כשלקחה נסדר הדבר למעלה כנזכר ואלישבע יר' המ' שהיא מדה א' הנק' אל"י כענין אלי אלי למה עזבתני שב"ע שהיא כוללת שבע מחסד עד המ'. מה בין האי אלי שבע לבת שבע. כולא חד במ' כנזכר אבל התם בדוד לדינא לכך נק' בת שבע שאינ' כוללת ג' ראשונות ג"כ שהיא ב"ת מורה המדה אחרונה בה בעצמ' בנלל שבע. הכא אלישבע לרחמי הא' שכוללת ג' ראשונות דהיינו אל"י כנזכר בתיקונים א' כתר ל' בינה י' חכמה

שבע עצם השבעה בה בענין שהם עשר והיינו רחמי שהשבעה כשנקשרות עם הג' ראשו' רחמים גמורים בעולם והטעם שהמ' מתכפרת לפי הצורך ולפי האדם הנעשה מרכבה אליו כד אתחברא בדוד שהיה בעל מלחמות ה' נגד החצונים היתה לדינא מקבלת הדין מלמעלה לבער החצונים. אמנם באהרן איש החסד הפך מזה לאשלמא השמאליות עם הימניות ומתייחדות יחד דהיינו בהעבר' הדין מהם ואח"כ מקבלות מהבינה וז"ש לחדוא ואח"כ מקבלות מהחכמה נהירו דאנפין. ואח"כ מקבלות ממקור הברכות מכתר ברכאן לאתברכא והיינו אלי שבע כדפי':

ת"ח כי צורך גדול היה לדוד בזה ליקח בת שבע כנזכר ולא מצד מעוט זכותו וזה כדי להיות מלך לדון וז"ש בת שבע לדינא כנזכר לירתא מלכותא שבחינה זו הנק' מ' שכוללת כל פמליא אשר למטה ממנה דהיינו בחינה אחרונה שבה והיה אוחז אפילו בבחינות הכלים אשר בה לדין ולחוזק וז"ש ולאתתקפא דהיינו במעט בכחות הדין החזקים הטהורים שבה שיורדים למט' על החצונים לאושדא דמיין כנז':

אר"ש הא דתנינן דכתיב קול השופר פי' ממאי דקאמר קול השופר ולא אמר קול שופר משמע קול ת"ת דנפיק מגו שופר בינה כנזכר פ' ויקרא. דאסתלק במחשבה חכמה. דאבהן פי' אל מציאות חג"ת ונפקו כחדא מגו שופר כי החכמה תוקע השופר שהיא בינה ומאצלת בה הת"ת שכולל בעצמו מצד א' החסד ומצד ב' גבורה ושלשתם יוצאות מבינה שהיא שופר והם קול וזהו אומ' דהא שופר אפיק מיא חסד ואשא גבורה ברוחא כלולים בת"ת כי עיקר הקול הוא הרוח והשאר מתלוים אליו. כך אימא עילאה שופר אפיק אבהן מים אש ורוח בקל חד כלולים יחד שלשתם מגו מחשבה חכמה שהוא התוקע וכמו שהתוקע מעצמותו מוציא קול כך הבינה שהוא השופר הוציא הקול כלולים ג' אלה יחד מהעלם החכמה וזה שאמר ואסתליקו כחדא בחד קול מגו מחשבה מפנימיות החכמה הם מתעלים כלולים יחד כנזכר. וההוא קול אקרי קול השופר עם היות שהוא קול כלול מלמעלה משופר כנזכר איקרי כך. ודא יעקב כנזכר שת"ת עיקר הכל והשאר כלולים בו. ותרי קלי נינהו הא' חג"ת ומהם יוצאים נה"י וז"ש דהא מגו קלא נפיק קלא. אבל קול חד דהיינו ת"ת שבו כלול הכל. ומהכא מת"ת נפקו שאר קולות כי כח אלהיות הספי' מתאצלות מכלל הת"ת אל מציאות עצמם והיותם כלולות כל א' במציאות דין ורחמים וחסד שהם מים אש רוח היה ע"י הבינה בכח החכמה וז"ש מגו ההוא שופר בזווגא דמחשבה בענין שמציאות הקול שהוא כללות' הוא מחשבה מחכמה לבד כנזכר לעיל ומציאות הפרדם והתאצלות' אל מקומם היה מחכמה בבינה מיוחדות וז"ש וז' קולות

הם ז' ספירות שנאצלו במציאותם מכח חכמה ע"י הבינה וז"ש בזווגא דמחשבה וגומר. מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף לט.

ודא שופר אשקי לון ממימי החכמה ורוי לון מיין הבינה לאבהן בקדמיתא שהם ראשונים אל קבלת השפע גדולה גבורה ת"ת הם עלולים ראשונים והם עלות לנה"י ולכך ולבתר מאלו הג' מרבה הבינה השפע בהם להשפיע לבנים שהם נה"י. וכל זה הוצרך להקדים לתת טעם אל הכהן למה צריך שמחה מפני שנמשך ע"י בהשתלשלות המדות השפע כנזכר:

ת"ח ויקח אהרן מצד החסד את אלישבע מ' בת עמינדב החסד שמשם הנדיבות כאו' נדיבי עמים נאספו וגומר לבסמא לה למתק דיניה הקשים והיינו שנקראת אלישבע ע"י אל"י שהם ג' ראשונות מבסם לדין הז'. למחדי לה במחשבתו לה מהבינה בסוד אל"י כנז'. לחברא לה במלכא היינו אחות נחשון ת"ת נח"ש. ואח"כ משלימין הייחוד וז"ש בזווגא שלים והיינו לו לאשה פנים אל פנים. לאשתכחא ברכאן לעלמין דהיינו המשכת הברכות והגעתם למטה ויתרבו בענין שימצאו בתחתונים בכל העולמות כולם:

בג"כ בעי כהנא חסד שהכהן מרכבה אליו לאשתכחא בנהירו דאנפין מצד החכמה בחידו מצד הבינה מפני שהוא קושר ז' ספי' בשורשם העליון וז"ש כולא כגוונא וגומר: ברכאן מצד הימין וחדוון מצד השמאל דינא שלא יהא אכזרי. ורוגזא שלא יהיה כועס. ועציבו כמשמעו שיהיה העולם לפניו כאפס ולא יעצב על ענייניו ומקריו והטעם בגין דלא יתפגים וגומר וירד מהמדות למטה ותלה הפגם בו והכוונה כי על ידי המדות המגונות אלו פוגם המדות ומשפיעם דין ומסלק שפעם. עלייהו כתיב ברך ה' חילו להשפיע השפע והכח למטה. ופועל ידיו תרצה קשרם וייחודם המדות העליונות. מחץ מתנים קמיו בטול המנגדים הגורמין העצבות והרוגז: א"ר יהודה מגו פרשתא מסמיכות הענין ועוד אומ' ולא תמותו:

ר' חייא פתח וגומר אי כהנא בעי למחדי וגומר כדמוכח מאו' ראשיכם אל תפרעו וגומר יתיר מכולא באומרו וכל בית ישראל יבכו. אמאי אסיר ליה חמרא באו' יין ושכר וגומר. חידו ביה אשתכח מצד הבינה שבה תחלת היין. נהירו דאנפין היות הספירות התחתונות מאירות והיינו ויין ישמח. חידו להצהיל פנים נהירו דאנפין. שירותא דחמרא הוא מבינה. חדוותא שהוא הדין המעורר הזווג: סופיה עציבו בגבורה ומ' שלמטה פועל הדין. ועוד יין מסטרא דלוואי שהם בעלי השמחה והשירה שמקומם בתחלת היין בבינה כאו' ועבד הלוי הוא. ודהא אורייתא בדרך כלל כאו' מימינו אש דת ובזולת זה

חלק ידוע בתורה יורמז ביין כענין או' ובלא מחיר יין וגומר מסטרא דגבורה הוה מכבר בשעת המשכתה נמשכ' מחכמה דרך שם אמנם לפי העיקר היא מחכמה ומקומה בת"ת. וסטרא דכהני מיין מצד עצמם הם רחמים וצלילו ונהירין בעוד שלא נתערב בהם תערובת הדין כי לפעמים נעשים מרים ועכורין וחשוכים ע"י הדין והחצונים שהם רפש וטיט אמנם הם מצד עצמם צלילן נהירין אמנם היין בעצמותו דין כאומ' לעיל מאתר דחמרא שארי מתחלתו דין:

ר' יוסי אמר פלי"ג אדר' חייא דקאמר שהיין לשמאל בהחלט והמים לימין לז"א שלא נוכל להכחיש היות כח כל א' בחבירו ימין ושמאל ולזה ימצא ביין נחת רוח ושמחה ונהירו דאנפין וכן במים להפך מי המרים המאררים האמנם טעם הדבר הוא תחלת אמריו של ר' חייא באו' שרותא דחמרא חדווא וגומר וז"ש כל חד אוזיף לחבריה בהלואה כח הגבורה בחסד וכח החסד בגבורה ובזולת ההלואה הזאת יש בכל א' מצד עצמו שהגבורה כלולה מחסד וחסד מגבורה וז"ש וכליל כולא דא בדא: אמנם בהיות א' מהמדות רוצה לפעול מה שאינו מיוחד לה כמו החסד פעולת הגבורה לא יפעל אותה אם לא יהיה תחלתה מעצם הגבורה ואח"כ תפעול בגבורה שבחסד וז"ש חמרא שארי חדווא תחלת השמחה הוא מהיין ששם מושרשת השמחה ותחלת התעוררותם משם ולכן השמחה ללויים ולא ע"י הכהנים בגין דכהנא מגו מייא וכיון שתוכיות המים שם מושרש הכהן א"א לו לעורר שמחה ובבא ענין השמח' מראש' מהיין יתעורר הכהן במימיו בשמח' שהם כלולות מהשמאל.

לבתר תחלה נמשך מבינה לחסד לעורר השמחה לבתר אח"כ נמשך מחסד לגבורה אהדר לאתריה ושם מעורר דין בשמאל ומסלק האור עציב ומחשיך ואח"כ רגיז מעורר הדין במדות ואחר כך פועל הדין ודאין דינא ולהיות ביין ענין זה אין לכהן לאחוז בו מפני שהכהן צריך שיהיה תחלתו וסופו בשמחה ואינו משתנה פעולתו כמו המים שהן מכבין האש ומפיגין היין כנודע:

ר' אבא אמר וגומר שמן שפע החכמה יין שפע הבינה מים שפע החסד דבש שפע הגבורה חלב שפע הבינה לינקא לבנין והכל יוצא מן הבינה וע"י נמשך השמן למטה וכן היא משפעת יין מים ודבש לספי'. והכהנים חלקם בחכמה וחסד אל הימין וז"ש מים ושמן נטלי כהני בשבעת ימי המלואים וירתי לון עד עולם. ושמן יתיר מכלא מפני שהמים יש בסופן קצת פסולת כמו המים המרים וכיוצא אמנם שמן הוא חדוותא שרותא וסיומא שלא ישלוט החצוני בו כלל. כשמן הטוב המאיר תחלתו מחכמה ונמשך על פי מדותיו שהוא צד הקדושה לבד. ויין לשמאלא מהבינ' אל הגבורה ואל הספי'. לארמא

קלא אין שירה אלא על היין. דהא חמרא לא שתיק אם כשמריקין אותו אם כשתוסס ואם כששותים אותו משמיע ומגלה סוד והפך לזה השמן בכל העניינים. מה בין האי להאי ס"ד כי מה שאמר חמרא לא שתיק לעלמין. ושמן בלחישו תדיר ס"ד שירצה באיזה מקום שיהיו לא ישתנה פעולתם וסגולתם וקשה אחר שיהיו שניהם במדה א' כמו שניהם בחסד או בגבורה למה לא ישתוו אחרי רדתם אל מקום אחד. ותירץ אלא שמן וגומר עוקר מאי דסלקא אדעתין שימצאו במדה א' שזה אינו שעם היות שיושפע השמן למטה כיון שעיקר המשכתו מהמחשבה הנעלמת בכל מקום שיושפע הוא בסוד המחשבה וחשאי שבמדה היא וז"ש בלחישו תדיר בכל מקום אשר יבא שמה וע"ד הוא מימינא כלו' בכל מקום פנייתו הוא בימינא. אמנם היין בכל מקום אשר יבא שמה לעולם יבא אל הדין ואל מקום הגילוי וז"ש לסטר שמאלא וקיימי בדינא וגומר. בגיני כך כהנא כד עיל וגו' ואז הוא ימיני נכנס אל מקום נעלם לסוד נכמס אז אסיר ליה וגומר וזווג למאן דזווג אפי' חכמה ובינה בנעלם כדפי' בשיר השירים בפ' אשה ריח ניחוח לה'. ונגיד ברכאן מצד הנעלמות. ועוד דעובדוי וגומר העבודה בעצמה מעשיה נסתרים אינו נמסר אלא ליחידים שיראוה וכ"ג ביום הכפורים יוכיח שאין מי שידע מעשהו פנימה אלא קונו. וחמרא מגלה רזין נכנס יין יצא סוד ויפסל העבודה כיון שמעשיה נסתרים אם יוציא דבריו לחוץ יפגום ומרבה דברים מביא חטא ולזה היין הפך העבודה:

ר' יהודה ור' יצחק וגומר בקינטא משאוי. דא יינא דאוריי' דאיהו טב ולא שבא מלת הטוב לשלול יין אחורא שאחר ששבח דודו לא היה משבחו במגונה א"כ באומרו וחכך כיין משתמע יינא דאורייתא א"כ או' הטוב לאפושי שבח אתא והיינו להודיענו טב לכלא כל הנמצאים שמחים בו נמצאות הנגלות דהיינו עלמא דא שכולם נהנים מהתורה ונמצאות נעלמות דהיינו עלמא דאתי.

ודא הוא יינא וגומר לפרש הולך לדודי למשרים דהיינו זה מיושר בעיני דודי הקב"ה ובזכו דא וגומר היינו דובב שפתי וגומר ומפני שיש ב' כתות א' שלא יחיו כלל לז"א יתער עלמא דאתי. כת ב' אחר שיקיצו יהיו לחרפות לז"א ויזכי לאחייאה וגומ' דהיינו חיי העולם. א"ר יהודה וגומר תנינן וגומר וילמוד זה מק"ו אם דובב שפתי וגומר ירצה בקבר כדמפרש ואזיל כ"ש שיזכה לחיות וז"ש הא תנינן וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

דף לט:

ולא יסטי הענין שהבל פיו מהתורה הוא סולם לעלות הנשמה ושמירה מכל אויב בדרך העליה ובהיותו מגמגם בה אין אותם האותיות מתהוות באויר כראוי והם חלושות ואין להם כח להצילו מהמקטרגים. וגם יש בה כח להעסיקו בה בקבר וז"ש דובב וגומר כדפי'

ז"ל כשאומרים דבר שמועה מפיו כמו שהניע חכו ושפתיו בה בעולם הזה כך דובבות בעולם הבא כנזכר. חכו ממתקים הענין כי חכמה הוא החיך והממתקים הם סוד ו' קצוות שהם מושרשות בה והם נעלמות והם רחמים ולז"א חכו ממתקים אמנם בנקבה אינם רחמים אלא דין יפה והיינו היין המשומר משמת ימי בראשית שבסוד החכמה הם ימי בראשית לכן בבינה הם חיך טוב מיין הזה דמנטרא וז"ש הוא חמרא דמנטרא וזה נמשך לגבורה כאו' הולך לדודי וגומר דאקרי ידיד מבטן ירצה הדין היפה המעורר האהב' מתוכיות הבינה הנקרא בטן. אתה ת"ת כוננת מישרים הם חסד וגבור' שמתישרות ומסכימו' ונכללות שתיהם ע"י הת"ת וכל זה נעשה ע"י היין הטוב כנזכר והענין שענין זה נעשה ע"י המדות העליונות והקב"ה משבח לה לכ"י שחכ' כענין זה נובעת הרחמים המתוקים למדותי' המעורר אהב' בין הימין ושמאל והוא מהבינה המקשר שמאל בימין ואחר ששורשי ההנהג' נקשרות כ"ש הנצח והוד ושאר המדות ולזה חדאן לכלא. דהא כולא מתערי נק' כל העולמו' ישנים בבחינה שאינה פועלי' מחמת סילוק ההנהג' וביין הזה המשמח דובב שפתי ישניה לקבל ולהשפיע ואפשר לפרש דובב שפתי נצח והוד ישנים יסוד ומ' ועל אלו אמר דהא כולא מתערי ומצדם לתחתונים ועלמין וגומר שהם למטה ותחלת הענין מתעורר מדין זה אמנם סופו ברכות מהימין וזה שאמר בחדוון בברכאן וגו': ר' ייסא תהא וגומר שתזכה לסמיכ' ותאריך ימים בעולם יותר מר' ייסא שמת באדרא מלין דאורייתא שתא סדרי. אגדתא דרש. אמרו ליה ר' יהודה ור' יצחק לההוא רביא.

כל אתר דדינא בין בבינה בין בגבורה בין במ' בין בהתחתונים בין בחצונים בין בבני אדם כולם הם נקראים בשם אלי"ם ע"ש הדין וא"כ הבינה כשנק' אלי"ם יורה ג"כ על הדין ע"ש שמתעוררים הדינים ממנה וז"ש וההיא אתר וגו' וירצ' נעקו וגומר דהיינו שורש אצילותם. ותליין להיות' נשפעין משה להוסיף או לגרוע:

דאינון משתקיין שמשל הבינה כמי הנהר ונק' גדולים לב' סבות הא' להיותם ראשונים לקבלת השפע. הב' ומשתרשין על כלא דהיינו מציאות השתרשם בבינה וחכמה על כל שאר הספי: ואת כל נפש וגומר היא נשמת אדם הא' שבה כלל כל נשמות שבעולם כנודע. ארץ טילאה בינה חיה עילאה חכמה וכן כל הנשמות שמבינה הם מכח חכמה כנזכר בתיקונים ונק' חיה עילא' שהיא מקור החיים והיא נותנת חיים לכל אשר תחתיה וז"ש חיה עילאה על כולא ועל שמה נק' הנפש חיה והראיה אל היותה מחכמה ולא מעצמ' דכתיב תוצא הארץ נפש חיה דהיינו חכמ' הנק' אדם קדמאה שם מ"ה בגי' אד"ם ואמר קדמאה כי יש אדם ב' והוא ת"ת דמשיך בגווה יר' כי פי' תוצא אין הכוונה הוצאה

ממש שהרי לא הוציאה חוץ לאצילות אלא דמשיך בגווה והוציאה מבחינ' אל בחינה במציאותה בעצמה. ועתה בא לתקן לשון הרומשת בחכמה ואמר דא היא חיה דרחשא לכל סטרין פי' ו' קצוות שממנה היו ונמצאו וממנה הם מאירים ומלת הרומשת בערך היות שפעה רומש מהעליונים בשרשם שבבינה אל התחתונים הם מציאותם במקומם ממש ע"י שורשם שבעצמותה וזה שאמר לעילא ותתא. אשר שרצו המים יר' שהחיה נותן שריצה למים שהיא הבינה דהיא נהר עילא' וגומר והכוונה שכל ענייניה מכח החכמה: **ואשקי להאי אילנא** וזהו אומרו אשר שרצו המים היותה משקה לשש קצוות והם פרים ורבים מכח שהם נאחזים בבינה ומושרשים בחכמה וז"ש לאשתרשא וגומר. ולאשתכחא ביה מזונא וגומר היינו השפע הנשפע ע"י היותם משתרשים ולהיות המזון הזה נשפע לכל הספי' לכך נקר' שריצה שהם מפרנסים לכל התחתונים וז"ש מזונא לכולא וגומר: **ד"א החיה וגומר** דהיינו מ' והשתא ניחא לישנא דתוצא הארץ בינה נפש חיה דאצילות וחיה היא מ' ויר' וברא ג"כ נפש החיה שהיא המ' ונק' חיה דכתיב לא אמות וגומר יר' שעם היות שרגליה יורדות מות עכ"ז היא בעצמה חיה ממקור החיים העליונים: ואת כל עוף כנף כוונתו לפרש במלאכים ועם היותם נבראים ע"י המ' עכ"ז יש להם ייחס עם הבינה שהם משתכחי לקדשא שמא דמאריהון שהם מושכין שפע קדוש' מלמעלה במ' וסוד הקדושה בבינה וחכמה א"כ בהכרח יש להם קצת אחיזה בבינה כדי שימשיכו משורשם הקדושה דכתיב בהו שש כנפים וגו' דהיינו כח שש קצוות ועצם השרף בבינה כנזכר בתיקונים. ומניהון וגו' עם היותם מלמעלה הם למט' ממ' עד שהם אפי' בעולם השפל.

כ"כ להאי רביא וגומר כדי שלא יתענש. הרמ"ק זלה"ה:

דף מ.

ודאי החיה הרומשת וגומר לא כאידך פירושא שפי' אח"כ במ' כי אותה היא נק' ארץ כדמסיק והיותה נק' ארץ וחיה אינו כ"כ הכרח אלא קרייה הכא בענין זה א"כ ודאי חיה על העליונה קאמר. בארץ ודאי פליג אדרביא דקאמר דאינון מבינה ואיהו קאמר דלאו הכי אלא בההיא ארץ תליין שאין להם מציאות מלמעלה וכן מזונם משם וז"ש ואשתקיין וענין הכתוב שאמר ויברא אלי"ם וגומר שם כולל עד המ' וז"ש דהא ההוא נהר נגיד ונפיק ואשקי בלא פרודא עד המ' והכל כאן ואח"כ נשמות הצדיקים הכלולים באדם וזה שאמר ואת כל נפש החיה הרומשת ואחר כך ממלכות ולמטה ואת כל עוף כנף:

פתח ר' יהודה וגומר האי קרא אתמר אבל אותו הפי' אינו מתיישב מפני שעיקר הפסוק בגלותא אתמר והכרח מאו' סמכוני כדמפרש ואזיל מאן דנפיל וגומר. למאן מי יש בידו

ספוק לסומכה לישראל בנהא לאותם שהם בנים מארי קבלה כנזכר בתיקוני' וסמיכת' בענין המצות והתורה ותפלה ובשאר העניני' המעוררים האשישות והתפוחים ואומרת כן לישראל שהם בגלותא עמה והכריח שאומרת סמכוני לבנים ולא לספירות העליונות אומרה במה באשישות ואם היתה אומרת לספי' למה תודיע להם במה סמיכתה כי הם יודעים סמיכתה ורא יפול הספק והשאלה במה שתצטרך לומר באשישות אלא לתחתונים וז"ש ובמה באשישות. ונק' האבות אשישות דאלין אתמליין בקדמית' ומטעם הקדימה והמלוי ראוי שיקראו כן אמנם הספירות הנעלמות נק' ענבים מפני היותו משומר בהן מכל ניסוך כענין הענבים שאין מגע גוי מנסך בהם וז"ש מההוא חמר טב דמנסכו כשהוא למעלה כנזכר.

ומאן דידע וגומר היינו לפרש מהו סמכוני שעם היות שבגלות אין ייחוד סוף סיף גורם איזה שפע להסמך והיינו שמפני החרבן אין ייחוד שלנו עתה שלם.

אשישא עייל חמרא מצד בחינת קבלתם היין מהבינ'. הפוח אפיק וגומר יר' בחינת היותם משפיעים היין לספירות למטה שמתעבה בסוד בשר התפוח העבה ומכוונין רעיתא יר' התפוחים מיישבין רצון השותה היין שלא יזיקהו ברוחניותן ובסמיותן. וכל דא למה ירצ' למה הוצרך ליין להתתקן עם התפוחים מתחלה לא ישאל אלא סמך מהספי' ברחמיהם לז"א כי חולת אהבה והאהבה הוא בסוד היין שמשם מתעורר ומתלהב האהבה בספי' ע"י החבוק מחמת אש היין וכדי שלא יתהפך ויזיק צריך תפוחים ומאן דמייחד שמא קדישא י' בה' ו' בה' שבהם תלוי קשר כל שמות הקדש לא יספיק שיתהפך הכל לרחמים ויבטל הדין ממקירו שזה הפך המדות אלא בעי לייחדא דינא ברחמי ויפתחו מקורות הגבורה והחסד והת"ת כולם ויתייחדו לאכללא לון כדקא חזי והטעם שיש ביין תועלת שאין במים דהיינו התעוררות האהבה וכיוצא ויש במים מה שאין ביין שהיין מלהיב ומרגיז לזה צריך לאתבסמא מצד היין ולאתקנא מצד המים כדקא יאות ולז"א אשישות ותפוחים ודא סמיך כנזכר:

ר' יצחק פתח אשר חלב וגומר דאינון קדישין מצד נשמתן מצד משפחתם מהאבות. ובעי קב"ה לקדשא לון שיזהרו מן הדברים המפגלים הגוף והנפש כדמסיק. כל חיין עלמא וגומר הענין שעם היות שאומות העולם חיים כישראל אין חיותם שוה שאומות העולם חיים מצד החוצה וישראל חיים מצד הבינה כדמסיק כי החיים שהם מצד חוצה אין בהם תועלת לנפש רק להתעדן בטינופי העולם אמנם החיים שהם מצד הבינה הם להמשיך שפע ואור הספי' לזכות לחיי העולם הבא אחר המות וז"ש חיים לכולא לעילא ותתא שהאדם חי מצדה חיי העולם הזה וע"י חיי העולם הבא ומשיג ע"י מטה ומעלה. והחיים

הוא מקשרה עם החכמה כאו' והחכמה תחיה בעליה ומצד עצמה יין וז"ש והוא אתר דחמרא שארי לה בחיים דשראן לעילא והבינה משפיעם אלא ממש שארי ביה והעד ואקרי יין ולא תקרא חיים סתם אלא ארץ החיים וכיוצא אמנם חיים סתם לעילא וז"ש ומתמן נפקין חיין וקדושה יין מצד עצמה חיין מצד החכמה קדושה מצד הכתר ששם תחלת הקדש עם היותו ג"כ בחכמה ועל זה אנו מקדשין על היין ואומרין לחיי כדי לייחד שלשתם יי"ן קדו"ש חיי"ם כדמסיק לקמיה ויין דישראל הכשר נגדיי ליין דת"ת לאפוקי יין דגוי המנוסך הטמא כדמסיק ואעפ"י שאין יין אלא בבינה ולא בת"ת לז"א דהא ישראל לעילא ת"ת ביה בבינ' נטיל חיין וכמו שנוטל חיין נוטל יין והעד דאקרי עץ החיים שפי' עץ מההוא חיים וז"א עץ מההוא אתר וגו'ומפני שאין עיקר החיים אפי' בבינה כנזכר לז"א ונפקי חיים ממקורם ומוצאם לחוץ הם מהבינה עם היות נביעתם מפנימ' לה כנזכר. מברכין ליה לקב"ה ביין מפני שהוא מתברך מהבריכה העליונה שהיא הבינה שממנה היין. ויין דישראל לתתא נגדיי לישראל עילאה היינו יש בו חיים וקדושה וברכה כעליון. וע"ד לא תימא וגומר אחר שהטומאה בא ליין מפני שנכנס ברשות גוי א"כ לחמו וכל שכמותו כיוצא בו כמו שכליו ומאכלו של ישראל תחת כחות הקדוש' כן כליו של גוי ומאכלו ומשתיו תחת החצוני. ואשתרשא ואתברכא שתי יין משמאל ואשתרשא מאמצע בסוד הדעת ואתברכא מחסד ששם הברכות והכל בסוד היין שהוא הבינה.

בעי לנטרא דא על כולא ענין איסור היין נסך מכל האסורין אוסר במגע וכחו ואיסורו בהנאה ושיעורו בכל שהו חמור מכל שאר איסורים מפני היות הכשר במקום גבוה לכך שמירתו חמורה שכל עוד שהוא מתעלה יש קפידא בענייני יותר שלא יפגם וז"ש בגין דיתקשר וגומר. ביין אתברך קב"ה כגון קידוש וברכה וקידושין וז' ברכות וברית מילה והבדלה הכל על היין. בגין דאיהו חדי משפע הבינה לסטרא דשמאלא היינו גבורה והוד ומ'.

ובגו חדוא דיליה כיון שהדין דין השמאל מעורר האהבה ונכלל בימין ואחר זה גובר הימין בהם עד שכולם חסד וז"ש וכד אתעביד כולא ימינא כדין שמא קדישא דהיינו ת"ת בחידו מן השמאל וברכאן מן הימין משתכחי בכלהו עלמין מהאצילות עד העשיה.

ובעובדא דלתתא ברכה ביין כלל הימין והשמאל יתער עובדא לעילא ביין הבינ' המשמח השמאל יעוררו הברכות מן הימין.

ובגין דאיהו מנטרא לעילא שאין החצונים שולטים בבינה בעי לנטרא לתתא שמתוך מגע גוי פוגם מפני חשקו להדבק במקום גבוה. וכל נטירו דילי' וגומר שאין הטעם שהיין העליון צריך שמירה שהרי שמור הוא אלא שמירתו הוא תוספת קדושה למטה בת"ת.

ומאן דפגים ליה לתתא שלמעלה אין שולט בו פגם אלא דוקא לתתא שפגמו במגע גוי וכיוצא יסתאב הוא בהאי עלמא שפגם עצמו בשתיית יין נסך ולא שיפגום ביין העליון שאין שולט בו פגם אלא לית ליה חולקא בעלמא דאתי דהיינו שנדחה ממקום היין מדה כנגד מדה הוא לא נטיר וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף מ:

זכאין ישראל דמנטרין למאן דמנטרא שבבינה שמור הוא שאין גוי חצוני נוגע בו למעלה. דמקדשי למלכא ת"ת בנטירו עילאה יין המשומר והוא עילאה בחכמ' ששם מתעלת הבינה והיינו סוד הקידוש ביין השמור. בעלמא דין שמקדשין עצמן מהקדש העליון. בעלמא דאתי ששם הם נהנים מהעדן העליון אשר על הבינה.

פתח ההוא רביא וגומר קב"ה בינה משפט ת"ת ארץ מלכות ועמידת המ' ע"י הת"ת וגרמה ליה הבינה ומשום דמשפט מורה דין אמר דאיהו כלל דאבהן שבו ג"כ נכללת הגבורה וע"י נק' משפט שהוא דינא ברחמי. דבעי על תרומה וגומר כדפי' רז"ל כי ציד בפיו שהיה שואל היאך מעשרין את התבן דהיינו להניח המ' שהיא מעשר במקום הקליפ' שהיא תבן ודאי. וכן היאך מעשרין את המלח מלח סדומית בסוד מים אחרונים תרומה נבדלת. איש תרומה מרכבה למלכות. אלא ברחמי עם הת"ת המתייחד עמה ואז אין החצו' נאחזים בה שאין עשו אוחז בה אלא כשמעשרין התבי כנזכר. ולא עוד אלא דהא כתיב וגומר שהיא נאחזת בימין.

כמה דאתדבק בהאי בשמאל נאחזת בימין ובאמצע או יר' דוד דבק בה ובעליונות:

דוד מלכא הוה אשתדל וגומר בענין שיריו וקומו בחצות לילה ותפלתו. ואו' אתקשר במשפט יר' בהיא תתקשר ע"י חבוקה למעלה בין תרין דרועין ואז וזדווגון כחדא בחשיבות שתיהן. בגין דיתקיים וגומר שלא יתחרב בדיני המ' בהיותה לבדה. אתא שלמה בהכנת אביו וקמת סיהרא באשלמותא במילואה ודאי שעד שלמה הם י"ד מלכים ביש' ומשלמה ועד צדקיהו י"ד ובו רשבון הלבנה מכל וכל והיינו ואת עיני צדקיהו עור: שמן לכהני מצד החכמה. יין ללואי מצד הבינה לא בגין דבעיין יין כעין הכהנים שצריכם שמן למשחם ולעבודתם אין זה צודק ביין ללואי אלא הכוונה באחזתם ביין עליון. אלא מיין וגומר כלומ' היין שאנו אומרים שהוא ללואי הוא המשך היין מהבינה דאתי לסטרא דילהון שהיא הגבורה לחברא כולא שע"י הדין הזה מתעורר האהבה לקשר הספי' ומשם לרדת השמחה אל התחתונים נמצא הימין בהסכמת וכללות השמאל עמה מתפשטת בכל העולמות וז"ש וכולא ימינא כליל דא בדא עד היכל לבנת הספיר וז"ש לאשתכחא בהו חביבותא דכולא ורחימותא דבני מהימנותא כי אין לכלל למטה בייחוד אלא ישראל

בסוד נשמתם למעלה וזה צריך לכוין האדם בכל ייחודיו וז"ש דמאן דאתדבק רעותיה בהאי לקשר העולמות מא"ס עד היכל לבנת הספיר בסוד קשר יין ושמן שפי' הוא שלום בעלמא דין שמקשר ת"ת במ' ובעלמא דאתי שמקשר החכמה עם הבינה וישתכח כל יומוי בתשובה שע"י הייחוד היין עם השמן נקשר בתשובה עליונה ודאי המשתלמת עם החכמ' והמ' עם הת"ת והיינו שלים דקאמר ובכוונת תפלתם בייחודם אינם מכוונים לתועלתם בתר עלמא דא וגומר.

ושלמה מלכא וגומר כמתרעם על הרוצים לאחוז בשני העולמות ומוכיח אותם אוהב ומייחד יין ושמן מחכמה ובינה בייחוד כל העולמות לא יעשיר עושר העולם הזה התחתון וא"כ מה לך רודף אחר עושר העולם הזה היה שמח בחלקך בעולם העליון. עלמא דאתי אתר דיין ושמן מקומו הוא ממש שמן בא מהחכמה שם. בעלמא דא הוא אחוז שם בסוד נשמתו ומושך לו רוחניות עליו משם בין בהיותו חי בעולם הזה בין אחר מיתתו בעלמא אחרא. לא בעי עותרא שאין תפלתו להנאת עצמו שאינו רוצה להתברך ברכות גשמיות ולזה גם במעשה הגוף אינו רודף אחריו.

זכאין אינון צדיקייא מעלתם נפלאת על אלו וטעמא דמשתדלי וגומר כי תמידות עסק תורתם הוא בזה ועושרם הוא עושר התור' להתעשר בסודותיה והשכלתה. לבתר עולים יותר דהיינו להנחיל אוהבי י"ש י' חכמה ש' בינה.

תו פתח ואמר ויאמר וגומר תושב"כ ת"ת תושבע"פ מ' הורתם בינה עיבורם ואי תימא הורתם דיש' ולפי זה הכי פי' והתורה והמצוה כדפי' אשר כתבתי וציירתי מציאותם באמן של יש' דהיינו מ' עיבורן של כל הנשמות וא"כ לא זכו ישראל להתאחז בתורה כי אם למטה בבחינת המ' לז"א לאו הכי דהא וגומר אלא להורותם וגומר ולפי זה אחזו יש' בתורה בסוד שורש הת"ת והמ' במקום עבורם של ת"ת ומ' דהיינו בתוכיות הבינה.

דא יין דמנטרא בינה ודבור אשר כתבתי יהי' מאמר החכמה ואמר אשר כתבתי וציירתי לבינה הורתם וז"ש דכל כתיבה וציון שעושה ספר עילאה חכמה שנק' ספר ע"ש שהיא סופרת וכותבת ומספרת האצילות בה ביה שריא בבינה ומתמן מהבינה נפקא תורה אל מקומה אל הגילוי. וע"ד קרינן תורה למטה במקום הגלויה שבכתב למעלה בבינה שם נכתב מציאותו וע"ד קרינן תושב"כ ודא הוא אשר כתבתי ירצה כי לא יצדק אשר כתבתי אלא דוקא אתורה לא על המצוה מפני שתושבע"פ צא שייך בה כתיבה דאי הכי היינו תושב"כ וזהו או' ודא הוא אשר כתבתי. תושבע"פ וגומר פי' מציאות המ' שהיא שם בבינה ואינה במקום מציאות הת"ת אשר שם אלא למטה ממנו והיא על פה הוא הדעת קרוב בפתח אצילותו ולפי זה המ' תקרא תושבע"פ שהיא מורה על בחינת עוצמה

למעלה בבירור שהיא למעלה מהפה שהוא הדעת בבינה כנזכר ותושב"כ ת"ת שמורה מה שהוא למעלה במקום הכתב שהוא מציאותו הנעלם כנזכר:

בג"כ אסתלק משה וגומר שאמר לו הקב"ה ואתנה לך וגומר לך דייקא ירצה מדות אלו לך לעצמך שאתה תהיה מרכבה להם למעלה בסוד הדעת כנודע. כורסייא מ' דמלכא קדישא ת"ת. אתתקן בדינא שמתקשטת בגבורות. ואשתאבת בדינא אח"כ היא מקבלת ושואבת הדינים העליונים ומשם מתפשטין ממנה לתחתונים כחות משתלהבין מאשא וז"ש ושלהובוי אוקדין עלמא ע"י החצונים הפועלים הדין ע"י הקדושים כנודע. כדין ויכון בחסד כסאו בחסד ולא בדינא א"כ מהפסוק הזה עצמו שהיא אתתקנת בדינא וז"ש בחסד כסאו בחסד מתכוננת ובדין אינה מתכוננת ומביא ראיה אל כל הנדרש ת"ח בשעתא וגומר ואמר מאי משמע כלומר במה שאמר ויכון בחסד וגומר הורה לנו משמעות אחר שהרי אם המ' אינה מתכוננת בדין למה מתתקנת בו אלא שעלמא תתאה תליא בעלמא עילאה ר"ל עולם זה התחתון תלוי בהנהגתו לפי הנשפע לו מלמעלה אמנם ההשפעה מלמעלה תלויה לפי מעשה התחתונים וז"ש לפום אורחי דעלמא תתאה והיותה היא מתתקנת בדין מפני רוע המעשים למטה כי לא מבחירתה אלא שמכריחים אותה מעשים רעים שבעולם השפל והיא מתתקנת בדין עם היות שאינה כוונתיה כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף מא.

מאי משמע יר' ומאי נקטינן מדברי' אלו שאחר שהעליונים תלוי בתחתונים ראוי שהתחתונים יטו עצמן אל החסד והיא תינק מחסד והיינו הכהן שבו עיקר הכל. בטרם אצרך מעת הולדו נתנוצץ בו נשמה חכמה:

וידבר ה' אל משה וגומר דאיהו קיימא תדיר כי שאר הדיינים לא היו פנויים לדון להבדיל בין הטמא וגומר כמוהו דקיימא תדיר מפני שהכהנים עומדים תדיר בלשכת הגזית שהיו מתפרנסין ממתנות כהונה ולא כן יש'. או ירצה דקיימא תדיר שהבדל הקליפות מן הטהרה ע"י הכהן הימין המטהרת כנודע. מי האיש וגומר שומר פיו וגומר כל מה שאמר דוד נרמז בשלמה וכל מה שאמר שלמה נרמז בדוד כי שלמה יסוד דוד מ' וכל מה שיש בזה יש בזה:

מאן חיים שיש כמה מיני חיים בת"ת בחכמה ביסוד ולה"ק מאן חיים הנז' בפסוק זה. דאיקרון עלמא דאתי וגומר פי' בינה בבחינתה המשפעת אל הספי' ולכך הם חיים לשון רבים מפני רבי המקבלים ולהכי אמר דאיקרון עלמא דאתי ומשום דעיקר חיים בחכמה כדכתיב והחכמה תחיה בעליה לכן פי' ואמר וחיים אפי' אות' שבחכמה תמן שריין.

עץ חיים אין הכוונה עץ שהוא חיים אלא אילנא מאינון חיים שנאצל משם ומפני היותו מושרש שם וז"ש אילנא דאתנטע באינון חיים:

מאן ימים דאית ימי בראשית בחכמה ואית ששת ימי המעשה בינה ואית ימי השמים ת"ת לז"א מאן חיים שאינם לא בחכמה ולא בבינה דהיינו חיים ולא בת"ת דהיינו טוב ולהכי מפרש שהם במ' וז"ש אלא דא היא שמא דמלכא שהיא שם ולבוש לת"ת מלכא קדישא וכמו שהת"ת בכל ששה ימים כן המ' שמו ולבושו בעלת ו' ימים ובזה יצדק ימים במ' לשון רבים והיינו דמסיק דאחידא באינון ימים כאו' כי ששת ימים עשה וגומר וירצה אוהב ימים מייחד אותם למעלה ומאהבם והיינו סוד ימי השמים על הארץ שיש בארץ בית קבול להם ונאהבים אלו לאלו. ופי' מי האיש החפץ חיים יר' שרוצה להיות לו חלק לעולם הבא וז"ש למהוי להו חולקא בהו חלק לבד פי' ע"י דקות' א"א להתדבק בהם שהוא גורם במעשיו למטה ייחוד אל החיים העליונים ובזה קושרם ומייחד ויהיה לו חלק שפע מהייחוד ההוא וז"ש מאן דבעי חיים לעילא וגומר ומאן בעי יומין היינו בייחוד התחתון לת"ת ומ' לאתדבקא בהו שכאן יוכל האדם להתדבק בעצם ולרחמא להו שהוא מאהבם יחד בטוב מעשיו צריך להתרחק מן הדברים המונעים ומבטלים הייחוד והיינו פגם שפוגם במאכל למטה ובמשתה הדק פוגם למעלה כדפי' בפ' אכלו רעים בפ' ויקרא: וז"ש ממיכלא ומשתיא דמסאב לנפשא שהיא כנגד הימים ואז הרוח והנשמה מסתלקים שהם כנגד החיים והת"ת כנזכר: וינטר פומיה ממילין בישין היינו דבור מגונה והיינו או' נצור לשונך היינו דבור ושפתיך מאכל ומשתה או להפך וכן שומר פיו היינו מאכל ולשונו דבור. ויתרחק מנייהו צווי שיתרחק מהדברים הרעים הרחקה נוספת בזולת שלא יטמא. ועוד ישמר שלא יהיה לו חלק בהם כגון מברך רעהו בקול גדול שבסבתו יקלל חבירו ונמצא לו חלק במילין בישין עם היות שלא דבר:

ת"ח וגומר פה ולשון מלכות ויסוד. כ"ש לאסתאבא במיכל שהדבור יוצא מהגוף לחוץ והמאכל נכנס פנימה ונעשה חלק החיות. או ירצה לא יפגום אפי' במקרה כ"ש אם הוא מורגל:

זאת החיה וגומר לאו רישיה וגומר פתח בחיה וסיים בבהמה. ולאו סופיה וגומר שאין בהמה בכלל חיה. זאת החיה בקדמיתא וגומר ודוחק יותר שבאו' זאת החיה בהכרח שם זה הוא כולל חיה ובהמה כאו' שור וגומר ובאו' מכל הבהמה מור' על כללות החיים הבעיריים וזה דוחק יותר ויותר שהם עניינים שוים במלות שונות וז"ש החיה בקדמיתא ולבתר וגומר. דלא לסאבא לון לנפשותם וגופם. זאת מ' הנק' חיה אשר תאכלו יהי' מזונם בחיה הזאת כיון שהם שומרים עצמם מטמא וז"ש יהון שכיחין בקידושא יר'

יהיו נמצאים בחיה מ' בקידושא כדי שמשם יהיו מתדבקים בסוד ייחודה עם המדות העליונות סיד שם יהו"ד וז"ש לאתדבקא בשמי והכוונה תדבקו בזאת החיה כאשר תאכלו מכל אשר בחרתי לכם מכל הבהמה וז"ש בבירו וגימר והקדוש' בעזיבת הטמא' וז"ש ולא יסתאבון בהון והענין שהמצוה היא אכילת הטהורים מפני עזיבת הטמאים והענין כי הבהמ' אשר על הארץ מ' שהיא שולטת על הכל טובים ורעים אמנם אתם תאכלו מכל הבהמ' מהבחינ' שבה אל הייחוד עם היסוד וז"ש מכל ודאי שהוא יסוד הקושר וז"ש דאיהו רזא דשמא קדישא וע"י מכל הבהמ' יסוד ומ' יתדבק האדם בכל השם וז"ש לאתדבקא ביה. ואמר אשר על הארץ שהמ' בארץ עם התחתונים וכוללת כולם להתפרנס ממעשיה' כאו' כי ה' אלהיך אש אכלה הוא ומאכלו מטעמי מעשה המצות ולא העבירות וז"ש בגין מיכלא וגומר. הא זאת וגומר ופי' זאת החיה להפרע כאשר תאכלו מכל בלי הבדל טמא מטהור. כל אינון דאחידן והיינו או' מכל הבהמ' יר' כל הבהמ' שבזאת החי' שהיא קדושת המדה הזו. מהרמ"ק זלה"ה:

דף מא:

בגין דאית בעירי ולא כמו שפי' ר' אבא שאפי' הטמאות ממנה דלדידיה ק' היאך מטמא עצמו אם הנפש ממנה ובהמה טמאה ממנה וז"ש וסאיב לנפשיה וגומר כלל כולא כלומר בדברי יוכללו דברי ר' אבא ודברי ר' אלעזר שהן אמת הקב"ה ברא טמאים וטהורים שהכל תחת ממשלתו כאו' גם את זה לעומת וגומר ואי תימא לפי דבריך שהכל נברא בקדוש' אלא שנאחז אלו באלו ברצון בורא הכל א"כ העז עם היותו נברא בטוהר נאחז בטמא למה מותר שזה דרך כל הטמאים לז"א לאו הכי כדס"ד שרוח מסאבא שריא עליה שא"כ לא היה בהם סימן טהרה. אלא אעברן בגווייהו. והענין שסוד העזים למעלה הם כחות הדין כשרים ובהיות הקליפות רוצות להדבק בכחות הדין ההם אינם נאחזים ונקשרי' אלא דרך העבר' יונקים משם ורוח טהור מימין ממתיק בעלי הדין ומעביר מהם החצונים ולכן העזים למט' ימצאו השדים ביניהם וז"ש ובג"כ אתחזון וגומר. וחמאן רשימא סימני טהרה שבהם. אבל הם החצונים אתחזון לקבלייהו מפני שהם מצד הגבור' נגדיים לקדושים בעלי הדין ולא יספיק זה לאוסרם וז"ש ולא אסיר וגומר. בכולהון אתחזון סימני טהר' או סימני טומא' שהם רומזים בקדש. רוח מסאבא שארי וגו' והאוכל מהם נעשה בשרם חלק אבר וחיותם חלק נפש ומרבה הטומאה בגופו ונפשו. וישתמודען לעילא בנפשם ותהא בגופם. אתרעי בהו קודם טהרתם רצה בהם ואח"כ בעי לדכאה טהרתם ואח"כ לקדש' במצות שציום בגין דאחידן ביה כשרצה בהם. אשר בך אתפאר יר' אני מקשט ומפאר עצמי בנשמתכם שאני כולל אתכם במדותי שהם כלולות

מכם ועוד אתפאר לשון פארות ויר' אסתעף בכם ענפי ספי' הם בחינותכם המצויירות שם וז"ש מאן דיתיב בדיוקנא דמלכא לא לבעי לאתפרשא מה היא נקשר בקדושים ונבדל מהטמאי' אף ישראל כן והוא הדין לכל המצות.

ובג"כ רשים וגומר בעת הבריאה נתן סימנים בהם כדי שיכירו מקום אחיזה הטמאים ויבדלו מהם. או יר' רשים להו למד להם סימניהם. ברך ה' ממש הם בעצמם ברך ה' והשפיעם דרך היסוד במ'. וכן הם מבורכים בשאר מעשיהם שאינם אוכלים אלא מהנשפע דרך המקום הזה וזה שאמר ברך ה' בכולא:

ת"ח כל מאן דאכיל וגומר אתדבק בסטרא אחרא ונוסף על כל שאר העבירות שהאדם נדבק ג"כ אמנם זאת שמכניס דרך פיו להעשות חלק אבר געול נפשיה וגרמיה מצד הנפש רוח מסאבא שריא עליה. מצד הגוף אחזי גרמיה וגומר וכל כך נטמא עד שמכחיש כח הקדש בו שיראה כאלו מעולם לא אתדבק ביה וז"ש ולא אתי מסטריה ולא אתדבק ביה. ואי יפוק הכי בלי תשובה ומסאבין ליה לנפש אחרי הפרדה כמו שהיא נטמאה התחברה אל הגוף. דלא אשתכח אסיותא שלא תתום חלאת עונו לעולם בגיהנם ולא ירפא ולא יעלה. ווי לון בחברתם בעולם הזה גוף ונפש. ווי לנפשייהו בהפרדה מהגוף. ווי לגרמייהו אחר התחיה גוף ונפש יחד. סרחונא כי לא יספיק להם עונשם אלא שיהיו סרחון באף הרואי' מטעם שנמאסו במינים הטמאים ונעשו מהם כנזכר:

מאן גרים ליה יר' שלא יהיה זה כמו שאר עבירות אלא כ"כ חמור כנזכר ותי' כי ענין המאכל הוא דבקות והעשות הנפש חלק הטומא' ממש וז"ש ההוא סטרא דאתדבק ביה וכ"כ הם פגומים יותר מחסידי אומות העולם שאוכלים השקץ ואין להם אבוד זה והטעם ישראל אתיין מסטרא דימינא והמוציא עצמו מהקדש הא פגימין בכל מיני עונש כנזכר וז"ש נפשייהו גרמייהו וגומר משא"כ בחסידי אומות העולם שאינו פוגם עצמו במאכלות אסורות ההם.

כ"ש מאן דאתדבק וגומר והרשיע בכל: דכולא דא בדא התחתוני' בעליוני' לפי מה שהם נמשכים במאכלי' והנהגתם:

ר' יוסי פתח וגומר קשה וכי אין עמל לאדם שלא לפיהו והרי עריות ושעטנז וכיוצא אלא נראה דהכי קאמ' בשכל עמל אדם הוא לפיהו הוא קשה יותר מכל שאר עבירות ועמל מפני שבכל עמל זה הנפש לא תמלא בא' משני פי' מה שאין כן שאר עבירות כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף מב.

ר' יצחק פליג אדלעיל ואמר שעניינו הוא כע"ז שיורד ב' מדרגות א' מדרגה דחיי היינו סוד האצילות שבו סוד החיים ויוצא מהקדש אב"י אל העשיה וז"ש ואתרחק מסטרא קדישא. ואח"כ נכנס בחצונים וז"ש ועייל ברשותא אחרא גם כל זה עושה מי שמטמא עצמו במאכלות אסורות ואחר כל זה עוד מטמא עצמו טומאה קבועה בגופא בעלמא דין ובנפשו בעלמא דאתי אבל לא שישובח ממנו חסידי אומות העולם וז"ש לטמא אומות העולם טמאים שם תמיד אבל יש' אם מטמא עצמו בהם תטהר ותעלה לשורש' כמו בע"ז שמוחלין לו כן האוכל אחר שלמות עונשה.

במה ירצה מה יהיה הענין שיוכל לטהר אפילו טנופת הרשעים הגמורים כאו' לבלתי ידח ממנו נדח א"כ טהרתם במה. ור' אלעזר ידע פסוק וזרקתי עליכם וגומר אלא שהוא חשב כי פסוק זה הוא לטהרתן של ישראל מהטומאה סתם אמנם לטהר אפילו מן הקליפה היאך. ור"ש הביא לו ראיה מן הכ' דאכולא קאי מדקא' ומכל גלוליכם אטהר אתכם משמע נגאלו בגלולי האומות בכל דבר אפי' במאכל אסור וע"ז הקב"ה מטהר הכל במים טהורים היורדים מלמעלה מימי שפע טל העליון מהכתר שממנו יושפע להעביר כל פגם מהספירות העליונות וכן ג"כ יעבירנו מהנשמות שהם חלק מספירותיו כנודע ואז אחר טהרתן כנזכר מיד יזכו לקדושה העליונה בדבקותם וז"ש כיון דמתדכאן מתקדשן וזה דוקא לישׂ' לא לגוים וז"ש זכאין אינון יש' דקב"ה וגומר שמשורש נשמתם אפשר להם הטהרה והטעם בגין דכתי' ובו תדבקון מה שאין נן האומות שהם רחוקים ונשמתם מהקליפו' ולא קבלו התורה ולא זכו לקבל נשמות קדושות וז"ש ולא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום הללוי'. הרמ"ק ז"ל:

רעיא מהימנא בס"ד

דגים וגומר הכי מ"מ אינם צריכים שחיטה הענין כמו שפי' בתיקונים כי המתים בח"ל מתים ע"י סמא"ל שהוא סכין פגום אמנם המתים בארץ ישראל מתים ע"י חרב של הקב"ה והם עמי הארץ שהם כבהמות והם מתכפרין ע"י צער המיתה ונתרים בסוד וכפר אדמתו עמו אמנם ת"ח שהם עוסקים בתורת ה' שהיא עץ חיים אינם צריכים שחיטה אלא ע"י אסיפה דהיינו שכינה מתגלת אליהם בסיעת כל הצדיקים שבג"ע והוא גווע עצמו מהגשמות ומתאסף אל עמיו עם השכינה ואסיפתן אל כבוד ה' מתרת אותם. וענין הים היינו ים התורה ואסיפתן מן הים היינו דפסיק גרסא מפומייהו כענין רבה ודוד וכיוצא והיינו דנאמ' מה נוני ימא וגומר:

תנינא דמתניתא וגומר כלומר אורייתא אינה הים עצמה מפני שהתורה הוא ת"ת וים היא הבינה וחיים הם מהת"ת ולז"א חיותן באורייתא שהוא הת"ת עץ החיים ואם יתפרשון מינה מהת"ת עץ החיים מיד מתי' מטעם שהוא תנינא דמתניתא כי סוד המשנה היא הבינה ודג גדול לויתן שבה הוא סוד עץ החיים ת"ת דבה מתרבין תניני ימא כדפי' בתיקונים.

ואם אינון ביבשתא וגומר הוא סוד יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה והיינו מ' ואותם שהם מצדה לבד שאין להם אחיזה בת"ת בסוד אחיזתו בבינה אלא הם בסוד הת"ת עוף ודאי שמשכנו ביבשה ומצדו כמה ת"ח שהם מעופפים בסוד אויר יבשה ואין להם כח ליכנס בסוד הים העליון אם לא ידעו לשטטא.

אבל אדם דהיינו מצד החכמה מ"ה אדם אתמר ביה וידגו בדגת הים אותם שהם מצד הבינה ובעוף השמים מצד הת"ת ומ' כדפי' וג' בחי' אלו הם בחי' התורה בלומדיה באחיזתם בסוד נשמתם כנזכר וכנגד ב' בחינות שהם דגים וחגבי' אסיפתם מתרת אותם דהיינו דגת הים ועוף השמים כנזכר.

חד בלע לחבריה הרב לתלמיד בולעו בקושיותיו אבל החברים זה לזה: והב' בסופה אהבה שהיא המ' הלכה בסופה דהיינו הלכה כפלוני. הרמ"ק זלה"ה:

סליק פרשת שמיני ברוך י"י לעולם אמן ואמן:

ר' אלעזר פתח על משכבי וגומר במשכבי מ"ל אם הכוונה כפשוטו שהרהורי תאות חשוקה עלו על משנבו ועוד בקשתי לא שייך עם במשכבי וזהו שאמר וזהו על משכבי אמרה קמי קב"ה יר' בזמן שהיא מזומנת עמו ובעאת מיניה על גלותה העתיד להיות שהיה גלוי לה בהיותה בחיק המלך וכן פי' בשיר השירים בהרבה פסוקים על העתיד. עם בנהא זו סבת גלותא וירצה על משכבי שהיא לעפרא בלילות בגלות שדומה ללילה. לארעא בארעא אחרא וגומר סיפר בגנות המשכב שג' דברים הא' לארעא דהיינו חרבן בית המקדש שאין לה נסא. הב' בארעא אחרא היינו רשות השרים. הג' מסאבא חצונים ושליטת החליפות ואומר לעפרא הוא העפר שבקרקע המשכן שאינו עושה פירות ועליו נא' כי שחה לעפר נפשינו דא נפש דוד ועליו אמר שכיבת לעפרא.

בעינא דכאיבנא וגומר יר' הבקשה היא דכאיבנא בגלותא והיינו כאב שאוחז אל הגוף המלומד לשכב ע"ג מצע ועתה לעפר וז"ש על משכבי העכור הגורם לי כאב דהיינו משכבי הגליות והיינו בלילות בקשתי על תיקון ענין זה מהת"ת שהוא את שאהבה נפשי והיינו לאפקא לי מיניה והיינו ע"י שיתייחד עמי בגלות וע"י ייחודו אתרפא שבהיות הייחוד אין גלות והענין בשלותה היא מתנפלת על הייחוד באותו זמן כאלו הוא זמן

הגלות והיא מתפללת על תיקונה ולא נמצא וז"ש בקשתיהו ולא מצרתיהו מפני חסרון תיקוניה א"א וז"ש דלאו אורחיה להזדווגא בי אלא בהיכליה ר"ל בתיקוני קישוטיה מקדש והיכל וקרבן והיא בת מלך פנימה שאז אין חלק לחצונים בייחוד ההוא אמנם בגלות חוץ מהיכלו אין דרכו מפני שימצאו שם הזרים. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' אלעזר פתח וגומר הקושיא מבוארת כי על משכבי ר"ל בעבור משכבי כי כל על משמש בלשון בעבור וא"כ הל"ל במשכבי כלומר בהיותי במשכבי שוכב בלילות בקשתי וגומר וביאר כי הכוונה ממש כך היא כי בעבור משכבי שאני שוכב לעפר בלילות הוא הגלות הנקר' לילה ועל המשכב הרע הזה בקשתי את שאהבה נפשי הוא הת"ת שיוציאני ממשכב הגלות הזה. ולא מצאתיו ולא ח"ו שהוא אינו נמצא כי מציאותו קיימת לעולם אמנם לא מצאתיו לאזדווגא עמי בהיותי בגלות כי אין אז עת הזווג רק בהיותי בהיכליה עכ"ל:

דף מב:

קראתיו ולא ענני יר' לא מבעיא ייחוד גמור דלא אפי' מאחורי במה מזכים את הרבים אקרא בקול ויענני בקולו ויתייחדו קולי בקולו צד הזכר שבי בצד הזכר שבו אף אין זאת והטעם דהא ביני עמין אחרנין יתיבנא ואין ראוי שיפגם ויטנף קולו בהם שאין קולו נשמע אלא לטהורים וז"ש וקליה לא שמעין אלא בנוי ואלו שהם מצרנים אלו פסולים לשמוע קולו לכך אין קולו מתפשטת למט' ביניהם בגלות:

ור' יצחק פליג במלת משכבי ופי' אותו על קיום מצות עונה בלילות בגלות אתרעימנא קמיה שאינו מקיים עמי מצות עונה שדרכו היה דהוא מזדווג עמי למחדי לי מצד הבינה צד השמאל ולברכא לי מצד הימין והיינו אומרו את שאהב' נפשי מימין ושמאל. בחידו שלים מהאמצע משני צדדים יחד והיינו קראתיו ולא ענני. דהכי תנינן וגומר בא לתת טעם למה בגלות אין זווג ואמר שמהזווג ימשכו צדיקים בעולם התחתון בסוד הנשמות קדושות שנמשכות לבני אדם ממנו ובגלות אין נשמות ואין צדיקים לעורר הזווג דהא בהא תליא וז"ש ירתי ומשתכחי:

ר' אבא הוה אזיל וגומר כ"י ממש מ' שהיא עולה להיותה עטרה על ראשו. אלין שאר עמין בני לילית והיא מבישה וירקב במצמותיו לילית ובניה הפוגמין ומעיקים למעלה בתקוני האברים העליונים שהם הספי' בהיותם נזונים משם והיינו קוצים שהם עוקצים למעלה בצעקתם הב הב: א"ר אבא וגומר ר' אבא לא פליג אדר' יוסי אלא מפרש לה יותר ופירש הטעם למה השכינה נקראת אשת חיל הוא כ"י שמכנסת את בעלה בתוכה ומלת חיל דאיהי גבירתא מכמה חיילין ומשריין דמשתכחי בעלמא שכל העולמות וצבאיהם

תלויים בה ועל שם זה נק' אשת חיל וירצה אשת חיל כמו איש ירושלם פי' אדון ויר' גברת כל החיילים וז"ש ואיהי גבירתא. ואו' דמשתכחי בעלמא יר' לתרץ שאמר אשת חיל ולא אמר חיילים וירצה שממנה אינם חיילים הרבה אלא חיל א' ואותו חיל בהתפשטו מאת פניה יעשה כמה חיילים ואותם החיילין בהתפשט' יעשו כמה משריין בענין שהם חיילין ומשריין דמשתכחי בעלמא נמצאים כן אחר התפשטם בעולם למטה. עטרת בעלה וגומר יר' שבהיותה בעלה אינה עטרת עליו שזה הפך זה בעלה עליה והיא עטרה על ראשו אלא יר' שהת"ת בעלה ובהיותה עולה להיותה עטרה על ראשו דהיינו י' על ו' אז היא נקראת עטרת ת"ת ואו' עטרת בעלה כאו' עטרה לת"ת שהוא למטה וז"ש כד"א עטרת ת"ת וכולא חד. ועתה יקשה אמאי נקט מלת אשת ומלת בעלה ב' מלות הפוכות ממש אל הנוצר במלת עטרת לז"א אשת חיל וגומר יר' כיון שהחיל הוא סבה להיותה עטרת כנזכר והחיל אינו נמצא אלא מטעם היותה אשת בעלה ומזווגם יוצאי' החיילים וז"ש דהא בזווגא דמלכא בה אפיקת וגומר כאו' בנים אתם לה' אלהיכם מזווגא דת"ת ומ' והבנים הם סבה להגבירה ולהעלותה עטרה ע"י שמסגלין מצות למעל' כאו' עטרת זקנים י"ה הצדיקים שהם בנים לו"ה בסוד שהם גורמים עליית המ' עד למעלה לא"ס:

כד"א אשר ימצא פי' אפי' בדרך מקרה וזה בבחינת משריין לאגחא בה קרבא בבחי' חיילין שיהיו חייליה בעזרתו. מאן יזני למהוי וגומר זו גדולה מכולם שהיא בבחינת צדיק דהיינו שתהיה השכינה עמו בעת שלום כי בעת מלחמה היא יונקת מהגבור' ולז"א למהוי בה בשלימו ועוד בעת המלחמה לעתים אבל בעת שלום הוא לאשתכחא תדיר עמה. פנינים עילאין קדישין הם הספירו' ופנינים לשון ספירים או לשון פנימה:

ר' חייא פתח וגומר בעלה דא קב"ה וקשה מאי בטח בה וכי הת"ת בוטח במ' ותירץ דהיינו שבטח בה שינהיג העולם להנהגתו ולזה הפקיד בידה כל כלי מלחמתו והם כחות הדין הכשרים שהם המשביתים האויבים החצונים ומכניעים אותם. ושלל לא יחסר לה נשמר שלא נאמר לא יחסר בעלה שהרי הכל לה מכחו ואי לדידה לא תחסר הל"ל לכך פי' לא יחסר השלל לה ואהדר אל השלל והשלל יקרא הדבר הנלקח מן האויבים כן למעלה ינצחו בעלי הקדושה לטמאים ויקחו כליהם הם כחות בינוניים יכנסום אל הקדש ותתגבר הקדושה ויתהפך הטמא לטהור לשפע הראוי להם יתהפך לזכות ולקדושה וכן ארץ אחוזתם:

ר' יוסי פתח קרא אבתריה ואמר גמלתהו אעפ"י שהוא משפיע לא יאמר גמלתהו בערך שהוא משפיע הטוב לעולם ולדרים בו שהם בני היכלו ובהיותה גומלת טוב עמהם כאלו גומלת עמו ממש וז"ש זמינת טב לעלמא שהוא היכלא דמלכא ולטובים הדרים

בו ומשפעת להם הטוב ולא רע כאשר תהיה יונקת מהשמאל והיינו בעת ייחודה ע"י היסוד הנקרא כ"ל עם הת"ת עץ חיים שהוא כלל ו' ימי בראשית ונק' ימים השמים שהם חיי' ונהרין עלה ביום ומזדווגי עמה ע"י כ"ל ואז גמלתהו טוב ולא רע וז"ש ובההוא זמנא וגומר. וכולהו קראי כל הפרשה כולה. א"ר יוסי ודאי דקב"ה אבחין וגוזר כפי הכנת טבע הענין. אשה כי תזריע זכר וילדתו וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. קראתיו ולא ענני ר"ל לא די הזווג רק אפי' קריאת דברים בעלמא שיענני וישמע קולי קראתיו ולא ענני כי אין קריאת קולו כי אם בתוך ישר' לבדם כמ"ש השמע עם וגומר אמנם בהיותם בין שאר עמים אפילו בת קול שהיו משתמשים בה פסקה ממנו בעונותינו:

ר' יצחק ביאר כי משכבי ממש ולא משכב הגלות והכוונה על הייחוד כדי להשפיע נשמות הצדיקים דהכי תנינן וגומר ועל זה בקשתיו וגומר.

ר' אבא וגומר א"ר יוסי וגומר קרא יש' אשה חיל כי אנו מושפעין מהשי"ת כמ"ש ומשוש חתן על כלה וגומר כי אנכי בעלתי בכם וגומר ואמר כי השי"ת הוא מתעטר בנו ע"י חיל מצוותינו עוז לאלי"ם והוא מתפאר בנו אמנם עמין עע"ז הוא כרקב בעצמות האיש וכמ"ש התם ואקוץ בם. ור' אבא פי' הפסוק על כ"י העליונה ונק' אשת חיל על סוד כל החיילים דאית לה תחת ממשלתה כי היא מוציא' כמה חיילין דנשמתין בעלמא ע"י זווגא דמלכא בה ולכן נק' אשת חיל. ולטעם זה הביא כל אלו הדרשות כאן כי זהו ג"כ סוד אשה כי תזריע וילדה זכר ודי בזה.

ר' אבא פתח וגומר ביאר פסוק אחר ע"ד פסוק הראשון. אשת חיל דא כ"י לטעמים האמורים ואמר כי צריך הרבה טורח כדי להשיג אותה כמו אשר ימצא אתכם שביאורו אשר ישיג אתכם ומי ימצא וישיג להיות אתה כמ"ש מי יעלה בהר ה' ואין פי' מציאה ממש כי לעולם היא נמצאת בעולם והוא נמצא ואין עה אל מציאותו. אמנם הכוונה מי ישיג להיות דבק עמה והוק' לו או' מכרה ליקחה הל"ל וביאר כי הפירוש הוא כי לא די שמי שאינו מוצא ומשיג אותה ישאר בלתה רק כי גם היא תמכרנו ותסגירנו ביד האומות וביד החצונים ואז האיש ההיא אשר תמכר זו ותסגירנו ביד החצונים לא די שהוא רחוק ממנה רק מכל אינון פנינין עילאין והם הע"ס פי' ספירי' ופנינים וספי' הכל ענין אחד. או' יר' פנינים עילאין כל שאר חיילין דידה כל מלאכי קדש דלא משתכחי בהדיה בסוד י"ב אבני המלואים שהם מחנות שכינה כנודע:

ר' חייא פתח וגומר בטח בה וגומר דא קב"ה וגומר זה יתבאר מפ' בלק דף רצ"ז ע"א כי המ' נק' שליח נאמן ואינו נותן שפע למטה אלא בהיותם ראויים אליו ולכן מגו דאשכחו

בה מהימנותא דא משום הכי תדיר יהבין לה ולא מעכבי מליתן לה. וז"א כאן דא קב"ה דבגיני כך פי' בגין האמור בפסיק הקודם כי היא מוכרת ומסגרת את החוטאים ביד האומית ונפרעת מהם ואינה משפעת טוב הפנינים עילאין אלא למי שהוא ראוי לכך לכן בטח בה לב בעלה כי היא נאמן ביתו ולכך ושלל לא יחסר הם המגיחי קרבא ועושים שלל במלחמה גם הם מפקידים בידה ולא חסר מינה כלום בסוד הנה מטתו וגומר מגבורי יש' דלעילא כנודע ובסוד ע' פולסין עילאין דגבורה הנז' פ' בשלח דף נ"א ע"א בפ' ויסע ויבא ויט בסוד שם בן ע"ב שהם גבורי ישראל הנז' ודי בזה:

ר' יוסי פתח וגו' אמר כי אז בעת אשר שלל לא יחסר ומשפיע בה הנה גמלתהו וגומר כי להיות שהוא משפיע בה והוא נק' טוב כי הוא אילנא דחיי והנה אז גמלתהו טוב וגומר פי' כי היא נק' עץ הדעת טוב ורע כי גם החצונים הנק' רע אחוזין בה אמנם כאשר יזדווג בה אז החצונים בורחים משם כנודע בסוד א"ת ב"ש ה"ץ ו"ף וגומר כנזכר בזוהר שיר השירים וז"א גמלתהו טוב ולא רע כאשר הם ימי חייה שהם ו' קצוות של אילנא דחיי הקרויין ימי חייה להיותם באילנא דחיי כאשר משפיעים בה כי כשאין שפע אז ח"ו גומלת רע כי החצונים הנק' רע אחוזין בה ומוליכין אצלה עונות ישראל ורעותם אמנם כל זמן שימי חייה הם עמה אז היא רחוקה מן החצונים ואינה גומלת אלא טוב ואפשר לו' כי להיותה כלולה דין ורחמים הנק' טוב ורע ובעת השפע חוזרת להתהפך כולה לרחמים ולא לדין שהוא נק' רע כנודע.

אשה כי תזריע וגומר תנינן וגומר כי למה הקדי' אומ' אשה כי תזריע ומה לנו להזכיר הזרעתה אך רמז לנו כי כשהאשה תזריע תחלה אז וילדה זכר וז"א תנינן וגומר:

ר' אחא וגומר הוקשה לו מה שאז"ל כי הוא גזירה מאת השי"ת נר' שאינו תלוי ביד האשה ותירץ ר' יוסי כי אמת הוא שאם תקדים האשה להזריע אז הטיפה ההיא זכר ולפי שאין יכולת בשום מלאך להבחין זה אלא הוא ית' בעצמו אז בראותו כן גוזר על הטיפה ההיא שתצטייר בצורת זכר ואז מצטיירת כן בצורת זכר כי גזרתו ית' מציירת אותה כמ"ש הוא עשך ויכוננך וכמ"ש ומספר את רובע ישראל משפר ומטיב ומצייר את רביעיותיהן של ישראל עד היות הטיפה צורה בכל אברי הגוף והי' אפשר לצייר' בצורת נקבה בסוד שלא עשני אשה ולכן אחרי היות' טיפ' זכר ממש עכ"ז צריך גזרתו ית' להיותה בציור זכר ובזה צדקו הב' מאמרי':

ר' חזקיה פתח וגומר לפי כי סוד ההזרעה הוא דבר שאין בו ממש ואין בו (מפר) [מכיר] אלא השי"ת והוא המצייר אותם לאלפים ולרבבות ואח"כ מוציאן בעולם לזה הביא פסוק מה רבי מעשיך וגומר כמו שנבאר. מהרח"ו נר"ו:

גליון. מזדווג עמי למחדא לי ולברכא לי סוד שאר כסות ועונ'. עכל"ה:

דף מג.

ר' חזקיה פתח מה רבו מעשיך וגומר הענין שדוד בא להודיענו תשובת שאלה א' היאך מהאחד המיוחד נמצאו המינים המחולפים לז"א אל תאמר שהממציא הראשון לא המציא רבוי הנמצאות מפני שיבהלך רבוי מציאותם אלא מה רבו מעשיך ה' וזהו שאמר כמה סגיאין עובדוי דמלכא שני הפכים רבו דהיינו סגיאין מעשיך ה' דהיינו עובדוי דמלכא וא"ת ואיך אפשר כז"א כולם בחכמה וגומר והמשיל משלו לבר נש בידוי ולא רבוי הזרעים ושנויים ירבה בדעתנו הזורעים או פעמי הזריעה אלא האדם א' ומיני הזרעים מרובים ומצד זה פעולת הזורע אחת והתפעלות בנפעלים הם פעולות מרובות וז"ש בר נש היינו א' נטיל בידוי כמה מקשרין היינו הנפעלים המרובים וזרע לו בפעול' א' ולבתר נפקו כל חד וחד היינו הפעולות המרובות וכן בנמשל קב"ה שהוא האחד המיוחד א"ס עביד עובדוי בחכמה מתעלים בה עביד עובדוי הם רבוי המינים הנמצאים למטה המושרשים במ' נמצאים מל"ב נתיבות ל"ב אלהי"ם דעובדא דבראשית הרי הרחיק רבויים כמה מיני הרחקות מהאחד האמתי והנה אפילו הפעולה המיוחדת לכולם היא ע"י החכמה וז"ש וחכמה נטיל מהגבירא כולא כחדא שאינם נפרדים שם ובבת א' זורעם למטה וז"ש וזרע לון והיינו כולם רבויים יחד בחכמה עשית עשיה א' שוה לכולם אמנם אח"כ למטה במ' במקום זריעתם הם למיניהם להיותם משתלשלים זה אחר זה וז"ש ולבתר שנפרדה החכמה ונסתלקה פעולתה מלאה הארץ קניניך המרובים נפקו כל חד וחד בזמניה בקדימת עילה לעילולה שכל א' נקנה לעצמו בזמנו:

א"ר אבא וגומר לא פליג עליה כי היא אמונה אמיתית אלא משמעות דורשים בלבד איכא בינייהו ופ' מה רבו מעשיך ה' כדברי ר' חזקיה ואמר כמה סגיאין עובדוי דמלכא קדישא שעם היותו קדוש נבדל מהרבוי עכ"ז מה רבו ולא יקשה רבויים מפני שאין גילוי לרבויים אלא בצאתם מאת פניו כמה מדרגות וז"ש כולהו סתימין בחכמה והרי להם שם כולם בכללות א' בחינה א' סתומה ונעלמת וז"א כלם בחכמה כלהו בחכמה כלילן בהעלם החכמה ופי' מלת עשית הוא סוד עשייתם וגילויים בכוננויות שהוא מהחכמה אל הבינה ודאי וז"ש ולא נפקי לבר אל מיום אחד לפי' עשית במקום אחד אלא בשבילין ידיעאן דהיינו ל"ב נתיבות חכמה והם נקראים אלי"ם על שם הבינה וז"ש בשבילין ידיעאן לגבי בינה ומלת עשית יר' א' מב' עניינים הא' עשיה ממש שהם בחכמה רוחניים ואין להם מציאות מתגלה והב' תיקון שכבר היו עשויים אלא שנתקנו ע"י הבינה וז"א ומתמן אתעבידו כולא ואתתקנו והיינו עשיית בחינה שנית אל מציאות מ"י אל ה' שהיא בינה:

מלאה הארץ דא כ"י היינו יש' ת"ת וכניסתו שהוא נכנס אליה והיא מכניסתו היא המ' נקר' כנסת ישראל סוד ו"ה שאין מילוי למ' מחכמה ובינה אלא ע"י ו' קציות וז"ש דמתמן אתמלי מכולא יר' משם מלמעלה מהחכמה והבינה אתמליא מכולא מצד ו' קצוות כד"א וגומר יר' כל הנחלים שהם ו' קצוות הולכים אל הים שהיא המ' והים איננו מלא אמנם בהיותם הולכים מכח אבא ואימא כדפי' היא מלאה.

דהיא אפיקת לון וגומר היינו מלת קניניך בשינוי מאו' מעשיך למעלה כי בתוך האצילות נק' מעשים ולמטה מהמ' נק' קניינך וז"ש דהיא אפיקת לון לבתר **אלה** תולדות השמים והארץ הנגלים האלו בה' בראם אל החוץ דהיינו קניניך וז"ש ובג"כ וגו' יר' שנה הכתוב באו' קניניך ולא אמר מעשיך:

ת"ח בשעתא וגומר יתער עליה רוחא אחרא קדישא כאשר הוא מקדש עצמו ואם לאו יעורר רוח אחרא ממקום הראוי לו והיינו נפש הבן או הבת כלילא וגומר שבין זכר ובין הנקבה יש בה כללות הת"ת והמ' שמזווגם נמצאת. הלילה אמר להההוא ממנא מ' שהיא מדת לילה ובינה כל הנפשות. מה דאפקיד והא אוקמוה לעיל פ' ויקרא וחד צלמא עמיה עיין פ' אמור ומפני ציור הנפש בפרצוף אדם בו לכך אמר ההוא דקאים בדיוקנא פי' דיוקן אדם. בההוא צלמא אתברי שאין כח בגוף לצייר ציור אלא בציור הצלם ובו הוא מתגלם בבטן וז"ש אתברי מ' יום שהם יצירת הולד. בצלמא דיליה קאים היינו צלם שני אל הצלם הנזכר וז"ש צללים תרי. מתתקנין לרעותייהו מזומנים כדי שיתלבשו בהם כדלקמיה. ומתתקנן באינון צולמין וגומר פי מתלבשים בהם ומתגלמים בם תמורת הנפש הקדושה שהיא היתה קודם מתגלמת שם ועתה מתגלמין אלו. דלא אתכלילו בכללא דגופא מפני שצורת הגוף הוא מצד הקדושה כנזכר באדרא ואלו הם טמאים ואין להם צורת גוף ובההוא הנאה דקא משתרשי צורת הגוף ע"י צולמין הם מודיעים לו וגומר:

ת"ח אסיר וגומר פי' שנותן דבר מה או מפקידו ביד השטן בכעס או ברצון.

וכד קריבו יומין הם ל' יום קודם המיתה כדפי' בזוהר פ' ויחי וכיון שנסתלקין ממנו מיד נדבקין עמהם אלו שהשליט הוא עליהם. עוד משמע מאומרו לנפקא מהאי עלמא ההוא וגומר שאין הצלם ההחתון מסתלק אלא העליון וכשהאדם הגון והצנם מתוקן נדבק בקדש וכשהוא מתדבק בחרשין אז מתתייב כרת ונכרת הצלם ההוא מקדושתו ונדבק בצד הטומאה שהיה מכין עצמו אליה קודם וז"ש ונטיל ליה וגומר:

ת"ח בשעתא דנשמתא נחתא מאוצר העליון אוצר נשמות חדשות לאעלא לה בהאי עלמא דהיינו הגוף קודם רדתו בדרכה מראים לה עונש ושכר להעירה שלא תחטא.

וההוא אולמא קדישא קיימא עליה על הגוף בבטן אמו ששם מתגדל עם הצלם עד דנפיק מבטן אמו לעלמא לאויר העולם מהרמ"ק זלה"ה:

והרי"ו נר"ו כתב. ולבתר נפיק כל חד וחד בלחודוהי. הביאור כמ"ש ז"ל כי במעשה בראשית כולם נבראו ביום ראשון ברגע אחד ואח"כ בשאר הימים יצא כל פעולה ופעולה על ממשלתה כי הלא בדבור א' של הקב"ה נתהוו כל הבריאות שבעולם כאומ' כי הוא אמר ויהי ואח"כ יצאו כל פעולה ופעולה ביום מיוחד מו' ימי בראשית וז"א מה רבו וגומר כלו' הנה מעשיך שבראת בעולם הם רבים לאלפים ולרבבות וכלם עשיתם יחד בפעם א' בחכמתך הגדולה ואח"כ הוצאתם א' לא' לאויר העולם וכן השי"ת בפעם א' זורע כמה נשמות בעולם ואח"כ יוצאים כל א' וא' בזמנו מצייר זכר או נקבה ואין מכיר אלא הש "ת עם שיצא לאויר העולם וזה אין יכול לעשותו אלא השי"ת בחכמתו הגדולה:

א"ר אבא וגומר ר' אבא דרש פסוק זה למעלה בסוד י"ס כמו שידעת כי כל העולמות שהם לאלפים ולרבבות וכולן תלויין בי"ס וכל הי"ס עצמו כולן היו תחלה כלולים בחכמה עלאה בסוד יום שם יהו"ד נקודה סתימא דביה כליל כולא. ובעלות החפץ לפניו ית' אז הוציאם בסוד נתיב לא ידעו עיט אלא אימא עילאה בינה ושם אתתקנו דוגמת טיפת המוח שאין בה שום תיקון עד היותה בבטן המלאה ושם מצט ירת כי כל ציור האותיות בבינ' אצטיירו וז"ש כולם בחכמה עשית ר"ל כאשר עשית ותקנת אותם ע"י עשיה גמורה ותיקון אשר עשיתם בבינה המציירת ומתקנת כל הציורים הנה אותה העשיה בחכמה עילאה היא כי מאתה יצאו ובה היו סתומין כולם ומתמן הוצאתם אל הבינה ובה נעשו ונצטיירו בכח החכמה. ואח"כ כל הנחלים העליונים הולכים אל הים האחרון מ' ומתמלאת מהם וזהו מלאה הארץ מקניניך הם הקניינים היצורים שנצטיירו וקנו הויה בבינה מכולם נתמלאת המ' וכולם משפיעים ואז נפיק מתמן לעלמא תתאה ולכל חיילותיה כמ"ש בהבראם בה"א בראם כי הכל יצא דרך המ' ה' תתאה: ת"ח בשעתא דבר נש וגומר ענין רוחא כליל דכר ונוקבא יובן מאחורי דף זה כי אין לך שום נשמה יוצאת מלמעלה אלא כליל דכר ונוקבא. ואח"כ מתפרשן בג"ע הארץ ולזמנין נפיק תחלה נשמת דכורא ולזמנין נשמת הנקבה וזהו סוד לקיחת האדם בת זוגו והטעם כי מהתעוררות זווג עליון ת"ת ומ' נפיק כליל דכר ונוקבא מן הת"ת ומן המ'. והלילה נודעת כי המ' נק' לילה והיא אמרה ומצוה להההוא ממנא שיוליך רוח זה אל אותה הטיפה. ואו' קב"ה אפקיד להההוא רוחא כל מה דאפקיד פי' בהיות הנשמה יורדת מלמעלה משביעה הקב"ה שתהיה טובה ולא רעה וכנזכר פ' ויקרא דף י"ג בפסוק עד שיפוח ע"ש ואו' וינוסו

הצללים תרי ג"כ נתבאר שם פ' ויקרא דף י"ג ושם יובן ועיין בפ' ויחי דף ר"כ ע"א כי הם א' גדול וא' קטן ומנח הא' מתברך ומתגדל השני לאחר זמן ולבתר מתחברן כחדא וע"ש: **והנכון אצלי** בפי' אלו הצללים שהם תרין עופין דפרחי מאילנא קדישא בעידן דנפקא נשמתא מתמן כדי לעטרא לה כנז' פ' בראשית בהקדמה דף י"ב ע"א בפיקודא שתיתאה וע"ש כי הוא האמת הצללים אלו. ואולי כי אותו העוף דמימין הנשמה הוא היותר גדול במעלתו ולז"א בפרש' ויקרא דף י"ג כי א' גדול וא' קטן ר"ל במעלה ואולי כי הגדול מצד הת"ת והקטן מצד המ' ולכן א' מימין וא' משמאל ודי בזה:

ובספרא דחרשין וגומר כל זה ברור כי היה מביט בצולמין דילי' ע"י נר א' המדליק ובו נראין צולמין דיליה בכותל וישביע אותן הצולמין ע"י השבעות הכתובים בפ' אשמדאי שיהיו זמינים אל החצונים ויפקידם שם ואז שלטי החצונים על צולמין דיניה וגומר וביאר סוד הענין כי הנה יש כמה שדים הנק' רוחין והם אותם שנבראו ע"ש בין השמשות ונשארו בלתי גוף וכל חפצם ותאותם הוא להיותם מתלבשים בגוף כי עירומים הם ולכן כאשר זה האדם יזמין להם ב' צולמין דיליה אז מתלבשים באותם הב' צולמין תרין רוחין מנייהו ואינהו מגידים ליה כל מה דאיהו בעי לרוב חפצם בהתלבשם בגוף וחמר כי לטעם זה אסור לאדם לומר בפיו להפקיד בפיו מאני דביתיה לסטרא אחרא כמו שאינם זהירי' עתה בעונותינו כי בעת הכעס יאמרו על הכלים אשר בידם ילכו אצל השטן וכיוצא בדברים האלו ואז שורה הקליפה על הדבר ההוא ולא תזוז מביתו. ואם על מאני דביתיה אסור לומר כך כ"ש על צולמין דיליה להפקידם תחת ממשלת סטרא אחרא. והנה בעת דקדימו יומין וגומר צ"ל כד קריבו יומין דבר נש ר"ל בעת האדם נפרד מן העולם הזה אז הרוח אשר נתלבש בהנהו צולמין נטיל ליה להההוא צלם ואזיל ליה עמיה ונשאר האדם בלתי צלם שהוא סוד האדם המלווהו ושומרו מכל רע כמ"ש כי מלאכיו יצוה לך כנ"ל מפ' בראשית דף י"ב ואז אין לאדם הזה עוד תקנה לעולם וענין הצללים עיין פ' אמור דף ק"ד ע"ב. מהרח"ו נר"ו. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף מג:

כד נפיק לעלמא והנשמה נתנת באדם אזדמן ההוא צולמא שנית דאמרן ונקשרים שתי צללים יחד ואשתתף בהדיה ואתערב ביה והיינו שהצלם הא' הוא נקשר בחיות הגשמי והשני נקשר בנשמה ושתיהם קרובות זה לזה ובאמצעות קשר שתי צללים נקשר הנשמה בגוף והיינו אך בצלם הקדוש יתהלך איש שהוא הגוף עם הצלם החומרי ונודע שהימים הם רוחניים או טובים או רעים כדפי' ימים יוצרו והיינו ויקרבו ימי וגומר כדפי' בזוהר

ולכך מתלווים לאדם ומשתתפין ביה. ומה שנעשה בנשמה מיום ההולדה עד יום הלידה הוא נסתר וז"ש ומן יומא וגומ':

ת"ח אחרת כיוצא בו שהרי שתי נשמות יוצאים כא' מההיכל העליון ויוצאים ונפרדים והזכר מקדים לרוב פעמים או הנקבה והנשמה האחת יש היכלות ידועים ועד"ז הנשמה יש מקום ידוע לה בין ההולדה ולידה ובבטן הצלם הראשון לבד שבו הוא מתגדל ודרך מבא הנפש בגוף ההוא אשר בבטן המלאה בזה עמקו מחשבותיו. כלילן דכר ונוקבא מפני שהם מזווגא דת"ת ומ' דכר. ומפרי העץ דא קב"ה עץ הוא הת"ת פריו הנשמה אשר בתוך הגן היא המ' נוקבא והראוי שתזריע למטה זכר ונקבה אמנם וילדה זכר למטה בלי נקבה מפני העון הגורם שיפרדו זה לעצמו וזה לעצמו כמו שהפרידו בין ת"ת למ' נפרדו הנשמות. ומולידין בנין דלא כדקא יאות כמו שהם בלתי מתייחדים כראוי מין בשאינו מינו כך מושכים שם שאינו מינו דהיינו אותם המתגלגלים אפילו שהם נשמות הגונות: והנה לפי דברי ר' אבא יהיה וילדה זכר למ' שהיא יולדת זכר ונשאר שם הנקבה או להפך והוא כפי מה שיגרם מעשה התחתונים אם תגבורת הרחמים או תגבורת מדת הדין כן יוליד למטה וז"ש כדפום אורחי דעלמא:

ור' אלעזר יחלוק על זה ויסבור כי המלכות לידתה לעולם זכר ונקבה יחד וירדו עד היכל לבנת הספיר ושם יפרדו בעולם הזה התחתון כנז' פ' פקודי וז"ש לאו הכי דהא כולא וגו' בשעת לידתן מהמ' ומתפרשן לבתר למטה בהיכל לבנת הספיר כנז' ומאי דקשיא לך או' וילדה זכר וגו' וז"ש אבל וילדה זכר כליל כחד שהזכר ונקבה יחד יקראו זכר והיינו בהיות סוד הזכר והימין גובר כי גם אותה נק' ענינה בשכלה והנהגתה כזכר מפני שבעת לדתה גבר הזכר על הנקבה ושניהם יקראו זכרים. וכן בהיות סוד זכר ונקבה בשמאל יגבר השמאל על הימין והנקבה על הזכר ושתיהם יקראו נקבה בסוד הו' וימצא הזכר שעניינו בשכלו והנהגתו כנקבה והיינו איש מזריע תחלה ו' ואח"כ ה' על ו' יולדת נקבה בלי ספק ושתי הנשמות נקבות וז"ש כליל כחד מסטרא דימינא וגו':

וכמה אלף וגו' יר' כי לפי דרכו יקשה וילדה זכרים מבעי ליה ולזה תירץ ולדידך מי ניחא והרי כמה אלף ורבוון נפקין בזמנא חדא בלילה א' לעלמא כפי מספר רובע יש' בלילה א' כך תוצא כמה נשמות והיאך יאמר וילדה זכר אלא מאי אית לך למימר דקאמר זכר על זכרים הרבה לדידי נמי קאמר זכר על זכרים הרבה:

ומן יומא דאפיקת וגו' הענין שנפש תקרא מפני שהיא נופשת בקבלתה שפע מלמעלה וכן מנפשות הגוף ומפני שאינה מקבלת שפע קיום אחרי צאתה מלמעלה עד ל"ג ימים כדלקמן לכך אמר לא איקרון וגו' והענין שהם מ' יום בכלל שאינה מקבלת שפע מהקדש

העליון והם ג' ימי דמי מילה שהם ימי ביעור דמי הג' ערלות הא' ערלה הנכרתת הב' ערלה הנפרעת הג' ערלה הנמצצת וכל זמן ששותת וכואב מאותם הדמים לא תכנס הנשמה פנימה אל אמה שלא נטהר מכל וכל מאותם הקליפות והשבעת ימים שאין ישוב לנפש עם הגוף עד אחר ז' ימים מפני עוברה בחצונים ודבקה המיתה בה ויפריד קצת בין הנפש לגוף ולא תתיישב הנפש בגוף כההוא דר' יוסי דפקיעין ואחר ז' ימים תדבק באמה והאם מותרת לבעלה אמנם תתעכב מלינק מהקדש עד מלאת ל' יום שהם בין הכל מ' יום שהם סוד ם' סתומה בינה סוד מ' סאה מי מקוה לטהרתה וטעם ל' יום שאז הוא בכלל נפל שאחר ז' ימים שעולה הנפש להדבק במ' תשב עם אמה ל' יום בלי מזון ותוכל לעמוד בעצמה בלי יניקה ואז יצתה מכלל נפל שלא תפסק קשרה מהגוף ולזה ל' אלו לא תראה למעלה לקבל מן הקדש מפני שלא יצאת מכלל נפל וזהו דרך כלל לשמועה זו אמנם פרטי דבריו אמר **שבעה** יומין לא עאלין וגו' מפני שנדבקה בחצונים כנז' ולכך הולד מסוכן יותר מלילית כל ז' ימים שהוא כמעט כמת אחר שאין הנפש דבק ונאחז בגוף. וכדין כתיב בבהמה שאינו חשוב לפי הטבע מפני רפיון החיות בו וביומא תמינאה שהוא עליית המ' לבינה השמינית שבמ' ביום הזה אתהדרו רוחא לגופא שניהם יחד נקשרים. לאתאחזא קמי מטרוניתא יר' שהם מזומנים להאחז בה ובדכורא אחר עבור השלמת עשר עם ג' ימי מילה כנז' שהוא התחלת גילוי מדרגת הזכר יסוד אמנם אל הקדש העליון צריכה להשלים מ' יום כנז' וז"ש ול"ג תשב וגומר לאתישבא רוחא בגופא. דלא תימא טהרה דמטרוניתא שהרי היא שלימה ומותרת לבעלה בשבעת ימים ראשונים כנז' שכבר נתגלה ח' של ברית אלא אלו הם להשלים עלייתו אל הקדש והם דמי רביא כנז' שהוא כואב ומיתה קרובה אליו ושותת דמי קליפת הערלה מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובההוא צולמא אשתכחו יומוי דבר נש וגו' הענין הוא כי אותו הצלם הוא סוד כח עליון השומר את האיש ההוא ובו תלוי כל שמירת האיש ההוא ונודע כי ימי האדם הם כחות הקדושים השורים על האיש ההוא וכפי מספרם כך ימים יחיה בעולם וכל אותם הכחות של אותם הימים כנודע דלית יום דלא תליא ביה חילא דלעילא כלהו מתחברין בההוא צלם דבר נש והוא שורש אליהם ולכן בהסתלק אותו הצלם מעליו זה יורה כי תמו כחותיו וספו וזהו כי צל ימינו ר"ל כי הצל עצמו הוא ימינו כנז': ואו' מפרי העץ וגו' נודע כי הנשמות הם מן הת"ת והיסוד הנק' עץ והנשמות נק' פרי של אותו העץ כמ"ש ממני פריך נמצא וכולם נמצאים בתוך הגן היא מ' ואו' לא תאכל ממנו יובן במ"ש אשה כי תזריע וילדה זכר והענין כי המ' כאשר תושפע מיסוד המשפיע בה לפעמים תלד זכר לבדו ולא תצא בת זוגו עמו וכל זה בידיעתו ית' דרכי איש לכן מונע בת

זוגו ממנו וז"א וילדה זכר בלי בת זוגו וזה למעשיו שגרמו לו וזהו מ"ש ומפרי העץ וגו' פי' אותה הנשמה בת זוגך אשר נשארה למעלה בתוך הגן שלא יצאת עמך לפי מעשיך הנה לא תאכל ממנו אין לך רשות ליקח אותה הנשמה אחר שאתה לפקח את מעשיך ולהרע. ועוי"ל כפום אורחוי דעלמא וגו' שהם אביו ואמו שלא נתקדשו בעת השמוש **א"ל** ר' אלעזר כי א"א לעולם אלא שיצאו מתוך המ' אמנם אחרי היותם בג"ע הארץ בעת צאתם כל א' יוצא בפני עצמו ומ"ש שיולדת זכר לבדו בלתי בת זוגו הוא בסוד ארורים הרשעים שמהפכין מדת רחמים למדת הדין וכן להפך כי לפעמים הנקבה תשלוט בזכר בסוד שם הוה"י כנודע ואז גם הנשמה הבאה מן הזכר תהיה נכנעת אל הנקבה ותקרי נקבה וחבקוק ודוד יוכיחו היותם מן הנקבה וכשיש זכות ביד אביו ואמו או איזה דבר אחר הנודע אצלו ית' אז גובר הזכר על הנקבה ושניהם יקראו בל' זכר וזהו וילדה זכר כי אעפ"י שהם זכר ונקבה תרוייהו אקרון זכר כי הזכר גובר ואם הוא להפך אז שניהם יקראו בלשון נקבה כמ"ש ואם נקבה תלד. וביאר היאך הוא הענין שתגביר הנקבה על הזכר ופי' ואמר כי הנה יש בזכר שמאל וימין והנה הנקבה רובה מן שמאל והת"ת רובו מן הימין וכאשר גם בזכר יתעורר השמאל ואותה הנשמה תבא מצד השמאל אפילו הזכר א"כ אז תתעורר הנקבה כי היא מהשמאל ואז כל אלו הב' נשמות א' של זכר וא' של נקבה שניהם נקראים בלשון שמאל כי הוא מטבע הויית הנקבה ולכן יקראו שניהם בשם נקבה וכן ששולט הימין וגו' ודי בזה ועיין למטה דף מ"ה ריש ע"ב סוף דברי ר' אבא ושם יתבאר דרוש זה היטב:

וטמאה שבעת ימים וביאר כי אין הענין ח"ו כאשר תחשוב דקאי הטומאה לאשה אחר שהם נשמות טהורות למה תטמא אז ח"ו רק וטמאה אהדר לנשמה ההיא. והענין להיות שהנשמה קדושה עצומה והגוף חומר עכור עלכרחה של נשמה נכנסת בגוף האדם כאשר יושלם ויצא לאויר העולם ואין לו ישוב להתיישב שם עד תשלום ל"ג ימים שהוא סוד היקף גלגל הלבנה כל סיבוב העולם ויתן כחה בגוף הזה כמו שידעת כי אין הגוף נוצר אלא ע"י הככבים השולטים בעולם כי לכן פרט כל ההריון הם ז' חדשים מהיקף הלבנה בכל ז' ככבי לכת וכן אחרי צאת הגוף לאויר העולם יצטרך פעם אל היקף חדש א' מהלבנה אמנם הג' היתרים על הל' ביאר עניינם לפי שכל הל' יום הולך הרוח ההוא ומתקשר בגוף עד תשלום חדש א' אמנם בג' ימי המילה שהגוף כואב אז הרוח הולך לו מכל וכל ואז אין באדם רק אותה הנפש שהיתה במעי אמו ולכן אותם הג' ימים אינן בכלל כי אז אין הרוח בגוף כלל וצריך ל' יום גמורים להתקשר בגוף ולכן היו ל"ג ימים וז"א על דמי טהרה פי' מה שצריך ל"ג יום ולא די בל' לבד הוא על דמי טהרה לסבת

אותם דמי טהרה דמי המילה הכואב בסבתם ג' ימים. האמנם כל אלו הל"ג ימים אינם שוים במציאותם כי הז' ימים ראשונים אין הנפש נקשרת בגוף כלל רק משוטטת עד יבקש מקום מנוחתה ואחר הז' ימים אז בקשה מקום מנוחתה ונשלם מציאותה ואז הוא זמן המילה ביום השמיני כי אז נקשרו רוחא וגופא ונתיישבו כחדא והטעם במה שידעת כי אפילו המלאכים היורדין בעה"ז הם מתלבשים באווירין ויסודין דהאי עלמא והנה אם יתעכבו בההוא לבושא ז' יומין הכי ישתארון לעלמין בהאי עלמא כנז' בזוהר פ' וירא אליו דף ק"ה ע"א והנה אין יכולת להתקשר הנפש והגוף עד ז' ימים ואפשר הוא בסוד סבוב ז' ככבי לכת והנה כל כחות גוף זה הוא מחומר עכור תולדת היצה"ר והטומאה כנודע בסוד בשגם הוא בשר כי הגופים מצד הטומאה ולכן נחש עפר לחמו בסוד הקדושה ולכן וטמאה ז' ימים ההם אשר מתקשרת עם הגוף ואז הערלה דבוקה שם והיא טמאה ואינה נכנסת במדור השכינה וזהו ז' ימים תחת אמו ולא עם אמו וביום השמיני אז נגמר מהלך ז' ככבי לכת כל א' ביומו ואז נתיישב הרוח בגוף ואז מלין אותו ומתקרבין נפשא וגופא כחדא להראות אצל המ' והת"ת ולאתקשרא בה ובדכורא בגופא ורוחא ואז ברחה הטומאה ואין עוד טומאה כי נסתלקה הערלה אמנם מחמת צער המילה חוזרת הנשמה להפרד מן הגוף ולכן אעפ"י שאין ערלה שורה שם והכל הוא דם טוהר עכ"ז להיות כי חוזרת הנשמה בלי קשר עם הגוף לכן עדיין צריך עד תשלום ל"ג ימים כי אז מתיישבת בגוף ומושכת שפע מן הקדש העליון ולכן נז' בפסוק דמי טהרה וימי טהרה א' כנגד ג' ימי המילה שאין הרוח בגוף כלל מחמת צער הדם ההוא אשר הוא טהרה אל הגוף מן טומאת הערלה שהיתה דביקה בו וזהו דמי טהרה. אמנם ל"ג ימי טהרה אז בכל קדש לא תגע שאינה קשורה שם ואינה מביאה שפע משם ולכן בכל קדש לא תגע כמו שנבאר ואו' ועל דמי טהרה אינון דמי מילה דמא בתר דמא הרגיש דהל"ל דם טהרה ואמר כי הדם הוא נמשך מן התינוק בעת המילה מכל אברי הגוף והם דמא בתר דמא ולז"א דמי בלשון רבים ואו' ולא אדכיר ה"א בתראה פי' כי דמי טהרה אין מפיק בה"א אך ימי טהרה יש מפיק בה"א להורות שלא נאמר דמי טהרה שלה וחוזר אל האשה ר"ל טוהר ה' תתאה דשמא קדישא רק שהם דמי טהרה סתם של הנשמה ולא טהרת האשה כי אין שם שום טומאה ח"ו:

בכל קדש וגו' הענין בסוד וכל זר לא יאכל קדש היא התרומה סוד השפע הבא מן המ' הנק' תרומה וממנה נזונים כל העולם כולו ובאותם הל"ג ימים אין הרוח זוכה אל קדש ההוא ויושבת בלתי מזון הרוחני עד שתתיישב בגוף ישוב גמור והכל חוזר אל הנשמה לא אל האשה. מהרח"ו נר"ו:

דף מד.

כמה דהיא לא שריא טעם לענין כמו שהיא סוד מ' משכן לשכינה בסוד כסא הכבוד ואליה שורין לכל סטר כדפי' בזוהר פ' ויצא כך כל עובדוי ולכך כדי ליגע בקדש לנפשות אלו צריכים להשלים מ' יום כנז' על חד תרין והיינו מ"ם במילואה:

ר' יהודה פתח וגו' אלא קדושא דקב"ה וגו' מפני שהם עומדים מכחו ומתפרנסים מהשפעתו ומתקדשי' מקדושתו אבל הקב"ה אינו צריך להם כלל. צר צורה גו צורה ענין זה בשם אלינ"ו שהוא כח הפועל בתחתונים דהיינו סוד הבינה למטה דהיינו וייצר תרין צורות שאין אדם מצייר מבפנים אלא מבחוץ והקב"ה צר מבפנים. ותיקן לה שאחר ציורה נותן לה תיקון ויופי להיותה כסא אל הנפש ונפח ביה רוחא דחיי ואין הנפש מסתלקת ממנו מפני היותה שם עם היות פיו וחוטמו ונקביו סתומין ואפיק לה וגו' היינו בריה גדולה יוצא דרך פתח קטון ואינו יוצא ברסוק אברים ומוציאו בשלים לאויר העולם ואינו מת בשינוי אויר. צור חוצבתם כסא הכבוד שמשם הנשמות חצובות. והכית בצור מטטרו"ן. הנני עומד וגו' היינו שכינה מתלבשת במטטרון וכל א' משלשה אלו אינו דומה ח"ו כדכתיב אל תמר בו אל תמירני בו וז"ש דיליה שולטנותא על כולא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' יהודה פתח אין קדוש וגו' לפי שפ' ואין צור כאלקינ"ו איירי על ציורו ית' את הולד במשקל אין צייר לזה הובא כאן פסוק זה באשה כי תזריע והיינו אומרו צר צורה בתוך צורה פי' כי הולד הוא בתוך מעי האשה ושם הקב"ה מצייר אותו נמצא שהם ב' צורות זו בתוך זו: (שייך לעיל) ואם נקבה תלד וגו' ועל דא כולא על חד תרין יר' אז הוא הדבר בהכפל כי לכן צריך ס"ו ימים להתישב נפשא בגופא:

ר' חייא וגו' ענין סמך יה המעשה וקשורו כאן יתבאר בסמוך וענין תרי קלי לסטר צפון וגו' הענין ממה שנודע כי בחצות לילה אתער רוח צפון הוא סוד הגבורה בסוד שמאלו תחת לראשי ואז נמשך ממנו חד שלהובא ומלאך א' מכח הגבורה דוגמת השלהבת היוצא מן הגחלת ואזיל ושאט בצפון כי שם מדור החצונים ושאט התם להכניעם ולהכניסם בנוקבא דילהון דלא ישטטו בעלמא וזהו קול הזה הנק' כאן. וז"א עולו ואתכנשו וגו' דהשתא בעיתו לאסתמרא בנוקבא דילהון משום דנוקבא פתיחא היא המ' הנפתחת לקבל את הת"ת בסוד ההיכלות הנפתחים בחצות לילה ואז נכנס הקב"ה לטייל עם הצדיקים בג"ע הם ההיכלות. ובהיות תרי קלי הענין כי המזיקין וסטרא אחרא הם משטטי לעילא ולתתא ובכל הרקיעים ולכן ברוח צפונית אתערו תרי קלי חד לעילא בההוא סטרא דצפון לעילא כנגד אותם המשוטטים שם וחד לתתא בסטרא דצפון ממש

כנגד אותם המשוטטים אצלינו בארץ. או אפשר כי ב' נוקבי דתהומי הם חד תתאה וחד עילאה כנודע וכולם בצפון כי שם מדור המזיקין ונוקבא דתהומא עילאה הוא בגיהנם העליון ונוקבא תתאה הוא גיהנם התחתון אשר בארץ ולכן אתערו תרי קלי חד כנגד נוקבא עילאה וחד כנגד נוקבא תתאה וכלהו לסטרא דצפון כי שם מחנותם וזה קרוב אל פי' הראשון. ואמנם סיפור שראו חד ככבא בטש וגו' לא ידעתי תועלת ספורו רק אם נאמר כי נודע כי כמו שיש מלאכי רחמי' ומלאכי דין גם יש ככבי אש וככבי אור וככבי בקר כמו שכתוב הללוהו כל ככבי אור ברן יחד ככבי בקר ואולי להיות תועלת ספורו אז זמן דאתפלג ליליא אשר מתבטל כח השמאל ולכן היה מכה ההוא ככבא דאתי בסטר ימינא וסתים נהור' להההוא ככבא דאתי מסטר שמאלא כנודע בסוד ג' משמרות הליל' דכל חד שליט בזמניה ומשורר הוא לבדו וזהו סוד ויריעו כל בני אלי"ם כי אתבר חיליהון דאינון דסטר דינא קשיא ואז נתעורר כח הרחמים ושליט על ככב הדין. מהרח"ו נר"ו:

דף מד:

אסתמרותא דנוקבא פתיחא פי' בתחלת הלילה שער היכל לבנת הספיר ננעל ונוקבא דתהומא רבה נפתח ומתפשטים החצונים בעול' ובחצות לילה שכל החצוני' נכנסין בנקביהן שער היכל לבנת הספיר נפתח והיינו אסתמרות' דנוקב' פתיחא. הא רעותא דאתערותא פי' רצון השכינה להתעורר כל חצות לילה עד דאתי צפרא ואפי' באור הבקר אין זווג ממש אלא חוט של חסד אמנם הזווג האמתי הוא ביום בברכת שים שלום ועכ"ז יש יחוד הת"ת למט' במ' דהיינו או' קב"ה עאל לגנתיה לאטיילא וגומר ושם הם מולידים נפשות לגרים את שרביט הזהב שרביט יסוד חוט המתפשט מהזהב בינה דהיינו סוד צדיק בחסר אל מתפשט מעולם הבא דהיינו אשר בידו חסד. דמתחברן בהדה בלילה לעורר זווגה ע"י נשמתם נגמר הייחוד שהם מקשטים אותה ונותן להם חלק מהזיוג. אמאי פתח קרא הכי בלא טוב. בגין דזמין אדם לאתפרשא היינו מיעוט הלבנה ע"י גיהנם ומחלוק' שנברא בשני זמן אדם שהוא דכר ונוקבא ויקרא את שמם אדם זמין לאתפרשא ולהיות מאור קטן ומאור גדול והטוב בטל וקרוב לענין זה הוא היות דו פרצופין שלא היתה לנגדו כדי להזדווג ולזה אמר לא טוב היות לבדו. בגין דהוות בסטרוי לא היתה ממש בגבו אלא בצדו לא' מצלעותיו ושם היתה דבוקה אליו וז"ש והוו כחדא ואפי' הכי לא היו פניה לצד פניו אלא פניו למזרח למדתו ופניה למערב למדתה. אחת מצלעותיו צדו א' כמו ולצלע המשכן וכשתשכיל בצורתם תמצאם שמאל בשמאל דבוקים ממש דינא בדינא דהיינו אחוריים ממש באחוריים שבו שהוא הדין והימין שלהם רחוקה זו

מזו וכשהם מתנגדים מתמתק השמאל בימין והימין בהשמאל זו בזו. סליקו תרין אדם וחוה וקמו שית אדם וחוה הבל ובת זוגו קין ובת זוגו ולדעת רז"ל הבל ושתי תואמותיו: **ת"ח בשעתא דאתתקנת וגומר** כיון דאתברכן וגומר הענין שהנשמות נבראו זכר ונקבה והם נפרדות בסבת העון ולא יתחברו דוגמא עליונה אם לא ע"י ז' ברכות ואז ידמו בייחוד' לייחוד ת"ת ומ' שמשניהם נמצאו: בזמנא דאיהו ברחמי וגומר יר' שעם היות שפעמים המ' דין ופעמים רחמים לעול' יחודה עמו ויניקתה ממנו לפי מה שהוא אם בפסח בימין אם בסוכות וגומר ואין לה ייחוד בזולתו ח"ו משקר בקב"ה וגומר הענין שהוא כנגד הת"ת ושוכב באשה זרה והיא כנגד המלכות ושוכבת באיש זר כל א' משניהם משקרים לשתי המדות. וע"ד קב"ה לא יהיב ליה תשוב' כי חטא בחלול השם והיינו עון בית עלי אשר ישכבון ועם היות שלא היה ממש כבר מעלה עליהם הכתוב ושמעינן מינה דא:

ר' אלעזר אמ' מאן דמשקר בכ"י וגומר דהיינו חלול השם ג"כ שמסתלק ע"י יהו"ד הממלא שם אדנ"י וכ"ש כשיחלל שניהם כנזכר לעיל דהיינו שמסלק רוח חיי הבינה מהם שהיא התשובה ולזה לא ישיג התשובה פומבי דמלכא פי' צורת האדם הוא פרסום קב"ה בסוד תקוני האדרא וזה שהוליד ממזר אותו הבן הוא בצלם אלי"ם והוא שקר הרי שהכחיש פומבי דמלכא ואם הוא מאשת איש פגם בכנסת ישר' וקב"ה בעלה ננזכר ואם הוא משאר העריות אשה אסורה משקר בכ"י:

ר' חייא בא להוסיף הפנויה על שאר העריות כדמפרש ואזיל **כד"א** גזלת העני אם הוא עני היאך גוזלים אותו אלא שאין מקדימין שלום ביום לעני מ' אף כאן גוזל אביו ואמו שהיה ראוי שבזווג יהיה שלום יסוד בבית מ' ואינה מפני שהוא זווג בלא ז' ברכות שהם סוד ז' ספי' ת"ת ו' קצוות והשביעית מ' והיינו גוזל אביו ואמו. מן העולם הזה בלא ברכה המשכת השפע מן הת"ת למ': מאן הוא איש משחית פי' מאחר דקא' גוזל אביו ואמו דהיינו שמסלק השפע מה בא להוסיף לומר עוד חבר וגומר ותריץ דפגים וגומר שהוא נוסף על גרעון ברכות שעשה פגם וז"ש דפגים דיוקנא ותקונא וגומר הענין שאם הוליד פגים צלם אלי"ם כנזכר שאפילו הפנויה אינה בסוד צלם אלדי"ם בעת ההולדה, ואם לא הוליד תקונא כי התקון שהשכינה מתתקנת בייחודה עם הת"ת בסוד ז' ברכות עליונות פגים והשתא ניחא או' כ"ש מאן דחמיר' שפוגם בשתיהן יותר ויותר מפני איסור הבעילה והולדת ממזר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. פתח ר' אחא וגומר הוקשה לו כי ראוי להתחיל בכי טוב וביאר כי אין שורה טוב כשיש הבדלה ופירוד כי לכן בשני שנברא הבדל המים לא נאמר בו כי טוב. ואותו הבדל עצמו היה כאן כנודע למבינים וז"א וע"ד לא כתיב כי טוב בשני דזמין

אדם לאתפרשא כי ההבדלה ההיא זאת היא עצמה וזאת ההבדלה באדם תחתון נמשכה מאותה ההבדלה כנודע. ולכ"א לא טוב כי פה הוא מקום ההבדלה והרגיש כי מי אמר לנו שבכאן היתה הבדלה והלא אדם לבדו היה לזה ביאר כי אינו כן כי או' היות האדם לבדו אין ביאורו לבדו בלתי אשה כלל כי הלא כתיב זכר ונקבה בראם דו פרצופין נבראו אך הכוונה כי הנקבה היתה מאחוריו והיה האדם בלתי סמך ועזר כי אין כח באשתו העומדת מאחוריו לעזרו במה שיחפוץ וזהו לבדו ולכן אעש' לו עזר וגומר כלו' האשה כבר היתה נבראת אך אעשה באופן שתהיה עזר וסמך וזה יהיה כאשר תהיה כנגדו כנגד פניו ולא דבוקה מאחוריו ואז תוכל עוזרו ואחת מצלעותיו הוא כמו ולצלע המשכן כי אדם וחוה ב' סטרין הוו פנים ואחור ולקחה ונסרה ויביאה אל האדם כי ברואה היתה בכל אבריה והראיה אומ' ויביאה אל האדם כי היתה מאחוריו לקחה ונסרה והביאה לפניו. ואו' אתקין לה ככלה זה יובן במ"ש פ' בראשית דף מ"ה ע"ב כי ויביאה בגי' כ"ד קישוטי הכלה:

ובעוד דהוה מתדבקא וגומר הרגיש כי אם כבר היו נוצרים שניהם איך לא יוזכר כי אם הזכר לבדו לכ"א כי כן האמת כי הלא במקום הזכר אין הנקבה עולה בשם כנזכר בזוהר פ' חקת דף קפ"ג ע"ב כי הזכר הוא העיקר הוא ההולך לפנים. לבתר סליקו תרין וגומר ר"ל אחר שנסרה והביאה אל האדם אז הוציאו פרי ועלו למטה ב' וירדו ששה אדם וחוה קין והבל ותאומותיהם. ונ"ל דצריך לגרוס סליקו תרין וקמו כחדא פי' כי תחלה היו כאחד כי היו מחוברין ואח"כ סליקו תרין ר"ל עלו לחשבון שנים ואז קמו כחדא ונזדווגו יחד:

ת"ח בשעתא וגומר סוד הז' ברכות עיין בפ' תרומה דף קס"ט ע"ב ולהיות כי צריך אל הז' ברכות דוגמת כלה עליונה א"כ אוליפנא דבעי החתן והכלה לברכינהו באינון ז' ברכאן ומאן דמשמש עם הפנויה בלי ז' ברכאן כביכול מנע ז' ברכאן מכלה העליונה כי כל נשי דעלמא בה תליין כדאיתא פ' נשא דף קכ"ד ע"א ומינה אתברכן ואי אינהו לא מתערי ז' ברכאן עילאין כביכול מנעי ברכתא עילאה מכ"י. וביאר סוד ענשו כי צריך תשובה ומיתה וגיהנם וז"ש ואית ליה לקבלא עונשא. הנה מכל זה תבין איסור הפנויה כמה גדול ענשו לאין קץ וכ"ש אשת איש כאשר יתבאר:

ר' אלעזר אמר וגומר פי' כי יש הרבה עבירות הנוגעות בכ"י כנודע מפ' בשלח דף ס' ע"ב ויש התלויין בצדיק ויש בנצח והוד וכיוצא בזה בשאר הספירות כנודע ואמר כי אם הנוגע בכבוד כ"י לבד יורש גיהנם כ"ש הנוגע בכבוד כ"י וקב"ה כחדא שהוא הנז' הבא על ביאות אסורות כי זה פוגם בתרוייהו כי האיש והאשה דוגמת קב"ה וכ"י. או יר' כי

לפי שלעיל איירי באיסור הפנויה כנזכר לכן הוסיף עוד לקח ר' אלעזר בקחתו ח"ו אל הבא אל אשת איש ואמר ומה אם הבא אל הפנויה כי אינו נוגע אלא בכבוד כ"י כי גורם אל הסתלקות ז' ברכות ממנה יורש גיהנם כנזכר אם יכופר העון וגומר כ"ש וק"ו הבא אל אשת איש כי פוגם בתרוייהו בקב"ה וכ"י כנזכר ויותר תגדל אשמתו אם תתעבר ממנו ויטריח את קונו לצור צורת ממזר כמ"ש צור ילדך תשי כביכול דאכחיש פומבי וחותמא דמלכא שהוא פרצוף האדם כי בצלם אלדי"ם וגורם לצור את הממזר בחותם המ' וע"י המלאך בעצמו ובידיו ממש ואין לך פגימה גדולה מזו. והבאת דברי ר' אלעזר הוא סיוע לדברי ר' אחא כי ודאי ר' אלעזר לא היה כאן רק ר' אחא ור' אבא ור' חייא. והנה ר' חייא סייע לדברי ר' אחא ולז' פתח ואמר גוזל וגומר וה"ק מאי גוזל ר"ל כי בשלמא איש את חבירו שייך גזילה שחבירו נשאר בלתי אותו הדבר הנגזל ממנו אך בשי"ת לא יצדק זה כי בכל מקום ממשלתו ית' וז"א מאי גוזל אחר שאמר אביו דא קב"ה וגומר כי עתה תצדק שאלת מאי גוזל. ותירץ כד"א גזלת העני בבתיכם פי' שמדבר על החומד אשת חבירו כי גוזל אותה האשה שהיא בת זוג האיש וזהו דוגמת גזילת העני בבתיכם כי גזילה נק' הוצאת הדבר מרשות לרשות כמ"ש בבתיכם. וכן בכאן האשה הזאת הפנויה היא ברשותו ית' ועדיין אין לך רשות בה עד שתקנה אותה מן השי"ת ע"י הז' ברכות והביא ראיה לדבריו כי איירי בפנויה ולא באשת איש מדתנינן תמן כל הנהנה וגומר ופי' ז"ל דפסוק זה דגוזל אביו ואמו וגומר על הנהנה כי אין לו שום איסור אחר באשת איש וכיוצא רק שהנהנה בלתי פריעת שכר וקניית הדבר ולכן גוזל לשי"ת ולכ"י לפי שעדיין זו אינה קנויה לאחר ולכן אינו גוזל רק לאביו ולאמו דא קב"ה וכ"י אמנם הבא על אשת איש גוזל את כולם להקב"ה ולכ"י ולבעלה. והנה הבא על הפנויה חבר הוא לירבעם הנק' איש משחית כי הלא איש זה חושב כי אין פשע בזה אחרי היותה פנויה והיא הפקר ואינו גוזל לשום אדם והוא שקר כי גוזל אביו ואמו ז' ברכאן ולכן דמוהו אל ירבעם אשר גדלה חטאתו על כל העולם כי חטא כל העולם תלוי בו והוא הוא המשחית כל העול' כי המליך הסטרא אחרא זכר ונקבה בארץ הקדושה ונסתלקו ברכו' העליונות ממנה וכן האיש הזה אשר בא על הפנויה וחושב כי לא חטא ולא פעל מאומה ולא ידע כי מנע ברכאן עילאין והמונע ברכאן עילאין הוא חבר לאיש משחית הוא ירבעם כי גם הוא מנע ברכאן עילאין וכמ"ש פ' תשא דף קצ"ג ע"ב ופ' פקודי דף ר"ן ע"א בסוד המונע ברכאן עילאין. ואומרו מאן הוא איש משחית דפגים דיוקנא דלעילא זה יובן מפ' פקודי דף ר"ן ע"א כי סטרא אחרא סמא"ל נק' איש משחית דפגים דיוקנא דלעילא ולכן כל המונע ברכאן עילאין נק' איש משחית. עוד ביאר או' איש משחית פי' נפשו נשחתה מן

העולם לגמרי שתמיד היא פגומה וזהו איש משחית בגזירה שוה דכתיב התם משחת נפשו וגומר וכן כאן איש משחית שמשחית נפשו לעולם. גם נק' איש משחית דמשחית כל העולם לגמרי דמנע מיני' ברכאן גם כביכול משחית לעילא כי כשאין משפיעין לתתא ברכאן גם מהם נמנעין ברכאן עילאין מבינה וחכמה אבא ואימא כנודע בסוד תנו עוז לאלדי"ם דנחית מאבא ואימא אל הת"ת ומ'. מהרח"ו נר"ו:

דף מה.

וע"ד אתפגים הוא לעלמין אפשר דאשת איש קאי שנאמר בו מעוות לא יוכל לתקון מה גם אם הוליד וגומר. ואפשר דאהדר למי שבא על הפנויה שגם תשובתו קשה שגורם ממנה זיוג פגימת הברית במקצת ואם הוליד יבא אח"כ לשפיכות דמים והבן בעצמו פגום במקצת ועוד דאפשר להנשא לאחיו מאביו או לאחותו מאביו. דפגים לעילא בספי' בדיוקנא אם הוליד שמחתים מה שאינו צורת צלם אלי"ם במי שאינו ואם לא הוליד פגים תיקונא כדפי' דהיינו סוד ז' ברכות תיקון הת"ת והמ'. ופגים לתתא גופו בו רשום העבירה ובמצחו ברשימין דעבירה. ופגים לנפשיה משתי צדדי' מצד מעלה מהספי' ומצד מטה מגופו זה הכלל אין צד היתר להכניס אות ברית ולהוציא זרע אם לא באשתו בחופה וקדושין וז' ברכות:

ר' אבא פתח וגומר לא יתן לעולם מאי לעולם אלא לרבות אפי' בשעה הראויה להתמוטט לא יתן וז"ש לא שביק לון לעלמין וראיה מיעקב שאפי' בשעה הראויה שיניחנו הקב"ה לכחו וחילו לא הניחו אלא עזרו וכדמסיק לקמי' דאתגבר חיליה דיעקב מפני אחיזתו בקב"ה. וכתיב ותקע כלומר א"א הא כתיב ותקע וגומר ואם לא שבק היאך ותקע וגומר יתרץ אלא לדידיה גביה כלומר את שלו נטל דהיינו עון שתי אחיות. ודלמא לא אשתכח שמא המקום גורם ויפסק הנחל התחום מוטב וגומר ולא אשתכח וגומר ירצה ממה שאתגורר ואתקוטט עמו וימצא איזו ערבוביא יותר טוב להסתלק מהקטטה. בביתא בליליא אפי' בישוב ביממא בביתא מיחדא חוץ מן הישוב אבל באורחא לא דלא שכיחי מזיקין. או מאן דאזיל בדרך משום דשכיחי מזיקים בליליא אפי' בשדה או בדרכים ומביא ראיה לאחד מהם מיעקב וכ"ש האחרות. חד מסטרא דדינא מאותם הכחות שהם תחת ממשלת גבריאל שר הגבורה והם ע' שרים על ע' אומות והם חזקים מצד הגבורה ושלטניה בסטר ליליא דהיינו חשך הגלות הנק' לילה וכל עוד שיש' בגלות מתחזק שרו של עשו. ובאור הבקר אור הגאולה שולט הימין מיכאל שר החסד וכל קדושיו.

ובזמנא דהאי ליליא לא יכיל השר בעצמו עם יעקב וגם יעקב לא נתחזק מהשר אלא היו שניהם שוים עם היות שליטת כח השר: כד סליק נהורא אז נתחזק יוהר ממנו נמצא

יעקב חזק מהשר שהשר בזמן שליטתו לא יכול עם יעקב ויעקב נתגבר עליו בזמן בא השחר שליטת יעקב. שליחא מלאך. דלא יכילנא לך שתגבר ממני. מ"ט לא יכיל ליה וגומר הוקשה לו למה בזמן כחו דהיינו בלילה לא יכול עם יעקב והיה יכול יעקב לעמוד כנגדו אמנם המלאך בעלות השחר רפו ידיו ולא עמד כנגדו והיה ראוי שכמו שיעקב לא רפו ידיו בזמן שליט' המלאך ולא נתנצח כך המלאך היה ראוי שיעמוד כחו בו ולא יתנצח בזמן שליטת יעקב. לז"א שהכל תלוי בשורש ושורש יעקב מדת רחמים ולזה לא שלט בלילה שהיא דין ולא נכנע אמנם שורש המלאך דין ולזה בעלות השחר מדת רחמים גוברת ומבטלת הדין והיינו ויריעו דאתברו כל בני אלי"ם כל הענפי' המתפשטי' ממדת הדין. ולאתכנשא שאין לשבח אלא בחבר' שאר המלאכי' כדי שלא יאמר יעקב עמוד בקרן זוית ושבח לקונך תחת ידי מי מעכב לז"א שאין זה מקום השבח ביחיד. אלא א"ל יעקב וגומר ומפני שהיה הענין הודאה על מה שכבר נתברך נקט לישנא דברכתני. אי אודית וגומר שתודה לי עליהם וכדי שלא תאמר אנוס הייתי שתקבל שלא תערער עוד עליהם ולא תהי' איש ריב ומדון לי בשנאתם והיינו או אי תשכח וגומר ישראל ודאי אודי עלך פי' מהת"ת מדתך יצאו הברכות לך ומי יקטרג. ותוכל יכילת וגומר כלומר בזמן שהוא שליטת האלי"ם שרית עמהם ובזמן שליטתך ותוכל אמנם הם מה שלא יכלו לך בזמן שליטתם כנזכר ובזה לא יקשה כפל לשונו שרית ותוכל:

ת"ח בשעת' דסלק נהורא אתכפיין וגומר בעלו' השחר אתכפיין ונכנעים אמנם באור הבקר הם נכנסים אל ההיכלות כל א' כפי ענייני והיינו ולא משתכחי. וכ"י משתעי הכנה אל הייחוד. דמשתכחי עמה בקישוטיה שקמו בחצות לילה לעסוק בתור'. שרביטא וגומר יסוד מצד החסד כנזכר לעיל. לאשתכחא בשלימו ירצ' להמצא אותם המקשטים שיהיה להם חלק בשלימות הזווג אשר לת"ת עם המ'. או יר' שע"י חוט החסד תמצא המ' ג"כ בשלימות חסדי הת"ת: ת"ח בשעתא דקב"ה וגומר והיא אתערת בסוד מיין נוקבין ע"י מעש' הצדיקי' לעורר הזווג ואז היא שואלת בדין מפני שיש צדיקים בעולם ואז הייחוד בימין שאין החצונים יכולין לקנתר. הרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. אלא לדידיה גרם והא אתמר פי' כי הוא בעצמו הביא עליו הצרה ההיא כי הכניס עצמו בסכנה שהוליך כל המחנה שלו אל צד הנהר אחר והוא נשאר בצד האחר לבדו על פכין קטנים ובמקום דשכיח הזיקא שאני שאין לאדם לסמוך על הנס ולכן אירע לו כן ליעקב וכדאתמר פי' לבדו לכדו כתיב על פכין קטנים. ואמר כי בלילה אפי' בכל הבתים שבעולם אין לישן יחידי אך ביום אם היא בית מיוחדת ומופרשת משאר בתים אז אין לישן בה אפילו ביום וכ"ש בלילה. ונתן טעם איך היה כח ביעקב

לאחדא ביה. וביאר כי הלא זמן שולטנות סטרא אחרא בלילה הוי והוא בגלות הנמשל ללינה כנזכר פ' וישלח דף ק"ע וקע"א והנה כל הדברים משתלשלין זה מזה ולכן ביום שליטת סמא"ל היא בלילה ולא ביום כי היא אתא מסטרא דליליא מ' ולא מאילנא דחיי השולט ביום בסוד רגליה יורדות מות ולכן שולט בלילה וכמו שמושל בישראל בגלות הדומה ללילה כך נתגבר כחו על יעקב בלילה ההיא: וכד סליק נהורא דאתער יעקב אילנא דחיי בסוד הבוקר זרוע ימין שבו כח האדם תלוי כמ"ש ימינך ה' נאדרי בכח אז דוגמת מה שיהיה לעתיד שיתבטל סמא"ל מן העולם כמ"ש בלע המות לנצח ביום ההוא זמן הגאולה הנמשל ביום לכן בעלות השחר נכנע כחו וגבורתו כמ"ש ויריעו כל בני אלי"ם ונתגבר יעקב בסוד אילנא דחיי ויכיל ליה:

והנה רז"ל ביארו שלחני וגומר ואני עתיד לומר שירה אמנם כאן סובר כי סמא"ל אינו מכת המשוררים אמנם היא להפך שלחני לפי שעלה השחר וכת המלאכים המשוררים מתערי בעלמא ולכן אנא בעי לאת מרא בנוקבא דתהומ' דסטר צפון וכמ"ש פ' תרומה דף קס"ג ע"ב על פסוק זה. וז"א כאן דהא מטא וגו' ולאתכנשא פי' מטא זמן המשוררים ולכן מטא זמנא דידי לאתכנשא בנוקבא דצפון וביאר או' ברכתני ר"ל תודה לי על הברכות אשר כבר נתברכתי בהם ותודה לי כאלו כבר ברכתני לשעבר באותן הברכות ומאתך היו בכוונ' גמור' ולז"א ברכתני עבר כלומר לא תברכני מחמת אונס רק ברצון כאלו כבר ברכתני תחלה בעת שברכני אבי שאז לא היית אנוס והנה סמא"ל אמר לו בערמה ודאי שכן הוא כי לא בעקבה נטלתם רק בשררה גמורה וישראל סבא עילאה דאנת אחיד ביה הוא ברך יתך ולא במרמה וכל זה כדי שלא יצאו הברכות מהסכמת פיו ממש והק' איך קראו אלי"ם אם הוא שר עשו מצד הטומאה וביאר כי כל הבאים מסטרא דדינא קשיא אקרון אלי"ם דוגמת אלי"ם אחרים כנודע וכנזכר בפ' בחקותי ריש דף ק"ג. ואו' ותוכל יכילת להון וגומר הכוונה הוא ק' לו כי מה חידש לן באו' ותוכל כי ודאי שאם לקח יעקב הברכות היא כי היה כח בידו ויוכל. וביאר כי הכוונה אל תפחד ממני ומעשו כי הלא שרית עם אלי"ם וגומר ואתה יכולת להם והם לא יכלו לך ועכ"ז לא הניחו עד שבירכו שם.

ות"ח בשעתא וגומר זה יתבאר במה שהקדמנו לעיל דף מ"ג ע"ב וגם שם יובן ממה שנכתוב בכאן. והענין כי בהיות דאתערת מ' בסוד מ"ן לגבי קב"ה והם סוד נשמות הקדושות דהוו זכאין בהאי עלמא כנזכר פ' ויחי דף רל"ה ורמ"ה וע"ש היטב לפי מה שנבאר כאן ב"ה גם מתעוררות בסוד מעשה הטוב והזכיות הנעשים בעה"ז ביום ואז בלילה היא מתערת לגביה בהנהו נשמתאן ובהנהו זכוון ואז הנה הנשמות אלו הם

מסטרא דדכורא כנזכר שם דף רמ"ה פ' ויחי ולבתר נחית ג"כ מיין דכורין הנה הכל הם מיין דכורין ואפי' מיין דנוקבא אינון מיין דכורין נשמתהון דצדיקייא דאינון דכורין ולכן כשהיא מתעוררת בעולם ואז כולא הוי רחמים מצד הימים וכל אותן המתהוות מזווג ההוא הם נשמות ימניים זכרים וזהו סוד אשה כי תזריע אשה מזרעת תחלה יולדת זכר והבן זה. אמנם כשאין נשמות צדיקים ולא מעשי' טובים אז מתביישת המ' ואין לה במה תתרצה אל בעלה וכדין אינה יכולה לאתערא ואז צריך הת"ת להתעורר תחל' משום דאי לא אזדווג במ' נמנע ממנו שפע עליון באבא ואימא כנודע ובסוד יש צדיק אובד בצדקו כנזכר פ' זו דף מ"ו לקמן ע"א. ולכן אתער בהכרח ולפי שאין העולם כדאי לו לאותו השפע לכן יוצא מצד השמאל והגבור' ואותם הנשמות כביכול יורדי' בחסרון ונק' נקבות וזהו הנרמז בתיקונים דף ק"ד ע"ב כי יש זמנים שהלבנה חסירה והוא בסוד [נוק'] ולכן הנשמות היורדות אז הם בחסרון ובעניות וז"ש אשה כי תזריע וגומר כלומר כשהאשה תקדים להזריע בסוד נשמות הצדיקים ומעשיהם הטובים אז וילדה זכר. וכשהאיש מזריע תחלה אז ואם נקבה תלד וגו' וכל סיפור מעשה זה דר' חייא ור' אחא ור' אבא הוא על סיום זה הנוגע אל פרשתינו בביאור אשה כי תזריע. עכ"ל:

דף מה:

והיא אתערת לבתר וגומר פי' שיש לה מ"ן דהיינו התעוררות מעשה הצדיקי' לעורר הייחוד ואז היא שואלת כדין וגומר ואז מ"ן מעוררים ממטה למעלה וכאשר אין לה מעשים טובים בעולם הזה אז הת"ת ממעלה מקרב אותה והיא בבושת פנים מקבלת בלי זכות התחתונים ואז יש לחצונים לקנתר ולקטרג ולכך גובר בזווג ההוא כחות הדין ונותנים להם חלק מה כדי שלא יערבבו השמחה וכל העולם מתמלא מהם וכל זה גורם מעשיהן של ישראל. וכפי מה שהם איש ואשתו יעשו למטה יעוררו למעלה אם היא תעורר תוליד זכר מפני תגבורת הימין וז"ש וע"ד קב"ה גזר לפי שע"י מה שיעשו למטה יעוררו למעלה כמוהו ובתנאי שלא יכוונו אל הגופניות וז"ש ובכולא בעי בר נש וגומר כיין שתנועתם התחתונה יעורר המדות העליונות צריך שיכוונו ובטוב כוונתם יתעוררו חיש מהרה:

אדם כי יהיה בעור וגומר הענין שהגלות הם הקליפו' לבושי שביה שהמ' מתלבשת בהם: לאו דאיהי פקידת ח"ו שאדרב' ראוי והגון להסתכל ולהשיג האדם בקדושה כל מה שיוכל. אלא בגין דאיהי חמאת וגומר וחוששת שמא יתייאשו או יחשבו שזו דרכה לכך היא אומרת לישראל כשתסתכלו בי לא תוכלו להשיגני עתה בגלותי אמנם בזמן גאולתי הייתם משיגים השגתי השגה שלימה אמנם עתה תשיגו מעט קט ממאורי מפני העדר

המאיר בי והנהגת הדברים בגלות הם על סדר אחר ולזה לא תוכלו להשיגני על נכון מפני תגבורת הקליפות וז"ש אל תראוני ודאי יר' שאם הכוונה דפקידת דלא למחמי לה היה לה לו' הסתירו עיניכם ממני אמנם הכוונה אל תראוני אם תסתכלו בי ונתינת טעם שאני שחרחורת מכריח יותר וז"ש מ"ט וגומר ששזפתני לשון זפת ושחרות וז"א שזפתני מבעי ליה ובלי ספק ש' א' לשמוש זפ"ת ליסוד המלה ונתרעמת שהיה לה מהשמש ב' תועליות ונמנעו ממנה הא' האור הנמשך לה ממנו הב' אפי' בהעדר האור היתה השגחתו עליה וזה שאמר לאנהרא לי ולאסתכלא בי ושניהם נמנעו ואפשר כי לאסתכלא הוא מה שהשמש נהנה ומסתכל ביופיה והכל נסתלק וז"ש דאסתלק וגומר בשית נהורין וגומר כי היא בעל ו' קצוות ויאיר מכולם ויחשיך בכולם והיינו שש זפתני בששה השחירני שם לקם כנזכר:

בני אמי נחרו בי הענין שהאם היא הבינ' ומינ' דינין נפקין וכל האחוזים מכחות הדין אפי' החצונים קארי בני אמי מפני שהיא מבוע לדינים וז"ש דאתיין מסטרא דדינא קשיא שהיא הגבור' שהיא ענף הבינה. נחרו בי ר"ל גרמו שגרוני נחר ולא אשורר לפניו כדרכי כדי לעורר הייחוד וז"ש כר"א ניחר גרונם ומפרש ואזיל היאך ע"י גלות ישראל:

לנטרא שאר עמין בגיניהון וגומר יר' שאין הקליפות יכריחו רצון גבוה אלא הכוונה מפני שהגלו ישראל ביניהם גרמו שאשפיע לשריהם כדי שיהנו בני מהשפע הנשפע אל ארצות העמין נמצא שאני נוטרת כרמים זרים ומשפיעם ע"י בני ולזה כרמי שלי לא נטרתי יר' דלא יכילנא לנטרא לון ירצה שאיני משפיע להם הברכה אלא אני משפיע לשר כדי שיזונו ישראל בכללם וז"ש נטירנא לשאר כרמין בגינה וגומר. קיטפא פי' בערוך שהוא בלסמו ולפי זה דפטירא יהיה איזה אילן שממנו יוצא הבלסמו ולא רצו ליהנות ממנו ולא מריחו. עיטפא כיסוי וכן פי' בערוך. דקוטרא קשר או עשן והכוונה לכסות עינים שלא ליהנית משום שמחת הגוף לחורבן המקדש:

פתח ר' יוסי ואמר לה' וגומר תבל נאו מן ארעא וגומר ירצה הארץ כוללת כל המציאות התחתון כולו תבל פרטי הוא חלק א' מן הארץ א' מז' ארצות א"כ למה פרט תבל מאחר שאמר הכולל: ארעא קדישא מ' השוכנת בארץ ישר' ולישב מלוא' אמר דאיקרי ארץ החיים שאותם החיים ממלאים אותה והיינו אוירא דארעא דישראל מחכים כאו' והחכמ' תחיה בעליה. תבל ויושבי בה שאר ארעא היינו שאר העול' ששולטי' בו ע' שרים ואעפ"י שתבל אינו קדוש לא נסתלק מפני זה השגחתו ית' ממנו אלא הכל לה' וז"ש וכולא חד מלה והא כיצד באו' והוא ישפוט וגומר שזה תלוי בזה:

ר' חייא פליג עליה משום מלת ומלואה שאינו מתיישב ופי' שהיא המלכות ומלואה הנשמות שבה. תבל ארעא דלתתא ויהיה עתה יושבי בה כעין מלואה דלעיל ולא כדפי' ר' יוסי:

אי הכי וגומר פי' בשלמא למאי דאמר לה' הארץ היא א"י ניחא או' כי היא על ימים וגו' כאו' לרוקע הארץ על המים וג"כ על נהרות היא מתכוננת בגנות ופרדסים אלא לדידך דאמרת הארץ מ' אי הכי במאי אוקימנא כי הוא וגומר. א"ל ודאי הכי הוא פי' ממקום שבאת משם ראיה ממש ואין ספק שלא נעלם מר' יוסי שז' נהרות הם ז' ספי' אבל הוקשה לו מאי ימים ומאי נהרות ותירץ שהימים הם בבחינת היותם זו מזו כדרך עלה ועלול ונהרות הם סוד המשכתם כולם יחד מהבינה אל המ' וז"ש ועל נהרות יכוננה דכולהו נפקי מההוא נהר עילאה שהיא הבינ', ובהו אתתקנת פי' בכל הנהרות יכוננה בשני ענייניים אם אל הייחוד וז"ש לאתעטרא וגומר ואם להשפיע למטה וז"ש ולמיזן עלמא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אדם כי יהיה וגומר ר' יהודה פתח וגומר משום דהאי קרא כתיב ביה כי יהיה בעור בשרו וגומר וכן למעלה כביכול אשתכח ביה כנזכר לקמן באורך דף מ"ו ומ"ז ומ"ח לזה הביא פסוק אל תראוני שחרחורת יר' כי גם בה אית שחרירות מתרין פנים מעילא ומתתא וזהו סוד הצרעת סגירו בכולא יר' מעילא שאין השפע יורד ומחתא שאין זכות ותפלות ישראל עולין כאשר יתבאר בע"ה כי זהו ענין בני אמי נחרו בי. ואו' אל תראוני וגומר האי קרא אתמר בזוהר שה"ש על עת הייחוד העליון אל תראוני וגומר בסוד נפילת אפים. אך הכא פי' דאיירי בעת הגלות דאמרה אל תראוני והכוונה הוא הודעת הדבר שלא נוכל לראותה בעת הגלות מפני שהיא שחרחורת ב' שחרוריות א' כי אור השמש הבא אליה עם ו' קצוות שלו שש נהורין דיליה אשר כולם היו מאירין בי כולם נסתלקו ממני ואני שחורה והיינו שש זפתני ר"ל כל השש נהורין זפתוני והשחירוני כזפת השמש הכוללת כל הו' קצוות ושחרורית אחר מלמטה כי לא עלתה זכיות ישראל ותפלתן למעלה בעת הגלות ובזה אין בה כח לשאול יחוד מלמעלה שאין התעוררות אלא בזכיות התחתונים כנז' לעיל ובעת הגלות לא נמצא משום דבני אמי נחרו בי ר"ל כי כל הדינים מתערים מבינה כנודע והנה אותם דאתו מסטרא דדינא הנקר' בני אמי כחות הדין הקשה שסוגרין הדלתות שלא תעבור התפלה וזהו נחרו בי כמו נחר גרוני כלומר סגרו את תפלתי דוגמת האדם אשר נחר גרונו ולא יוכל לצעוק ולדבר כן נחרו גרוני שלא אוכל להתפלל אל השי"ת ולעלות שם תפלתי וכן נאמר על צואריו נרדפנו כי היו קושרים ריחיים בצואריהם ולא היו פותחין פיהם להתפלל ולצעוק אל השי"ת.

ואז הוצרכתי ליטור את הכרמים להשפיע להם ברבוי לארצות העמים ולשמור כרמיהם של ע' שרים כדי שישאר איזה תמצית ליש' ביניהם:

ר' חייא ור' יוסי וגומר והובא זה המעשה כאן משו' דהכל מיוסד על פסוק הנזכר אדם כי יהיה בעור בשרו וגו' ואפשר שראו איזו שמחה ולא רצו לראותה כמ"ש אם אעלה את ירושלם על ראש שמחתי ואסור לשמוח אחר החרבן:

פתח ואמר וגומר ידעת היות ז' שמות לארץ ארץ אדמה תבל וגומר וביאר ר' יוסי כי סתם ארץ היא ארץ ישראל כי ארץ הוא לשון רצון כי היא מרוצה למעלה בקדושה וכמ"ש עד לא עשה ארץ וחוצות ארץ דא א"י וחוצות אלין שאר ארעין וביאר כי גם למעלה כק' מ' ארץ על שמה כמ"ש ארץ החיים וגם ארץ ישראל נקרא ארץ החיים כרז"ל שמתיה חיים תחלה ותבל הוא כללות כל העולם שאר ארעאן ייחוסו ג"כ אליו ית' וז"א וכולא כמה דאמר' וגומר ר"ל אל תתמה ממה שאמרנו כי כולא הוה הכי כמה דאמרינן וזהו ישפוט תבל בצדק דינא תתאה משא"כ יש' דאינן אלא במשפט דכד אתער צדק בעלמא בההוא זמנא כתיב ויש נספה בלא משפט כנודע ולכן ישראל נדונים במשפט הת"ת כי משם אחיזתן אך הצדק היא ראש לתחתונים וכלם נזונים על ידה משום דכולהו תליין מינה כי ממנה אחיזת כל התחתונים ולכן והוא ישפוט תבל בצדק וא"כ עתה א"ש תבל ויושבי בה כי גם שאר ארעאן הקב"ה שופטן וכלהו תליין מיניה אמנם ר' חייא פי' באופן אחר משו' דידענא דתבל היא ארץ ישראל בכל אתר כי אין בכל הז' ארצו' מובחרת כמו תבל כמ"ש בהרבה מקומות דלעילא מכלהו דז' ארצות הויא תבל וכמ"ש ויצו לתבל ארצו ולזה ביאר כי הלא ראוי להבין הכתוב א' שהוא מכופל באומרו הארץ וגו' תבל וגומר ועוד או' ומלואה ויושבי בה וכמ"ש ויצו לתבל ארצו ולזה ביאר כי הארץ דא כ"י הנק' ארץ כנודע ומלואה הם נשמות הצדיקי' העמוסים בבטנה והיא מלאה מהם וכמ"ש על חדשי' לבקרים רבה אמונתך פרשת בראשית דף י"ט ריש ע"ב ותבל היא ארץ הזו השפלה ויושבי בה הם הצדיקים ושאר בני נשא דאשתכחו בהאי עלמא וסוד הענין ממ"ש פ' לך לך דף פ"ב ע"ש כי הקב"ה מתעטר בתרין עטרין ומשתעשע בתרי גווני חד למעלה בנשמות הצדיקים בג"ע וחד לתתא בהאי עלמא בסוד הקמים בחצות לילה דעלייהו אתמר הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגומר וזהו פי' לה' הארץ ומלואה וגומר וגם ידעת כי המזמור הזה נתבאר על הנשמות העולות למעלה בכל לילה כי זהו סוד מי יעלה בהר ה' כנזכר פ' ויקהל דף קצ"ה ע"ב: והקשה לו ר' יוסי דבשלמא לפי' שלו כי ארץ היא למטה ארץ ישר' א"ש או' כי הוא על ימים וגומר כנודע כי ארץ ישראל מיוסדת על ד' נהרות וז' ימים וגו' כמשז"ל אמנם לעילא אינו כן כי הנהרות והימים הם עליה

ולא היא מיוסדת עליהם וז"א א"כ במאי אוקימנא וגומר וביאר כי כן הוא האמת כי הו' קצוות הנקראים נהרות וימים היוצאים מים העליון נהר יוצא מעדן אימא עילאה והנה המ' מיוסדת עליהם ודוגמת היסוד אשר כל הבית נשען עליו כן הנהרות העליונים הם יסוד חזק אל המלכות שעליהם עומדת כמ"ש וצדיק יסוד עולם כי היסוד העליון הנקר' צדיק הוא יסוד חזק אל המ' שתחתיו הנק' עולם. ואעפ"י שהיא למטה מהם עכ"ז יסודות שלה הם ועליהם ובסבתם עומדת כי מהם נזונית. והביא ראיה לדבריו דאיירי על ארץ העליונה כמ"ש מי יעלה וגומר נקי כפים וגומר כי נודע דכל זה לא איירי במ' אשר שם עולים הנשמות בלילה כי אחרי מותם ואין עולי' לשם אלא מי ומי נקי כפים וגומר ואי מדבר על א"י הלא כמה רשעי' ומצורעי' עולי' לה בעונותינו ואו' נפשי הוא ברור כי הוא קרי וכתיב והכל הבנה וכוונה א' כי נפשי היא המלכות הנק' נפש דוד כמ"ש אשר כלבבי וכנפשי יעשה וגם נק' נפשו של הקב"ה כמ"ש נשבע ה' בנפשו וזהו אשר לא ישא לשוא נפשו של ה' הנז"ל כאו' מי יעלה בהר ה' וגומר. עד דהוו אזלי כל זה נודע כי היסורין של עון הם בנגלה משום דיתבייש וישוב בתשובה אך היסורין דאהבה הם בנסתר כי אינם רק להרבות שכרו ולכן אין לגלותם כדי שלא יהיה שם שמי' מתחלל כאו' לעושי רצונו כך. מהרח"ו נר"ו:

דף מו.

יסגירו בכול' יר' סגירו שנסגר השפע העליון מפני פגם מעשיו אבל עכ"ז יסורין בהעלם שנסגרו מראיית בני אדם ולכך עדיין אין הכהן דנן לטומאה עד שיתברר לו ובין זה לזה יעשה תשובה אבל כשרבה רעתו נותנים לו יסורין שאינם של אהבה אלא בגלוי ואהבה היא השכינה הממתנת התשובה. מסטרא דמסאבא באכזריות וקלון שאינם חוששים לתשובתו. טובה תוכחת מגולה שעם היות שאינם מאהבה סוף סוף הוא תוכחת לכפרת עון ועכ"ז התוכחת שהוא מאהבה היא מסותרת והיא טובה ממנה. מאחי ליה בגרמיה היינו בעצמות בכאבי נסתרים שאינם נראים לבני אדם. תחות תותביה היינו בעורו במכות שהם בגלות אלא ששמלתו מכסה לעורו. בתותביה בעוני שאין לו לבוש ומתבייש לפני בני אדם או צרעת הבגד שהוא מוכרח לפושטו לפני הכל: באנפוי במורסות ונגעים. חטאה ולאו רחימא שהחוטא שהוא רחימא יסוריו באתכסייא וזה יסוריו באתגלייא. בקיטרא דעיטא חד בקשר עצה אחת לבזות אותי באתם אורייתא בעי צחותא שיהיה האדם צח תוכו כברו ולא עכור מסתיר בתוכו סיעתא דשמיא חברת האל ואית דגרסי סייעתא היינו שהיה אביו שב ובוכה על עוניו והיה נעזר מקונו.

קיימא סיהרא באשלמותא כאו' ותרב חכמת שלמה. ואתחכם שלמה מתוך מדה זו מפני שזכה להשיגה בשלימות הגדול חמא כולא אותם הדברים התלויים בראיה. וידע כולא אותם הדברים התלויים בידיעה ומאי חמא כשהשיג כל השגות אלו. חמא כ"ל יסוד דלא אעדיו מן סיהרא מקור נובע תדיר אור מהשמש. ונהיר לה בשמשא והיינו או' בימ"י שהם ימי החמה והענין שראה את הכל יסוד בימי נקשר ביום ירצה בבחינותיו דהיינו הת"ת והכל במ' דהיינו הבלי ונק' הבל שהיא כלולה מים חסד גבורה אש רוח ת"ת ואו' הבלי בכינוי היו"ד מפני שהיא מדת שלמה כאו' ותרב חכמת שלמה. והוא חמא כל יסוד בה הוא הבל דיליה מ' נק' בכינוי אליו הבלי מפני אחיזתו בה וז"ש דאחיד ביה כנז': משח מחכמה ורבות בהיותו גם מהכתר והיינו שפע קדש ממוחא עילאה. אתמלי מהת"ת ורווי מהחסד ששם השבע וחדי מצד הגבורה ששם השמחה: בזמנא דאסגיאו זכאין שריבוי הצדיקים גורמין קשרם לעולם מפני שריבוי בחינת מעשיהם זה עושה מכאן וזה עושה מכאן מתמידים הייחוד. בזמנא דאסגיאו חייבין שגורמין פירוד תמיד. צדיק יסוד צדקו מ' הנק' צדק. סיהרא דלא אשתכחת אינה מוכנת לזיווג מפני הפגם. חייבין מאריכין בשלוה דהיינו מדת שלומם החצוני כי גם בחצוני יש יחוד ע"י בניה הרשעים והיא פורעת להם שלותם בעולם הזה במה שמתעסקין באיזה מצוה והחצונית תובעת. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ת"ח כתיב אדם וגו' הרגיש בפסוק או' ב' וראה הכהן וגו' וחזר ואמר וראהו הכהן וטמא אותו עוד מאי והובא אל אהרן וגו' והיה די או' וראה הכהן וביאר כי הענין בסוד הנז' בפ' וישב דף קפ"א ע"א כי יסורין של אהבה פי' הוא כי המ' נק' אהבה ובהיותה בחסרונה אות' הנשמות הכשרות היוצאות אז מאתה ג"כ הם סובלות יסורין עמה בחסרון שלה וזהו יסורין של אהבה. ועתה יתבאר לך סוד נגע צרעת. והענין כי בעת חסרון הלבנה ידעת כי אין החסרון מאתה ח"ו ולא נחסר גוף הלבנה עצמה אמנם יושם לפניה עב שחורה ולא יראנה השמש וגם אנחנו לא נוכל להביט בה וזה פשוט אפי' בין התוכנים. והנה ג"כ למעלה הוא בענין זה כי מחמת עונות הדור מתגבר כח החצוני ומונעים שפע אור הלבנה בסוד שבתי בית הסוהר דסמא"ל כי הוא שחור וזוהי עב השחורה כמ"ש ואם בהרת שחורה היא וגו' וכמ"ש פ' תצא דף רפ"א ורפ"ב ופ' פנחס דף רמ"ח ע"ב בסוד שבתי לקותא דנהורין שזהו סוד נגע צרעת כי אותו הנגע עב שחורה כתרגומו סגירו ר"ל כמ"ש לעיל כי סוגר זכיות ישר' שלא יעלו ושפע העליון שלא ירד וזהו פי' סגירו בכולא. והנה האיש הזה הוא סובל יסורין של אהבה זוטא דאיקרון נגע צרעת אמנם לא בגלוי. ולזה והובא אל אהרן וצריך שיביאוהו אליו ושיעיין בו היכן הם

ואז נגע צרעת הוא ר"ל אינו טומאה ששרתה עליו מחמת יסורין של עון כי הם טמאים אך הם יסורין של אהבה הנק' נגע צרעת כי סוגר שפע מאור הלבנה בחסרונה וז"א והובא אל אהרן וגו' וראה וגו' נגע צרעת הוא כלו' אינו טמא רק הוא נגע צרעת כנז'. אך כאשר וראהו הכהן ר"ל שלא הוצרך להביאו אליו בהסתר כדי שיראהו רק שהוא מעצמו ראהו בשוק בפרהסיא אז וטמא אותו כי יסורין דעון טמאים הם ובזה נתיישב הפסוק על מכונו ודוק ותשכח. וסוד יסורין של עון הענין הוא יובן מפ' פקודי דף רמ"ד בדרגא חמישאה ושם תבין איך יסורין של עון הם כחות טמאים המתלבשים באיש החוטא ונפרעין ממנו ומצירין לו. וההפך ביסורין דאהבה כי אין שם רק סגירו לחודייהו כנז' ולא טומאה ח"ו. וענין ג' גווני שאת או ספחת וגו' אפשר כי להיותם באים מן דרגא חמישאה כנז' פ' פקודי דף רמ"ד והוא סוד הגוף הכולל ימין ושמאל נמצא כי הם ג' מציאיות או אפ' יובן בסוד הנז' פ' תצא דף רפ"א ע"ב והוא אמיתות הדבר ודוק ותשכח. והוא כי הלא ז' ככבי לכת הם ככב צדק נוגה הם ג' ימיניים והם טובים מצד הטוב אך שבתי מאדים חמה הם רעים מצד הרע. והלבנה הוא מטוב ורע וכאשר תאיר מג' הטובים הימניים תהיה טובה וכאשר תאיר מצד ג' שמאליים הרעים תהיה רעה והנה אלו הג' שבתי חמה מאדים הם שאת ספחת בהרת. ותולדותם ומראיתם אין פה מקום הארכת ביאורו אך בסוד הארת גוון ג' ככבים הנז' שהם חמה ומאדים ושבתי ממטה למעלה כי כל מה שהוא יותר למעלה הוא יותר חשוך וכן הם בהרת עזה כשלג שאת כקרום ביצה וגו' וכן תבין סוד כמראה חמה העמוקה מן הצל. אמנם מצינו במקום אחר כי בהרת שחורה היא שבתי ואין פה הרחבת ביאור הדברים ודי במה שעוררתיך. וביאר פסוק טובה תוכחת וגומר פי' שטובה תוכחת מגולה כדי לייסר האדם להשיבו בתשובה אמנם יותר טוב ממנה והיא כשהיא מאהבה שהסי' שהיא מאהבה שהיא מסותרת.

כגוונא דא מאן דאוכח וגומר זה ביארתיו בפ' קדושים דף ס"ו ע"א ר"מ.

א"ל ההוא בר נש וגומר פי' בחיבור וקשר עצה א' נתיעצתם עלי לדבר עלי קשות ובודאי כי הוא חסידות שלכם שאתם תלמידי רשב"י כי עלייהו אתמר הוי עז כנמר לעשות רצון אביך שבשמים ואין להם א' בפה וא' בלב אך עכ"ז לא היה לכם לדבר כ"כ בגלוי מפני בני הבאים אחריי שלא יקטרגו וילחמו בכם. פתח וגומר הצדיק עליו הדין ושיכפר השי"ת עונו וכמ"ש מי אל כמוך נושא עון וגומר וכשראה בנו אותם החכמים וראה כי אביו היה בוכה ידע כי יסרוהו על אותו הרושם שבפניו שהיה מלא נגעי' ואז אמרו סייעתא דשמיא אית הכא והוא כי בניו ידעו כי על חטאתו אירע לו נן שלא רצה לייסר את בני עירו גם לא הניח בניו לייסר את בני העיר והי' אומר להם אל תתחרו במרעים כאשר נבאר בע"ה.

ולכן שמחו בזה כדי שידע אביהם איך חטא בזה ושישוב בתשובה ואולי יתרפא אך הם לבדם לא יכלו אל נפשם לדבר דברים אלו נגד אביהם אם לא בסיוע חכמי' אלו וכאשר תראה מדבריהם:

את הכל כל זה מבואר ועל פי דרכו ביאר לנו כי אין נקר' הבל רק בהיותה כלול מאש ומים ורוח דוגמת הבל הפה כי הוא רוח א' חם ולח חם מצד האש ולח מצד המים והוא עצמו אויר ומזה נדין לשאר המקומות והנה הם ז' הבלים מחסד עד המ' אמנם המ' הוא מלכות שלמה וחכמת שלמה ולזה קראה הבלי ר"ל מדתי שהיא המ' וכל הוא יסוד וביאר כי כבר השיג בימיו אל מעלה גדולה כזו כי חיבר את היסוד במ' כנודע כי לא היה ייחוד זה בשלימות אלא בימי שלמה. והוק' דאי איירי בזמן ההוא איך אמר יש צדיק אובד וגומר וביאר כי כוונת שלמה לומר כי הוא השיג אל מעלה זו כי בימיו נתחבר הכל עם המ' להיות הדור זכאי וגם ע"י עצמו כי על ידו נתחברו כנודע אך יש זמן אשר הצדיק אובד בצדקו וזהו יש צדיק וגומר ר"ל והוא בעת שהדור אינן זכאין. ואומרו ואתמלי ידוי וחדי וגומר יובן בסוד ומלא את ידו ללבוש את הבגדים בסוד עשר אצבעות הנק' י' שליטים אשר שם נמשך השפע בסוד ומלא ידינו מברכותיך פותח את ידיך וגומר. והנה יש צדיק וגומר לא קאי כאן למטה אלא למעלה ולזה לא אמר נאבד ח"ו רק אובד ופי' כי אובד כל השפע הבא עליו מנהר היוצא מעדן וזה בצדקו כלומר צדקו היא המ' שנתרחק' ממנו ע"י עונות יש' וכשאין זווג ליסוד עם המ' גם היסוד אובד וחסר ממנו שפע עליון כי אין משפיעין לו אלא כדי שישפיע לתחתונים גם ע"י התחתונים הוא מתברך בסוד תנו עז לאלי"ם וגם הצדיקי' התחתוני' אשר בעה"ז גם הם אובדים שפע העליון ואז הרשעי' מאריכין בעבור רעתו הוא צד הטומאה והיינו ברעתו הנק' רעה כנודע וכל הדבקי' בה כלהו מאריכין ימים בשלוה משום דאתדבקו בה כנזכר בפרשת שמות דף י"א ע"א מהרח"ו נר"ו:

דף מו:

כגון אבא דאתפס נר' מכאן שאין הצדיק נתפס בעון הדור אלא כשאינו מוחה בידם. דלא נגדי בהו שלא נתקוטט בם מיא חסד יהו"ד אשא גבורה אלי"ם. עפר מן האדמה גופו עפר ממחצב המשובח א"י דהיינו מן האדמה והפנימית ממנה שהוא בי מקדשא. מאינון חיין דלעילא חכמה ובינה. ויהי האדם לנפש אין פי' שהאדם עצמו היה לנפש מתלבשת בגוף אחר שהרי האדם עצמו הוא הגוף הנברא מא"י אלא פי' אדם אתכליל בנפשא קדישא מחיה עילאה חכמה דאפיקת ארעא עילאה בינה והיינו הנשמה. כמה נטורין וגומר בהיות השומרים רבים ישמרוהו מכל מיני פגע לפי מספר מיני הפגעים

בכל צרכי העולם צריך שומרים. רשימא הוא לטב. שבחו גדול שהקב"ה רושמו למעלה בין הקדושי' ואין ענין תפלותיו או מצותיו כא' העם בכלל כל העם אלא רשום שיצא מכלל כל העם וכן למטה אינו בכלל העם אלא איש רשום לעצמו והיינו רשימא לעילא ותתא האמנם יש פחד שמא יתגרה בו השטן והעד איוב שרשמו הקב"ה באו' השמת לבך וגומר לז"א רשימא לטב אחר שיש לו אהבה ושמירה רשימתו לא יזיקנו. שכינתא קדישא שכיח עלוי היינו שהוא יהיה משכן לקדושה וממנו תתפשט לכל העולם וכל זה באמצעות הנשמה הקדושה שבו שהוא נאחז בה ע"י טוב מעשיו. והנה בהתהפך הענין יסתלקו ממנו כולם וחשב האחרון באו' שכינתא אסתלקה מיניה והוא הדין הג' הקודמין. וכח החצוני עושה בו דברים כנגד שכינה רוח הטומאה זה לעומת זה וכנגד רחימא אסתאב וכנגד נטירו אתפגים וכנגד רשימא בחיזו דאנפוי דהיינו ממש רשימא לכל רואהו טמא טמא יקרא מעלה ומטה:

ת"ח בגין דהאי נפש איהי קדישא עילאה מהחכמה מהקדש העליון ולכן מדי בואה למטה תעבור דרך כל המדרגות הבינה עד בואה אל בחינה שנאמר בה תוצא הארץ שיוצאה לחוץ ולכך משכא לה בגווה בכל בחינות תוכיותה והיא דקה מן הדקה ויורדת ונמשכת בכל מדרגות הבינה ואז היא לובשת צורת מקום עמידתה ולכך היא כוללת כמה בחינות מהבינה בענין מצד החכמה נקראת ראשית ומצד כללותה בבינה היא נקראת נשמה יורה על נשימתה מהאף העליון מצד הבינה כאו' ונשמת שדי תבינם וכתיב ויפח באפיו נשמת חיים. ודא היא דסלקא לא בחינת רוח ונפש אלא דוקא בחינה זו שהיא הנשמה מפני שהיא מצד הבינה והחכמה יש לה כח לעלות עליה כזו וז"ש דהא כל שאר נפשתא רוח ונפש לית רשו וגומר מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תו יש צדיק וגומר עתה בא להגיד כוונתו כי היה אפשר לאביו לייסר בני דורו ולא ייסרם ולכן נענש ולא שהיה רשע ח"ו וגם אותנו לא הניח לייסרם. וז"א ומחי בידון. דלא נגרה בהו וגומר ר"ל היה מוחה בידינו שלא נתגרה ונלחם עם הרשעים מפני שכן אמר דוד אל תתחר במרעים ולכוונה טובה איכוון במה שלא ייסרן ונראה לו חסידות לשתוק ולעשות צ ווי דוד ע"ה באו' אל תתחר במרעים וזה מחסידות הבן שהיה חעץ להוכיח אביו ולא היה נוגע כלל בכבודו. אכן עכ"ז היה טועה בזה כיון שהיה ספוק בידו וז"א ודאי קב"ה אעניש לי בדא דהא הוה רשו וגומר והצדיק עליו את הדין והנה ביאר ג"כ הפסוק יש צדיק וגומר ר"ל יש זמן שצדיק אובד מפני חסידותו וצדקו גורמת לאיש הזה והיינו כד אסגיאן חייבין בעלמא ומצד חסידותו כמו שאמר אל תתחר במרעים והענישוהו מפני חסידותו או אפשר בצדקו ר"ל כי המ' הנק' צדק נפרעת ממנה

עם היותה דביקה בו ומיוחסת אליו והיינו צדקו לא תועיל לו לפי שלא מיחה בבני דורו. וראשון עיקר:

תו פתח וגומר ענין הב' יצרים אפשר שהם ב' יצירות האדם דכר ונוקבא והם מים ואש טוב ורע והם ה' אלי"ם והכל א' זה לעומת זה ונודע כי דו פרצופין נבראו כמ"ש את האדם כליל דכר ונוקבא ועליהם נאמר וייצר ב' יצירות. ומלת את האדם לרבות דהוי דכר ונוקבא וגם הנשמות היו שנים חד עילא' הנקר' נשמת חיים בסוד הנשמ' הנק' נעמי היא הבינ' דאתמשכא האי נשמה מחכמ' ובינ' הנק' חיים חיי המלך בסוד אלימלך ונעמי הוא נשמה דכלילא דכר ונוקבא וזהו ה' וכנגד אלי"ם ויהי האדם לנפש חיה עילא' והסוד הוא נפש המ' הנק' אלי"ם ונק' היה עלאה כי יסוד נק' חי ועם ה' תתאה הוי חיה כנזכר פ' ויקרא דף י"ז ע"א בר"מ. נמצא כי כל אדם נברא בב' יצירות אם בכח גופו אם בב' יצריו ואם בסוד נשמתו נשמה ונפש ועיין בתיקון ס"ג על פסוק זה ועיין למטה דף מ"ח ע"ב בסוד תרין רוחין. אמנם נלע"ד לפרש כי נשמה ונפש הכל א' והראיה או' ויפח באפיו וגומר ועי"ז היה לנפש חיה והענין במה שידעת כי גם הבינה נק' חיה וכמ"ש פ' משפטים דף קכ"ו ע"א בסוף הפרשה ועיין שם בביאורי דאית חיה עילא' וחיה זוטרתי וזוטרתי דזוטרתי וע"ש והענין כי סתם חיים הוא בחכמה והבינה המקבלת אותם חיים נקרא' חיה חיי"ם חכם והנה הנשמה הנק' נעמי היא בסוד הבינ' כנידע וכד אתמשכא לתתא במ' אתקריאת נפש וז"א תוצא הארץ היא מ' תוצא לחוץ אותה הנשמ' הקרוי' נפש חיה ר"ל כי באה מבינה הנק' חיה עלאה ודוק ותשכח:

ות"ח בגין דהאי נפש חיה וגומר הענין כי נשמה זו ביורדה אל המ' נק' נפש וכשחוזרת אליה אחר פטירת האדם או בלילה בעת השינה אז נק' נשמה והענין כי נשמה מלשון נשימה והוא סוד הרוח אשר נושם האדם בחוטמו ומושכו אליו וכן הנפש הזו בחזרתה אל המ' והמ' מושך ושואב אות' אז נק' נשמה ושמור כלל זה בידך. וע"ד איקרי רוחא ממללא התרגום ביאר כן ותרגם ויהי האדם לנפש חיה לרוחא ממללא והענין כי גם כל אומות העולם יש להם כח הדיבור ואיך נק' אל הנשע' הקדושה הזאת רוח ממללא אך הוא כי יש לה כח הדבור לדבר קמי מלכא משא"כ בשאר הנשמות. וגם כלל זה שמור בידך ויתורץ לך קושיא גדולה אשר היא כי הלא כח הדיבור שוה ביש' ובאומות העולם א"כ ח"ו נר' כי נשמתן שוה ובמה יפרדו זה מזה ומה תוספת מזה על זה. אך עם הנז' מתורץ הכל ואי' כד"א נאלמתי וגומר אפשר כיוון תוך דבריו נאלמתי דומיה כאשר החשתי מטוב שלא דברתי טוב כי אם רע. והשאר מבואר. ואומ' נעכר במכתשין וגומר ודא הוא דאמר דוד מלכא דאלקי בהאי וגומר והענין כי רצה לפרש כי פסוק זה דוד

אמרו על עצמו ממש וכמ"ש תחטאני באזוב ואטה' וארז"ל כי נצטרע ו' חדשים ולכך הוצרך אל טהרת האזוב דוגמת המצורע וז"א וכאבי נעכר. ויתכן כי דוד היה יכול להוכיח את בני דורו ולדואג ולאחיתופל ודומיהם שהיו מלביני' פניו ולא היה מוכיחם אך היה שותק כנזכר כי עליך נשאתי חרפה וגומר וכמ"ש תחלת המזמור אמרתי אשמרה וגומר אשמרה לפי מחסום וגומר נאלמתי וגומר לכן וכאבי נעכר וז"א ודא הוא דאמר דוד וגומר כלומר זהו שאמר דוד נאלמתי וגומר כי על עצמו אמר דאלקי בהאי. והראיה לזה כי לבתר מצינו דנתרפא ואתפני מיניה כמ"ש פנה אלי וחנני וגומר בגזירה שוה דויפן אהרן אל מרים מה התם צרעת אוף הכא צרעת ולפי שהקב"ה מסלק הארת פניו מן הטמאים לכן היה שואל לשי"ת שירפאהו ויפנה אליו ויביט בו וזהו פנה אלי וחנני. וענין לשון הרע ועונשו הכל יובן מפרשת פקודי דף רס"ה ריש ע"א עיין שם. מהרח"ו נר"ו:

דף מז.

נגע צרעת וגומר א"ר יוסי הא כל גוונין וגומר דיני שאת ותולדותיה וספחת ותולדותי' ומראות טהורות כדפי' במסכת נגעים. אינון דהוו יסורין של אהבה היו נגעים טהורים והטמאים יסורין שאינם של אהבה והיינו מאיס וגו':

לפום אורחוי וגומר אם חטא בענין שנתעורר הכח הטמא יסוריו ממנו אם התעורר כח הדין והוא טהור יסוריו באהבה ולא אליו אלא גם כשגורם לכל העולם בדרך זה הוא נוהג וז"ש גרים נגע בעלמא וז"ש אל תט וגומר ובל אלחם וגומר הא אם יתעולל כמעלליהם ילחם ויאכל במטעמותיהם בנגעיהם ולענין או' אל תט לבי וגומר יר' משום דתנינן באורחא וגומר התפלל שאפי' שירצה לבו להטות אל יטוהו ואל יוליכוהו אלא יחזירוהו אל הדרך הנכון.

ור' יצחק תירץ בענין אחר וז"ש אלא דוד אזהר וגומר אין לומר אל תט לבי להקב"ה ח"ו אלא ללבו שלא יטה עצמו אתה לבי אל תט עצמך וגומר ומשום דקשיא מה ענין אמירה זו ללבו יטהו לז"א שמצוה להיות האדם מדבר אל לבו כמדבר אל חבירו כאומ' והשבות וגומר כדמפרש ואזיל ויר' אל תטה לבי לדבר רע ותמצא שאתה מתעולל וגורם עלילות בעולם ברשע מעשיך ובודאי שמי שגורם דין לעולם אין הדין פוגע אלא ברשעים וז"ש את אישים פועלי און כי תצא אש ומצאה קוצים וז"ש להתעולל עלילות ברשע שתעשה ואותם העלילות והדין יפגע באישים פועלי און ונתן חלק בראש לגורם וז"ש ובל אלחם במנעמיהם כנזכר למיל ופי' זה כיוון באו' לפום אורחוי דבר נש גרים וגומר.

דסגיר ולא פתח הענין שכל המעשים גורמין סגירו הסגר השפע למעלה והמנעו מרדת אמנם פגם זה שאין פותח וז"ש דסגיר ולא פתח כי מהיותר עכ"ג דהיינו רדת השפע עדן נהר גן דרך הורדת השפע נעשה נגע ונסגר הפתח ונתיבש הנהר וז"ש נגע הוא אקרי.
ור' יוסי פירש לא לגן לבד יהיה הסגר זה אלא גם אל המדות העליונות דהיינו דלא מסתפקין רבהן שהם חג"ת ואלו אינם מסתפקין כדי צורכם כ"ש בנין שהם נה"י שימנע השפע יותר ויותר והיינו כאדם סוד הת"ת כולל כל הו' קצוות חג"ת נה"י.
ומכאן נחית ירצה שאחר שיהיה פגם באלו המדות ויגבר בהם הדין מפני העדר השפע נחית למאן דנחית דהיינו המ' המתגוללת בדינים. ור' יצחק מכריע כדברי ר' יוסי שהפגם למעל' ומשם יורד למטה והטעם נאר מקדשו משמע שמלמעלה הוא בעצמו נאר אותו ובני אדם גרמו במעשיהם ואם כדברי ר' יהוד' מלמעלה היה עולה הפגם בה. טמא ממש במה שהוריד הדינים מלמעלה ע"י שגרם למעלה השליט החצונים והם יונקים ממדת המ' ואין לך טומאה גדולה מזו היותה משפעת הדינים לחצונים והיינו טמא ממש מלמטה ומלמעלה הקב"ה נאר מקדשו וירצה בטלו שלא תקבל שפע ולא תשפיע לקדושים והיינו פי' ר' אלעזר אסתלק מאן דאסתלק הת"ת מהמ' וחויא תקיפא שריא היינו הנהגת העולם ע"י החצונים. והיות המ' יונקת הדינים החזקים מגבורה. קרא אטיל זוהמא והיינו דם הנדות הנשפע לחוץ וז"ש סאיב למאן דסאיב:
תאנא כד שארי חויא לאתגלאה וגומר הענין כשדנין הדין בבית דין העליון בספי' ובהגזר הדין מיד במאמר גבוה מזדמן שם הנחש סנטירא דמלכא לצורך יסורי העולם ומיד צריך להשפיע לו כח הדין לפעול כך וכך וכשבא הנחש מיד מסתלקים אלו הקדושים מפני שאינם סובלים ראות הנחש והשפעתו. ואו' שארי חויא לאתגלאה יר' כשיתחיל לצאת מפתח נוקבא דתהומא רבא שהוא נסתר שם מיד נעשה הפגם בקדש ואז מסתלקים סמכין שהם נצח והוד שהם בהשפעתם סומכים ומעמידים למ' ובהיות מתגלה הנחש מיד אלו מתאספים ממנה אל הת"ת למעלה ונשאר הבית בלי כח עמודיו ואז גם היסוד שהוא נסמך על העמודים מסתלק ומיד נחרב הבנין שהבנין הרוחני הפך הגשמי יסודו למעל' ממנו ואם תעביר היסוד מהבית הרי הבנין נהרס ויתעבר גם ציון מקומם דהיינו מציאיות נה"י המתנוצץ בתוכיות המ'. ואז אתי חויא לא באצי' ח"ו אלא במדורין מבחוץ להיכלות ועולה ממש עד המדור הב' שכנגד הוד אמנם כח התעוררותו עולה עד המדור שכנגד הגבורה כי שם שורשו המשפיעו ואז אטיל זוהמא והוא הדין הקש' והזוהמא הנשפע מהגבורה למ' והמ' משפיעו לנחש לחוץ אל מקומו וצעקת הנחש במעשים המקולקלים נק' אטיל בה ירצה שהוא סבה להמשיך אליה ע"י אותו התעוררות הדין

הקשה כנזכר ואל יטעך שכלך להבין הדברים כפשטן כי זה סכלות כי הגשמי הטמא לא יעלה אל הרוחני הקדוש כאו' לא יגורך רע. וכדין אשתכח מקדשא היא המ' והיא הנקר' בית ארץ אחוזתכם והיא נפגמת חס ושלום בסבתם כי אינו פוגם למעלה אלא מעשה יש' הנאחזים בקדושה וז"ש ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם ששם נאחזים כל יש' כנזכר: וכתיב והנחש היה ערום וגומר הענין שיש ג' בחינות במ' בי"ת אר"ץ שד"ה והנה בשדה נאחזים כולם אפילו הכחות הנק' חית השדה וז"ש והנחש היה ערום מכל חית השדה מפני שעורמת הצידה לצוד בני אדם ולצודד נפשות היא אל הנחש: ויאמר אל האשה היינו או' ארץ אחוזתכם שהיא בחי' פנימית משדה שהיא א"י שאין אחוזים בה אלא יש' והענין הוא כי מקומו בשדה ומתעורר להטיל זוהמא ונכנס מהשדה בדברים אל האשה העליונה די אתר מקדשא דהיינו ברית ארץ יסוד נקודת ציון מכון לשבתו וז"ש די אתר מקדשא בגווה וכנגד בחינה זו אמר הכתוב את מקדש ה' טמא בגין חובוי וטעם חובוי הוא בגין דאתגליא חויא כדפי'. מאן חובוי בבא בפגם נגע צרעת. דבגין וגומר שאר העבירות לא יזמין ה' ענשו ע"י נחש ממש אלא יתלבש בשאר נבראים או בא' מן העונשים אמנם לשון הרע כ"כ הוא מתייחס אל הנחש ויעוררהו בטבעו כ"כ עד שכמעט ידמה אל הפגם וז"ש חויא אזדמן בין לעילא לעורר הדין בין לתתא להעניש בעולם התחתון.

השרופים או השורפים מ"ל יר' אם כדברי רז"ל שהיו שרופים וחזרו וחיו השרופים מבעי ליה ואם כפשוטו שהיו שורפים בארסם הנשוך השורפים מבעי ליה השרפים כד"א שרפים עומדים וגומר הענין שנק' שרפים מפני שהם מצד האש הגדולה מהגבורה ומורה עצמותם בדין לא פועלם בדין ולא פעולים מהדין ולז"א הנחשים השרפים ירצה הנחשים הנאחזים בשרפים שאין החצוני פועל אלא מצד מה שמקבל מהקדושים ולהיות שמהקדושי' הללו נשפע הדין לחוץ אמר דוד המלך שברת ראשי תנינים על המים ירצה התנינים הם החצונים וראשיהם הם השרפים בדינם החזקה והקב"ה משבר ומחליש כחם בסוד מימי הרחמים. והשתא קשיא ליה דאיהו אמר תנינים על הנחש ואנן אשכחן והנחש היה ערום חד א"כ מאי תנינים תרי לז"א שלפי האמת הקליפה הם סוד סמא"ל ולילי"ת תרי וחד אתחזרו בייחודם או כדפי' רז"ל שהרג את הנקבה וסרס את הזכר בענין שהשרשים השרפים הם ראשי תנינים אמנם למטה תנינם כתיב דהיינו חד אתחזר כדי שיוכל העולם לסובלו. ואמנם או' שברת וגומר על המים למטה מן המים מאי על המים לז"א וכתיב שרפים עומדים ירצה עמידתם וקיומם להיותם שרפים בדינם הוא ממעל לו דהיינו גבורה שעל הת"ח כנודע וכן או' ויבאו בני האלהי"ם דהיינו אותם המלאכים

שהם בנים וענפים נמצאים מהגבורה הנקר' אלי"ם להתיצב ולקחת עמידה והצבה וחוזק על ה' מהגבורה שעל הת"ת והיינו ביום הדין.
וכדין בהיות הדין נשפע על ידי השרפים והפגם עולה סגירו בכולא כל מעינות הרחמים נסגרים למעלה ולמטה ולית מאן דפתח כי מקורות הרחמים נסגרים מכל וכל. אשה מנאפת היינו סוד שכם בן חמור אונס את דינא דמלכותא דינא ומחתה פיה ואומרת לא פעלתי און אלא ע"י החצונים נפעל:
א"ר יצחק גרעונא דכולא איזה פגם שימצא למטה אינו אלא שנעשה למטה משם נמשך ח"ו שיהיה כח החצונים לפעול אם לא ברשות גבוה ואין למעלה דבר רע אם לא ע"י התחתונים דהאי בהאי תליא כיצד יחטאו בני אדם ראשונה למטה ויעלה הפגם למעלה וירד הדין מלמעלה ויפעל ע"י החצונים למטה והכל ברשות גבוה כדפי' והם גרמו מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. מהו פנה אלי וגומר זה יובן ממ"ש בילקוט בפסוק זה כי ג"כ אהרן לקה בצרעת אמנם נתרפא תכף מפני היותו כ"ג וזהו ויפן אהרן פי' דאתפני ואתרפא מצרעתיה כדי שיוכל לעבוד כהונתו ואעפ"י שר' יהודה בן בתירה חולק שם על זה הנה כאן נר' דמפרש הכי דנצטרע נמי אהרן: נגע צרעת וגומר א"ר יוסי וגומר כל זה יובן היטב במה שהובא לעיל דף מ"ו ע"א על פסוק זה וע' במה שביארתי שם כי הוא הנכון בזה כי לפעמים היה נגע ועכ"ז היה טהור ואיך אפשר שיהיה נגע ויהיה טהור אלא הכוונה כמו שביארנו שם כי יש נגע הנק' נגע צרעת סגירו בחסרון הלבנה וזהו יסורין דאהבה זוטא והם טהורי' וכפי גווני הנגע היה מכיר זה הכהן ועיין לעיל:
כתיב אל תט לבי וגומר ביאר הכתוב עם הנז' והוא אל תט לבי לדבר רע כי אם תטה אתה לבי אל דבר רע הנה יתעורר הרע הפועל עלילות ופעולות ויתערו נגעים בעלמא.
א"ר יצחק וגו' קושית ר' יצחק מבואר והתירוץ כי דוד לא היה מדבר אל השי"ת שאל יטה את לבו לרע רק היה מדבר עם לבו ממש כי כך דרך הצדיקים בכל עת ובכל רגע לדבר בלבבם וכמ"ש והשבות אל לבבך כלומר תדבר עם לבבך ותשא ותתן עמו בדברי המצות כי כל השם אורחותיו בעה"ז זוכה לעולם הבא כמ"ש ושם דרך אראנו בישע אלי"ם וזהו אל תט לבי כי היה מדבר אל לבו ואומר לו אתה לבי עשה באופן שאל תטה אל דבר רע. ויר' שאעפ"י שהאדם צדיק יוכל להטות עצמו ולילך אל הדרך הרע וז"א ללביה קאמ' דוד כלו' אל תט דלפום ארחוי דבר נש וגומר כלומר הטעם לפי שכפי אורחוי דבר נש הכי מטה עצמו ולכ"א ללביה אל תט וגומר וביאר או' והשבות לשון השבה שהם הרבה פעמים וביאר נגע צרעת סגירו וגומר הכל ביארתי לעיל דף מ"ה ע"ב ודף מ"ו ע"א

ע"ש באורך. אמנם מחלוקת ר' יהודה ור' יוסי ור' יצחק הוא כי ר' יהודה ביאר כתרגומו ממש כפי הפשט כי כשאין שפע יורד מלמעלה נק' נגע צרעת דסגר לעיל דלא ליחות שפע בהאי עלמא. ור' יוסי הוסיף ביאור כי גם ממש למעלה אשתכח סגירו ומניע' שפע ואפי' אבהן עילאין לא מסתפקי מבינה נהר עילאה וזהו באדם הוא אדם העליון ממש כביכול ומכ"ש בתתאין בהאי עלמא ור' יצחק סייע את ר' יוסי ואמר דהכי הוא ודאי דגם לעילא ממש שליט כמ"ש נאר מקדשו. אלא שלע"ד שחולק עם הראשונים וסבר דלא אית נגע צרעת אלא מחמת טומאה וכמ"ש את מקדש ה' טמא ואם תדקדק בדבריו תמצא שסובר כן באו' וכלהו בגין חובוי עלמא כלו' ולא יסורין דאהב' וביאר או' את מקדש ה' טמא כי כביכול שכינתא מסתלקת מהמקדש בעת הכנס שם האיש הטמא ההוא וכדין שריא תמן רוח טומאה. ואפשר דאיירי גם לעיל כביכול אך צריך שתבין פשר הדבר מפ' תרומה דף קמ"ד ע"ב וע"ש היטב ותבין איך המ' מסתלקת מההוא דרגא דהנהו מלאכי' הנקראים חציר דתמן איקרי נמי משכן ה' כי גם הם מצד הקדוש' ושריא תמן שכינתא בסוד משכן ה' בסוד מצמיח חציר לבהמה עלאה דא מ' שכינתא ואו מסתלקין סמכין וגומר יובן מפ' פקודי בסוד ויתן את אדניו הם המלאכים העומדים ונקראים אדנ"י ובסוד המשכן ועשייתו יובן כל זה וזהו כוונת או' מאן מקדשא ונתתי נגע צרעת וגומר כי המ' הנק' ארץ אחוזתכם וכן ואל האשה אמר היא מ' והכל במה שעוררתיך בפ' תרומה דף קמ"ד ע"ב וזהו שדייק כאן באו' באתר מקדשא אתאחד בגווה כי המקדש הוא השכינה אתאחד בההיא אתתא הנז' תמן בפרשת תרומה ע"ש גם זה יתבאר מפ' בא דף ל"ה ע"א איך ההוא נחש מייבש אינון עשבים. ואו' הנחשים השרפים עדיין אין לי ביאור בזה וצ"ע: א"ר חייא א"ר יצחק גריעותא וגומר זה הוא ממש מה שכתבתי דסבר דלא אשתכח נגע צרעת אלא ביסורין של עון. מהרח"ו נר"ו ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף מז:

דבשבעה דרגין אתקרי כנגד ז' ספי' שתא יומין לעילא מחסד עד יסוד שביעאה עלייהו בינה. שיתא יומין לתתא ששת ימי החול שביעאה עלייהו שבת ואפשר דעל ההיכלות קאמר שהם ו' היכלות ו' ימי חול מטטרון ז' עלייהו היכל קדש הקדשים כנגד השבת. ובין אלו לאלו דהיינו כסא הכבוד אמצעית בין האצילות להיכלות כדפי' בכמה מקומות וז"ש ז' דרגין לכורסייא והוא שלמה על כורסייא מקבל מז' עליונים ומשפיע לז' תחתונים. ז' כתרין דיומין יר' מדרגה למעלה מהימים שהם ז' למעלה היא הבינה ושם הכתרין ושרשים אל הספי' והם נסתרים בבינה ומשם נקרא שלמה בז' שמות כדי שיהיה מרכבה לחכמה שהחכמה נראית בז' כתרים אלו והכתרים האלו הם מראה שבהם נראות

ספירות אלו וז"ש לאתחזאה ביה חכמתא קדישא היא החכמה עליונה כאו' כי חכמת אלהי"ם בקרבו והיינו לאתחזא' ביה חכמתא קדישא. שלמ"ה מצד החסד כי המלחמה מצד הגבורה. ידידיה מצד הגבורה ויצחק נק' ידיד אגור מצד האמצע הקושר ואוגר הכל בן יקא מצד הנצח בן וענף המקיא השפע מלמעלה מצד הימין והיינו שהקיא חכמה לרב. למואל מצד ההוד שהורה למו יש' מעלת אל דהיינו שהודו להקב"ה. אתיאל היינו יסוד הקושר המ' א"ת עם החסד א"ל וכן אתיאל עם היסוד נקשר החסד כענין א"ל חי. קהלת מצד המ' קהלת ומקבצת ומכנסת הכל. ואמר ז' הבלים הם הבל הבלים הרי ג' הבל הבלים הם ו' הכל הבל ז':

ומה דאיהו חמא בהשיגו בז' הבלים אלו שבהם פתח ספרו לא חמא בר נש אחרא כי הם בסוד הספירות הנעלמות וז"ש וכד כנש חכמתא כאו' כי חכמת אלי"ם בקרבו ואסתלק בדרגין דחכמתא מדרגה אחר מדרגה אתקרי קהלת ואפשר ששם קהלת על כל הז' והוא בבינה היכל אל החכמה וז' הבלים לקבל ז' דרגין מהחכמה העליונה והכרח לזה כי קול היא בבינה והבל דק מהקול ושורש אליו. והענין שהספירות הם בחכמה מיא ובדעת רוחא ובבינה אשא דהיינו חסד רחמים ודין והיותם בחכמה ודעת הם רוחא ומיא לבד ולכך אר"ש הבל קלא ברוחא ומיא דביה. אמנם האש מקבלו מהבינה ועם היות שהקול יש בו אש רוח ומים עם כל זה הבל יסודו שיש בו אויר ומים והם העיקריות עם היות שנקרא קול אחרי צאתו אל הבינה כנזכר:

ותאנא בז' הבלים מתקיימו וגומר שהם ז' ספי' שבחכמה שהם דקות רוחניות כדמו' נפש וחיות לכל הנבראים מהם וז"ש מתקיימין עילאין ותתאין דאלמלא הבל דנפיק מפומא וגומר שהעולם בכלל דומה לאדם והאדם לעולם וילמד סתום מן המפורש כדרך שהאדם קיומו בסוד הבל זה יוצא ובא כן העולם יש בו סוד הבל דק רוחני השורה בו דהיינו הרוחניות העליון הנמשך לתחתונים שע"י חיותו וקיומו והבל יוצא היינו עסק התורה והמצות שממנו נעשה הבל והיינו דמסיק כגוונא דא אמר שלמה מלוי וגומר וירצה לפי זה פירוש הפסוק הבל מאותם ההבלים העליונים אמר קהלת ירצה ספרו ודבורו הם הבל נמשך מההבלים העליונים שהוא קיום העולם שהוא מתקיים בהבל א' הנמשך מאותם הבלים והיינו או' הבל הבלים. בענין שבין אותו הבל שהעולם מתקיים בו בין אותו הבל שאמרתי אני קהלת הכל הבל א' וז"ש וכל מלוי הכי הוא:

תאנא וראיתי אני ממש הוא ראה מה שלא ראו אחרי' והטעם כנזכר שסוד החכמה העליונ' לא נתגלה לזולתו שהוא היה נאחז בה יותר משאר האדם ולכן בענין החכמה ראיתי אני הוא ראה מן הסכלות הם החצונים ואין ספק שמן הסכלות היותו נמצא בעולם

אתי כמה מילי תועלתא לעלמא א' דאלמלא לא אשתכח שטותא בעלמא וגומר שאין האור ניכר אלא מתוך החשך ואם אין רשעים אין צדיקים שלא נאמ' מיכאל הצדיק וכיוצא אלא יוסף הצדיק מפני שהיו במין האדם רשעים וכן אם אין סכלות אין חכמה וכן בדברי חכמה אם אין סברא הפכיית נגד אותה הסברא אלא מוסכמת מהכל לא תקרא חכמה וז"ש ומלוי דברי החכמה כנזכר. למילף שטותא הם הדברים הנגדיים הפך האמת שלא יאמר האדם אדע ההסכמה האמתית לבד שהוא העיקר שאינו אלא כל מי שיר' לידע החכמה ידע סברת השוטים המכחישים החכמה ובזה יבין מסתורי החכמה להבחין האמת והכרחיותיו. כמה דאתי תועלתא לנהורא היינו כיתרון האור דקאמר בקרא ויר' כיתרון הנמשך לאור מהיות חשך במציאות. ולא אתי תועלתא וגו' הענין שבהיות החשך האור מתעורר ומתחזק להעביר החשך ומוציא תועלתו לעולם ואם לא היה חשך היה אור נדעך בלתי מתחזק וכן ענייני החכמ' מפני היות מנגדים אליה היא מתאמצ' בטענות וראיות ותוספת חכמה וכן ענין במקורי השפע מהחכמ' מפני החצונים המנגדים היא מתאמצת להעבירם כדמסיק לחכמה סתם דהיינו כל מיני חכמה בין העליונ' בין התחתונ' שיש לה תועלת מן הסכלות. כדאמר ר' שמעון וגומר לא נהיר לתחתונים ולא אתנהיר מן העליונים. אלא בגין שטותא הם החצונים המתגברים הוצרך להתגבר אור הקדושה להעבירם ולבטלם ולשקעם בתהומא רבא ואותו התגבורת בגרמת השטות ואלמלא המן לא נמצא פורים ואלמלא יון הרשעה לא נמצא חנוכה יתרון האור מן הסכלות ודאי. ואלמלא האי וגומר ודאי שהיה שפע ואור אמנם יתרון שבא אל המ' כדי שתוכל נגד הקליפות לא היה בה אם לא מפני שיש קליפות נמצאות. אתנהיר יתיר היא מעצמה ונהרין לה מהספירות העליונות.

פרקא דמילי דשטותא שמא סברות רעועות חצוניות ומבטלם כדי שיהיה ניכר הסוד. יקר מחכמה ומכבוד ר"ל כבוד ויקר הוא מהחכמה והכבוד העליון סכלות מעט והיינו סברת ר' יוסי בפסוק אמנם ר"ש ירצה עם היות שהיה אפשר לתלמידי' ללמוד חכמ' וכבוד בזמן שהיו לומדים פרק של שטות עכ"ז יקר מחכמ' ומכבוד שהיו יכולים ללמוד באותו הזמן סכלות מעט שהם לומדים מפני התועלת הנמשך. מכל אורחין דעלמא עם היות שיש דרכים הרבה בעולם להראות יקר תפארת מעלת התורה עכ"ז דרך זה מראה גדולתה יותר מהכל. כיתרון האור ר"ל כמעלה היתיר' הנמשך לאור מן החשך דהייני שהאור מועיל ומראה תועלת יותר בהיות' סמוך לחשך כמו המציירים לתת נוי לצבע הלבן ליפותו עושים לו שפת צבע השחור סביב לנאותו וז"ש ובגין אוכמא וגו':

א"ר יצחק וגומר דלא ידע בר נש וגומר הענין כדי לדעת שיעור מתיקות הדבר צריך קודם טעימתו לטעום המר ואחר שירדם החיך בטעם המר יטעם המתוק אם יוכל להעביר המרירות ולהחיות החיך בטעמו יוכר מתיקותו היותו גדול ומשובח. טוב אשר תאחוז בזה בדברי הקדוש' והחכמה שהם עיקר וגם מזה מדברי שטות אל תנח ידיך שימשך להם תועלת במעט ממנו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. יתיר מכל ארחין דעלמא זה יובן מפ' והנה טוב מאד דא מלאך המות כי פי' לפי שהוא הגורם לכל אדם יראת ה' מפחד המית'. נמצא כי מכל ארחין דעלמא לא אית מאן דיהדר לישראל לגבי כביד עילאה אלא האי סכלות רצוע' בישא. ואו' ולעולם תקינא דנהורא חוורא לא אתי אלא מאוכמא היא השכינה שהיא פתח ושער להכיר החוורא שהוא הת"ת כנז' פ' בראשית. עכ"ל: גליון דמתקיים ביה עלמא מהבלים דלעילא קאתי וגומר פי' תתר"ף הוויות שבשעה. עכל"ה:

דף מח.

בכמה דרגין הם סוד אבי"ע מצד נשמתא דאצילות נק' אדם סוד חכמה מה אדם ומצד נשמתא דבריאה גבר סוף סוף גובר סוד ה' דתמן יסוד הגבורה ומצד רוח דיצירה נק' איש סוד ו' כענין והאיש גבריאל. ומצד נפש דעשיה נקר' אנוש אנוש הוא ודאי בסוד ה' אנושה מכתך. ויברא אלדי"ם בינה או בסוד הכסא בגי' אלי"ם בצלם אלי"ם חכמה שהיא רוחניות הבינה ומכח החכמה ברא אדם כח מ"ה או בצלם הכסא שהיא אדם דאצילות וגומר. מאן דאיהו חטאה ולפי דבריך מי שהוא במעלה כזו אין חטא בא לידו והשיב אדרב' אין קרבן ראוי ליקרב אלא ע"י מדרג' זו שע"י מתקיימין עילאין ותתאין והקושר הכל הוא אדם שעולה עד החכמה: אדם כי יהיה וגומר לדידך אין ראוי שנאמר שיהיה שולט באדם נגע צרעת מפני שאין שם השגה לקליפות דיוקנא קדישא וגבוה מאד ועם היות שחטא ואתפגם ראוי לכל מפני כבוד עליון להביאו לבית התיקון אל הכהן. ולא כתיב ביה והובא מפני שהפגם בהם אינו נוגע כ"כ בכבוד מלכו של עול' מפני שהם במקום שהוא מגיע שם הצרעת ואינו חיוב לכל משא"כ באצילות או בחכמה ששם חיוב התיקון לכל יחד ולזה החיוב מוטל על הכל: אמאי לא אקרי אדם יר' כיון שבא לשבחו אמאי לא שבחו באדם דשבחא יתיר מאיש. ותירץ שבמעלת אדם פשיטא הוא עניו וגדול אלא אפי' בבחינת איש שהוא למט' מאדם שעדיין לא נקרא בן בית אלא עבד אפילו בבחינה זו הוא עניו וגדול מאד. וכשמייחס מיתה במשה אין מייחס לו מיתה אלא בחינה זו משה עבדי מת אבל בבחינת אדם עין לא ראת' אלי"ם זולתך וז"ש אוף הכא איקרי איש לגבי אדם דלעילא פי' מעלת אדם אשר לו למעלה מזה בסוד האצילות

ועתה שגרע שם איש כ"כ כנזכר א"כ יקשה כי השם הגרוע שבו מיתה ועבדות אין ראוי לייחסו לשם ולז"א אי הכי הא כתיב ה' איש מלחמ' ולהיות סוד לא פי' לו שלא להיות רכיל מגלה סוד:

אימתי אתקרי וגומר הענין כי שלמות השם הוא בהיותו מתמלא מחכמא כח מ"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א שאז נשלמו י"ס ואין הת"ת נכנס אל החכמה אלא במ' שמשם היחוד ואם כן א"א לו השלימות הזה אם לא יוכלל הת"ת עם המ' והיינו ועל דמות הכסא וגומר ובהיות האותיות יה"ו לא יתמלאו אמנם בהתייחד יה"ו עם ה' דהיינו הכסא מיד אשתלם השם ועולה אד"ם מ"ה כנזכר וז"ש דהוא כללא ושלמותא שתים בבת א' להכלל עמה ולהשתלם משם מלא מהחכמ' כנז':

ת"ח התם לא אשתכח שלמותא וגומר הענין כדפי' בתיקונים כי שם יהו"ד חרבא י' רישא דחרבא ו' גופא ה"ה תרין פיות דילה ושם אדנ"י הוא נדנה דהיינו סוד שם יהו"ד מתלבש בשם אדנ"י והוא השלימות היות החרב שקט בנדנה אבל כאשר ה' איש מלחמה דהיינו חרב לה' מלאה דם אין יחוד נמצא והחרב שלופה מתערה ולזה כיון שאמר הכתוב מלחמה א"כ אין שלימות יהו"ד להקרא אדם אלא היא דין והוא איש ולא אדם אבל הבא באד' עליו מלמעל' הוא שלמות' דכולא וכללא דכולא בהיותו מתייחד בכסא כנז' א"כ ראוי שיקרא אדם:

אדם ובהמה הענין שהמ' מצד היות' למטה על חיות הקדש נק' בהמה ואדם היינו ת"ת ולדידך כאשר יש פירוד למטה היל"ל איש ובהמה ותי' שהם בחינות מן הקצה אל הקצה אדם בהיות הייחוד בחינה העליונ' ועד בהמה בבחינת התחתונ' בחיות וכן אמר מן הארז ת"ת אשר בלבנון עם הכתר עד האזוב יסוד אשר בקיר מ' והיינו מן הקצה אל הקצה אוף הכא מן הקצ' אדם ובהמה אל הקצ': והא כתיב ואדם אין לעבוד את האדמ' ולדידך אין ראוי שיהיה עובד אדמ' אלא איש או אנוש ותי' דאדרב' משם ראי' שמציאו' הנבראי' הווייתם וקיומם היה תלוי עד דאתי ההוא דאקרי אדם וזה מור' מעלתו ולכך כל הנבראי' קיימם ע"י צורה זו ושאר הנמצאים נמצאו בשם אלי"ם והאדם נמצא משם ה' אלי"ם מפני שהוא סוד אדם שלם כולל מחכמה כנז' לכך נברא בשם ה' אלי"ם שם שלם מחכמ' מתלבשת בבינה וז"ש ובג"כ לא אתחזי וגומר כנזכר:

תאנא בששי נברא אדם הענין שהכסא היא בינה ושש מעלותיה הם ששה ספי' סוד ו' ימי בראשית יום ראשון חסד וגומר וכל עוד שלא נמלאו הו' לא נשלם הכסא שאין גילוי החכמ' אדם מ"ה לשבת על הכסא אלא כשנשלם הכסא ושש מעלותיו ביום הששי נשלם הכסא ונברא אד"ם מ"ה לשבת על הכסא ואז ע"י שלמות כסא ואדם נמצא אדם

בסוד נשמת אצילות כנזכר והכל ענין א' וכיון שנמצא אדם למטה נשלמה בריאה ובזה נשלמו שש מעלות ובזה נשלם הכסא וכאש' נשלם הכסא אדם ישב על הכסא נמצא שכאשר נמצא אדם נשלם הכל וז"ש כיון דאתברי אדם וגומר לעילא ותתא היינו המדות העליונו' ובריאות תחתונות. אדם כללא דכולא כי אין פנים אלו ממש נשר ושור ואריה אלא בצורת אדם עצמו הם הפנים האלו בהיות בולטות שוקעות רחבות קצרות וכיוצא נמצא שהכל היא באדם ואדם כלל הכל למעלה בחכמה ולמטה במ' וכן הוא אדם כולל כל פרצופי הנבראים בענין שהכל נתלים בו וז"ש וכלהו כלילן בהאי דיוקנא:

א"ר יהודה והא כתיב ופני אריה וגומר דמשמע דהוו פני ארי' לחוד ופי' כדפי' לעיל דכולהו אנפי אדם הוו אלא שממש באדם הצורות האלו כנודע ליודעי חכמת הפרצוף. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. א"ל והא כתיב ואדם אין וגומר פירוש דמשמע כי שם אדם נאמר על עובדי אדמה ושמם מורה כן ולא על העוסקים בתור'. עכ"ל:

דף מח:

ובההוא דיוקנא דאדם אתחזון כל דיוקנין כל צורות הנבראים מושרשים בו ונכללים בדרך כללות בחכמה העליונה כאו' מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה וגומר והאדם מהחכמה חותם קטן לכל הצורות נמצא ונאצל מהחותם הגדול וז"ש ובההוא דיוקנא דאדם אתחזון כל דיוקנין וכל גוונין כל דיוקנין דמיון אריה שור נשר שהם סוד חסד דין רחמים. וכל גוונין בגוון פרצוף האדם לבן ירוק שחור וכן בעיניו וכן בשערו והכל דמיון שורש לנבראים דמות טבע חותם תבנית הספי' העליונות והעופות תלויות בפני נשר באדם וכן הבהמות בפני שור והחיות בפני אריה והכל בצורת אדם כנזכר וז"ש כמה דתנינן וגו' מורה היות האדם שורש למטבעי החיות ולא החיות טבעו וז"ש אלא דאתחזי בדיוקנא דאדם דכליל כל דיוקנין כנזכר:

א"ר יצחק ת"ח כל מה דאיהו תחות שולטניה דאדם וגומר הענין שלא יקרא איש בחי' א' ממנו אלא כאשר תסתלק מהאדם סוד הנשמה קדושה המחייבת לו שם אדם כל מה שלמטה ממנו בכלל יקרא איש מפני שאדם למעלה מאיש ושליט עלוי ותקונו של איש הוא מאדם ואדם אחרי חטאו נסתלק ממנו שם אדם ונשאר איש וז"ש מדרגה אחרא דהוה ביה בקדמיתא קודם חטאו. ולספר מעלת אדם הביא ברייתא זו דספרא דצניעותא ולספר ענין איש הביא ברייתא דבוצינא דקרדוניתא וגומר ואמר כד אתברי אדם דהיינו מציאות כללות בריאת אדם וחלקיו נחת סוד הנשמ' הקדושה שהוא מאצילות שמשם נקרא אדם כדפי' ונחת בדיוקנא עילאה ירצה בצורה רוחנית דקה ובה כלל ג' נשמה רוח

ונפש שכולם בחכמה עשית והיה הרוח סוד הנאצל מת"ת אוחז בנשמה מימין מבינה ובנפש מהשמאל ממ' וז"ש נחתו עמיה עם הרוח שהוא אדם מהת"ת קושר נשמה ונפש שהכל כלל אדם וגומר נחית מעיל' וגומר משתלשל והולך דרך המדרגות. ולא אתישבא בהדי אחרא פי' לא היה אותו אדם רוחני מתיישב בא' מן הכחות מפני שהיה משתלשל ובא לאדם הראשון במצות קונו כד הוה עייל שבתא שאז הקליפה מתחזקת בין השמשות שבה נבראת ועוד כעין הנר שנכבת דולקת הרבה: וחאב אדם ר"ל וכבר חב אדם קודם שעה זו בענין שהיה סיוע לתת כח לחצונים לידבק בו מפני עונו. אתעבידו מההוא רוחא ממה שנתערבו בו החצונים ויכלו להזקק לו מפני חטא הגוף. ברייו מתפשטין בעלמא הם השדים ומפני היותם תולדות מהרוח ולא מהגוף דהיינו כעין הקרי שמתחמם ואין הגוף מכוון לזה ומתפעל הגוף בלא כוונ' אלא ממה שמתקרבות הנקבות הטמאות אל הנשמה ומטמאות אותה לזה הם רוח בלא גוף שהם תולדות הרוח ההרהור הדמיון המחשבה בענין שהם רוחין מהרוח ולא קדושים אלא הרהורים טמאים ולא גוף שאין הגוף מכוון לזה והם גוף מצד חמום הגוף ולזה הם גוף ולא גוף רוח ולא רוח והם קלים מד' יסודות רוחניים טמאים ולזה הם מתפשטין בעולם. ולא אסתיימו בגופא דילהון כדפי'. בדכורא בסוד מקרה לילה בנוקבא ג"כ כמה מהן מתעברות ויולדות דבר נכרי. ויש מעולים שאינם מתחברים לבני אדם והם אותם דתליין באויר' דקאמר. תניא מבוצינא דקרדוניתא וגומר היינו לפרש ענין איש וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תנא עילאין מנייהו וגומר זה יובן מפרשת ויקרא דף כ"ה ע"א תנא מן בוצינא וגומר עיין פרשת בא דף ל"ח ע"ב ותבין כל זה עיין שם כי ביארתי דרוש נפלא עכ"ל:

דף מט.

וכד בעי קב"ה לאגחא קרבא יר' כשהרחמים מתעוררים לרחם על ישראל הצדיקים וצריך דין להנקם מן האומות והרשעים היאך יהיה ענין זה שהם ב' הפכים דין לרשעים והם הם האחוזים בכחות הדין והרחמים לצדיקים לזה עושה הב"ה ענין א' איש זה גבורה הוא דין ממציא אותה וצנורותיה ושערותיה כח לרשעים מה עושה הב"ה מגלח ומעביר השער הזה ומבטל שרשם משם וכדין הנשאר באיש בעצמו מתנקם מהם אחר העברתם וז"ש ולא אגח וגומר עד וגומר יגלח ה' בעל הרחמים לצדיקים. בתער השכירההיא מ' שע"י ייחודה הוא הגילוח. בעבר הנהר מצד הבינה שמשם התעוררות הדין. שער הראש הכחות האחוזים בחסד וגבורה שבגבורה האחוזים בחכמה ובינה שבה ושער הרגלים הם האחוזים בנצח הוד שבגבורה. והזקן האוחזים בבינה שבגבורה וכולם בעלי דין

למיניהם. ומאי וכה תעשה להם וגומר אלא וכה אהדר למקום אחר וירצה וכה כגוונא דלעילא תעשה להם וכה יר' באותו המציאות העליון. טלא דבדולחא פי' באדרא שהוא מימי הכתר ויקרא ט"ל בסוד מילוי יה"ו והיינו שפע מוחין עלאין והוא תכלית הלובן והרחמים ונשפע לגבורה שהרי הטל הזה ע"י החסד וז"ש בכהנא ולכך ע"י הכהן הזה עליהם מי חטאת שמחטאין אותו מדינו. ועיקר טל זה שמור לעלמ' דאתי שבבינה הוא טל העתיד להחיות בו את המתים ואז עיקרו וזרקתי עליכם מים טהורים וגומר:

תנינא וגומר הענין שהם ג' בחינות הא' במספרים וזה יתיש כח הדיני' ויעבירם האמנ' קצתם שם מושרשי' ויתקנו מעט חלישות כחם הב' בתער וזה יעביר יותר שכל הנראה מהם בטל ואין כח נפעל. הג' הוא שימרט דהיינו לשרשם משורשם לעד לעולם וזה יהי' לעתיד שיתבטל הדין משורשו. דעבדי קב"ה וגו' הענין כי בקרח היתה תלוי סוד הגבורה ובהיותו מעביר תער על כל בשרו ממש גרם שיקרח הגבורה מתוקף דיניה אלא שקלקל מפני תענוגי העולם ולא הביט הדבר עם היות שלא היה נוי בעולם התחתון ולכך ירד אל מקום תענוגי עולם לתתאין וגומר אית פנים ואית פנים פני ילכו או ישא ה' פניו אליך פנים של זעם תוקף דין גבורה עליונה ויש למטה כחות תחתונים יונקים משם ועושים משם שער כנזכר וז"ש וכל אינון דתליין וגומר:

א"ר יצחק מהו נגע וגומר קשיא ליה כיון שהוא לבן היה ראוי שיהיה רחמים ואמר שאדרבה כיון שהרחמים מתגלים ויש חוזק עדיין אל הדין שאין כח הרחמי' להלבינו נגע הוא. ור' יוסי פליגא עליה דכיון שהדין נמתק אין ראוי שיחשב זה לנגע אלא הכוונה דחוורא לא אתחזי אלא כסומקא פי' שממש הרחמים אינם נראים אלא מצד הגבורה לדין. ור' יצחק אהדר לתקן מאי דדחיק ליה והכריח שעיקר הנגע אינו הלובן אלא האודם והעד שכאשר כולו הפך לבן טהור הוא שהוא העברת האודם והתלבנו מצד החסד והאודם הוא אודם העונות כאומ' אם יהיו חטאיכם וגומר ועם היות שבהיות האודם בלי לובן הוא טהור היינו שאין אודם טמא אלא בהראות הלובן להעבירו והוא עז שאינו מתעבר משם וז"ש אע"ג דחוורא אתחזי עכ"ז מתחזק האודם וסומקא לא אזיל מורה שהיה רוצה להלבין החטאים והעיזו מפני תוקפם: כד נוקבא אסתאבא ממש מפני חוזק אחיזת הקליפות בה ובזכר אמר לא אתדכי מפני שאין אחיזת החצונים בה בחוזק. ואשתמודען וגומר ירצה נכר נגעים הנמשכים מהפגם שבנקבה ונגעים הנמשכים מפגם הזכר וכן בטהרתם על ידי הקרבן יש חלוק ביניהם כגון עולה חטאת אשם וז"ש ואשתמודען קורבני. רוח נשברה לשוב בתשובה על עונותיו. לאפקא וגומר כגון שלמי' תודה בכור מעשר וכיוצא מהרמ"ק זלה"ה:

דף מט:

שומע תפלה דא קב"ה בינה ורצה עדיך כ"ל יסוד. בשר מ' ויבאו שם מפני שהיא בסוד אודנין מאזנת תפלה ולסבה זו הם עולים אליה על ידי תפלתן של יש' ואעפ"י שהם רחוקים ממנה כמה מדרגות עכ"ז עדיך יבואו:

ור' חזקיה הקשה לפי פי' זה שסתם תפלה תפלות של ישראל א"כ תפלות מבעי ליה. אלא תפלה היא מדת המ' שהיא מצד עצמה נק' תפלה דכתיב ואני תפלה יר' מדת אני שהיא המ' היא תפלה. ודוד בגין כ"י כלו' על כ"י לבדה קאמר ולא על עצמו ולא שירצה שהמ' עומדת בתפלה אלא הכוונה כולא חד ויר' ואני מ' בוא"ו עם אני היינו המ' תפלה מתייחדת ומלשון נפתולי אלי"ם נפתלתי וע"ד שומע תפלה יר' הת"ת שומע ואוסף אליו המ' המתפללת ומתייחדת עמו. ודא תפלה של יד שהיא בית א' סוד ה' שבשם וז"ש דכתיב על ידכ' בה"א ואמנם אם נפרש שומע בינה תפלה של ראש ת"ת א"כ תפלות מבעי ליה שהיא סוד אותיות יה"ו של שם ד' בתים דתפילין אלא ודאי שומע ת"ת ואוסף אליו תפלה של יד מ' ועדיך כל בשר למטה ממש הבשר המדוכא ביסורין ובנגעים וההכרח כד"א ובשר כי יהיה בעורו וגומר. והכוונה כי האדם אשר בו הנגע מורה הבשר העליון נגוע כבשר תחתון ועל ידי תקונו למעלה הוא תיקונו למטה.

ובג"כ לא כתיב כל רוח שהיא מן הת"ת והנפש שהיא לבשר במ' כאו' בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל ולהיות הנגע בבשר מורה הפג' במלכות. והשתא קשיא ליה כיון דאמר דבשר היינו בהיותו פגום א"כ מהו עדיך היאך לעלות בהיותה פגומה לז"א שהוא באו' והובא אל הכהן לטהר הפגם להאירה לטהרה מצרעתה. הה"ד ואם יראנה הכהן כדמסיק כי אהרן הכהן היא החסד ממש הכהן סתם הוא התית מטה כלפי חסד:

א"ר יצחק והא כתיב וגומר הקשה לדבריו דהכהן סתם הוא הת"ת א"כ אמ' נגע צרעת כי תהיה באדם היינו הת"ת וכתיב והובא אל הכהן ת"ת וקשה דהוא הוא וז"ש אי הכי דא קב"ה ותירץ א"ל אין וגומר הענין שאין האדם ת"ת אלא מ' הנגוע מצד אדם התחתון לכך והובא אל הכהן ת"ת דביה תליא כל דכיותא נטהרה מכל צד הטומאה שהוא פגם סתומי מעברות השפע ואחר טהרתה והעברת החצונים ממנה ישפיע לה שפע המקדשה מהקדש העליון וזה ע"י טהרת וקדושת האדם התחתון הנגוע כי אז יטהר ויתקדש האדם העליון למעלה וז"ש כל דכיותא וגומר. א"ל אי הכי וגומר בשלמא אם נפרש אדם בת"ת מצד הגבורה יצדק והובא וגומר מהשמאל אל הימין אלא לדידך דאדם מ' א"כ והעלה מבע"ל שצריך להעלותה אל הת"ת: א"ל כד"א והובא את בדיו וגומר שהוא לשון הכנסה ויר' והובא שצריך להכניסה בפנימיות הת"ת לטהרה וזה אחר שכבר חזר בתשובה וז"א

כד אהדר ביה דהיינו תשובה והעבר הצלם ופגם ממנו או אם אינו לטהרה ייעלון מלה קמיה לא ממש המצורע:

א"ר יצחק הכי תנינן וגומר ופי' המ' למטה שלא יקשה הכנסת הצלם וז"ש נגע הוא דינא תקיפא שהרחמים ענ"ג והדין הקשה נג"ע. דשריא בעלמא למטה נפעל ע"י החצונים שהם נגעים ודאי כאומ' ונגע לא יקרב באהלך ואז השפע העליון מסתלק וז"ש צרעת סגירו שנסגרו מעיינות אור ברכות העליונות וז"א סגירו דנהורא עילאה דהיינו אור הת"ת קו האמצעי. סגירו דטיבו עילאה דהיינו טובת החסד ואמר עילאה מפני שהעיקר תלוי במקורות אלו שבבינה והסתלקם וז"ש דלא נחית לעלמא בתחתונים. באדם סתם מפני שבסבת התחתון נעשה פגם בעליון וירצה שיראה הכהן האדם הזה התחתון ומה שפגם למעלה במקום גבוה ובידו לתקן הכהן וז"ש דא כהן לתתא שעם היות שהוא כהן בשמי בידו תיקון הרוחני וז"ש דהא אתתקן למפתח ההוא סגירא ולאדלקא בוצינין והם המדות שהם מצד הדין חשובות והיינו הדין הקשה עתה. לאדלקא בוצינין דהיינו למתקם באור הימין ותועלת זה בכל העולמות וז"ש דישתכחו על ידוי ברכאן לעילא ותתא ברוחני ובגשמי כדפי' באדם סתם. וישרי ההוא נהירו דרחמי מחכמה אל הבינה על כולא אפילו על הגבורה מתמתקת ע"י הכהן הגשמי:

ר' אבא אמר חמינא וגומר והוא שעתא דרעותא וגומר הענין כי כמו שהצדיקים בגן עדן מזדווגין בחצות כנזכר בפ' בלק כן הוא זווג שאר כל אדם שנשמתן דבריאה יצירה עשי' ובאותה שעה מושכין משם נשמה ואותם שיש להם נשמה דאצילות זווגם בליל שבת שהוא עת זווג נשמה דאצילות אמנם בחצות לילה בחול זווגם בתורה וז"ש וחבריא דמשתדלי וגומר:

ואי בני נשא וגומר בענין שהם ג' זמני' לעיבור הא' לא טוב והוא שאר הזמנים שמושכים מסטרא דלא טוב. הב' בחצות לילה בחול שהם מושכים מסטרא בי"ע הג' בחצות ליל שבת שהם מושכים מקב"ה ושכינתיה מאצילות. וליל טבילה כליל שבת דמי כדפי' בזוהר פ' בראשית מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. שומע תפלה וגומר הביא דברי ר' יוסי משום הך דר' חזקיה דאתמר על האי קרא והוא בגוונא דידן כאשר נבאר והנה ר' יוסי ביאר תחלה פסוק זה דקאי לקב"ה דהוא שומע תפלה והוא המ' הנק' תפלה והת"ת נק' שומע תפל'. והנה ר' חזקיה כשפי' פסוק זה ביאר קושיא א' הנופלת בכתוב והוא דהל"ל שומע תפלות כי כל תפלות העולם שומען השי"ת ותי' קו' זו עם פי' הראשון דר' יוסי כי תפלה היא תפלה של יד שהיא מ' כד"א על ידכה בה"א והיא ה' תתאה וכן ואני תפלתי וכן מלת ואני היא המ'

כנודע ואמר דוד כי ואני שהיא המ' הנק' תפלתי תהיה לך ה' שהוא הת"ת עת רצון שתתייחד עמה. ואמר כי כל בשר הוא הגוף הנק' בשר ולא רוח והוא המדוכא ביסורין כולם יבאו עדיך אתה השומע תפלה כאו' ואתה תשמע השמים ותרחם עליהם והביא ראיה מן ובשר כי יהיה בעורו וגו' שהוא הגוף הנק' בשר אדם וסמך זה לפסוק ואם יראנה הכהן דכולא חד עניינא דהך כהן דהכא הוא קב"ה דהיי כהן סתם שלא אמר אהרן הכהן כמ"ש לקמן והובא אל אהרן הכהן וגומר רק כהן סתם לרמוז כי כשהאדם יראה שבאים עליו נגעים ויסורין יחזור לשי"ת ויתפלל וישוב אליו וירחמהו. והק' לו ר' יצחק כי הלא נאמר נגע צרעת וגומר והובא אל הכהן ולא אמר אל אהרן הכהן ואם אינו כפשוטו א"כ בטלת תורת הראות נגעים אל הכהן. ותירץ לו דכן האמת כי הכהן התחתון אינו יכול לטהרו אלא ע"י השי"ת כי מיניה נפק כל דכוותא והשי"ת מטיל בו ומראה בו חד סימנא דטהרה ונטהר כי הכהן אינו עושה כלום אלא מה דעבד הוא ית' והקשה דאי הכי דקאי לשי"ת היכי קאמר והיבא היל"ל והועלה. וביאר כי הכוונה בהיות האדם נגוע מחמת מעשיו אין תפלתו נכנסת לפניו ית' והפרגוד ננעלת בפניה ולכן יעשה תשוב' כדי שתכנס לפנים מן הפרגוד וזהו והובא אל הכהן. ור' יצחק א"ל כי הוא שמע בזה פי' אחר יותר נכון כי בו יתורץ וידוייק אומרו והובא כאשר נבאר. והוא כי הך נגע צרעת אינו למטה אלא למעלה איירי כתרגומו סגירו והפי' כי כשיש עונות למטה אז הנגע היא קליפ' הנחש המצורע הוא סוגר פתחי השמים שלא ירד השפע למטה בארץ וזהו באדם העליון כי סוגר בפניו ואינו מניחו להשפיע מחמת קטרוגו: ותיקון זה הוא כי והובא אל הכהן הך כהן דלתתא הוא מתקן כל בוצינין עילאין ומנהרין לתתא בעל כרחו דההוא נגע בסוד הקטרת המבריח החצונים ובקרבנותיו ובהדלקת המנורה ובזה אתי שפיר או' והובא ר"ל והובא ממקו' רחוק אצלינו כי זהו טבע לשון הבאה בכל מקום ממקום רחיק אל מקום קרוב שאנו בו ואם כדברי ר' חזקיה והועלה שהוא ממקום קרוב שאנו בו אל השמים הרחוקים מאצלינו. אמנם לפי זה א"ש כי והובא היא מן השמים הרחוקים יובא אצלינו הענין ההוא לתקנא בוצינין וזהו ובגין כך והובא אל הכהן:

א"ר אבא הובא זה כאן לסיום דבריו כי הנגעים באים על הנפש שאין הורתה בקדושה וכל דבריו הם מבוארים. ואו' סוס ופרד נקט הני משים דעמי הארץ המכוונין אל תאוות היצה"ר בתשמישן לסוס ופרד. מארי זנותא כאשר נת' ריש פר' קדושים ואמר כי זהו פי' גם בלא דעת הוא הת"ת כי משם מקור נפשות יש' ואם אינו מצטרף האדם בזווגו שיהיה בעת זווגה דעת עם המ' הנה אותו נפש הנמשכת בגוף ההוא לא טוב אינה נשמה מצד הטהרה הנקר' טוב רק מצד הרע ופי' ואמר מי הוא זה הנז' וביאר כי היא ואץ ברגלים

פירוש אם האדם ממתין וכובש יצרו עד זווג העליון או לפחות עד חצות לילה אזי ודאי יש לו כוונה ורעותא בקב"ה ואי הוי אץ ומהיר זה מורה כי אתלהיט ביה יצה"ר ואתלבש בו ולכן חוטא ר"ל מחסר מנפשו הקדושה ונפש אותו הולד הוא מסטרא מסאב' וביאר חוטא מלשון חסרון ר"ל חסר וז"א חוטא ודאי בכולא כי אם נפשו חסירה מן הטוב א"כ חסר הוא מכולא. ואו' ברגלים אפשר כינה התשמיש בלשון רגלים כי בא על ידיהם או אפשר כי האשה נק' רגלים כמ"ש רגלי חסידיו ישמור ונדרש על שרה אשת אברם כי האשה נק' רגלי בעלה כמ"ש פ' וירא ריש דף קי"ג. ואמר כי על דא אתיין נגעים כי אינם מקדשי גרמייהו ושריא עלייהו ההוא רוחא מסאבא ואמר כי זהו סוד ראיית הכהן בנגעים כי היה מכיר כפי הסימנים הכתובים בתורה אם ההוא סימן הוי סימן דטומאה או יסורין דאהבה כנ"ל דף מ"ז ריש ע"א ע"ש. עכ"ל. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף נ.

אשתמודען מכתשין וגומר והם ב' מיני נגעים הא' הטמאים שהם מצד הטומאה. והב' הטהורים שהם יסורין מצד הקדושה ואינם בקדושה ממש שהרי מכין אותו ע"י הרצועה אלא שאין שרשם בטומאה וז"ש מסטרא אחרא לא טהורה מכל וכל. אלא הא אוקמוה והוא אמת אלא שיש ב' מיני נגעים קצתם היה ליסורים לבד וקצתם היו לאשכחא מטמונים ולפי שלפעמים לטמון מטמונים הם מזכירים שם טומאה והם מושכין שם רוח הטומאה היו צריכים ההכנה זו לטהר ולפעמים היה ממש רוח הטומאה בלי מטמון ולפעמי' לסבת עון לבד:

וכד סליק לאתריה וגומר פי' להעשות פרוכת ולהיותו משכן כסא לקדושה כבר קדמה קדושה עליו על ידיהן בקדושה סליק ודאי. ואגב אורחין למדנו שהדבור פועל בסגולה להמשיך כח הדבר אם דבור קדוש מושך כח קדושה ואם הדבור טמא מושך כח טמא. ולפעמי' הכוונה גם כן לבד היא פועלת אלא שאינה פועלת בחזקה כדיבור כדמסיק לקמיה ועוד למדנו שאין צורך הדבור אלא בעת היסוד וז"א וכד שראן וגומר. צדק מ' המזומנת לכל דבר שהוא עבודת ה' ולכך בהיותו בונה לעבודת ה' היינו שיש קדושה סתם נמשכת מאת השכינה שם וז"ש וקב"ה זמין עליה קדושתא דהיינו קדוש' ידועה ואחר שנעשה היסוד הזה שאותה הקדושה מאת צדק נמשכת שם כדי שיהיה הייחוד שלם קארי עליה שלום שהוא זכר והיינו פולחנא דקב"ה עבודתו שהוא הייחוד ממש נעשה הייחוד בבנין הגשמי במחנהו כנזכר:

וידעת וגומר הם ג' דברים הא' השותק ולא מכוון דבר שזה חוטא אפי' לא יכוון אל הדבר המזיק. הב' המזכיר לטובה והיינו ופקדת וגומר ולא וגומר. הג' המזכיר שם הטומאה

או כל דבר הטמא שאז מתחזק שם כח הטומאה יותר ויותר שאז צריך לשרש אחריה ולשנות הבית אפי' באבנים אחרים ועפר אחר משא"כ השותק. ולא נפיק ההוא בר נש הבונה עצמו בהכרח נענש ע"י עונו ממש חופר גומץ וגומר אבל אחר שלא גרם אלא דדאיר בה אפשר ג"כ שיענש מפני ששוכן שם וז"ש יכיל לאתזקא. ואי תימא במה ידוע עתה בזמנינו זה אחר שאין דיני נגעים נוהגי'. הוא ותרין דבתלתא הויא חזקה, הא נגע אחרא תקיפא פי' היה שולח הקב"ה מקטרג עם ההוא סטרא בישא בעוד שמקטרגים זה עם זה מתגלה אותו הרשע ששם נעלם ויש בה קצוע אל האבנים בורח ומסתלק ויש שצריך יותר עד ונתץ את הבית הכל לפי מה שהוא מושרש שם כדמפ' מ"ט ונתץ וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. כגוונא דא כתיב ר"ל כמו שאמרנו כי כששריא נגע גו גופא דאדם כדין אתחזו לבר באנפוי. ג"כ בית המנוגע הויא כדין וביאר הענין ואמר כי רז"ל דרשו האי קרא דלאשכהא מטמונין הוה ואפשר כי הוקשה להם ג"כ דבשלמא באדם שייך למימר דכד לא אתקדש ולא אתעביד בקדושה כדין שריא עליה ההוא נגע ואתחזי באנפוי אבל בבתים היכי שריא הכי וביאר כי גם בבתים הוי הכי כהאי גוונא כאשר נבאר וכל השאר מבואר ואמר כי זהו פי' הוי בונה ביתו בלא צדק כאשר נבאר וגם זהו פי' וידעת כי שלום וגומר כי ראוי לך שתדע כי שלום אהלך והקדושה שריא בה הנקרא שלום ואימתי הוא זה כשתפקוד נוך ר"ל כשבפיך תפקוד ותזכיר על נוך את השי"ת אז ולא תחטא ר"ל לא ישרי תמן סטרא אחרא הנק' חטאת ויהיה אהלך בשלום היא הקדושה. והנה ק"ו ומה אם כשאינו מזכיר ממש בפיו את הקדושה ואת השי"ת על בניינו שריא עליה רוח מסאבא מכ"ש אם הוא בקום עשה שמזכיר עליו את הטומאה דוגמת אותם הכנעניים דהוא מיחד ממש ההוא ביתא להההוא סטרא אחרא. ואו' הא נגע תקיפא דיפיק ליה וגומר זה יובן במ"ש פרשת מצורע דף נ"ה כי הנגע הוא סוד דין הקשה ע"ש. מהרח"ו נר"ו:

דף נ:

א"ר אלעזר וכל שכן דקארי יר' עתה שנתעורר' קטטה זו בין הנגע הנתן מה' ובין השוכן שם ממש הוא קורא קלפוי דחברוי פי' בני גילו רבים שכמותו לעזרתו ויש לו הכרח מעובדא דר' יוסי דלקמן. ובמה יראה אם הלך או לא הלך בהיותו חוזר הנגע דהיינו דקארי הוי בונה וגו' סיפתא מזוזת הבית. ואפי' אינון אי יעכבון ביה וגומר כדרך החצוני שמשביע הרשעים בתחלתם ומצליחם וסופם לבהלה אבל הצדיק מיד מתגרה עמו. והא כתיב בתיהם שלום מורה שממש שלום שוכן שם ולא שבט אלוה עליה' לא בתחלתם ולא בסופם. ותירץ דהיינו בבתים שנבנו בצדק דשריא עליה שלום כנז"ל שנבנו כראוי

בקדושה ואפי' שהרשעי' גמורי' שוכנים בו שהיה ראוי להם שיענשו מצד מעשיהם עכ"ז אין להם פחד המקטרגים והחצונים וזה הוא התרעומות שהיה מתרעם כי כשהבתים בלא צדק אין תרעומות שהכל סופן לרעה מצדם:

והגיד מלה דחכמתא ואף כאן בחכמה ידבר האיש הזה שנגע זה מורה סתרי החצונים הנעלם שם.

אלא בשעתא וגומר וי"ר נראה לי נתגלה הנסתר לי דמתכסיא ונבלע בכותלי הבית. אתגליא שהוא הוא נגע בקירות הבית. ודאתגליא שבא מבחוץ אתכסיא ונבלע ונשאב בכותלי הבית להוציא האחר שיראה לחוץ אלא שאח"כ שיעביר הטומאה יתעכל שם ולא יותר ממנו מאומה. אלין איקרון טובים מסטרא דטוב. דהא קדמאי וגומר הם מסטרא דרע:

א"ר יהודה אי הכי דטעמא דנגע משום סטרא דרע משום דהוה ס"ד דטעמא משום מטמונות וסטרא דטוב בבתי ועל דא קאמר מלאים כל טוב ממש מסטרא דטוב ולזה תירץ דיש סטרא דטוב במטלטלים והעד מטוב מצרים כדמסיק:

ר' שמעון עשה פשרה בשתי הדעות: תרין עותרין וגו' להכריח שלא על הבתים נאמר ממה שהשוו עותרא דמצרים לעותרא דארעא רש"א וודאי ע"ד הוא פי' הנגע על זה היה עיקרו ולא על ממון ומה שאמרו הקדמונים מענין ממון הכוונה וכד ביתא הוה נתוץ וגו':

ר' יוסי אמר כסילתא פי' בערוך לשון הגבהה בערך ס"ל. דמוקפי בערך ק"ף פי' לשון נפח והנה בבהרת זה שמרוב הלבנינות נראה הלובן עמוק וסביבות הבהרת נפוח ואפשר לפרש מוקפי לשון היקף חיזו תנינן כי לא גבוה בממשות אלא בהראות כצל הגבוה מן השמש:

א"ר יצחק תלת מאה טעמי יר' טעמים להלכותיה חוץ מהלכה זו שלא למד טעמה מאביו וההלכה היא חזור חד סאיב וגו' ירצה ענין הנתק ששער שחור מטהר ומציל ואם צמח בו שער א' קוץ א' תרגום קוצין חזרין אינו מציל ולא מטהר וז"ש סהדא חד וז"ש חד סאים אבל אם צמח בו שתי שערות בין שתי שערות מאה כתרין ותרין כמאה וטעם להלכה זו לא למד לו אביו אבל אח"כ למדה מעצמו וז"ש ודא אוליפנא לבתר שדומה ענין לעדים עד א' אינו כלום ב' עדים הוא עדות המועיל ושני עדים כמאה ומאה כשנים לכל דבר: לבן אדמדם הלבן שהוא חסד נהפך אדמדם ודין אם כן כיון שהחסד נפגם הוא נגע וז"ש דהא חיורא וגו':

לדכאה לון בכולא בזולת כל סדרי טהרה שמסר להם בתורה להבדל מן הטמא רצה עוד להלבינם מעונותיהם. בגין דלא ישתכחו וגו' כשיבא לדונם ויתחייבו לפניו וישלוט

עליהם המקטרגים וז"ש ומאריהון וגו'. סומקא אודם העונות לסומקא עשו ושרו כאומרו ונשא השעיר עליו וגו' חוורא הלבנת עונותיהם לחוורא ישראל בעלי הלובן והחסד במעשיהם הנראים וכן הקב"ה שער רישיה כעמר נקי. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אמר ר' אלעזר וכ"ש דקארי בקולפוי וגומר ר"ל כי קורא בחברתו חברים רבים אשר לו וכולם משתתפים ובאים שם לגור שם ואו' אפילו טרפי דקוספיתא וגו' הוא משל כמ"ש ומשיניו אשליך טרף וכמ"ש משיני לביא ור"ל כי אפילו צפורני הנץ שהם גדולים לא יוכלו לסלקו משם והוא דרך משל. ובג"כ הוי בונה ביתו בלא צדק שאינו מזכיר בעת הבנין את השכינה הנקראת צדק. ר' יוסי עאל וגומר פי' כי היה אומר השד המזיק השרוי שם לחבירו נתחבר יחד ונזיק את האיש הזה כי הוא בר פלוגתא דילן כי היה קדוש והם טמאים כי כל קנאתם הוא בקדושים ומזה יובן כי מאן דאיהו מסטרא דילהו לא מזקי ליה כי זהו תירוץ ר' יוסי לר' חייא אמנם ודאי דלבסוף לאחר זמן גם הם ינזקו על ידם ודוגמת הצדיקים בעה"ז כי תמיד רודפן יצה"ר לייסרן במכאובין ומניח לרשע בהשקט עד לסוף שנפרע ממנו ביחד. והק' לו מבתיהם שלום מפחד המדבר ברשעים וביאר לו כי פי' הכתוב הוא זה כשבתיהם הוא שלום מפחד ר"ל שאין להם פחד הוא סטרא אחרא כי נבנה ע"י השלו' והקדושה אז ודאי אין כח לסטרא אחרא להזיק להם אפילו שהם רעים וזהו ולא שבט אלוה עליהם הוא סטרא אחרא כי הוא שבט אלוה שר הטבחים שלו כנודע וז"ש כשבתיהם שלום מפחד ר"ל מסטרא אחרא כי הוו מאחרא דבני להו בצדק היא שכינתא קדישא משום כך שבט אלוה לא שריא עליהם:

ובא אשר לו הבית וגו' כל הגדה הוא דבר נעלם וגו' ומאי חכמה צריך בזה ועוד ק' אומ' נראה לי נראה ששאר העם לא יוכלו לראותו וביאר כפי מה שפי' לעיל כמ"ש לקמן דף נ"ה כי תחלה היה שורה רוח מסאבא בעת הבנין ואז הוה משדר הקב"ה ההוא נגע בעת הכנסם לא"י והיה רוא' השוכן שם כי היה מתחלף מראה אותו הנגע תמיד והסוד היה כי היה נלחם עם רוח מסאבא וכפי הגובר כך תהיה סימן שלו וזהו סוד או' והגיד ואומ' נראה לי כי זה אינו נראה אלא להיושב תדיר בבית והוא הנק' הגדה כי הוא תלוי בידיעה ובחכמה והיה מגיד לכהן איך היה משתנה מסימן לסימן כפי אשר מי יגבר על חבירו אם הרוח מסאבא או הנגע דינא קשיא וכששמע הכהן זה ידע כי השי"ת היה שולח אותו הנגע לטהר הבית ואז וחלצו וגו' והשאר מבואר: והביא ראיה מפסוק כי כל טוב ארץ מצרים וגו' כי שם הק' ג"כ ר' יהודה הך קושיא ותירץ דקאי אעותרא וממונא וכן נתרץ כאן וז"א כד"א כי טוב כל ארץ מצרים וגו' וא"ר יהודה וגו' כלומ' ועל האי קרא פריך ר' יהודה ותריץ הכי:

ר"ש אמר כל דא ודאי וגו' בא להכריע שני הפי' כי כולם דברי אלהים חיים כי לעיל דחו אותו הטעם דהיה לאשכחא מטמוני הכנעניים והק' דא"כ אמאי ועפר אחר יקח וגו' ותירץ ר"ש כי הכל אמת כי ודאי דהוה שריא נגע וטומאה ולכן ועפר אחר וגם מציאת המטמונים אמת כי הקב"ה הזמין להם כל אותם המטמונים כדי שלא יהיה עליהם לטורח לבנות כל ארץ יש' מחדש כי כולה מלאוה הכנעניים מגילוליהם ולכן היה מזמין להם השי"ת אותן המטמונים ואז ישמחו במה שהרסו את הבית כי ימצאו כפלי כפליים ממה שצריך בבניינה וכל זה כדי לטהר הארץ מגלולי הכנעניים להשרות בתוכה השכינה הטהורה. עכ"ל:

דף נא.

בזוהרא דדהבא הזוהר הוא הדין המתוק אורו היפה ויש תחתיו שמרים התוכא דדהבא ששם אדמימות עשו. והנה היה תלוי דוד ביחוד דהיינו יפה עינים טוב הגוונים וטוב רואי נצוץ אורו והוא יפה עינים מצד נצח והוד וטוב רואי מצד היסוד סומקא בקדמיתא היינו אודם הגבורה מתלבנת אבל חוורא בקדמיתא וגו' הוא לובן החסד המתאדמת. וכהנא הוה ידע וגו' שהוא איש החסד ראש לגוונים שכל הספירות והגוונין נאצלים דרך בו ויודע איזה מן הטהור ואיזה מן הטמא:

א"ר יצחק בכולא שריא אם יפגמו בני אדם בדבורם וישלטו ובכלא שלטא אחר שיתנו לה חניה אם ימסרהו לה בדבורו אמנם העיקר שמראה בה הנגע הוא מה שהוא מסויים לקדושה דהיינו צמר ופשתים מסויים לעבודה עליונה דהיינו מדת המ' בבגדי כהונה והיא יצאה משם לכך עיקר חניתה צמר ופשתים וז"ש ואית כגוונא וגו' וכמו שהמדה העליונה שולטת בכל הכל נברא ממנה כן החצונית וכמו שדרשה אשת חיל צמר ופשתים לעבודתה כן היא מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' יצחק ור' יהודה וגו' וזכינא בתרין חולקין הוא מה שאמר הכתוב ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. הא עברת על אורייתא כולה זה נזכר בפ' אחרי מות דלהכי נכתב לא תחמוד בתר כל העשרת דברות לו' דשקול ככל אורייתא כנז' שם דף ע"ח ע"ב ותירץ לו ר' יצחק קושיא אחרת שלא שאל בכלל דבריו והוא למה קללו בצרעת וביאר כי רצה לקללו בהאי עלמא לבד משום דפלח ליה ולכן לא יקרבו בו החצונים אלא בהאי עלמא לבד ולא בעלמא דאתי: גוונא דחוורא אשתמודע וגו' כאן חסר התחלת המאמר. והביאור נ"ל כי חוורא רמז אל הטהרה והסומקא אל הטומאה וכהנא הוה ידע תרוייהו והוה ידע מאן אקדים למאן וכדין הוה מטהר או מטמא. ושאל ר' יוסי כי צמר נודע שהוא קרבן הבל ופשתן קרבן קין וא"כ נגע זה היה ראוי שישרה על הפשתים ולא על הצמר

וביאר ר' יצחק דהאי נגע יכיל למשרי על תרוייהו כי הלא הוא כח הדין הקשה כמו שפי' בפ' מצורע דף נ"ה ולעיל דף ן' ולכן כמו שהיא דרשה צמר ופשתים למאן דמחבר לון כחדא כנז' פ' קדושים דף פ"ו ע"ב ג"כ האי נגע שליט על תרוייהו. והענין כי סוד הנגע הוא כח הדין הנשפע ממלכו' היורד ומקטרג באותו רוח מסאבא דבביתא ואפיק ליה מביתא ולכן יש לו דמיון שלה כמו שהיא דרשה צמר ופשתים גם הוא הכי וז"א ובג"כ שולטניה דההוא נגע דנפיק מאתר עילאה דא וגומ': ר' יצחק וגו' אמר כי ראה איש א' שהיה מהלך. כמו שאטי ואזיל משוט בארץ והיה לו משאוי א' קשורה לו בכתפיו וז"א בקוטרא דמטולא ר"ל שהיתה קשורה אות' המשוי על כתפיו. ושאל לו מה היתה אותה המשא ולא א"ל מידי ואולי היו מיני חרשים וכשפים שלא היה יכול לדבר בהבאתן כנז' בפ' יתרו דף פ' ע"א ע"ש. וראה כי היה עולה עמוד עשן מאותה מערה ונכנס אותו האיש בחלון א' ולא ראהו עוד ותמה ר' יצחק. האי מערתא דסגירי וגו' כך שמה וסגיר מלשון צרעת כי כולם מצורעים היו והיו מכשפים ונודע כי הנחש הוא מצורע כמ"ש ז"ל ובריה דהוה מרע ר"ל חולה וקשור על החמור. עכ"ל:

דף נא:

והיינו דאמרי חבריא וגומר שכיון שניזוק אדם בביתא היזק רוח רעה אפי' שידורו שם כמה בני אדם ולא נזוקו אי אפשר מפני זה לומר שלא ינזק שאפשר שאותם שלא נזוקו היו צדיקים הרבה או רשעים דמין במינו אינו חושש או אפשר שאין הרוח הטמא מתעורר אלא מזמן לזמן וכיוצא ולזה שומר נפשו ירחק משם.

ועכ"ד מאן דאקדים וגומר ואפי' ירצה לעשות שם משכן צדק לא יוכל כיון שנתאחז שם הטמא ולזה יקשה אי הכי וגומר ותירץ שאינו מפני שיש כח לחצוני לעמוד בפני מדת צדק אלא שאין מדת צדק עושה שם משכן אחר שנטמא המקום אמנם אם תחלה שכן צדק הם בורחים מהקדושה שאינם יכולי' להראו' במקום הקדש. ועכ"ד לא נפיק מפני שאין עתה טהרת צרעת הבתים ועכ"ז יתקן מעט שיחליש כחו שלא יוכל להנזק או שמשנים דירתו וימאס המקום כדי שלא לקטרג בקדושים ופעמים מסתלק ואחר סלוקו יבא שם צדק אמנם כל זמן שיעמוד שם החצוני לא יבא שם הקדושה בגין דקדושה וגומר:

א"ר יצחק לפי דבריך שהוא כולי האי ואולי למה לאטרחא מה שאפשר שלא יועילהו א"כ יקח לו בית במקום שיהי' שמור שמירת קונו. אמרו נזיל קס"ד דמותר לראות כאו' לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות ור' יצחק פי' שהיה אסור אפי' להסתכל בהם מפני שאסור להסתכל בפני רשעים וז"ש אסיר לן לאתחזאה ואין צריך לומ' אנו שאין לנו עסק שם אלא אפי' האי בר נש אסיר ליה וגומר ודא ע"ה שעושים הקטרת

בנחשיהם ולא עוד אלא כל מיני קסם אסור ומה שאמר בכל מתרפאין היינו לעשות מיני משיחא וכיוצא בעצי איסור חוץ מעצי אשרה. מעבדיה קשוט אפילו זה שמת ע"י החצוני לפי שהיה חייב נתן לו רשות לפגוע בו להמיתו. וגם ארחתיה שגרם שנזוק ולא נתרחק מהבית הזה כדי שיצטרך לבא עד הנה ארחתיה דין:

א"ר אלעזר וגומר הוק' לו שלפי מה שנאמר לעיל בנגעי בתים נמצא שאין ראוי ענין זה להמצא אלא דוקא במעשה הגוים אבל במעשה ישראל ובנין ישראל לא וא"כ שתי וערב שטוה אותו ישראל מא"ל לכך פירש שאפי' בסתמא שורה שם הטומאה שאין רוח קדוש' שורה אלא אם יזמנוהו שם וזה שלא הזמין הקדושה והיה המקום ריקן נזדמן לו החצוני בגין דאיהו זמין תדיר וגו' וכל מקום שמוצא ריקן שורה שם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. פתח ר' יהודה הוי בונה ביתו בלא צדק וגומר זה נתבאר לעיל דף נ' ע"א דבעי לאדכרא שם שמים על עובדוי וצדק היא מ'. ואומ' ועכ"ד מאן דאקדים ונטיל אתר וגומר רצה לתרץ דברי האיש ההוא שאמר כי היה בנו לומד תורה תדיר ומהדר לה בההוא שתא ועכ"ד אתזק תמן ורצה לבאר לו כי לא ישים תיפלה ודופי בתורה חלילה שלא הגינה עליו כי הלא להיות שקדם הרוח ההוא בבית ההוא לכן השכינה בורחת מההוא טומאה ולא אשתכחת בהדי בריה אע"ג דעסיק באורייתא כיון דההוא רוחא קדים, והק' לו ר' חזקי' כי א"כ שקלי כחדא וגומר ותריץ ר' יצחק דלאו אינון שוין ח"ו אך הטעם כי כשקדים צדיק אז ודאי ליה יכולת ורשו למקטרג לאשתכחא תמן אך כד אקדים טומאה עם היות כי יש יכולת ורשו ביד הצדק לאעברא ליה מעלמא עכ"ד אינה רוצה להמצא במקום ששרתה שם טומאה כי שונא אותה כי לא יגורך רע. מהרח"ו נר"ו:

דף נב.

מאן דפקיד מלוי שמוסר אותו לשטן והיינו ונשמרת שבכעס לא תאמר דבור רע שמזדמן שם. ובענין אברהם קשה וכי ימסרנה כדי להציל עצמו וכ"ש שגם על הממון היה חושש באו' יטב לי בעבורך. ותי' ואמר שלא היה מוסרה מפני שמירתה ואדרבה היה אוכל שלל בעבורה שכך הדין כאו' בטח בה שלא תמסר מפני זכותה ושלל לא יחסר עם היות שלא תמסר ועכ"ז ברשות עשה כדמסיק ולא עוד וגומר וזה כפי פשט הכתוב ועוד שלא תלה הטובה בהם שהיל"ל יטיבו לי אלא השמירה שעמה מצות הבורא וייטב אהדר לקב"ה והיינו ועוד דקאמר לעיל שהוא תירוץ ב' לתקן הכל. דלא תסטי וגו' שלא יפתנה יצרה ויסתלק השמירה ויהיה למפרע הכל עון ופגם. על דבר במאמר פיה שהיתה מצוה למלאך שמירתה הכה תכה.

ת"ח עשר וגומר לתרץ טעם יפה על ענין ירידת אברהם למצרים סימן לגלות בניו ולקיחת שרה סימן תחלת הגלות ושליטת פרעה להביאה אל ביתו ואח"כ לא ישלוט בה אלא יכה אותו י' מכות כ"ז סימן שלא ישלוט בישראל ויוכה בעבורם עשר מכות ושלל שלקח סימן ואחרי כן יצאו ברכוש גדול והכל סימן לבנים ואין לתמוה כלל על עניינם וכן פי' ר' אבא שענין מצרים סימן לגאולה העתידה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ומה בהאי כך וגומר ר"ל כי כאן שלא היה האדם מזכיר שום דבר בפיו עם כל זה היתה הטומאה שורה עליו מכ"ש מאן דפקיד וגומר ר"ל דלייט ומקלל כדרך שיש אנשים שמקללים את חפצי ביתם כשהם בכעס ואו' ומזכירים שם הטומאה עליהם כמו שאומרים יקחם השטן או ילכו לאבדון וכיוצא במלות אלו כי אז שורה הטומאה ודאי שם כי ברצונו ובמאמר פיו באים שם. ובג"כ ונשמרת וגומר פי' דבור רע שלא לקלל את עצמו או את כלי ביתו וזהו ונשמרת מכל דבר רע וכן ביארנו זה לעיל פ' צו דף ל"א ע"ב:

ר' אלעזר וגומר סמיכות זה המעשה בכאן הוא לסיום הפ' מענין המאורע ולטובה כי שלח הקב"ה הנגעים במצרים לפרעה בימי שרי וכן בעת צאת ישראל ממצרים וכן לע"ל במהר' בימינו עתיד הקב"ה לשלח כל אלו הנגעים והצרעת שבעולם על האומות וזהו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות אכי"ר. והקושיא מבוארת כי איך יסגור את אשתו ביד הערלים ויאמר אחותי היא כדי שיחשבו שמותרת היא להם כדי שייטיבו לו ותירץ כי טבע הצדיקים להקטין עצמם וכמ"ש יעקב קטנתי מכל החסדים וגומר ועם שאברהם צדיק גמור היה לא רצה לסמוך על הנס כאשר מצינו בשמואל שאמר ושמע שאול והרגני ולא סמך בזה על זכותיה וגם השי"ת לא רצה לאפקא זכותיה מיניה להטיב לו בשכר זכיותיו רק בזכות אתתיה והסוד מצפון זהב יאתה כמ"ש רבא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו והסוד ידוע כי כל העושר מן השמאל וכמ"ש בשמאלה עושר וכבוד ומשם הוא יניקת הנקב' מן השמאל ושם כל העושר גנוז והביא ראיה מפסוק בית והון נחלת אבות וגומר וביאר בו פשט נפלא והוא כי יש להקשות וכי בית והון אינם מהשי"ת ח"ו לזה ביאר הכי פי' כי הנה לפעמים אעפ"י שאין זכות לאדם להיות לו עושר עכ"ז לפעמים זוכה האדם אליו מצד זכות אבותיו ויורש העושר מהם וזהו בית והון נחלת אבות ועם היות שאין הבן כ"כ זכאי מתקיים בידו אותו העושר מצד זכות אבותיו. אמנם בלתי ירושת אביו כי אם מחדש מיד השי"ת צריך זכות גדול ואמר כי לפעמים ימצא כי בית והון הנזכר יהיו מהשי"ת אליו ולא באמצעות אביו והיא כשיש לו אשה משכלת כי בזכותה זוכה אל העושר וזהו בית והון וגומר ולפעמי' יבאו מה' לבדו ולא ע"י נחלת

אבות והוא כשאשתו משכלת וצדקת וכן כתיב אחריו בטח בה לב בעלה וגומר כי בוטח בה שלא יחסר לו שלל וממון בעבורה. ונחזור לענין כי עם היות שמצד אשתו היה רוצה שייטיבו לו לא ח"ו מצד עביר' שיתעללו בה חליל' רק כי סמך על זכותה וידע שלא תארע תקלה בה וראה מלאך א' הולך תמיד עמה לשומרה ולכן ידע כי לא יתקלו בה וסמך על זכותה למען ייטיבו לו והכל בצדק ומשפט וז"ש למען ייטב לי ע"י זה המלאך ההולך עמך כי הוא יצילך מבוא תקלה על ידך והוא יורישני ממון העמים והוא ייטיב לי ולא אמר ייטיבו לי כי היה נראה ח"ו כי בשכר שהיו מתעללים בה היו מטיבין לו המצריים חלילה וחס. רק האי אל המלאך ההולך עמה כי הוא ייטיב לו. והביא ראיה לזה מדברי אברהם וחיתה נפשי בגללך שביאורו למען יטב לי בהאי עלמא בעושר העמים ולא ע"י עבירה ח"ו כי אז הרשע קרוי מת רק וחיתה נפשי וגומר לעה"ב כי לא תארע תקלה בידך. ואמר כי כן היה הדבר כמו שהיה הוא מובטח כמ"ש על דבר שרי וגומר ר"ל על דבור שרי כי היה המלאך אומר לה רצונך שאכה אותו והיא היתה אומרת הכה ואז המלאך מכה את פרעה כמ"ש ז"ל וזהו על דבר שרי ר"ל על דבור וצווי שרה. ואו' הה"ד כימי צאתך וגומר זה יובן מפרשת בשלח דף נ"ד סוף ע"א דהוה ל"ל אראך אך אראנו קאי על תחיית המתים שיקומו האבות בתחיה ויראנו נפלאות השי"ת שיעשה עם בניו אמן ואמן. עכ"ל:

מג ע"ב

רעיא מהימנא בס"ד

פקודא דא למגזר לתמניא יומין וגומר נכלל במצוה ב' דברים הא' המילה בעצמ' והיינו למגזר הב' בזמנה לתמניא יומין ויש במצוה הזאת תוספת מעלה על כל המצות שקראו הכתוב סוד וז"ש גזירו דקיימא קדישא רזא עילאה כד"א וגומר ואו' למאן דאינון יראיו כלומר או' ובריתו להודיעם אין הכוונה להודיעם לשאינם יראים אלא אהדר ליראיו הנז' וקרא הכי קאמר סוד ה' שהוא הברית בעצמו אין ראוי אלא ליראיו והטעם שהם דחלי חטאה שלא יפגמו אותו וז"ש אינון דחלי חטאה ומ"ש אח"כ ובריתו להודיע' דייק מלת להודיעם דהיינו הודעת הטעם וסוד המצוה בעצמה וז"ש דהאי רזא דקיימא קדישא לא אתחזי לגלאה בר להו וז"ש ובריתו ראוי להודיעם הטעם והסוד כיון שכל עצם המצוה אינה אלא ליראיו דחלי חטאה שלא יטמאוהו א"כ ממיל' שהסוד אין ראוי אלא להם ולא לזולתם וז"ש לא אתחזי לגלאה וגומר וענין סוד המצוה כבר נתבאר בכמה דוכתי אמנם בחינתה לתמניא יומין איהו לחיובא ואינו לולד עצמו שאינו בן חיוב אלא לכולי עלמא ב"ד ואביו שחייבים למולו והטעם ליום השמיני הוא כי סוד הברית ביסוד בלי ספק

ומ"ש דאיהו תמינאה לכל דרגין כלומר כאשר נמנה מחכמה והכתר לרב העלמו אינו בכלל ואע"ג שהימים מחסד ולמטה לז"א יום השמיני דא הוא אה קיימא מפני שהוא יום א' מהימים נק' יום ונק' שמיני מפני שהוא תמינאה לכל דרגין לא לימים וגזירו דהאי קיימא וגו' כלו' מה שאנו אומ' כריתת הברית אין הכוונה כענין הברית במקומות אחרים שהברית בעצמו נעשה כי הברית עצמו תחת הערלה אלא העברת הערלה הוא ענין הברית א"כ יורה על העברת הערלה העליונה מעל הקדושים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ואיהו תמינאה וגומר הענין כי הם ז' היכלות דנוקבא ולעילא מנהון יסוד שהוא תמינאה מתתא לעילא וגם הוא נק' יום השבת כנזכר בסוף מאמר זה גם כי בריאתו וציורו הוא מחכמה ולמטה ויהיה יסוד ח' בסוד ח' דאח"ד והענין כי הזכר הוא כלל ח' ספירות מחכמה עד היסוד כנודע כי הכתר עטרה על ראשו אמנם מה שנק' בשם אדם הוא מחכמה ולמטה כנודע. והנה יסוד סיום השמונה ולכן המילה ביום השמיני שהוא ביסוד וזהו סוד ה' ליראיו ר"ל כי אותו סוד ה' שהוא ביסוד הנק' סוד כנודע מפ' ויקרא דף ב' ע"א ר"מ והנה יסוד הזה אינו מתגלה אלא ליראיו הם ישראל ולא לאומות כי לא עשה כן לכל גוי. וז"א ואיהו תמינאה לכל דרגין פי' לכל קצות האדם העליון שהוא מחכמה ולמטה ואומ' וגזירו דההוא קיימא לאעברא ערלה מקמי ברית בזה אבאר לך בקיצור מופלג מה שיש ספק א' בדול בסוד המילה הינן היא אם ביסוד אם במ' כי רבו בזה המחלוקות וגם כי הזכר מה צורך לו אל הפריעה הרומזת במ' אך הענין כמ"ש בפ' בחקותי דף קט"ו ע"ב דבכל אתר דאתמר ברית הוא קשר יסוד ומ' וחיבור שניהם כמו שביארתי שם וע"ש והנה יש ב' קליפות גדולות א' כנגד היסוד וא' כנגד המ' וצריך להעביר את שניהם כדי שיתגלה ברית העליון הוא חיבור יסוד ומלכות כמבואר ובהעביר שניהם אז יתגלה הקדוש' וזהו לאעברא ערלה מקמי ברית ותחלה מסירין הערלה שהיא כנגד המ' ואח"כ פורעין עד יתגלה יו"ד היסוד אבר הקדוש כאשר הארכנו בזה ואין פה מקומו ובלא תרוייהו לא אקרי ברית כמבואר. והנה ידעת כי בהכרח יש איזה אחיזה אל החצונים בקדושה דאי לאו הכי לא מתקיימן והוא סוד התמצית היורדת שם מן ארץ יש' ולכן לית לאתנהגא קלנא בסטרא אחורא וגו'. עכ"ל:

מד ע"א

כניש פמליא דיליה הוא סוד קשר ההיכלו' ואתגלי סוד האור העליון דרך היסוד מתנוצץ במ' ומשם לכל ההיכלות והחטאת הרובץ לפתח היכל לבנת הספיר מתעבר משם כדי שיתגלה האור דרך פתח היכל לבנת הספיר לכל הקדושים למטה שהם נשמתן של ישראל וז"ש אתדחיא ההוא ערלה מעל עמא קדישא והינן מתעברת הערלה לתוך

נוקבא דתהומא רבא ששם השמרים נתנים להם והיינו מאנא דמזמני' לו בעפר' דהיינו מאכל הנחש כדפי' ואם לא יתנו לו חלקו מהשמרים מהמותר דהיינו עפר היינו קלנא שמרעיבם וממיתם לכך צריך להאכילם העפר שהוא לחמו והיינו מדוריה דקאמר דהיינו בנוקבא דתהומא כדפי': כל בר נש אצטריך וגומר היינו בחינת כל הבן שכל אבריו נכאבים במצוה ונקרבין לקרבן לפני ה' כי עד עתה לא היתה השכינה חופפת בכנפיה עליו מפני פגם הערלה ועתה בהעברת הערלה הוא נכנס תחת כנפי השכינה בבחינות הקדושה. שבת הוא סוד ויכלו דהיינו יסוד והטעם כי הקרבן לייחד היסוד הקושר ת"ת ומ'. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. לית לאנהגא קלנא וגומר כדאוקימנא פ' פנחס דף רנ"א ע"ב דאית ביה חוטא דרכיו ופרשת ואתחנן דף רסיה ע"ב דלית לאתנהגא בהו קלנא. והנה אחיזתם הוא בקצה הקדושה ובתחתיתה הנק' עפר קרקע המשכן הם סוד מארי דינא קשיא שהם סוף כל הקדושה ומתמן הוא אחיזתם וזה נחש עפר לחמו ועיין בפרשת נשא דף קכ"ה ע"א ולכן בעת שחותכין הערלה משימין אותו בכלי א' שבו מעט עפר. והנה היינו יכולין לפרש במ"ש כי לעם הארץ ההיא ערלה ופריעה היא לשזבא יתיה מגיהנם ולכן יהבין להההוא מקטרגא ההוא חולקא דעפר שהוא סוד הערלה הנקר' עפר כנזכר בפרשת פקודי דף רס"ו ע"ב בגין דלתזן מיניה ולא ישלוט בגוף האדם לאחר מיתה כמ"ש ונחש עפר לחמו שהוא האדם שעליו נאמר ויצר ה' אלהים את האדם עפר וגומר וכנזכר פרשת פקודי דף רס"ח ע"ב: כל בר נש אצטריך למחדי וגומר זה מבואר וענין שבעת הימים הענין הוא כי ששת ימי החול שולטים בעולם והמ' עליהם יום הז' ואז ראוי להקרבה אם היא בהמה או אם הוא אדם ראוי למילה בתחלת יום השמיני כי אז נתיישב רוחא בגופא ודאי עכ"ל:

סליק פרשת תזריע. ברוך י"י לעולם אמן ואמן:

דף נב:

ר' אבא פתח וגו' לאסתמרא אורחייהו דרכים שאינם ממש הנפקדים בתורה אלא כענין קדש עצמך במותר לך וכיוצא שבהם תלוי ענין גדול, ולדחלא וגו' היינו לענין התורה שלא יטה ממנה ימין ושמאל והיינו מדרגת ירא חטא שלא יבא עון ממש לידו. דלא יסטי מאורחא וגו' שלא יטה קצת מדרך הישר וכיון שנטה סופו לעבור על ד"ת והיינו ולא יעבר וגו' וכיון שעבר סופו לישכח ממנה מכל וכל וז"ש ולא יתנשי ממנה וכמו שדרשו בפסוק אשרי האיש וגו': דכל מאן דלא לעי פי' לומד תמיד דלא פסיק גרסא מפומיה ולא ישתדל יר' על היותו משתדל וטורח בה בעיון ולהוסיף ולא גירסא לבד. או יר' לעי מדרש

אשתדל מעשה ששניהם כא' טובים דכל מאן וגו' יר' דכיון שעונש המבטל גדול ראוי להחזיק בה. נזיפא היא וגו' הטעם תורה הוא הת"ת וזה שאינו עוסק בה נזוף לאותה מדה. רחיקא הוא וגו' שלא תאמר ת"ת יסתלק ממנו אמנם שאר המדות יהיו עליו שאינו אלא רחיקא הוא מיניה ולהתרחק צריך שיסתלקו ממנו גם נה"י ואפי' המ' וז"ש שכינתא לא שריא עמיה ואין לו חלק לא בקב"ה ולא בשכינתיה כי פגם בלימוד ובמעשה כנז'. אינון נטורין וגו' מלאכים המלוים לו לאדם כאו' כי מלאכיו יצוה לך וגו' ולא עוד אלא דמכריזי וגו' אחרים המשטינים. אסתלקו סורחניה כענין וטמא טמא יקרא שלא יטמאו מהקליפות אשר סביביו. דלא חס וגו' פי' זה שאינו לא בתורה ולא במצות אינו חס על כבוד השם שהיא השכינה כי לא ייחדה. ווי לי' אפשר שהם דברי ר' אבא. עילאין קב"ה ושכינתיה ותתאין המלאכים. לית ליה חולקא באורייתא ת"ת ובאורחא דחיי מ' מסטרא דחיי שהיא שואבת ע"י אורח שהוא היסוד אליה. אלא מסטרא דמותא איהי חולקיה וזה נגד תורה ומצוה שעזב.

וכד איהו אשתדל וגו' היינו מעשה המצות נגד המ' ותורה נגד הת"ת כנז'. כמה נטורין כאו' כי מלאכיו יצוה לך וגו'. ועוד שמעתי כי שש מחנות הם סובבים את העוסק בשש סדרים. לנטרא ליה שלא ישלטו עליו החצונים ולא יזיקוהו. שכינתא שריא וגו' דשכינתא רדיף בתר צדיק. מכריזי קמיה הקדושים. דיוקנא דמלכא מצד הגוף כאו' כי בצלם אלי"ם עשה את האדם שלא קלקלו במעשיו והענין כי הכרת פנים יעידו באדם. לבריה דמלכא שיש בו נשמה דאצילות. אתנטיר הוא בעלמא שלא יוזק לא בגופו ולא בממונו. אתנטיר בעלמא דאתי שלא יחטיאוהו החצונים או יר' לעת סילוק נשמתו:

ת"ח וגו' אהדר למאי דקאמר כמה אית להו לבני נשא וגו' כי הנטיה המועטת עושה הכרעה מרובה שהרי לשון הרע לאו א' שבתורה וגרם כל זה לשולף חרב חדה דשפיך דמי ואפשר דלהט החרב שהם החצוני' מתעוררים בלשון הרע הנז' בפ' פקודי. דתנן חרב אית היינו חרב נוקמת וגו' להט החרב שתחתיה. זאת תהיה וגו' פי' זאת דהיינו חרב דאתקרי זאת תורת המוציא שם רע וגו':

זאת תהי' וגו' ר' אלעזר פתח וגו' ת"ח לא ידעין שלא קבלום מאבותם. ולא שמעין ממוכיחם. ולא מסתכלי הם בעצמם בענין. ברעותא דמאריהון פי' רצון קונם בעבודה הנרצית לפניו וכרוזא קארי בכל יומא הם המלאכי' המכריזים ומזהירים לאדם בעבודה ואע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי ר"ל כי הנשמה הרוחנית שבאדם שומעת הדברים ומזהירו ואינו שומע לעצתה. ותרעין סתימין שערי היכל לבנת הספיר וכל חלונות

השגחת הקדושה הם נסגרים כדי שלא ישלטו ויכנסו שם החצונים המתפשטים וזהו סוד שמירת הלוים במקדש שיש להם כח כנגד אותם השמאליי' וסוד נעילת שערי היכל:
אתער נוקבא דתהומא רבא ששם כניסת החצונים בצד הצפון החרב והם שולטים בלילה. כדין קב"ה אפיל וגו' הכוונה שהשינה חלק א' מס' במיתה ולא מיתה ממש אלא החלק הא' מס' הדבק והקרוב אל הקדושה ממש מסטרא דגבורה והיא השינה ודין זה נשפע אפי' אל הצדיקים שבג"ע עד חצות הלילה הר יונקים מצד השינה והדין וישנים והיינו דקאמר הכא ואפילו אינון וגו' דהיינו המלאכים והצדיקים וכ"ש הגלגלים ושאר הנבראים אשר למטה מהשינה הנז' שכולם ישנים ומתלבשים בשינה ומשכרים מינה והכוונה שכולם ממעטים בשמחה ואינם מתייחדים יחד בעסק התור' אלא מעט הנה ומעט הנה עד חצות שכולם מתועדים ומתעסקים בתורה וקב"ה משתעשע עמהם כמבואר בכמה דוכתי. ואינון שטאן וגו' החצוני' הנז' ומודעי לון וגו' היינו החלום שא"א בלא דברים בטלים:
ובני נשא אתקטרו וגו' נתינת טעם למה יש להם כח לשחק ולהתל בבני אדם מפני שבני אדם אתקטרו בחלקם שהיא השינה והדין והמיתה. כד אתער רוח צפון הכוונה כי הרוח ת"ת וצפון הוא בהיותו מצד הגבורה בחצות לילה.
כרוזא קארי וגו' זה מלאך גבריא"ל וקב"ה ת"ת עאל לגנתא דעדן מ' עאל בה ומאיר בה והנה הצדיקי' שלבושם מאויר ג"ע דהיינו השכינה ואורה ושפעה אז הצדיקים לבישם מאירים באור המלך והם נחקקי' למעלה ואור עליון נשפע בהם וזהו שעשועו של קב"ה עמהם בג"ע.
וכדין שלהובא היינו כח היוצא מגבריאל שר הגבורה והאש ובא אל הכח הממונה על הגבר התחתון והיינו דאמרינן קרא הגבר ופי' בגמרא קרא תרנגולתא.
וכל בני עלמא וגו' בסגולה כדי שלא ליתן פתחין פה אנסני שינה לזה בחצות לילה כל בני עלמא מתערי ולית מאן דיתער וגו' לעסוק בתורה. כרוזא קארי להעיר אותם המשוררים בבקר שיש מחנות ידועי' לשורר בבקר ומהם בערב ומהם בחצות לילה והיינו אומ' ברן יחד ככבי בקר והם עיקר שהם מצד החסד והשאר הם נטפלי' אליהם והיינו ויריעו כל בני אלי"ם והיינו אומ' וכל חיילין ומשריין משבחן ליה וגו' והטעם דכדין כמה תרעין אתפתחו שערי שפע ומזון לכולם שכולם שואבים מצד החסד:
ותרעא דאברהם היינו חוט של חסד משוך על אסתר וממנה לכל הנגררים אחר תיקוניה. וכן לזמנא לכל בני עלמא דהיינו להשפיע מזון לכל העולם כולו ויטע אברהם אש"ל אכילה מצד הגבורה שבחסד דתמן פתורא שולחן בצפון. שתיה מצד החסד דתמן מים.

לויה מצד יעקב שבה מתלוה השכינה ושפע זה שנטע והשפיע אברהם הוא בבאר שבע שהיא המ' כלולה משבע מחסד עד המ' והיא באר שהיא נובעת מימי שפעה לכל הצריכים מי שפע מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' אבא פתח גורו לכם וגו' הכל מבואר ופי' הפסוק כך הוא גורו לכם תמיד מפני חרב הלשון הרע ותמיד תתייראו שלא תפלו ברשת היצה"ר לדבר לשון הרע הנמשל לחרב כי אם כה תעשו הנה כנגדה יש חרב אחרת שעתיד להפרע ממך שהיא חרב לה' מלאה דם והיא השכינה הנק' חרב כשיונקת מן הגבורה דם דין קשה בסוד התכלת שבציצית רצועה לחייביא וז"א כי חימה עונות חרב ר"ל החימה וכעס של העונות האלו הוא חרב לה' מלאה דם ולכן צריך שתדעון שדין ר"ל שיש דין בעולם והדין של המספר לשון הרע הוא ע"י חרב הנז'. וזה ממש נרמז בזה הפ' זאת תהיה תורת המצורע כי זאת היא המ' הנק' חרב. ומצורע הוא המוציא שם רע ואמר כי תורת דין המוציא שם רע וענשו הוא ע"י זאת הנק' חרב לה':

ר' אלעזר פתח וגו' הכל מבואר כי תרעין של ההיכלות העליונות נסגרים כדי שלא יכנסו החצונים כי אז זמן שליטתם וכדין משטטי בעלמא ואז שינה הוא סוד א' מס' במיתה הבאה מצד הטומאה שורה על כל בני עלמא כמו שביארנו בפ' ויגש דף ר"ז ע"א ואפי' על הצדיקים דאית בהון אתערותא דחיי הוא סוד כל אשר נשמת רוח חיים באפיו אפי' עלייהו שריא שינה א' מס' במיתה וענין השלהבת היוצאת ביארתיה בפ' בהר סיני דף ק"ז סוף ע"ב ע"ש כי הוא סוד גבריאל שהיא שלהבת אש הגבורה שהוא רוח צפון ותרעא דאברהם הוא סוד וימינו תחבקני כי בחצות הלילה אתער רוח צפון בסוד שמאלו תחת לראשי ובצפרא אתער אברהם בסוד וימינו תחבקני כנז' פ' תרומה וריש פ' נשא דף קכ"א. והנה האיש הקם בחצות לילה הוא מעורר זווג העליון ודאי וא"כ מי הוא זה אשר יתרשל בזה בהיות לאל ידו לעורר הקדושה זו ויתרשל מלעשותה ולא יזכור יום המיתה כד יתערון עליה בדינא ויאסר על מטתו וגו' עכ"ל:

דף נג.

כד יתערון עליה בדינא ויגזרו עליו מיתה ויתפש בקולר בחוליו אשר ימות בו מפני שנפל למשכב ואין לו ליפדות וז"ש ולא אשתכח וגומר עד דלא ינפוק וגומר פי' רישא דקרא הכי קאמר כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים שנאחזים במצודה רעה וכצפורים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום. ופי' סיפיה דקרא ואמר בהיך אנפין יקומון וגומר היינו אומרו כהם יוקשים בני אדם לעת רעה וגומר ורישיה דקרא קאמר כי גם לא ידע האדם הכוונה על שאין האדם נותן לב לדעת מה

שיארע לו בעתו דהיינו הסתלקו מהאי עלמא בכמה דינין וגומר מפני שתפישתו קשה כצפורים האחוזות בפח שאין להם כח להמלט כהם יוקשים בני אדם בעת הדין שאין להם כח וזכות להמלט. נפשא עם גופא היינו חיבוט הגוף והנפש יחד בהיותו גוסס. עד דיתגלי עליה שכינתא כדדרשו מפסוק לא יראני האדם וחי וכן תוסף רוחם יגוועון. חדדו לסכינא וחושבים שרוצים לחתוך בשר ופורש מהאש וכן הנפש חושבת להתדבק בשכינה ופורשת מהגוף:

לבתר אתדנת בכמה דינין קודם הגיעה לגיהנם וז"ש עד דאשתאבת וגומר וגופא בקברא היינו דין הקבר שהוא כד שיתעכל הבשר ולפי דבריו כל זמן שהגוף נדון בקבר הנפש אינה נכנסת לגיהנם וז"ש ונפשא באשא דגיהנם וגומר וכן בדין שכל זמן שהנפש נדונית עם הגוף אינה בגיהנם ונודע שענין חבוט הקבר הוא שמלבישים גוף ונפש יחד כאו' אך בשרו עליו יכאב וגומר עד שיתעכל הבשר כנזכר ואח"כ עונש גיהנם ואח"כ עונש הבדלה מן הצדיקים שאינה לא בגיהנם ולא בג"ע וע"ז אמר עד ההוא זמן דקבלת עונשא וגומר ולפעמים מגיהנם מתלבנת ליכנס לג"ע וז"ש בתר דקבילת וגומר. וסלקין עמה מלאכי שלום המוציאים אותה מתוך גיהנם. ואתסחי תמן טבילה זו היא במים ליטהר מזוהמת גיהנם עצמו שעולה מטומאה לטהרה. כדין סלקין עמה מג"ע של מטה אל ההיכלות העליונים. עד דאתקרבת וגומר היינו ע"י מיכאל השר הגדול שהוא כהן עומד ומקריב נשמתן של צדיקים בהיכל הרצון האי נפשא דלא וגומר שיש בה מעשים הגונים אלא שנטמא' ומטהרת בגיהנם ונכנסת לאכול בתרומתה. אמנם הנפש החסירה אין לה תקנה אלא מגיהנם מתגלגלת ונדונית ויש שאין לה אפילו זה אלא אבודה מכל וכל והרשעים הם הם המזיקים ואין לה תקנה כלל:

וזאת וגומר ר' יצחק פתח וזרח וגומר אוקמינא לה בנשמתא בערך שהיא שמש וזורחת לגופו של אדם כדמסיק. ואל מקומו במקורה העליון בג"ע של מעלה ששם משכן הנשמות. ובא השמש בסילוקה מעולם זה ויטהר בתשובה שאין צדיק בארץ וגו'. ואחר יאכל מן הקדשים מזון רוחני אשר לנשמות: זאת תהיה וגומר מצורע היינו מוציא שם רע או מוציא רע דהיינו לשון הרע אין להם צד להמלט מתורה זו דהיינו עונש זה ואפי' בתשובה אלא בהכרח יקבל עונשו לנקות שהקב"ה לא ישא לעונו אפי' אם ישוב והיינו ביום טהרתו שיטהר עצמו בתשובה להקל ואח"כ והובא.

ור' חייא פליג אדר' יצחק ואמר שאין הטעם שלא תקובל תשובתם כנזכר כי גדולים מאלו הקב"ה מקבל תשובתם אלא הטעם הוא שגרם לעצמו כדמפרש ואזיל כל מאן דאפיק וגומר. אסתאבן כל שייפוי מצד רוח הטומאה הנשאב בגופו ומתגשם בגופו ופועל בו

צרעת וז"ש ויתחזי לאסגרא הרוח הנשאב בו ואמר בגין דההוא מיליה בישא של לשון הרע שדבר סלקא לצד החצונים ואתער רוחא עלוי וזה בסגולת העבירה הזאת לעורר הטמאה. וכיון דאתי לאסתאבא מסאבין ליה יותר מדאי שנתן רשות לטמא כרצונם:

פתח ואמר איכה וגומר מאן דהות מהימנא וגומר פי' כדמפרש קרא לקמיה מלאתי משפט דהיינו היותה כסא אל הת"ת הנקרא משפט ודאי כי צדק שהיא השכינה ילין בה וצדק ומשפט תרוייהו כחד כדכתיב צדק ומשפט מכון וגומר ואז היתה נאמנה לבעלה ודאי והשתא דאסתלקו אלין סטרין עילאין מינה היתה לזונה זניאת בתר נוכראין וז"ש אתהדרת לזונה. וז"ש אסתלק מינ' קב"ה ושריא בה רוחא דקטולי דהיינו הקליפות והמרצחים. ומה ירושלם וגומר מקום הקדושה יש כח ביד בני אדם להפכה ברשעתם כ"ש הרשעים עצמם. הה"ד זאת תהיה הנזכרת לעיל מפ' זו תהיה תורת המוציא וגומר שהוא המשיך על עצמו כדפי' לעיל וביום טהרתו והובא וגומר. ור' יהודה פליג דזאת ממש היא תורת וגומר ודלא כדפי' ר' יצחק ור' חייא. לקבליה וגומר ירצה זאת היא המ' תורת המצורע שהיא כנגדו ליפרע ממנו ודקדק באו' מוציא שם רע כי המ' שם טוב נקראת שהיא מהטוב העליון וזה הוציא שם רע שהיא אשה זונה רעה הוציאה והפשיטה בעולם ולכן היא נפרעת ממנו שצמצם שכינתה: ביום טהרתו וגומר קשיא ליה כי הכ' אמר והובא אל הכהן ואח"כ אמר ויצא הכהן א"כ מאי והובא דקאמר לזה פי' דצלותיה לא עאלת וגומר לכן אחר שקבל תשובה והרהר תשובה והובא תפלתו אל הכהן שהיא הימין הפשוטה לקבל שבים אבל קודם לכן לא יובא תפלתו אל הכהן דמאן דאית ליה לישנא בישא צלותיה לא עאלת וגומר ואחר הכנס תפלתו אל הכהן יצא הכהן ויתפשט לקבלו בתשובה והיינו ויצא הכהן. עץ ארז הא ידיע פירוש מהצד שנמשך להם הקושיא ואמרו עץ הא ידיע כלומר פשוט ומוסכם שהוא הת"ת העולה להשתרש אל הכתר וז"ש כד"א מן הארז אשר בלבנון פי' עץ ארז יהיה הת"ת המושרש ממקומו עד הכתר וזה אמר לאשתרשן נטיעי כלומר אינו חשוב שרשים אלא אותם המשתרשים בכתר א"כ השתא יקשה אזוב למה מי שנאחז בת"ת בבחי' זו למה יצטרך יותר ובאיזו מדה היא והיינו ומה הוא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. בכמה דינין אתדן וגומר זה נתבאר פ' נשא ריש דף קפ"ז ענין ז' עדנין ודינין יחלפון עלוהי וכן בפ' ויקהל דף קצ"ט ע"ב והשאר מבואר: ומשל השונרא הוא במה שנודע כי החתול לעולם שוכב אצל האש ואינו זז משם ואפי' שרואה שמחדדין הסכין להורגו אינו בורח משם רק אזיל אבתריה של האש. וכן הנפש עם הגוף אפילו בעת הדין ובגיהנם לא אתפרש מיניה כי אין לך חביבותא כחביבות' דנפשא עם גופא.

או יחזור לנפש אצל השי"ת כי לכן יוצאה מן הגוף לילך אחר השכינה כי אין חפצה רק להדבק בו לעולם: וסוד מקוטרת מר ולבונה יובן מפ' ויקהל דף ר"י ודף רי"א יובן ענין ואתסחי תמן בהנהו מיא בסוד והשביע בצחצחו' מלשון צחה צמא ע"ש: והנה זהו פירוש פסוק זאת תהיה וגומר כי פי' כי מדבר על הנשמה אשר היתה מצורעת ומטורפת ממעשיה כי זאת היא השכינה כנ"ל היא תהיה תורת דינו וענשו ביום טהרתו לטהרו מחטאתיו ואח"כ והובא אל הכהן הוא סוד מיכאל המקריב נשמות על המזבח האמנם אם הרשיע מאד לעשות עליו נאמר מעוות לא יוכל לתקון ואין לו תקנה כי לפעמים ישאר המצורע בצרעתו לעולם או עד שיהרסו הבית בסוד הגלגול ונתץ הנפש את עציו ואבניו וגומר ויבא בגוף חדש:

ר' יצחק פתח וזרח השמש פירוש הפסוק על הנשמה הדומה לשמש הזורח ומאיר בכל הגוף בהיותה בקרבו ואז נאמר וזרח השמש כי הנשמה בבואה אל העולם הזה קדושה בלתי שום מום. ואם בצאתה מן העולם היא גם כן טהורה בלתי שום מום כי עדיין היא מאירה כשמש וזהו ובא השמש כי לא נחשך מאורה מפני העונות הנה אז ודאי אל מקומו שואף וגומר חוזרת אל המקום אשר ממנו חוצבה ומשאפת שם ושם זורחת ומתערגת בזיו השכינה. וכיוצא בזה פסוק ובא השמש וטהר כי כשבא השמש בצאת הנשמה מן העולם וטהר ר"ל וטהורה היא הנה אח"כ יאכל מן הקדשים ותתענג בקדושה עילאה כי יכ לת יש בתשובה לטהר הנשמה ממעשיה הרעים האמנם המדבר לשון הרע שהוא הנקרא רכיל שאומר לחבירו פלוני אומר דבר זה עליך או שמדבר עליו רע שמזכיר דבר פגם ומומין שבו וכל זה בכלל לשון הרע. אמנם ג"כ יש מוציא שם רע שהוא שקר שמדבר עליו מה שאין בו והנה אלו השנים לא תליין בתשובה עד שימרק ביסורין כמ"ש זאת תהיה וגומר כמו שביארנו לעיל כי האי זאת עתידה להתפרעא מן המצורע הוא המוציא ש"ר: ר' חייא אמר וגומר. נתן טעם ר' חייא למה הוציא את המוציא שם רע בלשון מצורע וביאר משום דמאן דמוציא ש"ר ראוי להצטרע והיות מצורע והטעם כי הוא סוד סמא"ל שדרכו להוציא שם רע על בתולת ישראל כנזכר פרשת כי תצא ולכן המדבר שם רע נתלבש בצרעת הוא סוד הנחש המצורע כנודע והבן זה מפרשת פקודי דף רס"ה ריש ע"א:

פתח ואמר איכה וגומר רצה לבאר או' זאת תהיה וגומר רצה לומר כי כביכול בהאי זאת ממש אית בה תורת המצורע בסוד לא יעבור בך עוד ערל וטמא באחיזת הנחש המצורע בה על דרך איכה היתה לזונה וגומר ופירוש הפסוק שם הוא כי היה מקונן על ירושלם העיר המהוללה אשר בקדושה ילין בה תמיד ועתה היתה לזונה כביכול יונקת

מן החצונים כי זהו פירוש זונה שמזנה עם אחרים. והנה עד עתה היתה מלאתי משפט וצדק ילין בה כי ת"ת ומ' הנק' משפט וצדק שרויין היו בה ועתה שרויים בה מרצחים הם החצונים כי משם כל הרציחה כנודע מפרשת פקודי וזהו ממש אומרו זאת תהיה תורת המצורע כביכול ודי למבין. ואמנם ר' יהודה ביאר הפסוק להפך כי אין ענין כי הזאת עצמה אית בה תורת המצורע ח"ו אמנם כי הזאת מתנקמת ונפרעת מן המצורע המוציא שם רע וכנ"ל והוקשה לו כי אם זה הוא הפי' איך סיפיה דקרא קאמר דאירי ביום טהרתו אי רישיה דקרא מירי בעת העונש והפרעון לז"א כי הכוונה זאת תהיה תור' המצורע כי תפרע ממנו אך ביום טהרתו שעושה תשובה אז והובא אל הכהן דלא אית דקאים קמיה תשובה: ר' יצחק ור' יוסי וגו' עץ ארז נודע שהוא הת"ת הנקרא ארזי לבנון כי לבנון הוא אבא ועץ ארז הוא הת"ת ברא דנפק מלבנון אך אזוב היכן הוא ולמה אתיא אזוב בשלמא ארז הוא סוד הטהרה בודאי כי מינה ברחי כל המקטרגים כנודע כי הוא אילנא דחיי ולא אתדבק ביה מותא כלל. עכ"ל:

גליון. וכצפרים האחוזות בפח וגומר עיין פ' ויחי דף רי"ז ריש ע"ב. עכל"ה:

דף נג:

ת"ח בר נש דאשתדל בפולחנא וגומר בעבודת המצות מ' ואשתדל באורייתא היינו תורה ת"ת ולזה קב"ה ת"ת שריא עלוי לעתים אמנם שכינתא אשתתפ' בהדיה תמידית עמו והטעם דשכינתא תמידית עמו וקב"ה לפרקים הוא לפי שהוא עוסק פעמים בתורה ואין תורה בלא שכינה ופעמים במצוה בלא תורה ואז שכינה בלי ת"ת נמצאת השכינה תמידית והת"ת לפרקים. אתי לאסתאבא ירצה כיון שמטה עצמו אל צד הטומאה מיד הם מסתלקים בהדרגה שכינתא מתרחקא ויותר הת"ת ואגב אורחיה אשמועינן הפירוד הנעשה בין הת"ת והמ' וכל סטרא דקדושה הם הנשמ' ומחנות שכינה שעמו אתרחקאן מיניה ובודאי שלא בריחוק הת"ת והמ' אתי לאתדכאה וגומר ועכ"ז אינו שורה עליו כקודם חטאו עד גמר טהרתו וז"ש בתר דאתדכי ואהדר בתשובה וגומר וכל הקדמה זו להכריח שכל ענין הכתוב אינו אלא מת"ת ולמטה ולא כדפי' ר' יצחק ור' יוסי והטעם שאינו פוגם אלא מה שמסתלק ואינו צריך תיקון אלא מת"ת ולמטה. חיות ממש הם נצח והוד שהם חיות פני אריה ופני שור ולפי שהחיות אינם אלא גדול' וגבו' ות"ת ומ' ולזה הכריח על נצח והוד שהם נקראות חיות כד"א וארא החיות וסיפא דקרא והנה אופן אחד בארץ אצל החיות והיינו יסוד בארץ מ' אצל החיות נצח והוד וז"ש לקבל אתר דינקי מנייהו נביאי וגומר שהם נצח והוד ששם יניקת הנביאים והשגתם. אי נמי חיות הם גדולה וגבורה כדרכם בכל מקום וז"א לקבל אתר דינקי ירצה גדולה וגבורה שמשם

יונקים נצח והוד והם כלולים יחד נצח בחסד והוד בת"ת וכולם כא' נרמזו בחיות. ועץ ארז הא אתמר בת"ת כנזכר. ושני תולעת סטר סומקא היינו הדין החזק שנשתתף עם האיש הזה לדונו בדינים אלו והיינו ע"י המ' כאומ' זאת תהיה וגומר סטר סומקא ודאי וקראה בשם זה מפני לשון שני דהיינו שניות לעבירה ולדין. ואזוב וגומר היינו יסוד:

פתח ר' יהודה במילי אורייתא בדברי מעלת התורה או מפני שהתפללו אמר עתה שעסקו בתורה. עץ דא אורייתא פי' ת"ת תורה שבכתב ונקרא עץ מטעם ששם בן ד' עולה ע"ץ והענין כי י' פעמים עשרה הם מאה ו' פעמים ו' הם ל"ו וה' פעמים ה' הם כ"ה וכן ה' שניה סך הכל קפ"ו הסר מהם כ"ו של שם עצמו נשאר ק"ס דהיינו ע"ץ. (ואני המחבר שמעתי דרך אחרת יותר נכונה י' פ' ה' נ' וה' פ' י' נ' הרי ק' ו' פ' ה' ל' וה' פעמים ו' ל' הרי ס"ק): דהיא אילנא דחיי שמושך החיים מהבינה אל המ' ע"י היסוד אל ח"י עילאה מצד מציאותו המתפשט מג' ראשונות. רברבא מצד ימין גדולה. תקיף מצד הגבורה החזק'. ונקר' תורה לשון הוראה ואעפ"י שההוראה והגלוי לא יצדק אלא במ' שהיא מגלה ומורה מה שבאצילות כולו עכ"ז יצדק בת"ת לפי שא"א למלכות להורות הנעלם אלא ע"י מה שהת"ת מראה העליונו' בה וז"ש בגין דאורי וגלי יר' אורי למ' וע"י גלי מה דהוה סתים היינו בינה ואפילו החכמה וז"ש ולא אתידע והמ' מגלה למטה. וג"כ יקרא חיים דכל חיים דלעילא ביה אתכללו וגו' ומשפיעים למ' הנקרא באר מים חיים ע"י היסוד מקור מים חיים וז"ש ומינה נפקין. למחזיקים בה לאינון ולא נפרש מחזיקים בידי לומדי' שא"כ היינו ותומכיה אלא היינו האוחזים בה והם התלמידים עצמם שמעלתם רבה וז"ש אחיד בכולא ימין ושמאל ואמצע סוד בחינות הת"ת כדפי' במלת עץ עילאה רברבא ותקיף. אחיד בעילאה הספי' העליונות הנעלמות ואחיד לתתא היינו מקום הוראתם מקום השפעת החיים ודרך כלל תורה בנעלמות ע"ץ באמצעיות חיים למטה וכל זה זוכים המחזיקים בה והיינו לשון הכתוב עץ חיים היא היינו תורה זה חלק המחזיקים בה כנזכר כי הלומדים בה הם אוחזים ממש בה אמנם תומכיה אינם בה ממש אלא בלומדיה ולכך מדה כנגד מדה זכו לנביאי מהימני מפני שהם מרכבה אל הנצח וההוד שהם מעמידים הת"ת שהוא התורה ולכן זכו לנביאי וזה אינו רמוז בכתוב אלא ממילא משתמע ותומכיה זוכים לתומכים שהם נביאי קשוט. ולפי זה לישנא דמאושר יתיר ולזה פי' ואמר אל תקרי מאושר אלא מראשו אותיות דדין כאותיות דדין:

תמכין לאורייתא וגומר יר' לפרש משז"ל מטיל מלאי לכיסן וגו' דהל"ל מחזיקים ידי לומדי תורה מאי לישנא בישא דמטיל מלאי וגומר ופי' כי להשיג מדרגה זו הוא הענין כי כמו שנצח והוד ממשיכים שפע מהת"ת אל המ' והיינו כיסן מ' הנק' כיס תלמידי

חכמים יר' נצח והוד תלמידים אל הת"ת האוחז בחכמה הנקרא מלא ברכת ה' כנזכר בתיקונים ומשם ע"י הת"ת נצח והוד חכמים ומטילים מלאי לכיסן וגומר וז"ש ותומכיה מראש הם משפיעים למ' וז"ש מראש דא רישא דכולא דהיינו מחכמה דאיהי רישא לכל גופא וגופא וגומר הכוונה שבכח החכמה בשיתוף הבינה אתפשטת עד סיומא דשית סטרין דהיינו יסוד ששם המלכות יונקת: ותומכיה כד"א וגומר ירצה שנצח והוד הם סומכים אל הת"ת שהוא בעל ששה קצוות כד"א שוקיו שהם נצח והוד אינון עמודי ששה קצוות ומעמידים אותם מטעם שהתעוררות הצריך אל הת"ת בעל ששה קצוות אינו עולה אלא ע"י נצח והוד ששניהם הם מקבלים מלמטה ומעלים ההתעוררות מן התחתו' אליו ובבחינה זו המחזיקים התורה דהיינו שהם מעמידים לה מרכבה אליהם וכפי מה שמעלים ממטה למעלה ממשיכים ממעלה למטה דהיינו מלאי וגומר מן המלא לתוך כיסן שהיא המ' כנזכר וז"ש אינון תמכין לאורייתא מרישא חכמה עד סיומא יסוד ובאמצע ת"ת והמ' יונקת ממנו וז"ש וכל מהימנותא ביה תליא שהוא אוחז מראש ועד סוף וכולל ומייחד אותו. וזכו לבנין וגומר ירצה עתה פי' הפסוק ע"ץ חיי"ם הי"א היינו השכר למחזיקים בה הלומדים כנזכר ותומכיה הוא השכר ירצה יזכו לתומכיה שהם בנים הגונים לנביאים. מאושר אותם שהם מושכים לה סמך מראשו כנז':

ר' **יצחק פתח ויקרא וגומר** ההוא דשארי במקדשא היא השכינה ובה אתוון זעירין כנודע. כמאן דמזמן לאושפיזא מפני שאינו שושביניו כדמסיק אלא שושבינא דמלכא ולכן זמין ליה לזמנא דמלכא בהדייהו. אדם שלימו דכולא פי' זכר ונקבה יחד מה שאין כן ויקרא שעדיין לא בא אליה המלך עד שבא משה. למלכא ת"ת. מטרוניתא מ'. יהב ליה שושבינא יסוד מצד החסד והיינו אהרן אוהב שלום ורודף שלום: לתקנא לה היינו סתם העבודות כולם תיקוני מטרוניתא. ולאסתכלא היינו צורכי שעה לתקן בשעת קלקול כגון כי יצא הקצף וגומר. כד עייל שושבינא דא אהרן אינו נכנס אלא לייחד דהיינו לא עייל אלא במטרוניתא אבל משה שושבינא דמלכא נכנס בלא זאת שאינו נכנס לייחד אלא לנבואה להמשיך תורה לישראל וז"ש משה שושבינא למלכא וגומר. וכל מלוי דהיינו העבודה לפייסא למלכא וגומר הדברים שהוא עושה שהם בת"ת הוא לפייס הת"ת אל המ' והדברים שהוא עושה שהם במ' הוא תיקונים כדי שיתפייס מלכא בהדה היא מקושטת. שני מדוריה כדכתיב ומפתח אהל מועד לא תצאו. וע"ד אתתקן כגוונא דלעילא כענין היסוד למ' ואיקרי כהן גדול מצד החסד גדולה דכתיב את"ה חסד כהן לעולם מצד הבינה על דברתי יסוד על המלכות הנקרא דברתי ושניהם יחד ומלכי צדק מלך י' דברית צד"ק מלכות. כל מה דאצטריך מבי מלכא אפי' מעולם הזכר נטיל עם

היות שהוא שושבין למטרוניתא כיון שהוא צורך אליה ולכן וצוה הכהן ולקח למטהר וגומר עם היות שהרמז בספירות העליונות. הוא קאים לדכאה וגו' היינו טהרת הטמאי' והמצורעי' ע"י הכהן כדי שיהיו כל בני ההיכל דהיינו ישראל טהורי'. מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו נר"ו כתב**. ת"ח בר נש וגומר ביאר כי כל הדברים הנז' כאן כולם דוגמא עליונה והענין כי החוטא מתרחק מן הקדושה ובעת שובו בתשובה מסייעין לו בכח כל אלו הקדושות העליונות שרחקו מעליו והם ב' צפרים חיות וגומר כי חיות נרמזין בנצח והוד שמשם יונקים הנביאי' נבואתם ואלו הם ב' צפרים חיות דעליהם נאמר וארא החיות. ועץ ארז בת"ת. ושני תולעת הוא כח הגבורה האדומה ולפי דאשתתף בקדמיתא בהדיה סוד האדום הוא הקליפה עשו הוא אדום לכן עתה להכניע אותה קליפה מעורר את הגבורה בסוד רוח צפון המשבר הקליפין בחצות הלילה כד אתער רוח צפון בעלמא. ואזוב סוד היסוד כי הוא עץ אזוב כי אין לך עץ קטן בכל עצים שבעולם כעץ אזוב והוא סוד ו' זעירא כנודע ולפי שע"י עונותיו הרחיק האזוב מן כנסת ישראל לכן מקרבו עתה לינקא לכנסת ישראל. והנה נודע כי צריך מעשה לשריא עליה עובדין עילאין ולכן הוה נקיט כל הני משום דהנך רמיזאן לעילא ותליין מאלין עילאה ובהאי עובדא דלתתא יתערו אלין עילאין לשריא ביה לדכאה יתיה. והביא כל זה המעשה של ר' יצחק ור' יהודה דהוו אזלי באורחא משום הך סיפא וגו':

פתח ר' יהודה וגו' כל זה הוא מבואר כי הת"ת הוא עץ חיים והוא נקרא תורה משום דכל מה דהוה סתים בעתיקא ובחכמה עילא' הוא מפורש כאן וכאן אתגלייא בסוד שם המפורש והבן זה. ונקרא עץ חיים משום דנפיק מחיים עילאין הם חכמה ובינה בסוד והחכמה תחיה בעליה והם הנק' חיי המלך כי משם השפעת המלך ת"ת זעיר אנפין. ולכן המחזיקים בה הם אוחזים ומחזיקים בכל חיים עילאין דכלהו אתכלילן ביה. ותומכיה הם האוחזין בבעלי תורה ונותנים להם כדי שיתפרנסו לעסוק בתורה הנה אלו נרמזי' בנצח והוד כי הם אוחזין ומעמידין כל הגוף כמו השוקים המעמידין את האדם על עומדו כד"א שוקיו עמודי שש פירוש המעמידין את שש קצוות הגוף עומד עליהם וגם רישא שהוא חכמה הוא עומד על הגוף ומתפשט בו בששה קצוות הגוף הנה כי נצח והוד קיום כל הבנין הנקרא תושב"כ ולכן המחזיקי' ותומכי' את העוסקי' בתור' יוצאי' מהם בנים נביאי' שיונקי' מנצח והוד מדה כנגד מדה: ר' יצחק פתח וגומר כבר כ' בפ' אחרי מות דף נ"ו ע"א ובפ' ויקרא דף ד' ע"ב כי אומ' ויקרא אל משה היא השכינה שעליה נאמר ויקרא וכן אל משה אמר ע"ש. ואומרו ויקרא מלשון יאכלו הקרואים מקראי קדש ר"ל שושבינים ואושפיזין דקדש ולכן הוא אלף דויקרא אלף זעירא לרמוז על השכינ'

דבה אתוון זעירין. אמנם התם בד"ה שאומר אדם שת אנוש אלף דאדם היא רבתי אותיות גדולות במה שידעת כי אדה"ר הוא בסוד החכמ' עילא' דמתמן אתוון רברבן ודי למבין. ולפי שהי' נרא' גרעון למשה כי הי' אושפיזא של מטרוניתא לבד לז"א כי אדרב' להיותו עליון שושבינא דמלכא לכן הי' אושפיזא דמטרוניתא וזו היא מעלתו כי להיותו שושבינא דמלכא באה המטרוניתא לאזמנא לי' מפני היותו שושבינא דמלכא ואח"כ המלך הוא המדבר עמו ולא הי' מ"ש וידבר ה' אל משה הוא הת"ת כמו שביארנו ריש פי אחרי מות. א"כ זו היא מעלת משה כי המטרוניתא היא שליח מן המלך לזמנא יתיה ואח"כ מדבר עם המלך עצמו אך אהרן יותר למט' כי הי' שושבינא דמטרוני' ולכן כל עסקיו עמה ולתקן בית מושבה וכמ"ש בזאת יבא אהרן וכל עסקיו אינן אלא לתקן בית המטרוניתא ולקשטא יתה. וכנזכר פרשת ויקרא דף ב' ע"א בר"מ כי משה שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרוניתא הנה כי אעפ"י שנאמר ויקרא אל משה אדרב' מזה יוכר מעלתו של משה. ואמר כי להיות אהרן שושבינא דמטרוניתא לכן הי' כהן גדול. והענין כל הטהר' היא בסוד מימי החסד הנק' כהן גדול המטהר את הטמאים ואתמנא אהרן תחותיה לתתא לדכאה לכל מאן דבעי למיתי בבי מטרוניתא כי הכהן נרמז בחסד בסוד אתה כהן לעולם כי אתה הוא בחסד והוא הכהן המטהר כל בית המטרוניתא הנק' מלכי צדק וזהו על דברתי מלכי צדק ר"ל על דברי צרכי ועסקי מלכי צדק הי' הכהן עומד לתקנם דוגמת כהן העליון חסד כי משם מדת אברהם ולכן נאמר לו אתה כהן לעולם וגומר ואח"כ זכה אהרן להיות דוגמתו ולכן נאמר ולקח למטהר וגומר ולא אמר הפסוק ויקח המטהר וגומר רק הזהיר לכהן עצמו כי הוא ישתדל בזה והוא יצוה והוא יקח את הצפרים כמ"ש וצוה הכהן ולקח למטהר משא"כ בשאר הקרבנות וכל זה להורות כי הוא אשר משתדל לטהר הנכנסים בבית מטרוניתא. עכ"ל: ועיין בספר אור הגנוז בס"ד. **גליון** אדם שת וגומר ע' פ' ויחי דף רל"ט ע"א:

דף נד.

דא דאתי מסטרא דחמרא ירצה הגבורה שהוא אתי מחמרא דהיינו הבינה והכוונה שאם אמר יושב שמים הוה משמע על הת"ת עצמו אבל עתה שאמר יושב בשמים היינו הגבורה הרוכבת על הת"ת שהוא נק' שמים. או יר' דא דאתי וגומר ת"ת מצד הגבורה ואם אמר יושב שמים ירצה הת"ת כולו שהוא יושב אש ומים אבל עתה שאמר בשמים ירצה חלק א' מאש ומים דהיינו צד הגבורה וקב"ה משיך לון וגומר הוקשה לו כי למה ירמה אותם הקב"ה בשחוק זה ותירץ דהיינו מאריך אפיה ומשיך לון לראות אם יחזרו בתשו' והיינו ישחק כדי שיחזרו ולא יאבד בדינו:

ואשה כי יזוב וגומר ר' חייא פתח הנה יום וגומר אלא שכבר בא וגומר יום זה היא המ' ובא לה' ת"ת וע"י היא נקמתו מן הרשעים והיא התובעת הדין והיינו או' אל ירושלם למלחמה. והכוונה בזה לבאר פ' ואשה וגומר שהיא שופעת הדין ועת נדתה הוא היום הידוע ובלא עת נדתה הוא שאר הזמנים שהיא פועלת ושופעת דין:

ר' יצחק אמר וגומר תרין יומין הם גבורה עילאה ותתאה עילאה שארי עמיה ממש זרוע שמאל כנודע. וחד דאתי לקמיה היא גבורה תתאה שהיא יום בא לה' הנדרש לעיל. אזדווג בההוא יומא אחרא היינו גבורה תתאה דינקא מגבורה עילאה. באינון רמייא פי' השרים העליונים שהם על התחתונים אשר בעולם השפל שאין הב"ה נפרע מאומה אלא א"כ נפרע מאלוהיה תחלה. על כל גאה ורם היינו שר הרם והוא גאה על קונו. נשא ושפל היינו עם השפל בעולם הזה ומתנשא על בוראו כאו' הוי אשור שבט אפי וגומר היתפאר הגרזן וגומר ולדברי ר' יצחק אשה מ' יום א' השופעת דין ההוה בה ימים רבים היינו בהקשר יום תחתון היא מ' עם יום עליון גבורה דהיינו תרין יומין ומפני שהגבו' מלבשת בה ו' קצוות בדין כנזכר. זיינין על זייניה שהמ' נוטלת מיני זיין הרבה דהיינו ו' קצוות ולכך אמר ימים רבים לפי בחינת ו' קצוות יום א' מ' עד ז' ימים ז' ספי' והיינו זיינין רבים על זייני זייניה הוא עת נדתה דין שבה. זיינין על זייניה היינו בלא עת נדתה דין גבורה.

ר' שמעון אמר ואשה היינו חרב מלאה דם מלואה מן הדין והיינו ימים רבים שכל ימיה נתאדמו מאדמימות הדין ולכן מלאה שכל ימיה הם דין אמנם פעמים הדין נשפע בזמנו שהעולם חייב ונמלאת סאתו ואז הדין הוה והגון לתת לאיש כדרכיו. אמנם לפעמים לא היה ראוי אותו הדין להיות נשפע ונדון למטה מפני שאריכות אפים נתן להם אם ישובו ויש שבים והקב"ה מרחם עליהם ונפרע משאינם שבים בסוף ימיהם. אבל בהרבות רשעים בעולם הקב"ה גוזר ומקדים הדין מפני הכעסת הרשעים וז"ש בלא עת נדתה והיינו וישקוד ה' על הרעה ויביאה שלא בזמנה והיינו בלא עת נדתה או כי תזוב וגו' פי' ירבה הדין על הראוי ועל הנהוג וכדמסיק אוסיף דינא על דינא והיינו ויספתי ממקורות הדין מהבינה לייסרה והיינו דינא על דינא דמא על דמא. מהו לא אוסיף וכתיב ויספתי דקשו קראי אהדדי ותירץ אלא לא אתן תוספת וגומר שלא בא לשלול אלא שלא יהיה תוספת של כליון כעין המבול אבל להוסיף דין על דין יוסיף וז"ש ויספתי ליסרה ולא לשיצאה.

הה"ד או כי תזוב על נדתה וגומר פי' יר' תוספת על הדין הנהוג אבל לא לכלות ח"ו. זוב טומאתה וגומר פי' היאך שייך תמן טומאה דלה ותירץ אלא חייביא וגומר דהיינו הפגם

שפוגמין שם הרשעים ומטמאין מקדש ה' כדמסיק וסדר הענין הוא כי תחלה הרשעים מסאבין לגרמייהו בטומאת העבירה ואח"כ יעלה טומאתם למעלה ופוגמין במקום נטיעת נשמתם וז"ש ומסאבין לאתר אחרא כד"א כי את מקדש ה' טמא דהיינו מ'מקום נטיעת הנשמה ונעקרת משם נשמתם ונמצא שורשם אשר שם טמא ונפגם בתועבותם. ואח"כ כשנפגם המקום משפיע דין למטה בחצונים ומתפשטים ונאחזים באיש ההוא וז"ש ואתער רוח מסאבא עלייהו להחטיאם יותר כענין עבירה גוררת עבירה וז"ש מאן דאתי לאסתאבא ע"י עבירה שעושה מסאבין ליה ומזמינים לו אסורים הרבה וכל זה הוא טומאה למקום שבו היתה מציאות נשמת הרשע נטועה ומשם מוסיפים כח לחצוני לטמאו והיינו טומאה למעלה:

פתח ר' אלעזר ואמר ביום טובה וגומר בזמנא היינו ביום שמור' על מציאות הזמן. טובה היינו דאסגי קב"ה חסד בעלמא בבחינת הנק' טוב שהוא חסד מרובה כנזכר בפ' תרומה דהיינו טוב ה' לכל לרשעים ולצדיקים דאסגי קב"ה חסד בעלמא:

בעי בר נש יר' לתפוס מדות העבודה במה שיהיה כפי המדה המתפשטת בעולם שיהיה מתנהג במדה המנהגת והא כיצד למהך בשוקי וגומר כדמסיק ויעביר טיביה כענין גמילות חסדים ללכת מבית אל בית לגמול חסד וזהו למהך בשוקי שאויר העולם מתלבש בחסד וע"י היותו מתהלך במדה זו אסגי ליה בעלמא ולפי זה היה בטוב ירצה ב' עניינים היה בטוב שתקבל הטוב ותתלבש בתוכיותו ועוד היה בטוב שתפעול כמותו טוב ותעשה מרכבה אליה במעשיך שאם ידאג בשעת השמחה פוגם המדה המנהגת וז"ש היה בטוב ודאי. וביום רעה ראה יר' במה ששנה ואמר ראה רצה לומר לא תהיה ברעה אלא שתראה מנגד לבד שתשמר ממנו והיינו שלא יצא מפתח ביתו שלא יפגע בו המשטין והיינו למה תתראו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' יהודה פתח וגומר גם הביא דברי ר' יהודה שהוא סיום מעשה הנז' או אפשרג"כ משום מ"ש אתא לאתדכאה מסייעין ליה וגומר כי הוא גם כן טהרת המצורע וביאר או' יושב בשמים הוא הגבורה היושבת על השמים שהוא ת"ת כי יצחק אבי יעקב הוא. וביאר סוד הרשעים כי בעה"ז נהיר לון והם יתבי בשלוה דוגמת השותה היין כי תחלה פניו מצהיבות והוא שמח ואח"כ שהרבה ממנו מכה והורג כל מי שימצא לפניו וכן עושה הדין של הגבורה עם הרשעים כי תחלה בעה"ז מראה לו פנים צהובות ואח"כ מורידו לבאר שחת והוא לב' סבות כנודע. או משום שישוב בתשובה והקב"ה יושב ומצפה אולי ישוב ולהיותו קנתן שבור אינו מקיש עליו שלא ישבר ואחרי שרואה שאין בו תוחלת אז מענישו ומורידו לגיהנם. או סבה אחרת כי רוצה לשלם לו מעשיו

הטובים בהאי עלמא ולכן חייך ליה בהאי עלמא ולבתר בעלמא דאתי זעים וקטיל לון ולשתי הכוונות אלו רמז כאן. האחת באו' וכך אורחוי דחייביא קב"ה נהיר להו בהאי עלמא וגו'. והשנית באו' וקב"ה משיך לון לחייביא אי יהדרון לקבליה יאות וגומר והנה כוונת ר' יהודה לבאר איך באו ב' הפכים אלו בכתוב כי תחלה אמר יושב בשמים ישחק ואח"כ אז ידבר אלימו באפו כי הוא הפך השחוק לכן ביאר כי הוא מדת הגבורה הנק יושב שמי' כי דמי לחמרא נהיר בקדמיתא ולבתר זעים וקטיל כי כן היין נרמז בו. והענין כי הבינה היא יין המשמח ויצחק השותה היין ההוא נהיר בקדמיתא להיותו סמוך אל הבינה אך אחר ששתה היין אז קונה גבורה יתירה בתוך עצמותו ומשתנה לגבורה ולדין כי תחלה בהיותו יונק מן הבינה הוא שמחה ולא דין אך בהיותו בקרבו ועצמותו אז מתהוה לדין גמור ולרן תחלתו שמחה וסופו רוגז וזהו סוד ענין הבינה דינין מתערין מיניה וכן היין תחלה נהיר ולבתר זעים וקטיל:

הה"ד שלום שלום לרחוק ולקרוב וגו' ע"ד מ"ש פ' ויקרא דף כ"א כי או' לרחוק ר"ל למי שהיה רחוק ונתקרב והכרע הדבר דהל"ל לקרוב ולרחוק כי כן הסדר.

ואשה כי יזוב וגומר רצה לבאר סוד או' ימים רבים כי מיעוט רבים שנים ובמ"ש ר' יצחק יתבארו. והנה אמר ר' חייא דהל"ל יום יבא כי זה מדבר על ימות המשיח וביאר כי מדבר על המ' חרב לה' כי באה לנקום נקמתו ית' והנה יום הזה ודאי כבר בא עד לא איברי עלמא ולז"א הנה יום בא ור"ל שבאה לפני השי"ת לתבוע נקמה ודין מן האומות ואז מתלבשת דין ונקמ' ואז ואספתי את כל הגוים וגומר ושם יתמו ושם ימותו על אשר הריעו לישראל. וביאר ר' יצחק כי הם ב' ימים זה נמשך מזה א' דינא קשיא דיצחק קאים עמיה תדיר זרוע שמאל. וחד אתי לקמיה הוא דינא רפיא מ' דאתיא לחמיה למתבע דין על האומות וכדין אתקשרו הנך תרין יומין כחדא גבורה עילאה בתתאה ואז מחריב כל גאה ורם וגומר שבאומות. ולהיות כי יום האחרון היא המ' היא הנוקמת הנקמה בכח מה שנתוסף לה מגבורה עילאה לכן בעת הדין לא נזכרה רק היא כמ"ש כי יום לה' וגומר וכמ"ש הנה יום לה' וגומר כי היא שליח כולם וההכרח שלו שהם ב' ימים הוא מפסוק ואשה כי יזוב ימים רבים ומעוט רבים שנים וזה נאמר על כ"י כאשר נבאר בדברי ר"ש.

רש"א וגומר ואש' וגומר נודע כי אשת חיל היא נקר' חרב לה' ובעת המלאה דין אז נאמר מלאה דם וזהו כי יזוב וגומר כי יתעורר בה הדין החזק המכונה לדם וזה בהדבקה בגבורה עילאה דינא קשיא ואז נק' ימים רבים כמו שפי' ר' יצחק. ואו' בלא עת נדתה פי' שמקדימין הפורענות לבא קודם הגזרה ע"י עונותיהם וכמ"ש וישקוד ה' וגומר. או כי תזוב וגומר ר"ל כי על הדין שיש לה עוד תזוב דין אחר מחדש בסוד יניקתה מהגבורה

וכמ"ש ויספתי ליסרה אתכם וכפי' בפ' בחקותי דף קט"ו ע"א ע"ש והוק' לו או' כל ימי זוב טומאת' היכי שייך בה שם טומאה ח"ו וז"ש מהו כל ימי זוב טומאתה. ותירץ ע"ד את מקדש ה' טימא בסוד אחיזת החצונים וזוהמת הנחש ואין פה מקום ביאורו והנה ע"י אותו הטומאה הרוצה לידבק בה מחמת עונותיהם אז יזוב הכח הדין הקשה שבה ואז יונקים החצונים ובזה נתוסף כחם וזהו ויספתי ליסרה אתכם אתן תוספת למארי דין בסוד יניקת הדינים כנזכר בפ' פנחס דף רמ"ט ע"ב:

ר' חזקיה וגומר כל זה מבואר ונרא' מזה כי אין להתעורר לעשות דבר הנרא' כאלו רוצ' להכניע הקטיגורי' בפרסום ולעשות טוב' וצדקות בשווקים וברחובות ע"ד בתוך עמי אנכי יושבת אמנם בינו לבין עצמו יעש' מה שראוי לעשות כי לא תחסום שור בדישו ואם יעש' הדברים בפרסים יקנאו בו המקטרגים ודוק ותשכח דהכי הוא: והביא כל זה משום הך דאמר ואשה כי יזוב וגומר ורצה לבאר איך מחמת זה מתעוררין כמה סייפין וחרבות אחרנין בראותם הך חרב לה' מלאה דם. מהרח"ו נר"ו:

דף נד:

ועל כולא שריא שאפי' בני אדם עוברים בטח הם שובי מלחמ' מפני הדין שהוא מתפשט בעולם ומתלבשת בכל בני אדם כמו האומות ורשעי יש' ועל ידם נעש' שליחות הדין להרוג ולשלול ולבוז ובכל מיני היזק אפילו הבהמה וכיוצא ולז' יעש' בענין שלא יתרא' בפני בני אדה ועיין לכל סטר אין הכוונה ראה שילך לראות ברע אלא להפך ראה ועיין לכל סטר שאפשר שימשך הנזק השמר ממנו והזהר שהנזק נמצא וז"ש והוי ידע דכלהו שריא בהו דינא וכולם שלוחיו כי כל העולם יתמלא בדין ופועלים הדין ברצון ובאונס מפני שהעולה מרכבה לרורני וז"ש גם את זה לעומת זה עשה האלי"ם כמא כד שארי וגומר:

ת"ח כד דינא שארי בעלמא פי' כאשר הדין רוצה לבא בעולם דהיינו בהתעוררות המ' להורידו בעולם הנה כמה סייפין וגומר שיושפעו ע"י או ירצ' כד דינא ממש שארי וגומר כיצד כמה סייפין וגומר הם כחות שתחת המ' הנק' חרב והם תלויוה בה ומתנהגים כפי הנהגתה וכן ממנה נמצאו ובה היו וז"ש דנפקין וגומר:

זקפין רישא פי' כי בעת שלום החרב בנרתיקה על ירך גבור וראשה למטה ובהיותה שלופה ביד הגבורה ראשה למעלה וכן חרבות אלו כח אודם שהוא הדין מתגבר למעלה וז"א זקפין רישא להתגבר הדין וחמאן דהא ההוא חרב עילאה סומקא באודם הדין בכל סטרין היינו כל ו' קצוות שבה והיינו חרב פיפיות חותכה לימין חסד ולשמאל ונשפע בתחתונים.

כדין כמה פסיק נימוסין שהם השופטים דיינים גוזרין גזרי דינים ופועלים ע"י השוטרים והיינו וכמה סייפין אתערו לקיים שליחות גבורה דין המלכות והיינו מטתו שלשלמה מדת המ' ששים גבורים סביב לה דהיינו גבורים מגבורה ינקי כלהו ע"י ואיש חרבו שפועל גזרת דינו על ידו חרבו על יריכו בהיותה שקטה ושלוה בהיותה בנרתיק' אמנם אחרי שהגזר דין יוצא אין חרבו על יריכו אלא וחרבו שלופה בידו שהיא מהופכת לפעול דין כנזכר והם מתפשטין בעולם התחתון לפעול בו הדין וז"ש וכלהו משתכחי למטה למעבד דינא.

ומאן דאיערע בהו יר' עתה שפירשנו שאיש הדין וחרבו יחד באים יש בידו לדון ולעשות הדין ולזה עם היות שבאו לענין אחר לאיש אחר ואיערעו בזה דנים אותו ומקיימים דינם ולזה ליתזק:

מ"ט ירצה מאי ותגדל רסדך שהרי לא היה להם רשות לשרוף כל העולם אלא ודאי כדפי' דבכל אתר דדינא שריא בכולא שריא בכל פרטי המקום בין במתא וגומר בין בסחרני מתא א"כ צוער ג"כ היה ראוי שתשרף וג"כ במערה הי' ראוי. ולפי זה אין מקום לנוס החוצה אלא בביתו דוקא או בעיר אחרת שאין אותו הדין שם:

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה דרחים כ"י לקב"ה משום דקשיא ליה מאחר שאמר לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפיה היל"ל אם יתן איש את כל הון ביתו בה אמאי באהבה זימנא אחריתי לה"ק דאהבה זו היא אהבה אחרת שאהבה הנזכר לעיל היא אהבת קב"ה לשכינתא ואהבה זו היא אהבת שכינת' לקב"ה בוז יבוז לו מ"ל יר' כיון דהשתא פריש דאהבה זו היינו אהבה דרחימת שכינתא לקב"ה א"כ בוז יבוז לו מבעי ליה דאקב"ה קא מהדר דחשיבת בעיניה ההיא אהבה יתיר מכולא.

אלא אם יתן איש דא קב"ה דהיינו ת"ת המשפיע את כל הון ביתו דהיינו שפעו וירצה אם ישפיע קב"ה בשכינתיה הון ביתו דהיינו המ תקרא ביתו שבה הניח כל מעשהו כנודע ואם ישפיע ויתן איש ת"ת הון ביתו ושפעו דהיינו הנשפע מכח הבינה ע"י הת"ת דהיינו או' יקר ונעים נעים מבינה נועם ה' יקר מהת"ת וירצה הון ביתו שפע שכינתו הנשפע להם מכח הבינה כנזכר ואמר שלא יראה בעיני חייליה השפע לכלום נגד שפע הייחוד ותענוג שהייחוד עיקר הכל והשתא קאמר יבוזו לו לשון רבים משום דאהדר לאוכלסיה ובא לומר אם ענין זה לאוכלסיה שהם למטה כ"ש שכינה שהיא עצמה המתייחדת שתגדל ענין הייחוד לה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. כתיב הנה נא מצא עבדך חן וגומר הביא ראיה אל האמור דבעי לאטמרא גרמיה וגומר כי אפי' לוט אשר השי"ת רצה להצילו והמלאך המשחית גם הוא

בידו הצילו ועכ"ז ירא לנפשו ולא רצה אלא לברוח בעיר אחרת להורות כי כל גבולי העיר ההיא אפי' בסחרני מתא שליט המשחית ולכן צריך לברוח אל עיר אחות כמו לוט שברח אל צוער וז"ש דבכולא שריא דינא בין במתא בין במדברא ר"ל באותו חלק המדבר שהוא סחרני מתא וברשותה וז"א ובסחרני דמתא:

ד"א ימים רבים שהיא הבינה ששם נק' רבים לפי ששם הוא מוצא מים ראש הנהר ושם הוא רבוי המים אך החסד נק' מים סתם וכמ"ש מקולות מים רבים והם סוד ז' קולות דמזמור הבו לה' בני אלים היוצאים מהבינה הנק' מים וז"א מקולות מים רבים. וטעם קריאתם קולות נודע הוא בסוד קול השופר הכלול מאש מים ורוח והנה אלו הז' קולות נעשין נהרות המושכין כמ"ש נשאו נהרות ה' וזהו ונהרות לא ישטפו' ולכן תחל' אמר מים רבים היא הבינ' מקור הנהרות כולם ואח"כ הזכיר הנהרות היוצאים ממנ' וזהו ונהרות לא ישטפו' וגומר וביאר או' באהב' שר"ל באהב' שאוהבת כ"י לקב"ה, והנ' הקש' ויבוז לו היל"ל לשון יחיד כי פי' הכתוב אם יתן איש כל הון ביתו בשביל חילוף אות' האהב' שאוהבת כנ"י לקב"ה הנה קב"ה יבוז לו כל אותו ההון וא"כ יבוז לו היל"ל שחוזר לשי"ת וביאר שהענין אינו כפשוטו כי איש הנזכר כאן חוזר להקב"ה והכוונ' כי כל אוכלסין דשכינתא כולם תאבים לייחוד העליון וכל פנייתם לזה ואם יאמר להם הקב"ה הנה כל תאותם הוא בשביל השפע והמזונות שמחלקת לכם כמ"ש ותתן טרף לבית' וגומר ולכן הנה אתן לכם כל הון ביתי ושפע הרב' ותניחו עצמיכם מלייחד' עמדי ולקשר אהבת' עמי הנה בוז יבוזו לו כל האוכלסין ההם אותו ההון כי כל תאותם על הייחוד ההוא לקשרה עם דוד' ואינם משמשין ע"מ לקבל פרס מהרח"ו נר"ו. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף נה.

להוא הון יקר אהדר לאיש ח"ו: כל אינון אוכלסין דלית אוכלסא פחותה מס' רבוא ומתחלקין למחנות והעד דגלי ישראל ולא זו בלבד אלא אפי' מציאות העולם ששוכנים בו האוכלסין והמשריין וז"ש וכלהו עלמין שכולם נהנים מהרצון הנשפע ע"י הייחוד והם בחידו מצד הבינה השמאלית. בנהירו מצד הדעת האמצעי. בברכאן מצד החכמה הימנית שהם ג' מקורות עליונות:

ר' חזקיה פתח שמעה ה' צדק וגו' כמה חביבה וגו' שאין עכוב הזווג מצדו אלא מצדה שאין לה הכנה שהרי כל זמנא דכ"י אתת לקמי קב"ה בהתעוררות הזווג אינו מחזיר פניה ריקם בלך ושוב אלא קב"ה אזדמן להזדווג עמה בסוד השפע. והעיקר כי התעוררות הזווג תלוי במעשים טובים ובהם מאירה פניה נגד בעלה בסוד אור חוזר וקב"ה אזדמן בסוד

אור ישר: כל מלה ומלה דבור או תפלה או תורה וכיוצא. סלקא לעילא כל עובי האויר עד הרקיע. ואח"כ בקעא רקיעין עד עלותה להיכלות ושם היא נבדקת כפי עניינה ומהותה אם דבור בטל אם מצוה אם רע אם תפלה בכוונה וכיוצא ואם טהורה היא מעלים אותה עוד אל לפני המלך דהיינו למעלה מההיכלות. לסטרא אחרא אם טמאה היא כגון נבלות או לשון הרע וכיוצא מעורר החצונים ואם תפלה רעה היא ג"כ מעורר עונותיו.

דברו דיוסף לבודקו אם חטא בו בימיו והטעם לפי שהיה עולה במעלה ע"י הדבור לכך הוצרך לבדוק אם חטא בדבור ופגמו ואפשר ג"כ שהכוונה על תפלתו של יוסף אם ראויה היא להכניסה פנימה. שלח מלך מלכו של עולם. מושל עמים פרעה או שרו:

א"ר אלעזר כתיב והיתה נפש וגו' נפש אדוני מ' נפש דוד מתקשרת עם הת"ת הנק' צרור החיים ו' קצוות צרורים בו והם חיים מחיות החכמה והבינה והיינו את ה' אלהיך. אביך ואמך קב"ה ושכינתיה. יולדתך דלתתא זכאין אינון צדיקיא ביסוד דמשתדלי באורייתא בת"ת ואתאן לאתקשרא וגו' ע"י עסק התורה בלילה עד אור הבוקר לקשר לילה ביום: א"ר אלעזר והזרתם וגו' והזרתם הכוונה שיהיו ישראל זרים אל הטומאה ולא יתקרבו אליה כלל. ת"ח בשעתא וגו' והכוונה שהוצרך לעשותם זרים מכל וכל וז"ש בשעתא דאסתאבון בני נשא לתתא אפילו טומאה קצת מסאבין לון בכולא אפילו במה שאינו רוצה וזהו שכר עבירה עבירה. מאי רשותא שאין לו' דממש רשותא יהבי לה דלא הכי ח"ו שאין דבר רע יורד מן השמים ומה גם להוסיף טומאה על טומאתו אלא הכוונה סילוק רשות היא כי בהסתלק הקדושה מיד היא מזדמנת שם והיינו נמי סוד ואנכי הסתר אסתיר פני וגו' וז"ש וכדין בסילוק הקדושה שהיא השגחת הבורא מיד אתמליא דינא וגו' תרי רוחי קדוש בדין מהגבורה ונאחז בו רוח טמא משחית לחבל. רוח מסאבא שריא בביתא שהבונים השליטוהו כנז' פ' תזריע. נגע צרעת הוא רוח דין מאת הקב"ה להתיך הרוח הטמא ושם הוא עושה דין בבית כפי שיעור טומאתו וז"ש וההוא נגע לא אעדי וגו' וכן בגוף האדם והיינו אתא לאסתאבא בטומאה אחת כדי לטהרו מסאבין ליה בטומאה אחרת קשה ודין חזק ואז שם יעמוד עד יבער אותו מן העולם ולפעמים לא יותץ הבית צא ולמד סתום מן המפורש מבית המנוגע. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' חזקיה פתח ואמר שמעה וגו' הענין מבואר כי מ' נק' צדק והנה דוד הוא אחיד בה תדיר בסוד חצות לילה אקום להודות לך דנקרא שושבינא דמטרוניתא ובצפרא כד קב"ה אתי לגבה דמטרוניתא שושבינין דילה עיילין עמה לגבי מלכא וכד מצלי צלותא דשחרית אתקשר עמיה וזהו שמעה ד' צדק היא המ' ובזה האזינה תפלתי כי כיון דאיהי עאלת צלותי תיעול בהדה כי אנא שושבינא דילה. והנה או' בלא שפתי

מרמה וגומר יובן מאדרת נשא דף קל"ה כי אזן תמן שמעה ותמן אתבחנת מלה אי איהי כדקא יאות או לאו וז"א כאן שמעה ד' צדק כי שמיעה באזן תליא ותמן תתבחן מילי דצלותא ותחזי דאיהי כדקא יאות בלא שפתי מרמה רק כדקא יאות: ופסוק עד עת בא דברו מבואר ג"כ דקאי ליוסף כי ענו בכבל רגלו והיתה במאסר עד עת בא דברו של יוסף ואתבחינת ואשתכחת כדקא יאות וכדין שלח מלך ויתירהו. והנה אמרת ה' היא מ' כנודע ובה תליא שמעה צרפה את דבריו ובחנה אותו וכד אשתכח כדקא יאות כדין שלח מלך וגו':

א"ר אלעזר כתיב והיתה נפש אדוני וגו' נודע היות מ' נקרא נפש דוד כנודע ולכן לא אמר נפשך אלא נפש אדוני סתם לרמוז אל המלכות הנק' נפש ונק' ג"כ אדון וג"כ אדוני נרמז בו שם אדנ"י היא המ' אשר היא צרורה ונקשרת בקשר א' והיינו בצרור החיים הוא הת"ת הנק' חיים וזהו בבקר ממש דאתער ימינא וחביק לה וקשיר לה עם מלכא. והביא ראיה מפסוק אשר לא נשא לשוא נפשי דהיא נפש דוד והיא המ' כנז' פ' וירא ריש דף ק"א ופ' תזריע סוף דף מ"ה והביא דברי ר' חזקיה אלו בכאן כי הוא סיום מעשה דר' אלעזר ור' חזקיה דקמו בפלגו ליליא למעסק באורייתא כנ"ל:

א"ר אלעזר כתיב והזרתם וגו' הוקשה לו דהיל"ל והפרשתם או והבדלתם לכן ביאר כי אם היה אומר והבדלתם היה נראה שהיה לישראל איזה שייכות עמהם לז"א והזרתם כי אין להם שום שייכות כלל עמהם והם זרים אצלם לגמרי ולא יתקרבו אליהם בשום אופן שבעולם רק יתנהגו עמהם כזרים אצלם לגמרי וז"א דאיהו זר מכלהו ולא אתחבר במה דליתיה דיליה ונבאר הטעם כי המתקרב אל הטומאה הוא גורם טומאה בכולא פי' כי בהתעוררות אותה הטומאה עליו גורם לטומאה אחרת יותר עליונה ממנה והם סוד הנחש והרוכב עליו ג"כ וגם הדין הקשה ובעלי הדינים הקשים מתעוררים מחמת הקדושה שנסתלקה משם יש כח לטומאה לירד ולשרות שם וזהו הענין אשר נותן רשות הקדושה אל הטומאה כי זהו הרשות שנותן לו כי בהסתלקות הקדושה שורה הטומאה ואין לך רשות גדול מזה. והנה אלו הב' רוחין האמורין כאן הם סוד הדין הקשה שהוא יותר קרוב אל הקדושה מן שאר הטומאה. והנה ביאר ר' אלעזר ענין אלו הב' רוחין כי נרמזו בסוד נגע צרעת והענין כנז' פ' תזריע דף מ"ז כי הצרעת תרגומו סגירו ר"ל תוקף דין הקשה הסוגר את הטומאה שלא לירד למטה ולכן בהיות כי המשיך האדם את רוח הטומאה בביתו או עליו לכן היה יורד אותו הדין הקשה וכלתו את עציו ואת אבניו כמ"ש ונתץ את הבית ובזה היה סובל אותו הדין הקשה והיסורים ההם ובזה נתכפר עונו והטומאה הולכת לה והנה הטומאה נלחמת עם זה הרוח דדינא קשיא משום כי הוא

היה חפץ לדור שם תמיד ובבוא הדין הקשה על הבית ההוא לנתוץ אותו מחמת עונו הנה הטומאה השורה שם אינה חפיצה בזה ולכן מקטרגו דא בדא ולכן לבסוף הנגע הוא שולט עליו כי כחו גדול להיותו קרוב יותר אל הקדושה ולכן מסיר את רוח הטומאה. וזהו הנגע כי לפעמים הולך לו וחוזר ושב אל מקומו והוא כפי מה שתקיף משניהם להתגבר על חבירו. ואם לא היה מחמת אותו דינא קשיא הגובר עליו לייסרו ביסורין לעולם היה נשאר בטומאתו ולכן ראוי לסבול היסורין לעולם בסבר פנים יפות. עכ"ל:

דף נה:

זכאין אינון צדיקייא דכלהו קדישין במעט קדושה שהם עוסקים בה ואח"כ מקדשים אותם יותר וז"א ואשתכחו וגו' ונוסף על הכל בהאי עלמא כשיעורו ובעלמא דאתי כשיעורו. לדרכו דהוה אזיל ירצה מפני שהלך לדרכו דהיינו היותו פורש מלבן ומתקרב אל הקדושה יצחק לכן ויפגעו בו מלאכי אלי"ם והיינו קדושה על קדושתיה דאמרן לעיל והיינו ת"ח וגו' כל זמנא דיעקב תימא דהא כתיב והנה אנכי עמך ושמרתיך וגו' וי"ל דשמירתו והשגחתו ודאי היה עמו אלא הכוונה לדבר עמו לרוח הקדש או להיותו עליו כענין ויעל מעליו אלהים זה לא היה בבית לבן לא היה מרכבתו אל הת"ת שלימה ועתה היה נשלם במרכבה אל הת"ת ולכן באו המלאכים מלאכי חסד מימין ומלאכי גבורה משמאל להקשר בו והיינו ויפגעו בו כי היה צריך שמירה לכך נתגלו אליו ואוזפוהו באורחא ועוד כי בו היו נכללים שתי כתות רחמי ודינא כדמפרש ואזיל:

ת"ח בקדמיתא שהם המושגים ראשונה תחלת המדרגות הם מחנה דין מפני שהם מצד אלי"ם מ' כי מלכות וגבורה ענין א' וחסד ות"ת ג"כ ענין א' ולכן אמר מחנה אלי"ם זה כי תחלת הראותם נראה ראש המדרגות וז"ש כאשר ראם מיד אמנם אחר ההסתכלות ועיון ראה שהיו נכללים של רחמים בשל דין ע"י ולכן קראם מחנים שגם מחנה ה' היה שם עמהם ולכך כשתדקדק או' ויפגעו בו מלאכי אלי"ם הוא עצמו רחמים מרכבה לת"ת ובו מחנה אלי"ם שהם מלאכין דשכינתא ולכך קראם מחנים שבו נעשו מחנים וטעם אומרו מחנים שנראה שהם ב' מחנות א"כ אינם נכללים בו תירץ ואמר מלאכין מהאי גיסא מימינו ומהאי גיסא משמאלו שהם מחנים דינא ורחמי אמנם ויפגעו בו דייקא נכללים בו כנז' ובזה נתקן טעם או' מחנה אלי"ם לבד ונתקן מחנים: ראה אותם וגו' הענין כי ראה מורה ראיה אחת לשניהם ראה אותם מורה ראה אותם בשתי ראיות וזה א"א לאומרו אלא מכח כללות המלה עם הכינוי רא"ם. כלילן היינו חלק מזה כלול בזה וחלק מזה כלול בזה פני אריה בשור ושור באריה וע"י זה נדבקים יחד ואח"כ מתחברין:

כתיב ביה בעשו הענין שהוקשה לו כי עשו הי' אדם א' והלא מלאך ה' הכה כל מחנה אשור ומה צורך לכל המלאכים האלו לזה פי' ענין עשו ומהותו ואחיזתו למעלה עד שבזה יראה שכל הקליפ' עמו בעזרתו ולזה הוצרך כל מדרגות הקדושה לשומרו:

אי תימא דיעקב כדפירשו רז"ל במדרש ובגין דיצחק וגו'יר' דיצחק הגבורה הקשה בדיניה ותחלת מולדתה בתוקף הוא אודם כל החצונים ואחר כלות כח הדין העליון והחליש מוציאה טפה שניה מזוגה שהם כל סוד הקדושים ולכך עשו טיפה ראשונה אדמימות הדין יעקב טיפה שניה הקדושים המזוגים מדין ורחמים ואמר מהאי גיסא בין בבחי' האצילות ת"ת בין למטה בנפרדים הקדושים. ועשו עם היות כונת יצחק בקדש נמשך להיותו תוקף גבורה ויורד אל החצונים והיא חצונית וז"ש לא שלים ולא מצד רוע כוונת יצחק ח"ו אלא יצחק הוה מכוון בסיומא דדינא קשיא מפני שהוא היה גבורה ומכוון בנמשך וגמר הגבורה בחושבו שעדיין סיום זה בקדש ולא ידע כי סיום הגבורה הוא בכחות הדין הטמאים וז"ש דאפיק בסטרוי בצד הגבורה בגלופוי טהירין יר' חקיקת רוחניים בשייפוי באבריו ולא נשאר לו חלק בקדש כי גמר הדין ואבריו יוצאים החוצה ולכן יצא עשו בסיגי הזהב והתכתו וז"ש זוהמא דאתתיך מדהבא ותדע שהכל תלוי בכוונה וע"ד תנינן וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תוספתא. ר' אלעזר ור' יוסי וגו' שאל לו פסוק ויעקב הלך לדרכו וגו' מי הם אותם מלאכי אלי"ם ומהיכן באו ולמה באו והיאך ראה אותם מוגשמי' וא"ר אלעזר כי לא שמע בזה כלל. ואז השי"ת אשר רצון יראיו יעשה גלה להם אותו בת קול לפרוש להם מי הם אותם המלאכים ואמר תרין עוזלין דאיילתא פי' עופרי האיילים כי תרגום עופר עוזלא וביאורו על נשמות אברהם ויצחק שהם ב' בני האילה הקדושה מ' להיות שהיו צדיקים ולכן עלו אל זו המדרגה וז"א עבדו קמאי רעותא דניחא לי פי' עשו רצוני ואלו הם המלאכים שפגע יעקב ובזה יתורץ שאר הקושיות שהקשה כאן בזוהר למה קראם מחנה אלי"ם ולמה קראם מחנים והוא כי אברהם חסד ויצחק דין ולכן הם מחנים ב' מחנות חלוקים וביעקב שהוא המכריע אתכלילו ביה ויהיו לאחד וזהו מחנה אלי"ם זה וקראם מחנה אלי"ם להיותם בני האילה הקדושה שהיא דין וז"א תרין עוזלי דאיילתא: ור' אליעזר לא הבין מי הם עד שנגלה לו רשב"י אביו בחלום וביאר לו כי הם נשמות אברהם ויצחק וא"ל כי לא די ליעקב כי גם לכל הצדיקים שיש בעולם תמיד בעת צרתם נמצאים אצלם נשמות הצדיקים שבג"ע להצילם מצרתם והוקשה לו כי יצחק עדיין היה קיים כנודע כי האריך כמה ימים עד אחרי מכירת יוסף. ותירץ ת"ח פי' כי בעת שאביו עקדו ע"ג המזבח והתחיל לשחטו פרחה נשמתו ועלתה לכסא הכבוד כמשז"ל

ואח"כ חזרו רוחו ונפשו לתתא בגופו אכן נשמתו נשארה למעלה ולכן כהו עיניו בסוד עור חשוב כמת וכן היה ממש מת כי נשמתו בל אתו ולכן היה כח ורשות לישבע בפחד אביו יצחק עם היות שאין הב"ה משרה שכינתו על הצדיק בחייו ורז"ל נתנו טעם מפני שהיה סומא החשוב כמת אך הענין יובן היטב יותר עם האמור כי ממש היה מת כי פרחה נשמתו ממנו ועוד לא שבה אצלו וג"כ לז"א ופחד יצחק להורות על נשמת יצחק היוצאה מאתו על ידי פחד השחיטה ואח"כ כשפגע בהם אמר לולא אבי אברהם ופחד יצחק לרמוז כי נשמתו פרחה ממנו ע"י הפחד ועליה השרה שכינתו ית' וזהו ופחד יצחק ע"כ:

זוהר עד דהוו אזלי פתח ר' אלעזר וגו' הכל מבואר כי תחלה פגש במלאכי הדין ואחר כך כשפגע במלאכי הרחמים שתפם יחד כי הוא המכריע וקראם מחנים וזהו ויפגעו בו דייקא פי' כי בו בעצמו אתכלילו ביה משום דהוא המכריע כנודע. ולזה אמר כאשר ראם ולא כאשר ראה אותם להורות שראם יחד כלולים זה בזה וזהו כאשר ראם כאלו ראה מחנה א' לבדו ומה שבאו מלאכי הדין ולא באו מלאכי הרחמים של ת"ת הטעם הוא כי הוצרכו כדי ליפרע מן עשו ולשזבא ליה מידיה ולכן היו מלאכי הדין אמנם לשתף עצמו ברחמים באו עמהם מלאכי החסד ג"כ וכולם נשתתפי בו ולכן לא היו מלאכי רחמים. והואיל והזכיר זה כי רצו לשזביה מיד עשו לזה ביאר ענין עשו ואיך בסוף הימים ינצל ישר' מידם ויבאו עליו כמה צרות ורעות עד שיאבד מן העולם ואעפ"י שאז באו אותם המלאכים להצילו מידם לא הרגו את עשו עד יבא יומו ליפרע השי"ת ממנו. ואמר כי יש מרז"ל אומרים כי יעקב בכור ונטל הבכורה בדין כי הוא הבכור והמשילו לב' אבנים בשפופרת א' השניה תצא ראשונה כמ"ש רש"י ז"ל בפ' תולדות ואמר כאן כי אין כן הענין כי לעולם עשו היה הטפה הראשונה והראיה או' ויצא הראשון ולא אמר ויצא ראשון לרמוז כי הראשון הידוע בשעת ההולדה הוא זה עצמו שיצא עתה ראשון וגם כי הנה אדרבה להיות עשו ראשון לכן יצא אדמוני והענין כי יצחק סוד הדין הקשה שבו נכלל סוד האדם ויצא תחלה זוהמת האדמימות ההוא בסוד ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וגו' כי הקליפה קדמה אל הטהרה וכנז' פ' משפטים דף ק"ח ע"ב ע"ש ולכן היתה הטיפה של עשו אדמוני כאדרת שער דאי לאו הכי היכי הוא סומק אמנם אדרבה להיותו סומק זה יורה כי היה טפה ראשונה וכשבא יעקב מטיפה שניה כדין אתבסם והוא בקדושה אמנם עכ"ז להיותה מטיפת יצחק סוד הגבורה נפקת ממוזגת דין ורחמים אמנם הדין שבו הוא זך וקדוש כי הזוהמא נטלה עשו. והנה יצחק היה אז מכוון בהולדתו אל המשכת עולמות העליונים והתחיל בדעתו לכוון ממטה למעלה.

והנה תחלת הקדושה היא הקליפה לכן גרם העון ובאותה שעה יצתה טיפת עשו ולכן היה אדמוני אמנם לא שיצחק כיוון ח"ו להעמיד זוהמא זו רק שהתחיל לכוון בדעתו ובהתחלתו מעולם הקליפות נתגלגל הדבר והיתה סבה מאת השי"ת שיצא אז טיפת עשו כנגד אותם הקליפות ובעלייתו אח"כ אל הקדושה אז יצתה טפת יעקב הקדושה וא"כ אינו כדברי האומרים כי יעקב בכור בטיפתו הקודמת אל טפת עשו וא"כ עתה ק' איך נטל הבכורה שלא כדין. וביאר כי ודאי בכור היה ולא מצד הטיפות רק מצד הרעותא והכוונה והענין כי גם שלמעלה הקליפות קודמות לא נאמר מפני זה ח"ו כי הם קודמות אל הקדושה אמנם הענין כי בערכנו ממטה למעלה אנו מוצאים תחלת הקליפה וכשנעלה יותר למעלה תראה הקדושה. אמנם כפי האמת מלמעלה למטה הקדושה היא בתכלית הרוממות והקליפה בתכלית השפלות וכמ"ש הנה קטון כתתיך וגו' כאשר ביארו פ' וישלח דף קע"ז ע"א כי מדרגת עשו לתתא מכל דרגין וא"כ כפי זה היה יעקב הבכור ודאי בפועל מה שאין כן אם היה בכור בטיפה כי אז היה בכור. עכ"ל:

דף נו.

וע"ד תנינן וגו' ולכך הכוונה גרם ולומר שהיה טעותו של יצחק שכיוון בביאתו למלאת תאוותו ח"ו לאו הכי אלא אתכוון ויצא החוצה שלא מדעתו והכל בכוונה עליונה ולכך בו כלולים כל הכחות החצונים והיינו כאדרת שער כל שער ושער שבו רמז לכח עליון מהנחש והיינו כלו כאדרת שער לשון אדירות חוזק השער וסערה וסופה בחלקו:

ת"ח דוד וגו' בא לתרץ שסוף סוף לא נמלט יצחק מאשם לפי דבריו כי למה יכוון במה שיסתכן שהרי כיוון באודם הדין ויצא עשו ולז"א שאלולי מעשיו של הקב"ה שהפך הדברים מקום היה לו להתלות בו שהרי דוד בשפירו דסומקא נפק ולא נפגם והיינו במשך הגבורה העליונה במ' גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה וז"ש ואתאחד בקדושה דמאריה עם היות נאמ' בו אדמוני כעשו אלא שתקן במה שהיה עם יפה עינים חסד וגבורה וטוב רואי ת"ת והוא רגל רביעי למרכבה ולא יתרחק שהיה נוונת יצחק להוליד דוד ויצא לו עשו מן הטעם שיבאר. אמנם יקשה עתה שהגביר עשו על יעקב ואמר שעשו בכור לז"א כי יעקב הוה בוכרא מיניה דעשו עם היות שלא היה בכור בהולדה ברמז היה בכור ואביו שכיוון הגביר יעקב כיצד הוא כיוון בטפה ראשונה בסיום הגבורה והדין שהוא ראשון לכחות הגבורה ואח"כ כיוון בטפה שניה דיעקב במקום המזגת הגבורה וחלישות דינו יצא לי יעקב רמוז באילנא ת"ת רברבא מצד הגדולה תקיף מצד הגבורה. ועשו ממילא למטה בסיומא דכולא שהם החצונים כנז' וזה היה מאת השם לא ממיעוט כוונת יצחק וז"א קטון נתתיך אני הוא שנתתיך והשפלתיך שם:

ר' יהודה הוה מתני וגו' ודבריו מסכימין במקצת עם דברי ר' אלעזר וחולקין קצת שאמר עשו נק' ראשון נראה שנק' ואיננו ואולם כוונתו שכמו שהקב"ה ראש לקדושים כולם כן עשו ראש לטמאים כולם שהם אחרונים לקדושה ולכן אני ראשון לקדושה ואין ראשון לאחרונים נופל אלא בידי שאני את האחרונים לאתפרעא ראשון מראשון שהקדושה נגדיית לטומאה גם את זה לעומת זה עשה האלהים ואני נגדיי לעשו ואבנה ראש הקדושה בתחתונים שהוא בית המקדש שכסא הכבוד ראש לשבילים הנפרדים מכסא הכבוד ולמטה כן ירושלם ראש לקדושה בעולם התחתון וז"ש כסא כבוד מרום מראשון וראוי לשכון בו הראשון שהוא הקב"ה והיינו ראשון לציון:

תאנא זמינא וגו' היינו ממש כאו' כסא כבוד מרום מראשון והיינו שרוי לעילא מחומות ירושלם הם רוחניות כאו' תבנה חומות ירושלם וכתיב ואני אהיה לה חומת אש וחומותיה מגיעות עד כורסא יקרא דמלכא בינה כסא לחכמה והיינו בהיות ירושלם מ' כסא לת"ת כאו' יקראו לירושלם כסא ה' ואז יגיעו ענפי המ' אל הבינה כאו' והיה אור הלבנה מ' כאור החמה ת"ת ואור החמה יהיה שבעתים בסוד נ' שערי בינה והיינו או' ביום ההוא שהוא עלות המ' עד הבינה כדפי' בינוקא יהיה ה' אחד וגו' שהוא היחוד והקשר כנודע הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ת"ח דוד וגו' הוק' לו כי אם האדמימות הוא סימן אל היותו בקליפות כאשר ביארנו א"כ איך דוד היה אדמוני וביאר בסוד היין המשמח כי תחלת שתייתו מאדים פניו אמנת בסוף שתייתו הרבה ממנה זעים וכן דוד אדמימות פניו היה בסוד אדמימות זהב המשמח הלב שהוא מבחר הדין וזכיותו בסוד מלכות דוד הנבראת בשמאל. והנה הוראת איך דבר זה אמת הוא כי כאן בעשו כתיב כאדרת שער והם סוד הקליפות הנאחזות בקדושה כנודע שהשער נפיק מן המותר וזוהמת האדם אך בדוד נאמר עם יפה עינים וטוב רואי שהוא סוד הקדושה הנקרא יפה וטוב וכנז' פ' תזריע ריש דף נ"א וז"א כאן וע"ד כתיב כלו כאדרת שער וגו' וע"ד כתיב והוא אדמוני עם יפה עינים וגו'. אמנם אדמימות עשו הוא בקליפות אדמימות איש הרוצח ושופך דמים:

ר' יהודה וגו' כוונת ר' יהודה עם האמור כי הלא ממטה למעלה עשו הוא ראשון וממעלה למטה יעקב הוא ראשון שהוא הקדושה כי יעקב רומז אל האילן העליון ולכן אין הקב"ה נפרע מעשו ע"י שליח רק ע"י עצמו ראשון מראשון להורות כי הוא ית' ראשון באמיתות אך עשו אעפ"י שאצלינו נראה ראשון וקודם אל הקדושה קטון הוא ובזוי מאד כמ"ש הנה קטון נתתיך וגו' אמנם ירושלם הקדושה כסא כבודו ית' היא ראשונה באמת כדכתיב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו ויבנה אותה להורות כי אנו תלויים בראשונו

של עולם והוא ראשון באמת ואין ראשית לראשיתו. ולכן יתגלה אז סוד העתיקא קדישא שהוא הנקר' ראשון באמת לגלותו ראשיתו באמת וזהו ראשון לציון וגו' בסוד מה שידעת כי החכמה נק' ראשית אך הכתר נק' ראשון כנזכר באדרת האזינו ריש דף רצ"ד ע"ש על פסוק זה כנז' שם ולעלמא דאתי כתיב ראשון לציון וגו' ע"ש:

תאנא זמינא ירושלם וגו' גם זה יובן עם הנז' באדרת האזינו ריש דף רצ"ד כי להיות כי ירושלם היא המ' לא יש אחיזה אפילו בהאי ראשית שהיא החכמה ומ ום הכי אור הלבנה חסרה כד"א מראשית השנה חסר א' כנז' שם אמנם לעלמא דאתי כי יתגלה אור העתיקא הנק' ראשון כנז' ראשון לציון וגו' והנה אז תתעלה עד הכתר ולכן תאיר כמו החמה שהוא הת"ת וזהו או' ולאתקרבא עד כורסי יקרא וגו' הוא סוד הבינה הנק' כסא עלאה כסא אל החכמה כי שם הוא שורש ועיקר שם יהו"ד וזהו לירושלם כסא ה' ואז תאיר בסוד העתיקא כנודע כי אז יתגלה העתיקא בסוד כי עין בעין יראו הוא סוד העתיקא שהוא עין א' ולא ב' כולו רחמים כנז' באדרת נשא וכדין והיה אור הלבנה וגו" כי עד עתה לפי שלא היתה אפילו מהאי ראשית היתה חסרה האורה כמ"ש מרשית השנה חסר א' ואז ביום ההוא יהיה ה'אחד וגו' כי כל אחד מהם יהיה אחד וכל כך תהיה מיוחדת המלכות בשש קצוותיה כמו הת"ת מה שאין כן עתה כי אין אנו אומרים אחד רק לת"ת אמנם המ' להיותה חסירה והחצונים אחוזים בה אין אנו אומרים בה אחד כנז' פ' תרומה דף קל"ד ריש ע"א אך אז אשר בלע המות ויבטלו הקליפות והיא תאיר מצד העתיקא הנק' ראשון גם היא תקרא אחד. עכ"ל:

גליון תאנא זמינא וגו' בסוד ורחבה ונסבה למעלה וגו':

סליק פרשת מצרע. ברוך י"י לעולם אמן ואמן:

וידבר ה' וגומר ויקרא ר' יהודה אמר וגומר ויקרא אל משה היינו השכינה ואח"כ וידבר ה' ת"ת. וכן ואל משה אמר עלה אל ה' הת"ת ולזה לא אמר עלה אלי ועד"ז יתבאר וידבר ה' אל משה בקרבתם וגומר דהיינו מהשכינה למטה שנתמעטה על שהקלו בכבודה נדב ואביהוא ואח"כ ויאמר ה' אל משה מהת"ת סיים בעלה ואמר ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן וגומר שלא יקלו בכבוד השכינה וכבוד משכנה. וכולא בין דברי המ' באומרה בקרבתם וגומר בין אומ' ואל יבא בחד מלה סלקא שהכל ענין אחד להראות אזהרתם בכבוד השכינה ומשכנה: ומשורשא חדא א"ס כולא אתחבר ואין פירוד ולא באמצע:

ר' יצחק פתח עבדו וגומר יקשה שתים עבדו וגומר וגילו וגו' על שתים אומר עבדו את ה' בשמחה וגילו וגומר ותירץ כי עבדו את ה' ביראה ירצה תחלת עבודה יהיה ביראה שהיא פתח ובית שער אל העבודה וז"ש יוליף בקדמיתא ביראה ולא שיעשה מצותיו

ביראה אלא הכוונה על המצות היראה בעצמה וז"ש נדחלא מיניה וטעם היותה ראש לכל העבודות הוא ובגין דחלא דמאריה ישתכח דעביד פקודי אורייתא כל המצות ימשכו אחריה. וע"ד כתיב כלומר בזה ניחא או' מה ה' שואל מעמך וכי אין הקב"ה רוצה כי אם ליראה ושאר מצות מה יהא מהן אלא מפני שהיא פתח הכל ובה ימשכו כל המצות לכן מה ה' אלדי"ך שואל מעמך כי אם ליראה בהיות בידך היראה ממילא תשיג כל השאר וסוף הפסוק וגילו היינו במילי דעלמא במקום גילה דחול שם תהא רעדה שלא לתת מקום ליצה"ר. אמנם או' עבדו את ה' בשמחה וגומר הוא ממש בעסק התורה והמצות יעש' אותם בשמחה ולא בעצלות ועצבות ח"ו כדי כשתבאו לבתר לקיים המדרש במעשה יהי' ברננה וז"ש לבתר שלמד ועבד בשמחה ישתכח בר נש וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' יהודה אמר הקושיא מבוארת כי למה באו ב' דברות וידבר ה' אל משה וגומר ויאמר ה' וגו' ותירץ כי הם שני דרגין וידבר הוא במ' הנקר' דבור לשון קושי דינא רפיא. ויאמר היא בת"ת רחמי אמירה בנחה. וכולא בהדא מתקלא וגומר כלומר כל אלו הפסוקים ואחרי' כיוצא באלו כולם מתבארים עד"ז ושרשא לכולן. או אפשר כי הרגיש כי הנה חזינן דהכא ייחס הדבור אל המ' והאמירה אל הת"ת כמ"ש וידבר וגו' ולבתר ויאמר, והתם חזינן ואל משה אמר דהיינו מ' ונאמר בה אמירה וכן התם ויקרא וגו' וידבר וגו' תלה הדיבור בת"ת א"כ מה ענין חילוק זה. ותירץ כולא בחד מתקלא הוא מן שרשא חדא וגומר כלומר ת"ת ומ' שניהם הם משורש אחד ולכן שייך במ' כנויי ת"ת ובת"ת כנויי המלכות ולא יש פירוד ח"ו:

ר' יצחק פתח עבדו וגו' הק' דקשיין קראי אהדדי. ותי' תירוץ א' מורכב מב' תירוצים והכל אחד והם א' כאן במילי דעלמא כאן במילי דאורייתא. והב' כאן בתחלת מעשיו כאן אחר היותו כבר שלם כראוי. והענין או' ביראה איירי באדם הבא מחדש לחזור בתשובה צריך לקנות בעצמו גדר היראה בעצם ובזה יניח עצמו מהמשיך בתאוות גופניות ויתעסק בתורה כי בסוד היראה יקיים התורה וכמ"ש מה ה' אלדי"ך שואל וגומר כי אם ליראה כי היא כלל כל המצות. ובכל הבלי העולם ושמחתו גילו ברעדה תזכרו מיום העונשין והגמול ותרעדו בהיותכם בשמחות הגופניות הנה פי' זה איירי במילי דעלמא בעת התחלת האדם לימשך אחר השי"ת. אמנם אחרי היותו דבק בשי"ת והולך בדרכו עליה אתמר עבדו את ה' בשמחה וברננה כלומר אלו אשר הם עבודות ית' יהיו בשמחה כמ"ש תחת אשר לא עבדת וגומר בשמחה וגו' ובאהבה גמורה בלב. מהרח"ו נר"ו:

דף נו:

רזא דמלה הוא ר' אבא פליג אדלעיל וקאמר ששני פסוקים אלו הם סודות לא ע"ד הפשט כדפי' ר' יצחק והסוד הוא כי יראת ה' נקראת המ' שהיא מצד הדין כנודע וכן הבינה נקראת יראת ה' שהיא דין אלא שכשאנו אומרים יראת ה' על המ' יהיה ה' ת"ת וכשאנו או' יראת ה' בינה יהי' ה' חכמה והנה עבדו ירצה סוד הייחוד היא העבודה ויש ב' מיני ייחוד הא' ייחוד בינה בחכמה ועליה נאמר עבדו את ה' בשמחה. שהיא הבינה הנק' בן. ועל ייחוד הה"ת במ' נאמר עבדו את ה' ביראה וז"ש מאן יראה הכא עם היות שיש יראה בבינה אלא כמה דאוקימנא יראת ה' ראשית דעת דהיינו ראשית ופתח ליכנס אל הת"ת הנק' דעת ומה שכתוב ראשית חנמה יראת ה' דהיינו הבינה פתח אל החכמה היינו בהשאלה וז"ש קב"ה הכי אקרי ועיקר שמה שמחה כנזכר:

ר' אלעזר אמר וגו' למעבד פולחנא דמאריה לייחד שם יהו"ד מאן אתר שארי ממעלה למטה או ממטה למעלה. ועוד באן אתר יכוון יר' היכן יקבץ הייחוד ולז"א ביראה ירצה במדת המ' כיצד ביראה הוא שירותא מתתא לעילא ואח"כ יחזור ממעלה למטה ויקבץ שם הכל א"כ פסוק שאמר עבדו את ה' בשמחה היינו ממעלה למטה אחר ביראה מתתא לעילא והכל סוד ענודת הייחוד:

ת"ח כתיב הכא אחרי מות נראה ודאי מהדין והמיתה ואח"כ דבר אל אהרן למעלה בסוד הזכר. ופתח התורה בהן מהזכר לענין כהני מכאן שרותא וגומר. בקרבתם שהקריבו עצמם קודם היותם הגונים לכך דהיינו בני אהרן לא היו אנשים (נמחקו כאן איזה תיבות). שיר דאוהו כפיל שבו רמז לזכר ולנקבה והיינו אומ' גדול ה' ת"ת בעיר אלהינו מ' וכן ביום שבת היסוד מדת יום ומדת לילה להגיד בבקר וגומר ואמונתך בלילות וכן שיר השירים מ' אשר לשלמה ת"ת ושאר שירים הם בנקבה לבד:

לבני קרח אין פירושו שחברוהו בני קרח אלא ששבחו אותו נגד בני קרח היושבים בשערי גיהנם: ביום שני בו נברא גיהנם ועניינו להשקיט גיהנם באי' כי הנה המלכים וגומר רעדה וגו' ברוח קרים וגו' והיינו הכנעת הקליפות וממלא שקט אש גיהנם וסגולתו להציל מאויב והורג:

תו פתחו ואמרו בכל זמנא דצדיקייא. בין אם יכפר כגון אם ישיבו בין אם לא יכפר כי לפי שעה עד אשר יראה מה יעשו בין כך ובין כך דינא אסתלק או מכל וכל או לפי שעה ולזה צריך האדם ביום הכפורים לדאוג על מיתתם שתחשב לכפרה וזהו שאמר אתעסקו במיתתהון וגו' והעסק הוא לעורר ההספד במעט:

ואינון תרין שעירים וגו' הענין שבשני השעירים היה א' חלק להקב"ה והא' לחצוני' וכן בענין שני בני אהרן הם צדיקים גמורים היינו חלק להקב"ה שנשמתן מתקרבות על ידי כהן גדול לחטאה על ישראל וסמא"ל מהעסק במיתתן והיינו חלקו וזה טעם מיתת הצדיקים מכפרת דבההיא דינא דהוה על ישראל אתדן עלייהו וישראל אשתארו לרווחא. **ואית דמתני אפכא** שלא לשבח אלא לגנאי. אתחשיב בעיניה ירצה הם היו מתחסדים בעיניהם בפני אחיהם ולא כן. ויקשה א"כ למה יהיו כפרה. ותירץ משום דהוו חשובים כע' סנהדרין ע' זקנים דהיינו כל עדת ישראל כנודע ועכ"ז גם אלעזר ואיתמר חשובים כן: וע"ד כתיב וגו' הכרח שאם אמת שהיו חשובים כל אחד כע' זקנים דהיינו כל עדת ועוד כאלעזר ואיתמר כדפרישנא א"כ גם אלעזר ואיתמר שהיו חשובים כמותם הי' ראוי שיבכו אלא מדקאמר קרא ואחיכם כל בית ישראל וגומר משמע דהוו שקולים כנגד כל בית ישראל דהיינו ע' זקנים אבל לא כנגד אלעזר ואיתמר שהיו חשובים כמותם ומאי דקשיא לך דלא קאמר ואלעזר היינו בענין זה דוקא שהיו נאים כדפרי':

אר"ש וגו' ירצה כי מה שאמר הכתוב אלה שמות בני אהרן המשוחים וגו' בא להראות שכל א' מארבעתם שקול ככל ישראל והבכור דכל שבחא ויקרא וגו' הוא נדב ואחריו אביהוא ואם כל א' וא' שקול ככל ישראל שנים החשובי' שבהם נדב ואביהוא עאכו"כ דהני תרי וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' אבא ביאר כי אין פשט הפסוק כפשטו שיהא ירא ורועד ממש כי בזה יקשה קרא אקרא אחרינא אך פי' יראי היא סוד המ' הנקר' יראת ה' ראשית דעת כי דעת הוא הת"ת והוא ראשית הדעת וקודם אליו ממטה למעלה. והענין כאשר תעבדו את ה' הוא הת"ת תעבדוהו בסוד היראה ותייחדו את שניהם ת"ת ומ' הנקראים יראת ה':

ור' אלעזר ביאר קרוב לזה והוא בסוד בזאת יבא אהרן אל הקדש כי אין אדם יכול לעבוד את ה' בעבודותיו כי אם במה שיקדים תחלה את המ' ועמה יכנס אל המלך כי היא ראשונה מלמטה למעלה וזהו עבדו את ה' ביראה. והנה כל זה הובא כאן משום הך דר' אלעזר כי הוא ממש פי' הפסוק של פי' בזאת יבא אהרן שהיא המ' הנק' זאת כי צריך ליכנס עמה אל הקדש הפנימי שאר הספירות הנק' בתי גואי. והנה על ענין זה נענשו בני אהרן בהקריבם אש זרה ולא נכנסו להקטיר בזאת כי היו חסרי אשה שלא היו נשואים וז"א ת"ח בני אהרן הא אוקימנא וגו'.

ת"ח מה כתיב הכא אחרי מות וגו' הוקשה לו דמה צורך הכתוב לומר כי דבור זה היה אחרי מות בני אהרן ומה תועלת יש בייחוס דבור זה אחר מיתת שני בני אהרן וביאר במה שאמרנו והוא משז"ל והביאו רש"י בפרשה משל לרופא שבא לבקר את החולה וגו'

והענין כי הב"ה בא להזהיר את אהרן ושאר הכהנים אחריו כי בזאת יבאו אל הקדש לכן הזכיר להם מיתת בני אהרן לומר שלא מתו אלא בעון זה ולכן הזהרו בזה ולא תמותו. והנה ר' יוסי מפרש טעם מיתת בני אהרן באופן אחר ולזה הקדים ר' יוסי והקשה בכתוב דהיל"ל אחרי מות נדב ואביהוא ולמה תלאן באביהם וגם כי הכא כתיב בקרבתם לפני ה' ושם אמר בהקריבם אש זרה. ותי' כי כמה טעמים יש בדבר וכולם אמתיים כמ"ש פ' צו דף ל"ג סוף ע"ב והוא כי הנה בני אהרן היו פגומים שלא היו נשואים אשה ולכן יחסם ותלאם באביהם כי אחרי הנשואין מייחסים אותו בפני עצמו ולכן הודיענו כאן סוד חטא בני אהרן כלומר בלתי נשואים נתלים באביהם ועכ"ז בקרבתם לפני ה' ר"ל כי לא היו רשאים להקריב עצמן לפני ה' ולכן וימותו כי הלא מי שאינו נשוי נק' פגום כי השכינה לא שריא עליה ולכן וימותו ולכן בזאת יבא אהרן וגומר ולא יקרבו בני אהרן הבלתי נשואים להקריב כדרך שהקריבו אלו שלא ימותו כמו שמתו אלו ומ"ש שם בהקריבם אש זרה גם הוא אמה וכולא חד והענין כי להיות שבאו להתקרב אצל ה' בלתי השכינה עמהם כי היו פגומים בלתי נשואים ואז נתעורר סטרא אחרא הנק' פגום בראותה כי לא היתה השכינה עמהם וכביכול הקריבו אש זרה הנה כי כל הטעמים אמתיים ודרך אחד להם. ולגלות הטעם הזה כי מתו להיותם בלתי נשואים לכן לא נאמר כאן אלא בקרבתם וגומר ולא בהקריבם אש זרה וגומר להודיע הטעם הנז' כמו שביארנו כי באו להתקרב לפני ה' ת"ת בלתי המ' וכוונתם טובה אכן להיותם בני אהרן בלתי נשואי אשה לכן וימותו וכאלו הקריבו אש זרה כיון שבאו פגומים בלא אשה ולכן השכינה לא שריא עלייהו ובכל אתר דשכינתא לא שריא סטרא אחרא שריא אך לא כוונתם חלילה וז"א ובג"כ כתיב בני אהרן וכתיב בקרבתם כלומר כי בזה נודע חטאם מש"כ אם היה אומר בהקריבם אש זרה כי היה נראה שהיה בכוונה ח"ו גם טעם האחר האמיתי כי כיון שהיה אהרן קיים לא היה להם ליטול שררה בחייו וזהו אומדו בני אהרן כי כל זמן שהאב קיים אין ראוי לבנים ליטול שררתו וזהו ג"כ בקרבתם ר"ל בהקריב את עצמן קודם הזמן וזהו מה שאמר לקמן דף ס' בהקריבם לא כתיב אלא בקרבתם דדחו שעתא וגו'. מהרח"ו נר"ו: **גליון**. ביראה הוא שירותא מתתא לעילא פליג על ר' אבא ואמר שהמ' היא שירותא לעלות ולא ישאר שם:

דף נז.

ר' **חזקיה פתח וגומר** האי קרא קשיא וגומר שאם כוונת הכתוב אשר פדה ה' את אברהם לא הוה ליה לאפסוקי בין ה' לפדה את אברהם והיל"ל כה אמר ה' אשר פדה את אברהם אל בית יעקב וכו' נבואה זו לבית יעקב. לא עתה יבוש יסודה וגומר מפני שהבנים פועלים

בעוה"ז בנשמת האבות אם טוב ואם רע והיינו אבל חטאנו אנחנו ואבותינו ולז"א אם הכוונה על יעקב שלא יבוש מבניו שלא יחטאו בעוה"ז יהודה מבעי ליה כי אליו חזרת השלשלת לבד כאו' ויהי בהם מבני יהודה שלא הרגיש ענין זה אלא יהודה שאינו מן הריחוק כאו' בענין קרח בסודם אל תבא נפשי כדפי' ז"ל.

חנניה אמר ה' לי ולא אירא וגומר הכוונה בטחוני גדול מאברהם שאברהם ניצל בזכות יעקב והוא בטח בחסדי ה'. מישאל דבק ביעקב כאו' ואתה אל תירא וגוער הורה כי בטחון זה שהבטיח הקב"ה ליעקב הוא בטוח שיצילהו וישמור הבטחהו ליעקב שלא יבטל זרעו מן העולם: עזריה הרכיב שני דברים הא' שמע ישראל וגומר דהיינו ייחוד הקב"ה ושכינתי' שהיה יש' מרכבה אליהם וז"ש זה יאמר לה' אני דהיינו קב"ה מישאל אמר ביעקב שהיה מרכבה אליו וז"ש וזה יקרא בשם יעקב. עזריה הרכיב שני דברים אלו ואמר וזה יכתוב ידו דהיינו מ' לה' ובשם ישראל יכנה שהיה מרכבה אליהם.

וידעו כי אתה שמך דהיינו קב"ה בלא שהופא דאדם כלל וז"ש עליון על הארץ דלאו בייחודא ממש. ואפשר דעל דברי עזריה קאמר דהיינו ייחודא דקב"ה בשכינתיה והיינו וידעו כי אתה שמך ה' לבדך דהיינו שמע ישראל וגומר והענין שחנניה אמר מצד הקב"ה בעצמו ורוממותו. ומישאל אמר מצדו בתחחונים ביעקב שהיה עיקר המשפחה. ועזריה אמר שהים מצדו עם העליונים והתחתונים כמה דקאים יעקב וגומר היינו מלת לא עתה כמו שקודם לא נתבייש דהיינו כמה דקאים וגומר הכי לא עתה יבוש יקום השתא וגומר: על דהוו מצלין אפשר דהיינו מדקאמר ורחמין למבעי מן קדם אלה מארי שמיא דהיינו מצלין רחמי למבעי ומייחדין היינו מארי שמיא. ואפשר דילמד סתום מן המפורש כדניאל וחבריו. קריבו אשתא נוכראה הדין החצוני דהיינו הפך הייחוד וז"ש דלא אתייחדו וגומר והוצרך לזה שלא ניצולו בזכות יעקב לבד אם לא היה להם זכות מצד עצמם כמו שלא הועילו לאלו זכות אבותם ולז"א אתוקדו הפך מאלו אלו היו מייחדים ייחוד אמיתי בהיותם מקדשים שם שמים ברבים ופיהם ימלא תהלה בייחוד וז"ש מצלן על כניסתם לאש ומייחדן למות על קדושת השם. ואלו להפך שהכניסו צלם בהיכל אש נכרי ולכך נתנו לאש. חד דלא הוו להון בנין והיינו שני בני אהרן ולא אבות לבנים וזהו מיתת המין ובלותו והב' לפני ה' וימותו דהיינו מיתת הנפש הראויה לעמוד לפני ה' ומתה ונכרתה: ור' אבא פליג ואמר שמיתת נפש לא מתו כדמפרש ואזיל. אלא רזא דמלה וגומר דהיינו שמתו שלא היו בניהם ממלאים מקומם אלא ויכהן אלעזר וגומר: אע"ג דלא אנסיבו כדי שיזכו ליבום. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אע"ג דלא אנסיבו פי' כי שני מיתות היו להם א' מיתה ממש ב' מיתתם בלא בנים כנזכר בחזקיהו כי מת הוא וגומר כי האדם בלא בנים חשוב כמת ואמר כי לא מפני זה נחשוב כי יהיה בהם העונש שיש לכל מאן דלא נסיב דאטריד מההוא עלמא ואקרי מת כדקאמר ליה ישעיה לחזקי' כי הלא לא מתו אלא מיתת גרמיהון בעה"ז אבל לא מתו מיתת נפשיהון בעה"ב כי היה להם תקנה אח"כ שנתעברו בפנחס כאו' ותלד לו את פינחס אלה ראשי וגומר בלשון רבים דקאי אנדב ואביהוא המתעברים ועליהם קאמר אלה ראשי וגומר. עכ"ל:

דף נז:

פנחס היינו שנתעברו בו שני ראשי אבות הלויים נדב ואביהוא כדפי' הרשב"י בפרשת פנחס. ובאלעזר לא כתיב במקום שהיה לו לומר בן אהרן הכהן דהיינו באלעזר לא אמר וכאן שבא לייחס פנחס שיספיק שיאמר בן אלעזר לחוד אמר בן אהרן הכהן א"כ בן אהרן לא אהדר לאלעזר כיון שלא אמרו במקומו אלא אהדר לפנחס ובא להשמיענו שפנחס עצמו הוא בן אלעזר בגוף והילדה ובן אהרן בעיבור והנפש:

הרי זוג פן חס פי' אלו השנים היו ברמיזתם במקום הת"ת והמ' והיינו פן מ' כאו' והנה אופן א' בארץ ופי' בשיר השירים או פן חד בארץ דהיינו מ' וזה כנגד נדב. חס הוא ת"ת שהוא רחמים ותרגומו חס והיינו אב הוא ת"ת נקרא אב כנודע י' באמצע הוא יסוד דכליל תרוייהו כחדא כאו' כי כ"ל בשמים ובארץ:

ר' אלעזר שאל לאבוי א"ל והא תרי אינין ותרי הוו. תרי אינון בפנחס שלא היה בו כח לערב הכחות להיותם כח אחד והעד שמו פן חס כנזכר ג"כ הם בב' מדות. ותרי הוו קודם עבורם נדב ואביהוא א"כ אמאי לא אשתכחו תרי כי היה ראוי שיתגלגלו ויתעברו כל אחד בצדיק אחד ולא שתי כחות מחולקית יתעברו בגוף אחד.

א"ל תרי פלגי ולכן בהיותם שניהם נכללים נעשה אחד שלם וכן היה ענין נשמתם חצי אחד מצד זכר וחצי אחד מצד הנקבה פ"ן ח"ס כנז'. וא"ת מעת מולדתו היה נקרא פ"ן ח"ס לז"א שהיה קודם נק' פנחס לא שהיו בו שני בחינות אלו והעד שי' שהוא חבורם לא היה בו אלא אחר מעשה זה נתן בו יו"ד המעברת וזכה לשני פנים אלו פן חס וזהו שאמרוי' דפנחס לא אתייהיב ביה לחברא אתוון אלא בשעתא וגומר: אתא לישרא עקימא וגומר כי עון נדב ואביהוא ועון שתקן פנחס קרובים להיות אחד כדמפרש ואזיל. מה אתחזי הכא וגומר ירצה מה ענין אש זרה אצל בעל בת אל נכר: כדין אתייהיב י' וגומר ופנחס היה מור' פירוד בשתי בחי' אלו דהיינו פ"ן ח"ס ומורה שהזכר רחוק מן הנקבה וכיון שתקן נתן י' בו להורות שייחד שתי פנים נפרדים דהיינו פינחס והשתא נוקבא נטלא סימני

דכור' דהיינו יו"ד ברית נכנסה בה ונעשית פין. את ברית ממש שהיא מדת היסוד הנק' ברית ושלום שעד עתה אתערו קטטותא דהיינו שלא נשאו נשים ומיעטו הצלם והדמות דהיינו מציאות השלום הקושר מ' ומייחד כולם ת"ת עם דמות המ' ולזה היה ביניהם קטטה ומעתה יהיה להם שלום עם הברית ואפשר לפרש קטטותא הכנסת האש זרה והיינו שלא נשאו נשים שאם נשאו קשרו אשה למעלה ועתה אש זרה דהיינו אשה הרה והכל ענין א': י' זעירא כלו' מאלפא ביתא דאותיות קטנות כגון אלף דויקרא שהאותיות קטנות רומזות במ' כנודע ועתה עיקר היסוד במ' כדפרי' פי"ן דהיינו לאתחזאה דהא אתתקן מה דאתעקם דהיינו פירוד המ' מן היסוד וחזרו ונתייחדו ע"י אות ברית שבין שניהם כנז':

תאנא אמר ר' יוסי בהאי יומא דכפורי אתתקן פרשתא דא קריאתה בצבור מפני ב' טעמים הא' עיקרי שבו סדר עבוד' והב' בגין מיתתהון וגומר מכאן אוליפנא וגומר היינו למוד חדש שאפי' שיסורי הצדיקים לכפרת עונם וז"ש כל ההוא בר נש דיסורי דמאריה אתיין עליה כפרה דחובי אינון והרי ישראל נתיסרו במיתת נדב ואביהוא ונתכפרו במיתתם ועם היות שעיקר מיתתם לכפרת עונם. ולטעם זה כיון שאנו מצטערים ממיתתם עם היות שמתו על עונם צער זה הוא יסורים לנו ביום הכפורים ומתכפרים ביסורים וז"ש וכל מאן דאצטער על יסוריהון דצדיקייא מעברין חוביה וז"ש וע"ד וגומר וכ"ש דיסורין דמאריה אתיין עליה בהצטערו בצערם.

וכל מאן דמצטער באיזה צער לצדיק אפי' צער חולי או מיתת בניו וכיוצא אפילו אבד נכסיו והיינו יסורין דצדיקייא אמנ' המצטער באיבודם יעלה במעלות וז"ש וכל מאן דמצטער על איבודיהון דצדיקייא ולז"א קב"ה מכריז ומשמיע בכל עולמו שלא יקטרגו צריו מפני ששב פתאום וסר עוניך שיורד מעון לחטאת ואח"כ וחטאתך תכופר וזה בצער למי שאין דמעתו מצויה אמנם מי שדמעתו מצויה וז"ש או אחית דמעין וגומר ולא ימותון בנוי וגומר שאלו הם היסורין הקשים שמוריד עליהם דמעות האדם על כורחו ודמעות כנגד דמעות ושמא תאמר ימות כדי שלא ימותו בניו בחייו אינו אלא יראה זרע יאריך ימים והקב"ה מגלגל עליו דרכים כדי שיעזר בעבודתו וזהו חפץ ה' דהיינו רצון האלו"ה בעבודה השלימה בידו יצלח בהשגחה עליונה:

ויאמר ה' אל משה וגומר ר"ש כל הנחלים וגומר. ענין למחזי מאורעות העולם והזמן המחכימין לאדם על העתיד ולבא לאשגחא אפילו מעצמם בלי ראיית המתחדש כ"ש בזה ובזה ולא ידעין ואפילו רצון לדעת אינם אובים וז"ש ולא שויין ההוא יומא יום מיתה וקבורה. מארי פקדונא בעל הנפש שהוא בפקדון אתו את הקב"ה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אמר ר' אלעזר ודאי משמע אלה וגומר ר' אלעזר הביא ב' ראיות אחת או' אלה ל' רבים ואחת או' ראשי ונדב ואביהוא הם ראשי אבות הלויים כי הנה הבנים הראשונים של אהרן הם היו וז"א משמע אלה ומשמע ראשי גם הביא ראיה משני פסוקים שנאמר בהם בן אלעזר בן אהרן והנה קשה כי כשבא לייחס את פנחס ייחסו עד אהרן וכשבא לייחס את אלעזר לא ייחסו לאהרן. אך הענין כדי להורות כי פנחס היה כלול מנדב ואביהוא שנתעברו בו ולכן נמצא שפנחס הוא בן אלעזר מצד עצמו וכן אהרן מצד נדב ואביהוא.

ותנינן ברזא דמתניתין תרי זוגי פ"ן ח"ס וגומר הענין כי שם זה כתיב לפעמים ביו"ד ולפעמים בלא יו"ד והענין כי הנה פנחס במספר קטן עולה נדב ואביהוא ואלו הם שני זוגי פ"ן ח"ס נד"ב ואביהו"א. ובההיא שעתא דעבד ההוא גבורה דזמרי איהו אתקרי פינחס ביו"ד לרמוז על אות ברית דביה חבו נדב ואביהוא והשתא אתתקנו בהאי יו"ד זעיר' הנק' אות ברית. וענין פנחס תבינהו מפ' פנחז דף רט"ו ע"ב ודף רי"ז ע"א. עכ"ל: **גליון**. עיין דף רל"ה:

דף נח.

כרוזא קרי כדפי' בפ' מצורע. דאע"ג דאיהו לא שמע מזליה שמע ונשמתא שהיא שוכבת חיקו של אדם והיא המייעצת אותו. אסהידת בהו לייסר האדם במועצותיה תמיד. אורייתא ארימת קלין וגומר דבריה כתובין ונתנין בקול. נהר בינה יוצא מעדן ונמשכת חכמה להשקות את הגן ה' ספירות. מה שמיה הכוונה שמו וכנויו המתייחס אל מדה זו והיינו יוצא מעדן להשקות וגומר וז"ש מה שמיה נהר. ולזה אמר יובל כי שם זה יורה על ענייננו והיא שנת החמשים י' פעמים חמשה סוד י"ה ומורה על סוד השרשים הנעלמים בה שמהם יונקים הספירות המתפשטות ובהיותם שם נשרשות שייך לומר יוצא מעדן ומשקה אחר שהם והוא הכל ענין א' וז"ש דכתיב ועל יובל ישלח שרשיו פי' ע"י השרשים הנעלמים שבה מתייחדת בעדן שעל היובל:

ובספרא וגומר כי חיים הוא בהיות הבינה מתייחד' בחכמ' דכתיב החכמה תחיה בעליה דהיינו חיים לשון רבים. חיי מלכא פי' א"ל הת"ת. ההוא אילנא מצד הת"ת בעצמו. רבא מצד הגדולה. ותקיף מצד הגבורה. דמזון לכלא ביה יסוד הנק' כל שהכל תלויים בו. עץ חיים וגומר ששורש ששה קצוות שקועים בבינה שהיא נק' חיים והיינו ממש כדפי' בענין יובל ולזה כולא שפיר. לאשקאה גנתא מ' בעלת הנטיעות שהם נטעי הנפרדים המשורשים בה. ולרוי אילנא הם ו' קצוות והיינו דכתיב ישבעו לשון שובע לרוי דקאמר עצי ה' ו' קצוות נכללים בת"ת היינו אילנין למטה. ונטיען היינו ארזי וגומר הם למעלה

בקרבתם אל מקורם ואלו ואלו כולם ישבעו מהנהר הנז'. ואינון נחלין הם חג"ת ימין ושמאל ואמצע נגדין בערך המקום שיוצאים ממנו. הב' בערך מציאות עצמן היינו אתמשכן. הג' בערך המקום הבאים אליו והיינו ומתכנשין והיינו שמתעבין והולכין כדי להשתנות אל טבע הספי' התחתו' בתרין קיימן סמכין פי' הנצח והוד נקראים עמודים שבית היא המ' נכון עליהם ויכין מכוננה ובועז נותן לה עז ותעצומות ושפיר ירצה כוונו יפה כי הם נקראים שמות אלו בבחינה זו כדפי': ושדיין לון וגומר סוד השפע הנשפע משתי בריכות אפיקי מים ומשם אל יסוד שמשם השפע יורה כחץ ולהכי נקט לשון שדיין לשון ירה בים. דכתיב צדיק יסוד וקיום עולם היא מ' וכולהו אזלין שכולן יחד בחינת כל הספי' שכל השפע כלול מכל רמ"ח אברה"ם אברים: אזלין ומתמשכן כולם יחד נגדיים אל בחינת נקודת ציון וז"ש להההוא אתר דאקרי י"ם אחר קיבוץ השפע בה אז נעשית ים היא מ' נגדיית למ"י ולהיות המשכת' מהחכמה כנזכר לעיל באו' נחלין עמיקין לז"א והוא ימא דחכמתא שבחכמה נבראו כל אשר למטה ממנה והיא משפיעם כאומ' כולם בחכמה עשית והיא ים החכמה לפרנס בשפעה כל בריותיה ויצירותי' ולזה והים איננו מלא ולא מעכב השפע בחכמה בעצמה. ואי תימא וגומר שמא תאמר כיון שיש אל השפע מקום מקוה ומשם הוא מתבשל ונשפע מעט מעט אל המ' א"כ לא יתמיד ההמשכה אל הנחלים בנצח והוד מהבינה ולזה הים איננו מלא שבא לרגעים מפני שהשפע מתקבץ בעמודים כנזכר ואחר שיש בהם עדיין כדי להשפיע למה ימשיך לז"א הכתוב אל מקום וגומר דהיינו אל נצח והוד שהנחלים הולכים שבים תמיד ללכת ולהמשיך דרך היסוד כדמסיק. הם שבים וגומר והענין כנזכר בתקונים הבינה נהרא דנגיד ולא פסיק והנצח וההוד אפיק מיא הם שואבים כל שפע ואינו נמשך מהם אל התחתונים אלא כדי הצורך וכפי השעה כי מהם ולמטה פסיק והיינו או' אל מקום שהנחלים שהם משך הבינה חסד דין רחמים הולכים אל נצח והוד ולשם נשפעים תדיר וז"ש הם שבים. לאן אתר שבים אם ביסוד ומ' אינו ששם הנהר פוסק לפעמים אלא לאינון תרין קיימין דאינון נצח והוד שם שבים כנזכר. וא"ת ומה תועלת בשפע זה בנצח והוד כיון שאינו נשפע למטה ומה צורכו שם לז"א הכתוב ללכת יר' בהאי צריך להיותו עומד שם מזומן תמיד מתחדש ללכת להמשיך בהאי צדיק והטעם להיות השפע שם נגיד ולא פסיק הוא ללכת יר' לאשתנחא ברכאן וחידו וגומר להיות נמצא שם השפע חדש בריבוי ובשפע לעת הצורך.

והיינו רזא וגומר פי' סוד ענין זה שהשפע נמשך הכל בנצח והיד ומשם אל היסוד וע"י היסוד נמשך אל המ' הוא מה דתנינן במתניתין לויתן וגומר דהיינו יסוד המיחד וקושר

חתן עם לויה שלו מלשון עתה ילוה אישי וגומר יצרת לשחק בו היינו יסוד סבת הייחוד שהשפע נמשך על ידי השחוק ההוא אל המ' ולא שהנחלים נמשכים מעצמם בה: וע"ד כולם אליך ישברון וגומר פי' כי כל הכחות אשר למטה מהמ' אינם יונקים מן הנחלים ממש אלא יונקים מהלויתן והמ' ולכן שבים ללכת אל המ' כדפירשתי וראיה אומ' כולם אליך ישברון לתת אכלם ושפעם על ידי הים ולויתן דהיינו שבים ללכת כנזכר וכדמסיק מאן עתו וגומר.

עתו דצדיק דא מטרוניתא שנקראת עתו מפני שאין השפע נשפע תדיר אלא מזמן לזמן וזה הכרח לכל הנאמר ועוד או' ישברון לתת אכלם בעתו יר' הם מצפין עד שיתן היסוד השפע לקיומן בעתו דיסוד שהוא עת המיוחד עמה א"כ נמצא שיש עת שאינו נותן והם מצפים העת שיתן וז"ש ובגין כך וגומר דקדק לכל הנאמר:

ורזא דא וגומר עיני כל אליך הבינה ישברו שאתה המתפשטת נהר דנגיד ולא פסיק ואתה ת"ת כאומ' ואתה תשמע השמים נותן להם את אכלם המזומן בנצח והוד בעתו דצדיק המשחק בעתו וז"ש בעתו כמה דאוקימנא כדפי':

ת"ח בשעתא דהאי כל נראה כי הוא מפרש מלת עיני כל דהיינו עיני הם בחינות היסוד שהם עונים בו להסתכל למעלה להיות נשפע. ואכלם ירצה אכלם של התחתונים וזה ראיה שאין השפע מתקבץ ביסוד אלא למעלה בנצח והוד כנזכר.

מבסם לעתו וגומר יר' כי מדת המ' פעמים יונקת דין מהשמאל ואז צריך היסוד למתק מרירות דינה ומליחות מימיה וז"ש מבסם להאי. ואחר שמתק הדין צריכה עוד שפע לברך התחתונים וז"ש ומתברכא מיניה. והתחתונים מקבלים ממנה מג' בחינות ימין ושמאל ואמצע וז"א כלהו עלמין בחידו משמאל כלהו עלמין בברכאן מימין. כדין שלמא אשתכח מאמצעיים.

וכד גרמין חייבי עלמא ותמן ביסוד לא אשתכחו ברכאן שנעצרו בנצח והוד וז"ש דאינון כחלי. וינקא האי עת מהיסוד בעצמו מסטרא אחרא משמרי השמאל ע"י היסוד והיינו להשפיע הדין והאף לתחתונים המחבלים כרמי'. כדין דינין מתערין בעלמא בתחתונים וההיזק מצוי. ולית שלמא דהיינו היסוד אשתכח במ' אלא היא יונקת הדינים והמות בלי קישוט וקישוי. יתער כתרא דיליה חסד המעורר היסוד שעיקרו לימין כאו' וה' ברך את אברהם בכל: עי"ז מתברך מטרוניתא ותתקן וישתכחו ברכאן בכולהו עלמין וזה כח הימין המבער הדין וממתק אותו:

תאנא בשעתא דבעא משה וגומר כלומר עיכוב השפע ודין המ' היאך יתוקן אפילו אחר שישובו ישראל ואפשר היות שאל' זו במעשה העגל. בידיה מסיראן וגומר שמדתו מדת אברהם דכתיב והיה ברכה וגומר:

א"ר אבא זמנין אית קמי קב"ה היינו בז"א דוקא כי מבינה ולמעלה אין דין אלא כולא רחמי ולא אשתני. לאשתכחא רעוון שפע הכתר בעל הרצון. ולאשכחא ברכאן חכמה בעל הברכה בחסד: וזמנין דרעוון לא וגומר הסתלקות הכתר והת"ת. וברכאן לא מזדמנן סילוק החסד והחכמה ודינין קשיין וגו' סוד הגבורה הפועלת דיניה וזמנין דדינא תלי מצד האמצע דינא ולא דינא. זמנין אית בשתא וגומר היינו בחדשי אדר וניסן וסיון רעותא אשתכח כדפי' ותמוז ואב וטבת ושבט דינא אשתכח מסטרא דגבורה ותליא מצד הת"ת דהיינו אלול תשרי חשון כסלו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ותאנא ההוא נהר אפיק וגומר פי' הבינה הנק' נהר היוצא מעדן אפיקת נחלין הם חג"ת ומתמן אתכניש לנצח והוד. וביאר כי אומרו כל הנחלים וגומר הוא כלילות הענין בכללות הכ"ל כי תחלה גילה לנו הכתוב כי עיקר הליכת נחלים אלו הם עיקר רצונם אל הים מלכות אמנם אח"כ ביאר הפסוק עצמו פרטות הליכה זו כי הלא אין הליכת נחלים אלו עד המ' בפעם א' כי ב' הליכות הם וב' פעמים נוסעים וחונים. הראשונה היא הליכת הנחלים הג' הנ"ל שהם חג"ת עד נצח והוד ושם הם חונים ואח"כ חוזרים לנסוע משם והולכים אל הים המ'. ובזה תבין למה נצח והוד נק' שחקים והטעם כי שם חוזר לדון את העולם אם ראוי לשפע ההיא אם לאו וזהו שחקים שוחקים מן וגומר כי הם שוחקים וטוחנים השפע עד יהיה ראוי לירד למטה כי גם הם נק' בית דין דוגמת חג"ת שיש בהם ע"ב שמות ע"ב סנהדרין וג"כ הם בנה"י כנזכר בתיקון ע' דף ק' ע"ב וכאשר יבא וימשך השפע ביסוד הנז' אז כבר הוא כאלו נמשך למטה למ' ואינו מתעכב שם כי הוא המכריע וזהו כוונת הכתוב כמ"ש כל הנחלים הולכים אל הים. ואח"כ ביאר כי הליכה זו נחלקת לב' הליכתן אל נצח והוד וז"ש אל מקום שהנחלים הולכים. והשני הליכתם מיסוד אל המ' ים הנז' וזהו ללכת ר"ל בהאי צדיק אל הים הנז' וז"ש ומתמן נפקין כל נחלים כל אינון וגומר וכולהו אזלין ומתכנשן וגומר הה"ד כל הנחלים וגומר הוא על שם העתיד כי הוא תכלית רצון כוונת ההליכה שהיא אל הים ולזה פרט ואמר אל מקום וגומר לרמוז מה שאמרנו וז"ש ואי תימא וגומר ובכלל דברי הפסוק כי הוא תכלית רצון כוונת ההליכה שהיא אל הים. גילה לנו סוד ונהר יוצא דלא פסיק לעלמין וז"א שם הם שבים כי לעולם נמשך ואינו פוסק: ואמנם אפ' לדייק יותר כי ש"ם הם נצח והוד כי שי"ן הוא הוד אש ומ"ם הם מים נצח כנודע מסוד ג' אותיות אמ"ש שהם בחג"ת

ונה"י וזו היא אמיתת הבנת המאמר הזה. ועיין במה שכתבנו פ' וישלח דף נ' ע"ב ע"ש כי הפי' שנתבאר שם הוא ממש כוונת רשב"י בכאן בפסוק זה. מהרח"ו נר"ו:

גליון. ויאמר ה' אל משה וגומר פי' שני דברים הם דבר אל אהרן שיתקן ועוד ואל יבא כדי שלא יחזור ויקלקל עכל"ה:

דף נח:

וזמנין איתּ בירחי וגומר מיעוט הירח ומצואו דאיהו לעילא מכולא וכולא שאבין מההוא דינא וז"א ותליין על כולא. וזמנין איתּ בשבועי בשני בשבת וחמישי בשבת דינא כנודע ושאר הימים רחמים. זמנין איתּ ביומי מתחלת הלילה עד חצות דין חזק מחצות לילה עד השחר רחמים מהשחר עד חצות חסד גמור מנצוצי היום והלילה גבורה הולכת ומתחזקת. ועלמא אתבסמא יר' שהעולם נתקן מדינו כענין מצח הרצון המתגלה בשבת וכיוצא. ואפי' בשעתי יש שעה טובה ורעה ורוגז. ובחלק השעה בעצמה יש רגע טוב ורגע כעס ורוג'. וע"ד כתיב עת לכל פעולה לדין ולרחמים וכיוצא. וכתיב ואני תפלתי לך ה' כתובים אלו להוכיח שינוי העתים מד' אותיות שבשם. ואני תפלתי לך ה' עת רצון דהיינו מלכות הנק' תפלה איתּ לה עת רצון. ב' בת"ת ו' דרשו ה' בהמצאו משמע דאיתּ זמנין שאינו נמצא. נ' בבינה למה ה' תעמוד ברחוק תעלים וגומר והיינו הבינה שעליה נאמר מרחוק ה' נראה לי. וזמנין דאיהו קרוב דכתיב קרוב ה' וגומר לכל אשר יקראוהו באמת משמע דאפי' באינין עילאי דהיינו חכמה ובינה אינון דשריין על האמת ודאי שהוא הת"ת ונקראות לזמנין וגומר: והנה ר' אבא ס"ל שאל יבא בכל עת הדין אל הקדש אם לא שיהיה העת עת רצון וזה יהיה ע"י שהוא ממתיק העת כי האדם יוכל לשנות העתים ע"י תפלה ומצוה וייחוד בתורה או שהעת בעצמה מתוקה ועומדת.

ור"ש קאמר שלא בא להזהיר אלא דוקא על העת הרעה שהיא החצונית ולזה הקדים ר"ש ואמר הא אוקימנא מילי בעתו ירצה כנזכר לעיל דהאי כל מבסם להאי עת וכן הוא לשון הכתוב נותן להם את אכלם בעתו וכן לתת להם את אכלם בעתו וז"ש בעתו ודאי וכיון שהעת משתנה א"א לפרש אל יבא בכל עת מפני שהיא עת דין שישתנה אלא **והכא** אתא לאזדהרא וגומר יר' מהכרח הענין שאמר אחרי מות וגומר דבר אל אהרן אחיך וגומר אתא קב"ה לאזדהרא לאהרן דלא וגומר וירֹ' ואל יבא בכל עת יר' אל יבא בכל שני עתים אל הקדש וז"ש דהאי עת היא הקדושה הידועה ומפורסמת ועתה אמר לא יטעי לחברא עת אחרא בענין שיבא ב' העתים בכל עת. אע"ג דחמי וגומר ירצה אל יאמר כיון שחפץ גבוה בהנהגה ע"י העת הזאת א"כ אני אייחד אותה לז"א לא יחיד ביה לקרבא ליה לקודשא. דהא אנא ושמי דהיינו כ"ל ע"ת הקדושים חד הוא ומיוחדים והמכניס

העת השנית הוא נרגן מפריד אלוף ולזה לא יבא בכל עת שמפריד עת מפני עת וז"ש בגין כך אל יבא בכל עת. ואי בעי למנדע וגומר יר' אני אמרתי לו ואל יבא בכל עת דהיינו בשני עתים שידוע וברור העת הא' ואם באמת לא נודע לו ורוצה לדעת בזאת יבא אהרן וגומר ושנה שמה ולא אמר בעת יבא מפני שרצה לתת טעם מה בין עת לעת ואמר דהא הוא עת דאחידא בשמי וגומר הענין כי מלת זאת בה שתי בחי' הא' א"ת הב' ז' ויר' א"ת שהיא כלול' כל אותיות שבתורה ת"ת והיינו רשימוה בסימני הת"ת ז' ירצה י' על ו' עטרת בעלה והיינו אחידא.

תאנא א"ר יוסי כתיב את הכל וגומר את הכל ודאי פירוש מלכות את מתייחדת בכל שהוא היסוד. עשה יפה שהוא היסוד כאומ' ויהי יוסף יפה תואר עשה יפה שתהיה מיוחד בעתו שהיא המ' והכוונה ייחוד יסוד במ' ומ' ביסוד וכפל היחוד להורות על חוזק ייחודם ואין זר אתם לא מצדו ולא מצדה וז"ש דא בדא דלא יתערבון וגומר בעתו ממש לשלול החצונית בעתו כראוי מיוחדת היא ולא אחרת. וממש בדרך זה הוא בזאת שלל קודם ולא יבא ואח"כ אמר בזאת כפל הייחוד:

ר' אלעזר וגומר כתיב בכנישתא דקרח בעון אש זרה וקטרת זרה כתיב ויאבדו וגומר ופירו' אבדת הנפש כדכתיב והאבדתי את הנפש ההיא וגומר וא"כ לפי זה נאמר כי גם נדב ואביהוא שנשרפו של קטרת זרה דינם כן ח"ו ותירץ ר"ש ואמר שאני וגו' וכתיב כולנו אבדנו וגומר היינו לתקן דברי ר' אלעזר דאיהו קאמר ויאבדו מתוך הקהל קאי אמקריב הקטרת ולאו הכי דאבני קרח קאי אמנם ר"ן השרופים אין בהם אבידו' ותקן דבריו במה שאמרו ישראל כולנו אבדנו שחזר הכ' וכללן ולזה אנו אומרים שנאבדו הא סתמא כיון שלא פירש בפירוש בלי ספק לא נאבדו כלל ודאי דאי תימא סתמא נאבדו אם כן למה חזר וכללם הא סתמא נאבדו אלא ודאי סתמא לא נאבדו וז"ש אלין לא אתאבידו.

א"ל כתיב וגומר ירצה באומ' ואל יבא בכל עת נראה היות הכוונה להזהירו על הזמן ולהודיעו שעות ידועות לביאתו. ובאו' כי אם בזאת הזהירו בענין סדר הכניס' והביאה נמצאת או' דקרא פתח בחדא וסיים באחרא. ומלה חד הוא ירצה שאין מלת עת להורות על הזמן כדס"ד ר' אלעזר אלא הענין להזהיר שלא יכנס בכל עת דהיינו אפילו עת חצוני אלא עת פנימי דוקא דהיינו זאת כנזכר לעיל נמצא כולא מלה חד ובענין זמן הכניסה בעצמה לא הוצרך לפרש שהרי ידוע היה לכהנים מפ' פנחס ובפ' זו לא בא להזהירם אלא על מה דחבו דהיינו ייחוד הזרה בפנים כנזכר: הכי סבירנא ולא עלה על דעתי אלא פי' זה אלא כדי שתתישב הדבר ויתבאר ביאורו הוצרכתי לשאלתי. ת"ח כל קרבנין ועלוון נייחא וגומר שבכולם כתיב אשה ריח ניחח לה' מורה על ייחוד ד' אותיות דהיינו

נייחא דקב"ה כנזכר בשיר השירים. ואמר קרבנין ועלוון שאין ייחודם שוה שהעולה כולה כליל והחטאת נאכלת לכהנים וכמו שאתה מוכרח לתת חילוק בין קרבן לקרבן גם לא יפלא בעיניך מעלת הקטרת וז"ש אבל לא הוי וגומר וקטרת מעליא מכולא אפילו מפר ושעיר הפנימיים. ובג"כ הוו מעלין ליה וגומר בהיכל של כל יום לגו בקדש הקדשים ביום הכפורים ובלחישו שאפילו בשאר ימים היו פורשים מבין האולם והמזבח כאומ' וכל אדם וגומר המבואר במתניתין וכל זה מורה מעלת הקטרת שייחודו כפלא ולכך אין להראות בו אפילו יושבי העזרה:

ובג"כ לא אתענשו וגומר כלו' לא מצא מרע"ה להעניש עדת קרח ולנסות בני הכהונה אלא ע"י הקטרת או יר' שכל הנענשים היו בקטרת עדת קרח בני אהרן עושהו ומצינו העם מזבחים בבמות ולא היו נענשים בקטרת.

דכל פולחנא דקב"ה וגומר יר' המדות שהם סוד העבודה השלימה בקטרת הם מתייחדות ומתקשרות יותר מייחודם בשאר עבודות ושמו יעיד עליו קטרת לשון קשר וז"ש וע"ד אקרי קטרת:

ר"ש פתח לריח וגומר לריח היא המ' כנזכר בשיר השירי' ועליית' ע"י ריח הקטרת בדקות וז"ש דא ריח קטרת דאיהו דקיקא ואינו כקטרת המערכה העב שהוא סוד קשר ההיכלות וז"ש דקיקא ומעליא בריחו ואינו כריח הבשר אלא ריח בשמים גם מקום הקטרתו מורה על מעלתו היותו נקטר במזבח הזהב דהיינו בינה ומשם עולה מדת המ' להקשר בסוד החכמה וז"ש ופנימא' מכולא ומשם תעלה ריח לעורר בסוד החכמה וז"ש וכד סליק ההוא ריח לאתקשרא בההוא משח רבות דהיינו שמן המשחה החכמ' וטעם הקטרת בבינה היינו כדי לעורר נחלי מבועא דהיינו שמהמבוע שהוא החכמה נובעים הנחלים ונחלק לנחלים בבינה. דאתערן דא בדא מבינה לחכמה ע"י מה שעול' מהבינה מתעוררת החכמה ומחכמה לבינה על ידי מה שיורד מהחכמה שמן מתעורר הבינה לשמן ואתקטרו דא בדא לפעול שתיהן פעולה אחת להאיר כי החכמה שמן והבינה אש המדליק והמאיר וז"ש כדין אינון משחן טבאן לאנהרא וכל זה על ידי סוד ריח דהיינו יו"ד של אדנ"י העולה להתקשר בי "ד של יהו"ד בסוד יאהדונה"י שם ב' שמנים וז"ש לריח העולה גורם שמניך ב' שמנים נקשרים טובים ומאורים כמו בהטיבו את הנרות כנזכר: וכדין אתרק משחא שפע י"ה בדרגין דשמא קדיש' ו"ה ואח"כ נשפעים חוצה הנפרדים בי"ע והיינו עלמות כנודע:

ד"א שיר היא מ' מצד החכמה נק' שי"ר ש"ר י' בחי' העליונה שר על שאר המדות הנכללות בה והיינו על עלמות בחי' מצותיה שיר בחינה מעולה ועל מדרגותיה אלה קאי עלמות אהבוך:

ובספרא דרב וגומר עלמות הם נערותיה למטה בסוד נער מט"ט מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תאנא א"ר יוסי את הכל וגומר הענין כי כ"ל הוא ביסוד ואמר כי את הכל שהוא היסוד אין נקר' יפה אלא כשהוא בעתו מ' דאית אחרנין בחצונים דאקרון ה'נ עתו ודא הוא ואל יבא בכל עת רק בעת הנקרא זאת כד"א בזאת יבא אהרן וז"א את הכ"ל שהוא יסוד עשאו הקב"ה יפה כשהוא בעתו מיוחד:

ר' אלעזר וגומר א"ל כתיב בפרשתא דקרח וגומר לכאור' נראה כי הוקשה לו כי עון נדב ואביהוא בהקטירם הקטרת ועון קרח והר"ן אנשים שהקטירו קטרת הכל עון אחד הוא. וא"כ כמו דהתם כתיב ויאבדו מתוך הקהל אשר הענין היא סוד כרת הנפש כמ"ש והאבדתי את הנפש וגומר א"כ ג"כ בני אהרן שחטאו עון אפש' שח"ו גם הם נכרתו לזה השיב רשב"י כי אינו כן רק באות' דכתיב ויאבדו אבל נדב ואביהוא לא כתיב הכי וזה יובן מדף נ"ז ע"א כמו שביארנו שם:

והנה כפי קבלת הר"י אשכנזי יצ"ו. כי הנה נדב ואביהוא וקרח הם רוחו של קין אפשר כי זו היא שאלת ר' אלעזר כי הלא מצינו שחטאו קרח ונדב ואביהוא חטא א' וכולן ראויין לעונש א' והשיב רשב"י כי אינם שוים כי קרח הוא רוחו של קין מצד הרע ונדב ואביהוא הם רוחו של קין מצד הטוב. ורצה להעלים סוד זה ולא גילהו בפי' ומזה נראה כי קין וקרח ונדב ואביהוא כולם חטאם שוה. עכ"ל:

דף נט.

לזמרא וגומר כי אין לפרש להתייחד עמך כדפרי' לאידך פי'. אהבוך לזמרא דהיינו שירת המלאכים וקשה דמה ענין שיר זה אל השמן לזה אמר ומתמן אשתכחו ברכאן וגומר מפני שאלו הם קרובים לקבלת השמן והענין שהשפע מתרב' מצד שיר ושבח התחתו' בספי'.

שפיר הוא וגומר פי' עלמות מאריהון דדינין דאתפקדו על המות אהבוך והטעם דהא במלה דא שהוא סוד הקטרת מאריהון אתבסמן ונהפך להם ממות לחיים.

ובג"ד קטרת וגומר הכוונה לבאר פסוק משכני. קטרת אתקטר במשחא פי' קטרת סוד עליית י' תתאה לגבי י' עילאה ונקשרה בשמן שהוא סוד ירידת י' לגבי י' תתאה. יתיר אתחשב וגו' מפני שהקרבנות אינם אלא ייחוד י' בה' ו' בה' עצם אל עצמו לבד אבל קטרת מבריח מן הקצה אל הקצה בסוד יאהדונה"י שהוא ייחוד י' עד י' תתא' והכל נקשר. אנא כקטרת סוד אור חוזר ממטה למעל'. אנת כמשחא סוד אור ישר ממעלה למטה.

כד"א על כן עלמות אהבוך יר' השמן תורק שמך היא המ' וממנה התועלת הנמשך לעלמות אהבוך לזמרא וגומר כנזכר וכן הענין כאש' אני מתעורר' בכוד הקטרת משכני בסוד השמן וכולנו אחריך נרוצה כל א' לפי ערכו אני למעלה ולהם למטה ג"כ ימשך התועלת כדמפר' ואזיל בי תליין כי באורי יראו אור ולזה אם הביאני אני לבד לחדריו שהם חדרי הבינה שהוא בחינת הת"ת העליונ' בסוד הייחוד כאו' ובדעת חדרים וגומר אז נגילה ונשמחה יר' כי נמשך להם סוד השמחה הנמשכת בסוד השמן מצד החכמה. מהבינ' לה הייחוד ח"ו:

תאנא וגומר הובא לראיה אל התועלת הנמשך אל האוכלסין מייחודה. חדת מצד הבינה. מתברכת בסוד השמן מצד החכמה. כולהו חדאן לבד מצד הבינה שאינם יונקים מהחכמה הנעלמת. ודינא לא שריא שעל ידי הבינה מתמתק הדין. וע"ד כתיב ישמחו השמים דהיינו כחות השמים והארץ שהם האוכלוסין והטעם כי ה' ת"ת מלך מתייחד עם המ' ואגב אורחין למדנו טעם כפל נגילה ונשמחה כדכתיב ישמחו השמים ותגל הארץ:

ויבא משה בתוך הענן וגומר שאין הכוונה שהיה נכנס בהר ושביל נפתח לו בענן אלא בתוך עצם הענן היה מתלבש והולך ועניו הענן מ' והיינו בענן מ' אראה ת"ת בבחי' נבואתו כנודע. על הכפורת יר' הענן מ' בבחינתה שעל היסוד שהוא הכפורת והכרח מן הפסוק באימ' וברא ה' ת"ת על מכון הר ציון שהוא היסוד ועל מקראיה נצח הוד ענן יום ת"ת ומלכות. והכרח לזה וכתיב כי ענן ה' יומם היא מלכות מצד החסד ועמוד ה' לילה (מצד) מ' מצד הגבורה.

ותאנא וירד ה' ת"ת בענן מ' בבחינתה העליונה והיינו בענן אראה וגומר כנזכר: ועוד ראיה תאנא אתר וגומר הכוונה כי הכרובים הם סוד נצח והוד והם עומדים על א"ת שהוא היסוד אות ברית ועליהם הענן דהיינו מ' על נצח והוד ויסוד דהיינו על מכון הר ציון ועל מקראיה כנזכר וז"ש על א"ת יתבין.

ותאנא תלת זמני ביומא הם ערב ובקר וצהרים שהזמן משתנה ובשלשתם שכינה שורה על ישראל בבחינה א' וטעם תוספתא זו לראיה ששכינה על הכרובים והכריח זה מענין הכרובים שהיו פורשים וסוככים על השכינה ונעשים לה כסא ע"י כנפיהם והיא שורה עליה ממש:

לבתר קמטין וגומר וזה הכריח לנזכר כי אם השכינה אינה שורה ממש אלא ביניהם א"כ מה צריך לפרוש כנפיהם הרי לה מקום אלא ודאי פורשים כדי לעשות לה כסא על הכנפים בעת גילוי השכינה וזה שאמר פורשי ולא פרושי סוככים וגומר דהא באת

דהיינו כפורת יסוד נס נעשה בהם. וחדאן בשכינתא שהם אוכלוסין דילה ממטה ממנה וחדאן בה כנזכר:

א"ר אבא וגומר הוקשה לו שנראה כוונת הכתוב כי בענן אראה ואין ראוי לראות אלא בזאת משמע שהי' הכהן מסתכל בשכינה ולאו הכי דהא כהנא לא חמי בשכינתא כד הוה עאל וה"כ הי"ל כי בענן אני על הכפורת. ותירץ אלא עננא נחית וגומר ומסקנת הענין כי על הרגש כנפי הכרובים אמר אראה.

אקשי להו היו מקישין בכנפיהם וקול היוצא היה שורר ומאי אמרי כי גדול ה' מצד החסד. ומהולל מצד הבינה ששם התהלה ונמשך אל הגבורה והיינו מאד כאו' והנה טוב מאד זה מות זה גיהנם. ונורא הוא ת"ת על כ"ל יסוד אלהים מ' גבורה תתאה.

האי כד סלקי גדפייהו שהיו שוכבות על גופם ובעלותם להקיש היו אומרים פסוק זה להורות על פחדם מהרוממות העליון דהיינו ת"ת ומ' השור' עליהם.

בשעתא דפרישן וגומר פי' אחר דסלקי כנפיהם מגופם פורשים אותם כדי להקיש ואז היו אומרים כי כל אלהי העמים וגומר הכוונה כי אם היות להם הורא' על גילוי שכינה עליהם לא יחשוב החושב היות לו גבול מקום כשאר אלהות ח"ו אלא כל אלהי וגומר ולהם גבול ומקום אמנם וה' הוא ובית דינו שמים עשה והוא מקום לעולם כמו שאמר השמים ושמי השמים לא יכלכלוך וגומר כ"ש בין שני הכרובים.

כד חפיין יר' אחר שהיו ממאירין אותן להקיש קודם הגיעם אל גופם היו סוככים על הכפורת או' לפני ה' כי בא וגומר יר' אחר שאמרו שאין זה אין לו מקום כנזכר א"כ למה אתם רועשים ולז"א תדע למה לפני ה' כי בא וגומר ולנהל התחתונים ושכינתו במקדש וממנו מלא כל הארץ כבודו: ישפוט תבל במ' הנק' צדק. ידין לאומים במשרים הם נצח והוד הם הכרובים כדמפרש והכוונה ישפוט תבל בצדק דשריא על משרים. וקשה דקרא לאו הכי קאמר אלא לפני ה' כי בא לשפוט הארץ ישפוט תבל בצדק ועמים במשרים במזמור צ"ח ובמזמור ט' כתיב והוא ישפוט תבל בצדק דין לאומים במשרים. וג' תנועות אלו נפקא ליה מקרא דאמר והיו הכרובים פורשי כנפים היינו תנועה א' והיינו כד פרשין גדפייהו. שנית למעלה דהיינו כד סליק. ג' סוככים דהיינו כד מחפיין. וקלהון הוא וגומר היינו קול הבא על ידי הענן וזהו בענן אראה ולכן כדין שוי וגומר. סוככים דייקא פי' סוככים פעמים הרבה פעם אחר פעם ע"י תנועותם עולים ויורדים להקיש כנזכר. ומ"ל דקליהון וגומר כמו שהענן לא היה נראה והכריח שהיה משתמע מכנפי החיות ממש. משרים אהבוך לאכללא וגומר כי בפסוק משכני אחריך נרוצה נכללים כל האוכלוסין

כנז' לעיל א"כ מהו משרים אהבוך אלא בכלל ברכאן עילאין תרין כרובים שהם נקראים משרים וכן הכא ידין לאומים במשרים שהם ב' הכרובים שבהם שורה השכינה כנז'.
דכר ונוקבא והם מתיישרין זה לקבל וזה להשפיע ולזה נקר' משרים ויר' ידין לאומים ישפיע דין לאומים תורתו שהם שבטי ישורון דהיינו נבוא' למרע"ה מבין שני הכרובים והיינו במשרי' כנזכר וזה שאמר וישמע את הקול וגו'.
ור' יצחק מפרש שטעם שנקראו משרים מפני שאין שלימות ויושר אלא במקום שיש זכר ונקבה כאו' ויקרא את שמם אדם שניהם יחד ולזה מכאן אוליפנא דהיינו לכהן ולעבודה ולשלמות כל אדם שאינו שלם אלא בהיותו זכר ונקבה והיינו ישבו ישרים וגומר:
ותנינן כתי' צדיק יסוד וישר הוא ת"ת ומ' אוף הכא כרובים וגו' ובג"כ איקרו משרים כנזכר. ועלייהו כתיב אתה כוננת דהיינו חסד הנק' אתה כוננת משרים ת"ת ומ'. וכן ידין לאומים דהיינו מצד הגבור' כאו' אש דת למו ולזה הם ופניהם איש ת"ת אל אחיו מ'. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. ד"א על כן עלמות וגומר שפיר הוא וגומר פי' על מות אותם הממונים על המות אהבוך וזהו מאריהון דדינין. וגם אפשר פי' אחר כי פי' עלמות שיר שזכר לעיל הם כחות הדין הממונים על השיר כנודע ולז"א כי כאשר שמן תורק שמך אז אפי' נחית הדין הנק' עלמות הם רחמים ואהבה וזהו עלמות אהבוך. והנה הקטרת סליק מתתא לעיל' ושמן נחית מעילא לתתא וז"ש אמרה כ"י אנא כקטרת ואנת כמשחא. ומ"ש נרוצה בלשון רבים קאי אל עלמות הנזכ' וז"א נרוצה כד"א על כן עלמות אהבוך. עוי"ל כי נרוצה מלשון רצון ואהבה וז"ש כד"א ע"כ עלמות אהבוך. עכ"ל:
גליון. ונורא הוא על כל אלי"ם. להורות שאינו אלוהות שלא יטעו. וה' שמים עשה אומרים בשעתא דפריסן וגומר דוגמא נוטה שמים כיריעה. ידין לאומים וגומר על שאינם עוסקים בתור' התינוקו' כמו שאמר שפוך על עולל בחוץ דכל ינוקא מקיים עלמא. עכל"ה:

דף נט:

תניא א"ר יוסי וגומר כד"א ופניהם איש אל אחיו פי' ת"ת ומ' על נצח והוד מתייחדים ע"י היסוד כנז"ל. כתיב הנה מ"ה היא מ' נקשרת עם היסוד הנק' טוב וכן החכמה הנק' מ"ה נקשרת עם הבינה הנקראת נעים שמשם נועם ה' וכל זה הוא בסוד היות הת"ת והמ' יחד דהיינו שבת אחים בלא משפט שאין הת"ת הנק' משפט במ' דדנורא לא שריא עם נוקבא ולא יהיה שפע הברכה בעולם ונדון בבצורת. דיתהדר כולא וגומר שהתפלל ונשמעה תפלתו. שחורה אני מן גלותא שאין ייחוד. ונאוה וגומר מפני שיש לה ייחוד

קצת במעשה המצות. כאהלי קדר מתלבשת בקליפות. בני טורייא הרים סביב לה הר שעיר הר פארן הרי נשף הרי חשך. ואית דגרסי בני קטור' וניחא טפי. כיריעות שלמה הוא יסוד שהיכלו לבנת הספיר שעליו נאמר כעצם. השמים לטוהר ירצה יסוד בת"ת ממש כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף ויריעה שייכא בת"ת כאו' נוטה שמים כיריע'. ששזפתני השמש וגומר אפשר לפרש זפת ושחרות והסבה דלא אסתכל וגומר לאנהרא לישראל מה אינון אמרין בני אמי השרים הממונים על האומות והם בני אמנו השכינה נחרו בי אל כלל עדת ישראל:

ד"א בני אמי נחרו בי. שא"א שהוא מאמר המ' דבן אמי נחר בי הי"ל דהיינו הת"ת אחיו מאמו בינה ועוד שהיינו דקאמר ששזפתני השמש ומאי תו בני אמי לכך פי' שהם דברי ישראל כנזכר.

ד"א בני אמי ממש פירוש אהדר לשכינתא ובני אמי הם ו' ספירן בנין דאימא עילאה שש בני לאה ובת שמה דינא דמ' דינא: השליך משמים וגומר פי' שהוא עמודא דאמצעיתא השליך ארץ מ' הנקשרת עמו ומי השליכה ת"ת ישראל יר' שש פארות וענפים המסתעפים בישראל שהוא הקו האמצעי וכולם הסכימו בהשלכתה והיינו בני אמי נחרו בי. שמני נוטרה את הכרמים שאהי' מנהגת ע' שרים שהם כרמים חצונים מ"ט בגין דכרמי שלי לא נטרתי דהיינו שלא הזהרתי את ישראל שלא יעבדו עבודה זרה כדפי' בתקונים שהוא טעם ארורה האדמה בעבורך שלא הוכיחו שלא יחטא וכן לא נערה ביסורין בישראל די הצורך שלא יחטאו והיינו וכסף הרבתי לה וזהב וגומר. בני אמי אסתכמו כדפי' ממש דלשון התוספתא קצר שלא אמרה אלא כד אסתכמו עלי ור"ש מפרש כלומר כד וגומר. כדכתיב ותתצב אחותו היינו מ' אחות משה ת"ת קיימא ברחוק מניה ומפני שאין זו ראיה עיקרית אמר והכא אתמר ודאי כלומר ראיה מבוררת יותר הוא פסוק זה. והכא אוקמנא כלומר היה אפשר לפרש ממלת גם לרבות שכינה שהיא נק' גם כאומ' ואף גם זאת בהיותם וגומר אלא שקשה שבת אחים בכלל ירצה באו' אחים כולל הכל ו' קצוות והמ' ואין צריך שיאמר גם וז"ש שבת אחים בכלל א"כ למה אמר גם לז"א שבא לרבות ו' בנים פנימיים המשורשים בבינה וזהו שאמר לאכללא בנים אינון דלעילא שכל נטיית ו' קצוות לדין ולרחמים תלוי בהם וז"ש דכל שולטנותא בההוא אתר בינה הכוללת אותם כנזכר כי הכל תלוי בשרשים.

דאינון יתבין כחדא ולא מתפרשן והיינו כפל הכתוב מה טוב יתבין כחדא ונעים שלא יתפרדו אחר ייחודם. בקדמיתא אתחזון כענין אומרם את והב בסופה אהבה בסופה.

שבת אחים כלומר אותם שהם אחים בסוף שאינו דרך קנטוריא. גם יחד דהיינו השכינה עמהם שהיא תורה לשמה.
אצות למלולייהו תחלה שומע לבד והיינו ויקשב ה' ואח"כ וניחא ליה והיינו וישמע שערב לו דבריהם ויושב ושומע. וחדי בהו ויכתב בספר זכרון מפני ששמח בדברים אמר יכתב בספר זכרון. טיקלי דערסיה הם מטות כענין דרגש האמור בתלמוד עשוי פרקים ושלשלת כמשקל. קפטורי דקילטא. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו נר"ו כתב. אמרה כ"י קמי קב"ה שחורה אני וגומר פי' הפסוק כי אני שחורה מצד א' ונאוה מצד א' ופירשן הכתוב בעצמו כנגד שחורה אני אמר כאהלי קדר וכנגד ונאוה אמר כיריעות שלמה: ד"א בני אמי ממש פי' כי לעיל פי' דקאי לישראל שהם אומרים בני אמי וגומר הם ע' שרי האומות שהם בני אמי היא המ'. ועתה פי' שהוא מאמר המ' ממש כי היא המדברת בכל הפסוק והשתא אתי שפיר בני אמי הם ו' קצוות הנק' בני אמי שהיא הבינה כי ו' קצוות עם המ' נק' אחים והם אשר נחרו בי כד"א השליך משמים ארץ ומי השליך את הארץ היא מ' וביאר כי הוא תפאר"ת ישראל והוא השליכה.
כד"א ואף גם זאת בהיותם פי' כי שם בפרשת בחקותי ביארו שגם הוא ריבוי היסוד. ואמר כאן כי אחים הם דרך כללות ו' קציות עם המלכות וגם הוא רבוי ג' עליונות כי בהתייחד זכר ונקבה אז מתערו עלייהו ג' ראשונו' דכל שולטנו' תמן אשתכח בג' עליונו' עכ"ל:
גליון. ד"א בני אמי וגומר עיין ויחי רי"ט:

דף ס.

קם ר' אלעזר ופתח וגומר בעא דלא ישתמש וגו' אין ענין זה עצם דבר מצוה שיתחייבו מיתה על זה אלא בעא קב"ה שלא ישתמש בה וגומר ולא צוה בפירוש אלא שרצה שהם מעצמם יפרישו עצמן מלהקטיר קטרת בחיי אביהם והטעם מפני שהקטרת הוא סוד שלום בעליונים ואהרן היה לו מדת שלום בתחתונים שהיה אוהב שלום ורודף שלום ורצה הקב"ה שיהיה ע"י שלום בעליונים ובתחתונים. מלה דא גרים להו וגומר לא מתו בעון זה ממש שהטעם הוא ששתויי יין היו וכיוצא אמנה הגורם שלא נזכרו כדי שלא יטעו היה שלא רצה הקב"ה במעשיהם מן הטעם הנזכר. בקרבתם ירצה בהקרב עצמם:
פתח וגומר מאי מטתו ירצה הנה לפרוש מטתו להורות על בחינת הייחוד קשי קראי חדא דכלתיה דשלמה הל"ל ועוד דדינא התם לא שכיח וכתיב ששים גבורים וגומר לז"א דא כורסי יקרא דמלכא כי מלת כבוד מורה על כבודו של מלך לא על אכזריותו לדין ולחייב ולזה כסא שדיני המלך מסורים ביד' והמלך מסלק עצמו מן הדין והיא עצמה

היושבת ודנה זה יקרא כסא הכבוד וז"ש כורסי יקרא דמלכא שכל ענייני המלך תחת ידה כאו' בטח בה לב בעלה והיינו ענין המטה מקום שאדם יסלק אתכל חושיו והשגחותיו ויאסוף נתחיו אליו כך הקב"ה סילק השגחתו מן הדין ועזב ענין הנהגת הבית בדין ביד הכסא הזה. דאתאחדן בסטרהא והיינו או' סביב לה מצדה לא מצד הרוכב והטעם לזה אמר מסטרא קשיא שאין צד הדין קשה אלא בה אמנם גבורה עליונה שבת"ת היא מתמתקת ע"י הת"ת ומטה אותה כלפי חסד. ואיקרון שתין פולסי וגומר הם כחות הדין משש קצוות. אש שבגבורה וכל אחד כלול מעשר הם ס'. דההוא נער אתלבש וגו' היינו שנשפע דין מצד הגבורה החזקה ומט"ט מתלבש בם לנהל העולם וכוונתו לפרש פסוק אחוזי חרב וז"ש מימיניה שננא דחרבא וגומר והכוונה שגם בבעלי הדין יש להם שינוי בין דין הימין לדין השמאל וז"ש מימיניה דין לא שהוא שורף מעצמו אלא הוא כחרב השנון נכנסת בנדנה ואינה שורפת המתקרב אליה וז"א שננא דחרבא שהחרב היא המ' ושנון החרב בהם היא פועלת וירצה מימיניה דין המ' שהיא מדת הדין הרפה אמנם משמאליה הם גומרין דאשא שורפים למרחוק בגבורה ודין החזק. דמתאחדא בקילפוי וגומר הם קשקשיו והם כחותיו המתפשטים ממנו בצד הדין וז"ש בשבעין אלף להטי דהיינו שהם מתייחסים בשם להט היוצא מהאש ומספרם ע' אלף בכללות גדול מז' מדות כולם לא מז' קצוות לבד דהיינו פירוד ו' מה' דהיינו ו' חרב נדנ' ה' אמנם גומרי דאשא שהם מצד הגבורה מכללות הז' כולם כנזכר. והם מצד האש האוכלת שהיא אש הגבורה. ואינון שתין מזיינין וגומר השתא אהדר לפרושי אומרו ששים גבורים סביב וגומר וזה שאמ' ואינון שתין מזיינין הם ו' קצוות בעלי הדין כלולים מעשר והם כחות במ' ולכן כולם אחוזי חרב כאשר יתבאר והם גבורי' בעלי דין וגבורה וז"ש ואינון שתין מזיינין זיוני קשייאן מנאן דקרבא שכולם רמז לדין וז"ש זיוני קשייאן מפני שיש מאני קרבא שהם להגין כמגן וצנה שהם זיוני אבל לא קשיאן לז"א זיוני קשיין להשמיד ולהרוג כחרב וכחנית וכחצים וכיוצא. מאינון גבוראן תקיפאן וגומר והיינו אומ' מגבורי ישראל דהיינו הת"ת וגבורה שבו שמצדו היא כלולה מו' קצוות והיינו מגבורי ישראל הענין כי הגבור' העליונ' נק' גבורי ישראל והיינו הם תקיפין מפני התרחקם ממתו' הת"ת העליון ולז"א דההוא גבורה עילאה ורחוקה.

ותאנא האי ערסא מאי כתי' פי' קרא אוכח דאית בה סטרין דדינא בזמן ידוע וז"ש ותקם בעוד לילה והיינו כד ינקא בסטרא דדינא דעד חצות יונקת מהגבור' וז"א בעוד לילה כי הדין נק' לילה כדפי' בזוהר פ' ויחי פסוק ויקם פרעה לילה. והכוונה ותקם מ' בעוד היותה ליל' דהיינו כד ינקא בסטרא דדינא ותתן טרף לביתה דהיינו היותה משפעת

הדין הנק' טרף כד"א וטרף ואין מציל שזה יצדק היותה כחות הנמשכים ממנה דין. והיינו דכתיב כולם אחוזי חרב שהם אחוזים במ' בבחינת היותה חרב ודין ולכך הם מלומדי מלחמה ומעותדים לה: ואיקרון מארי דיבבא הם שברים שהם בגבורה ויללה תרועה שהיא במ' מפני שהם יונקים מהמ' מצד הגבורה כדפי' בעוד לילה. איש חרבו על יריכו כד"א חגור חרבך וגומר ירצה להורות על סוד הגבורה אשר לשמאל כל אחד מהם כדכתיב חגור חרבך על ירך גבור מסטרא דגבורה וירך היינו שמאל בהוד כמנהג הוגרי חרב. מפחד בלילות הא אוקמוה וגומר ירצה גם מפי' זה הכרח אל דברינו שכוונתם לומר לילה סוד הדין.

בלילות זמנין וגומר לילות לשון רבים מפני שייחוד המ' עם הגבורה בכל לילה ולכן אמר בלילות לשון רבים להורות על זמנין סגיאין וז"א זמנין דאינון צבא מטה מתפקדן מן הדין לעשות דין:

תאנא כתיב. זממה שדה וגומר יר' כי המ' למטה לה בחינה תחתונה תקרא שד"ה ובה קיבוץ כל היות וכחות אשר לה וגם קרוב לזו בחינה שנית תקרא י"ם ובה ג"כ כחות כנזכר והיינו דכתיב וכל חית השדה ישחקו שם וכן גבי ים כתיב זה הים גדול וגומר ויש לה בחינה דקה המתעלת מבין כחות וחיות אלו עולה למעלה ונרמזת בשם אני"ה והיינו אנ"י ה' והיינו אומרו שם אניות והם כחות דקות עולות להביא מזון בסוד עלייתה עד החכמה וז"ש היתה כאניות סוחר ממרחק דהיינו חכמה הנק' מוחא רישא דמוחא כתר דרישא היינו א"ס והכוונה כי היא תקבל השפע לפעמים בהעלם הא"ס והכתר והיינו ממוחא לבד ופעמים יותר בשופע והיינו מרישא דמוחא דהיינו מהכתר עם החכמה. ופעמים יגבר הטוב ויונק מא"ס ממש עם החכמה והכתר וירצה שתזדכך עד יאיר בה העצמות המתעלם בסוד דבקות המדה עמו כנודע. ע"י דצדיק הכוונה משך ו'. הה"ד לויתן הוא צדיק לפי שהוא המלוה ומייחד ת"ת עם המ':

תאנא אלף וגומר כי סוד השולטנות מהמ' הנק' אדנ"י שולטנות ודאי מכח הגבורה ולכן מצדה הגבורים האלה מארי תריסין מארי שולטנותא. בידוי דההוא נער מטטרו"ן ר"ל תחת ידו כי הוא בהיכל ה' כנזכר בפ' פקודי וד' מפתחות אלו הם ד' מחנות שכינה מיכאל גא"ר והם בהיכל ו' כנזכר שם ונקראים מפתחות שהם פתחים אל השפע הנשפע מהשכינה שעל מטטרו"ן במטטרו"ן עצמו ומשם הוא שולח אל המלאכים האלה בשליחותו. תניניא הם דגי הים כנזכר. אזלין תחות ימא רבא היינו שהם פועלים יונקים למטה ממלכות שהיא הים מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מ"ט בגין דאהרן אסגי וגומר פי' כמו שאמרו הוי מתלמידיו וגומר כי לכן בכו אותו אפילו הנשים שהיה משים שלום בין איש לאשתו. מאי מטה דא כורסי וגומר פי' כי להיות מטה זו עם ס' גבורים סביב לה לשומרה מן החצונים שלא יכנסו אל הקדש כי זהו פי' מפחד בלילות לכן בטח בה לב בעלה כי יודע היא שלא תתקרב אל החצונים. ועיין מה שכתבנו פ' בשלח דף נ"ו ע"ב וע"ש היטב. ותאנא כתיב זממה שדה פי' כבר ידעת כי שדה כינוי אל כל חיילי המ' וכל כללות המ' נק' שדה וז"א זממה שדה ותקחהו כי לכל החיילין דילה שהם חיות השדה לקחה אותם והם שמחים עמה ומשתעשעים בשמחתה. עכ"ל:

גליון. ששים גבורים וגומר בשלח ס"ו. וארא ל'. איש חרבו וגו' תרומה ק"ל עכל"ה:

דף ס:

לארבע זויין. שהם דרום וצפון מזרח ומערב והענין שמיכאל אל הדרום יונק מן החסד היינו זוייא חד ואפשר לשון זיוא ונהורא. וגבריאל לצפון יונק הדין והגבורה ופועל בה אוריאל אמצעי במזרח בת"ת יונק ממנו ופועל בו. ורפאל במערב במ' יונק ממנה ופועל בה. וז"ש דא אזיל לסטרא וגומר אל צדדי הפעולות חסד דין ורחמים ד' חיזו דאנפין וגומר ירצה כי מיכאל פני אריה אל הימין וגבריאל פני שור מהשמאל. ואוריאל פני אדם ורפאל פני נשר. וכד כלילן בחד היינו ייחוד מיכאל וגבריאל ואוריאל ורפאל והם נכללים במטטרו"ן שהם ודמות פניה' פני אדם כי מטטרו"ן עליהם כצורה אל החומר או כלילן במ' דאיהי נק' אדם מ"ה. ודמות פניהם פני אדם פניהם דכולא. קרא יתירא דריש דהוה ליה למימר ודמותם פני אדם או ופניהם פני אדם לז"א פניהם דכולא עילאין והתאין יר' אותו הדמות המצוייר מהם למעלה וכן הפנים התחתונים בהיותם נכללים הם פני אדם הנזכר. אנפי רברבי חגת"ם או אותם במ' או פני מטטרו"ן. ואנפי זוטרי מיכאל וגבריאל וגומר כלילן לעילא בחכמה אד"ם מ"ה כ"ח מ"ה:

וע"ד כתיב הנה. פי' בפסוק הנה מטתו שלשלמה ומלת הנה יורה על הדבר המזומן ומורה עליו באצבע וז"ש מאי הנה דזמינא ורשימא. פי' שאינה מתערבת עם כחות אלו ח"ו מפני שהם כחות חצונים. אדנ"י רבונא דכולא כמשמעות המלה רשימא פי' כמו האדון שהוא רשום בין חייליו. מאתר דבעיא פי' לייחד ההיכלות בסוד הטהרה א' אל א' ולייחד המלכות בסוד הכסא והיינו ייחודה עם ז' נערות ואח"כ לייחדה עם הספי' הנאצלות ובזה לא נתן חלק אל החצון כלל וז"ש ולקרבא קדושא לאתריה. מהאי אתר היינו יראת הרוממות בביתו בהיותו יודע סדר מלכו' שמים אחריתם מ' שהיא נמשכת באחרית המשתלשלים. זאת בין חילהא וגומר נק' זאת על ענין זמינא דקאמר לעיל וכן

זאת היא מזומנת ומורה עליה באצבע. קיימא על קיימא דיליה פי' בזולת הברית שיש להקב"ה עמו שהוא כשר ויש להקב"ה עמו ברית שלא להענישו מפני עסק התורה גזר עמיה קיומא ברית נגד זרעו וזרע זרעו. ורצה בזה כמו שהיא זאת להעניש לחוטא היא להשכיר כפלים לעובד:

פתח ר' חזקיה וגומר אתרעי לשון רצון בלי טעם כי לפי מיעוט הכנתם במצרים בהיותם שקועים בע"ז היו בלתי מוכנים אלא שהקב"ה חפץ בהם והתנהג עמהם בענין שיוכלו לקבל התור' וזה טעם נסים ונפלאות עד שהוכנו לתורה ויהב להו מתנה לפי מיעוט הכנתם. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון. בידא שמאלא ע' ענפין ע' שרים וגומר עיין תרומה קע"ט. ענפא חד סימקא סמא"ל. וע"ד כתיב הנה. בגי' ס'. עכ"ל:

דף סא.

חולק שמא קדישא כאו' כי חלק ה' עמו ונודע ששמו הם ספירותיו. ועתה יקשה כיון שלא היו מוכנים במה אחידן ישראל וגומר כלל עם א' ופי' כי התורה כלל עם ה' וז"ש ובגין דזכו והיינו סוד מעמד הר סיני שזכו כל ישראל אליו. דכל מאן דזכי באורייתא וגומר מפני שהתורה והוא ושמו אחד והכוונה להיות אחיזתם בנבואה מהקדש העליון כאשר יתבאר ולזה הקדים הקדמה זאת.

קדש שלימותא דכולא פי' בחי' החכמה שהיא מושכת קדושה ושפע לכל המדרגות היא נק' קדש. דאיקרי חכמה עילאה בבחינת שהיא נקשרת עם הכתר שלמעלה ממנה ולזה היא שלמות הכל:

ומאתר דא אתער רוחא קדישא וגומר פי' מחכמה בבחינה הנז' אתער למטה רוחא דקודשא דהיינו מ' כדמסיק. והיא נק' זאת מפני גילוי רוח הקדש וכן זאת היא נגלית מורה באצבע למדברים ברוח הקדש. וכד היא מתברכת בשפע הנז' משתנה מזא"ת ונק' קד"ש וחכמ"ה ע"ש היות כשפע מהחכמה ובהשתתף אל החכמה הכתר נק' קדש מפני העלמה וקשרה בחכמה וכתר אמנם התחתונים הצופים בה בחי' זא"ת המתגלה אליהם קראו לה רוח הקדש כלו' רוח מההוא קדש דלעילא יר' שאינם משיגים באמתות אלא בהיות שפע העליון נשפע בה שאין כח בתחתונים להשיג בחינתה הנעלמת המשתוות אל החכמ'. וכד נפקין ומתערין מינה וגומר ירצה בהיות השפע הנשפע אל התחתונים רזין דאורייתא דהיינו גילוי העלם התו' ת"ת שהוא נשמה אליה ע"י המשכת הנחלים הנז' מגלה החכמה רזין דאורייתא ע"י המ'.

כדין אתקרי לשון הקדש ירצה שהמ' לשון וכלי לגלות הנעלם והיא לשון משמש אל הקדש העליון לגלות הנסתר שם וכן תמצא שהמדברים ברוח הקדש אין עיקרם לייסר בני אדם אלא הם מפרשי התורה כענין דוד ושלמה. אמנם לפעמים לא יושפע השפע ממש מן החכמה אל המ' אלא ימשך השפע עד נצח והוד ושם ישתנה שפע על ידי השחקים הנז' שהם טוחנים מן לצדיקים כנודע וזה שאמר ובשעתא דנגיד ההוא רבות קודשא דהיינו שפע החכמה לאינון תרי קיימי שהם נצח והוד עמודי הת"ת ונק' צבאו' בבחינת דכל חיילין דלעילא וכל השפע נשפע בהם והם מבשלים אותו וז"ש מתכנש תמן להתבשל. וכד נפיק מתמן ההוא דרגא דאקרי יסוד להאי חכמה זעירא כי למעלה היתה מ' מקבלת בבחינת היותה חכמה רבתי כנזכר שניה לחכמה עליונה והיה בה כח השפע ממש מהחכמה והשתא אף אחר שנשפע מהחכמה ונשתנה בנצח והוד אמרת שצריך כלי להוציאו ולזה נק' חכמה זעירא כי צריד כלי להוציאו אליה מן הנצח והוד כנזכר: כדין אקרי היסוד לשון למודים והכוונה כלי להוציא שפע מהלמודים שהם נצח והוד הנק' למודי ה' כנודע. ונפיק לאתערא לאינון קדישי עליונים שהם הנביאים המוכנים לקבל שפע נבואה מתרי נביאי קשוט כדין כתיב ה' אלי"ם וגומר אמנם לשון הקדש הוא המגלה רזין דאורייתא אל החכמים סתם אמנם לשון למודים נפיק לאתערא לנביאים כנזכר והיינו אומרם חכם עדיף מנביא יר' שהחכם השפעתו נפלאת מהשפעת הנביא כנז':

פתח ר' ייסא וגו' וה' נתן חכמה לשלמה דא הוא וגומר והראיה באו' נתן חכמה כי המ' לא אתקרי חכמה אלא בהיותה שלימה ושוה אל החכמה היינו סיהרא באשלמותא וג"כ מאומרו וה' הוא ובית דינו יורה כי בחכמה זו נכללו ת"ת ומ' דהיינו סיהרא באשלמותא מאיר מן החכמה. כאשר דבר לו פי' שהקב"ה אמר שיתן לו המ' בהיותה מתייחדת עם הת"ת וז"ש החכמה והמדע דהיינו ת"ת ומ': מה בין האי להאי פי' מלחמה היתה ביניהם דקאמר ויהי שלום ודוחק לפרש מה יחס וה' נתן חכמה לשלמה לויהי שלום דהל"ל מאי האי לגבי האי.

במה אוקים לה וגומר ירצה במה נשתמש בה ובמה נתעסק בה ותירץ תדע במאי אוקים לה ויהי שלום וגומר פי' ע"י חכמתו גרם לחירם שיודה באלוה שהיה עושה עצמו אלוה ומזה תקיש אל שאר הדברים שכל חכמתו כל שלמה לא היתה אלא להחזיר בני אדם לעבודת האמת.

ובג"כ ויהי שלום וגומר דקעטה היתה ביניהם בלי ספק אחר שזה מכחיש האלוה וזה מאמין באלוה כי אין לך שנאה כשנתת הדת ואח"כ ויהי שלום שהוד' והאמין כדמסיק

ומה שנמצא במדרש שנעשה אלוה והרגו נבוכדנצר שמא חזר לסורו. שלמה ירית לה לסהרא בכל סטרוי אפילו בחינתה על החצונים לכך היה לו יכולת ושליט' על השדים תדע ויהי שלום וגומר היינו ע"י שדים.

חד שודא לאו דוקא שידא שאין השדים יכולים ליכנס לגיהנם אלא הכוונה מאינון מלאכי חבלה שהם תחת שרו של גיהנ' דומה והיינו תוקף חכמתו ושולטנותו בחצונים ושולחם לכל אשר יצוה:

פתח ר' יוסי ואמר יונתי וגומר כך כ"י היינו מ' לא שבקת ליה קב"ה ת"ת וכל מקום שהיא יונקת אינה יונקת אלא ממנו ואפי' בזמן הדין ע"י שאין מחליפו בזולת וכ"ש שתינק מן החצונים ח"ו: בחגוי הסלע. שחיותם קשה כחגוי הסלעים הקנין הקשין דהיינו ראשי בוקין או כמו שכוונת חגוי הסלעים שהיא קשה והיא דרה באותם שחיותם חיות חגוי סלעים חיי צער. נטיען די בהון ירצה על אותם הצדיקים החסידים שנטע הקב"ה בכל דור ודור והם מובחרים בין תלמידי חכמים ומעלתם ע"י תלמידי חכמים ב'. א' שהם חסידים עושים לפנים משורת הדין. ב' הם יראי ה' יראה מאהבה. ובסתר המדרגה יורה על השכינה המ' באלו שהם נקראים סתר המדרגה שהם מסתירים עצמם ממדרגתם ומשפילים עצמם וזהו בסתר המדרגה לפנים מן השורה כנזכר. לא אעדי מנייהו הענין שהשכינה עם ישראל כולם לעתות התפלה או לזמני המצוה ולשבתות ולמועדים אמנם עם חגוי הסלע וסתר המדרגה דרה עמהם תדיר ואינה זזה מעמהם לעולם:

הראיני את מראיך המקושטת בחסידים דהיינו סתר המדרגה הנז' שצורתם חקוקה בה כדמסיק השמיעיני את קולך קול תלמידי חכמים העוסקי' בתור':

דלית קלא אשתמע לעילא בעלמא דדכורא אלא קלא דאורייתא דהיינו ת"ת תורה ועולה עד הכתר אמנם שאר תפלות כתפלה ושבח ומזמור וכיוצא אינם עולים אלא עד המ' לבד שכולם רומזים אל המ' ומשם ע"י הקישוט מייחדים. ולכן בימי רשב"י וחסידיו היו מבטלים תפלה מפני תלמוד תורה כדמוכח פ"ק דשבת: תאנא כל אינון דמתעסקי וגומר פי' על ידי ניצוץ הנשמה האחוז' בחבלי אבי"ע מתאחד מציאות במציאות ומתמצא שם ומאיר דיוקנו בתוך האצילות וע"י חבל האצילות המתנוצץ עול' קול התורה ובקע רקיעין ואין מונע ואין שעשוע להקב"ה אלא בהיותו מתייחד עם השכינה ע"י הצדיק הזה. כדין כתיב כי קולך היינו קישוטא דשכינתא ומ"ן דאושידת לקבלא מ"ד. לעילא לעילא לא לת"ת לבד כשאר ת"ח אלא לעילא עד הכתר עד שמפני זה נמשך דקב"ה מתעטר בה בכולהו עלמין בכל הספי' ובכל המציאות:

פתח ר' חייא וגומר הוקשה לו כפל הפסוקים ג' פעמים על כוונה א' ותירץ לזה כמה דתנינן וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

דף סא:

וכל מה דאשתכח בהאי עלמא דא הוא קמיה. הענין כי השגחת הא"ס באבי"ע אינ' מצד השכלתו בדברים בעצמם שא"כ ח"ו ימשך לו פירוד בהשכלתו הדברים הנפרדים אמנם שרשי הדברים בעצמ' הם בו ובהשגת עצמו ישיג כל אשר למטה ממנו וכן הורו חכמי המחקר וז"ש הא הוא קמיה. והיינו אומרו שהיה לפני הב"ה מסודר שורשי הנמצאות הוא שיהי' ולא ישתנה לעולם.

והא סליק מקמיה וגומר היינו היות הדבר ההוא משתלשל למטה אמ' והא סליק וגומר פי' נסתלק משם ונשתלשל מהו ואשר להיות כי עתיד להשתלשלו עכ"ז כבר היה מציאותו לפני קונו.

ואתתקן קמיה היינו בהיות התעוררותו עול' ממטה למעלה להיותם נשפעים משם וענין זה יצדק יותר בנשמה. וזהו מה שהיה כבר נקרא שמו דהיינו היות הנמצאים למטה ומתתקנם למעלה ויר' מה שהיה יר' המציאות שעלה מן התחתונים אל העליונים ובזה נתקן הכפל ג' פסוקים כנזכר, והכריח ענין זה באומרו **ותאנא** כל אינין דארי וגומר הוו קמיה בדיוקניהון וכן לקמיה באו' בההוא דיוקנא ממש דאינון דרי עלמא וגומר ועתה נפרש כל אינון דרי עלמין כל הדורות שהיו במציאות העולם כולו מסודרים לפניו עם היות שלמטה הם דור אחר דור למעלה כולם אחד וז"ש דאשתכחו בכל דרא ודרא ולא בידיע' לבד אלא במציאו' וז"ש קיימו קמיה בדיוקניהון דהיינו מציאות דיוקנן מצוייר לפניו והיינו ציור הנשמה ועוד שאפילו שהם מתמצאים ויורדים למטה יש להם ציור ב' שם לפניו וזה שאמר גליפין קמיה ברקיעא כמציאותו בעולם הזה וז"ש בההוא דיוקנא ממש דאינון דרי עלמא: וכל מה דאולפין שתחלה עוסקים שם בתורה קודם ירידתם מהקב"ה בגוף וכל עסקם בעולם הזה לזכור מה ששכחו כבר.

אפי' תמן וגומר ענין זה המורה חטא הנשמה קודם בואה לעולם הוא מן הדברים הקשים כיון שאין שם יצה"ר היאך שם חטא והיותם נמשכים אחר הקליפה וי"ל כי כל הנשמות אחר אצילותם אינם יורדות תכף לעול' התחתין עד היותם לפני הקב"ה עומדות ועוסקות בתורה ולומדות לפי שיעורן בעולם ההוא וז"ש כולא ידעו עד לא ייתון לעלמא ואינן רשאין לרדת לעולם הזה השפל עד שינתן להם רשות מלפני בוראם ואילו טסות אחר החיצון היינו שמורדות בקונם ורוצות לבא קודם שעתם ודוחקים את השעה והיינו שאותם המורדים החצונים מבקשים להטעותה ולומר שימשיכוה למטה ויאכילו

אותה מעץ הדעת טוב ורע דהיינו שהיא תמשך אחר הקליפות ועניני החומר ועולם הזה הגשמי והיא התאוה לזה והיינו או' דחקין שעתא שכל עון שיש שם הוא דחיקת שעה לבא אל העולם הגשמי הזה קודם בישולם ולא גמרו עבודתם ותורתם. ולכן כמנהגם למעלה כן מנהגם למטה ואינם באות אלא ע"י מעשה זכות וכיוצא מפני שהם בתוך הקליפה ועכ"ז ואי זכי לבתר וגומר נטיל ההוא חולקא וגומר פי' חלק התורה ולבוש עליון שעזב בגן עדן בנטותו אחר הקליפה כנזכר והיינו החלק שנוטלים מן הקליפה שמתלבשי' בה כנזכר וז"ש ונטלין חילקהון מתמן. הה"ד מה שהיה וגומר על מציאות הנשמות באצילות כנזכר: ת"ח בני אהרן וגומר ראיה מוכרחת לכל הנדרש שהרי צפה הקב"ה ענין נדב ואביהוא וזימן פנחס להורות על תיקונם על ידו דהיינו פי' פי"ן ח"ס כנזכר ונק' שמו קודם היות עון נדב ואביהוא כנזכר לעיל והנה זה יור' על היותם שם ושם העוו ממש וע"י פנחס היה תקונם. אביך דא קב"ה מיתורא דיולדתך דריש הכי:

ר' אבא וגומר מבואר הכל ולפי' הראשון פי' במסבו שהקב"ה היה מסב ומזומן עם ישראל ולפירוש הב' שהסב הקב"ה לחקוק לו ח"ו הברית והיתה המסבה להקב"ה עם מרע"ה וז"ש בעוד דסליק מרע"ה לקבלא אורייתא מקב"ה וגומר:

האי נהרא בינה אתפשט בסטרוי הם ו' קצוות הנעלמים שבה והיינו התמלאם שפע להשקות ענפיהם המתגלים. בשעת' דאזדווגו וגומר היינו חכמה הנק' עדן עם בינה כנודע. בזווגא שלים מפני שאינם מתפרדות לעולם כנודע. זווגא בההוא נתיב וגומר הוא סוד הדעת הנעלם וע"י מתייחדים החכמה והבינה. ואשתנחו ברעותא סוד רצון הכתר. דלא אתפרשאן תדירא בעת שמתייחדים שוב אינם מתפרדים כלל אם לא ח"ו בעת הגלות ומטעם זה שפע הבינה אינו פוסק מפני שהזווג עומד לעולם משא"כ למטה במ' עם הת"ת שנובע ופוסק אפילו בעת שלום וגאולה.

כדין נפקין מבועין וגומר שהשפע יוצא ומתפשט אל הענפים שהם ו' קצוות אשר בחוץ המתגלים הנכללים בת"ת וז"ש ומעטרי לבן קדישא. בכל אינון כתרים הנעלמים בחכמה ובינה אחסנא דאבוי ואימיה היינו סוד ב' עטרין א' בחכמה חסד הנעלם בה והב' בבינה שהיא גבורה הנעלם בה כנזכר באדרא.

כדין כתיב דהיינו מסבו היותו מתסובב ומתעטר בהנהו עטרות דקאמר וכן במתן תורה הוה במסיבו דהוה משתעשע למטה במ' ע"י ההוא עינוגא וגומר דהיינו סוד משך השפע ותפנוקא שהוא מתעדן בעליונות בההיא עטרין דירית כדמסיק בההיא תוספתא דמייתי:

ותאנא בההוא שעתא הנז' לעיל באו' וההוא שעתא ירית וגו' עלה קאמר יתיב מלכא עילאה ת"ת שנתעלה בשבח תפנוקין. יתיב בעטרוי שהם ב' עטרות נוספות לו על

תפנוקי מלכין הם הנחלין הנז' לעיל. במסבו ב' בחינות הנז' שהוא מסב ומתעדן בכולן. נרדי היסוד על שם שמוריד ומשפיע השפע היור' כחץ נתן ריחו שהוא ענין קודם אל הייחוד וז"ש דא יסוד דאפיק ברכאן לאזדווגא מלכא קדישא במטרוניתא ירצה קישוטין וברכות שמשפיעה הת"ת כדי לעוררה לייחוד וז"ש לאזדווגא מלכא במטרוניתא ולא אמר מטרוניתא במלכא מפני שהתעוררות הזה ממנה אליה לעוררה לפי שאין בה הכנה וכדין אתיהבין ברכאן ע"י הייחוד כענין פותח את ידך. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ות"ח עד לא מיתו בני אהרן כתיב וגומר פי' זה בפ' וארא וביה נתיב ותלד לו את פנחס אלה ראשי ונבר נתבאר לעיל דף נ"ז ע"ב כי או' אלה ראשי בלשון רבים הוא מורה על נדב ואביהוא דאתקנו בפנחס. עכ"ל:

גליון. ואקרון בשמהן וגומר וז"ש ז"ל הרשעים קודמים לשמן אמנם הצדיקים שמן קודם להם דומין ליוצרם ושמי ה'. בשעתא דמזדווגי וגומר ובפ' לך לך היינו סוד כד מתחברן לא תימא כד מתחברן אלא מתחברן ולא אמר כד מתחברן אלא להודיע על טוב טעם ודעת והבין. עכ"ל. וע' בספר אור הגנוז בס"ד:

דף סב.

פתח ר' אלעזר ואמר וירא וגומר מאן באר דא וגומר קשיא ליה שדה נק' מ' באר מ' א"כ מאן באר ופי' כי היא בחינתה המקושטת ע"י הספי' העליונות שהם שרים ונדיבי העם החופרים הבאר הזה בשדה כנזכר. אלין אקרון נה"י פי' אלין אקרון עדרי צאן מפני שהם רשימין יותר ולא אמר עדרים סתם והטעם שהצאן התחתון תלויים בהם ומהם נמצאו ומהם היו שכל הנמצאים צבאות מטה ולזה נק' נצח והוד צבאות והם נמצאים למטה ע"י הייחוד והיינו או' רובצים עליה דהיינו ב' בחינות א' רביען עלה בסוד הייחוד רובצי' בה הב' משפיעין לה והיינו קיימין עלה. ומאלין אתמליא ברכאן שפע א"ו ולד"ו. דהא מן ההוא באר וגומר יקשה לו כי לפי מה שפי' שעדרי צאן הם נה"י איך יתיישב כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים אדרבה העדרים משקין אותה לז"א דהא מן ההוא באר אתזנו עילאין ותתאין וגומר והכוונה לפרש העדרים סתם בכל מקום שיצדק בין עליונין דהיינו נה"י בין עדרי' תתאין דהיינו המשתלשלין למטה והטעם שע"י שמשקים התחתונים נשפעים העליונים מלמעל' כנודע מפני יניקת התחתונים והיינו או' ומתברכאן כולהו כחדא ולכן אלין רובצים להשפיע ולהיותם נשפעים כנזכר. והאבן גדולה וגו' דא הוא דינא קשיא וגומר הגבורה המושכת עליה דין שמשם נובע יניקתה להשפיע לכמה כחות קשים שתחתיה מחם קדושי' מהם אינם קדושים. אלין אינון שית כתרין. הענין ג' פעמי' נז' עדרים פ' א' ג' עדרי צאן והם נהיי כנזכר. הב' ישקו העדרים והם העליונים והתחתונים

כנזכר. הג' ונאספו שמה כל העדרים דהיינו שית כתרי מלכא והענין כי בהיות' נשפעת מנה"י לבד אין להם כח בשפעם לבטל הדין אלא היא יונקת מהם שפע וברכה וג"כ יונקת דין מגבורה אמנם כאשר נאספו שמה כל העדרים דהיינו בהיות כל ו' ספי' משפיעים בה אז מבערים ממנה הדין וז"ש דמתכנשי כולהו ומסכימות אל ההשפעה א' הרי אז הגבור' מתבטלת ברחמיהם. ופי' או' שמה בא להורות על מקום הנעלם והיינו מרישא דמלכא והענין העלם הבינה שמשם התעוררות הדין ושם ביטולו. וקשיא ליה דהל"ל ונאספו משמה וגומר שמורה משם נתקבצו להשפיע בה למטה לז"א ומריקין בה יר' ומבחינ' שנתייחדו לבד הוא ביטול הקליפות ואין צריך רק האסיפה לבד וז"ש וכד מתחברן כלהו כחדא לארקא בה אפי' שעדיין לא הריקו מיד היא מתכפרת:

כתיב וגללו וגו' כתרגומו וגו' קשיא ליה בשלמא אי הוה אמר דחמש כתרי מלכא מגלגלין הגבורה לצד א' ניחא דהיינו וגללו את האבן לצד א' אלא לדידך דאמרת דכל שית כתרי מלכא הם מגלגלים לא שייך לישנא דמגלגלים ולא לישנא דוהשיבו דממש דינא מתהפך לרחמי כנזכר לז"א כתרגומו ומגנדרין להההוא דינא קשיא פירוש הדין בעצמו מהפכין אותו לרחמים ומזה ימשך שיוסר הדין מעל פי הבאר וז"ש ומגנדרין להההוא דינא קשיא ומעברן לה וגומר ע"י הגנדור שהוא אל האבן בעצמו שמהפכין אותו לרחמים כנזכר:

והשקו את הצאן מריקין וגומר קשיא ליה דלעיל נקט העדרים והשתא נקט לשון הצאן ועוד דלעיל קאמר דמן הבאר ההוא ישקו והשתא קאמר דאינון שית כתרי והשקו הצאן לזה תירץ הצאן לישנא דעילאין ותתאין ולישנ'. דוהשקו אין הכוונה שהם בעצמם משקים אותם אלא מריקין מההוא בירא וגומר כנז':

לבתר והשיבו קשיא ליה דמשמע שהם בעצמם מהפכין אותה אח"כ לדין כענין וגללו וזה אינו לז"א שהכוונה תב ההוא דינא לאתריה הדין בעצמו חוזר אל טבעו ומקומו הקדום לו והענין אחר שבידם לעכבו כבראשונ' אלא שהם מניחים אותו שיחזור לאיתנו הראשון יקרא והשיבו והטעם שמניחין הדין להתגבר בגין דאצטריך ליה וגומר שאין העולם מתקיים אלא בדין כנזכר:

פתח ר"ש ואמר יעלזו חסידים וגומר בי"ג מכילאן וגומר וחסדין ירתי וגומר פי' שמאחר שהם מתגברים צד החסד וענין זה בחסד א"כ נמצא כי כל כבוד י"ג מכילן וכללותם ויניקתם ניתן בירושה להם וז"ש יעלזו חסידים בכבוד וכבוד הוא חכמה ולאו דוקא חכמה אלא כל כבוד דלעילא כפי מה שיתייחס מחסד ולמעלה פרט וכלל הכל יתייחס אליהם בלשון כבוד. רוממות אל פי' א"ל הוא בחסד. ותמן סלקין לקשרא קשרא דתיקוני

דיקנא כאו' זקן אהרן וירצה שייגיעו בתפלתם אל מדת החסד שהוא מדתם רוממות אל דידעין וגומר.

וחרב פיפיות יר' אע"ג שהם בחסד כשיצטרכו אל הדין ימצאהו וזהו פי' חרב לה' מ' המתייחדת עם הת"ת חרבא דקב"ה לא חרב נוקמת וגו' שאינה מתייחדת עם קב"ה וז"ש חרבא דקב"ה וחרב פיפיו' דהיינו שהחרב מ' ושתי פיפיות היינו גבורה והוד ואפשר כי חרב ו' פיפיות שתי ההין שבה וכן פי' בתקוני' אלא שפעולתה לטובה לעשות נקמה בגוים כשהם חסידים מימינא: כתרא דחסד וגומר שהחסד ראש לו' קצוות והיא ראשונה לקבל מג' ראשונות והעולה בה מתייחס אליו כל מה שיש למעלה וז"ש בגיני כך כבוד דלעילא שהם ג' ראשונות ירתין חסידים ירצ' עם. היות שאינם למעלה אלא חסידים לבד עכ"ז ירתי. והוא קשרא עילאה היינו קשר ג' ראשונות. קשרא קודשא קשר הבינה עם ו' קצוות. קשרא דמהימנותא ו' קצוות במ':

פתח ואמר וגומר וכל אותה התורה שנתעסקו בה לא נכתב או שהיה פשט או נסתר הרבה או שיכתב במקום אחר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ושמא קדישא בהאי מתעטרא וגומר פי' כי הם י"ב הויות יהו"ד יהד"ו יוה"ד וגומר והם יוצאי' משם יהו"ד הרי הם י"ג מכילן דשמא קדישא והם סוד י"גי אלכסוני הת"ת ומשם נתלים י"ב שבחים ושכינתא עלייהו הם י"ג. עכ"ל.

גליון. והא ר' פנחס בן יאיר כתרא וגומר עיין ויחי רכ"ו תשא קפ"ט, ונראה שיובן במה שפי' פ' כי תשא בפסוק נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ע"ש. עכ"ל:

דף סב:

אשרי העם שככה לו למטה שבזה ה' אלהיו למעל' ודמיון זה שככה לו ר' אלעזר ובסבתו ה' אלהיו כדמפרש כי עזרך אלהיך נגד ר' אלעזר. והא ראובן וא"ת משום שהיה אחיו שוה אליו בשנים והא ראובן וגומר אלא וגו' היינו מצד מדתם שהם נמשכים נשמתם משם מצד השבח הרוחני שהם תלויים בו מנהלם לענין זה כמו ששני כחות עליונים מתקרבין להתחזק בדין כן שניהם מתחזקים למטה לפתיחה הדין בכל מקום וז"ש ואנן נחריב עלמא וגומר והענין לוי מסטרא דדינא יר' בת"ת שבגבורה והיינו לוי שם לווי מייחד הימין והשמאל וממתק הדין ע"י השיר אמנם שמעון בעצם הגבורה שפי' ש"ם עו"ן. שמעון ליתוזף שעד עתה היו מערבין חד בחד שמעון בלוי האמצעי והשמאל דין ובזה ההכרעה לצד הדין והיה העולם חרב הפריד לוי שהוא האמצע להקב"ה נמצאת הגבורה השמאל לבדה ליתוזף ותייחד בקופטרא בהדיה פי' במה שמשתלשל מצד עצמה יר' תקשר הגבורה לבדה בפתיחותיה ולשון וליתוזף לשון לוה: קופטרא לשון שלשלת.

גרדיני טהירין גרדיני שוטרים מכים וחובטים. טהירין לשון שרגא בטיהרא וזהו כינוי אל המלאכים וכיוצא שהן פשוטין. וירי שהם כצהרים דקים ופעמים משמשים אל הקדושי' ופעמי' אל החצונים והן שתים וגומר.

זכאה חולקהון דישראל יתיר משאר עמין ירצה בלא חלקם בתורה אל מה שקדם אליהם מוכנים לכל אהבת ה' עליכם ודאי מורה זכאה חולקיהון. ומתוך הכנתם זו הקב"ה בעי לדכאה אפי' שהם חוטאי' אינם כשאר עמים אלא הקב"ה מטהרם ומקרבם וגומר כדמפ' ואזיל. במתי ארץ יר' במתי נצח והוד במות על ארץ שהיא המ' והם על במתי דהיינו בת"ת ששם אחיזתם וז"ש לעילא לעילא דהיינו במ' ובת"ת. רחימותא דהיינו אהבת חסד הנקשרת עם ת"ת. יומא חד בשתא יום הכפורים מפני שהם נאחזים עד הבינה ומשם מתכפרים ואפשר שלזה רמז באו' לעילא לעילא. זכאין בעלמא דין מ' ובעלמא דאתי בינה כדפרי' לפני ה' תטהרו לפני ה' דייקא. בגין דאתא מסטרא דחסד פי' הכתוב כך ונתן אהרן וישפיע החסד מדתו עם כל מה שלמעלה ממנ' בהזכרת השם ברכה שלמעלה על שני השעירים דהיינו שכינה שהיא למעלה מהמרגלים שהם ב' שעירים ולכן על דייקא. ואחר שהשכינ' מתוק' מדיניה היא אומרת לשתי כחות אלו גורל א' לה' פי' ליתיב האי גבאי ולא יתפשט השורש הפנימי אל הענף המר שבחוץ וגורל א' לעזאזל פי' וחד ישוטי וייזיל וגומר. נפק האי ואשכח וגומר יש' שבירושלם מקום העבודה. אזיל ושט בעלמא אשכח לישראל פי' שבשאר מקומות מושבותם. חבילי לשון חבילה. טריקין לשון טרוקו גלי שהוא לשון נעיל' דנת שהם חותמין ודאי ואפשר מלשון טרקי' חויא וירי' שהם נחשי' נושכי'. לאללא ארעא היינו שלוחי עינים שהם חצוני' מרגלים אשר בארץ בחדרי משכיתו ולכך הם מעידי' וצועקים פלוני עשה כך ונוטל אותה זוהמא הנעשה בעון ומעלה אותה למעלה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. על דייקא פי' כי מטרוניתא יתבא על ב' השעירים כמ"ש לעיל. תאנא דמסטרא דאימא נפקא תרי גרדיני טהירין וגומר ושם היה נותן אהרן הגורלות לבסמא להיא דיתבא על שני השעירים דאימא. עכ"ל:

דף סג.

פטרא פתחון פה. כד מטא האי שעירא אין ספק שהם נהנים במה שישפע שפעולת אותו השעיר להמשיך כל הפגם מלמעלה ולרחוץ את צואת בנות ציון שהם מגואלות בלכלוכי העבירות ואותם המים מי הרחצה יורד עם השעיר הזה אל המדבר ארץ גזרה דהיינו לתוך נוקב' דתהומא רבא ולכן הם שמחים בו:

ות"ח לא דא בלחודוי יר' ענין השעיר הוא בעצם לשלוח להם חלק ממש אמנם בשאר קרבנות ג"כ יש להם בחינ' שהם נהנים ונקשרים לבל ישטינו. כמה דמבסמין וגומר ירצה שאין הכוונה להקריב לחצונים ח"ו אלא הקרבן לה' וז"ש וכולא קורבנא הוא וקב"ה מחלק מן הקרבן חלק לקדושים כאו' לאשי וכיוצא בזה היה נותן חלק לחצונים מהקרבן כגון אברים ופדרים דתננא אזיל לצד צפון וכן הקרנים והטלפים היו נקרבים עם הקרבן הכל להתחלק לצד הדין ומדרגה אחר מדרגה עד החצונים כדי שיבדלו הכלבי' הצועקים הב הב ונכנסים אל נקב התהום והקדושה מ' נטהר' ונקשר כל מדרגות הקדושה בסוד הייחוד בבשכמל"ו וכוונת הכהן להקב"ה אלא הקב"ה נותן להם חלקם משפע התמצית הראוי להם וז"ש וכולא קורבנא וגומר. האמנם נשתנה יוהכ"פ שגזר הקב"ה שממש ישלחו חלקו שם אל ארץ גזרה מפני היות רצונו ית' להשפיעם ממש זוהמת העונות כאומ' ונשא השעיר עליו אה כל עונותם וגומר.

תאנא כהנא יהיב עדבין לתתא הכהן הגשמי נותן ב' גורלות מפני שנותן לחצוני אמנם כהנא יהיב עדבא לעילא גורל א' שהוא צד החסד לתקנתם של עליוני' כנזכר והכהן העליון מיכא"ל בנפרדים מדת חסד בנאצלים. והענין בזה כי שני השעירים הם ב' כחות בחוץ ולהם שרשים בפנים והם הא' ימיני והב' שמאלי והא' ע"י תיקון המ' מעכבין עליו שלא יתפשט בעולם והיינו קורבתו לה' שמכתתין אותו והכהן עוקד אותו למעלה ומקרבו לפני ה' שלא ישוטט בעולם והיינו חטאת לה' קושרו בשורש והא' מעמיד אותו שיתפשט ואין לו כח לקטרג אבל אם היו שניהם ח"ו היו מאבדין העולם ועם היות שזה מתפשט וזה נאסר עכ"ז שניהם מתקשרים וז"ש חד בחד אתקשר והענין שהם ב' כחות מיוחדים אמנם אנו מקרבין א' אל הקדש וממתקין אותו והיינו חלק הגבורה בסוד קו האמצעי שבה שממנו מתפשט הכח ההוא המרגל הא' והא' שהוא בסוד הגבורה שמאלי היא מתפשטה בכחותיה עד החצוני' וממנה מתפשט המרגל הב' ושניהם קשורים יחד מצד השורש העליון כנודע.

בגין דקב"ה יסתכם שאין הכוונה בסמיכת הכהן להשפיעו משתי כחות ח"ו אלא הימין והשמאל מסכימין בכל הנעשה בשעיר הזה: וא"כ או' החי אינו הכוונה על החיים העליונים ח"ו שהוא בצד המות הטמא אלא או' החי מורה על אותו המרגל הנשלח עמו שהוא א' מן החיים המשרתים בשרות המלך ועליה קאי החי וז"ש החי דייקא לאכללא וגומר דהיינו המ'. וג"כ או' והתודה עליו אין הכוונה שיתודה לצד הטומח' ח"ו שאין וידוי אלא אל הקדושה אמנם הכוונה באומרו בשאר חטאות והתודה להקב"ה ובוידוי הזה נשארו עליו אשר. והתודה אשר חטא עליה ופי' ז"ל דהכי פי' והתודה ומה יעשה

בזה כי ע"י הוידוי נטהר ואותו החטא אשר חטא ינתן עליה וז"ש אשר חטא עליה וכן ג"כ בשעיר והתודה להקב"ה ובוידוי הזה נשארו עליו כל העונות וז"ש על כל עונות:
א"ל ר' אבא אי אמרת בשלמא כדס"ד ששעיר עזאזל להקב"ה אעפ"י שהוא בחוץ כמו שעירים הנשרפים וכיוצא ניחא שאין קרבן לשעירי' אבל לדידך דאמרת שהם ב' מרגלים וגומר א"כ קשה שנראה שהם זובחים לשעירים. ופי' שעיקר קרבן לה' בבית מקדשו והוא שולח חלק לאשר חפץ ובזה אנו מקשרים ושוחטים את השעירים עצמן כנזכר.
ות"ח כי כל צד קרבן שבתורה הוא לרצות ולמתק את הדין. וז"ש ת"ח דבגין קרבנא וגומר כנזכר לעיל והיינו לקשר כל שלשלת העולמות ולרבות כל הנמצאים כל א' כפי ענינו. מהרמ"ק זלה"ה:

דף סג:

בכל מה דאתעביד וגומר ירצה כי יש לפעולה עבוא לפועל וצריך שגם הפועל יהיה מוכן לאותו דבר לפי הכנתו ויהיה הפועל מעין הפעולה כדי שימהר לעשות פעולתו הן לטוב הן להפך.
וע"ד כתיב סתום העין ולא אמר סתום פה דמשמע דבעיניה הליא מלתא. ת"ח מה כתיב וישת אל המדבר וגומר דמשמע דבהבטת עין תליא מלתא והיה מביע אל המדבר לעורר כח העין כי אם היה עין תלוי בדיבור אף אם לא יהפוך פניו אל המדבר היה מתעורר ע"י דבורו. וכן ראיה מאו' טוב עין וגומר. יתיר מאחרא אחת מעיניו גדול מהשני. סורטא דעל עינא היינו שיהי' על חוטמו מה שבין שתי עיניו מלא שער ששתי עפעפיו דבקות זו בזו. או ירצה שגבות עיניו שחורות ככחולות כאלו כחל עיניו. ולא מסתכל באורח מישר פי' שהוא מהפך עיניו להסתכל בעקמות.
בג"כ הוא סליק וגומר כמו שאותו איש עתי נעשה סניגור עם היותו מסטרא דדינא כך הוא עם היותו קטיגור מסטר' בישא נעשה סניגור.
לאתר דאקרי מצולות ים הם הכחות החצונים שהם רפש וטיט שתחת המ' הנקר' ים והענין אותו מקטרג הנברא מהעבירה והטינוף והפגם שהיה בקדש על ידי רחמים מגרשו אל מקומו במצולות ים ושם הוא מין במינו מתעכל ומתבטל. מהרמ"ק זלה"ה:

דף סד.

והא אוקימנא באן אתר שאין שעירי חטאת אלו כשעיר חטאת הקודם כי הא' שהיה גורל לה' הא אוקימנא באן אתר מתקשר ולכן עבדין ליה חטאת בקדמיתא ואינו בכלל אלו אלא מפני שהוא מתקשר למטה ואל למעלה יותר וז"ש ולבתר מתקרבין הני למעלה ומסמין כולא אפי' קדישי עליונים. ואשתארו ישראל זכאין וגומר שהם מתטהרין

בכל המדרגות בין בחצונים שהם שעיר עזאזל בין בחצונים שהם מתטהרין ומתערין ומתעלמין והיינו שעיר חטאת בין בפנימיים דהיינו שני שעירי חטאת ושאר הקרבנות: **תאנא בההוא יומא כמה פתחין וגומר** ירצה תקובל כל מיני תפל' צעקה תחנה שועה בכיה כל מה שירצה האדם שאין שער ננעל **שיר השירים** לקבל חכמה הכי הוא שכל דבריו דברי אהב' ואחו' מצד הימין והיינו או' כל השירים קדש וגומר דהיינו מפנימיו' החכמ'.

קהלת לקבל הבינ' הכי הוא כי כל דבריו דברי מוסר והוכחות מצד השמאל שכפי מה שהוא מקור הנבואה כן הוא ענין הנבואה. ואו' תלת ספרין דאורייתא ירצה שעם היות שנאמר שהם חכמה ותבונה ודעת עכ"ז כולם מצד החכמ' דהיינו מדתו כאו' והרב חכמת שלמה וז"א כולהו בחכמתא שנשפע ממדתו.

משלי לקבל דעת במאי אתחזי היותו מהמדה הזאת אלא כל אינון שבמשלי הם נחלקים פסוקיו לשתי חלקים חצי ימיני מדבר בצדק וחצי שמאלי מדבר בחטא וברשע, וע"ד זה כל פסוקיו חציו לשבח וחציו לגנאי וז"א דא כליל בדא פי' חצי הכתוב ביפה וחצי בהפכו וזה מורה על כלל הימין בשמאל והשמאל בימין.

לאו רישיה סופיה שאין יחס מים קרים עם השמועה ועכ"ז טבע הלשון שכפי מה שיתהפך יתקיים גזרתו וז"א וכד אסתכלנא ביה כלא כליל וגומר מורה על סגולת הפסוק שהוא ישר ונאה ממעלה למטה וממטה למעלה ולתת לו איזו סברה כפי פשוטו נראה שנאמר כמה דהאי נייחא דרוחא וגומר.

דא אורייתא וגומר הענין כי הנפש העייפ' בנטותה אחר המגונה כמו שדרשו בעשו והוא עיף ואח"כ יחזור בתשובה ויתקרב לתורה ויתעסק בה ויקרר חום יצרו כאו' פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש וכאי' והוי שותה בצמא דבריהם וז"ש ומרוי נפשיה מינה: **ושמועה טובה וגומר** או' שמועה היינו או' קב"ה אכריז עליה כרוז הנשמע לכל כמה נותן והיינו או' טובה מפני ששכר התורה בעה"ז ובעה"ב מאתר דקב"ה רחיקא כנזכר שהיה רשע ואח"כ חזר וארץ היא מ' המתרחק מן הרשע אחר שנתקרב חזר לאהבתו והיא מכרזת טובותיו. והיינו מרחוק ה' נראה לי ע"י התשובה וגומר. מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו נר"ו כתב**. נחת חד ענא דאשא ואסחר לון. אפשר משום חציף עלי וגומר. עכ"ל:

דף סד:

ויצא אל המזבח וגומר אל אלהים ה' דבר ירצה ג' שמות שהם אל בבקר מצד החסד אלי"ם מצד הגבורה בערב י"ה מצד הת"ת דבר ויקרא ארץ משפיע למ' בעתות אלו שהם עתות שינוי המעשה כדמפרש.

אלף וגומר לא יחס למספרים אלו אלא כך היתה קבלה. אמנם של בין הערבים רבו כמו רבו לפי שעיקר שירה לצורך ועבד הלוי הוא יוכיח ולכן בין הערבים משמרת הגבורה תתרבה השירה והמשוררים וגם עיקר בריאת המלאכים מהגבורה כדפי' ז"ל בשני נבראו המלאכים לכך מלאכי הגבורה רבים וסדר המלאכים ערב ובקר וצהרים ולכן הם מתמעטים ממשמרת אל משמרת:

ור' יוסי פליג ואמר שבבקר מארי דיבבא ועם היות הבקר חסד המזמרים הם בעלי הדין מארי דיבבא אלא שמתתקנים ע"י החסד והכרח הענין מאו' ברן יחד ככבי בקר וירועו כל בני אלי"ם דהיינו ובבקר מארי דדינא. וההוא זמנא הימנותא דברכאן יר' לתרץ למה נאמר פי' וירועו לשון הכנעה וירצה שכחות החסד מתגברין וכחות הדין נכנעים לפניהם לז"א וההוא זמנא הימנותא דברכאן ולא שייכא הכנעה אלא אדרבה שהם מתמתקין ומקבלים ברכות שאם לא כן שוב אינם מקבלים ברכה כל ימיהם. וקב"ח בינה אתער לאברהם מדת החסד ואברהם בסוד נשמתו מתגבר בחסדו לאחיא ליה מצד החיים שמהחכמה שמצדה התעוררות הזווג. והיינו ואשתעשע ביה שהשעשוע הוא הייחוד ואין ייחוד מתעורר אלא בנשמות והנשמות מעוררות הייחוד הם החסידים וראשם אברהם והקב"ה משתעשע בהם בשכינת עוזו כנודע.

ושלטיה בעלמא שכל ההנהגה בעולם החסד המתלבשת והחסד הוא מתפשט בבקר כנודע.

ומנ"ל דהאי בקר דאברהם פי' שאברהם גובר בעולם על אותם הכחות כדכתיב וישכם אברהם בבקר מתעורר בבקר לשלוט על כל הכחות.

מארי דיללה הם כחות הדין יותר חזקים שהזמן גורם. וקטטותא היינו התפשטות הדין וגורם למטה פעולות הדין הכל מה שמצד הגבורה גובר ויצחק בעל הגבורה גובר מתעורר לדון כל חייבים, וז' נהרי אשא וגו' משבעה מדות הדין ואפשר דהיינו שבע כחטאתיכם כי כחות הדין ז'. מעילא לתתא מגבורה עילאה מתעורר הדין דרך השתלשלות הכחות עד גיהנם ממש. וההוא שעתא בעי בר נש וגומר. מברא לפרוכתא דהיינו קדושים כחות התחתונים בסוד לילה שנתעלו שערי ההיכלות ולכן הפרוכת פרוסה וראיה דדינין לת"ת מתערין וגומר עד דאתפלג ליליא היינו ענין חצות לילה אקום להודות לך. משמרה ופלגא דשלש משמרות הוי הלילה. ואמרין תהלות ה' אלו כנגד הת"ת נגד צהרים שפי' ר' יהודה וז"ש תהלות ה' דהייצו ת"ת. ור' יהודה פליג אף בהאי ואמר דתהלות ה' הם בצפרא והכריח כן מענין יבשרו שהוא בשורה ורחמים בלי ספק והוא פעולת הימין והבקר כאו' לבשר את שרה והיינו מיכאל וזה דקדק בדבריו באו' דמבשרי. ור' יוסי תירץ

ואמר דאדרבה איפכא אלו מבשרים ואח"כ באו הברכות שבשרו הקודמין וז"ש תהלות מבשרי עד דייתי צפרא ויתער האי בקר כדין חדוותא וגומר שהקודמין מחצות עד הבקר מבשרים השמחה ובבקר היא השמחה ממש:

תאנא אמר ר' אבא לסיועי לר' יוסי אתא כדמפרש ואזיל וז"ש כלהו הכי כדפריש ר' יוסי: **הימן** הכי שמה לשון ימין.

ידותון שמיה לשון דין. לאתקנא שירתא שלא יגביה א' קולו מחבירו ולא יקדים א' לחבירו וכן פי' בס' היכלות.

בההיא שעתא דמטי ליליא וגומר בהא פליג אר' יוסי דלא אמרין אלין דמברא לפרוכתא שירה כלל אלא שכיך כולא מפני שבתחלת הלילה שליטת החצונים והם מתפשטים בעולם ואין שירה.

כולהו אתמנון כחדא אלין על אלין ירצה עם היות שבהם כמה בחינות קדושים וטמאים דקים ועבים עכ"ז אין להם חלוקי משמרות אלא כולם זמנם מתחלת הלילה עד החצות כולם בדין אמנם בחצות הלילה אלו שהיו דין עד עתה מתפשטין בעולם מתכנשין ירצה שהם אוספים עצמן מן המיתה והחצונים ונבדלים מהם להתבסם בשירתם ובזמרם וז"ש ומתכנשי כלהו וגומר קם ההוא נער וגומר מטטרו"ן יונק מהמ' והיינו משמרה ג' כנזכר במסכת ברכות פ"ק. לדכאה להו שהוא המושך שפע לכל המלאכים לטהרם מן הדין שנתלכלכו בו בסוד לילה ועיקר השפע והמזון בבקר מצד החסד. ועאל לשמשא פי' כד אתער בקר שהוא אחר משמרה ג' בעלות עמוד השחר בסוד הייחוד ע"י מטטרו"ן בימי החול:

כדין הוא שעתא דרעווא שהרצון העליון מתפשט בספי' וז"ש דאשתעי מטרוניתא במלכא והיינו אשה מספרת וגומר דקאמר בגמרא. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון תאנא אלף וחמש מאה וגומר לפי שבערב הוא שעת הדין לכך הוצרך לרננת משוררים למתק הדין:

דף סה.

חוטא דברכאן היינו חוט של חסד המשוך על אסתר והוא יסוד נמשך מת"ת בסוד הנצח שהוא מן החסד. אינון דמזדווגי וגומר היינו שמשתתפין עמה בקישוטיה לעת הזווג שחצות לילה הם מתייחדים לקשטה ולכך להם חלק בזווגה והיינו מאן דאתי עם מטרוניתא דקאמר ר' שמעון שקשט השכינה וכמו שהיא באה לקבל השחר גם הוא עמה. ואשתכח עמה שאחר שהשכים בחצות לא הפסיק עד תפלת השחר בשינה או בדברים בטלים וזהו וישתכח עמה בשעתא דאושיט מלכא יד ימיניה היינו בחצות. וכן

מפרש לקמיה ועאל בגפוי דמלכא שהם נצח והוד ואל שתי הזרועות שהם חסד וגבורה אמר אושיט לה ימיניה שהזרוע למעלה ואושיט למטה. אשא כנפי שחר היינו השכינה הנשאת על כנפי שחר הם נצח והוד ועל אותם הכנפים היא עולה ונק' כנפי שחר מפני תגבורת הנצח הנק' שחר על הוד.

מאן אחרית ים המ' תחלתה מחצות וסופה באור הבקר ואשכנה באחרית ים פי' אמצא שם באחרית ים דהיינו באור הבקר כד אשתעי מלכא במטרוניתא וזה ע"י שאהיה עוסק בתורה מחצות וזה יגרום לי שאשא כנפי שחר ונק' אחרית דילה דמסתלקים דינהא ובערך זה נק' אחרית וסוף הדין דסוף סוף לילה איהי אעפ"י שאינו דין בערך שאר לילה.

תאנא בההיא שעתא אבהן מזדמנין וגו' וקדמין לאשתעי בהדה היינו מציאותם המצטייר מהם בה להתקשט במיני קישוטיה דאינון ג' גוונין דקשת המתחקקות בה מאתם ואח"כ ע"י המציאות הזה שבה יש להם דרך לחבקם בסוד שמאלו תחת לראשי כי יתחברו בה ע"י המציאות הזה אשר להם בעצמם בה וז"ש ולאתחברא עמה. וקב"ה היינו הת"ת כללותם בו קודשא משמאל בריך מימינא הוא מאמצע ולכך מליל שהוא הדבור הקודם אל הייחוד בהו בשלשתם בעצמותו. והוא קארי לה ממטה למעלה כי הקישוט בא אליה למטה במקומה ואח"כ קארי לה וסוד הקריאה הוא השפעתו נוסף על הקישוט כמו וקרא זה אל זה ומקבלין שהוא כינוי אל ההשפעה לפרשא לה גדפוי שהיא תעלה על נצח והוד להיותם כסא לה:

מזמור לאסף ודאי שהוא המאסף הנז' לעיל מתקן כל חצות עד הבקר: אל אלי"ם ה' הם ג' אבות כדמסיק א"ל נהירו דחכמתא דהיינו החסד הנק' א"ל. שלימו דכולא המבריח בין הימין והשמאל ממוזג ברחמי. דבר ויקרא ארץ אחר שהוא מחבק אותה בשתי זרועותיה שהם א"ל אלי"ם מיד ה' דבר ויקרא ארץ נהתייחד כנז':

ר' אלעזר הוה יתיב וגומר. אלי"ם בכל אתר דינא ירצה כי אלי"ם ימצא בא' מג' מקומות או בבינה בדקות כי ממנה התעוררות הדין והוא קשה בצד מה ששם נביעתו. ב' בגבורה מורה על גלוייו וקושיו וזעמו מי יכילנו והוא מהיל לכל בעלי הדין. ג' במ' הוא דין נגלה יותר אמנם הם נחים קצת כנזכר באדרא. וז"א אלי"ם עם היות שהוא מתייחס בג' מקומות עכ"ז אין מקום שיורה ה' רפיון בדין או תיקון קצת אלא כל מקום מג' מקומות שנתייחסו יורה על הדין וז"ש הא תנינן אלי"ם בכל אתר דינא ובזה יקשה אמאי אקרי יהו"ד אלי"ם הענין שאם היה אפשר לומר ששם אלי"ם יורה בכל מקום רפיון בדין אין לי קו' כלל כי כמו שנייחס לשם יהו"ד שם אדנ"י מדת הדין הרפה כך בדרך זה נוכל לפרש לייחס לבושו שם אלי"ם מפני שמורה שהוא מתלבש בדין רפה וכופה הדין קצת

אמנם בהקדמה שפי' אלי"ם בכל אתר דינא וימצא בג' מקומות ומורה על קושי הדין ואין בו שינוי להראות שנמתק קצת א"כ אמאי אקרי אלהי"ם: יהו"ד דאית אתר וגומר היינו שהספי' היא מקום דין והשם הבא לה' הוא שם יהו"ד ומורה על היותו בספירת הדין שינהו לדין וז"ש יהו"ד אתר שמקום גורם לו דאקרי אלי"ם זה קושי גדול ואם היה השם הזה לבד בלי חברה הי' אפשר לפרשו על הרחמין מזוגין בדין עד שנעשה מדת הדין הרפה אמנם כשנדקדק בשם הזה הוא בא לעולם בשיתוף שם אדנ"י שהוא מדת הדין הרפה שמורה על קושיו ועולה ממטה למעלה מתחזק ועולה וקשה והא אתוון דרחמי אינון בכל אתר ירצה שאותיות בעצמם הם המורות על הרחמים והייחוד הגמור יו"ד בה' ו' בה' ובכל מקום וספי' שנק' בשם יהו"ד יורה על תכלית הרחמים ושלימות מדה ההיא ודביקותה במאצילה א"כ יקשה שיקראו אותיות תכלית הרחמים בתכלית הדין כנזכר:

א"ל הכי הוא כתיב בקרא ואין לך להכחיש הקדמה זאת שגלה לנו הכתוב שאין דין בלא רחמים ולא רחמים בלא דין וז"ש והשבות אל לבבך ולבך אל ימהר ואל ירוץ ואם רץ לבך שוב לאחור ואל תפריד כי הוא האלי"ם והענין כי לא אמר כי ה' אלי"ם הוא וגו' שהי' מורה על בחי' ח' אלא אמר ה' הוא אלי"ם בא לכפול האלי"ם הוא ה' ה' הוא האלי"ם וירצה כשתמצא שם אלי"ם אל תחשוב שהוא דין לבד אלא הוא יהו"ד מדת רחמים הוא פועל בחברתו וכן ה' רחמים הוא האלי"ם והדין עמו ופי' זה הוא ממש שם אלי"ם יהו"ד בנקודת אלי"ם דהיינו שהוא רחמים ופועל בשיתוף הדין כנזכר:

א"ל מלה דא ידענא יר' לא מחוסר ההקדמה הזאת הקשתי ולא שאלתי יכחיש הקדמה זו אלא על הקדמה זו יפול הקושיא וז"ש דבאתר דאית דינא אית רחמי כלומר שהענין לא יתהפך והענין כל מקום שנמצא שם אלי"ם דהיינו מבינה ולמטה אל תדמה שהדין פועל בלי שיתוף רחמים ח"ו אין פעולת הדין בעולם כלל שיפעל בפירוד הרחמים ח"ו דבאתר דאית דינא אית רחמים וזה יאמר על צד הכולל אמנם החלוקה המתהפכת אינה כוללת שלא נאמר ובכל מקום שיש רחמים יש דין ח"ו שהרי הא"ס רחמים פשוטים בלי דין והן אמת שברחמים התחתונים יכונה בהם הרחמים וישתתף בפעולתם כגון שם א"ל אלי"ם צבאות שדי וכיוצא הם קצתם דין ברחמ'ם וקצתם רחמים בדין ולזה אמר ולזמנין באתר דאית רחמי וגו' ולא בכל פעם שכבר יש בחינה שהוא רחמים בלי דין והוא בשם יהו"ד כי שם דביקות הספי' במאצילם ואין בהם אז דין כלל ועל צד זה אני מקשה ששם זה לא ידענא אליו דין ולפחות שם אלי"ם שהוא הקושי הגמור:

א"ל ת"ח הכי הוא כלומר בכל מה שנשיב לא נכחיש הקדמתך כי היא אמת ועוד בתוספת שאף במקום נק' אלי"ם ח"ו שהוא פי' כדס"ד השם עצמו הוא אלי"ם דין חזק

ובזה קשה לך כנזכר אמנם האמת הוא כי אפי' בשם זה שהוא נקרא אלי"ם האותיות בעצמם אינ' אלא רחמים יהו"ד בכל אתר בכל איזו קריאה שימצא רחמי:

ובשעתא דמהפכי וגו' כללן של דברים הוא לומר לדידך ר' אלעזר מאי דאמרן ארורים הרשעים שמהפכין וגומר הודיעני מה הנרצה בו אם נאמר ששם יהו"ד לא ישתתף בדין כלל אין מתיישב או' שמהפכין רחמים למדת הדין שהרי שם זה לא יתהפך והיאך יהיה פירוד בין מדת הדין למדת רחמים ואם נאמר שישתתף מדת הדין במדת הרחמים כאו' ה' אלי"ם ונאמר שיתהפך מדת רחמים לדין אין ראוי לומר שיהיה השינוי כ"כ ברחמים העליונים עד שישתנה מכל וכל אלא בהכרח אומ' מהפכין מדת רחמים לדין הענין הוא לומר שהרחמים הם רחמים לעולם ולא ישתנו מבחינת רחמים דבקים במאצילם בעל הרחמים אמנם מפני היות הרחמים מסתיר פניו מהרשעים ויתנו יד אל הדין לפעול פעולתם וייחס להם שם הדין אבל לא שבאמת יצדק שממש הרחמים יהפכו לדין. וזה הטעם תדין אפי' למדת שהם רחמים גמורים ואין ראוי לכנות בהם השינוי ולזה נאמר כי הסכמתם אל הדין יהיה ע"י עזיבת הדין לפעול כרצונו והיינו הסתר פנים והיינו התהפכות הרשעים הרחמים לדין והיינו ממש שם יהו"ד שקשה לך כי לפי האמת העיקר הוא בתיבת יהו"ד שאותיות אלו הם אותיות רחמי' מסודרות בכל סדר הרחמים לא ישתנו לעולם וז"ש כתי' יהו"ד שהוא מורה על העצמות הכתיב אמנם קרינן נקרא לנו בערכינו שם עובר בלתי נכתב אל דרך העברה להורות על ההסכמת הרחמים עם הדין לא שיהיה באמיתות כדס"ד. ע"כ תשובת השאלה דרך כלל:

אבל ת"ח רזא דמלה ואעמיק על שורשן של דברים ועל בוריין בפרטות. תלת דרגין וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. יומם יצוה ה' חסדו וגו' זה תבין ממ"ש בפ' בא כי ליל הוי קודם דאתפליג ולילה אקרי בתר דאתפליג. הה"ד מזמור לאסף וגו' זה יובן בהקדמ' שעשה לעיל כי אסף הוא הממונה דלקיט כל אינון ממנן ואינון ג' ממנן הם כנגד א"ל אלי"ם ה' חסד בבקר גבורה בין הערבים ת"ת בפלגו ליליא. וכולם נאספים בבקר כחדא לאתאחדא ולאזדווגא במטרוניתא כנודע וזהו מזמור לאסף הוא ממונה שכנגד הבקר והוא המקבץ הג' שרים והממוני' ואז מתאספין ג' שמהן א"ל אלי"ם ה' ואז אחרי התקבצם יחד אז דבר ויקרא ארץ מזדווגים עם המ' הנק' ארץ כי עד עתה קרייה יבשה ועתה היא ארץ בסוד ויקרא אלהי' ליבשה ארץ וזהו ויקרא ארץ כי קראה ארץ להורות על הייחוד. ואו' דבר להורות כי אז מדבר ומשתעי מלכא במטרוניתא כנ"ל כדין היא שעתא דרעווא דאשתעי

מטרוניתא במלכא וגו' וז"א דבר וגו' וז"ש תאנא בההיא שעתא וגו'. עכ"ל. ועיין מה שכתבנו בספר אור הגנוז בס"ד:

עוד כתב הרח"ו נר"ו. והאי נהרא אתקרי א"ם פי' כבר ידעת מה שפי' רשב"י ע"ה בפ' תרומה בסוד הש' של אפרסמון קכ"ז ע"ב. דבשעתא דהדרא ויתבא רביעאה על בנין דלתתא לינקא לון היא עומדת בצורת מ"ם סתומה ומצד זה נקראת א"ם לגנתא כאם המניקה את בניה ובשעתא דסתים ואתגניז בגווה גו נקודה עילאה לעילא כדין איהי קיימא בדיוקנא דאת סמ"ך בגווה ואתגניז ביה לסלקא לעילא ומצד זה היא לעילא מן גנתא כנזכר וז"ש בגין דעדן אשתתף בהדה ולא פריש מינה וזה נכון ולא כפי' מורינו. עוד יש לומר שלבינה יש ב' בחינות מתחלה היתה כלולה בחכמה ואח"כ נתפשטה והולידה וכמו שנבאר ובערך ההתפשטות היא אם לגנתא ובערך קודם ההתפשטות שהיתה נלולה בתוכו נק' עילא מן גנתא וב' מציאיות אלו עדיין יש בה וז"ש בגין דעדן אשתתף בהדה וגו'. מהרח"ו נר"ו:

גליון והאי אקרי אלי"ם וגו' משפטים קכ"ב. כי ה' הוא אלי"ם וגו' ויחי רפ"א. עכ"ל:

דף סה:

בקטורא קשר כמו קטרין למשרא. קסטירא היכל בטירותם תרגמין בירוש' קסטורותינון **אתא** ר' אלעזר ונשיק ידוי וגו' אזדהר דלא למכתב דוקא בכתי' ס"ת תפלין ומזוזות שיש קדושה בשם עצמו. למכתב שמא קדישא פי' גוף האותיות קוצם ועוקצם שיש בהם רמז ברוחניו'. ולקשרא קשרא היינו דרך כלל לכל האותיות ברמיזת' בספירת' כנודע כל אות ואות בקשריה וחלקיה בעצמ' כדמסיק שיש בכל אות ואות רמזים הרבה וצריך הכותב כשהוא אוחז הקולמוס ומתחיל בעוקץ היו"ד יכוון בסודה וכן ירד בגוף ושם יכוון וכן כשיגמור וע"ד זה כל שאר האותיות בגופם בעצמם ואחר גמרו כלהאות והולך לכתוב השנית יכיין בקשר כל אות ואות בחברתה וז"ש קשרא דחד עם חד וע"י מעשה הכתיבה יכוין ייחוד. והטעם כמו שהזכירה הגשמית גוף לכוונה כך הכתיבה הגשמית גוף לכוונה וכמעט הוא כמי שמזכיר האותיות בעצמם וכמו הכהן ההוגה השם היה מכוין ואם לא היה בר עונשין כך הכתיבה בגבולין אם לא יכוון צריך עונש. דבר ה' השם בעצמו. מצותו הפר היינו מצות ס"ת ותפילין ומזוזה והשם בזה והמצוה הפר שאינה כתקונה: לית ליה חולקא וגו' רבים יתמהו על זה ול"מ היוצא בו המצוי בזוהר שמחמיר בענייני דחסידותא וגם בעיני יפלא. ואפשר לי לומר כי הוא כענין או' ראיתי בני העליה והם מועטים וגו' ומאותה העליה הוא ההכרת הזה דקאמר שאינו זוכה לאור העולם שהצדיקים נהנים בעליה ההיא וכיוצא בזה נוכל לומר בכל המקומות דאי לא תימא הכי

לא שבקת חיי לכל בריה: חד דרגא שלא כוון ברמז המדרגה ההיא ודלג על המדרגה ולא כוון בה או חד קשרא שכוון בה ולא קשר אותה בעליונות או בתחתונות: מאתר חד מאות מארבע אותיות. וכן תאנא כד בעא קב"ה וגו' הביא זאת התוספתא שמתוך מה שמפרש בפשט יובן הענין הנעלם והיינו דמפרש הפסוק כפשטו והיינו במדת הדין ומדת רחמים ברא העולם והיינו א"ל אלי"ם ד' דהיינו שיתוף הדין עם הרחמים ע"י שני הקצוות עם המכריע דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש דהיינו כל העולם כלומר אמר והיה העולם וחזר ופי' סדר הבריאה ואמר סדר המעשה איך היה מציון דהיינו נקודת בית המקדש באמצע ירושלם משם הופיע מעשה העולם והכי פי' מציון מכלל יופי של עולם אלי"ם הופיע נבראו והיינו לשון ארץ כלומר וירצה העולם באו' ויקרא ארץ ממזרח שמש דהיינו כל העולם ומאין בראו מציון שמשם מכלל יופי לכל העולם כנז' ומכאן יתבאר הנעלם וז"ש ת"ח שמכיון שהתחתון בעליון מתחתון נודע עליון וז"ש בריש דבריו כולא כגוונא דלעילא עביד ליה א"כ ירושלם מ' לא אתברכא אלא מציון יסוד והיינו מציון הופעת המ' הנק' אלי"ם והענין כמו שירושלם התחתונה יונקת מציון וציון מהחניות עליון השורה בו כן למעלה מ' מיסוד ויסוד מת"ת וזהו כלא חד בחד אתקשר. או יר' כולא חד וגו' ירצה הגשמי עם הרוחני שממש היסוד מתלבש בקדש הקדשים והמ' בירושלם ות"ת עליהם והכל א' וסדר א'. מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בס אור הגנוז בס"ד:

גליון וכד שבילין סתמין וגו' עיין בראשית דף ט"ו ע"א:

דף סו.

ויצא אל המזבח כיון שלא פי' הכתוב אל מזבח הזהב וכיוצא מורה דבסתם מזבח קאמר לרמוז על המזבח העליון מ' והיינו אשר לפני ה' כדמסיק **כביכול** משום דהתם נמי שייך כפרה לגבי פגם העונות להכי אמר כביכול. כהנא עילאה חסד. וענין מכפר יר' משפיע סוד שפע ואור הרחמים להאיר המדות החשוכות. כהנא דלעילא הפנימי הוא ג"כ משפיע בכל המדות ומייחדם. ומתתא שארי בסוד התעוררות כדפרי'. כולהו עלמין בסוד שלשלת עשיה יב"א: אלמלא הוו ידעי כדמסיק לקמיה שישראל הם בקדושה וכל העולמות העליונים הקדושים תלויים בהם וכשהם פוגמים אלו העולמות הרוחנים נפגמים מה שאין כן אומות העולם לכן עון ישראל קשה הרבה ולא כן עון אומות העולם כי מי הכניסם עד שיפגמו. וכד ישראל בטילו מרצונם כ"ש לבתר שנחרב הבית שג"כ נתבטלה עבודה עליונה:

מאי קא מיירי קשיא ליה דמאי כפרה שייך לעילא ופי' ר' יוסי לאתערא חסד בעלמא והתעוררות החסד יכונה בשם כפרה: ור' אלעזר פליג עליה ופי' דממש כפרה שייך

והכריח כן מאומרו וכפר על הקדש. והתוספתא דמייתי דייק קדש ממש לעילא שבקדוש' העליונה היתה הכפרה והתיקון.

עבדין פגימו הענין הוא בהדרגה ראשונה ע"י העון שפוגמים עצמם ונשמתם וגופם ורוחם ונפשם הם ג"כ פוגמין מקום אחיזתם ולהכי מיד הפגם מעורר הגבורה מפני שבסבת הפגם מסתתר האור העליון והרחמים דבאתר פגים לא שריא ולכן מתעורר הדין ובזה גרמין לאסתאבא מקדשא שכוונ' היא היות המ' יונקת מצד הצינור הפגום שבברית העליון. ואח"כ מתעורר הנחש מפני שנמשך לו כח מהמ' וז"ש וחויא תקיפא שארי לאתגלאה ומיד הנחש בא ומלמד חובה על הפוגם ועל כל העולם שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה ומיד דינין מתערין:

לדכאה כולא להעביר הפגם מהמדות מכל העולמות קודם לכל ואח"כ ולאתערא כתרא קדישא להאירם בחסד שהוא מדתו. דהוא רישא דמלכא היינו רישא דזעיר אפין. חידו מצד הבינה. וברכאן מצד החכמה אשתכח דכולא שלמא מצד קו האמצעי שלום ודאי:

מכל חובין דחאבו קמי מלכא קדישא היינו הפגם שפגמו למעלה קמי מלכא קדישא מכפר. והכריח כן מאומ' מכל חטאתיכם לפני ה' וגו' פי' אותם החטאים שהם לפני ה' כנז':

בגין כך כתיב וכל אדם וגו' יר' שממש בא לכפר בקדש העליון ולזווג המדות כדי לכפר המדות ע"י הייחוד ובזה מטהר הפגם: בעדו הת"ת ובעד ביתו המ'. וקב"ה ת"ת עמהון והטעם שהוא בא על שכינתו לשומרה וז"ש דהא שכינת' לא אעדי וגו'. ותבת עמהון מן גלותא ועם היות שפגמו ישראל את ברית והושיבו נשים נכריות עכ"ז לא אסתלקת מעמהון בזכות אינון צדיקייא דאשתארו וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

דף סו:

א"ר יהודה לאפושי אתא דלא תבת לחוד אלא הייחוד נגמר ונשלם כדמסיק. אנשי היינו הצדיקים כנסת היא המ' והצדיקים אנשיה והיא גדולה שגדלה בהם והם גידוליה בזכותם דייחודם והם נקראים אנשים המגדלים הכנסת שהיא מ' שהיתה קטנה בגלות בכל זמנא בין בגלות מצרים בין בגלות בבל בין בגלותינו זה יש לו קצבה זכו אחישנה לא זכו בעתה וכן היה במצרים זכו והחישה ק"ץ שנים. אלין אבהן דכולא פי' שיש למטה מג' אבות שהם חג"ת ג' בנים שהם נה"י ולמעלה מהם ג' ראשי' שהם חב"ד ועכ"ז לא הזכיר אלא אלו לגבי יחוד השכינה מפני שהם אבהן דכולא כי כל מקום שאלו שם הכל שם. ור' חייא אמר מאי טעמא כלו' תירצת טעם לג' אבות אמנם הפוכם לא תירצת.

כללא דאבהן כולל החסד והגבורה בסוד ההכרעה כאו' איש תם וגו' והוא אילנא קדישא ששאר הספי' הם ענפים אל הת"ת בג"כ וא"ו דשמא קדישא וגו' הכוונה כי וא"ו כולל ו' קצוות וכל הענפים מתפשטים ממנו:

ר' יצחק וגו' די"ג מכילאן הנה י"ג מדות של רחמים הנכתבין בתורה הם י"ג מקורות עילאין מתלבשים למטה בת"ת והם י"ג תקוני דיקנא דא"א כדפריש באדרא והם נמשכין לזעיר אנפין וכליל לון הת"ת והיינו וא"ו במלואה ירצה שהוא מתמלא מהאור העליון דהיינו וא"ו שנתמלא. מבואע סתימא כתר.

ר' אבא פליג ואמר שאין מלואה מורה על י"ג מדות אלא דרך אחרת לה וז"ש אלא וא"ו דיתיב על כורסיה היינו ת"ת על מ' קודם המיעוט בהיותה כסא אליו. כד"א ודמות הכסא כדמות אדם פי' כסא מ' אדם ת"ת וז"ש א' סתים בגויה ולא אתגלייא כי בחינה זו מציאות מ' הנשארת שם לא בחינת המתגלה והיינו סתים בגוויה ואינה נגלית. בי נשבעתי מ' הנק' נאם ד' מפני שהיא נעלמת למעלה בשם ד' כמו הדבור הנעלם בעצם המדבר.

בג"כ כתיב ולא אקרי האלף הנעלמת בין שני ווין ואינה נקראת. ו' בתראה וגו' הענין על היסוד שכל ענייני הת"ת הם כלולים ביסוד כאומרם כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף כי גם היסוד כולל ו' קצוות.

וע"ד כלילן אתוון חד בחד ו' רישא וסיומא ולא בוא"ו שני ווין בשם בן ד' מפני שהם רישא וסיומא לבד דהיינו וא"ו ומשך הוא"ו דהיינו וא"ו אחד.

ותאנא תרין אתוון וגו' שהם כוללות במלואם ת"ת ויסוד ומ'. ואע"ג דאוקימנא שפירש וא"ו בדרך אחד אין זה דרך הנו"ן כדמסיק. נ' כפופה היא מ' ואח"כ סמוך לנון הוא ו' זעירא יסוד והטעם שהוא יסוד ולא ת"ת בגין לאתברכא מיניה ומקור השפע הוא יסוד המעמיד המ" ע"י השפע המושפע לה: ן' פשוטה אתפשטותא דת"ת והיינו נון שמתפשט יותר מוא"ו והיינו שמגיע עד מ' שהוא נון כמוה:

ואי תימא יר' דאמת דוא"ו הוא יסוד דמתברכא מיניה א"כ אמאי אתהדר דאדרבה מורה שאינה מתברכת ממנו ובשם בן ד' לא קשה שכן ו' פניו לה' שלפניה ותירץ משום יקרא דמלכא דהיינו ן' פשוטה ת"ת:

ותאנא מ"ם לא כליל בגוויה את אחרא כי מ' סתומה בינה מ' פתוחה מלכות והם מתייחדות ומתקשרות יחד ואין ביניהם ו' או ן' הקושרת ב' אותיות ומורה על צנורות פתוחות מזו לזו והטעם כד אתחבר וגו' הענין כי המ' אינה פתוחה הרבה כפתיחת שאר אותיות והסבה היא כד אתחבר עמה ם' סתומה דהיינו בינה סתימין ארחהא ואע"ג דמתפשטין ירצה אע"ג שהבינה ם' סתומה משפעת ומושכת השפעתה אל המ' מ' פתוחה

המתחברת עמה עכ"ז דרך המשכתה נעלם ונסתר באיזה דרך ישפיע למ' ואם אין לה פתח היאך יורה על האמצעי ביניהם ולזה נסתר הדרך והפתח ואין אמצעי:

ולזמנין איית דמתני בהאי ם' סתומה שאינה בבינה אלא במ' לבד ושתי האותיות במדה א' ויצדק עליה סתומה כד"א גן נעול וגו' וכפי זה הדרך איך יהיה אמצע מינה ובה:

א"ר יצחק וגו' בא לפרש ענין לכפר בקדש איך יצדק בספי'. ותי' בשעתא וגומר והכוונה כי הכפרה היתה לישראל ולטהר פגמן וע"י היתה השכינה נטהרת אל היחוד. וכל אדם ועם היות שאדם נכלל במ' בעת היחוד כל אדם לא יהיה באהל מועד שהיא מ' אהל מועד שמייעדת עמה ת"ת בבואו לכפר בקדש דהיינו סדרת פגם ישראל והארת השכינה עד צאתו שהוא מסתלק ממנה והיא מחלקת שלל לאגפיה. כך כהנא למטה כדמפרש ואזיל מפני שהוא דוגמא עליונה. לייחדא שמא קדישא לקשרא ולקרב ד' אותיות יהו"ד והיינו קרבן לה' ואח"כ מעביר פגם המ' השוכנת עם ישראל בתוך טומאותם שהיא משגחת בתחתונים והיינו לכפרא בקודשא ואח"כ יחוד ב' אותיות יהו"ד ואדנ"י כזה יאהדונה"י והיינו לזווגא מ':

תאני הענין שקשה לו ה' טבילות וי' קידושין כי לא ימנע אם לבנים גדולים למה טובל מלבנים לזהבים ואם זהבים גדולים למה טובל מזהבים ללבנים. ותירץ שהענין היה לעורר את השלום ועתה אם היה טובל מזהבים ללבנים לבד היה מורה קנאה בין המדרגות שאלו חולין לאלו ולזה מקדש מזה לזה ומזה ל"ה ועושה שלום בין כולם וז"א נפק מהאי דרגא וגומר אחיד שלמא וגו'. ואפשר ג"כ לומר באו' עאל בדרגא חד אסחי גופיה ירצה בחסד שבאותה המדרגה שם רוחץ עצמו לעורר היחוד בחסד שבה ונפיק מדרגא לדרגא אסחי גופיה בחסד שבאותה המדרגה והוא מתלבש ורוחץ במימי החסד שבמדה ההיא בענין שמעורר החסד שבכל מדה ומדה דהיינו להרבות השלום ע"י החסד שהוא נכנס לטבול בחסד במים טהורים כדי לשמש באותה העבודה וכן הקידושין מורה ברכה בידים העליונים כי המים על הידים מורה רוב ברכה ובמשך הברכות אפילו י' אצבעות הרגלים וז"ש קדיש ידוי ומתברכא וגו': והבגדים מתייחסים כפי הפעולות והעבודות וכמו ששינוי העבודה היה מורה שינוי מדרגה כן שינוי הלבושים היה מור' על שינוי המדרגות:

תאנא ר"ש בגלפוי אתוון פי' בעולמות ובחינות המתחקקות באותיות יהו"ד. בסטרין אתקשרן פי' בסטרי האותיות שהם מתקשרות א' בחבירתה והכוונה הדבור הוא בב' עניינים א' במציאות עצם האותיות בעצמם ברמז המדרגות העליונות ב' בקשר האותיות

א' בחבירתה והיינו קשר העולמות הרמוזים. ואו' וא"ו אתפשט לע"ב הטעם כי הזכרת ו' היא ו"א שעולה שבע והם ע' ושתי אותיות הם ע"ב מהרמ"ק זלה"ה:

דף סז.

נהרין מפתחן ונהרין אנפין פי' בחינות נעלמות ונסתרות. כדין כולהו וגו' כאומ' והכהנים והעם העומדים בעזרה וגו'. בריך שמא להמשיך השפע מהכתר הנק' ברוך ראש ומקור כל הברכות כדפירש בתקונים. שמא ת"ת שמא קדישא. יקר יסוד כדפי' בששון ויקר ת"ת ויסוד. מלכותיה כמשמעו והיינו סוד ההמשכ' דרך קו האמצעי בכל עשר ספי' דהיינו אומ' לעלם כתר ולעלמי חכמה ובינה עלמיא ז' מדות ולהורות על פי' זה כיוון הרשב"י ע"ה לתרגמו:

קלא מתקשר ירצה קול סוד ת"ת נמשך משם קול רוחני לפי של כהן מכח הזכרת השם והיה נובע בשפתיו ואומר תטהרו וראיה לזה שהיה אסור להם לגמור הפסוק וזה כוונת המשנה באומרה ואומר להם כלומר הכ"ג יאמר והם לא יאמרו מפני שסוד המלה הזאת הוא משך השפע העליון הנקשר עם הכהן הגשמי להשפיע למברכים למטה והיינו חלקם מן הייחוד לכך כהנא רבא כד אתקשר ביה ההוא קלא יאמר תטהרו ולא אחר:

תאנא מכל חטאתיכם וגו' כיון דכ' מכל חטאתיכם מכל וכל מאי לפני ה'. לאתפתחא בדינא לפי שמוסיף הבינוני חטא או תשובה. דאקרי תשעה וגו' ירצה שרמז אליו הכתוב באומרו בתשעה לחדש תענו וגו' ויש להקשו' וכי בתשעה מתענין וגו' אלא וגו' והיינו ראיה אל דבריו. סלקין דינין מכל ארבע בתי דינין בית דין שבעשיה ב"ד שביציר' היכל זכות. ב"ד שבבריאה ב"ד שאבצילות הכל העלו לב"ד העליון כתר על חכמה ובינה. כורסיא היא החכמה והבינה עם כל הספירות לכתר והיינו עילאה קדישא והיינו כורסייא דרחמי שהוא לפנים משורת הדין וותרנותא כאו' וחנותי ומשם התשובה. ועוד יש לפרש כורסיא חג"ת ולפני ה' ממש הבינה הרוכבת על הכסא כורסייא קדישא מצד הגבורה ורחמי מצד הת"ת וותרנותא מצד החסד. מכל חטאתיכם חטא שבעשיה בספר ב"ד דבעשיה וחטא בריאה בספרם וכן דיצירה ודאצילו' מכל חטאתיכם אלו לפני ה' דהיינו קודם הת"ת ולמעל' ממנו. אינון אמרין בסדר העבודה שלוחי צבור והמסדרים והמסייעי' כנז'.

לבתר אסחי פשט דברים מורים שיש הפסקה בין הגרלה לקטרת בעבודות בגדי זהב וזה דוחק שאין מי שסובר כך ואיני מבין דבריו. וזקפאן ידיהון עליה בצלותא שיכנס בשלום ויצא בשלום: קערא דדהבא שלשלת של זהב קשורה ברגלו שאם ימות שם יגוררוהו

בשלשלת ויוציאוהו ולא יצטרכו ליכנס אל המקדש. נטיל תלת פסיען עד ג' פסיעות ברוחב העזרה מלוין אותו. משם ואילך הם עומדים:

רשימא דלבא אסחר לדוכתיה ירצה היה פוסע עוד ג' פסיעות ועומד לכוון שכבר נכנס שיעור ג' פסיעות ונכנס ג' מחיצות ליכנס אל האצילות ושכינ' שהיא כחותם על לב הב"ה באה והקדימה למקומה על הכרובים להקדימו. נכנס עוד ג' פסיעות עוד ג' מחיצות פנימ' בכוונתו ומשם ואילך אינו נהנה מעיניו בשכינה ולכן אסתים עינוי ומכוין בספי' וז"ש ואתקשר לעילא. ובלחישו אתדבקן שהספי' הם שם אדנ"י והפנים שם יהו"ד ומתקשרן כזה יאהדונה"י בלחישו בדרך ייחוד. רעוא מהכתר מנקודה דחכמה מתבסמן מריחי אפרסמונא מהבינה הנק' אפרסמון כנז' בזוהר תרומה והכהן נהנה חלקו ממנו בדרך המייחדים וז"ש עאל ריחא כדי שיתבשר בייחוד:

פתח כהנא פומיה בצלותיה היינו תפלה קצרה שהיה מתפלל בצאתו בעוד היחוד שואלת צרכיה בקצרה: בתר דסיים שנגמר היחוד. כדין ידע כהנא ירצה בהריחו ריח אפרסמון כנז'. ועמא ידעין בלשון זהורית. הוא תב לאחוריה וצלי היינו תפלה קצרה ותאני והדר מפרש. ואם אפשר לפרש שהיה מתפלל שם אחרת על ישראל ועל כחו ניחא:

ר' חייא פתח נפשי וגו' אוותך מבעי ליה פי' אם הכוונה שהיה דוד אומר להקב"ה נפשי מאווה אותך א"כ היל"ל אוותך ותירץ דלקב"ה קארי נפשי ורוחי דהיינו ת"ת רוח לכל מ' נפש לכל וכנגד כל ישראל אמרו וידקדק הכתו' דאמר נפשי דהיינו מ' אויתיך לאתדבקא בך והיא מדת לילה אף רוחי ת"ת בקרבי אשחרך בעת שחר שהוא זמן התעוררותו ואשחרך לאשכחא רעווך מהכתר:

ר' יוסי אמר וגו' הכי פי' הגוף אומר לנפש נפשי אני מתאווה לך בלילה כאשר אתה מסתלקת ממני ותדע למה אף רוחי בקרבי אשחרך פי' כאשר רוחי בקרבי והנפש והרוח בגוף אשחרך כי אני משחר לעבודת קונינו לתועלתך כדי שתזכה לאור החיים וכפי' זה אומרו כי כאשר משפטיך לארץ ירצה כאשר את בגוף עוסקת במשפטיך שהם דיני התורה את מזכה הרבים והיינו צדק למדו וגו'. מהרמ"ק זלה"ה: גליון. וכלהו קיימין בקיומייהו. היינו שהיו פורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה. עכ"ל:

דף סז:

אמרה כ"י נפשי וגו' וה"ק נפשי שבעה ברעות בגלות ועכ"ז אויתיך אני בלילה ועם הקב"ה מדבר. פיסתא דקוטרא לשון בזיון בתרגום ירושלמי מחלילא. לאתבא לאתריה בנאולה לתקומה מעפר. אף רוחי בקרבי וגו' יר' עם היות שאני בגלות אף רוחי בקרבי אשחרך במצות אע"ג דמשעבדאן והיינו אף רוחי דקרא:

ר' יצחק אמר אמרו ישראל וגו' הם דברים לנוכח עם הת"ת ואינם קוראים אותי נפשי אלא הם אומרים המ' שהיא נק' נפש סתם כנודע שהיא נפשי ר"ל שלי שוכן בתוכינו וז"ש בעוד שכינה בי ושוכנת ע"י נפשי אויתיך ולפי זה קשה בלילה.

אלא בגין דהאי נפש וגו' היינו מ' שאז היא מתעוררת להשתעשע עם הת"ת כנודע אשחרך באתערותא וגו' פי' ע"י רוחי אני מתעורר לשחרך והכוונה על רוח הקדש רוח נדיבה המעורר לאדם לעבודת קונו.

בזמנא דמשפט וגו' והאי דקאמר משפטך לשון רבים לרמוז לבחינות הת"ת שכל א' מהם נק' משפט: אימתי צדק למדו וגו' הכוונה שהמ' נק' ארץ מצד הרחמים לשון רצון ונק' צדק מצד הדין כנודע וכפי זה יאמר אימתי צדק למדו יושבי תבל ויכלו לסבול דיניה כאשר הת"ת שהוא משפט מתייחד בארץ שהיא בחינת רצון במ' מצד הימין ואם לא זה היתה כולה דין חזק ואין העולם יכול להתקיים:

ר' חזקיה וגו' דא כ"י מ' נקראת נפשי אף רוחי ת"ת ופי' נפשי אויתיך דווקא בבחינת הייחוד דהיינו שעמך יהיה אף רוחי בקרבי כשתשרה אתה ישרה ג"כ עמך שאז היא רחמים דהיינו דמסיים כי כאשר משפטיך וכדפירש ר' יצחק לעיל וסמך על המבין ופליג עליה שפי' רוחי ממש כפשטו.

ר' אבא הוה יתיב וגו' יהב להו נשמתין קדישין ומאתר קדישא. אית נשמתין קדישין ולא מאתר קדישא כמו אותם שנטו למעלה כנז' לעיל וכמו נשמות העשוקות ביד הקליפה וז"ש נשמתין קדישין ולא מאתר קדישא. ואית נשמתין דלא קדישין והם מאתר קדישא וישמעאל ועשו יוכיחו כפי תערובת העונות במדרגות ולז"א נשמתין קדישין מאתר קדישא לשלול ב' חלוקות אלו. בגין למעבד פקודוי וגו' כל תורה ומצוה נעשה לבוש לנשמה מפני שהנשמה מבינה שלבושה הת"ת תורה ומ' מצוה וע"י התורה יתדבקו בבינה שהיא מקורם. קב"ה אתי וגו' היינו התעוררות מיין נוקבין דסלקין לגבי דכורא מאורייתא ופקודין דצדיקי' וע"י נשמתם התעוררות הזה ואז נשפע השפע העליון והייחוד שהקב"ה מתייחד עם המ' ומשפיעה ונשפע עליו מלמעלה ובזה נשפעים הצדיקים נק' שעשוע והיינו או' בגין למחדי וגומר.

בגין ירצה על ה' בינה שהיא על הת"ת ואו' אז תתענג מורה על עונג זה הנוסף עליה' לעתי' והיינו כד אתי קב"ה וגומר ואז המקור העליון נפתח והיינו שפע הנשפע מבינה על הת"ת ומלכות: והשביע בצחצחות נפשך כביכול וגומר השתא הענין מפרש נפשך מ' ואמר כביכול ירצה שקודמין הצדיקים לשכינה ולפיכך השכינה רודפת אחריה' כדי

שע"י תהיה לה השפע והשעשוע והיינו אומרו משתעשע בהו מההוא וגומר וע"ד אתי שהיא רודפת אחריה' כדי שיגיע לה חלק.
וכל מאן דאשתדל באורייתא זכי מפני שייחד' ע"י התורה דהיינו מ"ן ולזה כל מאן דאשתדל באורייתא ואפילו בעול' הזה זוכה לאותה המדרגה כ"ש בעלותו משם מהרמ"ק זלה"ה:

דף סח.

תערג כד"א לערוגת וגומר הכוונה עושה עצמה כערוגה זו ששואבת מימיה ויר' כאיל היא השכינה מלשון אילותי דהיינו כחן של ישראל. תערוג על אפיקי מים פי' על המקורות היוצאים לה ממקורות אפיקי מים שהם נצח והוד וז"ש ודאי לאשתקייא מימוי דמבועי דנחלא כדמסיק על ידא דהיינו שהיא למטה וע"י הייחוד היא יונקת ומלת על אפיקי יר' תערוג על סבת אפיקי מים והיינו לאשקא וגומר כן נפשי ממש כמשמעו תערג ונעשית ערוגה אליך אלי"ם מדת המ' לקבל ממנה בעלמא דין ע"י עסק התורה ובעלמא דאתי במשכנות הנפשות היונקות ממלכות תמיד: מבועי נחלא מאי אינון. הנה בא לפרש התוס' שלא [נפרש] מבועי נחלא מהבינה ועל אפיקי מים ממש עליהם ולז"א שא"א לפרש כן וזה שאמר מבועי נחלא מאי אינון שאין למעלה מבועין סגיאין אלא מבועא חד כאו' ונהר יוצא מעדן ובהשקותו את הגן וגומר הוא א' וז"ש להשקות לשון יחיד ראשו וסופו אחד ודוחק לומר שאין השפע מתפשט בכל הספי' אלא דרך הקו האמצעי לבד ולכך אמר שצריכים אנו לומר שהכוונה שתחלה נהר חד יוצא מהבינה וימשך השפע אל המ' אמנם בין היותו יוצא מבינה אל היותו בא אל המ' יתחלק לחג"ת נ"ה וחוזר ומתייחד ביסוד וז"ש וכל אינון נחלין הידועים שהם חג"ת שהשפע מתחלק בהם אל סוד ימין ושמאל ואמצע נפקין ונגדין יוצאים תחלה ומתרבים ונמשכים בבחינת עצמם מה שאין כן בבינה שאין שם בחינת רבויים אלו ומתכנשין בתרין וגומר הטעם כדי שיהי' השפע מכל הספי' ואחר שהוא מתבשל באפיקי מים בשחקים ששוחקים מן לצדיקים ואח"כ בההוא דרגא דצדיק שיש לו בחינת השורש ממש והיינו להשקות את הגן לשון יחיד וקשיא ליה דבקרא לא אדכר יסוד לז"א איל וצבי כחדא משתכחי כיון שנזכר איל צבי לצדיק שם הוא:
תאנא קול ה' וגומר הני אילות השדה פי' איל מ' אילות מאי ניהו לכך פי' כי אילות לשון רבים הכוונה כי המ' נק' שדה כנודע ובחינותיה הידועות בה נקראות אילות ולפי פי' זה קול ה' מת"ת יחולל ודאי לשון בריאה בהיות אותו הקול בא אל המ' ברא והאציל בה אותם האילות והבחינות:

ד"א אילת השחר חסרה דהיינו המ' עצמה שהאצילה הת"ת:
ד"א אילות השדה דהיינו חוצה לה למטה בעולם הנפרדים כדמפרש ואילות הם לשון כח וגבורה והם בעלי הכח והגבורה דהיינו המ' עצמה מטתו שלשלמה יסוד ס' גבורים סביב לה והם אילות מצד הגבורה שבה' ופי' יחולל לשון כאב והענין שבתחלת הלילה הם מתלבשים כח ודין מצד הגבורה העליונה כאו' איש חרבו על יריכו מפחד יר' מכח הפחד והגבורה מתייחדת ונקשרת בלילות מדת המ' וקול ה' יחולל אילות בחצות לילה שאז השכינה ינקא מרוח צפוני דהוא ת"ת מצד הגבורה המתמתק בשעתא דקב"ה עאל לגנתא דעדן ואז אור השכינה מתמתקת ע"י רנה של תורה המתעוררת ביניהם ואור הת"ת מאיר עליהם ואז היה אליהם האי קו"ל שהוא ענף מת"ת דב"ש ממש כנזכר הנק' קול נפיק נמשך למטה אל הנפרדים שהיו מתלבשים בגבורה וכאיב והיינו שמכניע כח דינם. ואפשר לפרש לכל הפי' הקודמין או אילת חסרה או מ' או בחינותיה הנפרדים לג' הפי' לשון כאב שמכאיבם ומכניע את דינם שכולם בדין ואח"כ פירשו לשון בריאה וז"א דבר אחר יחולל איילות כמו חוללה ידו ופי' יחולל אילות אין בריאתם בכל יום אלא בערך שמשפיע בהם וההשפעה היא חדושם כאלו אותו היום נבראו. ויחשוף יערות היינו השפע שהוא בחינות לילה ואז השפע מצד הדין הממתק הדין החזק ולכך ויחשוף יערות מקורות השפע הדין המשמח שהי' נסתר והיינו וינקא לון כאימא וגומר ונודע כי הדבש מצד הדין כאו' דבש מצאת אכול דיך וכתיב כל שאור וכל דבש:
כמה דכתיב אשר בידו וגומר הענין כי המ' מאספת לכל הנפשות והת"ת מאסף לכל הרוחות ובכל לילה ולילה אדם מפקיד רוחו ונפשו למענה ולזה הוא מדבר עם המ' ששם נפשו וכן עם הת"ת ששם רוחו ועלייהו קאמר נפשי אויתיך בלילה שנפשי גנוזה בך מרוב חשק אהבה בלילה בעסק זמירות התורה בלילה כדמסיק אף רוחי בקרבי שמסרת מכבוד רוחי מצד הת"ת אשחרך בעסק התורה בשחר כדמפרש ואזיל:
אשתתפו כחדא לעלמין הענין כמו שהנפש דבקה ברוח מפני הנאתה ממנו כן רוח דבק בנפש שהוא מאיר מהם כנודע ואין הגוף משיג כנשמה בסילוקה אמנם משיג בשתים אלו ולכך ידמה אהבת ה' אל אהבת שתיהם ואמר נפשי אויתיך ר"ל כאהבת נפשי המסורה לך אויתיך וכן רוחי בקרבי קשור' בגופי שהוא בידך אשחרך כדפי' ואהבה בלילה כדמסיק עד דיתער צפרא שצריך שלא להפסיק בשינה. זעירין אינון וגומר בפ' ויגש פי' ענין זה מפני שכנ הנשמות הם מייחוד קב"ה ושכינתיה ת"ת ומ' וכאשר לא יגבר תאות הת"ת כ"כ ונמצאת מ' גוברת אז אין הקב"ה מעמיד אותה הנשמה הבאה מיחוד זה אהובה וחשוקה לפני הת"ת ומעמיד' לפניו ולהיות הדבר הזה אמר זעירין אינון:

בשעתא דנשב רוחא וגומר קשיא ליה וכי הנשמות והצבאות אינם מייחוד קב"ה ושכינתיה א"כ למה אינם חשובות לז"א כי כלל הנשמות והצבאות והמלאכים סתם הם נבראים משמש ימי בראשית בכלל בריאת העולם ושאר צבא מרום אלא שאלו נתעכבו עד דקב"ה אחית לון לתתא ע"י ייחוד יוצאות בתיאובתא ולכן הם חביבות לפניו ועומדות לפניו כנשמת אליהו וכיוצא מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מנ"ל מאליהו דכתיב חי ה' וגומר פי' עמדתי לעסוק בתורה בחצות לילה ולכך אם יהיה טל ומטר וגו' ת"ח בשעתא וגומר הא פי' אחר כאשר עמדתי. ועיין פ' ויגש ר"ט סוד נשמת אליהו דרוש נפלא. עכ"ל:

גליון. ויגש ר"ט ויצא קנ"א. עכ"ל:

דף סח:

ואינון אחרנין לא סלקין עד דימותון אין לפרש כפשוטו שצריך שיהיו כאליהו דאם כן לא תמצא צדיקים כאליהו אלא חנוך והוא אמר לקמן דהוו אלף וגומר אלא הענין הוא שיש צדיקים שיש בהם מיתה שמגעת עד הנשמה ויש צדיקים שלא יצדק בהם מיתה כעין אומרם יעקב אבינו לא מת וכיוצא והיינו שיסתלקו מן העולם כמי שפורח ומסתלק וזו מעלת שאר צדיקים וענין אליהו ענין בפני עצמה הוא שלא טעם טעם מית':

אשכחנא בספרא וגומר הענין שהמלאכים יש מהם מצד הת"ת לבדו בלא ייחוד המ' כמו הנק' מלאכי שלום ויש מהם מצד המ' לבדה ואין באלו מיתה ולא סילוק ממעלתם אלא עומדים קיימים. אמנם הנשמות הרכבתם מייחוד ת"ת ומ' ולכן הם פנימיות יותר כי מעלת על הפירוד רבה מאד וכאשר יגבר בהם צד המ' שבה המיתה כנודע אז ימותו ויגבר קצת מיתה אל הנשמה ואלו אינם עומדות לפניו שהת"ת עץ חיים ואין בו מיתה אבל כאשר יגבר צד הת"ת להם אותם הבאים בתיאובתא סגי הם אותם העומדים טמירין לפניו ולא שליט בהו מותא יר' שלא יתדבק בנשמה מותא שהם בעץ החיים ואינם נאחזות בצד המיתה. וסלקין וטאסין הכוונה הסתלקותם כעין מיתת האבות וכיוצא.

וזמין קב"ה לחדתא עלמא בהו. הענין כי צדיקים אלו זככו רוחם ונעש' הנשמ' רוחני וכאשר ירצה הקב"ה לקשר העולם הזה המת בצרור החיים העליון כדי שע"י זה יתחדש העולם אשר נפגם אדם בחטאו ועל עולם זה אנו מתפללים בעלמא די ברא כרעותי' ולזה כאשר ירצ' הקב"ה לבנות שמים חדשים וארץ חדשה אשר היה ברצונו לעשות יעשה אותם ע"י צדיקים אלו שהם העלו הגשמי וזככוהו וכמעט מואסית בעולם ובעסקיו וכאלו הם אנוסות באות לעולם שעיקרם מעולם החדש והרי הם חלק עולם בנוי מכבר והנ' הם מת"ת ומ' שהם שמים עליונים וארץ עליונ' ויחדש בהם השמים והארץ שהם

בטבע השמים והארץ החדשה במציאות נשמתם וגופם ולז"א אני עושה דמשמע תמיד אני עוש' ע"י ירידתם למשה ועלותם למעל' והם גורמין ייחוד בין קב"ה ובין שכינתיה והם מחדשים תמיד ייחודם ע"י דהיינו שמים חדשים וארץ חדש' שהם הבנים העומדי' לפני אביהם:

תענו את נפשותיכם קאמר וגומר לא אמר תענו אתם אל נפשותיכם דהיינו החלק המתדבק למעל' שצריך להכניעו. בגין דישראל משתכחין גבי מלכא דהיינו חלק הנפש והנה בהתעוררות הנפש תכופר למעלה במקום עיקר דין הרוחני וז"ש בגין דישראל משתכחין קמי מלכא קדיש' זכאין וזכות שם הוא ע"י עינוי הנפש החוטאת ובהתענות הנפש תדבק בשורש ותפרד מן החומר ותחשק דבקותה בשורשה וז"ש ויהא רעותא דילהון לגבי קב"ה וגומר: וע"ד מאן דאכיל ושתי וגומר הענין כי הגוף יותר יחלש אם לא יאכל ב' ימים אם יאכל תשיעי ויתחזק ואח"כ יתענה יום א' אמנם הנפש תעונה יותר ותצטער אם יאכל בתשיעי הרבה ואח"כ תתענה מאם תתענה ב' ימים שהיא חולשה רבה לגוף אמנם הנפש לא תצטער צער העינוי אלא הגוף חלש ולז"א מפני שהעינוי לנפש ולא לגוף לזה יאכל כדי שיתחזק ויצטער הנפש כנזכר ולא שנשלול הגוף שלא יתענה מכל וכל אלא עינוי שניהם והנפש עיקר והגוף נכלל עמה וז"ש את לאכללא כולא וגומר והטעם כי החטא בשיתוף שניהם כמשל העור והחיגר שפי' רז"ל וז"ש לכפרא על חוביהון שניהם יחד:

היום הזה מבעי ליה מפני שעצומו של יום מכפר והיה מורה על יום הכפורים שהוא בינה אלא אמר ביום וגומר להראות על עתיקא שהוא הכתר המתגלה ע"י החכמ' בבינ' להאיר לז' הספי' והיינו ביום האור המתגלה ביום והענין כי מימי הכתר זכים ורוחצים ומלבנים כל השחרות שבעולם וז"ש על חוביהון דכולא:

עיר עז לנו מ' הנק' עז מצד הדין שבה והיא בת שבע ז' וכלולי' מעשר ושתיהם יחד ע"ז. ישית חומות וחיל הם בחינות המלכות זו פנימית מזו וזו סיבבת לזו. וכתיב ולא אבא בעיר ופי' לא יכנס בירושלם והיינו מ' כנודע, ויקשה אחר שיש לה כמה בחינות כנזכר א"כ למה תקרא עיר קטנ' ופי' שהיא קטנ' באיכות משאר הנאצלים הקודמים לה דהיא בתרא' מכולא. ב' שהיא תתא' מכולא דהיינו שנמעטה ונטרדה ממקומה.

שורוי רברבין וגומר יר' נקט שם עיר להורות על מעלות ובחינות לומר שורוי וגומר יר' היותה בחינת עיר יש לה שורוי דהיינו בחינות כותרות אותה וסובבות אותה ובחינות אלו הם בה מצד החסד והיינו רברבן ומצד הגבורה תקיפין ומצד הת"ת קדישין וזה יורה על בחינתה בקדש לבד לא בחינ' אשר יש לה בתחתונים הכוללת גם החצוני' וז"ש עיר

הקדש דהיינו שהיא מקודשת ונבדלת מהתחתונים שהיא נק' בהם ים שתחתיה מצולות ים ועתה היא עיר ולא ים:

זעירין אינון וגומר יר' מעט הם אותם שיעלו ויכנסו ויעמדו בה וז"ש לסלקא בגווה ולמשרי בה והיינו אומרו ואנשים בה ולא אמר לה יר' אותם העומדים בה לאפוקי שעולים ואינם נכנסים אמר בגוו' ואמר למשרי לאפוקי אותם שעושים מצו' רבה מאד שיתאחזו שם לפי שעה אמנם מעשיהם ידחו אותם למטה: ובא אליה מלך גדול ת"ת כדכתיב גדול ה' ומהולל מאד בעיר וגומר. לאזדווגא בה ייחוד ולמשרי בה שפע. וסבב אותה הפך נקב' תסובב גבר והכוונ' היות הת"ת אורו סובב ומכתיר המלכות. דבנה שורוי וגומר היות בחינותי' מאירות מבחינות המאירות שבת"ת וז"ש דבנה שורוי יאין שפירן וממה בנאם והאירם פי' ואמר מכל אבנין יקירין דהיינו הספי' וכל יקרא דמלכא היינו אור החמה.

בג"כ ירצה ע"י שהת"ת מתייחד שמה ועושה לה כל הכבוד הזה ימצא בה מעלה שלא תמצא בכל שאר הספר דהיינו היותה היא בלחודהא ולא כן שאר. כלילא מכל עטרי מלכא דהיינו כל הספי' נכללות בה והיינו היות כל כתרי מלכא מתעטרין ונראות בה כל הספי'.

בג"כ יר' כל כך האריך בשבח העיר שהוא טעם שהאנשים בה מעט.

מסכן פי' שסגל מצות ומעשים טובים והוא מוכתר בהם כי התורה שהאדם עוסק בעולם הזה מושך בה מלמעל' אור ורוחניות מת"ת ומלכות ובאותו האור מתלבשת נשמתו וגופו ועי"ז זוכה ליכנס בעיר הנז'.

וחכם לפי מה שפי' במסכן נכלל חכם לזה פי' כי חכם יר' שנעשה מרכבה למ' הנק' חכמ' ומפני שגם זה נכלל באו' ומצא בה כנזכר לז"א כי זה חכם מכולא דהיינו לאעלא בה וישאר בה והיינו ומלטשנמלט משאר בני עלמא ועמד בה כדמסיק ע"י כשרון מעשיו. ואדם לא זכר פי' לא זכר מעשים טובים ההוא להמלט. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. את נפשותיכם לאכללא וגומר פי' דהל"ל תענו נפשותיכם אך מלת את יתירא לרבות גופא נמי. ומלט כמו אמלטה נא וגומר הכוונה כי לפי רז"ל דאיירי ביצה"ר א"ש ומלט העיר מיד היצה"ר אבל הכא לא שייך ופי' לשון השג' כלומר שע"י חכמתו השיג לעלות אמלטה נא שמה הכוונה אשיג שם וכן אמלטה נא ואראה את הכוונה אשיג לראות את אחי. עכ"ל:

גליון. ואינון אחרנין לא סלקין עד דימותון. ק' דהא באלישע נמי נאמר כי חי ה' אשר עמדתי לפניו וכתיב ביה ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו עכל"ה. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף סט.

מגבורה שלא יספיק היותו לוחם ביצרו ועוזב הרע אלא צריך שיעשה טוב. יהיב יקרא למלכא הענין כי בהיות האדם רודף ושומע התור' נותן כבוד למלך שצוה עליה ולתורה לרוממות מעלתה ולזה אעפ"י שאינו חידוש לו שומע אותו ואוהב אותו לרוממות מעלתו שסוף סוף בהיות האד' עוסק בה מייחד למעל' קב"ה בשכינתי'.

תאנא יומא וגומר אלין עלמין כולהו עילאי אפי' הגולים שבהם.

אשדר למטרוניתא שאין למעלה ייחוד בערך אלינו כי בערך בחינות עליונות כתיב אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן. ואעיל אמהו וגומר הענין כאשר גרמו עונותיכו ונחרב בית תפארתינו ובחינת המ' הנק' אופן בארץ המנהלות התחתונים היא עמנו בגלות שוממה פי' שאין ההנהג' ע"י אלינו בלתי אמצעי כי מזונותינו נותן לנו המלך ע"י השפח' ההיא שאנחנו ברשותה בגלות והשפחה ההיא נותנת לבניה. והנ' בערך היות המזון והשפע הרי השפחה יורשת גברת כי הנהגתינו על ידה לא שהיא תכנס לפני המלך ח"ו אלא שהמלך נותן את המשאת ביד השר והשר אל העבד ועבדו אל השפחה ומטעם שמתוך היכל המלך יוצא החלק אל השפחה אין לך פגם גדול מזה אל המלך ואל המלכה:

מאן שפחה וגומר הוצרך לפרש מפני שיש עבד ואמה בקדושה בעולם המלאכים. דקטל בוכרא היינו בטול כח הגבורה שבקליפות במכת מצרים ונשארו גוף בלא ראש. אחר הרחים אחר היכל השחקים דהיינו למטה היכל עצם השמים ונוגה שהם היכלי נצח והוד הנק' שחקים הטוחנים מן ושם למט' היו נוטלים פסולת הנופל שם ועתה תירש גבירתה בערך ההנהג' כנזכר ונוטל כל המזון והיא מחלקת כרצונה לישראל שהם תחת רשותה ועכ"ז יושבי ארץ ישראל אין מזונם על ידה. מלכא בלא מטרוניתא וגומר פי' אם מלכא בלא מטרוניתא בזה לבד לאו מלכא איהו כנזכר פ' ויקרא כ"ש מלכא דאתדבק באמהו עאכ"ו: צדיק ונושע פי' לא אמר מושיע אלא נושע שהוא עצמו נושע כדמסיק בגין דהוה רכיב ר"ל שאין הכוונה ח"ו שיהא מתייחד שם אלא הכוונה היות מרכבתו על הקליפ' ממש. עני דלא כבקדמיתא שאין ייחוד ושפע. ורוכב על חמור מרכבתו בחצונים כדמסיק. בכור בהמה חמור ושפחה תרי פגעי בישין אינון וראש חמור וראש שפח' תרי ראשין אינון קטל ובטל במצרים וכולם למטה בקליפות. צדיק ונושע הוא יתיר מכולא

עם היות שהתשועה לת"ת ולמ' אל היסוד העיקרית שפעולתו הייחוד דאין ייחוד כלל בגלות. דהא לא יתיב בערך השפעתו המוטב לחצונים כי ב' צנורות יש ליסוד כנודע. ובערך השפעתו המותר לחצונים אמר יתיב בסטרא אחרא:

א"ר יצחק וגומר הענין מפני שנראה לו מתוך דבור ר"ש שדבריו דוקא למאן דסבירא ליה דעל עמודא קיימא עלמא כאו' הצדיק אבד וגומר ולכן שאל איך מתישבן מילי למאן דאמ' דעל ה' עמודי קיימא כמקרה הצדיק כן מקרה כל ז' הספי' ולכן שאל איך מתישבן מילי. ור"ש פי' האמת שהם ז' והיסוד מאסף כל הז' ומתאחד בהם ועכ"ז עיקר קיום העולם אינו אלא מהיסוד בלבד לפי שהוא מקבץ השפע כולו וממשיכו למט' וז"ש ועלמא בדא מתקיימא. וכד מתקיימא עלמא עליה כאלו אוקים על כולהו ז' ומטעם זה נאמר חצבה עמודיה שבע' דהיינו על ז' עמודים העולם עומד וכן וצדיק יסוד עולם דעל עמוד א' עומד **וע"ד** כתיב וצדיק יסוד עולם פי' וצדק בוא"ו דהיינו צדיק וששה קודמין שהם ז' וצדיק עיקר והששה נטפלים לו ובזה צדקו דברי ר"ש באו' צדיק ונושע הוא:

ותאנא האי שפחה זמינא וגומר בזמנם היתה א"י רובה ישראל ולא שלטה הקליפה עדיין בזמנם בא"י ולא השכינה בה גלוליה. כמה דמטרוניתא אפי' במקום הקדש יהיה הגלגול: **ת"ח וגומר** בכל אתר ואתר חקת עולם וגו' יר' המ' היא נק' גזרת מלך והכוונה כי כל בחינות שהת"ת מאיר ומצייר במ' בהיות' מתייחדת עמו נק' חקת עולם פי' חקות שחקק המלך וגזירות שגזר והיינו והיתה לכם המ' לחקת עולם פי' לחקק בה הת"ת חקיו דהיינו ע"י הייחוד. ואסתים לון והיינו פי' ב' לחקת לשון חק שאין לו טעם ועולם היינו כל נמוסי כל ציורי עולם. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אתר הרחים הות וגומר פי' כי הרחיים הם סוד ד' משריין דד' חויין קדישין מלתת' מנייהו הות ההיא שפחה. אך עתה עלתה למעלה ושפחה כי תירש גבירתה ומושלת עליהם כיון שנעשת רצונה וזה נתבאר בפ' בא דף ל"ז ע"ב. עכ"ל:

דף סט:

רשים וחקיק היינו חקת. כל גנזין דיליה היינו עולם היינו העלם והענין מציאותם בת"ת בהעלם הבא לציירם בה והיינו תחלה רשימא בדקות ואח"כ חקיק' נגלית:

בחדש השביעי בעשור לחדש דייקא פי' בחדש הנזכר הוא מ' שהיא חדש ושביעי ודאי מיוחדת ונקשרת בעשור לחדש דהיינו הת"ת כדפי' בפ' אמור וכפל בחדש ירצה בחדש מ' מתייחד עם היסוד ז' שעל ידו כל המדות שביעיות והמ' בת שבע. בעשור בת"ת מתייחד עם המ' דהיינו לחדש והיינו חקת עולם כי המ' נק' חקת ע"י היסוד שהוא ח"ק:

בנפשא תליא כנזכר לעיל. ואע"ג דהאי מלה וגומר טעם לאכילה בתשיעי משום שמחה עכ"ז הוא שמחה בתשיעי. ועיכוי מיותר בעשירי כנזכר לעיל:
כל חידו שפע הבינה וכל נהירו שפע החכמה וכל ותרנותא שפע הכתר.
דעלמין הנשפע לכל העולמות כלהו תליין מאימא שבה מתגלים ג' ספי' עליונות היא משפעת כח כולם. וכדין נהירין וגומר נמשך שפע הבינה לחוץ לענפי' שהם ו' ספי' והם בוצינין מצד הדלקת השמאל ונהירין מצד הימין
בנהירו דחדוותא גובר בו חלק שפע מהבינה עד שמתבסם כולה והיינו המתקת הדין בתוכיות הבינה בשפע ואור הכתר ואחר שהשורש מתוק דינא לא אתעביד בגבורה. ונודע כי כאשר אשד נחלי הדינים מבינה גבורה הוד במ' הנקר' נפש ולענות הדין תענו את נפשותיכם:
א"ר אבא וגומר מלתא באפי נפשא היא. הא אוקים לה מר וגומ' יר' סדרת ענין זה כסדר המשנה עד שכפרו שקראו לאלהיך במקום לאהליך. והשתא יקשה דבדברי הימים כתיב איש לאהליך ואלדיך הכל ענין אחד ישראל ראה ביתך דוד ובהאי קרא לא שייך למדרש הכי. בית דוד אקרי מ' א"כ ביתך דוד ואהליך ואלהיך הכל ענין א'. כמה דכתי' בית יעקב יר' שהמ' נקר' בית. וא"ת בית יעקב אקרי בית דוד לא אקרי דאיהי גופא דוד ולא שייך בית דוד לזה תירץ שענין ובית יעקב הוא כמו ובית תפארתי אפאר שפירשו ונלכה באור ה' שהיא מ' בית לת"ת ועל זה נקרא בית תפארתי אפאר אייחד עמה הת"ת א"כ יצדק בה בית בלי שום מדה אחרת והיינו ביתך דוד: לכו ונלכה באור ה' השתא קשה לדידך דאמרת בית יעקב אתקרי אע"ג דאין יעקב בגווה קשה מאי לכו ונלכה באור ה' דהיינו על אור העליון המאיר לת"ת בה" הל"ל דהיינו ת"ת עצמו. ותירץ הכל באו' דכתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן א"כ השפע ההוא הנשפע מהעדן ומאיר לת"ת ת"ת מאירו למטה במ' ויקרא אור ה' על הת"ת ואור המשפיע הת"ת למטה ועל שניהם יצדק אור ה' ואומרו לכו ונלכה אמר ונטע האי גן לאשתעשע עם צדיקייא דביה שריין ולכן היא נק' בית מפני שהצדיקים בתוכה אפי' שאין הת"ת בה ואו' לכו ונלכה עם אותם הצדיקים דשריין באותו בית קאמר:
תאנא כתי' אך בעשור וגומר קראי פליגי אך משמע חציו לחקת עולם משמע כולו. ותירץ שבא למעט תשיעי מעינוי מדכתי' ועניתם את נפשותיכם וגומר ואמר לבתר אך בעשור ירצה לא לחלק העישור אתא לומר דבעשור תליא מלתא וב' בעשור בא לומר אך חלק חציו תשיעי לאכול כי בעשור צויתי להתענות וזה שאמר אך בעשור עשור שבעשור וגומר ולזה הקשה לו מאך ביום הראשון שלא פי' ב' דביום הראשון אלא ממש

יום הראשון עצמו חלק וז"ש אי הכי בבית דביום הראשון ויהיה כל יום ראשון אסור. לז"א דלגבי עינוי הכי הויא וחציו לחוד הרי עינוי לגבי נפש דהיינוי עינוי וסיגוף ממש חציו אין בו עינוי שעדיין לא נסתגף בתענית ואך לא חלק בעינוי הגוף אלא בעינוי הנפש שכל היום אסור באכילה ושתיה אמנם הנפש אינה מסתגפת אלא חציו ולא נאמר שיתענה מחצי ט' כדי שיהיה מתחלת עשירי עינוי הנפש לז"א אך חלק כי עינוי הנפש אינו [אלא] חצי היום כנז'.

לאכללא יובלא שמבינה ולמעלה הוא שלא לנכח כמו הנני יוסיף על ימיך כדפי' בפ' וירא ונכללה הבינה ג"כ עם הספי' התחתונות והיינו או' דינגיד מבועוי הוא המשכת המקורות לכל ו' קצוות המתגלים והיינו לכל עיבר לאשקאה אותם הצמאים למימי הרחמים דהיינו צד הדין והגבורה. ולרואה כולא אותם שהם מצד החסד שהם שותים תמיד מימי הרחמים עמה הם יונקים בשופע.

ולאשקאה כולא הם התחתונים שאין השפע מתפשט אליהם בתמידות: ואומ' עליכם ירצה להשפיע על המדות כנזכר בעבורכם כדי שיושפע אל ישראל הכפרה למטה וז"ש לדכאה לכון ויכפר למעל' לטהר אתכם למטה וז"ש לדכאה לכון.

וכתיב לפני ה' שהכוונה שם מהבינה שהיא לפני ה' וקודמת לת"ת תטהרו והא כיצד שגלגל רחמיו במדותיו בענין שלא יושפע הדין עליכם והיינו עליכם בעבורכם כנזכר.

ר' יהודה פליג עליה דר' אלעזר דעליכם ממש שעל ישראל נשפע הכפרה והטהרה בסוד נשמתם וזה שאמר ישתכח להו חובין דלדברי ר' אלעזר אין עונות בעצמ' מתבטלי' אלא שהדין נהפך לרחמים והעונות אינם נזכרים ור' יהודה אמר דממש מדכי להו דהא בהא תליא בסוד הנשמה למעלה וז"ש בגין דיהון בני היכליה וידורון בקבע בהיכליה דהיינו הנשמות שבמ' והכרח גמור לדעתו וזרקתי עליכם מים טהורי' דהיינו עליכם ממש ואין לעקם המקרא ולפרש בעבורכם:

ר' יהודה פתח שיר למעלות וגומר בשעתא דברא קב"ה עלמא ו' קצוות הנאצלות בכח הבינה אמליך בחכמה באורייתא דחכמה נק' תורה. זמין הוא למחטי קמך יר' זמין לפגום המדות אשר לפניך בסוד שורש נשמתו שפוגם בשם עד היו"ד חכמה ומפריד האותיות ולכן התורה שמגיע עדיה הפגם אמרה העצ' הזאת שבה תלוי הדבר כי למעלה בא"ס וכתר אין פגם משיג ועליו נאמר אם חטאת מה תפעל בו וגומר זמין הוא לארגוא פי' אחר שיפגום המדות ותסתיר פניך ממנו הוא מרגיז ומלביש המדות רוגז ודין כי פגם האדם התחתון פוגם אפי' למעלה כנזכר. אי את לפי בחינתך וגדולתך שהוא בלתי בעל תכלית. תעביד ליה כעובדיה מעשה כערכו ודאי. הא עלמא שהם המדות לא יכיל

למיקם קמך כי בראותו הפגם רוחו ונשמתו אליו יאסוף ויתבטלו ויתעלמו במקורם וז"ש למיקם קמך במציאות הנאצל המתגלה כ"ש ההוא בר נש שהוא סבת פגם השרשים, אמר לה וכי למגנא וגומר דהיינו סוד י"ג מדות של רחמים שבכתר להלבין העון. וע"ד לא ברא קב"ה הכתר עלמא ו' קצוות. ברא תשובה מציאו' הבינ' על מנת דכד יתובון בך פי' בהיותם חוזרים בתשובה ומבטלי' הפגם למטה בהיותם מתחרטים ומתענים עליהם ג"כ את תהא זמינא למשבק חוביהון דהיינו שנתן בה כח כדי שימשיך שפע ממקור הכתר וילבין ויתקן הספי' כולם מהפגם וז"ש למשבק חוביהון למטה ולכפרא עלייהו למעלה בשרשים:

האי תשובה תבת לגבי קב"ה כתר עליון להמשיך משם מי"ג מקורו' עליונות שבי"ג תיקוני דיקנא ומשם יונקת ומאיר' ומטהרת הפגם מעלה ומטה.

בשעתא דעאל בהאי תשובה וגומר פירש פסוק ממעמקים הכוונה השרשים הנעלמים בעמקי הבינה ובהיות תשובתו נכנסת שם משם קורא רחמי המקורו' העליוני' להלבין הפגם וזה בסוד ענויו וסגופיו הם ענייני התשו' ויום הכפורים יוכיח דכתיב ביה תענו וגומר:

ר' יצחק פליג ופירש יהו"ד בת"ת ולאו בתשובה קא עסיק אלא סתם בר נש דצלי צלותיה שהיא לייחד הת"ת עם המ' צריך ליכנס במ' ובעמקיה דהיינו עומקא דלבא והיינו סוד בחינת היסוד שבה ופנימה בסוד המדות העליונות המעמקים בה ומשם יתפלל ויתייחד והיינו ממעמקים וגומר והדבר הזה תלוי בבינה שיהיה פיו ולבו שוין בתפלתו כי עמקי לבו מכניסים אותו אל עמקי הלב הפנימי כנזכר בתשובה היא קמי מלכא עילאה בינה והתפלה ייחוד שתי מדות לפניה והיינו אומ' דתב וגומר וצלי צלותיה. הרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' יהודה פתח וגומר פי' דברי ר' יהודה הם כי ממעמקים קאי בבינה הנקרא תשוב' עכ"ל:

דף ע.

ר' אבא פליג ופי' ה' בת"ת כר' יצחק וממעמקים קרוב לר' יהודה ואמר אתר הוא הת"ת הנק' מקום נגלה למטה הוא ננזו בבחינתו הנעלמת הנק' בת שבע כנזכר פ' ויצא בבחינת ו' קצוותיה ועומק הבאר הוא נקודה הפנימית ונעלמת מקור ושורש ו' קצוותיה ולכן אמר לעילא לעילא והוא עמקא דבירא ואו' ממעמקים לשון רבים יר' לפי רבוי המקורות יתייחס המקור בשם מעמקים רבים וז"ש ומיניה עומקא נפקין נהרין ומבועין היינו סוד הששה קצוותיה הפנימיים והם הממלאים בחינותיה החצוניות ומשם אל הספי' במקומם המתגלים וז"ש לכל עיבר. וההוא עמיקא דעמקתא דהיינו בינה שהבינה כנזכר

דהיינו המעמקים נקראים תשובה שהיא תשובה להניק ולהמשיך השפע בחזרתם בתשו' בהאי עומקא אצטריך למקרי ירצה לא ינוח דעתו במה שיקרא שם אל הת"ת יהו"ד וגם לא בשש קצוות שבבינה אלא במציאות' הנעלם בפנימיות הבינה מקור הבאר הכולל ו' קצוות ו' עמקי' והיינו ממעמקים בבינה קראתיך ה' ת"ת:

תאנא בשעתא וגומר ראיה איך שפע וברכה ותיקון העון הוא מעמק הבינה כאומ' ומתערין רחמי ודינין מתבסמין. והענין כי לסבת פגם נסתלק מקור הברכה בינה והיינו הגבורות והדינין גוברים על החסדים ופועלים על האיש הזה ועתה בסבת הכהן איש החסד ותפלתו והקרבת קרבנו מתערין רחמי וגובר החסד על הדין ומתמתק הדין ותכף התשוב' שהיא מקור הברכות הדרא לאתרה ואריך ברכאן במקורות הבינה והם ו' קצוותי' ומתברכין כולהו בוצינין דהיינו המדות המתגלים במקום שהיו דין חלק והיינו אומרו כלהו בוצינין אפילו מדת גבורה:

ת"ח זו ראיה אל פעולת הקרבן שאפי' החצונים מגיע להם תועלת ומזה נקיש אל הקדושה. עשר כתרין עטרין לעילא. כתרין היינו עשר ספי' ממש ועטרין בחינתם למעלה בכתר וז"ש דאתעטר בהו בבחינתם בכתר ומתלבשא בהו אל בחינת התפשטם. והוא אינון ואינון הוא הכוונה שהוא והם הכל דבר א' כשלהבת הקשורה בגחלת ואינו ענין בפני עצמו ח"ו אלא הכל ענין א' וכל מדה ומדה גחלת ומקור אל שלהבת חבירתה הנאצלת ממנ' וכולם יחד בא"ס: עשר כתרין דלאו קדישין הם הקליפות הנאחזות ע"י השהלשלות המדרגות מן המ' כענין השתלשלות הגוף באדם עד הגיע הדבר אל זוהמת הצפרנים. למעבד כנופיא וגומר פי' לקבץ החצונים אל פעולתם וגומר ומכאן ראיה שהקרבן מועיל לקבץ ולייחד החצוני' הנפרדי' כ"ש המייחדים ייחוד גמור הקדושים.

ומודעי להו מה דאינון בעאין. הענין כי החצונים סביב למקדש יחנו ובהיות הדבר מוסכם למעלה לפעול אי זה ענין אין ספק שיש מכריזים שיכריזו משפט המלך ודינו ומשם מאחורי הפרגוד הם שומעי' ויודעים קצת העתידות גם ממה שישפוט הגלגל בדיניו הכבדי' ידעו ויבינו דבר העתיד קצת ושרריהם ישפיעו ויגידו להם כמו השד בשרו העליון אשמדאי ואשמדאי ע"י רבו סמא"ל וסמא"ל מתוך הקליפות הדקות יודיעו בעולם מה שכבר נכרז וגם מענין העולם השפל החומרי יודעים כמו פלוני במקום פלוני ועושה כך וכך אלא שהם משקרים בבני אדם מפני שמדתם לדבר שקר שהם אחוזים בשקר ובניינם שקר וכל זה בענייני האומות או בני ישראל הקלים המסורים להבל אמנם בא"י בכשרים שבהם אין להם ידיעה מפני שאינם מכריזים לישראל מעשיו אם לא רשע גמור כאומרם ז"ל אם ראית ת"ח שעבר וגומר כסהו כלילה מפני שאינם מכריזים על עון ת"ח

כלל ועיקר וכן לישראל הכשרים ולא על עונשם [כמו] שהעיד מלאך המות מפי עצמו לר' שמעון בן חלפתא:
ת"ח הכרח היות השעריות מצד החצון ובטולו מייחוד הת"ת ומ' דהיינו טלא דשמיא דנגיד על ארעא והיינו סוד טל יו"ד ה"א וא"ו שמשך הת"ת מפנימיו' הבינה שהחכמה בתוכו ואפשר היות ענין זה ראיה אל ביטול פגם החוטא מפנימיות התשובה כדפי':
ר' יוסי מוסיף דאף שפע הארץ דהיינו ה"א דאשתאר משמא קדישא ולכן אמר בכול' ברכיה בכל השם דהיינו ט"ל השמים יה"ו משמני הארץ ה"א הנשארת. דהא זוהמא הוא דארעא פי' זוהמא דטופרי שאשה קוצצת אותם להיות נטהרת לבעלה:
א"ר חייא בתרייתא פי' לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש הרי שתים שהן נעבדים בעבודת בן ובעבודת בת. קוסם קסמים ג'. מעונן ד'. מנחש ה'. מכשף ו'. חובר חבר ז'. שואל אוב ח'. ידעוני ט'. דורש אל המתים עשיראה דכולא הוא בתרייתא ודאי. אלין אינון מזיקין דעלמא והם תחת ממשלת אותה קליפה והם מלאכיה לאינון דסתים תשובה וגומר לאותם שכבר ננעלו לפניהם שערי תשו' להטעותם וידברו להם אותם הרוחות בחלומם ויאמינו שהם הגיעו למעלה נפלאה ולא ישובו והם ירדו חדרי מות. מהרמ"ק ז"ל:
גליון. עשר כתרין עטרין. כתרין י' מלמעלה למטה. עטרין מלמטה למעלה. ועיין רנ"ח קמ"ג תקונים קל"ד. עכל"ה:

דף ע:

גופא דלהון קודשא והדורש בהם לא ימצא כלל שאין בידם אלא הנדונין בגיהנם ויש בהם דרישה. נפשא דלהון קדישא שאינן כנפש הרשע שהיא מסורה ביד החצוני' כמבואר אלא היא מכח המ' והרוח מת"ת ונפשא מבינה כנודע ולכך אמר קדישא קדש קודשין שהבינה נק' קדש קדשי'. כגוונא דלעילא אדנ"י יהו"ד אהי"ה.
דתניא אמר ר' יהודה וגו' נשמתא עילאה דארעא דאדם הענין כמו שאדם הא' שורש ואב לכל בני אדם כן נשמתו שורש לכל הנשמות וז"ש נשמתא עילאה וגומר: כדין אתער בר נש וגו' לפי הענין כן מוסיף ידיעה על ידיעתו. אלו"ה פי' נשמה אל ו' ה' ת"ת ומ' א"ל חסד קשור בבינה דהיינו נהירו דחכמתא. ואפשר שהבינה נק' אלו"ה והנשמה אצולה ממנה מכחה ונקר' נשמת אלוה. שכבר מתו בהאי עלמא בפולחנא וגו' כאומ' הרוצה לחיות ימות כי מיתת עצמו ע"י העבודה גורם לו למעלה תוספ' חיות תוספות נשמה כנז"ל א"כ משובחי' הם הצדיקי' אחר מיתתם מהחיים כי אותם החיים אין להם אפי' נפש והם מתים בחייה' והמתי' הם חיים במיתהם אחר שיש להם נפש ורוח ונשמה קשורי' זה

בזה אחר מיתתם כדמסיק ותמן תלת וגו' והם בסוד עשייה אל נפש דעשיה ויצירה אל רוח דיצירה ובריאה אל נשמה דבריאה. כי נפש ורוח ונשמה דאצילות הזוכה אליה היא עולה ומתדבקת בשרשיה הנעלמות שהיא בספי' בינה ת"ת ומ'. בלבושא יקירא כגוונא דהאי עלמא וגו' כי הרוח הוא דק מאד מעין גשם המלאכי' ודקותם מפני שהוא מעולם היצירה ומפכי קורבתו אל הנפש והנפש אל הגוף יצטייר בו בגשם הזך ההוא הפשוט ציור הגוף וצורתו וז"ש כגוונא דהאי עלמא מפני שיתופו קודם אל הנפש והגוף וכגוונא דההוא עלמא עילאה מפני היותו מעולם היציר' עול' המלאכי' וזהו סוד המלאכי' שבאו אל עולם התחתון ונראו כאנשי' בהיותם מתלבשי' בעשיה: והאי אתדבק לאתענגא וגו' הענין הנשמה הזאת היא משתלשלת מבריאה כסא הכבוד וחוזרת אל מקורה שממנו חוצבה ולהיות שבכסא הכבוד תתגלה הבינה הנה יתקיי' בה קרא דכתיב אז תתענג על ה' וגו' היינו הבינ' על ה' ת"ת. ושאט בעלמא ומודע לרוח וגו' כנז"ל שמודיעי' ראשונה לישניחברון וע"י נכנסות לגן עדן במקום הרוח ורוח סליק ואתעטר מגן עדן שלמטה לג"ע של מעלה: ובכל שבת ושבת כי אז קשר העולמות ושער החצר הפנימי נפתח ואור עליון מאיר עד נקודה העליונה ולכן נפש נקשרת ברוח ורוח בנשמה זהו קשר העולמות כולם: **ובכאן על קברייהו וגו'** הענין אפי' ילך האדם ויבכה על קברות הצדיקים לא מפני זה יתעורר הנפש כלל כי הנפש אינו בקבר ח"ו אלא בסוד האופן הקדוש והרוחניות האלהי המתלבש בעולם הגשמי היא דבקה שממנו חוצבה ואליו תחזור ולא תפרד אלא הנכרתת ח"ו והיינו נפשות הצדיקים שהיו פוגעים ר"ש וחבריו בסוד זכות נפשם ונשמתם ודבר זה לא נמסר לכל אלא לזכי הנפש והשכל ומבטלי' כחות הגוף ואז יעברו מסך הפתח עולם הגשמי ויכנסו בעולם הנפשות ופעמים לראותם ממש ר"ש וחבריו כנזכר בזוהר בכמה מקומות וכו' חייא שראה ר"ש אחר מותו בריש פ' בראשית וכעובדא דר' עילאי בפ' בלק וכיוצא רבים וזהו סוד קשר נפש בנפש וזהו בהיותו שופך נפשו על קבר הצדיק ומתדבק נפש עם נפש ומדבר עם נפש הצדיק ומודיעו והנפש יעורר שאר הנפשות וז"ש מ"ט דשויין רעותייהו וגו'. ועדיין זה הענין היו בספרד אנשי מעשה שהיו יודעים אותו ועל זה תוה ר' חייא ואמר תווהנא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון משתכחין בהאי עלמא לאגנא וגו' פי' על בתי החיים הנק' חצר מות. עכ"ל:

דף עא.

א"ר חייא תווהצא וגו' וכי נעלם מר' חייא מה דגרסינן במתניתין במסכת תעניות וגו' אלא הענין הנז' והדביקות הנרמז. לא ידכון תמן בלא תשובה יר' שיתענו ראשונה ג' תעניות וכיוצא ויחפשו ממעשים ואח"כ ילכו בכח התשובה זו שהקדימו. ור' חייא פליג

שאפי' תענית יום יספיק ובלבד שלא יהיה צער אלא כשהיה צער כגון בצרות תכופות שלא הספיקו להתענות עד שבאה צרה. ואינון מתערי על אורייתא וגו' והענין כי התורה הנתנת לנו הוגשמה גשם אל גשם מאצילות אל בריאה שהם מדרגות הסולם בין קוננו ובינינו ויש גילוי כזה בתקונים ובר"מ והנה כאשר ס"ת זה המתגשם ונעשה יהיה לנו נגלה אין ספק שעושה רושם בגלות זה אל העשיה הדקה וירגיש אל הנפשות הצדיקים ויידעים ביניהם ע"י גלות ס"ת:

פסול ומשקר ושמא המתים האלו לא היו בקיאים בתורה ור' אלעזר שהיה בקי לא נתעורר עד שהביאו כשר והגון ואלו שטעו ולא היו בקיאים בתורה ולא המתינו לגדולים שבהם כגון ר' אלעזר מה יעשה נענשו וגרשום מהישיבה כעמי הארץ שלא בדקו ס"ת קודם בואם וז"ש הקדמנו הקדמה קודם זמן שלא כראוי.

וכדין אתער וקודם לא אתער מפני שהיה חכם בקי בתורה וידע להבחין בין קדושת ס"ת כשר לס"ת פסול שהוא פגם בתורה וחטא קטן כזה הוא מקטרג בשעת סכנה ולא יעשו נס בעבור אותו ס"ת שהוא פסול. דהוה קביר בגוש חלב לאו דוקא אלא אותו הזמן שהי' בעלי' בלי קבורה שלא שלטה בו רמה והי' בגוש חלב הי' חשוב לו כקבורה והי' נחשב בכלל מתי גוש חלב. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. א"ר חייא תוהנא וגו' ענין הודעה זו ודאי שאינה כלפי השבעות וידיעות דא"כ היכי קאמר תוהנא אי אית וגו' בר אנן ומי הגיד לו שאותה ההשבעה שהיה הוא יודע שלא היתה נודעת לאנשי' אחרי' אבל הענין הוא כשהמודיע הוא זכאה אז איקרי דידע לאודעא ומאן דלאו איהו זכאה אקרי דלא ידע לאודעא וזה יוכרח מפ' ויחי דף רנ"ה ע"א ענין מאמר ר' שמעון דקאמר דכד אית זכאה בינייהו פי' בתוך המתים בינייהו הוא אודיע להו צערא דעלמא וכד לא אשתכח זכאה לא אית אלא ס"ת וגו' נמצא כי בהיות האדם זכאה וחסיד כדקאמר התם דמכריזי עליה בינייהו פי' בתוך המתי' ואו' הנה הצדיק פלוני בא ראו מהו שואל מכם ואז מתעוררי' על שאלתו וזהו סוד ההודעה אמנם לזה צריך צדיק גמור כדרא דרשב"י וז"ש תוהנא אי אית וגו' אנן כלו' אנו דרא דרשב"י שארי בגויה אבל בזמנא אחרא דלית כ"כ זכאה דיכריזו עליה לא אית לי' תקנה ומשום הכי תוהנא אז השיב לו ר'אבא דאורייתא אודעא להו והוא מ"ש התם רשב"י פ' ויחי. אמנם ראינו בעינינו בדור הזה מי שהוא מתדבק נפשו בנפש המת ומדבר ואפשר כי זו היא כוונת ר' חייא. עכ"ל: ועי' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף עא:

עד כען לא חמיתא וגו' פי' כי ר' ייסא לא הורגל בין חבירי ר' שמעון ולא הי' בקי בסתרי תורה ולכן לא ידע דורש אל המתים הנדרש לעיל וסוד מתי ישראל ולזה א"ל עד כען לא חמיתא גדפא דצפרא פי' כנפי שכינה הנק' צפור וכנפיה הם כנופיא ומחנותיה והמשתלשל להבחין בין ימין לשמאל. שכבר מתו בזמנא אחרא בהיותם בעוה"ז שאינם נהנים מחיי העולמות החיים הנצחיים הם מתים ובהסתלקותם הם נהנים מכל העולמות בסוד קשר רוח נפש ונשמה וחליצת עצמות הם חיים באמת שהם חיים חיי כל העולמות כולם א"כ אינם מתים,

תאנא וגו' צרור החיים קארי למה שהנשמות מתעדנות תחת כסא הכבוד והיינו בצרור החיים שהחיים העליוני' נשפעים בה וצרורים שם יחד ומשם יתפרדו למטה והיינו בצרור החיים את ה' ת"ת אלהיך מ' הרוכבים על הכסא. ולזה הקשה נפש אדוני נשמת אדוני מבעי ליה שהנפש קשורה בקבר. אלא היה קשר הנפש ברוח ומתעדנות כחדשים וכיוצא. מבי כנישתא וגומר על דרך שפי' במס' תעניות שהיו מתפללים קודם בבית הכנסת והיו גולים מבית הכנסת לפי ד"ר אלעזר אח"כ ברחובה של עיר אח"כ במלון אורחים שהוא בית הקברות כשם לנים אותם שהלכו מן העולם הזה לעולם הבא:

אמאי לבי רחוב אחרא כלומר גלות מבית כנישתא לבית כנישתא לעורר לבות האדם לתשובה בגלות אמנם לבי רחוב אחרא תיפוק ליה שהרחוב הוא גלות למה נצטרך לרחוב אחרת. ותי' ר' יהודה בגין דיתערון שע"י גלות תורה מתעוררים המתים וכל תוספת מתים היא תוספת התעוררות. ור' אבא מוסיף אפי' שינוי מקום בבית הכנסת עצמו כענין השכינה שנסעה י' מסעות במקדש מכרוב לכרוב וגומר עד האחרונה תהיה מדבר בית הקברות כנזכר ובא לומר שלא נעשה מיד לבי קברי. מסתפי וגומר או מפני צער גלות תורה בעצמה או מפני שלא היו בקיאי' בתורה במלאים וחסרי' כההיא דלעיל ומכל צד ימשך עונש: א"ר יהודה מאי שנא הכא כתיב למעני וגומר דשקיל האי כהאי בתמיה. אלא בגין דדוד זכה דהיינו מ' מדתו וחברה בג' אבו' והיינו שמלך בחברון ז' שנים כדפי' בזוהר ולכן אמר למעני דהיינו מ' ולמען דוד עבדי פי' ייחוד שייחד אותה בג' אבות:

במעשה ארץ מצרים וגו' שמא קדישא סתים וגליא פי' יהו"ד דהיינו עצם הת"ת נעלם בהיכלו שהוא אדנ"י.

ובג"כ כולא וגו' כל הדברים הנמצאים בעולם מפני שנמצאו מכח שתי שמות אלו יש בהם נגלה ונסתר. ואורייתא כדברי רז"ל כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה ולזה היא ממש כשמותיו שיש בה סתים וגליא סוד ופשט. ואין מנין זה בסתם לכל התורה אלא

אפי' בפרטים אפי' בפסוק אחד או פרשה א' ימצא בה סתים ונגלה ואף אם יתעלם סודו מעיני שכלינו:

דתניא וגו' מייתי כל האי דר' יהודה ור' אבא וכולא עד סופיה לפרושי קרא דלספר בציון דפתח ביה:

א"ר אבא וגו' ר' יהודה וגו' דהיינו כפשטן של דברים שישבה בפתח עינים גרמה כל טוב בית דוד. ור' אבא אמר כי בסוד היו כל דבריה והכרח לזה אומרו בפתח עינים וכדמסיק ולזה לא היה חציפותא כלל אחר כי כל כוונתה היתה לרמז נסתר. ואפש' דר' יהודה לא פליג אדר' אבא אלא יאמר ששמה פניה כנמר לעשות הרמז הרוחני הנסתר.

ותאנא מאי חמאת צדקת וגו' דלענין זנות ח"ו דצדקת היתה ואם מפני שהיתה זקוקה ליבם היה ראוי שתתבעהו בדין או חלוץ או יבם א"כ מאי חמאת אלא ידעה בבית חמיה וגו' פ' בהיותה בבית חמיה נתחכמה לדעת ההנהגה דקב"ה בעולם השפל עם בני אדם בסוד הגלגול וידעה ענייני ער ואונן ונפילתם ותומתן ע"י יהודה עצמו כנז' בסבא. ובגין דהיא ידעת וגו' והשיגה סוד הענין מעצמו היה נעשה הדבר אלא שהיא ידעה הדבר שנתגלה לה ברוח הקדש. קב"ה אוקים מלה על ידהא שהיא בעצמה תגרום הדבר שיבא יהודה אליה ולא יהיה הענין כשאר גלגולים שמעצמם נעשים ואין בני אדם יודעים. ואזלא הא וגו' אלא שאכלה דוד פגה ואם היה מניח הדבר אל ההנהגה העליונה היה נעשה הדבר מעצמו וכן זה הענין מעצמו היה נעשה הדבר אלא שהיא ידעה הדבר שנתגלה לה ברוח הקדש וקב"ה רמז לה היא בעצמה שתגרום כנז' ולא כן ענין דוד ממש שגרם שלא כרצון ה'. ונקט בת שבע אם שלמה שלא היה בו חטא כנז' בענין תמר ובניה וז"ש אוף הכא וגו' כמו ששלמה ובת שבע בלא חטא כן תמר ובניה בלא חטא אבל יהודה עם תמר אינו דומה לדוד עם בת שבע שהיה בחטא ולז"א בת שבע למהוי אמיה דשלמה ולא אמר לדוד וגו': פתח האהל מ' ומשום קרא דקשיא דאהל נמי מ' לכך הכריח מפסוק ופסח ה' שהוא ת"ת משפיע רחמי' כל הפתח שהיא מ' והיינו בחי' ראשונה שבמ' שהיא פתח לעצם המ' הנק' אהל והיינו פתח האהל והכריח זה מאומרו פתחו לי שערי צדק דהיינו צדק המ' ופתיחת שעריה קאמר פתחו לי שערי וגו'. עינים דכל עייניין דעלמא וגו' שהבחינה הזו התחתונה היא בחינת השגת התחתונים, מהרמ"ק זלה"ה:

דף עב.

אשר על הדרך תמנתה. כד"א ותמונת ה' יביט. הענין הוכרח לפרש פתח בחינה תחתונה מטעם אשר על דרך תמנתה פי' מ' בבחי' פנימית ששם היא כניסת הת"ת אליה וכאו'

ותמונת ה' יביט כי המ' שם נק' תמונת ה' שהיא שם בן ד' בת"ת מפני היותה כסא אליו. ואו' על דרך תמנתה פי' כי הבא ליכנס לבחינת תמונת ה' יכנס תחלה אל פתח זו.
אוקימנא מלה לתתא שהיתה מכוונת למטה ופועלת למעלה במדות העליונות. ופרחא פרחין שהולידה פרץ וזרח. וא"ת נהי דלא חטאה אבל החטיאה את יהודה לז"א ויהודה עוד רד עם אל שלא קלקלה אותו במעשה ההוא שיבמה נקנית אפי' שלא במתכוין:
כד"א אכלה וגו' הענין כאשר דינה חזק דהיינו מ' גבורה תתאה יונקת מגבורה חזקה עליונה והיא משפעת לחצונים ואין הת"ת מתייחד עמה ומפני דיניה היא מסתרת פניה מן התחתונים והיינו כי כסתה פניה מבני אדם ולית מאן דידע אורחהא כדי שישמרו עצמם ממנה ומדיניה ולכך הת"ת היה מחשיבה לזונה לחצונית ח"ו מניקה לחצונים התחתונים הטמאים ומטמאים המקדש.
ויט אליה אל הדרך ממש דהיינו יסוד כדי להתייחד עמה כי לפי הפשט קשה מן הדרך הל"ל. חוור ת"ת ברחמיו בסומק מלכות בדיניה המחריבים העולם למתקה. ומתרגמינן אפשר היותו תרגום ירושלמי או תרגום אחר היה להם. מ"ט לא ידע הוק' לו מה ענין אומ' הנה שלא ידע שהיתה מכלה העולם לענין הייחוד. ותירץ שהוא ספור ואתקשטה ונבדלה ונסתלקה מכל הבחינות הזרות אשר לה וקשטה עצמה אל הייחוד והיינו קישוטין ולכך לא היה ניכר בה ענין דינה כנל שכבר נתהפכה לרחמים ולתיקון. והא אוקמוה וגומר הוא לשון הזמנה והכוונה שתזמין עצמה אל הייחוד והיינו קישוטין שהיא מתקשטת בהעברה הדינין והרעות:
ד"א כלתו ממש וגומר פי' תדע לך החשיבה לזונה קודם מפני שכסתה פניה וכן למה א"ל הבה לשון הזמנה שתזמין עצמה שלא היתה נראת בעיניו הגונה מפני שלא ידע כי כלתו היא לא הביט בבחינתה הפנימית שהיא כלתו שנאצלו שניהם יחד ד"ו פרצופין מלמעלה מהלבנון סוד הרחמים השתא כולא בעיא תכשיטהא וגומר פי' אם אתה או' הבה לשון הזמנה להטהר עצמה מן החצונים א"כ היכן השפע שאתה שולח אלי להכניעם ולבטלם כדי שלא ישמא המשכן וכן למתק הדין. ולזה השיב לה כלום את כעורה בעיני אלא מפני הקליפות אני אשלח גדי עזים שהם החצונים כאומ' ולא יזבחו עוד לשעירים ובזה היא מתוקנת ואין שטן ואין פגע רע אם תתן ערבון אלין וגומר יר' תן לי סימנין של ברכה אל היחיד כדי שבזה יהיו משולחים החצונים והיינו עד שלחך. אלין אינון קטורי וגומר פי' הקושרים הת"ת עם המ' בסוד ימין ושמאל ואמצע אל הייחוד והם תכשיטיה והיינו סוד ו' ו' שבה ג' ווין נה"י ג' גווני דקשת שהם חג"ת דאינה מקבלת אותם אלא ע"י נה"י וז"ש כלא הני אשתכח בתלתא כי מג' לג' משתלש כל האצילות וכולא מהכא מתברכא

שלא תקבל מחג"ת אלא ע"י נה"י והיינו חותמך הוא היסוד שם שד"י שהוא חותם ככזכר בתקונים. ופתילך הם ל"ב חוטים שבציצית מצד החכמ' וחסד ומטך אשר בידך השמאלי דהיינו הוד האחוז בגבורה: מיד ויתן לה ונתקשטה ויבא אליה שפע המהוה השמות והמצייר' אחר הייחוד.

מאן משלש וגומר פי' לא אמר בשלש חדשים אלא כמשלש חדשים פי' בתר דיתלתון ירחא יר' שכבר השלישו החדשים שהיו ג' והתחיל הד' ולא כדפי' בגמ' רובו של זה ורובו של זה ואמצעי שלם:

והא תלת ירחין אוקימנא פי' להיכר העובר שלשה חדשים בעינן גמורים והתחלת הד' והיינו דשארי ירחא רביעאה כי ניסן אייר סיון רחמים ותמוז בו מתחיל הדין במ' והיא מתחלת לאתערא דינין בעלמא בחובי בני נשא כי בי"ז בו ארעו ה' דברים וגומר והיא ינקא מסטרא אחרא דין ושפע הראוי אל החצונים והיינו זנחה וגומר מצד הדין היונקת במעשה התחתונים המגונים גם היא הרה וגומר פי' גם קצת הנשמות אשר בתוכה הם נפגמות ושולטות בם החצונים כנזכר בסבא. ומיד הוא יוצא גזרת הדין להגלות יש' בעונם והיא גולה עמהם והיינו הרה לזנונים בני הריונה בני זנונים והם גורמין לה היציאה בחדש אב השליך משמים וגומר ותשרף בגלות בדיני הגבורה וז"ש בשלהובי טיהרא היינו הדלקת דיניה מצד הגבורה שמשם השלהובין נמשכין לה.

לאתמשכא וגו' כי קישוטין אלו אינה מראה אותם אלא אחר שמשך הגלות הרבה כאשר הגיעו ע' שנים לבבל והיה רוצה הגלות להמשך עוד אז שלחה אל חמיה פי' קשטה עצמה אל הייחוד לצאת מהגלות. ממנו לא כתיב פשטן של דברים ממנו אנכי הרה הי"ל כי אומרה לאיש אשר אלה לו לא היה ראוי שאפ' שיכחיש ופי' שהכוונה לדרך זה לאיש אשר אלה לו שיש לו גם עתה סימנין אלו דהיינו סוד ג' גוונין עילאין דביה ממש סימנין אלו משתכחין וג' גוונין הנז' נק' אלה:

צדקה ודאי ושמא גרים פי' המ' מצד הדין נק' צדק וכאשר התקשר באלו הג' גוונין ג' ווין כנז' תקרא צדקה וז"ש שמא גרים ומהיכן היא עולה לזה השם ואמר ממני דכתיב כי צדיק ה' צדקות אהב פי' מייחד ת"ת וא"ו שתי ההין ומשם היא נק' צדקה בבינה דהיא נטלא סימנין דאמא כנזכר פ' בראשית. ממני נטלא שמא דא פי' כל עצם השם צדק ע"ש צדק, ממני ירתא אח"כ ה' נוספת בה שהיא צדקה. ממני אשתכחת כל עצם המלכות נמצאת מן הת"ת דד"ו פרצופין נבראו:

א"ר יוסי מ"ט חמיה פי' לפי מה שפי' הפ' כולה ת"ת יהודה עם מ' תמר א"כ חמיה שהוא חכמה אין לו ענין כאן ותירץ דלא אתקשר דא בדא פי' כי עם הת"ת נקשר הכל מחכמה

ועד סוף השם א"כ שייך בבחינה זו לומר יהודה דהיינו בעלה. חמיה באתר עילאה תלי פי' במציאות בחינת הת"ת גם בסוד הדעת אשר בחכמה:

ר' אלעזר וגומר ודינוי בכל אתר וגומר הענין שהיא ידעה סוד הגלגול וגומר וענין שתי נשמות הקודמות שהיו בעליה הקודמין שנפלו דהיו מקשקשין במעי' וא"א להקימם אלא ע"י יהודה וידעה שממנה ואותם נשמות מלכים עומדים ולא היה אפשר אלא ע"י המעש' ההוא וזלזלה בעצמה להקדים הענין להשלים רצון יוצרה וזה היה רצונו של הקב"ה וע"ד זה היתה כוונת דוד ג"כ לסבה זו:

א"ר אבא וגומר סתימא דאורייתא דהיינו סוד ע"ד נסתר. ואתגליא היינו הפשט כשאר בני עלמא שאינם מבינים אלא פשטי התורה והיינו לספר בציון דהיינו בבית המקדש שם ה' דהיינו ת"ת שם הנעלם היה נז' בבית המקדש ככתבו ותהלתו דהיינו כינוייו ופשטו בירושלם דהיינו גבולין מהרמ"ק ז"ל:

דף עב:

תאנא כל מאן דגרע וגומר מפני שכל התורה כולה שמות של הקב"ה ופוגם ה' בתוספ' אות או חיסר אות מכדבין במילין קדישין שצריכים למעשיהם לערבב הכחות כענין בלעם שבא על אתונו והיה מערבב אדם בחמור ובצבעון וכיוצא ומשם כל העריות.

עבדין זינין לשלטא' פי' עושים מיני כשפים ורוחות רעות ומשליטים אות' למטה בארץ.

תאנא זמין קב"ה וגומר ממסאבותא וגומר מע"ז שבה ידוע' ושאינ'ידוע' וכן כל רוחות רעות וטומאות שהשליטו על ידי מעשים רעים מקולקלים. ארעא קדישא אחרא ירושלם של מעלה:

א"ר יהודה זכאה חולקיה וגומר זכי לאנגדא וגומר משך שפע הת"ת הכולל יה"ו דהיינו ט"ל היורד אל המ' שממנ' יונקה א"י והיושבים בה. עביד קדש נשמה שהיא רוחנית וקדושה עושה אותם חול שהוא כחו"ל ברשות הקליפות וחול שהוא עפר הנחש מכניסו לא"י משא"כ בנקבר בא"י שהגוף אינו חול אדמה עפר א"י מכפר עון הנחש ומטהרו ומתקנו וז"ש וכפר אדמתו עמו דהיינו דוקא הנעטר בה. ועוד טעם שני כי גופו ממש קדש והוא קדש בקדש וז"ש ולא עוד אלא אי זכי בחייוי וגומר ולכן גופו של הקדש. אתיבין פקדונא דמאריהון אחרא ירצ' שהם מוסרים נפשם ביד החיצון שהם שהשרים שולטים באותו וא"א לנשמתם לצאת אם לא ימסר ביד השר ההוא ומשם ע"י תכנס אל היכל המלך ונמצאת מוסרה ביד החצונים וצריך סניגורים להסירה מידו אם אינה כ"כ ראוייה. א"ר יצחק בג"כ פי' מפני שאין בא"י שרים וקליפות וחצונים כלל. ארעא

אסתאבת שהוא מכניס את הצלם והקליפה בא"י שנותן להם כח במעשיו המגונים וכל החצונים שולטים בגופו ובנפשו ואחר מסתאב ליה ולנפשו וגופו מתבר ומתגרש:
א"ר אבא זכאה וגומר נטע בהו אילנא דחיי כי הת"ת שהוא נק' עץ החיים בסוד התורה שישראל שומרים שהיא תורת ה' נטע ביניהם דהיינו היות ישראל ס' רבוא כסא ולבוש אל הת"ת בעולם השפל. שרי שכינתא בינייהו היינו דשכינתא רדיפת בתר קב"ה לאזדווגא ביה אחר שהוא נמצא בישראל נטוע בעץ החיים בהם להיות מוציא פרי מצות ותור' בלחלוחית עבודת ישראל לכך היא באה ושורה עליהם כדי שעל ידיהם תתייחד עמו: מ"ט פי' מה טעם היות ת"ת ומ' שהם תורה ומצות ונתן הקב"ה תור' לישראל ולא נתנה לאומות העולם ותירץ בגין דישראל וגומר דהיינו יסוד אות ברית דכליל קב"ה ושכינתי' ולזה שורה עליהם ת"ת ומ' שהם תורה ומצות שאינ' מתייחדים אלא ע"י הברית וע"י הברית שרשום בהם שהם היסוד אשתמודע דאינון דילה של הת"ת כי חותם היסוד הוא חותם הת"ת. ואשתמודעין מבני היכלה שהיא המ' היכל ה' מפני שהיסוד כולל הת"ת והמ' ולכן ע"י אות הברית שהוא יסוד זוכים אל הת"ת והמ' שהם תורה ומצות. מהרמ"ק זלה"ה:

דף עג.

אסיר לאודע' וגומר כ"ש לאסתכלא ביה יר' כי היה אפשר לומר להסתכל בו ודאי אסור כדי שלא ילמד ממעשיו אבל להודיעו תורה מותר כדי להמשיכו אל הדרך האמיתי ויתגייר או ימול אם הוא ישראל קמ"ל דלא אלא פתח כניסתו היא המילה ואחר יכנס אל התורה כנודע שהתורה ת"ת מילה ופריעה יסוד ומ' ומי שלא נכנס שיעור פתחים אלו דהיינו מיל' ופריע' הוא בקליפות ומושך אותיות התור' לחוץ ומשפיע' לקליפות. קדש קדישן דקדוש' הם ג' קדושות זו פנימה מזו תורה פריעה ומילה כנזכר או יר' אב"י והאומות הם חצונים בעשיה. או ירצה שהתורה יש בה פשט שהיא נפש ואח"כ סוד שהיא רוח ואח"כ סוד יותר פנימי והוא בסוד הנשמ' והם ג' קדושות כדפי' בפ' קדושים:
ר' אלעזר שאיל וגומר כיון דאמר וגומר יר' דבריו היינו חקיו ומשפטיו ועוד אמאי בדבריו נקט יעקב ובחקיו ומשפטיו נקט ישראל ועוד כפל חקיו ומשפטיו וביעקב דבריו לחוד וכל זה הכניס בדבריו באו' אמאי חקיו וגומר:
חולקא עילאה קדישא היינו בחינת התורה שהיא מתגלית שהיא נקראת לקח נלקחת אלינו ואפי' בבחינה זו אמר נתתי לכם לשלול שאר עמין.

ובגין דאיהי גנזא היינו בחינתה הנעלמת הגנוזה בת"ת אלא שהיא מתלבשת בכבוד המ' לזה היא סתום מצד הת"ת וגלייא מצד המ'. ברזא דשמא יהו"ד סתים וגליא מצד שם אדנ"י. קב"ה ואורייתא אמצעית בין קב"ה ובין ישראל והיינו קשר ג' אלו.

קב"ה דרגא על דרגא ת"ת על מ'. אורייתא פשט וסוד. ישראל ה"נ יעקב וישראל: מאי קא מיירי ירצה כיון שהכוונה הנה הוא להורות שאין ראוי לגלות התורה אלא לישראל מה לו לומ' חלקי תורה חקיו דבריו וכן חלקי ישראל ויעקב ותירץ אלא מאן וגומר דהיינו שהוא יעקב שכבר נמול עד דיסתלק בדרגא אחרא הנק' ישראל ע"י קיום המצות אח"כ מודיעים לו יותר חלק שני אל התורה והוצרך לזה לומר לך ק"ו ומה אם לישראל האי לשאר עמין עאכ"ו וז"ש לא עשה כן וגומר וז"ש מגיד דבריו שהוא במ' ליעקב שהם במ' לבד חקיו ומשפטיו שהם בערך יסוד ות"ת חק ומשפט לישראל שהם בחינת הת"ת ואם לישראל כך לגוי עאכ"ו.

עלמין כי כל ספירה וספירה בה כמה עולמות עד אין מספר כלולים אלו באלו עולמות משתעשע בהם: וכל סוד אל"ף הוא הכתר שהוא שורש כל העולמות כולם ועשר אמירן היינו פתיחת מציאת האצילות למטה להתפשט בחכמה שהיא ב' כדמסיק. ולית חושבן לחכמתא כי הב' הוא חכמה וכן ג"כ שורש כל העלולים למטה ממנה ובה ג"כ המשתלשל מלמעלה עד יעלה הדבר לאין תכלית וחשבון וכן משתלשלות האותיות זו מזו שהם עשר מאמרות עשר נקודות כ"ב אותיות הם ל"ב נתיבות. מהרמ"ק זלה"ה:

דף עג:

לקשרא קשרא דמהימנותא סוד העולמות אבי"ע נקשרים זה בזה וקשר הכל בסוד האדם בגוף נפש רוח נשמה ואין משך ג' אלו שהם נפש רוח ונשמה אלא במאן דאתגזר ולכן מאן דאתגזר אתקשר בההוא קשרא וגומר:

ר' חזקיה כתיב כי לא יטוש ה' עמו כיון שהם נקשרים עמו ולא יהיה היתר קשר ח"ו מצדו והיינו כי לא יטוש ה' עמו ופי' ואמר מ"ט בגין דכולא אתקשר דא בדא דהיינו העלול בעלה ועלה בגבוהה ממנה בסוד עשיה יב"א אמנם יש נפרדים כעין האומות וסבתם א"כ ישראל נפרדו מהאומות ונקשרו בקב"ה. ובמה אתקשרו עד שהם מכלל השלשלת הנז' פי' ואמר בההוא רשימא שע"י זכו להיותם מחוברים ביסוד ומ' מילה ופריעה ות"ת אינו נפרד מהם וז"ש בעבור שמו הגדול שהוא בת"ת.

ת"ח אורייתא שהיא מת"ת וכן נכרתו עליה י"ג בריתות. רשימא קדישא דהיינו ישראל הרשומים בה נק' ברית ונכרתו עליה י"ג בריתות ופסוק אם לא בריתי יתפרש על התורה ועל אות הברית.

קב"ה אקרי ברית דהיינו מדותיו וכדמסיק והיינו קשר ישראל והתורה והקב"ה שפי' ת"ק וברית הוא קשר וחיבור ע"י ג' אלו שהם תורה וקב"ה וישראל.
מנ"ל דאקרי ברית לא היה בחדרי הסוד וכן מוכח לעיל ובכמה דוכתי שהוא היה האחרון אחר כל החברים ופעמים רבות היה ר' חייא אומר לו ע"כ את רביא. שאפשר לומר דעל ת"ת קאמר דאקרי ברית והוא זר ותי' ויזכור אלי"ם את בריתו אל "ם מ' מתייחד ע"י היסוד שהיא זוכר בריתו ת"ת.
חקותי אלין אינון נמוסי מלכא סוד היסוד שהוא נימוס המנך שבו נגלה ונודע ע"י היסוד ולפי שהוא צנוע בלתי מתגלה לכך החוקים נעלמים שאין להם טעם אלא גזרת מלך.
משפטי אלין אינון גזרי אורייתא שיש להם טעם והם בסוד הת"ת הגוף הנגלה ולכך משפטים נראים ונגלים:
ור' יהודה פליג אתנא קמא דלעיל דהיינו דאיהו אמר דכד אתגזר אולפין ליה אורייתא קצת אלא שאין ראוי ללמדו סוד התורה והיינו מפני שפי' חוקיו ומשפטיו רזין דאורייתא ור' יהודה ס"ל דאפי' דאתגזר לא אולפין ליה אורייתא עד דעביד פקודי אורייתא א"כ חקיו ומשפטיו לאו היינו רזין דאורייתא יסוד ות"ת אלא חוקיו הוי במ' א"כ לא ילמדו לא הא ולא הא ולא יכנס כלל בתורה אע"ג דאתגזר וז"ש כל אינון נמוסין סתם לא רזין דאורייתא ולא נמוסין דהיינו דינין מאתר דאקרי צדיק שהיא מ' אקרון חקות כלומר אעפ"י שהחוק באמתות הוא ביסוד עכ"ז ימצא ענין זה גם במ' שמשם נקראים חקות לשון נקבה ולא כתיב חקי ל' זכר. וראיה עוד ואינון גזרת מלך היא מ' בלי ספק שהיא גזרת מלך גזרתו של ת"ת הנק' מלך כענין נסירת חוה מאדם ואין ספק שהדינים הם מצויירים בת"ת תורה ונגזרים למטה ונראות במ' שבה כל צורות עליונות ומתחקקות ונגזרות מלמעלה למטה ומצויירות בה בדין דהיינו שהיא נק' צדק דינא לכך הם בתוקף הדין בגזרה בלי טעם והיינו גזרת מלך ועם היות שגם משפט מורה דין וראיה בימי הדין אנו אומרים המלך המשפט סוף סוף מורה דין ברחמים דהיינו או' משפט איקרון בני מלכא קדישא כי מלת קדישא מורה הרחקו מן הדין ויהיה דין מזיג ברחמים וז"ש באתר דתרין חולקין אחידן דא בדא. ועל דא כתיב צדק ומשפט מכון כסאך. הענין כי מלכא דקאמר היינו הבינה הנק' מלכא שהיא הכסא הנז' הנה וכשהיא משפט דין חזק נק' גזרת מלך חוקים וכשהיא משפעת דין מזוג הוא דיני מלכא משפטים ודאי כנזכר וזה בבחינת זה הם דינא ורחמי כי המשפט בערך הצדק רחמים אקרי. וע"ד כתיב חוקיו ומשפטיו לישראל על המצות והדינים מהם בטעם מצד המשפט מהם בלי טעם מצד הצדק ולא על היסוד כדפי' ת"ק ואפילו הדינין לישראל ולא לשאר עמין אמנם מלת לכל גוי הוא

לרבות כל גוי אפילו נמול אם לא קיים וז"ש תנינן וגומר והיינו דקאמר לכל גוי לשון יחיד שבא לשלול אפילו שנמול ולא קיים מצות שעדיין כגוי חשוב שהיה ראוי שיאמר לכל גוים ל' רבים אלא ודאי כדקא':

וע"ד תנינן משום דקשיא ליה כיון שנימול ונכנס ביסוד למה לא יכנס אל התורה לזה פי' שאין מילה זו מילה כלל ולא נכנס אל היסוד ח"ו כי המצות במ' והמקיים מצות ומקבלם עליו נכנס במ' ובריתו ביסוד למ' אמנם מי שנימול ולא קיים מצות אין בריתו ביסוד אלא ממעלה למטה והיינו שאין מזבחו ר"ל מילתו ושחיטת אברו שחיטת בשר ושחיטת ערלה ונשאר בשר כאו' ונתתי לכם לב בשר אלא מזבח אבנים כענין והסירותי את לב האבן מבשרכם וז"ש דא מזבח אבנים ממש והוא קשיו וגומר.

בג"כ לא עשה כן לכל גוי אפילו נמול מפני שלא נכנס במילה כלל ואין לו אחיזה ביסוד המילה ואין לו אחיז' בחקים ומשפטים כפשטם שהם בת"ת ומ'.

מלה אחרא דהיינו ע"ד הפשט לא יהבו להו וגו':

מתניתין בנמוסי טהירין פי' בעניני המלאכים וטהירין לשון שרגא בטיהרא לשון צהרים לשון אורות והכוונה שהוא מדבר עתה בענייני המלאכים והמרכבות. ד' מפתחין ד' חיות ויקראו מפתחן שהם מפתחות אל השפע הנשפע אל התחתונים ודרך בם הם נשפעים והם פתחים אליו כפי בחינתו דין או רחמי' כן הוא נשפע דרך החיה או פניה הידועים לאותה השפעה. והם מונחות לד' רוחות העולם פני אדם למזרח פני נשר למערב ארי' לדרום שור לצפון. ואולם ד' מחנות אלו מיכא"ל גבריא"ל אוריא"ל רפא"ל והם בהיכל ו' ממטה למעלה שהוא נק' היכל הרצון שהיא היכל הת"ת ששם חיות המרכבה וד' מחנות שכינה אשר לד' חיות הנז' לא יתעלם משכלינו היות כמה פני' לפנים היות צורה א' כענין המראה עצמו במראות רבות שתראה צורתו פעמים רבות וכולם צור' אחת ועיקרם הוא בהיכל הנז' ואו' בזוייתהון יר' לשון זיו הכוונה שאינם בגשמות כדי שנוכל לכנות להם מקום כ"ש צדדי העולם אם יכונה להם בסוד הזיו והנגה:

אשתכחו חד לסטר ארבע וגומר פי' ד' פני אדם שהם כולם על האמת צורה אחת ופנים אחדים הם לסטר ד' כי כל פני אדם לחיה א' וכל פני נשר לחיה אחרת אלא כל חיה וחיה יש לה פני אדם ופני נשר ואריה ושור כדכתיב ופני אריה אל הימין לארבעתם וגומר. וארבע לסטר חד פי' וד' פנים שהם פני אדם ונשר ואריה ושור הם לסטר חד פי' כי חיה חד שהיא ברוח א' היא בעלת ד' פני' וכן לשאר חיות וכדי שיובן זה היטב נצייר צורתם כפי המובן והמקובל מפי סופרים ומפי ספרים וצורתם לשבר האוזן כזה (הציור הלזה נדפס בגליון לבד בסוף הספר עם הציור הגדול השייך לפ' ויקרא ושם נרשם). וכל פן

ופן כלול מד' פנים וד' מד' הם י"ו לכל חיה לכל ד' חיות הם ס"ד לכל החיות. אמנם בתיקונים פירשו כי לכל חיה ס"ד ולד' חיות רנ"ו ורמז לדבר רנ"ו ליעקב שמחה ולכולהו פי' הם בעלי גבול מה שאין כן באצילות שכללהו לאין תכלית וראוי לציייר פני אדם בכל הפנים למזרח ופני אריה לדרום ושור לשמאל ופני נשר למערב כמאמר פשט הכתוב ופני שור מהשמאל לארבעתם ופני אריה אל הימין לארבעתם.

אתגלפן בחד גוונא ירצה כי החיות מתחקקות ומצטיירות א' והגוון ההוא כליל תכלת וארגמן ותולעת שני לבן ואדום והגוונים ירמזו אל הפעולות הנפעלות למטה. לבן חסד מיכאל יו"ד של יהו"ד. אדום גבור' גבריאל ה'. ו' אריאל נוריאל תולעת שני לשון שני גוונים לפעמים נוטה אל הדין ונק' נוריאל נור דליק מצד הגבורה ולפעמים נוטה ללובן מצד החסד אוריאל ה' רפאל גוון עצמ' שחור גוון הדין תכלת התחתונ' המור' נגד החצוני' והיינו דומה לים שתחתיה מצולות ים.

ארגמן יחד הוא סוד שם אדנ"י ונן פי' בזוהר ארגמן קיבוץ הגוונים יחד גוונים רבים כלולי' יחד. ואמר דא עייל בחבריה פי' התכלת נכלל ונכנס בארגמן וארגמן בתכלת וכן לכל הגוונים באופן שכולם נכללים בכל א' מהם והיינו כל א' בכולם וכולם בא' והכוונה אל כללות המדות והסכמתם אל פעולה א'. ודידיה ביה רשים יר' שלא מפני שנוטל גוון חבירו יתבטל גוונו אלא עם היותו נוטל הגיון ההוא גוון עצמו בעצמו קיים ודרך כלל עם היות שכל אחת כלולה מחבירו לא מפני זה תשתוה המ' אל היסוד ויסוד להוד וכן כולם אלא פעולת כל ספירה וספירה עומדת בעצמה ועשר שבמ' כמציאות המ' עצמה וכן פעולת היסוד כיסוד ועשרה שבו כמציאות עצמו ועד"ז לחיות שכל גוון אינו מתבטל מפני הכוללות:

ארבע רישין כחדא אסתלקו וגו' אפשר ד' רישין קאמר לד' חיות ד' ראשי ההנהגה חסד דין רחמים והכולל ועם היות שברדתם למטה יש אל עבר פניו ילכו וכל אחד יפעל כפעולתו בהתקשרם למעלה לינק מהכסא היונקת מהספי' יתייחדו וז"ש כחדא יסתלקו ויתאחדו כולם יחד חיה א' וראש הנהגה א' ויניקה אחת ולזה בחינה זו על כולם מקשרת וז"ש אסתלקו בחד דיוקנא כי הדיוקן הזה הוא הבחינה שהיא מאחדת כולם בחינה עליונה להדבק בשרשם וז"ש מתדבקן חד רישא אסתלק.

מגו סחיו וגומר נודע הוא כי מזיעתן של חיות נעשה נהר דנור ובו טובלים כל הראויים לומר שירה לפניו ועל רחיצת המלאכים בנהר הזה נק' מן הרחצה הנז' הזה. ועניין תרי איילתא קציבן הכוונה כי לתשמיש ד' חיות יש ד' אופנים וכל אופן ואופן יונק משני חיות כדי לייחד סוד ההנהגה והכתוב אמר כי רוח החיה באופנים שפי' שתי

אופנים לכל חיה לנך יש לנו לומר שהם בין החיות יר' כי כל חיה יונקת ומשתמשת בשתי אופנים הקרובים אליה כאשר ציירנים למעלה ואעפ"י שימצא לפי זה שתי חיות משתמשות באופן א' אין זה אלא ייחוד אל ההנהגה וקשר אל השפע שישפעו כולם נאחד ונמצאו כולם מסכימות אל פעולה אחת וכל אופן מקבל משם חיות וכל חיה משפעת בשתי אופנים ולכן אמר תרי איילתא והכוונה שתי אופנים משמשים לכל חיה קציבין בשיעורא חד כמ"ש הכתוב ודמות א' אל ארבעתם. ואפשר תרי איילתא מפני שכל אופן כלול משתי אופנים זכר ונקבה כתו' כאשר יהיה האופן בתוך האופן דהיינו סוד יאהדונה"י ועל זה נאמר כי רוח החיה באופנים תרי והיינו תרי איילתא דקאמר הכא ושתי הפירושים מאומתים במציאותם:

בשערא דילהון והיינו כחוט החוטים מהם לאין תכלית מחנות מחנות אמנם בהיותם מסתלקין ועולים למעלה מתמרטים משערם שאינם יכולים לעלות שיש בהם דין ואינם נקשרים למעלה והיינו או' שגלשו ונמרטו מן הגלעד בהיותם עולים מג"ל ע"ד למעלה גלשו שאינם יכולים לעלות שהם אוחזי' בהשתלשלות המדרגות בסוד העשיה ואפי' חצונים.

היזו דאבן טבא היינו או' כמראה האופנים ומעשיהם כעין תרשיש. והנה אבן טבא היא מ' שהיא מקבלת ו' קצוות דין וו' ברחמים והיינו שפי' בתרי שש דהיינו י"ב אבנים דינא ורחמי סוד י"ב כי ג' קוים הם חסד ימין דין שמאל רחמים אמצע והם ד' הנהגות חגת"ם.

ד' גדפין דכסיין על גופא הכוונה בחיות שיש להם ד' כנפים ב' חוברות איש דהיינו שהם פרודות מלמעלה סוככות כנפי חיה זו בכנפי חיה זו לעשות כסא לרקיע. והנה בשתים יעופף וב' מכסות את גויותיהנה ועם היות דקאמר ד' כנפין דכסיין אין ארבעתם מכסים דכתיב ושתים מכסות את גוויות הנה ואפשר שהחיות כמו השרפים בשתים יכסה פניו ברדת השכינה עליהם ובשתים יעופף ואותם שבהם יעופף בהם יכסה גופו שכן דרך הכנפי' שעושי' ב' פעולות יעופפו ויכסו הגוף והשתא כיון שהם עושות פעולות הכיסוי אלו לפני' ואלו לגוף לכך אמר ד' גדפין דכסיין על גופא והענין ד' גדפין היינו שם אדנ"י מכסיין על גופא שם יהו"ד ת"ת הנק' גוף:

ידין זעירין תחות גדפייהו היינו או' וידי אדם מתחת כנפיה' ונודע כי אדם ת"ת והידי' גבורה וגדולה ואלו הם תחת הכנפים דהיינו ד' אותיות אדנ"י כנזכר א"כ אינם ממש גדולה גבורה אלא הם זעירין ולמטה מהכנפים מפני שהם יורדים למטה אל מקום הרשע לקבלו בתשובה כמו שדרשו ז"ל בסוד ימינו פשוטה לקבל שבים:

חמש בחמש גליפן יר' אותם הידים הם ה' אצבעות מימין כנגד ה' ספי' חג"ת נ"ה והם הם עצמם בשמאל אלא שהם מתחקקות חמש בחמש:
טאסין לעילא וגומר פי' אותם האצבעות הם נשואות למעלה להשפיע ולהמשיך השפע בסוד נשיאות כפים. לעילאמן היכלא הוא היכל הרצון שבו מעמד החיות הוא היכל הת"ת והוא היכל המ' בעליותה אל בית בעלה ולזה היכל זה הוא יפה תואר מצד הת"ת ויפה מראה מצד המ' והוא מקום שכללותם ד' מחנות שכינה ד' כנפים וד' פנים בסוד יאהדונה"י סוד ת"ת ומ' ונודע כי למעלה מהיכל זה הששי הוא היכל קדש הקדשים מקום מושב ב' כרובים פנימה מהפרוכת והם מטטרו"ן וסנדלפו"ן והוא הרקיע הנטוי על ראשיהם מלמעלה ומטטרו"ן נק' נער והיינו אומ' לעילא מן היכלא וגומר חד עולם רביא יר' נער תינוק שהוא מתחדש ומחדש נעוריו כפי חדוש הלבנה ומתגדל כנער וחוזר ומתקטן במיעוט הלבנה עד רביא שהיא תינוק ומפני שבהיכל קדש הקדשים הוא נכלל ונעלם בסוד ב' הכרובים פנימה מפרוכת לזה אמר נפיק מפנימה לפרגוד למטה אל הנפרדים ואפשר לו' חד עולם מטטרו"ן רביא סנדלפו"ן חבירו ונעלם ונטמן שם מיום החרבן כאו' וירכב על כרוב דהיינו על כרוב א' כדפירש' בזוהר.
שנאן חרבא וגומר פי' להט הם הקליפות שהם יוצאות ונמצאות בגבורות הדין הנמשך מהמ' חרב נוקמת ומתהפכת אהדר ללהט שהוא מתהפך לזמנין לנשין להטעות בני אדם כדפי' בזוהר ולזמנין לגוברין לקטרג להטעותם אחריהם והם ב' נשים הנוטלים את האיפה הנזכר בזכריה הם הממונים על המדה והמשקל והמשורה לעלות ולקטרג אם אינה בצדק והיינו מדת מעשה בני אדם בחטאם ועונשם, ומ"ש בין השמים ובין הארץ לישנא דקראנקט והכוונה שהם למטה בתחתוני' להשטין ועולין למעלה בעליונים לקטרג:
חד חיזו דבדולחא וגומר. היא המ' העומדת בראש מטטרו"ן שהוא מרכבה אל השכינ' והאבן והחרב היא המ' מצד בחינותיה בדין וברחמים:
מלהטא סומקא מגו בדולחא פי' דין מתוך רחמים כענין ה' הוא האלהים והכוונה על ייחודם והסכמתם יחד. מהרמ"ק זלה"ה:

דף עד.

תרין סטרין מהאי גיסא וגומר פי' החרב משתי פניה מצויירת בציורין והיינו שמ' מצד פן העליון מצויירת בעצמה כל העליו' ממנה כי כל הנחלי' הולכים אל הים. הפן הב' בה ציור כל הנמצאות התחתונות כאו' זה הם גדול וגו' ואמר ברשימין עמיקין להורות על דקות העומק הכחות ההם המצויירים בהם שהם מקומות ושורש למתפשטים ממנה.

חד גבר ת"ת בהיותו יונק מהגבו'. סולמא דקיימא פי' הת"ת הוא סולם שבו י"ג מדות של רחמים חגיר ההוא חרבא למעבד נוקמין פי' הת"ת הת"ת הנזכר חוגר החרב ומעלה אותה אל צד שמאלו ששם מתדבקת אליו כאשר ידבק האזור אל מתני האיש ושם הוא מקומ' בגבורה ונגע אל הירך דהיינו הוד ששם מקומה בסוד אלי"ם צבאות. וחגירת חרב הוא לעשות נקמה בגוים ולהמית החייב מיתה.

עימיה חגירן בסוד הנה מטתו שלשלמה ששים מצד ו' קצוות גבורים מצד הגבור' והם ג"כ חוגרי חרב כמוהו כת"ת החוגר במ' בסוד הדין גם הם כמותו לקיים הדין למטה וכולם מלומדי מלחמה פי' יונקים מן הדין להעלות חמה ולנקים נקם בעוברי רצונו וז"ש מתילפי נצחין קרבא הם למודים ומורגלים בדין שאינו חוזר ומתנצח מן הרחמים אלא פועלים הדין:

הה"ד חגור חרבך וגומר ראיה אל הגבור הנזכר לעיל שהוא גבור על ס' גבורים הנזכ' ועליו אמר חגור חרבך וגומר והוא סוד וא"ו וממנו מתפשטי' ששים גבורים שהם ג"כ איש חרבו וגומר כמוהו כנזכר.

בכמה גווני מתהפכין אנפייהו פי' הם מלובשים מן הדין בגוונים שונים פעמים להעניש ביסורין או בעניות או במיתה הכל לפי עונש החטא כן פני הדינים משתנים:

לית דידע לון פי' אין מי שידע בדין לתקנו או לשון יודעי תרועה להכניעו ולתקנו. בר חד תולעתא היינו היסוד המעורר הזווג והוא הקטן שבשאר הספי' שהם דגים מהים הגדול בינה והיסוד הוא קטן שבהם תולעת קטן הנק' שמי"ר והיא נק' שמיר"ה והאבנים הם כל בחינות המ' שהיא נק' אבן וקשה בדין החזק ואינה נפתחת לא למעלה לקבל ולא למטה להשפיע והשמיר סגולתו לפתוח האבן הזה ולבקעו וכל בחינות המ' דעבר עלייהו יסוד פותחן ובוקען.

בההוא זמנא ר"ל בעת כעסן של גבורים אלו וחגירת חרבם למטה. קלא דנפיק מאינון חגירי חרבא שהם משפיעים דינא בקול חוצב להבות אש להודיע לתחתוני' שיחזרו בתשובה פן יצא כאש חרבותם. תמניסר טורין רברבין הם רכב אלי"ם רבותים אלפי שנאן פי' תרי אלפי שנאן שהם י"ח אלף עולמות והם הרים הגבוהים הנכללים במחנה שכינה למטה ודרך בו עובר קולם לעורר והם בסוד מטטרו"ן כנודע והיינו סוד הקול להודיע לבני אדם גזרותיו קודם. ולית מאן דירכין אודניה לשוב לפני ה'. והנה הסמנים שיהיו לבני אדם למטה לעוררם יהיו על ידי שמיעה שישמע קולות ידועים ולז"א ולית מאן דירכין אודני'. או יהיו ע"י ראיה שיראו אותות ידועים ולז"א סתמין עייניו. או יהיה ע"י עיונם בראות' בני אדם נוטים מהעבודה ולז"א אטימי לבא ולית מאן דישגח.

דהא בניינא לסתור היינו הבנין העליון בנין ו' קצוות ובנין המזבח העליון הכל נהרס ברשעת בני אדם וז"ש בר עובדן וגומר והיינו תחלת הקלקול ואח"כ מתקלקלים יותר והיינו סאטין מאורחא דתקנא ימינא אעדי מעל המ' שהית' אחוז' בימין וסלקוה ושמאלא שלטא גבורה תתאה אחידא בגבורה עליונה: עריין אשתכח הם הקליפות שהם ר"ע בין ו"ה והיינו הרע להפריד האותיות העליונות והדין הווה במדות העליונו' להחריב העולם והפגם הזה אינו מתעבר מן המדות העליונות אלא או ע"י התשובה המעביר הפגם וזה אינם רוצים רשעים לשוב. או שירד הדין עליהם וא"כ וימיתם על עונם ואז המדו' נטהרו' וזה שאמר דהא לא מתברכין לעילא עד דישתצון וגומר והיינו ורשעי' עוד אינם ע"י הדין הנשפעין עליהם מיד ברכי נפשי את ה' מתייחדת עם הת"ת:

ערות אביך וגומר ר' חייא פתח כתפוח וגומר כמה חביבא כביכול וגומר אע"ג דאפכא הל"ל כמה חביב קב"ה לקמ' כביכול וגומר שמתוך שבח שמשבח כביכול לקב"ה נראה שהוא חביב ולא נראה מזה שהיא חביבה בעיניו. עכ"ז הכוונה על סופא דקרא דקאמר בצלו חמדתי וישבתי וגומר כדמפ' דבכולא משבח ליה שהם בחינות רבות בת"ת וקאמר חמדתי וישבתי א"כ חביבה בעיניו שהביאה והכניסה בחדריו וכל בחי' כדמסיק:

אמאי משבחת ליה בתפוח וגומר צריך שיהיה בתפוח מה שלא יהיה בפרי אחר כיון דשביק כולהו פירי ומשבח בתפוח לז"א אי בגוונין וגומר אי מפני הגוונין לבד כמה פירות אחרים יש להם גוונים אלו כמו השושנה וכיוצא ואם מפני הריח ג"כ יש כמה פירות שיש להם ריח כמו האתרוג וכיוצא ואם מפני הטעם כמה פירות אחרים יש להם טעם משובח ממנו: אבל הואיל וכתיב וגומר כי כיון דשביק פירות דעדיפי מיניה ונקט תפוח ודאי הכוונה לכלול כולם ואין פרי שיכלול כולם אלא תפוח מה תפוח אסוותא לכולא וגומר זו בחינת עצמו של ת"ת דהיינו עצם התפוח וטבעו כוללת ריח וטעם וגוון והיינו היותו רופא חולים כאו' רפאני ה' וארפא מפני שאליו יתייחס הרפוא' שהוא קו האמצעי שאליו יושפע מהכתר הנקר' אריך וממנו ארוכה ומרפא דרך קו האמצעי וממנו יתחלק לכל הצריך כי כל החולאים והדינים מתרפאין בו מפני שבו מקור עליון הרחמים והוא מושכו דרך כל ספירה וספירה ומרפאה ואפשר ג"כ או' לכולא לרמוז אל היסוד הנק' כ"ל לרפאות למ' חולת אהב' וז"ש רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני:

מה תפוח אשתכח בגוונים לבן ואדום סוד תרין סטרין עילאין וז"ש בגוונוי עילאין. ריחא דקיק מכל שאר אילני וגומר הכוונה שפע הנשפע עליו מהכתר דרך קו האמצעי נמשל לריח שהוא דק והיינו או' וריח לו כלבנון וזה מפני סוד הדעת העול' ומשתרש שם כנודע. חכו ממתקים וגומר הוא מצד החיך שהוא חכמה ובינה והיינו חכמה חי"ך

מ"ה נמצא כל השבח הזה הוא אל הת"ת מג' ראשונות כנזכר. אבל הת"ת משבח אל המ' מצד ג' אבות וזהו שושנה וז"ש אבל קב"ה משבח לה לכנסת יש' כשושנ' שיש בה ריח וגוון וגומר:

ר' יהודה אמר בשעתא וגומר סלקא ריחין טבאן היינו מיין נוקבין לקבלא מיין דכורין והוא סוד התעוררו' העולה ממנה במעשה הצדיקים. מתברכא וגומר ירצה שהיא מקבלת מהת"ת ואנפהא נהירין למטה להאיר לחייליה ומשפיעתו ובזמנא דאסגיאו חייבין בעלמא שהעולם נידון אחר רובו: כביכול כנסת ישראל וגומר הכוונה בערך בחינתה אלינו שבבחי' כבר נאמר אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן. ואטעמת מסטרא אחרא מרירא הכוונה להשפיע הדינים מצד הגבורה לקליפות ע"י הצנור הידוע לזה כשיש עונות בתחתוני' הכלבים צועקים ואז היא יונקת המרירות הזה ומשפעת לחצונים ואז אינה מתייחדת עם הת"ת והיינו השליך משמים וגומר ואנפהא חשוכין הפך אנפהא נהירין דקאמר לעיל:

ר' יוסי אמר וגומר שמאלו תחת לראשי היינו סוד החיבוק תחלה תקדם הדין והגבו' ואח"כ החסד והימין והיא בין שני זרועות והרשעים פוגמין בימין נשארה המ' בשמאל מפני שהשיב אחור ימינו ור' יוסי פליג אר' יהודה דאמר שפוגמים במ' ור' יוסי אמר שפוגמין בחסד ומ' כדקאי קאי לשמאל.

ר' חזקיה וגומר אלוף הוא מלשון אלוף נעורים דהיינו ת"ת שמסתלק פוגם בת"ת הרודף אחר הייחוד והיינו אומרו מלכא ממטרוניתא דהיינו פגם בת"ת עצמו שמחלקו ולא אמר מטרוניתא ממלכא ודקדק כן ממה שאמר הכתיב ונרגן מפריד אלוף דהיינו ת"ת שפוגם בו ומכ"ש בנקבה והשתא שייך ערות אביך וערות אמך והיינו כדברי שניה' אלא שהוא יותר בדקדוק לז"א מהכא: קפליטא סניגוריא פרקליטא גמורין גדולים. קסטורונא קטגוריא. כך קב"ה וכ"י שיש' הם בני זווגם ובהיותם פוגמים האם מתייסרת בעדם כדמסיק. קוסטא פי' מדה והכוונה שלא ייסרה מעצמה ולמדה אותו מדות טובות והיינו טעם קללת הארץ בעון האדם הא' מהרמ"ק זלה"ה:

גליון. ת"ת ישראל היא מ' תפארתו של ישראל שכן הוא נק' פאר והוא ת"ת. בתקונים. ר' אלעזר הוה יתיב וגומר כי תשא קפ"ט ק"ץ. ע"כ:

דף עד:

אזיל באורח מישר והוא חכימא יר' שלא יפרש חכם בתורה לבד בלא מעשה וזה אינו אלא חכם ר"ל שהוא יודע כל המצטרך שאינו מתפתה מיצרו וכענין המעש' אזיל באורח מישר. והוא חכימא בתורה והכל נכלל במלת חכם: ישמח אב כלל וגומר פי' מלת אב

יורה על כל מקום שיכונה שם אב ואפי' בחכמה וז"ש כלל כולל במלה זו כל אב שיהיה עליון חכמה תחתון ת"ת והכרח זה שלא אמר כמו שאמר אמו ולא אביו עם היותו שלענין סילוק הברכה גם מהת"ת מסתלק אבל עכ"ז לענין התוגה דהיינו הגלות אינו אלא במ' לבד אמו ולא אביו. כי שולחה דהיינו הגלות אמכם לבד דהיינו מ' ולא אם סתם וז"ש דא כ"י.

ת"ח לא אשתכח וגומר דסליק שלמה וגומר ואמר שיר השירים לעורר הייחוד העליון ונתעלה שם בסוד אליך ה' אקרא נפשי אשא:

כדין נהירו וגומר בסוד מיין נוקבין.

ואתא מלכא וגומר וזה יורה יופי השכינ' ותיקוניה שירד הוא אליה. מאי ותרב דהיל"ל ותגדל ואומרו ותרב יר' להורות על הגידול בעצמו ועל הריבוי לשון הרבה וז"ש דסלקא שפירו היינו לשון גידול. ואתרביאת בדרגאה היינו גידולה בריבוי המדריגות עשר למאה עד אין בה תכלית מה שלא נמצא כרבויה בכל המדות וז"ש על כל שאר דרגין והכרח לזה או' מחכמת כל בני קדם דהיינו על שאר דרגין כמשמעו על חכמת שאר בני אדם. בגין דמלכא וגומר שאם היתה היא עולה אליו היתה היא מתבטלת ונחשבת כא' מבחי' הת"ת אמנם היות הת"ת בא אליה היא חשובה יותר מעלייתה לשם: וכד אפיקת לשלמה וגומר יר' שעם היות שלמה עיקר ישראל ג"כ היו שלמים וז"ש לכל ישראל אפיקת שהיו בני דורו ראויים למנהיג ולפרנס כמוהו שאל"כ מה שתקן שלמה יקלקלו הם אם אינם ראויים. ערייתא דכולא מת"ת וממ'. וערייתא דכל סטריך בין מצד הת"ת לעצמו בין מצד המ' לעצמה כדמסיק שהפריד מאל מלכא ת"ת פריש ממטרוניתא הרי ערוה א' שהוא צד פירוד א'. ומטרוניתא אתרחקת מהיכליה הרי צד ב' אל הפירוד והם ב' עריות וז"ש וכדין ערייתא הוא בכלל כל שאר הספי' ופי' ואמר וכי לא ערייתא הוא מלכא ת"ת בלא מטרוני' הרי שם מתעורר הדין והערוה להשפיע לטמאים מצדו וכן מטרוניתא בלא מלכא אלא היא משפעת לחצונים וצריך שתינק מהצינור הפגום.

וע"ד כתיב ערות אביך וערות אמך שתי עריות וחזר ואמר אמך היא שגורם לה דשריא עמך וממך נמשך לכך הזהר שלא תגלה. והיינו נמי טעמא דערות אביך דהא בהא תליא:

ר"ש אקיש ידוי ובכה בזמנא דה' תתאה דהיינו מ' היא מתגרשת ונפרדת מהת"ת. ה"א אחרא בינה עילאה ה' ראשונה של שם ג"כ מונעת הברכות מהת"ת ומהמ' כל העולם סלה אבד: אי ה' אתמנע וגומר והטעם כדמסיק דברכרן לא שריין אלא באתר דדנר ונוקבא ונמצאו הברכות מסתלקות מת"ת וממ' והיינו דכתיב הכלה אתה עושה שבהסתלק הברכות מת"ת וממ' כל העולם כלה אבד. אי ה' אתמנע וגומר פי' מן הראוי

היה שיאמר א"ה לבד להורות שנסתלק השפע מת"ת אל הבינה כי א' כתר עליון ובה נכללה החכמה וה' בינה ושם נתעכב השפע. אלא דטעמא קאמר למה נסתלק השפע אל סוד דהיינו כח"ב שהוא א"ה. מפני ה' תתא' וזה שאמר מנעת לון מכולא פי' מכל הבנין אל ג' ראשונות: מ"ט בגין דברכאן לא משתכחין וגו' שאין משפיעין למי שאינו משפיע ולכך אין הברכות מצויות אלא במקום זכר ונקבה משפיע ומושפע. ה' ממרום ישאג ת"ת מורה שהברכות מסתלקות ממנו ופי' התו' ה' ממרום דהיינו המקום שנתרומם ונסתלק דהיינו הבינה שהוא מסתלק בה וממעון קדשו חכמה ששם ג"כ מסתלק בסוד למה ה' תעמוד ברחוק תעלים וגומר. והשתא נוהו ממש שכינה נוה אל הת"ת.

ביתי זווגא כי בית היינו ב' מ' י' יסוד ת' ת"ת ותדע שכמו שהברכות אינם מצויות לו דכתיב אלביש וגו' שיש בו ערוה והיינו קדרו"ת.

אתר אחסנת שאין הכוונה על השמים התחתונים אלא למעלה. אלביש שמים קדרות לא שהיו הם מאירים פנימה בברכות ומצד התחתונים אלביש שמים דהיינו לבוש חצון אלא אתר אחסנת וגומר במקום ברכות ואור יהיה השק דהיינו הברכות הנשפעות מחכמה ובינה דהיינו דמבועין מחכמה ובינה ונחלין דהוו נגידין מהחכמה ומהבינה אל הת"ת ושקיין למטה אל המ' והיינו כפל הפסוק אלביש שמים קדרות כנגד המשכת המקורות ושק אשים כסותם נגד השקאתם למטה בהיכל וכיסוי הת"ת דהיינו מ' והענין שכל השפע יתעכב בבינה מפני סילוקם ממ' והיינו אה"ה כדפי':

תנינן כד וגומר כדי לפרש ו"י הו"י או"י שכולם קינה ונהי כענין אה"ה שפי' מלכא מן מטרוניתא היינו סילוק הת"ת ממנה מצד המעשה התחתונים ומפני סילוקו ברכאן לא משתכחי אפילו אל הת"ת כדין אקרי ו"י דהיינו ת"ת עוזב מצד מעלה ולז' ו' אין לה ייחוד מלמעלה והוא ג"כ מסתלק מהמ' והיינו ו"י מלה זעירא ו' י' נעזב מלמעלה ומלמטה.

דתניא רישא דיסוד יו"ד דהא יסוד וא"ו זעירא וגומר ולכן וא"ו שבת"ת אין אתה יכול להורידה אלא אם תזכור עמה וא"ו אחרת לרמוז אל ייחוד ו' ומשך ו' שהוא היסוד ולכך וא"ו שביסוד יש לה ראש כי כן דרך הכתוב' ראש הוא"ו הוא יו"ד ואותה היו"ד הוא המציאות המתמצא מהיסוד והת"ת והטעם שהיסוד אינו בעצם וא"ו שלימה אלא משך וא"ו פי' עוקץ משוך בלא ראש הוא"ו וביחוד הת"ת תעשה לה ראש וזה הראש הוא מקום קבלת הברכות כדכתיב וברכות לראש צדיק. ובהתרחק המ' מהת"ת. וברכאן אתמנעו מכולא דהיינו שנסתלקו הברכות אלא אימא עילאה והת"ת שרוי בלא ברכה כיון ששרוי בלא מ' וכיון שראש היסוד הוא תכלית אל הזווג אחר שאין ייחוד ת"ת מעלה אליו ראש היו"ד כנזכר ונעשה ו"י ואז ו"י דכולא דעילאין כי הת"ת והבנין אין להם ברכות. ו"י

לתתאין דמטרוניתא אתתרכת. ועל דא תנינן מבואר שהכל תלוי בירושלם והשכינה. דהא ברכאן אתמנעו מכל יום דהיינו הימים העליונים מהחסד ולמטה אין יום שימצא בו ברכה ולא עוד אין יום שאין קללתו מרובה וגומר ר"ל שהקליפות דבקות בו ויונקות מצד גרעון השפע והמשכת הדין והיינו מיום שחרב בית המקדש דהיינו מלכות כנודע: אי הכי אוי הוי מהו אי אמרת בשלמא כדס"ד מעיקרא שאע"פ שיסתלקו הברכות מהמ' ותהיה מגורשת ממקומה עכ"ז אפשר שהת"ת יהיה מיוחד עם העליונים היינו דניחא ענין אוי דהיינו שנסתלק הת"ת ונתייחד למעל' בכתר ונסע הוא למנוחות ועזב אותנו לאנחות וכן הוי פי' שנסתלק אל הבינה אלא השתא דאמרת דאי אפשר אלא שבהתגרש המ' מיד ברכות הם מסתלקות ממנו ונשאר לבדו ו"י א"כ או"י והו"י מהו:

א"ל כד מלה וגו' כלל דבריו היא שלעולם בהתגרש המ' הברכות מסתלקות אל הבינ' וענין או"י הו"י הכוונ' שמסתלק הת"ת למעל' בלי קבלת הברכות כלל ויהיה זה כדי להראות בני אדם כי ענין ו"י יתוקן אם יעשו תשובה שו"י נתעלה בה' דהיינו תשובה ואם ישוב יתקנו הכל לכך שובו מדרכיכם הרעים כי עון מניעת התשוב' גורם להם שלא יתוקן ו"י: אבל או"י הוא כד אסתלק מלכא עילאה פי' כאשר הת"ת יסתלק אל הכתר שהוא סוד אלף והיינו שנסתם לפניהם שערי התשובה שאין קבלת התפלה כאו' גם כי אזעק ואשוע וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף עה.

וההוא עילאה אהיה פירוש כ"ע והיינו או' עילאה טמירא וכינה לו שם זה כי בזה יוכרח היות אל"ף בכתר:

בגין דלא אתקבל וגו' פי' אין כוונת עליית הרי למעלה לתועלת כלל אלא לרעה לתחתונים. וע"ד אסתלק יר' הכריח לזה שהוא אמת שאם היה סילוק ו"י אל אלף הוא לטובה היה ראוי שיהיו אותיותיו אהו"י מפני שא"א שתעלה הת"ת ויהיה בו ברכה יותר ולא יהיה יותר ברכה בבינה אלא ודאי כדפי' דאסתלק תשובה דה' כנז'.

כד אסגיאו חובי עלמא קשיא ליה דהא קיימא לן אין לך דבר שעומד בפני התשובה ולזה תירץ ותשובה הוה תליא וגו'. וא' סליק לו"י גביה. הוקשה לו כאשר תסתלק התשובה היה ראוי שיהיה ו"י שפי' נסתלקה ה' ונשאר ו"י דלא תלי בתשובה ולזה תיקן ואמר סליק גביה וגו' כי בהסתלקות ו"י יותר היינו שמורה שנסתמו דרכי התפלה ואין גזר דין נקרע בתשובה והכריח זה בפרטות מפסוק אוי לנו כי פנה היום ופי' עד עתה היה הדבר תלוי בתשובה והיה הו"י ועתה כיון שפנה תשובה לפי שפנה ה' ולא אמרו וי לנו כי פנה

היום ה' וזה הכרח גמור שאעפ"י שפנה ה' לא נשאר ו"י אלא נתעלה למעלה אל הכתר ונעשה או"י:

ההוא יומא דאשתמודע קשיא ליה כי יום אינו בבינה שאינה במספר הימים שהם מחסד ולמטה ותירץ כי כל ה' הידיעה או רובן הם בבינה וז"א דאשתמודע וג"כ כי עיקר התשובה פועלת ע"י החסד הימין הפשוטה לקבל שבים והכוונה פנה הימין והפשט הימין וז"ש לא פשטא ימינא. ונתן טעם שאין הדבר תלוי בתשובה ועל סליקותה כי ינטו וגו' דהא ארכינו וגו' מפני שגזר דין נתן ביד מלאך המשחית וכבר התחילו צללי ערב שהם כחות הקליפות ושרי האומות היונקים מן הדין ולא יתוקן ע"י תשובה עד שיותן לו תמורתו כנודע מה שאין כן בית המקדש שאין לו תמורה. והשתא קשיא דידיה אדידי' דהשתא קאמר דבחורבן בית המקדש היה או"י כאומ' כי פנה היום. ובריש סוגיין קאמר דבחורבן בית המקדש היה ו"י לבד. ולזה השיב **תאנא סליק** וא"ו לעילא וגו' יר' כי כאשר חרב ביהמ"ק אז סליק וא"ו לעילא וגומר כדי שלא תקובל התפלה כאומ' גם כי אזעק וגומר אמנם אחר החרבן כד נחית לאתריה למקומו הראוי לו וגומר אשגח בביתיה והא אתחריב פי' ביתו העליון מ' שאם לא כן היינו ההיכל הנזכר למטה ואין הכוונה על השכינה ממש דהיינו בעא על מטרוניתא דקאמר אלא על המרכבות כי כולם הושלכו ממכון שבתם בעונותינו בעא על מטרוני' היינו עצם השכינה. חמא להיכליה היינו היכל תחתון. חמא לברכאן דעמיקין דהיינו עמקי החכמה דנחלין משך ז' נחלים מחכמה דרך הבינה דהוו נגדין אליו והא אתמנעו כי ע"י ייחוד הברכות נמשכות כדין כתיב ו"י שעתה מה שהיה או"י נעזב ו"י מלמעלה ומלמטה: וכן אה"ה דומה לו"י כשנעשה או"י נשארו שתי ההין יחד וכנפרדו נעשה ו"י נעשה אה"ה דומה בדומה והיינו אומ' אתנגיד ונמשך חד לקבל חד הוא בוכה ו"י והיא בוכה אה"ה כנזכר לעיל. וה' עילאה וגומר היינו שנטלו הברכות מיש' ונתנו לאומות והיינו שמוני נוטרה וגומר הם יונקים העיקר ואנו התמצית והיינו עבד מלך ושפחה כי תירש וגומר:

ערות אשת אביך וגומר שמא קדישא סתים יהו"ד וגליא אדנ"י. אורייתא סתים סוד וגליא פשט כנזכר לעיל. והשכינה כשהיא מיוחדת עם הת"ת קראה הכתוב אמנו להורות לנו שאעפ"י שהיא בחיק הת"ת היא מנקת אותנו שפע ורב טוב. וכשהיא עמנו בגלות קראה אביך להורות לנו שאפילו כשהיא בגלות מגורשת עכ"ז אשת אבינו היא לעולם וענין זה נתבאר בפסוקים אלו ור"ש הביא התוספתא לתרץ יתורא דקראי כיון דאשת אביך ואמך היא מ' א"כ למה צוה עליה ב' פעמים וביאר כי שתיהן הוצרכו משום דאי קאמר דכד איהו בגלותא הוה אמינא דוקא כשהיא בגלותא צריכה שימור מן החטא שלא יוסיף בה

פגם אמנם כשהיא בחיק הת"ת מיוחדת אין עון גורם רעה כ"כ לכך אמר ערות אמך וגו' כי עם היותה מיוחד' היא תלויה בך והיא אמך ותלקה עליה מפני שהיא נפגמ' בחטא כי בן כסיל תוגת אמו. ואי הוה אמר כד איהי בחיק אבינו הוה אמינא דוקא בהיותה בחיק אבינו אם תחטא תפרד החטא כאו' ונרגן מפריד אלוף אמנם בגלות שאין ייחוד החטא לא מוסיף ולא גורע לז"א ערות אשת אביך כי ענין וימשך הפגם כפלים וז"ש בגין דתעדי מבינך וגו' והיא שמירתך בגלות ואם תסליקה מעליך נמצאת פוגם בך שיסיר צלה מעליך ואתה חובל בעצמך ואפי' לא ימשך פגם ולז"א הכתוב אח"כ אשת אביך היא כלומר אע"ג דאתרחקא וגו' יר' עם היות שאנו אומרים שהיא נבדלת מבעלה עכ"ז יש עדיין קצת אשגחותא דהיינו שפע קיום העולמות ושמירת הת"ת עליה לשומרה אלא שאין ברכה מצויה כימי קדם והיינו טעם הכוונה והייחוד בזמן הזה ואם יחטא יפגום ויסתלק המעט ההוא ומחשיך האור ההוא מכל וכל והפגם יותר גדול עתה ולזה המעט המכוון בזמן זה יותר חשוב מכמה בזמן שבית המקדש קיים וז"ש ובעי לאסתמרא יתיר וגו':

ר"ש פתח כי ה' אלהיך דא שכינתא וגומר נק' ה' בדבקותה בעליונים בימין ונק' אלהיך בדבקותה עמך ששוכנת על יש' ומושכת עמה כל העליונים ולכן נק' ה' אלהיך וז"א דא שכינתא וגומר. כ"ש בגלותא שהם מפוזרים תחת יד הקליפות שצריכים שמירה יותר ע"י ששכינה ביניהם שהיא מכנעת כח הקליפות ושומרת בניה מכמה בחינות דקליפין וז"א מכל סטרין דתניא וגו' לראיה שהשכינה שומר אותנו ואם שולטים בנו הוא בעונותינו. מהרמ"ק זלה"ה:

דף עה:

עד דישראל מחלישין. הענין שהם חוטאי' ונותנים פתחון פה לשטן נגדם ואי אפשר להליץ בעדם והשרים שואלים שררה עלינו ונתנם להם בסבת עונותינו והיינו צור ילדך תשי. ואתפרעא להון מכולא אפילו ממה שעשו לנו בהיותינו חייבים מפני ששמחו לאיד: דאי הכי וגומר פי' שאם בא לטמא מעט טומאה קופצת עליו בעל כרחו הרבה והיינו ונטמתם בלא אלף מלשון טומטום והכוונה שיטמטמו אותם הקליפות ויכשלו בכמה אסורין חוץ מדעתו והוכיח זה מהתוספתא וגומר כלומר דבעי וגומר הוכרח לפרש כן דאם כפשוטה מאי או' אסתאבן איהו וגומר וכי אבריו ענין אחר אלא הכי פי' כיון שהוא רוצה להטמא אף אם אינו רוצה ליטמא אלא ע"י אבר א' טומאה קופצת על כל אבריו וכולם נטמאים.

ערייתא דהוי דבר פי' הערוה הוא אל דבר שהיא השכינ' הנק' דבר. ושב מאחריך היה לפניך אתה ביראתה והיא שומרך ואתה הפכת פניך ממנה בעונך ששב. מלפניך לאחריך כענין ואותי השלכת אחרי גווך והחלשת כחה ותמסר ביד השרים כנזכר.

וע"ד ערות אשת אביך ירצ' שגם הפגם יעלה אל אביך אפי' בגלות כדפי' לעיל כי הוא עם המ' לשומרה השפעה מועטת והיינו אשגחותא דקאמר לעיל והרשע בחטאו משליט שנאין דילה והיא מתחלשת והיינו פגם גם אל הת"ת שהוא שומרה ומחזיקה והם מחלישים.

תאנא וגומר לראיה. שגם בגלות החטא פוגם. על דעבדי קלנא פי' שהם חוטאים ומקלים בכבודה שהם עמהם בגלות והיותם נמסרים לאומות ובזיונם הוא חלל התורה כבודה. ומהדרי אנפייהו כי פנו אלי עורף ולא פנים דהיינו היותם בועטים בעבודה. ועל דמסאבי שיש להם עזות לחטא בהיותה עמהם בגלות ולא די להם שנתגרש' בסבתם אלא שגם בגלותם מוסיפין על חטאתם פשע ואם היו נזהרים משלשתם מיד היו נגאלים:

ר' אבא הוה אזיל וגומר אנא חמינא באנפוי בחכמ' השרטוט בזולת רושם המכה. דיתמנע מינך תשובה שבהעביר הרושם לא תבכה עוד. אעבד ע"י מאמר ותגזר אומר ויקם לך. מארך הא בעא נתרצה הקב"ה בתשובתך שלא כוון ר' אבא להעביר והקב"ה בסבה קלה העבירו נר' שנתרצה לפני הקב"ה על עוניו ולזה בקרוב אל הדבר הקלה שבסבות יספיקוהו. נא משגחין לראות מאורעי עולם ויתחכמו. ולא ידעין ממה שיסופר מדורות אבות לבנים ולא מסתכלין בדברי תורה שהיא ג"כ מגדת. על מה קיימין וגומר שאינם יודעים שהדין חוזר עליהם תמיד והם עומדין בדין שאלו ידעו היו מחפשין דרכיהם. מאן מעכב למנדע היינו פי' דקרא בער אני מפני שהוא איש בער ויש בו טפשות לא ידע ואפילו יהיה חריף אם יהיה טפש לבו בתורה יקרא בער וז"ש בגין דלא משתדלי וגומר. וכן כסיל יקרא מי שמאבד חריפותיו בהבלי העולם כיון שלא יעסוק בתורה יקרא כסיל בתורה וכסיל דלא יסתכל וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף עו.

נמוסי דזאת היינו המלכות המנהגת העול' ואלו יסתכל האדם בתורה ומשם יסתכל האדם בהנהג' הבאה אל דורו ממש יראה דינה צדק. אע"ג דדאין וגומר היינו יחודי הצדיקים במלת זאת שהיא מדת הדין ודיניה בצדיקים והרשעים אינו כן אלא בפרוח רשעי' כמו עשב עכ"ז להשמדם לרשעים להיותם אפר וגומר שאין עונש אחר אחריו והיינו עדי עד מזה ידעינן שכרם של צדיקים ולהכי נקט עונש זה מפני שהפכו לצדיקים.

דאשתדל באורייתא למנדע לא שלא לשמה. עביד נמוסין הנהגה בעולם אוף אורייתא לפי העסק בה ולפי מה שמוסרים עצמם עליה כן היא פועלת בלומדיה ולזולתם בזכותם. **ת"ח מאן דעבר וגומר** סלקא להעיד עליו למעלה ונחתא ומסמנת ורושמת אותו. עילאי המלאכי'. תתאי החצונים ובני אדם היודעים בחכמת השרטוט:

ותאנא כל אינון עיני ה' ז' כחות ותחת ידם כמה אלף רבבות מלאכי' וכל אינון שלא שב בתשובה אפי' כל ימיו יהיה רשום. אשליף ליה וגומר מעין פגימתו מוריש לבנו פגם והיינו ע"י נפש פגומה כי אין נפש טהורה נמשכת אלא במקום טהור ואחר שהאיש הזה טמא הוא מטמא בנו ולכך נמשכת שם נפש פגועה שהיתה תחת יד הקליפה הפגומה מעין זה. ולזה תיקון גדול הוא להתודות האדם ולהטהר מעונו קודם זווגו עם אשתו כי יעביר ממנו כל רושם וכל פגם ויטהר ואח"כ יוליד בטהרה ואם יוסיף שיהיה עוסק בעת ההיא במצות ותורה ימשיך נפש טהורה חסידה. וזכינא למחמי שע"י היה הענין שנדר לעסוק בתורה והיה זכות לר' אבא שמעשיו גרמו לו. טרטיסאי דנהמא חלת לחם. עגלא תליתאה שלישי לבטן שבשרו מוטעם. חד גבר אליהו ובא לעוררו לתשובה שע"י בנו נשלמה כפרתו שבא ר' אבא לאכול עמו ולסימנא נקטי'. בת שבע מ' שהיא פרה מצד השמאל כאו' ופני שור מהשמאל והיא הדין שהיא אדום' מדת גבור' תתא' והיא בת שבע כלול' משבע מדות כנודע מהרמ"ק זלה"ה:

דף עו:

כולא בשבע דהיינו ז' פ' ז'. שבע פרות מצד עצמה והיינו שנזכר בפ' זאת חקת ז' פ' פרה וכן הם ז' שריפות דהיינו מצד היסוד נהר דינור מצד השמאל. ז' הזאות מצד ההוד. ז' כבוסים מצד הנצח שבו מים מצד הימין ובהוד הזאת הדם ז' טמאים מצד הת"ת שהוא מטמא לכל העוסקים בדינה. שבע טהורים מצד הגבור' שהיא מטהרת אותם. ז' כהנים מצד החסד שבו כהן. ומשה ואהרן בחושבנא שלא תמצא בפרשה אלא ה' פעמים כהן אלא שג"כ משה ואהרן הנזכ' בפרשה נחשבים לב' כהנים כי משה ג"כ שמש בכהונה. **אקדים לי** שלא על ידי אליהו בבשורת הפרה כנזכר לעיל. מאה ועשרים טעות סופר ובהדיא כתי' ויחי אדם מאה ושלשי'. מדקטל קין להבל שראה תחלה המיתה ועניינה ולפ"ז אפשר שקין והבל נולדו אחר הגזרה אחר שנתגרש. משעת' דאתגזר ולפי זה נולדו קין והבל דוקא קודם גזרת כי עפר אתה וגומר והארכתי בזה בפ' בראשית בותוסף ללדת את אחיו וגומר. ותרין רוחין נוקבין וגומר בחלום ואפשר היותם לילית ובנותיה: הוו מזיקין וגו' בזולת מין המזיקים שברא קב"ה. שדי בכתרוי הוא יסוד והיינו ש"ד י' כי היו"ד שהוא היסוד מכניע השדים ושוברם בכח ג' כתרין ג' ווין ג' אבות ויסע ויבא ויט

ויו"ד על כל א' מאלין ווין לרמוז אל ג' ראשונות ובזה כחו גדול ומכניע החצונים. בני האלהים הם עזא ועזאל ונמצאו בהם ג' תערובות מפני שאדם בא על תרי נוקבי והוליד בנות בתערוב' אדם ושידה ואח"כ נזדווגו בני אלי"ם אליהם נמצאו הנולדים חערובת ג' אלו שהם אדם שד מלאך. וחד אשתכח דאתא לעלמא היינו מין אחר מפני שקין היה זוהמת הנחש והגוף היה מאדם וחוה והרוח מהנחש כדפי' בשיר השירים ומסטרא דרוחי' נתעורר להוליד אלו זכר ונקבה מדור שלהם באויר כדמסיק. אתרגישת וגומר שלא מתה אלא ברעש נלקחה להם למיניהם. אתעברת ואפיקת זינין אחרנין וגומר היינו מין אחר לשדים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ומתמן נתייחסו כל דרין חייבין וגומר דע כי קין אינו כולו רע אדרבה הטוב שבו הוא כמעט יותר גדול מטוב של הבל כדפי' בפ' בראשית הלא אם תטיב שאת בסוד יתר שאת שהוא היה הבכור ולז"א מתמן אתייחסו וגומר ומסטרוי וגומר ר"ל כי מצד אותה הזוהמא שנתדבקה בו אך הוא עצמו ודאי שהוא קדש והוא סוד קניתי איש את ה'. תיאובת נטלת. פי' כי אינה נוטלת טפת זרע הגופנית רק תיאובתא דילה לחוד. עכ"ל:

גליון. ז' שריפות קשה כי אין בפ' אלא ה' שריפות ואפשר כי עץ ארז ואזוב ושני תולעת חשיבי לג' שריפות. ועוד ק' כי אין בפ' אלא ד' כבוסים ואפשר כי חשיבי ג' ורחץ. עכ"ל:

דף עז.

תלת רוחין קדישין הם סני סנסנוי סמנגלף כן מוכח בכמה דוכתי וס' בן סירא. דבכל סיהרא וגומר נראה דהיינו נכפין אשר לא יהיה טהור וגומר פי' אשר לא יהיה טהור מעצמו ביום מפני הרהורי לבו מקרה לילה שמזדמן לפניו קרי בלילה והוא גורם לעצמו. וזה שאמר והתקדשתם שאם אדם יקדש עצמו יהיה קדוש שאין טומאה או קדושה שולטת אלא כפי ההכנה שאדם מכין אליו:

ואסגי קב"ה חסד כי אחר שתולדות קין היו תולדות בטלות אם היה לוקח מבנותיו היה ג"כ שת מוליד ושת הוא יסוד דרי צדיקיא וייחוסא א"כ עשה הקב"ה חסד שיהיו האומות נולדות עמהם כדי שיקח שת תאומתו ובנו תאומתו וע"ד זה יהיה העול' נבנה ומתיישב מאותם הצדיקים. כגוונא דלעילא ת"ת ומלכות ד"ו פרצופין מבינה. מהרמ"ק זלה"ה:

דף עז:

ברחימותא תרגום אהבה רחימותא ותרגום ידידות הוא חביבו וסוד האהבה תחלה התעוררות מן השמאל ויגמר בימין אמנם חביבו הוא סוד חמום הקו האמצעי להתייחד והענין כי קשר הזווג בג' קוים. וינקא ליה היינו ההשפעה כי אחר שנאצל והיה לו קיום

ומציאות והיינו קאים קמה צריך שפע הנשפע לקיומו תדיר כדפי' בזהר ושמים לא זכו בעיניו:

ודאין ביה היינו שנקראת הבינה המלך המשפט כי הבינה מלך העושה המשפט ע"י הת"ת וזהו אחרת שהבינה פועלת ע"י בזולת ההשפעה היא שופטת בו לכל באי העולם: **ואי תימא השתא לאו איהו חד** כלומר היאך אפשר שבשם יהו"ד שהוא מורה י' חכמה ה' בינה ו' שית ספירן ה' מ' יתייחס בו הפירוד בשלמא בשמו אחד דהיינו במ' יצדק אמנם בשם הנעלם עצמו קשה. ותירץ ואמר שהשם בערכו אין פירוד בו ח"ו כאו' אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן אלא חייבי עלמא גרמו דלא ישתכח כלו' הוא בעצמו אין בו פירוד אמנם אינו נמצא אלינו בייחוד אלא בפירוד ובערך מה שמתגלה אלינו הוא הפרוד הזה הנז' ופי' דרך הפירוד היאך יהיה ממטה למעלה מתפעל והולך ראשונה דהא מטרוניתא אתרחקת מן מלכא דהיינו או' ושמו אחד אור חוזר מהמלכות ולמעלה עד כל המדרגות אינו וכיון שזה אינו גם ו' בה' אינו שאין ו' בה' שבשם יהו"ד אור ישר אלא ע"י סוד אור חור מה' אחרונה למעלה וז"ש מטרוניתא אתרחקת מן מלכא בערך המ' המשלחת סעיפיה פריה וענפיה בסוד אור החוזר ולא משתכחי בזווגא בסוד ו' בה' באור ישר וכן קשר ה' בו' אינו וז"ש אימא עילאה דהיינו ה' ראשונה אתרחקת מן מלכא ולא ינקא ופי' כי פגם אינו אלא אל הת"ת וז"ש בגין דמלכא ת"ת בלא מטרוניתא לא מתעטר בעיטרוי דאימא ולא שיהי' הענין הזה החלטי בפירוד ה' אחרונה מן ו' אלא קצת וז"ש כמה בקדמיתא כד אתחבר וגו' ופי' בחינות פירוד ה' עילאה מו' ואמר נטלא כתרהא וגו' ולא אשתכח בקשורא חד כי אחר שיש פירוד בין ו' לה' ראשונה כנז' א"כ גם אם נרצה למעט הפרוד בין יו"ד לה' א"א שלא יעלה קצת למעלה אחר שגבר למטה כל כך וז"ש ככיכול לא אשתכח חד שיהיו כל הד' האותיות מתקרבות א' אל א' להתייחד כל שם יהו"ד בשם אדנ"י. כדין אתחבר כולא כחדא שיתייחד תחלה יו"ד בה' ו' בה' ואח"כ שם יהו"ד בשם אדנ"י והענין ששם אדנ"י לבוש לשם יהו"ד וכמו שאותיות שם יהו"ד נפרדות ח"ו כן אותיות אדנ"י לכן גם שמו יהיה אחד ושתי שמות עצמם מתייחדים כזה יאהדונה"י וז"ש ויהא כולא חד בלא פרודא:

ביום ההוא בזמנא דתתוב וגומר פי' בשוב המ' אל חייליה ותקוניה וקישוטיה כדין כולא אשתכח חד בלא פרודא שם יהו"ד מיוחד לעצמו ושם אדנ"י מיוחד לעצמו וז"ש יהו"ד אחד ושמו אחד אדנ"י אחד שנתייחד הת"ת בבחינותיו והמ' בבחינותיה ועלו מושיעים וגומר והיתה לה' המלוכה היינו לה' שהוא יהו"ד המלוכה שהיא אדנ"י בסוד יאהדונה"י שהוא ייחוד גמור:

אר"ש לא תיעול וגומר סבר כת"ק בענין הפירוד הנז' אמנם פליג עליה במה שאמר כי אחר שהיה ה' אחד ושמו אחד ועלו מושיעים פליג ואמר לא תיעול וגומר והכרח זה ראשונה אחר שהר עשו גרם כל הפירוד הזה א"א שיהי' ייחוד שלם אם לא יתבטלו אלו ראשונה קודם לכל ואח"כ תזדווג עם מלכא ויהיה חדוה שלים וקרא מוכח הכי דקאמר ועלו מושיעים בהר ציון ואח"כ והיתה לה' המלוכה ומלת מלוכה לא תורה על שום זווג כלל כדקס"ד אלא מאן מלוכה דא מטרוניתא דהיינו היותה אליו ולא בגלות וראיה דהכי הוא דכתיב והיה ה' למלך על כל הארץ והיינו ממש כאומר והיתה לה' המלוכה כי ארץ ומלוכה הכל ענין אחד ואין הכוונה אלא לבטל פרודם והבדלם בגלות עד שבזה לבתר יזדווגון כחדא מה כתיב והיה ה' וגומר שזה מורה על ה' אחד ושמו אדנ"י אחד וייחוד הוא ושמו אחד לא כתיב בקרא דממילא משתמע:

ערות אחי אביך וגומר דא ישראל לתתא הענין כי אביך ואמך הם ת"ת ומ' ואח ואחות אליהם הם הדברים הגשמים הדומים אליהם ברמז דהיינו ישראל ממש וירושלם הנדמים אליהם ויהיה פי' לא תגלה לא תגרום להם גלות כי גלות ישראל היא גלות ירושלם כאו' איכה ישבה בדד וגומר.

אמר ר' יהודה אי אחי מורה אחוה אינם רעים ואם הם רעים אינם אחים.

אלא תאני ההיא מלה וגומר פי' הענין כי הדבר שיתמיד קורבתו ימעט תאותו כאו' הוקר רגלך וגומר ולכן מלת ריע מורה רוב התמדת הקורבה עד שמעט החשק והתאוה בין זה לזה ולא ח"ו שימעט האהבה כמו חכמה ובינה הנק' רעים וז"ש ההיא מלה וגומר והכריח הענין מאו' רעך וריע אביך אל תעזוב שלא אמר אהוב או בקש אלא אל תעזוב שכבר הוא עמך ואל תעזבהו.

והאי רזא אית ספרים דלא גרסי ליה אלא והאי רזא דמלה דא' ר"ש אימא עילא' וגומר וכן נראה הגהה מבחוץ שהוקשה אל א' התלמידים והועתק' בספרים. ואי גרסינן ליה הכי פי' דקשיא ליה שהוא פי' רעך ורע אביך וכן אחי ורעי להורות על דבקות המתמיד וקשה דר"ש פי' שהת"ת והמ' נק' דודים מפני שהם תאבים זה לזה ולא שייך רעים אלא חכמה ובינה שאינם תאבים זה לזה לעולם וז"ש ואע"ג דאינון באתגליא ובסתימאה פי' מה שאמרנו כאן רעך וגומר הוא בנגלה ובנסתר ת"ת ומ' נסתרים אלינו נגלים ור"ש לא פי' רעים אלא בתעלומות חכמה ובינה עכ"ז לא קשיא וכאן באתר דא עלמא אצטריך לון ואינון ישובא דעלמא שאין העולם מתקיים אלא ע"י ת"ת ומ' ואם יצוייר סילוק השגחתם יתבטל ישובו של עולם ולכך בערך העולם יקרא רעים וז"ש רעך ורע אביך אל תעזוב כדי

שלא תחריב העולם. ע"כ פי' ועכ"ז עיקרו כנזכר שהיא הגהה מבחוץ: והאי רזא דמלה דאר"ש עיין בפרשת ויקרא. מהרמ"ק זלה"ה:

דף עח.

אחות כמה דאוקימנא וגומר והיינו להכריח אחות אמך דא ירושלם: בגין דאמר בת אביך ודאי וגומר הכוונה שא"א להיותה בת אם ולא בת אב וכן בת אב ולא בת אם שהיא בת החכמה והבינה יחד לזה תירץ שיש לה ב' בחינות א' מצד החכמה ונקראת כמותה חכמה בת אב הב' מצד הבינה ונקראת בשמה בינה בת אם וז"ש ועל כל פנים בין האי ובין האי מאבא ומאימא אשתכחת הכיונה על הבחינות שבה. אמנם טעם למה תקרא זו בת אבא ובת אימא גילה הכתוב או' מולדת בית או מולדת חוץ דהיינו כשהיא נאצלת מחכמ' אל הבינ' תקרא בשם חכמה כנזכר בתיקונים ומולדת בית מפני שאין זה אצילותה בנגלה אלא אצילות נסתר ונעלם בבית דהיינו הבינה. ומולדת חוץ היינו בהיותה נאצלת מבינה ולחוץ אל מקום הגילוי:

ור' אבא פליג את"ק ואמר דמולדת בית הייני מציאות אצילות' מבינה הנקר' בית כמו שיבאר שהבית הולידה והצמיח' אל מקומה בצלמו דת"ת. ומולדת חוץ היינו נסירתה משם ואחר שנלקחה משם ונבנית היא מולדת חוץ כדמסיק וז"ש מאן הוא בית דאתבני בחכמה ובודאי אינה בחכמה וג"כ אינה מ' שאינה נבנית אלא על ידי הת"ת ואין ספק שהיא הבינה וז"ש הוי אימא כלו' אמור אתה מעצמך על צד האמת דא נהר דנפיק וגומר א"כ אחר שעליה נאמר יוצא לענין השקאתה א"כ שייך חוץ.

כד נפקת מן וא"ו דהיינו בנסירת חוה מאדם שהיתה נאחזת בו והיא והוא הכל דבר אחד ושם נעלמת ושם נולדה ונאצלה.

כמה דכתיב עצם מעצמי ובשר מבשרי וגבי הת"ת שייך מוליד המ' כענין האב שהבן מבשרו ועצמיו כן המ' מעצם הת"ת ומבשרו שהם ב' בחינות שבו דין ורחמים לבן ואדום או רך וקשה ובבחינ' זו היא ביתו. וכתיב ויקח אחת מצלעותיו דהיינו מעצמותיו ובבחינה זו היא מולדת חוץ מאתר דז"א אשתכח דהיינו ת"ת כנזכר:

וע"ד א"ר יהודה וגו' לעיל פי' הכי ר' יהוד' ואצטריך ליה הכא לפרושי אחותך היכי הוי. **דלא אעדי וגומר** רמז לה למה פי' ר' יהודה מענין רעים לעיל. ירושלם הבנויה וגומר ירי' ירושלם הגשמית היא בנוי' כעיר מ' כאשר היא מחוברת לת"ת וזהו כעיר שחוברה לה ת"ת יחדו והיינו או' מאי שחובר' לה וגו' אם היה הכוונ' על הת"ת הל"ל כעיר שחברה לה אמנם או' יחדו בא להוסיף כעיר שחוברה לה הת"ת יחדו בו' קצוות וז"ש בגין דאזדווג בה מלכא משית סטרין שהת"ת יקבץ ו' קצוות המסתעפים ממנו וכולם יבאו להשפיעה

ולזה יהיו יחדו למטה ביסוד וז"ש בכל סטרי מלכא בדרגא דצדיק וכל כתרי מלכא שבה לרבות כל מה שנכלל בת"ת במציאיות אפילו ג' ראשונות הוא מחתימן ומציירן במ' ע"י היסוד והיינו יחדו ולכך ירושלם תתאה כירושלם עילאה בהיותה נכללת תכלית הכללות כנזכר. ר' יצחק אמר ששם עלו וגומר תריסר תחומין הם י"ב גבולי אלכסון שבת"ת כנודע מההוא אילנא ת"ת רחמים רבא מצד הגדול' ותקיף מצד הגבורה והיינו ג' קוים חסד דין רחמים הכוללים ו' קצוות והם ראשים לי"ב. דאתחסן וגומר והיינו שבטי יה כנזכר באדרא די"ג תקונין עילאין מתגליא בת"ת ע"י אבא ואימא י"ה יו"ד חכמ' ה' בינה ואמר דאתחסן דברא ירית מאבא ואימא והיינו תרין עטרין שהם חסד שבחכמ' וגבור' שבבינ' דירית.

משפר סהדותא וגומר פי' עדויות הרבה מעיד על אבא ואימא אמנם זה מבחר עדותו היותר טוב שבבחי' שיש לו מאבא ואימא. שבטי יה עדות לישראל ירצה שבטי (שבטי) וגבולים שהם י"ב הנמצאים למט' בת"ת משם י"ה הוא עדות לישראל ת"ת בעדות שמעיד שהוא ברא מזווגא דאבא ואימא והיינו שגיוני הבן על האב והאם מורה שכל בן נוטל סימנים דאבוי ואמיה:

ואינין נהרין וגומר פי' י"ב גבולים שהם ו' ממעלה למטה מסטרא דאבא וששה ממטה למעלה מסטרא דאימא וז"ש ואינון נהרין עמיקין היינו במציאותם בעמק וז"ש ששם עלו שבטים ואל תחשוב שהם סתם שבטים אלא ממש כמציאותם בזכר שהם שבטי י"ה עדות לישראל באות' הבחינה הנבחרת הם עולים בעיר ירושלם כנזכר. וכל כך למה שאמרת שהם שבטי י"ה ממש בהעלם ולא בנגלה לזה פירש להודות לשם יהו"ד יר' לקשט המ' ולתת לה הוד והדר שהיא שם ה' שם לת"ת ודאי.

בגין כך אהדר למלת ירושלם דקאמר כי מפני שירושלם היא נגדיית לירושלם העליונה מ' לכן שמה ישבו וגומר כדי לרשת מ' העליונה. ודא הוא שירתא הוקשה לו כי לפי הפשט נראה שכוונתו לפרש שבחי ירושלם הגשמית שהיא נגד ירושלם העליונה א"כ היה ראוי שיקצר בענייני המ' ויאריך בשבח ירושלם לז"א ח"ו עם שהנחיל בשבח ירושלם התחתונה עיקר כוונתו בשבח ירושלם העליונה מלכות עילאה ושבחו הם שבחי ירושלם התחתונ' העדות אלי' כנז':

ר' חזקיה אמר וגומר בא לפרש אומ' ערות כלתך. דמאן דפגי' לתתא וגומר כדמסיק כי אע"ג שאינו עבירה לבא אדם על אשתו בחול עכ"ז כיון שאם יוליד בשבת יוליד בנים משובחים ואם יולידם בחול אינם הגונים כל כך נמצא שבצד מה שפוגם את בניו א"כ גם בערך זה פוגם הכלה ומשום דדבר זה זר למאד אמר דא וגומר כי הסוד הזה אינו נמסר

לכל שלא אמרו אלא עונתן של ת"ח וקשיא כי לפי דרכו היה ראוי שיהיה ענין זה נזהר לעמי הארץ אינו כן לזה תיקן כי לענין זה אסתלקא שכינתא וגומר ולכן אינם פוגמין בה ועכ"ז נראה שצריך ליזהר שלא יבא לידי קרי שאם לא כן נמצאת מצוה הבאה בעבירה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' חזקיה אמר כולא ברזא עילאה הוא וגו' זה נתבאר בפ' קדושים דף פ"א ע"א כי הת"ח דידעי סוד זווג העליון שהוא ליל שבת דוקא ג"כ הם צריכין למעבד הכי וכדין בנין דלהון נק' בנין דמלכא והטעם כי בימי החול שלטי' ימי החול והקליפה ובנין דאתעבידו אז נשמתהון הוו מימי החול ולפעמים מן הקליפות [555] אז נולדים משבת מזווג העליון דמלכא כי ימי החול לא שלטי אז לאפקא נשמתין. ואם הם פוגמין בזה המשמש בחול פגמי לעילא במ' העליונה וביאורו כי הנה יש כמה קליפות נאחזים מצד הכלה העליונה ואם האדם משמש מטתו בחול מעורר הקליפות שהם ערות הכלה הנז' כנזכר בתיקונים תיקון נ"ו והנשמה באה מן הקליפות ההם וזהו ערות כלתך לא תגלה והנה פי' הפסוק על אופן זה הוא לחכימין דידעין בהאי רזא. אך המון העם שאינ' יודעים רק פשט הפסוק הכתוב כפשטו שלא יגלה ערות כלתו אשת בנו ובזה אינם פוגמים כי אינם יודעים מה שעושין משא"כ ת"ח פוגמין לעילא כנזכר בזולת דגרמי לאסתלק' שכינתא מבינייהו משא"כ המון העם החוטאים. עכ"ל:

דף עח:

זכאין אינון צדיקייא בעלמא דין וגומר בעו ביקריהון לכבדם יותר ממלאכי השרת וזה ע"י ידיעתם בשמות העליונים כדמסיק רזין עילאין דשמיה קדישא. דלא גלי וגומר שאין המלאכים הקדושים יודעים השמות כדפי' בשיר השירים ולזה בהזכיר את השם לפנ הם יתבטלו ויברחו כדמסיק: וע"ד יכול משה וגומר ב' פלאים הא' לאתעטר' לקבל שם עטרת תפארת מעלת התורה והם היו מקנאים בו ושניהם קהות בזמן המרוב' מ' יום שישב שם והיינו ולאתקיימ' ביני קדישין ועם היות שהיה חפצם לפגוע בו וז"ש וכלהו לא יכלי למקרב. ואפילו אותם הפועלים למרחוק כאש הפועל למרחיק וכן המלאכים אשר יסודם אש רוחני וזה שאמר בנורא יקידתא וגומרי דאשא ולולי כח השמות מאן היה למשה למיקם ביניהו. וא"ת ומנא ידע שמותיו שעדיין לא נתנה לו התורה ששם רמוזים הסודות לז"א זכאה חולקיה דמשה דהא כד שארי למללא עמיה בעי למנדע דהיינו כשאמר ואמרו לי מה שמו וגומר ושם גלה לו הקב"ה כל סוד שמותיו וכנוייו בנגלה

[555] נ' דחסר כאן אבל המשמשין בשבת בנים הנולדים אז כו'.

ובנסתר ושם השיג מה שהשיג והיא עמדה לו בעלייתו לקבל התורה וראיה לכל זה ת"ח וגומר תריסר אתוון היינו סוד שם אהי"ה יהו"ד אדנ"י משולבים יואחצעביררן וכיוצא:
תאנא בתיקוני מטרוניתא וגומר הכוונה כי השכינה נק' בת אל הבינה והת"ת נק' בן ועתה באומרנו בת בנה בת בתה הם ודאי למטה מהשכינה בתיקוניה התחתונים המה פשטים למט' וז"ש בתקוני מטרוניתא אוקימנא אלין עריין.
ואע"ג דדחיקא מלתא טובא שאינ' בעצם המדות כשאר עריות והיינו או' ואע"ג דאינון באתגליא וגומר פי' קצת העריות הם למעלה בנעלם כנזכר לעיל ואלו הם למטה באתגליא עכ"ז אין זה רווח דהא עלמא אצטריך לון ולצורך העולם נבראו כי לאחר שמגלה באלו שמגלה בעולמות כדמסיק וז"ש דהא גלי בגין דא עריין אחרנין.
ותניא מלה בתרא' מעשר אמירן שהוא סוד המ' אשת רעך וריע אביך והחומד אשת רעהו פוגם במדה זו והמטמאה מטמא המדה הזו והוא נכנס במקום הנחש השמאל המפגל הקדשים. וכמו שמדה הזאת כוללת כל המדו' ואם ח"ו נפגם המדה הזאת כביכול כל המדות פגומות בגין האי כללא דכלהו מאן דחמיד אתתא וגומר כי הוא פוגם כל המדות וכל התורה כולה.
ברם לא אית מלה וגומר כי שמה יעיד עליה תשובה תשוב ה' אל מקומה ורוחץ את הפגם בתשובה. וכ"ש אי קביל שיסייעוהו מלמעלה ביסורין למרק עונו כענין או' הרב כבסני מעוני.
אי הכי וגומר אפשר דאי אמרת בשלמא דיסורין בלא תשובה או תשובה בלא יסורין מועילין ניחא דלהכי לא פריש מבת שבע מפני שנתמרק ע"י יסורין אלא השתא דאמרת דתרוייהו בעי א"כ למה לא שב בתשובה שלא פירש מבת שבע.
א"ל בת שבע וגומר עיקר התי' הוא במה שפי' בריש פ' בראשית דבת שבע מגורשת היתה כנזכר שם אמנם אפי' לא יהרגהו היה הדבר מכוער שלא יעשוק נשי עבדיו אפי' בהיתר ולכן צריכים אני לומר שהיתה ראויה לו ושלו נטל דוד כדמפרש ואזיל ולא היה שם אלא חטא אוריה לבד שהרגו בחרב בני עמון כנזכר בסבא כי גם הוא היה מורד במלכות כנזכר שם:
ומה עכבה ליה דנטיל ברתא דשאול מלכא אין הכוונה ששתי נשים אסורות לאיש אחד אלא אפשר שאימת מלכות ליקח נשים על בתו של מלך וז"ש דנטיל ברתיה דשאול מלכא ולזה לא היה אפשר ליטול בת זוגו ועון היה נחשב לדוד שנתפנה אחר הבלי העולם ליטול בת מלך ולזה נשא אוריה בת זוגו ורז"ל פי' על ענין גלית ואינו דחוק ששתי סבות היו שם בסבת גלית נסב בת שאול ובאותו פרק נשא אוריה בת זוגו של דוד שהוא

נתנה לו כדפי' רז"ל כי אוריה נושא כליו של גלית היה. אמנם לזה קשה כי בת שבע בת ח' שנים היתה כשנטלה דוד כדפי' רז"ל בת שבע בת עילם ואליעם היינו בתו של אחיתופל שלא חיה כי אם ל"ד שנים כדפי' בגמ' ואין ספק דפליגא על הך דהכא בת שבע לא היתה בעולם כשנשא דוד בת שאול וא"כ איך בו ביום נטל אוריה בת שבע אם לא שנא' שבו ביום נטלה מלפני ה' שנגזרה על בת זוגו שיטלה אוריה ראשונה וזה דוחק: לקיימא מלכותא קדישא שבת שבע כשמה רומז במ' הכוללת ז' מדות והוא מדת דוד דצריך היה לישא את בת שבע לקיים במדתו:

תאנא א"ר יוסי מאי דכתיב אני ה' בעריות כתיב הכי ופי' נאמן ליפרע מן הרשעים ולפעמים גם במצות כתיב אני ה' נאמן ליתן שכר טוב והם ב' הפכים ופי' כי שם זה כולל דין ורחמים דכתיב אני אמית בדין ואחיה ברחמים ולזה נמצא פעמים מוזכר על השכר ופעמים על העונש והכוונה שהם מהפכין דתניא וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. גבריאל שמיה. נ"ל קמואל במקום גבריאל. וזה המאמר גם בפ' וישלח דף נ"ח ע"א ושם כתיב קמוא"ל ופתח משה פומיה בתריסר אתוון וגומר וז"ש כאן והא אוקימנא מילי וגומר. עכ"ל:

דף עט.

דתניא שם מלא וגומר והיינו כי שם אלי"ם מדת המ' והוא היכל לת"ת יהו"ד והיינו שם מלא שיתמלא ההיכל מן המלך והנה שם מלא זכר ונקבה דין ורחמים והכל תלוי בתגבורת כאשר הזכר גובר המ' עמו מדת רחמים כמוהו בסוד תגבורת הזכר על הנקבה וכאשר הנקב' גובר' הוא ג"כ עמה מדת הדין ונמצא העולם מתנהג בשם אלי"ם ושם יהו"ד נטפל עמו וז"ש אני ה' או יגבר שם אני שהוא שם אדנ"י דין הוא שם אלי"ם או יגבר שם יהו"ד הכל לפי המעש':

אר"ש חייבא וגומר פגימותא ממש הוא המשכת הדין הקשה במ' והקליפות יונקות ממנה מצד הגבורה הקשה הנשפעת אליה והיינו פגימותא ממש.

זכאין כולהו בעלי מצות. חסידין כולהו לעשות לפנים משורת הדין בינם ובין העם ובין קונם. דחלי חטאה לפרוש מאה שערים מן ההיתר כדי שלא יגיעו לשער א' מן האיסור. מילין אתפרשן סודות התורה ביניהם בגלוי.

רזא דהאי קרא ואל אשה בנדת טומאת' עינוי נבעין דמיין מפני פגם העליון שגרמו הרשעים. לא יכלין לגלאה שאינם בקיאים ואינון דידעין קצת מתלמידי תלמידיו הנשארים מסתפו כדי שלא לטעות. ביעא קושטא ת"ת הנק' אמת. נפקא מעופא בינה שמשם אצילתו ויוצא בחסד ושריא בנורא שהיא הגבורה ואתבקע לד' סטרין הם נהי"ם

תרין סלקין מנייהו נצח הוד שהם מתעלות על יסוד ומ'. וחד מאיך מ' למטה מכולם נפרדת וחד נביע יסוד שהוא מקור אל המלכו' שהיא נק' ים הגדול. או ירצה נביע נביעא דימא רבא מבינה שהוא מקור יוצא מבינה בסוד משך הוא"ו ומשפיע למ'. קדש חול דברים כאלו לאומרם דרך משל וחידה לפני ר"ש שהיה בגלוי בלא פחד. עד לא יתבקע ביעא היינו האדרא שהיא סתומה כביצה. שקודם שנשלם הענין נחלקו שם ג' חברים ר' חזקיה ור' יוסי בר יעקב ור' ייסא:

דתנינן בשעתא דחויא וגומר שארי ואתחבר וגומר אין הדברים כפשטן ח"ו כי על זה נאמר אני ה' לא שניתי הוא שמי וכבודי וגומר אמנם הכוונ' כי בחובי עלמא אתער חויא תקיפא על ידי מעשים רעים והם הם כנפיו לעוף למעלה אל אחורי ההיכלות במדור שני ושם תובע דין ומקטרג על החוטאים תתעורר מדת הדין להשפיע גבורה עילאה בתתאה ואז יושפע מהשפע המאודם והדין הקשה אל החצונים ואז ת"ת בעל הרחמים היא מסתלק ממנה כאומרו והסתרתי פני מהם וגומר והיינו העלם הרחמים כדי שלא ינקו ממנו ח"ו הקליפות ולא יטמא כביכול בהשפעת הקליפות וז"ש ואל אשה בנדת טומאתה וגומר. אחזי פגימותא לעילא כי גורם כביכול לאדם העליון להשפיע אל החצונים ופוגם והיינו כדמסיק יתער חויא תקיפא לתבוע דין ע"י הפגם ההוא ובלי ספק יותן לו ע"י המנהגת העליונים והתחתונים חצונים ופנימיים. ושערהא רבא הם כחות הדין וז"א ג"כ ואתרבי שערא לדכורא להורות על התעוררות הדין והגבורה החזק' ממקומה ברישא דזעיר. וטופרהא סגיאו דהיינו החצונים ממש שהם צפורני האשה שהם מגודעות בהיותה טהורה למעלה ועתה סגיאו. וכדין דינין שריין וגומר והיינו שליטת החצונים בעולם התחתון. כד וגומר מתערין מלעילא הם כחות חצונים המתגברים למעל'לתבוע דין כנזכר: ועשרין וארבע לתתא בנקבה תחתונ' בהיות' נדה נדבקין בה.

ההוא שערא דרבי וגומר אפשר שכנגד שער התחתון קאמר שהוא ממש טמא אבל השער העליון הוא נגד סוד ארגמ"ן ואין ראוי לבטלו שהם מתקוניה היפים כאומרו ודלת ראשך כארגמ"ן כנזכר באדרא. אמנם מה שנתפשטו סוד ארגמ"ן דהיינו עולם היצירה עולם המלאכים להשפיע לחצונים אותו ההתפשטות בטל והיינו או' ההוא שערא דרביאת דהיינו מה שנתגדל ונתפשט בטומאה קוצי השערות כשיעור מה שגדלו בימי נדותה שהם חצונים.

ובג"כ גניזא ר"ל זורקן רשע אמנם קוברן או גונזן צדיק אמנם מאן דאעבר לון לגמרי דהיינו שורפן חסיד כאלו אתער חסד וגומר:

דתניא לא לבעי אינש למיהב דוכרנא יר' עם היות שכשגונזן הרי אין שליט' לחצונים בהם ואפי' בשינוי מקום וגומר כדפי' בגמרא עכ"ז העיקר להעבירם משום דלא לבעי ליה לאינש למיהב דוכרנא וכיון שמתחלה שלטו מל ידם זכרון הוא להם קיום הצפורנים אף אם יעבירם אלא ישרפם ולא יזכרו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ותאנא מאה ועשרין וחמש זיני מסאבותא וגומר פי' הם סוד מסכ"ה שעשו ישראל העגל כמנין מסכ' והיא זוהמא עליונה שכנגד ר' דאחר רבתי כמבואר אצלי פ' עקב בפסוק בעלותי ההרה לקחת וגומר עשו להם מסכה וגו'. עכ"ל הרי"א. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף עט:

ויעבר ההוא זוהמא וטופרהא דרשים ביה הענין כי הצפורנים עצמם הם מתיקוני האדם אמנם מה שגדל ומותר שם הוא מקום קיבוץ הזוהמא והחצונים מפני שהם רודפים אחרי המותר ונודע שלבוש אדם היה קודם צפורנים היינו בבחינת הצפורנים והקליפה הטהורה אמנם מה שמותיר לחוץ הוא קיבוץ הזוהמא לכך צריך להעביר הזוהמא ומושכא דהיינו טופרהא דמשיך ביה יר' מותר הצפורן שהיא מתמשכת בזוהמא כדפי' שכל מותר משכן לחצונים ומה גם מותר הטהרה. אתתא דמקבלא כשהיא נדה וכן מ'. בראש חדש עלי ודאי וגומר הענין שראש חדש הוא עת חידוש המ' וטהרתה מחסרונה שהחצונים ידבקו בחשכה ולזה צריך לתקן השורש ובזה יתוקן הענף ושורש אל החצוני' הוא הדין המתעורר והתעוררותו הוא מבינה כנודע ולזה הכפרה והתיקון צריך מלמעלה ולזה אמר הביאו עלי ודאי על הת"ר שמשם הדין להתמתק כדי שע"י המתקת הדין המתעורר והתעוררותו הוא מבינה כנודע ולזה תבדל הקליפה מהמ' וז"ש בגין דיתעבר וגומר.

ומאן דבעא עליה היינו הבינ' ששם אחיזת השרפים כדפי' בתקונים. הנועדים על ה' שהיו מעוררים הדינים והם אז לויים ואוחזים בתוקף הדין משורשו בלי המתקה כענין על שפי'. ולא יכיל לאשתכחא וגומר נשאין דין אין נחש למטה. וכ"כ למה ר"ל גרם חצוני נדבק ודין מתעורר על שמיעטתי המיעוט גרם צמיחת הדינין ושליטת החצונים כנודע וז"ש ושלטא מאן דלא אצטריך כענין יהי מאורת חסר כתי' דהיינו לילית כדפי' בפרשת בראשית ותקונו ע"י השעיר הדין המתמתק משורשו והחצון בורח ונכנע והמ' נטהרת לת"ת ע"י חדוש אור לבן כלבנה והאודם נטהר ונתלבן **דא** אזדווג בדא פי' שבת הת"ת וכל סיעתו. חדש מ' וסיעתה שניהם מתייחדים וייחוד' ע"י א"א שבסוד ג' ראשונות. ליום השבת ממש פי' שיום השבת הוא המשורר השיר והמזמור הזה אל סוד אור המתגלה

מאריך לזעיר וז"ש שבחא דא משבחא קב"ה עם היות שרוב המזמורים לדוד דהיינו מ' מזמור זה ליום השבת ת"ת בחדוש האור דשבת בד' בחינות וז"ש כדין חדוותא מבינה אשתכח ולכן ממנה ולמטה נשמתא אתוספת. דהא עתיקא אתגלי וזווגא אזדמן דהיינו זווג יום השבת באצילות לא ביום חול והכבה לכולם הוא דהא עתיקא יתגלה ומשם השמחה ותוספת נשמה והזווג. ובר"ח מעין זה קצת דהיינו היות האור המאיר בת"ת יורד למ' והוא ממה שמאיר בו עתיקא קדישא ע"י הבינה וז"ש דהא נהיר לה למ' שמשא ת"ת בחדוותא מהבינה בנהירו דעתיקא והיינו קשר ג' ראשונות:

בג"כ האי קרבנא וגומר דהיינו להמתיק שורשי הדין בעמקי הבינה ומשם אל הגבורה בהארת אריך בזעיר ע"י הבינה ועל ידה מתמתקים הדינים ולכן אמר אל דייקא דהיינו הארת עתיקא ע"י אמא כנזכר:

לעילא יתיר דהיינו אומ' על עולת התמיד שהוא מתלבש בימי החול למטה וביום השבת באצילות בסוד התפשטם מהחול אמנם עולת שבת בשבתו הוא מורה הייחוד בשבת ת"ת בשבתו מלכות כנזכר. בנין במזלא תליין משום שהבנים באמתות הם בת"ת בזעיר אלא שאינם נתנים משם אלא ברשות א"א ולכן צריך לשאול משם כדי להמשיך משם אל הת"ת והיינו על זאת וגו' אומרו תליין לעיל' במזלא ולתתא הויין וכן דרך או' לחיי ומזוני.

על זאת יתפלל פי' בסתם התפלות יהיה למעלה מהמ' והיינו וז"ש לעת מצוא כדפי' בגמרא זו אשה שאחר שהמ' נמצאת אליו יעלה עליה להתפלל ולהמשיך לה שפע הייחוד מלמעלה אמנם במזונות לאו הכי אלא השלך על ה' באריך יהבך דתמן תליין מזוני:

ור' יהודה הוה קארי וגומר פי' למצוא אשה ובת זוגו צריך שיתפלל על כדי שמזאת תנתן לו והא אוקמוה על מצוא אשה. אבל לעת מצוא כמה דכתיב דרשו ה' בהמצאו והכוונה שהתפלה יהיה על זאת בהיות ה' נמצא כי פעמים שאינו נמצא אלינו למטה אז התפלה בזאת. ואומ' הוה קארי שבקריאת טעם על זאת תלויים הפירושים וקל להבין:

ד"א לעת מצוא בשעתא דנהרין שורש ז' מדות שבתוך הבינ' ויוצאי' ממקום החכמה ועליהם נאמר בשעתא דנהרין נגידין בעצם הבינה מהחכמה ואתמשכן לחוץ אל הספי' ומסתפקי אבהן. ומתברכאן כולא פי' נצח והוד יסוד מ' וכן התחתונים על ידי המ' וז"ש על זאת יתפלל דהיינו המ' לעת מצוא פי' בעת שהשפע מלמעלה נמצא ומתפשט. אבל לשטף מים רבים דהיינו המשכת המקורות מהכתר זה א"א וז"ש מאן שטף מים רבים דא עמיקא דמבועין הוא הכתר שהוא עומקאל סוד הספירו' הנעלמות בבינה ונקראות שם נהרין ואל מקורם שהוא בחכמה נקראין שם מבועין ובכתר עמיקא דמבועין ונהרין. גניזין

בבינה. עילאין מחכמ'. טמירין מהכתר. להההוא עלמא בבינה וקב"ה ת"ת משתעשע בהו שהוא מתייחד ומזדווג במ' בשעשועו והמשכתו אותם ע"י הייחוד הנק' שעשוע. ונועם ה' היינו נועם מהבינה שהת"ת הנקר' ה' משתעשע בו וזה מושג לצדיקים למטה בביתו דהיינו מ' וז"ש שבתי בבית ה' לחזות בנועם ה' הנמשך מהבינה כנזכר פ' תרומה וכוון ר' יצחק בזה לפרש כי על ה' ועל זאת הכל ענין א' והטעם שכמו שעל ה' היינו עתיקא קדישא כן על זאת כמו שפי' לחזות בנועם ה' והשתא לא קשו קראי:

ר' חזקיה אמר מהכא אזיל לשיטתיה דר' יצחק תעשה מבעי ליה כמו שאמר זולתך לנכח ומדלא אמר הכי ודאי כוונת הכתוב מה שעין לא ראתה אלי"ם זולתך אתה המ' יעשה הבינה שהיא נסתרת בסוד א"א נסתר דהיינו מזלא עילאה לעילא וכן יוסיף וגומר הכל בלשון נסתר למחכה לו הצדיק שהוא במ' מחכה אותו הטעם והכוונה כדפי' ר' יצחק ממש והכריח הענין מאו' יוסיף דהיינו נגד מזלא עילאה דמתמן חיי וכן על ה' דמתמן בני. בעלמא דין במ' ובעלמא דאתי בבינה וישמחו מהבינה הצדיקים חוסי בך לעולם ירננו במ' כאומרו למען יזמרך כבוד וגומר. ותסך עלימו כסוכה כך אימא עילאה כסוכת שלום עליהם ויעלצו בך למעלה אוהבי שמך למטה. אך צדיקים יודו לשמך במ' ישבו ישרים את פניך אור הבינ' הפונה אליהם למטה. ויבטחו בך יודעי שמך מייחדים מ' בת"ת. כי לא עזבת דורשיך היינו למעלה כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ומה בהאי שיורי דשיורי וגומר מבואר כי סוד הנדה הוא ממש בעצם עיקר הקליפה אך הצפורנים הם המותרות וענפים דתליין מנייהו. ונודע כי חסרון הלבנה הוא סבת הקליפות הסותמין אותה ומתקרבין אצלה לינק ממנה וגם היא בראותה כן מונעת אורה ומתכסת ובסוף חסרון הלבנה שאז תגבורת הקליפות מרבים הקטרוג ותגבורותם מצד עונותינו ולכן נצטוינו להקריב השעיר בר"ח ולזה יתרחק המקטרג כנודע סודו וז"א הוא ית' הביאו עלי לכפרה ר"ל הביאו זאת הכפרה שהוא השעיר הקרב בראש חדש הביאו בעבורי כדי שיתרחק המקטרג ויתייחד הייחוד העליון ומלת עלי כמו ממעל לו ונודע כי השרפים כמה מדרגות לתתא מן הכסא ומכ"ש מן השי"ת אך פי' קרוב לו כמו הנה עומד על היאור קרוב לו וכן בקרא הנועדים על ה' והם בארץ למטה היו אך הענין כי בסבתם מתעוררים המקטרגים העליונים ומתקרבים אל הקדושה וז"ש הנועדים על ה' ר"ל על ידיהם תגרמו שהוא קרוב אל ה' והמקטרגים מתקרבים אליו וז"א הביאו עלי כפרה כלומר עלי ממש וקרוב אצלי ממש הוא הקליפה כי נתקרבה לינק ממני ולכן הרחיקוה ממני. וטעם התקרבותה אצלי הוא על שמעטתי את הירח פי' אינו ח"ו כי יש בהם יכולת למעטה ח"ו כי הכל קשור עם הא"ס כשלהבת בגחלת האמנם

הטעם על שמעטתי וגומר: והענין כי אני שמתיה ראש אל כל התחתונים ומלכותו בכל משלה ולכן עלי שואבים ממנה גם הקליפות בפרט בעת עונות ישראל ולכן הביאו שעיר א' לכפר על כל עונותיכם כנודע שהוא מכפר על כמה עבירות חמורות ובזה אין פתחון פה אל המקטרגים אשר הם עלי ר"ל קרובים אלי לינק ולכן הביאו הכפרה שתעלה מציאותה קרוב אלי ובזה יודחו כל המקטרגים החונים עלי ר"ל קרובים אלי כמו והחונים עליו וגו' ודי למבין. וביאר כי זהו סוד ואל אשה בנדת וגומר כי אז הקליפות מתקרבות אל האשה עד יתרחקו ממנה ולכן השוכב עם הנדה כל אותם הקליפות המתדבקות אל האשה שורה ג"כ על האיש ונטמא לעולמי עד כי כל ישעם וכל חפצם לטמא את הזכר ולהתקרב אצלו כי אין להם שום אחיז' בזכר כי היא נתנה ראש לתחתונים ולא הוא ולכן כל מגמתם אל הזכר לידבק בו.

זכאה דרא דרשב"י הענין כנזכר לעיל כי סודו' אלו אסור לאומרם כדי שלא יטעו בהם אם לא בדורו של ר"ש ב"י בהיותו בחיים כי זכותו יספיק שלא יכשלו אנשי דורו בהן:

אר"ש כתיב והיה מידי חדש וגומר רצה רשב"י לפרש פירוש אחר יותר נעלם במאמר הביאו עלי כפרה הנ"ל. והק' או' כי מה שייכות זה שיש לחדש אל השבת כי בשניהם או' שיבא כל בשר להשתחות. וביאר דכולא בחד דרגא סליקו והכל סוד א' כאשר נבאר. וביאר כי מה שנעשה בחדש ושבת הוא דדא אזדווג בדא. פי' כי אז הוא זווג הת"ת עם המלכו' בסוד הארת המזל העליון. והביא ראיה מהא דתנינן מזמור שיר וגומר וביאורו נז' פ' וילך דף רפ"ד ע"ב כי לכן נזכר שיר לשון זכר כי הוא סוד שבח המשבח יום השבת ת"ת ומשבחו אל המטרוניתא והוא סוד השפע הנתוסף וע"י משפיע הת"ת במ' וזהו טעם כי מידי חדש בחדשו ומידי שבת בשבתו יבא כל בשר וגומר כי בשניהם מתעורר העתיקא קדישא. וזהו סוד הביאו עלי כפרה וגו' והענין ממה שידעת כי עולת התמיד הם עולו' עד הבינה כנזכר פרשת ויקרא ריש דף ו' ושם נתבאר כי אפי' עד שם איננו מגיע רק עד היסוד וע"ש וכן כל העולות. האמנם עולת שבת ועולת ר"ח עולות עד העתיקא כתר עליון ממש או בחכמה וזהו הביאו עלי כפרה כי שם יהו"ד הוא מחכמה ולמטה ועולה זו תהיה עלי ממש שהוא בעתיקא על שם ה' ממש ולכן שעיר ר"ח מכפר על כמה עונות חמורות כנזכר והיינו הביאו עלי. ונן עולת השבת הוא פסוק מפורש כמ"ש עולת שבת בשבתו על עולת התמיד וגומר והענין כי עולת תמיד של כל יום הוא בדכורא כי המ' עולה עד הזכר אמנם בשבת היא עולה על עולת התמיד לעילא מן דכורא והיא בעתיקא גם הביא ראיות הרבה מן חנה ותתפלל חנה על ה' כי הוא בעתיקא הנק' מזלא כנזכר

באדרת נשא כי שם בני חיי ומזוני וגם הביא ראיה מר' יוסי וגומר מפסוק השלך על ה' יהבך כי סוד המזון תלוי במזלא כנזכר וזהו השלך על ה' יהבך וגומר:

ר' יהודה הוה קארי וגומר הנה ר' יהודה בא להורות כי לא כל הרוצה ליטול את השם יטול ואין יכולת בדורות אלו להשיג חפצנו ולבקש מזונותינו ושאלותינו מהעתיקא וז"ש ר' יהודה הוה קארי ולא אמר הוה אמר על זאת וגומר כנרא' שהיה מפרש הפסוק רק הוה קארי וגומר כאלו היה מכריז וקורא פסוק כי אין אתנו יודע לכוין כ"כ להעמיק שאלתו עד העתיקא. ופי' הפסוק באופן זה על זאת וגומר פי' הת"ת היושבת על זא"ת כד"א בזאת יבא אהרן וגומר והנה שם יתפלל כל חסיד ויתקע תפלתו אמנם לשטף מים רבים שהוא מקום עתיקא כי שם רובי השפע שם לא יגיעו הצדיקים אליו בעת תפלתם כי ירא האדם כאשר ירא לעבור בשטף מים רבים. וביאר אומ' לעת מצוא ואמר כי הרבה פי' יאמרו בו כמו לעת מצוא זו אשה זו מיתה וז"א הא אוקמוה אך הפי' הנאות אל כוונתינו הוא כמ"ש דרשו ה' בהמצאו שהוא בזמנים ידועים בי' ימי תשובה אשר הוא קרוב אצלינו:

ד"א לשון את כל דגי הים יאסף ומצא להם פי' יספק ר"ל לעת שיש סיפוק שפע בנחלים העליוני' הם ז' נחלים היוצאים מים העליון בינה ואז יוכל האדם להתפלל נמצא כי אפילו בת"ת הנק' על זאת אין להתפלל שם אלא לעתים ידועים וכ"ש בעתיקא קדישא כי שם לא יגיעו אליו בשום זמן מן הזמנים וז"א רק לשטף וגו' לא יגיעו להתפלל לשם אע"פ שנאמר השלך על ה' וכן ותתפלל חנה על ה' עכ"ז שאר הדורות אין ראוי להם כזה שאינם יודעים להשיג עד לשם ואולי יענש:

והנה ר' יצחק ביאר כי עתידין הצדיקים להשיג אל שטף מים רבים הנזכר כי הוא נועם ה' דאתי מעתיק' לרישא דז"א הנזכר באדרת נשא והאזינו. גם ר' חזקיה הוכיח זה הפסוק עין לא ראתה בסוד עדן העליון שבעתיקא כנזכר באדרת נשא דף קכ"ט ריש ע"א בפסוק הבין דרכה וגומר והביא מאומ' יעשה דכיון שהיה עמו לנוכח כמ"ש אלי"ם זולתך הל"ל תעשה אך או' יעשה חוזר לעתיקא קדישא הנק' הוא המורה העלם מן החכמה ולמטה קרינן אתה כנזכר בנשא. וכן הביא ראיה מן הנני יוסיף שחוזר אל עתיקא כנזכר והטעם בכל אלו כי הם בני חיי ומזוני ותליין במזלא הוא עתיקא כנזכר באדרת נשא וזהו ג"כ ותתפלל על ה' שהם הדינים וכל זה הביא ר' חזקיה להורות כי כבר השיגו כמה צדיקים אל שטף מים רבים ואותם שלא השיגו ישיגו אחר מיתתם כנזכר עין לא ראתה וז"ש זכאן אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי וגומר. מהרי"א זלה"ה: אוף הכא בחדותי סיהרא וגומר מכאן תבין היתר הזווג בר"ח כמו בשבת אף שהוא חול כי יש בו תוספת נשמה דקאמר ונשמת' אתוספת וגו'. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

סג ע"א

רעיא מהימנא בס"ד

פקודא למפלח וגומר ולמשלח כדמסיק שני עניינים א' לרצות הספי' העליונות שלא יהיו בדין ויעוררו הכלב. הב' לכלב עצמו שלא ינבח וז"ש למאן דסליק מיניה בגין לאתפרשא וגומר וכנגד הראשונה אמר דהא לית ליה תקיפו ושולטנו בר כד אתקף וגומר וכמו שהקרבן ייחוד וריצוי בקדש מצד הייחוד אל הספי' כך קרבן עזאזל ריצוי למדרגות החצונות מפני שגם זה לעומת זה עשה האלהי"ם והיינו דמסיק הן עשו אחי וגומר הרי שרמז צד השעיר לצד חלק יעקב ויש בהם ייחוד שהרי אמר מהו לסרוסי וגומר טכ"ז נאסר נראה שיש להם איזה פועל בייחודם ובאותה הבחינה הוא קרבן עזאזל ביום הכפורים לקרבם באותו המציאות שיש הנאה ותועלת לעולם בו כדמסיק במה דאצטריך עלמא וגומר ועתה ניחא שקריאת מעשהו משפיע להם מה ומתרצה כמו שמתרצה הקדושה בשיח שפתותינו מפני שהשיחה גורם ייחוד מה. כך משפיע להם אותו החלק הנשפע להם והם מתקיימי' באותו צד והיינו גרמא לכלבא להקשר שם על העצם ההוא שהוא מזונם ולכך אתפרש מנייהו בכל ימי שמחתם ולא יתערב זר בתוכה וכמו שצד הקדושה משבח הגורם ייחודה לתת להם שכר גם החצוני משבח כלפי מעלה לישראל על התועלת הנמשך להם ועם היות שסוף סוף אף שהדין מתעות עכ"ז העון עון וראוי לנקות מכ"ז אין (אל) כאן תועלת אלא הצלה מן הגזר' המשונה הקשה אמנם סוף סוף יפרעו חובם וז"ש בגין דלא יתער רזא דדינא קשיא וגומר ויהיה דינם ברחמים ויפרעו חובם מעט לאטם לרגל המלאכה כאו' ודפקום יום אחד וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

סז ע"ב

אר"מ בההוא זמנא וגומר והאי איהו דאמר כאיל תערוג דהיינו דצווחת שכינתא בחבלים דצערא דמרי' רזי אורייתא והיינו תערוג על אפיקי מים שהם המושכים מי התורה לגבי שכינתא דהיינו שפע לגבי עמודא דאמצעיתא. שבעין דלעילא הם ז' מדות כלולות מעשר שהם שבעים שנים אחרונים מהגלות שהיא כואבת בהם עד בא גאול' מהת"ת שהוא בעל הז' מדות כאו' לך יהו"ד הגדולה וגומר וז"ש עד יהו"ד ומיד קול יהו"ד ת"ת יחולל אילות כלומר ימשך הכאב והצער גם לאותם שעוסקים במענה ובפשט וטעם צער אלו ואלו מארי קבלה ומארי פשט הוא לסבול יסורין עליה להמצא בגאולה וכל המקודש יסוריו קשים יותר.

לאולדא משיח להוציאו מג"ע לאויר העולם הזה.

בגין חבלים דצדיקים וגומר בזכות יסורין שהם סובלין. צדיקים מצד היסוד מארי מדות נצח והוד כי הם חוזים ונביאים אין כל בגלותינו זה אלא מארי מדות הראויים לחזיון ונבואה מארי רזין דאורייתא המושכין מת"ת ע"י היסוד בוש"ת וענו"ה מצד חכמה ובינה. יראה ואהבה חסד וגבורה. מארי חסד מצד חסד עילאה כנזכר. ואפ' לפרשם בדרך אחרת. אנשי חיל מצד י' שבחסד. יראי חטא מצד ה' שבגבורה. וחכמת סופרים מצד וא"ו שבת"ת ומשם האמת נעדרת. שונאי בצע מסטרא דה"א מ' והגפן תתן פריו מצד המ' שהיא גפן מצרים תסיע תתן שפעו ועכ"ז היין ביוקר שאין שפע מלמעלה מהיין המשומר וגומר: ב' בינה בסוד ב' של בראשית שהם שני בתין תרין ההין בית ראשון שממנה משיח בן דוד יהודה. בית שני ה' אחרונה רחל שממנה משיח בן יוסף ואכילת רישהא הוא ת"ת להביאו מרחוק וימין על נצח והוד הם תרין משיחין בן דוד ה' ראשונה לימין וה' שניה בן יוסף לשמאלו מהוד. ואו' ויחשוף יערות אפשר מלשון יערי עם דבשי וירצה שיתבטלו החצונים שהם המכסים הרוחנית והיינו אומרו אתעבר נחש מעלמא. מהרמ"ק זלה"ה:

סליק פרשת אחרי מות. ברוך י"י לעולם אמן ואמן

דף פ.

ר' אלעזר פתח וגומר פגימין בכולא פי' מי שהוא עם הארץ פגום בכל מיני עבירות אפי' באמונה כיון שאינו יודע תורה הנק' עץ חיים אין לו חלק בחיים העליונים ולא בשום מדה מן המדות. ווי לון ווי לנפשייהו שהם פגומין מצד הגוף ומצד הנפש. פתי מצד הגוף. חסר לב מצד הנפש: מאן דלית ביה מהימנותא פי' ת"ת או מלכות הנק' לב דמאן דלא אשתדל וגומר מפני שאין אדם יכול להכיר בוראו אלא מתוך התור'. ואמרה היא הנקבה הנסתרת. ואומרה הוא נקבה או זכר המדבר בעדו והה"א נוספת. לאכלל' ולאתוספא אורייתא דלעילא פי' בינה שהיא נק' תורה דכתיב ואל תטוש תורת אמך. דהיא קראת ליה חסר לב פי' פגום מהימנותא דהיינו שהת"ת ומ' הנק' לב כנזכר אין לו בהם חלק.

כ"ש למיהך פי' ומה למקרב בעלמא או למעבר ביה סחורתא שהוא כבוד שעה ואח"כ פונה לתורתו אסיר כ"ש הילוך הדרך שהוא זמן מרובה וצריך לו חברה בתורה כאו' צדק לפניו יהלך וזה אין עמו צדק דהיינו דלית ביה מהימנותא:

מאן דלא חס על נפשיה לתקנא ולאחזאה בשורשה הקדוש איך ישליף שאין לו דרך להמשיך נשמה קדוש' לזרעו אלא ע"י קדושת נשמתו:

א"ר אלעזר וגומר ואשתכחו קדישין בג' דברים אם מצד ידיעת' בתורה וז"ש דמשתדלי באורייתא כנגד ת"ת אם מצד עסקם בדרכי ה' מצות סוד מ' וז"ש וידעין אורחוי וגומר סוד הבינה. אם מצד שהם מקדשים עצמם בשעת תשמיש וז"ש ומקדשי וגומר סוד הבינה: **ובג"כ שהם ג' הכנות יפות** להשיג ג' מדו' שמהם נפש ורוח ונשמה ולכן לבניהם ג' מעלות אלו זכאי קשוט מצד המלכות חותם אמת. בני מלכא מצד הת"ת. בנין קדישין מצד הבינה. אין הבין פי' אל תהיו כסוס כפרד שטופי זמה שאם תהיו כהם יהיו בניכם אין הבין בלי הבנה וידיע' דרכי התורה אחוזים בקליפות שהם נקראות אין הבין דהיינו והכלבים וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אומרה לו מבעי ליה וגומר הק' דהיל"ל אומרת לו ולא ואומרה לו בתוספת ו' כי כן נמשך הפסוק כי התורה אומרת מי פתי יסור הנה. וכן למי שהוא חסר לבאומרה לו לכו לחמו בלחמי. ותיrץ לאכללא וגuמר ר"ל כי ב' תורות הם תורה א' האי תורה תתאה מ' המכרזת בסוד משל שהוא כתובים הרומז לה ושם מכרזת וגם בסוד תורה שבע"פ ששם הדברים בגילוי ובהכרזה כי התורה שבכתב סתומ' ואמר כי תורה שבכתב אומרת כן גם התורה שבע"פ ואמרה לו לכו לחמו וגומר וזהו ואמרה בתוספת ו' לרמוז כי הת"ת תורה עילאה גם היא אמרה לו כן כי גם בתורה מצינו שמכרזת שישמעו לקולה כנודע בכמה פסוקים או אפשר לומר אלא לאכללא וגומר ר"ל כי אם היה אומר אמרה לו היה נמשך עם שלפניו אמרה לו לכו לחמו בלחמי אמנ' כוונת הפסוק דבר אחר והוא כי התורה עצמה קוראה אותו חסר לב וז"א ואמרה לו ר"ל כי מי שרואה התורה שהוא חסר לב בעצמו גם היא ואמרה לו דבר זה ומודיעו שהוא חסר לב וקוראתו בשם הזה וז"א ואמרה לו מי שהוא חסר לב גם היא אומרת לו שהוא חסר לב ומודיעו סרחונו וז"ש דהיא קרייא ליה חסר לב:

מאן דלא חס ליקרא דמאריה וגומר ונודע כי הכבוד שאנו מכבדים לאבינו שבשמים הוא בעסק תורתו ומצותיו כבן המקיים מצות אביו ומי שלא חס ליקרא דמאריה וגומר ולא עסק בהם לא חייש לכבודו ית' כביכול וגם לכבוד דידיה כי אם לא יעסוק בתו' נדון בגיהנם בחרפה ובקלון וז"ש ודידיה דלא חס על נפשיה וכל זה הובא כאן מפני סיום זה שהוא **ר' יהודה** אומר שהוא מעין קדושים תהיו והענין כי הוא אמר לעיל כי המתחבר במאן דלא עסיק בתורה לא חייש על נפשיה ואמר כי מכ"ש הוא דמאן דלא חייש לנפשיה להיות צדיק איך יזמין נפש קדוש' לבניו כי כפי כוונת האדם בקדושתו בעת ההריון כך יהיו הבנים קדושים ועל זה הזהירנו דוד הע"ה אל תהיו כסוס וגומר וביאר **משלפי** ר"ל מוציאו כמו שלף איש נעלו וכמו שלף ויצא מגוה וביאר כי או' ונטמאתם

בם ר"ל כי נפשם ממש מטומא' ובאה ממש ממקום הטומאה וז"א אתי לאסתאבא וגומר כי משפיעים בו נפש טמאה וכן אומ' מסייעין לבא ליטהר הוא כשהאדם משלים עצמו ואין לו אלא נפש נותנין לו רוח ואז משלים עצמו יותר ואז נותנין לו נשמה. והנה אומ' אל תהיו כסוס וגומר יע"ש שלא תהיה כוונתו בעת הזווג מפני הניאוף למלאת תאותו כי זה הוא דרך הסוס והפרד. אמנם נעשה הדבר לשם מצות בוראינו להביא נשמות עליונות לעה"ז ואומ' אין הבין דלא ישתדלון וגומר הרגיש שהיל"ל אין מבין כי הבין הוא פועל יוצא לאחרים ואמר כי פי' כי לפי שאין מי שיבין הדברים לאנשים ויאמרו להם כי לא זו הדרך הטובה וז"א אל תהיו כסוס כפרד והטעם שאתם הם כסוס כפרד הוא מפני שאין הבין מפני שאין מי שיבין אתכם וילמדכם הענין כי אסור להלוך בדרך זה. ולפי זה אתי שפיר אומ' דלא ישתדלון בני נשא וגומר כלו' כי אין מי שיבין לבני נשא דלא ישתדלון בארחא דא. או אפשר פי' אין הבין וגומר כלו' אין מי שיבין שאין ראוי לאנשים להשתדל בדרך זה ולכן חוטאים ואינו פועל יוצא לאחרים אמנם לפי זה לא א"ש אומ' דלא ישתדלון בני נשא דהכי היל"ל דלא ישתדלון בארחא דא אחר שאינו פועל יוצא לאחרים. ואו' דאי הכי כתיב וגומר פי' כי הנה חסר העיקר מן הפסוק כי לא ביאר עונש הדבר רק אמר אל תהיו (כהם) כסוס וגומר וז"ש דאי הכי שאתם עושים כסוס ופרד אז יש לכם עונש והיינו או' אין הבין והוא נלמד מג"ש כתיב הכא אין הבין וכתיב התם לא ידעו הבין ושם מפורש העונש.

והכא פי' אותו הפסוק כך הוא ר"ל שלוחי גיהנם הנקר' כלבים צועקים בלילה לענוש את הרשעים והם עזי נפש ודאי המה הרועים המנהיגים את האנשי' אשר לא ידעו הבין דרכי ה' ומוליכים אותם לגיהנם וז"א הא מזדמנין אינון וגומר כלומר הנה אותם הכלבים מזומנים להוליכו לגיהנם מ"ט מפני שלא ידעו הבין ופי' לא ידעו הבין נרמז בפסוק אל תהיו כסוס וגומר כי לא הבינו להשמר מזה אך מלאו תאות יצרם הרע. מהרח"ו נר"ו:

דף פ:

לא ידעו שבעה פי' הכלבים הם מלאכי חבלה שהם עזים לנפש לאבדה ולחבלה לא ידעו שבעה שאינם שבעים מהרשעים לגיהנם והמה רועים הם הם עצמם המנהיגים לאדם לגיהנם בפתויים הרע שהם המשטינים אותם וכל דא מאן גרים וגומר והיינו דכתיב לא ידעו הבין בשעת תשמיש. קדושים תהיו בשעת תשמיש להוליד דור קדוש מפני שאתם דבקים בו ואני קדוש כדמסיק: ר' יצחק וגומר וכי בגין וגומר דאדרבה מפני שהוא צלצל כנפים דהיינו שהכנפים העליונים מצלצלים בה אין בה דין והיה ראוי שלא יאמר עליה הוי שהוא פי' קנטורא דהיינו קטיגוריא ודינא וז"א דכתיב בה הוי ארץ צלצל

כנפים להראות שמטבע לשון הכתוב משמע הוי ארץ מפני שהיא צלצל כנפים ואין צלצל כנפים סימן אל הארץ לבד וארץ זו על מ' קאמר או על הארץ התחתונה דכתרוייהו משתמע לקמן:

תניא א"ר יצחק א"ר יהודה כל עלמא כלהו הם עולם א' כלהו פרטים הרבה א"כ אפי' בעולם הנפרדים יש בחינ' מתעלת המאחדת רבוי הסוגים ועל זה לא אתאחד באחיזות רבות אלא באחדות מיוחד דהיינו בחד עיטרא שהיא המ' שבעמקיה אין פירוד ומשם יפרד למטה. וכד אתדן מוצא הדין והרחמים אמר מפני ששם אחדות הפעולות ה' הוא האלי"ם. ולמטה יפרד הדין לעצמו וגומר שאלמלא יפרדו ויפעול הדין לעצמו בלי המזגת הרחמים יתחרב העולם וז"ש וכד אתדן **משפטיך** לארץ הם בחינות הת"ת הנק' משפט עם המ' הנק' ארץ צדק למדו כאו' והוא ישפוט תבל בצדק ויכולים לסבול ואם לאו לא יתקיים מתיקת הדין כנזכר ולזה השרשים מתאחדים ונתאחזים בלתי נפרדים כנזכר כדי שיתפעלו הענפים בשרשים ויתקיים העולם:

ותאנא בההוא זמנא דדינא תליא בעלמא להשפט בדין וצדק אתעטרא בדינוי שהיא גבורה תתא' מקבלת מגבורה עילאה והיא מתעטרת בענפי הדין המתפשטין לה. כמה מארי גדפין מלאכין בעלי כנפים והם מלאכי דין קשה כדמסיק. כדין מתערין גדפין וגומר סוד הכנפים בכל מקום הם כחות מתפשטין והוא לשון כנופיא וקהל עם והכוונה כאשר בעלי הכנפים מתעוררים כנפי המ' מתפשטין לקבל אלו תחתיה' הכוונ' להשפיע להם כח הדין וזהו צלצל כנפים פי' הוי ארץ שהיא מ' שהיא מצלצלת בכנפיה על בעלי הדין ואז מתעוררים ואפשר הוי ארץ על ארץ התחתונה קאמר כשהיא נדונת במ' בהיותה צלצל כנפים:

א"ר יהודה חמינא בני עלמא וגומר יר' מה שנראה מהם הוא היות בהם העזות פנים בגילוי וזה יתפשט בכל העולם וז"ש חמינא בני עלמא בחציפותא ורואה אני שאותם הכשרים אין בהם העזות הזה וז"ש בר אינון זכאי קשוט. ובג"כ אני דן בזה דכביכול כלא הכי אשתכח ששאר כל מה שהם פועלי' בסתרי משכיתם הוא כנגלה שהוא רע ואין מקום טהור בהם כיון שיש בהם סימן זה לכשרים וזה לבלתי כשרים כנגליהם כן הוא מסתורים שלהם והכרח לזה בא לטהר וגומר וכן אלו שהם מטהרין עצמם בבוש' פנים הטהרה מסייעתן אמנם שאר בני עלמא בא לטמא וגומר לפחות אנו רואים אותם שהם טמאים בעזות פנים א"כ כך הוא הכל.

אמאי בגין דדברי תורה וגומר ר' יוסי מותיב לה ומפרק לה בגין דדברי תורה סלקאן הכוונה עולים על כל הקרבנות והטעם כי הקרבן ייחוד קב"ה ושכינתיה אבל לא שייחד

אותם החוטא בעצמו אלא ע"י הכהן המקריב הקרבן ליהו"ד ואין כן דברי תורה אלא הוא בעצמו בהבל פיו הוא מייחד קב"ה ושכינתיה והוא מקריב עצמו לאש התורה והבל פיו ריח עשן המערכה שע"י מתייחדים קב"ה ושכינתיה והוא קרבן נבחר במקום החלב והדם הבהמה הנעשה ע"י הכהן הוא מקריב האדם עצמו ע"י עצמו ורוחו ונפשו והבל פיו: דכתיב זאת התורה יר' שהתור' משובחת מהקרבן שיש לה כח כנגד קרבנות מרובים ומכפר רבוי עונות כא' והיינו או' שקילא אורייתא וגומר. א"ל הכי הוא ודאי וגומר משום דקשיא לדברי ת"ק שאם כדבריו שעסק התורה עדיפא מכלא א"כ לומדי תורה לא יצטרכו לקרבנות ואינו כן. לזה א"ר יוסי לר' חייא הכי הוא ודאי אמנם דוקא דאתגזר עליה עונשא יר' עונש עליון כמו בית עלי הוא פטור אבל אינו פטור מעונש תחתון כמו אם עבר וחלל שבת בעדים והתרא' וברח ועש' תשוב' כל ימיו בסיגופין ותעניות ונתכפר עונו למעלה ומצאוהו ב"ד אח"כ הורגים אותו כי עונש תחתון לא נתכפר לו. ובגין דילעי בה וגומר הכוונה שמפני תועלת הנמשך למעלה הקב"ה מתיר לו עונשו וז"ש ובגין דילעי בה מכאן ואילך לשמה דהיינו לייחד קב"ה ושכינתיה ואם ימות יתבטל הזווג הזה המתהוה ע"י תורתו ולזה קב"ה אתפייס בהדיה פ" מתפייס בזה עם היות שאין זה כנגד זה שהתורה מצות עשה והעונש היא על לא תעשה וקיימא לן אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד של מצות אלא הכוונה כנז':

ת"ח לא אתדכי וגומר ראיה אל מעלת התורה על הקרבן שהרי לא אתדכי בר נש לעלמין אפילו הקריב קרבנותיו אלא במילי אורייתא שהם גומרים טהרתו. בג"כ מילין וגומר מפני שהם מקוה טהרה לטמאים אינם מקבלים טומאה כלל כמקוה שהוא מטהר את הטמאים שאם היה מקבל טומא' לא היה בו כח לגמור הטהר':

אסוותא באורייתא אשתכח כנגד מה שאמר שהיא מבטלת הגזר' כענין הרפואה אל החולה דכתיב רפאות תהיה וגומר וכנגד מ"ש שהיא מטהרת טומאת הנפש אמר דכייתא דכתיב ירא' ה' טהורה. כנגד אומרו שהיא טהורה ואינה מקבלת טומאה אמר מאי עומדת לעד וגומר דהיינו שאינה מבטלת טהרתה לעולם.

א"ל ר' חייא לר' יוסי יראת ה' כתיב ולא תורה פי' כי תורה הוא בת"ת ויראת ה' היא מ' וז"ש יראת ה' כתיב כי מלה זו יורה למטה על הקרבנות שהם מסטראה ולא על תורה קאמר.

א"ל ר' יוסי לר' חייא הכי הוא ודאי והא וגומר פי' מאי דפרכת דיראת ה' כתיב קושטא קאמרת ולא קשה מידי דאורייתא מסטרא דגבורה קא אתיא כאו' אש דת למו ולפי זה פי' יראת ה' יר' יראה שהוא שם ה'. א"ל ר' חייא לר' יוסי ומהתם נפקא וגומר פי' וכי

מגבורה נפיק יראת ה' לאו הכי שהרי אמר ראשית חכמ' וגומר פי' ראשית גילוי חכמה הוא יראת ה' משמע שתחלת הנאצל מחכמה היא יראה א"כ א"א לומר דעל שם הגבורה קאמר שתקרא יראת ה' והדרא קושיא לדוכתא דעל מ' קאמר שאפילו שהיא יוצאה מחכמה עכ"ז היא יראה מצד הדין ועוד נוסף על זה דכתיב יראת ה' היא טהורה וטהורה לא שייך בת"ת אלא קדוש' דכתיב כי קדוש אני ה' ומלת קדוש אהדר לשם עצמו דהיינו ת"ת וז"ש ודא אורייתא דהא שמא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. לא ידעו שבעה כד"א וגומר הביא ראיה כי אלו הכלבים הם שלוחי גיהנם כי הכא כתיב לא ידעו שבעה וכתיב התם לעלוקה וגומר והוא גיהנם שאינ' שובעת מהרשעים וז"ש אח"כ איש לדרכו פנו ר"ל דקאי לכלבים הנז' כי הם משוטטים איש מקצהו להביא טרף לביתם לגיהנם כי מרגלי גיהנם הם והשאר מבואר:

קדושים תהיו. ר' יצחק פתח וגומר הוקשה לו כי אדרבי הארץ אשר היא מסוככת בכנפים הנעשים לה צל אדרב' שבח הוא לה כמ"ש וגנותי על העיר הזאת ואיך אמר כי יש לה הוי על שהיא צלצל כנפים וביאר כי הלא בעת שברא הקב"ה עלמא נודע כי הוא נמשל אל האגוז אשר המוח בתוכו וסביבותיו כמה קליפות וכמ"ש ירושלם בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות כי זהו סוד ואלה המלכים וגומר כנרמז פ' משפטים דף ק"ח ע"ב והנה עמיקתם הם סוד הקדושה כי עמקו מחשבותיו עמוק עמוק מי ימצאנו וקליפות הם נקראים מסתרתא כי הם מסתירים את הקדושה כקליפות האגוז אל המוח שבתוכו ורצה השי"ת לגלות עמוקות מני חשך המסתיר אותם. ולאפיק נהורא הוא המוח מגו חשוכא הם הקליפות דהוו כלילן דא בדא ע"ד האגוז אשר קליפותיו כלילן עם המוח וכשירצה האדם לאכול מוח האגוז ישבר הקליפות ויסירם ויאכל המוח כן השי"ת שבר הקליפות וגלה אלהותו ית' כמו שרמז שם פ' משפטים דף ק"ח. ואומ' דמגו טב נפיק ביש והיל"ל דמגו ביש נפק טב כאו' בתחלה הכוונה לרמוז כי הקב"ה גלה האור מן החשך וגם מגלה החשך מן האור בסוד בריאת הקליפות ואחיזתם באור הקדושה בסוד התוכא דנפק מיניה כל הקליפות הנה השי"ת פועל ב' ההפצים המציא הקליפות תחלה מן האור ואח"כ שבר אותן וגלה את האור מתוך הקליפות. הנה העולה מזה כי הקליפות היו חופפים אל הקדושה וכן הדין חופף על הרחמים לכסותו שלא ירחם על העולם ובזה נבא אל ביאור הפסוק הנז' הוי ארץ צלצל וגומר והביא. תאנא א"ר יצחק וגומר להורות כי אם אין שיתוף הרחמים בדין אתחריב עלמא כמ"ש כי כאשר משפטיך וגומר סוד רחמי הת"ת הם בארץ היא מלכות שהוא מקור הדין אז צדק למדו וגומר כלומר יוכלו שאת יושבי תבל את מדת הצדק שהיא סוד הדין: אמנם אי אתדן עלמא בדינא לחודיה

אתחרב עלמא ובזה יובן פסוק הוי ארץ וגומר והביאור כי ותאנא בזמנא דצדק אתער בדינוי כדין כמה מלאכין הנק' מארי דגדפין והם המשוטטים בעולם לראות החוטאים והרשעים ועולים להשטין ולקטרג ואז מתחברין עמהון מארי דדינא קשיא והקליפות ג"כ כולם מתחברין בעת ההיא לאשגחא בעלמא וכד עלמא אתחפף בההוא מארי דגדפין ומארי דדינא קשיא כדין שלטא דינא בעלמא ולזה הוי ארץ צלצל כנפים וגומר והובא כל זה כאן להורות כי צריך האדם להיות קדוש כדי שלא ישלטו בו אותם מארי דגדפין ומארי דדינא קשיא לסאבא ליה וזהו צווי תורתינו באו' קדושים תהיו וגומר:

ר' יוסי הוה אזיל וגומר א"ל ר' חייא האי דאמרו רבנן אבל בתורה הוא מתכפר ואמאי ותירץ כי ד"ת חשובין מכל הקרבנות כולם וכמ"ש זאת התורה לעולה וגומר פי' אדם הלומד ועוסק בתורה שקול כמו העולה והחטאת וגומר ועולים לו ד"ת במקום כל הקרבנות והכרח שלו שהיל"ל זאת תורת העולה והחטאת וגומר אך הכוונה הוא כנזכר וזהו לעולה במקום העולה וגומר, א"ל הכי הוח ודאי וגומר וביאר כמה תועלת יש בתורה. ואמר אסוותא וגומר. מהרח"ו נר"ו:

דף פא.

וע"ד מאן דאשתדל בה פי' בתורה אתדכי מצד המ' שהיא טהורה והיא פתח הכניסה ואח"כ אתקדש דהיינו קדושה מצד הת"ת עצמו שהוא מפתחות פנימיים דכתיב קדושים תהיו ולא אמר קדושים אתם או היו אלא תהיו לעתיד דהיינו אחר קדימת הטהרה הצריכה מצד מפתחות חצונים:

א"ר ר' יוסי לר' חייא הכי הוא כדקאמרת שהעוסק בתורה תחלה מתטהר מצד המ' ואח"כ מתקדש מצד הת"ת וראיה עוד מפסוק ואתם תהיו לי ממלכת כהנים מצד החסד וגוי קדוש מצד הת"ת ולא אמר ואתם לי אלא תהיו לעתיד וכתיב אלה הדברים דהיינו מצד המ' הנק' דבר:

תאנא וגומר לסיוע שהקדושה מצד הת"ת והחכמה. דסליק על כל שאר קדושין פי' אפילו שיתקדש אדם עצמו בכל מיני קדושה קדושת התורה עולה על כל ו' קצוות ודאי: וקדושה דחכמתא וגומר כי עיקר ומקור הקדושה היא החכמה ואעפ"י שקדושה בת"ת היינו בנגלה אבל בנסתר עיקרו מ' כמה ולכך אמר עילאה סתימאה סלקא עלכלא שהיא מקור לכל הקדושה:

א"ל ר' חייא לר' יוסי וגומר לא אורייתא בלא חכמה וגומר פי' שאין הת"ת נמצא לבנו בלי יחוד עמו החכמה ולא חכמה נמצאת בלי ייחוד הת"ת עמה והכרח הדבר בעצמו שלא יקרא חכם בלי תורה ולא יקרא בעל תורה בלי חכם דהאי בהאי אחידן וכלא בחד דרגא

הוא פי' הכל נמצא במקום א' ת"ת נמצא בחכמה וחכמה בת"ת וכלא חד פי' החכמה והת"ת א' מיוחד הם בעצמם ולזה יקשה א"כ היאך אמרה התוספתא דהרי קדושות נינהו כנזכר זו למעלה מזו לז"א שעם היות שהפלגנו בייחודם עכ"ז חכמה סליק על הת"ת והיינו או' וקדושה דחכמתא עילאה סלקא וגומר שאין ספק שתתעלה החכמה על הת"ת והטעם שהחכמה שורש ועיקר לת"ת וז"ש אורייתא בחכמה עילאה אשתכח וגומר:

לקינטא דקיסטא גנה זרועה שאינה שלו והיה מקלקל הזרעים בפרסות הסוס אשמיט ידוי לנטיעא ונשמטה ענף האילן וגרעה לו עבירה גדולה שהזיק בידו היזק גדול יותר לעקור נטיע' חבירו דהיינו עבירה גוררת עבירה ודומה לו והתקדשתם:

תאני ר' אבא פרשתא דא כללא דאורייתא. שרוב מצות התורה כלילות בה בקצרה ומורה היותה דפוס וחותם כל התורה הנק' תורת אמת והיינו במ' שהיא כוללת כל מה שבת"ת ולכך פרשה זו נקראת חותם הת"ת דהיינו כלל כל מה שבו: אתחדשו רזין וגומר פי' האירו פעם ב' מחדש סודות הת"ת ולא ענייני הת"ת אלא גם הנעלמות שבת"ת וזהו שפי' ואמר רזין עילאין דאורייתא דהיינו אור הכתר הנכלל בת"ת בסוד הדעת וכ"ש אור החכמה ובינה ולזה מצד החכמה עשר אמירן ומצד הבינה הם גזרין דהיינו מצד הת"ת שבה שהוא הגוזר בין הימין והשמאל ועונשין מצד הגבורה שבה ופקודין עילאין מצד החסד שבה. הוו חדאן לרוב כללות התורה שבה ורוב סודות התורה שבה:

א"ר אבא מאי טעמא וגומר כל מאן דאסתמר וגומר נראה לפרש שאם נתקדש שנשמר אביו בשעת מולדתו וז"ש בקדושה דאתעביד ששמרו אביו שלא הולידו בשום אחד מאלו העריות ונעשה בקדושה אלא שאין זה טבע לשון כל מאן דאסתמר וכ"ש אי אתקדש וגומר במותר לו כדמסיק:

תא חזי מאן דבעי וגומר וקידושא עילאה אתער שעד חצות הוא נעילת שערי שמים והחצונים שולטים ואם יוליד באותה שעה יוליד בדומה ואפשר שיוליד חצוני ח"ו לכן צריך להמתין עד חצות שהקדושה מתעוררת ושולטת ואז אם יוליד יוליד קדוש בדומה.

האי לשאר בני נשא פי' סתם בני אדם עונתם בכל לילה שהם מסטרא דעץ הדעת טוב ורע ולכן עונתן אפילו בחול בעת ששולט החול הטוב והטהור מטטרו"ן ולכך מולידין במינם אמנם ת"ח דידעין וגומר הם עונתן בליל שבת שהם מצד עץ החיים שהיא התורה ואין ראוי להם להוליד אלא בדומה בליל שבת אמנם עונתם בשאר ימות החול הוא למוד התורה המגלה עץ החיים אפי' בחול.

דרעותא דכלא אשתכח פי' קליפות אינם שולטות כלל אפילו בתחלת הלילה אינו עת רצון לכל ומחצות ואילך שאז רעותא דכלא רעותא דצדיקייא בג"ע שודאי אז מתעוררים

ומתחדש מנוחתם יותר משאר הלילות. ורעותא דשכינתא ושעשועה עם הצדיקים ולכך אז הוא העת הראוי לעונתן שהם מושכים נשמה קדושה מעץ החיים לבניהם מין במינו. בנים מסטרא דאצילות לא עבדים למטה:

ר' אבא פתח ומי כעמך וגומר ת"ח בכל עמין וגומר תדע שאין כעם ישראל שהרי מכל האומות לא בחר אלא בישראל וז"ש ומי כעמך ישראל וראיה שעשיתם עמך מבין שאר האומות. ועוד נוסף על זה גוי אחד בארץ כדמסיק. ואעטר לון בכמה פקודין שבהם רמז קב"ה ושכינתיה ובקיומם נכלל בהם האדם ובפרט מצות תפילין שבהם רמז קב"ה ושכינתיה דאחד לא אקרי וגומר פי' האדם הוא פלג גופא וצריך שיכלל אחד שלם ע"י נקבתו ולכך ע"י התפילין שהם תפלה של ראש הת"ת ותפלה של יד מ' האדם נק' א' דהיינו שלם כולל זכר ונקבה. ומאן דפגים אפי' אם הוא פוגם קצת כגון אפילו אם סח בינתים בין תפלה לתפלה וכיוצא אינו נק' אחד וע"ד קב"ה וגומר הוא שלם בכל מיני השלמיות וז"ש בשלימו דכלא דהיינו מג' ראשונות שבהם נכלל הכל בשלימו דאבהן שכולל ימין ושמאל ואמצע א"ח ד' א"ח ט' ספירות דהיינו ה' אלהינו ה' ה' שלימו דשכינתא שלימו דכ"י סוד בשכמל"ו:

ואתחפי בכסויא דמצוה וגומר אין מכאן ראיה להניח תפילין ואח"כ ציצית דלא חש בכאן לדקדק על הסדר כי אין זה מקומו ועיקרו בפ' במדבר ושם סדר הענין. ועוד אפשר לפרש דהכי קאמר ואתחפי מקודם בכסויא וגומר:

כדין אתעטר וגומר פי' הוא ממשיך על עצמו אור הספירות העליונות והוא מעוטר בהם. וישתדל בא' פי' להנהיגו הוא בעצמו להשגיח עליו וזהו פי' מפני שהם גוי א' הם עמך ולא עם שאר השרים כשאר האומות.

ואימתי אתקרי א' וגומר הכוונה לומר כי אפי' בעת זווגו עם אשתו יקרא אחד ולז"א שאינו נקרא א' מצד התפילין בעצמן אלא מצד שנתקדש ע"י הכוונה בקדושין עילאין א"כ כל דבר שיגרום קדושין עילאין אף אם לא יהיו התפילין יקרא כאדם ע"י אחד א"כ אפילו בזמנא דאשתכח בר נש וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תאני ר' אבא וגומר א"ר אבא מ"ט סמיכין פרשתא דא לפרשת עריות ותירץ כי הכוונה לומר שכל הנשמר מן העריות בידוע כי נולד בקדושת אביו ואמו שקדשו עצמן בעת הולדתו ולכן עתה מאס בטומאת העריות ואו' וכ"ש אי אתעביד בקדושה דמאריה הענין כי יש ב' מיני קדושה הא' הוא הצניעות בעת תשמיש וגם בלתי הרהורים רעים עוד יש קדושה אחרת והוא סוד שימוש בחצות לילה או בליל שבת אם הוא ת"ח ודא הוא בקדושה דמאריה וז"א והא אתערו חבריא ר"ל בידיעת ענין קדושה

דמאריה שהוא כמו שאמרנו אימתי עונתן דכלא לאתקדשא בר נש כאשר יבאר והוא ת"ח מאן דבעי וגומר ואו' לאפקא רעותא דקב"ה וכ"י הענין כי בגוף הזה הנוצר ע"י איש ואשתו בליל שבת מוציאין סוד הנשמות הבאות מרעותא דקב"ה וכ"י שהם סוד הנשמה היורדת כלולה זכר ונקבה כנזכר פ' וילך דף רפ"ג ע"ב ופ' ויגש ריש ר"ח ע"א והנה אלו הנשמות נק' בנים לה' כי הנשמות היוצאות בימי החול הם עבדים מצד מטטרו"ן ולפעמים רשעי' מצד הקליפות וזהו אשר פריו יתן בעתו כמ"ש ז"ל מליל שבת לליל שבת:

ר' אבא פתח ומי כעמך וגומר ועבד לון גיי אחד וגו' הכוונה כמ"ש ז"ל כי האומות נק' רבים וישראל נק' גוי א' והטעם מפני כמ"ש אותו החכם לגוי א' והשיב לו כי היו לו עשרה בנים וכל א' וא' היה עובד לאלו"ד א' נמצא איש א' ולו עשרה בנים העובדים עשר אלודו"ת אמנם ישראל כולם הם גוי א' עובדים אלו"ד א' ולכן נאמר ע' נפש ולא נפשות וזה נתבאר במה שאמר ועבד לון גוי א'. ואו' וקרא לון גוי א' הוא בפסוק הנזכר ע' נפש וכן או' ועתה ישראל שמע ולא אמר שמעו וכן כל התורה כולה בלשון יחיד וכן ומי כעמך ישראל וגומר וע"ד תפילין דרישא וגומר נודע כי תפילין דרישא ודדרועא הם סוד זכר ונקב' כנזכר פ' ואתחנן דף רס"ד ע"ב ע"ש וענין כוונת דבריו הוא לבאר פסוק קדושים תהיו כי כמו שקדושת התפילין הם להיות א' זכר ונקבה ג"כ כוונת סוד זה נרמז באו' קדושים תהיו בעת הזווג כי הוא ממש סוד קדושת תפילין דרישא ודרועא:

ומאן דפגים לא אקרי א' פי' כי לפעמי' נא' א' למעט שאינו ב' אך הכא פי' א' למעט שאינו חצי אדם שאז הוא פוגם אכן הוא אדם א' שלם כי זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם א' כי פי' א' עניינו ייחוד וקשר כל הי' ספירו' האבות והבנים וכנסת ישראל והכל נקר' אחד ופי' הפסוק והוא באחד הכוונה כי הוא ית' לא שארי אלא במי שהוא א' פי' כי בזה נכללו הרבה אחדים והביאור כי מי שיש לו תפילין ברישא ודרועא נק' א' וכן המייחד בק"ש נק' א' וכיוצא בשאר מצות וכן הענין בענין הזווג כי אין שכינה שורה ולא ברכה עליונה שורה אלא במי שנשוי אשה כי אז הוא שלם וכמשז"ל שרוי בלא אשה שרוי בלא טובה וגומר ואמר כי עיקר אחדותם הוא כשהם מתקדשים בעת הזווג בלתי שנא' אלא בלב אחד ואז נוצר משם גוף הבן באחדות שוה ויתעורר עליו נשמה א' ולא פגומה כמו המגולגל כי הנעשה בקדושה לוקח בת זוגו והוא א' שלם והשאר מבואר. מהרח"ו נר"ו:

דף פא:

למחדי באתתיה וגומר לזמנא לה וגומר שלא תהיה אנוסה שאין קדושה נמצאת שם כלל ויכוונון תרוייהו שלא תהיה ישנה והטעם כי העיקר הוא שלא תהיה פרוד הלבבות וז"ש וכד משתכחי וגו'.

דלא אוקים מלה דא שאין מי שיקרא באמיתות קדוש אלא הוא ורצה שישראל ידמו אליו ויקראו קדושים כמוהו ממש ולא נתן מתנה זו לזולתם.

בגין לאתדבקא ביה יר' חלק הקושר ישראל עם הקב"ה הוא זו המעלה שהיא הנקראת קדושה ולזה לא רצה שתהיה המעלה הזאת אלא ביה וכן בישראל לאתדבקא ביה וגומר ביה ולא באחר' שלא יתדבקו בו:

איש אמו וגומר בפרשתא דא כללא דאורייי' אלא ודאי להקישן וא"ת והלא בי' דברות ג"כ נסמכו וי"ל ששם נהפכו שבת ואח"כ כבוד אב ואם מאן דדחיל האי וגומר שכיון שאינו ירא הוריו סופו לחלל את השבת מפני שהם חנכוהו בשמירתו וכיון שאינו ירא מהם סופו לשכוח מוסרם ואפשר ג"כ כי אביו ואמו הם סוד ת"ת ומ' והם הם שבתותי.

הוי אימא מנוקבא שהיא קרובה אל שערי מות ורחוקה מן הקדושה ולכך הבן הקדוש יש לו להחזיק טובה לאמו יותר מאביו שבטבעו הוא קדוש ולא היה לו טורח מרובה כ"כ:

ר' יהודה אמר וגומר שקיל דא לדא שבת וכבוד אב ואם ומורא' שסודם א' והיינו וכלא כחדא וגומר ואם נפרש כחדא אתתקלו זכור ושמור אב ואם לא יתרחק. כי קדש הוא היינו מ' שמור זכור לת"ת דהיינו אבא ואימא כדפי'. איש אמו ואביו תיראו ויראה זו כתיב נמי לגבי שבת דכתיב את שבתותי דהיינו תרין שבתות זכור ושמור תשמורו ומקדשי שהם הם תיראו וכן ראיה מן הפשט מקודשי דהיינו אב ואם גשמיים וכמוהם רוחניים כנז' וז"ש ואינון אבא ואימא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. איש אמו וגומר הא תנינן דפרשתא דא וגו' הק' (כי) דהא תנינן לעיל כי פרשתא דא כלולה כל עשרת הדברות א"כ למה לא נסדרה כסדר כל עשר'הדברו' ולמה סמך איש אמו ואביו לאת שבתותי וביאר כי מי שירא מאביו ואמו ומקיים מצוה זו ג"כ מקיים מצוה ואת שבתותי וגומר במה שיובא לקמן כי שבתותי הם ת"ת ומ' שם אב ואם וב' המצות הם מצוה א' והק' ג"כ למה הקדים האם באומ' איש אמו ואביו וביאר כי לענין מורא ראוי להקדים האם לאב כמה דאוקמוה רז"ל דגלוי וידוע לפניו ית' כי הבן יש לו מורא מאביו יותר ולזה הוצרך להזהיר יותר על אמו והקדימה בענין המורא ולא כן בענין הכבוד כי הקדים האב כי גלוי וידוע לפניו ית' כי הבן מכבד אמו יותר שאמו משדלתו בדברים מכבדה יותר מאביו. ולא רצה להאריך כאן רק אמר כמה

דאוקימנא ר"ל כבר תירצו זה רז"ל וז"א אבל אימא דלית רשו בידהא וגומר והוא סיום המדרש הנזכר ולקשר הלשון אמר כך. ור' יצחק תירץ באופן אחר כי הקדים אמו כי אמו גרמה לו כל הקדושה ההיא כי שבחה גדול בזה אשר קדש' עצמה בעת תשמיש והטעם כי האיש יודע דרכי התורה וקדושתה ולא האשה ועכ"ז קדשה וגומר. ור' יהודה תירץ באופן ג' וע"ד קושיא אחרת או' ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים הקדים הארץ ובפסוק אחר בראשי' וגומר הקדים שמים והתירוץ שם הוא להורות כי שניהם שוים וכן הענין כאן להורות ששניהם שוים וצריך לנהוג באביו כמו באמו ובאמו כמו באביו וע"ד זה ביאר אומרו ואת שבתותי תשמורו והוא כי יש לראות כי השבת יום א' הוא ולמה נזכר בלשון רבים כאומ' שבתותי אמנם יובן עם הנזכר כי הנה ליל שבת היא כ"י אמנו יום השבת ת"ת ושם נזכרו שניהם כל אחד בפסוק שלו כמ"ש זכור את יום השבת והוא ת"ת ושמרתם את השבת כי קדש הוא מ' וכן כל שמור במ' וזכור בזכר ולכן עתה יחדם והשום באומ' ואת שבתותי תשמורו להורות כי שניהם שוים לענין שמירתם. ואפשר כי גם בזה כיון לתרץ הקושיא ראשונ' דאמאי שקיל וסמיך דא לדא ויתרץ כי כמו שהשוה אביו ואמו בכבודם ג"כ השוה ליל שבת ויומו בשמירתם כי שניהם שוים דא אבא ואימא לגופא וב' שבתות אבא ואימא לנפשא והק' כי כאן סמך כבוד אב ואם לשמירת שבת ושם סמך שמירת שבת למורא המקדש ותירץ כי הכל א' אמנם תחלה ביאר פשט הכתוב כי ומקדשי הוא כמשמעו שהוא ביהמ"ק ואח"כ פי' ואמר תו וגומר. מהרח"ו נר"ו:

דף פב.

דאינון מתדבקן בייחוד העליון ת"ת ומ' וז"ש בה' ת"ת אלדיכ"ם מ' והיינו אלו"ה שלכם הרי דבקותם במ' ואתדבקן כחדא דא בדא והיינו ע"י המעשה שהם עושים גורמים ייחוד המדות ודבקותם בו כנזכר. רעוא אשתכח כתר מתגלה הנק' רצון. וברכתא אזדמנת לחקל תפוחין קדישין כנודע דאינון זווגא חדא פי' נפש יתירה וגוף קדוש שאין הגוף של ימי החול שוה אל גוף השבת והעד לבוש נאה וכנגד אלו אמר אמו ואביו תיראו דהיינו גוף ונפש שהם מתלבשים בהם אביו ואמו שהם נצוצות מת"ת ומ' והם זווגא חדא שמזדווגים בליל שבת גוף ונפש וגוף ונפש אל הזכר והנקב' ואחר שהזהיר על הענפים שהם בוף ונפש אל האב ואם הגשמיים הזהיר על שרשם ואמר ואת שבתותי תשמורו ת"ת ומ' עצמם שהם מזדמנים לאותה נפש יתירה בהיותה שורה על הגוף ההוא וז"ש אינון מזדמני וגומר. דא גופא הי' גוף אב ואם דהיינו ליראה מהם ואת שבתותי דא נפשא פי' נפש אב ואם פי' שלא יחטא ולא יפגום אותם בנפשותם. מהרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו נר"ו כתב. תו מקדשי וגו' על ענין אביו ואמו שיקדשו עצמן בשעת תשמיש להוציאך לעולם:

איש אמו וגו'. רש"א וגו' בגין דאינון מתדבקין בה בקב"ה הענין כי כמו שהם רוצים להדבק בשי"ת כמ"ש ואתם הדבקים בה' והענין שהמקדש עצמו בקדושתו ית' בעת תשמיש ג"כ הקב"ה מתדבק עמהם כי הם בוראין הגוף והקב"ה משתתף עמהם ומכניס נשמה קדושה באותו הגוף וז"ש כדין מתדבקן כלהו בחד נפשא דשבת הנשפעת מאתו ית' וגופא דאזדמן בשבת ע"י אב ואם והיינו איש אמו דגופא וגומר ואת שבתותי וגומר אבא ואימא דנפשא ת"ת ומ'. עוד פי' אומ' תשמורו מלשון ואביו שמר את הדבר כי יצפה וימתין לשבת ואז יזדווג עם אשתו. וביאור הכתוב לפי זה הוא איש אמו ואביו של הגוף תראו ממנו. ואתם ישראל צריך שתשמרו השבת ותמתינו עד יום השבת כדי שיצאו מכם בנים היראים אתכם לפי שאז שורה עליכם נשמות קדושות דשבת. מהרח"ו נר"ו:

דף פג:

אל תפנו אל האלילים וגומר ר' חייא פתח אל תפן וגומר ההיא מצוה סלקא וגו' פי' ייחוד שייחד הספירות העליונות והמשיך אור נעלם ונתהוה מהייחוד והזווג ההוא כעין מציאות נחמד בספי' חשוב ממלאך כמה פעמים והמציאות ההוא המאיר היא המצוה העומדת לפני הקב"ה וכן ההפך מן העבירה והיינו הפגם העליון ח"ו.

תב בתשובה כי ע"י התשובה האור מאיר במקום הפגם ואינו במציאות והיינו העביר חטאתך היינו השביר הפגם המתהוה ואין הכוונה שבטלו מכל וכל אלא העבירו ותקנו בערך למעלה והיינו העברה לבד. הכי הוא ודאי וגו' אפשר דהוא הכריח דבריו ממלת לבד או ממלת אעשה. ותנינן וגו' בא לתקן דקשיא לי' דהוא אמר דממש הוה חוה כאדם דו פרצופין והשתא קאמר אתקן מאי תיקונא בעי לז"א שהקב"ה יפה אותה יותר מאדם ובהיותה אחריו לא היתה יפה (כמותו) אפי' כמוהו ואחר התיקון היתה יפה ממנו כמה פעמים כדמפרש במתניתין ואפי' אדם לא אסתכל בה וא"ת למה נבראת אלא להשתמש בה וי"ל שעת התשמיש הראוי היה בליל שבת ולזה היה האורה מתלבשת אותה מראשה ועד כף רגלה כדי להרחיק מאדם הראשון ההרהור עשה הקב"ה לבוש זה לחוה כדי שלא יסתכל בה ויבא לידי קרי ועל דא מהדר אומ' ותנינן אסיר ליה וגו' וזה האורה יתמיד לה עד ליל שבת שיתקדש היום בסוד תוספת נשמה ידע סוד לזווג העליון ובאותו הדרך יהיה זווגם והנה היא ע"י העון ירדה למטה ונתמעטה וכן אדם הא' ונשתמשו יחד קודם שנתקדש היום. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. אל תפנו וגו' ר' חייא פתח וגו' הוק' לו כי איך יעלה בדעת משה לומר לשי"ת שלא יביט ויראה את החטאים והלא כל כונתו ית' הוא לראות דרכי איש הטובים והרעים כי זה כל ישעו וכל חפצו וגם כי איך לא יראהו ובכל מקום עיני ה' צופיות ואיך יסתרו אותם העונות והוא לא יראהו חלילה. וביאר כי אין הכוונה שלא יביט אל חטאם אמנם הכוונה על אותו הקטיגור הנברא מאותה העבירה ותמיד הוא נגד פניו ית' והשאר מבואר:

ר' יוסי זעירא וגומר ממ"ש נתת עמדי הבין כי עמו ממש ובעת בריאתו נבראת אשתו עמו והוקשה לו מן הנצבת עמך ולא אמר לפניך ושם א"א לפרש הכי ותירץ כי הוא חשב שפי' דבריו הם מאומרו עמדי ולא אמר לי ואינו כן אלא עיקר הדיוק הוא באומ' נתת לשון נתינה כי הכוונה מעת אשר נתת היתה עמדי תמיד אמנם התם אמר הנצבת עמך ופי' הוא כי מעת שאני נצבת כאן הוא עמך אמנם לא מעת שנבראת בעולם. והקשה לו ממקום אחר עם שהוא מענין הראשון או' אעשה לו עזר כנראה עתה מחדש רצה לעשות לו עזר ותירץ כי האשה בעצמה ברואה היתה עמו אמנם לא היתה לו עזר לפי שהיתה מאחריו כנודע ועתה תיקן לו אותה האשה שתהיה לו עזר ממש והוא בעת שנסרה ואז היתה יכולה לשמש את בעלה ואו' אעשה כנראה מחדש הכוונה אתקן לו עזר כמו לא עשה שפמו. והנה התיקון עצמו היה מחדש אמנם הבריאה כבר היתה נבראת שאל"כ היה לו לומר אברא לו עזר אמנם כבר היו נבראים כמו שכתוב זכר ונקבה בראם כמ"ש כי מעת בריאתם היו זכר ונקבה יחד. ולא הביא בתחלה ראיה מפסוק זכר ונקבה בראם שאינה ראיה ברורה רק אחר שהביא ראיה מאומ' אעשה ולא אמר אברא ובכח ראיה זו תבין פסוק זכר ונקבה בראם. וביאר ענין גודל תפארת יופי אדם וחוה ואפי' אדם לא יכיל לאסתכלא באנפי אתתיה עד דחטאו ואתמעט נהורא וכדין יכיל לאסתכלא בה ואז וידע אדם את אשתו ולזה הוציא התשמיש בלשון ידיעה כי הביט בה וידע מה דלא הוה יכיל להביט בפניה עד עתה ובזה וידע בכולא במראה ובתשמיש ולהכי אפקיה בל' ידיעה:

ותנינן אסיר וגומר כאן גלה לנו טעם הבאת המעשה זה לכאן והוא כי בסוף מעשה זה נזכר ענין אל תפנו אל האלילים ולכן הובא לכאן מעשה זה דר' יוסי זעירא. והנה ביאור הכתוב כפי זה איירי על הנשים דאסור לאסתכלא בהו ועובר משום אל תפנו אל האלילים. ולהיות כי נשי ישראל קדושות הן ואיך אפקינהו בלשון אלילים לזה ביאר כי מתוך אסתכלותיה בנשים ייתי להרהורא בישא שהוא המשכ' החצונים הנק' אלילים וז"א בגין דא ייתי בהרהורא בישא ויתעקר למלה אחרא וגומר. מהרח"ו נר"ו:

דף פד.

אלהי מסכה נק' השד המחבל הנולד מתאות הטפה ההיא. תו אי אשתמש וגומר היינו ששותה בכוסו ונותן מחשבתו בכוס אשר ראה. ואפשר לפרש ואי אסתכל דקאמר דהיינו בחלמא ויהיה ענינו כמו שפי' בפ' אחרי מות שאם נתעורר האדם בתאות הקרי ואחז באשתו באותה תאוה שמוליד שם ממש מבני לילית ושולטת בו ואין שכינה נמצאת באותו הזווג מפני טומאת הרשעה ההיא ונמצאת הטמאה מזומנת ונותנת נפש רעה במה שהם מולידים והיינו אלהי מסכה וגו'. אסיר ליה לבר נש לאסתכלא וגומר היינו להסתכל בשכל איכה יעבדו הגוים. כ"ש להתהנות ממנה ברפואה וכיוצא וכל זה כדי שלא יפנה אחריה ויהרהר בעבירה כ"ש לאסתכלא אם מצויירת כראוי. באתר דלא אצטריך שנמשך לו נזק כדפי':

ר' אבא פתח פנה אלי וגומר וכי לא הוה ליה לקב"ה וגומר תימה מאי קשיא ליה וכי איהו קאמר שלא יפנה אל אחרים וי"ל דהכי קאמר שלא הי"ל פנה אלי וחנני דמשמע שבהיותו פונה אליו יחון אותו מפני זכותו וחסידותו ואין ראוי לתלות בזכות עצמו. דוד אחרא מדת המ' בית דוד ואלי יר' למדתי. והוא ממנה דהיינו היות כל נמצא מצוייר בה כאו' ומלכותו בכל משלה ולכך פנה אלי ושם אני מצוייר. אסתכל בהדיה וגו' היינו סוד השפע הבא מן הת"ת אל המ' ופניהם איש אל אחיו ואמר אסתכל בהדיה בזכות המצות שבה מן התחתונים והיינו מ"ן ואנהיר לה היינו מים עליונים זכרים. ושפירא דהאי דוד וגומר פי' משפעו ואורו יונקים כל העולמות ומאירים אחר שקבלה מלמעלה היא משפעת אל כל אות' שלמטה ממנה ויופיה הוא ההארה שהאיר בה כענין הלבנה המאיר מאור החמה.

רישיה הם ג' ראשונות שבמ' הם מצד הבינה והיינו שהם מהזהב והוא דין מתוק יפה והמ' היא מדת הדין ולכך הראש שהם בשאר המדות רחמים הם בה דין יפה. אתרקמת היינו ציור פרטי אברי הראש הם מתתקנים בז' מני דהבא שהם ז' ספי' המתפשטות בבינה עצמה. דיהדר עינוי וגומר הם סוד גדולה וגבורה שבבינה ומבחינתם הוא סוד החבוק כאו' שמאלו וגומר והכוונה באו' הסבי עיניך ירצה הסתכל בי תחלה וזרוק חלי אהבתך אלי עד שיגבר בי עד שתצטרך להסב עיניך מנגדי לתוקף האהבה שהתעוררת בי וז"ש אסחר עיניך לסטרא אחרא וגומר. ואמנם קשה שהיה ראוי שיאמר פנה אליה ותירץ שהכוונה בזה שהצדיק ממש עמו שכינה ובאומרו אלי הכוונה אל השכינה שעמו כדמסיק באו' ויאמר ראה ריח בני וגומר. משמע דעאל עמיה וגומר וקאמר משמע משום דלא אמר ראה ריח בני ריח שדה ממש אלא כריח שדה ומשום דמנין ליה ליעקב ריח

שדה וגומר אמרינן דמשמע ועוד או' משמע משום דשדה היינו שכינה שדה תפוחים והיא ריח לג"ע וז"ש דעאל עם יעקב ריח ג"ע שג"ע הוא ג"ע ממש וריח ג"ע הוא שדה תפוחין. והשתא יאמר ראה ריח בני כריח השכינה שהיא ריח לגן עדן והכריח דלאו היינו ג"ע ממש אלא השכינה ואמר וכי היך יכיל וגומר וקושיות אלו לא שייך אלא בגשמי אמנם ברוחני אינו בעל מקום ולז"א אלא גנתא אחרא וגומר דהיינו השכינה והיינו או' עילאה קדישא. רחימותא דיליה אהבת הת"ת אל המלכו' ואחר האהבה הוא הייחוד וז"ש ואתדבק. ולא אתנהיר שאין המ' מאירה ומגלה מאוריה אלא אל הת"ת. לאשתכחא תדיר עמהון דצדיקייא וגומר הטעם כי הצדיקים מרכבה לצדיק יסוד עולם וכדי להתייחד עם היסוד שהוא אמצעי בין הת"ת והמ' ומייחדם היא נמצאת עם הצדיקים כ"ש עם יעקב שהוא מרכבה אל הת"ת שעמו היתה ממש מתייחדת עם הת"ת. אני ה' להכריח אל הנדרש. ואקרי א"י והיא תחות דרגא דיעקב פי' למטה מת"ת ונק' א"י מפני שהיא בירושה לישראל תחתונים והטעם שנק' א"י כדמסיק ואחסין לה קב"ה ליש בגין רחימותא והטעם כי מפני היות השכינה ביניהם למטה הם נגאלים ונצולים מכל צרה שהיא משכונן של יש' בגלותם כדכתיב זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל:

לדיירא עמהון כדכתיב ושכנתי בתוכם וכתיב כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך. ולדברא להו דכתיב על פי ה' יחנו וגו' וכתיב כשמעך את קול הצעדה בראשי הבכאים אז תחרץ כי הנה יצא ה' לפניך. ולאגבא להו כדכתיב ה' ילחם לכם וגו'. וארץ החיים אקרי בערך ג' הטבות אלו שהם גורמים חיים בעה"ז ובבא ונק' ארץ החיים שנותנת חיים לבעליה.

ת"ח אסיר פי' מפני היותן נפשות יש' אחוזות בארץ החיים זו צריכות להשמר מכל זה. דמאיס היינו ע"ז: ומה במה דרחים וגומר פי' הענין הטעם שאין מסתכלין בקשת ובידי כהנים ובאות ברית הוא שלא יבא להרהר אחר הענין ויאמר ב' רשויות כענין אלישע א"כ כ"ש שיבא לטעות בהיותו מסתכל בע"ז.

עוד טעם ב' מפני כבוד המלך אין מסתכלין במלך כ"ש מפני כבוד המלך אין ראוי לאדם להרהר בדבר שהמלך מואס בו. עוד טעם ג' בהיות האדם שוקל הנזק ימשך נזק גדול מהסתכל באלילים מהסתכל בקשת וכיוצא כי בקשת. אינו אלא כדי שלא יביט במקום גביה ונסתר מפני שנראה מיקל בכבוד גבוה כ"ש שהוא מיקל אם יסתכל בע"ז ובחצונים שמא ימשך אחריהם ורוח טומאה נדבק בו ונמצא חוטא ופוגם למעלה. מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו נר"ו כתב**. וכל מאן דאסתכל בשפירו וגומר ביאר כי אל תפנו אל האלילים עובר בעת שמסתכל בנשים אעפ"י שלא הרהר מפני גזירה שמא יהרהר. אך אם בא

ג"כ לידי הרהור אז עובר משום אלהי מסכה וגומר וז"**ש** אל תפנו אל האלילים וגומר כי אל תפנו הוא הבטה בלתי הרהור. אמנם ההרהור הוא עשיה ממש כי השליט עליו את החצונים הנק' אלהי מסכה שזהו ואלהי מסכה לא תעשו עשיה ממש וזה בסוד העושה עבירה א' שבורא קטיגור א' ממש. ואמר כי גם הבנים הנולדים בעת ההרהור ההוא נקר' אלהי מסכה ממש ונשמתם מצד החצונים וז"ש אל תפנו וגומר כי תבאו לידי עבירה לעשות אלהי מסכה ולכך אם פניתם אל הנשים הזהרו בל תשכבו אז עם נשיכם כי הלא תעשו אלהי מסכה כי הבנים הנולדים נק' אלהי מסכה להיות כשהאדם מקדש עצמו בשעת תשמיש מושך עליו נשמה קדושה ג"כ בהיות דסליק ההוא הרהורא בישא נמשך על אותו הולד נשמת אלהי מסכה: ר' אבא אמר וגומר ר' אבא ביאר הענין כפשטו דאסיר לאסתכלא בע"ז והנה יקשה מאחר שהזהיר על ההבטה והפניה אסורה א"כ איך בא לאסור לנו עשייתם ממש אחרי אשר כבר נאסר אפילו ההסתכלות בהם. וביאר כי הכוונה באומרו לא תעשו הוא כי אסור להתרפאות בע"ז וזהו ואלהי מסכה לא תעשו לכם כלומר לא תעשו את עצמכם אלהי מסכה בהנייתכם ממנה ובהתרפואכם בע"ז. כי העשיה עצמה כבר נאסרה בעשרת הדברות ובזה אתי שפיר שהקדים הפניה וההסתכלות בע"ז היותר חמור מלהתרפאות בה וז"ש וכ"ש לאסתכלא בהו וגומר והטעם כי ע"י ההסתכלות מושך עליו הטומאה בסוד עינא ולבא סרסורי דעבירה משא"כ במה שמתרפא בה שאינו כ"כ איסור כי גלוי הוא כי לצורך הרפואה הוא עושה ולא לזון עיניו ממנו כמו ההסתכלות שגורם ההרהור ג"כ:

ר' אבא פתח פנה וגו' הענין מובן כי מ' נק' דוד או' רישיה גולגלתא דדהבא וגו' יובן מהתיקונין דף קל"ג ע"א ופ' יתרו דף ע"ג ע"א ברזי דרזין והביא זה אגב פסוק אל תפנו אל האלילים וגו'.

ויאמר ראה ריח בני וגו' קשר זה עם הקודם לפי שאמר דשכינה נק' דוד לזה הביא הני פסוקין כלהו דכלהו איירו על שכינה ולא מתפרשי כפשטייהו וגו'.

ת"ח אסיר וגו' הובא זה פה לסיום המאמר על אל תפנו וגו' וביאר טעם לזה כי אפי' בקדושה אסור להביט ומכ"ש בטומאת האלילים. מהרח"ו נר"ו: גליון תו אי שמש באנתתיה וגו' ארור האיש אשר "יעשה "פסל "ומסכה "תועבת ר"ת יפו"ת. עכ"ל. ועי' בספר אור הגנוז בס"ד:

דף פד:

ר' יצחק אמר וגו' הוק' לו כי למה פתחה פרשה זו בפסוק אל תפנו ותירץ כי לא יקל בעיניך זה משום דהשתא ומה בכהני וגומ' כ"ש באתר מסאבא א"כ מפני חומר הענין

בעצמו פתח בו. ור' יצחק פליג ואמר שהטעם שפתח בו שהוא כולל הדברות בפ' זו ולא יהיה לך ולא תעשה הם כלולים באל תפנו כדמסיק ומה לאסתכל' וגו'. וע"ד כללא דאורייתא וגו' ירצה כשאמרו רבותינו הקדמונים שבפ' זו היא נכללת כל התורה לא אמרו אלא מפני שבה הם עשרת הדברות שהם כלל התורה כולה כמה מצות יש שאינם רמוזות בה אלא מפני שעשרת הדברות כלל התורה הם שנויים בה לכך היא כוללת התורה כולה שהכל נכלל ונרמז בעשרת הדברות.

אלא ת"ח מיומא דהוו ישראל שכיחין וגו' הענין שפסקה זוהמתן ונסתלקה שנאת חנם מביניהם ולכך היו בלב א' ונתנה התורה בלשון יחיד. אמנם אחר שחטאו בעגל שלט בהם יצה"ר ותחלתו בשנאת חנם ופרוד הלבבות שהיא שקולה כנגד כל העבירות שבתורה. ולכך כשחזר הב"ה בפ' זו ושנאם אמרה בלשון רבים המורה על ריבוי הלבבות ופרודם ואפילו הכי הם מצויים במצות. וגם להורות בזה כי פגם שנאת חנם פוגם בתורה כי התורה נטועה בלבות של ישראל ובהיות הלבבות אחד הרי הוא מורה על אחדותה וקשרה כי התורה כולה שמותיו של הקב"ה ועיקר האדם לייחד ולקשר שמו יתברך וכן התורה לכל ישראל לכל אחד ואחד חלק בה ואחוז כל אחד ואחד באות א' ממנה ובהיותם בלב א' התורה ושמו מיוחד ונקשר ואם הם נפרדים מפרידים אותיות התורה וגורמין פירוד בשמו וזה טעם חומר עון שנאת חנם והפגם ולזה באה התורה בלשון רבים להורות על פגם זה כביכול:

פתח ר"א ואמר ואנכי ד' אלהיך וגומר ולא כתיב אשר הוצאתיך משמע דלא על יציאת מצרים קאמר כיון דלא כתיב הוצאתיך כדמסיק. וצוחו לקבליה יר' עם היות שהיו בעבודת פרך לא החליפו אמונתם והעד היותם צועקים יחד אליו כאו' ותעל שועתם וגומר מורה שהיו כולם מאמינים באלהותו. ולא אשתנו מחמת יאוש בראותם עבודת פרך. ותמן אתבחינו ועכ"ז לא שכחו אלהי אבותם ועם היות שהיו בניהם עובדים ע"ז כדפי' רז"ל לא שהיו בניהם עע"ז ומאמינים באלהותה אלא להתנהג בקסמים וכיוצא וז"ש ועוד דהוו תמן בכל יומא וגומר ועכ"ז לא החליפו אלהותו.

ואע"ג דלא הוו ידעי ביקריה על צד החכמה אלא על צד האמונה וז"ש הוו אזלין בנמוסי וגומר וכדי להודיעם על צדדי החכמה חמו בעיניהון דהיינו צד המופת והיינו ונטל לון קב"ה לפולחניה והיינו מארץ מצרים על צד המופת ואח"כ על צד הנבואה והיינו אתגלי עלייהו על ימא והנה צד האמונה והמופת והנבואה א' וז"ש ולא תימא אלהא אחרא וגומר. ולא תעשוק וגומר אמאי וגומר קשה לו תרתי חדא שמשוה עושק וגזל עם לא תלין שנית מאי אכפת ליה אם ילין ויגבה חובו בבקר. מהכא אוליפנא וגומר כמו מי

שממעט חיי העני ממעט חייו כן מי שמוסיף מוסיפין לו חייו ומפסוק ולא תבא עליו השמש ניכר עונשו וניכר שהוא שוה אל לא תגזול ודאי. וטעם הדבר כדמסיק לא תלין דהא כל אינון הבלים וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' יצחק אמר וגומר כוונת ר' יצחק כי בא לתרץ קושיא דלעיל דר' אבא כנזכר באופן אחר והוא כי כוונתו ית' לומר חומר הע"ז ולכן הקדים ואמר אל תפנו וגו' כלו' אפילו ההבטה בה אסירא וא"כ ק"ו שאסור לעבדה או לעשות' ולזת הקדים אל תפנו לאלהי מסכה לא תעשו עם שהוא יותר חמור מאל תפנו. ועכ"ז רצה לתרץ תירוץ שני יותר נכון כי עכ"ז עדיין הקושיא וביאר כי נהיות שאמרני לעיל כי בפ' הזאת נכללת פ' עשרת הדברות לכן נתסדרה ממש על סדר עשרת הדברות וזהו כוונת ר' יצחק להביא כאן דרוש הזה עם שכבר כז' לעיל דף פ"א ע"א אך הענין לתרץ קושיא הנז' כי אל תפנו הוא כנגד לא יהיה לך וגומר על פני וגומר ר"ל אל תביט אל האלדי"ם אחרים בהיותם שהם על פני כי כבודי מלא כל הארץ וא"כ פנו אלי ולא אל אלילים. וכנגד לא תעשה לך פסל הוא ואלהי מסכ' וגומר והשאר מבואר וקושית ר"א פשוטה כי נראה כי במצרים קנו אלהותו והלא כל האבות הכירו אלהותו והיותר מבואר ביעקב שהוא שורש האומה כי הוא קרא הע"ז אלהי הנכר כנר' שכפר בהם והיו נכרים בעיניו וקבל אלהותו כמ"ש ונקומה ונעלה בית אל. והתירוץ מבואר כי אמת הוא שקבלו אלהותו מקודם אך לא ניכר גדולת אלהותו כמו במצרים ע"י אותם הנסים וז"א ובגין דכלהו חמו כמה נסים וגומר עוד רמז בלשונו טעם אחר דתמן הוה באתגליא וגומר כי שם ראו עין בעין את מעשה ה' הגדול משא"כ בכל הדורות כי שמענו שמעו ית' ואותו לא ראינו עוד רמז טעם ג' במ"ש ולא אשתנו מנמוסא דלהון לעלמין והביאור כי מעולם לא קבלו ישראל אלהותו ית' כמו במצרים והוא כי מעולם לא היו כ"כ משועבדים בעבודת פרך כמו במצרים כנודע כי לא היה גלות כ"כ כבד וקשה ובהריגת הילדים לרחוץ צרעת מלך מצרים ובהשלכת בניהם ליאור ובשעבודם בעשותם מלאכת הטיט כי לא כמוה בכל העולם ועכ"ז לא הניחו אלהותו ית' א"כ שם קנו אלהותו ית' בעצם ולכן ראוי לו' אנכי ה' אלהיך מארץ מצרים כי שם נזכר אהבת ישראל את הש"י וקבלת אלהותו ית' עליהם וא"כ ואלדי"ם זולתו לא תדע: לא תעשוק וגומר הוקשה לו דקשיין קראי אהדדי כי כאן אומרו לא תלין נראה שאינו עובר אלא עד שילין ושם הוא או' ולא תבא עליו השמש וקושיא זו הק' בגמ' ותירצו כאן בשכיר יום כאן בשכיר לילה אמנם כאן לא רצה לדחוק ולאוקמא הכי והכל בענין א' ופי' הפסוק זה דלא תלין אשתמע ויובן מקרא אחרינא דלא תבא עליו השמש ושם הוא פי' זה הפסוק ואינו חולק עמו. והענין בקיצור הוא כן כי או'

ולא תבא עליו השמש יר' להודיענו כי בעון עכבת שכר השכיר גורם כי נשמתו עולה לרקיע ומקטרגת עניו ומת קודם זמנו והיינו ולא תבא עליו וגומר כמו כי בא השמש לא תעשה באופן שתסתלק בעבורו וגם גורם כי נשמת זה הכובש שכר שכיר אינה עולה לרקיע אמנם נשארת למטה ואינה זוכה לעלות וז"א לא תלין כדמסיק.

מהכא אוליפנא וגומר הענין כי אחר שבעושק שכר שכיר גרים לאסתלקא בלא זמנו וימיו מתקצרים אמנם אם לא יעשוק שכר שכיר אין ימיו מתקצרים וזוכה להשלים ימיו א"כ מי שיעשה צדקה שהוא שיתן צדקה מממונו מתנת חנם א"כ זוכה למדרגה גדולה ממנה והיא כי אפי' אי מטו יומוי לאסלקא מעלמ' יוסיפו לו חיים וכמעשה בנימן הצדיק שהוסיפו לו כ"ב שנים על שפרנס אותה האשה בימי הרעב. וז"א מהכא אוליפנא דשפיר יליפנא הכי מן הנז'. מהרח"ו נר"ו:

דף פה.

לא תלין וגומר דהא כל אינון הבלים וגומר פי' נשימות שנישם בעבודתו ביום שהם יסוריו על עוניו כולם מתקבלים לפניו לכפרת עונשו שאין יסורין לאדם ח"ו בלא מדה אלא הקב"ה שוקל טרחו ועונשו כפי משקל עוניו.

לבתר סלקא בלילה בעת שוכבו על מטתו ובזה הוא ובני ביתו המעונים ברעב שוים לו. נפשיה לא סלקא דאתרמא מקמי קב"ה בעון עינוי נפשות. לית לך יומא וגומר שיש רוחניות לימים בבחינת המדות העליונות וכל יום ויום הוא ברוחניותו מתמצא מציאות חדש וצריך לייחד בו ייחודו ולעשות בו מצותיו להשלימו דהיינו שכרו והיינו טעם חשבון הנפש בכל לילה ומעשיו נכתבין לפניו ית' והוא שכר כל יום ויום ולא תגרום שנפשך לא תעלה למעלה ע"י פעולת שכיר בענין שאין אתה נותן ליום ההוא שכרו ומעשיו הטובים כיון שנפשך אינה עולה שהיא נדחית כנז': ולית לך מלה ומלה וגומר הענין שההבל הוא חלק נפש מתהוה ממנו מציאות רוחני אם הדבר יפה מלאך קדוש אם הדבר רע כעין לצנות ולשון הרע וקללות וכיוצא מתהו' ממנו מלאכים רעים וכפי ענין המלאך המתהוה כן הם אותם המתלוים אליו להעלות הדבור ההוא הנברא ממנו מלאך אם קדוש אם רע והאיש העוש' המלאך הרע מוליכים דבריו אל מקום הרעים בנוקבא דתהומא רבא ששם משכן הרעים ומקטרגים עליו על דבורו:

ולפני עור לא תתן וגומר דכשיל לחבריה וגומר שמורה לו כתורה והוא חושב שיפה הורה ועושה כהוראתו ופוגם נשמתו לעולם הבא ועד"ז הוא ג"כ הגורם לחבירו שיחטא שפוגם נפש חבירו וכן המכה לבנו הגדול שגורם שיחטא כנגדו.

דתנינן מאן דאזיל באורח מישר שיודע לדון בה בלי טעות ומאן דאשתדל שלא יתרשל ממנה אלא יודע בה ועוסק בה תדיר אית ליה חולקא יתיר עם היות שיש מדות אחרות לזכות לחיי עה"ב אבל בזה יש לו חלק יתיר והטעם שאין דרך להשיג הבינה עה"ב אלא ע"י התורה שהוא הת"ת הנאחז בבינה וזה ע"י שיהיה ביושר עולה לנגדה ולא יזוז אלא יתמיד:

אזלא ושאטא בעלמא מפני שא"א ליכנס אלא דרך שער השמים ולכך צריך לשוטט בעולם הזה כל אותו השיעור שהוא רחוק משער השמים ואחר שהגיע אל כנגד שער השמים עולה ואינה מתעקמת אל צד החצונים. ואתעטר בעטרא קדישא מסטרא דמ'. ואסתחי בנהרא וגומר הענין שהבל פיו של תורה עולה אל הבינה נהר דנפיק מחכמה עדן וגורם להמשיך ע"י אור תורתו אור משם והיינו שנעשה שם חלק עצם הבינה והחכמ' להשתרש ומוציא ענף לחוץ אל סחרניה דההוא נהר דהיינו הנטיעות וכפי בחינת החידוש ההוא שחדש כן הוא משתרש בבינה שהיא נשתנה לתורה ומוציאה ענף אל א' מו' קצוות דהיינו סחרניה דההוא נהר.

וכדין נפיק נהורא עילאה וגומר מעצם הספי' ממשיכים לו אור שיתעטר בו בעולם הזה התחתון. ומאן דלעי באורייתא וגומר וכפי מה דמפרש לקמיה מוכרח שיהיה זה על א' משני פנים או שהיה אפשר לו ללמוד עם רב מובהק וא נו רוצה או שיש לו רב שמטעהו ואינו רוצה להתלמד עם הבקי. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. לא תלין וגומר פי' אין ראוי לך להלין פעולת השכיר כי אם לתתה לו עד שלא יבא השמש כמו שביאר בפסוק האחר שהוא פי' פסוק זה כי אם לא תעשה כן הנה אתה גורם כי תלין פעולת שכיר וגומר פי' כי כל אותן הבלים ר"ל כשהאדם עוסק במלאכתו מחמת הטורח עולין ויוצאין מפיו מקוצר נפש ומן העמל והן עולין עד השי"ת ולצעוק עליו שלמה הטריחו בעבודת פרך. ואח"כ כשאין נותנין לו שכרו אז באותה הלילה עולין ג"כ נפשו ונפשות אנשי ביתו ועולין ומשתתפין בהנהו הבלים וצועקים יחד לשי"ת מרוב צערם ואז מקצרין ימי האדם הנובש שכר שכיר כד"א ולא תבא עליו השמש. ועוד אחרת והוא כי נשמתו אינה זוכה לעלות לרקיע וזה הצער נרמז בפסוק לא תלין כאשר יתבאר והענין לא תעשה כי אותה הפעולה של שכר שכיר תגרום לך דתלין אתך כאן למטה בעה"ז ולא ישבקינך למיסק לרקיעא. ואו' אפילו עשיר וגומר דייק מן הכתוב כי אפי' אם השכיר עשיר עכ"ז נענש ואין לומר כי כיון שהוא עשיר לא תעל' נשמתו לקטרג כי כבר יש לו מה יאכל כי אפילו שהוא עשיר עכ"ז אותו השכר שאתה

גוזלו נפשו אתה נוטל כי הממון נק' יקום לקיים את הגוף ודייק זה מאו' את נפשו כלו' כל א' וא' אפילו אם הוא עשיר נפשו נק' ומכ"ש אם הוא עני ועדיין לשון זה צ"ע ודוק:
כתיב לא תלין וכתיב ולא תבא וגומר הנה פה גלה כוונתו כי קושיותיו היא כמו שביארנו דקשיין קראי אהדדי וגומר אלא הא אוקמוה כנזכר לעיל שתירצו בגמ' כאן בשכיר יום וגומר אמנם כאן תירצו בענין אחר כמו שביארנו ועתה גלו כוונתם ובזה תבין מה שחזר עתה מחדש להקשות הקושיא ולתרצ' כאומ' אלא ת"ח וגומר עם שכבר עד עתה עסוק בזה. אך הרגיש דמנ"ל לאוקמי בהכי ולמה לא תירץ תירוץ הגמרא ולז"א כתיב וגומר והא אוקמוה בגמ' אמנם **ת"ח** כי אין אותו התירוץ נכון אלא הך שאמרנו והוא כי כפי הגמ' אם שכיר יום (גוב') הוא גוב' כל הלילה וכל הלילה הוא זמנו וז"א לא תלין וגומר ואין צריך לפורעו ביום כי זמנו כל הלילה. וזה א"א אמנם הכל איירי בשכיר יום וזמנו ביום דוקא כמ"ש והטעם כי הנה נודע כי היום הולך אחר הלילה שעברה וא"כ כיון שנתחייב במה שטרח אותו היום א"כ אין להמתין לפורעו עד הלילה של יום אחר כי הלא פוגם מלעשות מצותו ביום עצמו שטרח בו כי צריך להשלים כל יום ויום ע"ד שאמר בתענית חלום כי הז' ספירות תחתונות כל א' מושל ביום א' ואחר שנתחייב ביום ההוא ובו עשה מלאכתו ראוי שיפרע לו שכרו ביום ההוא ולא ימתין עד לילה האחרת כי מרא' פגם ביום שעבר כי אינו משלים המצוה המתהוה בו ביום ולזה העיקר כמו שאמרנו וגו':
ר' חייא פתח ואמר וגומר לא תקלל וגומר אמ' כי נודע שהמקלל את חבירו בפניו הוא שופך דמים כי מלבין פניו. אך פסוק זה מדבר שלא בפניו ואין הכוונה חרש ממש אך האדם שלא בפניו ואינו שומע הקללה קרוי חרש ואין לדייק הא בפניו מותר כי כבר נודע כי גדול עונשו כי שופך דמים הוא וז"א תא חזי מאן דלייט וגומר והאי קרא וגומר. ואומ' אתער אתר דתהומא רבה זה מבואר בסוד הלשון הרע כי אחידן ביה כל הקליפות וע"י הלשון הרע מתערין ומתגברין בעולם וכמו שנז' פ' פקודי דף רס"ה ריש ע"א ופ' תזריע דף מ"ו ע"ב:
ולפני עור וגומר זה לא הוציאו ממשמעו כי לעיל היה ק' או' כפשוטו כי החרש אסור לקללו ולשאר האדם מותר לקלל. אמנם ולפני עור אתי שפיר כמשמעו. עור ביאר דהא אוקמוה ג"כ פי' אחר וגם הוא נכון. ומדבר מאן דגרים למחטי וכגון המושיט כוס יין לנזיר. וגם המכה בנו הגדול. וגם דיין שאינו הגון דכשיל ולחבריה וגומר פי' אם בעל הדין לא היה זה אומר לו כי הוא פטור מלשלם היה משלם את חבירו נמצא כי בעבורו שאומר לו דין שקר מוטע' לכן אותו הבעל דין טועה ונכשל ואינו פורע חובו לחבירו

ותלוי אותו החוב לפורעו בעה"ב מחלק זכיותיו בחוב שיש לו עליו ואין להאריך בזה. ואו' דתנינן מאן דאזיל באורח מישור וגומר אפשר דצריך להגיה ותנינן והוא פי' אחר בכתוב והכוונ' שהאדם כשאינו עוסק בידיעה אותם הדברים שיוצאים מפיו אינם עולים למעלה והם תועים כעורים ואינם יודעים לעלות למעלה וז"א ולפני עור וגומר. או אפשר פירוש שני בגרסת דתנינן. ואומ' למעלה במאן דלא מטא להוראה הכוונה להורות וללמד את העם את התורה ולכן אותו הלמד ממנו אינו יודע והולך כעור באפילה וזהו ולפני עור וגומר ועתה ביאר הענין ואמר כי הלא מאן דאזיל באורח משור וגומר אבל מאן דלעי ולא ידע ההוא מלה אזלא ושטיא כעור ואינו עולה לרקיע וכל זה מחמת שאינו יודע כי רבו שלמדו לא למדו היטב דרך ישר א"כ הנה האיש הזה גורם לשום מכשול לפני עור היא אותם דברי תורה שעוסק בהם אותו התלמיד והוא עור וסומא כי חושב שיודע ואינו יודע ודבריו היוצאים מפיו תועים כעורים ואינם יכולים לסלקא לרקיעא ולכן ויראת מאלדיך כי אין לך ללמד אם אינך ראוי להורות. ומה שהזהירו על חבירו ולא הזהיר על עצמו אחר שגם הוא אינו יודע. זו אינה קושיא כי הוא מכיר חסרון ידיעתו ואינו סומך על עצמו אמנם תלמידו חושב כי גברא רבה הוא אחר שגם שמלמדו נסמך על הוראותיו ויטעה ולכן הזהירו על תלמידו שלא יטעהו וזה הפי' השני יותר נכון. ואומ' אתעטר בעטרא קדישא וגומר זה יובן מפ' בראשית דף ד' ע"ב באורך ע"ש. מהרח"ו נר"ו:

דף פה:

דחיין ליה מתוך הקדושה ונעשה ממנו כמה שמים וארץ דשקר כדפי' בפרשת בראשית. קב"ה חדי בההוא מלה שהרי כוונתו לשמים ובצד מה שכרו גדול שמרוב חשקו בה טועה בה ואין לו מי שילמדנו.

ונטע ליה סחרא היינו לבוש אל התורה במקום שמתדבק בו החצוני כענין הגן שנוטעים לו סביב לגדור אותו ערבי נחל שאינם עושים פירות כעין החצונים מפני שהם קרובים אל החוץ מצד מה שהם בעלי טעות כקליפות והם טהורים מצד הכוונה הטובה וח"ו אין לחצונים שליטה בהם.

ת"ח לא תעשו עול וגומר סופיה קא משמע מסופו יובן. משפט ת"ת צדק מ' מה בין האי להאי הנראה שהכל ענין דיינות כאו' בצדק תשפוט עמיתך וכיוצא. אלא חד רחמי כלו' עם שנרא' ששתיהם ענין א' דין ומשפט דין הת"ת משפט רחמים וכן המ' צדק דין מפני שהן דנין כפי מדתן:

דאין לכולא כחדא לא שלא כדין ח"ו אלא הענין כי הת"ת מטה אל הרחמים ובאיזו מליץ מזכה כענין והתוית תו על מצחות וגומר והיינו במדת משפט ואח"כ טענה מדת הדין אם

לפניך גלוי וגומר וגזרה ממקודשי והיינו דין צדק. בגין דקב"ה שכיח תמן וצריך שיעשו דין בשתי מדות אלו כדי שיהיו הם מרכבה לשתי המדות:

כונן למשפט מלת משפט אינו ריבוי לת"ת אלא משפט ממש כפשטו וז"ש שוי כורסיא לדינא דהיינו תרגום כונן שוי למשפט לדינא כסאו כורסיא אמנם כסאו היינו שתי המדות יחד הה"ד צדק ומשפט והשתא לא רמו קראי אהדדי דקרא חדא כתיב צדק ומשפט מכון כסאך וקרא אחרא קאמר כונן למשפט אלא כדפי' ניחא מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובג"כ ויראת וגומר פי' אחרי שכשאתה מלמדו מה שאינך יודע הנה כביכול אתה גורם פגם ח"ו למעלה כי כשהאדם יודע כביכול מתענג בו הב"ה וכשאינו יודע הוא להפך וא"כ ויראת מאלהיך כי אתה כביכול פוגם שם ומונע אותם דברי תורה ממנו. ומאן דתיאובתיה וגומר הענין כי הלומד ת"ת על בוריין נעשין עצי החיים ת"ת תורה סחרניה דההוא נהרא בינה היוצא מחכמה. אך מאן דלא ידע אתנטעו ערבי נחל כנודע שאין לה טעם וריח כן הם דברים אלו בלתי ידיעה ושלמות ונודע כי הערבה הם כחות הדין הנק' ערבי נחל כנז' פ' ויחי דף ר"ך ע"ב גבורות וז"ש אח"כ זכאין אינון וגומר דנטעין אילנין דחיין דכולהו אסוותא כי מתקשרים בעץ החיים היא התורה ואמנם אלו אין להם לא טעם ולא ריח ואין בהם אסוותא כד"ת הכשרים והאמתיים וסוד אסוותא בקיצור כי ד"ת מתרפאים כל חולאי הנפש וחטאיה משא"כ בד"ת שאינם כהלכתן:

לא תעשו עול וגומר נודע כי המשפט בת"ת וצדק במ'. וביאר לא תעשו עול במשפט שפי' הוא שיעשו הכל במשפט אמת בלי שום עול כי הכל הולך אחר המשפט שהוא רחמי ולפעמים גם אם יראה הדיין כי העשיר נוצח בדין וירצה לדון במשפט וברחמים ויקל איזה חיוב מעל העני והדל לז"א לא תשא פני דל. וגם אל תהדר פני גדול באומ' ראוי להדר פניו כי כן מורה המשפט אך אל תטעה בזה רק לא תשא פני דל וגומר אלא בצדק תשפוט עמיתך כי ב"ד הצדק אינו נושא פנים לדל וכל דיניך יהיו בקו הדין והיושר. אכן לא יהיה הענין לקצה האחרון רק בצדק תשפוט ר"ל תחבר המשפט בצדק ותדון עם שניהם יחד כי ג"כ ארז"ל לא נחרבה ירושלם אלא על שדנו בה דין תורה כי ראוי לדיין אם יראה איזה ערמה לתובע אל יאמר קו הדין כי חייב הדיין לראות אם הדין מרומה שלא ידון דין תורה וטעם המצוה הזו כי גם השי"ת נמצא אתם בעת המשפט כמ"ש אלדי"ם נצב וגומר ונאמר כונן למשפט כסאו פי' בעת המשפט ששופטים למטה בעולם אז הוא מכונן את כסאו ע"ד תנו עוז לאלדי"ם כביכול והנה כסאו של הקב"ה צדק ומשפט כמ"ש צדק ומשפט מכון כסאך ולכן צריך לחבר ולשתף שניהם. וסוד זה יתבאר היטב מפ' פנחס דף ר"ל ע"ב כי ת"ת ומ' אינון מרכבה לעלת העלות. עכ"ל:

דף פו.

אלין יש' הוא פשט הכתוב ותנינן אלין שמיא לפשר ביניהם שמיא יש' סהדין אלין על אלין ללמוד שאינו יודע מהיודע ושמיא וארעא סהדין עלייהו להודיע' להחכמים ע"י הנסים. ואית דאמרי ואין זה הנכון מפני אשר בחרתי דא דוד עילאה א"כ עבדי היינו יעקב מרכבה לת"ת והיינו או ההוא דוד וההוא יעקב. אני הוא דברי הכתר נאצל ראשון וז"ש לפני דהיינו קודם אצילות הכתר לא נאצל א"ל דתנינן קרא הכתר לת"ת א"ל והיינו שהכתר נק' א"ל כנודע ודרך קו האמצעי משפיע לת"ת ע"י הבינה שיקרא ג"כ א"ל וכתר ות"ת כולא חד וז"ש כי אני הוא אינון ממש שהכל דבר אחד הכתר ות"ת ומ' דרך קו האמצעי הכל אחד מיוחד. ואחרי לא יהיה דהא דוד פי' מ' ג"כ נקראת א"ל נמצא כתר ת"ת א"ל ראשון ומ' א"ל אחרון קודם להם לא נאצל א"ל כלל ואחריהם אין א"ל כלל שזה ראש לאצילות וזה סוף וזהו סוד אי"ן אנ"י אני ראשון ואני אחרון:

ת"ח כד ברא וגו' כל מלה וגומר פי' כל מין למינו בלא ערבוביא וכל מה דכל חד עביד פי' סגולתו ורפואתו אם להמית אם להחיות. נמוסין גזרין על דינא פי' שלא להוציא התפוחים כמין אפרסקים ולא אפרסקים כמין אגסים אלא לכל א' וא' ישמור חק צורתו וטעמו וריחו וסגולתו ולא ישנו את תפקידם. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. קמו עד דהוו אזלי וגומר כוונת הענין בקוצר כי במקום אחד מצינו שדרשו רז"ל כי אתם עדי הם יש' ובמקום אחר מצינו שהם השמים והארץ וביאר כי הכל אמת כי כל יש' ערבים זה לזה ועדים זה לזה והשמים והארץ עדים על כולם כמ"ש העדותי בכם וגומר וגם באומרו ועבדי יש ב' פי' א' הוא יעקב או דוד. ובאו' אשר בחרתי רמז אל המ' ע"ד שפי' לעיל פסוק פנה אלי וחנני דקאי לדוד העליון הוא המ' דף פ"ד ע"א. וכן יעקב הנזכר הוא בת"ת וזו היא כוונת הכתוב לפני לא נוצר א"ל כי הלא יעקב ודוד נקר' א"ל יעקב כמ"ש ויקרא לו א"ל מלמד שקראו הקב"ה ליעקב א"ל וכן דוד שהוא במ' נודע כי המ' נק' א"ל והנה אמר לא נוצר שום א"ל קודם הת"ת מלכא ולא נוצר ג"כ שום א"ל אחרי המ'. ובג"כ אני הוא כולא כלומר כיון ששניהם קרויים א"ל אין ח"ו להפרידם כי הכל דבר א' ואל תפריד ביניהם ח"ו. והוקשה לו או' כי אני הוא דאם היה לו לומר אני הוא האלוה וכיוצא אתי שפיר וז"א מאי כי אני הוא דאתרעיתי גומר:

ת"ח כד ברא וגומר כל זה מבואר כי מהדברים שבעה"ז השפל נכיר כל החיילין ומשריין דאית לעילא בכמה גווני דא לעילא מן דא וגומר ולפי מדרגתן למעלה כך משפיעין כחן לתתא על כל ענייני בריאות העה"ז ולכן יש כח בעשבים ובפעולות בריאות העה"ז יש מועילים לרפואה ויש לזון וכל זה ע"י הכח העליון המושפע שם כנודע וזהו סוד פסוק

כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם וגומר כי אין נזון הנפש ותתקיים בגוף ע"י המאכלים החומריים אם לא ע"י הכח והרוח החיוני שבתוכו ולכן מה שהוא חומר ישאר לחומר ויעשה ממנו צואה ומותר. וז"א וכל מה דעבדין בכל חד וחד ר"ל כל התרופות והפעולות שעושין בכל אחד ואחד מהדברים החומריים וכל מה דכל חד וחד עביד כלומר כל אותו הכח שאנו רואין שיש בכל אחד ואחד לרפא ולזון הכל נמשך להם מן ההוא חילא דלעילא. והביא כל זה כאן לבאר סוד כלאים כאשר יתבאר ב"ה. והנה כל אלו החיילין כולם הם כחות המ' וז"א וכלהו נמוסין גזירין מדינא. ולכן עד דינא נטלין וגומר כי לכן נק' חקותי כי הם תחות ידי המ' וכפי הדין הנגזר מבית דין הצדק המ' כך הם פועלים ולא שיש להם כח ורשות רק מה שניתן להם מהמ' ב"ד הצדק כמ"ש ותתן וגומר. מהרח"ו נר"ו:

דף פו:

וכולהו נטלין על נמוסא וגומר כי כל מלאכים הממונים על ענייני העולם הם מושפעים ממ' ונותן להם שפעם כפי פעולת העשב או הפרי שהיא קרה ולזה משפעת למ' שלה מצד החסד והעשב החם ויבש משפעת למלאך שלה מצד עצמה קר ויבש. כיון דנטלין ההוא חק פי' שפע היסוד הנק' חק והם נק' חקות ע"ש השפע הנשפע להם מחק עליון כדכתיב וחק בשארו שם. מן שמים קא אתי ת"ת שהוא המשפיע ליסוד ומיסוד למ' והוא ניתן אל הכחות אשר תחתיה וז"ש אם לא בריתי יומם ולילה דהיינו יסוד דאחיד במדת יום ולילה חקות שמים וארץ דהיינו הנתן דרך ג' מדרגות אלו אל החיילים הממונים בעולם ומיניהם לא שמתי שאין להם אלא מתוך יחוד מדת יום ומדת לילה ע"י היסוד כדפי':

כלאים לשון כלא וסוהר לשון מניעה לשון ערבוביא כדמפרש והכוונה שהיא מאסר השר הקר שלא יעשה מלאכתו מפני חבירו החם המונעו. ולשון מניעה מטעם זה ממש שמונע מכל אחד פעולתו ולמונעו מפני חבירו צרתו המעורר בו ולשון ערבוביא שצריך להתערבב הכחית שיכנס כל א' בתחום חבירו להצמיח מוצא דשא.

ת"ח ומעץ הדעת וגומר קשיא ליה כי למה יאבד עולם העליון והכחות העליונים מפני השוטים שמרכבים דשאים למטה ואמר שכך הוא שכל מה שלמעלה תלוי בדבר גשמי למטה וראיה מחטא אדה"ר שנצטווה על אכילת עץ הדעת טוב ורע ומפני ששוה בגשמי למטה שוה למעלה ואחלף עץ החיים דביה תליא וגומר דהיינו הקדושים והאצילות ואתדבק באתר אחרא מפני שהמעשה הגשמי תלוי ברוחני וראיה לזה והא תנינן וגומר. ואי תימא בציצית וגומר אבל התם וגומר פי' אם ימצא בה דבר שאינו הגון דהיינו כלאים

עכ"ז הא ההוא לבושא דתקנוי דהיינו מציאות ציצית בקשריו וחוטיו באשלמות עובדא כדקא חזי וא"כ גם אם ימצא בו כלאים אין לחוש לו כלל:

תו דרשה וגו' לאידך פי' ותעש בחפץ כפיה פי' על העונש הניתן מאתה על החוטא אבל להאי פי' דרשה הכוונה להעניש ותעש בחפץ וגומר הכוונה להתיר על העושה במצוה ושכרו. וציצית הא אוקמוה שהיא במ' שבה כל הכחות מיוחדים וז"ש בההוא כללא דשלמותא פי' במקום שהיותם נכללים הוא שלמות וייחוד ואינו ערבוב כחות אבל ממ' ולמטה משם יפרד והיה לד' ראשים: קורבנא דקין וגומר הנה כלאים שעטנז כדפי' רז"ל ולקמן מפרש דהוה פשתן ודהבל צמר ונדחה קין מפני הבל כי שניהם כא' א"א מפני שהם כלאים והטעם שנדחה קין שהוא בעצמו היה כלאים קינא דמסאבותא והבל היה מסטרא דקדושה. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ותתן טרף לביתה וגומר והנה השפע הזה והכח הזה נמשך להם מת"ת וכמ"ש כי חק לישראל ונודע כי יש' ושמים הכל בת"ת. ואו' ובשעת' דאיהו אחזי עובדא וגומר כדין נפיק ושריא עלוי וגומר הכוונה לפ' לא יעלה עליך אותו הרוח והכח הטומאה הנמשך עליך ע"י מעשה זה כדמסיק שאל"כ הי"ל לא יהיה עליך ואז ההוא רוחא נטיל נוקמא מיניה כי הוא השטן הוא מלאך המות. וז"א דרשה צמר ופשתים ר"ל כי אשת חיל הנז' דורשת ומעיינת במי שמחבר צמר ופשתים כדי להנקם ממנו ע"י אותם הקליפות המתעוררים ע"י החיבור ההוא ונלע"ד שצריך להגיה במקום אומ' תו דרשה צמר ופשתים וגומר שצ"ל ודא הוא דרשה צמר וגומר והמעיין יבין והנה סוד הציצית הענין הוא כי כאשר נוטלין הכחות בפני עצמן אז מגבירין אותו הכח ולכן בלבישת כלאים מתעוררים ב' כחות הדין על האדם וגם כי בסוד זוהמת הפשתים הרומז בגבור' נפיק הקליפה ונראה כאלו מגבירה ומשליטה אבל כשהוא בציצית כי שם הוא זווג וייחוד כל התרי"ג מצות שהם רמ"ח אברי דכורא ושס"ה דנוקבא ובו רמיזו כל הנבראים כי גם יש טלית בעולם המלאכים כנזכר פרשת בראשית ועם היות כי תכלת במ' ידעת כי גבוה מעל גבוה ומשם אחיזתן וידעת סוד ההתפשטות וההשתלשלות ודי למבין. ולכן כאשר הכל ביחוד א' הנה אין בזה עונש אדרבה הוא מצוה לייחד הכל ולהראות כי הכל הם ברואיו ית' ואין שום א' זולתו כך הכל נאחזין ממנו וזהו ותעש בחפץ כפיה כלומר לפעמים נעשה הכלאים בכפיה ובידיה ממש בחפץ ורצון ובכוונה גמורה והוא בסוד הציצית כי אז מתייחדין כל הדרגין תמן. עכ"ל:

גליון. וע"ד כתיב אם חקותי תשמורו וגומר לשון משמרה. עכל"ה:

דף פז.

סטרא דילהון קיימא פי' כחות קין והבל הרוחניים כנז' באדרא. ויכיל לאתזקא בגוף ושריא עלוי רוחא עונש לנפש. בעלמא דין לגוף ובעלמא דאתי לנפש. וכהנא אמאי וגו' פי' בד לבדו ולא צמר לבדו והוקשה לו זה עכשיו ממה דאמר כי איסור צמר ופשתים אינו מצד הצמר אלא מצד הפשתים וזה הורה במה שנק' בד שזה הוא הקשה וצריך להיותו לבדו ולכך קשיא וכהנא וגו'. כד הוה מפני וגו' כדכתיב והרים את הדשן וגו'. מסטרא דע"ז כדפי' רז"ל שהעולה לכפר על הרהורי הלב. ואין הרהור מתחשב ומצטרף למעשה אלא ע"ז דכתיב למען תפוש וגו'. וכד עייל למקדשא פי' שאר עבודות היה ע"י לבוש שעטנז. ובכל אינון הכרח של ענייני הכללות במקדש שהרי הכלים בם רמז לכל א' נגד עולם עליון והם בערבוביא להורות על הכללות העליון ששם הכחות מיוחדים כנז"ל:

פתח ר' חייא וגומר וכי תבאו אל הארץ וגומר כל עצמו לא קשיא ליה אלא אמאי קאמר וכי תבאו אל הארץ כי או' אל הארץ תלה הענין בארץ והכי מסיק דבארעא תליא מילתא. ואח"כ בא לפרש טעם אל ג' שנים וגומר אבל ת"ח דהא אילנא וגומר מגו מלה אחרא היינו שפע עליון הנשפע מהמלאכים על כל מין ומין והם זכרים אל הארץ הגשמית. וכאשר הנקבה אין הזכר מזדקק לה והיא מוציאה פירות הם זנות ודאי א"כ וההוא איבא לא אשתלים וגומר ולכך אסור לאכלו מטעם וחילא לא אתפקדא וגומר והיינו דמסיק ארעא לא אתתקנת ביה עם הפרי ההוא מפני שהוא בן זנונים. וארעא היינו א"י הקדושה שהיא יונקת מן הקדושים. לוי אתרעי מכולא וגומר קשה דהכא שלישי לבטן ממש ואלו התם ג' שנים ערלים ובשנה הרביעית וגומר ואפשר לומר במה דפי' רז"ל שלשים יום קודם ט"ו בשבט חשוב שנה ואז אין פרי כלל והרי שנה א' וב' שנים שיש בהם פרי הם ג' שנים ושני תבואות והפרי השלישי שהוא בשנה ד' יהיה כל פריו וכן לוי ג' לבטן ורביעי לשנים כשנחשוב עבור ולידה וטהרה וכיוצא יכנה בשנה הרביעית. הלולים לשון הלולא דהיינו שמחת חתן וכלה פי' ייחוד עליון כדי להשפיע למטה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ולבש הכהן וגומר כבר נתבאר כי סוד הפשתן הוא דין ולכן אמר כי אלו הבגדים שהם להסרת הדשן יהיו מן הפשתן לבדו ולזה נק' בד והטעם בסוד ועסותם רשעים כי יהיו אפר וגומר והענין כי העולה באה על מחשבת הלב לע"ז הפוגמת כי שאר המחשבות אינם פוגמות כמ"ש למען תפוש וגו' והנה היה אותו הכח הטומאה נשרף שם ונעשה אפר ולכך הוצרך מלבושי הבד דין הקשה להסירו ולהוציאו משם ולכן אין להוציאו בתערובת הצמר המורה רחמים וזה סוד ליודעים. האמנם בכל שאר מלבושי כהן גדול וגם בציצית אדרבא היה צריך לחבר ולייחד הדין והחסד להמתיק את הדין

וגם לתת לה חלקו ודי למבין. ובאבנט בד וגומר וא"ת והרי אבנט היה כלאים. וי"ל שני מיני אבנט היו א' של כל ימי החול והיה של צמר ופשתים אבל של יום הכפורים לא היה בו אלא פשתים לבד כך פסק הרמב"ם ז"ל פ"ח מהלכות כלי המקדש:

פתח ר' חייא אבתריה וגומר או' דהא אילנא לא עביד פירין וגומר נודע כי הת"ת הנקר' אילנא דחיי לא עביד פירין אלא כד איהו במ' ולאו בר מיניה ח"ו ולכן נצטוו במצוה הזאת אחר ביאתם לארץ כי אחר ביאתם לארץ אז ונטעתם אותו עץ מאכל הוא הת"ת עץ עושה פרי בארץ העליונה מ' א"י. והודיענו כי אין הנקבה נשלמת כח הריונה עד העבור הג' כן הכא לא אשתלים הפרי עד ג' שנים ולכן אסורין לאכול עד שיעברו ג' שנים והביא ראיה מלוי. וסוד הענין בקיצור הוא או שנאמר כי אינה מתבסמת עד שתתחבר בסוד ג' האבות שהם סוד ראובן חסד אור בן. שמעון גבורה תמן שמיעה וכמ"ש ארור אפם וגו'. לוי דא ת"ת בסוד הנז' הפעם ילוה אישי וגומר והנה עד לא תתכליל בג' אבהן לא אשתלים איבא דמעהא ואלין איקרון ג' שנים. גם אפשר לפרש ע"ד שביארו באדרת נשא דף קמ"ג ע"א וע"ב סוד הנוקבא דלא אתבסמת עד תלת עדואן בסוד קין והבל ושת ואין פה מקום הביאור גם בסוד הרמוז פ' וישב דף קפ"ו ע"א וע"ב בסוד תמר שהיו לה ג' בני יהודה ער ואונן ושלה ועכ"ד לא אתבסמת עד בן הרביעי דהוא פרץ וזרח הולדה רביעית דיהודה וזהו סוד ובשנה הרביעית יהיה כל פריו וגומר או אפשר לפרש בסוד ג' קליפות בסוד ואלה המלכים כנזכר בפרשת משפטים דף ק"ח ע"ב המתחילים לתת כחן באילנא ואח"כ בשנה הד' משפיע עליה מ' הנק' שנה הד' וזה בסוד ג' הקליפות המתלבשות בקשת. רוח סערה. ענן גדול. ואש מתלקחת. ובנוגה לו סביב שם מתחיל אור השכינה ואין צריך להאריך בזה. עכ"ל:

דף פז:

מאן שנה רביעית דא קב"ה וגומר פי' ת"ת שנק' שנה שבו הקף י"ב חדשי הלבנה שהיא מ' נקבה תסובב גבר ונק' רביעית שהוא רביעי לג' ראשונות חב"ד עוד הוא ד' לנה"י עוד לשון רביעה שעיקר רביעה בו. ותנינן שנה ד' דא כ"י על צד הדקדוק יותר דהיינו שהיא רגל ד' למרכבה חגת"ם נמצאת מלת שנה ד' צודק בת"ת ומ' היורה היותם מיוחדים חתן וכלה דהיינו הלולים כנז'.

וכדין חיילין היינו חקות שפי' לעיל. באשלמותא דעילא ותתא לעילא סוד הייחוד העליון המשפיע בצבא מרום הממונים בפרי זה ותתא שהפרי בעצמו שלם. ואי בריך עליה וגומר מפני שהברכות הם להמשיך שפע בת"ת ובמ' ומהם אל הכחות אשר למטה הממונים על הפירות וענין ההשפעה לא שייכא אלא בהיות הפרי ההוא נברא מאתו

בכח הייחוד העליון ע"י השר הממונה ואז הברכה שורה ועושה פרי למינהו אבל אם פרי זה אינו מלמעלה הברכה הוא לבטלה ואינה עושה פירות ומקבלים אותה הבטלים דהיינו החצונים. שיבה דאורייתא כתרגומו מן קדם דסבר באורייתא. מקמי ס"ת מכ"ש אם מקדם דסבר באור' חייב לקום ס"ת עצמו לכ"ש. חומש תורה שאינו כקדושת ס"ת:

בגין דאיהו קאים וגומר פי' האדם בהיותו נער נרמז במטטרו"ן הנקר' נער ובהיותו איש ולקח אשה עולה בת"ת ואשתו במ' ובהיות לו בנים עולה במדרגת חכמה ואשתו בבינה ובהיותו בעל שיבה כולו הפך לבן טהור עלה במדרגת עתיקא קדישא בעל הלובן ודאי כאו' שער רישיה כעמר נקי ואחר שהוא דוגמא עליונה צריך לקום מפניו. ומקמי חכם וגומר דהיינו חכם מחכמה וחסד תלמיד חכם מנצח והיינו כהן נמי מצד החסד וזקן הוא מצד החסד כדכתיב על הזקן זקן אהרן. והדרת אר"ש פי' מפני שיבה תקום היינו תורה שבכתב כדפי' לעיל. והדרת פני זקן היינו תורה שבעל פה שהיא קדומה ולא כתורה שבכתב שהיא קדומה ונעלמת יותר. עד דלא פי' שישוב בתשובה ויקום כמעשה הטובים ופי' מפני קודם. בעי דלהוי ההוא אורחא פי' ע"י עסק התורה שבכל מקום שיש תורה יש שכינה. היא מגרמה שלא אמר יאבד אלא תאבד מעצמה. כתיב דרך וגומר פי' כתוב א' אומר יודע ה' דרך צדיקים וכתוב אחד אומר ואורח צדיקים אמאי שני. ותירץ כי דרך היא העבוד' המורגלת לצדיקים מזמנים קודמים כדרך הזה שהוא מדרך רגל לרבים. אורח היא העבודה המחודשת כאורח הזה שעדיין אינ' סלולה ולכך הולך ואור מעט מעט. ד"א שאורח ודרך אינו ענין אחד שלשון אורח הוא חברה והכוונה שאורח וחברת הצדיקים הוא כאור נגה שבהיות צדיקים מרובים בחברה היא יותר טוב וזה שאמר הולך ואור שהם הולכים ומתרבים אורם כפי רבויים כאומ' אינו דומה מרובים העושים את המצות וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. לא תאכלו על הדם וגומר אומ' תקום דבעי למיקם בקיומא פי' דלא סגי בהדורא בעלמא אלא קימה ממש למיקם בקיומא מעומד. גם נכלל בזה שחייבין לעמוד מפני ת"ח:

והדרת הוא סוד הת"ת הנק' הדר כי הוא הקול מז' קולות שבמזמור הבו לה' וגומר ועליו נאמר קול ה' בהדר והיא תורה שבכתב. אמנם תורה שבע"פ לא ידעתי היכן נרמז וצ"ע.

א"ר אלעזר וגומר שמח ר"א שמחה גדולה מכל חדושים אלו שנתחדשו עתה בדרך זה שהיו הולכים בו ר"א ור' חייא ור' יוסי ואמ' כי דא הוא ארחא דתקנא קמי קב"ה ותמן אשתכח בהדייהו. ודרש פסוק כי יודע וגומר כי אין הכוונ' שיודע אותה כי אין בזה הבנה אך פי' לשון השגחה כביכול כי עושה עצמו כאינו יודע. אמנם כשתשגיח אז נראה

כיודע הדבר והיינו כי יודע ומשגיח בדרך הצדיקים לאקרבא ולמטרא להו. אך בהסתלקו הקב"ה עין השגחתו מהרשעים תאבד מעצמה כי אין רע יורד מלמעלה. וביאר כי דרך לשון דריכה כי דרכו בני אדם כבר והוא דרך גלוי לכל שהוא טוב ונאה והולכים בו אך אורח הוא דרך החדש שמתחיל הצדיק להטיב מעשיו דאז מאירין לו ומסייעין לו כמ"ש ואורח צדיקים וגומר הולך ואור וגומר מעט מעט מסייעין לו ומאירין לו בדרך ההוא והביא ראיה מן וארח לחברה שפי' שהתחיל והתארח להתחבר עם פועלי און הנה כי ארח הוא דבר מחדש ואמר כי כל מה שילך יותר יאיר דרכו ויתקיימו מעשיו. עכ"ל:

פא ע"ב

רעיא מהימנא בס"ד

אמו ואביו וגומר שקיל דא כדא הנה שלענין יראה השוה הכתוב יראת אב ואם ליראת שבת מדכתיב ואת שבתותי תשמורו ושמירה היינו יראה כי כבוד היינו מצות עשה ויראה לא תעשה דא מימינא ודא משמאלא וכל מקום שנאמר השמר פן ואל אינם אלא לא תעשה א"כ ממנו נלמוד לכבוד כי כמו שלענין יראה שקול יראת אב ואם ליראת שבת ג"כ לענין כבוד שקול כבוד אב ואם לכבוד שבת עם היות שלא נכתב כבד את אביך וגומר ואת שבתותי תכבדו ואו' שקיל יקרא דאבוי וגימר ולהיות כבוד מצות עשה ארז"ל איזהו כבוד מאכילהו ומשקהו וגומר דהיינו עשה ומורא מצות לא תעשה אמרו איזהו מורא לא ישב במקומו וגומר דהיינו לא תעשה כנזכר. ומטעם זה לאבא אקדים כבוד מפני שמצות עשה מסטרא דיליה ולאמא מורא דמל"ת מסטרא דנוקבא. ואם אב אני איה כבודי תלה הכבוד כולו לאב דמשמע דכולא מסטרא דאבא והטעם משום דכבודי סליק בחושבן עשר אמירן והיינו י' של כבודי סוד החכמה שבה סוד עשר מאמרות ודאי ול"ב אלדי"ם עם היות שהם ל"ב אלדי"ם הרומזים בבינה ולזה באו בשם אלדי"ם עכ"ז עיקרם ל"ב נתיבות חכמה אמנם מפני היות החכמה פועלת ע"י הבינה לזה באו בשמות אלדי"ם דהיינו בינה וז"ש ל"ב אלדים דעובדא דבראשית שהיא החכמה ועובדא דילה ע"י הבינה והיינו שיתוף אימא בכבוד כאומ' ואת אמך אמנם עיקרם באבא אפי' הל"ב לבדם דבכל אתר כבוד דהיינו ל"ב חכמים מסטרא דחכמה ינחלו. ומשום דעד השתא אביך ואמך חכמה ובינה ועיקר הפי' בשמועה זו ת"ת ומ' לזה אמר ואוקמוה רבנן אין כבוד אלא תורה דהיינו ת"ת שהוא מקבל מאבא ואימא וז"ש בגין דאינון ל"ב אלדי"ם ל"ב מאבא ואלדים מסטרא דאימא: דתורה מהת"ת יקרא דיליה מהחכמה א"כ כיון שיש בו תורה יש בו כבוד והטעם כי הת"ת נמשך מהחכמה וז"ש חכמים דאורייתא חכמים בחכמה כי נובלת חכמה של מעלה תורה. ואימא תתאה ג"כ היינו אמך מפני שהיא ג"כ בכלל תורה

ובכלל כבוד תדע שלא שלל באו' כבוד חכמים אלא ולא טפשין דעלייהו אתמר וכסילי' מרים קלון ומנ"ל דמאן דלא ידע באורייתא איקרי כסיל דכתיב וכסיל לא יבין את זאת דהיינו מ' וז"ש ואין זאת אלא תורה וגומר והיינו תורה שבעל פה דכלולה בתורה שבכתב כנודע ולפי פי' זה הכוונה באומרו כבד את אביך וגומר להמשיך להם סוד כבו"ד דהיינו ל"ב אלדים והיינו כבד. מלך בעילאין ותתאין מארי מתיבתא עילאה דהיינו ג"ע עליון בינה עה"ב ומארי מתיבתא תתאה דהיינו בגן עדן תתאה מ' ומרע"ה בסוד קו האמצעי אוחז בשתי ההין וז"ש וקב"ה מלך באמצעיתא אחיד בעילאין שבבינה ותתאין שבמלכו' ומרע"ה מרכבה דיליה כנודע וז"ש הכי אנת בסוד הנשמות תהא בדיוקנא דיליה בסוד הספי' כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

פב ע"א

ואנא ברא דילהון בסוד הדעת שמרע"ה מרכבה אליו וביחודך תרוייהו אחד ששם יהו"ד שבחכמה ואהי"ה שבבינה אתייחדו וישתלבו יחד על ידו. ואנת שקלת וגו' דכתיב אי"ש ת"ת אמו בינה ואביו חכמה תיראו שאין בכח הת"ת לחלוק על הנשפע מאבא ואימא וגומר ואת שבתותי כי משם מהכתר שבת הגדול מסטרא דאריך אנפין אנת באמצעיתא א"ס מתעלם בכתר חד ולא תרין שאפי' מה שבין עילה ועלול לא יבחנו הבחינות הנעלמות שבכתר לאחדות'.

דאע"ג כלומר אין אחדות דחכמה ובינה זולתו אא"כ הוא משתתף עמהם למטה לאחדותם אבל למעלה באחדותו אין משתתף באחדותו אלא אחדות שוה בלי פירוד. ואין אלדי"ם עמדי משתתף ומתאחד עמי לפעול אמנם אני פועל בלי כח זולתי. דבשמיא שעל הת"ת. ויקרא דא"ס המתעלם הוא לעסוק בחכמ' ובינה ששניהם כבוד"ו וכסא"ו וכבוד חכמה ובינה הם ת"ת ומ' ששניהם כסא לח"ב. אין אביו אלא הקב"ה וגומר היינו ת"ת ומ' פי' אביו ואמו דשאר כל אדם והם כבוד אב ואם דמרע"ה וכבודם היינו עסק המצוה שהם ממש אב ואם דכל אדם. דכליל עשר ספי' מתתאה דיליה הענין כי גם המ' היא כוללת י"ס אמנם הם באים אליה מלמטה ממנה אמנם החכמ' העליונ' על כולם היא כוללת אותם קודם אצילותם אמנם ע"י הבינה כוללת אותם אחר אצילותם דהיינו בבחינת התפשטותה בענין שהם בחכמה מתתאה דיליה וזה ע"י הבינה שהיא הכוללת אותם להמציאם בתוך חכמה בענין ששניהם כסא לכתר שבו מתעלם א"ס דהיינו חכמה כסא ובינה ספסל ובהם סוד הכבוד שהוא כללות הספי' כנזכר ושניהם כסא לכתר וזה כסא לזה וז"ש והכי תקינו וגומר בענין שבינה כסא לחכמה וז"ש הלא אב א' דהיינו חכמה לכולנו לכל אשר נאצל ממנו ולמטה וחכמה לבד מקבלת ומשמשת

למטה מהכתר וז"ש למהוי משמש תחותך ואח"כ ואבא ואימא לשמשא לחכמה ומטעם זה הם כסא וכסא לכסא כנז' דהיינו כסא וספסל. וראיה ממעשה בראשית שהיתה בינה משועבדת למאמר החכמה כדמסיק ואזיל. ובגין דעבידת וגומר כלומר ל"ב נתיבות הם מחכמה אמנם להיות הבינה פועלת על ידם דהיינו שהיו מתלבשים בבינה שהם ל"ב אלדים אתקריא' הבינה כבוד שהם ל"ב עד שכמעט החכמה והבינה א' וז"ש ובהיכלו שהיא הבינה כולו אומר כבוד דהיינו ל"ב נתיבו' חכמה ובבחינת הכבוד הנרמז בבינה שמתגלה קצת אמר ברוך כבוד ה' ממקומו מצד בחינתם בבינה המתגלה קצת אמנם מצד בחינתם בחכמה או' איה מקום כבודו שהיא נעלמת. אמנם יש כבוד אבא ואימא דהיינו מה שמתגלה אלינו למטה בתורה מצד הת"ת ומ' וז"ש **ותרגום** וגומר ותורת ה' היינו הת"ת עם המ' תמימה ודאי אדם תמים כנזכר בפ' ויקרא. בכלל בן ובת כי ישראל נקראים ישראל ע"ש הת"ת ונק' כ"י ע"ש המ' א"כ אנו נכללים עם המדות האלו להתחייב בכבוד אב ואם דהיינו קיום מצות שהן תיקון ת"ת ומ' נמצא הת"ת ומ' יקרא דאבא ואימא. יש מצווה ועושה מצוה מסטרא דאבא ואימא דהיינו סוד אשר קדשנו במצותיו וצונו כדפי' בתיקונין. נעשה ונשמע נעשה מצד המ' ונשמע מסטרא דת"ת שמע ישראל. דיצוה לבריה וגומר דהיינו סוד המצוה להמשיך שח"ב אומ' לת"ת תן זה למ' ויעשה בלי עכוב אחר שהוא נשפע מלמעלה מח"ב.

לסדרא כולא לתקן סדר הייחוד עליון על פי הסודות. ואנת תסדר לו שיהיו מסודרים לפי רמיזתם נשמות מתקשרות זו בזו בסוד ומקבלין דין מן דין וכן המלאכים בסדרן זה מזה וכולם יחד עם הנשמות כדי שיהיו נקשרו' יחד כי הייחוד עליון תלוי בקשר המדרגות למטה כנזכר בפ' פקודי והיינו כבו"ד כח"ב היות כסא של כל א' וא'מהם מתוקנת להשפיע העלה בעלול עד רדת השפע לעולם זה התחתון. בענין שכבוד הכתר תיקון החכמ' למטה ממנה לקבל והיינו אימא דעבדת מאמר וצווי אבא בסוד קבלת שפעה ומשפעה למטה. וברא וברתא עבדין כבוד אב ואם בתקונם והכנתם לקבל שפעם להשפיע למטה וכבוד ת"ת ומ' אנו עושין כתקונינו ותיקון כל שאר המדרגות להשפיע למטה ולשכן את המדות האלו בתחתונים. ולתיקון הכסא צריך ב' עניינים הא' להעביר החצונים וב' להמשיך הקדושה והשפע וכנגדם עשה ול"ת וז"ש ולמעבד צווייהו בכל פיקודין דיליה להמשיך השפע ולמדחל מניה וגומר והיינו להעביר הגלולי' מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. איה מקום כבודו להעריצו שלא כמנהג איטלייא דלא גרסי להעריצו וכן בתיקונין דף ב' ע"ב. עכ"ל:

פב ע"ב

מסטרא דפקודין וגומר אקדים וגומר דהיינו בסוד ההמשכה ממעלה למטה והיינו י' גובר מצד הרחמים והיינו בסוד הכתר להמשיך כבד את אביך י' ואת אמך ה' אמנם בסוד ביטול הקליפות היינו מצד הדין שמשם הם יונקים בכח הדין צריך להעבירם דאין ביעור חמץ אלא שריפה ולכך הם ה"י ה' גוברת על י' והיינו בסוד היראה להעביר גלולים ולתקן בהעלות הקדושה מעליהם והיינו איש אמו ה' ואביו י' תיראו ובסוד סילוק האצילות הוא הפך ההמשכה וא"כ יראה הפך כבוד שכשם שהוא צורך גבוה וכבוד עליון גילוי הדברים והמשכתם למטה לתחתונים כך הוא יראת גבוה הסתרת הכבוד העליון והקדושה העליונה שלא יראה אל מקום החצונים כלל והיינו אומ' כבוד אלדי"ם דהיינו מצד ה"י שבשם אלהים הסתר אותה שלא תתגלה והיינו מאי דמסיק ואלין דלא משתדלין וגומר שהם אחוזים בחצונים: אשתדלותא דילכון באורייתא לתיקון ו' ובפקודין לתיקון ה'. בר ממאן וגומר היינו שיש עמי הארץ מתאבקים בעפר ת"ח לשתות בצמא את דבריהם לקיים כל דברי תורה והם עושים כפי דברי חכמי' אמנם אינם יודעים את התורה והיינו מדרגת ישראל קודם ידיעתם את התורה שאמרו נעשה ונשמע שקבלו עליהם סתם כל מה שעתיד הקב"ה לצוותם כן אלו אינם יודעים את התורה אלא מקבלים עליהם שכל מה שיורו חכמים יקיימו עליהם. ועכ"ד מאן דלא קביל ממאריה ולא משלוחיה וגומר כי התורה הוא ממש עצמות האצילות המתפשט והיודעה ומקיים ממה שלמד ממנה הוא כמו שקבל ו'מאריה והיינו כהבדל שבין מרע"ה לשאר החכמים כדמפרש ואזיל. ופי' רז"ל פני משה כפני חמה ופני יהושע פני לבנה חסר לעתים והיינו משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכן כל הבאים מכח יהושע יגרע מעלתם בשיעור הנרמז וז"ש אנא קבילנא מינך ולבתר מסרנא לכולהו והבדל זה ג"כ הוא בין החכמים שבידם עצם התורה דהיינו השמש ובין עמי הארץ המשועבדים לשמיעתם מפיהם דהיינו כלבנה המקבלת מן השמש וז"ש והכי מאן דמקבל מאחרא והירידה שיש בהם היינו מאן דמקבל יכיל לאסתלקא וגומר והכוונה שאין ההשפעה תמידית אליהם אלא בעת קיום הדורשים כענין מרע"ה ויהושע כי כל עוד שמרע"ה קיים היה יהושע מאיר ולא היה נרגש היותו חסר כלבנה עד שמת רבו ונתעלם אור מרע"ה אז הבינו היות פני יהושע כפני לבנה והיינו או' דלא נהיר שמשא וגומר והיינו שנעלמו כמה הלכות מיהושע ולא היה מרע"ה קיים ללמוד ממנו וסיהרא בליליא ואז אין השמש מקור אורה:

עוד הבדל שני והיינו שהשמש אינו תלוי חסרונו ויתרונו אלא בעצמו והלבנה תלוי בסבת עצמה ובסבת השמש כי בהעדר האור בשמש יעדר ג"כ בלבנה והיה סבה לזה מפני שאינו יונק ממקור האור אלא ע"י אמצעי והאמצעי פעמים יעדר אורו ויעדר ליונקים ממנו וז"ש ואיתימא וגומר וענין זה ג"כ לסוד הנבואה ממ' מפני יניקת השפע המ' מהת"ת ות"ת פעמים יעדר אורו לסבה אמנם למעלה אין העדר לאור כלל וז"ש דאית אדון עליהם מחשיך מאוריהם אבל עיקרא וגומר כי היונק משם אין תלוי העדר אורו אלא מצד סבת עצמו שאם יתקן עצמו לקבל לעולם ימצא המקור מוכן להשפיע ולא יתעלם אורו בסבת זולתו. ועלת העלות הנזכר לעיל לית פסק בסוד הת"ת המשתרש מבינה לחכמה והיינו סוד התורה המאירה בלי הפסק היונק משם מעולם לא יחלש ולא יפסק מקורות התורה ממנו וידרוש לעולם ויחדש ולא יפסק פיו מלדבר ולזה שאל לו ממקור האור שאין בו הפסק בענין שיהיה ייחוד בכתר ח"ב ובבנוי ת"ת ומ' דהיינו היות האור שופע בחמה ולבנה תמיד כנזכר. והבדלים אלו הם ממש לענין היודע התורה ומקיימה או השומע מהחכמים וז"ש והכי מאן דמיית גרמיה וגו' והנה לפי זה יבחנו בני אדם בענין התורה לג' בחינות הא' הוא העוסק בתורה ומעמיק בה ויודע בה מקורות הדין בלתי נסמך לדעת אחרים וז"ש מאן דמיית וגומר הוא בסוד האצילות בן לקב"ה נשמתו מהאצילות ומפני יודעו התורה הוא עוסק בה לשמה שלא ע"מ לקבל פרס. הב' במי שאינו יודעה אמנם נסמך על פסק ומעשה שדורשים ומורים להם החכמים והם אומ' נעשה ונשמע אלו הם סוד העבדים שהם שומעים מפי בני המלך מאמר המלך ומשמשים ועובדים כדבריהם רצון המלך וז"ש אע"ג דעביד צווי חכמים איהו שמש דילהון עבד ולא בן וגומר. הג' במי שהוא עם הארץ מכל וכל דאמרן לעיל שהוא חשוד בע"ז וג"ע וש"ד והוא עבד מביש והוא נגויי הארץ ונשמתו מן החצונים והם כסילים מרים קלון ואין להם אמנה בקדוש' ובאלהות כלל וז"ש דמאן דלית ביה תורה לית ביה כבוד כלל. ואלו השנים הקודמים עם היות ששתיהן נכללות בייחוד עכ"ז מארי מתיבתא לאו כל כבוד שוה וגומר כי זה הבן יעשה מרכבה בסוד האצילות שמשם מציאות נשמתו ואינה נעקרת כלל ממקומה ואין שם כרת ואם יחטא יתגלגל מיד אמנם הב' שהוא בסוד העבד המקבל פרס לשון פרוסה שאינו אוכל על שולחן המלך אביו אלא נותנים לו פרוס' משם והולך לו כי הוא בסוד הבריאה למטה מהאצילות ואם יחטא נעקר ממקו' הקדושה החוצה וזה סוד הכרת ולז"א ארמי ליה מגו ביתיה ונדחה אל החצונים ומהנשמות הנמצאות בבריאה יטול אחורא במקומו שתהיה כסא לנשמה דאצילות שהיתה חופפת על נשמה דעבד זה שנדח' והנפש שלה אזלא ערטילאה עד שנפדת בסוד הגואל כנודע בסוד היבום מה

שא"א להעשות ענין זה באצילו' אלא כאשר יחטא האדם תסתלק סוד האצילות ממנו. והשתא קשה כיון שנשמה דאצילות משובחת ונבחרת כמבואר א"כ מי הכניס לה צלם ? להחכיאה כי א"א שישיג שם החצוני כלל וז"ש מאן גרים וגומר בתר דבריה היא שהוא סוד האצילות ואין חטא בא ע"י כנודע. ותירץ ודאי תערובת דרע וגומר והיינו שתתערב נשמת רשע בנשמה צדקת לזכותה ולטהרה וזה יגרום לעתים להחטיא הנשמה האחרת ועד"ז הרכבת ערב רב בישראל ועד"ז אם יתרכבו גרים עמהם כי אינם מסטרא דאצילות ואפשר שיחטיאו לישראל.

ודא גרם קטלא דישראל כנודע מענין הפריצים שהם גרמו כל הרעה לישראל. דישראל שהם בנים אינין מאילנא דחיי ת"ת בסוד ייחוד קב"ה ושכינתיה ויקרא ת"ת אילנא דחיי מסוד היותו בעל החיים נמשכים מעמקי חכמה ובינה והיינו בן העולם הבא דהיינו בן י"ה דהיינו ח"ב יחד וירית מלכותא ה' בענין שהוא כלול יהו"ד. ואיך ירית כלומר באיזו מדה ירית לה. צווי אבא מ"ע וצווי אימא שמירת לא תעשה בסוד מורא וכבוד הנז' לעיל.

בגין דאיהי מ' מצות המלך כלומר מדה אחרונ' נק' מדת המ' מפני שהיא מולכת על כלל הנמצאות רעים וטובים מצד הטובים מ"ע ומצד הרעים מל"ת עוד מצות לשון חברה וייחוד עם המ' וייחודה בסוד הבדל החצונים שמירת ל"ת וקשר הקדושים מצות עשה כדמסיק וצוויה דמלכא על עשה ועל ל"ת. וכמו שיש ב' בחינות בה עשה ול"ת כנזכר כן יש בו מפני שהיא נק' מצוה דאורייתא שהיא ת"ת והיא מצוה לו ותורה יש בה שס"ה לא תעשה ורמ"ח מ"ע שהוא נק' ת"ת בעל הפארות והענפים יש ענף מסתעף בחסד ברמ"ח מ"ע וענף מסתעף בגבורה בשס"ה ל"ת.

והכא לית תמן פרודא וגומר כלומר הכא בבחינה זו שהיא בחינת בן דהיינו באצילות לית תמן בספי' פירוד וקצוץ שאין משיג באצילות לקצץ אלא דוקא בבריאה כדמסיק. אם קב"ה תמן כלו' אם זכה האדם להיות בן דאצילות דהיינו בבחינת הת"ת דאיהו אמת ואינו נמצא בכל מקום רק במקום האמת דהיינו הצדיק הגמור בנים דאצילות שאין אחיזה כלל לשקר בהם. תורתו תמן מיד שכינה רודפת אחריו להדבק בצדיק הזה ומיד הייחוד נמצא כדכתיב תורת אמת היתה בפיהו והטעם משום דעולה לא נמצא בשפתיו וכיון דאמת שריא תמן תורת אמת שריא תמן וקשיא ליה דלעיל אמרת ת"ת תורה ואיהי מצוה והשתא אמרת דאיהו אמת ואיהי תורה לז"א דכולהו איתנהו בה.

איהי תורתו ומצותו והכוונה כי הת"ת נק' תורה לשון הוראה מפני שמורה הנעלם בתוך הבינה אמנם המ' נק' תורה שבע"פ דהיינו מצוה ונקרא תורה מפני שהיא מראה כל מה שבת"ת ומפני שלכאורה נראה שאין הת"ת נעלם שיצטרך תורה להורות בחינותיו לז"א

כי ד' אותיות יהו"ד ה' ראשונ' היכל י' וה' אחרונ' היכל לו' וכמה דבינ' בהכרח תור' לאות י' דאיהי חכמ' כן אנו צריכים לו' דה' תורה לאות וא"ו והנה באלו שהם דאצילות אין פירוד כלל אמנם אם ימצא בכתבי הקדש שיש פירוד בין י"ה כגון ערי"ה ר"ע קוצץ בין י' לה' וכן ערו"ה והיינו בבחינת יהו"ד שהם י"ס המתפשטות אל הבריאה וז"ש דאית תורה דהיינו ת"ת דבריאה ומשם בן דילה אתקרי עבד וחכמה ובינה דבריאה אב ואם דעבד ומפני שעד הנה עליית צעקת סמא"ל לעון ולפגום בעבירה לפי' בהאי יכיל בן דהאי אורייתא למהוי בלא מצוה דהיינו בסוד גלות ת"ת נפרד ממ' וכן מהכא ימצא בן סורר ומורה כלומר מי שנשמתו מאלו הספי' בהיותו מורד יהיה בן סורר ומורה אבל מסטרא דאצילות אין חטא כנזכר לעיל שאין יצה"ר שולט בנשמה ההיא. מהרמ"ק זלה"ה:

פג ע"א

לית ביה עונש שאין נשמה דאצילות יורדת לקליפות דהיינו גיהנם ולא מיתה שהם הקליפות. וגם לא שכר שהרי הוא בן משמש שלא ע"מ לקבל פרס שהוא עצמו שכר הכל והדבק שם הנשמה במקורה הוא שכרה ואינו שכר אלא מציאותה שם ואדרבה משם נתן השכר למטה שמשם החיים נמשכים לכל הנמצאים וז"ש ובגין דא אורייתא דא אילנא דחיי שבה העה"ב דהיינו סוד מקום הנשמות תחת כסא הכביד נק' העה"ב וגם אחר התחיה דהוא הוא ולזה אין ראוי שיתייחס שם ענין שכר הניתן שכל עצמו הוא שכר ולא יצדק שכר אלא למטה כעבד המקבל פרס.

לא במעשה כלומר לא במצות המעשיות כגון סוכה ולולב שהם במ' ולא במצות התלויות בדבור כגון ק"ש וס"ת והלל ווידוי וכיוצא שהם מת"ת ומ' דהיינו קול ודבור ולא במחשבה כגון כוונת אח"ד והאמונה וכיוצא שהם תלוים בחכמה ובינה אין כוונתו לקבל פרס דלא שייך אלא לאהבת אביו לקיים כבודו ומוראו כנז"ל:

ברא בוכרא ת"ת בסוד הדעת מחכמה דמתמן קדש לי כל בכור. בלא הפסקה שאין שם קיצוץ ופירוד אלא נקשר באבא ואימיה ובת זוגיה ובלי תערובת שלא יתערב בה חצוני יצה"ר כלל. לא קדמך ברא אחרא וגומר כי אדם הא' בסוד חכמה אד"ם מ"ה וחוה בסוד בינה וראשון ובכור לנשמות הנמצאות בן בכור מש"ה ש"ת הב"ל בכל בחינה שהת"ת תמן במחשבה דבור ומעשה כנזכר.

אתי בלא הפסקה צדיקים גוף וברית חשבינן חד מתפשטין מאדם הא' דור אחר דור.אשתמודעא באחוה נתנוצץ אור אצילותם והכירו מקום אצילותם וקשר הנשמות אלו באלו וגם ר"ש עמהם עם היותו בגוף בעה"ז וזו מעלה גדולה אליו:

פתח ר"ש ואמר עכ"ד כלומר עם היות שהודיעם והכירם באחו' עמו עכ"ז חייבין בכבודו כלומר ויש תיספת מעלה לנשמתו על נשמתם מפני היות נשמתו הראשונ' הנמצאת למעלה והבכור כמו שורש לשאר הנמשכים והכרח לזה שכלל בתורה הגדול עם האב כי הוא כדמות שורש לנמשך אחריו ופי' כי מעלה זו למרע"ה על כל הנשמות בכל הבחינות בין מבחינת עבד בין מבחינת מלך בין מבחינת בן בית בין מבחי' אצילות וז"ש **ואפילו** מכל סטרא איהו מפרש עלך באורייתא היותך בכור וראש לכל הנשמות והעד או' בשג"ם דהיינו משה זה הבל שהיה בן בכור לאדם כאשר יתבאר. בכל אתר את בוכרא בין בהיותך ממש בכור בעת המולד הא' דהיינו הבל בין אחר הגלגול לא נסתלק ממך מעלת הבכור ואע"ג שקדם קין להבל וזה שאמר מסטרא דאילנא דטוב ורע דהיינו סוד קין והבל קין קינא דמסאבותא הבל קדושה ודאי הבל פיהם של תינוקות וז"ש אנת טוב בוכרא והעד על זה עץ הדעת טוב דא מטטרו"ן ורע דא סמא"ל מזוהמת הנחש היה והטוב לעולה גובר על הרע וז"ש אנת טוב בוכרא על הרע שהוא טוב בלא רע כלל וזה יגרום היותו עליון ובכור על כל הנמשכים אחריו שהם טוב ורע ומפני הרע שבהם נאמר הן בעבדיו לא יאמין מפני חברת הרע עמו המחטיאו אמנם מרע"ה שלא היה לו חלק ברע כלל כנזכר נאמר בו לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא הרי שנק' עבד נאמן.

לבתר סליקת למהוי מלכא וגומר הענין שמרע"ה היה נפשו מעשיה ורוחו מיצירה מחלק שאין בו רע כלל הנז' ואח"כ זכה יתיר נתנו לו נשמה דבריאה מצד המ' שבבריא' ומשם נק' מלך בעת שהוציא את ישראל ממצרים כדמסיק ואחר כך זכה יותר ונתנו לו נשמה יותר עליונה דהיינו מצד הבינה דבריאה ונק' בן בית כאשר זכה לנבואה ואחר כך זכה יותר ונתנו לו נשמה דאצילות וראשונה זכה אל המ' דמתמן נפש דאצילות ואח"כ רוח ונשמה דהיינו היותו עולה עד הת"ת והבינה שבאצילות וזכה לאצילות הכל יחד מעת שבירת הלוחות ומסירת נפשו על ישראל ללמדם תורה ומצות וז"ש ומאן גרים דא זאת האחרונ' דהיינו אצילות כי השאר הם פשוטות לכל אדם אמנם אצילות צריך ראיה וז"ש בגין אשתדלותך באורייתא שהם ת"ת ומלכות לייחד אותם מכח הבינה ולאמלכא על אתריה שהוא כסא הכבוד שמשם נשמה ועל משרייתיה ההיכלות דיצירה שמשם רוח והיינו לעילא הבריאה ויצירה. ועל ישראל לתתא היינו העשיה שמשם נפש וכמו שהמשיך האצילות על בי"ע כן נמשך אצילות על נשמתו ורוחו ונפשו.

ובגינך ירתין כולהו וגומר מפני שהוא מושך ס' רבוא נשמות דאצילות על ס' רבוא דישראל שהם בנים להקב"ה ויורשים אצילותו. דלית תמן קיצוץ ופרוד כנזכר לעיל מפני שאין חצונים שולטים באצילות.

ובך יתקיים פקודא וגומר הענין כי מלכות מרע"ה על יש' הוא רוחני כדמפרש ואזיל כי כמו שהנשמה מלך על הגוף וענין מלכותה שתתפשט רוחניותה בכל האברים ולא תתרועע אבר מהגוף בלי כחה כן הענין בנשמות שנשמתן של כל ישראל גוף א' של פרקים הרבה ומרע"ה אור נשמתו מתנוצץ בהעלם בנשמותם דהתנוצצות אור הא"ס ע"י הכתר בכל הספי' כן נשמת מרע"ה מתנוצץ בהם וכל השכלתם בדברים הנעלמים והשגתם בסודות התורה יהיה ע"י אור נשמתו וז"ש וכולהו מתנהגין אבתרך באברין וגומר כדמסיק. למהוי כולהו בשפה ברורה בלא לב ולב אלא בלב א' באהבה וחבה. לברכא מחסד ולקדשיה מגבורה ולייחדי' מת"ת וסוד קשר זה לישׂ' הוא בסוד מה שמתנוצץ מנשמ' מרע"ה על ישראל כנזכר לעיל. והיינו בסוד הדעת שהיא בין חכמ' ובינ' וז"ש בדרגא דילך וגומר והיינו שיש' מעצמן משיגין בז' ספי' וע"י מרע"ה משיגין בג' ראשונות וגו':

איש אמו ואביו וגומר כבוד ויראה הם מצד החכמה והבינה והת"ת צריך לכבדו מצד החכמה וליראה ממנו מצד הבינה מצד הרוח שהוא מן הת"ת שנתן בנו מכח שתי מדות אלו וכן האב גשמי צריך אלו השתים ממש בגשמי להיות הגשמי דומה לרוחני וז"ש והואיל ואינון שותפין בעובדא וגומר וביאר ג' שותפים עליונים באדם בסוד הרוחניות ולהכי נקט מלתא באדם קדמאה עפרא מהמ' בי מקדשא דלעילא וא"כ אבא ואימא היינו ת"ת ומ' ומלכא עילאה היינו סוד החכמה עם הבינה ולהכי שדר רוחא דחיי מצד החכמה רוח אלי"ם חיים ואותו החלק העפריי מצד המ' אינו מתגבל אלא מצד הת"ת הנותן בו כח המים מן הימין חסד וכח האש מצד הגבורה וכח הרוח מצד הת"ת וע"י ג' אלו העפר שהוא מצד המ' מתגבל ועכ"ז אין במעשיהם רוח החיוני להתנהג ולהתנועע לכל המציאות אלא החכמה שבתוך הבינה נקודה בהיכלי' והיינו רוח חיים באותו הגוף וכאשר נתפשט נשתלשל ממציאות אל מציאות למטה וז"ש וכגוונא דא אשתכח כולא עילא ותתא דהיינו התפשטות מציאותו למטה שעם היות שהגשמי הזה אשר בנו מכח איש ואשה העפריים סוף סוף יסודם מאדם הא' ומציאותו מאז הוא מכח מציאות הספי' הנז' וגם עתה יהי' מציאותם בסוד הספי' ההם וצריך לייחדם ע"י המעשה הגשמי הזה באב ואם הגשמי הזה והיינו דמסיק וע"ד אצטריך בר נש וגו':

אדם קדמאה לא הוה וגומר ירצה שאין גוף האדם ממש מהיסודו' הגשמיים האלו לא הוה ליה מהאי עלמא כלום וגופו נתהו' מהרוחניות מיחוד חדש הנעשה ביסוד עם המ' הויה מחודש' לגופו ממש כעין שהיה היחוד להמצא היסודות מראשיתם מהספי' כך היה ייחוד להוית אדם ולכך נמצא בשבח ומעלה מכל הנמצאים שהוא מציאותו מציאות

מתהוה מאצילות יורד ומשתלשל אל הבריא' וכשירד אל הבריאה מיופה מכל נמצאות הבריאה וכשירד אל היציר' מיופ' מכל הויות היציר' וז"ש **אתעביד** מההוא שמושא גופא חדא דנהירו דיליה יתיר מכל אינון מלאכין שליחן לעילא.

מ"ט בגין דמעובדא דשמשא הרוחני העליון ת"ת ומ' היתה הוייתו ולכך כשנתפשט היה מנסה ההויה הזאת שמש וירח הגשמיים. כיון דחטא וירד אל הקליפות שמשם נמשך ההפסד אתחשך מהאור העליון הנמצא עליו באצילות והפריד בינו ובין האור ההוא ואזעיר גרמי' ונסתלק ממנו הבחינה שאינה סובלת הפגם דהיינו מה שהיה לו מהכתר ועד המ' ולא נשאר בו אלא חלק המלכות בבחינ' תחתונ' שהיא משתמשת בחצונים ואינה מקפדת בחשך והיינו זעירו דגרמי' והיה המציאות הזה הויה ערומה וצריך לבוש לפי המציאות שהוא ירד אליו בקליפות אצטריך לגופא אחורא דהיינו משכא ובשרא כהנות עור מהתאוות הגשמיות האלו אשר בנו.

כההוא שמושא יר' גוף כמציאות בגוף ההוא לא נמצא עוד מפני שאין הקב"ה מחדש בעולם הויה חדשה זולתי ע"י צירוף שנצטרף חנוך ויצא גוף נקי לא יחוד מחודש ח"ו אלא נטיל ליה קב"ה מארעא וזכך אותו החלק העכירות שנתלבש בו אדם הא' ודרך זה ימצא בכל אותם המזדככים שהיו צדיקים בכל הדורות ונשמות חדשות לא היו מפני שאין זווג למעלה עד שנתקן קצת החטא דא"ה למעלה בספירות וחזרו הספי' להתייחד להוציא נשמות חדשות והגוף מלמטה והנשמה מלמעלה וז"ש לבתר אתתקן ההוא אתר הספירות הפגומות ואתעבידו רוחין ונשמתין מאת הקב"ה וגוף מהאדם ונמצאו השותפין ותחלת התקון הזה היה כשנמול אברהם ונפתח היסוד להוליד ונתקנו הספי' ולכן אין יחס בן לאב אלא עד אברהם לבד ולכך אנו אומ' אבותינו אברהם יצחק ויעקב שמאברהם ולמעל' אינם אבות שלא היו השותפים כנזכר אלא העונ' המקולקל' כנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון. ועיין בתיקונין דף צ"ב עכ"ל. וע' בספר אור הגנוז בס"ד:

פה ע"ב

לא תשנא וגומר לאוכחא להההוא דחטא וגומר הענין כי המצוה הזאת תלויה להדמות האדם אל דרכי המ' המנהגת העולם בדין לא לשנאת העולם ויושביו אלא לאהבתה שיתנהגו ביושר ויוכשרו למעלה והיינו את אשר יאהב ה' יוכיח ואחר אשר נדחה מלמעלה מה כתיב ואשלחהו בשרירות לבם וגומר ולהדמות אליו כתיב הוכח תוכיח וגומר ולמהוי ליה רחימו סגיא מטעם שהמ' ברוגז הגבור' רחם תזכור ותייחד הימין חסד עם השמאל. והנה המדה הזו אינה מוכיחה תחלה אלא בסהר דהיינו בדין נעלם בסוד

הבינה שלא ירגישו החצונים בהם ואפילו המדות העליונות אם יקבל ויחזור בתשובה יאות ואי לא אוכח ליה בין רחימוי דהיינו מהדין הקדוש המתגלה בין אוהביו לא החצונים השונאים והיינו דין הנגלות ויסוריו בגלוי. אי לא יקבל ליה אוכיח ליה בגלוי לפני בני אדם כעין המ' בדין החצונים המפורסמים הנגלים וכאשר אינו שומע גם בפעם הג' ירד אל החצונים וילך בשרירות לבו הרע לעיני הכל.

לא יסליק קמיה ההוא חובא וגומר הענין שהדבור הגשמי עושה רושם ובעוד שהתחתונים מתעסקים במדות העליונות המדות העליונות אינם פועלות וזהו לענין הדין וז"א כל זמן שיש דין למטה אין דין למעלה ולזה אם בתוכחתו יחתום עליו החטא ויזכירהו נמצא שהספי' העליונות יחתימו עונו למעלה וקשה לנקותו כאו' אם תכבסי בנתר וגומר לכך בתוכחתו לא יסלק עליה ההוא חובא לא תשא עליו חטא לא תחתום עליו הפגם ההוא כדי שיקל עליו טהרתו וז"ש לא ירשים עלוי חובא כדי שיהיה נשמתו בלי רושם פגם החטא ההוא ואז לא יקל בעיני המנגדים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. לא תשנא וגומר הענין כי המוכיח חבירו זה יורה שהוא אוהבו ולא שונאו ע"ד הכתוב כי את אשר יאהב ה' יוכיח וז"ש בגין דלא יתענש איהו ר"ל החוטא וזה יורה שאינו שינאו. או יחזור למוכיח עצמו שראה דבר ערוה בחבירו ולא הוכיחו. וביאר ג' מציאות בתוכחת א' בסתרא מכלא ודא איהו הוכח מקור באיש המוכיח בינו לבין עצמו בלתי ידיעת איש. ב' באנפי חברוי ורחימוי ודא איהו תוכיח צווי הראה עצמך כמוכיח שלא יתבייש כ"כ והיינו בפני חבירו כנזכר. ג' באתגלייא לעיני כולא וע"ד כתיב את עמיתך שהוא מיותר דהיל"ל לא תשנא את אחיך וגומר הוכח תוכיח אותו אמנם הכוונה את עמיתך ר"ל עם עמיתך ובחברתו ואין צריך שתוכיחנו בפני עמיתו ואוהבו שלו רק בפני עמיתך אפילו שאינו עמיתו של חוטא.

וע"ד לא כתיב בקדמיתא תוכיח וגומר כבר פי' כי לשון הוכח הוא מקור מורה על תוכחת הנסתר עד מאד ועם הקדמה זו פירש פי' ב' והוא שלא יאמר לו למה עשית כך וכך אך יזכיר התוכחת על מקורה ובעצמה וכאלו אין כוונתך להוכיחו וכאלו אינך יודע בחטאו ואמור בפניו כמה קשה עון החוטא בעבירה פלונית ואז יבין החוטא ויאמר אם זה היה יודע ומכיר בחטאתי מה היה אומר ואז ישוב מחטאו בלתי שום הלבנת פנים. ואם תעשה כך לא תשא עליו חטא במה שלא תוכיחנו עוד כי די באלו הג' פעמים כי בזה הסרת החטא מעליך ואינך חייב להוכיחו יותר. ואו' דהא כיון דבר נש וגומר הוא טעם אל הקודם למה בעי לאוכוחי בסתרא ולא באתגליא וביאר כי קב"ה בעי ביקר' דברייתיה אע"ג דאינון חבאין עכ"ל:

סליק פרשת קדושים. ברוך י"י לעולם אמן ואמן:

דף פח.

אמר ר' יוסי מ"ט וגומר קשיא ליה תרתי חדא מ"ט כפל אמור ואמרת. ב' טעם ההזהרה על הטומאה ותירץ דא לקבל דא כדמסיק כי כמו שענין אוב הוא מצד המתים והוזהרו יש' שלא ליטמא להם כך הוזהרו הכהנים בטומאת מתים סתם דלגבי דידהו מיתה לבד כענין אוב ליש' וז"ש מאי דכתיב לעילא משמע דכיון דאזהר להו לישראל לקדשא להו כמו שכתוב בראש הפרשה קדושים תהיו וגומר הזהיר להו לכהני ולפי זה אמר אמור אל הכהנים ירצה אמור להם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' וזה להם בכלל ישראל ובפרט להם ואמרת אליהם לנפש וגומר ללואי מנין דכתיב ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם וקשה מאי תדבר ואמרת אלא ודאי כדפי' תדבר קדושים תהיו בכלל כל ישראל ואח"כ ואמרת אליהם וקשה מאי תדבר ואמרת בפרטות כדמסיק התם בפ' קרח.

בגין דישתכחון כלהו פי' הכהנים ולויים וישראל זכאין קדישין כל א' כפי עניינו בתוספת וז"ש דכתיב אמור אל הכהנים בני אהרן פי' בני אהרן ולא בני לוי פי' שאפילו שהובחר שבט לוי משאר ישראל כנודע עכ"ז מביניהם הובחר אהרן ראש לכל הכהנים ולהם יחס ומעלה כדפי' ונתן טעם למה נעשה אהרן ראש לעצמו וזכה למדת השלום מצד החסד ואמר בגין דאהרן ארחוי וגומר ובפמליא דלעילא בסוד שהוא שושבינא דמלכא מייחד משפ"ט וצד"ק ע"י מדת השלום יסוד וע"י כך כל עלמין מתברכין ומקבלין דין מן דין ומתייחדין מלאכי דקב"ה מלאכי שלום עם מלאכי דשכינתא והיינו שלום בכל פמליא דלעילא:

ר' יהודה פתח מה רב טובך וגומר ההוא טובה הנק' טוב ה' פי' יסוד הנמשך מהת"ת כדמסיק דביה עביד קב"ה טב בעלמא שע"י נשפע השפע למ'. ולא מנע ליה בכל יומא פי' סוד הייחוד והזווג הנמצא בכל יום בגין דביה אתקיים עלמא כדפי' רז"ל עולם מ' עומד על עמוד א' וצדיק שמו שמשפיע מן העליונות והיא מתקיימת ע"י שפעו והיינו וקאים עליה.

אשר צפנת וגומר הענין הזה שהיסוד היה אורו משמש בעולם הזה השפל מצד גודל אורו הנשפע לו מהבינה וז"ש נהורא עילאה עבד קב"ה בינה כד ברא עלמא שאז שמשו ל"ב נתיבות ואח"כ לסיבה שפי' רז"ל גנזו לצדיקייא העומדים במדת היסוד שהם ישתמשו באורו לעלמא דאתי בינה כי שם נגנז האור ומשם נהנים ממנו הנשמות שביסוד וזהו לחזות בנועם כדפי' בפ' תרומה. הוה קאים בסוד והקימותי את בריתי. גניז יר' אותו האור הנוסף ביסוד הגורם התפשטותו אל התחתונים גנזו בבינה. שמש צדקה היינו

וזרחה מהבינה שמשמשך וא"ו צדקה במ' והיינו מסוף העולם ועד סופו הנז'. ומרפא בכנפי' הצדיקים שהם מסתופפים בכנפי השכינה:

ת"ח בשעתא וגומר ראיה אל האור הגנוז שהרי הוא משיג בעת פטירתו מה שלא השיג כל ימי חייו תלת שלוחים הם ג' דיינים הא' לזכיות והב' לעונות והג' אמצעי בין שניהם. כמה דאתיהיב בערך נקיות העון לא בערך המצות כי ודאי צריך לקשטא. מלאך המות היינו סוד הקליפ' וספייה היינו כחו עמו שע"י עושה פעולותיו וכל כח אלו ואלו אינם אלא ע"י מעשה האדם אם עונשו מרובה יש לו קושי והחרב מצער אותו ואם הוא צדיק מת בנשיקה וז"ש קיסטריא. ובר נש לא מית וגומר הם ב' הפכים הקליפה שולט בגוף ושכינ' הקדוש' לנגדו מיד מניח הגוף להדבק בשכינה. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ואו' ללואי מנין אין הכוונה שיהיה סמוך לזה כי הוא בפרשת קרח אלא כי גם מצינו קדושה בלויים כי כל א' יש לו קדושה על חבירו בסוד כהן לוי וישראל. וביאר כי או' בני אהרן להודיע טעם מצוה הזאת והיא כי הלא בני אהרן אתם כי הוא שושבינא דמטרוניתא כנזכר פ' ויקרא דף ב' ע"א בר"מ המייחדה בת"ת בסוד רודף שלום והוא בסוד וימינו תחבקני כי לכך סוד הייחוד נרמז בפסוק ואהבת שהיא אהבת חסד כנזכר פ' ואתחנן דף רס"ב ריש ע"ב וא"כ כיון שאתם במקומו לעורר הייחוד העליון ולתקן כל תקונים עילאין בעי דתהוו קדישין כוותיה כי היכי דתייחדו ייחוד עליון בקדושה אחר שאתם בני אהרן:

ר' יהודה פתח מה רב טובך וגומר פה רמז סוד גדול במה שהביא זה פה והענין לתת טעם נפלא אל תוספת הקדושה זו שבכהנים מכל ישראל ולנן ביאר סוד הכהן היכן הוא ובזה נכיר ונדע כמה חומרא יש בענין והנה נודע כי אית חסד עילאה הוא חסד דאברהם וחסד תתאה הוא יסוד ושניהם נק' טוב אלא שהחסד נק' רב טוב כאו' ורב טוב לבית ישראל והוא סוד אור קדמאה וגנזו הקב"ה לצדיקים לעתיד לבא וז"ש אשר צפנת ליריאך כדי שלא יתהנו ממנו העם ההולכים בחשך הם הקליפות וזהו סוד מה שארז"ל ראה הקב"ה שאין כדאי לרשעים להשתמש וגומר האמנם לא סלקו לגמרי רק צפנת ליראיך והענין כי גנזו דרך שביל דק ונהיר מחסד ליסוד ושם נגנז להאיר לצדיקים צדי"ק וצדיק וזהו סוד חוט של חסד הנרמז ביסוד. וגם כל הצדיקים העוסקים בתורה בלילה חוט של חסד הנז' נמשך עליו וזהו סוד צפנת ליראיך כי לא הוסר לגמרי אך בא בהסתר דרך מצפונים וחדרים. ולא מנע ליה בכל יומא דאי ח"ו יומא חד יתמנע יחרב עלמא כנזכר פ' צו דף ליא ע"א. האמנם הרגיש אומרו פעלת לחוסים וגומר ואין שייך פעולה אלא בדבר הנגמר מלאכתו ואיך יאמר כי הוא גנוז ולא יצא לפועל וביאר כי אומ' פעלת הוי

בתחלה בשבעת ימי בראשית אז פעלת ממש ובו נברא העולם ואח"כ גנזו וזהו צפנת. וע"ד הסוד ג"כ סוד השבעה ימים דבראשית הם מחסד עד המ' נמשך אותו אור קדמאה בסוד גנזו לצדיקים ודי למבין. הנה העולה מכל זה כי צריך להסתיר אור קדמאה מן הקליפות ובזה יובן מצוה זו והוא אחר שהכהן הוא בסוד החסד הנק' אור קדמאה א"כ ראוי שלא יתאחזו בקליפות אך יהיה לעולם קדוש. וביאר עתה סוד הטומאה מה היא ואמר ת"ח בשעתא דבר נש קאים וגומר והנה אז בעת פטירתו שורה עליו מלאך המות שהוא סוד הקליפות מהרח"ו נר"ו:

דף פח:

יהיב חלשותא שאחר שהאדם עשוי בצלם אלי"ם והוא מת מורה פגם בצורה עליונה ועוד טעם ב' שמעכב גאולתו בגלגוליו ומאליהו תנדע וגומר שיש אל הנשמה גוף שני שבו היא מתלבשת בעלותה שם ואין להקשות והרי אליהו שלא נקבר גופו ועכ"ז לא מנעוהו מגוף שני בין המלאכים דשאני אליהו שלא מת וצריך להשתמש בשניה' למטה ולמעלה ורוח מסאבא וגומר טעם למה מזדמנת שם רוח טומאה והענין פי' באדרא כי החצונית אין לה צורת גוף והיא רודפת להיות נכללת בצורה זו ולכך בהיות הגוף ריקן היא אזלא בתר גופא דאיהו צלם עליון. ואסתאב יתיר פי' יותר מביום מפני עוצם קליפות בלילה. וע"ד אזהר פי' במה שפי' שהוא רוח טמא מהקליפה ראוי אל הכהן שלא ליטמא שהוא קדוש ואם מושך עליו רוח מסאבא מחלל קדושה עליונה:

ר' יצחק אמר וגומר פליג אר' יוסי דלעיל דאמר אמור ואמרת ואל הלוים תדבר והשוה המדות ולא חלק בין תדבר לאמור אמנם ר' יצחק אמר כי מלת אמור בלחישו שאמירה היא בנחת ודיבור בקושי מצד הדין והכהנים היה עניינם בלחישו בסוד הכוונה דהיינו מצד הימין מצד החכמה מקום השמן בלחישו. והלויים שהם מצד הגבורה בקושי ובקול במלאכתם שהיה בשיר וניגון והם בסוד השמאל והיין שהוא בעל קול וגורם קולות. וטעם הכפל אמור ואמרת היינו זמנא חד ותרי וגומר מפני שהם קדושים ביותר וצריכים אזהרה הרבה א' הזהירות על קדושתם שיהיו זהירים בה בהיות מגמת פניה' שהם קדושים. והב' בגין דלא יסתאבון דהיינו שלא יטמאו עצמן דמאן דמשמש וגומר יר' לתת טעם למה לא נזהרו ג"כ ישראל על הטומאה ותירץ דמאן דמשמש באתר קדישא דהיינו הכהן דישתכח קדישא בכלא אפי' מטומאה בעלמא שאין בהם חילול נפש כגון העריות וכיוצא. מסאב הוא וגומר פי' הוא מעצמו טמא מפני שהוא חומר בלא צורה ונוסף עליו דשארי עלי' וגומר בגין דיתרק יר' כי שם משכן הקדושה ונתרוקן והם רודפים אחר המקומות שבו היה משכן הקדושה ונתרוקנה לראות אם ידמו אל הקדש ושמא ע"י

כך יתדבקו כנזכר כי נזר אלהיו. על ראשו היינו סוד שהם מוכתרים בסוד הג' ראשונו' והיינו על ראשו שמן משחת אלהיו היינו שפע החכמה בבינה כדמסיק. והוא כגוונא דלעילא וגומר היינו ממש סוד החסד ודבקותו בספירות למעלה כן הוא הכהן הגשמי שואב רוחניותם למטה. דא משח רבות קודשא עילא' היינו שפע ואור המאיר מכתר אל החכמה אל הספי' והוא נק' שמן שהוא בחשאי כנזכר לעיל ונק' רבות מצד החכמה רב בחכמה קודשא מצד קדש החכמה עילאה מצד הכתר. דנגיד ונפיק היינו שמהבינה מהמקומות הנעלמים נמשך אל הספי' וז"ש עמיקא מכולא דהיינו דבקותו למעלה וז"א דא נגיד ונפיק מרישא דכל רישין שהיא הבחינה המתדבקת במאציל ודקדק זה מאו' כשמן הטוב היינו המובחר דהיינו מהכתר המיוחד בסבתו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דנפקא וגומר זה נתבאר בפ' מצורע דף נ"ג ע"א כי השכינה מתראה לאדם כדי שאז נשמתו בראותה השכינה חפצה לצאת ואח"כ אם יזכה איהי אתדבקת בשכינתא ואי לאו אתמשכת לגיהנם ואמר ב' טעמים ללא תלין וגומר א' הוא על גופא דהאי עלמא דאולי יתי ההוא יומא בגלגולא זמנא אחרא או פי' אחר כי אם אינו עתיד לחזור לבא הנה מעכבתו מלהתלבש בגופא אחרא דתמן מתלבשין צדיקייא בג"ע כנז' פ' ויקהל דף ר"י ע"א ותרומה ק"ן ע"א. והנה נחזור לענין כי הנה אחר מיתת האדם כמה טומאות שריין על ההוא מיתא ולכן ראוי לכהן להתרחק מהם שלא ישרו עליו ויטמאוהו ח"ו כי גורם ח"ו חולשא למעלה כנודע כי כפי מעשי העה"ז כן נעשה למעלה וז"א וע"ד אזהר לכהני לנפש לא יטמא וגומר ואו' בגין דרוח מסאבא אשתכח בליליא ואשתטח וגומר זה נתבאר פ' תרומה קמ"א ע"א כי אין רשות לטומאה ליכנס בא"י אלא כד אשתכח חד מיתא בה בליליא על ארעא דלא אתקבר:

אמור וגומר נודע כי שמן הוא שפע היורד מחכמה לחסד בחשאי ושפע יורד מבינה לגבורה נקר' יין בסוד הדין המרים קול. ולזה נאמר אמור בחשאי ולא אמר דבר שהיא לשון קושי בהרמת קול כי אמור בחשאי שם הוא השמן דנגיד מאבא כנזכר פרשת שמיני דף ל"ט ע"א ע"ש. ואו' אמירה בלחישו פי' שתקחם בדברים טובים ותוכיחם כמה פעמים אשריכם שזכיתם לקדושה גדולה וכו' כמ"ש ז"ל על קח את אהרן וגו'. מהרח"ו נר"ו:

דף פט.

אלא על ההוא עילאה הכוונה כי עיקר צווי אהרן הכהן גדול וכולהו כהני אבתריה גרירי ונפקא לן לאוקומי קראי לשון יחיד ורבים ואפילו אהא פליג עלי' ר' יהודה. לאשתכחא יתיר שאינו מטמא לכל מתים.

לבוש נוקמא מכח הדין החזק. עד דאינון לבושין אסתאבון שהדין ההוא נשפע אל החצונים והחצונים פועלים בו הרוגים ואבדון עד למאד צועה מתבר כמו ושלחתי צועים וציעוהו. ההוא דכתיב ביה אוהב צדקה ומשפט וגו' היינו הבינה המייחדת ואוהבת צדקה מ' ומשפט ת"ת והיא נק' רב להושיע מפני שהיא חירות גמור כנודע והיא עצמה נק' צדקה ושיעור הכתוב אני שהיא מ' מדבר בצדקה דהיינו בכח הבינה ואיהי רב להושיע כנז' והיינו מ"י זה בא. נפלה ולא תוסיף פי' נפלה נפילה גדולה בענין שלא תוסיף קום מעצמה אם לא יקימו אותה מלמעלה ועל כך היא נקמה גדולה כנפילתה שהיא גדולה וכ"כ למה וגו' והיינו גם כן כי אם לשארו דפתח ביה:

לא יקרחו וגומר ההוא שמן עולה בא"ת ב"ש בי"ט בגי' אהי"ה שבכתר והוא משח רבות בבואו אל החכמה וקדושה מצד הבינה שהיא קדש הקדשים נמצא נמשך השמן הזה מהכתר עם הבינה שהיא ה' והיינו לא יקרחה בה"א מפני שבבוא אל הבינה כנז' שהיא אם על הז' בה אשלים לכל ז' יומין ירצה להשפיע לז' מדות למטה שבהם שלמות הכהן כדמוכח משבעת ימים ימלא את ידכם והיינו לא יקרחה קרחה לא יקרח מעליו ה' בינה וז"א ההוא אתעדי מיניה וגומר בגין דרישא וגומר קשיא ליה כי מצוה זו גם יש' נצטוו בה דכתיב לא תשימו קרחה בין עיניכם לז"א שעם היות שגם יש' יפגום פגם הכהן חזק יותר כי השמן הוא ראש לכל כהן ולא כן ישר' שהוא למטה ויתרחק פגם ואינו כמו פגם הכהן ולכך נצטוה בפרטות. מהרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב. וכגוונא דא נגיד ואתעטר כהנא לתתא וגו' ולכן צריכין ליזהר שלא ליטמא יותר מישראל ולוי. האי קרא לאו רישיה סופיה וגו' ותירץ דעל ההוא כהן עילאה קאמר הכוונה על ספי' החסד הנק' כהן עילאה ואמר כי אמר אל הכהנים כולם התתאין שלא יעשו באופן שיטמא ח"ו אותו הכהן עילאה והוא מה שפי' בתחלת הפרשה על מה רב טובך כי אין לתת אתיזה לחצונים באור קדמאה ח"ו כי יניקתם מזוהמת דינא קשיא. והקשה ר' יהודה דעכ"ז קשה כי ההוא חסד עילאה כהן גדול אקרי וא"כ אחר שאינו מדבר עתה בדין כ"ג אלא עד אח"כ כמ"ש והכהן הגדול וגומר א"כ נרמז בכאן כי מקומו למטה. ודע כי מצאתי כתוב כאן חסר. והדעת נותנו כי חסר תירוץ קושיא זו מן הספר:

ולאחותו הבתולה וגומר מה כתיב וגומר כוונת דבריו הוא לפרש כי אחותו הבתולה היא סוד המ' היושבת בגלות כדמסיק והביא ראית לזה מג"ש דהקרוב הקרוב דלעיל אמר כי אם לשארו זו אשתו והכל מדבר במ' וזה יובן בסוד לא זז מחבבה קראה אשתי לא זז קראה אחותי וגומר והענין כי המ' כלולה מעשר ובסוד הת"ת נק' אשתו ובסוד החסד נק' אחותו ובסוד הבינה נק' אמו:

ר' אבא פתח וגומר נודע כי כל מלך ב"ו לא יהרוג בעצמו את החייבים מיתה כי ע"י שר הטבחים וכ"ש הקב"ה וזהו סוד בריאת הקליפות לפעול על ידם הדין ברשעים והנה כל פעולותיו ית' אינן ע"י ממש מופשט מהתלבשות אך אמנם כפי רצונו ית' בפעולה ההיא ככה יתלבש במיני מלבושים לפעמים יתלבש בגדי מלכות וכבוד לחלוק כבוד ליראיו וכן כשרוצה להנקם מאיזו אומה מתלבש מכחות הדין העצומים ועל ידם הורג אותם ופועל בהם דין וזהו סוד חמוץ בגדים ולהיות כי אז בלע המות ויהרוג לסמא"ל ודרגין דיליה הנה אותם המלבושים שהם כחות הדין האדומים כמ"ש חמוץ בגדים אז מגאלן בקליפות ההם בהתחברם אותם הלבושים בקליפות ובהכנסם שם להרגן ולכלותם יסתאבו בהכרח. ואומר צועה מתבר וגומר כמו שפי' הרד"ק בשורש צועה על פ' ושלחתי לו וציעוהו שהכוונה אשלח לו אנשים ומסיעין ומפילין אותו לארץ וז"א צועה ומתבר אותן ברב כחו הגדול. ומי הוא זה הוא בעלה דמטרוניתא ת"ת הנק' צדקה וזהו אני מדבר בצדקה וג"כ הוא רב להושיע כי מאתו כל הישועות כמ"ש לה' הישועה וכן בכל מקום שנז' רב הוא על הת"ת בסוד המאור הגדול:

וכ"כ למה בגין דגרמו וגומר הוקשה לו כי יותר טוב ישלח הב"ה המון חייליו הם אותם המלבושים ולא ע"י עצמו כיון שהוא מקום טנוף אעפ"י שאינו נוגע בעצמו. ותירץ כי ליקרא דמטרוניתא אתא הקב"ה בעצמו ביציאת מצרים כאו' אני ה' ולא אחד וכמ"ש פ' שמות דף פ"ז ע"א ומכ"ש השתא דהוי בתכלית הטומאה כנודע פ' וישלח דף קמ"ז ע"א על הנה קטן נתתיך בגוים וגומר לכן צריך הוא ית' עצמו ליכנס שם שלא יתטמאו המלבושים יותר מדאי דהכא הם בתכלית קצה הטומאה ולכך צריך הקב"ה שיתלבש במלבושיו וזהו סוד אומ' דגרמה למנפל:

נפלה וגומר כי הוא קצה האחרון של הנפילה בקצה הטומאה ובג"כ הוא ית' עצמו בעי להאי ועכ"ז הוי ע"י מלבושיו כי אינו דרך כבוד להיותה קצה הטומאה. והנה זה עצמו פסוק זה ולאחותו הבתולה. בשביל אחות היא מ' לה ר"ל בעבורה יטמא ע"י אותן הלבושין ואי' הבתולה וגומר יר' כי אעפ"י ששכינה בגלות לא מפני כך יש אחיזה בה לחצונים כלל ח"ו כי בתולה היא ביניהם וכשרה וצנועה לא היתה לאיש שדה הוא בנשי סמא"ל כמ"ש פ' תצא על פ' כי יהיה נערה בתולה דף רע"ז וכמ"ש וכבודי לאחר לא אתן:

פתח ואמר בשוב וגומר הביא זה כאן מפני ע' שנין דבחלמא והם שבעה דרגין הנז' כאן כי שבעת ימים ימלא את ידכם וענין ע' שנין דחלמא הענין כי כל דרגא ודרגא כלול מי' דרגין האמנם ג' ראשונות אין לנו עסק בהם לכן כל העניינים נזכרים בשם שביעיות והנה דרגא דחלמא דהוא דרגא שתיתאה כנודע גם הוא כולל ע' דרגין. מהרח"ו נר"ו:

דף פט:

כללא דכל שבעה הבינה ממנה יצאו ולכך ואקרי שבע ואליה ישובו ולכך אקרי תשובה וכן היא אימא רביעא עליהם והיינו תשיב ה' עליהם. שבע אנפי הם ז' ספי' פעמים פנים של רחמים פעמים פנים של זעם הכל לפי מה שנשפע עליהם מלמעלה מהבינה ולזה כיון שהוא ביום שבת שהיא בינה שב בתשובה ויתיב בתעניתא קורע גזר דינו של ע' שנין שהם ז' ספי' כלולות מעשר אפילו כל השבעים עליו לדין יש בו כח להפכם ע"י שהוא מתדבק בשבת שהיא בינה כלל השבע ושבעים והיא משפעת עליהם רחמי' ומבטל גזרתם ומהפכם לרחמים:

אקרח מיני' כל ההוא קדושה דהיינו שלא יסתלק הבינה לבד אלא גם שבע הספי' יסתלקו ממנו ויר' ולא יקרחה כדי שלא יקרח הה"א כל שבעה מעליהם כ"ש ההוא ונומר לפי דבריו גם כהן הדיוט קרחתו בבינה מפני שבעת ימי המלואים כנזכר של כהן אחוז בשבעה וכ"ג בבינ' כנודע.

ור' אבא קאמר שפסוק לא יקרחה אינו מתיישב לפי דבריו בכהן הדיוט דלאו בה"א עילאה קאים לזה פי' כאן בה"א תתאה לכהן הדיוט בה"א תתא' שהוא שושבינא דמטרוניתא והב' ה"א עילאה שהוא כ"ג בבינה ומן המקדש לא יצא שאין הבינה מתפשט לחוץ אלא ברתא. ולפי דבריו כהן גדול מתעטר בה"א עילאה וכהן הדיוט הוא מתעטר בה' תתאה וכל א' נקרח כפי בחינתו וקאמר לא יקרחה סתם כל א' בה"א שלו כדפי':

ת"ח לך ה' הצדק' כד"א וגומר ירצה כמו שפי' לך ה' בבינ' הגדול' וגומר ז' מדות כן לך ה' בינה הצדקה ז' מדות הכלולות בה ופי' מאן צדקה הת"ת ונק' צדק' אתר דכל אנפין ונהירין אחידן ביה בענין שהוא עושה צדקה עם הכל בכל מיני אור שהוא פעל כל האוצרות והיינו הת"ת הכולל כל הקצוות והם הדין והיינו אנפין ומצדם אחוזות הגבורה ונהירין הוא רחמים והיינו אחידן ביה והוא אחר שהקשר כפלים וביה אשתכחו שאינם חוץ ממנו הוא והם דבר א' שמציאות' כלולים בו וצדק' אמת הכרח היותו בת"ת כיון שפעמים מלת צדק' משמש על קושט ואמת כגון צדקה ממני צדקת וכיוצא ואפשר אנפין ונהירין לרמוז אל מציאותם למטה פנים ולמעלה בבינה נהירין ולפי זה אמת קשוט בת"ת ונהורא דכולא בבינה ונהירו דאנפין היינו שורשי הספי' שבה בסוד הדעת שהם מאירי' בספי' למטה הנק' אנפין כנזכר והיינו חידו בכולא מצד הבינה בשפירו דאנפין מצד הת"ת בנהירו מצד שרשיו למעלה בחידו בינ' עצמ' והיינו מלת צדק' כולל הכל:

ר"ש פתח והנה הוא וגומר בתולת ישראל מ' כי היא נמשלת באיילת כדפי' רז"ל שהיא דין ורחמי' צרים ומועטים ומצד דינה דוחה הייחוד ועכ"ז יש' כובש רחמי' ופותח רחמי'

והיינו סוד בתולת ישראל ואל זה רמז באו' שאל אביך וגומר ולזה הכהן הנגדיי צריך שיקח אשה דוקא בתולה לרמוז למלכות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מאן שבעת ימים וגומר פי' דהל"ל שבע' אך אומרו שבעת יורה על קבוץ השבעה ביחד והוא סוד הבינ' הכוללת כל הז' תחתונות יחד ע"ד ויבנהו שבע שנים אמנם מ' נק' בת שבע והוא פשוט הטעם גם אלו השבע ספי' תחתונות נקר' שבעים שנה של גזר דין כי הם הדיינים והם ז' אנפי מלכא. כגוונא דא כהנא וגומר פי' כי הכהן הוא במדת החסד והוא ראש אל כל הז' תחתונות ולכן אי פגים רישיה פגים בשבעת ימים שתחתיה ושעליה ולכן ה"א ראשונה הנס' שבעת ימים הו ר' מעליו ולז"א יקרח' בה"א שהיא ה"א ראשונ' ובזה אפילו הכהנים הדיוטים צריכין ליזהר ומכ"ש הכהן הגדול כי הוא ממש בחסד דה"א הנז' שריא על רישי'. אמנם ר' אבא ביאר כי אינם שוים כי ההדיוטי' הם למטה ממלכות במיכא"ל כ"ג וכך ה"א דלא יקרח' הוי לדידהו ה"א תתאה דשריא על רישייהו אבל כהן גדול דאיהו שושבינא דמטרוניתא הנרמז בחסד עליון דא שריא עליה ה"א עילאה בינה ואי מקרח עביד פגימו בההיא ה"א עילאה דלא שריא עליה והביא ראיה מאו' אשר יוצק על ראשו שמן כי הוא נמשך מהבינה ויורד על הראש חסד קדמאה כ"ג כנזכר לעיל. גם דייק או' ומלא את ידו בסוד היותו יד ימין ומ"ש ימלא את כלל ב' ידים ימין ושמאל ולזה ומן המקדש לא יצא כי הוא סוד מקדש העליון:

ר' אבא וגומר אורייתא נודע שהוא ת"ת תורה שבכתב ואמר כי אורייתא ושמיה כולא חד והוא סוד שם יהו"ד האוחז בכל הספי' וכולל אותן וכן התורה הוא כולל כל הו' קצוות כנודע בסוד ה' חומשים ובסוד שית ספרין עם זה ספר וגומר והנה פי' לך ה' הצדקה כמו לך הגדולה וגומר אשר פירשו אותו בתיקונין דף קכ"ו ע"א ופ' בא דף מ"ג ע"ב כי שם יהו"ה הוא המתפשט בכל הספי' וזהו לך ה' הגדולה וגומר כי כולם הן שלו והוא נשמתם וכן פי' לך ה' הצדקה כלו' כי הצדקה שהיא הת"ת הוא מלבוש לשם יהו"ה כנודע. וגם נודע היות צדקה בת"ת הנק' תורה ושם יהו"ה ג"כ הוא בת"ת וזה אמר כי אורייתא ושמיה כולא חד וידעת היות הת"ת קשר כל הי"ס ואין כאן מקום להאריך בזה וגם הוא נק' פני המלך כמ"ש אם אין פניך הולכים וגומר וז"א מאן צדקה אתר דכל אנפין והוא אחיד בכולהו וגומר ולנו בושת הפנים הוא סוד הקליפות דכל אנפין דידהו חשכאן ואתקטרנא בהו מחמת חטאינו ועונותינו הנה נתבאר מזה כי החוטא דבק בבושת הפנים אנפין חשכאן אמנם הכהן צריך תמיד להארת הפנים כי זהו כוונתו בהדלקת הנרות ערב ובקר ולכן כיון שצריך הכהן לאחזאה שלים ולא פגים וחשוך לזה צריך בכל דבריו דלא יחזי פגימו ובזה יובן קשר פסוק לך ה' הצדקה הכא: והוא אשה בבתוליה הקשיא פשוטה איך

ייחס בתוליה אל עדת ישראל כי היותה בתולה או לאו היא תועלת אביה או בעלה אמנם נלע"ד בודאי כי כאן חסר התירוץ וט"ס יש בכאן. ועכ"ז אפשר ליישב כי פירושו שאל אביך ויגדך וגומר כנ"ל כי כמו שהתם כתיב שאל אביך ואין הכוונה על אביו ממש כי אפשר שאביו ידע פחות ממנו ואיך ישאל את אביו אם לא נמצא אז בעת הנחל עליון גוים וגו' אמנם מיירי בעת השי"ת כי הוא אבינו שבשמים וכמו שביארנו זה לקמן בפרשת האזינו דף רצ"ח ע"ב וכן ביאר או' ויגדך ר"ל ישפיע עליך השי"ת המשך החכמה כי זהו פי' הגדה בכל מקום. וכן בכאן או' בתולת ישראל אין הכוונה על יש' שלמטה רק על הת"ת הנק' יש' סבא וביאורו כי הפוגם למטה ומוציא שם רע כביכול פוגם ומוציא ש"ר במ' הנק' בתולת ישראל סבא לפי דכל נשי במ' תליין כמ"ש פ' נשא דף קכ"ד ע"א. והנה אפשר לפרש זה באופן אחר קרוב מעט אל האמור והוא כי אין לך לקרא הדברים כפשטן דא"כ תקשה למה קראן בתולת ישראל אמנם התורה מדברת בלשון נסתר בלשון חכמה וצריך לקרותה כפי הנסתר שבה וכמו שדרשו לקמן בהאזינו דף רצ"ח ע"ב שאל אביך ויגדך וימשיך לך רזא דחכמתא וגומר כי לא תובן התורה כפשוטו רק ברזא דחכמתא כי בתולת ישראל דהכא לאו כפשוט' אלא איירי על מ' וכמו שביארנו וז"ש הה"ד שאל אביך ויגדך וגו'. עכ"ל:

גליון. בתולת ישראל עיין פ' תצא רע"ו ורס"ו:

דף צ.

דלא תפוק וגומר דייק בבתוליה והם מיני בתולים שאפי' עיני הבחורים לא שלטו בה כדי שלא ישלוט בבתוליה העליונ' עין איש זר וז"ש דלא תפוק דחלי חטאה לא מצד עונש החטא אלא מצד המצוה עליו דהיינו יראי השם. מאנשי ביתא דמלכא דהיינו השכינה שהיא יראת ה' לאתקנא ביתא למלכא להתקשט אל הייחוד לבקר. אשתתף בהדה שהוא מקשט השכינה בחברתה מאינון תיקוני ביתא הוא השפע הנמשך בסבת ייחודו. טרף ממש פי' כי מטעם היותו מאתר רחיקא עילאה דהיינו חכמה שהיא הנק' מרחוק ודאי. ונק' טרף כמי שטורף ענין שצריך גבורה לקחתו והוא בידו טרוף וכן הוא השפע הזה טרוף חוץ למקומו. ולא עוד אלא דצדיק וגומר פי' נוסף על היותו זוכה לחלק הטרף הנזכר עוד זוכה שיורש המ' והוא משתוה אל היסוד ששניה' צדיקי' צדיק עליון וצדיק תחתון התחתון בסוד מיין נוקבי העליון בסוד מיין דכורי נמצאת המ' בין תרי צדיקי. וכל א' מהם נוטל ממנ' ונותן לה צדיק עליון נוטל ממנה מיין נוקבי ונותן לה מיין דכורי צדיק תחתון נוטל ממנה מיין דכורי שקבלה מלמעלה ונותן לה מ"ן כדי לקבל:

וע"ד יבעי ב"נ וגומר הענין כי המוציא זרע לבטלה משפיע אל החצונים הנק' בטלה והמזריע באשתו אפי' מניקה ומעוברת אינו זרע לבטלה מפני שהיא מצות עונה וכ"ש עונת ת"ח והטעם שע"י הפעולה ההיא בהיותה בקדושה מתייחדים איש ואשתו עליונים וסבה לזה כי ענין הנשמות תלוי במעשה הגוף אם טוב ואם רע בהיות האיש מתייחד עם אשתו אין ספק שגם הנשמות שלהם יתייחדו ובהיות נשמתם מתייחדי' בהכרח יפעלו מה בשורשם העליון ת"ת ומ' וא"כ גם איש ואשה זו בלתי ראויים להוליד בגשם יולידו בנשמה וזהו סוד ואת הנפש אשר עשו בחרן לסבה זו אינו זרע לבטלה משפיע לחצונים ח"ו אלא להוליד ברוחני אמנם ענין זה לא ימצא אם לא שתהיה האשה הזו הגונה אליו ויהיו שניהם הגונים וזווגם עולה יפה רומזים במקום גבוה וז"ש דמאן דאפיק זרעא במנא דלא כשרא ולכך הקדים הנה ר"ש ענין המוציא זרע לבטלה וענין המוציאו במעוברת וגומר בעמיו שפוגם כ"י והוא פוגם הנוגע לכל ישראל וחלול כבודם והיינו בתולה מעמיו רומזת לכ"י. מהו מקדשו קדשתיו מבעי ליה. מקדש ליה בכל יומא פי' סוד השכינה העליונה המתגלה אליו ושורה עליו בתוספת קדושתה בכל יום כענין המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית ותוספת זה אינו אלא על ידי השם עצמו וז"ש אנא הוא ההוא וגו'. ובגין כך לא יפגום שאין אני שורה במקום פגום ואם יפגום ימנע ממנו קדושתי. ד"א אני ה' מקדשו דאנא וגומר ירצה הטעם שאני מצוה אותו מצוה זו מפני זה שאני עומד עתה ומקדשו לשמושי ועם היות שאין ענין זה בשירות הכהונה עכ"ז בעינא לקדשא ליה וישתכח קדישא בכולא וכל מיני צדדיה הכהונה הקדושה. דקדישא שהוא הקב"ה ישתמש על ידי דקדישא שהוא הכהן. הרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו נר"ו כתב. אוף הכא כהנא וגומר פה גילה דעתו במה שתהיה הכא האי פסוקא וכי יוציא שם רע על בתולת ישראל משום כי כמו דהתם הפוגם בתולת ישראל למטה פוגם ג"כ בבתולת ישראל למעלה כביכול כנזכר כן ג"כ הכא במצות והוא אשה בבתוליה יקח הוא כדי שיהיה דוגמת כהן עליון כי אינו טועם אלא טעם בתולה כנודע כי עם היותה בגלות עכ"ז ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן כנזכר בפ' תצא ד"פ פנחס דף רנ"ח ריש ע"ב. עוד ביאר פי' בבתוליה דלא תפוק מבבא דחצרא וגומר וכמו שנודע בסוד אשתך כגפן פוריה וגומר כמו שאמר פ' נשא דף רכ"א ע"ב ע"ש וסוד הענין שתהיה ברשות יחידו של עולם ולא תצא רשות הרבים מקום אלדי"ם אחרים. ר' שמעון הוה אזיל באורחא וגומר ביאר פי' טרף מה עניינו ומהיכן נטרף ונחטף וביאר כי סוד הענין יובן ממה שאמר ותקם ותתן טרף לביתה וביאורו כי כל העוסק בתורה מפלגות ליליא אקרי מאינשי ביתא דמטרוניתא כי הוא שושבינ' דילה בההוא זמנא. וכדין כד אתי צפרא והיא

אזלת לגבי עילא למטרף טרפה מרחיק כי זהו סוד הטרף משום דהיא אזלא עד לעילא ונקיט יתי' וטרף ליה וכמו שאמר ממרחק תביא לחמה שהוא סוד החכמה והבינה הנק' מרחוק ה' נראה לי וכמ"ש טרף נתן ליראיו מאותו טרף העליון שהיא טורפת ממרחק וביאור הענין נתבאר פ' פנחס דף רמ"ט. ואין זוכה לזה כי אם העוסק בתורה בחצות לילה כי זהו או' יזכור לעולם בריתו פי' מי הוא זה הנק' מכלל יראיו אשר לו נותנת הטרף וביאר ואמר כי הוא אותו איש אשר יזכור לעולם בריתו פי' כי העוסק בתור'בליל' מזכיר בריתו כי הוא סוד הזכר תור' עליונ' המשתפ' עם המ' הנק' ליל'. גם מחבר בזה היסוד הנז' ברית וזכור:

ולא יחלל זרעו וגומר ידעת כי המוציא זרע לבטלה מונע פריה ורביה הקדוש' מלאפשא ולאסגאה סטרא דקדושה ומסגי חילא דטומאה השורה שם כנודע ובג"כ אקרי רע כי הוא סוד שמא"ל הנק' רע. וע"ד יבעי בר נש רחמין דלא יזדמן ליה מאנא דלא כשרה כגון מאיסורי לאוין וכיוצא אז ודאי מחלל זרעו נק' המוציא ש"ז לבטלה והק' או' בעמיו בהם הי"ל ר"ל עמהם עם אלו הנזכר אלמנה וגרושה דסמיכי להאי קרא וביאר כי ר"ל לא יחלל זרעו בעבור עמיו ומשפחתו שלא יפגמו על ידו ויקראו משפחה פגומה רק כשרים עמיו כיוצא בו צדיקים מיוחסים וז"א כי אם בתולה מעמיו כיוצא בו יקח ולא את הנזכר הפסולין והטעם כי אני ה' מקדשו וכוונתו ית' לקדשו ואיך הוא יטמא עצמו ויוסר ממנו הקדושה שאני ה' מקדשו: ד"א אני ה' מקדשו. נ"ל ט"ס וצ"ל ובגין דא אני ה' מקדשו והוא סמוך ומקושר אל הנזכר והוא פשוט וביאר כי בכלל כי אני ה' מקדשו יש בו סוד נטילת ידים מן הלוי בעת עבודתו כי הלוי נקרא קדוש כאו' וקדשת את הלוים ולכן. ישתמש כהנא ע"י דלוי המקודש. מהרח"ו נר"ו:

דף צ:

כהנא דישתכח קדישא אפי' בדברים שבינו לבינה שימצא קדוש כד אתי כהנא לשמשא במקדש בגין דקב"ה שהוא קדוש ישתמש ע"י דקדישא שהוא הכהן המקודש אפי' בענייני אשתו כדפי' וכיוצא בזה כהנא ישתמש בנטילת ידים וכיוצא ע"י דדכייא שהם הלויים כאומרו וקדשת את הלוים וטהרת אותם וז"ש דאתקדש בדכיותיה. כהנא אחרא ישתמש וגו' דהיינו ענין זה אפי' לכהן הדיוט וכמה פרישן ישראל כי במצות לא תעשה יש פורשים מהם מעצמם אמנם הקדושה אינם יכולין להתקדש ובה נפרדים ישראל מהאומו' תו פתח ואמר לה' וגומר יר' כשלה' הישועה דהיינו שיהיה הוא עצמו נושע והיינו גאולת השכינ' עצמ' אז על עמך ברכתך סלה שאין עתה ברכות ואם יש הוא

לפרקים אז ברכתך סלה על עמך. ושב ה' הוא עצמו דהיינו השכינ' שהיא בגלות וקב"ה עמה:

ר' יצחק אמר בגין דאיהו פגים וגומר הענין כי הפגם באדם מורה קלקול שקלקלה הנפש מזמן קדמון ונתגלגלה והכרת פניו ענתה בו ונולד ומומו עמו ואם נולד בו מחדש ואינו מקטנותו והוא בפרט בפניו יורה על עון חדש בגוף זה כדמוכח בפ' אחרי מות:

פתח ואמר לתורה ולתעודה וגומר תורה שבע"פ לא שריא וגו' דהא על תורה שבכתב אתבני וגומר פי' תורה שבע"פ אעפ"י שמשכנה אפי' על החצונים כאומ' ומלכותו בכל משלה ועכ"ז לא שריא באתר פגים והכרח לזה דהא על תור' שבכתב אתבני פי' עם היות שבערך מקום רדתה היא למטה ראש לשועלים לא נכחיש היות מקומה האמתי למעלה ובנינה ותקונ' ממה שלמעל' מת"ת דהיינו מבינה דכתיב ויבן ה' אלי"ם בינה את הצלע מ' ויביאה אל האדם ת"ת כדפי' בתקונים ועל ענין זה רמז הכתוב באו' צור תעודה חתום תורה בלמודי כי תעודה היא תור' שבע"פ ומלת צור הוא בגין דתמן אתצר צרורא דחיי פי' צרור החיים שהיא בינה היא צרורה עמה ע"י הבריח התיכון ת"ת מבריח מן הקצה אל הקצה ובתעודה אתקשר קשרא דחיין דלעילא כי המ' חיים החכמה קשורים בה כי יו"ד בראש ויו"ד בסוף למהוי כולא חד ממטה למעלה וממעלה למטה ומתמן אתפרשן וגומר פי' ואף אם למטה ממנה המלאכים והחצונים וזה מורה היות משכנה בתחתונים לאו הכי אלא צור תעודה למעלה כנזכר ומה שלמטה ממנה הוא תחלת עולם הנפרדים כדכתיב ומשם יפרד ועדיין בקדושים בלי מום ולמטה מהם ומתמן אתפרשן אורחין לעלמין כולהו כדפי' בהיכלות בפ' פקודי שמההיכלות משתלשלין דרגין על דרגין עד שמגיע לחצונים. חתימה דאורייתא פי' אין הכוונ' במלת חתום צווי אלא שם חתום תורה הוא בלמודי דהיינו נצח והוד. ולא שריא קדושה בכולא פי' כתר עליון לא שריא על ז"א ונוקבי אלא בשלימו דהיינו כד מתחברן דא בדא נק' אדם שלים:

כגוונא דא קורבנא דביה מומא עם היות דלא שייך ביה פגם בנפש סוף סוף הוא פגום משלימות הצורה הראוייה להיות בו וכיון שהוא פגום לא לרצון יהיה לכם יר' לא ישרה בכם הרצון העליון השלם ע"י וכבר היה אפשר לפרשו על סוד אותם המתגלגלים בבהמה והיינו או' לא לרצון יהיה לכם ממש שאתם סבה לזה שהוא פגום. בגין דמאיך תירוצא הוא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. בר נש אחרא ישתמש וגומר פי' רמז כי כמו שהכהן להיותו קדוש צריך שיתקדש ע"י קדוש אחרא כן ישראל שנק' קדושים תהיו גם הם צריכין להתקדש ע"י הקדוש והוא סוד והזה הטהור על הטמא הנזכר פ' וישב על ענין נטילת ידים שחרית

דלא יטול אלא מן ידא דבר נש דאתדכי ואתקדש בקדמיתא וזה בגין דישתכחון כלא בקדושה עילאה לשמשא לקב"ה ר"ל כי גם ישראל נק' קדושים כמו הכהני' והלויים כנ"ל בראש הפרשה דף פ"ח ע"א ולכן גם הם צריכין להתקדש כנזכר. תו פתח וגומר לה' הישועה פי' כשתהיה ברכתך סלה על עמך לבלתי היות גלות וצרה אחריה אז אותה התשועה לה' היא כביכול. ע"ד ושב ה' כביכול הוא עצמו עם שבותך כי בעת שבותך גם הוא ישוב אתך. איש מזרעך וגומר נודע כי סוד בעל מום הוא בסוד סטרא אחרא כי מחמת שנפשו של אדם פגומה מחמת עון אז שורה עליו הטומאה ועושה אותו בעל מום וזהו הכרת הפרצוף כנזכר פ' יתרו ובתיקון ע' ע"ש:

דף צא.

כ"ש וכ"ש התם מסדרין והכא מקרבין והתם בר נש והכא קמאי תרי כ"ש איכא. לכלבי אתמסד הוא כח החצוני הנק' כלבן פניו פני כלב הפוך הארי כנז' פ' בראשי'.

א"ר יוסי וגומר הענין שהמום מורה פגם בנשמה והטעם שבהיות האדם פוגם באברים העליונים יוכרח שיפגום בגופו באבר ההוא עצמו שכן דרך הנשמה להראו' פעולותיה בגוף כנז' פ' יתרו בפ' ואתה תחזה. והוא בתחיית המתים ישתלמו כל הנשמות ויטהרו בכור האש וכולם אז טהורו' בלי מום ולכך ישתלמו שלמים בכולא וכמו שנשמו' יהיו מתוקנו' גם הגופים שהם לבושים יהיו בלי מום וז"ש ויתיצבו כמו לבוש שהוא מכוון אל הגוף בשלימות כמו שהגוף הנאה והשלם לא יתלבש בלבוש חסר בית יד וכיוצא וז"ש כאלין מאני לבושא דבר נש וגומר ואו' בגין דיהין תקונא דעלמא יר' משכן וכסא לבורא ובהם תתלבש השכינה בעולם הזה התחתון והיינו נמי ויתיצבו כמו לבוש ולכך צריך שיהיו שלמים:

ר' יוסי פתח צדקתך כהררי אל וגומר האי קרא אית לאסתכלא ביה. א' שצדק לתתא מן משפט והכתוב ייחסו למעלה וגו' ועוד היל"ל כתהומות כמו שאמר כהררי. עוד צדקתך חד משפטיך רבים ועוד השוה אדם לבהמ' ומה ענייני לצדקתך ומשפטך. ולתרץ כל זה אמר אבל ת"ח צדק כתרא קדישא פי' כתר אחרן לעשרה כתרין היא מ' ואעפ"י שהיא צדק מדת הדין משתמשת בדיניה עם החצונים לייסר בני אדם כאו' והוכחתיו בשבט אנשים וגומר עכ"ז היא קדישא עם היות שהיא פועלת על ידם:

בגין דאיהי סלקא למעלה להתמתק דיניה בסוד אפרסמון ובני אדם במעשיהם מעכבין בה מפני רוע מעלליהם ואיהי סלקא לאתקשרא לעילא צריך לדון העולם ולייסרם ולהוכיחם כדי שישפיע דיניה למטה וישובו בני אדם ותתייחד למעלה ברחמי האפרסמון ושם תתמתק ותתבסם וז"ש קדישין עילאין שאין משיגי' שם הקליפות.

משפט דאיהו רחמי לשון רבים כי הרחמים לעולם לשון רבים ודין לשון יחיד כדפי' בפ' נח על פסוק ה' למבול בלחודוי ולכך נקט קרא צדקתך דאיהו דינא בלשון יחיד ומשפטיך דאיהו רחמי לשון רבים ואו' כהררי אל יר' בעלייתה להררי אל שהם טורי דאפרסמונא שהם רבים שנמשך מעלייתה למעלה דין כנזכר. משפטיך רחמי נמשכים אל המ' למטה שהיא תהום רבה יחיד'. אדם ובהמה תושיע היינו שני מיני בני אדם הפורשים מהבלי העול' והיינו בהמה והדבקים בחומר והם אדם כדפי' מאן דאיהו אדם ושוי וגימר ומצד צדקתך היא דין בלי רחמים ודן לכולם וממקודשי תחילו ומשפט מרחם על כולם אדם בשביל בהמה כנזכר. בגין דיעבר להשלימם בסוד השבת שהוא שלמות מעשה בראשית שישלוט בהם משפט ואפרסמון ואם היו של חול לבד היו דין ולא היה אדם במילתו ובהמה בקרבנו משלים הכוונ' לכך תושיע ה' דהיינו משפט במה שצוה ז' ימים יהיה וגומר וכן וביום השמיני ימול ולכך יתעוררו שם הרחמים מהשבת כנזכר:

ר' חייא פתח ה' בצאתך. דקב"ה אתרעי בהו בבחינ' המ' שהם ממוחא דלגאו משא"כ אפי' חסידים שבאומו' שהם קליפין דלבר. ואינון מתדבקין ביה בבחינת היסוד שהוא דבוק וייחוד ת"ת ומ'. ואיקרון קדישין מצד הבינה עם ה' מצד הת"ת. דאקרי קדש שהיא בחכמה כאו' קדש ישראל לה' ראשית דהיינו חכמה. מתמניא יומין וגומר ממלכות עד הבינ' שמונה ושם מתגלת יו"ד שבחכמה דהיינו יו"ד שבברית. ואינון דיליה כמו שהקדושה היא ראויה להגלות גם הם מגלים אותה וז"ש ואינון דילי' רשימין. לא מתדבקן ביה לא הונח שיהיו נמולין שאין הגר נכנס בדבקות יש' כדפי' בזוהר בראשית. כ"ש שאינן מקיימין תור' ולא ברית וז"ש ולא אזלין וגומר. רשימא וגו' הענין לא שברא הקב"ה אומות לקליפות אלא הם ירדו והרחיקו עצמן מהקדוש' עד דאינון מתדבקן וגו'. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובגין דאיהי סלקא וגומר ואתה ה' אל תרחק שכשעולה להזדווג מנחת כל העולם בדין כצדיק כרשע או ע"ד ואנכי הסתר אסתיר שעול' להסתיר פניה ואז העולם בצער. ולהפך כשיורד ת"ת שנק' משפט עביד רחמי אדם ובהמ' וגומר והמן יוכיח עיין פ' יתרו כ"ח ויחי רנ"ט ועי' בילקוט סוף פ' תשא וגומר. אדם ובהמה דין אדם וגומר פי' אחד הוא היינו בעבור קרבן אדם שהוא הברית לח' וקרבנא דבהמה אחר ח' ימים תושיע ה' לעולם עיין פרשת אמור תרמ"ג בילקוט. עכ"ל:

דף צא:

ארעא קדישא העליונה הרוחנית והיינו שקראה כורסייא ובעא אם הערלים החצוני' מקבלין תורה ת"ת היא ודאי יורדת לנוקבא דתהומא החצוני'. משקר בתורי קיימי

משליט השקר שהיא הערלה בברית התורה ת"ת ובברית בשר שהיא מילה מ' פריעה יסוד דהיינו קיימא דצדיק וכ"י. להאי אתר וגומר דהיינו תורה שבכתב ת"ת ותורה שבע"פ מ' ונקשרים על ידי היסוד:

ר' אבא אמר משקר בתלת דוכתי כדמסיק תורה שבכתב ת"ח ונביאים נצח והוד וכתובים יסוד ומ' וראיה לזה כי התורה שבכתב עצמה היא יש בה תור' נביאים וכתובים לכך נצטוה בכולם ענין זה כתוב בהם והרמז למדתם בת"ת עצמו וזאת התור' אשר שם משה שמדתו אספקלריא המאיר'. וכל בניך למודי ה' שהם נצח והוד והשלילה חתום תור' וגומר ויקם עדות ושם לא פי' אלא סתם אבל המדות בעצמן אך צדיקים כדמסיק:

א"ר חייא כיון וגומר ארץ יראה מתחל' כשהלך לשעיר ולפארן ושקטה שבא לסיני: ת"ח בר נש דאתייליד לא אתמנא וגומר הענין שעם היות שבעת ההולד' הקב"ה גוזר על הטיפ' ההיא נשמה פלונית עכ"ז בעת מולדתו הוא כאין דלא אתמנא וגומר מפני שהוא אז בערלה והוא חיות דק וקליש קל להתעקר כנר הדק שהרוח הקול עוקרו נימול זוכ' לנפש שנכנס לקדש ויצא מהערלה קצת וכן הולך ועוש' ע"י חנוך מצות ותור' עד י"ג שזוכה לנשמ' ובהיותו בן עשרים שנשא והוליד זוכה לנשמה דאצילות אם אין שם מונע ע"י וע"י בניו שלמדים תור' ומצות.

מה דאית ליה לסופא שור בן יומו קרוי שור כשב בן יומו קרוי כשב וכן עז מה שיש בעת לידה אבל האדם נקרא ילד עלם נער אנוש איש אדם גבר ויש לשמות אלו זמנים מחולפים לפי קניית האדם שלימותו:

והיה שבעה ימים וגומר קשיא ליה כיון שבן יומו שלם כנזכר א"כ מה צורך והיה שבעת ימים. ותירץ שאינו אלא להתיישב הכח בו בעצם ע"י שבת שכל מעשה בראשית מתחדש במנוח'. ולא עוד אלא דאתייבש וגומר דהיינו שיצא מכלל נפל.

ובר נש בקיומא דשבת וגומר קשיא ליה אם בהבהמה שאין לה שמירת שבת שבה פועלת בה אדם לכ"ש א"כ למה אמר דאדם לא אתמנא עליה רוחא קדישא עד דאתגזר וגומר ותירץ שגם באדם פועל בו ענית שבת לגבי הכח הטבעי וחומר אמנם לגבי נפש בתר דאתגזר וגו' כד דמיך חיי הכוונ' רוח חיוני מלמעל' שעיקר החיות מהרוח הקדוש השורה עליו. מאי בדמיך לשון רבים חד דגזירו וגו' הענין כי כריתת הקליפות הם מצד המ' ולכך מילה מצדה דהיינו כריתת הערלה אמנם פריע' גילוי יו"ד אח"כ הוא היסוד:

רש"א סוד ה' ליראיו וגומר הכוונ' כי מלת יסוד פי' יוי"ד בצדיק סו"ד במ' ומלת יסוד הוא מילה ופריע' כנזכר לעיל ותקרא המ' סוד שהיא משמרת ומכנסת ומקבצת כל רזי הת"ת שהם נשמות של ישראל וז"ש סוד ה' ליראיו דא כ"י ואמר הכתוב סוד ה' ליראיו הכוונה

שהיא נתנת אל יראי השם מצד מעשיהם הטובים שהם מ"ן וע"י השכינה מתייחדת למעלה. ובריתו וגומר דא צדיק יסוד פי' המ' סוד והוא מתקיים ולחזוק ולקיום ע"י הצדיק וז"ש דא צדיק יסוד עולם הנקרא בריתו כי מלת ברית הוא חוזק וקיום הדבר כנודע ומלת להודיעם מל' והאדם ידע והכוונה שאחר שהשכינה עם הצדיקים התחתונים כנז' לזה צדיק עליון רודף אחר כולם להודיעם ולהתחבר אליהם וז"ש בקשורא חדא יסוד והמ' וצדיקים והטעם שהצדיקי' הם סבה שיהיו צדיק וצדק נקשרים ומיוחדים כנודע. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון. ארץ רעשה ודאי בגין דאורייתא וגומר וא"ת והיכן נזכר הברית. וי"ל דבפרוע פרעות נזכר כדפירשו חז"ל ודבורה היתה דורשת לישׁ' על הפריעה ואמרה לא דבר רק הוא שהרי ה' בצאתך משעיר וגומר ארץ רעשה וגו'. וזה סיני שניתן לישראל התורה עליו על הפריעה הנזכר עכ"ל:

דף צב.

יו"ד תלת אתוון במלואה ובמלואה נכלל האצילות י' ג' ראשונות עוקץ עליון כתר עוקץ תחתון בינה והיא עצמה חכמה ו' שש קצוות ד' מ' והנזכר שלימו דכולא. ביה תליא מהימנותא כל האצילות וכל עיקר האמונה תלוי בו שבראשו נכתרים ג' ראשונות והוא נמשך ו' קצוות ועוקצו התחתון כולל המ': ד' גנתא דעדן צרורא וגומר נתן טעם לאות ד' הרומזת למ' והיא כוללת בצורתה בשתי וי"ן ויו"ד א' ואמר שהיא רומזת ענייניים רבים ובחינות שונות הא' שהיא נקראת גנתא שבה נטועות כל הנטיעות העליונות מינים ממינים שונים כפי רבוי בחינות ו' קצוות. הב' שהיא צרורא דחיי דהיינו שהיא צוררת וקושרת החיים העליונים היסוד נק' ח"י ת"ת עץ חיים בינה אלי"ם חיים דחכמה מקור חיים ולזה תקרא המ' צרורא דחיי מצד העליונים ומצד התחתונים כל הנשמות עולות לה כאומ' צרורה בצרור החיים. ע"כ פי' פרטי היו"ד במלואה השתא מפרש בעצמותה שהיא נקודה א' ואמר את דא זעירא שלימו דכולא כל מה שכללנו ביו"ד במלואה נרמז ביו"ד פשוטה שהיו"ד בעצמ' כוללת צורת א' כזה י' **א**' ולזה כמו שמלואה שלימו דכולא כן גוף היו"ד בעצמה כנזכר אלא שהיא סתימא דכל סטרין ויוכלל האצי' בכללות נסתר נסתם האלף מכל עבריה ויעשה י' נקוד' סתומ' כד נפיק במבטא או בצורת אלף יו"ד במלואה נפיק כמלכא עם חיילוי. תב לבתר י' בלחודוי ביה אסתים מלה כל מה שהי' מתפשט חזר לסתום ולאסוף אליו וכן היא צורת **א** מתחלת מיו"ד ומתפשטת וחוזרת ומתעלמת ביו"ד וכן היא י' סתומ' בעצמ' כנזכר וז"ש ביה נפיק ממש בעצמותו סגיר ופתח ומתפשט' בסוד ו"ד וסגיר ומתגלים הכל בעצמותה ואין זה לשאר האותיות שהם

נגלות ומתפשטו' אל חוץ מעצמותם כי הא' תתמלא בא' ואין צורת אל"ף בה"א וכן ו' ולא כן יו"ד כי יו"ד פשוטה כמציאות ו"ד וזה יורה על שאין מי שיוציא ההויות ויהיו דקות שכל מציאותם יוכללו בעצם שורשן אל החכמה:

ה"א שלימותא דכולא פי' ג"כ כוללת כל האצילות כמו היו"ד אלא שנשתנה מהיו"ד כי היו"ד מגלה מה שממנה ולמטה דהיינו ו"ד אבל ה"א היא מגל' למעל' ממנ' דהיינו היו"ד שהיא על ה"א ולמט' ממנו ו"ד וז"ש לעילא ותתא. ה"א הא ידיע' שהיא בבינה ורומזת עוקץ הדלת בחכמ' המתייחדת עמה וסוד ד"ו שבה"א בעצמה הם ד"ו הרי יו"ד בה"א עצמ' אלא שבמלוי הם מפורשים יותר כדקאמר:

א הוא יו"ד שלימו דתלת אתוון כי למעלה בחכמה היו במבטא ולא בצורה ועוד נוסף שעצם האות בעצמה י' ומלואה ו"ד אמנם הבינה לא נקיט ו"ד לחוד דהיינו המלוי אלא נקט שלימו דתלת אתוון וגומר פי' כל ג' אותיות בעצמם שבראש היא מראה למטה. וא"ו תתמלא באלף ופי' ממש כפי' מילוי ה"א המפורש לעיל ונודע היותה בת"ת לכך וא"ו היא דשלימו דשמא קדישא ד' אותיות השם כלולות בת"ת דהיינו וא"ו כנודע שלימו דעילא ותתא כנזכר לעיל עילא חכמה ובינה ותתא ו"ד ומפני היות סוד אלף בת"ת יש כח במ' ה' להתמלאת באלף ג"כ מתוך מה שמאיר הת"ת בה וז"ש לזמנין ה"א שבמ' נטיל א' ולא שהיא מלאה תדיר אלא דוקא בהיותה במילואה וז"ש בזמנא דאיהי מתעטרא בעטרוי דהיינו בהיות הת"ת מאיר בה בענפיו היא תתמלא ותקרא ה"א:

ת"ח כל את ואת פי' פשוטה בלי מילוי יו"ד ה"א אתמר כדפי' לעיל כי נקודת יו"ד בעצמה כוללת כל צורת ו"ד אלא שהם נעלמות בעצמותה וענין זה כשנצייר אלף קטנה בתכלית ואח"כ נסתום פתיחותיה תמצא יו"ד ממש והיינו סוד יו"ד כי א"א לאלף בלי יו"ד וא"ו דל"ת כנזכר ה' שלימו דכולא כנזכר לעיל שבעצם ההוא נכלל הכל ואע"ג דלאו איהו באל"ף שהיא מלואה מורה יותר סוד יו"ד. ו' בין בסטרא וגומר פי' בין שתהי' בת"ת דהיינו וא"ו רבתא וא"ו עילאה בין שתהיה ביסוד דהיינו ו' זעירא וא"ו תתאה והיא רומזת אל שש קצוות ובראשה כלל ג' ראשונות ועוקצה המ' והיינו סוד יו"ד כדפי' לעיל. וא"ו ה"א שלימו יתיר פי' בהיות וא"ו מלאה אז הנעלם מתגלה יותר. ה"א ה"א כולא חד פי' כי ה"א תתאה כמו ה"א עילאה שכבר נתבאר:

ת"ח כתיב והיה ז' ימים וגומר אתגליפו אתוון יר' כי במלת והי"ה באו רמוזים ד' אותיות שבשם וכיון שלא באו כסדרן יהו"ה אלא והיה רצה כי ו"ה חצי מלת והיה הם פשוטות שהם ז' ימים דהיינו ו' שש קצוות ה' מ' וז"ש ו' ה' הא שבעת יומין דאתכלילו בחד וזה פשוט ואין צריך ביאור האמנם אותיות י"ה שיהיו ג"כ ז' צריך לביאור וז"ש י"ה שבעת

יומין חד וגומר ופי' כיצד הם ז' ואמר ירד חד היינו יום א' משבעה ימים והיא בחינ' כוללת כל האצילות מצד החכמה כנזכר לעיל דהיינו י' ג' ראשונות ו' שש קצוות ד' מלכות והיינו בחינה א' יום א' הכולל כל הימים והוא יום א': ה' תלת פי' ג' ווין היא גגה של ה"א ותרין בנין שתי כרעי דהיינו ת"ת ויסוד שהם ב' ווין. בברא חד ת"ת תרין אבהן חסד וגבורה ביה כלילן מפני שאין הת"ת קול יוצא מתוך הבינה שופר שלא יצא כלולא אש ומים וכן היסוד ג"כ יכלול לנצח והוד א"כ הא שתא הרי סוד הה"א ששה ימים. ברתא נוקבא חד שהיא ודאי עם הת"ת והיסוד נכללת בבינה הם ז' וכשתדקדק אשתמע דה"א עילאה כללא דשתא שהם היא עצמה ות"ת ויסוד וחסד וגבורה ומ' ו' ועם היו"ד שאמרנו הם ז' וז"ש י"ה שבעה. ועתה בזה הם ז' ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום. והשתא דקרא קאמר והיה שבעת ימים יורה שכל מלת והיה הם שבעת ימים ולז"א והיה שבעת ימים תחת אמו פי' אתעטרו שבעת ימים דכתיב לך ה' הגדולה וגומר אותם הז'ימים שהם תחת אמו שהם סוד ז' הכלולים בו"ה דהיינו הגדולה והגבורה והת"ת וגומר נתעטרו ויכללו בי"ה שהם ז' ימים נעלמים כמציאות הא"ס ויעשה והיה ומה שאמר לך ה' הגדולה והגבורה היינו לך ה' בינה א"כ נראה שימי הבינה הם ז' אלו ולז"א ועל דא שבעת ימים לתתא ליקרא דאימא עילאה אינם אלו ז' שבסוד י"ה אלא אלו הם ז' שהם למטה ממנה ליקרא דאימא עילאה והיינו נמי תחת אמו דקאמר הכא שהם סוד ו"ה אלא שיתעטר ביה כנזכר. והיינו ימים שהבינ' יולדת למטה שהם סוד ו"ה וז"ש עד עקרה ילדה שבעה ולכך הילד הנולד שבעת ימים יהיה תחת אמו כי הסוד הוא שהוא נולד בסוד שבעה שהם תחת אמו ועומדת שם ז' להתעטר כאותם השבעה שאינם תחת אמו. אלא למעלה בתוך אמו וז"ש **עיקרא** דכל ביתא ילדה ז' לתתא אלין שבעת יומין דחג ועשה החג ז' ימים כמשמען וז' להעטירן בשבעה הנעלמים ויתקשרו כולם יחד ויהיו י"ד יום וע"ד זה ממש הוא סוד שבעת יומין דחג והיה כנזכר והוא סוד הנולד היותו ז' ימים תחת אמי להתעטר עם הז' העליונים כנזכר והכל סוד א'. וענין הפסוק עקרה שהיא עיקרת הבית בינה ילדה ז' והעטירן בז' עליונים שהם ו"ה נקשר בי"ה כדמסיק אלן שהם ו"ה ז' ימים יש בחג סלקין לעילא אל הבינה ה' לעילא אל החכמה י' דהיינו סוד והיה ורבת בנים שהיא לילית הרשעה שבעה אינם שבעה אלא נכללים בשבעים פרי החג אומללה כי הם מתמעטין והולכין כנזכר. עפר תחתון ככבי השמים מסתלקין ועולין ולהפך ואם בין ככבים וגומר משם וגומר. באתר עילאה על כולא חכמה ובינה כאו' ה' אלדיכ"ם:

ושור או שה וגומר ת"ח תנ נן וגומר בגין דלית לך וגומר הענין כי כל יום ויום הוא בספירות ענף והויה מחודשת על כל בני עולם וכיון שיום זה נתחדש עליו בדין כפי הנראה מחלומו צריך להתענות בו ביום כדי לשוב בו מעונותיו. ותשובה זו יגרום תשובה עליונה שתשוב ויתחדש שפע ואור על היום ההיא ויתקן דינו שאם יתענה ביום אחר לא יתקן מפני שהרי זה כמי שגבור' משפיע דין עליו והוא מושך רחמים לת"ת שאין בזה מתקן דיני הגבורה אלא שצריך תיקון הדין ממש במקומו, מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תב לבתר י' בלחודוי כך פי' בתקונין כי י' כליל בגויה י' אחרת והם ו"ד: **ת"ח והיה שבעת ימים וגומר** ביאור הענין כי ו"ה הם ז' כי הוא"ו הם ו' קצוות כנודע וכן מספרה שית. וההי"א היא אימא הרי הם ז' וזה ברור והנה י"ה ג"כ הם ז' כיצד היו"ד הרי י' כללא דכולא שהיא החכמ'. וה"א כוללת כל השאר כי הלא אות ההי"א אית בה ג' קוים וקו העליון השוכב הוא אימא דרביעא על תרין קוין שהם מעומד. גם ידעת כי צורת ה"א הוא ד"ו שהן תרין בנין דו פרצופים ת"ת ומ' כנזכר בפ' ויחי דף רי"ט ע"א אר"ש הא תנינן תרין בנין אית ליה לקב"ה וגומר ע"ש הרי רמזנו כי בה"א הרומזת לאימא נרמזו בה היא וב' בנין והת"ת כולל ג' אחרים הם בה' הרי הם שתא והיו"ד הם ז'. והוקשה לו כיון שאנו מונין נצח והוד ויסוד למה לא נמנה ג"כ ב' האבות חסד וגבורה ותירץ דתרין אבהן כלילן בברא חד ולכן אינם נכנסין במספר כי נכללו בברא בוכרא וזה תמצא רמוז בסתרי אותיות שם יהו"ה בכתיבת יד פ' בראשית כי אות ו' היא ממש אות א' והענין כי אלף יש בה ו' באמצע וב' יודין שהם חסד ופחד מצדדיו אמנם בהיותו בצורת וא"ו אז יוכללו בו תרוייהו ונגנזים שם ולכן אות ו' מורה יחוד הת"ת עם ב' האבות האחרים מפני היותו מכריע ביניהם וכולל שניהם ולכן אינם במספר והרי אותיות י"ה כוללין ז' כנזכר וכבר ביארנו בזה פי' אחרים וזה עיקרו אמנם צ"ע כי כל אלו הם בעלמא דדכורא בין ז' די"ה בין ז' דו"ה וא"כ איך ז' וז' שהם דכורין ונוקבין מאימא עילאה ותתאה וצ"ע:

ושור או שה אותו ואת בנו וגומר לפי שהכתוב אמר אותו ואת בנו ולא אמר אותה ואת בנה כי מזה נר' שהזכר אסור לזה הביא המאמר המתרגם לה ולברה כי האם אסורה ולא האב והטעם כי אין אנו יכולין להכיר את האב רק את האם כי תמיד כרוך אחריה לינק ממנה ולא אחר אביו ולכן אנו לא ידעינן מאן הוא אבוי ולכן אין האיסור אלא באם ובנה. בגין דלית לך יום לתתא וגומר הענין כי בכל יום ויום יש מושל א' עליו כי לטעם זה צריך להתענות ביום עצמו שחלם החלום כי הנה השר ההוא גזר אותה הגזרה עליו ולכן בעוד יש יכולת אל השר ההוא מאת השי"ת לבטלה צריך לו להתענות שהוא ביום שליטתו. מהרח"ו נר"ו:

דף צב:

אי עביד בר נש וגומר פי' בזולת שהפגם ודאי פוגם בספי' כפי ענין העבירה ומקום רמיזתה עכ"ז להיותה ביום פלוני יורה פגם ביום ההיא בפרטות מפני היותה נעשית ביומו ולכן אמרו שביום השבת ויוהכ"פ העבירה בהם חמורה לפי גודל קדושתם ולכך לפי הפעולה הנעשית ביום כן תגבר ביום ההוא האור העליון אם חסד חסד ואם גבור' גבור' ואסיר ליה לבר נש דאית ליה שבעה וגומר מפני שאחר שהקב"ה בעצמו גוזר בפיו ומכריז על זה אין ראוי לעבור על גזרת מלך: תו פתח ואמר וישא וגומר לאחזאה עובדא וגומר היינו להגביר הימין על השמאל לתת כח למדת החסד על הגבור' כדי שהברכה תהיה בחסד.

שופר תרועה אמאי לימא שופר סתם דלאו תרועה בלחודאה עבדין בה. דמתבר ומלת תרועה הוא לשון שברון כאו' תרוע' בשבט ברזל שופר דאיהו פשוט כן מצותו ביובל דהיינו בינה חירות פשוט ודאי שאין עקמימות בחירות זה שאין מונע מה שאין כן בשופר כפוף שעם היותו בבינה מורה שאין רחמי' משולחי' אלא היא כפופה וביום הכפורים דיובל שהיא החירות הגמור הוא שופר פשוט אמנם בר"ה שהוא הוראת הדין וצריך לעורר תשובה הוא שופר כפוף שעל כן אנו מתפללין המלך המשפט ולא מלך אוהב וגומר שסוף סוף הקולות והשופר בדין הוא עם היות שממתק הדין ואין בר"ה חירות. שופר בינה ולא קרן מ'. לאהדבקא היינו סוד דבקות הנפש במקורה לבד ולאתערא היינו אחר הדבקות היותם מעוררים השרשים העליונים. ולאמשכא פי' אחר ההתעוררות צריך להמשיכו למטה. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. עובדא דאכזרי וגומר הענין כיון שזו הפעול' של שחיטת אם ובן הוא אכזריות גדול לכן אפילו שהם זה שלא כנגד זה כיון שהוא יום א' אסיר לאתערא ביה אכזריות ולא יעשה אכזריות זה ביום א' אם על בנים כי פוגם באותו השר והכח המושל באותו יום ולכן ישחטם בשני ימים ולא יראה שום פגימה בשום יום מהם כלל:

ר"ש פתח וירא יעקב הביא זה כאן להורות איך הכל תלוי ע"י מעשה האדם ופעולתו כי כפי פעולותיו כן יגרום למעל'. והק' בפסוק כי אין לו הבנה כלל כי למה יניחו מלהתראות מפני שהיה שבר במצרים. וגם מה ענין ההתראות הזה וביאר כי אין הדבר כפשוטו אמנם הטעם שאסור להראות שבע בשני רעבון הוא מפני כי הקב"ה בעצמו גוזר על הרעב והמראה עצמו שבע הנה מראה בעצמו כי לא שלט עליו גזרתו ית' וגזרת כל השרים הממונים על פקידו דתרעין ואינו חושש מהם ולז"א יעקב לבניו אם אתם רוצים להראות עצמכם שבעים כי אינכם יכולים לסבול רעב לכו אל מצרים כי שם יש שבע

ושם התראו עצמכם וז"א וירא יעקב וגו' ויאמר אל בניו למה תתראו שבעים במקום הזה שבו הרעב הנה שמעתי וגו' רדו שמה ושם תתראו שבעים אם תרצו ואמר כי עם היות שהי' ליעקב תבוא' הרב' כי לא שלט רקבון בתבואתו כדרז"ל עכ"ז כדי להראות כי גם בו שלט גזרת המלך והשרים ונכנע לעבודתם לכן היה קונה שבר עם כלל שאר האנשים הבאים אל מצרים לקנות שבר ולז"א ושברו לכו משם. גם הביא ראיה כי המעשה גורם כיהלא אהרן היה נושא את ידו הימנית על השמאלית כדי לעורר מדת החסד ולהגבירה על הגבורה. גם הביא ראיה מוהעברת שופר תרועה כי בכל אלו הדברים אע"פ שלא היה בהם שום תפלה כלל רק בהנעת היד והרמתה על האחרת וכן בשופר ההוא מקרן הבהמה ובהיותה פשוטה ובכל פרטי דיניה הכל לעורר כחות עליונים עד למעלה למעלה מקום נועם העליון הוא הבינה הנק' שופר וז"א ע"ד שופר ולא קרן לאחזאה מאן הוא אתר דאקרי שופר ר"ל כדי להראות כי הבינה אנו צריכין כדי להמתיק את הגבורות תתאין. מהרח"ו נר"ו:

דף צג.

אור דהוה בקדמיתא הוא מחכמה הנקרא ראשון ועליה נאמר יהי אור וגומר והיה מתפשט מסוף העולם דהיינו מבחינת הבינה הנאחזת בסוף החכמה ומתפשט דרך הת"ת עד סופו דהיינו עולם התחתון מ' עד שהתחתונים משתמשים בו אלו נמצאו והיו. כד אסתכל קב"ה בתר חייבין דזמינין הם הקליפות והנמשכים מהם ואחריהם. גניז ליה לצדיקים כי היסוד מקבל כל שפע הת"ת דהיינו חכמה שבתוך הבינה בסוד הדעת הגנוז בתוכה שהיסוד סוד יו"ד ודאי. והצדיקים מרכבה ליסוד ושם מקום גן עדן הנשמות והוא לעתיד בסוד בחינת היסוד בבינה בסוד יניקתו מהחכמה יו"ד מיו"ד כנז'. וימנע מרשעים אורם דוקא חלקם אבל חלק הצדיקים גנוז להם לעתיד כדכתיב אור זרוע וגו' ת"ח וגומר אי תימא אור דאיהו יום וגומר משום דסד"א שיהיה האור הזה ורחמיו משמשין בעולם בין לצדיקים בין לרשעים דהיינו שתהיה המלכות רחמים בת"ת לז"א ויקרא אלהים לאור יום דהיינו הרחמים לצדיקים ולחשך מדת המ' קרא לילה דהיינו וימנע מרשעים אורם וגנז האור מעולם התחתון ומהמ' ומכל מה שלמטה ממנה כדי שתהיה מדה זו מדת הדין לשפוט בה הרשעים והיינו שהחשיכה ולחשך קרא לילה. אי תימא כל חד בלחודוי דהיינו היות המ' דין והת"ת רחמים דוקא בהתפרדם כל אחד לבדו ונמצא לפי זה שהרשעים אין להם דין אלא שבעת שהמ' לבדה והצדיקים אין להם רחמים אלא בעת שהת"ת לבדו לז"א ויהי ערב ויהי בקר יום אחד כי בהיותם מיוחדים נק' אחד ועכ"ז שניהם יחד בקר ואור לצדיקים ושניהם יחד ערב ולילה וחשך לרשעים בסוד ארורים

הם הרשעים שמהפכין מדת רחמים למדת הדין והצדיקים מדת הדין לרחמים וז"ש לית לך לילה בלא יום ולא יום בלא לילה וילמוד מהגשמי שאין חמה בלא צל ולא צל בלא חמה וחצי העולם צל לילה וחצי העולם חמה יום וכדפי' שפעולת שניהם יחד. מהרמ"ק זלה"ה.

דף צג:

ודא בלא דא לא אקרי אחד הענין שהם סוד דו פרצופים נבראו והם תרי פלגי דגופא ששניהם יחד אחד שלם והיינו להורות שהדין והרחמים אחד ולא יורו רבוי באחד יחיד המתנהג בהם:

ת"ח מועדי ה' פי' הספי' הם נק' מועדי ה' יום הכפורים בינה. חסד פסח. ת"ת שבועות. גבורה ר"ה. סוכות יסוד. חנוכה ופורים נצח הוד והם ו' קצוות כולם מתועדות במ' שהיא שמיני חג העצרת שהיא עצרת ובית ועד לת"ת בעל הקצוות והיינו לאזדווגא כולא לאתר חד. ולאשתכחא כולא חד פי' ששם במלכו' יהיו כולם חשובות אחד בשלימו פי' כי בהתייחדם בה אז הוא שלימות כל א' מהמדות שכל א' כלולה מעשר כי קודם התייחדם בה אינה כלולה כל א' אלא מט' וחסרה כל מדה ומדה חלק עשירי דהיינו בחינת המ' הראוייה אל כל מדה ואותו חלק במשכון ביד המ' שלא תשתלם שום מדה אלא ע"י היותה מתייחדת בה. ולמהוי יש' וגומר כי כן מעלה זו אל יש' תחתון דהיינו י"ב שבטים י"ב גבולי' המתהוים מו' קצוות ולכך ראוי שיתייחדו ובמה מתייחדים במה שהם שובתים יחד במועדים אלו ומתועדים יחד בירושלם תחתונה כמו הספי' העליונות המתיחדים ו' קצוות בירושלם העליונה וז"ש גוי אחד בארץ בארץ דוקא. ולא אינון בלחודייהו כי אין יש' אחד אלא בארץ כנז' בספי'. כולא קשיר וגומר יש' בספי' העליונות והמ' בארץ הקדושה ויש' שובתים המועדים להקשר הכל יחד ולהיות כולם אחד שלם ונמצאו העליונים תלויים בתחתונים כאו' והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול שייחוד המועדים תלוי בנו:

אלה מועדי וגומר ר' יצחק פתח לך וגומר דוד מלכא אמר דא היינו מלשון לבי שהוא דברי דוד שקרא לשכינה לבי מפני שהוא אחוז בה והיא חביבה לו כנפשו ומצד היותו מלך השכינה מיעצת אותו כלב לגוף ומלת לך הוא מדבר לנוכח הת"ת וכנגדו דוד מדבר בעד השכינה ובשמה אמר אל הת"ת לך בעבורך אמרה השכינה שהיא לבי וז"ש בגינך אמר לבי והיינו הזהרה שהיא מזהרת בני אדם ומודיעם מה יעשו בעבודתם ובקשו פני הם דברי השכינה לבני אדם ומכנה הת"ת בשם פני כדמסיק וז"ש בגין מלכא עילאה אמר בקשו פני והם פני הת"ת מצד מעלה והם אותיות י"ה ואין פנים אלו אליו אלא

דוקא בהיותו מולך בה כי בעוד שאין עמו ה' אחרונה אין עמו אותיות י"ה וא"כ מלכא דקאמר היינו ו"ה עילאה באותיות י"ה ולזה יאמר פני בשתוף השם אליה שאין פנים אלו אליו אלא דוקא בהיותו מולך בה כנז' והיינו דמסיק פני אלין עטרי מלכא כתרי מלכא כי מלכא בלא מטרוניתא לאו מלכא איהו ומאחר שהוא מלכא יש לו עטרי וכתרי. אינון שמיה פי' שתי בחינות אלו שהם עטרין וכתרין הם שמו של ת"ת דהיינו יהו"ד ואותיו' י"ה רומז אל כתרין ועטרין ואיהו ושמיה חד פי' כי עם היות כי בחינת הת"ת בעצמו אינו אלא בחינת אות וא"ו עכ"ז אחר שהם כלולות בשמו מורה דאיהו ושמיה חד ובזה נתקן לשון הכתוב מה שאמרה המ' בקשו פני הכוונה על הת"ת בכלל שמו שהוא ושמו אחד ובאו' עתה את פניך ה' אבקש פי' פני הת"ת שהם תרין כתרין ועטרין הנכללים בשמו ולא קשה מידי קרא וז"ש ובג"כ אמר דוד וגומר כנז' והכרח לזה מאו' דרשו ה' ת"ת ועוזו מ' בקשו פניו פני התית ונראה שבהיותם מבקשים הת"ת הם מבקשים ודורשים הפנים והם פניו לעוזו:

ת"ח יאות וגו' לראיה לנאמר בפסוק היו שתי בחינות הא' דברי השכינה נגד כל העולם בקשו פני ודוד כמליץ דברי השכינה והיינו למימר שירתא בגין כ"י כי בהיותו דוד מצד מעשיו וזמירותיו בחצי הלילה ומפני היותו מלך ולמימר מילי דכ"י וגומר היינו נגד את פניך ה' שהם דברי השכינה אל הת"ת:

ד"א לך אמר לבי פי' כנז' בפי' הקודם שהם דברי דוד שמליץ בעד השכינה כנז' לעיל ואמר לבני עלמא ללמדם דעת בקשו פני אלין זמניא וגו' הם סוד הספי העליונות נקראים זמניא וחגיא ו' קצוות נק' זמן ומטעם זה מצות שהזמן גרמא נשים פטורות מפני שהם מעלמא דדכורא והמ' נק' חג שהיא חוגגת עם כל א' וא' מן המועדים כדפי' בתקונים וכנגד שתי מציאיות אלו אמר בקשו פני את פניך שמאחר דדא בדא אחידן א"כ פני המ' ופני הת"ת הכל א'. דכולהו בין בחינת זמנים בין בחינת חגים בין עליונים סוד חג"ת בין תחתונים סוד נ"ה. כולהו הת"ת בסוד הדעת מזמן אותם להעלותם אל סוד החכמה העליונה הנק' קדש. בגין לאעטרא וגו' שיהיו נכתרי' בהיותם נקשרים בשורשם ושורש שורשם אשר שם לזכר ונקבה וז"ש כל חד וחד ביומיה דהיינו חגים וכל חד בזמניה היינו זמנים. או אפשר כל חד וחד ביומיה היינו כל אחד ואחד מאלו הקצוות שבזכר נקשר במציאות נעלם שבבינה בשורשו ויומו העליון וכל חד וחד מאותם שבמ' נקשר בזמניה דהיינו באותם הזמנים שעם הת"ת בענין שהם נקשרים אותם שבמ' עם אותם שבת"ת ואותם שבת"ת בשרשים העליונים ואמר בגין לאעטרא לון פי' בשורשם הנעלם שבבינה ומשם נכנסים להתאחד בשורשם הנעלם שבחכמה וע"י שתיהם מתאחדים

אפי' בכתר וז"ש וישתאבון כלהו מההוא עמיקא דעמיקת' דנחלין שהוא הכתר עומק ב' העמקים ח"ב:

בג"כ כתיב מקראי קדש זמינין וגו' פי' שהת"ת בסוד הדעת הנעלם הוא המזמן אותם ומעלה אותם אל הקדש שהיא החכמה לאעטרא ביה פי' תחלה הם נקשרים במציאותם שבבינה בענין שהם מתעטרין בשל חכמה ואח"כ ימשך להם מזה שעולים בעצם אל החכמה והיינו לאשתאבא ביה. וביאר תועלת עלייתם בגין דיתקדשון כלהון כחדא פי' שאם היה השפע יורד בהכרח הגמור יקבל הקודם קודם שבודאי כל א' קודמת לחבירתה אבל עתה בעלייתם שם נמצא השפע לכולם יחד בשוה וישתכח בהו חדוותא ואין דין ועצב כלל.אמנם בהיות השפע נשפע למטה בהכרח תקבל הגבורה דין חזק והדין מתעורר במקומו:

ר' אבא אמר וגומר פליג אר' חייא שפי' שהת"ת היה מזמן הספירות לעלות אל החכמה דרך הבינה דקשיא ליה לישנא דמקראי קדש דמשמע דממש קדש מזמן להו ופירש מקראי קדש זמנין דקדש וא"ת אמאי לא קאמר זמנין דבינה לזה תירץ וכד מהאי זמינין זמינין מנחלא דנגיד ונפיק דהיינו בינה דלא אפשר בלאו הכי שלא יתפרדו לעולם וקשיא ליה דהא לא מוכח דבחכמה כליל שפע הבינה ששפע החכמה מן הימין והרחמים וחסד ושפע הבינה מן השמאל ולזה תירץ.

למלכא וגו' שבמלת מקראי פי' קרואים ומזומנים לסעודה ואף אם יאמר מזומנים לאכול דהיינו קדש כדמסיק בכללו השתיה דהיינו הבינה כאשר יתבאר. מסדר קמייהו מכל זיני מיכלא פי' שפע הספי מהחכמה יונקים ו' קצוות שהם ו' מיני מאכל מיני הנהגה והשפע והיינו זיני מיכלא. והענין שכאשר הספי' יעלו אל שורשם הנעלם בחכמה אין ספק שאין בידם לינק שפעם בדקות השורש בעצמו אבל יתעבה ולכך יהיה יניקתם משם בסוד האכילה בעובה. אבל בבינה להיות שאין דקותה כדקות החכמה ינקו משרשם בבחינת שתיה שהיא דקות הספי' אפתח לון גרבי חמרא היינו שפע הבינה יין ודאי ואמר גרבי לשון רבים כי יניקת הספי' מבינה כיניקתם מחכמה כל ספירה וספי' טעם בפני עצמו יין למינו שפיר בריוא דהיינו יין משומר שאין בו שמרים והם החצונים והוא יין המשמח לא המשכר וז"ש שפיר למשתייה.

דהכי אתחזי וגו' ועכ"ז לא יכונה אלא בשם אכילה לבד. כך מקראי קדש כיון שבמלת מקראי הכוונה על קריאתם והזמנתם לאכילה ממילא משתמע שתיה.

לסעודתא דמלכא בסעודה אין צריך תנאים דודאי בשפע החכמה אין בו דין ולא אחיזת חצונים לז"א לסעודתא דמלכא סתם אמנם ביין שהוא מצד הבינה שיש בו דין צריך

תנאים וז"ש זמינין אינון לחמרא טב ושפיר דמנטרא. טב מצד הימין ושפיר מצד הת"ת היפה ומפואר ומצד הגבורה מנטרא שלא יגע בו הנכרי שהיא גבורה עומדת בפרץ החצונים שלא יאתיו.

כד"א כי טובים דודיך מיין יר' מצד היין.

וע"ד מקראי קדש כתיב ירצה לא הזכיר מקראי הבינה והיין להורות שיהיה היין מתמתק ונעשה כטעם המאכל וכמעט אינו יין ולכך לא הזכיר יין אלא טפל למאכל לז"א מקראי קדש שעיקר הם קרואים לקדש ויין טפל לסעודה ואינו משכר אלא לשמח ולשרות המאכל לבד וז"ש וע"ד מקראי וגומר:

אשר תקראו אותם במועדם פי' באותו זמן שהם מתועדים למעלה בקדש העליון תקראו אותם להשתתף עמהם בקדש ההוא. והיינו ישראל שהם מקדשים למועדים כיצד דכתיב ואנשי קדש תהיון לי הרי שאנו שוכנים באותו קדש א"כ אני מזמנים אותם וז"ש ישראל לתתא עם היותם תחתונים בעולם השפל איקרון קדש ממש מצד החכמה אבינו בסוד הנשמות א"כ כיון דזמינין אינון המועדים מקדש עליון למעלה אתון ג"כ אנשי קדש כלו' ממש מהקדש לא קרואים זמינהו להו ג"כ למועדים למטה כמו שעושה מקרבם למעלה. ואתקינו מן סעודתא מצד החכמה מיני מאכל וחדו מצד היין המשמח והיינו ממש כסעודה העליונה דאבא ואימא. דהאלהו אל הזמנים והמועדים אתחזי סעודה כזו. בגין דתתקרו ע"י מה שתעשו זה לא תהיו קרואים אל הקדש כהם אלא תתקראון אנשי קדש בעלי הבית שהקדש בידכם והיינו אותם אתם כתיב. ויהון הימין והזמנים זמינין וקרואים בכל סטרי קדש עילאה חכמה ותתאה ישראל ראשית וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף צד.

ד"א אלה מועדי וגומר מהו מועדי וגומר דהאי לישנא קשה לר' אבא דפי' דחכמה מזמן להו וניחא לישנא דמקראי קדש היינו דחכמה מזמן להו אבל קשה לישנא דמועדי ד' שאין לו ענין. מועדי ה' אינון פי' הספירות ו' נקראים מועדי ד' ת"ת והטעם דביה אתקשרו כדמסיק שהם מתקשרים למטה לעלות אל עמקי החכמה ושם מתקשרים שנית בשרשים הנעלמים ויורדים ממעלה למטה ונקשרים עמו אמנם קודם הקשר הזה הם מתעתדן כולהו לאתקשרא פי' קודם יתעתדו אלו באלו והיינו שתתייחד החסד בגבורה וגבורה בחסד וגומר וכולם במ' ומ' בכולם ואח"כ יתקשרו בת"ת לעלות על ידו אל השרשים הנזכ' והשתא ניחא ל' מועדי ה' כי תחלה מועדי אלו באלו ואח"כ מתקשרין בשם ה' וז"ש מתעתדן כולהו לאתקשרא קשרא חד בקשרא דמלכא ת"ת מלך בייחודו עם המ' ולזה

תחלה יקשטו המ' בייעוד זה ואח"כ יתקשרו טם הת"ת לייחדו ולהמליכו כדי שיתייחדו ויקשר הכל כא'.

מ"ט פי' מה תועלת נמשך להם בהקשרם עם הת"ת שיצטרך כל הנזכר ואמר שיש כניסה לת"ת בספי' העליונות מה שאין להם ואגב דידיה ירשו גם הם וז"ש כמה דמלכא ירית לאבא ואימא דהיינו תרין עטרין וברא ירית תרין חולקין אלו ולכך הת"ת בן בית לעלות בסוד הדעת שם בסבה זו. ואמר כי להתעטר בתרין עטרין אלו אבא עיקר ולז"א מקראי קדש ולא מקראי בינה אע"ג דתרין עטרין מאבא ואימא. וז"ש ואחיד בההוא קדש שהוא חכמה ומשם ואתעטר בהו בתרין עטרין הנז' והטעם שמדרך הת"ת דאחיד תחלה לימינא ואח"כ לשמאלא שכל פינות שהוא פונה לימין ולזה אם לא יעלה אל החכמה להתאחז בחסדים שבה לא יתאחד בעטרא דגבורה דבינה.

בג"כ כל אינון דאחידן וגומר פי' מפני היות אל הת"ת בסוד הדעת מעלה זו צריכין כל המתייחדים עמו לעלות אל החכמה ליקשר בשרשם כדי שיתייחדו יחד עמו למטה.

וע"ד מועדי ה' איקרון בבחינת היותם מתועדים יחד ואח"כ עם הת"ת כנזכר ולבתר כשעולים יחד אל החכמה נק' מקראי קדש דהא בהו בחברתם אתעטר מלכא בעטרין הנעלמים בחכמה הנק' קדש:

אשר תקראו אותם וגומר יר' הכתוב ידקדק בישראל לרמוז אל שתי בחינות הנז' כנגד מקראי קדש אמר אשר תקראו וכנגד מועדי ה' אמר במועדם בענין שיש' נקשרים בת"ת ולזה כחפצם בהתועדם עם הת"ת חפצם למטה בהתועד' ע"י ישראל. ואי מסטרא עילאה דהיינו מקראי קדש בחכמה דהיינו אשר תקראו חולקא עילאה וגומר שאנו דבקים בת"ת ותרי קראי דמייתי היינו ואתם הדבקים בה' והיינו בחכמה והראיה חיים. והב' כי חלק ה' עמו דהיינו בת"ת:

לזמנא להו בקבלת י"ט. ולתקנא קמייהו סעודת י"ט חדוותא מצד הבינה וסעודתא מצד החכמה כנז' לעיל. ולמחדי בהו כלומר אפי' שיהיה לו עצב ודאגה יעבירנה והיינו או' מאן דמזמין וגומר.

ההוא יומא דיליה שבת שהוא בת"ת ומ' זכור ושמור בדבור א' דו פרצופים. השתא זמינית וגומר כי השבת עצמו קדש אבל מועד מקרא קדש דהיינו אושפיזא. בתושבחתא שתפלותיו קרוב לתפלות שבת באלפא ביתא דאל אדון וגומר זמינו דיליה בכל סטרין למעלה ולמטה ובכל הצדדים שאפשר כנזכר. נהירו דאנפין לאפוקי עציבו. בחדוותא שמחה שישמח בו. בתושבחתא בתפלות אתקינו ליה סעודתי במאכל.

מה טיבן דיש' בכך שהם מקדשים החג ואין החג מקדשם כנזכר לעיל וזהו אומרם ולאו דילך וגומר והוא משיבם וכי יש' וגומר ולכך הם קדש ויש בם ח"ם לקדש החגים כנזכר לעיל. חד מסטרא דילי היינו שתי בחינות שפי' למעלה. תלתא אינון וגומר שהם חג"ת שהם קרובים אל החכמה בסוד תרין עטרין הנז'.

א"ל ר' אבא וגומר הקשה שהרי יום שבת הוא ת"ת ושבועות ת"ת א"כ זמין הוא מקדש. א"ל ר"ש לאו הכי בתרין סטרין הא' מטעם הכתוב בעצמו שאמר ושמרתם את השבת כי קדש וגו' הוא עצמו קדש. הב' מטעם שהספי' ו' מקומם למטה ולכך בעלותם שם הוא דרך עראי ולכך נקראים מקראי קדש אמנם שבת שהוא יום ז' דכליל יומי דהיינו סוד הדעת דכליל ו' יומין חג"ת נה"י והוא עטרה לכולם והוא עומד שם לא שיהיה מקומו למטה ואדרבה הוא עולה ומעלה שאר הספי' עמו וז"ש ואתעטרן ביה בהאי יומא שביעאה והוא נכנס אל סוד החכמה וקשור שם בכל עת כדמסיק כמשל הבן שהוא סוד בינה בן י"ה כנז' בכמה דוכתי. שושבינין לנטרא ליה הם הספי' לבוש אל הדעת וכן י"ט לבוש אל השבת. ומשל ראשון דקאמר לברא דעאל הוא משל בערך הדעת והשבת ומשל ב' למלכא דהוה וגומר הוא משל בערך שאר ספי' וי"ט. מהרמ"ק זלה"ה:

דף צד:

ששת ימים מאי עבידתייהו דמשמע דמלאכה בששת ימים מצוה. ותי' ר' יוסי כנזכר בתקונים דמשמע ששת עצמם הם השמים והארץ ופי' שהם ו' ימים זכרים פועלים במ' ומשמשים בה שמושא כל יומא חד כנזכר בפ' תרומה ואמר וכל יומא ויומא עביד עבידתיה במ' הנק' מלאכה שהיא תתקם על ידם:

א"ר יצחק וגו' אי הכי דאמרת שם ו' ספי' עליונות א"כ קדש הם ימי המ' ולמה הם חול. ותירץ ר' יוסי השתא אתנהיג וגו' פי' במעשה בראשית היו הימים בעצמם פועלים במ' שהיא מלאכה אמנם אחר הבריאה הם פועלים ע"י שלוחם שהם ו' ימי מטטרו"ן הנק' חול שבו מתלבשות ו' נצוצות עליונות ומששה ספי' שבשכינה:

ור' חייא פי' שהטעם שנקראים חול אינו להורות שהם חול ח"ו אלא להורות על היתר המלאכה בו לבד וז"ש בגין דשרי למעבד וגומר וטעם היותם מותרין במלאכה מפני שאינם קדש כיום השבת הנקרא קדש ואחר שאינם נקראים קדש ראוי שיותרו במלאכה וז"ש ומאן דלא אקרי קדש וגו' פי' שאין מתייחס בהם שהם חול על צד החיוב אלא על צד שלילת הקדש לבד שכיון שאינו נקרא קדש יכונה בשם חול על צד ההשאלה:

וע"ד תקינו וגומר כלומר מן הטעם שפי' דהיינו על צד שלילת הקדש לא חיוב החול כנז' תקינו אנשי כנסת הגדולה המבדיל בין קדש לחול וגו'. מאי הבדלה פירוש בשלמא לר'

יוסי שפי' שימי החול הם במטטרו"ן היינו שאנו מבדילים שלא לערב קדש בחול אלא ר' חייא שפירש שהם בספי' למה אנו מבדילין אדרבה היה ראוי לייחדם ולקשרם ותירץ שאין הכוונה בהבדלה להפריד ממש ח"ו אלא להראות שזו מעלה בפני עצמה וז"ש אלא קדש מלה בגרמיה פי' דבר בפני עצמו לא הבדלה ממש והראיה ממה שאנו מבדילין בין קדש לקדש ושארא מיניה אתזן וגו' פי' ושאר הימים שהם ו' ימי חול שש קצוות במקומם אינם מקבלין מחכמה אלא מתפרנסי' ממה שהת"ת מקבל מחכמה והכרח לזה כי זה סבת היתר המלאכה וז"ש וע"ד אלין לעובדא דהיינו שאינם קדש אינם מקבלין מחכמה ואלין לנטורא דהיינו יום שבת המקבל מקדש ממש. ואי אשתכח וגומר פי' תדע שעיקר הכל אינו אלא תלוי בקבלתם מחכמה הנק' קדש שהרי כאשר תמצא בהם שמירה שהם בימי המועדים אז נק' (מקראים) מקראי קדש נראה שמפני שהם מקבלים מקדש הם אסורים במלאכה והטעם שאין מלאכת החכמה נפעלת מפני העלמה ולכך הכל במנוחה:

א"ר יהודה חדוותא ונטורא. חדוותא היא שמחה ליש' ולימיניים ונטורא אפי' לחצונים וזה שאמר בכולא הוא בין בעליונים ובין בתחתונים ימיניים ושמאליים ונתן הטעם לזה ואמר בגין דהאי יומא אתעטר באבא והיינו מנוחה לימניים ואימא היינו השבתת כח הדינים ובטולם דהיינו נטורא וסוף לכל צדדי השמאל גיהנם וחלקיו והטעם כי אימא על הגבורה וכל אלו הקשים והחצונים מסטרא דגבורה הוו.

ואתוסף קדושה על קדושיה כדמסיק כי הת"ת בסוד הדעת הוא קדש ובהיותו מתייחד עם אבא ואמא נוסף עליו קדושה משא"כ בשאר הימים שהם ו' ספי' כדמפרש ואזיל. קדש אתעטר מצד עיטורו בסוד הדעת בתרין עטרין וקדש שהיא חכמה עצמה אוסיף קדושה על קדושתיה:

חדוותא דעילאי אפי' הספי' מפני שהם נקשרות במקורות הנעלמים כנז' לעיל. ותתאי התחתונים מתחדשים באור עליון. כולא חדאן ביה אפי' אותם השקועים בקליפות אפי' אוב אינו מעלה גיהנם בטל וכל זה הוא מצד הבינה בעלת השמחה ומכניע אפי' החצונים לשבות מילי ברכאן בכולהו עלמין מצד אבא שמצד הימין הוא הברכה וכן אברהם לימין והיה ברכה.

כולהו מיניה אתזנו הענין שביום השבת מקבלין שפע ומזון דק רוחני כל העולמות והשפע הזה הוא מתעבה לכל ו' ימי חול. למלכא חכמה. הלולא יחוד ת"ת במ' שהוא ביום שבת ע"י היסוד בסוד הדעת. אעטר ליה בעטרין תרין עטרין דירית.

מני ליה מלכא שהוא חכמה שר בריאת כל הנמצא בל"ב נתיבות והוא ממנה הדעת כתיב לא ידעו עיט הכולל כל הנתיבות וכל הנמצא בהם והוא יפרוש נצוצי אורו על כל הנמצא ולזה במנוחתו ישכנו כל הנמצא מחכמה והוא מני ליה על כולא בהאי יומא חדי לכולא משפע הבינה משפיע לכל הספי'. בהאי יומא מטי היינו התחתונים שאינם מקבלין ממש מהחכמה הוא משליח אליהם שמחה ושפע הבינה ע"י שליח והיינו מטי ע"י השתלשלות המדרגות. חד סנטירא אתפקד וגו' סמא"ל מלאך המות גיהנם קליפות שהכל ענין א' והכוונה היות המקטרגים בטלים וגיהנם בטל ואין הכוונה על מיתת בני אדם ודבעיין קטולא דקאמר היינו באותו עולם והוא כרת החלטי וירידתו לתחתית שאול ויש גיהנם מדורין אחרים שהם לאלקאה יסורין לבד ועולים ושניהם בטלים ביום שבת. וקראת לשבת ענ"ג פי' תשפיע לשבת ת"ת בסוד הייחוד ענג מחכמה ומלת וקראת כגון וקרא זה אל זה ומתרגמינן ומקבלין וגו':

מאי ענג פירושים רבים יש במלת ענג ומכולם נבחר זה ענג לא אשתכח אלא לעילא שזהו פי' הגבורה ועליון והוא עדן כתר נהר חכמה גן בינה ומפני שאינו בעצם החכמה לבד שהרי תופס בכתר ובינה ג"כ לז"א באתר דקדש עילאה שריא ירצה שהוא שורה שם בחכמה נקשר בכתר ובינה ומפני שקדש ג"כ ימצא בבינה בדוחק אמר דקדש עילאה שריא והעד אז תתענג על ה' לאפוקי שלא נפרש עדן נהר גן בינה ת"ת ומ' שאז לא ימצא ענג על ה' ממש ומקרא משמע דכל ענג שלם על ה' הוי דהיינו עדן כתר נהר חכמה גן בינה כנז' והכי דייק קרא תתענג על ה':

והאי יומא שהוא שבת דהלולא דמלכא דהיינו ייחוד ת"ת ומ' אתעטר בההוא עטרה ויתעלה הוא למעלה ויתעטר בקדש שם ע"י העטרות הנז' כדי שיהיה הוא עצמו מעוטף ומעוטר בענג הה"ד וקראת לשבת ענג כנזכר ולא תפרש וקראת לשון מקראי קדש שא"כ אתה משוהו לשאר י"ט ואינו אלא מה דלא אשתכח הכי בשאר יומין והיינו וקראת לשון קריאה לשון אהבה והיינו לשון שיתעטר השבת ממש בענג ויקרא שבת הוא עצמו ענג ע"י שיתעלה ונעשה עצמותו של ענג:

כמה דאוקימנא בפ' יתרו ושם האריך. וכד אזדמן ביה פי' יו"ט שחל בשבת פתורא שלימתא למלכא שאם היה מסדר שני שולחנות בהכרח היה גורע חק שבת להשלים י"ט לכך יסדר לשבת ונטפל לו י"ט ובסעודה א' נכלל הכל:

א"ר אלעזר וגו' הנה דברי ר' אלעזר יסבול א' מג' פי' או דקאמר י"ט שחל אחר השבת סתם וזה א"א משום דר"ש מודי ליה ופשיט ליה שמעבירים סעוד' שלישי' מפני כבוד י"ט וזה א"א דא"כ מאי קא מסיק לקמיה די"ד שחל להיות בשבת שאין י"ט נקרא אושפיזא והא

כל י"ט שחל אחר השבת פי' שנדחה וכן ר' אלעזר מאי קאמר ואיך עבידנא הא פשיט ליה דאתדחיא סעודה. ועוד לשון אושפיזא אילו מתיישב אם לא שיבא ממש בשבת אמנם מה ששבת יוצא וי"ט נכנס אינו נק' אושפיזא שכל א' לעצמו והפי' הב' בשני י"ט של גליות שהא' בשבת והב' באחד בשבת דהשתא הוי אושפיזא ממש כיון שבא בשבת ושני לו באחד בשבת אושפיזא הוי והשתא ניחא דפריך שפיר ר' אלעזר ניחא נמי דבריו בי"ד שחל להיות בשבת אמנם קשה לי טובא חדא דר"ש ור' אלעזר בא"י קיימי ואדידהו קא שקלי וטרו והאיך נאמרש הוא בשני י"ט של גליות ועוד די"ט ראשון דאורייתא ושבת דאורייתא ודחינן ליה וסעודתיה מקמיה י"ט ב' דרבנן דמנהגא בעלמא.

לכן נראה לי לומר דאשני ימים טובים דר"ה קא עסקינן דהשתא תרווייהו כיומא אריכתא דמו ותרי יומי כיומא חד וחל ראשון בשבת והשתא הוי ר"ה גופיה אושפיזיה וסליק פתורא משום די"ט שני וי"ט ראשון חדא יומא וחדא אושפיזא הוא וז"ש א"ר אלעזר כד איערע פי' י"ט אחר השבת כפי מה שפי' וכדי שלא לגרוע סעודת ליל י"ט ליל מוצאי שבת שבקינן סעודה ג' של שבת או לא משום דתרי סעודתי סמיכי להדדי אין אדם אוכל לתיאבון. אשתכח אושפיזא דחיא וגו' שהרי אינו אוכל משלחן המלך ולא עוד אלא שאין אדם תאב לאכול בליל י"ט מפני שאכל סעודת שבת ואם לא היה אוכל והיה מניח סעודתו לליל י"ט היה נראה כשבת מאכיל לי"ט והיינו דקאמר אי לא שבקינן ליה אשתכח אושפיזא דחיא וגו' פגימו שאינו משלים סעודתו דהיינו ג' סעודות ג' בחינות אדנ"י אהי"ה יהו"ה כנז' בפ' יתרו:

ור"ש פשט הבעיא ואמר שראוי לבטל סעודת שבת מפני סעודת י"ט ומאי דקשה לך אי שבקינן ליה אשתכח פגימו וגומר לא קשה מידי מפני שהוא משל למלכא וגו' שמדרך המלכים להעביר מאכל מלפניהם לפני אושפיזי ואין זה גרעון כבוד אל המלך. ואע"ג דמלכא לא אכיל עמיה שהוא י"ט אחר שבת עכ"ז ממיכלא דמלכא קאאכיל שאם לא היה שבת מעביר סעודתו לא היה סעודה אל י"ט. וכל דא בגין וגו' פי' ואף אם זה כבוד יותר מן הראוי אין לחוש אחר שהיה אושפיזו שבא בשבת וגו' כנזכר:

ובבי רב המנונא סבא פליגי אר"ש ולא היו חוששים אל כבוד י"ט והיו מסדרים פתורא בסעודה שלישית ואח"כ מפני כבוד יום טוב היו חוזרים בליל י"ט מוצאי שבת ומסדרים פעם שנית ודחיקא להו מלתא סגי שהיו מבטלים כבוד אושפיזא שאינו נאה שיאכל בעל הבית וישבע וימלא בטנו ואח"כ יקרא לאושפיזא על השבע וז"ש לבתר מסדרי פתורא לאושפיזא אמנם לבטל סעודת בעל הבית מפני אושפיזא נאה ודרך ארץ כנז' וזה כיון באו' לא חיישי לאושפיזא וזה בלתי נאות שלא לחוש לכבוד אכסניא.

בהאי יומא מלולא אסיר וגו' אפשר שהם דברי בי רב המנונא והיו מביאים ראיה שכיון ששבת חמור כ"כ קדושתו שאפי' דבור בעלמא אסור והיינו או' חפצך דהיינו רצונך ואינו מלאכה דלא קאמר עשות חפצך ואפי' הרהור ממדת חסידות אסור כדפי' בגמרא כגון לעמוד על שדהו לידע מה היא צריכה. מה שאין חומר זה בי"ט שמלאכת אוכל נפש מותרת בו א"כ אין ראוי שמלך גדול יחלוק כבוד לעבד לו ואפשר היות דבריו דרבי שמעון שאמר בהאי יומא מלולא וגו' לתת טעם למה יש לחוש לכבוד י"ט ולא לכבוד שבת בסעודה כנז' והוא שאף אם נקל בכבוד שבת מעט אין חשש מפני שכבודו עמו וקדושתו נכרת בכמה מינים בדבור במלאכה בקדושה ולכך אם נעביר ממנו סעודה לא נחוש שהרי נכרת קדושתו כנז' אמנם י"ט שאוכל נפש מותר בו ואם לא נכבדהו בסעודותיו הוא מתבטל לכך ראוי לשבת לכבד אושפיזו י"ט מפני קטנותו:

א"ל ר' אלעזר ר' אלעזר הקשה לדברי אביו ולדברי רב המנונא. לדברי אביו דאיהו קאמר שאין מעבירין אלא בי"ט שבא בשבת ובמוצאי שבת ע"ד שפי' לעיל אבל י"ט אחר השבת לבד אין מבטלין שאינו אושפיזו והרי י"ד שחל להיות בשבת אין סעודה ג'. ולרב המנונא קשה טפי דאיהו מחמיר טפי מר' שמעון דקאמר דלא בטיל אפי' בבא ראש השנה יום ראשון בשבת שהוא אושפיזא וכ"ש י"ט אחר שבת שאינו אישפיזא לפי דבריהם ולהכי נקט ר' אלעזר לישנא דמשתמע לתרי לישני ואמר ואיך עבידנא דלא לסלקא וגומ' מורה דקשה לר"ש ומסיים סעודתא דמלכא לאושפיזא שזה לדברי רב המנונא דקאמר הכי: וא"ת וכיון דר' אלעזר קים ליה הכי ולא שאני ליה בין דארבעה עשר שחל להיות בשבת לשאר י"ט א"כ מאי קא מבעי ליה לעיל. ואפשר לומר דר' אלעזר חדא דזמנין י"ט אחר השבת דחי וזמנין דלא דחי והיינו כגון י"ד שחל בשבת וכן ב' ימים טובים דר"ה או שאר י"ט דחל אחר השבת דלא דחו ולכך בעי לה בעותא כדי שר"ש ישיב על כל פרטי צדדי הענין כדרכו וכשראה שלא חש לתרץ לזה הק' אותם ור"ש לא חש לתרץ זה מקודם מפני פשיטות הענין לו ומאי דפשיטא ליה לר"ש מבעיא ליה לר' אלעזר. דאיהו אושפיזיה כל ההוא יומא וגו' פי' כגון י"ט של ר"ה שאחד מהם בשבת שהרי כל היום היה אושפיזו והוצרך לפרשו לאפוקי מדר' אלעזר דהוה מוכח מפסח דכל י"ט כיון שבא אצל שבת נק' אושפיזו ומסלקינן לכך אמר דלאו הכי אלא הכי אמינא דאיהו אושפיז' כל ההוא יומא יכלא לסלקא ליה כיון שבא ממש על שולחנו אוכל מפתבג המלך אבל הכא אושפיז רחוק כגון י"ט שחל להיות בא' בשבת אינו חשוב אושפיזו. ואי תימא י"ט של פסח שחל באחד בשבת אין ממנו ראיה מכמה טעמי כדמפרש ואזיל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. א"ר אלעזר וגומר הנה הנ"ל בפי' הוא כי הנה קודם זה אמר בהאי יומא ג' סעודתא בעיין בני מלכא לזמנא ולסדרא פתורי וגו' וכד אזדמן ביה חגא או זמנא לא יסדר בר נש תרי פתורי בכל סעודתא וגו' וע"ד בעי בר נש לסדורי פתורא שלימא למלכא והוא יהיב מיניה לאושפיזא ובתר דא כתיב א"ר אלעזר סעודתא וגו' פי' זה הוא כד אזדמן ביה בשבת עצמו שהוא י"ט שחל להיות בשבת לא יתקן תרי פתורי כי האושפיזא טפל למלך ודי לו בשלחן המלך שהוא השבת ועתה שאל באופן אחר אם אערע ביה אושפיזיה כלומר שהוא י"ט שחל להיות במוצאי שבת אם יאכל סעודה שלישית יתבטל סעודת אושפיזא ואם לא יאכלנה נמצא גורע בסעודת מלכא וז"א אי [לא] שבקין ליה כלומר אם לא נמנעין ועוזבין סעודת האושפיזא דחוי ונמצא נדחי מקמי מלכא ואין כבוד כלל לאושפיזא ואי שבקין ונמנעין מלאכול סעודת מלכא הנה הוא גריעות המלך:

א"ל ר"ש אבוי בודאי דנמנעין מלעשו' סעודת מלכא ואין בזה בזיון למלך כי אדרבה המלך חפץ בתת לאושפיזו מסעודתו עם היות שאין סעודתן שוות כי סעודת המלך בשבת ושל אושפיזא במוצאי שבת וז"א אע"ג דמלכא לא אכל עמיה עכ"ז בגין דהוא אושפיזיה יהבינן ליה. אבל בבי רב המנונא סבא לא חיישי לאושפיזא וגומר. בהאי יומא מלולא אסור יש מקשים למה חילק בדבריו ולא סיימם ונכנס בתוך דבריו ואמר בהאי יומא וגומר ומתרץ כי הוא סייעו לרב המנונא כי מצינו דבהאי יומא גם מלולא אסיר והטעם הוא בגין דהאי יומא כל מהימנותא אתקשר ביה וא"כ גם סעודתא תליתאה צריך לעשותה כדי דכל מהימנותא יתקשר בו. ועתה חוזר ר' אלעזר ושואל לדברי רב המנונא ואומ' איך עבידנא וגו' כלומר איך אפשר שנעשה מנהג זה דלא לסדרא סעודתא דמלכא וליתנה לאושפיזא כי אם שלא נסדר אותה קמי אושפיזא ולא נחוש לאושפיזא והלא י"ד שחל להיות בשבת נמצא י"ט שחל במוצאי שבת הוא ועל כרחין סלקא סעודת מלכא לאושפיזא כי חמץ אסור לאכול ומצה ג"כ אסור כדי שיאכלנה לערב לתיאבון וא"כ ע"כ סלקא סעודת מלכא לפסחא והנה הפסח אינו אושפיז' דמלכא כי אינו נק' אושפיזיה רק כאשר יכולין שתיהן המלכא והאושפיזא להצטרף יחד שניהם אמנם פסח אוכלים בו מצה והשבת חמץ וא"כ אינם יכולים להצטרף לאכול לא מצה ולא חמץ וא"כ אינו נק' אושפיזיה וא"כ אם בזה אם שאינו אושפיזי' עכ"ז סלקא סעודתא דמלכא לפסחא ק"ו כאשר הוא אושפיזיה בשאר י"ט. א"ל ר"ש הכי אמינא כלומר סברתי כך היא דאם הוא אושפיזיה כל ההוא יומא דשבת כמו שאר יום טוב דיכולין להצטרף שניהם אז סלקא לאושפיזיה ואי לאו אושפיזיה כל יומא כמו הפסח דאין אנו יכולים לאכול חמץ רק עד חצות ומשם והלאה לא מצה ולא חמץ הרי אינו אושפיזיה ולכן לא סלקא סעודת מלכא

לו כי אינו אוכל האושפיזא מסעודת המלך כי הרי אינו נק' אושפיזיה רק מדידיה אכיל. וא"ת א"כ כיון שאינו אוכל מסעודת מלכא על מה נבטל סעודת מלכא וז"א ואי נימא די"ד וגומר כלו' אם תראה שאנו אומרים די"ד שחל להיות בשבת אתדחייא סעודת מלכא מקמי פסחא אינו לסבת היותו אושפיזיה ולכן סלקא סעודת מלכא ליה רק מדידיה קא אכיל ואם אתדחייא סעודת מלכא הוא שאני פסח דסעודתא וגומר. או אפשר לתרץ לרב המנונא והוא בזה. א"ל הכי אמינא כלומר סברתי היא כך כדבריך אך עכ"ז אי נימא כדברי רב המנונא דאתדחייא סעודת מלכא פסחא משא"כ בשאר י"ט דלא חיישי כלל לאושפיזיה הוא דשאני פסח דסעודתא דשבת אתדחיא וגומר. עכ"ל:

דף צה.

אתדחייא מקמי בכמה גווני וגומר לא מפני שיחלוק כבוד השבת אל הי"ט אלא שנדחה הסעודה מפני האונס כדמסיק הא' לכבוד מצה ומרור דבעי בר נש דאשתכח וגומר וחד בגין פסח שהחמץ בו אסור ומצה בערב פסח אסורה וא"א לקיים המצוה כדמסיק. ובמיני תרגימא אינו סעודה וז"ש דסידרא דפתורא וגומר ואי תימא בחמרא דסעיד טובא ומשמח ומזכיר בברכתו מעין המאורע מעין שלש ודאי שכן הוא אבל חמרא שרי דוקא כשיהיה מרובה כדפירש בגמרא פורתא סעיד טובא גריר דהיינו שאמר בגין דתאיב לבא וזה הפך הסעודה דהיא סעד לב.

אבל מיומאי ירצה הן אמת אין ראוי לדחות סעודת שבת כיון שאין היום עצמו פטור אלא מפני שא"א כנז' וסוף סוף אותו שבת חסר השלימות לכך אפשר לתקן ע"י דברי תורה כדמסיק ואמר מיומאי אשתדלנא דלא בטילנא סעודתא דשבתא אפי' אינון יומי שהם פטורים מחמת אונס כגון ערב פסח שחל בשבת או כגון ב' ימים דר"ה אפילו אינון יומי שמן הדין הייתי פטור הייתי משלים בדברי תורה והייתי מתקן סעודה בדברי תורה מטעם דבהאי יומא חקל תפוחין קדישין דהיינו מ' נכללת בת"ת דהיינו תפוחין קדישין מצד בחינתן בג' ראשונות אתברך מת"ת ומתברכין עילאין ותתאין וברכותיה עלינו לזה הייתי עוסק בדברי תורה וקובע בה סעודה ונאות הוא מטעם דבהאי קשורא דאורייתא ממש התורה שהוא הת"ת הוא נקשר בתושבע"פ מ' ונקשר בסודות התורה למעל' בסוד הדעת עד התקשרה בחכמה א"כ עם עסק התורה באותה משלים מקום הסעודה כיון שא"א בענין אחר וכדמסיק ר' אבא.

בזמנא דאסתלק כגון בי"ד שחל להיות בשבת או אפי' בשני ימים טובים של ר"ה כדפי'. במעשה מרכבה מורה הייחוד ודאי שהם ד' פנים יהו"ד וד' כנפים אדנ"י והם מרכבה יחד יאהדונה"י.

בג"כ שהוא קדוש וממקום קדוש וסעודתו שלימה אפי' בתורה במעשה מרכבה ואפי' לפני י"ט אין לדחותו אלא שבת אשתכח בכולא בין בחומר עונש מלאכתו בין בחומר איסורו בין בעונג בין בכבודו בכולא עדיף מכל זמנין אפי' מיום הכפורים שזה בכרת וזה בסקילה וחגין שהם מבחינת המ' אין ערוך אליו שכולם הם מקראי לבד דרך ארעי ושבת קדש ממש כבן בית כנזכר:

א"ר יהודה וגומר פי' לענין קריאתם הכל נקראי' אפי' ר"ה וי"ה אבל להיותם ממש לענין שמחה מקראי קדש נפקי ר"ה וי"ה מן הכלל דלא אשתכח וגומר דהא אינון דינא הוו וגו' כי גם ביום הכפורים נחתמין בינוניים קצתם למיתה לפי הנטייה.

אבל אינון תלתא זמנין וגומר הכוונה אלו הג' זמנין מקדש לחדוותא דהיינו שהם ימי שמחה אבל אלו השנים זמנין מקדש ולא לחדוותא לאשתעשעא בהו בקדושת הימים ובקב"ה ת"ת שהוא המקרא אותם אל הקדש. ושמחתם לפני ה' ת"ת אלהיכם מ' וכך ה' אלהיך ת"ת ומ' והיינו ושמרתם את השבת סוד ייחוד שמור וזכור.

בהאי יומא וגומר קשיא ליה כיון שכל זה נמצא בג' רגלים מאי עדיפנא דשבת ותי' דאתנשי כל צערא וגו' משא"כ בי"ט. יומא דהלולא דמלכא יחוד ממש בחופתם ונשמתין אתוספן למטה בבני אדם כגוונא דעלמא דאתי שהוא עולם שכולו שבת שאז גוברת מדת הבינה שממנה נשמת כל חי אבל בי"ט אעפ"י שיש בו תוספת נשמה כנר' מהתיקונים עכ"ז אינו בעלמא דאתי אלא קצת כנזכר בסבא:

א"ר יצחק כתיב לקדשו דהיינו חכמה דבה שמן ותנינן זכרהו על היין שהוא מהבינה ואם כן יהיה הקידוש על השמן לא על היין. ותירץ ואמר בגין דיין חדוותא דאורייתא והענין כי השבת והתורה ענין א' כנזכר לעיל ובשבת בעינן למחדי באורייתא והטעם שהשמחה מהבינה שמשם היין ועוד ויינא דאוריתא חדוותא איהו דכולא שמחה כוללת כל הבחינות והפנים לכך הוא ביין לרמוז הארת הפנים בשמחת הבינה. ועוד טעם ג' והאי יין חדי למלכא יר' שמחת הת"ת ומ' יחד דהיינו מלכא כנזכר לעיל בסוד יין שהוא שפע הבינה. עוד טעם ד' והאי יין מעטרא למלכא עם היות שהעטרות מסטרא דאבא עכ"ז יתייחסו לאימא כאו' צאנה וראנה וגומר.

ותנינן וגומר שצריך האדם לייחד למעל' במחשבה בכוונה ודבור בפה ובמעשה ביין דלא ישתכח קדושה עם היות שמקדשין על הפת ישתדל שיהיה על היין. מיין אינון טבא פי' טובי' דודיך מצד היין וכן בקידוש נזכירה דודיך קידוש השבת בכניסתו מיין על היין:

ובחדש הראשון וגומר אני ישנה בגלותא והיינו לרמוז אל הדין וצד החצון כי שינה א' מס' במיתה ולהיות שמדת הדין גרמה גלות מצרים לישראל לכך אמרה אני ישנה שהוו בני בשעבודא בקשיו מצד הדין המתוח עליהם ואין ספק שבצרתם לה צר היא בגלות עמהם כדפירשו רז"ל גלו למצרים שכינ' עמהם והיינו אנ"י שהיא השכינה ישנה משוקעת בשינה ובגלות שהיא א' מס' במיתה. קונ דודי דופק וגומר פי' ביחוד למ' לעורר הגאולה וז"ש ואזכור ת"ת הנק' זכור את מ' בריתי יסוד והכוונ' התעוררות אל הייחוד ולבי שהיא הבחי' הפנימי' שבמ' שלא שליט שם שינה לכך היא ער לנטרא שלא להניח החצונים לכלותם ח"ו והקדים לפרש קול דודי ת"ת דופק שהוא להוכיח שמלת לבי בשכינ' דאי לאו הכי היה אמינא ולבי ער ת"ת. פתחא כחדודא וגומר מיתורא דלי דריש הכי הכוונה לי כל דהו והטעם כי התעוררות מעט מלמטה יעורר מלמעלה כמה וכמה. ועוד רצה באו לי כי הפתיחה אליו תלוי בפתיחתה למטה אל התחתונים שיכנסו בתוכ' אליו וז"ש דהא פתחא לאעלא לי בך הוא וגומר שהיא התעוררת ישראל התחתונים בהשוב' כדי שיתעוררו מעט מזעיר מלמט' כענין ויאנחו ישראל מן העבודה והיא תפתח לתפלתם ותכניסם אל הת"ת ויקבל תפלתם ושועתם ובזה יבא אליה ויתייחדו ויגאול אותם. אנת הוא פתחא וגומר כדפי' בתקונין כי מי שאין בידו מפתחות חצונים שהוא שם אדנ"י במה יכנס לשם יהו"ד שהוא מפתחות פנימיים פתחו לי שערי צדק מ' וגומר והטעם כי זה השער לה יר' צדק הוא שער לה' ת"ת לשבחא ליה וגומר ירצה דקשיא ליה קרא דקאמר אודה יה דאינון לעילא ובתר הכי קאמר זה השער לה' דאיהו לתתא מי"ה ואפכא הל"ל. ותירץ דלגבי י"ה הוא להודות לבד כאו' אודה י"ה דהיינו לשבחא ליה אמנם לגבי ת"ת קאמר זה השער לה' ממש לאתדבקא ביה למצוא אותו להתדבק בו. בשעתא וגומר ששבר אותם הקליפות שהיו ערלה המכסים אות ברית קדש. ואחית דרגין וגומר פי' שירדה השכינה ומדריגות הקדושה למטה על ישראל ואפשר דהיינו שהוריד מדרגו' החצונים שהיו עליונו' למטה ואית דגרסי מעילא ותתא ולהכי פי' ניחא. עאלו ישראל וגומר אבל קודם לכן לא היה אפשר אף אם היו נמולים מפני שעבודם תחת הקליפות. בכ"י אבל לא ביסוד מפני שלא היו פורעים לכך אחדו בה ולא ביסוד. אחזיאו ליה על פתחא בסוד הוד להורות פתיחו מסטרא דמ' מפתחות חצוני' ליכנס לפנימיים. ותרי דמי הוו כדי שלא להפריד הראו דם פסח שהוא קרבן במ' ודם מילה בסוד היסוד ובזה הוא רשים רשימו דמהימנותא וגומר דהיינו סגולתא סוד חג"ת והם סוד יה"ו. ובפתח סוד ה' והיינו רזא דמהימניתא משקיף ת"ת שתי מזוזות חסד וגבורה

כדפי' לעיל ואפשר משקוף יסוד שהוא השוקף הדלת המ' בו' ושתי מזוזות נצח והוד תרין שוקין וג' יודין עליהם כדפי' והיינו בגין לאחזאה מהימנותא כנזכר:

בארבעה עשר הא אתמר וגומר פי' למה נקט ארבעה עשר ולא ט"ו שהוא עיקר המועד אלא מפני שאז תחלת ביטול החמץ. חמץ ושאור תרי פגעי בישי הא' זכר והא' נקבה כדפי' בתיקונין וברי"ח ושניהם מתבטלים בי"ד מו' שעות כנודע. ואסתלקו ישראל מרשותא אחרא מהקליפות מדרגה אחר מדרגה ואתעקרו מיניה שעלו ונתפשטו מהם מכל וכל ואח"כ ואתאחדו וגומר שנכנסו בקדש מצה מ' במילה לבד כנז' נכנסו במ' אמנם בפריעה נכנסו ביסוד וזה שאמר עד דאתפרעו ואתגליא רשימא דלהון דהיינו יו"ד של יסוד וממנו ומעלה עד האחזם בת"ת דהיינו מן השמים הכולל ימין ושמאל. מהרמ"ק זלה"ה:

דף צה:

ת"ח בארביסר וגומר בשלימו עם שמשא הארבע' עשר היא מלאה מילוי גמור וטובה מכולם בסוד נ"ח עתים. וכתרין תתאין שכן כל החצוני' בחסרון הלבנה גוברין שאז אין ייחוד וכן בחדושה של לבנה יש להם תגבורת והטעם פי' בזוהר פ' בראשית שמתפשטין מפני שמחת החידוש ומפני שאין הייחוד שלם שאז הוא תחלת הייחוד אין כח באור לבער הקליפות שנתפשטו בעת החסרון אמנם בשעתא דזווגא דסיהרא אשתכח. בנהירו דשמשא פי' ייחוד ברבוי אורה שהוא יום י"ד אז מתבערי' הקליפו' שנתפשטו ומתכנשי כולהו לאתר חד בנוקבא דתהומא רבה לצד צפון כנודע **וקדושי** מלכא אתערו דהיינו תכשיטין שהוא מקשטה והיינו שנקראת ליל מצד הדין שמורים שומרת ומצפה לה' ת"ת לקשטה ואתעבידת לילה ואח"כ נתייחדה ונעשת הוא לה' מקושרת עם הת"ת והיינו אומ' דהא זיוגא קדישא אשתכח והוא שמורים דכולא שבעלה שומרה ונשמרתם גם מהחצונים וכוונ' ר' חייא כי ייחודא דשכינתא בלילה ממש כנזכר:

ור' אחא פליג ואמר בג"כ וגומר פי' מהאי טעמא דאמר די"ד לית כתרין תתאין וגומר לא יספיק טעם זה להורות על הייחוד הגמור כדעתך אלא יספיק לענין שנעשה ביום י"ד תקונא דכולא יר' תקוני השכינה מילה פסח מצות כל אלו הם תקוני השכינה ביום י"ד ובליל ט"ו אשתכח ישובא דביתא שהיא בית והיכל לת"ת ומיישבת הבית בתקוניה אמנם אינם מתייחדים עד אור הבקר וזהו לשון שמורים שפי' המתנה שליל זה היא ממתנת ומצפה לה' להתייחד עמה באור הבקר. ווי לאינון וגומר שאינם מתקנים אותה כדי שתהיה מקושטת כאשר יתייחדו ת"ת ומ' וקראם אריות להורות שהם מצד החסד בפסח פני אריה ויורה על גודל נקמתם נגד הנכרים אליהם ולזה עונש החמץ בכרת

למי שאינו מבני ביתם המתקני' שמחת' גדול עונשתם וזו שאנו אומרים אחר התיקון שפוך חמתך וגומר אבל ישר' קדישין מתקנין ביתא כל ההוא יומא פי' ביום י"ד ועל ידייהו עייל מאן דעייל ת"ת לגבי מ' ובזה יוכרח היות הייחוד ביום ולא בליל ט"ו שהרי עיקר תיקון השכינה וקשוטה הוא בלילה ע"י קיום מצות ומרורים הלל הגדה ד' כוסות ואם היה זווגם בלילה כדס"ד דר' חייא היה לנו להקדי' הקשוט הנזכר ביום י"ד קודם הייחוד כדי שנהיה אנחנו בני בית ולא עלינו יהיה הכעס אלא ודאי הייחוד אינו בלילה אלא ביום. ואינון חדאן וגומר פי' שמחתם שאנו מרננים אינו שמחת החופה אלא שמחתם ישראל שיצאו משעבוד מצרים וספור הנסים הם בכלל תיחוני הכלה לא שמחת ייחודם ממש. או ירצה שמחתם של ישראל שזוכים להיות בני בית כנזכר והיינו אומ' זכאין אינון וגומר או יר' שמחתם של חתן וכלה דשכיחא קודם נשואין מכי רמו שערי כנזכר בגמרא:

א"ר יוסי וגומר ר' יוסי פליג אר' אחא וסבירא ליה שהייחוד הוא בלילה כוותיה דר' חייא ולא מטעמיה שהוא עקם הכתוב קצת ור' יוסי לא אצטריך להכי וז"ש למה לן לאטרחא כל האי פי' להוכיח הענין בראיות מטריחות ולעקם הכתוב גם כלפי ר' אחא שנדחק לומר שהייחוד אינו בלילה שהכתוב מורה בפירוש שיש ייחוד בלילה וז"ש קרא שלים הוא דהא בדא ליליא זווגא וגומר יר' שייחוד הלילה הזה משונה משאר לילות השנה והיינו או' זווגא עילאה קדישא. יר' מצד בחינת גבורה ועליונה על כל בחינות הזווג. ומאי דקשיא ליה לר' אחא היות התכשיטין בלילה הזה והייחוד בה בעצמו לא קשה מידי וזה אומ' אתער ע"י תכשיטי ישראל ואשתכח אחר כך אחר חצות והכריח זה מן הכתוב שאמר הוא הלילה הזה לה' דייקא דבהכרח משמע שהייחוד בלילה אמנם רישא דקרא דקאמר שמורים לה' דמשמע דמצפה וממתנת אל הייחוד לאו הכי אלא יתבאר ממה שאמר הכתוב שמורים לכל בני ישראל והתם ליכא לפרושי שהיא ממתנת לבני ישראל אלא מא"ל מאי שמורים תרין וגומר פי' שמ' הנק' שמור מעוררת הייחוד וז"ש זווגא דסיהרא בשמשא ולכך גם הוא נק' שמור שהיא הגורמת ושניהם נק' שמורים תרין זווגא דסיהרא בשמשא. ופי' לכל בני יש' פי' דהא מכאן ולהלאה וגומר הכוונה עד עתה היו בתוך הקליפות אמנם מכאן ולהלאה שנמולו נכנסו ונקשרו בשמא קדישא כנזכר לעיל ואפי' אתאחדו אחיזה מועטת בתחלה ואח"כ נקשרו קשר חזק בכל השם כולו והיינו שמורים וגומר ת"ת ומ' יחד. וע"ד זה נבאר ליל שמורים הוא לה' ת"ת ומלכות יחד והייחוד הזה לה' במקום הת"ת למעלה:

בג"כ בארבעה עשר מתקני גרמייהו וגומר הכוונה כי תיקונם להיותם מבני בית הוא ביום י"ד בביעור חמץ והקליפות וזהו מכלל קישוטי הכלה להעביר גלולים מן הארץ וגומר ומיד בתיקון זה בלילה הם בני בית ונכנסים בקדושה וז"ש ועיילי ברשותא קדישא כדין מתעטר וגומר תדע שהרי בליל פסח חייב אדם להראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים והוא בן חירות והחירות הוא מהבינה ואם אין ייחוד בלילה חירות מהיכן שהרי החירות מייחוד ת"ת ומ' ומתעטרין בעטרא דאתי מאימא עילאה כאו' צאנה וראנ' וגומר אחר שהחירו' נמצא מאימא יוכרח שכבר נמצא הייחוד ונתעטרו מאימא ונשפע החירות למטה והיינו שמורים לכל בני ישראל שהוא הייחוד הבא על יש' ולהראות זה בעי בר נש לאחזא' גרמיה וגומר כדי שיהיה מרכבה:

א"ר יוסי הני ד' כסי דההוא ליליא אמאי. כלומר מה טעם בנס לרמיזתם ארבעה גאולות והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי והם בריש פ' וארא. ואין לפרש שהחברייא אמרו ד' גאולות הנזכרות בפסוק בלי רמז דלא קטלי קני באגמא נינהו. אבל שפיר הוא בספרא וגומר פי' האריך בענין בטעמו יותר ואמר שטעם אל ד' כוסות הוא לרמוז אל הייחוד הנמצא בלילה הזה והוא הפך ר' אחא. וזווגא הוא בארבעה קשורין דאינון ד' דרגין שהם ד' אותיות יהו"ד שהם י' חכמה ה' בינה ו' ת"ת ה' מ' שהם סוד זווגא בד' קשורין שהד' אותיו' יתקשרו ביחד יו"ד בה' י"ה בו' יה"ו בה' מ' הכוללת הכל וכן יתייחסו ד' כוסות. דאינון ד' דרגין ד' מדות ולא מתפרשי דא מן דא בסוד יהו"ד נקשר יחד כד זווגא אשתכח דהיינו סוד קרבן ליהו"ה כדפי' בפ' ויקרא. ואנן חדוותא דילהון אתערנא דהא זכינא בהו שכבר הם נקשרות הפך סברת ר' אחא. דמאן דאחיד בדא מ' זכי בכולא כי המלכות בה קשר כולם. ובעינא למעבד שמא בכולא ירצה השם בכל אותיותיו דהיינו ד' כוסות בד' אותיות. והשתא קאמר למה נקראו ד' גאולות שאין החכמה בגלות וכן הבינה לז"א שנקראות גאולות מפני המ' שהיא באמת עם ישראל בגלות והיא גאולה על ידי ו' שגואל ה' ונק' גאול ה' ולפי שאין כח בו' לגאול אלא ע"י שאר אותיות העליונות וז"ש ודא לא אפיק נהורא אלא באינון תרין דרגין דעליה שהם י"ה חכמה בינה שמהם החירות ולזה ישתתפו כולם בגאולה ויקראו ד' גאולות:

ר' יהודה שאיל וגומר מאי דכתיב שאור וגומר פי' כיון שאיסור החמץ כל ז' והשמחה כל ז' א"כ למה אין ההלל גמור כל ז'. והענין שההלל בו ב' עניינים ניסן של יש' כאו' בצאת יש' וגומר והב' מפלתן של האומות והכנעת הקליפות כאו' ה' לי בעוזרי וגומר לא לנו ה' לא לנו וגומר וגם כן בפסח תרוייהו שכיחי ביטול הקליפות דכתיב שאור וגומר ושמחה בגאולה והנה ההלל גמור מורה מלוי הלבנה והעדר החצונים שהם בסבת העדר

אור המ' וא"כ כיון שביטול החמץ איכא ז' ודאי מילוי אורה כל ז' וזה הוסיף באו' שמחה ז' שמורה ג"כ תוספת כנזכר א"כ למה אין הלל גמור כל ז' ועם היות שאינ' ימים טובים כל שבע' שהרי חול המועד אינו אסור במלאכה עכ"ז לגבי איסור שאור ולגבי שמחה בכל ז' היא ולאו במלאכה תליא מלתא אלא בחדוותא שהשמחה מורה על מילוי הלבנה והראיה שהרי סיכות אשתכח ח' יומין הלולא עם היות ו' מהם חול המועד:

שפיר קאמרת שההלל תלוי בשמחה אבל השאלה ידיעא הוא דהא הכא בפסח לא אתקשרו יש' בכולא פי' בכל האצילות כמה דאתקשרו לבתר אחר טהרתם וקבלת התורה.

בג"כ בההיא לילא זווגא אשתכח דהיינו הלל מ' גמור שהת"ת עמה ומאיר לה אמנם כשבאו יש' לידבק לא נדבקו אלא במ' לבד ומטעם זה היה הזווג בלילה להורות המדו' כול' למטה במ' מדת לילה ויש' אחזו בגובר דהיינו מ' מדת לילה ולא יכלו ליכנס יותר והנה בההוא חדוותא שהוא המדה שנאחזו בה עבדינן בה שלימו דהיינו הלל גמור שאורו גמור. אבל בא נון דרגין עילאין שהם ששת ימים הנשארים ו' קצוות אע"ג דכולהו משתכחי שנתגלו במ' ומטעם זה אנו וגנין בה שבעה ימים עכ"ז להיות הלל גמור דהיינו בהגלות האור לישראל לא היה מתגלה להם שהם למטה ולא עלו וז"ש ועד כען ישראל לא אתקשרו וגומר והטעם ולא אתפרעו וגומר סוד גילוי היסוד ולא קבילו אורייתא ת"ת ולא במה דעאלו ע"י ספירת העומר ומעשה המצות ונכנסו במדרגות העליונות ובפסח נעדרים מכולן:

בסוכות שלימו דכולא אשתכח ביה דהיינו המ' שלימה בכל המדות העליונות בגלוי והיא הלל גמור בכל ז' מורה שכל ז' מדות נגלות ליש' בה. וא"ת סוף סוף לא פרעו לעולם היינו מטעם שאין פריעה אלא בארץ כנזכר בזוהר אמנם בלי פריעה יאחזו במדות העליונות אלא שבפריעה נקל יאחזו למעלה ובלי פריעה יקשה העליה. אבל הכא בפסח לא זכו יש' ולא נמצאו כ"כ בגלוי אבל נמצאו כדמסיק ולזה אנו חוגגים אותה בלי גילוי אור דהיינו ז' ימים בלי הלל גמור וז"ש אע"ג דאשתכחו כל ז' יר' שהם ז' ימים בפסח סוד ז' ימי' עליונים אין דוחק שגלויים במ' לאו בגלוייא אמת הם בה אמנם נעלמים ולזה ישר' הם נאחזו בנגלה ולא יכלו להאחז בנסתר וז"ש דלא אתקשרו ביה כדקא חזי יר' שכבר נקשרו בהם קצת ולכך חוגגים אותם אמנם לא כדקא חזי בגלוי ולכך הם הלל שאינו גמור בענין שנקשרו יש' בכולם ומ' בגלוי אבל בת"ת בהסתר ולכך הם חוגגים ז' והלל גמור א'. וע"ד חדוותא דכולא פי' כל ז' ושלימו דהלילא פי' יום ראשון בגין ההוא חולקא מ' דאתקשרו ביה יש' במילה כנזכר. מ"ט וגומר יר' מ"ט נחלק ענין א' זה לחלקים השמחה

ז' ימים והלל גמור יום א' וזווג לא היה אלא בלילה לבד לז"א כי בהיות הזווג בלילה כל הספי' נמצאו שם במ' נקשרות וז"ש כל קשורא דכולא. ולא בסטרא דישראל שלא היו נאחזים בם הנז' אלא באו הספירות מעצמם אל הייחוד והטעם שבאו כל הספי' מעצמם דכד זווגא אשתכח בה במ' משתכחי אלין תלת דרגין פי' חג"ת שבהם נכלל כל האצילות. והשתא ניחא היות הלל גמור אפילו בלילה משא"כ בשאר המועדים מפני שלמותה שהזיוג בלילה וביום כי עיקר ייחודו ושלמות מדת לילה במדת יום. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ולא אקרי גואל אלא דרגא אחרא וגומר עיין פ' תרומה דף קנ"ו ע"א שם ביארנו זה ע"ש: ח"ל שפיר קאמרת כוונת התשובה היא כי למה שלא פרעו לא נתגלה יסוד ולא עאלו ביה רק בשכינתא לחודה וזווג זה שאני משאר זווגי דפה אתגלגל הזווג למטה ושם בשכינתא נתגלו הז' ולכן לא אמרינן הלילא אלא ביום ראשון והוא עת הזווג בשכינתא אמנם שאר הימים שהם ז' רמז לז' ספיראן לא אתגליין ולהכי לא קרינן הלל גמור הרומז לכל הז' עד הבינה הנק' הלל גמור. עכ"ל: ויעיין אור הגנוז בס"ד:

דף צו.

אבל לבתר דכל יומא ויומא וגומר טעם למה אין הלל בשאר הימים וישנם בשמחה ואמר דהנה כל יום ויום הוא נמצא בשכינה ולכך נשמח בהם וישר' לא נאחזו בהם וז"א יש' עד לא זכו בהו לכך אין בהם הלל גמור:

הא חזינן וגומר שאלתו מורכבת מכמה שאלות. הא' ז' בפסח ובסוכות ז' ואינם כעין של פסח שהם ז' וי"ט קודם ואחר ובסוכות ז' ולא י"ט באחריתם ואח"כ שמיני וז"ש ושלימו דחדוותא ביומא אחרא. ושבועות שהיה ראוי יותר אל הכללות שהוא במדת הת"ת הכולל יותר בספירות אינם ז' וז"ש יתיר מכולהו וגומר.

מ"ש הכא דאיקרון וגומר למה נתגלה ענין זה הנה ולא במקום אחר. ותירץ טעם למה ענין זה הנה מפני שהיה משבח לישׂ' שכחם בזה וא"ת דלא אשתמיט קרא באתר אחרא לקראם א' לאו קושיא היא שבכל מקום ישׂ' נקראים א' על הסתם כדמפרש **בגין** דכל קשורא דעילאי וגומר פי' ג' ראשון ותתאי ז' מדות או ממש עליונים ותחתונים כולם תלויין בת"ת שהיא נק' עץ החיים וממנו חיים לכל חי. אתקשר במה דלעילא חב"ד ח"ג ובמה דלתתא נה"י ואחר שכולל הכולל אתקשר בכ"י מ' והת"ת עם המ' נק' אח"ד א"ח ד' א"כ על שמו נק' ישראל אחד לתתא. והטעם שלא נק' אחד אלא הת"ת ולא שאר הספי' אחר שכולם נקשרים יחד הטעם הוא להיות נמצא במדה הזו ג' עניינים שלא ימצאו בשאר הספי' הא' אשתמודע מהימנותא ע"י היא הודעת ופרסום האלהות לתחתונים שהוא עיקר ההנהגה לכל העולם. ב' וקשורא שלימא דהיינו קשר עליונים ותחתונים

בו שהוא האילן וכל הספי' והנבראים ענפיו. ג' הייחוד עילאה קדישא דהיינו ייחוד ת"ת ומ':

יומא דא קשורא וגומר כי כיון שיום זה ענינו לרמוז הת"ת שבו מתן תור' נמצאו בו מעלות הת"ת הנז' שהם קשורא דמהימנותא קשורא דכולא וכתיב עץ חיים וגומר וג' בחינות הנז' נרמזו בפסוק זה. א' עץ חיים שהוא משלח חיים לכל בהנהגתו. ב' או' היא מור' על האחדות מדלא קאמר הם. ג' למחזיקים דהיינו היות כל עילאי ותתאי אחידן בה כנזכר לעיל וז"ש אילנא הוא דאיקרי אחד בגין אינון וגומר פי' כי מלת אחד תורה על אחדות הענפים אם כן או' היא למחזיקים יר' דאיקרי אחד בגין אינון וגומר ושיעור הכתוב עץ חיים היא דהיינו אחד למה למחזיקים בה פי' מפני אותם המחזיקים בה ומתאחדין עמה נקר' אחד. דהא הכא אורייתא דאקרי אחד פי' הנה אמר הכתוב שהתורה נקראת אחד וזה בלתי צריך שהרי ידוע לכל שהתורה נק' אחד אלא ודאי הכוונ' לה רות שהיא נק' אחד גם למחזיקים וז"ש וע"ד בגין אינון וגומר.

ועץ חיים אחד הוא אקרי ודאי פי' כי גם מלת עץ חיים יוכיח שנק' אחד דהיינו מלת עץ הוא שם היחיד ומלת חיים הוא כנוי אל הרבים מורה היות ההכנה בגין דכלא ביה היינו היות הכל מיוחד ביה.

ויומא דיליה שבועות אחד ודאי קשורא וגומר פי' ראוי שיהיה יום אחד ובהיותו יום אחד יורה על קשר כל הז' עמו כדפי' לעיל כי היותו נק' אחד יורה על הרבים המיוחדים עמו גם היות יום א' שבועות יורה על זה מפני שהוא אמצעיתא דכולא פי' יום שבועות באמצע פסח בחסד וסוכות בגבורה כאו' ועץ חיים בתוך הגן וכבר פי' שמלת עץ חיים מורה על רבים המיוחדי' באחד. ואומ' בתוך ממש באמצעותא והקצוות סובבים אותו והוא בתוכם ומורה ג"כ היותו אוחז בקצוות וז"ש ואחיד לכל סטרין והיינו בתוך שהעץ אוחז ומתווך וג"כ מורה היות הקצוות אוחזים בו וז"ש ואתקשרו ביה והיינו בתוך הגן שהגן עצמו מוכתר סביבו. ודא הוא שבחא וגומר יר' היותו יום א' הורה על זה הורה על מעלת התור' הקישרת המדות העליונות והורה על מעלת האצילות והקשרים וז"ש שבחא דמהימנותא. וג"כ הוא קשורא דכולא שהתור' והייחוד לנאצלים ולישׁ' עמהם הכל א':

א"ר יצחק וגומר ר' יצחק הוסיף על דברי התנאים הקודמין דכולהו סבירא להו שיש זווג בליל פסח מש"כ בשאר הלילות שבעולם ולזיא חדוותא ושירתא זמינין ישׁ' לשבחא לקב"ה בגאולה העתידה כהאי וגומר כמו שבפסח שהיא לילה ידוע בין שאר לילות

השנה והטעם דכ"י בלילה הזאת אתקדשת מהחכמ' בקידושא דמלכא כן עתיד בגאולה העתידה וז"ש השיר דהיינו שיר חדש יהיה לכם כליל התקדש מהקדש העליון חג מ':
וביום הבכורים וגומר ר"ש פתח אז וגומר זכאה חולקהון משאר עוסקי מצות שעושים ואינם יודעים מה עושים אמנם עמלי תורה ידעין אורחוי דקב"ה והם ענייני התורה הם ממש דרכיו וכל העומד על התורה עומד ממש על דרכיו. וגם כן העוסק בה בהשכל' התורה הוא ממש העסק בשמו ולכן אתאחדן בשמיה כל יומא שעוסקי מצוה הם למטה בכינוי שמו דהיינו מצוה מ' ותורה ת"ת ועוד שעוסקי מצוה אינו תדיר אלא בשעת קיום המצוה אמנם אלו אתאחדן בשמיה כל יומא מפני שעסק התורה יומם ולילה. ואותם שאינם לא בתורה ולא במצות עלייהו קאמר ווי להון לאינון דלא משתדלי וגומר לית לון חולקא בשמא קדישא בעוסקי תורה וכ"ש שלא אתאחדן ביה בעוסקי תורה. ולא תאמר שבג"ע ילמדוהו מה שחסר מאן דזכי וגומר דובב וגומר ירצה שאפי' עסק התורה שהצדיקים עוסקים בג"ע הוא ע"י מה שעסקו בעול' הזה והיינו דובב וגומר כדפירשו רז"ל:
ת"ח עד השתא יר' מיום ב' של פסח עד יום שבועות אקרי בו יש' פי' נמשך ענין קרבן העומר והעד ספיר' העומר שסופר והולך עד שבועות ומצא תמיד מתעסקין והולכים בתבואו' הארץ היא מ' ותבואתה היא שעורה לשון אשר בשערה ישופני וז"ש תבואת הארץ ודאי ואתעסקו ביה בעומר בעת קצירתו ותקונו כנודע והיה מורה ודאי עסק שהיו מתעסקין במ' ומתקנין ומנקין אותה מכל הקליפות סובין ומורסן ולכך היה מנופה בי"ג נפה. ואתקשרו בההוא קשורא פי' שמורה היות יש' נקשרים בפסח עם המ' לבד.
ואע"ג דדינא אשתכח פי' כי מדה זו היא מדת הדין וכ"ש במציאות שעורים כנזכר עכ"ז אין דינה דין חזק אלא דין רפה הראוי להנהגת העולם וז"ש דינא דעלמא וגומר ואתקריב שעורים ולא חטים שהם רחמים הכוונה בזה להורות בגין דאיהו קדמאה וגומר דהיינו במדרגה ראשונה מ' שבמ' עצמה והיא שעור' ודין שעדיין לא נקשרו ביסוד שבמ' מפני שלא פרעו.
אמר קב"ה וגומר הכוונה שיש' מלמטה מעוררים המ' אל הייחוד דשעורי' דהיינו מיין נוקבין והשפע מלמעלה מן לחם מן השמים מיין דכורין. והנה התעוררות הזה לא יהיה תמיד אלא עד כען עד יום הבכורים שישראל מסתלקים למעלה ומעוררים מבחינ' התור' דהיינו חטה כ"ב אותיות התורה. קמח שעורים מצד הדין והיא הנק' קנאת חסר והיא אזהרה לכל הנשים שלא יקלקלו שאם יקלקלו היא נפרעת מהם. קמח שעורים מצד הדין זמינא לקרבא היא נטהרת ומתקרבת אל הקדש ומקבלת דין ויורדת למטה ועושה הדין

במקולקלת: כ"י לא שקרת להשפיע לחצונים אם לא ע"י בעלה וזאת פוגמת בה ומשלטת החצון שם לכך היא מתנקמת ממנה ומענשת אותה והיא מתמהת עליה ואומרת אפשר שאשה היא מקלקלת תחת בעלה וכך שיעור הכתוב זאת תורת הקנאות פי' דין זה הוא על ידי המ' הנק' קנאת חסד והטעם שהיא תיוהת אפשר אשר תשטה אשה תחת בעלה אישה. מהרמ"ק זלה"ה:

דף צו:

עשרון פי' עשירית האיפה דהיינו שלמטה עם קליפותיה הם עשר מדרגות דהיינו ג' סאין איפה שלימה היו עושין עד דמטא לרחיאן דגרוסות ומשם פוחת והולך ע"י מה שמנקין אותה עד שלא נשאר אלא עומר עשירית האיפה ע"י היותה מנופה בי"ג נפה יורה על נקיותה מהמדרגות הנפרדות החתיה ומהחצונים הרודפים אחריה לאונסה ח"ו ועכ"ז היא טהורה ונקיה ולכך יוצאת מכל המדרגות עומר נקי מנופה בלי קליפה וכיון שזו היא מדתה היא נפרעת מן הארורה הזאת שלא שמרה עצמה מהנחש הסנאי הכרוך אחריה ופגמה מקום טהור:

ודא שבע שבתות הכריח מלשון הכתוב תמימות שכל ז' שבתות הם במ' מדלא קאמר תמימים והיינו שהיא מתקשטת בה בעצמה מז' ספי' דהיינו היותה בת שבע פי' מדה א' כלולה משבע מדות ואותם הז' כלולות שבעה דהיינו מ"ט ימים מ"ט פנים טהור כולם במ' וכן מונה והולך עד שמקשטה ומגלה פן אחר פן מעלה אחר מעלה:

לבתר דסלקין ז' שבתות דהיינו שהיא מקשטת בקשוטיה אלא דהיינו סימנין דדכורא סימנים דאורייתא הנדרשת במ"ט פנים אתא מלכא שהוא יום מתן תורה לאזדווגא בה בכ"י שהיא מקושטת כנזכר. וכדין אתעטר מלכא כענין צאנה וראנה בנות ציון וגומר בייחודא שלים ולא כמו בפסח שהיה הייהוד למטה מפני שישר' לא נתקנו כנזכר. ואשתכח אחד לעילא במציאות הנעלם בג' ראשונות ובמציאותו התחתון בת"ת ומ' או ירצה בעולם עליון ובעולם תחתון שהכל מכירים אלהותו כענין ביום ההוא יהיה ה' אחד וגומר. וכד אתער או נ"א אתעטר ע"י היותה היא מקושטת אל הייחוד ומטא זמניה דאורייתא שמתייחד ת"ת עם מ' להשפיע תורה לישר' שייחוד יום שבועות מוליד תורה, כל אינון אילנין היינו בעצרת נדונין על פירות האילן וע"י היסוד שנעשה נגזר עליהם לטובה לכך האירו מלמעלה ובכרו פרים דומיא דאילן העליון שאז ביכור פיריו במ' ויש אילנות קודמין לזה שמבכרין פירותיהם והם כקבות כמו השקדים וכיוצא והם כשעורה שזמנה בפסח דנדונין על התבואה אמנם בעצרת על פירות האילן לכן המנחה חדשה מן החטה דסלקא כ"ב ועד שבועות אין פירות האילן מאירים בסוד הייחוד כנזכר ומשם

ואילך המ' מתתקנת בכל מדרגותיה בייחוד ולכך משם ואילך מתחיל אדם להפריש ולסמן בכוריו מז' המינין ולכך אומרים שירה שכבר האירו מלמעלה מצד הת"ת המשפיע עליהם ולכך הלל כפול שירתא מצד המלכות שבחא מצד הת"ת:

בשעתא דמלקטי לון למצות הבכורים הם משוררים או' יש' המלקט אושר העולם הממונה עליהם בסוד פרק שירה ועיקר שירתם אל הייחוד ה' ת"ת בשמים ודאי הכין כסאו מ' בייחוד ובזה ומלכותו בכל משלה להשפיע בשרים הממונים על האילנות. ה' בהשמים חסדך ת"ת מטה כלפי חסד. ואמונתך מ' עד שחקים דסלקא על תרין שמהין נ"ה בעת הייחוד. שירו לה' שיר חדש שירו יחדו לה' ת"ת המ' שהיא שיר חדש כדמסיק. החם מנחת קנאת פי' העומר שהוא קודם ייחודה היה שעורים מצד הדין הרפה ולכך היא נק' קנאת אבל בעת ייחודה ביום שבועות שהיא לבנה בחדושה היא נק' מנחה חדשה. חדושא דכולא שכל אשר תחתיה הם מתחדשים בחדושה. קשורא דעילא ותתא פי' שמתייחדים ומתקשרים במ' הנאצלים העליונים והנבראים התחתונים והיינו כי מכח כל הנאצלים העליונים שהם נותנים שפעם בה והיא מולידה כל הנבראים התחתונים ומוציאם לארץ נמצא בעלות הנבראים אל המ' בסוד ההיכלות כנזכר בפרשת פקודי וירידת הספי' אליה נקשרות אלו באלו. קשורא דמהימנותא שכל הספירות נקשרות בייחוד ת"ת ומ' והכל נעשה אחדות א'. וע"ד יעקב שלימא דהיינו זכר ונקבה כאו' ויקרא את שמם אדם שלם. אתעטר בעטרוי דירית מאבא ואמא. ואורייתא אתייהיבת שייחוד ת"ת ומ' מוליד תורה:

וכד מטון בכורים וגומר ירצה להיות אלו הבכורים בסוד משך השפע מת"ת למ' בסוד יום הייחוד לכך הוה אמר וענית ואמרת וגומר להורות על שכנגד הת"ת דהיינו יעקב. והענין כי הבכורים מגיעים ליד הכהן דהיינו פירות האילן נקשרות בחסד בסוד ההתעוררות ממטה למעלה ומטון לכהנא שהוא איש החסד ומספר מילין דהיינו פרשת ארמי וגו' על ההוא אילנא דארעא יעקב נגדיי לת"ת כי הוא אילן שיש בו י"ב תחומין. בשבעים ענפין כך נשתלם יעקב י"ב שבטין ע' נפש ובזה נעשה מרכבה יעקב שלימא אל הת"ת. בעא לאובדא ליה לבן ארמאה ויתפגים עלמא בגיניה דלבן שלא יהיה מציאות מרכבה לת"ת בעולם התחתון וקב"ה שזיב ליה כאו' השמר מדבר עם יעקב מטוב עד רע ואח"כ אתעטר בעטרוי שהם י"ב תחומין וע' ענפין וז"ש כמה דאוקי'. וטעם סיפור הענין הזה על הפירות בגין ההוא אילנא שהוא מושך שפעו בעוה"ז בסוד הייחוד כנזכר שלא היה הת"ת משפיע בעולם אם לא מפני מרכבתו ולזה בפירות שהוא השפע של הת"ת הנמצא

בעולם יספרו נסים שעשה הת"ת לישראל מרכבתו שימצא בעולם כדי שישפיע בעולם וז"ש בגין ההוא אילנא ת"ת דכל קשרא דמהימנותא ביה תליא ולזה יספר שבחו כנזכר.
מ"ט בגין דחדתותי וגומר קשיא ליה מלת חדשה שחוזר למ' דאתחדשת ולפי הנדרש הת"ת הוא המתחדש שחידוש המ' הוא ביום ר"ח כנודע לז"א שאף בזמן חידוש שאר המדות עיקר החידוש הוא אל המ' וז"ש בגין דחדתותי דעילאי ותתאי הספי' העליונות ואפי' התחתוני' עד האילנות הגשמיים והאמצעי בין אלו לאלו היא המ' וז"ש וחדתותי דסיהרא ועם היות שחדוש הלבנה בר"ח ובכל זמנא שיש איזה חידוש בספי' העליונות עיקר החידוש אינו אלא למ' וז"ש ובכל זמנא חדתותי הוא דסיהרא והיינו במשל למלכא וגומר כדמפרש ואזיל. למלכא חכמה דהוו ליה בנין ו' קצוות וברתא מ' שהאציל ע"י הבינה אימא עילאה. אתקין סעודתא סוד מקראי קדש דהיינו ו' קצוות עולים אל הקדש שם הם אוכלים שפע הדק המתחדש להם מן הקדש.
ולא אשתכחת ההיא ברתא שזמן חדושה היא בר"ח או ביום שמיני חג עצרת לכך הם קודמין אליה. כד אתת אחרי הארתם מן הקדש היא תובעת משאת מאת המלך שהם תחלה אוכלים על שלחן המלך והיא לא תמצא שם מפני שהם עליונים עליה והנה אין חכמה משפיע בשש קצוות שלא תשפיע ג"כ חלק למ' כי ישפיעו לזכר חלק הנקבה ואח"כ למטה ישפיעוה ו' קצוות שני מיני שפע א' חלקה שהוא מנתה מאת המלך אביה וחב' מנת בעלה שכל טוב אשר בידו היא היא האוצרת אוריו נמצא בידה תרין חולקין והיינו חדתותי דילה בכולא שכשהם מתחדשים היא מתחדשת אלא שהחידוש ההוא בפקדון בידם וכולא יהבין לה חולקין בייחוד כנזכר.
דכולא זמינין לה וגומר אעפ"י שהייחוד אינו אלא עם הת"ת עכ"ז תכשיטין מקבלת מכולם:
ת"ח בשעתא דמלכא ת"ת אתעטר בעטרוי ע"י החכמה והבינה חדוותא דכ"י שהיא מאירה ומתקשטת באורה והיינו חלקה מלמעלה. וכד אורייתא אתייהיבת והיינו יום הייחוד עצמו. אתעטרת כ"י בעטרין ע"י הייחוד הוא משפיע אליה ממש להתעטר כמוהו מחלקו והיינו תרין חולקין דאמרן. ובגין דכל קשרא וגומר יר' כל האצילות הוא נכלל בת"ת יום א' דהיינו א' כתר ח' הם שמונה ספי' ד' מ' והכל נקשר ומיוחד אחד וז"ש יום א' ודאי בכ"י כי לא לבד הזכר כולל כל הספי' והנקבה כוללת אותם יחד נק' אח"ד וכולם יחד תורת אדם א' והיינו סוד רישא וגולגלתא ומוחא וגו' כדמפרש ואזיל א"כ אל הייחוד שהוא גדר מלת אחד יחוייב שיתייחדו כל הספי' וז"ש ועל דא אתקרי כולא אחד וכד אזדווגת וגומר:

ת"ח כתיב ביום השמיני עצרת וגומר אלא בההוא אתר דכולא וגומר פי' ת"ת שהוא המייחד אל כולם ובו מתקשרים ומתקבצים והיינו עצרת רמז לת"ת המקבץ כל הספי' ועיקר ייחוד זה הוא בזווג עם המ' לכך נק' היא המ' ג"כ עצרת במקום אחר עיקרו בת"ת: ואי תימא וגומר קשיא ליה כיון שאין ייחוד אל הת"ת עם המ' אלא ע"י קבוץ זה וגם נמצא בימים אחרים בשבועות למה יום זה נק' עצרת יותר משאר הימים ותירץ אלא בכל אינון וגומר פי' בשאר ימי החג היה שמחת הענפים שהם קיבוץ ז' ספי' הכלולות בו לכך אנו מקריבין ע' פרים לפרנסת שבעים שרים שהם בחוץ הנתלים ויונקים מז' ענפים כל א' כלול מי' ובעצרת הוא עצם הת"ת הכולל הוא הקיבוץ ההוא ומייחד אותו ובשמחתו לא יתערב זר דהיינו היותו ממש מושך משך השפע אל הנקבה מ' והיינו אורייתא דקאמר תורה שבכתב ושבע"פ דתרוייהו כחדא נינהו. מהרמ"ק זלה"ה:

דף צז.

ובג"כ ההוא יומא דעצרת חדוותא דאורייתא פי' ומפני זה נהגו לעשות שמחת התורה וסיומה והתחלתה ביום זה מפני שראו הקדמונים שהיום הזה סודו רמז אל עצם התורה כנזכר ואין בו חלק לשרים ומה שנק' עצרת אין הכוונה שיתקבצו כל הענפים והשרים ויש להם חלק בו ח"ו אלא הכוונה שבהיות שמחת הגוף הכולל כולם שמחת כולם היא שהוא המייחדם אמנם עתה הוא יום א' לכח הכולל את כולם בייחודם יחד עמו ושלילת השבעים שרים היונקים מהענפים שא"א שמחה אליו אלא בייחודם יחד וז"ש ובשעתא דמלכא אשתכח כולא אשתכח ביה והנה למדנו טעם עצרת ויום שבועות שחגו יום א' ג"כ נקר' עצרת וז"ש וע"ד תנינן בעצרת יום שבועות על פירות האילן שהוא האילן הכולל כל הענפים כנזכר והכרחנו משמיני חג עצרת וע"ד תנינן וגומר בלשון המשנה נמשך עד א"ר אלעזר. מאי שנא הכא חמץ וגומר כי חמץ ושאור בכל מקום הוא בקליפות ולהכי קשה כיון (שיום) שביום שבועות הוא ייחודה עם הת"ת והיינו או' כנסת ישראל והיינו ג"כ סוד לחם אין לחם אלא אשה וזה אין ראוי שיהיה שם חלק לחצוני כלל דהיינו חמץ. ותירץ אלא בגין דכולא אחידן בה פי' כי המ' היא בעצמה כוללת כל הנמצאים למטה טובים ורעים ואין הכוונה שתכלל החצונים ממש ח"ו אלא הכוונה ששורש החצונים הוא מצד השמאל סיגי הזהב בסוד הטוהר אחוזים וכן ג"כ הת"ת המתייחד עמה ביום זה הוא כולל כל הענפי' שהוא בחי' עצרת בחי' אילן הכולל ענפי' רבי' וז"ש וכן באילנא דהא באילנא אחידן ענפין פי' ע' ענפים שבהם נאחזים ע' שרים כנזכר וטעם אחיזתם באילנא אחידא דינא וכיון שהוא כולל ענפי הדין בכללם ג"כ דין החזק עם תנאיו דהיינו אחיזת החצונים ויניקתם וז"ש בכל סטרין.

ובגין דהאי אילנא וגומר הענין שהאדם שהוא סוד הת"ת חטאו ע"י יצה"ר ופוגם באדם העליון ותיקונו בקרבנו באדם העליון כאו' קרבן לה' ומתכפר לו ע"י מה שהת"ת מתקן הפגם ולזה אמר הכתוב ממושבותיכם דהיינו יצה"ר שהוא בבי מותביה דבר נש תביאו לחם דהיינו מ' ולכך יצה"ר בא שם ירצה בשורשו המתוק כיון שכפרתו ותיקונו ע"י השורש השקוע ליצה"ר שם כנז':

א"ר אלעזר יחס הענין כאן שהוא עוסק בת"ת היאך הענפים התחתונים משתרשים בו כנז' ואמר מהאי אילנא אתזנו כל שאר אילנין שהם הענפים הנז' כי כל שר יש תחת ממשלתו כמה שהם פרטים. והוא אשתרשא יר' שמהבינה נמצאו כל ההויות דינים או רחמים וכולם מתפרנסים ממנה שהאילן ממקום גידולו מתפרנס וכיון שהת"ת נשרש בבינה בהכרח נוטל ממנה כל בחינותיו להויות שהם מרות או מתוקות. ואו' שתול על מים על נצח והוד שהם שקתות המים וכיוצא ושם שתול הת"ת אמנם נטוע ראשונה בבינה וז"ש יובל ועל יובל היא החכמה על הבינה וז"ש אשתרשא על חד נהרא וגומר.

וע"ד מפני בחינה זאת שיש בת"ת כתוב בתורה הרמוזה אליו עץ החיים היא ירצה עץ ואילן להורות על בחינת השתרשו בעץ. חיים שהוא משלח חיים מצד החכמה והבינה בעלי החיים למחזיקים בה לבד למרחוק דהיינו הענפים האחוזים בת"ת כנודע ותומכיה מאושר פי' התומכים בה ומוקרבים אליה יותר מאושר הם נשפעים מהבינה כי כל לשון אושר ואשר בבינה כאומרו בלאה באשרי כי אשרוני בנות והיינו בייחודה עם החכמה כנזכר בפרשת אחרי מות:

וספרתם לכם וגומר מאי קא מיירי קשיא ליה תרי סימנין למה דמחרת השבת היינו יום הביאכם: הוו ברשותא אחרא שהדר בח"ל דומה כמי שעובד ע"ז כ"ש שהיו בגלות מצרים משועבדים תחת יד השר והם קלקלו יותר בכמה מיני טומאה וז"ש והוו אחידן במסאבותא כמשז"ל משכו ידיכם מע"ז. עאלו בתולקא קדישא וגומר פי' שיצאו מהטומאה אל חלק קדוש שהוא מ' שבמ' לא ביסוד דמ' וכ"ש ביסוד ממש כי עדיין לא נכנסו יותר כי לא פרעו עדיין כנז"ל. מהרמ"ק זלה"ה:

דף צז:

פסק מסאבו מינייהו וגומר היינו עזיבת החטא לבד כמשז"ל משכו ידיכם וגומר והיינו שפי' מכל צד טומאה הדבקה עמם:

כיון דעאלו יר' סמוך לכניסה מה שבין עומד בחוץ לנכנס.

אוף הכא לכם לעצמיכם שאין ספי' זו כדי להכנס אל גבול בעלה כי עדיין אינה ראויה אליו אלא עד אחר ימי לבונה שתבא במים ולכך לה לעצמה בגבולה היא סופרת

מעלותיה ועולה במציאות עצמה וכן יש' עדיין אינם אחוזים בגבולות ית' אלא במדרגות יש' עצמם שהם בשכינה כ"י וסופרי' מעלתם וכן מעלותיה ועולים והולכים.
ולמה יר' שהענין כיון שאמרת שכבר נכנסו אל הקדושה כבר הם טהורים ודבקים בקדושה ואם עדיין צריכים טהרה שהם טמאים היה ראוי שימנו הספי' קודם מילתם וכניסתם לקדושה ותירץ בגין לאתדכאה יר' קודם המילה א"א אלא צריך שימולו ואח"כ יספרו בגין לאתדכאה במיין עילאין קדישין ואם לא היו נכנסים במילה קצת מדרגות הקדושה לעולם לא היו יכולים לטבול במים עליונים שהם פנימיים הרבה כדמסיק לכך הוצרכו ליכנס קצת בקדושה ע"י המילה כדי שאחר הספירה יזכו למים עליונים שהם פנימיים הרבה ליטהר לקבל התורה וזהו טעם למה מילת הגר קודם לטבילתו. כתיב וספרה לה וגומר פירוש ולסגי שבעת ימים כדהתם.
בגין למזכי וגומר הענין כי ז' ימים הם במ' הכלולה מז' מדות וז' שבתות הם בבינה יובל ואי הוו מנין הימים ז' לבד הוו מתדכי מן המ' שכן טהרת אשה לבעלה אמנם יש' כדי לזנות טהרתם מצד הבינה מפני חוזק טומאתם הוצרכו למנות שבועות כדמסיק שהיא נק' מים חיים כמו טומאת הזב דלא סגי ליה טהרת מקוה שהיא מ' אלא מים חיים שהיא בינה.
על מחנה כתיב פי' אם הכוונה על המן כפשטן של דברים הל"ל וברדת הטל לילה דהיינו המן שהיה יורד חוץ למחנה אמנם או' על המחנה יורה דממש על המחנה ממש היה יורד על עליון לטהרם וצריכים אנו לומר שלא ירד אלא כשנשלמו ימי הספירה דהיינו ליל מתן תורה כשקרבו לפני הר סיני וז"ש ואימתי נחת ההוא טלא וגומר וענין הטל הוא מילוי יה"ו עולה ט"ל והענין כי יו"ד חכמה משפיע בה"א בינה והבינה בוא"ו ת"ת ות"ת יורד ומשקה חלב האם לכל הבנים והקליפות מתבערות מכל הנטיעות דלא אחידן בהו והם נטהרים טהרה שלימה וז"ש על אינון יומין פי' שבעת ימים הנז'. דאתקריאו מחנה שלימו פי' בהיותם שבועות שאז כל א' נכללת בחברתה במחנה שהם עומדים בחברה. ופסקה וגומר על הספי' קאמר שאחיזתם בחצונים בהם נטהרת ואתחברו ביה במלכא פי' שנכללו כולם בת"ת וקבילו אורייתא סוד אתוון מבינה נקודי מחכמה וטעמי מכתר ומשם תורה נשפעת לכל הספי' כאו' נובלת חכמה של מעלה תורה:
וכ"י אחר הייחוד הענפים אל הת"ת אז מ' מתייחדת עמו כנז"ל וז"ש ובההוא זמנא כל הנחלים הולכים אל הים בעוד שישראל טמאים העולם העליון פגום ואין ייחוד למעלה. וכשנטהרו יש' נתייחדו כל הספי' וקבלו תורה ונטהרו יש' ע"י הטל ההוא היורד אל השכינה ששם נשמתם של יש' כנודע ואז נשמותיהם של ישראל מתייחדות עם הת"ת

שאנו בני הלולא דמלכא כנודע ואין ייחוד אלא ע"י נשמתן של יש' וז"ש וכולא אתקדשו וגומר.

ת"ח כל בר נש דלא מני חושבנא וגומר פי' חשבון זה מאותן ז' שבתות שהם ז' ספירות הנק' תמימות מפני שכל אחד כלולה מכולם. לא אקרי טהור פי' עם היות שכבר הוא בקדושה שמל וחגג הפסח עכ"ז לא נק' טהור. ולא הוא כדאי וגומר פי' שלא נהג עתה הטהרה הראויה לה. ולאו בכללא דטהור וגומר פי' גם חלק הטהרה שהיה לו בליל פסח או קצת הימים שמנה נאבד ממנו מפני שלא נהג עתה הטהרה הראויה לה' ולאו שלא השלים הענין ואין ענין זה נקנה לחצאין:

ומאן דמטי טהור שמנה הספי' וחשבנה וגומר פי' שלא הפסיק יום בלא חשבון. או ירצה שלא ישן כל ליל שבועות כדמסיק כד מטי וגומר והכוונה כי כל הלילות אנו מונים וליל שבועות עצמו אין מונין ואין הייחוד בלילה כי אם ביום לכך צריך שמירה אל הטהרה שלא תאבד ולכך צריך לעמוד כל הלילה בקריאה ולעורר עיני הלב בקישוט הכלה להיות מבני היכל ליכנס בייחוד עם המלך במסבו. מהרמ"ק זלה"ה:

דף צח.

דאורייתא דבעי למלעי וגומר לאו דוקא דבע"פ לבד שג"כ צריך אורייתא נביאים וכתובים שכן פי' רשב"י בפרשת בראשית אלו הם תכשיטי כלה אנ"ך אמנם הענין שימעט בתורה ונביאים וכתובים וירבה בתורה שבע"פ וכן משמע התם והכא נקט העיקר והצנועים אשר חלקם בסוד התורה אין עסק יפה מלימוד הזוהר במקום מדרש ואגדה:

בגין דיתדכאון כחדא וגומר פי' כי בהיותם נאחזים בה בעסקם בתיקוניה באותה הלילה היא מקבלת שפע הבינה לטהרתה וכולם טובלים בסוד נשמתם עמה וזה סבה שבייחוד הנעשה ביום גם הם בסוד נשמתם נמצאים בו. בריתי אותם שכינתי עמהם ואח"כ מת"ת רוחי אשר עליך להתייחד כנזכר והסבה ודברי אשר שמתי בפיך שבהם קשט וכל הנז' תזכה לך לשנים הבאות ולבני בניך דהיינו לא ימושו מפיך וגומר חוט המשולש ואז מאליו נמשך מעתה ועד עולם. וההוא ליליא דכנסת יש' אתעטרת עלייהו היינו שזכו תחלה לזאת בריתי. ואח"כ ואתיא לאזדווגא וגומר והיינו רוחי אשר עליך: ואח"כ בסוד ודברי וגו' תרוייהו מתעטרי וגומר.

רש"א הכי וגומר תכשיטי כלה וגומר היינו האור המתחדש ע"י הסודות למעלה שהיסוד אור רז אקרי והענין שהבל פיו של אדם בתורה נעשה מלאכים רוחניים ומשתלשלים ממטה למעלה בסדר אבי"ע והם מקשטים הכלה בסוד מ"ן **ואנהיר** עטראה דהיינו אור

המאור העטרות הקודמות אליה כמנהגה בכל עת ייחודה ושוי תיקונהא הם תיקוני עצמה היותה היא מתאחדת בענפיה והענין ששם בייחודם מפרטים כל א' וא' לפי שעור מה שתקן וכן נותנין לו שכרו.

ולית לך בעלמא וגומר מפני שהם מארי קבלה הנק' בנים בסוד האצילות ולכך הם ממשיכים גבוה מעל גבוה חברייא מתקני מפני שכל צורכי השכינה הם מהתחתונים ממטה למעלה. אמנם תיקוני הת"ת הם ממעלה למטה וז"ש ומאן מתקן וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף צח:

חמאת עולימתה' הם הצדיקים בסוד נשמתם המנדדים שינה מעיניהם לקשטה בסודות התורה. ויתדכון לה וגומר מאחיזת הדינים והיונקים ממנה והיינו הארת הבינה וז"ש בההוא אתר דאתקינת פנימה אל הבינה. לבתר נקיט לה וגומר הענין בזה שאין השכינה לובשת ומתקשטת מעט מעט אלא הם מתקנים בתחלת הלילה והולכים ואין השכינה לובשת עד גמר התקונים כל הלילה וז"ש לעיל חמאת עולימתא דקא מתקני עטרהא וגומר לתקנא לון וגומר כאומן שהוא תופר הבגד ומתקנו ואחר גמר יופים מתתקנים עמהם ולזה אימא עילאה אומרת להם לבתר תקינו לה בתכשיטיה כלומר תלבישוה וקשטוה בלבושים שתקנתם וגמרתם תקונם. יתקן היכלא הוא סוד המ' בבחינותיה המתפשטות סוד הר הבית וירושלם וא"י והכל סוד בחינות בה ודאי והיינו יתקן היכלא לכולהו ע"י התפשטות הארתה בזווג בענין שיהיו הם בני ההיכל. כך מלכא ת"ת קדישא מחכמה מטרוניתא מלכות חברייא נשמותם של המתקנים. כחדא כהאי גוונא שאינ' ממש במטרוניתא אלא בכנפיה דהיינו היכל כנזכר ואימא עילאה ג"כ אורה חיפפת עליהם. פועל צדק הכוונה מתקן ומקשט המ' הנק' צדק וע"י פעולתם נקראת צדקה מקושטת ולא אמר פועלי צדק כי כל חד לבדו יש חילוק בין פועל לפועל שיש מתקנים במקרא ויש במשנה וגומר ואין עניינם א' אבל כולם הם פועלים בה. דמשתדלי באורייתא ולא בצפצוף לבד אלא וידעי אורחוי דמלכא וגומר כדי שיהיו יודעים סוד התורה ולא יספיק זה אלא שיכוונו בעשיית המצות וז"ש ורעותא דילהון באורייתא והם בחשקם מכוונים אל החשוקים תדיר. אשגבהו כי ידע שמי היינו התורה שהוא שמותיו של הקב"ה וידע כמו והאדם ידע יר' מייחד שמי ושכינתי בת"ת. וארהו בישועתי הייחוד עצמו שיש לו בו חלק בראש וגומר כנזכר:

בחדש השביעי וגומר מכל שאר עמין וגומר פי' מבין האומות קרב לישר' כמי שבורר גלוסקא יפה מבין המורסן והטעם לסבת הנפשות המסורות מאתו ית' ליש' שהם חצובות

ממקום קדוש. ואארעי בהו כלומר לא מפני מעלתם אז בהתחלה אלא שרצה בהם שאין טעם ברצון. מאתר רחיקא מבינה מהבחינה הנעלמת שבה כדמסיק ואפשר מאתר רחיקא כפשטו מבין עובדי אלילים. סתים יהו"ד גליא אדנ"י. מהרמ"ק זלה"ה:

דף צט.

טיבו סגי עבד וגומר מפני שכבר היו בדורו של אברהם וקודמים אליו צדיקים כמו שם ועבר וכיוצא ועכ"ז לא האציל הקב"ה נשמתם ממקום אצילות כנשמת האבות וז"ש דאתרעי באבהתא והאציל נשמתם ממקום שיזכו להיותם מרכבה אליו וז"ש ועבד להו רתיכא קדישא כי זה היה בהשגחה שיהיו ג' אבות קשר חג"ת מרכבה אל הבינה כדי שחוט המשולש כזה עוד לא ינתק הקדושה מחלקם וכדי שיזכו לזה הוציא נשמת' מתוכיות ג' ראשונות הנעלמות הכלולות בבינה וז"ש ואפיק לון מגו נהר עילאה יקירא וביאר כי הבינה כוללת כל הספי' קודם אצילותם וז"ש בוצינא דכל בוצינין ונתן טעם אל עומק אצילות נשמתן בגין דאתעטר בהו פי' שהבינה בעצמה מתעטרת בהם ע"י מציאות חג"ת הנעלמים וכשיהיו האבות נשמתם אצולה מג' אלה הנעלמות נמצאת הבינה רוכבת עליהם ומתעטרת בהם בענין שקשר זה חזק בנעלמות ובנגלות:

הנהר ההוא דאשתמודע בינה בחינתה הגלויה ונודעת מעולם וגומר דהיינו בחינתה הנעלמת וז"ש בעבר הנהר ישבו אבותיכם ולא בבחינת עבר הנהר הנגלת והמתפשטות אל שאר הספירות מקום שאר הצדיקים אלא מעולם באותה בחינה הנעלמת שבה ויש לך להאמין דטיבו סגיא עבד קב"ה במה שהאציל נשמת האבות מעבר הנהר מעולם כנזכר ואף שלא היתה שם הכנה והראיה סיפיה דקרא תרח אבי אברהם בא וראה מה הכנה היתה לו וא"ת מצד אמו הרי נחור אחיו ועכ"ז שניהם היו עובדי ע"ז ולכך יש לנו להחזיק טובה על הנז'.

ואקח וגומר מאי קא מיירי וגומר קשה לו דלעיל קאמר ישבו אבותיכם אכולהו אבהן והכא קאמר ואקח את אביכם. אלא אברהם וגומר פי' אעפ"י שנשמתו אצולה מצד הבינה כנזכר עכ"ז לקחתיו מצד הבינה וזה שאמר הכתוב ואתן לו את יצחק פי' נתתי לנהר את יצחק שיהיה מרכבה לגבורה יונק מן הבינה:

ת"ח האי נהר וגומר הכוונה הוא לבאר המשך הכתוב כאומ' ואולך אותו פי' לאברהם איש החסד בכל ארץ כנען מדת המ' העניה להשפיעה בחוט של חסד וארבה את זרעו כענין אור מסטרא דחסד זרוע לצדיק כנזכר בפ' תרומה. ואתן לו את יצחק לנהר הנז' כדפי' ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו כי יצחק הוא סטרא דדינא קשיא כדמסיק אע"ג דאיהו לתתא מבינה ולכך מה שיונק מבינה נשפע יעקב מרכבה לת"ת דנפיק מתוך

הבינה כנודע ומצד מה שהדינין מתעוררים ממנה והגבו' יונקת משם הדין ויצחק מרכבה אליה יצא עשו וירש הר שעיר מין במינו וכל זה רצה במה שהאריך ת"ח וגומר נפקין שאין הבינה מוציאה את הבינה אלא הם מעצמם מצד מה שמעוררים התחתונים ואו' מסטריה היינו מצד א' מהבחינה האחרונה שבה הדין יוצא כי כולה רחמים ואתתקפו ביה יר' אף על פי שמוצא הפעולות מפנימה אמנם שם הם רפים כמו עצמות העובר בעודו במעי אמו שהם רכים כעס' רכה ובצאתו לאויר העולם יתקשו כמעיל ברזל כן הם הדינים פנימ' בבינה הם רחמים אמנם בצאתם אתתקפו ביה:

וכד יצחק אתתקף בדינוי מפני שנעלמו למעלה החסד והרחמים ואין מי שימתק הדין. כדין עילאין הספי' ותתאין ההיכלות והכסאות ומלכא ת"ת מצד הבינה קדושא מצד החכמה יתיב על כורסייא מלכות דדינא מפני שאינה יונקת רחמים אלא דין וגבורה ואז כל פועלי הגבורה ומלאכיה הם מתלהבים וז"ש וכורסיין דדינא אתתהנו. דידעין לסלקא שהבינה תסתלק מהגבור' ולא תשפיע אלא בחסד ות"ת ותהיה נפתחת במקורי החסד והרחמים ומיד דין הגבורה נמתק. בשופר שהיא הבינה והקולות מקורי החסד והרחמים לעתק הגבורה כדמסיק והיינו תקעו בחדש שופר בינה ליום חגנו שהיא כסא מיוחדת ליום ת"ת כדי שתתהפך לרחמים.

שופר בינה קרן מ' שהיא דין ואנו בר"ה רודפין אחר הרחמים למתק הדינין ואינם נמתקין אלא מבינה כנזכר: במילין בתפלה ובעובדא מעשה גשמי תקיעת שופר להראות קשר העב בדק והגשמי ברוחני והנסתר בנגלה דהיינו מ' בת"ת והיינו לקשר כל אבי"ע לכך צריך מעשה בעשיה ודבור לרוח ביצירה ומחשבה לנשמה בבריאה ושלשתם באצילות כנודע. שופר עילאה בינה. דנהירו דכולא ביה סוד שרשי המדות הנעלמות בה חסד דין רחמים. אסתלק ולא נהיר. כדין דינין וגומר שהיא משפעת בצד הגבורה לבד והדין גובר בכל הספי' מפני העלם מקורי הרחמים והחסד. וכרסוון אתתקנו לבי דינא שהכל מזדמנין לדון נאצלי"ם נבראי"ם נוצרי"ם נעשי"ם: ודא שופר אילו דיצחק וגומר פי' היא משפעת דין וחוזק בגבורת ועלת אילו לשון ואת אילי הארץ לקח. מהרמ"ק זלה"ה. ועי' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף צט:

ובני נשא תייבין שהבינה מדת התשובה. בעיין לאנגדא וגומר הענין שהשופר היא בינה וקול שופר ת"ת דנפיק מגו שופר כלול חסד דין רחמים אש מים אויר כנודע בסוד כללות החסד והגבורה בת"ת ובעלות הקול הגשמי ממטה למעלה בסוד כוונת ומעשה המצות עולה עד הבינה בהיות נשמת האדם אצולה מבינה ולכך עולה עד שורשו ומעורר

קול פנימי בשופר עליון ומושך ההשפעה הכולל' לג' אבות יחד ונפתחים מקורי החסד והרחמים ונמתק מקור הגבורה כנזכר. לאתערא שופר אחרא בינה כמעשה יש' למטה כן תתעורר למעל'. אינון קלי ו' קולות שהם במזמור הבו לה' והשביעי כולל כל הקולות בבינה או במ' כדפי' בזוהר ותיקונין והקולות הנעשות בשופר רומזות בשש ספי' עם המ' כדמסיק. חילא לרחמי לתתא לחסד ות"ת להכניע הגבורה במקומה וזה ע"י התעוררות הבינה במקוריה וז"ש ואתער שופר גדול לעילא:

וע"ד בעינן וגומר ירצה על דרך זה שפי' עם היות הקולות ענין המצוה השופר בעצמו מקור לקולות ועיקר במצוה ולזה בעינן לזמנא שופר שיש בו כמה דינים שפוסלים אותו מפני שהשופר בעצמו עיקר שאם הקולות היו עיקר מה לנו להחמיר בשופר עצמו אלא ודאי הוא העיקר והקולות טפל דביה כלילן וז"ש ולכוונא ביה בשופר עצמו דביה כלילן קלי וגומר. סליק ובקע רקיעין הכוונה נקט לשון בקיעה מפני שכל ההיכלות וכל אותם העולמות אינם רוצים להניח לעבור כל דבר בלתי אם יבחין ויהי' ראוי לעבור והתקיעה מרוב חזקה ומהירותה בעליה בוקע משל אל מי שעולה בכח שאינו נוטל רשות ולא נכנס דרך פתחים. ואתבקע בין טורין רמאי הם הספירות שנקראו הרים כנודע והטעם שהקול הזה צריך לעבור ולעלות דרך ו' ספירות תחתונות ודרך בם עול' אל החסד ומפני כבוד גבוה נקט בהו ואתבקע לשון התפעל שפי' מעצמו מתבקע. אשרי העם שככה לו שיש לו כח למטה לפעול במצות למעלה. יודעי ולא שומעי ולא תוקעי שהעיקר תלוי בידיעת הכוונה או' יר' לשון הכנעה ויודע בהם את אנשי סוכות והכוונ' מכניעי תרועה וכחות הדין. מהרמ"ק זלה"ה. וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף ק.

ומשתככי באתרייהו שהם בטלים ברוב הרחמים אבל לא נשפעים למטה ח"ו. וע"ד בעי לכוונא לבא וגומר כי העיקר תלוי בכוונת הלב ועם היות שגם שאר חלקי התפלה צריך כוונת הלב תקיעות צריכות יותר מפני כמה טעמים הא' שאינם כתפלה שהם מלות יורו על המדות אלא קולות בלי דבור הלואי עם הכוונה יעוררו. הב' שהקול מעט והכוונה הרבה יותר מדאי מרובה. הג' שהם רומזים במקום גבוה במקורות הנובעי' ממנה מבינה. הד' שהם כחות משבירים הקליפות והדינים והלואי עם הכוונה המרובה יוכלו וכ"ש במחשבה רעה או פוסלת או בטל'. ולרמוז אל הבינה ולהועיל למהדר בתיובתא שאם לא ח"ו יעוררו דינים ויאמר ראו מי בא לשבר הדין ולבטלו בעבירות שבידו. אהדר ההוא שופרא עילאה תשובה כנגד תשובה תשוב ה' ודאי. מעטרא ליה ליעקב בסוד קדושת היום כנזכר לעיל סוד מקראי קדש דהיינו עטורי יעקב והוא המקרא כל האבות אל

הקדש וז"ש ואתקני ליה על כולא שהוא כסא רחמים. וכורסייא אחרא דהיינו הגבורה בכל כחותיה הדינים הנאחזים בה קדושים וחצונים רמיו בערך שהם מתמתקין הדינים והחצונים מתגרשים והיינו מלך בינו המשפט ברחמים והיינו חידו אשתכח בכולא הצדיקים נחתמין לאלתר לחיים והבינוניים מתארך להם עד ישובו וגוזר על הכל אפילו על האומות גזירות טובות והיינו דמסיק ולתקנא כולהו עלמין. מהרמ"ק זלה"ה:

דף ק:

תלת ספרין וגומר הם חסד צדיקים גמורים. ת"ת בינוניים וכמו שהדינים מתבטלים כן אלו הרשעים שתלויים בקליפות הם נחתמין למיתה בשעתם שבה בטל כחם הם כלים מאליהם ונכנסים בנוקבא דתהומא רבה והיינו נחתמים למיתה אמנם צדיקים גמורים שהם רחמי החסד הם לחיים מתפשטין בכל העולם והם גוברים. אמנם בינוניים שהם רחמי הת"ת תלויים שאין ייחוד עם המ' עד החג ולכך תלויים ולא שריין על מלכות:

א"ר יהודה כתיב זכרון תרועה וגומר פי' הכוונה והתשוב' עיקר והמעשה דהיינו התרועה אינו אלא זכרון בעלמא דאתנסיא ביה סיהרא פי' בר"ה כדפי' איזהו חג שהחדש וגומר. והיך אתכסיא פי' היאך אפשר שהיא מתכסת ואינה רוצה לקבל מת"ת ודרכה לרדוף אחר הת"ת לינק. אלא כד קיימא וגומר אלא לאו כמד"א אלא מתכסת שלא לקבל מהדין וז"ש כד קיימא וגומ' פי' כאשר הדין מעכב ברחמים לבלתי יושפע במ' להנהיג העולם והיינו עיבא דקיימא קודם שמשא שהוא הדין המשחיר את השמש ולא נהירי רחמי הת"ת למלכות בסוד סכות בענן לך אז המ' מתכסת לבלתי תינק מן הדין שאינה רוצה לינק מכח הדינים. וע"ד מקמי עובא וגומר ולא כדס"ד דמקמי שמשא אתכסיא. שמשא לא נהיר כ"ש סיהרא ר"ל כ"ש בעד רחמי המ' שלא יושפעו והיינו כסויה דאתכסיא שלא לקבל מהדין שאינה רוצה בתגבורת החצונים ולא נהרא רחמים לתחתונים והענין שהיא היא הדנה את העולם בר"ה אמנם ענין כסויה היא לפי שפגם מעשה בני אדם בה והיא עד על כל העולם להעיד במעשיהם כפי הפגם הנפגם בה והשטן עב שחורה בא להתיצב על ה' להעיד ולהשטין שם בכלל הבאים להתיצב על ה' והיא אז מתכסת שלא להעיד ומסתרת הפגם מעש' בני אדם שבה ויושבת בדין והשטן הרוצה להשטין שם יביא ראי' ויתן עדיו שאין דיין נעשה עד ולכך במה נהיר כולא בתיובתא סוד בינה וקל שופרא המתקן הדינים ומעבירם כנזכר ומיד נושא עון וגומר וההוא אוכמא אסתחיא כנזכר באדרא ואז היא מאירה באור הת"ת והעון מתטהר. יודעי תרועה כנזכר לעיל. ה' באור פניך אור הבינה ושורש הספי' הנעלם בה המאירים ומתגלים בספי':

ת"ח בהאי יומא וגומר יר' שהרוב הוא עיקר בענייניים אלו ואע"ג שאמר שהתשובה והשופר יועיל היינו על צד המעט ייחד ממש אמנם על צד המרובה יועיל להרחיב הזמן א"כ בהאי יומא אתנסיא סיהרא ולא נהיר עד בעשור לחדש דיש' תייבין כולהו ואפילו הצדיקים שאמרנו עכ"ז אין תשובתם שלימה שאין קדושת היום עוזר למו אבל בעשור תייבין כולהו בתיובתא שלימתא. ואימא עילאה בינה שהיתה עליונ' ומסלק' השגחתה בהיותה נוטה אל הדין: תבת שהיא מעצמ' מתרצת אל בניה ושבה עליהם כאם על הבנים והיינו דקיימא לן עצומו של יום מכפר והיא מאירה אפי' למלכות וז"ש ונהרא לה שלא ע"י הת"ת אלא היא עצמה וז"ש והאי יומא משונה משאר הימים נהירו דאימא ממש בלי אמצעי נטלא מ'. ונמשך מזה ואשתכח חידו בכולא שאין ההנהגה בעולמות בת"ת ומ' כשאר הימים אלא דוקא בבינה וזהו ואשתכח חידו בכולא וע"ד ויום הכפורים כדמפרש ואזיל.

יום כפור מבעי ליה פי' לשון יחיד או ימים כפורים לשון רבים. ותירץ כי יום לשון יחיד אהדר למ' ומפני שאורה עתה להנהיג העולם ואור הבינה מתגלה בה לכן כפורים לשון רבים שהמדה א' והאורות ב' וז"ש דתרין נהירו נהרין כחד וגומר. ויום היא המ' וז"ש והאי יומא מנהרא עילאה נהיר ולא ממקום הייחוד ובג"כ בכסא וגומר פי' בכ"ס ה' שהיא מכוסה עד יום חגנו שהוא יום הכפורים:

ר' אבא שלח לר"ש וגומר הכרח למה שפי' ר' אלעזר דלית ייחודא ביום הכפורים כדמסיק.

א"ר אבא בראש השנה אתברי אדם היינו מיד אחר שברא הקב"ה את עולמו מיד דן אותו וקבץ כל בתי דינין לפניו והושיבן ודנו את העולם. וכשבא לדון את האדם על חטאו אז עמדו לפניו אדם וחוה ונחש וגזר על כל א' גזרתו ואדם תב בתיובתא והצדיק עליו את הדין ונתחרט על עונו והיינו תב בתיובתיה וקביל עליה שמיד נמשך הפגם למטה ונתייחדות המדות למעלה והוא קביל עליו לענין שיש שעור קצוב לעונו עד יתקן הקב"ה את עולמו ויחזור. העולם אל מה שהיה קודם חטא אדם הא'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קא.

את תהא סימנא לדרי דרין יר' כמו שחטאו פגם כל הדורות גם תשובתו תקן שבכל דורות הנמשכי' אחריו הקב"ה יעמידם ביום ההוא בכל שנה בדין וישובו ויקבלם וז"ש ואי יתובון והסימן הוא שתקובל תשובתם אפילו בשעת מושב הדין ואחר שבאו עדים מי שיודה ויפטר הוא חידוש גדול וזהו סימן גדול לבניו שלא יתייאשו מהתשובה אחר שכבר באו עדים ונגזר הדין אם לא יתבטל הגזרה בערך הגוף תתקן בערך הנפש כענין

אדם א'. ואיקום וגומר וזה ענין גדול שאם היות כל הנבראים נפעלים ממאמר פיו ית' עכ"ז בכח תשובת בני אדם מקימין המלך מעל כסא הדין ומושיבו בכסא רחמים וז"ש ואנא איקום מכורסיא דדינא בינה המשפעת בגבורה החזקה ואתקיים בלי לקום ממנו על כורסייא דרחמי בינה משפעת בחסד ובת"ת כנזכר ומה שהוא רוצה מתבטל ומה שהם עושים מתקיים וז"ש ואתקיים בכסא רחמים להשפיעם רחמים וז"א וארחם עלייהו. אהבתי כי ישמע ה' יר' מה שאהבתי הוא שאני בטוח שישמע ה' את קולי וגומר שאין תשובה חוזרת ריקם כנזכר שכך אנו מובטחים מאדה"ר עם קונו כנזכר. כי עמך הסליחה למען א"כ בהיות האדם ירא ושב מחטאו בטוח שיתכפר לו. כי עמך מקור חיים ואינם תחת שר העולם כדי שבאורך נראה אור ויהיה כל אדם רודף אחר העבודה והיינו אל תמר בו כי לא ישא וגומר כי אין בידו סליחת עון כלל:

אך בעשור וגומר בי' זיני וגומר כאן בלתי מסכימים עם י' שמנה בתקונים שמנה כאן משכיל ומכתם במקום ברכה ורנה ועוד פליג דהכא קאמר דעילא מכולהו הללוי' שהוא בת"ת ושם אמר דעילא מכולהו אשרי. ותרוייהו פליגי ארעיא מהימנא שמנה אלו ואלו ולא חש למנין עשרה ועוד שכאן לא מנאן על סדר מעלת הספי' ואפשר שמנאם כאן על צד אשגרת לישן ואמנם מה שאמר עילא מכולהו הללויה שהוא בת"ת אפ' לפי שמדה זו כוללת עיקר ההנהגה יותר משאר מדרגות והעד שבו סוד שם בן ד' מה שאין כן בשום ספי'. אמנם מאי דאפיק ברכה ורנה ועייל משכיל ומכתם הוא דאשכחן מכתם לדוד וכן משכיל לאיתן מורה שהם שש אמנם ברכה ורנה לא קאמר ברכה לדוד אלא ברכי נפשי וכן לא קאמר רנה לדוד אלא רננו צדיקים שהם פעולה שיעשו ולכך אין ראוי למנותם אמנם הם הם בעצמם כי רנה יסוד כאו' רננו צדיקים במקום משכיל ביסוד וברכה בבינה ובמקומו מכתם מלשון כתם זהב מצפון זהב יאתה הוא בבינה. משכיל אתריה ידיעא פי' שהשם בעצמו יורה מקומו שהוא לשון השכל וחכמה שהוא כנגד היסוד כדפיר' בתיקונים שהוא נגדיי לחכמה ממטה למעלה וממעלה למטה יסוד בחכמה וחכמה ביסוד והיינו י' סוד וזה פשוט אמנם מהו משכיל גזרת המלה בעצמה לדעת על איזו בחינה במדה יורה ולז"א מיא דאחכימו וגומר ואמר מיא מפני שהמ' בריכה והמקור לבריכה והמים בעצמם שהם הברכה הוא היסוד וכן הענין הזה בחכמה ובבינה כי הבינה בריכה והמים לבריכה הוא השפע הנשפע מהחכמה ומתכנס בבינה ולהורות שהחכמה נק' משכיל בבחינתה המשפעת וכוונתו משכיל לאחרים מחכים מבנין הפעיל ואינו שם כמו והמשכילים וגומר וז"ש מיא דאחכימו דהיינו הנשפע ממנה מהמקור לבריכה כנזכר והכריח זה מאומ' משכיל על דבר דהיינו מ' הבריכה שהוא על המ' ימצא טוב

מצד החסד ודבר ג"כ היא בבינה כאו' בדבר ה' שמים נעשו ימצא טוב מהכתר שנק' ג"כ טוב כאו' הטוב כי לא כלו רחמיך שהוא מקור הרחמים בלי תכלית.
ובגין דאקרי הכי תלי בה בחכמ' הסליחה וחירו דחובין שהם בבינה בעצם בתלייתם בחכמה מצד בחינה זו שהיא משפעת בבינה כנזכר ולכך במזמור זה שבא להזכיר ענין נשוי פשע כסוי וגומר שהם מפעולות הסליחה התחיל במלת משכיל דביה תלי סליחה כנז':
דהא כסוי חטאה וגומר יר' לפי הנראה שיעור הכתוב כך הוא אשרי נשוי פשע כסוי בתשובתו שהיה כסוי חטאה שהיו בני אדם מחזיקים אותו לצדיק גמור אפילו חטא אין בו והטעם לזה מפני שהיו רעים לשמים וטובים לבריות ולזה כששבו תשובתם קלה וקבלם הקב"ה מיד שלא חטא לבני אדם וזה סבת כסוי חטאתו וז"ש ההוא דחב לקב"ה לשלול שלא חטא לבני אדם וזה סבת כסוי חטאתו כנזכר אמנם קצת קשה אחר ששב והוא נשוי פשע בתשו' מה לי אם חטא לבני אדם ומה לי אם חטא לקב"ה לז"א אבל כלומר פי' זה יותר נאות. ותלת כאו' על שלשה פשעי ישראל וגומר כרוזי אזלין אע"ג שבני אדם אינם רואים מזלם רואה ושונאים אותו ואינם יודעים על מה. אסתלקו שדינו כמנוד' נזיף הוא ממאריה באצילות נזיף הוא לעילא בבריאה ויצירה. נזיף הוא לתתא בעשיה והטעם שפגם בכל העולמות. פגים דיוקנא דמאריה הנשמה צלם אלי"ם. ולא חייש ליקרא שפגם פעם וב' וג' ולא שב עד שהכריזו עליו ועתה נודע פגמו שפגם למעלה ולמט' קב"ה ת"ת הנק' שמים גליא חוביה וארץ מ' מתקוממה לינקם:
אשתדל בפילחנא דמאריה ואזדמן ליה וגומר לאפוקי מי שמפקיר עצמו לכך שאפילו בראשונה נמאס. מכסיין עליה שלא יפנעו בו המקטרגים ובין כך ובין כך שב בתשובה כדפי' ז"ל אם ראית ת"ח שעבר עבירה ביום כסהו בלילה:
לא מטות וגומר לפי' הפסוק. ושפיר קאמרת העניינים בעצמם הם אמתיים בין מה שהוא פי' בין מה שפי' החברים וגברין עליה וגומר משמע דתרתי בעינן דגברין עובדין בישין ועוד תוהא עליהם. מהאי עלמא בגופו שאינו עולה עוד אלא נעשה עפר. ומעלמא דאתי בנפשו שהיא נכרתת ואין לו חלק בקדושה ומה שהיה לו אחר יאכלנו כאשר יתבאר: אית צדיקא וגומר אלא שמת בקצרות שנים ולא זכה להשלים חקי ומדה כנגד מדה זה אבד מעשיו במחשבה וזה הרויחם במחשבה שחשב אלא שלא הספיק לעשות:
וחד כד אתחפי וגומר לעיל אמר תרי מילי דחכמתא ע"כ הא' וזו הב' והענין דפליג אדר' חייא בתרתי א' בפסוק עצמו דלאו בצדיק שחטאו מכוסה עסיק כנזכר ועוד דאיהו קאמר דכסוי חטאה היינו שאין מי שידע בו כדי שישוב ור' אבא לא ניחא ליה בהאי שהרי

בעוד שלא נתכפר לו העון ולא שב ממנו אין ראוי שיאמר עליו אשרי והכתוב השווהו עם נשוי פשע לכך פי' כסוי חטאה כענין נשוי ממש כענין ותשליך במצולות ים וגומר ושב מתכסה ומתבטל כדמסיק. מהרמ"ק ז"ל:

והרח"ו נר"ו כתב הה"ד יכין וצדיק ילבש נר' דבר מתמיה איך יזכה בו אם לא עמל בו ולא גדלו והרי נודע כי אם היה הקב"ה חפץ לתת מתנת חנם לא הוצרך להביא נשמות אלא ודאי רוצה שכנ א' יטרח ויאכל כנודע. ועוד כי הרבה כיוצא בזה יהיו בעולם שחשבו לעשות תשובה ולא יכלו וא"כ מי הוא מהם שיזכה למלבוש ההוא ועוד כי לפעמים כלא יהיו שוים במספרם החוטאים והשבים וא"כ מה תקנה בזה. ונלע"ד כי זה יובן בסוד הגלגול כי יחזור לבא בגלגול בסוד צדיק בן רשע ואז יחזור ליקח המלבוש שעשה בגוף הראשון כי הלא הגוף הראשון נאבד ממנו אחר שתהא אך הנפש לא יאבד כנודע כי השי"ת חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח אעפ"י שתהא על כל מעשיו כאשר יחזור בגלגול ויתקן מעשיו אז יושלם מלבושו ממעשיו הראשונים. עכ"ל:

גליון. מה עביד קב"ה וגומר וזהו מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי. עכ"ל:

דף קא:

ובגין דלא יהיב ליה פטרא דהא עדבא סלקא ביה. כך כתוב במקצת ספרים ופי' שלא יגמגם וילמד קטגוריא ויאמר שלא נתנו לו אלא הפחות שבהם לזה היה על פי הגורל ומדנים ישבית הגורל ולעולם לא היה נתן לו אלא הראוי לו ואדרבה בגורל לא היה עולה אלא הפחות מין במינו כמשז"ל בגמ' שגורל של שם היה בא לעולם בימין וז"ש דלא יהיב ליה פטרא לגמגם בו דהא עדבא סלקא ביה כנזכר. והוכיח ענין זה מתוך דברי ר' יצחק שאמ' שהגורלות ממש היו צועקות זה ליהודה וזה לבנימן כל א' חלקו הראוי לו משמת ימי בראשית היה מברר לו וז"ש על פי הגורל רוח הקדש מדברת בגורל והיה צווח זה לפלוני והיה ענין הגורל מטעם מדנים משבית הגורל לפנים לבד והכא נמי לגבי ס"מ מכ"ש שהראוי לו בירר הגורל ולא שיהי' ח"ו על צד ההזדמן כי זה מורה שווי העבד הפחות אל רבו הקדוש ח"ו. ואית ספרים דגרסי ובגין דלא יהא ליה פטרא בהאי עדבא הוא סלקא ביה פי' כי ב' גורלות היו א' כתוב בו השם וא' כתוב בו עזאזל א"כ בעלות הגורל לעזאזל במקום הראוי לו שהוא המותר והדחוי אין לו תרעומות שהרי הוא בעצמו בחר חלקו כי ממש סמא"ל היה עולה בגורלו וכחו היה מברר חלקו וז"ש הוא סלקא ביה. והביא ראיה מר' יצחק דקאמר על פי הגורל שממש היה הגורל מדבר א"כ כשגורל עזאזל יאמר זה חלקי על מי להתרעם וז"ש מדלגי מן ידוי וגומר בענין שהעבד בעצמו נוטל החלק הראוי לו ואין לו תרעומות.

ההיא שעתא הוו זמינין ישראל וגומר א"כ לא דריש היום יום ר"ה בהאי יומא בעינא לסדרא וגומר אין הענין ממש כאיוב שנתן לו כדי שיתעסק לקטרג ולא כן הענין בשעיר אלא הכוונה כמו שבאיוב ע"י שנתעסק בו שבק להו ליש' כן בשעיר מתעסק במנחה זו ושבק להו ליש' מפני השוחד ואפשר שגם ענין איוב מנחה נתן לו כדי שישתדל במכותיו וזהו שמחה סמא"ל להכות. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. תיישי ברא ר"ל תיישים מדבריים וחצוניים וזה מוכח כי איוב היה גוי. עכ"ל:

דף קב.

ר' יצחק אמר לשטיא וגומר פליג שמשל לזלזולא לא משמע שהוא מלמד סניגוריא אלא שלא ילמד קטיגוריא אבל ללמד זכות אין בו תועלת כלל. ור' יצחק ס"ל שהכוונה כדי שילמד זכות שכשהוא מלמד זכות יש ממש בדבריו. ואו' מחמרא שזה חלק השוטה המזולזל שהוא סמא"ל כסיל טמא ושותה יין נסך ושמרי היין חלקו ודאי.

אהדר כולא לרישא דעמיה פי' כענין אומרו ואתן אדם תחתיך ואתן אדום והטעם שהוא תובע תחלה או ימותו אלו ואלו או ינצלו אלו ואלו וכיון שישראל שבים בתשובה וגם השטן מלמד זכות חזר הדין ישראל ראויין לנס ומחילה ואומות העולם שהוא טען עליהם ימותו אלו ואלו נשארו בתוך פח המוקש שאינם שבים מפשעיהם. דובר שקרים שמה שהוא מלמד סניגוריא אינו על צד האמת ואפי' שהוא מלמד זכות כיון שהוא דובר שקרים לא יכון אלא המלמד זכות על צד האמת לא על צד השחד כסמא"ל:

א"ר יהודה אלמלא וגומר וא"ת והרי אדרבה ישליו אהלים לשודדים וגומר וי"ל שהענין שיגזר עליהם בכל שנה מחדש גזרות לעתיד לבא לא ביד אומת אדום מן העולם וז"ש ווי לון לעמיה וגומר. כל ההוא יומא הענין שממותר הנעשה למעלה נשפע להם ע"י שלוח השעיר מורידים הסיגים ההם אל תוך נוקבא דתהומא רבה אל ארץ גזרה ודאי והוא עומד ומחלק אותו השפע לכל חייליו ונטרד בזה וישראל עומדים ועוסקין בתשובתן והקב"ה מתמלא רחמים ומקבל תשובתן וז"ש ובג"כ קב"ה מכפר וגו'. לבתר הוא אתי סמוך לשקיעת החמה שיום הכפורים בסופו מכפר ובזמנינו זה ונשלמה פרים שפתינו וע"י מה שאנו מספרים סדר הלוכו של שעיר ודחיפתו להר אנו מושכים להם חלק ממש והוא מלמד סניגוריא כיון שהוא רואה שע"י ספור דברים אנו מתקנים בקדש וכחלק הקדש חלקו:

לשבעין דסחרין וגומר היינו סוד ב"ד העליון כנזכר בפרשת ויצא. המטיר וגומר כדי שיהיה הגזר דין של ע' שנה באצילות ושבעים סנהדרין אלו והיינו פגם העון נשפע

עליהם ואוכלים טובה מיד להאבידם לעתיד. ור' אבא פליג דת"ק סבר שאחר השעיר הוא ענין זה אמנם ר' אבא אמר שעם השעיר בעצמו הוא הענין וז"ש כל אינון חובין וחטאין מתדבקין ביה וגו' השעיר עשו תם יעקב וזה ע"י השעיר ממש:

בהאי יומא מתעטר כהנא בעטרין עילאין. שאר ימות השנ' כהן סתם בחסד ביום הכפורים הוא מתעטר בעטרין עילאין היינו בבחינות העליונו' הנעלמו' ולכך הוא נכנס פנימה לקדש ומכוון למעלה כדמסיק.

אתכוון ברישא דמהימנותא שלש ראשונות כדמסיק. על הכפורת א' למעלה ולפני הכפורת ז' למטה. אדי ואתכוון כל הזאה והזאה בספירה הידוע'. ושארי לממני המדות העליונות. ואו' בסים בקיטפא דאצבעא היה ממתיק הענין בסמיכות וחבור הטפות באצבעו. וקיטפא לשון חבור וסרוך כדפי' בערוך ורצה בזה שהיה ג"כ ממתיק ומבסם במה שהיה מחבר אצבעו אל הדם אשר בכלי שהכלי היה נגד המ' והדם התעוררות העול' ממנה ממטה למעלה אל הבינה והאצבע הוא סוד ו' שדרך בו עולה ממטה למעלה י' על ו' שהטיפין הם יודין שהם עולות מן המ' אל הבינה.

ואדי כמצליף בטיפין דאצבעא היינו שמ' עולה בסוד ו' מן האצבע נתזרק ונזרקת למעלה באצבע ע"י היודין העולות. בסטרי קטפורא יש גורסין קפטורא וניחא שהוא ל' שלשלת והיינו שהיו משולשלו' הטיפות שמונה ויורדות זו למעל' מזו והיינו כמצליף ויש גורסין קטפורא ניחא דהיינו מספר המכות נקראות קטפרס כדפי' בערוך והכל עולה לענין אחד: קטפירא שלשלת. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. וע"ד כתיב יום הכפורים פי' דהול"ל יום כפור אך כפורים לשון רבים הם בינה ומ' כנ"ל דף ק' ע"ב: ופי' אחת ואחת הכוונה כי כוונתינו ביום ההוא לאמשוכי בינה אימא עילאה בכל הו' קצוות ולהמשיכם במ' ולכך תחלה אחת היא כתר רישא דכולא וגומר בתר הכי אחת ואחת היא חכמה ובינה דשארו באחוותא ודלא מתפרשין לעלמין דאיקרון רעים והנה בתר דמטא להאי ואחת היא בינה אם כן עתה הוא העיקר שאנו צריכין להמשיכה בו' קצוות וז"א בתר דמטא להאי ואחת דהיא אימא עילאה עתה שארי למימניה כי הוא עיקר כוונתינו ביום ההוא. ומלשון בתר דמטא נר' דהתחיל מראש כולם הוא הכתר ועתה מטא להאי אימא עילא' וכען שארי לממני בזווגא הכוונה כי לעיל הם תלת מוחי דרישא וכל חדא באפי נפשא אמכם מחסד ולמטה צריך לצרפא בזווגא עם אימא עילאה לקבל ממנה הרצון המושפע מאתה ולכך שרי בזווגא ואמר אחת היא בינה הנזכר במלת ואחת אשר מטא להאי ואחת ומצרפה וממשיכה לחסד וז"א ושתים ונקר' שניה בערך שמתחילין אנו עתה מהבינה וכן אחת ושלש היא גבורה

וכן עד ושבע הדי המשכנו הרצון עד היסוד הוא המשפיע במ' אימא תתאה וז"א בגין לאמשכא עילאה היא בינה בדרגין ידיעאן הם הו' קצוות כדי להשפיע באימא תתא' היא מלכו' וסיוע לזה כי המ' אינה בכלל ההזאות רק שהיא המקבלת עתה מכולן תמצא בפ' בהר סיני ברעיא מהימנא דף ק"ח ועיין שם היטב דקאמר דשכינתא אתקריאת שבע מסטרא דצדיק דאיהו שביעי לבינה נר' כי אחת ושבע היינו יסוד ז' לבינה ובתר הכי אתקריאת מ' שבע על שם אלו הז' המשפעין בה וכן אמר שם ובינה אחת ושכינתא שבע הכוונה דכיון דתחלת מספר אחת היא בינה אימא עילאה הנק' אחת נמצא אחרית המספר היא השכינה אתקריאת שבע כי בה נכללים השבע וע' תשלום זה הענין בדף ק"ח ע"ב ותבין. עכ"ל:

גליון. ענין א' ואחת וגומר עיין בתקונים פ"ב. ע"כ:

דף קב:

ר' אלעזר שאיל וגומר באתר דא מ' תלי בבינה וגומר במ' ובינה כנזכר לעיל בשני ההין ולא יהיה חלק בו אל הוא"ו. דיאות הוא למהוי וגומר מפני שהסליח' בת"ת בהיותו יונק מאריך אפין שנמשך לו הסליחה ואריכות אפים:

ת"ח מלכא ת"ת קדישא מצד החכמה ורצה בזה שנסתלקו י' ו' שני זכרים ונשארה ההנהגה כעת לה"ה. שבק היכליה וביתיה כל הנהגת התחתונים אל המ' והיא היה ראוי שתייסר הבנים כדי שהם יטיבו והיא רחמנית כענין וכסף הרבתי לה וגו' וע"ד אית לה חד יומא להשגיח בפרטות על גזרות הדין לייסרם שהוא יום החיתום כנודע. אתערת אימא עילאה מפני שכל הנהגת שאר הימים אל המ' ברחמי הת"ת עליה ומזוגים דיניה ברחמיו ובכח רחמיו מגעגעת בניה יותר מדאי. וביום זה אם היא לבדה היתה משגחת במעשה הבנים היתה מחרבת אותם מפני רוע מעלליהם וקושי דיניה לזה מתעוררת הבינה ומטעם זה הוא באימא עילאה ובאימא תתאה אנפי מלכא היא הבינה פני הת"ת וקראה כן מפני שע"י שהבינה רואה ומשגחת בהם גם הת"ת משגיח בהם אלא שהוא משגיח בהעלם והכל כדי שיתייחד עמה אח"כ בזכות בניה כדמסיק. ווי לשלוחיהון כהן גדול שהוא במקום היסוד שלא עלה בידו שושבינות כראוי שלא היה בו כח וזכות בתפלתו לתקן ולייחד כדי לעורר הרחמים והסליחה ממקורו והם גרמו לו ג"כ שלא שבו:

ובחמשה עשר יום וגומר ר' יוסי שאיל וגומר הני חמשה עשר יום וגומר פי' בשלמא ט"ו יום של פסח ניחא פורתא דבהא יומא נפקו ישראל ממצרים וראוי לעשותו י"ט בו ביום ולא בזולתו וכן שבועות נמי לא קשה שבו ביום ניתנה התור' והוקבע י"ט עם היות שיקשה למה הוציאם ביום זה ולא ביום אחר. אמנם הני דסוכות אין להם ענין מאי קא

מיירי שכבר היה אפשר לעשותם בי"א לחדש אחר יוהכ"פ. והשיב ר' אבא ודאי רזא יקירא וגומר פי' כן הוא שיש בענין זה סוד גדול ואולם ראוי לשאול ג"כ בפסח ושבועות וז"א ת"ח בין לעילא בין לתתא וגומר אם לא יפול השאלה בתחתונים פי' אלינו למה אנו חוגגים חג הפסח בט"ו יפול ביציאת מצרים למה יצאו בט"ו ר"ל אל העליונים למה נתעוררו המדות בגאולה ביום זה וכן בשבועות ומסיק לתרץ אפסח ואשבועות ואגב אורחיה אתתקן ענין סוכות. מהרמ"ק זלה"ה. וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

ר' יהודה פתח וישמע הכנעני וגומר תנינן תלת מתנן מור' על צד החסד ואומרו לישראל מפני שהם ראויים לקבלת המתנות וז"ש אזדמנו לישראל בזכות שלשה צדיקים שג' עניינים הוצרכו לג' מתנות אלו מפני רמיזתם במקום גבוה כדמסיק וז"ש וכולהו אחידן וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קג.

מן השמים דייקא ת"ת שמרע"ה מרכבה אליו עי"ן בעי"ן ר"ת ע"ב חסד והיינו וענך מצד החסד: או אפשר דדריש ג"ש ואמר כאן עין בעין נראה וגומר ושם נאמר כי היום ה' נרא' אליכם ע"י אהרן ועבודתו בח' למלואים. וכסה ענן הקטרת הוצרך לזה משום דקרא וענך לא מוכח אלא ענן חד והיינו עומד עליהם לזה הכריח מהקטרת מג"ש מה להלן ז' אף כאן היו ז' לאהרן שהרי הקטר' לאהרן היה ולא לזולתו כנודע. דהא בקטרת מכח הקבלה ומכח המלה ענן הקטרת פי' ענן הקשר שהיו ז' עננים קשורים יחד אף כאן ז' עננים בזכות אהרן. ועוד שאין אנו צריכין לומר ז' עננים בקטרת כולם בחסד אלא ענן א' בחסד מדת אהרן אבל ו' משה ספי' הנשארות שהיו קשורות עם החסד וז"ש והוא קשיר בשית וגומר וכדי שלא להפריד הא' מהששה היו יורדות כולם יחד.

דהא היא מ' מרים בלי ספק מ"ר בצד שמאל י"ם מצד ימין מרים לשון רוממות מצדם בסוד שמאלו תחת לראשי וגומר ועל ידם היא עולה. ותתצב אחותו שמרע"ה ו' ואחותו ה' והיינו באר מרים אחות ו'. וכולא קשורא חדא ג' אלה שהם מן עננים ובאר שהמן סוד ו' מן השמים עננים ו' בסוד ו' באר שביעי סוד ענן אחותו קשורה בו' בסוד ד"ו פרצופים נמצא כולא קשורא חדא:

מתה מרים וגומר קשיא ליה דז' עננים קשורים בזכות אהרן מאן לימא לך דבאר בזכות מרים לימא בזכות אהרן שמצדו העננים וז' עננים קשורי' יחד בזכות אהרן לזה אמר שנודע הדבר כאשר מתה מרים שנסתלק הבאר וג' וחזרו המים מפני שהיתה מיוחדת עמהם הרי שהיה בזכות מרים ונשאר מפני הקשר כנזכר.

מת אהרן אסתלקו אינון עננים ו' אסתלק ההוא ענגא דבירא וכאן הורה היות הענן הז' בזכות אהרן. אתא משה אהדר לשתיהם יחד ובזה הורה קשר כולם כא' כנזכר. ודקדק באו' מתנות דתרתי נינהו דהיינו מתנה בזכות אהרן ומתנה בזכות מרים והם שמם מתנות שניתנו לישראל מכבר בזכות אהרן ומרים ונסתלקו וז"א מתנות דהוו בקדמיתא. ואע"ג שהם ז' עננים נקשרים יחד יקראו ב' מתנות סוד הבאר הוא מצד הגבורה בהקשרה בימין כנזכר כדכתיב ויחפור יצחק וגומר והעננים מצד החסד ולזה ודאי יקראו מתנו' ב':

א"ר יצחק מפני מה זכה אהרן וגומר תינח ענן א' ז' עננים למה ותירץ דאיהו קשיר וגומר שאהרן בחינתו בחסד מצד בחינתו המיוחדת ונקשרת בכל הספי' וזהו או' בגין דאיהו אקשיר בכולהו ונוסף ואיהו אקשיר בכל יומא וגומר א"כ ראוי שעל ידו יבאו כל ז' עננים והענין כמו שיש חילוק בין יעקב למש' כן יש חילוק בין אברהם לאהרן:

ת"ח על כל חסד דעבד פי' על כל מה שעשה להם מצד החסד מדרגת אברהם קשיר עמהון וגומר שהוא מצד החסד מדרגת אהרן ונקראים עננ יקר פי' כבוד שהם מצד בחינת החסד הנאחזת בחכמה שבה ל"ב נתיבות דהכי סליק כבו"ד. ואן קשיר להו פי' כי לפי מה שפירש שקשרם עמהם עם היותם בלתי ראויים אליהם א"כ במה קשרם ותירץ בכ"י כי מצד שם זה יש לשכינה יחס וקשר עם ישראל והיא מזדווגת אליהם ויש לה בחינה אחרת נק' ענן מצד בחינת כ"י היא נקשרת עם ישראל ומצד בחינת ענן היא נקשרת עם העננים וז"ש דהא ענן דיליה אתקשר בשתא אחרנין.

מ"ט וגומר פי' מה טעם כל הז' לישראל כיון שהמתייחס אליהם אינו אלא ה"א לסגי בחד ותירץ בגין דכולהו שיתא דמהימנותא דהיינו סוד וא"ו ואין פירוד ה"א מוא"ו ולא פירוד הששה עצמם אלו מאלו שכל הו' הם וא"ו וזהו או' כולהו שיתא דמהימנותא ואין להפריד בין וא"ו ה"א שהם ז' כנזכר:

וע"ד כתיב בסוכות תשבו פי' תשבו אהדר לימים העליונים תשבו בסוכות דכל חד וחד דאינון ז' ענני יקר:

מאי קא מירי פי' מה ענין ישיבת הימים העליונים בסוכה דכל חד ותירץ בגין דכתיב בצלו חמדתי דהיינו כל ז' ימים העליונים חמדתי וישבתי ואינו מצתולל בצל ע"ז אלא בצל הקדושה סוד ז' ספירות ופריו היינו סוד השפע שמשם נשפעים ישראל. ובעי בר נש לאחזאה וגומר במה שיתקדש עצמו במורא בצל סוכתו ז' ימים.

ת"ח שאין ענין העננים צל סתם שלא יכם שרב ושמש ח"ו אלא זה נמשך אגב אורחיה אבל העיקר היה שאויר המדבר היה טמא אויר ארץ העמים לכך חס הב"ה על בניו והלבישם קדושתו ואויר טהור מז' ספי' וז"ש כל אינון שנין דקאים אהרן הוו ישראל

במהימנותא ממש ועל ידו הם קשורי' באלהות בתר דמית אהרן איש החסד אסתלק עננא חד דהיינו שהיה מרכבה לחסד שאהרן מרכבה אליו והיינו עננא חד דאיהו ימינא שהוא עיקר כולם. אסתלקו שאר עננים שהכל נמשך אחר הראש.

ואתחזיאו כולהו בגריעותא שעד עתה היו דבוקים בבורא ית' בסבת אהרן ועתה הם מתרחקי' ממנו כיון שנסתלק אותו הרוח האלהי הקדוש שהיה מלבישם וזה שאמר ואתחזיאו כלהו יש' יחד פגם כולל בגריעותא פי' גריעות הנפש תדע גריעותם וישמע הכנעני לא שידע הוא סוד העננים ורמיזתם אלא שמע שאיש א' שהוא אהרן שבזכותו עננים מכסים עליהם נסתלק ועתה נתמעט זכותם וז"ש ומית תירא רברבא וגומר:

ור' יצחק פליג עליה ואמר דממש השיג וידע פגם ישראל במדת החסד במיתת אהרן וידע סוד העננים וז"ש יושב הנגב ודאי שהיה בסוד הקליפה הנגדיית לחסד מקום תפיסה ישמעאל. וכד אתו מאללין וגומר קשיא ליה דהא עמלק מסטרא דעשו היה בארץ הנגב כאו' עמלק יושב וגומר ופי' דההוא שקד הוה אלא לתברא לבייהו אמרו כך אמנם הכנעני היא ודאי יושב בארץ הנגב כנזכר ומשם הרגיש הפגם ונתעורר לבא בשעת הגרעון. והיא נטל מישראל עבדים לגרמיה דהיינו הכנעני מיש' עבדים לעצמו שהיו יש' בני חורין ולקחם לעבדים ולא שלקח מישראל שבי ועבדים שהיו להם ובזה הפירוש מביא ראיה מוכרחת:

מאן דאפיק גרמיה מצלא דמהימנותא כגון הכא יש' דנפקו שלא זכו אל הצל אלא ע"י אהרן ובהסתלקו נראו כנזכר אתחזי למהוי. עבד לעבדי עבדיו דהיינו עבד עבדים כנען ממש: כל מאן דאיהו משרשא וגומר והיינו כל האזרח מורה שצריך שיהיה בסוד נשמתו משרשא בסוד הדעת וגזעא ת"ת והם שורש יש' מפני שצל סוכה הוא צל הקדושה כנזכר שכל מין כוסף אל מינו אמנם הוא חוטא כמו שהוא במעשיו הוציא עצמו מן הקדש כן הקדושה הזאת לא ישרה עליו. מאי קא מיירי כי אין הדרוש הזה דומה לנדון דידן דהתם קאמר דאפיק גרמיה מארור וקאים בברוך ואנן לאו בברוך וארור קיימינן. אלא ללמדך דכל מאן דיתיב תחות צלא דמהימנותא אחסין חירו מצד הבינה כי בהיותו מתגייר הרי היא ובניו יוצאים מהקליפות שהם בארור וכיון שנשקע בישראל הרי הוא כא' מהם ויאמר עליו אזרח בישראל וז"ש לעלמין. ואתברך מצד החסד. וכן אפילו יהיה יש' ויצא מצל הקדושה יוצא מברוך ונכנס בארור וז"ש וכל מאן דאפיק גרמיה וגומר ואפילו יהיה שורשו ישראל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. הוא נטל עובדין וגומר פי' כי כמו שהוא נק' עבד עבדים כמ"ש ארור כנען וגומר והטעם שנק' כן הוא מפני שאינו בסוד הקדושה ומהימנותא עילאה כאו'

ארור כנען שהוא מסטרא דארור שהם הקליפות ולא בברוך ולכן עבד עבדים יהיה א"כ גם אותם ששבה מישראל לא היו צדיקים רק שבי פי' אותם שהיו נק' עבדים כמוהו שהם סוד הרשעים: וז"ש בסוף הדף ומאן דאפיק גרמיה וגומר דכהיב וילחם בישראל וישב ממנו שבי. עכ"ל:

גליון. עיין דף קצ"ג. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף קג:

בסכות תשבו וגומר בסכת חסר כי מלת סכת הוא לשון מסך וסכך וכל ענן וענן נק' סכת וכולם יחד הם סוכות ובאה חסר לרמוז אפי' לא יזכה האדם אלא לא' אגב א' יבאו כל הז' והענין כי סכת חסר רמז אל המ' שהיא פתח הכניסה לקדושה וכיון שתופס בה תופס בכול' שהיא כוללת בה כולם ומקבלת מכולם ולזה נק' בת שבע כלול' משבע לקבל ולהשפיע ליש' ולקשור כולם עמהם אמנם העיקרית הנושאת דגל כולם להיות כולם בחסד היא העליונה חסד וכוללה כולם ומייתי ראיה דהיינו מלת יומם יומא דכליל כולהו יומי וז"ש דא הוא עננא דאהרן כנז"ל. והנה עתה הם ב' קצוות מצד מעלה חסד ומצד מטה מ' ועננא חד נטיל עמיה חמש אחרנין והוא משלים למנין ו' וז"ש ואינון שית שהם סוד וא"ו המתחברת בה' והיינו ועננא אחרא וגומר והענין כי מצדה היא אש ומצד העליונות ענן. וביום היתה נכללת ויונקת מצדם ומבטלת מדתה שהיא אש מצדם אמנם בלילה היתה היא מנהגת ומנהרת ממנה שהשפיעו בה המדות אמנם באש וז"ש דא נהרא להו ליש' מנהירו וגומר:

ר' אלעזר פתח וגומר פי' ממש כן והיינו ה"א לעצמ' והיינו אומרו האי קרא על כ"י אתמר וגומר והחסד עיקרית והיינו או' זכרתי לך חסד וגומר דא עננא וגומר נעוריך לשון נער נערה היא מ' ואומרו חסר נעוריך היינו שיש בה ז' נערות והחסד במדות העליונות מאירים בה וז"ש אתקשרו עלה תחלה אתקשרו העליונות ואח"כ נהירו עלך בענין שהאירו בך נעוריך כנזכר. ועושים בה ג' פעולות וכולם רמז במלת כלולותיך להכי קא' כלולותיך ל' רבים ל' שכלול וז"ש אשתכללו לך והיינו היותה כלולה מז' כנזכר. ב' אעטרו לך בהיותם בדקות מתעטרין על ראשה והיינו לשון כלילא. ג' ואתקינו לה ככלה והיינו לשון כלה דהיינו התקרבותה אל הת"ת.

בגין לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה שעדיין לא היו יש' ראויים ועכ"ז שכינתא לאהבת הת"ת היתה רודפת אחריהם לפי שהם מסטרא דדכורא ועל שם העתיד שהיו עתידים לקבל תורה ומצות ויהיו ראויים אל הייחוד:

ת"ח בשעתא דבר נש יתיב במדורא דא פי' שיעשה סוכתו עיקר כעין תדורו ולא ארעי אז הוא צלא דמהימנותא וגומר שכינתא פרישת גדפאה היינו סכת חסר שהיא סוכת דוד. שווין עדוריהון היינו תשבו שבעת ימים כנזכר לעיל. ובעי בר נש למחדי וגומר להיות שכל יום ויום מז' ימים הוא יום שמחה לא' א' מהאושפיזין והשאר נלוים אליו ונטפלים לכך צריך שמח' מחדש ויכוון אליו ויסתופף בצלו. באנפין נהירין וגומר למעט הכעס בסוכה שכמעשהו יורה בספירות העליונות אחר כעת מרכבה אליהם כנזכר. באושפיזין אלין קראם אושפיזין כי בשאר ימות השנה אין מתלוה לאדם אלא שכינה לבד כנזכר פ' בראשית ועתה מתלוים אליו אושפיזין אלין מחדש וז"ש דשריין עמיה יר' שעם היותם באים לסוכה אין עיקרם אלא על האדם היושב בסוכה שאם אדם יניח סוכתו ונתעסק בעניניו אין האושפיזין עומדי' שאין אושפיזא עומד אלא עם בעל הבית ולזה היה רב המנונא סבא אומר תיבו לפי שהיא קדוש' נוספת שלא מטבע משא"כ בשאר שבתות וי"ט שאין אנו אומרי' כלום מלות כאלו אלא ישראל מקדשין על היין ובקידוש הם מקבילים פני הקדושה משא"כ עתה שהיא קדושה נוספת שלא מטבע והענין כי בפסח הוא בעל הבית אברהם ובשבועות יעקב לא אושפיזין אמנם בסוכות באו כולם קרואים אליו כולם יחד אל בית איש יומו ביום ראשון אברהם וכולם קרואים אליו וביום ב' יצחק וכולם באו קרואים אליו וכן כולם ולכך צריכין הזמנה ושמחה באנפין נהירין וכוונה רבה להיות כול' מבטלים כחם ובאים להסכים אל הנהגת המדה האחרת הזמנה ודאי צריך וכולי האי ואולי וצואה עליונה בסכת תשבו שבעת ימי'. כד הוה עייל לסוכה הוה חדי שהעיקר תלוי בשמחת הלב להראות אנפין נהירין לאושפיזא. וקאים על פתחא דסוכה מלגו נכנס לסוכה לפתחא ופניו אל רוחב הסוכה להראות שאין האושפיזין באים אלא דוקא בהיותו בסוכה. ואמר נזמן ר"ל נזמין להם מקום לבא ואינם באים אלא בסכת שהיא מ' והיא השלחן לכך מסדר פתורא. ואח"כ התחיל לקוראם ראשונה ברכת לישב בסוכה כדי שיבאו כי ע"י הברכה היה עושה למ' הנק' סכת מרכבה לבא ואחר שהיא מזומנ' אמר בסכת שהיא השכינ' תשבו שבעת ימים והיה ממשיכם מלמעלה מקושרים בבינה כאו' תיבו אושפיזין עילאין תיבו ואח"כ היה מקשרם במ' ואמר אושפיזיה מהימנותא דהיינו סוד הייחוד במלכות. ארים ידוי לקשר הי"ס שרומזים להם י' אצבעו' וחדי להמשיך להם השמח' מהבינה ואמר זכאה חולקנא שזכינו לכך מצד היותינו מכלל עם ה' לא מצד שאנו ראויים וז"א זכא' חולקיהון דישראל שגם הם לא זכו אלא על צד הבחירה כי חלק ה' וגומר מצד האבות והם המזומנים ואח"כ ויתיב שהם כבר באו וישבו:

תניינא לבני עלמא יר' הפסוק השני שאמר כל האזרח בישראל ישבו בסוכות בא להזהרת שאר בני העולם ומפרש ואזיל מלת כל האזרח וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:
גליון. וקאים על פתחא דסוכה מלגאו. כך דרך ארץ שבעל הבית נכנס תחלה. עכ"ל:

דף קד.

מאן דאית ליה חולקא בזרעא קדישא יר' כי מי שיש לו נשמה קדושה מזרעא קדיש' בייחוד העליון שהוא מושרש בישראל עילאה העולה במחשבה היינו אזרח בישראל וכיון שהוא אחוז בקדש כנזכר ישבו בסכת דהיינו השכינ' בסוד קשר ו' עננים והיינו אומרו יתיב בצלא דמהימנותא שהם ז' ספי' אושפיזין ז' צדיקים כנזכר. למחדי מצד הבינה בהאי עלמא במצוה שנשמתו משתעשע בה ובעלמא דאתי בבינה בסילוקו שם.
ועכ"ד בעי וגומר ירצה עם היות ששמחתו מותרת ומצוה צורך גדול הוא שג"כ יתערב בה העני עמו סוד מ' הוא מדת העוני והעניים תלויים בה והמשמחם משפיע למ' מהבינה והם נשפעים אגב אורחא שדרך בם הוא ההמשכה ולז"א דחולקא דאינון אושפיזין דזמין למסכני על ידי ענין זה הם נהנים מסעודתו.
וההוא דיתיב וגומר יר' שלא נאמר שאינו מזמין אושפיזין קדישין עילאין מאצילות אלא כמו רב המנונא וכיוצא אמנם שאר העם מישראל לא זמין שאין הענין כן אלא סתם כל בר ישראל זמין וז"ש וההוא דיתיב בצלא דא דמהימנותא דישיבתו בסוכה לשם מצוה לבד הוא מזמין מסטרא דאצילות והם מייחדים למעלה וז"ש אושפיזי' מהימנותא.
ואי לא יהיב חולקיהון וגומר דהיינו חלק האושפיזין כנזכר יקראוהו רע עין כי היסוד המעיין המייחד המשפיע למ' נקר' טוב עין טוב ומאיר מחסד וזה שאינו משפיע למ' כנז' נקרא רע עין מהמקור הטמא שבו מפרנס הקליפות ויצרו הרע ואכילתו הגסה לחומר ודאי ווי ליה וגומר מפני שמחתימין עליו גזירות קשות והטעם דקיימי מפתוריה פי' שולחן היא מ' והאושפיזין מיוחדים עמה הם קמים משם ונעשה פירוד ומיד הדין מתעורר עליו:
אברהם כל יומוי וגומר נתן טעם להיותו איש החסד מלבד היותו גומל חסד היה מכוון בהכנסת אורחים כי היה גורם כל ימיו בסוכות והיה קוראם בסוד כוונת הסוכות כנזכר וכן טבע מדת הענן מדת החסד כדפי' לעיל כי אושפיזא עילא' הוא החסד ואח"כ באים השאר קשורים עמו ולזה אברהם בעל החסד הוה קתים בפרשת אורחין לזמנא אושפיזין עילאין הם הספי' ולתקנא לון פתורא מ' זהו סוד אברהם ולזה עיקר מצות סוכה אליו והוא המנהיג כולם והוא המביאם והוא המסלקם כשהם פוגמים והנה אברהם אומר להם אתם באתם אל סוד הזווג ואיננו שהייחוד הוא היות ז' בחינות במ' הנק' אהל

לז' ספי' עליונות ולז"א סורו נא אין עת ייחוד ואין כאן אהל עליון אלא אהלי האנשים הרשעים שאינם מתקנים לייחוד כלל. ויצחק שהוא מדת הגבורה שמשם המזון נשפע בסוד שולחן בצפון וזה לא נתן חלק ממזונו לעני להשפיע למ' כנזכר לכך תחסר בטנו פי' מזונו מצד החצונים בעלי החסרון. מבטנו שהיא נגד מ' הנק' בטן. יעקב המשפיע למ' בסוד לחם מן השמים זה שלא נתן מלחמו לדל מתקלל בחינת פתך דהיינו לחם מלעילא מ' מהשמים תקיאנה. ודבריך שהם ממ' מה שתקנת ע"י עשיית סוכה והקידוש וכיוצא השתא שיחת דבריך הנעימים ופגמת:

שאר כל צדיקייא שהם סוד נה"י המושפעי' ושלוחים מרג"ת ועתה שלא הושפעו כנזכר או' כל שולחנות וגומר פי' מ' שהיא השולחן שהיה ראוי להיות לפני ה' מלאו קיא וגומר קי"א כנגד תקיאנה דיעקב. צואה כנגד בטן רשעים דיצחק שנטלה ברכתו ונעשה הכל צואה. בלי מקום נגד סורו נא דאברהם.

דוד מלכא מ' שליח כל הספי' העליונות להשלים הדין.

מאי קא מיירי שאינו קללה אלא סיפור דברי' בעלמא בגין דדוד מלכא ממש כענין זה ענין זה שרצה להיות לו אורח ולא רצה שלא נתן לעני וכמו שנפרע מנבל בעשרת ימי הדין שבין ר"ה ויו"ה כן יפרע מזה לשנה הבאה בימי דינה. ואגב אורחין למדנו שאין הכוונה שממש יביא העני על שולחנו אלא שיש לו חלק מהסעודה שהרי דוד לא רצה לאכול על שולחנו של נבל אלא שישלח לו איזה חלק וקראו אושפיזא וה"ה לימי הסוכה אם שולח לעני יצא ידי חובתו:

א"ר אלעזר בג"כ אורייתא וגומר פי' מפני חומר העונש כנזכר ולכך הקלה התורה להנצל מזה כל א' כפי כחו ובלבד שהמעט ההוא יהיה ראשית כל בכורי כל והיינו או' ולא לימא וגומר להצילנו מן הטעות וזה מפני שהנותן לעני אינו נותן אלא לאושפיזין כנזכר לעיל א"כ ראוי שהאושפיזין יטלו חלק בראש:

ואי חדי לאושפיזי בשמחה מהבינה ורוי לון בשובע משבע ספי' הנה שכרו בברכות. ראשונה קב"ה בינה בעלת השמחה חדי עמיה מדה כנגד מדה וכנגד השובע יקבל ברכת ז' ספי'. אברהם איש החסד אז תתענג על ה' וענג סוד ג' ראשונות כנודע ומי הוא מגיע שם אם לא החסד ראשון לכל הז'. והרכבתיך וגומר ארץ מ' במתי ארץ חג"ת ומי יכול על זה אם לא החסד הגבוה מכולם והאכלתיך נחלת יעקב נחלה בלא מצרים בינה והיינו ע"י החסד שניה לבינה ומשם יעלה אל הנחלה. יצחק אמר כל כלי וגומר ר' אלעזר סבירא ליה כי מפני שהגבורה הוא מקום יניקת הקליפות לכך יצחק היה מברך אותו כל כלי פי' כל קליפה שיקטרג עליך לא יצלח שמשם השבתתכם אין ביעור חמץ אלא

שריפה. והרשב"י ע"ה א"ל שזה נח למ' שהקליפות יושבות תחתיה והיא נותנת להם טרפם ויש לה כח לאכפיא לון כי מלכותו בכל משלה וברכת יצחק גבור בארץ יהיה וגומר להשפיעם מהגבורה שכח הבנים בגבורה ונמשכים למ' וזהו גבור בארץ שינתן כח הגבורה להמשיך לו נשמות קדושות וטהורות לא מצד החצוני בענין שדור ישרים יבורך גם מצד החסד הכלול בגבורה כדפי' ריש ברכות וצפונך תמלא בטנם בבנים הגונים ועושר מצד הצפון לז"א הון ועושר ומפני ששם תוקף הדין לז"א וצדקתו עומדת לעד שיגבר לעול' על יצרו ומובטח לו שלא יחטא.

אז יבקע כשחר אורך כשמש שבוקע חלוני רקיע ג"כ אף אם יקטרגו עליך הקליפות והיינו הת"ת המשפיע בעל כרחם של קליפות. וארוכתך מצד א"א דעליה מהרה תצמח מצד צמח צדיק ומצד המ' והלך לפניך צדקך והרי כל קו האמצעי כולו כתר ת"ת יסוד מ'. שאר צדיקייא וגומר אחר שהאבות תקנו אותו והמשיכו לו כל האצילות ראוי להיות נשפע מהצחצחות הנעלמות ששם סוד השעשוע והיינו והשביע בצחצחות נפשך היא מ' שבעה היא כה"י משפע הנמשך מהנעלמות מוחא עילא' והיינו ועצמותיך הם סוד צבאות נצח והוד יחליץ והיית כגן רוה מהמלכות וכמוצא מים מהיסוד בשפע היורד על ידו שהוא מוצא מימי הברכות. דוד מלכא וגומר כנזכר לעיל. זכאה חולקיהון דבר נש יהיה מי שיהיה כדאי במצוה הזאת להנחילו כמה חיים לעולם הבא אמנם הצדיקים שכל מעשיהם כיוצא בזה בטוב כוונתם בכל המצות זכאה חולקיהון:

ולקחתם לכם ביום הראשון וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

גליון. אז יבקע וגו' אותיות יעקב. וארוכתך וגומר כד אנפוי דאריך מסתכלין באנפוי דזעיר כדין מתארכין אנפוי. עכל"ה:

דף קד:

ועל דא לא לבעי ליה לבר נש לאתערבא צולמא דיליה וגומר פי' בהתייחדו עם הגוי' אעפ"י שלא תתעבר ממנו שאם נתעברה ממנו ערב ממש נשמה אלא אעפ"י שלא תתעבר יש ערוב צלם קדוש בצלם טמא:

ביום השמיני עצרת וגומר דא יומא מן מלכא וגומר הת"ת עולה אל החכמה בסוד יש' עלה במחשבה בהיותו מולך על המלכות בייחודה עמו ואנו יש' בסוד נשמותינו נקשרים שם שהייחוד בהעלם עם נשמותינו ואינו יוצא לחוץ כלל השפע שהיא שמחת התורה ואין לשרים ואומות חלק בה שלא רצו לקבל התורה כאומרו ה' מסיני בא וגומר ואלו יקראו אושפיזין סתם ולכך שמחתינו שמחת התורה ואין להם חלק בה.

אבל אושפיזי מהימנותא שהם ז' ספי' סוד ז' צדיקים אלו נמצאים בשמחתינו שהם מיוחדות עם הת"ת ייחוד גמור וז"ש במלכא משתכחי וזהו לשון עצרת שפי' קבוץ הספי' ות"ת ראש השמחה ושאר הספי' מיוחדות עמו כנזכר בסוד הייחוד:

ויקחו אליך שמן זית זך וגומר אבל אסמיך וגומר פי' אבל קשה למה נסמכה וגומר ותירץ אלא כולהו וגומר בוצינין הם הספי' מצד הדין ואמר כולהו בוצינין דהיינו ז' קני המנור' וכולם הם צמאים אל סוד השמן שתקונ' להתעלות אל הבינה בת שבע והיינו אומ' עילאין לקבל שפע החכמה שמשם השמן ונדלק מצד הבינה ומאיר בעצם הספי' והיינו סמיכות המועדים שהם ז' ספי' אל פ' שמן שהוא שפע בינה נמשך מחכמה.

והא אתמר וגומר היינו פי' הכתוב באומ' צו את בני ישראל ויקחו אליך דעל ידייהו דישר' וגומר וכן קידוש המועדים ע"י יש' כאו' מקדש ישראל והזמנים והנה הם שתי בחינות א' השפע והברכה היורד מלמעלה למטה ולזה אמר על ידייהו דישראל מתברכין עילאין הנאצלים ותתאין כל שמהם ולמטה. והבחינה ב' אדליקו בוצינין שהוא בחינ' משובחת מברכה כנזכר. שמן וקטרת הענין שהשמן מן הימין וקטרת מן השמאל ע"י האש. עוד תדקדק השמן יורד ממעל' למט' הקטרת עשן עולה ממטה למעלה ושתים אלו יחדהם בסוד אדלקא בוצינין כי השמן יורד הוא ממעלה למטה וההדלקה הוא עלות עשנו ואשו ממטה למעלה והיינו ואדליקו בוצינין כמה דאוקמוה שמן וגומר והכ' השמן מן החכמה והקטרת מהבינה דהיינו סוד י"ה וע"י ייחודם ישמח ל"ב היינו מ' שבה חותם כל הנמצאות הנחתמות בל"ב נתיבות חכמה והם ל"ב אלי"ם בבינה ומשם נמשכים עד ל"ב נתיבות שבמ' א"כ ישמח נ"ב היינו חדוותא דעילאין ותתאין. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. זה מבואר כי טעם סמיכות מצות הדלקת נרות אל המועדים הוא כי המועדים הם נקראים בוצינין עילאין והם סוד נרות המנורה והודענו דכולהו בוצינין עילאין הנז' שהם המועדים כולהו הוו בוצינין לאדלקא משח רבותא דנחית מלעילא ומאן גרים דא יש' ודא ועל ידייהו דיש' אתברכן ונחית עלייהו שמן רבות העליון שהוא סוד שמן דנחית מעתיקא לראש החכמה ומתמן לזקן אהרן שהוא ראש ז' קני המנורה וראשון לכולם ומתמן נחית על פי מדותיו הם שאר הספי'. כמה דאוקימנא לעיל בריש האי פרשתא דף פ"ח ע"ב וסוד השמן הוא סוד שמא קדישא כמ"ש טוב שם משמן טוב ואין פה מקום ביאורו והנה ע"י שמן דא הוא חדוותא דעילאין ותתאין כמ"ש שמן וקטרת ישמח לב שהוא לב העליון הקדוש עכ"ל:

גליון. כד נפיק בההוא צלם אתרבי בההוא צלם וגומר בזה תבין וימת שם משה שהוא כתב וימת שכן הוא שמת שכבר נסתלק הצלם והוה ליה כאלו מת. עכ"ל:

דף קה.

שמחו בה' כד"א זה היום וגומר אסיפא דקרא קאי דקאמר נגילה ונשמחה בו פי' בה' הכל בת"ת והכל ענין א'. דהא בקב"ה וגומר כי צורך גדול הוא להיות האדם שמח בקב"ה ולאנהרא ליה אנפין פי' שישמח הת"ת ממקום השמחה היא בינה וזהו ונשמחה בו בת"ת שיהי' הוא ואנחנו מקבלים שפע הבינה הנק' שמחה וז"ש וישתכח בר נש בחדוותא עימיה. בגין דההוא וגומר פי' כי היום שהיא הבינה חדו' דקב"ה הוי כי משם השמחה נשפעת אל הת"ת הה"ד נגיל' ונשמח' וגומר פי' זה היום שהיא הבינה עשה ה' שהוא ת"ת א"כ נגילה ונשמת' אנחנו והת"ת בו ביומא דהיינו עם הבינה פי' אנו והת"ת עם הבינה. בו בקב"ה פי' נגילה ונשמחה אנחנו התחתונים עם ה' ת"ת והכל בענין א' דקרא סתמא ארכביה אתרי רכשי וז"ש חד מלה:

שמחו בה' כד דינין וגומר לעיל אמר שמחו בה' דהיינו כד דינין אתכפיין ורחמי אתערו והיינו שורשי החסד והגבורה והת"ת שבבינה מושרשים ואך בהיות השמחה מתעוררת ממנה יורה על כפיית הדין בהתעוררות הרחמים: ואיקרון רחמים צדיקים. דתרוייהו כחדא צדיק וצדק איקרון צדיקים וז"ש צדיק וצדק אתברכאן כחדא וע"י ייחודם נקראים צדיקים. דהא אלין מתברכאן וגומר פי' כי צדיק וצדק כחדא אזלי בין לקבל בין להשפיע וז"ש דהא אלין מתברכן לעלמין וזהו לקבל וחדאן לעלמין כולהו וזהו להשפיע א"כ צדיקים אצדיק וצדק כחדא קאי כנזכר.

והרנינו כל ישרי לב הכונה בני מהימנותא דהיינו מקשר כל הספי' הנזכרות קב"ה ושכינתיה ע"י היסוד וזהו פי' ישרי מל' יש' ת"ת לב מ' וא"כ אהדר לכל הנז' שמחו בה' ישרי וגילו צדיקים לב וז"ש לאתקשרא כלהו כחדא בישרי לב כנז'.

ת"ח מאן דאמר וגומר זהו דעת המינים שאמ' שאין במעשה רצון אלד"י ועיקר הענין במחשבה במושכלות וכפי יסוד התורה כי אין במחשבה שלימות והעיקר הוא בג' דברים הא' עובדא דהיינו מעשה המצות ויש מצות שאינם במעשה כק"ש ותפלה וז"ש או מילין לאפקא לון שיבטא אותם בשפתיו כגון ק"ש ליתן ריוח בין הדבקים וכיוצא. הג' ולמעבר קלא בהו דהיינו שישמיע לאזניו מה שמוציא בפיו כדי שיהיה בהם קול. והענין הוא כי הדברים התלויים בחכמה ובינה הם במחשבה ויוצאים ונשפעים ע"י ת"ת ומ' שהם קול ומעשה כי כל הדברים הרוחניים צריכים גוף להתלבש.

והא הכא אוכח פרשתא דא אדלקות וגומר כחדא כאו' בהטיבו את הנרות וגומר והכתוב אמר שמן דנרות וקטרת ישמח לב שכוון שלמה לתת טעם למה נשתתפו שני עניינים אלו ואמר ישמח לב. ובעובדא דא שהכהן עושה מעשהו. אשתכח אדלקותא לעילא שיהיו

הנרות הם ז' ספירות עליונות נדלקות בסוד נרות התחתונות מעוררות העליונות וחדוותא לעילא בסוד הקטרת עד הבינה כי נרות מנורה והדלקתם בשמן מחכמה וקטרת הבינה בשמחה בשתיהם יחד אחר שנעשו ב' זה אחר זה והיינו סוד ואתקשרותא כחדא בסוד קשר חכמה בבינה ובינה בחכמה.

ור' יהודה אמר ענין זה במזבח עצמו ואמר מזבח דלתתא מ'. כהן יסוד והם לעצמם בלי פעולה אמנם בשעת המעשה עצמו מעוררים מעשה המצות בענין שהעובדא מעורר העליונים לפעול הייחוד בעצמו וז"ש בעובדא דלתתא אתער עובדא ואם יעמוד כהן במחשבתו כל היום ולא יעשה מעשה לא עשה דבר קם לעורר לעשות הכהן והמזבח:

ר' יוסי וגומר יחס המעשה הזה הנה לפרש כח מעשה התחתו' לעורר העליונים. מעשות דרכיך שפיר מפני שהוא מעשה ופוגם במעשה בשבת מ' הנק' מלאכת הקדש כי כל מלאכה מעשה היא, אבל ממצוא חפצך שהוא דבור בלי מעשה אין נר' שיהי' בו פגם ור' יוסי ידע כח הדבור למעלה אמנם עיקר שאלתו להקשות אעיקר ענג שבת אל היושב בתענית כדמוכח לקמיה: דלית ליה קלא אפי' הדבור בלחש יש בו קול שהוא הרוח היוצא מפיו וקורע האויר ועולה עד מקום הקול העליון והיינו הבל דנפיק מפומא שנעשה קול כלול ממים ואש ורוח והוא מעורר כן למעלה ולז"א דלית לך מלה וגו' מה שאין כן ההרהור שאין בו כח לשבר האויר ולעלות כדמסיק.

ההוא דאיקרי חול הוא סוד מטטרו"ן שבו ו' ימי החול ולזה אמ' וכד אתער חול ביומא קדישא עם היות שאינו חצוני עכ"ז גריעותא הוא ודאי משום דביומין דחול שכינתא אתטמרת במטטרו"ן ולית זווגא דאצילות והיינו מלכא ומלכתא לבושין לבושי חול אמנם ביום שבת קב"ה ושכינתיה לבושין לבושין דקדש. ומאן דלביש לון לבושי חול מפריד זווגם ביום השבת. ואתערו קדושי מלכא וגו' פי' תורה הוא הת"ת בסוד החכמה ובהיות האדם עוסק בתורה ומה גם ביום השבת מעורר הת"ת להיותו יונק משרשיו הנשרשים בקדש הקדשים ומשפיעים בו ומעטרים אותו:

א"ל הכי ודאי שמענא וגומר ולא שאל זה אלא לו' ומה אם בדבר קל כזה גורם כ"כ פגם למעלה בדבר חמור כענין ביטול ענג שבת לא כ"ש א"כ למה הותר להתענות תענית חלום בשבת ואם היה שואל שאלת התענית למה מותר הייתי אומר אחר שאינו בקום עשה לכך קיל ומשום קריעת גזר דין שארינן אבל השתא דאמרת שהדבור אסור אפי' שאינו גורם אלא התעוררות החול כנז' אדרבה ביטול ענג עם היותו שב ואל תעשה חמיר טפי וז"ש אי תימא דלא עביד גריעות' מפני שהוא בשב ואל תעשה זה אינו הא סעודתי מהימנותא דנטיל מיניה שהוא סוד אריך וזעיר ונוקבי' כנז' בפ' יתרו ובתקונים. ועוד

שממש פוגם מה שיש בת"ת ומ' דהא חדוותא דשבת בטיל מיניה וכמעט ממש פירוד הייחוד בעצם שפגמו גדול מהדבור שהוא התעוררות החול לבד.

דדא הוא דאשגחין וגו' וברשות עליון עושה לתיקונו כיון שבבחינתו אין ז' ספירות שובתות אלא גוזרות דין ובתענית זה מבטל דינם ומהפכם לרחמים כדמסיק. ואפי' חייבי גיהנם שהם בחוץ בקליפות נייחי מעונש' והטעם כי שורש הקליפות בדינים ושורש הדינים בגבורה ושורש הגבורה בבינה ומשם מתתקן הכל:

ובשעתא דעתיקא קדישא וגו' והיינו בשעת המנחה שאז מתגלה מצח הרצון ודינין אתכפיין ואע"ג שהוא חייב בדינו כיון שכל ז' מדות הסכימו עליו לרעתו עכ"ז עתיקא קדישא פוטרו משום דאתגלייא בהלולא וכדמסיק במשל. שבעין כתרין שבע כלולות מעשר. ופי' הטעם שמבטל מפני שהם שבע אנפי מלכא פי' ז' פנים שדרך בם מתראה ומתגלה החכמה והוא נעשה בהם ארך אפים ונתבטל הגזר דין וז"ש ואיקרון ז' אנפי מלכא וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' אבא פתח וגו' סמך זה אל הקודם כי תחלה נז' כי ע"י הדלקת בוצינין ע"י יש' לתתא הם משמחי לב העליון ואמר ר' אבא כי זה נרמז בפ' שמחו בה' וביאורו שיעשו מעשים כדי שעל ידם ישמחו בשי"ת כי הן בהדלקת הנרות משמחין את השי"ת ומנהרין אנפין כשמן הטוב היורד על הראש ובזה נמשך עד לתתא והוא חדוותא דעילאין ותתאין וזהו שמחו בה' וכן כתיב פסוק אחר זה היום עשה ה' וגומר וביאורו כי נודע כי זה הוא ת"ת וכן היום הוא הת"ת ואמר כי בו ר"ל בזה היום הנז' ראוי שנגילה ונשמחה בו בזה היום הנז' שהוא קב"ה ת"ת וראוי לעשות מעשים לשמחו וכדין גם הוא ישמח עם השי"ת. והמשך הפסוק שמחו בה' ע"י מעשיכם ופעולותיכם שתשמחוהו ובזה תמשיכו השפע עד הצדיקים הם יסוד ומ' צדיק וצדק ואז גם הם יגילו ובזה והרנינו כל ישרי ל"ב הם הצדיקים כל זרע יש' העושים מעשים הגורמים לזה ישמחו וירננו גם הם לתתא וימשך שמן על ראשם וישרי לב הם הצדיקים ההולכים דרך ישר עם המלכות הנקראת ל"ב ועושים חפצה: ת"ח מאן דאמר וגו' רצה ללמוד שכל הדברים צריכין מעשה או דבור ותיפח רוחיה מאן דסבר סברת הפלוסופים בדורינו זה דאמרי כי כל מצות ה' אינם אלא לקרב האדם אל מצותי ולמאמרו כדי שיתחנך בידיעתו ית' אמנם מי שלבו טוב עם השי"ת ומאמין בו אין צריך אל עשיית המצות כי אין חפץ לשי"ת במעשים תחתונים כי הם חומרים אלא בלב לבדו שיהיה שלם עם השי"ת ולא נתנו המצות אלא לזכירה בעלמא ומי שזוכר ית' אין צורך אל מעשה ולז"א כי אדרבה מאן דעביד המצות התלויין בדיבור או במעשה ודאי גרים לאנהרא לעילא ע"ד תנו עז לאלדי"ם וע"ד מה שנזכר לעיל

שמחו בה' נגילה ונשמחה כי הצדיק במעשיו משמח את השי"ת ע"י שמן העליון דנחית עלי' ואח"כ מחוייב האדם למעבד המצות בעובדא או בדבור אם היא מצוה התלויה בדבור כי ע"י זה נמשך השפע משא"כ בהרהור והראיה מכאן היות הכהן מדליק מנורה שלא לצורך האדם כלל שאין שם דירת אדם דבשלמא הקרבנות וכיוצא הם הדברים הקרובים אל השכל לו' כי בראות האדם הדין הנעשה באותו ב"ח אומר אני הייתי ראוי לאותו המשפט וע"י זה חוזר בתשובה אמנם סוד הדלקת הנרות אינו אלא דגרים ממש לאנהרא בוצינין עילאין בהאי עובדא דלתתא. ור' יהודה הוסיף לומר כי גם המזבח הכהן התחתונים כנגד העליונים לעוררם למעלה ולכן סמך לזה ענין השבת שההרהור מותר בו והדבור והמעשה אסורים לטעם זה הנז' ואו' **בג"כ** הרהור מותר וגו' מכאן תשובה לאותם שאוסרין הדיבור בלשון לעז בשבת אפי' בדבר הצריך כי הנה מדקאמר בג"כ הרהור מותר ודאי שאין הכוונה להרהר לשון לעז אך הכוונה להרהר מה שאינו צריך בשבת א"כ כשאוסר הדיבור לא נאסר אלא במה שאינו צורך שבת ולז"א דהרהור אפי' במה שאינו צורך שבת מותר מהרח"ו נר"ו:

דף קה:

והני מילי לשלול שלא יחלום בשאר לילות ויתענה ביום שבת או תענית בלא חלום כלל שאז אין לו סגולה זו בשבת ואסור דבו ביום דוקא. למלכא חכמה. דעבד הלולא הייחוד לת"ת עם המ'. גזר חדוותא השפיע שמחת הבינה בכל הנמצאים. אתא מלכא היינו גילוי מצח הרצון מהכתר ע"י החכמה ביומא אחרא אית ביה רשו וגומר פי' יפה תענית לחלום ויש בו כח לבטל הדין כ"ש בשבת שיש בו טעם זה נוסף על צערו דהיינו למלכא כדפי'. דלית לך יום דלא אשתכח ביה חילא. ולזה אם חלם ביום זה ויצום ביום אחר לא הועיל שכבר אותו היום חלף הלך וכיון ששקעה עליו חמה חתם הספר וגזרותיו והלך לו ואין כח ביום שני לתקן גזרתו אם לא בתשובה חזקה ואמנם ביומו ממש נקל לבטל גזרת הדין כאש בנעורת וז"ש ומאן דשארי בתעניתא דחלמא בההוא יומא וגומר מפני שממש הראו לו שתקנתו בידו וכדמסיק בסוף דבריו ושבע ילין. אמנם שאר הימים יבטל גזרת דין יום א' שנה א' בחינה א' השולטת באותו היום לבד אמנם אם נשתתף לאותו היום דהיינו א' מע' שנה שאר הימים ושאר שנים ונגזר מע' לא יספיק בתענית א' וז"ש אבל לא דע' שנין ביומא דשבתא והטעם כי ביום השבת הוא המלך חכמה רואה וקורעת גזר דינו מהשורש בינה בז' ספי' דהיינו מכל הע' מפני שליטת יום שבת על כל הע' כנז'. לאו למגנא וגומר שאם היה כח ביום אחר היו מעוררים אותו ביום ראשון ושני וגומר ולא ביום השבת. לא מתערי עליה בחלמא אין נשמתו עולה למעלה כדי שיעוררה

בדברים העתידים וכיוצא והיינו לא יגורך רע שהוא רע אין נשמתו נכנסת פנימה אל הקדש. ושבע ילין כדפירש בגמרא ושבעת ימים ילין בל יפקד בחלומו רע הוא:

תנינן ממצוא חפצך אהדר לריש דבריו. הרהור מותר. עד דיתגזר וגומר שאז הוא דבור ויש בו קול ועולה:

ויצא בן אשה וגומר ר' יהודה אמר פליג אמאי דפירש במדרש דנפיק מבית דינו של משה חייב שלפי זה היה בא הכתוב לתת טעם לרשעתו ואין דרך הכתוב לחפות על הרשעים אלא להוסיף עון על עונם וז"ש ר' יהודה אמר נפק מכללא דכולא שהכחיש סבה ראשונה כלל כל הנמצאים ולא היה לו חלק בו. נפק מכללא דמהימנותא שהכחיש מציאות הספירות ואח"כ נסתלק ממנו כל סטרי קדושה והכחיש גם כל צד הקדושה ונשאר כגוי מן הגוים. קמי כולא דכתיב במחנה חלל את השם בפרהסיא. דחולקא בישא הענין שגוי הבא על בת ישראל הוא תערובות שני צלמים קדוש מבת ישראל וצלם טמא מצד הגוי ובהיות ב' כחות אלו בו והוא לא טרח לבטל זוהמא לעכל חלק הטמא שבו ולכך נתעורר בו אח"כ מפני שאינו מתיישב בו וז"ש דאית ביה דלית ביה חולקא בכללא דישראל שא"א להכלל בישראל שאינו מינו:

ר' חייא פתח כבוד אלי"ם הסתר דבר היינו או' ולמכסה עתיק וכבוד מלכים חקור דבר היינו לאכול לשבע' ופי' הכתוב הזה עם הכתוב הב' הוא א' ופי' אלדי"ם בינה הסתר שמשם ולמעלה אין ראוי לדבר וכשחננו ה' דעה ובינה אין ראוי לגלות כלל והיינו דלית רשו לגלאה מילין סתימין ג' ראשונות שעם היות שהשיג לא אתמסרו לגלאה אלא להסתירם והיינו מילין דחפא לון עתיק יומין והם חכמה ובינה וקרבם אליו. וכבוד מלכים הם ת"ת ומלכות חקור דבר כד"א לאכול לשבעה עד ההוא אתר דאית ליה רשו דהיינו עדהבינה שלח תשלח את האם וגומר. אינון חברייא היינו במציאות כל ענייני המדו' סתם שלא יעסוק בעניינם אלא מי שהוא חכם בקי אומן שלא יטעה. ויהיה הענין בשתי דרכים הא' דורו של ר"ש וכל דורו בימיו לבד וז"ש ביומוי וגומר וא"ת עתה בדורות אלו שאנו עוסקים מאי איכא למימר. וי"ל שהוא העיד בתקונים שהספר בעצמו יהיה נסתר עד דור אחרון דור המשיח כי צורך גדול הוא עסק החכמה הזאת לייחד קב"ה ושכינתי' לסמך אל זה בגלות ולכך נתגלה הספר בדור הזה האחרון לראות אם יעסקו בו באמתות לעשות סמך וסעד לשכינה. מילין דאתגליין כגון סודות שאין בהם חלול כבוד. מילין דאתכסיין דברים שמפני כבוד מלכו של עולם אין ראוי לעסוק בהם כגון דברי המקלל ומה שהקל בכבוד שמים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ות"ח לאו למגנא וגו' עתה תי' קושיא הראשונה כי המתענה בשבת מחזי כעביד גריעותא לשבת ותירץ ואמר ת"ח וגומר הענין כי בזה יובן כל האמור והוא כי הנה כבר אמרנו כי לא הותר אלא למי שחלם ליל שבת והטעם כי הנה במה שראינו כי הראהו חלום זה ליל שבת זה יורה כי הורוהו מן השמים דרכי התשוב' ושיתענה באותו היום כדי שיתכפר וא"כ אחרי שהוא מצווה ועושה א"כ לא עביד גריעותא אדרבה ראוי להחזיק לו טובה כי שב בתשובה במה שהתעוררו עליו מן השמים. וא"כ בזה נתרצה הקושיא. וגם בזה נתבאר כי אסור להתענות אלא מפני חלום שחלם ליל שבת עצמו משום דהשתא לא עביד גריעותא דאדרב' עושה מצותו ית' במה שהראוהו לו באותו חלום ואדרבה צדיק הוא זה שהתעוררו לו מן השמים לשוב ולהתענות דמאן דלא אחזיאו ליה בחלמא ודאי הוי רע ובג"ד לא מתערי ולא משגחי עליה וכמ"ש ושבע ילין בל יפקד וגו' כדרז"ל. והנה ר' יוסי הודה עתה לדברי ר' יצחק וסייע לו מסוף הפסוק כי אחרי שאמר ממצוא חפצך שר"ל חפצי חול אסורין מה צורך לאו' ודבר דבר אלא הענין כי נאמר אין אסור מציאת והזמנת חפצנו אלא ודבר דבר אמנם מציאות והזמנת חפצנו ע"י הרהור שיחשוב מה שיעשה בחול מותר וגם בא בכפל הענין לחזק כי לא נאסר אלא בדבור שלם ולא בהרהור וא"כ ודאי דדא דאמרת אנת ר' יצחק הוא ברירא דמלה:

זכאין וגומר הביא עוד ראיה מפסוק אחר שיובן עם הנז' כי כאשר הקב"ה אומר לישראל כי עמו הם וקורא אותם עמי אז ויהי להם למושיע לעה"ז ולעה"ב. וביאר אימתי קוראן עמי וביאר כי הוא כשהם בנים לא ישקרו פי' ממה שידעת כי השקר הוא בדברים היוצאים מן הפה ותליין בדיבור והנה המדבר דברי חול בשבת אתער שקרא שהם הקליפות הנקראו' ימי החול ושם הוא סוד השקר כנודע ולכן המדבר דברי חול בשבת משקר משום דאז אינו חול אלא שבת ומשקר הוא וג"כ גורם לאתערא שקר בעלמא וכאשר הם בנים לא ישקרו כדין ויהי להם למושיע בעה"ז ועה"ב:

ויצא בן אשה וגומר אם כוונת הפסוק כי יצא מביתו מה תועלת לנו בסיפורו אמנם הכוונה כמו שדרשו על שמעי בן גרא יצא יוצא ומקלל מעולמו יצא וכן זה נפק מכללא דישראל ומחולקא דקב"ה והנה ארז"ל כי מה שבירך את השם היה מתוך מריבה שגלה חבירו פסול זרעו כי זהו היה בן איש מצרי ולומר וז"א מכאן אוליפנא וגומר כלומר כי הנה לפי שבא מזוהמא בישא הוה זוהמא ההיא מכשכשת במעיו עד שמגלה פסול זרעו כי זהו דרכה של זוהמא יורד ומשטין עולה ומקטרג ולכן האיש הזה גלה פסולו במה שבירך את השי"ת כי גלה שאינו חלק השי"ת וז"א ויצא וגומר והוא בן איש מצרי כי

להיותו בן איש מצרי ויצא מכללא דמהימנותא וגם רמז כי השתא דויצא וגומר עתה נתגלה פסולו כי הוא בן איש מצרי:

ר' חייא פתח וגומר כוונתו כמו שיתבאר למעלה סוד פירוש ויקוב את השם וגומר והוא שנגע בכבוד השם שנאמר עליו כבוד אלי"ם הסתר דבר וזה הרשע גלה אותו כאשר יתבאר לקמן ע"ש. או אפשר כי היא הצעה אל מ"ש ר' אבא לקמן ואמר כי הלא כבוד אלי"ם הסתר דבר ולא היה ראוי לבארו משום שהוא מגלה כבוד השכינה וראוי לכסותו בל יטעו בזה החסרי לב אמנם להיותו ביומוי דרשב"י דכולהו צדיקי ויש בהם כח לגלות הדברים ודאי לא יטעו ולכן עתה נתבאר זה וכמ"ש ר' אבא עצמו אי לאו דבוצינא קדישא וגומר האמנם ר' חייא לא רצה לבארו משום כבוד אלדי"ם הסתר דבר ולכן עתה שכבר שכיב רשב"י אין כח לגלותו וז"ש בתר דשכיב ר"ש אל תתן את פיך. אמנם ר' אבא ביארו בזמן דרשב"י שריא בעלמא כאשר אמר הוא בעצמו לקמן ושאר דברים דברי ר' חייא מבוארין. וביאר ג' פירושים א' הוא כי לאכול לשבעה הם כדברים שיש לאדם רשות לעסוק אעפ"י שהם דברי סודות עכ"ז יש סודות שרשאי לאדם לעסוק בהם אמנם יש סודות שאסור לאדם להשתדל בהם ועליהם נאמר ולמכסה עתיק ומי שידע סוד עתיק היכן הוא ידע הנז' כי שם נק' עלמא סתים ושמא דיליה אתכסיא ובג"כ תמן אמר במופלא ממך אל תדרוש וגומר. אך משם ולמטה יש רשות וכמו שדרשו בזוהר מתיבת מ"ה ומ"י שבחכמה ובינה שהרשות בהן מותר לשאול. כי זהו הבנת מ"ה ומ"י כנזכר בהקדמת הזהר דף א' ע"ב. וז"א כאן לאכול לשבעה עד ההוא אתר וגומר ועוד פי' פי' שני כי לאכול לשבעה הם היודעים בחכמה הזאת כגון בדרא דרשב"י ולמכסה עתיק בשאר דרין והוא בערך העוסקים בחכמה. פי' שלישי הוא דומה אל פי' הראשון רק כי הראשון איירי הכל בסודות רק שיש הפרש בין סודות לסודות ופי' זה הוא כי לאכול לשבעה הוא בשאר התורה הנקרא' מילין דאתגליין ולמכסה עתיק במילין דאתכסיין שהם כל ענייני הסודות בכולן כי כולן ראוי האדם להסתירם ואפילו אחד מהם אסור לגלותו:

דף קו.

ר' אבא אמר ויקב ודאי כד"א ויקב חור בדלתו: הענין כי אין בין אח"ד לאח"ר אלא סילוק העוקץ מהדל"ת שהיא סילוק היסוד והיא נעשית רי"ש ועניות ומיד מזדמן שם החצוני האחר והיינו ויקוב חור בדלתו אותו העוקץ שהוא סותם פתח כניסת החצונים נקב מה שהיה סתום וע"ד כאן סתם הכתוב והסתיר זנות שלומית ולא פירש אותם ולא פרסמה אמנם כשבנ' פירש ונקב הסתום מיד פרסמה הכתוב ואמר ושם אמו וגומר. מחצדי חקלא הם החברים בעלי החכמה הזאת שהמ' נק' חקל תפוחין והיא מגדלת

צמחי הסודות וחדושי התורה והמחדשים תמיד חדושי התורה הם הקוצרים אותה. דא בן אנתו פי' איש הישראלי דקאמר וכיוון דאתיא וגימר כדפי' במדרש. ואחרא הנולד מן המצרי שבא על שלומית והמים בדקוהו כשנבדקו ישראל במים כדפי' בפרשת במדבר. אמר מילה מאימיה בן המזנה עם המצרי. נטל ה' דשמא כל השם ברך שכך הדין שיאמר יכה יוסי את יוסי כדפי' בגמ' והיה דעתו להגין על אמו כלומר מה אתה מקלל את אמי וכי תימה היא זוכיוצא בה בת מלך וגומר והוא נקב ועשה שתינק מן השמאל וינקא מתרין סטרין ולכך הוצרך להיות גזרת הדין על פי ה' דהיינו ממש משם נמשך הדין עליו ומשם הדין לכל נוקב שזה פגמו וזה עונשו וז"ש ובג"כ נטלא זינין דמלכא לפרוש להם על פי ה' דהיינו ממש שהיא היא בעלת מלחמתו כדי לנקום נקמת כבודה:

דחילו דאימא שלא מטעם זה יקל אדם את ראשו כנגד אמו שהוא הוא הגורם שהיא היא קדושה באחדות המדות ומי גרם לה להיות' משפעת לחצונים פגם התחתונים ולכך תיראו דחילו דאימא אקדים לאבא מפני שאפשר שאדם יקל ביראתה לכך תיראו שכיון שהבנים יראים האם שוכב בחיק האב והחצונים נבדלים וההיכל נטהר והיינו זכותם של יש' שהם נאחזים בקדש והמטמא עצמו חלקו בטמאי' וז"ש לנקמה נוקמהא הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה דהיינו אל מקום החצונים כיון שהקל בדחילו דאימא יטול חלקו מתחת ידו והירא הוא זכאה בעלמא דין ובעלמא דאתי ממנה:

ונשא חטאו דהא לא ידעינן וגומר לכך לא יהרג אלא העון תלוי על צוארו:

א"ר יוסי וגומר קשיא ליה בדברי ר' יהודה דקאמר דדלמא אלהיו דקאמר על א' מהשרים וכיוצא וזה אין ראוי שאחר שאיש זה מוחזק בכשרות למה נאמר שהוא עובד ע"ז כדי להפך בזכותו ומשום דקשיא ליה האי תירץ ואמר אי צדיק גמור הוה לא אתער מלה פירוש כיון שנתעורר לברך הרי הוא יוצא מחזקתו וכיון שהוא יוצא מחזקתו נאמר שהוא מין ונזרק' בו מינות ולא נחייבוהו משום מברך שהתרו בו. ור' יהודה לא בעי הכי אלא אפי' אם נחזיקהו בצדיק גמור עכ"ז אנו יכולין להפך בזכותו והענין שנאמר אלהיו דהוה עד השתא ועתה חזר בתשובה שאם כדברי ר' יוסי ימות שאם ברך חייב ואם מין הוא מורידין ולא מעלין והאיך נהפך בזכותו. וכל את ואת סלקא לשמא וגו' פ' שם אלי"ם יכול לכנותו לשאר דברים שיצה"ר ג"כ נק' אל זר וכן ע"ז נק' אלי"ם אחרים וכיוצא אבל שם יהו"ה אין בו פירוש אלא לה' לבדו מפני כי כל את ואת סלקא לשמא דהיינו י' חכמה שבה שם י"ה ה' בינה שבה שם יהו"ה בנקודת אלהי"ם ו' ת"ת שבו שם יהו"ד ה' למלכו' שבה שם אדנ"י ולכך אין לטעו' או לפרש.

ר' יצחק אמר אמאי אלא כמה דאוקמוה וגומר שהי' בן המצרי ממזר אבל במה שפירשלעיל שהיה מתקוטט עם בן בעל אמו לא הכי אלא היה מתקוטט עם בעל אמו ממש. ור' יהודה פליג עליה ואמר שבן בעל אמו היה כדפי' לעיל:

ר' יצחק פתח שמע עמי פתח בפסוק זה מפני שממנו הכרח שאם כפשוטו מאי עמי כיון שהוא קרוב לה אחז לאל זר אלא ודאי שהוא צדיק גמור ואל זר יצה"ר קאמר שום חלק לא יהיה לו בו וז"ש דכל מאן דאתי לאתחברא אפילו בדבר קל אל נכר שהם הקליפות כולם שריא בגויה ויחטאוהו מעט מעט עד שסופו להשתחוות אל הע"ז. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ויקב בן וגומר לשון ויקוב חור כלומר שגילה מסתורי השכינה כדמסיק שהיא אסור כמו שקדם לזה על ולמכסה עתיק וענין נקיבת החור שעשה חור ודרך לגלות המסתורים. והנה עד דהוא לא נקב בפי' עדיין לא הזכיר שם אמו וכסה עליה כמ"ש בן אשה הישראלית ואחר שהוזכר ויקוב אז גם התורה נקב את שם אמו ואמרה ושם אמו שלומית כי כפי הפשט ה"ל להזכירה תחלה. וכוונת ר' אבא כי אלו השנים אחים היו מאב א' ומב' אמות ונתקוטטו ובן הישראלי וגם אמו ג"כ ישראלית חרף את אחיו שלא היה אחיו אפי' מאביו כי אמו ישראלית זונה שזינתה עם המצרי כמשז"ל על שלומית בת דברי ששמות אלו מורים על היותה זונה שמדברת בשלום הכל לזה גם הוא רצה להגין על אמו כי באונס היתה ובעל כרחה ואין בזה גנאי לאמו כי כן הענין בהטלת זוהמת נחש בחוה היותו מצד עונות באונס והנה הכתו' או' ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגלה. ולזה השכינה בעצמה שהיא ה' בתראה דינקא מתרין סטרין היינו חסד וגבורה נטלא זינין דמלכא הם כחות הגבורה ובהם נקמה נקמתם והוא או' הוצא את המקלל. ואתה המעיין אם תרצה תוכל להבין ענין מיתתו איך הורה על זה ובאיזו מיתה מת. והנה ר' יהודה פי' על מלת אלהיו דלא אמר אלהים והכוונה שאפילו שסתם דבריו ולא אמר הריני מברך לאלהים אלא אמר אלהי שיש בדברים אלו ספק כדמסיק עכ"ז ונשא חטאו כלומר בכרת מאת ה' שאין לפניו ספק. ואתא ר' יוסי לאוספא אפילו אם היה צדיק גמור דייניין ליה לחיוב במכ"ש כיון דעד השתא ידעינן ביה דאיהו צדיק גמור א"כ כאשר בירך אלהיו בסתם מסתמא במינות אזרק ביה לאתער מלה עכ"ז לא ימות דאין כח ביד ב"ד להמית על הספק גם שהוא קרוב לודאי אמנם אנו נרחיקהו למין גמור ולכופר: חזר ר' יהודה ואמר לאו הכי אלא אדרבה דייניין ליה לטב ונאמר דעד השתא היה בלבו שום מינות ועתה' קלל אותו המינות וחזר בו ולזה אמ' אלהיו כלומר אותו המינות שהיה עד עתה בלב אני מקלל:

ד"א ויקוב וגו' פה פי' באופן אחר שלא היו אחים כדברי ר' אבא רק איש הישראלי בעלה דשלומית אביו והוא הגיד לו כי לא היה הוא אביו אלא בן המצרי שהרג משה וזנתה אמו וז"א ואיש הישראלי בעלה דשלומית הוה והראיה לזה כי לא כתיב ובן איש הישראלי ואיש הישראלי ולא כדברי ר' אבא ור' יהודה סבר כר' אבא ולז"א בריה דבעלה דשלומית וגו' ולא בעלה ממש. וחזר ר' יצחק והביא ראיה לדבריו כי בעלה דשלומית הוא עצמו ספר לו כי לא בכי אתה רק בן המצרי שהרג משה אז ויביאוהו אל משה כי נגע בכבוד מטרוניתא ובכבוד משה כי במה שהגיד לו שהרגו בשמא קדישא לכך אושיט מלה לקבליה דשמא קדישא וז"א ויקוב את השם מהרח"ו נר"ו:

דף קו:

א"ר יהודה אי הכי וגו' פי' בשלמא לדידי דאמרית דלא טעין מידי אלא קלל סתם ניחא דקאמר ונשא חטאו משום דלא ידעינן אי לצד קדושה קאמר אלא לדידך דאמרת דפריש דקאמר להההוא מהימנותא וגומר א"כ ונסלח חטאו הל"ל דאדרבה מה שחטא עד עתה בהיותו נמשך אחר היצה"ר הוא מתכפר לו עתה במה שקללו אלא ודאי דקאמר סתם כנז' לעיל.

ור' חייא פליג אכולהו דכולהו תנאי סבירא להו דטענינן ליה כנז' לעיל וקשה ונשא חטאו לר' יהוד' דהיינו מסופק אם קאמר הכי או הכי. ור' חייא סבירא ליה דלא ספיקא הוי אלא כי יקלל אלהיו מפני ששם זה סתם ויש בו כלל אחרים כדפי' ר' יהודה ור' יצחק מטעם זה אפי' שכוונתו אל הקדש ונשא חטאו ודאי ראוי לו שחטא כך וז"ש מפני שהשם בעצמו סתם ולא פריש דהא ודאי ונשא חטאו ולא מספק כנזכר אמנם ונוקב שם ה' כי שם זה הוא נעלם מאד דהכא תליא וגומר ואין רשות לאדם לטעון שנכלל בשם זה כלל אלא קדושת המקום לכך מות יומת:

מהימנותא דכולא מפני שהכל תלוי בו שהוא מקור לכל הנשמות וז"ש דעילאי ותתאי על דא קיימין וחייהם ממנו משא"כ בשאר השמות ופי' כי בזולת זה יש בכל אות ואות כמה סודות נעלמים נכללים בו והעד כי י' שהיא כנקודה א' והיא בסוד החכמה ועוקצה בכתר דכתיב בו אלף אלפים וכו' והם עלמין דכסופין מרוב אורם כולם חומדין להדבק בהם ולאו דוקא בה אלא מפני השתלשלות האותיות זו מזו כיוצא בה לכל אות ואות וז"ש וע"ד תנינן אתוון אלין קשרי אלין באלין וכמה וגומר והיינו כמה מורכבות יש בכל אות ואות. ואסתלקו ואתקשרו כנודע שהם נכללים עלול בעילתו עד התקשרם בשורשם.

ואתגליא וסתים בהו פי' בזה השם ואותיותיו תלויים נעלמים ונגלים ואפי' הנעלם ונסתר מעיני הנבראים העליונים וז"ש מה דלא אדביקו וגומר אוריית' שבכתב ועל פה וסודותיה

בהו תליא. עלמא דין שנברא בה' ועלמא דאתי שנברא בי' ותורה שבכתב ו' תורה שבע"פ ה' חד הוא שכל ד' אותיות אחד. ושמיה חד שם אדנ"י לבוש אליו וכל השמות לבושים לו ומתאחדים בו וכולם אחד עם היותם רבים וז"ש חד הוא השם בעצמו ושמיה חד ד' אותיות הרומזות על הנאצלים כנז'. אשמרה דרכי שלא להתקרב אל ה' כדי שלא אבא לחטא בלשונו. אל תתן את פיך היינו ממש מלדבר בשם עצמו.

דאיהו טורא כשאר טורי אינו מא"י ולא היה בו קדושה רק לפי שעה והספיק קדושת מלכו שעליו לקדשו עד שיתחייב מיתה כל המיקל בו. מאן דקריב למלכא ממש לכ"ש הרי ק"ו סתם ועתה נעלה הק"ו במדרגה יותר גדולה והוא כי אפילו נגיעה דרך כבוד אמרה לא תגע בו ממש. דרך קלון לכ"ש ואם בו חמור כך שבא בק"ו ממנו ממש למלך עאכ"ו וז"ש מאן דאושיט ליה ידיה באורח קלנא לקבל מלכא וגומר. ור' ייסא עשה ק"ו בערך האדם בעצמו ממשה והק"ו כפול משה בדרך כבוד שאר האדם ובאורח קלנא עאכ"ו וכל זה להיות האדם ירא וזוחל ליגע בשם עצמו להגות אותיותיו להשתמש בו אמנם להבין סודותיו מה שאפשר מפי מורה צדק ודברי ר"ש ב"י וחבריו אשריו ואשרי חלקו ואינו בכלל זה:

ר' אבא אמר וגו' ת"ח כד הוו ישר' רברבי עלמא השרים הממונים על ענייני העולם ואינם קדושים ולא טמאים אלא הם ממונים על ענייני העולם מהם על היסודות ועל הים ועל ההרים וכיוצא והם שרים ממונים על האומות ולא שהם מנהיגים אלא שהשפע הוא יוצא מאת ההיכלו' ובצאתו מן הקדש להתפשט חוצה יש אמצעיים כמה וכמה ואותם האמצעיים להנהגת כל העולם הם שיוציאו ההנהגה מן ההיכלו' אל העשיה הקדושה ומשם תתפשט לאמצעיים האלו ואלו נותנים כחם איש איש על עבודתו ועל משאו משא"כ בא"י בהיות ישר' על אדמתן הם יונקים מפתח היכל לבנת הספיר ויש כח בארץ לקבל משם כאו' וזה שער השמים. טיקלי דמיא נרא' תולעים הגדלים במים ובפרק הרואה תכלא תולעת וכן פי' בערוך. פיסקרא פי' רמס וכן נראה מן הענין וקוצים כסוחים תרגומו כובין מפסכין. בקטפוי פי' באגרופו מלשון עורכת מקטפת. וקשר הענין שדה שבו תולעים הגדלים מן המים ורמסם ר' יוסי באגרופו ואמר דברים אלו קוטרא לשון קשר ומדה דקוסטי לשון מדות ושיעור הענין שמדת המים מרדה והולידה דבר שלא כראוי ולואי לא שכיחא פי' התולעים שמזיקים כגון נימי המים וכיוצא בהן מי יתן ולא היו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. מטו לחד טיקלי דמיא וגומר פשר הענין כי הגיעו וראו מקום קטן שממנו יוצאין מעט מים ונכנס ר' יוסי והיה מקטף בידיו ר"ל נוטל בחפניו המים לשום

המים בכלי לשתות ואז אמר כי הלא היה מדת המים קטנה וקשורה שלא יוכל להוציא ממנה מים ולכן קללה ואמר דיותר טוב היה שלא ימצא אותה ולא יטרח כ"כ. וא"ל ר' שמעון כי אסור היה לקללה כאומ' ולואי דלא שכיח. ופי' המלות טיקלי דמיא פי' מקום המים שהוא כמין מדה ומשורה אחת עגולה כי טיקלא הוא גלגל. ופיסקרא בקיטפוי ר"ל שהיה ר' יוסי מקטף בחפניו ובידיו בתוך המים לקחתם בחפניו כמו מקטף העיסה שהוא לקיחתה בחפניו לעריכתה. וקוטרא דקוסטי ר"ל קשר וצרור מדות המים כי היו צרורים וקצורים מוצאי המים כאלו הם קשורים וצרורים לבל יצא מהם מים ולכן ולואי דלא שכיח. ר"ל הלואי שלא הייתי מוצאה כדי שלא אטרח כ"כ וקסטי לשון קיסטא פי' מדה ומשורה עכ"ל:

גליון מצאתי כפי' הרמ"ק זלה"ה:

דף קז.

פתח ואמר וירא וגומר בנמוסי דקסטרא עילאה כבר פי שכל הדברים הנבראים יש להם כח למעלה ואותו הכח מושרש מעלה לעלול עד המ' שהיא בורא כל נמצא אשר ממנה ולמטה והכל עשה יפה בעתו והכל שמשים עליונים נעשו לצורך ולכך אין לבזות שום נברא ואפילו נחשים ועקרבים ויתושין שהזיקן יותר מתועלת' כפי השגתינו ואפילו אינון דיתחזון מחבלי וגומר שהזיקן מצוי ותועלתן אינו נראה כלל בכולא כתיב והנה לא בבחינת הטוב שבהם אלא טוב מאד זה מות אפי' בבחינה שהם ממיתין ומזיקין מפני שהם שמשי עלמא ושלוחי ההשגחה ואין בני אדם יודעים ויש בריה אחת לצורך ואינה עומדת אלא ע"י זו האחרת וכיוצא כדפי' במדרש. ולית לך לאנהגא קלנא וגומר בב' דרכים או לומר דברי קלון כמו ר' יוסי שהקל בלשונו ופיו כנגד הבריאה העליונה ואמר הלואי לא שכיחי שכל זה נוגע בכבוד הבורא או במעשה שרמס באגרופו לבריות הקלות שאינם מזיקות אסור ג"כ לאדם להורגם אמנם הבריות שהזיקם מצוי כנחשים בבתי' וכיוצא מצוה להורגם שלא יזיקו ולא ירעו ואם הנחש בשדה והולך לדרכו אין ראוי ליגע בו שבדרכו דרך שליחות כפי רצון הבורא כדמוכח בזוהר במקומות רבים.

טוב ה' לכל אפילו שהם עושים שליחות רע אינו אלא שליחות טוב שאותה מיתה בדרך ההוא טוב לחוטא וכיוצא ואפילו מה שאינו עושה שליחות ורחמיו הם מתפשטין על כל מעשיו שברחמים הם נזונים ואנו חייבים ללכת בדרכיו ולרחם על מעשיו ולא לאבדן בידים כל זמן שאינה מזיקים ועוד הממעיט בריותיו ממעט רחמיו כי כפי ריבוי (הברכות) הבריות בכל מין ומין יתרבו הרחמים. וכתיב יודוך שיש שר ממונה על כל משפחה ומשפחה ממשפחות הנבראים והשר ההוא משבח לבורא וכפי רבוי מחנותיו

מרבה הודאתו לשם המפרנסו והמבטל עדת דבורים או חברת זבובים וכיוצא הרי מבטל הללו של הקב"ה זולתי אם הם בביתו ומזיקין ואפי' בזה בלתי נאות להמיתן בידים אלא שיהיה מגדל חתולים שיאכלו העכברים וכיוצא דהיינו נמי ורחמיו על כל מעשיו שזהו הדרך השרים העליונים זה משועבד תחת זה:

ר"ש פתח אני חבצלת וגומר קב"ה משבח לה כאומרו יפה את רעיתי וגומר משבחא ליה כאו' הנך יפה. והיא משבחת תדיר כאומר למען יזמרך וגומר אמנם שבח הת"ת למ' הוא לעת התעוררות חשק האהבה לבד והכוונה בזה להבין אומרו אני חבצלת השרון ששם שבח הת"ת אל המ' תחלה הנך יפה רעיתי וגומר ואח"כ שבחאה המ' הנך יפה דודי וגומר ואח"כ היא אומרת אני חבצלת השרון שאני משוררת תמיד ואיני כמותך שאין שבחך אלי אלא לעתים. וענין השיר והשבח הוא סוד התעוררו' תחתון להדבק בעליון וז"ש כמה חביבה כ"י קמי קב"ה יר' אפילו שהיא למטה ועלולה והעד שהיא משבחת תדיר לעורר כדי להכלל עמו למעלה עכ"ז קב"ה משבח לה כאלו היא עיקר והוא עלול ואין זה אלא החביבות הגדול אשר לו עמה. והטעם לזה נאמר שהוא מפני שאין לו שפע והארה מלמעלה אלא ע"י ייחודו עמה ולזה צריך הוא לעוררה כי בענין זה כמעט היא סבה אליו שלא יתנו לו אלא בחברתה. והיא משבחת תדיר וכמה שבחין וזמרין כי התמדתה עם שינוי הזמנים חול מועד ר"ח שבת י"ט ובכל זמן וזמן היא אומרת שבח מעין הזמן והעד על זה יש' הדומין לה בתפלותיהן בחול בדרך א' ובשבת ובר"ח בדרך אחרת וכיוצא וז"ש זכאה חזלקיהון דישר' כי עתה בזה יושג מעלתן דאחידן בעדבא דחולקא קדישא ולכך הם מתקנים שירים להקב"ה כפי שינוי הזמנים כי אחיזתינו אינה במ' אלא גם בת"ת והיינו כי חלק ה' עמו ת"ת יעקב חבל נחלתו מ' שהיא נק' גורל א' לה' וז"א דאחידן בעדבא היינו בגורל המ' דחולקא קדישא היינו ת"ת וראיה שתיהן כמה דכתי' וגו'.

אני חבצלת השרון דא היא כ"י וגו'. יר' באותה אני באותה המדה שעל המ' קאמר הנק' אני. ונק' חבצלת בהתדבק' למעלה דקיימא שהיא מתייחד בשפירו סוד ו' קצוות הנאחזים בסוד הדעת הנק' נוי הנאחזת בבינה הנק' גנתא דעדן הנאחזת בחכמה והיא שם נטועה בשרשיה אז היא נק' חבצלת ואפשר הטעם מפני שמדרך החבצלת להיותה נטועה במקום היפה והרענן שבגן ולזה נק' חבצלת לישנא דבוצלא לשון שפלות שהיא זרעה בשפלות ועומק הגן ביותר רענן שבו.

השרון דאיהי נטרא נ"א נטלא ומשבחת ליה למלכא עילאה. הענין כמו שפי' בזוהר שה"ש שיר שאנחנו משוררים לעורר המ' אל הזווג. ושיר המ' לעורר הזווג אל החכמה

ובינה וזהו טעם אומרה אני באותה הבחינה העליונה עומדת שאני נקראת חבצלת כנז' כי שם אנ"י שרון ולא שיר שפי' ש"ר ו"ן דהיינו סוד כל הבחינות הנז' בחבצלת שר היינו בעצמה שהיא שר ואדון ורבון כדפירש בשיר השירים. ו' דקיימא בשפירו דנוי דהיינו ו' שש קצוות. ן' פשוטה היא הבינה דנוי דגנתא וראשה י' דהיינו חכמה והיינו השרו"ן מפני שמה שאני משבחת אני משבח לה ממש אני עומד בו ואין ממני אליו מפסיק אלא ליה ממש למלכא עילאה החכמה בבינה ואליו הוא התעוררות שאני מעוררת וזהו נטלא נוסעת ועולה מסע אחר מסע ומעלה אחר מעלה:

ד"א חבצלת השרון וגומר כלומר מלת אני במקומו עומד מדת המ' והכוונה שעם היות שהיא אני לא תקבל מהשפע הנסתר אם לא בהכנתה הכנה ידועה והיינו אני חבצלת והענין כי החבצלת הוא הירק הרטוב הריחני הטוב וכמו שאותו ירק חביב וראוי להשקותו והוא מונן לקבל ההשקאה כן היא תקרא חבצלת על ענין דבעי לאשקאה משקיו דנחלא וגומר הכוונה שפע הבינה.

כד"א והיה השרון לאגם מים כך היא הגרסא בכל הספרים וזה א' מהפסוקים המתחלפים בזוהר שחזרנו על כל המקרא ולא מצאנו אלא והיה השרב לאגם מים או והיה השרון לנוה צאן או והיה השרון בערבה. ומה שאפשר לפרש בדוחק הוא זה שכוונתו לומר שני פסוקים ועיקר ראייתו משניהם. והכוונה לומר אני חבצלת המוכנת לקבל שפע והשקאת השרון שהיא הבינה והראיה שהשרון היא בינה וראייתו הוא כי תחלה מצינו שיקרא המקום הנגוב שרב כאו' והיה השרב לאגם מים ואחר שיהיה בו מים יקרא שרון כאומ' והיה השרון לערבה ואח"כ יבאו הצאן אל המים והיינו והיה השרון לנוה צאן ומזה משמע והיה השרון לאגם מים והיינו הבינה שיתקבצו אליה כל העדרים לשתות מימי האגם שהבינה היא אגם שממנו יוצאים מים לכל:

שושנת העמקים דקיימא בעמיקתא דכלא. הנה בחבצלת השרון פי' ב' פי' כנז' השתא מפרש בשושנת העמקים לכולהו פי' דקיימא בעמיקתא דכולא ירצה חבצלת היא בחינתה מבינה או שהן לאידך פי' שהיא נאחזת בסוד שרון כנזכר העמקים היינו דקיימא שהיא ממש עומדת נעלמת בסוד החכמה כי שושנת העמקים הוא מקום עמוק משרו לכולהו פי' וז"ש דקיימא בעמיקתא דכולא שהוא עמוק מבחינת שרון והשתא קשה כי שושנה מורה בחינות שא"א שיהיו בעמקים כגון גוון חוור וסומק ושית עלין ולז"א מאן עמקים כלומר עמקים לשון רבים דהיל"ל שושנת העמק וכשנדע מאן עמקים נדע מאי דקשיא לך בשושנה.

כד"א ממעמקים קראתיך ה' שהם ו' עמקים בחכמה עומק רום ועומק תחת וגומר כדפי' בס"י ששם לפעמים מסתלק הת"ת בעל ו' קצוות בסוד הדין הם נק' עמקים ששם עמק רע ועמק טוב תרי גווני שושנה והכריח הפי' הזה בשושנת העמקים כנזכר ממה שפירשנו בחבצלת השרון שהיא בינה וז"ש חבצלת השרון מהו שרון שא"א לומר ששרון הוא למטה מבינה לשום פי' כי לפחות הוא בבינה וז"ש אתר דשקיו דנחלין נפקין ר"ל מקום אשד הנחלים ההם מעמקיהם ועתה בזה יובן אומ' העמקים לשון רבים ולא אמר שושנת העמק דהיינו מקום הסתר והעלם העמקים שהם הנחלים שבשרון עצמן וז"ש שושנת העמקים שושנה מההוא אתר דאקרי עמירא דכולא והיינו החכמה האוספת אליה העמקים שהם ו' קצוות בהיותם בה שהיו נגלים ועמקו שם כי זהו ל' עמק שנעמק ונסתר וז"ש סתים מכל סטרין דהיינו ו' קצוות שדרכם לגלות למטה בסוד אצילותם וכאן סתים מכל סטרין:

ת"ח בקדמיתא הכוונה להכריח הענין שפי שושנ' מצד החכמה וחבצלת מצד הבינה ואמר בקדמיתא הבחינה הראשונה אליה מפני המ' היא שמאלית גבורה תתאה וכאשר תעלה עד הבינה שעדיין היא שמאלית היא ירוקה מבינה קו ירוק מורה צד הדין שאין בו לובן כלל ומפני שאין הבינה דין כ"כ אמר דטרפין ירוקין היינו סוד כללות הבחינה שבה הם ירוקין מצד הדין:

לבתר מצד החכמה שושנה שיש בה לובן ואודם וז"ש סומקין בגוונין חוור וסומק שאינו אודם גמור מפני שמתהפך ללובן והיינו לשון שושנה עוד לשון ששה והיינו בשית טרפין שזה מורה על סוד הוא"ו דהיינו יחודא עילאה שהוא מצד החכמה כדפי' בפסוק וגם אמנה. ועוד פי' שושנה לשון שינוי וז"ש דשניאת גוונה מירוק החבצלת שבשמאל אל האודם והאודם אל הלובן שבחכמה וז"ש דשניאת גוונא מירוק לאדום ואשתניאת מגוונא לגוונא שהאדום משתנה ללובן. עוד הכריח הענין מקרא דקאמר שושנת אחר חבצלת נראה שראשונה היא חבצלת ואחר שושנה וכן הסברא שכן תחלה היא צמח חבצלת ירוק ואח"כ מוציא פרח כדרך כל צמחי השדה וז"ש שושנת בקדמיתא ואחר שהכריח הדבר מצד עצמו פי' הטעם לענין ואמר בקדמיתא בזמנא דבעיא לאזדווגא וגומר דהיינו מצד הבינה וכל ירוק מורה שאינו גמור ותשלום הענין אלא מייחלת אל דבר כי זהו הירוק תחלת הצמח ומקוה אל תשלום וגמר כרי וכן הוא מצד הבינה תחלת הקישוט ומייחלת עוד אל הייחוד. בתר דאתדבקת ביה במלכא בת"ת סוד וא"ו מצד החכמה באינון נשיקין דהיינו האודם היפה המעורר הנשיקות בסוד כחוט השני שפתותיך הם מצד נצח והוד ששם התפשטות החכמה העליונה כנזכר באדרא:

שושנת העמקים פי' העמקים הנסתרים שהם עמיקתא רבים עומק טוב ועומק רע וגומר ומשניאת גוונאה זמנין לטב כפי עומק טוב זמנין לביש כפי עומק רע ומהעמקים הם השנויים הנמשכים למטה ששם היא שושנת והיינו דאשניא' זמנין לטב זמנין לביש והיינו עון חוה שנתדבקה בעץ הדעת טוב ורע והפרידה לז"א שושנת העמקים היינו ותראה האשה וגומר וכדמפרש ואזיל.

ביקירו עילאה נשמה שנאצלה מחכמה והיינו יקירו לשון כבוד. בעא מיניה היא מצוה קלה שיאחז בעץ החיים בתוך הגן היינו ת"ת ומ' שהם אחד אח"ד והיינו מצוה דכליל כולא. חשבונות רבים למטה משם אדנ"י שבה גמטריאות ולבושי השמות והכנויים כדפי' בתיקונים וממילא ישר כפשטו חשבונות רבים עקמימות והתהפכות. אתהפיך לבייהו ששלט בהם יצה"ר ויצה"ט ופרחה נשמה טהורה וחלק הקבוע בלי שינוי. וכל זה שהוא הגוף נתעבר ברוחני השורה בו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כ'. ומשבחת ליה למלכא עילאה פי' ומשבחת נוקביה ליה אזעיר אנפין כדי שיהיו שניהם מיין נוקבין למלכא עילאה בינה. ונראה שהוא מהרי"א זלה"ה:

גליון ר"ש פתח אני חבצלת השרון פ' ויחי דף רכ'א:

דף קז:

א"ל קב"ה וגומר ח"ו שהענישו עונש אלא דוקא הודיעו מה שגרם לעצמו וז"ש א"ל קב"ה. עץ דאקרי חיים דהיינו שהוא כולל עד החכמה ובינה ששם מקור חיים ולזה איקרי הוא עצמו. ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו לא שהמיתה עונש חלא שהמתדבק בו הוא מת מעצמו וז"ש ולית לך וגומר. רגליה יורדות מות תיקוני שכינתא הם יורדים למטה עד אותם הבחינות התחתונות שהם מתלבשות בקליפות וזהו סוד הייחוד בזמנינו זה לרחוץ ולאסוף רגליה אלא באו' רחצתי את רגלי וגומר והיינו סוד בשכמל"ו להעלות ההיכלות הקדושים לאחדם בה ובספי' ולהפריד משם הטמא. מר ממות את האשה היינו ממש אשת חיל עטרת ומי שנאחז בה לבדה מוצא מר ממות כאו' ונרגן מפריד אלוף אלא שהעיקר לקשרה למעלה. אי תימא דכל בריין וגומר וכי יעלה על דעתך שכל הבריות נכנסו לגן עדן ואכלו מהעץ ונרמס הגן מכולם אתמהא וזה אפי' אם נקח הענין כפשטו. אלא בשעתא וגו' ראו כל הנבראים שהוא היה במעלת שר העולם מושך שפע ואור לכולם וכל שרי ההנהגה מדברי עלמא דקאמרן לעיל כולם אדוקים אחריו בחושבן שכיון שהוא סבתם אליו ישתחוו וממנו יקבלו והוא הורה להם הדרך הנכונה ואמר להם שיש סבה קודמת אליו שממנה הוא יונק והיינו אומרו באו נשתחוה ונכרעה וגומר וכיון שהוא נתדבק וירד למטה כולם ירדו עמו שהם נמשכים אחריו. חרב המתהפכת מלכות חרב

מתהפכת לימין ולשמאל שאינה קבועה כנזכר. אתתא לאתראה סלקא במ' אחוז' והיה ראוי שהוא יעלה אל הזכר ונמשך אחריה וירד אל הנקבה כמוה בפירוד שאם עלה הוא למעלה נדבקת היא עמו והיינו הייחוד כנזכר עץ החיים בתוך הגן אמנם עתה שירדה היא וירד הוא נמצא הכל בפירוד. לעלמא דאתי יתוקן ויהיו כימי העץ בסוד הזכר בסוד יאהדונה"י. מהרמ"ק ז"ל:

פח ע"ב

רעיא מהימנא בס"ד

פקודא דא לסדרא כהנא וגומר כוונתו לפרש מציאות ההדלקה לבד לא סוד המנורה שכבר נתבאר בכמה מקומות וז"ש והא אוקמוה ברזא דמנורה. ודרך כלל ירמוז בספי' העליונות וז"ש ואיהו כגוונא דלעילא והכוונה על מציאות סדר העלאת הנרות הוא בגין דנהירו עילאה הכולל סוד הכתר עד החכמה והחכמה בכלל במשח רבות שהוא סוד משך שפע החכמה שמן משחת קדש נחית דרך הבינה על רישיה דכהנא בחינת החסד העליונה הנקשרת בבינה והיא תחלת ההשפעה לכל הספי' לבתר שהכהן חסד קבל ההארה מג' ראשונות איהו אדליק מצד הבינה אש ומאיר מצד החכמה אור כל בוצינין ז' הספי' שבעת קני המנורה וגם החסד מאירה עמהם שעדיין לא ירד האור אלא אל ראש הכהן וז"ש משחת אלהיו עליו ולא אמר בו אלא עליו דהיינו ראשו.

וע"ד אתייהב רשו לכהנא כל כהן סתם מפני שעם היות שאינו עולה עד החכמה העליונה ששם כהונה גדולה שיורד השמן ממנה אליו כנזכר וא"כ היה ראוי להיות הדלקת נרות בכ"ג מפני מעלתה עכ"ז אתייהיב רשו לכהנא כי בבחינה אחרת אינה נראה עבודה שאינה קרבן ולא קטרת ועכ"ז לא אתייהיב רשו אלא לכהנא בלחודוי למעלת המצוה והם שתי עבודות הא' הטבת הנרות דהיינו סדורם הב' הדלקתם בערב ובבקר ב' זמנין דהיינו שגילוי הספירות העליונות בתחתונות ז' תחתונות והארתם מג' עליונות מן השורש העליון דהיינו נהירו דייחודא א"ס המאיר ספירותיו כענין שאנו מאירים אותם בכוונת ק"ש ועם היות שנראה שעיקר תיקון להדליקם היה בערב שאין הדלקה אלא בלילה עכ"ז כולא אצטריך או ירצה כולא בחינת הייחוד בק"ש ובחינת הדלקת הנרות אצטריך שהם בחינות ידועות אל הייחודים.

וע"י דכהנא נהירו בוצינין בכולא בחינות הארה דהיינו שמן ימין חכמה איש הדולק שמאל בינה עילא ז' ספי' בעצמן מחסד ולמטה ולתתא המנורה בעצמה מלכות בת שבע דהיינו ז' בז' וז"א בכל סטרין בימין שמן ובשמאל קטרת והיינו דמסיק דהא תרין וגומר והיה הטבת הנרות והקטרת בבת א' כאו' בהטיבו את הנרות יקטירנה להיות סודם

סוד השמחה בכל סטרין ואין שמחה מבלעדי שניהם כאומ' שמן וקטרת ישמח לב. מהרמ"ק זלה"ה:

פט ע"ב

כי אם בתולה וגומר ואמאי דלא יסב וגו' כלומר בשלמא גרושה חללה זונה ניחא דודאי הם נשים פסולות שנפסלו או בגט והיא גרושה מן הקדושה או בביאה פסולה שנבעלה לפסול לה וכיוצא אמנם בתולה דוקא אמאי למה תאסר אם לא נבעלה בעילה פסולה ולז"א אלא אין הטעם דסד"א אלא אפי' טעימא בעלמא פסולה וז"ש אלא אתתא שהיא מרכבה למ' מרכבתה באשת כהן בסוד כוס של ברכה שהוא לימין דטעימא פוסלת בו והטעם בכהן גדול דוקא הוא או' וכהנא דקריב וגומר דהיינו כ"ג שהוא שושבינא דמטרוניתא צריך שיהיה מרכבה לשכינה בסוד ייחודה ע"י למעלה שאז נאמר עליה כולך יפה רעיתי ג"כ צריך שיהיה הכהן כולו יפה בכמה בחינות א' שלים באברוי שלא יהיה באבר עצמו מום וז"ש בלא פגימו דמומין. ג"כ שהאברים כולם שלימות וז"ש שלים בגופיה שאינו מחותך אבר וכן כולם שלים בנוקביה לא שלא תהיה בעלת מום אלא שלא תבעל מזולתו בטעימה כל דהו וז"ש לקיים ביה בכהן בערך מה שנקשר הוא עמה וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

צ ע"א

דקורבנא איהי מנחה וגומר לראי' שכהן הפגום פוגם הקרבן מפני שיש יחס למקריב עם הקרבן והטעם להיות החצונים שולטים במקום פגום כדמפרש ואזיל ואם ח"ו היה הכהן פגום הרי החצונים נאחזים בקרבן ההוא. איהו ו' מלא לפי הנראה חסר כאן מדקאמר קם ר"מ ואשתטח קמיה ולעיל אמר פתח ר"מ וגומר. והכוונה על שם אלי"ם דהיינו ה"י מלא דהיינו אותיות יה דהיינו ה' ראשונה ומלא ו' ולהיות ה' גוברת על י' באותיות אלי"ם הם ג' אותיות בסדורא דא הי"ו ה' בתראה היינו מציאות השם שעולה כו"ס דהיינו סוד כוס מלא מימין הוא ברכת ה' דהיינו ו' בתוך ה"א ולכך הסדר הוי"ה דהיינו ו' לגבי ה' אמנם מסטרא דדינא מסתלקת ו' מעל גבי ה' נוסף על היפוך ה' על י' בענין שהוא הסדר הוי"ה והעד הנה יד ה' דהיינו דון הוי"ה כנזכר. הרמ"ק זלה"ה:

צג ע"א

ולא תחללו וגומר פקודא דא לקדשא ליה בכל יומא לסלקא קדושתיה מתתא לעילא. כבר נתבאר מכמה מקומות שאין שפע יורד מלמעלה אם לא יעלה התעוררות מלמטה ודרך זה בכל דבר ולכך כדי שתרד קדושה מלמעלה ממקור הקדש צריך שיעלה מן התחתונים התעוררות והיינו סוד קדושה שאנו מקדשים שיהיה התעוררות ומיין נוקבין

כדי שירד קדושה מלמעלה וז"ש לסלקא קדושתיה מתתא לעילא כמה דאיהו וגומר עד דסליק וגומר הענין כי הקדש מקומו הוא בג' ראשונות אמנם אבהן שהם חג"ת ובנין שהם נה"י אין קד"ש וכ"ש במ' וע"י היות הקדושה עולה מלמטה למעלה יורד הקדושה ומקדש אבות ובנים בסוד קדוש קדוש קדוש כאשר יתבאר:

ורזא דא ונקדשתי דהיל"ל ויקדשוני בני ישראל אם הכוונה בקדושה העולה לבד אבל השתא דקא' ונקדשתי משמע בני יש' מקדשים למט' אבל אני נקדש מעצמי למעלה והיינו סוד עילא ותתא וכדי שיהיה הקדושה שלימה צריך ג' דרגין קק"ק והכוונה הם מעלים הקדושה ממטה למעלה בתלת דרגין והקדושה יורדת מלמעלה בג' דרגין.

קדושה הא אוקימ' כדפי' לעיל שעיקרה בג' ראשונות ובדקדוק בחכמה והשתא בסוגיין מוכח שהוא בכתר והיינו דקאמר כמה דאית קדושה לעילא על כולא להורות על הכתר והיא קדושה על קדושה דהיינו על חכמה ובינה.

כמה דאית קדושה כי לפי דבריו אלה לא היה צריך לומר כי אם קדוש קדוש ב' פעמים הא' להמשיך הקדושה מכתר לת"ת השנית להמשיכה למטה א"כ קדוש ראשון שהוא בכתר מקום הקדש למה דהא קדוש ועומד הוא לז"א כמה דאית קדוש' כלומר קדוש ראשון בא לומר אתה הקדוש תפתח מקורך להקדיש לת"ת שהוא אמצעי וז"ש כמה דאית קדושה ששם מקור הקדושה הכי אית קדושה וגומר דהיינו המ' והמשך הקדושה ממדרגה למדרגה הוא בסוד התעוררות הקדושה העולה מהתחתונים וז"ש וכולא ברזא דלתתא והיינו דקאמר ונקדשתי ע"י הקדושה העולה אני מתקדש. קדושה לעילא ברזא חדא כלומר קדושה העיקרית היא למעלה בסוד היותם שם בסוד הקדש בעצמו קדש והוא עצם הקדושה והיינו סוד אהי"ה חדא כלו' בדרך שאין כמוהו למטה ואנו ממשיכין הקדש הזה לסוד קדוש שהוא אמצעיתא דהיינו קדש ו' והיינו ולסוד יהו"ד קדושה דהיינו שם אדנ"י והיינו ג' דרגין דאינון חד כי קדוש היינו קדש ו' שהוא שם אהי"ה עם שם יהו"ד משולבין ואח"כ קדושה היינו קדש ו' ה' והיינו ג' שמות אהי"ה ויהו"ד ואדנ"י משולבין והיינו ג' דרגין דאינון חד והשתא מפרש לה ואזיל.

קדש איהו סטר עילאה וגומר כלומר מלת קדש יורה ג' דברים במלה עצמה (קדש יורה גילוי קצת ג' דברים במלה עצמה קדש יורה) סטר עילאה כלו' צד המעלה כי כל לשון קדש יורה פרישות והבדל ומעולה מצד מעלתו יקרא קדש יר' פרישות אמנם ממה שאנו קוראים אותו קדש יורה גילוי קצת שאם לא נדעהו לא נקראהו קדש וירצה העולם הידוע והיינו ד' הפכים וז"ש סטר עילאה דאשתכח וממה שאנו רואים מדרגות אחרות מעולות זו מזו דהיינו קדושה קדש ו"ה קדוש קדש ו' בלי ספק יורה שהם ג' מדרגות וראשית

כולם קדש ויורד לקדוש וסופם קדושה. וז"ש ואף על גב דאיהו סטר טמירא וגומר ומתמן אתפשט פשיטו דנהיר כחד שבילא דקיקא אמצעיתא היינו סוד הדעת המייחד הבינה עם החכמה ומאירה ומוליד בה הספירות כדין אתרשים חד ו' דהיינו סוד הת"ת דנהיר גו האי קדוש בהתפשט האור והקדש והתלבש סוד הת"ת שהוא ו' בו נקרא קדוש ו' באמצעות קדש כנזכר ואחר כך מהת"ת מתפשט המלכות ונקראת קדושה קדש ו' ה' והיינו פשיטו לתתא סופא דכל דרגין דקאמר והנה היא למעלה מיוחדת עם הת"ת עד רדתה למטה וז"ש כיון דאתנהיר בסופא כדין אתרשים בנהירו חד ה' ואקרי קדושה דהיינו המלכות כנזכר:

ומה דאיקרי קדוש וגומר קשיא ליה למה אנו כופלים שם קדוש שהוא בת"ת כמה פעמים וז"ש ומה דאקרי קדוש קדוש אין הכוונה כולם בת"ת אלא הא' מהם למעלה בשורש הקדושה וז"ש דהא קדש מבעי ליה כלו' קדש זה צריך בסוד שורש הקדושה ראשיתה דכולא הואיל ומתמן אשתכח והשתא קשיא ליה אי הכי כלו' השתא דאמרת דקדוש ראשון הוא בשורש הקדושה קשה דקדש איבעי ליה למימר אמאי אקרי לעילא קדוש דהא תמן ו' לא אשתכח: ויש' מקדשי וגומר הענין כי אומ' וקרא זה אל זה היינו להיות נכלל התחתון מן העליון להסתלק מדרג' אחר מדרגה וכן ישר' למטה כוונתם להכלל התחתונים בעליונים ונודע שיש' הם במדת הת"ת א"כ בהיותם נכללים בקדוש' שלמעלה מהם גורמין היות הת"ת שהוא ישראל שיסתלק למעלה אל הקדש העליון וז"ש סלקין מתתא לעילא וגומר.

נהיר ההוא קדש שהוא כ"ע בהו במציאות' הנכללת בכתר עצמו ולזה נכנס ו' בתוך הקדש ונעשה קדוש:

כורסייא דההוא שמים היינו שלא עלה אל סוד הדעת ומציאות הת"ת כסא אליו ולא ירד הדעת בסוד הקדושה על הת"ת אם לא יתוקן הת"ת ג"כ בנהירו עילאה ולז"א ולבתר נהיר כלומר אחר שנכלל ו' בקדש העליון דהיינו קדושת הדעת למעלה נהיר ההוא נהירו עילאה על כורסייא דההוא שמים כנזכר ואחר ההאר' הזאת והתיקון הזה אינון שמים תבין לדוכתייהו ומתיישב הדעת בת"ת וז"ש ומתיישבן בה בההוא נהירו וגומר והיינו קדוש ב' בת"ת.

לבתר נחית ההוא נהירו היינו קדימת התיקון ג"כ ליסוד כדי שיקבל קדש ויקרא קדוש וז"ש עד דנטיל כולא חד צדיק עילאה ובו קדוש ב' ונטיל כולא דקאמר היינו נהירו וקדוש' וכן קדוש ראשון דעת בכתר וקדוש שני דעת בת"ת כולא נטיל צדיק:

דרנא יקירא וגומר כלומר ביסוד יש בחינה להתקדש כל אשר למטה אפילו המ' שבה ג"כ כלל כל הנמצאים למט' ממנ' ולז' לא הוצרך אלא ג' פעמים קדוש כי כיון שהגיע הקדוש ליסוד משם מתקדשת המ' וכל השאר.

ומאן דשוי רעותיה כלו' שמכוון ג' פעמים קדוש בג' אבות שפיר קא עביד כיון שאינו יכול לכוון אלא בג' אבות יצא חובת כוונה זו מפני שכך דינם קדוש ראשון בכתר סוד הימין בחסד ודעת בת"ת באמצע ויסוד היינו סוד קץ ח"י דנטיל לשמאלא. ובלבד שבכל הקדושות בכל כוונות יכוון לקדש עצמו וז"ש וכולא לנחתא וגומר.

ונקדשתי בתוך בני יש' שיכוון לקדש השם באחד מן הדרכים שפי' ואח"כ יכוון קדושת עצמו באותה קדושה דהיינו אני ה' מקדישכם.

ה' צבאות יר' כי ה' מקדש צבאותיו והוא בכלל צבאותיו והיינו אומרו אני ה' משמע דשם יהו"ד הוא המקדש. ה' צבאות בלחודוי נרא' היות כוונתו כי עם היות שבסוד קדוש הגיעה הקדושה ליסוד כנזכר עכ"ז שם יכוון סוד קדושת הת"ת בנצח והוד והיינו ה' צבאות ומשם נמשך הקדושה למ' והיינו מלא כל הארץ ושם בסוד המ' יכליל גרמיה וז"ש לאתקדשא לתתא וגומר ההוא כבוד דלתתא שהיא מ' שנק' כבוד בחכמה שהיא כבוד עליון והכרח מן הפסוק ונקדש בכבודי בתוך הכבוד יקדש עצמו והיינו בסוד כללות כל הנמצאים בה ועל הכל נשמותינו והיא חופפת עלינו:

לבתר יעביד אורח פרט כלו' בדרך הנז' נקשר הקדש העליון עד למטה כבוד תחתין כנזכר אח"כ יפרט כל מדה מאלו לעצמה כדי להשפיע הקדושה לאותם שאינם ראויים להתקדש מייחודם וז"ש לאתקדשא כמה דאנן עבדין כלו' לקדש ג"כ הנפרדי' האחרים כמו שקדשנו אנחנו את עצמינו והענין שהחיות אינם במעלת השרפים לקבל מכללותם לכך הם נפרטות לעצמם ונקדשות מהכבוד העליון שהיא החכמ' בהסתר והיינו ברוך כבוד ה' ממקומו שאינם משיגים מקום הכבוד. ואח"כ נקדש האופנים והיינו ימלוך ה' שהם סוד הגלות ולזה קדושת' תלויה במ' ציון וטובת ישר' והיינו בסוד נשמה משרפים רוח מחיות נפש אופן ואנו מתקדשי' בכלל בנשמה בברוך ברוח בימלוך בנפש ולכך קדוש מבינה ברוך מת"ת ימלוך מ' דהיינו כבוד דלתתא. תורה ת"ת נביאים נצח הוד כתובים יסוד ומ' ימלוך ציון וג' פעמים קדוש שהתורה מימין ושמאל ואמצע וז"ש כללא חדא. קדושה לת"ת מלמעלה מבינ' ברכ' לנביאים מחסד. מ' ליסוד ולמ' מת"ת והיינו יב"ק. מהרמ"ק זלה"ה:

צז ע"א

לקרבא קרבן העומר סתם עומר הוא במ' כאו' והעומר עשירית האיפה היא וכפי החשבון

של ימי העומר כך היא עולה ונדבקת באברי הת"ת ומתטהרת וז"ש כולא איהו בדבקותא עילא ת"ת ותתא מ' מפני שיש' הם עולים ומתטהרין וכך המ' עולה על ידם מדרגה אחר מדרגה. והנה המ' תבואה והיא ה' מפני שיש' הם עולים ומתטהרין וכך המ' עולה על ידם מיני תבואה ומצד הדין היא שעורה דהיינו סערה ומבחי' זו היא נאחזת בסופה וסערה והדין ולזה הטהרה נראת מבחי' זו שהחצונים אוחזים בה והיא נטהרת מהם ונקתה להתייחד ונזרעה זרע. והנה בהראות בה הטהרה אפי' מבחי' זו מוספת אהבה ולז"א ודא אתקריב למיעל רחימו וגומר וכיצד מתטהרת מאותה הבחינה ע"י קרבן זה מפני שהסערה אשת זנונים שהיא סופה ושערה מתקרבת שם וכשהיא רואה אור הייחוד מתגלה אינה יכולה לעמוד ומיד מתרחקת וז"ש אשת זנונים אתרחקת גרמה מדביקו דלא יכלת למיקם וגומר שאינה יכולה לסבול בעצמה אור הייחוד ולז' מקרבין שעורים שתבדל אשת זנונים מאשת חיל תדע שהרי הקרבן הזה היה מכלה הסוטה אשת זנונים ונאמר בה מנחת זכרון מזכרת עון שאור העליון בהגלותו מתבערת מפניו אמנם אם היא אשת חיל טהורה ונקתה ונזרעה זרע. נמצא שהייחוד שהוא חיים לזה הוא מות לזה ורזא דסתרא תרתין אחיין רמז למעשה הנז' בגמר' שהאשת חיל שהטהורה שתתה ומריח אחותה שנשקה כשבאה מתה האחרת א"כ אם תריח אשת זנונים בריח הייחוד דאשת חיל מיד תמות לזה בראותה שהאשת חיל נדבקת באור הייחוד מיד בורחת:

וספרתם לכם וגומר פקודא דא לספור וגומר נפקו ממסאבו מרשות החצונים בגוף ונפש. ועבדו פסח שהוא השבתת הקליפות וקשרם בקדש אמנם לא נכנסו בקדש אלא עד המ' דהיינו למיכל בפתורא דאבוהון דהיינו המלכות שלחן המלך אמנם אינם עדיין בתוכיות ההיכל להיותם מבעלי הייחוד העליון ולזה יעבדון חושבנא להסתלק למעלה לקשר המעלות העליונות בהתעוררותם לעלות במ' עד רום המעלות פנים אל פנים ולז' צריכים להתעלות וז"ש למקרב אתתא וגומר. הרמ"ק זלה"ה:

צז ע"ב

ואינון נ' יומין וגומר הענין כי לפי הכח העליון שיקבל האדם וישר' עליו יהיה אחיזתו למעל' ויש' במצרים קבלו נפש שנכנסו במ' לחודהא ואח"כ בהיותם חושבין החשבון והולכין זכו לנפש ואחר כך כשהשלימו נ' יומין זכו לנשמה נמצאו בזה אוחזים מהמ' עד הבינה ולכך נ' יומין אינון יומי דכיו בהיותם עולים עד הבינה מקום שאין בו אחיזה לחצונים כלל והתורה היא נמשכ' ממקור הבינה מסוד הדעת שבחכמה הנודע ויוצא ולז' ע"י חשבון אלו הימים הם באים למעל' לקבלא אורייתא' שהיא מקור ההתעוררות לייחודים וז"ש לקבלא אורייתא למקרב אתתא:

ואלו חמשין וגומר קשיא ליה תרתי חמשין לאו אינון אלא מ"ט כ"ש שהיו ראויים לס' ולזה תיקן ראשונה מה שבין חמישי' למ"ט ואמר דאינון אנפי אורייתא וגומר שמפני התורה הם לדון טמא וטהור אינם נ' שפן החמשים אינם בטמא שאין שם אחיזת הדין אלא כולם בטהור ולזה המ"ט הם בפנים המסתעפים למטה אמנם החמשים הם עצם התורה כולה טהורה ממש וז"ש איהו רזא דאורייתא ממש והחשבון להעלות שם לקבל עצם התורה לכך נחשוב מ"ט ונוציא עצם התורה ביום חמשים אלינו. דבין שמטה ויובל אלא שהשמטה יש לה שבעה והם שבעת ימי הפסח והיובל בעל החמשים ושבעה מהשמט' בכלל החמשים ויום א' לבד הוא הורא' לעצמה שלשמטה שאינו מכלל הנ'.

ואי תימא שתין וגומר דהיינו ו' ספירות על המ' עד הבינ'. חד טמירא ועלמא אסתמיך עליה וגומר זה יובן מפ' פקודי שהיכל קדש הקדשים הוא ליוסף והענין שהיסוד היא ספירה תחתונה למטה אם מסתתרת ואינה באה לחשבון וכאשר יעלה אל שער הנ' יתעורר מהמחשבה העליונה למטה לפעול פעולת הייחוד ויתפשט ויתגלה משא"כ בשאר הספי' ולזה הספיר' הזאת היא נקוד' מסתתרת ואינו מתגלה אלא למעל' בסוד צדיק בעולם הבא ושם תלוי עיקר פעולתו ועד עלות יש'שם אינו בא לידי חשבון והבן:

פקודא בתר דא למעבד חג שבועות. שבועות על דעאלו וגומר א"כ מלת שבועות יורה על היות היום יום א' נ' כולל בעצמו מ"ט ימים הקודמים שהם ז' שבועות והנה נק' שבועות על בחינת הקדושה ונק' עצרת על בחי' הבדל חצונים מפני שעצרת הוא כמו קדשו צום קראו עצרה מורה על קדוש' ונקר' עצרת האדם והבדלו מן הרע ולהיות דבקרבנא דעומר דהיינו מנין השבועות ימים לעומר אתבטל יצה"ר בהבדל אשת זנונים לכך נק' עצרת כדמפרש ואזיל.

וע"ד לא כתיב ביה חטאת הענין שבכל המוספים כתיב שעיר לחטאת שנותנים חלק לרע דוגמת שעיר עזאזל כמבואר במקומו וכאן ביום זה שברחה אינה באה ליטול חלק אינה צריכה שעיר לחטאת.

וכדין כל נהורין אתכנשו הנה העצרת הוא לשון כנישו וכאשר יש חלק אחיזה לחצונים הם מפרידים שלא יתקשרו הענפים העליונים כראוי עם היות שיש ייחוד אינו שלם כיון שצריך לתת חלק לחצוני לכך לא יקראו עצרת המורה על הייחוד ויום זה שהיא נבדלת מכל וכל מן הקדש ראוי שיקרא עצרת ייחוד גמור וכאשר נרכיב שני שמות אלו עצרת שבועות ירצה קיבוץ השבועות ואין אנו יודעין כמה שבועות מתכנסות א"כ סתם שבועות הם שבע ואינם בפי' שבע שבועות כדי שיכלול שבועות עליונות שהם מן הבינה ושבועות תחתונות שהם מ' וז"ש אמאי כתיב שבועות בלחודוי אלא הכי אצטריך וגו'

ובכל אתר דאלין העליונות מהערין בהכרח התחתונות נכללות שם שהמ' נקשרת עם הבינה אמנם אור התחתונות אינם נראות אלא נעלמות.

כיון דאתא שלמה האירם בענין שיהיו רשומין בשם התחתונות ומאירות בפני העליונות והנה הפרט הזה אם יעשהו זולתו יהי' מפריד מפני שלא יהיו רשומות בשם מצד הארה אלא מצד הבדל שמבדיל אלו מאלו לכך לא אצטריך לבר נש אחרא וגומר ושאר בני אדם התחתונות הם נכללות בעליונות ואינם נקראות בשם ולא נראות להיותם קטנות בפני העליונות. מהרמ"ק זלה"ה:

צח ע"א

פקודא בתר דא לקרב שתי הלחם וגומר תרתי שכינתיה בינה ומ' והם לחם הייחוד כמו כי אם הלחם אשר הוא אוכל והם ב' ייחודים ייחוד עליון חכמה בבינה ייחוד שני ת"ת ומ' ובשבת היה הייחוד הזה קשר בינה במ' כדי לקשר העולמות כולם יחד והנה הייחוד התחתון שכינתא תתאה המשכנת הספי בפ"ע ישנו בחול והייחוד העליון דהיינו שכינתא עילאה המשכנת הספי' העליונות בז' ספי' תחתונות יחד זה נוסף בשבת לכך היה בא בחול לחם משנה דהיינו היות בחול לחם חול ולחם שבת נוסף עליו המתגל' במעלי שבתא והיינו תרי מזוני דעילא באצילות ותתאה בי"ע והם תרי נהמי דשבתא מפני שלחם שבת אינו מכלי הלחם התחתון אלא התחתון עם העליון האמנם בחול אין העליון מתגלה אלא מתעלם והם שני ההין נקשרים עם וא"ו והיינו שני העומר כי מלת עומר היינו שכינה ושני העומר לאחד היינו ייחודם בת"ת האמצעי דהיינו קול דיעקב דאיהו ירית וקוצר ומייחד שני ייחודים בעל לאה ורחל. ובגין דשבת איהו רזא דעילא ותתא כי השבת כולל בינה ת"ת ומ' כנודע. וכולא איהו שבת סתם שבת הוא ג' אלו המדות יחד לא ששבת לחם א' וחול לחם א' וב' אלא כולא איהו שבת ות"ת הוא אמצעי הכוללם והוא שביתה ונייחא לשתי שכינות כנזכר.

צריך לקרבא קרבנא דיליה. הענין כי הקרבן התמידי בכל יום הוא גורם ייחוד הנהוג בכל יום ויום (וכאשר ישתנ') לגרום שפע ואור שיעור ידוע ממד' ידוע'. ובהיות יום טוב או שבת אז יש מוסף דהייני תוספת אור מוסף על אור הנשפע בכל יום ויום וכאשר ישתנה המוסף משאר מוספים כגון עומר ביום י"ו בניסן ועליו כבש בן שנתו לעולה וב' הלחם שבעצרת ועל הלחם שני כבשים זה מורה על תוספת אור ומנין מחודש ביום זה על שאר הימים מתחדש להם ייחוד כייחוד חתן עם כלתו שעושה לה תוספת ומוסיף לה מתנה וז"ש ושבת מלכתא דאיהי כלא ובבחי' זכוכה וקשוטה בסוד היום טוב והשבת וכיוצא כן יהיה ענין התוספת והמתנה ואל ייחוד זה עושים יש' מוספים לעורר אותו

תוספת ואותו ייחוד מפני שהייחוד ראוי להתעורר מלמטה. ומתנתה לבני בית שהם הכהנים שושביניה דמשלחן גבוה קא זכו:

בשבועות וגומר לתת טעם לעומר ושתי הלחם שהם מוסף על מוסף בשבועות דמסתמא מועד זה יורה על השבעה דאיהו מתן תורה שיורה על הת"ת אתייהיבו תרין לוחין שהם שתי ההין דהיינו ז' ז' בת שבע תתאה ובאר שבע כנזכר לעיל ועל זה נק' שבועות כנזכר ותרי לוחי אורייתא מסטרא דאילנא דחיי דהיינו הת"ת בסוד עץ החיים שהוא מבינ' ונמשך עד המ' נמצאו תרי לוחות התורה הנתנים לישראל ה' שבבינה וה' שבמ' א"כ לייחדם למעלה בסוד י"ו צריך לקרבא שתי הלחם כי אין לחם אלא בת זוגו דהיינו ה"ה לחם עילאה ה' עילאה ולחם תתאה ה' תתאה. והשתא קשה כי שתי הלחם הא' נקשרת בי' והב' בו' ויום שבועות מתן תירה היינו ו' לבד לז"א דתרין יומין דשבועות כלו' עם היות שהיום א' בעצמו השם יורה עליו שהוא כפול דהיינו ה' ראשונה לגבי י' וה' אחרונה לגבי ו' וכן נהמא דאורייתא הוא לחם משנה דאתמר בה לנו לחמו בלחמי לחם בתוך לחם דהיינו תרין ההין דהיינו ה' המוציא בינה מכח חכמה לחם הנמשך דרך וא"ו למטה למ' ומשם לתחתונים והיינו מן הארץ בענין ששני ההין וי"ו הם מצרפים בזה. והאי איהו מאכל אדם לחלק בין עומר לשתי הלחם כדמסיק ואמר והאי קרבן שתי הלחם הוא בסוד האצילות בסוד אותם שיש להם נשמה דאצילות שהם מקרבין קרבן בסוד עשר ספירות דאצילות דהיינו אד"ם מ"ה הוי"ה דאלפין ואליו סוד מתן תורה דהיינו או' זאת התורה אד"ם וכן אליו סוד הקרבן כאו' אדם כי יקריב.

עומר שעורים שהוא קרבן י"ו בניסן אינו בסוד האצילות אלא בסוד היצירה לקשר מדרגות הרוחניות המתפשטות ומתלבשו' בחיות דהיינו שבעול' מט"ט ועומר דהיינו מ' שהיא שעור' בית שער והיינו בסוד התפשטות' בסוד ודלת ראשך כארגמן אוריא"ל מיכא"ל וגומר והיינו ד' חיות מאכל ושפע הנשפע לחיות דהיינו בעירן והם בבחינת ישראל בסוד נשמתן בעבדים שאינם מארי הקבלה אלא מארי שית סדרי משנה בהיתר ואסור פסול וכשר טמא וטהורחייב וזכאי וכוצא שהם בסוד שית סטרין שבמטטרו"ן והיינו סוד קרבן מן הבהמה אלים מנגחים היינו מארי משנה והם מתחילים אמוראים מן הבקר הם הותיקין תנאים מן הצאן צאן קדשים צאן ירושלם וזהו זרע אדם מצד אצילות וזרע הבהמ' מצד היצירה כנזכר וא"ת שאר העם שאין בהם תורה אינם מייחדים כלל לז"א קרבנא דילהון צלותין דלאו בעמי הארץ גמורים עסקינן אלא שאינם בעלי תורה אבל יודעים מענייני התפל' וכיוצא וכענין ייחודם כן משך שפעם והיינו שאלו שהם עבדים הם מסטרא דעבד ומושכים למ' שפע תחתון כשיעור מאכל דחיוון דהיינו בעירן

שעורים וז"ש מאכל דילהון עומר לחם שעורה והיינו ו' קצוות משפיעים למ' כשיעור הזה והיינו וימד שש שעורים וישת עליה אמנם הבנים מארי קבלה מושכים ע"י ייחודם שפע כשיעור מאכל האדם דהיינו באצילות והיינו נהמא דאורייתא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דתרין יומין דשבועות וגומר מכאן נר' כי ב' יומי שבועות הם חכמה ות"ת כי שניהם נק' תורה כנודע והם י"ו ואז מקרבין לגבייהו שתי הלחם הם בינ' ומ' ב' ההין וכבר נודע כי לעולם אפילו בזמן החורבן בא"י לא יש לעולם אלא יום א' שבועות ואם נפרש כי זה נאמר בח"ל ת"א דכיון דכל הכוונה זו היא לקרבא ה' עם ו' ה' עם ו' והוא כוונת שתי הלחם א"כ היאך בזמן ב"ה או בא"י אין אנו מקיימין זה וצ"ע כי הוא הפך הדין. עכ"ל:

צח ע"ב

בחדש השביעי וגומר פקודא דא לתקוע בשופר וגומר סיהרא אתכסי בה וגומר הענין כי המ' לבנה המאירה ומנהגת ברחמים העולם כאם על בנים אז אתכסי שאינה מתפשטת ברחמיה אל התחתונים שכל זמן שהנהגת הרחמי' מתפשטת למטה הרחמים גוברים למעלה והגבורות מתחלשות ברחמי ההנהג' ולז' אוחז ונועל שלא תתפשט הארת רחמי המ' אל התחתונים ומיד הרחמים העליונים מתעלמין והגבורות גוברות וז"ש ואנעיל פתחא דמלכא ממש אוחז דלתות ההיכל העליון פתח יציאת ההנהג' לתחתונים עד שיראה המלך בדינם וכן נעל פתח מבריא' ליצירה ומאצילות לבריא' וכן תתעלם מציאות ההנהג' באצילות עצמו שהכל תלוי זה בזה עד שהרחמים העליונים מסתתרין שחוצצי' החצונים בעדן והדין מתגבר בספי' ולז"א בידא דההוא מקטרג' שוי קב"ה למתבע דינא וגומר שבשאר הזמנין אין לו רשות ליכנס אלא ע"י פגם מיוחד או איזה טעם שהוא קרוי שם ויום זה הוא נכנס מאליו ותובע הדין בכל הנמצאות כולם וז"ש למתבע קמי' כל דינין דעלמא. מהרמ"ק זלה"ה:

צט ע"א

ודא איהי סנטירא וגומר יש לו ה' כחות א' להחטיא בני אדם והיינו תבע חובי בני עלמא ב' תבע דינא על מה שחטאו. ג' ותפס בני נשא להביאם אל מקום קבלת עונשם. ד' קטיל לון החייבים הריגה מלקה מיני יסורין כמה מיני מלקות כמה דנפיק מן דינא שהוא העיר בענין שהוא סבה לעבירה וסבה להעיר הדין וסבה. לפעול אותו למטה.

ואע"ג דכולא אתגלי קמיה ובעשות הרשע העבירה היה יכול מיד לתת לו כדרכיו תקן סדר הדין וענינם אלו להיות האדם נדון ממש למטה כמעשיו ולא כערך גבוה אלא כסדר וערך התחתונים כב"ד הגשמי וז"ש לא בעי אלא בדינא וגו' להשוות העולמות תחתון

כעליון א"א א"כ יהיה עליון כתחתון וז"ש כולא כגוונא חדא עילא ותתא **אתקין** כורסייא וגומר היינו שסדר מושב הגבורות ותקן סדרם באבי"ע וכמה אינון עיני ה' עם היות ששבעה עיני ה' המה משוטטות והם ז' ספי' עכ"ז בהם יוכללו ויסתעפו כמה אלף אלפי כחות ובחינות שיתפשטו בנמצאות התחתונים לפי מציאותם ובחינת טומאתן יש עין מיוחד להשגיח על כל דבר ודבר כפי ערך פרטי המעשים כמו השמש המתפשט לכמה נצוצות לכמה מקומות.

ועד דקב"ה שאיל לון וגומר היינו שהמעשה המצוייר בהם כאו' והרע בעיניך עשיתי הם מסתירין אותו ואינו מתגלה אל הכח הנק' שפתים אלא עד חקירתו של הקב"ה בהיכל זכות ששם שואל והם מגידים בב"ד הנסתר בעינים והמגידים הם השפתים.

וכולא אכתיב קמיה מלכא היינו סוד נכתם עונך לפני שהשחור עושה כתם על הלבן ואלו הב' ההיכלות הם הא' שחור דלא פסיק הוא הדין העליון הנובע מן הבינה והלבן הם החסדים התחתונים ולכך כאשר נגמר העדות ונצדק לפני המלך לוקחים די"ו דהיינו יו"ד יצטרף לדין די"ו ויהיה נביעו דדינא אש שחורה ויכתים באש לבנה החסד יהיה גם הוא משועבד אל הפגם ההוא וזה יהיה בכל יום ויום משאר ימי השנה ואלו הם שטרי חובות וספרי עדויות הבאות לפני ב"ד. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. דפתקא דבי מלכא וגומר הוא סוד היכל זכות הנז' בפקודי ושם תראה ענין הדיינים והסופרים והשוקלין בכפות המאזנים ונתינת פתקין לסנטירא עכ"ל:

צט ע"ב

אי הדרין פתקין קרעין דהיינו שישוב ויתקן ממקום התשובה המקור ההוא הפגום ומלבין הדין והאש השחור ונקרע קשר אש שחורה באש לבנה ויושפע השחרות והפגם למטה והפתקא שהיא המ' נקרעת שנפרדים ממנה הדינים ומתלבנת.

אמליך מילין עלייהו וגו' הענין שביום ר"ה יש ג' בחינות הא' יומא דדינא שכל ההנהגה מזדמנת בדין ולז"א אמליך וגומר בגין לאתערא רחמי שהם המקורות העליונים הנפתחים לספי' ומתהפכות לרחמים. הב' כורסייא דדינא ומתהפך מדין לרחמים ע"י רצוי המלך כנזכר ולזה אנו או' עמוד מכסא הדין ושב על כסא רחמים שממש נדחת ההנהגה ההיא והמציאות ההוא. הג' סנטירא דאתי כנזכר לעיל ע"י השופר הוא נבדל ובורח לו למטה אל מקומו החצון.

בההוא שופר הענין שהשופר למטה מעורר הבינה שהוא סוד השופר והגשמי הוא מעורר הרוחני וכיון (שכיון) שהוא מעורר אלו הגבורות ממקורם הם יוצאות מתוקנות מפני שהגבורות למעלה הם רחמים ובהגלות אליהם השורש הנעלם נהפכות לרחמים

ולחסד ולזה כיון שהשטן אחוז בדין וישראל הם ממתקין הדין כנזכר ברגע כמימרא מתבהל השטן בראותו שאין לו דין להאחז בו ונופל משם ממקום שהיה נסבך וטענותיו מתערבבות שהרי עיקרו בדין וישראל יודעין לרצות ולהמתיק הדין בסוד המצוה הזאת כנזכר וזהו סוד השופר דרך כלל והשתא מפרש היאך נאחז בגבורה לדעת שברצוי הגבורות ביטולו וז"ש ביומא דר"ה נפיק יצחק בלחודוי ירצה ההנהגה אינה אלא לגבורה וכל הספי' נטפלות לה ונפק יצחק בהתפשטותו אל החצוני' כדרכו וקרי ומעורר החצוני ממקומו שאין לחצוני התעוררות אלא מהגבורה. לאטעמא עלמא כל חד כפום אורחוי **ותכהן** עיניו יר' שורשי השגחת הגבורה שהם העינים להסתכל למעלה במקורות ולמטה במעשה בני אדם ותכהן מלהסתכל למעלה בשרשים ומלהסתכל ברחמים אלא בדינים ובאודם הדין הם המתאדמות ממעשה בני אדם.

ורבקה היא השכינה הנקשרת בגבורה שהיא ברחמים אוהבת ישראל וצותה בתורה עצות רחמים לגרום היחוד באינון מטעמים דיליה במצות עשה המעוררים היחוד ומבטלים הדינים וז"ש ואתער יעקב לגביה וגומר וגורם שתהיה הגבורה טועמת מטעמים מתוקי' ממעשה הטוב וטוב התעוררות המצות והיינו ויגש לו ירצה נקרב הת"ת אל הגבורה והקריב הגבורה אליו ויאכל האכילו המטעמים המתוקים שישגיח בטוב המעשים אשר לישראל ואח"כ ויבא לו המשיך אליו הבינה יין המשמח דין המתוק יין המשומר שאין החצוני מגיע אליו שהם שורשי הגבורות אשר שם מתוקות לפעול השמחה ואז הדינים מתהפכים לרחמים כדמפרש ואזיל. מהרמ"ק זלה"ה:

ק ע"א

נח רוגזא גבורה המתפשטת חדי לבא הבינה המשתתפת בגבורות והיינו מצד מזיגות הספי' וז"ש וכולא איהו רחמי וגו' והנה הגבורות התחתונות המזדמנות הם ג' בחינות חילין בכסא. תוקפין ביצירה. רוגזין בחוץ. אתבדרו שלא יקשר נהר דינור חלקין אלו באלו אלא החצונים יתפזרו בתוך הרחמים יתפזרו לחוץ והפנימיים וישקעו בתוכם כל א' לעצמה. בחדוה מן הגבורה המתוקה ובברכאן מן הימין המתעוררת לברך: ועשו בא מציון שישראל מקדימין בתפלה מקמי דליפוש רוגזא ודינא ולכך בתפלת שחרית תקנו כדי שאח"כ כשיבא עשו אל הדין ימצא הכל מתוקן. חרדה גדולה חרדה גבורה גדולה מחסד עד מאד ת"ת ואינה מתפשטת יותר וז"ש דהא לא יכיל לאתפרשא וגו' ואין הדינין פועלים וארבע מאות לעורר הדין מארבע בחינות ויהיו כל ארבעה הנהגות שבשם נכללות באיש מלחמה לדין ולא יועיל לו גדולה ות"ת אלא כולם לדין מחמת

הפגם ויש' עלו אל הבינה בתשובה למתק ארבעתם ועוד צריכין להתודות ולהשפיע לו הסיגים והיינו שעיר עזאזל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב תב בתיובתא שוי גרמיה בתעניתא וגו' צריך שתדע כי מכאן למדנו כי צריך להתענות בעשרת ימי תשובה וסוד הענין בקיצור הוא כי הנה הבינה נקרא יין המשמח וגבורה נק' שכר כנז' בפ' נשא דף קכ"ז ע"א וכמו שביארנו שם והנה ביום ר"ה מתקשרת המ' דינא רפיא עם הגבורה דינא קשיא ואז לולא רחמי הבינה הנקראת יין המשמח היה נחרב העולם כי זהו סוד התעוררות השיפר העליון הרומז בבינה ודי למבין. והנה מן יום ראשון של ר"ה בעת תקיעת שופר מתעוררת הבינה להראות אל המ' וזה נמשך עד יוהכ"פ ואז בכל יום ויום מדרגה א' מעשר מדרגותיה עד יום הכפורים שאז מתגלה שער החמשים ואז מאירה פניה לגמרי ומוחלת עונות עמו ישראל וכל זה מבואר בס' הזוהר מפוזר קצתו תמצא ברמז אחרי דף זה בסוד עשור לחדש ובסוד עשרת ימי התשובה שר"ל עשרת דרגין דתשובה עילאה בינה. ובזה יובן סוד התענית כי הנה לעה"ב שהוא בינה אין בו אכילה ושתיה וגומר ולכן מצוה להתענות בימים אלו אחר שהם דרגין דתשובה עילאה עולם הבא אמנם אין הצווי רק להתענות מאכילה ושתיה לבד וביום ולא בלילה כי יותר מתגלה אור ההוא ביום מבלילה. אך ביוה"כ כי אז לילה כיום יאיר כי נתגלה אור הבינה לגמרי כי לכן אפילו בלילה אנו אומרים בשכמל"ו בקול רם לכן נתענה גם בלילה וכן אסור בשאר דברים שהם תשמיש וסיכה ורחיצה וגומר כי כל אלו אינם בסוד עה"ב כמו שידעת. האמנם כל הענויים האלו הם אדרבה קדושה חמורה להורות כי אין אנו צריכין אל תענוגי העה"ז ולכן תבין סוד גדול כי מצוה לאכול לשבעה ערב יום הכפורים כדי שביוה"כ לא ירגיש הענוי להורות כי הוא שבע ולא מחמת אכילה ושתיה רק מזיו העה"ב ואעפ"י שאינו אוכל ושותה שבע הוא. אמנם בט' באב אז הדבר בהפך כי כל הענויים ההם מצד הקלי' ולכן לילה כאור כיום יחשיך ואסור בכל התענוגים כדי שלא יתהנה מן הקלי' השולטין ביום ההוא כי זהו סוד גדול בענין התענית ביום הצרות כי אז שליטת הקליפות וע"ד זה ג"כ אין להתענג בחול רק בשבת להורות קבלת הענג מן הקדושה ולא מן הקליפה ודי למבין ואין עוד להאריך פה. עכ"ל:

ק ע"ב

בעי קב"ה למחדי וגומר דהיינו היחוד שמתעורר בסוד השמחה דהיינו הגבורה המתוקה והיינו יחוד חג הסוכות לזה יעקב התחתון שהם ישראל נסע סוכותה דהיינו סוכת ה' שכולם נכנסים בסוד המ' הנק' סוכה לעורר היחוד כ"ו ה"ס וכן יעקב עליון שלא נתייחד עד עתה נסע מבחינה הנזכר אל היחוד במ' ויבן לו בית במ' להתייחד ולמקנהו

שהם ישראל השתלשל כנפיו וסכך עליהם כיון דיתבי וגומר אין שם שליטה לחצונים ונבדל מן הקדש ולכך הם נאחזים בעלמא דאתי בינה ועלמא דא מ' שאוחזים בכל הנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

קא ע"א

נפשא וגופא ששניהם כא' חטאו עד שעלה הפגם למעלה לכך צריכים העינוי והדין מהתשובה יום הכפורים למתק שש קציות ותוכיותם דהיינו גופא ונפשא. חמש ענויין דחמש וגומר היינו כנגד ה' גבורות המשתלשלות מהבינה ה' עליונה גבורה דכליל כל גבוראן והם מענות ומעכבות השפע אל ז' ספירות אף הוא יתענה מהם ויפתח המקורות וימתק הגבורות ההם שלא יאחז החצוני בהם וז"ש דהא מקטרגא אתי וגו' הרמ"ק זלה"ה:

קג ע"ב

בסוכות תשבו וגומר יתבי ברזא דמהימנותא בלא דחילו וגו' הענין שצל סוכה נקרא צלא דמהימנותא שאין לך בכל המצות מפורסמת לכל על הגגות בשוקים וברחובות כמצות סוכה שאנו מראים לכל רואים שאנו מסתופפים בצל גבוה והי' ראוי שיגרה עלינו שטן ויאמר הרי אומר שהוא מסתופף בצל מהימנותא הוא כך וכך וגומר אלא ודאי אין אנו (עושים שום חלק) חוששין לזה שכבר נתרצה החצוני ופירש ממנו וז"ש בלא דחילו כלל דהא מקטרגא אתפרש ולא יתעורר עלינו בזה ולזה אין אנו עושים שום חלק לחצוני בזה דוגמת שער של תפילין מפני חלק לחוץ מפני שנבדל ממנו ומכאן אין לשום חצוני שום חלק בזה הצל אלא דוקא האזרח מושרש ביש' העליון ישבו בסוכות ובשמחתו לא יתערב זר וז"ש וכל מאן דאיהו ברזא וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

פקודא בתר דא לקרבא קורבנא וגומר הם שבעין פרי החג נגד שבעים שרים שהם ענפים מתפשטין למטה המסתעפות מלילית לע' אומות ויש להם חלק בשמחה כי כל תנועתם והנהגתו ישתרש מלמעלה ויתפשט משם שאינ' עושים כלל תנועה קלה או כבידה שאינה נשפעת משם האילן העליון דהיינו השתלשלות מותר קליפת האילן בסוד השתלשלות ההנהגה ועם היות שהם מצד עצמם בהבדל עכ"ז מצד עצם אילן העליון המשתלשל כנזכר וז"ש דלגבי שרשא דאילנא כולא אתברך והיינו דפתח בגין דכולהו אחידן וגו'. ועם היות שהם אחוזים בשורש אין דרכינו להשפיעם שהרי מצד עצמן הם נבדלים מהקדושה אלא מפני שהדרך לישׂ' לתת בשמחתם חלק לכל הנמצאים וז"ש ובחדוותא דישר' דאבוהון דלעילא יהבי חולקא דברכאן מפני אחיזתם כדמפרש ואזיל אמנם עיקר ההקרבה למזבח וז"ש ואי תימא להון הוו מקרבי ח"ו שא"כ היינו עושים כעין שעיר עזאזל אלא אנו מקריבים להקב"ה ואיהו פריש מזונה והם יודעים כי בשלנו

להם הברכה ההיא ומיד הם חוזרים לנו אהובים דהיינו ברצות ה' דרכי איש גם אויביו שהם הכלבים ישלים אתו הקב"ה הוא המשלים מפני שהם רואים שישראל גורמין להם ההשפעה ואין בכל האומות שהם מגדלים והם שרים להם מי שידע להשפיע להם השפעה כזו ולזה אומרים ומי כעמך יש'. ואסתלק יקרא דקב"ה עילא בשורש העליון ותתא גם במתפשט בשרים וגם עתה בזמן החרבן בסוד מוסף הימים בקריאת המוסף אנו מקרבין מעין המציאות ההוא בסוד ונשלמה פרים שפתינו ויתקיים הענין ההוא ע"י שיח שפתותינו מהרמ"ק זלה"ה:

קד ע"א

פקודא דא ליטול לולב וגומר כמה דקב"ה נטיל ברוחניות עליון בסוד בחינת הנשמות למעלה גם בגשמי נעשה התעוררות להמשיך למטה הרוחניות העליון והיינו סוד הלולב בעשר ספירו' להמשיך למטה הרוחניו' העליונות והיינו נטלי ליה לקב"ה וזה במה שנתבאר בכמה מקומות סוד הלולב היות בו סוד הספירות והיינו סוד שיעור קומה דאיהו דיוקנא דאדם וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

סליק פרשת אמור. ברוך י"י לעולם אמן ואמן:

ר' אלעזר פתח זאת תורת העולה וגומר דהיא סלקא וגומר הענין כי היחוד השלם הוא שיעלה המ' אל הת"ת והיינו כשיש למלכות מ"ן וזכיות אז היא עולה אליו להתייחד והיינו או' היא העולה ואז היא מתחברא במלכא בגוונא שלים ונראה משא"כ כשאין לה מ"ן שאז אינו שלם הייחוד כי הוא ירד למטה.

ת"ח כדי לבאר על מוקדה וגו' ותרעין סמיכין הם שערי היכלי הקדושה והכוונה שאין אור עליון ושפעו נשפע לתחתונים כלל ונק' נעילת שערי שמים דינין תתאין אותם שחוץ להיכלות והם הקליפות. מתערין כדמסיק שיש מתעוררין לבד ויש אזלין ושאטין. חמרי ואתני הם סוד עשרה חמורים ועשר אתונות משמרה ראשונה. והכלבי' עזי נפש משמרה שניה. חמרי הא אוקימ' הם ההולכין ושאטין והם סוד רוח הטומאה שמהם מתפשטים בלילה להזיק וכלבי ואתני לא שאטן אלא מתעוררים לבד לתת כח אל הכישוף כגון בלעם שנודע שעיקר פעולתו היתה באתונו כדפי' רז"ל. ועיקר ידיעתו היתה בתחלת הלילה כאומ' ויבא אלהים אל בלעם לילה וגומר. כדין בשעת נעילת שערים ואז טועמים טעם מיתה שהמיתה שולטת באותו זמן.

ומזבח תתא' דלבר היא מ' בבחינה שבה נאחזים החצונים שהיא מזבח הנחשת לשון נחש וכן היא לבר שאינה בשמירה ולכך היא מחלקת בתחלת הלילה לחצונים אתוקד מדין הגבור' להשפיע לחצונים בסוד אברים ופדרים הנאכלים כל הליל'. רוח צפון ת"ת

מצד הגבור' והיה בא אל כנור דוד מ' ומנגן מאליו בסוד קומי רוני בלילה והיא נק' חצות לילה. שלהובין דאשא הענין שברוח צפון הכנור מתעורר לנגן ומבעיר אש המזבח וגם כחותי' מצד הדין ועד חצות הם דוממות ואינם אומרות שירה שהדין חזק ונשפע לחצונים אבל מחצות ואילך שהדין נמתק הם לוחשות ואומרות שיר' כנז' בפ' אחרי מות. ותרעין אתפתחו השערי' שהם מצד אלו שבמ' שאומרות שיר' עתה והיינו פתיח' שערי בתי כנסיות הנק' אש נוג' בחצות ליל'. ודינין תתאין שהם החצונים אין פחד מהם. וההיא שלהובא הוא כח גבריאל שהוא מצד הגבור' ויונק אז מהמ' היונקת מצד צפון. ותרעין דגנתא דעדן אתפתחו כדי שיבא דודי לגנו להשתעשע בנשמות הצדיקים ואפשר היות פתיחתו ע"י כח גבריאל המלאך. עד דמטי ההוא שלהובא כדי לתת כח בבריות התחתונות הם השרים הממונים על התרנגולים להתפשט כפי רבויים בעולם. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ת"ח כיון דעאל וגו' הוא ביאור מ"ש היא העולה על מוקדה כמו שנבאר ואמר כי בתחלת הלילה תרעין של ההיכלות הוא ג"ע העליון כולם נסגרים כנזכר פ' פנחס דף רכ"ב ע"א והטעם הוא כנזכר בפ' תרומה דף קע"ג ע"א כי רוצים לשורר המלאכים כנזכר פ' וישב קפ"ט ע"א ולכן דוחים את הקליפות לחוץ וסוגרים לבל יכנס זר בתוכם ואז קליפות חמרי וכלבי ב' משמרות ראשונות שאטין בעולם אבל אתני אינם משוטטי' ועיין פ' בלק סוף דף ר"ו ור"ז ע"א ענין חמרי ואתני. ומזבח תתאה ר"ל מזבח העולה שהיה במשכן בארץ וזהו תתאה דלבר לפי שיש מזבח הזהב לפנים. ואתער רוח צפון בחצי הלילה והוא סוד הגבורה כדי להכניע את הקליפות כנזכר פ' תרומה וגם למטה ממזבח העולה הוה נפק שלהובא וזהו בסוד שמאלו תחת לראשי ואז המלכות השכינה שורה על המזבח כד"א ותצא אש מלפני ה' ותאכל את העולה וגו' והיא המ' אש אוכלת אש השרויה ע"ג המזבח כנודע ומ"ש שלהובא דידה נפיק ואתחבר עם השמאל העליון. ויתכן כי לפי שהמ' נאצלה מן השמאל כנודע לכן השמאל נק' גחלת כנזכר דף רמ"ו ע"ב פ' פנחס. ולכן השכינה נק' שלהובא משום דנפקא מגחלת שמאל העליון ואז תרעין עילאין של ההיכלות נפתחין כי הלא המקטרגים דינין תתאין אתכנשו בנוקבייהו שהיא נוקבא דצפון כי שם מדורם ואין להם עוד כח לשוטט כי רוח צפון דאתער שבר כחם כנ"ל ומאותו כח. דנפיק משכינה אתפלג לכל סטרין וגו'. ואפשר כי הך מזבח תתאה הוא סוד השכינה שלמעלה הנק' מזבח אשר מיכא"ל מקריב עליו הנשמות ואית אחורא פנימאה בינה מזבח הזהב. ושלהובא דנפק מיניה הוא סוד גבריא"ל כי הוא מצד הגבורה שלהבת ונצוץ מצד הגבורה והוא מתפשט לכמה חיילין

ושמשין דיליה עד דאתער על גדפוי דתרנגולא כי גם הוא נק' גבר כמותו וזה נר' יותר נכון. ואו' וההוא שלהובא אזיל ושט ותרעין אתפתחו עד דמטי וגומר כנר' שהך שלהובא הוא תוך ההיכלות ואזיל ושאט עד דמטי לתרעין דג"ע הנפתחין ומתמן אתפשט בעלמא תתא' ואתפלג לכמ' סטרין וגו'. מהרח"ו נר"ו:

דף קח.

כדין קב"ה הת"ת כיון דאתי צפרא אשתכחו משתעין סוד היחוד בתפלת השחר כנודע הה"ד על מוקדה פי' אחר שכל הלילה היא מוקדה פעמים מצד הדין החצון עד חצות ומשם ואילך בסוד הדינים הפנימיים על כל זה עד הבקר שהוא בחסד אברהם שאז גובר והדינין משתככין והיחוד מתהוה והילך. ונייחא הוא דכולא דצדיקים דקב"ה ושכינתיה דכחות הדין הקדושים לכולם נחת רוח ביחוד. לא אשתכחו בה דינין תתאין הם כחות הקליפות שאינם בא"י כלל הות בה בטוחה ואין מחריד שאין שועלים המחבלים. כדין הות בה נייחא מכולא פי' אפילו מהדינין סתם הקדושים מפני שהיא היתה תמיד מיוחדת בת"ת כדמסיק. ואסתלקו דינין ע"י קרבן בין הערבים מתמתק דיני הגבורה והיא ג"כ גורמת היחוד וז"א ועולה מ' העולה אל הת"ת הוה אתוקד דהיינו בכח האש נמצאת הגבורה גורמת יחוד. לה' ממש פי' ושבתה הארץ הוא נייחא לשכינתא. שבת לה' נייחא בבעלה דהיינו לה' ממש:

תו פתח וגומר דאתגזר ואית ביה רשימא פי' שנמול ולא פגם בענין שלא נסתלק ממנו. או יר' שמל ופרע. נייחא בסוד היות לו חלק ביחוד כנז' לעיל בשמטה בבחינת המלכות בהיותה כלולה מז' מדות הנק' בת שבע. דהא דיליה הוא וגומר כי הוא במדרגת צדיק א"כ השמטה נחלה לו.

ודא אקרי שבת הארץ פי' בחינה זו שבמ' שהמ' נקר' ארץ ובחינת שמטה דהיינו שהיא עולה בסוד השביעיות נק' שבת הארץ והיינו שמטה שאז מינה ובה הוי שבת דהיינו שהיא כלולה מז' היינו שבת שהוא ייחוד אחד עם ששה והיינו או' חירו בה נייחא בה. והענין כי ביום השבת הוא מ"י נייחא שבת"ת וחירו שבבינה ויש' שנמכר בעבד אינו עולה למעלה בזכר משום שהוא גרם לעצמו שנמכר וירד ולזה אין יום השבת פוטרו מעבדותו אמנם [556] שהוא חירו בה ואינו צריך לחירות הבינה שכבר החירות בה כיון שהיא עולה בשמטה ענף הבינה בה שהבינה אינם ימים שבעת ימים אלא שנים ז' שנים יום אחד שבה וא"כ כשהיא שבע שנים הרי המ' שמטה חלק א' מהבינה מז' חלקים שבה א"כ חירו בה נייחא בה ולזה הוא יוצא לחפשי בשמטה ולא בשבת ואו' שבת הארץ

[556] נ' דצ"ל שה"א והוא ר"ת שבת הארץ: **המגי'**

אין הכוונה שהארץ תשבות ולא בני אדם אלא הכוונה שנק' שבת על שם הארץ שהיא מ' אמנם השביתה היא כוללת וז"ש כמה דשבת אינו שתשבות הארץ אלא נייחא הוא לכולא הכי נמי שמטה נייחא הוא לכולא לא לארץ לבד אלא בגופא מצד המ' ורוחא מצד היסוד וכן ראוי:

ת"ח ה' נייחא פי' אות ה' בכל מקום שאין טורח לה במבטאה משא"כ בכל שאר האותיות. בגין היא כפולה בשם יהו"ד להראות שיש בה נחת רוח לעליונים המשתמשים בה' עילאה ותתאי המשתמשים בה' תתאה והיינו נייחא דעלמין סתם. נייחא דתתאין מצד ה' תתאה. כולא חד שה' תתאה ועילאה שוים בהזכרתה וצורתה והסוד שכח הבינה במ' והשמטה ענף היובל:

בההוא נייחא דארעא יר' בנייחא דמ' אצטריכו עבדין שמשעה שנמכר ירד אל מקום הנקבה ואין לו דרך לצאת לחרות עד שימצא החירות במ' מדתו ואז הוא מועיל סוד הברית שבו כנז' לעיל.

דלא יהיב למאריה כלום בתמיה פי' מדקאמר לחפשי לא ידענא דבלא ממון הוא.

עבדים פטורים פי' עבדים כנעניים וירצה להקיש מהם שמי שחייב לעבוד בני אדם פורק ממנו עול מצות ואף אם עבד עברי חייב במצות שהזמן גרמא סוף סוף לא יניחהו לקבור מתים ולבקר חולים ולעסוק בתורה ולשאר מצות ואם ישלחהו בדרך רחוקה יפטר מן הסוכה ויתבטל בעל כרחו מן המצות אף אם חייב בהם ומה גם שמוסר לו שפחה כנענית ואינו מקיים בה מצות פריה ורביה שילדיה כמוה והיינו דמסיק והאי עול לא שריא במאן דאיהו כפות שאפילו שאינו פטור שכינה מסתלקת ממנו והשתא לא קשה למה רבו מוסר לו שפחה כנענית שהוא עון פלילי ושפחה כי תירש גבירתה אמנם כיון שנסתלקה ממנו שכינה ופרק עול מלכות שמים נעשה לו הכל כהיתר אינו שפח' כי תירש גבירת' כיון שנסתלק' ממנו שכינ' והגברת אינ' עמו.

וע"ד האי בקדמיתא מ' דהיינו יראה ואחר שקבל עליו זה העול יכנס אל שאר מדרגות הקדוש' שזו פתח הכניסה ואם פרק ממנו פתח הכניסה האיך יכנס פנימה וז"ש ואי האי לא אשתכח לגבי' לא שריא וגומר ולזה העבדים פטורים מק"ש ולזה פטורים מהכל. אוף הכא יצא לחפשי וגומר פי' יהיה חפשי ממה חנם מהקליפות הנק' חנם שע"ז האדם חנם וחפשי מן המצות כנזכר.

וכל מה דעבד חנם הוא והענין כי טעם הייחוד ע"י מעשה המצות הוא מפני היות האדם נאחז בסבך קרני העליונים בסוד נשמתו והנה העושה מעש' הקדוש' ואינו יכול לקיים כמו העבד שהוא מקיים מצות ואינו במדרגת הייחוד הרי כל אותם המצות הם כמו בטל'

בבחינ' זו וא"כ מיד הקליפ' קופצת על מצותיו ונוטלם שכן דרכ' לרדוף אחר הברכות לבטל' וכל עניני הקדוש' שהיא מוציא' ריקני' ממלאה אותם כדרך שהיא עוש' בגוף המת כדפי' בפ' ויחי. וא"כ כל מה דהיא עביד חנם היה בקליפות ובצאתו חפשי כל מה שעש' וטרח במצות יוצאים עמו ועולים כדרך הבעל תשובה דקודם שובו כל מצותיו בחוץ כדרך או' ולרשע אמר אלהים מה לך לספר וגו'. אמנם ק' השתא דאמרת שהוא יורד למטה בחצונים ואין לו חלק בקדוש' א"כ היאך השמטה מוציאה אותו לחירות אחר שלגבי דידי' אין שמטה ואין לו חלק בה לזה תירץ ואמר ואע"ג דחנם הוו עובדוי והוא בעמקי הקליפה כנזכר יצא חפשי מטעם שזה אפשר לו בצאתו חפשי להכלל בה א"כ יש כח בשמטה לשחררו אחר שהוא מהול ומילתו הכנה להיות בה נייחא להאחז בשמטה כנזכר לעיל ומיד שורה עליו עול מלכות שמים בשחרורו וז"ש יצא חפשי ויהא לו נייחא והטעם משום דלבתר דאיהו בחירו וגומר יהבין עליה עול מההוא אתר דאפיק וגומר אמנם שאר עבדים כנעניים גם אם יצאו לחירות אינם נכנסים בסוד השמטה מפני שהם כגרי' תחת כנפי השכינה בחוץ.

ואי בר נש יסרב וגומר הוא הכרח אל דבריו שנעקר מהשמטה למטה ולזה אפשר לו לסרב בשחרור' מפני שדחה עצמו הימנו ואפשר דקראי קא מפרש ואזיל.

פגים להאי אתר פי' פוגמו פעם שנית אחר שכבר פגם בהיותו נמכר. ונטיל עול דמארי' ברוע בחירתו שכן אמר אהבתי אמנם המכיר' הראשונ' לא נטל בעצם עול מאריה מפני שנמכר בגניבתו ויצרו גרם לו. אל האלקי"ם סתם כמה שהבינה נק' אלהים חיים. דהרי נמי אלקי"ם איקרי כלו' בחי' השמט' נק' אלהים שבשמט' פגם מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. הה"ד על מוקדה וגומר כל הלילה עד הבקר שהיא מדתו של אברהם ואז לא היתי' מוקדה כי אתער חסד בעלמא. ואמר כי השתא בגלות אית רשו לחצונים לשטטא אבל בזמן שהיו ישראל שרויין על אדמתן לא היו משוטטים כי אותו עשן של עולה היה יוצא ומתעקם ונכנס לצד צפון לנוקבא דידהו כנזכר פ' תרומה קמ"א ע"א ומתמן היו נהנין ולזה לא היו משוטטין לבקש טרפם ובזה היתה כ"י בנייחא כי החצונים לא היו צריכים לבקש ממנה טרף ולהתאחז בה. וכל זה הובא כאן על פסוק ושבתה הארץ וגומר כי כאשר תבאו אל הארץ אשר שם תקריבו קרבנות הנה בזה ושבתה הארץ העליונה מ' ותהיה שבת לה' תנוח ותתייחד עם הת"ת הנק' ה' וז"א שבת לה' ממש ביחוד א' שבת מ' עם ה' ת"ת:

תו פתח וגומר גם זה הובא כאן בסוד שלוח עבדים בשמטה הנז' כאן כי בה שלוח עבדים. וביאר כי לטעם זה נחלק ע"ע מעבד כנעני כי העברי הוא מצד השמט' כי אות ברית

קדש בבשרו ולנן כד אתי השמט' מ' כנודע אז יוצאין העבדים ויש להם חירו על ידה ולכן נק' השמטה שבת כי כמו דבשבת נייחי ביה עבדים כמ"ש למען ינוח שורך וגומר ג"כ השמטה אית בה מנוחה וחירו לכולא ביה כאמה בתה כמו שהבינה נקראת חירות כך המ' כמו שביארנו פרשת בחקותי דף קט"ו ע"א ע"ש והטעם כי כל אות ה' יש בה נייחא במבטא ובינה ומ' שתיהן נק' ההי"ן אלא שזו עילא' יובל שבע שנים ז' פעמים בסוד ז' ספי' שתחתיה שכולן כלולות בה. אמנם השמטה ה' תתאה ואינה אלא ז' שבה בלחודהא כנז' פרשת בחקותי קט"ו א' כי לכך נק' שבע.

וכד מסתכלן מילי כולא חד ר"ל כי הבינה והמ' שניהם מיחס א' כאמה בתה ושתיהן נקבות ולכן בבוא שנת השמטה שנת ז' יצא לחפשי וביאר או' חנם כמשז"ל דלא יהיב למאריה כלום כלו' שלא היה צריך לפרוע אל אדונו הכסף שנתן בעבורו לקנותו רק יוצא חנם. אמנם ע"ד הסוד כמה שביארו ופירש באופן אחר והוא ע"ד זכרנו את הדגה וגומר כי הוי פירושו כי לא היו משועבדים עדיין אל עול מלכות שמים כי עדיין לא קבלו התורה ולכן לא מברכין על האכילה וזה הפי' מוכרח שם כי לא שייך למימר חנם ממש כי אפילו פת מעופש לא היו נותנין להם המצריים מכ"ש דגים ואבטיחים אך הכוונה כנזכר. וסוד עול מלכות שמים היא מ' כמו שהעול הוא הראשון להכניע הפרה וליישרה כך ראשית הכל הוא קבלת מ' שמים וראיה לזה מכמה מקומות כמו שביאר כי התפלה של יד הרומזת אליה ניתנת נחלה. וישר' היו אז משועבדים לקליפות של פרעה ולכן אין קדושת מ"ש שורה עליהם וכן עבד זה העברי הנה סילק מעליו עול מלכות שמים כי יהיה עבד לאחר ומן הראוי היה שלא יצא לחירות כיון שנטל עול עבדות ופרק עול מ"ש ועכ"ז ובשביעית יצא לחפשי אע"פ שעד עתה היה חנם כי לא עשה שום מצוה כי עבדים פטורים מן המצות ועכ"ז יצא לחפשי כיון שנרשם באות ברית קדש כנ"ל אמנם אם בבוא השמט' אמור יאמר אהבתי את אדוני ולא ירצה לקבל עול מ"ש לכך מדה כנגד מדה והגישו אל האלהים מ' הנק' אלהים וגומר מהרח"ו נר"ו:

דף קח:

בגין דהאי אתר פתחא וגומר ומזוז' איקרי שהכוונ' זז מות שתמן שדי שענינו זז מות דהיינו השד שבצד שמאל. וכיון דאיהו אתכוון וגומר שהוא קבל עולו ועוד שהודה שלא היה בו כח להוציא לחירות ולזונו ולפרנסו. להוי עבדא תחות רגלוי דמאריה עתה יורד יותר ויותר בקליפות וז"ש תחות רגלוי דמאריה למטה מהם יורד ששוב אין שמטה מוציאו. אבל שמיעה תלי בהאי אתר. פי' שמיעה במ' עשיה משם ולמעלה וז"ש אבל שמיעה תלי בהאי אתר שהוא שערי תפלה שדרך בה יכנס התפלה להיותה נשמעת

למעלה ופעולת העשיה מבינה היא מתחלת לבא והשמיע' ממטה למעלה מהמ' מתחלת לעלות ובני אדם הם בהפך מזה כי קודם ישמעו מה שיצוה להם ואח"כ יעשו מה שיצו' ולכך ליש' היה ראוי שיקדם השמיע' אל העשי' ולהקב"ה יקדם העשיה אל השמיעה וז"ש דהא שמיעה בקדמיתא ולבתר עשיה כסדר בני אדם כנזכר וקרו שמע קולות האם המייסרת שממנה נמשך אליו קול גבוה ולא רצה לעשות ופגם השמיעה דהיינו מ' כנזכר א"כ אתפגם שמיעה דיליה שרצעו אזנו. ולא ישתאר וגומר דהיינו הפגם עד שיקבל אותו בעצמו וישפע כל מה שפגם על עצמו והוא נשאר עבד ופגימתו באזנו והשמטה נטהר' כראוי שאם היה עבד קודם רציעתו היה פוגם ודוחה איכות השמטה לכך אינו נשאר עד שישפיע כל שפגם על עצמו וזהו טעם הרציע':

יהיב שלמא יסוד הנק' שלום במ'. והענין כי היסוד נק' צדיק ומ' ע"י היסוד נעשית צדקה צדק ה'. ואוסיף ברכתא בעלמא כי בהיות המ' בבחינת צדקה נוהג העולם בצדקה ותוספת ברכה וטובה. ויהיב חילא וחירו היינו שמושך מהבינה אל היסוד להשפיע למ' והיינו חירו לבטל הקליפות ולשחרר עבדים מכח הבינה וחילא היינו סוד כ"ח אדנ"י ונודע שסוד כ"ח אותיות מהבינה וע"י הצדקה י"ד לי"ד שהם כ"ח פרקים י"ד משפעת לי"ד ובבחי' התחתונים מוסיף להם ברכות מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. את אזנו אמאי הא אוקמוה מרז"ל אזן ששמע כי לי בני ישראל וגו'. אבל שמיעה תלי בהאי אתר היא מ' כנז' באדרת נשא והאזינו כי אות ה' היא באזן לעולם דבה שמיעה כי שם סוד הדין בין בבינה אזני הלב ובין במ' אזנים בגוף. גם סוד השמיעה שבמ' ועשיה שבת"ת נתבאר היטב פרשת בחקותי קי"ב ע"ב ע"ש בביאורי כי מצות ל"ת שבהם בנקבה לא שייך עשיה אלא שמיעה אך במ"ע דדכורא שייך בהו עשיה וכנז' פרשת אמור דף צ"ב סוף ע"ב ולכן לא יצא עד היובל שהוא לעולם כי אז אתער חירו עילאה דיובלא דבה חירו לכולא כטוב כחוטא כנודע. ולהיות כן כי השמטה היא במ' וכל חירו אית בה ולכן ושבתה הארץ היא ארץ העליונה סוד שבת ונייחא דשמטה וז"א וע"ד ושבתה הארץ. עכ"ל:

דף קי:

וכי תאמרו וגומר ר' יהודה פתח בטח וגומר לעולם להוי ירצה דבר זה נוהג תדיר שאינו נפרד מהאדם בין בהיותו בצרה בין בהיותו בשלוה וכל כיוצא בזה להוי זהיר במאריה לשתף הענין אל מקורו ואל ישים דבריו בסבות הקרובות אלא בסבות הראשונות ולזה יהיה זהיר במאריה וידבק לביה במהימנותא בסוד האצילות ובהיותו דבק בענייני האצילות יהוי שלים במאריה. לא יכלין לאבאשא מפני שההשגחה היא דביקה בו

ומעשה בני אדם אליו אינם על צד הבחירה אלא על צד ההשגחה אם יריעוהו בהשגחה אבל הם בעצמם לא יכלין לאבאשא אם לא כשיהיו שלוחי ההשגחה. בטח בה' וגומר הפך הי"ל עשה טוב ובטח בה' הטוב היס הבטחון ואין למעלה ממנה לז"א הכי וגומר **בעובדא דלתתא אתער וגומר** כוונת הענין שאין לך דבר למטה שאין לו תליה למעלה ולכך בהתעורר התחתון יתעורר העליון וכיוצא בזה ישראל שהם תלוים בספירות בסוד נשמתם וגופם והם פועלים המצות שתלוים במדות לכך במעשיהם יתעוררו המדות. אתון עבדין להון שאתם גורמים השפע והאור אל המדות. כיון דאתון עבדין האי שאתם שמים בטחון במעשה המצוה בשבתינו בקומינו בה' בסוד היחוד. ועשה מתקן ומאיר הטוב שהוא הסוד המייחד. ארץ עילאה מ'. דייכול למשרי בהדה מפני תוקף דיניה וע"י היסוד מתתקנים והיא נהפכת אל הרחמים בסוד הייחוד. הוא עביד ליה אל הטוב בעצמו כדכתיב ועשה טוב והטעם כי הצדיק ע"י היחוד שפעו ואורו מתרבה ולכך ועשה טוב יי"י יחודו במ' ואז שכון בארץ דלית בה דינא ואמר שכון ארץ כדי לאכול פירות וחלק ייחודו וז"ש איכול איבא ומטעם זה קראה עתה ארץ שהיא עושה פירות וקרן קיימת וזהו אשתעשע בהדה דהיינו בסוד שעשוע הקב"ה עם הצדיקים דהיינו ייחודו על ידם והוא בעולם הזה כמוהם בעולם הבא.

דא ארץ עם היות שקראה בשם אמונה היא המ' וקראה אמונה שתהא בה מאמין שתנהיגה לרצונך כיון שאתה בעל היחוד כאו' צדיק מושל ביראת ד'.

אתרחק מיניה יר' שאינו עת לשאול ממנה שאלה כלל מפני שמחפשים על מעשיו והיא מתלהבת בדיניה ובקל הדין יעורר עליו. ואם תקרב שהוא אונס ועת הצורך בדחילו כענין פנה אל תפלת הערער. נורא דליק דין חזק דמתערי האי טוב בצדק' כדמסיק. לאפקא ה' היא מ' והיא המנהגת העולם תדיר שאין שפע לעולם בלעדה והיא כלולה ו' ענפיה המתלבשים בחול ויום השבת שורש הכל רוחני ואינו פועל בגשמות לכך לא היה מן יורד בשבת. וכיוצא בזה הם ו' שנים בשמטה שהם ו' ענפיה פועלי' ושנת השמטה בעצמה הענף הרוחני שורש לכל וכמו שביום שבת היתה ברכה גשמית בו' לשביעי כן בשמטה וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית דהיינו היסוד יום ו' המשלים צורכי השביעי בגשמות והז' בעצמו כולו רוחני והיינו לאפקא ה' שאינה משפעת גשמי אלא רוחני כדפי'.

א"ר חייא לא בעא קב"ה שהיו רחוקים ממנו בעת ששאל ונתקרב לזה והם ראו מרחיק. א"ר יוסי תבעי לאפקא וגומר ועיקר הצלתו הוא בצערו ולא יתחרט ממצותו. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' יהודה פתח וגומר הביא פסוק בטח בה' ועשה טוב כי בו נרמז סוד הבטחון ע"ד וצויתי את ברכתי הנז' בפ' שלנו ואמר כי לעולם ידבק אדם במהימנותא עילאה בסוד הבטחון וסוד מהימנותא עילאה הם סוד י"ס הנק' כן בכל מקום והקדים לומר כי כביכול ע"י מעשה האדם בעה"ז מתוסף כח למעלה וז"א בעובדא דלתתא וגומר והא אוקמוה על פסוק ועשיתם אותם כנזכר פרשת בחקתי דף קי"ג ע"א בסוד תנו עז לאלקי"ם. וז"א עשה טוב ר"ל אל תאמר בלבבך אם אפזר מעותי בצדקה יחסר ממני רק בטח בה' ועשה הצדקה ובזה תתקן הטוב העליון יסוד הנק' טוב אמרו צדיק כי טוב ויתייחד במ' ואז תוכל לשכון ארץ לארכה ולרחבה כאזרח ותושב בה ואוכל מפירותיה וגומר ולא די זה אלא תהיה אתה במדרגת צדיק רועה ומנהיג האמונה היא מלכות בסוד ואמונתך בלילות הם בחינות המ' הנקר' לילה. וכל זה לא תוכל לעשות עד שתעורר אצלה היסוד הנק' טוב כי היא אש אוכלה ובהתחברה ביסוד אז דיניה נמתקים כנזכר פרשת ויקרא דף י"ד ע"א ואם תקחנה עם היסוד ותגזר אומר וגומר. ואפשר לומר באו' ורעה אמונה שתהיה אתה רועה את האמונה ומושל עליה וז"א ותגזר אומר ר"ל תגזור גזרה על האומר שהיא מ' והוא יקם לך גזרתך בסוד צדיק מושל יראת אלהים אמנם בתנאי שעל דרכיך נגה אור לשעבר מקודם זה וסוד אור הוא סוד היסוד חוט של חסד אור קדמאה הגנוז ביסוד כנודע. ואמר כי זהו דרך הצדיקים בעלי האמונה והבטחון בכל יום עושין צדקה ובוטחין כי השי"ת יוסיף להם ולכן צריך האדם לתת צדקה קודם שיתפלל כי סוד התפלה מ' וצריך להקדים הצדקה. ולהיות כ"כ גודל הבטחון הזהיר עליו השי"ת באומ' וכי תאמרו וגומר וצויתי את ברכתי בשנה הששית שהיא היסוד אמנם השמטה שנה ז' היא מ' דלית לה נהורא מגרמה כלום ולכן אינה נותנת ואינה עושה רק מי שטרח בע"ש יאכל בשבת ולכן לא אמר ועשתה רק ועשת חסד ה' אחרונה מ' לרמוז כי אין שום מעשה במ' וכן פסוק ראו כי ה' נותן לכם ביום הששי יסוד משם בא השפע אל המ' הז' וכן הענין בשמטה כי לעולם השביעית מ' והששית יסוד וזהו וצויתי את ברכתי בשנה הששית כי ממנו כל הברכות יוצאות ושם הוא סוד העשיה כי הוא עץ עושה פרי משא"כ במ' הנק' שמיעה כנז"ל דף ק"ח ריש ע"ב והביא סמוך לזה מעשה דר' חייא וגומר כי ממנו תראה היות אמת כל מה שאמרנו ואיך היה כן במעשה והמעשה מבואר. ואו' קמו ואוריכו ר"ל המתינו. מהרח"ו נר"ו:

דף קיא.

בקפטורי לשון שלשלת בהשתלשלות זה. טפסי לשון סירכא וכן פי' בערוך ר"ל המיתה נסבכת בו טיפסא חיה רעה. בעי למרחש וצורך הענין היה שיגיע אל שערי המות ויתבטל

הגזרה שאל"כ אם לא יבא הגזרה כעת יבא אח"כ או אם לא יבא בדרך זה יבא בדרך אחרת ולכך עמדו לראות. אדהכי נחת מאילנא היינו גזרת המות וחלק סמא"ל שאינו מניח חלקו וצורך גדול להגיע האדם אל סכנת המות. וטיפסא הוא מצות הצדקה המזמין קטיגורו של סמא"ל ומצילו מידו בענין שינצל ויתקיים הגזרה בטח בה' שיתן לך ועשה טוב צדקה לתיקון היסוד ובזה תנצל מן המות והיינו שכן ארץ. ורעה אמונה תזכה לכמה מצות אחרות. דכד אתער צדקה הא טוב דהיינו שמשפיע מהת"ת אל היסוד הנק' טוב להשפיע אל המ'. צדקה אילנא דחיי ת"ת ואתער על ההוא אילנא דמותא מ' שהמות בגזרת דיניה ותחתיה היא המית' ורגליה יורדות מות. ונטיל במה שמשפיע בה החיים ומהפכה ממות לחיים וגזרותיה מתבטלות בכל עת כד"א וגומר. ולא תימא וגומר שיעור הענין עושה צדק' לא לבד יעש' צדק' בעת הידוע שהיא המ' שאינה נק' כל עת אלא עת ידוע כאי' ואל יבא בכל עת כי אם בזאת שהיא מדת המ' ולז"א עוש' צדק' לא במ' לבד וז"ש ולא תימא בכ"י בלחודוי דאיהי עת רצון מפני שהיא נדבקת ברעוא שבכתר וקדישא מצד החכמ' והבינ' אלא אפי' בכל עת דלתתא שהם כ"ח עתים וי"ד מהם החצונים כמעט דבקים והיינו עת רעה אפי' עתים אלו הוא מהפכם לרחמים ומתקנם בצדק' דהיינו אור הת"ת המתפשט בכל העולמות מפני שבעת הייחוד כל מלאכים כל חיות ושרפים מקבלין דין מן דין והיינו וקרא זה אל זה ומתרגמינן ומקבלין דין מן דין. כל מאן דאחיד לא בצדק' לבד אלא גם בתורה ושאר הייחודים מן הטעם הנז'. ואפי' מן מותא וגומר מבני אדם בעלי בחירה כ"ש מחיות שאינם בעלי בחירה. בכולהו אתער ירצה בענייני המצוה גורם יחוד ויתעורר הת"ת להשפיע במ' לזון כל באי עולם שאין זולתו וז"ש והאי אתר וגומר. תלמידי חכמים מאי עבידתייהו עניינם זר שהן אחוזין בעץ החיים וגורמים ייחוד ותועלת לכל העולם והם מתפרנסים בדוחק גדול. אילנא דחיי ממש כדפי' בפרשת בשלח שהם מושכים מזון דק שאינו מתגשם אלא רוחני לחיי עולם ועוה"ב בינה לא אשתכח בהאי עלמא שאין הנהגת העולם הגשמי אלא מז' מדות אמרתי עולם חסד יבנה ולכך אין אור הבינה מתגשם בו.

כדין אתזן ביה בשפע הבינה ואתנטעו שרשוי בסוד נשמה דאצילות הדבקה בבינה והיא משפעת לנשמה דבריא' בג"ע עליון שהוא מושבה:

השתא אכלי וגומר אחוזים במדת המ' שהיא עניה ומתפרנסים בעוני כמוה והיינו פירי דקאמר ועניינו כי מעשה התורה גורם ייחוד למעלה שיתייחד הת"ת עם המ' כאור הבינה עליהם ומייחוד זה הרוחני נמשך מעט ריוח בעולם תחתון מצד היות המ' באור נמשך קצת מפירות עץ זה הנטוע שהוא עץ החיים הקרן קיים לעוה"ב והפרי קצת מזעיר נמשך

להם מה שאפשר להתגשם בעולם התחתון. מאי זרוע דא גבורה יר' תתאה מה שנמשך מהמתקת הדין מפני ייחוד הבינה בת"ת ושתיהם במ':

צמצומא זעירא וגומר הענין כי כל מה שהוא משכן לרוחני יש לו בגשם חלק יותר מעט והעד הר הבית רוחניותו מעט בערך המקדש בעצמו והעזרות רוחניותם מעט בערך ההיכל וההיכל רוחניותו מעט בערך קדש הקדשים וקדש הקדשים אין רוחניותו כרוחניות הארון ממש וכן היא ערך א"י לערך כל העולם כולו מפני שכל מה שיתאחז ברוחניות יתמעט גשמיותו ולזה ת"ח מזונם בגשם מעט אמנם רוחניות השורה במזון ת"ח אינה כרוחניות השורה במזון שאר בני העולם כי מזון בני העולם יש בו רוחניות להתפרנס אבל מעט אמנם מזון הת"ח מעט הכמות ורב האיכות וז"ש דמזונא דהעולם הבא לאו איהו כהאי עלמא הגשמי שהוא רוחני אלא צמצומא זעירא בגשמי דחילא דיליה ורוחניותו רב למאד דאשתכח במתיקו דאורייתא ובלחמם יושפע להם מזון התורה לחדש כמה חדושי תורה ובגשמי מועט וברוחני גדול ורב ורם וז"ש ודא טעמי אותו הרוחניות על ההוא איבא דאילנא תתאה שהיא המ' המפרנסם בעוני וגשם מועט. כמה נחלין מו' קצוות סחרן לדוכתייהו מ' וישתרשון ביה בעוה"ב כנז"ל בסוד העדן העליון שהוא בחכמה ובשרשיה העליונים שבכתר ואין מי שיודע ענין זה אלא הבינה והיינו עין לא ראתה העדן הזה שהוא סוד החכמה ושרשיה כדפי' אלי"ם בינה זולת הבינה אין מי שישיגה והעוסקים בתורה וזוכים לנשמה דאצילות נאחזים בבינה בתוכיותה וזוכין לזה והיינו למחכה לו ואינם רוצים במזון העוה"ז. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. פתח ר' יוסי וגומר זכאה חולקיה דמאן דעביד צדקה מדידיה ומממוניה וביאר הטעם נכון והענין כי צדיק הוא יסוד וצדק מ' וצדקה ת"ת והנה על ידי שנותן צדקה עם הת"ת הנק' צדקה מתעורר ומשפיע ביסוד הנק' טוב ואז שלשתן מתדבקין יחד ת"ת ויסוד ומ' ובזה וצדקה תציל ממות כי צדקה ת"ת אילנא דחיי ולכן מציל מן המות כי כנגד שהוא השפיע בחיים העליונים גם הוא נשפע מהחיים ונצול מהמות כי אפי' מ' אילנא דבה אחידא מותא כד אתער לקבלה אילנא דחיי גם היא עשיית עץ החיים. ואומרו עושה צדקה בכל עת פי' הוא מתקן הת"ת הנק' צדק' ומ יחדו בכל עת. ומה שקראה בכל עת הכוונה כי אפי' בעת שנקראת אילנא דמותא כי היא מחוברת אל החצונים הנק' בכל עת בסוד ואל יבא בכל עת עכ"ז מתקן בצדקה ומייחדה עמה ונעשית גם היא עץ החיים. או אפשר כי בכ"ל דא צדיק הנקרא כ"ל וע"ת היא מ' הנה נרמזו ג' ת"ת יסוד ומ' ביחוד א'. עכ"ל:

קח ע"ב

רעיא מהימנא בס"ד

ובשנה השביעית וגומר פקודא דא לשבות בשנה השביעית וגומר אלו הם מצות זו אחר זו בעליה כי ראשונה היא לשבות והיינו שביתת הארץ במלכות כדכתיב ושבתה הארץ וגומר ואח"כ עולה יותר ביסוד והיינו לפדות עבדים בן יש' שנעשה עבד יצא לחפשי עולה ממקום העבדים אל החירות תחלת מדרגת הזכרים ביסוד. ואחר כך שמטת כספים והיינו לכל ישראל הלווים והם בסוד הת"ת בא להם החירות ואח"כ עולה אל הבינה היובל הרוכבת על ז' ספירות כלולות משבע שבע שנים שבע פעמים ועל השביעיות הבינה דהיינו חמשים שנת היובל.

הכא רזין כלומר עד השתא סליק אדעתין דשביעיות הם מצד שבע ספי' אמנם הכא נתגלה בסוד מצוה זו שאין הדבר כן אלא כל שביעיות מסטרא דשכינתא והענין במה שאנו מונים ז' והשביעי שנת שבתון לארץ נמצא השביעי החשוב במ' א"כ ממילא דכל השבעה הם במ' דאם היו בז' ספירות כנזכר א"כ היה ראוי שיהי' השביעי שהוא חשוב בחסד דעדיפא מכולהו אמנם ממה דאשכחן דשביעי במלכות משמע בהכרח דכל השביעיות בה במ' וז"ש כל שביעיות מסטרא דשכינתא דהיינו מ' שהיא למטה מן היסוד. דאתקריאת שבע כלומר אנו מונים ו' שבה ובהגיעינו לשביעי שבה דהיינו שהיא דבקה ביסוד דהיינו שבת היא שנת השבע שהיא שבת לארץ בענין דאתקריאת שבע מסטרא דצדיק שהוא שבת ודאי שהוא שביעי לבינה כשנמנה מן הבינה בענין שימצא חירות קצת למטה לעבדים וללוים וז"ש מסטרא דצדיק דאיהו שביעי לבינה בענין שהבינה משתתפת בקצת בשביעית בענין שממנה ימשך קצת חירות כנזכר וכאשר נכללת המ' משבעה פעמים שנתקדשה למטה שאז היא בת שבע כלומר מדה א' משבע פ' שנתגלתה רוחניותה בעולם השפל ושמטה א' נתגלתה ממדה א' ושמטה שנית ממדה שנית וכולם מקודשות לכך נמצאת בת א' של ז' מדות א"כ היא בת שבע מסטרא דאמא עילאה לא מצד היסוד אלא מצד היסוד נתקדש כל שמטה ושמטה בסוד החירות הנמשך לה כנזכר ובהיותם עולות לשבעים שמטות עול' עד הבינה דהיינו מסטרא דאימא עילאה כי כן עולה מהיסוד עד הבינה.

דאתמר בה שבע ביום הללתיך ר"ל אני משפיעך ומהללך ומאירך שבע בכל יום והא כיצד אלא שתהיה בינה א' מהשבעה כדי שיהיו שבעה זולתה שבעה נשפעים בה ואפשר דקאי למאי דאמר לעיל אתקריאת שבע והיינו דכתיב שבע כלומר דוד קורא למ' שבע אתה הנק' שבע ביום הללתיך על משפטי וגומר:

שבע שמהן אינון וגומר היינו לפרש סוד היובל והענין כי השם נחלק למ"ב אותיות והם מ"ב אורות ונצרפם לז' תיבות כל חלק ו' אורות והם ז' אורות אחרים בזולת המ"ב והם אותיות ותיבין והשם כולו יחד נעשה אור דק יפה מהז' והיינו סוד הבינה שהוא החמשים וז"ש כלל אתיון ותיבין וגומר וכל השם יחד אימא עילאה שנת החמשים שנה כלומר אור הכולל חמשים אורות כנז' וראיה שהשכינה היא בת שבע מדה א' של שבע מדות דהיינו שבע שמטות בענין שהיובל הוא הבינה במ' כנזכר והיינו וקראתם דרור בארץ דהיינו במ' בה תהא שכינתא דרור ופדות ושביתה ליש' מפני שהיא מדתן של ישראל שעליה נאמר והיה זרעך כעפר הארץ דהיינו המ' א"כ וקראתם דרור בארץ היא המ' כנזכר. ופי' שהם ג' בחינות בשם הא' אותיות הב' שמות הג' כל השם יחד וכנגד שלשתן אמר כל ספירה מאלין שבע וגומר דהיינו בחינת השמות שית גדפין וגומר דהיינו אותיות ובהון קב"ה בינה דהיינו בחינת כל השם והענין כי האותיות בפרטות למטה המלאכים שהם כנפים כנופיא ומחנות למטה מהשכינה והשמות בספירות ז' שמות ז' ספירות וכל השם בבינה ונודע כי המלאכים לבוש וכסות להנהגה הדקה הנמשכת מהספירות ונפעלת ע"י המלאכים להלביש הנהגתם והם ו' קצוות שבכל ספיר' וספיר' ובינ' פעולותיה נעלמות והיא פועלת ע"י הספירות כנודע.

ובינה איהי אחת וגומר כלומר עם היות שקב"ה שהיא הבינה בשתים יכסה פניו וגומר כנזכר עכ"ז אין ריבוי בחינות אלו בבינה שהיא לעולם א' והוא כדמיון אור השמש המתפשט בעששיות המשתנות לגיונים רבים שאור השמש לעולם א' וכן כאן לעולם אור הבינ' אחד ושכינתא תתא' כלומר בערך היותה שוכנת ודרה בתחתו' המתרבים בבחינתם יבחנו ממנה אליהם שבע דהיינו שבע שמות דאמרן דהיינו שבע ספי' ואם יתרבו בחינותיה אינה כבחינת עצמותה שהיא באחדות שם הבינ' ובערך היותה שכינת' תתא' ודרה בתחתונים המתרבים בבחינתם יבחנו ממנה אליהם שבע אמנם בינ' גם במה שהיא נבחנת אל המ' שבע היא אחת והענין במה שנז' בזוהר בראשית כי הספיר' לעולם אחדות גמור' ולא יצדק חשבון ומספר בהם אלא בבחינת במ'.

ולעילא מבינ' ההנהג' הנמשכת מכתר לחכמ' ומחכמ' לבינ' אין בה ריבוי הבחי' וההנהגות אלא הכל סוד הרחמים כי אחדות ההנהג' שבכתר וחכמ' הוא אחת לעולם בין למט' ברדת האור אל הספי' בין בהיותו למעל', אמנם הבינ' אינו כך אלא אחת בערכ' למעל' בערך עצמ' אמנם בערכ' אל הספיר' דהיינו אור נצוץ אור' המתפשט בעששית שהיא מ' היא מסתלקת לשבע ולכך היא אחת דוקא למעל' ולכך הי' מזה למעל' והיינו אומ' אחת דהיינו הבינ' ואח"כ מזה למט' ואו' אחת ואחת כלומר ואחדות כתר וחכמ'

אפילו למט' הוא אחת ואחת אמנם אח"כ מזה סוד המ' שבה ריבוי הבחי' ימין ושמאל מתאצל האור מבינ' ובה מתחלק ומתפוצץ האור לנצוצות בענין שהם אחת במ' ושתים ימין ושמאל. וזה לפי היותר מועט שאפשר אמנם בהגבר האור בה יעשה א' ושלש ע"י קו האמצעי המכריע בין ימין ושמאל וכן יתרבו בחינותיה ע"י הת"ת הנוסף על נצח והוד ויסוד וכן יגבר יעלה עד שתתקרב לבינה בכל הבחינות ויעשה שבע עד עלות ההנהגה עד החסד וכאשר יעלה לשבע יעשה בה סוד שבע שמות מ"ט כנזכר ומיד אחת יובל ושבע שבע שמטות כנזכר והיינו שמדרך הקדוש' לעלות לקדש ולא לרדת כדפי' ז"ל מעלין בקדש וגומר. אמנם המים הזדונים שהם השרים לאומות וכ"ש החצונים וילכו המים הלוך וחסור והיינו ע' פרי החג ותגבורת הקדוש' גורם מיעוט החצונים כנודע וז"ש אימתי הם הולכין ומתמעטין בריבוי הבחינות בקדוש' וז"ש בתר דשכינתא תתא שריא בשבע שנטלה בשבע שמטות שמיד הם אחת ושבע בסוד היובל היא קדש תהי' לכם וקראתם דרור חירות ממלאך המות וגומר. ותנח התיבה שהיא מ' בחדש השביעי שנכללה משבעה חדשים שהיא נק' חדש וראשון ניסן חסד וגומר עד החדש אלול יסוד ומיד החדש הז' תשרי דהיינו מ' והרי היא כלולה משבע ומיד בה בינה יום הכפורים ודאי והיינו ותנח מדיניה התיבה בחדש השביעי ומיד ע' פרי החג שהם ע' שרים מתמעטים והולכים.

בשבעה עשר יום לחדש סופיה דקרא דותנח התיבה קשיא ליה מאי י"ז לענין המ' ואמר שיש ג' בחינות הא' איהי שביעא' מצד הבינה הנק' שבע הנז'. איהי עשיראה כשיוכללו ג"כ בה אחת אחת ואחת ג' דהיינו עשר ספירן כדקאמר לעיל הא עשר ואיהי רביעאה כשהיא רגל רביעי במרכבה להיות אימא עילאה עליה וכל בחינות אלו להיות הבינה רופפת עליה וז"ש דסליקת בהון אהי"ה דהיינו אימא עילאה בינה הנק' אהי"ה וכן עולה שלשה בחינות אלו אהי"ה:

פקודא לחשוב שנת היובל וגומר הנה המצוה ביובל להחזיר אחוזה הי' הענין כי הארץ שנתחלקה לשבטים לא נתחלקו ע"ד מקרה רק ע"ד הגורל כדכתיב על פי ה' והענין כי יש לכל שבט ושבט חלק ונחלה בארץ לפי בחינת הנשמה כחציבתה מהארץ העליונה שהיא השכינה הדרה בארץ וכפי ענין בחינתה בארץ הגשמית הקדושה כן ראוי שישכנו בה ישר' לפי בחינתם בה בסוד חציבת נשמתם. ולזה בכל יובל ויובל צוה הקב"ה שישוב אחוזה לאשר לו מאבותיו. והענין כי סוד הגלגול נמצא דהיינו גלות הנשמה מפני רעתה או מפני מעוט מעשיה תתגלגל מבחינה אל בחינה כדפי' בתיקונים ואח"כ יחזרו

להתיחס למשפחותם לבית אבותם לאחוזתם ויחזרו אל שורשם ואל בחינתם הראשונה בסוד הנשמות שהם אצולות מבינ' שהיא סוד היובל:

שמטה שכינתא קשיא ליה למה אין חזרת הנשמות אל משפחתם ובחינתם אלא בסוד הבינה ועוד בבינה היאך שייך לומר יחזרו אל שורשם כל א' אל משפחתו ובחינתו והרי אין שם אלא אחדות א' גמור ואין שם משפחות ובחי' מתחלפות זו מזו. ותירץ שמטה שכינתא תתאה דאיהי משבע שנים והיא מעוטה בריבוי הבחינות והבינה מקור הנשמות מרובה בריבוי הבחינות והיינו סוד יובל אימא עילאה בינה דאיהי חמשין שנה א"כ למט' במ' ישתמשו שבע בחינות לבד א"כ בהכרח מוכרח שיתרכבו בה הבחינות זו בזו וזו בזו וזה יחייב הרכבת הנשמות וגלגולם אמנם בסוד היובל שבה ריבוי הבחי' דאיהי חמשין שנה כנזכר שם יתקשרו הנשמות בבחינתם ומשפחתם כי יש באור הבינה כח להתלבש בחמשין שנין והיות אורו מתפוצץ לכמה הנהגות ובחינות ולא כמ' שאין כח באורה אלא להשתמש בז' בחינות סוד השמטה כנזכר לעיל.

ובה מתיחסין וגומר להכרח היות אמת שיחס הנשמות בשורשם מהבינ' והעד שהרי מצד הבינה נתיחסו הבנים באבות ביציאת מצרים וכן לעתיד באו' שער ראובן א' וגומר שיתיחסו ישראל הנשמות הקדושות כדי לשרות עליהם השכינה באו' להיות לך לאלקי"ם בזמן שזרעך אחריך ר"ל ע"י יחוס הבנים אחר האבות כתיב להיות לך לאלהי' ולזה בה בכח הבינה שנתפשט בהם דמסטרא דיובלא נפקו הוכרחו להתיחס להבדילם מערב רב דהיינו הנשמות דיש' הקדושות שהטיבו דרכיהם בתשוב' שהיא הבינה והוצרכו להתיחס מצד הבינה אמנם ערב רב שאינ' מצד התשוב' אלא למטה מצד החצונים בסוד הגרי' לא נתיחסו וז"ש דאינון דהוו מארי תיובתא בה אתמר בהון וגו' כלומר אותם שלא שבו בתשובה והיו חוצה מתו בג' ימי אפלה ואותם ערב רב ג"כ נשארו אמנם בלתי מיוחסים אבל בני ישראל כתיב וחמושים עלו וגומר דהיינו א' מחמשים כל א' היה מסוד נ' שערי הבינה דהיינו יובלא כנזכר. וא"ת השאר שלא נתייחסו כנזכר היה ראוי שלא יהיה להם גאולה כל עיקר כיון שלא היו מהבינ' שמשם החירות ותירץ שיש גאולה קצתית מהמ' ומשם היתה גאולתם וז"ש ושכינתא תתאה שהיא שמטה דאמרן איהי גאולת וגומר והראיה שהיא גאולת בתי ערי חומה דאתמר בה ובתי החצרים ומדתלה בתי החצרים ביובל מכלל שערי חומה גאולתם למטה בשמטה והענין דבתי ערי החצרים ובתי ערי חומה כולהו איתנהו בה דאיהי לבא כדמסיק ותרי בתי לבא הם סוד הימין והשמאל שבמ' שבהם סוד משכן התורה שהוא ת"ת והיינו דמסיק והמים להם חומה מימינם ומשמאל' וכאשר הם מארי תור' התור' מגינה עליהם וגאולתם תכף

נגאלים מסוד גלגולם ואינם צריכים ליובל כי זכות התורה חומה מגינה עליהם ומעמדת נפשם באחוזת' אמנם אם הם בתי החצרים שאין חומת התורה עליהם אינם זוכים לשוב מגלגל נשמתם למשפחתם שהוא החירות אלא דוקא עד תגבורת אור הבינה שהיא סוד היובל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ובינה אחת ושכינתא וגומר הכוונה דכיון דתחלת מספר אחת היא בינה אימא עילאה הנק' אחת נמצא אחרית המספר היא שכינתא אתקריאת שבע כי בה נכללין השבע. ואו' ולעילא מבינה אחת ואחת כלומר כתר וחכמה כאשר פירשנו לעיל דף ק"ב שאנו מתחילין מן הכתר ואו' הא ספירן שתים וגומר הכוונה כי עתה שאמרנו דאחת היא בינה א"כ שאר הספירן הם שתים היא חסר וע"ד זה הוא יסוד ז' ומכח אלו הז' אתקריאת שכינתא על שמם שבע והיו המים הלוך וגדול. אמנם בתר הכי הם מכחות דלתתא דשכינתא כביכול הלוך וחסור כי גורמים לחסר השפע וז"ש מכאן ואילך כלו' בתר דקבלה מיסוד היו הלוך וגדול אמנם כאשר היא מסטרא נוכראה אז המים הלוך וחסור ועתה חזר ואמר אימתי אמרנו לעיל הלוך וגדול בשעתא דשריא בז' הוא יסוד חדש הז' בי"ז יום דאיקרי שבע' כמ"ש ואקרי עשר כי היא עשרות וגומר ותבין מ"ש פ' אמור דף ק"ב על ובחמש' עשר יום של סוכות כי היא נק' בעשור בכל אתר והחמש' הם נ' שערי בינה בבינה ות"ת נצח הוד יסוד וכד אתחבר מלכא באבהן הם ח"ג אז נק' שבעה כי היא עשור כנזכר וז' וז"א בשבעה עשר כי היא הז' והיא העשור וז"א דאיהי שביעאה והעשירא'. ואו' ורביעא' רמז שהיא אות רביעית של השם וגומר. עכ"ל:

קט ע"א

אמר ר"ש וגומר הענין כי לפי דברי ר"מ בתי החצרים הם בתי ערי חומ' דהיינו בחינת ימין ושמאל שבמ' אלא כאשר יהיה בהם תורה דהיינו הת"ת יקרא בתי ערי חומ' וכאשר אין בהם ת"ת יהיו בתי החצרים א"כ משמע כשיש חצר אין בית ואם יש בית אין חצר והקשה ר"ש שיש בית במקום חצר וחצר במקום בית וז"ש והא אשכחנא חצרים אע"ג דאיכא בית איכא חצר וראיה מדכתיב ותעמוד בחצר בית המלך הרי שיש בית וחצר. ועוד ב' שאפילו שיש יחוד דהיינו תורה יש חצר וז"ש בכל אתר המלך סתם דא קב"ה ת"ת ואמר נוכח בית המלכות דהיינו לייחד המלך תורה בביתו ועוד כי הוא עומד ומייחד דה"ק ותעמוד אין עמידה אלא תפלה מעומד דהיינו יחוד קב"ה ושכינתיה והיינו נוכח המקדש דכל יש' צריכין וגומר דהיינו לייחד קב"ה בשכינתיה א"כ בית וחצר בשכינתא בעת הייחוד, ועוד קשה דחצרות ה' תרין הויין וז"ש הכא מאן חצר הפנימית דמשמע חד דודאי אינון חצרות בית ה'. ור"מ תירץ שיש חצרים ויש בתים והענין כי סוד שם

יהו"ה מתלבש באדנ"י והיינו י"ה מתלבש בא"ד ו"ה מתלבש בנ"י והם תרי בתי לבא פנימיים שהם רחמים סוד ג' ראשונות בתי גואי. וז' מדות הכלולות בו"ה דאית בהו דינא מתלבשים בנ"י תרי אזנים דלבא משום דאזן תמן דינא ונק' בתי בראר ומאי דאמרן חצרים ובתים לעיל הכוונה חצרים שאין בהם תורה שהם בסוד נ"י דהיינו הבחינות המתפשטות ממ' למט' בסוד עולם הנפרדים שאין ביניהם תורה דהיינו הייחוד ת"ת ובתים שיש תורה שהם מיוחדים ובגאולה ימצאו בתים וחצרים דהיינו שימצא הנה הייחוד בכל הבחינות והיינו רחיקין אתקרבו בסוד התשובה ועתה ימצא חצר לפנים מחצר ושניהם חצרות בית ה' והיינו סוד א"ד מאדנ"י שבו סוד הייחוד בסוד וא"ד יעלה מן הארץ כנזכר בתיקונים והמתפלל יכנס שיעור שני פתחים דהיינו בחצר בית המלך:

פקודא לתקוע שופר וגומר הה"ד כנשוא נס הרים וגומר הענין שבגאולה יהיו ב' בחינות א' שיש ביש' שהם סוד עבדי' ע"מ לקבל פרס ולא ישיגו הגאולה אלא בתקיעת שופר והיינו וכתקוע שופר תשמעו והם כגוונא דיציאת עבדים ביובל בתקיעת שופר שלא היו יודעים העבדים חירותן אלא בהתקע השופר ומיד העבדים הנרצעים יוצאים לחירות וכן ישר' הנז' כתקוע שופר הם טורחים ובאים מאליהם לדרוש את ה' ואת דוד מלכם לארץ. אמנם יש אחרים שהם מסטרא דבנים בסוד אצילות לא יצטרכו אל שופר להתקבץ אלא הקב"ה שולח להם מלאכים קלים ויקבצום מארבע כנפות הארץ ועליהם נאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים ולא שיבאו כתות כתות אלא שיהיו אלו טורחים על משא הדרך ואלו באים בעננים כדרך שהיו יש' וערב רב בגאולת מצרים והטעם להיותם אלו בנים ואלו עבדים:

פקודא בתר דא לתת ללוים ערים לשבת ולא שישתתפו עם ישר' בעריהם מטעם שהם לא נשתתפו במעש' העגל עמהם וא"ת כהנים נמי לא נשתתפו עם ישראל במעשה העגל א"כ למה לא היו כהנים ולוים יחד לז"א שג"כ הטעם הוא לפי רבוי העבוד' לפניו כי כיון שהכהנים יש להם עבודה לפני קונם לעצמם ולוים עבודה לעצמם בשירה בכלי ובזמרה בפה אמנם הכהנים מרובים בכמה מצות דאית תמן כמה פקודין וישראל אין להם לא זה ולא זה אלא יש' בנויהם בלתי עולים כ"ד משמרות כלוים וככהנים א"כ ראוי שיהיו אלו ואלו לעצמם לפי מעלתם בעבודה. ומצות אלו שמונה והולך רובם או כולם מפרש מכאן עד סוף ספר ר"מ. מהרמ"ק זלה"ה:

קט ע"ב

וזהו קרבנא שלים בהיות הייחוד פרטי בכל בחינותיו ואבריו והעד דבר נש בלא אתתא פלגו דגופא איהו דהיינו שהגוף השלם זכר ונקבה בראם ושתיהם יחד ויקרא את

שמם אדם שלם ואם לאו הם חצי אדם ושכינה לא שריא עליהם מפני שאינ' מרכבה שלימ'. הכי כד קב"ה וגומר הענין שהשכינה מתקשטת בנשמתן של יש' וקישוטא הוא לפי מה שימצאו מישראל מרכבה למדותיה וצריך שימצאו ביש' בחינות רבות חכמים נבונים ראשי אלפי ישראל הם מרכבה לשלש ראשונות ובהם בחינות רבות יש נקראים עיני העדה והם מרכבה לבחינת עיניה ויש שומעין צעקת עניים ואלמנות והם מרכבה לבחינת אזניה ויש מדברים בתורה ולא בזולתה והם מרכב' לבחינת פיה וכל כיוצא בזה ואלו הם הנק' אנשי מדות אברים דילה וחסידים וגבורים וכיוצא מארי דידין ובהם מתקשטת להתייחד למעל' וכאשר ח"ו יחסר מיש' בעלי מדה אחת אינה מתקשטת ואינה מתייחדת שהרי היא פגומה ח"ו וגורם שאפילו א"ס מסתלק שאינו שור' על ת"ת ומ' יחד וז"ש עלת העלות וגומר ובחוצה לארץ בגלות שאין ייחוד שם כלל והראיה ולזמנא וגומר ומכיון שאמר ה' אחד מכלל דכל זמנא דלאו איהו בשכינתו וגומר והשתא קשה דאנן קי"ל דתפלות כנגד תמידין תקנום וכיון שאין קרבנות ולא ייחוד בחוצ' לארץ היה ראוי שלא יהיו תפלות ותירץ שיש בחינות בייחוד א' שיהיה באצילות שאין שם פגם ושכינה דאצילות אינה גולה ואין הבדל בינה ובין קב"ה וייחוד זה ימצא בין בא"י בין בחוצה לארץ מפני שתתגלגל התפלה כל העולמות כולם ושם בעולמות ההם לא יגרום ייחוד כלל מפני שהשכינה גולה בגלות ואין מצד בריאה ויצירה דהיינו כורסיין ומלאכין ייחוד כלל ששם הוא סוד הגלות אמנם התעלה התפלה אל הספירות אל סוד האצילות ושם התפלות הם מייחדים וזה בסוד נפש ממ' רוח מת"ת נשמה מבינה וחכמה דהיינו שכליים מאצילות לקב"ה ושכינתיה שהם כאברין לגופא שהם ענפים הנשמות לקב"ה ושכינתיה והם מרכבה לאברים דאצילות והם מקשטים בסוד האצי' ומייחדים ותועלת זה נמשך מתפלת חוצה לארץ דהיינו ייחוד עליון אמנם הייחוד למטה בסוד הבריא' מסטרא דכורסייא ומלאכין דהיינו יצירה אין ייחוד מפני שהם בגלות ונשמה מכורסייא ורוחא מחיוון ונפש מאופן דהיינו בי"ע ששם הגלות והפירוד דהיינו אברין דלבר ממלכא ומטרוניתא שהם מגורשות מהייחוד לית תמן קרבנא כנזכר. והראיה היות הפגם בכורסייא אומרו כס ולא כסא ועם היות שאמר י"ה שמור' שהשם אינו שלם והשם הוא באצילות הכוונה שהכסא חסר ממנו שם יהו"ה וז"ש כס חסר משם השם והראיה היות שם יהו"ה מתפשט בכסא אומ' כסא כבוד מרום מיהו"ה הנק' ראשון דכתיב אני ה' ראשון:

ואברים שהם נשמות מארי דידין מארי דרגלין מארי דאותות מארי דקומה מסטרא דכורסייא כדפי' בתקונין.

בפרודא מן גופא דהיינו שצפור נודדת מקינה והם אינם בנים מארי קבל' מסטרא דאצילות שיהיה להם כנפים להתנודד בתר אימא אלא הם בצים או אפרוחים שאינם יכולין ללכת להתגרש בתר אימא והם בפרודא ואינם יכולין להכנס להיכלות להקשר למעלה להתכלל בסוד הייחוד והיינו הן אראלם צעקו חוצה מההיכלות ומהייחוד והקדוש' בתוך הקליפות בסוד הגלות:

ולהיות מרע"ה גולה ומתגרש כאו' כצפור נודדת מקנה כן איש דא משה והאיש משה עניו וגומר בסוד לך רד כי שחת עמך כנזכר בפ' משפטים לזה אמר בתפלתו יהא רעוא וגומר והראיה מהתפלה שתעלנו לארצנו ותטענו בגבולינו והכוונה תעלנו מהקליפות לארצנו בקדושה א"י ותטענו בגבולינו הכוונה שהנשמות נטועות בא"י באילנות בקרקע ועושות פירות למעלה במעשה המצות העולות ומעוררות הייחוד.

כל חד בסדורא דיליה כלו' אין הכוונה באו' ושם וגומר תמידין כסדרן שעתה אנו עושים אותם שלא כסדרן שזה הפך הנרצה אלא שעתה אין אנו עושים כלל אז נעשה אותם כסדרן וראוי כל א' בסדרו תמיד של שחר כסדר שלו ותמיד של בין הערבים כסדרו וכן נבאר ומוספין כהלכתן ודי לנבון.

בגופין דבריאה היינו סוד הגלות כנזכר ומשם נשמות דבריאה שהם אברין בסוד מארי דידין מארי דרגלין מסטרא דכורסייא כנזכר בתקונין. מסטרא דאצילותא כדכתיב אני ה' הוא שמי וכבודי ומשם נשמות שכליים דקאמר לעיל כנזכר. ייחודיה מקו האמצעי וברכותיה מהימין וקדושתיה מהשמאל ושם לא יצדק בקב"ה ושכינתיה גופא כדי שיצדק אומרינו קב"ה בלא [שכי'] פלגא דגופא ולא נאמר על זה ענין זה אלא כד אתגשמו כלומר בהתפשט ענייני הספיר' למטה להתלבש בסוד הבריאה והיצירה דהיינו כורסיין ומלאכין ושם באותו הלבוש שהאצילות המתפשט בתוכו כנשמ' בתוך הגוף יצדק אומרינו בת"ת פלגא דגופא וכיוצא בדברים אלו המורי' על הגלות והפירוד וכיוצא וזה ימשך מהתחתונים והטעם כי יתלבש אצילות בבי"ע הוא להנהגת התחתונים וכיון שביהמ"ק חרב כסא עליון בלתי שלם וז"ש ובג"ד כד שכינתא דהיינו השוכן בתחתונים איהי לבר וגו':

כסא עליון וגומר ומלאכין וגומר הענין כמה שפי' בכמ' מקומות שיש מלאכין שהם מצד הת"ת נק' מלאכי שלום ויש מלאכים מצד השכינה והיינו סוד ומקבלין דין מן דין דהיינו הזכרים משפיעין לנקבות וכן הוא ענין הנשמות יש נשמות תלויות בכסא עליון שהוא תיק לת"ת ונשמות תחהונות תלויות בכסא תחתון תיק למ' וממנה תלויות נשמות נקבות והם ס' רבוא מלאכין מסטרא דיצירה זכרים וס' רבוא נקבות וכן הם מסטרא דבריאה ב'

כסאות זכר ונקבה ובהתייחד ת"ת ומ' בסוד יאהדונה"י יתקשרו הנשמות שהם ענפים ליצירה ויתקשרו בכסא הכבוד כנזכר וז"ש וקריבו דילהון בקב"ה וגומר ורוחניות החיים המתפשטין בכורסיין הנז' הוא אצילות ת"ת ומ' והם כגוף לא"ס וז"ש הכי אינון לגבך עילת וגומר וייחוד קב"ה ושכינתיה בסוד נשמתם שהוא הא"ס וייחוד כסאות ונשמות ומלאכים בת"ת ומ' שהוא נשמה אליהם כנזכר אמונה דילך וגומר אחדותו והנהגתו ותפלות ומצות וכל האמונה בא"ס הוא בהתלבשו בספירותיו שאין לנו אחיזה במהותו אלא ע"י ספירותיו:

לית עלך נשמתא שאינו פועל בכח זולתו שהוא הנמצא הראשון וכל הנמצאים הם למטה ממנו פועלים מכח ורוחני תו המתפשט בהם לבר מכולא למעלה מאפיסת כחם מה שאיו בכחם לפעול. ולגאו מכולא הכח המסור להם ממנו ולכל סטר מהשש קצוות הכל מכחו. לעילא מכולא להנהיג הספי' ולתתא מכולא בענין שיקדם השגחתו אל השגחתם ויתאחר כדי שלא ימצא פעולה למטה אלא מכחו. ולית אלהא אחרא שלא מסר הנהגת מטה אל ספירת מעלה וכי אין ספי' תלויה בזולתה אלא ברצונו המשתתף בכל הפעולות ואפילו בהיות השפע בתוך הספירה אין כח בידה אלא בו וז"ש ומלגאו דעשר ספירן וגומר אפילו בספי' שבהם תלוי הכל וכ"ש בבי"ע וז"ש דמנהון כולא וגומר ואנת בכל ספיר' בפעול' החסד דהיינו אורך ובפעולת הדין דהיינו רוחב ובפעולת הרחמים מצד הת"ת דהיינו עילא ובפעולת הדין מצד המ' דהיינו תתאה ובבחינה המתמצעת בין שתי הספירות וז"ש בין כל ספירה וספיר' ובבחינה המתמזג השפע בספירה עצמה וזהו ובעובי דכל ספי' וספירה. ואנת הוא דמקרב נת"ת ומ' בסוד הייחוד בכל ספי' כגון בפסח בסוד החסד בשבועות בסוד הת"ת ומ' וכיוצא. וכן בענפיהם המתפשטים בבריאה דהיינו גוף אליהם כנזכר הכל בהשגחתו וביראתו ורצונו וז"ש ואנת הוא דמקרב וגומר.

ואנת לית לך וגומר אמנם פועל כמשל השמש בעששיות ובזה יתיחסו אליו כל הפעולות ולא יורה בו רבוי חלילה.

דאינון נשמתין וגומר כי בסוד הנשמות התחתונות מעוררות הקשוט והזווג כנזכר לעיל והם עשר נגד י"ס נשיאי ישראל מכתר חכמים מחכמה נבונים מבינה חסידים מחסד גבורים מגבורה אנשי אמת מת"ת נביאים מנצח והוד צדיקים מיסוד מלכים ממ' ואלו בנים שנשמתן דאצילות ויש עשר מדרגות אלו למטה ג"כ בנשמתין דבריא' שהם עבדים כנודע.

דשכינתא איהי וגומר הכוונה לפרש מצות שמירת המקדש ע"י הלויים שהוא מצד הדין ולזה פי' שיש במ' ייחוד בכל הבחינות וכולם מצד הגבורה והענין שמן הוא סוד היותה

נדלקת באש ע"י השמן וזה לטוב ויש לזה בחינת הייחוד מכל הפאות מימינא שמן למאור שיתהפך לאש והוא מצד הימין דהיינו שתהיה המ' מאור גדול ע"י השמן הנשפע עליה מתייחדת עם הת"ת והיא שמן משחת קדש דהיינו מקדושת הגבורה הנמשך מהבינה קדש הקדשים והיינו משמאל שמן כתית מצד קו האמצעי דהיינו ע"י היסוד משך וא"ו דאיהו כתיש שהיא הגורם העיקרי להמשיך השמן דהיינו השפע להדליק המ' מהספירות העליונות שבהם נכללות רמ"ח אברים והמ' היא הפתילה ודאי המתבערת בשמן והיא גוין תכלת שמכלה הכל והיינו סוד לירא לשמור המקדש כנזכר שכל הייחודים מצד הגבורה ולכך צריך שמירה שלא יתדבקו בם רצונים מצד הגבורה מפני שהייחוד מצדה ובלילות היה ההדלקה הזאת ולכך השמיר' דליל':

ומתמן פקודא לירא מן המקדש. כלומר להעלות מן המ' למעלה לת"ת התעוררות יראה שהוא מצד הדין והיינו ירא' עולה מן המקדש למעלה וענין זה ע"י הלוים המעוררי' שירה שהוא מצד הגבורה והיינו לסלקא שכינתא שירה וזמרה שבזה ביטול החצונים והמתקת הדין. והתעוררות זה העולה לת"ת שהוא יהו"ה נרמז בכ"ד משמרות. ושירה בפה וזמר' בכלי הם כ"ו כשם יהו"ה ומצוה לירא מן המקדש הוא ג"כ מבחינה זו להראות כח הגבורה במקדש ולכך צריך לירא ממנו ונמצאו שתי מצות וטעמן אחד.

מצות קטרת לקב"ה וגומר היינו לקשר ולייחד המ' אל הת"ת וקשר זה בשתי בחינות א' בקטרת עצמו והב' קטרת בקרבנא ע"י הקרבן דהיינו קרבן ה' והיינו והפשיט את העולה אמנם קשה כיון שהיא באה לקשר ולייחד היה ראוי שלא ינתחוה שזה מורה פירוק ופירוד האברים ותירץ ואף כי יש דרך אחרת ג"כ לעולה והיינו הייחוד במעשה הקרבן אמנם אברים ופדרים דמתאכלין כל הלילה אינו עת ייחוד כי בתהלת הלילה אדרבא גוברים החצונים וצד הגבורה אלא אינון כפרת אברין דגופיה ונפשיה דלא אתוקדו ולזה נתוח בהמה נגד נתוח גופו ושריפתו נגד שריפת גיהנם והיינו ממש בלילה זה תמורת זה. וביאר שמתחלה מקריבין אותו לרמז זה והעד לזה שחיטתן בצפון וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

קי ע"א

ובקורבנין טול בהון ק"ו מנביאים וגומר יר' לתרץ דקשיא ליה דאמרת שקרבן לייחד והדר אמרת לכפר וגו' דהיינו תמורתו לחצוני וזה הפך זה לז"א כי בחינת הקרבנות לכמה דרכים ומדרכי הנבואה תוכיח ע"י ק"ו ומה אם נבואה שכל הנביאים קדושים עכ"ז הנבואה הנמשכת אליהם מלמעלה משתנת לכמה בחינות מפני בחינת הנשמה כדמסיק. קרבנות שכל אדם מקריב רעים וטובים אפי' גוים לכ"ש שיבחנו לבחינות אין תכלית כדמסיק עד סוף השמועה. ולהבין הכל התורה דהא בהא תליא לפי עסק האדם

בתורה זוכה למעלות הנשמה ותורה ונבואה הכל ענין אחד נשפע משם יהו"ה דהיינו ת"ת. רוח ה' דהיינו ת"ת תניחנו לשלוט בחצונים ולהנהיג ליש' ע"י הנבואה.

לבושין דמלכא בסוד ההיכלות למטה ששם סוד שתא סדרי משנה דהיינו פסקות וגומר ושם לבד נבואת כמה נביאים כגון דניאל כאו' גבריאל הבין להלז וכיוצא רבים והעולים יותר מצד הכסא דהיינו למעלה מהיכל קדש בכסא הכבוד ואלו יבחנו לבחינות רבות והם נביאים ממש שהקודמים היו מדברים ברוח הקדש והבחינות הם לפי שיש בעיינין ומשתמש בעינים תחתונים נגד בחינת עינים עליונים והיינו או' ראיתי וגו' ויש באודנין וגו' ואין הכוונ' שלא השיג אלא באבר זה ח"ו שזה פירוד אלא השיג הייחוד הגמור כל מראות דמרכב' בראיה וכיוצא אמנם לא השיג באזן בשר או בעין בשר אלא בעין השכל ובשמיע' שכלית בסוד אברי הנשמ'. ואות' שהם ביד וגומר היינו גופא שהם משבע מדות שבכסא. בחיי המלך היינו באצילות כנזכר בתקונים דבהון מלכא וחייו חד. ובחינת אספקלריאה המאירה יק' לפני ולפנים והרי באורייתא מצד העשיה פשטים מצד היצירה ראיות מצד הבריאה דרשות מצד האצילות סודות ולעילא מצד הספי' מדרגה אחר מדרגה סתרי סתרים.

אע"ג דכל קורבנין לשם יהו"ה לייחד ואין אדם רשאי להקריב לזולתו כאו' בלתי לה' לבדו עכ"ז איהו נטיל כולא ואח"כ מחלק לפי הענין פליג לכלבים אותם שהיו רשעים שאין קרבנם לרצון והם הרשעים שבטלו יצה"ט ואין בהם אלא יצה"ר ובמקום אוריאל היה בלאדן פני הכלב כנזכר בפ' בראשית. ומנהון לשדים אותם שמעשיהם כשדים שיש בני אדם שמזיקין לבני אדם ויש בהם לקצת תועלת כדרך השדים מזיקים לאלו ומועילים לאלו והם אותם בני אדם שיש להם יצר טוב אלא שהגבירו יצה"ר עליו א"כ חלקם וייחודם משם ונתן קרבנם לחלק ההוא שא"א לאדם לייחד ולקשר אלא לפי בחינת נפשו ואין לו נפש אלא כפי מעשיו ואין קרבנו או תפלותיו או מצותיו עולות יותר. ומנהון כמלאכי והם אותן שהגבירו יצר הטוב והכניעו יצה"ר והטיבוהו ויש מדרגה במלאכים נקראים אישים וקבלת הקרבן כל א' לפי בחינתו וכן התפלה לכלבים כלב לשדים שד למלאכים מלאך ולאותם שהם עולים יותר לא נמסר קורבנם למלאך אלא או בחינת כסא או אצילות והיינו או' קרבנין דת"ת מארי מדות דהיינו חסידים בחסד גבורים בגבורה כנזכר לעיל והיינו אותם שהם מארי תורה ויש בהם שתי בחינות או מכסא דוקא והם עבדים או ממדות עליונות מאצילות והיינו מסתרין גניזין וגומר ואלו בהון אחד קב"ה בגרמיה הוא בא לקבל תפלתם וקורבנם הוא בעצמו יהנה מהם אלא שאותם שהם מכחה מייחדים לשכינה ומעלים אותה למעלה בהיותה מתלבשת מכסא ואותם שהם מאצילות

מעלין אותה למעלה בסוד האצילות ומייחדים ייחוד האצילות. ותלמידי דרבנן שאין בהם יכולת לחדש השמועה רק הם נושאים ונותנין במה שחדש להם רבן והם מתחדדין בו ומוסיפין דבר מועט דהיינו שירי מנחות וגומר ויש בזה טעות בלי ספק. וכל הנז' הם מצד הבריאה דהיינו אורייתא דבריאה אמנם אית אחרנין דאורייתא דילהון אכילת קדשים דהיינו רזין דאורייתא חצר האצילות כנודע והכל גורם ייחוד עליון שכינתא קורבנא לקב"ה וז"ש וכל מאכילין מני קב"ה וגומר והיינו שהשכינה עולה ומעלה הקרבן שהוא התורה והיינו שהיא בית לת"ת:

פקודא להביא קרבנות בבית לייחד שם יהו"ה ולהביאו אל הבית דהיינו שם אדנ"י לקיים כי אם בזא"ת "יתהלל "המתהלל "השכל "וידוע אותי ר"ת הוי"ה כי אנ"י שהיא מ' אדנ"י יהו"ה דהיינו שם יאהדונה"י. עבדוי הם הפרגוים ואפרסכוי הם שרי האלף. שולטנוי מלכות הם שרי השרים וכל הנמצאים כולם שואגים לטרף אל הייחוד העליון לשאוב משפעו והם מתפללים ואמר אל יעלה בדעת שום א' מהם שיש לו כח לשאוב השפע בלי שיבא לו דרך המ' שאין צנור ומבוא אל השפע והייחוד אלא דרך בה וז"ש לא ישלח לי כולא אלא דרך בה והיינו בכל משלה מושלת בכל שאינם יונקים שפע וחיים אלא משפעה.

ואפי' קרבן יולדות נדות וגומר שבהם חלק לחצונים להבדיל הטמאה מבעל הקרבן כענין עזאזל הכל גורם תחלה הייחוד דהיינו יהו"ה באדנ"י ואח"כ היא משפעת שפע לכל בחינה שצריך לפי ענין הקרבן שהכל תחת ידה כנזכר. ותתן טרף לביתה דהיינו סוד הכסא וחק לנערותיה דהיינו ז' היכלות שהם ז' נערות וגומר. ואפילו מזונא דחיוון שיש מנחת שעורין כגון העומר ומנחת קנאות שסוד' בחיות כנזכר בעובדא דינוקא וכן מאכל עבדים ושפחות דהיינו ע' פרי החג ואפילו כלבי וחמרי שהם סוד שעירי ר"ח ושעירי חטאות ושעירי עזאזל וכיוצא הכל נתן ביד המ' דהיינו לבית המקדש ושם מקריבים ומשם שולחין הכל לפי הענין כי אין חיות אפילו לחצונים אלא מתחת ידה כנזכר.

בגין דקב"ה בן י"ה וגומר הענין ליתן טעם למה השפע העליון אינו שלם זולתי ע"י המ' והיינו דקב"ה סוד הקו האמצעי בן יה דהיינו י' חכמה שורש החסד ו"ה בינה שורש הדין ובהשתתף שניהם יולד קו הרחמים הנוטל שניהם ומקום ייחוד וקשר ג' קוים חסד דין רחמים היא **ה** שכן יש בה בחינת שלשתן דהיינו ג' ווין ובה מתמזגים הג' קוים כנזכר בתקונים כלהו ספירן אתכליל בה וז"ש ושלימו דיליה וגומר וקריבו דיליה וגו'. וכולא אתחזר ביה כלו' כל הקרבנות שאנו מקריבים למ' הכל חוזר לסוד ייחודה וקורבתה ליה"ו. זובח לאלדי"ם שאומר כיון ששעיר ר"ח וכיוצא הם לשמאל מה צריך להביאו

למקדש נשלחנו מן השוק למדבר וכיוצא ח"ו זה מקריב לאלי"ם אחרים וכן אין לומר לכוון בקרבן זה לחצונים כיון שהוא חלקם ח"ו זהו זובח לאלי"ם וגומר אלא יכוון לשם ואח"כ ע"י המלכות תתן טרף לביתה כנזכר והטעם שהוא במחשבתו מכניס הרע פנימה בקדש והיינו סוד ערוה שהפריש הרע בין ו' לה' ואלו הם עריות שקולין לקרבן ע"ז דהיינו סמא"ל ונוקביה והיינו זובח לאלי"ם דהיינו אלהי"ם אחרים וז"ש דכל סטרין אחרנין דהיינו השרים עלייהו אתמר מאלה נפרדו וגומר שאין להם חלק בשם יהו"ד ואין להם קשר בקרבן אלא הרב"ה יודע איזה דרך יושפעו ואין צריך לאדם לכוון בו כלל. מה שאין ענין זה לישראל שהרי יש קרבן כולו כליל ויש קרבן חלק בו לכהנים כגון חטאת ויש קרבן חלק בו לישראל ולכהנים ולמזבח כגון שלמים וכיוצא ואם יכוון הכהן בשלמים אכילת כהנים וישראל אדרבה יותר טוב שאם יהפך כוונת החטאת לשלמים דהיינו לאוכלו חוץ לזמנו וגו' פסול אמנם אם יכוון בקרבן פרי החג לחלק השרים אסור כנז' והטעם שישראל כלולים בשם יהו"ד ואינם כשרים או כאלקי"ם אחרים שהם נבדלים משם יהו"ד ובכוונתו לקשרם בסוד יהו"ד הוא סוד ערוה כנז' אמנם ישראל הם נקשרים בשם יהו"ד דקב"ה בחר לישראל מכל שאר אומין וגומר והבחירה היה לקשרם בשם הה"ד כי חלק ה עמו ולהיותם נכללים ממש בסוד נשמת' שהיא אצולה נשמה י"ה רוח ו' נפש ה' יהיב לון אורייתא משמיה וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

קי ע"ב

יהיב לון אורייתא משמיה והיינו סוד ל"ת ועשה והיינו י"ה ימין עם שמאל דהיינו קשר שמאל בימין ו"ה שמאל נקבה זכרי זכר והכוונה בשמאל וימין עשה ולא תעשה שם יהרד ולא זו בלבד אלא בכל מצוה ומצוה פרטית שם יהו"ד דהיינו מ"ץ י"ה בא"ת ב"ש נמצאת מצוה יהו"ד למהוי כל אבר ואבר דילהון חולק עדביה ולכך רמ"ח מצות רמ"ח אברים רמ"ח הויו"ת לרמוז שצריך האדם לכלול עצמו בכל עניניו בשם יהו"ד הפך הנז' בשרים וז"ש צריכים יש' לשתפא וגו' כדי שלא ישלוט בו אלא שם יהו"ד. והיינו דקאמר ההוא תלמיד שם יהו"ד בכל סטרא בכל אבר ואבר קדוש יש בו שם יהו"ד ואין נבדל ממנו כי הנבדל מיניה הוא חוץ מקדושת האלוה והחצונים שולטים בי וז"ש ולא נפיק מיניה לבר בכל סטרוי מסטרי אברי האדם כנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

והתנחלתם אותם לבניכם וגומר ואינון מסטרא דחם דגלי עריין. היינו סוד וירא חם אבי כנען וגומר כי נח ביסוד והוא קלקל במה שנשתכר בסוד היין המשכר מן הדין החזק ויתגל בתוך אהל ה' דהיינו ה' אחרונה דהיינו סוד יניקת החצונים מן הקדושה ומשם נהנה חם שהוא חם מאש השמאלי ויגד לשני אחיו דהיינו חמים אחרים חצונים בחוץ

דוקא וקרא דייק דכתיב ויקח שם ויפת ולא אחיו והיינו חם גלי עריין מפני שיצא מן הגבורה החצוני' המתפשטת בחצונים והיינו ויגד המשיך את אחיו בחוץ ולכן קיימא בארור כיון שחטא ויצא למט' לתרבות רעה הוליד רעים והיינו ארור כנען מסטרא דנחש דכתיב ביה ועתה ארור אתה ומשם נשמות העבדים בענין שהוא קליפה קרובה לסוד עולם מטטרו"ן משועבדת למאמרו לא מורדת כאחרות וז"ש עבד עבדים יהיה לאחיו והיינו עבד לעולמו של יובל דהיינו מטטרון עד ודאי לעולמו של יובל שהוא הבינה כ"ש. והשתא מפרש כי עם היות כלל העבדים על הדרך שפי' בסוד אותה קליפה עכ"ז יש עבר שהוא פנימי ויוצא לחירות. והענין שאי אפשר לומר שחם היה ממש בסוד נשמתו מתחלה חצוני שא"כ קשה והא אחוה דשם הוה אמאי לא הוה ענו כוותיה ואין ראוי שיצא מנח איש צדיק אלא טהור ונקי. ועוד קושיא אחרת עבד אברהם מזרעא דחם הוה אמאי לא הוה כוותיה אחר שהם מקליפה חצונית ועד דברכו אברהם דכתיב ה' ישלח מלאכו לפניך וזו ברכה דכתיב ואבא היום שהשכינה הסכימה למעשיו ובסטרא דארור אין ראוי שיהיה כענין זה **אלא** ודאי רזא בגלגולא וגומר דלאו כדס"ד דחם היה רשע מתחלתו ובסוד הקליפ' נולד אלא היה בסוד נשמה קדושה אחיו של שם בלי ספק וג"כ אליעזר עבד אברהם לא היה חצוני בסוד העבדים אלא קדוש נשמה קדושה ולסבת עון נתגלגל שם והיינו סוד חם שהיה אור מתחלה ונתערב בחשך וקלקל בעריות והרשיע וכמו שהוא הרשיע וקלקל בסוד נשים חצוניות סוד נשג"ז דהיינו אשת זונים ובנותיה הטמאות נתגלגל בהם ובא בגלגול עבד ובעת רשעו נאמר לו עבד עבדים יהיה לאחיו שם דהיינו אברהם שנתגלגל ויצא מתרח במקום חצוני וטמא כדמסיק א"כ גם חם יצא ונתגלגל בעבדים והיה עבד לאברהם ושם הטיב וחזר בתשובה ונטהר א"נ כשברכו אברהם ושכינה הסכימה היינו מפני היות נשמתו אחיו של שם:

מאן דעריב וגומר היינו סוד אדם הא' שחטא ופגם ועבר על העריות ועונש הבא על הערוה להיות מתגלגל בגוי ויוצא מבטן הגויה ואח"כ מוליד גוי שהוא סיגים שבו והוא נטהר והיינו סוד חם שבא על העריות והוליד בעריות כנען ואח"כ בא בבטן גויה כדמסיק והיה עבד אברהם והוליד עבדי' סוד הסיגים שבו נטהר והיינו דרך אברהם ויצחק בסוד אדם הא' כדמסיק וז"ש בההוא דערב ארכיב ליה וגומר דהיינו היותו נולד גוי בבטן גויה חזר בתיובתא כאברהם ועבד אברהם אתפרש רע מטוב שמגייר ומצטרף טפה אחר טפה עד שמוליד כשר:

וייצר וגומר כוונת הענין לפרש איך אם ירצה האדם יעשה עצמו גוי ועבד ואם ירצה עם היות שהוא עבד וגוי יעשה עצמו יש' וקדוש וכל זה מטעם היותו כולל מדרגות הרבה

ביצירתו וז"ש וייצר טוב ורע והכל כפי המעשים אם יכלול הקדושה וז"ש וכפום זכוון וגומר ויש בחינות כי מי שהוא צדיק גמור ויש לו מעשים רעים קצת כי אין צדיק בארץ וגומר הנה צדקיתיו שמורות לו לזכות נשמתו דהיינו לעילא בקדושה וחיבוי לתתא להכאיב הגוף עד שיתכפר והרשע להפך כי עונותיו למעלה לשלוף ממנו נשמה קדושה ולהכאיב נפשו מהכרת מהקדושה וקצת מצות שעשה פורעין לו למטה בעולם הזה וכן הבינוני בינוני בכל קצת מצוה פורעין לו קצת עד שיכריע קו המשקולת לצד א' וזהו עד חצי המלכות כלומר עד חצי לבד:

ובר נש דחב באתגליא וגומר הענין כי מי שתטא בנסתר הקב"ה מסתיר עניניו אמנם החוטא בגלוי בתרין דרגין וגומר דהיינו להקב"ה ולאדם לכך צריך תשובתו בשתי דרכים בגלוי שהקב"ה מגלגלו כענין שנודע לצדיקים סוד תשובתו כענין תשו' אדם הא' כאברהם יצחק ויעקב כדמפרש ואזיל וכן השב בתשובה שהוא כמגולגל עד עתה פ' ומעשיו כך מכאן ואילך פ' שמעשיו כך ממקום פלוני וצריך אותה תשובה בגלוי ליראי ה' ובנסתר לרשעים שאינם יודעים סוד תשובתו שאינם יודעים סוד התורה ואינם יודעים סוד תשובת אדם הא' באברהם יצחק ויעקב. מהרמ"ק זלה"ה:

דף קיא:

אעבר עליה והגביר בעצמו יצה"ר ונשתמד ונעשה גוי עובד ע"ז לכך ארכיב ליה בטפת תרח גוי עובד ע"ז ונולד גוי כנז'. ותבר חובא ובניינא בישא שבנה בעבירה כענין ואנכי בראתי משחית שאמ' הפייטן. דלאבוי תרח גוי שנתגלגל בו בטפתו וכן לאמיה שזו הכנעה גדולה לקליפות ששלטו בנשמתו וחשבו שהרויחו ומה שהיה בידם אבדו. וכנגד תשובת המשקל עאל בנורא וכנגד תשובת הגדר אתלבן בנורא וגו' דהיינו לגדור עצמו שלא לחטא עוד צרף עצמו תכלית צירוף וכנגד תשובת הבאה קדש שמו ברבים ועאל בנורא שהיו רוצים להחטיאו והוא לא רצה לחטא:

מוניטא דמלכא היינו סוד צורתו ונשמתו הטהורה מצד החסד שהוא הכסף שקר לה בהכניסו העופרת שהוא סיגי הקליפות מצד הימין למעלה ואח"כ הבדיל הקליפה משם והוריד הצלם למטה. שינוי השם באברהם כי סודו שבעון ע"ז נשתמד ונולד גוי ונתגייר לכך צריך לשנות שמו מגוי ליהודי ובעון שפיכות דמים יש לו סוד הגלות ממקומו בערי הלויים דהיינו מחסד לגבורה. ובעון הערוה מתחלף מבן חורין לעבד כענין חם כנזכר ולכך ביעקב שינוי מעשה בעבודה מאדון לעבד מסוד קו האמצעי למטטרו"ן וממטטרו"ן לעבד תחתון למטה.

תרין טיפין וגומר הם שתי נשמות קדושות נשמות רחל ולאה ולכך על כרחו הוצרך לעבוד שתי עבודות לטהר ב' עונות דהיינו שפגם בה' עילאה בסוד ער י"ה ובה' תתאה בסוד ער ו"ה והיינו שבע דעלמא עילאה לאה שבע דיובל טיפה חדא היורדת דרך ו' עילאה סוד הדעת אתעביד י"ו ז' וכן בסוד טיפה בסוד ו' תתאה ז' רחל ז' דשמטה וז"ש ודא גלוי עריות והאי איהו לאמר ופי' רז"ל לאמר זו אשה כאו' לאמר הן ישלח איש את אשתו והיינו עץ הדעת טוב ורע שהרכיב טוב ברע דהיינו י"ה ו"ה כנזכר.

דאתמר ביה אז ראה ויספרה וגו' היינו סוד התורה שהקב"ה מפי עצמו ראה ויספרה וגו' ואח"כ צווהו ויאמר לאדם וכי מי שלמד המצוה מפי הגבורה אחר ההכנות הללו חטא והקב"ה קבל תשובתו כ"ש שאר בני אדם:

עבד טוב כגון אליעזר בסוד הגלגול שהוא למעלה וגלגולו חייב לו וזה יוצא לחירות בהשלים הגזרה כגון יעקב שעבד שבע ושבע. עבד רע מלמטה הקליפה הבלתי משועבדת וזה מגלגלין עמו ואם לא ישוב מוכרין אותי לגוים. ועבד בינוני שנאמר לעולם בהם תעבודו היינו ממש העבדים שמקומם הקליפה הדקה הקרובה אל הקדושה שאינה עולה משם ולא יורדת ולכן לעולם בהם תעבודו מצות עשה:

כי לי בני ישראל עבדים וגומר פקודא לעבוד בכל מיני עבודה במקדש יוכלל במצוה זו כמה מצות כהנים בעבודתם לוים בדוכנם ושוערים ישראל במעמדם ותפלתם דהיינו עבודה לבר ממקדש ואפי' עסק הרמ"ח מצות הכל יוכלל בלשון עבודה וז"ש לאשתדלא בתר פקודי וגו' והמצוה הכוללת היא מצות היהדות ופרטי המצות הם רמ"ח מצות.

בזמנא דידע ליה בר נש לקב"ה הענין בקצרה כי כל איש ישר' יש לו נפש רוח ונשמה מבי"ע וזהו עבד בעוד שהוא עובד קונו ע"ד הפשט שאינו מכיר מבוראו רק פשטי הדברים וכן בתפלתו בכוונתו לייחד בורא עול' דהיינו אירח כלל אף אם יעמיק לדעת אמתת הדברים בשורשם כמו שפי' החוקרים בכל ענין זה לא יעלה יותר מעבד מפני שאינו מחפש בגנזי קונו שהם סוד הקבלה ומי שיעמיק יותר לידע גנזי מאריה דהיינו סודות העולמות העליונים ופרטי הענפים בספי' וקשר הייחוד הנה כמו שהוא עוסק בספי' כן נשפעת אליו נשמה דאצילות בן לקב"ה ושכינתיה דהיינו נפש ממ' רוח מת"ת נשמה מבינה וזה כשיכוון בתורתו ובעסק סודותיו לייחד ולקשר בסוד הייחודים העליונים והשפעת הספי' וייחודם זו בזו יקרא בן בית שכל גנזי רבו בידו ואינו נשלל מעבד וז"ש **ואע"ג** דאיקרי בן וגו' לא יפיק גרמיה וגו' בענין דכולהו איתנהו ביה וכן הוא בסוד הנשמה שנשמה דאצילות מתלבשת בנשמה דבי"ע שהוא עבד.

והאי עבד איקרי אדון וגו' לפי דבריו אלה עבד במ' ובן בת"ת והטעם מפני שענפי המלכות שהיא אדון כל הארץ מנהגת העולם ע"י בי"ע לכך העבד השואף משם נשמה הוא בסוד ענפים אלו אמנם הבן הוא בפנימיות המ' המתייחדת עם הת"ת מצד האצילות כנז' לכך בן מת"ת עם המ' מצד האצילות והיינו דמסיק כי מ' בבחינה זו שהיא מתפשטת במדרגות אלו להנהיג העולם התחתון במאמר הת"ת נקראת היא עבד לגבי מעלה ואדון כל הארץ לגבי מטה. ומצד התחתונים שהם בי"ע הם משבחים תדיר והיא נשמתם משבחת עמהם בסוד פרק שירה העולה ממטה למעלה דהיינו בחינתה בהם ואז היא עבד וצריך העובד להיות בבחינה זו משורר ומשבח ובהיותו בן מכוון לייחדה בתפלתו עם הת"ת והיינו בבחינתה שאינה מנהגת העולם כדי להתייחד למעלה ולכך צריך האדם להיות בסוד התפלה בשתי בחי' בבחי' בן ועבד והיינו דמסיק בפולחנא דבר נש פלח וגומר. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו מסכים למה שכתבנו ולזה השמטתיהו:

גליון רתח לקב"ה כי תר"ח בהיפוך הוה רת"ח ועיין בתיקו' דף ע"א וק"ג. לבתר אתא יעקב וגומר מכאן לא יקשה לך מעתה למה נשא יעקב ב' אחיות. עכל"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף קיב.

דבר נש פלח וגומר הטעם כי שתי בחינות צריך בבחינת מציאות נשמה דאצילות שבו יכוון בפי' הנסתר בתפלותיו ויכוון לייחד למעלה שאם אין יחוד אין שפע להנהגה ובבחינת נשמה דבי"ע שבו יכוון בסוד בואה בשפע רב לפרנס העולם וזה יכוון בפשוטי הדברים כמשמען בענין שימצא עבד ובן מפני שצריך לתקן למעלה לצורך הספי' ולמטה בסוד העולמות וז"ש למפלח ולאתקנא צלותא דהיינו פשוטי הדברים ברזא דעבד והטעם לצורך העולם וז"ש לאפלח פולחנא וגומר ובבחינת בן אמר לאדבקא רעותיה וגומר דהיינו בסוד הכוונה בייחוד העליון בדרך נסתר ויקשר שתי הדרכים יחד בסוד קשר העולמות שנמצא מקשר האצילות בבי"ע דהיינו סוד שמע ובשכמל"ו וז"ש כולא בכללא חדא לא שיהא עבד נפרד מבן ח"ו.

בן אתדבק תדיר באבוי דהיינו סוד האצילות ותפלתו מתקבלת יותר מפני שהיא מסולקת למעלה מאחיזת החצונים וז"ש לית מאן דימחי בידיה עבד ג"כ צריך כדי להמשיך השפע בבי"ע ולהיותו עבד קונו במדרגת המ' שנק' עבד לגבי מעלה בבחינתה להמשיך למטה כנז' בהיותה אדון כל הארץ וז"ש עביד פולחנא דמאריה ואתקין תקוני עלמין וכן שכרו על שני דרכים.

דאכריז עלוי זכאה בהאי עלמא שהוא עבד ונוטל פרס בעולם הזה וזכאה איהו בעלמא דאתי בסוד שהוא בן וכל שכרו שמור לעה"ב וכן ג"כ כיון שהוא מועיל לכל החיילים שכולם יונקים על ידו אשתמודע ההוא בר נש ואתרשים וגומר וכיון שהוא מייחד למעלה קלא אתער יאות הוא לייחוד וגומר וע"י זה הקשר הוא מולך בכל העולמות לכן עליו נא' אשר בך אתפאר ל' פארות אתה עיקר הסתעפותי והתפשטי בעולם. הרמ"ק ז"ל:

סליק פרשת בהר. ברוך י"י לעולם אמן ואמן:

ר' חייא פתח עמי וגומר אע"ג דאתון סאטן וגומר לפי דברי ר' חייא ראויים היו ישראל לקללת בלעם אלא לא בעינא וגומר כאו' ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם א"כ הוא תוכחת מאהבה. עמי זכר וגומר ר' יצחק אמר גדולה מזו הוא מפסוק הקודם מה עשיתי לך וגומר שאינו תוכחת אלא התנצלות שמתנצל מהם וז"ש אמר לון הכי. מה יעץ וגומר כמה וגומר פי' אין ענין מה יעץ להראות ראה מה יעץ אלא מ"ה התימ' כמה חרשין וגומר עם היות שלא נתבארו בכתוב ובאו ברמזים בתורה כדמסיק וקב"ה לא עביד לן וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ר' חייא פתח וגומר הובא כל זה כאן כי במעשה הזה הובא פסוק ואף גם זאת בהיותם כנזכר אח"כ. מה יעץ בכמה מילין ועובדן וגומר זה יתבאר לקמן כי היו ב' מיני חרשין בלעם בפומא ומלה ובלק בעובדא וז"א מילין ועובדין וגומר. א"ר יוסי א"ל קב"ה לישׂ' עמי זכר נא וגומר ביאר טעם לשון זה אומרו זכר נא בלשון זכירה וביאר הטעם כי הוא לרמוז כי הלא אם נמצא כתוב זכור ה' מה הי' לנו וגו' וכיוצא אל נאמר מאמר ותאמר ציון וגומר וה' שכחני ח"ו כי אין לפניו ית' שכחה ח"ו אמנם מי גרם לנו עונותינו מדה כנגד מדה. וא"ל רב יהודה ח"ו כי יראה בטל' ההשגח' ח"ו וזה שקר כי לולי השגחתו ית' אפי' רגע לא נוכל לעמוד בין האומות וא"כ אין לו' ולא בעי לאשגחא עלן. עכ"ל:

דף קיב:

כלבי שראן וגומר תימא דהא בריש פ' בהר סיני קאמר דחמרי שטאן אבל כלבי ואתני לא שטאן. וי"ל דהכא משמע דלא שטאן אלא במאמר חמרי שהם עליהם והיינו או' הכא וכמה רברבן וגומר והעד משמרה ראשונה חמור נוער ואפשר דשטאן דהכא ע"י נחש וקסם. שלשוליהון נוקבא דתהומא רבא ששם מאסרם כנודע. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ת"ח בלק חכים הוה וגומר חוזר אל פסוק הראשון עמי זכר נא ואמר כי לעולם בין במילי דקדוש' או במילי דסטרא אחרא בעינן חד מתרי או בדבור או בעובדא בגין לאתערא ההיא מלה דאיהו בעי עביד. והנה בסטרא אחרא אית תרין דרגין חד עשיה

וחד זכירת הדברים לבד הא' נק' קסם והא' נק' נחש. ועיין פ' בלק דף רי"א ע"א והנה אלו תרין דרגין הם בדרגא שתיתאה דסטרא אחור' גופא קו האמצעית והוא ממש במקום יעקב שהוא בת"ת ולו ד' פני נשר ישראל לאה יעקב רחל ג"כ אית בההוא סטרא אחורא בגופא דאמצעיתא ד' אנפין קסם כנגד יש' ונחש כנגד יעקב כמ"ש כי לא נחש ביעקב וגו' והענין כי כנגדם יש ליש' מצות מעשיות בידים והם אהל מועד וכל כליו ומעשה הקטר' וכנגד הדבור היה הארון והתורה ואהרן המכפר ע"י תפלתו אז אמר כי לא נחש וגומר. והטעם ה' אלהיו עמו דכור' כנגד מעש' כנגד קסם וכנגד דבור דעלמ' דנוקב' דביה שמיע' אמר ותרועת מלך בו היא המ' הנק' תרועת מלך כנודע וזה כנגד נחש שהיא המדרגה העשירית מן הקליפות סמאל ונחש דכורא ונוקבא: מן השטים וגו' הוק' לו מה שייכות יש לשטים שהיה בימי משה עם הגלגל שהיה בימי יהושע גם עצת בלק לבלעם לקלל יש' לא היה בשטים וביאר הוא להודיענו כי הכל בהשגחה מאת ה' כי כל הבא על יש' מאתו ית' הוא וצדקת ה' נקראים והראיה כי בעת שתטיבו דרככם גם השי"ת מטיב אתכם וביטל עצת בלק ובלעם ובעת שתרעו מעשיכם ג"כ השי"ת פורע לכם עונותיכם כמעשיכם וז"א מן השטים וגומר כי הלא בעת שתעינו בבנות מואב בשטים הלא ויחר אף ה' בישראל וגומר גם בגלגל שורים זבחו והנחנו ביד ה' ועזבנו ביד האומות וכנודע ובזה תדעו צדקות ה' ואין הדברים במקרה ח"ו.

ויאמר אליהם לינו פה וגומר השלים לפרש כל המעשה דבלעם ורצה לתרץ או' כאשר ידבר ה' אלי כאשר ית' לקמן כדי שנזכור טובתו ית' כנזכר בסיום כל המעשה הזה באו' בג"כ עמי זכר וגומר ואמרו ותרעין אסתימו הם שערי ההיכלות ג"ע העליון כולם נסתמים בלילה כד עאל שמשא וכדין אתערו כל הקליפות ושלטין על עלמא כנזכר פ' פנחס דף רכ"ב ע"א. וביום אין להם רשות לשוטט ובלילה ניתן להם רשות לשוטט כי אז הוא זמן מדתם וז"א שראן משלשליהון כי ביום נאסרים ובלילה ניתרים ומשטטי בעלמא. ואו' וכמה רברבי ממנן וגו' ואית ממנא רברבא וגומר הם סוד קללות ל"ט אדם וחוה ונחש ול"ט מלאכות שבת ול"ט מלקיות כי הם סוד ל"ט ממנן כנזכר פ' בלק ריש דף קצ"ד ע"א וכנזכר לקמן דף קי"ד סוף ע"ב. וההיא עילא' מכולהו הוה עביד ליה בלעם חרשין וכדין הוה אתי לגביה וגומר ועליו נאמר ויבא אל בלעם וכן מצינו בלבן ובאבימלך וגו'. מהרח"ו נר"ו:

דף קיג.

לית להו אתר זמין פי' לא היה להם אחיזה בדברים העליונים אפילו החצונים כדי שיהיו הם מסתלקים שם להמשיך נבואתם אלא דרך כישוף שמושכים אותו הכח אליהם: הא

כתיב אלהים שמורה שיש להם אח זה בשם זה הקדוש ובספירה זו. שמא דא אשתתף בכולא פי' אל הקדושי' למעלה ואל הבלתי קדושים ואפילו בבני אדם למטה כאומ' אלהי' לא תקלל והטעם כי כל האוחזים בדין חצונים ופנימיים יקראו בשם זה מפני שהם משתלשלים מהם: ד"א כאשר ידבר והיה נביא לאומו' ע"י השמאליי' ויהי' המשכ' הנבוא' בהשתלשלו' המזון לחצוני' ע"י שליח

ואי תימא הא ביממא וא"כ קשה הא דאמרת לעיל דוקא בליל' וע"י החצונים והרי עתה ביום ואין חצונים שראן משולשליהון אסתכל בלילי שהיא עיקר שליטתם הוא לידע השע' הראויה ביום וז"ש ובההוא זמנא פירוש בלילה הוה מסתכל לכוונא שעתא הראויה אל הנחש ביום שאין כל השעות שוות ובלילה כל השעות ראויות להסתכל. הה"ד ולא הלך וגומר משמע ששאר פעמי' ביום היה הולך לקראת נחשים שהיה הולך לקראת שעת שליטתם:

אם בחקתי דא אתר דגזרין וגומר פי' במ' ומפני שעיקר חק הוא ביסוד כדפי' בפ' אחרי מות לזה פי' ואמר אתר דגזרין דאורייתא ואין גזרה ביסוד אלא במ' שהיא גוזרת גזרותיה ולז"א תליין בההוא אתר והיינו שהם מהיסוד דהיינו ח"ק נחלק במ' שמלה זו מורכבת מח"ק שהוא היסוד וחקתי נגזר מחקה שהיא המ' והביא ראיה מאו' חקתי תשמרו לשון שמור במ' ופי' הענין ואמר חקה הוא דאיקרי הכי וע"י אותם הגזרות מהת"ת שהוא תורה נעשית חקתי והיינו או' וגזרין דאורייתא בה אתכלילן.

אתר אחרא עילאה ת"ת דהאי חקה אחידת ביה שלא תקרא חקה אלא ע"י היסוד המייחד שתיהן. וקשיא ליה דקרא קאמר בחקתי תלכו ובמשפטים נקט שמירה ולז"א שכיוון לתת של זה בזה ושל זה בזה וז"ש ומתחברן דא בדא וגומר וע"ז שמיר' במשפט וכן ראוי מפני שחקם ומשפטם בתורה שבכתב ותורה שבע"פ ומה שיש בזה יש בזה דעילאי אצילות ותתאי כל מה שמהאצילות ולמט' הם כלולים בת"ת ומ': פקודי אורייתא עצם המצות תרי"ג דהיינו תורה שבכתב וכל גזרי אורי' תוספ' דרבנן דהיינו גזירת סייגים תורה שבע"פ קדושי אורייתא קדש עצמך במותר לך בהני אחידן במ' ות"ת יחד. בגין דהאי תור' וגומר ועם היות שנפרש מצוה פ' במדה פלונית הכל בענפי שתי מדות אלו שהם תורה שבכתב ותורה שבע"פ ושתיהם גוף א' וענין א'.

וע"ד אם בחקתי תלכו וגומר אין הכוונה על החקים בלי טעם אלא הכוונה כל אינון גזרין ודינין ופקודין דאינון בההוא אתר דאיקרי חקה ואפילו שיש בהם טעם נק' חקים ע"ש מקומם שהיא חק"ה שיש בה דין ומחקקת גזרותיה ע"פ הדין.

ואת משפטי תשמרו אינם ענין לעצמו אלא בההוא אתר כי מה שיש בזה יש בזה אלא שתשמרו משפטי לייחד וז"ש ודא אחיד בדא ולזה הפוגם אינו פוגם מדה אחת אלא פיגם כלל השם כלו וז"ש ודא אחיד בדא ודא בדא ולז' מאן דעבר על וגומר פגים שמא בין שיהי' נוגע בחלק תור' שבכתב או שבע"פ.

וע"ד מפני מה שפי' אם בחקתי תלכו הוא כלל תורה שע"פ ואת משפטי תשמרו הוא כלל תורה שבכתב ודא הוא כללא דשמא קדישא ולא נשאר דבר שלא נכלל בפסוק משא"כ אם הייתי מפ' בחקתי חקים שאין להם טעם שיקשה כי יש עוד חלק מצות שלא זכרם בפסוק. אמנם קשה שאין זה אמתות הפסוק אלא אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ולשבש הספרים ולהגי' מצותי במקום משפטי כמעט נמנע מפני שמביא ראיה מפ' משפט לאלהי יעקב שהמשפטים בת"ת. ועל צד הדחק נאמ' כי המצות בת"ת מטעם שהם שס"ה בגבורה ורמ"ח בחסד ות"ת כוללם יחד נמצא לפי זה מצותי כאלו אמר משפטי שהם בת"ת וכולא חד ודורש מצותי כאלו אמר משפטי ואין ספק שזה מכמ' פסוקים המחולפי' בזוהר וכבר כתבתי ופי' לו בפ' אמור.

כאלו עביד ליה הענין כי העשיה אינו הויית הדבר מתחלתו כמו ויעש אלהים את הרקיע דהיינו תקנו והאירו ולפי זה ועשיתם אותם פי' תאירו ותבהיקו המצות והחקים שהם ענפי ת"ת ומ' שע"י יש' הפועלים המצות למטה מעוררים להם האהבה למעלה והוא להם עשיה חדש' וז"א הואיל ומתערי עלייהו וגומר.

ויעש דוד שם היא מ' שם ולבוש והיכל ליהו"ה והכוונה שנעשה רגל רביעי למרכבה ע"י תקונו אות' בקימת חצות כנזכר בפ' לך לך בפ' חצות לילה אקום וכן בכמה מקומות שלא זכה לזה שום אדם וז"ש ולא הוה מלכא בעלמא וגו' מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ואו' בעד החלון הוא סוד נוק' דתהומ' רבה דתמן כל המזיקין ותמן הוו עבדין כל אינון חרשין וכשפי' ואו' דהא לית להו אתר זמין פי' כי הקדושה היה לו אהל מועד ולכן והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד כי כן הקדושה מי שרוצה לידבק בה צריך לרדוף אחריה ולילך הוא אצלה אך הטומא' להפך כי לית לה אתר ידיע לממשלתה אמנ' היא רודפת אחר האנשים ומתדבקת אצלם לטמאם. ולהיות כי הטומאה היא זוהמא דהתוכא דדהבא דגבורה גם הם נק' בשם אלהים כי לכן אין שום שם משתתף אפי' בחצונים אלא שם זה וזה מובן. ד"א כאשר ידבר וגומר ע"י דההוא שליחא. והענין כי מה שאמר לעיל הוא דוחק כנודע כי לא יבא בתורתינו דברי שקר ואם בלעם היה משקר לא נכתב בתורה וא"כ אומ' כאשר ידבר ה' ע"י שליח שידביר אותו שליח אלי כדפי' ז"ל על פ' ויאמר ה' לה ברבק' ע"י שליח.

ואי תימא הא ביממא וגומר ואיך יתרא' לו ביום אם אין זמן שליטתו אלא בלילה כנזכר לעיל והנה כל מעשה בלעם היה ביום וישם ה' דבר בפיו וגומר הכל היה ביום. אלא ודאי בנחש וגומר ביאור הענין בקיצור כי הנה כוונת בלעם אז לא היתה רק להסתכל בההוא נחש שהיא מדרגה קדמאה ממטה למעלה ושם הוא רוגזא ועיין פ' פקודי רמ"ג א' והיה מעיין אי בההוא יומא הוה שליט רוגזא כמ"ש ואל זועם בכל יום וביאור הענין כי הלא בעת הרחמים כל פטרא אשתכח אך בעת שהקב"ה זועם אז מתגברים כל בעלי הדין וכל החצונים ואז בראות בלעם בנחש הנז' שהי' רוגז מתעורר בו אז היה יודע כי אז עת שהקב"ה זועם וזה מובן וזהו סוד הסתכלות בלעם וחכמתו לא שהי' משיג לעילא ח"ו וז"ש ת"ח בההיא שעתא דרתחא אשתכח והנה לא היה עושה עתה בלעם שום פעולה רק דבעא לאסתכלא אם הוה עידן רוגזא ולכן ביום היה צריך ליעשות הדבר הזה כנזכר ואל זועם בכל יום ועוד שאין כאן פעולה אלא הסתכלות לבד אך לא בא אליו אותו השר רק בלילה רק שהיה הוא מסתכל ומעיין לראות אם היה תלוי רוגז בעולם ולא מצאו וכמ"ש ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים כי לא מצאם כנזכר בפ' אחרי מות דף נ"ח זמנין אית וגומר ואפילו בשעתא וגומר. והנה באותו שעה היה ג"כ שליט' חצונים גם ביום ולכן הלך בלעם לבקשה אז ואפילו הכי לא מצא' כמ"ש ולא הלך כפעם וגו':

אם בחקתי תלכו וגומר כבר פי' במקום אחר כי אין ספק שזה הוא פסוק אחד ביחזקאל סי' ל"ו והוא קרוב אל לשון זה והוא ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו ואת משפטי תשמרו ועשיתם. והובא כאן כי בו יתבאר ג"כ פ' אם בחקתי וגומר כי הם שוים וכולם כוונה א' וז"ש לקמיה ובג"ד אם בחקתי וגומר. והנה הת"ת הוא סוד יה"ו כי בו כלולים אבא ואמא. ומ' היא ה' תתאה והנה באלה השנים שהם חקתי מ' ומשפטי ת"ת נרמז כל השם הקדוש ואמר כי המקיים חקים ומצות הנה נאמר עליו ועשיתם אות' כביכול הוא מתקן ועושה אותם בסוד תנו עז לאלהים וכגוונא דא ויעש דוד שם כי ק' דהיל"ל ויהי לדוד שם כי לא שייך עשיה אלא בדבר ממשיי ופי' על שמא קדישא כי תקנו ועשאו כביכול בסוד חצות לילה אקום וגומר כי היה מתקן המ' ומייחדה עם הת"ת ביום ע"י. מהרח"ו נר"ו:

דף קיג:

עד דסליק שמא קדישא בכורסייא. הענין שהשכינ' למטה בגן עדן של מטה עם הצדיקים ואינ' עולה אל ג"ע של מעלה בכסא הכבוד להתייחד עם הת"ת בצד החסד אלא באור הבקר בתיקוני דוד שתקן כל הלילה.

ואי אתון תשתדלון ירצה לא לבד לעשות דרך התורה תשתדלון להשיג מעלת הייחוד בדברים הצריכים אליו דהיינו למעבד לון ת"ת ומ' כנזכר לעיל כדי שע"י עשייתם לאתקנא שמא קדישא כל השם יהיה מתוקן וגם י"ה יתקשרו. כל אינון ברכאן דלעילא גשמיכם מצד הגבורה מן הבינה בעתם מ' ודאי שאם לא תייחדו לא ימשכו הברכות למטה בתיקוניהון. ומאן אינון הברכות ההוא תקונא וגו' דהיינו חקתי מצותי ואיהו שמא קדישא כנזכר.

דא קב"ה ת"ת ומ' בהיות' מיוחדי' בסוד יהו"ה:

ת"ח אמאי עני חשוב כמת כי המות ממש כרוך אחריו מצטער הוא ודאי אבל מת ממש אינו וז"ש אמאי ומפני שאפש' לומר שמדת העוני הוא כאלו נפשו נטל ממנו מאותו צער יקשה מ"ט אחר שאינו חייב מיתה למה יענש כשהוא כמת וז"ש מ"ט.

ההוא אתר גרים יר' הוא במדת המ' בבחי' החסרון בה שרגלי' יורדות מות א"כ המיתה כרוכה אחריו ואפי' שלא יהיה צער וקשה כמת עכ"ז איקרי מת וז"ש באתר דמותא שכיח ובג"כ איקרי מת.

ההוא דחייס עליה לאפוקי מי שנותן לאיזו סבה אלא צריך שיתן בדרך רחמים כדי שיעורר מדת הרחמי' ויהיה הוא מרכבה אל הת"ת בעל הרחמים. יהיב ליה צדקה כלומר חסר לו חיים משפיע לו חיים והיינו שחסר לו צדקה ולכך הוא מת נותן לו צדקה ומיד הוא חי וז"א אילנא דחיי והיינו כוונת הצדק' שיכוון שהעני מדת המ' והיא חסרה ומה שנותן לו הוא אור וענף הת"ת המתגלה בה:

וצדקה תציל ממות לפי דרכו נראה דמפרש הכי כי העני היה שקוע כמת באחיזתו במדתו וצדקה שאתה נותן לו מעלהו ממדת המות ומצילו מאותו המקום אל בחינת המ' הנקשרת באילנא דחיי וכ"ש שמציל עצמו ומסתלק מן המות כי הוא סוד אילנא דחיי.

וכגוונא דעביד לתתא לעני זה כן מ' היא מסתלקת מן המות אל עץ החיים העליונים כדמסיק. למעבד שמא קדישא כי היו אותיות יה"ו לעצמם וה' למטה לעצמה חסרה דל"ת פרוצה ועתה במעשה הצדקה שממהרת לעשות פועל במדות העליונות שברגע משתנה הגזרה מפני שהוא דומה בדומה כמו שממהר בעני כרגע ממהר למעלה כרגע בייחוד העליון. והני מילי צדקה לשמה שלא יהיה בה מחשבה פוסלתה ליוהרא לשם וכיוצא כדי שתהיה נאחזת בספי' ולא יהיה סרכה אוחז בה והיינו שיקדם התעוררות מן העשיר שיאמר אחפש עני שיקח צדקה זו כדי לייחד למעלה זה הוא צדקה לשמה לשם הייחוד שאם קדם העני ותבעו אז הצדקה אפשר שלא יהיה לשמה אלא לצורך העניים שקדמו וביישוהו או במוכרח לצורכם וז"ש דהא אתער צדקה לצדק שאז הוא הייחוד

ממש וז"ש לחברא לון כחדא ו"ה ולא ו' עם ה' לבד אלא יה"ו עם ה' דהיינו למהוי כולא שמא קדישא כדקא יאות. בצדקה תכונני אפשר שיהא תיקון לישראל לז"א לכ"י אתמר שהיא מדת המ' ואמר בצדקה דהיינו אשתלים ואתתקן כדי שתעשה אח"כ היא צדק ה': **ונתתי שלום וגומר** ר' יוסי פתח וגומר והא אוקמוה דבעי בר נש וגומר ושפיר ירצה הוא מתיישב ברגזו ואל תחטאו לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר. האמנם מה שדרשו אח"כ באמרו בלבבכם וגומר הוא קשה ואינו כפשוטו לכך פי' ואמר אבל בשעתא וגומר הה"ד אמרו שאינו מתיישב לאותו דרש. דרמש ליליא מדת הדין גוברת שהוא החשך והלילה. ובר נש שכיב על ערסיה שטועם טעם מיתה וערסיה היא מכת הדין מ' מטה ודאי וסביב רשעים יתהלכון ולכך מתקרבי' אליו כל הרעים ויש להם שליטה עליו:

מתערין בחלמא הענין שאין אגרת ושאר טומאות מחפשים על בני אדם על מטתן אלא הן עומדות על פרשת אורחי הנפשות העולות להדבק בסוד החלום הטהור ואותה הנפש שנטמא' בדבור והסתכל בנשים עריות וכיוצא היא רואה אותם הנפשות בסוד מדת החלום שהם באים לידבק ומיד שהיא רואה אותה פגומה היא דבקה בסוד הפגם שבה ומה שהיה ראוי להחלימה חלום טהור או כיוצא מעניני העולם שהיא שואבת מלמעלה חלק נבואה מחלימה עבירות וקרי וכיוצא ומטמאו וז"ש כמה גרדיני נמוסין מתערין בחלמא ואח"כ אזלין ושאטין מהנפש נכנסים אל הגוף.

למרגזא על חטאיו שלא יחטא יותר בקרי בה יותר נמצא ביניהם והיינו רגזו על מה שחטאתם בוידוי ואל תחטאו בקרי והיינו אמרו בלבבכם בוידוי וק"ש על משכבכם ודומו סלה בכל יום שלא תוציאו נבלה מפיכם. ויש לפרש או' דלא יפוק וגומר שלא יוציא דברים כנגדם שלא יגרה אותם עליו כענין גירא בעיניה דשטן שאם הוא צדיק יסכנוהו ואם הוא רשע יחטיאוהו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. כגוונא דא ויקוב את השם כי ממש כביכול נקיב ליה כנזכר פ' אמור דף ק"ו בסוד צור ילדך תשי ח"ו ע"ד שמתעלה ע"י הצדיקים כך מתיש כח מעלה כביכול ע"י הרשעים. הנה אם ועשיתם אותם הנה יחולו הברכות עליכם כי תקון העליון הוא הורדת השפע מאבא ואמא אל הת"ת ומ' ובזה גם הם יוכלו לברך אתכם ולהשפיעכ' מטובם וברכתם הבא להם על ידך. והנה שניהם נרמזים בפסוק ונתתי גשמיכם וגו' בסוד כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים וגם אמר ועץ השדה יתן פריו הוא עץ החיים וכל זה הוא רבותא וגם במ' יתן ברכותיה כמ"ש ונתנה הארץ יבולה הנה רמוזין כאן ברכות הזכר והמ' וכל השאר מבואר: ואו' וכגוונא דעביד בר נש לתתא וגומר הכוונה כי ע"י צדקה תחתונה שאדם עושה בידיו גורם ג"כ לעילא כי צדק שהיא דלה וענייה והיא בסוד

ואם אין מתה אנכי כי רגליה יורדות מות ונקשרת עם החצונים אך בעת דאתער צדק' אתער אילנא דחיי ואינה נקשרת עם המות:

ונתתי שלום בארץ וגומר הביא הך דר' יוסי כי בו יובן פסוק זה ופי' הפסוק בקיצור הוא כאשר תעשו כן אז ונתתי שלום כי תעשו ותתקנו אותם כביכול ויעשה הייחוד שלום בארץ יסוד ומ' ואז ושכבתם וגומר כאשר נבאר ב"ה. ואמר כי כבר ביארו פסוק זה כי לעולם אין ראוי לאדם להסביר פני יצה"ר ולא יפיק רצונו כי הלא הוא מושכי העון בחבלי השוא ואח"כ כעבות העגלה חטאה ולכן לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר וירא לו פנים זועפות ובזה אל תחטאו וז"א הא אוקמוה. אכן פי' זה הפסוק באופן אחר כי פסיק זה איירי בעת השכיבה וכמ"ש על משכבכם וגומר והענין כי האיש המוציא דברי נבלות ביום גורם בלילה בעת צאת נשמתו לעלו' למעלה אוחזין בה החצונים המשוטטים ולכן אינש לא יפוק מלה בישא בפומיה כדי שלא יתער את החצונים לגביה ולכן ראוי לרגוז ולהתעצב האדם ולא ישמח בהבלי העולם עם היצה"ר אמנם רגזו ואל תחטאו ודומו סלה כדי שלא ישתכח בגוייהו בין החצונים כדי דישתזיב מנייהו כי הלא אין לך דבר אשר על ידו אוחזין החצונים בנפשו בלילה כמאן דסאיב פומיה בלישנ' בישא או בנבלות הפה באותו היום כנזכר פ' תזריע מ"ו ב'. ואפשר שירמוז כאן מה שנודע כי אחרי או' ק"ש אסור לדבר כדי שלא לעורר החצונים אחר שהפקיר נשמתו ביד קונו וז"א בלבבכם על משכבכם היא ק"ש ואח"כ ודומו סלה ואל תדברו עוד כדי שלא יתעוררו החצונים וז"א דלא יפוק מלה מפומיה כלומר שלא ידבר כלל ועיקר ולזה לא אמר דלא יפיק מלה בישא מפומיה רק מלה סתם כל דבור אסור בתר ק"ש. ובזה יובן פסוק ונתתי שלום וגומר כי להיות שאתם עשיתם אותם ר"ל אותם שמא קדישא הנה בזה ונתתי שלום בארץ יסוד ומלכות ובזה ושכבתם ואין מחריד כי נשתשכבו על מטתכם אין שום מזיק מחריד אתכם בעת צאת נשמתכם לעלות למעלה והטעם כי הלא אחר שייחדתם שמא קדישא בק"ש שעל משכבכם אז אותה חיה רעה המשוטטת בלילה אגרת בת מחלת השבתי אות' שלא תשוטט בארץ ולא תעכב אתכם מלעלות למעלה. וצריך שתדע סוד זה בקיצור כי נעמ"ה היא המשוטטת ושורה על גופות בני אדם לעשותן בעלי קריין. ואגרת אוחזת ואיגרת נשמות בני אדם שלא יעלו למעלה ודי בזה. מהרח"ו זלה"ה:

דף קיד.

ר' אבא אמר פליג אדלעיל דאמר כי חרב בני נשא דאתו מסטרהא פי' מזיקין שהם חרב מלחמ' ממש ואוקמוה הפך זה דהיינו חרב של שלום אבל לדרך זה שפי' לא תעבור דרך העברה בעלמא נפרש סיעתא דילה דהיינו המזיקין התלויים בה והיינו שהחיה

בעצמה אינה בארצנו אלא שהולכת אל ארץ אחרת וסיעתיה עוברות דרך ארצנו אפי' חרב כזה לא תעבור. והשבתי וגומר נראה דברי ר' אבא אלא סתמא אתמרו ואם הם דברי ר' אבא הם דברי אחר דפליגא אדלעיל ודייק בפסוק באומ' והשבתי מורה ואפי' העברה. ואו' חרב משמע אפי' חרב גמור דהיינו בר נש מזיינא ואם הם דברי ר' אבא הכי פי' הא אוקמו' ולא דקדקו בפסוק כלל ולפי דבריהם שלא דקדקו לפרש לומר חיה רעה אגרת וחרב סיעתא וגומר אמנם נדקדק ונפרש וגומר. רישא דכשרא הוה לעצמו ועובדוי מתכשרין לישראל שהן משירין. ואמר שבשניהם פגם הא' לא הימין בירמיהו והב' לא כפית להו לישראל. ובעת לאסתמא כי שלמה היה מלך ט"ו ולבנה במלואה ומשם ואילך חסרון הלבנה ובצדקיהו נסתם אורה מכל וכל באו' ואת עיני צדקיהו עור ויאשיהו קרוב לצדקיהו שיהיה אורה נסתם והולך:

דאיהו אתמשכן וגומר כאומ' ובפשעכם שולחה אמכם בין הקליפות בעלי חובות הגובים חובם ממנו ולפי' זה יקשה היאך תקרא בשעת שלום משכון על שם שעת מלחמה ולכך אמר משכונא ודאי כלומר כדי שתקרא בעת שלום משכון צריך לפרוש וגומר קב"ה בעא לדיירא ת"ת נטל כסופא דיליה המ' חמדתו ודאי וקשר' עם ישראל בענין שאפי' הוא יסתלק יהיה היא משכון שעתיד לגאלינו ולדור עמנו ונמצאת עתה היא משכון מיד בעת שלום לדירתו תדיר בנו באותו העת ולעתיד וז"ש בגין דלא אתפרש אפי' בגלות הוא בא עמנו לשמרה אמנם אין דירתו עיקרית וז"ש ואע"ג דאתרחיק מנן משכונא וגומר שע"י אותו משכון השגחתו קצת בנו ואנו מובטחין בגאולה וז"ש מאן דבעי וגומר אמנם עיקר המשכון היה לדירה והיינו ונתתי משכני שנאמרה בברכות בשעת שלום ואנו אוחזים בו אפי' לעת התוכחות אנן נטלין ההוא כסופא דיליה אנו אחזנו בו כמעט שלא כדין וז"א משכונא שביק בידן ואנן נטלין וגומר הוא הניחה ואנחנו נטלנוה כמעט היא עשוקה בידינו ולא תאמר עזבה כעת ויטלוה אח"כ ח"ו לז"א ולא שבקין לה לעלמין:

ולא תגעל הוקשה לו ונתתי קאמר ולא תגעל מבעיא ותירץ דה"ק אינם ב' דברים אלא כולא חד מלה ממה שאתן תדעו שלא תגעל. והענין כי עניני הגשם הם רחוקים מהבורא ומעשה בני אדם בעבודה והבנין והכלים הכל גשמים והיאך אפשר שיהיה שכינה וקשר הרוחני עם הגשמי לז"א לבר נש דרחים לחברי' נעשה הקב"ה חבר לישראל כאו' למען אחי ורעי ובעא לדיירא עמיה ואינם שוים בענינים לזה שם משכון שלא אגעל ואמאס ערסך בית המקדש ומאנך כליך הגשמים שאתה משרת לפני לזה ונתתי משכני היינו ממש שכינתי הראויה לי והיינו התלבשות בית המקדש רוחני במקדש גשמי וכלים רוחניי' ומלאכים בכלים הגשמיי' ולכך היה נאות אליו והיה הרוחני אמצעי בינו ובין

הגשמיים וז"א הא ערסא דידי בביתך והיינו השכינ' שהית' אמצעית בין הת"ת ליש' ובאמצעיתא הוא מקבל הדברים הגשמיים והיינו פי' אחר למשכונא שהיא סבת משכנו: **ר' יצחק ור' יהודה וגומר** דאנן באתר דא מקום בלתי מוכן עכ"ז לא בעיא וגומר והפורש מדברי תורה פורש מעץ החיים ת"ת קא משקרו ואיחלפו שתים רעות עזבו מקור מים חיים נחצוב להם וגומר הא משכונא האהל הא מ' והיא בית המדרש שבו שכינה עומדת. א"ל ליהושע שהוא לא עמד במעשה העגל. ונחמי וגומר אם תסלק שכינה בעליונים וינצחו מצוקים לארקים או תהיה שכינה בתחתונים וינצחו ארקים למצוקים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. ביממא בני נשא וגומר הרגיש כי היה ראוי להקדים וחרב לא תעבור שהיא יותר מצוי מחיה רעה לזה ביאר כי תחלה הקדים חיה רעה שהיא למעלה ואח"כ וחרב לא תעבור הם בני נשא הבאים מצדה הממונים לחרב להשמיד מתמן הוו. ור' אבא ביאר כי כבר חז"ל תירצו זה כי הכוונ' אפי' על חרב של שלום כאשר יתבאר ולכן איחרו למטה אחרי והשבתי וגומר ועוד ביאר טעם אחר דדא דילה יר' כי תחלה הקדים את חיה רעה בעצמה ואח"כ שלוחיה הבאים מתחת ממשלתה. ר' יצחק ור' יהודה וגומר אמרו דאע"ג דאנן באתר דא פי' בדרכים כי הולכי דרכים פטורים כי טרודי' הם עכ"ז לית לן לאתפרשא וגו' ואדרבה צדק לפניו יהלך ללותם בד"ת. או אפשר דמשום דהוו קריבי לטבריא אמרו הכי משום דהוו צריכין ליכנס תכף ומיד לביתם ועכ"ז לא רצו רק נשארו שם כדי לעסוק בד"ת. ומה שאמר הא משכונא דיליה יהא בידא דמהימנא וגומר פי' הוא יהושע הענין כי משה היה צריך ללילך מכאן ומכאן כמ"ש ושב אל המחנ' ללילך בעסקי העגל לשרפו ולהשקות בני יש' ולהרוג החייבים מית' ולהתפלל לש"י עליהם. גם כי יהושע הוי סיהרא ולכן אשתביק בידיה דהוא הוה סיהרא. עכ"ל:

דף קיד:

מ"ט ליהושע שהרי כל שבט לוי ג"כ לא חטאו בעגל והם רבים או משה עצמו. ותירץ לענין משה אמר דאיהו כסיהרא לגבי שמשא מדתו של משה ת"ת שהוא למעלה וא"כ מה ימסור בידו אחר שהוא למעלה. ולענין בני לוי אמר ואיהו אתחזי לנטרא שהוא קבוע בה וז"ש לא ימיש וגומר משא"כ לזולתו.

לא אתחזי הכי שאם אתה נוטל המשכון מידם ודאי הם חייבים בדין תסתלק השכינ' אין ראוי אלא שיהיה המשכון בידם בין יחטאו בין לא יחטאו כי זהו תקונם של ישר' כדמפרש ואזיל.

משכונא דיליה לא שבקי לעולם היה ביניהם חסידים וצדיקים וקצת מעשים ששכינה עמהם:

פתח ר' יצחק וגומר דזכו למשכונא דא למהוי וגומר בתחלתם בעת שיצאו ממצרים אחרי ה' ילכו אל המדבר והאמינו אמונה שלימה בה' ובמשה עבדו ואמרו נעשה ונשמע מיד זכו אל השכינה מפני שזכו לנפש ורוח ונשמה נפש במילה במצרים רוח בחמשים יום נשמה במתן תורה מיד נאחזה בהם השכינה וזכו אליה שאפי' יחטאו ילקו ושכינה לא תזוז מביניהם.

קב"ה אתי בכל רישי ר"ח ושבתי וזמני וי"ט יש ייחוד למעלה ואפי' בגלות שאין ייחוד גמור יש התעוררות הייחוד ותוספת קדושה והיינו לאשגחא עלייהו שע"י מצותיהם הוא מתייחד עם השכינ' וז"ש ולאסתכלא בשכינתא שיהיה לה סעד וסמך. נטלא ברא וגומר עם היות שבמשל המשכון הוא הבן ובנמשל היא האם אין לחוש שטבע מציאות בני אדם משכון לאהבת האם הם הבנים ואנו משכון לנו מהקב"ה אמנו ועכ"ז המשל צודק בערך המשכון כדמפרש ואזיל:

אע"ג דנפקו מהיכלא בעת החרבן ההוא משכונא לא שבקו שמתו על קדושת השם ושם אלדי"ם אחרים לא הזכירו ולכך ממש נטלו עמהם במה שהראו אז אהבתם אל ה' ודבקו בה בשכינ' ולא נתיאשו מעבודתה וגם הקב"ה עם היות שהיה מוכיחם תוכחת קשה מאד לא דחאם בשתי ידים אלא הניח שכינ' עמהם בגלות' וז"ש ובנין דרחימות' דמלכא עלייהו וגומר. דסליק רעותא מהרצון מתעורר סוד הייחוד בקדושת שבת וי"ט ור"ח על מטרוניתא המתייחדת ועל ישראל שהם סבת הייחוד. והייחוד נמנע מטעם הגלות שהשכינ' מתלבשת בתוך הקליפות ולזה סליק אגרין והיינו מדלג על ההרים וגומר והענין שאין ראוי אל הת"ת ליכנס אל הקליפות ח"ו אלא הוא מחזר דרך שבטהרה יוכל לראות בשכינה ובבניה קצת להשפיע בה איזה אור מועט ולעורר על יש' רחמי' ועליה ולזה תחלה מדלג מהבינה סוד האברין שהוא שם ויורד על ההרים הם חג"ת נה"י ומשם מקפץ על הגבעות הם ו' קצוות דנוקבא ומשם יש מסכים וכותלים ואחר אותם הכותלי' הוא מסתכל בשכינה המתלבשת בגלות עם ישראל והיינו בסוד ייחוד קצת כיון דחמי לון וא"א להתייחד עמהם ועם השכינה מפני הגלות שארי ובכי שהוא סוד התעוררות הדין על אומות העולם שהחריבו המקדש והגלו וענו את ישר' ומחדש להם גזירות לעתיד ואותם הדמעות נעשות אבנים לבנין המקדש שגוזר עליהם גאולה ובנין ירושלם והמקדש. ולזה בעת המוסף בתוספת הקדושה אנו מזכירי' חרבן ב"ה מפני חטאינו גלינו וגומר לדמיון בכיה זו.

אחר כתלינו בבתי כנסיות היינו שאור השכינה הוא אויר ביהכ"נ ואלו נתן רשות לראות היו רואי' אויר הכנסת מאיר מלא מאור נוצץ מהשכינה על ראשי עם קדש ומתעטרת על ראשם להשלים עצמה בתיקוניהם וכאשר היה הייחוד הי' אור הת"ת נכנס לביהכ"נ ואורו המתוק מתערב ומתייחד באור השכינה כמים מזוגים ביין ונועם זה הוא נועם הצדיקים בג"ע ממש כזה אמנם עתה שאין ייחוד אין הת"ת נכנס באורו להיות אויר בית הכנסת אויר מזוג משתי אורות כנזכר אלא משגיח וגומר. בי כנישתא בעיא חלונות כנזכר פרשת פקודי בהיכלות:

ובג"כ בעי חדוה שאנו יודעי' שהב"ה זוכר שכינתו וי"ט ור"ח ראוי לשמוח שלא שכחנו אעפ"י שהוא בוכה כנזכר וז"ש דאנן ידעין דא ובזה פי' הכתוב זה היום עשה ה' שבא לראות בשכינה ובבניה א"כ עם היות שהוא בוכה ומצטער עלינו זו היא שמחתינו ולכך נגילה וגומר.

ת"ח בשעתא דיתער קב"ה כי הדין הוא בסוד וה' המטיר דהיינו הוא ובית דינו בסוד ה' הוא האלי"ם אין דין הוא אלא בייחוד יוצדק מ' פועלת בג' מארי דינין והם אשא גומרין שלהובא והם ג' חלקי הדין לג' מדות שהם בינה גבורה מ' כי תחלת הדין צומח מהבינה והיינו אשא בלא גחלים רוחני הב' גומרין מתחזק ומתעבה בגבורה. הג' היא השלהבת היוצא וצומח מן הגחלת והיינו דין המ' רפיא ומפני שהם משתלשלי' עד החצוני' אמ' סטרי טהירין יר' צדי המתפשטין מטהירים שהם מלאכים הרוחניים והמתפשטים מהם הם עבים ויותר גסים ומתגלי' ולמטה מהם עוד החצונים שהם ל"ט ודאי מקוללים מ' חסד חד שהם בסוד החסרון והיינו סוד מ' מלאכות חסר חד והיינו או' תחותייהו וגומר שאטין ונחתין לעשות שליחותן בבית החייב ללקות לחייב כדי רשעתו במספר עד שאין כח בהם ולפיכך סלקין נטלין רשותא מאת שולחם עשינו מה שגזרת עלינו ואין בנו עוד כח ללקות ורואה הקב"ה שלא שב מכניס אותם השלוחים בנוקבא דתהומא רבה לשאוב עוד כח דין לשוב להכות וז"ש עאלין בנוקבא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. משגיח מן החלונות דודאי בי כנישתא וגומר זה יובן מפ' בשלח דף נ"ט ע"ב ופ' פקודי דף ר"ן ורנ"א בסוד בית הכנסת עילא' דאית ביה חלונות ומתמן משגיח.

ואם בחקתי תמאסו וגומר ר' יוסי פתח מוסר וגומר זה מבואר כי הרופא האוהב את החול' יתן לו יסורין בהקזות ובשתיות מי המרים לרפאו מחליו אמנם השונאו יניחנו עד שימות וזה מבואר. ת"ח בשעתא דאתער צדק. נודע כי המ' נק' צדק בהיות' בלתי הת"ת כי אז נקר' צדקה ואז אתער בדינוי ובזה מתעוררין כמה מלאכי דין ימניים של קדושה

ושמאליים חצונים וז"א מימינא ומשמאלא ושרביטין הם כחות היוצאים מהם ונמשכים וגומר. עכ"ל:

דף קטו.

בנוקבא דתהומא רבא ששם החצונים. מצבעין באודם הדין. טפסי שהם כחות עוד. ונורא דליק דהיינו דין חזקה אתחבר בהו כדי להוסיף דינם וכחם נפקן גומרין שהם כחות הגבורה כנזכר ושטאן בכל כחות הדין ונחתין בתוספת דין עוד להכות והיינו דכתיב ויספתי שכחות הדין היו נחלשים ועלו וקבלו כח דין ותוספת וירדו למטה כנזכר. לא אוסיף עוד וגומר הוכרח לפרש כן מפני שאם הוא כפשטו לא אוסיף לקלל היה ראוי שיצא העולם משם ואילך מקללותיו ואינו אלא ודאי לא אוסיף פירושו תוספת לא יהיה אמנם כגוונא תוספת דייכול עלמא למסבל יהיה כדמפ' ואזיל והיינו שהדין נשפע תחל' מלמעלה ואין מלמט' כמלא נימא שאינו גזור מלמעל'.

הא שבע לקבלייכו היא מ' להעניש כפי מה שחטאתם דא שמיה היא שם אדנ"י מדת הדין הרפה שם לשם יהו"ה. דאיהי שבע שכן היא כלולה מז' מדות והיינו ב"ד עליון ע' סנהדרין דאיקרי שבע ממש שמה שבע. מקץ שבע שנים שהוא הקף ז' מדות שבה שהיא כוללת הו'. וירי' מקץ המ' שהיא נק' שבע שנים באותו קץ עצמו שהיא בחי' שביעי' שבה תעשה מינה ובה. שבע בלחודהא היא בעצמה במדות שבה כדפי' בת שבע היא בת ומדה מיוחדת עם ז' שלמעל' הימנה וממ' שאמר **באחרא** אפשר לפרש בבינה שהיא ז' כמוה והיינו ה' תתאה המאירה מה' עילאה והיינו אומ' לאנהרא וגומר ולכך דוד ירש אותה מבחינת בת שבע כנודע שהיא מדת המ' ששליטתה היא מכח העליונות אמנם שבע שבה בעצמה למעבד שמטה דהיינו שבת הארץ למעבד דינים דהיינו שבע כחטאתיכם. לאפקא חירו כאו' שש שנים יעבוד ובשביעית וגומר ובאר שבע היא באר מאותם ז' מדות אלא שהם מצד יצחק בסוד הבינ' שהוא חופר אותה כדכתיב ויחפור יצחק וגומר.

ור' אבא פי' כי אף אני אינו לייסר אלא לסייע בעת היסורין לשכינה בגלות וז"ש אתערא עלייכו כדמפרש ואזיל ושבע היא השכינה כחטאתיכם שבפשעינו שולחה בגלות ואף אני לרבות ת"ת עם המ' והם דברי הת"ת המדבר בעדו ואו' אף אני אצא בגלות עמכם. זאבי חקלא ולסטים הם החצונים ששולטים בחו"ל שיכלום אם לא ע"י השכינ' שהיא שומרת את ישראל וקב"ה עמהם בגלות:

ר' חייא ור' יוסי הוו אזלי וגומר דברי הגבורה מבעי ליה שהם מוסר ודין מצד הגבור'. מפי הגבור' מ' שהיא נקשרת בגבורה מפי עצמו של משה אותם דמשנה תורה הם מת"ת שהוא משה ע"י המ' דהיינו מפי עצמו. ואי תימא הא אלין ואלין דברי הברית הוו דכתיב

מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב וגומר א"כ היאך אתה אומר אלו מפי עצמו ואלו מפי הגבורה ל"ק דאע"ג וגו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. בנוקבא דתהומא הוא סוד נוקבא דצפון כי שם מדור כל המזיקין ומשם מצבעין טפסי ר"ל חוזרין להדליק ניצוציהן וכמו האדם המצייר איזה ענין כי בכל פעם צריך להטביל ולצבוע קולמסו כך אלו חוזרין לקחת כח ולהתאמץ בגבור' שם במדור שלהם בקליפותיהם ואז נורא דדליק הוא סוד גיהנם העליון מרה אתחברת עמהון ונחתי וגומר וזהו ויספתי ליסרה אתכם כלומר אתן תוספת כח לבעלי דינין ליסרה אתכם גם אפשר לפרש או' ונורא דדליק אתחבר בהו לרמוז על צדק אש אוכלת כי גם היא מתחברת עמהם במה שמשפעת בהם סוד דם הדין וזוהמתו המשפעת בחצונים וזהו ויספתי כי אני בעצמי אתן להם תוספת כח ופי' זה נכון יותר: והביא ראי' מלא אוסיף עוד לקלל וגומר שהיל"ל לא אקלל עוד וגומר אלא לרמוז כי בודאי אין לך יום שאין בו קללה אך השבוע' היא שלא יתן תוספת כח להם כנזכר. והשתא קשה אחר שנשבע לא אוסיף עוד לקלל כנזכר א"כ היכי קאמר הכא ויספתי ליסרה וגומר וביאר ואמר תוספת אמאי בגין ליסרה אתכם כנזכר בפ' מצרע דף נ"ד א' כי ליסרה כתיב ולא לשיצאה מה שיוכלו לסבול כדי שיוסרו לכפר עונם וז"ש כאן לא אתן תוספת למארי דינא לשיצאה עלמא אלא תוספת וגומר והיינו יספתי ליסרה אתכם ומי הוא המדבר והמייסר שבע שהיא מ' והיא המוספת בחרי היא מדת הדין כנזכר והטעם על חטאתיכם כדי לכפר ולא לכלות אתכם. ולפי שסתם שבע היא בינה כאו' ויבנהו שבע שנים כדפי' בפ' וארא ל"א ע"א לז"א דאיקרי שבע שנים כד איהי בה אמנם שבע הוא כד שלטא בלחודהא ולכן אית בה כח למעבד שמטה ולמעבד דינין וגם לאפקא לחירו בסוד עבד עברי בשנה הז' כי גם בה יש כח כל הדברים כמו בבינה וז"א כולא בה ולהכי גם היא נק' שבע כמו הבינה אמנם כד ינקא מינה כדין אתקריאת בת שבע והביא ראיה דכתיב ביצחק על כן שם העיר באר שבע לרמוז כי כשיצחק כרה וחפר את הבאר הזאת אז נקרא באר שבע כי האבות משפיעים כבאר ההיא הנק' בור ובשפע ההוא נק' באר.

ויסרתי אתכם אף אני קורא לו ריבוי אף אני וביאר כי ג' בחינות יש כאן ושלשתם נרמזו בפסוק כי ויסרתי אתכם ע"י ל"ט ממנן כחות הטומאה הנז' לעיל. ואף אני הוא יסורין מאת הקב"ה כלו' אף אני אייסר אתכם ועוד אחרת כי גם שבע היא מ' ג"כ היא תייסר אתכם וכל זה על חטאתיכם וכל הנז' הוא לטובתכם וז"א ת"ח רחימות' עילאה וגו' וז"ש לקמן הה"ד ויסרתי אתכם למהך בגלותא בין אינין ממנן דאמרינן וגם אני אהיה עמכון בגלות וז"א ואי תימרון דאשבק לכון אף אני עמכון וגם המ' תהיה עמכם וז"א שבע בכל

חטאתיכ' הה"ד ובפשעכם שולחה אמכם היא השכינ' כנודע וכן בחזרתינו מן הגלות בע"ה נצא עמהם וזה אמר כי בשמח' מ' תצאו ובשלום יסוד תובלון וכן נרמזים בפ' ושב ה' וגומר כי ב' פעמים נאמר כאן ושב ושב חד לקב"ה וחד למטרוניתא כמה דאוקמוה: **ר' חייא ור' יוסי וגומר** הוקשה לו כי בפ' כי תבא אחר כל הקללות דהתם אמר אלה דברי הברית וגומר מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב שהם אלו דפ' בחקתי וק' כי ברית הוא קיום שבועה והבטח' לטוב' כי ברית הוא ביסוד שהוא לטוב' ולא לרעה וא"כ דברי גבורה מבעי ליה שהם נמשכים מן הדין והגבור'. ותי' ר' יוסי כי אמת הוא דהא אוקמו' דקללות ראשונות מפי הגבורה מלכות והאחרונות מפי משה ת"ת כנזכר פ' ואתחנן רס"ה א' ופ' ויקרא ריש דף ז' והנה התם מצינו שהפ' כללן והשוה אותם וקראם שניהם דברי הברית ואמנם אוקמוה הללו מפי הגבורה והללו וגומר אמנם התירוץ לזה אע"ג וגומר. מהרח"ו נר"ו:

דף קטו:

דאע"ג דמפי הגבורה וגומר יר' ברית יסוד מ' ששניהם יחד נקראים ברית כדמסיק ולז"א דאע"ג דמפי הגבורה דהיינו מ' מצד הגבורה והדין עכ"ז מילי ברית הוו כי אין מ' נפרדת מיסוד אפילו בהיותה דין וז"ש דהא טב וביש ביה תליין אלא שהחילוק הוא טב דאתי מן צדיק המאסף השפע העליון ומטיב למ' אמנם המ' מצד עצמ' דהיינו בהיותה דין ביש דאתי מן דינא מאתר דדינא גוברת שם בחינת' ואז נשפע הדין בשמאל ע"י היסוד אמנם לא מצד עצמו שהוא משפיע הטוב אלא הוא צנור ודרך בו מעביר אליה הדין והיותו מסכים בתגבורה דיניה יקרא כי הברית יחד הם בדין ההוא וצדיק וצדק היינו יסוד ומ' ברית איקרון שניהם יחד כפי מה שהוא הענין הטוב מצדיק גובר על צדק כן הרע מצדק גובר על צדיק ולעולם משניהם יחד הוא הכל ולכן מילי אינון בערך שלא יתפרדו וקשיר ברית כי ע"י היותם נשפעים לייסר יש' יתקשרו יחד שהדין נשפע והם מתייחדי' דברי הברית נינהו יר' דברי הכנעות ודיני הברית לשון ודבור.

ובכל אתר ברית באתר דא הוא יחוד היסוד והמלכות מילה ופריעה שמור למ' וזכור ליסוד עם הת"ת דגוף וברית חשבינן חד והנה השבת נק' ברית על שם יחוד שני מדות אלה בהשאלה אמנם אתר דא שהוא יסוד ומ' איקרי ברית בכל אתר שכן מלת ברית מורה ייחוד יחד:

ת"ח כתיב ונתתי שלום וגומר שלום יסוד בארץ מ' והיינו שלמא דארעא וגומר כי היסוד אמצעי משלים עליונות בתחתונות והיינו לטובה ולהפך ג"כ בייחוד ויסרתי אתכם גם אני צדיק עם הת"ת המדבר בעדו שבע מ' שניהם מסכימין והיינו דברי הברית: א"ר יוסי

ואף גם וגומר דלא שבקא לון לעלמין היינו מריבוי ואף גם זאת היינו מ' כנודע אף גם הם שני ריבויים הא' לרבות כמו הם גם היא עמהם אף לרבות שאינ' לפרקי' אלא תמידית דלא שבקא לון לעלמין בין בעת שלום בארץ אויביהם בין בעת שמד ח"ו אף גם זאת עמנו וז"ש דאיקרי זאת דלא שבקא וגומר בריתי פלוג שאין היסוד חצי ברית עם המ' חצי הברית השני.

אבל הכא לא מאסתים ולא געלתים מ"ט פי' כיון שאמר לא מאסתים לא שייך לא געלתים שתחלה הוא המאוס ואח"כ הגעול ואחר שאין מאוס אין געול. ותירץ הענין במשל לבר נש וגומר ויהיה לא מאסתים מצד עצמם ולא געלתים מצד מקומם שוקא דבורסקי. ואפשר לפרש בדרך אחרת:

מאן דסני לאחרא וגומר יקשה כי הכתוב אמר לא מאסתים ולא געלתים לכלותם דוקא לכלותם לא מאס אבל לענין אחר מאס וגעל וזה שנאה הוא שהרי מצינו מאן דסני לאחרא אפילו שלא יר' לכלותו מאיס הוא לקבליה וגעלא הוא קמיה ותריץ אבל תנא לא מאסתים ולא געלתים מ"ט פי' אין מלת לכלותם לו' לא מאס לכלות אלא נתן הטעם למה לא מאס ואמר מ"ט לכלותם בגין דחביבותא דנפשאי וגומר פי' ממנו הכלה שהיא השכינה שהיא עם יש' בגלות ובגינה כולהו חביבין גבאי והעד שהם חביבין שלא אמר לכל' סתם אלא לכלותם שכינ' אותה אליהם להראות שהם חביבים להקב"ה ככלה שהיא שלהם וז"ש בגין דאיהי רחימא דנפשאי רחימותא דילי וגומר וא"ת א"כ שהם חביבין כנזכר היל"ל אהבתים חשקתים לא לומר לא מאסתי' וגומר לז"א לבר נש דרחים וגומר ואירישא דקרא קאי ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם שהם מקום הקליפות והטומאה והם סרוחות בעיני עכ"ז לא מאסתים וגומר מצד סרחון המקום וטומאת הקלי' וזה לכלתם שהיא ביניהם שהיא חביבה בעיני עד שהיא מכרחת אותי ללכת אליהם בתוך הטומאה וראה ביניהם כאלו אין סרחון וז"א לא מאסתים אלא נראה בעיני כאלו מעלה כל ריח טוב וז"ש דמי בעיני שוקא וגומר והכרח לזה שלא אמר לא עזבתים ולא נטשתים דהוה משמע שהיה נכנס לשוק הבורסקי אמנם היה מוגעל ומאוס בעיניו.

דאע"ג דמית אתחייב ביקריה יתיר וגומר דוחק הוא לפרש א"ת לרבות אחר מיתתו אמנם יש לומר סתם כתיב כבד את אביך ומשמע כל זמן שהוא אביך בין בעולם הזה בין בעולם הבא. ואפשר לומר דלשון כבד אינו גשמי אלא עיקרו רוחני במקום הכבוד האמתי. אתחייב ביה יתיר מפני שמת והוא צריך הכבוד הזה יותר מכל מאכל ומשתה דהיינו כבוד הנשמה ועוד שהוא נמנע מלחטא לקונו וראוי אל הכבוד יותר. בהאי עלמא

שכולם אומרים אשרי יולדתו. בההוא עלמא שזכות תורתו ומעשי' עולה אל אביה בעולם הבא. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו נר"ו כתב. א"ר חייא ודאי כך הוא כי הנה התם נאמר ושמרו בני ישראל וגומר ונרמזו שם ב' השבתות כמ"ש את השבת לעשות את השבת יום ולילה ואח"כ כי הם ברית עול' הנה כי חבור שניהם נק' ברית: ת"ח כתיב ונתתי שלום וגומר רצה להכריח האמור כי אעפ"י שאלו מפי הגבור' כלילן הוו מטב וביש שהם יסוד ומ' דתרוייהו אקרי ברית והנה תחלה אמר אם בחקתי תלכו אטיב לכם ע"י היסוד הנק' טוב שעליו נא' ונתתי שלום בארץ ר"ל אחבר שלום עם הארץ מ' הרי טב. ואם לא תשמעו ויסרתי וגומר שבע שהיא מ' כנזכר אחורי דף זה הרי ביש הרי כי חבור יסוד ומ' אם ייטיבו מעשיהם ולא יטיבו וחיבור שניהם נק' ברית כנזכר. א"ר יוסי ואף גם זאת וגומר הרגיש כמה ריבויים בפסוק ואף גם זאת ותירץ ע"ד האמור לעיל על ויסרתי אתכם אף אני שבע כי הם ת"ת ומ' כמ"ש ר' אבא לעיל וביאר שם ר' אבא כי הוא רחימותא עילאה לגבי קב"ה עם יש' דהוא ושכינתיה אתי לדיירא עמהון בגלותא. וז"א ואף כד"א אף אני ר"ל כי ריבוי זה הוא ירמוז לקב"ה כמו אף אני שפי' קב"ה כנז' ור"ל אני המדבר כי הוא הת"ת כנ"ל הללו מפי הגבורה וגם זאת הוא ריבוי שני היא המ' בזאת יבא אהרן כולהו לא שבקו ליש' לעלמין. לא מאסתים וגומר בגין דלא אתחבר בהו ר"ל לא אעש' דבר זה שאמאסם כדי שאתרחק דלא אתחבר בהו אלא כלא כחדא ר"ל קב"ה ומ' כנזכר עם יש' ובזה לא אמאסם בארץ אויביהם והיינו להפר את בריתי ר"ל כי אם כה אעש' ח"ו אפר את בריתי שהוא יחוד ת"ת ומ' כחדא כנזכר והענין כי השכינ' משכון בידם כנ"ל ואם אמאסם ולא אתחבר עמהם גם אני אתרחק משכינתי ובזה בריתי ח"ו נחלק ומופר לשנים: א"ר חייא וגומר הוא מבואר כנזכר בר' יוסי אלא שמדייק או' לכלותם ר"ל בשביל הכלה אשר היא אתם בגלותם והולכת עמנו ונק' כלתינו מפני שהיא עמנו וז"א לכלתם ולכן לא אעזבם. ואו' רחימא דנפשאי וגומר הוא כי כלה ר"ל רחומה ואהובה כמו נכספה וגם כלתה נפשי ולכן נק' כלה כי כל תאות ואהבת החתן עמה. וקושית ר' אלעזר פשוט' בשלמא אם אמר לא אהרגם וגומר הנה א"ש לכלותם לא אהרגם כדי שלא אבא לכלותם אמנם לא שייך לא אמאסם כדי שלא לכלותם דאפשר למאסם ולהניחם ולא לכלותם. לכן ביאר הכוונה כי אעפ"י שמעשיהם מכוערים לא אמאסם מפני הכלה הנמצאת ביניהם: פתח ואמר בן יכבד אב וגומר הביא זה בשביל ר' אלעזר שאמר חידוש הנ"ל שערב לר' יוסי מאד מאד לזה הביא פסוק זה עליו וביאר כי אין לו' דמשום שאז"ל כבד את אביך במאכל ומשתה וגומר ומזה נראה דבמיתתו פטור מכבודו לזה השמיענו כי גם כבוד שלאחר

מיתה בכלל כבד את אביך הוא ואין לך כבוד יותר מזה ולהפך אין קלון גדול מזה וז"א אע"ג דמית אתחייב ביקריה דכתיב כבד את אביך וגומר ודאי מבזה וגומר ודאי עביד ליה קלנא וגומר או אפשר הוציא זה מריבוי א"ת דהיל"ל כבד אביך ואמך אך ריבוי הא"ת הוא לאחר מית'. והראשון עיקר כי הכל במשמע כבד. מהרח"ו נר"ו:
תם ונשלם חלק שלישי ס' ויקרא שלב"ע

דף קיז.

ב"ה אתחיל לכתוב בקיצור פירוש הרב ר' משה קורדיוורו על דרך הפשט:
בדיוקנא דעילאי ותתאי. כי מציאות אדם הוא כלל כל הנמצאים כאלו נאמר בראשו יש כללות העליונים למטה עד קרום האמצעי המבדיל בין הכרס והריאה הוא כלל האמצעי למטה הוא מציאות התחתונים וכיוצא בזה נכללו בו כל הנמצאים כולם והוא דמותם ממש. והעד על זה כי כל העולם נברא בכ"ב אותיות ואדם בכ"ב אותיות:
והוה כליל מכולא. בזולתי היות בו דמותם כדפי. וזה במציאות בניינו ונוסף על זה היות בו חלק הנמצאים כולם כאלו נאמר באדם נשמה דאצילות ונשמה דבריאה כסא לנשמה דאצילות ורוח מיצירה ונפש מעשיה:
נהוריה נהיר מסייפי וכו' לכאורה נראה כי לקרון פניו קאמר כענין משה רבינו ע"ה אמנם מסייפי עלמא לסייפי עלמא הוא דבר שצריך להולמו. לכן נאמר כי קשר העולמות וייחודם משולבות אשה אל אחותה יורה שפע ורב טוב בעולם והטעם כי אור אין סוף מאיר בי' ספירן דאצילות ובי' דבריאה וכו'. אמנם טובתם של הנמצאים אינו אלא בהיות כל עלול דבוק בעילתו וכל עילה משפעת בעילתו שאז אור א"ס מתנוצץ דרך העילות והעלולים וכלם נקשרים יחד אמנם בהמצא הפרוד ח"ו אור א"ס מסתלק מהם ונסתמו מאורי כל הנמצאים. והנה מטעם זה להיות באדם קשר כל הנמצאים מהמאציל הראשון עד נקודת הארץ התחתונה מדרגה אחר מדרגה כדפי' ביה סיבה שאור אין סוף מתנוצץ בו בפרטות ומאיר בו מבחינה ראשונה שבו עד מציאות נקודה אחרונה שבו שהוא העפר והגוף הזה ולהיות כי הוא סיבה קודמת לכל העולם ומאוחר לכולם ובמעשיו תלוים הכל עליונים ותחתונים היה כל העולם כולו מאיר ממנו מסייפי עלמא ועד סייפי עלמא שהוא נעשה בסיס ומכון לאור עליון וממנו יונקים האור אפילו המלאכים בענין שכל הנמצאים בעולם מסייפי עלמא ועד סייפי עלמא כולם חיים מהחיות המתפשט ממנו וז"ש והוה נהוריה נהיר מסייפי וכו':
והוו דחלין קמיה כולא. לפי פשוטו יורה כענין ומוראכם וחתכם יהי' וגו'. אמנם כשידוקדק הענין היטב נאמר כי היראה האמיתית הוא מהאל העושה כל אמנם אין

דרך אלינו לעבוד אותו אלא על ידי מקום המושג דהיינו האצילות עד שנאמר שתהיה העבודה אליו ולא למדותיו. אמנם לא יושג לנו עבודתינו אליו אלא ע"י מדותיו כי לא יצדק אמרנו אליו וחננו מאתך דעה בינה והשכל במציאות פשיטותו אלא על ידי המדה ההיא הנודעת לזה וכן רפאנו וכיוצא. ועל דרך זה לכל הנמצאים למטה היו שואבים שפע מאדם עד שכלם היו רוצים לעבוד אותו לאלוה מפני שהיו אומרים שיניקתם השפע בפעולה הקודמת היה ע"י אדם. וכן פירשו בפירוש הזוהר פרשת אמור עד שאדם הראשון הצילם מן הטעות הזה ואמר בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו שהוא סבה לכולנו וזה יקרא באמת דחלין קמיה:

מאי בצלם אלהים. כי חצי הפסוק הוא ממש חציו השני ויברא אלהים את האדם בצלמו היינו ממש בצלם אלהים ברא אותו:

תרין דרגין וכו' ברא אלהים. הוא מלכות דהיינו דמות צלמו תפארתו כי צלם ודמות הם ת"ת ומלכות ונודע כי ת"ת כלול ממ' ומלכות כלולה מת"ת מפני שנאצלו יחד ובהפרדם איש מאחיו נמצא מציאותו של זה בזה והיינו ויסגור בשר תחתנה ואל שתי מציאיות אלו דהייני תרין דרגין ת"ת ומלכות דכלול דכר ונוקבא שהם כל א' כלול מת"ת ומלכות אמר הכתוב ויברא אלהים מלכות את האדם בכח הת"ת שהוא צלמו וזהו הזכר בצלם ת"ת אלהים מלכות ברא אותו דהיינו הנקבה וז"ש חד לדכר פי' לבריאת הזכר וחד לבריאת הנקבה:

ובגיני כך דו פרצופין וכו'. ראיה על יחוד הת"ת ומלכות בבריאת אדם וחוה ממה שנברא דו פרצופין יחד מורה כי זכר ונקבה העליונים היו מיוחדים ומפני שמציאת דו פרצופין הוא מחלוקת אם פרצוף היתה או זנב היתה לכן הכריח שפרצוף היתה מדכתיב זכר ונקבה בראם דמשמע משעת בריאותם יחד היו זכר ונקבה והשתא קשיא ליה א"כ הרי היתה כלולה חוה באדם יחד א"כ למה אנו צריכים לומר שהיו זכר כלול מנקבה ונקבה כלולה מזכר לזה אמר וכלול הוא מכל סטרוי מסטרא דדכורא כלול בנוקבא ומסטרא דנוקבא כלול בדכורא:

ואע"ג דנוקבא אחידא וכו'. ומזה נראה שלא היינו צריכים אל כללות זה הכי נמי כלול מתרין סטרין נקבה צד זכר וזכר בצד נקבה למיהוי שלים בכולא. פי כללות הזכר בנקבה ונקבה בזכר כדרך ומציאות העליון שבזולת היות ת"ת ומלכות יחד עכ"ז ת"ת כלולה במלכות ומלכות בת"ת:

והוה מסתכל בחכמתא לעילא ותתא חכמת העליונים ברוחניים וחכמת התחתונים בטבע לדעת הכללות אלו באלו:

אתמעטו פרצופין כללות הזכר בנקבה ונקבה בזכר.
במילי דגופא בדברים הגורמים צרכי הגוף:
ואיקרי שת. פירושו לשון יסוד שממנו הושתת העולם:
לא אשתלים ולא הוה שלים. הם ג' בחינות. הא' לא אשתלים הב' לא הוה שלים. הג' לא אשתכח בקיומיה. והם ג'ענינים שצריך האדם לשלמותו הא' קיומו שלא יתבטל וענין זה נתקן ע"י ג' אבות כדפירש לקמיה הב' שלימותו שיהיה כלול בעולם התחתון מכל בחינות הנמצאות בעולם העליון וענין זה נתקן ע"י י"ב שבטים וע' נפש. הג' שיהיה רוחניות עולם עליון נאחז ומתפשט בעולם תחתון וזה נתקן ע"י התורה והמשכן כדפירש לקמן והנה האחרונה שבכלם שהוא לא הוה בקיומיה הוא הראשונה ועלה קאי ולא אשתכח בקיומיה עד דאתא אברהם ולהכי אמרה כדי שיהיה ענין עד דאתא אברהם שהוא קיום העולם אמאי דסליק מיניה. והנה קיום העולם הוא ע"י ג' דברים כדתנן על ג' דברים העולם עומד על התורה דהיינו ת"ת ועל העבודה דהיינו קדשי הקדשים שחיטתן בצפון דהיינו גבורה ועל גמילות חסדים שהוא מצד החסד כנודע ולפיכך כל עוד שלא היה בעולם מי שיפעל בחסד ויגלה מדת החסד בעולם וכן מדת הגבורה וכן מדת הת"ת לא היה העולם מתקיים מפני ששפע שלש מדות האלו בלתי נמשך למלכות כדי שיהיה קיומו של עולם כי שורשי ומציאת כלם במלכות וכאשר אין לה שפע ואור אין לענפיה אור וחיות ואין העולם מתקיים. והנה יסוד מציאות הוייתו היה ע"י שת וממנו הושתת העולם כי עיקר העולם האדם ושאר בני אדם לא נשארו במציאות מפני רשעתם ולא בשבילם נברא העולם אלא בשביל הצדיקים וש"ת צדיק יסוד. אמנם קיומו אחר חיותו היה ע"י האבות ואברהם קיים העולם לא קיום עיקרי כי עיקר קיום המלכות בשפע הנמשך לה מת"ת כלול מג' אבות אמנם היה קיום בלתי שלם וז"ש ואתקיים עלמא לא אשתלם הקיום הנז' ונתן טעם לזה ואמר דאברהם אשתכח ביה ואחיד ביה בימינא במדת החסד ואל העולם אין זה קיומו אלא כמאן דאחיד בימיניה למאן דנפיל פי' הוא נופל ונסמך קצת מנפילתו אבל סוף סוף נקרא נופל נקרא סומך נופלים מפני שאוחז מצד א' בימין ונופל מפני שאין לו סומך מצד שמאל:
אתא יצחק. ועכ"ז לא תיקן אלא אתקיים יתיר כמי שאין לו כח בגוף להתקיים והוא נסמך בשתי ידיו דהיינו ימין ושמאל וז"ש ואחיד בידי' בשמאלא. אמנם כאשר בא יעקב אז היה הקיום עיקרי וז"ש לא הוה מתמוטט ובזה נתקן קיום העולם:
ועכ"ד לא אשתלים עד דקבילו ישראל ירצה שעכ"ז אין להעולם הזה אלא הבחי' השנית מהשלימות שפירשנו למעלה אבל השלישית דהיינו שיהיה רוחניות עליון מתפשט

למטה וקשר שרש העולמות לא נמצא עד דקבילו ישראל כי ע"י קבלת התורה נתפשט אור הת"ת הנקרא תורה וע"י המשכן נתפשט אור השכינה בישראל וזה דבר פשוט וז"ש כדין אתקיים עלמין קיום אחר שהוא תוספות מעלה אל העולם העליון ואל העולם התחתון דהיינו דאתהדרו למעלה אנפין באנפין ואשתכחו עילאין ותתאין:

דף קיז:

חיילין דאורייתא חיילין דמשכנא. להיות קשר הת"ת ומלכות יחד למטה בתורה ומשכן עולם עליון בעולם תחתון. ישראל שהם מקבלי התורה והם כנגד ישראל עילאה. משכן שהוא משכן למלכות וע"ז נאמר אלה פקודי המשכן משכן וגומר וטעמא מפרש לקמן כדי לקשר עליונים בתחתונים כדמפרש ואזיל ת"ח וכו':

כל מלה דבעי לאתיישבא בדוכתיה להיות נקשר עם רוחניותו למעלה לינק והיינו מקום אל הדברים הרוחניים וכאשר אין העלול קשורה עם עילתו יקרא אתתרך מאתריה והנה עתה כדי שיהי' המשכן בבחינות כליו מרכבה אל הכחות העליונים. וכן ישראל מרכבה אל ענפי הת"ת לכך נפקדו פקודי המשכן ופקודי כליו:

וכולהו הוו כחד פי' פקודי המשכן ופקודי התורה מפני שהמלכות מכון ובית לת"ת וכל בחינה שבת"ת זכרים וכנגדם ממש במלכות לא פחות ולא יותר נקביות לאותם הזכרים כדי שלא יהיה פירוד ביניהם וז"ש לא מתפרשי דא מן דא שאם ימצא בזכר בחינה אחד שאינה בנקבה הרי היא נפרדת ממנו כאותה הבחינה וכן אם ימצא בחינה אחת יתירה בנקבה שאינה בזכר הרי הם נפרדים כערך אותה בחינה לכך כולהו הוו כחד קשור בבחינתם ולא מתפרשי דא מן דא:

כולא כגוונא דלעילא פי' ישראל ומשכן כענין ת"ת ומלכות כדפירש:

דהא אורייתא ומשכנא. פי' לוחות הברית שבתוך הארון שהוא עיקר המשכן דהיינו ת"ת בתוך המלכות:

אזלין כחדא אם ת"ת פועל רחמים ומלכות כמוהו ואם להיפך להיפך כי כל ההנהגה היא נשפעת מששה קצוות לה ובה בחינה לכולם:

ובגיני כך חיליהון וכו'. קשיא ליה כי לפי מה שפירשתי א"כ נמצאת נותן מדה וגבול לבלי מדה ובלי גבול שהרי המספר הוא גבול ולזה תירץ שהם במספר בלי מספר והמספר מוכרח וז"ש ובגיני כך חיילהון שהם בחינתם עאלין בחושבנא דהיינו אומרו המוציא במספר צבאם:

לאשתמודעא גבייהו פי' שיהיו כל הבחינות יונקות מהשורש העיקרי כאלו תאמר ת"ת עיקר שורש לכל הבחינות כמה הם הבחינות שהם יונקות בעצם הת"ת מקור האור

ס' רבוא. שהם כמספר בני ישראל וכן בפקודי המשכן כיוצא בו אמנם כתיב היש מספר לגדודיו היינו שכל בחינה ובחינה יונקת מהשורש ומשפעת לבחי' אחרות שהם מתפשטות שאין להם מספר וגבול וז"ש כד אינון אחרנין דלית לון חשבונא והיינו בני ישראל הפחותים מעשרים והנשים והזקנים שלא נמנו כלל ולא נודע מספרם:

ר' יצחק פתח ה' זכרנו וכו' אלין גוברין. זכרנו לשון זכרים שלנו. מברך לון ואוסיף עלייהו בכל זמנא ראשונה ברכה פרטית לכל א' וא' ובכללם ג"כ אוסיף עלייהו ואמר בכל זמנא כי כל הפעמים שנמנו ישראל נמצאו יתרים על המספר הקודם ושתי ברכות אלו נאמרו בפסוק זכרנו יברך היא הברכה הפרטית לכל א' וא' והברכה הכוללת ולהכי נקט על ראשון ראשון מברך לון ואוסיף עלייהו:

שבחא דחבריה. דברים הנוגעים אל גופו כגון חכמתו ונויו ומדותיו:

לברכא ליה ולאודאה עליה ברכאן הם שני דברים הא' לברך אותו הרי ברכה א' מימין ואחר כך ברכה על ברכה דהיינו הודאת הברכות וענין זה הוא מה שנמצא בפסוק פעמים הרבה ברכות והודאות דהיינו סוד אריתי מורי עם בשמי כדפי' בזוהר בר"מ דהיינו חסד עם הוד וענין זה הוא מתבאר במה שפי' בזוהר פ' תרומה כי ראשונה הזן את העולם בחן ובחסד דהיינו ימינא נודה לך היינו הוד שהכוונה דשמאלא אודי על ברכאן דהיינו שיהיה השמאל מודה בברכת הימין וז"ש אומר לצפון תני ולתימן לא תכלאי ולפיכך כל ברכה כדי שתהיה שלימה צריך לכוללה בימין דהיינו ברכה מהחסד ולכוללה מהשמאל דהיינו ולאודאה עליה ברכאן מצד הוד כדפירש:

הא אתפס בקדמיתא וכו' כוונת הענין כי ההזכרה לאדם גורם הזכרת עונותיו ושישלוט בו עין הרע וכאשר הוא מודה עליו הברכה כנזכר מייחד ימין ושמאל עליו לטובה וכאשר אינו עושה כן והוא הזכיר אותו מעורר עליו הדין והקליפה ולזה נעשה כתובע דין על חבירו שהוא נענש תחלה לכך אתפיס בתחלה והטעם שהמעורר הדבר איזה שיהיה מלמעלה מעורר ע"י שורש נשמתו למעלה והוא נעשה צינור לאותו ענין הנמשך אם טוב ואם להיפך והחיצונים אומרים הרי פלוני אמר דבר פלוני ולא סוף דבר שלא ברך אלא אפילו בירך אם לא אודי וז"ש ולא אודי עליהון וכו':

בעינא טבא אבל לא בעין רעה כדי להעביר משם הרעים שעיקר הפירוד מהזכרה מהם:

ובכולא בעי רחימותא דלבא אפילו אל הדברים האלו שבין אדם לחבירו והיינו עינא טבא להרבות הברכה רחימותא דלבא שיהיה מלב ונפש ולא מן השפה ולחוץ:

לית ברכתא דלעילא שריא וכו' דכתיב ישלח ה' את הברכה באסמיך בדבר הסמוי מן העין והטעם לזה להיות הדברים התחתונים ניתנים תחת ממשלת החיצונים הנה

בהיות האדם מונה הדבר ומגבילו ומגדירו כגדר מספר פלוני הנה סלק משם הברכה שהיא המרבה הדבר למעלה מגדר ענין זה הנזכר והנה בהיות הדבר נגדר בגדר נודע אין הברכה שורה שם כלל שאין לה כלי שיחזיקהו שהרי הדבר הזה נגדר בגדר וגבול שלא להוסיף עליו:

ואי תימא ישראל איך יתמנון תימא והרי מקרא מלא הוא כי תשא את ראש בני ישראל וגו' ונתנו איש כופר נפשו וגו' ומאי קא מבעיא ליה וי"ל כי שתי עניינים הם בענין הדבר הנמנה הא' סילוק הברכה והב' מותנא ולענין מותנא תירץ הכתוב באומרו ונתנו איש כופר נפשו לה' ולא יהיה בהם נגף אבל לענין שאין הברכה שורה לא תקן הכתוב ועל האי קא מבעיא ליה ישראל היך יתמנון ולשאלה זו תירץ אלא כופרא נטלו מבינייהו שהם השקלים ונודע שהשקלים לא הוו לענין ברכה אלא לענין שלא יהיה בהם נגף אמנם משכנא לא הוו עד דיתכניש כל ההוא כופרא והכופר שהם השקלים הם העולים במספר לבד לא הגברים ממש ואחר שהדבר הנמנה הם השקלים קודם שימנו אותם כאשר הם בכרי לפני המונים היו מברכין לון לישראל הרי ברכה א' ולבתר ימנון להההוא כופרא לא לישראל אלא מתוך הכופר נודע מאליו מספרם ומפני הדבר הזה הנמשך להם שנודע מתוך ענין זה מספרם וברכה רוצה להסתלק חוזרין ומברכין לון לישראל שאינם בעצם הנמנין אלא המנין בא להם בדרך גרמא בעלמא אשתכחו ישראל מתברכים בקדמיתא אחר שגבו מהם השקלים וברכתם להוסיף ה' עליהם כהם אלף פעמים א"כ כבר נתרבו על אלו השקלים ואף כשימנה השקלים לא יודע מספרם ובסופא פעם אחרת כי גם אם הברכה תרצה להסתלק מפני שנודע מה שהיו קודם עם כל זה מעכבים אותה להם שלא תסתלק והנה בזה נתקן ענין הברכה גם כן במה שמברכין ומותנא במה שאינם הם בעצם הנמנין אלא כופרם כדכתיב ונתנו איש כופר נפשו:

מותנא אמאי סליק וכו' השתא קשיא ליה אקרא דקאמר ולא יהיה בהם נגף ותימא כי מעיקרא למה לא הקשה כך כי קושיא זו אקרא מהדר ואפשר דהשתא במה שפי' דברכתא לא שריא על אלה דאתמני אית ליה טעמא להאי כדמסיק אלא בגין דברכתא וכו' והכי קאמר וכמה שפירשנו אי מבעיא לך אמאי סליק מותנא ניחא בגין וכו' ואפשר דהכי קאמר השתא דאמרת שע"י המספר היתה ברכה מסתלקת וע"י השקלים היה נתקן ענין זה שהיו נמנין השקלים לא ישראל וברכה קודמת ומאחרת להם א"כ אין הדבר הנמשך מהמספר המות אלא סלוק הברכה לבד א"כ מותנא אמאי סליק דקאמר קרא ולא יהיה בהם נגף כי לפי דבריך לא בא הכופר אלא להשרות שם הברכה לבד ותירץ דהא בהא תליא.

לסלקא עליה מניינא פי' על הכופר בעצמו שהם השקלים:
מניינא לאתברכא וכו' כדפי' לעיל ר' אבא שהיה ענין זה לקשר העולמות להשרות אבר מרכבה עליונה רוחניות באבר מרכבה תחתונה שהם ישראל ומטעם זה נמנו במספר להורות זה כנגד זה:
ובאתר דברכאן נפקין יסוד והכוונה שלא נמנו למטה מקום שליטת החיצונים וסילוק הברכה אלא מספרם למעלה מקיום הברכות:
וכלא חד מלה, וציון דקאמר ה' מציון מקום הצויין או ירצה כי ציון יסוד שבאמת הוא הת"ת כולא חד דגוף ובריח חשבינן חד והטעם שהת"ת נותן ברכותיו ביסוד להשפיעם למטה דכתיב כי שם וגו':

דף קיח.

ר' יהודה הוה שכיח וכו' ישראל מאן אתר מתברכן. ר' יהודה נסתפק על ענין זה מפני שרא' ישראל במציאות בגופם למטה מין ממיני בעלי החיים עם היותו משובח משאר בני אדם עם כל זה אין ספק שבערך גופם יהיה השפעתם למטה משאר הנבראים וברדתם למטה והם מתברכים מצד מה שנמשך השפע למלאכים מדרגה אחר מדרגה עד הגיע השפע למדרגה אחרונה שהם אישים ומשם דרך הגלגלים עד גלגל הלבנה ומשם ינקו בני ישראל השפעתם אמנם בערך מציאות נשמת' נמצא להם בחי' תחת כסא הכבוד ומשם הם תחלה לקבל אור השפע קודם לחיות הקודש ועתה נסתפק איזו בחינה מאלו הבחינות גוברת כדי שנאמר שמשם יהיה היניקה וז"ש ישראל מאן אתר מתברכין כמי שנסתפק בא' מאלו החלונות הנזכרות והנה ר' שמעון ביאר לו הענין ובירר לו א' משתיהן ואמר במלות קצרות כי אין ישראל שואבים שפע מהעולמות מדרגה אחר מדרגה וישראל מכלם שאינו [בכ"י היה כתוב נ"ל שבכאן חסר ולענ"ד איני רואה חסרון בכאן] אלא אדרבא כל העולמות כלם יונקים ושואבים שפע מישראל בענין שבלי ספק הם יונקים ובמציאות נשמתם שהם ראשונים לכסא הכבוד וז"ש ווי לעלמא פירוש ווי הוא לעולם כאשר אין בני ישראל משגיחין בעבודת קונם ובמצותיו ותורותיו למשוך שפע מאתו כי כיון שישראל מקלקלים אין השפע נשפע להם וכאשר אין לנשמות שהם תחת כסא הכבוד אין לשאר חלקי הנמצאים שמהם ולמטה וז"ש ווי לעלמא דלא משגיחין ולא מסתכלין בני נשא ביקרא דמלכא עילאה שאם היו משגיחין היו העולמות באור ושפע וביאר דרך הענין ואמר תא חזי בשעתא דאשתכחו ישראל זכאין קמיה קב"ה ודקדק באומרו קמיה קב"ה כאומרו בסוד נשמתם לפני קב"ה תחת כסא הכבוד לא למטה כדס"ד

ואמר זכאין בסוד המעשים הנאים שהם זכאים לשון זכות ובהירות ואור גדול כנודע וזהו סוד זכות אבות שהוא לשון זכות הנשמות למעלה מאירות אור עליון להאיר למטה.
והוו עלמין שכיחין כחד הכוונה כי בהיות הנשמות שבין הכסא לעולמות אשר למטה מאירות הם צינורות אל האור העליון לקשר התחתונים עם העליונים והיינו קשר העולמות כאחד וכאשר אין הדבר כן אלא הנשמות חשכות אז הוא מסך מבדיל שם בפגם בין הכסא העליון לשאר העולמות שהם למטה ולא הוו עלמין שכיחין כחד כדפרישית:
אילנא עילאה וכו' מלכות נק' בשם אילן מפני שענין שרשים דבעי למימר כאשר נבאר לא שייך אלא באילן:
דמזונא דכלא ביה. שכל שורשי הנמצאות במלכות ומשם נזונים כלם ומטעם זה נקראת המלכות כל כדאיתא פ' נח משום ששפע הכל ממנה ואמר בענין זה לרמוז שכל שלמות המלכות מצד ישראל וכל מזון העולמות ממנה ובהיות ב' ענינים אלו (אמת) [אחת] כשיחסר זכות נשמת ישראל יחסר שמות המלכות יחסר מזון לכל:
הוה מתברך מאתר דכל ברכאן היסוד שעליו נאמר יקוו המים מתחת השמים וגו.
וישראל לתתא. פי' במציאות נשמתם תחת כסא הכבוד כדפירש:
ואשתילו שרשיי. היינו בחינת דיוקן נשמתם בה. ונקט לשון שתילה מפני שהנטיעה הראשונה ביסוד ששם נשמתם של צדיקים כמבואר בכמה דוכתי והם מהיסוד נטועים במלכות:
נפקי ביה ולא מתעכבי. שהיסוד בתוך המלכות ובתוכה ממש יוצאים הברכות ולא מתעכבי היינו היסוד שהוא כדמיון הזרע באמה שאחר שנעקר לצאת אין בו מציאות עיכוב כלל כענין שהברכות מהת"ת ומשם נעקרות ועוברות דרך היסוד ואינם מתעכבים בו כלל ויוצאים למלכות והיינו יברכך נגד ישראל ה' ת"ת מציון יסוד שאין הברכות מתעכבות בו ומפני שהפסוק הזה יש בו עוד פירושים כדפירש בזוהר פ' ויקרא לכך הכריח מפסוק שני דקאמר כטל חרמון שמציאות ט"ל היינו יה"ו שעולה במילואו ט"ל יו"ד ה"א וא"ו ויורד על הררי ציון שהם נצח והוד על יסוד וכתיב כי שם וגו' והשתא קשיא ליה דתינח שנודה שישראל הם עליונים בקבלת השפע כמו שהכריח אבל מי מכריחנו לומר ששאר העולמות תלוים בהם כדאמרת לזה אמר ודא הוא נטירו דעלמא פ' ענין היחוד הזה הנמשך מהת"ת השפע אל היסוד ומשם למלכות תלוי בו כל נטירו דעלמא והכריח אומרו מציון וכו' וכדמפרש ואזיל שהוא קיום כל העולם וכד נהיר מסר לכולהו עילאין וכו':

כלא היא בחביבותא וכו'. ירצה כי לא לבד יגרום היחוד והקשר לעולמות התחתונים אלא גם לספירות העליונות שהם נקשרות יחד ומפני היות האהבה תחלתה מהגבורה כאומרו ויאהב יצחק את רבקה אשתו וסופה בימין כדכתיב אהבת חסד וכן אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד לזה אמר כלא היא בחביבותא מהשמאל כלא היא ברחימותא מהימין כלא בשלימו מצד קו האמצעי שבו השלום כנודע:

כדין שלמא דכולא. עליונים ותחתונים שהם עולם הנפרדים למטה נמצא כולם תלוים בישראל וישראל סבה לכל הברכות לכל הנמצאים והם מתברכים ראשונה במלכות כדפירש:

איש על דגלו כו' ר"א פתח שמחו וגו'. קב"ה וכל חילא דיליה כולהו צייתין וכו'.

תימא שהרי בכמה מקומות בזוהר נראה בפי' שמעלה זו דוקא אל מי שעוסק בתורה בלילה מחצות ואילך כדכתיב היושבת בגנים וגו' ואם אמת שענין זה לכל העוסק בתורה בכל עת אם כן מאי רבותיה דקא משבח אל העוסק בלילה ואפשר לתרץ כי התם צייתין אפילו נשמתם של צדיקים כדכתיב היושבת בגנים בג"ע עם הצדיקים חבירים מקשיבים ואלו הכא קב"ה וחילא דיליה שהם צבאות מעלה לבד להכי לאמוכח הכא מקרא היושבת בגנים וגו' כדאיתא התם עוד אפשר דהתם מקשיבים בענין אחר שממש פוסקים מעסק תורתם ואלו הכא אין המלאכים פוסקים משירתם כי בהגיע עת שירתם הם משוררים. אמנם בשאר עתות הפנאי צייתין:

וקב"ה אתא לדיירא וכו' ג' חליקות לא זו אף זו. הא' צייתין משם ממקום כבודו ולא זו אלא אתא לדיירא אחר שהתמיד מעט צפצוף התורה ולא זו אלא אף שנאוי נפלין קמיה יש בו כח להכניע הקליפות ולהכריתם בסוד הזמירות ואור התורה:

פקודי תורה עילאין וכו'. יש להם מציאות נכבד באצילות שהם אבר המרכבה העליונה. ואמר עילאין לעילא לרמוז אל מציאותם בשתי מקומות הא' במלכות רמ"ח איברים בנקבה ומציאותם בזכר רמ"ח אברים בו שהם מתייחדים אלו באלו בסוד זכר ונקבה וז"ש עילאין במלכות לעילא בת"ת והיינו יעשה שלום לי לעילא בת"ת שלום יעשה לי לתתא במלכות שיסוד הנקרא שלום מציאותו בזה ובזה:

הכי נמי אתער לעילא. האבר ההוא להאיר ואותה הבחינה המאירה בבחי' נשמתו של זה הרי מתעטרת באור הנמשך לה ואומרת של פלוני אני שההארהו בבחינת נשמתו:

חדוה לא אשתכח וכו'. מפני שעיקר המצות תלוית בארץ וכאשר ישראל יושבים על אדמתם כמה פרקליטין היו לכל אחד מישראל לפני הקב"ה אומרים פלוני עשאני. ועתה נפשנו יבשה אין כל ראוי שלא ישמח שום א':

בי טרוניא. בית שגובים בו המס ומס נקרא טרוניא.
א"ר אבא בזמנא וכו' כי כמו שאסור לשמוח בלא ירושלים כך מצוה ממש לשמוח בשמחתה וז"ש בעי למחדי שצריך ממש לשמוח והיינו דקאמר קרא שמחו את ירושלים דרך מצוה ממש כדפירש. ור"א ור' אבא פליגי ואיכא ביניהו ישראל שהוא דר בחוצה לארץ בזמן ב"ה קיים לדעת ר' אלעזר אסור דהכי קאמר וגילו בה בה דייקא ממש בה בתוך הארץ וכן דייק לעיל בזמנא דישראל קיימי בארעא קדישא דתמן וכו' מורה דדוקא בבית השמחה אמנם שלא במקום השמחה אסור אמנם לא סבירא ליה הכי ר' אבא אלא בזמנא דירושלים בחדוה בעי בר נש וכו' אפי' שיהיו ישראל בח"ל כיון שב"ה קיים והשתא קאמר ר' אלעזר לטעמיה כאן וכאן ובעוד שישראל בח"ל אין השכינה מצדו נקראת יראה. וכיון שהוא כדין עליו אין ראוי שתהי' לו שמחה אלא יראה והיינו ממש לטעמיה דאסור לישראל השמחה בח"ל אף שיהיה ב"ה קיים והיינו דקאמר שפי' שמחו את ירושלים אין פירושו עם ירושלים כדקאמר ר' אבא אלא בירושלים ממש כדמסיק דהיינו עבדו את ה' בשמחה וגו' או אפשר דאיכא בינייהו דר' אבא סבירא ליה כי בהיות ירושלים בשמחה מותר לישראל לשמוח שמחת הרשות והיינו דמייתי עובדא דההוא גברא דהוה חדי שמחת הרשות ולא מיחה בו אלא מפני שירושלים לא הוה על מכונה אמנם אם היה על מכונה היה מותר כל שמחה ור' אליעזר לא אמר הכי לעיל אלא חדותא דמצוה והיינו דקאי אפקודין דאורייתא והכי נמי אזיל לטעמיה דעבדו את ה' בשמחה דהיינו עבודה של שמחה הוא אומר שמחו את ירושלים שמחה של מצוה וכאשר אין ישראל על אדמתם אף שמחת מצוה אסורה:
עבדו את ה' בשמחה דא כ"י. הכי גרסינן בכל הספרים ומתיובתיה דר' יהודה לא משמע הכי אלא דגרסי' עבדו את ה' ביראה. כיון דכתיב תצאו מן גלותא הוא. והוה סבירא ליה לר' יהודה שאין היחוד של השכינה עד אחר יציאתה מן הגלות והיותה מתקשטת ותבא לירושלים שם תתייחד עמה בעלה. אמנם בעת יציאתה ממש תהיה כעין ישיבתה בגלות ולהכי לא סליק אדעתיה כדמתרץ ר' אלעזר שבשעת יציאתה נקראת שמחה ור' אלעזר חידש לו ענין זה. ולכך הכריח הענין מן הפסוק ואמר בזמנא דקב"ה ייתי לגבה ויוקים לה וכו' ויתחברון כחדא ויוקים לה. כי אינה קמה מנפילתה עד שיתחבר לה בעלה שם עמה ואח"כ תקום כדין כאשר תתחבר בעלה עמה שם בעפר חדוותא איקרי בהיותה בעפר סמוך לקימתה וכדין בשמחה תצאו ועל מציאות זה וראיה מכמה חיילין יפקון לקבלא וכו' והיינו שכבר נזדווג לה והם באים והם מלאכי שלום מלאכים דקב"ה ולכך יפקון לקבלה שהוא חוצה מההיכלות והיא עולה ליכנס שם והם יוצאים לקבלה והיא

עולה במלאכיה שהם מלאכים דשכינתא ויתייחדו אלו באלו והיינו ההרים מלאכים דקב"ה והגבעות מלאכין דשכינתא יפצחו לפניכם רנה:

דף קיח:

איש על דגלו באותות וכו' דיוקנא דאדם אתכליל בהו. פי' העיקר הוא פני אדם והוא נכלל בכלם שאין פני שור אלא בפני אדם ואין פני אריה אלא בפני אדם והיינו דקאמר קרא דרך כלל ודמות פניהם סתם ע"ד כלל פני אדם והא כיצד פני אריה אל הימין לארבעתם וגו' והיינו דקאמר אפין היו לד' סטרין דעלמא למזרח למערב לצפון ולדרום וכלם פני אדם ונכללים משאר הפרצופין וז"ש דיוקנא דאדם היה נכלל באותם הפנים אתכליל בהו. וא"ת א"כ במה הם נבדלות ד' פנים זו מזו כי אחר שכלא' כלולה מארבעתם א"כ הם שוות. לזה תירץ ואמר ואתפרשת בדיוקניהון שבפנים אלו גובר פני אריה ובפנים אלו גובר פני שור וכן לארבעתם. אמנם כל א' כלולה מארבעתן ונכללים בפני אדם כדפי': **וכולהו כלילן בהדי מיכאל**. היינו שר החסד פני אריה לו עיקר ומורכב מד' פנים והיינו פני אריה אל הימין:

גבריאל משמאלא היינו שר הגבורה פני שור לו עיקר ומורכב מד' פנים והיינו ופני שור מהשמאל:

אוריאל לקמייהו דתרי הנזכרים שהם מיכאל וגבריאל ואוריאל לפניהם והיינו שר הת"ת פני אדם לו עיקר ומורכב מד' פנים והיינו פני אדם לכלם. רפאל אבתרייהו אחרי שלשתם וסדרם כזה # והוא שר המלכות ופני נשר לו עיקר ומורכב מד פנים והיינו ופני נשר לארבעתן והפנים המוקדמים פני אוריאל הם פני אדם והמאוחרין פני נשר רפאל והכי דייק קרא דקאמר ודמות פניהם פני אדם היינו הפנים המוקדמים ופני אריה אל הימין ופני שור מהשמאל והמאוחרין ופני נשר לארבעתן:

שכינתא עלייהו. על ד' חיות אלו ולאו דיקא שכינה אלא כסא הכביד ועל הכסא השכינה כדפי'. תרי מכאן ותרי מכאן כי בהליכתם נוסע אוריאל ואח"כ מיכאל ושכינה בין אלו לגבריאל ורפאל מהם תרי מכאן והאריך בזה לענין הדגלים דלא בעי למימר כמין תיבה היו הולכים דדחיקא ליה מלתא טובא דקרא דקאמר ונסע ונסע ומשמע דכשורה דכקורה. ולא קשיא לענין ד' חיות שכן הם שתים ואח"כ שתים כדמסיק לקמיה ועל מרכז נקודה זו סובב כל המאמר הבא אחר זה בענין שצורתם ממש על צד הדמיון כזה # ומהלכם כזה # דהיינו זה אחר זה כדפי' והיינו דמסיים כגוונא דא בארעא וכו' וקשיא ליה דנימא דבארעא נמי היו הולכים מרובעים כתיבה לזה אמר שהוא מוכרח כדפי' שהוא כקורה תרי מכאן ותרי מכאן משום דכיון דנטלין תרין דגלין מה כתיב ונסע אוהל מועד

ואם אמת שלא היה סדרם כך היה ראוי שיסע א' לבד ושתים עם אוהל מועד כזה # לפי הסדר שפי' לעיל אלא ודאי כדפי' עיקר והשתא קשיא ליה רמאי ראיה נימא דכתיבה היו הולכים והיו תרי מכאן ותרי מכאן כזה # והיינו שתים לקמיה ושתים לאחוריה ואוהל מועד באמצע לזה אמר שאי אפשר שאם כן היו שתים למזרח ושתים למערב או שתים לצפון ושתים לדרום הכל לפי מהלכם ואין הדבר כן אלא ארבע משיריין אינון לד' סטרי עלמא אחד לפניהם למזרח וא' לימין לדרום וא' לשמאל לצפון וא' לאחריהם למערב:

ונסע בראשונה וגו'. ירצה שתי ענינים הא' להכריח ענין היותם כשורה וכקורה ולא כתיבה ממה שהיתה נסיעתם זה אחר זה כדקאמר קרא ראשונה יסעו שנים יסעו וכן כלם והיינו דקאמר ונסע בראשונה לדקדק לשון הכתוב ואע"ג דקרא לא כתיב הכי לישנא קלילא נקט כדאשכחן בתלמוד בבלי דקאמר ונתן הכסף וקם לו וכמוהו רבים. עוד שנית כיון לתקן האיך הם כקורה זה אחר זה ראשונים ושניים ושלישים ורבעים ולפי האמת הם מרובעים לארבע סטרי עלמא ולזה אמר כי דא לדרום ודא למזרח וראוי שצד הדרום ימשך אחר המזרח לכך מחנה יהודה החונים קדמה מזרחה ראשונה יסעו ואחריהם מחנה ראובן תימנה ושניים יסעו והטעם מזבח הפנימי דרומית מזרחית פי' היה הדרום כענין הקפת המזבח נמשך אחר המזרח דהכי קאמר במתניתין דרומית מזרחית דהיינו שהדרום נמשך אחר המזרח וענינם אחד בסוד מוליך לימין משה זרוע תפארתו וכן ענין זה לשתים המאוחרין כי מזבח הכי נמי צפונית מערבית ולכך ראוי כי אחר שנסע אוהל מועד היה דגל מחנה אפרים ימה ושלישים יסעו ונמשכים אחריהם דגל מחנה דן צפונה לאחרונה יסעו דהיינו צפונית נמשך אחר המערב בסוד צפונית מערבית:

כלא אחיד דא בדא וכו'. קשיא ליה כי לענין ד' חיות ד' מחנות שכינה למעלה לא שייך ענין זה היותם זה אחר זה דבהדיא כתיב אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו לא יסבו בלכתם ולעולם אינם נמשכים זה אחר זה לזה אמר כי כמו שהיה ענין זה לישראל בהיותם עולים דרך עלייה ממצרים וכו' כן בהיות שנית היחוד והקשר הנז' אינם נקשרים ארבעתם אלא כלא אחיד דא בדא אוריאל ראשונה לכלם אחריו מיכאל ואחריו רפאל ואחריו גבריאל עד דסלקא כולא וכו':

דף קיט.

פתח ואמר ה' אורי וישעי וגו' כיון דבר נש אסתכל בנהורא דלעילא.

היא התורה שהיא אור הת"ת המתפשט מלמעלה ופעמים אין אדם זוכה לה ואין התורה רצויה לה לז"א וקב"ה אנהר עליה שתורתו מצלחת והיינו ה' אורי פי' אור שלי שאני

מסתכל בנהורא עילאה וישעי שהוא מאיר בי ומושיעני. או ירצה לשון הבטה כענין ישעה האדם אל עושהו. ישוע אל ההר מאיר ומשגיח בי:

לא דחיל מעילאין ותתאין. היינו ממי אירא שלשון ממי מורה שיש שני בחינות עליונים ותחתונים וממי מאלו אירא:

כד"א עליך יזרח. ירצה לפרש שממש אור הקב"ה מתנוצץ ממש באדם כעין חכמת אדם תאיר פניו וזה בעסק התורה והמצוה וז"ש ועליך יזרח וכן ועליך יראה:

כיון דקב"ה אחיד. היינו בעת סילוקו מן העולם שהנשמה מתדבקת בשכינה כנודע והיינו מעוז חיי פי' הוא מבצר מעוז חיי בעולם החיים האמתים שהם באמת נקראים חיי האדם כי חיי העולם הזה אינם חיים אמיתיים:

מכל מאריהון. היינו ממי אפחד כי מלת ממי מורה על רבוי הבחינות דהיינו מאריהין דדינים כי רבים המה:

באבוך ובך. נראה שאפילו מחותנו של אדם מועיל בזכותו לאדם וזה דבר גדול כי בשלמא חתנו ממש שמעינן בפ' בראשית בעובדא דר' פנחס עם ר' שמעון כשיצא מהמערה וכן בפטירת רשב"י ע"ה שעטרו לר' פנחס כמה עטרות אמנם אבי חתנו שמעינן לה מהכא דקאמר באבוך ובך ועוד מורה שתורתם היתה מגינה אפילו לאחרים כעין שנאמר מגינה לעוסקים בה ממש וז"ש כיון דאחידנא וכו':

אביך דא קב"ה וכו'. שהוא אב לנשמתן של ישראל ואמך דא כ"י שהיא אם לנשמתן של ישראל כי הנשמות אינון מזווגא דקב"ה ושכינתי' כמבואר בזוהר בכמה מקומות וכאשר הבן פועל למטה כראוי בתורה ובמצות הנה גורם שמחה וייחוד למעלה לקב"ה ושכינתיה והיינו למעלה ישמח אביך ואמך בייחודם ואל זה רמז שקרא למלכות כ"י שמורה לת"ת בתוך המלכות והיינו שהיא כנסת והיכל לישראל שהוא הת"ת עוד מורה שנשמתן של ישראל מכונסות לה:

יולדתך דלתתא. שהיא אמו ממש ולגבי דידה נקט גילה. כי גילה אינו כ"כ כמו השמחה כדמוכח בפ' אחרי מות וכן מוכח קרא דישמחו השמים ותגל הארץ לגבי השמים נקט שמחה ולגבי ארץ נקט גילה והיינו נגילה ונשמחה בך לא זו אף זו:

ויולד חכם דא אביך דלתתא. כעין ותגל יולדתך שהיא אימא למטה גם כן יולד אבא לתתא אמנם כאשר נדקדק דקאמר לגבי אם ותגל יולדתך נפרש גיל יגיל אבי צדיק דהיינו אביך דלתתא שהיא גילה כגילת אם וכפל מפני מעלת האב על האם בעולם הבא עם הבן לכך גילתו כפולה אמנם ישמח יהיה לגבי קב"ה ויאמר ויולד על שם זרע קודש הנזרע מת"ת למלכות וממה שנתוסף וא"ו בוישמח יהיה קב"ה והשתא אתי שמחה ממש כענין

ישמח אביך ואמך אמנם קשה כי בפסוק א' אמר שמחת קב"ה ושכינתיה ואימא תתאה ובקרא אחרא אמר שמחת אב עליון ואב תחתון או לימא בחד קרא גילת אב ואם עילאין ובחד קרא אב ואם תתאין או בחד קרא אב עילאה ואב תתאה ובחד קרא אם עילאה ואם תתאה. ולא עתה שהם הדברים בלתי מתייחסים ואפשר לתרץ שכיון הכתוב להרבות שמחת האב יותר משמחת האם ולזה אמר גיל יגיל ולא קאמר הכי באם אלא ותגל גילה א' לבד או ישמח בו שהיא שמחה רבה מגילה כדפי' ואפשר דהיינו דדייק קרא דקאמר הכא ישמח אביך ואמך כי כיון שהשמחה לשת הם אם כן מכאן ראיה שגם הגילה לאם תתאה והיינו דקאמר ותגל יולדתך ומכ"ש אביך ובתר הכי קא אתי לאוסופי שמחה לאב על שמחת האם וזה מכח שמחת קב"ה דאיהי אבא לעילא ואב כנגד אב ואפשר דהיינו שדקדק ר' יוסי הכא באומרו אביך אן הוא חדוה דיליה שמורה שהיא שמחה נוספת על שמחת אמו וכן דקדק עוד לזה שאמר אלא קרא אחרא היא בלחודוי שהיא שמחה לו נוספת שאינה לה אלא לו בלחודוי:

דאזיל בלחודוי זכאה וכו' עוסק במצות עשה ולא חטי נשמר ממצות לא תעשה שיודע להפקיד נשמתו בפקדון וכשמחזירין לו גם כן קם [557] במצות כדקאמר לקמיה לראות היש משכיל:

אילנא דלתתא. מלכות שרגליה יורדות מות:

אילנא דחיי התפארת:

אסתלק לעילא לעילא מפרש בפרשת ויצא בפסוק וישכב בלילה הוא דהיינו הת"ת שהוא מסתלק בלילה לגבי בינה והיינו לעילא לעילא תרי זמני חדא שמסתלק ממלכות אל מקומו שנית להסתלק אל הבינה:

אילנא דמותא שליט בלחודוי כי ביום ההנהגה אל הת"ת ומלכות יחד והוא ממתיק צד המיתה שבה וכאשר מסתלק הת"ת בלילה נשאר השליטה לה לבדה והדין גובר ובעלי הדין שולטים ובעלי המיתה שהם החיצונים גוברים וזהו שאמר **בגין** דההוא אילנא גרים שהוא גורמת שליטת כחות המיתה והטומאה שהם יונקים מדיניה.

ובעי בר נש לאקדמא קודם שישן וישלט בו המיתה כי השינה א' מששים במיתה:

ולאפקד בידיה אחר ק"ש שיאמר פסוק זה בידך אפקיד רוחי וגו':

בפקדונא דבר נש וכו'. שהם חייבים מיתה ואפשר שמדת הדין יפגע בהם וכשהוא בפקדון אף אם הם חייבים היא מחזרת כמשל שמביא. לאו כדאי וכו' תימא שהרי הוא אמר ואי יסרב ביה נבדוק אבתריה דלאו וכו' וא"כ איך אמר דלאו כדאי שהרי ח"ו גרע

[557] אולי צ"ל בחצות

המלכות מהימנותא קדישא וכבר היה אפשר לומר כי ענין זה מצד החיצונים קאמר שהם המיתה התלויה בה ולא ניחא לי שהרי אמר עד דאתער אילנא דחיי משמע שאפילו מחצות הלילה ואילך שאין שליטה להם אלא לקדושים כמבואר עם כל זה לאו כדאי הוא האי אילנא. ועוד שמלת אילנא חוזר גם כן אל המלכות בעצמה לכך נראה לדקדק בדבריו דקאמר לעיל כך ההוא אילנא בני נשא אקדימו ויהבין ליה פקדונא אנפשייהו וכל נשמתיהון דבני עלמא נטיל הנה דקדק שאין ענין הנמשל דומה למשל ממש דאלו התם אי בעי האי גברא לא יהיב ליה פקדונא בידיה בפקדון והאי לית ליה למתפס על חוביה מידי וכיון שכן אין ראוי שאחר שהאמינו ומסר פקדונו בידו שיתפוס אותו בחובו מאחר שהיה ביד זה להבר חו ממנו והוא מרצון נפשו האמינו ומסרו בידו אמנם בענין המלכות אינו כך שהרי על כרחו הוא נותנו שהרי מי שנשבע שלא ישן ג' ימים הוא שבועת שוא ולוקה וישן מיד שאי אפשר לאדם בלא שינה בשום אופן ועל כרחו המיתה שלט עליו והרי זה דומה לבעל חוב הבא לתפוס בחובו ובעל חוב אקדים ומפקיד בידו המשכון דרך פקדון שהרי זה בידו לתופסו ואינו חמור כ"כ וז"ש בני נשא אקדימו ויהבין לשון אקדימו ר"ל שהם מוכרחים לטעום המיתה אלא שהם מקדמים למסרו בפקדון והיינו מאי דקאמר בתר הכי וכל נשמתיהון דבני עלמא נטיל שאין ביד האדם לעכב שלא ליתן אלא שמקדים ונותן בפקדון ולפיכך מצד דינו לאו כדאי אלא מצד רחמי הת"ת:

מאי טעמא בגין דההוא אילנא דחיי וכו' פי' בשלמא למאי דסליק אדעתין מעיקרא שמכח שהופקד בידו היא מחזרת אותם ניחא. אלא השתא דאמרת שאינה מחזרת מכח הפקדון אלא מכח הת"ת שהוא מתעורר והוצרך לענין זה משום דקשיא ליה כיון שהם בפקדון היה ראוי שכשיפקוד האדם אם יאמר אני מפקיד עד זמן פלוני שעה פלוני שיחזור לו באותו שעה וזה אינו שהרי כמה פעמים אדם רוצה לישן מעט ואונסתו שינה וישן הרבה אם כן נראה שאינו דרך פקדון לזה אמר לאו כדאי כדפי' והשתא קשיא ליה אם כן היה ראוי שלא יתעורר האדם עד הבקר שמתעורר הת"ת כלל ועיקר ואינו שהרי אדם מתעורר בלילה וכו' ותירץ שאף זה מכח הדין להענישו כדמפרש ואזיל: א"ר יהודה וכו' א"ה דחמינן וכו'. קשיא ליה תלת חדא דלא שייך בהו פקדונא א"כ לא הוה לי' למיהדר שנית דלא שייך בהו אילנא דחיי אם כן אמאי מהדר אפילו בצפרא שלישית דלא שייך ביה שלא יהא פתחון פה אם כן אמאי מתערין בחצות הלילה:

כגוונא דאית לעילא בקדושה י' כתרין אית לתתא י' כתרין מסאבין והם זה לעומת זה. מתדמין אל הקדושה כקוף לפני בני אדם.

איתימינא וכו' כל מדרגות הקדושה יכונה עתה בשם ימין ואית שמאלא כל מדרגות החיצונים יכונה עתה בשם שמאל וכשם שיש בקדושה דהיינו נשמות של ישראל כן יש בחיצונים נשמות טמאות דהיינו נשמות של אומות העולם וז"ש ישראל ושאר עמים וכו' ופירש שאינם שוים בעניינם ישראל עם א"ה אלו בקדושה ואלו בקליפה מפני שישראלהם המדרגה החשובה שיש במדרגות הקדושה ולמטה מהם עוד מדרגות מלאכים בענין הנשמות שהם חצובות מתחת כסא הכבוד וז"ש ישראל לימינא קדושה דמלכא עילאה דהיינו שהם נאחזים לקדושה עליונה ולמטה מהם עוד מדרגות קדושות מה שאין כן האומות שהם מדרגה אחרונה משאר מדרגות הטומאה והיינו דקאמר שאר עמין לשמאלא בסטרא דרוח מסאבא וכלהו לתתא וכו' והיינו שהם למטה מכל המדרגות ואפשר דמלת וכלהו אהדר לקליפות שעם היות שאמרנו שהם ימין ושמאל אין הכוונה שיהיו מציאותם שוות במדרגתם זה אל הימין וזה אל השמאל ח"ו אלא ימין עליון למעלה ושמאל תחתון למטה כענין שהם מדרגות משתלשלות זו מזו וז"ש וכל דרגין אחידן דא בדא ושמאל למטה מימין:

דף קיט:

ואי טעמא בגין דאחיד. קשיא לי' כי אחר שהם למטה ואינם שני מצואים יחד אם כן למה ידמה זה לזה כיון שאינם מדרגות שוות ותירץ בגין דאחיד שאין להם כח יניקה אלא מצד הקדושה כדכתיב הכפירים שואגים לטרף לפיכך פעולתם ידמה לפעולת הכח המעמידם ומחיה אותם:

ובגיני כך שאר עמין פי' ימצא ענין הדמיון אפילו במשתלשלים מהם כגון אומות העולם שנשמתם מהקליפות:

ואע"ג דהאי אל אוקימנא בחסד וחסד אינו רישא לקליפין ח"ו שאינם אחוזים למעלה מהנקבה. נטיל שמא כגוונא דכלא כעין שמות כל הספירות ומצד מה שהיא מקבלת מחסד ומנהגת העולם בחסד נקראת אל וז"ש דהאי טוב וחסד דהאי עלמא וכו' ואמר טוב וחסד מפני שהם שתי בחינות לחסד בהנהגה טוב כד כליל כלא בגוויה חסד כד יהיב לצדיקי ורשיעי כדפי' בזוהר פ' תרומה כענין הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד. ומפני שתלייתם בה מצד שם אל גם שהוא בחי' טוב וחסד דיהיב לרשיעי וצדיקי נקיט והשתא קשיא ליה מה קאמר מה אקוב לא קבה אל שהרי בבחי' אל אין בה קללה ח"ו לזה תקן הענין בפ' אחר דקאמר ואל זועם כי אל שבמלכות יש בו דין שאינו אל בחסד וז"ש אלא דאיהו זועם בכל יום מה שאין כן אל שבחסד למעל' והטעם דאשתכח ביה באל זה שבמלכות דינא כדאמרינן דינא דמלכותא דינא והשתא קשיא ליה כי מי הכניסנו בזה

נימא דממש אל בחסד וקאמר מה אקב לא קבה אל ששם אל אינו מניח הדין לפעול לזה אמר שאינו דוחק שם אל שבמלכות כדי שנדחוק קרא הכי שלא קבה אל ירצה שאינו מניח הדין לפעול וז"ש ות"ח אל שדי שדי הא אוקימנא שהוא ביסוד בפ' ויקרא ובו שתי פירושים הא' לשון די דהיינו היסוד סוף האצילות סיומא דגופא ומלכות למעלה קודם מיעוטה כנודע והיינו דקאמר לעולם די שאין העולם מתפשט יותר משורש העליון ופי' זה יתייחס קצת למלכות בבחינתה למטה אחר מיעוטה לזה אמר פירוש שני דהיינו די סיפוקא כי המספיק לעולם מזונו הוא היסוד וזה הכרח שגם מי שאמר לעולם די הוא היסוד וזה שאמר דביה סיפוקא דעלמא כדכתיב וצדיק יסוד עולם ואיהו אמר לעולם די:

אל ההוא דאזדווג היינו המלכות המתייחדת עם היסוד וא"ת והא קיימא לן בזוהר פ' ויהי מקץ בפסיק אל נפשו או את נפשו כי את נפשו נוקבא אל נפשו דכורא אם כן איך אפשר דאמרת דאיהי מלכות וי"ל דהיינו מלכות בחינת דכורא מצד החסד והשתא קשיא מאי ראיה תינח דאתקריאת אל שדי אל סתם לא איקרי לזה אמר אל דאזדווג בהדיה ובגיני כך איקרי אל שדי אל דשדי וכו' כי כאשר נקראת אל שדי מורה על זווגה עם היסוד וכאשר נקראת אל סתם ירצה בלתי מתייחדת עמה:

בכה ר' אלעזר וכו' השתא בהאי גוונא. לאפוקי שאר גליות שלא היתה השכינה ממש בגלות אלא לשמור את ישראל לא שייך בה ענין כנחש אבל השתא בהאי גוונא בגלות זה האחרון שייך הכי בעצם:

כד איהי כפיף רישא פעולת הראש שהוא להכות כפוף רישא וסליק זנבא פועל ע"י הזנב פעולת הראש אך לא בשלימות מפני שהראש מחי לאינון דחייבין אמנם זנבא מחי לכל אינון דאשכח קמיה כענין משנתן רשות למשחית וכו' אינו מבחין וכו':

ועכ"ד מאן מדכר וכו'. פי' מי שיראה לעת כזו החיצונים שולטים וידענו שהמלכות יבשה כדכתיב אזלו מים מני ים ידמה בדעתו שיש יכולת בידם בלעדה ואינו מאן מדכיר לזנבא דהיינו שפע כללי ומאן נטיל ליה למטלנוי דהיינו שפע פרטי אפילו השגחה פרטית לכל נסיעה ונסיעה הכל מהראש וא"ת והאיך אפשר והרי לעצמה אין לה ולאחרים יש לזה לא קשיא כד"א שמוני נוטרה את הכרמים אילין שאר עמים דאינון זנבא ומצד השמאל נשפע להם יין נסך להשמין שמנו עשתו אמנם ישראל כרמי שלי לא נטרתי אין להם שפע מצד הימין שהוא יין המשומר בענביו משמת ימי בראשית:

בין לעילא בין לתתא לעילא חסד גבורה ת"ת ולתתא שהם בנשמתם מרכבה לספירות אלו:

כגוונא דא כהנים וכו' כהנים בחסד לויים גבורה ישראל בת"ת וז"ש וכלא חד:

ונסע אוהל מועד וכו' שכינה במערב אהל מועד ואחריו דגל מחנה אפרים:
מאי קמ"ל כלומר מאיזה מהכתוב משמע ליה דהאי ישראל סבא:
לא יברך לעלמא דאנת במערב שאי אפשר לת"ת להשפיע אל התחתונים אלא ע"י המלכות אפרים במערב ששם השכינה כדאמרינן מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי ובה עירוב הכחות ומזג שפע כל הספי' והיינו מערב וכיון שאפרים במערב ושכינה שם הוא מכון ובסיס לברכות עליונות והיינו בך יברך ישראל:
וכתיב אל שדי שהיא שכינה כדפי' בשמועה הקודמת פרה ורבה שהפרה מצד השכינה והיינו אפרים לשון פריה:
והיך חטא [צ"ל חמא] והא כתיב תמיהא לי וכי שכינה בעיני בשר היא נראית דקשיא ליה היך חמא דכתיב ועיני ישראל כבדו מזוקן והרי שכינה בעיני שכל היא נראית ואדרבא תוקף הנבואה היתה אליו עתה בשלימות יותר מפני שכבדו עיניו וסלק השגחתו מענייני העולם ואפשר דדחיקא ליה לפרש דברי רבותיו שאמרו חמא עיניה שכינתא שיהיה הכוונה במראה הנבואה כל עצמם של רבותיו שאמרו חמא עיניה שכינתא מכח מה אמרו כך ממה שאמר בך יברך אם כן יאמרו שאמר כך במראה הנבואה ולא שרא' בנבוא' שכינה ובירך בך יברך מעצמו ועדיפא טפי אלא ודאי שכוונו שאמר הוא מעצמו כך מפני שראה עמו שכינה והקב"ה הסכים לדבריו אם כן צריך שנאמר שראיה זו היא במראה עין בשר כגון ע"י צוציתא דנהורא על רישיה וכיוצא או קרון פנים ולזה קשה והכתיב ועיני ישראל כבדו מזוקן ותירץ כי מוכרחים אנו לומר כי אומרם חמא עימיה שכינה אינו שחמא בעיניו כפשוטו אלא שפט בשכלו כך ממה שראה בענין והיינו שכל את ידיו שהידים מעצמם שפטו האמת בשכל וז"ש אלא שכל את ידיו כתיב ומכאן אנו מוכרחים לומר שלא היה בראיית עין אלא בשפיטת הידים והא כיצד דימינא הוה זקיף ולא כיון מעצמו להניחו על א' מהם ושכינה סטי ליה כלפי אפרים ואז שפט בשכלו מה היה הדבר הזה וחוש הראות היה גרוע מחוש הבא אחריו אל דבר שלא נשמע בו קול היינו הריח דארח ריחא דשכינתא וכו' והיינו חמא דקאמרו רבותיו שפיטת הדבר מענין הנעשה וקשיא לי' והרי שכינה ג"כ על מנשה כי י"ב שבטים הם י"ב בקר שהים עומד עליהם מלמעלה ותירץ דארח ריחא דשכינתא במערב על רישיה בחי' זו פרטית שבה הוא שראה עליו:
כדין אמר בך יברך פי' אמר מעצמו שראה שברכה הראויה אליו היתה זאת:
וחמא דאיהו למערב הכוונה דקשיא ליה למה ברכה זו ראויה אליו יותר מפני בחי' השכינה שבמערב לו ואינה ראויה לשאר השבטים שהם במזרח או בדרום או בצפון

ותירץ דאמר וחמא דאיהי במערב פי' באותה הבחי' השכינה שבמערב ובלי ספק היא בחי' עיקרית אל השכינה עם היות שהיא שוכנת על ד' מחנות וז"ש ודאי שכינתא במערב ששם חלק השכינה בעצמה ובשאר הרוחות הם בחי' שכינה שהם נגד החסד והגבורה והת"ת והטעם בגין דלהוי בין צפון לדרום לאתחברא בגופא כי כאשר היא בא' משאר הרוחות כגון בדרום היא בחסד לבד וכאשר היא בצפון היא בגבורה לבדה וכאשר היא במזרח היא בת"ת לבד. אמנם כאשר היא במערב והרי היא מיוחדת בשלשתם ע"י היותה במערב וביאר טעם הענין כי כאשר היא בין צפון ודרום הרי החיבוק וכאשר היא בין תרין דרועין דמלכא ממילא היא מיוחדת למעלה עמו ואגב אורחיה ידענו יחס הימין על ראש אפרים דהיינו שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני על ראשו ודאי:

ודאי מטתו שלשלמה וכו'. פי' כאשר היא בין תרין דרועין היינו מערב שהוא בין צפון לדרום דרום מתייחד עם המערב מצד א' וצפון מתייחד עם המערב מצד אחר ודאי מטתו שלשלמה דהיינו מלך שהשלום שלו ת"ת בין צפון לדרום וכדין כלא חד ת"ת עם המלכות ואין צריך לזה דממילא איהו לאתברכא עלמא ולפיכך כיון שאפרים בבחינה זו יצדק בו הברכה לנל העולם ולזה אמר בך יברך ישראל דהיינו שלמה מלך שהשלום שלו כמטתו שבין צפון לדרום והוצרך לכל זה משום דקשיא ליה דאדרבא בך יברך ישראל לפום מאי דפריש היינו ישראל סבא דהיינו במזרח עקרי בחלק שכינה שבמזרח והשתא דאמרת דהיינו מערב ניחא ודאי דאיהי בין צפון לדרום דדרום וצפון בלי ספק אחיד במערב אמנם מזרח שהוא העיקר דהיינו ישראל דקאמר אן איהו לזה הכריח שכיון שהיא בין תרין דרועין ממילא היא מיוחדת במזרח ועלה קא מייתי ראיה מענין תהלה לדוד כדמסיק:

דף קכ.

שלשה פעמים. א' סדר שבח וב' בחסד וג' בגבורה כדמפרש לקמן והיינו דקאמר בגין לזווגא לה בבעלה שהוא הת"ת וכיצד יהיה הזווג לאשתכחא בין צפון לדרום ובהיותה בין שתיהם היא מיוחדת עם בעלה:

מקבל עליה עול מלכות שמים ע"י הזמירות וק"ש ועמידה כדמפרש ואזיל ע"י כל ענייניים אלו שכינה שהוא עול מלכות שמים שריא עליה וכדפירש בגמרא הרוצה לקבל עול מלכות שמים שלמה יניח תפילין וכו' ומפני ששלשה פעמים תהלה לדוד היה אפשר לפרשם בחסד וגבורה ות"ת לזה נשמר ואמר שאינו אלא מכלל השבחים שהוא מסדר להכנת המלכות להדבק בחסד ע"י תהלה לדוד פעם שנית וז"ש באינון תשבחאן דקאמר עם תהלה לדוד וכולהו הללויה וכו' דהיינו שהם תשבחות ברוך שאמר וישתבח וכולהו הללויה ה' מזמורים מהללי נפשי עד כל הנשמה וה' מזמורים אלו הם עשרה תשבחאן

כדמפרש לקמיה שהם מתחילים בהללויה ומסיימי בהללויה ואפשר שכולם עשרה ברוך שאמר א' מזמור לתודה ב' תהלה לדוד ג' ה' פעמים הללויה ח' אז ישיר ט' ישתבח עשרה ועלייהו קאי דאינון סדורא דעשרה תשבחאן שהם נגד עשרה ספירות דהיינו עשרה כתרין דשמא קדישא כי עשר ספירות כלולית בשם בן ד':

ובגיני כך. פי' ולרמוז זה הם גם כן עשרה הללויה וכן בגמר עשרה הללויה יש עשרה הללוהו בענין שהם עשר ועשר ועשר להאי פירושא:

והא חמשה אינון מזמורי הללויה ותירץ שכל א' מהחמשה מתחיל בהללויה ומסיים בהללויה ומכאן כי כל הנשמה תהלל יה הללויה מן המנין ופסוק ואנחנו נברך יה הללויה היא תוספות ואינו משלים:

דאית ביה כולא שהיא שירה כוללת עתה ולעתיד כדפי' רז"ל:

ובדא מקבלא וכו' כדפי' בזוהר כי ע"י הזמירות היא קבלת השכינה עלינו כמשל הצפור שע"י הצפצוף שאנו מושכים אותה וכו':

לבתר אשרי לה בחסד וכו'. היינו חתימת התפלה תהלה לדוד כנודע לאתקדשא המלכות ביה בחסד שהיא מתקדשת ממנה בסוד קבלת שפעה וכל רמזי חלקי תפלת שחרית הם בחסד:

ואח"כ בצלותא דמנחה דהיינו תהלה לדוד ג' היא רמז קבלת שפע מהגבורה אשתכחת בכל עניינים אלו שהמלכות דהיינו מטה לגבי הת"ת דאתייהיבת בין צפון לדרום לבד וממילא לאתחברא בזווגא חד בגופא בסוד הייחוד בת"ת. ואפשר היה לומר שאינה מתייחדת בזה אלא בצפון ודרום לבד והזווג יהיה ע"י דבר אחר או שמא אין עתה במקום הזה הייחוד ולזה אמר ומאן דאחבר ליה כל יומא כהאי גוונא ודאי הוא בן העולם הבא דהיינו שזוכה לבינה כדכתיב צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו א"כ כיון שהוא זוכה לעולם הבא בלי ספק יש ממש זווגא בגופא כדפי' והיינו דקאמר כל האומר תהלה לדוד ג' פעמים בכל יום וכו':

רזא ליתבי דרומא חכמי הדרום ומשם היה עיקר הרשב"י ע"ה וכן פי' בגמרא שהלך ר' עקיבא לדרום ולמד תלמידים ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון וכו':

מסטרא דבוצינין ברזין קטירין שבח לחכמים. דבעיתו לייחדא ייחודא בטופסרא דקטרא עילאה פי' שאתם רוצים לייחד הייחוד בטופס קשר עליון דהיינו הספירות:

קבילו עלייכו פי' עשו כסדר הזה שתקבלו עליכם עול מלכות שמים בקדמיתא דהיינו ע"י הזמירות שמורידים השכינה על ישראל למטה כדפי':

ובדא תעילון בקיסטורא קדישא דדרום. דהיינו מלכות קשורה בחסד ושם ייחוד עליון דק"ש בסוד היכל אהבה כנודע אסחרו סטרי עלמא בסוד כדי שתמליכוהו בשמים ובארץ ובארבע רוחות העולם שהוא פי' אחד:

עד דאתקשרן בקשורא חדא. במלת אחד ובדרום תקעו דוכתא שבחסד יהיה המצב אח"כ בענין המזבח שסובב שש קצוות וסיום הכל מערבית דרומית מפני שהכוונה בדרום וז"ש ותמן תשרון כי מדת הבוקר הדרום כנודע וישכם אברהם בבוקר:

דף קכ:

ר' שמעון פתח ואמר לדוד אליך וגו' מאי קא חמי דוד וכו' שאמר אליך ה' נפשי אשא שאין ענין זה נמצא בכל הדברים שהוא ענין זר ואמאי סדורא דא למנפל. קשיא לאנשי כנסת הגדולה. אילנא תתאה מלכות דתלא ביה מותא. כחות חיצונים. פריש ענפוי כחותיה החיצונים השולטים בלילה כנודע. וע"ד אתחשיך מציאות כל הארץ שהיא מחשכת העולם.

טעמא דמותא השינה שהיא א' מס' במיתה ואקדים קודם שיטלנה

ואפקדיה בידיה בפקדונא. פי' עם היות שאני חייב איני רוצה לתת נפשי אלא בפקדון ושולל פריעת החוב בשעתא דאתי צפרא דאתער אילנא דחיי מהימנא עילאה המחזיר נשמות והיינו ע"י הת"ת עץ החיים שהוא מתגלה במלכות והיא נעשית אמונה ע"י אמת והיינו מהימנא עילאה:

מתעטר בטוטפי תפילין אתכסי בכיסוי ציצית. והסדר להפך כדמפרש לקמיה ולא חס עתה אל הסדר:

בקורבניה. פרשת התמיד וסדר העבודה כמסודר בסדר היום:

בסדורא. דשבחיה ע"י הזמירות מושך המלכות עליו:

סדורא דצלותא. ברכות דק"ש וק"ש ועמידה הוא קשר הת"ת ומלכות כדמפרש לקמיה:

אע"ג דצלותא תלא בדבורא. שהוא עיקר מצותה בדיבור ומזה היה עולה בדעת שאין למצוה זו צורך אל מציאות המעשה כלל עם כל זה כולא תליא בעיקרא דעובדא וצריך שיקדים מעשה גשמי אל הדבור כדמפרש ואזיל:

מאי עובדא. שהרי אין מצוה זו תלויה במעשה כנטילת לולב וכיוצא:

ההוא עובדא דעביד וכו'. ומה שנמצא שקדמה מעשה אל התפלה אנו מוכרחים לומר שהוא מעשה גשמי אל התפלה כדמפרש ואזיל:

ולא יצלי בר נש צלותיה עד דיחזי וכו'. פי' מצוות שעיקרם המעשה יקדים להם הדבור כגון ברכת המצות ומצוה שעיקרה הדיבור יקדים לה המעשה ולפיכך לא יצלי וכו':

עובדא בגוויה וכו' כדי שהמעשה ההוא יהי' גוף להתלבש בו הדבור הרוחני:
בעא לדכאה גרמיה. לפנות הגוף בצרכיו כדפי' בגמרא הרוצה לקבל עול מלכות שמים שלמה יפנה ויטול ידיו והיינו עבודת [בכ"י טהרת] הגוף כקרבן אל הנפש:
פרישו דמצוה. עטיפת ציצית שהיא בחי' המלכות למטה בסוד ופרשו עליו בגד כליל תכלת:
לבתר יתקשר. הת"ת והמלכות יחד כדמפרש ואזיל:
מהו תפילין. כלומר כיצד התפילין רומזים אל הקשר והיחוד ותירץ תפלה של ראש דהיינו ת"ת ותפלה של יד דהיינו מלכות והיא בחי' אחרת גבוהה מבחינת הציצית:
בשמאליה ועל לביה. שמורה שהמלכות שהיא ציצית עול מלכות שמים עלתה לגביה דהיינו שימני כחותם וגו' והיא אומרת כן אל הת"ת והיינו על לבך שנמצאת השמאל תחתיה ודאי תחת לראשי:
בקרבנין במילולא דפומוי. קריאת [שמע] סידור התמיד:
פרישו דמצוה. בשבחי דדוד שמושך המלכות אליו:
תפלה מיושב. תיקוני דמטרוניתא וקב"ה ת"ת דאתמשך לגבה והיינו שמע ישראל בסוד מטה בין צפון לדרום:
תפלה מעומד. מלכות עולה לגבי ת"ת והוצרכתי לזה מפני שתפלה מעומד שכינה שהיא נקראת תפלה וק"ש רמ"ח תיבין ת"ת אלא ודאי כדפי':
מלולא לא אשכח וכו' שהמעשה גוף אל הדבור הרוחני וכסא אליה כדפירשתי:
ואתפגים ההוא לעילא ברוחני שהוא הדבור ותתא בגשמי שהוא המעשה:
ולא עוד אלא דבעינן וכו'. פי' שלא יספיק שיעשה כל המעשה כגון שיתעטף ויניח תפילין ויחלוץ תפליו ויפשוט טליתו ואח"כ יתפלל כי עם היות שעשה המעשה כיון שאינו עליו בעוד שהוא ממלל מלולא אינו מספיק אלא דבעינן לאחזי עובדא ודאי ולמללא מלולא עליה ממש על המעשה כדפי':
דהא אתפרש מאילנא דחיי מהת"ת והיחוד העליון וירד למטה במלכות ואומרו וכניש רגלוי דהיינו ג' פסיעות:

דף קכא.

אודי חטאי. בברכת שומע תפלה כדפי' בזוהר:
מאי קמ"ל וכו' כלומר מה צורך עתה במסירה זו עתה מפני שהתפלל על חטאיו. דאמר אודינא על חטאי הא נפשי וכו' ותירץ מפני שבוודוי ותפלה כל עונותיו נמחלים זולת

עון חילול השם שאינו מתכפר אלא במיתה לבד. לזה מקבל עליו המיתה בלב שלם כדי שיתכפר לו ג"כ עון חילול השם:

הוא גרים עליה לאסתלקא כדכתיב ויאמר להשמידם וכו':

בזמנא דהאי אילנא וכו'. מדה כנגד מדה הוא לא ייחדם עתה שהיא בפירוד מהת"ת פוגע בו והיינו ויש נספה בלא משפט דהיינו מפני שצדק בלא משפט כדפי' בזוהר פ' האזינו אמר ר' יהודה וכו' כי ע"י התיקונים שמתקנים בתפלתם הם דבקים בו דהיינו עול מלכותא קדישא דאשרי עליה:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם:

קיז ע"א

רח"ו

בס"ד אתחיל לכתוב פירוש הרח"ו **בקיצור שהעתקתי מספר החכם ר'** אברהם אזולאי זלה"ה:

ואע"ג דנוקבא אחדת וכו'. צ"ל ואע"ג דנוקבא אחידת בסטרוי היא נמי כלילת מתרין סטרין פי' כי הוא אמר שהאדם הי' כלול מכל סטרוי ואמר כי גם הנקבה היא כלילת נמי מתרין סטרין כמו הדכורא עם היותה אחידת בסטריה דדכורא וטפלה אליו עם כל זה גם היא כלולה מתרין סטרין כוותיה:

עד דקבילו ישראל אורייתא. זה יובן בר"מ פ' בהר דף קי"א ענין גלגול אדם בג' אבות לתקן אשר עות וז"א ועכ"ד לא אשתלים וכו':

קיז ע"ב

אוף הכא בעי קב"ה למפקד חיילין דאורייתא וכו' הכונה כי היו ב' מספרים א' מספר ישראל ועלו לס' רבוא וב' מספר הלוים. והנה ישראל הם כנגד אורייתא שהוא ת"ת כי שם ישראל נרמז ולכך עלו לס' רבוא כנגד אותיות התורה שהם ס' רבוא והלויים אתי מסטרא דגבורה שהיא מלכות ושם הוא המשכן ולויים אינון חיילין דמשכנא כי תמיד עובדים אותו:

ואית אחרנין דלית להו חושבנא והם הנשים והקטנים מבן עשרים והגדולים מבן ס' גם אפשר כי הענין הוא כמ"ש רש"י ז"ל בפ' במדבר סיני כי מנה משה את ישראל כמה פעמים בצאתם ממצרים וכשנפלו בעגל ובהשראת שכינה במשכן. והענין הוא כי בצאתם ממצרים קודם מתן תורה מנאן לידע מנין החיילים המקבלים את התור' ואח"כ אחר נתינת התורה נפלו בעגל מנאן לכפרם ע"י נדבת המשכן ועוד חזר ומנאן אחר בנין המשכן בעת הקמתו לידע מנין החיילים שעליהם שרתה השכינה בהקמת המשכן והנה

מנין הב' שהוא לנדבת המשכן כגון בפ' כי תשא וכ"כ רש"י ז"ל שם ומנין הג' גם כן נזכר בפ' במדבר סיני שהיא השראת השכינה. והנה אמר עתה כי ב' מנינים הם שוים והם מנין ישראל לקבלת התורה ומנינם להשראת השכינה במשכן ונתן טעם כי צריך הזכרת מנין בפה ממש. והנה המנין הא' שהוא לקבלת התורה לא נזכר בתורה ולכך אמר כי גם הוא נזכר ונרמז בפסוק זה והוא דהוליל באוהל מועד כי ענין המנין הוא להשראת השכינה באהל מועד ואם כן הול"ל באהל מועד ותו לא אך אומר במדבר סיני הוא לרמוז מנין נתינת התורה שהיא במדבר סיני ושם ניתנה ונתן טעם למה אלו הב' מנינים נרמזים יחדיו ונתן טעם כי הם כנגד ת"ת ומלכות כי נתינת התורה היא השראת הת"ת תורה שבכתב בתוכם ומנין הב' הוא להשראת שכינה הרי נזכרו שניהם יחד לסבת יחודם ואחדותם כנודע כי כן צריך ולכן הקדים מדבר סיני לאוהל מועד כי כן ראוי להקדים הת"ת לו וגם כי כן הקדים מנין התורה למנין המשכן. עוד נתן טעם להשואתם והוא להיות כי שני המניינים עלו לחשבון א' בשוה לכן לא סדרם כל א' בפני עצמו וז"א וכלהו הוו כחד. עוד פי' ואמר כי הנה מדבר סיני ואהל מועד הם הת"ת ומלכות וג"כ הזכיר החודש השני שהוא סוד היסוד המחברם ומיחדם הנק' חדש זיו ע"ש שנותן זיו ומאיר לסיהרא כי החדש הראשון ניסן הוא במלכות והת"ת ביסוד ממטה למעלה היחוד החדש הראשון מלכות עם חדש הג' ת"ת דשליט ביה אוריאל הנז' פ' יתרו דף ע"ח ע"א או אפשר כמו שאמר דף רמ"ח א' בפ' פנחס על ובראשי חדשיכם כי הראשון הוא יעקב והב' הוא יוסף שהוא ראש החדש השני כי חדש היא סיהרא מלכות. והנה עוד רמז כי הנה לצאתם מארץ מצרים מיותר אך רמז עוד כאן ענין מנין יציאת מצרים שהי' בחודש הראשון כדי לקבל התורה ועם היות שפי' בזה פי' אחר זהו האמתי ותו לא:

זכרנו אילין גוברין. פי' זכרנו מלשון מזכיר ר"ל שמזכיר ומורה אותם וצריכים לברכה וגם הנשים נק' בית ישראל וצריך אותם עם שאינם נמנים ומ"ש.

תרין ברכאן הוו וגומר אפשר ירמוז למ"ש אח"כ כי ב' ברכות הם א' קודם המנין וא' אחר המנין והטעם שנתן למה סליק מותנא במניינא הכוונה כי נודע דכל חשבון הוא כמו שהיא ברכה תתאה אמנם ברכה עילאה שהוא סוד חכמה עליונה אסור הוא לברכה על מנין כי הנה לרוב התעלמותה נכנית בשם נקודה חדא דלא שייך בה מניינא ואם כן המזכיר' על המנין קודם שתסתלק ואחרי שנסתלק' שורה רוח הטומאה הנק' רע עין וזה תמצא בפ' בראשית דף מ"ו ע"ב וכן פ' פנחס דף ר"ב ב' כי החושבנין במלכות וז"א וברכתא לא שריא במניינא פי' סוד ברכה עליונה חכמה עילאה לא שריא במניינא ועוד אפשר כי נודע שלא תחול הברכה רק בדבר הסמוי מן העין והוא כי נודע עין רעה היא

הקליפה ולא יכול לשלטא ההוא רע עין באצילות כי הוא סמוי מעינו ואין בו הסתכלות להם ושם באצילות הוא עיקר הברכ' נמצא כי כאשר יהיה דבר שאין בו מנין לא תחול בו עין רע כי כיון שאין העין שולט בו תחול בו הברכה וגם כי הנה האצילות אין בו מנין כי הכל אחדות שוה ואינו נכנס בענין מנין כי מנין יפול בגדר נפרדים ועולם הנפרדים הוא ממט"ט ולמטה אם כן למעלה אין תופס בו שום מספר כי לא נפרדים הם ח"ו א"כ בכל מקום שלא יתפוס בו מנין תחול בו הברכ' העליונ' כמו שהוא למעלה באצילותו:

קיח ע"א

יעשה שלום לי לעילא וכו'. הכונה כי בהקדים העשיה לחלום אם כן העשיה באה על השלום כי ממש מתקן ועושה השלום העליון הנרמז ביסוד אמנם שלום יעשה לי ר"ל כי השלום יעשה ויתקן אותי לתתא:

חדי בבי טרונייא. תרגום סרני פלשתים טורני ר"ל בבית השררה והמלכות של בבל:

א"ר אבא וכו'. אפשר דפליגי ר' אבא ור' אלעזר דר' אלעזר שרי למחדי בישראל עומדים בארץ ישראל אפילו בגלות אמנם ר' אבא אסר בכל דוכתא אלא בזמן שירושלים בחדוה שהוא בעת בניינה אז יחדי בר נש ולז"א כי ר' אלעזר לטעמיה דפסוק עבדו וגו' אייריי בין בזמן הגלות בין בזמן הבנין. אמנם החילוק הוא בין בשיושבין עליה בין בשאין יושבין עליה. אמנם האמת נראה דאין חולקין ואומר דאמר עבדו וגו' בפי' פי' האחד אפשר שנתן החילוק ההוא חזר לבאר חילוק אחר והיא סברת ר' אבא שאמרנו כי בהיותה בגלות אסורה. אמנם פי' הענין זה כי אומר ביראה ר"ל בעת שהשכינה בגלות שאז לא נק' אהבה אלא יראה בסוד המייסרת ומטלת יראה לפי שאין נוהגים כשורה והק' לו ר' יהודה כי קראה שמחה בהיותה בגלות כנראה מאומרו תצאו ותירץ ר' אלעזר כי אדרבה מלה זו מורה בפי' כי בעת יציאתה מהגלות תקרא שמחה ולא קודם עכ"ל:

גליון ברחימותא נשוק שהן אהבה הן ד' רוחין דאתחברן. כדאיתא פ' תרומה ומתעטרן קמיה ואמר פלניא וכו' יובן מדף מ"ה שורה ל"ג ע"א פ' קדושים עכ"ל:

קיח ע"ב

י' מזרח וכו' כצ"ל ומן ה' תליין דרום וצפון וההוא דבינייהו י' מזרח ה' צפון ודרום תליין ביה ו' באמצעיתא. והענין כי אחרי אומר לעיל י' מזרח הכוונה לרמוז על החכמה הנק' מזרח וה' היא אם הבנים היא בינה שם רמוזים דרום וצפון והטעם כי תרווייהו תלוין ביה וכ"כ ומן ה' תליין דרום וצפון וההוא דבינייהו שהוא ת"ת וחזר לבארו היטיב ואמר כי י' הוא מזרח הוא חכמה וה' להיות דמיניה תליין דרום וצפון אם כן שם יקרא דרום וצפון ו' הוא באמצעיתא כדמות המטה היותה בין צפון ודרום:

ה' **בתראה** מערב נמצא עתה כי כמו שלמטה ממרכבת המלאכים נמצאו ד מחנות ושכינתא באמצעיתא כן הוא שם באצילות מזרח בחכמה דרום וצפון בבינה דמיניה תליין ומערב במלכות ות"ת הרמוז בוא"ו באמצעיתא כי הוא אדם העליון דכלילן כל הד' ביה וכנזכר לעיל דהא אילנא עילאה קדישא בהו וכו וכולהו כלילן ביה באדם וכו' והוא הכן היושב בין דרום וצפון וכן תמצא למטה בענין המזבח:

קרן דרומית מזרחית. הוא דרום חסד דאתכלילת במזרח הוא חכמה. מזרחית צפונית הוא חכמה עם צפון הוא הבינה. צפונית מערבית הוא הבינה עם המלכות והמזבח באמצע והוא ת"ת וזהו אומר אחרי שפי' בא לו לקרן דרומית וכו' אמר באחרונה ורזא דא אוליפנא קב"ה יהיב מטתיה וכו' הכוונה שלא נטעה לכנות שום רוח מאלו הד' כח"ד כי ת"ת הוא היושב באמצע. אמנם הד' רוחות הם מה שאמרנו י' מזרח ה' דרום וצפון דביה תליין ה' בתראה מערב ו' באמצעיתא. ואתאחד בשמא קדישא דאיהו שירותא וכו' פי' כי הי' הוא בחכמה ועליו אמר שרותא דכלא וכו' פי' כי הי' היא החכמה הנק' ראשית וההי"א בינה ועליו אמר עילאה דכולא כנודע בהקראו אל עליון והוא"ו בת"ת ועליו נאמר קדישא דכולא כי הוא שאנו קוראים אליו קדוש ר"ל קדש ו' וההי"א בתראה מלכות שהיא כלה כלולה מכלם ועליה אמר כלא אתכליל ביה ע"כ:

גליון תרין מכאן וכו' פי' כזה # כי השנים הם מצד האורך כזה # והשנים מצד הרוחב כזה # והיא באמצעיתא עכ"ל:

קיט ע"א

כד"א ועליך יזרח ה' וגו' הראיה הוא ממה דכתיב בתריה והלכו גוים לאורך ומלכים וגומר אפים ארץ ישתחוו לך וגו':

ואי יסרב ביה ודאי נבדוק אבתריה וכו' אפשר שחוזר על השכינה שאם מסרבת במה שאינה שולחת לו נפשו:

נבדוק אבתריה דהאי גברא. דודאי כיון שלא החזירה לו נפשו הוא לסבת היותו פגום ולא רצתה שיחזור בתשובה רק שימות בלא תשובה. או חוזר לבעל הפקדון וזה יורה אומר נבדוק ואין בדיקה אחר המיתה. ופי' כך כי אם הנפקד מעכב הפקדון בידו נבדוק אבתריה כי אין עושה זה הבא מזרע ישראל הכשר רק משאר עמין אף הבא מזרע ישראל כשמפקידים אליה נשמתם ודאי שתשאר גם הנשמות בדין גמור ולא בעול חלילה. אמנם עכ"ז להיותה מצד הקדושה העצומה עושה לפנים מן השורה ומחזרת פקדון לבעליו עכ"ל:

גליון עיין ריש ואתחנן:

קיט ע"ב

ואע"ג דהאי אל אוקימנא וכו' ירצה כי הוא אמר שכל האצילות נרמז ברישא והקליפות בזנבא ועל הא אמר מה אקוב אני השרוי בקליפות אם האל הוא הקדושה והרישא לא קבה כי אין להם יכולת אלא בציווי הקדושה והקשה אם מלת אל קאי [על] השכינה הי' טוב כי אין בקליפה שום יכולת אלא בציווי הקדושה אפילו דרגא בתראה שהיא השכינה אבל הא אוקמוה אל דהכא דהאי פסוקא דאיירי בחסד א"כ נראה שאין שליטה עליהם כי אם החסד לא למטה מחסד לז"א עכ"ז מאחר דהאי מלכותא קדישא נטיל שמא דכולא כי לכן נקרא כלה אם כן גם שם זה של אל יהי' בשכינה נמצא שאפילו שכינה דרגא בתראה שולטת עליהם:

והא חזי אל שדי וכו' הביא ראיה כי הנה גם שהיסוד נק' אל שדי כנזכר בפ' ויקרא דף י"א ע"ב עכ"ז היסיד אינו אלא שדי לבד משום דמזונא וספוקא אתי מיני' לעולם שהיא בו ואיהו אמר לעולם די. אמנם אל הוא החסד ונק' כן היסוד כד משפיע במלכות ונותן טוב וחסד למטה נמצא כי אל הוא בחסד וכתיב אני אל שדי פרה ורבה וגו' כבר זכרנו כי היסוד נק' אל שדי והוא נק' מערב לשון עירוב הנז' בתיקונין:

תם פרשת במדבר

ר' אבא פתח אשרי אדם וגו' האי קרא לא רישיה סיפיה כי אומרו לא יחשוב ה' לו עון מורה שהקב"ה אינו מחשב לו עון מפני נקיותו ואח"כ אמר ואין ברוחו רמיה מורה שהוא מדבר בענין מדותיו פתח בנקיות העונות וסיים ביושר המדות:

ולאו סיפיה רישיה ואית לאסתכלא ביה. כי קשה דידיה אדידיה כדפי'. או ירצה דקשה עוד שמורה שיהי' באדם רמיה ועכ"ז לא יחשוב ה' לו עון מדמני להו בתרתי חדא לא יחשוב ויותר מזה אין ברוחו ואין זה אמת שאי אפשר שיהי' ברוחו רמיה ולא יחשוב ה' לו עון או להפך:

בשעתא דצלותא דמנחה דינא וכו'. מכי נטו צללי ערב שהוא מכי שחרן כותלי בדיני הגבור' וכל ענייני העולם הזה מתנהגין על הדין ולזה אז החולים חוליים מתחזקים. ובית המקדש נחרב בשעת המנחה ואז כחות הדין מתגברים בעולם וז"ש דינא שריא וכו' פי' פעולת הדין למטה וג"כ המלכות יונק מהגבורה וז"ש ויצחק תקן צלותא דמנחה וגם כן ממש הגבורה שולטת וז"ש וגבורה שלטא בעלמא ואומר עילאה לרמוז על התעוררות הדין ממקומו עד דאתי דאתער ליליא מלכות גבורה תתאה מתעוררת לבדה בדיניה וכוחותיה בגין לקבלא לה וכו'. פי' מה שמתעוררת הגבורה בשעת המנחה היא נגד המלכות ומלכות שלטה לבדה עד חצות שהיא פוגעת בשמאל בסוד החיבוק כדמפרש

ואזיל כי כל התעוררות הגבורה אינו אלא לסוד החיבוק אמנם מזמנא דשארי צלותא דמנח' אתפרש שמאלא מהחסד שהי' מיוחד עמה בבוקר בסוד שמאלו תחת לראשי:
ואתער ליליא. לבתר מצד הדין:
בתר דאתער כל אינון נטורי תרעין שהם ראשי גייסות בין הקדש והטמא שהם שומרי פתחי ההיכלות שבין הקודש לחיצונים ותחת ממשלתם כמה מהחיצונים:
טעמא דמותא. שינה א' מס' במיתה:
אתער שמאלא כמלקדמין. כמו שנתעורר בחצות היום מתעורר בחצות לילה וורדא מלכות שהיא עד עתה בין הקוצים שרי [בכ"י שהם] הקליפות:
סלקא ריחין קישוטין מנשמות שבגן עדן:
והיא משבחת. לעורר הזיוג העליון בין אבא ואימא עילאין:

דף קכא:
ושמאלא מקבל לה בסוד שמאלו תחת לראשי ועד עתה היתה בסוד הדין החזק ועתה מצד הדין הרפה הקשור בחסד המעורר החבוק ואהבת הזיוג:
כרוזא קארי. היינו גבריאל המלאך בסוד קריאת הגבר שפירש בזוהר:
מאן דאתער לזווגא וכו'. פי' מי שקם בחצות הלילה כדי שיהיה מזומן עד אור הבוקר שהימין מעורר להשלים החיבוק בסוד וימינו תחבקני:
דמיכין וטעמין טעמא דמותא. מפני שיש שינה שאינה בכלל מיתה כגון פחות משיתין נשמי כדפי' פ' ויחי לזה אמר דמיכין שינה שיש בה טעמא דמותא דהייני משתין נשמי ולמעלה:
ונשמתא סלקא לעילא. מפני שיש נשמה שאינה עולה כי מי ומי העולות כי רובם מתעבות [נ' שצ"ל מתעכבות] בין אינון חבילי טהירין כדפי' בזוהר פ' ויהי מקץ:
קיימא באתר דקיימא. לקמן מפרש קמיה מלכא. אבל קשה שהרי כל השערים ננעלים ואם כן האיך יש מקום לנשמה לעלות למעלה ועוד קשה מה הכוונה בהעלם זה כיון שסופו לגלות לקמיה כדאמר קמיה מלכא ועוד אין זה ענין גדול כ"כ להעלימו. וי"ל כי כל השערים שאמרנו שהם ננעלים כדפי' בזוהר הכוונה נעילה שלא יכנסו טמאים להיכלות שלא יהנו מאור קדושת ההיכלות עתה שהן שולטים ומתפשטים בעולמות אמנם הרוחניים הדקים בנשמות אדרבה אין להם סגירה כי הם מסתלקים ושומרי הפתחים אינם עומדים בפניהם. וקרוב לזה פירשו בזוהר מדרש רות אמנם להיות העליה עתה אל הנשמה מקום גבוה אל היכל ידוע לא רצה להאריך בפירוש הענין ואמר קיימא באתר דקיימא והן אמת שהיא קמיה מלכא קדישא שהוא הדיין הוא בעל דין. אמנם

היכל שבו (עדיין) [ענין] זה לא האריך בביאורו ועל אותו המציאות אמר קיימא באתר דקיימא:

מ"ט בגין וכו' פי' וכי כל היום עיני ה' משוטטים בכל הארץ עדים על מעשה האדם ומה צורך הכתיבה הזאת עתה בלילה ע"י הנשמה לזה אמר בגין דנשמתא סלקא לעילא ואסהידת על עובדוי והודאת בעל דין כמאה עדים דמי:

וקיימא באתר דקיימא שאינה נכנסת לפני מלך מלכי המלכים שאין המלאכים נכנסים שם או השמחים עד בוא הנשמה שהיא עולה ודבריה כרוכים אחריה:

אתרשים ההוא מלה וההוא חובא. אפשר דהיינו רושם שנרשם ברוח והרוח רושם ממש בגוף בסוד חכמת השרטוט ועד שמצטייר בנשמה מלמעלה בלילה אינו מצטייר בגוף לבד שהרוח הוא הרושם בגוף כדפי' בזוהר פ' יתרו ולפי' אמר שהנשמה עולה וההוא עין או פגם מתדבקת עמה והיא חוזרת למטה וכדין אתרשים ההוא מלה וכו':

אימתי בזמן שאין וכו'. פי' שאין הנשמה מרמה אותו ומעיד עליו ומגלה מסתורין שנו והיינו שאינו חוטא כדי שלא ליתן מקום לנשמה ליכנס ע"י אותו הדיבור הרע כי הנשמה העניה עולה ואותן הדיבורים הפגומים נאחזים בה והיא עולה פגומה:

כד"א ויאמר שאול אל הקני. מסופיה דקרא מוכח דכתיב ואתה עשית חסד וכו' והיינו יתרו שיצא אל המדבר ונתגייר וכדפי' רז"ל:

והא אוקמוה וכתיב ואת הקני. ואח"כ פירשו שנק' קני על שם האומה הקודמת לו כגון אוריה החתי וכיוצא רבים:

ואתמר דרך אחרת דהיינו מלשון קן דעבד קינא וכו' ויצדק הפי' הזה במלת קני כי ממלת נפרד אי אפשר אלא לפרשו ע"ד הפי' הראשון דהיינו **אתפרש** מההוא עמא דהוה בקדמיתא ואתדבק ביה בקב"ה א"כ לפי זה ראוי שנפרש קני כפי' נפרד מקין והיינו דמהדר נפרד מקין. זכאה בר נש וכו' וכדמסיק לקמיה ואי גרסינן ואי תימא דעבד קינא במדברא וכו' ניחא שפיר דקאמר הכי ואי תימא שיהי' פי' קיני דעבד קינא וכו' אי אפשר כי נפרד מקין גזרתו (הפר) [הפך] עבד קינא ועל כרחך הכוונה אתפרש מההוא עמא א"כ לדרך זה נפרש הקיני כדאמרן:

דף קכב.

דזכי ביה באורייתא למיזל וכו' כי לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה והתלמוד כלי אל המעש':

משיך עליה רוחא וכו' כדפי' בזוהר זכי בר נש יהבין לי' נפש זכי יתיר יהבין ליה רוח וכו':

וכד בר נש סטי אורחוי פילו אם יעסוק בתורה כ"ש שרוח הטומא' נוחה הימנו ועל כיוצא בזה פי' בתיקונים על נבל כי ישבע לחם:

רוחא אחרא וכו' בענין זה נראה שהכוונ' על רוח הטומאה מהקליפות המתגבר עליו. אמנם קבלתי בענין זה כי האדם ההולך בדרך ישר וטוב מתעבר בו א' מן הכשרים הקדומים הבאים להשלים עצמן בקבלת מצות בסוד העיבור ואדם הא' באברהם יצחק ויעקב יוכיח ולפעמים שנים על דרך העיבור הכל לפי השעה ושלמות מעשיו והם מעוררים אותו בלי ספק בתורתו וברצון המעשה ועובדא דההוא יניקא בריה דרב המנונא סבא יוכיח דקאמר ר"ש עליו כי מאביו היה גרמת הענין ההוא ואין ספק שיש מעלה גדולה אל הנושא כנישא ההוא שזוכה ומזכה וכאשר האדם לא ייטיב מרכיבין לו מאותם נשמות הרשעים בסוד העיבור והם על הרוב באים לסבול עמו ביסורין ועל הרוב מטין אותו לשמאל ואז יכבד על האדם עבודת קונו והיינו שפעמים ימצא האדם בעצמו שנה יכבד עליו עבודת השם ושנה יקל הכל לפי הענין ומצוה גוררת מצוה או להפך:

נוקבא דתהומא רבא. מקום יש למעלה הנק' ארקא שהוא בעולם העליון כנגד גיהנם בעולם התחתון ופתח ארקא נקרא נוקבא דתהומא רבא ובארקא מעמד הקליפות ויוצאין ומתפשטין בכל העולמות מדרך הנקב ההוא:

מאי משמע כלומר מאי נפקא לן מיניה:

קיים עלמין וכו' דהיינו קודם קיני שהיה מחריב העולם ואחר נפרד מקין ונעשה חותן משה שקיים העולמות:

ועשיתם אותם כתיב. אחר שאמר וזכרתם את כל מצות וגו' דהיינו התעוררות מציאותם בספירות אמר ועשיתם אותם כי המעורר אותה ומשמיעה מעלה עליו הכתוב כאלו קיים ועשה ממש אותה למעלה והיינו אומרו קיים עלמין עלמא דלעילא וכו':

פגים לעילא בעולם הרוחני:

פגים לתתא בעולם הגשמי בשתי בחינות בחינת עצמו לבד ובחינת כולם וז"ש פגים לגרמיה פגים לכל עלמין בסוד כל ישראל ערבין זה לזה:

בעא לנקבא וכו' נוקב צדי הספינה וטובע כל הספינה:

וע"ד איש או אשה וגו' לפי הנראה כי כוונת הכתוב מכל חטאת האדם שהם באדם שפוגמים לכל העולם והיא פוגם לעצמי דכתיב ואשמה הנפש לעצמו הפגם יותר חמור ולהכי נקט ליה בתראה:

עד דקיים קב"ה עלמא כמלקדמין בסוד התחיה ועולם חדש כדכתיב כי כאשר השמים החדשים וגו' **ההוא** דגרים פגימא סמא"ל שהוא גרם הנל. ואית דגרסי ההוא פגימא

וקרא הכי דייק דכתיב בלע המות ולא קאמר בלע מלאך המות והיינו בסוד חזיר שעתיד הקב"ה להחזיר:

מאן דייניק וכו' הוא שם בן ד' מדת רחמים יונק מהחסד אל הימין רב חסד מטה כלפי חסד אמנם עתה הם מועלים בו שהוא מטה אל השמאל ואל הדין בפגם ועוד גרים פגימו שפגם ממש המדה הז' והיינו מעל בה' ואפשר דלהכי קאמר למעול מעל:

ומה על דא כך פי' על נזקי בור שאין הבור הולך ומזיק אלא אדרבא השור בא ומפיל עצמו בו וכן קרקע עולם הזיקתו ולא הוא בעצמו:

מאן דגרים לאבאשא וכו' שהוא עצמו מזיק ועוד הולך ומזיק לרבים ולגופם ממש לכ"ש. אע"ג דאבאיש עלמא אמאי אית ליה תשובה כלומר אמאי אע"ג דאבאיש עלמא אית ליה תשובה כיון שלא [לו] לבדו הפגם והנזק:

הוא עביד לה ממש כאלו עושה מדת התשובה:

מאן דפגים לעילא וכו' כי העון גורם סילוק השפע והאור ממדה ידועה כפי ענין הפגם וכפי התלות העבירה ההוא כן ענין הפגם ובשובו לפני קונו בתשובה על העון ההוא חוזר האור והשפע ומאיר המקום החשוך ההוא ובזה כל בחי' שפגם חוזר ומתתקן וז"ש מה דפגים לעילא בספי' מתקן לתתא במעשה התשובה כענין העון שחוטא למטה ופוגם לעילא:

אתקין לעילא אתקין לתתא ושתי חלוקות אלו הם לגרמיה לעילא ותתא ולכל עלמא לעילא ותתא:

בצר לך מכאן דתשובה וכו' תימא דאדרבא קרא ומצאוך קאמר דמשמע דבתר דישתלם דינא קאמר וי"ל דלא קאמר דמקרא נפקא תלתא אלא חדא ממילא נפקא דהיינו תשובה שהיא קורעת גזר דין קודם שיתחיל אבל השנית שהיא שכאשר התחיל הדין שאי אפשר לעכבו עד דישתלים נפיק מקרא דכתיב ושבת עד ה' אלהיך ועל שתים אלו קאי אומרו מכאן וכו'. ועל כל זה דחיקא לי האי פירושא טובא לכך אפשר לפרש דכולהו תלת נפקי ליה מקרא וחדא נפקא ליה מאומרו בצר ומצאוך ירצה בהיות התשובה בצר לך אין לך תקנה לסלק הדין אם לא בחוזק גדול לכך בצר לך בהכרח ומצאוך וז"ש בצר לך מכאן דתשוב' מעליא כיון שהצריך הכתוב לומר שמפני שהתחיל הדין דהיינו בצר לך בהכרח ישתלים דינא דהיינו ומצאוך משמע דקודם שיתחיל הדין דהיינו קודם זמן בצר לך אפשר שלא ימצאוך בתשובה והיינו חדא תרתי ממשמעות הכתוב בעצמו בצר לך שכבר התחיל הדין אין לך תקנה אלא ימצאוך עד דישתלים דינא:

דף קכב:

ושבת עד ה' אלהיך דלא תימא כיון דדינא אתעביד אין צורך בתשובה לאו הכי אלא יש צורך בתשובה דהיינו בתר דישתלם דינא דעביד תשובה:

אתקין עלמין וכו' ומתקן כנגד מה שפגם:

משמע דכתיב אין הכוונה להכרח מציאות התשובה בתר דאשתלים דינא דקרא כפשטיה איהו ומאי משמע דכתיב דקאמר אלא אתקין עלמין וכו' כלהו דקא אתי לאוכוחי מקרא דכתיב ומצאוך כל הדברים האלה שהם כל דינא באחרית הימים כדמפרש לקמיה:

באחרית הימים מאי איכא הכא אלא לאכללא וכו' דהיינו שכינה עמהם בגלות ובפגם מצד העונות וכתיב ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו וגו' משמע שהתשובה מתקנת לכולהו עלמין כדמפרש באחרית הימים מאי איכא הכא. פי' בשלמא ומצאוך כל הדברים האלה הוא הדין הנפעל בסבת העונות אמנם אומרו באחרית הימים מאי איכא הכא מאי ענין דין ניתוכף בהאי או מה ענין מתייחס אל הקודם יש בזה:

דאיהי בגלותא לשומרם בענין גלות מצרים וגלות בבל:

ואשתכחת בעאקו שהפגם המגיע לישראל מגיע לה כי כמו שהאויבים מכניעים אותנו כן למעלה הקליפות פורצים גדרותיה והיינו בגלות זה המר:

ולא שבקת לן שמא תאמר בשלמא בזמן שהיתה גולה לשמור את ישראל ניחא שתהיה עומדת עמהם לאהבתם כיון שאין לה מזה נזק והפסד אמנם השתא דאמרת דאשתכחת בעקתא דילהון שהיא מצרת עמנו בצרותינו אם כן תעזוב אותנו ותסתלק לזה אמר שאינו כן אלא ולא שבקית לון לעלמין בין בזמן שהיא הולכת לשמור לבד בין בזמן שהיא ממש גולה כגון גלותינו זה:

ובגין כך כיון שהשכינה נפגמת ע"י אותו הדין והיא נתקנת להתייחס כדכתיב ע"י התשובה:

לאוטבא להון בעלמא דא. להיטיב להם אחר דעתם זה ע"י השפע המתחדש בתשובה:

ובעלמא דאתי שאין יסורין ממרקין אם לא ע"י תשובה וכל יסורין שאין עמהם תשובה הם רעים יותר מחטא בלא יסורין כדכתיב הכתי אותם ולא חלו וגו' וכן עלמה תוכו עוד. ה' אלהיך שהיא תשובה:

ואי תימא תשובה עילאה בכל אתר לא שכיח כלומר בינה היא תשובה מפני שהיא מסתלקת מעל הבנים ואח"כ חוזרת ושבה עליהם והיינו תשובה וענין זה לא שכיח בכל אתר מפני שהיא מסתלקת בשעת הדין ולזה יצדק עליה שם תשובה אמנם מלכות היא עם ישראל בשעת הדין ובצרתם אם כן איך יצדק בה שם תשובה ותירץ:

כד אהדר רחמי לקבלאה שבשעת הדין והצרה אין לה זה ועוד תבת על כל אוכלסין וכו' פי קודם לא היתה משפעת אלא לכחות הדין והחיצונים מחמת הפגם. או ירצה כי בזוהר פ' ויקרא דף פירש כי יש תשובה סתם ותשובה שלמה. והשתא כי כנסת ישראל אתקריאת תשובה ואי תימא אמת שתקרא המלכות על צד השאלה תשובה אמנם תשובה עילאה בבינה שהיא נק' תשובה לא יצדק לזה אמר שגם ענין זה יצדק בה והם שני בחי' שבה הא' כדמפרש ואזיל אלא דא פי' מלכות איקרי תשובה לבד כד אהדר רחמי לקבלה והיא תבת וכו' ונקרא תשובה מעליא:

כד אתמסר נפשא דהיינו שמת מתוך תשיבתו שאותה נשמה נעשין בה מיין נוקבין לגרום הייחוד הגמור והזווג שהיא מעלה נבחרת ממעלת אהדר רחמי לקבלה שאמר למעלה ומדקדק על סוד אליך ה' נפשי אשא וז"ש כד אתמסרת נפשאי לקבלא וקבלת התשובה דהיינו ונטיל לה לגביה וגו' כענין ויעתר לו ה' והיינו תשובת ר' אלעזר בן דורדייא:

כדין אתתקן פי' בתשובה שלימה כזו יש תקון שלם ממש כ"כ בחינות לעילא ותתא לשתי בחינות לו ולכל העולם:

קלקולא דכמה אחרנין היינו יש נספה בלא משפט שמעורר הדין ופוגם גם ברשעים אחרים שהיו צדיקים בדינם לפי שעה ועל אלו וכיוצא בהם נאמר אינו מבחין בין צדיק לרשע פי' צדיק בדינו ורשע במעשיו ולפי שעה יצא צדיק מפני מליץ מלאך א' מני אלף ובעידן ריתחא אינו מועיל:

ת"ח יונה הרי יונה צדיק גמור וחייב בדינו באותה שעה ובעלי הספינה רשעים גמורים וצדיקים בדינם באותה שעה והיו כלם מתים כשהיה מדת הדין פוגעת בו:

כד אהדר למריה זה להוכיח מה שאמר לעיל בצר לך ומצאוך שיש לו תועלת בתר דאתעביד דינא שהרי דנו לו והיא אהדר למאריה וכו':

דף קכד.

פ' סוטה כתיב איש איש וכו' מאי האי לגביה האי פ' סוטה עם פ' מעילה. כמה דכתיב למעול מעל בה'. מעילת הבעל כמעילת גבוה:

ר' אלעזר אמר פליג את"ק בפי' מעלה מעל כדמסיק דאלו לת"ק מעילת בועל כמעילת גבוה ולר' אלעזר ממש מעילת גבוה דאיהו איש מתגבר ביצרו:

וקיים קרא וכו' שלא נזקק לחטא אשת איש או שאר עריות:

איש בעלמא מתגבר ביצרו:

איש לגבי אתתיה מתנהג באישות עמה כראוי:

חד לעילא פוגם בנשמתא:
חר לתתא פוגם בגופא והיינו כנשמתא בכנסת ישראל כגופ' לבעל' שנשמט' ממנו ונאסרת עליו ונפרדו בשר מבשר למעלה בסוד הנשמות ולמטה בסוד הגוף:
ובגין כך והביא האיש וגו' כדמסיק לקמיה מפני שפגם בשכינת' ומילי דשכינתא בשושבינא תלי או ירצה בגיני כך מפני היות חטאת זאת בענין זה לכך תקנה לה תורה או ענשה מיד אי תטהר לבעלה ולא היה עניינה כשאר עבירות שכאשר הם בסתר הקב"ה נפרע מהן:
אמאי אל הכהן ולא ללוי או לע' סנהדרין וכיוצא:
שושבינא איהו דמטרוניתא ביסוד מצד החסד והיינו יסוד שושבין לייחד מלכות עם ת"ת:
הכא אית לאסתכלא כי עם היות שיהיה דבר מתייחס ענייני האשה לכהן עם כל זה מה שיהיה דין ראוי שיתרחק הוא ממנו ויכנס אחר תחתיו ושחיטה כדמפרש ואזיל מוכיח שהוא דבר מתייחס לכהן לעבוד עבודה ועכ"ז אסיר ליה מפני שהוא דין.
דכהנא אסיר ליה ענין זה זר מאוד שלא נאסר לכהן לשחוט ומשנה שלמה היא במסכת פרה שהכהן שוחט ומקבל ואם נאמר זר שוחט ואלעזר רואה היינו שלא לעיכובא שהשחיטה כשרה בזרים אמנם לכתחלה ע"י הכהן וכן בשאר הזבחים כדתנן במס' זבחים פרק כל הפסולים ואפשר לפרש דהכי קאמר משום דכהנא אסיר ליה בדינא נתן מקום לזר שישחוט ולא היה ענין השחיטה דוקא בכהן כמו שהיא מקבלה ואילך אבל דין השחיטה מותר בכהן עם היותו דין שאינו מן הראוי שיהיה הכהן ממתין לישראל טהור שיבא לשחוט אבל שאר ענייני הדין שהם דין ולא רחמים שאינו ממכשירי עבודה למה יהיה מותר:
אתר דאחיד ביה חסד שהוא הפך הדין:
מתברכאן בכנסת ישראל דקדק שלא אמר מכנסת ישראל אלא בכנסת כאשר השכינה מתברכת מהזכר העליון הם מתברכות עמה מפני נשמתן שהם בתוכה בענין שברכתן וברכת השכינה א' ולפי' שלומם ושלום השכינה א' ובשלומו תהיה לה שלום וראיה אל היותם מתברכות בכנסת ישראל כדפי' הוא משבע הברכות שהם ז' ספי' כדרך המלכות שהיא כלולה מז' ספירות עליונות ומתברכת מהם:
לתקנא מילי דמטרוניתא כשדברי' צריכי' חיזוק מפני קלקול הדין או הפגם:
ולעיינא בכל מה דאצטריכא כשהיא צריכה שפע או קישוטין להתקשט לגבי בעלה:
ולא לאחרא כלומר ולא לאיש אחר שאין ענין זה הגון אלא לכהן:

אסגי שלמה בה. עם בעלה:

דף קכד:

שאיל לה הזהרי שאם אין את טהורה אבדי כתובותיך וצאי ואל תשתי:

באורח מישור יהו"ה למפרע הוה"י:

אתוון טריסן בטיהרין פי' שהאותיות מתלבשת באורות אחרים שהם אותיות אדנ"י דהיינו ינא"ד זה לבוש לשם ישר וזה לבוש לשם הפוך והם מתלבשות בי' בתוך א' דהיינו רחמי ברחמי וכן ד' בתוך ה' דהיינו דינא בדינא וכן ו' בתוך נ' דהיינו רחמי בדינא שהוא"ו רחמים והנ' דין סוכת דוד הנופלת:

דינא ברחמי ה' בתוך י' דהיינו ד' אותיות השם י' רחמים ה' דין ו' רחמים ה' דין ואותיות אדנ"י א' רחמים ד' דין דלה ועניה נ' דין ודאי כדפירש י' רחמים ואם כן היו אותיות דין קצתם בקצתם וכן רחמים קצתם בקצתם ולפעמים דין ברחמים ורחמים בדין והיינו ד' שמות כזה יאהדונה"י היונהדי"א וחד זמנא דקאמר היינו יתן ה' אותך לאלה וזה היה כותב ביושר לבתר למפרע היינו בתת ה' את ירכך נופלת וזה היה כותב למפרע ואפשר דעל זה קאמר דינא בדינא רחמי ברחמי פי' מקום הדין שהוא בתת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך צבה היה כותב שם הדין ומקום הרחמים דהיינו יתן ה' א תך לאלה שאינו מקום הדין החזק כזה היה כותב ביושר אמנם היה אומר יתן ה' אותך דמשמע שהדין לא היה ממש בשם אלא יתן יעשה ענין זה עתה שיתהפך הדין וז"ש רחמי בדינא ששם הרחמים יפעל הדין ואם היתה נקיה גם שם הדין שהוא בתת ה' דמשמע דממילא השם פועל הדין מתערב ברחמים לפעול והענין כדמפרש ואזיל שהדין מסתלק ומניח הרחמים לפעול והיינו סיועו או שמסתלק הרחמים דמכח הדין לפעול והיינו סיועו שמסייע הדין אל הרחמים והרחמים אל הדין והיינו דקאמר רחמי אשתקעי ודינין סלקין או רחמי סלקין ודינין אשתארי ופי' זה ניחא לי יתיר. ואפשר לפרשו על צד הקל יותר על דרך הנזכר כי הכוונה לתת טעם למה שתי שמות הא' ישר והא' הפוך ואמר דינא בדינא ורחמי ברחמי פי' שם הדין שיפעול דין אם טמאה היא ורחמים הוא שם ישר שיפעול ברחמים אם טהורה היא ושמא תאמר שיש פירוד בין הדין והרחמים לאו הכי אלא רחמי פועל בדינא ודינא פועל ברחמי והא כיצד כדמפרש ואזיל שכאשר ירצה לפעול הדין יסתלק הרחמים ונותן לו מקום לפעול וכן כאשר ירצה לפעול הרחמים יסתלק הדין ונותן לו מקום לפעול והיינו הסכמת הדין והרחמים יחד:

אמאי כתיב הכא שם שם וגו'. הכוונ' שאין לו קשר עם הקודם וגם עם הבא אחריו יהי' ראוי שאם הדבר כפשוטו שדינים ושבת במרה אפקיד והיינו דקאמר שם שם לו וגי'

שיהי' פרשה לעצמה אלא ודאי על נסיון קמיה קא מהדר שהקב"ה צרפם שם כדמפרש ואזיל וז"ש רזא דמלה הוא הכא על מיא הוה:

בגין דמצראי וכו'. תימא וכי מצרים יודעים ענין הנסיון ואף יודעים ה' הם יאמינו בו אמנם הכוונ' על תביעת הקליפות שהיו אומרים אין ישראל ראוים שתשר' שכינ' ביניהם שמא הם בני זנונים וז"ש הקב"ה למשה הא כמה חבילין קיימין גביכון שהם שוטני הדין:

כתוב שמא קדישא. היינו ויורהו ה' עץ כי שם בן ד' (בריבוע) עולה מקום דהיינו קמ"ו הסר משם עצם השם שהם כ"ו ישארו ק"ס דהיינו מנין ע"ץ וכן ד' אותיות הם בשם וגובהם עשרה דהיינו השם במילואו והיינו רשות היחיד שרחבו ד' דהיינו מצד הבינ' שהיא נק' רחובות הנהר וגובהו מצד החכמה עשרה שהוא הגוב' ודאי ומצד החכמ' מתפשט השם לעשר ובתשבורת ד' טפחים מרובעים הם ד' פעמים ד' הם י"ו וגובהם עשר' הם עשר' פעמים י"ו דהיינו ק"ס טפחים היינו עץ ודאי ועל השם הזה אמר ויורהו ה' עץ:

ורמי למיא מחוק אותו בענין הסוטה:

ויבדקון וכו'. תימה מה ענין בדיק' זו אם לייחסם שלא היו מזרע מצרים אם כן הבנים שלא חטאו אלא שהי' כמשל פנוי הבא על בת ישראל שהולד בעצמו פגום. אמנם הוא אינו חייב מיתה כדי שיבדק בסוט' במה הי' ניכר וכיוצא בזה הבנות. ועוד אם לא קדמה להם קינוי וסתיר' למה ימותו ע"י המים וכבר הי' אפשר לזה לתרץ שמי שחטא אף אם לא קינא לה בעלה תמות כיון שחטאה. אמנם קשה בדיק' לאנשים למה שהרי אין בדיקת מי סוטה אלא לנשים וגם לזאת לעצמה נוכל לתרץ כי אין מים בודקים בנשים אם לא יהיו האנשים נקיים מעון לכך נבדקו הם כדי שיבדקו הנה האמנם היותר מסתבר בזה כי הי' ענין בדיקה זו לא ממש שימותו אמנם יתגלו בהם סימנים ידועים כדי שיוכר בהם אם כשרים ואם לאו ואחר שיבדקו הבנים ואמותם ואביהם והכל נתייחסו כלם הבנים שהם כשרים והאבות שלא חטאו וגם כן אמותם ובדיקה זו אינה ממש כבדיקת הסוטה בכל תנאיה כי בדיק' זו אל הבנים בעצמם להכיר אם מישראל הם וע"י זה נודע בן שלומית בת דברי שאמו ובנה נודעו וניכרו בסימנים ידועים ולא שתהי' הבדיק' ממש להמית:

וכלהו נפקו גוברין וכו' דהיינו שיהיו פרושים מן העריות כענין שבטי יה עדות לישראל ולא נפסלו כנז' וכשראו ענין זה המקטרגים לא קטרגו עוד על ישראל כלל ולא הוצרך בדיקה זו אלא כדי שעולתה תקפץ פיה:

דף קכה.

ועל דא על מיא שם שם וכו' פי' על ענין המים אהדר קרא דשם שם וכו' דהיינו חק שהוא בלי טעם עושה משפט ודין על החייב ושם ניסהו בדקם כסוטות:

אוף הכא וכו' כענין שהיה שם ע"י שמא קדישא ומים אף כאן שמא קדישא ומים א"כ מכאן ראיה שהנסיון היה במים ובשם ועלייהו אהדר ושם נסהו ואפשר דמפרש חק ומשפט מים ושם שם ודאי שהוא משפט דהיינו ת"ת חק הוא מים דהכי כתיב בחוקו חג על פני מים וכיוצא רבים והיינו דקאמר וע"ד על מיין וכו':

מאי העפר כלומר מה טעם לעפר זה ותירץ הכל היה וכו' וכדי שתשוב לעפרה אם אינה כראוי:

מארי דדינא קשיא והיו נותנים שם כדי שיפרעו ממנה אם אינה טהורה. ימא קדישא מלכות:

בשעתא דאשתכחת בדינא קשיא היינו בעת שהחיצונים תובעים דין על ישראל בסבת העון והפגם ומושכים לה דין והיא פועלת אותו ע"י והם יונקים ממנה או מימי הים הם מרים ודאי:

האי ימא דלתתא ממש ים המלח ים הגדול שהוא נגד הים העליון והם מרים כרמז המלכות שעיקרה דין כדמפרש ואזיל:

כמה נהרין מתוקין הם הספי' העליונות מדות של רחמים:

דאחיד בה מותנא הקליפות קץ כל בשר:

ואע"ג דאינון מרירין. פי' שמדת המלכות דין ובעלי הדין אחוזים בה עכ"ז לפעמים ימשכו ממנה משך נהרות שפע מתוק וטוב וז"ש כד מתפשטן מתיקין ומשום דקשיא לי' איך אפשר שהם מרים ובהתפשטם הם מתוקים וספר שהם ג' בחי' בה הא' לזמנין ימא דמיא מרירן דהיינו בהיות המלכות פועל הדין מצד הגבור' שזה מדת עצמה גבורה תתאה דאתי מגבור' עילא' הב' בהיות השפע נשפע למלכות מלמעל' אבל היא לסבות ידועות אינה משפעת אותם למטה מפני רוע התחתונים וזה יקרא ימא דקפא מצד הגבור' מימי' נקרשים כשלג מצד קרירות הצפון ואפילו מימי הדרום שואבות אמנם באותו השלג והקרירות ואינה משפעת אותם למטה והיינו דקאמר ימא דקפא ובלע כל אינון אחרנין מים שבה נקפין מקרירות הצפון ובלע כל שאר מימי הדרום והנה אין בחינה זו דין כל כך כקודמת שהקודמת היא מהדין והוא המשכת הדין ופעולתו למטה. אמנם בחי' זו היא שאינה משפעת דין ולא רחמים. הג' היא יפה מכולם דהיינו שהיא משפעת רחמים למטה להנהגת העולם בתיקונה והיינו דשראן מיין ע"י מי הדרום המתיק השלג ואחיד

המים למטה וז"ש לזמנין דישארון מיא ונגדין מההוא ימא והיינו שפע הראוי להנהגת העולם לכל מלאך ומלאך כפי פקודתו וז"ש:

כל מה דנגיד לתתא. ועתה לא ירחק שיהי' הים מטבעו מים מרים ומושכת למטה מים מתוקים כדפי' לעיל וז"ש כמה גוונין קיימא האי ימא ויש להבחי' רביעית קשה מכל הבחינות הנזכרות וז"ש המים המארירים בשעתא דאתי האי חויא וכו' וכבר הזכרתי להמעיין בכמה מקומות שלא יחשוב דברים אלו כפשוטן כי ח"ו שיעלה המקטרג הגדול למעלה ממדור שלישי מחוץ להיכל שלישי כדכתיב סביב רשעים יתהלכון ואמנם יעלה שם להליץ קטיגוריא על ישראל בסבת העונות כי מקומו האמיתי במדור ראשון חוץ להיכל ראשון. אמנם יקרא אטיל זוהמא עליית צעקתו פנימה להיכלות ומשם אל מדת הדין הגדול שהוא הגבור' ושם מתעורר הדין ונשפע למלכות להשפיע להחיצונים להשליטם בעולם הזה להמית ולדון וזה יקרא מים המארירים מפני שהוא שפע הראוי לקליפות והיינו דקאמר קרא המים המרים המארירים תחל' הם מרים מצד הדין ואח"כ מארירים מצד המארה שהם הקליפות:

דף קכה:

באתרייהו קיימי. במלכות: ביה אתדנו מים המרים המארוים כדפי וא"ת והרי האנשים גם הם נידונם ע"י דהא כתיב והוא ישפוט תבל בצדק וי"ל עוד שהרי פי' לעיל בפסוק ויורהו ה' עץ וישלך אל המים שנבדקו אנשים ונשים יחד והרי בדיקה שוה לכולם. וי"ל כי זכרים בבחי' המדות הזכרים שבה והנקבות בבחי' עצמה והיינו מים מרים מצד הזכרים מצד הגבורה העליונה שבה וז"ש ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם ואלו המארירים לא כתיב כי מארירים הם נקבה בסוד זוהמא שהטיל נחש על חוה צד נקבות שבה כדפי' לעיל וא"ת והרי במרה זכרים ונקבות נפקדו אם כן למה לא נזכרו מארירים וי"ל דמרה נקבה מרים זכרים:

ר' חזקיה פתח אשתך כגפן פוריה וגומר אלא מדידיה מאילן אחר אין לה הרכבה אלא דוקא ממינו מה שאין כן שאר אילנות שמקבלים הרכבה ממינים רבים: כתורא דא מפני שמשל זה הגפן רעוע שהרי היא מקבלת מגפן אחרת ונמצא לפי זה כי מין אחר שהוא גוי או כותי וכיוצא אינה מקבלת אבל ישראל אחר תקבל לזה הביא משל התור שאינה מקבלת תור אחר כמותו אלא בת זוגו לבד. וא"ת קרא אמאי נקט גפן לזה אמר וע"ד כגפן פוריה בירכתי ביתך פי' על דמיון זה כמשל התור הביא משל הגפן כי כענין הגפן שאינה מקבלת מין זר כן האשה כולם זרים לה חוץ מן בעלה ולכך כפל בירכתי ביתיך גפן לאו דוקא ועוד לתועלת פוריה וענפה דקאמר דלא שייך בתור: ענפים לכל סטרא.

בנים הגונים עוסקים בתורה שהם בשש קצוות ובנות. ואן פי' והיכן תהיה עמידתה. דלא תיתי לשקרא כי ע"י שהיא יצאנית הוא שלומית לכל אדם דברנית והרבה שחוק עישה: לשקרא בברית עילאה. יסוד כדמפרש ואזיל: והיא אתקשרת שהיא במלכות נקבה ומלכות קשורה ביסוד:

בירכתי ביתיך כי הבית מלכות ירכתי בית נצח והוד דתמן ברית ובהיותה בירכתי הבית אינה פוגמת המדה הזאת כדפי' ומה שהוסיף בענין שלמה אמר היה לבאר מלת ירכתי ביתיך כדפרישית:

תינבא טרוף דעת וכמוהו רבים בתלמוד **מאינון** צניעותא דביתא שאין ענין מהצניעות שצריכה האשה לעשות בשוק אלא מאותו הצניעות שצריכה לשמור אפילו בתוך ביתה:

לאתתקנא ביה להתקשט בו ליופי:

מסכנותא לביתא לפי מה שפירשו רז"ל כי שר העוני נבל שמיה אפשר שזה נבלות ושם נאחז נבול או מטעם שמחזיק הקליפות כדמפרש ר' יהודה לקמן והם מארת ה' בבית רשע ונופל בעניות וכאשר נדקדק לשון מסכנותא בביתא נפרש דהיינו שגורם סלוק השפע בבית העליון שהוא מלכות ומשם נמשך אל הבית התחתין שהוא ביתה ממש והיינו בגילוי השער שנאחזים בשערות העליונות החיצונים כאשר יתבאר בדברי ר' יהודה:

וגרים לבנהא דלא יתחשבון מדה כנגד מדה היא מזלזלת בשערות לבעלה וגם בניה יזלזלו ואין טעם זה מספיק ואפשר שהשערות גלויים גורם פגם ברישא דמטרוניתא אם כן לא יהיו בניה ראשי הדור:

וגרים מלה אחרא וכו'. רוח הטומאה שעושה שם משכנה בבית:

מאן גרים דא וכו' פי' אין ענין זה מפני שמתקשטת לפני בני אדם כי זו חולה רעה הרבה אלא מאן גרים דא שהוא שערא דאתחזי מרישא לבר אם כן אם יהיה בביתה מפני עון הגילוי לבד ומכ"ש בשוקא דאיכא תרתי גילוי השיער ומחטיאה בני אדם וכ"ש חציפותא אחרא כגון שוק מגולה רגל מגולה מגביה קולה בניגון ושאר עריות שבאשה:

דף קכו.

גרים לשערא אחרא הם כחות ידועים למעלה כחות הדין ומהם אחוזים החיצונים למטה ובגילויים למטה גורם גילוי והתפשטות השערות ההם למעלה ואין לך פגם גדול מזה מפני אחיזת החיצונים בהם אם כן נמשך מזה שאפילו בתוך ביתה אין ראוי לגלותם כלל וז"ש בגין כך בעיא וכו' כיון שאין טעם הדבר מפני חציפות שאם כן בתוך ביתה לבדה

אין זה חציפות אלא הטעם שגורם למעל' ענין הפגם כדפי' א"כ מה לי לבד' בביתה מה לי בפני אדם:

כמה בדכורא בז"א דכתיב ביה קוצותיו תלתלים שחורות כעורב מצד הדין:

חומרא דכולא כחות הדין היותר חזקים:

הכי נמי לנוקבא כחות הדין היותר חזקים שבה הם השערות ועכ"ז אינם שוים שבזכר אין אחיזה לחיצונים לכך אינו מצוה על כסויים ובשערות הנקבה יש אחיזה לחיצונים לכך צריך לכסותם ולא באה ללמוד מהזכר אלא שהם צד הדין היותר חמור מכל הגוף:

גרים לבעלה דאתלטייא. מבני אדם ומהעליונים מפני שאינו מייסר אותה:

תינבא לייתי וכו' וכל הרואים אותה עליונים ותחתונים מקללים אותו:

גרים וכו' פירשנום לעיל:

מחציפו דילהון אפשר הכוונה לשיזבן שלא נחזיא בחציפו דילהון והיותר נכון שעל החציפו של השערות [בכ"י אור החמה כ' הרשעות] העליונים קאמר שהם בגרמות התחתונים כדפי':

ברכאן דלעילא. שכליות לנפש:

ברכאן דלתתא. גשמיות לגוף וזה היפך אתלטייא דלעיל:

בעותרא. היפך מסכנותא דקאמר:

בבנין וכו' דהיינו עטרת זקנים בני בנים הפך גרים לבנהא דלא יתחשבן דקאמר. כי כן יבורך גבר ברכאן דלתתא:

יברכך ה' מציון ברכאן דלעילא ציון היא בחי' יסוד ומלכות יחד והיינו עותרא:

וראה בטוב ירושלים הוא שפע יחוד החכמה עם הבינה הנמשך למלכות כדפי' בזוהר פ' ויקרא והיינו ברכאן דלעילא

וראה בנים לבניך היינו בנין ובני בנין דקאמר לעיל והשתא קשה לדרך זה מאי שלום על ישראל כי ברכה זו כוללת לכל ישראל לזה אמר דלאו היינו ישראל כפשוטו אלא ת"ת והיינו דקאמר ישראל סבא קדישא:

פרשת נזיר איש כי יפליא לנדור וכו' דבכל אתר דאינון שראן. כדמסיק לקמיה שאינו בהכרח שיהיה האדם בבית המקדש כדי שתשרה שכינה עליו אלא גם בהיותו עומד בבית הכנסת שכינה עליו וכל מקום ומקום שישראל שם ועושים להם ב"ה שכינה מצויה שם:

מקדש סתם דאי אמשכן קאי והיינו בית המקדש הוה ליה למימר ועשו לי מקדש זה כיון שהראו הכתוב למשה אלא מדסתים ליה סתומי לא אהדר למשכן ולא לבית עולמים אלא סתם מקדש מקדש מעט כדפי' רז"ל:

בהו אשתלים מה דאשתלים כי עשרה שבבית הכנסת הם במדרגות עשר ספירות פירקי המלכות רישא דמטרונית' כתר חכמה בינה גופא דמטרוניתא ת"ת ויסוד דרועין דמטרוניתא גדולה וגבורה ירכין דמטרוניתא נצח והוד וענין מרכבה זו למטה נשלמת בי' הראשונים ולכך הם נוטלים שכר כנגד כולם כנגד כל הבאים אחריהם שהם עיקר והם מתקדשי תחלה:

והא בעיא אין לפרש דממש צריך ענין זה קאמר שהרי בפירוש איפכא דריש בפסוק זה ממש בזוהר פרשת תרומה אלא הכוונה להיות מעלה זו שתקדים השכינה להם כדאמר לעיל ושכינתא מקדמת לבי כנישתא כענין ואבא אל הבקעה והיה שם וכו' צריך שיכנסו עשרה בבת א' אמנם אם יבואו א' א' יקדים הא' לבא ואח"כ תבא השכינה וזה מוכרח כי היכי דלא תקשי דידיה אדידיה והכי קאמר והא פי' ענין זה שאמרנו ששכינה בעיא תנאי א' דהיינו דאשתכחו עשרה בזמנא חדא בי כנשתא ולא ייתון וכו' דאי לאו הכי לא תקדם השכינה אלא יקדימו בני אדם ואם תבא השכינה לשמוע דברי האיש הזה לא תזכה להיותו מרכבה אל השכינה אל מקומו הראוי לו עד השלים מנין העשרה כי אין דרך שתהיה השכינה שורה על אדם א' ואח"כ על השני כי אחר שהעיקר תלוי בעשרה צריך שיבואו כלם ולא פסקי פסקי כדמסיק ואזיל אמנם אין הכי נמי כי אם יכנס א' א' כל א' וא' מעלתו גדולה ומרצה המלך כדפירשו שם והיינו דקאמר דבהו אשתלים מה דאשתלים דהיינו עשרה אברים עליונים בעשרה בני אדם ולמעלה זו בעיא דאשתכחו וכו' כרפי' אמנם אם יבוא א' וכן אח"כ אחר וכיוצא יהיה במדרגה הנזכר שם דקאמר משל למלכא וכו' עיין ריש פ' תרומה:

בזמנא חדא אתעביד שמעולם מתחלת מולדתו בזרע אביו כולל כל אבריו כדי שלא לקצץ וכן צריך להיותם מרכבה למעלה שלא לקצץ וכן באדם הראשון בבת א' נתהוה כולו בכח הרוחניות לאותיות כד"א הוא עשך ויכוננך ממש ובאר הפסוק שאמר עשך נראה עשיית בני אדם תחלה אבר א' ואח"כ אבר שני לזה חזר ואמר ויכוננך שפירושו ואתקין ליה כל שייפי:

מהרמ"ק זה מצאתי בספר אחד כל שייפוי הה"ד הוא עשך ויכוננך ת"ח כיון דבר נש אשתלימו שייפוי בההוא זמנא אתתקנן לכל שייפא ושייפא כדקא יאות כגוונא דא כיון דשכינתא אקדימת לבי כנשתא בעיין עשרה דישתכחון כחדא וישתלים מה דישתלים ולבתר דאתתקן כלא וכמה הוא תיקינא דכולא כד"א ברב עם הדרת מלך וע"ד עמא דאתיין לבתר כן כולא תיקונא דגופא וכד אתא ואקדמית שכינתא ובני נשא לא אתיאן כחדא כדקא יאות הקב"ה קרי מדוע באתי ואין איש מאי ואין איש דלא מתתקני שייפי

ולא אשתלים גופא דכד גופא לא אשתלים אין איש ודאי ובג"כ ואין איש דייקא ת"ח בשעתא דגופא אשתלי' לתתא קדישא עילאה אתיא ועאל בההוא גופא ואתעביד תתאה כגוונא דלעילא ממש וכדין כלא בעיין דלא יפתחון פומא במילי דעלמא בגין דהא קיימי ישראל בשלימו עילאה ומתקדשי בקדושה עילאה זכאה חולקהון:

הה"ד הוא עשך וכו' כלומר אי הוה אמר קרא עשך לחוד הוה משמע דעביד ליה פסקי פסקי לכך אמר הכתוב ויכוננך דהיינו דאתקין ליה בחדא זמנא כל שייפוי בבת א' נעשה הכל והיינו ויכוננך בשעה שעשך הפכך שלא תהיה חסר דבר אלא עשיה של כוננות ופירוש הטעם שלא לקצץ בנטיעות העליונות וז"ש ת"ח כיון דבר נש אשתלימו וכו' אז נתקן העליון עליו והיינו ויכוננך שהכוננות רמז המדרגות העליונו' עליו כיון דשכינתא שהיא העולם בעיין עשרה שהם הגוף והעשרה הם סוד עשך והשכינה היא סוד ויכוננך ואשתלים מה דאשתלים היינו י' ספירות כלולות בה ולבתר דאתתקן וכו' הנה בזה כוון אל ענין גדול כי עם היות שבאו עשרה לבית הכנסת לא מפני זה נאמר שאין השאר אחוזים בפנימיות ובספירות ח"ו אלא שיש [בכ"י אור יקר שתי' בחי'] בחי' הא' הוא עשר ממש במלכות וזה המספר לא יחסר ח"ו אמנם יש עוד בחינת ענפים והסתעפות העשרה אלו שיוסיפו עד כמה וז"ש וע"ד עמא דאתי לבתר כן כולהו תיקונא דגופא שאינם ח"ו חוץ מתיקוני הגוף והא כיצד הגוף עשר ספירות ראש ג' ראשונות זרועות חסד גבורה גופא ת"ת ירכין נצח והוד וכו' אמנם בזרועות כתיב ידיו גלילי זהב ממולאים בתרשיש הרי שא' רומז בחסד ושלשה רמוזים בו אם א' יהיה לבד הוא הראשון יכלול כל הספירות ואם אח"כ יבואו יוכללו בסוד השלשה שבחסד וכן דרך זה לכל האברים וז"ש עד דאתיין לבתר כן דכולהו תיקונא דגופא:

וכד אתא ואקדימת אפשר דהיינו כשהגיע זמן התפלה ולא השלימו עשרה ועתה ג' בחינות הם הראשון עשרה המקדימין קודם זמן התפלה הב' המקדים קודם זמן התפלה שאחר שבאה שכינה באה לדבר עמו והוא הוא מה שנתבאר בפ' תרומה. הג' הוא אחר שהגיע זמן התפלה ולא השלימו לעשרה שאז כתיב מדוע באתי ואין איש לא נשלם מציאות איש שהם תיקוני הגוף לפחות העשר'. והביא כל זה כאן לפירוש איש כי יפליא במלת איש היינו שהשלים תיקוני הגוף העליון כדפי' **איש** כי יפליא לנדור וכו' מאי כי יפליא דלימא איש כי ידור נדר נזיר:

משאר בני עלמא כדמסיק לקמיה כי ישראל מבחר כל העולם ושבט לוי מבחר כל ישראל וזרע אהרן הכהן מבחר כל שבט לוי ונזיר מבחר כלם:

לאתקדשא כגוונא דלעילא וכו' הענין כי הנזיר עיקר מה שהיה שלם במציאות הגוף היה גדול השער לבד אמנם אם אדם אחר בלא נדר ירצה לגדל שערו אדרבה אותו גידול שער פוגם לו כי שער האדם ומה גם בבחרותו מורה דין אמנם הנזיר במה שהיה נשמר מהיין שהוא הדין והטומאה גם היה ענין גידול דהשער להדמות למעלה נאה וראוי וז"ש לאתקדשא כגוונא דלעילא שהם שערות עליונות אבל לאשתכחא שלים שיהיה אותה הקדושה להשלים ולא להפך ואפשר דג' מלות דאורייתא קא דריש הא' יפליא. הב' לנדור נדר. הג' נזיר וקאמר יפליא לאתפרשא כי לא לבד היה נזיר האמיתי נזיר מזה גם בשאר מדותיו היה נבדל משאר בני העולם פירוש כשחוק בתאוות גשמיות והיינו דיתפרש משאר בני עלמא במדות החומריות לנדור נדר היינו לאתקדש כגוונא דלעילא והבדל מן הטומאה [558] והיינו וגידול שערותיו שהוא מרכבה למדת הרחמים כלם ולא לצד הדין כלל כדמפרש לקמיה:

נזיר ולאשתכחא שלים. דהיינו העטרה אשר על ראשו ואפשר דבתיבת לנדור נכנס היין והטומא' ובנזיר נכנס נזר אלהיו על ראשו דהיינו גדול השערות וכנגד ג' שיש בנזיר דהיינו טומא' ויין וגילוח אמר כי בשעתא דאתי בר נש לאדכאה בנזיר זה שבא לפרוש עצמו מכל טומאה כלויים דכתיב בהם וכה תעשה לטהרם מצד הגבורה מדכאין ליה:

ובשעתא דאתי לאתקדשא כנזיר זה שבא לפרוש עצמו מן היין שהלוי עם היותו טהור נאחז ביין כדמפרש לקמיה וזה [בכ"י נבדל] נכנס במקום הקדושה שהיא מימין מקדשין ליה מוסיף על הכהן דהיינו נזר אלהיו על ראשו שמגדל שערותיו פרשי עליה קדושה דאתקדש ביה קב"ה ואפשר ששלשה אלו הם יפליא מטומאה נדר מן היין נזיר משער כדפי' וכן נראה מדקאמר אבל האי דאיקרי נזיר שמורה מלת נזיר תוספות קדושתו על כהן ולוי דהיינו גידול פרע ואין ספק שהוא לעיל מחסד וגבורה ות"ת כענין שיהיה בא"א מקום שהשערות גידולם יפה כי בז"א שערותיו דין ומיעוטם יפה כדפי' בזהר פ' תזריע בפסוק ואיש כי ימרט וגומר:

ועוד דלואי וכו' בשער מוסיף על כהן ולוי וביין על הלוי כי מדת היין בשמאל לארמא קלין ומשם מדת הלוי כנודע:

וזה אסיר לי' חמרא וכו' שהוא מן הימין למעלה למעלה מקום השמן שאין בו קול והוא בחשאי והוא באריך כדפי': מסטרא דחמרא. שכר וענבים שהם מצד הבינה כדמסיק לקמיה.

לאסתכלא במה שיודע ולמנדע במה שאינו יודע:

[558] נ' דצ"ל והיין

כרוזא קארי בת קול מלאך ממונה על זה והוא מצד המלכות אמנו וא"ת כיון שאין נשמע לאדם מה תועלת הכרזה זו וי"ל דאע"ג דאיהו לא שמע מזליה שמע דהיינו רוחו ונשמתו ואורייתא מצד הת"ת אבינו:

יהבין ליה בקולרא. שהוא חולה תפוס בקולר:

בקונפין שדה רחבה שבו מתועדין המלכים לדין:

מאן הוא סנגוריא. **וכו'** כי כל מצוה ומצוה נעשה מלאך וא"ת הרי כמה וכמה עשו מצות ומסתלקים קודם זמנם וי"ל שאין ממש ענין המצוה ח"ו שאם כן נמצא בכל פעם ופעם שאדם חולה מנכין לו מצותיו והא אמרינן ולא יקח שוחד מאי שוחד שוחד של מצות אלא הכוונה מאותם המצות שאדם אוכל מפירותיה' בעולם הזה אם יש שיעור שיוכל להנצל מהחוב שעליו והיינו מצאתי כופר:

דף קכו:

מה דעביד. במעשה. ומה דאפיק מפומיה. בדיבור

ויהיב דינא. לכאורה נראה הכוונה חשבון שנותן חשבון מעשיו אמנם לפי האמת ממש הוא נותן קודם הדין ששואלים אותו עונש עבירה זו מה היא והיא אומר כך וכך. ואח"כ שואלים אותו וכיון שאתה יודע הדין וחומר העונש למה עברת והיינו ויהיב דינא וכותבים זה נוסף על מעשה הרעים וז"ש ויהיב דינא על כולא וכתבין קמיה ואפשר שהם שני סופרים א' סופר מעשה הכשר וא' סופר מעשה הרע והם א' מימין וא' משמאל:

מגיד לאדם מה שיחו והוא אודי. אפשר שהקב"ה מזכירו ע"י שהם מציאות ממש לפניו כדמסיק ואודי דקאמר היינו שהוא מודה לאותם המלאכים שהם הנפעלים מהמעשים עצמם כי כל עבירה נעשה מלאך רע וכל מצוה מלאך טוב:

מאי טעמא וכו' פי' מה צורך בענין זה שיזכירוהו והוא יודה וסופרי' שיכתבו והלא גלוי וידוע לפניו יענישהו במעשיו בלי סיבוב עניני' אלו לזה אמר כי כל מה שאמרנו מעצמו ימשך הענין:

בגין ההוא עובדא דעביד בהיותם בעולם. סלקא מיד וקיימא לפני הקב"ה עליה לאסהדא ביה פלוני עשאני ומיד כשעלה לפני הקב"ה בורא עולם לא נתבטלו אלא הקב"ה מעמידן וקיימין קמיה עד יום מותו לאסהדא עלי'. וכולהו נחתין בעת פטירתו.

ואתרשימו קמיה שהם אותם המעשים הרעים שבעת עשייתם היו דברים שאין בהם ממש לעין הרואה עתה נרשמים ונגשמים לפניו וקיימין קמיה שאין הענין [559] שנשמה א' מתבטלת ונרשמת אחרת ומתבטלת אלא כלם נרשמים ועומדים ולא מתעברן מיניה

[559] אולי צ"ל שרשימה

וכו' כי אז שנרצה עונו ראשון ראשון שמקבל עליו ענשו היא מתבטלת והם עצמן עונשו כי שכר עבירה עבירה וז"ש ותמוגגנו ביד עוננו כי העון ממש בעצמו עונשו ואדם נמסר ביד עונות:

ת"ח כל אינון מילין וכו' מכאן ועד סוף דבריו ווי על ההוא דינא הוא ראיה על הענין ולכך הפסיק הענין בזה ואח"כ חזר לענייננו בשעתא דאיהו תפיס וכו' מריד לעילא בפגם למעלה מריד לתתא במעשיו בעולם הזה: מריד באורייתא שלא עסק בה מריד בפקודוי שלא קיים איתם:

אתרגזן בדוכתייהו שכל הרשעים נידונים יותר מפני שהם מלמדים שלומדו שאר הרשעים לכך הם משתתפים בדינו בעבירו מפני שמבעירים אור הגיהנם מחדש לו:

ועאלין בקוברייא לדונו בחיבוט הקבר והיינו ענין דומה כדמסיק:

רוחא וגופא כחדא שמלבישים אותם יחד והנה בזה נודע למה ממש המעשים עצמם נרשמים כדפי' השתא אהדר לענין ראשון וקאמר בשעתא דאיהו תפוס וכו' ואשתלים למיתה. סנטרא שר הטבחים:

סייפא שננא הוא עצמו א"ל וחרבו ס"ם והיינו סמא"ל כדפי' בתיקונים והוא זכר וחרבו נקבה כדמות זכר ונקבה העליוני' הקדושים וכן הנקבה הקדושה נק' חרב:

מלי עייניו וכו' כענין הקדושים דכתיב בהו וגבותם מלאות עינים והיינו כחות הפעולות ענייני ההשגחה על פרטים רבים וגם ענין זה אל המלאך הזה לרעה. הכי הוא ודאי כלומר אין לספק בזה ולהקשות אי הכי כמה בני אדם שם ואינם רואים כלל שהרי כיוצא בו כמה בני נשא וכו':

ואי תימא השתא דאמרת שהוא נראה לאלו ולאלו אינו נראה אותם הנראים איך אפשר דאי לדידי הוה אמינא דלא הני ולא הני לא יראו כלל:

לא יכיל ליה עלמא לא אפשר להסתכל בו בלבוש עולם הזה אלא ע"י התלבשו ונראה לאלו ולא לאלו כפי מראות גילוי עינים דאפשר אל קצתם ואל קצתם לא כדכתיב ה' פקח את עיני הנער:

דכל בני עלמא צריכין ליה להענישם במיתה ואם לא היה מתלבש בגשם לא היה אפשר לפעול באדם הגשמי להעלות הנפש מהגוף כדי שיהיה הגוף נפעל צריך שיתלבש גשמי לבוש עולם הזה בקרוב:

תלת טפין הם ג' כחות החרב הפועלים ג' דינים באדם מת ופניו מוריקות ומסריח וכלם הם לאדם קשים כעין שרמה קשה אל הגוף ואלו הג' הם דנים את האדם בג' דינים אלו **אזדעזע** כל גופיה. הגשמי ורוחיה הרוחני והאמצעי שהוא לביה בין גוף לרוח לא שכיך

שמתבהל מזה ומזה ששם דבקיתם ומשם פירודם וז"ש דאיהו מלכא הקושר רוח וגוף מרגיש צער שניהם **אשתאיל** וכו' נראה שהענין הוא לאסוף ענף הרוח המתפשט שם באבר ההוא כדי שיצא כולו יחד בבת אחת:

כדין הוא אמר ווי וכו' הרוח והאבר במה שפעלו באבר ההוא ועם היות שנראה זה ענין תשובה וחרטה לא מהניא ליה שאין חרטה מועלת אלא בזמן תשובה:

ובעי לאתטמרא סוגר דלתי גופו ורוחו שלא ישלוט בו מלאך המות שהרי אלו היה אפשר שלא יסתכל בו היה ניצול מרעתו ולא יכיל שעל נרחו פותח דלתותיו ליכנס בהם שליטת מלאך המות **ואית** ליה לאסתכלא ביה. ועי"ז הוא סילוק המות בלי ספק ששולט הקליפה בגוף ועוקר הנשמה והרוח והנפש ממנו והיינו לאסתכלא עידן דדינא רבא שהוא נענש במיתה קשה או קלה כשיעור מעשיו:

בהאי עלמא דאלו מעונשי העולם הבא אחר המיתה היא היותר קלה כמו שאמר החכם מצאתי אחר המות מה שהשכיחני המות.

כיון דמטי רוחא למיפק שכבר אסף כל חלקיו אליו מכל האברים אל הלב ומשם מסתלק מכל וכל כנודע. כדין שכינתא קיימא עליה. שאין נשמה מסתלקת מן הגוף עד שמשיג השגה זו כדכתיב כי לא יראני האדם וחי כדפי' רז"ל **חד** ההוא דינא וכו' והוא לסבת העונות שהוא [בכ"י חוטא] בהם בגוף ונפש יחד בחיים כך בעוד כל חלקיו יחד מקבל עונשו וזה עונשו קשה אל האי [בכ"י החי] וקצר שנעשה בשיעור וכן [בכ"י זמן] מיעוט כדי עונג העבירה שעה קלה ושקוי [בכ"י ונקוי] זה הוא אל החלקים כלם יחד ואם לא שעה זו אין לו שעה אחרת וזה ראשון. השני:

חד דינא כד עובדוי ומילוי אזלין קמיה וכו' דהיינו בעת היותו יוצא מביתו עד קברו ולפי הנראה הוא עונש הלבנת פנים שהכרוז מכריז לבד אמנם צער ממש ודין עונש אין לו וכן דקדק שאמר מילוי אזלין קמיה וכרוזי מכרזי אמנם דוחק גדול שנאמר שאינו מדבר אלא על הלבנת פנים ונראה שיש ממש עונות [בכ"י עונש] ודין שהרי מילוי אזלין קמיה ומה צריך הכרזה אלא ממש נותנים טעם על צערו כלומר דין זה נעשה בו על עבירה פלוני שבידו וכן כל עבירה ועבירה גובה שם חלקו וטעם הדין הזה הוא כנגד מה שהוא ממש בעולם הזה הג' כד עייל לקברא ממש שם פתח הכניסה מעולם הזה אל מולם הבא לכך שם בא בעל החוב וגובה חובו ונראה ממקים אחר בזוהר ששם מענישים אותו על בנים זרים הנולדים מטיפי הזרע לבטלה וקריים הד' דינא דקברא היינו חיבוט הקבר ששם מרכיבין הגוף והנפש בזמן היותו בעולם הזה ושם נדון על כל המעשה שעשו בשיתוף ושניהם יחד פורעים בשתוף והה' דין קבר דהיינו הגוף נרקב כגוש רמה ותולעה ונפש

מתאבלת וקשה רמה בבשר המת כמחט לא כרמה בבשר החי אלא כמחט שהוא יותר קשה כ"כ מרגיש בצער זה הנפש וזה כל א' מהם לבדו בפני עצמו הו' דין גיהנם לנפש לבדה שכבר נח הגוף והנפש לעצמה מטהרת ומתלבנת בגיהנם הז' גלות שיבא בגיהנם ולא נתן לה מנוחה בג"ע ונעה ונדה עד עת קצרת הדבר לפי עונשו עד ירצה עונו ואלו הם ז' זמנים משתנים עליו כפי שבעה מדרגות שיש לקליפות וכל מדרגה ומדרגה גובה חלקה והם ממש ריצוי לז' מדרגות קדושות והנה מן הדין היה שהאדם יכנס מעולם זה אל עולם עליון כדרך שנכנסו אליהו וחנוך אמנם הפגם אינו מניח אם כן פגם מעשיו גורמים שיצטרך ליסע דרך ז' מסעות א' אל א' שהם כולם עד הגיע אל המקום שהיה מגיע אלו נכנס חי לג"ע ונתעלה מעולם זה אל עולם העליון והם ז' מדרגות שבין עולם לעולם ואלו היה נוסע היה נוסע בגוף ונפש והחטא גורם שיצטרך להפרד עד שגמר הפירוד ונתקנה הנפש לבדה אל העולם העליון ואל הטוב הצפון ונ"ל שהם ז' נגד ז' ספירות גם את זה לעומת זה וכו' הא' ליכנס אל החסד ששם למעלה טוב הצפון ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ולכך נעה ונדה מצד החסד עד יזכה אליו. הב' מצד הגבורה ולכך נידון באש גיהנם מצד הגבורה כנודע הג' מצד הת"ת גוף מצד הת"ת נקרע ורמ"ח אבריו נמוחים שם הד' מהיסוד והיינו חבוט הקבר שהצדיק נצול וזה שפגם ביסוד נידון הה' והו' והם נצח והוד דהיינו מהבית לקבר הז' המיתה מצד המלכות שממנה המיתה בעצמה והרי ממש נגד ז' ספירות מז' קליפות ממטה למעלה:

דף קכז.

עד דישתלימו עובדוי כלומר עד שיקבל מארי דחובא חוביה וישאר נקי מכל סוג ואח"כ יכנס לאור באור החיים כשיעור מעשיו הטובים אם זכה בעולם הזה במעשה המצות ותורה:

וכל קרבי אתון שייפי קרבי מפרש לשון קרובי שהם קרובים יחד זה לזה או ירצה קרובי אל הנפש כדמסיק:

דמשתתפי ברוחא וכו' ולאודאה עלייהי כענין המכין מצעדי גבר וזוקף כפופים ופוקח עורים ומתיר אסורים שאדם נותן שבח להקב"ה על מציאות הכוונת האברי': דאקדים בהאי עלמא מה שהנשמות נבדלות מתאוות גשמיות אחר סילוקה מהעולם הזה מקדם הוא בהיותו בגוף ונפש להתאחד בקונו וז"ש יפליא שפירש עצמו מדרכי העולם דהיינו לנדור נדר נזיר וזה להדבק בקונו דהיינו להזיר לה':

כיון דאסיר ליה חמרא שנראה שעיקר הכוונה פן ישתה וישכח מחוקק א"כ ענבים למה דלאו מידי דמשכר איהו ויגדל הקושי בענין הכהנים דכתיב בהו יין ושכר והותרו בענבים וז"ש דהא הכא אית לאסתכלא וכו':

יין לעילא. בבינה שממנה התעוררות הדין כנודע:

שכר לשמאלא. בגבורה שבה היין המשכר בסוד מדת הדין הקשה נמשך מבינה וענבים הם ו' ספירות נכללות במלכות מקבלת מדין הגבורה והבינה והיינו היין המשומר בענביו ששת ימי וכו':

ואי תימא וכו' כיון דאת אמרת כי יין ושכר וענבים הם ג' מדות אלו והוא מפליא עצמו מהם אם כן נמצא דשביק להו מהימנותא והרי קוצץ בנטיעות שממש דוחה ג' מדות אלו ומסלק חלקו מהם ותירץ **לא** אתחזי ביה עובדא וכו' להבין ענין זה על מתכונתו היינו צריכים להאריך בביאורו הרבה כמה שפירשנו במקומות אחרים בענין הספירות שכל א' כלולה מעשר ועכ"ז עיקר הפעולה בא' וכלם משותפות בפעולה ההוא אבל הנה בקצרה הכוונה כי ח"ו שיהיה הוא אוחז במדה ודוחה מדה אחרת אמנם העיקר כי הוא אוחז בי' ספירות בכלל אמנם על צד המדות הפועלת למטה אינו אוחז אלא בימין וז"ש לא אתחזי ביה עובדא ממעשה ספירות הדין ופעולתם הוא נבדל אמנם ממציאותם ממש אין נבדל שלא לקצץ והיינו כמשל פעולת הימין שכל י' ספירות פועלות כפעולתו והם נכללים עמה בפעולת החסד ומי שיאחז בזה אף אם לא יאחז בגבורה בפעולות הדין כיון שהיא נכללת עם החסד בפעולת החסד לא יקרא קיצוץ ח"ו והיינו דרך מרכבת אברהם לחסד ויצחק לגבורה:

בעי דיתרבי שיער רישיה וכו' כדי להשכיל ענין זה על מתכונתו צריך לבאר הקדמה אחת בסוד השער שנתבארה בתיקונין בחכמת הפרצוף והיינו שהשער הם ג' מינים הא' מורה על הגבורה דין חזק וזה יהיה שערא קמיט וקציר שערות חזקים וקצרים ונקטעים מורים על חוזק וגבורה הב' מורה חסד גמור וזה יהיה שערא שעיע ורפי ותלי פי' ארוך וחלק מורה על החסד הג' בינוני לא קציר ולא אריך לא רפה ולא חזק והוא נקמט מעט הוא בת"ת מדה בינוני והנה ג' בחינות אלו הם בסוד פרצופי בני אדם ובהיות השער העליון מקור ממש לזה כי פרצוף תחתון ופרצוף עליון הכל א' בהיות האדם מרכבה אל צד השמאל בשערותיו דהיינו קוצותיו תלתלים שחורות כעורב מורים דין:

ושערא לא תלי מפני שהכחות ההם אין בהם סוד אריכת דהיינו יניקה מארך אפים שהוא א"א ולכך הם מקומות נמשכים בקוצר כחות הדין והיינו לא תלי שערא דקאמרן כי שער סתם הוא סוד אין בחינת הת"ת הנמשכות ממבועא עילאה וכאשר הם נמשכים

בחסד מצד הימין הם נמשכים והולכים להשקות למטה והיינו אריכת השער וחלקתו מורה על השפעת הרחמים אמנם מצד הגבורה הוא קצר מצד הגבורה והדין וקמיט מורה על המנע השפע וקושיו מורה על מדת הדין הקשה לכך אמר כי הנזיר פורש עצמו מצד הדין כדמסיק לקמיה לכך בעי דיתרבי שער רישיה ודיקניה שזה מורה אל המשכת הרחמים והוא מצד הימין ובעי דיתפרש מיין שהוא בינה ושכר גבורה וענבים מלכות בגין דכולהו סטר שמאלא ששלש מדות אלו נקראות אלהים:

ולא תליין שערא כדפי' כי התלות השער מורה על הרחמים והחסד ואלו מדות של דין ומפני ששער לא קיימא אלא בגבורה כדפי' לכך בא להכריח הענין. ואמר יין אימא עילאה:

שכר סטרא דאחידו וכו' ונפקו מיין עילאה. ודין השכר כדין היין וכיון שהשכר ודאי לא תלי שערא כדמוכח מענין הלויים כן ענין היין שהוא בינה עם היות שענין שער לא נדע בו בפירוש:

אתפריש מכל סטר שמאלא לאחזאה וכו' פי' נבדל מן היין ומורה במעשה ממש הענין כמה שפירש עצמו מן הדברים הנרמזים בהם. או ירצה אתפרש מכל סטר שמאלא ולא שנבדל ממש ח"ו לקצץ בנטיעות אלא שהבדל הוא לאחזאה פי' בבחי' הראות בעצמו פעולת הספ רות האלו ממש כדפי' לעיל.

והא דיקנא לא אשתכחת ג' מיני שער הם הא' הוא הזקן שאין דרך להעבירו וזה אין לה כלל שאלו היה בה היה דין קשה מאוד ופוגם במקומו. הב' שער הראש והזכר מעביר דינו ומעבירו אמנם הנקבה מתקנת אותו בדרך אחרת שהיא מקבלת אותו ובזה נתקן החסד דהיינו תלי ורפי. הג' שער שאר הגוף הם כחות הדין בזכר קדושים ובנקבה מעברת אותם מכל וכל כדי להזקק עם בעלה ואלו יקשר לו נימא יעשה כרות שפכה דהיינו ח"ו אותו צינור יעשה כרות וקצוץ שיהיה שופך אל החוץ מפני שאותו הנימא שהיא חיצונית נקשרת לו ופרצה לו פרץ:

בגיני כך הוא תלוי וכו' להראות שמקומה למעלה במקום שאין דין צד הימין דתלי שערא בזה מורה הבדלו מן הדין כדפי':

נזיר אלהים וכו' מג' ספירות הנק' אלהים שהם בינה וגבורה ומלכות. פריש מן דינא כלל. פי' מכל מציאות הדין ואין לו בהם אחיזה כלל. נפש מלכות:

וע"ד כתיב חטא כדמפרש לקמיה חטא לשון גרעון כאומרו ובני שלמה חטאים פי' גרועים שגרע ממנה יין ושכר שהם בינה וגבורה המשפיעים למלכות וזה שאינו נאחז בדין אינו מושך לה מאותם המדות:

אי הכי אמאי וכפר עליו הכהן וכו' כי לפי מה שפירש דחטא אינו לשון עון וחטאת אלא לשון גרעון א"כ מה ענין וכפר שכיון שאין עון א"צ כפרה
שמשון נזיר אלהים הוה אמאי אתעניש שהרי היה במקום שאין דין והאיך פגע בו מדת הדין ובשלמא למאי דסליק אדעתין דממש חטא על הנפש כמשמעו ניחא אלא לדידך דאמרת דהיינו גרע דינא אמאי אתעניש:
ואית מאן דאמר להכרח שלא תהיה חטאתו ענין הנזירות לבד כדס"ד שהרי יש מי שעלה בדעתו לומר שאין לו חלק לעולם הבא ואם אין לו עון אלא הנזירות לבד. וכי בשביל זה לא יהיה לו חלק לעוה"ב. אלא ודאי כדפירש שהיה הפגם שפגם בבעל בת אל נכר גדול משאר החוטאי' בעון זה מפני קדושת הנזירות שבו כדפי':
מ"ט בגין דאמר לא מפני זה אין לו חלק אלא זה ראיה שאבד עצמו בעון וידע שאין לו חלק ואמר תמות וגו' ודקדק כן מדאמר תמות נפשי ולא אמר אמות עם פלשתים משמע דימות נפשו עמהון בההוא עלמא:

דף קכז:

כך הוו מכריזין. הרי שהיה מתרחק ממדה זו בהיותה כרם דהיינו ענבים שהיה מסולק מזה אמנם הלוים וכ"ה תעשה להם הרי הם במדת כ"ה בטהרה שהוא בצד הגבורה בהעברת שער כחות הדין אמנם הנזיר קדוש למעלה ממדת הלוים כדמפרש ואזיל כי קדושה מימין חסד וטהרה בשמאל גבורה ויש מקומות בזוהר מורים הפך זה:
כל ימי הזירו לה' לא במדת כ"ה כלויים:
ושער רישיה כעמר נקא. היינו שערא דא"א כמבואר לקמן באדרא והם שערות רחמים ודאי תלי שערא דבהאי דמי כי בשאר המדות מי ידמה לעליון אמנם בענין גדול פרע דמי:
בשערי אשתמודע פליגא אדלעיל שאין קדושתו בשערות לבד. אלא בכל הגוף הוא קדוש אמנם בשערות הוא הסימן וזש"ה קדוש יהיה ובמה נכר קדושתו גדל פרע שער ראשו ובזה נכר שהוא קדוש:
אלמלא ידעין וכו' כמבואר בארוכה לקמן באדרא:
רזא דרזין דחכמתא. כי השערות הם מקורות מפנימיות המוח שהיא חכמה והיינו רזא דרזין דחכמתא:
פירוש האדרא כבר כתבתיו בקונטרס מיוחד:
(**הועתק מכת"י** אור יקר להרמ"ק ז"ל)

ו תניא אמר ר' שמעון לחבריא עד אימתי ניתיב בקיימא דסמכא חד. שכל תקונים שהיו עושים עד עתה היו תקוני השכינה מהת"ת אמנם לא היו עולים לתקן תקוני אריך ותקוני זעיר לכך היה קיימא דסמכא חד לבד תקוני השכינה ועתה תקוני כל האצילות.
עת לעשות לה'. מפרש לקמן דהיינו תקוני אריך ותקוני זעיר מתוך תקוני אריך כאשר יתבאר.
יומין זעירין. כענין היום קצר דהיינו חיי האדם.
מארי דחובא חטא אדם הראשון דהיינו סמ' תובע על מיתת האנשים ומזכירם למות.
כרוזא כל יומא. מפורש בכמה דוכתי ולעיל בהאי פרשתא כמה מכריזים מתרים לבני אדם לתקן עצמם להכנס לטרקלין.
מחצדי חקלא. חקלא שדה תפוחים שהיא מלכות שדה שבו מתגדלים סודות התורה וקוצרי השדה הם מארי דרזין שיש בדור.
בשולי כרמא. כרם היא השכינ' שולי הכרם למטה ירצה בבחינה אחרונה שבה שאינם נכנסים בעמקי הסודות תוכיות הכרם.
אדרא אפשר מלשון חדר והיינו שכאשר היו מתכנשין לענין זה נעשה להם סביב חדר של אש כמבואר לקמן ואפשר מלשון גורן כענין אידרי קיני והיינו כאמרם כחצי גורן עגולה.
שריון. היינו מגינים בעד קושיות השמועה לתרץ:
רומחין היינו ללחום מלחמתה של תורה חדושים שהיו מחדשים כל אחד ואחד.
בעיטא מצד הכתר.
בחכמה מצד החכמ'.
בסוכלתנו מצד הבינה.
בדעתא מצד הת"ת בסוד הדעת.
בחיזו היא המלכות הנקראת מראה חזיון החוזים.
בידין גדולה וגבורה.
ברגלין נצח והוד ויסוד כלול עם הת"ת והמלכות וכיון שנכנסו בסוד עשר ספירות ועזרתם כדמייתי בפתי' התקונים.
למאן דברשותיה. האין סוף בסוד ספירותיו בסוד המלכות שהיא רגליה יורדות מות כענין שעל ידי הלבושים האלה ברשותיה לא בו ממש.
חיי ומותא עץ הדעת טוב חיי ורע מותא.
מלין דקשוט שלא יטעו בלשונם מצד הקליפות אלא מצד החיים שהוא אמת ודאי. אדרא דבי משכנא לא ידעתי ענינה ושמא גרם להם ענין זה לתקוני המשכן אמת שבפרשת

תרומה איתא שהיו עוסקים בעניני המשכן ויתבו כמה יומין דלא אכלו ולא שתו ולא ידעי אי יממא אי ליליא ושמא על זה אמר.
צלי צלותיה תפלה לפני הקב"ה לעזר על הענין.
ישוי ידוי בתוקפי יניח ידיו בין שתי ידי וזה כנראה מסכים לארור דקאמר ארור וכו'. פסל ומסכה צורת מכל דברים גשמיים. ושם בסתר. בסתרו של עולם והכי דריש ליה בזוהר והיה הכוונה להחרים ששום אדם לא יגשים אף אם הדברים מוגשמים על דרך משל עינין דיקנא אנפין וכו'.

דף קכח.

תורה דלעילא ת"ת. בתקוני שמא דא כדמסיק כי שם זה הוא בתקוני עתיק יומין שבהם סוד שם בן ארבע כמבואר לקמן והשתא קאמר עת לעשות בתקוני אריך דהיינו לה' והטעם משום דהפרו תורתך דהיינו זעיר אנפין תורה דלעילא שהיא מתבטלא.
אשריך ישראל דהיינו ת"ת אורייתא דלעילא זעיר אנפין **מ"י** כמוך דהיינו מ"י המכונה עתה על שהם באריך אנפין כי שלש ראשונות עקרם בבינה כמוך לתקוני זעיר מאריך. וכן מי כמוך באלים ה' שהוא על הדרך הנרמז לעיל.
קרא לר' אלעזר תקנם כסדר שלש ראשונות רבי שמעון במקום הכתר ר' אלעזר במקום החכמה ר' אבא במקום הבינה וזהו שאמר אנן כללא דכולא כי שלש ראשונות כלל כל האצילות.
אתתקנו קיימין הם שבעה חברים שיהיו מתתקנים כסדר שבעה ספירות שבעה עמודי עולם.
כנופיא עלאה. מלאכי השרת לשמוע דבריהם כדמסיק בשלהי דבריו לקמן.
התם יאות הוא למדחל מפני שנסתכל במקום הדין שמת והחיה אותו אלישע. או ירצה מפני שפסוק שמעתי על זעיר אנפין אתמר דאית ביה דינא ולכך ראוי למדחל מצד הדין שבו אמנם אנן בחביבותא שהיה עתה עסקם באריך אנפין שאין בו דין שפירוש זה מוכח לקמן סימן ח'.
ואהבת לרעך כמוך הנה שנקט הכתוב בחברו ואהבת ונקט באהבת השם ואהבת את ה' אלקיך כמו שאהבת חברו היא אהבה שאין עמה יראה גם אהבת השם בהכרח היא אהבה שאין בה יראה ולכך אין ראוי שנירא כיון דבחביבותא תליא מילתא.
וכתיב אהבתי אתכם. שמא תאמר שאהבת ה' לחוד ואהבת חבירו לחוד כתיב אהבתי אתכם וכו' והנה ענין אהבתי אינו שנירא ממנו שהאוהב כל מגמתו שיאהב ולא ירא האהוב שמה שהאדם עושה מאהבה אינו מיראה ואם הוא מיראה א"כ באמת אינו

מאהבה. כיון דאמר רכיל אמאי הולך כי מלת רכיל יאמר על בעל לשון הרע מפני שהוא כרוכל שמוליך מכאן לכאן אם כן מלת הולך אצל רכיל הוא כפל. ושנית כי במקום הולך היה לו לומר איש וזהו שאמר איש רכיל הוה ליה למימר מאי הולך.

חיזרא מקל או סובין כי שניהם נמצאו במלה זו ושייכי הכא.

רוחא דקיומא מצד הקדושה קבוע בגופו שרוחו נאמן וקבוע בגוף.

לית עלמא מתקיימא. כי צדיק יסוד ויסוד היינו סו"ד וסוד היינו רזא.

אנן קיימי עלמין ואין להם סבוב לשמים ופעולה לארץ כדי שנאמר שישקטו מפעולתם אלא על ידינו אם כן מוכרחים הם לשמוע.

אתחלחלו כענין ותתחלחל המלכה. מהימנותא דמהימנותא היינו אריך אנפין כי פסוק זה מעיד על הכחות העליונות העולות שם במציאות קודם גלוי הנמצאות ובטולם כמו שמבאר לקמן.

צלותא ברעוא יהא. כלומר תקובל תפלתנו ברצון:

ומה דיימרון חברייא לקמן שכל אחד ואחד היה עונה חלקו בתקוני אריך.

עד דלא ייתון בני ישראל. בשאר האומות כדרלעומר מלך עילם וכו' ועם כל זה לא אמר הכתוב אלה המלכים אשר מלכו בעילם לפני מלוך וכו'.

ועד דלא יהא מלכא וכו' ואם תאמר שהכוונה להודיענו מה שמלכו אחר שהיו ישראל במציאות גם אלו טובא הוו עד לא הוה מלכא לבני ישראל.

ומה אתחזי הכא. כלומר מה צורך בהודעת ענין זה כנושא מלכות משאר הדברים. ובזה נתבארה שמועה זו. מכאן ואילך לא אתפרש מפני שקדם לנו באורו בחש"ק בס"ד:

דף קמה.

דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו וגומר מה שיש לדקדק בשמועה זו הוא א' אומרו כמה גדול' היראי לפני המקום גדול' ממה אם הכוונ' שהיא גדול' מענוה וחסידות קשה טובא חדא דלקמן מסיק שענוה עדיף מיראה וא"כ הול"ל כמה גדולה היראה מענוה לפני המקום ואם הכוונה לומר שהיא בעצמה גדולה ולא יותר מענוה אם כן קשה טובא חדא כי מי גרע מעלתה שבא להודיענו כמה גדולה וכן ודאי גדולים כל מעשה העבודה ולא הוצרך להודיענו גדולתם. ב' אומרו לפני הקב"ה כי למה לא תהיה ג"כ גדולה לפני בני אדם. ואם הכוונה להודיענו שאפילו לפני המקום היא גדולה ודאי שכל מעשה העבודה הוא שוקל הג' אומרו שבכלל היראה הענוה האיך בכלל ה ראה הענוה דקרא איפכא קאמר עקב ענוה יראת ה' כדפירשו רז"ל מה שעשתה חכמה עטרה לראשה וכו' ועוד דאיהו מייתי תוספתא לקמן דקאמר איפכא דקאמר יצא מן היראה ונתלבש בענוה וכו'

מורה היות ענוה מעלה גדולה מהיראה הד' אומרו ובכלל הענוה חסידות לפי הנראה מדבריו שכלם כלולות ביראה לימא שבכלל היראה ענוה וחסידות ואם אין גזרה זו אמת א"כ גם אומרו שכל מי וכו' אינו אמת. הה' אומרו יראה ענוה חסידות מה הם מדות אלו ומה עניינם והאיך הם זו בכלל זו כסדר הזה שכמעט אין נראה שתהיה זו נמשכת מזו. הו' אומרו שכל מי שיש בו יראת חטא לעיל קאמר יראה סתם והשתא קאמר יראת חטא ולקמיה קאמר יראת שמים ובלי ספק לא על חנם. הז' אומרו נמצא שכל מי וכו' א"כ לא יתהפך לפי זה ולא נאמר שמי שיש בו חסידות יש בו כלם וכן מי שיש בו ענוה יש בו שתים שאם שיתהפך אם כן מה מעלת היראה ומה ענין נמצא דקאמר שהרי ג' אלו מקושרות זו בזו ואין א' מהן פחותה משלשתן ואם נאמר שלא יתהפך אם כן נמצא שמי שאין לו תסידות גם כן יש בו א' מהן וכן מי שאין בו ענוה יש בו א' מהן וזה אינו דלקמן משמע שאי אפשר ענוה בלא יראה ואי אפשר חסידות בלא ענוה הח' אומרו ומי שאינו וכו' אין זו מכרחת הקודמת שכבר אפשר שמי שיש בו יראה אין בו א' מהן ועם כל זה מי שאין בו יראה אי אפשר שיהיה בו א' מהן מפני שהיראה פתח הכניסה לכלם. הט' אומרו מי שיצא מה ענין יצא כי אי אפשר שנא' שאינו ירא כלל דלקמיה מסיק דעדיף ענוה מיראה ולקמיה מסיק דיראה בכללה הענוה והחסידות ואם כן איך שמי שיצא מן היראה ונתלבש בענוה עדיף כיון שיש בכלל ירא' ענוה ואין בכלל ענוה יראה הי' אומרו ענוה עדיף ונכלל בכולהו אם עדיפות הענוה היא מפני שיוכלל מכולהו גם כן יראה שוה לה שהרי היא נכללת מכולהו כדאמר לקמיה. הי"א אמרו הה"ד עקב ענוה משמע דמהאי קרא נפקא ליה שמי שנתלבש בענוה נכלל מכולהו ולקמן מסיק מהאי קרא איפכא שמי שיש בו יראה יש בו ענוה הי"ב אומרו דכל דאית ביה זה הפך דבריו ממש דאדרבה מכאן נראה ששלשה דברים אלו שהם יראה ענוה חסידות הם זו למעלה מזו ומכל א' זוכה אל השנית אשר עליה ואינו נראה שיהי' כלול מהם. הי"ג אומרו וכל מאן דאית ביה וכו' זה גם כן הפך מה שאמר לעיל שהם זו אחר זו ואם הכוונ' לומר שימשך מזו לזו ומזו לזו וירא' פתח כניסה להם אם כן קראי למאי אצטריכו ובשלמא זוכה לענוה ניחא אלא זוכה לחסידות לאו הכי דהא מהענוה נכנס לחסידות אלא ודאי מלה אחרא קאמר דהיינו מהירא' עצמה לחסידות וזה הפך הנדרש ענוה זוכה לחסידות הי"ד אומרו לענוה דכתיב עקב ענוה יראת ה' לעיל מייתי מינה איפכא ע"כ מה שראינו לעורר בזאת השמועה ב"ה:

ועתה נבא בביאורה בס"ד וקודם שנבא בביאורה צריך להקדים ולבאר שמיני היראי' הם ד' שתים מהם בחיצונים ושתים מהם בקדושה וכלם נתבארו בזוהר פ' בראשית

והתיקונים. הא' הוא שהוא ירא מהקב"ה מפני העונש כי הוא עובד לו כדי שלא יענישהו או בגופו או בממונו או בבניו. ונודע שהעונשים הם ע"י הקליפות ולפיכך נמצא יראתו יראת הקליפה ואם ימותו בניו ויאבד ממונו ויחלש בגופו הנה לא ייראו אחר שכבר בטלה הסבה ההוא או אם יהי' מובטח מהקליפות לא ירא כלל וזה הי' סבה שניסה הקב"ה לאיוב בממונו ובבניו ובגופו ושבח שהי' ירא אלהים לא יראת הקליפות אלא יראה שאינה בקליפות וז"ש וסר מרע: השנית הוא יראה שאדם ירא מהשם כדי שייטיבהו וישכירהו ואם לא ייטיב עמו לא ייירא ממנו וגם יראה זו היא יראת החיצונים. שהוא ירא לשבר [נ' שצ"ל לשכר] הגוף ואף אם יהי' שכר רוחני לא יהיה בקליפות. אמנם לא יכנס באצילות אלא יהי' עבד בסוד מטטרו"ן וזהו אל תהיו וכו' כדפי' בתיקונים: השלישית היא נקראת יראת שמים. והיינו שירא מרוממות רוכב שמים ואומר איך לא אכנע לעבודת בורא שפעל ועשה הכל ומתוך שהוא מכיר גדולתו ירא ממנו וירא' תהי' במלכות והיא יראה ראשונה לכניסת האצילות ולמעלה מזו היא אחרת והיא הרביעית אם שנאמר שהיא גם כן במלכות אלא שהיא בפנימיות יותר אם שתהי' בבינה והיא הנק' יראת חטא והיינו שהוא ירא שמא יגרום החטא ויפסיק בינו לבין קונו ויפסל עבודתו וזו יראה מאהבה שירא שמא יפסיק עון אהבתו ואין ספק שיראה זו הנזכרת בכל סוגיין אינה לא יראה ראשונה ולא השנית שהיא יראה פסולה ולא יראה שבעבד שהיא גם כן פסולה אלא היא יראה קדושה וטהורה. אמנם במה שאמר כמה גדולה הירא' בה"א הידיעה כיון אל אותה היראה הידועה המשובחת שאין למעל' ממנה והיא הנקראת יראת חטא ועליה כוון לומר שהיא גדולה מענוה וחסידות מפני שהירא' הזאת כלולה מהכל כאשר נבאר ואמר גדולה היראה לפני המקום להורות כי ענין זה עיקר תלייתו בספירות ועל הספירות קאמר ממעלת המדה הזאת הידועה וקאמר השתא בא וראה כמה גדולה מעלת היראה שהיא מדה מן המדות לפני המקום דהיינו מקומו של עולם שהרי במדה זו נכללו שתי מדות העליונות דהיינו ענוה וחסידות והענין כי יראת שמים לבד אין כולל ענוה וחסידות מפני שמדת היראה הזו אינה אלא במדרגת המלכות שאינה כלולה מהמדות העליונות ולכן הירא שמים אינו עניו ולא חסיד כי הוא ירא לבד מקונו במעשה. אמנם במה שהוא דינו אינו מתבייש לתובעו ואינו מוותר חלקו וגם אינו נכנס לפנים משורת הדין דהיינו החסידות אלא אדרבא חלקו שואל בפיו. אמנם מי שהוא ירא חטא בהכרח גמור שהוא במדה הפנימית מקום הכלול מענוה מדרגת משרע"ה שנאמר בו והאיש משה עניו מאוד וגם הוא חסיד מפני שיראת חטאו היינו שירא כמא יגרום חטא להפריד אהבת קונו אם כן כדי שלא יצא אל הקליפה שהוא עון עושה סייגים

לעצמו ומוותר מחלקו כדי שלא יכנס בגבול חבירו והיינו חסידות ויש בו ענוה שאומר אם חלקי אני מוותר האיך אתבע אותו בפי. או האיך אחזור על כבודי על עלבוני שמא מתוך כעסי אכעיס את בוראי ונמצאת מפריד ממני אהבתו ודבקות אשר לו עמי וגם הוא עניו שאינו מהרהר בעבירה כי אומר שמא יגרום לי עון כי לבא ועינא תרי סרסורי עבירה נינהו והוא עניו מתבייש מקונו מהיותו מהרהר בעבירה ואומר איך אפגום הלב שהוא הדבק בקוני והאוהב וכלב נפגם בהרהור נמצאו כל המדות כלולות בזו לפי' מדה זו גורם לאדם שיהי' מרכבה לכל המדות שהם יראה ענוה חסידות כלל כל האצילות:

נמצא שכל מי וכו' פי לפום מה דאמרינן נקטינן כי עיקר היראה שהיא כלולה מכולם היא יראת חטא. נמצא שכל מי שיש בו יראת חטא יש בו כלם אמנם כבר אפשר שלא יהיה בו יראת חטא שהיא מעלה רמה ויהיה בו הענוה בקצת שמתבייש מקונו מלהרהר בעבירה וגם אינו תובע חלקו בפיו אמנם מדת חסידות אין בו וכיוצא לזה אמר כי יש יראה שנית שהיא בקדושה מדרגה אחרונה שאינה כלולה והיא הנק' יראת שמים ומי שאינו ירא שמים אין עניינה כיראת חטא דאפשר שלא יהיה ירא חטא ויהיה עניו או חסיד אבל יראת שמים מי שאינו ירא שמים אין בו וכו' מפני שהוא דרך הכניסה לכל המדות הנזכרות וכדאמר בתיקונים מי שאין לו מפתחות חיצונים במה יכנס וא"ת למה לא נאמר שיכנס אדם במדת יראת שמים ואחר שנכנס בה הרי שנכנס במלכות ונשתמש במדה זו שנים רבות אח"כ יצא ממדה זו ויעזוב מדת היראה יכנס במדת הענוה ואם כן לא יצדק גזרתו שאמר ומי שאינו ירא שמים אין בו וכו' שהרי אפשר שאינו ירא שמים ועם כל זה נכנס דרך היראה ועבר אל הענוה. לתרץ ענין זה הביא הך ברייתא תניא מי שיצא מן היראה דהיינו שנשתמש בה שנים ואח"כ עבר ליכנס בענוה היינו דקאמר ונתלבש בענוה שנעשה מרכבה אל מדת הענוה בסוד עבודתה למטה כנודע כן אמת כי מלת [בכ"י הן אמת כי מעלת] הענוה עדיף שנכנס פנימה לאצילות יותר ממה שהיה אמנם אל תחשוב שיהיה הכוונה שיעזוב מדת היראה ח"ו אלא נכלל בכלהו בענוה הנז' ביראה דקא עבד מקדמת דנא שאי אפשר לאחוז במדת הענוה דהיינו פנימה ולהניח מה שהיה בידו מקודם לזה והכריח כן מדקאמר עקב ענוה יראת ה' דהיינו שהיראה עקב לענוה שאינה נבדלת הירא' מהענוה כלל אלא בהיות אדם אוחז בענוה צריך שיאחוז בעקב הנטפל לה דהיינו היראה והוקשה לו מאן נימא לן דהכי פירושא שלא יחשוב האדם שיוכל ליכנס מיד בענוה בלי הירא' שאינו אלא פתח הכניסה ענוה אמנם אחר שנכנס דרך הירא' בענוה יעזוב הירא' ויאחוז בענוה לזה הכריח הענין ואמר דכל מאן דאית ביה דחלא דשמיא לא יראת חטא כדקאמר לעיל אלא דחלא דשמיא שהוא פתח

הכניסה זכי לענותנותא לא אמר אית ביה ענותנותא כדקאמר אית ביה דחלא דשמיא אלא זכי שסופו לעלות עוד ויזכה אל הענוה מה שאין כן ביראת חטא שממש ישנו בכולם כדקאמר לעיל. וכל מאן דאית ביה ענותנותא זכי וכו' מפני שזו פתח כניסה לזו וזו לזו ואם כדקא סלקא דעתיך שיניח א' ויעשה העליונה כדאמרן לעיל אם כן ראוי שיהי' הסדר יכנס תחל' ליראה והיראה פתח לענוה לבד והענוה לבד פתח לחסידות ואינו כן אלא כל מאן דאית ביה דחלא דשמיא זכי לכלהון דהיינו שהוא פתח לכניסה אל הענוה ואל החסידות והא כיצד אלא שבהכרח מוכרח נאמר שכאשר יכנס בענוה לא יניח היראה אלא יהי' ירא ועניו וע"י שתיהם יכנס לחסידות נמצאת היר' פתח לענוה לבדה ופתח לשתיהם כי אי אפשר ליכנס מענוה לחסידות אלא ע"י היראה שהיא ג"כ פתח לחסידות כדאמרן והכריח שהיראה פתח לענוה מן הפסוק עקב ענוה כדאמרן לעיל בריש האי תוספתא כי צריך שיהיה כלול ביראה גם כן בהיותו בענוה מפני שהוא עקב ופתח לכניסתו אליה והכל ענין א' דקדק שאמר בחסידות מעולם ועד עולם על יראיו מפני שאין החסידות סמוך ליראה אלא ע"י הענוה שהיא אמצעית כי מהירא' והענוה יחד יכנס לחסידות כדפירשנו ובזה נתבאר רוב המאמר ולא כולו לפי שדלגתי הרבה ממה שכתב מרות [אולי צ"ל מורי] [560] לפי שהוא ז"ל כתב שיראה בינ' וענוה ז"א וידוע מה שכתב הרב זלה"ה בדרוש עקב ענוה לכך לא כתבתי רק מה שנוגע לפשט אפילו שלא נתרצו כל הקושיות:

תאנא כל אדם שיש בו חסידות נקרא מלאך ה' צבאו' וכו':

ומה שיש לדקדק בשמועה זו הוא א' אומרו נקרא מלאך ה' צבאות מה מעלתו בהיותו נקרא כך. שנית אומרו כל אדם שיש בו חסידות למה לא אמר כל אדם שהוא חסיד. שלישית אומרו הה"ד כי שפתי כהן ישמרו דעת מאי ראיה דהכא בכהן קא מיירי. רביעית אומרו מפני מה זכה כהן אמאי מבעיא לי' לגבי כהן דכתיב בקרא בהדיא ולא מבעיא ליה גבי כל אדם דקאמר מדרשא: חמישית אומרו [בכ"י מפני מה] זכה כהן מאי קושיא מפני שסתם כהן מעשיו נקיים כמלאך ממש והיינו דאמרי אינשי איש פלוני מלאך ר"ל נבדל מהחומר כמלאך: ששית אומרו ומהו מלאך ה' צבאות זה מיכאל אמאי סתים ליה לעיל ואצטרך לפרושי בתר הכי מעיקרא הוה לי' למימר מה מיכאל כהן למעלה: שביעית אומרו ואתי מן החסד. נראה כמספר חדשות ללא ענין ומה גם אומרו מן החסד שלמעלה מורה שיש חסד של מטה מאי קאמר: שמינית אומרו והוא כהן גדול של מעלה כבר נאמר לעיל מה מלאך כהן וכו' ועלה קאי מאן מלאך ה' צבאות זה מיכאל:

[560] פשוט שצ"ל בי"ג מדות. המגי'

תשיעית אומרו כביכול כהן גדול וכו' מאי כביכול דקאמר השתא דהא לעיל אמר ענין זה בלי כביכול אלא ממש זולת שהענין בעצמו מיותר: עשירית אומרו מהו חסד רחמי וכו' מאי מבעיא לי' השתא וכי לא ידעינן מאי ניהו מדת חסד דכתיב תתן אמת ליעקב חסד לאברהם ואי מבעיא לן מה עניינה הא ודאי נמי פשיטא. ועוד מאי תירץ רחמי גו רחמי דצריכא פירושא: אחד עשר אומרו ובגיני כך כהן לא אשתכח וכו' ודאי שאם הוא מצד החסד אינו מצד הדין ואם הכוונה שאין בו כללות דין כלל אי אפשר שהרי חסד עצמו למעלה כלולה מהגבורה כנודע בסוד הנני בני: שנים עשר אומרו מפני מה זכה כהן לחסד וכו' ולמה לא יזכה שצריך לדעת מפני מה שהרי הוא מזרע אהרן איש החסד כהן ודאי וכל זרעו כהנים. עד כאן מה שראינו לעורר בשמועה זו בס"ד ועתה נבא בביאורה בעזרת השם:

ראשונה דקדק באומרו כל אדם שיש בו חסידות ולא אמר כל אדם חסיד מפני היות הראי' מהכהן ואין ענין הכהן ממש מפני היותו חסיד בהנהג' בדוקא אלא מפני היותו מזרעו של אהרן הנקדש לעבודה שהוא במדרגת החסד לזה אמר כל אדם שיש בו חסידות איזו מדרגה ממדרגת החסידות אם מפני שהוא כהן אם מפני טוב הנהגתו שנעשה חסיד נקרא מלאך ה' צבאות והנה שלא נק' מלאך לבד כי זה יורה שם המורה היותו שוה למלאך נבדל מהחומר. אמנם נקרא מלאך ה' צבאות כי שם זה יורה היותו ראש לכל גדודי מעלה וכן פי' בשם ה' צבאות אות הוא בצבא שלו דהיינו שניכר ומצוין הקב"ה בכל צבאותיו היותו ראש לכלם וכן פי' בזוהר פ' בראשית והמלאך שהוא ראש לכל המלאכים יקרא מלאך ה' צבאות דהיינו עבד לקונו ועוד יורה השם הזה היותו כסא מיוחד לקונו בין שאר המלאכים וכן פירשו רז"ל כי כל מקום שמיעאל שם שכינה שם ולא כן אוריאל רפאל גבריאל. שכבר ירדו רפאל וגבריאל לסדום ושכינה לא ירדה שם שנסתלקה עם מיכאל וכן פי' פרשת ויצא ואם כן ראוי שהמלאך המיוחד לכסא יקרא בשם מיוחד דהיינו מלאך ה' צבאות כאלו תאמר זה ניכר שהוא מלאך ה' צבאות שכן הקב"ה מתראה ושוכן בו. אמנם שאר המלאכים הם מלאכים סתם ואל תשיבני ממטטרו"ן שהוא רקיע שעל ראשי החיות ואין כסא הכבוד על מיכאל שלא יהי' הרקיע פרוש על ראשו אמנם מיכאל ראש לד' חיות ד' מחנות שכינה כמו שהחסד מדה ראשונה לגבורה ות"ת ומלכות והנה שם זה מורה היות האיש הזה שבו החסידות משכן מיוחד לשכינה וזו מעלה גדולה היותו מצוין בין שאר הנבראים למטה כסא ובסיס לשכינה וז"ש נק' מלאך ה' צבאות והראי' לזה כי שפתי כהן וגו' ולא אמר הכתוב כי מלאך הוא סתם שהי' מורה על הבדלו מהחומר אלא מלאך ה' צבאות שמורה על מעלה הנזכרת.

וא"ת מאי ראי' דלמא כהן לחוד מפני כהונתו לזה אמר מפני מה זכה כהן נדע טעם לכהן ומשם נראה שהטעם ההוא שוה לכל אדם שיש בו חסידות כדאמרן ודקדק באומרו מפני מה זכה כהן למלאך ה' צבאות כלומר לכל הכבוד הזה שיהי' נקרא מלאך ה' צבאות בשם נכבד כזה כי בשלמא מלאך ניחא מפני העבודה. אמנם מלאך ה' צבאות יש איזה סבה פנימיות לזה פי' ר' יהודה במקום אחר ואמר מה מלאך ה' צבאות כהן למעלה דהיינו ראש למלאכים הוא המשתמש בכהונה גדולה וכהונת המלאך הזה הוא היותו עומד ומקריב נשמתן של ישראל והיינו בסוד התעוררות בנשמתן של ישראל אף מלאך ה' צבאות למטה כי כמו שאותו מלאך יתייחס בשם זה ועושה עבודה זו כן הכהן שהוא עושה עבודת המלאך הזה ראוי שיתייחס בשמו ממש. ומהו מלאך ה' צבאות. ירצה מה ענין הוראת שם זה ולא שאל על מציאות המלאך דאי הכי הוה לי' למימר ומאן מלאך ה' צבאות אלא שעיקר השאלה הוא על גזרת השם והוראתו ועל זה תירץ ואמר שמורה על היותו ראש לכל גדודי מעלה וז"ש זה מיכאל השר הגדול והיותו שר גדול יורה שם זה כדפי' עוד הורה השם זה ואתי מן החסד שלמעלה פי' כי ד' חיות הם מקבלים שפע מן ד' ספירות שהם חסד גבורה ת"ת ומלכות. ופעמים הרבה ת"ת עולה להיותו ראש לכל הספירות האלו כנודע ועתה אמר כי הוא מצד היות החסד של מעלה ראש לכל הספירות מקבלת ראשונה מבינה והיינו ממקור הנשמות כי נשמתין מבינה לכך מיכאל שר גדול ראש לכל גדודי מעלה הוא המקרב הנשמות כלפי מעלה כסא הכבוד שעליו דמתמן נשמתין דבריאה שכסא הכבוד נגד הבינ' ממש כדפי' בתיקונים וז"ש והוא כהן גדול למעל' כי אליו משפט המלוכ' ועתה אמר כי יחס זה ממש כביכול עתה שהפליג מעלת מיכאל ובא לדמות אליו הכהן היותו ניכר לראש לכל הגדודים אמר כביכול כהן גדול למטה נק' מלאך ה' צבאות על הדרך הנרמז והור' על היות נמצא בו כל הטעמים כנז' דהיינו דאתי מצד החסד:

מהו חסד. אפשר דקשיא לי' כי אחד שהשכינ' משכנה על ד' חיות המרכב' אף אם נפליג במעלת א' מהן אין זה מספיק כדי שנאמר שתהי' משכן השכינה על ה לאך ההוא או האיש שידמה אליו ואם כן הדרא קושיא לדוכתין למה יקרא מלאך ה' צבאות מיוחד שמורה על משכן המלכות בו יותר מחבירו ותירץ רחמי גו רחמי ומטבע המלכות ומנהגה לרדוף אחר הרחמים לידבק בימין בסוד כוס של ברכ' שמשכנ' בימין ושאר המלאכים שהם דין ממש כמו גבריאל מהם דין רפה כמו רפאל מהם רחמים סתם כמו אוריאל. אמנם מיכאל הוא סוד רחמי גו רחמי ואל ענין זה ירמוז הכהן שלא ימצא בו סטרא דדינא כדי לכליל עצמו בחסד ולא בשאר המדות שיש בהם רחמים סתם ולא יורה המצא הכהן

בחסד ולא בשאר הספירות ר"ל שהם כלולות בדין ורחמים אלא בהיותו שולל הדין מכל וכל וז"ש ובגיני כך כהן וכו' (אפשר שירמוז לזה שם ד' צבאות כי אלהים צבאות הוא גבורה בהדי נצח והוד). והנה עתה להכריח שיהי' מעל' זו ושם זה לכל אדם שיש בו חסידות כדקאמר לעיל אף אם לא יהי' כהן קא בעי ואמר מפני מה זכה כהן לחסד אין לומר שיהי' סתם על שם זרע אהרן שאינו אלא ודאי צריך הכנת עצמו והיינו מפני הירא' פתח כניס' לחסידות כדאמרן לעיל ואם כן גם כן כל ירא שיהי' נכנס לחסידות יזכ' לשם [בכ"י לשם זה] שיקרא מלאך ה' צבאות כדאמרן והרי הביא כל התוספתא הזו להכריח עוד בפירושיו ע"י דברי ר' יהוד' שהירא' פתח כניסה לחסידות כדאמרן לעיל:

דף קמה:

עולם ועולם מהו. האי חסד ד' דקאמר שהוא מתפשט מעולם ועד עולם מה ענינו ותירץ עולם חד שהוא ת"ת בסוד דכורא ז"א עולם תרי נוקבא דז"א והאי חסד שהוא יסוד מתפשט מהזכר אל הנקב' דהיינו מהעולם ועד עולם והשתא הקש' ר' חייא **אי הכי** שהם שתי עולמות נפרדים כדאמרת עולם חד עולם תרי א"כ לימא מן העולם ועד העולם כדקאמר באינך אתרי שזה מורה ת"ת בפני עצמו ומלכות בפני עצמ' וחסד היסוד מתפשט מזו לזו ותירץ שבאומרו מן העולם ועד העולם מורה פירושם [בכ"י פירודם]. אמנם מעולם ועד עולם דלא קאמר מן העולם מורה על יחודם יחד דהיינו תרי עלמי וכו' בענין ששתיהם יחד [בכ"י אחד]. והטעם שבאומרו מן העולם ועד העולם מורה שתי עולמות דהיינו מעולם זה ועד העולם השני וזה ימשך מפני ה' הידיע' שבשתי העולמות ותיבת מן. אמנם באומרו מעולם ועד עולם יורה כאלו אמר מקצה עולם זה עד קצה עולם עצמו ומפני שסתם ר' יצחק הסוד הרבה אמר ר' אלעזר מן העולם ועד העולם כללא דרזא עילא' דהיינו ז"א ונוקבי' דהיינו כל א' בפני עצמו אדם של מעל' שהוא ז"א ואדם של מטה נוקביה שהכל סוד אדם כנודע והיינו עולם ועולם אלא שהם מיוחדים יחד כדפירש והכריח כן ממה שפירשו בזוהר באדרא כי בז"א הם שנות עולם וימי עולם דהיינו שנות עולם ספירן דדכורא ימי עולם ספירן דנוקבא וז"ש ואוקמוה וכו':

על יראיו היינו סיום דברי ר' יצחק דמסיק קרא ואמר שאחר שמלת יראיו הנז' הנה הוא דחיל מחטא' דהיינו מדרגת ירא חטא שכלול בעצמו ג' מדרגות כדפי' לעיל לא מדרגת ירא שמים ונודע ששלש' מדרגות כולל זעיר ונוקבי' וז"ש דכל מאן דאיהו דחיל חטאה אתקרי אדם מפני כללות המדרגות אלו בו דהיינו זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם דהיינו שהוא כולל כל המדרגות האלו שהם מעולם ועד עולם זכר ונקבה וקאמר אימתי יהי' ירא חטא כולל סוד מעולם ועד עולם כדי שנאמר שמפני זה אמר הכתוב וחסד ד'

דהיינו יסוד קושר מעולם ועד עולם ת"ת ומלכות על יראיו ותירץ דאית בי' ענוה יראה חסידות כללא דכולא כי זה כלל ז' ספירות ור' אלעזר מפרש דברי ר' יצחק שכשאומר דחיל חטאה אתקרי אדם הכוונ' כי במלת דחיל חטאה כולל ירא' וענוה וחסידות כדפי' לעיל והיינו נמי כללא דאדם ולהכי קאמר ר' יצחק בדבריו דחיל חטאה אתקרי אדם והקש' ר' יהודה שאין צורך שיהי' כולל שלש' אלא [בכ"י אלה] להיותו נקרא אדם דהא תנינן אדם כלל דכר ונוקבא דהיינו קב"ה ושכינתי' אם כן שאר הענין דאמרת דהיינו חסידות וכו' מנא לך ותירץ כי אלו גם כן הם בכללא דאדם דמאן דאתחבר דכר ונוקבא דהיינו כשנשא אדם אשה איקרי אדם וכדין דחיל חטאה ובעוד שלא נשא אשה אינו ירא חטא שאם הי' ירא מהחטא לא הי' עומד בלא אשה והנה ירא' זו הכוונ' כדי שעל ידי ירא' זו יהי' כלול גם כן מענוה וחסידות והיינו דקאמר ולא עוד וכו' והטעם שם בארוכה:

וחסד ה' וגו' אילין אינון כהני. פי' ממה שאמר וחסד מורה שאלו היראים הנז' הנה הם אותם שיש להם חלק מהחסד דהיינו כהני דאתו מסטרא דחסד כי לוים משמאלא כהני מימינא ישראל באמצעיתא ואמר דאתי מסטרא ולא אמר מחסד ממש מפני שנשמתם וכו' שם בארוכה:

ואחסינו אחסנא דא דהיינו שהם ראשונים לקבלת שפע החסד המתפשט דרך הת"ת והמלכות דהייני מעולם ועד עולם כדפי' לעיל ואמר אחסינו שבתורת ירושה ירשו ענין זה מפני משך נשמתם משם ולכל [בכ"י וכל] א' וא' יונק מהספירות בענין אחיזת נשמתו:

על יראיו כהני דלתתא. קשיא ליה על חסידיו הוה לי' למימר כיון דאתו מחסד מאי יראיו ותירץ משום דהוו כהני דלתתא שהם למטה ממלכות יקרא שמם על שם הירא' וגם שעיקר תפיסתם בהאי אחסנתא היא בהיותם אוחזים במדה זו בסוד וכפר בעדו ובעד ביתו דהיינו שכהן שאינו נשוי פסול לעבודה והטעם לאתכלל' בכללא דאדם דהיינו זכר ונקבה וכדפי' בזוהר פ' ויקרא דהיינו אדם כי יקריב מכם דוקא אדם שהוא שלם זכר ונקבה ולכך יקרא שמם יראים על שם שהם נכללים ביראה דהיינו שנשלמים בכללא דאדם שהיא הנקב':

וצדקתו לבני בנים. משום דזוכה כן מצאתי בקצת ספרים וירצה שהוא זוכה להמשיך ענין זה אל בני אדם וכן הבנים לבני בניהם כהנים אחר כהנים יורשים ומורישים מדה זו מה שאין כן בכתר תורה וכתר מלכות וכתר שם טוב. ואית דגרסי משום דחובה לבני בנים. ואפשר לפרשה ג"כ על הדרך הב' [בכ"י הנז'] שחובה היא העבוד' מאבות לבנים להמשיך החסד כדפי':

אי הכי מהו וצדקתו בשלמא לאידך פירושא דפרשת לעיל צדקתו ממש ניחא אבל להאי פירושא דאמרת דצדקתו אהדר למדת כהונ' שהוא ירושה לבני בנים אם כן חסדו מבעיא לי' שאין מדת הכהונ' נק' צדק שהוא דין אלא חסד שהוא רחמים כדאמרת לעיל:

אמר ר' אלעזר לתרץ דברי ר' יצחק היינו רזא דתנינן בזאת פי' בזאת יבא אהרן אל הקודש דהיינו מדת המלכות הנק' זאת ומורה שהכהונ' גם כן משמשת במדה זאת והמלכות נק' זאת בבחי' החסד תדע דקאמר קרא כי מאיש לוקחה זאת. הנה שאותה הבחי' הנלקחת מאיש זכר שהוא חסד כדמסיק נק' זאת אמנם בחינת עצמה מצד הדין אינה נק' זאת אלא אשה וזהו שאמר וכתיב לזאת שהיא אותה הבחינ' הנלקחת מהאיש יקרא מצד בחינת הדין שבה אשה ונמצאת עתה לפי זה דקרא הכי פירושו לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת כלומר ראוי שבחי' זאת שהיא מדת המלכות מצד החסד יקרא אשה מצד יסוד' שהיא מהגבור' והטעם כי שם זאת אינו מורה על בחינת' מן הדין שהיא יסודה אלא על בחינת' מהזכר שהוא חסד וז"ש והטעם כי מאיש לוקחה זאת ובבחי' היות' מאיש נקראת זאת ואין זה שמה מהדין אלא אשה כדפי' והשתא ניחא דהפיך ר' אלעזר קראי וקאמר בזאת דכתיב כי מאיש לוקחה זאת והיינו בחי' חסד אל הכהנים מאיש ודאי אמנם בחינתה ממש מהדין הוא מה שאמר הכתוב לזאת יקרא אשה והיינו דמפרש וזאת אתכלילת מאיש דהיינו חסד ובבחינת כללותה משם נקראת זאת כאלו נאמר מלת זאת מורה בחי' חסד כלול בתוכה והיינו כי מאיש שהוא חסד לוקחה זאת ועל שם האיש נק' זאת וא"ת א"כ שם זאת אינה מורה על הדין שבה כלל וא"כ הדרא קושיא לדוכתא אמאי צדקתו לימא חסדו או זאת דהיינו חסדו גם כן לזה אמר וזאת נוקבא חסד דכר אם כן חסדו לאל [בכ"י לא] מבעיא לי' למימר שמורה על הזכר וזאת גם כן אינה מלה המור' על החסד שבה לבד שאם כן תקרא זה בלשון זכר אלא וזאת נוקבא ודכר דאתי מסטרא חוורא שמור' על הרחמים הגמורים אקרי חסד ואם כן אם הי' אומר וחסדו לבני בנים לא הי' מורה מדה זאת וזא"ת כאשר נרצה לייחס בה מצד הדין שהיא נקבה נק צדק וז"ש וזאת איקרי צדק דאתיא מסטרא סומקא ומלת זאת אינו מורה ענין בחי' זו כלל אלא כי מאיש לוקחה זאת כדאמרן לעיל:

ובגיני כך אמר הכתוב כי להורות על בחינת דין בחי' נוקבא שבה תקרא אשה כדפי' לזאת יקרא אשה כדי שיורה על מציאות דיניה וז"ש ובגיני כך איקרי אתתא אם כן נמצא שאם היה אומר הכתוב וזאת לבני בנים לא היה מורה על דיניה וצד הנקבות וכ"ש אם היה אומר וחסדו לפיכך נקט הכתוב וצדקתו כי מלת צדק מורה על צד הדין והנקבות וז"ש והיינו דכתיב וצדקתו ולא חסדו ולא זאת וא"ת אי מלת צדקתו ג"כ מתייחס כי גם

אין ראוי שיאמר צדקתו מפני שמורה בחינתה מן הדין ולא רחמים כלל ומן הטעם שאין ראוי שיאמר וחסדו מפני שאינו מורה בחי' הדין גם כן אין ראוי שיאמר וצדקתו שאינו מורה על בחינת הרחמים והיה ראוי שיאמר שם שיורה על שתי הבחינות לזה אמר מאי צדקתו צדקתו דחסד בשלמא אם היה אומר וצדק לבני בנים הוה קשה ודאי אבל השתא דקאמר וצדקתו שר"ל צדק שלו כינוי שלו דקאמר מורה על בחינתה גם כן מתייחדת עם הזכר שהיא בחי' רחמים וז"ש אין כינוי זה חוזר אל הכהן וגם לא אל השם הנזכר בפסוק אלא על מדת חסדו והכי קאמר וצדקתו של חסד זה דהיינו כאלו אמר בת זוגו כי מלת צדק מורה דין נקבה וכינוי שלו ר"ל בת זוגו דחסד צדקתו נקבתו ודאי:

לאתבסמא דא בדא מלת צדק עם כינוי צדקתו שלו דקאמר בענין שמלת צדקתו מורה דין ורחמים משותפים יחד דהיינו העבודה העיקרית לכהן או ירצה לאתבסמא דא בדא חסד וצדק וא"ת כיון שעיקר הכהן מחסד מה לו להזכיר עתה בחינת צדק לזה אמר שאינו שעיקר עבודת הכהנים אינו אלא לייחד צדק עם חסד והיינו דתנינן וכו' כל כהן וכו' מפני שאינו מבסם צדק עם חסד והם הם דברי ר' יצחק דקאמר משום דלית שכינתא שריא וכו' **וכהנא** בעי יתיר מכל עמא מפני שישראל משיג מדרגתו ר"ל שם ישראל עם היות שלא נשא אמת שאינו נקרא אדם אבל עבודתו ועסק מצותו הוא עושה עם היות שלא נשא. אמנם כהן אין לו עבודה כלל אם לא ישא אשה מפני שעיקר עבודתו לזווגא קב"ה ושכינתיה ואי לא אנסיב לא שריא תמן שכינתא והאיך מייחד אותה וז"ש וכהנא בעי יתיר למשרי ביה שכינתא ואחר שהשיג מדרגה זו משיג מדרגת הכהנים דהיינו היותו נק' חסיד וז"ש:

וכיון דשארת ביה שכינתא שריא ביה חסד שהוא עיקר מדתם לייחד למעלה:

ואיקרון חסידים ובעיין לברכא כי בעוד שאינו נשוי אינו עולה לדוכן לברך מפני שאינו נקרא חסיד ואינו במקום הברכה והטעם משום דלא שריא תמן שכינתא שהוא פתח הכניסה להיותו נק' חסיד כדפירש:

שריא בהו חסד וכו' כיון שאין החסד השורה עליהם לתמשיכם לבדכאלו נאמר שהם במלכות עיקר ושורה עליהם החסד אלא הם נקראים חסידים שנכנסים במלכות שכינתא דשרייא עלייהו במדת החסד בענין שהם נקראים חסידים שעצמם בחסד כדי שיהיו ברכה ממש לברך בחסד עצמו שהוא מברך. וז"ש ואיקרון חסידים ובעיין לברכא וכו' והיינו קרא דקאמר וחסידיך יברכו כ"ה הנה שאינם בשכינה וחסד שורה עליהם אלא הם נכנסים ע"י השכינה למעלה אל החסד כענין שהם מברכים כ"ה כדמסיק לקמן. ואמר לברכא עמא כי ע"י שמושכים השפע למלכות יונקים ממנה כל ישראל בסוד נשמתם

שבה והיינו נמי לברכא עמא והיינו לברכא לכ"ה ומשום דקרא דחסידך יברכוכה אין הכרח שיהי' בכהנים דדלמא אישראלים קא מהדר לזה הכריח מקרא דתומך ואוריך דהיינו עבודת הכהנים כדכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים וקאמר:

לאיש חסידיך. דהיינו הכהן דאיקרי חסיד ומשום דהאי עבוד' דאורים ותומים הוא דוקא בכהן גדול אפשר דהכי קאמר תומך ואורך אינו ראוי לכל כהן אלא לאיש חסידך ואין מכאן ראי' שיהי' כל כהן נק' חסיד לזה הכריח מענין ברכת כהנים וז"ש **ומשום** דכהנא איקרי חסיד בעי לברכא וא"ת שברכ' זו היא ממלכות ל שראל והם [בכ"י ואם] אינם חסידים מחסד למעל' לאו הכי הוא שהרי בגין כך כתיב בה כה תברכו הכ ונ' למדת כ"ה שהיא מלכות תברכו ותשפיעו אם כן אינם מושכים מהמלכות לתחתונים בחסד אלא מלמעל' למלכות:

מ"ט משום דאקרון פי' ולמה הם יכולים לברך למדה זו משום דאיקרון חסידים דהיינו שמושכים שפע מהחסד לברך המלכות כי כוס של ברכ' בימין כנודע ומפני שהמלכות מתברכת מהימין והשמאל והאמצע הכריח שאין ברכת' אלא ע"י החסידים לבד שהם מחסד וז"ש וחסידיך יברכוכ'. הנה שאמר שאותם הנקראים חסידים מפני שהם מרכבה לחסד יברכו למדת כ"ה אף אם נאמר שאין וחסידיך הנז' הנה הכהנים עכ"ז נפקא לן שהראוים לברך למדת כ"ה הם החסידים א"כ לדרך זה נאמר שהכהנים שהם מברכים למדת כ"ה הם נקראים חסידים דאי לאו הכי לא היו מברכ ם למדת כ"ה. ומשום דלעיל אמרינן כי לעלות למדת חסידים [בכ"י חסידות] אצטריך למהוי יראים וענוים קודם לזה אמר דהכי דרשו רבנן וכו' ומפני שכבר אמרנו שכל ענין זה תלוי ביראה שהיא מלכות דהיינו דאי לא אנסיב פסול לעבודה מפני שאין בו ירא' והיינו דקאמר וצדקתו לבני בנים דודאי במלת [בכ"י במדת] צדק תליא מלתא וצדקו דברי ר' יצחק עם דברי ר' אלעזר האי צדק שהיא מלכות איקרי כה ולא בבחינת צדק ממש שהרי צדק הוא דין גמור כדכתבו בזוהר בפטירת ר"ש אלא בחינ' עליונ' שהיא רחמים ומתערין מינ' דינין וז"ש דכל דינין מתערין מכ"ה וכו' ומפני שפסוק מכה רבה היא רמז בעלמא מייתי ראי' מקרא דהנה לא שמעת עד כ"ה:

וכלא חד לאו חד ממש שאם כן שתי כינוים למה אלא בחינ' א' היא צדק ובחינ' שנית היא זאת ובחינה שלישית כ"ה בענין שצדק היא ממש מדה אחרונה שבה שהיא דין ממש דנה את העולם בדיניה ולמעל' מבחי' זאת הי' בחי' הנק' זאת דהיינו שהיא נק' אם [בכ"י את] וכלולה מז' מדות ולפיכך היא נק' זאת ובחינ' זו היא דין אבל לא כצדק

ולמעל' מבחינ' זו היא בחינת כה והיא נגד הבינ' וכמו שהבינ' מתערין דין כן במלכות עצמה מתערין דינים מבחינת הבינ' אל שאר המציאות וז"ש מהאי כ"ה מתערין דינים ומכ"ה מתעוררים לזאת ושם הם בעצם ומשפיע אותם לצדק וצדק היא הפועלת אותם בתחתונים ועתה שאנו אומרים שהדינים הם מתעוררים ממנה מדאתחבר חסד עמה עתה מתבסמת שאין הדינים מתעוררים שאם הי' שממש הית' דין לא הית' מתבסמת ע"י הכהנים אלא ע"י הלוים כדכתיב ועבד הלוי הוא שע"י השיר היו מתקנים דין הגבור' ממקומו אמנם כ"ה שאין עיקרה דין אלא דינין מתערין מינ' לכך מדאתחבר חסד עמה מתבסמא:

ובגין כך אתמסר דא לכהן. ולא ללוי כדאמרן וענין דינין מתערין מינה הכוונ' שבעוד שהם במלכות בני ראשונות עדיין השפע שבת רחמים ואין אותו הדין מתגלה ולא יקרא דין בעצם אלא במדרגת המלכות ובערך הספירות בעצמם בבינ' גבורה מלכות הם ערך ג' בחי' אלו במלכות עצמ' אל גילוי הדין לכך הם בו [בכ"י בה] ג' אלו ואומרו אתמסר דא לכהן לאו דוקא כ"ה כי גם צדק וזאת נמסר לכהן דכתיב בזאת יבא אהרן וכתיב כהניך ילבשו צדק וכתיב וצדקתו לבני בנים כדאמרן לעיל אלא כיון דמינ' ובה מתערין דינין ע"י היות' מיוחדת לגבור' הלוים מסלקים הגבור' המתקנים אותה והכהנים מיחדים המלכות בחסד שלא יתעורר בה הדינים שבה:

כלומר אע"ג דהאי כה אשתכחת בדינים שהם נשפעים בה מהגבורה והם נעלמים בה ושקטים על שמריהם תברכון לה ואין כוונת הכתוב לומר בכ"ה תברכו את בני ישראל כמשמעו אלא בחסד תברכו לכה ולהכי קאמר כלומר וכפל ואמר תבסמון ותברכון מפני שהם שני דברים הא' למתק את הדין שבה ונוסף על זה לברך אותה להשפיע בה שפע ברכה ומאחר שאמר הכתוב תברכו מכ"ש תבסמו שאי אפשר ברכה אם לא תתבסם קודם וז"ש בגין דיתברך ותתבסם:

דף קמו.

הה"ד כה תברכו וכו'. והכי דייק לקמיה דאמר אע"ג דהאי כה אשתכחת בדינים תבסמון לה תחלה ואח"כ תברכון לה דכתיב כה תברכו השתא מייתי ראיה לגבי ישראל דקאמר כה תברכו את בני ישראל שהכוונ' כה עצמה תברכו ותמתקו אל בני ישראל כדי שיהא משפיע לישראל החסד והרחמים וז"ש תברכון להאי חסד וכו':

ותבסמון לה לקבליהון דישראל. והנה לגבי ישראל נקיט תחלה תברכו ואח"כ תבסמו כי לערך המ' אל הספירות העליונות תחלה תתאחז [בכ"י תתמתק] כדי לקשט עצמה ואח"כ תתברך. אמנם התחתונים [בכ"י לערך התחתונים] ראשונה תתברך ובבוא אליה

הברכה היא מתמתקת ולהכי קאמר תתברכון בהאי חסד לכ"ה נתבסמון לה לקבליהן דישראל הה"ד כה תברכו את בני ישראל שהכוונה לכה תברכו לנגד ישראל שלא תשפיע להם דין וג"פ מביא ראיה מפסוק כה תברכו הא' להוכיח שהוא שממש תברכו למלכות [בכ"י שממש למלכות תברכו] ועלה קאי באומרו הה"ד כה תברכו כלומר. הב' להוכיח שהוא ברכה ובסימותא ואמר דכתיב כה תברכו תברכון בהאי חסד לכ"ה ותבסמון ועוד הוכיח מכאן שהוא ע"י החסד מלשון תברכו שאין ברכה אלא מימין וז"ש דכתיב כה תברכו תברכון בהאי חסד וכו'. הג' הוכיח היות הענין לקבליהון דישראל ועלה קאמר הה"ד כה תברכו את בני ישראל וכו':

דלא מפרסמין. שאין מזכירין את השם הקדוש באותיותיו:

אמור סתם. אמור הוא מקור מורה על האמיר' שאינה יוצאה לשני דהיינו שמעלימים הדברים בלבם:

אמאי לא כתיב תאמרו. מדקאמר תברכו ולא תאמרו הכוונה שתברכו אותם בכוונה אף אם לא תאמרו להם דבר. ור' יהודה דריש קרא אמור להם בעת שאין פריצים דהיינו בשם ממש לא זכו שיש פריצים אמור סתם כדאמר לעיל אמאי לא כתיב תאמרו ותירץ שהי' מורה שמברכים לישראל ומיד לזה אמר כה תברכו לכה תברכו ודאי גם ישראל כשרים יהי' האמירה להם גם כן ואם לאו אמור סתם לשכינה לבד כה:

ר' יצחק פתח ואמר וראיתי אני דניאל וכו' א"ה אתעביד וכו':

כלל הדברים כי הוא יציבא בארעא גיורא בשמי שמיא בכמה צדדים הא' שהם נביאים קדושים והוא אינו נביא אלא מדבר ברוח הקודש במקום החול בהיכלות. הב' שהוא ראה ולא דחיל והם בראיה לא היו ודחילו ואף יהיו שוים במדרגתם קשה הרואה לא ירא ושאינו רואה ראה [בכ"י ירא]:

האי דאמרן. שנקרא צדק זאת כה והיא מלכות:

עדבא חולקיה כיון אל ג' בחינות הנז' הא' כה שהיא מתברכת לפעמים והיינו עדבא חולקיה הב' זאת שיש בה דינים אבל אינם פועלים למטה היינו שבה לאתחסנא הג' צדק שהיא ממש פועלת הדין בתחתונים ועליה אמר ולמעבד לה נוקמין ובשלשתם אחז דוד ולהכי קאמר בזאת אני בוטח דהיינו לאתחסנא שהיא האמצעית ואוחז בשתי הבחינות הקיצונות החוברות אל האמצעית והשתא קשיא ליה בזאת אני בוטח שהרי מדה זאת יש בה דין ואפשר שיתעורר הדין עליו ויפעול בו כדאמרן לעיל דאצטריכו כהני לבסמא לה לקבלייהו דישראל לכך מייתי מהאי תאנא וכו':

תאנא עביד קב"ה לדוד רתיכא קדישא עם אבהתא דהיינו ממש ג' בחינות שיש למלכות עם ג' אבות בחי' כ"ה עם חסד כדאמרן לעיל כה תברכו והרי מבוסמת לנגדו ובחינה זאת עם הת"ת דהיינו לאתחסנא שלא ישלטו בו ובחינת צדק עם הגבורה כדי לינקם מאויביו ואם כן שהוא רגל רביעי במרכבה מתייחדת המלכות על נצח והוד עם חג"ת שלשה אבות אם כן אין לו פחד מכל זה ומפני שהיה אפשר לפרש שיהיו ג' אבות בחגית למעלה ודוד במלכות למטה מתייחד מם ענפי חג"ת שהם נצח הוד יסוד ואם כן היא למטה כפי בחינתה דין לזה אמר התוספתא עם אבהן כתרין עילאין דכולא שהם למעלה מנה"י שהם ירושת משה ואהרן ויוסף ודוד למעל' ממהם:

מלכו ירית וכו' היא מלכות הגשמי על ישראל וזה לא נדחוק [בכ"י נתחזק] בעצם בו שפעמים אבד קצתו כגון בימי רחבעם פעמים כולו כגון בימי צדקיהו אמנם באתר מלכות דלעילא דהיינו מלכות רוחני סוד המדה הזאת אתתקף ואחסין בחוזק מפני שעם היות שמלכות הגשמי ינטל מלכות זה לא ינטל לעולם וז"ש מלכות דא דלא יעדי וכו' והיינו שעם היות שנחרב הבית ובטלה מלכות גשמי מזרע דוד עכ"ז הי' דניאל מבני דוד מצליח בו כדמסיק:

בשעתא דהאי כתרא וכו' בעת מלחמתם היא מתעוררת בחזקה וכן בעת שהיא מתעוררת בנבואה אל א' מהם היא מתעוררת בסטר דינא ושאר נביאים חוץ ממרע"ה לא יכלו לסבול נבואתם ממנה בבחינה דיניה ולכך לא נתנבא בדבור כמשרע"ה אלא באמיר' והנה דניאל להיות מדה זו חלק נחלה לו מאבותיו נתעוררה לו בחוזק דין ושאר נביאים לא סבלו כדרכם והוא שמע וסבל וכדי לעמוד על תוכן הענין הזה צריך לזכור כי הנבוא' בדרגין וכי' הכל שם בארוכה עיין שם:

בשעתא דהאי כה. הוא להכריח שפירוש הכתוב כה תברכו ר"ל למדת כ"ה תברכו ואין פי' במדת כ"ה תברכו את בני ישראל וז"ש בשעתא דהאי כ"ה אתער בדינוי לא יוכלון וכו' אם כן אי אפשר שיברכו לישראל במדה זו כיון שעיקרה דין אמנם יהי' הכוונה לברך למדת כ"ה לתקן דיניה וז"ש

ובשעתא דפרסי כהני ידייהו וכו' והיא מתתקנת וא"ת א"כ מאי קאמר את בני ישראל הכוונה שיהי' תיקון המלכות לבני ישראל כי לשאר האומות אין בחינתם כתיקונה כלל וז"ש:

ומתברכא באנפין נהירין לבנ"י ואתעדי וכו' הה"ד כה תברכו את ב"י כי עתה הכוונה למדת כ"ה עצמה תברכו ותתקנו כדי מדת [בכ"י שתשפיע מדת] כה רחמים לבני ישראל וקרא דייק תרתי באומר כה תברכו ירצה ממש מדת כה תברכו ובאומרו כה תברכו את

ב"י משמע שאותה הברכ' שבמדת כה יהי' לבני ישראל ולא לשאר עמין ולהורות שתיהן לא אמר בכה תברכו:

ובגיני כך כתיב בהו וכו' פי' בשלמא אם ברכ' זו היא מחסד למלכות ניחא שרי' בהו בכהנים ולא בלויים ולא בישראלים מפני שאין להם בחי' עם החסד אלא אי אמרת שהוא ממלכות לישראל למה לא יהי' ע"י איזה שירצ' ופירש הטעם ואמר:

על ידוי דאיקרי חסיד והחסידים מברכים ומתקנים למדת כ"ה כדכתיב וחסידיך יברכו כ"ה וא"ת [אם כן] לימא שיהי' כל עיקר הענין לברך המלכות לבד ואת בני ישראל ירצ' בשביל בני ישראל [שאתם] שלוחיהם לעבודה זו לזה הכריח שתיהם ממה דדרשו רז"ל כה תברכו בשם המפורש דהיינו שמדת כ"ה היא מתברכת מלמעל' מהשם המפורש ולאידך אמר כה תברכו בלשון הקודש דהיינו המלכות הנק' לשון הקודש מצד החכמ' והיא המברכת למט' ואפשר להפך הענין כי השם מפורש כה שהיא מקום הפירוש ולמעל' הוא לשון הקדש:

מאן מטרוניתא. מפני שהי' אפשר לומר שעל ייחוד חכמ' בבינ' קאמר לזה אמר מאן מטרונותא ותירץ כנסת ישראל סתם דהיינו מלכות שהת"ת נכנסת אליה והיא נקראת אז כנסת ישראל:

שבחא דימינא וכו' שמדרך הימין להגביר על השמאל בסוד ויעקוד את יצחק בנו בענין שהדין נכנע ומטה כלפי חסד ע"י הת"ת שהוא גוף האדם שבאמצע והוא ימשול בך ת"ת לימינא מלכות לשמאלא והת"ת גובר עליה זכר על נקבה דכל הויה דשלטא י' על ה' ו' על ה' דכורא כדפי' בתיקונים וגובר שם הוי"ה על שם אדנ"י כזה יאהדונה"י והיינו והוא ימשול בך להפך זה אידהנוי"ה והיינו נקב' שולטת והוא דין ח"ו שמאל על ימין:

דיתוסף קדושה על קדוש' דילי' עם היות שידיו נקיות וקדושות עם כל זה צריך לקדש ידיו וליטול אותם פעם אחרת והענין שאין ענין הנטילה אל הכהן לטהרה לבד אלא לתוספות קדוש' וה' טבילות וי' קדושין דכהן גדול יוכיח שלא הי' לטהרה אלא לתוספות קדוש':

דף קמו:

על ידא דקדוש' כדי שאותה הקדוש' תהי' קדוש' נוספת על קדושתו שהרי כהן הוא קדש ואם נוטל מיד ישראל אין בו כח להוסיף הקדוש' על קדושת כהן אמנם מיד הלוי שהרי הוא קדוש כדכתיב וקדשת וז"ש:

הא אינון קדישין ועתה כהן הנוטל ידיו מידי הלוי עולה בקדוש' על קדושתו ואם תאמר ומנא לך שהלוי יצוק מים על ידי הכהן לזה אמר וכתיב בהו בלווים וגם את אחיך בנו לוי

וגו' וא"ת דלמא היינו אחיו הכהנים שגם הם ממטה לוי ובכמה מקומות נקראו הכהנים לוים לזה אמר שבט אביך כלל כי מאחר שכתב את אחיך לוי מאי תו שבט אביך אלא ודאי לכלול גם הלויים וכתיב התם וישרתוך היינו שממש משרתים את הכהנים והא כיצד שהיו יוצקים מים על ידם כדפירש וז"ש: מכאן ממש מהאי קרא נפקא לן:

כל כהן דפריס וכו' בעי הוא לאקדשא בקדמיתא. ממש נוטל ידיו הלוי תחל' ואין ספק שהקידוש הזה הוא ע"י מים מפני שהמים הם מצד החסד ומעבירים כל קליפ' שבעולם ועתה יצדק שראוי שהכהן יתן הכלי ללוי לקדש ידיו שאין מים לעילא מצד החסד [בכ"י ללוי אלא מצד החסד]:

ואמאי לוי פירוש מן הטעם שאתה שולל שלא יהי' ישראל מפני שאינו קדוש ככהן כדי שיהי' הכהן עול' ומוסיף קדוש' על קדושתו מהאי טעמא נמי הי' ראוי שיהי' כהן ולא לוי שהרי לוי קדושתו למט' מהכהן. או ירצ' אמאי לוי שנצטרך לומר שיתקדש הוא תחל' והוא אין לו מים נצטרך לומר שיתן לו הכהן מים יהי' ע"י הכהן שהוא מהחסד והוא בעל המים:

דהא כהן דלא שלים וכו' כי כהן השלם פשיטא שאין ראוי שירד מגדולתו לקדש כהן אחר שכמותו יאי איכא למימר היינו כהן בעל מום וכיוצא וזה אין ראוי משום דלא בעי האי כהנא שלים וכו' ומאי דקשיא לך כי לוי למט' מכהן והאיך יתקדש הכהן על ידו הא לא קשיא שכיון שעולה לדוכן וכיוצא אין לו קדוש' נוספת על כל ישראל:

א"ר תנחום וכו' שני דברים הם הא' קדושה והב' טהרה הקדושה מן הימין והטהרה מן השמאל והיינו ראשונה נטהר האדם מן הדברים הרעים ואח"כ הוא מתקדש ששורה עליו הקדושה כיון שנטהר וכן פי' בזוהר ובתיקונים בקצת מקומות טהרה משמאל וקדושה מן הימין אמנם בקצת מקומות מהפך ומפרש טהרה מימין וקדושה מן השמאל ומה גם בתיקונים ובפ' חוקת ובשאר מקומות והענין כי טהרת הקליפות הוא מהימין לבערם ומצד השמאל מוסיף אח"כ קדושה ויראה לאסור אפילו המותר כאומרו קדש עצמך במותר לך וכדי להלום הדברים האלה נאמר כי קדושה תחלתה מימין וסופה משמאל וטהרה תחלתה משמאל וסופה מהימין והא כיצד קדושה עיקרה מהחכמה ושם מקום הקדש כדכתיב קדש ישראל ראשית וסופה בגבורה דהיינו שהחכמה משפעת בגבורה וע"י הקדושה מתחזקת וטהרה בבינה כי משם הקדושה על הטהרה ודאי ומשם מ"ט פנים טהור וסופה בימין החסד ומצד מה שהבינה משפעת בגבורה יש בה טהרה גם כן ומצד מה שהחכמה משפעת בחסד יש בה קדושה נמצא בחסד קדושה וטהרה ובגבורה קדושה וטהר' לפיכך יקרא הכהן קדוש וטהור והעיקר בו טהור מפני היות עיקר

הטהרה בחסד כדפי' יקרא הכהן טהור בעצם וקדוש גם כן בהשאל' וגם כן הלוי יקרא קדוש וטהור קדוש בעצם מפני היות עיקר הקדושה בגבורה כדפי' נקרא טהור בהשאלה והיינו דקאמר ר' תנחום וטהור איקרי ולא אמר הוי כי עיקר הטהרה אל הכהנים כדפי' בזוהר לקמן בפסוק ואסף איש טהור וכו' ואמר ענין זה ר' תנחום להורות שיש בלוי נוסף על הקדושה גם כן טהרה אם כן אפשר לכהן להוסיף קדושה על קדושתו ע"י אחר שיש בלוי קדושה וטהרה:

כל חד וחד בלחודוי פי' כדפי' לעיל שאין הספירות יונקים זו מזו אלא כולם יחד בשוה מהמקור לכך צריך להפרידם לעשר אצבעות להראות שהם עשר יונקים ממקור א' בשוה כלם פונים למעלה אל המקור ואמר.

כמה דאתחזי ליה להורות כי השתא יניקתם מהמקור שלא תהיה יניקת חסד כיניקת גבורה וכיוצא והוצרך לזה לתת טעם אל הענין כי זה מעלתם כי ינק כל א' מהמקור ואם היו יונקים זה מזה והעליון שבכלם מהמקור ימצא שיהיה היניקה א' לכלם בשוה ולא לכל א' וא' כראוי לו אלא חסד מבינה וגבורה מחסד ות"ת בגבורה וכיוצא אבל עתה שכולם יונקים בשוה מהמקור העליון משפיע לכל א' וא' כראוי לו שפע רחמים ושמחה כי המקור העליון משפיע לכל ספי' וספירה מהתחתונות מעין מציאותה לפעולת רחמי' וכו':

דשמא קדישא בעי לאתפרשא וכו' הכרח גמור אל דבריו שצריך לפרט אותיו' השם בהגיון כדי שיהיו עשר ספירות הנכללות בשם רמוזות באותיות כל א' וא' יונקת מהמקור ואם היתה [ואם היה השם נזכר בכלל כדרכו וכו'] השם גובר בכלו כדרכו היתה היניקה בכלל ומפני שסוף סוף בשם בן ד' הם בכלל י' חכמה ה' בינה ו' שית ספירן והרי הם ו' ספי' בכללות אות א' לזה אמר ולא **יתכוון** באינון מילין להשפיע לכל א' וא' בפני עצמה על הדרך שיתבאר:

א"ר יצחק בעא קב"ה דיתברכון וכו' פי' נוסף על שפע הראוי למחייתם והשער הקצוב לאורם הוסיף להם בחינה נוספת כאור בהיר. בגין דיתברכון תתאי והוא האור החסד למעלה בסבת העונות שהוא בבחינת התחתונים וכבר היה באפשר שיהיה אותו השפע והברכה קצובה לתחתוני' בלי שירבה אור בספי' והיה לפי זה הברכה מהמלכות לתחתונים ורצה הקב"ה שיהיה בענין אחר שיהי' ברכת התחתונים מהמקור העליונים כדי שיתברכו בספי' בתוספות ברכה אגב תחתונים וז"ש **דיתברכון** עילאי בגין דיתברכון תתאי. וכיון שכן נמצאת תוספות ברכה זו לספירות תלוי בהתעוררות התחתונים וז"ש

ויתברכון עילאי על ידוי דתתאי כי בהיותם מכינים עצמם למשוך השפע הרי הם מתברכים העליונים ע"י:

מכל קדישין דלתתא ישראל קדושים לויים קדושים מהם וכהנים קדושים יתר מכלם כי ישראל בת"ת מדרגה א' לויים בגבורה מדרגה שנית כהנים בחסד מדרגה שלישית והם יכולים למשוך השפע למלכות ממדרגה יותר גבוה מכולם וז"ש וחסידיך שהם מחסד יברכו כה שהיא מלכות עם היות שהיו ישראל יכולים לברך גם כן לה כמו שהם עושים בסוד ברכות ותפלות ומעשה המצות והיינו בעא דקאמר לעיל מהדר נמי אמאי דמסיק בעא שיהי' ברכ' זו ע"י קדישין מכלהו ואפשר לפרש אומרו מכל קדישין דלתתא דמהדר לכל אשר בעולם הפרוד מכסא הכבוד ולמט' שנשמתן של ישראל קדוש' מכלם שהם ממש מהכסא כנודע.

למאן מברך. למדרגות עליונות:

ומאן הוא ברכתא פי' המלות האיך הוא מושך דרך בחינות הספירות כדמסיק לקמיה. ואפשר לפרש למאן מברך למלכות כדכתיב כה תברכו ומאן הוא ברכתא מאי זה מקום ימשוך לה הברכ' דהיינו מה ענין הברכה.

מאי דעת דעת סתם אפשר דעל סוד הדעת קאמר דהיינו ת"ת בעלה דמטרוניתא והכי קאמר כי שפתי כהן דהיינו הברכה שמוציא בשפתיו ישמרו דעת כלומר הם מייחדים שמור שהיא מלכות עם הדעת שהוא ת"ת:

ותורה יבקשו מפיהו עילאין וכו' כלומר אפילו אותם שהם במרכב' עליונים כולם מבקשים תורה שהיא מלכות מפיהו מפני שכל עליונים הם שואבים שפע ממלכות וכיון שזה מייחד' עם בעלה ומושכ' למט' היא מקור להשפע' אל כל עליונים ותחתונים ולכך תור' יבקשו מפיהו ומפני שתור' היא גם כן בת"ת לכך אמר ומאי תור' תור' סתם דהיינו כלל הת"ת והמלכות והעיקר למלכות ששם נמשך שפע שניהם ביחודם והיא עיקרית באומרנו סתם תור' אמנם מכלל שניהם וז"ש **היך** אחידא תור' לעילא כלומר יבקשו מפיהו יחוד המלכות למעלה בשתוף שפע שניהם שזה נק' תור' סתם וז"ש היך אחידא תור' לעילא דאיקרי תור' סתם.

דתניא תור' שבכתב דהיינו ת"ת ותור' שבע"פ דהיינו מלכות מציאותם באינון כתרין עילאין ת"ת ומלכות דאיקרון הכי שהספי' נקראות תור' שבכתב ותור' שבע"פ ולפיכך תור' שבכתב ותור' שבעל פה הרמז להם באותם הספי' ובהיות האדם עוסק בתור' שבכתב ירמוז אל המשכת הת"ת ובהיותו עוסק בתור' שבע"פ ירמוז אל המשכת מהמלכות ואם כן ותור' דהיינו תורה סתם ירמוז אל סתם כללותם:

מ"ט כי מלאך ה' צבאות כלומר קרא יהיב טעמא למה עליונים יבקשו תור' מפיהו ואמר כי מלאך ה' צבאות כדפי' לעיל שהוא עיקר המרכב' העליונ' כדפי':

באינון מילין דלעילא הם הספירות מפני שאף אם יהי' ענין רומזות בספירות אם לא יכוון הכהן בייחודם לא יתייחדו וז"ש לייחדא שמא קדישא כמה דאצטריך כלומר שצריך לעכין הברכ' שיתייחדו הספירות העליונות הרומזות בשם יברכך יהו"ה יאר יהו"ה ישא יהו"ה כאשר יתבאר וכדי שיתייחדו צריך שיכוון שאם לא יכוון לא יתייחדו עם היות שהם רומזות בתיבות אלו וא"ת גם כל התפל' יש בה רמז לספירות וכל המצות אם כן צריך שיהיו כלם בקיאים כר' שמעון וחביריו לזה אמר כמה דאצטריך כלומר עם היות ששאר המצות והתפל' יש בה כוונ' גדולה ויחוד השם עם כל זה כאן הוא הצורך יותר לחומר הענין כדי שיתברכו הספירות:

צניעותא דספרא. ספר ידוע יש בו ה' פרקים והוא בזוהר פ' תרומ'.

אתגלייא ואתכסייא היינו שיש בה רמז לזעיר אפין ולאריך אפין דזעיר אנפין אתגלייא דהיינו המדות המתגלות למטה לפעול בתחתונים והיינו מחכמ' ולמט' עד סוף אריך אנפין אתכסייא דהיינו הספי' הנעלמות בכתר כנודע דאתגלייא כתיב וכו' היינו ששם החכמ' וכו' שם בארוכ':

ותאנא כד הוה צניעותא. שלא היו הפריצים:

הוה מתגלייא שמא וכו' כלומר היו הכהנים מברכים בשם קול רם שישמע הכל.

מדאסני חציפותא. כלומר משרבו הפריצים ואנשים שאין מהוגנין שהיו לומדים אותו מפי הכהנים ומשתמשים בו שלא כראוי:

סתום באתווי. כלומר לא היו מזכירים אותו אלא בהיכלו כזה אדנ"י:

מתגלייא כהנא מכוין כלומר כאשר היה נגלה היה הכהן מכוין שמא מתפריש. וקשיא ליה במה מכוין כי אחר שממש היה מזכירו מה לו לכוין ותירץ מכוין בסתימא דטמיר וגניז דהיינו בשם א"א.

ומתגלייא ומתפרשן. כלומר והשם הנגלה שהוא שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א הוה מתפרש ומתבאר יותר בשם הוי"ה הפשוט.

סתים כולא כל ג' שמות הנז' באתוון רשימן שם אדנ"י.

כל הני כ"ב וכו' מדות של רחמים שאמרנו:

דף קמז.

תרי זמני הא' בתפלתו על מעש' העגל והב' בתפלתו על ענין מרגלים וב"ג מדות האריך הרב' והכל שלא כדרך הרב לכן לא כתבתיו ע"ש:

תאנא א"ר יוסי יומא חד הוה יתיבנא וכו' מאי קא חמא דוד לא מבעיא ליה אלא [בכ"י שלא] אמר אמת דודאי דהכי הוא שהב"ה מושיע הבהמה שהרי המבול יוכיח שהקב"ה הושיע הבהמ' עם האדם וכמה דברי' כאלו אמנם מבעיא ליה מה ראה עתה דוד לשבח להקב"ה על נס שעשה עם הבהמות וז"ש מאי קא חמא דוד זכו אדם כלומר הקב"ה עושה נס עם ישראל אם מפני זכותם הוא מושיעם כאדם מפני שקיימו המצוה ואם אינם זוכים וראויים אל הנס הקב"ה מושיעם כבהמות מפני קיום המין האנושי לבד. או ירצה זכה אדם כל טבע המציאות משועבד למין האנושי כדכתיב כל שתה תחת רגליו זכו אדם ישועתם ע"ד נס שלא כדרך טבע אלא הם מכניעים הטבע לא זכו בהמה כדרך הטבע שהוא מציאות שאר המינים שחיותם על צד הטבע או ירצה אם ישראל ראויים וזוכים חשובים לפני הקב"ה כאדם ואם לאו חשובים לפניו כבהמ' ועכ"ז מצד חסדו הוא מושיעם: כלא אתמר. הסוד והפשט נכלל בדבריו הראשונים **אדם** כגוונא דלעילא. ודמות פניהם פני אדם. בהמ' פני אריה פני שור פני נשר כדכתיב ודמות. החיות וחיה ובהמ' הכל אחד:

וישראל איקרון אדם ובהמ' מפני אצילות נשמתם מהחיות והמבחר אדם:

ועוד רזא דמלא אדם באצילות בהמ' למט' בסוד המרכב':

וכלהו מתברכן בשעתא חדא. שהשפע נשפע באצילות ובכל העולמות אל פני אדם ולשאר הפנים ברגע:

וכ"ש דכלא אית בהו. שיש בסוד פני אדם ויש בסוד פני ארי' וכן לשאר הפנים כדפירש בתיקונים:

ות"ח להוכיח שכלם מתברכים יחד שהרי אפילו תחתונים בעולם השפל עם העליונים יש להם מדה זו כ"ש עליונים ממש:

ומה דאשתכח לעילא וכו' כלומר לפי שיעור הנמצא למטה נמצא לעילא וממנו והוצרך לזה שלא תאמר למעל' יתרב' השפע ולמט' ימעט או למעל' יהי' שפע ברכ' מין א' ולמט' מין אחר לזה אמר ומה דאשתכח מאותו המין ומאותו שיעור או ירצ' עליונים תלויים בתחתונים ותחתונים בעליוני' תחתונים בעליונים לית ברכתא וכו' ועליונים בתחתוני' ומה דאשתכח וכו' ואם התחתונים חייבים בדין ונשפע להם בהכרח יהי' הדין גם למעל' שמה שיש למעל' יש למט' ואם למעל' היה רחמים לא היה דין למט' או להפך והכל עול' לדרך אחד:

כה תברכו בתחל' דהיינו מדת המלכות הרי העליונים.

ואחר כך אל בני ישראל הרי התחתונים ואמר עוד הפסוק אמור להם להורות שהאמיר' דהיינו הברכ' יהי' לשני המציאיות יחד לעליונים ולתחתונים:
יברכך ה' לעילא. היינו במלכות.
וישמרך לתתא לישראל והכרח לזה הוא שמה שהברכ' מתחלקת לשתים דהוה ליה למימר יברכך וישמרך ה' או ה' יברכך וישמרך אלא שמע מינ' לשתים יברכך ה' למעל' וישמרך לתתא וכן יאר ה' וכו' ור' אבא פליג עליה שאין לחלק הברכ' לשתים אלא כל תיב' ותיב' מהברכ' היא למעל' ולמט' וז"ש.
כולהו כחדא מתברכן בכ"ב אתוון. גליפן דשמא קדישא **והא** כתיב ישא ה' שפי' יסלק רוגזיה אם כן מורה שיש בו דין כיון שצריך לסלקו ותירץ יסלק ויעבור בגין דלא ישתכח דינא אין הדין מהמדות בעצמו כדי שתאמר כיון שאמר יסלק הרי יש שם דין אלא הכוונ' יסלק ויעבור אותם הפנים אליך כדי שלא ימצא הדין ממקום אחר דהיינו שע"י העברת הפנים ההם דרך המדות במלכות יעכב הדין שהוא במדות למט' במלכות המתברכת שהוא נק' כה כנודע:
תניא א"ר יוסי סיוע לדבריו שהרי השכינ' שורה שם ובשע' קלה מברכת ומתברכת יחד.
אי הכי כלומר אי אמרת בשלמא דטעמא איהו מפני שלא יסיחו הכהנים דעתם מן הברכ' על ידי שמביטין אחרים בהם ניחא אבל להאי טעמא דאמר כיון דלא חמאן מאי איכפת וכו'.
משום דשמא קדישא דרמיזא כיון שעשר אצבעות רמז לעשר ספירות והם כסא לשכינה המביט בהם כמביט ממש בשכינ'.
תאנא לסיוע שעם היות שאינם מאיר ממש בעין צריכים הם להעלות בדעתם כאלו רואים ממש מדקאמר צריכין עמא וכו'.
רעוא אשתכח בכולהו עלמין שפע הכתר הנק' רצון.
עתיקא קדישא כתר עליון.
ואשתכח שלמא שהספירות מקבלות זו מזו ע"י השלום שהוא יסוד ויחוד ת"ת ומלכות.
לאתברכא ז"א מעתיקא וכו' וא"ת הכא דמשמע שמתגל' א"א בז"א בכל יום ובאדרא לעיל משמע דדוקא ביום שבת בשעת מנח'. וי"ל דבכל יום מתגל' בבוקר דוקא ויום שבת אפילו בשעת מנחה כדי לבטל הדין עוד בכל יום תיקוני דיקנא לחוד. וביום שבת מצח הרצון במצחא לעילא מדיקנא:

דף קמז:
ומאן דבעי צלותי' וכו' מפני שהחלום תלוי ועומד אם יתהפך לטוב או להפך וראיה כל החלומות הילכים אחר הפה ואם כן כמו שהספירות ע"י הרחמים הם מתהפכים מדין לרחמים כך החלום יתהפך ולפיכך מאן דבעי צלותיה בחלמיה דוקא יש לו ענין זה.
כתרין דימינא וכו' פסוק יברכך לימין יאר לשמאל ישא באמצע.
דבעיא דלא יטעון וכו' בגין וכו' מפני שיש מתברכין מימין ויש מתברכין מהשמאל ואם יכלכל [נ' שצ"ל יבלבל] המדרגות אין א' מהם מתברכין.
ואי יעבדון הכי וכו' כלומר אם יתקנו השם כראוי בענין שיתברכון אם כן תקיים בהם ואברכה מברכך ואני אברכם ואם לא יתקנו אינם מברכים ואינם מתברכים:
דכתיב טוב עין מקרא לא אתי אלא חדא דלא רחים לעמא ומההוא עובדא אתי דלא רחמין ליה עמיה ולהכי קאמר תאנא כל כהן וכו' ועובדא וכו'. ואח"כ כל כהן דהא לא רחים דכתיב וכו'.
עינא בישא כמו שיש בקדוש' מדרג' תקרא טוב עין כן בקליפות יש מדרג' תקרא רע עין. סגי ליה יתיר לישראל. פקח עיניך וראה ובגין. כלומר עם היות ששם אינו נראה ענין ברכה ממש עכ"ז ובגין לברכא היה שהרי נראה שוממותינו ברכה היא לישראל לבנות מקדשם.
יפתח עינוי. עם היות שבאדרא נרא' שיש פקיחה לדין עכ"ז יש פקיחה לרחמים וע"ש:
בלק מבעיא ליה שהרי בלעם מעולם לא קלל ובלק קראו לקלל.
וכל מילין דתימא וכו' נראה שחולק קצת שהרי למעל' אמר שלא דבר והשתא קאמר וכל מילין דתימא שנרא' שהי' מדבר אם לא שנאמר שהכוונ' כל דברים שהם בדעתך לדבר אני אהפכם ואכריחך שתדבר ברכות: דל מלכות טוב עין יסוד המקבל מבינה קדשי הקדשים ומשם יוצא השפע למט' כלומר כל זמנא וכו' שאין הכוונה ירושלים התחתונ' וישראל התחתונים עם היות דהא בהא תליא אלא הכוונ' ישראל ת"ת ירושלים מלכות. וכל זמנא דשכינתא היא בגלותא ואין לה יחוד עם ת"ת אין שתי אותיות י"ה מתיחדות וז"ש וכל תיקונין וכו' וכן פי' בתיקונים וירושלים של מטה מלכות ירושלים של מעלה בינה נשבע הקב"ה חכמ':

דף קמח.
למנדע שמיה. פתח הכניס' שמשם משכילים במה שלמעלה.
כתרא דדינים וכו' עם היות שהדין הוא מתעורר בבינ' ונשפע לגבור' שם הם בדקות גדול בכח אמנם ממלכות הם מתעוררים לפעול ממש:
חדי אברהם ולא הרע לו כה מפני דיניה כדמפרש ואזיל.

צדקה קבילת עלה דכורא. והיא מתהפכת לרחמים וא"ת מאי קאמר זרעך וי"ל דמתמן אתי ליה זרעא עם היות שאין לו זרע ע"י המזל כדקאמר צא ומאצטגנינו' ואפשר לפרש שבשרו שהוא וזרעו יהיו מקבלים ממדה זו שהיא שכינתו של ישראל כנודע והשתא ניחא שעם היות שנתבשר במדת הדין לו ולדורותיו עכ"ז שמח כאלו היתה צדקה. ומלת בה ירמוז בה ממש בענין צדק לענין הדינין ואפשר נמי לפרש כה יהיה זרעך בכאן תזרע ותשפיע ולא למקום אחר:

וה' ברך וכו' שאברה' הוא מדת כה דהיינו ה' שבתוכו וברך את אברהם מדת המלכות בכל ע"י היסוד הנק' כל והא כיצד כי היסוד משפיע למלכות לברך לאברהם כענין כה תברכו:

ברוך ה' מציון שם זה במלכות והיא מתברכת מציון מהיסוד והטעם מפני שהוא שוכן ירושלים וכיון שהם ישראל מכבר על אדמתם שכינה מתברכת בסבתם מהיסוד והיינו כענין כה תברכו לסבת ישראל כדפי':

במאי אוקימנא וכו' מלת משה קשיא ליה דהוה ליה למימר ויהי ביום כלת להקים את המשכן משה מאי קאמר כלה של משה לא אצטריך לפרש כדפי' לעיל דעל ידוי דמשה אלא ממש כלתו של משה כדמפרש ואזיל רשב"י ע"ה:

של נעלך. שיפרוש מן האשה. נזדעזע ההר מקושי מיכאל. אמר מיכאל ראש השרים או משום דמיכאל שר החסד והעולם מתקיים בחסד דכתיב אמרתי עולם חסד יבנה. או משום דיחודא וברכתא דשכינתא בימין והפורש מן האשה פורש מהשכינה באדם הידוע ת"ת והכוונ' כדמסיק מתנה כתיב שהוא מלכות שהיא נתונה מתנה באדם ת"ת ומשרע"ה לקחה משם והורידה: וביומא דנחתא שכינתא וכו' כלו' אותה הבחי' שהיא נשואה לאשה שהיא בחינה פנימית אותה הבחינה ירדה לישראל:

דלא אתפרש מאתתיה מכל וכל אלא לעת צורך הנבואה לבד דכתיב ויפל וגו' אמנם משרע"ה בעמידה בלי נפילה כבעל דפקידת לאתתיה.

קומה ה' שובה ה' ויהושע כעבד לפני רבו בהשתחויה. ליום ודאי שהיא ספירה א' ואח"כ מבעיא ליה מהו ליום שהם ששה ימים וי"ב נשיאים ותירץ וכו' **אתתקן** ע"י הששה שבע היה מתברך ומאיר אותו המאור העליון שהרמז אליו:

מדבחא. מלכות כדי להשפיע בה כנודע:

כגוונא דלעילא בחינות שבכל גבול וגבול:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם:

קכא ע"א

מהרח"ו זלה"ה

לאו רישיה סיפיה פירוש הוקשה לו כי תחלה אמר כי אשרי האדם אשר לא יחשוב לו העונות ואח"כ אמר שגם הוא מאושר מי שאין במחשבתו וברוחו רמיה כי אדרבא הי"ל בהיפך כי תחלה משמע כי עון אין לו אבל חטאת או לפחות מחשבות רעות יש לו ואח"כ אמר שאין ברוחו ובמחשבתו שום מרמה וז"א לאו רישיה סיפיה וכו' ומלבד קושיא זו יש גם כן להסתכל בפסוק עצמו וז"א ואית לאסתכלא ביה והוא כי אם אין לו עונות איך יחשבם ה' אם אפילו רמיה אין בקרבו. ולזה פירש כי הנה בכל מלה ומלה שהוא מוציא מפיו הוא עולה למעל' ובקעה רקיעין ומעבריה על האדם ואז חושבין לו אותו עון ונכתב בספר אמנם כאשר לא הוציא מלה שהיא ענין הרוח שאדם מוציא מפיו אינו עולה ומבקע רקיעין ואז לא נחשב לו העון לכתבו למעל' ובמעט תשובה שיעשה יכופר עונו וז"א אשרי אדם לא יחשוב לו עון כלו' עם היות שיש לו עונות עם כל זה לא חשבן לכתבם בספר אמנם זהו מפני שאין ברוחו ברוח היוצא מפיו דבר רמיה כמו נבלות הפה ולשון הרע ושבועת שקר ושאר הדברים היוצאים מפי האדם כנז' גם אפשר הוקשה לו כי תחלה דבר באדם ואחר כך ברוחו ותחלה הזכיר העון ואח"כ רמיה. ועוד אית לאסתכלא ביה מהו לשון רמיה ומה מרמה שייך כאן. וביאר כי כוונת הכ' להודיענו כי נפש האדם ורוחו עצמ' היא מרמ' באדם ומעיד' עליו בכל ליל' וזהו הרמי' שהרוח מוש' לאדם כי בעת עלותו למעל' מעיד' בכל העונות שעוש' האדם ביום כאומר משוכבת חיקך וגו'. לפי שהנשמ' עצמ' מרמ' באדם להעיד כנגדו כי אין השי"ת חושב וכותב העונות רק ע"י עדות נשמת האדם בעצמ' כנודע כי הוא העד והבעל דין והדיין וז"א אשרי אדם לא יחשוב לו עון בס' הזכרון וזה הוא בעת שאין רוחו ונשמתו מעיד' בו ומרמה אותו ואז לא יחשוב לו עון ולא נכתב כי לא יכתב אלא על פיה כנזכר עכ"ל:

קכא ע"ב

איש או אשה וגומר. לפי שהיו דורשים בפסוק באופן זה כי קין הוא שם מקום ואמר כי חבר נק' קיני ע"ש שהי' מקין ושם גם כן היו בני חובב חותן משה והי' דר עמהם במדינ' א' ואח"כ נפרד והלך מאתם אמנם חובב הוא חותן משה אך חבר אינו ממשפחתו ולזה הביא ראיה מפסוק ויאמר שאול אל הקיני ולא נזכר קיני אלא בחבר ולא בחובב ואמר כי הוא עשה חסד עם בני ישראל וזה ודאי נאמר על יתרו כנזכר כי על כן ידעת חנותנו במדבר והיית לנו לעינים נראה כי חבר הקיני הם מבני יתרו ועתה נתן טעם למה נק' קיני ופי' כי גם במקום אחר נק יתר בשם קיני כנזכר ואת הקיני והוא יתרו כנזכר וירא את

הקיני ויאמר איתן מושבך כי נתחתן במשה ע"ה ונקרא קיני משום דעבד קינא במדברא וכו' כנז' בבני רכב שהיו שוכני אוהלים בספר ירמי' וביאר עתה לפי פי' זה נפרד מקין ר"ל כי הנה היה גר והיה תחלה עם עובדי ע"ז רשעים הנמשכים מקין הרשע שהוא סוד סטנא אחרא כאשר זכר אח"כ והוא נפרד מהם עכ"ל:

קכב ע"א

דהא מסטרא דקין קדמאה שהוא היה ראש לרוצחים שהרג להבל.

לאינון מפרישי ימין וכו' הוא מעש' שארז"ל לשוטה א' שהיה מנקב בספינה וצעקו לו כל בני הספינה ואמר להם כי במקומו היה נוקב ולא חשב שתטבע כל הספינה כן הרשע פגים ליה ולכל עלמין:

מאן דיניק מרחמי וכו' יראה כי ממש מועלת בה כי השכינה שהיתה יונקת עד עתה מרחמי ינקי השתא מן דינא ע"כ:

קכב ע"ב

באחרית הימים וגומר היא סוד המלכות כי הששה ספירות נק' ימים והמלכות נק' אחרית הימים עכ"ל:

קכד ע"א

דאיהו איש וקיים קרא וכו' ידעת כי שם י"ה הוא י' באיש וה' באשה וזה כששניהם צדיקים אך אם חוטאים נסתלקו אותיות י"ה ונשאר אש אש וכאשר איש זה נק' איש מלא ביוד שזה מורה על היותו צדיק ששתה מים מבורו והוא ממקור אשתו ולא הערה מקור ערוה אז המים בודקים ואם לאו אינם בודקים:

ומעלה בו מעל וכו' פי' כפל הענין וביאר כי הסוט' מועלת בבעלה כנודע וזהו ומעלה בו בבעל והנה מעל אחר יש בה כי גם בהשי"ת מועלת כדמסיק שנשמתן מהמלכות הנק' כ"י ולכן פוגמת ומועלת שם ע"כ:

קכד ע"ב

כהנא כתיב שמא קדישא חד זמנא באורח מישור הכוונה כי מרובה מדה טובה ממדת פורעניות ורצה השי"ת כי כשתהי' זכאית אז פועל השם הישר שהיא רחמים כנודע כי שם ישר הוא רחמים וההיפך הוא דין ואם זנתה היה פועל בה השם המהופך של הדין והנה לזה היה כתוב השם בן ד' ב' פעמים כזה יהו"ה הוי"האו **יהוה** נמצא שהשם הא' היה כותב ביושר והב' למפרע ר"ל בהיפך **הויה** ודע לך כי י"ב הפוכים יש לשם בן ד' וכולם נקראו הפוכים ואין א' מהם נק' רחמים רק הישר והוא יהו"ה וכל השאר דין אמנם כפי ההיפוך כן יהיה הדין המשל אם כולו מהופך כזה הוה"י הוא דין גמור וההיקש בשאר וכדי שלא נטעה שהיה זה השם המהופך לגמרי לז"א לבתר כתב ליה למפרע

אתוון טריסין בטהירן הכוונה אינו למפרע ממש רק אתוון טריסין וכו' והכוונה כי לא רצה השי"ת שיהיה דין גמור לטעם שמדה [טובה] מרובה ממדת פורענות והנה טריסין מלשון בעלי תריסין ר"ל דין וטהירין לשון טיהרא הוא האור הפשוט המכונה ברחמים והענין כי הסוטה לא פגמה אלא בת"ת ומלכות זווג תחתון סוד וא"ו ה"א ולכן הוחלפו אלו האותיות ונהפכו לפעול בה דין אבל הזווג העליון רזא די"ה לא היה משתנ' ונשאר כסדרו וז"ש כתיב ליה למפרע ולא בהחלט רק אתוון טריסין וגו' ר"ל אותיות דין תחלה הם ה"ו ואחר כך טהירין הם י"ה נמצא עתה שהם דינא בדינא ר"ל כי יהי' נוגע ב' ההיה"ן יחד כמו ה' אחרונ' של שם הישר וה' ראשונ' של שם ההיפך והם דינא בדינא וכאשר נסיר אלו ב' האותיות של דין ישארו סמוכות ב' ווי"ן והם רחמי ברחמי וכאשר תסיר אלו ישארו יו"ד של שם המהופך עם ה"א של שם ישר סמוכין והם רחמי בדינא וכן ע"ז הדרך בה"א אחרונ' של שם המהופך עם יו"ד ראשונה של שם ישר והם דינא ברחמי ואם תרצ' באופן אחר כאשר אמרנו והוא שהיה כתוב ב' השמות זה ע"ג זה אזי שפיר יותר הוא שהי' כתוב ב' השמות זה ע"ג זה. כיצד י' הראשונ' של השם ישר היה כתוב תחתיה ה' של שם המהופך והוא רחמי בדינא. ואחריו ה' של שם הישר ותחתי' י' של שם המהופך הם רחמי ברחמי. והם דינא ברחמי ואחריו ו' של שם הישר ותחתי' ה' של שם המהופך הם דינא בדינא. אמנם לפי' הראשון ואחריו ה' של שם הישר ותחתי' ו' של שם המהופך הם רחמי ברחמי. ואחריו ה' של שם הישר ותחתי' ה' של שם המהופך הם דינא בדינא. אמנם לפי' הראשון יבא יותר על נכון מלת לבתר שאינו אומר למט' רק לבתר כלומר אח"כ באותה הצור' וגם סדר דינא בדינא וכו' בא יותר על הסדר ואם נרצ' לדייק ענין אלו הד' דברים דינא בדינא וכו' אפשר כי נמצאו בסיט' ד' מציאיות וכלם היו נפעלות בכח אלו הד' אותיות והוא כי אם היתה טמא' מאותו האיש שחשד' בעל' עמו הנה כל השתי אותיות שהם דינא בדינא תכף היו פועלים כי הם דין פשוט ב' ההי"ן ותכף וצבת' בטנה וגומר וכאשר נמצאת טהור' כל השתי אותיות של רחמים והם ב' ווי"ן כלם פועלות בה רחמים והוא שאות ו' של שם המהופך היה רחמים במה שלא היה פועל בה דין אמנם אות ו' משם ישר במה שהוא יותר רחמים היה עוש' לפנים מן הדין והוא שנזרע' זרע כנודע. וכאשר נמצא בה זכות היה תולה לה נמצא שהוא רחמי בדינא ר"ל עם היות' ראוי' לדין עכ"ז הכריע אות י' לאות ה' והיה תולה לה אמנם אחר זמן היה פועל בה הה"א וצבתה בטנ' כמשמעות לשון תולה לה וזהו רחמי בדינא וכאשר היתה טהורה מאיש זה שחשדה בעלה שבזה היה ראוי להיות רחמים אבל הית' טמאה מאיש אחר אז דינא ברחמי היה מכריע כף הדין וצבתה בטנה ואז היו פועלות הה"א והיו"ד כי גברה הה"א על היו"ד וגם שיורה היות רחמים בדבר כיון שהיתה טהורה מאיש זה עם כל זה היה נגבר הדין על

רחמי ומתה וזה נלע"ד ענין נאות נמצא שלטעם זה שיפעלו כל אלו הארבעה מציאיות היה מוכרח לכתוב אלו הב' שמות וכסדר שזכרנו ואפשר גם כן לומר כי היה האיש אינו טהור אין המים בודקים את אשתו ובזה היה רחמי בדינא ויותר מתיישב מה שזכרנו ועיין פ' ויחי דף רי"ב א' שאומר כי במטה דמשה היה חקוק הב' סטרא שמא קדישא מסטרא חדא רחמי בדינא ומסטרא חד דינא בדינא לכן תעיין מה היה כתוב במטה משה ואולי יובן זה:

ר' אלעזר פתח וכו' סמך זה פה כי הוא מכלל הענין דסוטה והקשה כי מה ענין אומר ושם נסהו גם ששתו מים המרים ומה נסיון היה שם וביאר כי הוא נסיון הסוטה והענין מבואר ואומר:

ויורהו ה' עץ דא שמא קדישא וכו' דהוה כתב כהנא וכו' כי שם בן ד' עולה עץ בזה האופן כי י' פעמים ה' הם נ' וכן להיפך ה' פעמים י' הם נ' הרי מאה וכן ו' פעמים ה' ל' וחזור להיפוך ה' פ' ו' ל' נמצא עולה ק"ס כמנין עץ ובשם זה של בן ד' היה הכהן בודק הסוטה כאשר זכרנו אך היה על אופן הנז' ואם היינו רוצים לדקדק יותר ונ"ל יותר אמתי והוא כי אם כן למה תלה הדבר בשם דכותבין לסוטה אמנם הכוונה כי שם בענין הסוטה היה הכהן כותב שם בן ד' ב' פעמים ישר והפוך כאשר זכרנו לעיל והנה זה השם בעצמו היה כותב לבדוק את ישראל ונשותיהם:

נלע"ד כי בכאן הם ג"כ ישר והפוך כי בפעם הראשונ' אנו אומרים י' פ' ה' ואח"כ אומרים בהפוך ה' פעמים י' וכו' ובזה עילה ק"ס מנין עץ ובזה יהיה על נכון תלייתו כתיבת זה השם עם הכתיבת בסוטה:

והנה כאשר תמנה י' פ' ה' ו' פ' ה' הם שמונים והנה הם ב' שמות עולים ק"ס ואפשר לומר כי סתם עץ הוא בת"ת. עץ החיים ושם מקום שם יהו"ה וגם זה פי' נכון והנה ביאר עתה על נכון מה הוא ענין חוק ומשפט ומה ענין הנסיון ואמר כי הכה סוד נסיון הסוטה הוא במי המרים וכנגדם שם ויבואו מרתה גם נסיון הסוטה ע"י שמא קדישא הנמחק במים וכן שם ויורהו ה' עץ הוא שמא קדישא ונודע כי הוא נק' משפט והמים נק' חוק שהם במלכות הנק' חוקה ים המלח כאשר נבאר ב"ה והיינו אומר שם שם לו חוק ומשפט הם המים והעץ ובזה נסהו. וז"א ועל דא על מיא ודאי שם וכו' אוף הכא במיא בדיק כהנא לאתתא ובשמא קדישא עכ"ל:

גליון ז"ל שמא קדישא וכו' יהו"ה הוה"י מלמטה למעלה ומתחיל # %ה' ו' ה'& אות אחרונה של מטה ה' דינא ולמעלה ממנה דינא והשנית רחמי #%י' י' ה' ו' ה'& ברחמי

והשלישית רחמי בדינא והרביעית דינא ברחמי והרמז לזה כי" תשטה" אשתו" ומעלה".
"היא "וביד "הכהן "יהיו. אח"כ מצאתי נוסחא אחרינא יהו"ה הוי"ה ועקר עכ"ל:

קכה ע"א

ומן העפר וגו' נודע כי מלכות נקרא עפר כי הוא יסוד העפר כנז' פ' וארא דף כ"ד והענין כי להיות כי כל הדברים נבראו ע"י המלכות כמ"ש כלם בחכמה עשית ר"ל חכמה תתאה וז"א הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה ר"ל עולם העליון שהוא עולם הגלגלים וכן עולם השפל הכל היה ונברא על ידה ומכ"ש בני אדם כי כלם היו מהמלכות בסוד ויברא אלהים את האדם ואם כן אשה הזאת שנבראת משם ראוי לקחת מאותו עפר מקום יצירתה שפגמה בו כדי שאם טהרה היא תסייע עפר ההוא לרחם עליה כנודע. ואם לא תנקם ממנה אמנם ר' יוסי לא רצה פי' זה דאם כן הול"ל ומן העפר סתם ואז יובן שהוא מלכות אך אומר אשר יהיה בקרקע וכו' ירמוז על ענין אחר והוא כחות הדין הנאחזים במלכות הנק' משכן וזהו סוד יתן כעפר חרבו ר"ל כי חרבו של השי"ת הוא אותו העפר כחות הדין ההם וחרבו ית' הוא מלכות חרב לה' מלאה דם נעשה פעולתה ע"י כח העפר ההוא ועיין פ' פקודי רס"ו ע"ב פי' אחר על זה העפר של סוטה והכריח לדבריו כי הלא המים הם מי המלכות כדמסיק וא"כ עפר זה הניתן במים הם כחות הדין היונקים ממים אלו ועושין פעולות הדין וז"ש וע"ד יקח הכהן ונתן אל המים. ועתה ביאר האיך המים רומזים במלכות ואמר כי הענין כי הלא ים המלח היא במלכות ויש ים עליון בבינה והנה כשיש דין בעולם נק' שפע המלכות מי המרים וסוד זה המרירות אינו מלמעל' ח"ו ולכן ביאר כי ים זה נהרות מתוקין עאלין לגביה ואין דבר רע ומר יורד מן השמים העליונים. אמנם אחרי הכנסם בה נק' מרים ובעת הדין כי אחיד בה מיתה הנק' מר בסוד רגליה יורדות מות ולכן נק' מי המרים וביאר שאין זה תמיד כי אין זה רק בזמן ההוא אשר מיא לא נגדי ולא מתפשטי לתתא בסוד והאבן גדולה על פי הבאר. אמנם בעת שגללו האבן היא הקליפה מע"פ הבאר אז נגדי מיא ומימוי מתיקן כנז' פ' ויצא קנ"א ב' וקנ"ב ע"א וע"ש. והודיענו כי כפי השינויים במעשה בני אדם כך נק' למעלה המלכות כי בעת היות כח הדין הקשה והקליפה בעולם סותמה פי הבאר העליון אז מי המרים נמשכים בעולם מן הקליפ' המרה ההיא ואז נק' ים המלח ולפעמים נק' ים אוקיינוס כי פי' אוקיינוס ר"ל שבולעת כל המימות כנז' לרז"ל במעשה ר' אליעזר ור"ג ור' יהושע בבכורות ומלכות נק' כן בעת שבולעת הז' נהרות שעליה אומר שבע נערות הראויות לתת לה ושאיב לון ומאן דלאו איהו דילה מקיא לון כנז' בתיקון אחרון מן האחרונים דקמ"ד ב' ע"ש וז"א לזמנין ימא דקפא וכו' ולפעמים נק' ים סתם המתוקים בעת שמושכת שפע לעולמות

התחתונים. והנה יש עוד דבר אחר שהוא בעת הטלת ח"ו זוהמא ואז נק' מים המרים המאררים בסוד ארור כנען ולהיות כי האשה הזאת גרמה במעשיה הטלת זוהמא למעלה לכך ישקוה מי המרים המאררים ויפרע ממנה והשאר מבואר עכ"ל:

קכה ע"ב

במה דקלקלה אתפסת. כי היא גרמה לקלקל לבעלה בהטלת הזוהמא לכן אתפסת ביה והוא הנפרע ממנה בסוד מים המאררים מי זוהמא הנכנסים בה. או אפשר ירמוז למשרז"ל כי כל מעשיה מדה כנגד מדה היא קבלתו על בטנה וצבתה בטנה התחילה בירך ונפלה ירכה וכו' וז"א והא אוקמוה חבריא ת"ח יורה על כי הנשים במלכות ולכן היא דנה אותך ונפרעת מהם. כד"א פורה ראש שר"ל מרבה וגדל ופרה ורבה ר"ל פורחת כי מפרחת ואפקת ענפין הם הבנים וביאר כי לא ניכר הצניעות אלא כשהיא בירכתי ביתך שהיא רשותהיחיד שהוא סוד הקדושה דוגמת למעלה לא בשוקים ורחובות ר"ה סוד הטומא':

לאתקנא ביה ר"ל להתקשט בו דווקא ואפילו בבית אמנם אם יראה בעת קליעת שערא וסריקת ראשה לא יש חשש בזה כי זה מדת חסידות מרים בת ביתוס כך נר' ור' יהודה הוסיף אפילו עטירי ביתא ר"ל קורות ביתה לא יראנה כמעשה דמרים עכ"ל:

קכו ע"א

ועשו לי מקדש. סתם אפשר משום דהול"ל ועשו לי משכן דביה קא עסיק אמנם הכוונה לומר מקדש יראה לא מפני שהוא משכן אשכון בתוכו דוקא כי זה יורה מלת משכון לשון השראת שכינה אלא בכל דבר מקודש אשר שם שכינתו ובזה נכנס אפילו בתי כנסיות שהם מקודשים ונק' מקדש ואומר:

והא בעיא דישתכחו עשרה וכו' כבר כתבתי בזה במקום אחר האמנם אפשר הכוונ' בזה כי אין צורך שיכנסו כלם יחד בבית הכנסת דאם כן לא שייך בהו ראשון ושני וכו' ועשירי הנוטל שכר כלם וגם כי הוא דבר דלא אפשר אמנם הכוונ' כי צריך שהעשרה ביחד יהיו בבית הכנסת ולא יאמרו כי מאחר שבביאת עשרה שכינתא אתיא א"כ יבא איש א' וילך לו וכן יעשו כל העשר' ובזה די לזה הודיענו דלא ייתי פסקי פסקי אלא דישתכחו כלהו כחדא בזמנא חדא ולזה לא אמר דייתי עשרה או יעלו עשר' בזמנא חדא. אלא דישתכחו עשרה ר"ל שיהיו נמצאים יחד כל העשרה בב"ה אמנם אומר דלא יתעכב שלימו דשייפין וכו' ואתקין ליה כחדא כל שייפין וכו' נראה מזה כי עיקר המצוה להכנס העשרה יחד דוגמת העשר' שליטים שבאדם הכוללים רמ"ח אבריו כי כלם נעשו ויכוננו בשעה וברגע אחת:

איש כי יפליא וכו'. כי יפליא ר"ל יפריש וכאן לא שייך לומר יפריש להדיר נדר וכו' וביאר הענין כי נפרש משאר בני עולם המתענגים בתאוות הגופנים וזה נפרש מהם ולהיות כוונתו רצויה בזה לכן נק' נזיר ה' וז"א להזיר לה' כי הבא לטהר מסייעין אותו ומושכין עליו הקדוש' עליונה וזהו אומרו בשעתא דבר נש אתי לאתדכאה וכו' כי בהפרשתו מזה שורה עליו קדוש' עילאה כנז' לקמן דף קכ"ז:

ר' אבא פתח וכו' בסוף דרוש זה תמצא למה נזכר כאן מאמר זה:

קדושה קארי וכו' ואין לאדם לטעון לא שמעתי כרוזא כי הלא אורייתא נמי מכרזת כדברים האלה. ואומר עד דאיהו אזיל בעלמא ר"ל בעוד האדם הולך בשוק בוטח כואב את ראשו ונופל במטה וזהו ענין הקולר ובעודו במטה על ערש דוי דנין אותו בב"ד העליון והשאר מבואר ע"כ:

גליון תרי דכתבין וכו' לך לך ותניא ויחי רכ"ז עכ"ל:

קכז ע"א

ברכי נפשי וגו'. ר"ל עם הנפש והגוף אני מדבר ואומר כי אתה נפשי בעודך עם הגוף צריך שתסגל מצות ומעשים טובים כי במתים חפשי. וגם אתם קרבי וכו' הוא הגוף בעוד הנפש עמכם צריך שתסגלו מצות כי אח"כ לא תוכלו ועיין פ' ויקהל סוף דף קצ"ט. ת"ח איש כי יפליא וגומר הענין חוזר אל כל הנזכר בדף קכ"ו ע"א והביא כל זה ההמשך לומר איך צריך האדם לסגל מצות ולהתקדש קודם יצא מהעוה"ז בראותו כמה דינים ועונשים עוברים עליו ואמר ת"ח וכו' ירצה הלא האיש הזה רצה להתפרש ולהתקדש ולכן מושכין עליו קדושה ולכן נצטוה כי יין וכו' והענין כי יש להבין למה הכהן שהוא גם כן איש החסד מצינו כי נצטוה על יין ושכר אך לא נאסר בענבים והנזיר למה נאסר בכל פרטי הענבים וביאר כי הכהן עם שהוא מצד החסד עם כל זה כל כוונתו הוא לקשר העולמות ואין לו להתרחק מהדין לגמרי רק במיצוע כי הלא צריך לקשר השמאל בימין ושכינה הנק' ענבים עם הת"ת ולכן לא נאסר בענבים אך לתוקף הדין הנק' יין ושכר נאסר בהם אך הנזיר אתפרש לגמרי מכל הדין ולכן נאסר אפילו בענבים והענין כי נודע כי הענבים הם כלי ומלבוש השומר את תמצית הפרי שבתוכו והנה הבינה הנק' יין המשמח והגבורה שכר המשכר וב' אלו מתלבשים במלכות הנק' ענבים שהם משמרים היין והשכר:

ואי תימא דשביק מהימנותא. יר' כי ח"ו נרא' שזה קצוץ כי נראה שאינו חפץ באלו הג' ספי' ומפרידן ח"ו משאר הבנין כי כל העשרה יחד הם רזא דמהימנותא שלימא וזה שביק מהימנותא ותירץ שאין זו הכוונ' ח"ו רק כי אלו הג' מורים על הדין והאיש הזה

חפץ להגביר כח הקדושה והחסד הנק' קדוש כנזכר לקמן ולהגבירו על הדין ואדרבא זו הוא דרך אשר חפץ השי"ת כשארז"ל הצדיקים מהפכים מדת הדין לרחמים ומגבירים הרחמים על הדין ולכן עושה מעשים אלו ופירש מכל דרכי הדין להגביר הרחמים. ולכן נצטוה גדל פרע שער ראשו הם כחות החסד הלבנים המורים על הרחמים וצריך לגדלם ולהגבירם להוסיף בהם כח משא"כ שערות הלוים שצריך לגלחם שלא להרבות כחות הדין כי הלוי נרמז ביין וכן האשה הנרמזת בענבים גם כחותי' דין עם שאינם כ"כ כמו הלוי ולזה הלוי מגלח כל שערו לגמרי אכן האשה הגם דבעיא לספרא אינו אלא דבר המועט הגדל בימי נדותה כנז' בפ' אחרי מות ע"ט ופ' פנחס רמ"ח ב' וז"א נוקבא בעא לספרא וכו' והיינו אשר על הנפש ולא אמר על נפשו. אמנם הכוונה קאי על המלכות הנק' נפש גם תירץ שהוא לשון חסרון ור"ל כי הוא גרע דינא מן הנפש כי הגביר הקדוש' וסילק הדין ופחתו ממנה ואמר וכפר עליו אע"ג שלא חטא עכ"ז דומה לאיש א' אשר לא הלך לבקר פני אהובו כמה ימים ואח"כ לא יכול לעמוד בדבורו וחזר אליו כי ודאי כיון שתחלה לא רצה ללכת אליו גם שהי' לכוונה טובה עם כל זה עתה כי לא עמד בדבורו וחזר אליו צריך לחלות פניו שיקבלו כי יאמר לו איך עלה בדעתך להניחני ולהתחסד ולהתקדש ולהתאחז במעלה גבוה ממעלתי ועתה כאשר צר לך שבת אלי ולכך צריך להביא קרבן להתרצות לפניו והנה יקשה אחר שנתבאר שאין חטא לנזיר אם כן שמשון שהי' נזיר לעולם ולא חזר עוד לבעל נזירותו א"כ איך נפל ביד פלשתים ואדרבה זה יורה כי יש [נ' שצ"ל חטא] בענין הנזירות ותירץ דחטא במה שנשא גויה כי כפי חומרת קדושתו הי' ראוי שיבדל לגמרי ולא די כי אם שבעל גוי' בהיותו נזיר אלהים קדוש ואדרב' לנזירא הוה מכרזי סחור סחור וכו' כדי להפרישו מדברים הגורמים קלקול והוא בעל גוי' החמור' מכל העבירות ע"כ:

קכז ע"ב

ליואי מאי כתיב וכו' ביאר כי הלוי טהור. והענין כי נודע שהדין כל מה שהוא מתפשט יותר הוא זוהמא וסיגים. נמצא כי שער הלוי הם כחות הדין עד סוף הכחות שהם הקליפות הנק' טמא ולכן בעת אשר מגלחם כורת כל הקלי' הנאחזים בו ואז נשאר טהור כי הסיר אחיזת הטומא' ממנו ונשאר טהור אמנם אין זה תוספת קדושה רק כריתת הטומא' אכן הכהן הגדל שערו וגורם רבוי כחות החסד והקדושה ואם כן נקרא קדוש כי מרבה כחות הקדוש' אך הלוי אינו מרבה כחות הקדוש' רק מסלק כחות הטומא' וזהו סוד זהב טהור. ודי. והנה יקש' כי הי' ייתר ראוי הנזיר לעבודה מכהן שהרי נאסר אפי' בענבים. אמנם יובן הענין באומר כך הוי מכרזי על נזירא סחור סחור וכו' והענין כי

הכהן הוא מצד החסד ולכן אין צריך לדחות כ"כ הדין אך הנזיר הוא ישראל בסוד הת"ת שהוא הכרעת הדין וחסד וצריך להסתלק עד סיף הסיגים ודי למבין בזה גם נלע"ד כי הכהן מוכרח שלא ימנע מהענבים כי אדרבה כל כוונתו לקשרה עם בעלה בסוד בזאת יבא אהרן וגו' ולא הוזהר אלא ביין ושכר שלא תחזור כלה דין קשה ואז תתרחק ח"ו מבעלה אמנם הענבים הותר הכהן בהם כי כל כוונתו לקשרה עם הת"ת אך הנזיר אין זו כוונתו רק להגביר לעולם החסד על הדין ולכך אף בענבים הדין הרפה נאסר בהם וזה מוכרח למבינים עכ"ל.

גליון באדרא דבי משכנא תרומה קע"ב: דף קמ"ו א'. כ"י סתם אפשר כי לפי שלפעמים גם בבינה נק' כ"י כנז' פ' יתרו פ"ה לכן א' שאינו לדבר אלא במלכות ע"כ:

קמו ע"ב

ותאנא כד הוי צניעותא בעלמא וכו' עתה בא להביא ראיה לדברי ר' יהודה כי תחלה הי' שם זה מפורש והיה אומר ככתבו לרמוז כי היתה קדושת העתיקא נגלית בעולם ברחמיו הגמורים אך עתה אפילו האי שם המפורש אתכסייא בכינויו באדנ"י לרמוז על הסתר השגחתו ית' בעונותינו וז"א דכד הוה אתגליא כהנא מכוין ושמא מפרש פי' כי היה מכוין בלבו בשם הנעלם ושם המפורש היה מתפרש בפיו ובזה היה נמשך רחמי אריך אנפין אבל עתה שמא דא"א אתכסייא ואינו נכלל אפילו בכוונה רק מה שהיה מתפרש בפה הוא אשר עתה תלוי בכוונה ומה שהוציא בפה הוא שם אדנ"י או בשם אנקת"ם א' ואומר בצרופא דשמא חד דהיה מכוין בדינא כד פריש ידוי בכ"ב אתוון וכו' לפי שיתיישב זה עם מאמר נ"א אשר נראה כולו כוונה א' אפשר לומר כי הוה מילוי שם אלפין הוא י' אתוון ומילוי שם אדנ"י הם י"ב אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד הנה כלם כ"ב אותיות ועוד אפשר לומר כי יו"ד דאדנ"י הוא סוד יהו"ה כנודע ואסתתר ממילוי אדנ"י סוד י' ישארו ט' אותיות דז"א אל"ף דל"ת נו"ן ותחבר י' זו עם עשר במילוי אלפין הם י"ג כי הם מקבלים מי"ג מדות אריך אנפין וכו':

קמז ע"א

וישמרך לתתא וכו' זה יובן מפ' ויחי דף רכ"ח סוף ע"א:

קמז ע"ב

מאי בנו בעיר. הוקשה לו כי איך יתכן היות עתה בלעם מגנה עצמו ואומר שתום העין שהיה בעל מום וגם על מה זה היה אומר שהי' בן בעור ומה תועלת לנו בידיעה זו ונאמר כי להיות שבלעם מוכרח במעשיו היה כמו שכ' וישם ה' דבר בפי בלעם כזמם בפי הסוס כשרז"ל ואם כן גם שהיה מברך ישראל היה בעל כרחו ולז"א עלה [אולי צ"ל גילה]

דעתו כי אין ברכה זו ברצון גמור כדי שלא תתקיים וכל זה להראות רשעתו וגאותו ולזה הודיענו היותו בן בעור הוא לבן הארמי כמשארז"ל אשר בקש לעקור את הכל כאומר ארמי אובד אבי ואומר שתום העין ר"ל כי גם אני בנו להדמות לאביו ולכן אני סותם עיני לברכם בעין רעה שלא תחול עליהם ברכות אלו עם שאני מוכרח לברכם והביא ר' יהודה ראיה איך סתימת העין ופקיחתו מעלה ומוריד כי בתפלת רפאל [נ' שצ"ל דניאל] וחזקייהו אומר פקח עיניך וראה וכו' לרמוז כי לא תחול הברכה רק בפתיחת העין. וכן רב המנונא היה מברך בלשון הזה קב"ה יפקח עינוי עליך לאוטבא לך כנז' באדרא:

א"ר יוסי ולא אבה לשמוע אל בלעם הוקשה לו כי בלעם מברך היה ובלק הוא המקלל וא"כ הול"ל לשמוע אל בלק וביאר פסוק זה עם האמור שגם כי היה מברך אותם כוונתו היתה לרעה והי' סותם עיניו ועושה הרעות לגרוע ברכותיו שלא יתקיימו ואותה הכוונה לא רצה השי"ת לקבלה ולשמע' ולז"א ולא אבה לשמוע אל בלעם ר"ל להבין כוונתי ואומר כי אהבך וכו' ירצה להיות כי אהבך לכן חלין הברכות עליך כנז' לעיל:

כל כהן דרחים לעמא ברכתיה מתקיימין. וביאר פסוק טוב עין וגו' בשי"ת כי הוא טוב עין ולכן הוא יברכך כתיב שיתקיימו הברכות וע"י אשר הוא ברכם נתקיימו והוריד ברכותיו למטה כלומר כי נתן מלחמו לדל פי' הוריד שפע ברכותיו לישראל הדלים והעניים ועוד השפע נק' לחם בסוד שם יהו"ה היוצא מחכמ' ובינה הנק' קדשי הקדשים ר"ל כי ו' תחתונות נק' קדשים והעליונות הם יותר מקודשים ונק' קודש קדשים ומשם כל הברכות בסוד נמרץ אשר אעירך עליו בקיצור והוא כי לחם הפנים היו י"ב לחמים י"ב עשרונים והוא סוד [שם] בן י"ב יהו"ה יהו"ה יהו"ה סוד ד' פני אריה ד' פני נשר ד' פני שור הנק' לחם והם מאכל לד' פני אדם ושם זה בן י"ב נרמז בברכת כהנים ג' שמות שבו הנה כי הלחם היא סוד ברכת כהנים ואין לי עוד כח לגלות בזה ודי למבין ומי שירצה לעמוד על עיקר סוד זה יבין ויעיין בפ' פנחס ברעיא מהימנא דף רמ"ה ע"א וזה יובן בסוד לחם מן השמים הוא יהו"ה הנק' שמים שהוא הת"ת ודי למבין.

שנאמר בקרבך קדוש וכו' הענין כל הזמן אשר השכינה הנקרא קדוש הוא הולך בקרבך בגלות עמך לא אבוא בעיר העליונה ואומר כביכול אשתאר שמא קדישא חסירה הוא כי השכינה היא אות ה"א אחרונה שבשם ובגלות כביכול מרוחקת ממנו עד ימלא השם והכסא כמ"ש כי יד על כס י"ה וגומר:

ר' אבא היה אזיל וכו' א"ל כי הוא שמע כי הוא אומר ויחשביה ר"ל כי הקב"ה חשב את הדבר הזה והעלה אותו עליו לצדקה אמנם אינו מתיישב. והטעם וכי מש ם דהאמין בה' יחשב לו לצדקה ולחסד גדול והלא מי שלא יאמין בהשי"ת הוא כופר בעיקר ומה ענין

הגדול הזה שהאמין בה' הדובר אליו פה אל פה לשיחשבהו לו לצדקה והשיב ר' אבא כי כן הענין דהכי אוקמוה אבל גם הוא לא ס"ל הכי. אמנם הפי' כי אברהם חשבו להקב"ה והענין היא כי הנה הקב"ה הגיד לאברהם שאינו נתון תחת מערכות שמימיות אמנם נשפע מן השכינה הנק' כה ומשם בא זרעו וכל הבנים באו לו משם ולא באצטגנינות הככבים ואומר כה יהיה זרעך ממש יובן בפ' לך לך צ' ע"ב ודף צ"ו ע"א והענין כי נשמת זרע אברהם באים מן הקדושה משכינה הנק' כה וז"א כה יהיה זרעך ר"ל כי זרעו יהיה ממש מן כ"ה ומשם יושפעו נשמות זרעו ולהיות כי שם כה הוא דין כי על כן הוצרכו חסידיו הבאים מן החסד הם הכהנים לברך את כ"ה ולמתקו כאומר וחסידיך יברכו כ"ה ואפשר כי אברהם לא היה מרוצה במה שניתן לו כתרא דדינא לז"א כי אדרבה עם היותם דין הוא חשבה וקבלה עליו בשמחה כאלו היתה מדת רחמים הנק' צדקה כמו שידעת בסוד משפט וצדקה ביעקב וכו' ולז"א ויחשבה בלשון נקבה כלומר חשב (את) אברהם את הנקבה הזו המורה על הדין כאלו היא רחמים הנק' צדקה ושמח בה שמחה גדולה והנה ר' יצחק הוסיף עוד ביאור ונתן טעם למה קראה צדקה ולא קראה רחמים או בלשון אחר וביאר הטעם כי הנה:

האי כתרא עשיראה נק' צדק והוא דין גמור כנז' פ' האזינו רצ"א ב' ורצ"ב א' וכאשר אתבסם האי צדק מ"ת הנק' משפט רחמים אז נק' צדקה ולז"א כאן כי עם היותה צדק דין גמור הוא חשבה לצדקה כי אז היא רחמים ודינין לא מתערין אז מינה ואפשר לפרש בענין אחר כי אמרו דאברהם חשבה צדקה הוא בהתעוררות אברהם איש החסד אז נעשית צדקה והיינו אומר אח"כ כה תברכו וכו' כי צוה את הכהנים אנשי החסד לבסמא האי כה כדי שישראל יתברכו מינה:

תו א"ר אבא וכו' הענין כי התם נאמר כי כל הוא יסוד האוחז בשמים ובארץ ת"ת ומלכות וזהו פי' וה' בירך את אברהם בכל ד"ל כי סוד הברכה באה ממדת כל יסוד כי משם באים כל הברכות כמ"ש וה' ברך וכו' וידעת כי היסוד ה א סוד חוט של חסד המבסם למלכות כנז' בפ' בא דף ל"ו ע"א דכד אתגלייא י' היסוד כדין האי צדק אתבסמא בחסד שיברך את כה מלכות דרך היסוד הנק' כל ואז יתברכו בני ישראל ג"כ וכן לזמנא דאתי כתיב יברכך ה' מציון ר"ל כי כל הברכות באים מהיסוד הנק' ציון כנז' פ' ויקרא י"ג ע"א:

ויהי ביום כלות משה וכו' אמר כי יש ברייתא א' האומרת כי ביום שנכנסה כלה לחופה ולכן כלות חסר ו' כלת כתיב וז"א תנא וכו' והכוונה כי מלכות כלת ת"ת נכנסה לחופה עם הת"ת ביום הוקם המשכן הנרמז בה והקשה דא"כ במאי אוקימנא ר"ל האיך נפרש כפי זה אומר כלות משה דלמה ייחסה למשה כי כלת הת"ת ולא כלת משה ולא היה לו

להזכיר שם משה לכבוד הכלה הנז' ותירץ כי הכוונה הכלה נכנסה ע"י משה וז"א כלות משה והענין בסוד הקמת המשכן שהוא תיקן כל תיקונין דילה ואמר:

א"ר יהודה וכי עד השתא וכו' אין לו הבנה כי הלא הכתוב אומר כי ביום כלות להקים את המשכן אז נכנסה לחופה ואם כן מה כוונת אומר וכי עד השתא אתעכבת כנראה שעבר זמן רב בין הקמת המשכן שכתוב בו ולא יכול משה וגומר ובין פ' זו והלא כאן הכתוב עצמו מגיד לנו כי אז הי' ענין זה ביום כלות להקים המשכן ואם כוונתו לומר שלמה פרשיות שלא כסדר ולמה [לא] נאמרה פ' זה עד השתא הכי הל"ל ולמה אתעכבת הך פרשתא עד הכא. אמנם אומר דלא עיילת לדוכתא נראה שסובר מן הכתוב כי עבר זמן מן הזמן ההוא עד עתה ועוד למה הקשה הפסוק ולא יכול ויותר ראוי להק' הפסוק האחר ויכס הענן וגו' וכבוד ד' מלא וכו' שהוא עיקר המגיד לנו כניסת כלה לחופה ועוד כי הוא מוקדם בפרשה יותר מפסוק ולא יכול וגומר וצ"ע:

ויהי ביום כלות וגומר. בא לתרץ הקושיא הנז"ל באופן אחר והוא כי ממש כלת משה היא ועוד הענין הוא כי האדם כולל כל העולמות ויש לו רוחני מן כל עולם ועולם ולפעמים ע"י טוב מעשיו יזכה לנשמת האצילות וזהו סוד בא ליטהר מסייעין אותו ע"י אותה הנשמה הקדושה שמשפיעין בו ונודע כי משה סוד הדעת שהוא סוד הת"ת. והנה ביום אשר קבל התורה זכה ע"י זכות קבלת התורה זכה אל גדר הנשמה ההוא ובו ביום נשפעה עליו ולזה נאסר בפריה ורביה משם ואילך כי למעלה באצילות לא יש דבר גשמי חלילה ולכן נתנה לו שכינה העליונה לכלה להיותה בסוד הת"ת בעלה דשכינתא וזהו סוד לקחת מתנות באדם ואין אדם אלא יו"ד ה"א וא"ו ה"א בגי' מ"ה אד"ם והיא בסוד נשמה עליונה. ואל תתמה בזה כי הוא סוד צדיק מושל ביראת אלהים ודי בזה:

מאי דכתיב עלית למרום וגו'. הוקשה לו על מי מדבר כי מי עלה שמים וירד. ועוד קשה דידיה אדידיה תחלה אמר שבית שבי בכח הזרוע ואח"כ אמר לקחת מתנות כי מתנה נתנות ברצון הנותן ועוד הול"ל מאדם ולכן פי' כי חוזר למשה שנאמר בו ומשה עלה אל האלהים ואז נאמר לו של נעלך היא אשתו הנק' נעל בסוד וחלצה נעלו וגומר כנז' פ' חקת ק"פ א' וביאר כי להיות דרך מדור השכינה בעליונים א"כ בהורידה לתחתונים נק' שבי כאדם הנלקח מארצו וגולה לעיר נכריה הנק' שבוי כן השכינה בתחתונים שבויה אצלנו על כרחן של מלאכים כי עיקר דירתה בעליונים אם כן אמנם ברצונו יתברך לקחה וז"א לקחת מתנות באדם בבית המוצה [נ"ל שצ"ל קמוצה] במקום ה"א הידיעה והוא סוד הוי"ה דאלפי"ן בגי' אדם והוא סוד אדם העליון ואמר כי מתנה זו היא באדם העליון ממש בת זוגו ולקחה משה לעצמו וביאר כי במשה נאמר נעליך בלשון רבים וביהושע

לשון יחיד. וביאר הטעם כי למשה נאסר לעולם ועד כל מיני זווג עם אשתו אכן יהושע לא נאסרת רק בזמן ידוע ולזה לזמנין הי' נופל [נ' שצ"ל נועל] והטעם כי לא הי' פורש מן האשה כמשה גם ביאר כי נכתב מתנת חסר לשון יחיד והוא סוד המלכות הנק' מתנת כי הקב"ה נתנה לו כמ"ש ויתן אל משה ככלותו. והנה בספרים שלנו כתיב מתנות ואפשר שהוא ע"ד כלת כלות כמבואר בר"מ פנחס רנ"ד א' כי שם הקשו קושיא זו כי באורייתא כתיב כלות מלא ועיין שם הטעם עכ"ל:

קכא ע"ב

רעיא מהימנא

מבן שלשים שנה וכו'. **פקודא דא להיות הלוים משוררים וכו' דהא כהן איהו וכו' הכוונ' שהוא רוצה להוכיח היות גבריאל המשורר וזה קשה דכל מלאכים הם מקדישים ומעריצים כדפי' ישע' וקרא זה אל זה וגו' ואם השירה היא מחודשת כענין הלוים שכל זמן הקרבן הם מש ררים א"כ מנא לך לז"א שלמד סתום מן המפורש כיון שמיכאל כהן עומד ומקריב אם כן גבריאל בלי ספק לוי משורר.** וז"ש דהא כהן איהו מקריב קרבנא ודא מיכאל. אם כן לוי דאיהו גבריאל דהיינו מהשמאל צריך לנגנא. וסדר הענין הוא מיכאל עומד ומקריב קרבן תפלת השחר שהוא כהן והיינו יומם יצוה ד' חסדו דהיינו חסד כהנא רבא ומיכאל כהן הדיוט כלומר שאין בידו כח אלא מלאך שליח מלמעלה ועם כל זה הוא ראש לחיות פני אריה מימין כנודע וזהו שפי' רז"ל אל נא תעבור לגדול שבהם אמר דהיינו מיכאל ומחצות לילה ואילך גבריאל משורר שהוא הכנה לחסד היום שע"י שירה של לילה הוא קבלת תפלת היום וז"ש יומם יצוה ד' חסדו מה טעם משום דבלילה שירה עמי דהיינו גבורה דומיא דחסד ושרו גבריאל דומיא דמיכאל וכמו שיש כהן גדול וכהן הדיוט כן יש בכור שורו ושורו סתם דהיינו גבורה וגבריאל שלוחיה והיינו סוד קריאת הגבר מחצות כנז' בעובדא דינוקא וכמו שאם אין ישראל מתפללים ח"ו אין מיכאל מקריב כן אם לא יעמדו בחצות ברינה של תורה אין גבריאל משורר והיינו טעמא דהנהו קלא דקאמר ההוא תרנגולא דקאמרינן סתם וז"ש וצריך לשורר ולנגנא וכו' והיינו אומרם ז"ל אין רנה של תורה אלא בלילה. וטעם השמחה לשמח היין מהבינה כנודע וברנה זו הקודמת הוא סבה ליום לשלחא קורבנא וכו' כנז':

ומאן דליה ליה רשו כלומר שאינו יודע ויטעה בגרוניה דאיהו כנו"ר כי כנור סודו כ"ו דהיינו יהו"ה נ"ר מלכות שם אדנ"י והיינו דמסיק לאפקא ביה קלא בשית כנפי ריאה וסודו הת"ת בשש כנפים דהיינו ו' קצוות שבו ומציאותם עצמותו הוא קנה בעל ו' ספי' ו' עזקאן דקנה ושש כנפים הם ו' ספירות נכללות ונקשרות אליו כי דרך אלו הוא סוד

עליית הקול ובינה ל"ב שהוא מקור הרצון לנענע אברים אלו אל הדבור והרנה כנודע והכוונה יפיק בן דהיינו י' קול מבן י"ה דהיינו וא"ו היוצא מהבינה במציאות וא"ו שבה דהיינו קנה ו' מעלות לכסא ותרין כורסיין אינון דהיינו בינה כסא לחכמה ומלכות כסא לת"ת וז"ש כסא כבוד דהיינו כבוד ל"ב נתיבות חכמה והבינה כסא כבוד מרום ודאי מהמלכות שהוא כסא ראשון ממטה למעלה:

ואינון לבא בינה ופומא מלכות. והבינה נאמר עליה על כס י"ה בינה כס לשם י"ה חכמה ומשם נמשך מלחמה לה' שהוא ת"ת בעמלק דהיינו כבד סמא"ל נגדיי ללב דהיינו בינה והשני בכסה דהיינו כס ה' שהיא ה' בתראה והעד שהוא המלכות מדקאמר תקעו בחודש שופר בכסא והיינו קול דנפיק מגו שופר קול דנפיק מלבא לגבי פומא דהיינו בכסא כנז' ולמה קראה כסה דהיינו כס ה' ולא כך כס הבינה שגם כן היא ה' הטעם משום דפומא שהוא נגד המלכות דתמן ה' בחמש תיקונין דדבורא שע"י הדבור נגמר בסוד חמשה מוצאות שהם נגד ה' ספירות כדפי' בתיקונין ובכמה דוכתי והם חיך גרון שפתים לשון שנים וע"י נחתך הקול לכ"ב אותיות וז"ש חמש תיקונין דדבורא דהיינו מלכות הנק' דבור וקנה היינו גרון ועדיין אינו פומא והיינו שתוף שמשתתף הת"ת בקנה בתיקונים הדבור ואנן חמש דפומא [561] הענין לזה אפיק גרון ומעייל שינים וטוחנות דאינון תרי סוגי שינים ומטעם הנז' אפיק לשון סוד היסוד שהוא מעלמא דדכורא ומנינן שפוון בתרין ואין אלו טוחנות אלא חיך טוחן ששם הוא הכאת הקול בכח ומתפוצץ וטוחנות ושינים טוחנות ושפתים גם כן טוחנין וז"ש דטחנין בנהר דאיהו קול שהקול נמשך ונעשה נהר סוד משך הקול בקנה וגרון ולשון סוד קו האמצעי:

כגוונא דטחנין טוחנות דרחייא דהיינו שחקים נצח והוד ושפתים גם כן נצח והוד ושינים נצח והוד ולשון וגרון משך הקול מקנה והוא סוד הנהר המטחין הטוחנות כנז' וסודם שם יהו"ה דהיינו לאפקא קול היינו ו' ודבור היינו ה' מבינה דתמן י"ה הרי יהו"ה וזה במחשבה דהיינו חכמה שם מ"ה דאיהו שמא מפרש והאיך בסוד הרנה יוכלל סוד המחשבה כי הלב והקול והדבור איתנהו אל [נ' שצ"ל אבל] עשר אותיות ליתנהו לז"א בהיות אותם השירים שהוא משורר סוד עשרה מיני תהילין שבהן נכלל שירי דוד כנז' בתיקונים בזה רומז המחשבה כענין השופר שלא הספיק ענין הכוונ' אלא הוצרכנו לעשר ניגונין כאומרו אין פוחתין מי' שופרות ואם תאמר תינח ברינה של שליחות [נ' שצ"ל סליחות] וודויין דדוד. אמנם רנה של תורה שהיא העיקר כנז' מאי איכא למימר לז"א ואורייתא קלא דיליה דהיינו ו' דבור דהיינו ה' בינה דילה דהיינו י"ה כנז' ובסוד

[561] נ' דתחת חי' הענין צ"ל בעינן

המחשב' אין צריך עשר משום דאיהו מחשבה דילה וחשוב יותר מכל קרבנות שבעולם וכו' הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כ' מיכאל איהו כהן הדיוט לגבי מארי' שהוא מדת החסד ומיכאל הוא מלך חיות הקודש והוא מברך בסוד הברכה בימין וגבריאל הוא משורר בסוד שירה שהוא לשון שור שהוא בשמאל ונק' שור ע"ש שמשורר והוא בכור שורו ר"ל גדול מן המשוררים. והנה פני שור הוא הגבור' הוא בשמאל וגבריאל הוא שלוחיה כמו שמיכאל שליח החסד. ואמר שהאדם צריך שיהי' דוגמתו כאן וישורר בלילה לשי"ת בחדוה רנה של תורה שהיא סוד תושבע"פ הנמשך מן הגבור' הנק' יין ואם אינו יודע לקרות יאמר פזמונים ותוכחות והנה נז' [אולי צ"ל כנור] בחכמ' כנז' ד"י ע"ב והבינ' הוא כסא החכמ' וסליק מיני' הכף הוא אותו ו' ע"י ו' כנפי הריא' שהם ב' אומות ג' אונות והורדא ועל ידם יוצא הקול מן הלב והולך לו' עזקאן בקנה הם סוד ו ספי' מבינה עד המלכות שהוא הפה ושם נמצא הקול ומתייחד בפה בסוד מתתא לעילא והפה היא המלכות ונזכר בפסוק בכסה ליום חגנו ר"ל כס ה' כי המלכות היא כסא לה' אחרונה שבשם כנודע שהיא נשמת המלכות. או אפשר גם כן כי יען אית ביה ה' תיקוני דבור כאשר זכרן כאן לכך נקרא כס ה' כלומר כס שהוא ה' תיקונין עכ"ל:

קכב ע"א

תשובה דא הוא מצוה וכו'. כשתדקדק לשון המאמר תמצא שהוא מהאחרונים ואינו ממש דבדי הר"ש אלא מחבר חברו על לשון התרגום ולכן ברוב ספרים כתיבת יד לא תמצאנו ועם כל זה דבריו כלם מתוך דברי רשב"י:

דא מלכות שהוא דיבור וכה דברים והוא ודוי וכבר נסתלקו הספי' ולא עמד עמנו בגלות אלא היא:

ומאי בינה וגו'. הם דברי התיקונים ור"מ בכמה דוכתי והתשובה בינה דהיינו סוד יה"ו והוידוי לקשר המלכות עם יה"ו כדמפרש ואזיל:

קחו עמכם דברים הוא השכינ' דבור שהוא עם ישראל ועולה עם השב ויורדת עם החטא והוא בית המקדש ובניינו כן יה"ו בינה ויבן ה' אלהים את הצלע והשב קושר ובונה מצבו ושלימו דשמיה לקשר ד' אותיות המרוחקות בעון ומתקשרות בתשובה:

ואי לא יהדרון אנא וכו'. כך פי' במדרש ואסמכוהו אקרא אם לא בחמה שפוכה וכו' והתשובה אתקריאת חיים שהתשובה בינה והוא באר מים חיים ארץ החיים וכן אלהים וכיוצא. מהרמ"ק זלה"ה:

קכב ע"ב

ממנו תוצאות חיים הם הנשמות מבינ' המחיות הגוף והוא הבל וגו' נר' דלאו על בינה קאמר אלא על המלכות והיא ג"כ תשובה והיא ג"כ ארץ החיים וממנה דרך כלל הנשמות לישראל. הבל דעאל בפומא דבר נש ירצה הבל עליון דכתיב ויפח באפיו נשמת וגו' והיא נגרשת באדם על ידי הנשמה זו הגשמית ומתפשטת מלמעלה למטה מהפה העליון בנפיח'. להראות שאין עמל ויגיעה למעלה בזה ומתפשטת מהבינ' והמלכות היא המשתלחת למטה ולזה הוא ה' דהבראם דהיינו ה' זעירא נמשכת מה' דאברהם העליונ' שהיא הבינ' כנז' בשיר השירים. והיינו מוצא פי ה' שהיא שכינ' המתפשטת מן הבינ' דהיינו סוד דישא דמלכא ושם פי ה' פומא שהיא בחי' המלכות העליונ' ומשם סוד התפשטות השכינ' למטה השוכנת בתחתונים שהרי הנשמות כסא לשכינה:

אסור לבר נש וכו'. מפני שגילוי ראש מורה שמעביר כסא [נ' שצ"ל כיסוי] השכינ' שהרי אין השכינ' שורה אלא על הכנע' ועטיפת ראש והמגלה ראשו מעיז ומעביר יראת ה' מעל פניו ומיד אסתלקו חיים אותם חיים העליונים ונשארו לו חיים בהמ ים דוגמת הגוים כדמסיק:

לית כל אפייא שוין. שיש עמא מהחוץ לאומות. וקשה לערב רב וטהור לישראל ופנימי על פנימי לצדיקי יש' כל א' כפי בחינתו עד שיעל' אל סוד נפש יתיר' דשבת דהיא קרובה יותר לאצילות עצם ההא וז"ש וכד האי שריא וגו' עבד מטטרו"ן:

דמנענע כל איבריו. היינו המיעצות האדם אל הטוב ומניעו לאחוז בדרך הטוב:

רמ"ח פקודין לשריא עלייהו וכו' כסא שכינה הם רמ"ח מלאכים רמוזים בר"מ מצות כנז' בפ' וישלח:

ודיוקנא אחרא על רישיה. נשמ' על נשמ' מחכמ' כנז' בתיקונין. י' יראה ה' אהב' וגו' בתיקונים בהיפך וקשה:

יתחזר יה"ו ירצה נקשרו ג' אותיות ויהיו כלם יחד בבינ' תשובה שבה תשיבת כל הדברים למנורה בסוד היובל והשבת והמלכות מקבלת ממנה כח מעשיו ול"ב אלהים לכך היא המשלמת השם כדמסיק שהיא השכינ' שבה נכלל הכל כדמפרש ואזיל:

בה' בראם. ה' אחרונ' הכוללת יה"ו ומשרת הכל למט'. מהרמ"ק זלה"ה:

קכג ע"ב

בכל זכו דעביד נחית ליה ממונא וכו'. הענין כי ע"י החושך היא הקליפה הנאחזת באדם ומתערין ביה יסורים ואינו נפרד אלא ע"י ממון אם הוא אדם גדול שעונותיו וזכיותיו פוגמין למעלה אז הממון הושפע [נ' שצ"ל שהושפע] עליו מלמעלה ע"י זכיותיו נוטלים

אותו החיצונים דשריין תמן ואמנם נקרא ממון בשם מושאל אמנם אם הוא אדם גרוע שאין עונותיו וזכיותיו מעלין ומורידין למעלה ומה שהוא עושה שלא לשמה וכשעולה לעושר וכבוד אז הממון גופני שנותנין לו מלמעלה הוא ניתן לאומות העולם שהם דוגמת החיצונים ואז נפרדין היסורים. הרח"ו זלה"ה:

קכד ע"א

פקודא לדון בדיני הסוטה וכו' רוח טומאה מתרין סטרין אשתכח וכו' לכאורה נראה דפליג אתלמודא דידן דאין אדם מקנא אלא אם כן נכנס בו רוח קדושה וי"ל דלא פליגי והענין כי רוח הטומאה שדרכו להשטים ולהעלים הענין הוא משתאב באדם וכאשר הוא מקנא לאשתו הרי רוח קנאה יוצא לחוץ מפני שיש בו רוח קדושה שדרכו להוכיח ורוח קדושה הזה מגרם [נ' שצ"ל מגרש] רוח הקנאה ממנו ויוצא ממנו והיינו ועבר עליו רוח קנאה ומגרש אותו ממנו וקנא את אשתו בהרוח הקדושה:

וכי איתּ קושטא. שהרי יסודו שקר להזיק ואיך יש בו אמת להועיל:

אלא כבר נש מסטרא דאילנא דטוב וכו' הענין כי יש עץ הדעת דטוב ורע ומשם הרכבת האדם מיצ"ט ויצה"ר ולעולם יצה"ר מקנא דהיינו רוח קנאה מצד הטומאה וקנאה זו על שתי פנים או מצד מעלת הנשמה דהיינו סטרא דטוב שמקנא במעלתה ורודף אחריה להחטיאה והיינו יצה"ר הצופה לצדיק ומבקש להמיתו בעבירה ואם יש בו דעת צריך להתגבר עליו והיינו והיא לא נתפשה ביד יצה"ר אלא טהורה ונקיה או מצד גרעון הנשמה שנתפתה אחר יצה"ר ואח"כ רוח הטומאה מקנא במעשיו הרעים לנקום ממנה והיינו והיא נטמאה ושתי בחינות אלו באדם ממש יש חלק רע מתלבש בו ממש לפתותו להפריד בינו ובין אשת חיקו והוא להחטיאו בשקרים ובזה תדבק ותמצא שקר ויש חלק ברע מתלבש בו כדי שיקח נקמתו ממנה שפעלה רע ושתי בחינות אלו מפרש ואזיל הא' דהיינו של שקר א' נשמתא שפיר' וכנגדה אשת חיל טהורה לבעלה אית ליה קנאה מיופי הנשמה ורוצה להחטיאה בשקרים ורוצה להפרידם הב' לזמנין שליט עלה בחובין וכו' והיינו רוח טומאה האמיתי שהיא נטמאת ורוצה להנקם ממנה ויצה"ר מסטרא דימינא ששם לבן הארמי שקרן נחש המפתה ומסטרא דשמאלא וכו' שהוא עשו שהוא אמיתי דהיינו כלב הנאמן באהבה והוא ממונה דגיהנם דצווח הב הב בשני גיהנם של אש ושל שלג ולא בשקר אלא למיכל נשמתא מסאבא בנורא דילה ומשם הוא ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא נטמאה:

ובגינה אתמר ובת איש כהן וכו' כלומר שני כתובים הן א ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וגו' ושבה אל בית אביה וגו' והיינו הנשמה הטהורה והב' ובת כהן כי תחל לזנות והיא הנשמה הטמאה ועיקרו לראיה שהנשמה אשה נטמאה בזנות כנז':

ותמן אתוקדת ההוא זוהמא שהוא חלקו אמנם עצם הנשמה מתלבנת ואינו שולט אלא בחלקו דהיינו הפגם והרוח הנדבק בנשמה וראש גיהנם שהוא שורש הטומאה כל דבר חוזר לשרשו והיינו העופרת החוזר עפר אל יסודו הטמא והנשמה נשארת נקיה לחזור אל שורשה וכן ענין האשה כי בעונש וצבתה בטנה וכו' מצותה מכפרתה והיא טהורה לבעלה לעולם הבא ואם הוא מגרשה בגט מאבד אותה לעולם ונמצאת ענין מצוה זו בב' בחינות. הא' באשה עצמה כמשל. והב' בנמשל בנשמה ועוד דרך ג' רישא וז"ש כגוונא דא בישראל וגו' והענין כי כמו שהם נמשכו אחר הקליפות ונטמאו בעולם הזה כן הקב"ה מגלה אותם לעפרם בבור הגלות תחת שעבוד וכו' ובהון יתבררו והטומאה הנדבקת בהם בעון חלול התורה בא"י מתעכל ומתבטל מעט מעט ולערך עצמם לעת הגאולה יתבררו ויתלבנו בענין שיצאו טהורים ככסף צרוף כי הגלות טהרה ודאי:

ואילנא דטוב ורע בגיניה וכו' כלומר שנראה שע"י העץ שהשליך היה הנסיון ועץ הנסיון צריך שיהיה בו טוב לטובים ורע לרעים כמו מי הסוטה אם כן היינו עץ הדעת טוב דא מטטרו"ן לטהורים ורע דא סמאל לרעים. ואם תאמר והרי ישראל מסטרא דאצילות ומה להם בעץ הדעת טוב ורע ולזה אמר דזה אינו דבגין דהיו בישראל ערב רב עמהון דהיינו מסטרא דרע היו מורידים לישראל שלא היו בעץ החיים ולא בעץ הדעת טוב אלו ישראל ורע אלו ערב רב. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב הה"ד ועבר עליו רוח קנאה וגו' ביאר כי רוח קנא' לעולם הוא מצד רוח הטומא' והקש' אם כן איך שייך רוח טומא' אם הוא שקנא לה ונטמא כיון שקנא באמת כי הטומא' היא שקר ותירץ ע"ד הסוד וע"ד הפשט והוא כי האדם המורכב מיצה"ט ויצה"ר שהוא אשר נשמתו מעץ הדעת טוב ורע אז רוח קנאה שהוא הטומא' שהיא מתקנא ממנו על נשמתו כדרך הנחש אשר נתקנא באדם בעבור אשתו חוה וזהו פי ועבר עליו רוח קנאה כי הטומא' הנק' רוח קנאה עוברת על האדם עצמו ומתקנא בו ומחטיא לאשתו היא הנשמה ונטמא' ולפעמים אינו יכול ולא נטמא' וכן הענין עצמו על דרך הפשט כי מחטיא את אשתו כמו שהחטיא את חוה בקנאת אדם הראשון וזהו סוד ובת איש כהן וגו' כי נודע כי טוב היא מטטרו"ן ורע הוא סמא"ל והנה מטטרו"ן יש לו ד' חיות ומצד הנשמה הבאה ממיכאל שהוא כהן עליון אותה הנשמה היא יצה"ט מצד ימין ובה היצה"ר שהוא איש זר ומחטיאה:

קכד ע"ב

וע"ד חציו מתוק מצד הטוב מן הקדושה דא מטטרו"ן דימינא לקדושים וימתקו המים. וחציו מר דא סמא"ל מן הקלי' לערב רב שהם הדינים ולזה אחר שנדבקו בסוטות [נ' שצ"ל שנבדקו כסוטות] ונבדלו ישראל מגויי הארץ לכך מיד וימתקו המים לישראל אמנם קודם הבדלם מהם היו המים מרים לכלם מפני תערובותם בהם והיינו כי מרים הם יש':

כגוונא דא עביד לאתנסאה וכו' לברר וללבן אוכל מתוך פסולת כדי שיבדלו הערב רב גויי הארץ נשמות חיצונים וענין זה הוא בהכביד עליהם הגלות והצרות הטובים יתלבנו בצרות וידבקו בקונם יותר בתשובה ותפלה. והרעים שהם מצד הרע ישתמדו ויצאו מכלל ישראל ויאבדו מתוך הקהל ולא יראו בטוב ה' ואח"כ בסוד הגאולה והחירות שהוא מסוד הבינה עץ החיים נאמר והמשכילים שהם המתלבנים ומתבררים יבינו מצד הבינה והענין כי מסטרא דאצילות התורה מתבארת מצד הספי' הנאצלות וכל ענייני התורה מצד הנשמות פירושם בסוד פי' הזוהר וכאשר יהי' הגאול' שיתבטלו הקליפות ויתבררו ישראל ויהיו כלם בסוד הטוב אותם שקשטו עצמם בסוד מעשים טובים ונתעסקו במעשיהם ובתפלתם ע"ד הסוד בטהרה ובנקיות אלו בלי ספק בהם מתנוצץ סוד עץ החיים מצד הנשמה דאצילות ואלו אינם צריכים לנסיון בעת הגאול' מפני שהנסיון הוא לאותם שהם בסוד הפשט מסטרא דעץ הדעת וכו' שנשמתם מבריאת יציר' ששם סביב רשעים יתהלכון. אמנם אלו שהם מסטרא דחיי עליהם נאמר והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע דהיינו מסטרא דאצילות ולא יכבד עליהם נסיון הגלות באחרית הימים וז"ש ויפקון בי' בגלותא ברחמי לישראל כלם וכן אלו אין צריך להם נסיון ואחר הגאול' יתגל' סודו הנעלם לכל ישראל וז"ש ובגין דעתידין ישראל למטעם וכו' ומי שסודו מסטרא דאצילות דהיינו שלא הי' עם הארץ עתיד למטעם בענין שהם מבחינה א' טובה מכלם והם העוסקים מעתה בסוד התור' והם הנקראים משכילים ואין להם נסיון. הב' הם (ת"ת) [ת"ח] שאינם עמי הארץ שאלו יטעמו אותו אח"כ וכיון שעסקו בגלות בתור' עם היות שלא עסקו בסוד הזוהר עם כל זה הם יעסקו בו אח"כ ויפקון ברחמי. הג' הם עמי הארץ שהם ישתמשו בסוד הדעת טוב ורע בפשטי התור' כאשר יתבאר. הד' הם ערב רב דהיינו שנא' עליהם והרשיעו רשעים ויתבטלו קודם הגאול' ויצאו מהכלל. ואילנא דטוב ורע וכו' אין להאמין ח"ו שיתבטל התלמוד בפשט הדברים. אמנם הכוונ' כי מאחר שיש מתפרנסין במן שבו טעם כל מאכל שבעולם ודאי לא צריכים לדיני בשר בחלב וחלב ודם ודיני שחיט' וכיוצא וע"ד כל דיני איסור והיתר ואם לא ימותו ביניהם שרצים

ונבלות ולא יצטרכו לדיני טומא' וטהר' כ"ש שלא יהי' בהם נדה ויולדת וזב וכיוצא וע"ד זה לעתיד יתעסקו בדינים אלו ע"ד הסוד שבספר הזה ויהיו כל דיני איסור והיתר לעמי הארץ שלא יתפרנסו מהמן בעץ החיים וז"ש דהא פרנס' דילן לא יהא וכו' ולא מתפרנסין ת"ח וכו' אהדר לפרש ג' חלוקות שאמר ואמר שעתה אין ת"ח נהנים מהרשעים שהם עמי הארץ שם ערב רב אלא מעמי הארץ האוהבים התור' ומחזיקים בלומדי' כדמסיק בשר היתר וכו' ולא מערב רב וכו' חולין בטהר'. עם הארץ הכשרים חולין דטומא' ערב רב דהיינו טוב ורע דדמיין לשבתות שהם מצד אצילות תוספות נשמה בשבת לית לן וכו' שאינם מקיימין אלא במה שמתקנין להם ע"ה דהיינו חול שהם עוסקים בפרקמטיא. מהרמ"ק זלה"ה:

קכה ע"א

ובזמנא דשלטא אילנא דחיי. דהיינו בגאולה יתפרנסו עמי הארץ מתמצית ברכתן של ת"ח:

והכי אסור והיתר וכו'. היינו כדפי' שלא תתבטל חלק מהתורה ח"ו אלא שיהיו הדינין בפרטות לצריכין אליהם ויורו אותם לעמי הארץ שביניהם ימצאו כל בחי' שבעולם ואין בין גלות לימות המשיח להם אלא שעבוד מלכיות לבד ועולם כמנהגו נוהג רק שיהיה להם הכנה מרובה לקיים התורה באסור והיתר ולא יתגלה להם הסוד ולא יהיה להם המזון הנשפע למתעסקין בסוד וז"ש דאינון לא טעמין מאילנא דחיי אמנם ת"ח יתעסקו וישתעשעו בהשגת סודות התורה ובסוד בנין בית המקדש וציוריו שהם סודות רבים למאוד כנז' בעובדא דינוקא:

אלא יהון מבוזין וכו' כלומר ישתעבדו בהם ויהון משועבדים כשעבוד היצירה לאצילות כי כל א' ימשוך אחר שרשו ולא שיצטרכו ת"ח לא להם ולא לזולתם מפני שהם כמלאכי השרת נהנים מעץ החיים אלא שעבודם במעלה שיתעלו עליהם ת"ח ויכבדום ויקבלו מהם הקבלת המלאך מהספירה והיינו כחושך לפני האור והיינו נמי דבעודם לפני אדם מניעם שהם בסוד עץ הדעת טוב דהיינו החיות אריה שור נשר ולכך הם כפויים ומשועבדים תחת ת"ח שהם אדם אתם מצד האצילות סוד יו"ד ה"א וא"ו ה"א בגי' אדם שהם י"ס העליונות חיות החיות והיינו אור ודאי:

כגוונא דפליג לון קב"ה. אפשר שקצתם עסקו בישיבה זו באותם הדברים שהיה להם בקבלה מיעקב אבינו ונמשכה הישיבה עד שיצאו ממצרים והכריח שהיו נבדלים מצד מעלתם כאומר וחמושים לשון חמשים דהיינו סוד עץ החיים ת"ת מבינה בעלת חמשים שערים שמשם החירות והיינו דקאמר אח"כ במשוך היובל דהיינו בהיות מדתם פועלת

המה יעלו בהר מה שאין כן בע"ה כדמסיק ויתיצבו בתחתית ההר ועוד ראיה ובהון אתמר ויסע מלאך האלהים דהיינו שכינה ומפני שפעולתם למעלה מהחיות באצילות והיינו ואביא אתכם אלי ממש והיינו בסוד הת"ת שהוא סוד יד רמה כי מצד החסד יד הגדול' ומצד שמאל יד חזק' ומצד עמודא דאמצעיתא יד רמה ובעמי הארץ מסטרא דטוב דהיינו שיהי' להם נשמה דעבד מטטרו"ן לא יהי' להם חלק ברע מפני שיתבטל היצה"ר כאומר והסירותי את לב האבן וגו' ועליהם נאמר ויתיצבו בתחתית ההר כי ההר הוא מלכות ואלו הם למטה תחת שלטון מטטרו"ן כמשל האדון הוא מי שיש לו נשמ' דאצילות רוכב על השכינ' בסוד המרכב' והכסא דהיינו סוסיא ולמטה מהסוסיא העבד מטטרו"ן אם כן אלו שהם מסטרא דטוב כנז' בערך אותם ת"ח שהם מאילנא דחיי כנז' ממש הם תחת ת"ח כעבד דאזיל לרגלא דסוסיא דמארי' והוא ממש סוד תחתית ההר כנז'. אם תקבלו את התור' מפני שבהיותם בתחתית ההר שואבים שפע מהאצילות ואם אינם מקבלים את התור' דהיינו הת"ת והמלכות תור' שבכתב ותור' שבע"פ הרי הם מורדים שאינם רוצים לקבל עול האצילות והרי הם בקליפות שמרדו באדוניהם ולא נתפשטו בהם החיים והם סוד המית' אם כן שבתחתית ההר שהם החיצונים תהא קבורתכם בסוד המית'. וכן יאמר הקב"ה לאלו על ת"ח שהם שואבים שפע מנשמת אצילותם ואין להם חיות אלא מת"ת ולכך אם תקבלו וכו' כנז' ואם לאו תמן בסוף הגלות שהוא סוף מדרגה אחרונ' אל כל המדרגות שם תהא קבירתם כיון שהם מורדים כנז':

קכה ע"ב

וערב רב. שהם למטה בקליפות וחיצונים ואין להם גאולה ופדות כלל כי הם פושעי ישראל בגופן ולכן ויעמדו מרחוק בתוך גיהנם והקליפות שהם מדור שלהם רחקין מפרוקא ויחזון לת"ח שהם מסטרא דאצילות ולעמא קדישא מצד החיות והמרכב' כנז': **ואם בעאן לאתערבא בהון**. כענין הקליפות שהם נאחזות בקדוש' כי סקול יסקל כאומר עד דאתגזרת אבן די לא בידין וכו' ה' בדד ינחנו בדד נשמות קדושות לבד שלא ימשך עוד ביניהם נשמות החיצוניות שהם ערב רב וישארו בחוצ' לארץ בין האומות ולא יהי' להם רשות ליכנס בארץ והיינו אומר ואל אדמת ישראל לא יבוא וגו':

ר"מ הא שעתא אלו הם דברי אליהו שהוא עולה ליש ב' של מעל' בעולם העליון ויוכר למטה וכיוצא בעולם הנפשות מקום המרא' הזאת שהי' ממש ר"ש נכנס לעולם הנפשות אל הדקות ההוא בחסידותו ועוסק בת ר' בנפש רעיא מהימנא לצורך הדור לחבר חבור הזה כדפי' בתיקונים בארוכ'. ועתה גם ר"מ בהיותו מתנוצץ בישראל בס' רבוא ממש נשמתו סובלת בעד קדושי בנ"י שאינם יכולים לפרות ולרבות בתורתם בהתנוצצות

נשמתו בת"ח מפני צער עניים בגלות והיינו והוא מחולל וגו' מפני שע"י חטא ת"ח הקב"ה גוזר עליהם גזרת עוני בגלות נמצאת נשמת משרע"ה מצטערת בצער עונינו ופשעינו. והנה שרי ישראל הם מקום גלגולו ועבורו והתנוצצותו. אמנם שאר עמי הארץ הקשים והעזים הם ניצוצות חיצוניות שפזר' לילית בישראל והם הם עזי פנים בעלי זרוע המצערים ת"ח והמתאכזרים כנגדם ואל זה רמז על מרע"ה ויתן את רשעים קברו ירצה הוא מתנוצץ בצדיקים והצדיקים הם בין שאר הרשעים עזי פנים שבדור כמו משרע"ה קבור בין הרשעים ערב רב בני (שמרות) [אולי צ"ל שפחות] והם מתאכזרים כנגד עובדי ה' בגזרות אלו הנז' וכיוצא בהם והם בטוחים בעשרם שלא לש"ש ואינם מרחמים על לומדי תור' ופעמים הרבה הם ממנין עצמם מהם ובהם לדייני העם ושוטריו ועושים ככל הכתוב בו וגם על האומות בעצמן יאמר ענין זה. וע"כ יצעק עליהם אליהו לפני הקב"ה [562] השיר' שלמעל' כדי למהר תיקון הגלות ויענה עתירתם אכי"ר. מהרמ"ק זלה"ה:

קמה ע"א

פקודא דא לברכא כהנא. בלי מועיל שאפילו משאר כל אדם מועיל מכ"ש כהנא גם כן בזקיפו דאצבען ג"כ ברכתא ידועה ומסוגלת גם כן בכל יומא שהתמידות עושה רושם. והטעם לברכה לאשתכחא ברכאן כי נפעלים העליונים ע"י התעוררות התחתונים כדמסיק. ולענין האצבעות אמר דהא אצבעאן וכו' שהם יו"ד ה"א חמשה וא"ו ה"א חמשה שהם מדות נכללות ה' גו ה' דהיינו ה' דימינא וה' דשמאלא והיינו לזקוף הימין על השמאל לתת יתרון לה' ראשונות על השניות השמאליות והיינו וישא אהרן את ידו כתיב:

ולעיינא בעינא טבא. דכתיב טוב עין הוא יבורך. שעיקר הברכה תלויה בעין השכל בחכמה טהורה ודבור הברכה ובמעשה זקיפת הידים דהיינו מדת המלכות מעשה שכינתא שריא על אינון אצבעאן בעשר מדרגותיה ות"ת בסוד הברכה:

דהא קב"ה אשתכח עמיה דכהנא וכו' והעין טוב למעלה לפתוח את המעיין שאינו פוסק מהכתר שמשם מבועא דברכאן ולכך אמר סתם דהא קב"ה אשתכח עמיה דכהנא. והכהן איש החסד פותח המקורות העניונות. וז"ש:

וכהנא בעא לברכא בעינא טבא. דהיינו שיהיה לכהן חבה ורצון טוב בברכה לברך שע"י הענין הזה יתקשר הרוחני בגשמי ויהי שם אסתכמותא דשכינתא שהיא המדרגה האחרונה שברוחני להתקשר בראשונה שבגשמי:

[562] נ' דצ"ל בישיבה

ס' רברבן נראה שהם ס' שרים שר על כל אות ואות ואותו השר היא ממונה על השפעת ספי א' הכלולה מכמה שהרי הם ס' רבוא נגד ו' קצוות כלולות מס' עד היותה ס' רבואות נמצא י' שרים לכל קצה וקצה שהם י' ספי' שבחסד וכו' והוראת השרים היינו פתיחת מקורות הספי' העליונות להשפיע ועם היות שפעמים הרבה יתברכו קהל עשרה לבד בס' רבוא סוף סוף לא יחסרו ישראל מס' רבוא בעולם וז"ש וברזא דס' רבוא קיימין תדיר ובכל חד וחד מאלו האותיות איהו חד רבוא מהכללות מהספי' העליונות וכך ישראל נקשרים בסוד האותיות:

שמא קדישא. דהיינו שם המצטרף בברכת כהנים נקשר ועולה עד ההוא כורסייא דלעילא דהיינו עד הבינה כדי שהדבור יעלה ממעשה מלכות להקשר במחשבה בינה וז"ש:

וכולא מחשבה עילאה מחשבה ודבור הוא ששים אותיות וז' קצוות ומעשה שכינתא תתאה אודן בכהנא שהוא איש החסד פותח פתחי הבינה להשפיע בו' קצוות למלכות ולמטה יש בסוד הכסא בעולם הבריאה ששים שרים מתפשטין עד אויר העולם הזה על הבל אותיות הפה היוצא מפי הכהנים והיינו סוד שם המצטרף מהברכה בהבל הפה באויר העולם והיינו ושמו את שמי ששים אותיות המצטרפות וקב"ה מברך לכהנא להמשיך הברכה דרך הם למטה והיינו ואני אברכם לכהנים אברכם לישראל והכל אחד:

מהרמ"ק זלה"ה:

תם ונשלם נשא שבח לאל בורא עולם. ברוך ה' לעולם אמן ואמן

קמד ע"א

תאנא בכה ר' שמעון וארים קליה ואמר מי כמלין אלין וכו'. פירוש אפשר. שנסתלקו מפני שלא היו ראוים לענין זה חס ושלום ולפיכך היו חייבים מיתה ואפשר שהיו צדיקים ולא נסתלקו אלא מפני שגלו מסתורין של עולם לזה אמר כי משני חלוקות אלו אם הטענה האמתית היא מפני שהיו הם כשרים והגונים אלא שגלו דברים שהם כבשונו של עולם ניחא שמורה על כשרותם וזהו שאמר אי במלין אלין דאתגליין וכו' ולא היה ראוי לגלות וכו' ואחר כך חזר בו אפילו חלוקה זו אינה ראויה משום דלא ליקרא וכו' ואם כן אין עון בגילוי הסודות דהוו נטלין להו כלומר בשמים אמר ר' שמעון מלה הנזכרת בשם. שמא ח"ו וכו' כמו שעלה על דעתו לעיל. זכאה אנת ר' שמעון וכו' להורות שלא חטא בגילוי הנסתרות. בבכורו ייסדנה וכו' ואי אפשר ענין גדול כזה שלא יהי' בו מיתה וסלק למדת הדין כענין בקרובי אקדש. וכש"כ ברעות סגי וכו' ומיתו מרוב חשק תאותם בנשיקה לא מצד הדין אלא מצד רצון עליון והיה סילוק לנשמתם לא דין ח"ו. אמאי

מיתו כי עדיין מקום שאלה למה מיתו אלו יותר משאר החברים והיה מורה היות באלו ח"ו פגם ומצאה מדת הדין מקום לדון ואמר ששלשה דברים היו בענין האחד שהרגישו העליונים בגלוי הנעלמות וקטרגה מדת הדין וז"ש וקלא אתער וכו' והשנית כי לא מיתו מיתה על ידי מלאך המות אלא שנדבקו בשכינה וז"ש ועד דאלין מתבסמן וכו' וכיון שהי' הנשמה מתבסמת למעלה והיה מקום לדין לחלוק נדבקו שם ודבקו ונסתלקו. והשלישית למה אלו יותר מהשאר מפני שאלו לא היו מלומדים בענין זה ונדבקה נשמתם מרוב חשקם שהשיגו למה שלא הורגלו ור' אבא עצב שהיה חושש במיתתן עון. שבעה אנן עיני ה' שכל השגחת הקב"ה בעולם הזה וכל מבטוי אינו אלא עלינו שאנו משכן לשבע שבעת. הספירות דכולא תלי בשביעאה פ' הספירה השביעית ראש לכלם. שבת דכלא שיתא לא לבד ר' שמעון על כלם שביעי כדקאמר ר' אבא אלא כלם כמו חול נגדו. חגיר חרצין איש עור אזור במתניו מארי דשערי אלו סימני אליהי כדקאמר קרא בספר מלכים. אעטרו לר' פנחס נקוט האי כללא בידך שמועיל לאדם חתנו בעל בתו כבנו ממש. חמשין כתרין נגד חמשים שערי בינה שהיא הנקראת עולם הבא. טורי אפרסמונא וכו' כבר נרמז סוד אפרסמון בזהר בפרשת תרומה והיא בבינה וענין טורי הם סוד המלכות. הנקראת ה"ר. ושבע ספי' נקראות מצדה הרים ופעמים אומר נהרי אפרסמונ' והיינו שהת"ת נקרא נהר ושבע ספי' מצדו נקראות נהרות וענין סוד אפרסמון לעולם בבינה כדקאמרן ונהרי בטורי דקאמר הכא מורה ייחוד אורם מהבינה. בקרטופא דעטרין הכוונה שהם נקשרים יותר בספירות וכו'. אלין אתיא אכל דבר דקאמר קרא מהדר. דמחעטרי וכו' בסוד שלש ראשונות מתחדש אור שלשה אבות והם מחדשים אור המלכות שהיא רגל רביעי שבמרכבה. דמתעטר שביעאה ת"ת נקשר בשלש ראשונות ומתייחד עם המלכות כנודע וא"ת אם כן נמצא כבוד ראש חדש גדול מכבוד שבת כי בשבת מתעטר שביעאה לבד ובראש חדש מתעטרי תלתא אבהן. וי"ל כי אין עיטור ת"ת בסוד הדעת בין חכמה ובינה שוה אלא עטור שלשה אבות למטה סתם. תלת עדונין אור שלש ראשונות שיושפע בעת סליק ר' שמעון לחדש מנוחתו והם יהנו מאותו האור כדרך האדם שמוסיף במאכל ובמשתה לכל בני הבית לכבוד האורח. ובזה התבארה שמועה זו בס"ד:

דף קמח:

דקב"ה אתרעי בהו. שעם היות דכתיב ד' מסיני בא וזרח משעיר למו עם כל זה לא גלה להם סוד התור' אלא אדרבא פתח להם פתח שימאסו בה מפני שלא הי' רוצה בהם לישמעאל אמר דכתיב לא תגנוב ולעשו אמר דכתיב לא תרצח. אמנם לישראל אנסם כדדרשו רז"ל בפסוק ויתיצבו בתחתית ההר וגלה להם סודה:

אורייתא דקשוט. שהוא מהת"ת הנק' אמת ועל שמו נק' תורת אמת והיא נק' עץ חיים כדמסיק לקמיה הכוונה עץ שפירותיו חיים אמנם למטה עץ הדעת טוב ורע פירותיו (מיהת) [בכ"י מיתה] ולזה כתיב ומעץ הדעת טוב ורע לא האכל ממנו והטעם שכל הכחות האחוזים בת"ת וכל ענפיו קדושים והנאחז בהם נאחז בקדוש' שבה החיים הנצחיים ובהיות האדם עוסק בתור' אוחז בה ובפירותי' והיינו עסק התור' שכל התור' כולה שמותיו של הקב"ה וכל דביר ודבור שאדם מוציא מפי בתור' הוא אוחז ואוכל בעולם הזה ובבא ענף מהענפים ואותו האור נמשך דרך מדרגות הסולם ונמשך לנשמה והנשמ' לרוח ומרוח לנפש ומנפש לגוף והיינו להאי עלמא וחיין לעלמא דאתי:

וכל מאן דאשתדל באורייתא שעוסק בה ואחיד בה שמקיים מצותי' דהיינו לומד ע"מ לעשות והפכו אתפרש מאורייתא מעסק התורה:

מאן דשביק לה שאינו מקיים מצותי' או אפשר אשתדל באורייתא שעוסק בה ואחיד בה שזוכר מה שלומד שאינו שוכח תלמודו ששונה פרק אחד וחוזר עליו כמה פעמים והפכו מאן דשביק מילי דאורייתא ששוכח תלמודו מעצמו ואתפרש מאורייתא שאינו עוסק בה כלל:

היא חיין כלא בכלל. וכל מילי חיין. פרטי העניינים ומצותיה:

אילנא רחיית"ת. אחיד מעילא לתתא. מכתר עד מלכות כל האצילית דרך קו האמצעי והיא שמשה שכן כתיב כי שמש ומגן ד' צבאות:

נהיר לכולא כל ששה קצוות מאירים ממנו שעם היות שאנו מסיימין מקום האצילות אל הת"ת דהיינו למטה מחסד וגבורה. היינו מפני ששם הוא מתגלה. אמנם מציאותו מהכתר יורד בסוד הדעת ומאיר בחכמה ובינה ובו' קצוות וגילוי עצמותו בת"ת וז"ש ונהורא דיליה שארי ברישא. שאינו בחסד שמאיר מבינה ובינ' מחכמה. אמנם הת"ת נהורא דילי' שארי ברישא מהכתר תחלת הארתו והן אמת שהחכמ' והבינ' מוסיפים לו אור ודאי:

ואתפשט בגופא דאילנא. דהיינו דרך קו האמצעי. תרין סטרין חסד וגבור' דהיינו צפון ודרום:

חד ימינא מדתה חסד וחד שמאלא. מדתה דין ומלות צפון ודרום שם למדות עצמן. וימינא ושמאלא שם לפעולתם שהם פעולות דין ורחמים. ועוד אמר חד לצפון וחד לדרום ולא אמר חד צפון וחד דרום לומר שהם פועלות ממש בצפונו של עולם ובדרומו של עולם ולא מפני שהם בעלות מקום אלא שהם שולטות במקום כענין הלוך ונסוע הנגבה.

הנה ממש בגשמי הי' נוסע לדרום וע"י כך הי' משיג ברוחני וכן מצפון תפתח הרעה ובא נבוכדנאצר [563] מן הדרום:

ואינון בשעתא דשמשא נהיר. נמשך למטה אתקיף לדרועא וכו' כלומר ואינון משמשין דבשעתא דשמשא נהיר אתקיף וכו' דשמשא נהיר ביה דאתמר דנהיר מרישא:

מההוא נופא דאילנא אתקיף וכו' כלומר בבחינת הת"ת למטה שהוא נוף או גוף האילן שם אתקיף ר"ל מחזיק אורו של חסד ואנהיר בתוקפי' מאיר חסד בתוקפיה דת"ת ומתוקפיה ג"כ נהיר שמאלא שהוא גבור' ואתכליל בנהורי' דת"ת בענין שעם היות שהם שתי מדות נאצלות מחכמה ובינה עם כל זה ע"י הת"ת (מתחזק) [בכ"י מתחקק] אורם ונכללות בו. והנה ראשונה מאיר הת"ת בחסד ומצד מה שכלול מחסד אוחז בגבור' להכפות דינה וז"ש ומתוקפיה נהיר שמאלא ואהכליל בנהורי' גם כן וזה סוד הזכר שהוא מקריב לימין ואח"כ לשמאל כענין דרומית מזרחית צפונית:

והוא כחתן יוצא. אחר שביאר כללות הזכר בימין (ובשמאל חזר לבאר חבוקו) [בכ"י ובשמאל מצד חבוקו] בימין ושמאנ הנקב' והיינו דאהדר לקרא דהוא כחתן והיינו דנהיר מרישא דקאמר כדמסיק:

מאן חופתו דא הוא עטרה היינו שבהיות הת"ת רוצה להתייחד עם המלכות הבינ' מעטרת אותו מאור הכתר וחכמ' ובינה עצמ' ושם נעשית לו חופה הכתר גג החופ' החכמ' והבינ' כותלי החופ' והיינו רישא דכל נהורא והיינו מקצה השמים שהוא בינה קצה לת"ת בעל שש קצוות ואוחז בשתי הקצוות מקצה השמים ועד קצה השמים. והנה בהיותו מאיר בתוך ג' ראשונות אינו יוצא אמנם בצאתו משם הוא תחלת גילוי ויוצא וזהו שאמר יוצא מחופתו וכן מקצה השמים מוצאו שמשם יוצא ומתגלה:

דא הוא שרותא מכולא. נתן טעם למה יוצא משם ולא מהכתר שהרי תחלת מציאותו מהכתר. לזה אמר דא הוא שרותא דכולא תחלת מציאות הדברים הוא מהבינ' כי מבינ' ולמעל' ובה בעצמה אין השג' לרוב דקות הדברים וז"ש דאיהו מקצה השמים כשאדם רוצה לומר תחלת כל הדברים או סופם אומר מקצה השמים דהיינו אפס מקום וכן הבינ' נקראת קצה השמים ששם סוף השמים ותחלתם:

רחימותא דנפשא. משל לרוב חשק הת"ת עם המלכות:

פריש דרועו כן הת"ת פריש לגבי מלכות החסד והגבור' ולכך בצאתו מן החופה מחזיק אורו בימין ובשמאל כדי להאיר במלכות להעלותה אליו וז"ש ומקבל' לה והיינו שמקומה על נצח והוד למטה מהת"ת בין חסד וגבורה. ואולם אין דרך החסד והגבור'

[563] צ"ל מן הצפון

אליה כדרך שאמר לעיל כי לעיל יקדים הת"ת לחסד ואח"כ לגבורה. אמנם בהחזיק בשתי הזרועות בה תחלה יקדים אליה הגבור' ואח"כ החסד וז"ש כהאי גוונא כלומר כדרך הזו שנאמר והוא כחתן יוצא דקאמר קרא היינו שהת"ת מתפשט מבינה לחסד ומחסד לגבור' ומתגל' במקומו בת"ת עצמו וז"ש:

אזלא שמשא ואתפשט לגבי מערב ולא למטה אלא למעלה מקום המערב דהיינו על נצח והוד ובהיותו שם מיד המלכות מתקנת עצמה להתיחד ולעלות על נצח והוד וז"ש כיון דמערב אתקרב סטר צפון שהוא הגבורה ולא הגבור' עצמה שהיא למעל' עם הת"ת אלא סטר צפון צד הגבור' דהיינו מה שמתפשט ממנה למטה ע"י הוד:

אתער לקבלא בקדמיתא. מפני שכל מעשה המלכות לשמאל והוא גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה ולכך סטר צפון מתעורר ראשונה:

וקריב למערב. דהיינו שמשפיע השמאל בה:

וזווגי ליה באתריה דהיינו שמעלה אותה על נצח והוד ששם מקומ' אל היחוד והזווג וראי' שיקדים השמאל ויעל' אותה על ההוד (דבינה) [בכ"י דנתיב] שמאלו תחת לראשי הרי הקדים תחלה השמאל ועוד אמר לראשי להורות שההוד למטה ממנה ממש שהוא עולה עליה:

ולבתר סטר דרום. דהיינו מה שמשפיע החסד ע"י נצח דאיהו ימינא שאין מטבע' להיות בימין ואינ' בימין עם היות שעלתה אלא אחר שעלתה ורואה הימין שהיא נאחזת בשמאל אוחז בה בחזקה להטותה לימין וז"ש דכתיב וימינו (אחר) תחבקני להטותה בחזקה לימין ואז שהמלכות בין ימין ושמאל למטה מת"ת ישיש כגבור לרוץ אורח היינו אורח לצדיק להמשיך (אותו) [בכ"י אורו] דרך היסוד שבין זכר לנקבה וז"ש לאנהרא לסיהרא וכו':

בהעלותך וגו' הענין כי המנורה הוא הת"ת המאיר לכילם והכי קאמר קרא בהעלותך את הנרות כאשר תרצה להאיר הספירות העליונות צריך שתכוון שכולם מאירות מהאמצעי דהיינו ת"ת והיינו אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות וז"ש בהעלותך את הנרות אילין בוצינין עילאין וקאמר הכא בהעלותך ית בוציניא אל מול פני המנורה יאירו בא להודיעך דכולא נהירין כחדא מן שמשא שהוא הת"ת קנה האמצעי:

דף קמט.

אורייתא קדישא תורה שבכתב. ואוליף לון אורחא תורה שבע"פ שע"י ניכר תורה שבכתב ושבכתב נתנה (באש) [בכ"י ממש] ושבע"פ אוליף למדה להם:

לאתדבקא ביה היינו העוסקים בה כדפירשו רז"ל ובו תדבק והא כתיב ה' אלהיך אש אוכלה הוא אלא כל המתדבק בתלמידי חכמים כאלו מתדבק עם השכינה ולאותם שאינם עוסקים לפחות למיטר פקודהא למזכי להו וכו' או ירצה לאתדבקא בעוה"ז ולמיטר וכו' לעלמא דאתי וראשון עיקר:

וקריב לון. כלומר תחלת קרבתם אל הקדושה היה אז עם היות שלא יקבלו התורה עד נ' יום והא כיצד כי תחלת הקורבה היה שהוציא אותם מרשותא אחרא וסליק לון בחמשים יום מדרגה אחר מדרגה:

לאתאחדא בשמיה. בקבלת התורה:

וכדין אקרון כלומר כאשר קבלו התור' שאז נדבקו בשם:

דסליק על כולא. היינו בשם בן ד' שהוא גבוה על כל השמות ועל כל השרים ועל כל הנמצאים דכתיב ואתם הדבקים בה':

ומגו רחימותא וכו'. וא"ת והרי במצרים עם היותם תחת רשות השרים קראם בני בכורי. הא לא קשיא דהתם עדיין לא זכו למעלה זו וקראם כן מרוב אהבתו אותם:

כגוונא דקדוש' עילאה ת"ת נקרא כן מצד החכמ' והבינ' ועל שמו נקראו ישראל התחתונים בן והוא בכור מצד החכמ' דמתמן קדש לי כל בכור:

וע"ד קטל וכו' מפני האהב' שקרא אותם בכור הרג כל בכור:

דלעילא שרו של מצרים ראש שרים מזל של מצרים טלה ראש למזלות:

ושרא קשרין. שעבוד של מצרים על ישראל בעליונים בצד הנשמות שהיו בממשלת הקליפות וע"ד לא בעא וכו' מפני האהבה:

ידע לאבחנא בין טיפת בכור למי שאינו כדפי' רז"ל:

ולמשרא אסורין שמפתח זה לא נתן למלאך כדמסיק:

שירתא אחרא מזמרין הלל קודם אכילת פסח:

אתער רוח צפון. הת"ת מצד הגבור' כי הגבורה נק' צפון והת"ת רוח צפון:

עביד נוקמין. מצד הגביר' והיינו המלכות הנק' אני ולא מלאך מצד רוח הגבור' המנשבת בה שהוא כנור דוד:

הלילא בקול רם הלל שאחר אכילה:

בתר דאתגזרו. בערב פסח:

ג' רשימאן. ג' יודי"ן כזה # אחד על המשקוף למעלה ושתים על שתי המזוזות:

בגין רשימא קדישא כל הקדושות נכללות בג' יודי"ן:

ופסח ה' על הפתח. מפני הדם אשר בפתח:

וההוא בי דינא וכו' כלומר באותה שעה פעולתו ההשחת' ולכך נקרא משחית:

מכאן דבכולא וכו' השתא דאמרן שממש מדה אחרונה הנק' אני (ביה) [בכ"י הי'] משחית ועכ"ז הוצרכו לסימן זה. מכאן נפקא לן וכו':

כגוונא דא. מתן דמים. האי בעובדא כלומר ענין זה מתן דמים הוא בעובדא כשאר המצות שהם תלויות במעש' (אלא בדבר) [בכ"י ובזמנא דלא אצטריך אלא בדבור] כגון יום ר"ה וכו':

ובעינא לאחזאה ברוחא וכו' כיון שענין המקטרגים אינם למטה בגוף כענין מעשה מצרים אלא הם למעל' בב"ד העליון בסוד עולם הנשמות והרוחות והנפשות אם כן צריך שנעש' כענין בנפש ולא בגוף ולכך בעינא לאחזאה וכו':

לאתערא שופר אחרא. הבינ' שהוא נק' שופר והוא מוציא קול שהוא ת"ת מיוחד בחסד וגבורה דהיינו קול שבו כלול אש ומים ורוח וז"ש ואנן מפקי בההוא קלא רחמי ודינא דהיינו תקיעה רחמים שברים דין או קול כלול אש ומים ורוח:

כמה דההוא שופר שהוא בינה וכדפי' ומפני שלפי זה נמצא שיתעורר גם כן הדין ואם כן לא [בכ"י תקננו] לזה כלל לזה אמר ולאתערא רחמי קא אזלינן. ואם תאמר וא"כ למה אנו מוציאין קולות שהם דין לזה תירץ ולתברא מאריהון דדינין וכו' וכדפי' בזוהר פ' אמור:

וכד רחמים מתערין עם היות שמאירים פני הדין עם כל זה הם מאירים ברחמים. וזה שאמר כולהו בוצינין וכו' מהאי גיסא מימין ומהאי גיסא מהשמאל וכדין ונו' והכל רחמים:

ת"ח לראי' גמורה שעם היות שיש בספירות ספירת דין עם כל זה בהיותם מאירות כולם יחד נקשרות הם מתהפכות לרחמים:

בשעתא דכהנא מתכוון לאדלקא בוצינין. וכנגד ז' נרות המנ רה הם שבעה הספירות העליונות. והקטורת לקשרם יחד עם שורשם ממש שהיא הבינ'. ובהיות כי בוצינין עילאין נהירין ואתקטר כולא כחדא חידו וחדוה מהבינ' וכו' כי הבינ' מקור השמחה וכן ענין השופר שהוא הבינ' עם היות שיוצא ממנו שברים תרוע' שהם דין:

כיון דאנן תלתא הכא דינא לא אשתכח. מפני ששלשתם (דמו) [בכ"י רמז] לשלשה אבות (יחד) [בכ"י ובהיות שלשה אבות יחד] עם היות ששם הגבור' היא מתהפכת לרחמים ע"י החסד [בכ"י והת"ת] או מפני ששלש' נקראו רבים והן אל כביר לא ימאס או מפני שבשלשה אין מזיקין פוגעין:

דף קמט:

אורייתא דאיהי כללא. כלומר כלל המצות ודברים העליונים הנרמזים למעל':

נפק מכללא. שמור' שהוא ספור דברים בעלמא ואינו דבר שבקדוש' כשאר התור':

לא לאחזאה לגרמי. פשטיות הענין:
אלא לאחזאה וכו'. להורות על הסוד הנסתר שבת"ת שהוא כלל העולמות העליונים ונתלבש הסוד ההוא בגשמיות המעש' ההוא. או ירצה ללמוד על הכלל מפני שהי' אפשר לומר שמה שבא הכתוב להורות על המצו' כגון הפרשיות שבהן נצטוינו על המצות לא יהי' בהם נסתר ונעלם כי מה נסתר נצטרך בו יותר (ממנה) [בכ"י ממה] שבא להורות על המצוה לכך דבר זה שיצא מכלל התור' שאינו מכלל המצו' אלא סיפור דברים בעלמא ועכ"ז לא ללמד על עצמו שהוא הפשט יצא אלא ללמד על דבר נסתר ודאי כדמפרש ואזיל אם כן גם אנו חייבים לומר ששאר פסוקי התור' עם היות שנרמז בהם מעשה המצות יש בו סוד וזהו אומרו ללמוד על הכלל ודאי וז"ש ותנח התיבה וגו' האי קרא שהוא סיפור בעלמא כן יש בו סוד כאשר יתבאר כ"ש אחרנין:
בשעתא דדינא וכו' היינו מיום ר"ה ועד יום הכפורים. קב"ה ת"ת יתיב על כורסייא. מלכות:
בההוא כורסייא כמה רשימאן וכו' שבה מצויירין כל מציאות התחתונים ומעשים וגזירת דינם:
ספרין דפתיחו בני אדם שהם לדון למות מצויירים לשמאל וצד הגבורה והחיצונים וכן לחיים לימין ובינונים לאמצעי ומציאות רוחניות גזרת דין של כל השנה מה שנתעורר בספי' להטות לשמאל וגבר הרחמים והטם אל הדין וכיוצא מה שנגזר למיתה ומה שנגזר לחיים ומה שנתהפך מחיים למיתה ומה שנתהפך ממיתה לחיים בסוד רוחנית הספי' הכל נשפע למלכות ומצוייר בה מיום שנברא העולם וז"ש כולהו ספרין דפתיחו תמן אתגניזו ושם עומדים לזכרון לפניו וז"ש ובגין כך לא יתנשי מלה מן מלכא וכו' מארי דיבבא ויללה בעלי תרועה ושברים הא' דין רפה והב' דין חזק ומפני שאלו שליטתם עתה ויונקים הדין לפעול לכך משכן המלכות בחדש שהדין מתעורר עליהם ודאי:
וכמה מארי תריסין כחות הדין ובתי דינים תתאין:
יודעי תרועה. כלומר שיודעים סוד תרועה להפוך מדת הדין לרחמים
דידעי עיקרא דמלה. שיודע סוד התקיעה. עאלו לגו לתוך המערה קרוב לפתחה.
ליעול חד. אל תוכיות המערה שהיה ארוכה הרבה. הכא נטלא וכו' דג' פעמים כתיב נרות בכתוב. א' בהעלותך את הנרות ב' אל מול פני המנורה. ג' יאירו שבעת הנרות והאחד במלכות והיינו בהעלותך את הנרות שבמלכות והיינו דקאמר הכא נטלא כ"י נהורא אל מול פני המנורה היא בינה והיינו שהיא מאירה מלמעלה בשבעת הנרות

שמציאותה הם ז' שרשים לספירות וז"ש **ואימא** עילאה מתעטרא יאירו שבעת הנרות היינו שבע ספירות בעצמם שהם מאירות מבינה למלכות וז"ש וכלהו בוצינין מתנהרין:

דף קנ.

תרין טופסרין. הם שתי דמות צל היושבים שם וטופס דין לשון טופס וצלם המחוקה: פרחין שושיכין פורחין זמורות הגפן על שם (החידה) [בכ"י התורה] כלהו קטרין לגבי וכו' ר"ל שהיו עולים שריגים אלו כלפי מעלה נקשרים יחד ויורדים וזה לדמות עסק תורתם יחד ואור שעל ראשם היה [בכ"י עושה] עליהם דמות זה. עאלו אל מערה. שנית שבתוך המערה. השתא אדלקית שהיה העסק בפסוק בהעלותך כשהיו. ממש באדלקותך שהוא ממש מאיר הספירות העליונות ע"י מה שהיה קושר התחתונים עם העליוני' במעשה הקטורת:

ר' יהודה אמר נולא חד. כדמסיק לקמיה. רוי חמרא כי העלאה ע"י שמן והטבה ע"י [בכ"י יין ומלות כדמפרש ואזיל הוא ד"א עם הא דלקמן]:

וכדמפרש ואזיל והענין העלאה מצד החכמה והטבה מצד הבינה ואור החכמה הנתייחס בשם העלאה ואור הבינה נתייחס בשם הטבה והיינו דהטבת הנרות וקטורת בבת א'. ור' יהודה מהדר השתא לפרש מאי דקאמר לעיל כולא חד ואמר שהן אמת צדקו דברי ר' יוסי במאי דקאמר הטבה מצד הבינה אבל לא ענין אור אלא הוא מלשון וטוב לב משתה תמיד ונשבע לחם ויהיה טובים דהיינו שע"י האור שנשפע בספירות מהבינה הם שמחות בעצמם. ואחר ההטבה ממילא הם עליונות דהיינו לשון העלאה וז"ש.

דהא בזמנא דאשתקיין ואתרווין משקיו דנחלא דהיינו הבינה:

כדין עילאין כלומר אז הספירות הם עליונות וז"ש בהעלותך דהיינו בהטיבך והן אמת שיש בענין שקיו דנחלא שני מיני שפע. שפע הבינה דהיינו יין ושפע החכמה דהיינו שמן והיינו דקאמר ואשתקיין לשון מים מימין רחמים ואתרווין לשון יין משמאל וז"ש **וברכאן** משתכחן בכולהו. דהיינו ברכות מימין. וחידו בכלא דהיינו שמחה מהבינה ולא פליגי אלא אם מלת הטבה לחוד והעלאה לחוד והיינו דברי ר' יוסי או כולא חד והיינו דברי ר' יהודה:

עמיקא דכולא היינו חכמה. נהיר נהירין היינו השרשים הכעלמים בה ומאיר אותם אל הבינה שהוא הנחל המשקה למטה ז' נטיעות: ונחלא נגיד באורח מישור. שאין שפע הבינה נוטה לא לימין ולא לשמאל אלא דרך קו האמצעי והטעם כי בהיות שנוטה לימין משמע שרוצה להשפיע לימין לבד. וכן בנטותו לשמאל משמע שהוא רוצה להשקות לשמאל לבד. אמנם בבואו דרך קו האמצעי משקה כל הספי' בשוה וז"ש לאשקאה כולא:

כדין כתיב בהעלות אמנם כאשר לא יתעלה השפע כל כך נאמר בהיטיבו והטעם לייחס שם זה בגין דהא מעמיקא דכולא דהיינו חכמה נפקי ואין ההשפעה מושגת למטה ממקום יותר גבוה כי זה נק' עומק הכל. והשתא קשיא ליה דאדרבא ברדת הוה ליה למימר להורות שהשפע ממקום גבוה יורד ועוד מה ליה שיהיה מבינה מה ליה שיהיה מחכמה סוף סוף ממקום גבוה לגבי הספירות קאתי. לזה תירץ ואמר בהעלות תדע למה יתייחס בשם זה דאתי מסטרא עילאה דא כי עם היות שהוא מהבינה נשפע עם כל זה בא מסטרא עילאה ויש לספירות עילוי בלי ספק כזה ומה שאמרת שהרי גם אם נאמר שיהיה מהבינה יקרא עילוי הא לאו קושיא היא. עמיקא דכולא דאיקרי מחשבה. שהוא עילוי שאין עילוי עליו עד שיתייחס בשם מחשב'. וא"ת שהרי הכתר עליו וכלא חד מלה כי שלש ראשונו' חשובו' כא' ויתייחס בשם עילוי מפני הברכו' הנמצאות בכל התחתוני':

כדין כ"י אתברכא וברכאן משתכחין וע"י כך הכל מעלים שבח אל הספירות והיינו עילויים או אפשר דקרא דריש בהעלותך את הנרות היינו קבלת ז' ספי' מעמיקא דנחלא אל מול פני המנורה היינו כנסת ישראל דאתברכא יאירו שבעת הנרות היינו ברכאן דמשתכחי בכולהו עלמין.

בית זבול. המלכות. גניזי מלכא אוצרות שפע ההנהגה מופקדי' בה.

זביל. הת"ת ולסדרא כולא אוצר כל שפע ושפע לעצמו ודא איקרי המלכו'. בחולקא דזבולן ימה דהיינו מלכות כענין בית זבול. ישששכר ת"ת ששם התורה ועולה התעוררות ממלכות לת"ת ויורד שפע מת"ת למלכות והיינו:

דא יהיב חולקא וכו' דקאמר ואקרי ים כנרת לשון כנור דוד תכלת לשון (תכלת) [בכ"י תכלא] ודין במלכות וע"ד ירית זבולון וכו' (שהוא) [בכ"י מצד המלכות שהיא] בעלת המלחמה שכלי מלחמת הספי' בידה כדפי' בתיקונים:

מאני קרבא דמלכא בידהא זבחי צדק קטולי צדק שהיא המלכות.

לאתברכא זבולון שהיא מלכות מישששכר שהוא ת"ת ולא שתקח ברכה ישששכר מזבולון אלא זבולון נוטל ברכה מישששכר. וז"ש **דברכתא** דאורייתא היא ברכתא דכולא כי היא כוללת הכל וזבולון מתברך שהוא תחתון מעליון שהוא ישששכר ומה שהיה ישששכר מקבל היה בסוד התעוררות הנקבה העולה.

אחסנתא דאורייתא וכו' כלומר שהעוסק בתורה הוא אוחז בת"ת ויורש אותו כדאמרת ולפי' ישששכר היה בת"ת אמנם ממה שנק' שמו ישששכר מורה שהוא ביסוד כלומר שהוא נותן שכר התורה וזה אינו בת"ת וז"ש **ודרגא** דא שתיתאה יהיב אגר אורייתא. דהיינו היסוד שהוא ששי לקצוות ומשפיע למלכות שפע הת"ת ואין לפרש דעל ת"ת שהוא

מדה ששי קאמר דאם כן במאי פליגי ועוד מה לו להודיענו שהוא ששי מי לא ידע בכל אלה אמנם לדרך זה כוון ממש להוכיח שהוא ביסוד שלא כדברי ר' יצחק משום דלאה איהי אימא עילאה וילדה ראובן חסד שמעון גבורה לוי ת"ת יהודה מלכות במציאותה עם (מלכות) [בכ"י הת"ת] ואח"כ יששכר שהוא היסוד שהוא ששי בהיותו למט' משפיע במלכות דהיינו זבולון כדפי' והוכיח עוד שהוא יסוד מאומרו ואחסין לה לכנסת ישראל דהיינו אגר אורייתא דאחסין לזבולון וזה יתייחס בשם חוורא וענין זה אינו מהת"ת ממש לה אלא סוד הזרע הלבן ע"י היסוד וז"ש אחסין חוורא לתכלתא והכרח גמור היות הענין הלובן מאמרם משיכיר בין תכלת ללבן שהא' מדת דין המלכות והב' הלובן שהוא מהזכר ומפני שהיה אפשר לפרש דהיינו נמי בת"ת להכי קא דריש.

מודעאן גווני כדפי' והיינו חוורא אתי לעלמא ושפע ממש למלכות ותכלתא אתעבד. דהיינו דין וע"ד כל קרבין וכו' ולכך זבולון בלי ספק במלכות והוצרך לזה שלא נפרש יששכר בימין זבולון בשמאל ויוצדק אמרו משיכיר בין תכנת דא כנסת ישראל שהיא באר הכונס כל שפע הת"ת ולפיכך נקרא כנסת ישראל דאולידו לה שהם האצילו הבאר וחפירת הקרקע הוא המצאת הבאר מתחלתו:

כרוה וכו' בגין לאתברכא היא עושה בעצמה כלי על ידה לקבל ברכתם ואם נפרש כרוה לשון ויכרה להם כרה גדולה דהיינו אכילה יצדק יותר ענין לאתברכא ולא יקשה דהיינו כרוה היינו חפרוה והכוונה שהם מברכים אותה וזנים ומפרנסים אותה:

דף קנ:

דרגא חד היסוד מקבל מכלם ומשפיעם. וע"ד כד האי נטלא כלומר בין לשם באר דהיינו שפע מועט כאשר נבאר בין לשם ים דהיינו שפע מרובה לשתי הבחינות

כד האי מלכות ע"י היסוד. נטלא בסיועא דאבהן נטלא מלמעלה כאשר יתבאר ולהיות קבלתה בעזרת ג' אבות לכך יתייחסו בה ואמר הכתוב כרוה נדיבי העם אמנם לה שתי בחינות הא' נקרא באר והב' נקרא ים וב' בחינות אלו הוא כפי בחי' קבלתה. יצחק נפיק מזיינא כלומר שיצחק שהוא הגבורה מאיר בשורשו שבבינה והוא נמשך למלכות למטה וז"ש והוא אתי לאמשכא אבתרא דדא ולא שתהיה עתה ההשפעה דין בדרך הגבורה שהוא דין חזק ומלכות מצד הדין רפה אלא אדרבא הגבורה נמשך אחר המלכות לנהל אותה ברחמים קצת ברצונה וז"ש אתי לאמשכא אבתרא דדא ומלי לה ואין נשפע לה מגבורה דין מפני ששפע זה מאימא כדין איקרי באר דיצחק הנה שיתייחס ליצחק שהוא הגבור' הצוחקת בשמחה לא הגבורה הכועסת ומפני שאדרבא הגבורה נמשכת אחריה לא היא אחר הגבורה יתייחס לנקבה וז"ש באר דמרים שהיא נקראת אחות אהרן:

ים כד אתנהרא מנהירו דאבא דהיינו מהימין דלא קאמר מאבא ממש אלא מנהירו דהיינו אל דאיקרי נהירו דאבא דהיינו חסד ואז נוסף על ריבוי ויתרון שפע החסד והחכמה על שפע הבינה והגבורה נוסף עוד שכל הספירות משפיעות בה וז"ש נחלא אזלא לגבה ומצד זה נקראים רבת השפע והוכיח שכל ענין זה לה ע"י היסוד ממה שאמר הכתוב אזלו מים מני ים דהיינו מלכות והטעם ונהר דהיינו יסוד יחרב ויבש והקשה לו את אמרת כל הנחלים הולכים אל הים וגומר מורה שאין שפעם (בעל המורידה) [בכ"י מעלה ומוריד] לה אם כן איך אמרת השתא כי סבת אזלו מים מני ים הוא מפני שנהר יחרב ויבש ותירץ שאין נהר זה קטן כנחלים אלא דהוא הוה נהר עילאה' ויקירא אם בגובה שעולה היסוד עד המוח והשפע החסד והחכמה הנז' נשפעים על ידו ואם מפני ריבוי שפעו ואין כן שאר הנחלים שהם קטנים וז"ש עילאה ויקירא גבוה וגדול וא"ת איך אפשר שנאמר שספי' תחתונה למטה דהיינו יסוד יהיה לו מעלות אלו ושאר הספירות העליונות הרמות (והגשמות) [בכ"י והנשאות] לא יהי' כך לזה אמר:

והוא כניש כל אינון נהרין דהיינו הספירות הנעלמות בבינה ונוחלין מציאותם לחוץ **דנגדין** מנגידו דההוא נהר קדישא דהיינו סוד הבינה מהחכמה כי הבינה נהר קדישא מצד החכמה הנק' קדש.

ודאי לא פסקין מימוי לעלמין דהיינו הבינה ששפעו לעולם בספירות אמנם שאר הספי' פוסקות שפעם (א') [בכ"י וזו] אינה פוסקת:

והוא עייל בגוה כלומר ע"י היסוד הוח נכנס ממש עצם אותו המציאות הנשפע בלי שיפרד בספי'.

מעדן עילאה חכמ' ומלי אגמהא כלומר כל בחינותיה שהספירות עצמם אם ישפיע נצח ממש במדת נצח שבה לא יתמלא ממנו כלל וזהו סוד ארץ לא שבעה ימים אמנם בבוא השפע משורש הנעלם בחכמה ובבינה אז השפע מרובה ומלי אגמהא כל פרטי ענפי הספירו' שבה. ולכך נקראת ים:

ומתמן ירתאן. כי בבוא השפע מהספירות למטה השפע נקפא בתוכה ואינו נשפע מפני שאין בה כדי שביעה אם לא יבא לה מלמעלה וא"ת אם כן ימצא עתה שאין שפע הנצח או ההוד או החסד וכן שאר הספירות נשפע לתחתונים אם לא ע"י שרשים הנעלמים לפי מה שאמרנו שאין שפעה נשפע לתחתונים וי"ל כי לכולהו עלמין אינו נשפע (יוכל) [בכ"י אבל] לדבר פרטי נשפע. עוד יש לומר כמה שפירשנו בזוהר פ' בראשית כי השפע עומד בה נקפא וקרוש והמים אינם נמשכים אם לא בהרבות המים בה ואז הם נשפעים למטה וע"ד זה גם כן בהיות נשפע ספי' א' נשפע לה לצורך הנהגת העולם כאשר יתעכב

השפע בה והמים נקרשים בתוכה אז מתרבים המים מלמעלה ואותם המים הקרושי' בתוכה (ניתנים) [בכ"י ניתכים] ונמשכי' לתחתוני' להנהגת העולם השפל וכן פירשו שם לענין (ינשו) [בכ"י יבשת] המים במלכות כי מצד הדין שבה (נגידו) [בכ"י נגיבו] מיין אם לא בעזר הימין. אמנם אומרו הנה **ירתאן** כולהו עלמין. לשון ירושה יורה על היות השפע נשפע לכל בחינה כראוי כמו הירושה מאבות לבנים כי העולמות הברואים ע"י החסד ינקו שפע החסד והברואים מצד הגבורה ינקו שפע הגבורה והיא מחלקת שלל לאגפיה כפי הראוי להם ממקום שנאצלו והיינו ירושה:

ויסע מלאך וגומר כאן הוכיח שני דברים הא' ברכת המלכות בסייעתא דאבהן הב' דעלמין כולהו אתברכאן מפני הצלתן של ישראל שכיון שנשפע לישראל לתחתונים עובר דרך העולמות כלם נמצא כאן ג' עניינים הא' האבות. הב' כ"י הג' התחתונים:

כלא משתכחי כלומר כל שפע הספירות מפני שכלם נכללות בחסד דין ורחמים דהיינו ג' אבות ואפשר לפרש כולא משתכחי כל התחתונים להיותם יונקים ממנה מפני שהוא אז יונקת מכל הבחינות:

ובגיני כך וכו' כלומר מפני שהית' השכינ' הצלתן של ישראל יונקת מג' אבות לכך עתה במקום שספר הצלתן כלל ג' אבות בג' פסוקי הספור:

וכל אינון דאתו מסטריה מפני שהשם רומז בחסד ובכ"י ובמשתלשלים למטה מצד החסד.

הכא אתעטר אברהם בענפוי במציאות החסד שבחכמה שהוא עטרה לחסד ממש ואעטר לה לכ"י בחוט של חסד המשוך עליה בענין שהם ג' בחינות האמצעות חסד ועטרת החסד ומה שמאיר החסד למטה:

כד נהיר שמשא. ת"ת שהוא לימין כדכתיב מוליך לימין משה זרוע תפארתו. לקבלי איליו וכו' שהגבורה מצד הקדושים האוחזים בה ישראל אחוזים בה ומצד החיצונים האוחזים בה מצריים אחוזים בה. לכך היא בינונית בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויש בה כנגד אלו וכנגד אלו:

דהכי הוא דיומא דעיבא קשיא ליה. דלעיל בפסוק ראשון שהוא בחסד כתיב עמוד הענן אם כן מאי קאמר ויהי הענן לזה אמר דהכי הוא האמת דיומא דעיבא דיצחק הוי ולעיל קאמר עמוד הענן שאינו (ממשיך) [בכ"י מחשיך] השמש ח"ו אלא אדרב' מאיר בה אבל ויהי הענן דהיינו יומא דעיבא שיש בו חושך:

אתוון כולהו למפרע מפני שהדרך הישר הוא רחמים כזה יהו"ה והמהופך הוא דין כזה הוה"י מפני שהוא בסוד הנקבה והדין שמגביר התחתון על העליון או מפ:י שהוא

בסוד העליה שמגביר השמאל על הימין שהירידה הוא (נגביר) [בכ"י כ' מגביר] ימין על שמאל מפ:י שמקדים ימין לשמאל והיינו סוד הזכר והעליה מקדים שמאל לימין והיינו סוד נקבה:

אינון דאתו מסטרא דאברהם דכתיב בהו וקרא זה אל זה ויקבלון דין מן דין בסוד הייחוד באר מלכות מצד הדין ויאר את הלילה האירה והשפיעה דיניה במלכות שהיא נקראת לילה:

אתקשר מהימנותא הספירות י' בה' ו' בה' שאר צדיקיא יוסף ומשה ואהרן ודוד שהם מרכבה לז' ספי' אברהם חסד יצחק גבור' יעקב ת"ת ובמדת אלו מדת שאר הספירות אהרן ומשה נצח והוד בגדולה וגבורה יוסף ביעקב דוד מלכות. מאנא דכולהו בענין ששלשה אבות שורש לג' פעולות חסד דין ורחמים:

סליק לסטרין אחרנין כלומר רומז במקומות אחרים בנה"י בג' אבות וכן כולו בחסד ע"ב שמות (וה"ו) [בכ"י כ' ורי"ו] אותיות בגבורה.

כד נהרא וכו' דקדק דקאמר כד נהרא ואתקשר כי כאשר מאיר לבד הוא באר אמנם בהיותו נקשר למעלה אז נעשה ימא רבא.

גלגלין תקיפין רמז לבחי' הדין וכוחותיו וענפיו: זעיף רוגזא תקיפא רמז למציאות הדין זעיף מימין הדין רוגזא שמאל הדין תקיפא אמצע הדין ולמטה מוסיף חימתא דהיינו כלל הכל: נטיל לעילא לקבל הדין מהגבורה סליק ונחית לתתא לפעול דיניה בתחתונים:

דף קנא.

אברהם אתי לקבליה למשוך חוט של חסד למלכות ואינו מספיק להכניע הדין מפני שהגבור' מצד שני משפיע הדין והיא בעצמה דין הרי שנים נגד א' וכאשר נתוסף יעקב אז שכיך רוגזא כדמפרש ואזיל. אתפלגו מיא כלומר המלכות בקבלתה נחלקת בשפעה לשתי חלקים חלק חסד מימין וחלק רחמים מאמצע:

ועל דא אתוון כולהו עם היות יעקב איש הבינים והיה ראוי שיהיה חציו דין וחציו רחמים חציו ביושר וחציו בהפוך. אלא מפני שפעולתו בה היא לרחמים לכך אתוון כלהו בארח מישור. ועל דא עובדא וכו' כלומר מעשה סדר תיקון השם בתיבותיו מורה זווגא דאבהן וכו' מפני שכל תבה ותיבה אות אחת מכל פסוק ופסוק: אתעביד כולא כל מעשה המציאות כי בה כח כל הפעולות מפני שכלל כל ההנהגה בג' אבות:

וידעין חברייא מפני שהיה בידם מסורת כל פעולותיו.

לאתקנא עובדין וכו' פעולות השם על מתכונתם.

לדינא לרחמי וכו' כחות השם אפשר לפעול בו פעולות הדין פעולות הרחמים

במטלניהון. כפי בחי' קבלתם פעמים נוסעים לקבל כך פעמים כך:
בעובריהון למטה שהם משפיעים לנהל התחתונים ופועלים פעולות ידועות כדפי' לעיל.
בקושרין היינו קשורם וייחודם זה בזה הם בעצמם פעמים גובר ימין פעמים שמאל.
ולעולם כולם קשורים. לית מאן דיקום וכו' כלומר אין מעמד לחיצונים מה שאין כן
בהיותם נפרדים שפעמים השרים גוברים מצד הגבורה אבל כד מתחברן לית וכו' או
ירצה אין דבר נמנע לפעול על ידו.
שבעה קשורין וכו' הענין שהם ז' חלקים בשם כדמפרש ואזיל ונודע שכל שם ושם
בעצמו הוא חלק מג' פסוקים ונתבאר כי ג' פסוקים הם רומזים בג' אבות וכל מקום אשר
שם ג' אבות נמצאים שם שאר צדיקייא דהיינו ד' מדות אחרות שהם נהי"ם א"כ שבעה
קשורין אינון דהיינו שבעה חלקים בשם
דמתקשראן בהו ובכל חלק וחלק שלשה אבות וארבע מדות אחרות (וחלק שם לשבעה
חלקים ע"ש בארוכה.)
כל מהימנותא אשתכח מפני שכל מקום שנמצאו ז' ספירות שלש ראשונות גם כן הם
שם הרי שנכלל שם כל האצילות:
ז' **עננים וכו'** הם ז' ספי' ששה קצוות וא' שהיה מבערת כל פגעים דעים דהיינו המלכות
בגיני כך מטעם שאמרנו שכל האצילות נכלל בשלשה אבות.
וכדין אתער וכו' מפני שהיא נכללת מכלם **ים** כנרת סתם היא מלכות:
יהודה שזכה למלכות ולא זבולון. נטל מלכותא וכו' כוללת כל האצילות כדפי' מיוחדת
עם ג' אבות שאז היא מתעטרת מכולם ולכך זכה למלכות אמנם זבולון זכה לה סתם.
עובדא דמנרתא א"כ למה אמר וזה מעשה המנורה וכו' ותקונהא ירכה ופרחה. וכל מה
דבה. מעשה הדלקתה. דהא תקון לעילא וכו' כלומר שזאת המנורה אין תיקון כתיקון
המזבח החיצון שתיקונה ע"י י"ב נשיאים אלא תיקונאה דוקא ע"י אהרן ואם תאמר
במה יבדלו אם שהקרבנות הביאו הנשיאים גם שמן המנור' כך ואם לענין הדלקתו גם
הקרבנות לא נקרבו אלא ע"י אהרן לזה תירץ דהא מנרתא וכו' כלומר המזבח שהוא
במלכות ע"י הנשיאים שהם למטה היא מתתקנת א"כ בהבאת קרבנותיה ע"י הנשיאים
ממש נתקנה ואהרן שלוחם אמנם מנרתא וכל (בוסינין) [בכ"י בוסמין] דילה אין תלוי
עניינו בהבאת השמן אלא ע"י דאהרן נהרן כולהו:
י"ב נשיאי' אינון וכו' היינו כעין הים עומד על הי"ב בקר ונתבאר הענין בזוהר פ' ויצא.
לד' סטרין כענין הבקר כך הם הדגלים ויתבאר לקמן. וכולהו כגוונא דלעילא. המלכות
שהיא המזבח אמנם המנורה אינה בחינה זו מפני שאין רמיזתה בערך המלכות עם

התחתונים אלא (בערכה) [בכ"י ערכה] עם הספי' העליונו' והיינו דמנרתא אתמני בשבעה בוצינין דהיינו שהיא נימנית עם הספירות העליונות ומפני שראש לשבעה הספירות החסד לכך אדלקתא

דף קנא:

ע"י דכהנא שהוא בחסד והיינו שדקדק הכתוב הנה באומרו הציווי לאהרן כלומר ע"י יהיה התיקון לא ע"י ישראל או נשיאים במזבח ואח"כ נתן הטעם ואמר יאירו שבעת הנרות ואח"כ נתן טעם שני ואמר וזה מעשה המנור' וזה שאמר.

ומנרתא עלאה קיימא ואתעבידת מציאותה ממש בשעת מעשה היה ע"י נס ואות להורות לרום מעלתה מה שלא נמצא כך למזבח. ופירש עתה מקומה ואמר שהיא רומזת בחכמה ולעולם במלכות באותה בחינה וזה שאמר.

ומדבחא פנימאה דהיינו בינה והמנורה חכמה ודאי והם מיוחדות עם שאר הספירות נעלמות בפנימיותם וזה שאמר קיימא כחדא בחדוותא דכולא כלומר בשמחת שאר הספירות המושרשות בהם ומאירות בהם באורם וזה שאמר הכתוב שמן וקטורת ישמח לב דהיינו שמחת הספירות ע"י ומזבח החיצון למטה תדע דתרין מדבחאין הוו וכו' דהיינו בינה ומלכות:

חד פנימאה דכולא בינה תדע דהא קיימא לחדוותא כענין הבינה לספירות **וחד** לקרבא שהוא המלכות שהקרבנות כליל לאישים כמבואר במקומו.

ומהאי נפיק להאי מבינה יוצא השפע (והבינה) [בכ"י והברכות] למלכות: אדנ"י מלכות. יהו"ה בנקודת אלהי' בבינה:

וע"ד אתקריב קטורתא וכו' להורות קשר הבינה בשאר הספירות עם החכמה דהיינו קטורת קשר כל הספירות בבינ' כדמפרש ואזיל ובשעת השמן להורות על קשרם בחכמה **וע"ד** לא אתקריב וכו' שאין הבינה נפרדת לעולם מחכמה.

אשכחנא וכו' בא לתרץ קושיא א' דאת אמרת שאין קטורת אלא בשעת שמן ואינו שהרי בשעת המגפה היה נקרב בלא שמן לזה אמר כי שם טעם אחר לו כדאשכחנא וכו'.

דינא מהאי דלבר מלכות מזבח החיצון ועם היות שהוא מתעורר מלמעלה עכ"ז מהאי אשתכח למטה ולמעלה מפני שהיא מעוררת אותו שם במעשים הרעים העולים לה מבני אדם.

וחדותא וחידו. משפע הבינה וקשורא דנהירו מצד החכמה מההוא פנימאה דכולא בי' קיימא כלומר הכל עומד בבינ' ולבטל הדין די בהתעוררותא וזה שאמר וכד האי אתער וכו'.

קשירו הוא דכולא מבינה עד מלכות סוד הו"ה. לדכרא לון מפני שהם למטה בכחות הדין הקדושים החזקים.
ולדכאה לון מהדין החזק ולאמשכא לון למעלה לאתקשרא באתרייהו בצד הגבורה המתנהגת על פי החסד כדמפרש ואזיל.
ועל דא אתתא בהאי גוונא. לא שתעביר האשה שערות ראשה ח"ו שהרי היא צריכה להם ותיקוני השכינה הם השערות מפני שכחות הדין תחת ידה להנהגת התחתונים אמנם היא שוה ללויים בערך דלא יתחזו.
וכדין אתברכאן כל אינון וכו' כלומר כאשר מעביר שורשם מהגבורה למעלה שלא ינקו מדיניה אינו קוצץ אותם ח"ו אלא מעבירם מהשמאל ואז הם במקומם למטה בה הם יונקים מהימין והם מתברכין. ליואי לא סלקן הוצרך לזה דאי כדס"ד שהם בגבורה אם כן קציצת שערם היא קיצוץ נטיעות לזה אמר שהלויים אינם בגבורה עתה אלא הם למטה ואם היה הכהן מניף אותם תנופה בשערם היה משריש כחות הדין שבהם בגבורה לכך מעבירם קודם עלותם וגורם שיהיו יונקים מימין כדפי':
פרה אדומה לכאור' נראה המלכות שהיא בשמאל ובתיקונים פירשו שהיא הבינה וגם היא משפעת בשמאל וא"ת והאיך קרבנם שהוא דין נקרב ע"י הכהן שהוא ימין לזה אמר כהנא כל חילא וכו'.
וגופא עיקרא. ת"ת ישראל שהם כלל הכל. חמשים שנים בבינה (ז') [בכ"י נ'] שערים בר עשרים וחמש שנין וכו' הענין שהם כ"ה מדרגות מימין וכ"ה מדרגות משמאל וזהו סוד ויפן כ"ה וכ"ה ובעת הלידה שהקרירות [בכ"י מרובה] והאש [בכ"י מועט עד] כ"ה שנים הולך ונוסע כ"ה מדרגות ימיניות עד כ"ה שנים אחרים שהם כ"ה שמאליות ובשלימו לחמשין עולה בבינה ולכך ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד שהרי אינו מרכבה [בכ"י לגבורה]: והא אתמר כבר נצטוו עליו בפ' בא אל פרעה:
אלא בשנה השנית הוה. כלומר זהו מה שדקדק הכתוב באומרו ובשנה השנית כלומר צורך המצוה הזאת פעם אחרת היא מפני שהיה השנה השנית. כיון דעבדו ליה וכו' כמו כמה מצות שהיו לשעתן לבד:

דף קנב.

לאתקנא להו וכו' ענין זה נתינת טעם לפסח למה עשו אותו מפני שהמעשת גורם זכירה וכדי שיזכרו חיובו עשו אותו פעם שנית ולא עשאוהו עוד עד שנכנסו לארץ ישראל אמנם טעם לדיני המצוה פעם אחרת אמר **ואע"ג** דהא אזהר וכו' בההוא אתר וכו' דהיינו במדבר סיני שבו ניתנו כל המצות וגם זו בכלל וזה שאמר הכתוב במדבר סיני ומטעם

זה חזר ושנאן וע"ד בשנה השנית כלומר לדרך שאמר עתה יתיישב ג"כ אומרו בשנה השנית ע"ד נסתר שהכוונה כי במצרים עם היות שנאמר שם המצוה הזאת לא היה הת"ת מאיר במלכות אמנם עתה בשנה השנית שהוא ת"ת בהיותו בחודש הראשון שהוא מנכות וממטה למעלה מלכות א' ת"ת שני וזה שאמר **שמשא דנהיר** לסיהרא דהיינו שנה השנית בחודש הראשון עוד רצה בזה כי השנה י"ב חדשים והת"ת מאיר במלכות ובה י"ב בחינות לכל בחינה א' בת"ת כענין שהיא מגלגלת י"ב גלגולים בעוד שהיא מגלגל א' **וכדין** הוה וכו' שהת"ת השפיע במלכות שאר המצות ומצוה זו נתחדשה בכללם. נתלבשו בלבושי וכו' עניינם מבואר בפ' וארא ע"ש:

מאי דתחות דהיינו לשון נפלאות המכוסה בה. בלבושא דאתחזי וכו' שהם מדקדקי' בפשוטי המקרא. גופי תורה הם המצות ודיניהם **בלבושא** דאינון ספורין וכו' כענין גיד הנשה בספור יעקב. ופ' נחלות בספור בנות צלפחד ודין מברך את השם בספור מעשה המקלל ופסח שני בספור מעשה ויהיו אנשים וכן כל התור' מוסרים ודינים ומעשה חסידות בספורים. בנשמתא וכו'. דרך הנסתר כדרך הזוהר ושאר המחברי'. ולעלמא דאתי. הוא דרך אחר נסתר ונעלם לא יודע עניינו אלא אחר תחיית המתי' שעתיד הקב"ה לדרוש תור' חדשה דהיינו דרך נסתר (בסוד') [בכ"י בתור'] לא (יזכר) [בכ"י יוכר] עתה לנו:

שמיא וחיליהון. בזה נכלל בריאה יצירה עשיה והכל סוד לבוש לשכינה המנהגת העולם והיינו סיפורי התורה שבהם נתלבשו המצות נדפי'. כ"י דא גופא כי הוא נק' מצוה וכל מעשה המצות תלויים בה והוא גוף והיכל לת"ת כן פשט מעשה המצות גוף והיכל לנסתרם נשמתהא וכו' היינו מה שנכנס בהיכל שהוא המלכות כדפי' לעיל והוא סודות התורה ונסתר מעשה המצוה כדפי':

מאי ויעשו. כי עיקר המצוה היא אכילת הפסח אם כן ויאכלו הוה ליה למימר או וישחטו אי קאי אשחיטתו:

ההוא מלה מה (שגרמו) [בכ"י שנרמז] מעשה המצות כגון פסח המלכות מצד החסד ומלת ויעשו היינו לשון עשת שן לשון הארה ויאירו או ויתקנו כדפי' רז"ל בפסוק ויעש אלהים את הרקיע כן פי' בזוהר בכמה דוכתי. אמנם הכא לא רצה אלא עשי' כמשמעו משום כיון דבגיניה אתער ההוא מלה ר"ל שמתעורר להאיר כביכול כאלו עביד ליה מחדש עתה ולשון עשיה כמשמעו והטעם שהארת ספירה א' אינו כהארת השמש בירח שבחסרון אורה אין מציאות אותו האור הקודם שכבר חלף הלך לו. ובהיותה מאירה בחודש השני אין לו שינוי מהארה הקודמת שהכל א' אבל בהארת ספי' עליונה אין

הדבר כן אלא בהאיר ספי' א' פעם א' ע"י מעשה המצוה פעם א' הנה ישאר המציאות ההוא קיים ולא יעבור ולא יחלוף לעולם ובהארתו פעם שנית מאיר בחינה שנית מה שלא האיר במעשה כמצוה הקודמת וכן בפעם שלישית אם כן העושה הפסח מאיר בחינה ידועה שלא האירה עד עתה (אי נמי) [בכ"י א"כ] כביכול כאלו עביד ליה וזהו ענין תפלה בכל יום ותפילין וכו':

דף קנב:

למקרב לכון וכו' פסוק לכם או לדורותיכם קא דריש והכי קאמר איש איש שהיה ראוי להיות איש וגרם שאינו איש דהיינו שאין נשמה בו וגרמה גרם כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה דהיינו שע"י הטומאה הוא רחוק מדרך הקדושה כדי שיתקרב לכם דהיינו מקום הקדושה להתקרב לישראל או לדורותיכם:

כמה דאתון מתקשרין. כי הדור הוא שלשלת קשורה בקדושה זה אחר זה כדי להתקרב ולהקשר עמכם ועשה פסח וכו' **אמר** ר' יצחק וכו' כלומר לפי דבריך דרך רחוקה אינה חלוקה בפני עצמה אלא פירוש וטעם לטמא לנפש שע"י היותו טמא הוא בדרך רחוקה ואין כן משמעות או בדרך רחוקה דמתחזי תרין מילין:

עד דלא מסאבין ליה דהיינו אומרו טמא לנפש אבל אינו בקליפות דהיינו בדרך רחוקה. **בתר דמסאבין ליה**. היינו בדרך רחוקה שהוא בתוך הקליפות. והכל חלוקה א' ועם כל זה אמר או דמשמע אפי' האי או האי. אמנם יש לדקדק למה אין הקליפות שולטות עליו מיד דקאמר כאן עד וכו' כאן בתר וכו' וי"ל שאם נטמא באונס סמוך לערב פסח בענין שלא יכול ליטהר זה הוא טמא לנפש לבד שאין הקליפות רשות לשלוט בו אלא כאשר שהא שיעור טהרה ולא רצה ליטהר ולפי זה נמצא שעתה בזמננו זה שאין לנו טהרה אנו טמאים לנפש אבל אין אנו בדרך רחוקה. מפני שאנו אנוסים אמנם מי שנטמא והיה יכול למנות שלישי ושביעי בהזאותיו וטבילה ולא רצה זהו בדרך רחוק' מפני רוע בחירתו וזהו לענין שליטת הקליפות אמנם לענין הקדושה משמע או האי או האי לא שארי עלוי קדושה דלעילא:

ואי תימא הא וכו' כלומר שמא מתוך מה שפירשתי בענין דרך רחוק' שהקליפות שולטות בו ממש א"כ נמצא שהם ב' פסחים פסח לטהורים שאין קליפות שולטות בהם דהינו פסח א' ולאותם שהם טמאים ובחיצונים פסח שני ונמצא עושים הפסח בטהרת הגוף אמנם הם בקליפות בדרך רחוקה וזה שאמר **הא** בירחא תניינא עביד אי לא מתקן גרמיה. עם היות שלא נתקן ולא יצא מרשות הקליפות. לא אלא כמה וכו'. כלומר

אל יעלה בדעתך שברשות הקליפות ובדרך רחוקה יעשה הפסח אלא כמה דאתדכי מטומאה הגוף ואתקן גרמיה מטומאת הנפש היינו מהקליפות:

מכאן כל בר נש וכו' עם היות שגרם בעיכוב טומאתו להמשיך עליו הקליפות עם כל זה כיון דמדכי גרמיה למטה לקבל נשמה קדושה מדכין ליה לעילא מכחות חיצונים שעליו **דאי** תימא וכו'. כלומר בשלמא למאי דס"ד שבטומאתו ממש הוא עושה כלומר בטהרת הגוף ושליטת הקליפות ניחא שהוא בחודש השני. כי לפי מה שפירשנו לעיל הראשון מלכות השני ת"ת הוא החודש השני בת"ת והכוונה שעולה במעלה למעלה. מקום שאין חשש אם יעשה הפסח בקליפות מפני שאינם פוגמות שם משא"כ אם יעשהו בפסח ראשון שהוא המלכות שהיא פגומה וז"ש **דאי** תימא דבדרגא עילאה יתיר קאים בירחא תניינא דהיינו בת"ת והטעם שהוא כן תבא לפרש מה שפירשתי לעיל אי תימא הא בירחא תניינא עביד ופירוש זה מוכרח מדקאמר דאי תימא בדל"ת ולא אמר ואי תימא בוא"ו ועוד שהאיך אפשר להשמר או שלא נאמר שהוא בקליפות או למעלה יותר שהם שני הפכים אם לא שנתלה זה בזה כי אדרבה מפני שהוא בלי תיקון הוא במעלה יתירה וזה כלל ידוע בספר ברית מנוחה כי כל שם שמעלתו יותר גדולה פועל בלי טהרה ובלי נקיות וכן פסח זה השני שהוא בקליפות צריך שיהיה בחודש השני שהוא מעל' יתירה ולזה אמר שאי אפשר שיהיה בת"ת מפני שאין הת"ת נאחז אלא ע"י המלכו' וז"ש ישראל זרעא קדישא שעמדו בקדושתם ולא נאחזו בקליפו':

דעבדו פסחא בזמניה נטלו ליה לסיהרא. דהיינו בחודש הראשון ולשמשא כחדא דהיינו בשנה השנית כדפי' לעיל.

ומאן דנטיל יסודא בקדמיתא דהיינו פתח שער הכניסה שהיא מלכות שם אדנ"י דהיינו מפתחות חיצונים:

נטיל בניינא. דהיינו ת"ת שם יהו"ה מפתחות פנימיים אמנם זה שבא בפסח שני ובא ליכנס במפתחות הפנימיים בלי מפתחות חיצונים אין לו במה ליכנס ואם יעלה על דעתך לומר שהן אמת חדש הראשון מלכות ושנה שנית ת"ת אמנם פסח שני הוא בחדש השני דהיינו יסוד שהוא חדש מצד מלכות שני מצד הת"ת והוא גם כן פתח שער כניסה בעלות המלכות אל מקומה הרמתה ואם כן ימצא שאלו גם כן הם נכנסים דרך שער הכניסה וז"ש **מאי** יסודא לא תימא יסודא עילאה קדישא עילאה והאריך בשמות אלו להורות שאין קליפות תופסות בו כמו שהם תופסות במלכו' מפני שהוא קדישא עילאה וקליפות נבדלות ממנו כדפי' בתיקונים בפסוק ויעזוב בגדו אצלה וינס ויצא החוצה. אם כן פסח שני שהוא בקליפות הוא כאן ונמצאו העושים אותו עם הקליפות תופסים אותו במקום

שהקליפות מתבטלות ואוחזים בת"ת ובמלכות הנכללים בחדש השני לזה אמר שאינו כן כי לעולם שער הכניסה המלכות:

אלא יסודא דאבן טבא. כד"א אבן מאסו הבונים דהיינו בוני המרכבה הם אברהם יצחק ויעקב מאסו בה היתה לראש פנה ועם כל זה פתח שער כניסה לת"ת היא היא ולא היסוד וז"ש והאי הוא אבן דשארי עליה מאן דשארי. ואין כניסה למעלה אלא דרך בה לעולם. ועוד יש טעם שני לאומרו ואי תימא דבדרגא עילאה יתיר וכו' הוא מפני כי פסח הוא פתח שער כניסת ספירו' ז' שבועות ימי ליבון והעושים אותו בפסח שני עושים אותו אחר ספירת כ"ח ימי ליבון והוא במעלה יתירה וכו':

דף קנג.

ר' יהודה פליג עליה דר' יוסי בחדא ומודי ליה בחדא והיינו דקאמר ודאי לאו איהו כמאן דנטיל וכו' כמה דאמרת דבהא מודינא לך. אמנם במאי דאמרת שאינו אוחז בת"ת ובמלכות בהא פליגנא עלך. וזה שאמר אבל כלא נטיל אפילו בירחא וכו' בין בת"ת ובין במלכות בשתי המדרגות והיינו לשון כלא דקאמר ולא מצד היות ירחא תניינא גורם הענין כאותם הפרושים שאמר ר' יוסי וז"ש אפילו בירחא תניינא שהוא זמן גרוע כדאמרת ולפי' אינו במעלה שוה עם העושים פסח בזמנו ולזה אמר ולאו כאיהו דנטיל ליה בזמניה. מ"ט מפני שדבריו כסותרות זו את זו. אם הוא כקודם ראוי שיהיה במעלה בהם ואם אינו כקודם אם כן אינו בהם כלל לזה אמר נטיל מתתא לעילא עולה ממלכות ת"ת וכולל אותם בבחי' העליה ודרך הקדש קרא לה מעלין בקדש ולא מורידי' אמנם המוריד אינו דרך נבחר וז"ש דא נטיל לה בתר זמניה נחית מעילא לתתא מת"ת למלכות כי הוא בא מן השני לראשון כענין שבערך היותם כלולים העוש' פסח ראשון והעושה פסח שני הת"ת והמלכות יקראו שנים וזה שאמר בגיני כך שלים וכו' ובערך דדא סליק ולא נחית ודא נחית ולא סליק אמרנו שאינם שוים וז"ש ולא שוים דדא וכו' אמנם יש לדקדק דכאן משמע שעולה ממטה למעלה הוא יותר נבחר מהיורד ממעלה למטה ובכמה דוכתי משמע איפכא שאור ישר יפה מאור חוזר ולעולם היושר יפה מן המהופך ושם יהו"ה הוה"י יוכיח וי"ל כי בערך שפע והאור כן הוא שהאדם המושך עליו אור ישר משפיע אמנם האוחז באור חוזר הוא דין ואין שפע אמנם מעשה הפסח עם ספירת הימים עד יום השבועות הוא סוד כניסת האדם במדרגת הקדושה ועלייתו מדרגה אחר מדרגה. והנה העושה פסח ראשון מונה בסוד העליה ובמנותו ז' שבועות ובתחלה עושה הפסח הרי הוא משיג לסוף החמשים בסוד הת"ת לגבי הבינה אמנם המונה ממעלה למטה בסוד פסח שני הוא [בכ"י מונה] בסוד אור חוזר שמתחיל ממלכות שער ראשון

שהוא כלול למעלה שער אחרון ויורד עד שבא לת"ת שבמלכות שבבינה שבה ולפי זה ימצא כי העולה עולה במדרגות אור ישר ממלכות עד הבינה ממש והיורד יורד דרך אור חוזר ממלכות שבבינה עד בינה שבמלכות:

דכל מאן דזכי באורייתא. וכיון שפסח שני הוא מצוה מן התורה אין להכחיש שהוא בשמא קדישא שאין בין פסח שני לראשון אלא מה שיש בין שם ישר כזה יהו"ה או הפוך כזה הוה"י דהיינו אור ישר ואור חוזר:

דף קנג:

יכול פיזור בעלמא. כלומר יכול מה שאמר הכתוב יש מפזר פיזור בעלמא בא הכתוב השני ופירש פיזור שאמרתי היינו [בכ"י נתן] לאביונים:

עותרא בחיי ממלת עוד שמורה תוספות על תוספות קא דריש: ונוסף עוד. שהוא לעתיד ולא ונוסף שהוא לעבר. הוא גרים המפזר דיתוסף מחיים. שנשפע על המלכות מהת"ת שהוא עץ חיים ע"י היסוד שהוא אל חי. לאיספא ליה. א"כ קודם שיוסיף החיים והעושר באדם המפזר מכבר נוסף במלכות ולהכי נקט נוסף לשון עבר **אילנא** דחיי ת"ת. אילנא דמותא מלכות. חיין וחידו מצד החכמה חיים ומצד הבינה חידו לעילא במלכות. בשעתא דאצטריך ליה לספירות עליונות קאים עליה שש קצוות שוכנות עליו אגין עליה הולך לפניו להדוף את אויביו כענין ענני כבוד לישראל:

דף קנד.

כמאן דאיהו. וכו' כלומר כאיש שגורם לו החיים מלמעלה דהיינו פזר נתן לאביונים. ואינון תרין אילנין וכו' כלומר עם היות שהכתוב אמר צדקתו שהיא המלכו' לעד עם כל זה גם הת"ת והטע' דהא בהא תליא מלכו' מפני שבסיבתו מקבלת והת"ת מפני שהוא גורם שהת"ת משפיע במלכות כי האדם בצדקתו מעורר הת"ת שישפיע במלכות וז"ש **כמאן** דאיהו יהיב ליה חיין דהיינו מלכות ואתער לגביה וכו' דהיינו מהת"ת ולסבה זו הכי נמי יהבין ליה שתי מדות אלו. וז"ש ואינון תרין אילנין וכו' יהבין ליה בשעתי' וקיימי עליה לפעול בו לעתיד ב' דברים הא' לשיזבא ליה מאויביו והב' לאוספא ליה אח"כ בעת הצורך: עלמא דאמרן מלכות נקראת קרן:

בכבוד דלעילא לפי זה הת"ת נקרא כבוד ואפשר מפני שכלולים בו ל"ב נתיבות שכן עולה כבוד ולארקא ברכאן לעילא ותתא הת"ת במלכות ומלכות בתחתונים. או ירצה הספירות העליונות בת"ת ות"ת במלכות וזה ע"י יחוד ת"ת ומלכות וז"ש לחברא לון ואח"כ לארקא דמשכנא אתקם היינו (ע"י) [בכ"י תיבה זו ליתא] השכינה שקימתה ע"י מעשה המצות:

ומשח רבות. שפע החכמה וחדוה מצד הבינה.
בוצינין ז' ספירות הבנין. מאן דגרים דא. במעשה מצותיו.
גרים ליה בההוא עלמא וכו' לבוש לנשמתא ועידון כנודע וכדמפרש ואזיל ובעולם התחתון אשתזיב וגרמא זו הוא נתן לו שם בבינה וז"ש גרים בההוא עלמא כי שם נגזר עליו זה דהיינו שכר לעולם תחתון אשתזיב ושם לעולם הבא דהיינו יהא ליה חיין ושתיהם בפסוק
בהאי עלמא וצדקה תציל ממות. להההוא עלמא. ואורח צדיקים וכו'
בקוזפירא דלעילא. לא ידעתי הפירוש אמנם הכוונה כי הילוך זה הוא אל החיות הוא ברצון ומאמרי הספירות וכפי השפע הנשפע עליהם כן הילוכם וענין ההילוך אליהם הוא נשיעתם מפעולה אל פעולה כאשר נתהפכו הפנים לפעול בחסד יאמר עליהם שנסעו כלם לימין וכן על דרך זה נטיית פעולתם יקרא הילוך והכל בכח הספירות:
דאי תימא. כלומר אם יעלה על דעתך שהם פועלות ברצון המאציל בלי שום רשות הספירות וז"ש **דהאי** לעילא לעילא שהיינו על דמעל לא ברצון הנאצלים לזה אמר לאו לתתא דהיינו הספירות שלהם לתתא מהעילאה הקדושה בתמיה כלומר וכיאפשר שיבא מלמעלה ולא דרך הספירו'
אלא כגוונא. כלומר מוכרחים אנו לומר שהוא מלמעלה למטה ע"י הספירות דהיינו האי מקמי אנפין דהיינו הספירות הם מקמי אנפין שהם פנים המשרתים לפני מלך מלכי המלכים והחיות הם אחוריים וז"ש והאי לבתר אנפין בענין שיבא רצון המאציל קודם אל הספירות שהם יושבות ראשונה במלכות ואח"כ הם משפיעים רצון המאציל בחיות ואומרו ובלכת החיות דהיינו הילוכו בשפע הספי':
זיקא. ר"ל ניצוץ של אש והוא (אש של) [בכ"י משל אל] עצם החיות בד' זיקין כי החיות הם חיה ד' דהכי קאמר קרא הוא החיה אשר ראיתי דהיינו חיה א' על ד' חיות דהיינו זיקא בד' זיקין וד' חיות אלו הם ד' הפאות דהיינו ארבע סטרין הם מזרח מערב צפון דרום והם חסד גבורה ת"ת מלכות והם בחי' חסד דין ורחמי' והכולל והם ממש החיות אריה שור נשר אדם כדמפ' ואזיל. זוויין. אפשר מלשון זיו ר"ל שהם סטרין בערך אור לא בערך צדרים גשמיים ואפשר מלשון זויות ר"ל שכל צד וצד שהם יש בו זויות דהיינו ד' פנים בכל חיה ושני הפירושים א':
דאתוון הם אותיות והיינו כי ד' הנזכרות הם ד' אותיות הוי"ה וד' אותיות אדנ"י נתבארו בתיקונים בכמה מקומות:

בקולמוטין לא ידעתי הפירוש. אמנם הכוונה שהם מאירים ופועלים ברצון הפנים העליונים כדפי' לעיל. והכרח הענין מכל הנבואה דקאמר כעין כאשר כמראה שפי' כעין ולא עין ממש כאשר ולא אשר ממש כמראה ולא מראה ממש והטעם שאלו כעין העליונות כמראה הדקות הגבוהות מהם פועלות כאשר יפעלו העליונות:

ארבע זויין כלומר ד' מאורות לד' הפאות כדפי'.

דגלין מרישן דהיינו אור הנעלם המתנוצץ בהם ופרוש עליהם:

אריה הוא לימין מצד החסד ומפני היות מדת החסד מצויה בגדולת האריה שהוא גומל חסד עם מי שפעל עמו טובה כפי מה שסיפרו בעלי הטבע לכך יתייחס החסד באריה:

שור מפני שהוא בעל גבורה ואכזריות לנקום נקמת מי שגמלו רע לכך שמאל שהם גבורה יתייחס בשם שור:

נשר אל האמצע ששם הרחמים. כאשר יתבאר ולהיות הנשר רחמנית על בניה כדדרשו רז"ל בפ' ואשא אתכם על כנפי נשרים לכך יתייחסו הרחמים בשם נשר:

אדם מפני שבאדם קיבוץ כל המדות יחד החסד והגבורה והרחמים לכך יתייחס הכח הכולל הכל בשם אדם:

ארבע מלאכין כי הם מלאכין מקבלים השפע ראשונה מהכסא שעל גביהם ומהם מתפרש בכל צבא מרום ועליהם נאמר ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים:

דשליטין מפני שתחת ממשלתם כמה מלאכים איש איש על עבודתו ועל פעולתו:

וכלילן כולא מפני שאריה כלול שור נשר אדם. ואדם כלול אריה שור נשר. וכן כלם בענין שכל א' מהם כלול מהכל.

משריא שהם ד' מחנות שכינה אריה מיכאל נמצאת למד כי ד' מחנות שכינה וד' חיות ומיכאל אוריאל רפאל הכל ענין א'.

מזרח שירותא. הן אמת קשה כי מזרח ראוי שיתייחס לת"ת ודרום לחסד וכאן הוא בהיפוך. כי מזרח מתייחס לחסד ודרום לת"ת וכבר הארכתי לעיל בפ' במדבר סיני כי החכמה נק' מזרח מפני שהת"ת נק' שמש ותחלת זריחתו מהחכמה ששם החסד ודרום הת"ת דהיינו מוליך לימין משה זרוע תפארתו:

תרי ממנן וכו' כי הם י"ב מלאכים ג' לכל מחנה מיכאל ראש על שתים. גבריאל ראש על שתים וכן כלם. והטעם להורות על כללות הגבורה והת"ת בחסד והחסד והגבורה בת"ת והת"ת והחסד בגבורה ושלשתם במלכות לכך מיכאל שר החסד תחת ממשלתו הם יופיאל שר התורה כנגד הת"ת לימין ויש שאמרו שהוא רבו של משה ובזוהר נקרא רבא דאורייתא ומלמד למשה. אמנם בפ' פקודי נמצא שהוא בהיכל שני והוא שר התורה

ומיכאל בהיכל ששי ואפשר היות (הבינה) [בכ"י הכונה] שאור מיכאל מתנוצץ מהיכל ששי להיכל שני כעין שמתנוצץ חור החסד בהוד כנודע והיכל שני בהוד והיכל ששי בת"ת אמנם מיכאל לימין דהיינו חסד:

וחד למיהך בשוקא דאזיל היינו צדקיאל וגם המלאך הזה בהיכל שני כפי מה שיתבאר בפ' פקודי ואולם שם פירש כי מעשיהו כד נשמתא סלקא (ומטיל האי) [בכ"י ומטי להאי] היכלא כדין אזדמן חד ממנא דאתפקד על אינון לבושין צדקיאל שמיה ונתבאר שם דהיינו לבושי הנשמה ממעשה המצוה והתורה והאי ממנא צדקיאל נטיל לה לההוא נשמתא ואלביש לה בההוא לבישא ואתתקנת ביה וסלקא לקורבנא ע"י דמיכאל כהנא כענין שנמצא המלאך הזה מדריך הנשמה להיותה נקרבת ע"י מיכאל ואפשר דהיינו אומרו וחד למיהך לשוקא דאזיל:

לסטר שמשא צד החסד שבת"ת.

אושיט ידיה ימינא מפני שכולם מצד הימין שהם אריה שבאריה.

תלת מאה ושבעין הם סוד חשמ"ל דהכי סליק שהם יתירים ח' ואפשר שהם שבעין כנגד ז' ספירות תלת מאה נגד שלש ראשונות.

אריוותא מלאכים שהם פני אריה שפעולתם חסד. בינייהו וכו' כלומר שהוא מקור ועיקר לכולם:

נהר דינור מתלהטא. כיון שכחות החסד מתלבשים בדין הגבורה ודאי מתעורר יותר.

ידיה שמאלא גבורה שבחסד. דחלין ואתכפיין היינו ואל זועם שכועס על מה שהגבורה מחזקת הדינים והחיצוני' הם מתגברים:

ד' גדפין הכוונה כחות ידועים מתלוים אליהם כי כמו שהמחנה יתייחס בשם כנף כענין והיה מוטות כנפיו כן כחות אלו יתייחסו בשם כנפי אל:

אש חוורא מצד החסד.

חזור ושושן כלולים כל הגוונים כענין הספירות שכל א' כלולה מכולם כן המלאכים באחדות פעולתם. ואין לפרש שיהיה הענין אש ממש גשמי שאין גשם במקומם.

ד' אנפין וכו' היינו אריה שור נשר אדם. שקועין. שהפנים נעלמים יותר:

לארבע סטרין אריה אל הימין שור מהשמאל נשר באמצע למזרח אדם למערב:

חד לסטר מזרח כנגד הת"ת. חד לסטר מערב כנגד המלכות ואמר דאתכניש נהוריה. כעין מיעוט הלבנה.

וחד לסטר צפון. נגד הגבורה והחסד עמו כדמסיק:

ימינא ושמאלא ואזלין כחדא רישא חד וכו' היינו סוד ג' שבטים בכל דגל שהם ג' ראשים בכל אחד:

שבעין אלף וארבעה אלף ושית מאה. מספר מחנה יהודה כדכתיב (בפי' במאמר) [בכ"י בפ' במדבר].
תחות אלין שולטני וכו'. כעין הנשים והטף.
רישא תניינא מטה ישששכר.
חמשין אלף וכו' מספר בני ישששכר.
בר כל איניו וכו' הם נגד הנשים והטף וד' דגלים התחתונים ממש נגד ד' דגלים עליונים:

דף קנד:
רישא תליתאה מטה זבולן. כגוונא דנטיל. כלומר שיש ד' פנים לאחד ונסיעתם לכל הפנים כדכתיב אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו וכו'.
מארי דתשבחאן כולהו מסטרא. עם היות שהם ללויים מצד הגבורה והדין עם כל זה הגויים שהם משוררים הם מצד החסד והם אופנים לחיה זו כי רוח החיה באופנים ובנסיעת החיה האופנים מזמרים. נשר אוריאל דרום. הן אמת ג' אלו בכל מקום מתייחסים בג' בחינות שונות נשר במלכות אוריאל בת"ת דרום בחסד האמנם נשר דא המלכות אמנם בחינתה בת"ת והכי כתיב דרך נשר בשמים **שמשיאל** מצד הדין **חסדיאל** מצד החסד. ובענין שמשיאל כתיב בזוהר פ' פקודי שהוא א' משני סופרים העומדים בהיכל שלישי היכל נוגה **וחסדיאל** שמו יעיד עליו שהוא בעל חסד והיינו שני שבטים הנלוים עם שבט ראובן כדלקמן:
וכל מאריהון דגדפין מלאכים המתייחסים בכינוי זה כגון נשר נץ יונה צפור וכיוצא ויקראו מארי (דגדפיאל) [בכ"י דגדפין] מפני שכח (הפריחה דהיינו הסילוק) [בכ"י הפריחה והסילוק] וקפיצת העולמות בזריזות לא ימצא למלאכים בשוה כדפי' רז"ל גבריאל בשתים וכו' ומלאכים שבמחנה אוריאל הם מארי דגדפין שהם מעופפים בזריזות **בתוקפא** דשמשא בכח שפע ואור הת"ת והיינו רוחא דרוחא פנימאה שהוא רוח בתוך המלכות שהוא רוח פנימי על גביהן והיינו על דמעל:
ומליק איברוי בלי ספק אברותיו הם מלאכים וכחות נכללים ממנו וכנפיו הם חייליו ומחנותיו וענין מכסא לגופא דקאמר היינו שהוא [בכ"י מעולם ואולי צ"ל משולב] כאורו ביניהם.
יאבר נץ ר"ל יכסה גופו באיבריו. יפרוש כנפיו. יתפשט במלאכיו לצד ימין לקבל שפע הת"ת מצד החסד כענין הת"ת ממש עם בחינותיו לצד החסד כי בחי' שבו יתייחסו בשם אבר ונוצה ושם אדנ"י יתייחס לשם הוי"ה בשם כנפים כדאיתא בתיקונים וז"ש כגוונא כדוגמא כעין. שאינו ממש ת"ת אלא כדוגמת הת"ת בבחינותיו:

(**כאשר**) [**צ"ל כנשר**] יעיר קנו. היינו ממש כענין יאבר נץ כי אפרוחי הנשר דהיינו קנו הם כמו אברי הנץ ויעיר היינו שיכלול אותם להעלותם:

נשר אוריאל נק' שמשיאל יונה חסדיאל.

חד סמכא קמיה וכו' היינו כח שבו עולים להתאחד בשרשם ממטה למעלה וכן הוא בכל היכל משבעה היכלות וע"י נכללים היכל תחתון בהיכל עליון כדפי' בזוהר פ' פקודי **כמה צפרין**. נשמות הצדיקים מצפצפאן בזמירות ותשבחות להקב"ה **בתרי** גופיה נשר ואריה דהיינו חסד ות"ת מיוחדים דרום ומזרח [בכ"י כדתנן] ובא לו לקרן דרומית מזרחית.

ארים קלא. ממה שנשפע עליו מלממלה.

סלקין לקבל נחתין להשפיע.

תלת רישין ג' שבטים כנודע:

רישא חד היינו מטה ראובן.

רישא תניינא. היינו מטה שמעון.

רישא תליתאה היינו מטה גד. זעירן. הנשים והטף.

רברבן הגברים.

בשעתא חד מינייהו וכו' הכרוז דהיינו א' משתי חצוצרות. פשיט קלא היינו תקיעה שהוא מצד הימין **כד** אזלין נטלין וכו' לפי מה שפ רש לעיל אהדר ללויים ההולכים עמם כדכתיב בנסיעת יהודה ונסעו בני גרשון ובני מררי ובנסיעת ראובן כתיב ונסעו הקהתים.

שור גבריאל צפון כלם מצד הגבורה.

תרי ממנן חד מימין וחד משמאל והם כנגד חסד ות"ת שבגבור' הא' קבציאל כזה פי' בזוהר פ' פקודי שהוא בהיכל שלישי נועל דלת שלא יתקבל תפלת החייב עונש כדי שלא יתקבל גזרת דינו הב' חוקאל מורה ג"כ דין שהוא חוק מהאל.

קרנוי הם שתי כחות ואפשר היותם מלאכים הנז'.

באסתכלותא בהשגיח במעשה התחתוני' החייבים. מלהטא. בתוקף הדין הנשפע בכחות ההשגחה נגד פועל הדין ע"י שתי כחות ההם.

רגלוי כחות התחתונים לדין גם כן.

כד געי בכח [בכ"י כסא] הדין הנשפע עליו.

נוקבא דתהום. מדור הקליפות והוא במדור היכל א' ששם באותו מדור חלון ונקב שבו נכנסות הקליפות לארקא ששם גיהנם רוחני בו משכן הקליפות והטמאים והם מתעוררין בכחות הדין למעלה ובהיותה הגבורה יוצאה לפעול בדיניה מיד הם יוצאים

ממדורותיהם למעל' ועולים עד מדור היכל שלישי לתבוע דין על מעשה התחתונים כמבואר בפ' בראשית והיינו דקאמר הכא גען ושאטן וכו'.
אחמתא כל חובי וכו' שמצדו בתי דינים קבועים והוא מחתים שטרי חובותם:
שבעה נהרי הוא משך הדין מז' ספירות שבגבורה.
נהר דינור. משך זיעת החיות דהיינו דינם והוא אוחז דין כולם יחד ונכלל מהדין המתעורר בהם.
שאבן אשא וכו' דין הגבורה.
נהרא דמיא חוט חסד הגדולה המבטל דין הגבורה ומכניעה. וכן למטה כאלו:
גחלתיא לא יכלין וכו' אין העולם מתקיים רגע מכחות הדין.
חשוכא דשמשא וכו' כי הת"ת היא השמש ומצד ימין הוא מאיר כדפי' בזוהר בפסוק כחום היום ומצד שמאל מחשיך אורו ונפעל בדין ונחשך כח רחמיו:
ואי תימא וכו' כיון דאמרת שהשמש שם החושך א"כ אינה נכללת הגבורה מהת"ת אלא בבחינה זו וכן גבריאל משאר חיות.
אשא חוורא. חסד פני אריה.
אוכמא מלכות.
סומקא גבורה פני שור.
תרי גווני חוור וסמוק ת"ת פני נשר:
דהא ודאי הכי הוא כדפי' שאור השמש חשוך ועם כל דא אינו מכחיש אומרו שיש בו ג' גוונים כלולים תדע שהרי בספירות העליונות הכי אשתכח שהגבורה כלולה מחסד ות"ת ומתמן נגיד לאילין תתאי שהם ד' חיות אם כן מה שכלול למעלה נמצא למטה. ועוד ראיה דתנינן אורייתא שהוא מצד הגבורה באש ודאי. ונמצא בו אש שחורה גובר ואש לבנה נכלל בה וראיה [בכ"י שנית] תא חזי וכו':
אשא חד איהו שור ובה אריה שור נשר אדם. הם ד' אשין וכן ד' בפני אריה הם ד' מיין וכן ד' בפני נשר הם ד' רוחין:

דף קנה.

רישא חדא שבט דן.
רישא תניינא שבט אשר
רישא תליתאה שבט נפתלי,
בר כל אינון דרגין וכו' הם נשים וטף.
בר כמה. הם החיצונים שאינם מכלל ישראל:

דגלא רביעאה. דגל מחנה אפרים אדם רפאל מערב הן אמת כי אדם באוריאל לפי הנדרש בכמה מקומות וכן היה ראוי אמנם יש אדם ויש אדם. יש אדם שהוא על כל הפנים והוא בת"ת בסוד הדעת ואין לנו עתה עסק באדם זה אמנם במלכות יש אדם שהוא כלול כל העליונים והיינו אדם דהכא. ומה שאמר שרפואה ברפאל כן מעיד שמו. וכן נראה בכמה מקומות אמנם בפ' פקורי בהיכלות פירש שהרפואה ברפאל אבל אמר שהוא במזרח והרפואה הוא ממזרח והכי דייק התם והכא משמע שהרפואה במערב. וקאמר התם דאוריאל במערב ופליגי אהדדי. אמנם כאשר נדקדק שם לשונו יתיישב ענין זה דקאמר התם כי תלוי הדבר בענין נטייתו כי בהיות רפאל אחוז בימין אז הוא במזרח כי האור זורח בו מצד החסד. ובהיותו אוחז בשמאל אז הוא במערב ואם כן גם באוריאל נאמר כן כי פעמים הוא בימין ואז הוא בדרום ובמזרח כדלעיל. ובהיותו אוחז בשמאל אז יהיה במערב כדקאמר התם אוריאל למערב. אמנם הרפואה יהיה ברפאל ובהיותו במזרח אם כן סוף סוף קשה אומרו כאן אסוותא ואפשר שהוא עולה למעלה ולוקח הרפואה ויורד אל מקומו להמשיכה לבני אדם ובזה נתבארו כל המאמרים. אמנם יש מקומות בזוהר יראה מהם אוריאל פני אריה בפ' בראשית ולא קשה מידי משום דהכא משמע דאוריאל נמי בתרי גופי אריה ונשר ומצד גוף [בכ"י ליתא תיבת גוף] אריה קאמר התם שהיה ארי (דבוק) [בכ"י רבוץ] על גבי המזבח. ומה שנראה במקומות הרבה שרפאל נשר ואוריאל אדם יש לתקנו בשני פנים או כשאוריאל לשמאל יהיה אדם וכשיהיה לימין יהיה נשר וכן רפאל כדפי' לעיל, או נאמר כשאוריאל יעלה במעלות פני אדם העליונות דהיינו מה שכנגד סוד הדעת שהוא על חסד גבורה ת"ת אז (תעלה) [יעלה] רפאל אל פני נשר במעלה וכשירד אוריאל אל פני נשר (תרד) [ירד] רפאל אל פני אדם שהוא אדם בסוד מלכות כלל הכל:

בקרנוי דשור כחות הגבורה. כד מבעי כי' ברצותו להתפשט בחיצוני' קול דממה דקה היינו בסוד רוח רעש אש קול דממה דקה דאליהו ובתיקונים האריכו באלו הרבה לייחסם בד' חיות:

שריא מאן דשריא דהיינו אומרו בכתוב לא ברוח ה' לא ברעש דהיינו מים ה' לא באש ה' אמנם בקול דממה דקה והנה ה' עובר והיינו יחוד ת"ת למטה במלכות ולכך למטה ברגל רביעי של המרכבה שהוא דוד שם היחוד והיינו אומרו אתכניש שמשא לאנהרא וכו' דהיינו הת"ת במלכות וכעין זה למטה בחיות **אבל** בהני צפון ומערב במסע שני הדגלים האחרונים לא היה לא תרועה ולא תקיעה אמאי תרועה כי ת"ת רחמים והיה ראוי שיהי' תקיעה פשוטה. מזרח ודרום. חסד ות"ת כחות הרחמים:

בין לעילא בין לתתא. אויבי הנפש למעלה אויבי הגוף למטה ליום קרביו לחמה או ירצה בין לעילא בספירות בין למטה בחיות. נו"ן דאיהו מנוזר וכו' תרתי קשיא ליה חדא מציאות הנו"ן היותה נוזרת לאחור דהיינו שהוא הפוכה לאחור. ושנית אמאי בתרי דוכתי. שהיא בשני מקומות. ואי תימא וכו' כלומר ואם תאמר דתקשי לון אחרת למה נו"ן זאת כפופה ולא פשוטה הא לא קשיא מפני שכבר נודע נו"ן כפופה נוקבא דהיינו המלכות לבדה נו"ן פשוטה כללא דדכר ונוקבא דהיינו ת"ת ומלכות יחד והא אוקמוה באהר דא. ויהי בנסוע המלכות דהיינו מלכות ארון ברית ה' א"כ ראוי שתהיה נו"ן כפופה ולא פשוטה אמנם מה שנשאר הוא אמאי אתהדר וכו'.

ת"ח אהדר אמאי דקאמר לעיל ואיהו שכינתא **בגין** דהיא בגלותא. כלומר היא מדת משכונן של ישראל ובבחי' נו"ן היא הולכת בגלות שבה נפילה. אלא מה כתיב היינו תחלת תשובת השאלה:

ת"ח חביבותא דקב"ה לגבייהו דישראל וכו' כ"ש כשאינם נוטים מיראתו שראוי שתהי' השכינה לעולם פנויה אליהם.

ואסתחר לגבי ארונא. שאין פניה לארון בעת הילוכה אלא פניה לישראל ואחוריה לארון.

כהאי איילא. הכי דריש בפסוק ברח לך דודי בזוהר פ' שמות. וכתפי גופא. כלומר מכתף אחריו לארון ופניו לישראל:

קומה ה'. לא תשבוק וכו' דייק הכי ממה שהיה הארון מכבר נוסע מה הכוונה לומר קומה ה' ויפוצו אלא כלו עם היות שאתה רוצה ללכת אל נא תעזוב אותנו כענין שאויביך שהם הקליפות יתגרו עמנו אלא קומה ה' ותשגיח בנו כענין שיפוצו אויביך שהם החיצונים והיינו לא תשבוק לון וכו':

וכד הוי שארי ארונא וכו'. הענין דר' אלעזר סבירא ליה כי פרשת ויהי בנסוע הוא הארון בעצמו ומה שמכאן ומכאן הם ישראל. והנה בפרשה ראשונה הנו"ן חוזרת פניה מהארון לישראל והיינו שפני הנו"ן לפרשה הקודמת שהם ישראל ואחוריה לפרשת ויהי בנסוע שהוא הארון אמנם כו"ן שנית פניה לפרשת ויהי בנסוע אחוריה לפרשת ישראל דהיינו ויהי העם כמתאוננים רע וגומר א"כ יורה דכד הוה שארי ארונא וישראל כדין אהדר נו"ן וכו' ונמצא אחוריה לישראל:

ובכלא אתהדר כל מציאות גופא כי היה אפשר להתהפך מעט כזה # דהיינו פניה העליונים לבד ולא היה כך אלא בכלא אתהדר כל גופא כזה # בענין שהוא לארון כזה # ואחור' מכל וכל לישראל. ור' שמעון # פליג עליה דר' אלעזר ואמר שאין נו"ן חוזרת פניה מישראל לעולם גם בנוח הארון וזה שאמר בודאי הכי כמה דאמרת בענין נו"ן ראשונה

אמנם מה דדרישת בענין נו"ן שניה אינו אבל הכא לא אהדר אנפוי מישראל דאי הכי בעי נו"ן לאתהפכא וכו' ולא היה ראוי שתהיה צורתה כצורת אותה הנו"ן שהיא לעילא ששתי הנוני"ן צורתם כך # שמורה אל מקום שפני הראשונה הם פני השנית והיה ראוי שתהי' א' מהופכת וא' מיושרת אם שתיכם אינם שוות כדפירש אלא ודאי מורה שלעולם שכינה פניה לישראל ולא אתהדר אנפא מינייהו. וא"ת א"כ ימצא שלעולם אחוריה לארון לא קשיא ומאי עביד בשעתא דשארי אמר משה שובה וכו' ואין לפרש שיהיה הכוונה שיהפוך אחוריה לישראל אלא ששכינתא קאים בסטרא אחרא בענין שיהיו פניה לארון ולישראל שהשכינה עומדת אחרי הארון בצד האחר. ומאי דקא מוכחת דאהדר אנפוי מישראל מפ' ויהי העם כמתאונני' היינו שהם גרמו ברוע מעשיהם ור' אלעזר לא סבירא ליה הכי אלא שאפילו בעת שישראל חוטאים עם כל זה לא אהדר אנפהא כמה דאמר:

דף קנה:

ת"ח חביבו דקב"ה וכו'. ור' אלעזר הכריח ממה שאמר בספרא דר' ייסא סבא דבין בהאי גיסא ובין בהאי גיסא אתהדר דהיינו שהיא חוזרת פניה כדקאמרן ור' שמעון השיב שפיר קאמר ועכ"ז (לא) [בכ"י ליתא תיבת לא] פליגא עלי וביאור דברים אלו תמצא בספרא דרב המנונא סבא והכי [בכ"י והכי הוא] ולא פליגי דודאי אהדר אנפהא אלא שהראשונה היה פניה לישראל ואחריה לארון ואחרונה פניה לארון ולישראל כדפי' ואם תמצא שאחריה לפרשת ויהי העם כמתאוננים הוראת שעה היתה והשתא לא פליגי רב המנונא ור' ייסא:

א"ר יוסי לקיימא וכו' מפרש מלת גד שלשה פירושים. או לשון גדוד או לשון שבט גד או לשון גיד. לקיימא זרעא. קיומם ומזונם של ישראל במדבר שריא עלייהו וכו' וא"ת וכי א"י שהיא קדושה יגרע מהם המן הרוחני וי"ל שבמדבר כל דברים שבו חיצונים וטמאים גדלים בארץ העמים שהיא ממשלה השרים. לכך אין פירותיה כלי לקבל הרוחניות הקדוש שאין גוף טמא נעשה כלי לרוחני וקדוש ואם היה הקדושה ההיא בפירותיה ומזונותיה היה ניתן ע"י השרים וזה אינו שבענין המן שהוא מן השמים אין חלק לשרים כלל אמנם בא"י פירותיה הם ע"י הקדושה ואותו הרוחניות הראוי למן מתלבש בפירות הקדושים ההם דהיינו שם בן ד' מ"ן מתלבש בגוף שם אדנ"י שהיא תבואת ארץ ישראל ולכך אין מן בארץ ישראל. זרוע גידא מהיסוד ע"י זיוג העליון חוורא ברחמים דק ורוחני:

לאתר דמותא וכו' מנכות שבה אחוזים החיצוצים וכחות הדין שמהם מות הרי לך ואצלתי וכו' כדי שישארו אחריו ויהיו כלי לרוחו של משה המתעלם בתוכם ולכך כיון שנגזר עליו מיתה הוצרך לע' זקנים שאור לבואתו מתפשטת בהם כעין אחר מיתתו:

דהכא ידע עם היות שעדיין לא חטא במים ואם תאמר א"כ חטא מי מריבה מה היה וי"ל שעם היות שאדם מקלל עצמו אין הדבר מוכרח שיתקיים מיד אלא עומד הדבר ההוא תלוי אם יחטא האדם מתקיימת קללתו וראוי היה משרע"ה שיתלה חטאו זמן מה אמנם מפני שקלל עצמו ונתקיימו דבריו לעת חטאם:

וע"ד לא לבעי וכו' כי באותה שעה מזכירים חטאיו לקיים קללתו שהפקיר עצמו למיתה או לכל דבר בזמנין אחרנין וכו' הוקשה לו שהרי כמה פעמים אמר מחני נא ועם כל זה לא (יתפיס) [בכ"י נתפס] ועוד דהא כתיב ותפק לרעב נפשך נראה שמותר לקלל עצמו ומצוה לומר לו תצא נפשי שאין לי מה ליתן לך ותירץ שצריך שיהיה הקללה מגו רוגזא ודוחקא לצורך עצמו לדברי הבאי אמנם לצורך הדבור או למצוה וכיוצא מותר:

מנע מיניהו אינון מילין וכו' יראה שהיו אומרים וחוזרים ואומרי' לכל הבא לשמוע ואמר שימנעם מאותם הדברים ואפשר שאל הנבואה קאמר כיון שנבואתם על ידך כדכתיב ואצלתי מנע מהם נבואתם ולא יאמרו עוד דברים אלה. והשתא ניחא אומרו מי יתן כל עם ה' נביאים וגו' כ"ש שאסוף רוח נבואתי מאלו המוכנים לקבל והשתא ניחא שפיר אומרו זכאה חולקיה דמשה דאיהו אסתלק וכו' ולכך הי' בידו להוסיף או לגרוע והיינו דברי ר' יהודה ששאר נביאים בספירו וכו' כענין שאור הלבנה מאור החמה ממש ובהמנע אור השמש מהלבנה תחשך אורה כן הנבואה לנביאים דהיינו כלאם **כד"א ויכלא**. נשמר ממה דתרגם אונקלוס אסרינון לשון כלא. בישא דלבא וכו' יצה"ר הכולל כל צד החומר.

אמאי איהו רעה וטעם רעתו ממדרש הפסוק השני אמאי ולא ישליטנו שהרי אוכל ממנו כל תאותו דכתיב ואיננו חסר לנפשו שמורה שנהנה ואוכל. מתלבשין וכו' דרך משל. אע"ג דבעינן וכו' כלומר שצריך ג"כ שנתקן דבריו ע"ד הפשט:

דף קנו.

אילנא דההוא עלמא. רוחניות הצדקה היא מלכות שעיקרה לעולם הבא אמנם פירותיה שהיא משפעת למטה הם לעולם הזה:

למזכי ביה וכו' כדכתיב שבתי בבית ה' דהיינו מלכות לחזות בנועם ה' דהיינו מבינ' שהם חיין עילאין ולא בת"ת לבד אלא דלעילא בינה על דמעל.

ומאן דסאיב גרמיה שנמשך בעושר אחר התענוגים.

וההוא אילנא אשתאר וכו' שלא נדבק בה ע"י מעשה הצדקה:

אתאחיד בסוד נשמתו.

וקנה חולקיה. במעשיו וסליק בכל עת היינו מעלתו יותר ראשונה בנבואתו אחר כך בקבלת התורה אח"כ בתפלותיו של ישראל עד עתה כל ענייניו היו עולים ממדריגה אל מדרגה:

צדקה הוה אחיד. הת"ת נקרא ג"כ צדקה והוא בסוד צדק ה'.

כד קבילת עלה דכורא אתקריאת צדקה. א"כ צדק היא נקבה בלי זכר צדקה זכר ונקבה דהיינו נבואת משרע"ה מת"ת עם המלכות והיינו וידבר ה' דבור מלכות ה' ת"ת:

אנא פגים שהם דוחים הת"ת ודבקי' במלכות ואהרן פגים שהוא (שושבינתא) [בכ"י שושבינא] דמטרוניתא לייחד אותה עם הת"ת והם דוחים זכר ממנה:

ונחשון וכו' שהוא נשיא שבט יהודה שהוא מלכות ודאי ושלמותיו ע"י שם יהו"ה שבתוך המלכות שהוא ד' והיינו שם יהוד"ה שבו כלול יהו"ה ד' ועתה שהם דוחים שם יהו"ה תשאר מלכות יהודה דלה ועניה:

שבעים איש כנגד ז' ספירות שבה. שהיא בת שבע כנודע ותגל יולדתך דא אימיה דלתתא. וא"ת אביו ממש היכן הוא וי"ל דאתי מכ"ש מאימיה ועוד אחר שאמר אב ואם עליונים שהם לנשמה מכלל נפיק אב ואם תתאין ולא אמר ותגל יולדתך אלא לגלות על התחתונים וכיון שבא להזכיר א' מהם נקט אם דאתי אב מכ"ש כדאמרן:

בלא אמצעי כלל שלא היתה נבואתו מתלבשת בלבוש כענין מראות לשאר נביאים שהיו מתנבאי' ע"י אמצעי אמנם משרע"ה נשמתו עולה למעלה מכסא הכבוד ומשיג נבואתו בלי לבוש ובלי אמצעי למטה. ושאר נביאים היו מתנבאים ע"י אמצעיים לפי שלא היתה נשמתם עולה אלא להיכל א' ושם משיגים נבואתם שהיה יוצא מלפני כסא הכבוד ע"י ההיכלות האמצעיים ומשרע"ה ע"י היכל ששי היכל הרצון היה משיג בלי לבוש אלא בסוד מדרגת אצילות וסוד זה הוא סוד אבי"ע כי נבואת הנביאים נבואת הבריאה מתלבשת ביצירה והיו משיגים לבוש היצירה והיו מעיינים להשיג מה שנתלבש שם וכן האצילות שבתוך הבריאה שבתוך היצירה (והיו) [בכ"י והיינו] אמצעיים אמנם משרע"ה הי' בהיכל הרצון ועם כל זה משיג שם מה שאור הספירות דאצילות הם מתפשטות שם והיה דבוק בנשמת הבריאה המתלבשת בבריאה ויצירה. אמנם מעיין ומשיג בנשמה ממש כענין שהיה משיג בעצם האצילות המתפשט בבריאה מיצירה וענין זה מוכיח מתוך התיקונים ופ' פקודי:

שמא קדישא דחד סרי אתוון מתלבשות בי"א אותיות שיש במלות אלו א"ל נ"א רפ"א נ"א ל"ה:

ולא בעא משה לצלאה יתיר. ושמא היה מעביר (בדעתה) [בכ"י צרעתה] מיד. כ"ש קב"ה בעא ואין ראוי להתפלל יותר כי יאמר הקב"ה וכי בשביל כבודך אני עושה ואתה מתפלל לפני ובכל אתר וכו' ומעשה ירבעם עם הנביא יוכיח. ולזמנא דאתי אינו תובע עלבון עבודתו שעבדו ע"ז ותובע עלבונם של ישראל:

תם ונשלם

קמח ע"ב

הרח"ו זלה"ה

ת"ח אילנא דחיי וכו' **זה יובן מהתיקונין ל' ע"ב כי עץ החיים הוא חבור** יאההויה"ה המתפשט באור ישר מעילא לתתא. ואית ליה תרין סטרין הוי"ק בימין חג"ת ואהי"ה בשמאל בג"ה וז"ש תרין סטרין אחידן חד וכו' כי אותו שהוא עץ הדעת אחיד מתתא לעילא בסוד אור חוזר ועוד אפשר לפרשו בסוד עצמות וכלים כי העצמות נק' שמשא ומתפשט בגופא דהאי אילנא שהוא בחינת הכלים:

קנ ע"ב

שמא דא סליק לסטרין אחרנין. פי' כי שם בן ע"ב נחלק להרבה פנים ל"ו ל"ו וגם לג' חלקים כ"ד כ"ד ולד' חלקים ח"י ח"י ח"י ח"י ויתחלק לו' חלקים י"ב י"ב ויתחלק לי"ב חלקים גם כן:

קנב ע"ב

מאי יסודא לא תימא וכו' פי' לא תימא ר"ל שאינו יסוד הנק' צדיק רק סוד יו"ד במלכות של אדנ"י הנק' אבן טבא כי הוא יסוד הכל כי היא אחרונה מעילא לתתא:

קנג ע"א

הרח"ו זלה"ה בשם הרי"א זלה"ה פסחא בזמניה נטיל אתתא וכו' ניסן מלכות אייר יסוד כנז' במדבר קכ"ז ב' ולהכי פסח ראשון סליק מתתא לעילא מניסן מלכות. עולה אח"כ לאייר יסוד אך העושה פסח שני חוזר למיחת לתתא שהיה כבר באייר יסוד וחוזר למיחת ועביד ליה ניסן מלכות:

קנד ע"א

בגליון. **האי** מקמי אנפין. חיות. ולבתר אנפין. אופנים. זיקא מד' זיקין וכו' פי' כי רוח החיה באופנים. יופיאל צדקיאל כנגד ישששכר וזבולון עכ"ל:

קנה ע"א

רישא חדא שיתין וחדא וכו'. קשה שזהו דגל רביעי שהוא של דן המאסף והאיך הוא קרא אותם בדגל ג' וחשבון דגל ג' של אפרים לא פריש מידי. וי"ל שבחניה הי' ד' דגלים ימין ושמאל זה כנגד זה אמנם בשעת המסעות ע"י התרועות שהיו כופפין סטרא דצפון היו

מטילין אותם לאחוריהם כזה # אלא שהשמאל הוא במקום האחור וז"ש ובגין כך סטר צפון לאחורא והטעם למה הנוני"ן כפופין לאחוריהם לפי שישראל אמר נעשה ונשמע ועכשיו שקרי בהם ולפיכך הנוני"ן הפכו פניהם לאחור כלומר אין אנו רוצים לראותכם וז"ש הכתוב ויהי העם כמתאוננים כלו' מתו הנוני"ן מאחר שלא קיימו אותם עכ"ל:

קנה ע"ב

בגליון. בזרעא דגידא וכו' פי' זרע הגיד היורד לבן ואח"כ (נפקא) [נ' שצ"ל נקפא] בבטן האשה כך היה המן יורד לבן בלתי נקפא עכ"ל:

קנב ע"ב

רעיא מהימנא

למעבד פסח שני וכו' אלא כיון דכ"י מתעטרא וכו' שהם עטרות הרבה כל אותם התיקונים שהיא מתעטרת מיום י"ד שהוא עיקר הפסח ותיקונו ואכילתו בט"ו והולכת ומתעטרת כל הז' ימי הפסח עד יום כ"א בניסן שנעשה נס הים ששם נתעטרה עטרה על עטרה ואלו הז' ימים מתפשטין ל' יום יום כענין שתחלתם מי"ד וט"ו בניסן ומתהלכין הז' עד י"ד וט"ו באייר ונמשכין ז' ימים שהם ימי העטרה ועכ"ז אין זמן הפסח אלא [564] פסח הכניסה דהיינו י"ד וט"ו באייר לא משם ואילך משך הז' ימים. וא"ת א"כ יהיה לו תשלומין כל ימי ניסן ואייר לז"א שאין רשות ליכנס לראות במטרוניתא אלא בימי ההכרזה ואין הכרוז יוצא אלא סמוך לנעילה והיינו דקאמר יתי ויחמי עד דלא ינעלו תרעי ואין זה אלא בי"ד וט"ו יום ל' לי"ד וט"ו בניסן ונשאר עדיין ז' ימים כדי שיראה העטרה כנז' מהרמ"ק זלה"ה:

פקידא דא שחיטת הפסח וכו' בחולין דטהרה מסטרא דמיכאל וכו' הענין כי הטהרה מן הימין ע"י הכהן מפני שהלוי שהוא שמאלי נמשך אחר החיצונים שהם לשמאל לכך צריכים טהרה מכל החיצוני' ע"י הימין ואחר שהלוי נטהר מתעורר בו הקדש הקדשים שהוא לשמאל בבינה כי הקדושה היא קדוש ה' מכח הבינה ואע"ג שעיקר הקדוש היא החכמה עכ"ז אין הספירות מתקדשות דהיינו הבדל מכל התחתונים אפילו הטהורים אלא מכח הדין נחזקו לכך קדושה מהלוי והנה שההיכלות בסוד מטטרו"ן הנק' חול שהוא מתחלל פעמים הרבה בסוד החיצונים אשר סביביו. ועליו הקדש. והנה נשמתין מסטרא דמטטרו"ן אתקריאו חולין ויש בהם שני בחינות או חולין על טהרת הקדש או חולין על טהרת התרומה, וחולין בטהרה סתם הם מצד מיכאל דהיינו רוחין מהיכל ששי שהוא היכל הרצון ששם מיכאל לימין והחולין בהקדש הם נשמתין מסטרא דגבריאל

[564] נ' שצ"ל פתח.

דהיינו מהיכל הנז' ששם גבריאל לשמאל והיינו כהן מיכאל לוי גבריאל ויש נשמות שהם מלמעלה מכסא הכבוד שעל החיות והם קדש הקדשים כי על היכל קדש הקדשים לפנים מהפרגוד הם סוד נשמות חיצונות מתחת כסא הכבוד והיינו סוד יומין טבין דאינון קדש הקדשים:

שכינתא איהו פסח. וסוד פסח ראשון הוא סוד שכינה בימין דניסן הוא חסד. ופסח ב' שכינה בשמאל ואיהי רחמי משום דלאו דוקא ימינא ושמאלא אלא דתמן חכמה ותמן בינה.

דהשתא אינון רחמי בלי ספק והיינו כי פסח רחמי כאומרו ופסחתי עליכם. והשתא קשה כיון דתרי פסחי אינון אדרבה היו ראוי שהטהורים יעשו מצד השמאל כדי שלא יתדבקו בהם החיצונים והטמאים יעשו בראשון מימין שאין שם חיצונים כלל ויטהרו. וז"א **ובגין** דבגבורה מתעברין כל אשין נוכראין. שאין ביעור חמץ אלא שרפה שבכח הגבורה נשרפים כל החיצונים מה שאין כן ענין זה בימין לכך בהיות האדם טמא צריך להתקדש בקדושת השמאל שישרפו החיצינים ויתעברו ממנו מכל וכל והיינו סוד הנשמה שהיא מתלבנת באש הגבורה ומתאכלת שם כל מיני טומא' והיינו פסח שכינ' לשמאל לצד הגבור' כאומר כה דברי מ' פי' הגבורה ושם אם יצה"ר שהוא הקליפה קשה כאבן מתפוצץ וכו' בענין שמתבטלת ואין כן בסוד המים שאינם מבטלים הלכלוך אלא משטיפים אותו מעל הנשמה ונשאר קיים אלא שיורד למטה אל תחתית מצולות ים והכל בסוד התורה שהוא סוד הת"ת בסוד הימין ובסוד השמאל בימין מים ובשמאל אש וז"ש דימינא דתמן תורה שבכתב דאיהו מים וטהרה וכו' והיינו שטיפת השמאלים טהרה לבד ואם לו [נ' שצ"ל לא] יספיק לו טהרה כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר ע"י קדושה מהשמאל על כרחם מהרמ"ק זלה"ה:

קנג ע"א

מאנא שהיא הנשמה שהיא נקשרת עם השכינה **אתייחד** בבעלה היא כמשל האשה דאתקדשת בשמאלא דהיינו ספירתה עד תתרחק ממנה החיצוני ויתעכל ואח"כ אטהרת בימינא דהיינו סוד הטבילה וכן אל הנשמה שריפתה באש גיהנם החזק היינו ספירתה ימים ידועים עד שיתעכל הטומאה ממנה ואח"כ מצננים לה גיהנם וטובלה במי מקוה ועולה אל הייחוד העליון בדבקותה עם השכינה והסוד יתבאר באומר מאני דפסחא שהם הנשמות מהם כלי פסח ראשון שטהרתם מהימין דהיינו כלים שנשתמש בהם בצונן שלא הרתיחו עצמן באש היצה"ר בעבירות ולכך מטבילין בצונן אין אש של גיהנם שולט

בהם אלא מצערם אלא טובלין טבילה א' ועולין וז"ש אינון נשמתין וכו' מים פושרים אש גיהנם לא דולק הרבה ולא מצונן כשעור שהרתיחו עצמן ביצה"ר ובענייני העולם הרבה: **המשים ריוח בין הדבקים** מקום שהיצה"ר מזדמן לידבק שם והוא פרצה וצריך להיות שם גבור עומד בפרץ ונותן שם ריוח שלא יתדבק אליו שם יצה"ר ולא יפגום אבר מאבריו ולא יחסר אות מתיבת רמ"ח שהם רמ"ח אברים לזה ודאי מצננין לו גיהנם בעוברי מעמק הבכא כאומרו גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע וכל מה שפירשנו הוא בסוד הרוחנות אחר פשיטת הנפש מהגוף אמנם אם נשמתין חומריים דהיינו שלא נתפשט הנפש מהגוף אלא הוא חומרי דהיינו כלי חרס שבירתן היא מתקנתן והיינו קדרות בפסח ישברו כרב והיינו סוד התשובה וההכנעה על החטאות ועל העונות ועל הפשעים עם הוידוי והיינו זבחי אלהים רוח נשברה:

בגין דתמרים וכו' הענין שהתמר בקו האמצעי ולזה יורה על סוד תם וירצה ת"ם מרי"ם והיינו תם עונך ע"י הרחמים האמצעיים יתמו ויתרפו המרים ועוד בדרך אחרת כי האמצעי כולל ימין ושמאל דהיינו תמן תם תמן מר ומכריע התם אל המר ונמתק בנטותו אל הימין ולזה עיקר התשובה לאחוז בקו האמצעי דהיינו התורה ובה יתכפרו העונות וזה שאמר **מהכא** מאן דאשתדל באורייתא וכו' ועיקר סיגוף ומרירות הוא מה שיסתגף בתורה וימרר בה וז"ש **דאתמר בהון** וימררו את חייהם והיינו שיכלה הדעת והשגה ויתמררו חייהם בתורה בענין ששלט הגלות במיתת יוסף (וברור הוא) [נלע"ד שצ"ל בדור ההוא] כך יהיה העוני בתורה בדור אחרון ועוני הממון לא יתן להם כח לעסוק בה כראוי שלא יחוננו לומדי תורה לעמי הארץ כדמסיק בענין שהכשרים יהיו עניים ולא יוכלו לרחם על לומדי תורה ולומדי תורה בעצמם עניים מן הדעת והעשירים הם מתרפים מלעזור מפני שאינם מקדושה פנימית אלא נשמתם מן החוץ ולזה כבוד התורה (הדל) [נ' שצ"ל תדל] והדעת יתמעט כנזכר:

נרפים אתם נרפים כפל. הם עצמן נרפים מן התורה ונרפים מלעזור לומדי התורה ואנשי חיל המסובבים על פתחי הנדיבים מעיר לעיר ולא יחוננו. עוד פי' אחר נרפין שהם אומרים שמכובד [565] הם אינם סומכים לומדי תורה ואינו אלא נרפים הם וכו' **ובג"ד** תכבד העבודה ויהיה תחלתם ברצון וסופם באונס תחלה אמרו בדברי שקר ואח"כ נעשה להם אמת שלא יהיה ריוח ממון בעולם שבאמת הוא תבן ואין ניתן להם ותבן הוא מהחיצוני מהשקר ולכך כינה הממון אל התבן וז"ש ממונא דשקרא וכו' ואלו היו יחסים בשם ה' ונותנים בטחונם בו מתחלה ואפילו שהיה כובד מס אם היו עוזרים

[565] נ' שצ"ל המס.

לומדי תורה היה הקב"ה בטחונם והיה להם כח לכל כיון ששמו בטחונם בממון נרפים מלעזור בשביל המס אם כן שעו בדברי שקר לכן תבן לא ינתן להם דהיינו ממון ולא ישעו ולא יבטחו בממון דברי שקר וז"ש **ובגין** דלא ישעו ביה וכו' ומהיכן יפרעו המס מאחר שתבן דהיינו ממון אין ניתן להם ותוכן לבנים מהתוכן הגנוז יתנו בלי ריוח עד שתכלה הכל וז"ש ואילין דאית לון וכו' והענין הזה בא לייסד אלו ואלו ויזכו כלם לישועה ולא יאבדו מישראל לא העשירים ולא העניים בענין שכלם באו מרתה אל מרירות גלות ועוני ואותם העוסקים בתורה יתמררו יותר ויותר בעוני התורה והיינו אומר ואינון מארי משנה אוף הכי ויבואו וגו' ורעיא מהימנא שהוא מתלבש ומתנוצץ בנשמתו בכל לומדי תורה והוא יודע הלכה למשה מסיני על (לכוונה) [נ' שצ"ל מכונה] כשיגיעו לומדי התורה אל הגלות והקישוי הזה בגלות אז יתקיים ביה שם שם לו חוק ומשפט דהיינו התלבשות בתורה העליונה בשית סדרי משנה דמטטרון שיש בהם קושיא ומחלוקת ומרירית והוא מתמרר בתוכם עד שיתלבן ההלכה עכ"ז נחמתם במה שיעסקו אז בסוד הפנים המקובל מתוך החבורים אלו והיינו וימתקו המים כדמסיק (וזה בגלות כדמסיק) וזה בגלות אחרון באחרית הימים:

שם שם לו חוק. לרעיא מהימנא שהוא כלל כל הנשמות דת"ת חק שהוא יסוד ומשפט שהוא הת"ת ושם נסהו והעלהו בהאי עץ הדעת דהיינו בתורה בסוד שתא סדרי משנה מסטרא דמטטרון דתמן אסור והיתר אסור מצד הרע סמאל והיתר מצד עץ הדעת טוב וכן ע"י הקבלה שהוא מצד היסוד וזה שאמר:

ובאילין רזין דהיינו מלח יסוד הממתקת את הבשר מלכות וז"ש כל אינון קושיין וכו' שהם קשין בתורה שבע"פ מלכות מתתרצים ע"ד הסוד דהיינו יסוד רז ודאי אור והיינו כמה עניינים במאמרי רז"ל שאינם מתיישבים אלא ע"ד הסוד.

ויסורין דילך. המגיעים לעוסקים בתורה כיון שבהם ישיגו מעלה ברזין אילין וכו' יהון לך מתוקים בהשיג האדם סוד יסורין ישמח בהם והיינו שהם בסוד חולם מצד היסוד בסוד ויחלום יוסף חלום והרשעים בסוף הגלות לא ישיגו מעלת היסורין בחבלי משיח ואז יצאו מכלל ישראל והיינו מלח סדומית שהוא לילית יצה"ר שמסמא עיניהם ולא יזכו לראות בטוב ה' וענין זה יעשה הקב"ה לנסות בם ישראל לראות היעמדו באמונתו כענין מי המרים שהם לנסיון בדקם כסוטות אף כאן בדקם ביסורים הקשים ואז יצרפו ויתלבנו מהפסילת וגו' הרמ"ק זלה"ה:

קנג ע"ב

דערב רב וכו' הם ד' בחינות א' רשעים שיצאו מן הכלל ועליהם נאמר והרשיעו רשעים.

הב' מארי משנה שהם מתלבנים הג' שאר עם בני ישראל הכשרים שהם מצטרפים. הא מארי קבלה שהם משכילים דאיהו בתיבת נח לא הכל זוכים אליו מי שאינו חלקו מאליו הוא נדחה מאליו ולכך מתכנשין בהון שנים מעיר וז' ממלכותא ולזמנין שאין זכות בדור הם א' מעיר ושנים ממשפחה ואז הם מעטים והיינו בן הילוד ודאי מצד הנשמות הנולדות מאימא קדישא דהיינו ו' היאורה דהיינו יסוד רז ורז אור אתקרי לכך היאורה היינו אור ה' באורייתא תשליכוהו ובזה הבת שהיא מלכות תחיון בבן שהוא עץ החיים ודאי.

עורב כמדומה לי שהוא ירבעם ודאי שאם זכה היה משיח בן אפרים והיה מחזיר ישראל בתשובה והוא לא עשה כן אלא החטיא ישראל ולא חס על נשמתם כלל ולכך כמו משיח בן אפרים לא יצלח לעון הקדום עד שיבא משרע"ה עם משיח בן דוד ואליהו ויתקנו הכל:

ויהון חכמה וכו' הענין שג' מדות אלו הם פועלות בחסד אמנם היות שלשתם מסכימות לפעולות ימין דהיינו חסד יהיה שמה וז"ש ויהון חח"ן לימינא שיסכימו לפעולות הדין. ואמנם תלת משמאלא לא יהון שמאל כי אינו שבח אלא יהיו נקשרים כאחד כי בסוד הקשרם בבינה יתאחז הדין וז"ש ותלת משמאלא דהיינו שמדתם לפעול הדין יתקשרון כחדא כדי למתק הדין וכן יהיה הקשר לג' דרגין דאמצעיתא שהם הקושרים ימין ושמאל וז"ש דאחידן בימינא ושמאלא כענין שימצאו קשר הספירות כלם להסכים אל החסד כנז' וכל הכוונה בביאת הגואל ע"י משרע"ה סוד הקו האמצעי וכן דוד לימין וכן אפרים לשמאל ומשרע"ה באמצע כולל כלם ולכך ויהון וכו' בסוד הגאולה כנז' והכריח היות ג' אמצעיות למשה מספיק ירום מצד היסוד ונשא מצד הת"ת וגבה מאד מצד הכתר וזה בערך עצמו אמנם בערך היותו אמצעי כולל הימין והשמאל אמר ובגין דאנת תהא אחיד וכו' ימין ה' תלת זמנין כי שם ה' באמצע ודאי. וג' זמנין יהו"ה בכתר ות"ת ויסוד וג' ימיניים נקשרים בשלשתם (כ"ז) [כנז'] וז"ש ימין ה' תלת זמנין ואחר שהוכיח הימיני' אמר גם כן להוכיח השמאלים ולקבל תלת שמאלים דאחיד בהון משיח בן אפרים המתחייב מיתה מן השמאל. ואין המיתה מכל ג' השמאלים אלא אחד ולזה מחד שמאלא גבורה שהוא מדת הדין הקשה הוצרך לומר לא אמות:

ונתן ההוד למשה. כדכתיב ונתת מהודך עליו מכלל דהוד דמשה הוי"ה והיינו מכח אימא עילאה דעד הוד אתפשטת. וז"ש אתייהב לך מסטרא דבינה א"כ פשיטא לן דבינה והוד למשה וגבורה למשה א"צ ראיה דפשיטא דעמודא דאמצעיתא אחידא בגדולה וגבורה וא"כ אחר דתלתא שמאליים נמי למשה שהוא קו האמצעי לזה משרע"ה סובל יסורין כדי שלא ימות משיח והיינו סיד חבלי משיח לישראל שהם סוד ס' רבוא נשמות שמשרע"ה מאיר ומתלבש בהם שהם דור סובל חבלי משיח וז"ש רביה הוית

אנת חרב ויבש דהיינו סוד ונהר יחרב בבית ראשון ויבש בבית שני מצד ההוד הנהפך עליו למשחית והטעם בגין משיח בן אפרים כדמסיק שנתחייב מיתה ועמו חייבים כל הברכיים אשר כרעו לבעל בימי ירבעם ושאר בתי דינין הנמשכים אחריו ולכך משרע"ה וכל דור הכשרים יחרב ויבש בכלא בנבואה שאין נבואה בגופך שפיר שהם מתלבשים בתחתונים ואצילות נשמתם מתעלם בסוד הגלות כדי לסבול חבלי מיתה על עון עגלי ירבעם וח"ו יתחייבו כליה אלא בעית רחמי עליהם שלא ימחו מספר חיים ע"י היסירין וסוד החיים כדי שלא ימותו מצד הגבורה נמשך ע"י סוד הבינה הממתקת הדין וז"ש כי אחיה מסטרא דבינה. ואתגבר עליה ק"ש וכו' בסוד עקידת יצחק ע"י אברהם אביו:

ואספר מעשי י"ה. מסטרא דהוד דהיינו הודאה לשם על טוב אשר גמלנו והטוב הוא מעשה יה דהיינו שיהיו יסורים וחבלי משיח ולא מיתה וכרת וז"ש יסור יסרני יה כדמפרש ואזיל יה חכמה ובינה וחכמה כוללת חסד ונצח ג' ימיניים ובינה כולל גבורה והוד ג' שמאליים והפשרה שביניהם שלא יהיה מיתה מצד השמאל ולא הצלה גמורה מצד הימין אלא יסורין אמצעיים וזה מצד קשר הימין והשמאל וז"ש ולמות לא נתנני מצד עמודא דאמצעיתא ת"ת הכוללת כתר ויסוד כנז' ומכריעה בין ימין ושמאל להיות המשפט ברחמים ואיהו בן י"ה שהוא המכריע בין חו"ב ו' בין י"ה ומיד שירצה עונם ביסורים יקים ו' קב"ה לשכינתיה ה' בי"ה חכמה ובינה הכלולות מכל הימין והשמאל כנז' וז"ש בי"ה בימינא ובשמאלא כמו ששתיהם הסכימו ליסורין כן יסכימו לגאולה ולזה יהיה להם רחמים מהימין ותחנונים מצד השמאל כי משם מצד הבינה וחנותי.

ובכמה פיוסין מצד הקו האמצעי לה לשכינה ולבנה ישראל הנשמות הקדושות לה כתיב אקים את סכת דוד ולבנהא כתיב בבכי יבואו וכו'.

קם רעיא מהימנא וכו'. לפי זה חסר השמיעה זו שתחלת הדברים הם דברי ר"מ וסופם דברי אחרים וחסר האמצעי והיינו קם רעיא מהימנא ונשיק ליה ובריך ליה וכו' למדבר. מהרמ"ק זלה"ה:

תם ונשלם פ' בהעלותך בילאו"א:

דף קנו:

הא אתרחקא משחר דכתיב ידעת שחר מקומו וקרינן ידעת השחר וגו' דנטי ערב. מלשון כי ינטו צללי ערב והיינו שנטה השמש הרבה וקרוב להעריב.

ושמשא אתחלש. היינו בעת שהשמש (כשל) [בכ"י בטל] כחו שהוא ערב יותר כדין שלטא שמאלא שהוא גבורה וא"ת והרי מחצי היום ואילך משבע שעות ומחצ' היא בין הערבים ושליט יצחק דהיינו שעת המנחה ואפשר שכן הוא שמתחיל לשלוט אמנם

עדיין השמש שולט קצת וכאשר נטה השמש הרבה אז שולט הגבורה לבדה והענין בהדרגה בבוקר הוא שליטת החסד ושולט והולך עד חצי היום ובנקודת חצי היום שליטת יעקב לבדו ומהבוקר עד חצות שליטת אברהם ויעקב ומחצות עד הערב שמש שולט יעקב ויצחק וכמו שבבוקר קודם חום השמש שולט אברהם לבדו והולך ונכנס מעט מעט שליטת יעקב ויוצא מעט מעט שליטת אברהם כן בהערב השמש משבע שעות ומחצה מתחיל יצחק עם יעקב ויעקב דהיינו השמש מחליש כחו והולך ויצחק מתגבר והולך והכי דייק לישנא דקאמר בשעת דנטי ערב שעדין היום גדול ואח"כ ושמשא אתחליש דהיינו שהעריב יותר ואח"כ כדין שלטא שמאלא עמו ואשתכח דינא בעלמא בשעת המנחה ובהיותה מתגברת והולכת ואתפשטת ליליא שכבר העריב מכל וכל ואין אור השמש כלל:

כדין בעי בר נש וכו' היינו תפלת ערבית.

כדין אתפתח חד פתיחו בשמשא וכו' היינו דרך יעלים אורו הת"ת ויאסוף רוחו ונשמתו אליו ושואב שפעו ולכך נעשה ממש פתח בו שהוא שער כניסת אורו והיינו שי"ב שעות ביום גוברות י"ב בחינות שבו שהם ששה קצוות ממטה למעלה וממעלה למטה ובבוא שעת הי"ג היא המלכות שהיא (חשובה) [בכ"י חשוכא] ושמאלא שליט גבורה ודין. ויצחק. מפני שהוא החופר בארות מים נקט יצחק להכריח יניקת המלכות מהגבורה.

כרי בירא תחותיה. משפיע במלכות וזה סמוך לערבית.

כיון דעאל ליליא. שגברה הליל' בעצם והחשיך כראוי והיינו משימנע רגל מן השוק דהיינו שעה שניה בלילה שהוא עת הגבורה כי שעה ראשונה בחסד ולכן זמן נרות חנוכה עד שיכלה רגל מן השוק:

פתקא דקוטפא. אגרת קץ כל בשר באחמתיה בחתימתו בשלימות נמצא כלומר כח הדין גובר בעצם והמלכות שהוא דין נגמר הדין בעצם. וכמה חבילין. מלאכי חבלה. שאטן בערבוביא. שאין להם סדר כמחנות הקדושה. חייכאן בנפשא. להתעותה בחלומות של הבל ופעמים בקרי.

ומאן דאשתכח בינייהו כלומר בני אדם בגוף שהולכים בלילה ביניהם ניזוקין ע"י השדים.

כד אתער רוח צפון היינו שהעושה הגבורה עם המלכות ששה שעות בו' קצוות שבה דהיינו מחסד ולמטה ובחצות עושה הגבורה ששה שעות עם הת"ת ונמצא רוח שהוא ת"ת צפון גבירה מתעורר בחצות:

כדין וכו' בסוד שמאלו תחת לראשי ברחמי אהבת החיבוק.

ואתחברו כחדא עם הת"ת ולא (ביחוד) [בכ"י בייחוד] ח"ו אלא ושריא בדרועא זרוע שמאל.

באתרא. כי שם מקומה. גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה ואפשר לפרש אתקבלו בהוד ואתחברו כחדא עם הגבורה ממש זו למטה מזו ושריא בדרועא היינו שעולה ממש אל הגבורה:

וקב"ה אתי. אם נפרש בת"ת יהיה דוקא בג"ע של מעלה ואם נפרש במלכות דהכי קאמר היושבת בגנים במקום אחר יהיה בג"ע של מטה ותרוייהו איתנייהו אתי לאשתעשעא. אם הוא הת"ת הוא מקבל משם התעוררות לייחד חכמה ובינה באותה שעה ממש ואם הוא המלכות מקבלת אז התעוררות להתייחד בבוקר.

דא אשתתף בהדה. עם השכינה. ומשבחן למלכא. משבח זה נעש' סוד התעוררות הזווג בין חכמה ובינה כדפי' בזוהר שיר השירי' והיינו דקאמר למלכא עילאה שהוא הבינה עם החכמה.

כתיבין בבני היכלא שדיוקן נשמתם חקוקה שם בהתעוררות זה. ואיקרון בשמהן לתת חלק לגוף הזה. ואילין רשימן בחוט של חסד כדדרשו בפסוק יומם יצוה ה' חסדו. שמא חדא קדישא. מפרש לקמיה.

דהוא שלטא מפלגות ליליא. ירצה מורה על עולם הבריאה והוא רומז על השליטה וההנהגה המנהגת מחצות ואילך דהיינו סוד הזווג העליון הנעשה למעלה בעולם הנשמות סוד הנהגת הבינה שבה סוד אותיות מנצפ"ך ומורה על סוד ג"ע מנוחת הנשמות דהיינו לחזות בנועם ה' ולכך אותיות מנצפ"ך (כלול) [בכ"י כלול לון] והיינו סוד אותיות **ם**' למרבה המשרה דהיינו הבינה כדמסיק ובו סוד (בי"ו) [בכ"י בית] דבראשית נקודה בהיכליה דהיינו סוד כלך יפה רעיתי שהרעיה הנזכרת בשיר השירים היא הבינה והחכמה בתוכה משבח ונודע שהבינה בסוד ספירותיה היא סוד ה' אותיות אלו דהיינו כדפי' בשיר השירים סוד ה' שבבינה היא ה' נקודות והם ה' אותיות אלו הכפולות:

ואינון אתוון מנצפ"ך כליל לון כלומר כל אותיות השם כלולות באותיות מנצפ"ך כיצד כ"ך ל' מ"ם נ"ן ס"ע פ"ף צ"ץ ומפני שאין בשם כל אותיות אלו מפרש להו ואזיל. הנה אותיות כל"ך יש בו אינם צריכים ביאור. אות מ"ם אין בו לזה ביאר ואמר מ"ם אוקמוה למרבה המשרה דהיינו שהיתה מ"ם פתוחה ונסתמ' ועניינה הבינה והנה תחלתה בית הוא כי בית היא הבינה והיא מחשבה סתימא בסוד אור דהיינו אויר דהיינו ב' ונקודה י' בהיכליה ע"י הוא"ו שהיא סוד הדעת סותמה וז"ש בי"ת היא אסתים להאי ולהאי

שנסתמה משתי מקומות דהיינו מקום על ון ומקום תחתון מה שמ"ם פתוחה אינה סתומה אלא ממקום עליון כאשר נבאר.

כדין כתרי כלילן כלומר אז אות **ם**' נכללה בב' אותיות דהיינו מ"ם וביאר הענין ואמר הוא י' דשמא קדישא דהיינו חכמה אתקין ליה לבינה וסתים מבועהא שלא תהיה כך פרוצה כי ע"י היות חכמה בתוך בינה הבינה מתעלמת מפני אדיקות סבתה עמה. והנהנעלמה החכמה שם להוליד בה כל שאר הספירות והיינו סוד (כי"ו) [בכ"י בי"ו] שהוא חכמה בתוך בינה מולידה סוד ו' דהיינו ו' קצוות **בתר** דאולידת ו' דהיינו סוד ו' קצוות פתוחה היה (בתוך) [בכ"י בחד] גיסא דהיינו כ"ו שהיא מ"ם פתוחה והיינו בחד רישא דפתחא כי הפתח היה אז גדול ועתה נפתח בצד אחד מאותו הפתח לבד:

אסתמו מבועין בכל סטרין. ונעשה סוד מ"ם סתומה ובמקום אות מ"ם שנסתלקה לסבת העלמה באו בשם אי"א כי כ' היא תחלת הסתימה לכך תסתלק מ"ם וכ"ף דהיינו המדות ההעלם, ובאו במקום (ב') [בכ"י כ'] שתי אלפין ולסבת היות החכמה בתיך הבינה כענין **ב**' נקודה בהיכליה לכך באה י' בין שתי אלפי"ן כזה אי"א ואלו ממש במקום ב' והטעם להורות על הפתיחה בעצם שהרי הם ב' בחינות הא' סתומה תכלית הסתימו מחריב העולם דהיינו למרבה המשרה הב' פתוחה קצת דהיינו מ"ם פתוחה ועדיין מורה על הסתימה דהיינו ב"ו שניהם דבוקים **ם**' סתומה ופתוחה קצת בשמאל הג' פתיחת בריאת העולם דהיינו כ"י ו' דהיינו סוד בראשית דהיינו הפתיחה (שפותח) [בכ"י שנפתח] לבריאת העולם הפתיחה הזאת שהיא בחינה רביעית דהיינו אלף בינה ונעשה שני אלפים וסוד אות ע' הנוסף ביאעוצ"ה יהיה סודו אא"ע דהיינו פתיחה (במנותה) [בכ"י במנוחה] בחסד מהבינה למנוחת הצדיקים בענין שמורה על הבינה הכוללת חמש והם שבע דהיינו שבעין והיינו דמסיק דא כליל אתוון אחרן וכו'. ן' דכר ונוקבא. כלומר במקום נ"ן שנסתלקו באו ג"כ אותיות אחרות. והטעם כי נ' היא סכת דוד הנופלת. ובהיות הבינה **ם**' סתומה דהיינו מהערב שמש עד חצות המלכות היא נ' נופלת ושם זה הוא מחצות ואילך א"כ כיון שנסתלקה ם' נסתלקה נ' וג"כ ן' פשוטה אין לה דרך הנה מפני שהיא דכר ונוקבא דא כליל כחדא ונודע שבהיות זכר דהיינו ת"ת ונקבה שהיא מלכות כלולות יחד שהוא סוד ד"ו פרצופין אין יחוד ואין זווג לכך נסתלקו אותיות אלו ובאו במקום נ"ן ו"ה דהיינו זכר ונקבה מולידים ומזדווגים והיינו ו"ה שבשם:

תלת מכאן ותלת מכאן. דהיינו שבהיות המלכות עם הת"ת נשארו הספירות גדולה גבורה ת"ת מצד אחד ונצח הוד יסוד מצד א' וכך הם האותיות מנצפ"ך שהם אותיות

כ"ך ל' מ"ם נ"ן ס"ע פ"ף כל"מ מצד א' ס"ן באמצע עפ"ץ מצד א' היינו תלת מכאן ותלת מכאן דאינון שית דהיינו ס' שהיא שית ודאי.
כאילין תרין אתווון ס"ן כאשר נמנה אותם שתיהם לאחד מן הטעם הנזכר.
אתכלילו תריסר אתוון. דהיינו מאות כ' עד אות ץ כזה כל"ך מ"ם נ"ן ס"ע פ"ף צ"ץ הרי י"ג אותיות ואותיות ס"ן שתיהם א' נמצא י"ב **סליק** מינייהו תרי. דהיינו פץ שאינם מפני שהם נכללות ץ' בצ' ף' בפ' נמצאו עשר אותיות נכללות בשם זה דהיינו כל"ך סעפ"א יאעוצ"ה ועם היות שהם י"ג עם כל זה אי"א הוא **ם**' וה' הוא ן' כדפי' נמצאו עשר אותיות כדפי' ושם זה שולט מחצות עד אור הבוקר ששם זה מורה על המלכות שאינה עם הת"ת וסוד זה נרמז בפסוק כי יהיה נערה בתולה נער כתיב בעוד לילה שאינה מיוחדת עם בעלה ולכך ה' דהשחר הוא נפרדת ממלת שחר להורות שבעוד שאינו שחר אין ה' עם בעלה:
בתר דאסתלק ליליא דהיינו דין הגבורה. וצפרא נהיר שמתחיל ממשלת החסד דהיינו בוקר ושחר. כדין ה' דלתתא סלקא ואתכלילת בנהורא מצד ימין. וכדין ידעת השחר מקומו. ה' היא מתייחדת עם שחר ואתכלילת בגוה בשחר ואז אין ה' נפרדת ממלת שחר. משה הוא שמשא מדתו הת"ת. אתכליל סיהרא בגווה. ואין הירח מאירה כלל:

דף קנז.

אבל השתא לית אנת יכיל ליכנס לארץ דהיינו מלכות פן תחשיך אור הלבנה. אי תבעי למנדע מניה כלומר לדעת מה ענין הארץ כיון שאין אתה עתיד ליכנס בה שלח לך לתועלתך לדעת אותה מה עניינה אי תימא וכו' וא"ת מה שאמר הכתוב על אשר מריתם פי מאי הוא שהרי בלי זה לא היה ראוי שיכנס ואין לומר דאאהרן לחודיה קאי שהרי למשה אמר לבדו כך דכתיב ויתעבר ה' בי למענכם וכתיב ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם א"כ איך אמר שהוא לסבה היש בה עץ ועדיין לא חטא משה רבינו ע"ה במי מריבה. לכן יש לומר כי יודע היה משרע"ה שאם אין זכות לישראל שיכנס שם העץ דהיינו הת"ת אינו נכנס אבל שמא אח"כ היה שם העץ ועם כל זה לא נכנס לסבת מי מריבה והשתא ניחא כי בפעם הזאת לא התפלל כלל כי ידע שהיה נמנע אמנם בפעם השנית שהיה בה עץ היה אפשר והשתא ניחא שהאריך בענין היש בה עץ וגומר **ולא** דא בלחודוי אלא וכו' שלא ראה משה א"י בעיני בשר ע"י אור גשמי שאם כן לא היה אפשר לראות כ"כ אלא פירשו בפ' בראשית שראה ע"י אור הגנוז שבו היה רואה אדם הא' מסוף העולם ועד סופו וע"י אור זה השיג כל אינון דעתידין למיקם וכו'.

ותמן לא הוה אלא בג"ע וכו' ומפני זה חשב משרע"ה שהיה בארץ ישראל והטעם שהיה בג"ע מפני (שהם) [בכ"י ששם] יושבים הצדיקים ונהנים מזיו השכינה המיוחדת עם הת"ת אמנם בח"י הוא שליטת המלכות כאומרו צדק ילין בה:

מקושש. לשון הקש. היא חד מנייהו רב. ואין זה עון שודאי אינם שוים אבל עונו היה שהחליף הדבר מסדרו ופגם למעלה ואין לפרש שע"י מחשבה זו נענש אלא שאמר מלכות היא נקראת מלאכה ות"ת אין בו מלאכה מי גדול לעשות רצונו וכמה מלאכה גדולה ועושה מלאכה ביום שבת שהחליפו בשבת תחתון למטה.

חטא וא"ו. שפגם בת"ת דהיינו עץ החיים. שאר עצים הם עץ הדעת טוב דא מטטרו"ן ורע הוא סמאל בהדי שבת ת"ת הוה מקושש היה מקיש או מקושש מקצץ בנטיעות ע"ד אתקושי שעונו קשה יותר מהקודם. למיהוי לברתיה חולק וכו' שהרי הן מכח אביהן באין לירש ואם הוא עקר עצמו מהקדושה אל הקליפות אין ראוי שיהיה להן חלק בארץ הקדושה:

כיון דדכר שמיה דכתיב כן בנות צלפחד דוברות שאין הקב"ה מזכיר אלא שמות הצדיקים דכתיב זכר צדיק לברכה ושם וגו'. ודעת ר' יוסי היא שהיה מקושש במלכות בסוד ימי החול שהיא משתמשת בעץ הדעת טוב ורע ולא כדעת ר' חייא דקאמר בתרי שבתי.

בדא חיין. בת"ת יום שבת. ובדא מותא מלכות בימי החול שאז רגליה יורדות מות. ומאן דאתחלף לון גרים ליה מותא. מצד המות שהיא עם המלכות בימי החול כי בבחינתה בשבת אין מות ואין עון בהסתלק המלכות למעלה כי היא אשת חיל עטרת בעלה. דבש מצאת. היא המלכות מצד הדין אכול דייך לא תתפס בה בצד המות ארון ותורה כחד וכו' ת"ת ומלכות כחד קיימי ועם כל זה אינם שוים ואם ישוה אותם אינו עון כ"כ שע"ז נאמר מקושש עצים ועיקר העון הוא בהיות המות מצדה כדפירש לעיל דהיינו (אין כלא וא"ו) [בכ"י אכן בלא ו'] שאין עמה עץ החיים.

בכל אתר. אהרן רחיה לענין ארן חסר (שאינו) [בכ"י שהוא] בת"ת. אתאחד לכולא. ולכך חמד אליו משרע"ה ולכך אמר להם והתחזקתם שצריך חזוק ודאי.

באילנא אחרא. פרי שאכל אדה"ר. ת"ח שלח לך כדדריש ר' חייא. דאהני לגופא ולנפשא. כדכתיב מים קרים על נפש עייפה. דאהדרי שכינתא בבחינה שלא נסתלקה קאמר ישיב וז"ש ולא אסתלק.

אבל אינון דשדר יהושע ונפש אדוניו ישב בערך שלא גרם שנסתלק באחרים:

דף קנז:

ולא אמר האי מגרמיה. כלומר אינם דבריו אלא מספר דברי הרשעים בנפשותם.

מקרה האדם ומקרה הבהמה. בבחינת ההשגחה כמות זה כן מות זה בבחי' התכלית שהם סוברים שאין דין וחשבון אחר המות אלא שהרוח יכלה באסיפת הגוף ועוד אומרים מקרה האדם ומקרה הבהמה מקרה א' להם בענין שהם סוברים שהכל במקרה ואין חלוק למקר' האדם ולמקרה הבהמה ולזה אומרים מקרה האדם ומקרה הבהמה הרי שניהם במקרה ואין הבדל בין מקרה למקרה אלא מקר' א' לכלם להם יחד דהיינו שלא הובדלו מתחלת בריאתם לא בגוף ולא בנפש דהיינו אומרו כמות זה כן מות זה ורוח א' להם. והנה היה אפשר להם לטעות בדרך אחרת ולתת מעלה אל הבהמה כמעלת האדם ואינם עושים כן אלא מורידים האדם אל הבהמה וז"ש קרא לון בהמה דאינון עבדין גרמייהו בהמה. בהמה ממש בגין דאמרין מילין איליין להשוות עצמם לבהמה להמשך אחר המותרות הבהמיים.

ומנלן. שאינם דברי שלמה אלא דברי המינים.

קרא דעליה אוכח. כדמפרש ואזיל:

אמרתי אני בלבי. וחשיבנא וכו'. אן הכוונה לתור ולחקור על דבריהם דהא פשיטא שאין בדבריהם ממש (אלא על) [בכ"י אלא לאסתכלא על] ההוא טפשותא מה שכרם ועניינם ועשה הקב"ה בהם שני עניינים. הא' לברם האלהים. ירצה שהם לבר חוץ משתוף בני אדם שמינים כאלו לא תמצא אלא שהם לעצמם חוץ מדעת בני אדם וזה נס עשה הקב"ה שלא יטעו הרבים בהם וז"ש בלחודייהו ולא יתחברו בהם בני אדם הב' שהראה לבעלי שכל שטותם שלא יטעו בהם וז"ש ולראות בהו בני מהימנותא שהם בהמה שאינם בעלי דעה והמה גרמו להם זה שאחזו בכפירה זו ולכך נבדלים מהם והמה להם (לעצבון) [בכ"י לעצמן] וז"ש וע"ד וכו'.

ומי יודע דאינון טפשי לא ידעי. כלו' לא אמר ומי יודע שיש להסתפק בזה ח"ו אלא מי מהם שידע נפש האדם בסוד עלייתה לאור ושם שכר עשיית הטוב.

לאתר קדישא לאתזנא מנהירו עילאה סוד הנפש במקום מעמד נפשות הצדיקים.

מנהירו דמלכא קדישא. בג"ע של סוד מעמד הרוח למיהוי צריך וכו' היינו סוד מעמד הנשמה בג"ע של מעלה. עולה תמימה מלת העולה היא למעלה מפרש השתא לשון עולה ממש כענין מיכאל הכהן הגדול המקריב נשמתן של צדיקים:

דף קנח.
מסירא דא בידנא. אנחנו המאמינים אל כל החיים יש בטחון לאור באור החיים הנצחיים ומסירא דא בידייהו. המינים. טוב הכלב החי וכו' א"כ חיי העוה"ז עיקר: סמיכין לחברייא במילין אחרנין שדורשים מדברים אלו דרשות. ואם הם דברי הכופרים לא היה ראוי שנדרוש מהם דרשות. יקרי עלי כסיל מקרא דכתיב מקצה רגלים.
אתחייב בנפשאי. מקרא דמרגלים דכתיב כנען בידו וגו' שמלאכתו לרמות ואינו נאמן לשולחיו ולסב' זו כתיב ארור כנען ואליעזר היה רוצה לשקול מאזני מרמה לתת בתו ליצחק דהיינו מאזני הזווגים אח"כ יצא ממדה זו והיה שליח נאמן. נפק וכו' וע"ד אכתיב עם היות שהם דברי לבן עם כל זה כיון שנכתבו הן אמת מורה על שיצא אליעזר באותו שליחות בארור ומכנען ונתברך. וא"ת האיך לבן ידע ענין זה שיצא מקללה ונתברך בשם הא לא קשיא דאוליפנא דאתא מלאך וכו':
וישלח אותם משה. א"ת כיון שכן הוא דאיהו זכאה מאן דמשדר שליחא מהימנא וכו' א"כ משה שהיה זכאי האיך לא שלח שליחא מהימנא לזה דרש כלם אנשים בכלא הוו זכאים וא"ת א"כ האיך נהפכו לרעים לז"א אינון דברו לגרמייהו וכו' שנתקלקלו אח"כ:
דהא אנן זכינן במדברא. ואין ראוי שאותם ששמשו בארץ ציה וצלמות ישמשו בארץ קדושה. או ירצה שאין ראוי שנזכיה בארעיה כדי לתת חלק (מהשמשה) [בכ"י מהשררת] לכל. או ירצה כדין משרע"ה שמש במדבר ולא שמש בארץ והם ג"כ היו יודעים כדאמר לון היש בה עץ אם אין:

דף קנח:
בסייעתא עילאה ששכינה מתלבשת במטטרו"ן עם יהושע דכתיב ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל ונוסף על זה ומשה שדר ביה נהירו כדי שתהיה השכינה ממש עמו דהיינו יה יושיעך ועוד היותו בלשון תפלה מורה על אור החמה שבה דהיינו ג' עניינים הא' סייעתא עילאה הנהגת נער הב' (והיינו) [בכ"י נהירו] דסיהרא היות בשמו יה דיהושע הג' תפלת משרע"ה שהרמז ת"ת במלכות כדמסיק ולא שהאיר ת"ת סתם במלכות אלא פרטית על שכינה שעם יהושע וז"ש והאי אנהיר עליה בצלותא וכו' **ארח** אחרא נטיל. לא כדפי' ר' יצחק שכלם באו לחברון והוא אשתמיט אלא הם לא באו כלל והוא לבדו בא וז"ש ויבא עד חברון וקרא יהיב טעמא ושם אחימן ואסתכן לחודיה מפני שהיה בדוחק והיה צריך להתפלל יה יושיעך ולשון ויקרא משה ר"ל וצלי משה על יהושע בן נון יהושע יה יושיעך ואין זה נאות והיותר נאות שלא התפלל משה רבינו ע"ה כלל אלא הבטיחו וז"ש אמר ליה משה דרך אמירה לבד ומה אמר לו הושע אתה שכבר

אתה נושע מעצמך וז"ש הושע יה יושיעך וזהו הטעם למה לא התפלל משה על השאר כי השאר היו שמותם לגנאי והושע שמו לשבח ולזה לא היה פחד ליהושע אלא שמא יטעה אחר עצתם ולזה אמר לו בלשון הזה יה יושיעך **מינייהו** דוקא מעצתם שלא יפתיך שאתה מעצמך כשר והם מעצמם רשעים לכך לא תועיל התפלה אלא להנצל מאנשי רשע לאו מהרשע עצמו שהוא עצת יצרו הרע בעצמו ולזה אמר להושע שהוא מעצמו נושע יה יושיעך מעצמו יושיעך הקב"ה וכבר אתה נושע מקודם והיינו הושע עבר לא יהושע לעתיד ור' אבא פליג עליה ואמר מה דקשיא לך מה טעם לשנות שמו לאו מידי הוא משום דכיון דשדריה למיעל תמן דהיינו בא"י אצטריך וכו' וענין זה היה תלוי בהיות שמו כנודע שהשם גורם כדדרשו בזוהר בכמה מקומות:

אמר משה לא אצטריך דא וכו' כלומר משה אמר לא אצטריך יהושע מפני שהוא מכניסם לא"י למיעל לא"י אלא בשכינתא מפני שעד עתה היה מרכבה בסוד נער מטטרו"ן ועתה ע"י שינוי השם זווג לו השכינה:

איש היה בארץ עוץ ועל איוב אמר היש בה עץ כלומר אם הוא עדיין בחיים אפשר שזכותו יגן עליהם ועל זה אמר סר צלם מעליהם כדדרשו רז"ל היש ה' ז"א אם אן א"א ועיין בפ' בשלח: יש בה עץ הנהגתה הת"ת כשאר הנהגת המציאות **בקרבנו** כלומר במיעינו עתה תדעו אותו מתוך הארץ אמנם קשה דהא באדרא פירשו בפסוק ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד מרשית ולא כתיב מראשית באל"ף מפני שההנהגה אינה במלכות מאריך אלא מזעיר. וי"ל דהיינו דוקא אחר חטא המרגלים [בכ"י המרגלים שלא נקשר שמטה ביובל אמנם אלו לא הי' חטא המרגלים הי' וכו' וכפי הנראה נחסרו תיבות אלו בס' אור החמה בשגגת המעתיק] היה דרא דיובלא עילאין בארעא וקשרין יובלא בשמיטה ועתה הנהגת הארץ מראשית באל"ף מהאין ולזה עתה שהיה קודם החטא היה סוד האין מתגלה ויכולים להבחין. והימים ששה קצוות ימי ביכורי ענבים משתמשין במלכות ומייחדים לה. מאן דהנה רשים מכולהו. כלומר כיון שאמר ויבא סתם ולא פירש מי יורה שהוא המסויים בכלם כענין אל נא תעבור לגדול שבכלם אמר כיון שאמר לשון יחיד לבין הרבים וא"כ כלב לא היה גדול שבכלם שהרי יהושע גדול ממנו אלא ודאי כנגד שכינה קאמר כדמסיק:

דף קנט.

דהא מטא זמנא. אם לא יעוותוהו המרגלים ולכך לא בשרם אלא דמטא זמנא לבד. ולא עוד אלא דקב"ה מכפר וכו' מפני שיש עון שאין הקרבנות מכפרין ותורה מכפרת על הכל:

כיון דידע קב"ה וכו' בשתי בחינות שאל שאלתו הא' כיון שהוא היה יודע ואין פקפוק שידיעתו לא תשוב ריקם ובודאי יחטא וימות (עם) [בכ"י עם היות] הבחירה בידו אמאי ברא ליה היה ראוי שמתחלה יהיה עומד בעולם ההוא שנברא בו ולא יבוא לעולם הזה ולא יחטא ולא יסתלק ממנו שנמצא ביאתו וסילוקו לבטלה אחר שיחזור אל עולמו הקודם ואין לו ריוח אלא חטאו זו הוא שאלתו ולא שיעדר בריאתו מכל וכל ח"ו שנודע שאם אין אדם אין עולם ואין נמצאים כלל שכל הנמצאים תלויים באדם ואין לשואצ שישאל שיעדרו כל הנמצאות שכבר פירש וכל שיח השדה טרם יהיה וכו' אלא הרצון שיהיה האדם בעולם העליון אשר הוא אחר מיתתו כיון שסוף סוף שם עיקר עמידתו אחר ענשו כדפי':

דהא אורייתא וכו' דוחק גדול שנאמר שבא להוכיח על ידיעתו ח"ו שיכריח ידיעתו מצד מה שנכתב בתורה והתורה קדמה שהרי ידיעתו מוכרח' מצד עצמ' אמנם יש לדקדק שאם התורה היא בעוה"ז אל האדם בהיותו בעוה"ז לא יצדק השאלה הנזכרת מפני שיחייב ביטול האדם מן העוה"ז ביטול התורה אחר שאם אין אדם לעבוד אין (אדם) [בכ"י תורה] כלל לזה אמר שהרי התורה אינה תלוייה באדם בעולם הזה כלל שהרי היא קדמה לעולם אלפים והיא מחייבת לאדם המיתה והסילוק א"כ כבר אפשר היות האדם מסולק מן העוה"ז שבו החטא והתורה עמו למעלה קודמת אל היריד' הזאת שירד האדם והתורה וז"ש מאי קא בעי לבר נש בהאי הנה שדקדק ואמר בהאי עלמא אמנם בעולם העליון טוב הוא ובעי ליה קב"ה התם לעבדה ולשמרה ואפשר היה בזה להיות שע"י העסק בתורה שהיא עץ החיים יהיה קיום האדם בעוה"ז ג"כ לעולם ואחר שהתורה שהיא עץ החיים מעידה על מיתתו הרי התורה לא תועילנו כלל אל המיתה מוכרחת ועם כל זה אינו עול מפני שעיקר השכר לעולם הבא וז"ש:

בר פרישותא דההוא עלמא וא"ת כיון שנתן הבחירה בידו היה אפשר שע"י בחירתו יגבר ויחיה ואין ידיעתו מוכרחת א"כ גם מצד [בכ"י מצד בחירתו לא וכו'] לא יגבר שהרי הכתיב בתורה אדם כי ימות וגו' מפני שהתורה מורה על הבחיר' גם כן על מה שכבר חטא באדם ברוע בחירתו א"כ מאי בעי קב"ה לבר נש בהאי עלמא. ואם תאמר וכי יחוייב שיהיה האדם קיים לעולם ואמר שבראו ממש למות לזה אמר שנמשך מזה חורב' דאפילו אם ישתדל וכו' ונמצא האדם יוצא מהדרך הטובה וחושב עול בחיק ההשגחה.

וסתרין גניזין עילאין. דהיינו הפעולו' הנמשכות משלש ראשונות דהיינו חכמתו ובינתו ורצונו וידיעתו אין ראוי לדקדק בהם.

שמא קדישא עילאה.

יהוה ד' אותיות קדושות. הנסתרות.
יה. והנגלות **וה** דהיינו מו' קצוות ולמטה. בדעתו סתימא. שהוא הדעת הוא היודע הוא הידוע ואין ראוי לשאול בידיעתו כלל. ובכלא הוא. לא מבעיא במציאות אבריו ובחינת נשמתו אלא אפילו במקום שכינתו בעולמיו:
עלמא קדמאה. היא עולם האצילות שהם י' ספירות שאינם מושגות רק אל מאצילם המשתעשע בעולמות ההם וקראם קדמאה עילאה טמירא להראות על שלשה מעלות שיש אל הנאצלים על הנמצאים התחתונים הא' קדמאה שהם נמצאים ראשונה לכל נמצא ובאמת יצדק בהם ראשון שהם מחודש ראשון הב' עילאה שהם עליונים לכל הנמצאים התחתונים שמורה שכולם עלולים מהם והם עילות עליונות לכל הג' טמירא ששאר הנמצאים מהם מתגלים קצת אמנם האצילות לא יתגלה כלל ולכך לא יצדק בנאצלים [בכ"י בנאצלים מספר אלא כו'] אלא על צד מה שיתפשט מהם למטה בכסא.
עלמא תניינא. הוא סוד כסא הכבוד דתמן אשתכח שכינתא וי' ספירות מתלבשות בי' אורות והוא בית כניסת המלכות הנק' צדק והיינו פתחו לי שערי צדק שערים כדי ליכנס לצדק שהיא המלכות:
עלמא תליתאה. הוא עולם המלאכים ד' חיות נושאי הכסא וההיכלות הקדושים שהם משכן המלאכים והם סוד היצירה. ובזה לא אשתכח תדירא מפני שלא יחוייב שתהיה ההנהגה ע"י היצירה כבר אפשר להיות ע"י הבריאה לבד אמנם שתהיה מאצילות שלא ע"י הבריאה אי אפשר כלל לרוב הדקות והפגם מגיע אל ההיכלות. אמנם מהיכלות ולמטה אין הפגם מגיע מפני שז' היכלות נגד ז' ספירות והכסא יתייחס לשלש ראשונות ואין פגם מגיע שם כדפי' בכמה דוכתי. וג' עולמות אלו אב"י הם כלי ההנהגה המתפשטת אלינו מא"ס לכך אין אנו חייבים לייחד בסוד שמע וברוך שם אלא עד כאן לבד ומכאן ולמטה אדרבה אנו (מסלקים) [בכ"י מחלקים] מפני ששם סוד אחרים סביב רשעים יתהלכון א"כ סוד שיעור קומה לתמונת ההנהגה מגעת עד כאן לבד:

דף קנט:
עלמא קדמאה. הוא עולם זה הוא עולם העשיה ובו משכן הנפש אפילו לאחר הפטירה.
עלמא תניינא. הוא עולם היצירה שג"ע של מטה בו גם כן תפיסת המלאכים והוא אמצעי בין יצירה לעשיה לכך נפשות שהם בסוד העשיה הם נכנסות לשם.
עלמא תליתאה. הוא עולם הבריאה והוא תחת כסא הכבוד והוא אמצעי בין יצירה [בכ"י יצירה לבריאה] לכך נשמות הם שם ולעתים הרוחות.

וכלא כגוונא עילאה קדישא. ירצה דומה לא"ס כענין מציאות א"ס בג' עולמות אלו כך מציאות האדם בג' עולמות אלו אלא שא"ס מתפשט ממעלה למטה והאדם הולך להתעלות אליו ממטה למעלה אמנם מגיע לא"ס (מתפשט) [בכ"י מתלבש] באצילות ששם נק' כן בסוד זווג הנעשה בספי' ויהיה פירוש בנים אתם לה' אלהיכם אל הא"ס הנק' כך בספירותיו וכן מה שאמר בצלם אלהים ירצה הא"ס הנק' כך בספירות שהתפשטותו בעולמות אלו הם סוד צלם עליון והיינו אב עילאה שהוא אבינו בספירות:

אלמלא לא חב וכו' אלא היה מזדכך בגופו והיה נכנס מעולם לעולם בלי מיתה וגם מיתתו עתה אינה אלא מסתחיא לקבלא עונשא וכו'.

בחדשו. כאלו אמר בחידושו דהיינו חדוש הלבנה באור המתחדש בה מהת"ת אמנם בשבתו לא שייך הכי אלא בשבתו ת"ת ממש ודרך כלל השיב ר' אבא לשאלת ר' יהודה ממה שקבל מר' שמעון אחר שהוכיחו שלא יכניס עצמו בהסתכלות העיון בדברים הקשים שאין ראוי והרשות נתן לר"ש כמו שפי'. והתשובה היא שאי אפשר שיהיה האדם בעולם העליון ולא ירד שהרי עיקר שלימותו להמצא בכל העולמות להדמות לאביו דהיינו סוד צלם אלהים כאומרו כי בצלם אלהים עשה את האדם ולזה אלו לא נמצא בעולם התחתון הרי אינו בצלם כי העיקר הוא היותו בג' עולמות שהם דומים לג' עליונים שהרי זה דומה ליצירה ממה שהוא (יסודות) [בכ"י מארבע יסודות] גשמיות דומין ממש לד' חיות וג"ע תחתון דומה אל הכסא ששם צורת אדם והנשמה דומה לאצילות דק נעלם ואינו שלם אלא להמצא בשלשתם בצלם העליון ודרכו הוא לעלות מעולם לעולם אמנם מה שנוסף לו עתה הוא צער הסילוק דהיינו העדר הנפש והרוח והנשמה מהגוף והיינו דמסיק תא חזי אלמלא חב אדם לא טעם וכו' כי הסילוק טוב הוא להעלות מעולם אל עולם ועוד היה ראוי שירד גם אחר סילוקו אל העולם הזה כי ישיבתו בעולם הזה לא יחטיאנו אמנם עתה שהוא חטא לא ירד לעולם אחר עילוי ואדרבה צריך טהרה והיינו דקאמר (עניים) [בכ"י עניינם] שיש לאדם בסילוק הגרוע הזה שהוא אחר העונש הא' טעמא דמותא וכו' הב' שהיה תמיד נקשר ומעלה כל חלקיו יחד מעולם אל עולם וז"ש ואתפשט רוחא מהאי גופא. הג' מפני היות החטא מצוי לו בעולם הזה צריך רחיצה וז"ש ורוחא אסתחיא וכו' מה שקודם החטא לא היה צריך רחיצה כלל. הד' היותו ערום והוצרך אל לבוש א' מה שלא היה כך קודם חטאו שכל לבושיו תמיד עמו וז"ש ואזדמנא ליה וכו' הה' שקודם חטאו היה מתעלה מעולם אל עולם תמיד כפי רצונו עתה אינו עולה אלא דוקא מידי חודש בחדשו ומידי שבת וכו' והרשע גרוע מכל אלו מכל וכל:

אילנא דחיי (ס"ת) [בכ"י ת"ת] צרירו דחיי. בינה. אזילו אלילו ההוא עלמא. היינו שלח לך אנשים ויתורו ארץ כנען ירצה ארץ שמקבל שם האדם שכר על מה שנכנס בעבורה אמנם אין (כל) [בכ"י הכל] זוכים לעמוד על עסק התורה כדכתיב אחד מאלף מצאתי וכדפי' רז"ל ולהכי איש אחד איש א' למטה אבותיו תשלחו שאין עולים אלא איש א' לאלף לעמוד על חקירת הענין ע"י ענין העיון בתורה ואפילו אותו שזוכה אינו אלא אותו שכגזר עליו חכם מלמעלה שע"י החכמה יוכל לחקור חקירת הענין וז"ש כל נשיא בהם וישלח אותם משה ע"י התעוררות רוחו של משה המתנוצץ בחכמי ישראל להצליחם בלימוד התורה ממדבר פארן מדבר המפואר שהוא דרושי התורה הנתונה על פי ה' וכל אותם החוקרים צריך שיהיו אנשים באים בימים מלומדי מלחמה בתורה לחקור המחקר הזה ראשי בית ישראל מאלף שנכנסו למקרא יצא א' להצליח בתורה ואח"כ כשתקרא שנים עשר מפוזרים למשפחות ע"כ לא כולם יצליחו להנצל מן הטעות כענין ד' שנכנסו לפרדס אם לא ע"י א' משני עניינים הא' זכות התורה שהיא מסייעת הרבה כשעוסק בה לשמה וז"ש ויקרא משה שר התורה ליהושע תלמיד ותיק של התורה או זכות אבות דהיינו כלב שנשתטח על קברי אבות והיינו סוד רמז המרגלים אמנם העשרה מצאו עשר פרצות פרוצות לצאת מהתורה לא רבים זוכים אל העטרה להתעטר בסוד עולם הבא כאומרו ראיתי בני עליה והם מועטים וכו' שאפילו שזוכים אל התורה אינם זוכים להשיג הטוב הצפון והנה עתה נכנס בציווי המשלח ואמר עלו זה בנגב דהיינו ע"י זו הנגובה מענייני העולם הגשמי תדעו סוד עולם הרוחני וז"ש אשתדלו באורייתא ותחמון דהא הוא קיימא קמייכו והיינו עלו זה הרי היא לפניכם כמורה באצבע ומשם ועליתם את ההר דהיינו סוד מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו:

את הארץ מה היא. תחמון מינה וכו' ירצה תדרשו ענין ג"ע ומעלותיו ומדרגותיו ואת העם היושב אינון צדיקייא דבגנתא דעדן דהיינו כחות הצדיקים בג"ע ושכרם כל כת וכת כמה היא ומקומה כמה וכמה וכיוצא דהיינו ערך בחינתם. ביקרא עילאה. כלם לטובה לפי בחינת שכרם. בדרגין עילאין רמוזים החזק היא הרפה שני פירושים הא' שכר עזיבת החטא דהיינו כד אתתקפו על יצריהון הב' שכר מצות דהיינו כד אתתקפו באורייתא. דהיינו סור מרע ועשה טוב.

אי סגיאין. שלשלת הדורות הצדיקים וענין כמה הם המתגלגלים ולא זכו לעלות שם עדיין בענין שהם מעט.

אי אסגי טיבו עילאה דהיינו שמנה מצד שמן העליון דהיינו השמן הטוב ולמטה הוא סוד שמן ה' אם רזה שאינה מקבלת מהחכמה דהיינו סוד (חיבוק) [בכ"י תיקון] אור

הלבנה באור החמה אלא רזה רז ה' מצד המלכות מהיסוד דהיינו מיעוטה של לבנה וז"ש אי אזעיר מינה כלום ויש לדקדק פסוק ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה היא אם רעה מה יפרש בו וי"ל שיוכלו ע"י התורה לדעת ענין ג"ע אם שולט בו יצה"ר דהיינו שליטת החיצונים בו או במתים חפשי והוא מצד עץ הדעת טוב והיינו הטובה היא אם רעה ומה הערים דהיינו היכלי ג"ע שהם עיירות עיירות. הבמחנים ד' מחנות שכינה שכולם מאירים בג"ע אם במבצרים היינו סוד ג"ע עליון שהוא מבצר עליון ולזה הם שני בחינות אם ג"ע תחתון או ג"ע עליון היש בה עץ הנה ג"ע מאיר בלי ספק מצד השכינה וכאשר יאיר בו הת"ת יהיה בו סוד התפשטות האור מתפשט בכל העולמות דהיינו אילנא דחיי מתפשט לעולם דהיינו בחי' ההיכל השביעי שאין בו מדור כלל אלא נעלם: **ולעלמי**. היינו הו' מדורין הם נגד שש קצוות שבו משכן כל צדיקי עולם. עלמין היינו היכל תחתון משכן הגרים שהם נגד המלכות ועוד יאיר פעמים בו הארת הבינה בשלש ראשונות והיינו אם אין דהיינו סוד אין שלש ראשונות צרורא דחיי אשתכח וזה אפשר שיהיה ואפשר שלא יהיה לעתים כאומרו ולבקר בהיכלו אמנם לחזות בנועם ה' לפעמים וז"ש אי לא ואפשר דמלת אין קאמר או לא. ויקשה צרורא דחיי אין הרמז בכתוב אם לא שנפרש דהיינו היש בה עץ וזה דוחק וסיפא דקרא והתחזקתם המחזיק עצמו כשני הפירושים שפירש החזק הוא הרפה ולקחתם גם בעוה"ז הגשמי תזכו מעין עולם הבא דהיינו מפרי הארץ והיינו כדפי' בהנהו עובדי דינוקי כענין ותלבש אסתר מלכות ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות והן בפ' תרומה פי' שבהיותם בעוה"ז עומדים בעוה"ב והימים ימי ביכורי ענבים ירצה. עמידת האדם בעולם הם ימי ביכורי הם ימים שהאדם מתבכר (ומתתתק) [בכ"י ומתתקן] בסוד ענבים שהם ת"ח מלאים יינה של תורה או ירצה ימים שהאדם מבכר מן החכמה העליונה הספירות העליונות או ירצה. ימי יצה"ר שמפנה אותם כדמסיק:

דף קס.

ויעלו בנגב. בתורה שבכתב. ויבא עד חברון בתורה שבע"פ דהיינו קארי ושני ביה דקאמר. מקרא ומשנה ומלת בנגב אהדר לויעלו בנגב ומפני שעשרה למקרא וא' למשנה לכך אמר ויעלו ויבא:

אחימן ששי ותלמי. היינו כחות חיצונים מסטרא דגבורה והם גורמים האיסור והחיוב והטמא שהם ג' דברים כי מצד הימין שאין הקליפות גוברות יחייב דבר פלוני טהור ומצד הגבורה מבחי' ענף פלוני שמשם יונק כח פלוני ומטמא נפש האוכל דבר זה מחייב אסור ועד"ז הוא ענין זה וזה סוד אע"פ שאלו מטהרים ואלו מטמאים אלו ואלו דברי

אלהים חיים דהיינו הבינה שהיא משפעת בימין ובשמאל ומצד הימין מטהרת ומצד השמאל מטמאת.
אורייתא אית לקביל אורייתא. כלומר כמו שיש ששה קצוות לת"ת תורה שבכתב כך יש ששה קצוות לתורה שבע"פ שהיא מלכות והיינו שבע שנים וכו' שיש בה ז' ספי' עליונות. נבנתה מלשון ויבן ה' אלהים את הצלע דהיינו שהיא מאירה ומקושטת.
דתליין מסטרא דמהימנותא. כפי הכנת האדם באמונה כן הוא דורש ואם אין אמונתו שלימה דורש אגדות של דופי ואפשר שעל דרשות דרך הנסתר קאמר שהאדם דורש בה כפי הכנתו ואין מוסרים לו אלא ראשי פרקים והם מתבררים בקרבו עד למעלה.
שרשא חד ועיקרא חד. היינו לשון ואשכול ענבים אחד רימונים תאנים אילן שחטא אדם הראשון.
ויספרו לו וגו' אלו דברי הפורשים מדברי תורה לעוסקי העול' אומרי' דברי' אלו בינם לבין עצמם כנגד קונם:
כמא דידענא באורייתא. כלומר כמו שהוא נכר מתוך התורה.
דלא יחשיב כל עלמא כלל וכו' כלומר כל עושר שבעולם לא יספיקהו ללמוד תורת ה' שכל עושר שבעולם חשוב כאין לנגד צרכה:
דאשתכח תמן תדירא. כלומר להתמיד בלימודה לעולם מפני ריבוי דקדוקיה באסור ובמותר בפסול ובכשר.
ויניאו וגומר מי ששנה ופי' לאחרים שלא טעמו ממנה.
אם חפץ בנו ה' ר"ל אם יתן בנו ה' חפץ וחשק לעסוק בה יספיק וז"ש כיון דאשתדל בר נש ברעותא דלבא וכו' או ירצה אם חפץ בנו אם חשק יש בקרבנו לה' ובתורתו יספיק. ויסתמרו ההוא רשימא קדישא וכו' לא דריש מקראי הכי אלא נשמר שלא נאמר שעם היותו עובר במצותיה ירש שכרה:

דף קס:

דהא גופא תבירא. עם הארץ ר"ל חשוך החומר דהיינו עם תבירא. הארץ גופא ובתר הכי דריש כנגד המקטרגים.
דא תוקפא דדינא קשיא. שמשם יונקים כל המקטרגים וכיון שאין להם יניקה משם נגד האיש הזה מפני שמחליש כח הדין בתורתו הם אנשי (שולמין) [בכ"י שלומן]:
זמורה מאי קא בעאן השתא. דאמרת שהי' כבד עליהם כ"כ א"כ הוא למה כרתו זמורה שהיה כבד יותר. ותי' כי אדרבא הזמורה היה יד לאשכול לנשאו. דהיינו המוט.

ומכאן אוליף וכו'. ששלח כלב א' מן השנים ששלח להיותו חשוב ומסויים בין הכל ר' יצחק אמר וכו' דריש הכי מלישנא דבמוט דהיינו מטה של משה וענין וישאוהו כלומר סיבת לקיחת האשכול ממקום ילידי הענק היה מפני שהיו נתונים המוט בשנים כלומר בנתיים:

ואי תימא הני ענקייא וכו' פי' ויהיה ההצלה ממש מידם ע"י המטה ועתה לא יתיישב בשנים דהיינו בנתים אי אפשר לפרש כן אלא שלא נמסרו לידם אלא קודם היו ניצולים והיינו אומרו אלא אתי לנסבא וכו' ועתה ניחא בשנים דהיינו בנתים שלא יגעו אליהם. ואפשר לפרש ואי תימא ירצה סלקא דעתך הני ענקייא שבקי לין אינם הורגים אותם בתר דנטלי לון לאותם הפירות זה אינו שבלי ספק אחר שיראו אותם נוטלים פירות יהרגום אלא ודאי כדפי' אתו וכו' ע"י המטה היו ניצולים וזהו וישאוהו בכח במוט בשנים ע"י שהיו נותנים המטה בנתים ור' יצחק פליג אר' אלעזר בפירוש הפ' במוט בשנים ור' יהודה פליג אר' יצחק שהצלה לא היה אלא ע"י שם ופי' וישאוהו יהיה כדפי' ר' אלעזר. ור' חייא פליג לדברי ר' יצחק דקאמר לגבייהו דאינון ענקים משמע שקורא אותם ענקים לבני הענקים ואינו (נחלק) [בכ"י מחלק] בהם ואינו שג' שמות הם וכדמפרש ואזיל וכדמוכחי קראי דקאמרי בתר הכי. ושם ראינו את הנפילים הם משפחה ראשונה בני ענק הם משפחה שלישית בני והשניה ענקים שהם בני הנפילים ושלשתם יחד זו אחר זו בני ענק מן הנפילים ירצה בני הם רפאים ענק הם ענקים מן הנפילים דהיינו שהענקים הם בנים מן הנפילים וכדמפרש ואזיל טעמא דכל חד וחד ולדעת ר' חייא מה שאמרו ושם ראינו את הנפילי' קושטא קאמרי ור' שמעון אמר שאינו אלא לישנא בישא ולא היו אלא ילידי ענק כדכתיב ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק לחוד והם הוסיפו כל זה להגזי' ולהבהיל וז"ש ור' שמעון אומר אלמלא היו עילאין וכו' כדמפרש ואזיל:

נפילין איקרון בקדמיתא. כלומר קודם שנזדקקו לזרע אנשים דהיינו עזא ועזאל עצמם שירדו ונתגשמו ונקראו כן על שם נפילתם מלמעלה. לבתר כד אתחברו וכו' דהיינו בניה' שהיו מתערובות המלאכים והאנשים. לבתר דהוו אזלי וכו' שהיה זרע אדם מתערב בהם (ובה) [בכ"י ובכח] גשם המלאכים מתמעט וז"ש ומתרפיאן מההוא דלמעלה:

רפאים יחשבו אף הם וכו'. נראה שהם ענין אחד ואם כדבריך הם שנים כי הבנים הם רפאים ואבותיהם ענקים או ירצה נראה שהם ב' אומות ואם כדבריך הם אומה א' אלו אבות ואלו בנים ואיך אלו כאלו.

אתו מהאי סטרא ומהאי סטרא. כלומר מצד המלאכים ומצד זרע אנשים. ואתיאשו יתיר בארעא. דהיינו שנחלש גשם המלאכים שבהם וכענין זה הם הרפאים עם היות שהיו

יותר מצד אנשים מהענקי'. ופלגות קאים חלק המלאכים שבהם. עשבא. סם המות. חלקם המלאכי'. וקרא דכתיב ושם ראינו את הנפילי' בני ענק מן הנפילי' ירצה השגנו כח הנפילי' כמה גדול כחם במה שראינו בני ענק שהם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק וז"ש בני ענק מן הנפילי' שהם הדור השלישי בני הענק הם רפאי' והם בני ענק דור שני מן הנפילי' דור ראשון ואין לפרש שגם הנפילי' היו בחיים מפני שהם עזא ועזאל בהרי חושך ועליה' נאמר מן ארם ינחני בלק מהררי קדם שכבר היו אסורי' שם בזמן בלע' כדפי' בזוהר אם לא שנאמר שבאות' ארבעי' שנה היה מאסר' והשתא אתי קרא כפשוטו ושם ראינו את הנפילים שממש היו ג' דורות בחיים הנפילי' עצמן והענק שהם בני הנפילי' ובני בניהם שהם רפאי' וניחא לישנא דקאמר וכלהו אורכו יומי והיו כלם בחיים:

אמר ר' יצחק. לא פליג דהא והא איתניהו אית דעבדי הכי ואית הכי. על כלא מחיל וכו' שהם כופרי' בהשגחה עד שהם כופרי' בעיקר. על כלא מחל אפילו ע"ז וג"ע ושפיכות דמי' כענין העגל ומעשה שטים ועם כל זה לשון הרע חמור יותר ולא מחל עליו:

דף קסא.

אמר ר' שמעון וכו' שהוקשה לר' שמעון מה הועיל תפלתו של מרע"ה אחר שנענשו ישראל כל מה שנענשו לזה מה עשה גלה חומר עון לשון הרע בב' חלקים הא' העונש שדברו סתם לשון הרע הב' חומר עונשה בעצמו וז"ש ר"ש הכא וכו' וכשנבא לראות עונש שנענשו ימצא שלא נענשו אלא קצת העון דהיינו סתם עון לשון הרע לא חומר העון. כל חד אוליף מלה בלחודוי מלת ויספרו מורה מה שלא יורה וידברו ויאמרו ומלות אלו יורו מה שלא יורה מלת ויגידו וכדמפרש ואזיל:

ויאמרו אמירה בעלמא וכו' ירצה אמירה יבא על א' מג' עניינים או אמירה בעלמא כפשוטו על האמירה או על המחשבה והרהורא דלבא כאומרו ויאמר המן בלבו או על המצוה כגון ויאמר ה' ולנן ירצה ויצו דהיינו תפקידא ויספרו פרישותא ירצה באר היטיב על (הבינה) [בכ"י הכוונה]:

אלא באנו עאלנא לתמן וכו' ירצה אלו היה הכונה לשבח היו אומרים הלכנו וכיוצא אמנם עתה שהוא לגנאי יאמר באנו על כניסתם למקום וראו ענייניו:

ר' יצחק אמר. פליג אדר' חייא דאיהו דריש ליה לגנאי ור' יצחק דרש ליה לשבח:

ר' חייא. הוצרך ר' חייא לחזור על דבריו לבאר איך הוא לגנאי שמפני דוחק זה נד ר' יצחק מדעתו (ופירשו) [בכ"י ופירשו לשבח] כל מה דאמרו אפי' וזה פריה כדדרש ר' חייא.

ההוא דאגח קרבא בכילא. כדכתיב מלחמ' לה' בעמלק וכן כשבא עמלק לנגד ה' בא וכדפירשו רז"ל:

אתר זמנין לאעלא ביה. פתח כניסת א"י כדכתיב עלו זה בנגב. א"ר יוסי עיטא וכו' אזיל לשיטתיה דר' אבא. מאן יכיל. אפילו כלפי מעלת וכתיב עמלק יושב וכדדרש ר' אבא. כדין גרמו כל האי שאם לא כן לא גרמו רע לישראל כ"כ ונתחייבו כליה:

אתרעי בהו ירצה בהו מכל האומות. ואתהני בהו. אלהי ישראל פרטי **ואתפאר** בהו, כדכתיב ישראל אשר בך אתפאר כי מה שנק' אלהי ישראל אינו לבד לשבח ישראל אלא הקב"ה מתפאר שיהיה אלהי יש' כמו שהוא מתפאר שהוא אלהי המרכבות כלם ויותר. דהא עלמא וכו' א"כ ראוי שיקרא אלהי ישראל כמו שנק' אלהי העולם כלו בכלל מפני שישראל סבת העולם:

בגין דחד בחד אתקשרו. ישראל עם התורה מפני שהתורה הוא מהת"ת ומלכות תורה שבכתב ותורה שבע"פ ומשם ישראל מזווגא קב"ה ושכינתיה. ישראל לתתא בהאי עלמא. כלומר טעם נשמתן של יש' למטה בגשם החומרי הוא לסבת קיום העולם ושאר הנבראים כולם. בזמנא דעבדי. שאז הם מושכים השפע לתחתונים לזווגם שאין הקב"ה משרה שכינתו שהוא קיום ונשמת העולם למטה אלא בסבת ישראל במצות בסוד מיין נוקבין **כגוונא** עילאה. בצלם אלהים דמות הנאצלים כלם בו ומתוך היותו בצלם אלהים גרם לו להיות תמציתו על הדרך הזה דהיינו יהב חיליה וכו' ולפי זה הם ב' בחינות הא' הגשמי שהוא כעין הגוף הב' הרוחני נפש וחיות אל הגוף וכעין זה לעולם גוף ופרטיו ורוחניות למעלה שופע עליו וכעין זה למעלה בצלם העליון יהיה כגון גוף ורוחניות שותפים עליו כענין שהם שלש של שתים שתים שתים. ובזה יתיישב כל השמועה ומה שבא בה כפול ומכופל והכי באדם דבר עד ואתאחד במוחא עילאה ואח"כ דבר בעולם ואמר כד ברא וכו' עד מכון לשבתך וגומר ואח"כ דבר בצלם העליון ואמר כגוונא דא לעילא וכו' ות"ח חוזר לפרט הדברים ממט' למעלה. מזונא דגופא. החיות המעמיד הגוף כי העורקים הדופקים המתפשטים בכל האיברים הם מהלב ודאי. כל גופא. הוא חתירת הגוף ושאר שייפי גופא הם הזרועות והשוקיי' והראש וכשהאדם פושט ידיו ורגליו בכל כחו נמצא הלב אמצע הגוף והגוף אמצע שאר האברים והידים והרגלים הקצוות הרחוקי' יותר וכשיגביה ראשו מעט ימצא גבוה מהלב דהיינו מוחא על לבא וגם אם מעומד יפשוט ידיו ורגליו יהיה בענין זה:

דף קסא:

עזרות סחרן וכו'. לאו דוקא שהרי לשכת הגזית היתה כנוסה בהר הבית אלא מפני שהיתה ראויה להיות כלה מן העזרה ולכך היה לה פתח לעזרה אלא מפני שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד לבד לכך היתה חול כדי שיוכלו הסנהדרין לישב אמנם היא

פנימה לעזרה נידונית שהנשיא במקום המלך ובית דין היא בית דינו של מלך והיא רמז למקום גבוה פנימי לעזרה וז"ש דתמן סנהדרי גדולה יתבי. ותנינן וכו'. וכל אומן סחרן הכא לא יחוייב שיהיה ממש סובב אלא הכונה שהיא קדושה פנימה מקדושה כענין שיהיה דא מוחא לדא ודא קליפא לדא.

והכא הוא ליבא דכל עלמא. שבנקוד' זו עיקר ההשגחה וכלי לשפע ומשם מתפשט לכל העולם. ימא עילאה לקבל דא. מלכות שמים נקראת ים בהיותה כוללת כל מה שלמעלה אפילו החיצונים שהם מצולות ים תחת הים ולפעמים בחינה זו לא תכלול כל כך שלא יוכללו בה (הקשים) [בכ"י הקלים] ולפעמים תהיה פרטית יותר שתהיה בחי' המלכות לבד בסוד הקדושה וז"ש ואית ימא לעילא מן ימא ואפשר היה לפרש שעל בינה וחכמה קאמר שהם ימים וראשון עיקר.

נהר דינור. הוא ענין הנעשה מזיעת החיות והוא הולך ומתפשט עד גיהנם כדפירשו רז"ל א"כ מחוץ לו הם הקליפות והוא סובב מדרגת הקדושה והיא בחינה ראשונה אל הים ממטה למעלה והיא בחי' ים ובתוכו ישוב ע' שרים נגד הים הגשמית הסובבת לישוב שבעים אומות:

שבעין סטרין גליפין הם ע' שרים ולא שיהיו הם ממש ע' שרים אמנם הם מציאותם בתוך הקדושה שהרי נהר דינור אין מציאותו בחוץ אלא אחר התפשטותו למטה והכנסו אל החיצונים. אמנם מציאותו למעלה ים רומש כמה כחות והם מחנות קדושים מקבלים ע' סטרין ר"ל שבעים בחינות מז' בחינות הדין שהם נשפעים מגבורה למלכות וממנה לאלו. וז"ש מז' דליקום שהם נדלקים מאש הדין הבוער וז' כל א' כלולה מי' הם שבעים כענין שהם מדרגה א' הים מדרגה ב' שבעים מדרגה ג' ושמשין הפנימי' אליהם מדרגה רביעית תוכיות ההיכל ששם ד' חיות.

שמשי דלגו מנייהו המלאכים המשרתים הקדושים. ד' רתיכין הם ד' חיות ההוא קרתא וכו' מלכות על כסא הכבוד. עזרות לגו מעזרות. בחינות אלו פנימיות מאלו. מלכיהון דבית דוד שהם ירשו המלכות. וסנהדרי גדולה הם ע' בחינות שבם הדין לנהל התחתונים ובזוהר שיר השירים פי' ע' מלאכים לזה וכן בפ' וה' המטיר על סדום ואינם אלו הנזכרות כאן שאלו פנימים באצילות כנגדם לאלו החיצוני' בעולם הנפרדים ואלו כסא לאלו אמנם יש בכסא ע' שרים עליונים שהם סוד נקודות לעשרה שמות שבסוד כסא. בי דינא היא נקודה אמצעית לשבעים כי שבעים הם שבע מדות וזו נקודה אמצעית לכלם:

דמשמש (וה') [בכ"י וכו'] שהיא מתייחדת עם הת"ת בסוד ו' קצוות וזהו סוד וה' הוא ובית דינו. לקדישי עליונים. לכל בתי דינים דלתתא בעולם המלאכים בעולם המרכבות.

עד דמטא וכו' כלומר והמדרגות הם בזו לפנים מזו עד הגיעם אל הבינה שהיא נק' קדש קדשים שיש עוד בחי' זו לפנים מזו.

דבי כלא. כל בחי' האצלות המתפשט למטה בדקות גדול וגם נכלל שם כל מה שלמעלה וע"י אותם המציאיות אשר שם שואבים שפעם כל הנאצלי' כי אותם המציאיות הנעלמי' הם שורש למציאות' המתגלה וז"ש דבי כלא. מוחא עילאה חכמה וכל זה בסוד המלכות בעצמה **כגוונא** דא לעילא לעילא באצילות בעצם ממלכות ולמעלה עד הגיע הדברי' עד החכמה שבכתר שהוא מוחא סתימא בענין שיהי' כל הנדרש באצילות עד החכמה ומשם אהדר לבחי' הכתר בעצמו ומוחא סתימא היא חכמה שבכתר ובזה רצה לקשר כל העולמות עד נקודה אחרונה ולהכי קאמר תא חזי כד אנהר עתיקא סתימא דהיינו כתר במוחא דהיינו חכמה ליבא היינו בינה.

כדרך נעם ה'. הוא סוד אור חוזר בינה מתפשט עד המלכות וכן דרשו בזוהר פ' תרומה בפסוק לחזות בנועם ה' כח אדני דהיינו אור עליון במלכות כדפי'.

דיתרבי ויסגי לעילא. במקורו ואמר דיתרבי ויסגי להיות (אלו) [בכ"י לו] שתי גדולות האור בעצמו וגדולת כלי המחזיקן שאור החיות המתרבה שם נמשך מתלבש באור הספי' בעצמו וז"ש דיתנגיד ויתמשך דהיינו שתי המשכות אור פנימי ולבושו.

כאשר דברת. פירושו דמה דאקימנא והיינו סדר י"ג מדות של רחמים שדבר הקב"ה למשה להתפלל בהם על מעשה העגל **בשעתא** דע"ק וכו' כלומר בהיות הכתר מאיר אור למטה שמתגלה י"ג מקורות עליונים למטה דהיינו שמתגלה סוד הרצון להרפות הדין דהיינו כד אתפשט מצחא דרעוא. בשעתא דרוחא. כלומר בשעתא דנשיב זיקא בעוקבא דפרדשקא מעתיקא קדישא לז"א והיינו סוד רוח חיים ואפשר לפרשו לשון ריוח. דהיינו שיש ריוח והצל' כאשר יאיר אור הכתר בז"א כדפי' והיינו שעת רצון כי שעת שהכתר מתגלה ברצון כאומרו בשעתא דע"ק ברעוא היה ממש שעת ריוח והצלה למטה שעת גילוי י"ג מדות תחתונות שהם סוד כ"ב יחד:

אמאי אסתלק אין ספק שכאן לא ניכרו י"ג [בכ"י מדות] אלא ט' דז"א כדכתיב באדרא א"כ עאי קשיא לי' שהרי אין מדת אמת בט' דוקא אלא ודאי הכי פירושה אמת אסתלק מתמן ולפי' לא הזכיר עתה משרע"ה י"ג דאריך אלא ט' דזעיר מפני שביי"ג אות אמת ואלו הם גרמו שאמרו שקר לכך הזכיר ט' דזעיר שאין בהם מדת אמת מן הטעם שפי' באדרא וכן שאר אוחרי מה שבין אריך לזעיר.

כדבריך ממש כדפי' רז"ל משום מה דאמרת:

אלו המאמרים קבץ אותם בזאת הפרשה של בלק במעשה הינוקא

וכתב בתחלה וזה לשונו ומצאתי בזוהר מאמרים מועתקים מעלין קרועים מבולבלים ובכלל אותם המאמרים מאמר הינוקא שהוא מתייחס לפרשה זו לכך באתי להעתיקו הנה ואי אפשר לעמוד על תוכן ביאורם כראוי מפני שהעיקר חסר מן הספר ועם כל זה נבאר בחוזק היד כדי שלא יחסר דבר בקובץ זה הן חסר הן יתר:

דא עם דא מה דלא יכלין למללא. וכו' במדבר הזה יתמו הא באתר וכו' כלומר אם זכו ליכנס לארץ לא היו מתים לעולם. וא"ת שמא ימותו קודם וישארו קצתם לכך אמר ושם ימותו הא באתר אחרא לא היו מתים כלל אלא היו קיימים לעולם. וא"ת [נימא] מייתורא דקרא במדבר הזה יתמו בגופם ושם ימותו בנשמתם לז"א ודא בגופא דרשה זו ראוי שתדרוש בגוף לבד. כי בנשמתא אי אפשר כגוונא דבני גנתא דהיינו שהיו חיים בג"ע והמציאות יכריח הפירוש וצדיקים אלו רובם היו מדור המדבר כדמוכח לקמיה:

דף קסב.

מאן דפסק וכו' מפרש לקמיה, מלקט עשבין, כשתזכור מעשה דלך לך דר' אבא בההוא כפר דקאמר ליה התם דעושבין דטורא סלקין ריחין. ומנהרין לון רזין דאורייתא לא נפלא כאן ליקוט העשבים שבג"ע. עאלו לגו חשוך. היינו שבכניסת האדם מעולם זה לעולם הנפשות שהוא זה שאנו בו עתה בביאורו בלי ספק יעבור דרך הקליפות שהם תוהו בוהו חושך ולכן כיון דעאל לגו חשוך לעבור אל מחיצת נוגה לו סביב לא יכולו למיסבל ומיתו שצריך טבע חזק וזכות גדול:

וההיא בריה קיימא וכו' שמא יחס יש לו בנשמה ובמעשים שעמד במחיצת בצלאל ובישיבתו ודבר נוסף היה לו על שאר החברים שזכה לפתוח ראשון לעולם ג' דברים סתומים ופעם זו אירע שאמר אלו וכדמפרש ואזיל ואולם צריך לדעת מה חידש בזה שאמר שהם דברים פשוטים ועוד למה אמר אותם בקצרה כל כך. ויש לומר כי אלו הם מארי מקרא לבד וכל דין מהדינים הם להם לחידוש ועוד היו יורדים מהישיב' של מעלה דהיינו מעולם הרוחות ושם עוסקים כל עניינים בקצרה ומביאים אותם למטה וכאן הם עוסקים אח"כ הצדיקים לפרש ומי שהוא זכאי יותר מסכים אל האמת והיינו דדרשו רז"ל ביהודה ואל עמו תביאנו ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה שיהיה מסכים בגן עדן להלכ' ואם נפרש שבכל פעם היה אומר דברים אלו דוקא אפשר שהיה מכריז כך לייסרם שישמעו לדברי ראש ישיבה ולא יפנו לדברים אחרים וז"ש מאן דפסק וכו' כדמפרש ואזיל וכדי שלא יקצרו בהלכה אמר מאן דקצר דהוא הדין לכל דבר שבקדושה וכדי שלא יהרהרו אחר עניינים הנעלמים אמר מאן דקצר יתארך וכענין אלף של אחד הוא הדין לכל דבר נעלם כגון מה למעלה מה למטה מה לפנים ומה לאחור וכיוצא והשתא ניחא דהוו אמר

להו בקצרה שהכל יודעים שאין הכוונה רק להזהירם על הדבר והוצרך זה בישיבותו של בצלאל להיות דבריו נעלמים דעין לא ראתה:

תרין שמהן דשמע וכו' מהמפורסם היות ג' שמות אלו בג' אבות דהיינו חסד דין רחמים ועם היות שברוב המקומות מפרשים ה' אלהינו חכמה ובינה עיקר הכוונה מפני שהם שורש לחסד והדין ואם כן אמר תרין שמהן דשמע ישראל דאינון ה' ה' דהיינו חסד ורחמים שטבעם ענין א' בסוד מוליך לימין משה זרוע תפארתו. כי הת"ת מדריכו לעולם לנטות לימין אלהינו שהוא גבורה אשתתף בהו עם הימין והאמצע לצורך קיום העולם כדדרשו בפסוק אף תכון תבל ושלשתם יחד איהו חותם דגושפנקא אמת כי האמת הוא סוד ג' בחינות אלו להנהגה והגושפנקא הוא הבינה ומחתמת חותם אמת דהיינו שהיא מוציאה ג' בחינות אלו בבת א' שממנה הוא אצילותם ופעולתם וכד אתחברן כחדא אינון חד בייחודא חדא כי עיקר הייחוד הוא להאמין כי ה' הוא האלהים והרחמים והדין הכל ענין אחד מיותר. [נ' שצ"ל מיוחד] ועוד דקדק כי אין ת"ת נקשר עם החסד אלא בהיות הגבורה נכללת שם וז"ש וכד מתחברן כחדא שלשתם יחד אינון חד ביחודא חדא אמנם כאשר אין שם אלא שתים מהם אין אחדותם גמורה:

תרין כרובים דהוה וכו' הענין כי יוסף ובנימין הם שתי בחינות (בהסוד) [נשצ"ל בהיסוד] הא' ממטה למעלה למפרע והוא בנימין והב' מלמעלה למטה והוא יוסף ושתי בחינות אלו ליסוד מימין נצח ומשמאל הוד שהם שני כרובים כי הנצח סוד הימין ששה קצוות ממעלה למטה ביושר וההוד סוד השמאל ששה קצוות ממט' למעלה למפרע והנה בעון שקלקלו במכירת יוסף פגמו אותה הבחינה ונסתלק הכרוב הא' דהיינו שלא נשתמש הקב"ה באותה הבחינה כלל. אמנם הייחוד ע"י בחינות בנימין והיינו דכתיב וירכב על כרוב ויעוף ולא כתיב על כרובים מפני שאין רכיבתו של הקב"ה שהוא הת"ת אלא בכרוב הא' והכרוב הב' אינו משתמש בו עד יושלם העון ההוא וסוד עשרה הרוגי מלוכה שבכל דור ודור יוכיח.

ואגניז הת"ת בהיותו פורח על הכרוב כלומר בעת שרוצה להשפיע בה אל הייחוד מתעלם אל מאתן אלף עלמין דהיינו סוד חכמה ובינה בכלילותם כל א' מאה אלף שהם בעצמם מאתים וע"י הכתר עולים לאלף דהיינו מאתן אלף ואלו העולמות הם דיליה בהיותו נקשר עם היסוד דהיינו סוד גוף וברית חשבינן חד עולה ומסתלק שם שמשום שלא נטעה לפ' כי הנגנז במאתן אלף הוא הכרוב הראשון פירש ואמר ההוא דרכיב עליה כי הוא הנגנז וההכרח דאינין מאתן אלף עלמין אינון דיליה ולא ליסוד וכן דקדק לשון

הכרוז דקאמר כי שליט דהיינו הרוכב ממש כדפי' הנשמה על החומר כנודע כי הריח הוא דבר שהנשמה נהנ' ממכו ומה גם ריחין דגן עדן:
והוא יצה"ר הוא דמית וכו' כן דור המדבר לא מתו אלא בגופם בלבד אבל בנפשם ורוחם ונשמתם הם ממש בחיים:

דף קסב:

אוף הכי כתיב. ואין אתם צריכים ללמדו מאדם הראשון שבו בעצמו נכתב כדמפרש ואזיל. מאריהון דאגדתא כאן משמע שמעלת בעלי אגדה גדולה מכלם שהרי לעיל פירש בעלי משנה ולא הפליג כל כך במעלתם ואפשר שאגדה זו היינו אגדה (נסתר) [בכ"י נסתרת] בסודות. והנכנס בה כבר מלא מרזי תורה מהכל לכך מעלתו גדולה כמעלת מארי קבלה על הכל כראן קיברין וכו' ואפשר שאין זוהמתן בטילה עד תחיית המתים אם לא יעשו זה בכל יום ויום לבטל דבר יום ביומו ואין ספק שאין ענין זה לכל בני הדור אלא כתה ידועה שקלקלו בארץ בעון המרגלים שהגברו זוהמתן הרבה ולפיכך לא ראו כן בכל הישיבות אלא באלו לבד.
חד משכנא וכו' אין ספק שהדברים שהם מצות גשמיות פועל פעולה רוחניות בבחי' נפש ולכך בעולם הזה שהוא עולם הנפשות היה מציאות רוחניות מעשה המשכן כעין שיש למטה והיינו המשכן הזה שראו כאן שהוא סוד נפש למשכן התחתון. דלא חמו מתמן ולהלא'. בסוד קדש הקדשים שהפרוכת מפסיק.
בצלאל רביעא' וכו' כולהו מפרש להו ר' אלעי לקמיה תפוח א' אפשר דלעיל היו יהבו להו (ודרא) [בכ"י וורדא] הוא סי' כניס' מפני שהמלכות נק' שושנה והוא פתח כניסה ודאי. אמנם עתה שיצאו מכל וכל נתנו להם תפוח שהוא הת"ת והוא יורד למטה לומר להם שיצאו עוד כי הורדא אין בו אלא ריח והוא כולו לנשמה אבל התפוח יש בו מאכל שמורה בה ירידה אל הדברים גשמיים ואפשר שנתנו להם (התורה) [בכ"י התפוח] כדי שלא ישכחו מה שראו והתפוח בת"ת שבו זכירה:

דף קסג.

והא לית בהו דחילו וכו' כמו שהיה לר' אלעי ובנו שמתו כדפי' בריש שמעתין. דכיו טלא קדישא בסוד כטל חרמון שיורד על הררי ציון. משח רבו. בסוד כשמן הטוב היורד וכו' והם בצד ימין לכך אהרן הכהן איש החסד זוכה לזה מצד מדתו **דרחימין** וכו' כי אהבה מצד החסד דכתיב אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד הפרגוד הזה הוא סוד הבינה ומרע"ה בסוד הדעת לפנים מהפרגוד ופני משה נגד חכמ' ובינה שהם פני הדעת ודאי ואין מי שישיגם אבל אהרן עלה גו פרגודא כלומר בתוכיות הפרגוד בעוביו ממש עד

שנשאר בינו ובין מרע"ה קצת עובי הפרוכת: ושאר ראשי (ישראל) [בכ"י ישיבות] חוץ מהפרוכת מכל וכל שאינם נכנסים בעביו של פרוכת מפני שאינם נכנסים לבינה כלל אמנם עולים למעלה מז' ענני יקר שהם נגד ז' ספי' ושאר בני (הישראל) [בכ"י הישיבות] הם למט' מז' ענינן:

כפום חידושי וכו' כי כפי עסקם בסודות כן יתרבה אור הספי' ויזכך אליהם ויאירו המסכים אשר ביניהם האמנם יש לדקדק מה יהיה הדבר הגורם שפעמים יעסקו באלו ופעם באלו. וי"ל כי הכל תלוי לפי הענין כפי סדר הזמנים יש יום שיתגל' בספי' מדת פלונית ותאיר בחי' פלונית יתגלה סוד פלוני. ויש יום שהוא יום רעה שלא יתגלו סודות כ"כ מפני שאין הספי' מאירות למטה **כמה** פריש. כלומר מהיכן נתן כח לאהרן לפרש דברים אלו הסתומים ותירץ כשפע הנשפע עליו מאותם מעיינות חכמ' שנסתמו (אז) [בכ"י שם] ממשה והשתא איהו מהדר להון וכו' ואהרן מקבל משם ומכח זה מפרש דבריו. פליאן מהכתר. מקורין מחכמ' מבועין מבינה. נחלין שש קצוות. כתמרות עשן. כיון שהם נקבות תיקונם בתיקון המלכות שנאמר בה מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן. וכדפי' פ' בזוהר בכמה מקומות. אילין דאתחזו. שהיה להם בעוה"ז נשמה שתעלה לישיבה של ג"ע העליון:

פתח ר' אלאי ואמר תמים תהי' עם ה' וגומר דהא פריע' הוה ביה כי אברהם לא נצטוה על הפריע' אלא על המיל' לבד. ומילה ופריעה הם ב' בחי' מילה מלכות ופריעה יסוד ואברהם לא נסתלק אלא במילה ונשאר' בו קליפת הפריעה ויעקב אשתלים שפרע ונסתלק ביסוד והנה בזמן אברהם עדיין לא היה הכסף העליון סוד הנשמות צרוף מכל סוג לכך לא הוזהר אלא על המילה לבד אמנם כשהגיע השלשלת ליעקב היה טהור מכל וכל לכך נפרע וז"ש בגין דלא אשתאר ביה פסולת כלל תדע דהא פריעה הוי ביה ואם לא היה טהור ונקי לא היה ראוי שיהיה נפרע שלא יפגום מקום הפריעה וזו היא הסיבה שישראל בצאתם ממצרים מלו ולא פרעו:

כמה אתפרע וכו' לסבת הטהרה קא מבעיא ליה והיינו דקאמר במה אתפרע ואתדכי מכל פסולת. והענין שאין לתלות סבת הטהרה בחסידות ויושר המדות שאם כן נמצינו פוסלים אברהם ויצחק אלא ודאי סבת הענין הזה הוא סבה אחרת א"כ מה הוא הסיבה ותירץ כי הסב' הוא שהערלה וקלקול שלשלת הנשמות הוא (מצא) [בכ"י מצד] שיושפע מלמעלה נשמ' (פלונית) [בכ"י בלתי] טהורה עד שיצא מאברהם ישמעאל ומיצחק עשו ונודע שחוזק הקליפה היא מצד הגבור' וז"ש ההוא אתר דאתקיף לפסולת דלגאו קליפה הפנימית שכנגדה הפריעה וז"ש אתר דפריע' שארי כי שתי קליפות הם קליפה חיצונית

ערלה ואינה דבקה כל כך אל הגבורה קליפה פנימית פריעה והיא דבקה אל הקדושה ויונקת ממנ' איהו שור היינו גבורה ומהדר לפרש להם ר' אלאי זה ואמר דיוקנא דשמאלא וכו' כלו' שמאל הכסא (הוא) [בכ"י קריא] פני שור דהיינו הגבורה והוא שמאל כסא הת"ת ודאי וז"ש דיוקנא דשמאלא דכורסייא דיליה כלומר כסא הת"ת דהיינו גבירה שבמלכות שבה כינוי ת"ם כדמפרש לקמיה:

איקרי שור תם ופירש טעם למה נק' תם ואמר כי מלת תם הוא כינוי למלכות בבחי' פנימי כדמפרש לקמיה וא"כ שור זה שהוא מרכבה לכסא היסוד דהיינו מלכות ראוי שיקרא תם סשם המלכות וז"ש דהא רתיכא דכורסייא דברית אית ביה כלומר כסא הברית נק' תם והשור מרכבה לכסא הברית א"כ ראוי שיקרא השור תם על שם מקומו ועל דא זוהמא דפסולת כלל כך נמצא בכל הספרים ואי אפשר להתיישב אמנם כוונת הענין במה דמסיק כי באברהם עם שרה נאמר פקידה שמורה היות הענין מהמלכות וביעקב ברחל נאמר זכירה להיות הת"ת מדרגת יעקב ויש בידו כח להכניע שור תם שהוא כורסייא דההוא ברית שלא יגביר הקליפה הפנימיות מפני שהוא איש תם בעל ואדון לתם שהוא המלכות ששם השור ובמדרגת הזכר מדת יעקב ובידו להעביר הקליפה לכך אין ערלה בזרעו שהכניע הגבורה שלא ישפיע לחיצונים והיינו גבורה שבמלכות שהוא שור תם אמנם אברהם נאמר בזרעו בשרה פקידה דהיינו מצד מדת שמור ואינו למעלה איש תם אדון ובעל לתם כדי שיוכל להכניע שור תם שלא ישפיע הגבורה שבמלכות לחיצונים ולפיכך מילה היה בהם דהיינו ביטול הקליפה התחתונה אמנם פריעה דהיינו ביטול הקליפה הפנימית לא היה בהם מן הטעם שפירשנו וזה כוונת דבריו בקצרה בלי דקדוק לשונו מפני שאין דרך להגיהו.

שאיה מפרשי בגמרא לדידי חזי ליה ומנגח כי תורא:

דף קסג:

ודא בחבורא דחמור וכו' מדרגות חמור היא קליפה קשה יותר ובתיקונים נראה שהיא קליפת ישמעאל מימין ויהיב ביה סימנא חמור חומר מים רבים והכה בהתייחד שני קליפות אלו מתפשטות כל הקליפות האלו שהם מתפשטין עד למטה.

אל"ף רזא דוא"ו הכוונה על הת"ת שהוא וא"ו שבשם והוא חתן וכלה היא המלכות הנק' תם ואולם בייחס אלף בת"ת אפשר לומר דהיינו שכיון באומרו רזא דוא"ו כלומר וא"ו במילואה שיש בתוך שני וי"ן אלף שמורה שיש אלף בת"ת ובמקומות הרבה פירשו כי אלף דכורא ובזוהר שיר השירים פירשו כי הת"ת הוא אלף דהיינו וא"ו שבאמצע אלף ושני יודין שמשני צדדין חסד וגבורה ואפשר דהיינו אומרו א' רזא דוא"ו דהיינו

וא"ו שבאמצע אלף סוף דבר אלף באמצע וא"ו וא"ו באמצע אלף ואם תאמר והא קיימא לן בכמה דוכתי בתיקונים כי אלף בינה והיא נוקבא וכל שם שבראשו י' דכורא כגון ידו"ד וכל שראשו אלף כגון אהי"ה אדנ"י (מורה) [בכ"י דכורא מורה] שאלף היא נוקבא וי"ל כי אל"ף מורה על בחינת הנקבה אמנם באמצע הוא"ו מורה על בחינתה שבזכר ואות וא"ו שבאמצעיתא מורה על זכר שבתוך הנקבה ומה שמורה על הנקבה לאו דוקא נקבה ממש שאינו אלא יו"ד יש בה שני עוקצים א' למעלה וא' למטה וגיו באמצעיתא מורה על שלש בחינות שהם באלף בגילוי כגון י' למעלה י' למטה ו' באמצע וג' חלקים אלו מורים על שלש בחינות שהם חסד דין ורחמים ימין ושמאל ואמצע והיינו סיד ה' שבה ג' ווין ויסע ויבא ויט והנה באו ג' בחי' אלו בג' צורות או צירת יו"ד או צורת אלף או צורת ה' והנה בבוא הצורה ה"א ודאי הי' נקבה ומורה על מציאות שלשה אלו או בבינה או במלכות דהיינו ה"א עילאה וה"א תתאה ומציאת יו"ד ודאי הוא זכר שמורה על מציאותם מהחכמה בהעלם טפה א' זרעית כוללת ג' בחי' אלו שהם כבן זכר וכבת נקבה ומציאות אלף יורה זכר ויורה נקבה שהיא בחי' אמצעית והכל לפי מקומה הנה במילוי וא"ו יורה זכר ובבחינת מילוי ה"א יורה נקבה הכל לפי המציאות. אשר הוא שם וא"כ כל מציאות אלף יש בו שתי בחינות זכר ונקבה לפי מקומה אמנם לפי צורתה יורה זכר דהיינו ימין ושמאל חסד וגבורה וא"ו ת"ת אוחז בשתי זרועות כדפי' בזוהר שיר השירים ומפני כך יתייחס לזכר והוא ודאי דכורא ומפני שבשמות ראשם י' שמורה היות טפת הזכר דקה בלתי מראה התולדות בהיות במקומה אל"ף כגון ראש אהי"ה או אדנ"י שמורה גילוי ברום המעלות מורה על הנקבה שהיא (מראה) [בכ"י הבנים] מצויירים ציור מתגלה אמנם האלף בעצמה (שכך) [בכ"י שהיא] הבנים שבה לעולם זכרים:

זכר ונקבה כחדא ולא זכר ונקבה בכל בחי' הנקבה אלא שלימו דכולא דהיינו בחי' הנקודה בעצמה בלי שאר מדרגותיה (הנקראים) [בכ"י הנקראים ים] כדמסיק ואין שלמות בייחוד זכר ונקבה באצילות:

לא אתפקד על פריעה כדפי' לעיל שלא עלה במדרגת הזכר שיוכל להכניע ולהעביר קליפת הפריעה שהיא עליונה מכסה אל היסוד ולכך לא נכנס למעלה בסוד הספירות העליונות כדי שיוכל להכניע שור שלא יגביר הקליפה אלא נכנס בסוד המלכות דהיינו תם ובסוד דרגין דילה דהיינו י"ס שהם בחינות המלאכים והמרכבות כדכתיב זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר וכו' ואם תאמר והא קיימא לן כי אברהם בחסד באצילות למעלה לזה תירץ ואמר לבתר אסתלק אברהם ועאל וכו' והסוד אומ' תתן אמת ליעקב חסד לאברהם דהול"ל תתן חסד לאברהם ראשונה ואח"כ אמת ליעקב אלא

שלא נסתלק אברהם לימינא עילאה עד שנולד יעקב שהיה תם יושב אוהלים והיינו תתן אמת ליעקב וע"י יזכה אברהם לחסד והיינו חסד לאברהם וז"ש לבתר אסתלק אברהם ועאל וכו':

כמא דאיהו תמים כללא חדא. כלומר שתהיה מלכות נקשרת עם מרכבותיה כמה אתעביד וכו' נמשך עד השתא פירוש מאן דפרש. שפירא איהו וכו' זהו מדתה ממש שהיא רחמים גמורים מפני שמדתה כמדת הת"ת בסוד קו האמצעי קו הרחמים וכל גוונים מנצצין בה שהיא מקבלת שפע כל הספירות וכולם פועלות ע"י בענין שכל הפעולות דהיינו הגוונים מנצצין בה ומפני שבה ממש בחינתם אמר ומרקמן בה כלומר מנצצן מה ששאר ספירות משפיעות לה ומרקמן מציאותם אשר להם בה ממש וא"ת א"כ איך אמרת שפירא איהי כחוורא שאינו אלא מרקמא מכל גוונין לזה אמר שעם היות שהיא מקבלת מכולם ופועלת ע"י כולם עכ"ז פעולתה ממש הוא כחוורו וז"ש ואיהו כההוא שפירו וחוור שמשא ממש כנודע שהיא סיהרא ואור סיהרא משמשא:

ובההוא ימא דילה. הם המדרגות המרכבות אשר למטה ממנה נק' ים כדפי' לעיל.

גו שבעין שנין. הם ז' היכלות שהם נגד ז' מדרגות וכל א' כלולה מעשר עולה שבעין או אפשר שהם ע' שרים ובתוכם נפקא נונא חדא הענין כי הכחות שהם גדלים במדרגות הים נק' דגים כדכתיב זה הים גדול ורחב ידים וגו' והנה נונא דא הוא סוד מכך מבדיל הנעשה בין הקדושה ובין הקליפות והוא סוד קליפת ונוגה לה סביב דכתיב והנת רוח סערה באה מן הצפון הרי קליפה א' ענן גדול הרי ב' אש מתלקחת הרי ג' והם חיצונות הנקראות מצולת ים ואח"כ ונוגה לו סביב היא הקליפה הדקה המבדלת בין הקליפות לקדושה והם סוד התכלת הזה והוא סוד מדרגות מלאכים משתלשלין בין אלו לאלו והיינו דקאמר ואתחפא לבר כהאי גוון לאו דהאי גוון לבושא דילה שאין אלו ד' מחנות שכינה או שאר המדרגות הרואות פני שכינה דהא שש וארגמן לבושה דהיינו שש סוד שש כנפים לאחד דהיינו השרפים "ארגמן "אוריאל "מיכאל "גבריאל "רפאל ן' נוריאל ויש מפרשים ן' פני אדם אלו הם לבוש לשכינה פנימה לסיד קליפת נוגה והיינו דכתיב ומתוכה דמות וכו' מצולות ים ר"ל שמרי כל המדרגות הטהורות דכר ונוקבא סמא"ל וליליי"ת עינא בישא שמקטרגים ומבלבלים ומערבבים שמחת הקדושה בקטרוגם. וכד מסתכלאן. שרוצים לכלול עצמם בקדושה ולתבוע מזונם בין הקדושים זמין לעינייהו גוון תכלא. שאינם עולים אלא עד הפרוכת הזה שהוא קליפה זאת שמצדה הא' היא קרובה לחיצונים ומצדה השנית טהורה ונקיה:

ולא יכלא עינייהו לשלטא. שאינם נכנסים לקדושה ולא נהנים מזיו השכינה כלל בנל גוונים מרקמן הם מדרגות המרכבות אשר לה בבחינת הספירות ומפני כללותם אלו באלו אמר מרקמאן ברוקם הזה שהוא כלל גוון בגוון אחר כן הספירות למעלה וכחות המלאכים למטה כוללים אלו מאלו ואלו מאלו מתחתמא לד' סטרין דעלמא הם סוד מיכאל פני אריה לדרום גבריאל פני שור לצפון אוריאל פני אדם למזרח רפאל פני נשר למעוב וכן ד' רגלי הכסא כדפי' בכמה מקומות:

תם דבד' כנפים שהם סוד אותיות אדנ"י א' לדרום ד' לצפון נ' למזרח י' למערב וד' אותיות אלו נקראות ד' כנפים וד' אותיות ידו"ד שהם התפילין נקראות ד' פנים כדפי' בתיקונים:

ים בההוא גוון תבלא. שרומז לשאר החיילים שהם מתפשטין ממנה עד הגיעם למדרגת ונוגה לו סביב ומשם ולמטה אין לאדם בהם אחיזה כלל והטלית בעצמו סוד הכסא בד' רגלים עם ה' אלהיו ממש בתקונא וכו' כלומר בעת שאדם מתקן עצמו בתיקונים אלו כביכול שכינה מתתקנת למעלה ע"י ממש כמו שמתקן למטה עצמו וכן' מתקן למעלה בסוד נשמתו כענין שהוא עם השכינה שניהם כא' עושים סוד תמים והיינו עם ה' אלהיך.

לבתר אסתלקת. דהיינו שאחר שהיא מתקנת בתיקוני' אלו היא עולה אל הספירות העליונות להתייחד שם.

בתפילין קב"ה לגבי שכינתיה. תפלה של ראש מתייחדת ונקשרת עם תפלה של יד והיינו ד' פרשיות ידו"ד על ד' כנפים אדנ"י:

בשעתא חדא. כשיעור שאדם מתעטף ומניח תפילין. כל אילין דהכא. נשמות דור המדבר שראו במדרגה זו. כגוונא דא. כי הם נטהרים מזוהמת הנחש ראשונה ע"י אותם הקברות שהם נכנסים בהם כדפי' לעיל כי כל קבר וקבר כור מצרף לצרף. זוהמת הנחש וכן לכל (הנזכרים) [בכ"י הנקברים] וזהו כיעפר אתה ואל עפר תשוב. וכן ונחש עפר לחמו ואח"כ נכללי' בסוד ת"ם י"ם בסוד נפש דעשיה רוח דיצירה נשמ' דבריאה ואח"כ נכללים בדרגין עילאין בסוד נפש רוח ונשמה דאצילות כדפי' שם ויצה"ר נטהר וניתקן בסוד היותו נכלל באותה הקליפה הטהורה שהיא סוד התכלת כדפי' (לעיל) [בכ"י לעיל והיינו] ונוגה לו סביב:

בארעא קדישא וכו' הענין כי כל העולם בכללו הוא כמציאות האדם ממש דומה בדומה כמו שיש לאדם גוף כן לעולם גוף הוא החלק הגשמי העכור הנראה לעינים שאין אדם משיג מן העולם הזה אלא חלק זה הגשמי כמו שאינו רואה בחבירו אלא חלק הגשמי שבו. וכמו שיש באדם יצה"ר שהוא מן הקליפות הטמאות נן העולם הזה הגשמי מתלבש בתוכו אויר טמא בו משכן החיצונים הטמאים וחלק זה הוא כניסת המכשפים שהם

מזככים ראייתם ומשיגים ראיית השדים ולפעמים פתאום לבני אדם ישיגו אותם יסתלקו מראות הגשמי ויעלו לראות חלק האויר הרע הזה ולא יראו מעולם הגשמי כלל מפני שיוצאים מן הגשם ונכנסים בחלק הזה שפירשנו וכמו שיש באדם על יצה"ר נפש טוב קדוש כן לעוה"ז חלק יתלבש בו הוא סוד נפש דעשיה ובו משכן נפשות הצדיקים והוא הנקרא חצר מות בגמרא שנתפשט שמואל מחלק הגשמי ונכנס בחלק זה וכן הצדיקים האלו במעשה זה וכן ר' פרחיה במעשה שהביאו במדרש רות בסופו. וכמו שיש באדם חלק רוח כן לעוה"ז רוח קדוש והוא סוד ג"ע ארצי וכמו שיש באדם חלק נשמה כן לעוה"ז מתלבש בו חלק נשמה. והנה חלק נפש שבארץ ישראל הוא יפה מחלק נפש שבחוצה לארץ וזה טעם מיתת ארץ ישראל היותה משובחת וזה טעם שאם זכו היו נכנסים בארץ והיו בסוד זכות נפש הדרה בא"י כי המלכות שהוא נפש בה בחי' (כסא) [בכ"י רבות] ובחי' אמצעית הוא נקודה אמצעית בה עיקר הייחוד אל הת"ת ואור הת"ת מתגלה באותה נקודה אמנם שאר בחינותיה שהם נפש לשאר מציאות העולם אין ת"ת מגלה שם אורו בעצם והיינו דקאמר שאינם בת"ת פנים בפנים:

הני תרי מערתי. אין לשונו כראוי ואין מקום להגיהו, כדתנדעון דמדידו וכו' עם היות שהוא סתם הענין אפשר לפרש כי יוסף הוא היסוד והוא מסתלק בסוד החכמה הנק' אדם קדמאה ולכך היסוד הוא י' דהיינו יו"ד מחכמה ומאורות החכמה הם מתפשטין עד היסוד וזהו י' חכמ' בינה וי"ו ת"ת ה"י היא המלכות אמנם י' שבה"י הוא היסוד בענין שהוא רביעאה לנהורין דאדם קדמאה [בכ"י ונהורין דאדם קדמאה] הם ד' יוד"ן שהם בשם ז"ה **יו"ד ה"י וי"ו ה"י** הם ד' נהורין גו אדם קדמאה ודאי שהם ד' מוחין ד' חכמות הא' חכמה ראשונה וממנה מתפשטין ג' חכמות הא' בבינה דהיינו ה"י א' הב' בת"ת דהיינו וי"ו הג' במלכות דהיינו ה"י שהיא יו"ד שביסוד שבתוך הה"א שהיא המלכות והנה היסוד עולה עד החכמה שמשם מושך סוד הטפה הזרעית אל הזווג וז"ש סליקו דלעילא חביבו דכולא עליה ודאי דהיינו הזווג העליון ונסכו מקום שהוא נוסך ושופך אותו השפע הוא רביעית ההי"ן דהיינו ה' תתאה מלכות רביעית ודאי דהיינו ה"י יסוד בתוך המלכות והיינו בקדש שהוא חכמה ששם זה בו **יו"ד ה"י וי"ו ה"י** בסוד חכמה קדומה ודאי כנודע:

דף קסד.

בצלאל רביעאה. הכונה שהכתוב אמר ואמלא אותו רוח אלהי"ם דהיינו שהאצילות העליון נכלל בו דהיינו בחכמה י' ובדעת ו' בתבונה ה' ובכל מלאכה ה"א ובצלאל הוא במלכות שהיה מרכבה לשכינה והיינו ואמלא אותו רוח אלהים שהוא שכינה דר בתוכו

שהוא כוללת ד' אותיות דהיינו שם יהו"ה בתוך שם אדנ"י ונודע שהיא רביעאה לנהורין עילאין רגל רביעי למרכבה ודאי וזהו סוד בצל אל היית כי (בצלו) [בכ"י צלו] של אל הוא המלכות ודאי כי אל חסד וצלו על המלכות דהיינו אסתר שחוט של חסד משוך עליה או אפשר אל ממש מלכות והוא חופפת כבצלאל כענין שה'א בצל אל ולפיכך משרע"ה הוא התור' ומצדו ארון דהיינו התורה ואח"כ משכן שהיא מלכות כי משרע"ה הוא בסוד זכר ממדרגותיו (ממעלה למטה) [בכ"י ממטה למעל'] ובצלאל אמר משכן ואח"כ כלים בסוד הנקבה שמדרגותיה (ממטה למעלה) [בכ"י ממעלה למטה] ולכך תחלה משכן ואח"כ כלים ולזה אמר לו בצל אל היית כדפירש:

מה דלא אסתכל. הם מה למעלה מה למטה א' מה לפנים ב' ומה לאחור ג'. אתפתח מדה כנגד מדה. מאן דעאל. פירשו בזוהר כי תפלה מלכות שני פתחים הם נצח והוד והמעלה ונכנס המלכות על שני פתחים אלו שהם שני כרובים נקראים שערי צדק תפלתו מקובלת בתרי דרועי מלכא וז"ש אתדבק במארי' שהשכינה היא מתייחדת בת"ת. ורעותיה אתעביד. מפיק שאלתו משם מאן דמעיין וכו' שאומר ראויה היא שתקבל אין תפלתו נשמעת. לא נמצא סוף מעשה זה ולא תחלתו של הבא אחריו:

אלעזר ברי שפיר קאמרת כפום מה וכו' ראש דבריו אי אפשר לפרשם מפני שהם מקוטעין. לבר מארעא. חוץ מן היישוב. מתה חוה בקדמיתא. ועכ"ז לא נקברה סמוך לכותל המערה אלא נקברה לצד חוץ בענין שהניח שם אדם מקום לו בין חוה ובין כותל המערה וזהו שדקדק ותמן ידע דהא דוכתא אתחזי ליה ולכך הניח לו מקום קבורתו מות אדם אתקבר בגוה סמוך לכותל המערה בין חוה וכותל המערה סמוך לחוה וז"ש בחבורא חדא. והוה חמאת וחדאת צ"ל דהיינו אחר שפייסה אברהם כדדרשו בזוהר בפסוק ואחרי כן קבר אברהם שלא רצתה חוה שתהיה שרה אצלה עד שפייסה אברהם. וקבלה לה. שנקברה שרה סמוכ' לגבי חוה אשה לגבי אשה. מת אברהם אתקבר בהדה בצד שרה בענין שחוה ושרה בין אדם ואברהם. מתה רבקה אתקברת וכו' ועם היות דקאמר שקבלה אותה שרה עכ"ז לא נקברה אצלה שהרי אברהם סמוך לשרה מצד א' וחוה מצדה השנית. אמנם נקברה רחוק מאברהם ונשאר בין רבקה ובין אברהם מקום ליצחק מה יצחק וכו' נקבר בין אברהם ורבקה סמוך לרבקה מתה לאה וכו' נקברה סמוך לרבקה מת יעקב נקבר סמוך ללאה אשתו מצד כותל המערה וכלהו דכר ונוקביה כחדא אלא שאינם כסדר זכר ונקבה זכר ונקבה אלא כדמסיק סדורא דלהון וכדפרישת אדם ברישא דהיינו חכמה חוה סמוך ליה דהיינו בינה בבחינתה שהוא בת זוג לחכמה ולכך אדם קודם לחוה כד קדימת חכמה לבינה שרה לגבי חוה דהיינו בחי' הבינ' שמשם

יונק החסד וחסד מצד חכמ' משפיע בה וחסד שלמטה ממנה יונק ממנה ולכך אברהם סמוך לשרה יצחק דהיינו גבורה סמוך לאברהם שהוא חסד דהיינו המים הרו וילדו אפלה. רבקה שהיא בחי' בינה המשפעת לגבורה וגבורה שבחכמה משפעת בה לכך רבקה סמיך ליצחק שהיא בת זוגו כדפירש. לאה סמיך לרבקה דהיינו בחי' הבינה שהיא משפעת לת"ת ויונקת מצד הת"ת שבחכמ' לכך היא סמוכ' לרבק' גבור' שבבינ' עם הת"ת שבבינ' יעקב סמיך ללא' דהיינו הת"ת יונקת מהבינ' כדרכו נמצא חכמה אדם בסטר' דא ויעקב שהיא ת"ת בסטר' דא דא רישא ודא סיפ' וביניה' ב' בחי' אל הבינ' כדפיר' (ומחי) [בכ"י ושתי] הספירות שהם חסד וגבורה אמנם לפירוש זה קשה כי הת"ת הוא סוד קו האמצעי ואנן מוקמי' לי' בסיפא אמנם בספרא דשלמה מלכא פירש דרך שכיבה ממש על דרך זה כדקא יאות אלא שתקן שיעקב יהי' באמצע והכי איהו והוא פי' יפה והגון. יצחק ורבקה לזיוא אחרא כשבא יצחק לקבור את רבקה אשתו לא קברה אצל אברהם שלא היה ראוי וגם עצמו לא רצה להקבר אצל אביו מה עשה קבר רבקה בשורת הקברות עצמם אלא שקברה בראש השורה בזויות האחרת אם היה אדם בראש שורת הדרום וכן שם אברהם קבר הוא רבקה בראש השורה בעצמו לזויות צפון והניח בין רבקה ובין הכותל מקום ליצחק שכן ראוי שאין הבינה צפונית הגבורה שהרי הגבורה דין חזק מדין הבינה כשבא יעקב לקבור את לאה קבר' צצד רבקה שכן בחינת בינה שמשפעת לגבורה בצד בינ' שמשפעת לת"ת ויעקב עצמו נקבר בין לאה ובין אברהם שכן יעקב ת"ת אצל החסד באמצע ודאי נוטה לימין:

יצחק לגבי אבוה לאו אורח ארעא. ומטעם זה לא רצה יצחק לקבור את רבקה ואת עצמו אצל (אברהם) [בכ"י אברהם ונשאר מקום פנוי בין אברהם לרבקה ויצחק ללאה ויעקב וא"ת ולמה יעקב שהיה בן בנו נקבר אצל אברהם] ולא עשה כמו שעשה אביו שהרחיק עצמו אלא אדרבה נקבר בין אביו ובין אבי אביו לזה אמר ועכ"ד יעקב אצטריך באמצעיתא ולכך אין חשש לדבר עתה בזה וא"ת מה להם קבורתם אם יקברו נשים אצל אנשים או בדרך אחר וכי היש בענין הקבורה דרך העולם הזה לזה אמר כי הוא מקום מיחוש בין לעת התחיה שיקום כל א' בבת זוגו ולא אצל אשה אחרת וז"ש הכא יקומון כדרך שכיבתם ועוד גם כן לענין היותם שם בעולם ההוא שהנפשות נמצאות בקבר ולכך ראוי שתהיה נקבה אצל נקבה וזכר עם זכר וכל א' עם בת זוגו. וז"ש והכי ישתכחון בזמן זה קודם התחיה. לאה תחדי וכו' קשר הענין לא ידעתי אמנם משיח בן דוד הוא בסוד האצילות היוצא מבינה דהיינו לאה ולכך אין עמו מלחמה שהוא נחלה בלא מצרים רחל הוא המלכות ותחדי במשיח בן יוסף שהוא ענף יוצא מיוסף ממנה בסוד ויהי בצאת

נפשה כי מתה שפי' בזוהר פ' ויצא ולכך יש בו מלחמות גדולות שהוא למט' ובתיקונין תרין משיחין הם נצח והוד וקרוב הענין למה שפירשנו שנצח משכן הזכר בסוד אור ישר והוד משכן הנקב' בסוד אור חוזר. מכאן ואילך מעשה אחר שהיו שתי נשמות צדיקים באים לר"ש ומקדימין לו שלום ומספרים לו מעשה ב"ה של מעלה ועניינים אחרים שהיו עוסקים בהם בג"ע וראשו לא נמצא כלל:

מגדל עז דא כ"י שהוא נק' מגדל ודאי והיא עז שממנה הדין כי עוז הוא לשון חוזק ודין. בו ירוץ. לשון רצון והיינו רעותיה דקאמר. כמה דהוה שנפל בגלות כדכתיב נפלה ולא תוסיף וגומר תיבה מלכות ס"ת ת"ת ופירש טעם שיקרא הת"ת עוז ואמר דאיהו עז לשואה בה וכו' הענין שההיכל היא בינה כדמסיק דומיא דהיכל פנימאה והנה הרוצה להוציא אליו שאלותיו מבינה אין דרך לו אלא ע"י הת"ת וכן הרוצה להכניס שם עניינו וז"ש. לשואה ביה כדי להכניס להיכל ולאפקא ביה להוציא מתוך ההיכל הת"ת הוא עז ותוקף להפיק עניינים אלו. וההוא מגדל שם ה' איהו הכי פריש קרא מגדל של עז שהיא הת"ת הוא שם ה' דהיינו המלכות בענין שמלת מגדל אינו כינוי למלכות ממש אלא קרא פריש ואמר מגדל שהוא כתיבה שבה מניחים הס"ת שהוא הת"ת הוא שם ה' דהיינו מלכות ואצטריך בשית דרגין שיהיו ששה מעלות לתיבה וכן נוהגין כמגדל או כס"ת כי בו ירוץ אפשר דאהדר למגדל או למלת עז למגדל מפשטיה דקרא צדיק רץ כמגדל בס"ת דמסתמא צדיק למעלה ממגדל א"כ מרוצתו הוא לעלות בת"ת והיינו בו ירוץ במציאת הת"ת דאי למלכות אליו ירד הול"ל. ותירץ דתרוייהו הוו אם נפרש למגדל יהיה הכוונה בו ירוץ אצטריך צדיק כי היכי דלהוי חזן הכנסת כלומר צריך שיהיה הצדיק הנמצא שם עולה ורץ בתיבה להיותו ש"ץ כי היכי דלהוי חזן הכנסת הצדיק כענין שהוא למטה צדיק חזן הכנסת כעניינו למעלה יסוד ראש למלכות ואם נפרש דאהדר לת"ת דהיינו לס"ת והכוונה בו ירוץ קורא בו צדיק צריך שיהיה צדיק שלא יקרא בתורה אלא מי שהוא צדיק והטעם וצדיק איקרי כי הקורא הוא מרכבה ליסוד ומפני שעולים שבעה ביום השבת והששי מאותם השבעה הוא ממש במקום היסוד כי שבעה הם בשבע ספי' כהן לוי ישראל הם חג"ת רביעי חמישי נצח הוד ששי הוא יסוד דהיינו צדיק וז"ש מאן איקרי צדיק מכולהו ר"ל מכל אותם העולים מי (הוא) [בכ"י שהוא] במדרגת היסוד ופי' שתיתאה וכו' כלומר הששי שעולה מאותם הז' וכדפירש:

דף קסד:

ודאי דאיהו לא סליק כל יומא. מימיו לא עלה ר' כרוספדאי לקרוא בתורה אלא ששי להיותו במדרגת היסוד צדיק וכן נתקיים בר' כרוספדאי הפסוק דהיינו ונשגב שהאריך

ימים הרבה וכל ימיו לא ניזוק כלל. דההואמגדל וכו' אמת דברים אלו כפשטן ממש אמנם להם התלות בשרשים העליונים ורמז בספירות והענין כי המגדל הוא המלכות כדפי' וקיימא בין אינון מגדלים סוד הנערות הראויות לתת לה מבית המלך הם הנקראות בנות ירושלים וכן נק' בנות ציון והם כחות נבראים למטה ממנה והוא סוד הנקודה האמצעית ביניהם.

ונהירו חד בדיוקנא דס"ת הוא סוד הת"ת שבתוך המלכות וצפרא דנטלא המגדל היא הבינה שעליה. ואמר גם צפור מצאה בית ונטלא המגדל מאתריה למעל' ומביאו לתחתונים דהיינו גו אמצעי דעזרה כי העזרה סוד חייליה התחתונים והיינו תחות כנפי הכרובים כי הכרובים סוד נצח והוד וברדתה למט' ממקומה כי הוא למעלה מנצח והוד ויורדת למטה מהם על התחתונים ומדהוה דומיא לרום שמיא דהיינו שבמקומה היתה מסתלקת עד החכמה הנק' רום השמים כדפירש בתיקונים. מאיך ועאל תחות וכו' דהיינו למטה ועכ"ז שורוי שהם בחינות לה סביב הם מסתלקות עד חסד וגבור' שהם ראשי כרובים ראשים לנצח והוד:

תלת מאה פתחין. הם בחי' ג' ספי' ימין שמאל ואמצע ובה מאה שערים לכל ספי' וספירה מהם והיינו מאה אדנים ודאי ונודע כי בחינת הת"ת באמצע ולפי' בפתחא דאמצעיתא קיימא נהירו חד דיוקנא דס"ת היינו הת"ת ס"ת ודאי ועניינים אלו דקאמר הכא הם במקדש של מעלה רוחניים ענפים נמצאים מהספי' הנזכרי' לכך הם (עניים) [בכ"י עניינים] בספי' עצמם כדפירש: בכל ריש ירחי וכו' בזמנים אלו נקשרים נפש ברוח ורוח בנשמה ועולים לג"ע של מעלה ישיבת הנשמות ומגו מתיקו וכו' מחשקם בתורה נקשרים וזוכים לעלות. עשר מילין גניזין לך. שמא לעת סילוקו ממש או אפשר בההוא עובדא דאיתא לקמן פ' פנחס:

פתחין אינון כרובין פומייהו. שנצח והוד משפיעים לה. נהיר נהירו עילאה. ת"ת שעליהם ס"ת פתוח מציאות הת"ת שבמלכות פתוח להשפיע ולהאיר מה היא המלכות רב טובך יסוד אשר צפנת בג"ע ליריאיך לצדיקים פעלת והגשמת אותם הדברים הנעלמים לחוסים בך במקום שמציאותם נגד בני אדם כצורת אנשים דהיינו לבוש הצדיקים בג"ע בלבושים בעולם התחתון וכן פי' בזוהר שיר השירים נהירו דנהרא ס"ת עצם הס"ת כולו:

נהרא דנהיר אתוון. האותיות בעצמם פרטיות. ארבע גוונין הם ד' יסודות רוחניות שיש לאותיות מהבינה מפני שהאותיות מרובעות ויסודם מים ואש ורוח ועפר דהיינו חג"ת מלכות ואלו הם הד' גוונים המאירים בהם דהיינו חוור וסומק וירוק ואוכם והם מהבינה מעלמא עילאה עטרה וכו' סוד צאינה וראינ' בנות ציון כדפי' בזוהר פ' זו. תרין נשרין

הם שני מלאכים מסוד פני נשר ונשרא דלעיל יוכיח. ההוא יונה הוא כח ידוע יסודו מהמלכות הנק' יונה:

ישדר נח בימי טופנא. לפי הנרא' שכח זה לא נברא אלא לענין זה ולשליחות נח עתה יש לדקדק מה ענין (זה) עטר' זו למשיח לשליחות נח דלכאורה אין יחס (זה על זה) [בכ"י זה לזה] ואפשר לומר שהיא שליחותא להעטיר המשיח סוד הגואל לכך עשתה לנח שליחות גאולתו וגאולת העולם דהיינו לראות הקלו המים מעל פני האדמה. עוד י"ל כי המשיח הוא סוד היסוד והיונה הוא סוד המלכות ובמציאותה הקודם היא מעטרת היסוד והיינו סוד צדיקי' יושבי' ועטרותיה' בראשיה' דהיינו עטרת צדיק סוד י' על ו' זעירא נעשית זין כדפי' בתיקונים ולכך כבוד מקבלת היונה מענין זה כדמסיק לקמן והנה נח הוא היסוד ולפי' הוא משמש ביונה לראות הקלו המים דהיינו אם נתמעט' הערל' ואחר שהיא מתמעטת בסוד מילה ופריעה היא עולה להיותה עטרת צדיק ודאי דהיינו העברת הערלה עד שיתגל' העטר' ולפי' אין לה שליחו' אלא או לראות הקלו המים לאחר שקלו המים להעטיר הצדיק **ויונה** מאיך ומלכא משיחא נחית. דרך מדרגות הסולם שהם שש מעלות שבהם עלה למגדל ויונה לעולם (פיהו) [בכ"י תיבת פיהו ליתא] עם העטרה והוא יורד עם העטרה על ראשו ויונה מאיך עמו עד שהוא רוצה לצאת ולרדת מהמגדל מכל וכל. [בכ"י וכל [566] אז יונה נוטלת העטרה על ראשו ויונה מאיך עמו עד שהיא רוצה לצאת ולרדת מהמגדל מכל וכל] אז יונה נוטלת העטרה ומחזיר' למקומה והיא חוזרת אל מקום עד שוב שנת השמטה שקורים פ' הקהל.

דף קסה.

עלה זית דא מלכא וכו' כן לאותו זית עלה ממנה (צפה) [בכ"י ויפה] דקדקו רז"ל באומרם מג"ע הביאו ואחרים אמרו מא"י דהכי הוי בית המקדש (שהוא) [בכ"י שהוא בג"ע] עתיד להיות בארץ ישראל. יקרא דילה שהיא מעטרת הצדיק ומקבל יקרא מהאי יונה שהוא נעטר מדה בעטר' זו. בנהירו דעינא דשמשא. ודאי שהמגדל מלכות והמשיח יסוד וקריאת ס"ת בו היינו שהשפיע' מהת"ת דכתיב כי שמש ומגן ה' צבאות לפי' היא מאיר' באור הת"ת דהיינו כי שמש ומגן ה' וזהו כנהירו דעינא דשמשא. כסאו שהיא מלכות השמש אור הלבנ' כאור החמ' נגדי ודאי שאין לבנה מקבלת אור החמ' אלא בהיות' נגדו. עופין דקא מצפצפין. מלאכים משוררים סלקי ונחתא בסוד רצוא ושוב. אתוון רברבן ואתוון זעירין אותיות רוחניות נבראות מת"ת הגדולות והמלכות הקטנות:

[566] נ' שזה מיותר והעיקר כלפנינו. המגי'

אי חסידא קדישא מאן דנטר ברית וכו' מאן דנטיר ברית בניחותא וכדמסיק שהשכינ' שהיא אמו הולכת לפניו לשמרו והיסוד מאחריו לשמרו מצד אחר ועיקר שמירה שהיא השכינ' לפניו והוא אחריה. והענין שהוא עולה למעל' אל היסוד על ידי שמירת הברית כדמסיק בענין שעלה אל המלכות והוא לפניו ויסוד מאחריו. וז"ש עאל בין צדיק לצדק. **אתחזון כל דכורין**. כדכתיב שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך זכרך לא כתיב אלא זכורך דהיינו אות ברית ממש את פני האדון היינו מלכא משיחא אחרי ה' כי ג' מדרגות הם הא' אחרי ה' אלהיכם תלכו והיינו אחרי השכינה למעל' ממנ'. הב' עם ה' דכתיב את האלהים התהלך נח הג' לפני ה' כדכתיב התהלך לפני וגדולה מכולם אחרי ה' כי הוא הכנס האדם בין צדיק לצדק:

חד מעיינא דמיא. היינו מצד הת"ת הוא המזרח ומשם יוצא יסוד המעיין דהיינו סוד משך שפע מימי הרחמים הנמשכים מפנימיות הבינ' דרך קו האמצעי להשקות את הגן ולכך באתר דאתיליד תמן שהיא קרוב לבינה לית עומקא ורומא דיליה אלא זרתא דהיינו סוד ה' אצבעות שהם ה' ספירות חג"ת נ"ה והיינו סוד הבינה הא ודאי שמדתה חצי אמה דהיינו זרת והת"ת אמה שלימה שהם ששה טפחים שהם ו' ספירות אבל הבינה חצי אמה. דהיינו ג' טפחים שהם ג' ווין שבאות **ה** כזו **ה** והיינו סוד חצי האמה ובבחי' אחרת היא בין ה' אצבעות שכן עולה ה' חמשה כדפי':

סלקן כל זיני מרגלאן. הם סוד כללות הספי' בשפע זה ולכך הם מגוונין סגיאין כי השפע (בעצמו) [בכ"י ליתא תיבה זו] מגלה בעצמו מרגליות לבנות מורה מציאות החסד שבו ואח"כ מגל' בעצמו מרגליות אדומות מורה מציאות הגבור' שבו וכן לכל הגווני' ולכל הספי' ומטעם זה אותם המרגליות אינם נופלות חוץ מהמים אלא בתוך המים בעצמם כי ח"ו אינם חוץ מהם אלא מעצמותם ולהיות סוד כללות המים ת"ת ומלכות והם גדרים לשפע זה סוד כללותם גדר למים וז"ש סחרניה דההוא נביעו חזור ושושן דהיינו סוד כפתור ופרח כפתור הוא הת"ת שהוא סוד התפוח שבו ריח. (גוונים) [בכ"י ושלשה גוונים] הם חוור וירוק וסומק ריח מג' ראשונות בסוד החוטם שהוא סוד הדעת העול' דרך המצח דהיינו בינה עד המוח דהיינו חכמ' ג' גוונים הם חג"ת והיא בחינ' מעולה לת"ת וג' ענייניים אלו גם הם למלכות שהוא שושנה רי"ח ודאי חוור וסומק וירוק ודאי ולכך המתייחס לנקבה שהוא השושנ' הוא תפוח שהזכר נגדי לנקבה נוסף עליה הזכר המאכל שהוא מתוק מפני שהיא רחמים וא"כ המלכות אם לא ימתקוה כנודע:

לא ידיע חשיבו וכו' אהדר לגופניין דקא מפרש לקמיה ובאו ענייני' אלו חסרים ומבולבלי' ואמנם (הגופנים הם) [בכ"י רמז הגפנים הם] כחות אצולים מהמלכות שהוא

גפן וסוד העלים הם סוד בחינותי' וגווני' מורים על סוד כללותם מד' גוונים שהם חוור סומק ירוק אוכם ואלו הגוונים מתרבים מהם כמה גוונים אחרים וסוד ציור' הכל רמז גדול לעניינים נסתרים ישתעשעו בהם המשכילים כי לא נעשה לשעשוע הגוף רק לשעשוע השכל כרובים הם מרכב' לשכינ' בכנפיהם פרישן (החיות) [בכ"י בחיות ממש] כמבואר במקומו וסוד שע"ה הוא סוד חשמ"ל חסרים ג' דהכי סלקי עם האותיות והסוד ומתוכה דמות ארבע חיות כעין החשמל כדפירש בזוהר מאן דאסתכל באינון גופנין (שמעינן) [בכ"י שמעיין] בסודם:

דף קסה:

כנהירו דשמשא. שהגפן מלכות מקבל מת"ת הנק' שמש. שבכין סוד השבכות גדול וסבכות שעשה שלמה יוכיחו שהיו עמודים. יכין ובועז נצח והוד. כותרות על ראש העמודים. גדולה וגבורה שהם על נצח והוד שבכות שעל הכותרות הם חכמה ובינה נמצאו שבכות אלו הם בסוד שבכה הנעשה בקרום המוח והיינו סוד החוט בסוד הדעת מתבחן בכמה מציאיות ומסתבך ונכלל זה בזה לאין תכלית והם סחור סחור לעזרה להשכיל מהם חכמת הדעת הנזכר. גוונין סגיאין. הם מציאיות הספי' כדפי' ד' זיני נהורין חוור אוכם סומק ירוק. בטשי אילין באילין סוד וקרא זה אל זה שהם מתרבים באורם ומשפיעים זה בזה ומתנוצצים זה בזה אגנין הם סוד אגן הסהר והם מציאיות למלכות במציאות הספירות והם שית מאה מכללות ששה ספי' אלף מכללות הבינה והם מקבלים (שפע השבכות) [שפע מן השבכות] **ארבע** גוונין לד' סטרין. חוור לדרום חסד. סומק לצפון גבורה ירוק למזרח ת"ת אוכם למערב מלכות והם ד' תחומי העזרה והם עיקרים והשאר הם ענפים ולכך אמר אילין אינון רברבין:

נביעו דמיין חיין: סוד שפע היוצא מכל ד' פאות שהם ד' קצוות שבחכמ' למלכות. סוד האגנין כדפי' ולכך אינון נפלי באינון (גוונים) [בכ"י אגנין] ובלעו בסוד היות המלכות כלי בית קבול לכל השפע כדכתיב כל הנחלים הולכים אל הים וגו' באמצעי דעזרה. היא בחינה אמצעית שבמלכות תמן יקומן ישראל שהם מצד הת"ת בסטר דרום מצד החסד דתמן חכמה כדאמרינן הרוצה להחכים ידרים. חד מעיינא דמיא מימי החסד המושכים מחכמה ישטפון כל עלמא. מורה על ריבוי השפע אמנם מתצמצם כדי שיושפע למלכות ע"י היסוד לכך אי יעיל בהו גבר רב דהיינו ת"ת הוא עד (כוכבים) [בכ"י ברכים] דהיינו נצח והוד שהם טוחנים מן לצדיקים והם מבשלים הזרע מזכר לנקבה ואי תינוק בן יומו דהיינו (יסוד תינוק בין יום) [בכ"י יסוד בן יום] ו' דהיינו תולדות יעקב יוסף השפע מתצמצם בו עד ברכים דהיינו נצח והוד תרין ביעין דדכורא. אתחכם שכן הם מחכמה,

מרגלא זעירא יו"ד של שם שהיא נקודה נעלמת כותלא דדרום חסד דהיינו חסד נחית תמן אבא אתעביד חסיד חסד י' ואפשר דהיינו מלכות שבמלכות כי כותל היא מלכות ומרגלא דבכותל הוא י' שבה והכל בסוד החכמה כדפי'. בלעין גו אחרא מלכות למטה דהיינו סוד מערבית דרומית. נחל השיטין. הוא סוד משעול הכרמים הנעשה חוץ מן המקדש והוא סוד התמצית הנתן לקליפות ואותן המים מפני עכירותם מגדלים זימה שהם כח לחיצונים והיונק משם נדבק (מהם) [בכ"י בהם] ומהיות מים אלו שמצד ימין באות לאותו מקום מכבות דין החיצונים ומטהרות אותן המים והקליפות נטהרות בסוד בלע המות לנצח:

יתפקחו למנדע וכו'. להשתעשע בסודות הנרמזים במציאות הנמצאים שם. ענפא היינו ת"ת שהוא עץ החיים והוא גדל במימי החסד והחכמה והיותו באמצעות המים להיותו קו אמצעי כנודע:

אסתלק ענפא להתעלם להיותו בלתי מושג.

יסודא ושורשא הוא סוד היסוד והמלכות.

במיא חסד. עם היות מדות אלו של דין כאן הם של רחמים שרשיו של מים.

חפי עלמין שז' ספי' הם ז' עולמות כולם תחת הת"ת ומכ"ש שאר הנבראים ונוצרים ונעשים:

כל גווגין דעלמא. שכל בחי' הבינה הם מצטיירים במציאות הת"ת איבא דיליה שהוא מחכמה לא ידיע מהו לרוב העלמה כנודע וסוד אילן זה הוא ממטה למעלה ה' שרשא ו' ענפא גוף האילן ה' ענפיו י' איבא דיליה. לאיש משענתו בידו מרוב שנים. (הענין באדם הא') [בכ"י הענין כי אדם הראשון] אכל פרי עץ הדעת טוב ורע שהוא המות כי העץ המלכות ופריו מות וגרם קיצור שנים ומיתה לו ולכל הבאים ועתה (כי תגלה) [בכ"י כשיתגלה] המקדש יתוקן הכל וכדי לתקן המיתה צריך שיאכלו מעץ החיים כי עליו כתיב ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם והנה ענף זה הוא סוד עץ החיים דהיינו ת"ת ופריו מחכמה דכתיב והחכמה תחיה בעליה ופריו תתקן קלקול אכילת עץ הדעת טוב ורע הא כיצד כשאיש שהוא ת"ת יכניס משענתו (שהוא בידו) [בכ"י שהוא יסוד בידו] שהוא מלכות מרוב ימים דהיינו (מסוד) [בכ"י מצד] א"א דמתמן אריכת ימים ושנים וישפיע שם פרי צדיק עץ חיים דהיינו פרי זה הנה בזה בלי ספק יתוקן מיתה אשר בה והפגם ויתבערו הקליפות ויאיר חשכה ואז יאכל כל אותם שחיו שנים קצרים וטעמו טעם מיתה (מפרי) [בכ"י מפני] ענף זה שהוא עץ החיים ואכל וחי

לעולם ויהיה איש משענתו בידו מרוב ימים וכאשר תאיר נשמתם מבחי' הייחוד הזה יתקיימו בגופים לעולם:

רקיע חד. בינה שהוא על הת"ת אזיל (**על**) [בכ"י **טל**] **טל אורות** דנחית מרישא דמלכא שהוא סוד בינה וחכמה ודעת אותיות יה"ו דסלקין ט"ל יו"ד ה"א וא"ו ונחית ההוא טלא על החסד שהוא א' לקבל מהבינה וז"ש על ההוא מעיינא:

כד אסתכל בר נש להההוא רקיעא מרחיק. שההשכלה בבינה מרחוק היא ולא בה בעצמה אלא בספי' שבה משרשות והיינו רמי תכלא דהיינו מלכות קריב יתיר רמי סומק דהיינו גבורה קריב יתיר רמי חוור דהיינו חסד.

אשתאיב ההוא ענפא שהת"ת יונק הטל מלמעלה מהבינה הנשפע דרך החסד לעשות פרי זה שהוא סוד הזרע מהמוח והיינו דקאמר פתחי לי אחותי רעייתי בעת הזווג שראשי נמלא טל דהיינו זרעא קדישא פרי עץ החיים:

אזיל בגלגולא. מגלגל בחינותיו מחסד לגבורה מגבורה לת"ת מת"ת לנצח וכן בכל ו' קצוות זכורך אבר הזכרות שאינו פגום **בגין** אבהן קדמאי וכו' ג' פעמים בשנה הם ג' אבות אברהם חסד פסח. יצחק גבורה סכות. יעקב ת"ת שבועות תם שלים מכולא כדפי' לעיל כי תם למעלה מתמים ומה גם איש תם והנה אברהם קבל הברית בהיותו בן צ"ט שנה יצחק נשלם יותר שקבלו בן ח' ימים יעקב נשלם יותר שנק' תם דהיינו שפרע כדפי' לעיל:

ואמר רב מתיבתא וכו' הוצרך לפרש משום דאיהו קאמר כי תמים היינו דהוה רשים וכו' ואין ענין זה שבח על הדור כדי שינצל מהמבול לזה דקדק רב מתיבתא מלת בדורותיו הנוסף בפ' ואמר בכל אתר דכתיב תמים פירושו דרשים ברשימו. ואין זה מעלת נח לבד אלא ובגין דנטיר ברית דא ולא פגמו איקרי תמים בדורותיו מה דלא הוי וכו' והוסיף עוד את האלהים התהלך וכו' באברהם כתיב הנה לפי זה הם ג' מדרגות הא' הוא האדם הכשר והטוב שלא מל ולא פרע שאינו עולה במדרגת המלכות ומכ"ש היסוד אמנם הוא בסוד המדרגות הקדושות התחתונות למטה מהשכינה לפניה ממש וזהו התהלך לפני כבן קטן שאמו משליכתו לפניה והצדיק שהוא נימול אבל לא פרע עולה במדרגת המלכות שהיא נק' תמים והולך ממש עם השכינה וזהו (את האלהים) [בכ"י ב' תיבות אלו ליתא] התהלך נח והצדיק שהוא זוכה יותר שמל ופרע הוא נכנס ביסוד כענין שהשכינה למטה ממנו והשכינה לפניו כדרך שהיא לפני היסוד וזהו מדרגות תם ובהיות שיחטא האיש יאבד מדרגה זו. וזהו כי שב מאחרי וכו' וזהו ליחידים אמנם לרבים כגון ישראל עם

היות שמלו ולא פרעו עכ"ז זכו למעלה הגדולה דהיינו וה' הולך לפניהם יומם והם אחרי השכינה שנכנסו למעלה:

דף קסו.

בהו נוקמין וע"ד חדי משיח וחדי ריש מתיבתא וכו' קרקע המקדש שהרמז בו למלכות גניז איהו גו ירדנא. סוד הירדן הוא משך שפע הנהר היורד מבינה דרך צינור הידוע הנמשך לת"ת שהוא לויתן ועליו נאמר יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו ושם נגנז קרקע המקדש שהוא המלכות נעלמה בת"ת **ירדנא דא עאל** וכו' הענין כי ג"ע היא גן בינה עדן חכמה ונהר דאתמשך מעדן הוא סוד משך שפע החכמה אל הבינה ועליו נאמר ונהר יוצא מעדן חכמה להשקות את הגן בינה וכן פי' בתיקונים בקצת מקומות וסוד הנהר הנמשך מעדן לגן הוא ע"י הדעת שבין חכמה לבינה וסוד הירדן שהוא השפע הנשפע מבינה (לת"ת ע"י) [בכ"י לת"ת הוא ע"י] סוד הדעת המתמצא מבינה על ז' הספירות ומציאות זה זמנא חדא בשתא שהיא בינה ודאי עאל בתוך הבינה ואתמשך בההוא נהר דנפיק מעדן כענין שנכנס מציאות הדעת המתגלה בתוך הדעת הנעלם ודעת בדעת נקשר: **לאו מאינון נהרין** דהיינו בהיות סוד הדעת מתחלק לד' ספירות שהם חג"ת מלכות שהם ארבעה נהרות אלא במציאות (אחדותו) [בכ"י אחדות] פנימי שכל ד' נהרות א' בסוד הדעת שבתוך עצם החכמה דהיינו בתוך העדן. וז"ש אלא ביה ממש. כיון דמטי לגביה ונקשר מציאות זה במציאותו הפנימי יוצא סוד הדעת החיצון שהוא הירדן ומוציא עמו סוד הדעת הנעלם מחכמה וז"ש איהו אתמשך ועאל גו ירדנא דהיינו הנהר מעדן נמשך בתוך הירדן דהיינו דעת נעלם מתלבש בתוך דעת המתגלה. ומתפשט אל מציאות המלכות דהיינו קרקע דמקדשא אשתכך תמן תלתא יומין שהם סוד חג"ת לפעול בה ע"י החסד והדין והרחמים דהיינו שתצטייר מחוור וסומק וירוק. ולא אתמשך לאתר אחרא אל מציאות שאר הספירות או אל התחתונים הקדושים שהם חוצה למקדש:

שביק כל ציורין וכו'. הם כל מציאות הרוחניים הדקים שבחכמה תלת מאה וחמשים עמודין. הם סוד היסוד עמוד ודאי ונצח והוד שני עמודים והיותם שלש מאות וחמשים היינו בסוד ה' שהיא שלשה ויו"ן כל ו' עמוד הם מאה עמודים הם שלש מאות עמודים והוא סוד ה"א דהיינו [בכ"י חמש] שהם בסוד הכללות חמשים עמודים והם בסוד הדרום ימין בחסד והם סוד שחקים הטוחנים הבשמים לקטורת שהוא סוד קשר המלכות עם כל שאר ספירות בסוד מי זאת עולה מן המדבר מקוטרת מור ולבונה וכו' ואבקת רוכל פי' בזוהר שהיא היסוד עם המלכות ואותם העמודים הם כלולים מכל הספירות שהם זיני מרגלאן כדי שאותם הבשמים יהיה בהם בחינת כל הספירות כדי שיקשרו כלם בקטורת:

נפאן מלשון נפה. שאותם הבשמים המעוררים קשר האהבה יוצאים משם מתוקנים.
אגנים סוד המלכות אגן הסהר והם ד' כנגד ד' בחי' אותיות אדנ"י נגדיות לאותיות יהו"ה לא ידיע עיקרא דילהון לרוב עילויים מלמעלה מהספי' הנעלמות.
תרין נשרין. סוד הבינה נשר הגדול בעל הכנפים: על העמודים ודאי והם שנים אל מציאיות הימין והשמאל.
מתנצצין וכו' לרוב בחינות הבינה כגווני הספירות שבע מאה ודאי שכן בינה נקראת שבע שנים ובכללות היא שבע מאה.
לא יכלין עיינין לאסתכלא. גלגול הבינה ובחינותם על בחינת הספירות בלתי מושג לרוב מהירות ההשפעה וגלגול הבחינות **תלת אתוון** הוא סוד יה"ו שהם חסד דין ורחמים הבא מפומא לפומא מנשר (ואין) [בכ"י ימין] לנשר שמאל והיינו סוד גלגול העמודים שהם מתגלגלים מדין לרחמים ומרחמים לחסד וכן מתגלגלים מבחינה לבחינה ולאו דוקא אותיות יה"ו דאמר אלא הוא הדין גלגול אלפא ביתות בצירוף האותיות שלשה שלשה כמבואר בזוהר שיר השירים ובפ' ויצא:

דף קסו:
מרקמן באשא חוורא. מחסד ודהבא ירוקא. בינה. ושורש האותיות בספירות בבינה ובחסד. תרי אלפין ומאה הם סוד יה"ו. שני אלפים י"ה ומאה ו' מנרת' ודאי ספי' ולהיות השרגא המלכות ובה בחי' שלשה אותיות שהם יה"ו ולכך הם תרי אלפי ומאה שרגי מכל (צדתה) [בכ"י מנרתא] ומנרתא דהיינו מצד המלכות יה"ו בי' ויה"ו בה' ויה"ו בו'. דלקין ביממא מצד אור הת"ת שאין גלות וחושך משיג שם אמנם בלילה שהיא מלכות שהוא בגלות מתדעכי שמשם החושך שהוא הגלות ובה העדר האור:
וכד אתי צפרא. שמתעורר החסד שבה אור החוזר כנודע לפקדא כל חד לגו קבריה וכו' ענין זה דבר מתמיה מה היו אלו המדברים עם ר"ש היו נפשות או רוחות אם היו הנפשות א"כ איך אמר עד פלוג ליליא וכו' וכדין כל חד וחד פרח לתמן כי הנפש אינה נכנסת בג"ע אלא בר"ח ושבתות ואם היו הרוחות א"כ איך אמר לפקדא כל חד וחד לגו קבריה שאין רוח פוקד הקבר אלא נפש לכך נראה שודאי היו הנפשות ובחצות לילה שמתחדש הרוח בשעשוע הקב"ה בג"ע יש כח לקצת נפשות לעלות (ולהתעדן בשעשוע) [בכ"י ולהתעדן בג"ע בשעשוע] ההוא ומה שנמצא בזוהר דוקא בראש חדש ושבתות היינו לקשר נפש ברוח ורוח בנשמה בסוד והשביע בצחצחות נפשך אמנם סתם יש מקום לקצת נפשות להתענג שם:

אפיק תהומא בי מקדשא נראה שהוא גנוז בתהום (כדי) [בכ"י כמי] שנותן דבר באוצר כדכתיב באוצרות תהומות ולפי שעה עשה הקב"ה זה שהוציאו כדי שיראה ר"ש וישמח והצדיקים כשרואים אותו הקב"ה מראה אותו להם ומוציאו אליהם שדוחק הוא שנאמר שיכנסו הצדיקים למטה בתהומות.

חדי ר"ש מפני שהם הגדילו הענין הרבה ולכאורה נראה פשוט והם אמרו אי חסיד וכו' כי עם היות שהם דברים קצרים הם דרושים נעלמים והשתא פריש רב מתיבתא למה הנשמה אינה מצלחת במקום אחד והיא מצלחת במקום אחר כי מה ייחוס המקומות לנשמה ודבר זה הוא פירוש אל מלות קצרות שאמר מתחלה וכך הם עניינם בג"ע מביאים בישיבה של מעלה מלות קצרות כמו משנה ואח"כ מאריכים בביאורם כמו תלמוד ובו הוא משאם ומתנם ומי שחדד שכלו בהשכלת העניינים בעולם הזה ישכיל יותר בעולם ההוא ויהיה ראש ישיבה לכמה שלא הצליחו כמותו וזה טעם רב מתיבתא דקאמרי:

דף קסז.

רוחא דקא אזלא וכו'. היינו האיש שמת בלא בנים ואחיו מייבם אשתו והוא חוזר שם ע"י גלגול **אנתתיה איהי נהורא** וכו'. כי הזכר והנקבה הם בסוד ת"ת ומלכות כנודע. ונשמת הנקבה היא נר דולקת מתוך אור הזכר ובהיות שכבה אור הזכר נדלק מאור הנקבה שהיא אורו ממש ולפיכך כשכבה אורו שאין לו בנים נדלקת באשתו שנבנה שם וחוזר בגלגול בה ממש כנודע.

נשין בההוא עלמא וכו' נסתפק אם הנשים יש להם עליה לשמוע בישיבה של מעלה כמו שיש לזכרים כי מצד א' נראה שיש להם עליה שהרי יש להן רוח ונשמה בג"ע של מעלה ומצד אחר נראה שאינן עולות כי למה יעלו הרי אין להן עסק בתורה כזכרים. או איך אינון תמן. סדר מחיצותיהן כדמפרש לקמיה.

לעיינא בדיניה נראה שהצדיקים דנים הצדיקים אמנם יהיה עניו זה במי שהוא צדיק ובא ליכנס בג"ע כי מי שהוא רשע אינו צריך לזה. אצטער ר"ש לדעת איזו מן החברים הוא להועילו (בתילה) [בכ"י בתפלה] והיינו דקאמר אנת תנדע וכו' אבל דינא דינו וכו' וכבר נגזר הדבר:

דף קסז:

בהיכלא חדא אית בתיה בת פרעה הנה לעולם היכל הראשון שבג"ע הוא לגרים וזה אפי' לזכרים לכך היכל ראשון בו בתיה בת פרעה שהיא גיורית וגם שאר נשים שמה הם גיורות והוא ראש (להך) [בכ"י שלהן] כמו שהוא אונקלוס הגר ראש לגרים בהיכל ראשון לזכרים **בר דלא נהרא הכי**. מטעם שהזכרים במדרגת הת"ת והנקבות במדריגות

המלכות דהיינו חמה ולבנה ולכך הזכרים מאירים במדרגת אור החמה (והזכרים) [בכ"י הגה והנקבות] מאירים במדרגת אור הלבנה.

משתדלי בהו ובטעמייהו וכו'. ידוע שמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות והטעם שזמן הם שש קצוות שהוא הת"ת והם במדרגות הזכר ולכך נשים פטורות מפני שהם בנקבה אמנם בג"ע שהזכר נקשר עם הנקבה יש להם כח לעסוק בדינם ובטעמם שהרי הת"ת במלכות ונשים חייבות במ"ע שהזמן גרמא בהיותה שם:

זווגא דההוא עלמא דבקותא וכו'. מיום שמעי הדבר הזה הפלא בעיני הפלא ופלא מכמה טעמים הא' כי אברהם ושרה היו שני צדיקים ועשו במעט השנים שישבו בחרן כך נפשות לגרים ומיום שעלו ישראל ממצרים ס' רבוא מתו הדור ההוא נמצאו שם ס' רבוא זכרים וס' רבוא נקבות א"כ היה ראוי שיהיו הגרים לאין תכלית כי ס' רבוא נשמות יולידו בכל זווג וזווג וכן בדור הבא אחריהם וכן בדור השלישי וכמה צדיקים שבכל דור ודור וכלם מזדווגים זכר ונקבה ואין ספק שיתרבו התולדות לנשמות יותר מתולדות הגופים והיינו דקאמר זווגא דההוא עלמא עביד איבא יתיר וכן ראוי כי הזווג התחתון צריך להמתין ט' חדשים לעיבור וכ"ד חדשים ליניקה וקרובים לנפלים וכמה מקרים אחרים ועכ"ז הם מתרבים בני אדם דור הולך ודור בא והנשמות אין בהם מקרים האלו והם כמה דורות של נשמות מזדווגות ודאי שהנשמות לאין תכלית והגרים מועטים חד בדרא או תרי בדרא ואף אם יהיו מאה או אלף א"כ שאר הנשמות מה יעשה מהם אם יעמדו שם ולא יבואו לעולם א"כ נמצא שלבטלה מציאותם ולריק כי לפרש שיהיו גרים (הסבה) [בכ"י הרבה] אינו דהא קיימא לן אין מקבלים גרים לימות המשיח ואולם צריך עוד לבאר מבוכה א' כי הנשמות הם ששה בחינות והם נשמה רוח נפש ושלשתם באצילות נשמה מבינה רוח מת"ת נפש ממלכות וכך הם שלשתם למטה נשמה מבריאה רוח מיצירה נפש מעשיה והנה בלי ספק נשמה ורוח ונפש דאצילות הם מזווגא דקב"ה ושכינתיה שהם ספירן דאצילות אמנם נפש רוח נשמה דבריאה ויצירה ועשיה ממה הם ואיך הם (ואמיתהם) [בכ"י ואימתי הם] כי דבר זה ראוי לדקדק בו ולהבין ענין זה ראוי שנציע הצעה א' והיא כי השלוחים האלו שהיו מדברים עם ר"ש היו נפשות וכל מה שהיו אומרים היו (מעתיק) [בכ"י מענין] הנפשות וזווגם ותיקונם כי ענין הנשמות נסתרה לנפש כדמוכח בכמה דוכתי בזוהר שאין נפש נהנה מענין הנשמה והרוח זולתי בשבתות ובר"ח וכמו שדקדקתי לעיל בלשונו שנפשות היו ומוכרח ודאי ודבר זה אמת שאין בו ספק שאלו היו נפשות וסיפורם הנה הוא מסוד הנפשות או הרוחות על הרוב כי ענין ג"ע של מעלה לא ספרו כלל. עוד נציע הצעה שנית כי ענין הזווג הזה ודאי כמו שנהנה הרוח

והנפש כדמוכח הכא כן נהנה הנשמה בג"ע של מעלה או לפחות נהיה מוכרחים לומר שיתקשרו שלשתם יחד לזה כי לפרשו בנשמה לבד אינו אמת שהרי הם מדברים בענין הנפש שאלו נפשות היו ולומר שעלו למקום הנשמות אינו אמת שהרי אינם עולות אלא בשבתות ור"ח ובלי ספק הענין לנפש ולרוח ג"כ ומה גם שהוא בג"ע של מטה שאין שם מקום הנשמות והכי דייק ר' אליעזר הגדול בלישנא שהביא הזווג הזה כשמספר ענייני ג"ע של מטה ואח"כ ספר ענייני ג"ע של מעלה מורה שהזווג למטה בג"ע תחתון. עוד נציע הצעה שלישית והוא כי לא נחשוב שיהיה ענין היחוד הזה אל הנפשות או אל הנשמות כפשוטו ויתן נשמת הזכר אור בנשמת הנקבה ואותו האור תהיה נשמת' דגרים כי דבר זה בלתי משוער לעין השכל האמנם נודע כי התפשטות אור הספירות בכל העולמות אבי"ע והנה מרכבה לשכינה ולהקב"ה בכל העולמות הם הצדיקים כנודע. והנה בהיות חצות לילה קב"ה בא בג"ע להשתעשע עם הצדיקים וענין שעשוע זה הוא שהקב"ה שהוא הת"ת יתפשט אורו בזכרים והיינו שיקרא שבא לג"ע וכי דבר נגבל הוא יקרא בא לג"ע אמנם אותם הניצוצות העליונות המתפשטות מהספי' יתפשטו ויאירו בדברים הדקים הרוחניים שהם נשמות הצדיקים אשר שם וגם חופת הצדיקים מאירי' כאור נוגה וגם כל שאר הדברים הפרטיים אשר שם יוסיפו אור וזה יקרא גילוי השכינה אליהם והנה אור הת"ת יתגלה בזכרים ואור השכינה בנקבות וענין זה בחצות לילה ואז להיות בחי' הת"ת בזכרים ובחי' הנקבה מלכות בנקבות הנה הייחוד להקב"ה ושכינתי' בבחי' אצילות הוא בבוקר בשים שלום שאז המלכות נקטא נשמתין כדפי' בזוהר פ' תרומה וזה בסוד בחי' אצילות ומאותו הזווג נעשה נשמות דאצילות ורוחין ונפשין אמנם בחצות לילה מתגלה אורו בג"ע עליון ובנ"ע תחתון ואז מתייחדים קב"ה ושכינתיה בסוד הבריאה והיצירה והעשיה וכמו שעשת נשמתין דאצילות כן היא נקטא נשמתין דבריאה ויצירה ועשיה שהם בחי' להתלבש אותם הנשמות דאצילות ממש כדמוכח בתיקונים והנה הייחוד הזה והשעשוע הזה שהקב"ה מתייחד בשכינתיה בבחי' זו היא ע"י נשמות הרוחות ונפשות הצדיקים בבריאה דהיינו ג"ע עליון ויצירה דהיינו ג"ע תחתון ועשיה דהיינו מדור הנפש ולא שיתנו הנשמות הזכרים דבר מעצמם לנשמות הנקבות אלא מצד אור נוסף המתגלה בהם דהיינו הת"ת הם מושכים מאותו האור אור הזכר כי בחי' הת"ת הם למעלה בבחי' הנשמות דהיינו דור הולך ודור בא ולית דור פחות מס' רבוא כדפי' בתיקונים דהיינו ס' רבוא בחינות וכלל ס' רבוא בחי' הם מתגלות בס' רבוא נשמות וס' רבוא רוחות וס' רבוא נפשות הזכרים וכתיב והארץ לעולם עומדת דהיינו בחי' המלכות שהם נגדיות נקביות וס' רבוא בחי' הזכרים והיא מתגלית בס' רבוא נשמות וס' רבוא רוחות וס' רבוא נפשות

נקביות והנה שפע הזכר נשפע בזה למלכות והיינו פרי הנעשה למטה בצדיקים וסוד זה רמז ר' אליעזר הגדול בצואתו וז"ל בחצי הלילה כשבא הקב"ה ליכנס עם הצדיקים שומעים קול סביב הרקיע והעמוד מנגן וקרקע הגן מתנשא והצדיקים עולים מחופותיהם לקראת בוראם וכל הגן מתמלא מכבודו באותו שעה מזדווגים הרוחות זכרים ונקבות כפי מה שהיו קודם שנבראו ומאותו נועם תאותם לחזות בנועם ה' כולם עושים פרי והפרי שלהם שנמשך משם הרוחות לגרים בענין שהיו אברהם ושרה שהיו מוציאים רוחות לגרים עכ"ל והנה רמז בפירוש כי ענין זה היא בגילוי הת"ת ובזוהר פ' לך לך כי סוד ייחוד קב"ה ושכינתיה הוא שעשוע שהקב"ה משתעשע עם הצדיקים בג"ע וכמה פעמים נצטערתי בזה כי הייחוד לא היה אלא ביום בברכת שים שלום אלא ודאי מה שאמרתי הוא העיקר כי בחצות הלילה הזווג למטה בסוד בריאה יצירה עשיה והזווג למעלה הוא ביום כנודע וימצא בזה דברים רבים ישמח לב המעיין בראותו אותם בזוהר בהקדמה זו והנה עתה בזה לא יפלא אומרו כי הם נשמות הגרים שכן הוא כי אותם הנפשות הנעשות שם במדור הנפשות הם נפשות לגרים שהגרים אינם זוכים אלא לנפש ולא לרוח ולא לנשמה וזהו סוד ואת הנפש אשר עשו בחרן כי להיות אברהם ושרה בעולם זה עולם העשיה לא היו עושים אלא נפשות דהיינו לגרים אמנם הצדיקים בסוד הנשמות עושים נשמה ובסוד הרוחות עושים רוח ובסוד הנפשות עושים נפש ועתה מה שסיפר במעשה זו ובצוואת ר' אליעזר הוא הפרי הנמשך מהנפשות שהוא נפש ונפש זו הוא חלק הגרים ולא שכלם ינתנו בגרים אלא אם יתגייר גר אחד ינתן לו נפש (א' אז) [א' ואם לא יתגייר אז] שאר הנפשות עם הרוחות והנשמות ינתנו לעם בני ישראל הכשרים:

דף קסח.

א"ל ההוא גברא אי ר' מה אימא לך בכל וכו' מתקלא דאילנא הענין כי אילן הוא הת"ת ומתקלא (כלי) [בכ"י ר"ל] משקל הת"ת דהיינו היות הת"ת שופט בין חסד וגבורה שהוא הב"ד הגדול וכפום תקלא דמתקלא אם נשפט עליהם עושר או עוני או חלאים או טובות הכי אית לון דהיינו הכרעת המשקל לחסד או לגבורה:

גופא דלא סלקא ביה נהורא דנשמתא. שאינו מיישר דרכיו כראוי אם היותו צדיק אין מעשיו כפי שיעור קדושת נשמתו כדי שתאיר נשמתו שיעור אורה. ראשון ריח יסורין הרבה כדי שייטיב דרכיו ותאיר נשמתו וזה טעם עם היותו צדיק ורע לו כיון שאינו צדיק כשיעור נשמתו.

ויתאחדן דא בדא. שאז מטהר מחשבותיו ואוחז בנשמתו ומטיב דרכיו ומעשיו ומאיר נשמתו בו.

בגין דאית גופא וכו' יש צדיק שאינו מכונן מעשיו אלא ע"י יסורין **סטרא אחרא** וכו' זה טעם רשע ורע לו והרשע גופו בקליפות ונשמתו ג"כ משם כי מהאדם היינו אדם בליעל איש און שהם הקליפות המלך היינו המלך ה' צבאות:

דף קסח:

שירתא דימא וכו' ענין זה אינו מדברי הנפשות אלא הוא ממעשה אחר שנים שהיו מהלכים במדבר וראו ענין זה מישני דור המדבר:

ארבע דיוקנין הם מציאות ארבע חיות שהם אריה שור נשר אדם ונודע היות פני אדם על כלם והיינו חד מינייהו רב עילאה מכולהו ולהיות פני אדם בת"ת ובו חשק המלכות לכך הוא אומר על כנסת ישראל הדרה בעם בני ישראל זכרתי לך חסד וגו' כי במדברא קבילת שכינתא תכשיטהא **קם אחרא**. היינו פני אריה ועל צד החסד כתיב וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך והיינו והולכתי עורים בדרך לא ידעו ולהיות מצד ימין האור לכך כתיב אשים מחשך לפניהם לאור ומעקשים למישור במדת החסד:

פתח אידך פני שור וממנו השמחה בסוד שיר הלויים לכך כתיב ישושם מדבר וציה שהם ציה מצד הגבורה החזקה ועתה ישושם מצד הגבורה בשמחתה. כה אמר בוראך היינו פני נשר שהוא מלכות בהיותה בת"ת והיינו בוראך יעקב ויוצרך ישראל והוא סוד הגאולה גואל ישראל ת"ת גאולה מלכות יעקב ובה גם כן סוד הנותן בים דרך דכתיב הלא את היא המחרבת ים ובה ג"כ הנני עושה חדשה ודאי. ובה ג"כ היא תכבדני חית השדה כי היא נק' שדה ותחתיה כל הקדושים חית השדה והחיצונים [567] בנים ובנות יענה:

בר קלין דאורייתא וכו' כלומר תלת קלין הן דלא אתאבידו בזולת קלין דאורייתא שגם הם אינם אבודים אלא שהם עולים וכו' וגם אינם אבודין ומה שאנו מחשיבין שלשה אלה הכוונ' שאינם אבודים וגם אינם עולים למעל' והם ג' כדמפרש ואזיל וטעם אל שלשה קולות אלו לפי שהם קולות של זעקה כי החיה תצעק בחבליה ואין הדבר על ענין ידוע לה אלא על עון חוה וכן המיתה לאדם שמתמרר במרירות פרידת הנפש מהגוף והנה קול צעקתו עולה ואינו על עון ידוע פרטי לו אלא כולל על חטא אדם וכן הנחש כאשר האדם ממיתו הוא א' מעשר קללותיו כדכתיב הוא ישופך ראש והנה ג' קולות אלו הם קולות של צעקות ממש ואינם עולים כדרך עליית שאר הצעקות אלא הם עומדות גנוזות שם כדמפרש ואזיל. וז"ש אילין קלין דצערא אינון ומן הראוי שיעלו למעלה כדרך שאר הצעקות ואינון אזלין ומשטטין באוירא שהם רוצים לעלות ומבקשים פתח אל כניסתם

[567] נ' דצ"ל תנים.

פנימה לרקיע ולכך הם הולכים מסייפי עלמא ועד סייפי עלמא ואחר שרואים שאין להם כניסה אותו המציאות הנעשה מהם עלאין גו נקקין וכו':

דף קסט.

ההיא קלא כלילא וכו' כי כיון שהוא מעצבון פרידת האדם בחלקיו דהיינו חבור הנפש עם הבשר והעצמות ימצא בפרידה זו דהיינו עצבות זה חלק נפש וחלק גוף כי שניהם נעצבים ומצטערים ואותו הצער הוא הקול הנדרש הנה בהתגלם אותו הקול ליודעים בכישוף יגלפו בו גוף אדם ממש דהיינו [568] צער ד' יסודות והנפש ואין ספק שצער זה ומציאות זה הוא תחת ממשלת החיצונים מפני שהוא חלקם מכל עמלם בפרידת החלקים במיתה כדדריש לקמן בפסוק והכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו ואולי המשתמשים באוב יודעים שמות השרים הממונים על הדבר הזה ומשביעים אותם ומקטרים להם קטורת ידוע ועושים להם עבודות ידועות ואח"כ הם באים ומגשימים אותם החלקים הידועים שתחת ממשלתם וזה היה ענין שמואל שגם לו היה ענין מיתה ומרירותו וצערו ממונה מופקד וכן של משרע"ה והבעלת אוב העלה את שמואל שבאותה המחיצה הידועה והוא העלה עמו משרע"ה שבאותו המציאות שאמרנו כדדרשו רז"ל בפ' אלהים ראיתי עולים מן הארץ ומה שחשב שמואל שהיה זמן התחיה מפני שבעת התחיה עתיד הקב"ה לכלול בגוף ובנפש גם חלק זה שהוא חלק ייחודם יחד ולא יתרחק ממנו כי הוא ממש רוח חיוני שהוא דבקו' הנפש והגוף ובענין זה שוים כטובים וכרעים ואין ספק שיש מחיצות ידועות לכל א' וא' כפי עניינו ומטעם זה ידע שמואל מחיצתו של משרע"ה ששאל עליו והגיעהו שם והארכתי בזה להודיע ענין האוב מתוך דבריו אלו כדי שלא יעלה על דעת המעיינים שהיה לא הנפש וכ"ש רוח או נשמה שהם מופקדים במנוחתם תחת יד קונם ח"ו וגם לא היה הגוף שהוא בקבר אלא חלק זה כדפי' וכדפירש איהו באומרו ודא איהו אוב וכו':

חדוה אמאי סתימו וכו' מה שמחה הוא למת שיסתמו עיניו שמבשר אותו הקב"ה ויוסף ישית ידו על עיניך נראה שיש לו בזה שמח'. עיינין גוונין דהאי וכו' כדפי' בתיקונים שהם ג' גוונים הגוון הלבן הוא הים הגוון האחר הוא חוץ לארץ הגוון האחר הוא ארץ ישראל הגוון האחר הוא ירושלים נקודת בת עין בית המקדש א"כ הוא דמות כל העולם ממש **חיזו** ודיוקנא דהאי עלמא. הענין כי שכל האדם כולל הצורות הגשמיות מחשביות מצויירות ופתח כניסתם בו הוא העינים כי העינים יראו הצורה הגשמית וימסרוה דרך צינורות ידועות לשכל והנה ימצא ע"י היות העינים פתוחים השכל גשמי מסתכל בצורות

[568] אולי ציור.

הגשמיות ולכך מצוה לסגור העינים בעת התפלה לסלק דעתו מהצורות הגשמיות כלם לייחד המחשב' בצורות השכליות ועתה שזה מסתלק מסלקי' ממנו מה שהוא פתח כניסת הצורות דהיינו האחיז' שיש לאדם בעוה"ז והסוגר מור' שהוא ישאר אחריו זמן רב יורש החלק ההיא כדמפרש ואזיל:

יאות תיקונא כקדמאי וכו' שהרי מה שאמר לו הקב"ה ויוסף ישית וכו' מור' שהי' מנהגם כך וכן נהג יעקב עם יצחק וכן עשה יצחק לאברהם והם היו. יודעים חכמ' זו אלא שהקב"ה בשרו עתה שיהי' יוסף מקיים ענין זה עמו כמו שעשה הוא לאביו **חיזו** דילך אתאביד סוף סוף קשה לי כי לא על הגוף היה יעקב מתבשר ושמח וגם הקב"ה לא על הגוף ושמח' הגשמית היה מבשרו לכך נ"ל לדקדק עוד דבריו דקאמר חיזו דילך דהאי עלמא אתאביד וכו' כי הכוונ' כמה שפירשו רז"ל לועג לרש חרף עושהו כי החי נהנ' מענייני הגשמית לעבודת קונו ונשמתו שמח' בעבודת המצות הגשמיות ובהסתלק האדם בלי ספק יאבד מכאן והלא' תועלת הנמשך לנשמ' מעולם זה הגשמי וכאשר ישאר לו בן ראוי וכשר והגון עוסק בעוה"ז במצות מעטרים האב למעל' מאור מצות הבן וע"י נהנ' וזהו חיזו דילך מענייני המצות בהאי עלמא אתאביד הרי יוסף יורש אותו הענין וממצותיו נהנה יעקב שם והוא נהנ' נוסף על זה מה שמכאן והלא' יתקנון לך וכו' נמצא נוחל זה להבא:

מאי אתהני האי מית' וכו' כלומר כיון שסוף בנו יורש את עולמו מה לו אם יניח ידיו או לא יניח שפשט הכתוב מורה שתועלת מה נמשך ליעקב בהיות שיוסף ישית ידו וכו לכל המתי'. מאן דבעי למשאל וכו' כלומר מי שירצ' לשאול ואמר כי אדרבא אצטריך לפקחא והיה ראוי שיפתחו עיני המת כדי להראות שיש לו חלק בעוה"ז בגין לאחזא' דעדין אזדמן איהו לאתבא וכו' בתחיית המתים והנ' תירץ לחלק הקושיא הזאת לבד ואמר כי הם ג' עולמות עולם זה ועולם הנפשות ועולם התחי' והנה אין לזה עם זה יחס כלל אלא זה הפך זה וא"כ אין צורך להראות שעדיין יושב לעולם הזה שיש לו חלק בעוה"ז שיהיו עיניו פתוחות שאינו שאין עולם התחיה עולם זה ואל החלק הב' שאמר מה תועלת למיתה וכו' אמר כי אי אפשר שיהי' לו חלק בעולם הנשמות עד שלא יתפשט מעולם זה מכל וכל ואם עיניו פתוחות נראה כמו שעדיין יש לו חלק ומעכב חלקו האחר ואינו יורש חלק הנשמות לכך סוגרים עיניו שהרי הוא מסולק מחלק העוה"ז ומיד יכול לנחול חלקו בעולם ההוא ואל שני עניינים אלו רמז באומרו (לשני אמר) ודאי אי לא אסתים מיניה וכו' ואל הראשון אמר דא בהפוכא מעלמא וכו' עם מה שמפרש בענין התחי' כדמפרש ואזיל **דכלא** אתאביד בקדמיתא. וכו' ענין זה מפורש היטב בזוהר פ' פנחס מלכות דא

רוח קודשא כלומר שנתלבש' בסוד רוח הקודש דהיינו רוחניות נמשך מהמלכות למט' והענין שהאויר הוא לבוש הנפש הדק' ולכך אוירין דהאי עלמא תתא' הם אוירין גסים ומחייבים אל הנפש לבוש גס ועב מחומר זה העכור ואין זה אל האדם לבד אלא גם המלאכים בבואם לאברהם נתלבשו באוירים דהאי עלמא והיו עבים וגסים קרוב לבני אדם עד הסתלקם וזהו סוד מראות המלאכים לאברהם כדפי' שם בארוכ' אמנם אוירין דג"ע הם אוירא דכיא דנשבא תמן שהוא סוד רוח הקודש דהיינו אוירא דארעא דישראל שהוא סוד המלכות ולכך הצדיקים מתלבשים לבושים דקים רוחניים ולכך אסתר שזכת' עצמה וכן מרדכי זכו שתשרה עליהם רוח הקודש הזך ונתלבשו בו והיינו ותלבש אסתר מלכות וכן ומרדכי יצא מלפני המלך וכו' וז"ש דא מלכות שמיא וכו' כענין שזכה אסתר לראות ממש חלק (עלמא) [בכ"י עולמה] בחייה ואם תאמר לפום מאי דמסיק לקמיה דלא אתלבש בהאי עד דנפיק האי א"כ כ"ש שאין ראוי שיתלבש בו בעוד היותו בחיים אם כן איך נתלבשו אסתר ומרדכי בחיים וי"ל כי ענין לבוש זה הוא שזככו חומרם זכוך רב עד שהחומר ההוא לא היה חומר אלא הוא היה הגוף טהור ונקי כענין חנוך ואליהו והוא היה גוף ולבוש אויר המלכות אמנם קשה שא"כ אחר מיתתם היה ראוי שיהיו ממש מתלבשים באותו הלבוש ולא ימותו ולא יכנסו לקבר ועוד קשה לי על ענין זה יעקב שחנטו אותו וגופו קיים לא יתלבש וכן מלכי בית דוד שהיו מחניטים אותם בבשמים א"כ אין נפשם מתלבשת לעולם כיון שאין גוף זה מתקרב [נ' שצ"ל מתרקב וכ"ה בכ"י] וכן הצדיקים שאין רקב שולט בבשרם כענין ר' אחאי בר יאשיה וכיוצא דקאמרו בגמ' כל מי שאין בו קנאה אין עצמותיו מתרקבים דכתיב (וכרקב בעצמותיו) [ורקב עצמות] קנאה א"כ יצא שכרו בהפסדו שהרי לעולם אינם מתלבשים לבוש המלכות אלא ודאי כי כאשר הגוף ההוא אינו ראוי והגון מפני רוע מעללי הקנאה וכיוצא מהמעשים המכוערים שאז צריך לידון ולישפוט על רוע מפעליו זה בלי ספק אי אפשר להתלבש בקדושה העליונה הרוח עד ירצה מפעליו המכוערים וכמו שהגוף נידון (בכמה) [בכ"י ברמה] כדפירשו רז"ל קשה רמה למת כמחט בבשר החי כן רוחו סובל צער זה שהוא ערום ומה גם אם עומד נידון בגיהנם והכי דייק לישניה לעיל דקאמר תרין עולמין דאתלבשו ביננא בתר דסבלי צערא על חובי וכו' הנה שהעיקר תלוי בריצוי מעלליו ועל כזה וכיוצא בו קאמר תרין גופין כחדא לא יכלי למיקם וכו' אמנם האיש אשר מעשיו הגונים וישרים (מתקרב) [בכ"י הגה מתרקב] בזריזות בג' ימים או בעשרה ימים או בשלשים הכל כפי ישרותו ואם הוא צדיק גמור (ועתה) [אולי ועתה] גופו לרצון קונו כמרדכי ואסתר יזכה ללבושו אף בחיים וכ"ש שיזכו אחרים מיד אחר המות ולא יעכבם הגוף (הכלה) [בכ"י הבדלה] כלל

ואין עכוב אלא במת שהגוף נידון בצער הרמה מפני עון אבל אם אין עון והגוף מתכלה והולך בלי צער כלל זה ודאי לא יעכבהו הגוף כלל ומטעם זה לא עכב לר' אלעזר בר ר"ש בן יוחאי כל אותם השנים שעמד בלא קבורה וגם לא עכב הגוף אותם החטטים ללבוש הרוח כיון שלא היה לעונש כלל ובעונש תלוי הדבר משום שאין ראוי שהגוף ענוש יענש והרוח תעלה למנוחה ויתלבש לבוש עדנים כיון ששניהם יחד חטאו אלא שהגוף נענש בעונש הרמה והרוח בעונש היותו ערום בלי לבוש:

דף קסט:

עטרת זהב גדולה לקמן מפרש דאיקרי מלאך ה' ונודע שהוא המלכות והא קשיא שהרי המלכות הוא הלבוש בעצמו אלא הענין כמו שפירשו בתיקונים כי מלכות למטה מהיסוד וזה טפל לצדיק ודאי הדום רגליו ולכך ממנה נעשה לבוש לצדיקים שהם במדרגת היסוד בענין שהיא המלכות לבוש ליסוד בהיותה למטה ממנו והוא מתעלם בתוכה כנודע ויש לה בחי' אחרת שהוא עולה להיותה עטרת בראש הצדיק שהיא בחינתה למעלה מהיסוד רביעית לשלשה אבות וכמו שהוא נק' אז עטרה בראש הצדיק כן מרוחניות בחי' זו נעשה עטרה לצדיקים והיינו צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ובחי' זו היא קימה ועמידה למלכות ולהכי קאמר ומלאך ה' עומד לגבי העטרה כדמפרש ואזיל:

כגוונא דיצה"ט ויצה"ר הענין כי הגוף החומרי [בכ"י הנענש] ענייננו מצד יצה"ר ומה שנמשך הגוף אחריו בתאוות גשמיות ובגוף הדק הרוחני ענייננו מצד יצה"ט ומה שנמשך הגוף אחריו במעשה התורה והמצות ואי אפשר להם להיות כאחד:

א"ל אע"ג דחברייא ידעין דמילין וכו' מה תועלתא וכו' כי בשלמא בהיותו בגוף בעולם הזה יש לו תועלת להשטינו ולהחטיאו כדפי' בזוהר במשל הזונה בפ' תרומה אמנם אחר המיתה מה תועלת ימשך לו כי מאי דהוה הוה וכבר אפיק נשמתיה ונתעסק בהריגתו א"כ אין תועלת נמשך לו מכאן ואילך ותירץ כי הוא רודף שיתארך עונשו ולא יתלבש בגוף הזך המעותד לנשמה אחר כלות הגוף ובהיות הגוף נידון ברמה ותולעה הרוח ערטילאי מלבושיו וז"ש בגין דלא יתלבש וכו' לבושא דיליה הגוף שהוא החומר דכתיב ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם והיינו החומר עורו של נחש והבשר והחומר שאדם מתלבש בו הוא ממש מענין הנחש העכור (ונחיה) [בכ"י ונדחה] במיתת האדם שהרוח פושט לבוש זה ולובש לבוש זך ונקי טהור ובעוד שהאדם נידון ברמה וגוש עפר מתעכב לבישתו הטהור כדפי' לעיל ולכך עומד על ימינו לשטנו לעכב לבושו כדי שיתארך עונשו:

דאי יתלבש בההוא לבוש יקר וכו' הוכרח שיתכלה הגוף בעפר במהרה והיינו חלק הנחש ועבידתא דיליה דיתבטל ויתעבר מעלמא.

פקדא רוחא. להיות נענש הרוח עם הגוף כדפי' דאנן פקדין מתחלת הלילה עד חצות כדפי' לעיל **פקדונא** לנפשא וכו' כבר פי' בההוא עובדא דסבא כי הם ג' מדרגות נפש רוח נשמה נפש משכנה בקבר ולא בקבר ממש אלא במציאת העשיה בעולם העשיה ברוחניות הנאחז בקבר הגשמי ושם משכן הנפש והיינו סוד חצר מות דקאמר במס' ברכות ואל הנפש אשר שם פוקד הרוח שבג"ע תחתון כי הנשמה משכנה בג"ע עליון כדפי' שם בארוכה גו גרמי שעם היותה ג"כ מהחומר הם מזדככים שם בעפר והם נכללים בגוף העתיד להיות אחר התחיה כדפי' בזוהר פ' פינחס ומטעם זה נאחזת הנפש בקבר עם העצמות הן אמת המאמר הזה מבהיל לכאורה עיני המעיין מפני שיש בו לדקדק כמה דקדוקים. א' אומרו רוחא ונשמתא ונפש אינו מזכיר כלל. ב' אומרו רוחא מעם רוחא דקודשא מורה שהוא למטה ונשמתא מגו אילנא דחיי הוא מהת"ת כנודע וזה הפך ההקדמה המפורסמת שהנשמה מהבינה ורוח מת"ת ונפש ממלכות. ג' אומרו גרמי ושייפין וכו' הנה דבריו כפולים פעמים הרבה כי גרמי היינו שייפין והיינו סטרא דלהון והיינו תיקונייהו וכו' והם ד' דברים ואינם אלא א'. ד' הרי יש איברים רמוזים במקום גבוה כגון הלב והלשון והברית שהם איברים שאין בהם עצם וכן העינים והאזנים שעיקרם למעלה ולפי דבריו הם מבשר החיצונים. ה' אומרו לבתר מתחברן שמייא וארעא ונו' מה נשאר להם שהרי הבשר והגידים ומהשקרם עור עליהם כבר נאמר אשא ומיא ועפרא למה אצטריכו ואנה הם דקאמר לבתר מתחברן ועוד שכל עצמם של עצמות ובשר וגידים ואיברים הם מד' יסודות אש ואויר מים ועפר ומה גם אומרו לאגנא על כל אלין וכו' שמורה שהוא דבר נוסף על העור ואפשר היה לפרש שהוא השער שבראש ושאר השערות שהם מגינים על האדם לשמירת הראש וכיוצא אמנם זה דוחק דקאמר לאגנא על כל אילין ולחפיא על כולא ואין [בכ"י ענין] השער אלא במקום פרטי. ועוד אמר ויהבי אשא וכו' לא אתיישבא שמורה שהוא ענין בשמא וארעא מה שאינו בשאר הדברים לכן נפרש כי רוחא מעם רוחא דקודשא דקאמר היינו הרוח הבא מהת"ת והוא רוח ודאי. ונק' רוחא דקודשא מפני שהוא מהחכמה הנק' קדש ונשמתא לא קאמר מאילנא דחיי אלא מגו אילנא דחייא דהיינו מפנימיות עץ החיים ונודע שהת"ת נק' עץ והוא בעל החיים מהבינה שהיא ארץ החיים ופנימית עץ החיים היינו מקום שורש הת"ת שהוא הבינה:

דף קע.

כיון דרוחא דקודשא. דהיינו הרוח מהת"ת מיד רתיכין דיליה דהיינו המלכות (והכי) [בכ"י יהבי] חילייהו דהיינו הנפש כאשר [בכ"י נבאר] ואפשר דהכא לאו בנשמה נפש רוח דאצילות קאמר שהם בבינה ת"ת ומלכות אלא בנשמה ורוח ונפש דבי"ע שהם רוח מרוחא דקודשא דהיינו רוח מהחיות שמהם נמשך רוח הקודש לנביאים נשמתא מגו אילנא דחיי דהיינו מפנימיות עץ החיים דהיינו עמוד הנאחז מג"ע של מעלה לג"ע של מטה כדאיתא בזוהר פ' תרומה ודרך אותו העמוד עליית הנשמות מג"ע של מטה לג"ע של מעלה והוא עץ החיים בתוך הגן (ופנימיותו) [בכ"י שהוא ופנימיותו] עולה ונכנס בתוך הכסא מקום מושב הנשמות שהוא בג"ע של מעלה ונפש הוא מהאופנים שהם מרכבה לח ות דהיינו רתיכין דרוחא דקודשא וז"ש מיד רתיכין דיליה יהבין חילייהו.

חילא דילהון וכו' כל עניינם הנז' הנה אינו ממש האיברים הגשמיים אלא רוחניותם כאשר נבאר והנה הנפש יש בו צורת הנפש הגשמי ממש והיינו דקאמר גרמין ושייפין וכו' דהיינו הכח שמהם נעשו אלו כאשר אבאר ואמר ד' דברים שמצטייר הגוף מצד הנפש הא' גרמין שהם רמ"ח איברים. הב' שייפין שהם איברים ראשיים שאינם בשר אבל הם משכן מקום הנפש בעצמות שהם המוח והעינים והלב והלשון והברית וכיוצא משאר איברים הקדושי'. הג' סטרא דילהון כלומר צד עמידת האברי' כגון המוח בראש והעינים למטה מהם וכן מקום מתייחס אל האיברים האלו לפי רמיזתם בין העצמות. הד' ותיקונייהו דא על דא. כי רמ"ח עצמות הם ויש להם תקון אלו על אלו לפי עניינם ולפי רמיזתם ואפשר לפרש סטרא דילהון מי ראוי לימין ומי לשמאל ותיקונייהו דא על דא מי ראוי להיות עליון ומי ראוי להיות תחתון ואחר שירד הענין אל מקום הקליפה גם היא נתן כחה כי ברדת הנשמ' אל היצירה הוא מתחבר עם הרוח וברדת אל העשיה הוא מתחבר עם הנפש וברדתם אל הקליפות הם מתחברים עם היצה"ר שהוא כח הגורם הבשר ומשכנו בו וז"ש סטרא אחרא יהבת בשרא וכו' דהיינו כח שממנו הבשר ועדיין ענין זה אינו לא בשר ולא עצמות כלל אלא כח השורה בהם וגורם להם להתהוות:

רתיכין דילה שיש היכלות לקליפות (שיש היכלות לקליפות) כמו שיש היכלות לקדושה ומצדם כח הגורם לגידים ולורידין וכיוצא. שמיא יהבו חילייהו היינו צל החופה על הכל שממנו נעשה העור והוא כח הגורם לעור כדפי' ועדיין כל זה ברוחניות שהרי כל זה הוא מצד הרוחניים אמנם ברדת ההויה הכללית הזאת אל מקום היסודות דהיינו שתוף השמים והארץ הגשמיים אז נעשה גוף א' (היקף) [בכ"י תיק] והיכל להויה הרוחניות והיא מורכבת מד' יסודות גשמיים שהם מים ואש ורוח ועפר והרכבתם יחד הוא מתנועת

הגלגלים א"כ בשיתוף השמים דהיינו תנועות הגלגלים ושתוף הארץ דהיינו ד' יסודות שכלם נקראים ארץ יתהוה היה זאת להיותה גשמית והוא לבוש לרוחנית דהיינו אומרו לאגנא על כל אילין ולחפיא על כלא כענין ומראה כבוד ה' כאש אוכלת וכו' וכתיב ועשו לי מקדש כי הדברים הרוחניים צריכים לבוש ותיק להם בעולם הגשמי:

נטיל חולקיה ואתבטל. כי השמים נוטלים כחם המעמיד הרכבת היסודות והארץ מכלה ד' יסודותיה כמנהגה והקליפות נוטלים כח מהבשר ולכן בערך אלו אתבטל. אמנם מה שהוא מצד הקדושה אינו מתבטל וז"ש רוחא דקודשא דהיינו הרוח ורתיכין דילה דהיינו הנפש וכן הנשמה אינם מתבטלים מפני שהם מצד הקדוש' והיא קיימת לעולם. וז"ש רוחא דקודשא דילי' קיימא והדרך כך כי נשמתא קדישא סלקא לג"ע של מעל', רתיכין דרוח קודשא דהיינו הנפש ג"כ מקום משכנם למטה שהוא בעצמות גרמין דילהון קיימין לעולם שאינם בטלים ועם היות שהעצמות מתרקבים באריכות הזמן סוף סוף יסודם שהוא עצם ידוע שהוא כשאור לעצמות בזמן התחיה אינו בטל לעולם ואגבו נאחזת הנפש בקבר כנודע. וע"ד חשיבו דגופא גרמין וכו' מפני שהם מצד הקדושה ולא כן הבשר שהוא מצד החוצה כדפירש וכשהאדם חוטא והנפש נפגמת גם העון מצטייר בעצמות כדפירשו רז"ל להורות הפגם בנפש כדכתיב ותהי עונותם על עצמותם. וכל זמנא דבשרא וכו' מפני שיש אח זה לקליפה שם ע"י בשרו שהוא חלקו כדפירש אע"ג דשף מלישנא דשפו דריש הכי. אע"ג כלומר מפני שנתעכל הבשר ושף:

אי נמי ה"ק אע"ג דשף כל חד וחד מדוכתיה. ולפי זה אין להם (ראיה) [בכ"י רמיזה] במקומם הגבוה אחר שכבר נתבטל סדרם שהם מסודרים על סדר מעלות הרמות ומפני זה היה אפשר שישלטו בהם הקליפות עכ"ז שופו עצמותיו לא ראו ולא תבע עלייהו וכו' כיון שאין לקליפה אחיזה שם ע"י הבשר שכבר נתעכל. וא"ת לפי הנראה כאן אין דין אל האדם אלא עד עכול הבשר ואנן קיימא לן משפט הרשעים בגיהנם י"ב חודש ודוחק לומר שיתעכב עכול הבשר עד י"ב חודש לכן נראה שענין עכול הבשר אינו סבה אלא להסטין השטן אפילו לצדיקים כענין יהושע בן יהוצדק וכיוצא שהבשר מעכב לבישתו אמנם אם הבשר מתעכל במהרה מפני טבע המציאות כגון לרשעים הגמורים הנדונים לעולם כגון רשעי אומות העולם אין ספק שהם נידונים עם היות שבשרם נתעכל בקבר נפשם נידונית שם וכיוצא בזה ג"כ לרשעי ישראל הנידונים י"ב חודש אף אם בשרם מתעכל לג' חדשים או ששה אין דינם נמנע עד י"ב חדש והכי דייק לישניה דר"ש דקאמר יאות הוא לאסטנא עם היותו צדיק גמור דהכי מיבעיא ליה לעיל כי אחר שהוא צדיק גמור מה תועלתא אית ליה להוא שטן וכו' שמורה שאין לו דין ותובע ומשטין כענין

שהוא משטין אותו בהיות בחיים כדפי'. א"ל ר"ש וכו' כל ענין זה אין בו הבנה מפני שחסר רובו. ע"ב ק"ל ענין זה נתבאר בזוהר ברעיא מהימנא וז"ל:

פתח ר"ש ואמר סיני דא סל"ם ואיהו ק"ל ורזא דמלה הנה ה' רוכב על עב ק"ל. ע"ב יו"ד ה"י וי"ו ה"י ועוד ע"ב דא י' י"ה יה"ו יהו"ה. ק"ל יו"ד יו"ד ה"א וא"ו יו"ד ה"א ואי"ו יו"ד ה"א וא"ו ה"א. אתוון קדמאין סלקין ע"ב אתוון דאינון תולדין דילהון סלקין ק"ל. מאתן ותרין ע"ב ק"ל כחושבן ב"ר ואנת הוא רעיא מהימנא עלך אתמר נשקו ב"ר ואנת רב לישראל לתתא רבן דישראל רבן דמלאכין בר לעילא ברא דקב"ה ושכינתיה עכ"ל:

ואין ספק שהכוונה שהדעת שמשרע"ה מרכבה אליו מציאותו במלכות והוא שם יהו"ה סוד מדת הת"ת בתוך המלכות וממנה מסתעפים בה ענפים אלו דהיינו ע"ב ק"ל כדפי' התם. ונמצא דעת שבמלכות ע"ב ק"ל והיינו סיני דסליק ק"ל וכן סל"ם סליק ק"ל להורות שהשכינ' שהיא סיני והוא סלם בה סוד ע"ב ק"ל דהיינו דעת שבה וכמו שהדעת העליון קאים באמצעיתא שהיא נקודה אמצעית לשש קצוות כן הדעת הזה בתוך המלכות שהוא כלה יראת ה' דודאי שם ה' שריא בגוה דהיינו חתן לגבי כלתו:

בהאי עזרה אית י"ב פתחים. הענין שהעזרה היא המלכות ונודע שהיא י"ם העומד על י"ב בקר שהם סוד י"ב שבטים ולפיכך לה י"ב חלקים לי"ב שבטים ולכל חלק וחלק פתח ידוע ליכנס לאותו החלק ולפיכך כל שבט ושבט לכנס לחלקו אשר לו בה במלכות והיינו סוד י"ב שבטים י"ב פרצופים לנשמות כדפי' בתיקינים ולפי' בי"ב פתחים שבעזרה אין פתח מהם קולט אלא פרצופי נשמות שבטו ולפיכך כשבא אדם ליכנס בפתח העזרה אם הוא מאותו השבט המתייחס לה קולטתו ואם לאו אינו קולטתו לפי שאינו מכלל אותם הנשמית המיוחסות לה כדפי':

תלת מאה ושתין וחמש כמנין ימות החמה. והטעם כי העמודים הם סוד היסוד שהוא העמוד שהעולם עומד עליו והוא יונק ממדת יום שהוא סוד הת"ת וא"ו שעל העמוד בסוד ווי העמודים וחשוקיהם כסף בסוד הרחמים וכמו שמדת יום הוא החמה כדכתיב כי שמש ומגן ה' צבאות והוא מתייחד עם הלבנה דהיינו סוד העזרה הנז' לכך בכל יום ויום יש בו בחי' מחודשת ליסוד והיינו סוד ובטובו מחדש בכל יום תמיד וכו' ולפיכך הם שס"ה עמודים ולהיותם ד' בחי' בה אם מצד המזרח אם מצד הצפון אם מצד הדרום אם מצד המערב לכך הם שס"ה לכל א' מד' סטרין ולהיותם מצד עץ החיים שמשם נק' היסוד אל חי לכך הם נק' חיים שהם יונקים החיים מהת"ת אל המלכות ולהיות סודם להשפיע בסוד בלולה בשמן כדפי' בזוהר פ' פנחס בענין בלותי בשמן רענן וכן שמן זית זך כתית והיינו סוד התנועות שהיסוד עושה להשפיע במלכות הזרע העליון כדפי' שם

לכך הם נקראים חיים דלא קיימא נהורא וכו' סלקין ונחתין אלו לקבל מלמעלה ואלו להשפיע למטה:

דף קע:

בטשי דא ברא. לכלול אורם אלו באלו כי הארת הבחינות בכללותם. שיר יתמא שלא נודע מי המשורר אלא מזמור שירו וכו' ועדיין לא שוררו אותו כדמסיק מפני שהוא על יסוד תשועת המלכות מהגלות העתיד ולפי' מתייחס לעמודים שהם המחדשים המלכות שהיא העזרה כדי שתהיה נק' שיר חדש דעד כען וכו' הענין כי הגלות אשר למלכות אין הדבר בערכה וערך הת"ת ח"ו כדפי' בתיקונין בפ' אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ולכך היא מתחדשת בכל עת בדבקות הת"ת והיא משוררת שיר זה בחידושה אמנם המלאכים שהם למטה בהיכלות שעליהם נאמר בגלות הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון אין חידוש המלכות מגיע עד היכלם והם חשוכי השפע והחדוש מפני הגלות ומטעם זה מלאכין קדישין לא שבחו ליה. ומטעם זה ישראל שהם למעלה ממעלת המלאכים שהם ביום שבת מתחדשים בחידושה אומרי' שיר זה והיינו שיסדוהו בזמירות בשבת **חדש** איהו ולהוי חדש כלומר עם היות שהשכינה משוררת אותו עכ"ז אין השיר הזה מתיישן ח"ו אלא חדש איהו וליהוי חדש לעולם והטעם כדמסיק לקמיה שדבר שיש חלק לחיצונים נק' זקן ושיר זה אין באורו חלק לחיצונים כלל ולכך חדש איהו וחדש ליהוי. שלעולם במנוחתו לא ישכנו ערלים וז"ש בגין דמחדש עלמא דהיינו מלכותהמחדשת נעוריה באור החמה המחדשת הלבנה ונודע שמעולם לא טעמו החיצונים בחידושה של לבנה כלל וזהו סוד שעיר ר"ח כדי שיבדל הקליפה ולא יקח חלק בקדושה כלל:

דביק בשמשא ולא אתפריש מיניה. מפני שבחי' חדוש לבנה הנמשך (לתחתונים) [בכ"י ליתא תיבה זו] הוא חדוש שיש אחריו מיעוט אמנם חידוש זה שהוא במלכות עם הת"ת אין אחריו פרוד כלל ח"ו וז"ש דביק בשמשא ולא אתפריש מיניה אח"כ ולכך הוא שיר חדש להוי לעולם חדש כדפי'. לאפקא סטרא אחרא שאינה חדשה מפני שאין לה חלק בחדוש כלל והוא סבה שאין משוררים למטה שיר חדש בזמן הזה כדפי'.

עדן עילאה חכמה מסטרא דנוקבא. ממה שהמלכות מתעדנת מהעדן העליון. היתה. נקבה. היה זכר. ההוא זקן היא הקליפה הנק' יצה"ר זקן וכסיל.

הוה מטשטשי עלמא. בריבוי תולדותיה אלא שמדרך הקליפ' להתמעט והיא מסורסת ואינה עושה פירות והקדוש' מתרבת והולכת ועושה פירות והיינו המצוה שיש לה פירות והעבירה אינה עושה פירות כדפי' רז"ל. וא"ת א"כ היה ראוי שתתבטל ותלך מיום

שנברא העולם ואדרב' אנו רואים שמתפשט והולכת. ר"ל שהקליפ' בעצמ' אינה עושה פירות אמנם אם יש גורמים בעביר' הם מרבים אותה כענין העושה עביר' א' קנה לו קטיגור א' וזה אינו נקרא עושה פירות שאינה היא העושה פירות אלא הרשעים גורמין אותה שתתפשט מה שאין הקדושה כך שאם עושה האדם מצוה א' המצוה בעצמה עושה הפירות וכן הקדושה ת"ת ומלכות מתייחדים ומוסיפים קדושה אם לא היו מונעים משא"כ החיצונים שהם בעצמם אינם מתייחדים אלא שהרשעים מחזיקים אותה כדפי' וע"ד אהדר כלומר מפני שאמרה דבר זה שאינו הגון:

ואי תימא וכו' א"כ איך שבח לאברהם בדבר מגונה כזה בא בימים כי בפירוש בא בימים פירש הכתוב שענין זקן דקאמר היינו כענין עתיק יומין יומין עילאין ששה ספירות ששה ימים כנשרא כמלכות המתחדשת הם מתחדשים ג"כ שאין אור למלכות שלא יתרבה אור לששה קצוות:

דא ניגונא דההוא חדש. ת"ת ממש נק' חידוש כדפי' שגם ו' קצוות מחדשים עצמם כחידוש הנשר כדפי' ולכך בעליית העמודים אינון דסלקי אמרי שיר זה כדפירש בריש לישניה מפני שהם עולים אל הת"ת הנק' חדש ואינון דנחתין שהם יורדים למלכות אומרים מזמור לתודה דהיינו שיר הראוי למלכות:

הושיעה לו למאן וכו' ופירש שהכוונה הת"ת הושיעה לעצמו ימינו שהוציא ימינו מהגלות שעליו נאמר השיב [בכ"י אחור] ימינו והיינו דקאמר ההוא חדש הושיעה ימינא וכו' ואם נפרש חדש המלכות ונק' חדש ולא חדשה מפני שהיא מסתלקת לגבי הת"ת ונמצאת היא אז משפיע ומחדש אפי' לחסד שהיא דרועא דמלכא ונק' בלשון זכר חדש כדפי'. יתמא. שלא נזכר מי האומרו אלא מזמור לתודה סתם כד מתגלגלי שהם מתגלגלים לשש קצוות וזה סגולת הגלגול והסבוב שהוא הוראת כללות שש קצוות וסחרא דמדברא יוכיח. והעמודים הם בסוד היסוד כי הוא נק' עמוד העולם עומד על עמוד א' וריבוי העמודים הם מציאות הרבה שבו ועמודי המשכן בו ודאי ווי העמודי' הת"ת שעליו וישתתפו עמו במציאות זה נצח והוד שהם גם כן שני עמודים אשר הבית נכון עליהם כנודע וכבר יקראו שבעת הספי' ע"י (עמודים חצבה) [בכ"י העמודים כדכתיב חצבה] עמודיה שבעה אמנם ע"י היסוד והנה בהיות העמודים מתגלגלים להאיר בסוד העגולה.

אתחזון חמש גווני דנהורין שהם סוד חמשת הספירות כנודע דהיינו הלובן והאודם והירוק ואודם נוטה ללובן ולובן נוטה לאודם והם כחג"ת נצח והוד והיסוד העמוד הכולל אותם:

עמודין אילין כולהו חללין. מקום משכן ת"ת ומלכות ביסוד שיש בו בחינה שהוא משכן שתי מדות אלו בתוכן בפנימיותו ואותה הבחי' בהסתלק ממנה שתי מדות אלו ח"ו הוא חלל ולזה כאשר העמודים האלו סלקו לגבי הת"ת ונחתו לגבי המלכות מתמלא חללים מאורם נפקו מינייהו שלהובין דנורא כגווני חזור ושושן דהיינו כפתור ת"ת ופרח מלכות ושלהובין דנהורא דהיינו להב אש תשוקתם בחשך ייחודם תלת תפוחין הם ג' אבות מצד הת"ת הנק' תפוח כדכתיב כתפוח בעצי היער דבטשי בהו כלו' שהתפוחים בטשו בעמודים תלת (גוונין שבתפוח) [בכ"י תלת גוונין שהם שפע ג' אבות ופעולתם סומק גבורה ירוק ת"ת חוור חסד והם גי גוונין שבתפוח] כנודע. ואפשר לפרש שהגוונים הם בטשו דא לדא (בעמודים) [בתפוחים] עצמם והכי קאמר דבטשי בהו בתפוחים תלת גוונין והגוונין בעצמם בכל תפוח ותפוח הוא מכה זה בזה כענין שהאותיות מצטיירות מהכאתם ותערובות גוונם והאותיות אינם לבנות ולא אדומות אלא ירוקות להיות שהאותיות התור' בת"ת ולכך הם מגוון ירוק שבו ומרוב צירופם אלו לאלו אין מי שיעמוד בקריאתם כי הם מצטרפות בכח הצירוף במהירות גדולה ומתגלגלות צירוף אחר צירוף:
ארבע גלגלים מתחמן הם סוד שם אדנ"י שבארבע אותיות אלו הם ד' בחי' שבה א' לדרום ד' לצפון נ' למזרח י' למערב והם מתחמן לד' תחומי העמודים כדפי' ולהיות הבחי' באותיות לאין תכלית לכך הם עובד ציור והם גלגלים לרמוז אל סבוב בחי' המלכות לקבל מהת"ת או מהמדות העליונות ע"י היסוד שהוא העמוד.
פליאן רברבן מצד החכמ' והבינ' והכתר על גביהם ואלו אינם נגלות מרוב עילויים אלא למט' במלכות כד מסתחרן לקבל מהבחי' העליונות מפקין מינייהו בסוד הייחוד העליון.
זוגין דדהבא ואבני יקר. דהיינו סוד פעמון זהב ורמון והענין כי המלאכים הם בסוד פעמון דהיינו השמעת קול בשיר ושבח לפני קונם ולא יגעו ולא ייעפו אמנם נשמתם של צדיקים הם רמונים כדפירשו רז"ל כפלח הרמון רקתך אפילו ריקים שבך מלאי מצות כרמון ופרודי הרמון הם ממש אבני יקר והם סוד מעשה המצות לצדיקים שהם להם אבנין יקרות לעוה"ב כנודע ומציאות המלאכים והנשמות מתמצאים מהמלכות בסוד היחוד ולכך נפקי מינייהו זגין דדהבא ואבני יקר והם לד' (גלגלי' ד' בסוד) [בכ"י גלגלי' כסוד ואות ד' ליתא] המלאכי' (לד') [בכ"י ארבע לד'] מחנות שכינ' ובסוד פרצופי הנשמות לד' אותיות כדפי' בתיקונים והיותם מתכנשי לגווייהו ולא נפל לארעא אפשר על שתי דרכים הוא בסוד הכל הי' מן העפר והכל שב אל העפר **זאת נחלת עבדי ה'**. אפשר דאהדר שכל כבוד המקדש מזומן (לשמח) [בכ"י למשיח] ישראל ואפשר דאהדר לרמז הדבר כי לזגין דדהבא ואבני יקר שהם מזומנים להעשיר ישראל ואפשר דאהדר לרמז הדבר כי

כמו שאותם האבנים יוצאים מהגלגלים וחוזרים ומתעלמים כן נשמות הצדיקים יוצאים לעולם וחוזרים אל בית אביהן:

תרין אריין. הם שני הכרובים אשר תחת המלכות ונודע היותם א' ימיני וא' שמאלי דהיינו חד מסטרא דא וחד מסטרא דא להיותם יונקים מקו האמצעי המזווג מימין ושמאל לכך הם אש ירוק גוון מעורב מאודם ולובן ובהיות הנהגה זו ע"י הגלגלין בסוד היחוד מתחבקן ומתדבקן כד סלקין עמודים להדבק למעלה מנהמן אריין לטרף ולשפע ותפוחין שהם סוד הת"ת פרחין באוירא שהוא אויר אור י' וכללותם בכתר כנודע. ובטשי איליו וכו' היינו השפעת בחינה בבחינה בהיותם שם עדי רדתם אל מקומם (על) [בכ"י אל] היסוד ומשם יורדים בבחינתם למלכות דהיינו שם יהו"ה בשם אדנ"י ואורו מתפשט עד הכרובים והיינו אריין פשטן וכו' **תרין נשרין**. הם סוד שני כחות על האריות והם מקורות לאריות אורם מתגלה וחוזר ומתעלם לכך בפלגו יומא שאז תוקף השמש דהיינו אור הת"ת אז מתגלים ומפני העלם מציאות שורשם לא ידיע אתר דנפקו ולהיותם שרשים לאריות שהם בבחינת נשר הגדול בבינה על אריה שהוא בחסד לכך שריין על רישיהון דאילין אריין ולהיות ענין זה הוראת אימא עילאה דפרישת גדפהא על בנין לכך משתככי עמודין וגלגלין ותפוחין שהם סוד בחינת הת"ת הנמשך משפע אימא לכך נפלי מפומא לפומא כדי שהנשרים התחתונים יקבלו מאור הנשר הגדול ע"י התפוחים:

דף קעא.

הכא פריש רב מתיבתא וכו' והוו אחדא ביה לדינא על עון המתבאר לקמיה. וא"ת לפי הנראה שהיה קטן א"כ לאו בר עונשין. ואין לומר שהיה בן י"ג ונידון ועכ"ז קארי ליה רביא שהי' נידון אפילו בעולם הנשמות כדמסיק לקמיה ואם כן למה נידון בב"ד של מעלה הא קיימא לן שאין עונשין אלא מבן עשרים. ולומר שהיה בן עשרים אי אפשר דהא קארי ליה ינוקא ורביא. ומטעם זה נראה שלא היה אפילו בן י"ג וי"ל כי היה קטן ואפילו לשנת י"ג לא הגיע אמנם מ"ש שנענש על עון ידוע הכוונה שנסתלק מן העולם כדי שלא יחטא יותר ומה שאנו אומרים שאין עונשים בב"ד עד יותר מי"ג היינו להענישו אחר סילוקו בגיהנם אמנם לסלקו מן העולם קודם שלא יחמיץ יותר אדרבה זו סבת סלוק כל הקטנים ומה שהיו אוחזים בו מארי דדינא היינו לעכב מנוחתו שאין זה עונש אלא מדה כנגד [מדה] שהיתה אותה נשמה ראויה להאיר בתורה יותר והוא נתרשל כדמסיק והיו בעלי הדין אוחזים בה לעכב מנוחתה לא להענישה בגיהנם וענין זה מוכרח שאם לא תאמר כן א"כ שוה הוא קטן שנסתלק בתורה עם אותו שקלקל כל ימיו אלא ודאי בשכר נשמתם נענשין ולא בגיהנם ועל דין גיהנם אמרנו שאין דין מעשרים וכו':

מייא דאינון מלרע וכו' והוא הפך המציאות שיעלה מן המלכות לבינה וא"ת שתרד הבינה למטה ליטלם קשה ומאי אצטריך לון לאינון וכו' ושלא לצורך לא תרד למטה וא"ת כי שמא לעתיד תחסר למעלה אדרבה היא להפך כי הבינה אתר דכל מבועין וכו' ואי אפשר שימצא השפע למטה אם לא ינתן מלמעלה כי כל מבועין כל מציאות מקורי השפע נפקי מיניה ולומר שיחסר בו אינו מפני דלית פסיקו וכו' ואדרבה למטה במלכות לא יש שהוא אתר נגיב וא"ת מי מכריחנו לפרש ים הקדמוני בינה נפרש ים הקדמוני כל שש הקצוות עד היסיד והשתא לית כ"כ דרגין בין מלכות לים הקדמוני לזה אמר [סוף סוף מאן חמא חפירה דבירא וכו' כי הבאר מלכות ומקורו יסוד. וא"ת נפרש ירושלים בחי' המלכות למעלה בהיותה בחיק בעלה וים הקדמוני בינה והשתא לא קשה דלא הוי אתר נגיב לז"א] יהי' מה שיהי' וכי ירושלים שהוא מלכות אף אם נאמר שהיא בחי' עליונה יהיב מיין אל הים הקדמוני וכו' בענין שאין דרך ליישב פסוק זה:

תלת עמודין. אפשר שהם צדיקים עמודי עולם: ואפשר שהם עמודים ממש תיקוני ג"ע כחות חיים נצחיים שהגן חי ממש והעד על זה כי מגלגל הלבנה ולמעלה אין דבר שלא יהי' חי נצחי משכיל. שבעה יומין עד ירצה עונשו. כדמסיק לקמיה:

ותתסחי לזכות גופו להסתלק. ולא ידיע מאן. כלומר לא יצדק מלת ההוא אלא על היום הנודע ואינו שלא נזכר בכתוב סימנו. יומא בתראה איהו. שהוא אחרון לכל הימים שכל הרוצה ליכנס נכנס בתחלה. ועתה יצדק מלת ההוא להיותו יום (הנוער) [אולי הנועד] ונודע לכל הבא אל הקודש.

אמאי איקרי ההוא. שהם שני הפכים הוא מורה העלם ההוא בה' הידיעה מורה גילוי וכיון שהוא במלכות ראוי שלא יקרא ההוא בהעלם:

דאחיד סופא בשירותא כדמפרש ואזיל הוא העלם ההוא בה' הידיעה מורה גילוי וכיון שהוא במלכות ראוי שלא יקרא ההוא בהעלם.

דאחידן גילוי מורה גילוי והעלם דהיינו שירותא וסיפא ושירותא בינה ונקראת שירותא דהיינו שירותא דקיימא בשאלתא דאיקרי מי כדכתיב בזוהר לקמן.

סופא היינו בחי' אחרונות שבמלכות ויום ההוא היינו בחי' עליונ' שבמלכות שהיא קושרת בחי' אחרונות שבה עם הבינה שהיא מתפשטת עד למטה כאשר יתבאר ומלכות עולה ונקשרת עמה ואמר דאחיד סופא בשרותא ולא אמר דאחיד שירותא בסופא מפני שסדר הענין הוא היות בחינת ההוא למעלה לקשר סוף הבחי' למעלה כדמסיק:

וכד יקום יומא דא וכו' דהיינו סילוקה למעלה לקשר התחתונים עם העליונים ואם היה אומר שרותא בסופא הוי משמע איפכא שמוריד הבינה למטה וא"כ הי' ראוי שתהא

בחינ' ההוא למעלה ויורד למטה לקשר העליונים עם התחתונים ואם הדבר כן מאי קאמר בתר הכי יצאו מים חיים וכו' להכי פי' שקושר סופא בשרותא.

ה' הוא לאחזאה וכו'. כלומר ה' עם היות שהיא מדה אחרונה עכ"ז נקשרת בשירותא שהיא בינה והיינו הו"א שמורה היותה נעלמת וא"כ ה' מלכות הוי הוא וזהו פי' ההוא ובזה עתה ניחא מה דהוי קשה לימא ההוא בינה שהוא נקראת הוא והוא ה' ראשונה של שם אלא משום דאי הוה בבינה אמאי קאמר ההוא דהוי כפל לימא הוא לזה פי' כי אי אמרינן במלכות ניחא דקאמר ההוא להורות ה' דהוי סופא דכל דרגא הויא הוא דאיהו שירותא וכולא חד שירותא וסופא ובגין דאיהו סופא וכו' כלומר ומפני שהרמז במלה זו במלכות שהיא סוף הכל ה' אחרונ' של שם איתוסף ביה ה' שאם הכוונ' בבינ' בלא ה' נמי הוא הוי בבינ' כדפירש:

זמינא ירושלים וכו' כלומר בשלמא אי לא דרשינן ביום ההוא כלל ניחא דקאמר שביום הגאולה יהי' כן אמנם השתא דפרישית יום ההוא על המלכות אין מלה שיורה על הזמן. לזה אמר זמינא ירושלים וכו' ומלת יצאו מורה על הזמן העתיד.

לאפקא מיין. היינו מלת יצאו מים:

ולנבעא נביעו. הוא פי' חיים ורצה בזה כי לא יהי' לבד שיצאו המים ממה שנתן בה (ארץ) [בכ"י וקבץ] מהעליונות אלא שהיא מעצמה תהי' נובעת וזהו יצאו מים חיים לנבעא נביעו.

הכא אית לומר. בשלמא אי פרשינן יום ההוא בינה ניחא דקאמר קרא בכח והשפעת יום ההוא שהוא בינה יצאו מים חיים שהוא מלכות אלא לדידך מאי בין האי להאי:

ירושלים כל דרגין וכו' וכאשר תקרא המלכות ירושלים יורה על כללות הבחינות כולם.

אית דרגין וכו' בחינות שונות זו מגולה מזו וזו נעלמת מזו.

כבודה. מלשון כבוד מפני שהיא בחינת י' שאצילותה מן החכמ' שבה ל"ב נתיבות כמספר כבוד והיא משם כבודה ושאר הבחי' סביבה ועכ"ז סביב לנקוד' זו בחי' ה' שהוא סוד בת מלך שהיא חכמ' פנימה לאות ה' כזו. # ה והיינו מלת ההוא שמורה ה' ומורה על י' תוך הה"א כדפי' לעיל.

ההוא יקרא ארץ. דהיינו מלכות ארץ ישראל.

וכד יקום יומא וכו' היינו סילוקה למטה מבחינותיה הנגלות והיא עולה להתייחד למעלה:

והאי נביעו מן הים וכו' הענין בסוד אור חוזר כי בהיות אור הבינ' מתגל' במלכות בריבוי יגדל האור בה [בכ"י עדי] תשוב ניצוץ אורה למקור האור דהיינו במלכות אור מתנוצץ

עד הבינ' ממט' למעל' בענין שהם בה שתי בחינות הא' אור מתנוצץ למדרגות תחתונות להשפיעם ולהאירם והיינו חציים אל הים האחרון והוא סוד אור ישר ממעל' למט' לתחתונים הב' וחציים אל הים הקדמוני דהיינו אור מתנוצץ ממט' למעל' נקשר בסוד שש קצוות ממט' למעל' עד הבינ':

כגוונא דאימא בינה ברא בין דרועא היינו היות המלכות עולה (אל) [בכ"י ליתא תיבה זו] בין חסד וגבור' ומשם היא מסתלקת בתוכיות הבינ' בסוד אור מתנוצץ דהיינו מסגי' חלבא דיניק תוספת אור הרחמים בה ואתמליא פומיה ואתרבי ביה דהיינו סוד תוספות קדוש' שהאור הוא מתנוצץ בה ומתיילד אריק חלבא וכו' דהיינו אור העולה ומאיר בתוך הבינ' וזו חבה יתיר' אל הנאצלים היות התחתון מתנוצץ ומאיר בעליון בסוד קשרם נעוץ סופן בתחלתן.

ים האחרין דרגין בתראין כי מלת ים יותר כוללת מירושלם כי זה הים הגדול ורחב ידים וראה מה בין זו לזו כי ים כולל אפילו עד התחתונים שתחתיה מצולת ים כדפירש:

ארץ פרטי יותר ארץ ישראל פרטי יותר ירושלים פרטי יותר. העזרות פרטי יותר. ונקודה אמצעית היא נקודת ציון ועשר קדושות הם זו לפנים מזו פרשתים במקום אחר וכמה מדרגות בין ים לירושלם [ובין] ירושלים ליום ההוא כדפי'.

כמה חדוה וכו' מפני שיש תועלת לצדיקים כולם (במסתלקים) [בכ"י כשמסתלקים] הצדיקים שמחדשים חופתם לכבודו וכן הרשעים בגיהנם.

אבוה שבק הכין קודם מיתתו ועזב מנכסיו לתלמוד בנו ורזא סתימא וכו' ולא נתן לגלות עונו כיון שכבר קבל עונשו בהכרת ימיו.

דהוה מכסיף וכו' ג' עונות הלבנת פני רבו ברבים ועוד דלא חייש כדי להוסיף בתורתו ועוד כעס רבו עליו דחליש דעתיה דרביה.

בדינא תקיפא. לפי מה שפירש לעיל שאין גיהנם אלא אחר עשרים שנה או י"ג לפחות ירצה דינא תקיפא עכוב הכנסו בג"ע ודוחק הוא. ואפשר שיש דרך לייסר הצדיקים בזולת הגיהנם דהיינו פולסי דנורא כענין דמחיוה לאליהו ולגבריאל:

דף קעא:

דלא אשתלים דיוקניה שלא הי' לבוש לנפש מאויר ג"ע כפי שיעור הצריך מפני העון ההוא. ואין ספק שאין דיוקן לנפש אלא בהתלבשה מאויר ג"ע.

וכד הוה אתסאי וכו' הענין כי בהגלם דיוקן לבוש נפשו הי' מצטער צער גדול כמשל הבשר המתוולד מעט מעט בצער.

האי כסיף קמי כולא. פי' ודאי לא הי' דיוקנו כשאר הצדיקים וזה ודאי לו בושה גדול' כאדם העומד ערום בין הלבושים.
תחות עגולא וכו'. אין ענייננו מתבאר מפני שאין לו קשר.
נביעו חד. הוא מקור מחכמ' לבינ' ואתפשט בעצם החכמ' ונפיק לבר מחכמ'.
ועאל גו ימא רבא, בינ'.
ורשים ביה אורחוי. מציאות הדעת. שדרך בו מקור השפע לת"ת ולפיכך מיני' שתי לויתן שהוא ת"ת ורוי. מבחינתו במקומו שמשתכר מיין המשומר וחדי מצד הבינה שהוא מקור השמח' ואתרבי בריבוייא מצד החכמ' והטעם לזה כי המקור הזה מים מחכמ' ונהפך ליין בבינ' והוא משכר לת"ת שכרות של שמחה:
נביעו אחרא. כדי להשקות נקבתו של לויתן והיינו שיורד עד בחי' אחרונ' של מלכות והיינו תחות תהומי שהם ז' תהומות לגו ימא בתראה היא מלכות. מים זדונים החיצונים שהם במצולת ים כדפי' לעיל. מאיך לון מכניע החיצונים ומבטל זדונותם והיינו דכתיב ומעיין מבית ה' יצא והשקה את הנחל השיטים דהיינו לטהר זנות והיינו טהרת הקליפות כדכתיב בלע המות מלאך המות לא כתיב אלא המות רע דידהו ונמתקים ונטהרים והיינו ושעשע יונק על חור פתן סוף פתן איתה וצפעוני איתיה אלא שאינם מזיקים ושעשע יונק היינו שהמלאך מטטרו"ן הנק' תינוק יונק משדי אמו שעשע בסוד שעשוע שהקב"ה משתעשע עם הצדיקים בג"ע על חור פתן היינו נוקבא דתהומא רבא שמשם יעלה שבחו של הקב"ה.
תרין כרובין, ת"ת ומלכות שהם על נצח והוד ת"ת לימין בנצח מלכות לשמאל בהוד.
ותחת כנפיהם שהם סוד ד' פנים לאחד ד' כנפים לא' יהו"ה ד' פנים אדנ"י ד' כנפים ותחות כנפי השכינ' זמינין כל ישראל וכו' י"ב מגדלין וכו' א ן לו ראש וסוף אמנם דרך כלל היא רומז אל י"ב הויות שבת"ת:
נשין סלקין לגו היכלא וכו' הם עולות מהיכל להיכל וזה בסוד ייחוד הענפים והקשרם תחתון בעליון ולפי' מתחדשות בסודות התור' ואפשר דהיינו דוקא באותם מצות שהם חייבות כדפי' לעיל.
וכן לכל אינון היכלין. עד אשר נקשרים אלו באלו עד שכל הנקבות נעשות בחי' א' בסוד המלכות בייחוד הז' נערות עמה דהיינו סוד ברכות דק"ש בסוד האהב' כדפי' בזוהר פ' תרומ' ופקודי ואח"כ זכרים בסוד הת"ת הם מתייחדים עמהם כדפי' לעיל וכאן קצר. בכל שמטה ושמטה כענין פ' הקהל ונודע שהשמטה היא המלכות ומאירה בסוד כל ז' הספירות מקובצות בה ולכך כל הנשמות העליונות נקבצות למט' במלכות במקום

השמט' ולכך התינוקות שהם מישיבות עליונות שהם עומדים בישיב' של הקב"ה יורדים למט' שאי אפשר להם לעלות למעל' ועוד שצריכים לירד אל הבינ' שהיא השמט' וכן אנשים עולים. וכן הנשים כדכתיב הקהל את העם האנשים והנשים והטף. והטף עם היותם במדרג' יותר עליונ' נותנים שכר ועונג למביאיהם שהם אנשים ונשים שגורמים להם שיבואו למטה ומתענגים ע"י:

נועם ה'. מבינ' היכלא דאהב' מצד החסד שהיא למט' מהבינ' והענין שהם נהנים מבינ' כי השמיט' היא המלכות מאיר' מהבינ' שהוא היובל כנודע ולכך יש להם חדוה מצד הבינ' שהיא שמחה.

ומתלבשין בקדמיתא. כי לבוש שיש להם בג"ע של מטה פושטים אותו לעלות. איהו משיך משיכו וכו' הנרא' דאהדרו לגבריאל המלאך או כח המשוך ממנו שהוא היונק מגבור' כנודע ועליו קאמרינן קרא הגבר ולכך בחצות ליל' שהגבורים החיצונים גוברים לכך זה שהוא קדוש מוכרח לינק מהגבור' ומשיך משיכו מסטרא דילי' וע"י תגבורת הדין מתעלם וז"ש אתטמר ואתחפא תחות ההוא אתר והוא הוא מקום ידוע בהיכל כדפי' בפ' פקודי ובהיותו מתעלם הוא נטמן בלתי פועל פעולתו עד פלגי ליל' שאז מתעורר רוח צפונית דהיינו מצד הת"ת של הגבור' שהת"ת נק' רוח והגבור' צפון והיינו רוח צפוני ובטש בכנור דדוד שהוא המלכות והוא מנגן מאליו כדכתיב למען יזמרך כבוד ולא ידום ובכן כל המלאכים מנגנים ומזמרים עמה, ומה גם כח זה שהוא (נרמז) [בכ"י מדתו] כאן יונק מהגבור' ולכך שלהובא דעמוד דיצחק יצחק גביר' עמודא ודאי עמודא דאמצעיתא מסטרא דיצחק רוח צפוני דקאמרינן נפיק ובטיש בהאי תרנגולא היינו השפע המעוררו מן השמאל כגוונא דגבר אחרא עליה אם הכוונה על כח מגבריאל גבריאל הוא כמותו ואם הכוונה על גבריאל ודאי ישראל כח אחר עליו שורשו בסוד כסא הכבוד ובסוד המלכות עד הגבור' האי גבר איקרי ויהיב שית קלין לעורר הנשמות שבג"ע שהם שעולים מהחיים בכל ליל' להורידן לגופות ולכך כל בני אדם מתעוררים בחצות ליל' וזהו פעולות כל תרנגולין דעלמא שהם למט' עושים אותה פעולה והיינו כח ניתן על השר השולט על התרנגול והטבע גובר בו ומתחמם וקורא והיינו ונפיק מניה שלהובא אחרא וכו' דקאמר.

איהו מה קארי. כלומר הגבר הרוחני **בשעתא קדמאה**. היינו תחלת חצות שיש ששה שעות זמניות משם עד אור הבוקר ואותם הששה שעות הם נגד ו' קצוות ובתחנת כל שעה ושעה אומר קול מתייחס לשעה לכך שעה א' אומר קול ה' בכח מצד הגבורה כנודע שיש במזמור זה ז' קולות והם בז' ספירות והנה בשעה א' שהוא תחלת התעוררות רוח צפוני שהוא ת"ת לצד הגבורה כדפי' הוא מנגן קול ה' בכח שהוא רומז בגבורה קול

ה' בהדר שהוא רומז לת"ת בשעתא תניינא מפני שבשעה ראשונ' בני אדם מתעוררים ומנקים גופם מפני שלא ניתנה תורה למלאכי השרת אמנם בשעה שנית שכבר ראוי והגון שיקראו בני אדם לעסוק בתורה ומתעכבין בשנתם קא קארי קול ה' לעיר (הר) [בכ"י ליתא מלת הר] יקרא והכוונה לתחתונים שיקומו להזדווג בשכינה דקא קארי לה קב"ה דהיינו קול ה' לעיר יקרא דהיינו רוח צפונית שאמר בשעה ראשונה מנשב בכנור דוד קאמר בשעה שנית. בשעה ג' אומר קול ה' חוצב להבות אש דהיינו הפעולה הנמשכת אליו מאותו התעוררות כדאמר לעיל שלהובא דעמודא דיצחק וכו' דהיינו כדי לעורר (שיראם) [בכ"י אולי שירתו] בני אדם (הגשמיות) [בכ"י הנשמות] שיתעוררו בגופות שכן רצון קונם וראיה שהוא חוצב להבות אש לעורר אותו. בשעה ד' קול ה' יחיל מדבר. הענין כי בשעה א' מלכות לצד הגבורה והת"ת לכך הם שתי קולות קול ה' בכח קול ה' בהדר כדפי' שוב שעה ב' מלכות דבקה בהם והיינו שעה ב' קול ה' לעיר שוב הוא דבוקה בהוד שהוא לשמאל דין לא קשה (בגבורה) [אולי כגבורה] לכך הוא אומר קול ה' חוצב להבות אש שהוא בהוד כנודע וכדפ" בזוהר ובתיקונים בשעה ד' נדבקת ביסוד והיינו קול ה' יחיל מדבר והיינו שהקב"ה מתחולל על שאין מדבר דברות קדש בעולם תחתון בשעה ה' נדבקת לימין בחסד ונצח לכך קא קארי קול ה' על המים שהוא מהחסד וכן כל שאר קולות דהיינו קול ה' שובר ארזים בנצח כנודע בשעה ששית שהוא באור בוקר קודם שעה מתעורר הת"ת בעצמה עם כל הקולות ומתייחד עמה ואז כתיב מדוע באתי ואין איש וגו' כדפי' בזוהר לקמן וז"ש קול ה' יחולל אילות ופי' בתיקונים כי קול זה כולל כל הקולות והיינו קול ה' יחולל ודאי כואב על שאין מתעורר עם השכינה ואותם השומרים בבית ה' בלילות היינו ובהיכלו דהיינו היכל דסליק כחושבן אדנ"י כולו אומר כבוד כל הנמצאים משוררים כדכתיב ברן יחד כל ככבי בוקר וכו':

דף קעב.

קול אומר קרא היינו הקב"ה לעורר התחתונים לעזרת השכינה ואמר התרנגול הזה מה אקרא שאין מי שיקום כל הבשר חציר וכו' וכיון שאין מי שיקום מספר גנות אותם הישנים על מטתם והיינו עובדין דבני עלמא כי אחר שקרא ולא שבו עד ה' ולא דרשוהו מלמד עליהם חובה:

אצבעוי דיליה הם ה'. הגדול ת"ת הקטן מלכות והם מתייחדים אז בבוקר וזנים את. העולם בחסד היתה הגבורה נדלקת בדיניה והיה העולם נשרף ולהיות שתי אצבעות ת"ת אמצעי רב ודאי מאחור זעיר מלכות כנודע מתייחדים בחסד אברהם בבוקר.

חוטא דנהירו וכו' היינו חוט של חסד המשוך על המלכות לקושרא בימין אל הזווג ואז החמשה אצבעות שהם ת"ת רב מלכות אחורא זעיר נצח הוד יסוד שתים אחרים יתייחדו כולם אל הזווג ויעשו כלם לשתי כתות שהם ת"ת ומלכות ימין ושמאל תאומים ולעולם בסוד השמאל בעגלא ודאי ופני שור וכו':

שאלת ענפא דגורן לגו בעזרה דא אית וכו'. בעזרה שכנגד המלכות כס"ה היכלין לשכר שמירת שס"ה ל"ת מצד הגבורה כדפי' בתיקונים שמי עם י"ה שס"ה שלוה מצד המלכות להורות שיש לשומרים אותם שלוה מגיהנם שלים יסוד שלוה מלכות. לא ידיע וכו' מפני שהם שם מהבינה הנעלמת שבה כל ימי השנה כנודע **שבע סדרין** וכו' הם נגד שבע ספי' וזה על פני צד המתגלה מהם כענין הבינה שהיא נעלמת ואין מתגלה ממנה רק ז' ספי' והם מתחמות זו בזו כנודע.

ריש סטר מזרח. מצד הת"ת **ד'** אינון. לפי שהם נחלקים למזרח למערב לצפון ולדרום. והס חסד דרום מזרח ת"ת צפון גבורה מערב מלכות וריש סטר מזרח הוא מקצוע דרומית מזרחית וזה מבחר הבחינות בסוד מוליך לימין משה זרוע תפארתו לויתן ת"ת ימא רבא בינה. ז' תהומי ז' ספי' נעלמות שבבינה. שארי למחדי. מצד הבינה שבה השמחה ודאי: **ואתחפיין נהורין** שאין מי שיכנס בבינה מהספי' אם לא בהיותם נעלמות נכללות בסוד הדעת דהיינו לויתן היינו מזרח **סגירו"ן** הם חסד וגבורה שרשים נעלמים בבינה לוייתן ת"ת נכנס אל התהומות האלו בסוד תרין עטרין דירית מתמן כנודע.

ומרגלא היינו סוד השפע שהוא מתעורר לשכינה והם שתי דמעות ממי הרחמים שהם נמשכים לבנין המקדש ולנקמת עמו ישראל כדכתיב עד דמטו"ר אתגזרת וכו' ושתי דמעות היינו סוד ד"ו הנכנסות לבינה וחכמה שהוא סוד ים מי ומשם מתעוררים הרחמים והם מתחלקות לתהום ימין חסד ת"ת ולתהום שמאל גבורה מלכות ולשון קב"ה מוריד היינו שהבינה מעלה אותם להאירם ולכבות דינם במימי החכמה ושתי דמעות משמע במקום אחר שהם גבורה הוד והכל ענין אחד כי ע"י הגבורה היא הת"ת דין וע"י ההו"ד היא המלכות דין ובהיותם לשמאל הם ממש ת"ת בגבורה מלכות בהוד והם יורדים לחסד גבור' שהם שני תהימות ולשון מוריד כמו היורד לפני התבה או לשון יורדי מרכבה וכיוצא דהיינו לשון עלייה ושם נמתקים בדינם ולוייתן שהוא סוד הת"ת מוציאם אל מקומם מהופכים לרחמים לרחם על יש' אל ולנקמת שונאיהם בזוכרו מעשיהם בחורבן המקדש כענין ידין בגוים מלא גויות **ואיהו ברוחא דיוקנא** וכו' הענין כי הקליפות אינם בכללא דאדם. וכן פי' באדרא וזהו אתם קרויים אדם ואין אומות העולם (וכו' בהקרב) [בכ"י וכו' ולפיכך בהקרב] הקליפה אל הקדושה הם דיוקנא דאדם שעדיין אינם טמאות

וזה סוד שער של תפילין שהיא שורש הקליפות במקום הטהרה כמו שהארכתי במקום אחר ולנך בהיותם דבקות בשרשם הם בדיוקנא דאדם כד קריב לגבי קודשוי. אמנם בהיותם השרשים הנז' מתפשטים למטה אז יאבדו צורת אדם והם דיוקנא דשור דהיינו ופני שור מהשמאל ולפיכך כיון שהם מהשמאל יקחו דיוקנא דשור שמצדם ומפני שעוד יתלבש בלבוש וצורה אחרת כגון נחש וכלב וכיוצא לכך אמר ולבושא קדמאה דקא נקיט והטעם כי זו קרובה אל הקדושה מתמצית דלחם עשב (ומזון) [בכ"י ומוץ] ותבן ולא דגן:

דף קעב:

לאו הכי אלא בגין דחמי' שהרי אדרבה איבוד הוא לו כדפי' לעיל רוח סערה. היא הקליפה נייחא דיליה בהספדא מכאב לב ואנינות אשר לו על היזק הגוף שהוא חלקו כדפי':

ואתחברן בצירופא דשמא קדישא. פי' הענין בס' יצירה בחלק שיעור קומה. והענין כי כל אות ואות יצטרף בשם בן ד' באותיותיו ובנקודותיו (כזה **יָאָ יָאַ יָאָ יָאֵ הָאָ הָאֵ הָאָ הָאָ הָאָ הָאֵ וָאָ וָאַ וָאָ וָאֵ**) [בכ"י אה"ח הספרדי כ' נראה שחסר פעם א' **וָאָ**] [בכ"י כזה **יָאָ יָאַ יָאָ יָאֵ הָאָ הָאַ הָאָ הָאֵ וָאָ וָאַ וָאָ וָאֵ**] וכן כל שאר אותיותיו ושאר הנקודות ויצטרף כל האלפ"א ביתו"ת כ"ב פעמים ולכל אות ואות היא מצטרפת עם השם כדפי' והוא שם גדול ולו כח גדול ביאר אותו ס' מראות הצובאות וספר אור השכל. שמא בארבע וכו' **יהו"ה**. שמא דתריתר אתוון **יהו"ה יהו"ה יהו"ה** בנקודת מלך מלך ימלוך כנודע וכדפי' בתיקונים וכן (הם) [בכ"י שם] **יהו"ה אהי"ה אדנ"י** ויצטרפו לד' תיבות כזה. יא"א הה"ד וי"נ הה"י. שמא דעשר הם מילוי שם **יו"ד ה"א וא"ו ה"א. אל"ף ה"א יו"ד ה"א או יו"ד ה"י וי"ו ה"י יו"ד ה"א וא"ו ה"א.** שמא דמ"ב שם **אב"ג ית"ץ** וכו' או **יו"ד ה"י וי"ו ה"י יוד הא ואו הא אלף הא יוד הא אלף דלת נון יוד.** תמניא ועשרין **יוד ואו דלת הא אלף ואו אלף ואו הא אלף** וכן שם מ"ב הוא **יהוה יוד הא ואו הא יוד ואו דלת הא אלף ואו אלף ואו הא אלף** שם ע"ב הוא המצטרף מפ' ויסע ויבא ויט ויסע ביושר ויבא בהיפך ויט ביושר:

דף קעג.

אתחזן פרחין באוירא. מפני שאויר ג"ע ובית המקדש הוא סוד דקות ורוחניות ולכן באויר שהוא סוד י' אור חכמה ובינה כנודע מתגלה עניינים אלו והיינו סוד אויר ארץ ישראל מחכים. כמה דחמא דניאל וכו' שאלו האותיות הם כחות באצילות שמהם נמשך הנקמה והדין בלשצר על שנגע בכלי הקודש והם (ט"ו) [בכ"י ט"ו אותיות] מפני שהם מחכמה ובינה אותיות י"ה והם ז' ספירות.

אמן אמן. הם מנא מנא שהם אמן בעולם הזה אמן בעולם הבא דהיינו בינה ומלכות וביניהם הת"ת שהוא (תזל) [בכ"י תקל] דהיינו שקל קודש נשארו חסד גבורה נצח הוד יסוד והיינו ופרסין שהם חמשה פרוסות וכולה הסכימו הדין עליו והם שלשה נגד שלשה אבות שהם ממתו"ס מצד הגבורה שהיא המסמסת בדיניה ננקפי מצד הגבורה הנוקפת בדיניה (אאלנין אלא וכריתות) [בכ"י אאלר"ן שהיא אלה ורן אלה וכריתה] אל החיצונים וכן אל הקדושה דהיינו באבוד רשעים רנה והם ג' אבות שמהם הסכמת הדין עליו והם פס ידא די כתבא י"ד (ערקים) [בכ"י פרקים] והיד בעצמו י"ה הם ט"ו אותיות אלו שמהם הדין:

דכל מעלי שבתא מקדשין יומא ישראל לתתא וכו' קב"ה אתער מלכות. אילנא דחיי ת"ת טרפין דיליה מלאכי שלום היונקים שפעו והפרי הם נשמות כדמסיק. עלמא דאתי. בינה מתנענעין בשיר ושבח להתעוררות הת"ת בקדושה אל הזווג. והתעוררות העולה הוא ריחין דסלקין ממטה למעלה והוא מעין עולם הבא בינה לעורר משם הנשמות ובזה ההוא אילנא דחיי ת"ת אתער ואפיק נשמתין היינו תוספות נשמה לישראל. וכבר ביארתי עניינו בסבא. נשמתין עילאין הם החדשות להיותם מזומנות לבא. או הצדיקים שהם עולים ממטה למעלה כדלקמן.

מאי חידושא הוו להו וכו'. הענין שאין נשמה שלא יהיה לה חלק בתורה וסודות התור' מציאות המשכתה למטה הוא בכח נשמה דאצילות מסטרא דבנים כנודע. וכאשר ביום שבת תמשך אותה נשמה למטה תיקונה ויופיה היא בגילוי סודות התורה בחידוש ועי"ז היא משתלמת וזה טעם רדתם בשבת להשלים סוד האצילות בחידושי התורה ונשמת עבד ואמה נשלמת בחול ונשמת ברתא דמלכא נשלמת ביום שבת. וזה בחידושי התורה וחשבון הנשמה בעת מותה וסילוקה מעולם תחתון לפני המלך אביה ובכל ע"ש תחיית המתים ובכל מוצאי שבת הוא מתה ומסתלקת והאדם מת מחלק אותה הנשמה ולכך היא נותנת דין וחשבון לפני הקב"ה ושואל לה הקב"ה על שלמותה. מאי חידושא וכו' דהיינו שלמותא וחיות הקודש הם מצד הת"ת בעלות ארבע כנפים דהיינו סוד חסד גבורה ת"ת. מלכות אמנם השרפים שהם סוד הנשמה כדפי' בתיקוני' הם בעלי שש כנפים כנודע שהם שש קצוות והמלכות נכללת בנקודה אמצעית וזה מורה על מעלה גדולה והחיות בחרבן שנתמעט הייחוד אמעוט כנפי החיות כדפי' רז"ל ובהיות הנשמה שהיא משובחת מן התור' להיות אצילותה מבינה והתור' אצילותה מהת"ת וכדפי' בתיקונים אורייתא היא טפלה לגבי נשמתיה דבר (נש) [בכ"י נש ומטעם זה התור' לבוש]

לנשמה משפעת ומושכת חידושי התור' השפיעה מהשרפים אל החיות ונשלמו כנפיהם בכנפי השרפי' דהיינו בינ' מושכת לת"ת ונשמ' לתור':
דרב המנונא וכו' לשון זה מבולבל ועיקר הכוונ' דדריש קרא דישלח עזרך מקודש והיינו סוד נטילת ידים שהאדם מקדש עצמו בנטילת ידים בהעברת הקלי' ישמעאל (מצד) [בכ"י מיד] ימין ועשו (מצד) [בכ"י מיד] שמאל והיינו ע"י הקדש העליון מים קדושים מחסד דתמן חכמ' דתמן קדש והיינו ישלח עזרך מקדש ומציון יסעדך הוא המוציא לחם וכו' דנפיק מציון ודאי והוא סעיד לבא לבר נש והיינו יסעדך,
כל לאסגאה. אין ספק שהמנחות הם ברכות שאדם מברך בתוך סעודתו שהם כמו דורן להקב"ה ובאה מלת כל לרבות נקיות ידים במים אחרונים שאלו ואלו העברת הקליפות ודאי כי האדם עומד בתוך יצר אכילתו ומתעכב (מלאכתו) [בכ"י מלאכול] ומברך מכניע היצר ודאי ובשבת שיש קידוש באה מלת מקדש לרמוז ג"כ על קידוש דבהדי נטילת ידים שייך:

דף קעג:

חפצי בה אתתא דנתן וכו' ענין זה איני מבין כי הן אמת נתן בן (הוד) [בכ"י דוד] הוי אמנם המלכות הוא לשלמה לא לנתן וחפצי (בה דחזקיה) [בכ"י בה אתתא דחזקי'] הוה ומנחם בן עמיאל הוי ולא בן נתן ודוחק גדול שנאמר כי המשיח הוא מדוד ולא משלמה ולפי' הוי מנתן אחיו של שלמה ואמו היתה נק' חפצי בה ומזרע נתן וחפצי בה הוי עמיאל ובנו מנחם הוא המשיח ונולד בחורבן בית המקדש בית שני כדאיתא בירושלמי ובאיכה רבתי [בכ"י ובמדרש]. הר גבוה הוא היסוד ונק' הר העברים שדרך בו מעבר כל שפע הספי' ושם הוא העלם וקבורת משה שהוא סוד הת"ת בסוד הדעת ושם עליית המלכות ובגשמי ממש הר העברים קדוש יותר מקדושת ארץ ישראל שהרי אין שם שר שולט עליו אלא משרע"ה שמעלתו מן היובל העליון ולא היה יכול ליקבר בארץ מפני שהוא מיובלא ולא משמטה כדפי' בזוהר פ' בראשית ונקבר בהר העברים שהוא מזרחה של א"י ודאי מקום שממנו זורח אור למלכות ושם הוא שליטת משרע"ה לא שום שר ולזה בני ראובן ובני גד שהם לדרום נתעלו ורצו ליקח חלקם בארץ ההוא. ואמרו עטרות ודיבון וכו' ומתרגמינן וקבורתא דמשה. ועוד אמרו הארץ אשר הכה ה' מפני שא"י הכה יהושע פני לבנה וארץ מזרח הכה משרע"ה פני חמה ומלחמות מרע"ה היה ממדתו העליונה למעלה ושם היה עיקר כבישת א"י לכך נאמר למכה מלכים גדולים וכו' ויהרוג מלכים אדירים וכו' לסיחון וכו' ולעוג וכו' ונתן ארצם לנחלה וכו' ואלו ע"י משרע"ה כיבוש וחלקום אמנם נחלה לישראל עבדו שאר א"י ע"י יהושע והיא בה' אחרונה בה' פסוקים

אחרונים שבזמר שהלויים באות ה' שבמלכות ולכך שכינתא תסתלק לתמן ששם סוד א"י ואחר שא"י מקום שכינתו מסור בידי גוים תסתלק לפתח שער הכניסה לכבישת הארץ. והנה בערך בשורת העולם השכינה משם היא מבשרת גאולה לעולם אמנם מפני שהמציאות יעשה בגשמיים יצטרך נשמה א' מהנשמות תהיה מבשרת והיינו חפצי בה וז"ש ואיהי בכללא דמבשרת והנה מנין חפצי בה הוא סוד אומרו לא יאמר לך עוד עזובה וגו' כי לך יקרא חפצי בה ולארצך בעולה. הנה הבינה היא מבשרת והחכמ' אומרת עליה חפצי בה דהיינו החפץ העליון והיא מבשרת אימא דמשיחא כי סוד המשיח הוא סוד וא"ו כדפי' וגם הוא"ו ה' עליונה ודאי דהיינו אתתא דחזקיה ודאי חז"ק י"ה והכל במלכות לכך הם סוד המלכים. והנה אחר ששלמה היה ראוי להיות משיח ונדחה מפני המציאות שקלקל בזהב בנשים בסוסים דהיינו ג' בחי' הזהב בינ' הנשים גבור' תתא' בסוסים גבורות המתפשטות ובשלשתם צוה שלא ירב' שלא יטה אחר החיצונים ששם משך הגבורות והדינים והוא הרב' וטעה אבל אחיו הקרוב אליו שהוא נתן שני לשלמה יתקן זה ולכך (ראו) [נ' שצ"ל אנו וכ"ה בכ"י] אומרים משיח בן דוד שאין אנו יכולים לייחסו לשלמה אלא לדוד ונתן נסתם ונעלם שאין הבשורה אלא מחפצי בה ונתן הוא סוד וה' נתן חכמה שהיא נעלמה ולא הולידוהו באותו העת מפני שאינו זמנו אלא באו בסוד עמ"י א"ל דהיינו החכמ' שעמה אל עליון דהיינו הכתר והוליד בחפצי בה בינ' מנחם ת"ת והכל בסוד נשמ' פועלת בתחתונים והיא הנותנת קול מבשר דהיינו ת"ת ולכך הבשורה הראשונ' ה' אלהים ברזק יבא דהיינו סוד שתי גבורות עליונ' ותחתונ' שני ההי"ן בחזק גבור' יבא וזרועו חסד משלה לו שכרו אתו וכו' הם ב' מיני שכר הא' נק' שכרו שהוא שכר הנשמה בג"ע העליון הב' פעולתו שהוא שכר הרוח והנפש בג"ע של מטה וממדור הנפשות ובעולם התחתון ולזה אמר שכרו אתו ממש שהוא בג"ע העליון אתו תחת כסא הכבוד אבל פעולתו שהוא שכר הנפש והרוח לפניו דהיינו בתחתונים למטה דהיינו משתי ההי"ן ה' עילא' ג"ע עילא' ה' תתא' ג"ע תתא':

במה דאיהו מחי ביה יהיב אסוותא. הענין כי סוד ג"ע וגיהנם הכל הוא מסוד הגבור' העליונ' שהוא כסא הכבוד עיקרא הוא אש השורף מצד הגבור' החזק' ומשם מתפשט סוד נהר דינור הנמשך עד גיהנם ומלהיבו ושם סוד התפשטו' החיצונים ושם סוד מנוחתם של צדיקים מצד בחי' הגבורות הם הדינים ומצד נועם ה' מהבינ' בה מנוחת הצדיקים ונועם ענוגם ולזה מז' ולמט' מחי ובשלש ראשונות מסי והכל בסוד הצפון והגבורות בסוד הכסא שנאמר בו והוכן בחסד כסא (הכוחו) [אולי צ"ל הכנתו וכ"ה בכ"י] הוא בחסד אמנם מציאותו הוא בגבור' ואימא עילא' מקננא בי' ופועלת בה גבורות

וצופים שכר הצדיקים כנודע לכך אמר בך יהבית כל טיבו וכל יקר וכו' ודקדק שאמר בך יהבית דהיינו שעיקרם מחסד ולמעל' אמנם נמסרו בגבורות ונתלבש שכר טוב הצפון והימין תוך הגבורות האלו כי לעולם הצדיקים אינם (מתערבים) [בכ"י מתעדנים] אלא מהימין אלא מפקד פקיד בשמאל והיינו מה רב טובך אשר צפנת הלבשת (אות ובצפון) [בכ"י אותו בצפון] דאברהם הוה בזבינו דילהון כדפי' בזוהר פ' האזינו כי מכר אברהם בניו לגלות ושעבוד מלכיות במקום גיהנם וצורם כמו הביטו אל צור חוצבתם:

כולא איהו מה דאמרת לאנפין כדי שלא יהיה פתחון פה לקטיגור לקטרג עליהם ולא ימנע מהם שכר שלם כלו' יש להם עוד עון הכה אותם עוד ולא תמנע מהם ג"ע ועונת גאולה בעבורו. ופתרון הענין כך הוא. שהרי הבינ' הוא סוד הרוכבת על המרכב' והימין והשמאל לפניו והנשמות עיקרם מן הימין שכך הם נק' בת כהן כדפי' בסבא והגוף עיקרו מן השמאל דהיינו חומר ויצה"ר ותאוה. והנה אברהם צד החסד היה רוצה בחמלת הנשמ' והגוף אמנם שתיהם אי אפשר לכך מכרם לישראל לגלות. והענין שגיהנם דין רוחני בנשמ' והיא היא (גלות דין) [בכ"י דין גלות] גשמי אל הגוף והנשמ' יחד לכך כשרא' אברהם מצד מדתו מצד החסד שיצה"ר שולט בעולם ואי אפשר לחמול על הנשמ' וגוף בלי דין כלל מפני (שישמעו) [בכ"י שיטמעו] ישראל והנשמות בגוף וחלאת מעשיו ויאבדו הנשמות בטנופות לכך בחר שימסרו ישראל בגלות דהיינו גיהנם גשמי ותהי' הנשמ' בנחת בג"ע יונקת מן הימין והציל על הנשמ' חלקה לפחות ולזה מכרם לישראל לגלות שהוא דין גשמי והצילם מהדין הרוחני אשר (איננו וכאשר) [בכ"י איננו כלה וכאשר] ישראל האריכו בגלותם וסבלו כדי רשעתם במספר ועומדת הבינ' בדין עליהם החסד תוספת מדתה למסור ישראל לגלות כדי שלא יהי' פתחון פה למדת הדין למנוע טובה בגאולה כלל. ולזה אמר דילקון על חוביהון יתיר עד שיתרצ' מדת הדין וזה אינו אלא לפנים שהרי החסד רוצ' לרחם על הגוף ונשמ' אלא לירצות למדת הדין עד שתשבע מהם אומר שימסרו עוד לגלות גיהנם גשמי והבינ' בעלה הגאול' המכרעת בין שתי מדות אומר לצפון תני די להם לישראל במה שסבלו עול גלות ועמדו בעמקי הקליפות תני מהטוב הצפון שבך ולתימן אל תכלאי כבר נתעכל זוהמת הגופות וראויות לכל הטובה הצפונה ואין (עוד) [בכ"י פחד] מצד הדין עוד ותו מבשר וכו' והנה המבשרת הזאת היא מצד הבינה ומגלה מה שהבינ' (סופנת) [נ' שצ"ל שופטת וכ"ה בכ"י] ודנה בין המדות העליונות ואחר שקול ראשון תבשר ענין (זה לבשר) [בכ"י זה תשוב בקול שני לבשר] מבינ' ולמט' דהיינו בגשמי האבות ואחר האבות למלכות שהיא ירושלים בגשמי כדפי' ובבואה לירושלים המבשרת באה ושכינה עמה (שוו) [נ' שצ"ל שזו וכ"ה בכ"י] גשמי

וזו רוחנית כדפי' ובקול שלישי מבשרת על הת"ת הנמשכת למלכות דהיינו צהלי ורוני יושבת ציון שכינה המתמרמרת בציון כי גדול וכו' ומורה (שבו) [בכ"י שבא] להתייחד עמה והוא משולח מן הבינ' למלכות והיינו גדול בקרבך כענין גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלהינו קדוש ישראל שנמשך מן הבינ' בכח החכמה שמשם נק' קדש ע"כ מ"ש בפ' שלח לך שמסיים בדף קע"ד ע"א ואחריו חבר לזה מ"ש בפ' תשא דף קפ"ח מ"ש ר' יוסי ור' חייא הוו אזלי וכו' ובכאן דלג זה רק התחיל אדהוו יתבין נהיר יומא וכו' [569]:

אתוון קדישין וכו' היינו שם מ"ב והכי מפרש לקמן. והטעם ששם זה הוא פועל בגבורה לפתוח חלונות הרקיע והענין ששם מ"ב הוא שם ל"ב נתיבות וי' מאמרות שבו כל מעשה בראשית כנודע לכך בו נקבעות חלוני רקיע כמתחלת מעשהו. והטעם שבשביל מהלך השמש שהוא סוד הדעת היוצא מחכמה נסתם אחר פעולתיו להיות הבינה נעלמת ורקיע מגין וסותם בעד השמש שבתוכה ולכך פותח בכל יום שערי מזרח דהיינו חכמה מוחא דמתמן אור נפיק לעלמא וביקע חלוני רקיע דהיינו קרומא דחפי על מוחא וסתים מוחא ולהיות סתים צריך שיסתמו אותם החלונות מיד ופתיחתם בבקיעה בכח שם זה שהוא ל"ב נתיבות כדפי' וכן ברקיע תחתון שביל מהלכו נסתם עד שהוא חוזר ונבקע והיינו ובוקע חלוני מה שהוא חלוני נבקע וטעם זה להעלים מה שהוא מן הרקיע ולמעל'. כדפי' בנסתר ושם זה בגבורה לכך איהו פקיד על (דהכא) [אולי דהבא וכ"ה בכ"י] מצפון זהב וכו':

א"ר יוסי עד כמה יהון פלחנין סגיאין וכו' אלו בני עלמא הוו פלחין לשקרא עץ ואבן הא הכי שהי' מבטלה. אמנם פלחין לנהרא וכיוצא שהם שמשי מקום וכו' יאבד עולמו מפני השוטים.

ארגיעא לשון מרגוע ונחת דהיינו בגאול' למען שמי בלשון יחיד על כללות האומה דהיינו עשו בנה הגדול ובאותו השם יכבד ה' דכתיב גדול ה' נמצא שהוא שם המורה על הכבוד כיון שהקב"ה מתכבד בו והם יבושו רוח הקדש וכו' כוונתם לישראל כיון שאתם קיימים כמעט הכבוד נראה לכם הרבה ומי יתן ונרא בשמחתכם ובטובתכם שאתם מחכים שתראו שהוא דבר מועט ותבושו שהייתם אומרים שיהי' כך וכך ורוח הקדש תלה (הקלקלה) [בכ"י הקללה] באומרים ואמר כי ב"ה הם יבושו השונאים:

דהא גלותא אתמשך עתיד להמשך הרב' וכך הי' להם הקבל' וז"ש והכי (רומז) [בכ"י חמו] תקיפי עלמא כדדרשו רז"ל ראה יעקב שרו של עשו עולה ואינו יורד. מה נעבד דיסבלון וכו' כלומר מה תקנה נעשה כדי שיוכלו ישראל לסבול אורך הגלות ולא יתיאשו

[569] וכבר נדפס זה עד פ' בלק בס' אור החמה דפוס ירושלים שמות ושמה נחסר הרבה מכאן ע"כ הדפסנו שנית]

מן הרחמים ולא יתערבו בין האומות **דעאלן לבתי כנסיות** וכו' ומכאן ואילך נדרוש להם כל אותם הנחמות כדי שבזה יתחזק לבם. נגלין השתא וכו' כלומר נתקן שיעשו תשוב' ונקרב הגאול' בגין דכתיב וכו' ולדעת ר' יוסי אין תשוב' מועלת לענין זה עד שיקבלו עונשם וירצו עונם דהיינו בבא כל העונשים הכתובים. באחרית הימים אין הכוונה כדקס"ד ממש באחרית הזמן אלא בחברת המלכות שהיא נקראת אחרית הימים שהיא אחרית וסוף לימים העליונים ומפני שהיא אחרית הכל וממנה ולמט' עולם הנפרדים ובה אחוזות כל הנשמות לכך הקב"ה שולח אותה עמנו בגלות שע"י יש לנו (תקוה) [בכ"י תקומה] אל הגאולה כדמפרש ואזיל והיא אם הנשמות ודאי:

יהיב ליה לאמיה שהנהגתן של ישראל ע"י השכינ' כדכתיב וזאת התור' וזאת אשר דבר אביהם זאת עשו והיא ירושתן של ישראל כדכתיב מורשה קהלת יעקב וכל מצותינו תיקונה כדפי' בזוהר ובתיקונים בכמה דוכתי:

חב לגבי אבוה כגון בעגל ומרגלים וכיוצא.

אפקיה אבוה מביתיה. גלות בבל. אתחבר בזונות. הושיבו נשים נכריות.

יומא חד עאל מלכא לגביה. במלאת שבעים שנה. דהא בר נש וכו' והיא לא גלתה עמהם גלות ממש כי עם היות שירדה שכינה לבבל כדדרשו רז"ל. וכדכתיב ואני על נהר כבר וכו' עכ"ז לא הית' ממש גולה אלא הית' עמהם לשמרם אבל הית' היא בת חורין ויחוד קצת נמצא והיינו דקאמר לעיל עאל מלכא לגבה שהוא היחוד וירדה לשמרם אמנם בגלות זה המר שכינה ממש מגורשת מהיכלא והיא גולה עמנו בגלות ואין לה יחוד כלל כדפי' בתיקונים ובזוהר.

ואנת ערבא לייסרו שלא יחטא ואם יחטא (חלקו) [נ' שצ"ל תלקו וכ"ה בכ"י] שניכם ותלכו בגלות. לא אצטריך לאהדרא וכו' להיות גאולתו בפרהסיא בגאולת מצרים בעמוד ענן יומם ועמוד אש לילה מפני הפגם והעון שגרמו כשהושיבו נשים נכריות מה שלא עשו בגלות מצרים דכתיב שבטי י"ה עדות לישראל כדפירשו רז"ל לכך לא הי' בגאולתם נסים ונפלאות ושכינ' בפרהסיא:

ברי תיב כדקא חזי. שתהי' שכינ' בגלות עמנו ומייסרת אותנו ומתוך צרה תשובב ודאי. ואי תימא דההוא זמנא וכו' וא"כ מה טעם לגלות ההוא וא"ת מכירת יוסף לא היא כי אדרבה כתיב וישלחני ה' לפניכם וגו' ועוד הגזרה קדמה כמה דכתיב כי גר יהי' זרעך וכו' גזרה גזר הקב"ה על עון במה אדע שלא האמין והיה ראוי שיתקיים ואימתי אם לא עכשיו (משנולד עד) [בכ"י משנולד יצחק עד] שנגאלו וקב"ה בענין זה אשגח לתרין מלין חד בגין ההוא מלה כדפי' והשנית דעד דנפקו ממצרים לא הוו גוי ולא הי' אפשר

להיותם גוי אלא במצרים כדכתיב כי לגוי גדול אשימך שם. חוחים מצרים והקליפות יבושו חוחין ואזדריקו במכת מצרים כדכתיב הטרם תדע כי אבדה מצרים:

א"ר חייא ודאי הכי הוא. וע"ד גלותא וכו' אברהם סבא הן אמת מלה זו זרה כי בשלמא ישראל סבא ניחא משום דאיכא ישראל סתם דהיינו ת"ת ואיכא ישראל סבא דהיינו ת"ת בסוד הדעת ומפני שנאחז שם בסוד עתיק יומין קרינן לי' ישראל סבא (אמנם לא) [בכ"י אמנם אברהם לא] אשתכח דאתקריא הכי אמנם צריך שנאמר דודאי הכוונה על החסד העולה אל החכמה ונאחזת שם ולכך אתקריאת סבא מן הטעם שפי' ולהכי דייק כהנא רבא דאי חסד סתם כהנא סתם איהו אבל כהנא רבא היינו בחכמה ובבחי' זו החסד ראש לכל האצילות כי אין לאצילות מבוא אל החכמה אלא ע"י החסד מפני שהיא ימנית וע"י קו הדין וקו הרחמים נכנסין לקו החסד אשר שם ונודע שהמלכות נק' כו"ס מצד הבינ' דהכי סליק כו"ס כחושבן הכס"א וסליק בשם אלהי"ם ונקראת הברכה מצד החכמה ולפיכך בגין דאיהו ראש כדפי' שע"י נכנסו הספי' לחכמ' כי כוס דברכה דהיינו מלכות מן הבחי' הנזכרת, יהי' נכון בראש ההרים כי ההרים הם ז' ספי' דאינון שבע טורין רברבין כדפי' בתיקונים והנה להיות החסד נאחז בחכמ' הוא קדמא' לשאר ההרים כי בבחי' האבות מהבינ' מוצא שלשתם יחד בסוד קול השומר דהיינו קול ת"ת כלול אשא מיא ורוחא שהם שלשה אבות אמנם בבחינת החכמ' החסד יונק ממנה ראשונה דהיינו אל נהירו דחכמתא ואגבה שאר הספירות א"כ אברהם סבא קדמאה לשאר ההרים ומפני שהכרח הדבר הוא ממלת כוס דברכה ואין הכרח בפ' אלא הר בית ה' ואפשר היותו המלכות בבחי' אחרת ולזה אמר כוס דברכ' אצטריך למיהוי וכו' כלומר שאר בחי' המלכות אפשר להיות תיקונם ע"י איזו משאר הספי' אמנם כוס של ברכ' אצטריך למיהוי מתקנא בימינא וכיון שכן כיון שאמר הכתוב נכון יהי' הר בית ה' בראש הרים דהיינו ימינא ודאי דבית ה' על המלכות בבחי' כוס של ברכה קאמר:

אצטריך למיהוי זקיף וכו'. תימא דהא זרת ג' טפחים אינון ובגמרא דילן קאמר ומגביהו מן הקרקע טפח. והכי מייתי לה הרשב"י ברעיא מהימנא ובכמה דוכתי ואפשר לומר שהכוס עצמו טפח והשלחן עביו (טפח) [בכ"י טפח ובין כוס לשלחן טפח] נמצא הכל ג' טפחים דהיינו זרת. בינה ובין בתולות הענין כי הגבעות הם בתולות והם נקבות להרים כי הרים הם ז' ספי' עליונות וגבעות נקבות להרים והם מרכבות שתחת המלכות והם ז' היכלות ובהיות המלכות מסתלקת עד החסד נמצאת היא נשא מגבעות גבורה ת"ת נצח הוד יסוד שהם ה' ספי' שהם ה' אצבעות כנודע ולמטה הם בתולות אחריה רעותיה

שהם השלחן הערוך בפני כל בריה שמשם לחם המלך הכל אוכלין והכוס בעצמו הוא טפח שהוא מלכות טפח ודאי:

והשתא דקאמר קרא נשא מגבעות ודאי דאיהו כוס של ברכה דלא שייך הכי אלא בכוס של ברכה. ולהכי קאמר לי' שפיר קאמר וכו' מרישיה ועד סיפיה כל המדריגות טהורות וטמאות דהיינו עץ הדעת טוב דא מטטרו"ן ורע דא סמא"ל וכבר הארכתי בזה בההוא עובדא דסבא. הר בית ה'. היא החלק המסתלק שאין בו אחיזה לח צונים כלל דהיינו נקודה אמצעית המסתלקת מן ההיכלות:

מההיא דירית בהר האלהים ברית דא תימא א"כ לא הי' לו ללכת אלא לקבורתו של משה ודוחק לומר דהכי קאמר וילך בכח האכילה ההיא עד קבורתו של משה שהוא ירש הברית בהר האלהים לכך נרא' לומר שממש להר סיני הלך והטעם כי משה כבר לא היה הברית שלו שכבר נתן אותו לפנחס ופנחס אבד אותו אמר אם אלך למשה אינו בידו כדי שיחזור ויתננו לי האיך אעשה אלך אל מקום שהוא הרויחו שם דהיינו בהר האלהים וקיימא לן בפ' פנחס שכל מקום שהצדיק מחדש שם תור' מציאותו מזדמן שם. ומה גם כשהצדיקים יושבים באותו מקום ממש ומחדשים שם תורתו שהוא אמר באותו מקום שקדושת המקום מתחדשת ותורתו מתחדשת והצדיק שפתותיו שושנים אפי' בקבר ומציאת דיוקן שלו בא שם ומתחדש ע"י אותו התור' ומציאות קדושתה המתצמצמת ומתחדשת שם א"כ מה עשה פנחס הלך לסיני הר האלהים מקום שהרויח משה ברית זה בנתינת התור' ושם נתעסק בענין הברית ההוא ונתחדש הברית ונתנוצץ שם דיוקן נשמתו של משה ונמצא הברית ומשרע"ה ופנחס יחד כדי שיחזור ויקחהו שם ועכ"ז לא הועיל לו וא"ת והאיך הרויח שם משרע"ה הברית י"ל במה שפירשו בזוהר בפסוק כי כבד פה וכבד לשון אנכי דהיינו הברית שהוא הפה שהיתה בגלות והקב"ה השיבו מי שם פה לאדם. וכשעמד על הר סיני (נתרפה) [נ' שצ"ל נתרפא] משרע"ה ודבר והיינו שיצאה השכינה מגלות והרויח משרע"ה הפה ועם היות שהברית הוא היסוד ופה היא המלכות לא פליגי כי בברית שני בחי' מילה ופריעה כדפי' המפורשים וכן האמה יסוד ויו"ד עטרה בראש הצדיק ודאי כנודע וכן פי' התיקונים:

לית אנת יכיל. כדפי' לעיל לינוקא בשעה שנימולין שנתחדש שם הברית וע"י היותו עומד שם מתנוצץ בו ומאיר בו אותה הספירה והסוד ינוקים דישראל נצח והוד ובניהם מתעלים ליסוד.

איהו דאגזים ואיהי דאחידת וכו' דבר זה קשה מאוד להולמו שהרי הנהגת המדות הפך זה הת"ת הנקרא אב לנשמותי' היא רחמים והמלכות (הנק' לנו) [בכ"י הנק' אם לנו]

היא מדת הדין עם היות שהוא רפה. א"כ איך אפשר לומר שהוא מגזים (ברצוניה) [בכ"י ברצועה] והוא אחידת וכו'. האמנם הנראה בזה הוא כי ענין זה אינו בהיות העולם מתנהג בדין כי אז היא דין והוא (רחמים) [בכ"י פעמים] מסתלק כדי שיהיה הדין נפעל בחזקה כמו שהיה בדור (המדבר) [בכ"י המבול] כדפי' בזוהר בפ' נח בפסוק ה' למבול ישב ופעמים משותף עמה היינו בסדום כדפי' שם בפ' וה' המטיר בפ' וירא האמנם עתה היא בהיות הגזמה לבר וז"ש ותרוייהו בעיטא חדא והענין כי הדין הוא מתעורר בגבורה מצד הבינה ובהיות הדין מתעורר ע"י הפגם כוונת הת"ת והמלכות בתיקונו וכיצד בהיות הת"ת מתעורר בשמאל דהיינו שהוא מחבק הנקבה כדין צפונית מערבית מקדמת המלכות ואוחזת בימין דהיינו מערבית דרומית והדין מתבטל ע"י רחמי החסד שמימיה מכבים אש הגבורה וענין זה עושה המלכות מאליה כשאין הפגם בה אלא בספירות העליונות והיא מתוקנת היא עולה ותובעת שפע לכל העולם ואי אפשר לדחותה שהרי היא אינה נפגמת וע"י מביאה שפע ואור לכל הספירות ואותו הפגם שומרת אותו והיא מייסרת אח"כ בניה מעט מעט עד שמטהרת אותם מכל וכל כענין ויסרתיך למשפט ונקה וגו':

דלא ליהך באורח מישור. המלכות ומפני כי להיות האהבה בין עוסק התורה דהיינו אלו מטהרים מצד הימין ואלו מטמאין מצד השמאל דהיינו את והב בסופה אהבה בסופה דהיינו סוד האהבה המתעוררת מן השמאל ומן הימין כדפי' בזוהר. והוא סוד ויאהב יצחק את רבקה אשתו וכן אהבת עולם רחמתיך על כן משכתיך חסד הנה בהיות האהבה בסוף כל המדרגות שהיא המלכות לחבקה למעלה כיצד שהם חפצים (בהכרעה) [בכ"י בהכרעה דהיינו קו האמצעי אז היא אזלא באורח מישור דהיינו סוד קו האמצעי אמנם כאשר אין אהבה בסופה ואין חפץ בהם בהכרעה] ח"ו איהי לא אזלא באורח מישור ואינה עולה בקו האמצעי ושמא תאמר א"כ תעלה בא הצדדים. לז"א ועוד דעבדו בה פגימו דהיא נפגמת ע"י ואינה מיוחדת ע"י למעלה והיינו מחלוקת שאינה לשם שמים שהוא מחלוקת קרח ועדתו שלא רצו בהכרעה ושלום. אמנם מחלוקת הלל ושמאי היה לשם שמים דהיינו אש ומים אברהם ויצחק והם חפצים בהכרעה דהיינו יעקב מטה כלפי חסד הלכה כב"ה ואיהו ברוחא דיוקנא דאדם כלומר בהיות בדקות קרוב אל הקדושה קודם התלבשו:

לבושא קדמאה. מפני שיש לו כמה לבושים אחרים אמנם זה שהוא דמות בהמה טהורה יורד מצורת אדם זו הראשון ואחריו כמה לבושים טמאים נחשים ושאר מזיקים. קדמאה לניזקין מאינון ד' כתין ארבע אבות נזיקין הן השור והבור והמבעה וכו' והראשון שור

והם ד' אבות ד' קליפות קשות כדפי' בתיקונים וז"ש ואינון ד' לנזקא עלמא ולא שיהיו ד' והשור א' בפני עצמו והשאר בפני עצמן שאינו כן אלא וכלהו תלתא אבות דניזקין בר שור דהיינו הבור המבעה ההבער אינם חוץ משור (אלא שהם) [בכ"י אלא כולהו דיליה אלא שהם] לבושים אחרים שהוא (יחד) [בכ"י יורד] ומתלבש והראשון שור.

וקבל לון משה. שמל אותם וזה טעם כי שחת עמך ומפני שהיו נימולים פגמו למעלה כדפי' בתיקונים.

ערב רברבא שולטת הגבורה בדיניה ושאר הכחות היונקים ממנה ערב זוטא נראה ההוד והיא משתתפת (שם) [בכ"י עם] חצי המלכות דהיינו פלג לילה ואי אפשר לפרש ערב זוטא המלכות כולו שאינו כך שאין תחלת המלכות אלא מדת לילה דוקא:

בכל סטרין בשש משה. כלומר בכל בחינותיו בין בחי' נפש עשיה בין בחינת רוח יצירה ונשמה בריאה ונשמה אצילות בכל צדדיו הוא מרכבה לשש קצוות המיוחדים בימין. או ירצה כי בבחינת נבואתו שהוא אספקלריא המאירה ומרכבתו בסוד הדעת ובחי' ז' ספירות ז' צדיקים אברהם יצחק יעקב משה וכו' הוא בסוד הנצח בין בבחי' היותו (לא) [בכ"י לוי] שהוא בהוד בכל סטרין בשש דהיינו היותו כולל שש קצוות בהיותם בימין נוטים לצד החסד שהם ו' שעות ראשונות מהיום שאין בהם אחיזה לקליפות. כללא דכל ישראל. כבר הארכתי בזה בכמה דוכתי. והיינו שהוא בסוד נשמתו כלל ס' רבוא וממנו מאירים כולם והיינו סוד משה שת הבל שהוא קן נשמות קדושות הבל ומשת הושתת העולם:

שמאלא בעו מיניה. עשה לנו אלהים שית דרגא אינון וכו' הענין כי הספירות כולם בהיות מתלבשות בדין נקראות כלם אלהים וכדפי' בתיקונים. אתכללין כולהו במלכות. ונקראות גבירות וגבורות היינו אלהים א"כ במלכות ו' קצוות בהיותם מתלבשים בסוד הדין נק' אלהים. אמנם יש אלהים בבינה כגון ל"ב אלהים דעובדא דבראשית ואינו בסוד הדין אלא דרך אחרת לו ולזה הקשה כי הגם בבינה שבע אינון. ותירץ דההוא עילאה לא עאל בכללא מפני שאינו נק' כן בסוד הדין וא"ת שבע הם עם המלכות. י"ל שבמלכות נק' אלהים הששה כדפרי'.

לתקפא סטרא דילן ע"י יניקתה מן הדין ששם תוקף ואומץ הקליפות אי נזמין ליה כלומר אם נעשה לקליפות דבר מעשה גשמי שיתאחזו בו כגון העגל ששרה עליו כח הטומאה **א"ר** אלעזר אבא אי הכי ערב רב וכו' לא הוו אכלי וקשה תרתי הא' שלא היו יודעים מהותו וענינו ולא ידעו בו שבחן של ישראל הב' ממה היו ניזונים ותירץ לב' הא' שידעו שבחו ממה דיהבו לון ישראל הב' שהיו ניזונים מהתמצית אוזן שמעה וכו' לראיה

ששבירת האוזן ונקיבתה מורה פריקת עול מלכות שמים א"כ כאן שאמר ויתפרקו נזמי הזהב פריקה לשון שבירה וענין האוזן היינו פריקת עול מלכות שמים:

ומנלן דתרוייהו הוו ולא יתיר וכו'. תרתי בעי חד שהיו שנים ועוד שלא היו יותר ומדקאמר קרא מידם ולא מיד העם או ויקח סתם מורה שלא היו כולם. וממה שאמר מידם מורה לשון רבים מיעוט רבים שנים. אי יהא כסטר וכו' כי יניקת החיצונים מהשמאל מהגבורה ואם יסכים בזה החסד הרי חוזק גדול.

דאלו נטיל מארעא וכו' כי בהיות דבר כישוף ביד המכשף הוא פועל פעולתו וכשופו ובהניח הדבר ההוא בקרקע באמצע הפעולה דהיינו בין ההשבעה (וההיפוך) [בכ"י וההיתוך] מתבטל כל מה שעשה וצריך להשביע כמתחלה:

ברא יחידא. אהרן. רישא חוורא. חסד

מבשרא דחמרא. יונוס ויומברוס אשר בשר חמורים בשרם וטעין ליה כדמפרש ואזיל.

וההוא דנטל מרגלאן. אהרן נושא אבני החושן (וזווגין) [וזוגין] דדהבא במעיל פעמון זהב ורמון וכו' קולמסא דאנוש וכו' היינו הכישוף שלא מדעתו. בריאה יצירה עשיה פרשתי עניינם במקום אחר ועם היות שאין לקליפה אחיזה באצילות כלל ולא בבריאה וביצירה אחיזתם בזרות ועיקרם עשיה כבר פירשתי שעניינם היות הדברים דקות ואח"כ גילוי יותר וכן יורדים ממדרגה למדרגה והוא ענין זה מרכבה לכל דבר דק ולזה עשו אלו ג"כ מרכבה לקליפה בי"ע להמשיכ' למט' בצירת העגל.

דכר ונוקבא. סמא"ל ולילית. שור וחמור וכו' נמצאו לפי זה ראשונ' הוא אדם והוא סוד דבקותה למעל' ואז נק' אדם בליעל איש און וברדתה למטה נקראו עשר כחות שהם נגדיות לעשר ספי' שור וז' היכלות שהם נקב' לעשר ספי' שור וז' היכלות שהם נקב' לעשר כחות הנז' נקראי' חמורי' והיינו עשרה חמורים ועשר אתונות דיוסף שלמד במצרים והאריכו בהם בזוהר פ' פקודי **אליך ישראל** כנגד אותם שנדבקו עמהם בהרהור הלב. מלי ידייהו שליש הראשון וב' שלישים הב' שכן הי' צורך המעשה כדפי' לעיל.

דיוקנא דשור בתרין משיכין הזהב הגשמי הי' דיוקנא דשור אמנם הרוח הפנימי היו תרין משיכין שור וחמור כדפי'. אחיד בסטר דקדוש'. שכן דרך הקליפ' להתמעט לפני הקדוש' ולהתבטל מלפניה והיינו עת אשר שלט האדם בליעל איש און באדם הקדוש לרע לו דאדם בליעל שזה סיבת איבודו וביטולו ולכך הקדמת התרופה לגלות הקדוש' לפני הקליפ' ובזה לא נתחזק ונתבטל. וכן היה בימי נבוכדנאצר בענין הצלם שהי' מתחזק בבקעת דורא אם לא שהקדימה הקדוש' ע"י חנניה מישאל ועזריה וקידוש השם שעשו גרם ביטול הצלם וגילוי הקדוש'. עבד וקרא. כי ענין הקדוש' צריך במעשה הזמנה

בפה כענין כסא אליהו כדפירשו בזוהר ולהכי עבד ויבן מזבח וקרא ויקרא אהרן ועל חובא דא וכו' וא"ת והרי גדולים היו ובחטאם מתו כדכתיב בההוא קרא וכדפי' רז"ל וי"ל שאם לא הי' מעשה העגל ראוי הי' אהרן (שינצלו בזכותו) [בכ"י שינצלו בניו בזכותו]. עוד י"ל שנעש' העגל גרם שמעש' בא לידם וחטאו. ועוד אפשר שלזה כוון באמרו ת"ח אהרן וכו' כי אהרן תיקון ענין העגל ומה שנתפשט הקליפ' ע"י שבנה המזבח וחזור לאחור הקליפ' ובאו בניו והסירו הגדר מלפניו דהיינו שהקריבו אש זרה לפני השכינ' והשכינ' נסתלק' והעגל דהיינו הקליפ' נתפשט' וחזר הדבר אל כמו שהי' קודם תיקון אהרן ואם לא הי' חטא אהרן לא הי' מספיק ענין זה להגביר הקליפ' אם לא שנתפשט' במעשה העגל והי' הגדר לפניו דהיינו המזבח והם הסירו הגדר הזה נמצא שמתו בחטא אביהם באותה הקליפ' שיצא' במעשה ההוא ונתפשט' וקודם לא הית' שם מציאותה והיינו כענין אומרו אוחזים מעשה אבותיהם וכו' וז"ש אתפסו בחובא דא:

א"ל ר' אלעזר אבא ודאי הכי הוא וישראל לא וכו'. ועגל עבדו ולפי דבריך לא שייך עגל אלא בחיצונים ולא ישראל קדושים לא שריא אלא כלבא וכו' ולפי' עם היות שישראל אחוזים בקדוש' לא יכול להמשיך כח הקדוש' שאי אפשר אלא בירושלם. וכיון שכך נדבק בחוץ בקליפ' והמשיך הקליפ' כדמפרש ואזיל.

דאתמשכא מיד לכל אתר. מפני שהיא חושקת לעשות לה משכן בבני אדם ומה גם להחטיאם ובלי הכנות מרובות היא נמצאת כ"ש ע"י הכנה והאריכו בזה בפ' פקודי. תרין אמאי דלא שייך בישראל טעמא דאמרן לעיל אשר בשר וכו':

נופת תטופנה וכו' שמצליח האדם כדי להמשיכו והיינו נופת בעוה"ז ואחריתה מרה בעוה"ב וגם בזה לסוף. אמאי לאו שור דאיהו עגל. כלומר למה הוא עגל ואינו שור. שירותא דלבושא זוטא איהו. כלומר תחלת היותו מתלבש אינו אלא כמו תחלת הולד שור דהיינו עגל ואחר שנתלבש זמן הרבה נעשה שור ולהתחלת ההמשכה עשה להורות שבכל פעם מתלבש מחדש ומושך המשכה:

לא הות תמן מפני שהפגם הי' בה והיא עצמה התובעת הדין וכבר הארכתי לעיל. ועתה הניחה לי מצד הגדולה שכבר הדין בה ויחר אפי בהם מצד הגבורה שכאשר הת"ת יונק הדין אז האף שהוא החוטם יחר ודאי וידלק באש והיינו ויחר אפי ע"י דין הגבורה ואעשה אותך מצד הת"ת לחזור ולבנות העולם ע"י חסד שבו אמרתי עולם יבנה וכשתקן תקן כאומרו זכור לאברהם ליצחק וליעקב שאחז בג' אבות וראשונה אחז לתקן המדות אלו באלו ולמזוג אותם ואמר למה ה' יחרה וגו' בכח גדול מצד החסד וביד חזקה מצד

הגבורה למה יאמרו וכו' מצד הת"ת ואח"כ שלשתם יחד זכור לאברהם וגו' מלת דא (בתשובה) [בכ"י בחשוכא] כלו' סוד נעלם למעלה ישת חושך סתרו וגו':
תם ונשלם

דף קעד.

רע"מ

מבלתי יכולת וכו' ולא לרחם עליהם מפני שהם גרמו לעצמם שפגמו בי"ג מדות שיסתלקו כדפי' **בעי** ביקרהון שלא הניחם לרצונם בשרירות לבם כשאר גויי הארצות אלא יהב לון אורייתא דקשוט. וכדי שלא ירפו ידיהם ממנה יהב לון נביאי מהימני וכו':
וחמו זיו יקרא וכו' הענין כי כל נביא ונביא מתנבא למעלה בסוד נשמתו כפי אצילות נשמתו כן הוא משך נבואתו מאותה המדרגה ממש ועכ"ז יש מי שיש לו נשמה דבריאה מכסא הכבוד לבד ויש מי שיש לו נשמה דאצילות ממלכות לבד ויש מי שיש לו נשמה דאצילות מת"ת שהוא שם יהו"ה. אמנם משרע"ה נשמתו למעלה ממדרגת סוד הדעת בסוד כללות עשר דרגין דחכמה דהיינו סוד השם במילואו כזה יו"ד ה"א וא"ו ה"א ומשם היתה נבואתו ועם כל זה שהיו משיגים נבואה מהמדרגות העליונות כדפי' עכ"ז היתה נבואותם מתלבש לבוש בתוך לבוש עד הגיע נבואתם להיכל לבנת הספיר ושם היו משיגים נבואתם ולא היה התעוררות נשמתם עולה אלא שם ומשם היו שואבים שפעם ממקורם העליון אמנם משרע"ה לא היה כך אלא היתה נשמתו עולה עד היכל הרצון שהוא היכל הת"ת הנק' אספקלריא המאירה ובזולת זה לא היתה נבואתו מתלבשת כלל אלא משיג נבואתו דקה מן הדקה בסוד נשמת האצילות המתלבשת בתוך נשמת הבריאה הבא' מתלבשת בתוך היצירה כענין (שמעלת) [בב"י שיתעלה] נבואת משרע"ה על נבואת שאר הנביאים ג' מעלות. הא' ממקורה העליון שזו בסוד המדרגות עד הת"ת ונבואת משרע"ה בסוד הדעת. ב' בלבושים שנבואת משרע"ה בלתי מתלבשת ונבואת שאר נביאים מתלבשת. ג' שנבואת משרע"ה בהיכל הרצון ונבואת שאר נביאים בהיכל לבנת הספיר. ודברים אלו מוכרחים מן הכתובים ומן המאמרים בזוהר ובתיקונים והנה על מדרגת הנשמה אמר.
אבל לא קריב למלכא וכו'. והנה על סוד העליה למעלה אמר פה אל פה אדבר בו כי סוד פה עליון דהיינו מהזכר בנקבה מלכות אל פה שהוא עולה עד היכל הרצון ששם סוד הנישוקים כדפי' בפ' פקודי ששם שכינה בשתי ההיכלות משום ששם ד' מתנות שכינה והיא נקודה אמצעית שם ושם אל הנביאים סוד הפה דרך מוצא הנבואה וכנגד הלבושים אמר ומראה ולא בחידות. ושאר הנביאים מאתר רחיקא בג' בחינות אלו (רחוק מחמת

הלבושי') [בכ"י ליתא לאלו שלשה תיבות] רחוק מחמת שהנבואה יוצאה בהיכל הרצון והוא עומד בהיכל לבנת הספיר רחוק בערך הנשמה שאינה משגת מקום הדעת כלל:

כד"א ה' איש מלחמה. ת"ת והוא איש מלחמה מצד הגבור' שבצדו מבית לוי דא קב"ה וכו' היינו סוד החכמה המתייחדת עם הבינה בסוד הדעת ובית היא בינה ומפני שבחינה זו יחודם לעולם ואין להם פירוד לכך יכונה בשם לוי דהיינו מתחברן כחדא ולא מתפרשא לעלמין וענין מבית לוי פי' דא שארי לויתן לחידו כלומר מהת"ת בסוד הדעת הוא תחלת יחוד החכמה עם הבינה והכוונה שהלך הת"ת מבחינתו העליונה בין חכמה ובינה וירד למטה להתייחד עם המלכות כדמסיק:

בת לוי דא קב"ה. היינו מלכות ונק' לוי מפני שחדוש הלבנה משם וז"ש אתרא דנהיר דסיהרא נהיר דהיינו בסוד לוי הנרמז לעיל.

ותלד בן המלכות שהולידה נשמת משרע"ה מיחודא דת"ת עמה בהיות הענין מתעורר מסוד הדעת כדפי'. לזאת מלכות שהיא נק' זאת יקרא אשה.

בקדמיתא בת לוי לרמוז אל היותה בת אל החכמה והבינה הכי הוא ודאי. אמנם הוא קשה למה קראה בשתי שמות אחר ששתיהם במדה א' וז"ש וכי בת לוי בקדמיתא והשתא אשה ועוד שבקדמיתא בת לוי הוא מעלה לרמוז אל מציאות' מהחכמ' ועתה אשה שהיא ירידת מעלה ותירץ. הכי אוליפנא וכו' וכיון שנזדווג לה הת"ת נק' אשה והכא בת ואשה כלא בחד דרגא שאינה יורדת מעלה אלא נוסף לה היותה מיוחדת עם הת"ת ולא ירדה ממדרגת בת לוי.

תמוז ואב וטבת. י"ז בתמוז וט' באב ועשרה בטבת יוכיחו. מאי קא משמע לן שאין לו ענין לחדשים אלו עם [בכ"י עם אלו] לידת משרע"ה שהרי נולד לו' חדשים שהם ששה ויום א' ובאדר נולד משרע"ה א"כ אין בחדשים אלו משמעות כלל שהרי מאלול עד אדר ז' חדשים נמצא שאין בעבורו ולא (במולדתו חדשים) [בכ"י במולדתו שני חדשים] אלו שהם תמוז ואב לכך פי' שהם בהיותו למעלה בסוד הנשמה לפני הקב"ה שמר אותה מכחות הדין בהיותה מתעלם לפניו:

ולא יכלה עוד הצפינו. שהוצרך לרדת אותה הנשמ' למטה. סימנהא אוכם וחיוור כדמסיק והיינו תיבת גומא תיבה ודאי שהוא מלכות.

נוני ימא כחות שהם המלכות ולא בתורה אלא בסוד עולמות המרכבות והמלאכים כדכתיב זה הים גדול וגומר. למיהוי נטיר מינייהו. שלא ינידוהו מביניהם אל תוך הקליפות כנודע שיש נדחים משם ולמטה:

בחפו דנוני ימא. הלביש נשמת משרע"ה לבוש המלאכים משא"כ לשאר הנשמות שאינם עומדות אלא בסוד ג' עולמות אשר להם כדפירש לעיל חיוור ואוכם היינו (בחמר) [בכ"י בחמר ובזפת] אוכם מצד המלכות שהוא שחורה וחוור מצד חוט של חסד שעליה כדכתיב ונאוה:

דף קעד:

בגין דזמין וכו' ויהיה לו לבוש (ביניהם) [בכ"י שניהם] להתלבש ויהיה מכיר כל אותם הכחות והם יכירוהו שלא יקטרגו עליו בעלותו שם.

דא הוא דאתיא וכו' היא המלכות מצד הדין דהיינו בחינתה (תראה) [בכ"י תתאה] שהיא דין וגבורה. על היאור היינו נהר דינור ששם היא מתרחצת מדיניה ולא אמר על הים מפני שבחינה זו שהיא דין הוא על היאור על נהר די נור לא על הים שהם כחות הרחמים ודוחק לפרש בת פרעה החיצונים ואפשר שהיא סוד הכסא דהיינו סוד הבריאה בת פרעה לשון גילוי (שלם) [בכ"י ששם] מתגלות הספירות על ידי המלכות לתת פרעון לכל א' כדי מעשיו והיא משפעת דיניה על ידי נהר דינור כדפי' ובזה ניחא ענין ונערותיה שהם ז' היכלות למטה מהכסא כנודע:

ואי תימא וכו' וא"כ הרי מצינו ים שנקרא יאור והוא היפך מאי דדייקת לעיל. ותירץ דלא אהדר לקריעת ים סוף אלא למכת היאור כדמפרש ואזיל **דאתיין** מסטרהא. אם נפרש בחיצונים יהיו כחות חיצונים אמנם דוחק שיגיעו בנשמת משרע"ה עם היות שהנשמה ברדתה עוברת בכל המדרגות ואם נפרש במלכות מצד הדין יהיו נערותיה סוד כחות קדושים מצד הדין.

מכאן ולהלאה לתתא. כלומר מתפרש ע"ד הפשט, בר האי קרא. כלומר עם היות שאני אומר שמכאן ולהלן ע"ד הפשט והיינו קרא דותאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך עכ"ז קרא דלעיל דותתצב אחותו מרחוק שהוא בין הפסוקי' שפירשנו לעיל יתבאר ע"ד הנסתר דהיינו אחותו דהאי כי משרע"ה בת"ת כנודע אחותו היא המלכות והכוונה השגת מדרגת הנבואה בהיותו שם כענין מרחוק ה' נרא' לי ותתצב אחותו מרחוק באותה מדרגה הנראה לנביאים הנק' רחוק.

מאי משמע. כלומר מה בא להשמיענו כי אין ענין לזה שהיתה השכינה במדרגת הנבואה כי מה ענין זה לנשמה בהיותה שם ותירץ אשתמודעאן אינון לעילא מה שעתידין להיות אם נביאים אם חכמים לכך הורה על משרע"ה בסוד הנבואה קודם בואו וכלם מכירים מדרגתו ואפשר דאהדר לכולא שמעתין וקאמר מאי נפקא לן מינה ואהדר דתרתי שמע מינה חדא דאשתמודען וכו' דהיינו אומרו ותשם בסוף וגו' כדפירש לעיל ומשמע

דנשמתהון כלומר ונפקא לן עוד שנית דנשמתיהון וכו' דהיינו מאי דדריש בקרא דוילך איש מבית לוי וגו'.

אב ואם לנשמתא ת"ת ומלכות ואם תאמר והרי נשמה מבינה ורוח מת"ת ונפש ממלכות (א"כ) [בכ"י א"כ איך] הם מזווגא דמלכא ומטרוניתא כבר הארכתי במקום א' בין לעילא בין לתתא בין למעלה שפע הבא לת"ת להתייחד עם המלכות אינו בא לו אלא מזווגא דדכר ונוקבא דהיינו חכמה ובינה הנרמז במלת בית לוי כדפי' לעיל בין לתתא סוד זווגא דת"ת ומלכות.

הארץ דא כנסת ישראל בכח הזכר ת"ת נפש חיה מאדם וכו' מחכמה דהכי דייק לשון חיה שהוא מחכמה כאומרו והחכמה תחיה בעליה ובפרשת בראשית האריך בזה. זכאה הוא חולקא (בעולם) [בכ"י בעולם הבא] מפני שמדרגת נשמתו מעול' מכל הנבראים:

בנבואה עילאה היות נבואתו מוזככת כדפי' ובדרגין יקירין ממדרג' גבוה בהיכל הרצון ולא בהיכל לבנת הספיר כשאר הנביאים דהוה דאין דינוי אפשר שכנגד השכינ' המתלבשת במטטרון והמנהיג העולם בדין קאמר שהיא נק' מלאך והיא דנה את האדם בתוך בית דין זה שהם סוד הסנהדרין ואפשר שכנגד ראש בחינת הגבור' דיצירה דהיינו זכות אל ראש הדיינים שבהיכל זכות קאמר דתמן ב"ד לכל הנהגת העולם ושם ג"כ הם דיינין נשמתין.

דכל בר נש דלא זכה וכו' וא"ת וכי יהושע לא זכה בעטוף המצו' אתמהה וי"ל דבגדי יהושע לא היה על זה אלא על מה שפירשו רז"ל בעון בניו שהושיבו נשים נכריות ולזה כאשר השליכו נבוכדנאצר בכבשן האש עם אותם הרשעים וכו' אלא נפקא לן לענין עטופא דמצוה כך ומשום דמצות ציצית גורם שיפרוש האדם מנשים נכריות כדאיתא במדרש ויהושע בניו פגמו בזה נמצא מצות ציצית אשר לו פגום כיון שלא הועיל להפריש בניו מעבירה זו. ומשום דלאו מיניה הוא שפיר קאמר **ת"ח** כמה לבושין אינון וא"כ ממציאות בגדים צואים נפקא לן ג"כ לענין הציצית:

דאשתמודע לגבי מאריהון וכו' מהקליפות ממש והיינו ממציאות חטאתיו ועונותיו ופשעיו והם צואים ומה גם אם הוא ממדרגות העבירות המחייבות אותו ליכנס אל תוך הקליפה הנק' צואה רותחת כדפי' בזוהר פ' פקודי והיינו בגדים צואים ובהיותם רואים אותו ממינם הם רודפים אחריו ומכניסים אותו אל מחיצתם ושם דנים אותו.

ברזא דספרא דצניעותא. לקמן מפרש ליה ומשנה זו היא בפרק ה'.

דף קעה:

אמר ר' יהודה כמה ספרי וכו' מייתי ליה לפרושי דברי ספרא דצניעותא כדמסיק.

אושיט רגלוי למיהך וכו' היינו נגד השכינ' שהיא לרגלי # ומעידים לו ראשונה שאל יחשוב שיכשל בעבודה אלא יתעסק בה ואל יחשוב למכשול רגלי חסידיו ישמור ירצה אפילו שיעשה לפנים מן השורה לא יבואהו מזה מכשול אלא רגלי חסידיו ישמור ההוא שמירה ואם יחשוב שבכח העבירה יהנה אינו אלא ורשעים בחשך ידמו ממש הקב"ה מחשיך להם הדרך מצד החשך השמאלי הפך הימין והיינו מצד הגבורה המחשכת הדין על ידי הגבורה חשך תתאה על ידי החושך החיצון ואם בענייני העולם שהם גם כן צד (ההבאתה) [בכ"י ההבטחה] בדברי העולם כי לא בכח יגבר איש ועוד מעידין לו על טהרה גשמית וזהו שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים והטעם כי סוד בית האלהים מדת המלכות והרגלים המטונפים ממש מורה שליטת החיצונים ואחיזת' בסוד רגלים וממש מאחז אותם במקום שאינו צריך בענין שבחזרה ראשונה מעידים לו לקשרם בימין דהיינו רגלי חסידיו ובשניה מעידים לו כדי לשמרם מהחיצונים מצד הגבורה ולזה קראה בית האלהים ממש מצד הגבורה שהחיצונים אוחזים שם כדפי' בשלישית מעידין לו מצד האמצע פלס מעגלי דרכיך מצד קו האמצעי שהוא בין שני הבחינות והיינו שאין ראוי לאדם שיהיו מצעדיו כלם לצד א' אלא בפלס ומאזנים לאחוז מזה וגם מזה אל ינח ידיו בענייני עסקי המצות.

כד פתח עינוי. היינו העדאה מצד י' ראשונה של שם שבה היא הראיה ולזה אמר עיניך לנכח יביטו שלא יגרום עקימת עינים להביט במה שהם חוצה אלא לנכח דהיינו שתהיה החכמה נקשרת בבינה ואם יראה בחיצונים יפרד ח"ו.

קם למללא. היינו העדאה מצד ה' ראשונה ולזה אמרין נצור לשונך שהוא (ביו"ד) [בכ"י סוד] לשון וא"ו ומשך וא"ו שבתוך הפה ושהיא ה' עליונה מרע שלא ימשך משם אל החיצונים שהם הרעים ונמצא מפריד בין ה' לו' ושפתיך הם נצח והוד שהם שערי צדק העליון דהיינו בינה מדבר מרמה ונמצא מפריד בין ה' עליונה לה' תחתונה.

אושיט ידוי שהם מצד ו' דהיינו הגוף המשתמש בימין ובשמאל לזה אומרים לו סור מרע שלא ימשיך כח משם אל החיצונים ועשה טוב לייחד קב"ה ושכינתי' גאולה אסתלק כדפי' והטוב בעיניך עשיתי בקש שלום מצד הרע והרי ד' הזהרות לד' אותיות של שם.

אי יציית להו יאות. ירצה העדים הם כחות קדושים ממש מהיכלות כגון המעידים על הרגלים מהיכל לבנת הספיר ועצם השמים ונוגה ומעידים על העינים ועל הפה הם מהיכל קדש הקדשים והמעידים על הידים הם מהיכלי זכות אהבה ורצון ויש נגדים מצד החוץ לכך הוא עומד לפני המלאך אם שמע למלאך הרי טוב ואם לאו והשטן עומד לימינו גובר השמאל על הקדוש הימין לשטנו בכח מעשיו הרעים ואז מלאך טוב עונה

בעל כרחו ומעיד וז"ש כלהו סהדין עליה בחובוי וכנגד אלו הד' הם ממש ד' מצות כנגד החכמה תפילין בין עיניו וכנגד הבינה רצועות על לבו וכנגד הת"ת תפלה של יד שהיא בין שתי ידיו כדפי' וכנגד ה' אחרונה כנפי החיות שהם כעין הרגלים כענין שעם היות (שהם) [בכ"י שהם ארבע] עדים בד' אותיות כך ממש הם ד' ציציות כדפי' בתיקונים שד' אותיות שם הוי' ה בארבע אותיות שם אדנ"י הם שמנה חוטים כענין שהם ארבעה לקדמות ארבע והיא ה' אחרונה כלולה מהארבעה כולם והם אלו לנוכח אלו ארבעה גשמיים (בעלות) [בכ"י בזולת] לנוכח ארבע רוחניים הנזכרים והם גם כן למעלה בשם יהו"ה וארבעה בשם אדנ"י כאשר אבאר בס"ד:

אתעטף איידי דסגיין מילוי אחרי' ותפילין איידי (דאמר) [בכ"י דזוטר] מילוי אקדמיה ולא שיהיה מצות תפילין קודמת דהא איפכא שמעינן בפ' במדבר:

ארבע מלכין נפקין. השתא מפרש ואזיל בריי' דספרא דצניעותא דקאמר ארבע מלכין נפקין לקדמות ארבע ופי' ארבע סהדי דקשוט הם ארבעה הנז' למעלה א' מעיד על הרגלים ב' מעיד על העינים ג' מעיד על הדבור ד' מעיד על הידים והם ד' מלכין הם סהדי קשוט.

דמלכייא תליין מארבע זויין כנגד הציציו' שהם עדים כדכתיב ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וכן ועשיתם את כל מצותי. נפקין לקדמות ארבע שהם ד' ציציות בד' זיוויות ובהם תלוי העדים הנז'. ואמר עוד.

בהו תליין כענבים באתכלא ופי' ותליין בהו כענבים באתכלא מה אתכלא וכו' ירצה שהיא מצוה א' כוללת רמזים הרבה בסוד החוטי' והציציו' והקשרים וז"ש.

דבעי לכרכא ביה וכו' אמר עוד שבעה רהטין וכו' דהיינו לא ימעט (מזה) [בכ"י משבעה] כדמפרש ואזיל **רזא** דדוד מלכא. שהתכלת רמז למלכות ולא סתם במלכות אלא בבחינה שהיה דוד מרכבה אליה כדבסמוך:

ודא חוטא דאברהם כדפי' בזכות שאמר אם מחוט ועד שרוך נעל זכה למצות ציצית ולמצות תפילין ולמצות חליצה וכו' ובא לרמוז באמרו דא חוטא דאברהם היותו מצד אברהם שהוא סוד הגרים במלכות. תכלית דכולא. סוף כל המדרגות או ירצה שהוא דין המכלה הכל. והנה אברהם שנטפל אליו מלך סדום אמר תן לי הנפש והרכוש רצה סמאל להכלל עם אברהם כיצד תן לי הנפש שיהי' לו חלק במלכות הנק' נפש והרכוש שהוא סוד מרכבות תחתונות שהם מיעוט של סמאל קח לך לערב קדש בחול וחול בקדש ולזה השיב אברהם הרימותי ידי אל ה' הגביה המלכות למעלה שלא ישלוט עין סמאל בה והנה מצד מה שאמר והרכוש קח לך אם מחוט מתחלת החוט הזה שהוא חוט

תכלת שעל מצולות ים ופרשו עליו בגד כליל תכלת אם אקח מכל אשר לך איני רוצה חלק בשלך והנה הבדיל הטומאה מן הקודש לכך זכה לתכלת שבציצית המזהיר האדם להבדיל מן הטומאה והיא בחינה קדושה שעל החוץ כדפי' מדה כנגד מדה עוד אמר ועד שרוך נעל והיינו סוד מנעל של חליצה שג"כ היא חלק לבניו להציל זרעו מדינה של גיהנם לאלו המתפשטין מן הנעל דרך הרצועה המתפשטת (ומתשצת) [בכ"י ומתשדכת] עד שהיא מגעת אל החוץ לזה אמר אם מחוט ועד שרוך נעל שגם אלו אין ראוי שישלוט בהם החיצוני אלא להבדילם משם ע"י החליצה וגם מה שהיה רוצה להאחז כאלו גם הבדילו וזכה לבניו שינצלו ע"י רצועה של חליצה והיינו תכלית דכולא שזכה לבניו ולא ישלטו בה אלו החיצונים והיינו סוד התפשטות הכסא למטה לדעת ר' יהודה ואמר כסא הכבוד איקרי לדעת ר' יהודה עם היות כסא הכבוד ועלה למעלה מתפשט עד למטה ולדעת ת"ק אין כסא מתפשט עד כאן ועכ"ז ר' יהודה אמר איקרי ואינה ממש וירצה כסא וכו':

כסא הכבוד איקרי. שהוא התכלת במלכות בבחי' היותה כסא לכל המדות ולכך תכלת פירשו רז"ל שהוא דומה לכסא הכבוד ור' יצחק פליג דאין הכי נמי שהיא במלכות סוף המדרגות אמנם היא מקבלת מששה עליונות וכלם נכללות בה דהיינו טעמא דז' כריכות. ולמאי דאמרו המוסיף אל יוסיף על י"ג יש רמז ג"כ בתלת עשר מכילין דרחמי שהם סוד ו' קצוות ממעלה למטה וממטה למעל' ומלכות פתח כניסה להם וז"ש והאי הוא פתיחא דכולהו וקשיא ליה השתא א"כ היה ראוי שיהיו י"ד [בכ"י י"ג] כריכות י"ג של רחמים והוא שהיא פתח הכניסה ועוד היה ראוי שיהיו כל הכריכות בלבן וא' לבד בתכלת לזה אמר ואיהו חוטא חד וכו' כלומר גוון החוט (לבד) [בכ"י לבד רומז אליה שאינם מושגות הי"ג אלא על ידו ולכך גוון החוט לבד] מגוונהא כלומר אינם מושגות אלא בפעולת המלכות.

מחד נונא דאזיל בים כנרת. תימא הוא והרי חילזון אינו אלא מהים הגדול כדמוכח פרק במה מדליקין וכן בפרק קמא דמגילה. ואפשר לומר כי דבריו על צד הרמז שים כנרת נק' המלכות כדמפרש ואזיל לא שיהיה הים הגשמי כנרת וכאשר רציתי להעמיק בגמרא תמצא שנחלקו המפורשים במשמעות הענין כי לדעת התוספות בפ' כלל גדול נראה ששולין אותו מן הים ולדעת רש"י בפרק חלק נראה שעולה מן הים ליבשה ומשרין ע"י גשמים שנופלים עליו ומשם הם צדין אותו וצידתו מן היבשה ועלייתו מן הים אינו מוכרח בשום מקום שיעלה בים הגדול ולא נאמר שיעלה ג"כ מים כנרת ודקדקתי בסוגיית התלמוד ולא נמצא אלא שאומר בפ' במה מדליקין שיוגבין הם צידי חלזון

מסולמא של צור ועד חיפא ומי יאמר לי שאינו שעולה מן הים אל ההרים הקרובים ושם צדין אותו כדפי' רש"י בפ' התכלת לכך אני אומר שגם (אינו) [בכ"י מינו] נמצא בים כנרת שהרי ציפורי בחלקו של זבולן ונראה בפ"ק דמגלה ששם נמצא חלזון ואינו מוכרח סוף סוף אין לנו ראיה גמורה משום מקום ועיין בפ"ק דמגלה ובפ' במה מדליקין ובריש פרק חלק ובפרק התכלת ובפ' כלל גדול.

כנור דוד מנגן מאליו למלכא קדישא. וכו' היינו סוד שיר השירים שהיא משוררת תמיד לנגד הת"ת כדי להתייחד ע"י (בבינה) [בכ"י הבינה] וממנה עולה התעוררות אל הבינה והיינו עייל עד רקיעא ת"ת ומרקיעא לכורסייא בינה דהיינו מה שפירשו רז"ל תכלת דומה לים דהיינו ים כנרת ים דומה לרקיע ת"ת ורקיע דומה לכסא הכבוד בינה כדפירש:

דהכא כתיב מצוה קשיא ליה א"כ לימא שהם למעלה יותר ולא במלכות כיון שהם י"ג מכילין שהם מהכתר או ז' שהם ז' מדות עליונות. וגוון תכלת עולה עד הבינה תפרש שהם בבינה לפחות לזה הכריח שהם במלכות ואמר דהכא איהי מצוה סוד מצוה היא במלכות בהיותה פתח כניסה לספירות וראיה מדאמרו מצות המלך דהיינו מלכות ודאי מלך והציצית (ניראת) [נקראת] תשמישי מצוה.

ואי תימא א"כ האיך אפשר שהם במלכות והם י"ג מכילין או שבעה לזה אמר דתאנא יסודא ושרשא דהיינו בינה שרשא דאילנא כדפירש בתיקונים ויסודא כמשמעו דהיינו שש קצוות המתגלים הם נקשרים עם המלכות וז"ש במלכו מתעטרין כחדא. והטעם מפני שהוא שער הכניסה וז"ש ודא היא (כתרא.) [בכ"י פתחא] וצריך שיהיה מציאות כל שאר הספירו' בה כדי שישיגם בה.

פתחו לי שערי צדק כלומר שערים שהם צדק דהיינו מלכות אבא בם אודה יה דהיינו בינה וחכמה וכתיב זה השער לה' דהיינו ת"ת ואפשר שהוצרך להביא פסוק שני משום דאפשר לפרש שערים של צדק דהיינו נצח והוד שעל ידם נכנסים למלכות שבת"ת שכך פי' בתיקונים לכך הכריח מלשון זה השער שפירושו ודאי על המלכות. וע"ד אינון סהדי וכו' אהדר לפרש סיפא דמתניתין דספרא דצניעותא. סהדי סהדותא במלכות ויורדים עד מקום (העדור) [בכ"י הפרוד] ולא קיימי בדוכתייהו. שמקומם למעלה באצילות בספי' העליונות והם למטה ומשם יפרד להעיד באדם:

תשמישי מצוה נזרקים, שאינם בקדושת שאר ספירות העליונות אלא הם תשמישי מצוה מרכבות תחתונות המשמשות למלכות שהם נזרקים למטה בהפרד.

ואי תימא לולב וכו' כלומר שהם תשמישי מצוה והם רומזים למעלה בסוד ז' מדות כדפי' במקומו לזה אמר אלא אינם תשמישי מצוה אלא תשמישי קדושה בגין דרשימין בכתיבה

דשמא קדישא שהם ממש אותיות השם כמבואר בכמה דוכתי כענין שהם במלכות כלים אל עולם האצילות ותשמישי קדושה ולכך הם סוד יהו"ה. אינון חוטין לאחזאה וכו' שכל מה שנדרש עד עתה הוא בסוד הכריכות אמנם שאר הענף שהם החוטין דריש השתא ר' יצחק: לד' סטרי עלמא. בסוד ד' חיות המרכבה מיכאל לדרום אוריאל למזרח גבריאל לצפון רפאל למערב. וכשנחלק ל"ב נתיבות לד' מחנות אלו הם ח' לכל צד. והיא שלטא על כלא. שכינה על ד' חיות ל"ב העליונים והתחתונים שכולם אין להם חיות אלא מלמעלה. ולב זה כלב עליון ושניהם יחד כלב העליון וז"ש וכלם הוא בלב וכו'.

ותליא בלב עילאה חכמה או בינה בלב דנפק מחכמה ל"ב נתיבות יוצאים מחכמה לבינה. שיעורא דהאי וכו' אורך החוטין ואפשר אורך לשיעור קומת אלו הדמוזים [בכ"י בחוטין]. אתוון גליפן חבור שחבר ר' אלעזר בסוד האותיות. ליבא. דא מלכו'. עינים. על אבן א' שבעה עינים:

דף קעו.

בהאי חולקא עאלו. קודם שקבלו התורה לא נכנסו אלא במלכות לבד בסוד הגרים ובהאי קטיל במדת אני כדדרשו רז"ל אני ולא מלאך. מאי באתריה. שהרי אין בה סוד הציצית במלכות לבד כדפי' לעיל לזה אמר שעם היות שיש בציצית רמז לשאר המדות עיקר המצוה היא במלכות כדפי' לעיל. יומין עילאין. ששה ימים עליונים שהם ששה קצוות. דאתברכא. היינו אומרו צאתך מארץ מצרים כי יציאת מצרים נק' המלכות וא"ת והא קי"ל בכמה דוכתי דמסטרא דיובלא נפקו ולהכי אדכר חמשין זמנין יציאת מצרים כנגד חמשים שערי בינה. וכתיב אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים דהיינו (במלכות) [בכ"י בינה] וי"ל כי סטרא דיובלא הוה כדפי' בזוהר וסטרא דיובלא בה' אתקריאת. והיינו מלכות א"כ יצדק שהמלכות והבינה היו מיוחדות ביציאת מצרים ויתייחס לשתיהם. כדין זמין וכו' כלומר כשיהיה הייחוד והארת הספירות במלכות כמו שהיו מאירות אז יהיה הגאולה. זאת היא המלכות.

השתא בעטופא דמצוה. כדפי' לעיל. ואשתמודע זאת בההוא זמנא. מפני שיציאת מצרים גאולה שוות כדכתיב כימי צאתך מארץ מצרים וכתיב במצות ציצית אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים א"כ ציצית וגאולת מצרים וגאולה העתידה ענין אחד והיינו הבחינה המודעת בכל הארץ שהיא סוד ל"ב נתיבות מתפשטות בכל העולם. וכל הארץ נכללת וכל הנמצאים נכללים בה ולכך מודעת זאת בבחינה בכל הארץ:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

קנז ע"א

הרח"ו זלה"ה

בכל אתר אהרן דרועא ימינא כו' פירוש כי לעולם אהרן נרמז בחסד כי משה הוא הת"ת ואהרן דרועא ימינא דיליה. כי כהן גדול דוגמת החסד הנק' כהן גדול אמנם בפסוק אלה הפקודים וכו' נקוד על ואהרן והוא סוד המלכות וזהו אשר פקד משה ואהרן הם ת"ת ומלכות וזה יובן עם הנזכר כי ארן דא מלכות והנה אהרן הם אותיות ארן ה' כי ארן היא מלכות והוא סוד ה' תתאה וזהו ואהרן והענין בסוד הפקודים ומנייניהם כי הם ע"י המלכות כי תמן כל פקודים וגמטריאות וחשבונות כנז' פ' בראשית ופ' פנחס דף ע"א וכמז"ל כי השכינה היתה נכנסת לפנים מאהל כל איש ואיש מישראל ומונה אותם ואומרת למשה כך וכך אנשים יש בבית זה וזהו אשר פקד משה ואהרן הוא משה עם השכינ'. ר' יהודה פתח כצינת שלג וגו' כל זה מבואר ואומר ונפש אדוניו ישיב נודע כי השכינה נק' נפש ונק' נפש של יהושע כי פני יהושע פני לבנה ויהושע הוא אדוניו של ציר הנז':

קנז ע"ב

וכי כמה אתון פרישן וכו' פי' כי להיות שהם פרושים ואין להם עסק עם בני אדם אינם שומעין דברי בני אדם כי הנה פסוק זה הנז' הוא דברי בני אדם בעצמם ולהיותם פרושים מבני אדם אינם יודעים שהם דברי בני אדם והנה פי' הפסוק כן אני אמרתי בלבי על דברת בני אדם ומהו דברת בני אדם אמר כי הוא כי מקרה האדם וגו' לסבת מיעוט ההשגחה ח"ו ואמר שלמה כי זו סברת הטפשים ולכן ראה שלמה כי הלא בגדר הבהמה נחשבין האומרים סברא זו וז"א ולראות שהם בהמה המה להם ר"ל כי הם אותם האנשים הם בהמה להם כי מתנהגין בסברא זו כמו הבהמות כי הם עצמם אומרים כי הם והבהמה שוים בהשגחה וז"א בהמה המה להם כלומר להם ולסברתם חושבים כי הם כבהמו' ופי' לברם האלהים לשון ברירה [570] ביושר פי' הרד"ק בשורש ברר כי הבדילם ובררם בסברא זו הפחותה כי בני מהימנותא לא חשבו הכי ולז"א שלמה מי יודע כלומר לא יש שום יודע באותה כת הטפשים וז"א מי יודע כלומר מי הוא היודע בהם כי אדרבא רוח בני האדם וכו' ויש הרבה השגחה בעולם:

קנח ע"א

זה רע בכל אשר נעשה וגו' פי' זה הפסוק ע"ד הנז"ל באופן זה רע כלומר זה האומר כי מקרה א' לכל הוא רע וז"א זה רע וכו' כי מקרה וזה נק' רע שהוא מן הכת הנאמר עליו

[570] נ' דצ"ל כאשר.

לא יגורך רע וביאר כי הוא המסבבם לחשוב סברא זו ואומר כי הלא לב בני אדם מלא רע ולכן יש הוללות בלבבם בחייהם לחשוב שיש מיעוט השגחה בעולם ולכך גם אחריו פי' אחרי מותו יהיה חלקו עם המתים הם הרשעים ולא עם הצדיקים הנק' חיים והטעם כי הלא ג"כ הם אומרים כי מי אשר יבוחר וכו' כלומר מי הוא זה החושב לבחור בחיים ובזה יחשוב כי יתעלה נשמתו ויהיה לו השארות אחרי מותו כי אין זה אמת כי הלא אל כל החיים יש בטחון ר"ל לכל החיים שהם בעולם יש להם מבטח בבטחון דבר א' והוא כלב חי הוא טוב מן האריה המת. ר"ל שלא יהיה שום השארות לנשמה וא"כ כל מה שירצה האדם בחייו לבחור בחיים היא בלתי תועלת וזו דעת נפסדת א' שיש בין קצת מינים שאומרים שהעולם בלתי מושגח והוא מקרה וא"כ אין טוב לאדם כי אם לאכול ולשתות והנה להיות שחושבין סברא זו הנק' רע ודאי ואין להם חלק לעוה"ב ואוליפנא דאתא מלאך וכו' פי' כי לא נאמר שלכן הוא הקורא ברוך רק כי מפי מלאך יצא וא"כ השי"ת הסכים לקראו ברוך לסבת היותו נאמן בשליחותו:

כולהו זכאן הוו וכו'. כי כל אנשים שבמקרא הם צדיקים וחשובים ומשה בחר אותם שהיו צדיקים ועכ"ז לא הועיל לו כי הרשיעו אח"כ:

קנח ע"ב

א"ר יצחק משה אסתכל וכו' הוקשה לו כי אחרי אומ' ואלה שמותם למה חזר כאן ואמר אלה שמות וגו' אמנם פי' כי הנה ממה שראה משה שאלה הם שמות האנשים והביט בשמותם המורים על מעשיהם הרעים כשאז"ל במדרש לכן ויקרא משה להושע וגומר ושינה שמו להתפלל עליו ודוק כי הוא נכון ואומר דשדר ביה נהירו דסיהרא פי' כי נודע דיוד [571] דשד"י היא י' דיהושע והוא סוד המ' והוא סוד נקודת יו"ד הנק' חכמת שלמה יו"ד דאדנ"י הנק' עין כי ממנה כל אור ונהירו דסיהרא והיא הניתנית בשם יהושע ונמשך לו אורה זו בסוד משה הנק' שמש המאיר ללבנה יהושע. והקשה ר' יצחק כי קודם זה היה נק' כן יהושע ותירץ כי אין הכוונה שקראו כן אלא שהתפלל עליו כאומרו יה יושיעך והנה ר' יצחק נמשך כפי שיטתו שהכיר משה במעשיהם הרעים ולכן התפלל עליו ור' אבא סובר דלא ידע משה בכך וטעם הכרח הקריאה הוא כי הלא עד ההוא שעתא היה נער שהוא מטטרו"ן אך עתה שהיה הולך בשליחות זה היה צריך שותפות השכינה כי הוא סוד א"י וכדי לידע כל פרטי א"י צריך שותפות השכינה המורה על א"י וגם כוון לתרץ קושית ר' יצחק כי קראו תחלה הכתוב על שם העתיד. אר"ש רמז להם וכו' הוא מ"ש בפ' בשלח. דף ס"ב ע"ב ואומרו דבמעיכון בעיתין למנדע כי המזון בעצמו

[571] נ' דצ"ל דשרי.

שהיו אוכלין הי' מתברך במעיהם וביה הוה אסתכל ואסתכי בחכמה עילאה הנה כי במעים ממש היו יודעים כי בהיות המזון במעיהם אז היו מתברכין מחמת לחם הקדוש ההוא המתחיל להשתלח באיברים והיו משיגין חכמה עליונה וא"כ הם שהיו רוצים מזון מעתיקא היו רוצים כי כמו שבמעיהן היו מכירים גדר המזון ההוא היותו מן השמים כן רצו להכיר במעיהם אם יוכלו להשיג אמנם אם הוא מעתיקא וזהו שאלת היש ה' בקרבנו וגו' ותחלה נענשו כי היתה שאלתם על צד הנסיון כנז' שם פ' בשלח ואמר משה כי עתה ידע שאלתם הראשונה וז"א היש בה עץ שהוא עץ החיים אם אין שהוא עתיקא וז"ש ודא בעיתו בקדמיתא כלומר זהו ששאלתם ראשונה בפ' בשלח ואומר והימים הם סוד ז' ימי בראשית כולם היו מחוברים במ' הנק' ענבים וזה להורות כי כוונתו ית' לתת להם את הארץ לולא חטאו אח"כ:

ר' יצחק אמר מאן דהוה רשים וכו' יש בזה נוסחאות כי כפי הנוסחא האומרת אלא שכינתא עאלת תמן ביהושע נראה שחולק עם ר' יוסי כי ר' יצחק סבר דיהושע שהוא רשים מכולהו כאומרו יה יושיעך מעצת מרגלים וגם כי הוא עתיד להיות מלך על ישראל נמצא כי הוא נרשם מכלם ועליו נאמר ויבא עד חברון אך כפי הנראה האומר בכלב ר"ל כי אין אנו עסוקים ביהושע כי כבר התפלל עליו משה אמנם לא היה מי שנמשך מעצמו ליראת ה' כמו כלב וא"כ הוא הנרשם מכולהו ור' יצחק אתי לסיוע לר' יוסי עי"ל אומ' מאן דהוה רשים פי' כי לא פרט הקב"ה משאר המרגלים אלא כלב כאומ' ועבדי כלב וגו' אמנם לזה הפי' קשה דהול"ל למאן דארשים ולא מאן דהוה רשים:

קנט ע"א

תאנא אחימן וכו' ירצה כמ"ש בפ' בראשית שהמלאכים האלו היו קדושים משמשי השכינה הנק' עולם וז"א אשר מעולם ולזה פי' כאן ואמר מעולם דשמשי עלמא משתכחי כלומר אלו אשתכחו ונמצאו מעולם השכינה ומשם נפלו ואומ' אנשי השם פי' אנשים העולים בשם ונקבו בשמות בפ' הא אחימן ששי ותלמי. ויבואו וגו' שאלת ר' יהודה הוא בשלשה אם בעת בריאת האדם היותה כדי שיחיה בעוה"ז לעד אז היה איזה טעם לבריאת האדם כאמור כי הוא חומרי וטבעו להיות בעוה"ז להשיג שלמותו ואעפ"י שאח"כ נמשכה המיתה אין בזה קושיא כי בעת הבריאה עדיין לא נגזרה המיתה אמנם להיות שבתורה הקדומה כתיב בה וימת א"כ נראה כי עכ"ז שידע הקב"ה מיתת האדם רצה לבראתו א"כ מה טעם הבריאה כיון שסוף סוף כטוב כחוטא אין להם שום חלק בעוה"ז אם כן ישארו הנשמות בעוה"ב כי שם הוא הפרש הטוב והחוטא. וז"א כד פרישותא דההוא עלמא. וא"ת כדי לראות מי הוא הצדיק ומי הוא הרשע אין צורך כי

יודע השי"ת דרכי האדם והראיה לזה כי אלפים שנה גזר עליו מיתה מחמת שידע מעשיו הרעים וז"ש כיון דידע דזמין בר נש למחטי וכו' והנה שאלה זו היא עמוקה מאד כי היא תלויה בידיעת רצון הבורא בעת הבריאה ונמשכין מזאת השאלה הרבה שאלות אחרות הנוגעי' בעיקרי האמונה מה סבה שאז עלה ברצון ולא קודם ולא אח"כ וגם בידיעתו ית' בתחתונים והשגחתו ולזה השיבו ר' אבא דישתוק ועכ"ז השיבו ר' יהודה דא"כ אסור לשאול ולעסוק בתורה וזה אינו והשיבו ר' אבא כי כמו ששמו ית' סתים וגליא כך התורה יש בה רמזים ופשט ואין לאדם לעסוק בנסתרות רק בנגלות וזה לא נאמר בכל אדם כי רשב"י וחביריו יכולין לדרוש אפילו בסתים דאורייתא אבל אחרים אינן רשאין אבל עכ"ז יבאר לו טעם כפי הפשט עם שיש בו סודות גדולות שאין רשות לאמרם רק רשב"י ודוגמתו:

קס ע"ב

גליון. ואת העורבים צויתי וגו' פי' המקטרגים דקאמר שכן אליהו הוו מזמנין לו לחם ובשר דוגמא ויעל אליהו בסערה דהיינו יצה"ר שלו וכן רוח צפוני המנשב בכנור של דוד דהיינו הצפוני הזה שהיה חלול בקרבו היה מעוררו עכ"ל:

קסב ע"ב

הא אהליאב קאים. פי' הוא אהליאב בן אחיסמך שותף בצלאל בעשיית המשכן וגם הוא היה דורש סודות כמו בצלאל חבירו:

גליון. נהורא דאדם קדמאה. עיין לקמן דף קס"ד:

קסג ע"א

גליון ומתחדשין תמן בדכיו דטלא וכו' וזהו כטל חרמון שיורד. ירד לא כתיב אלא יורד כל שבת תמיד ור"ח ומועד. ואהרן פריש לרברבי וכו' וזה פירוש הוי מתלמידיו של אהרן במה שהי' אוהב שלום וכו' ההוא שור איקרי שור תם וכו' פי' יסוד ולכן נקרא יוסף בכור שור עכ"ל:

קסג ע"ב

ומאן איהו א' רזא דוא"ו וכו' זה יובן במ"ש בסתרי אותיות השם בכתיבת יד מפ' בראשית כי סוד וא"ו היא גופא כלולא מדרועין בדרך כלל זה א' היא גופא בתרין דרועין וזה רמז ליעקב בעלה דמלכות הנק' תם ועם א' דידיה הויא אמת סוד הכ"ב אותיות דאלפ"א בית"א חותם אמת עכ"ל (**גליון**) ויעקב איש תם רבון ושליט וכו' פי' איש תם רבון ושליט על היסוד לפי שהוא שלו ועל ידו נעשה מארי דביתא. אמנם המלכות לא נדבר בפסוק אמנם בתרי מתיבתי פי' איש תם בעלה דתם בעלה דמטרוניתא שהיא נק' תם דאפיל

ביתין היפך שור תם מארי דביתא ובההוא מתיבתא דבצלאל וכו' פי' בני הישיבה שלו וכן בשתי הישיבות מפרשינן איש לשון בעל. ולאתקשרא בתמים למיהוי בך וכו'. פי' תמים תם ים וכי תימא אלף דאתם אינה שלא הוזכרה במלת תמים לז"א לקבלא א' כלומר ג"כ תתחבר עם הא' וזהו עם ה' אלהיך מצולת ים כלל דכר ונוקבא נוטריקון צ"ל מו"ת צל זכר מות נוקבא בפ' ויצא ופקודי:

קסד ע"א

ועכ"ד יעקב אצטריך באמצעיתא. פי' כי גם יעקב אין ראוי ליקבר עם אבי אביו דעכ"ז יותר נכון הוא ליקבר בן הבן מן הבן בעצמו או אפשר רמז שגם שאמרנו הטעם משום דאין כבוד ליצחק עם אביו הנה זה הוא טעם אחר אך עכ"ז יש סוד אחר דבלאו הכי אצטריך יעקב למיהוי באמצעיתא והסוד והבריח התיכן כי הוא מטיל שלום ומכריע וז"א ועם כל דא יעקב באמצעיתא אמנם לשני הפירושים לעולם נשין לגבי נשין ודכורין לגבי דכורין. מהרח"ו זלה"ה. גליון דא רישא ודא סיפא סוד גלגול אדם בג' אבות:

קסד ע"ב

הנה פי' מגדל עוז מלכות הנק' היכל ויסוד שהוא צדיק ירוץ תמיד בו כי כל חפצו הוא לגבי אותו מגדול וזהו ענין המרוצה ובזה נשגב המגדל בהיותו קשור עם היסוד בסוד קוץ הד' של אחד ור' כרוספדאי פירש יתיר גם שכמעט הוא כפי' הנזכר אך אוקמיה על קריאת הספר התורה ואמר מגדל עוז מלכות הוא מגדל עז שהוא הת"ת הנק' ס"ת בסוד ה' עוז לעמו יתן אך המגדל הוא תיבת בית הכנסת העשויה כמגדל ורומזת למלכות שנותנים שם ס"ת שהוא הת"ת לחברו עם המלכות ומוציאין את הס"ת מן ההיכל שהוא בינה היכל החכמ' דבינה נפיק ומייחדם אותו במלכות הרומזת למגדל וזה המגדל עוז הוא הנק' שם ה' שהיא המלכות שכמו הוא פי' הדבר עצמו כן המלכות הוא דיוקנא דת"ת ובה נרמז מציאותו ולכן נק' שמו שם ה' בסוד אדני ויהוה אשר כלולים זה בזה. ו' דרגין סוד ו' קצוות המלכות והנה הצדיק רץ במגדל ובס"ת ופירוש הענין כי כשרץ במגדל הוא התיבה שהוא בעת התפלה שהוא החזן השליח צבור צריך שיהיה צדיק וכשרץ בס"ת הוא בסוד היסוד שהוא הקורא ששי בס"ת בסוד הצדיק:

קסו ע"ב

דהא מטא זמנא דילן לפקדא וכו'. אמר כי בכל חצות לילה הראשונים הולכין הרוחות דבג"ע הארץ לבקרא ולפקדא לנפשייהו דיתבין בקברייהו ואחר חצות לילה הולכים למקום אחר גניז שיש בג"ע הארץ להשתעשע שם עם הקב"ה עד הבוקר ואחר הבוקר

והוא אצלך וניהוי גבך והנה ענין פקודה זו לגו קברייהו ביארתיו בפ' משפטים דף ק"א ע"ב ע"כ:

קסז ע"א

שעתא ופלגא. הטעם למה הקדים צער המ' יום ואחר כך צער גיהנם שעתא ופלגא ולא היה בהיפך כי צער גיהנם הקשה יהיה תחלה וצער המ' יום שאינו כ"כ קשה יהיה אח"כ ואחר כך יכנס לג"ע וזה יראה סדר האמתי אמנם כשיעלה מגיהנם תכף יכנס בנהר דינור לרחוץ שם ממכות יגוניו וכן נז' בפ' ויקהל דף רי"א ע"ב וענין עונש המ' יום יהיה כי הנה הוא הלבין פני אותו חכם ושפך דמו כנודע דאזיל סומקא ואתי חוורא נמצא שהורג נפש ויצירת הולד במ' יום לכן יהיה עונש מ' יום ולפי שהיה בשב ואל תעשה כי שתק בעת שידע שיכשל אך לא הלבין פניו בקום עשה לכן היה עונשו ג"כ בשב ואל תעשה דליהוי לבר מ' יומין בלי צער גיהנם ובלי תענוג ג"ע וכל זה בשב ואל תעשה מדה כנגד מדה אמנם כנגד מה שעשה בקום ועשה שהוא מה שאמר לחביריו שתיקו לכן בא ג"כ עונשו בקום עשה דיצערון ליה בגיהנם שעתא ופלגא ושיעור זה אפשר כי מה שנודע כי המניח בן אשר זכה עמו ללמדו תורה ואומר עליו קדיש אז מניחין לו בכל אמן יהא שמיה רבא מניחין לו שעתא ופלגא בלי צער גיהנם כנז' בפ' נח דף ס"ב ע"ב אמנם זה עשה בהיפך שלא רצה ללמדו רק אדרבה הניחו בטעותו לכן מדה כנגד מדה אותו השעה ופלגא יהיה נידון בגיהנם ועוד אפשר לומר לכאורה כי היודע האמת גזר עליו זמן זה כי הוא יודע כי כאשר הלבין פניו נמשך זמן הלבנת פניו והצער שנטל אז בעת הבושה ההוא ולא הוסרה ממנו עד עבור שעתא ופלגא והיודע נסתרות גזר עליו מדה כנגד מדה שעתא ופלגא בגיהנם ועוד מ' יום בשביל העונש בעצמו שהלבין פני הנוצר למ' יום עכ"ל:

קסז ע"ב

שית היכלין אחזו ליה וכו' הנה אח"כ לא זכר אלא ד' ונלע"ד כי השנים הראשונים הם היכלות לשאר הנשים שבעולם אשר נכנסין לגיהנם וז"א דלא אצטערן צערא דגיהנם כלל. והוצרכו ב' היכלות להם לפי שיש בהם ג"כ חלקים יש שנצטערו בגיהנם י"ב חודש ויש פחות ולכן הוצרכו ב' היכלות ואין צריך להזכירם כי אין בהם חידושים כמו באלו הד' והנה ג' היכלות נק' נשים שאננות לפי שלא נצטערו בגיהנם אמנם היכל הד' הוא דבנות בוטחות שהם האמהות והוא כולל ד' היכלות לד' אמהות שסודם באצילות דוגמת האבות ולכן נק' בנות כי הנשמה מצד האצילות נק' בנים או בנות ומה שאינן אלא שית היכלין ולא שבע הענין הוא כי לעולם אין נכנס במספר רק השית היכלין כי הז' הוא קודש הקדשים כנגד ג' ראשונות וכן הוא בהיכלין בג"ע הארץ דדכורין וכן הוא בג"ע

העליון כי הז' אינו במספר. וכל אינון צדיקיא די בג"ע צייתין וכו' הטעם דלא צייתי רק ליוכבד בלחודאה ולא לקל נעימו דשאר נשין הענין הוא כי השירה כבר אומרים אותה בכל יום כל הצדיקים ואין צורך לשמעה אבל פסוק ותקח מרים שאין אומרים אותו רק יוכבד לבדה לכך צייתי לקלא וזה מבואר עכ"ל:

(**גיליון**) בלא דחקא כלל. פי' ליהנות לאורו. ודא איהו ענוגא דילה יתיר מכולהו יען היותו אור דעלמא דדכורא א"נ אפילו שהיא נהנית מעלמא דדכורא עתה נהנית ממשה דלגאו. בלבושא דדכורין בר דלא נהרי הכי לפי שלבוש הזכרים נשלם מכל המצות אמנם הנשים כל מצות עשה שהזמן גרמא הם פטורות נעשה חצי הלבוש מה עושה הקב"ה ממתח אותו האור ולכן נעש' חלוש וקלוש והם משתדלות באותן המצות להמשיך האור ולפי כי נר מצוה ותורה אור לזה משתדלות בפיקודי אורייתא וכו' להמשיך עליהם מאור תורה. והנה לא זכר כי אם ד' היכלות מהו' שנז' ואיתא בצואת ר"א הגדול [572] להבראם בנו שבהיכל אחר שם חולדה הנביאה וכמה צדקניות עמה. ובהיכלא אחרא שם אביגיל וכמה צדקניות עמה מכאן ולהלאה דירת האמהות שרה ורבקה רחל ולאה וכו' ואחר ענין זה מביא ענין רב גדיאל נער שהוא ריש מתיבתא ואפשר דהיינו ריש מתיבתא דקאמר הכא ע"כ.

קסח ע"א

כתב החכם השלם ר' אברהם אזולאי וז"ל אמר המחבר מצאתי בס' ישן פירוש זה המאמר וראיתי לכתבו כאן וז"ל **זווגא דההוא עלמא עביד איבא וכו'**. והבן כוונת ב"ה הזה שנראה שהאריך דברים ואינו כן שכל דבר ודבר לצורך אתא לאשמועינן חדוש על כל מלה ומלה. אומר זווגא דההוא עלמא אתעביד איבא יתיר מאיבא דאתעביד בהאי עלמא ר"ל שבזה העולם אעפ"י שהם צדיקים אינו נעשה מזווגם אלא גוף בעבור שהם בעלי גוף וצריך הקב"ה ליתן הנפש אמנם נפשות הצדיקים בעולם הנשמות הם משוללים מגוף ומזווגא דילהון נעשה נפש לגוף הגרים וז"א איבא יתיר ואומר:

כד מתדבקי נשמתין דא עם דא עבדי איבין ונפקי נהורין מינייהו ואתעבידו שרגין **איבין** רצה לומר פירות ומהפירות יצאו נהורין שהם נפשות שרגין פי' רוחות. ואח"כ נעשה נשמתין לגיורין להודיענו נפש רוח ונשמה של הגרים ואומר כד אתגיירא גיורא חדא פרחא מההוא היכלא נשמתא ועאלת תחות גדפהא דשכינתא ונשיקת לה. פירוש אעפ"י שעיקר נפש רוח ונשמה של הגרים הכל יוצא מזווג הצדיקי' כנזכר עם כל זה צריך סיוע אלהי כיצד שהנשמה של הגר מתעכבת (נ"א מתערבת) בהיכל אשתו של הצדיק

[572] צ"ל להורקנוס בנו.

למקום שנעשה שם הזווג עד זמן שבא הגר להתגייר ובשעה שמתגייר יוצא הנשמה מאותו היכל תחתון שבג"ע בצד שמאלו שהוא היכל מוכן לנשותיהן של הצדיקים ויוצאת הנשמה מהיכל זה הנז' והולכת ונכנסת בהיכל קן צפור מקום השכינה ונכנסת תחת כנפי השכינה וכביכול השכינה מנשקת לאותה הנשמה כאדם המנשק לבן בנו שהצדיקים נק' בני השכינה והנשמה הנז' מקבלת אורה והשפעה מאותה נשיק' ויוצאת ומתחברת עם הרוח והנפש שיצאו שלשתן מהפרי שנעשה מזווג הצדיקים כדאמרן ואחר שנתחבר עמהם משפיע להם מאותו אור ומאותו זוהר שקבל מנשיקת השכינה כנז' נמצא כי נפש רוח ונשמה הנעשה מזווג הצדיקים אינם שלמים לגמרי ומקבלים שלמות מהנשיקה הנז' ואומר ומההוא זמנא איקרי גר צדק פירוש אעפ"י שהנשמה של הגר מקבל שלמות מנשיקות השכינה עכ"ז אינו נק' נשמת השכינה שאין מקור הנשמה באה מהשכינה אלא מהצדיקים כנז' ואין נשמת הגרים באה ממקום נשמתן של ישראל ואומר היינו רזא דכתיב פרי צדיק עץ חיים מאי אילנא דחיי אפיק נשמתין אוף הכי צדיק איבא דיליה עביד נשמתין פי' כמו שספי' הבינה הנק' עץ חיים ומאותו העץ יוצא פירות ומפירות העץ יוצא נשמות לישראל כן מזווג הצדיקים עושים פירות ומאותם הפירות יצאו נשמות לגרים ואומר כתיב ותהי שרה עקרה אין לה ולד ממאי דאמר ותהי וכו' אבל נשמתין הוא מולד' פי' הפסוק הזה פי' אותו חכמי המדרש ע"ד הפשט מאי אין לה ולד אפילו עיקר מטרין לא היה לה ואמנם הנה נפרש פן ב' ע"ד האמת מה שאמר עקרה מבני' גשמיי' ר"ל גוף וזהו אין לה ולד ולד גופני לא היתה יולדת אבל היתה יולדת נשמות רוחניות לגרים כנז'.

באתדבקותא דתיאובתא דתרין זכאין. פירוש אברהם ושרה ומזווג שלהם נעשה נשמות [573] וקל"ו רוחות ונפשות והבן אומר כל ההוא זמנא דהוו בחרן שהוא מקום ארץ לארץ הקדושה:

כמא דעבדין צדיקייא בג"ע. ר"ל שזכו אברהם ושרה לעשות נשמות לגרי' ע"י הזווג נפשותם כנגד' בעוה"ז בגוף מה שאין יכולת לשאר כל הצדיקי' אלא לאחר פטירת' בעול' הנשמות והיינו אומר כמה דעבדין צדיקייא כמה דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן ומיתור ואת קא דריש והנפש הרי נפש את לרבות לרוח ואת לרבות הנשמה ואומר נפש ודאי ר"ל כי מלת נפש הוא נפש ודאי כי רוח ונשמה נתרבה מריבוי מלת ואת כנזכר עכ"ל לענייננו:

[573] ר"ת וקל וחומר.

(**גליון**) **כד** מתדבקן נשמתין דא עם דא עבדי איבין וכו' היינו התנוצצות הת"ת בנשמות הזכרים והתנוצצות הם בנשמות הנקבות ומאותו התנוצצות שהתנוצצות הנקבות מהזכרים נעשה נשמות לגרי' וכד מתגייר גיורא (ראשית י"ג משפטי' צ"ה) עכ"ל:

קסח ע"ב

קלביטא. תרגו' כי באו בני' עד משבר קלביטא. ונ"ל דצ"ל קלדיטא והוא מפתח בלשון יוני והענין בסוד ג' מפתחות ביד השי"ת וחד מינייהו מפתח היולדת עכ"ל:

קסט ע"א

(**גליון** ויוסף ישית ידו וכו' ויחי רכ"ו)

קסט ע"ב

א"ל ר"ש ודאי ידעתי וכו' פירוש הדברי' כי א"ל ר"ש כי יודע הוא דתמן בג"ע הנשמות הם מלובשות בחד גופא קדישא כגוונא דקיימי בההוא עלמא אזיל בג"ע. או שנאמר כי אין מתלבש בו עד היותו בההוא עלמא בג"ע. ותירץ כי יוכל להתלבש בההוא עלמא כמו שמצינו באסתר שנתלבש' בו ולפי שהוא מלבוש מן המלכות כנז' לקמן נק' מ' עכ"ל:

קע ע"א

(**גליון**) אבל יקירא דא במלה דא לא תשאל וכו' יקירא לשון כבד הוא הפך הקלות כי אשה זו יקרה היא אלא לסבת אשת (בכלות) [אולי כסילות וכ"ה בזוהר] היא קלת המוח ונשתתף בה ולכך דעתן של נשים קלה והבן ואומ' ואי לא פלטין לה לבר וכו' הטעם שכל שם י"ב מי"ב שמות כל שבט שואב מאותו שם ולכך כל א' נכנס בשער שלו עכ"ל:

קע ע"ב

(**גליון**) חמש גוונין דנהורין בכל עמודא וכו' ה' פסוקים יש במזמור לתודה והם חמשה גוונין עכ"ל:

קעא ע"א

ומסגיאו וכו'. סוד הזה הוא סוד נעלם ונסתר יובן בכלל מה שנודע לנו בספר התיקונין כי הא"ס האציל י"ס מעילא לתתא ובחזרתו לעלות האציל י"ס מתתא לעילא נמצא היות חד נקודה תתאה בסוד החכמה והבן סוד הגדול הזה כי הנה כבר ידעת כי הכתר נאצל במלכות שבה והחכמה ביסוד שבה וכן כל השאר נמצא בהתחבר יסוד דת"ת ביסוד המלכות הנק' נקודת ציון נמצא כי סוד הייחוד הוא ממש בסוד ההוא נקודה קדישא חכמה שהיא ממטה למעלה והיא נק' אבן השתיה נקודה בין י' ונק' קודש הקדשים. והנה אחר אשר הבינה שהוא בסוד מעילא לתתא אוניקת חלבא למלכות אז חוזר השפע ומתעורר בסוד ממטה למעלה ואז החכמה אשר היא אותה נקוד' קדישא נקודת קודש

הקדשים חוזר השפע משם ממטה למעלה ומשפיע בבינה עליונה ממעלה למטה בסוד ההוד אשר בבינה ממט' למעלה ודי למבין:

קעא ע"ב

בגו היכלא דאהבה. נראה מכאן שהג"ע הוא בהיכלות שלמטה מהיכל אהב' וכד הוה מסתחי וכו' עיין פ' ויקהל רי"א:

קעב ע"א

ואלמלא רגלוי אצבעאן דיליה. וכו' הענין התרנגול הזה הוא גבריאל והוא שר הגבורה ואחר שקורא למעלה לעורר התרנגולי' התחתוני' שיעוררו הישיני' והם אינם קמים מתאכזר ומתגבר בגבורותיו להחריב העול' ולכן הכין לו הקב"ה רגליו רב וזעיר כדי שמבין שניהם נאחז במקומו בחוט של חסד ואינו זז ממקומו לעשות דין וזהו סוד המכין מצעדי גבר שאנו אומרים בבוקר שגם זו צורך לאדם לעשות הגומל ולתת שבח והודאה שהכין לתרנגול זה אלו המצעדי' שאלמלא כן היה מחריב העולם וגם הוא בכללם:

קעג ע"ב

וביה שרי כל אגר טב. אפשר ירמוז לג"ע שהוא בצפון כמ"ש באותיו' ר"ע באות סמ"ך על וצפונך תמלא בטנם:

קעה ע"ב

(**גליון**) **ובתר עייניו וכו'** והיינו נצח והוד והיינו פי' עיני כל יסוד עיני הם נצח והוד אל צדיקים צדיק וצדק עכ"ל:

תם

קעד ע"א

רעיא מהימנא בס"ד

ראשית עריסותיכם חלה וכו' **פקידא דא להפריש חלה שהיא המלכות עשירית האיפה להפרישה משמאל ולחבר' בימין לכהן והסוד מתבאר בגי' דחל' דחושבנא מ"ג דהיינו מיכאל גבריאל כדמסיק לקמי' ונודע שהמלכות בחינת' בימין ובשמאל ומצד השמאל גבורה נק' ה' ומצד ימין נק' י' דהיינו סוד השמאל ה' מן אלהים י' בתוך ה' כזה # ה והיינו חומש ביצה דהיינו חד מחמש י' מה' הנטלת מהשמאל וניתנית לימין לכהן דהיינו סוד עשרון דהיינו המלכות הנתנת בין ימין לשמאל כנז' ולכך עיסה פחות משיעור זה פטור' מן החל' כנודע שאין מצוה זו בפחות מימין ושמאל דהיינו מ"ג והי' מהשכינ' דהיינו חומש ביצה ואית חומש חד מחמשין וכו' כי בהיות ימין י' ושמאל ה' נכללים בסוד קו האמצעי כא' יעש' י' פעמי' ה' דהיינו סוד חג"ת נ"ה נכללי' בעשר עולי' חמשי' וזה בסוד הת"ת מהבינ' דהיינו עץ החיים והיינו ן' והוא בסוד אשת חיל**

עטרת בעלה י' על ו' ונעשית ן' והיינו סימן מגן ששם נוריאל שר הת"ת הנק' אוריאל מימין ונוריאל משמאל ששם הבינ' בעלת החמשי' ורפאל לא נזכר הנה דהיינו שר המ' דכיון שהכוונ' באומרנו מיכאל חסד וגבריאל גבור' ונוריאל ת"ת א"כ מכ"ש שבאומרנו שכינ' רפאל תמן דהיינו שר השכינ' כנודע ולפי זה מלת חלה לשון חלה ונחה במקום מנוחת' דהיינו בת"ת במקו' הגון וז"ש חלה שכינתא כלומר שוכנת שאינ' נעה מימין לשמאל והטע' דבאתר דאילין מלאכין שהם דוגמא ודמות לג' אבות כנודע א"כ אבהן תמן שהם מרכבה אליה' בסוד המרכב' למט' ובהיות המרכב' למט' שלמ' הוא שלמ' למעל' בספי' כי השכינ' רודפת אחריה' מפני שהוא רגל ד' דמרכב'. ובה ויחל. הענין כי תפלות האבות תקנום ולכך בבחינ' זו שהשכינ' בג' אבות הוא נק' חלה תפל' ודאי ועכ"ז עיקר תפל' היא בהיות' בסוד קו האמצעי וז"ש בה צלינא הה"ד ויחל משה למדתו והיה תפלתו אדנ"י יהו"ה אלו קשר מלכות עם הבינ' ע"י הקו האמצעי ובזה נרמז כל הסוד והיינו סוד ישראל קו האמצעי הנוטל החלה ליתנה בימין ויהיה ג"כ פירוש חלה לשון תחל' שהוא תחל' וראש לאבות בסוד עטרת בעלה והיינו אתה החלות להראות את עבדך את גדלך חסד ואת ידך החזק' גבורה וגו' אשר מי אל בשמים ת"ת והיינו חג"ת והוא והם ראש תפלתינו בכל מקום ובה חלה זכות וכו' הענין כי השכינ' יש לה ב' בחי' ימין ושמאל ימין לצדיקים והיינו בחי' המלכות בסוד י' על הו"ה מקור נפתח לרחמים אחזי זכותא על בנהא ישראל דתמן רמ"ח פקודין דהיינו בעסק המצות שישראל עוסקי' בתורה אדרבא מעלי' אותה למעל' להיות ראש לזכות והאור גובר ומושכת אליה' מצד החסד דהיינו אברהם רמ"ח רמ"ח פקודין שהם רמ"ח אורות מקורות וחלה זכות ואור לאבות כי נפתחים המקורות כנז'. אמנם הרשעים ע"י פקודין דלא תעשה שהם שס"ה בגבור' בגבור' תתאה דאתי מגבור' עילאה דתמן ה' תתאה ולמט' ממנה י' בסוד ה"י מן אלהי"ם ושם עליית פגם עבירות ושם התעוררות סמאל ומשם מתעורר אליהם הדין ולכך המקורות נסתמין אליהם ומה שהיה המקור דהיינו מלכות עולה אל החכמ' אור מתהפך ממטה למעלה ומשם חוזר ממעל' למט' מלאה כל טוב מצד הצדיקים נעשה מצד הרשעי' הוה"י דהיינו שהיא יורדת למטה להם דין חזק שאינה יכולה לעלות שהיא בושה שאין לה מעשים טובים ולכך תמה להם זכות אבות והיא נעשית שפלה משפעת החיצוני' דיני' לדונם והיינו ארורי' הרשעים שמהפכין מדת רחמים דהיינו יהו"ה והוא היה מהפך הוה"י וכל זה איננו שוה לי שהיה טורח סמאל תמן להפך השם ואסתר מתקנת יבוא המלך והמן היום והיינו סוד החל' ובזאת המצוה היא מתהפכת משמאל לימין והיינו חלה הנתנת לכהן כנז'. מהרמ"ק זלה"ה:

קעד ע"ב

ציצית פקידא דא איהו לאדכרא כל פקודי אורייתא אם כן בהכרח גמור מצוה זו בית קבול והיכל לכל המצות כיון שכלם נכללות בזו שבראיית' תלוי זכירת כל המצות עוד שיש בראייתה ב' דברים כאומר וראיתם וזכרתם ועשיתם זכירה בת"ת ועשיה במלכות וז"ש דא הוא סימנא שהוא במלכות דמלכא ת"ת לאדכרא כנגד ת"ת ולמעבד כנגד המלכות ציץ לאתעטרא וכו' הענין שהציץ"ק הי' כתוב בו קדש לה' וסודו בחכמה וע"כ היה במקום הנחת תפילין והזהר בעצמו בת לחכמ' והוה מתעטר בו החסד שהוא כהנא רבא ולא היה משמש לישראל אלא להסתכל בו מפני שא"א להניחו שום אדם מפני שהוא למעל' במדרג' עליונ' כנז' ואין מי שישיג שם כדי להניחו ממש אלא כהן אמנם העינים שבאדם שבהם סוד הראות שהם מחכמ' ומבינה היו יכולים להסתכל בו ולהשיגו ולזה היה מניחו כ"ג כדי שיסתכלו כל ישראל בו וז"ש ודא איהו ציץ לאסתכלא ביה עיינין והטעם דאיהו סימנא דעלמא עילא' דהיינו בינה הנאחזת בחכמ' שע"י נק' עילאת כנודע דאתעטר ביה כהנא רבא שהוא החסד ולכך סגולתו לישראל לכפר על עזות פנים והענין כי העזת איש רשע בפניו והיינו רוח רעה השורה בפנים מקלקלהו וכדי לטהר האדם פניו מהפגם הזה היה מסתכל בציץ כ"ג ומתכפר לו ווח רעה מתעבר ממנו והטעם כי הציץ סוד חכמ' ובינ' שאין קליפות מגיעות שם ופנים הרעים אינם מביטות באורם ולזה בהסתכל האדם בעיניו בציץ שהם סוד חכמה ובינה מתעבר רוח רעה ממנו מיד מפני שאין פנים יונקים ורואים במדות אלו אצא פני הת"ת הנק' אמת וכן כל פני הקריא' שהם נאחזים באמת אמנם פני השקר שהם החיצונים ח"ו אין להם בהסתכלות שם. וז"ש דלא קיימא קמיה אלא פנים וכו':

קעה ע"א

ציצית נוקבא. היינו במלכות וסגילתה קרוב לסגולת הציץ כי הציץ מעביר העזות פנים שהם מן קליפה א' וזה מעביר השכחה שהיא מן קליפה אחרת והיינו קליפות המחטיאות האדם בשוכח שאינם קשות כ"כ כאותם המחטיאות האדם בעזות פנים ולכך ציץ דכר היה מעביר עון ופשע שהם קליפות המחטיאות בעזות פנים וציצית היה מעביר השכחה שהם קליפות המחטיאות האדם בשוכח ובשוגג וז"ש אסתכלותא לאדכרא ולהיותה למטה בסוד הנקבה היא נמסרת לכל וז"ש ודא לכל בר נש משא"כ בציץ **אסור** לאסתכלא בשכינתא. בה בעצמה בלי לבושיה לכך צריך להלביש אותה כענין אומרו ופרשו עליו בגד כליל תכלת והיינו לבושי השכינ' שהוא בסוד כסא לבית דוד דהיינו בין דוד מלכות כסא אליה והיינו סוד מדרגות אשר למטה מהאצילות שבהם מתלבש אורה והיינו סוד

בריאה יצירה עשייה שרפים חיות אופנים ולהיות הכחות האלו בסוד הדין כגון היכל זכות שבו הדין לבני אדם לכך מעורר יראה ודאי והיינו תכלת שבו דין וכליון חרוץ וז"ש לדחלא מההוא אתר ששם הדין על האדם וע"י כך יתעורר היראה הטובה ויכרת השכח' מפני זכירת המיתה כאומ' אם נצחו מוטב ואם לאו יזכיר לו יום המיתה. על ציצית ממש על המלכות לכסותה שהיא שאר חוטי לבן והיינו שחורה אני מבחוץ בדין ונאוה מבפנים. הרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב כתיב מכנף הארץ זמירות שמענו וכו' ענין מכנף הארץ הענין בקיצור כי כמו שיש ל"ב שבילין דחכמ' כך יש ל"ב שבילין במלכות כי הם כבוד למעלה ל"ב למט'. כנז' פ' פנחס דף רנ"ו ע"ב והחכמ' נק' שלמה פי' פריסה כנז' באדרא ובסוף פ' פקודי ועליה נאמר עוט' אור כשלמ' כי מסוד החכמ' הנק' שלמה שבה נתעטף הקב"ה והבהיק ויצא כח האור שהוא החסד וכן המלכות נק' שלמה וכל זה בסוד חכמה עילא' ותתאה כאשר ביארנו כל זה דף רפ"ג פ' וילך על פסוק זה בעצמו ולכך נק' כנפי הארץ ולז"א כי לגו אותן ל"ב שבילין עילאין נפקו אידך ל"ב חוטין תתאין שבציצית ונק' זמירות וכל אלו נמשכין דרך היסוד כי סתם חוט הוא היסוד בסוד חוט של חסד והנה הם פאר וצבי לצדיק יסוד עולם כי בו נכללו כל הל"ב עילאין ול"ב תתאין בסוד שם **יאהדונהי** שבו מתייחדין ב' שמות הנז' ולהיות כי הם דין ורחמים השם הנז' לכך היא מקבלת משני קוים אלו ולכן כל החוטים צריכים שיהיו שזורים וכפולים לשנים ואח"כ נעשין א' לרמוז אל הייחוד הנז' מדין לרחמים ולז"א וכל חוטא כלילא בתרין סטרין ולהיות כי כל אלו החוטין הם סודם אורות בסוד חוט של חסד ואור הוא ר"ז בגי' כנז' בפ' וילך מפרושים דף קפ"ד ולכן אמר רזי לי וגו' והבן. והנה נודע כי סוד הטלית הוא במטטרו"ן וכנגד ד' כנפות הטלית הם ד' חיות הקודש ולכן הוא לבן אמנם סוד התכלת שבו הוא סוד כסא דין שבסנדלפון המכלה הכל והיא רצוע' הנז' כאן וכנז' פ' פנחס דף ר"ל ע"ב סוד תכלת ולבן ודף רכ"ח ע"א ופ' צו דף כ"ט ריש ע"ב:

תם ונשלם פירוש פרשת שלח לך מהרח"ו זלה"ה בילאו"א

כמה עילאין וכו' דייק לישנא דקרא דקאמר הנחמדים דהיינו תאבין אבל כיון שהמשילו בזהב ולא בחמדה אחרת מורה על עלויים על שאר הדברים שהם מעולים מכל מיני המתכות אפילו המשובח שבכלם וכיון שאמר מפז רב יורה שהם יקירין שפז רב לא יערכם. ומה שאמר תאיבין אינון לעילא מאומר הנחמדים וממה שהוסיף לומר מדבש ונופת צופים שהוא מאכל דהיינו חמדת פחותי הערך אמר תאיבין לכולא שאפי' אותם שהם סכלים מתאוים לה כ"ש החכמים וממאי דנקט דבש שהוא משל הדברים הנסתרים

כאומרו דבש וחלב תחת לשונך (לא נתן לדבר) [בכ"י נתן טעם לדבר] וז"ש בגין דאינון שמא קדישא וכו' ואפשר דדייק לישנא דקרא מצד הבינה ה' הנחמדים מזהב ומצד החכמה מפז ר"ב דהיינו י' ומצד המלכות ומתוקים מדבש ה' [בכ"י ז'] ומצד הת"ת ונופת צופים כי הנביאים נצח והוד הם צופים ודאי ונופת שעליהם ת"ת וכנגדם רמז ואמר **כמה עילאין פתגמי אורייתא**. מצד החכמה העליונה על כל השם. כמה יקירין מצד הבינה. **תאיבין אינון לעילא** מצד הת"ת **תאיבין** אינון לכולא. מצד המלכות וטעם אלו המדרגות בגין דאינון שמא קדישא **יהוה** כדפי'.

וכל מאן דאשתדל באורייתא עם היות שיהיה במלכות אחת או דין או איזה פרטי כאלו אשתדל בשמא ממש בעצם השם ואחר שסוד שם **יהוה** בת"ת וידוע שהת"ת אוחז למעלה בבינה ולמטה במלכות והוא בעל ו' קצוות מנגד לנגד החיצונים לכך אמר אשתזיב מכולא נגד כל איזה בחי' שיש אל החיצונים.

ואשתזיב בעלמא דין מצד אחיזתו במלכות **ואשתזיב** בעלמא דאתי. מצד אחיזתו בבינה ואפשר שרמז באומרו עילאין יקירין תאיבין לשון רבים. לרמוז אל ששה קצוות שהם שית סדרי תורה דהיינו ששה קצוות עילאין בחכמה יקירין בבינה תאיבין בת"ת ובמלכות כדפי' והיינו הנחמדים בחכמה ובינה ומתוקים בת"ת ובמלכות והם זהב ופז רב שלשה גדולה גבורה ת"ת זהב גבורה פז ת"ת ראשו כתם פז רב גדולה ואלו הנחמדים בין חכמה ובינה שמה שבין חכמה אל הבינה הם שלשה אבות יו"ד שלשה נקודות ה' שלשה וי"ם שהם ג' אבות ונופת צופים נצח הוד ויסוד ביניהם נופת ואלו הם הממוצעים בין ו"ה אל הייחוד ולכך הם נחמדים מצד חמדת הת"ת והמלכות והיינו בגין דאינון שמא קדישא וכו' כדפי':

אשתזיב מכולא. וזה טעם יקירותם.

אשתזיב בעלמא דין וזה טעם אל התחתונים. אשתזיב בעלמא דאתי וזה טעם אל העליונים והענין שניצול מן המקטרגים לאדם בעולם הזה הגשמי ומן המקטרגים בעוה"ב ובענין זה תועלת אפי' לרוחניים:

אילנא דחיי ת"ת.

בכלא אחיד. שהת"ת כלל כל שש קצוות והוא חיים לכולם והיינו (עץ שבו) [בכ"י עץ חיים שבו] חיים לכל הספירות. ולפיכך בו כלל כל הדברים שבעולם שאין לך דבר שלא יוכלל בחיים בת"ת שכולל כל הספי' שבהם כלל כל הדברים הנמצאים ור' יצחק ס"ל דממש אחיזתו בבינה בעצם ולכך הוא (נאצל) [בכ"י נצול] מכל הקליפות כענין הבינה המצלת מכל החיצונים ונודע שהחיצונים הם ב' בחינות הא' שאר כל המקרים

המתרגשים שהם ששה מדרגות מדין ו' ספירות הב' המיתה שהיא אם לכל הדינים ולכל המקרים בעולם והיא תלויה במלכות אילנא דמותא ורפואת ב' ענייני' (אלו בבינה) [בכ"י אלו תלוים בבינה] שהיא המתקנת כלי הדינים ולז"א חירו אית ליה מכולא מכל מיני מאורעות קשות שהם ששה קצוות חירו ממיתה שהיא ממלכות ודיניה והכל מתתקן ע"י רחמים וחירות הנשפע מהבינה על ששה קצוות ואפילו על המלכות וז"ש בגין דחירו וכו' הם ב' בחי' עליה שריא להשפיע למלכות ואחיד ביה ממש מצד הת"ת שהרי התורה ת"ת והעוסק בה זוכה לבינה. כעין שהבינה היא עם הת"ת בבחינות אלו וכנגד ב' בחינות אלו אמר **אלו ישראל מנטרין אורייתא אשתזיבו מכלא** שהם שאר דינים משאר הבחינות ולא אשתכחו בגלותא שהוא מצד המלכות הגולה עמהם והיינו בסוד חירות בינה על הלוחות דהיינו על התורה שהם ב' לוחות ו"ה לוחות מעשה אלהים דהיינו ו"ה תורה שבכתב ותורה שבע"פ מעשה אלהים בינה ולכך חירות בשתי בחינות:

חילא דימינא. כח החסד.

ושמאלא אתכליל בימינא. שע"י הת"ת הגבורה נכללת בחסד. מאן דעביד וכו' שהרי לכלול ימין בשמאל הוצרך אל הת"ת האמצעי ומאן דאחלף חריב עלמא. ועניין אחלף הכוונה במעשיו הרעים אמנם בסוד הנני בני הוא ענין (ראה) [בכ"י נאה] נתבאר בזוהר דהיינו אברהם נתהפך לשמאל להכניע שם הגבורה וכן כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו הוא דבר טוב. והטעם שממש הם חסד עושים פעולות הדין כדי להפך הגבורה שתהיה חסד נמתקת. אמנם קרח שרצה שלא תכלל גבורה בימין אלא שתהיה הגבורה פועלת דיניה בימין במעשיו הרעים במחלוקת כדמפרש ואזיל ולכך אין (להקשות) [בכ"י להקשות מאלו] ונ"ל שהענין כך מאן דעביד ימינא שמאלא כענין את אשר החמרת הקלתי אוסר המותר היינו ימינא שמאלא ומתיר האסור היינו שמאלא ימינא. וכענין זה בכל הדברים שנותן העליון תחתון ותחתון עליון החייב פטור והפטור חייב הכשר פסול והפסול כשר והיינו דאית ימינא ושמאלא השמאל אוסר ומחייב פוסל ומטמא והימין מתיר ומזכה מכשיר ומטהר. ובבחינה זו אמר מאן דעביד וכו' אמנם עיקר התורה מן הימין בלי פירוד דהיינו כללות הסכמת שמאל בימין וימין בשמאל כדפי' דהיינו הלוי עובד ומסכים אל הכהן וקרח ראה (להעביר) [בכ"י להפריד] זה. להחליף כהן לוי ולוי כהן והיינו באותה הבחינה הרעה ולא עוד אלא סוד קו האמצעי המכריע המייחד הקושר ההכרעה הנזכרת ג"כ פגם בבחי' דיבור רע חילוף דבר טוב ולא עוד וכו' (הוצרך מפני) [בכ"י הוצרך לזה מפני] שאין נראה שיהיה עונש ענין זה כל כך שעדיין הוא בגיהנם. לז"א דאשתכח ביה לישנא בישא ולפיכך עונשו מרובה. דאתעניש על כולא:

ר' יהודה אמר וכו' פליג אדברי ר' יצחק דר' יהודה ס"ל דאי אחליף לחוד לא היה חייב כלל שהרי מצינו החילוף במקומות כשר אמנם היה ממש שלא רצה שתהיה גבורה נכללת בימין ע"י השלום שהוא ת"ת אלא רצה להפרידה להחזיק במחלוקת דהיינו ימין לעצמו והשמאל לעצמו. ואין ביניהם שלום שהוא ת"ת כדמפרש ואזיל:

דלעילא ותתא. כי בספירות יש שלום בין ימין ושמאל (והמלאכים) [בכ"י ובמלאכים] מיכאל וגבריאל כדדרשו רז"ל המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו. ובגשמי היסודות אש ומים מורכבים יחד לכך אתאביד מע לא ותתא מכל העולמות שאין לו מעמד אלא בגיהנם יסוד האש לבדו בעל המחלוקת שהוא הח צוני שלא נכלל בשלום בשום א' מג' עולמות הנזכרים:

נסיב עיטא בישא. היינו ויקח קרח. לקח דבר העומד בעצמו דהיינו עיטא בישא ולזה לא הוזכר מה לקח עוד פי' ויקח לא לקח כלום אלא קרח שנשאר קרח ממה שהיה בידו. וז"ש כן מאן דרדיף וכו'. והיינו ויקח ההבל שלא לקח מה שהיה רוצה ונעשה קרח קרחה.

קרח אזיל במחלוקת. אחר שפירש קרח מחלוקת כדמסיק אם כן יהיה הפירוש ויקח קרח נטל לעצמו מחלוקת וזה (כאשר סוד) [בכ"י כאשר נבאר סוד] המחלוקת בעצמו מה ענינו כדמפרש ואזיל מאי מחלוקת.

מאי מחלוקת פלוגתא. ר"ל בזולת היותו לשון קטטה הוא לשון פירוד וחלוקה להפריד למעלה ולמטה ויהיה הענין שממש (מקדיח) [ואולי מקריח] תיקון עליון שהתיקון העליון הוא היות שלום וזה עשה קרחה בתיקונים העליונים כדמפרש ואזיל. מחלוקת פלוגתא דשלום ר"ל נגדיי בר פלוגתיה שמא דקב"ה שלום איקרי ת"ת שבו שם בן ד' נק' שלום:

דף קעו:

יתאביד מעלמא. שהרי אין קיום לעולם אלא ע"י שלום והוא חולק על שלום ודוחה אותו צריך שיתאבד מן העולם שהרי כל העולם חותמו של שלום ועוד קיומו היה השלום והרי דחה השלום המקיימו יאבד עצמו כיון שאין לו שלום שיעמידנו:

אילנין אחרנין. עץ הדעת (עובדא דמטטרון) [בכ"י הדעת טוב דא מטטרון] ורע דא סמא"ל וע"י שניהם העולם מתנהג בימי החול וצלפחד היה מעורר אותם ביום שבת. והוא הפך השבת שאין (לו) [בכ"י אלו] שלטון כלל והוא השליטם ועשה מלאכה בשבת ופליג (השבת) [בכ"י אשבת]:

ר' יוסי אמר פליג אכולהו ואמר שאין אנו צריכים לכל זה. כי כיון שחלק על התורה דהיינו שהתורה צותה שאהרן כהן והוא חלק עליה הרי שחלק על שלום וכתיב לכל נתיבותיה שלום שאין צריך שיהיה על כולא אלא אפילו על נתיב אחד מנתיבותיה וז"ש וכל נתיבותיה שלום והחולק על נתיב א' מהם חולק על שלום:

שלום דלעילא ותתא. התורה שהוא ת"ת שלום למעלה והוא שלום למטה כדכתיב ה' עוז לעמו וגו':

מלכותא דארעא דהיינו ישראל בסדרם ודגליהם ונישואיהם וקריאיהם כעין מלכותא דרקיעא כעין סדר האצילות ומדרגותיו דשמא קדישא אתאחד בהו היינו האצילות ששם בן ד' רומז בהם דהיינו י' חכמה ה' בינה ו' ת"ת ה' מלכות. כולהו זמינין וכו' כלומר אור החכמה ושפעה מתפשטת בהם:

בשעתא דזמין מועד כלומר בעת שהמלכות נק' מועד היא מתפשטת בעולם התחתון דהיינו ביו"ט ושבתות. הכי נמי קדש תתאה וכו' כלומר כמו שאור החכמה קושרת כל הספירות ומאירה בהם כך המלכות קושרת כל מרכבותיה וחייליה התחתונים ומאירים ומשפיעים בחי' אור מאירה בבחי' חכמה שבה דהיינו קדש תתאה שהיא נק' חכמת שלמה והחכמה העליונה חכמת אלהים והטעם כי החכמה העליונה מתייחסת לבינה שהיא נק' אלהים והחכמה תתאה מתייחסת ליסוד הנק' שלמה והיא חכמה תתאה דאתיא מחכמה עילאה ובחינה זו היא משתוה אליה כאומרו אני ישינה אני שניה לחכמה בתיקונים:

זמינין לאתעטרא וכו'. גם כן הם מכינים עצמם לקבל כמו שהיא מכינה עצמה להשפיע. הכי נמי קיימין ממנן וכו'. במלכותא דארעא דהיינו ישראל וכו'.

קראי חסר. שאינן שוין לקרואי הת"ת למעלה דהיינו י"ב נשיאים וכיוצא והחסרון מורה על המלכות שהיא לבנה פרוצה וחסירה. אבל בשלימו יתיר שלא יהיה שם המורה על החסרון היא (אומרם) [בכ"י אומרו] אנשי שם:

אנשי שם ודאי. שהיא מלכות אדנ"י ולא אנשי יהו"ה ת"ת וכשתדקדק תמצא שהם ד' מדרגות העליונה שבכלם שהמלכות תקרא בשם יהו"ה בת"ת והתלוים בה נקראים אנשי השם וזו היא עליונה שלא נזכרה כאן בפסוק. הב' היא אנשי שם שמורה על המלכות היותה נק' בשם אדנ"י שהוא שם לבוש לשם ה'. הג' קריאי ביו"ד דהיינו שמורה על המלכות בבחינתה ונוטלת אות י' דהיינו חלק השם עם היות שאינו כולו. הד' קראי חסר י' דהיינו כעין הנדרש בזוהר ס' איכה אראילם שממה שאינם נקראים אראילים ביו"ד מורה על חסרון המדה שעליהם וכן קראי מועד הרי שהם במלכות אמנם היא חסירה

כדפרישית ואלו ד' בחינות כולם במלכות זו למטה מזו. והנה עלו ממדרגה ראשונה אל השלישית ואל הרביעית לא באו והיינו שע"י הגבורה עלו אל השלישית שהוא שם אדנ"י דהיינו גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה ואלו נקשרו בשלום הגיעו עד המלכות הנק' ה' מצד הת"ת ולזה אתאחדו בצד הגבורה דהיינו המחלוקת וירדו משם אל שאול דהיינו סייפי הגבורה והמחלוקת הקשה. והנה [בכ"י המועד] הזה שהיא המלכות כשהיא קוראת קריאיה מתפשטת בכנפי קדושתה על כל חיילים הקדושים זולתי אלו החיצונים בעלי המחלוקת הקשה כדפי' ולזה אלו תחלה היו (במרכבה) [בכ"י במדרגה] הראשונה ועכ"ז היו קריאי מועד באותה הבחינה המתפשטת שם ועלו מדרגה אחר מדרגה עד שהגיעו להיות אנשי שם בגבורה ונעשו בעלי מחלוקת אל החסד וירדו אל חוץ מכל מדרגותיה כנודע:

בנקבו שם במלכות כדפי' במקומו. וע"ד איקרון וכו' משום דקשה כיון שקראם קרואי מועד מאי תו אנשי שם אלא מפני (שלא) [בכ"י שאלו] באו לצד הגבורה עם קרח שהיה לוי הרי שנאחזו בגבורה עצמה ראוי שיתעלו מן החסרון ויקראו אנשי שם דהיינו גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה:

אמאי בוקר. כלו' למה דחה הדבר ליום מחר בבוקר ואמאי קדוש וכי אין הקב"ה חפץ בטהורים.

אינון מסטרא דטהור. הלויים כדמסיק. כדין כתרא דכהנא היינו חסד.

ויודע ה' ת"ת שהוא אמצעי אשר לו מהשמאל הגבורה דמתמן ליואי והימין חסד דמתמן כהני **את אשר לו** סתם דא ליואה כדכתיב ואקח את הלוים ומובדל מהם הכהן לקדושה:

כהן קדוש לוי טהור. בכמה מקומות המצא היפך זה. ומה גם לקמן בפרשת זאת חקת התורה בפסוק ואסף איש טהור וכן בתיקונים וכבר הארכתי במקום אחר:

מסרי גרמייהו למיתה. בסוד אליך ה' נפשי אשא **אילנא דמותא**. מלכות שרגליה יורדות מות. נפילת אפים להוא אתר למסור האדם נשמתו בסוד מ"ן כדי להתייחד נשמתו בת"ת ואפשר שעשו זה כדי להשקיט הדין מעל כל ישראל וע"ד אל אלהי ולא אמר ה' אלהי הרוחות מפני היות שם אל במלכות כדמסיק ואל זועם בכל יום:

אתר דנשמתין מבחי' אל הנשמות באות שהרי ע"י השרשים אשר לנשמות בה הם גורמים בו פגם והיא זועמת בדין ומפני שהנשמות ממנה היא נק' אל דהיינו שהנשמה בת החסד כדכתיב ובת איש כהן כדפי' בסבא ועתה בהיותה מוסרת אותם למטה הוא אלהי הרוחות והנה עתה ע"י מעשיהם היתה זועמת שמפרידין אותה ממנוחתה מהיותה בת אברהם בימין והם נכללים שם נשמתם בשרשים הקדומים אשר להם וז"ש **תמן סלקין**

ומתמן אתיין. מפני שמשם באים מטעם זה סלקין שם ועכשיו שהיו מסלקים נשמתם שם אל הייחוד למתק דיניה וקראוה בשם זה.
אליהו אמרו. וכל דבריו בחכמה ובהכרח יש בו סוד:

דף קעז.

יקבל עליה דינא דלעילא. כלומר יצדיק (שם) [בכ"י דין] שמים עליו.
הכה את איוב בדברים. לשון תמשוך לויתן בחכה. דהיינו צד אותו במצודתו ועם היות שנראה שהודה להקב"ה דוקא אליהו היה סבה וז"ש דאודי לבתר להקב"ה ועוד אפשר לשון אם יתמהמה חכה לו לשון קיווי וירצה שעם היות שלא הודה לו (זכה) [חכה] והמתין שע"י דבריו יוד'. אח"כ להקב"ה וז"ש דאודי לבתר וזה נר' יותר:
שלמא דכלא. מלשון לבב קא דריש כי אם יאמר אנשי לב יורה על טוב הכנת הלב השתא דקאמר אנשי לבב מירה שלמות בכל הדברים בחכמות הרבה ומפני שלמעלה אמר שלא ידעו לנחם את איוב אמר דידעי לאבחנא מילין דהיינו ב' דברים דבר והפכו שידעו להבחין דבריו עם היות שלא ידעו לנחם את איוב כי עם היות שלא ידעו להשמיע ידעו לשמוע.
ואל זועם. מלכות כדפי' לעיל **ושדי מעול** יסוד **דא סמיך לקביל דא**. כלומר יסוד סמוך למלכות ונגדיית לה. שהרי היסוד הוא רחמים ממתיק דין המלכות ע"י שפע שמקבל מכל הספירות ומשפיע בה:
אל שדי. מלכות ויסוד והיינו ממטה למעלה ויש שרוצים לפרש בענין אחר ואין להם ענין ועיקר הכוונה (משתי) [בכ"י שההנהגה משתי] מדות אלו אל שדי אל לזעום בדין שדי למתק דיניה ברחמים דהיינו עולם הנקבה ועולם הזכר והנה עתה כאשר האדם מתרעם מההנהגה נותן דופי ח"ו בשתי מדות אלו בנקבה שנדבקה אל הרשעים החיצונים לפעול הדין ואל הזכר שעשה עול כששתק אל דיניה ולא בטלם ולזה אמר חלילה לאל מרשע דהיינו שעם היות שאל זועם אין הרשע ממלא שם אלא חלילה חולין הם לשם אל והיינו שהיא חלל (שהם) [בכ"י מהם] שאינם נכנסים לה כלל. וכן שם שדי מעול והיינו שיש זכר ונקבה בחוץ והם עול רשע ושניהם חולין לשני שמות אלו כדפי':
אזיל בהאי עלמא כלומר שעוסק בהבלי העולם לאפיקי שאם עוסק בדרכי העבודה ובא לפניו חטא (שוב) [בכ"י שוגג] אין בכחו לברוא המשחית אמנם **כד בר נש אזיל בהאי עלמא ועביד עבדתוי** שעוסק בהבלי העולם בענין שמשכח ממנו העבודה וטועה שגגת זה עולה זדון וברוא המעשה הרע ההוא משחית שהמשחית הנברא מהמעשה הרע הוא עצמו נפרע ממנו ראה כמה מתוקים דבריו אלו למבין הנה שלח ברא הקב"ה

העונשים כלל שלא ברא החיצונים כולם בשלוה עם האדם שהרי מי שלא עשה הפועל הרע ולא אצר וסגל מעשים רעים בהם באותם האוצרות אין לו פחד מהם ולא יאונה אליו רשע ועול והמסגל שם פועל אותו הפועל שסגל שם ישלם לו א"כ חלילה לאל מרשע אין הקב'ה משפיע ברשע ולא בעול דין לשלם לו (אלא אם) [בכ"י אלא חלליהם [הג"ה חללים] וריקנים מדינים מכל וכל אלא אם] האדם ממלא אותם מפועל רע אותו הפועל שאדם השפיע ישלם לו. ויוכיחנו על מעשיו הרעים ואין לו להתרעם אלא על עצמו שהוא גרם:

רוחו ונשמתו אליו יאסוף. הענין שבנפש נאמר והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים נראה שאין מקום הנפש בצרור החיים שא"כ מה והיתה נפש אדוני אמנם שאר נפשות אינם תדיר בצרור החיים אלא לעתים כדפי' בפרשת ויחי שהרי מדור הנפש בעוה"ז בקבר (שאין המציאות) [בכ"י שאין אותו המציאות] צרור החיים ולזה ניחא שלא אמר הכתוב נפשו ורוחו ונשמתו אלא רוחו ונשמתו מפני שהם הנאספים תמיד בצרור החיים וז"ש רוחו ונשמתו אליו יאסוף תדע למה לא אמר נפש לא שתאמר שנפש השב תהיה דחויה ח"ו אלא מפני שהיא אסופה עליונה לאתצרא בצרורא דחיי ואין זה מושב הנפש. אמנם ממילא שמעינן ענין הנפש דהא קיימא לן דכל זמן שהנפש נדונת אין מנוחה לרוח ולנשמה כלל לזה אמר ומאחר שהשב מתבשר שרוחו ונשמתו יאסוף אל צרור החיים הרי הוא מתבשר שנפשו אינה נידונת וז"ש.

ולא שביק לנפשיה לאתדנא בדינא אחרא. ודקדק באמרו לאתדנא בדינא אחרא דדוקא בדין החיצונים אינה נידונית אמנם יש דין קדוש עליון שהיא נידונית שם כדמוכח בכמה דוכתי והיינו סוד למה הרגזתני לעלות וכו' ולהכי קאמר לאתדנא בדינ' אחרא דהיינו ב"ד חיצוני וז"ש ולא שביק מכלל שחייבת היא וירצה ולא שביק וכו' שאם שב בתשובה אינו נמסר ביד החיצונים אמנם פנימה בג"ע דנים אותו וזהו שאמרו בזוהר בההוא עובדא דינוקא וזמנין (דאתכסי תמן בצערה) [בכ"י דאתסי תמן בצערא] וענין זה הוא בענין התלבש הנפש והרוח בעולם הנשמות והרוחות ונוכל לפרש עוד אומרו בדינא אחרא נוסף על הדין שהוא דן עצמו וסגף עצמו בתשובותיו או היסורין שקבל עליו ואחר שנדון פעם אחת אינו נידון שניה כענין ועניתיך לא אענך עוד ואלו היה נדון שניה היה נשמה ורוח מתעכבים מליכנס בצרור החיים כדפי' לכך רוחו ונשמתו אליו יאסוף וממילא שמעינן ולא שביק כדפי'.

דינין טמירין סוד הגלגול.

לאתדנא בדיניה. כשנדקדק בדבריו תמצא בדבריו ד' דברים במלת כי פועל אדם ישלם לו הא' לאתדנא בדיניה. הב' ובאינון עובדין (דבר נש עתיד) [בכ"י בר נש דעביד] בהאי עלמא. הג' וסליק ליה לאתדנא בדיניה. הד' ויתאביד מעלמא ויש לדקדק מה כוונתו והאיך נכללו ד' דברים אלו כולם במלת כי פועל אדם ישלם לו והענין שהוא דרש כדדריש ת"ק כי פועל אדם ישלם לאתדנא בדיניה ממש נדון בדינוי לא פחות ולא יותר והוא דן לעצמו דיניה לא דין שמים כדפירש לעיל והיינו. כי פועל וכו' כפשוטו כדפירש. עוד דקדק מה שאמר הכתוב אף אמנם אל לא ירשיע ושדי לא יעות משפט כדפתח תחלה ואמר חלילה לאל וכו' ואמר עוד וכאורח איש ימציאנו. ירצה ובאינון עובדין דבר נש עביד בהאי עלמא ירצה שני עניינים. הא' שלא תאמר פועל א' או כלם בבת א' שאינו אלא שכל א' וא' בא לעצמו וגובה חלקו כפי מה שהוא (משאם) [בכ"י הג"ה [עשאם]] כסדרם הם באים וגובים וז"ש וכאורח איש באותו הסדר ימציאנו. וז"ש ובאינון עובדין דבר נש עביד בסדר העניינים בהאי עלמא כך הם מסודרים לבא עליו (לפני) [בכ"י כפי] היחס הידוע לפני בורא כל כסדר השנים משותף בסדר המעשים כאשר נבאר במקום אחר והיינו וכאורח כפי דרך שהאיש ארח בשניו במעשים וכפי סדרם ג"כ מתייחסים אלו עם אלו נכנסים זה אחר זה וגובין ואמר כי פועל אדם ישלם לו משמע לאדם והיינו שאינו מחזירו בגלגול לשלם לשני אלא ישלם לו ואמר עוד וכאורח איש ימציאנו ממציא אותו בעצמו שאינו חוזרו שוב אל העולם אלא ימציאנו שם עד ירצה מעשיו וז"ש ויתאביד מעלמא כיון שנתחייב להמצא שם ולא כאן (שנברא) [בכ"י שנכרת].

ויתאביד מעלמא בלא בני'. בעי לכוונא וכו' להביא רוחו ונשמתו של מת שם להתגלגל בגוף העושה לו שם אמנם הנפש אינה מתגלגלת כלל כדפי' בסבא והיינו דכתיב רוחו ונשמתו.

דלא יתאבידו מהאי עלמא. שאין לו השארות המין עם היות שאדם אם יש לו בנים זוכה במעשה בניו בתורתם ובמצותם ומעלמא אחרא נשמתו מעולם העליון. אל אלהי הרוחות וכו'. להתפלל שלא יכלה כלם וירחם עליהם כדרכו בסוד הגלגול שחשב מחשבה לבלתי ידח ממנו נדח. לאסתמרא מחובוי לשוב מהם בתשובה. ולנטרא עובדוי. שלא יחטא מכאן ואילך. בכל יומא ויומא. שוקלים מעשה אותו היום בעצמו אם רובו לזכות או לחובה ומצרפין אותו למעשה שאר הימים ושוקלים הכל יחד אם האדם רובו חייב או רובו זכאי והיינו בהיכל הזכות. ומשגיחין עליה. לדעת כמה כיון להכעיס בחטא זה או אם היה שוגג גמור או שוגג קרוב למזיד וכן ממש במעשה המצוה אם נתערב בה מחשבה אחרת פוגמת כגון לשום כבוד ואח"כ אכתיבו קמיה לפי מה שעלה אז מן הדין:

דהא כמה זמנין עלמא אתדין. ודנים כל העולם לפי נטיית רובו ואם נמצא רובו חייב רואין מי הוא הגורם שהכריע במעשיו העולם לכף חובה והדין מתעורר עליו אף אם עונו מועט כיון שהכריע כל העולם לכף חובה. סליק רוגזא החיצוני. (קרי) [בכ"י קמי] מלכא בהיכלות מבחוץ לתבוע הדין עליו ודינא אתער מהגבורה ושרשיה וז"ש חמת מלך דהיינו הגבורה המתעוררת מלאכי מות הם הכחות ההם החיצונים המתעוררים אותה ויונקים ממנה ועומדים לקיים גזרת מלך. סנטרא. שר הטבחים. לאשתעי בהדיה דברי שבח והודאה דהיינו ג' ראשונות. אתא סנטרא סמא"ל לתבוע הדין. אנפא דמלכא הספירות העליונות. חדאן שהמשיך להם השפע הצדיק והאירם מן הבינה שהיא נק' שמחה. בעי למלכא על עובדוי. היינו אמצעיות ששם אדם שואל צרכיו ואז הוא שואל חיים לכל בני העולם וכן ראוי לנהוג בכל תפלה בין על יחיד בין על רבים:

דף קעז:

קטורת הא אוקמוה וכו' ספר ג' סגולות שיש בקטורת. ונקט מן המאוחר אל הקודם כי הראשונה היא סליקו דרוגזא דהיינו הדינים כולם ואח"כ קשרא דמהימנותא. ר"ל קשר ויחוד הספירות ואח"כ חדותא דעילא וכו' דהיינו שכל הספי' שואבות שפע הבינה הנק' שמחה. וכדין ואיש חכם וכו' וקשיא ליה דהא לא כתיב אלא א' מג' דהיינו ינקי וידכי להההוא רוגזא לז"א ורחמי מתערין אח"כ מאליהם כי אחר שהרוגז מתעבר הרחמים מתעוררים ואין צריך לאומרם. גזעא ושרשא וכו' שבכור לוי הוא קהת כדכתיב ובני לוי קהת וכו' א"כ הם כמו שורש לכלם.

סימנא דימטון לגביה וכו' הכהן יודע תחום מחיצתם שלא יכנסו יותר פנימה בענין הגבורה מרחם שהחסד יודעת תחום כניסתה אל הספירות העליונות שאין לה ליכנס יותר שהחסד תחום בין הדין והספי' העליונות שאין בהם דין וע"י החסד נודע גבול כניסת הגבורה שהיא מסמנת בין שורת הדין לשורת ג' ראשונות שהם רחמים פשוטים. והיינו דמסיק דהא מלה בחשאי וכו' שסוד הספירות בחשאי הם ג' ראשונות הדבקות בא"ס כנודע ולזה סוד הכלים בהתבלעם היינו מציאות הספירות בהכנסם אל מקום החשאי וכאשר המשכן יתיישב אל מכונו היינו הספירות בסדר ישובם אל מציאותם אבר אל אבר ולזה כאשר מתפרק ומתבלע מורה על השתרשות הנמצאים תחתונים בעליונים וזה אינו אל הלוים כלל מפני שסוד הלויים בהיכל זכות ועד היכל זכות ההיכלות נכללים זה בזה ואינו עיקר אלא בהכללם אל היכל אהבה ששם שורת הדין ואין אל הלוי משם ואילך שום אחיזה נגלות אלא מוכללי' ע"י הכהנים דהיינו היכל אהבה העולה שאינו מתבטל כלל כאומרו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה כדפי' בסבא.

כסויה אחרא שארי רוחניות מכסה על רוחניות שבכלים. מלה דלהון ברזא מעשה הקרבן עיקרו בכוונת המחשבה בלי דבור. ולואי לארמא קלא בשיר:

דחמרא לארמא קלא. להלל עליו כנודע ודרשו נכנס יין יצא סוד בגיני כך אתמסרו אהדר ללואי. דינא באתגלייא במלכות סימנא דכולא שמאל שהוא סטרא דלואי תהא דוחה המלכות למטה שיתעוררו דיניה ויודע עז הגבורה בתחתונים וימין מקרבת אותה שתעלה ותתעלם להתייחד עם הת"ת בסוד הכהן והיינו דמסיק בגין דימין וכו'. בחשאי שאין שיר בעת הקטרת הקטורת. ברזא דקיק שאין מעשהו מעשה קולות ששאר הקרבנות אוושא מילתא מפני שהי' ברב עם. ופנימאה מכולא. המזבח הפנימי שבהיכל:

כד האי מדבחא אחרא. מזבח החיצון דהיינו מלכות שארי לאתערא להזדווג למענה ולקבל שפע עליון. כד לא אשתכחו זכאין שאין מעשים למטה להיות בסוד מיין נוקבין. מדבחא פנימאה. בינה שממנה התעוררות הדין. וע"ד קיימא הכהן במעש' הקטורת לקבל דא כנגד הבינה כי מעשה הקטורת היא כנגד הבינה וראיה שהיה (מתעורר) [בכ"י מקטיר] במזבח הזהב שהיא הבינ' והוקשה לו מתחלה למה הקטורת לבטל הדין שהרי היה ראוי דבר שיתייחס למלכות למתק דיניה. ותירץ כי התעוררות הדין למלכות מהבינה לכך קיימא הכהן בקטורת לקבל דא. ולא כנגד המלכות כי בהבטל הדין המתעורר מהבינה יתבטל מכל המקומות כדפי' בזוהר בפסוק לא אוסיף וכו' וז"ש וכדין דינא אסתלק והיינו בסוד וירח ה' את ריח הניחוח המבואר שם.

בגין דתכלת הא אוקמוה בההוא עובדא. דר' אלאי יעיין שם והיינו דפליג ר' אלעזר את"ק דלא ס"ל שהוא (כחות) [בכ"י בסוד] הספי' בשרשים העליונים אלא העלם והסתר כל המציאות בעצמו שכל עצמו נעלם ונסתר וז"ש.

לא (**זמן**) [בכ"י חמאן] לעלמין ולזה היה כיסוי תכלת שהיא התעלמות כל מדרגות הקדש אפילו אחר התפשטותם כלם כנודע בההוא עובדא שם וז"ש קטורת וכל די ברזא דלאו דוקא קטורת פנימי אלא כל מה (שהוא נעלם) [בכ"י שהוא בסוד נעלם מתכלת ולמעלה] אינו אלא אל הימין דהיינו הכהן ועם כל זה היה נכנס השמאל ע"י הימין כדכתיב וילוו עליך וישרתוך וכדמסיק.

וימינא ושמאלא משתכחו במקדש בענין שאין אל הלוי כניסה שם אלא ע"י הכהן כדפי'. אילנא דחיי ת"ת **אילנא** דמותא מלכות מפני שתחתיה המות. ימינא קריב דא בדא. היינו התעוררות החסד ביסוד ויסוד נק' חסד באדרא ונודע כי יסוד הוא שושבין ומכאן ודאי ראיה שעם היות שאנו אומרים בכמה מקומות כהן חסד הכוונה ביסוד וכהן גדול הוא היסוד ושאר הכהנים שאר בחינות היסוד וע"י היותו משמש ביסוד בין שתי מדות

שהם זכר ונקבה וכו' מייחדם ומשפיע החיים מן הזכר לנקבה ונתהפכ' לחיים ותעצד המגפה. א"ל כתיב ראה חיים ונראה שמתיר רצועת האדם בדברים הגשמיים החומריים לאכללא חיים באתר דא כלומר לכלול ת"ת במלכות בסוד שם יהו"ה נכלל בשם אדנ"י כזה **יאהדונה"י** דהיינו חיים עם האשה דא בלא דא לא אזלא עם היות שאנו רואים לפעמים שאין הייחוד ביניהם עם כל זה מציאות ת"ת במלכות ומציאות מלכות בת"ת כדפי' בזוהר בפסוק שימני כחותם ובתיקונים והיינו דא בלא דא לא אזלא עם היות מדת יום ביום ומדת ליל' בלילה כלול יום בלילה ולילה ביום:

ובעי בר נש לאכללא וכו'. הענין שהכתוב אמר ראה חיים עם אשה והיה לו לומר ראה חיים באשה אמנם עתה שאמר עם אשה ירצה אם יהי' מדת יום יהיה עם אשה עם היות שאינו באשה ואם היה הכוונ' לכלול מדת לילה ביום לבד הול"ל ראה אשה בחיים השתא דקאמר חיים עם אשה היינו לאכללא יום בליל' וכו'.

דחיים לא שארן אלא על דא. ואם ירצה אדם לאחוז בת"ת אי אפשר ליה אם לא יהיה בידו המלכות מפני שכסא הת"ת המלכות ואם לא יתפוס במלכות שהוא כסא הת"ת לא יהיה לו חלק בת"ת שאין דרך לשרות על האדם אלא ע"י המלכות.

בכל דרכיך דעהו אפילו מלי דעלמא יכוון האדם אל הייחוד העליון אם יבנה בית יאמר הרי הבית היא השכינה ואני בונה בית שהוא קישוט השכינה וכשאדור בה שאני אדם הרי ת"ת בתוך המלכות. אם יקנה לאשתו בגדים יאמר אלו קישוטי השכינה ואם ינשק לבניו יכוין נישוק חכמה לת"ת ואם לבתו במלכות. וע"ד בכל דרכיך דעהו בסוד ראה חיים עם אשה:

דף קעח.

רזא דחכמתא סודות הנסתרים המכונים עתה בשם קבלה או ירצה בסוד החכמה ממש שכן כתיב חכמת אלהים בקרבו. ולכך הם ע"ד משל נסתר. שמאלא בימינא. כי מעשה העולם השפל הם מצד הגבורה לג' סבות הא' להיות בריאת העולם הגשמי מצד הגבורה. הב' להיות האדם עושה הדברים הגשמיים מצד היצר שהוא מצד הגבורה הג' להיות העושר וקנין האדם בנכסי' מצד הגבור' כדדרשו רז"ל הרוצ' להעשיר יצפין לכך כל אשר תמצא ידך לעשות דהיינו העניינים הגשמיים בכחך עשה כדי שיהיו כלם כלולים בימין. והענין לכוין בחסד בדברים ההם כענין אברהם הלוך ונסוע הנגבה אפילו בנסיעות הגשמיות:

בכחך דא ימינא. שהכח היא הבינה שהיא על החסד ודקדק שאמר לעשות בכחך דהיינו שלא יכלול ימין בשמאל ושמאל בימין דהיינו כחך בידך אלא ידך בכחך דהיינו שיכלול

השמאל בימין דהיינו שיהפוך הגשמיים רוחניים דהיינו ידך בכחך דכל עובדוי יהון לסטר דהיינו השמאליים הגשמיים רוחניים ימיניים כדפירש:

ינהר ליה להוא עלמא. קב"ה ת"ת ינהר ליה למלכות שהוא עומד שם. ויתן ליה חולקא וכו' מהבינה כענין שהישר הצדיק הוא נוטל ג' עולמות אלו. וכנגדם יעשה האדם שלשה אחרים לנחול מהבינה לאכללא עובדוי בימינא ששם הבינה על החסד ולנחול מת"ת ומלכות כדפי' לעיל. כל עובדוי יהון לשמא דקב"ה דהיינו תפארת ומלכות כדפי' לעיל. מדורין על מדורין. ז' מדורין הם. והששית שאול. והשביעית אבדון. יצפצף ישוט ויעלה. ונקט לישנא דא מפני שגיהנם מלא אש כים מלא מים ורשעים שקועים בתחתיתו והעולים מתוכו צפים על פניו. ויבעי עלייהו רחמים מכאן הפך המוחים ביד (התחתונים) [בכ"י המתחננים] ומתודים בתחלת הלילה אמנם להזכיר י"ג מדות או ליפול על פניהם אין כאן ראיה:

בגין דאיהו שעתא דמותא. וכמו שבעת מיתת האדם צריך וידוי שכן כל המומתין מתודין א"כ גם עתה שהיא עת מיתה ראוי שיתודה כי שמא ישלוט בו המיתה ולא יקום. או אפשר כי בערך היום ההוא עד הלילה הוא מת וחולף מיום זה אל יום אחר צריך לשוב בתשובה לתקן את אשר העוה ביום ההוא עצמו ויהיה תשובתו קלה יות' מאם יעזוב ויחמיץ העון מיום אל יום **כד** יעברון וכו' שכלם עוברים דרך שם כדכתיב גם כי אלך בגיא וגומר והטעם לראות חלקו שהיה מזומן לו וניצול ממנו בטוב עצתו.

ולא ישתכח בינייהו. כי יעבור בקרוב ומחיצה בינו וביניו. וקב"ה אתי לאשתעשעא היינו סוד מיין נוקבין וכן פירשו בזוהר פ' לך לך כי שעשוע זה הוא סיד היות הקב"ה ושכינתי' מתייחדים ע"י.

כד ברא קב"ה הוא הבינה ואומר כד ברא כאן. ירצה כאשר רצה לברוא העולם. סליק ברעותא קמיה היינו שעלה העולם מצוייר לפניו בכח הרצון דהיינו בכתר ושם נצטיירו הנמצאות כלם ובדקותם נקראים רצון ואח"כ המציאם והעתיקם משם ע"י התורה שהיא חכמה ועם היות שהת"ת הוא התורה נובלת חכמה של מעלה תורה. ובה אשתכלל. היינו הנבראים שהם פרטי העולם ג"כ נבראו בכח התורה:

אמרה אורייתא וכי למגנא. זו תשובת התורה למניעת בריאת האדם מפני שעתיד לחטוא ולזה השיבה התורה לבינה וכי למגנא אתקריאת ארך אפים [בכ"י אפי' לרשעים והיינו שפע הכתר בבינה כענין שהוא ארך אפים] מאריך אנפין ורב חסד ודאי ר"ל גדול החסד ובמקום אחר יש פירוש אחר דהיינו בת"ת ור"ל רובו חסד:

לא אתקיים עלמא. שאין קיום לעולם אלא במעשה האדם דכתיב וכל שיח וגומר כדפי' בפ' בראשית וע"י השבת כדפי' לעיל. ולא אשתלים שהי' חסר ב' בריאת אדם ושבת. אדם בשלימו דכולא. אחר שנסר חוה ונשלמה בריאותו מכל וכל **ואתתקן** כורסייא קדישא. האדם עם השבת הם תיקון הכסא כדפירש במקום אחר. רוחיהון דשדי הם בריאות מצד השמאל. ואתקדש יומא. מפני שהיתה כח הטומאה מחזקת אותם:

דף קעח:

ואשתכחו ליואי שהם בריות מצד הגבורה וקדושים הרינשלמ' הבינה הראשונ' וכדי להבין ענין זה צ"ל כי סוד העולמות כלם הם התפשטו' הספירו' וסוף פעולת' מתפשטו' בעולם הזה ואין הספירות נשלמות אלא ע"י בהתפשטות כחה ופעולתה בנמצאות האלו התחתונות שהרי התנוצצותה בתחתונים היא היא הספירה גם כן שהיא נשמה לפעולות הגשמיות ושלמותה בפעולתה באלו הנמצאות ממנה ולזה כל הספירות פעלו הנמצאות וגם הגבורה בכללם אמנם גמר פעולותיה הם בגמר כל מה שיתפשטו ממנה וסוף גמר (חוקותיה) [בכ"י כחותיה] הם אלו האחרונים והם כחות הדין הגשמיים עד רדתם אל הגשמיות הזה ממש ולזה היה ראוי שאלו הכחות החזקים בדינם יתגשמו וירדו עד תכלית אלו הד' יסודות. ולזה מה שנשארו אלו הבריות המזיקות בלי לבוש מהיסודות ממש מורה שגרעה הספירה העליונה מחוקה היינו היות לה התפשטות ביסודות הגשמיות. והנה היתה מן החכמ' העליונה שלא תתחזק הגבורה ביסודות כבריות האלו שלא יטשטשו העולם ולזה כאשר נשלמו ישראל מהם ג' משפחות כהנים לחסד לויים לגבורה ישראליים לת"ת הנה נמצאו בהתלבשות היסודות ממש כחות הגבורה בקדושה ומה שחסרה הגבורה שליטתה ביסודות האלו הגשמיות נשלמה וממש נשמות הלויים הם מתאצלות מהגבורה העליונה והם נצוצותיה בקדוש' מתלבשות ביסודות ולא כן המזיקים שהיו סוד ניצוצות המתפשטים דיניה דרך החיצונים עד היסודות ומה שהיא הגבורה בדיניה מתפשטת לעצמה לצד קושי דיניה מתפשטות עתה בתוך החסד שהרי האדם הוא מפעולת הימין וז"ש וכדין כלא אתכליל וע"ד בעאן וכו' כדי שלא תתחזק בהם הקליפה כאותם הבריות הקודמות כיון שהם משלימים מקומם.

וכדין כלא אתכליל וכו' זה תיקון בשתי בחינות. הא' היות העולם השלם ויצא (הבינ') [בכ"י הכוונ'] הראשונ' (לפעול) [בכ"י לפועל] והיות הדבר בימין ובטהרה וז"ש כולא אתכליל בימינא. ועלמא וכו'. ואפי' ההוא סטרא וכו' היינו סוד מ' מלאכות חסר א'. כי (כל) [בכ"י כל מקום] שאמר חסר הם החיצונים ומקומם בגבורה דהיינו צפון ובסבת החיצונים נשאר העולם לצדם חסר וכאשר הלויים טהרו אותה הבחינה נשלם אותו

החסרון. ועניין זה יובן כאשר נקדים כי העולם נקבה אל היושבים בו והמיישבים העולם בועלים אותו. וזה מכמה טעמים. חדא שהם ממש בעל העולם. ועוד שהעולם בית ונקבה אליהם ולזה נאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ דהיינו מצד המלכות ולזה אמר והארץ היתה וגומר ואח"כ תולדות העולם מצד הספי' הזכרים אשר עליה ולזה (זה) [בכ"י צר] הצפון היא הגבורה בעולם דהיינו מצד הנקבה והמיישבים אותו הם השרים [ואולי השדים] וכיון שהם לעשות שלא נגמרה מלאכתם כך לא נגמר צד ישוב העולם שהם שוכנים בו. וכמו שהיתה הגבורה (העליונה) [בכ"י העליונה חסרה] מצד חסרון השדים כדפי' כך היתה גבורה תחתונה חסרה (מצד ישוב) [בכ"י מצד חסרון ישוב] צפון העולם ולזה כאשר נשלמה הגבור' העליונ' ע"י הלויים כדפי' כך נשלמה הגבורה התחתונ' ע"י הארון שהוא מצד המלכות ולויים וארון הם זכר ונקבה מצד הגבורה בהתקשרה בחסד כדפי' בההוא מטולא שהם מרכבה לקדושה והיינו הכנס הדברים הנשחתים לשורשם ונמתקים. והיינו סוד כיצד ממתקים את החרדל ואת התורמוס וזה שעיר ר"ח ופסח ושער שבתפילין כדפי' לעיל בפ' בהעלותך והלויים הם בסוד שורש הדברי' המתפשטי' חוץ מהגבורה והם קדושים פנימה בהיותם מרכבה למלכות וזהו במטולא דילהון נושאי המקדש וכלי הקודש וז"ש ועבד הלוי הוא כלומר (שהכלל) [בכ"י שיוכלל] בקדושה ובימין הנקראת (הוא) [בכ"י הוא שהוא שמו] של הקדוש ברוך הוא: **ההוא לעילא לשמאלא וכו'** היינו כי מלת ההוא הוא בבינ' וירצה ההוא הנגלה דאשתמודעא ומקום גילוייה הוא על הגבורה דהיינו הוא בהעלמה בקשרה בימין וההוא הנגלה דהיינו השמאלית והענין כי השמאל נגלה המתפשט בעולם והימין הוא (הביא) [בכ"י הבא] אחר השמאל דהיינו חסד אל העתיד להגלות אח"כ כדפי'.

ההיא דא עתיקא וכו' היינו סוד אריך אנפין ולהעלמו נקדא הוא. וא"ת וכיצד הלוי (שהוא הדין) [בכ"י שהוא מצד הדין] עובד למדת הוא. לזה אמר אלמלא דינא וכו' שע"י כחות הדין הוא נעבד בעולם וניכר אם כן הוא ודאי עבודת הלוי וביאר ג' בחינות שהם מרכבה בסוד האצילו' הא' מהימנותא עילאה דהיינו ג' ראשונות הב' אורייתא דהיינו ת"ת בשש קצוות הג' פקודי אורייתא דהיינו במלכות שהוא מצוה ונכללו ג' אלו במלת הוא יורה סתם על הנעלם הסתים ויורה כללות עשר ספי' ביחוד א' מהימנותא וכו' ו' אורייתא ת"ת ה' פיקודי מלכות ויחודם יחד הוא דהיינו הייחוד הנעלם השוכן בכתר הקושר הכל יחד ואין ספק שכל הייחוד הוא הכנת הכסא לאין סוף ולזה ע"י הדין הנעש' בגבור' ועבד הלוי הוא עבודה ודאי הוא למעלה להשלים המדות כד"א כי ה' הוא האלהים ת"ת הוא מתייחד עם המלכות א"כ מלת הוא ירצה ייחוד וקשר שם בן ד' ת"ת

עם אלהים מלכות וז"ש הוא משלים שלימותא ר"ל משלים ומקשט במלכות בענין שתהי' מוכנת להיות הכל אחד והא כיצד כי הוא פשוטא לקבלא וכו' דהיינו סוד החיבוק וא"ת והרי החיבוק נעשה ג"כ מצד הימין כאומרו וימינו תחבקני לזה אמר שאם כל זה ראוי שייוחס ענין זה לגבורה מפני שתחלת התעוררות בא ממנ' וז"ש.

מאן אתער רחימותא וכו' שכן כתיב שמאלו תחת לראשי בתחל' ואח"כ וימינו ואפשר דהכא מפרש הוא הבינה שמשם התעוררות הגבורה ועליה נא' ה' הוא האלהים דהיינו שם בן ד' בנקודת אלהים וז"ש הוא כד"א ה' הוא האלהים דהיינו בינה כדפי' ופי' כיצד ועבד הלוי הוא מפני שהבינ' הנק' הוא משלים שלימותא בת"ת ומלכות להתייחד כאומרו צאנה וראינה בנות ציון וגומר וחלק הלוי בענין זה הוא שמעורר משם הגבורה לחבק וז"ש הוא פשיטא לקבלא וכו' וא"ת א"כ נימא ועבד הלוי הוא הגבורה דהיינו שמאלו מה הוא דמה לו עם הבינה. לזה אמר מאן אתער וכו' כי קוד' שמתעורר הגבורה אל החיבוק מתעורר לה החיבוק כדי לחבק מהבינה. וזה במה שקשה בענין החיבוק היות שפע ואור מהחסד והגבור' במלכות א"כ היה ראוי שלעולם יהיה החיבוק שעיקר קבלתה מימין (ומשם אלמלא) [בכ"י ומשמאל אלא] שבהיותה מימין ומשמאל עצמם אין חיבוק ובהיות החיבוק הוא בהתעורר הענין מחכמה בחסד ומבינה בגבור' וז"ש מאן אתער רחימותא וכו' הוא עשנו בת"ת והכרח ולא אנחנו עמו דאהדר לאות ו' וא"כ נמצא שפירש ד' פירושים במלת הוא הא' בארון במלכות. הב' בכתר עתיקא קדישא. הג' בבינ' הד' בת"ת כי מלת הוא יצדק בכל המקומות האלו:

ר' יצחק אמר לסיים בנחמה. לא יהיה לך השמש לאור יומם. כי גם בליל' יאיר ונראה שגם ר' יצחק אהדר (למעל') [בכ"י למלת] הו"א דהיינו לבנה וחמ' הוא וכתיב והיה אור הלבנ' כאור החמ' ממש סדר האותיות ה"ו תחלה אור הלבנ' ואחר כך כאור החמ' ואחר כך ואור החמ'. יהי' שבעתים דהיינו מאת א' דהיינו בינ' שהיא המאירה על שבע הספירות והנה כאשר ישראל היו מתקנים העבוד' כראוי היה נשלם סוד הוא דהיינו אור הלבנ' ה' כאור החמ' ו' ואור החמ' יהא על חד שבע זמנין דהיינו שבעתים כל ספי' שבזכר מאירה מן הבינ' בשבע בענין שכל א' יהיה שבע' ויהי' לפ"ז שבעתים כמה פעמים שבעה והנה בכל פעם שהיו הלויים מתקנים העבוד' מלמט' היו מזמינים סוד האר' זו הנרמזת בקצר' במלת הוא ושמא יעלה בדעתך שהענין הזה עתיד ואינו עתה אינו כך שהרי נאמר לא יבוא עוד שמשך מאותם השבעה וירחך לא יאסף עוד מאותם כאור החמ' והיה ה' לאור עולם ירצה אותו האור המאור לעתים ברחוק יהיה לאור עולם תמידי עוד ירצה והיה ה' ת"ת לאור עולם בינה דהיינו שבעתים כדפי' וכתיב עוד לענין שחוזר השמש

אל הארת עצמו והלבנ' אל אור עצמ' אחר הייחוד ואין ענין אורם עומד תמיד לא יהיה לך השמש לאור יומם אלא יגיה אורו לאור ליל' כענין והיה אור הלבנה כאור החמ' ולא יהיה לך עוד השמש לאור יומם דהיינו בהשערת אור החמ' סתם אלא ואור החמ' יהי' שבעתים אמנם עתה הוא לעתים עת הייחוד לבד והיינו אותו העת ועבד הלוי ומהו עבודתו הזמנ' ותיקון שמתקנות מדות זו לזו ושניהם למעל' דהיינו הוא כדפירש:
תם ונשלם. שבח לאל בורא עולם. ברוך ה' לעולם אמן ואמן:

רעיא מהימנא בס"ד

כל פטר רחם כו' פקודא דא לפדות פטר חמור **לפדות לעלמא דאתי פדיון זה הוא אל סוד הנשמות בעולם הבא סוד חירות הבינה גאולה הגמורה ואין חמור אלא חמור מהתורה כי בעולם הנשמות לא יועיל לאדם כי אם התורה כי זה כל עסקם שם אם כן עיקר האדם שיעסוק בתור' ועל ידה יזכה לעולם הנשמות שהוא עולם... ולזה אם לא יעסוק בתור' חייב גלות דהיינו גלגול ופדיון הגלגול הוא התורה. והשתא קשה כי לפי זה עסק המצוה לא יוע ל ושוים עובד אלהים ללא עבדו כל זמן שלא עסק בתורה לזה תירץ דאיכא ב ביניייהו טובא כי זה שעסק במצוה והצליח בעבודה רק שלא למד בתורה כשיתגלגל יתגלגל רוח ונפש ונשמה עליהם כדקדמיתא ואין קשר שלשתם ניתר ח"ו אמנם שאר המתגלגלים לסבת עון ולא הצליחו בעבוד' כתיב הן כל אלה יפעל אל פעם ראשונה מתחדשת הנפש והב' הרוח וכו' וזה טורח גדול וז"ש ולקבל נפשא וכו'** פקודא בתר דא לדון בערכי בית וברזא דחכמתא בית וכו' כי האדם מרכבה לת"ת ובית והיכל לת"ת היא המלכות והייח ד אל הת"ת עם המלכות בימי החול הוא ע"י מטטרו"ן דהיינו בהיותו מתייחד למט' בסוד האמה שהיא המלכות בהיות' מתלבשת בעץ הדעת טוב ורע והיינו סוד אתתא דטוב ורע ופעמים לאדם אשה משם ועם היות דאמרן כי המגרש אשתו ראשונ' אפילו מזבח מוריד עליו דמעות היינו דוקא אשתו ראשונ' מסטרא דטוב כלא דהיינו שלא מצא בה ערוה דהיינו סוד סמא"ל ובת זוגיה שהיא נקרבת אליהם אמנם אם מצא בה ערות דבר יוכל לגרשה כדי לפדות לו בית בערך דילה דהיינו כתובתה ויחליפנה באשה מסטרא דטוב כנז'. אבל אתתא דאילנא דחיי דהיינו בסוד המלכות בהיות' בסוד האצילות למעלה שהיא בית והיכל לת"ת דאצילות על זאת אמרו שאפילו מזבח מוריד עליו דמעות ולזה אין לה פדיון כלל בפריעת כתובתה וז"ש לא יערכנ' זהב וזכוכית. מאן דגמיל טיבו עמה כגון מי שזכה להיות בן שאינו משמש על מנת לקבל פרס וכל מצותיו גורמות ייחוד למעלה בה ממש וגומל לה מהחסד טיבו בסוד המשכת השפע ומאן דחב

לגבה כגון שזכה לנשמה דאצילות בטוב מעשיו ועסק תורתו ואח"כ הרשיע כגון ירבעם בן נבט וכיוצא שחטאו בסוד האצילות עונשו לאין תכלית מפני שפגמו באצילות:

כמה שפחות אית לה. הענין כי ההשגה בעולם התחתון הוא ע"י המלכות המנהגת אותה ר"ל ממנה ולמטה ומצד האצילות ההשגחה אחת לעולם בלתי משתנה אמנם חילוק בחינות ההשגחה וריבויים כפי ריבוי בחי' פרטי וסוגי המינים מהנבראים שהם לאין תכלית ריבוי זה הוא ע"י הכסא ומלאך ואופן והם בחינות לאין תכלית וכלם שפחות למלכות ויש שזוכה לנפש לבד מאופן ויש שזוכה לרוח ג"כ מטטרו"ן ויש שזוכה גם לנשמה מכסא ויש בחינות נשמות ובחי' רוחות ובחי' נפשות והחוטא שיש בו נפש לבד פגם באופן לבד בבחינה ידועה שמשם מחצב נפשו והעונש לפי בחי' הפגם לפי ערך בחי' נפשו ואם יש בו רוח נוסף על נפש עונשו מרובה יותר לפי ערך בחינתו וכן הענין בשכר המצות והתור' ולא ימצאו בחי' אלו מצד האצילות אלא הזוכה לנשמה משם ואח"כ פגם עונשו לאין תכלית והנה הנשמות שהם מצד כסא אופן וחיה יש להם פדיון להחליפם בסוד גלגול כנז"ל אמנם נשמה דאצילות אינה מתגלגלת ח"ו אלא הקב"ה פודה אותה מפני שאינה נפגמת בחטא כאומ' אני ה' הוא שמי וגומר אלא שמסתלקת מהחוטא קודם שיחטא ועכ"ז עונשו לאין תכלית וכן עניינה בגלות בהמשכה על ישראל בסוד תוספות נשמה בשבתות וי"ט ותורה ושאר מצות שהם כבנים ומושכים שכינ' דאצילות עליהם ח"ו שתהיה בגלוית שישלטו בה אויבים אלא הקב"ה ת"ת דאצילות פודה אותה וכענין הנשמות הענפים כן ענין השרשים כגון הנשמות שהם מכסא מלכות דבריאה שהיא גולה עם ישראל ואפשר שתחלל כן למעשה המצות מסטרא דילה יש לה ערך כנזכר:

דף קעט:

כחושבן רמ"ח אבריך. הענין כי גוף האדם ותכונתו ברמ"ח איבריו יש לו ב' בחי' הא' בקדוש' שהוא רומז במקום גבוה בסוד רמ"ח בחינות עליונות שהם סוד תכונת האדם ויש בחוץ ג"כ בחי' חיצונה שהיא חר"ם שמתלבש באדם נמצא האדם מוכן לקבל ימין רמ"ח שהוא סוד רחם ושמאל סוד חר"ם והנה לפי מה שיפעול האדם כן יהיה השורה עליו אם יפעול יושר ישכון עליו רחם ואם יפעול להיפך הרי חרם מוכן להתלבש בו ולפיכך בהיות האדם בכעס ומזכיר ארור שבו חר"ם וכיוצא במלות שיש לו כח ושליטה הוא עצמו בחרם ולזה תיקון הדבר הזה הוא להעביר הדבר ההוא שהחרים והשליט הקל פ' עליו אל צד הקדושה שהוא רחם ובזה יתיקנו ב' דברים הא' האדם עצמו שחרם שהוא כעס שולט עליו הב' הבהמה שהחרים והשליט עלי' החיצוני וכל זמן שבהמה

זו בחרם בקליפות האיש הזה הכועס בחרם ע"י קרבן זה שהקריב להם לכך צריך להסירה ולהצילה משם כנזכר ובזה יציל עצמו מן החיים זה כדמפרש ואזיל והענין כי הכעס שכעס הוא סמאל והפועל שקלל בארור וכיוצא הוא בת זוגיה וז"ש הרם מיניה ממש מגופו דאית ליה מכניס סם המות ומה שהגביר בעצמו הכעס היא חרם בעצמותו דהיינו הזכר ומה שפעל בכעס היינו שהחרים הדבר ההוא הוא בת זוגו דהיינו כוקבא דיליה קללה וכו' א"כ התיקון הוא בבחינת הקללה לצד הכהן ואז החרם שהוא הזכר רודף אחר נקבתו ומיד מתפרש מיניה ואין לומר שנשארה הקללה בכהן ח"ו לז"א כי הבהמ' הניתנית לכהן בה סוד קללה שהם קללות מצד דין המ' גבורה תתאה הנק' משנה תורה. וקב"ה ת"ת כרוך בכל אורייתא דהיינו מכל שאר ספרי תור' שהם שאר הספירות שכלם ברכה ורחמים ויש כח לת"ת מצד רחמיו המרובים לבטל דיני המלכות וקללותיה לרחמים ומה שהשפיעה בחיצונים נתבטל משורשם ע"י החסד והברכ' וז"ש שכיך אשא משמאלא דין המלכות בימינא דאיהו מיא בסוד ברכות החסד כנז' והב' קללה למטה בחיצונים מתבטל ונשרף בסוד ביעור חמץ ביטולם בשרשם וז"ש דאיהו אכיל ליה בנורא ושיצי וכו':

פקודא בתר דא להפריש תרומה גדולה וכו' איהו זר יומת וכו' כבר נודע במקום אחר מר"מ כי עיקר הכוונה בסוד הייחוד דק"ש הוא להבדיל משם הקליפות כולם ולקשר הספירות בסוד ד' דאחד ואז אין חיצונים שהם ערוה נקרבים שם וכן בסוד לעולם ועד לקשר סוד ההיכלות עם הכסא וסילוקם מעל החיצונים והיינו סוד וישאוהו במוט בשנים מ"ט אתוון בשנים בשית אתוון ושית אתוון ומ"ט אותיות הם מ"ט שערים שבבת שבע עילאה שחרית לבת שבע תתא' ערבית וכל ה' חמשים שערים והיינו שהמ' והבינה עצמם כל א' מלא' מט' ומשלימים המספר כענין שהם תרין ההי"ן כלולות ממאה והם תרומה להקב"ה בסוד הייחוד והזר סמא"ל אם ירצה לטעום מהתרומה דהיינו להיות נכלל בייחוד הנז' ח"ו שאין לו חלק ונחלה שם ולזה יומת ודאי. וקשיא ליה אמאי תרומה תרי ממאה נימא חד מחמשים דהכי הוי ותירץ דהיינו משום דת"ת אמה ודאי אמצעי בין שתיהן והוא מאה אמה מדה דתרוייהו כולל אלו ואלו נוטל לאלו משפיע לאלו ולכך לכלול אותו אמר תרי ממאה דהיינו ת"ת ו' אמה ו' טפחים כי כל ה' בג' טפחים בסוד ה ג' ווין ועוד כל ה' במילוי הוא ששה אמה בשלמות דהיינו בהפוך אתוון האם. ועוד והיה באכלכם וגו' הכוונה שצריך לסלק י' אצבעות בברכת המוציא לחם מן הארץ לרמוז אל עשר ספי' וזהו רום ידיהו נשא דהיינו עשר אצבעאן תרומה לה' שמילואו יו"ד ה"א הרי

חמש אצבעות וא"ו ה"א ה' אצבעות והם י"ס כל א' כלולה מעשר הרי מאה והיינו שם מ"ה העולה מאה דהיינו י"ץ כדמפרש ואזיל:

לקבל מאה ברכאן וכו' כלומר כמו שהקב"ה מאכילו ברכת הארץ וכן יאכיל הוא להקב"ה מרה ברכות. לרמוז אל זה ירים עשר אצבעות בסוד מ"ה מאה כנזכר כי בשכר מאה הוא אוכל ומתהנה משפעו. ויקחו לי ממש לי למאכלי כנז'. וכמה תרומות אינון תרומה דק"ש כדאמרן ותרומה דעשר אצבעות ותרומ' דאורייתא כדמפרש ואזיל וצריך להיות תורה לשמה שלא יהנה ממנה האדם אלא כולא לגביה וז"ש אי תמרון דאכילנא מינה מזכות התורה שנהנתי ממנה א"א שהרי כתיב לחם לא אכל פי' שמה שנשפע בזכות ייחוד התורה מצד השפע הנשפע ממ' שהיא נק' לחם לא אכל ומים מצד השפע הנשפע מת"ת לא שתה והכרח היה כי עד עתה לא נתייחד קב"ה בשכינתי' מצד משרע"ה והיינו מורשה באירוסין היא לגביה עד שתהיה בסוד כלת משה. וכיון דמלכא לא אכל ולא נהנה מסוד ייחוד התור' א"א לעבד' דהיינו משרע"ה הגורם הייחוד ליהנות דהא לבתר דאמר הרימי וגו' דהיינו שתחל' יהיה הייחוד למעלה ויהנו הספירות ואח"כ יושפע למטה לתחתונים כאומר א"כ אכלו רעים וגומר:

פקודא בתר דא להפריש לוי תרומת מעשר מן המעשר. וכו' ודא שכינתא כי המעשר שיש' מפריש ללוי שתרומת מעשר נכללת בו הוא סוד המלכות היותה כלולה מעשר שמתעלת מת"ת שהוא ישראל ללוי שהיא גבורה והלוי נותן א' מעשר שנתן לו ישראל דהיינו בחינ' אחרונ' שבמלכות שהיא הנק' שכינ' וז"ש ודא שכינתא ויש הבדל בין תרומת מעשר לתרומה גדולה וז"ש מסטרא דדינא והיינו הבדל א' שהם נבדלים שזו ניתנת לכהן מיד הישראל וזו ניתנית מישראל בכלל המעשר ללוי דהיינו שזו מסטרא דימינא וזו מסטרא דשמאלא ואמר דאיהו חסד וכיון שהוא חסד הישראל אוחז בה בעצמה בלי מפסיק ובלי אמצעי בינו לבינ' לכך הוא מפריש מיד תרומה גדולה ונותנ' לכהן אמנם מצד השמאל איהו גבורה ומשם היא דין ויש פחד לישראל לאחוז בה שמא ישרף בדיניה לכך אוחז בה ע"י אמצעי דהיינו בהיותה משתתפת עם כל שאר הספירות כדי שתהי' מזוג' מדין וחסד ושאר כל המדות. תרומה גדול' סוד ענין ג' כי בסבת היות' חסד היא גדולה כי האורך והגדלות מצד החסד ולכך היא תרומה תרי ממא' אמנם מצד השמאל שבו סוד הקיצור והצרות היא א' ממא' דהיינו מעשר מן המעשר וז"ש תרומה גדולה ותרומת מעשר והיינו הסב' שזו לכהן וזו ללוי והלוי יגיעה לכהן לכלול השמאל בימין. פקודא בתר דא להפריש תודה וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

דבגין כך. שישראל שומרים שבת זה שלא תתחלל בהכנס חיצוני טמא להיכלא ח"ו כדי שלא תסתלק ויעשה מקומה חלל כענין כי ה' אלהיך מתהלך בקרב וגו' ומפני שיש בזה בחינות רבות. בחי' שבת ממש והיא נפלאת אין למעלה ממנה שאז כל כח האצילות שהשכינ' מתגל' על ישראל ובחי' ישראל למט' ממנ' ובחינת שבת דחול למטה ממנה דהיינו סוד האצילות שהוא על ישראל אפילו בימי החול מפני קדושתם וקישוטים שהם בנים להקב"ה מצד נשמתן דאצילות וז"ש אפילו בשכחות דחול אלא דאיהי בהון סוגרת ומסוגרת כלומר אינה שבת ממש אלא דאיהו בהון וכו':

ובכל צלותא וכו' היינו סוד פי ה' יחנו ופי ה' יסעו ושמרו דהיינו שלש תפלות הם ג' אבות תפלת השחר בחסד מנחה גבור' ערבית ת"ת תפלות אבות תקנום והנה המלכות נק' תפלה שהוא לפעמים עולה לה' שבחסד ולפעמים עולה לה' שבגבורה וכו' וז"ש עולה לה' מפי ישראל מהיכל לבנת עד הגיע' לחג"ת וז"ש עד דמטא איהו למרכבתא וכו' בסוד האצילות דהיינו שמירת שבת דאמרן דאית להון לשלשתם י"ב אנפין דהיינו ג' שמות ידוד בחג"ת בענין שי"ב פנים שבאבות הם לקבל י"ב שבטים שהם י"ב פנם שבמלכות המאירים למעלה בסוד מ"ן. וכפום דאוליפת זכות על אילין מארי צלותא דהיינו לפי בחינ' הגוברת באותה שעה דהיינו בשחר מצד החסד ובמנח' מצד הגבור' ובערב מצד הת"ת וכן במצוה לעולם הייחוד כולל י"ס דהיינו ג' אבות ג' עשרונים [בכ"י אור החמה כאן חסר] ט' ושליש מלכות אמנם לפי הבחי' שהמצו' נעשית בה היא הגוברת. הכי יחנו על זכוון דילהון ברדת השפע למט' בסוד הימין והרי יסעו ממט' למעל' לגבייהו מצד השמאל כי כל עליי' משמאל וכל יריד' מימין. ואת משמרת ה' שמרו שכינ' מצד קו האמצעי על הי"ש וז"ש והכי נחתין שמורה שהיא שכינה לגבייהו והכל כפי הכוונ'. עוד דרך אחרת לענין על פי ה' יחנו ויסעו ושמרו בסוד הבחינות אם בחי' פי ה' מהאצילות או מצד מטטרו"ן עבד או מצד חיצוני כדמפרש ואזיל. וד' שומרין דיליה דהיינו מיכאל גבריאל וכו' שהם שרי חגת"ם ובהם יהיה סוד על פי ה' יחנו ויסעו ושמרו:

ומאן דעברין וכו' דהיינו מצד האצילות לרשעייא דהיינו ע"י סמאל וד' שריו שהם עון משחית אף וחמה להפרע ממעשיהם. פתחו מ"מ וכו' זכאה חולקך ר"מ. מהרמ"ק זלה"ה: בהעתק של החכם כמהור"ר אברהם אזולאי זלה"ה לא כתב שום דבר מהרח"ו בזאת הפרשה ורעיא מהימנא תמצאהו בסוף פ' חוקת ע"ש:

קדישין אינון מדכתיב הנחמדים ועיקר החמדה הוא בדברים של קדושה. כדכתיב דניאל איש חמודות. עילאין אינון מדכתיב מזהב ומפז רב מורה על (עילאין) [עלויים] מתוקין דכתיב ומתוקים. והנה שלשה אלו שהם קדישין מורה שאין הבל פה האדם ועסקו נותן

בהם (עבות) [בכ"י עכירות] כלל מפני קדושתם ולזה אפי' שיעסוק (בהם) [בכ"י בהם היום] אחר כמה אלף שנים הם בקדושתם כאלו היום ניתנו מסיני וכן אינם יורדים ממעלתם אלא קדישין אינון ובקדושתם הם עומדים כתחלת נתינתם שלא נתחללה קדושתם מפני בואם מאיש אל איש.

מתוקין אינון. כמו שהיו מתוקין לישראל בעת קבלתם כך באותו המתיקות הם עומדים (וז"ש) [בכ"י וז"ש ומתוקים] מדבש ונופת צופים וזה סבה מאן דאשתדל באורייתא דכתיב היום הזה נהיית' כדפרש"י בפ' כי תבא בכל יום ויום יהיו יהיו בעיניך כאלו באת היום בברית אף אנו נאמר בכל יום ויום הקב"ה מעלה עליך כאלו היום קבלת מהר סיני והיינו וזאת התורה זאת מורה תמיד באצבע אומר בזאת במציאות זאת שהוא עתה בכל דור ודור היא היא אשר שם משה לפני בני ישראל ודרך כלל הכוונה היא לומר שסוד המלכות היא התורה והיא נק' זאת כדמסיק. ואברית הם דברי תורה:

מילין דאוריית' דקאמר עלייהו קדישין. עילאין, מתוקין הם ג' עניינים הא' (קדישין.) [בכ"י קדישין שמורה] שעם היות שנתפשטו ד"ת אל התחתוני' עכ"ז הם קדושים שאינם מקבלים טומאה מצד התלבשות התחתון. הב' הם תחתונים משורשים למעלה ברומו של עולם והיינו אומרו (עילאין אינון) [בכ"י עילאין ואינון קדישין] הג' מתוקין אינון שלעולם מתיקותם וחביבותם אל הקב"ה היא השכינה המתוקה תמיד אל הת"ת והיינו וזאת התורה אשר שם משה בקדושתה ובעלייתה ובתיקונה של שכינה אז כך עתה אל בעלה ולזה הם ג' תיקוני שכינה הא' קדושה מן הימין מקדושת החכמה עילאין מקו האמצעי מתוקים מהגבור' הנמתקת והיינו הנחמדים מזהב דהיינו החכמ' ומה גם במלת חמדה ומפז רב מקו האמצעי ומתוקים מהשמאל כדפירש ומלת זאת התורה וכן זאת חקת התור' יורה מלת זאת על מציאותה הקיים העומד הבלתי משתנה. אמנם אומרו וזאת התורה או זאת חוקת כאן תוספת וא"ו וכאן תוספת התור' יורה זאת מלכות ת"ת ובהיות שתי מלות אלו יחד הוא לאחזאה כולא ביחודא חדא ולא שתהיה בחינת' מתייחדת באמצע דהיינו ביסוד אלא למעלה מלכות בת"ת וז"ש לכללא כ"י בקב"ה ולמה לא יהיה הענין היחוד סתם ע"י היסוד בבחינה אמצעית ולא בת"ת למעלה כדאמרת לזה תירץ ואמר לאשכחא כלא חד. כלומר אם היה בבחינה אמצעית היה מורה על שתי מדות מתייחדות. אמנם הם שתי מדות אבל עתה שהיא מלכות נכללת בת"ת מורה על אחדות גמורה וז"ש לאשכחא כלא חד וקרא דייק הכי דקאמר זאת התור' כלו' זאת מקומ' התור' משמע שזאת ממש היא התור' וז"ש ובגיני כך זאת התורה:

אמאי תוספת וא"ו כלומר אי אמרת בשלמא למאי דסליק אדעתין דייחודם ביסוד ניחא ו' דזאת דהיינו ו' זעירא הוא מייחד זאת יתירא אלא השתא דאמרת שייחודם בת"ת מאי ו' דזאת שאינה לרמוז בת"ת שהרי שם מלת תור' אלא אתמר כלומר כבר נאמרה כמה שפירש לאחזאה דכלא חד. כי גם ו' באה להורות על האחדות הגמור ולא על צד ייחוד שתי מדות וז"ש **ובלא** פרודא כי יחוד שתי מדות יש אחריו פירוד וזאת כלל ופרט כלל היא המלכות שבה כלל עליונים ותחתונים ת"ת פרט שבו הספי' בפרטות דהיינו ו' קצוות לא בכלל המלכות או להפך כלל הת"ת הכולל ו' קצוות פרט המלכות שבה הם בפרטות וראשון נ"ל עיקר וכן מוכרח בתיקונים וא"ת והרי אם אמר זאת התור' היה מורה הייחוד הנדרש א"כ מאי תוספת ו' וי"ל כי זאת התורה מורה מלכות בת"ת וזאת מורה ת"ת דהיינו ו' במלכות דהיינו זאת בענין שהייחוד בשתי בחי' וז"ש כלל ופרט כחדא שאין בכלל דהיינו מלכות אלא מה שבפרט דהיינו ת"ת ואין בפרט דהיינו ת"ת אלא מה שבכלל דהיינו מלכות שהכוונ' כחדא דכר ונוקבא זכר בנקבה נקבה בזכר דהיינו מלת וזאת התור' כדפי' וז"ש ובג"כ וזאת התורה. אבל זאת בלא תוספת ו' שמורה שאין הת"ת במלכות אז אין המלכות נקשרת עם הת"ת והיא מתגוללת בדיניה דהיינו חוקת התורה כי מלת זו מורה על גזרת הדין וזה שאמר דינא דאורייתא גזרה דאורייתא. בגיני כך וזאת התורה. כלומר כדי שיהיו חיים לכל העוסקים בה. זאת ה' בלחודוי. כאן בא לתרץ קושיא עצומה נופלת על דבריו דאיהו קאמר שמלת זאת מורה על סמא דמותא ואי אפשר שהרי זאת מורה על המלכות שהיא א"ת אורייתא כלילא מאלף ועד ת' ועוד נוסף ז' שהיא מורה על ז' הספירות וא"כ איך היא סמא דמותא בשתי בחי' אלו ולזה אמר שאין לתמוה על זה שהרי ה' ד' היתה וע"י היסוד נעשה ה' אם כן מורה בחינה יפה ועכ"ז המפריד אותה מהוא"ו גורם רעה לעצמו ועד"ז ממש היא מלת זאת וזאת:

דף קפ.

אמאי. כלומר כיון שמעיקרא לא היו עושים כן אלא ע"ד הסכמה ומנהג וכבר נתבטל אותו המנהג למה נהגו הם ע"ד אותו המנהג הקדום ועזבו דרכם הנהוג אז:

אמאי בטלוה דהכי משמע בקרא וזאת לפנים בישראל כלומר מנהג זה היה מקודם בישראל.

ברזא עילאה. בסוד המלכות כדמפרש לקמיה **אעבדו האי מלה לקנות בנעל בגיסא אחרא.** שקונין בסודר וכדמסיק לקמיה:

בגין לאתכסייא מילין כי סוד הנעל היה מפורסם הרבה וכנף הבגד לא כ"כ:

ויאמר ה' אל משה וכו'. לראיה על סוד הנעל שהיא השכינה. דנהירו קדישא עילאה. היינו דכתיב כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמתקדש כלומר מלכות אדמה ונהירו דקדש עליו ורצה לתקן ענין גדול שהרי שאר האדם אם יפרדו מנשותיהן הם מפרידים ואדרבה ע"י ייחודם בנשותיהם הם מייחדים ומתחברים בשכינתא והאיך משרע"ה בהיפך שבהפרידו הוא מיוחד בשכינתא לזה אמר הכתוב המקום אשר אתה עומד עליו דהיינו משה מעלמא דדכורא בעלה דמטרוניתא דהיינו מקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש דהיינו נהירו דקדושא עילאה דהיינו סוד הקדש העליון ושאר האדם הם למטה משכינה מאירים לה וצריכים להתייחד בנקבותיהם להשפיע ולהאיר בשכינה אותו האור. אמנם משרע"ה עבר מזה ונתעלה שכבר היא מצדו אדמת קדש מאירה מן הקודש א"כ צריך להיותו בסוד האור העליון מאיר אל אדמת קודש בהארה רוחנית לא גשמית לכך צריך להפרד מן הגשמי והתלבשות בנעל מקום פעולה הגשמית אלא בסוד אותו האור שאינו נשפע בגשמית וז"ש של נעלך החלק הזווג הגשמי ברוחני עליון וז"ש וההיא נעל אוקים ליה באתר אחרא דהיינו סוד זווג רוחני כדמסיק:

אעבר ליה מהאי עלמא וכו' כאלו אמר המצות יש בהם גשמי ורוחני וע"י גשמי כו' נעשה (הרוחני) [בכ"י ברוחני] ומשרע"ה נפטר מן הגשמי וקיים ברוחני לבד כענין הבחינה שעסק במצות אדם בג"ע כהפשטת מן הצד (הרוחני) [בכ"י החומרי] מכל וכל יותר מאדם הראשון אלא כעין סוד עסק הנשמות בג"ע (וז"ש ליה) [בכ"י וז"ש ואוקים ליה] בעלמא אחרא ועוד יש לי בזה ענין נאה. כי מסוד מטטרו"ן נמשך לנו סוד פשטי התורה וקיום המצות בגשמית והיינו סוד הנעל שאנו נועלים בו ועתה אמר של נעליך אותה בחי' נעל מצד מטטרו"ן סנדלפו"ן המחייב צד פשטי מעשה המצות בגשמי הסתלק ממנה אל בחינה עילאה דהיינו בחי' הרוחני (המסתלק) [בכ"י המסולק] מן הפשט עלמא עילאה המורה באצילות עלמא אחרא כדפי':

בגין דאעבר וכו' מורה על בעל הסנדלים העברתו מן החיים אל המות כענין ויאסוף רגליו אל המטה. כד"א מה יפו וכו' ואז הנעל אינו רמז לשכינה ממש דלא שייך אומרנו העברתו מן החיים אלא הכוונה על סילוק כחותיו וחייליו מן החיים אל המות שכן מצינו בשכינתא שיש לה שתי כחות למטה ממנה יקראו סנדלים לרגלה והם מטטרו"ן וסנדלפון לבוש להתפשטות ענפיה הם רגליה כדפי' בתיקונים ועליהם [בכ"י נאמר] מה יפו פעמיך וכו' כענין שהסוד בשכינה ולא בה ממש והנה בהיות האדם בחיים כחותיו מתפשטין בלבוש גופו כעין התפשטות המלכות בסוד הנעלים והתפשטות זה גורם לאדם ההתלבשות בגוף וכאשר תתעלה נפשו מן גופו מורה סילוק כחותיו ושליטת המות

בגוף דהיינו מיתה דנטיל נעלים מן המלכות (שנסתלקה ממנעלים) [בכ"י בהסתלקה מהנעלים] המות מזדמן שם ולזה אמר כי אין ענין העברה דקאמרן ג"כ בקנין אלא דווקא במת וז"ש ודא כלומר דרך זה כד מיתא נטיל אמנם בזמנא דחיי וכו' אין הכוונה (ממעביר) [בכ"י שמעביר] עצמו מהדבר ונותנו לחבירו שא"כ היה ראוי שיהיה בכליו של מקנה ועוד שנראה מעביר עצמו מחלק הקדושה אלא הסוד הוא לקיימא קיים קעביד בגזרה דלעילא כלומר דבר שביני לבינך יתקיים ויתאשר ע"י השכינה שהוא הנעל שביני לבינך בסוד התלבשות בנעלים כדפי' ועתה בכליו של קונה או של מקנה:

כגוונא אחרא. שאינו לא לקיום דבר ולא להעברת דבר והוא ג"כ רמז בשכינה:

בת נדיב שכינתא ונק' בת נדיב מפני שהיא יונקת מחסד אברהם הנק' נדיב (וקנו) [בכ"י ונקיט] האי שמא משום דבה נעלים כדכתיב מה יפו פעמיך וכו' דהיינו הבחינה שהיא מתפשטת בעולם (וממנה הנמצאות) [בכ"י ומנהגת המציאות] ומה גם סוד הגן היא השכינה בסוד עולם מטטרו"ן ולזה יהיה סודה בת נדיב המלבשת (ענפיה פריה) [בכ"י פעמיה] בנעלים. והטעם שתקרא בת נדיב שהרי משם היא מתנדבת נדיבת חסדיה (של) [בכ"י אל] הצדיקים ואל כל באי עולם ובסוד היותה בת נדיב אוסיפת נשמות הצדיקים אליה שהם גם כן כל א' וא' בת נדיב בתו דאברהם כדפי' בסבא:

ואזיל לאתטרדא. היינו נשמתין עילאין ויש סוד במציאות מעמדם **דלא** אשכח אתר. ירצה אינו מוצא מקום מנוחה לנוח הנפש והרוח והנשמה במקום מנוחתם להתאסף למעלה מפני שלא עסקו בפריה ורביה ותיקונו בגלגולו היותר מהרה שאפשר דהיינו באחיו ואשתו כדמסיק.

עפרא אחרא. גוף. ברגליה דחייא אחוהי. הנה בהיותו בחיים והוא אחיו מורה שהוא עתיד לבוא בחיים ע"י אחיו ולפיכך כרוך ברגלו ובהיותה חולצת אותו ממנו מורה שהרי אחיו בין החיים שהיא גם כן בין החיים וכבר בא ואינו כרוך אחריו.

חייא האשה. מן מיתא מאת המות שהמיתה היתה במשפחתו.

דההוא מיתא לא אזיל ביה. שאם נשתמש בו המת יורה העברתו מן החיים הפך הכוונה דהיינו שהוא היה כשנשתמש בחיים והעבירי אל המות שמת **ואי גרסינן** דההוא מיתה אזיל ביה ניחא טפי. שהכוונה שנשתמש בו כדי שיורה רמז הנעל אליו. דההוא איתתא עטרת בעלה. שכינה מקבלא ליה תחות כנפיה אחר שכבר נתגלגל פעם שנית בין החיים. לזמנא דא בגוף זה המת. או לזמנא אחרא. אחר שנתגלגל פעם אחרת. או ירצה לזמנא דא. לזמן זה עתה שיש ג' חדשים שמת או לזמנא אחרא אחר שירצה עונו בגיהנם. דחייס

עליה קב"ה בדרך רחמים. ויקבל ליה תחת כנפי השכינה עם היות שמי שאין לו בנים אינו נכנס תחת כנפיה כדפי' בההוא עובדא דסבא.
דהא לא אתבני וכו' שלא רצה אחיו לגלגלו בה **יתוב לעפריה**. אל הגוף אשר בקבר כדרך שאר הנפשות כנודע.
זרעא אחרא. בנים אחרים מאיש אחר לא (בעלה) [בכ"י תיבה זו אינה] ע"י אחיו.
קיימא דבת נדיב. כלומר קיום עסקם ע"י השכינה.
מאי וזאת. ולא אמר זאת. קיימא שלים בכולא. אפילו עם הת"ת והיינו וא"ו.
וזאת התעודה בישראל ודאי דלא תימא וכו' כלומר גם מה שנהגו עתה להיות הקנין בסודר בכנף המעיל הוא הסוד הנרמז וז"ש וזאת הוא גם כן התעודה בישראל.
כנף אביו. המלכות כנף לת"ת כי ד' פנים שם יהו"ה ד' כנפים שם אדנ"י כדפי' בתיקונים:

דף קפ:
זאת היא המלכות. אמנם דא את קיימא כלומר היא בבחינה היותה עומדת בדאש הצדיק. והא אות ברית שהיא בחי' המלכות המתייחדת עם הת"ת בלתי נבדלת ממנו לעולם וז"ש דלא אתפרש דא מן דא. דא דאיקרי זה דהיינו הזכר הנקרא זה והנקבה זאת ואינם נבדלות זה וזאת לעולם ואפשר היות זה היסוד והתחילה הפרשה בזאת משום דמנוקבא עייל לדכר דהיינו [בכ"י התורה ופתח בנקבה וסיים בזכר והיינו] זאת חקת התורה וע"ד זכור ושמור כחד מתחברן כאלו הם אחדות גמור. חק תורה מבעי ליה כי זאת מלכות פתח הכניסה חק יסוד. תורה ת"ת אמנם חקת היא המלכות. ואחר שאמר זאת מאי חקת פעם שנית.
ה' ד' הות וכו' ותירץ כי חקת היא בחי' אחרת שאינה בחי' זאת כדמפרש ואזיל. או אפשר דקשיא ליה כי אחר שזאת היא אות קיימא כדאמרן א"כ חק הול"ל כאומרו וחק בשארו שם לזה אמר שהיא נק' זאת אות ברית ונק' חקת בתי"ו נוספת לרמוז אל בחי' ה' ד' כדמפרש ואזיל ה' היא המלכות ד' הות קודם הכנס היסוד בתוכה ועושה בה וא"ו זעירא ומה שהיא ד' נעש' ה' אבל ת' אינה דל"ת וא"ו. כי מה שבתוך הד' היא נ' וז"ש אבל ת' הוא ד' נ' ובזולת זה הוא מחובר כחדא משכ"כ ה' שוא"ו שבתוכה היא לעצמ' בלתי מחוברת מורה היות ד' נ' ענין א' ועצם א' רומז במלכות הכל. ואם קשה לך שהם ב' פעמים המלכות ד' [בכ"י המלכות הם ד'] נ' לזה שאל אמאי איקרי הכי ותירץ כי ד' היא היותה דלה ועניה. ועוד ד' כניסת השער נ' היא לשון אונאה שהוא באנפין נהירין וחושב האדם שהוא ברחמים וברגע א' מתהפך לדין ופועלת ע"י החיצונים ואינו נרגש בה הדבר אפי' אחר פעולתה והיינו לא פעלתי און:

וע"ד נון הכי איקרי כלומר מדה זו וענין זה באות זה עם היות שאין שם זה ממש לה על ענין א' אלא הם ג' בחי' הא' נו"ן שהוא מורה על שתי בחי' פעמים רעה ומתעלמת ומראה טובה והיינו נו"ן נופלת לפעמים ד' אינה כך שהיא יותר טובה בנו"ן מפני שמורה ג' בחינות או שהיא דלה עד שהיא גורמת נפילה למטה מדלותה או שהיא דלת ופתח הכניסה או שהיא דלה ועולה למעלה כאומרו כי דליתני דלו עיני למרום והנה כאשר ישתתפו שתי בחינות יחד ד' נו"ן דהיינו ת' יורה על ת' תחיה או להפך מפני ששתי בחי' אלו יעלו וירדו אם (יהי' אות י') [בכ"י יהי' פני אות נ'] לטובה יהי' אות ד' עולה ואם יהי' אות נ' פועלת דין יהי' ד' לשון דלות ועוני והיינו גם כן דיש ב' בחינות או לשון ריש ועוני או לשון ראש דמלת ריש כי התי"ו אינה ממש דל"ת אבל היא ריש והיינו ה"א כי זה מורה על הדלת והעוני וזו מורה על הריש והמסכנו ואמנם הכל עולה ענין א':

פרה מלכות.

שור. גבורה.

סומקא כוורדא שיש לובן מעורב באדמימותא והיינו דינא רפיא כדמפרש ואזיל. כשושנה בין החוחים שהם הקליפות הפועלות גזרת דינא אדומה **גזרת דינא**. כלומר אחר שאמר פרה דהיינו דקבילת משמאלא מאי תו אומר אדומה ותירץ כי באה מלת אדומה לומר שהיא בחינת היותה גוזרת דיניה שהיא בחינה אחרת נוספת על היותה פרה מצד שור.

גבורה תתאה דא היא וכו' קשיא לי' כי אחר שאמר פרה אדומה מאי תו תמימה ודאי שהרי מלכות דינא רפיא וממילא משתמע לזה תירץ ואמר גבורה תתאה דא היא תמימה גבורה עילאה וכו' ואפשר היה שיעלה בדעתנו היות הפרה בגבורה עילאה כי לשון פרה ג"כ יורה עליה כמו שיורה מלת גבורה ומלת יד החזקה לזה הוצרך לפרש תמימה דהיינו דינא רפיא:

אשר אין בה מום. אין הכוונה שענין תמימה שמקודם גם כן אלא להורות כענין כולך יפה רעיתי ומום וגו' דהיינו שאין הקליפות אוחזות בה.

על כתיב שהוא הת"ת כד"א וכו'.

מ"ט בגין וכו' קשיא לי' כי למה יאמר אשר לא עלה עלי' עול אדרבא יותר טוב שיעלה עליה הת"ת ומתייחד עמו. ותירץ בגין דכתיב שלומי אמוני ישראל כלו' שהיא ממש עם הת"ת בין חסד וגבורה על נצח והוד שהם אמוני ישראל כי ישראל שהוא הת"ת אומן אותם והיא משלמת אותם וז"ש ועליה לאו אלא עמה דהיינו שתהי' המלכות בצד הת"ת

זה מהימין וזה מהשמאל והיא בסוד שעדיין ת"ת לא נתייחד עמה שעדיין היא בתולה כי אחר שאיש ת"ת ידעה ותתייחד עמה תעלה הת"ת עליה אפילו בבחינה זו:

שושבינא דמטרוניתא. לייחדא (וכפרה) [בכ"י ובפרה] אין צריך ייחוד כדפירש לא אתי מסטרא דטהור וכו' כבר הארכתי בפ' נשא בענין קדוש וטהור כי קדוש הוא מהשמאל וטהור מהימין אמנם כאן קדוש מהימין בחכמה וכהן גדול אתי מסטרא דקדוש דהיינו חכמה ואם נפרש קדושה בשמאל היינו למטה וטהרה בימין למטה בחסד עצמו ובגבור' עצמה אבל למעל' בבינה וחכמ' קדוש' מימין וטהר' משמאל ולכך כהנים אתו מסטרא דטהור אמנם כהן גדול דאתי מחכמ' אתי מסטרא דקדוש'.

שבע פרות. א' אדומה ב' תמימה ג' אשר אין בה מום. ד' אשר לא עלה עליה עול. ה' ונתתם אותה אל אלעזר. ו' והוציא אותה ז' ושחט אותה לפניו שבע שרפות דכתיב ושרף את הפרה. א' את עורה. ב' ואת בשרה ג' ואת דמה. ד' על פרשה. ה' עץ ארז. ו' ואזוב. ז' ושני תולעת שבע הזיות. דכתיב והזה אל נוכח פני אוהל מועד מדמה שבע פעמים. שבע כבוסים. היינו ז' כבוסים שז' טמאים עושים כאשר נבאר. שבע טמאים. א' האוהל. ב' ועל כל הכלים. ג' ועל הנפשות ד' ועל הנוגע בעצם. ה' או בחלל. ו' או במת. ז' או בקבר. שבע טהורים. היינו טהרתם מידי טומאתם. ולהם ז' כבוסים הנז"ל. שבעה כהנים. דכתיב משה ואהרן. ג' אל אלעזר הכהן. ד' ולקח אלעזר הכהן ה' ולקח הכהן עץ ארז ו' וכבס בגדיו הכהן. ז' וטמא הכהן עד הערב:

דהיא שבע שני שמטה. דהיינו שיש בה כללות ז' ספי' עליונות וסביב ז' בחי' אלו עולה שמטה א'. ולא שיהיו בחינות אלו נפרדות כל א' לעצמה אלא כלם מיוחדות עד שבחינת כללותם בה נק' בת שבע. דהיינו בת א' של שבע מדה של ז' מדות. וז"ש בת שבע איקרי לכך כל עובדוי בשבע לרמז אל בחי' זו הכוללת:

לדכאה ולא לקדשא. דהיינו לטהר הקליפות שהם מטמאות את האדם ולפיכך הוא מצד הגבור' דכתיב וכה תעשה להם לטהרם ולא לקדשא מימין להוסיף קדושה על קדושתו לפיכך הי' ראוי שלא יהי' בסגן אלא ע"י הלוים שהם מצד הטהרה מן השמאל אבל עם כל זה לא היה הכהן עושה בה פעולת הדין לא שוחט ולא שורף והכונ' שמותר הזר לשחוט ולשרוף ועכ"ז לא נעש' אלא ע"י הכהנים כנודע:

והא אלין אתאמרו. בפ' מצורע:

מסטרא דמסאב בקדמיתא. דהיינו בחי' הקליפו' האוחזות במלכות כדמסיק. ועתה ואסף וגו' דהיינו שהיא מסתלקת מהקלי' ונטהרת והיינו אומרם מי נדה הוא סוד אחיזת הקליפות למעלה והיא כלה שפירסה נדה לבעל' והיא נטהרת מהם והיינו אומרו מי נדה

חטאת היא כלומר חטאת היא ממי נדה והיינו דמסיק רזא דמלה וכו' כד"א מלאה דם (ורישא) [בכ"י ורזא] דקרא חרב להי' חרב נוקמת. נקם ברית מלאה דם. היינו דם נדה. כיון דעבדי האי עובדא. משריפת הפרה.

ורמאן עלה. על הפרה שהיא המלכות עץ ארז שהוא הת"ת ואזוב שהוא היסוד שע"י ייחודם דיניה מתבטלים:

דף קפא.

חילא דילהון. טומאת מת הוא כח הקליפות, אתחזי כגוונא דא וכו' שהטומא' בורחת מאפר הפרה. מיא לדכאה. אחטאת קא סמוך וכדפירש לעיל:

כד עלמא שארי בדינא. היינו מי נדה כדפי'.

הכא אתכלילן וכו' במלכות בסוד הפרה.

אמר לון ברוח הקודש. ולכך עם היות הענין מורה על דרך הפשט ענין מה עכ"ז ראוי שיהי' בו סוד נסתר.

בטש בגילופוי. כלומר מאיר אורה בחוזק בגילופוי מציאותה הנעלם בבינ' דהיינו יו"ד בתוך ה"א:

אע"ג דהיא טמירא בכל סטרי' כלומר עם היות החכמ' נעלמת ואין אורה מתפשט למט' אפילו בשש קצוותיה אין צריך לומר בבחינת ג' ראשונות שבה דפשיטא שאינם נגלים אלא אפילו בשש קצוותיה אינה מתגלית ואצ"ל בכלם אלא אפילו בא' מהם וז"ש טמירא דכל טמירין בכל ו' קצוותיה היא נעלמת עכ"ז היא פותחת ומושכת למט' דהיינו הבינ':

וז"ש **פתח ואנגיד מיניה** חד נהר מליא וכו' וענין פתח ואנגיד הכוונ' פותחת ומאצלת מחכמ' (וע"י) [בכ"י והיינו] בחי' מציאות הבינ' מיוחדת עם החכמ' ונפתחת ממנה ואינה זו בלבד אלא ואנגיד דהיינו בחינת' הנמשכת והולכת בחי' עצמות' ובבחי' עצמות' זו הנמשכת והולכת היא מליא תרעין סגיאין דהיינו חמשי' שערי בינ'. אמנם ראוי לדקדק אומרו סגיאין עילאין והענין כי סוד חמשי' שערי בינ' היא חמש' ספירות נעלמות שבתוך הבינ' חסד גבור' ת"ת הוד יסוד וכל א' כלול' מעשר יעלו חמשים ונודע שבעמקי הבינ' חמש' אלו הם משתלשלים מחמשים לחמשים בענין שהם יותר מחמשים דהיינו תרעין סגיאין עילאין דהיינו מציאותם גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם. אמנם אמר מלא בתרעין כי יש לבינה עצמ' בחינ' דהיינו עצמות הבינ' ובתוך עצם הבינ' מציאות אלו וז"ש נהר דהיינו מציאות הבינ' בעצמ' מליא תרעין סגיאין דהיינו מציאות השערים בתוכ' ולהורות שאין השערי' עצמות' אלא שרשים ושרשי שרשים לה' ספירות כדפי' אמר מליא כלומר היא כקופ' מלא' ממציאות אלו:

כמבועא מקורא דמיא וכו'. כלומר כי אמרנו מליא לא שתהי' היא מלא' בעצמ' ממש אלא שחכמ' ממלא אותה ולא שתהי' עניינם בחכמ' כלל שאין מציאות השערים בחכמ' כ' הספירות משורשות שם בדרך אחרת אמנם עניינם הוא כמבועא מקורא דמיא דמליא קוזפא וכו' הענין כי אל המעין מקור ומבוע הא' הוא מקום הויית המים. והב' הוא מקום גילוי לחוץ שמשם יפרד לכמה נחלים יאורים והנה פי המקור המתגל' שמשם יפרד לכמה סטרין היא בחי' הבינ' המתגלית שמשם [בכ"י שותתות] כל הספירות והיינו דקאמר ומתמן אתמשכן נהרין ונחלין לכל סטר דהיינו ו' קצוות וכל א' מהם נהר יוצא מהבינ' ובמושכו נעש' נחל שאינו נהר בבחינתו מהבינ' בענין שהם נהרין נחלין לכל א' מי' קצוות אמנם (פי הדבק) [בכ"י בפי המקור הדבק] במקום נביעתו דהיינו המבוע הוא בחי' הבינ' הדבק' בחכמ' ולרמוז אל שתי בחינות אלו אמר כמבוע מקורא דמיא והנה במקום פיו העליון לא ישפע בה עדיין חלוק בחי' הנהרות והנחלים המתפשטים לחוץ אמנם כלם שם באחדות וז"ש דמליא קוזפא רביה מיניה כלומר ממקום גידולי המים ונביעתם ומתמן אתמשכן וכו' אמנם אינם שם בגילוי כדפי' והיינו סוד השערים נעלמים בבינה מקבלת אותם מחכמה שבחינה זו הוא המבוע כדפי' והיינו דמפרש ואזיל כך האי דהיינו בינה כחד שביל דהיינו נתיב לא ידעו עיט שע"י ייחוד חכמה עם הבינה רבה מיניה אור הבינה אמנם לא ישפוט השערים בחכמה ומתמן אתמשנן מבוען מפאת החכמ' ונחלין מפאת הבינ' ואתמליין הנחלים שהם המציאות הנעלמות בבינ' מיניה מאותו המביע הנעלם שהוא השביל שבו יחוד חכמ' ובינ' והיינו דקאמר בעת פטירתו שייחוד חכמ' עם הבינ' בהאי שביל עם שער החמשים מפני ששער החמשים כלל כל השערים והוא שורש להם והם נמשכים מהשביל הזה ואלו הם סוד שפוון דמלכא:

המשלח מעיינים היינו מציאותם מחכמה בנחלים מציאותם בבינה כדמסיק לקמיה בין הרים יהלכון היינו מציאות הספי' במקומם. אילין נהרי. אותם מציאות שבבינ' עילאין בשורשם קדישין בחכמ' עצמה **דאפרסמונא דכיא**. יובן עניינו בסוד אפרסמון אפריון שפירש בזוהר פרשת תרומה ועניינם בבינה מצד הכתר בסוד ג' ראשונות שבבינה עצמה בחי' אלו דהיינו נהרין חד. עילאין תרי. קדישין תלת דאפרסמונא דכיא ארבע דהיינו נהרין השערים בבחינת התפשטותם קרוב להתפשט למטה והוא בחינת ז' ספי' שבבינה עילאין בבינה שבבינה קדישין בחכמה שבבינה אפרסמונא דכיא בסוד כתר שבו:

כולהו אשתקי כחד. בסוד ההשואה גמורה והייחוד גמור מההוא נביעו דהיינו בחי' חכמה המתגלה להשקות הבינה (וכו') [בכ"י והיא] נק' נביעא דנחלא עילאה קדישא נחלא קשר כלם עילאה קשר כלם בבינה שבבינה קדישא קשר כלם בחכמה שבבינ'

דנגיד ונפיק שנמשך בעצם הבינה ובה נעשה כל הבחינות הנזכרות ואח"כ נפיק מהבינה אל מציאות הספירות דהיינו בין הרים יהלכון דכתיב בקרא:

והיה לד' ראשים. הם ד' חיות המרכבה. חילין דאחידן בהו. ד' מחנות שכינה שהם אלפים ורבבות תחת כל א' מהן כדפי' בפ' בהעלותך. שד"י במלכות. ואם תאמר והרי שדי בזכר ביסוד לזה אמר דהא נטיל ואשלים וכו' כלומר המלכות נוטלת שם זה מהיסוד והיא נכללת מאורו בענין שיצדק שמו בה. אופנים למטה מהחיות. וע"י החיות ישברו פראים מאן חיה וכו' כלומר דקרא קאמר כי רוח החיה באופנים דהיינו שרוח חיוני מתפשט מהחיה למטה באופנים. אם כן קשה מאן חיה דהוה ליה למימר רוח החיות באופנים שהרי ד' חיות הם. או רוח החיה באופן לזה אמר שהיא היא החיה הנזכרת דקאמר ישקו כל חיתו שדי והם ד' לא שהם ממש ד' שהרי כל ארבעתם א' אלא ארבע אינון ויכונה בהם שם הארבע' מפני שכל חד וחד סטרא דעלמא ולהיות ד' סטרי ענין אחד לזה יקרא חיה וז"ש וההוא איקרי חיה:

ואופנים לקביל כל חד וחד. בענין שהם ד' אופנים נגד ד' חיות ולא אזלין כלומר אין להם שפע והנהגה בעולם התחתון אלא מרוח דההוא חיה דאזיל עלי הו וכפי הנהגת החיה ושפעה כן הנהגת האופנים ושפעם. וכד אילין אשתקיין. חיות ואופנים. כל שאר חילין שאר מדרגות המלאכים שעשר מדרגות [בכ"י הם] כנודע אשתקיין היינו שפע המוכרח להם למזונם. ואתכוון היינו מותר שפעם כדי שביעה.

ואשתרשן היינו אחדותם בשורשם הנמצא בסבתם כי כל מלאך ואופן משתלשל מחבירו שעליו ואלו סבות לאלו וכל סיבה בה שורש (מעוררת) [בכ"י מסובבו] כנודע. ואתאחדן היינו שאחר דבקותם בשורשם ממש הם מתאחדות בסבתם עד שכל הנמצאים נקשרים (ומייחדים) [בכ"י ומיוחדים] מנורה של פרקים מיוחדת איש באחיהו. יתלכדו ולא יתפרדו בבא סוד קשר השפע. מבין עפאים אילין שאר דרגין הם כחות קדושים אחרים ועלמות נכללות כלם במעשה בראשית וכן מלאכים ממונים על מעשה בראשית כדאיתא בס' ברית מנוחה:

לבתר כל דא. וכו' הגשמיים למטה אחרונים לכל המקבלים. משקיו דנחלא עמיקא מחכמה המשקה לבינה כי הבינה היא נחלא עמיקא בסוד החכמ' שבה העמקים כנודע. ובשעתא דעלמא יתיב בדינא. שאז השפע דינין (דמתערין) [בכ"י מתערין] מאימא עילא'. ברכאן לא משתכחי. ביד העליונים. לנחתא לעלמא. להשקית התחתוני' וכדין אסתאב מקדשא. שהחיצונים אוחזים בדיני המלכות. והיא נדה אסורה לבעלה שהיא משפעת דינים קשים וזוהמות לחיצונים.

חבלי טריקון נחשי נושכי'. דמסאבי ההוא רוחא. אותו רוח קדוש נשמה האדם שהיא חצובה מכחות אלו העליונים כגון נשמה מכסא רוח מחיה נפש מאופן כמו שמקורותם למעלה נסתלק מהם קדושת הספירות והדינים שולטים כן ענפיהם למטה שולטים החיצונים בהם ומטמאים אותם. והמשל בזה בבר נש דגוע. כי בהסתלק הנשמה הקדושה שור' שם רוח טומאה. תסתיר פניך, סילוק שקיו דנחלא עמיקא. מאי קא מיירי. דאדרבא בהסתר פנים רוח מתמעט ולא נתוסף. עפרם המלכות שמשם חצובות כל הנמצא ממנה ולמט' ושליטת הקליפות עליהם הוא מפני הבדלם ממקורם. לכך בחזרת' אל מקורם יתוקן הכל. ולכך מתהדרן להאי עפר וענין העפר פירוש שהוא סוד קשר המלכות באזוב שהוא היסוד וארז שהוא הת"ת בענין שהיא מהופכת לרחמים. ואז רוח הניתוסף בחיות מצד הדין נמתק וקליפות בורחות:

יבראון. לשון בריאות. פני אדמה. מלכות שהיא לבנה בחידושה והיינו ותחדש. עיטא דכולא. התורה במצותיה שהם עצות להבדל מטומאות.

אסוותא דכולא. תיקון הטומאה אם נטמאו. ואם תאמר מה ענין טומאה לחיי העולם הבא. וי"ל שבהיות האדם טמא ממש אין נשמתו מאירה בו. ויצה"ר מתגבר. וזהו טעם שאין עתה יושר המדות כמאז בזמן הבית. וז"ש דכיין בהאי עלמא קדישין בהאי עלמא. דהא בהא תליא ובזה יזכו להיות קדישין לעלמא דאתי כדפי':

דף קפא:

הא אוקמוה. דמיתת צדיקים מכפרת. כיון דאתעביד דינא בהאי פרה במלכות. וענין אתעביד דינא ביסוד דהיינו שרפתה לאפר היינו שהיו מבטלים כחותיה החיצונים. וכן מרים שהיא רמז למלכות כדמסיק אתעביד בה דינא ונתבטלו כחותיה הגשמיים. ואסתלק מעלמא. תדע שמרים רמז למלכות והיא תלויה בה שהרי כיון דאסתלקת מרים אסתלקת ההוא בירא דהיינו המלכות הנק' באר. ואסתלק בירא בכולא. בכל בחינותיה. בפרה במרים בבאר כדפי' שכל בחינותיה התחתונים נסתלקו. וכי עלה בלחודאה. והרי בחורבן בית המקדש כל הספירות הם במיעוט אור וביסוד נאמר ונהר יחרב ויבש ובת"ת נאמר כן איש נודד ממקומו. כדפירש בתיקונים:

דכלא אתבר בגינה. כלומר אבוד כלם תלויים בה והיא עיקר כדמפרש ואזיל לכך הקינה עליה שהיא גרמה. ימינא. חסד כדכתיב השיב אחור ימינו. דהיא מקרבא ליה ע"י הכהן איש החסד. גופא ת"ת אתחשך בגינה דמלכא בלא מטרוניתא לאו מלכא איהו. ואין אדם שלם אלא ע"י הנקבה כדפירש בזוהר פ' ויקרא כאשר נאסף מורה על קשר הסדר הנדרש והיינו דדייק הא דרועא ימינא וכו' וזה סיבה לזה כדפי'. בדרא דמשה. שאז היה הייחוד

שלם מפני שהיה הת"ת מאיר בעולם ע"י החסד שהוא אהרן במלכות שהוא מרים ומפני שמשה רבינו ע"ה היה עיקר שהוא גרם לרדת הבאר ועננ כבוד כדפירש בזוהר לכך תולה העיקר במשרע"ה ואמר בדרא דמשה קיימא בעלמא (ונטפלת) [בכ"י וטפלים] לו אהרן ומרים.

ואי תימא ביומוי דשלמה. שיש בו ישראל בשלוה. אתכניש שמשא. וכו' הענין שבימי משה היה עיקר ההנהגה ע"י הת"ת ואורו מתפשט ומלכות טפילה אליו. אמנם בימי שלמה אור מלכות גוברת ות"ת מאיר (מתורה) [בכ"י מתוכה] כדמפרש ואזיל. ואמר אתכניש הכוונה על אור המתעלם ובימי משה אור מלכות מתעלם ואור ת"ת מאיר ובימי שלמה אור ת"ת היה מתעלם ואור מלכות מאירה. ולעולם שתי האורות יחד זכר ונקבה: ואם תאמר והרי בזוהר שיר השירים מפרש דבימי משה היה זווגא באחורא ובימי שלמה הוי זווגא אנפין באנפין לא קשיא כי הזודג בימי משה היה אור הת"ת עיקר אבל אותו הזווג הראוי בענין אור הת"ת גובר לא היה נמצא כפי הראווי אם היה זווגא אנפין באנפין אמנם בימי שלמה היה זווגא אנפין באנפין אבל אתכניש שמשא ונהירות סיהרא מזווגא דאנפין באנפין מה שלא היה בימי משה מזווגא דאנפין באור הת"ת המאיר ואתכנישת סיהרא:

תלת אחין הוו ששלשתם מתייחדים אל היחוד העליון לשלמות הדור כדכתיב ואשלח לפניך וכו' מורה היותם צורך גבוה. חור כדכתיב ואהרן וחור תמכו בידיו וכו' ואמרי לה נחשון כשמת חור במעשה העגל ואפשר דלא פליגי.

בקדמיתא אסתלק סיהרא. ואם תאמר כיון שלא נכנסה הירח אלא אדרבה שמשא אתכניש לגבי סיהרא כדפי' א"כ אמאי אסתלקת סיהרא כי (אדרבה) [בכ"י אדרבה בא עת] שליטתה וי"ל כי בחינת המלכות שהיתה מאירה אור הת"ת למטה נכנסה ואח"כ הם האירו בעמלם שעמלו תחת השמש בחי' המלכות שהיא מאירה אור עצמה ואור הת"ת כלול בתוכה ולהכי אסתלקת סיהרא בבחי' דורו של משה:

אתחבר דרועא שמאלא. יש לדקדק כי בשלשה אלו נקט תלת לישני בסיהרא נקיט אסתלקת ובדרועא ימינא נקט אתבר ובגופא נקיט אתחשך ולזה נאמר כי אי אפשר לעולם להתקיים בלי הנהגה עליונה. אמנם עניינים אלו לא יצדקו אלא על המועט בהנהגה או רבויים לזה במלכות שהיה אפשר שהיא לא שלטה כלל נקט אסתלק שלא היה אורה מאיר בתחתונים כלל מפני (שהיה) [בכ"י שהיא] כלי לכל הספירות ולית לה מגרמה כלל ואפשר שלא תאיר בתחתונים אור עצמה כלל. אמנם חסד אי אפשר דהא כתיב אמרתי עולם חסד יבנה היה אורו מאיר אמנם אתבר ולא היה גובר כקדם

קדמיתא אמנם כת"ת אסתלק אין ראוי שנאמר שהרי ההנהגה משש קצוות אלא אתחשך שהיה מאיר ולא אור בהיר כאורו הקודם ואפשר כי ג' מדרגות אלו הם מלכות יסוד ת"ת כי חסד בסוד שושבינא דמלכא פעולתו ביסוד ועתה ג' מדרגות אלו כפי בחינתם המלכות שהפגם בה מרובה נקט בה אסתלק שאינה במציאות אפילו שברי כלי והיסוד שאינו כ"כ איבודו אמר אתבר אמנם נשארו שברי כלים והת"ת שאין הפגם בו כ"כ אמר אתחשך שנתמעט אורו ולא נשבר:

באח"ה בחידו. אחוה היינו קשרם יחד לייחדא עם הת"ת בחידו מצד הבינה שהיא מקבלת ע"י החסד. ואם נפרש ביסוד דתמן חסד אל הייחוד יצדק ענין השמחה מצד הבינה דהיינו סוד אל חי ביסוד בסוד נשמת כל חי **באחדותא** באחוה. דלא שייך אחוה הטוב בין חסד למלכות אלא מצד הייחוד שהוא עושה בין ת"ת למלכות וז"ש באחדותא באחוה דלאודוקא אחוה אלא אחדותא והטעם (דמקדר) [בכ"י דמקרב] אחדותא באחוה עם גופא ומפני שהוא גורם זה יצדק אחוה בין חסד למלכות. סיפרא דתיקונהא בכל קשוטין והיינו סוד המקדש וסוד שיר השירים:

ואתחזי בעלמא. שנגלה למטה והוצרך לכל זה משום דקשיא ליה איך אמרת שמעלת דור משרע"ה גדול ממעלת דור שלמ', והרי שלמה בימיו כתיב וישב ישראל איש תחת גפנו וגו' ובימיו היה עושר הרבה כדכתיב ויתן את הכסף כאבנים בירושלי' וכיוצא. לזה תירץ שהכל היה ממלכות ומה שהיה יתר על מציאות דורו של משה היה מפני שאותו האור בעצמו היה מתגלה למטה ומקושט יותר ממה שהי' מקושט ומתגלה אור דורו של משה וכדפירש לעיל. בחכמתא עילאה חכמה ממש העליונה כדכתיב ויראו כל יש' כי חכמת אלהים בקרבו ולא שעלה שם אלא דנהירו דילה שהיה אור החכמה מתגלה ע"י הת"ת במלנות ובמלכות השגיח שלמה **הנך** שוכב. כלומר הנך עומד קיים ומאיר עם היות שאתה שוכב עם אבותיך והענין כי נשמת כל הלומדים בתורה וכל הדורות מאירים מתוך נשמת משרע"ה כמו שפי' במקום אחר.

כדקא יאות שתהא מאירה בסוד אור הת"ת כי שלימותה היא בהיות אור הת"ת מאיר וגובר על אורה,

ת"ח ווי וכו' מייתי ראיה מאומרם ז"ל פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה זקני' שבאותו הדור היו אומרים ווי לאותה בושה ווי לאותה כלימה ואמר כי הטעם שאמר ווי וכו' הוא בגין דפלח ולא נטיל וכו' ירצ' שהי' ממש יהושע משתדל להאיר המלכות באור בהיר כמשרע"ה ולא עלה בידו וז"ש בגין דפלח ולא נטיל אתריה של משה ממש אלא במלכות דהיינו תחות שמשא ולא שהיה הוא המאיר בה אלא משרע"ה מאיר בה כדפי'

לעיל הנך שוכב והיינו דקאמר ולא הוה לי' נהירו מדידיה כענין אומרם במקום אחר דלית לה מגרמא כלום אלא נהורא דנהיר ליה דהיינו מה שהיה הת"ת מאיר בה כדפירש. **אי הכי מאי נהורא**. והיינו אומרו מה יתרון לאדם. לא אשלים להכא ולהכא לא באור הת"ת כמשרע"ה ונא באור המלכות כשלמה. ובכל אתר דאמר וכו' לרא"ה למלת תחת השמש שהיא במלכות וראיתי תחת השמש שלא היה שלמה רואה אלא בה:

דף קפב.

ר' שמעון אמר וכו' פליג שאין לפרש מה יתרון לאדם על יהושע ח"ו שהוא היה לעולם מייחד ולא נטיל סיהרא בלא שמשא אמנם מה יתרון נאמר על אדם קדמאה והנמשכים אחר חטאו שהם מפרידים אותה וז"ש מאן דנטיל סמא דמותא בלחודוי בלא ת"ת שהוא סם חיים תחת השמש ודאי ולא עם השמש.

הולך אל דרום. לעיל דרש ואל מקומו זורח הוא שם והשתא מסיים קרא ואזיל הולך ת"ת אל דרום דהיינו מימינו שהוא החסד וסובב אח"כ אל צפון דהיינו אש דת גבורה והכוונה בפסוק להורות דא כליל בדא ע"י הת"ת שהוא דת דהיינו התורה כולל מימינו אש דהיינו חסד גבורה והיינו השמש הולך אל דרום וסובב אל צפון כדפי':

הולך השמש מבעי ליה. עם היות שמלת רוח יצדק בת"ת יותר ממלכות עכ"ז כיון דפתח בשמש אמאי סיים ברוח. דאיקרי רוח הקודש המלכות ודאי נקראת כן והיינו כתובים שהם במלכות נאמרים ברוח הקודש וזה לראיה שיצדק מלת רוח גם כן במלכות **ודא** הוא הולך וסובב. הענין כי הת"ת באמצע וביה קאמר הולך מהאמצע אל הדרום וסובב מהדרום אל הצפון אמנם במלכות לא קאמר הכי אלא סובב סובב הולך הרוח שני (פעמים) [בכ"י פעמים סובב] שהכוונה הולך ממטה למעלה ואח"כ סובב פעם א' אל הימין וסובב פעם שנית מן הימין אל השמאל וקרא הכי קאמר סובב אחר (שהולך) [בכ"י שהולך והוה לי' כאלו אמר הולך סובב] וז"ש ודא הוא הולך וסובב לאילין תרין סטרין וכנגדם נקט סובב תרין זמנין והולך ראוי להיותו קודם סובב כדפי':

לאתחברא עם גופא בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו וכו' הרוח ההוא דאשתמודעא כלומר מלכות הנגלה שהוא הידיעה לא יצדק בת"ת וא"ת והרי מלת השמש שהוא ודאי בת"ת בא בה"א הידיעה לא קשיא השמש סתם אין הכוונה על גילוי אלא ההוא דאשתמודעא חולקא דישראל שהוא מאיר ונגלה אמנם בחינת רוח בת"ת אינו מאיר ונגלה ולא היה ראוי שיבא בה"א הידיעה אלא מפני שהוא במלכות. ועל סביבותיו. כלומר אחר שעל ידי שהוא סובב סובב ומקבל מימין [בכ"י ומשמאל] ומשם הוא נקשרת עם הת"ת ומשם הוא נעשה רגל (א') [בכ"י רביעי] במרכבה דהיינו סביבותיו אילין אבהן

וכו' דהיינו היות ההנהגה ע"י שלשתם בשתוף המלכות וז"ש ועל סביבותיו שב הרוח להיותה עמה משותפת עמהם במרכבה. והיינו בחינתה למעלה ד' לג'אבות וע"ד רוח כתיב שהוא מורה דקות עוד שהוא שם הת"ת להורות שהוא למעלה אצל הת"ת מקומה הקדום קודם המיעוט בסוד אבן מאסו הבונים וגומר:

אי לאו דהא אתגליא וכו' ההקדמה נתבארה במקום אחר ועמה יובן פסוק זה טובה חכמה דהיא וכו' לא דריש השתא מלת טובה אלא מלת חכמה וקאמר דהיינו מלכות ונק' חכמה בהיותה כסא לת"ת שהוא חכמת התורה וענין טובה היינו היותה מתוקנת ומקושטת וז"ש מתקנא ליה ומפרש השתא כי היות חכמ' טובה ומתוקנת היא עם נחלה כלומר ע"י ישראל שהם מתקנים אותה וז"ש יאי ושפירא וכו'. דהא אחיד באילנא דחיי כלומר ע"י הקדושים אינה מיוחדת למעלה עם הת"ת אלא מתוקנת להיותה כסא תחת רגליו אמנם אותם שהם רואי השמש כלומר שהשגתם בת"ת כמשרע"ה אלו הם מאחזין אותה עם הת"ת ממש ולכך ויותר לרואי שמש והטעם לזה הוא דמאן דאחיד בה כלומר בת"ת אחיד בחיין דהאי עלמא (שהוא) [בכ"י שהוא מלכות] חיי העולם הזה ובחיין דעלמא דאתי שהוא החכמה חיי עולם הבא שהיא בינה דהיינו שהת"ת כולל כל שם בן ד' דהיינו י' חכמה ה' בינה ו' ת"ת ה' מלכות ודא הוא דכתיב לראיה שהאוחז בת"ת אוחז בחכמה שהיא חיי עולם הבא כדפירש:

צדיקא דעלמא. יסוד ונקרא נחלא דאיהו נהורא דשמשא שהוא נחלה שיש למלכות מהת"ת או מלשון נחל ונהר של אור נמשך מהת"ת אל המלכות. דהא דרגין אילין. אפשר לפרש מלת נחלה שכיון שהם לעולם יתבין כחדא היסוד נחלה למלכות או אפשר לפרש מלת טובה שלעולם היא טובה ע"י והיינו דמסיק ודא היא שפירו וכו'. תוקפא דכלא. שהיסוד והמלכות יונקים ממנו והוא מתקן את שניהם והיינו שבחא דכלא. עוד רצה באמרו דכלא אפילו כל ו' קצוות שכלם מאירים מאור השמש בבחינתו בסוד הדעת וז"ש ודא הוא דעת שבחינתו מחכמה ובינה ששם שרשיו ומשם הוא אילנא דחיי שפי' עץ משורש בחכמה נטוע בבינה והוא חיים לכל הספירות. וזהו בחי' הת"ת שמשרע"ה מרכב' אליו וז"ש אילנא דחיי. גם בלא דעת. לפחות בחינתו ביסוד דהיינו טובה חכמה עם נחלה כדפי' אמנם היא לבדה בלא דעת כלל נפש שהיא מלכות לא טוב לא תקרא טובה. ובגין כך שמציאות הת"ת בסוד הדעת קאמר ויתרון דעת החכמה דהיינו חכמ' העליונ' מפני שמציאות שרשיו נשרשים שם וז"ש דמתמן בחכמה אשתרשא אילנא ואח"כ משם ע"י הבינה אתנטע להשפיע לכל סטרין שהם ו' קצוות וכן לכל אינון דאחידו ביה דהיינו רואי השמש והמלכות שהיא אחוזה שם ע"י. וע"ד שלמה. כלומר להיות

המלכות לפעמים אחיזה בו בסוד הנז' לא אשתכח וכו' מפני ששם נגלה סוד הדעת. בדינא. ושמא תאמר כי מפני חפץ הדין דהיינו המלכות יצא הדבר משורת הצדק ח"ו אלא וקשוט דהיינו ת"ת ולא מפני פחד זולתו ח"ו ולית מאן דימחי בידיה כי בהיות הדין נפעל אין מונע ח"ו ולא שתאמר שנעשה למטה בספירות שיש בהם הדין אמנם הכתר שהוא רחמים פשוטים אינו מסכים ח"ו אלא וברעותיה שהוא הכתר הנק'רצון עבידכלא. והוצרך להקדים זה כי עם היות שיקש' שאין ראוי לשבח המתים כדמפרש ואזיל עם כל זה אינו מצד פעולת המיתה כי ודאי שהיה כדין או מפני שהעסק לקמיה בשכר והעונש:

דף קפב:

משבח למתייא. ואין ראוי אם הדבר כפשוטו שהרי בלי ספק החיים יותר טובים ומפני שהי' אפשר לפרש חיים ומתים כפשוטו והטעם מפני שהמתים בטוחים מן החטא ולא כן החיים לזה אמר והא חי לא איקרי וכו' ולא יצדק שם זה על מציאות זה אלא על הצדיק והרשע. אם כן איהו משבח למתים מן החיים.

הוינא אמרי הכי. כדס"ד לעיל.

שכבר מתו זמנא וכו' כלומר שהיו פעם אחרת קודם בעולם הזה ופעלו מן הטוב ומן הרע ומתו **ואתתקן בעפרא**. כלומר כדין רקב העפר ואחר שקבלו עונשם שם ונתקנה נשמתם ונטהרה ונתגלגל בעוה"ז לתקן את אשר עותו והוא הטיב והמית עצמו על התורה וז"ש ומית בהאי עלמא והם שלש מיתות המיתה הקודמת והיינו אומרו שכבר מתו והמיתה בתורה בעוה"ז וזהו אמרו ושבח אני את המתים שהם עתה ג"כ מתים באוהל התורה:

שבחו משאר מתי עלמא. כלו' זה משובח מן המתים ממש שלא נתגלגלו ולא באו לעולם עדיין ולכך עם היות שאין ראוי לשבח המתים אלו ראוי לשבחם יותר מן החיי':

אי תימא יתדן זמנ' אחרא. על העון הקודם שהרשיעו בפעם הראשונ' שעמדו בעולם. פעמי' צרה א' שנידונו בעפר ובגיהנ' קודם בואם לעולם. ועתה פעם אחרת. זמנא ותרין א' קודם בואם והב' העניות שסבלו בעוה"ז מפני עון הקודם כנודע. ועוד על עובדין קדמאין קיימין וכו' ונק' מתים מפני שממיתים עצמם לתיקונם בתורה ובמצות ובעניות ולא קבלו עונשם שהם בלי חוסר כל בעוה"ז. צרורי דחיי שנקשרת נפש ברוח (וראי) [בכ"י ורוח] בנשמה בג"ע של מעלה כדכתיב והיתה נפש אדוני צרורה וכו' וכדפי' בזוהר פ' ויחי.

ביקרא עילאה שפע הבינה ואורה.

דמלכא קדישא. ת"ת שהוא קדוש ע"י החכמה והבינה. נועם ה' בינה איקרי נועם ה' ת"ת. ולבקר בהיכלו מלכות. דמתלת אילין נשמה רוח נפש:

מכל אינון מלאכין קדישין. כי הנשמות הם בכסא הכבוד בהיכל שביעי פנימה לפרגוד ומלאכים למטה ודאי בהיכל ז' חוץ מהפרגוד שרפים ובהיכל ששי חיות ובשאר ההיכלות אופנים **חדוה עילאה**: אור הבינה הנק' שמחה כנודע וכדפירש:

ואינון דלא זכאין כ"כ שלא זכו לנשמה שעל ידה יעלו לג"ע שלמעלה אלא זכו לרוח ונפש שמשכנם בג"ע שלמטה כיון שאין להם נשמה שיעלה אותם. ואי תימא מאן עדן תתאה. כי לפי הנראה לכאורה קאמר ג"ע של מעלה וג"ע של מטה ממש ולעיל קאמר לחזות בנועם ה' דהיינו בסוד הספירות. לזה תירץ שענין הספירות וענין ג"ע של מטה ושל מעלה ממש הא בהא תליא וז"ש אלא דא עדן דאיקרי וכו' דהיינו מלכות הוא הנאת אלו שזכו לנפש ורוח לבד והיינו ממש אומרנו (ג"כ) [ג"ע] של מטה והטעם דאי קיימא על גן דארעא ואשגחותא דהאי עדן תתאה עליה כלומר אור המאיר בג"ע של מטה (וזהו שאמרנו) [בכ"י וזיו שממנו] נהנים הצדיקים והשגתם היא במלכות לבד. והשתא קשיא ליה כיון דאמרת שהם נהנים מזיו השכינה בג"ע זה א"כ מאי בין עדן תתאה לעילאה ותירץ שעדן עילאה הוא זכר דהיינו בסוד עלמא דדכורא אור השמש המאיר ועדן תתאה נוקבא דהיינו אור הלבנה היינו ביתרון אור שהוא ת"ת מן החושך שהוא מלכות. עין לא ראתה אלהים וגו' כלומר אין מי שישיג הבינה הנק' אלהים זולתך ת"ת והכוונה נועם ה' כדפי' לעיל.

עדן תתאה איקרי גן וכו'. הכוונה בסוד הנהר היוצא מעדן להשקות את הגן אם נפרש גן מלכות עדן לו ת"ת ונהר יסוד יוצא מעדן שש קצוות להשקות את הגן מלכות ואם נפרש גן שש קצוות יהיה ונהר בינה יוצא מעדן חכמה להשקות את הגן ו' קצוות א"כ גן עליון עדן לגן תחתון. והנה אותם שלא נתגלגלו כלל והם חיים ולא זכו לנשמה אלא לרוח ונפש או נפש לבד הם חיים עדנה דהיינו בג"ע תחתון אמנם אותם שקבלו ענשם תרי זמני דהיינו שנתגלגלו והם מדוכאים בפעם שנית ביסורין בלי ספק זוכים גם אל הנשמה והם עולים ע"י הנשמה לקשר נפש ברוח ורוח בנשמה מתעדנים בג"ע עליון אמנם טוב משניהם:

אשר עדן לא היה כלומר אותה הנשמה שהיא בעדן והיינו מלת עדן והטעם מפני שלא היה לו עדיין הויה בעולם השפל. והטעם מפני ששתי בחינות הקדומות היו נשמות שקלקלו וזאת עדיין לא קלקלה. וז"ש **ולית ליה** לקבלא עונשא ושמא תאמר כמו שאין לו עונש כך אין לו שכר אינו אלא אית לי' מזונא בכל יומא ועכ"ז:

דף קפג.

טב מכולהו. כי ודאי נוח לאדם שנברא לפיכך טב מכולהו אותו שמתחלתו היטיב ולא הוצרך להתגלגל והוא צנוע במעשיו כדמפרש ואזיל:

מאן דלא אתפרש כלומר שלא פירשו הכתוב והטעם להורות שצריך שיהיו כל מילוי בסתימו.

דנטור פיקודי אוריית' לא תעשה וקיים לון. מצות עשה וכל זה הביא על אהרן שהיה חסיד וצנוע וכל המדות הנזכרות. ואזדעזע כל גופיה. שנתבהל שיהיה בימיו הזווג העליון בלתי שלם אוזיף לך בהלואה. שעיקרו לשמש לפני יהושע כדכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד.

רחימא דעמא' מפני שהיה אוהב שלום ורודף שלום בין כל ישראל אנשים ונשים.

דהא אתגניז ע"י דמשה. ובידו גרם הענין בלי זמנו כאלו הוא הרגו.

ותרוייהו אפשיטו וכו'. משה היה מופשט הגשמיים והקב"ה הלבושים הרוחניי' **ועד דאעדי**. דהא תליא בהא.

מההוא מנרתא וכו' שכר המצוה גרם לו זה. וכן ערסה הוא כעין מטה עליונה שהיה מיוחד בכל יום דהיינו מטתו דיעקב שהיא שלימ' ודאי ור' יהודה פליג. ומוסיף ענן נגד ענן הקטורת והוסיף שממש כל ישראל ראו ענין זה כדמפרש ואזיל.

עילאין קדישין. כלומר שהם רומזי' למעלה בספירות כמבואר לעיל א"כ היה ראוי שיהיה קבורתם יחד כדרך רמיזתם וז"ש ושייפן אתבדרו כיון שהם איברי הגוף למה אתבדרו:

דבעאן ישראל שהיו עתידין לחטוא הקדים להם הקב"ה רפואה זו להגן זכותם עליהם.

כדקא חזי ליה. לפי רמז מרכבתו למעל' בספי' כדמסיק.

בין צפון לדרום. שכן המלכות מקומה בין שתי זרועות צפון גבורה דרום חסד ומלת קדוש יורה על זה מלשון קדושה שהיא מצד הכהנים דכתיב וקדשת אותם לכהן לי. ומצד הלויים דכתיב וקדשת את הלויים:

אהרן לסטר ימינא. בהור ההר. ומלת הור כענין אור שהוא בימין וגם הוא לדרומו של א"י:

אחיד ההוא טורא. ת"ת להאי טורא דאהרן חסד בסוד דרומית מזרחית. וכניש לקבורתא דמרים. בסוד מערבית דרומית **לסטרא דא ולסטרא דא**. לדרום ולמערב ואינון מבטלין בתפלתן וא"ת הכא משמע דקב"ה מודיעם ובמקומות אחרים משמע שאנו הולכים לבית הקברות להוריעם. וי"ל כאשר הקב"ה רוצה להכניע הדין הוא מודיעם והם בקלות בתפלתם מעבירין הדין לפני הרחמים. אמנם לפעמים הקב"ה מקיים גזרתו למטה והדין

הוה ואז אין הקב"ה מודיעם כדי שלא יבטלו גזרתו מפני רוע מעללי התחתוני' ואז צריך תפלה ותשובה מלמטה והחיים מודיעים למתים והם מבטלים בסיוע תפלות התחתונים ותשובתם מהפכין מדת הדין למדת הרחמים וז"ש ובשעתא דישראל תייבין בתיובתא קמיה קב"ה אלא שאין ספק בתשובתם לרחם עליהם ולהפך הדין לרחמים אז כי נגזרה גזרה עליהם עם היות שהם שבים הקב"ה מודיעם לצדיקים וזה שאמר תייבין בתיובתא קמיה קב"ה ועכ"ז גזרה אתגזר מצד הדין המרובה העומד נגד מדת הרחמים כדין קרי קב"ה לצדיקייא כדי שיעמדו לבטל הגזרה:

ונחך ה' תמיד וגו' אחר המיתה הקב"ה עושה להם ענין זה.

באתר אחרא אסתלקו כלומר יחס פ' זו היא עם מי מריבה ושם מתבאר:

דף קפג:

תנינן מגלת אסתר וכו' וכיון שכן לא בא הכתוב על סיפור הענין בלי הודעת דבר מה ילמוד ממנו לדורות. דאתחלש חילא דגופא. וחושים גשמיים בטלים והשכל גובר. הני לא איקרו הכי אין שמם מלכות במלכות ע"י הבינה על מדת המלכות ומפני שמלת מלכות בה יורה על כל פמליא של מעלה טובים ורעים. לז"א דוקא בחינתה הטובה דהיינו עילא' קדישא. ואם תאמר כיצד יהי' ענין זה לבני האדם הגשמיים. לז"א לבשה רוח הקודש דהיינו זכוך עצמה להיותה מרכבה למדה זו ומשגת בה. והשתא קשה לפירושו מאי טעמא זכתה להאי דלמאי דס"ד לבושי ארגוונא ניחא. וא"ת מאי קא מבעיא ליה וכי כמה נביאות עמדו לישראל ולא מבעיא לן הכי ועוד אומרו בגין דנטרא (אנא) [בכ"י מנא] לך הא דלמא משום שהיתה צדקת ומעשיה הגונים כמרים ואבגיל. וי"ל מדלא קא זכה להאי בהיותה בבית מרדכי וזכה בהיותה בבית אחשורש מבעיא לי' מאי טעמא זכה להאי דאי מפני צדקתה הי' ראוי שתשיג כך בהיותה בבית מרדכי שהיה ספק בידה לעבודת קונה ביותר ויותר ותירץ בגין דנטרא פומא וכו' מצד זה זכה בבית אחשורש.

ההוא מילא בישא עליה כלומר ממש הדבור רע נעשה הנחש או הנגע כענין שכר עבירה וכו' ועם משה (שבו דברו) [בכ"י נצו דברי] דברי ריבות שאינן בכתוב.

כל אפייא שוין. השוו כבוד שמים למשה ואהרן נמצא שחטאו נגד משה במה שלא נכתב ונגד ה' במה שנכתב.

ר' חייא פליג אדלעיל. שלא ע"י נשיכת הנחש היה המיתה אלא דבר אחר היה בפי הנחש דהיינו אש הממית.

באר בארה מדת המלכות לבתר מתכנשי וכו'. היינו אחר שקבלה השפע מן העליוני' ומכונס בתוכה הכל והיא נעשית ים גדול ברבוי מים אז הוא בארה מלא בה"א ונפתחת להשפיע לתחתונים כה"א שהיא פתוחה להשפיע ולזה כנה לה שם ימא ונחתי לתתאי. בשעתא דיצחק מליא ליה בעת קבלתה המים מן הגבורה ועדיין אינה מלאה נק' באר וקרא הכי קאמר ומשם בארה שהיא מקודם באר לבד. ועבד הלוי הוא שעבודתם לצד שמאל דהיינו יצחק חופר באר המים (בסיוע שהיא) [בכ"י בסיוע הבינה שהיא] נקראת הוא נמצא הוא והיא מיוחדים בכל אתר כתיב כלומר עם היות שבבאר יצדק האי דקאמר ת"ק לא יספיק מפני שענין הוא והיא הוא בכל אתר במקומות הרבה שלא יצדק ענין זה לכך צריך לבאר דרך אחר:

דכר ונוקבא כחדא. כענין שם בן ד' שכתוב **ידו"ד** וקרינן **אדנ"י** אוף הכא כתיב הוא דכר וקרינן היא נוקבא בסוד וה' בהיכל קדשו וז"ש דכר ונוקבא כחדא באותיותיו ג"כ דהיינו הו' כדמפרש ואזיל וכללא עילאה והענין כי עם היות שיתייחדו ת"ת ומלכות אין (ספק שתי) [בכ"י ספק שהם שתי] מדות אמנם הם מיוחדות נמצאו שתי בחינות בחי' זכר ובחי' נקבה ובחי' יחודם ומפני שמעלת הזכר עם הנקבה לכך בחי' כללותם וייחודם משובחת ועליונה מבחי' כל א' לעצמה ובמלת הוא באו שתי הבחינות הא' ה"ו והב' ה"א וז"ש אלף כללא דכולא הזכר והנקבה וקודם אמר דכר ונוקבא כחדא וכללא עילאה כי מציאות יחודם עליון יותר ואין ספק שהיא בכתר אלא שהכוונה שהכתר הוא מכתירם והם נכללים בו בייחוד גמור וז"ש אלף כללא דכולא דהא אלף בשלימו שריא ואין שלמות אלא בהיותם זכר ונקבה יחד דאינון לתתא מהמלאכים:

אינון אחידן בכללא עילאה. כי המלאכים יש בהם שתי בחינות הא' מלאכין דשכינתא הב' מלאכין דקב"ה והם כזכר בלא נקבה וכנקבה בלא הזכר. אמנם הנשמות אינם כך אלא עם היות משכנם בעולם השפל ענינם הם אחידן בכללא עילאה דהיינו סוד בחי' הת"ת והמלכות מיוחדות ומעלתם על המלאכים בשתים הא' היותם מהכלל יחד זכר ונקבה ועוד שבחינה זו מעולה וגבוה מבחי' כל א' וא' בפני עצמה וז"ש בכללא עילאה דכולא:

כללא דו"ה דכליל כולא. קשיא לי' דקרא קאמר דעו כי ה' הוא האלהים הוא עשנו ולא אנחנו אם כדבריו הי' ראוי שיאמר ה' הוא האלהי"ם ולא אנחנו ומה הוא עשנו שהוא הפך ולא אנחנו דמשמע א' בלחודאה והכא קאמר הוא עשנו דמשמע ו"ה נמי. לז"א אם לא אמר הוא לא היינו יודעים מעלת האלף בסודה דהוה משמע אלף עשנו לזה אמר הוא עשנו ושמא תחשוב דמאי דאמרן הוא היינו ה' ביחוד ו' ח"ו אלא דוקא בהיותם

במציאות אלף כענין [בכ"י שעתה] הא' בה מציאות יחודם מעצמם ומחדש דסלקי ו"ה לתמן להתייחד וז"ש כללא דו"ה דסלקי לתמן בזולת שהוא מעצמה דכליל כולא ו"ה אם היות שלא יעלו שם או להיפך היא מעצמה כללא דו"ה ועתה מחדש עולים שם כענין שהאלף דכליל כולא וענין בחינה זו לא יורה עליה אם לא יאמר קודם הו"א ואח"כ יודיענו שהכל בתוך אלף והיינו הוא עשנו ולא אנחנו כדפי':

רוח דמיא כענין משיב הרוח ומוריד הגשם אין אותו הרוח זכר עם היות מלת רוח בת"ת אלא רוח זה הוא במלכות ולא יקשה עליך היותה נק' רוח דהא אמרינן רוח הקודש והוא מלכות וז"ש ורוח דמיא הוא רוח הקודש:

דנשבא בקדמיתא כלומר קודם שיבואו לה מי גבורות גשמים (מן) [בכ"י מי] מהזכר הוא נושבת רוח זה כדי לעורר עליה השפע בסוד התעוררות תחתון ובסוד ואד יעלה מן הארץ:

כד"א הפיחי גני שהיא המלכות ומיד יזלו בשמיו יבא דודי לגנו זכר לגבי נקבה **נזלין מייא למליא** וכו' כמו [בכ"י כלומר] מהזכר לנקבה וענין אומרו למליא כלומר בשופע למלאת כל בחי' המלכות כדי שתשפיע היא לכל התחתוני' וכיון בזה כי עם היות שנראה גשמים באים לעולם בלי רוח אותם גשמים הם מועטים אמנם מי גשמים בורות שיחין ומערות אינם יורדים אלא שיקדים להם הרוח וז"ש למליא כולא דהיינו ריבוי מים אי אפשר אלא ע"י הרוח:

ועד דלא נשיב האי רוחא. שהיא המלכות. לא נזיל הני מיא. שהוא הת"ת ועם היות שיש רוח בלא מים ומים בלא רוח האי רוחא והני מיא לא שכיח. מאי קמשמע לן. כלומר מה בא ללמדנו ודאי דהכי הוא. משמע דבעי. כלומר בא ללמדנו שאינו נעשה ג"כ בכל ענייניו כיוצא בזה שהנה המחשבה הוא בזכר למעלה ודבור ומעשה במלכות למטה אם כן ראוי שכל עסקנו במצוה או בתפלה כדי שימשך אור מהנקבה אל הזכר ראוי שנעשת מעשה גשמי או דבור. וז"ש דבעי בכולא לאתערא מלה. בא' משני הדברים הרמוזים בזה בעובדא או במלה. והטעם כדי שלא יהיה הכל רוחני בלי לבוש בגלוי ובגשמי אלא לאתחזאה בחיזו בעובדא ואם יהרהר אדם כל ימיו ביחוד עליון לא ייחד אם לא ישתתף במחשב' ההוא דבור או מעשה. לא אזלין מיא. ת"ת בשפעו לגבי דההוא רוח מלכות בהתעוררותו. היא קרינן וענין זה יובן במה שנקשה עוד מה טעם בארה ובאר נוקבא בלחודא' באר' דהיינו ה"א וא"ת והא קיי"ל בצדק (צדק) [בכ"י צדק'] ליל לילי' עד לא קבילת עלה דכר אתקריאת ליל דהיינו ליל שמורים כד קבילת עלה דכר אתקריאת ליל' הוא הליל' הזה לה' א"כ אדרבא הוא להפך כי באר הוא קודם שקבל' הזכר באר' אחר

שקבלה הזכר וי"ל כי ענין דרך זה יובן על ב' דרכים הא' כי לא יצדק ליל' כד קבילת דכורא ממש אלא הכוונ' שהה"א היא נקב' והאיך ע"י הזכר ממש יורה אות נקבה אלא שענין קבילת היא קבלת קישוטיה ממנו וקישוטיה ותכשוטי' הם ג' וויו דויסע ויבא ויט דהיינו ה"א כזו # ה והנ' כאשר קבל' קישוטי' עם היות שלא נכנס' לחופ' (נק') [בכ"י תקרא] בשם ה' דהיינו ג' גוונין שקשת סימנין דדכורא וקודם שקבל' סימנים אלו ולא נזכר עליה שם בעל כלל נק' ליל. או צדק. אמנם כאשר קבלה שם זכר בקישוטין תקרא בשם ה' סימנין דדכורא דהיינו צדקה לי"ל. אמנם ענין זה יצדק בכינויים שבין היותם בה"א בין בלא ה"א מורים על הנקב' כגון ליל לילה צדק צדקה אמנם הכינויים שהם מורים בלא ה"א על הזכר כגון איל איל' באר בארה עופר עופרת צבי צביה אי אפשר שנפרש אותם על דרך זה אלא אדרב' נאמר כי הוא נק' איל' או באר' או צבי' כד נטילת סימנין דדכורא אמנם לא בא החתן אני' כלל אבל בבוא החתן לבית כלתו אין ראוי שתזכר האש' בבית במקום בעל' שהוא עיקר והיא טפל' לו ולכך באר בלי ספק שמורה שהוא באר מים חיים והאיך אפשר שנאמר שלא קבל' עליה הזכר אדרב' יותר הגון שנפרש שקיבל' והיא אינה עול' (בשם) [בכ"י בשם לפני] בעל' ובאר' הוא שקבל' קישוטי החתן אבל אינו (מייחד) [בכ"י מיוחד] עמה לכך היא בלחודא' סליק בשמא והדרך השני קצר והוא ה' יורה כד קבילת עלה דכורא ונסתלק' ממנ' והיא מלאה שפע דהיינו זכר שעשא' כלי דהיינו ה' סימנין דדכורא ומקומו ניכר בה דהיינו ה' שהיא פתוח' ודאי אשת איש בעולת בעל והיינו נער' אבל בבא הכינוי בלא ה"א שמור' על הסיתום כגון נער נער' באר באר' ליל לי"ל יהי' לפי הכנת הענין אם הכינוי מור' דין כגון צדק ליל נאמר שלא קבל" זכר כלל ואם כינוי יפה המור' רחמים כגון באר וכיוצא נאמר שקבל' ועדיין לא נסתלק ממנה כדי שיור' פתיחת' להשפיע לתחתוני' שבעוד שהיא מקבלת אינ' משפעת וכיון שהכינוי רחמים ובא בלי ה"א אנו מוכרחים לומר שכבר הזכר עמה ואינ' עול' בשם לכבוד הזכר ועוד מעט בהסתלק הזכר ממנ' תשפיע לתחתונים ותקרא בשמ' בענין שבאר' וצדק' ולילה ונער' וצבי' וכל הכינויים האלו וכיוצא בהם בה"א יורו על בחי' א' שוה. אמנם בבא המל' בלי ה"א ישתנו אם טובים יורו על הזכר ונקב' אינה נזכרת ואם דין כגון ליל וצדק וכיוצא יורו על שעדיין לא קבל' הזכר כדפי' ושני דרכים אלו מצאתי לשניהם גילוי בדברי הרשב"י ע"ה בתיקונים ובזוהר לכך לא ירחיק המעיין אותם ולא ידחה א' מפני חבירו כלל אלא הכל לפי הענין ולפי הכינוי:

בגין דהאי באר וכו' כלומר דקדק הכתוב ואמר אשר אמר ה' דהיינו שם בן ד' ת"ת בגין דהאי באר דהיינו דכורא דקאמרן לא אעדי באר דהיינו שכינה מינייהו אלא היא מעצמה

נסתלק' במיתת מרים לכך אמר ה' אסוף את העם ואתנה שאין רצוני שיסתלק הבאר שכינה מישראל:

ואי תימא היך יכלין. דקאמר אסוף את העם לשאבא כי אף אם יהיה רחב הרבה אי אפשר שכולם יוכלו לשאוב מים בדלי מן הבאר כאחד. תריסר נחלין י"ב לי"ב שבטים וא' לכהנים ולויים. ונביע ואתמלי. כלומר והאיך היו נחלים אלו שהיה נובע ומתמלא והיה (מפיק) [בכ"י מפיץ] מימיו חוצה לי"ג נחלים ונפיק לכל סטרין ג' למזרח וג' למערב וג' לדרום וג' לצפון לכל השבטים. סקו מימך שאם לא היה אלא שישאבו לא היה מים לכל בבת א' וז"ש לאנפקא מיין לכולא. מלא דקשוט הא אמרי כי חפרוה שרים קשה לו כי מי הם אלו השרים שחפרוה מורה שיר שבח שאינו אמת אלא כשבח שאומרים לכלה כלה נאה וחסוד' שאין אומרים כלה כמו שהיא לזה אמר שאינו כך שאי אפשר שאם לא היה אמת לא היה מועיל כדמפרש ואזיל ולא רצה לפרש כאן האיך הוא אמת. אבל במקום אחר מפרש לה כדקא יאות כפי הראוי לאותה פעולה שחסר א' מתנאים וכן בדבור אם חסר א' מתנאיו אין אותו הענין נגמר ואפילו בכל העניינים הוא כן כדמסיק:

דף קפד.

עובדא דקשוט לגבייהו. כלומר כולם שקר וממש' (תחתונים) [בכ"י תעתועים] אמנם צריך שיעשה מעשה הראוי לאותו הכישוף מעשה אמיתי שלם שלא יחסיר או יעדיף על צורך מעשה ההגון לפעולה הנרצה אליו. מ"ט חד וכו' כלומר בלי ספק שאלו הנביאים שהכניסו עצמם בהורדת האש אין ספק שהיו יודעים פעולות בכישוף וכיוצא (שאל"כ לא שוטים) [בכ"י שאל"כ שוטים] היו שהיו מכניסים עצמם לדעת שהאבן והעץ יענום אלא שהי' להם ידיעה בכישוף וכוחות הטומא' להוריד אש ולזה קראו בשם הבעל פעולות והשבעות ידועות אם כן מ"ט נתבלבל עניינם שלא פעלו רצונם ותירץ שעם היות שדברים אחרים רבים היו פועלים בכוחות הטומאות עתה לאו רשו להוא בעל בהאי להוריד אש מן השמים ומה גם עתה שהיה דרך נסיון. אנשי לון קב"ה. שכחו דרך השבעתם. עובדא כדקא יאות. כדמפרש בפ' במדבר שנקיות הגוף ועטיפת ציצית והנחת תפילין כסדרם ועניינם הוא דבר נוגע אל ענין התפל':

ולסדרא מילין כדקא יאות הוא סוד הקרבנות וזמירות ותפלה מעומד ותפל' מיושב כדמפרש התם ובכמ' דוכתי. לאמשכא מילין עילאין. שפע עליון ואפשר דקב"ה היינו בינ' מילין ע"י ת"ת ומלכות כדמפרש בכמ' דוכתי שבתפל' מיושב מושכים השכינ' ובתפל' מעומד מושכים הת"ת. אי הכי שאין הכל תלוי אלא כסדר עתה שאנו מסדרים

עפ"י אנשי כנסת הגדול'. מאי חושבנא. מאי חשיבותם. דידעי עיקרא שיודעים ע"ד הסוד עיקר טעמו של דבר ומכוונים בו.

בתר כתפוי דקב"ה כענין וראית את אחורי שהיא המלכות ומשיכו דבתר כתפוי ירצ' לא עצם שפע המלכות אלא משיכו בעלמא שאינו עיקר אלא משיכו דבר מה. ואמר בתר כתפוי ולא אמר מבתר קב"ה כי אינם עולים אלא בסוד האחורים ולא בשלש ראשונות אלא מחסד ולמטה דהיינו ב' כתפים חסד וגבור' והטעם כי אלו עושים סדר העולם. עולם כמנהגו נוהג גם הקב"ה אינו נותן להם אלא כפי מנהג השגחת העולם שהוא מחסד ולמטה וגם משיכו דבתר כתפוי דהיינו בסוד (הנהגת) [בכ"י הנהגת העולם] ע"י השר מטטרו"ן כדדרשינן בזוהר פ' נח בפסוק שער החצר הפנימי,

דלא טס באוירא. כלומר אינו אוחז בסוד אויר דהיינו אור י' שהוא שלש ראשונות כדפי' בתיקונים ועם כל זה אין ראוי להבהיל אותו כי שגיחו איקרי. כלומר סוף סוף הוא השגחתו ית' משא"כ היודעים אלא מפקי ברכאן מאתר דמחשב' הרי שהם עולים עד ג' ראשונות כי מחשבה חכמ' אתר דמחשב' דבקות החכמ' בכתר ונפקי בכל גזעין ושרשים שהם לו' קצוות בחכמ' ובבינה באורח מישור מחכמ' לבינ' ומשרשים הנעלמי' שם לגזעין שבבינה עד שימצא שיתברכו העילאין הספי' ותתאין העולמות למט' מאצילות מה שאין כן אלו שאינם יודעים שאין העולמות מתברכים על ידם כל שכן הספירות מפני שאינם מושכים אלא ממה שנמסר ביד השר הנז' כדפי' ולא מוסיפין בו כלל.

ושמא קדישא עילא'. הוא שם בן ד' פנימיות לספירות קריב לגבייהו שוכן שכינתו עמהם. זמין לקבלייהו מתאוה לתפלתם. בשעתא דקראן ליה. לצורכם הוא זמין לו ונותן תאותם ושאלתם. בשעתא דאינון בעאקו. הוא לגבייהו להצילם אף אם הם לא יתפללו מפני שאינם עתות [בכ"י הפנאי] או שנגזרה גזרה ואין תפילה מועילה. ואפלטהו. היינו אומרו בשעתא דאינון בעאקו וכו', יקראני ואענהו. היינו אומרו בשעתא דקראן ליה וכו' אורך ימים אשביעהו וארהו. היינו אוקיר לון וכו' השתא ברחמי וכו' כלומר פעמים ברחמים פעמים בדין הכל לפי הצורך ולפי זכות התחתונים. רחמי אשכח אתר. כלומר יש בה בחי' ראויה לקבל מצד הימין והימין מוצא בה אותה בחי' מתייחסת לשרות בה ולהשפיע בה כראוי. ואותם הפנים הוא מגלה כנגד הימין וכן יש בה בחי' הדין ואותם הפני' הוא מבינ' לקבל מן השמאלי **וע"ד** כנסת ישראל לא תימא וכו' כלומר אם היתה השכינה בה בחי' א' ובאותה הבחינה שהיא (מקבלת) [בכ"י מקבלת הדין היא מקבלת] הרחמים ובאותם המלאכים שהיא פועלת דין למטה היא פועלת רחמים כיון שמדתה (כן) [בכ"י דין] גבורה תתאה דאתי מגבור' עלא' היה ראוי שירא לביתה משלג דהיינו

מהרחמים מפני שמתבטלת כחה וכח מלאכים שהם כלם מצד הדין אמנם לא תירא לביתה משלג מפני כי כל ביתה לבוש שנים בין בחי' הדין בין בחי' הרחמים אין זו (מבטלת) [בכ"י מבטלת זו] ואפשר אל הדין (היותה) [בכ"י היות] בה עם הרחמים מפני שיש לה בחי' לכל וכן המלאכים יש בה בחינ' לדין בחינ' לרחמים וז"ש לא שריא האי אלא בהאי שתיהם יחד חסד עם גבורה וגבורה עם חסד ואין א' דוחה חבירו מפני שיש בה בחינה לשתיהם והיינו אומרו לבוש שנים. מבחוץ ומבפנים חוור כענין החסד שהיא מתלבשת בגבור' כענין שעתה אם מקבלת דין יש בה בחינ' בלבוש ואם רחמים יש בה בחינה פנימה:

בגין דאינון אות ממש אינו מלשון אליו אלא מלשון אות ומלת אות יש וא"ו בין (ו') [בכ"י א'] לת' אבל לשון אליו אין וא"ו בין (ת') [בכ"י וא"ו] לאלף. דבעא לפרשא ההוא אות. ואע"ג דמבעיא לן במסכת מציעא פרק אלו מציאות אי סמנין דאורייתא או דרבנן היינו בסימנין שאינן מובהקין אבל מובהקים ודאי שהם מדאורייתא כדפי' רש"י ז"ל בפ' שנים אוחזין בסופו גבי נקב יש בצד אות פלוני. יליד בית דא עוג משמע דעוג דוקא ולא קשה דאתי האי כהאי דאמר עוג זה אליעזר ואמרי בפסוק וירק את חניכיו וכו' שמנה עשר ושלש מאות כמנין אליעזר:

אנא אקדימנא. שנימול קודם יצחק.

ודא שארי לקבלי'. זה שם מגמת פניו להתעורר [בכ"י להתגורר] עם ישראל:

ימינא בעיא להאי. לעקור זה אין מי יעמוד נגדו אלא החסד כיון שמצד החסד בא לו הזכות.

ימינא דילי מית. הוא אהרן איש החסד.

ימינא דסיהרא. של יהושע שהוא פני לבנה. אפילו לימינא לא אצטריך לא צריך לומר שאין לחוש לזכותו שמא הימין לא יוכל ח"ו לזכותו כדס"ד מעיקרא. אלא ודאי יוכל הימין ואפילו הימין לא אצטריך כדמסיק.

שמאלא דידך. לפי מה שפי' לעיל ששמאל משרע"ה נחשון בן עמינדב נמצא (שהי' ליפול) [בכ"י שהי' ראוי ליפול] בידו. אמנם (ר"ל פירושו) [בכ"י רז"ל פירשו] שנפל ביד משרע"ה ממש דכ"ש דגופא יכיל לקבליה דקריב לימיניה יתיר ולא רצה משה להכניסו בזה לנחשון.

אתחזי לאתעקרא. מאליו אפילו אם יעורר [בכ"י יתגורר] עם אחר כמותו כ"ש שמאלא דידך שיש זכות שוקל ומכריע וממהר מפלתו:

ובעא לשיצאה. כדפי' בההוא אבנא שרצה לזרוק על ישראל. לא גזר קיימי ואף אם ימול הגוי אם לא יתגייר אין לו זכות מילה:

הדרן עלך פרשת חוקת.

קעט ע"ב

הרח"ו זלה"ה מפ' חוקת

ר' יוסי פתח וכו'. התחיל לספר בשבחי התירה משום מה שעתיד לדרוש על וזאת התורה כי הכוונה חבור תורה שבכתב ושבע"פ ולאשתדלא בהכי, זה תכלית הכל. ואומר קדישין וכו' כנגד ג' פירושי התורה ממעלה למטה א' דרך הנסתר ע"ד הסוד ועליו אמר קדישין אינון ומדברם למעל' בקדושה עילאה והיינו הנחמדים מזהב שהוא ראש לכל הז' מתכות. והוא סוד הבינה ששם סתרי תורה. ושם נסתר ונעלם הת"ת הנק' תורה והיינו ומפז רב. ופי' רב נ"ל מעולה פי' הם נחמדים ומעולים יותר מהפז המעולה. וכנגד עיקרי התורה כמו הדינים והמצות אמר עילאין אינון ואינם כמו דיני אימות העולם שהם תתאין ונימוסין מסודרים מחכמיהם עפ"י השכל אלא הם דיני התורה עילאין מוסיפין קדושה בנפש וכנגד האודות שאינם גופי תורה אמר מתוקין אינון ומושכין את הלב כתרגומו של משיכו נגידו והיינו ומתוקים מדבש וכו':

מאן דאשתדל באורייתא וכו'. עתה ביאר פסוק וזאת התור'. והוא כי הכוונ' היא חבור התורה שבכתב ושבע"פ. והם כוללים כל אותם הג' דרכים הנז' ואמר כי בהיות כל אלו בחבור אחד. אז הרי הוא נחשב עליו כאלו אותו היום קבל התורה מסיני כיום אשר שם אותו משה לפני בני ישראל. וז"א וזאת וגומר כלומר כאשר הם בחיבור אחד הנק' וזאת התור' כדמסיק אז ודאי הוא עוסק באותה התור' אשר שם משה וגומר כמו שאז משה קבל התור' בכל דקדוקיה ופירושי' כן האיש הזה לומדה עתה ולזה נחשב עליו כמקבל' היום בהר סיני ולזה אמר מאן דאשתדל באורייי' להורות כי כוונתו להשתדל ולעשות השתדלות גדול לחבר הת"ת שבכתב עם המלכות שבע"פ דהיינו סוד תורה לשמה כנז' בפ' תולדות דף קמ"ב ע"א וכדי לבאר פ' וזאת התורה הביא פ' וזאת חקת וכו': מה בין האי להאי. שכאן נא' וזאת וכאן נאמר זאת וכאן נאמר חקת וכאן נאמר התורה. ותירץ כי ענין אומר וזאת התור' הענין לאחזא' כלא ביחודא' חד ת"ת ומלכות. וזהו וזאת התורה וחזר ושאל אמאי תוספות ו' ירצ' אחר שאמרתי כי וזאת היא מלכות והתורה הוא. הת"ת והיא לאכללא כ"י בהקב"ה א"כ למה אמר תו' וא"ו בלא תו' וא"ו אתכללא וכו' ותי' דהוא כללא יותר נאות ויותר מורה יחוד כאשר נרמזים במלה א' יותר מב' מלות ובג"כ וזאת התורה ודאי כלומר כאשר הם וזאת כנז' אז הם תור' ודאי כנז' פ' ויקרא דף ד' ע"ב כי

תור היא תורה שבע"פ ותור' עיקר בת"ת והמלכות בכללו ביחוד עמו אמנם כשהמלכות הנק' תורה שבע"פ היא בלחודא' שנק' זאת אז אינה נק' תורה אלא חקת התורה סוד הדין הקש' כי אז אין בה רחמים אמנם היא חלק שהיה כלול בתור' ת"ת שהיא המזגת דין ורחמים ולתיקון זה הוא להביא הפרה האדומ' שהיא סוד מלכות הנק' תורה והיא אדומה מכח הדין והיו שורפין אותה להוציא ממנה כל הדינים הקשים הנאחזים בה והנשאר מן השרפה היו משימים אותה במים כי הוא היה הקדושה שהית' מעורבת עם הדינים הקשים והקליפות ולזה הית' חוזרת אל הרחמים והיו נותנים אותה אל מי החסד למתק' ואז הית' נטהרת ומטהרת בסוד טהרת הכהן ודי למבין וביאר ע"ד זה פסוק זאת אשר ללויים כי זאת היא מלכות מדת הלויים שהם סוד דין הגבור' ולזה לא אמר וזאת כי ו' סוד הרחמים אך הלוי הוא גבורה דין קשה והקשה לו מפסוק וזאת עשו להם שנאמר בו' וקאי [על] הלויים וביאר כי משם ראיה כי הלויים להיותם מן השמאל (מעומדים) [מעותדים] אל המיתה ולכך צריך שיאחזו ברחמים וימתיקו הגבורה ויחברו הת"ת עץ החיים במ' אשר המות ברגליה והיינו וזאת וכו' ובזה יחיו.

ר"ש וכו' דאוקמי עלך וכו' ר"ל מקויימין דבריו למעלה להיותם נכונים ואמתיים ואפשר כי הוא מוטעה וצ"ל דאוקמי מלך וכן מצינו בשיר השירים וא"ל ר"ש כי יתחילו החברים ואח"כ יאמר הוא. מהרח"ו זלה"ה:

קפ ע"א

וזאת לפנים בישראל וגומר הקשה אם היה זה מנהג מזמן קדמון בהסכמת חכמי הדור איך בטל' שאין ב"ד אחר יכול לבטלו אלא א"כ היה גדול ממנו בחכמ' ובמנין וגם כן אם יש איזו טענ' חזקה לשיבטלנ' ואם היה מדין התורה תגדל הקושיא וביאר כי מדין תורה הית' ובסוד גדול כדמסיק אמנם לפי שבאותו הדור היו אנשים חסידים גמורים היה ראוי אל הדין ההוא אמנם עתה בטלו הדין ההוא לא ח"ו לבטל הדין מצד עצמו רק כי אין העולם כדאי להתנהג בו דוגמת האור הגנוז. ואמר הא אוקמוה ואמר אל תקרב הלום וכבר פירשו בו רז"ל והקשו בו כי מה ענין הנעל הזה ופי' בו ענין א' אשר עמו יתבאר פסוק וזאת לפנים בישראל וכו' והנה אעיר אזנך בסוד נפלא וממנו תבין כל האמור כאן והוא מה שפירשו רז"ל פ' וירא דף קי"ג ריש ע"ב על פסוק רגלי חסידיו ישמור כי האשה נק' רגל האיש והענין הוא כי המלכות הוא האחרון' שבנאצלים נמצא היות רגלי הזכר נוגעים אל המלכות ואע"ג שהוא בגלות למטה רגליו הם מגיעות עדיה והיא מלבוש אל רגליו לבד לא לכל הגוף כאשר בעת הייחוד וזהו סוד והארץ הדום רגלי ובזה היא מתקשרת עמו ואין ביניהם פירוד כלל נמצא כי השכינה היא נעל הת"ת וגם

השכינה יש לה נעלים והם סוד הקליפות בסוד רגליה יורדות מות כי שם נכנסים רגלי השכינ' וזהו סוד רחצתי את רגלי מטנוף ע"ז והקליפות שהם בימי הגלות להתייחד אליך איככה אטנפם אחרי הייחוד הזה. ואחזור להיות רגלי יורדות מות. ואעפ"י כי יש לה נעלים אחרים והם סוד מטטרו"ן וסנדלפו"ן אמנם הם נעלי השבת וי"ט. ונחזור לענין כי האשה נק' נעל לבעלה ופי' נעל לשון נעילה כי היא הפתח כנודע מפתחו לי שערי צדק והוא נועל דלת בפני כולם ולכך נק' נעל והנה רמז לו השי"ת איסור תשמיש עם אשתו אמנם ידבק עם השכינה ויעשיה לו נעל כי הוא נק' איש האלהים והיא נק' נעלו:

וההוא נעל אוקי ליה באתר אחרא. פי' כי הנעל הצריך למשה נתנו לו במקום אחר והוא סוד המלכות וזהו אעביר ליה מהאי עלמא וכו' וע"ד כל מאי דיהיב מיתא וכו' הענין כי כשהמת נועל ממנו הנעל בחלום מורה מיתה כי הוא מורה שינטל ממנו הנעל שהיא אשתו ונותן לו נעל אחר והם סוד הקליפות הנק' מותא כי הם נק' נעלים כנז' ומה שהורה על הנעל הזה ולא על נעל השכינה הוא כי להיות כי המת הוא שנטל המנעל זה מורה כי כוונתו לתת לו מעלמא דמותא כי לולא כן לא ניטל ממנו המנעל ע"י המת אמנם אין הכוונ' כי הוא [אצ"ל ימות] ושרוי בעלמא דמותא רק הכוונה כי ילך אל העולם אשר הוא אחיד במותא והוא סוד רגליה יורדות מות כנז' וז"א דכתיב מה יפו פעמיך בנעלים וכו' וזהו סוד ומלכותו בכל משלה כי מתלבשת בקליפות לשלטא' בו לכלותם ולכלות האומות הנאחזים בהם והענין בהיותה קרוי בת נדיב בתו של אברהם מצד החסד המוותר אז יפו פעמי' בנעלים ההם כי אין פחד מן הקליפות מש"כ בהיותה כח הגבור' כי אז אם ח"ו תנעול פעמי' בנעלים תחריב העולם והקשה דאם כן האיך היו נוהגים בישראל לפנים לתת הנעל אל חבירו זה הוי סימנא בישא. לז"א כי אינו סימנא בישא רק כד מיתא נטיל ליה כי להיות המת שליח לענין זה יורה על המית' וכאשר ביארנו אמנם כאן אין חשש ובפרט כי הוא דין תור' וגזרת האל יתברך וז"א בגין לקיימא קיים קעביד בגזר' דלעילא ר"ל נשבע שבועה בגזרת האל שצוה לעשות כן כי פי' קיים שבוע' כמו שנבאר סוד הקנין שהוא שבוע' ממש ואמר כי גם נעל החליצה הוי כגוונא דא. ולכך אין חשש בו אם תקח האש' את מנעלו כיון שהיא חיה בחיים וצריך להגיה נעל דחליצה כגוונא דא **ת"ח** ההוא מיתא וכו'. עתה רצה לבאר סוד החליצה ואפשר גם כן עם זה לפרש הנז"ל דכתיב מה יפו פעמיך בנעלים וכו' כי הכוונה כי כאשר האיש הזה הולך מהעוה"ז וניטלת מנעלו ממנו פי' כי הוא נטל מגופו שהגוף דמות נעל כנז' לקמן דבטשי מנעלא בארעא לאחזא' וכו' וכן פי' בתיקונים פי' של נעלך על החומר ואמר כי השכינ' כשהאיש הזה הולך מהעולם הזה הנה הוא נעשה נעל לה כי נעשית אשתו

אמו כי חזר מעלמא דנוקבא ולא כל אדם זוכה לזה רק בעת שהוא רוצה לרחם עליו לתקנו על ידי גלגולו ואז נתקן ונעש' נעל לשכינ' וז"א מה יפו פעמיך בנעלים שהם אותם הנשמות שלא זכו לבנים ועשית עמהם נדיבות לתקנם בעפר אחר חדש כדי שלא יאבדו מן העולם וישארו נעלים ברגליך וזה בעת שאת' קרויה בת נדיב שאתה עושה נדיבות שאם לא כן הם נאבדים מן העולם ואינם זוכים להיות מנעלים ברגליך וז"א ת"ח ההוא מיתא וכו' וצריך להגיה ההוא בת נדיב לא כנישי או ההוא דאיקרי בת נדיב וכו והענין כי האשה של המת נק' נעל אצלו ועתה היא נעל אחיו וע"י אותו הנעל שלו אשר נותן אל אחיו חוזר אחיו להביאו אל העוה"ז בעפר אחר ונעשה בנו כנז' בפ' משפטים בסוד יהודה אתה ולכן בעת החליצה נוטלת האש' [הנעל] מעל רגליו כי הוא לא חפץ בנעל ההוא ולא רצה לייבם ואז יקשור חד נעל ברגליו לרמוז כי כפי הדין זכתה לו תורה אותו הנעל של אחיו שהוא אשתו כדי לזכות את אחיו ועתה שאינו רוצה בו לכן באה האשה וחולצת הנעל מרגלו להורות כי לא חפץ הוא לקחת הנעל ההוא ולכן חולצתו מעל רגליו והיה הדבר ע"י אשתו ולא ע"י עצמו הכוונה כי הך אתתא דמיתא נוטלתו לגבה להורות כי כמו שהיא בעוה"ז נוטלת את המנעל ההיא כך אשת חיל העליונה השכינה עטרת בעלה תטול את האיש ההוא ומקבלת אותו אצלה ונעשה נעל לרגליה בעלמא דנוקבא והיא עטרת:

דהא ההוא מיתא בין חייא אהדר פי' כי לעיל אמר כי כשהמת נוטל מנעלו מורה שנוטל רגלו מן העוה"ז ומוליכו עמו לעלמא דמותא בין המתים. ועתה הוא להפך כי בהאי עובדא אהדר בין חייא כי כשהיא חיה ונוטלת נעל המת מורה שנוטלת רגלו מן העולם שלו שהיא בין המתים ומביאו אצלה בין החיים וז"א והיא בהפוכא מההוא נעל וכו' אבל השתא האי נעל נטל חייא ממיתא להורות שמביאו לחיות בעוה"ז עמה:

ובעי נעל דההוא מיתא ולא אזיל ביה לחייא. לשון זה צ"ע ואפשר שצ"ל ובההוא נעל ההוא מיתא לא אזיל לחייא פי' כי היבום הוא לחזור להביא המת בחיים אמנם בחליצה הוא אדרבה שיתעכב שם בג"ע ולא יצטרך לבוא עוד לחיות פעם אחרת וז"א ובההוא נעל ר"ל בחליצה הנעשית עם אותו נעל ע"י אותו נעל אינו חוזר ההוא מיתא למיזל עוד לחיות פעם אחרת אמנם נשאר למעלה ואין צורך להתגלגל עוד פעם אחרת ואפשר עוד שצ"ל כך ובעי נעל דההוא מיתא לא אזיל ביה בחיו ור"ל וצריך שיהיה אותו הנעל מתנאי א' והוא שהמת ההוא לא הלך עם אותו הנעל ברגליו כשהיה חי כי אם הלך בו הוא פסול אמנם אם אחרים הלכו בו כשר.

ואתתא נטלה ליה לגבה וכו' נתבאר לעיל. ובעי לבטשא וכו' להורות כי גם השכינה עוש' כן בסוד הגוף שלו הנק' נעל אצל נשמתו הוא בטש (יחיה) [אולי יתיה] בארעא בקברו ונשתכך גופו בעפרו ואין לו צורך עוד למין עפר חדש כמו שגם נשמתו נשתכך' והשי"ת מבקש לו מנוח, האי בטשותא דההוא נעל וכו' ביאר גם כן ענין בטישת הנעל באופן נחמד והוא כי האיש הזה מן העפר והוא סוד השכינ' הנק' יסוד העפר והנה זה שנברא למטה מהעפר דהאי עלמא ולא זכה ליבנות בעפרא בקברא ונשמתו הולכת לאתכללא בנעל אחר שהוא עפר העליון דהוה מתמן בקדמיתא וצ"ל וכדין יתיב לעפריה:

ת"ח ע"ד מאן דבעי לקיימא קיים נטיל נעליה וכו' פה רמז מה שאמר לעיל כי כוונת נעל השכינה הוא זו ממש נעל הקנין והוא כי כבר נתבאר סוד הנעל שהוא בסוד מה יפו פעמיך וכו' ולכך היו נוהגים לפנים בישראל לקנות ע"י נעל א' והוא בסוד אנקוטי חפצא בידייהו דוגמת שים נא ידך תחת ירכי ואז היו מקבלים עליהם ענין קנין בת נדיב הנק' נעל והיו מקיימים בה ונשבעים בה ולא ישנו דבורם ולכך היו נוטלים קנין בנעל וז"א וזאת לפנים כלומר כי זאת שהיא השכינ' היתה לפנים ביש' מקויימת ביניהם בכל עסקם בקנין גמור על הגאול' ועל התמור' וכו' ואפשר לומר כי היו מקשרים זאת עם הוא"ו כנ"ל והם ת"ת ומלכות וזה בסוד ושלף איש נעלו דא שכינתא לרעהו דא מטטרו"ן וכו' וז"א מאי וזאת קיומא שלים בכלא וז"א לקיים כל דבר כל יסוד דבר מ' וכדין וזאת התעודה בישראל פי' תעודה מן התורה היתה זאת בישראל ולא הסכמ' ומנהג והטעם להיות קיומא עילא' ת"ת ומ' ולכן לא נהגו כן אלא בזמנא דהוו צנועין וחסידי' הראויים לזה אך עתה כסיאו מלה וכו' והענין כשהיו הראשונים צדיקים אז השכינ' במקומה והיתה נרמזת בנעל הוא מטטרו"ן אמנם כיון דאסגיאו חייבין בעלמא כסיאו מלה בכנפא דמלבושא והוא היות השכינ' מלובשת בחוץ כי בפנים אין אנו יכולים להשיג'. ואם אותו האיש עובר על הקנין ההוא הוא כמגלה כנף אביו הנרמזת באותו כנף שנטל בו הקנין ומור' ח"ו שיש בו ג"כ שינוי רשות וגילוי ערוה לחצונים:

קפ ע"ב

זאת חקת התורה וגומר. הנה כל הנז"ל אצל הפסוק וזאת לפנים בישראל הובא פה מפני מה שביאר על ענין וזאת התורה וזאת לפנים וזאת חקת התור' וכו' והנה אמר כי המ' נק' זאת והיסוד נק' זה ואמנם אומר זאת דא את קיימא וכו' הוא הפך המוסכם בכל הזוהר כי זאת היא מלכות ואת קיימא הוא יסוד והיכי קאמר כי האי את קיימא עד לא אתפרע זאת וכד אתפרע איקרי זה. אמנם פקח עיני שכלך דע כי סוד האותיות הוא סוד מציאות בנין זכר ונקבה באיבריהם ולפעמים תהיה הנקב' בסוד אות יו"ד כנז' בשיר

השירים בסוד שחור' אני דא את י' דלית לה נהירו מלגאו וכולה שחורה וזה נק' כך בעת שמתפשטת בכל חייליה ונעשית נקודה זעירא כנודע וצריך שתדע כי לפעמים נק' אות ת' וזה בהיותה למטה אצל הקליפות והחיצונים ולכן אות ת' סיום כל האלפא ביתא כי כשהמלכות בסוף המדרגות וחיצונים דבוקים בה אז נק' אות תי"ו והענין כי אות תי"ו הוא צורת ריש ונו"ן. והריש רמז אל המלכות כי היא רשה ודלה ועניה: וענין היותה אות ריש העניין כי אין לה שפע אלא בעת זווגא עם הת"ת אות ו' אשר אז נעשית ה' אבל בחיסרון ו' הת"ת נק' ריש כי היא חסרה מן השפע וזה להיות הקליפ' נרמזת באות נו"ן הנדבקת ונאחזת באות תי"ו והוא כמין רגל עקום והיא נחש עקימא דכריך על עקביה ונק' נו"ן לפי שהנחש הזה הוא ערום והוא מאנ' ומטע' את העולם ותחלה נהיר אנפין כנז' פ' ויצא דף קמ"ח ע"א בס"ת ופ' פקודי ואח"כ ממיתו כנודע ולכן נק' נו"ן דעביד אונא' והוא כצורת רגל עקום שהוא סוד חויא עקימא וזה הסוד נתבאר בשיר השירים בסוד השיתין ע"ש כי מלת שי"ת בהסיר רגל עקום אות נ' מינ' נשאר שיר וע"ש היטב: עוד צריך לדעת סוד גדול והוא כי צורת הד' וצורת הרי"ש הכל ענין עניות וחסרון אמנם יש מעט יתרון בהיות' בצורת דלת כי יש בה אותו קוץ שמאחורי הדל"ת שהוא סוד חד נקודה דיסוד הנק' אחד דנטיר לה בין הקליפות כנודע בסוד קוץ ד' דאחד אמנם בהיות' לגמרי בקליפות נק' רי"ש אמנם בעת הסתלק' מן הקליפות אז תחזור אותה הנקודה בצדה לנטרא ליה ואח"כ יחזור הת"ת שהוא סוד אות ו' כנז' להתייחד בה והנה עתה נבא אל הביאור כבר ביארנו כי אות ת' רומזת אל המלכות אשר החיצונים נאחזים בה ולכן אז במקום ו' של ת"ת שהיתה בתוכ' והיתה אז בצורת ה' עמה נכנסה נ' שהיא הקליפ' ונתרחק הת"ת שהוא אות א' **א** ו' עם ב' הזרועות והיינו סוד א"ת שבמלת זא"ת וזהו בעת דלא אתפרע האי את קיימא סוד משך הוא"ו לאזדווגא בהדה אך כד אתפרע לאזדווגא עמה אז בורחים הקליפות בסוד א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"ץ כנז' בשיר השירים כי אז נעשית ה' וסוד הת"ת שהיה כצורת אות **א** בעת היותו בלתי ייחוד כנז' נעש' בעת הייחוד בצורת ו' ויכנס במקום הו' שבריש ונעשית ה' הרי גילוי אות ו' במלכות ונפשט ונשלל מן אותם הזרועות שהם ב' יודי"ן שבאל"ף ונתפשט ונעשה אות ו' בלחודא'. וכן תמצא בריש פ' תצוה וזה נכון ואמנם טעם אות ז' שבמלת זא"ת וז"ה היא סוד בחינת המלכות בסוד הבינ' שבה הנק' עלמא דאתי דתמן צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם וכן הוא במלת זאת כנז' כי מה שהיה אל"ף ת"ת נעשה עתה להיות אות ה' וזה בהסיר אות הנו"ן רגל עקום מן אות תי"ו שהיא המלכות ואחר שהוסר' הערלה אז אתפרע אות י' דיסוד ומתחבר עם המלכות ונעש' אות ה' המורה על הזווג והחבור כנודע ורמז לזה מפ' לך לך צ"ו ע"א כי

אות ה' המור' על פריה ורבי' והריון הבנים ולכן נתנ' לאברהם וז"ש ואת דא את קיימא וכו' ומנקבה עייל לדכר ואמר עוד שמור וזכור וכו' כאן חסר הסיום ואפשר שיאמר וע"ד זכור ושמור כד אתחברן איקרון זה והוא הנ"ל נמצא כפי' הנזכר כי מלת זאת היא בהיות' נאחזת בקליפות ולכן בענין האי פרה מאמר זאת כי היא בעת היותה בקליפות כנז' פ' פקודי רל"ז. ולכן צריך אל עשייתה אפר ולשרוף כל הטומאות הנאחזים בה ודי למבין. ומזה תבין כי המילה במ' הנק' זאת ופריע' ביסוד הנק' זה וז"א ומנקב' עייל לדכר כי תחלה מילה בנקבה ואח"כ נגלה אות יו"ד שהוא דכר והם זכור ושמור:

חקת התורה חק התורה מבעי ליה וכו' רצה לבאר עם הקודם תירוץ קושיא אחת כי הול"ל חק התור' כי כן נזכר תמיד חק ומשפט כי חק הוא המזון והשפע היורד מן השמים ת"ת תורה שבכתב והול"ל חק התור' ואמר כי בזה תירצו תירץ אחר דחד הות פי' כל החקים יצאו מן חדא והיא הנק' חקת פי' חקה ר"ל גזרת דינא וכל הדינים נק' חוקים על שמה אמנם ראש כל החוקים הוא חד גזרת דינא הנק' חוקת דוגמת אם הבנים שהיא נקבה גם כי הדין יקרא בשם נקבה ולכן נק' חוקת ואמר כאשר ביארנו לעיל וזהו פי' חקת עם ת' וכאשר נבאר בס"ד באומר ואתוון גליפן דר' אלעזר וכו' ואומר ונו"ן דא דאתמר וכו' צ"ל ונו"ן הא אתמר דנו"ן אמאי אקרי הכי וכו' והענין כי אחר אומר כי צורת אות ת' בהם ב' אותיות והם ד' ונו"ן ולכן ביאר עתה מהו רמז אותה הנו"ן שתחת הד' וז"א ונו"ן הא אתמר וכו' כלומר פי' כו ונת הנו"ן אשר תחת הדל"ת הא אתמר כלומר כבר פי' ענייני דאות נו"ן אמאי אקרי הכי כלומר למה קראו לה זה השם נו"ן ולא שם אחר וביארו כי פי' נו"ן הוא מלשון אונא' והרמז אל הקליפ' הנק' מותא והיא נרמזת בנו"ן כפופ' כי הנקב' היא נכפפת לפני הזכר היא בישיבה והזכר בעמיד' הנז' בפ' תצוה והקליפ' הנקבה היא המפתה ולכן נק' נו"ן כי היא עבדת אונא' עם בני נשא כנז' בפ' ויצא ולכן נק' המלכות נ' כי היא בישיבה כנז' גם כי רגליה יורדות מות וכל הנפילות הם בסוד אות נו"ן והיא אשר הפילה את ישראל לארץ בעונותינו ודי למבין:

ועל הכי אקרי בדא נו"ן צריך להגיה ועל הכי איקרי בדל"ת נו"ן. ופי' כי לטענה זו אשר הקליפה נק' נו"ן לכן נק' אות ת' בצורת ד' נו"ן כנז' כי רומז אל נו"ן הקליפ' הנאחזת בהיות' נק' דלת ואפשר להגיה ועל הכי איקרי נו"ן והוא מבואר ואומר דאתמר מילייהו ת' כלא כחדא דל"ת נו"ן עם ההגהה הא' הנז' דהכי איקרי בד' נו"ן יאמר עתה כי הלא כיון שהנו"ן מורה על הקליפ' ולכן הם בחיבור א' כי אז אתמר מילייהו פי' נאמרו אותיותיו ת' כולא כחדא באות תי"ו כי בה כוללים יחד ב' אותיות ד' נו"ן ואומר דל"ת רי"ש ה"א ה"א פי' זהו ביאור למה שאמרנו כי בהסיר אות נו"ן מן הת' ישאר ד' לכן אמר כי בין

הרי"ש ובין התי"ו הנה שניהם כאשר הוסר מהם סוד הקליפה אז מזדווגים עם אות הוא"ו ונעשים שניהם הא הא כנזכר לעיל ואומר רי"ש ודל"ת חד מלה. פי' כי הנה אמרנו כי כמו שאות הרי"ש בהתחברה עם הוא"ו נעשית ה"א כן אות דל"ת ג"כ נעשית ה"א והטעם הלא רי"ש ודל"ת תרוייהו הוו חד מלה והוא מה שביארנו כי הכל ענין אחד והיא המלכות רק כפי המציאות כך נקרא כנז"ל:

ובאתוון גליפן וכו' עד עתה ביאר סוד התי"ו של חוקת ועתה רצה לבאר כל מלת חוקת. נמצא חסר מהמעתיק. אשר לא עלה עליה עול לרמוז אליה כי מספר על ק' רזא דחלק מאה של האצילות שהוא דרגא בתרא' מכולהו כי הוא יותר דין מכולהו ושם הוא ענין הפרה אדומה לא בבחינותיה העליונות כי הוא יותר רחמים רק חלק מאה שבו כי הם עשר וכל א' כלולה מעשר הם ק' וזהו כוונת דוד שתקן ק' ברכאן שרצה להשלים חלק האחרון שבאצילות שכלם ישפיעו ברכאן לה. מ"ט משום דהיא דרגא דשלומי אמוני ישראל ר"ל שמשלמת מספר אמוני ישראל הם ק' מדרגות שבאצילות והוא בזמן שהת"ת אינו בייחוד עמה וז"א ועליה ולא עמה וצריך למחוק מלת אלא וכצ"ל ועליה לאו עמה כלומר אותו שעליה הוא ת"ת אינו עמה ביחוד ואפשר שאין צורך להגיה אלא. והכוונה הת"ת אינו עולה למעלה בדרך הייחוד אלא עמה כלומר ביחד כי אז נק' אחות וז"א ועליה לאו אלא עמה שאינה אז רק בתולת ישר' ואיש לא ידעה מהרח"ו זלה"ה:

גליון. הוקם על מ"ט וכו' פי' בגי' ע"ל ק'. והיא שלומי אמוני ישראל משלמת האמונה העליונה שהם עמה י' כלולות מעשר הם ק' וזהו לא עליה ע"ל אלא עמה שהוא משלמת הוקם ע"ל ק' ברכות שתקן משה על ענין עשיית העגל שהיו מתים ק' בכל יום, וזהו ויגף ה' את העם ע"ל העגל ונתבטל וחזרו ושכחום וחזר דוד והקימם וזהו הוקם ע"ל עכ"ל:

קפא ע"א

צ"ל כמבועא דמקורא דמייא. והכוונה כי הוא ממשיל משל שדומה למבוע מקור המים הממלא קוזפא רבא ר"ל חפ רה גדולה ומתמן אתמשכן וכו' והוא משל נזכר בפ' בא אל פרעה בסופא. וענין אומר ומתמן אתמשכן וכן בנמשל בענין הספירות חזר לומר ומתמן ירמוז לאשר ידענו כי לפעמים אינו מועיל איזו ספיר' מן העשר רק למעבר לבד כי עובר בו השפע מן הראשונ' אל שתחתיה ולפעמים יתעכב השפע ההוא שם ואח"כ ירד אל שתחתיה ובזה תבין הרבה עניינים ובפרט ענין אומרם שלפעמים יונקת מלכות מן הבינה ולפעמים מת"ת ולפעמים מכתר והנהאיך נייחס קבלתה לשום א' מהמדרגות אחר שידענו היות כל מיני השפע באים מהכתר רק תבינהו כאשר כתבנו כי כאשר לא תועיל אותה הספירה רק למעבר יתכנה השפע אל הראשונ' וכאשר יתעכב שם בבינה

או בת"ת וכיוצא יקרא על שם אותו המקום אשר נתעכב שם וזה דייק באומר ומתמן אתמשכן וכו' כלומר שאל נאמר אחרי שהכל בא מחכמה או מכתר א"כ איך נאמר שהזז' נחלים נמשכין מהבינה לזה אמר אחר שנתערב הכל בבינה ונתערב ונעשה הכל חלק ממנה אח"כ נשפעים ממנה הז' נחלים וא"כ שפיר נוכל לומר דמתמן אתמשכן וזה תבין מן המשל כי אחרי אשר עבר שעה א' אשר נמשכו המים בחפירה אח"כ נמשכין ממנה הנחלים ושייך למימר דמתמן אתמשכן אמנם אם לא היה שם בית קבול בחפירה ההיא לקבל כל המים יחד מעורבין היינו אומרים כי הנחלים נמשכין מן המעיין אבל לפי שיתערבו יחד בחפירה ההוא ואח"כ יתפרדו הנחלים בין הנמשל בספירה והבן זה:

קפא ע"ב

[**אולי צ"ל גליון**] גרסינן בקרן מערבית. ולא יתיר כלומר ולא מערבית דרומית עכ"ל:

קפב ע"א

איליו אבהן דאינון רתיכא קדישא וכו' עניינו כי מלבד מה שיש בעצמים מציאת כל ספי' וספי' גם ניתוסף רוח קדישא מלעילא רזא דשם בן ד' ובדא הוו רתיכא קדישא לבינה ואלו הם ד' רוחי דאתחברן בהו או אפשר הכוונה כי השכינה אינה מתחברת עם ד' רוחות העליונים הם האבות והוא רוח הד' רק עד דרוכבת במרכבת ד' נשמות. ג' אבות ודוד. ואז גם היא הרומזת לדוד מתחברת עם ג' רוחי והם חסד גדולה ת"ת:

קפב ע"ב

ושבח אני את המתים וכו' עיין פ' וישב קפ"ו ב' ומשם תבין פסוק. דעדן תתאה ולא יתיר וכו' ענין עדן עילאה ועדן תתאה וגן עילאה וגן תתאה נתבאר היטיב בפרשת ויקהל ר"י ע"ב:

קפג ע"ב

ר' אבא אמר בכל אתר כתיב הוא וכו' עניינו כי הה"א במלכות והו' בת"ת והאלף בכתר. ולא אנחנו באלף כתיב וגומר ר"ל כי קרינן ולו בוא"ו אמנם עתה מפרש כי במה שכתב באלף הכוונה כי לאלף אנחנו ר"ל שיצאכו מסוד האלף הוא הכתר ואנחנו שלו של האלף וידעת כי צורת אות האלף וא"ו וה"א וכל העשר ספי' עכ"ל:

גליון בשעתא דיצחק מליא ליה וכו' הבאר עולה ר"ח כמנין יצחק עכ"ל שם:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם. פרשת חוקת מהרח"ו זלה"ה

דף קפד:

ר' שמעון פתח ואמר וירא בלק בן צפור וגו' מה ראיה וכו' חמא במשקופא וכו'. הענין שכל הסתכלות חכמה הוא דרך חלון אמנם כאשר בעד החלון רצה [בכ"י על] חלון ידוע

עליון על כלם והענין שכל הידיעות שהם בעד זנבי צללי הכוכבים השפעתם למטה היא חכמה אמנם אינה עיקר אמנם יש חלון על כל חלוני ההשקפה והיינו להסתכל למעל' דרך יושפע החכמ' אל הכוכבים והיינו החלון העליון שהכוכבים המשפיעים דרך החלונות יונקים ממנו והיינו סוד חלון נוקבא דתהומא רבא ומשם מסתכלים עיקר החכמ' הנחלקת למט' אל התחתונים וז"ש וחד חלון אית וכו' אוף הכי וירא בלק אין ראייתו בחלון הזה העליון אלא בצפור כדמסיק המושפע מהשמש והלבנה דהיינו זנבי טוליהון כדפי' אלא שהראיה אשר לו אינה ראיה גשמית אלא ראי' רוחנית בחכמ' כדמסיק בחכמ' דילי' וכו' בכמה זינין כדמסיק או הצפור בעצמו בחיים ע"י שליחות להרי חושך וזו עיקר וכזה נמנע ע"י צפור עשוי במתכות מקבל מן השמש והלבנה ע"י לשון הצפור כדמפרש לקמיה נטיל צפור ששמו ידוע דהיינו ענין ידעוני הכתוב בתורה כדי שיהי' לו השכלה ללכת להביא לו העשב השני הצריך לקטורת כדמסיק הי' מכשכש לו בעשב זה ומפריחו באויר ע"י הלחשים הי' הצפור הולך בשליחותו ומביא אליו העשב הצריך לו וחוזר הצפור אליו כאומר וההוא צפור הוה אתי עשבא בפומיה וכו' ואעיל לי' בכלוב וכו' כדי לתת לו כח ללכת לגבי גלוי עינים שבהרי חושך להודיעו תשובת שאלותיו והי' מלביש כח בצפור לכל המעשה ההוא ע"י כח הקטורת ומעשה החרשים והלחשים:

יומא חד עבד עובדוי לדעת ענין ישראל וממשהו וכיון שאלו החיצונים היו יודעים מעלת ישראל וכל החיצונים נכנעים מפניהם למעלה לא היו משיבים תשוב' ולכך אתעכב ולא אתא. ועכ"ז ע"י היותו מצטער שלחוהו לו בתשוב' ברמז שהרי השלהבת היא כח הקדוש' המבטלת כל כח הלחשים והחכמות והיינו אוקיד גדפוי לומר שנטל כח הפריחה מהם ואי אפשר להנצל מיד ישראל כלל שכבר נשתברו כנפי החיצונים ולזה חמא מאי דחמא צפור ומעשהו הנרמז לו:

כל אינון דמשמשין וכו' דהיינו ידעוני הכתוב בתור' אינם חכמים כבלק לכך יכונה הוא בן צפור כלומר חכם בחכמת הצפור יותר מן הכל ומלת בן כמו בן מאת שנה וכיוצא.

גחין קמיה וכו' כמתפלל שעושה עצמו עני ודל כי יעטוף וכל עסקם בחכמ' ההיא בחידות ורמיזות לכך הי' אומר ישראל מאד דהיינו לישנא דרמיז קרא מפני העם מאוד והכוונה שישראל רבים מאד ומתגברים מאד.

צפרא אתיב רב היינו כי רב הוא דרמיז בקרא והנה הכתוב אומר ויגר מואב משני טעמים מהפחד אשר הי' לו מקודם דהיינו שאלתו מאד ותשובת הצפור אח"כ שאמר כי רב הוא

שהי' לישראל רב ושליט על הכל ההולך עמהם ור"ש ע"ה ידע מעשה ידעוני על שני דרכים אלו. ופי' הכתוב באומרו בן צפור על שני הדרכים הנזכר.

רב הוא בזיני חרשין. מפני תוספות ידיעתו הוסיף מכאוב שידע גאולת ישראל וזהו דעת אחרת על מלת רב הוא שמה שפירש לעיל רמז בעלמא שרמז תשובת הצפור וכאן פירש משך פשט הכתוב קסריאל קדמאה היינו הממונה העליון שולט על כל שאר מעשה החרשים והוא הי' יודע לעלות אל המדרגה העליונה והי' מבין מה שלא היו מבינים שאר עוסקי הידעוני בעלי הצפור כדפי' **אשכחן דצפרא** וכו' זה דרך אחרת לידעוני לקבל מן החמה והלבנה כח הגדת העתידות ועיקרו מכסף וזהב נגד לבנה וחמה והכנפים מנחושת שהוא קשר ותערובות הכסף והזהב יחד דהיינו כחות שניהם יחד המתפשטין ועיקר מעשהו בלשון צפור ידוע שהוא המדבר בהשפעת כח הכוכבים והורדת כחם למטה והיינו מיני הטלסמות ועבודת ע"ז הקדומה:

דף קפה.

וע"ד בן צפור. מורה כן חכמת הצפור בכל דרכי הידעוני כדפי'. ובג"כ חמא וכו' היינו כי רב הוא שפי' לעיל. אמר ה' מבשן אשיב וכו' אית לן וכו' ירצה הטעם שאמר הכתוב אמר ה' ירצה ענין זה עם היותו דבר (גדול ועצום) [בכ"י גדול ופלא עצום] אמר ה' יש לנו להאמינו כיון שאמר ה' [בכ"י שהמשורר] בעצמו אמר אית לן לשואה וכו' כיון דמלה אמר כלא אתעביד ואותו המאמר הוא מציאות (ההניה) [בכ"י ההויה] (המתמתקת) [בכ"י המתהוות] והולכת. ודא בר נש וכו' כענין אומרו כי לא אדם הוא להנחם והטעם מפני גדלת היוצר ומיעוט האדם כדמסיק בפום רברבא וכו'. ואפשר לאדם להיותו שולט במציאות כולו ודומה ליוצרו בתיובתא ע"י ד' דברים הא' תשובה הב' בקשה הג' (מעשים הד') [בכ"י מעשים טובים הד'] בדמעות בתפלתו יתעלה ויתדבק בקונו ויהיה צדיק מושל ועם היותו קב"ה גדול ישכון עם האדם הקטן וז"ש אזעיר נהורין וכו' שמצמצם שכינתו עמו עם היותו הקב"ה קדישא רב עילאה וכו' ולאתבא מבשן כל אינון וכו' היינו להחיות כל אותם שנתעכלו יסודותיהם בשיני חיות מאותו המציאות יאסוף ד' יסודות אשר להם וירכיבם בתחיה וכלל מלת בשן חוזק ותוקף החיות החיצונות עוג מלך הבשן הוא הוא הטעם כדמפרש ואזיל וענין זה מציאות בגשמי וברוחני שהי' השר העליון שולט בכל תוקף עוז ממשלת הקליפות וישראל ע"י המלחמה היו ממש מכתתין ומשברים תוקפם והיינו ואתא משה בזכותו ואגח בהו קרבא והחרים הכחות החיצונים ההם עד היום בחסד עליון וקדש המקום ההוא ושלט בו כדמסיק לקמן וכן ממש הי' סוד סיחון וכאשר תמנה תמצא פסוקי למוליך למכה מלכים גדולים ויהרג מלכים אדירים לסיחון ולעוג

ונתן ארצם הם ששה פסוקים נגד וא"ו שבשם בכ"ו פסוקים שבמזמור והם ששה חסדים עליונים שבהם [בכ"י פעל] מרע"ה ומכחם שבר הקליפות ההם:

בשעתא דחריבו למטה ממש כך (תעשה) [בכ"י נעשה] למעל' בשר השולט בחלק המציאות ההוא נוכח כל אותם ארצות למעלה מפני המציאות העולם שלשה חלקים כדפי' בפרשת תרומה וחלק הראשון נקודת הישוב יתחלק סביב לא"י שבעים שרים ושני שרים גדולים סיחון ועוג קיום והעמדת שבעה אומות ז' שרים ראשי ראשים לע' ומשרע"ה בכח זכותו הכניע ושבר האומות למטה ושריהם מלמעלה ולא הי' אפשר לכבשה ע"י יהושיע שהוא פני לבנה אלא ע"י מרע"ה פני חמה והיינו דקאמר תוקפא דמשה שכל מה שהוא מבטל שוב אין הקליפות חוזרות לקדמותם ולכך כאשר השרים העליונים רצו להחזיר כח השרים ההם לקדמותם לא יכלו מפני שביטול הקליפות רשהוא מכח הלבנה מתבטלות וחוזרות כענין אומרו והשיבו את האבן על פי הבאר שהמדה ההיא משתמשת בהם ולכך נשארו ז' עממין בא"י כאומרו אשר לא הוריש וכו' אמנם מדת הת"ת רחוקה מהם מאד וכשהוא מבטלם שוב אינם שבים לקדמותם ולכך הי' אש ולהבה יוקדת (בים) [בכ"י בהם] מצד הקדושה דין קשה אין ביעור חמץ אלא שרפה ששלט שם שלא נתן להם שום מקום להחזיר צד החצוני לקדמותו ונוח לחצונים לשלוט בא"י ואין נוח להם לשלוט באותם הארצות אשר השליט שם משרע"ה כענין הר העברים שפירשו בזוהר והיא מדרגה עשירית לעשר מדרגות משרע"ה כאומרו עטרות ודיבון וכו' והם י' מדרגות הם שליטת מרע"ה ולכך (החמימות) [החתימו] בעשירית וקבורתא דמשה וכתיב וירא ראשית לו כי שם חלקת מחוקק ספון ונעשו אותם הארצות פרוזדור לטרקלין וזה רמז באומרו שלהובא דמלכו שמיא חרב כולא נודע מלכו שמיא מלכות שהיא נקשרת בת"ת והתפשטות דיניה שלהבת להעביר החיצונים חריב כולא ולא השאיר שארית והנה נפק מגבולה שאין גבול נקודת הקדושה אלא כנגד א"י לבד אמנם נפק מתחומא ועאלת בפרוזדור זה וחריב כולא שלא נשאר שום אחיזה כלל לחיצונים להשתרש משם ולחדש מציאותה לא מצד השר בעצמו. לא שר זולתו במקום והיינו חשבן שליטת אותו השר בעצמו ועיר סיחון סתם שליטת האומה סתם ע"י שר אחד ולא עלה בידם כלל בגין דכל אורחן וכו' שהרי לא נשאר שם אחיזה כלל. והטעם בתוקפא דרב עילאה דהיינו משרע"ה פני חמה כדפי' והתפשטות אותו הדין המבטל החיצונים שריא תמן וזהו ניצוץ שכינה השורה שם מעולם לכבוד משרע"ה שהוא שר המקום ההוא ושולט בו ואלמלא נכנס משרע"ה לארץ היתה מקודשת בקדושת הארץ שהי' מאיר ניצוץ פנימי שם אמנם כיון שלא נכנס משרע"ה נשארה בביעור הקליפות

יותר מא"י ולא נתקדש בקדושת א"י שכך הדין שאם יכבוש א"י מכל וכל יתקדש שאר המציאות כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם נתתיו ואלו הי' כיבוש א"י ע"י משרע"ה הי' כובש אותה כיבוש גמור עד שלא ישתארו ז' עממין שארית ולא ישובו עוד להשתרר בא"י ויתקדשו ארצות סיחין ועוג קידוש גמור אמנם הי' הכיבוש ע"י יהושע ונשאר שארית בא"י לז' עממים וכל זמן ששולטים חיצונים בא"י אין הקדושה מתפשטת לחוצה הארץ לקדשה בקדושת א"י נשאר המקום הזה בינוני בבחינה שאין חיצונים שולטים בו עדיפא מא"י ובבחי' קדושת א"י וניצוץ שכינה ופתח היכל לבנת הספיר אינו נפתח כנגדה מפני שלא נכבשה א"י וזה טעם ראובן וגד דהיינו מה שרמז כיון דההוא שלהובא שריא תמן עלה לית מאן וכו' ששוב לא שלטו החיצונים שם מה שלא הי' כך בא"י עצמה וזה עדיין הוא כך בזכות קבורת משרע"ה דהיינו סוד הר העברים:

דף קפה:

ויאמר מואב אל זקני מדין וכו' לאסתאבא בהאי עלמא מכל דבר רע ולמיהך באורח קשוט לעשות טוב דכל אורחוי הן רעים הן טובים הם במספר במפקד ועל כל דרך ודרך שומר. אם רע רע שומרו ואם טוב טוב שומרו וסהדי הם שבעה עיני ה'.

ותבעי דינא: המצוה והממונים עליה וכל החיצונים הנתלים בה אם עבר בענין שהם ג' תובעים התורה בעצמה כי המצוה קובלת לפני הקב"ה אם עבר על מצות ציצית פרשת גדולים ואם עבר על מזוזה פרשת מזוזה והמלאכים הכשרים הנתלים בה והחיצונים האוחזים בעבירה שעבר על המצוה ודיינא הקב"ה מלך המשפט.

וטעני טענתא. מיימינים ומשמאלים כל צבא השמים העומדים מימינו ומשמאלו כדכתיב. אם יהכון אם יטו לימין או לשמאל מי נוצח אם כת הימנית וכלם יטו לימין אם כת שמאל וכולם יטו לשמאל הא **יהו"ה** דאיהו רחמי אפשר לפרשו על הכתר או על הת"ת כיצד על הכתר אם חובין סגיאו עד שרחמי החכמה והבינה נסתמו הנה רחמי הכתר יגברו ואם גם **יהוה** שהוא רחמי הכתר יתער בדינא דהיינו שהוא [בכ"י הסכים] עם הדין ונסתלק והדין נפעל והוא בהסתר פנים עכ"ז יש לנו התקוה ע"י התשובה וז"ש מי יעמוד וכל הנז' הוא שלא ע"י תשובה אלא מצד רחמיו או כלך לדרך זה אם חובין סגיא בענין שאין אנו זוכים לרחמים הגמורים שהם רחמי החכמה והבינה עכ"ז יש לנו תקוה לרחמי ת"ת שהוא **יהו"ה**. שרחמיו הם מזוגים ואינם מסתלקים כ"כ מהרה כמו רחמי י"ה ואם כולם נסתלקו עכ"ז התשובה יעמוד לנו ושתי שמות הנז' היינו שלא ע"י תשובה כדפי' דדרך התשובה אינה נמסרת אלא לבינה כדמפרש ואזיל:

תא חזי יהושע וכו' הענין שהרי יהושע הי' נכנס לפני ולפנים בעבודת י"ה שהי' כ"ג והי' נכנס בשלום ויצא בשלום הרי היו דנים אותו וזוכה בדינו א"כ מה נשאר תביעה עליו לדונו אלא במה שפירש ניחא שההנהגה או בשם **י"ה** או בשם **יהו"ה** או במדת מי והרי זה מקפיד יותר על זה כי לפעמים (אומרים) [בנ"י אולי עומדים או שומרים] עונות מדרגה זו על זו כדפי' ולזה כשהיה יהושע נכנס לפני ולפנים ויוצא בשלום היתה אותה ההנהגה ע"י מדה שאינה מקפדת כל כך אמנם עתה שהוא נכנס למעלה מקפידים עליו כחוט השערה וזה קשר ת"ת יהושע וכו' עם הנדרש בפסוק:

כך אורחוי דההוא מתיבתא. שהצדיקים היושבים בישיבה העליונה דנים את האדם אם ראוי (ליכנס) [בכ"י ליכנס שם]. אדרא טמירא. לשכת הגזית היא מדת המלכות מקום ידוע בג"ע למעמד הדין שאלהים נצב בעדתם ועכ"ז יש צדיקים הגונים לדון ממונים לכך וז"ש ובי דינא מתכנשי וההוא רוחא. זה דין רוח לא דין נשמה שדין נשמה למעלה (מגוף) [בכ"י מגן עדן] תחתון אלא דין רוח הנכנס לג"ע תחתון והעליה הזאת לג"ע תחתון ותרין ממנן הם שני מלאכים ימין ושמאל המעלים אותו ועמוד העומד הוא מקום התלבשות הרוח כשיזכה ליכנס והיינו ענין אנלים שנוטל התגלמות והתלבשות מאויר ג"ע ליכנס שם כשהוא זוכה.

בגין דכל אינון דמשתדלי באורייתא הענין שבזכות המצוה זוכה לנפש דעשיה ובזכות פשטי התורה זוכה לרוח דיצירה ובזכות הסוד זוכה לנשמה ואם כן עד שיהיה עוסק בתורה אין לו מקום ברוחות ביצירה וכאשר יזכה מיד אכתוב לדוכתא קובעים לו מקום וחלק בג"ע תחתון עולם הרוחות וענין חידושי תורה היינו שיודע להורות ולהבין דבר מתוך דבר ומחדש הלכות ופסקי דינים ובהסתלק האדם מעולמו ועולה שם הוא עולה דרך ג"ע ע"י ב' המלאכים ומיד מתקבצים בני הישיבה העליונה לשמוע חידושי תורה מפיו מה שחידש בעוה"ז אם אותם החידושים מסכימים בהלכה מיד קריב לגו ההוא עמודא שהוא נגד היסוד שסוד רוח עליון המלביש מצד הת"ת נשיב תמן בסוד אויר המלכות דהיינו נשבו דפומא מלכות כדכתיב וברוח פיו כל צבאם ורוח לבשה את עמשי ורוח לבשה את זכריה ויתלבש באויר ההוא ברוח המתנשב בעמוד ומעטרין ליה עטרת מעין חידושי תורה שחידש וגם מחדש בדברי התנאים כפי כוונתם כל תנא ותנא מעטר אותו מחלק אורו מבחי' החידוש ההוא. והיינו בני מתיבתא המעטרים אותו. ואם ח"ו הורה שלא כהלכה ברשע ובכסל שהוא גס בהוראה ווי ליה וכו'. מאן נוכח בעובדא דרבה בר נחמני. כדאיתא במציעא פרק השוכר.

ואוכח ההוא מלה וכו' הענין שהשמיעה דהיינו דבור הוא מדת המלכות והתחתונים בעלי הישיבה הם מצדה ומחייבים המציאות תיקון המלכות בדרך אחת וקב"ה עולם הזכר מחייב תיקון המלכות בדרך אחרת (וקב"ה) והיינו שקול הדעת ממעלה למטה קב"ה וממטה למעלה בני הישיבה לכך להגביר צד זה על צד זה צריך הצדיק שהוא יטה לאחד מהצדדים והמלכות עמה נוטה לצד זה או לצד אחר ומטעם הצורך הזה יסתלק הצדיק קודם זמנו לצורך המדות העליונות ואלו אין להם דין ודברים אלא מיד מסתלקים להכריע ואית אחרנין שהם צריכים לדין שיש להם פגם וצריכין לדין וצירוף ע"י יסורים בגיהנם וכיוצא. אמר ר' יוסי וכו' ודאי שאין הדיני' האלו לרשעים דלאו ברשיעי עסקינן אלא בצדיקי וכיון שהם צדיקים ומתו בעונם למה אין מיתתם כפרה וצריכים עוד דין גיהנם ותירץ ר' חייא שיש שתי בחינות הא' עונש עונם ובו נסתלקו מן העולם הב' לבררם וללבנם אל הטוב העליון דהיינו עד לא יעול למחיצתהון דצדיקייא וכו' ולזה צריכים צירוף:

זכאה איהו מאן דזכי מן דינא. שנכנס לג"ע מיד ולמטה ממנו המצטרפו זמן ידוע ויש למטה ממנו מי (שאינו אליו) [בכ"י שאינו זוכה אליו] כלל. ואי לאו ההוא ממנא. היינו שסוד הדין הוא בג"ע והאדם אינו בתוך ג"ע אלא מבחוץ והשטן עומד על ימינו הוא שר גיהנם דהיינו סוד הכרובים ולהט החרב המתהפכת שהם שומרים את דרך עץ החיים:

דף קפו.

ומלאך ה'. שר נער מטטרו"ן ריש מתיבתא דהיינו שר ג"ע עץ הדעת טוב שהוא דין ומכריע הדין על כל הצדיקים וכאשר אוחז השר החיצוני את הנשמה מקלע אותה למטה אל תוך החיצונים דהיינו גיהנם ושר גיהנם למטה דומה והממונה המתפשט ממנו (ולמטה) [בכ"י למעלה] להסטין על האדם לזכות גיהנם האומרים הב הב הוא השטן העולה העומד עם הכרובים ולהט החרב והוא שור נגח דומה אל הדין הפנימי שור תם ומלחך הנשמה ומקלע אותה אל תחת יד דומה והם שני שטנים ומפה השור הזה המלחך הנשמה שהוא (עץ) [בכ"י ירק] השדה ודאי דהיינו שדה תפוחים והנשמה תולדותיה ואותם שהם עצים (בתורה) [בכ"י בתוכה] עץ החיים ועץ הדעת טוב אינו יכול לנחך שהם זכאים בדינם אמנם אותם שהם ירקות צמחיו קטנים יכולים ללחוך דהיינו להכניסם לתוך החיצונים שפה השור הוא פתח לשער כניסה לחיצונים ובלע לון להכניסם אל תוך בטנו דהיינו גיהנם חיה רעה אוכלת אותם עד עיכול הזוהמא שבהם:

ותוקפיה דההוא שור החיצוני מכי כריזו על התבואה הענין שבפסח נדונים על התבואה ופירשו מרחיקים משור תם בימי ניסן חמשים אמה שהשטן מרקד בין קרניו והענין

שניסן הוא סוד הימין כניסה לג"ע וכיון שהתבואה שהם נשמות הצדיקים רוצים ליכנס שהם ירק השדה תבואה ודאי מיד מכריזין עליהם כל מי שיודע לו זכות וכל מי שיודע לו חובה צדיקים לדון במדרגה כדפי' לעיל וחיצונים להשטין ומיד השטן שולט ודאי וכל יום ויום שהצדיק עולה ויש כרוז על דינו הוא מתגבר וכמו כן ביומי ניסן וביומי תשרי שדנין האדם שהם ראשי שנים שבני אדם נכתבין לחיים הוא שולט להשטין ועולה ועומד מחוץ לחדר הדין אם יגבירוהו לעשות הדין ובזה יתבאר שמועה זו שהיא קרעים קרעים בהעתק:

ר' יצחק ור' יהודה הוו אזלי וכו' יתבין ברומו של עולם רומזים בספירות העליונות ומה גם בשעת ברכה שהם משפיעות והאצבעות מושכין. אצבעא חדא וכו' היינו אצבע האמצעי והוא נגד הת"ת ולכך הוא גבוה מכלם להראות מדת הת"ת על החסד והגבורה ועולה אל ג' ראשונות. וז"ש דארמא משה כי משה גורם למדת הת"ת להקשר שם. והיינו אומרו מבריח מן הקצה בינה אל הקצה מלכות והוא תיכון בין שתי הקצוות ואי תימא דההוא וכו' כלומר ממה שאמר הכתוב ועשית בריחים וגו' חמשה לקרשי וגו' וחמשה וגו' והבריח התיכון ס"ד לומר שהכוונה תיכון בין העשר דהיינו חמש מכאן וחמש מכאן.

תרין מכאן. חסד נצח.

ותרין מכאן. גבורה הוד. חד באמצעיתא. הת"ת עמודא (דיניקה) [בכ"י דיעקב] בסוד הת"ת בעצמו רזא דמשה בסוד הדעת הפנימי שהוא מתלבש בת"ת ומפאת משרע"ה הוא עולה על חסד וגבורה ומפאת יעקב הוא יורד למטה מחסד וגבורה כנודע:

דף קפו:

ביה קיימא שאר אחרנין. היינו שהוא עיקר האילן והם ענפים אליו וזה בסוד שאר הספירות טפלות אליו מסתעפים ממנו מזה ומזה לכך הוא אמצעי ושקול. בכל חמש מאה שנין. היינו היות כל א' כלול מעשר ועשר מעשר עולה מאה והם חג"ת נ"ה ואילנא דחיי ת"ת בבחי' היותו כלול כולם. אזיל מתפשט חמש מאה וטעם זה להיותם כולם כלולים ביסוד וז"ש וברית קדישא אתגזר בחמש אצבעאן לרמוז שכל ה' ספירות מתעסקות בה. מכאן ברכאן דכהנא נשיאות כפים לברכה להמשיך משם: פרישו דידא דמשה והיה כאשר ירים משה וגו' והיינו להמשיך הכח והקדושה להגביר ישראל והיינו אהרן מצד החסד חמשה בריחים לקרשי צלע המשכן האחד ומשה לוי מצד הגבורה חמשה בריחים לקרשי צלע המשכן השנית אלו לברכה ואלו לגבורה. כל לכלוכא וכל טינופא בין יהיה ממש טינופת בין יהיה לכלוך טיט וכיוצא אחר שיש בו מיאוס יש בו אחיזה לקליפות:

מהאי טינופא וליכלוכא אתון. הענין שאין דבר חוץ מהאלוה אלא הקליפות שהם נקראות אל אחר אמנם שאר כל הדברים ההם הם נכללים באלוה ואין דבר חוץ ממנו ולכך כיון שהכלל נכלל בקדושה אין מקום שיש בה אחיזה לקליפה בכל הדברים שבעולם זולתי כל דבר טנופת וטינוף ומיאוס שאין שם אחיזה לקדושה מפני הכבוד ולפיכך כיון שהוא ריק שאין שם קדושה נעשה מקום לקליפה ולחיצונים ומלמעלה נמשך הן טוב הן רע ובמקום קדוש נמשך שפע קדוש וברכה ובמקום טינופת נמשך (מעבירות הנודע) [בכ"י העכירות כנודע] והוא מזון לחיצונים **איהו טייעא** וכו' היינו רב המנונא סבא שהיה (מתגלה) [בכ"י מתלוה] עם ת"ח העוסקים בתורה ונעשה להם טעייא כענין ההוא עובדא דפניאל בפ' בראשית.

חמרא למסבל וכו' כענין ישששכר חמור גרם כי החומר הוא חמור לנפש:

שכינתא קיימא תמן ושעורא אחרא וכו'. כי [בכ"י מהאכילה] נהנה הקדושה מפני שהוא מזון וקיום לנפש לעסוק בתורה ונהנה החיצון מפני שהחומר נהנה ומתעדן בטעם האכילה. ההוא מילא דקא מברכן וכו' הענין שאסור לאדם ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה מפני שהכל של הקב"ה והאדם קונה אותו בברכה א"כ כשנוטל הדבר הנרצה לברך עליו באחיזת הפרי או האוכל בידו מורה שהברכה לבעל הפרי ואין לזולתו חלק בה ולכך אין צריך הזמנה תדע שכן שבהיות הפרי ערלה דהיינו שהיא של הקליפה אסור לאכלו כ"ש שיברך עליו שאם יברך ישפיע לחיצונים כדמפרש ואזיל. בקדמיתא כד הוה שתי וכו' כלומר אם לא היה ברכת המזון לא היה מברך עליו אלא בורא פרי הגפן א"כ אינו הזמנה אלא לברכת פרי הגפן אמנם ברכת אמזון צריך הזמנה:

בקדמיתא איהו הזמנה לכוס וכו' הענין כי בברכת המזון אנו מזמינים לשתי מדרגות הא' היא המלכות הב' היא הבינה והזמנה ראשונה היא למלכות כדי להבדיל הקליפות חוצה לברכה זו. ואחר שנטל בידו הכוס שהיא המלכות והבדיל ממנה החיצונים צריך להזמין עוד במלכות הבינה והטעם מפני שברכה זו על המזון וכל מזונין מינה נפקין ודאי מהבינה נמשך הכל למטה ולכך צריך להזמינה בברכה זו. והזמנת הבינה בשתי דברים הא' בפה נברך והב' עם הכוס הקודם למלת נברך והטעם לזה כי אין הבינה במלכות כדי שיהיה הזמנתה בדבר א' לבד מפני שהמלכות נגלה ובא' משתי דברים נזמנת או בדבר בעצמו כגון בכוס או בפה וכיוצא כדפי' כי הדבר הנגלה (נזמן בראשונה) [בכ"י נזדמן ברמיזה קטנה] אמנם הבינה נעלמת ואינה נזמנת אלא ברמיזות הרבה לכך ע"י הכוס ועוד בפה נברך היא נזמנת וז"ש **ובהאי כוס כיון דאנטיל איהו הזמנה אחרא במלא** וכו' והטעם שצריך כאן הזמנה דכל מזונין והיינו שאכלנו וכו' ואמר שאכלנו

משלו והוא ע"ד נסתר מפני שהיא עלמא עילאה סתים והיא גופא טעמא דמילתא דבעינן תרי הזמנות בדיבור וע"י המלכות הנגלית וז"ש לית (להגיה) [בכ"י לגבי'] הזמנה אלא בדרגא ולכך אין הזמנת נברך אלא בכוס ולא בשאר דברים ובהיותם עשר דממש שרייא עלייהו אומרים בדרך נגלה אלהינו דאתגלייא עלייהו:

דף קפז.

משחא. שפע החכמה ע"י המצות. לא עביד חושבנא אלא תרין אילין. תימא וכי משום דקרא לא מני שלישית ורביעית לא הוו והא כתיב וחמשה בריחים לירכתים ימה והא הוו תמן בריחים שלישיים והרי העיקר רמז מציאות בבריחים. ואפשר דהכי קאמר כי העיקר היו אחת וב' דהיינו שתי ידים חסד וגבורה אמנם אח"כ המערב היא המלכות המקבלם ע"י נצח והוד שהם ירכתים ודאי אמנם האצבעות העליונים הנמשכים מלמעלה ולכך לא עביד חושבנא אלא אלו שהם העיקר כי אותם שהם למטה הם מתמצאים (בכ"י מתאמצים) במלכות ע"י הירכתים הנמשכים לה ע"י היסוד ומה שהוא מתמצא בה מהמציאות העליון אין ראוי שיכנס בחשבון עם האחרים לומר שניים ושלישיים ואפשר היה לפרש דהיינו אצבען דרגלין שהם לירכתים ודאי ימ"ה שהם סוד הרגלים היורדים אות למטה במערב והכל ענין א'.

קרי ליה מלאך וקרי ליה וכו' המלכות ואין ראוי שתקרא מלאך ושתקרא בשמות אחרנין שהם מורים אצילות כי אם הוא ח"ו מלאך דהיינו עולם הנפרדים למה נק' בשמהן אחרנין המורים אצילות בגין אדנ"י וכיוצא ולהכי לא תירץ אלא לשם אדנ"י כדמפרש ואזיל:

מגו אספקלריא דלעילא ולכך משרע"ה שהי' נבואתו מאספקלריא המאירה וכן יעקב שהוא מרכבה לת"ת והיו משיגים מציאותה מאספקלריא המאירה קארו לה מלאך וכדמפרש לקמיה והנה בהיותה עולה למעלה לינק מאספקלריא המאירה היא יונקת מאבא ואימא שהם המשפיעים לת"ת וזהו שאמר דכד מברכין או"א נטורי ביתך מהקליפות והשרים שלא יפרצו פרצה. פקדי (לכחיך) [בכ"י לביתך] איש איש על עבודתו. זילי וזוני וכו' שפע הראוי להם. דההוא עלמא דלתתא הגשמיים כל הנבראות התחתונים.

בני ביתך. ישראל שהם יונקים ממנה ואחרון אחרון חביב. ולהכי קאמר מחכאן למזונא מינך. איהי מלאך ממש שלוח מלמעלה ועושה שליחותה. ועוד דבשמא דה' הכי היא ודאי כלומר גם בשם אדנ"י נק' בחי' זו ותירץ לשתיהן ואמר. כד שליח מגו אבא ואימא אתקרי מלאך בין שיהיה שליחותא לענין זה בין לענין אחר ושם אדנ"י נק' עם היות

שהיא שלוחא מלעילא לא בעת שליחותא ממש אלא כיון דשארי וכו' נמצא כי בעת בואה נק' מלאך ואחרי בואה נק' אדנ"י.
תרין כרובין מטטרו"ן סנדלפו"ן שהנהגת עולם הפירוד ע"י.
אדנ"י שמיה. שהוא אדון ורבון לכל החיילים וזנה ומפרנסת להם אלא בדוגמא היינו שבא לקראתו אשה א' שהיא היתה מרכבה לשכינה ודוגמא אליה כדמפרש ואזיל.
עם הצאן וכו' היינו צבאות מעלה ומטה שכולם תחת ידה וכולם הם ניזונים ממנה והיא רועה אותם ומנהגת אותם לאביה ודאי דכתיב כלם בחכמה עשית:

דף קפז:
והכא במשה כתיב וכו' מפני שמעלת משרע"ה למעלה ודאי ולכך נתגלה לו ממש מציאות השכינ' לא דוגמא. ואי תימא וכו' את אמרת כי מה שנראה למשה בלא דוגמא מה שאין כן ליעקב יורה על מעלתו וזה אינו ראיה שהרי לאברהם נראה בשם ה' ממש וא"כ נאמר שהוא מעלה גדולה ממלאך ה' וא"כ יהיה מעלת אברהם גדולה ממעלת משרע"ה וזה אינו כי אדרבה מעלת יעקב גדולה ממעלת אברהם.
התם באברהם אתחזי לי' אדון ממאי דכתיב אח"כ אדנ"י אל נא תעבור. ומה שאמר הכתוב וירא אליו ה' יובן במה שפי' בזוהר בפסוק והוא יושב פתח האוהל והכתוב מוכיח שלא הי' נראה להם שם יהו"ה ממאי דכתיב ושמי ה' לא נודעתי להם אמנם הכוונה שהיתה המראה נכללת בשם ה' אבל לא היה מתגלה לו אלא שם אדנ"י ובזה נתקן מאי דהוה קשה לן ממרע"ה אמנם מה דקשה לן מיעקב למה נגלה לו בדוגמא עדיין קשה כי לא נגלה לו אפילו בשם אדנ"י לזה תירץ בגין דבההוא זמנא קבל ברית וענין המצוה גרמה וא"ת ומאי קושיא והרי כבר נתגלה ליעקב בבית אל י"ל דלא כתיב וירא אלא ויחלום:
אדון רבון עליה. דהיינו באותה הבחינה שכבר הוא על הכרובים וזה דוקא אחר שנימול כי קודם אפילו זה לא היה משיג. אמנם משרע"ה מתחלה מיד בחינתה בהיותה עם הת"ת בין או"א אספקלריא המאירה והיינו טוב דהיינו בסוד האור. משה בגופא וכו' כלומר זכה משה בעוה"ז מה שזכה יעקב בעוה"ב:
דלא אתקריב וכו' אפילו קרי לא ראה מימיו. וטעם היותו מזכיר זה כדי לסלק ממנו כל הקליפות שלא יהיה להם חלק במטתו. מתתקן לביתיה במרכבות שהם למטה ממלכות והם תיקוני' אינון דאשתמודע הם מטטרו"ן וסנדלפו"ן שהם שני הכרובים למטה ממלכות להנהגת העולם הא' שר המלאכים והחיות והב' שר האופנים והוא סוד עולם היצירה ובעשיה וע"י כל ההנהגה כדפי' במקום אחר והם יונקים ממלכות. שמי שם י'

דהיינו שם יהו"ה בת"ת דהיינו גופא ושם אבותי חסד גבורה תרין דרועין מתברכין כדין כדקא יאות. מפני שעיקר יניקת המלכות היא בהיותה משולשת בג' אבות ואז משפעת בכרובים שהם למטה ממנה רב ברכות.

אינון מן ימא רבא. מהעולם העליון הדק שהוא נכלל בסוד זה הים גדול ורחב ידים.

וסגיאו דילהון וכו' כלומר הם פועלים בעולם הגשמי ומושכים בו נשמות ורוחות כנודע:

מגו יוסף מהיסוד שאין למלכות שפע מלמעלה אלא ע"י היסוד. ומגו דאיהו בטמירו שאין ראוי לגלות האמה מפני הערלה שהיה מקומה שם וקרובה לידבק ולימשך ונמצא הזווג העליון מתבלבל לבין האמה הזאת לעולם מתעלמת בין תרין ירכין וזהו סוד סוככים בכנפיהם אל הכפורת כי כפורת היא יסוד. כיסויא לחפיא וכו'. דהיינו קשת מתלבש בג' גוונים שהם חוור וסומק וירוק שלשה אבות וע"י ביטול הקליפות והם מגינים מגן ודאי. מיכאל גבריאל נוריאל דהיינו ג' אבות:

דף קפח.

ונאות הוא וכו'. מפני שיש כח באב לתת בבנו בעת ההולדה התעוררות רוח לפי מה שהוא אם טוב ואם רע ואני מעיד בתורת עדות שראיתי בחור א' שיצא מן הכלל ב' פעמים. א' לדת הישמעאלים וא' לדת הנוצרים ואביו היה בחזקת חסידות וכשרות גדולה וחקרתי עליו מפי מגידי אמת וספרו לי שעל אביו עברו ב' העבירות ההם ממש והתעוררות אביו עשה הדבר ההוא ודרך זה לכל עבירה שיעשה האדם והיינו סוד אוחזים מעשה אבותיהם בידיהם והיינו אבל חטאנו אנחנו ואבותינו בזולת הדרכים אחרים כי נפש הבן עם נפש האב יש לה קורבה ומטעם זה הבא להוליד בן כשר צריך תשובה ודאי וקדושה נוספת משיכו מאבוי מנהרא וכו' זהו סוד העיבור שיתעבר נפש האב בנפש הבן להשלים תורה או מצוה שחסר לו ולשלמות הבן וזה ע"י היחס אשר לשניהם אם שניהם כשרים ע"ד שפירש אם שניהם רעים וזה הטעם שמעוררים האב בג"ע ע"י המצוה או התורה שעושה הבן:

יומא חד הא חבריא יתבין וכו' נעמה העמונית אשת שלמה וכמה פעמים נצטערתי על זה וכי שלמה לא נשא נשים נכריות הרבה צידוניות חתיות וכו' ועם היות שהיה מגייר אותם לא נמנו אלא נכריות אם כן מה טעם נעמה שמנו אותה חכמים לצדקת ואח"כ האיר ה' עיני וראיתי שלשלת המלכות נמשכת ממנה שהיא אם רחבעם ואם ח"ו אנו מונים אותה עם שאר הנשים כבר יש לנו ישראל הבא על הגויה הולד גוי ונמצא רחבעם גר ואין לו יחס עם זרע דוד ח"ו לזה מנו אותה לגיורת צדקת והיא ישראלית גמורה וע"ד הקבל' קבלו כן שאם לא היתה כך היה נמשך מהדבר תקלה וגם כן לא היו ישראל

ממליכים לרחבעם דהא כתיב לא תוכל לתת עליך איש נכרי וצריכים אנו (לומר שנשים) [בכ"י לומר שנתגיירה קודם שנשאה ומאי דכתיב ולמלכם שקוץ בני עמון צריכים אנו לומר שנשים] אחרות עמוניות נשא.

נוני ימא רבא. נשמות הצדיקים שהם בים הגדול למעלה נכללים ברוחניות נהנים מזיו השכינה והם מניחים העונג ההוא להזדווג עמהם בדברי תור' כענין פניאל ועובדא דסבא וכמה אחרים ועובדא דפנחס ועובדא דר' פרחיה דמדרש רות מהזוהר ויבשתא עולם זה הגשמי שהוא יבש מרוחניות הים הגדול כדפי'. נונין דשבקי' רב המנונא סבא כי בר' אלייעזר ור' אבא אירע מעשה (ביעין) [בכ"י כעין] דנונא ינוקא זרעו:

דף קפח:

בקשתא היסוד. והחיצים סוד הטיפין דנפקין מיניה למלכות והעסק בו גדול בתיקונים בחרבא סוד הוי"ה י' רישא דחרבא ו' גופא דחרבא ה"ה תרין פיפיות דילה. בתיקו ברומחא סוד רמ"ח ו' והיינו סוד הת"ת עם רמ"ח מ"ע.

כאבנין דקרטא. סוד הזרקא הוא (קמא) [בכ"י קירטא] סגולתא אבנין דילה והעסק בה גדול בתיקונים ועל זה אמר ר' אלעזר אשתדלו בהו וכו' מאי תנופה אי בגין דאניף אין מלת תנופה מורה זה מפני כי עיקר תנופה היה להרים אותה למעלה וממלת תנופה לא נפקא לן מידי ומפני כי מלת תנופה אינו מורה לא להשפיל ולא להרים וז"ש מאי איכפת לן וכו' כי מלת תנופה אינו מוכיח לזה דבר (ואמר) [בכ"י ולומר] דאי הכי נמי שלא הי' צריך אלא סתם להניף אינו אלא ודאי אצטריך לעילא וענין זה אינו מוכרח ממלת תנופה אלא ממלת תרומה שהיא לשון הגבהה וז"ש והיינו תרומה ואע"ג שמלת תרומה דרשינן תרי ממאה ולא שייך מלת תרומה אלא בדבר המורם תרי ממאה עכ"ז היה לו לומר תרומה ע"ד השאלה להראות על הגבהה ולא תנופה שאינו מורה דבר:

ארמותא דהכי מתרגמינן. אם כן מלת תנופה ראוי שיורה ארמותא. דהיינו תנ"ו פ"ה כדמסיק. קדמאה לשאר נהמא דעלמא הכוונה כי ה' מיני דגן הם רומזים במדרגות המ' והבחי' הראשונה שבכלן היא הנרמזת בשיעורא וכדמסיק כי שיעורא לשון שיעור והכוונה הבחינה הנגבלת בשיעור וידיעה כשיעורא משא"כ בשאר בחינותיה שהם נעלמות:

ברתא דמתחטא. היינו בחי' עליונה שבמלכות כי ה' מיני דגן הם סוד ד' רגלי מרכבתא והחמישית היא נקודה אמצעית כזה # ואותה הבחי' האמצעית היא סוד ברתא דמלכא שאין אחיזה והשגה לקליפו' בה. והוא בחי' י' שבה והיא נקראת ברתא דמלכא בת מלך שהיא החכמה כללא דעשרים ותרין הכי סליק חט"ה בחשבון ונודע שבחינה האמצעית

היא הכוללת האותיות שהם בה מהת"ת **ולדרכא קשתא**. עם היות שפי' לעיל דרך אחר לפי הנראה מסוגיא דשמעתין שמיני הקושיות והתירוצים היו מכנים בשם גירא רומחא חרבא מגינא.

בשבטין לא הוו אתיין אילין וכו'. להתיך לשונו אי אפשר מפני שחסר בו אמנם עיקר כוונתו כי הן אמת אותיות חט (ויורו) [בכ"י יורו] ודאי חט וחיצון בלי ספק אמנם השבטים מפני (שהרחם) [בכ"י טהרתם] לא היו בהם אותיות אלו אמנם המלכות לא יורה על היות בה קליפות ח"ו כי חטה ברתא דמלכא כדפי'. (ומן) [בכ"י ואין] החיצונים דבקים בה אמנם להורות שהם נכנעים תחתיה באו שם משא"כ בשבטים שאם יבואו אותיות אלו בהם לא יורה על כפיית הקליפות כי אין דבר זה מסור לבני אדם אמנם אמנם במלכות יורה ממש על ביטול הקליפות וכפייתם והיינו דקאמר נצח סטרא דטוב וכו' והנה אדם הראשון הפך קערה על פיה והגביר הקליפות עליה ונהפך סוד החטה כי בחטה מורה היותם הקליפות נכנעות תחת הקדושה והוא הגביר הקליפה. והנה יצדק אומרנו פרי שאכל אדה"ר חטה היה בפאה א' ולא יצדק בפאה אחרת כי מצד היות אמת שהגביר הקליפה בהיות' משותפת בבת מלך יצדק מלת חטה שבה אותיות חט המורות על הקליפה ובבחי' כי אותיות חטה יורו על הכנעת הקליפה לא יצדק שאם אמת שאכל חטה דהיינו שהגביר הקדושה על הקליפה זה תיקון ולא קלקול לכך חברייא קדמאי פרישו מלה דא כלומר סוד העון ושרו לה מרחוק דרך רמז חטה סתם ולא היה כוונתם ממש על סוד החטה דהיינו הדגן דלאו הכי כי אדרבא הדגן היא הפך חטא אדם הראשון והאחרונים היו טועים וחשבו ממש היוה החטא שלו בחטה ממש ולקחו הדבר כפשוטו וז"ש אתו בתראי ואמרו חטה ממש. וזה אינו כדפי' לכך הוצרך ישעיה לפרש הדבר על תכונתו. ואמר וממחתה ונמצא עתה כשהיא חטה באות ת' שהיא לשון הכנעה זה חטא אדם הראשון שאדרבה הגביר החיצון והכניע הקדושה ולכן אמר מחתה שהיא הקליפה לא תקרב אליך. אמנם חטה בט' יש בו שני דברים המורים הפך מחתה הא' שבא אות ט' דגושה בלי הרחבה בינה ובין הה"א כדי שלא יורה על החטא שאם היה הרחבה בינה ובין הה"א היה מורה חטאה וזה הפך חטה עוד שנית חילוף ת' של מחתה לט' ושנים אלו יורו על הנדרש וז"ש ועל דא נק' וכו' וחילופה בין ט' לת' וכו':

דף קפט.

כל מה דאתכליל בארעא. הכי גרסינן ולא גרסינן דאתכלי דאי טעמא משום דאתכלי אפילו סולת נקיה אתכלי כ"ש חטה נקיה אלא אתכליל הכוונה כל מה שנכלל בעולם

זה השפל שבו שליטת הקליפות בהכרח יש בו חלק [574] לחיצוני עד שאפילו בדבר שבקדושה יש לו חלק כגון שער של התפילין וכיוצא ולכך הדגן עיקרו בקדושה ולחיצוני חלק שהוא מוץ ותבן וכדמפרש ואזיל, דא בנוקבא כלומר מוץ היא נקבת החיצון דהיינו לילית דכורא סמאל תבן. מעשר סוד יו"ד שעולה מבין חייליה שהם הט' הנשארים ועניינו נתבאר בתיקונים. ה' דגן בנקיו והם ה' מיני דגן ומהם עולה י' מעשר כנודע. מכלא דבעירא. הענין כי בחיות הם ד' פנים ב' מהם רזא דבעירי דהיינו פני אריה ופני שור והם בחינות שאין שפעם משובח כשפע בני אדם דהיינו לחמא דאנשא נהמא אמנם לחמא דבעירי הוא שפע הימין והשמאל ולחמא דאינשי קו האמצעי דסליק עד לעילא עד כתר עילאה. ונודע כי הפנים האלו הם במלכות והיא נקראת בעירא בסוד בחינתה על החיות והנה נודע כי מזון המלכות היא התעוררות העולה מלמטה. והנה אמר הכתוב מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבודת האדם ופירשו בזוהר פ' בראשית כי חציר לבהמה הוא סוד חדשים לבקרים כי מתחדשים בכל יום בהיכל הא' לא בתוך ההיכל אלא בחוץ ממנו במדור הראשון אלף טורין דהיינו אלף מחנות מלאכים להדר לרומם לפאר לעורר זמר ושיר והתעוררות והמלכות בבחי' פני שור ואריה דהיינו שהוא נקרא בהמה אוכלת אותם דהיינו שהם נכללים בה וחוזרים אל מקורם והם מזונה בסוד התעוררות העולה והיינו בהמות בהררי אלף וזה כדי להמשיך שפע סתם לכל העולם אף [אם] אין מעוררים למטה וזה סוד בני אדם שהם כבהמה ובני אדם שהם נק' אדם היינו סוד פני אדם וזהו סוד פני אדם וזרע בהמה דכתיב בקרא. והנה שעור"ה היא לאותה הבחי' הנזכרת ועליה קאמר מיכלא דבעירא ואתקריב בליליא ממש כבוא השמש וצאת הכוכבים שאז נוקבא דתהומא רבא נפתח ושערי היכל לבנת הספיר נסגר הם מאכל לתהומא [בכ"י והמדור] מתמלא מהחיצונים:

קריבו דתהומא דא דשעורים. הכוונה שאי אפשר לידבק החיצונים בה לא בפני אדם ולא בפני נשר שהם קו האמצעי שהוא נחלת יעקב נחלה בלי מצרים אמנם פני אריה ימין אברהם שם ישמעאל נדבק ידו בכל. ופני שור שמאל יצחק שם עשו נאחז ולכך שתי בחי' אלו צריכים לה בדיקה אם נתקלקלו ונפגמו ע"י המעשים המכוערים ונדבקו ונאחזו הרעים לזה מאכל שעורים הוא מאכלה והיא בחינתה הנרמזת בבחינה זו. לכך לבדוק אותה לפני בעלה אנו מקרבים אותה למעל' להעלותה שם לייחדה להראות יופיה שהיא טהורה שמורה לבעלה:

ממאן הוו שהיה ראוי שיגדל הדגן בלא מוץ ותבן (באים) [בכ"י בארץ ישראל] לפי דבריך.

[574] בכ"י אור החמה לחיצוני ערל אפי' כו'.

אי לא חבו וכו' כלומר כמו שישראל יעשו תולדות ומכח יצה"ר אי אפשר שהרי לא היה יצה"ר בעולם והאיך אפשר להיות תולדות בלא יצה"ר אם לא שיש לנו לומר שיש צד אחר שהוא משמש כמו יצה"ר והוא טהור ובאותה בחי' הוא מוץ ותבן בא"י ולא שיהיה טמא ובח"ל הוא טמא מפני שרודף אחר הקדושה ונדבק בה כפי אפשרתו ואין לה בחי' להיותה דומה לקדושה אלא בבחינת המוץ והתבן לבד דהיינו קוף לפני בני אדם. ע"כ מה שכללתי מתוך דבריו:

עד הכא חזונא. כלומר החלום נחלק לב' חלקים הא' מציאות המקום שממנו נמשך הענין ההוא והוא נק' חזונא דמלה כלומר חזחזית עצמה שבו חזה החזיון והב' החזיון עצמו להגיד העתיד ואותו הרשע לא היה ראוי להשיג החזיון ההוא אלא צורך יוסף היה וז"ש אבל חזונא דמלה בגין יוסף הוה וכו' דישמע יוסף הא' בשורת הגפן העליון פורחת רמז שיפרח ישועתו. הב' ידיעת החכמה בעצמה לדעת המדרגות העליונות וז"ש לבשרא ליה היינו בשורת ישועה. הב' דישמע יוסף וידע מציאות ידיעה כדפי':

שבעה רקיעים וכו' הם ז' ספירות למעלה וז' היכלות למטה והם נחלקים לג' בחינות הא' ז' בהיות כל ז' ספירות כאחד ולפעמים יעדר מן המספר המלכות ולא נמנה כי אם שש קצוות ולפעמים יעדר היסוד ולא נמנה כי אם חמש וכל מספר ומספר יש לו יחס לעצמו ומציאות אצילות ז' ספי' אלו אינם כמציאות אצילות שלש ראשונות שהם אצולות זו מזו וזו מזו אמנם ז' ספירות מציאותם יחד מהבינה הכוללת שלש ראשונות וז"ש וכולהו דהיינו כל השבעה נפקי יחד אצילותם מעתיקא קדישא וכו' ההוא יין. שפע הבינה נק' יין ונודע היותו מצד הדין ויש בו שני בחינות הא' יין המשמח והב' יין המשכר כזולת יין נסך שאין עתה בביאורו. אמנם יין המשכר הוא הדין הנמשך מהבינה לגבורה וזה הוא יין בלי מים שאין בו מזיגה ומצד חמימותו הוא שורף הב' יין המשמח הוא הדין שהוא נמשך מהבינה לגבורה לעורר השמחה והאתבה מחמת חום חשק ביאה ולעולם התעוררותו מהבינה ומשם נמשך ויעקב המשיכו משם אל המלכות ואח"כ מהמלכות למטה וז"ש דמשך ליה יעקב מרחיק דהיינו מעמקי הבינה וסחיט ליה מענבים דהיינו גפן הגפן מלכות ועניבה הם ז' ספי' שבה ומשם סחט אותם למטה:

כדין יעקב אמשיך ליה ההוא יין דאתחזי ליה לא יין המשכר שאם כן יעורר הדין. אלא כפי הראוי לשעה דהיינו היין המשמח [בכ"י לרצות] לברכה ומטעם זה חדי ושתה:

ההוא לו דכתיב ויבא וגו' כלומר מלת ל"ו בתרי טעמי להיותו מורה בב' מקומות או יעקב עילאה דהיינו להמשיך מהבינ' אליו או יעקב תתאה והמשיכו מהמלכות אליו.

חנוך ומטטרו"ן אמר כלו' במתיבתא עילאה והוא בעל כנפים הפוסק הלכות ולכך נק' פסקון דארמי מיא שפע החסד מן הימין להיות השפע ההוא נמזג בימין. לא יכיל למסבל. מתוקף הדין.

אזיל מדרגא לדרגא דרך הז' ספירות להיותו נמזג בכל הספירה וכל הספירה יונקות ומאירות בשפע ההיא להיותם כלם שמחות והיינו שובע שמחות את פניך. יוסף חסידא. כלומר דמדתו החסד ולכך טבעו המים והיין המזגה טובה והיינו דוד למלכות נאמן שאין היין מתהפך בו אלא מעורר חשק הזווג משא"כ במלכות או בגבורה שאפשר להתנסך ע"י מגע גוי דהיינו יניקת החיצונים וביסוד אין להם אחיזה כדכתיב וינס ויצא החוצה מיד ברצות אשת כסילות לתפוס בו ע"י מה שהוא נאחז במלכות ונכנס בתוכה מיד וינס למעלה ויצא חוצה למלכות ויעזוב בגדו שהיא המלכות אצלה בענין שאין לקליפות אחיזה בו ואי אפשר ליין להתנסך יין הטוב נמזג במים מהחסד ששם כינוי טוב. ומשם נק' הצדיק טוב ואח"כ הולך לדודי ליסוד למישרים דרך קו האמצעי אחר שנמזג מדרגא לדרגא בחסד וגבורה מים ויין ות"ת כולל אותם.

אמר הא חדוה דילך חשבו שכבר השלים דבריו והשיב עד כען ההוא גפן שעדיין פירוש הכתוב שהתחיל לא פירשו:

דף קפט:

גפן דאשתמודע מלכות וממה שאמר ובגפן בלשון ידיעה מורה שעל אותה דאשתמודעא בקודשא קאמר ולהכי קאמר ובגפן שלשה ולא אמר והנה גפן לפני ובה ג' וכו' ענבין דילה הם כחות חיצונים שהם כלבים צועקים.

דכל קודשין. בגין יעקב ויצחק וכיוצא אמנם אדם נח קלקלו בה. חמרא. שפע השמאל עתיקא מהבינה חמרא טבא מזוג במימי החסד חמרא דיעקב כי יש חילוק גדול בין היות ההמזגה ע"י יעקב מהיותה מעצמה לזה אמר שאינו אלא ע"י דיעקב ולא זו בלבד אלא שנכלל מכל הבחינות כדקאמר לעיל. ונחית מדרגא לדרגא וז"ש **עד דכל אינון דידעין** וכו' דהיינו כל בחי' הספירות והוה טב וכו'. כי החיך הוא סוד הטועם כל המדות ועם היות שיש חיך למעלה עכ"ז על דרך השאלה נאמר כאן על היסוד שהוא ג"כ דומה לחכמה בקצת ועם היות שהחיך הוא מצד החכמה שהיא ימנית עכ"ז החמרא מפני המזגתו נחית גם למדות הימין וז"ש והנה טב [לחכא] וההוא גפן מלכות כד מטית היין הנזכר אליה הוא ממש נכללות מהספי' העליונות וז"ש אושיטת מגלה ונכללת ג' שריגים שהם ג' ספירות דהיינו חג"ת שבה כדמפרש ואזיל. ולית קדוש' ולית ברכתא מפני שקדושה וברכה הם ימין ושמאל ואחר שהיין כלול משניהם כמבואר על הדרך

הנרמז בהמזגה הנז' ומפני שאמר ולית קדושה ולית ברכתא אלא ביין ואינו שהרי קדש וקדושה אינו ביין וכמה מיני ברכות לזה אמר באתר דחדוה שארי כלומר קדושה וברכה של שמחה כגון קדוש וקידושין וברכת מזון וז' ברכות וכיוצא בהם קדושה וברכה של שמחה והטעם כי השמחה היא ממקום שנמשך היין המשמח דהיינו מהבינה.

דאקשטת. היינו קישוטי עצמה במאורות הספירות שבה **רחימו דחדוה** היינו סוד האהבה המתעוררת מהשמאל ונגמרת בימין בסוד צפונית מערבית ואח"כ מערבית והיינו דמסיק דההוא יין צפונית דהיינו דאתערב ביה מיא דהיינו דרומית **כדין** עלתה נצה וכו' היינו סוד מיין נוקבין. כדין אתמליין היינו בחי' הספירות שבמלכות הנקראות מצד היין אשכולות וכל אשכול ואשכול כלול מבחינות דבות והם ענבים ולהיות שאם פתאום בבוא השפע ההוא למלכות היה נשפע היה מכלה ושורף העולם בדיניה לזה אמר שאינו נשפע מיד אלא מתעכב שם עד גמר הזווג ואז יתבשלו הענבים והם [575] רבים והם תיקון הדין בה שיהי' לשמחה לזווג. ומטי על הארץ דהיינו בברכת נודה שהיא הוד והברכה הקודמת חסד ובין שתיהם המלכות דהיינו על הארץ צריך למרמי ביה מיא כדי לכלול מים ביין ואז רחם ודאי שהכוס הוא מלא יין טוב המעורר אהבה ורחמים.

דביה הוה תליא מלתא הזווג על ידו והוא הכרוב כדמפרש ואזיל. ד' אינון דיליה. כי אין היין נמשך לה' אלא ע"י ד' בחינות ג' אבות ויוסף דטעים ליה כדפי' לעיל. נצה. נראה שהוא לשון אם אברה חסידה ונוצה דהיינו יסוד שעליו נאמר ובאברתו יסך לך והיינו אבר הזווג ודאי מיום שנתקלקל הסדר נאנסו ג' פרידות. הא' אנסה הקליפה בידו דהיינו תאומת הבל והיא נזרקה במדין ע"י חבר הקני שנפרד מקין והיא צפורה אשת משה ממש ומשה [576] נשמת הבל ויתרו מקין והחזירה הוא בידו ושב בתשובה כאומרו והשיב את הגזלה אשר גזל או את העושק אשר עשק ולכך בלעם אמר וירא את הקיני ויאמר איתן מושבך ושים בסלע קנך כדפי' בתיקונים ולכך הקליפה נתרעמה עליו כדמפרש ואזיל שני פרידות הם רות ונעמה שמהם שלשלת המלכות ונאנסו בחטא אדה"ר והיינו הפקדון אשר הפקד אתו ולא החזירו עד לבסוף לכך במדין מיד נעשה נקמה מהם שהטוב שהי' ראוי לצאת מהם כבר יצא אמנם מואב עדיין תלוי עד עגלון מלך מואב כדמפרש ואזיל והנה חבר הקיני נפרד מקין הנה שארית קין נשאר במדין לכך כל עצתם על משרע"ה דהיינו משה שת הבל וג' דברים אמר קין הא' ע"ז דאמר לית דין ולית דיין והב' ג"ע שחמד תאומה וג' שפיכות דמים כך רצו לעשות שלשתן בו הא' בעון פעור הב' בהפקיר נשיהם.

[575] בכ"י אולי רכים.
[576] בכ"י שת.

הג' כל כוונתם לשפוך דמם של ישראל ודמי מרע"ה חזרו על עונם הקדום לכך אמר למשה נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים לך אתחזי לך יאות מפני שטינא קודמת [התעוררו] אם כן ראויים הם למיתה ועם היות שחזר בתשובה קין היינו שנפרד חלק טוב ממנו ונשאר השאר במדין ולכך דמו לפתות את משה בכזבי והיינו סוד החיצוני המעורר תמיד בבחינה ידועה באומה ידועה על עון ידוע והקב"ה בזכות ישראל מבטלה ויפקוד על צבא מרום במרום וירחיב הזמן לאותם שעתיד להוציא מהם אורה לישראל:

דף קצ:

פתח ר' אלעזר ואמר ברכו ה' מלאכיו וגו' שלמי עשיה וכו' הענין כי השפע נמשך ע"י המתעוררים התחתונים וכל א' מושך לעצמו השרפים מקדשים ומושכים שפע לעצמם החיות והאופנים מברכים ומושכים שפע לעצמם הגלגלים מספרים ומושכים שפע לעצמם והיינו קדוש ברוך ימלוך כנודע והוא סוד המשכת השפע בריאה יצירה עשיה וישראל הם המושכים שפע לעשיה וכאשר אין ישראל מקיימים התורה הי' השפע נמשך לעשיה ע"י המלאכים שלא הי' מעורר למטה אמנם כשבאו ישראל ע"י התורה והמצוה הם משלימים העשיה ומושכים לה שפע:

קדושה וכו'. הענין כי קדושה היא השכינה קדוש הוא הזכר והכוונה קדוש מצד החכמה ובהיותו נמשך על וא"ו הוא קדש ו' קדוש ובהיות קדוש נמשך על ה' נעשה קדושה ומהשכינה בסוד קדושה כל א' יכול להתקדש לעצמו מפני [577] שבה לקדש מקדושתה לכל בחינה בפני עצמה אמנם למעלה צריך להיות כולם משותפים יחד להמשיך על כלם קדוש. וא"ת והרי לקמן קאמר שהמלאכים הם משכן ה' דהיינו הזכר ברכו ה' מלאכיו וישראל משכין את והיינו את ה'. וי"ל דשאני לן בין ברכה לקדושה רקדושה ודאי עדיפא מברכה ולהכי להמשיך קדוש צריכים שתוף.

ג' קדושות אתמסרו לישראל. כי מאחר שאין קדושה לג' עולמות שהם בי"ע אלא ע"י שיתוף ישראל א"כ ראוי שכל שלשתם יושפעו להם וג' קדושות היינו שהם חברי' עם בחי' כל ג' עולמות בסוד נשמה בריאה רוח יצירה נפש עשיה:

ברכה אינון ואין להקשות. מקדושה שהיא יותר למעלה ענין בפני עצמו. משיכו דברכאן וכו' מהכתר עד המלכות ושם נעשה היא בריכה מריבוי הברכות הנשפעות והיא משפעת לכל התחתונים וכל בחי' הנמצאים שממנה ולמטה ונכללים תחת כנפיה הם יונקים ממנה ורוחשים במימי שפעה וזהו סוד הים גדול במימי הברכות ורחב ידים מריבוי הבחינות אל הנבראים למטה שם רמש ואין מספר וכו' הם המים המגדלים מיני

[577] אולי שבא.

הדגים שהם הקדושים הדקים היונקים משפעה וכו' וז"ש ומגו סגייא מיין וכו' **נהרא דנהיר מגו** וכו' כלומר היו משיגים הברכות בסוד הזכר ולא שינקו הברכות מהזכר בלי נקבה ח"ו שאין דרך לספי' להשפיע למטה אם לא ע"י המלכות אלא הכוונה שיונקים הברכות דקות בלי שהמלכות תשנה אותם ותהפך אותם אל מציאותה וזה מפני דקותם ויכולים לסבול המזון ההוא כעין שהיו ישראל אוכלים לחם מן השמים אמנם ישראל למטה בהיות נשמתם מתלבשת בגוף עם היות שהיא דקה ורוחניות מהמלאכים עכ"ז מחמת החומר אינם יונקים הברכות כפי ציורם בזכר אם לא שהנקבה תהפוך אותם אל טבעם. ולכך אוחזים בסוד א"ת דהיינו המלכות עם הזכר ואם יקדים וכו' הענין כי הברכה שאדם מברך לחבירו היא שמשפיע בו ומושך לו ברכות ובהיות שהאדם לא בירך לקונו כדי להמשיך עליו דהיינו דשריא על רישיה משך עליו כח האדם ההוא והנה האדם [578] נעבר לו וסטרא דשמאלא קופצת מיד עליו. והיינו שעשה לחבירו במה עליו כדפירש:

דף קצא.

בשעתא דאיהי גו רחימו וכו' הענין כי הזווג בשתי בחינות הא' היא שירד הת"ת למטה אל המלכות והיא שוכנת וחופפת על חיילה ויש לה בחי' ה' דהיינו היותה פורשת כנפי' לכל סטר על ד' מחנותיה כזו # והיא נקוד' אמצעית ובאות' הנקודה האמצעית משכן הת"ת והוא נקודת ציון ושם הייחוד ועם כל זה מאוריה מתפשטין משם לכל הפיאות והיא לעולם על בני ביתה אז בבחי' הייחוד הזה [579] אינה אומרת לבני ביתה אל תראוני שאני שחרחורת מפני שעם היות שהשמש שהוא הת"ת בא אליה עכ"ז היא משפעת אותם ויש בה לובן ואויר חלל תחת כנפיה להיות חסים בצלה כל חיילה והטעם שהיא אינה מכינה עצמה אל הייחוד אלא אותה הנקודה לבד ושאר הבחינות הם מתפשטות להשפיע ולהאיר והיינו לובן שבה בחינת חייליה שבהם אחוזות כל מחנותיה אמנם הבחי' השנית היא בהיות המלכות עולה למעלה להתייחד עם הת"ת ואז היא אוספת כל בחינותיה ומתעלמת ומסתתרת ואוספת נתחיה אליה לעלות אל בית בעלה בבחינת בעלה שאין בה אחיזה לנפרדים כלל וז"ש דאיהו לגו רחימו סגי לגבי רחימא דהיינו אהבתו אליו ומגו דחקא דרחימו שהיא התעוררות האהבה למעלה דלא יכלא למסבל שלא לעלות אליו.

[578] אולי נעבד.
[579] אולי איהי.

אזעירת גרמא דהיינו שהיא אוספת כנפיה הפרושות על כל החיים לכוללם בעצמה לעלות וכל פאותיה נכללות בסוד הנקודה האמצעית כי ממנה יצאו ואליה ישובו להיותם נכללות כולם ביחוד וז"ש עד לא אתחזיאת מנה אלא זעירו דנקודה חדא ואמר זעירו דנקודה כי אותה הנקודה האמצעית היא נפתחת ומתגדלת בענפים בהיותה מתפשטת בד' נקודות לד' הפאות אמנם בהיותה אוספת בחינותיה אליה אפילו הנקודה בעצמה מסתתמת ומקטנת עצמה וז"ש זעירו דנקודה חדא ואיהי י' והיינו סוד שבתוך ה' שבה סוד ויבן ה' אלהים את הצלע:

כדין כסיאת וכו' שאין בחינה בה להשפיע לתחתונים כלל מפני העלמה ולכך היא אומרת אל תראוני דהיינו שאין בה בחינה להאחז בה להשפיעם כעת. וזהו **דלית באתר דא** חוורו בגווה כי הלובן משל אל דבר המושג והשחרות אל הדבר הנעלם כנודע. וכדמסיק לית לי אתר דהיינו בחינה לאעלא לכון תחות גדפוי דהיינו להאחז בה. והנה העליה אליה היא דרך קו האמצעי ראשונה אל הייחוד דהיינו וא"ו זעירא ואח"כ אל הת"ת דהיינו ו' רבתא והנה ביסוד היא נעשית עטרה בראש צדיק ודאי עטרה על רישיה אמנם בת"ת היא שוכבת חיקו לזה אמרת באהלי קדר דהיינו היסוד ז' שהיא י' על ו' נקודת המלכות על ו' זעירא שבו כיריעות שלמה היינו ת"ת ודאי מלך שהשלום שלו שהוא וא"ו ממש וקרא היסוד קדר על שם ההעלם והשחרות כי למטה ממנה המלכות מושגת וממנו ולמעלה תחלת ההעלם והקדרות ונק' אהלי שהם ז' ספירות בסוד ז' נכללות בו והם ז' אוהלים י' היא א' עם ו' זעירא שבעה שהם שש קצוות עם המלכות או אפשר אהלי תרין מלכות ויסוד כיריעות שלמה הם הספירות הנכללות בת"ת.

את המשכן תעשה עשר יריעות וגו' שמע רחימא היינו הת"ת ושומע קולם שהם רוצים לעורר הזווג למטה כדי שלא תחסר להם מזונם וחיותם אפילו רגע והם מזמרים ומנגנים להמשיכו אליה והוא רואה כי כוונתה לעלות שם והיא תלויה ועומדת בין אלו לאלו כי התחתונים הם חיילה מושכים אותה למטה והיא מפני חשק הזווג רוצה לעלות למעלה עד שכבר תקנה עצמה אל העליה עד שהעלימה כל בחינותיה דלא אתחזיאת מדיוקנאה וכו':

נפיק דודה וכו' הת"ת היכלאה היא בחי' הת"ת בין חסד וגבורה ששם יושב אוהלים והוא יוצא מתוך היכל זה אליה. ואפשר לפרש היכליה הבינה שהוא נעלם בתוכה לפעמים בסוד למה ה' תעמוד מרחוק. וכן ממעמקים קראתיך ה' ומשם מתפשטת אליה אל הזווג. **מתנן נבזבזן**. מיני שפע מצד הנצח והוד.

ריחין מצד ג' ראשונות. ובוסמין הם ג' אבות ואשכח לה וכו' שאין בה בחי' ה' שהם ג' וי"ן ג' אבות כנודע.

קריב לגבה. אל הייחוד בסוד החיבוק דהיינו שמאלו תחת לראשי וכו' והיינו סוד ב' וי"ן ומנשק לה ואו אמצעית דהיינו ג' וי"ן כזו ה שהם צורת ה' כנודע:

עד דאתערת זעיר זעיר שהיא מתפשטת באורה והולכת בסוד מילוי הלבנה שהיא מאירה מהנקודה האמצעית כזו פּ ומתמלאת והולכת ע"י מציאות מאורי אור הספירות העליונות הנמשכות אליה ממנו בסוד הזווג וז"ש מגו ריחין ובסמין ואח"כ מתפשטת בענפיה על חיילה וז"ש ובחדוה דרחימו דעמא היא נועלת סימני הזכר ממש ימין ושמאל ואמצע ואתבניאת מצד הבינה שמצד החדוה דרחימא כלומר שמחת אהבה שמהבינה מתעורר אליה האהבה שהיא החיבוק ומשם היא נוטלת ואתבניאת בסוד ויבן ה' אלהים דהיינו בינה יהו"ה מן הימין אלהים מן השמאל ושהיהן יחד אמצע את הצלע מציאות י' שבמלכות ובניינה היא סוד ה' ג' וי"ן כזו ה ונקודה באמצע כזו ה לשמוע מה דהיא אומרת השפע שהיא מחלקת להם ומצוה אותם על חילוקו להנהגת התחתונים איש איש על תפקידו. מלכא גו חיילהא. כזו ∴ נקודה בתוך ה' כזה ה והכל ענין א':

דחייבין בדרא וגורמין שכינ' שתסתלק ולא לייחוד אלא שאין משפיעין לה מלמעלה והיא מתמעטת. זכאי קשוט. עומדים בפרץ בתפלתם ובתורתם ובמעשיהם. מייחדין אותה ומרבין אותה כנודע והיינו שבאו ישראל ונטלו עטרה דא"ר אלעזר ואמילתיה דר' אלעזר מסייע. אלמלא יחזקאל כלומר אלו יחזקאל שגלה סוד המרכבה היה אומר פי' זה הי' תמיהא כ"ש תינוק כזה והם לא ידעו שרוח הקדש מכשכש בו ע"י נשמת אביו עד שר"ש גלה להם אח"כ:

פתח ואמר מונע בר יקבוהו לאום. וברכה וגו' אתיישב קרא על תיקוניה שעדיין לא תירץ מלת יקבוהו לשון רבים:

דף קצא:

ההוא שם ידוע וכו' כלומר הכתוב פירשו שאמר גואלנו ה' צבאות וגואלנו אהדר לבינ' שממנ' החירות והגאול'. ושמו ה' צבאות וכן פי' בעובדא דסבא. משיכו דעלמא דאתי דביה כולא ה' צבאות איהו עכ"ל. מורה היות שם זה בבינה ויש לדקדק מה יחס לשם זה בבינה ואפשר כי בכל חילין דספירן ומרכבתן דבהו תליין בה להכי אתקריאת ה' צבאות וכן דייק לשון הסבא דקאמר דביה כולא ואפשר משום דאימא עילאה עד הוד אתפשטת דהיינו מחסד עד הוד הם סוד ה' ספירות לכך היא כק' ה' צבאות דהיינו ת"ת הכולל ג'

אבות עד נצח והוד הנכללים בשם צבאות ומה שאמר ההוא שם ידוע הוא מפני שרוח הקדש הודיעו באומרו גואלינו וכו'. שם בנו ישראל היינו הת"ת:

כל מפתחן כי הוא כולל כל הספירות כנודע וכל מפתחות אוצרות השפע בידו. והיינו מדת הבן שהוא שולט בכל אשר לאביו ופקידו לכולא וכו' כלומר הפקידו כל אשר להם בידו כענין שאפילו הספירות בהיותם רוצים לקבל שפע מהעליונות צריכים להמשיך אליו הברכות וממנו הם יונקים והיינו אומרו דכולא יפלחון ליה דהיינו העבודה היות עיני כל הצריכים לינק מלמעלה ממשיכים השפע אליו והיינו כביכול העבודה אליו והטעם לזה מפני היות שליטה לספי' זו על כל הספירות שכלם תחת השפעתו וממשלתו. פן יאנף בגין וכו' כלומר הספירה זו היא בקו האמצעי מעוטרת בימין ושמאל וכאשר יגבר השמאל בו ויאנף כביכול כל הספירות אובדים דרך השפע והרחמים וז"ש דאעטרו לי' אבא ואימא לספירת הת"ת בדיני ורחמי חסד וגבורה יושב אוהלים ודאי והם פעמים נוטה לימין פעמים לשמאל:

מאן דזכי לדינא וכו'. הכל כפי המעשה. דעילא ותתא. אם הברכות שמברכין למט' התחתונים וכן הברכות הנמשכות מלמעל' הכל מתעטר על הת"ת בסוד התפל' העושה עטר' להקב"ה וכן כתיב וברכות לראש צדיק דהיינו הת"ת דהיינו ג"כ הברכות הנשפעות מלמעל'. יפרשון המלאכים והמליצים והיינו יקבוהו לשון רבים. מלכא קדישא בינה והיינו לאום כדפי' לעיל. משביר. לשון שברון כמו שבר על שבר והיינו לשון הפעיל והכוונה שהוא מזמין השכינה ומקוה ביאת' והנה הם ב' הכנות והזמנות הא' להזמין הכוס בעצמו דהיינו המלכות כאומרו הב לן ונברך וכו' ואח"כ עם הכוס מזמין למאן דאצטריך דהיינו הבינ' כדפי' לעיל וע"י שהוא מזמין השכינ' גורם שסטר קדוש' משבר ומכניע הקליפ' והיינו הפעיל שגורם שהקליפ' תשתבר ע"י הקדוש'. וה' הוא ובית דינו ולפום מאי דמפרש ואזיל משמע דשמא דא בשכינתא ועם כל זה רמז לת"ת. דהות אתכפייא. עם היות דקיימא לן שלא הי' גלות שכינ' ממש אלא בגלות זה לבד עם כל זה היא הית' עם ישראל בגלותם לשמרם וכתיב ותקצר נפשו בעמל ישראל.

באוכלסא. שש מאות אלף של ישראל ושש מאות אלף רוחנים כדפי' בזוהר בפסוק יצאו כל צבאות ה' וכן בשש מאות אלף:

לא ידיע אי להאי וכו'. ומלת הולך אהדר ליומם כדמפרש ואזיל מארי דביתא שהוא אחז ראשונה במרכבה ויעקב סמוך לו דכתיב תתן אמת ליעקב חסד וכו' יומם יצוה ה' חסדו להוי"ה שהחסד נק' יומם אם לא בריתי יומם ולילה לראיה שהוא מארי דביתא שהוא עיקר הזיווג דכתיב בריתי מייחד יומם ולילה והטעם כדפי' ולמה נק' יומם להיות

שהחסד כולל כל ז' ספירות מפני שדרך החסד נאצלו ממנה ולמטה ומציאותם נשארו בה.

כל חד כדקא חזי המלכות מצד הדין לכך בעמוד אש חסד ימנית לכך בעמוד ענן. נהורא דא ממאי הוי כדמפרש ואזיל דהיינו נשמת אביו שהי' מאירה ואמר אותן הדברים.

גבור בארץ. הוא כולל כל הדברים הצריכים גבורה לעבודת ה' בארץ התחתונה דהיינו גבור באוריי' גבור ביצרו. יבורך שהקב"ה נותן לו בנים הגונים יברך שהוא מושך בנשמותיהם ממתיבתא עילאה כדמפרש ואזיל:

דף קצב.

וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה וגו' כח דרגין וכו' להראות שבכל כ"ח אלו השיג מעלות של ישראל ופחדו מהם. לקבלייהו כנגד משרע"ה במדרגת הקדושה היה בלעם בקליפות והיינו דארז"ל בישראל לא קם אבל באומות וכו'. העורכים לגד שלחן וגו'. הענין הוא כי הדברים הרוחניים נקשרים בגשמיים מטעם כי הסבה אל הגשמי הוא הרוחני וכל סבה נקשרת במסובב וכל מסובב בסבתו ומטעם זה נקשרים העולמות כולם להיות חשק וקשר המסובב לסבה וסבה למסובב. והנה הדברים הגשמיים יש להם שתי סבות הסבה האחת היא הקדושה שמשם נשפע השפע להחיות לכל הנמצא. והב' הקליפה כי להיות העולם הגשמי עולם ההפסד והכליון יש לה חלק בכל מה שבעולם הזה הגשמי והיינו דקאמר לעיל דכל מה דאתכליל בארעא אית לה בה חולקא והנה אלו הב' דברים תלויים ועומדים אם יקרב מיד האדם הדבר הגשמי ההוא כגון הבשר והיין והקטורת והלחם לקדושה הנה ישלוט בה הקדוש' ויבדל הקליפ' ואין לה שם חלק. ואם יזמין האדם שם החיצונים יבדל הקדושה וישלוט שם החיצוני וזה טעם איסור תקרובת ע"ז ואמנם תועלת הקדוש' בעניינים אלו הוא שיגרמו קשר אל הסבות העליונות אלו באלו והדברים הגשמיים הם בית יד לאדם לאחוז ברוחניים לייחדם ולחברם ע"י סוד קשר ושלשלת עלה ועלול וכן דרך זה אל החיצונים כי יקשרו קשר ושלשלת החיצונים אלו באלו וכמו שהקדושים קשרם יגרום ההשפעה מהמקור הקדוש כן החיצונים קשרם יגרום השפע ממרידותם וזה הוא טעם לעורכים לגד שלחן:

דף קצב:

רזא עילאה דרישא וכו' היינו שנמשך מהחכמה והבינה שזהו סוד רישא דמלכא וחכמה מוחא וגלגלתא בינה ונובלת חכמה של מעלה תורה והיא מתאצלת ונמשכת מדרגה אחר מדרגה מהחכמה אל הבינה ומבינה אל החסד ובהיותה בחכמה נק' ראשית כדכתיב ה' קנני ראשית חכמה וברדתה לבינה נק' יראה דכתיב יראת ה' ראשית דעת וכתיב ואל

תטוש תורת אמך וכתיב כי אם לבינה תקרא וברדתה לחסד כתיב ותורת חסד על לשונה וברדתה לגבורה כתיב הלא כה דברי כאש נאום ה' וכתיב מימינו אש דת למו והנה מעת שבאו האבות ונעשו מרכב' אברהם לחסד יצחק לגבורה נאחזו בזכותם ישמעאל מצד החסד עשו מצד הגבורה וכשיצאו הם ובניהם לתרבות רעה ונשתמדו לע"ז והם תחת ממשלת רהב וסמאל זה לימין וזה משמאל היו עולים ושואלים חלקם מתוך הקדושה והיה להם מהלך ושביל וניצוץ נמשך מבפנים לחוץ אל תוך הקליפה והוא הנהירו הנדרש בשמעתין וכשבא הקב"ה לברר חלקו ונחלתו וליתן להם התורה רצה לטהר כל הקדושה ולא יהיה לאלוחלק בה כלל ועיקר ולכך בא לשעיר ובא לפארן כדי שהם מעצמם יפקידו צד הקדושה שבהם ותסתלק מעליהם ויהיה שכינת הקדושה וניצוצותיה על ישראל לבד וז"ש אצטריך לי לברא וכו' במה דיש אחיזת עשו בגבורה וישמעאל ג"כ בחסד יפגים כולא שיעלה בכל זווג וזווג שישראל יזווגו ע"י מעשיהם וקיום התורה ליטול חלקם וזה פגם גדול **איתּ** בוכרא וכו' ענין הבכורה היא כענין המלכות שהבכור יורש אותו כן ענין הקדושה ירושת הבכור וראיה לזה שהם ראויים לכהונה וכן הענין קודם לכך כיון שישמעאל ועשו בכורות יורשים אותה הקדושה דכתיב קדש לי כל בכור וכו' לקטלא בדינא הרוגי ב"ד ולקטלא כדקא יאות מלחמת מצוה לא תחיה כל נשמה ומלחמת הרשות ג"כ ומצד רהב הנואף נטל חלק זעיר מפריה ורביה היינו עונות ת"ח מערב שבת לע"ש קדושים תהיו קדש עצמך במותר לך לכך הופיע דבר מועט:

דף קצג.

ומכלהו קבל מתנן וכו' הענין כי השרים הם מהחיצונים וכוחות החיצונים הם בהנאות העולם כל א' וא' כפי בחינתו מלילית הם ז' היכלות חיצונים שהם שרי יצה"ר והנה פעולות יצה"ר היה ראוי שיהיו כלם אסורות לישראל אלא שהקב"ה נטל מתנות מהשרים האלה פעולות יצה"ר המותרות כעין שנטל החרב מסמא"ל נטל הניאוף מרהב דהיינו צד הפעולות למצוה כך נטל מכל פעולות יצה"ר למצוה דהיינו האור המכסה עליהם זוהר פעולתם הטובה כדי שיהיו ישראל מעוטרים בפעולות ההם לקדושה ולטובה דהיינו חלק העבודה כיצה"ר כעין חרב ופריה ורביה כדפי' והיינו ניצוצות קדושים מתפשטין שם שהפשיטו מעליהם ונתנו לישראל שוחד שלא יחסר מהם ומעשה ההוא לטובה דהיינו חלק מברכתם ואלו ידעו השרים שהיה אפשר להם לקיים המעשה ההוא ע"י צד התורה ויספיק לברכתם היו מודים בתורה אלא הוא כעין הסם המעט שהם ידמו שכל הברכה תנטל מהם ולכך מודים להם לישראל חלק טוב מברכתם אותה הבחינה המתקרבת לקדושת התורה וישארו הם לרחבה ואותם החלקים אשר בתורה האסורים

לצד יצה"ר הם ממש טעם לשרים שאינם מקנאים על תורתינו ואינם חפיצים בה והשר ע"י יצה"ר נותן בלבם שימאסו בה כל אומה ואומה מצד החלק אשר לו ביצה"ר דוחה התורה מהבחינה ההוא שאינה יכול לסבלה והיינו זעיר סמא דמותא דהיינו ממש ע"י שבעים השרים הם ע' פרצות שהם פורצים למעלה לינק מהחודש ואנו אסורים ממש בכל אותם הפרצות לעמוד נגד הפרצה ולגדור בה גדר במצות התורה א"כ ממש המצות הם סם [הממית] הסותם הפרצה שממנה הם חיים ויונקים ולזה כשמעם המצוה שהיא סותמת פרצת יניקתם מיד הם בורחים ואינם יודעים חלק האור אשר מצד פנים ועיקר הקדושה ויש לישראל חלק ממש וכניסה ליהנות מהחיצוני דהיינו מה שיהנו ישראל לצד הקדושה בחיצוני ויתנאו באור [זווגם] והיינו עדי להשתמש הקדושה בחלק החיצוני כאומרו ושעשע יונק על חור פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה והיינו סוד קודם חטאם שתפסוק זוהמתם וישתמשו ישראל כענין הגוף מה שנודע מהותו כענין קודם חטא אדם הראשון וכעין אחר התחיה והיינו סוד את עדים מהר חורב מה שהיתה הקדושה משתמשת באור קדוש הנכנס אל חלקו יצה"ר דהיינו חלקו החיצונים דקדושה ואחר שחטאו חזרו אל ענין הגוף ונאסר אליהם ולא נוכל לדעת מהותו ועדיין היה להם מעלה אחרת דהיינו שבי והוא סוד לימוד התורה בטהרה שהיה לישראל במדבר עוסקים כלם בתורה וזה נטל משרע"ה בעלותו מיד שהוא נקשר בתורה והיינו עלית למרום שבית שבי תלמוד תורה בטהרה וזה וזה יש דמיון קצת לפי מה שהם מתקנים עצמם אמנם עיקרם יותקן לעתיד לבוא וז"ש ולזמנא דאתי וכו' והכנעני מלך ערד היינו החיצוני יצה"ר ששלט בלומדי תורה שלא ילמדו בטהרה ויש להם קושי גדול בתלמודה שאין טהרת המחשבה פנויה לעסק התורה.

יראה בקדמיתא שמא לא יקיימו דברם וכשראתה שקבלוה כמו שאמרו שקטה, לא דחלין לכל עשיה וכו' כי טהרו העשיה מהקליפות ע"י מעשה המצות. דכד אפיק, אפילו קודם קבלת התורה נטהרו מהחיצונים ונכנעו הקליפות לפניהם הוה ידיעא דא שלא יועילו כל קסמיו וחרשיו מיד וישלח לראות מה יעשו מאי הכא בתורה כלומר מה צורך לייחסו הנה על שם פתורה אלא להורות על מעשה השלחן אשר על נהרים דהכי כתיב ארם נהרים חד נהרא קיימא תדיר כלומר בלעם היה עורך שלחנו לקסמיו וחרשיו על חד נהרא ואין לפרש על חד נהרא קיימא ארץ פתור דאי הכי מאי לישנא דתדיר ועוד פתור הוא פירוש שהוא שלחן ר' אלעזר ור' אבא הוו אזלי באורחא למחמי וכו' בענין השעשוע הזה ומהותו ועניינו לא אאריך שכבר פירשתיו היטיב בשער הקודם:

דף קצג:

רזא דמהימנותא. כלל כל האצילות ה' אלהי רזא עילאה כלומר שתי שמות אלו הם מורים סוד ייחוד החכמה והבינה והיינו ה' אלהי ואם היה אומר ה' אלהים היה מורה על כל א' בפני עצמה אמנם באומרו אלהי מוכרח כי השני שמות אלו מיוחדים וכינוי אלהי אהדר לשתי השמות וז"ש רזא עילאה והנה באה החכמה נרמזת בשם יהו"ה כי ד' אותיות אלו יורו בכל מקום רמיזתם תחלת האצילות עד סופו וז"ש שרותא דנקודה עילאה כלומר מתחלת החכמה ולהיות שבאה אלהי בכינוי המורה על המדבר בעדו ולא כן שם יהו"ה שמורה בכל מקום העלם ולא יכנה כלל בשם אלהי שיקבל כל הכינויים כנודע לזה אמר שמורה על החכמה הנעלמת וז"ש שרותא דנקודה עילאה סתימא דלא ידיע מה שאין כן שם אלהי שמפני שיש בו ידיעה מכנה אותו על המדבר בעדו אלהי שאני משיג בו כאשר יתבאר עוד בהיות שם הוי"ה הרומז בחכמה סמוך לשם אלהי הרומז בבינ' מורה על החכמה על הבינה מתעלית וז"ש דנקודה עילא' שהיא מתעלית על הבינה כדפי' והנה הכתר נעלם מצד עצמו אמנם החכמה נעלמת מצד הבינה המתעלמת בעדה והיא פרוכת מסך מסתתמת כל מה שלמעלה והיא קרומא דחפי על מוחא וז"ש נקודה עילאה סתימא דהיינו שמצד מה שהיא עליונה על הבינה הגינה והסתימה הבינה בעדה ונעשית סתימא והיינו שהורה בסוד זה היות יהו"ה סמוך למלת אלה"י ואומרו דלא ידיע רצה כי שם הוי"ה מורה בעצמותו העלם שאין נהגה באותיותיו משא"כ שם י"ה שבחכמה שאינו כ"כ נעלם כמו שם הוי"ה כלו וז"ש והוא בעצמו לא ידיע וא"ת אם אין בו השגה א"כ איך אתה מייחס בו שם הוי"ה כי אותיות אלו יורו על גילוי הבחינה. לז"א אלא אלה"י שאין ידיעה בשם זה אלא מה שמתגלה בשם אלה"י דהיינו גילוי נקודה זו ע"י מה שמתגלה בתוך היכלא שהיא הבינה ולא גילוי עצמי שהרי הבינה בעצמה נעלמת כדמפרש ואזיל אלא גילוי שנדע לייחס בו אותיות אלו הנעלמות:

רזא דקול דממה דקה. הענין כי הספירות יתכנו בשם קולות והיינו ז' קולות שבספר תהלים במזמור הבו ושש מהם הם ששה ספירות מחסד עד יסוד והמלכות אינה נק' קול אלא דבור והקול הז' היא הבינה שהיא על הבנים וכן פי' בתיקונים ויש חילוק בין קול לקולות כי הקולות ששה הם קולות מתגלים כי מלת קול יורה על מים אש ורוח והבינה בבחינות אלו נק' קול היא קלא דלא אשתמע והיינו קול דממ' דקה כענין שהיא נגלית שהיא קול וקול ודאי מתגל' והיא נעלמת שהיא דממ' דקה והיינו שירותא דקיימא לשאלה שיש גילוי קצת שישאל האדם מי כלומר מי היא זאת ומפני העלמה אין השגה ואין בה תשוב' והיינו שרותא דקיימא לשאלה ולא לאתבא וז"ש ובערך התשובה אסתים

ולא ידיע ולית מאן דאתיב וכו' והנה הבינה יש לה שתי בחינות הא' בחינתה עם הבנים ובערכם היא נגלית הב' בחינתה עם החכמה והכתר ובערכם היא נעלמת וא"כ בערך ג' ראשונות שבה היא נעלמת וז"ש בגין דאיהי סתים טמיר וגניז בערך ג' ראשונות. אתה דא שרותא היינו חסד שממנה ולמטה היא השגה ועל זה כתיב כי שאל נא לימים הראשונים וכו' וכן שלח תשלח את האם וגו' בענין שהם ג' ראשונות החכמה ראשית לכנות האצילות בנקודה משא"כ בכתר לרוב העלמו הבינה ראשית לשאלה משא"כ בחכמה לרוב העלמה ועם כל זה אין בה תשובה החסד ראשית לשאלה ותשובה משא"כ בבינה ומטעם זה נק' החסד כהן ראשון ודאי וז"ש והוא כהן לעלמין ואמר לעלמין כדכתיב אתה כהן לעולם אמנם מלת לעולם וכן לעלמין צריך לדקדק בה מה הכוונה אמנם יש כהן אחר והוא הנצח והוא הנק' כהן הדיוט והוא חסד לפעמים כשלא יגביר הת"ת בה שפע הגבורה משא"כ זו שלעולם הוא חסד ודאי. דהיינו כהן לעולם לעלמין ודאי ומפני שיש בה גילוי נק' אתה שהיא לנכח דקיימא על דבר המלכות נקשרת בימין וז"ש כהן על דברתי:

והוא דבר מאן איהו קרא מפרש הכי וקאמר על דברתי שהיא נק' מלכי צדק ותימא למה אמר דבר לפרש על מלכי צדק לימא מתחלה על מלכי צדק ועוד מלכי צדק תרתי למה לימא צדק או לימא מלכי די"ל כי הוא נק' צדק מצד הדין החזק והנה דהממ"ה היה מתקן אותה לעולם ע"י דבורו וזמירותיו והיה קושר' בימין וז"ש על דברתי החסד עם המלכות הנק' דברתי דבר שלי המתוקנת ע"י זמירותיו שהיא מחמת עצמה מלכי מלכות אמצעית צדק שמאלית ואני מחזירה כהן על דברתי חסד עליה היא אל הימין כדפי' וכל מילין שבחא דיליה וכו' כלומר כל דברי שירותיו וזמירותיו הרמז במלכות ובג"כ אתה כלומר עם היות שיצדק מלה זו במקום אחר מפסוק זה יוכרח היותו במדה זו כדפי' אתה כהן.

תלת דוכתי אינון. הא' חסד הב' ת"ת וכן פי' בתיקונים הג' במלכות ארוממך כולא כחדא וכו' כלומר כל שש קצוות יחד ארומם אותם אליך כענין שאתה מתרומם עליהם ומהם משפיע למלכות וז"ש אודה שמך או ירצה כולא כחדא קשר ג' מדות הנז' ומשם אודה שמך אשפיע מההוד למלכות כי הוד עם החסד יש להם יחד כדכתיב ברכות והודאות. כסויא ולבושא. מלת פלא העלם כמשמעו דהיינו כסויא והתלבשה וכו' היינו ז"א לבוש (וכסות) [בכ"י וכתנת] לא"א ואור הכתר מתלבש באור הספירות הנזכרות:

אלף בינה. וא"כ פלא נאמר על הבינה והנה הכלל רומז בבינ' אמנם הפרט רומז תלת סטרין דהיינו חסד גבורה ת"ת ולא שיהיה מציאות ענין זה למטה בספירות ג' אבות אלא

למעלה מציאות החכמה הנגלה בבינה וז"ש ראשית דרזא עילאה דאדם קדמאה שהיא חכמה ונק' אלף שהיא נק' ראשית כמנין שאלף עתה ירמוז חכמה שבבינה והפרט סוד תרין דרועין וגופא שבחכמה דהיינו מציאות חסד גבורה ת"ת שבה וז"ש בגין דבדיוקנא דאלף אית תרין דרועין שהם שתי יודי"ן של א' וגופא באמצעיתא של אלף היא וא"ו שבאמצע שני יודי"ן ומורה על עוצם יחודם בחכמה וז"ש וכולא רזא חדא ובהיות סוד ענין זה למעלה ע"י שורש זה הוא היחוד למטה וז"ש ואיהו רזא דיחודא כלו' שהוא סוד היחוד שע"י שורש זה נעשה היחוד בספירות תחתונות אמנם מציאות האלף כדפירשנו למעלה חכמה שבבינה ואפשר דהיינו רזא דיחודא קשר חכמה עם הבינה ובג"כ אלף לחושבנא אחד שמורה על החכמה ועוד שמורה על סוד האחדות דהיינו אחד ועל זה אמר כי עשית פלא סוד ייחוד זה הנרמז בסוד אל"ף שמורה קשר החכמה עם הבינה דהיינו ה' אלהים עם שורש ג' אבות פלאות חכמה הם ל"ב נתיבות דתנן בל"ב נתיבות פליאות חכמה וא' מהם נק' פלא והא' המיוחד שבהם הוא נתיב לא ידעו עיט שהוא הנתיב המופלא על כולם ולכך ראוי שיקרא פלא וז"ש ואיהו פלא:

קרא להאי בקדמיתא. ישעיהו עצמו קרא למקום זה שם אחר בתחלת ספרו שאמר פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום והכוונ' על שש קצוות הנכללים בו אל חסד גבור גבורה אבי ת"ת אב ודאי לנשמות ליחודא קב"ה ושכינתיה עד בנצח. שר בהוד שלום ביסוד והכוונה למימני ביה חושבנא דשית ספירן דכלילין ביה ונק' פלא יועץ שממנו העצה למטה ודאי שמכחו הנצחיים שהם כליות יועצות וזה חילוק שבין ירכין לכליות כי בסוד גופא שהוא הת"ת נצח והוד תרין ירכין ובסוד הדעת אתפשטו מעוי דדכורא והם תרין כוליין נצח והוד ונתיב לא ידעו עיט הוא סוד הדעת המפליא עצמו בפלאות חכמה אם כן ראוי שיקרא יועץ ומה גם אלהנביא שמשם מתייעץ למטה והכא שלא אמר הנביא אלא כי עשית פלא לבד לא אתא למימני חושבנא שהוא חשבון ששה קצוות. אבל עצות מרחוק מאן נינהו. כי נצח והוד אי אפשר כי מה יחס לפלא עם עצות שהם נצח והוד ומה גם אומרו מרחוק לזה אמר כי הם נצח והוד בבחינת שפוון שהם למעלה בין חכמה ובינה והיינו תרי בדי ערבות הדומה לשפתים והם נצח בחכמה והוד בבינה וז"ש דכל עיטא דנבואי מתמן אתיא מסוד מרחוק כענין מרחוק ה' נראה לי למה ה' תעמוד ברחוק והיינו שהשפתים העליונים גוזרים מה שנצח והוד מגידים לנביאים אמונה אומן נראה שהם יסוד אומן מלכות אמונה:

א"ר אלעזר בלעם חייבא מאן קטל ליה וכו' מאן קטל ליה מי ערב לבו לגשת אליו והאיך קטיל ליה שאין ספק שהיה יכול לעשות שלא ישלטו בו בני אדם ולא חרב וכלי זיין

האיך הרגוהו בחרב. איעקר להאי כה כלומר מדת כה להפרידה ממקומה שלא תברך ותתהפך ונעקר לקלל. ועכ"ד גניבו דדעתא וכו' הוא היה משבח עצמו ועכ"ז לא היה משבח עצמו על שקר מכל וכל אלא היה אומר האמת בדברים יורו ענין אחר יותר גדול כדמפרש ואזיל כענין שהיה גונב דעת הבריות בזה:

דף קצד.

האל לא כתיב. כי באומרו האל בה"א הידיעה מורה על אל הידוע שהוא הבורא את הכל הנודע לאלוה בפי הכל אמנם באומרו אל מורה שומע אמרים מהנקרא אל דהיינו סמאל שג"כ נק' אל כנודע אל סתם כלומר שאין אצלו מלה שיורה על רוממותו כגון לא איש אל ויכזב וכיוצא יצדק ג"כ היותו בסמאל הכל לפי הענין מנהגי ארבא המלכות וכוחותיה נקראות ים והכחות שהם למטה אניות כדכתיב שם אניות יהלכון ויש אניות שהם טמאות כגון הקליפות ורב החובל על כל הקליפות המנהיג אניה עצמה הטמאה הזאת קראי ליה עליון כדמפרש ואזיל. ותרין בנוי עמיה. כלומר ושתי מיני כשופי בניו עמו כדמסיק לקמיה שולטנו דשליט על חרשין שם הקדוש המבטל כל כח הקליפות ופרח אחריו להפילו למטה ולבטל חרשיו:

אורחא וכו' הענין כי האויר כלו מלא עביו כחות ועניינים שלא ניתן רשות לעין לראות והעוסקים בעניינים ההם יודעים להתערב עמהם והם נכנסים באוירם מקום משכנם וחמש אוירים דבקע היינו שנכנס מושב משכן חמש משפחות מאותם הכחות כדי לבלבלו שלא ידע איזה מקום נכנס ונתפחד צליה ליכנס בטמאים ונתעלם בלעם בין כך ובין כך מעיניו ופנחס היה חכם בחכמה ההוא ומפני שהיה כהן לא עלה ולא רדף אחריו והיה מלמד לצליה מלמטה:

טולא דתנינא היינו צליה שהיה נק' צליה צ"ל י"ה צל של הקב"ה שהוא נחש בריח. בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה. והאדם הכשר צלם ודמות ודאי כי בצלם אלהים וגו' והוא שולט על כל מיני הנחשי' והיינו דרבעין וכו' בחזיין שער והם הכחות ודאי שיהפוך בהם וימצאהו או ירצה יהי דן וכו' דא שמשון תימא אמאי נקיט שמשון בקדמיתא ולא נקט צליה דהוה קדמאה ואפשר דנקט להו כפי מה שהם הכניעו כח הקליפות זו למעלה מזו דרך מקום נגלה אורח יותר למעלה יותר נעלם עקבי סוס יותר גבוה שהוא ההולך בדרך רוכבו יותר גבוה שהוא הרוכב על הסוס והם ד' מיני קליפות הא' דרך הב' אורח הג' סוס הד' רוכבו ואילין נקטי כחותם ממש להרוג הבוטחים בהם והיינו נחש נטל שמשון דהיינו הזכר לבד צליה נקט שפיפון דהיינו דכר ונוקבא כחדא סמא"ל ולילית ובכחות אלו ג"כ נשתמשו האחרים:

דף קצד:

אתהדרו חויין בסוד כל מי שאינו כורע וכו' כי ממש עפרו מתהפך לגוף הנחש ונשמתו מתלבש בנחש ובלעם מרוב אדוקותו בכחות העליונים הטמאים נתחלקו כל אבריו לכל מיני הכחות ההם ונשמתו מתלבשת בהם והוא טמא וכל דבריו טמאים דנפל שהפילו צליה בעת שהרגו אפק לה לשמה ושולט על הטפה כח הטומאה ובשכר שנהנה מן העבירה ההוא מכריח הנחש לתפוס שם לרצון האיש ההוא:

ועתה לכה נא ארה לי את העם וגו' ר' אבא וכו' אבל חד הוה וכו' הענין כי משה הוא בסוד הת"ת בסוד הדעת כנודע. ודוד הוא בסוד המלכות כנודע ועני בסוד היסוד כנודע והנה המלכות לפעמים הוא ג"כ דלה ועניה ולפעמים הוא עשיר' והיינו בהיותה למעלה על נצח והוד היינו שמש בשבת ת"ת עם המלכות הוי אז המלכות צדקה לעניים שהם הבחי' שביסוד וענין תפלה היא בסוד תפלה של ראש ותפלה של יד. ולפיכך משה ודוד תפלה של ראש ותפלה של יד ואות יו"ד שהיא למטה מתפלה של יד עני ודל והוא מתחבר בין תפלה למשה לתפלה לדוד וז"ש וחד עני דאתכלל בהו אל הייחוד ואתחבר בהו ודקדק באומרו אתכלל כי ראשונה נכלל בהם להיות מכלל החבורה ואח"כ מתייחד שהוא יותר. לאו תפלה הוי וא"ת א"כ תהלה מיבעי ליה. פירושו באור נערב:

דף קצה.

מאן חשבה מכולהו וכו' כלומר העושה תפלתו בסוד המלכות בהיותה למעלה או העושה תפלתו בסוד הת"ת בסוד הדעת או העושה תפלתו בסוד העני כדפי'. דאקדים לתפלה וכו' להיות' עולה מהכנעת הלב והוא עול' וגורם הייחוד למעלה ומטעם זה אין מתעסק בה אלא הקב"ה לבדו כי בהיות היסוד עולה לשפוך תרעומותיו לפני הקב"ה שהיא הבינה גורם הייחוד ואין דבר זה תלוי בדין ח"ו אלא הוא שואל שם הייחוד ונותן לו ותרעומותיו על ישראל שבגלות ועל צורכם ועל עניותם וכיוצא. מאנין דיליה. עני ועני' בסוד הייחוד ושם בהיותם בחיק המלך שופכים תרעומותם על דלית להו מגרמייהו כלום כדפי' בתיקונים בפסוק שמעו הרים את ריב ה'. עביד עטופא. שאין ייחוד לתפלה למשה ותפלה לדוד אם לא ע"י ודאי והוא קודם למעל' אל שניהם. ולא מלכא אנת. ובבחינת המלכות בהיות' למעלה למה אתה אומר שאתה בבחינתה בהיותה עניה. אהדר צלותי' וכו' להדבק בחסד בימין כיון שהוא למעל' בין שתי זרועות כולא הוה ביה בדוד בחינתה למעלה ובחינתה למטה עני וחסיד כדפי' ועכ"ד אצטריך כלומר עם היות שאמרת שמי שאינו עני כמו דוד אין ראוי שיעשה עצמו עני זה אינו אלא ביד כל אדם לעשות עצמו עני בתפלתו בהכנעה ובזה יכנסו תפלתו כדמפרש ואזיל ואתערעת באינון וכו' כלומר

חילוקים יש בין מי שהוא עני ממש למי שעושה עצמו עני כי מי שהוא עני ממש נכנס בלי חבורה באחדות אמנם מי שעושה עצמו [עני] פוגע באחרות ואגבם עול' וז"ש אערעת בהו באותם האמיתיות עניות ובחברתם עולה: דלא לשואה גרמיה רשע להתייאש מן התשובה ואי תימא א"כ לא יתודה ויעשה עצמו צדיק גמור שאין צריך תשובה לזה אמר שאינו כן אלא בינוני רשע ויתודה ונשר בעל תשובה ע"י וידוי וכדין איהו חסיד ע"י חסד שהוא הימין הפשוטה לקבל שבים והוא אחד מהם וכבר נתקבלה תשובתו ונכנס בחסד ונעשה חסיד וזה יראה בעצמו בתפלתו:

דף קצה:

אינון דאדכר מיניייהו. ויעלה בדעתו שכוונתו שלא לחטוא עוד כלל ועד"ז יתכפרו כולם וז"ש כל אינון אחרנין אתמשכן וכו' בביעור חמץ כלומר ביעור החטאים הוא ביעור הקליפות מנשמת האדם וכן היינו נמי ביעור חמץ ביעור הקליפות ובדיקת הנגעים הוא הדין והוא הטעם וילמוד משם כמו שאותם הקליפות ביעור הבינוניים שהם אותם שיד האדם משגת כדמפרש ואזיל יספיק לביעור כלם וכן הנגעים כן יהיה תשובת העונות דבחדא מחתא אזלי. חסידים באצילות במדת החסד כדפירש וא' מז' בנים שבאצילות נק' חסידים. עבדים מסטרא דנשמתא דבריאה דהיינו בכסא ובמטטרו"ן מסרי נפשייהו היינו שיורדים לעשיה מקום המיתה דהא אצבעאן וכו' רומזים בי' ספי' וזקופות מורה השפעות הספירות וזה דוקא כשזוקף אותם בתפלה ותחנה אבל כשזוקף אותם לבטלה הם כמו סוד ברכה לבטל' ששולטים שם החיצונים ולכך אסור לארמא כו' בקדמיתא עבד וכו' מונה ג' פעמים שעושה עצמו עבד בתפלתו וכל זה הוא תיקון אחד והם ג' פעמים עבד הא' בזמירות כעבד המשבח לרבו. הב' בשעת גמר תפלתו כדפי' רז"ל כעבד שנוטל פרס מרבו והולך לו הג' בגמור תפלתו כאותם התחנונים המועטים שמסדר. בזמנא דעאל ודפיק. כשרוצה ליכנס בתפלה מאמת ויציב מכין עצמו שבברכה זו מתחיל ליכנס בהיכל הרצון ומשם לתפלת העמידה בהיכל קדש הקדשים ואז צריך הכנעה כעני המחזיר על הפתחים ודאי לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחי'. לפרשא חטאוי. בוידוי שם באותה הברכה לבתר לשואה גרמיה וכו' אחר שעלה מדרגה אחר מדרגה דהיינו עבד עני חסיד צריך למסור נפשו בנפילת אפים ולא למסור עצמו סתם למית' ח"ו אלא בסוד ייחוד השם שע"י נשמתו מתייחדות הספירות ואי אפשר לפרש דאק"ש ממש קאי דאי הכי מאי לבתר דקאמר קודם מדרגת עני וחסיד הוי ומנהגינו מנהג יפה ביום ב' וה' שאנו אומרים וזכור עדותינו בכל יום תמיד וכו' וע"י פסוק זה אנו נופלים על פנינו שהוא ממש על קדושת שם שמים והיינו בייחוד: מאן כליל וכו' כלומר וחוזר להיות

עבד פעם אחרת מפני שהוא כלל כל שאר תיקונים ודאי שהעבד לפני רבו עני וחסיד ומוסר נפשו על עבודתו וכן למטה מטטרו"ן בסוד העבד כולל כל אלו כנודע. בין עבד קדמא'. וכו' לפי דבריו אלה מורה שממש בק"ש מסר וכו' וזה היפך מה שפירשתי לעיל ונ"ל לפרש דהכי קאמר למימסר נפשיה היינו ממש בק"ש אמנם לכלול עצמו באותם שכבר מתו היינו בנפילת אפים כאומר כבר מקודם נסתלק והיינו דקאמר לעיל לשואה גרמי' גו':

דף קצו.

ואינון חד וכו' כלומר ששלשה עבדים במזמור תפלה והם בראש המזמור שנים אצל עני וחסיד דכתיב הושע עבדך וכו' שמח נפש עבדך ולהיות דלממסר וכו' היינו כי אליך ה' נפשי אשא אפשר דהכי קאמר נשאתי קודם בק"ש בין עבד לעבד הנזכרים ועם כל זה ניחא למאי דפירש לעיל ואח"כ בסוף המזמור א' לבדו והיינו תנה עוזך וזה הכרח גמור לדברי ר' אלעזר והאחרון הוא לאעטרא שאינו שעושה עצמו הוא עבד שכבר נעשה אלא הקב"ה קורא אותו עבדי אתה וגו':

סטרא אחרא קיימא וכו' היינו למטה מהיכל לבנת הספיר והוא שם באותו המדור יוצא מנוקבא דתהומא רבא ונעש' מחבת ברזל בעד אור הקדוש' הנמשך מפתח היכל לבנת הספיר אשר שם. טהריא"ל ממונ' והיא [580] נועלת שם. טורי חשוך הם נכנסים ביחוד סמאל ובן זוגו להשפיע לחיצונים להנהיגם תוך נוקבא דתהומא רבא ששם הר נשפה טורי חשוך ובין כך ובין כך ריוח והצל' יעמוד ליהודים. ומתפלגי נהורין וכו' כי המאורות לחשבון הנשמות נמשך משם והנשמות מתעטרות באותו אור השכינ' וכשאין אותו הידוע שם הנה אור נשמתו בטל ולפיכך הקב"ה שואל עליו ומכריז כך יבטח בשם ה' ולא ילך להתעסק בסחורה מקום שאינו זוכה לאור זה בין הגוים ובדרכים כי העומד בעיר והולך וזוכה בבית כנסת אחר ודאי שאינו בכלל זה והשתא דהלך חשכים פי' שהלכו סמאל ונוקבי' ולקמן פריך הלכו חשכים מבעי ליה. ואין נוג' לו לאיש הזה מפני שלא בטח בקונו והלך לעסקיו לסחור' מקום אבוד תפל'. שארן בחבורי'. סמא"ל ונוקבי' והיינו הלך בחבורא ומיד אתפרשאן שאינם נוחין זה לזה והיינו עבדת זנונים ואתפרישת מבעל' ולפי' חשכים בפרודא לשון רבים. רוח סמא"ל סערה נוקבי' באה ולא אמר באו אלא באה לשון נקב':

וירא בלק ר' אלעזר אמר ודאי מה דאמר ר' חייא וכו' מה דאמר ר' חייא לעיל שפי' צפור לשון צפור הכשוף אמנם קשה כי מלה זו נאמרה על צפור הקדוש דכתיב גם צפור וצריך

[580] בכ"י אוה"ח נעלמת.

לפרש בן צפור על הקדושה והא כיצד ואין לדחות ולומר כי גם צפור מצאה בית לא נאמר אלא ע"ד הפשט דאי הכי דוד מלכא על צפרא וכו'.

דף קצו:

כמה חביבין שהקב"ה שומע תפלתם מרוב חבה אי תימא כל נשמתין דעלמא אפילו אותם שהם בחיים אלא שעדיין אין הקב"ה מאמין בהם אלא אינון נשמותיהון דצדיקייא דתמן מדוריהון בהדיה בעולם העליון שהם משכנם בג"ע של מעל' ובג"ע של מטה והכי אתמר על אלו גם צפור מצאה בית דהיינו צפור הנשמ' הטהור' והטעם למה נק' צפור יתבאר מתוך מה דתנן תלת שורין וכו'. זמנין סגיאין משטטן. בר"ח בי"ט ושבתות. על גבי שורין כי עד עתה החומה להם לכסות שלא יסתכלו לפנים מהחומה ועתה זכו שעלו על החומה להסתכל מה שבתוך החומה הפנימית.

אילין נשמתיהון. כשתדקדק תמצא שהפנימיים קרא רוחיהון דצדיקייא ואותם שבין החומות קרא נשמתיהון וקשה שהרותות למט' מהנשמות אלא שהענין הוא כי הנשמות שזכו ליכנס לג"ע של מעל' רוחיהון פנימ' בתוך ג' חומות אמנם אותם שבין החומות הם רוחות ונשמות שלא זכו ליכנס נשמתם למעל' לג"ע ולכך לא זכו אל נקוד' אמצעית שבג"ע תחתון ועם כל זה יש להם מנוח' כפי מעשיהם בין החומות ואלו מצפים שם אל הגלגול עד שיזכו ליכנס למעל' למעל' שאין מקום הנשמ' שם כלל אלא בג"ע עליון. ולזה אמר אבל ענוגא דרוחיהון דצדיקייא לגו דהיינו אותם הרוחות שזכו שנשמתם בג"ע עליון ויומין רשימין אית בשתא וכו' שמא מפני שהם ימי חגין וזמנין יתחדש להם מנוח' ביומי ניסן מפני קדושת החסד המתגל' וימי תשרי מפני הגבור' עם הבינ' וחוקותיה והם ימי דין שהם ראשי שנים והחיים צריכים תפלתם ולכך הם מתפללים על החיים וטעם תוספות קדושתם ומעלתם וזכות התחתונים שינתן להם רשות להעלות למעל' מעל החומות להשמע תפלתם הוא בגין דיומין אילין וכו' ויתגל' אור הספירות וכו' ור' שמעון פירש כך הוא שמלת צפור יצדק על הרוחות אמנם דיבור על הנשמות ולעולם אין נשמות בין החומות אלא רוחות כל א' בבחי' מעשיו אמנם הנשמות ג"כ בבחינתם למעל' בג"ע עליון וז"ש אבל מה דתימא וכו' וההוא צפצופא ועל שם זה נקרא צפרים:

וסלקי לאתר טמיר. היינו סוד הבינ' והנשמ' אצול' משם ועולה לג"ע של מעל' והוא נק' דרור על שם החירות. שמבינ' וצפור הוא הרוח שהוא בג"ע של מטה. ר"ש לחדודי לר' אלעזר קאמר ולהכי פתח לי' דודאי אינון רוחין שבג"ע של מטה כדי שיאמר ודרור נשמתין דג"ע של מעלה והיינו סוד הנשמות בג"ע עליון שהוא בכורסייא דתמן מזונא אימא עילא' בינ' והרוחות בג"ע תחתון שהיא ביציר' דתמן מקננא קב"ה ולזה צפור

מצא' בית י' יסוד ת' ת"ת ב' מלכות ביתא דכולהו ודרור מקום החירות ודאי מצד הבינ' יובל. שפיר קאמרת. שזה דרך אחד אבל יש לפרש דרך אחר דהיינו שיהי' הכל בג"ע של מטה. ועד כען כולהו נכוין שזה להם עדיין כמו עונש מפני דבר מה עד שהבינ' ימשך להם החירות ודרור נמשך להם מהיכל קן צפור והיינו מהבינ' ואז אינם נכוין וז"ש ודרור קן לה דוק ותשכח שמה שהצדיקים נכוין מחופת חביריהם הם דוקא מצד בחי' היציר' בג"ע של מטה שיש להם היכלות וחומות ואין אחד מהם רשאי ליכנס לפנים ממחיצתו והיינו צפור מצא' בית והיכל ידוע שאינו יוצא ממחיצתו ביתו אל בית חבירו ולא חברו נכנס לביתו אבל אינם אותם שעדיין לא זכו אל שלמות הגן אלא אפילו אותם השלמים שהשלימו וזכו למיעל מן המקום הכולל בחצירות ג"ע בהיכלות ולמיפק משם מן ההיכלות אל כל מקומות כוללים אשר בגן שבחינה ידועה יש לכללות הצדיקים בגן ובחי' ידוע' לכל א' וא' דהיינו היכלות בתים וחצרות וגנות ופרדסים לכללות הצדיקים ואלו אינם מפחדים לצאת ולבא כרצונם וז"ש דזכו למיפק ולמיעל ומתפשטין בכל מקומות הגן בחינ' הכוללת לכלם והבתים וההיכלות כל א' נכוה מחופתו כדפי' שאין הכולל אלא שאר הגן והחצרות לכלם יחד וקבלתי ממורי שיש צדיקים בעלי תשוב' שעלו במעל' אמנם אינם זוכים לצאת ולבא מפני פחד עונם שלא ימצאם המקטרג ונרא' לי שתלוי ענין זה במעש' העובד במפורסם זוכה לצאת ולבא והעובד במטמוניות שאין בני אדם נהנים מעבודתם ואינם לומדים ממעשיהם אינם זוכים להתשוטט בגן זה הכלל על אותם הזוכים להתשוטט דוקא נאמר גם צפור מצא' בית ומלת גם באותם הנעלמים: **כיון דאית לון דרור וחירו וכו'**. הענין שהוא ממש כמו צבאות הספי' ז' ספי' ז' כתות הצדיקים שבע היכלות ויש להם קפידא כעין הספי' שכל א' יש לה הנהג' לעצמ' אמנם כאשר יתגל' הבינ' ויאסוף הספי' אליה כולם הם נאחזים באחדות א' ואין קפידא בהם כלל אלא מתמזגות דין ורחמים ממש בהם היכלי הצדיקים בהגלות עליהם סוד נקודת קן צפור בג"ע של מטה שהיא [581] מקום השכינ' במטטרון שהוא סוד בחי' הבינ' ביציר' מיד יתאחדו היכלות ג"ע ואין בצדיקים קפידא אלא כלם כא' כל החופות יתאחדו לקבל הדרור מהבינ' אור המדות המתפשט אליהם שמוחל ומכפר בעד כלם במעל' א' כאלו קיימו כל התור' כולה כאחד ויתגל' אליהם אותה הנקוד'הנעלמ' שלא זכו אליה ומתנדבים אלו לאלו ע"י גילוי אותו האור הנעלם הנדיב אור הבינ' כדפי':

תלת זמנין שלש רגלים. דלא ידעין ולא אשתמודען. עד שהקב"ה מראה אותו להם בימים הידועים ואז אינם נכוין אלא כלם יחד שוין ואין בית לכל א' לעצמו. דזכו לבנין.

[581] בכ"י מקום כן [הג"ה קן] השכינה כו'.

היינו שבזולת תועלת צדקתם הניחו בנים בעוה"ז ושלשלת משפח' מתקיימים במעשים טובים במעל' והיינו שיש להם עוד ברא מזכה אבא דור אחר דור מקשרין תור' שבכתב (המגיע עד הבינה) [בכ"י ליתא ג' תי' אלו] ותור' שבע"פ מלכות מתייחדים שתי מזבחות שתי תורות תמיד ע"י אפרוחים הם בניהם והם זוכים למעל' הזאת אשר שתה הנשמ' אפרוחים בנים את מזבחותיך השתי תורתך כדמפרש ואזיל ה' צבאות ות"ת על הנצח דא יתרו כדפי' שהוא הנשמ' הקדוש' כלא חד צפור דרור. ולפעמים נקראת צפור ולפעמים דרור ולפעמים צפור דרור וכמו כן יתרו לפעמים קני לעצמו ולפעמים חבר הקיני:

דף קצז.

ומנפל ישראל בידוי וכו' כענין עגלון מלך מואב. מגו מהימנו סגיא וכו' כלומר היא מצד עצמ' אין בה מום וראוי' אל הזווג ולפי' מתייחדת ומושכים לה שפע והיא אינה משפעת אותו שפע לתחתונים מפני רוע מעשיהם ולפי' משפעת השפע מעט מעט ואין ברכ' נמצאת אלא דבר מועט לחד בדרא או תרי בדרא. דאלמלא מהימנותא וכו' כלומר אם היו התחתונים ראויים במעשיהם יותר ממה שהם רוצים לינק היא רוצ' להניק אמנם מעשיהם גורמים תדע כי אדרב' היות' היא משפעת תועלתא כי כאשר היא משפעת היא מקבלת יותר מלמעל' וז"ש ואיהי חדאת וכדין יהבין לה מתנן וכו' מפני זכות מעשה התחתונים:

ומומא אשתכח בהו בישראל. הם המעשים המגונים הרעים שהם מעוררין הדין ובמקום שהי' ראוי שישפיעו לה ביחוד שפע הרחמים מחכמ' מלמעל' נסתמת מקור המוח ונשפע מבינ' מאתר דמתערין דינין ובמקום טפת זרע היא טפת חרדל המעורר עשן ודמעות העינים ואדמימות ובה עיינין מלהטין בסומקא וחוטמא קמוט באשא ותננא ועיינין זלגין דמעות ועוד היות החרדל פועל בה פעולות אלו עדיאת בדין ויתיבת עלה יומין במנין לראות אם ישובו בתשוב'.

וכדין ידעין לעילא. ניכר לכל החיילים העליונים ואתער שמאלא כי כיון שלא שבו והגזר' היא נגלית למט' מתעורר השמאל לעשות נקמ' ולקיים גזרת מלך:

משך חוטא לתתא. היינו כח הדין שהוא נמשך מהגבור' למלכות ומשם לחיצונים לעוררם ואז סתם בעד התפל' והיינו ותכהין וכו' כדין אתערו דסמאל קורים קוסטינר ובהתעוררות זה וקול זה הוא מהתעוררות השמאל הנז' לעיל.

ארבין דימא. כבר פירשתי בכמה דוכתי כי המלכות בכל כחותי' התחתונים נק' י"ם דכתיב זה הים גדול ורחב ידים ויש כחות נק' אניות דכתיב שם אניות יהלכון והנרא' שהם נשמות ואומר ערטיראין הכוונ' שלא זכו להתלבש בזה העולם במצות ותור' והרשיעו

ונכרת הנפש ונשאר הרוח והנשמ' ערומות שלולות ואלו הם ראויות לדונם בגיהנם מפני שנטמאו במעשי רשע וז"ש דערטיראין מן הקדוש' ברוחא בישא שהוא יצה"ר והוא תובע אותם לאטבעא לו דהיינו להשקיעם בתוך גיהנם דהיינו מצולת ים הקליפ' וכחותיה אלא אינון מחכאן וכו' הענין כי הטמאים גורמים פגם למעל' וסמאל וחייליו הולכים לקבץ העונות בכל אשר ימצאו ובהיות ישראל שבים בתשוב' לפני קונם וסמא"ל לא ידע ועומד ומצפה השפע הטוב לו ולכחותיו מפני קשגוריא שהוא מלמד על ישראל שאינם ראוים לטוב' ההוא הקב"ה מקבל תשובתם וכל הדין והפגם העליון נשפע לחיצונים כאומרו ותשליך במצולת ים כל חטאתם כי זה חלקם מלמעל' עכירות המים הטהורים ושמרי היין ואז הוא הולך ומחלק לחייליו מה שנתן לו מבית המלך והיינו גזרת יסורים הממרקים אחר התשוב' שנתן להם והוא מחלק לכחותיו שילכו לקיים גזר' ההוא על ישראל למי לחולאים למי לעוני למי למכשולות לוקה יינו ופשתנו וכיוצא והיינו לתועלת ישראל למרק עונות ורע להם שהם חצים כלים כדכתיב חצי אכלה בם חצי כלים והם אינם כלים שממש מתעכלים בדינים ההם השרים ההם הממונים על עונש ההוא שזהו סגולתם של ישראל שהם מתוקנים בעונש ורצוע' כלה ואובדת:

לאו דא בדא. דנקט בחדא תרעה ובתניינא תרביץ ועוד תרע' ירע מבעי כיון דהדר לישראל.

אלא איהי אמר' וכו' והיינו לישנא דתרע' ת' הנקב' **איכה** תרע' כלתך היינו שינוי לשון תרע' תרביץ. תרביץ לשון ריבוץ דהיינו תטיף וכו' איכ' תרע' כלתך לבנהא וכו' הענין שבהיות ישראל בין האומות הם משוקעים בתוך הקליפות וא"כ איכ' תרע' כלתך דהיינו המלכות היות' היא גול' בין החיצונים. וכן ג"כ אתה הת"ת איכ' תרביץ השפע טיפין טיפין לחיצונים שא"א לישראל הגולים חוצ' להשפיעם אם לא ע"י השרים החיצונים צפרים שביבי אש חום הצרות מצד הדין החזק:

דף קצז:

כה תרעה וכו' עד עתה פירש הכתוב שהוא דברי השכינ' לקב"ה השתא מהדר לפרושי שהם ישראל לשכינ' והשתא פליג ופסיק מלת איכ"ה א"י כ"ה ומלת א"י הוא לשון יללה וכ"ה כמשמעו כה תרע' כה תרביץ כימים קדמונים אם לא תדעי לאתתקפא כלומר אם אין את יודעת בזכות מי להגין. תינוקות דבית רבן דאולפו וכו' בהבל פיהם של תינוקת של בית רבן יושפע עליה מלמעל' חוזק ואומץ ואם לא יספיק יהי' בזכות אותם שכבר מתו דמזבח כפר' הוו וז"ש ורעי את גדיותיך שהם שכבר מתו והקב"ה מלמד להם תור' וישיבתם על משכנות הרועים למעל' מישיבת מטטרו"ן שהיא ישיבת הרועים

מנהיגי ישראל והתור' בהוראותם. ור' אלעזר פליג דלא בעי לפרושי עקבי הצאן הקטנים המתחילים דלא דייק עקבי הצאן אלא הכוונ' על תלמידי דבי רב שהם מחדשים בתור' והם עקבי הקדמונים שתקנו התור' והקדמותיה ובאותם ההקדמות הם מחדשים בתור' והוא כמשל הננס בכתף הענק וזה אומץ גדול לשכינ' חידושי התור':

ד"א אם לא תדעי לך למה אלא וכו' בכל אתר דישראל בגלותא וכו' בענין זה הם ב' בחינות הא' היות השכינ' בגלות והיא אינ' גול' ממש אלא לשמור ישראל והיינו גלו למצרים שכינ' וכו' הב' היות השכינ' ממש חשוב' בגלות וזה בגלות זה המר שהוא נפול' עמנו בגלות וכנגד שתים אלו כתוב בפסוק זה שני פעמים לך הא' שהיא עם ישראל בגלות כתיב אם לא תדעי לך וז"ש דבכל אתר דישראל בגלותא איהי עמהון בגלותא וע"ד כתיב לך דהיינו אם לא תדעי לך שמור' שאינם עמהם אלא לשמרם לבד ולא שהיא גול' ממש הב' שהיא גול' וחשוב' ומשוקעת בתוך עמקי הגלות וז"ש ובכל צרתם לו צר שהיא ממש בתוך הצר' והגלות כמו ישראל כתיב פעם אחרת לך וזהו צאי לך וז"ש ודא הוא לך. היפ' איהי דאמרת וכו' הוקש' לו אם היא בגלות האיך אמר היפ' בנשים ואדרבא היא עני' גול' וסור' לזה אמר כי מלת היפ' בנשים לא אהדר לזמן הגלות אלא משום דהשתא שעדיין אינ' בגלות איהי אמרת דאיהי מטבע' אוכמתא ולזה איהו אמר לגב' שפירתא זה דוקא בהיות' בבית בעל' דהיינו יפה את רעיתי שהיא רעי' לבעל' ד"א שאפשר שממש בגלות קאמר ועם היות שהיא גול' ואין יופי' עמה עכ"ז הכוונ' טוב' שהיא כשר' במדותי' עם בני' כדמפרש ואזיל:

ותפשו בו אביו ואמו. ומדרך האב לרחם כדקאמר וכן לאם לתת מאחרי אביו עם היות שהבן אינו הגון א"כ תמיהא הוי אשת אבא וכו' שראוי לאב לרחם כדפי' ומשה מרחיק וכו' וידע שפי' הפסוק על רעת ישראל ומה שעתיד הקב"ה לדונם.

שבוק מלה דא. ולא יהי' דינם של ישראל כד כיון שהם בניך ורחם עליהם.

כתוב וקבל אגרא. שכר תקבל על כתיבת ענשם כמו בלמידת זכותם.

דרוש קרא ותשכח שאין דינם של ישראל נידון ע"פ האב והאם אלא ע"פ ב"ד אחד כדמפרש ואזיל.

דא קב"ה דכתיב ה' איש מלחמ'. דהיינו היותו מתלבש בדין.

כפרה סוררה דהיינו שור מועד ופרה מועדת שנכנסו בקליפות מקום אשת זנונים כעגלים דכתיב וילכו כל העם לפני האחד עד דן כדפי' לעיל. נביא וחוז' הא' מצד הנצח דתמן ה' צבאות תפארת על נצח הב' בהוד והיינו אלהי' צבאות מלכות על הוד והיינו ויסרו אותו אביו ואמו ביד כל נביא וחוזה וחוזים נביאים מצד נצח והוד.

בדעתא חדא בהסכמ' חדא. כי אפילו האם כבר ראת' כי כלת' עליהם הרע' והסכימ' מדת רחמים עם מדת הדין והיינו בדעתא חדא ולא שמדת הדין דעת א' ומדת רחמים דעת אחרת ומברחת זו (את) לזו כדרכם אלא הסכימו שתי המדות יחד מרוב פורענותם והוציאו וכו' מפני שהם רחמנים לא רצו לדון דינם שסוף סוף אב ואם הוו אלא הביאו אותו אל זקני וכו':

זקני עירו דא קב"ה כלומר מה שלא אמר עירם מפני שהעיר מלכות דהיינו אמו דכתיב בקרא א"כ לא שייך עירם דא"כ הוי עיר אל האב והאם ואינו אלא עירו דקב"ה שהוא הת"ת. ואל שער מקומו ר"ל מקומו של המלכות כי הת"ת נק' מקום דהכי סליק הויה כנודע והוא מקומו של האם דהיינו האב עצמו א"כ לא שייך לומר מקימם זקני עירו וכו' השתא מהדר לפרושי זקני ושער:

יומין קדמאין יומין סבין דכולא כלומר הימים הראשונים הקדמונים מששת ימים שהם ששה קצוות והראשונים הזקנים שבהם הם חסד גבור' ששם הב"ד העליון כנודע וליכנס שם צריך להעלות דינם דרך היסוד דהיינו שער אל המקום שהוא הת"ת ושער הת"ת יסוד והוא הנק' מוסף שבת כי שבת ת"ת ומוסף יסוד דגוף וברית חשבין חד בשבת שהיסוד למעל' מנצח והוד ואז הוא שער אל הת"ת וא"ת נצח והוד למה אינם דנים אפשר מפני שהם היו במוסר דכתיב ויסרו אותו ביד נביא וחוזה כדפי' ואין ראוי שיהיו עתה בדין אלא בעדות והתרא':

אע"ג דכלא ידעין דינא. שהפגם בכל הספירות וכלם מהופכות אל הדין אפילו היסוד אינו בדינם אלא פתח כניסה אל הזקנים כדפי' מפני הקורבה כ"ש אב ואם עצמם שהם קרובים יותר:

דף קצח.

בנינו זה ולא שאר עמין. כי עם היות ששאר עמין הם מקלקלים יותר עכ"ז ישראל חייבים שהם בנים להקב"ה משא"כ האומות כענין ראה ויתר גוים לפיכך אין תביע' כנגדם דהא בקדמיתא וכו' מורה שאין העון זולל וסובא שא"כ הי' לו לומר כי יהי' לאיש בן סורר ומור' זולל וסובא אמנם מדקאמר לי' בסיפא ולא ברישא משמע שהוא סבת העון ולא העון וכאשר נעש' זולל וסובא עדיין אין תביע' להקב"ה עמהם עד שנעש' על ידם סורר ומור'. אנשי עירו. ודאי מלאכי חבל' שהם תחת ממשלתם לדון כענין והשיבו את האבן על פי הבאר שפירשו בזוהר וכענין הוי אשור שבט אפי וכענין נבוכדנאצר עבדי ועם כל דא שיש להם מדה זו נגד הבן עכ"ז בפעמים אחרים ניחא לי' להקב"ה מה שהוא עוש' להם טוב' עם היות שאינם הגונים וע"ד קארי לה היפ' בנשים עביד לון וכו' ע"י

תשוב' והיינו אומרו שמרו משפט ועשו צדק' דהיינו לאחוז בשתי מדות אלו משפט וצדק' דהיינו ת"ת ומלכות אז אני אתקן מה שעשיתם קודם דהיינו זדונות נעשו להם כשגגות קרוב' ישועתי לבא דהיינו מהחכמ' וצדקתי להגלות מהבינ' לתקן את אשר עותו דהיינו ממש סוד זה רמזו רז"ל הקדמונים כשחברו שלש' בבות בסדר נזיקין בבא קמא ארבע אבות נזיקין דהיינו ד' קליפות קשות המחטיאות האדם דהיינו עון משחית אף וחימה אם לא שב נידון בארבעתם דהיינו שישראל צאן אובדות וכו' והם נדבקו בשור ובור ומבעה והבער ד' כחות ליצה"ר נידונים בארבעתם כדכתיב ארבע' [הנה] קוראותיך וכו' אמנם אח"כ בבא מציעא טלית דאשתכח דהיינו שיש שבים בתשוב' ומה שהיו אובדות נמצאו והיינו שכינ' טלית האובדת בסבתם בגלות דאשתכח ושבים בתשוב' שלימ' מיד זדונות נעשו להם כשגגות והקב"ה מקבל תשובתם ונעשו שותפין להקב"ה באחרונ' דהיינו בבא בתרא והנה סוד האבדה היא השגג' כך הקב"ה בבא מציעא כשהם שבים מחשיב אותם כאבד' בשגג' ואינו פוקדם בזדונים אלא כאבד' שלא מדעת וז"ש על כל דבר פשע שישראל פושעים הקב"ה מהפכו מפשע שהוא בבא קמא על שור על חמור על שה דהיינו סוד בחי' היצה"ר ועל אותו דבר פשע הם שבים מיד הם מתהפכים להם על שלמה דהיינו טלית דאשתכח שהיא המלכות שלמה שהיא עמהם בגלותם דהיינו בבא מציעא ושבים האבד' ונמצאת מיד הקב"ה מבקש ומחזר על אבידתו דהיינו שותפין בב"ב דהיינו על כל אבד' אשר יאמר כי הוא זה שהרי הם מתודים ושבים להקב"ה על כל אבד' שהם צדיק כל ומלכות אבד' דכתיב הצדיק אבד ופירשו למטרוניתא אבד אשר יאמר הבינ' אשר יאמר ויגל' כי הוא דהיינו הנעלם מתגל' למט' כי הוא זה על כל אבד' לכל עד האלהים בינ' יבא דבר שניהם דבר מלכות שניהם יסוד ות"ת אם לא שלח ידו אם ישראל לא פגמו במלאכת מלכות רעהו הת"ת דכתיב ריעך וריע אביך אל תעזוב וכו' ועל סוד זה נסמכו ענין הבבות האלו וז"ש ואורח דקרא נקטא דהיינו כענין תחלת הבבות לרמז הסודות האלו וז"ש דכד מטא לבבא מציעא עם היות שדיניה מרובים ובכמה הלכות הוה אמר שרותא דקא נקטו במלה דא אמאי לא לחנם לקחו תחלת דינם בטלית אלא לרמז זה וז"ש כיון דאשכח קרא רב המנונא סבא אמר ודאי דא הסדר הזה של הבבות האלו הלכ' למשה מסיני ואינו סדר האחרונים ובאות כל מילי דרבנן מסיני על הסודות האלו וכיוצא:

אעקר לההוא כ"ה מאתריה. הענין שהשכינה מדת כה קשורה למעלה בזכות ישראל למטה היא חופפת עליהם ונקשרת בה"ת העליון בזכותם א"כ העורר הדין על ישראל למטה וישלטו החיצונים בהם ותסתלק השכינה מעליהם ויתקשר בצד הדינים עם

החיצונים נמצא שבהתעקרה מישראל למטה נעקרת מלמעלה ומתגוללת בדינים עם החיצונים וידעי הם שכח המשפיע עליהם לעתות הקצף הוא מדת כ"ה העליונה אלא שפעמים ישראל מתקנים אוהה והיא נקשרת ברחמים ואין החיצונים יונקים ממנ' לכך דמו לעקורה.

לבתר האי כה אעקר לון. היינו בימי דוד וימדדם בחבל כדפי' לעיל דהיינו חבל ממש המלכות הנק' כ"ה יעקב חבל נחלתו ועקר כל אותם שבאו מאותם שנטפלו בענין זה כדפי' שם והיינו דקאמר כי עצום הוא ממני שראה דוד שחלקו בהאי כ"ה מתעצם נגד מואב מפני שיוצא מהם וזהו סוד רות המואביה שצורך גבו' היה להתעצם דוד נגד החיצונים שיהי' לו מבוא משם שאין דרך להתגורר עם החיצונים אלא מי שיהי' לו כניס' מועטת משם מפני שע"י זה יש לו כח להשביתם והיינו דוד י"ד הארי' יהוד' גור ארי' שיש לו כניס' במואב שהרי בועז נטל'. והוא יד שלוח לצד מואב שממנו יוצא דוד שעול' י"ד ולז' לא רצה אלא נכה בו היד ההוא לבד דהיינו זרע נחשון המגיע עד בועז שנוטל רות שממנו דוד כדפי':

דף קצח:

ארה לי. לשון אריתי מורי לתת קדר' זו בירושלם מקום מלכות בית דוד לכשף שלא יהי' לו בשום זמן פתחון פה נגד מואב אח"כ נטל לו עצה אחרת אולי בפיו יכרית המשפח' ההוא מישראל והיינו קבה. ונעיץ ליה וכו' ע"י כשפים שעש' נעץ אותם בקרקע בתול' כל המציאות הזה בכל מקום שיהי' כסא מלכות המלך ההוא ולכך נעצ' בירושלים מאלי' והיינו סוד קדר' החיצונית מלא' ראשי נחשים שהם כחות חיצונים השולטים ונעצ' אלף וחמש מאה אמה בסוד ידוע במדרגות החיצונים השולטים ואות' קדר' היא מלכות הוריד' אל החיצונים ודוד המלך תקן המד' הזאת וחפר אלף וחמש מאה עד התהום דהיינו להגיע אל סוד הבינ' שהיא סוד ה"א במילוא' אלף וחמש מאה והיא התהום ודאי ומשם הוציא מימי הרחמים ונסך על מדבחא מלכות ובזה טהר אות' מכל אלו החיצונים ואותו הסיר רחץ אותו מכל אותם הכחות ההם במימי התהום הזה ובטל כל כחות החיצונים והיינו אומרו אנא אסחי על אדום אשליך נעלי וגומר היינו שר אדום מלעיט כל אותו השפע היורד מלמעל' כשהוא בא דרך סמאל מלעיט ובולע אותו ודוד תקן גם זה כי הנעל הזה שהוא מטטרו"ן לבוש לשכינה נועל גרונו שאינו יכול ליגע בשפע עליון ואין סמא"ל שולט אלא מצד החוץ אמנם פנימ' ח"ו אינו נכנס שהרי מטטרו"ן עץ הדעת טוב מגין בפני הרע אמנם פלשת הוא הדין המשתבר ומתבטל מצד גבורות עליונות דהיינו סוד התרוע' והנ' אלו הם ג' בחינות הקליפות יש קליפ' נאחזת במלכות צריך לבטל אות' כמה

שנדמית למט' ועל זה כתיב רחצתי את רגלי איכך' אטנפם והיינו סוד מואב סיר רחצי הב' קליפ' עליונ' לסתום פיה שיהי' נאחזת מבחוץ ואינ' נוגעת בפנים והיינו על אדום אשליך נעלי וגו' הג' קליפ' משתברת והיינו עלי פלשת אתרועע עד לבטל' מהעולם:

ועתה לכה נא ארה לי את העם וגו' ר' חזקי' פתח וכו' האי קרא כולי' הוא חד כדמפרש ואזיל כי צדק ואמונ' חד חלצים ומתנים חד וא"כ הכפל מאי חידושא אתא לאשמעינן צדק היינו אמונ' שניהם במלכות ושוים במשמעותם ולהכי כפל דבריו ואמר צדק היינו אמונ' ואמונ' היינו צדק וכן חלצים ומתנים שניהם בנצח הוד ואם כן אומרו אזור מתניו היינו אזור חלציו. בספי' ובמשמעות היינו שכפל אזור מתניו היינו וכו':

לאו צדק באמונ' וכולא חד. כלומר אין כינוי צדק ככינוי אמונ' ושניהם במד' א' דהיינו המלכות ועם היות שניהם במד' א' דהיינו דכולא חד ונוסף על זה שהם בדרגא חד דהיינו קרובת אמונ' וצדק לבחי' א' והעד על זה אומרו אזור מתניו לזו ואזור חלציו לזו עכ"ז הם ב' ענייניים כדמסיק. בזמנא דקיימא וכו' המלכות ולה מצד הדין ב' בחינות הא' דקיימא בדינא קשיא שמציאות ההנהג' הוא דין קשה מטעם רוע המציאות וז"ש דקיימא בדינא קשיא היא עומדת ומתעסקת בהנהגת העולם כענין שמציאותו יכריח היות דין קשה ונוסף על זה שהי' הדין מתעורר בפועל מלמעל' וז"ש ומקבלא מסטר שמאלא כענין שעת' יתחייב אלי' דין משתי סבות הא' מפאת מציאת הזמן והמעש' וההנהג' והב' מפאת שהגבור' נתעורר' להשפיע בה דין אז היא נק' צדק כי שם זה לא יורה אלא על תוקף הדין וז"ש דינ' ממש כי אדרבא כשנרצ' להורות על עוצם הדין נאמר צדק והיינו כי כאשר וכו' כלומר והכרח שצדק מור' על תוקף הדין דקאמר קרא כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו וגו' וכוונת הענין משפט הת"ת ברחמים ודאי וצדק מצד תוקף דיני' לא יכלין עלמא למסבל וכדפי' רשב"י ע"ה בעת פטירתו כל יומא אצטערנא דלא יתוקד עלמא בדינוי דצדק אמנם כאשר משפטיך שהיא רחמים לארץ בזה יוכלו למסבל וצדק למדו כל יושבי תבל וז"ש דהא דרגא במשפט חדא הוא עם היות שאמר משפטיך לשון רבים הכל במד' א' אלא על ריבוי הבחינות קאמר משפטיך לשון רבים ואמר כד אתקריב משפט בצדק דהיינו אומרו משפטיך לארץ כדין אתבסם כולא שנתמתק' צדק ודינוי מתמתקין ברחמי המשפט ויכלין עלמא למסבל דינא בצדק שאלונא כן היה העולם נשרף:

וע"ד צדק איהו באמונ'. כלומר מה שהשו' אותם הכתוב עם היות שזו דין וזו רחמים הוא לסב' זו כי צדק בהיות עמה המשפט שהיא נמתקת היא שוה לאמונ' שהיא המלכות בהיות' אמונ' מתייחדת בבחינה הראוי' אלי' תעל' לאין תכלית וז"ש אמונ' נקראת בשעתא דאתחבר בה הת"ת בבחינתו הנק' אמת ותתגל' עליהם הבינ' דהיינו

חדו' ובזולת זה יהיו כל הספירות נהנות מהאור הנשפע והיינו וכל אנפין נהירין כדין איקרי אמונ' המלכות מפני שנתייחד' באמת כדפי' ואז אינ' צדק שהוא לצדק המד' על קו הדין אלא אית ותרנותא לכולא שאין מדקדקין על המעשים אלא משפיעים בין ראויים בין בלתי ראויים. וכל נשמתין וכו' היינו כללות שנפקדת הנשמ' באמת ואמונ' כדכתיב בידך אפקיד רוחי וחוזרות עם היות שהם חייבות ולית אמונ' (כולא) אמת הוצרך משום דקשיא ליה א"כ אמונ' וצדק חדא אינון א"כ מאי בין האי להאי כיון דאמרת שצדק נמתקת לזה אמר כי צדק תמצא לפעמים בלא משפט אמנם אמונה אינה נמצאת לעולם בלא אמת א"כ אמונ' היא בחינ' המיוחדת לעולם בת"ת אמנם צדק היא בחי' המלכות בעצמ' ונמתקת במשפט ולעולם היא המלכות.

תרין אזורין. שהי' לו לומר והי' צדק ואמונ' אזור מתניו וחלציו אזור ואזור למה ומה שלא הקשה כך לעיל משום דהוי ס"ד כי צדק ואמונ' תרי מילי נינהו ניחא דהוו תרי אזורין אמנם השתא דפרשינן דחדא מילתא נינהו קשה תרין אזורין למה. אמנם זה יתבאר במה שמתנים וחלצים אע"ג דחד אינון לכאורה עכ"ז תרין דרגין אינון א"כ אזור חד למתנים ואזור חד לחלצי' בשירותא איקרי מתנים בסופא איקרי חלצים הענין כי הירכים הם נצח והוד והגוף עליהם הוא הת"ת וב' בחינות לגוף שהוא השדר' והם המתנים שהם שנים א' מימין וא' משמאל שהם בחי' אל הדין והרחמים הבאים אל הת"ת מחסד וגבור' ומשתתפים אליו והם נמשכים עמו ובאים למט' ונשפעים אל נצח והוד שהם הירכים והנ' בתחלתם מלמעל' בגבור' וחוזק דלא מנתקן מפני כאב כלל דהיינו ייחודם בחזק' נק' מתנים והיינו בחינתם אצל חסד וגבור' וקשרם שם ושם נעל' הצדק לעורר הדין על האומות ששם הגבור' איש מלחמ' והיינו צדק אזור ונאחז במתניו ולמעל' אמנם אל הרחמים היא אזור חלציו דהיינו בהיות הדין מתמתק והולך בהגיע השפעתו אל נצח והוד דהיינו חלצים הדבקים על ריש ירכין שהם ודאי נצח והוד ושם המלכות אמונ' לעורר הרחמים ולמתק הדין ולהשפיע רב טוב לישראל בייחוד אמת עמה והיינו והאמונ' אזור חלציו כדפי' (דיין עילא) לתרין סטרין משיח צדקנו דעליו קאי האי קרא:

חד דרגא דישראל. אמונ' אזור חלציו. וחד דרגא לשאר עמין צדק אזור מתניו:

דף קצט.

ואי תימא את אמרת צדק דינא תקיפא איהו אינו והא כתיב בצדק ומור' על הרחמים ותירץ והאי הכי הוא גם זה כמוהו. מאזני צדק. ואי אפשר לפרש בו בלא וותרנות שהרי אדרב' צריך להכריע המשקלות. ותירץ שצריך שלא יהי' ותרנות בערך הנותן והמקבל

כלומר מדה אחת מכרעת לקבל ואחרת לתת אמנם לתת בהכרע' הא ודאי לא שייך ביה בצדק:

חד דרגא. מלכות אתפליג לתרין אמונ' וצדק ולא שתהי' פעמים המלכות אמונ' ולפעמי'צדק שא"כ תהי' בעת הדין לאומות ולא תהי' רחמים לישראל או איפכא כשתהי' רחמים לישראל לא תהי' דין לאומות וזה בלתי הגון שתהי' זו ולא זו לזה אמר ונהורין קיימאן כלומר שתיהן בבת אחת כדי להשתמש בשניהם כא' וז"ש חד לשאר עמין וחד לישראל:

חד דקרבא בז' עממין. וחד דשלמא באדום ובמואב ובעמון וכולא הוה בצדק מפני שהי' לאומות ואין להם חלק באמונ' ההוא דרגא דילהון אחיד בהו וכו' ירצ' המלכות הנק' את אשר תברך אות' מפני שהיא קשור' עמהם לתועלת ברכותי' וא"כ אינ' עוזבת אות' כל זמן שהיא צריכ' ברכ' ואין לה מברך אלא ישראל לכך את אשר תברך מבורך על ידך וכיון שהיא תתברך על ידך יעזוב את ישראל ותוכל לקלל ואשר תאור וכו' א"כ חכמים היו עד אשר היו מלמדים את בלעם דרך יכנס בזה וממש לקח הדרך שהי' עורך ז' מזבחות כנגד' והי' מעל' פר ואיל בחכמ' ידוע' ולכך נעשו פרי מעשיו שהי' ע"י ז' פרים וז' אילים ג' פעמים הם מ"ב קרבנות וכנגדם אנס מלמעלה ועשק החיצוני מ"ב נשמות קדושות ופרץ הפרצה ההוא ובאו אותם הנשמות ע"י ביא' גרוע' היינו אותם מ"ב נערים שהרג אלישע שכולם נזרעו בלילי יום הכפורים דהיינו ביאה קדושה באיסור כדרך הנשמות העשוקים תחת החיצוני שאינם באות אלא ע"י ביאה קדושה באיסור כעין ממזר וכיוצא ואף אלו באו ע"י ביאה קדושה מישראל באיסור יום הכפורים ושם נתנה לילית האסורה נשמותיה הקדושות ולכך הרגם אלישע בשם מ"ב שהיו בסוד יום הכפורים אימא עילאה ששם סוד השם הזה ונתן לחיצונים חלק שישלוט במיתת העשוקים ההם והיינו ותצאן שנים דובים הם סמאל ולילית בלק ובלעם והם מן היער מעצי היער העליון מאילני סרק שבו וכבר ידעת שסוד העשיה סנדלפון עולה יער והנה המלכות מצד ישראל נקראת כ"ה דהיינו סוד ק"ש כ"ה אתוון שית תיבין שמצד הייחוד נעשה כ"ה דהיינו שעולה המלכות אל הת"ת ולזה השבעה נעשה חמשה שיתקשרו הת"ת והיסוד והמלכות בנקודה אמצעית ויעשו חמש' נקודות דהיינו חג"ת נ"ה וזה כל עיקר השקפתינו בייחוד והוא היה רוצ' לעקר' מן הייחוד ולהפריד' והיינו אולי אקרה כ"ה לעוקרה מייחוד' על ישראל ולעשות' קרי על החיצונים בעלי קראין ואז אינה כ"ה אלא בשבע' ולכך היה עוש' ז' מזבחות ומעל' פר ואיל פר לקושר' אל הדין ואיל הסכים הדין העליון אילו של יצחק תקפוי כדפי' בתיקונים ועוקרו מן הימין וקושרה בשמאל ועשו מעשיו פירות כעין יום הכפורים

שאסור תשמיש המטה אמנם הקב"ה לא שמע את דבריו והיה מוחל לישראל דהיינו יום הכפורים אסור תשמיש המטה. אמנם מוחל וסולח ולכך נתן לו הקב"ה חלק מלמעלה כעין שעיר עזאזל והיינו אומרו עמי זכר נא מה יעץ וכו' שהיו דבריו עושים פירות למעלה לולי רחמי שמים שקדמונו דהיינו צדקות ה' ולזה נולדו ביום הכפורים:

פתח ואמר אתה אל תירא עבדי יעקב וכו' האי קרא וכו' ארון הברית מלכות ונק' אתה שהוא לנוכח לשון גילוי והיא הבחינה הגולה עם ישראל וקראה ארון הברית כי כמו שהארון הלוחות מונחות בו שהם תורה שבכתב ת"ת כן בחינה זו הת"ת כלול בה והיינו א"ת אורייתא מאל"ף ועד"ת תי"ו ה' ארון ודאי וז"ש האי איהו רזא כלומר מלת את"ה דרגא דאזלא בגלותא וכו' כנודע שגלה ארון אל ארץ פלשתים.

בהדא בנהא נשמתין. מהקב"ה ושכינתיה ולכך היא והוא נכללת עמה גולים. בגין דלית ליה פרישו וכו' דהיינו א"ת שמור' על הת"ת תורה שבכתב כדפרישית. ה' דילה וכו' ומה שהי' עתה נעשה א"ת ה' שהיא של מלכות נפרדת מא"ת שאין יחודם אלא ע"י ישראל וז"ש יהושע ומה תעשה לשמך הגדול אם יפרד ה' מא"ת כן יפרד ה' מיה"ו שהכל דבר אחד. ומשה אע"ג וכו' כי בשלמא יהושע קאמר והכריתו אמנם משרע"ה לא היה בענין זה ולא אמר לו הקב"ה אלא לתת בשר לישראל לזה אמר שעם היות שהקב"ה לא אמר לו להכרית לישראל מעצמו ידע שחטא הבשר יגרום וקדם והתפלל ואמר ואם ככה את עושה לי לאות' המדרג' שנתת לי שנפרדת ע"י כליה של ישראל ח"ו הרגני נא הרוג וכו' אתך אני עמך השכינה הנק' אני ומטעם זה אין כליה לישראל ולעולם כדפי' לעיל:

דף קצט:

כלה תעדה כליה השכינה מקשטת לישראל ומעטרת אותם באורה ואפשר נמי שהיא מקשטת בנשמתם והא והא איתנייהו כי הנשמות הקדושות הם כלי' וקישוטיה.

אקים את סוכת. הענין כי הצ' היא רחוקה יותר מס' וק' רחוקה יותר מכ' ופי' סוכה וצוקה אינו כפי' כלה שפי' לעיל כי לעיל ישראל דחוקים ומלת כלה ג"כ להם דחוקה ודגושה ואומות העולם רפויים וכן מלת כלה רפוייה אמנם סוכה וצוקה להפך כי ישראל שהיו דחוקים יהיו רפויים סוכה ואומות שהיו רפויים יהיו מכאן ואילך דחוקים ודגושים צוקה. ואי אפשר לפרש בדרך אחרת. ויסרתיך וכו' אייסרך להיות מכופר לעת בואך למשפט. דמחי בזנבא דיליה. בסוף שמו אבל ראש שמו שהוא עם אין בו לקות אבל בלעם ובלק בראש שמם לוקים. כ"ה חשיב לאעקרא. וכו' היא המלכות לעקרה ממקומה ולהיות שפחה במקום גברת'. דור הפלג' אשתדלו וכו'. והיינו דכתיב ועתה לא יבצר מהם כי אחר שהם שפה אחת ודברים אחדים הרי יש להם דיבור ועתה בהיותם עושי'

יהיה להם לחיזוק הקליפה דיבור ומעשה לכך לקח הקב"ה שלו דהיינו הדיבור וז"ש הבה נרדה ונבלה שם שפתם ויחדלו לבנות.
וסטרא קמך וכו' דהא עובדא אתתחן כלומר בדיבור ובמעשה תלוי הכל ומעשה שהוא סטרא חד קמך כלומר הרי היא לפניך שהא וקסמים בידם עתה אינו חסר אלא הדיבור כולא בך תליא מפני דהא עובדא אתתקן:

דף ר.

נאמנים אלו דוד וכו' שהיו נאמנים באהבתם. זקנים שקנו חכמה עם היות שהיו חיצונים כי יש זקן וכסיל כ"ה תדבר מדת המלכות מלין באתגלייא בקול רם שהיה חרש וקרא אוכח חובה מפני שלא אמר כי צוררים הם לכם על דבר בלעם לקללך משמע שבזה לא נשתתפו. מחו בזנביא. יש מיני קליפות משונות יש קליפ' שהיא רכה וטובה בתחלת' ורעה בסופ' והיינו העקרב שהוא עוקץ בזנבו ויש קליפה להפך שתחלתו רעה וסופו טובה כנחש שנושך בשיניו בראשו נגעו והוא ענין כי יש קליפה שראשה בקדושה ולכך היא טובה ונמשכות המדרגות אלו למטה מאלו עד האחרונה שבתוך החיצונים ושם כח הזיקו ויש קליפה להיפך שראש מדרגותיו החוצה והוא טמא אמנם סוף מדרגותיו הם רפים אינם קשים כ"כ כמו שהם [בכ"י שדים] יהודים שיש שהוא זנב הנחש שאינו עוקץ ומהן תחלתם הטיבו ונבדלו אמנם סופם הריעו מפני היותם באותה הקליפה שהוא כמו העקרב וכיוצא מיד ויבא אלהים היינו המדרגה החיצונית שהיא נמשכת עליו מכח מעשיו ואין בידה הידיעה ולכך הוצרכה לישאל מי האנשים וקשיא לי סוף סוף אפילו שדים יודעים כל כי האי ואיך מיבעיא להו ואפשר לפרש כי השדים קרובים אל מעשה האדם ויודעים בענייני העוה"ז אמנם הכחות העליונים אפילו אם הם חיצונים אינם יודעים בענייני העולם דבר וכן המלאכים ולכך שאלו איה שרה אשתך כדפי' שם בזוהר אמנם הקדושה העליונה בוחן לבות וכליות ולא אצטריך לשאלה.
בלעם בלק בן צפור וכו' ולפי דבריהם צ"ל כי מדרגה זו היתה קדושה שנמשכה עליו ע"י מחזה שד"י ומלת אלהים שם קדוש והכי ס"ל לר' אלעזר כדמפ' ואזיל:

דף ר:

בני שפחתי החיצונים בנים לשפחה החיצונית ודאי מלאכי חבלה. צווח מלכא וכו' והיינו ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאוהל מועד לא בא אל השער כמו שבא אל בלעם דכתיב ויבא אלהים שקם המלך לפתח השער כדי שלא יכנס המצורע אל ההיכל דהיינו שלא נסתלק בלעם בתוך מדרגת הקדושה ח"ו כדי שלא יכנס טמא בטהרה אמנם נמשכה השגחתו כל מדרגות הקדושה זו אחר זו עד הגיע עד פתח שער היכל לבנת הספיר

שהוא שם טהריאל המלאך הקדוש השומר הפתח וכנגד אותו הפתח נוקבא דתהומא רבא ששם עליית החיצונים ולא רצה הקב"ה שיכנס בלעם מטהריאל לפנים לכך ויבא אלהים עד מקום טהריא"ל שהוא השער ודבר אל המצורע וזה רצה באומרו ויבא אלהים אבל משרע"ה היתה השכינה קוראת אותו והוא נכנס מטהריאל מהיכל להיכל עד היכל הרצון ששם נבואתו ואין שכינ' באה אליו אלא הוא עולה אל האלהי"ם כנודע ודבר זה דרך משל א"ר אלעזר לכותי ונכתב ליודעים ח"ן:

ד"א מאוהל מועד. כי לדרך הנז' רצה באומרו מאוהל מועד שלא ירדה השכינה למטה אלא עלה משה למעלה והיינו מאוהל מועד ולא מהשער כמו שעשה בלעם ולדרך זה עתה מאוהל מועד רצה מהיכלה מתקנה ר"ל מקום מיועד ומתוקן לדבר עמו דהיינו השכינה בהיותה מקושטת בשאר הספי' שהוא בית מועד ספי' כלם וכן רצה באומרו מאוהל מועד כפשוטו מהיכלא קדישא משא"כ לבלעם שהיה מדבר עמו במקום טמא בביתו ממש אמנם למשה לא היה בא אל ביתו אלא משה בא לאוהל מועד היכלא קדישא והיה מדבר עמו במקום קדוש:

עוד רצה באומרו מאוהל מועד על מקום שאין כניסה שם לשום א' מן הנבראים זולת אהרן פעם אחת בשנה ומשה אינו בבל יבא ודאי וז"ש מאוהל מועד דכתיב בי' ואל יבא בכל עת כ"ש שאר הנבראים וז"ש מהיכלא יקירא דעילאין ותתאין כלומר כל הנפרדים מפני שזה סוד היכל קדש הקדשים הנעלם שאין מי שיכנס בו אלא מיכאל הכהן הגדול לעת הצורך.

ר' פנחס הוה אתי למיחמי ברתא אימיה דר' אלעזר וכו' מיומין דעלמא הוא רצה לומר שום זמן בזמנם היום או אתמול או תמול שלשום והם חשבו ששאל על ימי עולם ושנים קדמוניות והשיבו כמו שהשיבו.

קל דחמרא דא שמא בקול עצמו הכירו או שמא שְׁכוּר לאחר היה ולא ידע ר' פנחס בנס. ולא ידע ביה בר קב"ה שאח"כ בא חתול ואכל הנחש ואין מכיר בנס כלל:

דף רא.

מארי פסיען דבעירי. עת דודים הוא לבאר ענין חמורו של ר' פנחס רבים חשבו לפרש הענין ע"ד הגלגול שהית' נפש מגולגלת באותו חמור ולא אחשוב יהיה ענין זה אמת שאם הדבר כך יספיק שיהי' לחמור דעת כבן אדם ולא שיוסיף דעת כמלאך כי אין הנשמ' מאיר' בגוף החמור יותר ממה שמאיר' בגוף האדם. ואמנם הנ"ל הוא כמו שמפרש הרשב"י ע"ה לקמן כי כל בעלי חיים יש להם שר וכח עליון השופע על כללות המין כמו שיש מלאך לצומח אפילו עשב קטן כדפירשו רז"ל בפסוק אם תשים משטרו בארץ

וכל שכן החי שיש לו מלאך ממונה על החי ההוא והחי הטמא כחמור יש לו כח טמא והצדיק המכניע יצרו בלי ספק מכניע החיצונים והם עבדים לו ולפיכך ר' פינחס מרוב קדושתו וחסידותו כל כח החיצון נתון תחתיו ועובדים אותו והיינו מארי פסיעין דחמרי דאיהו קאמר ועד"ז יודעים אפילו עתידות כי כל חיצוני משועבד לקדושה נתון בו. וא"ת א"כ למה לא אכל בלתי מעושר אם הי' כח חיצוני. י"ל כי מצד הצדיק מכניס החיצוני בטהרו ומטהר אותו ומזקיקו לשמור התורה.

מזמור זקיף טעמא. במלת מזמור יש אזלא שמורה על מלת מזמור לבדו והיא שירה סתמא שלא נזכר שם האומר כגון מזמור לאסף מזמור לדוד ולהורות על שבח המזמור זקיף טעמא לעילא להורות על המעלה גבוה כי מזמור היא השכינה ובהיות טעם זה על ראשו מורה על השכינה שהיא מעטרת כענין ובני ישראל יוצאים ביד רמה שהיא השכינה המסתלק ועול' אל בית בעל'.

אינון פרות כדכתיב וישרנ' הפרות בהעלותם הארון משדה פלשתים:

נפקו לקבלא ליה. מאי לנכח הארון בשוה וא"ת למה לא גלו אלו בגלות הארון יש לומר שאלו מלאכי שלום מלאכים דדכורא ואשתארו ועתה בבוא הארון שמחו לקראתו כחתן לקראת כלה כי כמו שיש ת"ת זכר מלכות נקבה כן יש ס' רבוא מלאכים זכרים נקראים מלאכי שלום וס' רבוא מלאכים נקבות שהם מלאכים דשכינתא והשתא נפקו לקבלא וכו' **ארונא** חדא זאת שכינה בלי שיתוף הת"ת לכך השירה נקבה אמנם עתה שהיו הלוחות בארון שהיא תורה שבכתב ג"כ הת"ת בתוך בחינתו בתוך מלכות גלה ולכך שיר זכר כנגד מה שבתוך הארון מזמור עצמו שכינה:

דרומא עילאה וכו' התפשטות הת"ת ימינו חסד לאברהם. אתקיף בההוא מזמור בסוד מערבית דרומית לקמיה חסד ברחמים לאחורא חסד משפיע דין כי הרחמים פנים והדין אחוריים.

ההוא דאשתמודעא. דקשיא ליה שאם הדבר כפשוטו הוה ליה למימר בְכח שב"א בבית והיה פשוטו חזק בכח אמנם עתה שבא אות ב' בפתח הוה ליה כאלו אמר נאדרי בהכח ההוא דאשתמודעא דהיינו היה מחזיק בחדוי וכדמסיק.

תרין דרועין חסד ימינו וזרוע גבורה כי הימין היה מסכים עם השמאל להגלות והשמאל מסכים עם הימין לישועה ולהורות הסכמת הימין אל הגלות הביא פסוק השיב אחור ופירש שאין הכוונה השיב אחור והסתיר פניו ולא עזר והשמאל השפיע דין וגרם הגלות שא"כ היה ראוי שתהא שמאל לבד דוחה וגולה וימין מקרבת וגואלת ואינו שהכתוב אמר ימינו וזרוע שהם שתי זרועות לכך פי' השיב אחור דהיינו שהניח הימין באחורי

השכינה לדחייא ליה בגלותא א"כ הסכימה הימין עם השמאל בגלות א"כ ראוי שיסכים השמאל עם הימין בגאולה ולכך הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו וזרוע ימין ושמאל כדפירש:
חמרי דר' פנחס. עאכ"ו כי בלעם היה מטנף אתונו בחיצונים אמנם ר' פנחס מטהר אותו ומשעבדו אל הקדושה כדפירש לעיל:

דף רא:
ותו אתון. קשיא ליה, א"כ ידבר חמורו של ר' פנחס לזה אמר שאין מעלת אתונו של בלעם אלא לפי שעה ע"י מלאך אמנם חמורו של ר' פנחס אין צורך לזה ועאכ"ו דקאמר ליה הכי קאמר אם אתונו של בלעם היה לו הכנה ששרה בפיה המלאך לדבר חמורו של ר' פנחס עאכ"ו שמכין אותו לר' פנחס לקדושה:
דפומא הוה פתיחא. ואותו האתון היה פיו פתוח מההוא זמנא ויצא מכלל מן החמור או תנאי היה שיצא חמור זה מכלל מינו, ולפי זה יהיה נס פי האתון טבעי, בלי צורך מלאך לאו הכי אלא שהיה האתון כשאר אתונות ופחותה מהם אלא הכח ההוא נק' פי האתון ושריא על פיה כדמפרש ואזיל:
דרגא דאתני עשרים מדרגות טמאות הם עשר' חמורים זכרים עשר אתונות נקבות וגדל הנקבות פי האתון:
קמריא"ל דומ' חיצונים **יהדריא"ל** קדוש תחות פי ה',
פומין ענין פה הוא תחלת ההשפע' בין להשפיע בין לקבל. והנה ערב שבת בין השמשות הוא סוף הקדוש' ותחלת הקליפ' לכך נבראו פי הבאר שהוא צינור ופתח הקדוש' שהיא השכינ' הנק' באר מים חיים ודאי ופיה שהיא משפעת בה למט' נק' **יהדריא"ל** ונברא ע"ש משם שכינתא בסוד ה' הששי שהיא משותפת עם היסוד ונבראו למט' ממנ' החיצונים שהם פי הארץ דומ' שהוא שרו של גיהנם ודאי גיהנם נוקבא ושר של גיהנם דכר ופי האתון נקב' וכשקדש היום נסתלק' הקדוש' ומה שפתח' החיצונית פיותיה נסתמו:
רחמנא עלייכו. שר העופות בקדמיתא הוה ברשותיה והכרחתיו לשרתני השתא לאו ברשותיה שהוצרך לפני קונו ולפי' אינו מכריחו
סלקנא לי' ליומא. ואז יבא לשמשני. יומא דעיבא מעיין גנים וכו' הענין כי הת"ת ודאי איהו מעיין הנוזל ונובע השפע לה' ספירות שהם למט' ממנו והם חסד וגבור' נצח הוד יסוד הם חמש גנים דקאמר שכולם יונקים מהת"ת השפע שהוא יונק מלמעל' ומשפיעם והם נק' גנים מפני שיש בחינות רבות מאורות לאין תכלית בכל ספי' וספי' ואותם הבחינות שבכל ספי' וספי' הם נקראות נטיעות ויש בחינות שונות הם מיני הנטיעות

איש למינהו כל ספיר' וספיר' לפי בחינת אור' וגידול אותם הנטיעות ועשיית הפירות שהיא השפע הנשפע למט' בסוד נשמות וברכות לראש צדיק להשפיע במלכות תלוי באור הת"ת המתפשט בהם ולפי' הוא מעיין והם גנים. ולמט' מאלו גן א' שהוא המלכות שאינה בהם מפני שהיא מקבלת פירות שהם עושות ומה ששופע מאותם הגנים היא יונקת והוא גן השות' מאותם הגנים העליונים ומפני שיש סביבות מטעיה החיצונים שהם חזירי יער צריך הגן הזה גדרים ושמירות והם סוד המרכבות והחומות אשר למט' ממנו לשמור הגן וז"ש וההוא גנתא שהיא המלכות נטיר שיש לה שמירות ומפני שאחיזת החיצונים בה אפשר מצד שש קצוות דהיינו מחסד ולמט' בסוד ישמעאל ועשו העולים ונאחזים עד חסד וגבור' לכך השמיר' סחרא מכל סטרין דעלמא.

תחות האי גינתא שהיא מלכות אית גנים אחרים שהם סוד המרכבות עולם הבריא' וא"ת למה צריך גן וגנים למט' מגן לזה אמר עבדין אבין לזנייהו והענין כי האצילות רצון הבורא לגלות אלהותו וכלים לפעול ולנהל התחתונים והספירות למאציל הם ככלי הנר לאור הנר ועם כל זה לרוב העלם הפעולות לדקות הספירות עדיין אין התחתונים מתנהגים ע"י האצילות לרוב הדקות לזה השפע יורד ממדרג' אל מדרגה ובכל מדרגה שירד הוא מתבשל ומתמזג ויורד והנה הת"ת יונק האור מהבינה כי הבינה עם החכמה והכתר הם יונקים השפע ממקור כל החיות והם מעכבים אותו ואינם משפיעים אותו לגנים שהם הספירות מפני הדקות וצורך בישול אותו השפע לגידול הנטיעות לכך נהפך הת"ת למעיין והוא שולח מימיו לכל ספירה וספירה והם גנים עושין פירין לזנייהו למיניהם חסד בחסד גבורה בגבורהבגילוי יותר ממה שמשפיעם הת"ת כי הת"ת משפיע השפע כענין הלחות הבא אל הנטיעו' שהוא דבר שוה לכל הנטיעו' מפני הרחק השינויים למעלה והנטיעות שהם הספי' נוטלות אותם המים והלחות ומהפכות אותם אל טבע הנטיעות כל נטיעה ונטיעה כטבעה המשל בזה אילן ונטיעה שטבעה קר שואב המים ומגדל פרי הקרירות היפה הלח והוא החסד ואילן שטבעו החום שואב המים ומגדל פרי החם והוא הגבורה ועל דרך [זה] כל הגנים וכן הנטיעות שבכל גן וגן ועדיין שינויים אלו לא יספיקו להנהגת העולם ויהפכו בערך המלכות בתוכה ענין א' וימזג אלו באלו ותעשה היא מעיין שאין אותם השינויים שינויים בערך התחתונים והיא מושכת שפעה הנזכר לכל הנטיעות התחתונות והשפע בערכם כעין לחות המים השוים במזגם ושנויים בכל נטיעה ונטיעה כי מדרגת הבריאה ינקו המים וישאבו ובנטיעה פלונית נהפך לקר וגילוי ופרי פלוני ובנטיעה פלונית תהפך לטבע זה וע"ד זה יתהפכו המים לטבע הנטיעות

והיינו לזנייהו דקאמר כענין שערך המלכות לעולם הבריאה כערך דקות הג' ראשונות לשאר אצילות ויותר דק וכן הבריאה ליצירה ויצירה לעשיה:

כד אצטריך וכו' כוונת השמועה כי הכל תלוי לפי מעשה כשרון התחתונים אם הם כשרים הנה השפע נשאב בלי טורח והיא אינה עוצרת השפע אלא מעיין שהשפע נמשך אמנם אם מעשה התחתונים אינם כראוי אז היא נקראת כנסת ישראל שעוצרת השפע והיא באר וצריך צדיק לדלות השפע ע"י מעשיו ואז נקראת באר שהמים עצורים בתוכה ואז נק' כנסת ישראל כדפי' לעיל. וז"ש לא דמי כד אתמשכן וכו' נוזלים אהדרי למעיין הענין שהלבנון הוא סוד ג' ראשונות עד הבינה ובה הם נוזלים טפין טפין חמשים שערים שהם חמשה ספי' נעלמות שבה וטיפין הם סוד יודי"ן ה' נקודות שמחכמה אל הבינה כנודע:

ואהדרו למעיין. בקיבוצם מהבינה בת"ת כדפי' ואפשר לפרש חמש גנים קאמר לעיל חסד, גבורה, ת"ת וברית חשבין חד, ונצח. והוד. ומעיין עצם הבינה והכל עולה לדרך א' ועכ"ז אצלי ראשון עיקר. וענין אהדרו למעיין ירצה כיחס המלכות אל העליונות גן ואל התחתונות מעיין כן יחס המעיין העליון אל מקום שממנו נוזלים המים ומעיין גנים היא המלכות שהיא מעיין גנים בשתי בחינות שהיא נעשית מעיין לגנים תתאין מינה והיא נעשית מעיין מפרי ומים הגנים העליונים וכאשר השפע עצור נעשה באר מים חיים וכמו שהיא נעשית כך בחי' אלו כן ממש הוא מעיין הגנים שעליה וז"ש ונוזלים וכו' ואות' הנוזלים היא שואבת והם מימיה וז"ש דנפשא שהיא מלכות אזלא וכו':

תו פתח ואמר כי תצור אל עיר ימים רבים וכו' ז' זינין אלו הם א' מוחא ב' קליפים ג' שרשים ד' ענפים ה' טרפין ו' פרחים ז' איבא מוחא (עד) [בכ"י [582] נגד] החסד הקדוש הפנימי בכל האילן כולו קליפין מצד הגבורה והדין המלביש כל האילן כולו בחוץ מצד הדין שרשים הת"ת המשריש כל האילן פנימה לגו ענפים המלכות המתפשטת ומסתעפת לכל טרפין ופרחין מהנצח וההוד שהם צלא יאה כדפי' במקום אחר. איבא היסוד שהוא עץ פרי עושה פרי וכל א' מאלו הספי' כלולה מעשר שיש כל סוד התמונה דהיינו עישר כל סוד ההנהגה כולה בכל בחי' ובחי' מאלו הנזכרות לכך הם ע' פנים לתורה ומסתעף נשמת העוסק בה בכל ענפיה ובחינותיה ומסתכל בכל ע' פנים שבה דהיינו הפשט והתוכיות כדמסיק והיינו אשר פריו שהוא ר"ז סוד פרי צדיק יהן בעתו ודאי לעת הזקנה ועליהו שהם טרפי אילנא שלמד בילדותו לא יבול מפני שהוא מצד ההוד צל נאה וכל אשר יעשה בשאר בחינות יצליח פריו למאכל ועלהו לתרופה להמשיל

[582] ול"נ דצ"ל מצד.

למתחילים להגיד פה לפתוח התורה לאלמים פה ולפ"ז עיקרם של שבעים אלו הם בתורה עץ חיים ומשם נכללים בעוסקים בה וכל זה האריך לבאר האיך עוסקי תורה נקראים עץ ועליהם נאמר לא תשחית את עצה:

ת"ח כמה חביבין לבאר פסוק כי תצור וכו' דבר שלשה ימים כגון בימי דוד וכיוצא. והנה המשחית נתן לו רשות להשחית בני אדם במספר שאין בני אדם כדגי הים ח"ו אלא בשם פלוני ופלוני ומפני שיש לו רשות לחבל ואפשר שיהיה נספה בלא משפט פקיד על בני ביתי בשם שאפי' שיראו לפניו לא תשחית את עצה מפני שאלו הם העומדים לפני מלאך המות כעין אהרן וכעין דוד והיינו אומרו כי האדם עץ השדה ודאי עץ מההוא שדה לבא מפניך במצור להתפלל על ישראל אמנם יש ת"ח שנתנים אליו במספר המומתים ממש ולא פקיד עלייהו ואלו הם ת"ח המתים במגפה כענין רב עתה הרף ידך טול רב שנתן לו בפירוש רשות עליו אמנם מאותם הנאמר בהם ויש נספה בלא משפט מפני שנראים לפני המחבל אין לו רשות כלל לחבלם וא"ת והא בפ' תרומה אמר ר' שמעון לר' אלעזר ולר' אבא אטמרו גרמייכו וכו' והיינו כדי שלא יהיו מאותם שנאמר בהם. ויש נספה כדפי' שם דאלו היו בכתובים מה יועיל ההטמנה א"כ למה [לא] נפקד עליהם וי"ל שבערך דורם לא היו עץ השדה דהא על ר' חייא אמר בפ' ואלה שמות ומזוטרי בוסמא דגינתא דעדן איהו וכו':

דף רב.

האי טינרא תקיפא. היא המלכות וקראה טינרא מפני שהיא צור חוצבו ממנו הנשמות החזקות שהם רוחין תקיפין מפני שיש אחרים דלא תקיפין והם נפש מעשיה או רוח מיצירה ואלו אין להם כח (להאציל) אותה אלא אותם שהם נשמה מבריאה מגיעים עד האצילות המייעצים ומנהיגים דורם בעבודת השם ואלו יש להם כח להגיע מעשיהם עד למעלה ועליהם נאמר כי ה' אש אוכלה היא אוכלת מעשים טובים שמן לשלהבת הזה הדולק על הפתילה ועל זה נאמר ושמן על ראשך "אכ^ אל יחסר ועל זה נאמר מי יעלה בהר ה' מי ומי הם העולים שם שהיא טינרא תקיפא קשה לעלות אליה אלא רוחין תקיפין המתגברים לעלות שם:

דף רב:

כמה אסתגי שית אמין וכו' הענין כי יוסף הוא היסוד ואימיה רחל היא השכינה וסמאל רשע בא להסתכל בה ליהנות מזיוה מיד רחל עולה למעל' מהיסוד והיסוד מכסה על המלכות ומתגדל ומתפשט לכל צד והתפשטותו להלביש ההנהגה העליונה שלא יוכל

סמא"ל להתקרב שם כלל והיינו שית אמין לכל סטר שש קצוות ההנהגה שבכל ספירה וספי' ששה ספירות:

ההוא עינא בישא וכו' הענין כי המציאות העליון יש שני עינים לחיצונים הא' היא מציאות ההנהגה היפה שהיא משתמשת גם בחיצונים לצורך העולם שלא לחנם נבראו וזו היא ההנהגה בינונית שעין זה אשר להם אינה פוגמת למעל' אלא רואה ומשגחת כפי אשר יצוה מלמעלה צורך ההנהגה והעין השני הוא הפגום דהיינו כשהחיצונית מתגברת ועולה ומפגלת הקדשים ובזה בלעם בבואו לפעול פעולותיו היה סותם עין א' שאינו פגום כ"כ ומסתכל באותו עין הפגום כדי לעורר הדין לשבטיו יוסף ובנימין כבר פי' בפ' ויצא ענין יוסף ובנימין למעל' שהם שתי מדרגות ליסוד והנה הצדיקים האלו הא' מלמעל' למט' יכול ממש לכסות על אמו ולהגן עליה מצד היותו נכלל מהספירות העליונות שהם עולם הזכר. אמנם בנימין הוא מלמט' למעל' ישכון לבטח שאינו נפתח אלא לבעל' מפני העלמו והנה בהיות המלכות שמורה מעין רעה העליון דהיינו עשו יוסף מגין עליה דהיינו היסוד בזכות הצדיקים התחתונים ומעשיהם אמנם בראות ישראל צריכים שמירה מעין התחתון המעורר העליון השכינ' היא השומרת אותם מעין זה התחתון שלא יעורר העליון וז"ש בקדמיתא ברא חפיא על אימא והשתא וכו' והנה הרשע הזה המעורר עין רעה מעורר מצד הדין וצריך לעורר מצדה כיון שישראל הקדימו לה המעשה הזה הענין חתום ורשום למעל' בבינ' ולזה אמר קב"ה דהיינו הבינה בההוא שעתא אמר שהיא לא תעורר הדין בעת שהרשע ימורר אותו למטה אלא אדרבא היא תגן עליהם במקום שהמלכות היתה ראויה להתעורר בדיניה כאומרו אל זועם בכל יום היתה הבינה ממתקת הדינים והיתה המלכות מגינה שלא תמצא החיצונית מקום למטה כנגדם כדי שלא תעורר הדין עליהם כלל והיינו אומרו אמך תחפי עלך:

דף רג.

שמא קדישא. היינו השם הקדוש הרמוז ביוה"כ **אלהים דעובדא דכראשית**. שעליו נאמר שאו מרום עיניכם. וראו מי ברא אלה דהיינו בראשית ברא אלהים וישראל הם חסים בצלו שהוא בעל הסליחה ולזה הוא מבשר אותם מי אלה לך חלקך במקום הסליחה מסולק מהחיצונים [583] בשורת הדין אלא רוח הקודש אמר וכו' הנה פתח בתינוקות המתענים וסיים בעשוקים אלא הענין הוא כי הטעם שצוו ישראל לחנך התינוקות לתשובה ובן י"ג ויום א' מתענה ביום הכפורים מן התור' אפילו שלא חטא ולא צריך תשובה שהרי יום הכפורים השלים תעניתו והשלים י"ג אמנם הענין שמצות

[583] בכ"י אוה"ח ממשות הדין

התשובה על כל הנמצאים והרי משרע"ה היה חייב להתענות ביום הכפורים ושב בתשובה והטעם שכל אדם יש לו מזה ומהעובר בסוד הגלגול ושב ביום הכפורים על הישנות ועל החדשות ולכך ישראל [584] סתם מתענים כמה שנצטוו מן התורה ומדרבנן ואין להם תשובה כשהשטן אומר מי אלה לך מאיזה טעם אלו מתענים ורוח הקודש משיבה ואומרת הילדים וכו' היינו שאלו הם עשוקים כדפי' בסבא ראיתי את דמעת העשוקים ואין להם מנחם וסוד אותם הנשמות העשוקות גלוי לפניו שהם עשוקות תחת יד לילית ומתים באסכרה והיא עבד סמאל הם מזוהמים מידה וצריכים טהרה וכפרה ולכך בשובם לעולם מתענים ליטהר מהזוהמא הקודמת שקדמה להם כשנמסרו למזוהמת קודם בואם לעולם בראשונה ולכך הקב"ה מכיר מי הם אלו שלא נתעשקו וזה נמסר להקב"ה לכך רוח הקודש משיבה הילדים אשר חנן דהיינו העשוקים שאין להם טעם אלא חנינה אותם את עבדך ועל אותה הזוהמא שנדבקה בהם הם מתענים מיד הוא מקטרג מחמת קנאה ומבטל זוהמת לילית והיינו שאין ביטול ע"ז אלא מיד גוי ולכך כשזה מערער על העושק מבטל העושק מן העולם והוא ממש אזיל לאפקא לון לא אלו שכבר יצאו מידה והרי העשוקים משדי אמם אינם מתענים אלא מבטל סתם העושק מן העולם ומועיל לכל אותם הראוים להתעשק או אפשר שגם יש בהם באלו שהם עד י"ג ראויים להתעשק עדיין וע"י תענית יום הכפורים ניצולים מידה והם מבטלים כחה על הדרך הנז' כדפי'. ועכ"ז מפשט השמועה נקטינן שבזכות תענית ותינוקות מבטלים מהם אסכרה שהיא הממית אותם עד י"ג:

הא רוח קודשא. שהיא שכינה האוספת תפלתן של ישראל ועולה עמהם למעלה וקראה רוחא דקודשא על שם בחינות עליותיה רוח מצד בחינתה עם הת"ת קדישא מצד בחינתה אח"כ עם הת"ת אל החכמה והיא האוספת התפלות ועוברת לפני כלם. מתתקנת במציאות עדרי התפלות העולות והיא בראשם והיינו מלכם מלכות והיא עולה להתקשר אל הת"ת שהיא ה' אשר בראשם ונודע שהם ז' ספירות א' למלכות עצמה וששה לת"ת וכנגדם וישתחו השכינה המשיך והשפיע ארצה על עצמה שבע פעמים לכלול בעצמה ז' ספירות שכל השתחויה והשתחויה היא היותה נעשית בסיס לספירה א' והיינו אזעזר גרמיה לגבי עילא לאכללא לון עמיה עד גשתו השכינה יעקב עד אחיו ת"ת ישראל שעם היות שהת"ת בעל ו' קצוות והששה הם בעצמות הת"ת עכ"ז ההוא דרגא דרחמי היינו בחי' הת"ת למעלה מהששה בעל הרחמי' בסוד הדעת כי בששה קצוות יש דין וכל המדות אמנם אותה הבחינה אשר לו המתעלה על כל ו' קצוות היא דרגא

[584] בכ"י אוה"ח עתה.

דרחמי ופירש המציאות דהא בן ובת אינון ירצה עם היות שהספירות יתייחסו ששה בנים ובת אחת והיינו בחינת שבעה השתחויות יש להם על בחי' זו בחי' אחרת היות כל הששה כלולות כאחת ובת כנגד כל הששה ויהיו כלם בן ובת והוא להכליל השבעה בעצמה להיותה בת כוללת כל האיברים הוא משתחוה ונכללת מכולם והיינו אקטין גרמיה לאכללא לון עמיה והיינו היות הספירות בן בני בכורי ישראל שסוד הבכורה מורה היותו בבחינה עליונה שהיא נקשר עם החכמה והבינה בת כנסת ישראל ירצה היות בה בית קבול להכניס בתוכה לבן העליון הנק' ת"ת ישראל א"כ השתא ניחא אומרנו רוחא דקודשא עביד אזעירו דגרמיה לקשט עצמה להיותה כוללת איברים עד גשתו עד היותה משתוות אל הת"ת ומגעת לשלמות אבריו שוה בשוה כיון דמטא לגביה והם מתקשרין רישא ברישא גופא בגופא ידין בידין רגלין ברגלין כראוי אשה מספרת עם בעלה על צער בניה ותרוייהו כללות ז' ספי' בן ובת חתן וכלתו עולים אל הבינה עילאין להיכלא טמירא דהיינו בינה היכלא נקשרת עם החכמה והכתר דהיינו טמירא וכו' ולא שיהיה זה זווג שהרי אין ביום הכפורי' תשמיש המטה אמנם יהי' האהבה והקשר ועוד אינם מזדווגין בערך בחינת אור יום הכפורים דאיהי אימא עילאה היכלא טמירא אמנם בערך בחי' עצמם לא יחסר יום הכפורים ייחוד ח"ו כאשר אבאר במקום אחר ב"ה. והשתא הילדים הנה לדרך זה התפלות ובחי' הנשמות העולות שהם הילדים יהיו דוקא חכימין שיודעים להתפלל עד לעלות לבינה מעינא וכו' היינו מקור השפע מן החכמה והבינה **ארזי לבנון**. היינו אבות שהם נאצלות מהבינה ומשורשת בחכמה וצומחין מן הכתר ולכך הם נמצאים מציאות ממציאות עד למעלה וז"ש תלת ארזין אינון דאיקרון מפני שאינם ממש ארזי לבנון שמהכתר הם למטה אמנם נק' על שם שורשם מהכתר ואינון למעלה אצל המעיין דהיינו חכמה נובטת בבינה א"כ הם דיוקנא דאבהן דהיינו שורשי האבות שהם למטה במקומם ומושרשים מהבינה כנודע והשורש ההוא דיוקנא דאבהן דיוקן דק אל האבות התחתונים ר' פנחס בחסד כעין אב לר' שמעון, ר' שמעון גבור עומד בפרץ אב לר' אלעזר ור' אלעזר בת"ת ודמות שלשתם שלשה אילנות אלו שנעשה להם הנס לרמוז אל הנסתר:

דף רג:

עמי זכור נא מה יעץ וגו' כמה דהוי דכתיב ארמי וגו' לא החשיב מעשה בלק לכלום כמו שהחשיב מעשה לבן דכתיב ארמי אובד אבי ולא צוה שנאמר בלק אובד אותנו. דיוקנא וציורא וכו' הענין כי הת"ת הוא נאצל מכח החכמה במעי הבינה והנה מציאות החכמה באצילות יו"ד מורה על העלם ואחדות העולמות במציאותה והנה הת"ת צורתו

באותיות וא"ו והנה ראש הוא"ו יו"ד והיינו ציורא ודיוקנא דאבוי אתרשים ביה כלומר במציאותו נרשם ונצטייר מציאת בחי' החכמה ואמר ציורא ודיוקנא שהיא כפל לרמוז אל שתי בחינות אשר לחכמה הא' בחי' עצמותה הב' בחי' מציאות כתר ובינה המתלוה אל מציאותה והיינו אות י' דאית ביה תלת קשרין דהיינו קוץ למעלה וקוץ למטה וגיו באמצעותא והנרמז אליה הוא גיו באמצעיתא לבד והנה מה שנרמז אליה הוא דיוקן שלו ומה שנרמז אל הכתר ובינה הוא ציורא דיליה ושתי המציאיות הם נכללים בת"ת והיינו שאמר ציורא ודיוקנא דאבוי אתרשים ביה דהיינו שראש הוא"ו יו"ד בג' קשרים ומצד החכמה אין לו כי אם מציאות י' אמנם מה שמתפשט יותר על צורת י' הוא מפאת הבינה וז"ש ומההוא זמנא דהוה במעהא דאימא דהיינו אחר שנזרע מהחכמה אל תוכיות הבינה ושם מתעכב בבישולו והיינו אומרו ומההוא זמנא והיינו עכוב זמן עיבור אל האצילות בעמקי (הקליפות) הבינ' מסטרא דילה מה שמציייר הבינה בת"ת היינו משך גוף הוא"ו אתמתח כענין שהבי כלול מציאות האב בראש הוא"ו ובחי' הא"ם במשך גוף הוא"ו וז"ש אושיט פסיעה לבר יתיר שאין הכוונ' שמה שהיה נכלל באות י' נעשה ע"י הגילוי וא"ו אלא נוסף דבר יתיר דבר מיותר מצד בחינת האם על מציאות האב והכוונה על ביאור הכתוב כי מראש צורים אראנו דהיינו דיוקנא וציורא דאבוי כי החכמה ראש צורים ראשון ותחלה ליצורים ודאי ומשם אראנו דהיינו גילוי מציאותו ועל ענין הנוסף על אות יו"ד אמר ומגבעות אשורנו ומלת אשורנו הוא לשון פסיעה כענין תמוך אשורי וכיוצא והכוונ' ומגבעות שהיא הבינה כדמפרש ואזיל משם אשורנו ואוסיף בו פסיעה א'.

במתיבתא עילאה וכו' הענין כי גבעות הוא בשני מקומות במלכות ובבינה שני ההי"ן הם שני גבעות ותרי מתיבתא הם ממש שתי גבעות מתיבתא עילא' גבעה עילא' ומתיבתא דרקיעא גבעה תתאה והנה הת"ת אוחז בשתי הגבעות וניתן בין שתיהן מבריח מן הקצה אל הקצה דהיינו מקצה השמים ועד קצה השמים ובזולת בחי' אמצעית אשר לו בין שתי ההי"ן הוא עולה ונכנס ממש ומתעלם בתוך הבינה והיינו סוד וישכב עמה בלילה הוא כדפי' בזוהר פ' ויצא וכן יורד ונכנס בתוך המלכות והיינו ויצא מאוהל לאה ויבא אל אוהל רחל ויש בין זו לזו הרבה כי בהיותו עולה אל הבינה מתעלם בתוכה עד שאינו ניכר ולפיכך היא גבעת חסר שאם היותו בתוכה מתעלם נקרא ואינו נכתב לרוב העלם ובהיותו למטה מאיר בתוך המלכות ניכר ונראה והיינו גבעות מלא שאות וא"ו נדגש שם ולפיכך במתיבתא עילא' שהיא ישיבת הנשמות השואבות רוח מנועם ה' דהיינו בינה אמר גבעת חסר שכן ראוי אליהם לפי בחינתם ובמתיבתא דרקיעא שהם שואבים מאור השכינ' לבד הם אומרים גבעות מלא ומלת ומגבעית אשלים לתרין סטרין להורות על

דבקות והעלם הת"ת בבינה וז"ש חד דהא האי גבעות וכו' ולהורות ג"כ על ייחודו עם המלכות וז"ש וחד דהא גבעות דלתתא וכו' והכיונה דקשיא ליה דקרא בגאולה העתידה קא עסיק וא"כ מאי כי מראש צורים אראנו וגו' ופירש ואמר כי ענין זה צורך לגאולה העתידה וז"ש אצטריך לזמנא דאתי כד ייתי מלכא משיחא. לנטלא ליה גבעה עילאה דהיינו בינה להעלות אלי' הת"ת ולהעלימו בתוכה לא שידבק בה וינק ממנה אלא ממש להעלימו בתוך העלמה וז"ש ולאעלאה ליה גו גדפהא דהיינו בשש כנפיה הנעלמים שהם שש קצוות נעלמים בתוכה וטעם ענין זה הוא לב' סבות הא' בגין לאתקפא ליה דהיינו להחזיקו משפלות הגלות ועוד ב' להוסיף לו על האור הקודם קודם הגלות וז"ש ונאוקמא בחיין עילאין דהיינו אור החכמה כי ענין זה צריך עתה מחדש לחדש העולם בסוד אור הלבנה כאור החמה ואז בשני חידושים אלו יתעורר בתחתונים מאת הבינה התעוררותה דהיינו יפוק בההוא יומא משיחא דדוד מעולם הנשמות מזויין בזיוני הבינ' כדכתיב ונחה עליו רוח ה' אספרה דברי המשיח בדברי הת"ת שהוא מזויין מהבינה ואמר אספרה ואבשרה אל חוק דהיינו המלכות שהוא ברית ועם היותו ביסוד ג"כ לא קשה מידי כי המלכות והיסוד ענין א' כדמסיק ומה אומר להם ה' שהוא עתה בבינה אמר לי בני אתה והכניסני אל מקום חדר הורתי ממש מקום שהיה שם בתחלה בעת הורתו כדי ללידו מחדש בתוספות חיים וחוזק כדפי' וז"ש אני היום ילדתיך ההוא יומא ממש וכו' כמה חיין מצד החכמה כמה עטרין מצד הכתר כמה ברכאן מצד הבינה כי החיים בחכמה כדכתיב והחכמה תחיה בעליה והעטרה מצד הכתר דכתר היינו עטרה הברכה בבינה ואפשר לפרש עטרה בבינ' דמתמן נק' כתר ברכה וברכה מצד הכתר דתמן ברוך ראש ומקור כל ברכות:

וההוא חקלא. כלומר כיון שהת"ת הוא מסתלק כדאמרן נשאר' המלכות לבדה בלי חברת דודה ואין לה ייחוד אלא עם היסוד וזה שאמר אתכליל ביה וכו' ואין חוזק ואומץ משיח בן יוסף מלמעלה שאם כן היה לו חיים אמנם תמן יתתקף ולא באתר אחרא עם היות שהיסוד יונק מלמעלה פעמים אחרות:

גבעה תתאה מלכות דלית ליה חיין היינו מדילה כדפי' בתיקונים ועתה שהיא לבדה אין לה מגרמה חיין להחזיק משיחא מגבעות שלים באת וא"ו להראות שהחיות המלכות ושלמותה מהת"ת וא"ו לבדד ישכון בייחודא וכו' מלת לבדד מורה על האחדות שאם הם רבים לא יצדק מלת לבדד ומורה על בלתי מתערב אליו זולתו וז"ש ביחוד בלי ערבוביא והיינו סוד הייחוד שהוא לקשר המדרגות הקדושות ולהבדיל משם הבלתי קדושים:

כל יחודא שלים וכו' ענין זה בלתי מובן על מתכונתו מפני שחסר תחלתו אמנם הכוונה כי ה' אלהינו ה' חכמה בינה ת"ת אחד מלכות [בכ"י אור החמה הג"ה ה' חכמ' אלהינו בינה ה' ת"ת אחד מלכות] מיוחדת בשש קצוות וכבר פירשתי לעיל מראש צורים איהו חכמה ולכך רזא דיליה הת"ת דעליה עסקינן עד השתא מראש צורים איהו כי משם ראש תחלת אצילותו ואתייחד הת"ת בצאתו מחכמה בגזעא שהיא הבינה ושבילא אפשר שהוא נתיב לא ידעו עיט שהוא שבי"ל הכולל ל"ב שבילים והוא הוא מציאת הת"ת ה' דא רישא עילאה היינו החכמה בשיתוף הכתר ולא הכתר לבד אלא הכתר שבו נכללים ג' ראשונות וז"ש אוירא דסלקא כי אויר הוא כתר אוירא דכיא ודאי ונק' אויר בסוד או"ר בינה יו"ד חכמה נקודה בהיכליה אויר ועולה יחודם אל סוד הכתר שהוא מתעטר עליהם אלהינו היינו הבינה שהוא גזע ושורש לת"ת שהוא הנק' משיח בן דוד כדפי' לעיל וזה חוטר וא"ו ודאי היוצא מגזע ישי כי יש"י הוא יש י' דהיינו חכמה גזע דיליה היינו הבינה ה"א דא שבילא הכי גרסינן בכל הספרים וכמדומה לי דגרסינן ה' דא שבילא והיינו ה' תניינא והוא משך הת"ת למטה שהוא השביל למעלה וז"ש דא שבילא דלתתא דהיינו וא"ו דקאמר לעיל. רישא חכמה גופא בינה שבילא ת"ת:

דף רד.

כתב ולשון. אותיות קדושות שהם רומזות בצורתם הסודות לשון מלת לשון הקודש הרומזות בספירות בסוד הכינויים הבל המה מעשה תעתועים שהם אותיות הסכמיות בלתי רומזות דבר רק גילוי הדברים בין אדם לחבירו ולא שיהיה בהם ייחס דבר מה שאין כן אותיות תוה"ק שהם האותיות המורות על מציאות הספירות היכלות לרוחניות ההוא במציאות צורתם כדפי' בסוד י' וא"ו וכיוצא נמצא רוחניות החכמה ממש נמשך ושופע באות היו"ד ומציאות רוחניות הת"ת ממש נמשך ושופע באות וא"ו מטעם שהאות היא מתייחסת ורומזת בצורתא לנשמתא ויתייחס האות לרוחניות המתלבש בו בייחס הנשמה אל הגוף וממש כמו שכל ספירה וספירה בעלה בעולם התחתון הויה מתגלית ומתשלשלית מעילה לעלול למטה כן הוא ענין האותיות שכל הוי"ה מהויו"ת הדקות הנרמזות בספירות בסוד אמ"ש ג' אמות בג"ד כפר"ת שבע כפולות והוי זח"ט לנ"ס עצ"ק י"ב פשוטות אותם ההויות נשתלשלו מעלה לעלול עד שקבעו אותיות אלה בסוד כת"ב לשו"ן ל"ב שהם מעשה דבור מחשבה ובהיות האדם מניע אותיות אלה בסוד דבור ומחשבה ואם תורה שבכתב ג"כ מעשה יתנענעו ההויות הדקות ההם שהם ממש אחוזות באותיות בסוד עילה ועלול והיינו ישראל שיש להם כתב ולשון דהיינו דבור

ומעשה מבינים הסודות אבל אומות העולם הבל המה מעשה תעתועים כי הבל פיהם וכן מעשיהם הבל תעתועים בקליפות כענין שהם משתחוים להבל וריק וכו'.

מי האי נקודה וכו' לא מפרש מלת מי עד לבסוף אמנם נפרש הבחי' הקודמת למי והכי קאמר האי נקודה עילאה דהיינו חכמה הוא ראש לאצילות כדי ליכנס בנקודה כי נאצל ראשון אינו נק' אפילו נקודה ולא ראש כי תחלת הראשית היא חכמה אמנם גזעא שהיא הבינה ושבילא שהוא הת"ת אינו מתגלה אבל הוא בטמירו דהיינו מציאותם הנעלם בחכמה והעלמה בחכמה הוא בטמירו עד שלא יתייחס בהם מלת מ"י דהיינו שאלה אלא לא קיימא לשאלה לבד מחכמה אמנם מציאותה ודאי הוא בעמקי החכמה:

משעתא דשארי לאתבנאה הנקודה נעשית בנין דהיינו מציאות ה' שהיא היכל ליו"ד כנודע והיינו ולמעבד היכלא ברעותיה בכח הרצון שהוא הכתר בנה החכמה היכל שהוא הבינה ואז הוא גילוי ההויות ומה שלא היה עומד בשאלה נתגלה ונק' מ"י דהיינו דקיימא לשאלה והיינו גזע אמנם שבילא עדיין נעלם. שארי לאתבנאה דיוקנא דיליה ממש דהיינו מציאות הת"ת אפיק נוקבא דיליה שהוא המלכות ולא שנאצל הת"ת מכל וכל ואח"כ נאצל המלכות אלא שארי לאתבנאה בתחלת הבנין מיד מתחיל להתגלות המלכות בצדו בסוד דו פרצופין:

בדיוקנא דאימיה ה' תתאה בה' עילאה. מאן מי. כלומר עד עתה פירשנו סדר האצילות כולו מאן מ"י באיזה בחינה הוי האצילות כשנק' מ"י. ופירש ואמר דא רישא וגזעא ושבילא דהיינו בהיות האצילות חכמה ובינה ות"ת נכללים יחד וכאיזה כלל כשהיא י' שהוא חכמה ואתפשט לאתבנאה בפשיטו בחד היכלא שהיא הבינה לתרין סטרין באני שמאציל המלכות ועמה הת"ת והיינו שמ"י היא הבינה עם החכמה דהיינו רישא וגזעא לבד והכוונה ממש במציאות הבינה בהיות שלשתם יחד שיקראו מי שהיא תחלת האצילות דהיינו עדיין בצורת י' שהוא עוקץ כאשר יתבאר ואתפשט לאתבנאה כי י' שבה' מתפשט אל הימין ואל השמאל דהיינו ת"ת ומלכות כזו# י- ועדיין בצורת ה"א שבבינה הימינא וז"ש ואתפשט לאתבנאה בפשיטו דחד היכלא שהוא מציאות הבינה לתרין סטרין באני כדפי' לימין ולשמאל שהוא דל"ת של ה' של הבינה ואע"ג דאפיק לישראל שהאצילות הת"ת באות ו' שהוא חצי הדלת של ה' עכ"ז אוף הכי אפיק לנוקבא דיליה בצדו עם היות שאינו נרמז באות וא"ו:

בד"א וימין וכו' תרי קראי הא' וימן דהיינו הכין השני משלוח מנות דהיינו לשון מנה מתנה וז"ש יהיב ליה נבזבוז רב ויקירא ואפיק ליה כחדא מיניה היינו הכנה בההוא פשיטו דאתפשט הענין דהשתא במציאות עצם הבינה קיימינן ובצורת ה' שבה כדפי'

לעיל דהיינו שהבינה תחלת י' והיינו עוקץ ד' של ה' שבבינה ואח"כ אפיק ליה וכו' בההוא פשיטו דאתפשט דהיינו י' של דלת שבהא מתפשט לימין ולשמאל כגוונא דא # והיינו אפיק תרווייהו כחדא כגוונא דא ד דהיינו פשיט להכא ולהכא ברא וברתא שהם שני התפשטות שיש באות ד':

ומספר את רובע ישראל וכו' היינו שיש באות ה' וא"ו זעירא שהוא היסוד המתייחד עמהם ורביעית ד' הוא אות ו' זעירא שבתוכו. וראיה לזה מן המספר שאות ד' עולה ארבעה ועם ו' זעירא עולה חמשה נמצא אות וא"ו קטנה עולה א' כיון שיש בין ד' לה' א' וד' הוא ארבעה וה' חמשה:

פתח ר' אלעזר ואמר ה' בוקר תשמע וכו' דא בוקר דאתער וכו' כלומר בשעה שבוקר דאברהם מתעורר בעולם אז השמע קולי ואין לפרש בוקר שהוא חסד תשמע קולי דא"כ מאי ה' בוקר שם זה הוא מיותר אלא הכוונה ה' בשעה שבוקר מתעורר בעולם תשמע קולי ותשמע קולי לא אהדר לבוקר אלא לה' וזהו שדקדק באומרו דא בוקר דאברהם דאתער בעלמא וז"ש תשמע קולי כלומר ודאי אז תשמע וז"ש דהא כד אתי וכו'. אסירי מלכא. החולים אינון דתייבין בעלי תשובה.

חד ממנא נפיק לא יתרחק היות מיכאל שר החסד כל זיני אסוותא וכל מיני חלאים. רפאל שר המלכות ואי לא חשיב ליה כלומר אם אותה התפלה מקובלת להיותה כראוי יאות ואי לאו שאותה התפלה אינה הוגנת להיותה כראוי להיותה מקובלת למעלה חשיב ליה דאיהו מארי דתיובתא שכיון שהוא מתפלל ונכנע ממעשיו מחשב אותו עם בעלי תשובה ונותן לו מאוצר הבינה שנאמר בה וחנותי את אשר אחון:

בההוא שעתא אהדר לעיל לעידן צפרא ומה שהאריך בענין זה הקודם הוא דקשיא ליה דאיהו קאמר דקודשא בריך הוא שולח רפואה לכל תינח לטובים. לרעים אמאי. לכך הוצרך להאריך בכל זה. צפרים נשמות הצדיקים. אילת השחר מלכות. ואמר מה רב טובך וגו' הכוונה שהיא משכרת נפשות הצדיקים בעדונם. וכדין ההוא ממנא אחר שמעדנים הצדיקים בג"ע יוצא המלאך הזה לפעול בעולם הזה.

וכל אינון מקטרגן וכו' היינו שכל החלאים הם מהקליפות ועל כל חולי וחולי יש מלאך ממונה והא אסוותא וכו' עם שהיא נפעלת למטה ע"י המלאך ולא כתיב ה' בוקר תשמע וגו' הוקשה לו דלמאי דמפרש לקמיה דתרי בוקר הוו יוסף ואברהם א"כ נימא בוקר תשמע דהוי בוקר דיוסף לזה אמר ולא כתיב משום דכל הני אסוותא הוי מסטרא דחסד בוקר דיוסף יסוד:

דף רד:

בוצינא דיליה מלכות. מה שבחא דדוד כיון שכלם מצפים אפי' בעירי ואפילו כל בני עלמא ואין צריך לומר המלאכים והעולמות שהם קרובים ומכירים יותר גדולות היוצר. **נהורא קדמאה** היינו הכתר וסוד ענין זה הנאמר כאן בקצרה הוא סוד ואלה המלכים הנדרש באדרא ולזה אמר מלה קשוט דאתי מרחיק שהוא סוד ורמז על קודם הוית הויות ודרך קצרה היא אלו נמצאו אלו ההויות המתגלות חותם מה רבו מעשיך ה' נמצאות מהכתר אור ראשון הוה נהיר שיעור דקות גדול דלא הוו יכלין עלמין חותם מעשה בראשית למסבליה להמציא במציאות נגלה זה מאור נעלם ההוא וכמעט נמנע והיינו סוד חורבן העולמות שאי אפשר להמציא משם ולזה היו סוד הספירות משתלשלות ונעשות זה כיסוי לזה וזה מכסה לזה עד השתלשלות ההויות עד הגיע המדרגות אל בחי' קיום הנמצאות כלם. וז"ש עד דעלמין כולהו אתקיימין דרך כלל מציאות פרשת ואלה המלכי' וטעם אל הספי' ואל הבריאה והיצירה עד הגיע אל סוד העשיה חותם הנמצאות התחתונות החיות מאור העליונות ויכלין למסבל ההנהגה והמציאות וזה טעם אל עשר ספירות ואל עשר ספירן דבריאה ואל עשר כתות דמלאכים ואל עשר גלגלים וז"ש ובג"כ אתפשטו דרגין ואתלבשו נהורין:

ואינון איקרון כנפים וכו'. הענין כי מלת כנפים לשון כנופיא וקבוץ ולשון התעופפות ולשון כניסה ואסיפה כענין ולא יכנף עוד מורך וג' עניינים אלו כלם אמת על בחי' התחתונות אל העליונות הנה מחנות הספירה העליונה הם הספירה התחתונה מפני שהיא עלולה והתפשטות ניצוצי מאורנו והוא לשון התעופפות שהרי (הכנפים לעוף) אין הספירה העליונה עולה למעלה אל שורשה עד שהתחתונה יוכלל בעליונה והכרח ענין זה מההיכלות כדפי' בפ' פקודי. א"כ כנפים לעוף העליונה אל סבתה היא התחתונה והיא מתכסת בה א"כ הסוד הזה יהיה שהספירות הם כנפים זו לזו ומפני שיש כנפים כשרפים וחיות אמר כנפים עילאין ואפשר שירמוז שאימא עילאה נק' נשר הגדול בעל הכנפים דהיינו ששה ספי' שש כנפים וגם ירמוז אל סוד שם מ"ב שהם שבעה שמות שבעה ספירות וכל א' כלול משה ואותם הששה הם שש כנפים לא' וכו' כדפירשו בתיקונים והכל אמת מצד עצמו:

עד דמטי להוא בוקר וכו' עם היות שכלל הקדמה כולה דרך כלל להטעים הדרוש חזר עתה אל תחלת הענין לבאר הפסוק ואמר כי מציאות התפשטות וכיסוי הספירות אלו באלו בהגיע הענין אל ספירת היסוד היה עניינה שסוד יוסף כולל כל שיעור קומת הספירות שהרי הוא כיסוי לכל ה' ספירות ההנהגה שהם חסד גבורה ת"ת נצח הוד שאין

המציאות יכול לסבול ההויות מתנהגות מהם לזה בו סוד כללות כל התמונה העליונה מפני שהוא כיסוי אליה והרי הספירות אשר בעולם הזכר כלם באות אל נקודת היסוד להשפיע דרך בה למטה ולזה יהיה סודו דכל נהורין עילאין ביה תליין להשפיע על ידו לכך יצטרך שיהיה מציאות כל העליונים בו להיות בה בית קבול לכולם ומציאות כל התחתונים בו כדי להשפיעם ולזה אמר זיוניה סליק מסייפי עלמא דלעילא עד עלמין דלתתא הכל בו ועדיין אלו נמצאו הנמצאות משם לא יוכלו להמצא עד תכלית הירידה הזאת וז"ש ולא יכלין למסבל אתא דוד לאו דוקא שיהיה העולם בלי כיסוי שהרי המלכות הוא כיסוייו אלא ירמוז אל המלכות שהוא כיסויו שנאצל לכיסוי היסוד ודוד בא ותקן אותה וז"ש ואתקן חופאה להאי בוקר דיוסף דהיינו יסוד והיינו שבעין שהיה המציאות בסדר האצילות כך היה בסדר תיקונם עד המציא בעולם התחתון מרכבה לכלם. והנה האבות ממש בסוד השתלשלות הספירות כך סוד תיקונם ומרכבתם זה מזה ולזה יתוקן ענין יוסף ודוד וכעין שהוא לערך השתלשלות הוא לערך ההשפע' ע"י התיקון שהצדיקים תיקנו וז"ש ואתקן חופאה להאי בוקר דיוסף ולקיימא עלמין וכו' והיינו שהטעים הענין לגמרי ובגין דהאי בוצינא דדוד דהיינו המלכות ביה תליא תיקונא אמר דאיהו ליהוי כאלו עתה היה ענין תחלת האצילות כדפי':

ותליסר בני נשא אזמין וכו' הן אמת ראוי לדעת מה תועלת מלאך המות בזה שהוצרך לתת לו תמורה. וכן לקמן בעובדא דההוא נחש. ונראה לפרש לזה שכל הנהגה והנהגה הנפעלת למטה היא השפעה הנשפעת מהספירות העליונות ולזה כאשר המלאך עושה פעולת המיתה אי אפשר מבלעדי שיושפע עליו שפע הפועל המיתה ההוא והרי היא מתעלית מתוך פעולת המיתה בהשפעה העליונה הנשפעת ולזה כשיפדה מן המות הוא תובע חלק הכח ההוא הנשפע עליו ולזה צריך לתת לו תמורה שיתרצ' בו אמנם יש עוד לדקדק בסוגיא דשמעתין דמשמע שנותנין צדיק תחת צדיק שהרי אמר ר' אלעזר שר' יוסי דפקיעין תמורת ר' יוסי בן לקוניא חמיו ועתה צריך לדעת מה ענין התמורות האלו לא ימנע נתחייב ר' יוסי דפקיעין מיתה או לא. אם תאמר שנתחייב אם כן מאי תמורה היא זו הרי ר' יוסי נתחייב מצד עצמו ולמה יתרצה מלאך המות בתמורה זו הרי סתם כך הוא בכל עת ועת בני אדם בחיים ומתים כל א' וא' בעתו הידוע לו ואם תאמר שלא נתחייב א"כ למה יקדימו לו המות שלא כדין ולמה ידחה צדיק מפני צדיק או איזה שיהיה מפני תועלת חבירו ונראה תיקון הענין הזה במאי דקי"ל בענין ויש נספה בלא משפט דהיינו שיש שתי הנהגות הא' משפט וצדק יחד דהיינו דינא ברחמי ויש צדק בלא משפט דינא בלא ותרנותא כלל והיינו או ביחוד ת"ת עם המלכות או במלכות לבדה

והנה כאשר המיתה מחוייבת מייחוד שתי המדות כלם אין לו שום פדיון כלל ולא חליפין אמנם כאשר המיתה מחוייבת מצדק בלא משפט ויהיה בין גזרת דין למית' ייחוד שתי המדות יתקן הגזרה אמנם אין אותו חיצוני זז משם אלא שיתנו לו תמורה וענין שיתעסק בו כענין חלק עזאזל כדפי' בכמה מקומות ולזה יותן לו בא' משתי דרכים או מאותם שצדק ומשפט יסכימו יחד במיתתו ולא יהיו לו תמורה וחליפין כלל או שימצא צדיק אחר ששמו כשמו והוא בבחינת צדק בלא משפט וינתן תמורתו ואח"כ ע"י תפלה או תשובה וכיוצא יתעוררו הרחמים העליונים וישוב אלו משפט בצדק ויתוקן הדין וינתן עוד תמורה תחתיו וזהו ממש מעשה ר' יוסי בן לקוניא שבזכות מה נתקן גזרתו ונתן תחתיו צדיק אחר במותו דהיינו כשמו ר' יוסי דפקיעין וחזר ע"י בנו ונתעוררו הרחמים ונתקן מדת צדק ונתנו תחתיו עוד תמורה כדכתיב. וענין זה צריך לדעת כי אין אדם בעולם שלא יהיה לו זכות בדין ע"י מדת משפט מפני שהוא רחמים והוא מתרומם עד אין תכלית ותולה הדין ומרחם מפני טענה רחוקה עד מאוד אפילו מצד שיצא ממנו צדיק מכאן ועד כמה דורות יחיו כמה דורות של רשעים בעולם מן הטעם הזה [585] ותולה גזרת רחמיו בטענה קטנה כל שהוא והיינו שמים לרום והמלכות מדקדקת עם הצדיקים שאפילו שיהיה צדיק גמור ידקדק עליו ויגזור עליו המיתה והיינו וארץ לעמק וכאשר יתקשרו שני המלכים יחד בלב א' תוכיות א' פעמים לצדיק זה יגבר זה על זה ולצדיק זה יגבר זה על זה או צדק או משפט ולזה לב מלכים אין חקר אי אפשר לעמוד על דינם ולא להחזיק הצדיקים וצדקתם מצד הנהגת הדיניה ח"ו וכך היה הענין כענין ר' יוסי דפקיעין צדיק גמור ור' יוסי בן לקוניא צדיק גמור ויהיה זה תמורת זה קושי גדול היה כענין לב מלכים אין חקר ולכך פתח ר' אלעזר בפסוק זה על הענין הזה:

תלת מאה ושבעין. נגד עשר ספירות תלת מאה נגד שלש ראשונות ושבעין נגד שבעה ספירות וכלם דמעות בסוד שערי דמעה מהבינה ועאלו בחושבנא מייחדין הספירות קמי מלכא ת"ת מצד הבינה קדישא מצד החכמה:

דף רה.

תלת מאה אלפין ספסלי. היינו כתות נשמות רומזות אחוזות בשלש ראשונות וערבו לו שלא ירשיע אלא ייטיב אחריתו שכלם יהיו מעוררות אותו על הכשרות שיכשר כל יום ויום יותר מחבירו ומעולם לא יחמיץ וחד אפטרופסא היינו מטטרו"ן שר הפנים שהוא כיונק לפני הקב"ה ועליו רמזו תינוק יונק משדי אמו ועליו נאמר ושעשע יונק על חור פתן לעתיד ולכך עוללים ויונקים תלויים בו ומלמד עליהם זכות. להשבית אויב החיצוני

[585] בכ"י ותעלה

הטמא התובע הדין. דקא מסיר נפשיה וכו' שכך אמר שיטול הבנים ולא אם מעל הבנים ומאי ערבונא זה ערבות בדרך אחרת דהיינו להשפיע לו דין לפעול כשעור שפע דין שהי' נשפע עליו אלו היה ממית ר' יוסי ולזה הוצרכו י"ג בני אדם מפני שאלו הם קטני הערך ולשקול ערך הדין עם ר' יוסי הוצרכו כלם וא"ת לפי דברי ר' יוסי כבר מת ועשה מלאך המות את שלו א"כ מאי תביעתו וי"ל שעצם פעולת המיתה אינו רגע המיתה אלא גם כל מציאת אסיפת הצדיק מן העולם ואבדתו המגיע לעולם כלו ודין קבר ורקב עצמות כל הדין הזה היה תובע ונתן לו בי"ג אלו הנז'. עשרין ותרין שנין שמא בזכות תורת בנו כ"ב אותיות התיר'. ליתב בידו. סוף סוף ישוב למות על ידו ויתקיים הדין.

פתח ר' יוסי ואמר ה' ממית ומחיה וכו' והוא סמא דחיין איהו לכולא אין שום פעולה יוצאת ממנו שאינו חיים וז"ש לכלא ועם היות שיש במציאות פעולת המיתה היא נבדלת ממנו וז"ש ומיתה לא שרא ביה והאדם גרם לעצמו שיכנס אל המות בחטאו ועם היות שהמות אחוזה למטה כדאמרן בכמה דוכתי רגליה יורדות מות עכ"ז לא יתייחס אל שמו וז"ש ובכל אתר כל מציאות ההנהגה שמיה יהיב חיין וכו' א"כ אין שום צד לייחס ה' ממית על צד המיתה החיצונית.

חשבין בני נשא וכו' ירצה קס"ד דבני עלמא דאיהו קטיל ולא חלקו בין המתים עפ"י ה' או סתם אלא לכל בני נשא כולל המיתה וזה הדין עמהם מצד פשט משמעות הלשון ה' ממית וז"ש אלא ה' ממית ודאי ולפרש שאינו על צד החיוב אלא על צד מניעת החיים דאסתלק וכו' וז"ש היך איהו ממית כדי שיתיישב מאי דקס"ד דבני נשא. אי תימא בגין וכו' דהיינו על צד מניעת החיים לאו הכי שעל צד המניעה לא ידוקדק לשון ה' ממית או ירצה לאו הכי שאפילו המניעה הזאת לא יתייחס אליו שאין מניעת החיים אלא האדם בורח מן החיים ונכנס אל המות:

משיכו וכו' הנה החיים והמות התחתונים הם המשכת הרוח מלמעלה אם שער היכל לבנת הספיר נפתח על האדם חוט החיים נמשכים עליו ואין לקלי' שום שליטה ושער היכלי הטומא' נסתם ונעלם ואדם בחיים מצד ההשפעה החיונית הנמשכת עליו ואם האדם גורם רעה לעצמו סותם שער החיים ההם עליו דהיינו שער היכל לבנת הספיר ומעלים החיים ופותח שער החיצוני ומושך עליו המות ההוא ושולט בו ומת האדם וכל זמן שאדם במיתה הכח ההוא שולט עליו ולעתיד ימית הקב"ה אותו הכח השולט ויפתח על המתים שער היכל לבנת הספיר וימשוך עליהם אורו ומיד חיים המתים והיינו ממית החיצוני ומחיה אותו החוט הקדום שהיה נמשך על האדם בהיותו בחיים וזה ראה ר' יוסי בעצמו ממש והנה המיתה הנמשכת היא כעין החושך שאינה עומדת לפני האורה כלל

כדמפרש ואזיל או אפשר שיהיו דבריו על מציאות האדם אחר הסילוק מן העולם שהרי הנשמה נאחזת בחיצוני ע"י המיתה ואז משיכו דתטרא בישא אוחזת בו כיון שנסתלקה על ידה והקב"ה בעלות שם הנשמה יתגלה עליה משיכו אור שכינה על הנשמה שהיא משיכו דרוחא דחיי מלמעלה וברגע מסתלק ממנה המות ההוא והיא מאירה מלמעלה והיינו מחיה להההוא משיכו דרוח דקודשא והשתא א"ש אומרו מוריד שאול שאחר שמחיה אותה מעלה אותה למעלה כדמסיק כאומרו רוחא דילי דילך מיד היינו ממש מיתה אל הנשמה היותה שקועה בחיצוני השולט בגוף וממית ודיעך הרוח בחיים לזמן המיתה ההוא כל זמן שהיא שקועה ביד החיצוני וכאומרו עד שעתא זעירא דאתיא ליה קב"ה שהקב"ה האיר אור קדושתו על הנשמה והחיצוני ברח ונשארה הנשמה בחיים העליונים וז"ש דאחייה לי' קב"ה ועדיין המיתה החיצונית שולטת בגוף בערך הגוף וז"ש וגופא הוא מת נמסר ביד חיצוני שלא האיר רוח החיים העליונים בגוף עד אחר תחייתו כדפירש ואתערת בנשמתא דילי נראה שנתעלף בנו בשעת הבכייה מתוך הצער ונשתתק וכן מוכח לעיל כשראו עמוד האש לא היה התינוק מדבר כלל:

דף רה:

במה דאמינא הראו לו צורכו בעולם ועל העיקר שבא עליו וישימו עיקר עבודתו. וימת עם רב מישראל בענין הנחשים השרפים ובאותו עון נכשל ועם רב ר"ל עם הארץ הראוי להיות רב מצד המשפחה ודבר במשה ומת בכלל אותם שמתו שם ולפי דבריו הי' הענין ההוא אחר מעשה העגל קודם גזרת המרגלים ולרמוז על מיתתו בנחשים השרפים יהי' אביכו בזרקא דומה אל הנחש שמת ע"י נחש כדמסיק אמנם קשה מאוד שהסכימו לדבריו והעתיקוהו בזוהר שיהי' סוד הזרקא שסודה רמז בתיקונים אל עליית המלכות למעלה כדפי' שם וכאן יאמר שירמוז אל הנחש הן אמת שמצאנו כיוצא בזה בזוהר בפסוק יהי מאורות ברקיע השמים שמפרש מאורת למעלה בשכינה ואהדר ומפרש בליליית מארת ה' בבית רשע ומסיק שם שבעין אנפין לאור' ואפשר לפרש הכי והכי וא"כ לא קשה כ"כ ועכ"ז אמר כי המלכות בהיותה עולה למעלה צריך שלא יהי' שום סרכה מעכבת וכאשר ימצא שום מעכב מיד הנחש מזדמן אליו והיינו סוד הזרקא העולה והנחש הכרוך שם יורד למטה ונמשך לכל אותם המעכבים וכך היתה שכינה עולה למעלה עם ישראל ליכנס לארץ וקופצת המסעות ועולה והם עכבו בדבור וידבר העם באלהים ובמשה ועשו סרכא בסוד הזרקא העולה מיד נזדמן אליהם סוד הנחש הכרוך למעל' הסרוך שם ויורד למט':

במלולא דפומיה. לשון במדבר והיינו לשון הרע שהוא חטאו של נחש שהתחיל ראשונה בעולם לדבר לשון הרע באלהים כי יודע אלהים וכו' והיינו משיך זנביה לפומיה והיינו ענין לשון הרע שהוא מדברים קטנים פחותים זנב הנחש כחותיו התחתונים ומשך לפומיה שמדבר בפיו ומחטיא הכלים החשובים שהם פה ולשון ובכח לשון הרע נוטל הנחש הזנב שהם כחותיו המתפכטין למטה ומעלה אותם למעלה לקטרג בכח לשון הרע הנדבר למטה וזה הי' פגם שגרם ענין וידבר העם באלהי' ובמשה עד שמצד כח הנחש העולה ונכרך בה הי' מונע העליה אל השכינ' הרמוז בזרקא כדפירש והיינו שיורד למטה ונפרע והיינו בענין נחש על קודליה בצלפחד ליפרע ממנו ומפני שהוא נכרך בו שהחטיאו בלשון הרע ולזה משיך זנביה לפומיה להראות שכך עשה שנטל הזנב שהם הכחות התחתונים המתפשטים בעולם המחטיאין בני אדם בלשון הרע והוא מעלה אותם לפומיה דהיינו בחינתו שהיא מקטרגת למעלה שאותו הכח הוא פיו וכאשר הנחש רוצה להשטין מושך זנבו כחותיו המתפשטין לעולם אל פיו לומר למעל' הרי הפגם וכח יצה"ר שנעש' למטה. בטעמא. היינו שהוא טעם עליון להראות שאח"כ ירד מלמעלה בגזרה עליונה קדישא דהיינו סוד טעם הזרקא ליטול נשמה וז"ש ההוא דאתמשך עליה לעילא מסוד הזרקא שהושפע הגזרה אל הנחש וירד למטה אל צלפחד ונטל נשמה ומת והיינו אבינו מת במדבר כדפירש.

דף רו.

כיון דההוא נחש וכו' ירצה אין בכח דיבור קל כדי להמית האדם אלא כיון דההוא נחש כרוך בזנבוי לעילא שהוא כח לשון הרע לעלות זנבו שהוא היצה"ר המטעה לעילא אל פיו הנאחז שם בקדש המסטין בפיו יש לו כח לקטרג למטה והיינו בחטאו בזנבו הגרוע שבו:

משיך טעמא בזנבי. פי' ינק מלמעלה בפיו שהם שרים עליונים אשר לו הנאחזים מחוץ להיכלות כדפי' בפ' פקודי ואותו הפה היא היונקת כח הגזרות משם ונותן ומושך הכח ההיא אל זנבו למטה שהם הכחות התחתונים והם יורדים לעולם ונוטלים נשמה וז"ש משיך טעמא בזנבי משך אותו טעם הזרקא דהיינו הגזרה העליונה ואז ודאי בחטאו באותו כח הנחש התחתון מת והיינו זוהמת הנחש ועטיו לא חטא אחר שהרי לא הי' בו להמית אלא משך רע שמשך הנחש וז"ש בחטאו דההוא נחש והנה הטעם הזה זרקא יורה ד' ענינים הא' מציאות החטא לשון הרע והיינו בחטאו של נחש הקדום הב' שבסוד לשון הרע עלה והלשין והיינו סוד הזרקא נכרכת ועולה זנבו אל פיו הג' הגזרה העליונה מהקדושה עליונה שמשם נשפע והיינו סוד הזרקא שנמשכת מכל י' ספי' הד' סוד

הכח העליון אשר אל הנחש נוטל מלמעל' הגזרה בפיו ויורד ונוטל נשמה וכלם רמוזים בדברינו על דבריו:

דהא כל שבעה יומין דנשמתא נפקת מן גופא אזלא ערטילאי וכו': קשה שהרי לדברי ר' יוסי מיד העלה נשמתו למעלה אחר טבילתה כדפי' ואפשר דאזלא דקאמר היינו אחר עלייתה עולה שבע מדרגות זו אחר זו שבעת ימים וכולם הוא ערומה שאינה מתלבשת אלא דוקא בהיכל נוגה כדפי' בפ' פקודי בהיכלות וכל ז' ימים שמתעכבת היא ערטילאה עולה מדרגה אחר מדרגה מעולם הזה עד הגיעה שם להתלבש בלבושי צדקה כדכתיב מעיל צדקה יעטני ע"י צדקיאל שבהיכל ואפשר שאלו הימים הם נגד ז' מדרגות הא' מעולם הזה בפושטה לבוש הגוף הב' בעולם הנפשות שדרך בה עולה הג' ג"ע של מטה ושם מתלבשת לבוש הרוח ואינה לבושה ויש מתעכבת שם אמנם העולה עולה מיד הד' עמוד שבתוך הגן שיש בה ענן ועשן ואש ונוגה כדפי' הה' היכל לבנת הספיר הו' היכל עצם השמים. הז' היכל נוגה ושם מתלבשת כמעיל וצניף כדפי' בפ' פקודי ויש שקופץ ז' ימים אלו ברגע ובשעה קלה ויש מתעכבת במחנות אלו כמה אלף שנים ומה שהביא ראיה ר' אלעזר הוא כי כמו שבעליית הנשמה אינה יכולה להתלבש בגוף ההוא העליון עד ז' עדנין יחלפון עלוהי שהם ז' אלו הנז' ולזה הם ז' חשבונות כדפי' בפ' כך בבואה אל הגוף ראוי שיהיו לו ז' ימים שאינה מתיישבת כראוי והטעם לאלו ולאלו שהנשמ' מבינ' והיא מתלבשת בז' ספי' שהם גוף לכך היא צריכה ז' ימים להתיישב עד תשלום היקף שבעה ספירות בין בעלייה בין בירידה כדפי':

א"ר אלעזר תווהנא על דרדקי דדרא דא וכו' ואינון טינרין גלגול נשמות ולכך יתנוצצו אותם הנשמות בהם והם מדברים בזקנים ממש מצד התעוררות נשמתם והענין הוא כי הנשמות כלם שמתו בחורבן כמה אלפים מישראל וכן בביתר וכלם יתגלגלו יחד כדי להשתלם ולזה היו צריכות גלגול והקב"ה ראה דורו של ר' שמעון סבא מארי דדרא שבזכותו יהיו כלם זוכים לחיי העוה"ב לכך גלגלם כלם בדורו לתקן שתי ישיבות עליונות ישיבה עליונה בג"ע עליון וישיבה תחתונה בג"ע תחתון לכך גלגלם כלם לתקנם ולצרפם וללבנם ובדורו יתוקנו הישיבות רוחות ונשמות וזהו טעם כח ינוקי.

נגעין אתיין. נג"ע היפך ענ"ג כמו שענגג אוחז עשר ספי' עדן נהר גן כך נגע תופס בהיפך ממש ולכך הם אלו העניינים הא' ע"ז מצד המלכות שבה עבודת האדמה והפכה. ע"ז אשה זרה. ב' קללות השם הפך ברכת השם מצד היסוד המברך הג' ג"ע מצד ההוד ירך הקדושה וההפך ירך הזונה וצבתה בטנה ונפלה יריכה הד' גנבה הפך הנצח הנוצח ולא ישקר ולא ינחם ולזה הפכי הגנב נוצח לרעה משקר והכל בו הה' לשון הרע הפך לשון

טוב בלקח טוב בתורה בת"ת ולזה הנחש החיצוני הפך הנחש בריח הבריח התיכון הו' עדות שקר ודיין הם בחסד וגבורה ששניהם עדים ושניהם עם הת"ת דיינים. הח' שבועת שוא מצד הבינה ששם שבועה עולה. הט' דעאל בתחומא דחבריה היינו שחכמה העליונה תחומה תחום כל הנמצאים כאומרו מעשיך ה' וכו' והנכנס בתחום חבירו פוגם המחשב' העליון' ונכנס במחשב' החיצונית המעורבת. הי' המחשב מחשבות רעות שזה פוגם במדרג' העליון' עם היות שאינו עובר עבירה בפועל מהרהר בה וחושב בעריות וכיוצא ויש מדרג' אחרת כוללת כלם דהיינו מכלכל כל המדרגות ומפריד בין זכר ונקב' והיינו משלח מדנים וכו' ויש אומרים עין הרע דחיית עין הנובע טובה תמיד מצד היסוד טוב עין הוא יבורך בין אחות מקשר אח ואחות לזה הוא פוגם עדן נהר גן ג"כ:

מלא דא לא אתיישבא מה ענין צרעת לשם ולזה מסיק כי פי' יסגרך ישליט בך הצרעת בידי מכחי כדמסיק. קריב ליחוסא דדוד ולכך עם היות שנכשל בברכת ה' לא הי' ראוי ליפול אלא ע"י דוד או אפשר שמפני זה נכנס הפלשתי לברך כלומר מה זה שבחרה אמך אחות ערפה ולזה דוד נתגבר עליו מצד קורבה זו אל החוץ שכך החיצונים אינם נמסרים אלא ע"י אותם שיש להם מגע יד בהם כדפי' במקום אחר. דשויה לאימיה כדפי' רז"ל שבאו עליה כשחזרו מאחרי נעמי מאה בני אדם ומלאוה זרע כמערה זו והיינו ערפה עורף ולא פנים ליילית ממלאה מערה שבה האוספת נשמות החיצונים מסוד הערלה ורות מדת המלכות הי' בעוני מפני שאין נעמי בינ' משפעת ועכ"ז הקדוש' דבק' ודוד חלק רות וגלית מגלה ערות חלק ערפה ולשניהם מלחמ' ערוכה וכשרא' דוד שברך ה' שרצ' שיהיו קללות נמשכות משם להשפיע החיצוני מיד נסתכל למעל' דרך עין רעה שהוא חלון שבין קדוש' לחיצונית והביא עליו מסוד ג' עליונות החיצונית שהם נג"ע הפך ענ"ג וסגר פתח טוב שלא ישפיעוהו שפע חיות עליון שהוא נשפע לחיצונים והיינו יסגרך סוגר צנור קדוש ופותח נגע ראש החיצוני ודוד מדת המלכות שהחיצונים תחת ידו ובהיותו משתמש בעין רעה אשר תחת כחות הקדוש' שהם תלוים בדינים שהם בעיני המלכות כדכתיב עיניך יונים מיד כל זיני צרעת אתמשכן מהכחות החיצונים והיינו אבן נגף שהוא מזומנת לצורך הבאר העליון כדכתיב והשיבו את האבן על פי הבאר ולכך אבן וצרעת הכל ענין א' וכיון שהנגע בראש החיצוני הפך ענג וכדפרישית לכך שולט במצח ודאי מקום הענ"ג:

דף רו:

עינא דדוד וכו' כבר פי' שאלו העניינים הם רמזי הספירות העליונות ולכך דוד בסוד מדתו היו בע ניו כל הגוונים הללו דהיינו רמז שבסוד השגחת מדותיו היו כל הספירות וכל

בחי' ההנהגה וז"ש מרוקמה מכל זיני גוונים ובלי ספק בכלל ההנהג' הי' ג"כ סוד ההנהג' הקדוש' כדמסיק לקמיה ועכ"ז עיקר הנמצא בו הוא הגוון היפה וז"ש לא הוא עינא בעלמא שפירא למחזי כעינא דדוד דהיינו שת"ת בעל הבאר הוא עיקר ואגב הת"ת הנה מתמצא בה שאר הספירות כלם וז"ש כל גוונין דעלמא מנצצין ביה אמנם לא במציאות הגבורות החזקות אלא בחסד וז"ש וכולא ברחימו בבחינת הנהגת מדתו שבסוד אהבת חסד משתמשת בהארת כל הספי' ליראים שהם בסוד מדת הירא' וז"ש למאן דדחיל חטאה דכתיב יראיך יראוני וישמחו מצד השמח' שהיא הבינ' שמשם היא שואבת וכמו שהמלכות מתהפכת לדין לרשעים כך הי' עינו של דוד ולרשעים ירא' ועונש אבל עינוי דבלעם במציאות בחי' מדתו דהיינו מהחצונים רעים בכל המציאות משפיעין דין קשה ועונשין וגורמין להחטיא בני אדם כעין יצה"ר שדרכו להחטיא ולזה כל העבירות האלו היו בכח בלעם ולכך דוד שמו מורה לשון דוד וחבה אמנם בלעם לשון בליעה וקלקול והשחתה ודוד בן יש"י יש י' דהיינו להנחיל אוהבי יש אמנם בלעם בן בעור הבולע ובוער כל מקום צפייתו כדפי' ולזה נודע שמקום אחיזתו הוא אחיזת הקליפות דהיינו במלכות למט' דהיינו פתור' שלחן שאוכלים ממנו קדושים וחיצונים ובכללם הי' בלעם נאחז בפתורא זה או אפשר שיש שולחן ידוע לחיצונים והיינו פתורה אשר על הנהר המנגד ועומד על הנהר תמיד דהיינו יסוד שהוא המעמיד המלכות צדיק יסוד עולם ובלעם למד לטמא אות ברית כדי להחריב הנהר הזה:

א"ר אבא כל הני וכו' החטיא בכלן ג"ע וע"ז החטיא לישראל ומסתמא הם היו מעשיו שהחוטא מחטיא וחטא הרבים תלוי בו:

סהדותא דשקרא זה הי' בו ממש העיד מצד כח יצה"ר שנאחז בו.

דהא בדינא קיימי. הרי ערכאות דיני מואב היו בלק ושריו ובמקום שהי' להם לדון את ישראל לזכות דנו אותם לחובה:

את שבעת המזבחות וכו'. והקרבנות תחומן של ישראל והוא הקריב ונכנס טמא בקדש והשיג גבולן של קדושים בין ישראל לאביהם שבשמים הרי משלח מדנים בין אב לבנו או שהם נקראים אחים דכתיב למען אחי וריעי. לשון הרע לא הוה בעלמא וכו'. כי כמה דברי לשון הרע הזכיר בפרשה שדברו על ישראל ודבר הוא להקב"ה על ישראל ועוד כל לחשיו היו לשון הרע:

ואנכי אקרה כה כדפי' לעיל אעקר וכו' והיינו כל סוד יכה יוסי את יוסי שמשפיע דין ומפריד מדה זו ממקומה ע"י היותו משפיע קללות והיינו כל סוד אחיזתו בחיצונים שמשם משך העניינים האלו שבני אדם חוטאים בגשמי ונמשך להם מלמעלה הרוחני

הטמא ובלעם ממש מכוון להמשיך החיצוני ונאחז בו מתחלה בכוונה מכוונת ועוד בני אדם פוגמים למעלה אמנם מכוונים להנאתם ובלעם ממש מכוון לרשעה לפגום למעלה וז"ש וכלא על ההוא נהר דהיינו היסוד כדפי' רזא דא דכל עמו היינו ארץ טמאה לילית הרשעה שהיא אמן של רשעים ע' אומות ושם נאחז ומשם קראו:

זה פירוש על זוהר חדש דף צ"ו ב' מ"ש שם לאמר הנה עם יצא וגו' וסיום הפרשה שבדפוס תמצא אותו בתחלת הקונטרסים מ"ש פה אל תלחם את לחם רע עין:

דהא צריך לנטלא איפופוסין וכו'. דרך לוחשי לחשים להזכיר פלוני בן פלונית וכיוצא ואם יצטרך לפרט ישראל דרך כך לא ידע כלל דהכי קרי לון שלח עמי וגו' וז"ש עם יצא ממצרים בשם זה הוציאם הקב"ה ממצרים סתם ואמור על העם היוצא ממצרים ולא תטעה ותצליח בלחשך ועוד כד נטילת וכו' פי' אחר על מלת עם היוצא ממצרים בהיותו מדקדק מלת הנה עם רומז על דבריו הנה עם בני ישראל וזה יחסו ללחוש עליו עוד פי' אחר בהיותו מדקדק מלת יצא שלא יצא אלא מעצמו אין להם פטרון אית דאמרי סיחון וקשה שהי' ראוי שיאמר עוד את עין הארץ או אלא העיקר הוא כד אייתי וכו' ועין הארץ הוא חלון הכשוף וחכמת צפיית המכשפים כאומרו בעד החלון נשקפה ותייבב וכתיב וישקף אבימלך והיינו עין הארץ סוד כל הרוחניות החיצוני המשגיח על הדברים הגשמיים ואלו כסו אותו לכך צריך להעבירם לתת כח לאותו העין לראות לפדות החיצונים מיד אלו הנוטלים כחם.

אזלו הברייא עד דמטו חד בי' חקל ושמשא הוה וכו' רוחא אחרא אזיל לקבליה. תחלה לא ראה ר' אלעזר אלא הנחש הגשמי בסימניו הידועים לו להכיר שהי' שליח לענין ידוע וכשנתן לבו ר' אלעזר להסתכל בנחש שהי' הולך ומתעכב והבין והשכיל על הרוח המעכבו ואח"כ צפה והבין בחסידותו דבר הרוח אל הנחש והטעם אל המציאות כמעשהו למעלה ברוחני כמעשהו בגשמי הנחש הוא הכח החיצוני הרוח הוא סוד העשיה רוחניות התור' שהי' כח ממטטרו"ן שליח מלמעל' באה אל החיצונית לאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כופר. תשוב' והחיצוני אינו מתרצ' בלי כופר כדפי' לעיל כך ממש הגשמי רוצה כופר גשמי והיינו ואתן אדום תחתיך:

לית רחימו דקב"ה כבר נש וכו' היינו ממש כמאמרם ז"ל במקום שבעלי תשוב' וכו' כבר פירשו בזה כמה פירושים וכן אמרם זדונות נעשו לו כזכיות דהיינו השב מאהבה אמנם מצות התשוב' יועיל על כל המצות מפני שכל תרי"ג מצות הם בסוד שש קצוות דהיינו ת"ר י"ב ת"ר כל א' כלולה מעשר ועשר מעשר עולות ת"ר מהם עשה ממדת החסד מהם לא תעשה ממדת הדין השמאליות י"ב הם ששה וששה ממעלה למטה וממטה

למעלה והא' נקודה הכוללת כלם המתקנת כלם הנקודה האמצעית הוא מצות התשובה שיש לה זמן והיא בכל זמן יש לה זמן מר"ה עד יום הכפורים דהיינו עשרת ימי תשוב' נקוד' א' שהיא י' בתוך כל ימי שנה ועם העשרה עולים שס"ה והיא בכל זמן שהנקודה האמצעית מאירה בכל הימים ונמצאת עם כלם אמנם בהמצאו דהיינו גילוי עצם הנקודה ומראה כחותיה הוא דוקא ביום הכפורים הקדוש וימי חול אשר לו ז' ימים מר"ה עד יום הכפורים כלם חולו של מועד התשוב' והנה הצדיקים פעלו המצות העשי' בקום עשה ומאירים אותם מתקרבים אליהם ומתקנים אותם ומצות לא תעשה בהתרחקם מהם כענין שאינם מאירים אותם הכחות אלא מכבין אותם ומשברים דינם בהתרחקם מהם ודועכים אורם אבל מי שבא מעשה לידו ועמד בנסיון הרי כבש הדין וכללו בכלל הימין והגביר הימין והעשיה על לא תעשה ויש יותר ויותר חשוב ממנו החוטא השב מאהבה שהרי תשובתו מחזרת על עונותיו ומתודה ומתחרט ובוכה ושב בכל לבו אל ה' הרי מעלה תמיד עונותיו על לבו ובוכה ומגביר התשוב' הנקודה הטבעית על כל הענפים הרי העונות נעשו לו כזכיות מפני שבהיותו מגביר אור התשובה על אותו מקום הפגום מאירו ומזכך אותו אינו משבית אותו וכובשו אלא מתקנו ומאירו מהתשובה ולזה זדונות נעשו לו כזכיות שממש מזכך אור נקודת התשובה באותם מאורות השמאליות שחטא בהם ולזה אין לך אור חשוב בספירות מאור הנקודה האמצעית שהיא תופסת מסוד ר"ה ב"ד המלכות בגבורה ועולה ונקשרת עד יום הכפורים דהיינו סוד הבינה העולה ונקשרת עד הכתר יום הכפורים יום המאיר מצד הכפורים העליונים חכמה וכתר והיינו ממש תיקון השב בתשובה תולה ויום הכפורים הוא עיקר בתשובה ובהיותו מאהבה יסורים הם ממרקים ויש שב בתשובה שתחלת תשובתו מהתשובה התחתונה היא המלכות יום תשובתו וכל ימיו בתשובה עד יום האסיפה שהוא סוד יום הכפורים מיתה ממרקת והיינו סוד יום האסיפה אל התשובה העליונה עולם הבא ולכולהו עיקר האהבה העליונה דהיינו סוד החסד אהבת החסד דהיינו אהבה י"ג הם י"ג מדות של רחמים שתחלתם מן החסד ויעבר עבריו וסופם י"ג מדות כך הוא סוד תשובתו הוא מתחיל מן התשובה התחתונה ועולה ביום המיתה בסוד עולם הבא עד סוד י"ג מדות ולזה במקום שבעלי תשובה כזו סוד נקודה האמצעית סוד האהבה הקושרת תשובה תחתונה בתשובה עליונה המקפחין כל עשר ספירות בנקודה אמצעית מקום שאלו עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד כדפי', ולז"א לית רחימו דבר נש וכו' מפני שאינם זוכים אל האהבה הזאת אלא בעלי תשובה ה' יזכנו אליה למען שמו אמן:

אנא חמינא כאלו בעינא חמינא טעם הענין הזה הוא כי הנשמ' ראויה לדעת כל מה שיהי במציאות ואל תתמה על הנשמה אלא אפי' השדים יודעים הנעשה באפסי הארץ מפני שהם רוחניים במקצת ולכך נשאלים בהם ומה שאינם צודקים בקצת הוא מפני שממש הם מכזבים כבני אדם מפני שהם מצד הכזב והכזב הוא מדעתם ממש להתלוצץ מפני שהם מצד הליצנות והטעם שהעשיה הרוחנית כולה א' וכמו שאדם הגשמי ידע מה בגופו כולו כאחד כך הרוחני ידע המציאות כולו כא'. מפני שאין מונע כך הנשמה הרוחנית שופעת ממקור הרוחניות העליון והוא כפין השכל העליון השופע על כל וידע כל פרטי הנמצאות בין קביעות בין מקריית בידיעת השכל מה שיקרה לגוף האדם ולכך הנשמה הדבקה ברוחניות השכל השופע על כל פרטי הנמצאות כלם ראוי הי' לכל הנשמות להשיג השגה זו אלא מפני שהם מתלבשות בחומרם יהי' החומר הזה מסך מבדיל מחשיך עיני שכלו שלא ישכיל רק את הגוף הזה בית משכנו והצדיקים שנשמתם בלתי מתלבשות בחומרם אלא היא דבקה ברוחניותה העליון תהיינה תמיד יודעות כל פרטי הנמצאות מצד מה שנשמתם רוחניות שואבות מהשורש העליון והשדים שואבים מהעשיה החיצוניות הרוחנית וידעו ברגע כל המציאות והמלאכים שואבים מהיצירה עולם הוייתם וידעו למטה רק מה שלא נמסר להם לדעת מהגשמי כדפי' בפ' וירא אליו וגו' ולזה ידע ר' אלעזר המציאות ההוא כולו וחמא כמאן דחמא בעינא מפני שנשמתו דבקה ברוחניות העליון ויהי' כל העולם גופו ונשמתו דבקה בשכל המנהיג הכל ויודע הכל וזה חלק התבודדות לא כביר:

פתח ואמר רפאני ה' וארפא כיון דאמר וכו' כל אסוותא דעלמא וכו' אפשר טעם הענין כפשוטו שליח הוא בעל תכלית רפואתו בעלת תכלית הקב"ה בלתי בעל תכלית רפואתו לאין תכלית אמנם הענין [בכ"י נסתרו] הוא כי החולי הוא מצד החיצונים והם כמנין תוצאות מפני שהם כחות שיצאו מן הקדש אל הח צונים לייסר בהם האדם ולפעמים להביאם אל המות תכלתם וכחם ואלו נסבכים באדם העליון מחוץ להיכלות וכאשר הדין נשפע משם מיד הם שואבים ויוצאים ובאים על האדם ולפעמים יגזור בבית דין היכל זכות שיתרפא מאותו החולי ויהית רפואתו לעת וזמן ולכן ישתלח ע"י שליח נידון בהיכל זכות וישלח משם רפואתו ע"י רפאל המלאך או א' ממלאכים אשר תחת ממשנתו והחיצונית אורבת לאדם העליון הזה שפעמים יגבר עץ הדעת טוב דא מטטרו"ן ופעמים יגבר הרע דא סמא"ל כוחותיו ולזה רפואת השליח הזה תתקיים כל זמן שהטוב גובר על הרע אמנם הדוב האורב הזה בהתגבר הרע על הטוב יבטל גזרותיו ויחזיר החולי במקומו והיינו חולי בני אדם שהם מתרפאים וחולים לזמנים ועתים תלויים בהנהגת הטוב והרע

הזה בהגביר הטוב מתרפאין ובהגביר הרע חולים אמנם מצד אצילות העליון אין הרע שולט כלל ובהיות הרפואה משם טוב אין הרע גובר עליה ואין לו כח לבטל' ולזה אמר רפאני ה' שם האצילות ומיד וארפא לעולם רפואה שאין שליטה עליה אל הרע כלל:

נפק רוחא חדא וכו' הענין כי נחש וקסם הם שתי כחות הא' ע"י סמא"ל נחש הקדמוני והוא רק בדבור ע"י בלעם וקסם ע"י לילית וכחותיה במעשה למטה ע"י בלק. וישראל יש להם שתי שמות הא' ישראל מהזכר למעלה המתעל' במחשב' הב' יעקב למטה במלכות ולזה קסם נקבה ילך להדבק בזכר ונחש זכר יתדבק בנקבה ולזה היו פועלים קסם לנוכח ישראל ונחש לנוכח יעקב ולזה הם שתי מדרגות קדושות למעלה הזכר שסיומא דגופא יוסף מוציא כח ומבטל כל כחות הנחשים ומבטלם מעל המלכות והיינו נחש ינחש איש אשר כמוני ירצה היסוד סיומא דגופא איש מרכבתו של יוסף והיינו כמוני נחש ינחש יהיה ביטול כל הנחשים נחש לנחשים ביטול והכנעה והשבתה עליהם ומהמלכות יוצא רוח לבטל כחות הקסמים דהיינו שהיא מגינה להשבית לילית שלא תדבק למעלה בעולם הזכר והיינו קסם ביטולו או קיומו על שפתי מלך מאותם השפתים נשיב רוחא לבטלם למטה שלא ישלטו:

אתא לבן מכח הקליפה העליונה לבן הארמי רמאי בלבנינותו ואח"כ פרעה בכל עשר כחות מצד הג' קליפות עליונות לכך אמר לא ידעתי את ה' שהוא מכח שלשה עליונות ולכך אמר כל הבן הילוד רצו לעקור עולם הזכר אח"כ בא המן מצד הזכר והנקבה דהיינו המן וזרש אשתו וכנגדם בקדושה מרדכי הצדיק ואסתר המלכה ואח"כ עמד עלינו החיה הרעה רומי הרשע' אדום קטון בגוים בזוי מאוד ואנו במדרגה תחתונה יעורר הקב"ה כלם יחד עלינו בסוד גוג ומגוג כדי לבטלם כאחד יחד ויושבתו עד אין תכלית:

אינון דקשרין קשרין ירצה קוסמים ומנחשים משתמשים בשמות הקדושים להכריח הכחות בהם וכאשר הם פועלים דברים קלים משביעים בשמות קטנים תחתונים גרועים מהם ובהם אמנם כאשר רוצים לפעול דברים גדולים צריכים לעלות למעל' אל מקום אחיזת הכחות התחתונים החיצונים בקדושים כדי להכריחם בשמות הקדושים העליונים והנה התחתונים אין משביעין אלא התחתונים הגרועים מהם אמנם בקדושים העליונים משביעין אותם הראשין ראשים שעליהם ואלו המלאכים הקדושים הם אותם שיונקים מהם החיצונים מבחוץ להיכלות ומצד יניקתם משם הם משועבדים להשבעתם והיינו אינון דקשרין קשרין וכו' והיינו אומרו והיינו אורחייהו וכו':

עמא דא לאו וכו' הענין שע' שרים אשר לאומות הם ענפי לילית למטה ממנה לכך הם משועבדים אל שרי הקליפות וכאשר ירצו לעשות דבר עליהם כי ישביעו השרים ע"י

הכחות החיצונים אמנם ישראל אינם תחת יד השרים החיצונים לכך צריך לעלות אל תוקף הקליפות ולהשביע אותם בשרים הקדושים אותם שהם סובבים הקדושה מבחוץ שהם יונקים מפנימה בקודש תריסין נסכין דסחרין גלגלי רתיכא דכורסייא והיינו שהים עומד על שנים עשר בקר מכח הדין הקדוש וכנגד הבקר האלו יש מחוץ יונקים הדין י"ב אחרים ולזה ישראל הם י"ב שבטים כנגד י"ב פנים קדושים וצריך לאחוז בהם ע"י אותה הנקודה העליונה השורה עליהם דהיינו הים פופוסא ופטרונא וכו' ועל סוד אחיזת החיצונים בהם מחוץ אמר ואיתעביד חרשין בדיוקנאה דילהון לתתא וכו':

מלאכין תריסר. הם י"ב בקר שסודם שמגברים צד הצפון והדין ואלו הם ממש מיכאל ושני כחות תחתיו שהם יופיאל צדקיאל וגבריאל ושני כחות תחתיו והם קבציאל חזקיאל ואוריאל ושני כחות תחתיו והם חסדיאל שמשיאל וכן שלשה ברפאל כדפי' בפ' וירא אליו ובפ' בהעלותך ואלו לפעמים הדין גובר עליהם בהיותו הקב"ה זועם ומיד ברעש הים הם מסתערות בדין הגבור' ופני שור לכלם ואלו הם כחות מטטרו"ן בהיכלות ודאי והם מ"ט פנים טהור דהכי סליק מטטרו"ן טהו"ר במספר דוק ותשכח ומחוץ הם מ"ט פנים טמא מזומנים כאשר יגבר הדין ויהיו מ"ט פנים טהור הדין מתגבר בהם מן הצפון מיד משפיעים הדין אל מ"ט פנים טמא שהם אחיזת כל החיצונים שאלו המ"ט פנים ראשי ראשים על כל סטרא דשמאלא והיינו סוד השתלשלות החיצונים מהגבורה עליונה ולזה כל כחם היה תלוי בזעמו של הקב"ה לעורר אותם הפנים להאחז נגד ישראל לעורר הדין והגבורה למעל' מפני שיעוררו בחטא ישראל למעלה ולזה הם מגרים הדין בספי' על ישראל ואלו היו ישראל תפוסים למטה בי"ב פנים אלו התחתונים ודאי היו יכולים ליפעול אמנם ישראל הם נאחזים בהם מצד היותם עבדים רוח מהיצירה נפש מהעשיה אמנם מציאותם הם למעלה נאחזים בת"ת ממש המנהיג בתוך היצירה ומתעלם בסוד נשמתם דאצילות למעלה למעלה בגוף האילן בנין דקב"ה ושכינתי' ולזה הם יתעלו למעלה ע"י שלא יזעום ויורידם ולזה היה חסד ה' לדבק ישראל אליו באצילות למעלה מסולקים מעין השגת בלעם כאומרו כי חלק ה' עמו:

וכל אילנין רברבין שלטונין. וכו' היינו סוד שבעים פרי החג שהם נגשים עד המזבח שניצוצות קדושות מתפשטות למט' עד השרים החיצונים שמשם הם חיים וזהו סוד קרבתם למזבח אלו הם שלטונים פלג ממש מתפשטין מן הקדש ונחלקים לשאר עמין וזהו סוד המתנות שקבל משרע"ה בשעה שנתנה תור' כאומרו לקחת מתנות כדפי' לעיל כענין שהם לשרים אמנם אינם חיים אלא מלמעלה ומשם ביום הדין עליהם נאמר איזו לחרב איזו לרעב איזו לשובע אמנם ישראל נטלו לון איהו בלחודוי ירצ' לא לבד שיהיו

תחת שר ותחת יד הקב"ה מה שהאומות מיוחסות לשר ולא להקב"ה אלא הוסיף עוד איהו בלחודוי בלי אמצעית שר כלל וכבר היה אפשר שאחיזתם בספירות אמנם לא יוכללו אלא עד המלכות ושם יהיה שורשם בספירה העשירית לזה אמר ואחסין לון דהיינו כאומרו והייתם לי סגולה שלא יוכללו במדה אחרונה אלא באילנא גם יזכו אל הרוחות מצד הת"ת ולא באילנא אלא בתוקפא דהיינו הבינה שמשם הנשמות כענין שהם נאחזים בכל עשר ספירות בשלש ראשונות מצד נשמה מהבינה בשש קצוות מצד רוח במלכות מצד נפש דהיינו תוקפא דנופא דאילנא ואפילו שישראל חוטאים ויורדים אל תחת האומות בגלות לא שבק לון בידא וכו' אלא לעולם הוא מרחף עליהם והיינו טעם סוד גלות שכינה באמצעיתא הספירות נאחזות ממש בישראל אפילו בשעת זכייתם לבין האומות:

פתח ואמר ההוא יודאי והארץ היתה תוהו ובוהו וכו': ההוא דאשתמודעא היא המלכות שהיא עילאה על כל נברא ונוצר ונעשה ותתאה היא תחתונה למטה מכל הספירות ולכך נק' ארץ למטה מהשמים ודאי היתה תוהו ירצה שהיתה משתמשת בקליפות שהם תוהו ובוהו וחושך כדמסיק לקמיה. קו ירוק דאסחר עלמא. מסיק לקמיה דאיהו קליפ' דלבר דאיהו ירוק וירצה כי הדבר הקודם אל התוהו אין דבר אמנם תחלת הדבר הוא התוהו והקודם אל התוהו אפס והיינו קו ירוק דאסחר עלמא הנה האין לא יגביל דבר אחר שיצא מאין אצ יש התחיל קו ירוק דהיינו כעין תחלת צמח המציאות הירקות כך תחלת צמיחת הויות נמצא קו ירוק וזה אסחר עלמא יגביר הנמצאות ותחלת הישות והיינו קו שהנקודה הקודמת אל הקו הוא יסוד צוריי אל הגוף והתפשטותו קו והיינו ירוק דאסחר כדפי' כאשר תדמה צאת מן הנמצאות כלם סופם וראשיתם תוהו הקו הזה והנה משלשה שהם יסודי הנמצאות בגשמות הזה הנמשל אל החיצונים מפני שמה שחוץ מגבולי הוא הרוחנית הטהור והקדוש אמנם הלבוש הגשמי הזה יהיה במציאותם ששם יתלבשו הנמצאות בחטא אדם הראשון ומי שידע להפשיט הנמצאות מהלבוש הזה ידע מה היה העולם קודם חטא אדה"ר ומהו הגן הנרמז בתור' ואדם היה בו שלא היה לבושו כתנות עור ובשר ועצמות מתוהו ובוהו וחושך אלא היה לבושו האור הידוע העליון הרוחני והוא נתלבש בתוהו בוהו חושך והלביש העולם אם כן האדם והעולם הכל דרך אחד למציאות המתלבשים בשלשה אלה ועתה כמו שיש לעולם תחלת כניסתו מן האין הרוחני שהוא חוץ וגבול נשמתו ויש לו קו ירוק תחלת כניסתו לגבול ישותו בגשמית ההויה הזאת גם האדם יש לו קו ירוק דאסחר עלמא עולם קטן והיינו עור ובשר סוף קצה גבולו ודאי שהעור קו הסובב עצם הוית והגשמית שהרוחנית באין למעלה מהישות עור ובשר שבו

בוהו כמה דתנינן אבנים מפולמות היינו התפשטות הישות ומגיע עד סוף מציאת ההויה עד עצם הארץ הגיע עד טבורה נקודה שהיא תוכיותה דהיינו הנמשל בתהומות נקודת מרכזה בתוכיות בטנה ששם היא תולדות הנהרות הנובעים ממציאות טבע האבנים המפולמות בבטן הארץ שמשם האידים מתיילדים ונהפכים למים ויוצאים מבטן הארץ הנהרות הגדולים והעצומים והיינו סוד אבנים שהם מהפכים האדים למעדנים וקצתם למים ונובעים המים וכיוצא בזה אל האדם העצמות שהם תוכיות גופו בתהומותיו ופנימית בטן בניינו והיינו בוהו ולזה אמר מן תוהו שהוא קליפה ראשונה אתמשך בהתלבשות האדם בגשמית כתנות עור זה עור ובשר שבו מתפשט חוש המישוש מן בוהו אתמשכו גרמי שהם בנין האברים הגשמיים הזה שהרקב והרמה שולט בהם וחושך. הנה החושך אין בהם הישות הטהור קצת כמו שיש בעצמות ולכך העצמות הם הזוכים אל התחיה אמנם הבשר אינה זוכה כלל והטעם שהבוהו הוא קליפה קרובה אל הקודש דהיינו אבנים מפולמות שמהם מוציאים מים דהיינו תועלת המצות ברמ"ח אברים אמנם הבשר היא חיצונית המתהווה המביא' שכר אל האדם כ"ש חושך שהם סוד מצפוני האיברים תוך התהומות ששם הכליות היועצות והלב והכבד והטחול והמרה שבהם התאות הגשמיות שהם משך הבשר והטבעי שהם בחושך שם עושים במחשך המצפונים מעשיהם והיינו החשכים שבבטן הארץ בתהומות ולזה היא קליפה קשה נמשכה מן הבוהו אלא שהראוי היה שקו ירוק תהיה למטה מבוהו אצל החושך בשר כבשר חשך חיצוני אפיסת המציאות אצל החושך התיכון שהרי קו ירוק הוא אמצעית בין הקליפה הימנית בהו אבנים ובין החושך השמאלית העזה וקשה ולכך חשך משך הקו הירוק אלא לתת בין זה לזה הרחק נכנס הבוהו אבנים המוציאים מים בין קו ירוק וחשך ולא יהיו שני קליפות קשות יחד התאוה הגשמית שבבשר חוש המישוש שמחוץ הם התאוה הגשמית המתעוררת מן הלב שבפנים ולכן אינון אבנין מפולמין עאלו באמצעיתא כדי שיהיה קצת טובה בין רעה לרעה לתת לאיש הזה המתלבש מציאות קיום לעמוד נגד יצה"ר אויבו ועניין זה ממש היה בקליפות העליונות והיה בהויית העולם ואלו הם סוד ד' קליפות המכינות בכתוב רוח סערה וכו' לקבליה דתוהו ומפני שהיא קליפת השמאל נגד הגבורה אמר באה מן הצפון לגו מיניה ענן גדול שהיא קליפה ימנית ולבנה דהיינו אבנים מפולמות המוציאות מים נגד החסד ששם הענן לגו מינה אש מתלקחת היינו מצד האמצעית שכך היה ראוי ואפשר לפרש אש מתלקחת מהגבורה והיינו חושך וקו ירוק לנכח הת"ת ובאה מן הצפון שכך הת"ת יוצא מן הגבורה וכך בחיצונית וזה נאות יותר ורוח אלהים נראה שהוא קליפה טובה דהיינו ונוגה לו וכן פירש לעיל דהיינו

מוחא דאגוזא אמנם במקום אחר פירשו שהיא ג"כ קליפה רביעית קרובה אל הקדש והמוח הפנימי היינו ומתוכה כעין החשמל דהיינו ד' חיות ארבע מוחין דאגוזא וכאן פירש הנוגה מוחא דאגוזא ולמעלה עוד מדרג' עליונה יותר מרחפת על פני המים דא רוח דאימא עילא' שהוא הבינה על ד' חיות על ד' מוחין ובזוהר פי' ד' קליפות ג"כ בפסוק והארץ והרביעית תהום המות והיינו דרך אחרת כי עשו נמשך מחושך והוא המות והיינו טוב מאוד דא המות והוא הנוגה שיש בה צד הטוב:

אי תימא וכו' הואיל וקב"ה פקיד וכו' כבר הארכתי בזה אמנם סוד הענין הוא בקצרה כי המדוכאים ביסורים בין על חטא בין מאהבה כולם מצד המלכות כדפי' במתניתין כשהאים לוקה שכינה מה היא אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם על מיתת הרשעים כך וכו' והטעם שהמדה הזאת המייסרת והיא המתמרמרת עם הנענש מפני שהמיעוט ושליטת החיצונים שמצדה גרמו ההנהגה הזאת. וכמו שהשכינה למטה במיעוט ועכ"ז הת"ת העשיר הבריא הרופא מסתכל בה כך צריך שכל שלם ישתדל בצריך ויהיה הוא בערך אותה בחי' במדרגת הת"ת וזו היא כוונת ביקור חולים וגמילות חסדים כולו על דרך זה והיינו משכיל עליון אל דל תחתון ולא תאמר כיון שהוענש מלמעלה מכחיש דין עליון הדוחה אותו ח"ו אלא ממש מייחד המדות על הדרך הנרמז:

עד דיתן וכו' היינו שיוציא בחליו ממון כך ואם בעל שכל הוא מקדים לצדקה ואז מנכין לו זה בזה כדפי' בגמרא והיינו אומרו עד דיתן כל מה דיתגזר וכו'. לשרושי לבטל א' מאיבריו או כלם ולכך יש חולים שמתרפאים אמנם בטלים בא' מהאיברים או מכולם יחד ואז יקל חליו ועומד על מטתו בטל אבר או [כל] הגוף בלי חולי והיינו אומרו ויהבין ליה בביה מרעיה עד דאשתרש מכולא מאן דאתחזי למות אז צריך לומר לו התודה ושוב דהיינו אסוותא דנפשיה כדמסיק והיינו משכיל אל דל וכו' וז"ש ודא הוא אסיא חכים דקב"ה וכו' דהיינו ביום רעה בכניסתו אל העולם הבא ובזוהר בפ' פקודי נראה שתמיד צריך להחזירו בתשוב' בכל מיני חולי. דא מותר למאן דדחיל חטאה. מפני שהוא בשמות קדושים וצרופי אותיות וצריך קדושה ובלעם היה יודע מכח המודיעים אותו והיה מערב קודש בחול שזה דרכם לאותם המתעסקי' בחכמת הכשוף שמתוך החושך רואים אור קצת ומודיעים אליהם עזא ועזאל קצת מסגולות השם הקדוש ולזה אמר ואינון ממה דעביד בלעם והענין כי החלאים עם היותם טבעים בליחות הגוף עיקרם מהחיצונית שהיא שולטת מצד העון על הליח' ומגברת זו על זו עד ירצה עונו ולזה יש כח בשמות להעביר החיצונית ולהחזיר הלחות אל משקלם והמזגתם ולפעמים שהחיצוניות עושה משכנה בליחות הגוף ושולט שם ואינה עוברת וצריך לנדות ולהחרים הכח ההוא שילך

משם כדי שישובו הליחות אל מתכונתם ולזה חדי ר' אלעזר על סוד הענין עם היות שהיה אומר שלא הבין הסוד כפי הנראה מדבריו ואם תקשה כיון שתלוי מלמעלה מה צורך אל הרופא או אל הרפואות יש לומר שהדברים התעוררותם מלמטה אפילו בתפלות והמצות לצורך ייחודי הספירות שהם צורך גבוה כ"ש הדברים התחתונים ולזה כבר הסכימו מלמעלה על רפואת האיש ההוא אמנם צריך לעשות מלמטה איזה מעש' נאות לענין [586] וישתלם התחתון בעליון ויתקשר כאחד:

ואי תימא דעביד אסוותא בפסוקי אורייתא וכו' הרי שאסור להשתמש בשמות אמנם הענין היה שהיה מצרף השמות ומפרש סודם ואח"כ היה מוציא מטעם אלו השמות שכחם לחולי זה כך וכך אנו נוטלים סמים אלו שהם כך וכך לנוכח סם פלוני שם פלוני וצרוף פלוני ולנוכח סם פלוני שם פלוני ובהצטרפם יחד יהי' סוד צרוף פסוק פלוני ובהתפלל הרופא בעשותו הרפואה יכוין לספירה כך וכך שבה תלוייה הרפואה הזאת והשם הזה ויתרפא וזה היה הכוונה תמיד בכל הספר ועל דרך זה אמר ועל ההוא רזא הוה אפיק רזין דאסוותא עוד היה אומר חולי פלוני פגם כך וכך צריך לתקן המדה בתשובה כך וכך ויטול סם פלוני שהוא תלוי בספירה כך וכך ויתוקן מלמעלה ע"י כך בתשובה ומלמטה ע"י תרופה כך וכך:

ר' יוסי פתח אל תלחם את לחם רע עין וגו' אל תלחם את לחם רע עין דא בלעם דבריך וכו' לפי הנראה שאין הקב"ה חפץ שיתקיימו הברכות לישראל שאין חפץ בלחם רע עין ולא היה הענין רק להפוך את הקללה לברכה:

לא אתרעי באינון עלוון. עם היותם לגבוה. מה חמא לא רצה לפרש וירא בלק שראה את כל אשר עשה ישראל לאמורי דא"כ מאי וירא כי מלת וירא מורה ראיית הדעת לא ראיה הגשמית מה שהכל ראו. איהו וחמשה עילאין וכו' אחר זמן בימי אהוד ובימי דוד והוא לא ידע וחשב היות הדבר לשעתו ועתה קרא הכי פירושא וירא בלק בן צפור מלך מואב כי סופו ליפול ביד ישראל ככל אשר עשה ישראל לאמורי. לא שכיחי אלא במשמרה ראשונה בזמן שליטתם הם נמצאים למטה בתחתונים דהיינו משמר' ראשונה חמור נוער וענין נוער היינו שליטתו והיותו מתפשט בעולם אתא מהאי גיסא מצד שמאל לאתחברא חמרא שמצד ימין זכר עם נקבה בסוד הקליפות התחתונות כדמפרש לקמן:

דף רז.

ואי תימא והא כתיב ויבא וכו' ומורה שודאי אינו בחמרי ואתני ותירץ שכן הוא שהוא במדרגה היותר גבוה שבכלם דהיינו שר כל הקליפות ובא כאן לשעתו לקבלי' לקטרגו

[586] אולי צ"ל וישתלב.

עליו שלא ילך אלא אינון ברשותא דלעילא וכו' כלומר פעמים הרבה אומרים הקליפות ענין א' והוא בדרך אחר והטעם מפני שהוא ברשות גבוה ולכך בלעם עם היות שאמר לו לא תלך ידע שכן הדרך שחוזרים ואומרים בדרך אחר וא"ת א"כ עתה קשה למעלה למה חזר הקב"ה ואמר קים לך אתם הא לא קשיא והא תנינן באורחא וכו'. בקטורא אחרא התירו לו ההליכה ואסרו לו הדבור. סטרא דיהא הוא ברשותיה לעשות רצונו נגד רצון גבוה:

מסטרא דאתניה שהם הקליפות שהם ימין ושמאל כדמסיק ופועלי' ברצונם מורדים בקונם. דאיקרי חמור. הוא הקליפ' שמרי החסד כדפי' בתיקונים חומר מים רבים ולפיכך לא תחרוש בשור שהוא בשמאל ובחמור שהוא מימינא שהם תרי פגעי בישי. למשלט עליה. כענין כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו' והיינו הכנעת הקליפות אל הקדושה:

דהא מסטראה וכו' להורות שהאתון ילדה העיר ואמר קטרוגא דדרדקי דהיינו אסכרה שנפלה בתינוקות ביום ד' שהוא מצד מיעוט הלבנה שהיתה מן השמאל אתנת חסר עשר אתונות כלולות באתון א' וא"ת א"כ אמאי נקט חמו"ר ועי"ר דהיינו דכר וכן הנקבה ולא נקט אתון ממש דעדיפא וי"ל כי חמור דכורא אתון נוקבא ולא שלטה נקבה אלא בדכורא ובאומרו רוכב על חמור ממילא משתמע אתון ועיר דנקט לא נקט ליה אלא לומר לך ששולט בקליפות העקריות וגם הקטנות המתפשטות למטה מהם דהיינו עיר בן אתונו או משום דעיר בפרט קטגורא דישראל נקט אותו. קסם כולל חמור ואתון. נחש הוא כולל עשר ועשר מינים אחרים שלא נזכרו כאן נפיק שור היינו שור נגח שהוא חייב סקילה כדכתיב עד דאתגזרת אבן די לא בידין וכו' ואסור בהנא' הוא דייקא מורה לבדו ברשותו בדעת עצמו:

דף רז:

לשטן לו דהא לאו אומנותא. כלומר לו נהפך לשטן הפך ממדתו. לא שאני כי פעולה זו עם היות' דין לבלעם רחמים הוא לישראל ובמדת רחמים היה פועל מה שהי' פועל. דסתיר אומנותא וכו' שאם היה דין אדרבא הקליפות יונקות ממנו אבל עתה שהיה רחמים היה מקלקל בשופי ומכניע כח הקליפות. אבל לאחדא. אפילו בפעולה ההיא עצמה לא היה שטן. כד ההוא אתון שהוא מוריד מרשות גבוה כאומרם ז"ל שמכחישין פמליא של מעלה. קוסמין מצד קסם וחרשין מצד נחש כדפי' לעיל מהכל נתן בה כח וכלל אותה מכחות חיצונים שיש למעלה כדמסיק. ולא אתחזי בקסמי וחרשוי כי אין קליפות אוחזות בשם בן ד' כלל ואין להם יניקה ממנו אלא אדרבה הם מפחדים ומכחו מתבטלים אמנם בשם אלהי"ם הוא אחיזתם ומשם הם יונקים כמו שפירשו בההוא

עובדא דסבא ושם הארכתי. מלאכא דרחמי ובשמא דרחמי. גם את זה לעומת זה הוא זיין האתון בכל מדרגות הקליפות עם מדרגות נחש וקסם כדפי' ועוד אחז אותם במקום הדין שמשם יניקתם וז"ש בתיקוני חרשוי בסטרא דדינא כן עשה הקב"ה מלאך נגד הקליפות ובשמא דרחמי נגד שם אלהי' שמשם אחיזתם:

ותרא האתון את מלאך ה' נצב בדרך וגומר דהוה חכים כ"כ קס"ד שהיה משיג מדרגת הנבואה ולכך קשיא ליה כי למה לא השיג דעת אתונו. ח"ו וכו' וכיון שאין מדרכו להשיג בקדושה האיך ישיג מלאך קדוש וא"ת ואתון שהוא בהמה טמאה למה וי"ל כי צורך שעה היתה כי אפילו אתון הגשמי נטה מן הדרך ובכך אפילו הרוחנית הרעה נוטה מדרך כוונתה וכמו שבני אדם פועלים ממטה למעלה מהגשם עד הרוחניות ובלעם באתונו יוכיח כן המלאך הוצרך לפעול ממעלה למטה עד האתון הגשמי נופל וגלוי עינים קס"ד נופל כענין ויפול אברם על פניו וגלוי עינים שהיה מסתכל מדרגת נבואה. דכד הוה צריך. היה מכין עצמו ונופל ומשיג אמנם עתה היה הולך לדרכו ולא הכין עצמו לראות מפני שלא היה צריך לכך ולזה לא ראה. אי הכי כדקס"ד שממש הוה משיג בקדושה א"כ ימצא כי מלת גלוי עינים יורה על מעלת גבוה על כל הנביאים שלא היו מתנבא ם במדרג' גדולה כזו שלא יצדק בהם מלת גלוי עינים וז"ש דאיהו גלוי עינים חמי וכו' כתרין תתאין ולא הקליפות הגבוהות אלא תתאין דלתתא וראיה מדקרי ליה קוסם ונתבאר לעיל כי נחש למעלה מקוסם א"כ היה עניינו בטינופא דטניפי בקליפה שהוא למטה מהקליפות אחרות כדפי'. בחיזו חד. כלומר מה שראה המלאך כדכתיב ויגל וכו' לא שהיה דרכו להסתכל במדרגה גבוה כזו וא"כ כיון שאפילו מדרגת השגת המלאך היתה לשעה בעקמימות שלא היה מסתכל בגובה כ"כ כ"ש שנאמר שהיה משיג מדרגת נבואה במדרגות עליונות ובבחי' גלוי עינים וז"ש ואת אמרת דהוה חמי בגילוי עיינין ואסתכל וכו':

אהדרנא לקבלך. חזרתי בי לסברתך. אסור לאקדמא וכו' רבים רצו לומר מכאן שאין ראוי לאדם לחדש דבר בחכמה זו בתורה אם לא קבל מרבו ואדרבה אני מדקדק מכאן הפך דעתם ממה שאמר אסור לאקדמא ולא אמר לחדשא אלא לאקדמא כלומר בענין הקדמה אסור אמנם אחר שמסרו לאדם ראשי פרקים אין הכי נמי שמצוה לחדש בתורה.

האי קרא ממנן דעלמא. השרים שהם ממונים על הנהגת העולם השפל שרי אש שרי מים שרי ברד שרי גשמים שרי עופות שרי בהמות שרי גבעות שרי הרים בסוד פרקי שירה בעינא למברי אדם ותהיו אתם שמשים לפניו כנודע אדם ביקר בל ילין וביומו עתיד לחטוא. וענין קרא בסוד וקרא דמתרגמינן ומקבלין והבינה השפיעם והעלם מעלה

ממקומם להשפיעם סוד שפע ההנהגה והיינו סוד ויקרא אל משה וז"ש ואיתוב לון קמיה שיהיו ראשונה בקבלת השפע קרובים לשבת ונקראים שרי הפנים.
אושיט קב"ה בינה אצבעא דיליה הוא סוד אצבע אלהים הוא דהיינו המלכות ובדיניה בטל אותם וז"ש ואוקיד לון מפני שהם קטרגו ופתחו לרין על האדם קודם הוייתו ולפיכך כללם בבחי' הדין והיינו ואוקיד לון והחזירם אל מקורם אותיב כתות אחרנין שלא יהיו מן הגבורה כאלו הקודמין:

דף רח.

בצולמא דילן וכו' הענין שהם שאלו כי מה טיבו של איש ומה תועלתו לעולם ומה תועלת ימשך למלאכים בהיותם משמשים אותו ולזה השיב להם הקב"ה ואמר בר נש דהיינו היותו גשמי ובגשם ההוא מתלבש הרוחניות וז"ש דיהא בצולמא דילן והנה בהיות הענין כך ימצא שהוא קושר עליונים עם התחתונים בעבודתו והנה מזה לא ימשך אלא היותו משפיע מן המלאכים השפע לעולם השפל אמנם להיותו משפיע מן הספירות למלאכים אמר דיהא חכמתא דיליה עילאה מחכמתהון בענין שמה שאין אתם יודעים למשוך השפע מרום מעלות הספי' למיעוט השגתכם בהם יהיו הם משיגים ומושכים ועתה ימצא האדם קושר האצי' בבריאה ובריא' ביציר' ויציר' בעשי'. נפק בדימוס גזרת דין. פתחון פה וכו' כלומר קודם לא הי' ראוי לקטרג על מה שעדיין לא חטא אבל עתה שכבר חטא יש לו פתחון פה. חטא קמך ונמצא שכיון שהוא חוטא אין תועלת בבריאתו שהעון יעכב שלא ימשיך השפע לעולמות ואדרבא יפגום. תהון חטאן כוותייהו א"כ ראוי להעביר על פשעיו ולא מפני זה ימנע מציאות המשכתו השפע. והא אלין מלאכין הוו א"כ האיך נתגשמו ורדפו אחר התאוות. לא קיימין אינם מתהוין ולא יכלין למיקם אי אפשר להם להתקיים נהורא עילאה וכו' זיו השכינה. דנהיר לון מזהיר זוהר חזותם. וקאים לון מעמידם ומהווים. דאשתניהו זווייהו. אפילו טבע אורם המוטבע בהם.
אשתנו בדרגא אחרא, נתלבשו בלבושי אויר העולם.
מטלא דלעילא וכו'. נתבאר באדרא שהכתר משפיע שפע הנק' ט"ל בז"א וסוד ט"ל הוא סוד יו"ד ה"א וא"ו שעולה ט"ל וט"ל זה דהיינו אור ג' בחי' אלו הוא נשפע לז"א בכל יום אמנם מאותו ט"ל שהוא בז"א מלמעלה כדאמרן כתיב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים שהוא ת"ת ומאור זה בבואו לז"א נהיר בכולהו עלמין שהם כל בחי' ז"א כמבואר שם וזעיר נק' תפוחין מפני שבו תרין אנפין דבהון תרי גוונים חוור וסומק והמלכות נק' שדה דהיינו חקל תפוחין כלומר שדה שמקבל מאותם התפוחים והוא נזון מאותו

שפע כדכתיב פתחו לי אחותי שהם דברי הת"ת למלכות ואומר לה שראשי נמלא טל להשפיעך:
קשר לון בשלשלאין וכו' ואם תאמר למה לא בטלם מתחלתם שהרי אפילו המלאכים במקומם למעלה הקב"ה מבטלם כל שכן אלו. ויש לומר בזה שלש תשובות, האחד כי ביטול המלאכים הוא חזרתם אל מקומם ומקורם שממנו נמצאו א"כ הי' ראוי אלו שיחזרו לשרשם ולא הי' אפשר שהם נמשכו אחר הגוף. הב' כי הניחם לראי' לעתיד לכל הדורות ולתחיית המתים ליום הדין שהקימו לקטרג על חטא בני אדם אומר לפם הקב"ה עזא ועזאל יוכיחו והרי הם עומדים. הג' שאלו הכניסו עצמם בקליפות וממש עשו עצמם כח הקליפ' ואין ביטול לכחות הקליפות עד לעתיד כנודע וסמאל יוכיח שהי' שר קדוש ויצא לחוץ והוא קיים עד הזמן הנועד:
עזא ועזאל שני מלאכים הא' מימין ושם אל יוכיח הב' משמאל והיינו לשון ע"ז שהעיזו פניהם נגד קונם ועזא שהי' מצד שמאל אתקיף מצד גבור' שבה והקב"ה מדד לו כמדתו בחושך שהוא מהשמאל ונהיר לי' חשוכא החושך שיש לעזא מפני שעזאל סמוך לעזא וכיון שהוא מימין מה שהוא חושך לעזא הוא אור לעזאל.
חשוכא אקדים לנהורא. שיש חושך סביב ופנימה לו אור העולם ובתוכו כל מיני משחית. נפל זמנא חדא וכו' כי מלת נופל מורה על פעל הווה דהיינו פעם אחר פעם:

דף רח:

ובלעם קרא לון ומשקר ובפ' וירא פי' בדרך אחר אר"ש וא"כ איך עלה בדעתכם שבלעם ישיג במדרגות קדושות ומה אם אפילו ישראל מפני ששכינ' ביניהם כתיב כל הרחקות אלו מקסם ונחש וכו' כ"ש ששכינ' יתגל' בהם:
ותרא האתון את מלאך ה' נצב בדרך וגו' מאי בעי חרבא כי היפך הקליפ' מהפעול' הרעה ברחמיו הי' עוש' לא ע"י חרב שמור' הריגת נקם. לאענשא לי'. להורגו וענין החרב היא כח הדין הנוטל נשמ' מהגוף שמצד הדין הוא סם המות הממית והיינו סוד חרב מלאך המות דלאו דוקא חרב ממש כפשוטו כמו שחשבו המון העם ומה שאמר מלאך המות עבידנא להו שחיט' מפורעת הכוונ' שכשבא להגשים הכח ליטול ע"י הנשמ' מהגוף הי' בידו להגשימו בחרב ושוחט אלא שהוא מגשימו בדרך אחר שזורק מרה בתוך הגוף דהיינו כח הטומא' ונשמ' בורחת מהגוף.
על דאיהו הוה בעי. וכיון שחזר בו לדעת אחרת לא הרגו **אתהדר מלאכא**. שממש נכנס המלאך בדרך יוכל בלעם לדבר ע"י כדי שיברך ולא יקלל.

ובמה חטא. שהרי לא פעל לקלל אלא עד הגיע שם בלק: במקל דייקא דאיהו דינא ולשון ויך ירצ' על המשכת כח הדין בחוזק להכריח' אל הפעול' ההוא. כמה תקיפא שהי' מכריח הקליפות לפעול על כרחם ותיאובתא וכו' שאפילו בדרך רצה לקללם אלא שלא עלה בידו.

תיאובתא לאתייקרא להכבד בעיני בלק. ארח מישר דשדה לנגד הקדוש' מלכות נק' שדה **ואתרקינת** וכו' מכל כחות הטומא' שהמשיך לה בלעם. הדרך לאסטאה לה וכו' כלומר להטותה הדרך מן הדרך להיות' נוט' מדרך זו לדרך אחר בין מלאכא וכו' כלו' קודם שהכה אותה כמו שעשה לה בלעם שזרז אותה בכחות חיצונים ובין המלאך שהי' מיישר אותה אל הקדוש'. הוה אתינא בעאקו. שלא היתה יודעת מה תעש' ויך את האתון וכו' כלומר שהמשיכ' כדפי' לעיל:

דף רט.

מסטרא דאימא מפני שיש עיטור מצד העליונים דהיינו שהיא מתעטרת מהספי' העליונות קאמר הכא כי בעת שהמלכות מתמטרת מן העליונים ומן התחתונים מסטרא דידה נפקין במטראה באותם העטרות שהיא מתעטרת כאשר נבאר. אלף וחמש מאה וכו' שאלו הם מסטרא דאימא דהיינו המלכות ואינם כעטרה הנז' שהיא מן התחתוני' ולא כאותה העטרה דמפרש לקמן שהיא מן העליונים אלא אלו הם מסטרא דאימא.

אלף וחמש מאה סטרי גליפין בתכשיטין אלו הם בה בחינות רוחניות שהיא מאירה בהם ומקשטת עמהם כדי שיתייחד לה הזכר. ועניין סטרי הכוונה וכו' שם באורך:

דף רט:

ר' יהודה אמר אורייתא קא מסייע ליה דכתיב וכו' ר' יהודה אמר אין צריך שנאמר שהי' סיוע מהקב"ה ומשכינתי' מכמה טעמי. חדא שאין גילוי בפסוק. ב' שמורה שלא הי' זכות למט' בישראל להכניע לזה אמר שעמד המלאך בכח התור' שקיבלו ישראל ועוד שעתה יש גילוי בפסוק אומרו גדר מזה וכו' דהיינו בכח התור' דכתיב בה מזה ומזה הם כתובים שקבלו אותה ישראל.

קיר פטרונא לשון יוני קיר אדון ורמזא לי' האי שלא הי' סיוע לה מלמעל' מאדון ושר עליון.

היא לא יהבת לי' וכו' שהי' רוצ' לקלל בדרך כדפי' לעיל ולא הי' רוא' עזרה ממנ' לזה בהאי סטרא שהרי עדיין תמצית קצת מגיע לה והוא הי' מטה אותה לצד שהי' בו מקום לינק.

מאי סגי האי כלומר מה צורך בריא' זו שלא עשה תועלת לא לייסר בלעם ולא לאתון ולא לתועלת ישראל ונרא' לריק.
דחייכאן בי' וכו' כדמסיק ר' יהוד' לקמי' ואפשר מפני שגלה סוד הסכן הסכנתי כדפי' בגמ' שהית' לו סוכנת ואז שחקו על בושתו הכל לא שביק וכו' והי' רודף לקלל וכדי שלא להטריח המלאך בכל פעם הראה לו ביטול כחו מיד והוא מעצמו שבק ונכנע אל הקדוש'.
דהא משה ופתח' האדמ' וכו' קשיא לי' והא קיימא לן ועצת מלאכיו ישלים א"כ מאי איכפת לן אם הי' אומר ופתח ה' את פי הארץ. לז"א כן הי' אם הי' אומר משה ויפתח ה' את פי האדמ' הי' הענין כמתפלל לה' על זה אמנם משה פקיד לארעא ואמר ופתחה א"כ אין ראוי שיאמר ויפתח ה' כיון שלא דבר משה אלא עם האדמה.
רעי ברטיבא. רועה באגם. ואי הכי. קושיא אחרת אעיקרא דמילתא וכי לזה לבד הטריח כל הענין שאין זה צורך לישראל כלל. באילין מילין ג' למודין. הא' אוליפנא דעתיה דבלעם שאם על דעת אתונות לא ידע דעת עליון מי הוה ידע. הב' לית לי' יכילו שרצ' לקלל בדרך ולא עלה בידו ועתה בדיבורו ראה כי לא האתון העליון ברשות עצמו אלא ברשות גבוה ומשנה טבעה ברצון גבוה. הג' מהאי אתון דהא לית לי' חילא וכו' כדמסיק לקמיה דאי יימרון בני נשא אי ימללון בעירי וכו':

דף רי.

ואע"ג דהאי אתנא בעמיקא יתיר, דהיינו שע"י פועל באתון העליון א"כ יש כח באתונו מלמעל' עכ"ז ע"י כישופיו הי' מכריח' וסוף סוף לא צדקו דבריה באמרה מה עשיתי וכו' לית חילא לבעירי אין חומרם מוכן לקבל רוח דעת. וא"ת חמורו של ר' פנחס וי"ל כי הי' סוד גלגול נודע משמש לר' פנחס וע"י נתקן להיותו חוזר בבני ישראל עוד י"ל כי כח החמור העליון בה לשמש לצדיק כמו שמצינו הקליפות משמשות לצדיקים והיינו אומרו ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו:
חוה אתקין צורך הכנתו לרעה.
במה סטרא יתאחד בהו. יוכלו הקליפות לקטרג עליהם ומצא על העתיד כדמפרש ואזיל.
מדבחאן דקדמאי. א' דאדם הראשון. ב' דנח ג' דאברהם ד' דיצחק. ה' דיעקב. ו' דמשה. ז' דאהרן. בז' דרגין שבע ספירות עליונות וסדר ז' להפכם להם לאויב כדמפרש ואזיל:
דשבק לי' אבוי שכן ישראל ירשו קדושות אלהות מאבותם.

שדר לי' דורון היינו ז' מזבחות וכו' ומזבחת חסר ירצה לדעת הא' וחסר כל המזבחות הקודמין כיוון הרשע ולדעת הב' שהי' חסר שנתן לכלבים כדמפרש ואזיל כי הקרה לפני קרתו שני פירושים יש בו או לשון מקרה או לשון קרירות וכדמפרש ואזיל.

דאתער ליה מסטרא דמסאבא וכו' היינו לשון קרי וטומא' מקרה ליל' והסוד שלא הית' אותה המרא' מתגל' לבלעם ממקום המשכתו דהיינו ברכות שהם מן הימין וקדוש' אלא הית' הקדוש' באה לו דרך קרי בסוד הקרי דהיינו קדוש' מתלבשת בטומא' ובלעם משיג הלבוש מבחוץ לא הנפש מבפנים ולכך הי' מכונה בשם קרי ואומר ויקר אלהים אפשר לומר דממש אהדר לשון קרי לשם אלהים שהית' הקדוש' מתלבשת בקליפות כביכול כאדם שרוא' קריי דהיינו היותו מתערב עם החיצונים אף ויקר אלהים לדבר אל בלעם והיינו דקאמר מסטרא דמסאבותא קדוש' הי' אלא שהי' מתגל' דרך הקליפות והשתא ניחא ששם אלהים קודש יקרוה עורבי נחל היינו מלשון ינקרה כנודע שמנקרים עיניו העורבים עד שנעקר:

דף רי:

האי כ"ה היינו שכינ' שנק' כ"ה שהיא ברכתם של ישראל כדכתיב וזאת הברכ'. וההוא דבר ארים קליה וכו'. אפשר היות בחי' כ"ה פנימית ועליונ' מבחי' כ"ה ועתה הוסיף לו הקב"ה דבר להרים קול בדברי כה ואפשר שמדרך כה לדבר אמנם לרוב העלמה אין אותו קול אלא בחשאי אבל דבר הוא מגול' יותר לכך כה הרמת קול נגל' יותר ולמדוד לו מדה כנגד מדה הוא רצה לעקור כ"ה ח"ו. הקב"ה שם דבר בפיו להרים קול יותר, כה תדבר. ת' של תדבר היא לנקב' כדין אמר התיצב כה כדפי' לעיל התעכב האי כה כאן ע"י עולות אלו וחשב שע"י מעשה חרשים הי' יכול לעכבו לפי שלא הי' מכיר בה שאינה ממקום השגתו לקוט מלשון אריתי מורי אשדי לשון ירייה כמו השלכה לאשדי להוא דרגא דילהון להשליך המלכות ממקומ' מהתפארת כענין השליך משמים ארץ תפארת ישראל. ישראל דלעילא דישתכח וכו' ששם הת"ת הי' כועס הי' מעביר המלכות מלפניו. והיינו ארה לי יעקב דהיינו מלכות ולכה זועמה ישראל דהיינו ת"ת:

כי מראש צורים אראנו אמר ר' יצחק וכו'. רישא דכל רישין בינה שממנה היא אצילות גבורה עילא' וגבור' תתא' ושם אחיזת ישראל בסוד נשמתם שהנשמות מבינ' והטעם דלית מאן דיכיל בהו מפני שכל מי שיתגורר עמהם הוא מצד הדין והא כל דינין דעלמא מאינון גבורות נפקין א"כ האיך אפשר לדחות הדין להתקוטט עמהם כיון שהם אחוזים במקום שורשם:

גבעות שאר כתרין. הם ז' ספירות שגם בהם אחוזים ישראל בששה קצוות מצד הרוח והמלכות מצד הנפש ואין עמו אל נכר שאין להם אחיז' כלל בחיצונים והם מהם בדד תרי דרגין יעקב וישראל מלכות ות"ת.

בקדמיתא יעקב. שאינם מדרג' כ"כ ואח"כ כשעל' יותר הוא ישראל ואע"ג דכולא חד כי ישראל נק' יעקב ויעקב נק' ישראל דהא דרגא עילא' אין לפקפק שודאי הוא בת"ת יעקב הוא לתתא במלכות מאן הוא עפר כלומר הכתוב אמר עפר יעקב מורה שהיא בחינה במלכות ולזה שאל מאן הוא עפר מה בחינה היא זו ופי' בחינת אומרו יתן כעפר חרבו הרי שהחרב היא למעל' מהעפר לזה אמר חרבה ה"א ידיע' שהיא בחינתה מצד הדין דכתיב חרב לה' דהיינו מלכות מלאה דם מורה על אדמימות הדין א"כ עפר היא בחינה יותר תחתונ' בה דהיינו בחי' המלכות הממציאה בתחתונים כל הנמצאים וז"ש ההוא אתר דאתברי מיני' אדם כלו' שמאות' הבחי' בריאת האדם מור' על בחינת' האחרונ' דהיינו עפר מן האדמ' אדמ' מלכות עפר בחינת' יותר תחתונ' מאדמ' ומה שאמר יתן כעפר חרבו הוא להיות המלכות אז פועלת בבחינת העפר דהיינו שממנ' החיילין. כמה משריין נפקו שהיא בחי' תחתונ' ומפני שמאותה הבחי' כמה פשיטין כמה גרדיני וכו' דהיינו כל כחות הדין לכן כשבא לבנות המלכות הנק' חרב להיותה פועלת הדין אמר יתן כעפר חרבו:

השתא אהדר. לפרש קרא דמי מנה עפר יעקב בהקדמה זו ואמר מי מנה עכשו שפירשנו ענין יעקב במלכות ועפר בחי' הנמצאים ממנה א"כ אמרו מי מנה הוא כאומרו היש מספר לגדודיו כי גדודיו היינו עפר בקרב רובע ישראל הוא ה"א כלו' בת"ת ישראל הוא שם בן ד' ואות רביעית היא ה' וחד מלה הוא מה שאמר מי מנה ומ"ש ומספר את רובע השתא מהדר לפרושי במלכות ובדרך אחר לכך לא אמר דבר אחר דהיינו נמי במלכות אלא אמר רבע ישראל כד"א וכו' דהיינו לשון רביצה והיא מטתו של הת"ת והיינו רובע ישראל עוד לדרך זה רובע כמה רביעיות והענין שכל ייחוד וייחוד שת"ת עושה עם המלכות בורא למט' מציאות מהנשמות ומלאכים וז"ס ומי יודע מספר רביעיותיו של ישראל עם המלכות שהיא נק' רובע. עוד לדרך זה רובע אתקרי וכו' דהיינו שהמלכות רביעית לד' רגלי הכסא כי הבינ' נק' כסא וחסד גבור' ת"ת ומלכות הם ד' רגלי הכסא וז"ש לפום כתרין כלומר למספר הספירות והטעם שנמנה הנצח עם חסד והוד עם גבור' ויסוד עם הת"ת מפני שמדתם חסד דין ורחמים והמלכות רביעי מפני שהוא כללות החסד והדין והרחמים וזהו סוד דוד רגל רביעי למרכב' עוד אפשר דסליקת על נצח והוד למט' מת"ת בענין שהיא רביעית להם:

ד"א מי מנה וגומר. אינון דחשיבין עפרא הם פשטין גרדיני נימוסין גירין בליסטראות שהם כחות הדין ממלכות ולכך משיבים עפר והם כחות השכינה ומספר את רובע הם מלאכין דקב"ה דהיינו היש מספר לגדודיו והם מהשכינה בזווג הת"ת וז"ש רבע ישראל כמה דאוקימנא דהיינו רביעותיו של יש':

דף ריא.

בהמתך לא תרביע וכמה מצות אחרות שיש בענין זה כגון העריות וכיוצא ואפשר דמלת מי מנה לא למספר המצות קאמר אלא להלכות ודינים או לשכר המצות וסודותיה. חכים הוה וכו' הוצרך לכתוב זה כאן משום דקאמר כי לא נחש ביעקב וגומר ואם בלק לא היה יודע חרשין מה תועלת בזה שהרי לא היה מבין מה קאמר לכך הקדים דברי ר' אבא דקאמר בלק חכים וכו' אם היות שמלת **ויאמַר** או מלת **ויאמֶר** הכל אחד סוף סוף בהיותו בא בפתח מורה שהוא אמירה מאחר.

בתרי דרגין בעינא לאעלאה בהו. מתוך קליפות שהם נגד הזכר ונגד הנקבה כדמפרש ואזיל ולא יכילנא מפני שקליפת זכר או נקבה אינם קשורים עם זכר ונקבה קדושים כלל כדמסיק כי לא נחש וגומר יעקב מלכות או"ן נח"ש שני כחות חיצונים טמאים נקבות והם בנקבה הקדושה. קסם עמל. שני כחות חיצונים טמאי' זכרי' והם בזכר בקדושה ועם היות שהם כך או"ן ועמ"ל אינם גדולים כקסם ונחש ולזה עם היות שאמר לא הביט און ביעקב שהיא נגדיית נקבה כמוה ולא ראה עמל שהוא זכר נגדיי כמוהו אמר ואי תימא בהני לא יכילנא אמנם באלו שהם זכר ונקבה גדולים קסם ונחש שמא אפשר. חזר ואמר כי לא נחש שהיא נקב' ביעקב ולא קסם שהיא זכר בישראל:

מלכא עילאה. בינה עד דשאלי מדרגה אחר מדרגה שאין השגה למלאכים בספירות ואפשר דישראל ויעקב היינו נשמות זכרים מצד הת"ת ונקבות מצד המלכות וכמו שפירשו רז"ל איה מקום כבודו למי הם שואלים לישראל שיש להם השגה בספירות מקדש שמא וכו' במלת שמע ישראל ה' אלהינו ה' שזהו קדושת השם לקשר המדרגות כלם יחד חסד דין ורחמים כמבואר בפ' בראשית אמליך ליה במלת אחד כנודע.

כמה גרדיני נימוסי הם קדושים ומתקשרן עם הייחוד הזה בסוד פסוק בשכמל"ו והם שם ללות הנשמה בעת עלותה. קראי דרחמי שיר של פגעים וכו' מה רבו צרי וברכת כהנים וכמה פסוקים אחרים. למשכב על טרפייהו. הם אוכלים שוכבים וישראל בעמידה לזרז ולמהר [בכ"י אפיסתם] אוריאל מלאכא. תימה שאין פני אוריאל פני אריה אלא פני נשר או אדם ויש לומר שכיון שהוא באמצע במקום הת"ת כדרך הת"ת שהוא מטה כלפי חסד כן זה מטה במיכאל ונכלל באריה ואם תאמר א"כ מאי שבח אוריאל משאר ד' חיות וי"ל

שהקרבן הוא הריח ניחוח דסליק בחוטמא דאיהו בין ימינא ושמאלא והיה מצד החסד קרבן לה' ולא קרבן לאלהים כדפי' בזוהר פ' ויקרא. קורבנין דלילה. איברים ופדרים שלא נתעכלו כל היום והיינו לישנא דעלוון דקאמר. ודם חללים וכו' לכולהו פירושים אהדר נמי להקב"ה דאכיל קרבנין ובזכותייהו אגח קרבין ר' אלעזר אזיל לשיטתיה. עד דקטיל מחליש כחם ובכל יום ע"י מעשים הם מתגברים ואפשר שממש הוא מבטלם והקליפות עושים אחרים תחתיהם:

דף ריא:

ובמה כמה דכתיב. ר' אלעזר מסיק למילתיה. לקבל תלת זמנין. דאיהו מחי מדה כנגד מדה הוא בקש לקלל. הקב"ה הפכו לברכה לקבל תלת זמנין דסלקין ובזכות זה זכו לברכה. לאבאשא לון בהאי או בהאי כדפי' לעיל אם יוכל מצד הת"ת בקליפות שכנגד הזכר ומצד המלכות בקליפות שכנגד הנקבה והיינו עמל ואון ונחש וקסם כמבואר לעיל. אנפי מלכא נהרין היינו שורשי הספירות שבבינה שהם פני הת"ת מאירים באור החכמה אז לבנה במילואה ואין שטן ואין פגע רע וראש הת"ת הוא כלל ג' ראשונות כדפירש באדרא. ויקר אלהים. מצד המלכות ויקר כה מצד הת"ת ומלת ויקר לשון עקירה כדפי' לעיל והכוונה שהוא רצה ליכנס אליהם בתרין סטרין והוא נעקר משתיהם ולא יכיל להם רוחא אחרא כדכתיב ותהי עליו רוח אלהים ומפרש ליה על בלעם. ההוא דאתקשר וכו' כלומר מה שניצוץ שכינה מתפשטת לחוץ והוא ע"י קליפה טהורה בסוד ומלכותו בכל משל'

א"ל ר' יוסי. קס"ד דר' יוסי דס"ל לר' אלעזר דהאי זמנא כהני זמני ומלת ותהי עליו אהדר לבלעם ולהכי קא קשיא ליה ר' אלעזר אמר דודאי בהני זמני לא כתיב הכי משום דלא אצטריכו ישראל להאי אבל בזמנא דא שנשתמש בעין הרע הוצרכו ישראל להיות עליו רוח אלהים כדמפרש ואזיל.

טוב עין הוא יבורך. שברכתו לטוב אבל רע עין אפילו ברכתו לרעה כדמפרש לקמיה ומה רעותיהון הפך דעת ר' יוסי שאמר שהיה לו רצון לברך. השתא חמי מאי כתיב. כלומר עתה שהכרחתי לך שהיה עת' ג"כ כוונתו לרעה עתה בא ואפרש לך כל הפסוקים לרוע כוונתו לא יכיל אלא כד משכח הן אמת הענין כך אבל צריך לדעת למה וי"ל כי בעת שהוא מגנה מכניסו בקליפות שהן גנאי ומין במינו אינו חוצץ אמנם בעת שהוא משבח הרי הבדילו מהם כדי שיקטרגו עליו ואז עין הרע שולט בו או אפשר שכח הקליפה שהוא עין הרע אינו שורה במקום מגונה מפני שהיא בת מלך וצריך כבוד ולכך כשמשבח מתקן לה כסא:

דף ריב.

בביתאי וכו' כן בלעם ידע שהמסכנות והדלות הוא מצד הקליפות לכך רצה שיהיו נטיעות התורה מדליו מהעניים עוד רצה בזה למעט התורה כענין יעקב דכתיב ביה ותקע כף ירך יעקב והיינו שקצץ רגלי לומדי התורה כדפי' בזוהר כדי שיהיה מעוטה והיינו בביתאי כי ע"י יתמעט. וזרעו במים רבים וכו' כי הזרע הנזרע במקום מים רבים אינו גדל ואפשר היות הכוונה שיהיו כל ישראל עשירים על מים רבים ובזה תתמעט התור' שהיא מהעניים. א"ל רוחא דקודשא לא שדבר רוח הקודש עמו אלא כענין שאמר לו שוב [אל] בלק באותה בחי' ממש א"ל רוח הקודש ענין זה וכדפי' שם חילא תקיפא עילאה ימינו של הקב"ה הנק' אל והוא פועל מצד הבינה דהיינו כח ודאי כדפי' בתיקונים בכמה דוכתי והיינו מוציאו ממצרים מסטרא דיובלא נפקו בפסח דרועא ימינא ואמר תקיפא עילאה מפני שיש תקיפא תתאה דהיינו מלכות גבורה תתאה ויש תקיפא סתם דהיינו גבור' ויש תקיפא עילא' דהיינו גבור' עילא' דכל גבורן נפקין מינה דהיינו בינה:

א"ר אלעזר לא אשתכח בעלמא חכים וכו' חכים לאבאשא אפילו כנגד גבוה כדאמרינן למה נקראו כשפים שמכחישין פמליא של מעלה ממש הקליפות רודפות אחר ביטול הקדושה ועל ידם היה פעולת בלעם ומי גרם היות ישראל בלתי ראויים אל הגאולה ומכניסים עצמם אל רשות הקליפות ואז נק' שמם כשפים שמכחישים אמנם כשישראל קדושים אין יכולת לכל מקטרג לקטרגא וישראל בזמן בלעם ראויים היו לעונש אלא שעמד להם אהבת ה' ולכך היה הקב"ה רודף אחריו שלא לקלל ח"ו או שלא יסתכל בהם מפני שאם היה מקלל בשעת הדין שעת כעסו של הקב"ה היה פועל דבר מה וזהו זכור נא מה עץ וכו' וכן כשיצאו שלא כמדת הדין יצאו לכך היה יכולת ביד בלעם שהרי כל החיצונים בחשק זה היו ואם יעזרו מלמטה יעוררו מדת הדין מלמעל' ולכך אמר לקמן וקב"ה בלבל כל חכמתא וכו'. לא תסגיר עבד כנגד ישראל שהיו עבדים לפרעה ורצה בלעם להסגירם אליו וקב"ה בלבל עצתו כנגד זה גם אתה לא תסגיר וכו':

כמה חביבין מילי וכו'. ללומדיהם ומשכילים אותם ואין מי שיבא עד סופה לא אמר חביבא אורייתא אמנם הקב"ה יודע כולה לכך אמר לגביה כמה חביבא אורייתא וכן ישר' כולם יחד כל התורה להם ירושה לכך אמר כמה חביבא וכו' והטעם להקדמה זו מטעם מצות לא תסגיר כדפי' כדמפרש לעיל:

דף ריב:

בעיניך גרמך דכתיב ואת בלעם בן בעור הקוסם וכו' מה עבד ההוא חילא מלתא באנפי נפשא איהו. דשלטא על כל חרשוי. סטרא דשמאלא סמאל ובת זוגו. וכי אית לי וכו' דהא

לא ידעין אלא מילין לזמן קרוב שהכריזו כבר ויצאו מב"ד ז' היכלות קדושים אליהם. אמנם נבואות רחוקות אינם יודעים ויירא חמא ומילין אתאמרו. ירצה העין הרואה דקאמר אראנו אינו עין החיצוני אלא עין עליון הרואה ומילין דהיינו אראנו אשורנו אינו מאמר בלעם אלא מאמר גבוה והיינו ויאמר האומר האמתי מ"ט ירצה כיון שאין החיצונים יודעים למה נאמר לבלעם זה ותירץ בגין דיתקיים דהיינו שהיה צורך התורה שירד סוד הנבואה הזאת השבתת החיצונים למטה להתקיים שם ואין דרך לרדת למטה אלא ע"י שלהם בלעם צפה ואמר ממה שעבר ממראה נבואת התורה ממש דרך מדרגות הקודש אל החיצוני' ונשפע ע"י בלעם למטה במינם. דהא מילין אילין ירצה בד' נבואות בלעם יש מהם לאותה שעה ויש מהם לעתיד ויש מהם לזמן משיחנו:

חד כוכבא קביעא שאינו מגלגל בגלגל אלא כעין רוכב תלוי באויר העולם ולזה לא יתגלגל במהלך הגלגל והנה כעין יעקב שיש בסודו ע' נפש כדפי' בפ' שמות כך יהיה בו ע' רהיטין דהיינו ממש חוטי אור יהיו מתפשטין ממנו כדרך שנראין חוטי אור מן הכוכבי' לכל צד ודרך החוטי' שהם כלים והולכי' ועושים דקים ואלו בראש כל חוט וחוט יהיה ניצוץ א' כזה# להראות שכחו גדול נגד ע' אומות שהרי הוא בולע ע' כחות הם ע' ענפים קדושים נגדיים לאומות שמהם יונקים בסוד ע' פרי החג ויהא נהיר ולהיט ע' יומין יום לענף מענפיו שהם ע' כדפי'. וביומא שתיתאה יתחזי מפני שהכוכב הזה הוא נגד היסוד המתפשט מהת"ת דהיינו יום הששי. דרך כוכב מיעקב בחמשה ועשרים דהיינו כ"ה נגד המלכות מדת כ"ה לירחא שתיתאה נגד הת"ת שהוא וא"ו הששי דהיינו המלכות בת"ת דהיינו ה' הששי ואות ה' חמשה פעמים חמשה וע' יום יהיו שלמים לכך אין יום ראשון מן המנין ולא יום אחרון [587] שבו יהיה מתעלם לכך יהיו ע' יום זולת ששי ושביעי שיראה ויכנש ודוק ותשכח והטעם שיכנש בשביעי במלכות להראות דרך כוכב מיעקב ובא אל המלכות שביעי בסוד ייחודה עם הת"ת והיינו מהלכי הת"ת [588] בנקמתו ואותות גאולתו לכך יראה בקרתא דרומי שאינו קבוע בשמים כדי שירא' בכל העולם כולו אלא הוא אור המתלהט באויר כעין כוכב ולזה יראה בגבול ידוע ובמקום אחר רחוק [לו] יפלון תלת שוכין להראות השבתת כח הקליפות שהם ג' קליפין קשין מקפין הענן הרע הזה המסמא את העין והיכלא רברבא ליליתּ הרשעה יפול ושליטא דקרתא סמא"ל ימות וכנגדם בגשמי ממש יהיה כן ואמר שירא' עיקר מלחמת הקב"ה כאלו שהם עיקר יתפשט אות זה בכל העול' דהיינו שיראה בגבולים כל גבול וגבול כפי

[587] בכ"י אוה"ח שבת.
[588] בכ"י אוה"ח בקומתו.

צורך המלחמ' המתעוררת בהם והקב"ה לעשות בהם נקמות יתערון קרבין בעלמא להיות חרב ה' מתעוררת מהם ובהם למשחית ויסכסך אלו באלו. ומהימנות' לא ישתכח ביניהו להקשר אלו באלו לשלום אלא ירצו להקשר כדי להתגבר אלו על אלו או להעזר אלו באלו וישביתו בריתם ולעולם לא יהיה להם קיום ברית כדי לכלות אלו באלו תמיד ובאמצעות עלמא צ' מעלות למזרח ולמערב לצפון ולדרום או אפשר שיהיה באוקלים הד' אמצע השביעי [הג"ה השבעה] אוקלימים שהם עיקר ישוב של עולם והוא קרוב לארץ ישראל וזה עיקר והוא אמצעות רקיעא בערך היישוב כדפי' יקום מלכא רב ושליטא בעלמא כדי לאסוף ולהכניע האומות אל משמעתו ובו יתגבר כח סמא"ל והשרים העליונים לעשות ממשלה וביומא דאתכסי כוכבא אחר המלחמות האלו שהם מכ"ה באלול עד שמנה בכסלו עד מ"ה מילין סביב המקדש לרמוז סוד נקודת מה השוכנת שם והגיע עת פקודתה כדכתיב מה אעידך ומה אדמה לך מה אשוה לך ואנחמך ומערתא חדא היינו סוד אור לו בציון ותנור לו בירושלים קרוב למקדש יתעורר אש גיהנם בנקמות ה' לשרוף העולם בנקודת ציון ומההוא מערתא היא המלכות אחר שישפיע הדין כדפי' יפוק ואח"כ יסגי חד עופא הוא סוד יפה נוף משוש כל הארץ ולכך יהיה עילאה רברבא מצד ימין דישלוט בכל עלמא כאומרו משוש כל הארץ והיינו סוד מלך המשיח והיינו אומרו וליה יתייהב מלכותא וקדישי עליונין יתכנשון גביה שכך כל המציאיות יבואו אל בחינתו וזה רמז בעליונים ויתגלה המשיח הגשמי בתחתונים וכדין יתגלי יש כאן כמה ענייניים שפירושם בארוכה בפ' שמות וכאן קצר ושם נתבאר ענין הצרות וגילוי המשיח כמה יתארך עניינו ושם ביארתי כמה יהי' בין משיח לתחיה וכו' ע"ש:

מאי דכתיב כי בשמחה. דקשיא ליה פשיטא וכי יש שמח' כשמחת העבד היוצא לחירות ועוד איפכא מיבעיא ליה כי בשלום תצאו שעיקר השלום לעת היציאה או לימא כי בשמחה ובשלום תצאו ותובלון למאי נקט הכא תצאו והכא שלום ותירץ אלא לאו כדקס"ד בגשמי אלא הכתוב למעלה בספי' כד יפקון ישראל מן גלותא לא תימא דשכינתא קדמה או שיהיה השכינ' נעלמה מעין היותה עתה עלינו אלא שכינתא נפקא עמהון בגלוי ודווקא עמהון שאינה מקדמת וז"ש ועמה יפקון ועוד אמר עמה יפקון ממש היא כלי ליציאתם ולזה לא אמר אתם ושמחה תצאו אלא בשמחה תצאו בחברת שמחה ופסוק ובשלום היינו תוספות מדת השלום אחרי צאתם והיינו דכתיב ששון ושמחה ימצא בה אחר הגאולה ועתה שלום ת"ת מפני שמשלים הימין והשמאל והיינו ששון מפני שהוא בעל ששה קצוות להתייחד עם השמחה וז"ש ששון דא קב"ה. ר' יצחק אמר דא צדיק דהיינו שלום היסוד שהוא שלום הבית והוא נמי בעל ששה קצוות וראיה

דקאמר תודה וקול זמרה דהיינו המלכות תודה עם הת"ת קול זמרה אם כן הששון היינו היסוד ור' יצחק הוכיח מחמת הריקות. ור' שמעון הכריח מצד עצמו ואמר מאי דוחקך להוכיח מקול זמרה איהו גופיה צדיק ששון איקרי ואפי' שיהיה המלה לבדה נפרש אותה כפשוטה. ביסוד דאי תימא ששון כפשוטו ת"ת מאי דכתיב ושאבתם מים בששון משמע דמים תתאי איכא ולאו הכי מן יומא דנפלת בגלותא אתמניעו ברכאן מלאחתא לעלמא מההוא צדיק שהרי אין ברכות כלל מצויות א"כ מאי דקאמר ושאבתם מים בששון איסוד גופיה קאי ואי תימא מיסוד ולא יתיר להכי פריש קרא ממעיני הישועה שהם אבא ואימא מקורות עליונים נעלמים ויסוד ששון כלי לשאוב המים ההם וישועה משמע שהם מצמיחים ישועה וחירות מאו"א ודאי ודחיקא מלתא דאי ישועה משם לימא ושאבתם מים בששון מהישועה לכך פי' דא נצח והוד הם מעיינות נובעים תרי ביעי דדכורא לששון והם נובעים מעומק עליון דהיינו הישועה וז"ש וכולא ממבועי נביעין עמוקים שהם חכמה ובינה בני חורין שהחירות והישועה נובעת משם וממילא משתמע ואחר שישארו המים האלו יהיה להם תודה דהיינו הודו לה' וקול זמרה קראו בשמו והטעם שהתודה היא כעין וידוי על הקודם דהיינו אודך ה' כי אנפת בי ותצדקו דין [589] גבורה עליכם על הגלות הקודם כיון שנתקיימו כל הבטחות הגאולה וקול זמר' יהיה סוד אחר ההודאה צהלי ורוני שההודאה בתחלה ואחר כך צהלי ורוני על תוספות אור הת"ת דהיינו כי גדול בקרבך קדוש ישראל:

תם ונשלם

קפה ע"א

הרח"ו מפרשת בלק

אי נהדיר ונימא חשבון וכו'. הכוונה כי אחרי חורבנה רצו שרים של מעלה לשכללא ולבנותה ואמרו הנה נשנה את שמה כי אם נגזר על חשבון הנה שנינו שמה וקראנוה עיר ולז"א תבנה ותכונן עיר סיחון ולא הזכיר חשבון אמנם אח"כ אמרו הנה זה שטות כי אחרי שהכל נגזר מהקב"ה א"כ אם נקראוה בשם חשבון הלא דבר אש יצא' מחשבון וא"א לשנות הגזרה ואם תאמרו שנשנה את שמה קרית סיחון גם על שם נגזר גזרה כי להבה יצאה בהקראה קרית סיחון סתם וא"כ אין בזה תקוה עוד וא"כ אוי לך מואב עכ"ל: **גליון** ע"ד בן צפור מלשון הבנה וידיעה אבל בתיובתא וכו' פי' ע"כ דברי בר נש רחוק לבוא אבל האמת בתיובתא וכו' עכ"ל:

[589] בכ"י גבוה.

קפה ע"ב

א"ל ר' יוסי אי הכי וכו'. הענין כי ר' חייא אמר כי האדם מעלין אותו למתיבתא דרקיעא לדינא ולמידן יתיה תמן והקשה ר' יוסי כי מזה יראה שבעת פטירת האדם הוא בלא דין כי אם בדינא אסתלק למה צריך פעם שנית למידן יתיה אחר שכבר בעת פטירתו עיינו בדינו אם צדיק אם רשע ותירץ הכי אוליפנא וגו' כי הלא הוצרך ר' חייא מחמת (קושי) קושיא להסמך ולהשען על הקבל' שבידו להיותו תירץ דחוק קצת והוא כי כבר ידעת כי בעת פטירת האדם דנין אותו אם זכיותיו מרובין מעונותיו או להפך ואז יפטר אמנם לא [די] דין זה לכשיכניסוהו בג"ע במחיצת הצדיקים כי צריך ליבון אחר לנקותו מעונותיו ולזה חוזרים לדונו פעם שנית לראות ולעיין איזה ניקוי צריך כפי פרטי עונותיו ובזה תבין סוד נפלא כי בכל מדרג' ומחיצ' שעולה הנפש חוזר להיות נידון בכל פעם ופעם ואותו הניקוי היא תוספת ניקוי הנפש יותר בדקות ולזה נתיירא שמואל בעלותו באוב והבן:

קפו ע"א

תרין (ג') נערות אמאי וכו' זה יובן מפ' פקודי דף רס"ג ע"ב כי השטן הוא סמאל דכורא וחד רוחא אחרא דהיכל ראשון דגיהנם אתחבר עמיה ואלו הן הב' (ג') נערות חד דדומה שהוא הוא ההוא רוחא דלהיכל ראשון כנז' שם וחד להההוא דנפיק מיניה גיהנם והוא כנקבה בהיכלותיה כנז' בפ' פקודי דף רמ"ה ע"ב ורס"ג א' ודא נפקא מדכורא שהוא סמאל או אפשר כי דומה הוא דומה עצמו היושב בפתח היכל ראשון דגיהנם כנז' בפ' פקודי רס"ג א'. והאי דנפקא מיניה גיהנם הוא אותו רוחא דבהיכל ראשון אשר ממנו יצא גיהנם היכל הא' שבו כנזכר שם דף רס"ג ב' חד רוחא עילא' על כולא וכלהו נטלי בגיני' וכו' ושמו גמגימא וגם זה מסטין כנז' שם ודומ' ג"כ מסטין כנזכר בהקדמת הזוהר ח' ב' שקטרג על דוד ואינון יומי ניסן וכו' זה תבין במ"ש בכתיבת יד חסרון רזי דרזין בפ' יתרו סוד הנשמות הזמנים שיורדות בעוה"ז. בריחא דלבושייכו וכו' הנכון בזה כי המצות שאדם עושה נעש' ממנו מלבוש והוא המלוה את האדם אפי' בעוה"ז ואותם הבגדים אסתחן בג"ע ומריחין כד"א וירח את ריח בגדיו וכשהאדם נמנע מלעשות איזה מצוה באיזו יום לא סלקי ריחא ההוא בההוא יומא ובפרט באותו מקום אשר נאחז בו אותה מצוה שנמנע לעשות' ובאותם הבגדים הריח בהם ורא' שהי' חסר הריח במקום שנאחז בו הק"ש כנודע ליודעי האמת וגם אמנה הפי' שלא קראוה בעונת' וחס להם לרבנן שלא אמרו ק"ש אותו היום רק שלא קראוה בעונתה דלא חשיב רק כקורא בתור' ור' יהוד' הוו ידיו מלוכלכין וכו' פי' שבירך ברכת נטילת ידים בידים מזוהמות ר"ל קודם ניגוב ידים

או קודם נטיל' בירך ואח"כ נטל ידוי כדי לקיים כל הברכות הם עובר לעשייתן כאשר יש פוסקים בדין הזה והגיד להם הינוק' כי הי' שיבוש שאין לברך על נטילת ידים עד אחר ניגוב בידים טהורות ודוק ותשכח עכ"ל.

גליון בריחא דלבושייכו וכו' במדרש רות מהזוהר איתא דאדם הראשון מריח בק"ש דאדם קורא ורוא' אם חסר מלה חדא וכו' והטעם שהוא תלוי בריחא כמ"ש בפ' פנחס דף רל"ג שחמש תיבין דשמע ישראל הם ה' עלין מקיפין לשושנה בעלת הריח. והענין שרמ"ח מצות יש להם רמ"ח מיני ריח ולכן הריח בלבושיהון ואמר כל מיני הריח אני מריח בכם נרא' שכל המצות קיימתם זולתי ריח שושנת שהוא כנגד ק"ש איני מריח בכם ור' יהוד' הוו ידוי מלוכלכין כו' מזוהמת האכיל' ולא נטל מים אחרונים כדמוכח לקמן וצ"ל שר' יצחק קדם ובירך ברכת המזון ולא אכל בשלש' כדי לזמן עכ"ל:

קפו ע"ב

דאבא לא חמא חמרא וכו' הכוונ' שאמר שאביו מעולם כאשר ראה חמר א' הי' טעין אבתרי' ופי' דמלת חמרא הנז' פירוש למסבל עולא דאורייתא פתח ואמר אברכ' וכו' הכוונ' כי בשלחן קיימא הקב"ה וסט"א וכדי לאכפייא להההוא סטרא בעי הזמנ' לומר הב לן ונבריך והקש' בשאר ברכות אמאי לאו הכי ותירץ כי שם אין צורך כי הלא בג' שני ערל' הי' ברשותו ואין לאכלו ועתה יצא מרשותו א"כ אין צורך להזמנ' כי כבר הוא מוסר מסטרא אחרא ובברכ' עצמ' שם הזמנ' כי כאשר נברך לאלהינו על כל הפירות בזה הוא הזמנ' לסלק סט"א כיון דעברו שני ערלה אמנם בשלחן קיימא תמן סט"א ולהכי בעי הזמנ' והקש' כי גם הכא בלקיחת הכוס די לו ותירץ כי אין הכי נמי אם הי' כוס ראשון אבל כבר בכוס ראשון עשו הזמנ' זו וא"כ עתה בזה לא תרא' הזמנ' ענין לקיחת הכוס אחר שאין שינוי מכוס ראשון לאחרון ולכך הוצרך שתהי' ההזמנ' יותר מפורסמת בפה ענין הב לן ונבריך כי כאשר שותה האדם די לו בהזמנת לקיחת הכוס אך כוס דברכת המזון הוי דקב"ה ככודע ענייני ולכך צריך הזמנ' מיוחדת והק' והלא די באומר נברך וכו' ותירץ כי ההוא היינו הזמנ' לבי' ולכך הוא בלשון נסתר דלזה לא אמר שאכלנו משלך וקאי לבי' דמתמן נפקו מזוני וא"כ בהכרח תקדים אליה על הסדר ההזמנ' למ' והיא ענין הב לן ונברך ואח"כ נברך וכו' הזמנ' יותר פנימית עוד פי' אחר והוא האמיתי והוא כי בכל הספירות והמצות ההוא מלה דקא מברכאן עלה איהו הזמנ' כלומר בקחת האדם את התפוח בידו ההוא תפוח הוא בעצמו ההזמנ' וא"צ עוד הזמנה אחרת ות"ח כלומר ראי' לזה כי נפק מרשות ערל' א"כ די בקחת הפרי בידו לברך עליו וא"ת גם כוס של ברכ' בעצמו בקחתו בידו להוי הזמנה כמו בקחתו התפוח בידו ותירץ דאין הכי [נמי]

והראי' כי בתחלת המזון כשברך על פרי הגפן שהוא תחלת האוכל הנה אז לא צריך הב ונברך כי בקחתו בידו הוי הזמנה אבל עתה שאנו צריכים שינוי ברכה והוא שינוי כוס לברכת המזון עתה לא סגי בלקיחתו בידו כפעם ראשונ' כי הרוא' יאמר שלשתותו הוא צריך כמו שאר הכוסות ששתה עד עתה ולא ניכר ההזמנה ולכן צריך הזמנה ניכרת ויאמר הב ונברך אבל אין הכי נמי שהי' מועיל לקיחתו ביד לבד רק כדי לעשות היכר ושינוי מכוס לכוס וא"ת הרי יש הזמנה אחרת ובזה יש היכר והיא נברך ותירץ כי הב לן ונברך היא הזמנה לכוס ולא לברכת המזון ובהאי כוס כיון דאנטיל וכבר לקחו בידו הרי הזמנת הכוס עשוי' וא"כ מלת נברך איהי הזמנה אחריתי לברכת המזון לעלמא עילאה ואינה הזמנת הכוס כי הזמנת הכוס היא הב לן ונברך ודי בזה ואין שתי הזמנות אלו לכוס ברכה רק א' לכוס וא' למזון וזה פי' אמתי. עוד פי' אחר פתח ואמר אברכה את וגו' הנה כוונתו להביא ראי' אל דבריו דברכתא בעי' הזמנה והביא ראי' מדוד והענין כי בשאר פעמים לא הוצרך דוד להזמנה כי אם אז ולז"א אברכה ולא אמר ברוך ה' בכל עת והטעם כי הלא נודע כי מזמור זה יסדו בעת שנותו את טעמו ונשתגע ממש בפועל וידעת כי כל שטות אתי מסט"א גם יש רמז אחר בסוד השכינה שבה נרמז דוד המלך ע"ה כי יצאת בגלות כנז' בפ' תרומה קל"ז ב' כי סיהרא מתפרשא מסט"א כמ"ש ויגרשהו וילך והנה בג"ד בעינן לאזמוני יתה לומר איני מברך אלא לה' ולא לסט"א אשר עד עתה היתה דבקה עמה וז"א חמא דוד דבעי הזמנה וכו' ומשם למד האי ינוקא כי יש מיני ברכות הצריכין להזמנה והקשה עתה אמאי כלומר בשלמא התם בדוד נתת טעם אבל כאן מאי טעמא בהב לן ונברך ומי נתן סט"א בשלחן הנכבד ובפרט שאמרו עליו דברי תורה ותירץ כל היכא דיתיב וכו' פי' כי ידעת האיך האדם מורכב מכל פרטי העולם והנה חומר גוף האדם ידעת היותו מכח סט"א כאשר ביארו בזוהר בסוד כתנות עור משכא דחויא ולכן הצדיקים מהפכין גופן היצה"ר לקדושה יקר מזולל ולכן המלאך המות שולט בגוף האדם ולא בנשמה כי אם בחלקיו ודי בזה ולכן בעת שהאדם על השלחן אז הקב"ה שריא תמן בסוד ד"ת שעל השלחן וגם היצה"ר והקליפה בשולחן בסוד אכילת דברים [590] חסרים וזהו סוד השולחן הנק' מזבח בסוד הקרבן ודי בזה ולכן בכאן צריך הזמנ' לומר לה' אנו מברכין ולא לך וגם טעם אחר לרמוז כי אנו מקבלין ברכה ע"י ברכתינו אליו ולא אתה כד אזמין בר נש וכו' פה רמז כי אין לומר הב לן ונבריך ביחיד רק בג' שצריך כוס כמו שנפרש לקמן כי הב לן ונבריך הוא הזמנה לכוס וכוס לא שייך אלא בג' והקשה ואי תימא בשאר ברכאן אמאי לא בעי הזמנה ותירץ דההוא מלה וכו' פי' כי

[590] אולי צ"ל אסורים.

הלא שאר ברכות מברך עליהם קודם שיהנה מהן והדבר ההוא ענין קיים ולכן אינו צריך הזמנ' כי ההוא מלה ר"ל ההוא הדבר אשר עליו מברכין סגי להזמנה כי הלא גם בפירות צריך הזמנה והיא כי עד ג' שנים היה ערל' ברשות סט"א ובשנה ד' קודש הלולים כמ"ש במ' ברכות הלולים שטעונים ברכ"ה לפניהם ולאחריהם והנה ההזמנה הוא במה שאנו לוקחים הפרי ההוא לברך עליו ולפי דלא שייך זה אלא בפירות אבל בשאר מינים לא שייכא ערלה וז"א וכן כל מינין דעלמא דלא שייך בהו ערלה ונטע רבעי עכ"ז יותר טוב הוא כי אין בהם שום חלק לסט"א אך עם כל דא הפרי או הדבר בעצמו הויא הזמנה ואם תקשה כי גם פה כסא דברכתא קיימא היא ותועיל הזמנה ותירץ אלא הואיל וכו' כלומר הנה שאר השתיות הם רשות ולכך סגי בההוא הזמנה אכן האי כוס דברכה הוי חובא להקב"ה וא"כ צריך שנוי הזמנה אחרת להראות הענין שהוא כוס ברכה להקב"ה ולא כשאר כוסות ולכך הויא ההוא הזמנה בפה במ"ש הב לן ונבריך נמצא כלל הענין כי הב לן ונבריך הוא הזמנה לכוס והכוס הוא הזמנה לברכת המזון והקשה הרי יש הזמנה אחרת שהיא נברך שאכלנו משלו כמ"ש נברך ולא אמר ברוך ותירץ כי ההוא הזמנא דנברך הוא הזמנה לברכה אחרת והיא ברכת המזון ברוך שאכלנו וכו' אבל הזמנה קדמאה דהב לן ונברך הויא הזמנה לכוס דברכה ואחר דנטיל האי כוס אח"כ אתי הזמנה אחרת במל' דנברך משום ברכת זמון וסוד הענין המתיק בלשונו באומרו לגבי עלמא כלומר כי סוד ב' הזמנות הם חדא לגבי כוס דברכה שהיא סוד המ' ה"א תתאה והזמנה דנברך לבינה ה"א עילאה ולזה נזכר בל' סתום שאכלנו משלו ולא אמר משלך רק משלו כנגד הבינה הנק' עלמא סתימא דכל מזונין מתמן נפקין ודקדק באומרו ולית לגביה הזמנה אלא וכו' להורות דאין ברכת זמון אלא על הכוס כדברי קצת מפרשים והסוד כי הזמנה ראשונה היתה לכוס מ' ובזאת נוכל להראות את פני בינה אימא עילאה בסוד נברך שאכלנו משלו עכ"ל גליון שתיק ינוקא רגעא חדא פי' נתבודד. וטעין אבתרייכו חמור שלו. אכלו וההוא ינוקא צ"ל דשמא היה עמהם אחר אעפ"י שלא נזכר או שמא ר' יהודה חזר לאכול עמהם או אפשר שאכלו בסעודה אחרת קאמר דלקמן בסוף הכא אמר ביתו ההוא ליליא עכ"ל:

קפז ע"ב

התם באברהם אתחזי ליה אדון וכו' פ' וירא אליו לאברהם לא כתיב אלא אליו להוהוא דרגא מלכות נתגלה הויה לאדנ"י והראי' שכן אמר אדנ"י אל נא תעבור נרא' שהשם של הויה נתגלה אליו בנרתיקה וע"ד לגבי דמשה אזעיר גרמיה דכתיב מלאך ה' פי' שכינה נק' אצלו מלאך שליח שהוא בעלה דמטרוניתא עכ"ל:

קפח ע"א

לא סליק בשמא וכו'. פי' שימות בקוצר שנים ובזה לא נקרא בשם גדול פי' שלא יגיע למדרגות הגדולים אשר מסמיכין אותם וקורין להם רבי ונתן הטעם כי הנה רזא דאבוי מנהרא עליה וזה תבין בסוד העיבור כי רב המנונא אביו נתעבר ונתלבש בו להשלים איזה מצוה שהיה צריך להשלים ואח"כ ימות בהכרח אחר שנשלם יומא חדא הוו חברייא יתבין וכו'. מעשה הינוקא עם ר' אלעזר תבין מפ' עקב דף רע"ב ע"א:

קפח ע"ב

מה שאמר לשון תולס וגם מה שלא אמר יתליס כפי טבע הלשון הוא לרמוז כי סולת בהפוך תול"ס כי הרוצה סולת תולס מאני קרבא ע"ד אם אין תורה אין קמח עכ"ל. גליון ברומחא ובאבנין וכו' עיין דף רע"ב תמצא פי' ענין זה. שעורה איהו שעורה וכו' בדף צ"ח איתא דשעורה איהו מאכל בעירין שהם חיות הקודש במטטרו"ן שש שעורי שתא סדרי השנה וכן ה"א במילואה הם ו' וזהו שעורה שעו"ר ה' עיין בתיקונים ע"ו קי"א פ"ח באמצעיתא דלית וכו' פי' מפיק בתוך. ותימא אמאי נקטת אתוון וכו' הוקשה לו סוף סוף אמאי נקט לישנא דחט' ברתא ותירץ שהכוונה לשון חתת שהמלכות כופה ומחתה לסט"א וזהו מה שפי' ישעיה ולרמז לזה נקודה באמצעיתא פי' המפיק בתוך עכ"ל:

קפט ע"א

גליון עין פ' אמור דף צ"א בר"מ בדקת ארעא קדישא ע"ש:

קפט ע"ב

גי' שריגין אינון תלת דיוקני דאבהן ג' ע"ב הם רי"ו והם דיוקנא דאבהן ואורייתא זמינת לכו וכו' באכלכם מלחם הארץ וכו' ובגפן ג' שריגין וכו' עכ"ל:

קצ ע"א

אל תצר את מואב וכו' אפילו לתחום זעירא ויהיה פי' אל תצר לפי"ז מלשון בן המצר ר"ל לשון תחום וז"א אל תצר כלומר אל תהיה אתה לו בן המצר ליקח ארצו ממנו אפילו בתחום קטן שלהם אל תקחם מהם כדי שתהי' בן המצר אליו ואצ"ל שלא תקח כל ארצו אלא אפילו להיות אתה בן המצר שלו ע"י שתקח ממנו איזה עיר או שדה בתחומו אפילו דבר מועט אל תעשה כן:

קצא ע"א

נמצא כתוב בבית האר"י זלה"ה אבל בשעתא דאיהי גו וכו' אזעירת גרמא וכו' ביאור הדברים כי כשהכלה מקושטת בקישוטה נעשית ה שהם ג' ויו"ן והם ג' אבות או נה"י והיא מתקשטת בהם למטה במקומה לא מצאתי יותר:

קצב ע"ב

ואי לאו דלא אהא מקטרגא לקב"ה וכו' לשון זה בלתי מסודר וחולק בדבריו אך הענין כי ראה רשב"י ברוה"ק כי א"א להמלט מלמות זה הינוקא בקיצור שנים והטעם יובן במה שביארנו בדף קפ"ח ריש ע"א כי זה הינוקא הוא מורכב מנשמת רב המנונא אביו ולא בא רק להשלים איזה ענין לעצמו וגם לפי שהקב"ה רוצה להריח בו וסוד הריח נרמז בפ' ויחי דף רמ"ה כי אין זווג למעלה אם לא בפטירת נשמות הצדיקים ולז"א כי ודאי שהיה יכולת בידו לבטל גזרה הזו שלא ימות בקיצור שנים כמו שביטל גזרת ר' יצחק כנזכר בפ' ויחי אך לא היה רוצה מפני שלא יהיה מקטרג למעלה כי אין גזרה זו בעבור איזה עון וכיוצא רק משום כי הקב"ה חפץ ונהנה מאוד להריח בה וא"כ איך אסלק נחת רוח מהשי"ת ואבטל רצון בוראי ולכן לא רצה להתפלל שלא ימות בקיצור שנים כנרא' עכ"ז התפלל עליו שלא ימות בחיי אמו כדי שלא תצטער אמו עליו אמנם אחר מיתת אמו ימות אם יחפוץ השי"ת גם נכלל בזה שלא ימות' קטן הרבה עד שימות בחיי אמו רק עד יגדל יותר ושלמה מלכא צוח ואמר כי מה האדם שיבא וכו' הנה לעיל בספר הזה של מדבר סיני פירשו פסוק זה שמדבר על סטרא אחרא שרוצה להתדמות למלכו של עולם כקוף בתר בני ולז"א שלמה מה האדם מה כוונת סט"א אדם בליעל להתהלך ולבא תמיד ולהתדמות אחרי המלך מלכו של עולם יתברך שמו בדברים אשר כבר עשאם ותקנם הוא ית' ורצה להתדמות לו:

קצג ע"א

גיליון. ומכולהו קביל ונטיל מתנן וכו' הפרי' ורבי' היתה שלא תהיה ביאה כי אם טהורה ולא בזנות וכן ההריגה שיהיה בדין ולא שישפכו דם [נקי] אחר שחטאו נטלו המתנות ונפרץ גדר בעריות ובש"ד א"נ פריה ורביה ששה בכרס א' והיינו שכר עביר' עבירה חטאו נפרץ הגדר אינון מתנות באדם פי' אותם מתנות השייכות בהנהגת האדם דהיינו חרב ופריה ורביה אמנם שבי שהיא התורה אשתאר מנהון ההוא שבי שהוא לימוד התורה הזאת בטהרה כמו שהיתה בשמים אח"כ וישב ממנו שבי שאחר שהוסיפו וחטאו נגזר שיעסקו בתורה מתוך טירוף ומתוך טלטול בדוחק ובצער וזהו להלחם בישראל דהיינו הגלות א"נ אחר עשיית העגל לבד היו לומדים התורה בטהרה הוסיפו לחטוא נצטרעו וז"ש וישלחו מן המחנה כל צרוע וגומר ופי' הוסיפו לחטוא שביום שעשו העגל היה ג"ע ושפיכות דמים שהרגו לחור וע' סנהדרין כדפי' רז"ל ושב ה' אלהיך את שבותך וכו' ובמ' שבת נפקא ליה מן ושמחת עולם על ראשם עכ"ל:

קצג ע"ב

גליון א"ל וכי דריקניא הוו סמכין וכו' תירץ השאלה בפ' נח פ' תרומה קע"ב אחרי מות ס"א בא אל פרעה ל"ו מלכי צדק כלומר מלת צדק הוא דין חזק והחסד מבסמו. והרח"ו זלה"ה שכתב ובג"כ אלף לחושבנא א' כי אלף במ"ק עם חשבון המלה עולה י"ג כמנין אחד והנרא' לכאור' כי אות א' היא חשבון א' והב' חשבון שנים והג' ג' וכו' ע"כ:

קצד ע"א

וקשוט הוה והכי הוה. הטעם שאינם דברי שקר כנז' דף ר"ח דלא כתיב קב"ה באורייתא מילין כדיבין ולכך הוצרך לפרש כי כל דבריו אמת כדמסיק:

קצד ע"ב

שכבת זרע רותחת. הטעם הוא כי נודע כי כמו שמשה ע"ה נתעלית נשמתו למעלה בקדושה שאין בכל הנבראים למעלה ממדרגתו ובפרט ליקרא איש האלהים כנודע כן ג"כ גופו ממש כדפי' רז"ל ובזוהר פ' בראשית דף כ"ו ע"ב בפסוק ויקבור אותו בגי וכן הענין בבוא ליטמא כי הלא בלעם הרשע כל ימיו נדבק ונאחז בקליפות סוד נחש הקדמוני ג"כ נשמתו חזרה להיות בגיהנם העליון מדור הקליפות הכלי הנחש ונתהוה נשמתו לנחשים ומזיקים וכן גופו ממש אשר כל גופו נעשה נחשים ממיתים והנה סוד הש"ז רותחת נודע עניינו ע"ד צואה רותחת שנידון בה כו' והענין הוא כי נודע כי מהבעלי קריין נעשים מזיקין גרולים הנק' נגעי בני אדם האמנם אינם מתהוין אלא מהמוציא ש"ז בכוונה רותחת אמנם אם יצא מאליו מחמת חולי או חולשה בלתי חימום יצה"ר אז ודאי לא יעשה מהם שום מזיק והנה לפי שנתן עצה בלעם בענין ניאוף ישראל עם בנות מואב כל אותם הנגעי בני אדם שהיו בעולם וגם אשר נולדו משם ונתחברו נלקחו ולקחו נקמתם של ישראל מאת בלעם וזהו סוד בש"ז רותחת וגם זו היא כוונה רותחת וכן הענין ממש בגופו כי גם הוא נידון בעונש זה עצמו ולכן כאשר יוציא האיש ש"ז רותחת לשם אותו נחש שהוא גוף בלעם ממש נידון גם הוא באותו הש"ז ולכן נכפף בתרנגולא ויוכל ליקרא והבן זה כי הוא נכון. גם צריך היותו לשמה כי אז מתעוררין ג"כ כחות ש"ז העליונים ומוררים עליו ואז נתפס וגם כי בהיותו לשמו אז הוא ממש ש"ז רותחת בכוונה:

קצה ע"ב

לבתר לשואה גרמיה גו' חסידים בשומע תפלה אין לפרש ולומר כי [591] בדברי שומע תפלה היא בחסד אמנם הענין הוא כי הלא העולה לנו מכאן כי א"צ לומר וידוי רק

[591] צ"ל ברכת.

בשחרית כי כל זה הענין הנז' הוא בתפלת שחרית וכמ"ש לשואה גרמיה עני ועבד וחסיד וכו' וכל זה הוא בבוקר שאז אומרים זמירות ושמע ישראל וכו' ולזה אז הוא חסיד כי בבוקר אתער חסד בעלמא כנודע ואז נק' חסיד לסבת היותו בבוקר כנז' ולזה יכלול כל תפלותיו ושאלותיו בשומע תפלה כי היא ברכה כוללת ומכל זה יובן כי אין לפרש חטאו רק בבוקר אך במנחה וערבית דדינא אתער בעלמא עובר משום לא תחסום שור בדישו ע"ד שאין לומר נפילת אפים בלילה ע"כ:

קצו ע"א

פתח ר' אלעזר וכו' פי' הפסוק על הרגיל לבא לב"ה ולא בא כמה דאוקמוה במס' ברכות ולכן שאל כי איך יתיישב עם זה אומר שמע בקול עבדו כי אם אומר מי בכם ירא ה' הוא שהולך לב"ה איך יאמר עליו כי הוא שומע בקול עבד השי"ת כי מי נתן עבד ה' בענין התפלה ומי הוא הנביא המצוה על זה ומה ענין התייחס השכמת ב"ה בשמיעת קול הנביא ולזה ביאר עניינו והוא כי כשהאדם משכים לב"ה עליו נאמר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר כנז' דף ק"ב ע"א שורה ג' כי המייחד הקב"ה בתפלתו נק' עבדו ועליו נאמר ויאמר ליעבדי אתה וכנז' דף קצ"ה ע"ב שורה ל"ו ובהרבה מקומות נמצא כי כשהאדם משכים להתפלל תמיד שומע קולו ית' הנאמר עליו כי הוא עבדו של הקב"ה וז"א שומע בקול עבדו ר"ל שומע בקול א' הקורא אותו עבדו של מקום וזהו פי' אומר דקב"ה קרי ליה עבדו והוא הפסוק ויאמר לי עבדי אתה ואומר ומשתבח ביה הוא אומר ישראל אשר בך אתפאר ותו דקלא אשתמע ר"ל כי מלבד מה שהקב"ה קוראו עבדו גם נכרז ענין זה בכל הרקיעים כי הוא עבד השי"ת ובזה ידענו היכן קראו השי"ת עבדו ומהו הקול ההוא והוא הנבואה הנאמרת ע"י ישעי' בפסוק ויאמר לי עבדי אתה אשר הלך חשכים וגו' פי' כי הוא עשה עבירה בשב ואל תעשה והאיך אמר כי הלך חשכים בקום עשה וגם כי מפני פעם אחת יהיה הולך חשכים ועוד אין נוגה לו לזה ביאר כי אומרו אשר הלך חשכים אינו חוזר אל האיש הנזכר אבל חוזר אל הקליפות והוא כי הנה סט"א סמא"ל ולילית דכר ונוקבא נק' חשכים בסוד וחושך על פני תהום זה מלאך המות דאחשיך אנפי ברייתא והנה ידעת איך תרעי גיהנם העליון שהוא בהיכלות סטרא אחרא נפתחים בלילה ותרעי ג"ע העליון שהם ההיכלות הקדושים נסתמים וסט"א קיימין וגברין עליהון דלא יפתחון כנז' דף רכ"ב ע"א על פסוק חמש עשרה אמה גברו המים וגומר ובאשמורת הבוקר דאתער חסד בוקר של אברהם כדין כל סט"א אזלו להרי חושך והרי נשפה והולכים שם... שם ועושים מלחמה אלו באלו כנודע כי יש כמה כתות ביניהם ויש מלחמה גדולה בין סמאל ולילית רבתא עם אשמדאי וקפקפינא כי לילית

זעירתא אין כיופיה בעולם ולכך מקטרגים זה עם זה כנודע ואין כאן מקום להאריך. וכן בכל ג זמני התפלה שהם ערב ובוקר וצהרים אזלו תמן ולכך תבין למה נבחרו ג' זמנים אלו לתפלה והוא התעוררות ג' אבות הקדושים כדין אזלי סטרא אחרא ובורחים למקומם ואז התפלה עולה ישרה בלתי פגיעת מקטרגים בעולם ואז נפתחין פתחי ההיכלות לקבל התפלות ומההוא נהורא וקדושה דתמן יורד ונמשך עד למטה בכתי כנסיות בסוד שכינה המקדמת ובאה לבית הכנסת ואז השכינה מתחלקת לחלקי אורה בסוד עשרה חלקיה על י' ראשונים וכנגד אור שאר אבריה מתחלקת בשאר הקהל כנודע בפ' תרומה דף קס"ד ע"ב והטעם כי י' ראשונים הם דוגמת י"ס שבה ושאר העם הם אברים נכללים בעשרה ראשונים וכפי ביאת כל א' קודם חבירו כן הוא סילוק השכינה אורה על הראשון וזהו סוד אומר ומתפלגין נהורין על רישייהו והנה זהו פי' פסוק אשר תלך חשכים כי הקב"ה אומר מי הוא אותו ירא ה' שהיה בכם וביניכם תמיד כי היה בא לב"ה תמיד ועתה הפסיד הרבה כי הנה הלך לו חשכים שהם סטרא אחרא ושרתה הנוגה של זיו השכינה על ראש המתפללים ואם היה שם היה מגיע לו חלק נוגה אבל עתה או נוגה לו נמצא שאבד טובה הרבה אמנם מה שהיה ראוי לו לעשות הוא יבטה בשם ה' וכו' ר"ל היה לו לבא לב"ה כי בזה יבטח בשם ה' וגו' ויהיה מכלל עבדיו ית' ולז"א יבטח וישען לשון ציווי וסוד אלו הב' עבדים כבר רמזום לעיל בסוד עשיית עצמו עבד בעת הזמירות ובעת התפלה מעומד ואלו הם ב' עבדים ראשונים ועוד יש עבד ג' בסוד אחר התפלה בסוד תפלה לדוד כאשר נבאר במקומו בס"ד לא הזכיר כאן אלא השנים שהם כל העיקר וענין אלו ג' עבדים נתבאר פ' פנחס דף רכ"ג ע"א וענין אלו העבדים אפשר כי נודע שם עבד הוא למטה מהאצילות דמתמן אתקרון ישראל כי לי בני ישראל עבדים אבל מצד האצילות איקרון בנים והנה מטטרו"ן וסנדלפו"ן הם נקראים עבדים לשי"ת ואנחנו בתפלתינו אומרים הזמירות כנגד שכינה שבסנדלפון כי שם ז' רקיעי קדושה ואח"כ אומרים היוצר כנגד ו' היכלי מטטרו"ן והעמידה בהיכל ז' נמצא כי נעשה עבד ב' פעמים בזמירות ברקיעי סנדלפון ובעמ דה בהיכלי מטטררו"ן כנז' פ' ויקהל סוף רט"ו כי הזמירות הם בחילי השמים וברקיעיהם והתפלה במרכבת השי"ת וכנגד הא' נאמר שם ה' עלמא דנוקבא הנק' שם ה' וכנגד עמידה עלמא דדכורא אמר וישען באלהיו והנה הקשה לו ר' אבא דהל"ל אשר הלכו חשכים דבשלמא אי קאי לאיש שלא בא לב"ה א"ש לשון יחיד אבל אי קאי לחשכים עצמן הול"ל אשר הלכו וביאר ע"ד רוח סערה באה כי הנה רוח הוא בזכר בסוד גם את זה לעומת זה וגומר וסערה הוא הנקבה כמז"ל על ויען ה' את איוב מן הסערה שהוא מלאך המות נוקבא דרגא דמותא וכן באליהו

שעלה בסערה השמימה נמצא כי רוח סערה באה הם זכר ונקבה ועכ"ז לא נא' באו או באים אלא באה בלשון יחיד והנה כאן חסר לשון המאמר ואפשר שנכוין לדעתם באלו המעט תיבות הנמצאים כאן והוא כי שם שהם באים לעולם לקטרג כנזכר רוח סערה באה וארז"ל להחריב העולם ולתתו לפני נבוכדנאצר והנה מתחילים לבא בפירוד והיינו רוח סערה ואח"כ כל כמה שהם באים הם מתייחדים באחד לקטרג והיינו באה ונרמז הזכר בשמה לשון נקבה באה ולא בא הוא בסוד סמאל רוכב על נחש והבן זה אבל עתה שמספר בעת הליכתם עשה להיפך כי תחלה היו יחד ביחוד ולז"א הלך ואח"כ כל מה שהיו הולכים יותר היו מתפרשים ונזכר בלשון רבים חשכים אמנם כאן נז' ביחוד לשון זכר הלך ולא אמר הלכה כמו התם באה הוא כי בעת הקטרוג הזכר טפל לנקבה כי רוכב בנקבה ומתלבש והנקבה פועלת בסוד הנחש המסית לאשה אבל בעת שהולכים ובורחים אז היא טפלה ולכן אמר הלך כי היא שבקת ליה והלך הוא לבדו ואז מתפרשן ונעשים חשכים רבים חלוקים זה מזה:

קצו ע"ב

פתח כמלקדמין ר' אלעזר וכו' נק' יתרו צפור ע"ש צפור טהורה דפרח ממשפחתו אצל ישראל גם נק' דרור והכל אחד ונק' קיני ע"ש ודרור קן לה הענין כי בני יתרו תחלה חנו במדבר יריחו כמ"ש ובני קיני עלו מעיר החמרים וכו' כי הגיע חלקם דושנה של יריחו הנק' עיר התמרים והלנו משם במדברות ללמוד תורה ולכך זכו לישב בבית לשכת הגזית וז"א מצאה בית ובלק היה מבני בניו של יתרו הנק' צפור ולכן נק' בן צפור ואומר וירא הוא בעין החכמה כנזכר בתחלת הפרשה ומהו ראה ראה כי ישראל נופלים תחלה בידו במעשה זנות בנות מואב במגפה ההיא ואח"כ יפול מואב ביד ישראל בימי דוד והענין הוא כי הוקשה לו מה היתה כוונת בלק לחרחר ריב לקרוא לבלעם ובפרט ביודעו צווי אל תצר את מואב ואם לא ידע ישלים עמהם ולא ירא כלל אמנם גלה לנו כי להיות שראה שעתידין הן להרע לו וג"כ ראה שעתידין ליפול בידו לכן נתאזר ונתייעץ להשלים ראיה זו שתצא לפועל אמנם רצה לעשות באופן שתהיה מפלת שונאיהם לישראל בידם ולכן רצה להגדיל ולהשלים הוראה זו ולבטל הוראה השנית וזהו ענין וירא בלק והש"י הפיר עצתו וסמך לזה מדף קצח ע"א על פסוק ועתה לכה נא ארה לי דא"ר אלעזר השתא שעתא קיימא לי וכו' ע"ש ע"כ:

גליון אבל כל דא בג"ע דלתתא וכו' פלי"ג אר' אלעזר דאמר ודרור דא יתרו אביה של צפורה. וחתכין מילין פי' בדרור זה ולכך נק' דרור עכ"ל:

קצז ע"א

גיליון. דלא אשכחן בה מומא. הוא פי' מלת היפה טפה דחרדל וכו' היינו פי' אם לא תדעי לך לשון וידע אדם וגו' עכ"ל:

קצח ע"ב

ונטל קדרה וגומר אלף וחמש מאה וכו' הטעם להיותה טמונה אחר אלף ות"ק אמין יובן מפ' בראשית דף ל' ריש ע"ב כי אמרו שם בסוד פסוק והארץ היתה שהם סוד הקליפות ואמר שם כי כל עלמא יתיב בין סנפיריו וקילופיו דלויתן ההוא חויא רבא ואינון קולפוי וסנפירוי קבועים וטמונים בקרקע אלף ות"ק אמין ושם נגנזו בנוקבי דעפרא דתמן ולכן טמן בלק קדרה זו שם כדי שיתקיים הכישוף ע"י אותם הכחות אשר שם וזה אמת ויציב גם שם אמרו כי מיא אתקלו בתיקלא אלף ת"ק אמין ע"י ג' אצבעות השי"ת כי זהו סוד וכל בשליש עפר הארץ שהם ג' אצבעותיו ית' ולכן כרה דוד אלף ות"ק אמין והוציא מים:

קצט ע"א

הא אוקימנא כי את ואתה וכו' ענין זה הובא פ' תרומה דף קע"ד ע"א ושם אוקמוה ע"ש:

קצט ע"ב

גיליון. לישראל דהוה לון דחיקו. וכו' וזהו אגרא דכלה דוחקא עכ"ל:

ר ע"א

ויאמר אליהם לינו וכו' אינון כתיב וידברו וכו' דע כי זה נמשך עם הקידם כי אמר דהוה פגים באודנוי ר"ל שהיה חרש והביא עתה ראיה כי הכתוב אומר ויאמר אליהם ובאינון כתיב וידברו אליו לשון קושי בקול רם כי לפי שהוא היה חרש היו משמיעים קולם אשר זה יורה לשון דבור אבל הם לא היו צריכים שישמיע הוא את קולו ולכך כתיב ויאמר והמדפיס רצה לעשות הפסוקים בכתיבה גסה אמנם הוא נקשר עם הקודם כאמור ע"כ:

רא ע"ב

ימינו למאן לעצמו הכוונה כי הוא אומר דקאי הושיעה לו להההוא מזמור א' כנזכר והלא תיבת לו חוזר לת"ת עצמו לכך פי' שהוא כח הת"ת הגנוז במלכות ע"כ. גליון הוא ואוכלוסהא פי' את השירה את לרבות אוכלוסהא. עכ"ל:

רב ע"א

כמה אסתגי שית אמין וכו' זה יובן מברייתות של קו המדה מכתיבת יד ושם תמצא בפ' והמשכילים וכו' בסוד הטעם הנק' פזר גדול ובסוד פסוק ויושט המלך את שרביט הזהב והוא סוד חוט של חסד והוא סוד נשמת היסוד כי הלא ידעת כי טעמי אינון נשמתא לספירות ופזר גדול הוא נשמת היסוד ועיין שם כי הלא הוא סוד וא"ו תניינא מן מילוי וא"ו והענין כי יסוד נק' כל לפי שהוא כולל כל השש קצוות כמו הת"ת ולכן הת"ת הוא

וא"ו עילאה והיסוד וא"ו תתאה כי כל חד וחד כלול כל הו' קצוות והנה בכל קצה מאלו הו' קצוות שהם מחסד עד היסוד כל א' כלולה מעשר ויש בכל א' הוי"ה א' ושם הוא סוד אות וא"ו בכל חדא וחדא והנה הם שית אמין לכל סטר ולכן יוסף הנאחז שם אתפשט בהאי שיעורא דקדושה עילאה בגין דלא תשרי עין רעה דסטרא דשמאלא על אמיה:

רג ע"א

מי אלה שמא קדישא וכו' אותיות מי אלה הם אותיות אלהי"ם ע"כ:

רג ע"ב

גיליון מ"כ כי מתיבתא עילאה הוא מתיבתא דקב"ה ומתיבתא דרקיע מתיבתא דמטטרו"ן ע"כ:

רד ע"א

וברית איהו בשיעורא דמדידו דגופא וכו' כי גוף האצילות הוא הקו האמצעי ברת"י או בתי"ם נמצא יסוד הוא רביע אורך הגוף:

רד ע"ב

אתא דוד ואתקן וכו' עיין מה שכתבנו בפ' תרומ' דף קכ"ו ע"א לא יכילנא למסבלא מילוי כצ"ל ור"ל כי לא היה יכול לסבול בדעתו דבריו ועניניו של אותו תינוק איך היה מוסר נפשו על אביו:

רה ע"א

כיון דמשיכו דסטרא בישא חמי וכו' ירצה כי בעת פטירת האדם ממית לכח היצה"ר שבאדם ואז היצ"ט שבאדם מחיה ויוצאת לקראת השכינה ואח"כ מורידה לטבול בשאול ע"כ.

גליון משיכו דסט"א פי' הבשר שזהו חלקו בסוד הכסיל חובק את ידיו ע"כ:

רה ע"ב

ועליה כתיב וימת עם רב וכו' הוקשה לו כי מלת עם מיוחסת לערב רב וא"כ איך אמר מישראל והול"ל וימותו רבים מישראל אלא הכוונה שאיש א' לבדו מת והוא נק' עם על שלא ידע אורייתא עם הארץ ונק' רב על דהוה רב משפחה וזה עם רב:

רו ע"א

גליון. בסוקפיה פי' בחיקו עכ"ל:

רז ע"א

חמרי ואתני. הכוונה כי הם דכורא ונוקבא סמא"ל ולילית וכמו שהוא כלול מי' כתרין כך היא כלולה מי' כתרין בז' היכלותיה והי' כתרין דימינא הם דדכורא והי' דשמאלא הם דנוקבא כי לעולם הזכר ימין והנקבה שמאלא והם נק' חמור ואתון וקסם ונחש

וחמור ושור וסמאל ולילית ימין ושמאל שבטומאה ובזה תבין כל מאמר זה והם סוד עשו וישמעאל וסוד העיר בן אתונות הוא סוד אסכרה הנק' לילית ההורגת הנערים והוא בהיכל שלישי שבטומאה בפ' פקודי דף רס"ד ע"ב ולפי שהיא מסטרא דשמאלא איקרי בן אתונות פי' מצד י' כתרין הנק' אתונות:

רט ע"א

בחד עטרא דארבע גווניו וכו' עיין פ' יתרו דף פ"ד ע"א בפסוק. בעטרה שעטרה לו אמו וגו' מה שביארתי שם וגם ענין ד' גווניו וכו' ידעת כי אדנ"י נשמת המלכות והוי"ה נשמת הת"ת וכמ"ש פ' תצא דף רפ"א ע"א והנה כד מתחבראן גופא דת"ת עם גופא דמלכות בסוד איברין דילה עם דיליה כדין מתעטרין תרוייהו ועטרה רבה מתעטרא מטרוניתא הוא סוד ב' שמות שיש בה א' שם יהו"ה וא' שם אדני כנודע כי גם במלכות יש שם יהו"ה והוא פשוט גם יובן זה מתיקונים דף ל' ע"ב כי הוי"ה ואדנ"י מתחברן במלכות והנה האי עטרא סוד הויה שבה והם ד' גווניו לד' סטרי עלמא בסוד ד' אותיות שם זה הרומז אל ד' קצוות נכוחות כנודע והוא סוד שנק' בקו המדה כי הוא סוד משחתא זעירתא דבוצינא סוד שם ג' דשמע ישראל והוא המדיד גווניו חוור וסומק ירוק ואוכם ואלו הם הד' גווניו הנז' כי מאת האי משחתא אצטבע גווניו והם בסוד ד' אותיות ד' גווניו וידעת היות לשם זה י"ב גבולי אלכסון והם י"ב צירופים שלו תלת תלת לכל סטר ואילין עאלין ואתכלילו בי"ב אתוון אחרנין דאדנ"י במילואו כנז' בתיקונים דף נ"ו ע"ב והם י"ב אלכסונין דילה ואתכלילו דא בדא ונעשה ע"י צירופים חבור שם **יאהדונה"י** כנז' בתיקונין דף ל' או יתכן כי הם כ"ד צירופי אדנ"י כנודע ואתכלילו אילין באילין והויין י"ב תלת לכל סטר. ותאנא מבין סטרי וכו' עיין במה שכתבתי פ' פנחס דף רנ"ט ע"א בענין השיתין שבמזבח ואולי כי זה השביל הוא הנז' בפ' שמות שהוא פתח א' שהוא באמצע כל הרקיעים המכוון כנגד א"י ותחת כל אלו הע' שרים יושבין כתרין תתאין אילן הטומאה ואפי' הם ניזונים משם ושמור דבר זה בידך ע"כ. גליון מסטרא דאימא כד איהי מתעטרא וכו' בינה נק' אהיה בתראה אות א' ואות ה' של אהיה נותן כתר שם אהיה לבינה וחשבון **אֶלֶף** של אהיה ואות ה' של אהי"ה עולה ת"ק בסוד הנ"ך וי' של אהיה נותן כתר לחכמה וכשמחבר חכמה עם בינה נעשה ד' אותיות של שם אהי"ה הרי רמוז שם אהי"ה בתראה בבינה וזהו אומר מסטרא דאימא אלף ת"ק וכד בעא מזדווגא במלכא הנק' חכמה מתעטרא בחד עטרא דד' גווניו ואומר כל גוון לתלת זמנין אינון תריסר תחומי גליפין והוא סוד ששם זה אהי"ה עושה י"ב צירופין וסוד י"ב (אומר) תחומין הם י"ב גבולי אלכסונין ואומר ועאלין ואתכללו בי"ב אחרנין הם י"ב צירופי הוי"ה שמתחברין יחדו ואומר ברישיה דעטרה

אות ד' פי' אות א' של אהיה הוא בראש שם אדנ"י ואות ד' של אדנ"י עולה בכתר ונעשה אות ד' מגדל שאות ד' במילואו יש ג' אותיות וכל אות ואות ג' אותיות פי' דל"ת דל"ת למ"ד תי"ו וזהו אומרו כל מגדל ומגדל ג' פתחין קבועין באבנין טבין שכל אות נק' אבן א' בסוד ספר יצירה ואומר:

האי עטרה נהרא בדלוגין דאופיר פי' סוד זה שנזכר לעיל הוא כינוי בסוד אהי"ה ספירת כתר בסוד אדנ"י ספי' מלכות דומה לנקודת אופיר שיש נקודת חולם הרומז לכתר על שם שהוא למעלה וחירק רומז למלכות על שם שהיא למטה על שם שהנקודות מניעים האותיות כך בינה הנקודות במלת דילוגין ולכן לקח ב' נקודות א' לעילא וא' לתתא אות ד' דומה לחומה הנק' שורין ולמעל' מחומה הוא מגדל ומגדל הוא ד' מאדנ"י עם אות ו' למעל' מד' נעשה ל' דומה למגדל. ואומר מרקחים ר"ל על שם שהמלכוה מקבלת השפעה מכל הי"ס דומה כמו המרקחת שנעשה מאכל ממיני דברים הרבה ואומר תחות עטרא תליין זגא דדהבא בסוחרנ' זגא מכאן וזגא מכאן וכו' פי' שם אהיה הרומז לכתר חכמ' בינה הם תחת הכתר הנק' פישון זהב ועל שם שיש בבינה שם הוי"ה בנקודת אלהי"ם רומז מדת הדין הנק' זהב שהוא אדום והבינ' יצא מחכמה וסוד זגא אות ז' רומז לבינה שש נקודות על שם שיצאו ז' ספירות ואות ג' רומז לבינה שהיא שלישית ואות א' שהיא בינה מחכמה וכתר שהוא יו"ד הנק' אלף **א** ואומרו וחד רמונא פי' דעת ואומר בגו ההוא רמונא אית ביה אלף זגין פי' שדעת רומז אות וא"ו ובאות וא"ו במילואו יש אלף שהוא אלף ואומר מתלקטא בסומקא בחוורא שהם חסד גבורה הנק' לבן ואודם ואומר זהב רומז למלכות ז' היא שביעית ז' מקבלת מגבורה עקר קבלה הנק' זהב וב' מקבלת מלכות מבינה שבינה מקבל ב' מחכמה ואומר ההוא רמונא אתפליג בפלוגין ארבע פי' אות ו' נחלק לד' ווי"ן כיצד ו"ו יש לו ו"ו שנים שנים שהן ד' ואומר אלף ותלת מאה בסוד וא"ו עולה י"ג וק' פעמים י"ג עולה אלף ושלש מאות ורמון עולה שלש מאות עם ד' אותיות:

ד' גלגלים בפלכי כל פלכא רומז לאות ו' ואות א' באמצע כמו גלגל דומה לגלגל שמגלגל ובאמצע הגלגל יש לו עץ באמצע דומה לאות וא"ו ואומר וכד נטיל זקפן לעילא עד דמטן לגלגלא דפלכא עילאה שכל ו' נק' פלכא ועולה למעלה שכן ו' בהקדמיי עולה כ"א וכן כתיב אצלו אדון ואומר מתחברן כל אינון פלכין ונטלין לעטרא וזקפין לה פי' ד' ווי"ן עושה כ"ד והם י"ב צירופי אהי"ה וי"ב צירופי הוי"ה שכל ו' נק' פלכא מלשון חתיכה ועולה לעטרא זה לעילא ואומר כד מזדווג מלכא במטרוניתא עד כאן מדבר בענין יחוד חכמה עם בינה מכאן ואילך מדבר בזווג ת"ת עם מלכות וזהו אומר כד מזדווג מלכא

ת"ת במטרוניתא מלכות סלקא עטרא דא ואתיישבת ברישא דמטרוניתא פי' אות א' של אהיה נוטל מכתר ויושבת בראש שם אדנ"י כדין נחית חד עיטרא עילאה פי' שם יהו"ה ומתיישב בשם אדנ"י שהוא אות יו"ד:

חיזור ושושן הם תרגום כפתור ופרח הם חסד וגבור' שיוצאים מחכמה ובינה וזהו אומר בסוחרנהא שהם סביב וקרוב לה ואומר חיזור ושושן שהם כפתור ופרח כפתור הוא כף הנק' [592] קף א' שחסד נק' יום א' שמשם מתחיל למנות העולם כדכתיב עולם חסד יבנה ויש בו אותיות כתר פי' בסוד תר"ך מיני אורות שיצאו מכתר ופי' של אלהים בבינה ופרח י"א פעמים כ"ו כחשבון שם הויה עולה פר"ו עם שנים שהם כלל מחסד ודין הרי פר"ח ואומר שית סטרין עלמא כנגד ח' וזהו שית גדפין דנשר הוא כינוי בינה שכן עולה נ' רומז לבינה ועשרה פעמים נ' הרי ת"ק הרי מינין נשר נטלין בפלכוי חמשין בסוד חמשים שטרי בינה ואומר ענבין הם סוד ע"ב מילוי הוי"ה ביודי"ן וב' פעמים הויה פשוט עולה נ"ב הרי ענבין ואומר וארגוונא בסוד ארגמ"ן נוטריקון רפאל גבריאל מיכאל נוריאל ואומר שית מאה ותלת עשר שמאותיות יהו"ה יצאו תרי"ג מצות ואומר אלף ושית מאה מגדלין שם הוי"ה עולה בריבועו כחשבון מקום ותרגומו אתר הרי אלף ות"ר ע"כ מצאתי עוד מצאתי פי' אחר וז"ל פי' מאמר קדמון להחכם מורנו ר' יהודה נרו מסטרא דאימא כד איהי מתעטרא נפקין בעטראה אלף ות"ר סטרי גליפין וכו' פי' הכ"ב אותיות ומנצפ"ך שיצאו מבינה נוטלים אלף ת"ק כיצד קרש"ת הם אלף י"צ הם מאה. [593] ל"ע ק' מ"ס ק' הם ת' ונ' הם תן וגם א"ט הם עשרה ח"ב הם עשרה ג"ז הם י' ד"ו הם י' הם מ' וה' באמצע הרי מ"ה סך הכל אלף תצ"ה וה' אותיות מנצפ"ך סך הכל אלף ות"ק. ואומר בחד עטרא ד' גוונין הם ד' אותיות השם ומ"ש כל גוונא וגוונא מתלהטא ד' זמנין ר"ל כל א' מד' אותיות עושה ג' צירופין דאינון תריסר צירופין ומ"ש ברישא דעטרא אית ד' שורין לד' סטרין ר"ל שהצירוף הלז ד' ראשין הד' ראשונים ואומר ואינון מגדלות כיצד ג' צירופי שם יהו"ה עולה בגי' לח"ם ועולים כמנין מגדל עם המלה וזהו כל מגדל ומגדל. ד"א אלף ות"ק זהו שם אלהים שעולה כמנין אלף וג"כ עולה ש' וגם עולה ר' (הרי שם) בסוד אשר ובסוד ראש הרי שם אלהים עולה אלף ות"ק. ד"א שהבינה היא ה' ראשונה שבשם ה' בנקודת אלהים ואלהים עולה חשבונו ש' וה' פעמים ש' עולה אלף ות"ק. ד"א שם הויה בבינ' בא"ת ב"ש מצפץ ש' וה' פעמים ש' עולה אלף ות"ק ואומר בגוו' ההוא רמונא איתי אלף זגין ר"ל על אלף של אהי"ה שהוא י' מלמעלה י' מלמטה וזהו זגא מכאן וזגא מכאן

[592] נ' דצ"ל כף.
[593] נ' דחסר כאן כף ק'.

ו' באמצע שהוא הרמון שכן רמון עולה אלף כיצד רמון עם אותיותיו בגי' שי"ן ובמילואו ריש"ש מ"ם וא"ו נו"ן בין הכל אלף ואומר תלת מאה ועשרים וחמש זגין כשתחלק אלף וש' לד' חלקים הם שס"ה או אפשר שאמר על אהי"ה יש ג' מילואין קמ"ג קנ"א קס"א עולה בין הכל תנ"ה ועם אהיה במילואו ובצירופו פשוט כפול משולש מרובע עולה תקכ"ד ועם תנ"ה עולה תתקע"ט ועם שם אהי"ה כ"א הכל אֶלף ואומר חיזור ושושן שהם תרגום כפתור ופרח שעול' ג"כ בין הכל אֶלף עוד אומר בגילופין ארבע שכל רובע א' לקח אות א' משם בן ד' שיש בבינה וכל אות עולה שכ"ה כך י' פעמים יו"ד עולה ר' ויפ"י ק' הרי ש' עוד היו"ד בעצמה עשרים הרי כ' והיו"ד והאותיות המילוי של יו"ד הרי שכ"ה. עוד ה"י ביו"ד הם ט"ו וט"ו פעמים ט"ו הרי הם רכ"ה וה"ה פעמים ה"ה הרי ק' הרי שכ"ה עוד וא"ו י"ג וי"ג פעמים י"ג קס"ט ו"ו הרי י"ב וי"ב פעמים י"ב קמ"ד הרי שי"ג וי"ב של ב' ווי"ן הרי שכ"ה וז"ש תלת מאה ועשר זגין לסטרא דא וכו' וגלגל הוא שם אדני עם הכולל כמנין גלגל ג"כ שם הוי"ה כיצד יו"ד ה"י וי"ו ה"ה ס"ז [בכ"י אוה"ח הג"ה נ"ל הרי גלגל]. עם הכולל על שם צירופים שלהם מתגלגל שם הוי"ה ושם אדנ"י בשם הוי"ה יש י"ב צירופים ובשם אדנ"י כ"ד צירופים וזהו כל גלגל וגלגל ד"א מסטרא דאימא רומז ה' ראשונה של שם ובאות ה' יש ג' מילואין וסימנם אמן יה"א של יודי"ן מצד החכמה של ההי"ן מצד אימא תתאה בעצמה מילוי אלפי"ן מצד הדעת שהיא מן הכתר שרומז א' א' הוא אלף ה' בהנ"ך הוא ת"ק הרי אלף ות"ק. ד"א עטר' רומז אלף ות"ק כיצד עי"ן טי"ת ריש"ש גימטריא אלף וה' בהנ"ך הרי ת"ק הרי אלף ות"ק ויש נ' יותר שמקבלת מאימא נ' שערים ואומר ד' גוונין ר"ל ד' אותיות השם י' הוא לבן ה' הוא אדום ו' ירוק ה' תכלת שהם חגת"ם וזה ד' גוונין. ד"א בעטרה עולה אלף ות"ק בי"ת עי"ן טי"ת ריש"ש בגי' אלף ות"ק עם י"ד אותיות של מילוי ועם ה' אותיות של שורש ע"כ מ"כ:

רט ע"ב

חד שבילא וכו' הענין כי ישראל הם לוקחים השפע כאלו וכל הקדושה נאצלת אצלם אמנם להכרח קיום האומות בכל שריהם כנודע ומלכותו בכל משלה לכן באמצע מקומות חניית השרים שרי האומות נפיק חד שבילא דק והוא סוד הנז' בפ' פנחס דף רנ"א ע"ב כדכורא חמץ אחיד בחוטא דדכיא וכו' ומשם מזין כל החיצונים כי גם הם צריכים לעולם והאי שביל נק' תמצית א"י מלכות ונפיק לעכירותא ותמציתא דכולא אל כל האומות כי מההוא תמצית ושיורין אתבריאו כנודע ולכך משם מזונם וא"י בין לעילא הם שרי האומות ובין לתתא הם האומות כולם ניזונים מההוא תמצית וגם י"ס הטומאה משם יונקים ושביל זה נק' משעול הכרמים שכל האומות יקראו כרמים וישראל נק' כרם

ה' צבאות וכדאמר ר' יצחק וכו' והנה בלעם בכח כשפיו רצה לחבר הטומאה שיינק מן ההוא תמצית ומשם לקטרג על ישראל ולכן עמד המלאך באותו שביל לסתום אותו שלא יזונו ממנו החיצונים אז:

א"ר אבא וכו' הוקשה לו אומר גדר מזה וגדר מזה ולא השביל ההוא דרך העולה למעלה ובעמדו על פני השביל נסתם ומאי מזה ומזה שייך וביאר כי הכוונה לתרץ לנו קושיא א' והיא איך הי' יכולת וכח במלאך לסתום השביל הפתוח מימות עולם לזון לחיצונים ותירץ הכתוב גדר מזה וגו' והוא נתינת טעם לכח המלאך לסתום השביל כי סייעו הקב"ה וכ"י ת"ת ומלכות ור"י תירץ כי זכות קבלת התור' הוא שעמדה לנו לתת כח למלאך ההוא וזה יובן בתיקונים דף קמ"ג ע"ב כי זה וזה בגי' כ"ד ספרי תורה:

בההיא שעתא מה כתיב ותרא האתון וגו' פי' במה שלחצה עצמה אל הקיר רמזה לו כי היתה בצער גדול לגבי ההוא קיר מ' פטרונא (דבילאי) [אולי צ"ל דכולא]. או אפשר שהוא סוד ונוגה לו סביב וז"א כי פטרונא דשליט עלייהו ואין לה יכולת להסתייע ממנה רק בצער ובלחץ גדול הי' אצלה אז ויוסף להכותה בהאי סטרא ר"ל כי חזר והטעינה בכשפים להגבירה כי ע"י הכאת דבר בדבר יוצאין משם כחות וניצוצות אחרים אז ויוסף מלאך ה' וגומר לסתום כל מיני פתחין לגמרי אפילו מקום צר מאוד הכל סתם ואז ותרבץ החת בלעם לרמז לו כי כבר לא יש תקנה בזה ויפתח ה' וכו' הוקשה לו דהול"ל ו' פתח ה' את פיה לזה אמר בפי האתון רוצה לומר הידוע הנקרא קמאר"ל הנברא ע"ש בין השמשות כנז"ל דף ר"א ע"ב או אפשר הוקשה לו דהול"ל ותאמר האתון אל בלעם ולז"א כי אומר ויפתח אינו השתא דא"כ הוה לי' למימר ותאמר האתון אל בלעם וממילא ידעינן כי נפתח פיה אך הכוונה על פתיחת פיה ע"ש בין השמשות ולכן ותאמר לבלעם וגו' כי לולא שנבראת אז פיה ונפתחה אז לא היתה לה יכולת לדבר עתה:

א"ר יצחק מאי סגי הא וכו' סגי הוא לשון ספק ודי ואמר כי מה תועלת וספק יש בדבר הזה ומה צורך יש בדברים האלו לא לבלעם ולא לאתון ולא לישראל כי נראין דברים של בטלה ותירץ ר' יוסי כי הועילו דברים אלו לבזותו בעיני השרים כאשר יתבאר לקמן בעזהי"ת ור' חייא תירץ כי הועיל לתברא חיליה דבלעם כי בראותו דברי האתון כנגדו ידע כי לא יועילו כשפיו כלל ר' אבא רמי כתיב וכו' ותי' כי כיון דמשה גזר הכי ופצתה האדמה ודאי תכף נתקיים מאמרו ותפתח הארץ וכו' כי עצת מלאכיו ישלים ולא הי' צורך כי גם הקב"ה יגזור כן אך כאן שלא גזר משה כלל כי לא נמצא שם ולא ידע בדבר לכן השי"ת בעצמו גזר עליה שתפתח פיה וכאומרו ויפתח ה' את פי האתון בזה נרמז הגזרה והמעשה כי ע"י גזרתו אליה נפתח פיה וז"א מיניה אתי מלה ומיניה אשתכח

ר"ל כי הגזרה והדבור ממנו הי' ולכן גם המעשה עצמו ממנו הי' ולכן הגזרה והציווי והמעשה שניהם רמוזים באומר ויפתח ה' ר' יהודה חזר להקשות הקושיא הנ"ל כי דברי האתון אין בהם ממשות וכו' ותירץ ר' אבא כי פתיחת ה' את פיה הי' למילף מנה דברים רבים ואעפ"י שלא הי' ממשות הרבה בדברה עכ"ז זה ממש היה לצורך שלא תדבר דברי חכמה כדי שנוליף מכאן הרבה ילפותות ואדרבה הי' מה שלא הי' ממשות בדבריה והוא ללמוד ולידע דבלעם לא הוה כדאי למישרא עליה רוח קדישא ולא נטעה במ"ש כאשר ידבר ה' אלי וכן במ"ש ויבא אלהים אל בלעם וכן הדבר אשר ישים ה' בפי וכו' שא"כ הי' האמת היתה האתון מדברת אליו דברי חכמה ודעת עוד למדנו כי אע"ג שהטעינה בקסמיו מדבריה נודע כי אין כח בפעולות ההם להרע לישראל או להטיב על ידה וכמ"ש מה עשיתי לך וגומר כאשר יתבאר לקמן:

רי ע"א

ת"ח בלעם בההוא מלה וכו' יראה מכל אלו הילפותות ליפנא דלית כח בבלעם ולא הי' כדאי למישרי עליה רוח קודשא כי אם במילי דההוא אתנא שהיו דברי בטלה ודעתא טפשא ולא יכיל למיקם בה כי אמר כי התעללת וכו' כדמסיק מכש"כ שלא הי' משיג כלל בקדושה ח"ו וז"ש ת"ח וכו' ותאמר לבלעם וגומר פה ביאר הילפותא השנית דלית יכילו באתנא להרע או להיטיב וז"א מה עשיתי לך וכו' וצ"ל וכי ברשותי הי' וכו' והיינו מה עשיתי לך כלומר מהו הכח שיש בי לעשות לך רצונך כי אינה בעלת בחי' ואעפ"י דהאי אתנא בעמיקתא יתיר פי' כי היתה טעונה בכח אותה הטומאה העמוקים לעילא לעילא כנודע עכ"ז אין לה כח זה מעצמה כי בלעם הי' הטוען אותה וברשותיה קיימא שהוא בעל בחירה אך היא אינה בעל בחירה כנז' ואין לה לעשוק שום דבר ובזה נרפו ידי בלעם ואיתבר חיליה בראותו שאין כח בה לפעול כלל ולא הועילו מעשיו בה:

ויאמר בלעם לאתון וגו' פה ביאר ילפותא ראשונה כי בלעם לא יכול למיקם בדעתא טפשא דאתניה כש"כ לעיל ברוח הקודש וראה תשובתו אל האתון כי התעללת בי כמושמורה כי האתון צחקה בי ואם הי' בו דעת שלם הו"ל לשתוק ולא להשיב על דבריה גם באומר לו יש חרב וגומר איך יעקור אומה שלמה ואז ידעו פחיתותו שרי מואב ההולכים אתו. גם אוליפנא מכל הני טעמי שלא נברא כח הדבור בבהמה וכו' ויהי בבוקר ויקח בלק וגומר דייק אומר ויקח בלק וכו' כי הי' מושכו לאותם המקומות כי הי' מכיר ע"י כשפיו המקומו' שעתידין ישראל לחטוא אך בלעם לא הי' יודע רק לכוון השעה שתחול הקללה וז"ש והוא הוה מתקין לי' כולא וביאר כי אומר קצה העם הוא קציני וראשי העם והרמז אל אחאב מלך ישראל שעבד את הבעלים בימי אליהו ולזה

אמר בנה לי בזה וכו' כדי להסתייע מזה כי עתידין תם לחטוא בזה ואומר מזבחת כתיב חסר פי' יתבאר מדברי ר' יוסי ור' יהודא ואמר וביאר כי היותם ז' מזבחות הם כנגד ז' מזבחות שנבנו בהר המורי' כרז"ל ולהיות כי כל הז' בנו כולם במקום א' בהר המורי' שהוא במזבח בית הבחירה מקום שנברא ממנו אדם הראשון א"כ כל אלו הז' מזבח א' הוא ולז"א מזבחת חסר. וחד אמר וכו' כי יותר מזה אתכוון בלעם כי ידע כי ישראל מתקשרים בת"ת בו' קצוות שלו והז' היא המלכות ולכן כנגדם צוה ז' מזבחות להביא שם דורון ולפייסם אליו שיעשו רצונו ע"י אותן הקרבנות והנה כלם הם מתקשרים במלכות השביעית הנק' מזבח כי כולם משפיעים בה ולז"א מזבחת חסר ר' אבא וכו' ביאר לשון צינון כי חשב שיצליח ע"י דורון זה וקררו השי"ת במה שהשליכו לכלבים שהם בעלי קריין כי משם הוא סוד הקרי כנז' ור' אלעזר ביאר לשון עקירה כי בלעם רצה לעקור את ישראל מן השי"ת והוא יתחבר שם ולזה עקרו השי"ת והשליכו משם לכלבים כי חשב לקשר כח טומאתו שם וז"א ואעקר לי' להביא דרגא וכו':

רי ע"ב

א"ר שמעון וכו' ביאר אומר וישם ה' דבר וגו' כי אין דיבורו ונבואתו ית' ח"ו שורה על בלעם רק שרו הנק' אלהים כנודע ואומ' וישם ה' בפי וכו' פי' כי הקב"ה שם זמם בפי בלעם שלא יוכל לדבר אלא ברשותו וגם הדיבור והברכות לא היו יוצאים מפיו כי אומר' לצרעה וכו' רק ר"ל השכינה הנק' כ"ה היא תדבר ותברך ישראל ולא אתה. אמנם בלק לא ידע זה כי טעה בדבר וחשב כי הוא היה המברך הזה לא יקשה אומר והנה ברכת ברך וז"ש ת"ח דכך הוא וכו' וזה מאמר בלעם התייצב כ"ה וכו' ירצה אם תרצה לבטל הברכות התיצב פה העמד השכינ' הנק' כה אצל עולתך וקשרנה עמך אז ואנכי אקרה ואעקר לכ"ה מישראל כי בהיותה קשורה עם החיצונים אז רחוקה מישראל ואז ויקר אלהים אל בלעם כמו יקרוה עורבי נחל כנז"ל וז"ש א"ל הקב"ה רשע אנא אעקר לך והיינו ויקר אלהים וכו':

ת"ח בקדמיתא וכו'. פי' כי תחלה שעדיין לא ידע ענין כ"ה הנק' מ' שהיא המשגחת על ישראל לא זכר אותה ולא אמר התיצב כ"ה אלא התיצב וכו' אולי יקרה ה' לקראתי הוא הת"ת ובראותו כי מדת כ"ה היא המשגחת עליהם אז אמר התיצב ועכב כ"ה על עולתך וכו' כנז' והוא יעקב מישראל כנז'. לכה ארה לי ביאר כפי הנזכר והיא לשון לקיטה שהיה בלק רוצה שילקוט את יעקב ויפרדם מן השכינה כלוקט התאנים מן האילן ועוקרם ממנו. ור' יוסי ביאר כמו צדה אורה ופי' שישליכם מן הכ"ה העליונה שנאחזים שם וישליכם למטה וצריך לומר אי תיכול לאשדא לון מהאי דרגא דילהון וכו' כי מראש

צורים וגו' ובאים ישראל מן השורש הקדוש ההוא ולא יוכל עליהם ור' אבא פי' כי בלעם הי' רוצ' להגביר מדה"ד עליה' ולהכניעם [אולי צ"ל ושיכניעם] השי"ת ולז"א כי אם ראש כל הדינים בינה הוא בעזרתם שם אני רואה שהם נאחזים וג"כ מגבעות שהם כחות הדין התחתונים. גם הם אוהבים אליהם ואין כח לאתעטרא דינין. הן עם לבדד כו' קשיא ליה מלת לבדד גם כל האומות שוכנים כל א' בארצו לבדו ומה שבח זה. וביאר כי הוא על דרך ה' בדד ינחנו והענין כי שאר האומות וע' שרים שנקראים רשות הרבים כנודע וישר' חלק הקב"ה הנק' רשות היחיד כי הקב"ה נק' יחיד הוא לחלקם. מי מנה וגומר הא אוקמוה לעיל דף ר"ד ע"א אבל הנרצה אל פירושנו הוא. כי הנה בפסוק הזה נזכר יעקב וישראל והענין יובן כמ"ש בפ' ויצא והענין כי הם ד' פנים נשר שבת"ת והם ישראל ולאה יעקב ורחל והם כנגד חכמה ובינה ת"ת ומלכות ועם היות כי הכל חד דרגא הוא כי הכל בת"ת עכ"ז תרין דרגין אינון. ואומר בקדמיתא יעקב וכו'. ר"ל ממטה למעלה. וביאר עתה אומרו עפר יעקב ורובע ישראל כי הכוונה היא מה שהובא באותיות ר' עקיבא כי אדה"ר נברא מעפר שבידו של הקב"ה והוא סוד חומר ראשון ומראשית אותו עפר שתחת הכסא העליון אשר משם נבראו כל המלאכים שביצירה משם הי' גופו של אדה"ר ולזה היה מכהה עקבו את גלגל חמה וכמ"ש לעיל פ' קדושים בס"ת דף פ"ג ע"א ולהיותה המלכות נק' יסוד העפר לכן כל הנבראים על ידה קרויין עפר וזהו סוד הארץ מהיכן נבראת משלג שתחת כסא הכבוד ולהיות כי העפר כולו נפרר לפירורים דקים לאין קץ כן כל כחותיהם הם גירין ובליסטראין מארי דינין דוגמת פירורי העפר כי גם היא נק' דינא רפיא והיא נק' חרב כמ"ש חרב לה' מלאה דם וזהו יתן כעפר חרבו כי חרבו הוא ניתנית ונאחזת בההוא עפר ואז אותו עפר נעשין גירין ובליסטראין וכחות הדין וחרבות כי בה נק' חרב והנה זה נקשר עם הנז"ל כי לא יוכל בלעם לעורר כחות הדין על ישראל כי הלא ראש הדינין שהם בינה וגבורה והוד ומלכות כלם הם מאת ישראל כי הם בקדושה ואפילו כחות הדין התחתונים כמו המלאכים שמצד הדין הם קרובים אליהם לפי שמן המקום אשר נברא גוף אדם הראשון הנק' עפר מן האדמה משם הם כחות הדין וזה עפר יעקב כי הם קרובים זה לזה וכולם נאצלו ממקום א' ואיך יוכל לקטרג בהם פי' מי יוכל למנותם כי אין להם [מנין]. וכלם קרובים אל יעקב וכמ"ש היש מספר לגדודיו וזהו מי מנה וכו' גם אמר כי מי יוכל לספור את רובע ישראל. והכוונה כי המלכות נק' רובע לב' טעמים א' כי היא נק' מטתו של שלמה ועל גבי המצוה שם רובץ ישראל ולכן המלכות נק' רובע תרגום רובץ וז"ש רובע ישראל היא ה' כלומר מלכות כנזכר. ועוד נק' רובע כמו רביעית שבשם והיא רגל ד' של הכסא. וז"א רובע אתקרי בפום כתרין כלומר בגדר כתרין

וספירן עילאין הוא הרביעית. ואולי אפשר כוון למה שידענו כמ"ש בפ' ויצא דהך מטה רביעי על י"ב אבנים. והכוונה כי ישראל נאחזים שם ומשם ג"כ הם כל כחות המלאכים נאחזים על דרך מי מנה עפר יעקב שביארנו וז"א כאן רביעית מישראל לתתא כלומר כאן לתתא שהוא בכסא הכבוד שהוא רגל ד' בכורסייא. ד"א מי מנה וגומר כל אינון דחשיבין עפרא פי' כי הצדיקים נחשבים כעפר אברהם אמר ואנכי עפר ואפר וגו' כי הם שפלים לפני בוראם כעפר ומחשיבים עצמם כנגד העפר. ומספר את רובע ישראל הם המלאכים כמ"ש היש מספר לגדודיו כי הם מטת ישראל כמ"ש ויקח מאבני המקום כנזכר בפ' ויצא והכוונה לומר כי סוד ישראל הנרמזים בעפר והמלאכים הרמוזים ברובע ישראל כנזכר הם שוים כא' ודומין זה לזה ואין כח לקטרג בהם כי אוהבים לזה וריבוי ישראל דוגמת ריבוי המלאכים וישראל הם קיום וסבה אל קיום המלאכים כי הכל נברא בזכות ישראל ואין בו כח לקטרג את המלאכים על ישראל כנזכר:

ריא ע"א

ד"א מי מנה וגומר אמר מי יוכל לקטרג בהם לעקרם מן הארץ אם רוב מצותם תלויים בעפר הארץ ופי' ומספר את רובע ישראל בסוד הכלאים שהוא ערבוב הכחות העליונים כנזכר בפ' קדושים דף פ"ו לפי שבלעם רצה לעקרם מהקדושה כנזכר איקרה כ"ה ולהשליט הטומאה ולעשות ערבוב הכחות למעלה. לז"א כי הלא ישראל שומרים מצות כלאים לכך אין יכולת בידו לעשות כלאים וערבוב למעלה וזה נכון:

א"ר אבא חכים הוה וכו' הובא זה בכאן אולי לפי שדרש לעיל בדברי בלעם דברים נוראים בסוד עריכות המזבחות וכמו שכתב התיצב כה וכו' וכנזכר לקמן והנה הדברים אלו היו נשלחים אל בלק כש"כ שוב אל בלק וגומר ולזה הודיענו כי בלק חכים יתיר הי' והי' מבין כל הדברים האלו וישא משלו וגומר הוקשה לו שמורה שהיא משל ודברי בלעם ולעיל אמר שהשכינה היא המדברת ולתרץ זה הקשה קושיא אחרת שהיה לו לומר וידבר או ויאמר אמנם נשיאות זה המשל מה ענינו ותי' כי הנה בלעם לא הי' מדבר כלל רק שהי' מרים קול לבד וזהו וישא משלו וחוזר אל בלעם שאין דבריו הם העיקרים כמשל ואח"כ ויאמר ר"ל כ"ה הנ"ל היא האומרת דברים אלו והיא המדברת אך בלעם הי' מרים את קולו ודומה כאלו הוא מדבר וזה נקרא משל וז"א הוא הוה זקיף קלי' לגבי' ההוא ממלל ויאמר אנא אעקר לך בשלשולך יר' מן ההוא השתלשלות ושלשלת כחתך שאתה דבוק בהם ועל ידם תרצה להתאחז בהאי כה אנא אעקר לך:

תנא תריך דרגין אינון כמד"א נחש וקסם וכו' זה בארתי היטב בפ' בחוקתי דף קי"ב ע"ב ע"ש והביאור כי כנגד ד' אנפי נשר שיש לת"ת והם ישראל ולאה יעקב ורחל והם כנגד

ד' אותיות **יהו"ה** הנק' ד' כנפים וכנגד אלו יש באילן הטומאה בכתרא שתיתאה שהוא הגוף אשר שם נרמז עמלק ויש לו ד' פני נשר הטמא והם קסם ונחש דוגמת ישראל ויעקב ואמר ואון לקטרג בישראל בשתי שמותיהם שהם יעקב וישראל עמל בישראל ואון ביעקב וראה כי אינו יכול ואז רצה לקטרג בהם מצד הזכרים שהם קסם ונחש שגם הם כנגד ישראל ויעקב וגם אז לא יכול להם וז"א תחלה לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל והטעם כי אפי' בדכורין עילאין לא יכילנא וזהו כי לא נחש וגומר דלשון נתינת טעם כי לא וכו' ולהיות כל הני מילין סודות נפלאין לז"א ר' אלעזר שהם דברי השכינה ולא דברי בלעם:

ר' אבא אמר הן עם וגומר הענין כי בלק יחשוב לכלות את ישראל וביאר לו בלעם כי אדרבא הם עתידין להשמיד את כל הגוים דוגמת הארי' המשליך עצמו בכח על הטרף וז"א ויתרמו עלייהו להכניעם ולכלותם ואומר ארחייהו וכו' פי' כי שאר אשר [אולי צ"ל שאר החיות אחר] שטרפו טרפם הם אוכלים והנותר מצניעים אותו למחר ושוכבים עליו כדי שלא יקחוהו ממנו אמנם ישראל תהי' כלייתם באומות ברגע בלתי חמלה כי לא ישאירו ממנו עוללת וקודם שישכב יכלו הכל ויכלהו בתוספת יתרון מהאריה כנזכר. הן עם וכו' יראה כי ביאר לו בלעם לבלק כי לא יוכל עמהם כי הם מקריבים קרבנות ביום וזהו כלביא יקום ביום שקם מן הלילה בבוקר להקריב קרבנות גם בלילה לא ישכב וכו'. הוקשה לו כי אם הכוונה על הקרבנות לא שייך אומר לא ישכב כנראה שתלה הענין בשכיבה והנה עולות הלילה היו קרבים ונשרפים כל הלילה לכן פי' שהוא ממש על עת השכיבה שהורג כמה מזיקים קודם שישכב וזה כאשר אותו היום אזיל בפקודי אורייתא וזה טעם לבלק אם יש בהם כח לכלות בכל לילה מספר גדול מן המזיקים מכש"כ מן האומות התחתונות ועיין מספר זה של אלף קכ"ה עם הנז' בפרשת אחרי מות דף ע"ט ע"א. תאנא מאה ועשרין וחמש זיני מסאבותא נחתי וכו' ואולי הן הן הנזכר כאן והאלף הוא מיותר כאן או חסר שם וצ"ע:

ריא ע"ב

א"ר חזקיה לקביל תלת זמנין וכו' וכדי לבטל אותן הג"פ נתברכו גם כן. ר' חייא וכו' אפשר כי למד זה בגז"ש נאמר כאן הכיתני זה ג' רגלים ונאמר שם ג' רגלים וכו'. וירא בלעם כי טוב וגומר ביאור אומר ב' פעמים כפעם בפעם שפי' ב' פעמים וגם אומר לקראת נחשים שהיה עושה חרשיו ומכוון למילט להו לישראל ועתה בפעם הג' לא רצה לעשות עוד חרשין וקסמין כי ראה כוונת השי"ת בפעם השני' שא"ל שוב אל בלק וכה תדבר דשלטא על כל חרשין וכו' מלשון ידבר עמים תחתנו ויראה כה שהיא המלכות תדבר

ותשבר כח כל חרשין וכו' וירא בלעם וכו' כמה חמא וכו' כי הם דברי חולק על ר' יוסי וצ"ל ד"א. דאנפי מלכא נהירין וכו' אז נכנעים הקליפות ועיילי בנוקבא דתהומא רבא וכשראה בלעם שכשפיו לא היו שולטים אז הכיר כי טוב בעיני ה' שלא היה שרוי בכעס ואז ולא הלך כפעם וכו' והכריח זה ג"כ ממה שבשתי פעמים הראשונים מצאו שנאמר ויקר וכו' שפי' הוא לעקור חרשיו שלא ישלטו כמו יקרוה עורבי נחל כנז' ונראה כי עדיין היה צורך אל מה שהשי"ת יעקור חרשיו שלא ישלטו לפי שאפשר שהיו מועילין איזה דבר שהוצרך השי"ת לעקרם אך עתה בפעם השלישית שראה שלא הוצרך השי"ת לעקרם כי לא היה שום רוגז כלל לפניו בעת ההוא אז ידע בלעם כי טוב בעיני ה' לברך וכו' ולא היה שום רוגז לפניו כלל ולכן לא היו חרשיו שולטין כלל ולא הוצרך הוא ית' אל עקירתם וז"א ת"ח בהני תרי זמני וכו' והשתא כיון דחמא וכו' ואז בראותו הוא ית' כי נסתלק מן הטומאה וחזר בו אז שלם שכרו כי ותהי עליו רוח אלהים וביאר כי הנה כל החיצונים כלם נשפעים מן הגבורה הנק' אלהים וכמ"ש מלך אלהים על גוים ואתא ליה אתערותא מתמן ולכן לא כתיב רוח ה' אך לא ח"ו כי שרתה עליו הקדושה רק שניתוסף לו איזה השגחה מן הגבורה בסוד השפעה היורד להם משם ולפי שר' יהודה טעה בדבריו וחשב כי ממש שרתה עליו רוח הקודש לכן שאל מאי אתערותא הכא וביאר לו מה שפי' ור' אלעזר לא בחר גם בזה כי אפי' מהאי ר"ל ממדת הגבורה לא שלטה ביה בבלעם שום רוחא כלל ועיקר והקשה לו ר' יוסי מלשון הפ' ותהי עליו רוח ה' ופי' דקאי עליו על ישראל:

ת"ח כתיב וכו'. ופי' עתה היפך מן הראשון. כי אומר וירא בלעם כי טוב אינו לשבח של בלעם כי חזר בו רק אדרבא לגנאי של בלעם כי בראותו כי טוב בעיני ה' וגומר פי' כי הקב"ה נק' טוב עין והוא המברך וכו' לקח עתה בלעם מדה הנגדיית לזו הוא רע עין כי גדול כחה מכל החרשין והקסמין וזהו ולא הלך לקראת נחשים רק הלך עם העין הרע וזהו וישת אל המדבר פניו שהוא סוד עין רעה דשליט במדברא ובחורבה כי שם כל אחיזת החיצונים ואומר כתרגומו אולי הוא שאר תרגומין כי תרגום של אונקלס לא יש שום חידוש על תרגום זה הפסוק ואחר שלקח מהמדבר כח וסיוע אז חזר פניו לישראל והיינו וירא את ישראל הביט בהם בעין רעה ואז השי"ת השרה על ישראל רוח אלהים כדי שלא תשלוט עליהם עין רעה וזהו ותהי עליו רוח אלהים וענין זה הרוח הוא סוד התכלת הוא סוד דרגא תתאה דשכינתא הנק' אלהים והוא סוד כסא דין שבסנדלפון והוא מכלה ושורפת את החיצונים והיא מבדלת בין החיצונים ובין כל כתרין קדישין כדי לשבר כח החיצונים שלא יתגברו להכנס אל הקדושה ודי בזה:

גליון לעשות בהם משפט כתוב, פי' כתוב בתורה טרף ודם חללים וכו' עכ"ל:

ריב ע"א

ביאר כי תחלת שבחן בכל הפרטיות כאומר מה טובו וכו' כאהלים נטע ה' ואח"כ הטיל עין הרע כאומר יזל מים מדליו כי אומר כאהלים נטע ה' כארזים וכו' הכל משל אל נטיעות ת"ח וצדיקים וחסידים שביניהם שהם נטיעות הג"ע באמת וקללם שיזיל מים מדליו כמו שפירשו רז"ל שאין תורה מצויה אלא בבני העניים וז"א יזל מים וכו' ר"ל יהי רצון שאותם המים שהוא התורה הנק' מים שיזיל מן העניים שבהם ומן הדלים שאין להם יכולת ואין התורה מתקיימת בעצם כי לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן וזהו סוד ויגע בכף ירכו כי הירכים שהם העשירים תומכי התורה סמא"ל נגף ונגע בהם כדי שלא יחזיקו בתורה ולכן העשירים שבדורות אלו אינם תומכי התורה להחזיקם כנז' בזוהר והנה ד' קללות אלו דסמא"ל ובלעם נתקיימו וז"א מאן יתן דאילין נטיען ישתכחו באינון מסכני דבהו וכן אומר וזרעו במים רבים קללם כמו שהזרע הניתן במים מטשטש ואינו צומח כן יהי' זרעו או אפשר שקללן מלבד שהתור' תהי' בעניים גם לא תחול בהם רוח הקודש שהוא זרע התורה ופרי היוצא מתוך עסק התורה ולא יצליחו ברוח הקודש כמו הזרע הניתן בתוך מים רבים כנז' ע"כ הוא דברי עין הרע ובראותו כי ותהי עליו רוח אלהים לשמרו מעין הרע כנזכר אז אמר אל מוציאו ממצרים וכו' כלומר אין בי יכולת להטיל בהם עין רעה כי הם גבוהים כ"כ ונאחזים למעלה וז"ש כתועפות ראם לו שהוא הגבוה מכל החיות ואדרבא הם יכולים להשמיד את כל האומות שהם צריו ואויביו וז"א יאכל גוים צריו וגומר ולא די בזמן [שררותם] אלא אפי' בזמן הגלות אשר הם כורעים לעפר הם כארי וכלביא כי אינם מניחים עבודת השי"ת ומתגברים כארי וז"א כרע שכב וכו' ולכן מי יקימנו ויוכל לקום כנגדו להקימו ממקומו ולהיותם עסוקים בתורה אפי' בגלות לכן יש להם מעלה ושולטנות ונותן להם כח וז"א הוא ישתכח בנימוסי אורייתא וכו' ואעפ"כ שולטנותא אית להו במאריהון כלומר ואעפ"י שהם בגלות עכ"ז אית להו שולטנותא בשביל וע"י מאריהון כאריה אע"ג שהוא שוכב לארץ על טרפו כך ישראל שוכבים בגלות לארץ על טרפם והאומות נכנעים כי הקב"ה שומרם בגלותם:

א"ר אלעזר לא אשתכח וכו' ביאר אומר אל מוציאו ממצרים כנז' והביא ראיה שהאל הוציאו ממצרים ולא הועילו כל כשפיו שעשה ולכן כלכשפיו שעשה עתה ודאי לא יועיל בהם בהיותם אחוזים בההוא אלהא עילאה ושליטא ועתה הנני הולך לעמי וכו' רצה לבאר רשעת בלעם וכוונתו הרעה כי אחרי שכבר בלק אמר לו שיחזור לארצו ולא רצה עוד קללתו גם אחרי שהוא בפיו הודה כי אין שם יכולת לשלוט בישראל כנז"ל עכ"ז

משנאתו את ישראל לא אסף ידו מלבקש סבות ועצות להפילם ולהרע להם וזהו איעצך וכו' והנה אחרי כל המעשים הרעים רצה להסגיר עבד שהם ישראל אל אדוניו ורצה להחזירם פעם אחרת כי הלך לו אל הרי חושך ששם מדור עזא ועזאל כדמסיק וכד מטא לתמן אודע ליה מלה פי' הודיעם אותו הדבר איך כל חרשיו וקסמיו לא הועילו ויצאו ממצרים ואז אסגר גרמיה עמהון תמן כדי ללמוד כשפים יותר אולי יכול להם להסגירם ולהחזירם אל מצרים ולא יכיל ועכ"ז משנאתו לישראל יעץ לבלק מה שלא שאל ממנו וכמ"ש איעצך וכו':

ההיא מלה דשלטא על כל חרשין וכו'. פי' היא השכינ' הנק' דבר ושולטת על כל הקליפות היא הראהו קץ המשיח וטובתם של ישראל להראות כי כל האומות לא יוכלו להרע להם ולכלותם ח"ו. ואית להו רשותא. ר"ל שולטנות בביאת הגואל כמו אל תתודע לרשות ועוד אפשר לפרש כי אומר ההוא מלה דשלטא וכו' הוא הכח העליון דבכל סטרא דשמאלא והוא הראהו את בלעם כל הטובות העתידות וכו' והקשה וכי אין להו רשו לזמן רחיק והרי אין להם לידע רק מאי דיתעביד לזמן קריב הנז' בזוהר ותירץ ר' יצחק כי עינא דבלעם חמא כל אינון טבאין דזמינין וכו' אבל המגדלת לו כל הדברים והמדברת היא השכינ' כנז"ל בדף רי"א ע"א כי וישא משלו הוא בלעם ויאמר היא השכינ' וכן כאן וישא משלו בלעם ויאמר השכינה וז"ש מאן דאית ליה למימר וכל זה כדי שאלו דברים קדושים מילי דאורייתא שלים ולא יפקון (לא יפקון) ויקיימון בפומא דההוא געלא ולא ישיג דבור אותו הנגעל והטמא בדברים עילאין אילין דאורייתא כנזכר סודם:

אראנו ולא עתה וכו' רוצה לבאר כל השינויים והכפל שבפסוק וז"א אראנו הוא כנגד האי אז לז"א מנייהו אתקיימא אז בההוא זמנא כמו מלחמות ישראל עם עמון ומואב ושאר האומות ומנייהו לבתר בזמן דוד והיינו ולא עתה שהיה יותר קרוב ולז"א ולא עתה כלומר אינו עתה אבל הוא קרוב ומנייהו בזמנא דמלכא משיחא והיינו אשורנו ולא קרוב כי הוא רחוק מאוד בעונותינו תנא זמין קב"ה למיבני ירושלים וכו' ביאר אלו הפסוקים שהם דרך כוכב מיעקב והיה אדום וכו' ואמר כי בזמן המשיח יתגלי חד כוכבא וכו' כי הוא רמז ליעקב הנק' כוכב כי ישראל נמשלו לכוכבים ויעשו מככב זה ע' שבילין כי יתפזר אורו ויתלהט באמצע הרקיע בע' שבילין והיינו רהטין וע' זיקין וניצוצין הם כוכבים קטנים ואותם הע' שבילין הם המאירים ומוליכין את האור באותם הזיקין הקטנים דנהרין מניה וז"א וע' זיקין נהרין מיניה וכו' והרמז הוא ליעקב אילנא דחיי דביה ע' ענפין שהם ע' נפש יוצאי ירכו המאירים ממנו והנה עוד ישתאבון ביה ע' כוכבים אחרנין הם סוד ע' אומות שהם סביב לאילן העליון ואפשר לפרש בהיפך כי

הע' כוכבים הם בניו הולמתי משתאבין ביה אמנם ע' אומות הם ע' זיקין דנצצין מיניה. גם יהא נהיר תמן ע' יומין כדי לשלטאה על אינון ע' שרי אומות כל א' ביום א' ויתגלה ביומא שתיתאה ובירחא שתיתאה כי ביום ו' נברא אדם שהוא רמז למלך המשיח כנודע כי כל מה שנברא בז' ימי בראשית הכל רמז אל הז' אלפי עלמא ונודע כי זמן בריאת האדם היה ביום ו' והעולם נברא ביום א' בכ"ה לאלול שהוא חדש הששי כ"ה לירחא שתיתאה שהוא אלול והנה יתכניש ויסתתם אורו ביום הז' והוא דוגמת יום הז' שהיה ראש השנה וידעת כי יום ר"ה נקרא בכסא ליום חגנו כי אז הלבנה מתכסית ולכן ביום הז' יתכסה הכוכב ההוא אך לא תכף רק אחרי עבור הע' יום הנזכר טעמם והנה כל זה נרמז למבין בפסוק דרך ככב מיעקב בג' תיבות אלו ואומר וקם שבט מישראל זה נרמז במשיח שיקום בשבט וכמקל הנזקף במהרה ויצא מגו ההוא מערתא וז"א ויסגי חד ענפא וענפא הוא תרגום שבט ויסגי וירבי ויפוש וישלוט על העולם ואחר זה והיה אדום ירשה כי יהרוג המשיח את כל האומות אדום שהם אויביו של ישראל וכמ"ש ועלו מושיעים בהר ציון שהוא הך מערתא שהיא באתר בי מקדשא כי משם יעלה המשיח לשפוט את הר עשו שהוא שעיר הנזכר כאן ואח"כ וישראל עושה חיל שהוא תחיית המתים וזה נלמד מפסוק ימין ה' עושה חיל וכתיב בתריה לא אמות כי אחיה ואז ה' למלך על כל הארץ שכולם יקומו בתחיה:

א"ר אבא מה כתיב וכו' הוא מעין ביאת המשיח ולסיים בדבר טוב ופי' כי בשמחה הוא מלכות ואפשר כי אותיות בשמחה הם מחשבה כנז' בתיקונין וידעת כי גם המלכות נק' מחשבה בסוד חכמה. זעירא או אפשר כי שמחה עם התיבה עולה שנ"ד ימי הלבנה והמלכות היא נק' לבנה וששון הוא הת"ת ור' יצחק ביאר כי הוא היסוד והביא ראיה מר"ש שפי' הכי על פסוק ששון ושמחה ימצא בה ואפשר שנק' ששון ובחיבור המלכות נק' ת"ת ומלכות שושנים כנז' פרשת ואתחנן דף רס"ג ע"א וביארנו שם כי תרי"ג מצות כלולים בת"ת או היסוד ומלכות ועם עטרת פז הם כמנין שושנים ועיין שם בביאורנו וקרא אל אבא ואמא מעייני הישועה כי הם באמת מעייני הישועה המושכים מימי ישע אל כל הז' ספירות תתאין או הם נצח והוד בסוד כוס ישועות אשא כי הנצח והוד נקראים ישועות:

תם ונשלם שלב"ע

דף ריג.

ר' אלעזר פתח שמע בני מוסר אביך. וגו' אביך דא קודשא בריך הוא. הוא הת"ת שהוא אב לנשמות שכל הנשמות אתיין מזווגא דקב"ה ושכינתיה. מאי מוסר אביך כי שתי

תורות הם תורה שבכתב ותורה שבעל פה שהם הקב"ה ושכינתיה. ואם כן היה ראוי שיאמר תורת אביך כמו שאמר תורת אמך ויהיה הכוונה על תורה שבכתב. אם כן מאי מוסר אביך. ופירש דא אורייתא דהיינו תורה שבכתב וא"כ למה קראה מוסר היינו מצד שיש בה כמה ויכוחין וכו' שהם בת"ת מצד הדין שבו. ראיה לזה אומרו מוסר ה' דהיינו ת"ת אל תמאס וכו'. ואם תאמר הרי ת"ת רחמים ואיך יש בה כל ענייניים אלו שהם דין. לזה אמר דהיינו שרצה הקב"ה לזכות את ישראל במעלות ההם שהם זוכים מצד התורה. ולפיכך הרבה להם עונשים כדי שישמרו אותה. ויזכו למעלות ההם. וז"ש בגין דכל מאן דאשתדל וכו' והיינו קרא כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכו' וא"ת מה טעם למעל' זו לזה אמר דלית חידו להקב"ה היינו היות יונק מהבינה אלא מאן דאשתדל שהוא גורם קשר קוב"ה ושכינתיה והיותם יונקים מהבינה כ"ש בר נש דאתגבר וכו' דהיינו עם זווגא עילא' כדפירש בזוהר פ' ויקרא.

היושבת בגנים חברים. כלומר שכינה שהיא יושבת בג"ע. חברים שהם הצדיקים כולם הם מקשיבים. כנסת ישראל דאיהי בגלותא וכו'. הן אמת דבר זה קשה למאוד כי אמר שכנסת ישראל היא למטה בתחתונים. ומשריין עילאין צייתין ואיך אפשר ענין זה שתרד שכינה בלי מחנותיה. והרי כשראה יחזקאל שכינה עם ישראל בגלות ראה עמה ארבע חיות. וכן ראוי. כי איך אפשר שתרד שכינה שהיא סבת כל הנמצאים ממנה ולמטה ויהיה המסובבים ממנה עליהם. ולפרש משריין עילאין הספירות אין. ספק שהוא דוחק גדול לכן נראה לדקדק עוד שאם כן ששכינה בגלות אם כן נמצא שהם למעלה ט' ספירות לבד. מה נעשה במה שאמר הכתוב אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ופי' בתיקו' דעל שכינתא קא'. עוד [נדקדק] בשמועה זו פעם אומרו לקול תשבחתך בגלותא מורה שהכוונה על שבח שהשכינה עצמה משבחת תדיר. ואח"כ אומרו השמיעני קלא דאינון חברייא. לכן אומר כי בזוהר שיר השירים בפסוק והנה אופן אחד בארץ פירש דשכינתא אית בה ארבע פנים. הפן האחד בה מקבלת מהחסד. הפן הב' בה מקבלת מהגבורה. הפן הג' בה מקבלת מהת"ת והפן הד' עלה קאמר אופן אחד. כלומר היכן הוא הפן הא' ומשיב בארץ אצל החיות והכוונה שבפן הזה היא משגחת בתחתונים ומקבלת התעוררות מהם ומשפיעם. והנה הפן הזה היא מקבלת התעוררות ומשגחת בג' חלקי המציאות שהוא למטה מהספירות שהם בי"ע ואין ספק כי בבחינתה באצילות אין גלות ואין חסרון חלילה חלילה. ועל זה נאמר אני ה' הוא שמי כי ה' אחד ושמו אחד והוא ושמו אחד כדפירש בזוהר פרשת בראשית. וזה שאמר אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן דלא שליט בה חיצונים כלל אמנם בחינתה בתחתונים יש בה גלות. והטעם כי

השגחתה בתחתונים והשפעתה בהם היא מצד התעוררות שהיא מקבלת מלמטה ועכשו שישראל [הם] נרדפי' ואינם מקריבי' עבודתם. ואין להם יכולת לעסוק בתורה כראוי מפני עול הגלות אין ספק שאין התעוררו' עולה בשלימות ואינה מקבלת שפע הראוי. והיינו גלות שכינה. ואולם ענין גלות שכינה היא כי ניצוץ אור בחינה זו שהוא אופן אחד בארץ כדפי' היא מתלבשת בבריאה. ומשם ביצירה. ומשם בעשיה. והנה עם ישראל הוא בחינת העשיה ודאי מפני שהם בעולם העשיה עולם השפל ובהיות ישראל בגלות אור זה גם כן עמהם. וכאשר נכנסו ישראל תחת רשות השרים גם אור זה הוא עמהם מתלבש בשרים ובקליפות. וזה נקרא גלות שכינה בשתי בחינות הא' מפני העדר העבודה כראוי למטה ואי אפשר להיות התעוררות העולה מן התחתונים שלם ונסגר שער השפע ולא נשפע. הב' היות ישראל בין העמים והשרים החיצונים שולטים עליהם ושכינה מתלבשת בכחות ההם. וממש אור העשיה הוא ממש בקליפות והיא משפעת אותו השפע המועט אשר לה לחיצונים מפני שישראל תחת ממשלתם והיינו שמני נוטרה את הכרמים כרמי שלי לא נטרתי שאינה משפעת דרך הטהורים אלא דרך הכרמים שהם השרים כדפי' בזוהר פרשת בלק והנה השיר שהיא היתה משבחת תמיד אינו שירת הפה ח"ו דלא שייך תמן אלא היא שיר התעוררות העולה מן התחתונים רוחניות המעשה הכשר והיא מעלה למעלה. ואחר שבטלה העבודה ואין לה אותו התעוררות העיקר שהיה עולה מכהנים בעבודתם ולוים בשירם וישראל במעמדם היא אומרת נאלמתי דומיה החשיתי מטוב שאין לבחינת העשיה התעוררות כלל ולכל המרכבות שהם ניצוץ העליונות למטה ובהיות הענין כך אין התעוררות עולה מהמלאכים ולא מהכסא מפני שכל התעוררות העליונים תלוי בתחתונים כדפירשו רז"ל בפסוק בעמדם תרפינה כנפיהם כענין עמדו ולא ענו עוד כאשר ישראל עמדו מתפלתם ועסק תורתם כנפי החיות שהם משבחות תרפינה ואין להם כח כלל מפני שהתעוררות העליונים תלוי בתחתונים ואין בחינת שכינה שבבריאה ובחינתה שביצירה מעלה התעוררות אם לא יעלה מבחינת העשיה. ועתה שהיא בגלות כמעט הוא מעצמה בושה להראות מעט המעשה הכשר. וז"ש היושבת בגנים חברים דא כנסת ישראל דאיהי בגלותא עם ישר' ואזלא עמהון בעקתהון וזהו בגנים מכרם לכרם ומגן לגן בתוך גנות חיצונים וכרמים זרים חברים מקשיבים לקולך משריין עילאין שהם בחי' השכינה ביצירה עולם המלאכי' ובחינת השכינ' בבריא' עולם המרכבות והמרכבות עצמם שהם במקומ' וכן מלאכי' וחיות שבחינתה במקומם עם היות בחינתם בעשיה עם ישראל בגלות כולם הם מקשיבים לקולך דהיינו התעוררות העולה מעולם התחתון שאינם יכולים להעלות הם התעוררות אם לא יעלה התעוררות

עולם התחתון עמו כולהו צייתין לקולך לקול תושבחתך ועם היות שאין עתה התעוררות כראוי עם כל זה אפילו המעט ההוא הם צריכים. וז"ש לקול תושבחתך בגלותא אפילו המעט ההוא שהוא בגלות השמיעיני ועניינו אינו שיר הפה ח"ו שהיא אומרת דלא שייך. אלא הכוונה כו"א הראיני את מראיך דהיינו מראה הרוחניות הנעשה מהמצות שהיא מתקשטת בהם. וזהו השמיעיני את קולך דהיינו השמיעיני קלא דאינון חברייא דמשתדלי באורייתא שעם היות שנחרב הבית ובטלה עבודה ואין בידך התעוררות הראוי עכ"ז לית תושבחתא קמאי כאינין דמשתדלי באורייתא ועסק תורת ישראל לי לעולה ולמנחה ולחטאת וכו':

ואתיין במטרוניתא כד נהיר יממא וכו'. הכוונה שלא יעסוק בתורה וקרוב ליום יישן וכיוצא אלא זכאן לאשתדלא באורייתא מכד פליג ליליא ועם אותו עסק התורה הם באים לתפלה באור היום כענין דאתיין במטרוניתא כד נהיר יממא לקבלא אנפי מלכא בסוד התפלה קריאת שמע וברכותיה **אתקיף** ואחסין. כלומר אם עושה אותו פעם ראשונה. אתקיף רצה לומר אוחז עתה מחדש. ואם נוהג אחר כך הדבר פעמים הרב' אחסין. ירצה. יורש אותה בעצם:

דשריא ביה חסד. היינו חוט של חסד שהת"ת מושך לשכינה אחר כך בסוד הזווג כיון שהוא נמצא עמה בזווג נוטל חלקו בכל בוקר ובוקר.

יסתמר גרמיה וכו'. [ק'] וכי מאן דזכי צריך להשמר מזה והשאר מותרים. וי"ל שכל ישראל זוכים ודאי בשכינה ולפיכך כולם מוזהרים וזהו ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ. אמנם קשה וכי דבר זה בלבד הוזהרו ישראל והרי כמה דברים הם נזהרים. ויש לומר שעיקר דתליא בשכינתא ממש היא זו מפני שהמילה היא יסוד ובת אל נכר הוא ליליית הרשעה. ואם מזדקק לה נמצא ממש מבדיל השכינ' ממקומה ומכניס הרשעה במקומה א"כ הוא פוגם במדתה. עוד יש לפרש אומרו יסתמר גרמי' שהכוונה שצריך עתה זהירות בזה שמסתמא יבא לידי המעשה מפני שכיון שהוא אחוז בה החצונים רודפים אחריו והטעם שהם מילין דאחידן לקבלא והם נגדיים לה רודפים אחריה ואחר הנאחז בה להכשילו.

וכל מאן דנטיר. כלומר שזכה שבא מעשה לידו ונשמר. וז"ש וכל מאן דנטיר אין מעלתו כקודם בא המעשה לידו שהוא אתתקף בשכינתא. עתה שכבר בא המעשה ונשמר. כביכול כ"י אחידא בי' דהיינו שהוא עלה למדרגת היסוד ונאחזת היא בו. כי עד עתה היה הוא למטה ממנה אוחז בה. ועתה ששמר אות הברית עלה למעלה ממנה והיא נאחזת בו ולזה אמר כביכול. שהוא דבר זר כמעט.

ונטרי ליה. מכל המקרים הנמשכים לו מהמעשה ההוא כדרך השכנה לשמור היסוד שהקליפות סביבה. והיא גדר לו ושמירה ודאי כעין פנחס ששמרה שכינה אותו מכמה מקרים במעשה ההוא:

והיא אקדימת ליה שלם. מפני שהיסוד עמה והוא מעלה בחינת יסוד שבא לו בסוד יוסף ובנימין. וכ"ש אי זכי מפני שהוא פועל יוצא לאחרים שעושה שאחרים יקיימו יתוספת מעלתו על הקודם הוא כי הוא מגין על אחרים כדמפרש ואזיל.

אמר ר"ש אתחזיין וכו'. והוא מדה כנגד מדה משמר אחרים ומגין על אחרים:

לאשלמא עובדא. היינו נדב ואביהוא שנתעברו בו. כדאיתא בזוהר ריש פ' אחרי מות והיינו בן אלעזר ובאמת בן אהרן כי נדב ואביהוא היו בו שהם בני אהרן. ואם תאמר בני אהרן הוה לי' למימר. ויש לומר במה שפי' בזוהר שם כי נדב ואביהוא לא היו נשואים ושניהם פלגא דגופא ונעשו אחד. אם כן בן אהרן לבד הוא:

דנטיל גלגולא דנשמתא. ר"ל שנשמתו היא נשמה שבאה פעם אחרת ולא הצליחה ועתה נתגלגלה בו ואינו זוכה להתתקן ביה אלא עושה כמעשיה הראשונים היינו מצא אבידה נשמה שהיתה אבודה וכחש בה היינו שהחטיא' יותר על חטאיה הקודמין.

טב ליה דלא איברי. כי מי שלא נתגלגל מעולם נוח לו שנברא מפני שלפחות גרם בבריאתו רדת הנשמה מאותו האוצר הנקרא גוף ששם הנשמות נתונות ואין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות וכו'. עם היות שיש בו פירוש אחר. אמנם הנשמה שכבר יצאה מן האוצר ובאה פעם שנית להיותה נתקנת ולא די לה שלא נתקנה אלא אדרבה קלקלה. זאת ודאי נוח לה שלא נברא. ואומר **כאלו** משקר בקושטא דמלכא. ירצה כי בזולת שכל מי שעושה עבירה ופוגם נשמתו פוגם למעלה באותה עבירה שעשה ובלי ספק גם זה כאחד מהם נוסף לו פגם אחד כולל בכל מפעליו המכוערים כי פגם בקושטא דמלכא. דהיינו מדת אמת שהיא הת"ת שבו סוד גלגול מלכות עם הת"ת וא"ו נעשה גלגול כדפי' בתיקונים. והנה במדת אמ"ת שפי' מלכות גלגל א' ת"ת וא"ו דהיינו אמ"ת היינו גלגול, וזה שקר בגלגול כי הגלגול הוא מחשב' שחשב הקב"ה במדה זו לתקן הנשמה שלא תאבד. וזה קלקל אותה הרי נוסף לו פגם על שאר בעלי עבירות כי שאר בעלי עבירות פוגמים פגם העבירה במקום רמיזתה סתם וזה פגם עוד שקלקל מחשבת הגלגול וכוונתו. וזהו הפגם שטב לי' דלא אברי כדפי' לעיל. ופגם מדת הגלגול:

וכי מאן וכו'. כלומר א"ת שצדיק גמור הוא מי שהוא שלם בכל ענייניו. ושאינו גמור הוא מי שהוא כשר במקצת זה אי אפשר. וכי מאן דלא שלם במילוי שהוא מקיים קצת ועובר על קצת אין ראוי שיקרא צדיק. לא נטיל גלגולין עקימא. ראה שדקדק שלא

אמר דנטיל נשמתא חדתא דלאו הכי כי בגמרין אמרין צדיק בן צדיק והכוונה שהיא נשמה שהכשירה מעשי' בגלגול הקודם גם כן. וז"ש לא נטיל גלגולין עקימא אבל נטיל גלגול צדיק וישר ועתה בזה ראוי לדעת מאי קאמר ובאחסנתיה בני וכו' כי אדרבה כי כשהגלגול עקום אם זוכה זה הוא נוחל הנשמ' לעצמו שהרי הקודם לא זכה אם הוא צדיק שמא לא יזכה הוא ויהיה לקודם. אמנם הענין הוא שהם כענין גלגול זה הנרמז הנה ג' בחי'. הא' אותה שפירשו דהיינו שקלקל גם הוא בנשמ' זו ופגם שלו מרובה מן הקודם, הב' הוא שלא קלקל אמנם קיים מצות הרבה. והיינו אומרו חפר. ובנה. וחצב. ונטע. כאשר אבאר. אמנם לא סבל יסורין לתקן את אשר עיוות בימים קדמונים והטעם שראה הקב"ה שהי' קץ ביסורין והקל אותם מעליו או שהי' מבטל עבודתו וכיוצא. וזה שמא לא יהי' נחלתו שעדיין הוא צריכה להתגלגל שלישית ואז בפעם השלישית יסבול האיש ההוא יסורים קשים ויתקן וגם יקיים מצות והנה בלי ספק יזכה אל הנשמה יותר ממנו ונמצא לאחר נתן נחלתו. הג' הוא אותו שעבד כראוי וקיים מצותיו וסבל יסורים קשים על מעשיו הקדומים. שאז יהי' בטוח שלו תהי' הנשמה ירושת נחלה. ואולם ראוי עתה שנדקדק הצדיק בן צדיק מה יש לו בנשמה הכשרה. ולזה נאמר במה שפי' במקומות אחרים בזוהר. כי הנשמה ההיא תתנוצץ לניצוצוה לגופים ההם. כפי כושר מעשה האיש והנהגתו בה. כי מי שקשטה בריבוי מעשים יזכה לניצוץ רב. ומי שלא קשטה כל כך יזכה לניצוץ יותר קטן. ומי שהי' עיקר בכלם בה תהיה עיקר הנשמה והוא בסוד האצילות שהוא כמדליק נר מנר ואין הראשון חסר דבר. אף כאן עיקר האבוקה ביד מי שהכשיר יותר ושאר הגופים נרות נדלקות נאצלות מזו מאירות ממנה כלבנה (כאור) [מאור] החמה כמאציל בנאצל. ואולם ראוי שנדקדק אם זו הנשמה שנתגלה פעם ראשונה והרשיעה. ובשני' תקנה מכל וכל. אם יש. חלק לגוף הקודם בה. עוד שנית. אם הרשיעה בראשינה ובשניה לא הרשיעה ולא תיקנה הקלקול הקודם ואחר כך נתגלגלה שלישית מה תהי' עבודתו ודתו. אם יהי' ניצוץ נשמה לשני אם לאו. ולזה נאמר כי להיות הצדיק מתנוצץ לניצוצות הרבה אף אם יהי' בן צדיק שהטיב ובא לסבה ידועה פירשנו הענין בארוכה בההוא עובדא דסבא עם כל זה באחסנתיה באני בנין. כי לפחות יזכה שיתנוצץ הנשמה בו. וחלק מצותיו הנם לפניו ונהנה מהם ומה שבנה הוא בנין יפה. ביסוד יפה. אמנם מי שהוא צדיק שאינו גמור דבני בנין באחסנתיה אחרא שאין לו ניצוץ ממנה. אלא או יזכה לכולא או ישאר ריקם ממנה כאשר נבאר והטעם כמו שהמשיל המשל אח"כ כי מעשה המצות בהיות המצות באות לנשמה ונשמה פגומה חיצונית כל מצותיה אין להם יסוד שזה כמי שבונה על יסוד רעוע שצריך לסתור כל

הבנין מתחלתו וז"ש ולא ידע אי אשתאר דיליה. כי שמא יסורים שהוא סובל הם מועטים ואינם מספיקים למה שחטא הוא בעצמו שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ואין נשמתו נתקנת במה שפגם מכבר ויצטרך הוא להתגלגל פעם שלישית והאיש ההוא ייטיב מעשיו ולא יקלקל ויסבול יסורים קשים כגון ר' חנינא בן דוסא וכיוצא ונמצא כי לא לו הנשמה אלא לזה שהרויחה בשלישית. וא"ת מתנוצץ בנשמת הצדיק בן צדיק. אי אפשר כי מה שבונה על בנין רעוע אין בנינו בנין וצריך לסותרו ואם כן כיון שבהיות הנשמה פגומה פעל כל אותם המצות לא מצאו מקום בנשמה לשרות עלי' ולא נשלמה. וכיון שלא סבל עמה כמה מיני יסורין לטהר אותה קודם. כדי שיהיה ככותב על נייר חלק או כבונה על יסוד יפה. וז"ש ועוד שאפילו אם יזכה שיהיה כך לנשמה אם לאו. וסבל יסורים קשים יזכה לה. הרי מסטרא דיליה טב וכו' והרי הבנין צריך סתירה כדפי' ושמא לפעמים יהי' מתגלגל נשמה זו לעון אחד לבד ואחר תיקונו יהיה יותר ראויה לגוף הקודם וכיוצא. ונמצא שטרח לבטלה. ושמא שהוא פגם בה עון אחר כמוהו. ויצטרך להתגלגל פעם שלישית. והרי לא הרויח כלל. ועל כזה אמר ולא ידע אי אשתאר דיליה. ועל מציאות הקודם אמר ועוד וכו'. אף אם לא יפגום כיון שלא תיקן הפגם החלף וצריך להתגלגל הרי בנה בנין רעוע וא"ת מצות שעשה יהיו לבטלה ח"ו. י"ל כי יש לו חלק נפש חדשה כדמוכח בעובדא דסבא ע"ש ואין ספק שהנפש וחלק רוח שבו מתעדנת במצותיו אבל נשמה אין לו. ואפילו אותם המצות אינם מאירות באותו הנפש והרוח כאותם המצות העשויות כתקנם בנשמה טהורה. ואף לרשע שפגם הנשמ' אם עשה קצת מצות יש תיקון קצת ע"י תיקון הנשמה בשלישית או בשנית. ועניינים אלו אין כאן מקומם. והארכתי בההוא עובדא דסבא. ונדחה מפני שאינו מתקן הנשמה. ואחר שאין עיקר במעשיו בקלות נעקר למהר גלגולו ויוטיב הנשמה כדפי' לא יזכה לגדולה מצד מעשיו:

דף ריג:

ולא יתחזי לה. מצד מולדתו. כעין פנחס שלא היה כהן אנא לוי וכמו שיתבאר. והאי שעתא נטל לה. שאין נתון זמן בדבר אלא תכף ומיד נתן לו. רוח לכולא כהונה ובספי' העליונות ברית שלום וכיוצא. סליק לכולא. מיד שלא בהמתנה. וראיה הבשורה שהיה מיד. ואתתקן ביה כולא נדב ואביהוא שנתקנו בו כרגע. יזכו לשמשא. לזמן אח"כ אמנם הבשורה היה מיד מההיא שעתא נתן לו. דאשלים לתרין נשמתי. דהיינו בן אלעזר ונשמת נדב ואביהוא והיינו בן אהרן. ובא ענין זה הנה להודיע בגין דקנא וכו'. דאתתקן וכו'.

ר' יהודה פתח שמרה נפשי כי חסיד אני. וכו'. סופיה דקרא אית לאסתכלא וכו'. ואין דוחק בפסוק כולו אם לא נדקדק מלת אליך מפני שמלת שמרה תחזור לנשמה. ואמר שמרה נפשי כי חסיד אני. לעולם נפשי שמרה שאהיה חסיד. דהיינו שהי' לעולם בטוח. כי מעלת הבטחון היא מעלת החסידות. ולעולם נפשי שמרה שלא יפגם במדת הבטחון אלא לעולם חסיד בוטח אם כן הושע עבדך אתה אלהי הבוטח אליך ולא הי' קורא לעצמו חסיד אלא בערך מעלת הבטחון לז"א כי תחלה להשמר מפי' זה צריך לדקדק סופיה דקרא ולבתר שידקדק ראשו. ויתבאר על מתכונתו. וקשה ודאי שאר הכתוב וזה כי לפום מאי דסליק אדעתך אליך בך מבעי ליה. אלא כיון שאמר אליך הכוונ' מבטיח לך. וענין הבטחון שהי' מבטיח דוד להקב"ה הוא ביאורו במקום אחר. דהיינו חצות לילה אקום וגומר אם כן איפשר דמלת שמרה אהדר לנפש שהרי אומר כי חסיד אני לאו היינו הבוטח כי הבוטח דרך אחר לו כדפי' לז"א שמרה אהדר השתא כפשוטו להקב"ה אם כן שמר מבעי ליה וא"ת שהיא אות ה' נוספת כדפירשו המדקדקים בענין שמע"ה סלח"ה הקשיב"ה לזה אמר שאין זה תשובה. דהא תנינן דלית וכו' ותירץ להקב"ה. ומפני שמלת קב"ה יצדק בבינה ובת"ת ובמלכות פי' להההוא חולקא דאתאחד ביה נפשי שהיא המלכות והטעם שצוה לה ולא לת"ת ולא לשאר ספי' מפני שהיא מקום אחיזת הנפש וצוה לה על הנפש שהיא אצולה ממנה. והוצרך לצוות עלי' בשמירת' משום דכד נפשא וכו' ואין צורך זה לא לרוח ולא לנשמה כי החטא לא ימצא אלא בנפש כדכתיב נפש כי תחטא. והכרת לא נמצא אלא לנפש כדכתיב הכרת תכרת הנפש ההוא. אמנם נשמ' ורוח אינם בכלל זה. והטעם שהיא מצד המלכות שהקליפות סביב' ולא כן הת"ת שממנו הרוח ולא כן הבינה שממנה הנשמה ואם כן צורך השמירה הוא לנפש ולא לרוח ולא לנשמה משום דכד נפשא נפקא וכו' וא"ת מה צורך שמירה אם טובה ומה תועלת שמירת' אם רעה. אם כן הרי זותפלת שוא. לזה אמר אי זכי לא תחשוב שלא תצטרך לשמירה שאינו אלא כמה חיילין עילאין נפקין לקבלי' ולנטרא לה מפני שכמו שהמלכות היא מדה שצריכה שמירה מן הקליפות כן הנפש שהיא ממנה צריכה שמירה ושמירה זו היא עד הכנסה למקום מנוחתה וז"ש ולאעלא לה למדורה בדוכתה וא"ת סוף סוף לא הוה לי' למימר שמרה נפשי כי כמה כינויים למלכות ואינו אומר שמרה זכרה וכיוצא. לזה אמר והאי ה' נטיר לה וכיון שהיא מדת ה' לכך סיים בחינת השמירה ואמר ה' שמר נפשי ומשום דלעיל קאמר שהשמירה ע"י המלאכים. ולהכי קשה א"כ גם כן אפשר להיותה ע"י מלאכי שלום שהם מלאכים דקב"ה לזה אמר כי מה שנתן לה בכל ריש ירחי ושבתי

הוא נתן לה מצד המלכות לכך הענין תלוי בה. ומפני שאין ענין זה שמירה אלא שכר לזה אמר ואי לא זכי וכו':

כמה גרדומי נימוסין אזדמנן שהם ממש אוחזים בה ומזומנים שם וכמעט קט תופסים בה. וצריך רחמים שלא תבא הנפש לידם שמכיון שבאה לידם קשה להוציאה. וז"ש ודוד בעא בעותי' קמיה קוב"ה ואמר שמרה נפשי דלא ידחון דרך דחיה כמי שדוח' מי שאין ראוי ללכת שם כ"כ וענין זה תלוי ודאי בתפלה כיון שאינה ראויה והם דוחים מפני קצת קלקול מעשים ומפני שענין זה הי' אפשר גם כן ע"י מלאכים דקב"ה אמר שגם כן בבואה למעלה להתאחז בה ששם היא נאחזת. וז"ש וכד מטא לקבלך דיפתחון וכו' ולא יתעכבו שלא יקטרגו ביני וביני.

ותקבלה קמך היינו להנחילה אור הטוב הצפין בריש ירחי ושבתי. ובמלת שמרה כולל ג' בחי' אלו. הא' שמורה לשון שמירה מהאויבים כמשמעו. וז"ש דלא ידחון לי' לבר. הב' שמירה כמי ששומר דבר בתוך התיבה. והיינו שמרה נפשי שתכניסנה בתוך ג"ע. וז"ש וכד מטא לקבלך דיפתחון לה הג' שמירה לשון מלכות שהוא נק' שמור ושמרה נפשי ר"ל תאיר לה ממדת שמור. וז"ש ותקבלה קמך במדת שמור:

וכי חסיד איקרי השתא קשיא ליה הכי למאי דפרישית דעל הנפש קאמר והיא ממדת המלכות לא שייך חסיד כי חסיד הוא מצד החסד ופי' שגם במלכות שייך לשון חסיד כדאמרינן חסדי דוד הנאמנים והיינו במלכות ומשם הנפש חסיד. והיא נתינת טעם שמרה נפשי והטעם כי חסיד אני וכיון שאני חצוב ממדת חסדי דוד אין ראוי שתלך למקום הרשע. ולאידך פי' דס"ד לא הוי נתינת טעם כדפי' ולהאי פי' הוי נתינת טעם כדפי':

ר' יצחק אמר פליג שאין חסד במלכות כלל וחסדי דוד יש שפירשוהו בנצח והוד.

ירית להאי ארץ. מפני שהצדיק והארץ אינם נפרדים אם כן יתהפך כי הנאחז בארץ אוחז ג"כ בצדיק וז"ש באתר דהאי אחידנא שהיא המלכות מקום היסוד אם כן חסיד אני יצדק בי מלת צדיק חסיד.

שבעין פתקין משבעים לשונות קרא לפני פרעה ולשון הקודם יתיר שלא הי' פרעה מכיר בו. שפת לא ידעתי. הוא ע' לשון. ורוח הקודש צוח לקבליה אז לשמרך מהרה בו ורוח הקודש היינו מלכות והוצרך לזה מפני שאין שכר שמירת הברית המלכות אלא היסוד אם כן אות ה' נוספת אין לו יחס עם שמירת הברית לזה אמר ששכינה היתה מתרה בו וז"ש כל מאן דנטר גרמיה מהאי כלומר מאשה זרה ומנכריה אתקשר בשכינתא ולא שיהי' מרכבה לשכינה אלא ואחיד בההוא עדות דהיינו יסוד כענין שהוא אחוז ביסוד

ונקשר בשכינ' והאי הוא ה' דהיינו שכינה דאיתוסף בשמיה דיוסף כי מלת יוסף הוא היסוד וה' נוספת היינו שכינתא דאתקשר ביה וקרא הכי קאמר עדות דאיהו יסוד ביוסף שמו ונעשה מרכבה לו וע"י כך נאחז המלכות ונקשר עמו אוף הכא אתקשר ביה וכו' היינו יו"ד נוספת שבמלת פינחס והיא השכינה שהשכינה נקרא יו"ד כדפי' בתיקונים שיש לה שתי בחינות הא' נקראת ה' והב' נק' י' ויוסף זכה לבחינת ה' ופינחס לבחי' י' וא"ת ולמה זכה יוסף לה' ופינחס לי' וי"ל שמעלת פינחס גדולה על מעלת יוסף כי יוסף היה שהוא בעצמו לא חטא אמנם פינחס הגדיל לעשות שבזולת שהוא עצמו לא חטא קנא על החוטאים ומיחה בהם וז"ש אתקשר ביה בפינחס על דקני בהאי כדפי'.

ציון יסוד **ירושלים** מלכות. הצדיק אבד לא קאמר נאבד אלא אבד השכינה שנאבדה ממנו:

על זווגא דשכינתא. שהיתה מזדווגת עמו. מאן דאוקיר שיזהר שלא לפסלו. ונטיר להאי: שבא מעשה לידו ופירש:

דף ריד.

בגין האי זמן דלא בעא. שלא בא מעשה ממש לידו. שלא רצה לשכב כך. זכא ליקרא דהאי עלמא. אמנם כשבא ממש מעשה לידו. דהיינו ותתפשהו בבגדו זכה ליקרא דההוא עלמא דעאל לפרוכתא עילאה היינו בהיכל קודש הקדשים יש פרוכת מבדיל בין זה לזה. ולפנים מפרוכת זה היא כניסת הנשמות הטהורות דהיינו תחת כסא הכבוד ושם ג"ע עליון ולא יכנס שם אלא רשומים שהוא מדרגת היסוד שפנימה לפרוכת הוא סוד קודש הקדשים שהיא בחי' המלכות מקום כניסת היסוד כדפי' באדרא כי נקודת ציון הוא קודש הקדשים ששם כניסת היסוד במלכות נמצא דדידיה נקט בהאי עלמא דהיינו שזכה למלוכה ודאי ודידיה נקט בההוא עלמא כי כיון ששמר הברית זכה למלכות עם היסוד בעולם הזה ובעולם הבא:

זכה לקיומא יתיר. אפילו מכלב ויהושע מפני שפנחס הוא אליהו. וזהו את בריתי שלום שלום ממלאך המות.

זכה לכהונתא עילא'. כהונ' גדולה כי פנחס כהן גדול היה ובניו אחריו עד ימי פילגש בגבע' כדפי' רש"י בפסוק כי מכבדי אכבד ע"ש שמואל. ואי תימא דלא זכה כלל לכהונה. כדפי' רז"ל ופירש רש"י ז"ל בפרשה כי לא נמשח פנחס כלל לכהן ולא היו ראוים לכהנים אלא מה שיוליד אלעזר אחר שנמשח. אמנם פנחס שנולד קודם שנמשח והוא עצמו לא נמשח לא היה כהן אלא לוי. ובמעשה זה זכה לכהונה אפילו כהונה סתם. ואין זה דעת ר' ייסא אלא שזכה לכהונה גדולה. אבל כהונה סתם ודאי שהיה כהן. וזהו שדקדק שאמר

זכה לכהונתא עילאה. ובתר הכי קאמר ואי תימא דלא זכה לכהונתא דהיינו סתם כהונה אין. כלומר אפשר לומר כן ומאי דדחיקא לך כי כיון שהיה מזרע אהרן למה לא יהיה כלל כהן אינו דוחק דהא אפילו אינון דאמרי דלא זכה קודם כהונה כלל לאו הכי כלומר אינם אומרים אותו כדס"ד כי היכי דתיקשי להו אלא במאי אוקימנא תחת אשר קנא לאלהיו שפשט הכתוב מורה דבגין עובדא דא רווח כהונתא סתם מה דלא הות קודם לכן אם כן הדרא קושיא לדוכתא שאיך אפשר שיהיה בן כהן והוא אינו כהן ת"ח וכו' והשתא ניחא שאלולי ההוא עובדא שהיה הרציחה דרך קנאה פסול היה לכהונה אפילו כהן הדיוט והוצרך הכתוב לייחסו ולדידן לא אצטריכנן להכי אלא שזכה עתה נוסף על כהונה גדולה. כל זה פירשתי על צד הדוחק ליישב הגירסא הנמצאת בכל הספרים:

ואפשר לפרשו בדרך אחרת וזכה לכהונה עילאה הוא וכל בנוי כי מה שייחסו הכתוב הוא כדי שיהיו בניו אחריו גם כן כהנים גדולים. כי לעצמו כהן היה אבל בניו הוא שהרויח. ואי תימא דלא זכה הוא עצמו לכהונתא והיינו דלעיל קאמר בניו והכא קאמר הוא עצמו ויהיה ראייה להבטחת הכהונה לעצמו אומר הכתוב והיתה לו דמשמע דאיהו נמי אצטריך לזה. אין. אין הכי נמי דאצטריך קרא להבטיחו בכהונת עצמו ומאי דלא קאמינא לעיל אלא לזרעו דהא אפילו אינון דאמרי דלא זכה קודם לכן לאו הכי כלומר אינם אומרים אותו כדפרישית אלא בדרך אחרת אלא במאי אוקימתא קרא דקאמר והיתה לו וכו' תחת אשר קנא כמשמעו דהכא רווח לה מה דלא הוות וכו':

ת"ח כל כהן דקטל וכו' והוצרך [594] להשמיענו לא מפני שקודם לה היה הוא בעצמו כהן אלא שהיה אפשר שתאבד כהונתו ממנו בשביל הרציחה לולי שהיה דרך קנאת ה' ואדרבה רווח לבניו אחריו מה שלא היה להם כלל קודם לכן כדפי' או אפשר לפרשו דרך אחרת וזכה לכהונתא כלומר דרך חיוב אני אומר שזכה שהכוונה שנמשך לו כהונתו ואי תימא כלומר ואם יעלה על דעתך לומר שנאמר דרך שלילה שלא היה לו כהונה אם לא ע"י המעשה הזה. אין. אפשר הוא לומר כך. מפני שגם אותם שהם בעלי סברא זו אינם אומרים אותה כדקס"ד שלא היה כהן כלל כדפרישית אלא במאי אוקימתא כיון דאמרת שאפילו בעלי אותה הסברא אינם אומרים אותה כדעתי לומר שלא היו כלל כהנים אם כן מה יעשו מהפסוק שמורה על זה ותירץ תא חזי אם כן עד"ז הם אומרים ע"ד שלילה שודאי היה פסול לכהונה אלולי המעשה הזה כיון שהרג את הנפש אבל לא כדקס"ד שממש קודם לא נמשח לכהונה אף אני אומר דרך חיוב וזכה לכהונה לדקדק יותר שהכוונה שזכה שעמד לו ולבניו כהונתם ולא כשאר הרוצחים שהם אובדים כהונתם.

[594] בכ"י להבטיחו מפני וכו' ותיבת לא ליתא.

פסיל להההוא דרגא דילה שהוא חסד עם הבריות לא שפיכות דמים שהוא מן השמאל עוד הוא ביסוד שלום לא קטטה מן החיצונים. עם אינון דנפקי. וכו' לא היה בן כ' שאין ראוי למנין פחות מעשרים. ועם כל זה הוא נמנה לחשיבותו:

ר' אלעזר ור' יוסי ור' חייא הוו אזלי וכו'. שלום ממלאכה וכו' אין לפרשו שלום שיחיה לעולם. שאינו שהרי נסתלק כדמסיק דלא שליט ביה בעת מיתתו. ולא אתדן אחר סילוקו. ואי תימא דלא מית. הנה המיתה יאמר על ב' פנים. הא' טעם המרירות ההוא והב' על קיום האיש. והנה זה יצדק על צד הא' ולא יצדק על הב' וז"ש ודאי לא מית כשאר וכו' ויצדק על מרירות המיתה אמנם אינו קיים באיש שהרי נסתלק. לא מית. שלא שלט' המות שהוא למטה רגליה יורדות מות. ואוריך יומין כי יומין זעירין מסטרא דה' זעירא כדפי' בתיקונים אליהו אחיד בהאי ברית שהוא היסוד שהוא לעיל מן המיתה והוא למעלה מזהירו דסיהרא וז"ש עילאה. בתיאובתא. שלא נתמרמר על סילוקו אלא אדרבא חשק דבקותו למעלה. כהן גדול הוה ר"ל ראוי לכהונה גדולה שמעולם לא שמש כדפי' רש"י בד"ה. פנחס דלא אסתלק בעת עלות אליהו בסערה השמים. לבושין אחרנין שנתלבש בעת פשיטת גופו מעליו:

דף ריד:

לקיימא הנני וגומר. שלא הוצרך למות ולכלות הגוף בעפר ואח"כ ללבוש הבגדים האחרים כדפי' בזוהר שאין הרוח מתלבש עד שמתעכל הבשר. אילין יומין עשרת ימי תשובה וד' ימים שבין יום הכפורים לסכות וז' ימי החג ויום שמיני חג העצרת שהם ודאי מורים על הסוד. עד לא קאימנא ביה לא עמדתי על עיקר טעמו של דבר ל"א איני זוכר אותו. דרועא חדא. הגבורה דבי' תליא ישועה היא המלכות נק' ישועה גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה ביה תליא כוקמא כנודע שהוא הנקמה. בי' תליא פורקנא כדקיימא לן בתיקונים שהגאולה תחלתה מן השמאל וסופה בימין ולהכי קאמר ביה תליא ולא הויא וכן ישועה ביה תליא ולא הויא כי עיקר ישועה בימין דהיינו כוס ישועות אשא כדפי' בריש פרשת בראשית וכן הנקמה בה תליא. אמנם הויא לתתא חרב נוקמת נקם ברית. ויונקת דין הנקמה מהגבורה. ולמה למיקם וכו' כלומר כיון שעיקר הישועה מן הימין אם כן למה תחלתה מן השמאל ותירץ לאקמא לה כי תחלת קימתה אינה מן הימין שאין הימין מקים המלכות מפני ששמאל הי' תחת לראשה דהיינו שמקימה ואח"כ ימין מחבקת ולכך חשף וכו' עם היות עיקר גאולה מימין. וכד האי איתער גבור' במלכות **כמה** דחילא, שהם שתי גבורות יחד. עד דינח. כלומר עד שיתהפך הגבורה מדיניה להיותה מסכמת אל הייחוד והיינו בהיות נשפע להן השפע מהבינה ואז הדין

נמתק ונייחא דינא ומכפר דינא מצד הבינה לבתר אתי ימינא לחבקא היינו מערבית דרומית שהמלכו' נדבקת בחסד מפני שנמתק דינא ונתהפך דין וחמימות אל הזווג. כדין חדוותא שפע התשובה שריא בעלמא אפילו בתחתונים. וכל אנפין נהירין. כל העולמות פני הספירות ופני הכסא ופניהחיות וענין פנים הכוונה בחינת ההשגחה לתחתונים. אזדווגת בגופא בת"ת כי אחר החיבוק בשתי זרועות הוא הייחוד. כולא איקרי אחד. כל עשר ספירות דהיינו אח"ד א"ח ט' ספירות ד' הנקבה וכן אחד י"ג ששה קצוות זכרים וששה קצוות נקבות ובחי' י"ג הוא אחד מייחדם עד ת"ת ומלכות סתם הם אחד כדכתיב זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם ואמר אחד בלא פרודא. שהענין מלת אחד יצדק גם כן על הנפרדים המרובים יחד כגון הן עם אחד ולזה אמר אחד ולא כאחד הצודק על הנפרדים אלא אחד המייחדם שאין ביניהם פירוד כאלו מתחלתם מעולם היו אחד:

כדין הוא שלימו דכולא כי בעוד שאין השכינה מיוחדת עם הקב"ה אין שלימות כלל בכל הנמצאים דכתיב הן אראלם צעקו חוצה וכתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ואז כל הנמצאים החסרים נשלמים כנודע ואפילו הספירות אינם שלימות בעוד שאין השכינה מיוחדת עם הת"ת כדפי' בתיקוני' וחדוותא דכולא שהבינ' מתפשטת באורה בתחתונים ומפני שבזמנים החולפים הנז' בלי ספק שימצא גם השמחה והייחוד לזה אמר ואחד ודאי מה דלא אשתכח הכי בשאר זמנים כלומר עם היות שיש לה כ"כ בזה.

לבתר אתיאת וכו' יום ראשון של ראש השנה גבורה. שני מלכות ועולה מדרגה אחר מדרגה יום ראשון של ראש השנה גבורה שני מלכות. שלישי התחילו לעלות ביסוד רביעי הוא עולה להוד חמישי עולה לנצח ששי עולה לת"ת שביעי עולה לגבורה שמיני עולה לחסד תשיעי הוא מלכות שם קרוב לבינה וצריך לעשות טהרות לייחדא עם הבינה בצד הגבורה דהיינו גבורה למטה ממלכות תחת לראשי וז"ש בעיין בני היכלא בתשעה לירחא שבו הזמנה לעלות להתייחד (להרויח) עם הבינה דהיינו ביום הכפורים שנקשרת אימא תתאה בעילאה כדפי' בזוהר פרשת אמור ואפשר לפרש סדר הימים. ראשון גבורה. שני מלכות שלישי עולה מלכות במלכות שבגבורה רביעי עולה ליסוד שבה חמישי עולה להוד שבה בששי עולה לנצח שבה בשביעי עולה בת"ת שבה בשמיני עולה בגבורה שבה בתשיעי אנו מכינים אותה שם לקושרה על הגבורה בבינה כדפי'. והנה עושים לה הכנות שלש ראשונות דהיינו רעותא כתר הנק' רצון חדוותא בינה הנק' שמחה ולמטבל בנהרא. דהיינו מימי החכמה בסוד הדעת הנק' נהר דהיינו רישא דמטרוניתא כי הראש הוא כללות שלש ראשונות:

וכדין ישראל בתעניתא על חובייהו. מפני שהוא עת רצון לכפרה כי הדין מצד המלכות ובה פגם העונות. והדין בגבורה. ועתה שהבינה שהיא תשובה מאירה בשתיהן הדין מהבטל מהגבור' והפגם שבמלכות נתקן וז"ש דהא אימא עילאה אנהירת אנפהא למטרוניתא ורצון נמצא. והטעם כיון דשמאלא שהוא גבורה מקבלא ליה בהאי יומא רישא דמטרוניתא על שמאלא שהמלכות עולה על הגבורה ונדבקת בבינה אם כן ג' ספירות אלו מיוחדות הדין נמתק כדפי':

ביומא קדמאה דחג וכו' הוא חסד דהרי כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' ופי' בזוהר פרשת אמור דהיינו יומא קדמאה חסד וד' ימים שבין יום הכפורים עד יום הראשון דסכות אפשר שהם הם רישא דמטרוניתא שבין שתי הזרועות דהיינו ד' אותיות אדנ"י הם ד' אותיות הוי"ה דהיינו גוף שבין שתי הזרועות כי שני גופים גוף הנקבה וגוף הזכר בין שתי הזרועות והיינו ד' ימים הוי"ה וד' לילות אדנ"י והם ז' ימים כנגד חג"ת ונהי"ם שבחסד דגבורה הם ממטה למעלה דחסד הם ממעלה למטה ובכל הימים תיקוני החסד וז"ש וכדין כל חדוה כי הבינה משפעת בימין ובשמאל ובהיות יום הכפורים מהשמאל והמלכות בזרוע שמאל היא קצת חדוה בינה משפעת בשמאל לבד אמנם עתה שנשתתף החסד הוא כל חדוה הבינה משפעת בימין ובשמאל וכל אנפין נהירין כדפי לעיל. וחדותא דמים חסד. צלילן שלא בתערובות דין. דהיינו יין על מדבחא. במלכות. בכל זינין דחדווא. כגון שמחת בית השואבה בכמה מיני שיר ומיני זמר ובזמן אחד יש מיני שמחה מותרים כגון של מצוה או ברית או חתן והשאר של רשות אסורים. אמנם בשמחת בית השואבה כל מיני זמר מותרים מפני שאין בימין חיצוני כלל מה שבשאר זמנים פנימיים מותרים חיצונים אסורים. וז"ש בכל זינין דחדווא דהא ימינא גרים וכו':

דהא כדין חדוותא לאשתעשעא. כלומר השמחה אינה שמחת זיווג אלא חדות שעשוע מלכא במטרוניתא חיבוק ונישוק וגיפוף ואין כן בשום זמן אפילו בפסח עם היות שהוא דרועא ימינא ולכך אין שמחה לאשתעשעא אלא עתה. חדוה דאורייתא. יום שמחת תורה דהיינו ת"ת במלכות, וא"ת ולמה אינו אלא יום אחד. כבר הקשו זה בזוהר פ' אמור לגבי יום שבועות ותירץ ע"ש.

זווגא דכלא יותר כולל הספירות והפנימיות בכלל כל העשר כדפי' לעיל. יומא דישראל כי בימים הקודמים מקריבים שבעים פרים לתת להם חלק מהשמחה אמנם בחג זה אין להם חלק כלל כדפי' בזוהר ובמדרש פ' אמור:

על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט א"ר יהודה וכו' אשגח לה ואסתכל וכו' הכוונה כשרוצה לעשות איזה פועל עושה אותו בעופרת או בטיט פעם ושתים ואח"כ בונה אותה

ועכ"ז צריך להוסיף או לגרוע הרי שהוא צריך ב' דברים הא' לעשות מעשה אחר שלא יהיה תמידי שהוא על הטיט או על העופרת והב' אח"כ כשעושה אותה מכסף מוסיף וגורע עליו. אבל הקב"ה אינו כן אלא אפיק עבידתיה מתוהו פי' ממציאות שלא היה אלא עשה מעשה במציאות חומר א' אח"כ עושה אותו במציאות חומר זה אלא מתחלה בנאו במציאות חומר זה ומן האפס המוחלט המציאו ולא הוצרך אח"כ להוסיף ולגרוע ממנו וז"ש כי כל אשר עשה ה' אלקים הוא יהיה לעולם. ואינו כאומן שעושה מה שלא יהיה כדי להמציא המציאות שיהיה. וגם אין צורך להוסיף או לגרוע אלא עליו אין להוסיף וכו'. וירא אלקים את כל אשר עשה מציאות ראשון והנה טוב מאד. שלא הוצרך להוסיף ולגרוע וא"ת מה אשר יעשה אשר עשה מבעי ליה לזה אמר תו כל אשר יעשה לתיקונא וכו' כלומר גם מה שפועל עתה הקב"ה במציאות העולם ותיקונו דרך זה לו שבמציאות ראשון הוא עושה ואין צריך להוסיף ולגרוע. ולהכי נקיט קרא יעשה מפני שיצדק גם כן על מה שעושה תמיד (לחיבוק) [בכ"י לתיקון] העולם וא"ת אם צריך לעשות לתיקונו אם כן הרי הצורך להוסיף וי"ל דתיקון זה הוא תיקון שהוצרך למזון הבריות או למה שקלקלו הבריות. וכיוצא מן הדברים שהוא צורך שעה. ואי כתיב מה שהיה לא יוצדק מלת יעשה אפילו על הדברים המתחדשים.

אתר עילאה הכוונה על הבינה ולא על כל מציאותה רק על בחינתה המשפעת למטה.

דנגיד. היינו המשך מציאות השפע מחכמה דרך שורשי הספירות המושרשות בתוכה. ונפיק ממציאותה להשפיע למט'. ואדליק. היינו ממש הגעת השפע בשאר הנאצלי'. כולהו ששה קצוות ומפני שהיה אפשר שכולם בכלל יקבלו. ולא שתהיה בה בחינת ששה קצוות פרטיים לזה אמר לכל עיבר משפיע בהם במציאותם פרטי בכל קצה וקצה בבחי' עצמו בדרום החסד כמדתו. בצפון גבורה כמדתו במזרח ת"ת כמדתו. וכן בכולם. והם עתה ד' חלוקות. הא' נגיד והב' נפיק. הג' אדליק. הד' לכל עיבר. כשתדקדק בהם. ואיקרי עוה"ב. כי בחי' זו היא בחי' הבינה במעכבה למטה והיינו עולם שהיא בינה הבא שהוא בא על הספירות ומתקנם. ומיניה נפיק. היינו בחי' הת"ת בסוד הדעת שהוא מציאות א' כולל ו' קצוות והיינו בחי' חד אילנא. והנה למעלה שאמרנו בחי' הספירות כל אחד במציאותם הי' משפיעם בחיות הבינה ממש והיינו דנקט אדליק בוצינין קרא לספירות בוצינין דהיינו נרות שאורם אש יקרא לשפעם דלקה מפני שהוא מן השמאל עתה שבחי' אילן הוא כללותם ומציאותם קרובה לבינה קרא לשפעם מים דהיינו מעמקי החכמה. וז"ש נפיק חד אילנא לאשתקיא ולאתתקנא הענין שלאילן ישוקה בב' פנים הא' להעמיד נופו ופריו ועליו לקיומו. והב' השקאה יתירה לתקנתו וז"ש לאשתקיא

ולאתקנא. ומפני ששנה בחי' הת"ת הנז' על בחי שש קצוות בכמה ענינים הא' דנקט בספירו' בוצינין ובהאי אילנא תיקונא ובספי' אדליק ובאילן השקא' לזה אמר והאי אילנא דהיינו בחי' סוד הדעת עילאה ויקירא הוא עליון דהיינו סבה ויקירא דהיינו דקות על כל שאר אילנין דהיינו ששה נטיעות במקומם ממש ועוד רצה במאמרו עילאה ויקירא דהיינו שהדעת דבק בין חכמה ובינה והיינו עילאה מצד הבינה ויקירא מצד החכמה או ירצה כי שש קצוות נפרדות ר"ל בבחי' ו' קצוות אין להם עלייה אלא עד הבינה אבל בחכמה וכתר אינם בבחי' זו שאין ימין ושמאל למעלה שהכל ימין כדפי' באדרא. אמנם הדעת שהיא בחי' כללות ו' קצוות בבחינה שלה רחמים הוא עילאה בכתר ויקירא בחכמה שבכל המקומות האלו עולה ומתמצא כנודע לכך הוא אילן שותה מים עמוקים וא"ת אם כן ימצא שאין ניקתה מבחי' הבינה הנק' עולם הבא לז"א שאינו כן אלא וההוא עולם הבא כלומר אותה הבחינה שאמרנו דנגיד ונפיק דהיינו שתי חלוקות מהד' הנזכרות לעיל לא השתים האחרות שהם אדליק לכל עיבר דלא שייך באילן כדפי' אלא ההוא עולם הבא בשתי בחינות שהם נגיד ונפיק אתקין ליה להוא אילנא תדיר והיינו כדפי' בזוהר בפסוק ושמים לא זכו בעיניו לכך אתקין ליה תדיר שלעולם נראה לבינה שצריך תיקון והיא מתקנת וענין תיקון זה דקאמרן השתא היינו הכנת קבלת השפע שאין ספירה מקבלת מלמעלה מספירה שעליה עד שיתוקן בשפע אחר קודם כדפי' בפיקודין בפקודא לברכא. אמנם אחר שמתקן אותו כדי שתקבל שפע עליון אשקי ליה שפע הראוי למציאות קיומו ואח"כ אתקין ליה בעבידתיה דהיינו סוד יפיו כאשר נבאר והנה בסוד תיקון זה אמר אתקין ליה בעבידתיה, הכוונה כי מציאות ששה קצוות נעלמים בכתר וחכמה ובינה שהם סוד הדעת כדפי' באדרא והנה תיקון הדעת היא בעבידתיה כלומר במעשהו ממש דהיינו שרשיו ומציאותו הנעלם בפנימיות הספירות העליונות כדפי' והנה תיקון זה אין דבר נוסף על בחינותיו שהרי יש לו שש קצוות נכללות בכללות גדול. אמנם היא דקות וזוהר נוסף באותן הבחינות מתנוצץ בו, וז"ש בעבידתיה במציאותו ובמעשהו הוא תיקון זה בלי תוספות ובלי מגרעת עליו ועל בחינותיו רק שיתנוצץ ויאיר יותר. אמנם אח"כ מעטר ליה בעטרין. כלומר זהו תיקון נוסף על ששה קצוות שבו. דהיינו שמעטר אותו בעטרין דהיינו דבר נוסף מתעטר על ראשו, ואולם עטרות אלו הם סוד י"ה שבו כי סוד הדעת הוא סוד וא"ו שבשם כנודע. כי וא"ו סוד שית סטרין. אמנם י"ה שבו הוא תרין עטרין דירית מאבא ואימא שהם ממש מתעטרות על ראשו והם סוד בחי' חסד וגבור' הנעלמי' בסוד החכמה והבינה והם דקות ומאירות בבחי' הדעת הנעלם והם מתעטרות על ראש הדעת כענין החכמה והבינה ממש והנה אימא נטלית תרין

עטרין אילין ומתעטרין ליה וענין זה מוכרח באדרא ובכמה מקומות. ואפשר היה לפרש עיטור זה העיטור הנז' בפ' בלק אמנם לא נראה בעיני מפני שהעיטור הזה אינו תמידי בו אלא לעתות היחוד והשתא לאו בייחודא עסקינן אלא במציאות הת"ת בעצמו והעיטור הנזכר לעולם עם הת"ת דהיינו סוד י"ה שעם הת"ת שהוא אות וא"ו ועוד לישנא דעטרין לשון רבים מורה על תרין עטרין דירית מאבא ואימא כדפי'. דאי להאיך הוה ליה למימר עיטורא. ההוא אילנא תליא וכו' המלכות אמונה והיא במקומה תליא בת"ת ובעלותה למעלה המלכות אינה עולה אלא לת"ת וז"ש וביה שריא מכל שאר אילנין כלומר עם היות שעלה בכל הספירות כגון בפסח הזווג לימין ובסכות הזווג לשמאל עם כל זה לעולם הבטתה (לעולם) בת"ת בסוד הדעת. והענין בפסח במצי' הת"ת שבימין. בסכות במציאות הת"ת שבשמאל וע"ד זה ולעולם בת"ת וז"ש וביה שריא מכל שאר אילנין שהם ו' קצוות לעולם הבטתה אליו יותר מכולם. קיומא דכלא ביה ר"ל קיום כל שאר הנמצאים כולם שהם למטה ממנה כל אשר יעשה הת"ת בסוד הדעת יעשה אתקן בכל עת ועת האלקים בינה הוא יהא לעולם כדפי' לעיל לא פסק מבועוי מיניה לעלם ולעלם. וכו' ודאי הוא הוי וכו'. היינו סוד הי"ה והו"ה ויהי"ה שבג' מלות אלו כלולים ג' שמות בן ד' שהם סוד שם בן י"ב ונקודם מלך מלך ימלוך והם סוד יהו"ה יהו"ה יהו"ה וסודם היה והוה ויהיה. וכשתדקדק תמצא שהם י"ב אותיות ששה ההי"ן ג' יודי"ן ג' ווי"ן דאלהים דא גבורה וכו' דלאידך פירושא דפריש ר' יהודה האלהים היא המלכות שהיא היה אדריכל [595] ועל הרוב גבורה ממש שממנה בריאת העולם בדין אמנם עתה האלהים יהיה הבינה שהיא עולם הבא כדפי' לעיל וז"ש האלהים סתם אם לא יאמר הגבור וכיוצא דא גבורה מאין סוף ומאין חקר דהיינו המלכות שאין בה השגה והיינו אין חקר לתבונתו והכריח היותו בבינה ממלת האלהים בה"א הידיעה דהיינו בינה שכל תיבה שיש לה ה"א בסופה היא המלכות. כגון ארצה הרה וכיוצא וכל תיבה שיש לה בראשה היא הבינה וע"ד יעשה שאם היה הכוונה בגבורה או במלכות לא שייך יעשה תדיר שאין לך מדה למטה שיצדק בה תדיר אלא בינה משום דאיהי נהרא דלא פסקין מימוי לעלמין עשה שייראו אתקין ליה כלומר מלת עשה אהדר למציאות כוללתו כל קצוות בשעת אצילותו ומלת יעשה אהדר למציאותו יניקתו מנהרא דלא פסקין וכו' כענין שעשה ויעשה לעילא ותתא בגין דייראו שלא תהיה היראה נחלקת למקומות רבים שהרי היא אחדות שלמה שאין בכל שש קצוות אלא הוא וז"ש ולא יחלפון וכו' שאין שני. בקדמיתא יעשה ולבתר עשה כלומר אם כדבריך היה ראוי שיאמר קודם עשה דהיינו מציאותו בשעת אצילותו ואח"כ

[595] יעוי' ביאיר נתיב ערך אדריכל. המעתיק

יעשה דהיינו מציאותו אח"כ בתיקונו. אמנם קרא נקט תחלה יעשה ואח"כ עשה אלא ודאי שהם דברים חלוקים אם כן מאי בין האי להאי אלא יעשה תדיר וכו'. ובהא לא פליגנא עלך אמנם עשה דקאמר לבתר היינו אילנא אחרא לתתא ומפני כך אחרו והיא המלכות. וידחל למיעל וכו' היינו והאלהים עשה שייראו מלפניו והכוונה שאם הי' המלכות מתתקנת כענין הת"ת היתה רחמים ולא היה מקום יראה בעולם. ועוד היתה שוה אל הת"ת ולא היתה פתח כניסה לכך עשה מקודם ולא יעשה כדי שתהי' פתח כניסה להשכיל. וז"ש ומאן דייעול באילנא יעול ברשו שהרי כאן רשות ליכנס או ירצה כיון שהוא דין יצטרך ליקח רשות שישתדל לטהר עצמו כדין וכשורה וז"ש וידחל למיעל וכו' ונמצאת עתה היא פתח השער והיא שומרת הפתח. שומר ישראל. המלכות שומר לת"ת הנקרא ישראל והשתא קשיא ליה סוף סוף המלכות אינה יונקת יעשה הוה ליה למימר עם היות שאין תיקונה כתיקון הת"ת לזה אמר שאצילותה מהבינ' לכך אמר והאלהים שהוא הבינה עשה. אמנם יניקתה היא מהת"ת לכך לא כתיב יעשה. וז"ש ודא אילנא תתאה אשתקייא וכו'. מאי טעמא עשה קרא גופיה יהיב טעמא וקאמר והאלהים עשה למלכות אמנם לא יעשה והטעם שייראו מלפניו שתהיה דין ולא רחמים. אתה ת"ת תומך ומשפיע למלכות שהיא גורלי והיא עצמ' נק' גורל כדמפרש ואזיל. אמנם עתה יש לדעת קרא דיעש' למחכ' לו האיך יתפרש ויאמר עין לא ראתה אלהים דהיינו בינה זולתך יעשה משפיע ומתקן לת"ת למחכה לו לת"ת עצמו והיינו דאסיקנא הכא זכאה חולקיהון וכו' ומזווגם מחכמה דהיינו עדן עילאה שאין משיג אותה אלא הבינה והיינו עין לא ראתה העדן עילאה אלהים זולתך אלא הבינה והוא משפיע השפע לת"ת כדמסיק. והא אתמר עלייהו יעשה שהוא הת"ת למחכה לו דהיינו אותם העוסקים בה.

קול דאחיד להאי רקיע ת"ת האחוז עם המלכות. ואשתתף בהדיה כלומר ששניהם מתייחדים לבשר אחד ונקיט לישנא דמשתתף בהדיה מפני שאין הייחוד מלכות בת"ת למעלה שאם כן לא שייך לישנא דרקיע אשר על ראשם אלא ת"ת יורד ומשתתף עמה למטה במקומה והוא רקיע על ראשם והוא קול מעל לרקיע. ואפשר היה לפרש קול יסוד דאיהי נמי איקרי קול אלא שהראשון נראה יותר. ודא הוא זכר עשה וכו', הת"ת זכר לנפלאות שבבינ' שבה הם נ' פלאות ולהכי קרייה קרא קול כענין זכר כי זכירת הפה והקול ענין א' וכמו שהוא זכר הנפלאות בת"ת מהבינה כן קול הוא ת"ת דנפק מבינה והוצרך לזה משום דקשיא ליה כי מן הראוי כשנכנס שם בת"ת זכר ובמלכות נקבה יקנה להם שה שיצדק בשניהם בשוה כגון צבי צביה חתן וכלה אמנם קול ורקיע אין להם יחס כלל לזה אמר כי נקרא כאן הת"ת קול לרמוז אל בחינתה למטה על החיות וז"ש וההוא

רקיעא קאים על הגבורה גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה. להבדיל בין מים דאצילות למים עולם הבריאה ועולם דיציר'. וא"ת אמאי קאמרת שנברא להבדיל לבד הרי הוא עיקר הפעולה בעליונים ובתחתונים לזה אמר דהא אוקמוה דז' רקיעים הם שהם מחסד עד המלכות ודא מלכות שהיא וילון שהוא מלכות רקיע אחרון וילון פי' להבדיל בין מים למים אינו משמש כלום כלומר אין לו פעול' ידוע' כענין החסד שפועלת חסד והגבורה גבורה וכן כל המדות אמנם מלכות הוא מראה מקבלת כל הגוונים פועלת כל הפעולות ואין לה פעול' ידועה מעצמה אלא כפי הנשפע לה מהספירות העליונות וז"ש אלא מה דיהבין ליה ומסכני בה מתאחדן מן הטעם הנז' שהיא מסכנא ואינה משמשת אלא שהיא שם מבדלת בין מים דאצילות למים דעולמות התחתונים מקבלת מן האצילות ומשפעת לכל התחתונים ודא הוא רזא דכתיב ואני בעוני הכינותי כסף קרי לגרמיה עני והוא מכין כסף וזהב כ"כ אלא ודאי הכוונה במדת דוד שהיא מדת העניות כדפי' ודא מכניס שחרית וכו' קשיא ליה את אמרת שאינה פועלת כלום ואנן תנינין מכניס שחרית ומוציא ערבית הרי שיש לה פעולה מעצמה לזה תירץ שפירושו דהא בליליא אפיק לנוקבייהו כלומר כחות נוקביים מוציאם בלילה אבל אין להם שליטה אלא אדרב' הם ממתינים לשפע החסד שנשפע ביום בבוקר כדכתיב בבוקר חסדך נמצא שאותה פעול' אינ' פעולת שליטה. וקול ת"ת מיני' אתזן האי רקיעא שפע הנשפע לעלכות בכל לא שפע ייחוד שהוא עולה למעל' כדפי' אלא אתזן שהת"ת יוריד לה מזונ' בשעתא דהאי קול אתער להשפיע' כולהו אוכלוסין עולמות הנפרדים לא נטלין אינם שואגים לטרפם. למיקם בדוכתייהו מקבילים פניהם לנגד בחינת קבלתם כגון מיכאל לנגד חסד גבריאל לנגד גבורה וכן כל השאר ומקרבי חילייהו מחנות מחנה מיכאל כולו נקשר לדרום מחנה גבריאל כולו נקשר לצפון דהיינו סוד ייחודם וכללותם בסבתם כגון כל המלאכי חסד במיכאל מלאכי רחמים באוריאל לקוות השפעתם להוא טיבו היינו השפע הנשפע לה נקרא טוב ירושלם וע"ד איהו כלומר מטעם זה הוא בחינת השפע' זי. קול ורקיע ולא קול ודיבור או שמים ורקיע לכלול בחינת טיבו מהבינ' למלכות להשפיע החיילים והמחנות וענין מקרבי חילייהו וכו' רמז הכתוב באמרו בעמדם תרפינ' כנפיה' שאינם משוררות כלל אלא שותקות. ת"ח רקיע אשר וכו' הכי גרסינן ת"ח וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר וכו' ומפרש כמרא' אבן ספיר דא אבן ישראל היינו בחי' המלכות המתייחדת עם הת"ת ובה אחיזת ישראל שהיא מעול' מאחיזת המלאכים. וז"ש אבן ישראל אבן המתייחדת עם הת"ת הנק' ישראל וסוד שתי בחינות למלכות הוא סוד וגללו את האבן מעל פי הבאר כי באר מלכות אבן מלכות זו בחינ' למעלה מזו. משם

רועה אבן ישראל אם כן ראוי שעל פיה יהיה חלוק הארץ כיון שיש' אחוזים בה והיא רואה מקום הראוי לכל שבט ושבט שיהי' נגדיי לאבן העליונה כענין המלאכים שכל א' וא' נגדיי נגד בחינתו כדפי' כן ישראל כל שבט ושבט נגדיי לנגד בחי' מקורו.

ר' יצחק ור' יהודה הוו אזלי מאושא ללוד וכו'. מהימנותא האצילות שבו עיקר האמונה בשיתוף מאצילם. צדק מלכות מבקשי ה' אע"ג שהוא שם בן ד' הוא בשכינה וכמוהו רבים. בה בלחודאה כגון אדם הראשון וכן רבים. צור חוצבתם כחות שהם מהת"ת הנק' צור ישראל. מקבת בור הבינה ואפשר צור הוא הבינה כאומרו ואין צור כאלהינו אל מקבת הת"ת שהיא מקבת הבור מלכות זכר נא מי הוא נקי אבד אם אפי' על החייבים הקב"ה מרחם בסוד הקשת כדמסיק ור' יהודה בעי לפרושי קשת יסוד ומייתי ראיה מדברכינן זוכר הברית וז"ש בגין דאיהו ברית קיימא קדישא דהיינו יסוד וא"ת מה ייחסו בענין זה לזה אמר דשוי קב"ה בארעא כי הארץ היא מלכות ובהיות הברית בה לא ייתי עלה מי טופנא שהוא הקליפה וא"ת אם כן היה צריך שלעולם יהיה הקשת בעולם לזה אמר שאינו אלא:

דף רטו.

כד סגיאו חייבים בעולם בעי קב"ה לאבדא לון וכדין דכיר האי אומאה שנשבע להעביר כעסו מביא את הקשת דהיינו יסוד כדפי' ור' יוסי פליג וקאמר שהקשת הוא המלכות ולא כפי' ר' יהודה שהקב"ה כועס והיה מביא המבול אלא מפני השבועה ואח"כ מביא הקשת שאם כן אין הקשת מגין אלא השבוע' היא מגינ' וע"י היות במלכות הוא ממש מגין והענין משל למלכא וכו' אם כן אם לא הית' המטרוניתא היתה ממש מלקה בנו כך הקב"ה כועס ושכינה מתגל' ומגין שלא יעשה הקב"ה דין.

וע"ד לא אתחזי הכרח אם כדברי ר' יהודה אין רמז ביסוד אלא צורת הקשת שהוא היסוד הנק' קשת כדכתיב ותשב באיתן קשתו גוונין אלו מה טיבן אלא ודאי שהם במלכות לבושי יקר וכו'. עוד ראיה כי בשעתא דאית צדיק בארעא שהוא מרכבה ליסוד אין צורך במלכות. וכשאין צדיק דעדיפא מינה הוא קשת דהיינו המלכות משמשת במקום הצדיק. ירוקא דא לבושא דאברהם הן אמת ענין זה מן המתמיהין מה ראה ר' אלעזר להפוך הגוונין וכי לא שמע אברהם איש החסד לבן והרי בכמה מקומות מוסכם בזוהר ומה גם ר' אבא דאמר יאות הוא מה טיבותי' אם ר"ש פירש להיפך לזה נאמר שיש עוד לדקדק דבריו אומרו לעולם לא אתלבש קשת מורה היות עניינים אלו דבר הטפל לקשת כי היא עיקר ואלו לבושים לו עוד אמר בלבושי אבהן מדלא קאמר כאבהן מורה שאינו ממש אבהן אלא לבושי אבהן דבר מה שהאבות מתלבשים. עוד אומרו לעולם

לא אתלבש וכו' תינח אחר שנולדו האבות קודם שנולדו מאי איכא למימר. עוד אומרו עד כוכבא דמאדים וקודם בא יצחק לא היה ככב מאדים פניו מאדימות ואולם נאמר ששתי קליפות הם בעולם העשייה והם קדושות משפיעות לחוץ והם ירוק וסומק שבהם הם אחיזת הקליפות הקשות ואגוז יוכיח. כי קליפה ירוקה היא חיצונית וראשונה לכולם לכן סליק אדעתיה דר"א שעם היות הגוונים הקדושים ירוק ביעקב כנודע עכ"ז אין לנו עסק בספירות מפני שהקשת הוא במלכות ומתלבשת בעולם העשיה והגשמות להראות בעולם ובלי ספק שלא תתרא' בלבושי הספירות הנעלמות למטה רק תתראה בסוד לבוש הקליפות השולטות בעולם הגשמי בסוד ומלכותו בכל משלה. וז"ש לעולם לא אתלבש קשת כי קשת הוא במלכות והיא מתלבשת ואין ראוי שתתלבש בלבושי מלכות כדקאמר ר' יוסי שהיא מתלבשת למטה אמנם היא מתלבשת בלבושי האבות לא באבות עצמם שהם גווני הספירות ירוק ת"ת חיור בחסד וח"ו אין זה לבוש האבות עצמם אלא לבושי האבות שנתלבשו הם במציאות העולם התחתון דהיינו ירוקא דא לבושא דאברהם דאצטבע ודאי שגוונו בקדושה החסד והלובן. אמנם בעולם התחתון אצטבע גוון דא כד נפק מיניה ישמעאל שהוא יונק מן הקליפה הימנית דהיינו קליפה קדמאה דאגוזא שהיא ירוקא אם כן כשבא אברהם להוליד ישמעאל לאומותיו אין ספק שהוצרך להשתלשל דרך המדרגות ולהתלבש בקליפה זו להוציא ישמעאל לעולם וכן יצחק שהן אמת מדתו למעלה האדום בסוד הגבורה אבל לא אדום המכניעם בדינו ומחייב השפיכות דמים באדום הזה ח"ו אלא אדום המשמח היפה והטוב אמנם אתיא סומקא להתפשט בקליפות ואצטבע באדמימות הרע הזה בקליפות כד נפיק מיניה עשו דהיינו סוד האדמימות הנפעל על ידי הקליפות בעולם העשיה ממדרגה למדרג' וז"ש ואתמשך ההוא סומקא לתתא עד כוכבא דמאדים המחייב השפיכות דמים וכמה רעות. חוור איהו לבושא דיעקב שהיא קליפה לבנה דאגוזא הנאכלת עוד היום שאפילו שפעל בעולם התחתון פעל בתוך הקדוש' והיינו כמו שהיא למעל' מוליך לימין משה כלפי חסד כן לא אשתני אנפוי שהוא לבן גם בעולם התחתון. ר' אבא אמר יאות הוא. ככל הקדמותיך בלי ספק אמנם ר"ש פירש ולא רצה שיהיה הלבוש הזה מצד הקליפות אלא לבוש האבות בעולם העשי' ועם היות שהקליפ' הראשונ' למט' ירוקא ונמצא לפי זה אם נייחס הירוק ליעקב אנו מכניסים אותו בתוך הקליפות לא היא כי חיור דא אברהם דאתלבן שהי' בתוך הירוק החיצון אמנם הלבינו בנסיונו כדמסיק סומקא דא יצחק אמנם קדוש עתה הירוק של יעקב אינו ירוק של קליפות ח"ו אלא ירוקא דא איהו יעקב ולא אותו הירוק החיצוני שהוא חוץ מן הקליפות כולם אלא דק ימא בין תרין גוונין דהיינו

בחינת הגוון דקדושה כי קליפת האגוז הירוק אין שום אחד מהאבות אחוז בה וכאשר יעקב אבינו כולל אבר' ויצחק אינו כולל אותם בערך בחינתם בקליפות ח"ו שהרי אין קליפות אחוזות ביעקב שמטתו שלמה. אמנם נכלל מהם ומגוונם בבחינתם בקדושה והיינו קרא דכתיב לא עתה יבוש יעקב וכו' וז"ש דהא כל ערסיה שלים הוה. ואי אפשר שיהי' נכלל מהם בערך מה שהאבות מתפשטים לעשו וישמעאל וז"ש לא עתה יבוש יעקב לאתחזא' וכו' כלומר אין אוחז בגוון הלובן או בגוון סומק להתבייש עמו להשמיע חוץ ח"ו אלא בערך קדושתם. וז"ש אלא נטיל גווינין לאתעטרא בהון על אבהן ודאי שהוא עולה עליהם שהם יורדים עד לחוץ והוא בתוך הקדושה תדע שכן האמת ולא כדפי' ר' אלעזר משום שכיון שהקשת הוא סוד וראיתיה לזכור ברית עולם איך אפשר שתתלבש שכינה בקליפות שהם בגדים צואים אלא ובלבושין אילין שהם בחי' הגוונים הנכללים ביעקב כולם בקדוש'. מתלבשא קשת בשעתא דאתחזיאת קמי מלכא להיות, נושאת חן בעיניו לרחם על העולם כדפי' ובזה לא קשה מידי

דף רטו:

ת"ח רזא וכו' כי עם היות כי הקשת סוד הברית יצדק ענין הברית לקיום העולם כדפירש. ואפשר היות אלו דברי ר' יהודה דפתח לעיל בהאי קרא מי הוא נקי אבד ואפסקיהו למילתיה והשתא מסיים לה ואזיל. ואם הענין כן צריכים אנו לפרש י' זעירא ביסוד ואם הם דברי ר' אלעזר נפרש י' זעירא במלכות. ולפי האמת שני הפי' צודקים לכאורה אמנם כאשר נדקדק היטב דבריו יראה שעל המלכות קאמר מדקאמר איהי י' דאיהי ברית ודאי דנפיק מגו יו"ד עילאה ולא שייך הכי אלא בחכמה תתאה דאתיא מחכמה עילאה ועם היות דקיימא לן מצות ברית ביסוד עכ"ז י' זעירא היא אות ברית היינו מלכות וכן פירשו בתיקונים פעמים רבות. דמעטר ברשימו עילאה בבחינת עטרה לראש צדיק דהיינו י' על וא"ו ודא הוא דאתרשים וכו' בכל ענין ברית שבמציאות כגון קשת וכיוצא. אתרשים בשמיה להיות לו לברית קיים ולא ישבות וע"ד איהו קאים וכו' פנחס שלא מת כדקיימא לן פנחס הוא אליהו והיינו קרא דזכור נא מי הוא נקי אבד שלא מת:

דף ריז.

רעיא מהימנא

נדב ואביהו שנתעברו בפנחס במעשה ההוא כדפי' בזוהר פ' אחרי מות ושם הארכתי. אי נימא דלא הר פנחס וכו' כנראה שהסכימו שניהם שלא יהיה ענין נדב ואביהוא בפנחס בסוד העבור שאם לא כן מה זו שאלה ומה זו תשובה נימא שעל דרך העיבור היה שכן דרך המתעברים שבחיים הם מתעברים ועתה יש לדקדק למה לא רצו לפרש שיהי' ע"ד

העיבור וי"ל כי המתעברים אינם משלימים עצמם שם להיותם כשאר המתגלגלים אמנם נדב ואביהוא השלימו עצמם בפנחס. וז"ש אי נימא דלא הוי פנחס בעלמא כד מיתו ובתר אתו לעלמא ואשלימו דוכתייהו הרי שעיקר הכוונה הוא שישלימו דוכתייהו כדפי' וזה אינו ע"י העיבור אלא ממש בסוד הגלגול.

לא הוו מטמרן וכו' כבר הארכתי בזה בעובדא דההוא סבא. דהא אינון אתחזו וכו' ר"ל תדע שכן הוא דהא אינון אתחזו וכו' וכדמסיק ששמש פנחס בכהונה גדולה ולמה אלא דרווח דוכתא דנדב ואביהוא ע"י נשמתם כדפי' על ברית קדישא מדה כננד מדה הם פגמו בברית מפני שלא רצו ליקח נשים ואזעירו דיוקנא דהיינו סוד הצדיק אשר פריו יתן בעתו אם כן ראוי שירויח נשמות אותם שקלקלו במדה זו כיון שהוא קנא בפגם המדה ההוא. פרחא נשמתי' והרי מת ואח"כ נכללו באותה הנשמה שתי נשמות שהם נדב ואביהוא וז"ש אתקריבו בה ואתכלילו שלשתם כחדא והטעם כדפי' בפ' אחרי מות. דלא אתאביד שלא מת ולא אביד רוחיה שגם נשמתו חזרה אליו ולא תאמר שהיא נסתלק' ובאו לה במקומה שתים אלו שאינו וע"ד הוה נקי וכו' ולא אביד עיקר אומרו מי הוא נקי אבד לא שייך אלא לגופא ונשמתא:

פנחס בן אלעזר מה כתיב לעילא מפרשתא דא וכו'. וכי על דקטלין בליליא וכו' שאין שמש אמר הכתוב נגד השמש למענים דינם אתמהה שהרי לא צריך דודאי שאין דנין בלילה וליום מעונן למה מענים דינם עד שלא יהי' יום מעונן. ותהא מיתתהון באתגליא כלומר לפני כל ישראל בפרסום ששים רבוא. לאו בגין כך אתמר. עם היות הענין כך הוא. להההיא אתר במדה ההוא שאם יתקן מדה אחרת עם היות שנמשך לה גם כן תועלת סוף סוף אינו כדקא יאות כדמסיק שמש הוא הת"ת ואפשר שיכונה גם כן היסוד כי כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף ענין חציר פירש בזוהר פ' בראשית כי הוא סוד כחות מלאכים מצד הדין וז"ש כאן דאתבריאו ביומא תניינא שהוא גבורה ולפי' כלהו אשא מלהטא והנה אלו הנבראים שואבים שפע מהגבורה והיא בדיני' פוגעת באלו ושורפת אותם והמלכות נקראת בהמה להיות' על החיות חיה ודאי ועליה סוד אדם ואפשר היה לפרש אדם המלכות חיה הכסא והיינו אומרו ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם והנה היות דין הבהמ' פוגעת בהם ושורפת אותם ומתבטלי' והם חוזרים ונמצאים בכל יום והיינו מצמיח חציר לבהמה והבהמ' הזאת בכל יום ויום אוכלת אותם באשה וז"ש דבכל יומא ויומא אתקצירו ובהיות הבקר שאז החסד גדל נעשים חדשים לבקרים וצמאין ומתהדרין כמלקדמין ומתמצאין אותם הכחות והנה מזון זה הנמצא ונאכל אינו בהתעוררות תחתון כלל אלא כמו שביום שני היה הבריא' בכח הספירות בלי התעוררות תחתון כן כח

הבא להמציא אלו הוא בעצמו נשפע למאכולת אש המלכות והיינו יודע צדיק שהוא היסוד נפש בהמתו שהיא המלכות ומשפיעה מידיעתו אות' בלי התעוררות תחתון רק ממציא כחות אלו ואותם הכחות שתחתי' שואגים לטרפם והיא מכללת אותם ושפעם בתוכם ומתבטלים וחוזרים ומתחדשים ולהיות עשר ספירות כלולות מעשר ועשר מעשר לכך הם אלף טורין ולהיות קבלת י' תחתונות שבה משש קצוות עליונות לכך הם שית ריבוא בכל טורא וטורא שהמלכות נקראת הר והוא בהמות בהררי אלף בסוד הכללות שאמר. נשמתהון שהם מעוררים התעוררות עליון בסוד התפלות ומשפיעים לתחתוני' וז"ש ובגיניהון אתון כל עלמא כי שפע הררי אלף הוא מזונה ממש שאין משם לתחתונים כלל. מההוא אדם ת"ת ואם נפרש הכסא כמשמעו בהמה יהי' אדם מלכות שהוא גם כן נקרא אדם לחם מן הארץ שפע הייחוד הנקרא לחם מן הארץ מלכות להוציא לתחתונים. חמרא עתיקא שפע מהבינ'. ההוא נער מטטרון. משמש ימי החול:

דף ריז:

דסליק לסיבו. בענין זקן ביתו. וכן נער הייתי גם זקנתי והענין שהוא נכלל למעל' בקדוש' במקום שהוא שם עולה לסיבו לפנימיות ונזקן והוא מתבטל מרוב הקדוש' העליונ' כנר הקטן המתבטל תוך האבוק' הגדול' והיינו כענין החציר ממש שפי' לעיל ואח"כ יורד משם וחוזר אל מקומו כקדמותו. וענין זה בקרוב נרמז בפרקי המרכב' בענין עליית מטטרו"ן למעל' עד שהוא קרוב להתבטל ועול' בסוד הייחוד והיינו ללמד זכותן של ישראל שפירשו והוא סוד אהב' דסליק מעולם ההיכלות אל סוד אכתריאל כדפי' בזוהר פ' תרומ' והארכתי בההוא עובדא דסבא:

פנים משמן. שפע החכמ'. אנפי רברבי נצח הוד אנפי זוטרי מטטרון וסנדלפון. מנגידו דעלמא דאתי מה שמושך הבינ' שפע מהחכמ' משח רבותא קדוש' עילא' כדפי' ואפשר שהאריך באומרו משח רבותא קדוש' עילא' לרמוז גם אל בחי' הכתר שעל החכמ' ומשם גם כן שמן שהוא בא"ת ב"ש בי"ט שכן עולה שם אהיה. ההוא לחם דאזילו שחקים הענין כי תרין ביעין דדכורא הם נצח והוד ושתיהם מקבלים השפע מלמעלה ומכינים אותו ומבשלים הזרע לאמה והיינו שנצח והוד נקראים שחקים שהם טוחנים מן לצדיקים שהם יסוד ומלכות ואותו השפע הראוי לזרע הם מזילים אותו מלמעל' כנודע ואמר צדיקא סתימא להורות על היסוד ולא שיהי' הוא. הנרמז בכתוב לבב אנוש אלא לבב אנוש היינו ומתמן אינגיד מהיסוד להשפיע ולזין כמה חיילין דאיקרון לבב אנוש והם כחות שהם בעולם מטטרו"ן הנק' אנוש כדפי' לעיל וענין אנוש היינו סוד ז' היכלות לבב אנוש כחות שהם נכללים בתוך ההיכלות שאלו נהנים מהלחם שהוא שפע הייחוד

ומפני שהשפע הקודם כנה אותו בשם שמן ויין כדפי' עתה נרא' שיורד זה למט' ואין סדר למקרא לזה אמר וכולא אתא מנגידו עילא' דהיינו השפע העליון מחכמ' לבינה שמשם שפע ומן וגם מהכתר בסוד ועינו כעין הבדולח כדפי' באדרא:

אילנין פנימאין. הם ת"ת ומלכות. ארזי לבנון הם למעל' במציאותם בשלש ראשונות קודם נטיעתן אל מקומם וז"ש ארזי לבנון היו אבל נעשו עצי ה' אשר נטע כאשר נטע אותם וז"ש דהא אתעקרו ונטע לון קב"ה מאי בין וכו' כלומר כיון ששתיהם בחינ' א' הת"ת והמלכות אם כן הפסוק מיותר ותירץ שהם שתי בחינות בין זה לזה כגבוה שמים על הארץ כי עצי ה' הוא בבחינה שהת"ת במקומו עץ החיים מפני שהשפע מזומן לו ואורו מבהיק מהחיים העליונים מהחכמ' ובינ' ומלכות במקומ' עץ הדעת טוב ורע והיינו שוכנת בתחתונים על הטוב צד הקדושים ועל הרע שהם הרעים שהיא פועלת ע"י דיניה אמנם ארזי לבנון אית לה חמשין וכו' היינו בחינת ייחודם ת"ת ומלכות יחד בתוך הבינה עד שבחינתם עולה שם לחמשים שערי בינה דהיינו בחינת ז' ספירות נכללות בחמש כי גוף וברית ומלכות מיוחדות וחשיבין חד עד שהם נכללות מחסד עד הוד ומשום דבחמשין אין מלכות ולא ת"ת מפורשים שם ואם כן מאן נימא לן שעצי ה' הם הם ארזי לבנון אשר נטע אח"כ כדפי' לזה אמר דאינון חמש מאות שנה דהיינו עץ החיים ת"ת מהלך חמש מאות שנה דהיינו ה' מלכות והיינו ה' ובתוכה וא"ו ואפשר לפרש חמש מלכות מאות ת"ת אל תקרי מאות אלא אמות כדפי' בתיקונין שנה בינה.

בטוליהון למטה בצלם כחות המשתלשלים בהם בכסא הכבוד ששם משכן הנשמ' הנבראו'. ואם הכוונ' נשמות דאצילו' היה כמשמעו בצלם למעל' בבחינות המתפשטות מהם באצילות ויש נשמות מסטרא דשכינתא והם מקננים בצל עץ הדעת טוב ויש נשמות מסטרא דקב"ה והם מקננים בעץ החיים. חסיד' מלכות בבחינת היות' מקבלת מחסד ואז נקראת ברתי' דאברהם ומפני שעד עתה לא עסק הכתוב אלא במזון הרוחניים חזר לפרש מזון התחתונים והיינו שהוא נק' חסיד' על שם שחסד משפיע בה שפע מזון לתחתונים ועביד חסד עם כל בני עלמא:

בין דרועי. היינו בין חסד וגבורה. בסוד צפונית מערבית דרומית שמערב שהיא מלכות בין צפון גבור' לדרום חסד ומלת ברושים אפשר דהיינו בראשים שהם חסד וגבורה ראשי שבע הספירו'. דאתחדש ואתהדר פירשתי לעיל. רוח עילא' היינו בסוד הייחוד כשהוא מתעורר לעלות מתעורר הת"ת בסוד ג' ראשונות דהיינו רוח עילאה טמירא מצד הבינה, קדישא מצד החכמ' גניזא מצד הכתר. אלהים עילא'. בינה ע"י אותי הרוח הנקרא רוח אלהים ואפשר דעל מלכות קאמר. ואמר אלהים עילאה מפני שהוא

רוצה להתייחד ע"י התעוררות העולה מכללות ז' היכלות בסוד תפילת העמיד' כדפי' בזהר פ' פקודי. רוח זעירא ברוח עילא' מטטרון בסוד המלכות והוא עושה מיין נוקבין ועניינו שע"י תפלתינו ונשמתינו נכללים ז' היכלות זה בתוך זה וכולם במלכות בסוד האהב' העול' לעורר הזווג העליון כדפי' בההוא עובדא דסבא. עאל כהנא רבא וכו' לפי מה שפירשנו שהענין העול' ונכלל הוא סוד אהב' שעול' עד היכל קודש הקדשים ומשם עול' למקום עליון עד חסד ממש ומשם עד הבינ' כדפי' בזוהר פ' תרומ' אם כן ענין זה פשוט כי מיכאל כהנא רבא נכנס ועול' מהיכל הרצון ששם מקומו וחוזר ומוציא סוד האהב' שעלת' להיכל קודש הקדשים וגם באצילות עולה החסד לבינה ומוציא סוד התעוררות שעול' לריח ניחוח והיינו סוד מחתה זהוב' שבין בדי הארון שבעת כניסת' הוא להיות התעוררות עול' בסוד ריח הקטורת ואח"כ נכנס כהן גדול פעם שנית להוציא המחת' אף כאן כ"ג נכנס להכניס סוד התעוררות ור^ח"כ נכנס להוציאו מתחדש [596] בקדמותו וכמו שהתעוררות נעש' בהיכלות ומשם לאצילות כן סודו ירמוז בהיכלות ובספירות כדפי' אלא שבספירות הוא סוד היסוד ובהיכלות מטטרון והכל ענין א' בסוד הזויג העליון:

דף ריח.

א"ל בחובא דדרא ודאי נתפסין צדיקייא למות וזה על דרכים שונים או לכפד על הדור כענין רב עתה הרף ידיך או מפני שלא מחו כענין ומקדשי תחלו או מפני שעתיד הקב"ה להביא רעה ולא יגינו אמנם אחת יש שאינ' ודאי אלא לכפר וז"ש אבל בשעתא דנתפסין צדיקייא במרעין וכו' דהיינו יסורין אינם אלא להגין על הדור. דרועא הצדיק זרוע להעמיד העולם והיינו ומתחת זרועות עולם כדפירשו רז"ל והם ל"ו צדיקים שבכל דור ודור שהם כעין אברהם דהיינו זרוע ימין כדדרשו בפסוק ואברהם היו יהיה. בני עלמא אינין שייפין כי כל הנשמות יחד הם גוף אחד. מהם תלויות בשער מהם ברישא מהם בעיינין מהם באודנין וכו' כדפירשו בתיקונים. מחידו דשליט עלי'. כענין איוב כדפירשו בזוהר. והענין כי הקליפות תובעות הדין על הדור ומקטרגים על מעשיהם למעל' ואז הקב"ה מגרה אותו עם צדיק א' כענין השמת לבך אל עבדי איוב והן מרוב חשקם לתת מום בקדשים מלמדים קטגוריא אפילו על הצדיק ההוא כענין אומרו הלא אתה שכת בעדו וכו' ואז שביק תביעתו על עון הדור ובין זה לזה הם מתקנים עצמם וכיוצא. זכי לשלטנותא עילא' בהאי עלמא כענין איוב שזכה בעוה"ז את כל אשר לו למשנה. ובעלמא

[596] נ' שצ"ל מחדש כקדמותו.

דאתי ודאי שהקב"ה דקדק עמו כחוט השערה ונקהו מעון ומיעוט חלבו ודמו בחליו חשוב כקרבנות ועולות על ישראל:

דף ריח:

ואי אתקים בי מרע וכו' שרוב אנשי הדור חייבים אז לא יספיק צער צדיק א' להגין מפני שאין הקליפות עוזבות תביעתם הגדול' על ענין צדיק א'.

מיתו וכו' שמיתת הצדיקים מכפרת וזה לזמנין דאינון חובין אינון יקירין שלא הועיל יסורין לבד.

בוסינא דדליק היינו המלכות. ואין ספק שהנשמות יוצאות מתוכיותי'. בגו אורייתא דלעילא ת"ת דהיינו יחודה:

דף ריט.

לא שכיך נהורא וכו' היינו סוד שיר שהשכינ' משוררת דהיינו סוד התעוררת כדפי' בפ' בלק

אלהים שכינה. כגוונא דא כתיב המזכירי' דהיינו הנשמות שהם תולדותיה:

דף ריט:

פתח ר' אבא ואמר שירו לה' שיר חדש וגו' שירו לה' שיר חדש אין נראה שיש קשר לפסוק זה עם דבריו אם לא שנאמר דהכי פירושא שיר חדש אל הגאולה לא תהיה שיר לנו לשמחתינו שאין שמחה לישראל אלא עם הקב"ה לכך שירו לה' שיר חדש. דלא משתתפין בה להקב"ה להאכיל העניים המדוכאים או שמרבים בקלות ראש ודברים המרגילים לערוה:

זמין איהו סמא"ל כענין סעודת אברהם כדפי' בזוהר פ' בראשית ובכמה דוכתי. אבא ואימא. אביו ואמו של בעל השמח' כגון אם נשא אשה או אם מל את בנו וכיוצא. אעקר לון מג"ע. הכוונ' שאינם מגשימים עצמם לצאת דרך ביא' ממש אלא דרך עקירה. שהשכינ' היא כוללת אותם ברוחניותה ועוקרת אותם משם להביאם שלא כדרכם וביאה זו נקראת עקירה. ד"א בעושיו הנה בפירוש הקודם בעושיו ירצה הקב"ה שעושה את האדם עשי' לעצמו ואב ואם שהולידוהו ואין הכוונה ששלשתם שותפים ממש בעשיה אחת לכך חזר עתה ודקדק סוף סוף בעושיו דהיינו שכינ' עיקר עושה הי' לו לומר כיון דלא פרשינן ששלשתם שותפים ובפי' השני מפרש שממש הקב"ה הוא שותף ממש עם האב והאם בשעת עשיה לכך עתה יצדק עושיו יותר. והיינו שדקדק בסוף דבריו ואמר ואעקר לאביו ולאימיה דאינון שותפין בהדי' דהיינו לשון בעושיו. שמיא. ת"ת. מיא. חסד. ארעא. מלכות. קב"ה בינה האב שהוא הזכר כולל חסד ות"ת כנודע והאם

מלכות. ושכינה בינ'. ובמקום אחר פירש מה חלק באדם לאביו. ומה חלק לאמו ומה חלק להקב"ה:

דף רכ.

ובני נשא לא ידעין מפני שהם באים דרך עקיר' לא דרך ביאה שאינם מתגלמים לבא כדי שיוכלו האנשים לראותם אלא בדקות נכללים בשכינה. אבל בעקו וכו' היינו בעת שהקב"ה רוצה לרחם עליו אבל בעת שאין הקב"ה מרחם הולכים החיים ומודיעים למתים ומתים מתפללים על החיים כדפי' בזוהר בפ' אחרי מות ובכמה דוכתי:

אלפ"א בית"א דאתוון רברבן כ"ב אותיות גדולים שיש בתורה כגון א' של אדם ב' של בראשית וכיוצא. אלפא ביתא דאתוון זעירין כגון א' של ויקרא וכיוצא כ"ב אותיות קטנות ועם היות שכל אותיות סתם הם מבינה הם רומזות בשאר הספירות. מה שאין כן באותיות קטנות שכולם רומזות במלכות. ואותיות גדולות כולם רומזות בבינה והיותם כ"ב אותיות גדולות יורו כ"ב בחינות בה. ובהיותם כ"ב קטנות יורו כ"ב בחינות בה במלכות.

ברית קיימא קדישא. כבר פי' לעיל כי עיקר אות ברית במלכות. אתוסף ביה יו"ד זעירא היינו במלכות כי עם היות י' בחכמה עתה שהיא זעירא היא רומזת י' שבמלכות שהוא אות ברית שכן אותיות קטנות בה כדפירש. ואי תימא דגריע וכו' אם כן שלא נגרע ממשה דבר אם כן למה אמר הקב"ה שאין ראוי למיהב לה לאחרא בלא רשותא דמשה מה לו למשה בזה. וי"ל כי משה בעלה דמטרוניתא היה דהיינו מרכבה לת"ת ואין ראוי שתלך האשה עם איש זר בלי רשות בעלה אף אם עיקר מציאותה עם משה לא היה אפשר ליקח פנחס אותה הבחינה המועטת אם לא ע"י משה שבו עיקר שכינה ומידו מתאצלת אותה הבחינה עליו. בכל אתר דצדיקייא וכו' ענין זה לכאורה זר מאוד ומי שהשכיל בחבורינו הנקרא ספר פרדס רמונים בשער המציאות יקל הענין אליו והטעם כי כל מקום שעוסקי' בו בד"ת המקום ההוא מקבל קדושה בלי ס' ומתקדש ובתי מדרשות יוכיחו. ובתי כנסיות ושאר דברים שהם תשמישי קדושה. והנה בהיות הצדיק עוסק בד"ת במקום ידוע אותו המקום מתקדש על ידו ואותה הקדושה אצולה מנשמתו ממש ומה גם בהיות אותה הקדושה בסוד תורה מחודשת ע"י כי אותם החידושים פועלים למעלה קדושה יותר גדולה שמהם עושה שמים חדשים וארץ חדשה כדפי' בזוהר פ' בראשית אם כן ראוי שימצא שם מציאות קדושה שהיא קדושה אחוזה במציאות נשמתו ובהיות הצדיק גובר קדושתו בזמנים ידועים יפקוד בקדושתו כל אלו המקומות שנתקדשו על ידו כי כביכול מציאות ניצוץ נשמתו שם והוא ?בא לחדש אורו מדי זמן לזמן כדפי' ומה גם בהיות

שם עסק תורה אחרת שאז מצא קדושה לקדושה ומאירה זו בזו ולא ידחק שהקדושה הזאת שנתוספת ע"י אלו יעורר הקדושה הקודמת ואותה הקדושה. יעורר נשמת הצדיק הנאסף ואז מאירה ואם יהיה ממש אותה המימרא ואותם הדברים שהוא חדש שם אז יוסיף הענין קדושה על קדושה והצדיק ירוץ שם דהא קיימא לן כי שפתותיו דובבות בקבר ונשמתו מתעוררת ורצה אל מקום חדושו ומוצא אלו שהם אותם שעררוהו כמה מעלות טובות ימצא יחד והיינו טולא שנשק ליה שנתחדש ונתגל' יותר מפני שהם עסקו בדבריו ממש:

כח דשריא עליה וכו' היינו ניצוץ השכינ' המתפשטת לתחתונים ושריא על רישיהון דצדיקייא שהיא מעטרת אותם בעולם זה התחתון בחיים חיותם והוא ניטלת התעוררות מעשיהם הטובים בסוד והנה אופן א' בארץ כדפי' בזוהר שיר השירים ומפני היות ניצוץ שכינה והשגחת' במצות הנעשות למטה נקרא כח אדנ"י דבר המתאצל ממנ' למט'. ובהיות בני אדם הגונים הוא מתגדל ומתרב' וכאשר להיפך ח"ו מתמעט האור הזה ונדעך. ומטעם זה כשחטאו ישראל בעגל ונתמעט אור' והתפלל עליה מרע"ה ואמר ועתה יגדל נא כח אדנ"י וזהו סוד גדול בעניית אמן או בי"ג מדות של רחמים יזעזע האדם כל גופו וינענע כל רמ"ח אבריו לעורר הכח הזה לשריא עלוי להתעורר לייחוד למעלה בסוד אמריו הקדושים בקדיש. וזה שאמר ודאי אצטריך לאתערא כל שייפוי וע"י התעוררות הגשמי מתעורר הרוחני דבר לא ישוער. ואסתלק גו קדוש' היינו שעולה שכינ' שבעשיה ונבדלת מהקליפות שהם מחבת ברזל ונקשרת בניצוץ שכינ' שביצירה ומשם מדרג' אחר מדרג' בסוד מים רבים לא יוכלו לכבות את האהב' שפי' בההוא עובדא דסבא:

דף רכ:

בגין דבההוא כח וכו' מפרש מעשה עולם העשי' דהיינו ניצוץ שכינה הנמצא בעולם זה התחתון שה'א נמשך מלמעל' כדפי' ומעש' זה הוא אור שע"י האדם עוסק במעש' המצות והתורה והתפל' ועולה למעל' לרוחניות כדפי' וז"ש בגין דבההוא כח אית מעשה יש חלק ממנו מתעבה כמעט חוזר ממש מעשה לאשתדלא בהאי עלמא שע"י אדם עוסק בעולם הזה בעבוד' ומשתתף במעשה ההוא והטעם מפני שתחלת המחשב' שעלה בחכמ' בריאת הנמצאי' לעבודת קונם הוא סוף המעשה דהיינו הקדושה משתתפת עם האדם בעבודה וזה סוד תיעשה המנורה וזהו סייעתא דשמיא וזה בחון בכל עבודת הקודש להוציא סוף המחשב' למעשה וז"ש דמשלם סופא דמחשבה ולהחכמים הקדמונים ידיעה רבה להדבק ברוחניות הזה וע"י כך תפלתם מתקבלת מיד עם הקדמת ידיעת סדר

המדרגות מראש ועד סוף לכל המצטרך אם למטר יודעים סדר המדרגות מהשם הנעלם עד המעש' הזה וכן לכל הצורך:

עלמא דתליא בדבורא. מלכות שהיא נק' דבור וחשבון ודבור א' כדמפרש ואזיל. ודעת ת"ת עם שש קצוות. ומדנקיט ליה בלישנא דדעת רצה לרמוז קשר שש ספירות בשרשם העליון בבינה וחכמ ולהכי לא אדכר בינ' דהיינו דעת. ואקרון עלמא. כי עולם הם שש קצוות כי העולם יש בו שש קצוות ושש קצוות כוללים כל העולם וכאשר נקרא למלכות עולם הכוונה שש קצוות שבה וכן הבינה. ועתה שהם שש קצוות הנמצאים מחכמ' למט' נקראי' עלמא דמחשבה אם כן כשידוקדק היטב נכללת כאן הבינה כי עולם הנמצא מחכמה היא הבינה והכל נכלל באומרו דעת **וחכמה** דכלא תליא מינה. וא"ת ג"כ הכל נמצא מהכתר ומה שמבינה ולמטה נמצא מבינה אם כן אמאי תלו להו בה בחכמה דוקא וי"ל שהעולם נמצא בל"ב נתיבות חכמה ולכך יכונה כל העניינים הנמצאים למטה אל החכמה כדכתיב כלם בחכמ' עשית והטעם כי הנמצאים לא נמצאו בכתר לרוב דקותו אמנם נשרשו בחכמ' ושם נטיעת שורשם בסוד ל"ב נתיבות שבהם ממש חקיקה הנמצא כלו לכך הדברים התחתונים יעוררו עד החכמה ויוכללו ממנה ולא כן מהכתר.

וכלהו כלילן בההוא כח שממש ברוחניות הנמצא בעולם זה התחתון כדפי' בה יש מעשה שבו כולל כל הנמצאים עד האצילות והאצילות חשבון ודעת וחכמה נכלל בו גם כן. דלאו הכי בסטרא דשאול בקליפות והחיצונים שאדם המעוות אורחו דוחק רגלי השכינה דהיינו בוצינא דדליק על רישיה והכח הזה מסתלק ונכנס מעט מעט ברשות החיצונים ואין שם מעשה וחשבון ודעת וחכמה. לאעלה ביה במעשה וכו' היינו סוד נפש מהמעש' ורוח מיצירה ונשמה מבריאה ונפש מחשבון ורוח מדעת ונשמה מחכמה בסוד המדרגות ה?רכתי בההוא עובדא דסבא בענין שע"י מעשה התורה והמצוה בכח זה השורה עליו אדם נכלל בד' מדרגות אלו:

ואפילו צדיקים גמורים וכו' כבר פי' ענין זה קצת בההוא עובדא דסבא כי אין כל צדיק וצדיק גמור יורד לשאול להוציא רשעים שהרהרו תשובה. אמנם הכוונה כי יש רשע שהרשיע כל ימיו ובסוף ימיו הרהר תשובה ולא עשאה מפני שלא הספיק זמנו הנה הנשמה הזאת מתגלגלת וזוכה והוא צדיק גמור לענין הקורבה אשר לה מקדם עם הנפש החוטאת הזאה שהרהרה תשוב' והיא בגיהנם יורד' הנשמ' הזאת ומוציאה משה וא"ת אם אמת שהנשמ' היא מתגלגלת א"כ איך נפש נשארת נדונת בגיהנם והאיך הנשמ' היא בגוף האדם בלא נפש הא לא קשיא כי למתגלגל הזה נעש' לו נפש אחרת ודבר זה נתבאר היטיב בההוא עובדא דסבא בס"ד. ותמן עבדי לון להרהר תשובה לדבקם בבינה

אמנם קשה לי וכי יש רשע שאינו מהרהר תשוב' בתוך כור שאונו ושמא הרהור זה דרך אחר לו. כתיב אחת לאחת למצוא חשבון מורה שאין החשבון למטה אלא גבוה מעל גבוה שצריך לעלות מדרג' אחר מדרגה עד שימצא האדם החשבון. חשבון וכו' כלו' כל גימטריא וגימטריא ודאי שיהי' מקום' לפי ענינה גימטריא דשם אדנ"י היא במד' אחרונ'. וגימטריא דשם יהו"ה יהי' בת"ת וכן השאר כגון חכמ' כ"ח מ"ה וכיוצא בשאר הסודות שאדם דורש אמנם כללם יחד חשבון הגימטריאות מיבעיא לי היכן הם הענפים בגימטריאו' ודאי שכל גימטריא וגימטריא יהי' לפי ענינה ענף מאותה הבחי' שנאמר שבה כלל כולם:

ובטש בעינוי. להזכירו סוד העינים כדקאמר לקמיה. או שמא שר' פנחס אמרו והוא שכחו וכעס עליו. ע'נין דיליה פרפראות לגבי חכמה עילא' הענין כי סוד העינים הם סוד ענפים מתמצאים בה מתוך החכמ' והעינים עצמם הם סוד הו"ה כי עין ימין ה' עילאה. עין שמאל ה' תתאה חוטמא ו' דאיהו בין עינא לעינא. ואלו הם פרפראות דהיינו ענפים מלשון פארי המגבעות לגו חכמה עילאה שהם מציאותם משורשים שם ומשם נמצאו מציאותם בה. מגו חשבון וכו' הכי מפרש קרא עיניך נעשים ברכות בחשבון דהיינו באותם השרשים שהם בחכמה הם יונקים מהם ונעשים ברכות וענין חשבון היינו תקופות וגימטריאות שעליהם נאמר תקופות וגימטריאות פרפראות לחכמה ומאותם ספירות הנמשכות מחכמ' לעינים נעשים ברכות מלאות שפע וברכה אם כן נמצא עתה כי תקופות וגימטריאות הם סוד עינים שבמלכות מצד החכמה. דנפקי מימין מיני שפע מרובין להשפיע לכל סטרין דהיינו שש קצוות ולכל סטרא וסטרא משפיע כעין בחינתו. עד דאתפקדן לכל חושבן דסיהרא דלבר כלומר שמתרבים בחינות שפעם כפי רבוי בחינות שבמלכות כי משש קצוות שבה משפיט למלכות שבה עד שמשפיעים גם לכל חושבן לכל ריבוי בחינותי' שהיא שער בת רבים שרבים פונים לה כמה מיני חיילים משונים תחתיה ולכולם היא משפעת וכולם יונקים ממבועי השפעה נמשכי' מעניינים אלו וז"ש וכוכבין ומזלי למיעל חושבן. כפי ריבוי הבחינות המתרבות כפי ריבוי היונקים. סיהרא דלבר בחינת המלכות העומדת על התחתונים והיא נק' שער בת רבים שרבים דופקים דלתיה לשתות מימי שפעה כדפי'. אתתא המלכות שהיה עם משה ברשות בעלה כדפי' לעיל. מפייסין ליה. היינו פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל וכו' שאלו הם דברי פיוס למשה שיראה שהשתדל פנחס כראוי על השכינ' ויהיב לה רשו שלא יספיק לפייסו אלא נוסף שיאמר ממש כענין לכן אמור וכו' מנ"ל שפירש הכתוב ציווי כדפרישית נימא לכן אמור בשורה ואין צריך רשות

ממרע"ה לזה אמר שנלמוד מצדיקי דעלמא דהיינו יסוד עולם שהשכינה מתייחדת עם הת"ת ע"י והוא ביום עמו ובלילה היא רשות היחיד מיוחדת עם בעלה שמסתלקת על היסוד בין שתי זרועות בין תפלת שחרית חסד ובין תפלת מנחה גבור' והיא ע"י היסוד עם הת"ת תפלת ערבית רשות עם בעלה כדפי' בזוהר פ' ?י ואותו הזמן שראוי שתהי' עם היסוד היסוד נותן אותה לצדיקים התחתונים ויתבי עמהון ככלה וכו' כי מה שהיה ראוי להתקשט ולינק מהעליונות ע"י היסוד היא יונקת ע"י הצדיקים שהם מרכבה לו ואין לפרש שהיא באה לתחתונים בלי רשות הצדיק העליון מפני שהיא יורדת לעיניו וז"ש וצדיקי דעלמא חמי בהאי ואינו כענין בשר ודם שהיא נעלמת ממנו ובלי ספק אית לן למימר שיורדת ברשותו גם כן כמשה שהוא בשר ודם יש לו לפרש שברשותו נתנה לפנחס א"כ לכן אמור פי' כדפי'. כמא דצדיקי דעלמא וכו' היינו מלת שלום שהוא היסוד ור"ל כמו שנותן מדת השלום מתנה על מנת להחזיר:

דף רכא.

אסתדרו שלשה שאלות אלו ותשובתן. דכד נפקו זו תשובה של ראשונה. כמלאכין קדישין לעילא כמו שהיה אדם הראשון קודם חטאו שהיה כל מציאות העולם ג"ע והוא דק ורוחני. למבני ביתא קדישא למעלה ואחר בניינה להורידה וכדפי' עניינה בזוהר. בדיוקנא דלעילא. כעין הנשמות במלכות כי בית סתם הוא סוד שכינה וראשון הוא שכינ' עילאה ושני שכינה תתא'. ותרוייהו דקב"ה. כי ת"ת בבית ראשון ובבית שני בין בינה למלכות דהיינו וא"ו בין שתי ההי"ן כנודע שהוא עולה ונכנס בעמקי הבינה ויורד בתוך המלכות. ומדארגיזו קמיה במדברא מיתו ולא עמדו בקיום הגוף כראוי לתקן עון העגל כדדרשו בזוהר בפסוק ופגריכם אתם יפלו וגומר. ואחלפו עובדוי. שקלקלו ולא זכו אל המעלה הנזכרת כלל בימי עזרא גרם חטאה שהושיבו נשים נכריות. ובית ראשון ובית שני נחית. וא"ת אם כן למה אנו מכנים בית ראשון לבנין שלמה ובית שני לבנין עזרא וי"ל כי בבנין בית ראשון היו יונקים מהבינה ובבנין בית שני היו יונקים מהמלכות וכיון שבית ראשון ובית שני הם בינה ומלכות כדפי' לכך הם נקראות על שמם וכך פירש בזוהר פ' וארא בית ראשון באתכסייא וכו' כנגד הבינה הנעלמת בית שני באתגליא כנגד המלכות הנגלית. בגו אינון ענני הוי בית ראשון היינו ז' ענני יקר שהם ז' ספירות והבינה בתוכם ואלו הם ממש כענין שבע ענני יקר שהיו עם ישראל במדבר שהיו נגד ז' ספירות כדפי' בזוהד. לבא דכל עלמא שהם תחת יד ע' שרים שהם ז' ענפים לאילן העליון וכל ענף מעשר ענפים הם ע' והם קליפה לתוכיות האילן העליון שהם סביב לקדושה וישראל הם בתוך ענפי הקדושה לב לקליפות ואל תחשוב שהם בע' ענפים

הקדושים כי אלו הם ע' נפשות קדושות שבאו עם ישראל למצרים אמנם כנגדם מבחוץ. לא נטיל מזוניה אלא צרירו וכו' הענין כי הדברים שאסרה בהם תורה הם דברים מזיקים לנפש ומעבירים אותה הרב' מאוד אמנם לא יהי' זה אלא לנפש הקדושה שהיא ממוחא דאילנא כי הקליפות מזיקים לה מפני שהיא תערובות מין בשאינו מינו אמנם נשמות שאר העמים שהם מקליפת האילן כדפי' אין אותם השקצים ורמשים מזיקים אותם מפני שהם ממינם. ומין במינו אינו חוצץ וזהו טעם כרת בחלב ושאר עריות לישראל ולא לגוים מפני שאינם גורמים כרת אלא לנפש הטהורה ונקיה כישראל:

דף רכא:

ושם איש ישראל המוכה אשר הכה לא בעי לאדכרא וכו' מפני שכהן שהרג את הנפש פסול לעבודה שדרך הכהן לשום שלום להחיות לא למלחמה ולהרוג

כארח ארעא וכו'. שכן דרך העולם הראשון לובש אחרון שיהיה עליון ואפשר היה שיעשה העור ואח"כ בתוכו הבשר ואח"כ בתוכו העצמות אלא כארח ארעא כדפי':

דף רכב.

דההוא גרמא דאשאר ליה וכו'. נ"ל דהיינו עצם קטן כעדשה בקרוב שהוא בתוך הגולגלתא ועליו רשת קטן מוורדים דקים ואמרו בעלי הנתוח כי בו תלויים חמשה חושים שהם כלל כחות הגוף והוא כחוש המשותף ולהיות בו כחות אלו הוא כשאור אל הגוף כי עיקר הגוף הם ה' חושים והוא מקור להם שממנו מתפשטים הראות לעינים השמיעה לאזני' והריח לחוטם והטעם בחיך והמשוש בכל הגוף וזה יורה היות בו כלל הגוף ואיבריו לכך הוא מקור שממנו נובע חלב להתפשט בכל הגוף ולא ארחיק היותו נקודה אמצעית לכל הגוף שממנו הושתת הגוף גם מאז בשעת ההולדה ומטעם זה המעוברת אפילו מימים מועטי' הרב' יש בולד חוש הריח והטעם ממה שהמעוברות טועמות וחוש השמע ממה דאמר לי' ר' יוחנן יום הכפורים. התיכני לא כתיב שיורה על הבריאה ושעת יצירת הולד ולא כתיב תעש' שיורה על זמן התחיה. שרית. כי קודם מותו קאמר בעת הילי' במעי אמו. דאת זמין לפקדא בקדמיתא כי קודם התחיה מופקדת הנשמה בפקדון תחת כסא הכבוד ביד המלכות כדמסיק. לאתבא לון לדוכתייהו. לגופם בעת התחיה. פקודתו וכו' ראיה שהנוקבא נקראת פקוד' והטעם שהאדם מפקיד זרעו בבטנ' וכל אוצרות נכאת ביתו בידה וקרא הכי קא רמיז שלשה זמנים לרוח החיים הא' בעת בואו לעולם והיינו עשית עמדי. והב' בעת סלוקו מן העולם והיינו שמרה רוחי. והג' לעת התחיה והיינו נמי לישנא דשמרה רוחי דהיינו שמירתה לעת הצורך. דכתיב סתם שלא הזכיר שם השומר אלא שמרה נפשי ולא קאמר מאן. תינח ההוא גרמא כלומר בעת

שנרקבו העצמות ולא נשאר אלא העצם ההוא שממנו יבנה הכל אמנם אותם הגופים שמתו קרוב לתחיה שעדיין העצמות קיימים כולם או רובם והם יגעו במעשה המצות מאי איכא למימר יתעברו מקיומהון. יחזרו אל כמו שהיו קודם יצירת הולד במעי אמו אל החומר הקדום ההוא ומשם יחזרו להתפשט מחדש והשתא ניחא קושיא עצמית שהיה בענין התחי' כי איך יזדכך הגוף והרי העצמות עכורים עכירות גשמי ואם יבנ' האדם מהעצמות סוף סוף הם גשמיים עכורים אמנם השתא דקאמר שיחזרו ע"ס' וחומר קדום יגלם האדם מאותה הע"ס' ודאי בדקות גדול והיינו שוב אינם חוזרים לעפרם בעכירותם הקודם אלא כמציאות אדם הראשון קודם חטאו:

דף רכד.

שמירה בלב אם כן שמור הוא במלכות נמצא לב המלכות. ולב דוגמא דלב כלומר לב בגוף האדם הוא דוגמא לשכינ' בתוך חייליה. זכירה בזכור היינו זכור בת"ת ולית זכירה וכו' אם כן מוחא היינו ת"ת וע"ד זכור וכו' כלומר מטעם היות רמז המוח לת"ת והלב למלכות מפני זה יתייחסו זכור ושמור לת"ת ולמלכות. כענין שמירה בלב וזכירה במוח כדפירש. לב שליט ורכיב על הכבד. כענין רגליה יורדות מות שהקליפות הם למט' ממנ' עם היות שהם למטה למטה הרבה שבין אצילות לקליפת הבריא' והיציר' עם כל זה יתייחסו בלב דהיינו שכינה כל כחותיה הטהורים. כבד סמאל דכורא יותרת הכבד נחש נוקבא:

דף רכד:

נטיל בקרבנא אקמייתא מפני שהם נוטלות הגשמיות דהיינו הבשר המתאכל העולה בסוד העשייה העוברות תחלה בסוד עולם העשיה ולכך הם שהם מעבר העשיה שאין דבר שיהיה עולה ממטה למעלה שלא יעבור תחלה ג' קליפות דהיינו ג' קליפות האגוז דהיינו סמאל ונחש כבד ויותרת הכבד. דקריב כולא לגבי לב דהיינו שע"י עולה אל מדרגות הקדושה. וא"ת והא קיימא לן דמלאך אוריאל קיימא על מדבחא ואיהו אש השורף קרבנין אם כן מה לכבד ונחש כאן. וי"ל כי המלאך הזה היורד סוף סוף יורד דרך ד' קליפין דאגוזא ונתלבש באש לשרוף והיינו נמי סמאל ונחש. אלא וידוי וכו' היינו רוחניות הדיבור העולה בתוך הרוחניות הדק יחודא דכהנא מצד החסד. חדוא דלואי. מצד הגבורה דהיינו קשר ימין ושמאל בת"ת ומה גם שעולה בסוד החכמה והבינה דהיינו יחודא דכהנא וחדוא דלואי כנודע. ולרמוז גם אל הכתר הנקשרת עם החכמה אמר רעותא ויחודא דכהנא דהיינו רצון הכתר. מוחא דא דכורא ומשום דמוחא היינו חכמה אמר

שהטעם משום דאתיא [597] מחכמה ממוחא עילאה. טמיר מכולא כתר א"א ומפני שאין רמז בסוד הגוף אלא מוח ולב דהיינו זעיר ונוקביה לכך אמר טמיר מכולא והוא סוד נעלם בגוף האדם ומפני העלמו לא אתיידע מקומו בגוף איו. ומוחא קריב נחת רוח דכולא כלומר מוחא שהוא הת"ת מקרב למעלה נחת רוח דהיינו סוד דקותם הנקשר זה בזה וזה כזה בסוד רוח היורד מלמעלה למטה דרך נקבי דפרדשקא ובסוד הריח חוזר הרוח הזה לגבי מעלה ובסוד דקותו נצטיירו מציאות כל הנמצאים הטהורים עד נקודה אחרונה אצילות בריאה יצירה עשיה ואז הם מאירים מלמטה יסוד הדקות הזה המצוייר העול' לגבי עילא וקרא נחת רוח דכולא. אילין אישים וכו' שהם כחות בינונים קדושים קרובים לחיצוניים ושולטים עליהם והם מדרגה אחרונה למלאכים מעשר מדרגות שיש להם. יותרת נוקבא דילי' הוא רעה יותר ויותר מהזכר וטומאת' יותר גדולה ושמה יעיד עליה והטעם כי הכבד דהיינו סמאל הוא קדוש בקצת וטמא בקצת כדפי' בתיקונים שצירופו ס"ם א"ל הסם הוא סם הממית אמנם א"ל אינו כ"כ שהיא קליפה דקה והיינו סוד מלאך המות שתי המדרגות הא' מלאך הב' מות וכתיב בלע המות לנצח ולא כתיב בלע מלאך המות ולכן יש בו אחיזה לקצת קדושים אלא שהם קרובים לחיצונים והם המדרג' החיצונית הראשונ' המקבלת מן הקדוש' אמנם יותרת הכבד דהיינו נוקבא דיליה היא מקבלת ממנו שהוא טמא ועוד טומאת' נוספת לכך היא קשה מן הזכר הרבה ועכ"ז נחש אינו פועל אלא מכח סמא"ל ונטילת חילא מההוא סם די ביה ושמה יעיד עליה יותרת אמאי וכו' דלא אתדבקת בדכורא דיליה מפני שהיא מתפשטת בעולם לזנות ולהחטיא בני אדם וכד אשתארת לה שעתא שלא מצאה מקום לעורר זנותה בתחתונים היא עולה לקבל מהזכר וע"ש שאינ' באה לקבל מתכבד אלא כד אשתאר וכו' נקרא יותרת ועוד נקרא יותרת ולא נותר וז"ש יותרת נוקבא מטעם דכד בעיא וכו' כדדרשו רז"ל ביצה"ר הל"ך אר"ח אי"ש וכדדרשו בזוהר בפסוק מפנק מנוער עבדו וכו' מתפשטין אחרנין כחות אחרים וחיילים אחרים בלתי טהורים. וחיילין דקדושה שבעת שהיא מקריב ללבא אינו מקריב מאותם הכחות הטמאים חלילה אלא כחות קדושים. תרין כוליין לכאורה נראה דעל נצח והוד קאמר ואומרו ואינון רחיקין וקריבין שדרך השמאל לרחק והימין לקרב ואלו יונקים מהימין והשמאל וז"ש ואינון ימינא ושמאלא. האמנם אפשר גם כן שיהי' עניינם תרין כרובים תחתונים שהם מטטרו"ן וסנדלפו"ן והם סוד היציר' והעשי' כבד כחות הטומא' לב מלכות:

[597] בכ"י ליתא תי' מחכמה.

דף רכה:

פתח ואמר בטח בה' ועשה טוב וגומר בטח בה' כדקא יאות ר"ל שיהיה הבטחון שלם בענין שע"י תהי' המלכות מקבלת מלמעלה שבה הבטחון ועשה טוב היינו יסוד למעלה ממלכות **מתקין** ליה ע"י המעשים ההגונים ונטיר ליה בסור מרע. דא אות תהא הכא. היינו שכון ארץ שיהיה משכנה בתחתונים ויתזון מינך ע"י טוב מעשיך והיינו המזון התמידי. ויתחדי מינך יותר מן המזון הנהוג או ירצה מזון מת"ת חדוה מבינ' והיינו לשון ורעה אמונה שהיא מלכות שתקבל מהספירות העליונות וזה ע"י היות מציאותם למטה מקבל טוב מעשה המצות מהצדיק בסוד התעוררות כנודע. תיקונא דברית. היותה מקבלת מלמעלה מהבינה שהיא על ה' מקום ענ"ג עדן נהר גן כתר חכמה בינה סליק ביסוד ואתקשר לעילא בסוד אור גנוז לצדיקי' דהיינו יסוד ומציאותו בבינה דהיינו לעתיד לבא ושם הוא אור החסד מאיר ממנו והוא על ה' בבינה במציאות היסוד שבה. קשורא דאהרן כהנא. כי כמו שיעקב ומשה בת"ת דא מלגאו ודא מלבר כן הוא אברהם ואהרן בחסד ואם כן אהרן חסד בסוד אור קדמאה הגנוז. ענפוי דסטרא אית ביה צד הגבורה והדין שבו אחוז החיצון ומצד זה חרב לה' מלאה דם לית ליה חולק וכו' כמו בהיותו לוי שהי' בגבורה ושם אחוזים החיצונים. שמשא ת"ת במקום מלכות מילי פיוסין מהשמש למקום. יום ת"ת ויש מלאכים זכרים ממנו לילה מלכות ויש מלאכים נוקבין כדפי' בתיקונים זה הזכר ולא זאת להההוא אתר למלכות שהיא הנותנת המזון. תרין מזוני בתרי קראי עיני כל וגומר פותח וגומר:

דף רכו.

מ"ט בגין דפרנסה וכו'. וא"כ אשרי שהוא בסדר הזמירות אינו בקשת מזון שהיא קודם התפלה אלא סדר זמירות. יער לבנון. כדמסיק לקמיה כי כל כללות הנפרדים למטה ממלכות דהיינו חיות ואופנים וכל הקדושים עמם נקראים יער לבנון והיינו כמה שפי' בזוהר פ' פקודי כי בתפלת מיושב. כלולים ששה היכלות שבהם ודאי סוד היער הנרמז והטעם שנק' יער הוא כי כמו שביער אילנות מסובכים אלו באלו ואלו באלו ואינם בשופע בגובה ובמעלה כן אלו הניצוצות המתפשטים למטה מהמלכות שהיא גנה נקראים יער:

דף רכו:

משיכו דיינא עילאה היינו יין המשומר בענביו מהבינה. ובשלש ראשונות מושכים אותם בשלש אבות ובשלש אחרות הוא סוד חלבי דהיינו נה"י שהם סוד החלב מצד הרחמים. ואתכלילן וכו' בסוד האמצעיות. רעים לעילא הוא הרוחניים דודים לתתא

הנשמות וישראל שהם בעולם הגשמי הזה. קודם צלותא מ"ט שהרי מן הטעם שפי' גם בערב היה ראוי שלא יהי' בקשת המזון אלא אחר התפלה. בעוד דאנפי מלכא נהורין ומזדמנין אל הייחוד בתפלה ואחר התפל' הדין גובר ומקטרגין על בקשתו:

דף רלא.

בכל אתר תרתי דריש ויהי היום ויבואו בני האלקים דאיוב ויהי היום ויעבור אלישע אל שונם דליהוי יצחק דינא ורחמי לפום מאי דמסיק לקמיה כי שני ימים הם גבורה ומלכות ואפשר לומר שאם היה יום א' היה מדת הדין הקשה דהיינו דינא. אמנם עתה שהוא יום שני מלכות דהיינו מדת הדין הרפה היא דינא ברחמי שסוף סיף יום ב' אינו פועל אלא ברצון בעלה בעל הרחמים: דינא קדמאה דכלא ביה כי כמה בתי דינים בעולם ובית דין א' הוא למעלה בעולם הנשמות ובית דין שני למטה בהיכלות היכל הזכות. אוף הכי להתייצב על ה' כלומר עומדים על כבוד ה' כי בהיותם מתייצבים עיקרם על יקרא דה' הם עומדים כדפי' לעיל. מאן הוא דלא יקיר. שאין פוצה פה בדינם. לאדכרא חובין לעלמא וחובין וכו' על שני דרכי' הוא הדין פרטי וכללי פרטי על כל איש ואיש כפי מעשיו אם רובם לרעה מרשיעים אותו ואם לטובה מצדיקים אותו וכן כללי כל מציאות העולם אם רובו זכאין מצדיקים אותו ואם רובו חייבים מחייבין אותו ואין ספק שיש עוונות סגולתם לכל הכללות ועונות שפרטם לאדם העושה אותם לבד כעין דכתיב הנסתרות לה' אלהינו והנגלות וגומר והנה הנגלות הם חובין דעלמא והנסתרות חובין דכל חד וחד. ואי תימא וכו' צריכות הפסוקים קא מפרש ואזיל. ביחיד כגון דוד. בצבור כגון חטאנו כי עזבנו וגומר. שליחא דצבורא כגון וישב משה וגומר והכי אייתי לעיל תלתא קראי ואפשר היות ענין זה הגה"ה מבחוץ וטבע סוגיית השמועה מורה קצת על זה.

דף רלא:

מתקנין כורסייא למלכא הוא הכנת כסא הכבוד ששם נשמות הצדיקים. ובה הספירות מאירות ובה מציירת מעשים רבים כל הנעשה בכל השנה והזכיות שהם אורות וייחודים ומצות ותורה שנעשה דברים רוחניים מימין לכסא והדברי' ההפכיים לשמאל הכסא והם הם הספרים הנפתחים והם הם כחות ומלאכים המיימינים ונשמות הצדיקים שם דנין עמו כפי הטיית ההכרעה והוא הוא תיקון הכסא דקאמר הכא, וישראל עאלין בדינא וכו' שאם היה הדין מתחיל באומות היה הקב"ה מחריב העולם מפני רעתם אמנם ע"י מעשה ישראל שהם מרובי' במצות פש רוגזו ונח. לעשות משפט עמו ישראל תחלה ואח"כ לדעת כל עמי הארץ. דינא עילאה דאיהי קשיא גבורה בשיתוף ג' אבות שהוא סוד ב"ד עליון. דינא תתאה דאיהי רפיא מלכות בשתוף נה"י שהוא ב"ד תחתון והיינו

סוד אל אלהים ה' אל אלהים ה' תרי זמני והכי קאמר דוד אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ דהיינו ב"ד תתאה. יללותא תרועה גבורה שלשה שברים מלכות. ענין זה ודאי פליגא לדבריו בתיקונים דקאמר תרועה ת"ת שברים גבורה ובמקום אחר פירש סתם תרועה ושברים גבורה ומלכות ואותו הלשון שקול והוא בפ' אמור ולפי הנראה אם נפרש תרועה במלכות כפי הנראה מפשט לשונו בפ' אמור יהיה אפשר לתקנו עם דבריו בתיקונים כי תרוע' מלכות שעם הת"ת ולעולם תרועה במלכות. אמנם אם נפרש כדבריו הנה תרועה גבורה שברים מלכות אפשר לומר כי תרועה מלכות לכך שברים בגבורה וגבורה נקשרת עם הת"ת לכך תרועה בת"ת וזה קשה מאוד והיותר צודק כתבתי בפי' התקיעות:

גנוחי גנח רפיא שלא נתחזק עדיין הכאב הרבה. אמנם היללה הוא בהתחזק הכאב דהיינו דינא קשיא וממציאות הענין הביא ראיה. אינון לא ידעי וכו' כבר היה אפשר לומר שלא נעדר להם הידיעה מכל וכל דלא קטלי קניא אינהו ומה גם בזמן התנאים אבל הכוונה שהם היו יודעים תרועה ושברים גבורה ומלכות אבל לא היו יודעים איזו היא בגבורה ואיזו היא במלכות וגם לא היו יודעים איזה יום צריכה זו או זו שאם ידעו שהשברי' מלכות והתרוע' גבור' היו עושים ביום א' שהוא גבורה תרועה וביום שני שהוא מלכות שברים אמנם נמנע ידיעתם בשתים הא' שאינם יודעים רזא דיבבא ויללא אי זו רומז בזו ואי זו רומז בזו ומשותף לזה לא היו יודעים דתרוייהו אצטריך ולכן אמר שהיו עושים שתיהם מספק אמנם אנו ידענו סוד כל א' במקומה וידענו ששתים צריכות להיות יחד דהיינו דבר יום ביומו גבורה ומלכות בגבורה ומלכות וגבורה במלכות לכך אנו עושים ב' והם ב' ומסכימים לדעת א' וענין א' ואל שאר חלקי הדברים שבתקיעות נתבארו בפ' אמור ע"ש, דאיקרי חדש מלכות שבה חדוש הלבנ'. כסא דעלמא עילאה כדמסיק גבורה כסא לבינה ודאי תו בכסא הפי' הקודם הוא לשון כסא ומורה גם על הבינה שהאומר כסא מורה גם על הרוכב על הכסא ולהאי פי' כסא היינו גבור' לבדה לשון כיסוי והעלם. דינא דאתכסי תדיר מפני שדיניה בדקות והיא בעולם האצילות ואינון כדיני המלכות שהוא בנגלה דכתיב ועברתי בארץ מצרים אני וגומר. ח"ק דינא רפיא. לפי זה אין בין ח"ק לחק"ה אלא כענין ליל ולילה ואין כאן מקומו להאריך **משפט** דינא קשיא ברחמי דקדק שלא אמר דינא קשיא מפני שהת"ת בעל הרחמים הוא הנקרא משפט אבל בהיותו נוטה לדון עולם בגבורה נקרא משפט דהיינו דינא קשיא גבורה נכללת בת"ת הנקרא רחמי. אוירא דארעא קדישא. סוד ארעא קדישא מלכות אויר שבתוכה היא אויר דהיינו ת"ת הנק' רוח ואויר ויש בין אויר לרוח חילוק גדול אויר נח ונעלם דהיינו סוד הדעת בין יו"ד ה"א דהיינו יהי אור י"ה אויר כדפי' ובסוד העלם זה נכנס בתוך המלכות

ועי"ז נשקט דיניה ונשבר אמנם רוח הוא בהיותו חם ולח חם מצד החס דולח מצד החסד והוא רוח שמשמיע קול. כמה דכתיב תרועם שהוא לשון שברון ודין ויהיה תרועה בין יבבה בין יללה ששתיהם דין תרועם סתם קרי להו אורייתא לתרוייהו כחד אור דגניז קב"ה וכו' כבר פי' ענין זה לעיל דהיינו אור נעלם בבינה מציאותו ביסוד שבה והוא בסוד הדעת נק' בתיקונים זוהר הרקיע והיינו דקאמר גנזו לצדיקים ביסוד בתוך הבינה דהיינו לעתיד לבוא דקאמר בדוכתי אחריני ובהיות מדות אלו מאירות מאותו האור מתהפכת לרחמים. דשלטא היא על דכורא וכו' דבר זה קשה להולמו אמנם דרך הנחש להגביה זנבו על ראשו כשרוצה להמית או כשכועס וכן הקליפות קלטות כח זה שהוא יותרת הכבד והוא עולה עליו ונותן אותם המעשים הרעים לגבי מעל' והיינו כח הקליפה שאמרנו בפ' בראשית שעולה עד היכל ג'. ולמעבד ניאופין היינו שמזנה אותם אחריה וזהו כח שממנו נברא יצה"ר באדם ובהיות זה מתפשט בעולם ופוגע ביצה"ר שבאדם מגבירו עליו ואז צריך האדם להיות גבור במלחמתו להגברת יצה"ר באדם להחטיאו ולהמשך אחר הקליפות והדברים הרעים נקראים זנות כדכתיב ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים וכו'. לבתר איהי סלקא לגבי דכורא. באותם המעשים הרעים כדי לעלות ולקטרג. מגו כבד ויותרת וכו' היינו יורד ונוטל נשמה ע"י מדה באותו הרשות הניתן לו מלמעלה. לאכנשא כל חובין, אותם המלאכים הרעים הנבראים שפעלו כל השנה ובר"ה מקבץ אותם ומכניסם לפנים ומקטרג ע"י על ישראל. ההוא תרועה גבורה ותקיעה חסד ות"ת שאוחזים בין שניהם הגבורה והיינו דינא תקיפא ברחמי וכן שברים בין תקיעה לתקיעה כדפי' בזוהר פ' אמור והיינו דינא רפיא ברחמי:

דף רלב.

והיא לב לאו אורחוי מפני שדרך המלכות הוא ליהנות במעשה המצות לקבל השפע העליון מפני שהלב וכל חייליו דהיינו שכינ' וכל מרכבותיה אינם נהנים בדין אלא בימין ולפיכך כל תיובתיה הוא בעובדין טבין להתחבר למעל'.

דף רלב:

וכל ההוא עכירו וכו' היינו שיש מדה א' למעל' והוא א' מי"ג מדות של רחמים והיא נק' ותשליך במצולות ים כל חטאתם דהיינו מעין א' בשפע רחמים יוצא מהכתר ועובר בת"ת ויסוד ומלכות ששם עליית הפגם בפשע ועון וחטא כדפי' בזוהר ומנקה אותו מכל פגם העון והפשע והחטא שבהם והיינו בסוד התשוב' שהקדימו ישראל ואותו הפגם שהי' בספירות דהיינו דין חזק וגזרות קשות שהיו בהם נמשך למטה אל המצולות ים שהם הקליפות שהם תחת הים הקרוש ים המלח והיינו מצולות ים ולהיות ישראל בעלי

תשוב' ואינם ראויים לגזרות ולדינים ההם. ונודע שכאשר נגזר גזרה קשה על ישראל גם האומות נגזר עליהם בתוכם מפני שאינם ניזונים אלא ע"י ישראל ועתה כשישראל תקנו בתשוב' לא תקנו אלא לעצמן והאומות לוקין כפלים כנגדם וכנגד ישראל והיינו ואתן אדום תחתיך דדרשו רז"ל והיינו דקאמר וכל ההוא פגימו עכירו וטנופא זריק לון על שאר עמין.

בכל שייפין אחרנין. היינו ערקין דכבדא דאינון חיילין דילי' דאינון שבעין רברבין ממנן דשאר עמים שהם נכללים בכלל מצולות ים.

בעל כורחיה שהוא הי' מכוין להשליט האומות על ישראל ונהפך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם: כבר נטל כלא וכו'. שכמו שמלמד קטגוריא על ישראל במעשיהם המכוערים גם מעלה מעשיהם הטובים והטעם כי שליטת החיצונים בגשמות והחומר והמצות עם היותם רוחניות יש להם חלק למטה בחומר שבמעשיהם בעולם הגשמי ומה גם מצות שעיקרם ומעשיהם ע"י יצה"ר כגון מצות עונה וכמה אחרות וגם כולם יש להם מעשה גשמי וחלקים אלו הכבד משיג בהם ומראה אותם בצידו.

דאנא מזמר וכו' כל זה ע"י המלאך הממונה עלי' בסוד פ' שירה דהיינו שבח הכחות הממונים על כל הדברים הגשמיים ואין כאן מקום להאריך.

לא גבה לבי וגו' נקט קרא דא שלא להתגאות שהי' רשב"י ע"ה חתנו ור' אלעזר בן בתו.

דאתכלילת כ"י וכו' והיינו לא גבה לבי לא נסתלק' מחיילי' בסוד הקרבן הקושר השכינ' עם כל חיילי' שהם ז' היכלות שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך שע"י היכלות אלו הוא הנוהגת בתחתונים וזהו סוד קשר ז' היכלות בתפל' מיושב ותפל' מעומד כדפי' בזוהר פ' פקודי וע"י קשר השכינ' בהם היא מנהגת התחתונים ומתייחדת ע"י מעשיהם למעל' וכאשר אין מעשים טובים היא מסתלקת מחיילה והיינו סוד תשוב' שגם המלכות נקרא תשוב' כדפי' בזוהר פ' ויקרא והכוונ' תשוב ה' שהיא המלכות על מרכבותיה וע"י כך הוא על ישראל והנה בעל הגאוה מסלק שכינ' מעל מרכבותיה כדפירשו רז"ל אי אפשר אני והוא לדור בעולם ולפי' כשאין גאוה למטה גם אין גאוה למעל' כי כמו שזה משוה עצמו עם העניים גם השכינ' משוה עצמ' עם חיילה.

גובין. הם הקליפות למט' מז' היכלות בגו נוקבא דתהומא רבא כנודע.

דף רלג.

פתח ואמר למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד. סוגה בשושנים אל תיקרי בשושנים אלא ששונים שהם ע' סנהדרין שהם מתקנים סייגי התור'.

במהך לשבתא וכו' אע"ג דקיימא לן בפ' אחרי מות כי קודם חצות אין שירה אפשר דר' פנחס קיימא לי' הכא כמאן דסבירא לי' התם דאית שירה אי נמי שירת מלאכי השרת ליתא אמנם שירת כוכבים איכא שאין זמנם אלא בליל' והכי מוכח.

אע"ג דאינון אסורין למלכא שאין הקב"ה שולח להם רפוא' שעדיין הם מאריכים בחליים עכ"ז בבוקר הם מקילים מחוליים והקב"ה שולח להם רפוא' קצת.

נשרא סימנא דרחמי. דהיינו מלכות בהיותה בת"ת ששם היא מדת רחמים.

ויאכלוה בני נשר. רישא דקרא עין תלעג לאב וגו' א"כ עונשו ע"י בני נשר שידעו רחמי אב על בנים ואלו אינם מכירים.

בוקר דאברהם. חסד משום דאית בוקר דיוסף יסוד. אנן הכא ואמור השליחות. זמינין הכא. ממתינים לך. בענין עזא ועזאל האריך הרב' בזוהר פ' בלק ע"ש. ובענין שלמה בהרי חושך האריך בההוא עובדא דסבא ע"ש:

דף רלג:

וכלהו אחידן בעיקרא חדא. כי י"ב הם ששה קצוות ממעל' למט' וששה ממט' למעל' והבחינ' האמצעית היא כוללת כולם היא בחי' י"ג וממה שאמר י"ב בה בעצמה ובחי' י"ג היא בחי' יסוד יורה כי הנקב' היא ששה קצוות והזכר ששה קצוות כדכתיב כי ששת ימים עשה ה' את השמים דכורא ואת הארץ נוקבא ולא קאמר בששת ימים עשה ה' אלא ששת ימים משמע שכל א' מהם בעל שש ימים והיינו שהזכר ששה ביושר ממעל' למט' והנקב' ששה בהיפך ממט' למעל' והם י"ב והמייחד הזכר והנקב' יחד היסוד א"כ בחי' י"ג שהיא האמצעית היא היסוד וכל זה בה במלכות בעצמ' וז"ש ואיהי ברית ולא ממש היסוד אלא דוגמא דברית יסודא דכולא. וכן מציאות י"ב דקאמרן יש ג"כ י"ב בת"ת והטעם כי מציאות ת"ת במלכות ומציאות מלכות בת"ת וזהו סיד יהי' ה' דהיינו ת"ת אחד דסליק י"ג ושמו מלכות אחד דהיינו נמי י"ג.

ממש תקפין וגו' בהיותם פשוטים הם חמש דהיינו חג"ת נהי"ם כלולות בת"ת בסוד הייחוד כנודע והיינו ה' שבבינ' וה' שבמלכות ובין ה' לה' ה' דהיינו גוף וברית חשבינן חד והם חמש משורשות בבינ' ועצמותה בת"ת והם מתמצאות במלכות וכאשר יוכללו בכללות סתם כ"א מעשר הם חמשים והיינו חמשים שערי בינה וזה אינו במלכות ששם אינו אלא חמש עלין תקיפין אלא בבינ' ששם היא חמשים תרעין כנודע וכאשר יוכלל עוד כל א' מהחמשים בעשר יעלה לת"ק וז"ש חמשין תרעין חמש מאה שנין וזה אינו בבחי' הבינ' למט' מקום השער בחינה אחרונה על הספירות ששם הם חמשים שערים לבד אלא בפנימיות הבינ' דהיינו עץ החיים מהלך חמש מאה שנים והוא סוד הדעת

פנימ' בבינ' שמהלך בה ומתפשט חמש מאות בחינות אלו כדפי' בתיקונים. אמנם מהלך זה הוא עד הגיעו אל מקום פתח השפעתו דהיינו עד היסוד ולפי' אינו מהלך שש מאה כי היסוד הוא פתח השפעתו לנקב' כנודע והנה הת"ת ממקומו מתפשט בחינות אלו בתוך עצם היסוד להשפיע למלכות. ה' מציאות הם ה' עלין תקיפין שבה חמש' ספי' דקאמרן שהם ת"ת חסד גבור' נצח הוד וביסוד עצמו שהיא פתח כניסת ההשפע' לנקב' מהלך מציאת הת"ת ג' בחי' אלו כענין שחמש מאה שנין הם אורך היסוד וז"ש דיסודא ברית מקדשא ואמר ברית קדישא כלומר מושפע הברכות למלכות דהיינו התפשטות הת"ת דרך בו שהוא נק' אילנא דחיי וז"ש אילנא דחיי אזיל בהו וכבר היה אפשר לפרש שהיסוד עצמו הוא אילנא דחיי מתפשט בתוך ה' ספירות שעליו בכללותם שהם חמש מאה שנין והראשון עיקר. והיסוד כולל כל בחי' הבינ' כדפי' בתיקונים כלל חמשים שערים דהיינו כ"ל שהם חמשים וכולל חמש מאה בכללות גדול וחמש לפרט קטן וברוב ענינו דומ' לבינ' והיינו נשמות בינ' כל ח"י יסוד וח"י היינו חי"ת בינ' שמינית יסוד אות ברית י' בשמינית וכיוצא בזה הרב' וגם על דרך זה סוד חלמא טבא חזיתא דהיינו ח' בינ' ט' יסוד וכבר האריכו בתיקונים לכך בחינת היסוד היא בחי' הבינ' והוצרכתי להאריך זה מפני שבתיקונים פי' זה בבינ' וכאן פי' ביסוד.

אחזי לעילא הענין כי אלהים שבבראשית יור' על הבינ' וירצה כי הבינ' האצילה כל מעש' בראשית בז' המדות שבמציאותם מעש' ז' ימים ויורה על המלכות וירצ' כי המלכות פעל' כל מעשיה ז' הימים בסוד המרכבות שהם בה במציאותם בסוד בחינותיה והיינו שתיבות אלו שבין אלהים לאלהים יורה. על הבחינות שבשושנה הנזכרת ושושנה בתרי גווני או שושנה עילא' דהיינו בינ' או שושנ' תתא' דהיינו מלכות. יהי אור דא עיקרא. היינו יסוד **אור גנוז** כדפי' לעיל **חמש** עלין תקיפין. שמע ישראל וגו' שמע מלכות בהוד. ישראל ת"ת בנצח. ה' בת"ת אלהינו בגבור'. ה' בחסד. וכן פירש בתיקונים כי ת"ת בנצח ומלכות בהוד **ושרשא** היינו היסוד הנק' אחד מפני שבו אחוזים סוד י"ג כדפי' וכן עולה אח"ד, גושפנקא דמלכא היסוד חותם הת"ת הנחתם והיינו חותם שדי ולכך היסוד נק' אחד כמו הת"ת.

שאר אוכלסין רברבן ממנן לא השרים הקדושים אלא שאר השרים הממונים על אומות שהם קוצים לה סביבה **סתימא** דלא פתיח. שאינה מראה בעצמה י"ג בחינות וה' בחינות **לית בה ריחא**. התעוררות שהוא ריח ניחוח מעשה הצדיקים העולה ממט' למעל' לא סלקין לה למעל' מעל החיצונים וכו'.

א"ר אלעזר לאבוה הא שמענא אילין שייפין וכו' נורא דדליק היינו שהמלכות דין חזק שהוא הב"ד אם לא הי' רוח הת"ת נושב בה ומקרר דיניה והיינו סוד הוא ובית דינו. בית דינו לדון הוא לקרר:

דף רלד.

בוסמין עילאין שלש ראשונות. ומאותו הרוח נושבין כנפי הריאה שהם ז' הם ז' ספירות דמלכות שהוא הלב וכן פי' בתיקונים וה' המטיר הוא ובית דינו והמטיר גפרית ואש הב"ד שהיא מלכות מצד דיניה ולהכי קשיא לי אמאי אוקיד לון כלומר למה לא הועיל הוא לקרר דיניה.

לא נשיבו וכו' לא השפיע הת"ת במלכות עם היותו שם. כנפי יונה. יונה היא המלכות וכנפי לשון כנופיא והיינו מחנות אלו מחנה רפאל ומחנה ברקיאל ומחנה צדקיאל שהם מלמדים זכות לפני המלכות על הנדונים כענין שהיא מתמלאת רחמים מלמעל' וכעת לא הפכו בזכות בני סדום ועמורה. והכוונ' כנפי יונה נחפה בכסף דהיינו סוד אל שהוא רחמים. וכי מלאך המות וכו' אי אפשר שהרי הקטנים אינם מתים ע"י מלאך המות כדפי' בזוהר פ' פקודי.

וחייכת בינוקי שהם שוחקים הרב' והיינו טחול שוחק והעיקר שהם שוחקים בקטנותם בדבר עביר' ועיין במה שפירש בההוא עובדא דסבא:

דף רלד:

דרגא שתיתאה כי ז' היכלות לקליפות והיכל שני הוא זה שממונה זה שם כדפי' בזוהר פ' פקודי דהיינו ששה ממעל' למט' ולפיכך אתי מרחיק שהוא מדרג' רחוק' מעצם המית' הקש' שהוא היכל ראשון ואסכרה הוא למעל' מהיכל ששי זה בהיכל חמישי ויש לה כח המית' מפני קורבתו יותר:

דף רלה.

אצטומכא דא נטיל וכו' לפי הנרא' שהיא כח בחיצונים לא נתבאר שמו רק שהוא משמש לכחות התחתונים אפילו רוחות שפלים כגון שדים וכיוצא והיינו מותר הנשאר מהמאכל שנמשך דרך בני מעיים וחוץ לגוף והוא משמש ג"כ לכבד שמהאיצטומכא נמשך עיקר המאכל לכבד ושם מתהפך ומתבשל לדם וז"ש ושאר שהוא המובחר והטוב. **נטלין כל שייפין** דהיינו הנמשך לכבד להתבשל כדי שיתחלק לכל האיברים. ומפני שהוא סוד הקרבן בסוד העשי' למט' כדפי' לעיל **נטיל** כלא כבד וקרב ללב. דהיינו המלכות וגם כל מחנותיה הקדשים והיינו סוד אוריאל שהי' ארי רבוץ על גבי המזבח והיינו ותצא אש מלפני ה' והיינו סוד שכינ' ממש.

שאר שייפין כגוונא דלעילא. בסוד הקדוש' וכבר נתבארו אותם שהם בקליפות:

דף רלה:

שית עזקאין וכו' שמורה במלאכים הנק' בני אלהים ששה מדרגות נכללות זו מזו. רוחא לנשבא על עלמא היינו רוח שבו בא המטר שהוא בגבורה ונודע כי רוח סודו בת"ת וכן הקנה בעל שית עזקאן ולכך המלאכים אלו ששה מדרגות בסוד וא"ו האמנם הם מצד הגבורה דהיינו ת"ת מצד הגבורה ולהיות הגבורה נק' אלהים נקראו אלו בני האלהים ענפים מהגבורה וכמו שבהתייחד הגבורה תעלה אל מציאות הבינ' כן אלו בהתייחדם וקשרם אינון כמו שופר ויש בחינה להם בשופר או בחי' הפרדם כי בהפרדם יהיו מוציאים רוח דהיינו בחי' הת"ת אמנם כאשר נקשרים יחד יהיו שופר ויוציאו קול וכן הענין בטבעת הקנה כי כאשר הם רפויים יוציאו רוח נחה וכאשר יתקשו ויקשרו בחזקה יוציאו קול והכי דייק לישניה דקאמר לעיל מפקא רוחא. וכד אינון מתחברן כחדא אינון כגוונא דשופר ולא יוציאו רוח דהיינו בחינת הת"ת סתם אלא קו"ל דהיינו בחי' הת"ת דנפיק מגו שופר שהוא הבינה ולא עצם הבינה אלא בסטרא דגבורה וז"ש ואיקרי שופר של איל כי איל הוא הגבורה ומפקי רוחא וקלא בשתי בחינותיה הנזכרו'. עבי מטרא היינו סוד השם עבים רכובו דהיינו סוד ע"ב אותיות בימין נצח וע"ב בהוד בשמאל וע"ב ביסוד באמצע הם עבים ודאי ובהיותם מצד המלכות בגבורה הם עבי מטרא ודאי והקול שהוא הת"ת איערב בעבי מטרא שהם אלו מצד הגבורה במלכות ואז אשתמע לבר דהיינו שממנה מתגל' לחוץ וע"ז כתיב ורעם גבירותיו שהם ששה כחות אלו קשורים יחד כדפי' ומפני שהם בת"ת שית עזקאן דקנה כדפי'. אמר. דהא מסטרא דגבורה קא אתיין עם היותם בת"ת ולהכי איקרי רעם גבורותיו ומה דאמר ההוא קלא דהיינו מציאות הקול הוא קול ה' על המים אל הכבוד הרעים דהיינו ששה קולות דקא מפרש ואזיל שהם בת"ת הנקרא קול דנפיק מגו שופר בינה ומה דאמר מי יתבונן שמורה על העלם הקול לאו על מציאות הקול כי מציאות הקול ידוע כדאמרן אמנם שבחא דהאי איכותו ומהותו נעלם וז"ש מי יתבונן דהיינו למעלה מקום מוצא הקול בינה שם נודע כי למטה אין מי שישיגהו והנה ענין זה בספירות וכמוהו בעולם המלאכים כחות ידועים נקראים בני אלהים פעולתם למט' כפעולת' למעלה ואולם לפרש ענין זה על מתכונתו צריך לדעת כי סדר העולמות הם ראשונה עולם זה הגשמי ר"ל מגלגל ראשון עד נקודת הארץ והנה הכל תערובות טוב ברע ורע בטוב מפני שיש מלאכים משמשים לתחתונים ואלו נקראים אישים מפני קורבתם לאנשים ממש והוא מדרגה קטנה ממדרגת המלאכים וע"י הנהגת הדברים הגשמיים וע"י תנועות הגלגלים ר"ל סבה הקרובה להם כי גבוה מעל

גבוה שומר. אמנם סיבתם הקרובה שאין ביניהם לה אמצעי היא כח המלאכים האלו הנקראי' אישי' ואלו לבוש לבחינות אחרי' והנה המלאכי' האלו יש להם שתי בחינות הא' בחינתם הפונה אל סיבתם העליונה ומשם הם קדושים והיינו המכונה הנה פנימיותם ותוכיותם להיות ענין זה תוספות דקות וקדושה להם האמנם יש להם בחי' שנית והיא בחי' השכלתם בגשם לפעולת רצון קונם וחוייב להם מפאה זו הגשמי וגם יתעכבו קצת בתחתונים מפני היות רוב הנהגת התחתונים בחיצוני' וכיוצא וענין זה יכונ' הנה בשם חיצוניות ולהיות קרוב לאלו למעלה מהם ז' היכלות כדפי' בזוהר כי ז' היכלות ישפיעו בז' כוכבי לכת ואין ספק שהכוונה בסוד המלאכים האלו ועוד מדרגות לאין מספר תצא סוד השפע מז' היכלות לתחתונים ומשם מדרג' אחר מדרגה עד ז' הכוכבים המנהיגים התחתונים הגשמיים כדפי' שם לכך ז' היכלות מהם שהם סוד היכל לבנת הספיר והיכל עצם השמים והיכל נוגה והיכל זכות והיכל אהבה והיכל הרצון הם סוד שית עזקאן דקנה כדאמרן שמהם ששה קולות הא' קול ה' על המים והיינו בחסד היכל אהבה הב' קול ה' בכח והיינו בגבורה היכל הזכות הג' קול ה' בהדר דהיינו היכל הרצון הד' קול ה' שובר ארזים והיינו בנצח היכל נוגה הה' קול ה' חוצב להבות אש והיינו בהוד היכל עצם השמים הו' קול ה' יחיל מדבר כנגד היסוד והיינו היכל לבנת הספיר וקול הז' פי' בתיקונים שהיא כנגד הבינה ובזוהר פי' שהוא כנגד המלכות ולא פליגי ובמקום אחר אפרש ואולם ז' קולות הם ששה היכלות הם שית עזקאן דקנה כדאמרן לעיל ובהיכל ז' סוד הריאה ששם סוד הבינ' שממנה השרפים והוא הנק' היכל קודש הקדשים והיינו שהכסא הכבוד שהוא למעלה מהפרגוד בהיכל ק"ק היא עצם הריאה ודאי וז' כנפי הריא' הם ז' מדרגות השרפים שהם ז' שמות אב"ג ית"ץ קר"ע שט"ן נג"ד יכ"ש בט"ר צת"ג חק"ב טנ"ע יג"ל פז"ק שק"ו צי"ת הם ז' מדרגות כדאמרן שעליהם נאמר שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים וגומר דהיינו ששה אותיות מורות על כנופיא וכנופיא של כחות אות א' ודאי והיינו שלכל אות ואות משם זה יש שם אחר כדפי' בתיקונים והיינו אדירירו"ן [598] ביהרירדו"ן גיהרירדון וכו' מורה על החיילים העליונים דהיינו כנפים כנופיא וקנה הריא' עדיה מגיע סוד התעוררות הקרבן ועל הריאה דהיינו הכסא הוא סוד י' ספירות מי ידמה מי יערוך ולכך דרך שפירש כאן ר"ש היא בסוד עולם המלאכים לבד שהוא מגיע עד הכסא כדפי' והכה התחלה לקרבן הם האישי' דהיינו הושט למאכל והם הכחות שפירשתי לעיל שהם הממוני' על כל מעשה בראשית הגשמי' והם כחות מלאכים דבקים בגשמיים הנפעלים מהם והיינו ושט ואמר. שאין לו בדיקה מבחוץ מפני

[598] בכ"י אוה"ח בירריו"ן גיהרירו"ן

שמפאת השגחתם בתחתונים יש בהם קצת תערובות בחיצונים ובגשמיים ואין חלק זה נהנ' מקשר וייחוד הקרבן אלא מבפנים שהוא צד הבטתם בסבתם כחות אחרים מסולקי' מהגשמיי' מהם ויש אחרים תחתיהם והם נקראי' טבעות מפני הכנת המאכל ע"י קודם שיגיע לאישי' וז"ש עד דעאל ואשחיק וכו' והנה בהיות שלמעל' מכחות קדושי' אלו הנזכרי' דהיינו למעל' מגלגל ט' כמה וכמה יש מדרגות רבות לאין מספר יוכללו בסוד מעשה בראשית לרז"ל ושם סוד כחות חיצונים לבד' ששם ז' ארצות רוחניות אדמה ארקא תבל גי נשיה ציה וכו' כדפי' שם ונודע שרוב ארצות אלו הם משכן לרוחניי' ומה גם ארקא שהוא גיהנ' רוחני כי כמו שיש ארקא למט' וכו' גיהנ' גשמי כן ארקא למעלה ובו גיהנ' רוחני ובאותה ארקא משכן לחיצוני' הנה נטיל כלא כבד כל העולה מכחות אלו בלי ספק יעבור דרך הגיהנ' הזה והיינו דאמרי רז"ל שבהכרח העול' יעלה בגי צלמות וע"ז אמר דוד גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע והיינו דנטיל כלא כבד ובהיותו בתוך אות' כחות שם דהיינו איצטומכא קיבה השפע הרע והשמרי' דרך אותם המעיי' שהם החיצוני' כבד הספירות שיש להם שכם טחול מרה יותרת הכבד דהיינו סמאל ונחש ולילית ואח"כ להיכלות החיצוני' דהיינו איצטומכא קיבה כדפי' לעיל כי סוד האיצטומכא וקיבה היא בהיכלות התמורות וכבד קריב ללב דהיינו שעל' לז' מדורות קדושות שבתוכ' ז' היכלות קדושי' שאמרנו כדפי' בזוהר בפ' בראשית ועם הדרוש הזה רוב השמוע' מבוארת:

וכל בני עלמא לא ידעי כי בבחינת מה שכחות אלו משפיעים בגשמיי' אין דרך להשיג איך הם מקבלים השפעת' מן הרוחניי' והיינו אין לו בדיקה מבחוץ מצד השפעת' בגשמיי' אמנ' מצד בחינת' בדקות הרוחניי' ידעי ומשיגי' ויש להם דרך לקבל שפעם מהם. עד דעאל לבי טחנא היינו כחות שיש מדרגות אחר מדרגות כבד הוא מדרגות חיצוני' כדפי' טחנות הם כחות המכיני' הקרבן ומדקדקים אותו מהגשמיות לרוחניות. והם למט' מאישים:

דף רלו.

וא"ו דאיהי כפוף שמא הם ששה מדרגות בתוך ששה והיינו ו"ו כפולה והם כפופים שאינם מסתלקי' מהשגיח בתחתוני' הגשמיי' ז' כוכבי לכת הגשמיי' אלא בסוד הקרבן שאז הם מסתלקי' אל סבת' לקבל כח ושפע והיינו ש"ט ששט ומתפשט למעלה אל סבתם לקבל ריאה וכו' היינו כחות השרפים למעלה מהקנ' כדפי' ובסוד הושט שפי' לעיל שהם ששה בתוך ששה היינו סוד שתי קרומות יש לושט פנימי לבן מצד דקותם העליון ולבנינות' והיינו וא"ו אחת וחוצה לו אדום דהיינו בחינת' בחיצוני' הגשמיי' שאין

לו בדיקה מבחוץ כדפי' והיינו וא"ו שניה. אזעירו דיוקנייהו וכו' הענין כי הדק הרוחני אין גדולתו או מיעוטו בכחות הגשמי רק גדולתו או מיעוטו הוא בדקות או באיכות ההשגה והנה בהיות שבית המקדש על מכונו היו הדקים הרוחניי' כולם מתקשרי' והיו משיגי' השגה גדולה ברוחניות הספירות והיו מאירים באור גדול והיינו גדולתם ואחר שנחרב הבית ואין קרבנות ובטל קשר העולמות הנזכר הנה בהכרח נתמעט אורם והקטין צורת' ודיוקנ' כיון שצורתם היא אורם והשגתם למעלה אמנם דרך אשר להם לינק להשגיח בעולם הוא ע"ד אשר למלכות באותה היניקה המועטת:

דף רלו:

פתח ואמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ע' רברבא וכו' כי אותיות גדולות הם מורות למעל' במקום אור גדול וברוב המקומות מפרש בבינה והכי פי לעיל אמנם הכא האותיות בעצמם שהם ע' ד' יורו על הת"ת שהוא עד בלי ספק דהכי פי' בזוהר בפסוק אל דעות ה' אל תיקרי דעות אלא עדות סהדותא דהיינו ת"ת בסוד הדעת ולהכי הם אותיות גדולות מציאות הת"ת שבבינה והכי דייק עד ה' דהיינו ת"ת יהיו אשתארין אתוון מתיבת שמע ואחד שם במ"ם פתוחה כי אף שאנו עושים מאותיות אלו תיבה בפני עצמה והיה ראוי שיהי' מ"ם סתומה שבסוף תיבה עם כל זה היא מ"ם פתוחה מפני שמ"ם סתומה מורה על הבינה שהיא אימא רביעא על בנין ולכך היא מרובעת ???כדפי' בזוהר פ' תרומה בסוד אפרסמון אבל היא סתומה להורות על היותה מלך ודאי מולכת בספירות דהיינו הבנים ומשגחת עליהם אמנם היא עילאה סתימא אמנם מ"ם פתוחה מורה על המלכות היותה נפתחת במקורה ומשכנת עצמה ומולכת עלהתחתוני' והיינו מלך תתאה. וא"ת והרי בזוהר פ' תרומה בסוד אפרסמון פי' דאיהו מ"ם פתוח' פירשו שהוא בבינה וי"ל שכאשר היא בסוף תיבה וראויה להיותה סתומה ובאה פתוחה שלא כדינה ודאי מורה על מלך תתאה מה שאינו מורה כן בהיותה באמצע תיבה שדינה להיותה פתוחה שגם היא מורה על הבינה נפתחת במקוריה על ששה בנים ובת. וא"ת והרי המ"ם של חומת ירושלים אשר המ"ם פרוצה מורה שהיא הבינ' מדקא משוו לה למ"ם של למרב' המשר' דודאי איהי הבינה כדפי' בתיקוני' וי"ל שהיא הבינ' אמנם בהיות' בסוף תיבה מור' על המלכות דהיינו סוד עיר קטנה וגומר ובא אליה מלך גדול שהוא הבינה ובנה עליה מצודים גדולי' דהיינו חומת ירושלי' שהם מצד הבינה במלכות כדפי' בזוהר שיר השירי' בפסוק אל תראוני שאני שחרחורת והיינו חומת ירושלי' אשר המם פרוצה שאות מ"ם זאת שהיא במלכות מצד הבינה נפתחת ונפרצת ונכנסו לה החיצוני' ואי תימא אם כן מ"ם פתוחה אף אם יורה במלכות יורה ח"ו פריצותא ואם כן עתה שהיא בסוד היחוד

למה אות מ"ם של שם פתוח' ויש לומר כי מם פתוחה שבמלכות יש לה שתי בחינות בהיותה באה סתם מורה על פתיחתה להשפיע במרכבותיה כראוי ואמנם בהיותה באה בסוף תיבה ומורה על הסתימה כענין חומת ירושלי' וכתיב אשר המם פרוצה מורה כי אותה פתוחה אינה להשפיע אלא פרצה שנכנסו לה החיצונים:

א"ח כבוד אלהים וכו' לפי מה שפי' בתיקונים מלת א"ח בת"ת בהיות כלול מט' ספירות ועם המלכות עולה בעשר והיינו אח"ד א"ח ד' אמנם כאן אי אפשר לפרש כן כי א"ח לפי זה היינו עד עם היות שהיה אפשר לפרש כי יש חלוק בין זה לזה כי אח ת"ת ממש וע"ד דעת כדפי' קשיא לי על הכל כי כמה פעמים מפרש בת"ת ואינו מסתירו והכא קאמר כבוד אלהי' הסתר דבר ובלי ספק שאין הסתר זה צודק בת"ת כלל אמנם לפום מאי דמפרש לקמיה כיד' של אחד הוא סוד קשר של תפילין והעלים סודו הרבה אין ספק שכמו שד' של אחד נעלם סודו דהיינו מציאת המלכות הנעלמת כאשר אבאר לקמן ב"ה גם כן א"ח שהיא בחי' הת"ת שעמה נעלם עניינו וסודו והיינו עתה שמע מלכות אחד ת"ת אמנם אותיות ש"מ מלכות ע' ת"ת ומלת א"ח ת"ת ד' מלכות והם עד ת"ת שתיה' יחד אחד א"ח ש"מ מלכות שתיה' יחד שאין מלכות בלא ת"ת ואין ת"ת בלא מלכות כדפי' בזוהר פ' ויצא לית יום בלא לילה ולא לילה בלא יום ועתה הקשר בג' פנים שמע מלכות מתייחדת עם אחד ת"ת והיינו הייחוד ממטה למעלה הב' ע' ת"ת ד' מלכות ושתיהם מיוחדות והיינו ת"ת ומלכות שבת"ת ולפי' מלת ע"ד ת"ת עד ה' בכם כדפי' הג' ש"מ א"ח ש"מ מלכות א"ח ת"ת ושתיה' מיוחדות והיינו ת"ת ומלכות שבמלכות ושמע היא ת"ת שבמלכות עם המלכות דהיינו ש"מ ע' ש"מ מלכות ע' ת"ת ואחד ת"ת ומלכות שבת"ת ולפי' א"ח ת"ת ד' מלכות. מאן דמייחד יחודא סתם יחוד ק"ש בכוונה כראוי ולאו לצירוף אתוון קא מהדר אלא שמסוד אותם האותיות חדוא זמינא לי' כדמסיק. ש"מ מהאי סטרא וכו' היינו שבאלפא בית"א הוא א"ח מהאי סטרא שהם אותיות ראשונות חלק הזכר ש"מ מהאי סטרא דהיינו אותיות אחרונות חלק הנקבה שבאותיות א"ח כלולים מא' ועד ח' ובאותיות מ"ש כלולות מהמ"ם ועד שי"ן נשארו ביניהם מח' ועד מ' ט' י' כ' ל' שהאותיות א"ח להם מהאי סטרא ואותיות ש"מ מהאי סטרא והם ביניהם ואין ספק שאותיות אלו מורות על היסוד שבין ת"ת למלכות שהוא המייחדם ולהיות מדרגות הזכר ביושר לכך אותיותיו הם א"ח ביושר מא' ועד ח' והמלכות נקבה ומדרגותיה ממטה למעלה לכך אותיותיה ש"מ למפרע בסדר תשר"ק והיסוד המייחד הכרח היותו בו בחי' יושר ובחינות למפרע בסוד יוסף ובנימין כאשר ביארתי במקום אחר ונודע שיש ליסוד שתי שמות כדפי' בזוהר פ' ויקרא. הא' שדי והב' א"ל ח"י והנה שדי מורה שאמר לעולמו די בסוד

הנקבה שהוא תשלום האצילות וא"ל ח"י מורה המשך החיים מלמעלה למטה לכך שתי בחי' היסוד הא' ביושר הוא חיים דהיינו החיים הנמשכי' מעץ החיים על ידו אל הנו"ן בה ולמפרע שדי דהיינו מורה די ספוק ושאמר לעולמו די ועוד מורה שודד ומכריע החיצוני' דהיינו ש"ד י' כדפי' בתיקונים והכה אותיות ט"י כ"ל הוא חיים כשתצרפם תעשה הט' ח' והא' הנוספת צריכה להשלים י' למנין שד"י שהט' נעשית י' ואח"כ י' כ' ל' הוא י' י' ם' ודאי והיינו ביושר אמנם למפרע הוא שדי כי ל' היינו שי"ב עם א' הנוספת מקודם הוא ד' וט' עצמה יו"ד ועם היות חסר א' לא מעלה ומוריד דהיינו אחד המייחדם כדפירש במקומות אחרים והיינו דקאמר ומצרף אתוון אותם האותיות שהם ש"ם מהאי סטרא וא"ח מהאי סטרא ואלו האותיות בהיות מצרף אותן יהיו למפרע שד"י ובמישור חיי"ם. והנה לפי זה אותיות אלפא ביתא נחלקים ח' לזכר ד' ליסוד עשרה לנקבה וסימנך אשמ"ח לסוד זה שהם ש"ם מצד א' וא"ח מצד אחד ועוד סימן לשכר הייחוד אנכי אשמ"ח בה' דהיינו בה' ממש שאדם מייחד שמו וחדוא זמינא ליה משם כדמסיק. תו אית ביה בסוד הייחוד ש"ם מלכות דאתכליל מן ע' רברבא שמורה למעלה בג' אורות מצד הבינה שבה אותיות גדולות ושבעים שמות הם האבות דהיינו ע"ב אותיות ויסע בחסד ע"ב אותיות ויבא בגבורה ע"ב אותיות וי"ט בת"ת וצירופם ע' שמות כדפירש בזוהר בפ' בשלח ובפרשת בהעלותך וא"ת שתים נוספים הם והוא קאמר שבעין ענין זה הקשה ר"ש בעצמו בזוהר במאמר המכונה סתרי אותיות ופי' כי שתים הם בסוד חכמה ובינה המשתתפות עם האבות ע"ש:

ישראל ה' וכו'. אין ספק שד' בתי תפילין הם סוד ד' אותיות שכן פירשו בתיקונים ובזוהר פ' בראשית ועם היות שבפ' ואתחנן פירשו בענין אחר כבר הארכתי בזה. ועתה ה' בחכמה דהיינו קדש לי דהיינו י' של שם אלהינו בינה דהיינו והיה כי יביאך דהיינו ה' של שם ה' בת"ת דהיינו שמע ישראל דהיינו ו' של שם ישראל במלכות דהיינו והיה אם שמוע דהיינו ה' אחרונה של שם וידעתי שיקשה אל המעיין היות יש' במלכות ולא קשה מידי משום דהשתא עסיקינן בד' אותיות עליונות שהת"ת מקבל מלמעלה כאשר אבאר ולא יתרחק הה"א נקרא ישראל. דאחיד לון א"ח. הענין שהת"ת הוא המניח תפילין אלו והיינו דאמרי' בגמרא קב"ה מנח תפילי. והסוד שהם ד' אורות דקים שהם ד' מוחין בז"א ועל אותן ד' מוחין דיליה נפתחין ד' מקורות עליונים שהם מוחין דא"א מאירים דרך חכמה ובינה ובינה משכנת אותם בת"ת בענין שד' פרשיות הם אותיות השם בבחינתם בחכמה וד' בתים הם ד' אותיות גם בבחינתם בבינה:

וקב"ה מנח לון על רישיה ודאי זה הוא דאמר פתחי לי הענין כי שם אומר הת"ת למלכות פתחי לי אחותי דהיינו בחינתה שוה אליו משרשם הקדום בחכמה ומשם הוא הגונה לד' מוחין אלו ולפיכך קראה אחותי שמשם הם ד"ו פרצופין וד' מוחין דיליה הם ד' מוחין דילה אלא דגלגלתא דנוקבא אתעבידת בין דרועי מלכא ושם אומר לה שראשי דהיינו גולגלתא דדכורא נמלא ט"ל דהיינו ג' מוחין עילאין דהיינו יו"ד ה"א וא"ו והיא מלאה מטל דהיינו סוד א"א כדפי' במקום אחר וכל זה נרמז בכתוב דנקט לישנא דא"ח ד' המשתתף עם אחד דא קשר של תפילין היינו המלכות הנקשרת שם עם ד' בתים אלו והיינו בחינ' אשר לה שם וז"ש דאיהי אחידת בהו. רזא דחכימין וכו' כשייטיב המעיין לכת בשכלו בסוגיא דשמעתין לא יראה היות הסוד עמוק כל כך עד שהפליא בענייננו ר"ש ואין מדרכו בזה. אמנם אחר השקידה ימצא כי דבריו נפלאו וכיון לבאר סוד התפילין כולו כי נודע הקשר מלכות והבית מלכות ותפלה של יד מלכות ודברים אלו קשים מאוד להולמם והוא גלה עתה סודם. ואמר תרין רצוין כי בהודעת דבר זה יתגלה הסוד העמוק והוא כי תרין רצוין המתפשטים מהקשר הם נצח והוד זה אל הימין וזה אל השמאל. ומה שנמצא הקשר עליהם אין ספק שהיא בחי' המלכות שעל נצח והוד ושתי רצועות הסובבות הראש הם תרין דרועין דהיינו ח"ג. והבית שעליהם היינו שלש ראשונות חכמה פרשיות בינה בתים וכל זה בסוד שייפין דאימא עילאה וכאשר ייטיב ההשכלה המעיין ימצא הקשר מקום ידוע בנקבה בסוד הרחם שעליו נאמר פטר רחם בסוד הבינה ענייננו נעלם אין ראוי להאריך בו יתבאר בזוהר פרשת בראשית ולכך הוא בין תרין דרועין שהם צפון ודרום. אחידן במערב כדי לסלקה לגבי מזרח וזהו צפונית מערבית מערבית דרומית כדפי' בזוהר פ' במדבר והיינו דקא' דהא א"ח שהיא ת"ת דנביאי קשוט אחידן בהו ומן הראוי היה שיהיו שתי הרצועות היוצאות לצדדין שהם תרין ירכין יוצאות ממש מלמעלה אלא מפני דהא מלעילא ממש מראש הגוף שהוא א"ח נפקין תרין דרועין מימינא ומשמאלא שהם שתי רצועות הסובבות הראש וד' שהוא הקשר אחידן בהו בסוד צפונית מערבית מערבית דרומית והיינו סוד נקודת ק"ק האחוז בגוף ד' עם א"ח ע"י תרי דרועי וזהו סוד רחם בגוף כעין הברית בגוף דגוף ובריתי חשבינן חד. לבתר מהא"ח עצמו אתפשטו ירכין שהם שתי הרצועות היורדות למטה וזהו מציאותם בת"ת כיון דהיא אתאחדת לעילא בסוד תרין דרועין דמלכא דהיינו כדקא יאות מטה בין צפון לדרום. נחתא לתתא. דהיינו מציאותם בתפלה של יד:

לאתייחדא באוכלוסהא. דהיינו סוד התפשטות הרצועה של יד שהם סוד ודלת ראשך כארגמ"ן דהיינו אוריא"ל רפא"ל גבריא"ל מיכא"ל ן' של ארגמן נוריאל דהיינו אוריאל

אלא שהוא אור מימין נור משמאל והיינו שער הראש בנקבה שהיא דלת אחת והיא הסובבת בזרוע למצוה מן המובחר י"ב פעמים בסוד והים עומד על שנים עשר בקר וטוב לעשותם ג' ג' ג' ג' בסוד ג' פונים תימנה מחנה מיכאל ושלשה פונים צפונה מחנה גבריאל ושלשה פונים מזרחה מחנה אוריאל ושלשה פונים ימה מחנה רפאל ובכל מחנה ומחנה ג' ראשים כדפי' בזוהר פ' בהעלותך והיינו דקאמר לאתייחדא באוכלסהא. אחידת בשיפולי ירכין שהוא למט' מנצח הוד ותשכב מרגלותיו. ורשימו דיו"ד קדישא דהיינו יו"ד של ברית מילה דהיינו יסוד דהיינו יו"ד של י"ד עלה מלעילא מפני שהוא למטה מהיסוד ששם מקומה לנהל בתחתונים אחר המיעוט ואין ספק שהבית בעצמו הוא סוד גלגלתא דנוקבא לכך יש בה ד' אותיות שהם ד' פרשיות ובית א' שבה ד' אותיות. והנה לא באו אותיות אלו כאותיות הזכר שהם ד' אורות מאירים בסוד יו"ד ה"א וא"ו ה"א דהיינו אור גדול מתפשט לד' אורות ואור מוחא דנוקבא ד' אותיות כלולות באור א' כללות א' דה'ינו יהו"ה תיבה א' ובית א' וסוד זה דעתן של נשים קלות שאין מוח הנקב' כמוח הזכר כזה ובכמה עניינים כדפי' בזוהר שיר השירים וסודם חכמה ובינה חכמה מוחא בינה רישא דהיינו מוחא ואוירא דמוחא וקשר היד ודאי היינו ג"כ סוד מציאותם הנקשרות עם היסוד כי כמו שהיא קשר ד' קשורה עם אחד ג"כ ביסוד היא קשורה עמו והיסוד היא י' שעם הקשר וצריך להעלות היו"ד על הבית ועל הקשר להורות כי היסוד ודאי עליה והיא בשפולי ירכין ורשימו דיו"ד קדישא עלה מלעילא והיינו שהיסוד ממנה ממש בסוד רחל ויוסף כי רחל ילדה את יוסף אמנם בהיותה רחל אצל יעקב בין תרין ירכין נזדווגה עמו והולידה בתוכה את יוסף וברדתה למטה ילדה את יוסף עליה והיסוד עולה מלמטה למעלה על רחל אמו וזהו שאמר יו"ד ברית קדישא עלה מלעילא דהיינו עילה ממטה למעלה על אמו. והיא נקשרת בזרוע שמאל כי בחי' זו היא למטה מצד הגבורה כי מצד הבי"ה הם ת"ת ומלכות צרי בסוד וייצר ה' אלהים דהיינו ת"ת ומלכות שני המאורות הגדולים שוים כזה #֯ והיינו וייצר תרין יודי"ן יוד של יהו"ה ויו"ד של אדנ"י כזה יאהדונהי וביניהן וא"ו ששה אותיות כזה יו"י והיינו סוד וייצר צר צורה גו צורה דו פרצופין נבראו אמנם מצד הדין והגבור' נתמעט ונעשה המאור הא' קטן והיינו שירדה למרגלותיו בסוד הלילה והדין והגלות וזהו ליני הלילה ולכן נקודת הגבורה שבה זו על גב זו כזה #: והיינו סוד יהו"ה בפני עצמו אדני בפני עצמו זה למטה מזה כזה **יהו"ה ינד"א** ומשם היא בהיפך דינא דמלכותא דינא ולכך היא במציאות זה בסוד המיעוט למטה בזרוע סמאל והיא אצל הלב והיא נגד הבינה דעליה אתמר הלב מבין

והיא נקשרת שם לקבל אור הזכר הבא עליה וכל מציאות התפילין בבינה דהיינו עור הבינה המתפשטת באורות שלה דהיינו קב"ה דמנח תפלין כדפירש:

כדין איהי אתייחדת וכו' הענין הוא שאין השכינה מתייחדת למעלה אלא אם כן מתעטרת באוכלוסהא כדפי' בזוהר פ' בלקכי עטורי השכינה בתחתוני' אם כן אחר שהיא נמצאת למטה לאתייחדא עם אוכלסהא והיא מושכת סוד יוסף לגבי מעלה על ראשה זהו עת ייחודא יו"ד דא איהי רזא דברית דקדק דלאו היינו ממש ברית אלא סוד הברית מפני שהיסוד הוא וא"ו זעירא אמנם י' זעירא עטרה לראש צדיק היינו רזא דברית. אשתזיב לעילא בנשמתו ואשתזיב לתתא בגופו. מנלן מפנחס. תימא מאי ראיה דלמא פנחס שאני שקנא נוסף על שמירתו אמנם מאן דנטיר מנא לך. וי"ל כי פנחס נוסף דאשתזיב מן דינא וכו' דהיינו שמכל וכל לא נידון שלא מת אמנם מאן דנטיר אשתזיב לעילא וכו' דהיינו שניצל מדינה של גיהנם אבל מת ויוסף ששמר יוכיח וזהו שדקדק דקאמר בפנחס אשתזיב מן דינא ובמאן דנטיר לא קאמר אלא אשתזיב סתם. ובגין כך מפני שנתוסף מעלתו על מעלת יוסף ושאר שומרי הברית דהיינו דקני ממש אתרשים יו"ד בשמו להורות על מעלתו היותו ניצל מן דינא כדפירש. י' בדבורא איהו וכו' תימא דהא קיימא לן בתיקונים ובכמה דוכתי דאת י' הוא במלכות וי"ל כי הוא מציאת המלכות אשר לה מהחכמה כדפי' בתיקונים בסוד אני ישנה אני שניה לחכמה אמנם אותו המציאות נעלם ואינו מאיר ומתגלה בה אלא בהיותה נדבקת ומתייחדת עם הזכר וכאשר אין המלכות מיוחדת עם הת"ת אין חכמה מאירה בה כדפי' בזוהר פ' אמור בפסוק וגם אמנה אחותי בת אבי הוא ואם כן אי אפשר שאותו המציאות אשר לה מחכמה תאיר בה אם לא תתייחד הנקבה בזכר שע"י יוד שבו באות ברית דהיינו מציאותה אשר שם תאיר בה מציאותה ממש וכמו שהוא מרחיק אותה מחכמה דהיינו עדונא דעלמא דאתי כי עדן חכמה עלמא דאתי בינה כן הוא מגורש משם וז"ש ומאן דרחיק לה מאתרהא רחיק הוא מעדונא וכו'. ובגין כך חדוה דילה לאתקרבא וכו' הענין שאם מציאות יו"ד דהיינו אור חכמה ומציאותה הנעלם היתה נמצאת לה אף אם היתה מתרחקת ממנו לא היה הענין חמור כ"כ. אמנם עתה שאין אות ברית. י' מציאות חכמ' נמצאת בנקבה אלא בהדבקה אל הזכר לכך חדווה דילה הוא דוקא בייחוד. קמיה דינא תקיפא שלא תתפשט בדיניה בישראל. וסתים פרצה. פרצה שגורם הפגם דהיינו שממש פורץ גדר בקדושה ונותן מקום לחיצון לעלות עד היכל ידוע מחוץ להיכל ששם מלמד קטגוריא כדפי' בפ' בראשית. אשלים לגבי פנחס שבהיות פנחס חסר אינו כמספר יצחק שחסר עשרה אמנם בהיות שעמד נגד הגבורה כדפי' הוסיפו לו אות שישלים שמו לשם יצחק.

ואי תימא והא חושבנא: נתבאר לעיל מפרשה זו ולפי התבאר שם כי הדברים שבאים בתורה בגימטריאות ובמספרים רמיזתם במלכות בסוד בחינת העינים ואף אם נמצא פעמים יבא המספר רמז לספירות אחדות הכוונה ענפים למלכות בבחינת עינים והשתא קשיא לי' כי יצחק הוא ממש בגבורה אם כן למה בא הרמז לזה בסוד הגמטריאות שאינ' בגבורה אלא בעיינין דילה והכא הוא בגבורה ממש ששם הדינים כיודע ותירץ **שבעין קתדראין** למעלה סוד שבעה מדות שבק והם במלאכים כדמותם ובישראל ע' סנהדרין בדמותם ואין ספק שהעינים בהם סוד הדין וכן פי' באדרא דעיינין דז"א דינא כ"ש עיינין דנוקבא ובתיקונים האריכו בזה בפסוק עיניך בשדה אשר יקצורון ורמזו רז"ל באמרם כל מקום שנתנו חכמים עיניהם וכו' וכן פי' זכה לימינא כהונה גדולה. אתכליל שמאלא בימינא תמתק דין הגבורה בהיות הגבורה מסכמת אל החסד. חימה דהוה פשיט וכו' הענין שהם ד' קליפות מתפשטות מהשמאל שהם רמוזים בהפסוק והוא רחום וכו' והם עון ומשחית אף חימה גדולה שבכולם חימה ובהיות דין הגבורה מתחזק ושפע הדין והקושי לחיצונים וקליפות אלו מתגברות ועל זה אמר פשיט ואתמשך מסטרא דיצחק. אתלבש איהו ביצחק נתלבש בגבורה ובדין ואז הוא והגבורה א' וכמו שביד הגבורה לפשט חימה כן בידה להחזירה ולפי' השיבה פנחס שהי' בגבורה ודין והנה פעולת הגבורה הדין שהוא דנה ואח"כ הוא עושה הדין ע"י אלו הקליפות שהם שוטרי הדיינים ולזה עשה פנחס שתי הפעולות פעולת הגבורה דהיינו דן דינא ופעולת החמה דהיינו ועביד דינא ולפיכך השיב שאין דין נעשה למעלה אלא כשאין דין למטה:

דף רלז.

יו"ד דיצחק וכלא הוא קשיא לי' דהא לעיל פי' דיו"ד דפנחס יסוד והשתא קאמר יו"ד דיצחק ותירץ וכלא הוא כי שתים אלו עניינם א' דהיינו יצחק ק"ץ ח"י דהיינו יסוד כדפי' בתיקונים וכן יצחק ביסוד כדפי' בזוהר פ' חמא מ' וכו' ענין זה יתבאר ממאי דמסיק מפריו מ' פריו והסוד כמו שפי' בזוהר פ' בראשית כי לא חטא אדם אלא במה שאכל בפרי עץ הדעת שאם הי' אוכל מעץ הדעת בעצמו אינו חטא והיינו דדייק קרא ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו דהיינו מפריו ולא אמר לא תאכל אותו דהיינו עצמותו והטעם כי עץ הדעת היא המלכות ובענין כינוי זה הארכתי בההוא עובדא דסבא אמנם פריו דהיינו הקליפות המתפשטות למט' ממנו אמר רחמנא לא תאכל שלא ידבק בהם אם כן מ' פריו היינו הקליפות היינו החמה דקאמר והנה לפי זה מ' היינו החמה שהי' על ישראל לגרום להם המגפה ואין להקליפ' כח אם לא ישתתף לו רשות מהבית דין העליון דהיינו וה' המטיר על סדום וגו' ודרשינן וה' הוא ובית דינו דהיינו ת"ת ומלכות

והיינו וא"ו ת"ת תי"ו מלכות ובהיות הקליפ' מתייחדת עם ו' ת' יעש' מות. אך לדרך זה קשה לי כי בזוהר פ' בראשית קאמר דמ' לא בעא לאתחברא עם ו"ת עד שהקיפוה מד' צדדים ו"תקח ו"תתן ו"תאכל ו"תפקחנה ומ' מוקפת מד' צדדים לכך נרא' לפרש מ' היינו בינ' ו"ת ת"ת ומלכות והיינו סדר אותיות מו"ת כסדרן לגמור הדין לרעה והשתא ניחא מאי דקאמר חמא את מ' פתוח' מליא דמא דהיינו מה שדרך אות מ' דאיהי אימא דנגיד חלבא לבנין לרחוץ עיניהם כדכתיב עיניך כיונים על אפיקי מים רוחצות בחלב דהיינו חלבא דנגיד מאימא כדפי' בזוהר פ' משפטים עתה הית' מליא דמא ומתמן עיינין מלהטן בסומקא:

ואתעביד רמ"ח בסוד היותה מתהפכת לימין בסוד ברוגז רח"ם תזכור שהוא סוד רמ"ח והוא סוד פטר רח"ם והכל ענין א' והיינו כהונה דרווח כדפי' לעיל סליק ונחית כי בה ד' בחינות ב' שהם ד' ב' רוחניות ד' קליפות עון משחית אף חימה ומ' חסר א' שהוא ל"ט כחות שיש לרשעה והיינו סליק ונחית נחית לד' וסליק למ'. וכן ב' גשמיות הא' ד' מיתות ב"ד סקילה שרפה הרג וחנק והם נגד ד' קליפות תוהו ובהו חושך תהום כדפי' בתיקונים והם עון משחית אף וחמה ואל ארבעתם מ' כחות חסר א' דהיינו ל"ט מלקיות דכתיב מ' יכנו לא יוסיף והיינו סליק למ' ונחית לד' כדפי' ומפני שארבעים אלו מקורם מד' לכך אומרים פסוק זה בשעת המלקות והוא רחום בזולת טעמים אחרים:

דמתפרשאן מגו דכר ונוקבא כי סמא"ל ונח"ש הם זכר ונקבה וכמו שאל זכר ונקבה הקדושים למטה מהם ד' מחנות שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל כן למטה מזכר ונקבה חצונים הם ד' כחות אלו שהם מרכבתם וכן פירשו ברעיא מהימנא שד' אלו כנגדם בחוץ עון ומשחית אף וחימה.

מאנין ד' קליפות ומ' כחות הם מ' מלאכות חסר א' שסימנם ל"ט לטותא וקללה ולפי זה ימצא כי מ' היינו הקליפות כפי' הפי' הראשון שפירש לעיל ואפשר לומר דכלהו איתנייהו כי מ' הוא סוד הבינה וממנה הם ד' כחות הקדושים חסד וגבורה ת"ת ומלכות שהם ד' רגלי המרכבה כי כנגדם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל והכסא ממנה ד' חיות היא נגד הבינה כדפי' בתיקונים אימא ע"י מקננא בכורסייא ובהיות האות הזה קדושה מלאה דם היא מורה תגבורת ד' קליפות וחולשות ד' קדושות ואין ספק שהקליפות למטה הרבה מד' חיות אך היותם מתהפכות לדין אינו אלא מצד החיות כי מזיעות החיות נעשה הר דינור וכבר ידעת שהזיעה היא דחיית הגוף מבחוץ הטינופת אם כן זיעה בחיות היינו סוד הטינוף והפסולת ונמשך האש והדין הזה עד הגיהנם הרוחני שבארקא הרוחניות ששם משכן החיצונים ואז ע"י הזיעה הזאת מתעוררים ד' קליפות מד' חיות ובהיות מ'

עילאה מליא דמא הרי כסימן הזה ממש הוא בתחתונים בד' קליפות והם מאנין דמלאך המות וסימנין דיליה והכל א' והוצרכתי לכל זה מההוא דפ' בראשית דמוכחא דמ' לא היתה רוצה להשתתף עם ו' ת' עד שהקיפו ו"ת למ' מד' פנותיה. ושם הארכתי בביאורי ואם אמת שהיא הקליפה אדרבה היא היתה מתפשטת על הדבר אלא ודאי כדקאמרן. ואין לפרש אות מ' בקליפה מכל וכל ח"ו שהרי האותיות קדושות ומקומם גבוה כנודע ולא הכוונה היות להם בחינה יורו על הדין ודבר זה מוכרח מעצמו ויהי' הכרח לדברינו. **ווי למאן דפגים** כגון שבט שמעון שנתנו בנותיו לערב רב כדמסיק:

דף רלז:

בקדמיתא כתיב מאת כל איש בפ' תרומה וא"כ סבירא ליה מקרא ככתבו שקודם ממשה העגל נצטוה משה על ענין המשכן ולא הקהיל ישראל עד למחרת יום הכפורים.

צואה רותחת כח הטומאה יש בהיכלות הטמאים והיא נק' צואה רותחת ומשם יניקת בעל פעור ובהיותם פוערים לפניו היה מתחזק בפעולה ההוא לינק משרו העליון הטמא ואין ספק שהפעולות הגשמיות איזו שתהיה יש לה דבר יתאחז בדק פנימי וחיצון הכל לפי הפעולה. ובהיות הפעולה טובה מושך מהדק הטהור ובהיות הפעולה כעורה או טמאה ימשוך מרטמאים ולכך עובדי פעור היו מכוונים בעבודה זו להשפיעו מהיכל הטמא ההוא:

דף רמ.

צו את בני ישראל ואמרת אליהם דכד אתי בר נש לאסתאבא. היינו קודם שיחטא בעת התגבר יצרו הרע עליו והוא מסכים ביצרו הנה אז היצה"ר שהוא מצד השמאל עולה אל מקום חציבתו ונוטל משם כח טמא ואותו הכח הטמא אתגאי על בר נש על יצרו הטוב ושליט עליה רעותיה דהיינו יצרו הרע שהסכים עמו לחטוא ואחר שחטא וקלקל כבר נאחז אותו הכח הטמא ממש בו ואז ההוא סטרא מסאבא אתגבר בחילה בכח העליון שהיא הקליפ' ואתתקף בסבת העון ושליט עליה להחטיאו עוד פעם אחר פעם כי עביר' גוררת עביר' ולפי' אין כפרה דהיינו ביטול הפגם שעש' אם לא יהיה ממש בסדר העון ממט' למעל' תחל' יכניענו מלמט' כמו שהגבירו והיינו דתבר להההוא רוח מגו גאוותא וכו'.

דהא קרבנא דא לאו להקב"ה מפני שאיש זה עדיין הוא ברשות הקליפות ולא הוציא עצמו מרשותן כיון שלא הכניע הרוח הטמא השולט עליו:

הה"ד ולא ישוב שהוא הבטחה ולא כתיב ולא שב. דלא ייעול גרמיה. הכנעה שלא יקריבו הקרבן בלי לב נשבר ונדכה בענין שיטמאו עצמם חוצה כדפי'.

שית סדרין דקרבנא נתבאר בפסוק זה סדר קשר ששה קצוות:

דף רמ:

באתי לגני ת"ת אל המלכות גנתא דעדן רזא דכ"י דלאו דוקא ממש המלכות אלא כל סוד התפשטות הקדושה למטה ממנה. והאיך וכו' נשמר שלא נאמר ממש מהאיברים הנשרפים במזבח כי זה חלק לאישים אמנם חלק לרוחניות הגבוה הוא הוידוי כדפי' ר"ש לעיל וכן זריקת הדם שבהם רמז הייחוד בסוד המתנות כדפי' בפ' ויקרא בארוכה. בהמה מלכות הרובצת על החיות שהם אלף חיות ממש וענין אוכלה שהיא לוחכת אותם באשה ומעלמת אותם כלא היו וחוזרת ומחדשה אותם. ה' אלהיך מלכות אש אוכלה אש אוכלת אש. ירדן. יסוד. שית שנין ששה קצוות. מלי שפע שיונק משש קצוות להשפיעה והיא בקבלה א' מקבלת הכל יחד. דכל הני יסודא וכו' אין לומר שממש נפש הבהמה תהי' חצובה מכחות אלו אמנם כח הבהמה היא מאותם הבהמות ובהבטל מין הבהמה למטה בלי ספק יתפעל הכח ההיא ולפי' הם נפעלים ממעשה הקרבן מהבהמה והעד על זה אתרוג ערבה לולב הדס שהספירות נפעלות מנענוע המינים האלו ולא שנאמין שיהיה להם נפש משם רק שתלייתם שם כדפי' במקום אחר:

וההוא רוחא דבעירא דא וכו' היינו כח הממונה על חיות הבהמה ולא שיאמר על נפש הבהמה שא"כ ימצא נפש הבהמ' סתם יהיה להם העליה גם אחר המות כשאר האדם וזה דוחק ועוד קרא כתיב כי מי יודע וכו' אמנם הכוונה על שר הממונה עליהם כמו שיש שר על כל עשב ועשב כדדרשו רז"ל בפסוק אם תשים משטרו בארץ והיינו סוד פ' שירה ד' דיוקנין חקוקין בכסא. הם ד' חיות נושאי הכסא. אמנם צורתה חקוקה בכסא ממש בכסא שהיא סבתם והכסא נושא את נושאיו. ואומרו חקוקין הכוונה מציאותם רק מתמצא למעלה ואומרינו אריה שור נשר וכיוצא אין לדמות יהיה הענין צורת נשר הזו אלא [הג"ה ולא] שתהיה מאש דקה כאשר דימו קלי הדעת. אמנם הכוונה כי כשיבא האדם להחתים צורת המלך בטבעת זהב ואחר כך מטבעת זהב יחתים צורתו בשעוה הנה אותה הצורה יאמר עליו שהוא צורת המלך וראה גם ראה כמה וכמה בין הצורה לצורת המלך וכאשר יאמר האדם איזה הוא צורת המלך נאמר צורה פלונית והא לך. וכן הדבר הזה כשידמה שכלך שאין למעל' מגלגל ט' גשמיות כלל אלא הכל שכל נבדל מצורה נגבלת ויתעלה שכל על שכל כשתגיע לצורת החיות תדמה שיעור גדול אשר בינם לבין ההשכלה ההמוניית ההם והא לך הדרך תדמה שכלך שהוא חלק קטן מכמה חלקים משכל המלאך הנה השכל הזה אינו גשמי ולא בעל צורה והנה הנשמה רוכבת

על השכל בלי ספק תדמה בשכלך כמה [599] יפלה הנשמה מהגשם עוד תחשוב כי הנשמה מחצבה מכסא הכבוד יוכללו בכסא כמה נשמות ס' רבוא שבכל דור ודור מהם פני אריה מהם פני נשר ומהם משאר הפנים ותדמה עוד כי הנשמה נכללת בתיך סבתה ולא סבתה בתוכה עד שהכסא ישיג עצם הנשמה במהות לא תשיג הנשמה את עצמה וכ"ש שלא תשיג הנשמה את הכסא שאין מסובב שישיג בסבתו השגה גמורה מפני שאין שכל קטן משיג שכל גדול ואיך יקיף העלול את עילתו ואחר שתדמה כל זה בשכלך יתברר לך הטעות הגמור שטעו המגשימים פני אריה כמשמעו ופני נשר ופני אדם כמשמעו וכיוצא אמנם הכוונה כאשר ישאל האדם מה שכל האדם ומה נשמתו נשיבהו כי צורה אותה הנשמה יחייב בגשם צורה נכבדת כזו עד שנקרא לנשמה פני אדם וכן אל השכל וכן אל החיות כאשר ישאל האדם אשר יחייב פנים המתלבשים להנהיג העולם בחסד בסוד הכסא נשיבהו פני אריה וכן פעלו בה בהתפשטותם מעלול לעלול ממש כח שהוא שולט באריה זה הגשמי ואם יצטרך שיתגשם המלאך ההוא הידוע פני אריה הנה יתגשם בדמות אריה וכיוצא:

פני אדם דכליל בכולהו שכולם פני אדם אלא הכוונה פני אדם שפניו פני אריה וכיוצא נודע לבעלי חכמ' הפרצוף ואתכלילן י"ו פנים לכל חיה כדפי' באריכות במקומות רבים בפ' נח ובפ' אחרי מות ובמקומות אחרים. פני שור אתפשט לבעירי וכו' כדפי' לעיל כח הממונה על הבהמות וקרוב ענייניו לענייני הבהמה מפני שהוא שולט על הנהגתה ומציאותה. מתקרבין ליסודא דילהון. כי בהתקרבם הכח הממונה עליהם נקשר בסבתו וסבתו בסבתו עד הגיע הקשר ממש לכסא הכבוד. ואי לא דהוו להו וכו' בסוד התעוררות שאם אין הכח משפיע לאחרים אין משפיעים עליו וזהו סוד שכינה בתחתונים צורך גבוה. כגוונא דהאי נייחא לשכינתא היינו סוד אושידת מיין לקבל מיין. דהא מלבושא דרוחא וכו' והייחס אשר לגוף הזה לשלוט הממונה עליו אותו הייחס ממש מוטל להקשר אותם הכחות יחד:

דף רמא.

ונחתין ומתקרבין אינון וכו' ואם היה הקרבן משאר המינים שאינם נאמנים כגון אווזים ותרנגולים לא הוו נחתין אותם הכחות וא"ת ולמה אין הענין כן בבעירי שיהיו מקפידים ולא ירדו אלא דוקא ע"י הנאמנים. וי"ל דדוקא בעוף שהם מצד המלכות להעיד עליה שעם היות שהיא בין הקליפות אינה נזקקת אלא לבעלה וזה שדקדק בדבריו דקאמר נוקבא לבר זוגא כי הוראת נאמנות הנקבה בעינן. ואי תימא היך יתפשט וכו' שבעלות כח

[599] בכ"י יפלא.

הממונה על עוף זה פרטי לא יגרום ייחוד יועיל לכמה שרים שהם בסוד הנשר וכן בסוד השור ותירץ בשתי פנים הא' משל הנר והנה בעלות הכח הפרטי הזה ונקשר במקורו והוא יורד מלא אור ניצוץ כולם מאירים לאורו בין רב למעט, הב' משל אעא דקיק כי ממש הכח הפרטי הזה גורם שכולם יקושרו יחד שאין קשר לענף א' שלא יקושרו כולם: **מ"ט לית קרבנא** כלומר למה אין יחוד וקשר למדרגת אריה ע"י הקרבן שהרי תרין סטרין לבד ביארנו. ותירץ מכלהו קרבנא וכולם מתייחדים תדע שהרי אריה נחית וכו' דהיינו ארי רבוץ על גבי המזבח וכו' ואדם מתייחד ג"כ מצד רוח נשבר' דמקרב תמן רוחיה ונשמתיה והשתא קשה כיון שהייחוד לכולם כדקאמרת הא אריה דלית יסודא וכו' ולמה יתייחד כיון שאין לאריה חיה מסטרא דיליה שנתקרב ע"ג המזבח. ותירץ כי הוא ימין והוא כלול הכל שהרי שורש הגבורה והת"ת והמלכות הוא החסד ואין להם יניקה אלא ממנו וזהו שפי' בזוהר יומם דא חסד יומא דכליל כולהו יומי וכן פי' במקום אחר שנק' ששת ימים מפני שהחסד ראש לששה קצוות ודרך הספירות לענפיהם למטה שהם ד' פנים שבכסא. ואולם יש לדקדק עתה כי בשלמא שור אדם הן מן המינים הטהורים ראויים שיצטיירו במרכב' אבל נשר אריה הם מהמינים הטמאים ואין ראוי שתהיה המרכבה מן הדבר שאינו מותר לפיו ואין לתרץ לקיים ומלכותו בכל משלה שזה בקליפות לא בכסא ובמרכבה הקדושה ועם היות שאמרנו שאין הכוונה הצורה הגשמית סוף סוף יפול השאלה שלא היה ראוי שיהיה בכסא דבר יתדמה בצורה החיצונית ואולם במה שפירש לעיל בדרוש הזה יתבאר ענין זה כמעט והענין כי המרכב' הם ד' כחות דקים שכליים לא יצדק בהם צורה גשמית כלל. אמנם יוחס להם צורה הנזכרת כמו שידמה האדם לשכל האנושי צורת אדם מפני היות פעולתו מתלבשת בצורה הזאת וכן הנשמה וכיוצא ועתה ד' צורות אלו הם כחותם מתפשטים מעלה לעלול עד שהכח ההוא תתפשט עד המדרגה האחרונה שהוא הכח הממונה בדברי העולם על החיות לגדלם להולידם לשמור את מינם וכיוצא והנה השר הממונה על הבהמות הוא המשתלשל מהשמאל פני שור והוא משתלשל עד שיתגלה במדרגה זו דהיינו השרים הממונים בבהמות הטהורים לכך נייחס אותו בשם פני שור דהיינו מלך בבהמות והשר הממונה על העופות הטהורות עדיין דק ורוחני לא יתגלה בו השר העליון אלא עוד ישתלשל מדרגה אחר מדרגה עד העוף הטמא [600] שרם של כל העופות הטמאים ושם יתגלה לכך יתייחס בשם פני נשר מפני שהמלאך הממונה על העופות הטמאים בו גילוי הכח ההוא מפני התפשטות השתלשלות המדרגות והשר פני אריה לא יתגלה ולא יש לו אחיזה

[600] בכ"י אוה"ח שורש.

כלל בעניינים הגשמיים רק יתגלה כח בשר החיות הטמאות והוא הממונה על האריה לכך יתייחס בשם אריה אמנם הם טהורים וקדושים ויתייחסו שמותם לתחתונים כפי בחינתם אחרונה אשר להם בעולם התחתון.

הא כל ד' דיוקנין. כלומר במה שפירשנו ניחא שכל ד' פנים מתייחדים שאם אמת שפני אריה לא היה מתייחד או פני אדם לא היה ראוי שיהיה קרבן שלים. מיסודא דילהון מן העופות פני נשר מן הבהמות פני שור אריה סתם מן האש האוכל הקרבן אדם משברון ורעות רוח. כדין נחית רוח. למעלה בספירת יסוד נחת רוח היינו נשיבו דרוחא דנוקבין דחוטמא דנשיב מאריך לזעיר ומזעיר לנוקביה. כהני בחסד וליואי בגבורה וע"י נקשרים ספירות אלו כדמפ"ש ואזיל:

כהנא עילאה חסד עאל לבית קודש הקדשים. בינה ודאי לואי הם מתקנים הגבורה ומשפיעים לה שמחת הבינה ולכך ההוא סטרא דילהון חדי ואנהר אנפין צלותא דילהון על כולא ששבח התפלה משובח מהעבודה והשיר ישראל סבא ת"ת העולה עד הכתר לכך נק' סבא דסליק בסוד הדעת עד עתיק יומין. חותמא קדישא. כי הת"ת הוא חותם קדוש אמת ודאי ואמר ענין זה כאן להורות על מציאותו למעלה שהוא חותם הנחתם מהכתר בחכמה שנק' קדש והיינו סוד הדעת שמציאותו בכתר ובחכמה ועל ידי המציאות הזה עולה להיותו ישראל סבא:

אע"ג דכולהו מתערי וכו' כלומר עם היות שבתחלת התעוררות הקרבן ענייננו שהמדרגות האלו שבכסא יתעוררו ע"י יסודם דהיינו אותם המדרגות המשתלשלות מהם ואח"כ על ידם אותם המדרגות העליונות שהם הספירות מתקרבים לסעודתא דמלכא ואם כן לפי זה היה ראוי שהראשון ראשון יהנה ויאכל אין הענין כן אלא לית רשו לחד מינייהו לא לדרגין עילאין שהם ד' דיוקנין שבכסא ולא לדרגין תתאין שהם המשתלשלים מהם לאיתהני וכו' דריעא ימינא חסד בירכא שמאלא הוד. והכוונה חסד בא למטה ונקשר עם הוד והיינו דקאמר בירכא ודייק הכי מלישנא דקרא דקאמר אכלתי מורי שהוא חסד עם בשמי שהוא שמאל כנודע וזהו מורי שהוא חסד עם בשמי דהיינו שאינו במדרגות המור הוד ואם עם כלומר שפע שיהי' חסד נקשר בהוד וזהו סוד ברכות והודאות הנמצא פעמים הרבה יחד דהיינו ברכה מימין הודאה משמאל. והכוונה חסד מן הימין משפיע והדין מורה על הברכות וזהו ברכת המזון ברכה ראשונה ברכות הימין דהיינו הזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד שניה נודה דהיינו הודאה שמאלא דאודי על ברכאן וכן פי' בזוהר פ' תרומה וזהו כריעה בברכת אבות שהוא בחסד ובברכת ההודאות שהוא בהוד כי ההשפע' היא עיקרית ע"י שתים אלו בימין המשפעת ובשמאל המודה. יערי עם

דבשי יעקב ת"ת ברחל מלכות והם עיקר הייחוד ולהכי הוי אכילה כדקא יאות מטבעה ואינו כמר ובושם שאינו דרך אכילה וכן שתיית יין עם חלב והטעם שהוא הפך המדות. אמנם יעקב ברחל סדר הייחוד אכילה כדרכ' ולהכי נקט יעקב ברחל ולא נקט דרועא וירכא כדנקט כהני דרועא שמאלא גבורה ירכא ימינא נצח:

דף רמא:

אסור לבר נש למטעם כלום אע"ג דלעיל מפרש לה לענין תביעת מזונו כולא כחדא הוא כיאסור לאדם לטעום כלום ירצה לקבל שום שפע בעולם קודם שיתפלל וייחד יחוד עליון דהיינו עד דיכול מלכא עילאה לפיכך אינו תובע מזונו עד אחר התפלה דהיינו אשרי כדפי' לעיל. לדיוקנין דחקיקין בכורסייא הם ד' חיות על אינון בריין סוד היותם מתפשטי' זינא לזניה עד היותם שולטים בעלמא תתאה והיינו בריין דמתפשטין רוחא דילהון על עופי וכו'. כגון שרי הבהמות שרי העופות שר הרחשים שרי ההרים שרי הימים למיניהם אלו מהם טהורים ומהם טמאים אבל אותם הייחוד הוא אותם שהתפשטו על עופי ובעירי לקרבנא שהם אותם שפסקה זוהמתן והם בריין דרוחא דילהון יסודא בהאי עלמא מינייהו דהיינו אותם שהם שולטים על הגשמיים והגשמיים להם יסוד ואחיזה בתחתונים והיינו מה רבו מעשיך ה' שאנו אומרים בתפלה בברכת יוצר להורות על הבריות המשתלשנות האלו שאמר שהם הטהורים השולטים על בריין דאתחזון על קרבנא שהם מצד הקדושה והם נכללים בייחוד והטעם כדי שהמלכות תתעטר בהם ותקבל מלמעלה כדפי' סוד העטר' הזאת למעלה בפ' בלק ואחר שעלה בחינת הכחות האלו עולים יותר אלו ד' דיוקנין שהם ד' חיות וז"ש ארבע דיוקנין מזמנין על בריין אילין וכו' והם סבת ועלות לכחות הנזכרות שאמרנו וז"ש וכלהו אינון חיילין דקא מתפשטן מינייהו לכך אנו עולים ממטה למעלה ראשונה מעלים אותם המתפשטים מהם ואח"כ החיות בעצמם והאופנים בהם שהם עלות אליהם ואחר שעולה באלו להיכל זכות שבברכה ראשונה נכללים היכל לבנת הספיר והיכל עצם השמים והיכל נוגה והיכל זכות התחיל לכנוס בהיכל אהבה והוא בסוד אחיזת נשמתן של ישראל דהיינו כהנא רבא דקא מייחד והיינו סוד ברכת אהבת עולם והיינו סוד היכל אהבה ושם סוד הייחוד סוד מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה כדפי' בזוהר:

ולבתר ליואי היינו שם בסוד האהבה סוד השמאל שבה והיינו סוד פ' והיה אם שמוע שהוא בגבורה ובה סוד האלה דכתיב השמרו לכם וגומר והיינו סוד הלויים הכלולים בימין בהיכל אהבה ואחר כך באמת ויציב עולה להיכל הרצון שהוא נגד הת"ת ואח"כ שכלם מזומנים שם לעורר הזווג ולעטר המלכות עם כל זה אין מי שיתבע מאלו

שפע ומזון לעצמו וזהו לית רשו לחד מינייהו למיכל וכו' שאינם תובעים מזון ושפע לעצמם אמנם ממתינים עד שע"י התעוררותם יתייחדו הספירות העליונות דהיינו בסוד ג' ראשונות חג"ת וג' אחרונות שהם נצח הוד יסוד ובין אלו לאלו י"ב ברכות ואין בכל ברכות אלו שאלה לתחתונים רק סוד שאלה לעליונים בספירות עצמם להשפיע ולהמשיך לת"ת ולמלכות והיינו מיכלא דמלכא עילאה והוא סוד היכל קדש הקדשים והנה תפלה בלחש הוא הזכר בחשאי ותפלת חזרת ש"ץ בקול רם בנקב' ועדיין לא אכלו שום א' ממנו אלא כיון שהתפלה בלחש ובקול דאכיל מלכא ומטרוניתא יהיב רשו וכו' וראשון לאוכלים שהוא ראש למקבלים פני אדם ולפיכך כדין אדם דאיהו דיוקנא דכליל כל שאר דיוקנין שורש להם וכולם כלולים בו כדכתיב ודמות פניהם פני אדם מאיך בסוד נפילת אפים ומסר גרמי' בסוד אליך ה' נפשי אשא דהיינו דסליק לעילא נשמתיה להמשיך עליו מהאדם העליון ואח"כ תלת דיוקנין שהם אריה שור נשר והיינו יביעו יאמרו ידברו ירננו שכל אלו כינויים לקבלת מיני שפע מכאן והלאה כיון שכל העולמות קבלו שפעם ואכלו והם מאירים ברחמים עליונים. לימא בר נש.

עאקו שהוא עת רצון שכולם ילמדו זכותו וזהו שאמר למתהפכא כולהו סנגורין:

ר' שמעון הוה אזיל לטבריא פגע ביה אליהו וכו' בענין מה שימצא חולק על שמועה זו בפ' ויקרא דקאמר אכיל' בחכמה ובינה ושתייה בת"ת ומלכות ומה שנמצא חולק עליו בזוהר פ' אמור דקאמר אכילה בחכמה ושתיה בבינה והכא משמע שאין אכילה ושתיה בת"ת לא אדבר בו מפני שהארכתי בענין בזיהר פ' אמור: מילין חדתין בשמך. הענין כי התור' ונשמתן של ישראל ענין א' ובחינה שוה והעד על זה כי התורה בת"ת ובה סוד ישראל שהם ס' רבוא וכל נשמה ונשמה יש לה בחינ' ידוע' בתורה שא"א שיתגל' ע"י זולתו אלא איתה הנשמה תגלה אותם הסודות ובעוד שאותה הנשמה לא גלה אותם הסודות אין הקב"ה מגלה אותם לצדיקים כלל זולתי למרע"ה שאפילו מה שהתלמיד ותיק עתיד לחדש בתורה נאמר למשה אלא שלא נתן לו רשות לגלותו כלל וזהו בכל ביתי נאמן הוא והיינו דקאמר לי' קוב"ה למרע"ה אליעזר בני מטהר עקיבה בני כך הוא אומר דהיינו אותה נשמה ראוייה לגלות כך וכך בתורה אמנם אל שאר הצדיקי' שאינו במדרגות מרע"ה ודאי אין הקב"ה מגל' להם סודות שעדיין לא גלה הצדיק אלא אותם שגלה כבר ואומר אותם בשם אומרו. והיינו דקאמר מילין חדתין אותם שחדש כבר ר"ש אמנם שאלה זו לא דרש אותה ר"ש עדיין והי' עתיד לגלותם קודם סילוקו מפני שהיה חלק נשמתו וכשהגיעו הצדיקים לשאלה זו ושאלו אותה אמר הקב"ה הא בר יוחאי שהוא חלק נשמתו יימא דרוש זה:

עלמא דאתי לית ביה אכילה וכו' הענין כי השפע יכונה בשם אכיצה ובשם שתיה מטעם שהוא קיום הספירות כמו האכילה והשתי' קיום הגופים ושני מיני שפע הם הא' דק והב' דק ולא כל כך הדק יקרא שתיה והגס יקרא אכילה והנה להיות המלכות מנהגת העולם התחתון השפע הבא לה מהת"ת לנהל התחתונים יקרא אכילה למלכות והשפע הבא לה מלמעלה משלש ראשונות יקרא בה שתיה אמנם בבינה עצמה אין בה אכילה ושתי' שהשפע הנשפע בה בתוכה יכונה בשם ריח דק הרבה מאוד דבר שהנשמ' שהיא בינה נהנית ממנו והנה הצדיקים פי' הפסוק כך שת"ת אומר למלכות באתי לגני שהוא בינה אחותי כלה ושם אכלתי יערי וכו' דהיינו שנהנתי מהשפע הנשפע שם ולהכי קשיא להו דהא קיימא לן עלמא דאתי דהיינו בינה לית בה אכילה ושתיה דהיינו שפע הגס אלא שפע דק וא"כ איך אומר אכלתי שתיתי דלא הוה לי' למימר הכי ור"ש פליג עלייהו ואמר לין כי מלת באתי לגני לא אהדר לבינה אלא על בחי' החופה הנעשית למלכות והיינו שהמלכות בהיותה כלה שהיא בחי' יפה מקושטת נעשית לה מהספירות בחי' סובבת וכותרת וסובבת עליה נק' לה חופה והת"ת נכנס גם הוא אל הייחוד בתוך אותה חופה ולהיות החופה מנטיעות שש קצוות נק' גן ואמר הת"ת למלכות באתי לגני דהיינו אותה החופה אחותי כלה דהיינו בחי' המלכות הראוי' אל הזווג תכונה בשם כלה ולהורות הוא לה רוב גודל חשקו עמה אינו יונק שפעו בבחינתו שהוא מקבל השפע בהיותו במקומו בבחינת ריח וכיוצא אלא עתה חוא מקבל אותה למטה בבחי' השפע הנשפע למלכות מזווג ומעובה לא דק בשם ריח אלא גס בשם אכילה ושתיה כיון שהוא למטה במקום המלכות וז"ש כמה חביבו וכו'.

ומסגיאו דרחימו דרחים. וכו' הואיל ואתי לגבה וכו' אמנם התועלת הנמשך למלכות בזה הוא כי כאשר שפע הת"ת דק ומשתנה בבואו לה הנה בלי ספק יתערב בו כח הדין מפני שהת"ת רחמים גמורים וברדת השפע ממנו להתעבות בשחקים שהם נצח והוד טוחנים מן שהוא הזרע גד לבן לרוב רחמיו לצדיקים צדיק וצדק הנה ע"י הכנה זו יתערב בו שפע שאר המדות גבור' הוד אמנם כאשר הת"ת יתקן אותו התיקון בעצמו הנה יהי' בלא תערובות דין כלל ובהיות שהת"ת יורד למטה אל מקומה ראוי שיהי' הדבר כרצונה להפך הדין לרחמים:

דף רמב.

דוד זמין רצה שיהיה הייחוד ת"ת ומלכות למטה בבחינה תחתונה שבמלכות בסוד דוד שהי' מרכבה לה ומפני שראה דוד שבהיות הייחוד למטה ימצאו שם מקטרגים יקטרגו ויבלבלו הייחוד ויעוררו קצף על ישראל ח"ו לזה רצה להפוך מדותיו של הקב"ה למזוג

המדות בענין שלא יכלו הכחות החיצונים לתבוע דין ולבלבל שמחת הייחוד מה עשה אמר קומה ה' ת"ת למנוחתיך דהיינו לתתא בתחתונים בעול^ התחתון בסוד שכינה בתחתונים והנה אופן א' בארץ שהיא שכינ' בתחתונים כדפי' בזוהר שיר השירים ומפני שמזה ימשך קטרוג החיצונים ולעורר דין ומדנים מה עשה אמר כהניך וגומר שני מאנין ושני עובדין מפני שאם היו הכהנים המושכים מימין והלויים המושכים משמאל יעוררו דין הרבה והקליפות אחוזות בדין לכך אמר כהניך ילבשו צדק מצד השמאל פעולת הלויים יעשו הכהנים ובהשפיע מצד הדין ע"י הימין בהכרח יתמתק הדין ויתמזג ולא יהי' בו אחיזה לחיצונים וכן וחסידך שהם גבוהים יותר מסתם כהנים ירננו שהיא בחי' גבוה מלבישת צדק דהיינו שיר בפה והם שתי פעולות הא' למטה בסוד הכלי והיינו דקאמר כהניך ילבשו צדק שהיא כלי הב' למעלה בסוד השיר אמר וחסידך כי חסידך מעלה עליונה מכהניך והיינו שדקדק בתחלת דבריו שני מאנין דהיינו כלים ושני עובדין דהיינו רנה:

א"ל קב"ה לאו אורח דידי כי הלויים היו משוררים בכלי להורות מתיקות הדין מהגבורה למלכות דהיינו צדק והלויים החשובים יותר היו משוררים בפה למתק שפע דין הנשפע מבינה לגבורה דהיינו ועבד הלוי הוא א"כ למה אתה מהפך סדר המדות דהיינו שיהי' דין הבינה נשפע לחסד ודין הגבורה לנצח ומנצח למלכות ודוד השיב בעבור דוד עבדך. **תקונא דאנא תקינת**. שבכוונה מכוונת אני צריך לכך כדי שיהי' הייחוד למטה ולא יתבלבל ע"י הרעים שהם סביב רשעים יתהלכון ואם יהיה כדרכו למעלה יתאחזון אלו הרעים לכך לא תשני ליה וקב"ה אמר ליה דוד הואיל וזמינת לי למטה אל מקום הצריך אל הסדר הזה אית לי למיעבד רעותך כיון שהוא צורך למדתך התחתונה ולא רעותאי כיון שדרכי הוא למעלה ולא למטה והארכתי בכל זה לתת טעם לדוד למה שינה הסדר ולהקב"ה למה הודה לו. ולתת טעם למה למעלה הסדר אחר ולמטה הסדר אחר שהוא מן הדברי' הקשים שבשמועה בזולת דוחקים אחרים וג"כ צריך לתת טעם לקמיה לענין האבנים ולענין אכילת המלאכים כי מה תועלת לאברהם שיאכלו כאשר יתבאר ב"ה. מאן דמזמן לאחרא להרבות כבוד אכסניא ג"כ ת"ת משנה סדרו להרבות כבוד אכסניא, מאבני המקום. הענין כי יעקב הוא סוד הת"ת וכתיב וילן שם בבית אל שהוא המלכות והנה אבני המקום הם סוד י"ב בקר שהים עומד עליהם והשכינה משפיעם ומתתקנת בהם והת"ת אין דרכו באלו שהם אבנים מבחי' המלכות הנק' אבן ודאי אלא בכרים וכסתות שהם י"ב שבטי ישראל שהם מרכבה לת"ת ומרוב דקותם נקראים כרים וכסתות ובבוא הת"ת למטה על המלכות להתיחדי במקומה הנה לא יהי'

מרכבתו בכרים וכסתות ההם אלא תשפיע ותאיר בי"ב אבני המקום ויתייחד באותה הבחינה עמה וזהו וישכב במקום ההוא ובזה נמשך לה כבוד גדול שאפילו בחינותיה אלו התחתונות לא יקבלו אלא מהת"ת כ"ש היא בעצמ' שתאיר באור' ברחמים גדולים. וענין זה דוקא בבוא אצלה לצורכה אמנם בהיותו הוא במקומו י"ב כרים וכסתות אשר לו ישפיעו בי"ב אבניה כנודע. והיינו ממש סוד המלאכים כי בני אדם הכשרים במעשיהם להם עם המלאכים שתי בחינות הא' למעלה מהמלאכים והב' למטה מהם. והענין כי בבחינת הנשמה הצדיק מעולה ומשובח מהמלאכים כי נשמתו חצובה מתחת כסא הכבוד למעלה ממדרגת השרפים כדפי' במקום אחר כי השרפים למטה מנשמתן של צדיקי' והטעם שהשרפים סביב לכסא חוץ מהפרגוד והצדיקים פנימה מהפרגוד אמנם בבחינת גופם הם למטה שהם גרועים בעולם השפל נמצא דרך יניקת הנשמה משפיע למלאך והמלאך משפיע לצדיק הגשמי ובהיות אברהם וכיוצא במדרגה משובח ביותר עד שזכך חומרו שבהיותו חומרי יעלה ודאי מעלתו על מעלת המלאכי' לכך קבל שפע ונהנו מסעודת אברהם הגשמי כמו שבהיותם למעל' היו מקבלים מנשמתו הרוחנית כן ברדתם יאכלו וישתו ויקבלו שפע עב וגס ממנו. ואכלו ושתו ונהנו ממש שם מאותו שפע העב והגס שהיו מקבלים מאברהם וקרוב לזה פי' שם בזוהר במקומו. כי המלאכים נהנו מסעודת אברהם מפני היות מזון המלאכים מהחסד וזהו מעלה גדול' לאברהם:

מלה דא בעא קוב"ה וכו' הענין שכל סוד וסוד מסודות התורה להם מציאת רוחני יתייחד בו ת"ת ומלכות והסוד הזה פי' בתיקונים או"ר ר"ז והיינו סוד והיינו יסוד. ועתה בהיות ישראל עוסקים בתורה ומגלים סודותיה למט' בכח נשמתם המלכות מקבלת אותו הסוד ומתקשטת בו והת"ת משפיע' והיא מתייחד בה בקישוטיה אלה וכאשר הגיעו הצדיקים לשאלה זו וסודה נתחדש למטה אם היה הת"ת מגל' אותו מעצמו בלי התעוררות תחתון בלי ספק הי' אז השכינה מתקשטת מלמעלה בלי מיין דכורין [כתוב בצדו הגה"ה נ"ל מיין נוקבין] ומחזיק הת"ת טיבו לגרמיה קדם שכינתא שאין במעשה הצדיקים אשר בידה להתקשט כראוי בסוד זה אם לא ישפיעה היא הקישוט הזה מעצמו ואז השכינ' ח"ו בבושת הפנים שנוטלת שפע וקישוט מהת"ת בלי מיין נוקבין מלמטה ולכך אמר כדי שיגרום גילוי הסוד יחוד כראוי ומתקשט השכינ' בו בלי בושת ואדרבא תאמר לפני הת"ת ראה בן שילדתי וגדלתי לך שחידש בתורה חידוש זה וקשט קישוטי' אלו לכך סלק הדברים לעילם הגשמי מקום סילוק קישוטים ממט' למעלה ונתקשט' אז השכינ' לפני הת"ת ע"י הסוד הזה שגלה רשב"י וזהו שאמר סלק מלה לגרמך והיינו צדיק שהוא צדיק תחתון מושל ביראת אלהים דהיינו שכינה לקשטה להפכן לרחמים:

את קרבני לחמי לאישי וכו' ר' יהודה אמר בקורבנא וכו' עשה אינון מארי דרוגזא וכו' הענין כי חוטמא הוא סוד הת"ת בבחינתו למעל' בבינה וממנו מקור הדין לשמאל ומקור הרחמים לימין ולפיכך בחוטמא תרין נוקבין בחד נוקבא תננא דגומרין דאשא דהיינו כחות הדין המתפשטין ממנו ובחד נוקבא נשיב רוחא וכו' והיינו שבקרבן שהוא עולה אל סוד החוטם עולה שתי בחינות הא' עשן שהוא מזון לכל אינון מארי דרוגזא שהם מצד השמאל הב' ריח ניחוח דהיינו שעולה אל צד הימין שדרך בו נקשרים כל המדות העליונות והיינו שעולה ריח דהיינו התעוררות ממטה למעל' קושר הכחות הקדושים היימנים ויורד אח"כ ע"י קשרם שפע ואור והיינו ניחוח כדפי' בזוהר פ' נח. והנה ר' יהודה ס"ל דתפוחין ממש הם סוד הריח דהיינו חסד גבור' שהם חוור וסומק תרין גוונין דתפוחין והם סוד תרין תפוחין שהם שתי פנים ימין ושמאל לשני צדדי החוטם דהיינו חסד וגבורה שהת"ת ביניהם ור' אבא פליג עליה משום דתפוחין לתתא מחוטמא אינון כי עם היות שבמקום שבע הספירות הם שתי זרועות למעלה מהגוף דהיינו חסד וגבור' על הת"ת בבחינתם בתוך הבינה דתמן פרצופא אין הסדר כן אלא חוטמא למעלה מאנפין וריחא אעיל בחוטמא למוחא וקרומא דאוירא דתמן דהיינו סוד חכמה ובינה העליונות שהדעת יורד משתיהן דהיינו סוד יה"ו חכמ' ותבונ' ודעת וא"כ היינו שדקדק הכתוב ואמר כתפוחין ולא תפוחין כלומר ריח אפך הוא לשתי מדות נעלמות שפעולתם כעין חסד וגבורה דהיינו חכמ' ובינ':

מנלן דהאי בקר דאברהם הוא דקרא דוישכם לא מוכחא מידי דנימא דהכי קאמר בקר איהו יוסף דביה נמי אית בוקר כדפי' בזוהר במקום אחר וישכם אברהם שהוא חסד בבוקר ביסוד להשפיע בו וכיוצא א"כ מנלן דהאי בוקר דאברהם הוא שהוא ממש בחסד. או אפשר דהכי קאמר ומנ"ל דהאי בוקר דודאי דאברהם אית ליה בוקר וכן יוסף אית ליה בוקר אמנם האי בוקר דאת הכבש הא' תעשה בבוקר מנ"ל דעל בוקר דאברה' קאמר ותירץ דאע"ג דאית ליה בוקר ליוסף היינו בוקר שיש לו שם לווי אמנם בוקר סתם הוא בוקר דאברהם דכתיב הבוקר אור כאור לא כתיב שמורה שאין הבוקר החסד אלא היסוד ומאיר באור החסד אלא אור סתם ודא אור קדמאה וכו' דהיינו חסד שנק' אור קדמאה וע"ד תעשה בבוקר אי אפשר שיהי' בוקר דיוסף דהוה לי' לפרושי בשם לווי אבל בוקר דאשתמודע הוא עצם החסד כדפי':

ולקבל בוקר דאברהם נשמר דלכאורה עת הקרבן הוא הבוקר אמנם הקרבן הוא ענין אחר בפני עצמו. לזה אמר שאינו כן אלא הכי קאמר קרא את הכבש הא' תעשה בבוקר דהיינו שיהי' הכבש ממש נגד מדת החסד. קרבן דבין הערבים דא יצחק אמנם הוא בין

הערבים שהם תרי ערבי שתי מדות הדין מדת הדין הקשה שהוא ערב רב מנחה גדולה או מדת הדין הרפה שהיא מנחה קטנה מלכות ודאי שהיא נק' פלג המנחה מנחה פרוסה פלג ודאי הוא והיא בין הערבים לזה אמר שאם היותו בין תרי ערבי עיקר הכוונה הוא להקריבו לערב דיצחק לא לערב תתאה וז"ש ולקבל ערב דיצחק אתקריב מנלן דכתיב ויצא יצחק לשוח והיינו תפלת המנחה ונודע שקרבן זה נגד תפלת המנחה ומשום דהשתא ס"ד למימר כי הקרבן עצמו יהיה ליצחק דהיינו ויצא יצחק לשוח אמנם הערב בעצמו יהיה למטה והיינו לפנות ערב שהיה פונה יצחק שהוא גבורה אל הערב שהוא למט' במלכות לזה אמר וערב דיצחק הוא שאין דבר זה צריך הכרח:

דף רמד.

ואצטריכא לאיתייהבא וכו' ולפי' היא עם כל קרבן וקרבן להיותו בחסד וגבורה דהיינו בין שניהם. לא אתפקד על נהמא שאין שומר על התבואה כאומרו אם תשים משטרו אלא מידו של הקב"ה מש"כ שאר מיני קטנית ואומרו שבעה מינין רצ"ל חמשת המינים שהם תבואה והם מצד המלכות שהוא ה' והשאר הם קטנית ודאי מהקטנים השרים כדפי':

דף רמו.

הנה ה' מטלטלך וגו' מדה כנגד מדה הוא טלטל הרשעים ממנוחתם גם הוא יטלטל קודם כולם. ועטך עטה שיש לו מקום בפני עצמו שמשם הוא עטוי לבדו

כדור אל ארץ וכו' מדה כנגד מדה שהוא הדליק מקומות הרבה לכל רשע ורשע מקומו אף הוא ינתן לו לחלקו מקומות הרבה והוא מטולטל מזה לזה:

דף רמז.

לאעלאה האי סולת שהוא מלכות קמא מלכא ע"י הת"ת למנחה בין תרין וכו' ע"י שמקריבין אותה בבוקר ובערב הרי היא נקשרת בחסד וגבורה בין תרין דרועין ודאי בסוד צפונית מערבית דרומית. שמן שפע החכמה. ונגיד במשך בחינות הבינה ונהרותי' ההולכות במעט' ונפיק ממנ' למט' למלכות שהוא סמוכה שם כדפרישית שהיא בין שתי זרועות. כיון דאיהו שמן מהו כתית. כלומר למאי דפרישית שמן דנגיד ונפיק מלעילא שהוא שפע החכמ' והוא נמשך עשוי וזך ומזוקק אם כן מהו כתית דלא שייך:

רזא דשמושא בנוקבא הענין כי בהיות השפע רב מלמעלה ונמשך מעצמו למלכות מפני ריבויו אין שפע שנהנה ממנו המלכות מפני שאינו מחמת תיקוניה במעשים התחתונים ואין זרע היורה כחץ מחמת חשק הזכר אל יופי הנקבה אלא הוא זרע הנמשך מעצמו והיא בבושת פנים שנוטלת בלי מעשים טובים הגונים אל התחתונים וזהו שמן שאינו כתית שאינו נשפע אלא ממותר שפע הספירות ולא מעצם פנימיותם אמנם כאשר יש

בידה מעשים הגונים והיא מקושטת כראוי ואז הת"ת מתאוה אליה ומשפיעה מפני טוב קישוטיה הוא מוציא זרע שאינו מהמותר אלא ממש מעצם פנימיות הספירות כמו שכותש הזתים ונמצא השמן מפנימיותם וזתים הם הספירות שהם מלאות שפע החכמה הנק' שמן והספירות מצדה זתים והיסוד הוא השואב שפעם מפנימיותם להשפיע המלכות והיינו אומרו דכתיש כתישא:

דף רמז:

ואי לא כתיש אלא שהיה השפע נשפע מריבוי המותר ודחיות הספירות למטה לא יפוק ההוא משחא בלא תיאובתא דשייפין מפני שאין קישוטין לשכינה ואין להם חשק להשפיע ומטעם זה כיון שאינו שפע היורה כחץ שיהי' בו חיים עליונים מא"ס מרוב חשק התאוה ודבקות יסוד בה ומרבה בחינתיו בה לרמוז אל סוד תנועת הזכר ממש כי התנועות ההם ירמזו אל מציאות אשר לו עולה ומסתלק ומחדש עצמו מבחינת פלוני ויורד אליה וחוזר ומסתלק ומאיר בחי' פלונית ממדה פלונית וחוזר אליה עד שבהשלים התנועות הידועות ההם משפיע אותו השפע מפנימיות המדות שמשם השלים היסוד עצמו והיינו סוד בלולה בשמן שרמז היות הכהן בולל באצבעו בתוך הסולת השמן ירמוז אל הסוד הזה ויעמיק בו המעיין כי הוא נפלא וז"ש ועוד בלולה בשמן כתית להתהנאה וכו' בגין דאיהו רביעאה ולפי' מהשמן הנשפע למעלה מרום המעלות אינו נותן לה אלא חלק א' מד' חלקים ופי' הטעם ואמר רגלא רביעאה כי הרגל הא' חסד והב' גבורה והג' תפארת והד' מלכות שמציאותה בין שתי הזרועות וכורסייא עילאה שהוא בינה כסא לחכמה בהיותו החכמה משפעת בכסא שהוא הבינה השמן והבינה נותנת מדה שלמה שהיא הא' לארבעתם ורביעית ההי"ן לה רביעית הה"א ודאי.

עולת תמיד בכל יומא ויומא שפע הנשפע לה מלמעלה אפי' בימי החול כי ביום השבת האור נוסף ויש בו תוספות בלי ספק כדמפרש ואזיל ואמר נהירו ושלימו כי בשאר הימים אין המלכות בשלימו אלא הוא פרצה אמנם בשבת יש תוספות אור באותו המציאות המאיר וגם שלימו לחלק חסרונה כנודע.

דף רמח.

והא לית רישא תימא והרי נצח והוד ויסוד והכי נמי קשה למאי דמתרץ דת"ת ויסוד אינון תרין רישין ואמאי והא נצח והוד נמי אינון תרין רישין עד שברעיא מהימנא מפרש הכי דתרין רישין דסיהרא אינון נצח והוד. ולתרץ זאת נקשה אחרת והרי ט' ראשים הם לה שהרי ט' ספירות הם מכתר עד היסוד וכלם עליה אמנם קרא הכי דייקינן לה ובראשי חדשיכם משמע אותה המדה שהיא ראש לה והוא מחדש אותה וזה אינו אלא

מהת"ת והטעם שהיא כמו הירח שהחידוש הבא לה היא מאור החמה ואין כוכב אחר מאירה אלא מאור החמה ועם היות שיש בין גלגל חמה לגלגל לבנה כמה גלגלים אין אותם הגלגלים מעלים ולא מורידים במציאותה כלל אלא היא מקבלת אורה מהחמה וכן הענין בספירות החמה הוא הת"ת ואין ראש שממנו מאיר הירח שהיא מלכות אלא מהת"ת ולכן כנה כאן הת"ת בשם שמשא והמלכות בשם לבנה ואמר וכי כמה רישין אינון לסיהרא והא לית רישא לסיהרא אלא שמשא כי מה שבין שמש וירח לא יחשב לנו לענין קבלת אורה וז"ש דאיהו רישא לגבה ודאי ולא אותם שלמעלה ממנה ותירץ אלא ראשי תרין בכל ירחא וירחא לדחות פירוש אחר שהי' אפשר לומר דהכי קאמר ובראשי חדשיכם ראשים הרבה לחדשים הרבה דהיינו ראש א' לחודש א' והענין כי כל חדש וחדש היא בחינה מה שאין חברתה כדפירש במקומות הרבה ובהכי מיתרצה קושיין לזה אמר שאין אנו צריכים לזה אלא ראשי תרין בכל ירחא וירחא והענין כי עם היות שהשמש והירח הגשמיים אין בהירח קבלה אלא מהשמש אין הענין כך לספירות שהם שני ראשים כי כמו שהת"ת מחדש המלכות גם היסוד מחדש אותה מאורו והיינו יעקב ויוסף כי בזולת שיעקב בעל רחל ומחדש אותה גם כן מתחדשת מיוסף חדוש אחר בלי ספק. ועוד פי' שהם בעצמם מחודשים כענין שפי' הפסוק ובראשי חדשיכם שהראשים בעצמם מתחדשים כי אין דומה הת"ת בהיותו משפיע אל כאשר אין משפיע וזהו סוד מלכא בלא מטרינותא לאו מלכא איהי והאריכו בזוהר פ' ויקרא אם כן כיון שעתה הגיע עת שהם מחדשים הלבנה הם עצמם מתחדשים בסבתה וז"ש יעקב ויוסף דמתחדתי על סיהרא ולא אמר יעקב ויוסף דמחדתי לסיהרא תדע שכן הוא ששניהם משפיעים בה כל א' בפני עצמו לכך לחדתא לה הוצרך ב' פרים שהם ת"ת ויסוד בני בקר בנים ודאי לבינה ומשום דמהא לא אריא דאפשר דהיינו אל הייחוד צריך שניהם אמנם החידוש הוא מהת"ת לבד ובא לה ע"י היסוד לזה אמר ואילין אינון דאמרת סיהרא דהיך ישתמשון בה הכוונה כאשר אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר א' כלומר שא"א שהת"ת והיסוד ישתמש ע"י כתר א' שהיא המלכות ששניהם מחדשים אותה כל א' בפני עצמו וחידוש א' וא"ת והרי היסוד למטה ממנה הי' הא לא קשיא שכבר הארכתי בזה במקום אחר. אברהם לאן אזל שאין כאן רמז למדת חסד. עשו הקליפות ואין להם היניקה מהימין אלא מהשמאל לכך בהתעורר הקליפות ליקח חלקם אתכניש אברהם ונתעלם באורו לעת כזו שלא יהנו הקליפות ממנו. דרחימא דיליה לגבי חמרא שהוא צד הדינים על דורדייה שהם החיצונים שמרי היין ומכולם משתמש הגבורה ואהבת אותם שהיא פועלת דיניה ע"י וא"ת א"כ יעקב שהוא נחלה בלי מצרים ואין הקליפות אחוזות

בו למה לזה אמר יעקב אשתכח תמן לתברא אנפוי שלא יתפשטו בקודש יותר מחלקם יוסף גם כן הוא מטעם זה:

שבעה יומין דסיהרא שבע מדות שבה כנודע שנים קדמוניות מפרש כאן סתם שבע ספירות מבינה עד המלכות הם שנה שכוללת ימים רבים. תלת דרגין קדמאין שלש ראשונות שבמלכות חטאת ודאי חלק הקליפה ואה תאמר למה יקרב אל המזבח היה ראוי שישתלח לעזאזל המדברה כבר תירצתי ענין זה כראוי בפרשת בהעלותך דכתיב לה' ומורה שהוא לגבוה ותירץ אלא וודאי שהוא לגבוה שע"י קרבן זה נתן לו מלמעלה חלק הראוי אליו ולא יקרב אל הקדש ונדחה.

דף רמח:

מיעוטא דסיהרא שהיא מתמעטת מצד הדין ההווה לנהל העולם ובמיעוט הוא מלומד לינק הנדות משם ובהיות אשה נטהרת לבעלה קשה לפרוש אם לא ע"י חלק זה. סטר שמאלא דסיהרא המיעוט צד הגבורה:

דף רמט.

ובחדש הראשון וגו' ר' אבא פתח כאיל תערוג וגו' כתיב איל דהיינו ת"ת וכתיב אילת דהיינו מלכות וכולא חד כי ת"ת ומלכות מתייחדים ואע"ג דאית דכר ונוקבא איל זה הוא המלכות ונק' בלשון זכר מטעם שנק' לפעמים נע"ר כדפי' בארוכה בפ' חוקת והכרח שאיל זה נאמר על הנקבה בלשון זכר ולא על הזכר ממש כדכתיב תערוג ולא יערוג ואם היתה נקראת אילה לא היתה נערגת על המים שאינה נק' אי"ל נער אלא עד לא קבילת עלה דכורא שאז היא בחוסר כל. כתיב אילת השחר א"כ הם ב' בחי' בה הא' נק' אילת השחר הב' נק' איל תערוג על אפיקי מים. א"כ מאי אילת השחר כלומר איזו בחי' נק' אילת השחר חיה רחמנית מלכות מבחי' רחמי' שמרחמת על כל בריותיה חיות שממנה ולמטה. אצטריכת למזונא לשפע עליון כדי לזון עצמה וכל הנבראים. אזלא למרחוק בסוד מרחוק ה' נראה לי שהיא מסתלקת דרך היסוד למעלה לקבל שפע לתחתונים ולא בעיא למיכל. שבהיותה למעלה אין השפע מתפשט באיבריה ובחינותיה אלא מקובץ בה הכל יחד עד רדתה עד עולם הנפרדים ושם מחלק להם שפעם לכלם. מתכנשין לגבה כל שאר חיון הם השרים הממונים על ענייני הנבראים כולם פרטים נכללים. ומאי דפליגת איהי שבעה כי אין שפע ניתן לשר שלא ישפע דרך בחינה ידועה שבה ובהיות השפע ניתן לכל השרים כל בחינותיה מאירים ואיהי שבעה:

בעוד דאיהי ליליא דכתיב ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. קלא חדא אתער התעוררות הת"ת הנק' קול לעוררם אל הייחוד הנודע אשר להיכלות ולכל

הנמצאים וקשרם זה בזה והרחקת הרעים והחיצונים כנודע וזהו תחלת יוצר בסוד קשר ההיכלות כדפי' בזוהר פ' פקודי ואיהי אזלת ביממא היא מסתלק אל בין דרועי מלכא ואינה ניכרת לתחתונים הנבראים אלא בלילה שהיא ניגלת להם להשפיעם כדפי'. אילת השחר שמחלק שלל לאגפיה בשחר. אתתקף כגבור ולפיכך נק' איל לשון זכר. שתין פרסי היינו ששה ספירות שהם פרסאות בלי ספק שהם עשר פרוסות של אורות וששה ספירות הם שתין פרסאות בענין שהיא עולה ממקומה עד שתכנס בגבורה הם ששה ומלכות בכלל והכי דייק באומרו מההוא אתר דנפקת שגם המלכות בכללות זה:

דף רמט:

ועאלת לטורא דחשוכא הוא הגבורה ובה אחיזת החיצונים והענין שהוא מתגוללת מבחינה אל בחי' לרדוף אחרי מזון התחתונים ועולה ממלכות ליסוד ומיסוד להוד ומהוד לנצח ומנצח לת"ת ועד כאן אין תביעה לחיצונים מפני שאין מזונם מאלו אלא מציאותם מהם אמנם בהתהפכה לגבורה הרי החיצונים מעוררים וכרוכים על עקבי שרגליה יורדות מות והם נכללים בכלל החיילים ליקח חלקם ביניהם וז"ש אזלת בגו ההוא טורא דחשוכא דהיינו גבורה ארח לרגלא דהיינו בין חייליה התחתונים חיוא חדא שהם החיצוני' כי ביצחק אחוז עשו ודאי ותובע מזון מאביו והנה מצד הדין אין מזון [601] לתחתונים אלא מצד החסד והיינו דאמרינן הזן את העולם כלו בטובו בחן בחסד דהיינו מזון בין לרעים בין לטובים אף אם אינם ראויים בדין ולפיכך מתמן ארחות מזונא בחסד דוקא שעל הגבורה ואיהי סלקא מתמן לגבי טורא דנהורא היינו לחסד שהוא אור הנברא ביום ראשון.

זמין לה קוב"ה בינה. חיוא אחרא הוא ישמעאל שיצא מאברהם שמקטרג קליפה עם קליפה אומה באומה למטה שר עם שר למעלה ובעוד שהם מקטרגים זה עם זה אינם מעוררים על מזון העולם והוא יונקת מהחסד מזון לכל הנמצאים. עלמא צריכה למטרא ממש כשיש עצירת גשמים גשמי שפע עליון הגורם עצירה ממש למטה. שאר חיון שרים הממונים על הצמחים ועל האילנות ועל כל גדל על המים ובין שרי הרים שרי ימים שרי נהרות שרי אגמים שרי מעינות שרי תהומות שכולם מתברכים במים. טורא רמאה יסוד. רישהא בין ברכהא בין ב' מדות שהם נצח והוד. טמירת גרמא. מתעלמת מחייליה שאותו השפע שהשפיעו לה אין מבושל שצריך להתעכב בה זמן מה עד יעשה משפט בתחתונים כדפירש לקמיה. בשעתא דאתעברת שהיא מלאה באותו השפע כאשה מעוברת ורוצה להשפיע בתחתונים ואין לה רשות והיינו דאסתימת שנעלו שערי השפע וה' סגר רחמה

[601] בכ"י אוה"ח לחיצונים

שלא לרחם על התחתונים כלל. כד מטא זמנא למילד שהוא עת להתגולל רחמים על התחתונים ואותו השפע מבושל ומוכן געת ורמת קלין הם ז' קולות שהם ז' ספירות לעורר אותם לרחם על התחתונים להשפיע אותו השפע אליהם דהיינו לידתה והם ע' קולות כל קול וקול מאותם הז' כלולים מעשר והיינו יענך ה' שהוא ת"ת ביום צרה וכו' וקב"ה שהוא בינה שמעלה ומעורר הדין על הרשעים שגרמו הסתום ההוא והיינו נחש דאזדמן ואינו מן הקליפות אלא מהקדושים שהוא סוד מטה האלהים שמתהפך לנחש מצד שמאל ומט"ה דהיינו מ"ט פנים טהור מצד הימין וזהו סוד מטטרון שר העולם שמתעורר בדין על הרשעים שגורמים העדר השפע ומקבל דין מהגבורה והיינו חיוא רברבא מטורא חשוך וזהו סוד יערות כי האילנין תתאין נטיעות שבסוד מטטרון נק' יער כדפי'. ואתיא בין טורין בין הספירות כח הדין הזה נשפע פומיה מלחכא עפרא במלכות הנק' עפר ונשיך לה היינו שתובע דין מי ומי העוברים והוקע אותם לה' נגד השמש ולא תהי' קצף על כל העדר. זמנא קדמאה נפיק דין ח"ו על העוברים והיינו דלחיך דמא ולכך תיקנו ביום התענית שליט היום בענייני המדינה ואחר שנגמר הדבר לדון את החייבים נשיך תניינא תובע דין להשפיע על הטובים ואח"כ השפע נשפע וניתנים המים והשפע לכל והיינו נפיק מיא וכו' ואולידת הוא שפע ואור לצדיקים שהם למעלה מכל השרים והיינו תוספת נשמות נשפעות ביניהם.

קול ה' יחולל אילות. היינו צער לידתם כדפירש. ויחשוף יערות היינו מטה המכה הסלע שהוא האיילה שהוא מטה הנהפך לנחש שהוא נק' יער כדפיר'. היכלא דקב"ה מלכות. ברוך כ"י וכו' שהשפיע להם שפע חדש דהאי חיה אתגליא וכו' היינו בניסן שבו נתגלה שכינה בכוחותיה לפדות את ישראל כדכתיב ועברתי בארץ מצרים אני וכו' ואמר אתגלי שהיתה נסתרת בגלות עם ישראל ואתתקפת בניסים ובגאולה. ונפקת לעלמא ממש היתה דירתה בתחתוני' עם ישראל מכאן ואילך והיינו עצם השכינה בחי' עצמה והיינו חדש הראשון חדוש ראשון שהיא החיה בעצמה מתחדשת ראשונה לכל התחתונים ואח"כ שאר חיותא שהם שאר בחינות למטה ממנה. עשר עשר לכל סטר א"כ יהי' כוונת ארבעה עשר ארבעה צדדים שבכל א' עשר וד' סטרין הם חסד וגבורה ת"ת ומלכות הם סוד ד' מחנות שיש למטה ממנה והם סוד ד' אותיות יו"ד בחסד ה' בגבורה ו' בת"ת ה' במלכות ובסטרא קדמאה הם עשר דהיינו יו"ד שמפני ריבוי אור הימין נכלל בעשר אמנם בשאר הצדדים הם א א' שאין אורם נכלל ולפ כך הם ד' לבד שאינם נכללים בעשר ואינם ארבעים אמנם כיון דאינון מתחברין ונכללים באור הימין ומתתקנין באינון עשר דבסטרא דימינא נכללים כל א' וא' מהם בעשר כדין ארבעה עשר ר"ל כל ארבעתם נכללו

בעשר בכח הבינה וז"ש בחדווהא לאתקנא סיהרא המלכות בתיקונהא באותם הבחינות שהם למטה ממנה.

ר' אליעזר אמר ודאי הכי הוא ות"ח כתיב משכו וקחו וגו'. יומין עילאון הם ימות החמה כי חמה הוא הת"ת וימיה שס"ו שהם שלש מאות משלש ראשונות וששים משש ספירות עד היסוד ושש במלכות עצמה מצד הת"ת אמנם ימות הלבנה אינם על דרך זה מפני שהיא חסרה והיא נקבה ה' ד' שהם אותיות הנקבה ולכך היא שלש מאות נגד ג' ראשונות וחמשים וחמש הם נגד מציאות הה"א שבה והיא נקבה ולכך מצוה להשוות שנת החמה עם שנת הלבנה דהיינו חשבון עיבורין והיינו סוד משכו דקאמר משכו יומין עילאין ות"ת לגבי תתאין דמלכות בענין שתהא סיהרא מנהרת באשלימותא ואז סליקו יומין למיהוי שלש מאות שלש ראשונות ושיתין סוד וא"ו וחמש סוד ה' והיינו הייחוד הגמור והיינו למיהוי כלהו כחדא בחבורא חדא זכרים בתוך הנקבות ושנת חמה ושנת לבנה אחד חמה בתוך לבנה.

דף רנ.

ומאן משיך כלומר התחתונים הם שנ"ה והעליונים הם שס"ו אם כן להשלים למטה שס"ה חסרים עשר א"כ מאן משיך כדי שיהיו התחתונים שס"ה כדי שיהיו נקביים שוים לזכרים לכן אמר אינון דלסטר ימינא שהם עשר להשלים אלו דכתיב בעשור ופירש לעיל דהיינו דלסטר ימינא אית עשרה וא"נ אע"ג דמסיק דאינון ע' לכל סטר סוף אותם העשר שמימין משיך דהיינו בהיות המלכות לצד החסד משתלמת משם חסרונה להשלים לשנת החמה:

תשע אינון וכו' כזה# וצורה זו ישנה בתיקונים הרבה פעמים ופירשתי' שם והסוד כי הם ד' מדות וד' רוחות מזרח ת"ת מערב יסוד או מלכות חסד דרום גבורה צפון והם כלולות מט' ספירות שהם מכתר עד היסוד אמנם המלכות עשירית ובמציאותה משלמת לכל א' מד' הקצוות לעשרה וז"ש ונקודה חדא דהיינו מלכות אזלא באמצעיתא שיש לה יחוד עם כלם לכך היא ממצעת בחינה שוה לכל הקצוות וההיא נקודה אשלימת לעשר כדפי' ומלת עישור אין הכוונה עשרה דא"כ הוה ליה למימר בעשרה אלא אותה הנקודה האמצעית המשלמת ופועלת העשיריות לכל צד ובאה מלת עשור למשקל זכור ושמור שהוא מקור לפעולת העשיריות כדפי' ואם היה הכוונה על אותה הנקודה לבדה הוה ליה למימר אך עשור ב' דבעשור למה אלא ודאי ב' לשמושא בעשרה והכוונה לכלול אינון תשע יומין בההוא נקודה שהם עשרה דלסטר ימינא דאמר לעיל אותם הימים למשכם

למטה אל המלכות וז"ש לחדש שהיא מלכות הזה הוא הזכר והכוונה יומין דלסטר ימינא והיינו מלת בעשור בגין לאתחברא זאת בזה דהיינו לחודש זאת זה כמשמעו:

וביומא דאינון ארבע אהדר לדברי ר' אבא דקאמר ארבעה עשר דהיינו ארבעה לארבע סטרין עשר לימינא ואמר דביומא דאינון ארבע שהם לארבע סטרין מתחברין בהדייהו דהיינו באותם עשר שבימין כדין אולידת ההוא חיה שהיא מלכות מפני שהם ארבעים כי כל א' נכלל מעשר ע"י חבורם באותם העשר והדין נפסק ומתהפך לרחמים וזה שאמר וחויא אזיל ליה ואין לפרש חויא החיצוני כי מטה שהכה בו את הסלע יוכיח. מקדשין לעילא משפיעין להשפע החכמה הנק' קדש להההיא חיה מלכות. וקראן לה כבוד כי כבוד עולה ל"ב ואין ראוי שתקרא כבו"ד אלא בקבלת שפע החכמה מל"ב נתיבות. היכלא פנימאה עילאה היא הבינה שהוא היכל לחכמה כנודע והיא נק' היכל קודש הקדשים ולכך משם מקדישים בקדמיתא אתפתחו תרעין הם השערים הנעלמים שבתוך הבינה וקודם שישפיע החכמה שפעה נפתחים שערי הבינה בעצמה שהם למטה מבחי החכמה מפתחא סתימא הוא סוד הדעת הנעלם שיוצא מחכמה אל הבינה והוא מפתח ממש פותח שערים הנעלמים בעמקי הבינה וכן פי' בזוהר פ' בראשית. אתתקן [602] הדעת בעצמו כדי לפעול למטה:

ופתח תרעא חד לסטר דרום דהיינו מציאות החסד שבבינה שע"י הדעת נשפע ומאיר למטה כדין עאל כהנא רבא חסד שהוא נכנס לבינה ודרך אותו המציאות אשר לה בתוך הבינה והיינו תרעא דלסטר דרום דקאמר וז"ש עאל בהאי פתחא ודרך אותו המציאות עולה להתקשט וקישוטיו הם קישוטין דכ"ג וכנגד ד' בגדים דהדיוט אמר **ואזדרז בהמינוי** ותיקונוי דהיינו מכנסים וכתונת ואבנט וכנגדן אמר ואזדרז דהיינו מכנסיים בהמינוי אבנט ותיקונוי כתונת. ואתעטר עטרא בעטרא דקדושה היינו מצנפת או מגבעות ואח"כ אמר ד' בגדי זהב שהם מיוחדים לכ"ג ואמר ולביש חושנא ואפודא ומעילא וכו' וציץ והנה אין ספק שהם רמז למאורות שהחסד נכלל שם ונוכל לומר שהמכנסים הם מציאות המלכות בתרין ירכין דהיינו לכסות בשר ערוה ודאי ותרין ירכי חפיין על ההוא בשר ערוה דהיינו יסוד ומלכות דלא אתחזי אמא בזכר ומקום בנקבה מכוסה בירכים ודאי.

כתונת בכל הגוף בת"ת אבנט כדכתיב והיה צדק אזור מתניו דדינא איהי מצד הגבורה ודאי מגבעות מצד החסד עטרה על הכל נמצאו ד' בגדים ד' אותיות מגבעות י' בחסד

[602] בכ"י השער

אבנט ה' בגבורה כתונת ו' בת"ת מכנסי בד ה' במלכות כדפי' חש"ן ואפו"ד אחור וקדם וה' חשן הוא וא"ו הת"ת הנק' משפט.

אפוד ודאי מלכות ה"א ולפיכך ולא יזח החושן מעל האפוד מזרח קשור במערב ומעיל גבורה דתמן ה' ובה ע' זוגין ורמונים שהם מהבינה כי המעיל ה' דהיינו בבינה על הגבורה ובה ע' שהם סוד ז' הספירות וציץ נזר דקודשא היינו יו"ד דהיינו חכמה על החסד וזהו קדש לה' כי קדש הוא חכמה ואמר שהיא מתקשטת בתמניא לבושין שהם סוד יהו"ה ואדנ"י כדפי' בתיקונים ובכמה מקומות נמצא שמתפשטין עליו סוד ל"ב נתיבות וי' מאמרות שמחכמה דהיינו שם מ"ב וזהו מ"ב אתוון מלהטן וכו' והם מקורות עליונים מאירים בעמקי החכמה והם מאירים בתוך הבינה וז"ש ונהיר כל ההוא היכלא וכו' **אסתחר** ההוא מפתחא. היינו שהיה עד עתה פועל הדעת בחסד ועתה נצדד לצד הגבורה שבתוך הבינה ומאיר הגבורה הנעלמת והיינו ופתח תרעא דלסטר צפון דקאמר כדין עאל לוי הגבורה עולה אל שורשה. ומפני שאין עליית הגבורה כעליית החסד כי החסד עולה בכל ענפיה מפני שכל ענפיה טהורים וימניים והגבורה יש לה ענפים מתפשטין החוצה לכך עולה הגבורה בבחי' היותה מעשרה דיעקב דהיינו הבחי' היפה שבה שהפריש יעקב ת"ת להקב"ה בינה והכהן עולה בסוד התיקונים הלבושים הנזכרים אמנם הגבור' עולה בכנור שהוא מלכו' די' נימין דהיינו היות' כלול' מי':

ואתעטר בעטרוי. דהיינו שרשי הגבורה אשר שם וכדין אסתחר מפתחא היינו שתהי' הדעת הנעלם מתהפך להאיר במציאות בחי' הת"ת הנק' מזרח וז"ש ופתח בההוא היכל דהיינו בתוך הבינה תרעא ומפני שכל השערים הנז' כולם בסוד הדעת דהיינו ת"ת מפרש ההוא תרעא דקיימא באמצעיתא דהיינו בחי' אמצעית שבת"ת דהיינו ת"ת שבדעת עמודא דלסטר מזרח דהיינו ת"ת למטה הבינה בבחי' קו האמצעי עאל ואתעטר תוך הבינה בשבעין עטרין שהוא מציאות שבע ספי' נעלמות כל א' כלולה מי':

דף רנ:

ואתעטר בארבע אתוון שהם אותיות יהו"ה הנעלמות שם בתוך הבינה דהיינו ד' אורות נעלמות מציאות לארבע ספירות שהם י' אל הימין ה' אל השמאל תרין עטרין דירית מאבא ואימא ו'ברא דאתעטר בהו ה' ברתא דעמיה והיינו סוד יהו"ה בת"ת ומפני ששם זה מצרף לג' שמות שנק' שם בן י"ב דהיינו ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך והוא סוד היה הוה ויהיה כדפי' בתיקונים לזה אמר ארבע אתוון דאינון תריסר ואתעטר בגלופין דשבעין ומאתן אלף וכו' הענין כי שבעין הם שבע ספירות מאתן חכמה ובינה ובמציאותם הנעלמות מתעטר כי הם ע' ור' אלף עלמין נעלמים למעלה יותר ובגילופין

דהיינו מציאותם המתגלף ומצטייר מהם למטה בעמקי הבינה הוא מתעטר וגם מתעטר במציאות ענפי הספירות שמן הבינה ועד המלכות שהוא אחיזת הת"ת מן העולם ועד העולם מקצה השמים ועד קצה השמים וז"ש מסייפי עלמא ועד סייפי עלמא.

תרעין גנוזין ותרעין דקדושין טמירין הם בחינות הנעלמות בכתר מתגלות שם בבינה כדין נפקו כלהו חסד וגבורה ות"ת שנעלמו בבינה יוצאים משם בחבורא חדא נקשר מתעטרין בעטרייהו במציאותם העליון. אתער לוי בקושטוי. לגבי המלכות לאחוז בה כענין שמאלו תחת לראשי. וכענין צפונית מערבית תחלה מתעורר אליה הגבורה והאי חיה שהוא מלכות אזעירת גרמא סוד ענין זה נתבאר בזוהר שיר השירים בפסוק אל תראוני שאני שחרחורת דהיינו שיש למלכות בחי' רבות על כל חייליה להשפיעם ולהמשיכם אמנם בעת סילוקה למעלה היא אוחזת כל בחינותיה ומיחדת אותם אליה ונעשים יו"ד זעירא והיא אומרת לחיילה אל תראוני שאני שחרחורת ולא תוכלו להשיג בה השגה לא מעוטה ולא רבה מפני ששזפתני השמש שהוא ת"ת להתייחד עמו ולכך אתפתי ותחי אלי להסתלק שם והיינו אזעירת גרמה דקאמר הכא היותה אוספת בחינותיה אליה והיא בעצמה תתעטף ולא תשגיח בחיילה באותה שעה כלל:

היא אזעירת גרמה כי אין לפרש שיתמעט אורה או בחינותיה ח"ו אלא מגו חביבו דשירתא ע"י השיר אזעירת גרמה זעיר זעיר דהיינו אוספת בחינותיה זו בתוך זו וזו בתוך זו ע"י השיר נכללות בחינותיה עלול בתוך עילה עד דאתעבדת נקודה חדא דהיינו היות כל מציאותיה נכללים במציאות אצילותיה הראשון שהיא י' נקודה אחת.

וילך איש ת"ת מבית לוי מהבינה שהוא מקום הלויה והדינין ויקח את בת לוי המלכות בת לגבורה כדמפרש ואזיל.

היך אחיד לה כי מדת הת"ת רחמים והיא עתה מצד השמאל דין אמר כי התעוררות הגבורה לעת כזו אליה אינו מצד הדין הדן העולם ח"ו אלא חום אהבה המתעוררין מן השמאל וז"ש אושיט שמאלא תחות רישא מגו חביבו.

ואי תימא כיון דאיהי וכו' כלו' בשלמא אם היו אחוזים בה בבחינותיה ממש ניחא שתאחוז הגבורה בה בבחי' הגבורה שבה ותאחוז בה הת"ת בבחי' ת"ת שבה וכן החסד אמנם השתא דאמרת דאזעירת גרמא ואין לה בחינות א"כ היך אחדין לה שאין בה בחינות שיוכלו הספירות לאחוז בה ותירץ כי אדרבה אם יש בה בחי' נמצא שאינה נאחזת כראוי כי הגבורה נגדיית לבחי' החסד וחסד נגדיית לבחי' הגבורה אמנם עתה כל מה דהוא זעירא שאין בה בחי' דא תושבחתא וכו' מפני שהמלכות אז בחי' נקודה דהוא י' אוחזים בה בבחי' שלש ראשונות וזה שאמר תושבחתא עלויא רב ברבו דהיינו

בחינת שלש ראשונות והוא היולית לכל הבחינות שיבואו לה מלמעלה ואין לה בחי' נגדיית כלל וז"ש דאלו הוית רברבא וכו' מפני שימצא לכהונה צד הלוי נגדיית וכן אל קלוי צד הכהן:

וסלקין לה לעילא. מה שלא היה אפשר להעלותה אם לא היתה מקטנת עצמה ואוספת בחינותיה אלי' מפני שהיא נאחזת בתחתונים אמנם בהיותה אוספת בחינותיה מהתחתונים אפשר להעלותה.

בין תרין סטרין אילין. בין חסד וגבורה בסוד החבוק כנודע. ההוא עמודא ת"ת בחביבו דנשיקין ענין הנשיקין הארכתי בההוא עובדא דסבא.

ברחימו דחבורא חדא. כלומר באהבת הת"ת להתחבר עמה ודבר זה בא אחר החיבוק והנישוק. וישק יעקב וכו' בזוהר שיר השירים פירשו כי ז' תיבות יש בפסוק זה שהוא נגד ז' נשיקין ושם נתבאר ע"ש דקאמר דנשיקין אינון דבקותא דרוחא ברוחא והנה החיבוק הוא חבור שיש בו פירוד מפני שהוא דבקותא דגופא בגופא לבד ובבחי' רוחא לית חבורא. אמנם ברחימו דנשיקין מתדבקין דא בדא בענין שאין בחי' בזכר שלא תהיה מתיחדת בנקבה רמ"ח ברמ"ח ידין בידין רגלין ברגלין פומא בפומא וכו' וז"ש בלא פרודא שאין בחי' בו או בה שלא תהיה מתדבקת ומתחברת זכר ונקבה.

עד דנקטא נפשא הכוונה נפש רוח נשמה נפש מצד המלכות ורוח מצד הת"ת ונשמה מצד הבינה וג' מדרגות אלו בזכר וכן נפש רוח נשמה מג' בחינות אלו שבנקבה והמלכות עושה נפש רוח ונשמה מכחה לנקבה והת"ת עושה נפש רוח ונשמה לזכר ושתיהם נפחדות למלכות זכר ונקבה יחד וכך מיוחדות יורדות אל מקום הנק גוף שהוא אוצר הנשמות שעדיין לא ירדו לעולם ואין בריה שלימה שלא תהיה זכר ונקבה יחד ולכך בזווג העליון זכר ונקבה יחד וזהו בסוד רוח נפש ונשמה דאצילות כי נפש רוח ונשמה דבריאה יצירה עשיה דרך אחר להם יתבאר בזוהר פ' פקודי ב"ה:

ובעיא לפקדא לחילהא לרדת על צבאותיה לנהל התחתונים. מתכנשי כולהו קשר התחתונים אלו באלו. להמשיך המלכות עליהם. וקראן לה היינו שמושכים אותה מלמעלה עליהם. מגו היכלא קדישא. הם עולים עד היכל קדש הקדשים מחוץ לפרגוד ושם קוראים אותם ע"י שירם וזמרם וצפצופם. או ירצה מגו היכלא קדישא שמושכים אותה מתוך הבינה הנק' ק"ק. בהיכלא קדישא כבוד כבוד כלומר קוראים כבוד כבוד פעם אחר פעם. אבא ואימא וכו' שמהחכמה והבינה נמשך קדושה לה והיינו מקודש החדש מקודש שתי קדושות משתי מדות אלו והיינו חלק השפע הנמשך לה מהם

ובחדש הראשון ראשון ודאי כלומר שעלתה המלכות למעלה שהוא ראשון בלי ספק וע"ד משכו שצריך להמשיכו למטה בעשור לחודש הזה דאתחבר דהיינו חדש מלכות הזה ת"ת דאתחבר עם זאת כדפי' לעיל. אתפשטת וכו' היינו שהאור אשר לה באותה בחי' שהיא נקודה אמצעית כזו# בכ"י כזה # מתפשטת מעט מעט בכל בחינותיה סביבותי' לכל הפאות וז"ש מליא (מליא) מכל סטרין דהיינו מכל בחינות הקצות. מקשטא כדקא יאות היינו קישוטיה לגבי התחתונים בבחינותיה:

ר' חייא פתח וכו' אימרא דאיהו פסח אמאי וכו' עבד לון לשלטאה וכו' לשון רועי צאן לפי זה ירצה שהם רועים ומיישרים הצאן דרך יוכלו ללכת בענין שהם שולטים על הצאן ובזוהר במקום אחר מפרש רועי צאן לשון רוע התרועעה ארץ ואפשר דהכי מפרש הכא נמי:

דף רנא.

במיטב ארעא ואשליט לון על כל ארעא וכו' כי אחר שהם שולטים על שר שלהם ואותו השר מקבל שפע מהם א"כ ראוי שטוב השפע יאכלו ישראל והמותר שהוא התמצית המתפשט יהיהלשר דהיינו הצאן והתמצית לכל מצרים לכך מיטב הארץ לישראל. ולא בחרבא וכו' להורות שאין צריך לרדותו בחרב וחנית דרך חשיבות אלא במקל ככלב שמכין אותו במקל. א"ר יהודה הוקשה לו וכי שוטים הם שעובדים לבהמה וז"ש לא פלחין אלא למזל טלה. ומפני שהוא שולט ומשגיח ושופע על בהמת טלה דמותו ודיוקנו היו מכבדים לטלה הגשמי ועובדים אותו וע"י השר העליון משפיעם. אי הכי וכו' כיון שלא היה עבודתם למטה ממש לבהמה [אלא] לדוגמת השר א"כ לא היה ראוי שיעבדו לאימרא שהוא האיל הגדול אלא לטלה חלב הקטן:

דף רנא:

כלא פלחין איל וטלה. והטעם המזל בתחלת צמיחתו נק' טלה ובגידול אורו נעשה איל והיינו דסליק ונחית בטלה וכו' הכי שמענא דכל בעירא דצאן בין גדול בין קטן כדקאמרת וע"ד קטיל דאי לאו הכי בטלה חלב לא שייך לא בכור ולא דבר אמנם עתה שהיא כל המין והוא רמז למעלה הרג למטה כל בכור בהמה כי טלה הוא בכור וכל המזלות המכונים בשם בהמה. דכר חמץ נוקבא מחמצת. אסטי ארחהא שהיא קשה בטומאתה יותר מהזכר מפני שהיא מקלקלת למטה יותר לרמות בני אדם ולפי' מיד באזהרה. אמנם הזכר אינו קשה כ"כ בטומאתו שיש לו חלק בקדושה מפני שהוא קליפה הקרובה לקדושה יותר. בבקשה דרך בקשה לא יאכל עם היות שאינו נראה קשה לבם כ"כ לא אמר לא תאכלו דרך ציווי. קשיא מתרווייהו מחמצת קשה דחדא מינייהו אינו

מחמצת ואפשר דציווי ואזהרה קאמר ולא מתיישבא אמנם במאי דמסיק כי מחמצת איהי דכר ונוקבא כחדא משמע דחמץ דכר שאור נוקבא ומחמצת דכר ונוקבא כחדא דהיינו מ"ת ובתוך אותיות אלו חמץ והנקבה נק' מת מפני שהמיתה אחוזה עם הנקבה יותר כדמפ' רגליה יורדת מות וזו בקדושה כ"ש החיצונית שבעצם היא המיתה. ואפשר דמאי דאמרינן לגבי מלכות רגליה יורדות מות הוא מושאל אל הקליפות שתחתיה ואל החיצונית בעצם הוא רגליה יורדות מות שגורם לאדם המות מצה מלכות והיא נקראת לפעמים שד"י שהוא חותם מוחתם מהיסוד כנודע:

בגין דאמר לעלמא די. שהוא סוף האצילות. דקא משדד וכו' שהיא השודדת הקליפות מלחמות בית דוד עם האומות שהם הקוצים סביבה. ימא רבא הקדושה זה הים ורחב ידים וקנה שהיא הקליפה נעיץ בימא רבא שהוא אחזה בו. אין בין חמץ ומצה אלא כל שהו דהיינו מה שיש בין ה' לח' כדמפרש ואזיל דהיינו פתח א' של תשובה שננעלת בפני הרשעים שלא יחזרו והקב"ה גוער בקליפה העומדת שם והיינו סוד ויעתר לו ה' ומפרשים ויחתר וכו' ק' היא הקליפה שהוא כקוף לפני בני אדם יסודה היא ה' דהיינו שכינה רגליה יורדות מות נחש דאחיד בה והיינו רגל הקו"ף פשיטות הנחש. ובהתבטל הקליפה תשאר ה' דהיינו השכינה נטהרת מהחיצונים:

נהר יוצא מעדן בינה דנפיק מחכמה יום מאינון בכורים שכוללת כל ז' הספירות הנקראות בכורים אורייתא תליא ביה הת"ת תלוייה בבינה ואיהי אפיק כל רזין דאורייתא כי מציאיות נעלמים לת"ת בינה מגלה אותם דאיהו אילנא דחיי ודאי שהת"ת נקרא משם עץ החיים פרי אילנין לרמוז אל האילן העושה פרי עץ החיים או ירצה נהר ת"ת יוצא מעדן בינה יום מאינון בכורים ת"ת כולל שש קצוות אורייתא תליא ביה ממש תורה שבכתב שהיא בת"ת. אילנא דחיי ת"ת הנק' עץ החיים. פרי אילנין לרמוז אל הפרי עץ החיים. פרי אילנין תימא דמאי פירי אילנין הוו מייתי שאין פירות בעצרת ואפשר שחטה נק' פירי אילן כדפירשו רז"ל עץ שאכל אדם הראשון חטה היה ושעורה נק' פרי אדמה ולכך העומר שהרמז למלכות היתה באה מן השעורה שהיא פרי האדמה. אמנם ביום העצרת שבו נידונים על פירות האילן היה מביא מנחה חדשה מחיטים של השנה ונקראים פרי אילן ודאי אמנם תימא כי למה נק' עץ החיים והרי הוא עץ הדעת טוב ורע דהכי פירשו עץ שאכל אדם הראשון חטה היה וכתיב ועץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו לכך יש לומר שקודם עצרת אסור בהקרבת ביכורים ומעצרת ואילך מותרים לכך הבכורים מתיקוני היום הם:

דף רנג:

ר' שמעון פתח קרא ואמר שאו שערים ראשיכם תרעין עילאין חמשים שערי בינ' ואמר עילאין כי לפי האמת מלת שערים מורה שהם שער כניסה לענין אחר ולפי זה היה ראוי שיהיו למטה פתח כניסה לאצילות לזה נשמר ואמר שהן אמת שהם שערים כניסה לענין אחר אמנם אינם למטה בשער כניסת האצילות אלא הם עילאין וא"ת למה נק' שערים מפני שהם שערים לכניסת הבינה בבחינה עליונה שבה המתדבקת בחכמה וז"ש תרעין דסכלתנו עילאה וכדי ליכנס בבחי' זו הם אלו שערים ופירש המציאות לזה ואמר ואינון חמשין תרעין כי מספר זה יורה היות בחי' ה' ספירות כלולות כל א' מי' ואין ספק שהי' ספירות אלו חסד גבורה ת"ת נצח הוד והם שערים ליכנס לכתר חכמה בינה א"כ בלי ספק יצדק אומרו תרעין דסכלתנו. עילאה: ראשיכם אינון ראשים מאן אינון. כי עתה לפי פירוש זה אם הכוונה על עצם הבינה ראשיכם הוה לי' למימר א"כ אינון ראשים רבים מאן אינון ותירץ אלא כל חד וחד מאלו השערים אית ליה רישא דהיינו מציאות ושורש דק וגבוה ממציאותו ואותו המציאות עולה ונכלל למעלה בשער שעליו כדמיון העלול הקשור בעלתו במציאותו הננלל בתוך עלתו והיינו שאותו המציאות עולה מאותו השער ומתפשט למעלה ולמיעל נכנס בתוך עילתו בשער שעליו כענין שכל א' כלול בחברו תחתון בתוך עליון. תלת בתראי נצח הוד יסוד שהם שערים לג' אבות שהם נעלמות מהן וזה שאמר תרעין דלתתא מאבהן. ראשי אלפי ישראל הענין שישר' הוא הת"ת אלפי ישראל הם נה"י שהם אלופים לישראל שהת"ת הולידם והם אלופיו ואלפיו וראשי אלפים אלו הם ג' אבות ועליה' קאמר ראשיכם וז"ש ואינון אבהן עילאי שהם אבות לאלו ג' בנים שג' אבות עיקר הדין והרחמים והחסד וג' בנים פועלים פעולתם ופירש דלהכי נקט לישנא דשערים ולא נקט כינוי אחר לתת טעם למה נשאו אלו את אלו. וזה שאמר דאינון ראשים דאינון תרעין ג' אבות לנה"י:

ובגין דאילין אינון אופנים דסחרן ונטיל להון על כתפייהו דהיינו שהנצח (הוד יסוד) [בכ"י ליתנייהו לב' תיבות אלו וכך הגי' שהנצח הוא] אופן סובב גלגלים הרבה לכל בחינ' ובחינ' מהחסד וכן ההוד לגבורה והיסוד לת"ת והענין כי להיות היסוד בין לת"ת ובין לשאר לא יחזיק היסוד כל פעולות וכל בחינות הת"ת לכל גלגול שיתגלגל הת"ת יגלגל היסוד כמה גלגולי' להנהגה וא"כ ג' אלו הם אופנים שמתגלגלי' גלגולים הרבה לקבל מג' אבות שהם חיות וסוד זה גלה הכתוב כד נקט לישנא דשערי' ונקט לישנא דראשים וז"ש שאו שערים הוא כינוי בודד לעצם המדות שהם שערים לאבות ועדיין לא

משמע מהכא למאן ישאו עד דמהדר קרא ופי' ראשיכם דאינון ראשים עלייכו דהיינו כדפי' ושלטונין עלייכו שאותם מגלגלי' כמה גלגולי' לכל בחי' ובחי' מהם:

אמהן וארבע אינון וכו'. הענין כי האמהות הם ד' שרה רבקה רחל ולאה והם סוד ד' בחינות שבמלכות שפירשו בזוהר שיר השירים בפסוק והנה אופן א' בארץ אצל החיות והנה הד' בחינות הם שרה בחינה שהיא המלכות נקשרת עם החסד והוא חסד שבמלכות ופי' שם שנק' א"ל. הב' רבקה בחינה שהמלכות נקשרת עם הגבורה והיא גבורה שבמלכות ופי' שם שנק' אלהים הג' לאה בחי' שהמלכות נקשרת עם הת"ת והיא בחי' ת"ת שבמלכות ופי' שם שנק' אדנ"י והם אל אלהים יהו"ה מתייחדי' בא"ל אלהי"ם אדנ"י זכר לנקבה ויש בחי' ד' שהוא אופן א' בארץ מקבלת משלש' אלו והיא רחל המבכה על בניה והם פתחי עולם ודאי ליכנס לעולם העליון שהם שש קצוות. מלכא עילאה דכולא היינו בינה מלך ודאי לכל שבע הספירות. מלך מההוא כבוד ודאי מלך על הת"ת שהמלכות מאירה מהת"ת כנודע. ומאן איהי ה' צבאות. לכאורה קשה כי אין שם זה צודק לבינה. אמנם בההוא עובדא דסבא פירשו שם זה בבינה בסוד אלוה ה' צבאות ושם הארכתי

לאן אתר למיעל וכו' שע"י הבינה נקשרים ומתייחדים ת"ת ומלכות דהיינו אורייתא ת"ת בארונא מלכות ומפני שפעמים הרב' מתייחדי' ואין הבינה באה ועתה חרד כל החרדה הזאת אמר בחבורא חדא כדקא יאות ושאר הפעמים אין הייחוד בשלימות משני פאות הא' שאינו בחבורא חדא ממש הב' שאינו כדקא יאות. וא"ת והאיך ע"י נתקן הדבר הזה. לזה אמר וכיון דהאי דהיינו בינה עאל לאתריה דהיינו שהיא שוכנת על ז' הספירות כראוי והם מוכנות כסא אליה דהיינו שאו שערים וגו' שהוא הכנתם להיותם כסא לבינה אז אורייתא שהוא ת"ת עאל לארונא ולא עאל לבד דהיינו שאינם בחבורא חדא אלא מלבד כניסתו שם נוסף לו היותם מתייחדים וז"ש ואתחבר בחבורא חדא וזהו הבחי' הא' שאמרנו. הבחינה השנית שפירשנו למעלה כדקא יאות אמר ואורייתא עילאה דהיינו ת"ת וקראו עילאה מפני שנמשך בסוד הדעת מחכמ' והיינו דאמר נובלות חכמה של מעלה תורה:

דף רנד.

באורייתא דבע"פ דהיינו מלכות והיא בחי' יפה לה וכיון שהם מתייחדים הבחינות האלו הם מגלים אורות ומציאיות נעלמי' אשר להם בעמקי הבינה והחכמה והכתר וז"ש לפרשא ולגלות מלין סתימין דהיינו סודות שהם נעלמים שם. משיכו דשבע דרגין. מפרש לקמיה. בההוא דרגא וכו' היינו מלכות והשתא קשיא ליה דאת אמרת ששבע

הם משפיעים במלכות ואינו שאינם אלא שש קצוות עליה והיא משלמת לשבע וז"ש ואי תימא והא שיתא אינון ועם היות שהם כל ט' ספירות לענין שבע שעליה אין שלש ראשונות בכלל וזה שאמר ולא יתיר שאין אותם הנותרות נכללות במספר זה. ותירץ אלא כדין אימא יתבא על האפרוחים. ואז הם ששה בנים אפרוחים והאם צפור רובצת על האפרוחים היא מבחינתם נכללת עמהם להשפיע בה. ומה שדרכנו לומר שבע ספירות מחסד ולמטה היא משום דאנן פרחין לה שאין ראוי לנו לשאת ולתת בה שאין השגה בה בסוד שלח תשלח את האם דאיהי נק' מ"י דקיימא לשאלה ולא לאתבא:

בהאי יומא לא נטלא. הענין דלעיל פי' כי ע"י המנין ישראל נוטלים ששה על המלכות ורב המנונא פליג ואמר דלא נטלי ישראל אלא חמש דהיינו חסד גבורה הוד נצח יסוד הם ה' חומשי תורה שהוא הת"ת. ואי תימא שית אינון. שהם שש קצוות לת"ת וא"כ איך אמרת חמש הא לא קשיא דתיקשי עדיפא מינה דשבע אינון ויתורץ הכל וז"ש אלא שבע אינון וכו' ומלכות מקדמת לבא אינה בכלל והשאר גוף וברית חשבינן חד נמצאו שהם חמש דהיינו ה' חגים מנויים בתורה פסח שבועות ר"ה יום הכפורים סכות. אימא. בינה. ציפרא. מלכות לחישו הזמירות בכל יום או תיקון חשבון הימים למועדים. רחים לאינון לחישין. שהם התעוררות' לזווג והיא צריכה אליהם כנודע. פרחת לגבייהו בתפלת מיושב או ליל המועד בהכנתם. ונפקת מתחות גדפי דאימא שיורדות מתחת כנפי הבינה שהם שש כנפים שש ספירות אתקיפו לה בקשר של תפילין בכל יום ובשאר המועדים בקדוש היום כנודע: אינון מלחשי לה בקליהון ואיהי מצפצפת וכו' כי הזמירות הם תיקון שתרד היא והוא שבחא דאנן משבחין לה ותפלה מיושב היא תפלה דאיהי משבחת לשש קצוות שירדו להתייחד עמה עלינו וכן בסוד תפלת המועדי'. מיד נפקי היינו שאנו קוראים לת"ת שמע ישראל והוא בא ואנו כורכים אותו עם בשכמל"ו וכן בשאר המועדים:

דף רנד:

ההוא צפרא קדש דקרי לון הענין שהשכינה שורה ע"י שאנו אוחזים בה ע"י חשבון חדשים והימים והשנים ואז הוא נק' קדש מסייעת אותנו להמשיך עלינו קדושת שאר המועדים שהם חמש כדפרישית. אשה הוא סוד שנתן מהשפע הנמשך מהייחוד חלק לכל הכחות הנכללים במלת אשה כדפי' בזוהר שיר השירים בפסוק אשה ריח ניחוח לה' ואפי' החיצונים ועתה שהייחוד ביום זה בסוד הטהרה וסוד זווג ממש משא"כ בשאר המועדים לכן אין חלק לאחרים כלל שאין בחבת ביאה נהנה אלא חתן וכלתו ולקמן יתבאר וא"ת אם כן ישראל איך נהנים מהקדושה זו. לזה תירץ דישראל מרחקין אינון

וכו' כדמפרש ואזיל שהמלך והם הכל ענין א' והזווג ממש ע"י. עדיין צריכים וכו' לפרש מה ענין זה אל האישים ולכך פי' הרשב"י ע"ה:

דף רנח:

אמר ר' שמעון אריכת ידי בצלו למאן דברא עלמא באמצעיתא בבחינה שבין קליפות לקדוש' והיינו קליפה דקה של אגוז שנאכלת והיא קליפ' והיינו שיש להם בחי' קדושה ובחי' חיצונים והיינו טוב ורע כדמסיק ובשאר יומי ששולט עץ הדעת טו"ר יש חלק לאישים. יומא דאילנא דחיי ואין חלק לרע באילנא דחיי ת"ת עץ הדעת טוב ורע מלכות. והארכתי בההוא עובדא דסבא ע"ש. עולה לה'. ודאי. דסלקא לת"ת. דינא תקיפא ודינא רפיא גבורה ומלכות שתי בתי דינים שני ימים של ר"ה. וע"ד לא כתיב והקרבתם וכו' הענין כי והקרבתם אהדר למלכות שאנו מקרבין אותה כדרכה לה' לת"ת אמנם עתה שאמר ועשיתם היינו עשייתם ותיקונה שאנו עושים מטעמים ליחודים חדשים ותיקונים הרבה. מקטרגא אזיל לפשפשא וכו' כדפי' לעיל שמקבץ הכבד כל המעשים המכוערים ביום ר"ה לעורר הדין על ישראל. ברבקה במלכות בחינתה לצד הגבורה כדפי' לעיל והיינו סוד התפלות שהיא נק' תפלה יצחק גבורה עשו סמאל. מזמני שופר בתקיעות ראשונות ותקעי לי' בשניות על סדר הברכות כדפי' לעיל. מרחיק. הענין כי הגבורה שורשה בבינה ומשם דינין מתערין אמנם בהמשך השפע מרחיק דהיינו מבחי' הגבורה פנימ' לבינה שהיא דבקה בחכמה ובכתר נמתק דינה ונהפך לשמחה וז"ש מרחיק דהיינו מקום ייחוד הבינה עם החכמ'. אתר דחמרא דעתיקא. בחי' הבינה הנק' יין שבכתר הנק' עתיק יומין. ושתי משפיעו למטה ליצחק ואטעים ליה בסוד החידו דהיינו חכמה וחדי בסוד שמחת הבינה יין המשמח לא יין המשכר ונמתקת. אימא על בנהא. שכינה על ישראל להגן עליהם. כל הני יומין. שמר"ה עד ט"ו לחודש. דלא ישלט אחרא סמאל. בגין לשיזבא לון אם מקטרגים עליהם ללמד זכותם להצילם מידו. מתנטרי. וכו' בצל עליון כנודע:

דף רנט.

מיומא תליתאה שלישי של חג י"ז בחודש. טורין וכו' הם החיצונים ושכינה באה על החיצונים אז הם בירידה וירצה ותנח התיבה שהוא מלכות בחודש השביעי דהיינו תשרי בשבעה עשר לחודש דהיינו יום שלישי לחג על הרי ארט שעד עתה היתה שכינה מנגדת אל החיצונים תמיד מצד שמירת' על ישראל כדפי' ועתה שהשלימו החיצונים עם ישראל שני ימים כל אותם הימים שהיו בתגבורת דהיינו ט"ו י"ו לא באת שכינה עליהם אלא היו ישראל זנים אותם אמנם שכבר נצחו ישראל והם מתמעטים ירדה שכינה

באותם הרים שהם קדושים מצד אחד וכל החיצונים אחוזים בהם ולכך שכינה שורה בהם מצד קדושתם והחיצונים אחוזים מצד קושיים וז"ש טורין דכל לווטין ומארין שהם החיצונים שריין בגווייהו אינם ממש הקללות אלא הקללות שריין בהו כדפי' ועדיין זה לא יספיק ויקשה או לא תשרי עלייהו שכינתא כלל או ליתי מרישא אמאי בשבעה עשר ולהכי א"ר אלעזר וכו'. א"ר אלעזר וכו' בא לתת טעם למה ביומא תליתאה אתי למשרי עלייהו עם היותם חיצונים. יומא קדמאה ויומא תניינא חדותא דבנהא ואין ראוי שתשרה שכינה עליהם כי החצונים הם מתמעטין בהיות שכינה עליהם ואם היתה שכינה שורה עליהם ביום ראשון ושני היו מתמעטין וישראל לא היו שמחים מפני שהם רוצים שיבואו אלו ליקח שפע מידם לכך המתינה השכינ' לכבוד שמחתן של ישראל שני ימים והנה טעם ר' אלעזר ארכביה אתרי רכשי חדא שהיום הראוי למישרי עלייהו על החצונים אין ראוי שיהיה יום תגבורת דהיינו יום ט"ו וגם ביום י"ו אינו ראוי שעדיין אינו חסרון גמור עד יום עשתי עשר דאוסיף באתוון וגרע במספר שזו מדת החיצונים וז"ש והכי אתחזי לרע עין שלא יתברכו מן הקדש וא"ת א"כ לא היה ראוי להם ברכה כלל ולמה מתברכין ט"ו וי"ו לזה אמר בגין דיומא קדמאה ויומא תניינא וכו' וישראל בעלי השמח' שמחתם מתחלת מט"ו ומתגברת והולכת ושמחת השרים מתמעטת ויורדת וישראל עיקר שמחתם לחלק החיצונים חלקם כאומרו נתת שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו לכך ישראל ראוי להם לחלקם ואלו היתה שם שכינה היו מתמעטים מיד וישראל לא שמחים בשמחת החלוק דגנם ותירושם של השרים לכך היא מנחת את ישראל שיברכו אותם השני ימים והיא המסברת פנים מאותם העניינים עד יום שבעה עשר לכבודן של ישראל כדפי'. ור' שמעון מסיים למילתי' ופליג אר' אלעזר דמים לאו קורבנין. אלא גם סוד נסוך המים המתנסכים על המזבח גם בזה חלקם והיינו שאנו נוטלים יין מצד הקדש שמצדם יין אסור אמנם מים מצדם מותר שהרי אין בהם מגע גוי עושה ניסוך ולזה נימא השתא שיום שני לניסוך המים הוא יום שלישי ועם היות שנסכו המים בראשון קרא אוכח שאין להם ביום ראשון חלק כלל אלא נסתרים המים בהם ואינם רמוזים בכתוב אלא ביום שני ואילך כדמפרש ואזיל ומפני שעד עתה ס"ד דמים דהכא הוא מלמעלה ענין עליון חשוב מאד אמר. ואינון בבלאי לא הוו ידעי. לכך יש ברייתות מחוברות בכל שמור' מהם שהמים טובתם של ישראל שאי אפשר דהא טובה דישראל לא הוי א"כ המים טובה לחיצונים והשפעתם והוא בכלל סוד המתמעט והולך ולזה אמר הכתוב והמים היו הלוך וחסור שגם סוד ניסוך המים בכלל החסרון כפרים כדמוכח ואזיל:

ובגין דאילין מים דרשימין הכא וכו' א"ר שמעון וכו' קא פריך לר' אלעזר דלא דייק שפיר דלפי דבריו חסרון המים ביום שלישי ואינו אלא ביום שני.
מיומא תניינא שריאו מיא לאתחזאה שאינו רמוז בכתוב אלא בימים בו"ז כדלקמן א"כ מיומא תניינא שריאו לאתחזאה ולפי' שכינה שריא עליהם ביום שני להראותם שהוא שלישי לחג.
ימי רעה שלשה חדשים יש בשנה שהם ימי רעה תמוז אב טבת. כלה קדישא. מלכות. ושמשא. ת"ת. אשה בהאי עולה שבעולת ימי החג נזכרו אשה שהוא כלל לחיצונים כדפי' לעיל. נראו ראשי ההרים הם סוד שרשם התקועה ומושרשת בקדש הנסתרים שם ואין להם כח לפעול אבל כאשר נראו מצד תוקף הגבורה ומשפיעים למטה בקצוות השקועות בתחתונים מיד התחילו ימי הרעה יום סמך מלך בבל על ירושלים והיינו ועבדי בישין אשה בהאי עולה הלכות בכל כחותי' התחתונים נקראת אשה כדפי' בשיר השירים והבינה עולה כדפי' בתיקונים והיינו תגבורת השמאל בשמחה להשפיע לכל ולזה דהא כדין אכלי חולקהון הראוי להם מצד השרשותם בקדש הגבורות וסלקי ביומא קדמאה מן הראוי להם היה שיום ויום יעלו עשרה כדי שיהיו שבעים בשבע' ימים אמנם מעלים אותם ביום ראשון י"ד כדי להתמעט בסוד המיעוט ולזה סלקי ביומא קדמא' יותר מהראוי ונחתי מאות' העליה כל יומא ויומא שאפי' שעדיין י"ג יותר מן הראוי עם כל זה כיון שאינם באותה העליה שהיו בראשון הרי הם בסוד המיעוט כל יום ויום מתמעטים יותר. ואיקרון פרים מנגחי מפני שיש שור תם והם הפרים הנקרבי' בשאר הקרבנות שהם מצד הגבורה הקדושה אמנם אלו הם מצד שור נגח אלם חסר היינו מצד המלכות פניה החסרים למטה דהיינו יונת אלם רחוקים כי אלהי' מלא ביו"ד למעלה ואין להם חלק בשכינה מצד מלאה ביו"ד שהם עשר ספירות א"ל אי"ל אל"ם אלהי"ם דהיינו סוד העשרה מצד החכמ' סוד האור המאיר והיינו מפני שכללם י"ד ה' השולטת עליהם ומכנעת אותם ואינם נהנים מאורה כלל והם תרין בכל יומא שהם י"ד אותיות פרטם שני אותיות שולטות עליהם להכניעם והיינו מצד כ"ח אותיות הם י"ד מלאים ימינים י"ד חסרים דהיינו כ"ח עתים ואין להם חלק אלא מצד הי"ד ההוי"ה עליהם בחסרון **אמרין** בני שנה העולה עד היסוד שהוא חץ ודאי היינו שאין להם מצדו חלק אלא דורך קשתו בחצים לנגדם ולזה הם ג' קרבנות פרים בהם ממש אלים במלכות כבשים ביסוד דהיינו פרים בשמחל אלים במלכות שהוא ממוצעת כבשים ביסוד בימין ממש ואין להם חלק בו ולכך מקשי ואי תימא וכו'. מים רבים וכו' אילין אינון מים דמנסכי וכו' הענין כי המים האלו הם ממש להשקות האו"ב הצמא ותאב אל הקדש והוא מצד האש וצמא

למים האלו אמנם ישראל הם בסוד האהבה ודאי דהיינו סוד התעוררות ישראל העולה פנימה בקודש והאהבה הזאת ח"ו תתבטל משני סבות הא' מצד אחיזת המים האלו להשקות הצמא והוא מצורע מובדל מהקדושה לזה אמר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהב' עם היות שהמים האלו ירדו אח"כ להשקות הצמא מקום הריבוי והפירוד עם כל זה לא יוכלו לכבות את האהבה שישראל אינם מקרבים לחוץ דבר אלא הכל פרים ואילים וכבשי' ומים קרבן לה' כמו שאמר:

ועם כל דא לא מתקרב כלל אלא לקב"ה וכו' ולזה לא יוכלו לכבות את האהבה שהם התעוררות ישראל מצד הקודש ויעלה סוד התעוררות מצדנו וירד מידו של הקב"ה למטה אליהם דרך מורד השפע הידוע למעלה שאינם מתגלים אל הקדש ולא מטמאין המקדש ולזה ושאבתם מים בששון אנו אין לנו אלא שמחת קדושה להקב"ה והקב"ה חלק אל הישר בעיניו בדרך הנאות שלא יחוש כלל הב' ונהרות לא ישטפוה דהיינו נהרי דאפרסמונא דכיין שהם סוד י"ג מדות עליונות שהם סוד אפרסמון תיקוני דאימא עילאה בכתר כדפי' סוד האפרסמון בפ' תרומה ואפשר שמרוב היותם דכיין לדקותם העליון ישטף התעוררו' התחתון אהבתן של ישראל העולה ח"ו לא ישטפוה אלא הדקות העליון חפץ בהתעוררות אהבה זו העולה מאד מאד ולא ישטוף אותה. אם יתן איש וכו' ירצה הנה סמאל אוכל חלק מהפרים דהיינו אם רעב שונאך האכילהו לחם ושותה מן המים האלו שעולים באהבה כדפי' והעני הזה היה רוצה שכמו שלבסוף יש לו חלק ששותה מהם כשהקב"ה מחלק בירידת השפע שגם בעליית התעוררות בסוד האהבה יהי' לו שם חלק ויהנה בעליה וזהו פגול ואסור לזה אמר אם יתן איש דא סמאל את כל הון ביתו דא לילית האוספת הון עוונות ישראל ויחשוב שע"י אותו הון יוכל לפגום לעלות ואינו שאין לו חלק במים ההם בעליה כלל וז"ש למיהוי ליה חולקא באינון מים דרשימין הכא בפרשתא שסודם בקדושה ובחינה עליונה התעוררות העולה.

דף רנט:

בוז יבוזו לו. ירצה אין לו חלק אלא אחר ירידה דהיינו כשיבוזו לו ויחלקו לו כי זה מלמעלה אין לו חלק אלא בבוז כשהקב"ה מבזבז השפע כאומרו ותתן טרף לביתה באותה בזי' לבד יש לו חלק בו בוז יבוזו לו לבד אבל בעלייה בסוד האהבה אין לו שום אחיזה ושמא תאמר שבירידה היא נהנה בקדושה ח"ו אינו לו אלא חרש הנשבר כדמפרש ואזיל ולית לון תיקונא בהדן. אין החיצונים נכנסים בתיקוני שכינתא עם ישראל כלל אלא ישראל מקרבים באהב' להקב"ה והקב"ה מחלק להם בחסרונם כראוי להם. ואי תימא יומא קדמאה וכו' הכלל שהם אחרים ואין להם חלק באחד המיוחד

והיינו סוד ראשית המים שאינם אחוזים בהם ותחלת בזתם וחלוקם למטה בבו"ז כדפי' ואפילו המעשים האלו שאנו נותנים להם בזה זו אינם אלא גחלים על ראשו שאנו עולים למעלה ויש מונעים וכדי לשבר הקליפות ולפתוח החומות אנו עושים זה והיינו כדמפרש ואזיל זכאה חולקיהון וכו':

תם ונשלם

ריג ע"א

הרח"ו מפרשת פינחס

כאלו משקר בקושטא דמלכא למטה בפ' זו תמצא כי גלגל היא מ' ואמת המים המגלגל לה ת"ת וזהו גלגול גלגל וא"ו. נמצא דלא מתקן הגלגול שלו משקר בחותם אות אמת שהיא וא"ו וענין אומר צדיק גמור נדחה וכו' ירצה כי יש סוד עבור וסוד גלגול והוא. כאשר באה נפשו ממש לבדה או בהצטרפות נשמה יתירה והנה כאשר הוא בגלגול שהוא נפשו לבדה נמצא דבני באתר דיליה ולתועלתו ואיקרי צדיק גמור. אמנם בסוד העיבור הנה אותו התוספות בני בניינים באתר דלאו דיליה וכו' וכן היה בפנחס כי הוא לא היה ראוי לכהונה עד שנכנס בו נדב ואביהוא אז נבנה וזכה לגדולה כאומ' ת"ח וכו' וגם האמת כי גם היה לתועלתם ג"כ שלא היה להם בנים אך לענין הכהונה רווח פנחס יותר מקודם ובראשונה ולזה הביא כאן ענין זה דצדיק גמור וכו' להודיענו סוד העיבור ואל תתמה מפנחס:

ריג ע"ב

שמרה להקב"ה קאמר וכו' פירוש כי מלת שמרה לשון נקבה שחוזר על הקב"ה שהיא המלכות שהוא חולקא דאתאחד בה נפש כנודע כי נפש ממלכות אתיא ותמן אתצררה בצרור החיים וכן נתבאר זה לקמן דף רכ"ב ע"א בפסוק זה שמרה נפשי דא מטרוניתא וכו' ר' יצחק אמר וכו' עיין מה שפי' בזה בפ' תרומה דף קנו ע"א ע"ש ע"כ. גיליון. בזכרנו את ציון וכו' וזהו המחזיר שכינתו לציון עכ"ל:

ריד ע"א

ואי תימא דלא זכה וכו'. דע שיש פה טעות וצריך להיות ואי תימא דהא זכה לכהונה וכו' ר"ל איך אמרת שעתה זכה לכהונ' והלא כבר מן קדמת דנא זכה להכי. הנה הכי הוא האמת כי הלא גם אותם שאמרו דלא זכה להכי קודם אינו כן כי ג"כ מקודם כהן היה וא"ת א"כ איך אמרת דהשתא זכה לכהונה והראיה מן פסוק תחת אשר קנא וכו' ותירץ תא חזי כל כהן דקטיל נפש וכו' ואין להגיה מלת אין ולומר לא כלומר אינו כן כי הלא יהיה כפל מה שחוזר ואומר דהא אינון דאמרי כי הוא הענין בעצמו כפל ומכופל

וגם אין לחלק מכהונה גדולה לקטנה כי הלא פנחס סגן היה כדאיתא לקמן ומי שהיה סגן בודאי עולה לכן נראה כי מי שהוא כהן הדיוט יכול להיות נמי כהן גדול ואם אינו יכול להיות כ"ג אפילו כהן הדיוט לא יהיה ע"כ.

גי' רשים הוא פנחס לעילא וכו' כת של אליהו שנתרצו בבריאת האדם בתיאובתא עילאה וכו' וילך אל נפשו בפ' ויגש עכ"ל:

ריז ע"א

רעיא מהימנא

גי' ביומא תניינא דבראשית וכו' עיין בפ' בראשית דף י"ח חציר לבהמה יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה בגי' ב"ן בגי' בהמה וע"ד כתיב האדם וכו' יו"ד ה"א וא"ו ה"א מ"ה בגימ' אדם עכל"ה:

רכ ע"א

גי' כח ה' וכו' שם ההויה העולה כח הוא על רישא דבר נש וכשעונה בכל כחו מעורר אותו. עכ"ל:

רכ ע"ב

וע"ד כל גימטריאות ותיקונין. וכו' זה יובן במה שביארנו פ' בראשית דף מ"ו ובפרשת פקודי דף רכ"א ע"ב:

רכא ע"א

גיליון. וכל עלמא יחמון. וכו' תיקונין דף מ' עכ"ל:

רכב ע"א

גי' א"ר שמעון בדא אקשן וכו' במדרש רבה פ' בראשית פ' י"ד עכ"ל:

רכו ע"א

תהלה לדוד בכל יום תלת זמנין כנראה מכאן כי ביום הוא נתינת המזונות. ויש מאמרים רבים מנגדים לזה כי נתינת המזונות הוא בלילה ועיין פ' משפטים דף ק"א ע"ב ושם ביארתיו היטיב. גיליון. סמוך לאומר למיהב תוקפא להההוא אתר לפתיחו ידוי וכו'. פי' היו"ד נק' עצרת וכו' עכ"ל:

רכו ע"ב

ענין תהלה לדוד למשאל מזוני. ואמר הטעם כי בבוקר קודם שיאכל המלך אסור עד שיאכל המלך שהוא תפלת י"ח ואח"כ תאמר אשרי אך במנחה תחלה ישאל על מזונותיו קודם תפלת י"ח וקשה לזה כי גם תפלת י"ח דמנחה גם היא מאכל המלך כנודע כי הוא עולת המנחה א"כ היכי תקינו למימר אשרי קודם העמידה. אך הענין כי תחלת היום הוא העיקר ואחרי אשר בבוקר נזהרנו מזה ולא אכלנו עד שאכל המלך כי תהלה לדוד שבזמירות אינו לשאול מזון רק סידור שבח וזמר לשי"ת וא"כ אחר שכבר בבוקר עשינו

זה אין צורך גם במנחה לעשות ג"כ זה ההודאה ובפרט בהשתתף עמה טענה אחרת והיא כי אח"כ אינו זמן שאלת מזון כי הוא דין קשה וגמור ע"כ:

רלא ע"א

א"ר יהודה לימא לן וכו'. עיין פ' וירא דף קמ"ו ע"ב אמר כי במקום שאמר ויהי סתם הוא צער אך לא גדול אמנם ויהי בימי אז ודאי הוא צער גדול אמנם כאן שאומר ויהי היום הוא ממוצע ובינוני אחר שלא אמר בימי והצער הוא כי הוא יום הדין אך אפשר שינצלו ולכך הוא ממוצע והוא כי יום ר"ה לרמז בגבורה דינא קשיא כי המלכות נק' שנה והגבורה ראש שלה כי משם נאצלה. ואמר כי בא"י לעולם אינן עושין רק יו"ט ראשון ובח"ל ב' י"ט אבל ר"ה אפילו בא"י עושים ב' ימים ואפי' בזמן ב"ה קיים רוב השנים היו עושים ב' ימים לפי שהוא חדש שהירח מתכסה בו. והיו נוהגים אותו היום קדש ולמחר קדש כנזכר בגמרא ואמר כי לכן נזכר ב' פעמים ויהי היום בכל התורה כנגד ב' ימי ר"ה ולקמן יתבאר טעם כי יום ראשון רומז לדינא קשיא גבורה ולכן בא יום הדין ב' מלכות שהוא רפיא שלא להחריב העולם וצ"ע האיך היו עושים לפעמים יום א' ר"ה כדכתב הרמב"ם היכא דאתי קודם חצות והנה יש מין מלאכים בהיכל זכות ונק' בני האלהים כלומר נאצלים משם אלהים גבורה כי הם ע' דיינין בהיכל זכות כנזכר בפ' פקודי ואומר להתייצב על ה' ר"ל מה הוא עקר ישובם שם הוא על ה' כלומר לראות על עסקי ה' הוא המכבד את השם לתת לו שכר או להפך כי דין זה הוא הראשון שבכלם ואומר גם לרבות עקבא דיליה סמאל ונחש ואומר אוף הכי וכו' הוקשה לו בשלמא בני האלהים הם ב"ד העליון כל מגמתם על ה' לדרוש בכבודו אמנם השטן איך יתיישב עליו אומרו על ה' ותירץ כי עם היותו קליפה גם הוא חושש על כבודו ית' כי יודע האמת ומכיר את בוראו כנזכר פ' תרומה דף קס"ג ע"א במשל הזונה וענין ע' קתדראין וכו' הם ע' דיינים הנק' בני האלהים העומדים בהיכל ג'. ואומר דאצטריך לבר נש לפרש חטאוי הנראה לכאור' הוא דביום ר"ה צריך למיעבד כן ולומר וידוי. ואמנם נראה זר כי אדרבה ציוה עזרא אכלו משמנים וכו' ואסור לערבב הקטגורים כי אז יתעוררו המקטרגים אמנם ביום הכפורים כי אז אין השטן שולט בהם בהיום ההוא כנודע אז הותר הוידוי ולכן צריך לפרש דלאו ביום ר"ה איירי ומלתא אגב אורחא נקטיה אגב אומר שיש למעלה כמה קטגורים וסנגורים לאלפים ולרבבות המזכירים עונות ישראל לז"א כי לטעם זה בא הציווי להודות על פשעיו כנזכר פ' בא דף מ"א ע"א כי אינם באים רק להזכיר עונות לא לעסק אחר. ולכן כאשר האדם מודה על פשעיו אז לא יצטרך המקטרג לישב שם והולך לו. וכפי זה לא איירי בר"ה רק אגב אורחי' נקט. וז"א כמה אינון מארי תריסין וכו'

לאדכרא חובין וכו' ודו"ק ותשכח. גם שמענו מזה כי אין הוידוי כאשר נזכר בפוסקים כי עיקר הוידוי הוא חטאתי עויתי פשעתי אמנם צריך לפרט בפרטות העבירות שהם בכל אבר ואבר שנאמר חטאתי אודיעך וכו' כלומר החטא עצמו שעשיתי אודיעך בפירוש ואז ואתה נשאת וכו' כי אז נשאר הדין בידך וכל בני דינא בדילין כנזכר ואז אתה לבדך נושא עוני. והנה הביא ב' פסוקים לראיה א' ממשה וא' מישראל והוצרכו שניהם דאי תימא קדמאה דמשה היינו ביחיד אבל ברבים לא בעי הכי קמ"ל קרא אחרינא בישראל דאיירי ברבי' וחזר ואמר וא"כ עתה יקשה בשלמא צבור צריכין להתודות אבל השליח צבור והחזן למה אומר וידוי בלשון כל הקהל מי נתן לו רשות להוציא דבה על רבים ונוגע בכבוד צבור לז"א כי צריך הש"צ ג"כ לחזור ולהתודות כאשר נוהגין והראיה ממשה אחר שאמר להם תחלה אתם חטאתם חטאה גדולה והם שתקו והודו חזר הוא אל ה' לומר לו אנא חטא העם הזה. ואו' מ"ט מאן דמפרש חובוי וכו' הוא [603] דברור כי אחרי שחטא והעוה איך יוצל לפי שמודה בפיו ואע"פ שהמודה בקנס פטור קשה מאן לימא לן דקנס הוא כי חוב גמר הוא שחייב ולא יפטור בהודאתו. אמנם זה יובן במה שהביא ב' טעמים ושניהם יחד הם טעם נכון והוא כי נודע שאם אין הבעל דין צועק לפני הדיין אין ב"ד מצווים לומר לחייב צא תן לו כי אם הבע"ד שותק ואינו תובעו מי יתבענו בעבורו וכן נמי כאן כשאין המקטרג תובע ונפטר וז"א מ"ט וכו' והוא כי הנה כשהוא עצמו מודה אז הולך לו המקטרג ונשאר הוא לבדו בלתי מי שיתבענו כי הלא ותו לא שביק למקטרגא והולך לו ובזה נפטר כי הנה אף בשאר דברי העולם כשהאדם רואה בעצמו שהוא בעל מום מזכירו קודם שיאמרהו לו חביריו כמ"ש עבד אברהם אנכי וזה שאמר מומא דבר נש יקדים וכו':

רלא ע"ב

וענין ב' ימי ר"ה הוא כי אעפ"י שנידון בבית דין הקשה. עוד נידון בב"ד הרפה ומתמזג הדין שאל"כ לא תהיה פליטה לרשעים ולחוטאים. ואמר כי לסב' זו הם תרועה ושברים ותרועה שהיא יותר משברת הלב הוא דינא קשיא ושברים הם דינא רפיא ומתמתקים ב' דינים אלו ע"י ב' תקיעות החסד שלפניהם ולאחריהם והוא בסוד עילויים אל הבינה שהוא סוד יציאתם מן השופר. והנה חכמי התלמוד בבלי נסתפקו וכו' והוצרכו שתיה' דכולא קשוט וכו' ואומר בכסא וכו' הבין זה לפי שהול"ל בכסא באל"ף אמנם היותו בה"א ר"ל כ"ס ה"א ראשונה והוא גבורה שהוא קו הדין כי הם בינה ותחתיה גבורה ותחתיה הוד כנודע והשאר פשוט כי בכוונתם בסוד התרועה שהיא הגבורה אז ממתקין

[603] נ"ל דצ"ל דבר זר. המגי'

אותה ע"י תקיעת החסד הנק' אור קדמאה וא"כ זכה לשיהלך באור פניו הוא החסד וז"ש אשרי העם וכו' באור פניך יהלכון. ואומר בגין חכימין דארעא דישר' הענין כי חכמי בבל שאינם יודעים סוד התרועה ואיך מתמתקת עם התקיעה א"כ אינם עושים בענין שיתגלה אור החסד אך חכמי א"י יודעים סוד התרועה וממתקין אותה ע"י החסד ואז באור פני השי"ת הוא החסד בו יהלכון תמיד:

רלד ע"ב

עסטיראה וכו' עיין פ' פקודי דף רס"ו שו' ל"ו ונמצא כי בהיכל ו' של טומאה שם הוא הך רוחא דאיקרי עסטירא' וידעת כי כל א' כלול מעשרה א"כ היותו בהיכל ששי עולה לא' מס' ושם הוא המית' אמנם צריך שתדע כי שם קראוהו בשם עסטיראה:

רלה ע"א

ודא איהי דכתיב ופני אריה וכו' תבין כי ודאי גם בקדושה יש כל האברים וכנגד הכבד שבימין הוא פני אריה אל הימין וכנגד טחול הוא פני שור שבשמאל וכן כל האברים כולם בקדושה אמנם בעץ הדעת טוב ורע הם בטומא' הכבד ומרה וטחול:

רלה ע"ב

קנה שית וכו' מזה תבין סוד טעם למה השופר שיעור כמלא אחיזת ידו שהם ד' אצבעות ושיעדף מכאן ומכאן והם ז' אצבעות כנגד שית עזקן שבקנה שהוא שופר העליון. ומזה תבין כי בני האלהים הם בבינה כי הם כגוונא דרוחא דנפיק משופר שהוא בינה כך מאלו בני אלהים יוצא קולות וברקים ומערבין עם המים שהוא החסד וזהו הרעים על מים רבים:

רלו ע"א

אשתארו א"ח כבוד אלהי"ם וכו' פירוש ממה שידעת כי א"ח ד' א"ח דא ת"ת כולל ט' ספירות וד' דא מלכות כנזכר פ' פנחס דף רנ"ז ע"א והנה הוא סוד היסוד הכולל כל הט' ספירות כנודע כי אות ט' ביסוד בסוד טוב אמרו צדיק כי טוב והוא הולך תמיד עם הדל"ת כדי שלא תתייחד עם החצונים ונטיר ומסתיר לה מנייהו וז"א כבוד אלהים הסתר דבר ר"ל כי כבוד השי"ת הוא להסתיר דבר הוא המלכות ע"י האי אחד דהאי אח מכסה על דלת מהחיצונים וסוד אשמ"ח דק"ש תבינהו פ' זו דף רנ"ח ע"א בר"מ. ע' רברבא אילין אינון ע' שמהן וכו' יובן מקור ע' שמהן מהיכן הם מפ' תרומה דף קל"ג ע"ב כי הם בסוד בוצינא דקרדוניתא ושם ביארתי עניינם ע"ש:

גי'. למפרע [604] שדי ובמישור סיים וסימן אשמ"ח וכו' פי' שמתחיל בא' של ח"ח ואח"כ בשי"ן של ש"מ וזהו למפרע של הפסוק ובמישור וגו' ופי' שהולך אח"כ בסדר המ"ם של ש"מ קודם ואח"כ הא' של אחד כסדר הפסוק וזהו אשמ"ח. סימן עכ"ל:

רלט ע"א

מה שכתב הרמ"ק כן כתב הרח"ו זלה"ה ועוד כתב תו כל אשר יעשה וכו' אפשר ג"כ לפרש דה"פ כי כל אשר יעשה האלהים בעולם הן מה שנראה טוב הן מה שנראה הפכו הכל הוא לתיקון העולם ולתועלתו ואע"פ שירא' רע בענייניו אינו כן כי אין רע יורד מן השמים אלא הכל לתיקון העולם וז"א ודאי הוא הוא יהי' לעולם והקשה ר' יצחק דא"כ מה ענין אומרו והאלהים עשה שייראו מלפניו כי א"כ יעשה היה ראוי לומר כמ"ש לעיל וז"א אלא האי וכו' ר"ל כי כמו שלמטה אמר עשה לשון עבר ג"כ לעיל הול"ל כי כל אשר יעשה וביאר כי לעולם בכל מקום שנז' לשון זה הוא בבינה וכמו עין לא ראתה יעשה והיל"ל עשית כי כבר הכל נברא ונעשה במאמרו ית' אך הענין דקאי על האלהי"ם ר"ל כי האי אילנא דחיי אשר האלהים שהוא בינה עוש' ומתקן אותו וגם יעשה בלי הפסק לעולם. והנה האי אילנא הוא יהיה והוא היה והוא הוה לעולם משא"כ בשאר אילנין תתאין כנזכר בתיקונים דף צ"ו ע"ב דכמה אילנין אית לתתא מן דא אילנא דטוב אילנא דרע אך האי אילנא דחיי הוא אשר יעשה האלהים הוא בינה ואשר מתקין תמיד והוא יהיה והיה והוה לעולם והנה נתבאר בפסוק זה סוד הייחוד כולו וגם להיותו אילנא דחיי עליו אין להוסיף וכו' כי הלא האי אילנא וכו':

רלט ע"ב

האי אילנא יקירא וכו' איקרי אורייתא דבכתב וביה כתיב לא תוסף ולא תגרע ממנו וביאר לנו כלל א' כי בכל מקום אלהים הוא גבורה אך האלהים הוא בינה הנמשכת מן הא"ס וכו' כד"א אין חקר לתבונתו ר"ל כי המקום אשר אין לו חקר והשג' כלל משם נמשכת תבונתו הוא הבינה הכוללת כל גבוראן תתאין לזה נק' האלהים ה' ראשונה כי כל גבוראן ודינין מתערין מניה וביאר כי בזה יתיישב אומר עשה ויעשה והוא כי יעשה הוא על שם דמתקן ליה תדיר לעולם ולעתיד ואומר עשה לרמוז כי בתחלת בניינו נעשה ונתקן כבר מתחל' משא"כ בשאר אילנין תתאין המחוסרין עשיה גמורה אך זה כבר נעשה מתחלה השלמות באופן שאין צורך עוד להוסיף עליו ולז"א עשה לשון עבר והטעם כדי שייראו מלפניו ר"ל כדי שיכירו בני עלמא ההפרש שיש בין האי אילנא לשאר אילני ובזה ייראו מלפניו דהאי אילנא ולז"א עשה ואומר יעשה לרמוז כי עם כל זה שאינו חסר

[604] נ' דצ"ל שרי ע' מק"מ.

כלום עם כל זה לא נפסק כח הבינה מעליה ותדיר אוחז בו ועושה אותו וזה ע"ד הוא היה הוא הוה והוא יהי' וכנגדן נאמר עשה ויעשה. אבל תו אית לאסתכלא בקדמיתא וכו' ר"ל דלא שייך לומר בקדמיתא יעשה ולבתר עשה ואדרבא להפך הול"ל כנודע. וביאר כי כן הוא הסדר כי ב' אילנין הם והם סוד עץ החיים ועץ הדעת ת"ת ומלכות ועץ החיים עליו נאמר יעשה המורה כי גם לעולם ועד אין נפסק ממנו תיקון הבינה בהשפעתם ולכן הקדים יעשה המורה לעתיד דקאי את"ת הקודם למלכות כנודע ואמר כי אח"כ עשה עשייה אחרת והוא אילנא תתאה מ' לרמוז על תיקון הבינ' למלכות אך אין לומר בה יעשה לעתיד כמו בת"ת ולכן נזכר המלכות אח"כ כי הוא תתאה מן הת"ת והיא נק' שומר ישראל והמלכות יושב בפתח השער דומה לשומר הבית ע"ד המזוז' השומרת הבית ורומז למלכות הנק' שומר ישראל כנזכר. וביאר כי לא נזכר בו יעשה לעתיד והטעם כדי שייראו מלפניו. והענין כי הת"ת לעולם כח רחמי הבינה נמצאים בו תמיד. אך המלכות אין בה רק מה שכבר עשה ותיקן בה בעת אצילותה והטעם כדי שייראו וכו' כי אם היתה רחמים לא ייראו מלפניו אך בהיות דין סוד התכלת אז ייראו מלפניו וישלימו העולם ויתקנו מעשיהם בראותם כי הכל תלוי בקו הדין וביאר כי האי אילנא נק' גדול כנודע ועליו התפלל דוד שיהי' בו חלקו ולא יהי' כשאר העולם אשר אין להם חלק בו להיותו יראה ודין גמור כאשר ביארנו ואין בו חסד לקרב אליה את החטאים רק את הראוי דוקא ולזה התפלל דוד שיהי' מכלל הראויים להיות גורל זה שלו וביאר כי לזה אמר ע"פ הגורל כמו ע"פ ה' כי המלכות נק' פי ה' בסוד הפה וזה ע"פ הגורל כי האי גורל המדבר ונק' פה והביא ראיה שהוא רמז לשכינה מאומר הגורל בה"א הידיע' למלכות וז"א הגורל כתיב:

זכאה חולקהון וגומר לפי שביאר כי לא כל אדם זוכה אל המלכות כמ"ש שייראו מלפניו אמר כי העוסק בתורה זוכה אל מעלה גדול' ממנו כי הוא באילנא עילאה מיני' הוא התור' הנק' ת"ת ולכן מזונא דלהון אתי מאתר עילאה סוד חכמה עילא' דרך הבינה אשר עליו נרמז יעש' האלהים כנזכר ומאותו השפע ניזוני' העוסקים בתורה וזהו החכמ' תחי' בעלי' ר"ל כי מחכמ' עילאה אתי חיים ומזון אל מארי התורה העוסקין בה לפי שאוחזין באילנא דחיי משא"כ העוסקים במצות לבדם שאינם אחוזים רק במלכות ומשם מזונם בסוד המוציא לחם מן הארץ כנז' בפ' בשלח דף ס"א ע"ב ע"ש:

רמ ע"א

צו את בני ישראל וגומר. הוקשה לו מה שקראו את קרבני לחמי ולא כן נזכר בשאר הקרבנות ואמר כי להיות שאין רצונו ית' שיחטא האדם ויקרב הקרבן כי זה דוגמת

אחטא ואשוב רק קרבן שלמים וכן בקרבן התמיד כי אע"פ שהיה ג"כ מכפר על חובין עכ"ז עיקר הקרבתו היתה לקרב קרבן העליון כנודע בסוד התמידין של שחר ושל בין הערבים אך מזה נמשך כפרת החטאות אך אין זה עיקר הקרבתו כי גם אם יעלה בדעת שבאותו היום היו כל ישראל צדיקים כיום שניתנה בו התורה לא מפני זה [605] נניחם להקריב התמיד כי זו מצות עשה מן התורה ואינה תלויה בחטאות ולזה נק' קרבני לחמי וסוד הענין הוא כי כאשר בא על חטא הנה אותו הקרבן עמו תלוי כל אותם הכחות המקטרגים הנבראים ע"י אותם העוונות כנודע כי מהם נעשה אותו העשן שהי' עוקם והולך אל סטר צפון לנוקבא דתהומא רבא ומשם ניזונים החיצונים כנזכר בפ' תרומה ואמנם אותו הקרבן שאינו בא עם לכלוך אותם העונות הוא שמחת השי"ת וכולו לגבוה. ודי:

ר' אבא פתח וכו' אמר כי כל העולם דורשים פסוק זה כפשוטו כי הקב"ה אוהב הרוח הנשבר וכמ"ש לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה ולז"א אין הענין כן כי אדרבא הקב"ה שונא אותו הרוח וחפץ שיהי' נשבר והוא סוד רוח הטומאה דבק באותו אדם בהיותו חוטא אך אין הקב"ה אוהב כלל אותו הרוח אפילו בהיותו נשבר רק שחפץ הוא שישבר כחו ומעולם לא אתרעי בההוא רוח כי הוא טמא אך לב האדם עצמו כאשר נשבר דלא מתגאי וכו' או רוח נשברה לא קאי לרוחו של אדם ממש רק לרוח הטומאה אשר בו דמעולם לא אתרעי בה אמנם שמח השי"ת בשבירתו:

רמ ע"ב

וכל מיא דירדן וכו' הענין כי ירדן היא סוד נהר יוצא מעדן הוא סוד הוא"ו ומקורו בוא"ו קצוות מחסד עד יסוד וכל ספירה שנה איקרי ואומר סתרא דמל' חמירא דכל הני וכו' תרגום שאור הוא חמירא כמו כל חמירא דאיכא ברשותי והענין כי לנך נק' בהמות כי הוא כמו שאור אל העיס' וכך בהמה זו שאור ושורש אל כל הבהמות וחיות שתחתיה כנודע כי ממנה נבראו וחיליה אקרון וגם שהם משתלשלים בהמות וחיות התחתונות יונ"ה ותורי"ם מיכא"ל וגבריא"ל.

רמו ע"א

גליון. תלת אינון דגרמין וכו' הובא ג"כ פ' בראשית דף י"ד ע"ב. בפ' המשכן. בפ' תצוה:

רמח ע"א

יצחק אשתכח וכו' זה יובן בסוד ויאהב יצחק את עשו והסוד כנודע כי אין מלך בלתי כל מיני אנשים שבעולם לצורך כל מיני המלאכות ויש גם כן למלך איש אחד הנק'

[605] צ"ל נניח מלהקריב.

שר הטבחים הרוצח את החייב מיתה נמצא שהיא צריך לו ואם לא ימצא האיש ההוא הנה ימנע המלך מלתלותו בידו ובעצמו ואם לא יהיה כן בעולם לא ישתלמו האנשים החוטאים ויפסידו את עולמם ולכן יצחק אוהב את עשו לפעול בו פעולתו מצד הדין וע"י יזכו האנשים לעוה"ב. הוא ממש דוגמת היין כי היין חם בטבעו וסבת חומו הוא להיות שקט על שמריו ששם הוא חוזק היין וחומו אמנם אם יסירהו משם יחמיץ וטבע החומץ שיתקרר מטבע חמימות היין ולא יפעול פעולתו כבראשונ' נמצא כי השמרים הם סבת קיום היין במזגו וטבעו וכן עשו הוא סבת קיום הנהגת דין הגבורה וכל מזגה וטבעה כדי לזכות בעולם כמו הרפואות והסמים המרים שמרפאים החולה להחיותו וזהו סוד טעם בריאת השי"ת את הטומאה בעולם וזה דבר פשוט נחמד ונכון במה שקראוהו חמרא על דורדייה וכו' ע"כ.

גליון אתכניש אבר' חמש שנין קודם תלת דרגין קדמאין דילה. פי' ג' ראשונות שבמלכו':

רמט ע"ב

כיון דמטת תמן זמין לה קב"ה חוייא זה יובן ממה שנז' בזהר כי יש כמה כחות מזיקין ויש ביניהם מחלוקת וקטטה ונלחמים זה עם זה בהרי חשך ובהרי נשמה וכנזכר בפ' בלק קצ"ו ע"א ע"ש עד דסליק קדרותא דצפרא וכו' הנה זה המאמר חולק עם מאמרים רבים שנראה שהמזונות מתחלקים ביממא ועיין בפ' משפטים דף ק"א ושם ביארתיו היטב.

גליון. געאת וראמת קלין וכו' בשלח נ"ב במטהו פעמים וכו' בשלח ס"ד עכל"ה:

רנ ע"ב

גליון. פתחי ואמרי מקודש מקודש וזהו שאמרו במתניתין שכבר קדשוהו שמים עכ"ל:

רנג ע"ב

גליון כדין אורייתא עאל בארונא: יתרו דף ס"ח ע"ב:

רנד ע"א

ההוא צפורא בלחישו וכו' יובן מדף רנ"ב ע"ב:

רנח ע"ב

אישים אינון באמצעיתא וכו'. הענין נלע"ד היותר נכון מכל מה אשר כתבנו בענין זה כי עץ הדעת טוב ורע הם ע' שרי האומות כי אלו אינן תחת ממשלת סמא"ל וכת שלו. רק ברצונם טעו אחריו והראי' מפי' ר' אליעזר שאמר קרא הקב"ה לע' מלאכים הסובבים כסא כבודו וכו' גם נודע כי הם ע' ענפין דאחידן באילן הקדושה כנז' בפ' בשלח דף נ"ח סוף ע"ב והנה זהו צלם שעשה נבוכדנצר הכולל כל ע' שרי האומות אמנם כל ע' שרים נכללים ד' כנודע כי כל הנבראים וכל העולמות כולם הם בסוד ד' מרכבות ד' פנים וכו' והם ד' נהרות וד' גליות פישון זה בכל [נלע"ד שצ"ל בבל] שהוא ראש כולם כמ"ש ופשו

פרשיו כמז"ל גם מצרים נכלל בזאת כי פישון הוא נילוס וכן הענין בכל השאר ולזה תבין היות האומות כלולות באותו צלם. והנה ידענו בבירור היות צלם נבוכדנצר נק' עץ הדעת טוב ורע כנזכר בתיקונים דף ק' ע"ש היטב ואמר כי הם מורידים כחות אותו צלם והם סוד ע' השרים וכוחותם והנה הם קשורים בקדושה ובטומאה ולכן הנה הם נקראים ערקין דכבדא כי הם המושכים שפע מן הלב הקדוש המחלק שפע לנערותיה אמנם עם כל זה הם כלולים בתוך הכבד שהוא סמא"ל ולכן אית ע' ערקין דכבדא כנזכר בתיקונין דף מ"ד ע"ב ודף מ"ה ע"א וזהו שכתבנו הוא סולת נקיה ומוכרח ועיין דף ק' ע"א האומר כי באלו השרים דצלם נבוכדנצר אית מימינא ומשמאלא בסוד טוב ורע וזה מוכרח ומזה תבין היות עשר כנגד החזיר ובו צד טהרה וכן כל ד' מלכיות שהם חזיר גמל שפן ארנבת עיין ברז"ל והוא בסוד עץ הדעת טוב ורע ומצד הטוב הכלול בו עתיד הקב"ה להחזירו לישראל אמנם הרע שבו בלע המות לנצח ב"ה ועיין דף רמ"ו ע"ב פ' פנחס עמ"כ לו זה יובן ממה שפי' וכתבתי בפ' תרומה דף קמ"ד ע"ב ע"ש:

רנט ע"א

ואינון ימים לא הוו ידעי בבלאי וכו' צריך שתדע כי סוד המזבח הוא סוד המלכות שבעולם היצירה אשר מיכאל מקריב עליה נשמות הצדיקים והנה מן אותו המזבח ניזונים ונשפעים כל הצבאות העליונות ויש בהם ב' נקבין הנק' שיתין אשר בהם מושכין ישראל מים ויין היורד לחרומין תתאין והם סוד החיצונים אשר משם יונקים אומות העולם ומשם ניזונין ולכן אנו מוסכין [נ' שצ"ל נוסכין] זה בחג דוגמת ע' פרים להשפיע באומות כי כל מה שנברא בעולם הוא צורך העולם ואין לזלזל בו ואנו צריכין לתת לכל א' השפע אשר צריך כל יום הכפורים רעבים שואגים לטרף ויבקשו לקטרג על ישראל ועיין בפ' בראשית דף ל"ו ע"א בסוד השיתין כאשר בארתי שם ואולי אלו השיתין הם סוד משעול הכרמים של בלעם והוא חד מינייהו כנזכר בפ' בלק ר"ט ריש ע"ב. ע"כ.

גליון. חק כמנין קללות שבמשנה תורה:

גי' יום ב' ונסכיהם מ' יתירה יום ו' ונסכיה י' יתירה יום ז' כמשפטם מ"ם יתירה הרי מים. וזהו מים דילהון. עכ"ל:

רטו ע"א

רעיא מהימנא

אמר ליה רעיא מהימנא שפיר קאמרת וכו' **תרי קנאות דפנחס הוא אליהו דקני על ברית כאומר בקנאו את קנאתי דהיינו בהיותו פנחס וכן באומר קנא קנאתי בהיותו אליהו הענין ברית יסוד בנ' אבות דאצילות דהיינו שדי דאצילות ושדי דמטטרון דהיינו**

יצירה וכן היה ענין השבוע' לא לא להראות על בחי' הקשת בשתים כנזכר והיינו סברת מ"ק בחבורא קדמאה ור' יהודה סבר בחבורא קדמאה הכוונה שיגלה הקב"ה בריתו בלא זכות אלא הכל לפי הזכות הנמצא ולכך בגלות שאין הכנה אל הייחוד לא יתראה בהארה מרובה באצילות וז"ש בגוונוי נהירין אלא הארה מועטת בלבושה במטטרון בסוד הגלות וז"ש לאו איהי נהיר בגוונוי כדקא יאות אמנם מאיר כפי שיעור התלבש בלבוש הגלות דהיינו מטטרו"ן כנודע וכאשר יהיו המעשי' בלתי הגונים אז לא יאיר אפילו כשיעור הזה וז"ש ולא עוד אלא דזמנין נהיר זעיר וכאשר אין מעשים כלל לא נהיר כלל וכאשר יחמד הדור קצת המעשה מכל וכל ובקצתו יזהרו וידקדקו כמו שעושים בקצת המצות אז יאיר קצתו וז"ש דזמנין אתחזיא בשלימו וזמנין לאו ולפי דבריו אלה (כדי) ראוי שנאמר שירמוז הקשת לעולם בג' אבות ותלוי בזכות כהנים לוים וישראלים דהיינו ממש ג' אבות והזכות יהיה בסוד בנים או עבדים בנים מצד האצילות דהיינו שדי דאצילות או עבדים דהיינו שדי דמטטרון כנזכר ור' יוסי פליג אתרווייהו ואתי שפיר ולהכי קאמר קום ר' יוסי וגומר ול"ג ר' יוסי הגלילי שר' יוסי תלמיד ר' עקיבא ור' יוסי ס"ל דקשת אתיא לאגנא על עלמא והיינו דאיהו שכינה שנק' ברית והמשל אשר משל ולפי דבריו ניחא מאי דאמרן כי בימי פלוני לא נראה הקשת דהיינו דכד אית צדיק זכותו יגן ואין צורך שתתראה השכינה בתחתונים כדי שיראה אותה הקב"ה ויתעורר אל הייחוד וימלא רחמים על העולם דהיינו וראיתיה כי בהיות צדיק נמצא בתחתונים הצדיק הוא מייחד ואין צורך אל השכינה להתראות וז"ש איהי ברית למיקם ברית ואין צורך לוראיתי' לזכור ברית וג' גוונין דקשת לפי דבריו הם לבוש השכינה שהיא מתלבשת וג"כ לפי דבריו יתיישב מאי דאמר שיש קשת למטה משום דבגלות דאיהי מרחקא מבעל' אין ספק שאין לבושי המלכה בלבוש מלכות אלא לבושי גלות דהיינו שהגלות בסוד מטטרו"ן שהוא מראה הקשת ועוד הכרח כי הקשת נראה בא"י ובח"ל שהוא מקום החול ואין ספק שבהיותו נראה בח"ל הוא בלבושי חול דהיינו מטטרו"ן כדמפרש ואזיל. בנים מצד האצילות כנזכר עבדים מצד היצירה עבדים חפו ראשם בסוד שהם בבחי' הגלות ולכן אין בהם כח לתקן הגלות שהם משתקעים שם בו אמנם אם אית צדיק וכו' דהיינו בסוד מארי קבלה שהם בסוד בנים לא בסוד המעשה שהיא המלכות בששת ימי המעשה אלא בסוד האצילות שהם משיגים בסוד תפלתם וייחודם על דרך האצילות ומפשיטין השכינה והתורה מהפשוטין שהם לבושי התור' במטטרו"ן ועוסק בתורה שבכתב ושבע"פ ע"ד האצילות אז אפילו בגלות היא נראית לפני המלך בלבוש יקר לבושי האצילות ואז היא נראה מאיר' באור הת"ת כאומ' כי נר

מצוה ותורה אור וע"י היסוד שבו סוד דהיינו אור ר"ז ואז וראיתיה בסוד אור וראיה הכל דבר א' וז"ש ובאילין רזין אתמר וראיתי' וגו' מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כתב חד בשדי דלעילא וכו' פי' והם קשת דמטרוניתא וקשת דשד"י דמטטרון הנק' שדי ולא עוד אלא דלזמנין נהיר זער וכו' לכאורה נראה שמדבר כי יש בו מיעוט אורה ואין מאיר אורה גדולה אלא מועטת אמנם אומרו זמנין אתחזי בשלימו וכו' יתכן שאומר כי לפעמם יראה חצי הקשת לבדו ולא כולו ולפעמים יראה כולו או אפשר יראה בכל ג' סימניו וצבעיו ולפעמים יחסר א' מהם עכ"ל:

רטו ע"ב

סליק מיניה רוגזא דברית שהקב"ה רוצה לנקום נקם ברית בגין פנחס בשיטים ובזכותו וייחודו ניצולים הכל פורקנא דיליה ובנהא דיליה שכינה ובנהא דאצילות (ועמהא דעבדים) אבל קשת דאתחזיא בעלמא דהיינו סוד הייחוד מצד העבד כנזכר ותלוי כפי מעשה כללות ישראל ולכך יש לו בחינות כנזכר לעיל שמתלבש בו השכינ' ומתקשט לפי כשרון המעש' מפני שבסוד מטטרון מגיע הפגם ושחרות המעשים הרעים משא"כ באצילות שאין פגם מגיע שם ואם לאו בגין וכו' להוכיח ההגנה מצד הצדיק דהיינו י' אות ברית דשדי על הצדיק הפרטי ועל כל העולם בכולל:

ואשתמודען ליה כל ממנא וכו' הענין כי עיקר שמו יתברך הוא שם יהו"ה וכל שאר שמות כגון אל אלהים אדנ"י כולם פרטים בספי' מפני שכל הפעולות בספי' והם לבוש וכינויים לשם הוי"ה וישראל הם בנים מתוכיות הספירות ולזה הם יכולים להשיג שם הוי"ה אמנם שרי האומות אינם יכולים להשיג אלא כפי הענף המתגל' בהם וז"ש ואשתמודעין ליה כל ממנא בכינוייה אבל ישראל וכו' כדפי' והשתא מפרש ואזיל איך שאר השמות כינויין ליה ואמר אל סהד עלי' וכו' היינו מימין נק' אל לשון יכולת וחוזק כמו [נ' שצ"ל ואת אילי הארץ] ומורה על חזקו לפעול בכל עליונים ותחתונים והכרח מאומר אל אל מורה אל האל הידוע וז"ש מארי דאל אלהים מורה אלהות מלבד היכולת ג"כ אלהותו עליהם וכלם נמצאים ממנו ולזה נק' אלהים לשון רבים ר"ל פועל וממציא אלהים רבים דהיינו אומר אלהי האלהים אדני מורה על לשון רבים כמו עיני ומורה על האדונים רבים המשועבדים תחתיו. ומזה נקיש על שאר השמות משאר ספי' וז"ש אוף הכי כל שם דכל ספירה משאר השמות וכן המלאכים הם תלויים בספי' וכל א' משיג אלהותו כפי בחי' אחיזתו אמנם ישראל הם אחוזים בשם יהו"ה ממש כאומר ואתם הדבקים בה' וז"ש בכל ספי' ומלאך וכו' אבל ישראל וכו' ורזא דמלה לפי הנראה שבא לתת טעם לשמות וכינויים הרבה לשם יהו"ה שהשם רוכב בכל השמות ופועל בהם

כאדם הרוכב על הסוס ופועל בו ומנהיגו כפי רצונו וכפי הסוס שירכב האדם כן יהיה הנהגתו כן שם יהו"ה אין לו שינוי אמנם כפי מה שירכב כן יפעול אם השם אל רחמים וחסד ומכריח כל השמות אל פעולה זו ואם בשם אלהים בדין ודן כל מפעליו וכיוצא ומשל שני הוא מהנשמות היותם מתנוצצות זו מזו וישתעבדו זו תחת זו כן השמות לפי בחינתם המתפשטים כן ישתעבדו ואחר שכלם נאצלים משם יהו"ה וכלם בנים אליו כולם כפופים תחתיו והוצרך לזה שלא נאמר שהוא כמשל הסוס שמטריח את רוכבו בהנהגתו שאינו אלא כבן האוהב לעבוד אביו ושלא יהיה בחיריי כבן אלא כסוס המשועבד ומוכרח לרצון רוכבו וז"ש כל ישראל הם בנוי דאדם שעולה הוי"ה דאלפי"ן כנודע וישראל בסוד נשמתם בנוי דאדם כאומר אתם קרויין אדם ואין אומות העולם ובג"כ כלומר מפני שכל הנשמות בנים אליו באה המצוה ליבם שחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח והוא מרכיב ענפיו כפי הצורך כי מן הראוי אין מרכיבין אלא מין במינו דהיינו מותר במותר אמנם מין בשאינו מינו אסור וכאן ביבמה התירה הקב"ה משום דמין בשאינו מינו יש תועלת למת שלא ימחה וענינו כי האדם עץ השדה כן הנשמ' הם פרי עץ ת"ת השדה מלכות וענפיו שהם הנשמות מתפשטות ודרך הענפים להתרכב בסוד איש ממשפחה פלונית עם אשה ממשפח' פלונית ומרכיבין יחד בן משתי משפחות ומרכיבין מין במינו המותר דבת פלוני לפלוני אמנם הערירות אין מרכיבין דהוא מין בשאינו מינו והיוצא משם כלאים מו"ם ז"ר דהיינו סמא"ל ובת זוגו ובסוד היבום הותר שלא ימחה בסוד החיצונים ויהי' נז' בסוד הקדושה ובסוד היבום הוא סוד גלגול כיצד גלגל היינו סוד יו"ד חכמה שבסודה סוד ההנהגה ע"י ו' קצוות שחכמתו פועלת בהם א"כ להיותו גלגול מתגלגל ועולה ויורד א"א אם לא ע"י וא"ו שהוא אמת המים לגלגל והכוונה כי המשכות הנשמות בתחתונים וטהרתם ועבודתם ותיקונם ע"י המעשי' הוא סוד גלגל האצילות המתגלגל ולזה הם צורך גלגולי הנשמות עד תיקונם ולזה צריך האדם לעסוק בפריה ורביה להיות לו בן ובת שע"י בן ובת שיוליד גלגלי הגלגל סבוב אחד ועלה התחתון דהיינו שהי' אדם ואשתו בסוד ו"ה בערך אביו ואמו עתה שהוליד בן ובת נעשו בסוד י"ה והבן והבת בסוד ו"ה ולכן א"א לאב שהוא יו"ד להתגלגל ולעלות ממטי' למעלה ליכנס בסוד עולם הבא בינה בן י"ה אם לא יהי' לו בן דהיינו וא"ו ואז יעלה הוא ואשתו בסוד י"ה וז"ש ורזא דמלה מה גלגל וכו' ולתיקון זה העני שמת בלא זרע וא"א לו לעלות לזה האח מיבם לאשתו דהיינו אחיו שהיה ו' כמוהו עלה בסוד י' אב עם יבמתו ה' ומתגלגלים אותו להיותו בן כשהיה דהיינו ו' לעלות והיינו באות י' ברא עלמא דאתי כי האדם נק' עולם והוא מתגלגל ובא פעם שנית ולזה תלוי עולם הבא כבן

דהיינו ו' אוריך והכרח ע"ד דימא לקבליה י' כלומר בהיות חכמה עם בינה נעשה הכל יום שמכחם מוצא הנחל שהוא ו' וז"ש ומיניה נפיק ביניהו בין חכמה ובינה ו' שהוא הנחל סוד הת"ת המתפשט להתייחד עם המלכות להשפיע נשמות שהם כמה נחלים והם סובבים בסוד גלגול באים לעולם וחוזרים ובאים עד היותם ראויים לג"ע של מעלה דהיינו שיהי' להם בן ובת ויעלו לסוד י"ה והיינו אומר אל מקום שהנחלים הולכים בפעם ראשונה דהיינו המשכת ו' בן נחל שם הם שבים שאינם עולים אל סוד י"ה אלא ע"י בן ובת וכיצד יעלו ע"י שתחזור י"ה להתייחד בסוד הייבום ויחזור ו' לצאת מביניהם לבוא אל ה' עולם הזה למטה עד שיטהר וישתלם לעלות להראות אל החכמ' והבינה וז"ש אל האלהים בינה אשר נתנה בטהרה. מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כתב ולמפשט מינה לבושי קרדניתא וכו' והטעם כי בעון אדם הראשון נתגשמה התורה בבגדים גשמיים ועתיד הקב"ה לגלות הסודות זכור נא מי הוא נקי נ"א נדב ואביהו נק' קיני ובג"ד איהו פקודא דקב"ה באורייתא למיהוי א"ח מיבם (לת"ת) לאתתי' וגומר אפשר כי הוא אמר דכל ישראל אינון בנוי דאדם וצריכין הבנים למיהוי לאבוי כסוס וכחמור למיטל משאו ואמר כי לטעם זה וז"ש ובג"ד פקיד קב"ה דהבן יעשה מה שהיה מוטל על האב ויתקן ממה שהיה ראוי לתקנו האב דצריך הבן למיטל משאו דאב והוא כי הנה אביו הוליד בן א' והוא אחיו המת ומהראוי שאביו עצמו יחזור ויתקן את אשר לא יוכלו האב לתקן ויתקנהו הוא וישא את אשתו ויחזור את אחיו בגלגול וז"א ובגין דא איהו פקודא וכו'. או אפשר שחוזר למה שאמר לעיל על פנחס דעליו אתמר מי הוא נקי אבד וכו' והפסיק הענין בטבע הדברים וחוזר אל דבריו הראשונים ואמר דבגין דא צריך האח לישא את יבמתו כדי שלא יאבד מן העולם כי הקב"ה הפליא חסדו ורחמיו על המת ההוא שלא ימחה שמו ונתן לו תקנה שישא אחיו את אשת אחיו כי כן עשה לפנחס שלא רצה שיאבד מן העולם כי זה דרכו ית' תמיד לרחם על בניו שלח יאבדו מן העולם בשום אופן וכן שלא יאבדו אותם הישרים נדב ואביהוא שמתו בלא בנים גרם לפנחס להנצל. נמצא כי כן בענין הייבום כוונתו יתברך שלא יאבד נפש המת כנזכר. ע"כ:

רטז ע"א

איהו וכל נשמתין אפשר דמלת שבים לשון רבים קאמר על כללות כל הנשמות שלא נטהרו וכמו שתלוי ענין זה בטהרה כך תלוי ג"כ בקיום המצוה הזאת דהיינו שיהיו לו בן ובת כנז' וז"ש אוף הכי וכו' והשם כולו כלול באלה תולדות השמים והארץ אל"ה יה"ו דהיינו שלש פעמים כדפי' בתיקונין בה' בראם היינו ה' א"כ צריך האדם להיות שלם בסוד י"ה אב ואם ו"ה סוד בן ובת כנזכר. רשעים קבורים ובאו בגלגול מפני שקלקלו והם

גורמים להתלבש אלה שבקדושה באלה שבחיצוני' והיינו שלשה קליפות שהם נגדיים לג' אבות חג"ת והא כיצד בלגול ראשון יתגלגל האדם בסוד החסד דהיינו י' ואם לא תיקן הקב"ה עוקרו מן הימין ושותל אותו בשמאל ואם עדיין לא תיקן יעקור אותו משם וישתלהו באות ו' ואם פגם בשלשה אותיות יה"ו והם ג' פשעי ישראל לא יתגלגל באות ה' שבשם סוד פני אדם בה' בראם והיינו לצדיקים דבר צוה לאלף דור ולכך בג' קליפות שהגביר בהם נדון וז"ש ואתדן בגיהנם וכו' בקשת דהיינו ג' אבות כענין שיש בקשת עתה ג' בחינות הא' באצילות בסוד יה"ו והשני במטטרון בסוד שדי הג' בקליפות כנזכר. אתכלילן אתוון שהוא סוד יהו"ה ימין ושמאל ואמצע. ואשתרש אילנא פנימה בבינה ששם סוד שורש הת"ת בסוד הדעת ואתנטע במקומו בת"ת ואתרבא בסוד הענפים ו' קצוות ועביד איבא במלכות ואינו מהפשט בחיצונים כלל והיינו לא יבוש וכו' וישר אל מלאך סמאל יצה"ר ויוכל הכניעו תחת רגליו. אדם אילנא בסוד עץ החיים ת"ת ונטיעתו בקרקע במלכות בג' בחינות שבה יה"ו והיינו ארעא דישראל והיינו אשה. אוף הכי צדיק וכו' היינו גלות מכפרת עון ועושה חסד לאלפים היינו גלגול הצדיק שלא פגם ביה"ו כנזכר אלא מתגלגל לצורך מצוה או עון שאינו פוגם וכיוצא גלות מכפרת עון היינו גלות נשמה וגלגולה כי אחר [606] שהשיבה אינה סובלת יסורין אחר סילוקה מן העולם צדיקים שוב אינם חוזרים כלומר אינם צריכים להתגלגל דהיינו חזרת הנפש אל העפר שהוא הגוף כדמפרש ואזיל ועפר אחר יקח משם ראיה כי הגוף המנוגע בעבירות מחליפים אותו בסוד הגלגול והראיה שכל חילופי בית המנוגע הם באדם אומר ואדם דהיינו הנשמה על העפר דהיינו הגוף ישוב בסוד הגלגול והראיה שהגוף יקרא עפר אומר וישוב העפר אל הארץ דהיינו קבורה ומה שהמשיל גלגול האדם בבית המנוגע פי' משום דבית היינו אשה ואשה היינו יצה"ר יגרשנה מגופו מדה כנגד מדה כיון שבא לגרשו ולטרדו מעולמו יבמה שבתוך היבמה שמתייבמת מנוח לנשמה להבנות בגוף אחר, ודרור גואל קן היינו גוף וגאולתו הוא שיחזור יוליד בן ובת והיינו אפרוחיה. מכור בעבור. כי בעוד שאין מייבמין היבמה הוא כרוך אחריה בסוד רוחא דאעיל גברא בנוקבא כנזכר בסבא ובג"ד אמר משה ויתעבר אפשר דאכל סוד הגלגול קא מהדר ומשה יתגלגל לזכותן של ישראל שהוא יסוד כל הנשמות דהיינו שת שממנו הושתת העולם ונתגלגל כדי שיזכה כל בניו. ומארי ליצנותא. אפשר היות הגהה מבחוץ:

אפרוחים אלין מארי משנה. וכו' פי' בת קונין שהם ג' בחינות בנים מצד הבינה שיש להם כנפים לגלות עם האם והם לעולם עמה וכמעט אין גלותם גלות. אפרוחים הם מארי

[606] אולי צ"ל שהטיבה.

משנה שהם נדים אחרי אמם. אמנם האם מסתלקה מעליהם והם יחידים ממנה. ביצים מארי מקרא מצד המלכות שאין להם יכולת לגלות ולהתגרש כענין דנקטינן מזה היות ביצה שאין לה כנפים מצד המלכות והמלכות נק' ביצה בבחי' אופן כנזכר שם בתיקונין בסוד נפש מאופן ולהיות ביצה במלכות דמקננא בגלותא באופן כנזכר בתיקונין ואמר אהרוג שהיא המלכות שיעורו בכביצה והיינו אומר נפילת ביצה וכו' ובנפילתה בגלות הגיע הפגם והנפילה אל כל ז' הנערות והיא בשביעי ששם אופן סנדלפון ועתה נפלו ו' היכלות שהם ס' מלכות סוד ס' מסכתות והיא הלכה למשה מסיני ולה ס' בתולות אחריה רעותיה שהם ס' מסכתות ובכל מסכת כמה הלכות שהם רומזים עולמות עליונים שעליהם נאמר ועלמות אין מספר ובגלותה ג"כ גלה אחריה ת"ת נשמרה והיא הנק' בר ניפול כדמפרש ואזיל והענין כי שם יהו"ה אין בו ייחוד בגלות כאומר לא יכנס בירושלים של מעל' י' לגביה ה' עד שיכנס בירושלים של מטה ו' לגביה ה' וא"כ נמצא הפגם והגלות אל ב' ה"ה בית ראשון ובית שני והת"ת בר נפלי בסוד היותו בן י"ה בסוד הדעת כדי שע"י בחי' זו יתקן קצת גם לבית ראשון וז"ש וההוא ניפול איהו בן י"ה וכדי שירד החכמה עמו דהיינו י"ו כדמסיק לקמיה מפני שהגלות לב' ההי"ן ותיקונם ע"י י"ו וקימתם ג"כ בגאולה ג"כ שתיהם ע"י י"ו והיינו ישמחו השמים וגומר ר"ת יהו"ה דהיינו שמחת הגאולה ו' יקים לה' י' יקים לה' והיינו כי ה' מלך מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כתב האי איהו י"ם י"ה בן נחל הכוונה כי י"ה ר"ל י' פעמים ה' הם נ' והיא י"ם כי בינה נק' י"ם נשאר מהבינה בהוצאת י"ה ישאר ב"ן והוא נחל היוצא מן הים:

בתר דקלקלו גרמייהו ג' זמנין. וכו' הענין אמר כי הם ג' גלגולי' ביה"ו ואי לא זכי להשתלם נידון באף משחית וחימה שהם ג' כנגדם ואמר כי בפעם הג' הוא רזא דוא"ו דיה"ו אז צריך להשתלם כי הלא שם הוא מקום הגוף שאין לו אחיזה לנחש ולכן יעקב שר עם מלאך סמא"ל ויכול לו כי שם בת"ת נאחז יעקב וזה יורה היות ת"ת מקום שאין לנחש בו אחיזה וצריך המגולגל הזה להשתלם אז ואם לאו ירד לא כדין. אלא דבר נש כתב ששים וכו' הוא שאומרים שהיה כתוב בס"ת פסוק ששים עיר כל חבל ארגוב ונפלה הביצה ומחקה ב' תיבות ששים עיר כן שמעתי עכ"ל:

רטז ע"ב

תא חזי ההוא שמשא וכו' השתא דסיים מילי דס' כרכין אהדר לענין הגלגול ולענין מרע"ה שהוא מאיר בס' רבוא עם היות שנסתלק מהעולם הזה עם כל זה נשמתו ואורו מתנוצץ בס' רבוא נשמות קדושות דישראל בהיותם זוכים בתורה ובזכות נשמותיהם מחדשים בתורה מה שמחדשים והטעם כי מרע"ה בסוד הת"ת שהוא סוד התורה שהוא

סוד ו' כנודע וע"י הכללות עשר מעשר עולה עד ס' רבוא והשורש הוא הת"ת מתנוצץ בענפים [607] אך אם יתפשטו לאין תכלית ולזה דור הוא מהת"ת הולך ודור בא מבחינת הת"ת והארץ שהוא מלכות לעולם עומדת לקבל אור הת"ת הנמשך ע"י הדור דהיינו ס' רבוא וסוד הנשמות הנמשכות ע"י יחוד הת"ת עם המלכות נק' עפר הארץ. הולך חיגר שפגם בסוד רגליו בא חיגר בפגם ההוא מתגלגל ויש לו טורח גדול לתקן את אשר עותו עתיד הי' משה בסוד שת שכבר נמשך היסוד אל כל הנשמות ואם היו הנשמות קדושות ס' רבוא הי' משה מתגלגל לתת להם תורה ממדתו אלא שהיו רשעים מקין קינא דמסאבותא והם חיצונים שנפרד מקין זוהמת הנחש נשארה לבדה וחלק הטוב נפרד ונתקן והיינו גרים. ומ"ש קניתי אנוש את ה' כלומר בחברת הקדושה שראתה שהיה בו חלק טוב כנזכר. ואוף הכי ר' פדת סדר המגולגלים הוא מונה והולך בתלמודא דידן ר' אלעזר בן פדת והוא אמורא ואפשר ר' פדת אחר הוא. דאתי' איהי ייחוד וכו' הענין כי סוד יב"ק הוא סוד ג' שמות אהי"ה יהו"ה אדנ"י ברכה מימין קדושה משמאל ויחוד באמצע הקושר מלכות עם הת"ת ומעטרם עם הבינה והיינו סוד אמן אותיות שניות בנ"ס בגי' יב"ק ומפני שבגלגול הקודם פגמו בסוד י' שבייחוד ונשאר קדוש' וברכה בלי חבור ולזה שכרם ק"ב חרובין כנגד החורבן שהחריבו סוד ק"ב כנזכר. איוב בן יבמה תימא דלדעת רשב"י שהי' בימי פרעה והי' מאומות העולם מה ענין יבום אצלם ואפשר דבן יבמה לדמיון המגולגל לקחוהו בהשאלה ומה גם לדעת האומרים שהי' תרח ואפשר שנתגדל אבי אביו בבית האבות וידע סוד היבום והנהיגו בבניו והבן שמת נשמתו תרח היה ולדעת האומרים ישראל היה ניחא בני חיי ומזונא הכל תלוי לפי הפגם אם פגמו בסוד קו האמצע דתמן בן נענשים אפילו בגלגולים הטוב בבנים ואם פגמו בימין נענשים בחיי דהיינו חכמה תחיה בעליה ואם פגמו בקו שמאל נענשים במזון דשולחן בצפון דמתמן מזוני והענין דלמה שיתגלגל ישפיע עליו המזל או יסתלק ממנו. ונראה דהאי דהכא הגה"ה מבחוץ וכן מור' לשונו או אפשר דכנגד אותם האומרים כן ע"ד הפשט הקשה בה' בראם דהיינו שמים וארץ תתאין דבהון כוכביא ומזלי וע"י אחיזתו בתורה הם משועבדים תחתיו שהם מתקיימים ע"י מפני שהוא אחוז בסיבתם והיינו ה"א לכם זרע דהיינו ה' תתא' דמינה זרעא דאיהי יהיבת נשמה לתתאין והיינו כי ביצחק גבור' תתאת דאתי מגבורה עילאה:

אנוש כחציר אהדר לגלגולין. נער הייתי וכו' נראה דעל מטטרו"ן קאמר דאיהו שר העולם והוא נק' אנוש וימיו דהיינו משך התעוררות נשמתו בגוף התחתון הוא כחציר

[607] אולי צ"ל אף.

וכו' ושני כתובים אלו מכחישים זה את זה כי אומר אנוש כחציר ימיו היינו מיעוט משך מציאות א' עד שיבא מציאות ב' ואח"כ אומר נער הייתי משמע שהוא עצמו הי' נער וזה הפך כחציר לז"א לקיים את שתיהן כאילנא דאתקציצו וכו' דהיינו שיש בו שתי בחינות א' בחינת הגזע בעצמו שהוא עומד קיים ובחי' הענפים שהם צומחים ונקצצים וצומחין אמר כחציר וכו' ועל סוד מטטרו"ן נאמר ויין ישמח לבב אנוש והענין שסוד היין הוא הדין המעורר הייחוד והוא סוד אור נמשך מת"ת ע"י היסוד למלכות וצריך שימשך בהצנע שלא יאחזו בו החיצונים ח"ו כדי שלא ינסכו אותו ויעכבו הייחוד ומתהפכת הנשמה וכן הוא סוד צריך שלא יגלו אותו לנכרי שלא יפגום אותו לע"ז ולזה סודות התורה אין ראוי לגלותם אלא ליראים שהם בסוד היראה מלכות שיעוררו הייחוד יין אית לה תרין גוונין וכו' עם היות שהנראה שהיין מן השמאל עם כל זה הוא מזוג בימין ובשמאל בבחי' המלכות המקבלת אותו שהיא שושנה ויש בה גוונין להיות' עומדת באמצע נאחזת בימין ושמאל וכן היין הוא בסוד ימין ושמאל והיינו שנוסף על סוד שבעין דהיינו ז' מדות כלולות מעשר עוד ב' ימין ושמאל מחכמ' ובינה והיינו יין המשומר בענביו וכו' והיינו י"ה מיום הששי ואח"כ ויכולו ע"ב אלא אית לב מסיר ללב וכו' הענין שהם ל"ב נתיבות חכמה והיינו ל"ב אלהים דעובדא דבראשית מתגלים בת"ת הנק' תורה שחותמה ל"ב והם ל"ב עליונים מסורים ונמשכים בל"ב תחתונים בענין שהם ס"ד דהיינו ס"ד פני החיות י"ו פנים לכל חיה ולהשלים ע"ב דהיינו ויכולו שביסוד חסר ח' שהם ז' ימי בראשית שהם ז' ספרי תורה כי ספר במדבר נחלק לג' חלקים א' עד ויהי בנסוע ופ' ויהי בנסוע עצמו ס' אחד. ומשם ואילך עד סוף הספר ספר אחד הם ז' ספרים ז' ימי בראשית וספר בראשית נחלק לשתים כי זה ספר תולדות אדם תחלת הספר הרי ח' ספרי תורה הנכללים בת"ת ח' ספירות ולפי זה היין והלבב הכל בסוד א' וענין אחד נמשך ע"י היסוד דהיינו ויכולו וזה נמשך לאנוש הנזכר שהוא סוד מטטרו"ן ולהצהיל פני היינו סוד פני החיות שהם יונקים למטה ממנו היין הנז' דהיינו מצד החסד מיכאל וכו' ובהם סוד ייחוד כנשר קדושה בסוד ברכה כאריה ימין ושמאל ואמצע והוא סוד יב"ק והענין יהו"ה ד' פני' אדנ"י ד' כנפים הם סוד תמניא דקאמר ובהם סוד ס"ד שהם י"ו פנים לכל חיה וכללם ע"ב והיינו יין להצהיל פנים מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כתב שגם זה הבל ואוקמוה הכוונה כי משה העולה כמספר בשג"ם הוא עצמו הבל כן [נ' שצ"ל בן] אדה"ר ואומר ואוקמוה על יתרו למה נק' שמו קני שנפרד מקין פי' כי יתרו היה גלגול קין אח הבל ויען שהרג את הבל עתה בא לתת לו את כחו [נשצ"ל בתו] לאשה לתקן את אשר עוות ונוכל להבין היטב אומר כיתרו [אולי צ"ל דיתרו] נפרד מקין ובהבל נא'

בשגם זה הבל והוא כי הבל היה מצד הטהרה ולכן הוא עצמו משה ע"ה וז"א זה הבל אך קין הי' אחוז מטומאת זוהמת הנחש ומקדושת אדם הראשון ואותו צד הטהרה נפרד ממנו ונתגלגל ביתרו וז"א נפרד מקין ולא זה קין.

דמתין אלף לכל יומא ומתחדשין וכו' זה יובן מדף רי"ז כי הם אלף טורין הנק' חציר ומתים בכל יום וחוזרין להתחדש בכל יום והיינו ענין מטטרו"ן הנק' אנוש כחציר ימיו בסוד אלף טורין חציר לבהמה בסוד גלגול וזה תבין במ"ש במקום אחר כי ענין מיתה בעולם המלאכים נתקיימה במלאכים הנק' חציר והם אלף טורין והיינו ב' תוספות ביין ר"ל כי יי"ן עולה ע' וביה ב' גוונין חיוור וסומק זכור ושמור הרי ע"ב וז"א והיינו ב' כלו' והרי אלו ב' גוונים חיוור וסומק הם בתוספת ביין העולה ע' ובב' גווניו עולה ע"ב וכן תמצא לקמן דף רע"ה ע"ב ומאי לבב אנוש וכו' הקשה דהול"ל לב אבל אומרו לבב יורה על ב' לבבות והוא ל"ב אלהי"ם דמעשה בראשית ולב אחר שהוא ב' דבראשית ל' לעיני כל ישראל והנה ב' ל"ב הם ס"ד כשאר ח' לחשבון ע"ב שהוא ויכולו העולה ע"ב והנה אותם הח' הם ז' ימי בראשית וזה ספר תולדות הם ח' ואומר בדף רי"ז ע"א וסלקין נהורין לחשבון יב"ק ואינון מלך מלך ימלוך פי' הנקודות עולה יב"ק דהיינו יהו"ה ואהי"ה ואדנ"י. מהרח"ו זלה"ה:

ריז ע"ב

ר' אבא ור' יוסי קמו וכו' גם זה מרעיא מהימנא דא רוח עילאה טמירא וכו' היינו סוד היותו נכלל תחתון בעליון בסוד כללות ההיכלות אלו באלו ומטטרון הוא בהיכל ז' וענפיו הם ו' היכלות תחתונים וכלם נכללים זה בזה עד עלייתם למעלה בסוד היכל ז' ושם הם נעלמים בסוד כסא הכבוד שהוא פנימה לפרגוד שבהיכל ז' והיינו רוחא טמירא דקאמר ואז הוא נעלם בלתי מושג וז"ש ורוח עברה בו דהיינו שהוא מתעלם ומתלבש ברוח ההוא ואז ואיננו והחיילים התחתונים שהם חוצה להיכלות שאינם עולים בכללות זה אינם משיגים בו בעת התעצמות ועל זה אמר ולא יכירנו עוד מקומו ור"מ מפרש קרא לפי דרכו שפי' במטטרו"ן בסוד הגלגול כנזכר ורוח עברה היינו עמה וכו' ר"ל מעיד בו ואומר איננו מפני שבסוד הגלגול אינו מכיר אותו כלל כדמפרש ואזיל. אתתרך מאתריה ואתנטע וכו' שהוא משתנה בסוד הגלגול כדפי' בתיקונים כי הרוח והנשמ' משתנים מאריה לשור וכיוצא ע"י נפש חדשה שמחדש לו היבם כנזכר בסבא והגוף גוף אחר גע"י שינויים אלו אינו מכיר בו כלל. ונחש עפר לחמו הגוף הקודם שמתבלה בעפר כנז' בסבא. מהרמ"ק זלה"ה:

ריח ע"א

אתכליל רוח זעירא וכו' הענין כי בהיותו מתגלגל ומשתנה משור לאריה וכיוצא הנזכר א"א להשתנות אלא צריך שנכלל רוח זעירא דהיינו הרוח שהוא מטטרו"ן ברוחא עילאה דהיינו הנשמה שהוא מכסא ונכללים יחד ועולים אל שורשם ואח"כ משורשם נעקרים מאריה לשור וכיוצא ואח"כ הם חוזרים ונבראים ומתפשטים למטה והיינו ולא יכירנו עוד מקומו שאפילו שאר הנשמות שהיו בסוד ההיכל ההוא מעמד הנשמות להתגלגל אין מכירים בה אם הוא הקודמת מפני שינויה בשורשיה ואין זה ידוע רק להקב"ה ומרכיבין ליה וכו' הענין ששני אחים הם ב' ענפים מאב א' אילן א' והענף הא' לא הצליח לעשות פרי מה עושים עוקרים אותו ממקומו הי' אח ונעקר מהאב ונשתל באחיו ונעשה בנו ויצלח. הא ניחא וכו' חסר כאן ועניינו בפ' פנחס על מסורי הצדיק על כל הדור כגון ר' ור' אליעזר ואחרים ואמר שהמקטרג דופק לייסר הצדיק מכל קיטרוגו על כללות העולם לכך ע"י הצדיק [608] שם רשם אותו ליסרו שוכח כל בני עולם מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כתב הכי איהו מתלא לאילן וכו' ומרכיבין ליה בענפא דאילנא אחרא עילאה וכו' זה נתבאר בפ' משפטם דף ק' ע"א כי האיש אשר הוצרך להתגלגל על שלא עסק בפריה ורביה הנה כאשר יתגלגל נתוסף בו נשמתא עילאה ורוחא דילי' הוא מלבוש אל אותה הנשמה עילאה ונקרא רוחא זעירא לגבי ההוא רוחא אחרא עילאה על שנעשית לבוש לה ע"כ:

ריח ע"ב

תב לאמרא ושזיב כאומר ותסיתני בו לבלעו חנם וכן וה' שב את שבות איוב ואם היא תקיף שלא יבעט ביסורין והוא שמח בהם כר' ור' אלעזר אז השטן נכנע תחת הצדיק והוא רוצה לצאת ממנו בשלום עד דאמר שלחני. באתרא דקב"ה ובג"כ זכה ר"מ כאומר והוא מחולל מפשעינו וגומר ולכן אפילו לעתיד יהיה רועה ישראל עד כי יבא שיל"ה בגימטריא מש"ה ולא עוד אלא דהכי אשליט כדמסיק ע"י שהוא מנהיגם בתורה ובמצות ומזכה אותם לע"ה. ואמאי לקי וכו' הם המשילו הענין שם כרופא שמקיז לחולה בזרוע ימין כן ישראל הם חולה א' הצדיק זרוע ימין שלהם הרופא הקב"ה מייסר הצדיק שהוא הקזת זרוע ימין והשתא הקשה ר"מ כי היה ראוי ללקות הצדיק שלא יהיה כ"כ גמור הנמשל לשמאל וכיון שהחולי בלב דהיינו ישראל כללות הגוף צדיק שאינו כ"כ יותר קרוב לחולי דהיינו המעשים רעים שבאנשי הדור והוא היה ראוי להלקות קודם. א"ל על א' משני דרכים פעמים לוקים שניהם או הימין לבד כשלוקה הוא מפני שביסורי הצדיק

[608] אולי צ"ל שמרשים אותו.

הזה יכפר ולא יצטרך עוד וכאשר יהיו העונות מרובה והחולי כבד יצטרך להלקות גם הצדיק האחר וז"ש ואם יתיקר מרע וכו' והקשה על ב' דרכים. הא' בצדיקים שוים וז"ש אי לא הוו תרוייהו וכו' או יהיה לשניהם ההקזה כל צדיק וצדיק קצת. וא"ת שאפילו מעט יספיק וז"ש ואי לא אתיקר וכו' א"כ מה נשתנה זה מזה. וז"ש ואמאי אקיז וכו'. א"ל גופא ותרין דרועין וכו' הענין שישראל בכללותם יתעוררו להם עונות וחולי ממעשים הצומחים להם מבני אדם שהם מעוררים עבירות דטחול ומרה וכבד בענין דגורמים מדות מגונות באומה ממנו בכוונה וממנו שלא בכוונה ממנו מתוך כעסם וממנו מתוך עצלותם דהיינו טחול עצל כבד כועס וצריכים להלקות והם הם הטחול ומרה שהם מען אדום וישמעאל והכשרים הדואגים על מעשיהם ומנהיגים אותם בלב המרגישים בחולי האומה ועוד יש ב' אברים יפים בדעת שהם לפעול הטוב דהיינו ריאה ושתי כליות כענין שהם להנהיג הריאה עד הלב כהנהג' והכליות לעצה לתקן והנה הריאה הם תלמידי חכמים הבקיאים בתורה שואבים כל מיני משקים שהם כל חלקי התורה והחכמ' והכליות הם ראשי ישיבות ובעלי מדרשות שהם מהאש סוד לימודי ה' והם עזר גדול לזרע ובגין דאברהם איהו מים והחטאים הם מהעצלות מניעת המעשה הטוב ורפואת החולי בשננגדו לכך בבית שני שלא היה מעשה רע אלא מניעת הטוב לכך היה גלותם במנגד דהיינו אדום שהוא מהאש דהיינו הכבד ומטעם זה ממש היתה סיבת בנין האדם הכבד אל הימין להמזיג קרירות אברהם וחסדו באש הכבד. וז"ש ובג"ד כבד לימינא וכבד גבורה ומרה מלכות חרב שעמו חרב נוקמת נקם ברית והם פועלים ע"י סמא"ל כבד ולילית מרה חרבו מהרמ"ק זלה"ה:

ריט ע"א

ואי חובין מתרבין מבנוי דאברהם והיינו אותם שגלו מפני שחטאו במניעת הטוב כנזכר והם שאותם שהם בנוי דאברהם אותם שטבעם שפלים ונפסדים ומתעצלים לטוב ולרע שנשמתם מן הימין ובסבת העון גלו לבין אדום ואם אותם הנשמות הוסיפו מעשה וחטאו במה שלא היה להם לעשות דהיינו תוספות דם מצד הכבד שנתערבו בגוים ולמדו מעשיהם ונעשו זריזים ונפסדים במעשה הרע צריכים הקזה צדיק שיסבול צערם דהיינו יסורי הצדיקים להגין על הדור בממון וכיוצא דהיינו שמוציאים דמיו ממנו והוא בעונו סובל עון הדור:

ואי חובין מתרבין משטרא דבני יצחק דהיינו אותם שנשמתם מצד הגבורה והם זריזים ונפסדים וחוטאים גם בקום עשה מצד זריזותם ואלו גלו לצד הטחול שהוא העצל לקרר חומם ולהתמזג ועתה עמדו בגוים ולמדו מעשיהם ונתעצלו מהטוב וחוליי' מהטחול

אשר הוא לשמאל למזג הטבע ולקרר הגבורה מצד החסד וגורם לפעול ע"י הכסיל החיצוני יצה"ר העצל דהיינו טחול שוחק ליצן א"כ צריך צדיק זרוע שמאל יד כהה שהוא עצל צדיק עצל לעבירה ללקות לסבול עון הדור מפני שהרפואה בזה:

ואי חובין מתרבין בבנוי דיעקב דהיינו שהחטא תלוי באותם הממוצעים שנשמתם מהאמצעי שלסבת היות עונם בעצלות למעשה הטוב וזריזים לרע הוצרכו נשמות אלו לגלות באדום וישמעאל באדום לתקן עין עצלותם ובישמעאל לתקן עון זריזותם לעבירה. הא מרע' אתייקר על גופא. שהם פגמו המדה הממוצעת משני בחי' הפגם ולזה ילקו שני צדיקים מבחי' הנשמות ההם לקבל עון הדור. ואי כלהו תלת שהעון כולל נשמות כל הבחינות הנז' ולזה הא מרעא והפגם ההוא עולה לג' ראשונות סוד הראש מקום לכל הבחינות יחד. בורידין דרישא. פי' במה שנמשך מהראש ולמטה. ואילין תלת אתעבידו מרכבה לאדם וכו' שהם אלו השקולים לפי דורם בהם ולזה ילקין אבהן ואדם באילין צדיקייא שנשמתם מתנוצץ בנשמות אלו כפי שיעור מעשיהם וכן ממש צערם ויגון יסוריהם תעלה ממציאות אל מציאות עד הספי' וכמשל הנחלים אל הים כדמסיק. והענין שהנשמות כולם ד' פנים אריה שור נשר אדם שהם מתנוצצים מד' ספי' ובכל דור ודור ד' ראשיים אלו במציאות ושאר כל נשמית בני אדם בנים ונחלי' נמשכים מהם ולזה יש נשמות פני אריה בנים לאברהם יבא אברהם נשמת אריה שקלקלו וכן שור יצחק וכן נשר יעקב וכן אדם ולכך הם בים אל הנחלים הקטנים עופר הנשמות לטהר לכולכם כדמסיק וזה ע"י שהם בכח נשמתם ויסיריהם [609] מאשרים הספירות ומתקנים השכינה מכל מה שהחשיכוה החטאים וכדמסיק. דאתוון דיליה רמוזין בשמך. יורה על היות מטטרו"ן תיק ולבוש להלביש הפנים העליונים שהם משה מ"ה אדם ש' ג' אבות ולזה הם במטטרון ד' פנים שהם אריה שור נשר אדם ומרע"ה באצילות משתמש ביצירה מתנוצץ בכל דור ודור מנשמות אלו הפנים ולכך מרע"ה מחולל מפשעי הדורות ע"י אלו הצדיקים:

וכגון צריך למנדע אסיא. כיון שדבר בענין החולי ורפואתו תלוי בדפוקי הדפק המורים על הפגם כדין המתעורר הרופא מרע"ה שהוא סוד הת"ת הרופא לכל תחלואי השכינה שהיא חולה אהבתו בסבת הפגם א"כ צריך לדעת עד מתי קץ דפיקת החולי והגלות ומתי תחלת רפואתה ומשה ע"ה אסיא אמיתי אלי' ולכך אין מי שידע סוד דפיקותה וכו' מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כ' דאתוון דיליה רמוזין בשמך פי' כי ר"ת מטטרון שר הפנים הוא משה נמצא שרמוזין אותיותיו בשמו עכ"ל:

[609] אולי צ"ל מאירים.

ריט ע"ב

אמר קב"ה אנא ושכינתי וכו' אבוי ואימיה שותפתא דגופא הם ד' יסודות עפרות שבאדם. ונודע שד' יסודות הם זכרים ונקבות לכך נוטל נקבותם מצד אמו וזכרותם מצד אביו לכך אין במה שנותן האב אלא מורכב מד' יסודות וכן מה שנותנת האם דהיינו סוד זכר באמ"ש נקבה באש"ם הנז' בס' יצירה וחיותם מצד שמים וארץ המשפיעים החיות הבהמי העפרי הצומח ואח"כ השכלי הטבעי מצד השמים וכוחותיהם סבוב התנועה והיינו עד העשייה הגשמית ומכאן ולמעלה יצה"ר מהחיצוני' ויצ"ט מהיצירה בסוד תוספת נפש רוח נשמה מבי"ע כנודע ועוד יכלול כח להיותו משתמש בכל הברואים ונהנה מהם וזה מטעם היחס והחלק אשר לו מהם והיינו אומר שמשא וכו' אעקר לון מג"ע היינו ע"ד שיכלול נפש ברוח ורוח בנשמה ונשמה בהקב"ה והם באים כעין מחנה שכינה רואים ואינם נראים. מהרמ"ק זלה"ה:

רכב ע"א

אמר ר"מ וכו' דאיהי מרה החום המעכל המתפשט בגוף לעכל המזון אף כאן הם צורך העולם שעל ידם ההנהגה מתפשטת והשפע מתחלק לכל הויות כדכתיב ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה. ועשנין דילה היינו כחות החיצונים הדקים שהם נוטלים התעוררות מהתחתונים ועולים להכלל בהנהגה דרך עץ הדעת טוב ורע עד סוד מוח הגוף שהוא חכמה שורש ההנהגה והן כמה חיילין דיצה"ר שהוא סוד גיהנם עצמו וחייליו הם כוחות ממנו שאינם דקים כעשנין הנז' אלא גסין מתפשטין למטה בכל הספירות המציאות ותרעין דלבא דהיינו סוד הקדושה חיי העולם מסתתמין שאינם נפתחים כל עיקר כל משך הלילה והיינו משל העינים אל הגוף והטעם שלא לערב קדש בחול כי בלילה ההשגחה' הקשה הזאת שולטת ולזה ההשגחה' העליונה המתפשטת ביום מסתלקת וז"ש בגין דלא מסתכלין באילין מזיקין דאינון לילות וכו' ואז תאסוף אותה ההשגחה אל שורשה וז"ש ומתכנשין וכו'. כנח ואתתיה. יסוד ומלכות אל התיב' בינה ושאר המינים התפשטות הכחות מבריאה יצירה כלם נאספו אל הבינ' אל ג"ע ודאי ומזיקין דמתגברין היינו התפשטות החיצונים בעולם שהם ד' יסודות וכל המורכבים מהם דהיינו גופא והנה כלל מעשה בראשית אלהים ודאי וכאשר יאסף כח הרוחני המחי' ישאר הגוף הנעשה מכח המלכות אלם שהוא יונת אלם רחוקים בהתרחק' נעשית אלם שאינה משוררת כך כאשר יסתלק סוד י"ה אור הקדוש' מן המציאות הגשמי נעשה הכל גוף מת אלם ודאי. ולכך נגד אותם י"ה מעלות השיר שהיו מדרגות הקדושות מתפשטות בעולם להחיותו מתגברין בו ט"ו מדרגות חיצונים גם את זה לעומת זה עשה האלהים: מהרמ"ק

זלה"ה והרח"ו זלה"ה כתב מרעין דגיהנם וכו' דע כי כמו שיש היכלות בקדושה ג"כ יש בטומא' כנזכר בפ' פקודי והיכלות הקדושה נק' ג"ע העליון והיכלות הטומאה הם גיהנם העליון והנה בלילה נפתחין שערי גיהנם העליון הם היכלות הטומאה המכונים בשם מרה כי הכבד הוא סמאל הזכר ומרה היא הנקבה כנזכר דף רל"א ע"ב כי המרה היא חרב מלאך המות וכל המקטרגים והקליפות שהם עשנים דילה בעאן לסלקא עד מוחא והענין כי הז' היכלות נודע כי הו' מהן הם כללות גוף א' והשביעי הוא סוד הראש והמוח הנק' היכל ק"ק דתמן חכמה ובינה ורוצים לעלות עד שם מחוץ להיכלות כי סביב רשעים יתהלכון והענין אצלי כי לפי שכל הבתי דינין הם שם בו' היכלות ולפעמים האדם נידון לרע ומשם יש תלונות בכל היכל והיכל אשר משם משליכים אותו אל גיהנם והטעם כי ענין חסד ודין הוא בי' היכלות סוד הגוף אמנם בהיכל ז' הכל רחמים גמורים ואין משם חלונות הולכות לגיהנם ולכך לא מתפשט וסלקי עד היכל ז' ולא עד בכלל אמנם שערי ג"ע הם ו' היכלות שהם נק' גוף האדם כאשר ביארנו כי בהיכל ז' שם רישא דמלכא וסגורין בלילה לבל יכנסו הקליפות בפנים. והנה הפך הכבד שהוא סמאל כנגדו הלב שהיא הקדושה שכינה כנזכר דף רל"ד ע"א ומן הכבד יוצא החשך שהם עשני הגיהנם ומן הלב יוצאין כל נהורין הם אורות השכינה כי שורייקא דעינא בלבא תלוי כי אור העינים בא מן הלב והם פתחי הג"ע הנק' לב והענין כי תוכיות הגוף ונקודתו הוא הלב וכן הוא סוד הקדושה העצומה היא השכינה בלב בתוך היכלי ג"ע. והנה דוגמת זה תיבת נח כי נח אז היה דומה ללילה כי הי' שולט המשחית ולכן נכנסו כל הבריות אל תוך התיבה הרומזת להיכלי ג"ע העליון ומי המבול הם המזיקין כחות הטומאה גברו על התיבה ט"ו אמה והענין כי מוחא הוא סוד י"ה שהם חכמה ובינה העולים ט"ו שהם מוחא אך המוח בעצמו אין בהם יכולת רק הלב שהם ו' היכלי ג"ע והנה שם אלהים כאשר שם י"ה יסתלק ממנו נשאר אלם והענין כי בהסתלק מוחא שהוא י"ה מן לבא אז הלב נשאר אלם ואטום ואין בו כח לפתוח שעריו לדבר ולראות ולשמוע וז"ש נאלמתי דומיה כלומר נאלמתי והטעם כי דומיה ר"ל דו"ם י"ה כי י"ה הוא למעלה דומם בלתי מוריד שפעו ולכך נאלמתי ולכן שערי ג"ע נסגרים בלילה והנה פ' פקודי דף רנ"ו ע"ב ובפרשה בראשית נז' כי אלו ההיכלות הם תתאין בערך אחרנין דעלייהו כנזכר דף רמ"ה ע"א ואלו התתאין נק' אלהים ועילאין נק' יהו"ה וכד מתחברן נק' ה' אלהים והנה אלו הנז' נק' אלהים וכשתסיר הז' העילאין שהוא י"ה ישארו האחרים הנק' גופא אשר בתוכן הנקודה הנק' ל"ב נק' אלהים ע"כ:

רכב ע"ב

ואם הוא אסירא וכו' היינו אם הוא בינונית דהיינו שהעוונות נמשכים אל הגוף ולזה הוא אסירא בחובין דגופא לא חובין דילה אז יש לה פדיון והקב"ה חס עליה ועולה ע"י פדיה דהיינו ע"י פקדון כאומר בידך אפקיד רוחי ואז פדית ואם חייבא דהיינו שהחטאים קשים מתקשרים אל הנשמה ממש אזלא יספיק פקדון לפדותה והחיצוני' שולטים בה והיא מתנודדת בחובים מכח אל כח ממנה אל ממנה בכוחות ההם. דאחזי גרמיה וכו' מתוך חלומותיו יכיר האדם ענייניו ודבקות נפשו עם טהורות ונקיות כגון בתי כנסיות ובתי מדרשות ועסקי התורה ידע כי דבקותו בקדושים ואם באשפות וכיוצא ידע שנדבק בחיצונים וז"ש ולזמנין באשפה ואם היא זכאה שהוא עולה תמימה שהוא עולה בהר ה'. אע"ג דאוקמוה בגמר'. כל זה הגהה מבחוץ לא מן המעתיקין ועיקר לשונו אלא הכי אוקמוה רבנן ולא עם הארץ חסיד דאורייתא אתייהיבת מימינא דקב"ה וכו' והענין שהתורה מצד החסד העוסק בה מושך סוד החכמה י' אל התורה ונעשה חסיד ולכך אמר דוד שמרה נפשי שאני בעל המלכות שהיא השכינה הנק' נפש שמרה מהדינים כי חסיד אני שהוא מתייחד אותם אל צד החסד אע"פ שרוב העולם עם הארץ לא חסה המלכות ברוב מעשיהם וזה שאמר ולא תדין לה בעובדוי אילין עמי הארצות:

ואי תימא כמה אינון וכו' ואם כן טוב הוא שיקבל מעשיהם לייחדה למעלה לז"א שאין אותה המעלה מועיל לייחד מפני שעיקר כוונתו בגשמי למטה דהיינו שאינם מתחסדים למטה עם קונם דהיינו שתהי' עיקר הכוונה לייחד למעל' לא לצורך הגוף וז"ש בגין דוד דהוה מחבר להקב"ה ת"ת אורייתא דלעילא מלכות תור' שבע"פ ועל מציאת זה אמר שמרה נפשי כנזכר כי חסיד אני וכוונתי להתחסד עמך כנזכר. וכד בר נש מית מה כתיב וכו' ירצה לתת טעם לאומר נפשי ולא אמר שמור הנפש שהרי הוא נפש כל הנמצאים לז"א מה כתיב בהתהלכך, וכו' היינו בהליכת האדם לבית עולמו וכו' והנה כפי זה שאין השכר מאת הנפש אלא אל הגוף דהיינו פרטי העניינים הנז' ולזה יאמר עלה נפשי שיש לו ענין בה אמנם פרטי העניינים שהם אל הנפש אחר סילוקה אל הגוף תלוי בספי' העולמות וז"ש אלא קב"ה אלביש לה וכו' וענין עניני כבוד הם סוד המאורות מהמלכות הנק' כבוד וממאורות השכינה מלבישה בכבוד הזה וכנגד הגוף שהנשמה חסרה נותנים להגוף זה שהם ניצוצות מתפשטות מהמלכות וז"ש בקדמיתא תיעול במראה שעולה רמ"ח וכו' שהם רמ"ח אברים רוחניים מהמלכות הנק' מראה ואחר שיש לה גוף זה יתלבש הגוף בעננים הנזכ' לקשט הגוף הזה וז"ש ובלבושין דעננ כבוד ומיד הוא מוכנת לקבל אור עולם הזכר והיינו אומר לזכור ברית עולם דא אספקלריא דנהרא ויש עוד

בחינה אחרת למטה מזו והוא קודמת אל הגוף הנזכר אלא שסדר הכתוב נקט ואתי והיינו בחלום אדבר וכו' דהיינו הרכבת הגיף גם משס"ה מאורות שהם מצד המלכות דלאו נהרא וזה הלבוש יעשה לבוש לנפש שבקבר וזו שמירת הגוף בקבר מקום השניה ישנה שס"ה נהורין המתפשטין מהמלכות והם מאירים בקבר הנפש והיא נהנית מהרמ"ח הנזכר בהנאת המלכות מהת"ת והנה הלבושים האלו יש להם סודות ועניינים מתייחסים מאלו לאלו והארה והייחוד בזמנים ידועים לקשרם יחד כגון בר"ח ושבתות וימים טובים ובדרך כלל אמרי ורזא דמלה דילהון זה שמי לעלם וגומר והענין דרך כלל הוא כי שני לבושים אלו חצי השם י"ה לבוש הרוח העליון ו"ה לבוש התחתון ומפני הארתם זה בזה ימצא בחלוף של זה בזה בלבוש שס"ה שהוא [אל] הנפש יאיר י"ה ובלבוש רמ"ח שהוא אל הנשמה יאיר ו"ה וישתרש הנפש כדי לידבק שם וכללם שמי כנגד המלכות זכרי כנגד הת"ת ויתקשרו זה בזה בקשר שמ"י וזכר"י:

הבו יקר ליקרא דמלכא מפני שהם ממש נמצאים מהכבוד העליון מלכו של עולם והם עולים ויורדים מג"ע עליון לג"ע תחתון כשתצטרך הנשמה לרדת להעלות הרוח והנפש והם תרין דיוקנין ממש דו פרצופין כעין הספירות העליונות ולכך עליהם נאמר הושבת בגנים דהיינו הצדיק הזה הדמות הזה שהוא תמונה א' חציה בגן העליון וחציה בגן התחתון ולזה נאמר בה היושבת היא אחת יושבת בשתי גווני. והטעם שהם ד"ו פרצופין פרצוף א' נחלקת לשתים בג"ע עליון ובג"ע תחתון העולם הזה והעולם הבא וכשית חברו יהיה לאחת וכשם שת"ת ומלכות יתייחדו ע"י א"ס כך אלו הלבושים וז"ש וההוא דעביד לי' בתרין דיוקנין בתרין פנים יקושרו שניהם לפרצוף א' איהו עילת העילות שיצייר כל הצורות ובו אין צורה והיינו אומר לא ראיתם כל תמונה ולז' כח עליון נתון בלבושים האלו כשהם מתחברים לאחדים במנוחתם העליונה כנזכר ותרי"ג מלאכין וכו' הענין כמו שכל עולם היציר' משרתים לספי' לכל צרכי ההנהגה כנודע כך ממש עשה הקב"ה לדו פרצופ' אלו תרי"ג מלאכין כדי שתתלבש אותה הנשמ' בהם ולא תרד לאויר העולמות בלי התלבשות והם תרי"ג כנגד תרי"ג מצות כנגד שמי וזכרי שהם ב' הלבושים הנז' לנוכח מציאותם ממש שני דיוקנין בנשמה ושני דיוקנין במלאכים והם מצד הבינ' הנק' הנשר הגדול והם להעלות הנשמה שהיא עולה כנשר ממט' למעלה בלי פחד מן הנץ כנזכר בתיקונים תרי גנים ג"ע עליון וג"ע תחתון:

דאתברי שמיא וארעא דילהון ר"ל רוחניים וירצה עליוני' ותחתוני' שבהכרח כל דבר שהיא הוי"ה נמצאת מוגבלת מששה קצוות ולכך שמים וארץ שבג"ע עליון ותחתון הם עשויים מכח רוחניות שם יהו"ה לכך עליונו י"ה ישמחו השמים והיינו ג' עליונות

ותחתיתו ו"ה דהיינו ותגל הארץ דהיינו ז' תחתונות ואינם אלו שמים וארץ אלא שמים וארץ ת"ת ומלכות כנז' דהיינו ו"ה אמנם בגיניה אתמר ישמחו שנוסף ושורה עליהם זה השם על הדרך הנזכר ולא יכנף מלשון כנפים והיינו בערך התחתונים השכינה מתעלמת בכנפי המלאכים אמנם למתעדנים שם אין שכינה מתלבשת בכנפים אלא הם זוכים אל אור האצילות המתנוצץ אליהם והיו עיניך הם כח ההשגחה אל הנשמה. רבן מלאכי השרת שר על כל היצירה מפני שהוא ראש הצדיקים בג"ע ואלו הם ראשי הישיבות אשר שם. רבן הנביאים וכו' היינו שר הנשמות שהם כלם חכמים ונביאים והוא ראש ישיבה בהם:

ד"א שמרה נפשי. וכו' אמאי כדי שאתחסד כלומר אין הכוונה לומר שמרה נפשי מפני שאני צדיק וחסיד ח"ו שאין לך אדם יוצא מחובות טובות הבורא עליו. אמנם הכוונה לומר חנני חיים וכח לעבדך וז"ש שמרה נפשי נתינת טעם וז"ש אמאי כי חסיד פי' כדי שאתחסד וכו' וענין שמירה זו אפשר על שמירת הגוף שלא יטרידהו המיתה והיסורין ועל שמירתה מיצה"ר שלא יטרידהו מהעבודה ומלת כי חסיד ירצה כי צריך שתחיה מדת אני מלכות חסיד דהיינו לייחדא עם הת"ת שנק' חסיד מפני היות בחינתו לצד הימין כדמסיק אני והוא [אולי צ"ל וה"ו] (עת) ירצה אני מ' והת"ת נק' הוא עם ו' השמוש וייחוד זה הוא עיקר כל העבודה והכל תלוי בו ייחוד ב' שמות אלו והפרידם [נ' שצ"ל והמפרידם] אוי לו ואוי לנפשו לכך התפלל על נפשו שישמר מיצה"ר ולא יגרום לה להפריד וז"ש ווי ליה מאן דאפריש אני מן וה"ו והטעם כי כל העבודה תלויים בזה. וז"ש דאתמר הוא עשנו וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

רכג ע"א

הוא עשנו וכו' וכיון שהנשמות מציאותם משם וכל הבריאה משם א"כ הכל תלוי בזה ואע"ג שלא נזכר בפ' אלא הוא לבד כולא חד בלא פרודא וכאשר נאמר הוא יכלול אני והעד אומר ראו עתה וגומר ירצה כי אני שהוא מלכות הוא אנ"י הו"א והוא ייחוד שני המדות יחד וכשנאמר אני הכוונה אני הוא והעד אני פועל הדין מצד אני ופועל הרחמים מצד הוא וז"ש אני אמית ואחיה וגומר מורה היות בה שני הספי' יחד כנזכר וכן אמר הכתוב אני ה' והכל מיוחד עד שאני ממש הוא ולא ענין אחר בפני עצמו וייחוד זה הוא כל כוונת העבודה ודא אני מן אדני כלומר עם היות שאמרנו שמלת אני הוא ה' הכל יחד דא דעסקינן ביה הוא אני מן אדנ"י והטעם שאמר הכתוב כי חסיד אני מורה שעדיין הייחוד אלא שרוצה להחסד במלת אני וז"ש ודא אני מן אדנ"י יהו"ה עמודא דאמצעיתא דהיינו ת"ת שמטבעו ומדתו להיות מטה כלפי חסד ופועל

בימין וז"ש ובגין יהו"ה איהו לימינא דאיהי חסד ומתרחקים שתי מדות אלו זו מזו כי מדת אני לגבור' לזה הכוונה להחסיד הדין ולמתקו בימין וז"ש שאתחסד בך עם אני והיינו כשיתקשרו שניהם באמצע וז"ש ובת"ת מתחברן תרין שמהן ימין ושמאל יחד משולבין ואז הוא חסיד אני כנזכר. ופניהם ד' פנים י' פני אריה ה' פני שור ו"ה פני נשר ואדם וכנפיהם ד' אותיות אדני ד' כנפים א' כנפי אריה ד' כנפי שור וכו' ונק' שם יהו"ה פנים שהם פנים המביטים למעלה לקבל ההנהגה והשפע ונק' שם אדני כנפים לשון כנופיא רבוי החיילים המקבלים ההנהגה הנשפעת מהפנים והם פרודות מלמעלה שאין הפנים והשפע נשפע מהפנים לכנפים מפני הרחקם אלו מאלו שאלו פועלים בדין ואלו ברחמים ובהתמזג שניהם דהיינו בעמודא דאמצעיתא כנזכר תרוייהו חד ויתייחדו הפנים והכנפים יחד דאיקרי יהו"ה רחמים איש מלחמה דין כולל דין ורחמים ולכך שתים חוברות בת"ת הנק' איש על שם המיצוע כנזכר ובהיות הייחוד אל שתי מדות יהו"ה אדנ"י דהיינו חסיד אני ממילא מסכימין אל היחוד חכמה ובינה וז"ש ושתים מהם יהו"ה חכמה אהיה בינה נקשרים ומתייחדים בסוד יאההייהד [נ' שצ"ל ה' בסוף השם] ומכסות את גויות דהיינו ת"ת הנק' גוף וגויה כענין שיתייחדו בייחוד והם ד' שמות שהם עיקר הכל כנודע. ואומר עבדים מצד עבודה דאיהי שכינתא היינו מצד בחינתה בימי החול ופעולתה ע"י מטטרון שהוא עבד ופועל פעמים בחסד פעמים בגבורה פעמים בת"ת ופעמים בסוד הדעת והיינו ג' אבות ור"מ והיא עצמה העבודה שכלם טורחים ועובדים עמה ישראל למטה בסוד מצותם לתקנה והם בימי החול עבדים לקשרה בג' אבות ולהמשיך ההנהגה אל התחתונים ודקדק אומר כי לי ר"ל לגבי האלהות הם עבדים אמנם לגבי אחרנין דהיינו החיצונים וע' אומות שהם אחרים מצד החוצה כל ישראל בני מלכים שכלם משועבדים תחת כפות רגליהם בענין המלכות ממש שהיא נק' עבודה בערך הספירות העליונות כדמסיק מפני שהם פועלים על ידה אמנם היא מלך על כל התחתונים וכן ישראל כנזכר דוד אתעבד וכו' השתא דידעינן מה ענין עבד וחסיד כנזכר מפרש השתא במזמור זה קרא עצמו דוד ג' שמות עני ועבד חסיד והם על שם העתיד שיעש' עצמו בסוד העבודה העליונה שיעבוד כדי לקיימה כראוי כדמפרש ואזיל. עני לתרעא דמלכא. והענין שהמלכות הוא שער למלך ת"ת ושם אתר דמסכני כנזכר בזוהר בכמה דוכתי. לכך להיותו מרכבה למדה ההוא עושה עצמו כפי בחינת המקום ההוא וקורא עצמו עני דופק שערי היכל המלך ולכך אדני שפתי שהם שערי ההיכל תפתח לעני העומד כדל השואל והיינו תפלה לדוד במקום העוני פתח שער ההיכל וז"ש אדני

שהיא המלכות עולה היכל [610] הם ואתעביד עני לתרעא בהיכל דהיינו בחי' ראשונה שבמלכות ממטה למעלה שהוא שער למלכות שהוא ההיכל והעד אומר הטה ה' אזנך עננ שעדיין לא נכנס אל כל המלכות בסוד בחי' תפלה לדוד אלא הטה ה' אזנך ודא שכינתא תתאה דאיהי אזן לקבלא צלותין ולמשמע לון. וטעם שיעשה עצמו עני מפני שהוא סגולה להשמעת תפלה וז"ש וכתיב כי לא בזה ולא שקץ וגומר וכן אומר דלותי כלומר כשאני עושה עצמי עני לי יהושיע דהיינו סוד משיח בן אפרים מצד המלכות ורגליה יורדות מות ומסטרא דידה מתחייב מיתה ולכך התפלל עליו במזמור עצמו דברי תפלה נגד העני ואמר האזינה ה' תפלתי וגו' ביום צרתי אקראך וגומר והיינו לזמן משיח בן אפרים וגם אל ישראל מצד עניים בגלות וז"ס כל מה שאמר דוד על ישראל ועל עצמו אמרו וז"ש ושאל מיניה בההיא תרעא וכו' ולבתר שאיל בגין כהנייא היינו דעבד שהוא מחזר אחר העבודה והיינו אומר אין כמוך באלהים ה' בניסים הנעשים במקדש כל גוים אשר עשית יבואו לבית המקדש וגומר הורני ה' דרכך בעבודה לבתר יהיב לון אורייתא היינו חסיד המתחסד עם קונו דהיינו תורה מימין כאומר ותורת חסד על לשונה וע"י התורה גומלים ישראל חסד מימין למלכות שהיא דלת דהיינו גמול דלים וז"ש גמול עם ה' מאורייתא וז"ש כי חסדך גדול עלי בתורה והצלת נפשי מלכות וכו' ואפשר נמי דהיינו תנה עוזך דאין עוז אלא תורה:

כד מטא כלומר לא שאל אלא עד חסד לבד כי עני למה במלכות עבד דהיינו עבודה בצפון גבורה חסד לימין ולא עלה למעלה ולא רצה לשאול משם דבר מפני שא"א לאדם להיותו מרכבה אליהם וז"ש במקום אחר ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני להיות מרכבה במקום שא"א כדי שלא לטעות כמו שעשה שלמה המלך שהלך אחר רוממות עיניו שאמר הא בינה דמשה כלו' בכל הספי' יש(המקדמיני')[מהקדמוני'] שהיו מרכבה להם כענין האבות לחג"ת. חוזים ונביאים לנצח והוד, יוסף ליסוד, מלכות דוד, משה לבינה בסוד הדעת הנסתר שם מה עשה עלה למעלה מכולם ושאל לו חכמה והיינו כשאמר לו הקב"ה שאל מה אתן לך וגו' מה כתיב אמרתי אחכמה יתנו לי חכמה עליונה והיא רחוקה ממני שאם שאל חסד או גבורה וכיוצא הי' משיג ועכשיו ששאל חכמה נתנו לו חכמה שבחיק האדם להשיג והיא חכמת שלמה שהיא לבנה במילואה על ידה ישיג קצת מאור חכמת אלהים ואור המתנוצץ השופע אליה ועל זה נאמר כי חכמת אלהים בקרבו לבד לא שהשיג חכמת אלהים ממש. ובעא לסלקא לעילא אתרחקת מיניה מפני שרצה להתחכם בשורשי התורה חכמה שהוא מקור לתורה ת"ת ואתחכם עלי' וארבה

[610] נ' דצ"ל ה"ס. המגי'

ולא אסיר נתרחק אפילו המועט המושג אליו והטעם בגין לבינה לית בר נש וכו' כ"ש לעילא וכו':

ר' אלעזר קום לחדשא וכו' מן הדברים המתמיהין שבשמועה זו הוא כי החברים היו עשר מתחלה והם ר"ש ור' אלעזר ור' אבא. ור' חייא. ור' יהודה. ור' יוסי. ור' יצחק. וג' שמתו באדרא שהם ר' יוסי. ור' יעקב בר אידי. ור' חזקיה. ובלי ספק חבור זה נתחבר אחר מעשה האדרא שלא נשארו אלא ז' שהיו אומרים עליהם כי רשב"י שבת לה' והם ששת ימים ולזה לא יזכרו בכאן אלא שבעה אמנם התימה מה שמוסיף ר' אלעזר ור' יודאי ומפיק ר' יצחק ור' חייא ואין לומר שלעת החבור הזה כבר מתו שאינו דק"ל בפ' בראשית שר' חייא התענה כמהתעניות עד שראה רשב"י אחר פטירתו. גם ר' יצחק נסתלק עם רשב"י כנזכר בפ' ויחי ולענין ר' חייא יש לומר דתרי ר' חייא הוו. ר' חייא הזקן ונסתלק קודם מעשה זה ור' חייא הב' חייה אחר רשב"י כנזכר הוא ר' חייא שהי' בזמן רבי ועדיין לא נכנס במנין החברים והוא הנז' בפ' שמות בההוא עובדא שנשתתק ר' חייא שהיה חוץ למחיצת האש כנזכר שם ועם היות שבלי ספק שהזוהר קודם לחיבור זה עם כל זה אחר פטירת רשב"י הוסיפו בו כמה עניינים שאמרו אחר פטירתו כדמוכח בכמה דוכתי אמנם לענין ר' יצחק שמא (לא) [תיבה זו נ' מיותרת וט"ס] היה לו שום טרדא והוצרך ללכת לסחורה וכיוצא כל ימי משך החבור הזה ולהשלים מספר ז' חברים לרמוז אל ז' ספירות נטלו עמהם ר' יודאי ור' אלעי ומפני קבעותם בתורה ובחסידות ובחכמ' הנעלמת היו מרכבה לאצילות. ולענין השמות נודע כי שמא גרים כנזכר בתלמודא דידן בפסוק אשר שם שמות בארץ וכן מוכח נמי בזוהר בכמה דוכתי ולכן דרש להו שמות לרמוז להם מעלתם עזר לאבוך בענין המלכות עזר לת"ת ולפ"ז ר"ש ור' אלעזר ת"ת ומלכות אחד אל הימין והיינו יהו"ה והב' אל השמאל אדני וז"ש דשמך גרים [611] ממשאל הרמז עזר אל עזר מ' משמאל אל מימינא ת"ת אעשה לו לת"ת עזר מ' והיינו ע"י היסוד שבין שניהם המייחדם וז"ש במאי בזרע שפיר דאיהי הפך עזר. ויקום ר' יוסי שהוא זרוע שמאל גבורה דאיהו כורסייא שלימתא בסוד המרכבה והיינו שעולה הכסא והוא כחשבון אלהים דהיינו שם הגבורה ועולה כסא להורות היותו כסא מרכבה בסוד אלהים גבורה. ויקום עמיה ר' יהודה דהיינו שוק שמאל דביה הוד וביה י"ה דהכי סליק והיינו דאימא עילאה נ' שערים חמשה פעמים עשר דהיינו ה' פעמים ו"ד עד הוד אתפשטת. וביה בדרך אחרת יהו"ה דהיינו רמז לת"ת שהוא על נצח המתייחד עם המלכות שהוא בהוד דהיינו ד' ארבע חיון מקבלת הת"ת שהוא יהוה עליהם והיינו יהוה ארבע אותיות

[611] אולי צ"ל ב' תיבות ממש אל.

שוכן על ד' סוד אדנ"י הם מרכבת המלכות שבהוד ועוד יהודה ממנו יצא הוד שהוא בעל ההודאות ממדת הוד בענין שבכל הדרכים יהודה הוד דהיינו שוק שמאל. ויקום עמיה ר' אלעאי שהוא בנצח שוק הימין דהיינו יב"ק שפי' בקי בהלכה דהיינו נצח בקי במדת המלכות שע"י נקשר בסוד ברכה מימין קדושה משמאל ייחוד מאמצע וראש הכל ברכה ע"י הנצח ולכך הפך מיב"ק לבקי ובו שוכן הת"ת דהיינו יהוה בנצח. ויקום עמיה ר' יודאי שהוא בחסד זרוע ימין דהיינו חושבניה א"ל שבחסד וכל מלאכין רשימין באל מפני שמציאותם בחסד כאומר יש לאל ידי ירצה ידי שהוא חסד יש לאל שהוא בשם א"ל ולרמוז היותו מרכבה וכסא ירמוז בשם זה סוד ארבע חיות דהיינו ה' מלך ה' מלך וכו' והם בחג"ת אריה שור נשר ודמות פניהם פני אדם הוא בסוד אל"ף בענין שהם אי"י והיינו אל והיינו היותו מרכבה מצד החסד:

ויקום עמהון דהיינו מתייחד עם כלם. ר' אבא רמז למלכות למטה מקבלת מכלם לז"א יקום עמהון ר' אבא דאיהו חושבניה ד' שהוא המלכות דלת ושער לכל מרכבה לכלם דהיינו ד' חיון כענין שבסוד קשר כלם ז' ספירות דהיינו רשב"י ראש וגוף והיינו אילנא רברבא ור' אלעזר ברי' כנזכר והה' חבירים ענפין דאילנא ושאר חכמי הדור והעוסקים בחבורם משאר המתלוים אליהם כפי בחינת שאר איברים הנכללים בגוף ויוכללו בסוד המרכבה כל הנכנסים בסוד ה' מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כתב ובת"ת אתחברן תרין שמהן וכו' ענין מה שידעת בתיקונין דף ל' ע"ב בסוד מתתא לעילא כי יהו"ה בחסד ואדנ"י בגבורה ושניהם בת"ת כנזכר דף רכ"ט ע"א ונודע כי ד' כנפים הם אדנ"י וד' פנים יהו"ה וז"א ופניהם וכנפיהם פרודות בב' זרועות אך הת"ת נק' איש כמ"ש ה' איש מלחמה וז"א שתיהם שהם ב' שמות יהו"ה ואדנ"י חוברות ומחוברות באיש שהוא ת"ת כזה יאהדונהי. אך יש שתים אחרים בסוד מעילא לתתא יהוה אהיה הם מכסות גויותיהנה הוא הת"ת הנק' גוף וגויה כזה יאההויהה. תפארת אתקרי גוף וגויתו כתרשיש הענין כי נודע כי גופא דאילנא הוא הת"ת וזהו וגויתו אמנם אומר כתרשיש זה יובן מתיקונים דף קמ"ד ע"ב על ממולאים בתרשיש שר"ל תרי שש כי בב' זרועות הגוף איתו' פרקין וכן בב' רגלי הגוף ו' פרקין הרי הם תרי זמני שש וכלם נכללים בהאי גופא כי הוא שורש לכלם או אפשר בתרשיש ר"ל בשש כי הם סוד ו' שבת"ת הכולל ו' קצוות או אפשר כתרשיש והם סוד ב' ווי"ם שבו כזה וא"ו ואפשר שהוא הוא עצמו פי' שפירש בתיקונין והבן. ורזא דאל א' דמות אדם וכו' עיין בכאן ובדף רמ"ו תבין זה מזה היות ב' יודי"ן דה' מלך הם ג' יודי"ן שבשם יו"ד ה"י וא"ו ה"י והם שם א"ל שבכתר כי האלף סוד דמות אדם הכולל ג' יודי"ן חג"ת. והנה צריך שתבין כי ב' שמות אלו שהם א"ל ייא"י הם יוצאים

מר"ת פסקי מזמור אלהים יחננו וכו' לדעת וכו' והם יוצאים מג' יודי"ן וא' אחת שבשם יו"ד ה"י וא"ו ה"י ושם אל עולה בשם ייאי ושני שמות אלו עולים ע"ב בשם בן ע"ב ובזה תבין הנז' דף רמ"ו ע"ב כי הנה שם יו"ד ה"י וא"ו ה"י יש בו אלף א' שהוא אדם והוא כנגד שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א בגי' אדם הנרמז כאן באות הוא"ו שהוא הת"ת וג' יודין שבו הם שם בן י"ב הרמוז בה' מלך וכו' עכ"ל.

גיליון. אדנ"י היכל אתעביד עני לתרעא וכו' אדני במילואו עולה תרע"א ובגין דיהוה איהו לימינא וכו'. תיקונים ל' עכל"ה:

רכג ע"ב

קום ר"ש ויתחדשון מילין בפומך. בהאי קרא דלמנצח על שושן עדות מזמור לדוד ללמד. כמלקדמין. אפשר דבחבורא קדמאה נדרש פעם אחרת. למנצח תמן נצח וכו' כוונתו לפרש מלת למנצח בנצח ועל שושן על הוד כדמפרש לקמן ואמר למנצח תמן בחלק מהמלה נצח ובמדה זו כלולות כל הנגונים מכלל המדות וז"ש תמן נצח שצירופו נגון צח וביה אתקרי יהו"ה הנמצא בכל ע"ס ה' איש מלחמ' ומתרגמינן מארי נצחן קרביא ומלת נצח עתה על הנצחון שהקב"ה ינצח בב' דרכים או לאומות העולם וימשך ממנו טובה לישראל והיינו בבחי' רחמים או כשעוש' נקמה ברשעי ישראל כגון באחאב שנאמר ותעבור הרנה במחנה ובאבוד רשעים רנה וזהרין לישראל והכל רנה לפניו בענין שיש נגון לדין ונגון לרחמי' והיינו ב' מיני מלחמו' מלחמו' דין ומלחמות רחמים דהיינו נצח רחמים הוד דין ויורה מ"ל שעולה שבעים והיינו שיש לשם יהוה שבעים שמות ע"ס בכל א' משבע ספי' ובכל בחי' שם בפני עצמו ועם נצח הוד ששם עיקר מלת למנצח מפני שהוא מארי נצחן קרביא ב' מלחמות דין ורחמים נצח והוד כנזכר הם ע"ב והיינו בסוד המדה העיקרית הכוללת הכל דבה עסקינן דהיינו נצח ועולה בחושבן חסד סוד למנצח להורות קשרי לימין בחסד בסוד נעימות דהיינו צחות ונעימות הניגון נקשר נצח בימין הוד ביה הודו לה' הכוונה לפי המבואר לפרש כל המדות בנצח ששם ניגון צח ובשתוף אל שם יהו"ה שהוא פועל בכל המדות דהיינו שנק' יהי"ה מארי נצחן קרביא כנזכר והיינו הודו לה' מצד מדת הוד וכן מצד היסוד רנה דהיינו רננו צדיקים בה' והיינו מצד פעילת הייחוד כאומר רנו ליעקב ת"ת שמחה רחל אם הבנים שמחה מדת ת"ת בהלל ובו שם יהוה וז"ש הלליה הללוהו דתמן יהו"ה שהוא מתחלק בשתי מלות ומכאן ואילך הכרח לכל הנמצאים שהם ה' אחרים דהיינו בניגון ובזמר בחסד וגבור' בשיר וברכה חכמה ובינה והכתר באשרי תהלה במלכות ובאלו לא נזכר בהם שם ה' ואפשר לומר שמהכרח החמשה הקודמין יוכרחו אלו. ואפשר דקראי דלתתא שם רמז לשם יהו"ה

כאשר יתבאר ביה ר"ז וביה מו"ר להוכיח שהוא בחסד ביה מור דהיינו אריתי מורי שהוא חסד ראש לבשמים אברהם ראש לאבות ולהוכיח שם יהוה רז דהיינו סוד יהוה ומשום דהשתא דנחית לצירופים ג"כ שם מו"ם ז"ר ועדיף בצירוף שהוא מלה שלמה והיינו מצד החיצונים כדמפרש ואזיל. ניגון להוכיח בגבורה אשר תמן גן דהיינו גן עדן דהיינו מ' גן והוא מצד הגבורה והגן מנגן מאליו והיינו כנור דוד המנגן מאליו מכח רוח צפוני שהוא מצד הגבורה ולהוכיח שם יהוה אמר תמן שפירו דנגונא דהיינו הת"ת פאר הניגון דהיינו הלל בלילה דפסח הוא הלילה הזה לה' בהוציאו אותם דמסטרא דיובלא נפקי דהיינו מצד הגבורה והיינו ניגון בה' אשרי להוכי שם ה' ממה שאמר אשרי העם שה' אלהיו מפני שאין ראוי שישראל ישבחו עצמם לזה אמר משבחין שרי עלמא שהם שרים מצד אהיה אשר אהיה אשר ש"ר א' ברכה ותהלה שיש בו יהו"ה מאו' אברכה את ה' תמיד תהלתו בפי דשם ה' הנזכר. ושיר לאו אצטריך וכמה וכמה יש בקראי כגון שירו לה' אשירה לה' וכיוצא הרבה שושן סומק על חוור שהם ב' גווני השושן וכאשר נייחס אותו במלכות שהיא נק' שושנה יש בה חוור וסומק בשוה אמנם בנצח יש חוור יותר מסומק ובהוד יש בו סומק יותר מחיוור שגובר הדין וז"ש סומק שליט על חיור ולזה יתייחס שושן בהוד ועם היות שהנצח ג"כ יש בו אודם ולובן אינו שושן מפני שהחיור שליט על סומק והיינו למנצח נצח על שושן הוד עדות דא צדיק ונק' ערות מפני שמעיד על הזכר שהוא זכר ועוד שהוא לשון ייעוד וייחוד שהוא ע"י היסוד המייחד שמים וארץ וכתיב העידותי בכם את השמים ואת הארץ. מכתם בחי' היסוד עם הת"ת דהיינו מך ועני ושפל הוא צדיק עם תם הוא ת"ת בסוד ויעקב איש תם ומלת מכתם כפי זה מורה על גוף ובריתי חשבינן חד ללמד חסד וגבורה וגומר התלמידים הם נצח והוד והתורה שהם לומדים ומלמדים בה נתנה מחסד וגבורה שנאמר מימינו אש דת למו והיינו וכל בניך שהם נצח והוד למודי ה' ת"ת תור' הכולל חסד וגבורה מימינו אש וכו':

שפיר קאמרת שמתיישב נצח על שושן ההוד אמנם במקום אחר שרצה לקשר נצח על הוד אמר למנצח על השמינית שהיא ספי' שמינית א"כ מאי שנא הכא דקאמר על שושן וכאומר על השמינית נתן טעם שעם היות שנצח ספירה שביעית עליונה ועילה ואפשר להסתלק מהעלול עם כל זה לא תסתלק אלא למנצח על השמינית. אי הכי וכו' כלומר אם אמרת בשלמא דמאי (נקט) [נ' שצ"ל דנקט] פעמים למנצח על השמינית ופעמים על שושן היינו אורח ה דקרא שיש לכל ספירה כמה כינויים ניחא דמשום הכי אמרינן ונתת מהודך דהיינו מהוד נמשך הבינה והכל קשר א' מבינה עד הוד אלא לדידך דאמרת דאפשר להפרד הנצח מההוד משום דאיהו אצילות שמיני א"כ כ"ש שיפרד אצילות

שלישי מאצילות שמיני א"כ למה אמר ונתת מהודך שהרי מדתו אינו הוד אלא בינה ותירץ לענין הוד ואמר ה' סליק באת י' דהיינו ה' בינה כלולה מה' ספירות עד הוד והחכמה י' כלולה מעשר ספירות וכאשר תמלא הבינה באור החכמה כל ענף וענף מאירים בעשר והם חמישים וז"ש ה' סליק באת י' וכו' וסוד זה מתגלה בשם הוד ממש דהיינו הוד ה' ו"ד דהיינו ה' סליק ביו"ד דהיינו ו"ד ולהיות השרשים מתגלים בענפים לכך אתפשטותא דילהון מחסד עד הוד ובג"ד מבינה עד הוד אין פירוד והכל אתפשטותא חד ולכך אין לחוש שיתפרד הנצח מההוד כנזכר. ואם יש לחוש היא על היסוד ועל המלכות עם החמשים הנזכר וז"ש לבתר אתא צדיק שהוא ענין הכא שצריך לייחד אותו ונטיל כל חמשין בלחודוי וכו' ואתקרי כל מפני שהוא כולל כל ב' תרין במספר כל. וכן המלכות צריכה ייחוד עם היסוד מפני שאינה במספר אלא נטילת לון כלהו והיינו שנק' כל ה' ובאו רמז כלם בהוד דהיינו ה' ו"ד כמנין י"ה מפני שהוא פתח תקוה ליסוד להיותו נוטל כלם מבינה. מל עם נצח. לפום מאי דמסיק חש היינו חיון אשא מ"ל ר"ל ממללן א"כ מ"ל עם נצח ירצה נצח מדבר והיינו שאותו המזמור נעשה ברוח הקודש מנצח וז"ש מאן ח"ש כדי להבין מהו מ"ל ופי' כי הם תרין שפוון שהם נצח והוד שהדבור העליון נגזר על ידם דהיינו המלכות ובג"ד אתקריאו חיוון אשא ממלן וח"ש הוא חיוון אשא שהם מסטרא דגבורה ומ"ל פי' ממללן מכח המלכות ולפי זה למנצח פי' נצ"ח מ"ל ר"ל מדבר והיינו קשר הנצח עם המלכות ומייתי ראיה מענין היות. עד כאן מעשה מרכבה ומעשה מרכבה היינו מלכות כדמסיק והיינו מן וארא שתחלת הראייה בה עד חשמל שהוא סוד שתי מדות אלו במלכות כי לזה נק' חיות אש ופי' מלת חיון אשא מפני שהם מצד הגבור' והדין חהמכונה באש וז"ש מסטרא דגבורה וכו' היינו מלכות גבורה תתאה וע"י הם ממללות לכך הם חיות אש מסטרא דגבורה ובהיותם חיות אש מסטרא דגבורה כנזכר נעשה משפע הדין הנשפע מכחם ליסוד הנמשך מהם נהר דינור הנעשה מזיעתן של חיות נצח הוד ושלשתם מרכבה לת"ת אדם שהם נצח אריה שור הוד נשר יסוד ודמות פניהם פני אדם ת"ת הרוכב עליהם והם המתקנים המלכות שהיא נק' מעשה מרכבה לקשרה למעל' בת"ת וז"ש מעשה מרכבה דא מלכות. ובתלת אילין דהיינו נה"י נעלמות חב"ד ולזה אין דורשין במעשה מרכבה ביחיד מפני שאין מעשה המרכבה נשלמת אלא בשתוף ולכך צריך שיהיה חכם מחכמ' ומבין מבינה מדעתו ע"י הדעת כדי שיגמר הייחוד ע"י וסוד מרכבה זו באצילות אנפי רברבי ויש מרכבה למטה במלאכים הנק' אנפי זוטרי.

מרכבה דיליה איהו פרדס. שאליו היו רומזים בימים קדמונים כאומר נכנסו לפרדס דהיינו מיכאל גבריאל אוריאל רפאל ד' חיות ורקיע הראוי על ראשיהם מטטרון מהרמ"ק זלה"ה והרח"ו כתב ונפיק מגו פרדס דיליה וכו' פי' הם בן עזאי ובן זומא ואלישע נפקי מיניה וטעו בו אך ר' עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום. ועוד אפשר לפרש ממש אח"כ דאילין תלת אב"ג כלל. והענין כי כל הג' פנים שור אריה נשר כלם יש בהם לחיצונים מעט אחיזה בהכרח כנודע כי משם שואבים כחם אמנם פני אדם שהוא קול דממה דקה היא השכינה אין בה תפיסה כלל ולא נפקא לבר מהאי פרדיסא אל החיצונים ודי. כחושבן ו' דא מטטרו"ן דאיהו בין **א** וכו' והבין זה כי ו' זהו הרקיע שהוא מטטרון שמבדיל בין המים למים ובזה נכשל בן זומא בראותו הבדלה זו וכן ג' אלו אלישע ובן עזאי ובן זומא נכשלו בג' אלו שתחת מטטרו"ן והבן זה עכ"ל:

רכד ע"א

ד"א צו את בני ישראל וכו' אית עשן ואית ריח. הכוונה שבקרבן אית עשן ואית ריח וב' בחינות אלו למתק ולתקן ב' בחי' באצילות א' בחי' הדין והב' בחי' הרחמים ולראיה שהעשן הוא בחי' דין מייתי קרא דאז יעשן אף ה' ועשן המערכה לקשר הדין עם הרחמים ולתקן שניהם יחד ואפשר לפרש עשן דין ממש והיינו בהיות הקרבן נאכל לכלב וכנזכר בזוהר ואז מתעורר עשן ולא ריח מפני קלקול המעשים אף הוא בחי' הת"ת למעלה בדקות כי הראש הוא בחי' ג' ראשונות ונודע שהס"ת יש לו ב' בחי' הא' מחסד והב' מגבורה והם תרין חלונין דקאמר ולפיכך כשיתעורר למטה הגבורה מצד רוב קלקול המעשים עולה התעוררות הגבורה ברוע המעשים אל הבינה דהיינו לבא ומשם אל סוד הדעת שהוא חוטמא דז"א ומתעורר משם הדין והיינו עלה עשן באפו דין המתעורר מכח מעשה הרע יקרא עשן ואז מתעורר משם הדין ע"י המלכות וז"ש ואש מפיו תאכל ואל זה רמז באומר אלא מלכא דאיהו לשמאלא לקבל גבור' וכאשר שבים למטה בתשובה אז עולה תפלת הצדיקים אז הקב"ה מרחם על בריותיו ומוחל להם העון והעשן צריך למתקו ע"י שיתעורר החסד הדק שבסוד בחי' החיים [אולי המים] ויורד ומרבה [צ"ל ומכבה] האש ומתבטל העשן הנזכר וז"ש מימינא וכו' ולהיות סוד הדעת אחוז בחכמה סוד צד החוטם הימין דהיינו חסד עולה ונאחז בשרשה שבחכמה והיינו חוטמא דנקיב עד מוחא ומשורש החסד מתעוררים הרחמם לבטל הדין וכמו שיש עשן דין העולה המעורר הדין כן יש עשן טוב המעורר הרחמים והא כיצד יעלה סוד עשן מבינה אל החכמה לעוררה להשפיע וז"ש עלה עשן מבינה לגבי חכמה והענין כי דרך שיעלה עשן פגים לעורר דין יעלה עשן יפה לעורר רחמים וז"ש ובגין דא ממש במציאות הדין שפירש:

ומקבל ליה בחדוה. יש בחינה שישתווה הדין עם הרחמים והענין שיש יין המשכר דהיינו דין המעורר הנקמה אמנם יש יין המשמח והיינו דין המעורר הייחוד והזווג למעלה ולמטה ולז"א ומקבל לי' החכמה בחדוה דהיינו דין המעורר שמחה וזהו סוד ועבד הלוי היא דהיינו בינה ועליו אמר בחדוה בניגונא דליואי שהיו הלוים מתקנים הדין ומעוררים שמחה בסוד קשר הבינה עם החכמה ע"ד זה וכל א' עולה דרך בחינתו יש בחי' שהוא מעלה ריח מצד ימין כגון גמילות חסדים ומצות אחרות אמנם לעורר הבחי' הנזכ' האי עשן ממעשה האדם לא סליק אלא ע"י אש הגבורה שבשמאל והא כיצד דאדליק בעצם דאינון איברים מליין פיקודין דהיינו בהיות האדם מלהיב עצמו בחשק העבודה ועסק התורה והיינו ממש בשיר הלוים העולה בעת הקרבן שהאש מדליק אברי הקרבן ואז הי' מעורר הבינה בבחי' האש התחתון וכן בג"כ בהיות האדם בגבורה עוסק בתורה מעורר הבינ' ועולה עשן מעשיו אל הייחוד וז"ש דאיהו אדליק בהון בתקיפו דגבורה וכו' ולית בעלמא בטול מותנא כקטורת מפני ששאר הדברים העולים מימין אינם מתקנים כראוי מפני שאפשר שלא יוכלו מימי החסד לבטל אש הגבורה אמנם הקטורת ממש הגבור' מתעוררת כעשן הנזכר לקשר בימין לעורר הייחוד והרחמים והיינו ריח ניחוח ומצד המוח חכמה שהמעשים שעולים מימין הם ריח בלי עשן. והעולים משמאל לטוב הם עשן ונקשר עשן בריח ימין בשמאל והוא יותר טוב מריח בלי עשן מן הטעם שזכרנו צלותא בקרבנא ונשלמה פרים וגומר מאן דיימא ביה בתפלתו פיטום הקטורת סגולתו כאלו הקריבו ממש ועושים סגולתו ובטיל מותנא ומפני שהוא תפלת יחיד בטיל מותנא מביתיה משא"כ בקטורת ממש שהוא מהדרכים [אולי מהרבים] ע"י שלוחם שהוא הכהן לכך הי' מבטל המיתה מכל העולם כאומר ויעמוד בין המתים ובין החיים וגומר ועם כל זה נאות לאמרו ג"כ קודם התפלה להיותו נכלל בכללי הקרבנות וכן נהגו ונהגו לומר אחר התפלה להועיל לסגולה זו כנזכר: אמר רעיא מהימנא כען צריך למנדע איך אתקנו צלותין וכו' כלומר מה מקום מוצאו ולאיזה סמך תקנו התפלות נגד התמידין דלכאורה אין להם ייחס ויש בזה שני דרכים הא' תפלות ג' אבות תקנום או כנגד תמידין תקנום והוא פי' שניהם יחד ואמר שהקרבנות עצמם נגד האבות והתפלות נגד האבות כדמפרש ואזיל. והענין קרבן היינו ייחוד המלכות שהוא קרבן לה' וכן תפלה היינו העלות המלכות למעלה כאומרו ואני תפלתי לך ה' ובבוקר היחוד בחסד ובערב הייחוד בגבור' ובליל' הייחוד בת"ת והוא מחלק לחייליו כרצוני. וכי לא הי' לי' תימה מאי דוחקיה והא כתיב כי במקלי עברתי שאליפז העני אותו וי"ל דכרים לאו דווקא אלא ילקוט שבו מניח צידה לדרכו במקום כר וכסת. חתן הת"ת ואורחיה להיות מרכבתו י"ב גבולי אלכסון

שהם למעל' באצילות ואתא לגבי כלה שהיא המלכות ואיהי יהיבת ליה אבנין שהם י"ב מלאכין למטה בבחי' המלכות שהיא אבן והם אבנין למטה ממנה ובהיות הייחוד למטה על בחינותיה ומרכבות:

אמר ר"מ לית קורבנין אלא לרחקא וכו' פלי"ג על דברי [ר'] פנחס הנזכר בזוהר דאמר כבד סמאל נטל בקדמיתא מהמותר הנשפע עליו ואח"כ לילית ואח"כ חייליו שרים טמאים ואמר שם שיותרת הכבד וכבד שהם סמאל ולילית נהנים משמנונית החלב הטמא ור"מ פלי"ג ואמר שא"א דאדרבא הקרבן להבדילם מן הקודש ואיך נאמר שהם באים שם לאכול החלב ועוד הקשה כי נאמר עוד בחבורא קדמאה שהוא הזוהר בפ' פנחס כי אישים הם ערקים דכבד שהם חיילים טמאים ולפ"ז הקרבן היה נקרב אליהם וזה דוחק שנאמר שהיו נקרבין בקרבן ומטמאים המקדש וז"ש והא קרבן כלא לה' ורשב"י ע"ה תירץ דלא קשה מידי דודאי עיקר הקרבן לייחד שם יהו"ה דהיינו אשה ה' ריח ו' ניחוח ה' ליהו"ה י' כנזכר בשיר השירים ואין ראוי למקריב לכוון רק בזה אבל אחר שישראל מקריבין הכל לפני המלך הוא מחלק מבחי' המאכל סולת לבנים דהיינו ברירו בלא פסולת ובינוני לעבדים ופסולת לעבדים הרעים והיינו לפי בחי' המקרבים בחי' בנים שהם מסטרא דאצילות ומקריבים בסוד אצילות וקרבנם מתקבל ברצון באצילות והעבדים מתקבל קרבנם ע"י המלאכים ועבדים הרעים קרבנם מתקבל ע"י כלבים והיינו שנתן לעבדים ולא שיכנסו להיכל אלא המלך שולח להם ע"י עבדיו וכן הענין בנשמה וכו' (אר"מ לית קורבנין וכו' פלי"ג אר' פנחס ואמר שאדרבא הקרבן להבדילם מן הקודש ואיך נאמר שהם באים שם לאכול ועוד הקשה כי נאמר עוד בחבורא קדמאה וכו' ע"י עבדיו [אמר המעתיק מצאתי בהכ"י הדבור המתחיל אר"מ עד ע"י עבדיו כתוב שני פעמים ולכן סלקתי עצמו מלהעתיק פה דיבור א' ב' פעמים ללא צורך.]) ואוף הכי כד מית בר נש מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלל"ה כתב ועוד א"ב ג"ד ה"ו ז"ח ט' אדם הענין כי מספר ט' אותיות אלו מן א' עד ט' הם מולים בני' מה בחשבון אדם והוא סוד ט' ספי' עינאין שהם בדכורא והמ' היא רמוזה באות יו"ד הרי איך הם י' ספירות נרמזות בי' אותיות הראשונות מהאלפ"א בית"א. אילין אישים וכל אינון חיילי' וכו' זה יובן במה שפי' דף קמ"ד ע"ב מפ' תרומה ע"ש ועיין מה שנכתב בדף רנ"ח ע"ב מפ' פנחס עכ"ל **גליון** דאדם תשע איהו במ"ק אדם עולה ט' עכ"ל:

רכד ע"ב

ואוף הכי כד מית בר נש וכו' הענין בענין הקרבן היו בחינות נשמה דהיינו תבירו וכו' וזה עולה לפני המלך סולת זבחי אלהים וכן כוונת הכהנים ושירי הלויים ותשובת

ישראל שהם סוד מוח לב איברים הכל בסוד הקדושה והגשמי הנשרף ששם הבהמה חלק מיתת האדם ועוונותיו לרעים ותשליך במצולות ים והאמצעי הנעשה ריח ניחוח מהקרבן לאמצעיים המלאכים והכל היה שולח המלך משולחנו ולא קשה מידי ור"מ הודה לדברי ר"ש שבדרך זה צדקו דבריו האמנם במה שפי' שהקב"ה נהנה מתבירו דלבא יש בזה לחלק בין ישראל שיש בהם כמה בחינות וכלל דבריו שיש בישראל בנים שנשמתן מסטרא דאצילות ויש בהם עבדים מסטרא דבריאה יצירה עשייה שיש מי שזוכה לנפש מעשיה לבד ויש מי שזוכה אל הרוח מיצירה ויש מי שזוכה לנשמה מכסא והיינו שיש בישראל ג' מיני עבדים הנזכ' שהם נק' צאן בהמה והבנים נק' אדם שיש נר"ן דאצילות וכל א' מבחי' אלו עוונותם עולים לפי שיעור נשמתם והעון מפריד ד' אותיות יהו"ה שנמצא בי' ספי' דאבי"ע וז"ש דאיהו שם יהוה לקרבא אתוין וכו' בין דבעירן וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

רכה ע"א

בין דבעירן דהיינו קרבנות ממש שהם בסוד העשיה ד' יסודין בין למלאכים שהם במצות דהיינו היצירה ד' חיות בין במלכותיה שהם סוד הרוכבת על כסא בבריאה בין בשמים דהיינו באצילות ממש והיינו סוד ההור' בפשט או בקבלה כדאמר זאת התורה לעולה שהוא קרבן אליהם וז"ש כלא צריך לקרבא לקב"ה דאורייתא דיליה באתוון קדישין וכו' ואיהו רכיב דהיינו א"ס רכיב ע"י התלבשות אורו במלכות בבריאה רכיב בד' חיוון דמלאכין דעל ידי ההנהגה בתחתונים שם נמצא מתלבש ברוחניות אלו ואיהו רכיב בד' יסודין שהם כחות רוחניים נשמה לכל העולם הגשמי כאומר דמנהון אתבריאו וכו' ולפיכך אין קיומם וקשרם אלא ע"י א"ס שהוא קיומם וחיותם ובהיות ביניהם פירוד הוא קושרם ומקרבן וז"ש הוא דמקרב מיא באשא בסוד רוחניותם וע"י הרוחניות להם קיום בגשמיות מדוריו נשמה ורוחניות ליסודות:

ואוף הכי איהו מקרב מיכאל וכו' הם ד' חיות חסד דין רחמים וכללם והוא קיומם וקרבתם וקשרם. ואי תימא הא כתיב וכו' והכוונה כאומר לה' היינו שם הויה המתלבש והפירוד אין בהם שאין פגע [אולי צ"ל פגם] מגיע שם אם לא דבר פרטי כגון עון אדם הראשון או מעשה החורבן וכיוצא. י' לרישא ו' לגופא וכו' שיש שמאל וימין דין ורחמים ופרוד ואין [612] בו באצילות שהכל א' מיוחד לא יצדק בו גוף ראש ימין ושמאל אם לא ע"ד השאלה וכ"ש בא"ס בהסתלקו מהם שפי' אותיות לא יצדק בו כנזכר. וז"ש אבל עלת על כלא א"ס דאתקרי יהו"ה דהיינו בהתלבשו באצילות אתמר ביה וכו' דהיינו שאין פגם

[612] נ' דצ"ל כן

מגיע שם. איהו שליט על כולא להנהיגם לכל רצונו. תפיס בכולא לקושרם ואפי' בעת תפיסתו בהם אינם תופסים בו וז"ש איהו תפיס בכולא ולית מאן דתפס ביה וכן בהתפסו למטה אל תאמר שישלוט האצילות על הא"ס שבבריאה לז"א איהו שליט בכלא ולית מאן דשליש עליה ושם זה אליו דוקא בהתלבשו באצילות וז"ש ואיהו לא אתקרי וכו' כי בא"ס בלי הצטרפו אל מפעליו לא יצדק בו לא אות ולא נקודה ואין השגה לשום נמצא בו וז"ש וכד אסתלק וכו' עמוק עמוק וכו' לית נהורא יכיל וכו' כלומר אין אומרים עמוק עמוק מי וגו' להורות שהשגתה נפלאה אמנם יש בו השגת דבר מה או אל איזה נאצל שאין הכוונה אלא שאין השגה כלל ועיקר וז"ש לית נהורא וכו' בענין שאין נמצא שיוכל לקבל אור בהיותו מסולק מנמצאיו מפני הדקות וההעלם ולזה כששום נמצא ישיג אור ממנו אינו אלא בהתפשטו אליו. ובהתלבשו בו. וענין זה אל הכתר שאינו משיג בא"ס אלא דוקא בהעלמו בו לא בבחי' המסולקת ממנו והנה מה שנחשך הכתר בהסתכלו בו הוא סתר אלא שזה סבה שיתעלם מכל נמצא וז"ש ישת חושך סתרו ולא זו בלבד אלא גם אם חכמה ובינה ירצו להשיגו בתוך הכתר ג"כ יתעלם אורו וז"ש וערפל סביביו בכתר שסביב לו ג"כ הערפל שמתערפלים הרוצים להשיגו שם ולזה הערפל אינו כ"כ כחושך ואם נפרש הערפל שב וחשוך מחושך עצמו יהיה הכוונה הכתר הרוצה להשיג ישת חושך ואם חכמה ובינה שהם יותר תחתונים רוצים להשיג וערפל שהוא העלם והם סביביו למטה מכתר ולית אלהא וכו' היינו סוד הוא מקומו של עולם דהיינו שקודם שהמציא הנמצאים כל המציאות מציאותו ואח"כ המציא להם בעצמותו מקום והמציאם ונמצא הוא מקום אליהם בענין שהוא סובב וכו' דהיינו גדר המקום המקומם הצריך אל המקום ולזה לית מאן דנפיק וכו' מפני שהמקום סובב לנגדר בתוכו וכמו שהוא כולל אותם גם בעצמותם הוא נמצא בענין שאין דבר רק ממנו ומציאותו בערך עצמו כשהיה קודם מציאות הנמצאים והיינו משל האש הגדולה. איהו מחיה לון וכו' איהו מקושר וכו' וכיצד קשרם תלוי בהמצאו משגיח בהם דהיינו ייחודם וקרבותם וז"ש ומאי תקנתיה לקרבא אתוון בקב"ה דהיינו בהשגחתו בהם כנזכר ודרך זה בבי"ע ובג"ד בכולהו לחמי לאשי מצד בנים דהיינו לחם סולת. ואת הכבש וכו' היינו בערך הבריאה והמלאכים שכן אוריאל פני אריה רובץ ע"ג המזבח. ולקחת שתי תורים היינו קרבן החוטא עולה ויורד בסוד החטא בנפש מהעשיה דהיינו בד' יסודין ועכ"ז בכל זה אין חלק לחיצונים כלל. וז"ש ווי מאן דגרים בחובוי וכו' שזהו חלק רע שאין לו חלק בקרבן ואדרבא הוא ערוה ופרוד הוא הנק' אחר שמקום שאחר נמצא אחר מסתלק דהיינו כל הדר בחוץ לארץ חוצה למלכות וסטרא דמהמנותא אין לו אלוה כיון שהוא רשות אחר. מהרמ"ק זלה"ה:

רכה ע"ב

אמר ר"מ אי הכי מאי נינהו כי בא השמש וגו' אי אמרת בשלמא דיעקב לאו היינו חתן ומלת ויפגע היינו פגיעה לשוב ולאפיוסא ניחא דהכי קאמר וילן שם יעקב כי בא השמש לגבי כלה דיליה ואתרח תמן בייחודא אמנם ר"ש פי' בזוהר בסמוך ויפגע במקום פיוסא לזווגא וילן שם זווגא ממש כי בא השמש מאן ניהו דהא חתן הא אתמר וילן שם ולא שייך ביה כי בא השמש דהא ביה עסקינן ואורח (אולי צ"ל ומכח) דרשה אמרינן כי בא לשון כביה והא נמי לא שייך דאדרבא האיר כאומר אל מקומו שואף זורח הוא שם. מהכא אוליפנא ממה שנבאר שהייחוד העליון מסתירים אותו מהנפרדים שלא יסתכלו בו כדי שלא ישלטו בו א"כ כ"ש הייחוד התחתון שצריך להסתיר שלא יסתכלו בו והמשמש לאור הנר מסתכלים בו החיצונים המתפשטים בעולם ואפילו ביום השבת כנזכר בפ' בראשית ושולטים בולד הנזרע ולזה צריך ב' דברים אור הנר לכבותו וז"ש בליליא למכבי שרגא וביממא לאו אורח וכו' ואל הייחוד העליון יש כיוצא בו לאתכסיא מן שמשא כנגדו מלאכין דיצה"ט השולט ביום למבכי [נ' שצ"ל למכבי] שרגא כנגדו מלאכין דיצה"ר השולט בלילה לשמאל והענין שאלו הם כחות הנפרדים שאין להם חלק בייחוד והם סוד היתדות שרוצה להיכלות כנזכר בפ' פקודי וכן כמה משריין דמלאכים שהם לאדם לשמירה ולצורכי העולם ואינם נקשרים בייחוד אלא אחר הייחוד משפיעים להם חלק טוב וכיון שהם זרים לענין זה ראוי שלא יראו בייחוד העליון וכ"ש החיצונים שהם למטה מהיכל לבנת הספיר שאין ראוי שיביטו שלא ישלוט עין הרע ובהסתלק הייחוד למעלה מתעלם מאלו:

בתר דאתר צפרא כי ענין זה נמצא ליעקב בכל עת הייחוד בכל לילה ולכך לא ראם אלא כשהאיר היום כי כל זמן לילה הוא משך הייחוד אלא דבהו אלה שבמלכות נקשרת ואינו פונה אל מעשה התחתונים אלא ברשות דת"ת ומסטרא דיעקב איש תם וגומר קשיא ליה דהא כתיב והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים ואיך אמרת דצריך לאתכסיא מאילין מלאכין לז"א שיש מלאכים אחרים שיש להם קשר בייחוד והם חלק אבר ממנו והיינו סוד פנימיות היכלות הנקשרים בייחוד וז"ש מסטרא דיעקב דאיהו איש תם הקשור בתפלתו בסוד התעוררות תפלת ערבית. לא הוה עמי' לא מלאכים הנפרדים חוצה מההיכלות שהם קדושי' מהיצ"ט וכ"ש החיצונים מסטרא דיצה"ר אלא מלאכין דקוב"ה ושכינתי' שהם אותם שהם פנימה להיכלות.

ובג"ד ויקרא שם המקום ההוא מחנים. כלומר אחר שעבר זמן קרבנו תפלתו שהוא הלילה ואתא צפרא זמן תפלת אברהם בבוקר ואז ראם לאור היום כנזכר ויקרא שם

המקום דהיינו מלכות כאומר ויפגע במקום קראו מחנים על שם שתי מחנות שהם יונקים ממנה א' קדושים משריין דיצה"ט והיינו אומר מחנה אלהים זה שהם מצד הקדושה וכד אתו מלאכים דליליא שהם הכפירים שואגים לטרף שהם פתיות היצה"ר שעם האדם ולאו ?לכטרא ליה ואלו הם מלאכי חוצה ויקרא שם המקום ההוא מחנים שכולם ניזונים ממנו מהרמ"ק זלה"ה:

רכו ע"א

בגין דצלותא איהי כלה וכו' קשה ליה אמאי קרי בחינתה הנק' מחנים על שם שתי מחנות כנז' לעיל ולעיל דקאמר כי בא השמש קאמר ויפגע במקום ולא היו שם מחנים לז"א בגין דצלותא שהאדם מצלי איהי כלה דהיינו קישוט המלכות המכינה עצמה לבעלה שהיא נבדלת מכל טומאה ומסתלקת אליו. תדע דכתיב אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי. ירצה שהיא מתלבנת ואז היא מלבנון תבואי ומסתלקת אל הת"ת ותדע שבחי' כלה שנאמר עליה את"י דהיינו א"ת י' נקשרת עם הת"ת היא נק' מקום:

דהא כאורייתא דבכתב שהם רבה הת"ת תורה שבכתב אמר הנה מקום שהיא השכינה למטה כאשר יתבאר את"י כלומר א"ת י' נקשרת עמו והטעם שנק' מקום מפני שהיא מקום דעלמא דין כלומר מקומם ומעמיד ומנהיג התחתונים ולכך בבחי' זו היא כוללת רעים וטובים היא כוללת כלם כא' ומנהגת אותם ומצד היותם בבחינה זו דאיהי אתקריאת מקום דעלמא דין אתמר בו ויפגע במקום. בפיוסא צריך להתפלל ולפייס בה לסלק אותה מדרגה אחר מדרגה מן התחתונים בכמה זמירות לזמור החיצונים ובכמ' ברכו' והודאות לקשר ההיכלות למעלה ובכמה ייחודים דק"ש לקשטה ולקשרה עם הת"ת בתפילין ואח"כ להתפלל בלחש בסוד פיוס בחשאי לקבל שפע העליון והייחוד וק"ש בפיוסא ולבתר וילן שם שסדר היינו הייחוד:

ובנ"ד איהי אמרת מי יתנני במדבר. כלומר מי יהיה המדבר שיתנני בדבורו תפלתו מלון ויסוד שהם אורחים ולנים אצלי כענין שם והיינו ע"י הדבור ויפגע במקום כנזכר והיינו רשות בפני עצמו בלתי מצורף עם התחתונים בעת הייחוד כנזכר:

ולאו עם אינון דקבעין לה חובא. ודין עם העוונות שמפרידים אותה וקושרים אותה בתחתונים ואוחזים בה הסרכות שהם חיילים דיצה"ר ואינם מניחים אותה להסתלק והטעם שע"י תפלה היא מסתלקת הוא דבכל שעתא דבר נש מצלי לקשרה למעלה דקב"ה שהוא החתן אקדים ונטר לה והיינו והאיש ת"ת משתאה לה ממש מצפה הייחוד והתפלה שאדם מייחד והיינו ויהי הנה טרם יבא הכלה לדבר בתפלתו והנה רבקה דהיינו צירוף הבר"ק דהיינו יסוד היורה כחץ יוצא לקראת כלה מכח הת"ת. ואי תימרון

אם כל זמן שאינם עשרה לא קדמה ואת אמרת ויהי הוא טרם כלה לדבר ונראה דמשמע אפילו יחיד לא קשיא דהתם אל סוד אחר כוונו דהיינו שאין קשר קב"ה ושכינתיה שהם ו"ה אם לא יקדם י"ה עמהם וז"ש לעשרה דהיינו י' שכינתא והיינו ה' קדמאה בינה שבינה עילאה קדמה דהיינו י"ה לא' וא"ו עד דיתבי סוד יה"ו ג' אותיות אלו יחד ה' אחרונ' אינה באה שם ללמדך שאפי' ירצה לייחד קב"ה ושכינתי' שכינה מקפדת שאינ' רוצה להתייחד אם לא יתייחד תחלה י"ה עם ו' וז"ש ורזא דמלה דבאתר דלית תמן י"ה לא אתיא תמן ה' כלו' עם ו' ולזה כיון דצריך כל הכנ' זו מאן דבעי לייחדא אתוון יהוה צריך בתחנ' דהיינו ויפגע במקום דהיינו לתת חן למלכות ולקשטה ולהתחנן אליה לסילוק מן התחתונים כנזכר והיינו ואתחנן ירצה באדני תחתונים ואל הת"ת ברחמים לקשרו עם י"ה למלאותו רחמים מחכמה ובינה לקשרו עם י"ה. כבשים סודות כדמפרש ואזיל כבשונו של עולם כלומר שעוסק בענייני קב"ה הכובש העולם ומנהיגו. וכבש א' בבוקר היינו סוד ייחוד א' ואת הכבש השני תעשה בין הערבים הייחוד הב' שצריך להשלים הייחוד כדמפרש ואזיל. בג"ד ה' אשה יש בה ה' שהיא השכינה שנסתלקה הה"א ונתלבשו הקליפות דהיינו ליליתשהיא נשג"ז וממילא משתמע דאיהי נמי עבד סמא"ל ונד י' מיניה אם הוא במזיד ונבל הוא אמצעי בין סמא"ל ולילית שהוא שפחה ונבל כי ישבע לחם היינו לחמה של תורה שאין ראוי ללמדה לנבל שהוא ע"ר ו"ה כנזכר בתיקונים הרמ"ק זלה"ה:

רכו ע"ב

שכינתא מגו קליפין. כענין אומר וארא והנה רוח סערה וגומר ומתוכה וגומר הרי שכינה מתוך לבוש הגלות שהם הקליפות. חזא עמה וכו' שגם בעמקי הקליפות היו עשר ספירן בלא פרודא כלל עם היות שהגלות היה מחייב הפרוד ולא שהיו י"ס מתלבשות בעשר קליפות שאז ח"ו אין ייחוד כלל אלא היו כל הספירות מיוחדות מלובשות בקליפות במוח [אולי צ"ל כמוח] בתוך הקליפה ובהפתח הקליפ' תרצה ותתגלה המוח וז"ש ואילין אינון מוחא מלגאו ונודע כי ההשגה לנביאים אינה בעולם הספירות אלא בסוד התלבש הספי' בסוד ההיכלות מקום השגת הנבוא' וז"ש כלהו העשר הנזכ' חזא לין מגו נהר כבר דהיינו בבחי' כללותם ביסוד אמנם השגתם בסוד לבוש המראות בחזיון דנבואה מלתתא. איהו רכב אלהים רבותים שהם עשרים דהיינו עשר מלמעלה למטה ועשר ממטה למעל'. אפיק תרי שאינן מפני שבחי' ענין זה ביסוד שהוא נהר כבר ולכך בסוד בחינתו למטה הוא תרי שאינן אשתארו י"ח דהיינו שאלה התחתונים לבוש ודמות אל העליונים שביסוד ויחס מתעלים בחיון [אולי צ"ל בחזיון] הנבוא' שהם ההיכלות עולם מטטרו"ן

וז"ש דאתלבש בת"ת מן מטטרון דהיינו ט' מלמעל' למטה וט' מלמט' למעל'. ולמעל' הם ט"ט מן טוטפת בסוד האצילות. נפתחו השמים וכו' לפי מה שנבאר שם אלהים כן יהי' פי' נפתחו השמים אם אלהים בינה א"כ שמים חסד וגבור' הם עיינין והבינה טטפו"ת ודאי תפילין דרישא. ואם פי' מראות אלהים מלכות והיה על נצח והוד תרי כרובי עינא נפתחו השמים תרי כרובי עינא וארא מ' מראות אלהים שהם ת"ת ומלכות לטוטפות בין תרין עיינון ודאי. מאן מראות אלהים דמשמע דחמא מראות אלהים ולא אלהים ממש אינון עשרה מראות דחזא מן מטטרון ולמה נק ' מראות אלהים מפני שמדת אלהים נראה שם. דחזא מט"ט כשרגא מגו עששותא בענין שהכוונה אלהים נראה במצותיה והך מראות אלהים שהם עשר אלא דאינון תשע באתגליא שהם י"ח כנזכר וחד שתים שהם תרי והיינו אלפים שנאן כנזכר **בתכלת** בכנפי מצוה. הם ב' בחינות, הא' מציאות התכלת והב' בהיותו בד' כנפים ולמציאות התכלת אמר דהוא דומה לרקיע כדפי' בגמרא והוא מטטרו"ן רקיע על ראשי ד' חיות שהוא על ראשיהם בהיכל קדש הקדשים בדיוקנא דיליה תכלת שבציצית והעד שיעור הטלית שהקטן וכו' וממה שנתנו שיעור נער מור' שעניינו במלאך הנק' נער ומפרש בחי' היות התכלת בד' כנפים ואמר והאי איהו דאתמר ביה ונער קטן נוהג בם ירצה שההנהגה בתחתוני' תרד מאצילות לבריא' וליציר' אל סוד המלאך הזה שהוא סוד הרקיע שעל ראשי החיות מלמעל' והוא בית קבול לו' קצוות הת"ת והרקיע הזה ישפיע בד' חיות שהם סוד המלכות שהיא ד' שהם סוד קו הדין וחסד ורחמים וכללותם ואין למלכות הנהגה אלא כפי בחי' הת"ת שהוא ו' דהיינו סוד ו' ד' ת"ת ומלכות עשר ספירות וז"ש ובגין דאיהו כלול עשר דהיינו ד"ו מתלבשן ביה י"ה ולא דציצית ממש מפני שהוא יצירה אלא הם מתלבשי' בכסא והכסא מתלבש ביצירה וז"ש דאיהו כליל ו' מעלות לכסא וע"י הכסא מתלבשין בי' עשר ספי' שהם נכללות בד"ו ת"ת ומלכות כנזכר. וז"ש ובי' הוה אתחזי קב"ה בשכינתי' דאיהו כלילא מעשר ספירן של הת"ת ומלכות ועתה התכלת מתייחס במלכות עם היותו דומה לרקיע דהיינו ו' הכוונה להנהגת וז"ש ומסטרא דשכינתא דאיהי עשירא' ר"ל בחינ' אחרונ' שבהם תכלת שבציצית איהי תכלית כל גוונין הכוונה כגוונין הפעולות העליונות המתנהגות למטה והיא הפעולה האחרונ' דהיא תכלית עשר ספירן שהם נכללות בד"ו ת"ת ופי' תכלת לשון תכלית וסוף שהוא סוף הכל. עוד פי' לשון כליה וגמר מלשון ותכל כל עבודת וכו' והכוונה שע"י נגמרים הפעולות וההנהגה העליונה. עוד פי' לשון כלה שהיא מלכות המקושטת ככלה לעלות ולהתייחד למעלה עוד פי' ד' לשון כליון ושרפת אש וז"ש ואיהי תכלא דשרגא וכו' ועלי' אמר יחזקאל ר"ל על בחי' המלכות שהוא אחרונה והיא תכלת

אמר כמראה אבן ספיר דהיינו מלכות גוון תכלת דמות כסא שהוא כסא לת"ת הנז'. סגולה דהאי אבן דקאמר קרא כמראה אבן ספיר דהיינו מלכות מאן דירית לה מפני טוב מעשיהם וירושת צדקות אבותיהם לא שלטא נורא דגיהנם עליה והעד שנמשל לאבן ספיר דלית נור וכו' א"כ ראוי שיתקיים לה מפני טוב מעשיהם כי פסוק כי תעבור במים וכו' וכל עילאין כגון אש גיהנם לילית וסמאל תתאין אש ומים וחרב וכיוצא בגשמיים. והטעם כי תכלת דומה לים ולרקיע ולאש וכיון שהם כולם תחת ממשלת תכלת דקדושה ודחלין מינה מתבטל כחם ואינם פועלים. וז"ש תכלת דהאי אבן דקאמר קרא כמראה אבן ספיר דימא וכו'. ואין לה כח לפעול כגון סוס ורוכבו דהיינו שרו של מצרים כי לא יפעול אלא ברצון קונו תכלת עליון וכן לבטל כחו כי תעבור במים. מגוון דחלן עילאין ותתאין דהיינו ימא ורקיעא כדמסיק שהם ג"כ תכלת כאומר דומה לרקיע. וז"ש משריין דרקיעא דאיהי תכלת משריין דתכלת דנורא דגיהנם שג"כ הוא תכלת ולכך כי תלך במו אש וכו' והאי תכלת איהו דין וכו' מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה מכאן ועד דף רל"א כולל כל ענייני המרכב' עכ"ל:

רכז ע"א

איהו דין אדני וכו' הכוונה לפרש האיך לבן זה בה פועלת הדין לדון כנזכר לעיל סוס ורוכבו והאיך בו הרחמים דהיינו כי תעבור ואגב אורחיה יתבאר תכלת ולבן באומר ותרין גוונין רשימין בטלית והיינו לבנת הספיר הכוונ' שהספיר בעצמו יש בו לובן ויש בו תכלת הכל מעורב דהיינו מלכות שעם היות שהיא דינא דמלכותא היינו בחי' אדנ"י שבה שהיא תכלת אמנם בחי' יהוה שבה הוא לבן והכרח שיש בה יהו"ה אדנ"י ממ"ש משיכיר בין תכלת ללבן דהיינו שהמלכות ברתא דמלכא ומצד החכמה יש בה רחמים ועוד שהיא ייחודא דקוב"ה ואיך יתייחדו אפי' אם אין בה רחמים אלא בלי ספק כלילא מתרין גוונין וכו' כגווא דקב"ה ת"ת שיש בו רחמיה מן הימין ודין מן השמאל כן המלכות כנזכר ובזה היא נעשית כסא אליו אל הדין ואל הרחמים וז"ש למיהוי רחמי ודינא כסא וכו' אלא שיש לנו לומר שהת"ת רחמים גוברים והמלכות הדין גובר על הרחמי'. ומטטרון דמראה כלומר ממ"ש כמראה אבן משמע כמראה אבן ולא אבן ממש שלא השיג בספי' ולז"א אלא לקבל כלומר מטטרון שהוא מראה אבן ספיר וכו' כנזכר הוא דמות הכסא שיש בו ע"ב גשרים שהם ע"ב מאורות שהם מעבר לע"ב מיני מימי החסד כאומרו והוכן בחסד כסא ובחי' ו' מדרגות מטטרו"ן יתחלקו הע"ב לכל מדרג' י"ב גשרים וז"ש לקבל כורסייא אית ליה כלומ' בכל מעלה ומעלה משש מעלות י"ב גשרים שעולי' ע"ב ובבחי' ד' חיות יתחלקו הע"ב י"ח לכל חיה דהיינו א' ע"ב קשרין וחוליין

דציצית לקבל י"ג דאינון ח"י קשרים וג' לכל סטרא. וכורסיא דאיהי ה' היינו המלכות או הבינה שכלם הם משתמשות בכסא וב' נקראים כסא והוא כעין נקודה א' אמצעית על ד' נקודות שהם לד' חיות כענין שהוא סוד ד' עמודי כסא ד' ציציות ממש מוציאות ד' חיות דהיינו ד' הנהגות מושפעות מד' אותיות יהוה דרך ד' עמודי כסא לארבע חיות שבהיכל הרצון והנהגת ו' קצוות מאצילות מושפעות דרך ו' מעלות לכסא למטטרון שהוא רקיע שעל החיות בהיכל קדש הקדשים דהיינו נער קטן נוהג בם בחיות ושתי הנהגו' אלו הם סוד ד"ו והנה סוד הציציות רמ"ח בד' ובשש ד' כמשמעו שיש בו ד' ציציות עולה ת"ר כדמפרש ואזיל וכל א' וא' מד' ציציות יקרא ציצית להרצות שבכל א' מד' הנהגות ינהיג אותו ו' ששה עמודי כסא כענין מטטרו"ן כל עצמו ששה בכל א' וא' מהחיות וז"ש הכי סליק לכל סטרא וכו' וי"ג חוליין הם ראשים על ת"ר כנזכר בפ' תצוה והם י"ג בכל ציצית להראות כל תרי"ג [613] בכל צא מהם ויורה שכל סוד רמ"ח ושס"ה מאירים בכל א' וא' מעמודי כסא ובכל חיה מד' חיות. ועוד יש דרך דומה לקודם שהרי ת"ר הוא סוד ו' כל א' מששה כלול ממאה ועוד פי' לעיל שסודו ע"ב ולפי דרך זה וא"ו י"ג שסודו ע"ב כדמסיק והיינו ויסע ויבא ויט וה"ו אנ"י והו"א וא"ו ולפי"ז יהיה רמוז בה ו' פשוטה וא"ו מלאה וכך יהי' בה סוד ה' דהיינו ה' קשרים ותתמלא באל"ף דהיינו דטלית בעצמו א' משתתף לכל אות ה' והיינו או' טלית א' לכולהו ירצה לכל ד' ציציות שהם ד' ההי"ן ובאות ה' אשתלם וא"ו שאין שלמות הת"ת וא"ו אלא מהמלכות. אשתלים ח"י יסוד. הנראה מקשר שניהם דאיהי ת"ת היינו ת"ת כולל ט' מהכתר עד היסוד והמ' ט' מהמלכות עד החכמה וכולם יחד ממטה למעלה וממעלה למטה היסוד ח"י והמלכות בעצמה ה' משלמת העשר בהקשר היסוד עמה ואז חי"ה חיה לכל סטרא שבכל ציצת וציצית יעלה סוד חיה כנזכר להראות על הייחוד הנזכר בכל הנהג' והנהגה מד' הנהגות שהם בד' חיות:

ולכל חיה אינון ד' אנפין וד' גדפין כלולים יחד ד' פעמים ח' ל"ב וכך הם י"ו כפולים ד' לד' הם ל"ב ד' זכרים יהוה וד' נקבות אדני פנים וכנפים כנודע ואינון תליין הפנים והכנפים מחיה דאיהו אדם דשם שם מ"האדם כיצד יו"ד ה"א ה"א עולה ל"ב ואין השם שלם כזה שחסר וא"ו דהיינו ת"ת אדם המשלים שם מ"ה אדם והם החוליות ולפ"ז היה ראוי שכמו שהל"ב הם כלל כל הד' ציציות כך י"ג חוליות ו' יהיו כל החוליות כלם שבכל הציצית לז"א י"ג חוליין בכל ד' כנפים והוא"ו מתייחד עם כל ד' חיות להראות היסוד המייחד נמצא פרטי בכל א' וא' מהארבעה כנזכר. ואשלים לעילא וכו' בסוד האצילות

[613] אולי צ"ל בכל א'.

בשם אדם ואשלים לתתא ממש על החיות שהם ל"ב פנים וכנפים מתגלים י"ג מאורות מהת"ת ומשתלמין מ"ה אדם ומציאותו למטה הוא סוד התלבשו במטטרון שהכללות שיוכלל מטטרון בחי' הוא ממש אור הת"ת מתעלה עליהם והוא כולל דרגין מלעילא ע"י הכסא הספי' מתלבשות בו ודרגין אלו מלעילא לתתא וכולל החיות המשתרשות בו דהיינו דרגין מתתא לעילא והיינו בסוד אור ישר ואור חוזר בסוד שם יהו"ה ואדנ"י והוא עמודא דאמצעיתא הקושר עליונות בתחתונות ותחתונות בעליונות בריח התיכון הקושר חיות קטנות עם גדולות וזה בסוד התפשטות האור העליון ומתלבש בו בשתי בחינות. עוד יכלול ממש סוד הספי' בעצמן כלולות א"ז כדמפרש ואזיל וזה שאמר ואיהו כליל ד' גדפין וד' גדפין. דכל החיה דלעילא דהיינו החיות הנאצלות אור המתלבש שם מאצילות ביציר' מצד האור בנשמה התיכונה בעצמה לא מציאות ההנהג' הנמצאת בו מצד היותו כולל עליונות ותחתונות כנזכר לעיל אלא מצד העליונות מעצמן שאז הם כאריה אז ישיר משה דהיינו סוד אז למעלה קשר שני שמות באצי' כנזכר ופרטי עניינם אז א' למעל' וז' למטה והם ד' פעמים א"ז כל הייחוד בכל חיה והם ד' פעמים א' יהוה ד' פעמים ז' שהם כ"ח סוד מילוי השם הגדול ולכך אריה בעצמו חסד כולל שני שמות וכך בשור ונשר ואדם באצי' כולו כלול זה בזה דהיינו בסוד ל"ב דשיכלל הכל יחד שם יהוה במלואו כנודע ובהתפשטו למעלה יורה סוד יהו"ה בת"ת בסוד ד' אותיות ד' הנהגות וסוד אדנ"י במלכות ד' הנהגות ואלו ההנהגות שהם חגת"ם אריה שור וכו' דהיינו ד' פנים ראשי ההנהגות אדנ"י כנפים המרכבה ומרכב' סוד הפנים דהיינו בגדי לבן מאור הרחמי' ובגדי זהב מהדין ואלו ואלו לבושים לכ"ג סוד החכמה שם מ"ה דכהן הגדול שבו ל"ב נתיבות דהיינו ד' פעמים אז והנהגת החכמ' מתלבשת באלו הבגדים ולכך כהנא החכמ' העליונ' ומתפשטת בכל הספירות בכל מיני הנהגות להאירם מאור העליון אור החכמה לכפרא על ישראל ולתקן הפגם שבמדות תחתונות וכל מציאותם הוא אדנ"י מלכות יהו"ה ת"ת חוזר דכל [נ' שצ"ל הכל וכ"ה בסמוך] אל נקודה א' יהו"ה אדני הידועים הנקודות האמצעיות דהיינו אדנ"י שפתי מורה שבכל שם מח"י שמות שבח"י ברכות יש כנגדו שם אדנ"י וז"ש וצלותא יהו"ה וכו' ובזה חזר הכל אל שורשו הקודם דהיינו ע"ב תחלת דבריו בכסא ובמטטרו"ן כדי שיהיה באצילות מ"ה שהוא ביצירה והכל ביסוד הנק' חי כנז"ל והיסוד ח"י בתפלה ח"י ברכות הוא ויכולו כולל ע"ב ולזה אין בציציות ע"ב לדרך זה העליון. מפני שהיסוד דהיינו ח"י בתפלה הוא הכולל הע"ב בדווקא אבל הציצית הם ל"ב לבד כדמסיק מפני שהם רמז לאדם מ"ה דהיינו בת"ת ושם סוד וא"ו רמז לע"ב לרמז העליון עם התחתון אצילות ויצירה בדרך אחרת:

לעילא באילנא דחיי וכו' הכוונ' שאין הקליפות פוגמות באצילות כלל ח"ו ואפילו בהיכל קדש הקדשים אין שם קליפות אלא בסוד היכל הרצון ששם ד' חיות שמציאות הנהגתם מתפשטות בהיכלות התחתונות ולא פנימה להיכלות ח"ו אלא מבחוץ אל המדורים וכל עלייתם אינו אלא עד מדור השלישי אמנם קטגוריא שלהם עולה עד למעלה עד מקום הדין ולזה יתייחס אל ד' חיות לבוש ד' קליפות ומה שנייחס לעתים הקליפות בספירות הוא להיות מטטרון שר כל צבא מעלה הוא לבוש הת"ת כאומר אלביש שמים קדרות וכו' והוא משום דלתתא אית קליפין במטטרון דאיהי בדיוקנא דאמצעיתא והת"ת לעתים מתלבש בו בזמן הגלות דאיהו לבר ממלכותיה שאין יחוד לת"ת במלכות והמלכות אז בגלות עם בניה ואז הת"ת לשמרה מתלבש בגדפין ואנפין דעבד דילי' מטטרון ולא ממש הת"ת והמלכות שלא [נ' שצ"ל אלא] ניצוצות שלהם מתפשטין בעולם התחתון אל ההנהג' וירכב על כרוב שני כרובים הם מטטרון לבוש לת"ת בסוד החיות וסנדלפון לבוש לשכינ' בסוד האופנים ולזה אמר וירכב על כרוב אחר [נ' שצ"ל אחד] משניהם והם כנפי רוח מצד מטטרון שהוא רוח בת"ת ועם היות שאמרנו שהקליפות במטטרון לאו במטטרון ממש הוא בהיכל קדש הקדשים אלא אינון קליפין סחרין לד' חיון דמטטרון שהם מיכאל וכו' ומחוץ להיכלות הם מכסים הקדושה כנזכר ומ"ש לא ברוח ה' לא ברעש ה' וכ' הענין כי סוד ד' חיות הם ד' מוחין דאגוזא בבחי' ד' אותיות שבשם י' מיכאל ה' גבריאל ו' אוריאל ה' רפאל ולזה ג' קליפות אלו הם קליפה על הקליפה לבוש זה על זה ושם אין בהם מוח אמנם פנימה לקליפה ד' שם הוא מתלבש כאומר ונוגה לו סביב ומתוכה דמות ארבע חיות ומ"ש ירוק וחוור עניינו שהקליפות הם ממש נגד בחי' ד' חיות והם כמשל קליפי האגוז שיש לה קליפה ירוקה וזהו תוהו שהוא קו ירוק והוא נגדיי לת"ת שמשם הירוק מצד הקליפות ואחדי' קליפ' קשה כאבן והוא רעש והיינו בוהו דהיינו אבנים מפולמות שמהם יוצאות מים המאררים והיינו חוור כנגד מימי הלבן החסר כן יש בקליפה סוד לבן הארמי וכמו שהוא משל אל האגוז כנזכר כן הוא משל אל החטה שהיא קדושה פנימ' סולת נקיה מוח מתלבש בקליפות ושתים הנזכ' הם מוץ ותבן שעל ידי הדישה הם נבדלות אמנם שתים אחרות קשות להבדל כדמסיק והם סובין ומורסן וכן באגוז הם קליפה דקה דבקה עם האגוז ואחר שהזקין האגוז בקושי יכולים להבדילה וכן הוא חלק הקליפה הזאת שאם יזקון באדם בדוחק גדול יבדל ממנה כדמסיק וכן קליפו' ההלכה הדחוקות הרבה שא"א להבדילם אם לא בחזרה המדוכה והיינו טחנות וכמו שיש בחטה נהמא דגופא ד' קליפות וצריך טורח בדישה וטחינה ורקוד פעם אחר פעם להבדיל מהסולת שהיא הקדושה כאומר ועשירית

האפה סולת כן בהלכה נהמא דנשמתא היא מתלבשת בקליפות דהיינו ד' קליפות ולכך צריך למטחן מלין דאורייתא כדמפרש ואזיל כדי שתהיה הנשמה מאותו לחם ורקות הקליפה הזאת לא לטובת' אלא לקושי' וכן היא עד הגבור' שהיא אש קדוש והיינו אש זרה והיינו קליפה זו וקושיא זו הוא היות קשה לאדם לפרוש מהדברים שהם מהרגל אליו ולכך היא מצות הקשיר' דהיינו הכנעת הקליפות בבחרות כדי שלא יגבר עליו הקליפה הזאת והיינו נמי בהלכה הקושיא הישנ' החזק' העומדת ומפרקין אותה ואח"כ אומר הקושיא עדיין במקומה עומדת וכל עוד שאפשר לאכלה עם האגוז היא יותר קשה שא"א להבדילה ואין זה רבותא אלא קושייתה שהיא מראה לאדם היתר העבירות חמורות כיון שגדל והזקין בהם נעשות אליו כהיתר והיינו עד הגבורה שהיא היא קשה ודאי מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו זלה"ה. אדני דינא וכו' פירוש אדני בחילוף הוא דינא. למהוי חיה לכל סטרא כלול ד' חיות וכו' פי' הוא הטלית חד לכולהו כזה # חיה הרי ד' חיות ח"י ה' לכל סטר. שייך לעיל, דאיהי ה' לכל סטרא בד' חיון דכורסייא פי' ה' דהיינו ד"ו ד' רגלי הכסא משש מעלות לכסא הרי הכסא עצמו ה' ה'. עכ"ל. גליון פי' לכל צד יש י"ג חוליות וה' קשרים הם ח"י ד' פעמים הם ע"ב וזהו והוכן בחסד כסא שכן הציצית דומה לכסא הכבוד כשהוכן בחושבן ע"ב שהוא חסד אז וישב עליו כדאיתא בתיקונים כזה. # רכז ע"ב

רביעאה תהום. ועם היות שבאגוז התהום שהוא חלל האגוז היא שלישית. עם כל זה אינה אלא רביעית אלא שהאש עולה למעלה מפני קושיא [נ' שצ"ל קושיה] שהיא קשה לפרוש ונדבקת במוח הרבה ובענין החטה השלישית סובין והרביעית מורסן והם נגד הגבורה העליונה וגבורה תתאה והיינו אש מתלקחת ונוגה לו סביב ונוגה הוא קול דממה דקה ואילין קליפין אלין רשימין וכו' כמו שיש לקדושה בחי' שהאברי' מרכבה אליהם כן יש לקליפות כי האדם או יהיה מרכבה ליצה"ט או ליצה"ר ולכך יש באדם מרכבה לכל בחי' הקליפות הנזכ' שבאבר ההוא שוכן הקליפה ההוא. ובזה ידע לנו פתיותם כשנדע מה שביניהם ופעולת האבר ההוא. בריאה כלומר האבר ההוא שבו משכן הקליפ' הא' דהיינו רוח כדמסיק הוא הריאה ולא הריאה בעצמה כי אדרבא שם ג"כ רוח הקדש הנעש' קול ודבור המקרר אש הלב אלא בבא בריא' ליחה רעה העושה סרכות. וז"ש דמינה אשתכחו סרכות וכו' וענין הסרכות הם העבירות שגורמים להאחז הנפש לרדת לגיהנם ואינה יכולה לעלות וז"ש רגליה יורדות מות וכו' רוח חזק מפרק הריאה עד שסוף סרכה להיות' נקב וממהר המות:

ואסער גופיה דבר נש והכוונ' שהנפש טמאה בעוונותינו ואח"כ עולה ומסטין על האדם יורד ומסער הגוף בהפרד הנפש ממנו ואליהו לא טעם המיתה מפני שלא היה לנפשו סרכות ועלה כאלו [אינה] אחיזה כלל והכניע קליפה זו. והיינו ויעל אליהו בסערה במה שהגביר עצמו על הקליפה הנק' סערה וכפף אותה כדמפרש ואזיל וקשיא ליה דסרכות הם מליחה רעה ויותר נאות היה לייחסם אל המים ולא אל הרוח. לז"א והאי דפיק על ריאה דשותה כל מיני משקים בענין שרוח זה נקשר ג"כ עם המים ומשם יתייחסו הסרכות אליו וכיוצא בו בקדושה ורוח אלהים מרחפת על פני המים ופי' עוד ואמר כי הרוח הזה החיצון הוא לבוש ונגדי לקדוש הפנימי א"כ ילמד סתום מן המפורש זה מזה וז"ש האי איהו קליפא לרוחא דקדשא זה קדוש וזה טמא והלב בו להכניע עצמו לזה ולזה וזהו לב חכם לימינו שהוא רוח הקדש ולב כסיל לשמאלו שהוא רוח סערה ודוד הרגו וז"ש ולבי חלל בקרבי ונעשה מרכבה לרוח הקדש דהיינו רוח צפונית המנגן בכנור דדוד כי לב היא מלכות כנור דוד ולבו היה לימין דהיינו אל הקדושה ולכך היה רוח צפוני קדוש מנגן בכנור שהוא הלב ונודע שרוח הקדש נאמר בו מד' רוחות שהוא סוד מזרח ו' ומערב ה' דרום י' צפון ה' דהיינו בהכרח ד' מיני נגונים. דהיינו שיר פשוט. י' כפול י"ה כי בהתפשט י' פעם שנית באות ה' קנה הוד [נ' שצ"ל עוד] עם ה' מציאות אחר וכן בהתפשט י"ה באות שלישית קנו מציאות אחר וכן בהתפשט שלשתם אל השם שלם מרובע הוא מציאות יותר נבחר שהוא כולל י"ס ועולים לשם ע"ב שהכוונה ע"ב בחינות בקדוש וכן בחוצה [נ' שצ"ל בחינה] ראשונה ד' קליפות עון משחית אף וחמה ויעלו עשר שהם עשר קליפות עשרה חמורים והם ע' אומות ואדום וישמעאל ע"ב כלל כולם. ואין שיר מתעורר בקדושה מפני קול שיר טמא דרוח סערה אמנם באבוד רשעים יתעורר שיר קדוש דהיינו רנה וכן עניינם בגוף האדם כי ד' יסודות שהם מים אש רוח עפר מרכבה לד' מלאכים שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל וכל חד איתי ליה ד' אנפין שהם אריה שור נשר אדם והם שולטים בגוף האדם באיברי' ידועים והם ד' מרות לבנה אדומ' ירוק' שחורה ולהם ד' איברים ומשם מתפשטים בכל הגוף לבנה בריא' אדומ' בכבד ירוק' במר' שחורה בטחול והם עון בלבנה מים משחית [614] בא רמוז רוח אף במרה אש חומה בשחורה עפר והם ממש נגדיים למלאכים הנז' והענין כי האיברים האלו או יפעלו להרע או להיטיב להרע או לקרר עצמו בעצלות מעשה הטוב או להיטיב לקרר עצמו בעצלות בעבירות וכיוצא בשאר כי זה ביער מעליו עון משחית אף וחימה ומיד דמתעברין אילין קליפין שלטא עליה אילנא דחיי דהיינו ת"ת שעליו יתייחסו סוד ע"ב

[614] נ"ל דצ"ל באדומה ותי' בא רמוז ט"ס.

שבו סוד שם יהוה ד' אותיות לד' רוחות וע"ב אנפין הם ממש בו ושלטין בבר נש בסוד ד' מרות כדפי' והם סוד לבנה י' בחסד לבן אדומה י"ה ה' בגבורה ירוקה יה"ו ו' בת"ת שחורה יהוה ה' במלכות ושלטא עליה אילנא דחיי בע"ב אנפין המסתעפים מהשם דאינון י' י"ה יה"ו יהוה ע"ב ונודע ששם יהו"ה בת"ת וד' אותיות ד' רוחות ועולה ו' אותיות הם י"ס הכלולות בו רוח דמשיח ת"ת המשפיע במלכות ירצה להכריח איך הוא כולל י"ס כנז' כי מנשב באוזן ימינא דליבא כלומר בצד החכמה והחסד שבמלכות כדמסיק הרוצ' להחכים ידרים אז נשב ג"כ בבינה על הגבורה וז"ש נשיב בבינה והיינו דאמר קרא ונחה עליו על המלכות רוח ה' דהיינו מת"ת ויהיה כלול מי"ס שבהיותו רוח חכמה יהיה ג"כ מהבינה ושם כלולות החסד והגבורה כנז' והיינו שנתן טעם הכתוב לזה ואמר תדע למה מפני שיהיה עליו רוח ה' דהיינו י' חכמה וחסד ה' בינה גבורה רוח דעת ו' ויראת ה' ה' וז"ש דבחכמה י' בבינה ה' וכו' ואח"כ יהו"ה דפיק בכולהו ד' דסלקין בדרך זה לעשר כי הימין כולו י' והשמאל ה' והאמצע ו' והמלכות ה' שכן הוא מדתה והיינו ד' דסלקין לעשר ולע"ב שכן עולות האותיות וכל זה מצד הבינה כמ"ש לעיל בבינה נשב וכו' כי כלול ד' אותיות הם מהבינה אמנם מצד החכמה בעצמה היינו מחשבה בלבא דא יו"ד ה"א וא"ו ה"א שיתמלא מצדה כל עשר אותיות כזה יו"ד יו"ד ה"א יו"ד ה"א וא"ו יו"ד ה"א וא"ו ה"א שהם כ"ו אותיות כמספר השם בענין שבלי הסתעפותם אלא פשוטים הם יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א י"ד אותיות וענין זה מהימין חסד י"ד יד הגדולה ומהשמאל יד החזקה גבורה אש ורוח שהוא ת"ת יד רמה כולל עמו החסד והגבורה והיינו אומר וכולא ו' בין כללם והיותם כולם כלולים בסוד האמצעי דהיינו רוח אמר הכתוב כי רוח החיה באופנים כדמפרש ואזיל. כי גלגלי ימא דאורייתא שהוא ת"ת תורה ביום מים שבחסד וגלגלי רקיעא שהיא רקיע הת"ת דאשא דגבורה דהיינו מים במוח אש בלב רוח אמצעי מנהיג שניהם כנזכר והיינו רוח אמצעי בין אש ומים וז"ש ואיהו אתריה בין רקיעא וימא כנודע והרוח הזה שהם ג' ידות כנז' מושב [אולי צ"ל מנשב] במלכות וז"ש מאנא דיליה ארעא דהיינו יסוד העפר מלכות כנודע דהיינו משיח כנז':

וכגוונא דעופין וכו' לכלול בסוד הרוח הבא מת"ת למלכות כלל כל צבא מרום דהיינו מלכות לבא שאר (אבהן) [צ"ל אברין] כולם אברים דשכינתא שהם כלל העולמות כולם וע"י רוח ושפע הבא מת"ת (למלכות כלל כל צבא מרום דהיינו מלכות לביא) שהוא בעל הרחמים מקרר דין המלכות שהוא מדת הדין ומאותם הרחמים שואבים כל המחנות שאל"כ היתה המלכות משפעת לחיילי' הדין והוה אוקיד כל גופא ואלהיכם כהן לכן כולם שואפים רחמי הת"ת כנזכר וזהו שאמר דאם לא נשיב וכו' ויש לו צינורות ידועים

ליתפשט השפע הנז' דרך בם וז"ש וכמה סולמין וכו' יש מהם מבחי' הת"ת דהיינו קנה דריאה ויש מהם מבחינת המלכות והיינו קנה דליבא. וכדרכו ממעלה למטה כן דרכו מלמטה למעלה והיינו היות כנפי ריאה מעלים רוח דהיינו סוד התעוררות העול' ממטה למעלה ולכן כד סליק מכנפי ריאה שהם בחי' הת"ת כאשר נבאר בצואר שהיא בינה אתעביד קו"ל והיינו סוד קול תפלתן של התחתונים העולה ע"י מטטרו"ן דהיינו עוף השמים יוליך את הקול אמנם ימצא בו ב' בחינות בעלות עד החכמה ואז אינו דיבור אלא קול כאדם הפותח פיו ואינו מנענע שפתיו שאז עולה מהקנה אל המוח שש - הראות הקול והיינו הת"ת העולה ממטה למעל' אל החכמה והיינו קול ה' על המים וכאשר ינענע שפתיו ויהיה דיבור שהקול חצוב למלות שאז הוא בסוד המלכות מן הלב קול ה' חוצב להבות אש והיינו שעולה בפומא והנה השפתים שהם נצח והוד הם פרודות להוציא מבטא ה' מוצאות כדמסיק. והענין שיש התעוררות עולה מבחי' הת"ת ויש עולה מבחי' המלכות וכמו שיש ה' כנפי ריאה שהם ה' ספירות חסד גבורה ת"ת נצח הוד וצריכות להיות בלא סירכא שלא יהיה שם עון פוגם שלא יעכב הקול דהיינו ת"ת העולה כן המלכות שהיא הדבור צריך שלא יהי' פגום בסירכא המעכבת בה' ספירותיה שהם ה' מוצאות לדבור דהיינו חסד גתנ"ה וצריכה שלא תהיה המלכות סרוכה אחוזה בקליפות שיעכבוה לעלות ח"ו שאזהתפלה פגומה אלא ויהי הוא טרם וגומר. מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כתב בשיר פשוט דאיהו י' וכו'. בזה תבין היות שם י"ה יה"ו יהו"ה הנק' שם פשוט כפול וכו' בספירת החסד במה שידעת כי הריאה הוא מים ואיהי באברהם שהוא חסד הנזכר דף רי"ח ע"ב וז"א כאן דאילין ד' אתוון בהאי גוונא אינון ד' רוחין דסלקין לע"ב בחשבן חסד אינון דפקין כנפי ריאה כי הוא המביא רוח אל הלב כד"א ורוח אלהים מרחפת הוא רוח הריאה המנשבת על הלב ונודע כי זרוע ימין הוא חסד והוא מלבר סוד שם אל אבל לגו מן גופא הוא סוד שם יהו"ה המתפשט בספירות אז בספין החסד הוא סוד הריאה שבה ד' רוחין הנזכר הנחלקין לע"ב רוחי' וז"א מד' רוחות בואי הרוח דתמן חכמה מסטרא דחסד וחסד נשיב בבינה וכו' כנראה שכל זה הוא בחסד גם שם יהו"ה הוא שם המחשבה שבחכמה אמנם נפיק ממוחא לגבי לבא. עכ"ל:

רכח ע"א

ויהי הוא טרם כלה לדבר סוד דבור מיד הוא נאחזת למעלה והנה רבקה יוצאת והברק יוצא לקראתה והיינו יודע אני שהוא מקובל יודע בסוד הדעת אני מלכות שהוא מקובל למעלה ואם לאו שאינה שגורה שיש בה סירכא ועיכובא בסבת עון אני יודע שמטורף ודאי סירכא טריפ' אחזתה ואינה מקובלת דלא שריא באתר פגום. כל איברין וכו'

כל הרוחניי' כולם שממנה ולמטה וכל הנשמות יתקשרו יחד אל הייחוד ויעשו בסוד רמ"ח איברים ויקושרו בסוד הייחוד והם הצפרים המצפצפין בסוד זמירות יזמרו כל הנמצאים לקונם לעורר הייחוד ויחנו ויבואו רמ"ח אברים זכרים ברמ"ח אברים נקבות ועם כל זה כל אבר לעצמו יש בו צורת אדנ"י הכוונה שרוחניות השכינה בכלל נמצא בכל פרט ופרט וז"ש על איברין דגופא דאינון ענפי אילן והיינו שהאילן צורתו בכל ענף וענף ובכל גדפין דהיינו שם אדנ"י דכל אבר ואבר דתמן דיורא דצפרא דאיהי אדנ"י שכל השכינה נמצאת בכל אבר ועם כל חלק וחלק מאיברים כנזכר וכמו שכל מציאות השכינה מוכנת כאו' אדני שפתי תפתח לקבל בעצמה סוד שם יהו"ה היורד למטה כן כל אבר ואבר יעשה ממש הכנ' בעצמו כדי שיבא שם החלק היורד המתייחס אליו דהיינו יהו"ה וז"ש בכל ענפא יענפא אשתכחת פתיחא לגביה כנזכר והיינו היא נק' שיחה שהדיבור הוא השכינה והיא דבור מלאכי השרת שע"י הם ממש אברים ומכינים עצמם בתיקוניה להקביל עליהם סוד יהו"ה היורד למטה כן כל אבר ואבר שהוא קול המדבר ודאי ובלא קול היא נאלמת ח"ו ונכללות במציאות אברים ואמר איהו צפצופי העופות דאינון נשמתין דשריין באברים מפני שהם למעלה בסוד היכל קדש קדשים שאין שם עליה אל הנפרדים וז"ש דשריין באברים כאומר תחותיה תטלל חיות ברא דהיינו חיות הקודש שהם חוץ מהפרגוד אמנם בענפוהי שהיא ממש באברים [615] ידועים צפרי שמיא דהיינו למעלה בכסא הכבוד וז"ש באיברים הם ברקים במרכבה העליונה הנקשרת בסוד צדיק וצדק תמר זכר ונקבה דהיינו דקלים וצפצופם היא המלכות שכלל ענייניה להתייחד ביחודה וז"ש דאינון ענפין דאילנא וכו' שבאלו הענפים דירת הנשמות כנז' והיינו ג"ע שלמעלה ואמנם יעוררו שיר עד זמן הייחוד אמנם בבוא אור יהו"ה המתייחד צריך שיהיה בחשאי ולכך בעמדם דהיינו בעמידה דנחית יהו"ה לגבי אדנ"י בכל חלקיו כנזכר תרפינה כנפיהם דהיינו סוד ד' כנפים לא' דהיינו שם אדנ"י ובעת יהודם הוא סוד חשמ"ל והיינו כשהדבור מלכות יוצא מפי הקב"ה דהיינו קשרה וייחודה בת"ת חשות שהייחוד בחשאי ואין צריך אז לעורר שיר וכשאין הדבור יוצא מפי הקב"ה שאין הייחוד [בכת"י אור החמה הי' כ' בכאן הג"ה החיות ואולי היא הוספה היינו הייחוד. החיות] ממללות ומעוררו' הייחוד והיינו דמסיק דההוא זמנא דמתייחדין וכו' ופניהם יהו"ה י' פני אריה ה' פני שור ו"ה נשר ואדם וכנפיהם אדנ"י ממש כנף כפן א' נגדיי זה לזה. ממללות למשאל מזונא היינו שיר המיוחד לכל א' צבא [נ' שצ"ל מצבא] השמים לפי בחי' העבודה אשר הוא פקיד עליה והם בחיות פנים מרכבה ליהו"ה כנפים מרכבה

[615] נ' דצ"ל ידורין.

לאדנ"י וז"ש איהי אשתכח בד' אנפי חיוון וכו' אדנ"י איהי אשתכח וכו' והחיות מעוררות קול וז"ש שאגין בקול דאיהי אדנ"י מפני שהחיות הוא מצד המלאך מטטרו"ן שהוא מצד הת"ת והאופנים מעוררים דבור וז"ש אופנים מצפצפים בדבור דאיהי אדנ"י מפני שהם מצד המלאך סנדלפו"ן שר האופנים כנז' בתיקונים אמנם השרפים הם למעלה משניהם בסוד כסא הכבוד והוא המייחד קול ודבור יהו"ה ואדנ"י. בהון ועוף יעופף עיקר הכוונה להוכיח קול ודבור בשרפים ועיקר הראיה מאומר כי עוף השמים וכו' לזה הכריח קודם היות עוף ובעל כנפים בשרפים ולא בחיות ואופנים והעד כי במעשה בראשית מברשינן [נ' שצ"ל מפרשינן] תוצא הארץ נפ"ש אופנים חי"ה חיות ועוף יעופף השרפים כדכתיב ויעף אלי אחד מן השרפים א"כ בהכרח מ"ש כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר נאמר על השרפים ובהם קול ודבור:

ושרפים שש כנפים וכו' לפרש אומ' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וכבר פי' דמות כסא במטטרו"ן ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם היינו שרפים שהם ו' כנפים לאחד יורה שהוא אחד קו האמצעי ובו ו' כנפים דהיינו ימינא ושמאלא דהיינו תלת ימיניות חכמה חסד נצח תלת שמאליות בינה גבורה הוד והם בסוד קו האמצעי האוחז מהכתר עד למטה וז"ש מסטרא דאת ו' דאיהי עמודא דאמצעיתא כלול ימינא ושמאלא והיינו שית תיבין כשתדקדק בהם תמצא שנים מהם חכמה ובינה ה' אלהינו דהיינו בשתים יכסה פניו הם חכמה ובינה ובשתים יכסה רגליו נצח והוד ובשתים יעופף חסד וגבורה וענין זה נרמז באומר ועל דמות הכסא דהיינו מטטרו"ן דמות כמראה אדם כנזכר ואינה ראיה גמורה לדבר רק סימן לדבר ולא אמר דמות אדם היינו מפני שאין בהם ממש דמות הת"ת אלא כמראה הת"ת שבמלכות וז"ש רשימו דס"ת לא ס"ת ממש אלא רשימו דס"ת שהוא גנוז בהיכל וז"ש ככפארת אדם לשבת בית כלומר בת"ת ולא ת"ת ממש דהיינו אדם היושב במלכות שהיא בית כנזכר והיינו דלאו היינו תורה ממש אלא שית תיבין דק"ש המשולים במקום תורה ואוקמוה מ"מ כל הקורא ק"ש וכו' כאלו מקיים וכו' וכבר פי' לעיל היות כל המראות במטטרו"ן ופי' רמז זה במטטרון ג"כ וז"ש דטלית לבנה דהיינו מ"ש לעיל דמות הכסא הוא תכלת אמנם הטלית עצמו שהוא טלית לבנה היינו לימינא מסטרא דחסד וענין הכסא הוא התכלת נקשר עם הלבן דהיינו והוכן בחסד כסא והיינו סוד הכסא שהוא התכלת מזג המתנהג בחסידות והרמז בטלית עצמו חסד סליק ע"ב וכו' וזהו בכסא עצמו אמנם בדמות הכסא שהוא מטטרון אמר ואית טלית מסטרא דמטטרון דאיהו ט"ט דהיינו היות ע"ב שהם בכסא מיוחדים. מתחלקין לד' סטרין ח"י ח"י ח"י ח"י הרי חסד שהוא התורה ומדת חסד על לשונה ומפני שהח"י הם בין הקשרים וי"ג

חוליין. היינו חמשה חומשי תורה וי"ג מכילין דרחמי דאורייתא ובהם מטה כלפי חסד ודקדק היותו בסוד מטטרו"ן דאמר דמות כמראה אדם עליו מלמעלה עליו שורה עמו על עצמותו ואמר מלמעלה ירמוז אתקרי בשמיה ששם בן ד' במילוי רמוז בו ועליו נאמר הנקרא בשמי דהיינו בראתיו בסוד והוכן בחסד כסא יצרתיו כאומר ועל דמות הנסא דמות כמראה אדם עליו והיינו סוד היצירה אף עשיתיו רמז בעשיה בסוד הטלית כנזכר ואחר שפי' אומר דמות כמראה אדם חזר לפרש אומר כמראה אדם ולא אמר דמות אדם ובהכרח הכוונה אדם ת"ת ומראה אדם בשכינה ולזה הוא במטטרו"ן דמות כמראה אדם וז"א ולעילא כלומר למעלה מדמות כמראה אדם הוא היות בת"ת יהו"ה והם סוד ד' פנים י' פני אריה וכו' דהיינו חיה א' ששמה אדם בד' פנים ובחי' שנית י"עשר אותיות דמילוי יהו"ה בגי' אדם והיינו בפרטות י"ס וז"ש ד' אנפין ועשר ספירן דאינון אדם וכו' וכלל הכל י"ד ולהיות סוד הנבואה מייחוד אספקלריא המאירה ושאינה מאירה אמר וביד הנביאים אדמה שהת"ת מתדמה שם כנזכר אלא למרע"ה היה עיקר אספקלריא המאירה ולשאר נביאים היה עיקר כאינה מאירה ועוד אתקרי ח"י היינו מטטרון כנז"ל ט"ט היינו ח"י ושם זה לו מצדהיסוד ולזה יפעל הייחוד ביסוד וז"ש וביה קב"ה ושכינתי' אתקריאו יחד אדם במילוי והיינו עמודא דאמצעיתא וי"ל דהיינו שת"ת אוחז ביה חכמה ובינה במנין שעולה ט"ל והמלכות ה"א והיסוד מוריד הט"ל דהיינו היחוד מהזכר אל הנקבה והרמז בזה במטטרו"ן בסוד הטלית וז"ש קשר דטלית כלומר סתם קשר ירמוז אל קשר ט"ל עם ה"א דהיינו קשר ח"י עלמין דקשיר קב"ה ושכינתיה בכל סטר מחגת"ם דרום צפון מזרח ומערב והיינו ד' כנפות הטלית וקשר לכל צד מורה לכל ייחוד ט"ל עם ה"א בד' בחי' על סוד הייחוד הזה שבמטטרו"ן אמר דמות כמראה אדם ומראה אדם ביסוד ודמות במטטרו"ן כנזכר:

תפילין משמאלא מכלל דטלית לימינא דהיינו חסד והיינו תור' דאיהי כמראה אדם כנזכר וכמו שיש קשר בטלית כן יש קשר בתפילין דהיינו יהו"ה ד' פרשיין אדנ"י ד' בתים היכל ודאי קשר של תפילין דיד בית מלכות לד' פרשיין יהו"ה ת"ת דא צדיק ח"י עלמין דאיהי נטיל לשמאלא יצחק ק"ק ח"י וז"ש דאיהי קשורא דתרוייהו בדרועא שמאלא מצד הגבורה התעוררת היסוד אל הייחוד. קשר דרישא עמודא דאמצעיתא סוד הדעת דאחיד בין יהו"ה אהיה יחוד חכמה ובינה ונקשרים בסוד הדעת מהכתר וז"ש דאינון כללם ג' ראשונות נמצאו מצות ציצית מימין ותפילין משמאל ת"ת מצות ק"ש הקושר שתי מצות וז"ש. ק"ש דאיהי יחודא וכו' והכרח היות שתי מצות אלו נכללות במצות ק"ש וז"ש דכלה פרשיין וכו' ומסטרא דעמודא וכו' כלומר שיש בת"ת ג' יחודים

יחוד מן הימין בסוד הטלית כנז"ל וייחוד מן השמאל כפול בראש וביד וכן ייחוד אמצעי בק"ש עצמה כנזכר לכן ש' של תפילין הלכה וכו' מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כתב ואתקרי בשמי' י"ה וכו' נראה מכאן ששם הוי"ה במילוי אלפין נקרא מטטרון וזהו כל הנקרא וגו':

רכח ע"ב

ש' של תפילין הלכה וכו' שהיא מלכות למשה דהיינו ת"ת ויחודה משולש בסוד ש' כנז"ל והיינו ראשי תיבות שם ה' נקרא שי"ן וכמו שיש בסוד הטלית תרי"ג כנז"ל כן בסוד התפילין כי שני שינ"י שי"ן שי"ן היינו ת"ר והמלה בעצמה שש שית דרגין היינו תר"ו ושבע ענפין היינו תרי"ג בענין הציצית כנז' והיינו שס"ה ורמ"ח שמור וזכור והיינו כי שם ה' נקרא עליך שאתה כולל כל התורה ולכך תפילין שקולין ככל. התורה ואפילו שאר מצות התורה כל א' כלולה מתרי"ג וציצית ותפילין בנין אב לכלם והטעם שכן דרך המאורות העליונות בכל בחינתם שכל א' מהם כלול מכולם מפני הייחוד והרמז הוא כי מצוה פי' מ"ץ דהיינו י"ה בא"ת ב"ש ובאו בחילוף להיותם בסוד שמי שהוא למטה במקום החלוף והתמורה ואותיות ו"ה בסוד זכרי מקום שאין בו תמורה א"כ יורה על סוד שמי הים י"ה שס"ה שהם לא תעשה מקום שהרע פורץ מקום התמורה וזכרי עם ו"ה רמי"ח ובג"ד כל מצוה כאשר היא נעשית כתקנה מאירה כל המאורות תרי"ג יחד מצד הכללות והאחדות שבהם כעין הספי' ולזה כל מצוה שקולה לתרי"ג:

שמע ישראל כלול תרי"ג וכו' ירצה מצות שמע יש בה כמה סגולות נוסף על הנזכר והטעם שמצותה כתיקנה הוא לקרותה בציצית ותפילין וב' מצות אלו כוללות תרי"ג נוסף על מציאות תרי"ג הרמוזות בכל מצוה ומצוה עוד כלולה תרי"ג מאירות יותר מצד התפילין ותרי"ג מצד הציצית. איהי בכל אתר אהדר למה שפי' לעיל שהתפילין הם הקב"ה ואמר שעליו נאמר והיו לטוטפות ומפרש השתא וקאמר איהי ת"ת עמודא דאמצעיתא דהיינו תפילין כנז"ל איהי בכל אתר ופי' הענין טטפ"ת דהיינו ח"י יסוד שהוא ט' ממטה למעלה וט' מלמעלה למטה כנזכר בתיקונים ולכך סוד התפילין היינו התלבשו בכתנות עור דהיינו בבחי' מטטרון ואלו הם ט"ט של מטטרו"ן להראות שהוא כולל ח"י מהיסוד וז"ש לקבליה מטטרו"ן ס"ת ת"ת נראה שמלת תפארת יצטרף תואר פת אמנם יורה על שינוי השם בסוד התלבשו במטטרון כסוס לרוכב שמשתנה כפי ההנהגה העליונה:

והרי איהו כגופא לנשמתא. שנשמה משתנית מצד הגוף מצד א' ומצד שני אין פעולה לגוף אלא מצד הנשמה והגוף סוס טפל לרוכב ולזה ישתנה שם הת"ת ומטטרו"ן טפל

לו ולז"א וכד קב"ה אסתלק מיניה וכו' שאינו משתמש בעולם מטטרו"ן כגון בשבת או בהסתר פנים לית ליה קול מצד הת"ת ודבור מצד המלכות ונודע שמטטרון ראש למלאכים ושר על כלם ובהיות הקב"ה ושכינתיה שורה עליו ממנו שואבים החיות ומחנותיהם הקול הדבור וז"ש אשתכח דקב"ה ושכינתיה וכו' ובכל קלא ודבור דאורייתא שעוסקים מלמטה הוא ייחודו מלמעלה מפני היות קול ת"ת ודבור מלכות ומתייחדים בקול ודבור או בתורה ת"ת או בצלותא מלכות וקול ודבור בכל א' וא' וכן בכל פקודא ופקודא שהיא רומזת בכל המצות כנזכר והיינו דמסיק בכל אתר ירצה בכל איזה בחינה יש בה ייחוד ומורה שולטנותיה בעילאין ותתאין להנהיג הנמצאות ומשם הוא מתלבש בכולם בחיים המתפשטין בכל איברי הגוף ואינו בחיים שהאברים נותנים מזון להעמיד החיים אלא איהו סביל כולא מחיה אותם וסובלם והם אינם סובלים אותו. ולית אדנ"י בלא יהו"ה מפני שהם ענין א' מחוייב א' מן השני כחיוב הקול מן הדבור והדבור מן הקול ולא יפרדו שתי הנהגות דווקא בספי' הנאצלות אמנם למטה בעולם הפרוד תתעלם המלכות ויתגלה הת"ת לסבת החיצונים שלא יקטרגו עליה אית קול בלא דבור כאומר ויהי קול מעל לרקיע. ואשמע את קול כנפיהם:

קשר של תפילין וכו' הורה על מציאות הייחוד אל היסוד בין שתי הנהגות שתי הספי' הנז' ובמצות תפילין הוא קשר ובמזוזה שדי שיש בה שתי פרשיות שמע ת"ת והיה אם שמוע מלכות ושדי יסוד בין שתיהן ובאדם אות ברית צדיק ח"י עלמין והוא מסתתר בין קול ודבור לקשרם וז"ש ודא צדיק ח"י עלמין שהוא ברית המעור והלשון אחיד בין קול ודבור לייחדם ולזה אזדמן ר"מ אל הסבא הדורש שהיה ראוי שידרוש במצות אלו כולם בארוכה מפני שהם מתייחסות הא' תפילין הב' ציצית שהרי אלו נקשרות ברמז מציאותם מפני שתפלה וק"ש ע"י תפילין וציצית הרי שיש איזה יחס ביניהם ומזוזה ודאי שהרי עם התפילין אחת במצות כתיבתה ופרשיותיה והיינו היות האדם תפילין בראשו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הם ג' ענייניים כא' החוט המשולש וק"ש כלי האוחז שלשתם שהרי הכל הם בפרשיות ק"ש שמע והי' ויאמר מזוזה בשתים ראשונות ציצית באחרונה תפלין נזכרים בה בפירוש וכן מזוזה. וציצית אדכר תלת זמנין שהם ג' פעמים תרי"ג אם אינו ענין לעצמו תנהו לתפילין ומזוזה שיש בכולם תרי"ג כנז' ותפילין אדכיר אות תרין זמנין להראות על היסוד המייחד הרמוז בדבריו לעיל שהוא הקושר ותרין זמנין מורה על בחינותיו בענין אחד דק"ש ובעין [נ' שצ"ל ובענין] קשר דתפילין וז' של תזכרו מורה על ז' ראשים דשני שיני"ן כנז"ל שהם תרי"ג דכתיב למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי ולהתיז בה כענין ש' של תפילין הבולטת ונראית. ותפילין יהיה מלגאו ד' פרשיות

שד"י מלבר בבתים ורצועות כעין המזוזה שהיא שדי מלבר ויהו"ה מלגאו ופרשיין פתיחן כעין מלבר וסתימן כעין מלגאו. סתום ונגלה יהוה ואדני ועוד צריך לפרש סודות במצות אלו. אמאי שיעור וכו' כדמפרש ואזיל ד' בגדי לבן דכ"ג היינו יסוד מצד החכמה וחסד שושבינא דמלכא ויש לו ח' בגדים שהם יהו"ה ד' בגדי לבן אדנ"י ד' בגדי זהב כהן הדיוט מטטרו"ן ד' בגדיו הם לבן כי ד' בגדי זהב שלו בסנדלפון דשם אדנ"י מקננא באופן כנז"ל בחיות קול ובאופנים דבור וסנדלפון אינו כהן שושבין לכך כהן הדיוט אין לו בגדי זהב ועם היות שהזווג בימי חול ע"י כהן הדיוט במטטרון עכ"ז אל תהי ברכת הדיוט וגומר משום דתמן יהוה. שליש גדיל הוא ע"י תכלת דהיינו מטטרון כנז' והיינו מצד קו האמצעי ושני שלישי ענף היינו אל הימין והשמאל ענפין מתפרדין לימינא ולשמאלא יהוה לבן אדני תכלת באמצע תרוייהו חד יאהדונהי והיינו גדיל וכדמסיק הטעם כי כל משולש מג' אבות ואפילו הגדיל בעצמו משולש בג' אבות כי כל חוליא מג' כריכות כנודע והיינו שהמלכות מתלבשת בג' אבות קדושה מלכות לך ישלשו ע"י מציאות ג' אבות שבה כענין שבת כדמסיק והם ב' בחי' שני שלישי ענף אברהם ויצחק ושליש גדיל יעקב ובגדיל עצמו חוליא שהוא מלכות בת"ת משולשת בענין שישר' ת"ת משולש וקדושת מלכות משולשת עמו וכדמפרש ואזיל:

דציצית מסטרא דעמודא דאמצעיתא. דהיינו שני שלישי ענף וג' חולייא כלולה היינו מלכות וכו' והשילוש באבות בת"ת וז"ש כל תיבה משולשת מסטרוי והמלכות ג"כ איהי משולשת בעמודא והיינו ושכינתא בת יחידא ואם תאמר אדרבא שבתמורה שהם ג' אבות והיא רביעית להם לז"א ושכינתא בת יחידא וכיון שהיא בת יחידא אין לפרש שהשי"ן ג' אבות לעצמן ובאה לשלשתן אות א' ולמלכות יחידה מלת בת אלא בלי ספק שי"ן היינו מלוי בת שהבת מדה כאומר זרע בת א' מלאה מש' דהיינו תכלת שבציצית שכל עצמו במלכות בשכינתא דקב"ה במלכות שבת"ם כנזכר דהיינו חולייא שבגדיל ואמר זכאה שיהי' זכאי יותר מאותם הזוכים למטטרון אל ג' חוליות דהיינו ג' אבות ואצבע צרדה דהיינו אמה האמצעית הוא הת"ת האמצעי ושם היא חוליא של ג' כריכות: **כל קשר בדיוקנא דכף ימינא** הטעם כי הקשר י' בכל מקום והקשר כפול שני קשרים הם שני יודי"ן דהיינו כ"ף וענין הקשר בספירות הוא סוד נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן אצבע ו' אית ביה [בהכ"י כתוב כאן אית ב' ואני הגהתי ביה נ"ל] תלת פרקין ג' אבות שבת"ת ודרועא ו' ג' פרקים חסד דין ורחמים בגודל ב' פרקים לבד דהיינו בסוד וא"ו שבין שני יודי"ן והיינו חוטמא בין תרין עייניין שהם בסוד יאהדונה"י דהיינו סוד יו"י כל יו"ד עין ששה אותיות ו' שבין שתי עינים הנותן מדה לעינים והיינו שהגודל

הוא סוד קו המדה לכל אלו המדות שהם י"ס נעלמות דהיינו חוטם סוד הדעת ב' עינים חכמה ובינה שני אזנים חסד וגבורה בין עין לעין ת"ת בסוד הדעת ושפתים נצח והוד ולשון יסוד דהיינו המלכות שהיא מדה אחת גודל ה' שמילוא' ב' אותיות לבד כזה ה"א והענין כי י"ה ה' אצבעות כזה יו"ד ה"א וכן ו"ה ה' אצבעות כזה וא"ו ה"א וכל אצבע ג' אותיות חוץ מהגודל שהוא ה"א כזה יו"ד וא"ו דל"ת אל"ף ה"א וכן וא"ו אל"ף וא"ו אל"ף ה"א הרי בפי' בסוד ה' שהוא גודל מדת האברים הרמוזים בקשרים שהם יודי"ן אמנם מדת הגוף שהוא הקומה ע"י וא"ו דהיינו אמה ונודע שקומת הגוף ו' קצוות דהיינו סוד אמה ת"ת וא"ו בחסד וכו' ו' ווי"ן ו' אמות והוא"ו כלולה ג' אותיות דהיינו סוד יה"ו חסד דין רחמים וכן לכל צד מו' קצוות נמצאו ח"י פרקין בשית אמין דהיינו ג' בחי' שונות בו' קצוות והיינו ח"י נענועין שהם סוד יה"ו לכל צד ולהיות תנועות הלולב ביסוד וזה כנגדן ח"י חוליות בשדרה דידה אמר זאת שהיא המלכות קומתך דהיינו ח"י חוליות דמתה לתמר שהוא צדיק כתמר מקוה ישראל הענין כי שיעור מקוה מ' סאה וסודם מים כזה # מ"ם סתומה ובתוכה י' נקודה אמצעית דהיינו סוד תשע לכל סטרא כדפי' בתיקונים כזה # והיינו ממעלה למטה ואח"כ מצד הנקודה שהיא השכינה המשלמת לכל צד ט' ממטה למעלה הם ח"י לכל צד וז"ש מקוה יש' בשכינתא דאיהי ח"י ד' זמנין והטעם היותם ד' זמנין דאיהי ד' דהיינו אח"ד ד" פעמים א"ח הם ח"י [אולי צ"ל ח"י ח"י] ע"י עוקץ הד' העולה מלמטה למעלה הם ע"ב וכל זה בסוד האצילות אמנם בחיות סוד קומה דילהון בע"כ בדרך אחרת וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

רכט ע"א

אמנם בחיות סוד קומה דילהון בע"כ בדרך אחרת והיינו שהם ג' מרכבות זו ע"ג זו שהם שמות ה' מלך בשרפים ה' מלך בחיות ה' ימלוך באופנים ושם ע"ב תלוי מג' שמות אלו נמצאו בהם ע"ב מעיינות למימי החסד דהיינו ע"ב גשרים והיינו כ"ד לכל שם והיינו אהיה בשרפים יהו"ה בחיות אדנ"י [616] בשרפים כדפי' בתיקונים. ומארי דקומה העומדים בתפלתם בקומה בעמידה הם מרכבה ורשימן לסוד זה זקיפות ד' וכריעות ד' היותם ד' הוא רמז לד' רוחות והיותם כריעה וזקיפה הם סוד מעלה ומוריד שהם סוד נצח מעלה והוד מטה ששם שמים וארץ ת"ת ומלכות והיותם ד' לייחד נצח והוד בדרום ובצפון ובמזרח ובמערב והיינו סוד י"ב גבולי אלכסון. שית סטרין הם חג"ת ג' ראשונות נה"י ג' אחרונות והיינו להוכיח ו' קצוות בד' כריעות ובד' זקיפות כנז' והנה הם בחסד ברכה ראשונה כריעה וזקיפה ב' הם ד' דהיינו שם בן ד' א' וכן הם בסוד לצד יצחק במודים

[616] צ"ל באופנים.

היינו שם ב' ובעושה שלום דהיינו הת"ת ולכך נותן שלום לימין ולשמאל להורות הת"ת אוחז בימין ובשמאל היינו שם ג' כענין שהם י"ב כריעות וזקיפות שהם י"ב אותיות שבשמות הנז' וז"ש הא אינון י"ב ובהון ע"ב כנז'. שית כריעות זהו דרך אחרת שיעלו כל הכריעות בכללן ח"י לבד דהיינו ג' תנועות ראש כנגד ג' ראשונות תנועה א' גוף כנגד ו' קצוות תנועה אחרת זנב כנגד המלכות תנועה אחרת והיינו אהיה ראש יהוה גוף אדני זנב ודרך אחרת כדי שיעלו ע"ב שהם ו' כריעות וצריך למכרע בח"י חוליין כל חוליא תנועה ע"ב עייינין דקב"ה הם ע"ב עיני ההשגחה והם ע"ב מעייני השפע להשפיע ולהאיר הת"ת במלכות שם אדנ"י כנפים דהיינו שהיא בת שבע הנק' אדני העולה הם [אולי צ"ל ה"ס] דהיינו היכל הכולל י' היכלות הם ע"ב כנפים ולכן שם אדני לבוש והיכל לשם יהו"ה לכך שכינה עולה ונעשית ממטה למעלה בית קבול לשם יהוה יהיו ע"ב גדפין שהשכינה מתרוממת בהם אל ע"ב עייניו:

ואתקריאת עמידה שהיא עומדת תחלה באות ה' ואח"כ באות ו' ואח"כ באותיות י"ה והיינו אומר נפילה איהי וצריך לאוקמה לה בשם יהו"ה בסוד ע"ב הנז' דהיינו הרמוזים ח"י עלמין שהם ח"י חוליות סוד ח"י ברכות ובד' זקיפות נגד ד' אותיות שבשם. בשית ברכאן שהם ג' ראשונות חג"ת וג' אחרונות נה"י כדמסיק ולמכרע בח"י עלמין שכל הכריעה ביסוד הנק' ח"י העולמים ועליו נאמר כורע בברוך דהיינו יסוד וסודו ח"י ג' פעמים ו' ו' דהיינו ששה כריעות הנזכרות לעיל והם ח"י חוליות מורה שכל כריעה כלולה מג' ווין והיינו שהם שני ווי"ן כורע וזוקף והמצוע המתעלה על שניהם וקושרם דהיינו דמסיק כורע וזוקף עמודא דאמצעיתא ו' ימינא וצריך ו' שמאלית בסוד הדעת הוא האמצעית בן י"ה ואינון שלשתם רמוזים בויסע מוליך לימין משה ויבא קץ ח"י נטיל לשמאלא ויט ו' עילאה אחיד בימין ושמאל שהם זקיפה וכריעה זקיפה בימין צדיק ונושע הוא הושיע' לו ימינו כריעה בשמאל ודאי כדין הוא הנפילה שמאל דוחה וכולהו סלקין ח"י וכו' דהיינו ו' קצוות מנהיגין בכל א' מג' בחינות הם ח"י ברכאן דצלותא דהיינו ו' קצוות מנהיגין ג' הנהגות ע"י נשמת הדעת ו' עילאה נשמת כל ההנהגות ולכך הוא אחיד בזקיפה וכריעה דהיינו ג' ראשונות וג' אחרונות שבהם היא הזקיפה והכריעה ושני הווי"ן בתוכן י"ב אמצעיות שהם נוטות אחר הנהגות אלו הששה כנודע ודרך כלל מציאות הזקיפה הוא אל יהו"ה לעלות למעלה אל עולם הזכר והימני והכריעה מוריד למטה אל עולם הנקבה דהיינו אדנ"י יהו"ה שהם שתי הנהגות דהיינו הנהגה עליונה קב"ה והנהגה תחתונה שכינתיה וכנגד ד' אותיותיהם הם ד' כריעות וד' זקיפות והקשר שתי שמות אלו בד' בחינותיהם הוא ביסוד י"ח המכונה יאהדונה"י על שם הייחוד דהיינו אמן ח"י

פעמים אמן בח"י ברכות עוד בח"י ברכות מזכיר ח"י פעמי' יהו"ה שאותיותיה' הם ע"ב הם ע"ב עיינין הרמוזי' בשמות לעיל והיינו ע"ב עיינין שבזכר דנהרין בע"ב גדפין דהיינו בשם אדנ"י שהוא גדפין כנזכר ולכך המזכיר מזכיר שם ה' בהסתר בתוך שם אדנ"י שהוא עתה מתעלים בכנפים ומזכירים ח"י זמנין אדנ"י הם ע"ב אותיות ע"ב כנפים:

ורזא דמלה וגביהם וכו' הם ג' מדרגות מתלבשות זו בתוך זו והם מלכות נפש כנפים המכסות ומלבישות הפנים והעינים ב' ת"ת רוח סוד הפנים העליונים הג' בינה נשמה סוד העינים הנעלמים בפנים וכל ספי' מאלו כלולה מע"ב זו בתוך זו והיינו שיסודם ד' אותיות אדנ"י יהו"ה אהי"ה וסביב לארבעתם הם מלאות עינים בחי' להנהגה דהיינו יב"ק הקב"ה דהיינו שם אדנ"י ברוך [נ' שצ"ל בתוך] שם יהו"ה הוא שם אהי"ה ובסוד התפלה מקור העינים הוא שם אהי"ה כמחשב הנעלם בדיבור יהו"ה ובמעשה אדנ"י דהיינו עינים ופנים וכנפים:

בכל עין ועין שיעור וכו'. כללות הדברים כי וייצר סודו בשם אהי"ה דהיינו סוד היצירה צורה גו צורה זעיר ונוקבי' המתפשטים מצד הבינה שבה סוד וייצר צר"י כנז' בתיקונים ואחר שמדת העינים ושיעורם הם בסוד צרי וייצר א"כ סודם מאהי"ה ולזה פירש שיעור קומת העינים דהיינו שיעור גודל שהיא ו' בינונית שני פרקים דהיינו השני פרקים שני יודי"ן וכללותם יחד אינון ו' כענין שהם וי"י שסודם וייצר והאבר הידוע לבינ' אינו העין אלא החוטם כנודע שהרוח בבינה כנז' באדרא לכן נתן יחס וענין לעין ולחוטם ואמר לקבל חוטמא ו' לקבל תרי נוקבי חוטמא והנה עיקר האבר בעצמו בשם אהי"ה אמנם יסודו רומז בשם יהו"ה דהכי סליק וי"י כ"ו דהיינו שיעורא דכל מדה ומדה שסוד וייצר הוא כח היצירה המתפשט מהבינה בסוד שיעור ומדה למדות והיינו שהם כלולות מעשר והמודד בהם עשר היינו וייצר דהיינו שם יהו"ה מדה המתפשטת משם אהיה ושם יהו"ה שולטנותיה בכל אבר ואבר דהיינו סוד כנפים כאומר יפרוש כנפיו וגומר דהיינו היסוד אבר שהכנפים בו כענין שהם ממש שם יהו"ה בתוך שם אדנ"י ע"י שסוד אברתו מייחד ומקשר הכל:

לית אבר בכל מרכבה וכו' הנה מלת מלך הוא מצד המלכות דהיינו שם אדנ"י דהיינו פרטי בחינות המלכות המתפשט במרכבות ובכל בחינה ובחינה פרטית שבה ימצא אבר בדיוקניה בענין שסוד עינים סביב וכן פנים וכן כנפים לקבל איזה בחינה במרכבה ולכך בסוד כל איזה בחי' שבכסא דהיינו בכל אתר אשתכח ופניהם כנגד שם יהו"ה וכנפיהם כנגד שם אדני פרודות לעילא לקבל שם אהיה עליהם דהיינו עינים כנזכר דהיינו סוד תפילין שכללות שם יהו"ה הם כ"א נגד שם אהי"ה שעולה כ"א ויש בו כ"א ענף וכל ענף

וענף שבו הוא שם יהו"ה. והיינו סוד הראש שהם ד' פרשיות פתוחות מלמעלה לקבל שם אהי"ה דהיינו סוד התורה ת"ת מתפשט מהבינה והתפילין הבתים כנפים הפרשיות פנים לקבל סוד שם אהי"ה כנזכר כדכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך. וכד לתתא דהיינו בתפילין של יד שכל ד' פרשיות הם סתומות אטומות מבחינת פנייתם למטה שכבר נתייחדו עינים ופנים וכנפים יחד וז"ש לקבל יאהדונה"י עלייהו באנפוי וגדפוי וכך הם סתומות להראות על הייחוד העליון:

וקב"ה רשים וכו' ירצה טעם התפילין לשלמות התפלה רשים לישראל לקבלייהו דחיות ואופנים בצלותא בסוד המעשה דהיינו התפילין והדבור דהיינו עצם התפלה כדמסיק למיהוי חברים בהדייהו ישראל עם המלאכים יחד חברים בייחוד העליון בכמה בחינות. למכרע בכל גופייהו דהיינו ח"י חוליות בח"י ברכאן דצלותא לאמלכא עליה אמ"ן דהיינו סוד יאהדונה"י דהיינו י"ח שביסוד הקושר פנים וכנפים כנזכר.

בכל אבר ואבר דהיינו בכל ברכה מח"י ברכות להמצא פנים וכנפים בכל פרטי ופרטי דהיינו ממש הכריעה אדנ"י והזקיפה יהו"ה בח"י ולכך אמר הקב"ה לחיות ואופנים המזומנים לקבל תפלות להתייחד בייחוד העליון על ידי התעוררות ישראל. מאן דלאו איהו רשים קדמייכו למיהוי כורע וזוקף דהיינו כורע בברוך אבר יסוד ששם אדנ"י כנזכר וזוקף בשם יהו"ה עם היות שיקיים בדבור אם לא יקיים במעש' דהיינו בקומה דגופא לא ייעול מפני שאינה מייחדת למעלה שהתפלה צלותא מלכות היכל אדנ"י וכיון שאינה בייחוד ח"י היא בת פירוד ולא נכנס אפילו בבחי' היכל ה"ס אדנ"י כנזכר זה בערך התפל' שהיא ראויה מבחי' היכל ועם כל זה נדחית ועוד היא ראויה מבחי' דיבור שהרי אינה חסרה אלא מעשה כדפי' לז"א לא תקבלון מילין דיליה עם היות שהיא שלימה בדיבור בכנפים ופנים בסוד אמן ברוך אתה ה' כנזכר ופי' מהיכא תיסק אדעתין לקבל דקאמר לא תקבלון. דכל מאן דמצלי באדנ"י עצם התפלה מלכות ומצרף ליהו"ה בסוד הייחודים הנז' דבור ומעשה אנפין דמלאכי השרת שהם פרטי בחינתם המיוחס לאותה ברכה שהרי הם שיעור קומה והתפלה שיעור קומה ופרטי הברכות כפרטי הבחינות ח"י אלף עולמות רכב אלהים רבותים אלפי שנאן כדפי' רז"ל ולזה כל בחי' ובחי' מפניהם וכנפיהם ממתנת לאמן שהוא מתייחס אליהם לקבלו לקשר כנפיהם ופניהם למעלה וכן בכריע' וזקיפה כנז"ל שהם ששה והם ח"י וכן בסוד מילין דנפקין מפומיה דבר נש בלחש בברכות עצמן ובחזרה באמן וגדול העונה אמן ירצה גדול חזרת התפלה בעניית אמן מהמברך בעצמו ח"י ברכות מפני ששם הוא יחודם יחד בברכה הם נפרדים כל א' לעצמו ובאמן הם מיוחדים כדמסיק והיינו בצלותא כשהאדם מתפלל בלחש ופניהם

וכנפיהם דהיינו שני שמות יהו"ה פנים אדנ"י כנפים פרודות דהיינו וכרוב א' מקצה מזה לעצמו וכו' דהיינו ברוך לעצמו יהו"ה לעצמו אבל כד חזר ש"ץ צלותא העונה אמן מקשר שני שמות יחד כחושבן אמ"ן והיינו שהתפלה הראשונה מקבילות הלולאות ירצה הם מכונין עצמן זה כנגד זה להיותם מקבילות ואחר כך במחברת השניה מתחברות מכח מה שתחלה נתקנו בתפל' בלחש וענין מקבילות היינו סוד יהו"ה ד' אותיות מכוונות נגד ד' אותיות והרי הם מזדמנים מקבילות אלו לנוכח אלו. בקרשים בקשרי אצבעאן היינו סוד יהו"ה העול' עשר יו"ד ה"א יד ימין ובהם ל"ו פרקים עינים הנק' קשרי אצבעאן כנז"ל דהיינו מלאות עינים וכיוצא בשם אדנ"י אבל באמן והיה המשכן אחד שיתקשרו עליוני' ע"ב בתחתונים ע"ב וכן עשר בעשר ארבעה אותיות בד' אותיות והיה המשכן א' דביה חוברות אשה אל אחותה כזה יאהדונה"י וכן עם שם אהיה אדני איא ההד יונ ההי והי' המשכן אחד:

תקונא תליתאה סדר דדבורא דצלותא ירצה ספי' שממנ' משכירים לאותם המכבדים התפלה כראוי כדמסיק שהם עשר מראות רמוזות בכתוב כדפי' בתיקונים והם בעשר ספי' ולא במציאות הספי' אלא בציורין דשעוה חותם עולם מטטרו"ן כנזכר שם והג' כמראה אש בית לה סביב וממשמעות לישנא דבית לה סביב משמע לישנא דבית וחדר וכאן דרש המדרגות כולם במעלות המתפללים ואלו השלישיים הם אותם המשתלמין בתפלתם בערך הבית והחדר דהיינו מדת המלכות והיינו שהיא דבור ומתקנים בבחי' הדבור כל האפשר והנה מעלת הדבור פעמים הוא בלא תעשה דהיינו חשות פעמים בעשה דהיינו ממללות והיינו כמראה אש בבחינה שראה אותם שהם סביב למרכבה דהיינו החיות שהם סוד החשמל שהם מתקנים בית לה למ' סביב ונקראות חשמ"ל דהיינו עתים חשות מצות לא תעשה שלא לדבר עתים ממללות מצות עשה לדבר והיינו אותם שמצותם לחשות בס"ת ולדבר בתפלה קודם ואחר קריאת התורה והיינו אומר ואינון דחשות ואפשר דהיינו ממללות הקורא וחשות שאר הקהל והיינו אומר בזמנא דדבור נפיק מפי הקורא ועוד אפשר חשות בעת הקריאה וממללות לענות ברכו ואמן קודם הקריאה ואחר הקריאה:

כאלו מקבלין אורייתא כו' והטעם שגם בסיני הי' כך דכתיב וכל העם רואים את הקולות וכו'. מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כתב וסלקין הקב"ה בחשבון וכו' פי' כי שם אדנ"י יהו"ה אהי"ה עולים בגי' הקב"ה שהוא קי"ב גם אפשר לפרש עם שפי' האמיתי כמה שפי' לעיל דף רי"ז שו' ג' וסלקין נהורין לחושבן יב"ק כי הנה הם מלך מלך ימלוך שנקודן שם הם סגול מלך פתח במלך וימלוך היא חירק שבא חולם והנה בין כולם י' נקודין

שעולים ק' כי כל נקודה הם עשרה וב' נקודות פתח ב' ווי"ן הם י"ב בין הכל קי"ב והוא סוד ג' שמות יהו"ה שבחסד דת"ת שהם סוד שם בן י"ב היוצא מג' יודין שם יו"ד ה"י וא"ו ה"י שניקוד ג' שמות הויות אלו הם נקודות מלך מלך ימלוך ושם נפרש פי' אחר וגדול העונה אמן יותר מן המברך וכו' בצלותא בלחש לא יש אלא ברכה ולכך הם כנפיהם שהם אדנ"י ופניהם שהם יהו"ה פרודות כי יהו"ה בחסד אדנ"י בגבור' וז"א מקבילות הלולאות שהם סוד השמות הנז' א' אל א' בקרשים ר"ל עשר קשרי אצבעות ימין שהם כנגד יו"ד ה"א וא"ו ה"א י' אותיות עם י' קשרי אצבעות שמאל שהם א' א"ד אד"נ אדנ"י אף בחזרת ש"ץ אז יש ברכה וגם יש אמן שהוא בת"ת ששם מתחברין יאהדונה"י.

גליון וסלקי הקב"ה כחושבן וכו' צריך לכוין בקדושה ביב"ק אהי"ה יהו"ה אדנ"י עייניו אנפין גדפין עכ"ל:

רכט ע"ב

וכל העם רואים את הקולות דהיינו בזמנין דשתיק הקב"ה מלהשפיע הקול כל החיות היו עושים למטה קולות לישראל והיינו דחיון היו שואגים ואת הלפידי' דהוי נפקין בכמה מיני וכו' ואילין אינון חשות לס"ת וכו' היינו שכר השומעי' מני לון הקב"ה לאעלא לון סוד קריאתם עולה ומתקבלת פנימה בסוד כמראה אש בית לה כנזכר וגם הוא שכרם לעתיד לנשמתם ועוד יהיה המדה הזאת לחשים בשעת חזרת התפלה שהם חשות ואח"כ ממללות באמן על כל ברכה וברכה או שהם ממללות בתפלתם ואח"כ חשות בחזרה יעלון בחדר דא שיקובל תפלתם שם או שכרם לעולם הבא אילין דמשתדלין בה לשמה לשם הייחוד ולזה הסלע מלכות מתייחד ותוצא מים מהמקור שהוא היסוד מהתורה ת"ת והיינו מיין דאוריית' ואלו שאינן משתדלין לשמה הם מפרידין וכשהמלכות בפירוד אין לה מים להשפיע מהמקור אלא מים מרורין מהדין הקשה דהיינו תורה שבכתב בקושי שצריך תיקון גדול למטה בעבודה קשה כדמסיק מפני היותו ממקום הקושי והפרוד מהדין הקשה ומי גרם זה תלמידים שלא שמשו כל צרכם ולא קיימו פעמים חשות [וצ"ל ופעמים] ממללות שאלו שמשו כל צרכם והיו חשות היו מייחדים והיתה התורה שבע"פ בלי מחלוקת והיינו אגרא דשמעתתא סברא לא יהיה בה מחלוקת והיינו להיות נוחים זה לזה תלמוד א"י שהי' הענין יותר בלי קושיא ותלמוד בבלי הי' קשה מפני שהי' בחוץ ולא ה' בו ייחוד כנזכר:

תקונא רביעאה וחמישאה הם ב' מדות מיוחדות בפעולתן שהם נצח והוד והיינו מתנים והם מראה מתניו ולמעל' שהוא על הוד וממראה מתניו ולמטה הוד שהוא למטה מנצח שהם שוקים דקאמר ואפשר שהם היכל עצם השמים והיכל נגה למטה ביצירה דהיינו

מטטרו"ן ונודע שנצח והוד צבאות איקרון והיינו שהם צבא ואות הוא היסוד ועליו נאמר אות הוא בצבא שלו וכן מטטרון הפועל פעולת היסוד כנז"ל הוא אות בצבא שלו לכן עולה שדי ביסוד הנק' שדי ונודע שרצוא ושוב הוא סוד פעולת הדין והרחמים הרמוזה בשוקים ימין ושמאל וכן פי' בתיקונים רצוא בדגש ושוב ברפה ובקדושה עיקר הכוונה לייחד הדין עם הרחמי' בסוד ההכרעה אל קו האמצעי והיינו רגל ישרה מצד ישראל ת"ת ולהודע ההכרעה אפילו בבחינתם למטה בסוד השוקים ואחר שסודם בסוד ימין ושמאל ואמצע דהיינו ישר"ה עג"ל נח"ש דהיינו היות בהיכלות אלו הכללות היפה בסוד ההכרעה ונודע היות נוריאל אמצעי בין גבריאל ומיכאל למטה ומטטרו"ן אמצעי למעל' לכך מצד נוריאל רצוא ללכת לפעול על ידו ואח"כ ושוב לגבי מטטרו"ן שהיא רקיע שעל ראשם שאין לעלות משם:

וכד הוו במעמד הר סיני הוו שמעין קלא דהיינו סוד הת"ת מצד המזרח דהיינו מחיה שבמזרח שהוא נוריאל וקול מטטרו"ן וד' חיות מיכאל דרום גבריאל צפון רפאל מערב היו רצין שם א"כ מרכבה לזה ממש הם הרודפים במעשה המצות או לשמחת ד"ת וכיוצא כדמפרש ואזיל. וכמלאכין מיכאל הוא משתמש ברגל ימיני וגבריאל ברגל שמאלי ולכך אותם שהם רגל ישרה מרכבה להיכלות אלו בסוד מרוצתם למצות וראוי שמיכאל וגבריאל יפעלו פעולתם ירוצו אליו לקבל תפלתם והם רצים ע"י נוריאל שהוא מורידם למטה לקבל התפלה. ושוב ע"י מטטרו"ן כי משם ולמעל' אינם עולים וז"ש הכיצד מצלין וכו' פקודא דשכינתא תמן כלומר שאינה פגומה מצד איזו כוונה וכן קלא דאורייתא דקב"ה תמן. לאפוקי אורייתא שאינה לשמה כדמפרש ואזיל:

ותאבין בשליחותא דמאריהון הענין שהם רצים למטה כדי לקבל אורייתא או תפלה ושבים למעלה בתפלה ובתורה לעורר הייחוד ונכללים ההיכלות זה בתוך זה בענין שיהי' רצוא התפשטות ההיכלות והתעכבם למטה עד הקורא או המתפלל [617] (ושבים למעל' בתפלה ובתורה לעורר הייחוד ונכללים ההיכלות זה בתוך זה בענין שיהי' רצוא התפשטות ההיכלות והתעכבם למטה עד הקורא או המתפלל) ושוב היינו העלי' בשליחו' בסוד אותו התעוררת שנתעורר באותה התפלה או בתורה או במצוה הם עולים ונכללים ז' היכלות זה בתוך זה. עד הכנסם אל היכל קדש הקדשים דהיינו מטטרו"ן אשר שם והוא נעשה שר הפנים יהו"ה אדנ"י ביחוד ע"י היסוד דהיינו שד"י ולכך אין התעוררות היסוד שדי במטטרו"ן עד שו"ב אלו למעלה בשליחות ההתעוררו' כנזכר בפרשת פקודי:

[617] נ' שכ"ז הוא מיותר לכן הסגרתיו.

תיקונא שתיתאה וכו' הכא ראיה ממש בכל המראות הנז' לא נאמר אלא מראה המראה וכיוצא אבל הכא נוסף על המראה אמר ראיתי מורה היות במראה זו סוד ראיה ממש והענין הנוסף בייחוד זה הוא כי יהיה תמיד מחשבתו בכל תפלתו בסוד הייחוד ולא יפריד דהיינו אומרו ויהא בצלותי' בכללות תפלתו לבית לעילא המחשבה התמידית בשם יהו"ה וכנגד עיניו שם אדנ"י להתמיד יחודם כל עוד תפלתו בפיו. ובראיה וכו' ענין זה מפרש בתיקונים דהיינו י' ראיה ה' שמיעה ו' ריחא ה' דבור כי כן יתייחסו פעולות אלו ראיה מימין ושמיעה משמאל והעד ראובן שמעון. רוח בחוטמא וא"ו כנודע. דיבור בפה ה' אמנם הם פעולות דקות באברים ראשיים אמנם בעשיה בידים משוש בכל הגוף שמוש ביסוד הלוך ברגלים הם פעולות גשמיות תחתונים באיברים תחתונים ולכך הם במלכות והעד העשיה למטה בה והיא ראש ועיקר הכוונה כי קריאת התורה ומעשה המצות הם ע"י כחות אלו ונעשים מרכבה לת"ת ומלכות כשהוא לשמה וז"ש שריא יהו"ה שריא אדנ"י והיינו דמפרש ואזיל וכל הכוונה להורות על הראיה במצוה להיותו נכנס בסוד מראה זה שבו הראיה וראי' זו צריך שיהי' ביחוד זכר ונקבה וז"ש ודא ראיה דאור שהוא הת"ת ונר מלכות וכו' ושמיעה ממילא משמע דודאי עיקר אורייתי' תליא בשמיעת האוזן ובעריכת שפתים ולכך לא פי' אלא ריחא דהיינו קרבנות או תפלות דכנגד הקרבנות תקנום ועם היותם בסוד דבור לריח ניחוח הוו דבור בצלותא וכו' כל זה צד הרוחני שבתור' ובמצוה וצד המעשים מפרש ואזיל. ועם היות מתייחס ענין זה לת"ת וזה למלכות צריך לכוון היחוד בכולן וז"ש וראיה ושמיעה דלית תמן וכו' דהיינו ת"ת ומלכות דהיינו לשמה והיינו כדפי' עיניו למטה ולבו למעלה בכל תפלתו ותורתו והעד שא"א לת"ת להמצא בראיה ושמיעה אלא ע"י המלכות והטעם כדמסיק שכינתא ראיה דיליה וכו' כלומר שאינו רואה ומשגיח בתחתונים אלא ע"י וכן אינו נראה והיינו יהוה ת"ת במראה מלכות אליו אתודע למי שיהי' נביא ה' כדכתיב אם יהיה נביאכם ה' במראה וגו' ולפי זה עיניו למטה היינו ת"ת ראיה במלכות ולבו למעלה ירצה הבינה שבלב מיוחד עם המחשב' שהיא ג"כ בלב מצד החכמ' והיינו שייחוד ו' עם ה' עיניו למטה ה' עם י' לבו למעל' והכריח היות מחשבה שבחכמה מיוחס בלב ממה שאמר בינה בן י"ה דהיינו ת"ת עם י"ה שהוא ישראל עלה במחשבה י"ה בסוד הבינה ומוכיח עוד מחשבה והרהור ונודע היות הרהור בלב ועם היות מחשבה במוח מיוחד עם הרהור הלב דהיינו שניהם כדמפרש ואזיל וכן אורייתא לפרש שמיעה בת"ת עם המלכות כי שמיעה במלכות שמע שבינה [נ' שצ"ל שכינה] ושמיעה ת"ת היינו ייחוד ת"ת ומלכות מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כתב ובראיה ושמיעה וריחא ודבור וכו' זה יובן מתיקונים דף קכ"א ע"א כי יש ד'

תיקונים שם אדנ"י והם ד' הנז' בעשיה וכו' וד' תיקונין אחרנין הם בסוד שם יהו"ה וזה יובן מכ"י בחסרון השייך בזוהר האומר כי בראש יש י"ס ולגו מגופא י"ס ובגופא י"ס ומנה שם ב' עינים ב' אזנים ב' נקבי האף הפה ב' הפנים המצח. והנה גם בראש זה יש בו י"ס כלולים ונודע איך מתחלק שם יהו"ה מלגאו ושם אדנ"י כנגדו מלבוש מלבר בד' ספי' הכוללי' את הי"ס והנה כנגד חכמה ובינה ת"ת ומלכות שבי"ס כן הם עין אוזן חוטם פה הכלולים י"ס הראש וכנגדן בלגאו בגופא ד' מוחין וכו' כאשר תעיין והנה [אולי ובזה] תבין איך בכל חלק מחלקי הגוף כלול משם יהו"ה מלגאו ומשם אדנ"י מלבר הכלולים כל הי"ס גם בתיקונים דף ק"ב ע"ב שם בא באורך ענין זה. אנשי אמת שונאי בצע וכו' בסוד ד' אותיות אדנ"י ע"ש עכ"ל:

רל ע"א

וכן חוטמא ריחא בת"ת ומלכות והכי בדבור יחיד קב"ה ושכינתי' שכן הוא נק' דבור ואמר הלא כה דברי כאש נאם ה' בת"ת וכגוונא דשכינתא איהי מראה כלומר כמו שהוכחנו היות ד' פעולות דקות המיוחסות לת"ת בהכרח מיוחד עם המלכות כן ד' פעולות המיוחדות למלכות יתייחד עמה ת"ת וז"ש כגוונא דשכינתא איהי וכו' ברישא שהם פעולות המיוחדות לשם אדנ"י וז"ש הכי בידין עשית וכו' ויש מצות בידים כגון עשיה ויש מצות בגוף דהיינו משוש שבכל הגוף והיינו כריע' זקיפה עמידה נפילת אפים הכל צריך האדם להראות עצמו שהוא השכינה המתפללת להקב"ה שישפיעה כדפי' רז"ל כל מה שאמר דוד על כ"י אמר וז"ש דקיימא קמיה וכרעת אתנפלת למישאל וכו' כריעה דיליה הכוונה שהוא ע"י היסוד כורעת אליה לזקפה והיינו זקיפה דיליה והענין שאין נשפע לת"ת ולמעלה אלא בסבת' בסוד שכינה בתחתונים צורך גבוה שע"י היות השכינה למטה וקישוטיה משפיעים לתתא כדי שישפיעוה ולכן היא עמידה דיליה וכונה בסוף העמידה הוא היותה גורמת להמשיך השפע על ידי יחודם מהמזל העליון וז"ש עמידה דיליה דאיהו מזליה והם ג' בחינות כורעות לגביה ומקשטא וזוקפת. ועומדי' יחד ביחוד להמשיך ולינק מהמזל העליון וכל זה בסוד המלכות ונודע כי כל התפלות שאנו מתפללים לפני הקב"ה היינו שממש היא תפלה והיא מתקנת והיא בחדרי משכיותינו במחשבותינו מדבר ממש אותם הדברים שאנו מתפללים וכן בסוד נפילת אפים שאז הרמז בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. ומאיר הרחמים להעביר כל פגם אשר לה בנערותיה ששם הפגם ודבקות בקליפות ועד"ז היא עומדת ומתנפלת בכמה ענוה וכן ראוי להיות ישראל בניה להיותם מתפללים בענוה לא ככלבים הב הב בלי תשובה בלי הכנעה כסמאל ולילית השואלים טרפם מאל בלי ענוה בעזות ולזה הם

אומות העולם או רשעי ישראל שהם עזי פנים שבדור שואלים מאל אכלם בעזות פנים והיינו ממזרי דקליפה:

ואתה תחזה מכל העם לא מפרש השתא מלת תחזה דתחזה מהדר לכולהו אלא אנשי חיל נודע שאין חיל אלא כחיל התורה ולכך מסטרא דימינא היא התורה ומלת תורה הוא לשון הוראה וראיה ותורה ולכך מצד החסד ששם אור ושם תור' הם בסוד ראיה דהיינו יו"ד כנז"ל. יראי אלוהים סטרא דיצחק שהיראה היא מצד הגבורה ושם שמעה ה' שפי' לעיל והעד ששמע' ויראה א' אומר ה' שמעתי שמעך יראתי אנשי אמת בת"ת ונודע היות חוטמא שבו הריח בת"ת כאומר ריח ניחוח לה' דהיינו ת"ת שונאי בצע היינו מצד המלכות ה' דהיינו סמכא רביעאה דכורסייא דהיינו אדם הא' שהוא רגל הרביעי במרכבה ולכן בבחי' זו אדם עם האבות במערה ולא דוד כנזכר בפרשת ויחי והיינו כי מה שמותר האדם משאר הנבדלים בדבור ולכך דבור באדם וזה רצה הנה באומרו דאדם הראשון דאתחבר באבהן:

תלת חיון אינון אריה שור נשר הם בסוד חסד גבורה ת"ת ואלו היות בהם הראיה השמיעה הראיה והריח כבר הוכרחו מעצמם לעיל אמנם דבור הברה הוא מאדם עצמו ולזה אמר תלת חיון וכו' ואפשר עוד דבפרצופא תליא מילתא כדפי' בתיקונים והיינו ואתה תחזה אותם שהם פני אריה בקדושה הם בסוד ראיה ואותם שהם פני שור הם בסוד ה' שמעה ועד"ז לכל:

שרי אלפים מסטרא דאת אל"ף ירצה כי כמו שהת"ת אינו שר ולא מלך ולא אדון אלא ע"י שם אדנ"י כן אלו להיותם שרי אלפים ושרי מאות וכו' על שאר העם היה להם מבחי' בשם אדנ"י כי אנשי חיל הם בסוד א' מאדנ"י ויראי אלהי' הם בסוד ד' מארד"י בסוד יאהדונה"י יהו"ה מתלבש באדנ"י וכן כולם אלף מורה על אלפים כפשוטו וכן נ' חמשים וכן י' עשרות אמנם ד' מאות מכריח והולך ממה שד' מורה [על דלות] דאורייתא ומפני זה היה הגלות והשעבוד ד' מאות שנה מורה כי ד' מורה ד' מאות אבל מאות הוא בד' ואפשר עוד לפרש כי י' של יהו"ה שר על א' דאדכי וכן כל האותיות וכן ג"כ אותם שהם בסוד ראיה שמיעה וכו' הם שרים על אותם שהם בסוד שר אדני ולכן האל"ף שהם תחת ממשלת אנשי חיל הם מסטרא דאת אל"ף וכן המאה שתחת ממשלת אנשי יראי אלהים הם מסטרא דאת ד' וכן כולם וצריך [שתדע] שעם היות שאותם האלפי' והמאות והחמשי' והעשרות אינם בסוד ראית התור' ושמיעתה וריח התורה ודבורהתורה דהיינו בסוד תורת ה' לפחות יהיו בסוד עשיה ושמוש ומשוש והלוך המצוה שהוא אדנ"י דהיינו כשהם עוסקים במצות ולכן אילין דאשתמודעו באילין מדות אינון בנוי דקב"ה יהו"ה

ושכינתיה אדנ"י וימצאו בסוד אותם שבשם אדנ"י ועם חיות שהם בסוד הנקבה ע"ד אנשי חיל עטרת בעלה וכן יראי אלהים שהיא נקראת יראה ושם אלהים בה. אנשי אמת ודאי ואינו ממש בת"ת אמנם יהו"ה הכונה במה שנשמרים מהחצונים שהיא השקר נאחזים ברגליה בסוד הצפרנים וכן שונאי בצע בבחי' המדות הגשמיות ולזה יהיו ג"כ אותם שבשם יהו"ה נאחזים בשם אדנ"י בבחי' מדות אלו גשמיות ולזה יהיו בנוי דקב"ה ת"ת דאיהו יהו"ה בסוד תורה ושכינתיה אדנ"י בסוד מדות טובות כנזכר ואם ח"ו הם אוחזים בסוד יהו"ה דהיא התורה ושמעתה ריח תורה ודבור תורה ולא יהיו זהירים בסוד ד' מדות אלו הנזכר ע"ז נאמר לא המדרש היא העיקר אלא המעשה שהם ד' מדות אלו ממש:

בנין דקב"ה דהיינו תורה מדרש איהו סתים בסתרי תורה הוא מתעלם בסוד הספי' אי אפשר להשיגו אם לא ע"י המלכות דהיינו המעשה במצוה כנזכר והטעם שכל הספי' והענפי' שבמלכות הם בת"ת איהו ענו בסוד הדעת ששם סוד מרע"ה עניו מצד וכו' שכינתיה ענוה בסוד בחי' הדעת שבה ובבחי' חסד חסיד ובבחי' הגבורה גבור ובבחי' הת"ת אמת ובבחי' נצח הוד נביא וכן כל הספי' איהו כתר ויש בחי' שהוא עטרה עליו ובה מתגלה סוד הכתר שבו בהיותה באה על ישראל וכל פעולותיו הוא פועל ע"י בחינות שבה וכל העשר שבו פועל בעשר שבמלכות בענין שהוא עניו בענוה נראה על זה לכל שאר הספירות והיינו סוד שם יהוה בתוך שם אדנ"י שהוא אור מאיר בתוך הגווני שם אדנ"י והיינו תוכו כברו תוך היינו שם יהוה בת [נ' שצ"ל בר] שם אדנ"י ומי שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש שאינו מן המייחדים אלא מן המפרידים מהחיצונים לבן הארמי:

ובגין דאנהו יהו"ה סתים כלומר כולו סתום ונעלם ואין צד לרמוז בו אלא ע"י אדנ"י שהיא מ' ואל זה רמזו לא כשני [נ' שצ"ל כשאני] נכתב אני נקרא ולא ח"ו לשנות בין תוכו לברו אלא להורות על הייחוד ושאין תוכו נפרד מברו ומה שאמרו אבל בעה"ב וכו' אין הכוונה ח"ו שאז יפרד אבל הכוונה למהוי רחמי מכל סטרא ולפי' שם אדנ"י המורה דין שם בעה"ב הוא רחמים ונק' יהו"ה ונמצא מבית ומחוץ שם יהו"ה:

ובגין דא מני וכו' כמו שבעה"ז מי שאין תוכו יהו"ה כברו אדנ"י אל יכנס לבית המדרש כן בעה"ב מאן דלא יהא תוכו יהו"ה כברו אל יכנס בהיכלא דא תמים תהיה כלומר בסוד הצדיק המייחד הת"ת והמלכות דהיינו ה' אלהיך דהיינו תוכו כברו. עוד תמים תהי' בעבודתו בשלימות מבית ומחוץ לא מבית לבד ולא מבחוץ או בהפך והיינו ה' אלהיך:

תיקונא שביעאה וכו' מן וארא עד כמראה הקשת שני פסוקים אלו שבהם י"ס כדפי' בתיקונים וכנז' הכא וכיון שלא אמרו מפסוק וממעל לרקיע אשר על ראשם ש"מ דלאו אבתר י"ס גרירי אלא בתר מעשה מרכבה דהיינו היסוד שהוא מראה הקשת והוא מיסד סוד מעש' מרכב' דהיינו ייחוד יהו"ה ואדנ"י והיינו שהיו מתקבצים מלאכי השרת בסוד יחודם בענין ההיכלות בסוד ק"ש ותפלה כנז' בזוהר פ' פקודי והיינו כמזמוטי חתן וכלה ממש דהיינו דמסיק בגין דלית יחודא וכו' במעשה מרכבה היינו רכבת ב' שמות זה על זה יהו"ה ע"ש אדנ"י וענין היותו דורש ומבקש בסודם גורם ממש יחודם ולזה ירד מן החמור להבדיל החיצונים משם מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב איהו חסד וכו' העניין כי בכל אבר מהי"ס כלול יהו"ה מלגאו אדנ"י מלבר והוא חסיד בחסד והיא חסידה בחסד וכו' ואחר שאמר ז' ספי' תתאין חזר אל ג' ראשונות הוא חכם וכו' ונלמד מזה כי ספי' הת"ת נק' בלשון זכר וספי' המלכות נק' בלשון נקבה ולכן כל מקום שאנו אומרים חכמה גדולה וכו' הכוונה על לבוש שם אדנ"י כנז' בפ' פנחס דף רט"ו ע"ב בר"מ וגם בפ' בא ע"ב דף ע"ב כי שם יהו"ה שהוא סוד עילת העילות מתפשט בי"ס כמים בתוך הכלים הוא נק' חכם גבור וכו' גם באומר איהו תוכו ואיהו כברו וכו'. וכן אחורי דף זה תמצא בבירור כי אין הענין כיש שחושבים כי המלכות אחרונה לכל הי"ס אמנם הת"ת מתלבש בתוך המלכות והוא כלול מעשר ספי' לגאו והוא מי' ספי' לבר ולזה נק' המלכות היכל ובית כי בתוכה מתלבש יהו"ה מהרח"ו וכו'. גליון אסנ"ת משגע"ח. אנוסה שנואה נידוי תמורה מורדת נ"א מריבה שכרות גרושת הלב ערבוביא חצופה. כך היא במס' נדרים:

רל ע"ב

בנין דלית יסודא וכו' אלא בצדיק שהוא מתמצע בין רמ"ח פרטי בחי' המלכות לרמ"ח בחינות הת"ת וז"ש דביה מרכבתא שלימתא יאהדונה"י כי קשר פנים בפנים שכינתא איהי מעשה בראשית שהמעשה במלכות דהיינו תיקון שהיא מתתקנת קודם היותה מעשה מרכבה ותיקונא הוא בהיות ההיכלות מתקשרות זו בזו עד עלותה אל היכל קדש הקדשים ששם מעשה מרכבה והיינו ברא שית ששה היכלות מסתלקות דהיינו מיוצר אור דהיינו לבנת הספיר עד גאל ישראל והנה ההיכלות בעת סילוקם הם מתבטלים ממציאותם המורגל שהיא השתלשלות ההשפעה מהיכל אל היכל ואלא ופניהם וכנפיה' פרודות מלמעלה להיות כל ההיכלות בית קבול לספי' וכן ממש בחי' שם יהו"ה אינו משפיע בבחי' אדנ"י אלא יהיו כל הבחי' של ב' שמות פרודות מצד עצמן ופונות אל המייחד העליון אמר וכולן מקבלות משם ומשפיעות יחד לשם אדנ"י והיינו ממש בסוד

ההיכלות שנעשו פנים יהו"ה כנפים אדנ"י והם פרודות להקשר יצירה באצילות וז"ש בגין דענפין דאילנא פרודות לעילא בכנפי חיון יהו"ה לימינא אדנ"י לשמאלא וכו' וענין זה נעשה בסוד ברכות דק"ש שהם בקול רם ולכן צריכים ישראל לתתא לאתערא לון בשירות ותשבחות בכל מיני נגונא דהיינו קריאת שמע וברכותי':

ותלת כריכן דרצועא שאחר שהניח תפילין של ראש שהם כחתן יכהן פאר פארך חבוש עליך יכרוך טבעת הקידושין ג' כריכות באצבע דאינון קדוש וכו' היינו קדושה לך ישלשו לכך קידושי הכלה משולשות להמשיך לה שלש קדושות שכאשר תתייחד ה' בג' פעמים קדוש יעשה קדושה קדושה מג' בחינות ימין ושמאל ואמצע מג' ראשונות ואח"כ הם ז' ואח"כ מתברכת מח"י ברכות שהיא ק"ש דהיינו עולה בין ג' אבות דהיינו בשחר מברך שתים לפניה חסד וגבור' [619] ואח"כ לאחריה ת"ת ודאי אמנם בלילה שתים לפניה [618] סוד מעריב נצח האבות וב' לאחריה יסוד גאל יש' מלכות השכיבנו בבחינת מציאותם התחתון והיא למעלה מהיסוד ושם ת"ת יורד אליה אמנם היא רחוקה מקדושות לכך אין תפילין בלילה ואין קדושה בלילה שג' עליונות מתעלמות כדי שיתנהג העולם בדין והחיצונים שולטים:

חופה בדיוקנא דכנפי מצוה. הענין שהחופה נעשית מצד הבינ' החופה בספירותיה על חתן וכלה כנזכר בפ' ויצא והיינו כנפי מצוה כסא מצד הבינה דאימא מקננא בכורסיא והוכן בחסד כסא היינו לבן בציצית ומוזהבות בדין היינו תכלת שבציצית והם כסא דין וכסא רחמים ימין ושמאל תכלת ולבן כלולים יחד

וכמה קשרין וכו' הם סוד התפשטות ד' רגלי כסא [620] דאפרידן עד חיות ושרפים ואופנים כל התפשטות ההיכלות והיינו קשרים חוליות הם אבנים מרגלאן דכתיב בהו ויקח מאבני המקום שהם י"ב פנים י"ב כנפים תחת המקום מלכות כנז' פ' ויצא והם מליין סגולות כמה הנהגות כולם כלולות באבנים סוד הנהגות ההיכלות ושם כלולות הנשמות זגין ורמונים ופעמונים לתת פעם ועתים קבועות לתורה להשמיע קול ורמונים בעלי מעשה מלאים מצות כרמון שיתפשטו ההנהגות עד כללות שיר ישראל בהם:

כשמו כן כסאו היינו ספירותיו כסאו הוד [צ"ל סוד] הבריאה לבושו סוד היצירה כן חופתו החופה על הספי' מלמעלה דהיינו התפשטות הבינה כנז' הכל בסוד יאהדונה"י וימצא החותם הנה בד' מקומות הנזכר ובכל פרטי חותם לז"א רשים שמיה בכולא שכל ענף מענפיה יש לו כלתו:

[618] נ' דצ"ל הוד מעריב נצח אהבת.
[619] ?צ"ל לאחרי'.
[620] נ' דצ"ל דאפריון

כד בעא לאעלאה בהיכליה דהיינו שם יהו"ה חתן בתוך היכלו שם אדני למיהוי תמן מציאות מתייחד וייחודם על ידי היסוד ח"י ברכאן דצלותא ואיהי יסוד מראה הקשת המתקשה לזרוק השפע ובזה הוא מעשה מרכבה שמרכיבין השמות זה בזה יאהדונהי בסוד התפלה בחשאי אין דורשין מעשה מרכבה ביחיד דהיינו שיש ת"ת הוא עם היחיד שהם שנים וכ"ש לרבים אלא הוא עצמו לבד וז"ש דהא אינון שנים וכו' ובהאי ר"ז סוד יסוד אור זרוע לצדיק ר"ז איקרי זר הקרב ובקול רם זר שומע ומכלכל [ואולי ומבלבל] **ובגין חיוון אשא וכו'** ירצה מה שפי' חיוון אשא ממללן וג"כ מה שפי' שהיו מתקבצים במזמוטי חתן וכו' כשדרש במעשה מרכבה כנז"ל אין הענין בעמידה אלא דוקא בק"ש דתמן הם ממללות דכתיב ואשמע את קול כנפיהם והטעם שיש בסוד ק"ש רמ"ח תיבין וב' שמות ח' אותיות יהו"ה ואדנ"י הם רנ"ו דהיינו החיות הם ד' כנפים לכל חיה כלולות מד' הם י"ו וכל א' מי"ו עולה ס"ד לכל חיה דהיינו י"ו ס"ד סוד יסוד וד' חיות ד' פעמים ס"ד עולים רנ"ו דהיינו רנו ליעקב סוד רננת מסכות חשמל וקולם בהתייחד שם השם בכל העולמות דהיינו לבתר דנטיל וכו' ואז הייחוד בקול רם שאין פחד מזר שאין זר אתם ואז באבוד רשעים יתמלא כנפי החיות רנה ושם הוא קבוצם וייחודם דהיינו אז ישיר משה שסוד אז הוא סוד רנו כדמסיק. ותליין ס"ד מתמניא א"ז והרי ס"ד מתמניא לד' סטרין ירצה כמו שהם מתפשטים סוד אז לח' ענפים כך ממש הם מתפשטים לד' סטרין סוד ס"ד ד' פעמים רנ"ו. והנה לעלות סוד אז לס"ד היה תחלתם שהם ד' אותיות וד' אותיות יהו"ה ואדנ"י ויוכללו כל ד' אותיות הם מהם עד שיהיו י"ו י"ו כל שם ושם כזה יהו"ה היו"ה ויה"ה היה"ו וכן אדנ"י דאנ"י נאד"י ידא"נ והרי עלו שמנה לל"ב שיתקשרו ד' בארבעה ויעלו א"ז א"ז א"ז א"ז שכל סוד א"ז ירמוז ז' ספירות ובינה על גביהם אלף בינה וכאשר יסתלק הכל אל דבינה [נ' שצ"ל הבינה] יהיה סוד אז ח' דהיינו הבינה השמינית חיות הכל והיא כלולה מהכל וכאשר תתפשט עולם הבא אל הצדיק דהיינו להיות נובע הצדיק מעולם הבא יהיה כל ח' מתפשטת לי' שביסוד ויהיה ח"י והם ד' פעמים ח"י דהיינו מצד י' שבחכמה העליונה הגורמת הייחודים כולם כנז' בתיקונים ובפ' אמור ועתה יוכלל י"ח ביהו"ה ויהיו ח"י פעמים הוי"ה וירצה סוד הוי"ה בד' בחינותיה כלול כל בחי' ובחי' מח"י בחינות שביסוד כנז' יהיו ח"י שמות בח"י ברכות כדמסיק והיינו ע"ב בחי' ביסוד דהיינו ויכולו דסליק ע"ב דהיינו עולם חס"ד יבנה ובעלות הכללות הזה לכל הענפים יחד דהיינו היסוד בחסד היינו סוד הייחוד ת"ת ומלכות יחד ע"י היסוד וזה שאמר בההוא זמנא מתחברא יהו"ה באדנ"י בח"י עלמין דהיינו שיהיו שם יהו"ה ח"י פעמים ושם אדנ"י ח"י פעמים דהיינו היסוד ע"ב מתחקק בשם יהו"ה

ובשם אדנ"י ע"ב הכא והכא בדרך היסוד שהוא כולל בזכר ונקבה וזו בחי' אחרת שאינה בחי' רנ"ו לכך בעמדם תרפנה כנפיהם מהרנה:

כנפיהם דלא אשתמודען עד ההיא שעתא. ירצה סוד השפתים שהם נצח והוד אפיק מים שהיו נעלמות בלתי משמשות עד עתה שהגיע עת היסוד ולזה אדנ"י שפתי תפתח להשפיע השפע ע"י היסוד והיינו שפתיה נעות דאינון כנפי החיות חיות הם חגת"ם ד' פנים ולמטה ד' כנפים והי' מלכות שעמהם מקום קבוץ השפע וקולה לא ישמע דהיינו חשמ"ל חיות אש ממללות בסוד קול כלול מאש ומים ורוח והם מתלהבים באש בעוד שהם ממללות אמנם בעת הגלות הרחמים העליונים למתק הדיני' בייחוד הם חשות מהאש ההוא:

ובג"ד תקינו צלותא בחשאי. ירצה מפני שבקול האש שולט והדין גובר ועיקר הייחוד ברחמים הפשוטים העליונים קול בחשאי מג' ראשונות הנעלמות דהיינו בינו לבין עצמו בתוכיות העולם הפנימי הא' תוך הספי' ובו כל האברים לאחדים. ותלת צלותין וכו' שחרית מנחה וערבית דהיינו חסד גבורה ת"ת וכללותם בחסד בע"ב שמות י"ח הויות בכל תפלה הם ע"ב אותיות ובג' תפלות הם רי"ו ועם היות שהם רי"ו בגי' גבורה עכ"ז הם חסד ולא גבורה והיינו ר"ן רמ"ח אברהם איש החסד ועולין ר"ן חסר תרין שהם רמ"ח שהיא עמודא דאמצעיתא בעל הרמ"ח וכולל ימין ושמאל הם ר"ן לומר שהם רנת התפלה והיינו הקשיבה רנתי: מקורבנא אשתמע צלותא פי' ילמדו זה מזה כגוונא דאתמר בהון בצלותא ואשמע את קול כנפיהם ופי' הענין בצלותא כנזכר הכי בכרובים דהיינו בחושבן בקורבנא ואשמע את הקול מדבר הקול היה כא' בדבור שהיינו שם אדנ"י דהיינו כנפים:

כגוונא דכבש. עד עתה למד קרבן מהתפלה עתה ילמוד התפלה מן הקרבן כגוונא דכבש שהוא סוד בחי' סולם שעליה מלמטה למעלה דרך כל בחינות אצילות בריאה יצירה עשיה עד לקשרה אל מקום יחודה כך סוד התפלה עושה כבש לה דרך כבוש ומסלה עולה מלמטה למעלה דרך אבי"ע וקורבנין ועלוון בחי' יחודים משונים זה מזה כל קרבן לפי ענייננו הכי בצלותא לפי בחי' יחודים מלאכין סלקין בהבלים וקלין ודבורין. וכגוונא דסיני הענין שמלת סינ"י עולה סול"ם וכתיב ביה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו סוד ד' אותיות והיינו עולים תרי סוד ו"ה להקשר בסוד י"ה יורדים להקשר יחד והיינו סוד כבש במזרח קרבן עולה ויורד והיינו סולם יסוד כבש וכן בסוד התפלה בסולם היסוד יש בו הכל עולה והכל יורד ה' הכל נחית לגבי ו' ה' הכל סליק לגבי יו"ד והיינו כעין סיני יסוד ומשה ואהרן משה שושבינא דה' עילאה בסוד הדעת ואהרן שושבינא דמטרוניתא

בסוד עולים ויורדים משה עולה ה' ויורד י' אהרן מעלה ה' ומוריד ו' לגבה דהיינו סלקין תרין ונחתין תרין והכל סוד א' וענין אחד:

בפקודא דא דהיינו סוד התפלה כנזכר כולל כל מציאות העבודה וכולל כל מציאות מתן תורה משום דכד אתרמיזו כל פקודין דאורייתא ופי' לעיל סוד יורד מרכבה בתפלה כאומר ולא במרכב' ביחיד ולזה אמר והכי כד פתח וכו' פומיה הוה סיני דכתיב והר סיני עשן כולו הבל היוצא מהפה וקול העולה מבחי' אל בחי' בסוד אבי"ע הוא סולם כנזכר ובחי' דדרושים שינוי הייחודים בסוד המרכבה כדמסיק:

מלאך מטטרו"ן וכו' הנה מלת מלאך עולה צ"א כחושבן יאהדונה"י יורה שהמלאך הזה שר הפנים שני פנים שני שמות והוא לבוש לעשר ניצוצות השכינה שהם נשמה בתוכו והת"ת שם הוי"ה במילוי אלפי"ן י' אותיות מלגאו כ' דשכינתא כלולי מעשר בענין שהם ג' בחינות מלאך שכינה ת"ת ואמר עילת העילות פועל ומנהיג על ידם הנמצאות שהוא נשמה לנשמות ולזה ת"ת רכב ומלכות מרכבה למנהיג הפועל על ידם והם אליו כסיס לרוכב. דמייחד לכולא שהייחוד הנה יתפשט עד ההיכלות עילם מטטרו"ן ובכללו יחוד כל הספירות:

ומסדר לכולא הוא הנהגות ההיכלות וסידורם איש איש על עבודתו בזמן שאין יחוד שגם זו הבחינה היא מאתו: ונהיר בכולא כל איזה הארה שתהיה קטנה או גדולה אורו הוא המאיר וחיותו הוא המחיה הנמצאות ונותן להם כח לעשות טובה או רעה.

נהוריה אעבר בנשמתא וכו' הר' הרחק מן הפעולות כמה הרחק עד שלא המשילו בנשמה שלהם אלא אור מאיר לנשמה העלם על העלם דהיינו שהת"ת נשמה והמלכות גופא ומטטרו"ן לרוחא ואור מאיר בתוך הבחינות האלו ועם היות שאורו מאיר לכל לא יתייחס לו שום יחס מהמציאות התחתון וז"ש לית ביה שום שינוי ושותפות אלא אור מאיר בעששיות ואין אל האור שותפות בעששיות ב' ולית בי' חושבן שאינו במספר עם הנאצלים כל שכן הנבראים והנוצרם והנעשים ועם היות שכל תמונת ההנהגה ממנו נובעת אליו לא יתייחס תמונה ואפילו שום דמיון כלל ועקר בענין שהוא מסולק מכל מראות אלו העניינים ועם כל זה הוא מחוייב המציאות והוא יודע את עצמו ולזולתו בלתי מושג מהותו וז"ש מכל מרכבתא ומראה ודמיון וכו' ועם כל זה הכל מתייחס אליו וז"ש כל דרגין עילאין ותתאין אינון רכב ומרכבתא לגביה דהיינו ת"ת ומלכות כנז"ל שכל הפעולות נובעות ממנו והוא ממציא כל נמצא וז"ש ועליה לית מאן דרכיב:

קש"ת סימן וכו' היינו פסוק כמראה הקשת והכוונה שאינו בספי' ממש כי כבר פי' לעיל כי כל העשר מראות האלו הם למטה בסוד מטטרון בבחינתו של הספירות וקשת יהי'

עניינו מרכבה דאבהן ר"ל ג' אבות נקשרים יחד להיותם מרכבה א' תקיעה דאברהם דהיינו ימין פשיטה שברים בסוד שבר הדין החזק דמשבר מתלעות עול תרועה יעקב וצורף הקשת עצמו נגד היותו בג' אבות מצד גווניו שהם חיור [ואצ"ל סומק] ירוק ופעולותיו הם ג"כ על ג' דרכים לפי מה שיגבר בו אם החסד אם הדין אם הרחמים והיינו מצד הגבורה קשת גבורים ומצד החסד יהיה בענן כי ענן בחסד וכן פועל חסד לרחם על העולם ולזה פי' הכתוב ואמר שהיה מצילות מראה הקשת שראה בבחינתו בחסד דהיינו אשר יהיה בענן ביום הגשם וז"ש כד אתחזי ביום הגשם אחזי רחמים. כלומר שמפני שבועתו מרחם על העולם וכן פועל בבחי' הת"ת והיינו דמסיק וכד אתחזי וכו' ולהיות מטטרו"ן סוד מרכבת המראה לרמוז אליו שהוא נק' שדי כשם רבו יאמר כי ש' והיו ג' אבות ה' אלהינו ה' בחג"ת הרי ג' אבות ג' ענפי השי"ן וכו' מהרמ"ק זלה"ה. גליון. והיינו ר"ן סוד ד' פעמים ח"י הם ע"ב ובג' תפלות שהם ג' ע"ב הם רי"ו ול"ב ציציות והיו הם ר"ן חסר ב' עכ"ל:

רלב ע"א

בתר דכנפי ריאה וכו' כלומר סוד הדעת הנמשך למטה לרחם בראותו שאין בכוחו למתק דינה הבינה מסתלק ממטה למעלה לעורר סוד הרחמים מחכמה דרך הבינה למתק הדינים משם והיינו אומרו לא יכלין לשככא וכו' ערב רב בנין דלילית שהם [קשים] לישראל ולמדים ממעשיהם בנ' כפיפה שתחלת יצה"ר כפוף כאורח ומתפשט מעט מעט כדכתיב מפנק מנוער עבדו וכו'. בלא טחנה היינו שאינם מדקדקים בתפלה בחתוך אותיות כדמפרש במקום אחר. חסר חד מימי השנה שאין השטן שולט בו דהיינו יום הכפורים כגוונא דקנה דהיינו סוד הדעת דהיינו בינה ב"ן י"ה זוכה לחכמה וכו' וכ"ש לבינה דכתיב קנה חכמה קנה בינה והטעם דלית קנה דאיהו פחות מתרוייהו כי בסוד הדעת אוחז והעד בינה ב"ן י"ה שאין הכוונה בן לחכמה דהיינו י"ה לבד אלא הכוונה י' חכמה ה' בינה דהכי מוכח קרא קנה חכמה קנה בינה וכפי זה נמצא בקנה י"ה נכלל שאין בו אכילה ושתיה דהיינו עוה"ב ונמשך מהחכמה ולמטה. ובג"ד צריך לאתערא בשופר דאיהו קנה ולפי האמת שופר בבינה לבד אמנם אם התוקע הוא קנה הכולל גם החכמה שאז הבינה נקרא עולם הבא שפי' עלמא דאתי עולם נמשך ובא דהיינו עולם אריך שיכלול כל מציאות הקנה הנק' וא"ו שסודו ארך אפים כדמפרש ואזיל. ונודע שביום הכפורים מתעוררים י"ג מכילן דרחמי שסודם ארך אפים והיינו י"ג מדות של הרחמים שהם י"ב צירופי יהו"ה והשם עצמו והם י"ג תיקוני דיקנא עילאה בענין שהם בסוד יה"כ שהוא סוד וא"ו והוא סוד קנה והוא סוד שופר והכל א' בענין שבבינה

בסוד הדעת ובה בסודה התקיעות משום דאינון קלי דנפקי מגו שופר דהיינו ג' אבות מושרשים בבינה לכך היא תקעה מסטרא דאברהם וכו' דהיינו החסדים המתפשטים מנה ובה עד בואם אל מציאותם וכן שברים מסטרא דיצחק וכן תרועה מסטרא דיעקב דהיינו קו הדין המושרש בו וקו הרחמים ובה ימצא שיתעוררו מלמעלה החסד והדין והרחמים בתחתונים היא קושרת כולם ומתמזגים בה ומלת קש"ר שהיא בשכינה ירצה שהיא קושרת ג' אבות שהם תקיעה שברים תרועה שהיא בחי' כוללת כולם וקושרם לפעול ולהיות השכינה סודה משולשת בג' אבות לכך היא משולשת אותם שלשתם בצד החסד שבה ושלשתם בצד הגבורה שבה ושלשתם בצד הת"ת שבה והיינו סוד ג' פעמים כל סימן וז"ש וכולהו משולשין לגבי שכינתא כלומר משלשין עצמם היותם כלולים כל א' מג' אבות משלשת בבואם לשכינה והיינו קדושה לך ישלשו כלומר לגבי שכינה משלשין הקדושה מפני שהיא משולשת בג' אבות כנזכר לכך צריך שישלשו לך הקדושה ואף כאן צריך שישלשו התקיעות ג' סימנין כנז' וא"ת לא נמצא דבר בתקיעות שיהיה רמז לשכינה לזה תירץ ואמר דלית קלא הנמשך מלמעלה בסוד קול דנפק מגו שופר יכיל לאפקא לבר אלא מן הפה א"כ פה שכינה בהכרח משתתפת שם עם הקולות הנמשכים מת"ת וז"ש אוף הכי לית לאפרשא שכינתא מקב"ה שאפילו הקולות שהם מצד הגבורה הם ע"י הת"ת והיינו אומרו דקב"ה אתמר ביה קול ה' חוצב להבות אש דהיינו שברים ושכינתא תפלת כל פה אפילו תפלת פה השופר הוא בה א"כ לעולם כל הקולות בת"ת וכל (החיות) [הפיות] בשכינה והכל קשר קי"ל ופ"ה ואינון סימנין שהם ג' בחסד גבורה ת"ת ושלשתם במלכות תשר"ק בחסד שבו קשר הכל יחד שאברהם כולל כל האבות תש"ת בגבורה תר"ת בת"ת:

ובחבורא קדמאה נטלין שופר לאתערא כי מעשה התחתון יעורר העליון וקולות תחתונים יסתלק דרך כל העולמות ויעורר מפנימיות הבינה הקולות הנעלמים בה אל מציאיתם חג"ת וקשרם במלכות וסוד התקיעות כולם מצד הדין כי פעולת הבנין כולו בכלל מצד הדין כאומר אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו ולכך תקיעה שהיא בחסד ותרועה שהיא ביעקב הוא דינא קשיא מזוג ברחמים אמנם שברים שהם בגבורה אין בהם רחמים כלל אלא דינא קשיא בלא רחמי:

בהאי אתבסם כי מה שנתפשטו הקליפות ויצאו מנוקבא דתהומא רבא ועלו למקום שעלו להשטין על ישראל בסוד השופר יורדים ומתקמטין ונכנסים בנוקבי התהום שהוא תחת היכל לבנת הספיר ומפנין דרך לתפלתן של ישראל והיינו סוד ושט שהיא התפשטות הקליפות ותגבורת החומר והקנה שבו סוד הקול דהיינו סוד העולם הבא

נעלם אמנם בהתאסף הנחשים אל נקיבתם אז הקדושה מתפשטת שהוא הסוד עולם הבא ומתפשטת בכל העולמות והיינו סוד התוקע חכמה בסוד הקנה דעת בסוד השופר בינה בסוד הקולות חסד גבורה ת"ת בסוד הפה מלכות הכל בסוד יהו"ה נקשר בקשר אמיץ וז"ש בקול דאיהי מעלמא דאתי:

ובגין דקול שופר מניה נפיק כלומר מעולם ארוך הנמצא מאות י' ונקשר עמו לכך אין פוחתין מי' שופרות רמז לי' קולות היוצאים משופר כנזכר ובאות י' דהיינו חכמה אתעביד הת"ת בסוד הדעת עולם ארוך בסוד האורך הנשפע לו מאריך אנפין והיינו ו' עלמא דאתי שהוא מתחיל מסוד הי' ונמשך בסוד הדעת עד ו' שבת"ת והכל נכלל בסוד עולם הבא עד היסוד כנז' בפ' ויצא מהזוהר א"כ עוה"ז היא המלכות ונודע שבה תפושים כל החצונים וכל השרים ולכך בה אכילה ושתיה והנאת העולם התחתון והטעם מפני שהיא ספי' נגלית וז"ש דאיהי ה' זעירא מפני גילויה והתפשטה בתחתונים וסודות הדקים בה בעביות עד שעולם הבא שפעה בדקות שלא יצדק בו אכילה ושתיה וז"ש העוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה אמנם העוה"ז דהיינו מלכות בה אכילה ושתיה דאורייתא דהיינו שפע הת"ת בעביות מפני היותה מדה נגלת מתפשטת בכל בחינות:

דיתגזר גזירה בתרין אתוון אלהים שבבינה דמינה מתערין דינין ואלהים שבמלכות שבה נפעלים הדינים והיינו שצריך לבטל הדין מלמעלה מהבינה דהיינו י' ומשם יגבר השפע באת ו' לבטל דיני המלכות.

כל נדר מהבינה וכל שבועה מהמלכות לענות נפש היינו הדין המענה נפש האדם ונפש דוד המתגלגלת בדיניה אישה יקימנו אם לא ישפיע הרחמים ויתעלם ואיש' יפרנו אם ישפע שפע הרחמים והיינו קשר ו' עם י' ולכך צריך וכו'. בנשימה א' מהבינה שהיא נשמת כל חי. בפה במלכות והיינו קשר יהו"ה מהרב ר' משה קורדיורו זלה"ה:

רלב ע"ב

אמר ר"מ והא אוקמוה רבנן עליה טחול שוחק וכו' כלומר הם שני קליפות הא' כבד עם מרה והב' טחול והכוונה כנז' בזוהר כי מרה היינו טחול שנעשית מרה להעניש אבל טחול היא לילית בעוד שמזונה [ואולי שמזנה] עם בני אדם כנז' בפ' ויצא ופקודי שאז היא שעה משחקת להם עד שמשכרם ביין גזל וחמס ועבירות ואח"כ נעשה מרה עם כבד ונעשה רמה שחין וצרעת שהם סמים על מקורות העונות וטוב יותר כבד עם מרה בהיותם [621] חולקים לאדם שמנקים אותו מעונותי' משחוק לילית המפתה אותם למטה כי העונש מזכה אותם לחיי העוה"ב והשחוק מאבדם ממנו ועד"ז יש להם כחות סמא"ל

[621] אולי צ"ל מלקים.

אבריו הם בע' אומין ולילית כוחותיה ואבריה הם רשעי ישראל ערב רב וכן מעשה אבות יעשו [צ"ל ירשו] בנים אומות העולם [מצירי'] לישראל ואין ישראל למדים ממעשיהם ולכך אינם מעכבין הגאול' אלא אדרבה מקרבים מפני שמחזירים אותם בתשובה ע"י הצער אמנם הערב רב קשים לישראל שהם למדים ממעשיהם וחוטאין בהם ומעכבים הגאולה:

סליק לטורא עילאה עולה אל תוך הכלי הקדושה מבחוץ להלשין על ישראל וכאשר רוצה לעלות יותר בסוד יום הכפורים ותיקונם של ישראל נדחה ונופל מעצתו ומשליכין אותו עם משא העונות של [נ' שצ"ל אל] מצולת ים נוקבא דתהומא רבא וחלקו מכל עמלו לו ולאבריו שהם אומתו אותם העונות. מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו נראה [נ' שצ"ל זלה"ה] כתב ועוד אדם דטחול וכו' זה יובן מתיקונין דף קל"ב ע"ב כי סוד שבתאי יסודו עפר והוא מאכל הנחש ועפר תאכל והעפר קר ויבש וכן הטחול קר ויבש כי יסודו עפר ולכן נק' זחול עפר מלשן זוחלי עפר ועיין שם. עכ"ל. (עיין בסוף הפרשה ותמצא פי' דף רל"ג ע"ב ורל"ד ע"א ע"ש):

רלג ע"ב

אמר ר"מ בוצינא קדישא כל מה דאמרת וכו' מוחא איהו מים דהיינו חכמה שורש קו החסד סוד הלובן והלחות. לב איהו אש דהיינו בינה שורש קו הדין סוד האודם והחמימות. ותרוייהו איהי רחמי וכו' כלומר שניהם הם הספי' המתייחסים זה לזה זוגות כעין חסד וגבורה ונצח והוד כן חכמה ובינה הם נגדיים זה לזה רחמי ודינא והכתר פועל על ידם כי הוא מלך רוכב על שניהם בהיותו רוכב על חכמה יקרא שהוא יושב על כסא רחמים ובהיותו רוכב על הבינ' יקרא שהוא יושב על כסא דין ולא שהכתר פועל הדין ח"ו שאדרבא הוא רחמים גמורים ופעולתו רחמים אלא הוא מלך עומד מכסא דין וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

רלד ע"א

מלך עומד מכסא דין שהוא הלב למטה ויושב על כסא רחמים שהוא המוח למעלה ולא מצד שיהיה הפגם עולה (אל הפגם) [כפי הנר' שב' תיבות אלו ט"ס] ח"ו כי הפגם אינו עולה אלא אל ז' ספירות לבד שהם ארבים [נ' שצ"ל אברים] וערקין דלבא שהבינה מתפשטת בחיליה שהם ז' מדות ובה הפגם והחושך החטאת והעון והפשע כנודע וזה הטעם דדינן מתערין מינה וז"ש דאיהו כורסיא דדינא אפילו הלב אינו משתתף בפעולת הדין אלא מסתלקת והדין נפעל ע"י הגבורה וז"ש אתמר בלבא שהוא מלך בין חייליו והמלך קם בחמתו שהוא הדינים מתערין מינה ממשתה היין דהיינו יינא דאורייתא

הת"ת משתעשע שם בסוד התעוררות העולה ממנו אל הבינה והדינים מפרידים ואימא עילאה מסתלקא וזהו סוד תשובת תשובה שנסתלקה וזהו סוד אוי לנו כי פנה היום כנז' בזוהר אחרי מות. ובזמנא דכנפי ריאה היינו סוד הדעת שהוא תלויה בקנה שהוא סוד הדעת וכנפי ריאה הם המקררים הלב בסוד הרוח שהוא הדעת רוח חכמה ובינה רוח דעת ויראת ה' והיינו סוד נצח והוד שבו שהם תרי כנפי ריאה דהיינו והיו הכרובים פורשים כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת שהוא היסוד שבדעת שבו מתייחדים חכמה ובינה וסוד התעוררות כנפי ריאה והקור הוא בסוד הקול קול דק"ש ותפלה ותורה ובזה הם נשבין על לבא וחמת המלך דאיהו לבא שככה ולייחס הקול אל סוד הדעת כדי שנאמר דסליק תמן קול התפלה וק"ש ותורה אמר וישמע את הקול מדבר אליו הנאמר בנבואת מרע"ה בסוד הדעת והנבואה היתה בבחי' ב' קולות א' וישמע את הקול מצד הת"ת שהוא ממעלה למטה קול דק"ש שמע ש' ת"ת מדבר אליו מצד הנקבה שהוא ממטה למעלה שהוא מלכות אדנ"י שפתי וכו', וההוא רוחא וכו' דנשיב בכנפי ריאה למטה בסוד הכרובים נצח והוד הנז' בהסתלק בסוד הדעת עצמו שהוא הקנה שם נעשה קול דהיינו שהוא הקנה האמצעי בין המוח חכמה ובין הלב בינה והיינו קנה חכמה קנה בינה ומשם יוצא קול דהיינו נבואת מרע"ה ונכנס קול תפלה ודק"ש כנזכר והרוח ג"כ בא מכח ד' אותיות יהו"ה דהיינו י' לדרום ה' לצפון ו' למזרח ה' למערב והיינו מד' רוחות בואי הרוח כי רוח זה יוצא מהחכמה עד' אותיות שם הוי"ה שבה דרך הדעת אל הבינה ששם אהיה לקרר דיניה המתלהב בז' ספירין למטה וז"ש והאי רוח איהו דדפיק בכל ערקין דלבא וכמו שהמלכות מתנהגת ברצון ת"ת כן הבינה ברצון החכמה וזהו אל אשר יהי' שמה הרוח ללכת וגו' דהיינו שמקרר הדינים ומהפכם לרחמים. דרגא דילך בסוד הדעת כנז' בכנפי ריאה עושה מלאכיו רוחות והם נצח והוד מצד החכמה והיינו עושה מלאכיו רוחות דנשבין רוח ה' ואפשר שהם חסד וגבורה בסוד הדעת משרתיו אש לוהט נצח והוד מצד הבינה והם כליות יועצות ושם סוד משכן הת"ת והמלכות זה לימין וזה לשמאל ה' צבאות ת"ת על נצח מלכות אלהים צבאות על הוד דהיינו שהם לקבל ד' חיון דכורסיא שהם חסד גבורה ת"ת מלכות הם ד' חיות לבינה שהוא כסא דין וכמוהם ד' חיות לחכמה שהיא כסא רחמים וז"ש וכן מוחא אית לי' ד' חיון והם רחמים דהיינו סוד ד' חושים ראיה נגד החסד שמיעה נגד הגבורה והריח שהוא בסוד ו' חוטם והדבור הוא המלכות והם פני אריה פני שור פני נשר ולכך הם שתי אזנים שתי עינים שתי נחיריים משום דאינון ד' אנפין וד' גדפין לכל חד ד' אנפין הם שתים מהם רוחניים [נ' שצ"ל רחמים] ושתים מהם דין לכן הם ב' גוונים ימין ושמאל

וכן האזנים והם השמיע' והאזנים והראיה והמיניים [נ' שצ"ל והעינים] הכלים הגשמיים הפעולה הרוחנית דקה לכן הם הפנים בדקות והכנפים בגשמיות:

דבור אדם כלומר אין פועל הדבור כפעולת השמיעה והראיה והריח כי ג' אלו הם ממטה למעלה רואה מעשה התחתונים ושמעו ומריחו אמנם הדבור יוצא מלפניו בו רואה למטה לזה הוא אחד אחיד לעילא שיוצא מפנימיות החיך ששם החכמה והוא למטה בקנה ובריאה ובלב שמשם יוצא הבל חם בעת הדיבור והיינו פני אדם שבבחי' ריחא ראיה ושמיעה הוא גם [נ' שצ"ל גס] ותחתון מכולם אמנם בערך הגוף שבו חוש המשוש הכולל ד' חיות כיצד דרועין פני נשר כאומרו כנשרי שמים שהוא ת"ת ולכך דרועין הם אחוזים בגוף הם נשר והגוף עצמו ת"ת פני אריה בסוד מוליך לימין משה בסוד אוריאל פני אריה שוקין פני שור כאומר וכף רגליהם וגומר דבור פה פני אדם על הכל נמצא דבור פני אדם עילא ותתא כנז' והיינו סוד חוש המשוש הכולל כל הגוף והוא סוד מרכבת המשנה דהיינו מלכות ולא משכה לשון שניות כי אינם אלא שלישית כנז' כי חכמה בד' חיות כסא רחמים והבינה בד' חיות כסא דין והיינו מוחא ולבא וזאת היא שלישית לז"א משנה מתניתין ראיה היא כנודע:

אמר רעיא מהימנא ודאי הכי היא וכו' הוא כניש כל דמיין וכו' שאין לו אסור ומותר טמא וטהור פסול וכשר מן הכל נהנה אבל ישראל אינם נהנים אלא מן הכשר והטהור והמותר. מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה (נראה) כתב כורסייא איהו לבא באמצעיתא וכו' הענין במה שכתוב בחסרון בכתיבת יד מהזוהר על פסוק נעשה אדם כי בגוף האדם יש ג' מרכבות ראשונה הראש והם ג' עליונות ובהם י"ס והם ב' (מינים) [אולי צ"ל מינים] ב' אזנים וכו' האמנם ד' ראשים מהם נק' ד' חיות למרכבת המוח והם אוזן עין חוטם פה שמהם יוצאים ראיה שמיעה וכו' ומוח זה נק' כסא רחמים אל שם ה' שהוא סוד נצוץ עלת העילות המתלבש בהם ורוכב על הכסא האמנם כסא. המוח נק' אהיה והענין כי שם הכסא לעולם בנקבה או בינה או מלכות ולכן לא יש רק ב' כסאות ולכן שם אהי"ה שבבינה שבו מתלבש יהו"ה כנז' בתיקונין דף ל' ע"ב נק' כסא אל אותו שם יהו"ה ובזה תבין כי הוא כסא והוא המוח והוא מלבוש המוח ויש שם אדנ"י דינא והוא בלב והוא כללות י"ס שבאברים דלגאו מרכבה שניה והם משוש הלוך וכו' כנז' בחסרון ראשית התיקונים והלב יושב על ב' ראשי אברים שבהם שהם ב' כנפי ריאה וב' כוליין שכל אלו הם לגאו מן גופא וכן מרכבת הזרועות והגוף והשוקים כנזכר שם:

דכבד איהו דרגא דעשו וכו' מן זה הדף עד סוף רל"ו הובא בתיקון ג' מהאחרוני' דף קל"ח ע"ב עד סוף התיקון עכ"ל גליון. דרגא דעשו וכו' עיין דף רע"ג:

רלד ע"ב

אש זרה עבודה קשה. כלומר בתורה נמצא לו ב' שמות א' אש זרה הב' עבודה קשה ואנחנו שתפנו שניהם עבודה זרה קרינן ליה.

כל הכועס שהפעולות הגשמיות מעוררות למעלה כל מין למינו והכועס מעורר לילית לעורר ולהלהיב סמא"ל והיינו ע"ז ודאי ולא עוד אלא שגרם רעה לעצמו בגלל המעשה הרע והיינו דלות שכינה. ה' יסעדנו על רישיה ת"ת ויאסוף רגליו שלא יצאו חוץ למטה שלא יאחז בו המיתה אלא הכל בסוד המטה שהוא השכינה דאסחר כנז' ואי תימא בהכרח הוא שיהיו רגליו חוץ למקום המיתה לזה פירש שיעקב שהוא הת"ת רגליו על המלכות פנימה בקודש כלומר במדתן והארץ הדום וכו' דא מרה הם ג' סמאל כבד חרבו מרה יותרת לילית. מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו (נראה) [נר"ו] כ' סוד ג' טפו' התלויו' בחרב מלאך המות ולמה היו ג' ואך על ידם מת האדם פירשתיו בפ' ויגש דף ר"ז ריש ע"א וסוד שינה א' ששים במיתה וסוד כאן ע"י מלאך המות כאן ע"י שד הכל נתבאר שם עכ"ל:

אמר רעיא מהימנא בתר דגופא איהו מאילנא דטו"ר. מתחלת בריאת היולי שיש בו כח לנטות כולו לטוב או כולו לרע או לעמוד בנוני אם יצדיק עצמו יטה כולו לטוב ויעלה ב' יצירות להיותן כולן לטוב ודא רחמי ודא דינא מצד הת"ת ומלכות דהיינו רוח ונפש ואם ירשיע יהיו שתיהם דעות כי יטה עצמו כולו אל הרע (וידמה) [נ' שצ"ל וידחה] הקדושה ממנו ושתי היצירות הם סמאל ולילית ואם בנוני עומד בשתי יצירותיה רע וטוב ולזה ימצא באיברים בחי' טובה רומזת למעלה בסוד מדרגות קדושות ובחינה רעה. רעה מצד החיצונים וז"ש קיבה אית בה תרין דרגין ושתי המדרגות הם עה"ד טוב דא מטטרו"ן והיינו חלום ע"י [מלאך ורע] חלום ע"י שד:

קרקבן טוחן וכו' הענין כי המזון העליון הוא המעשים הטובים מלמטה כגון התפלות או הקרבנות וכל מעשה המצות ושכינה מקבלת הכל וכחותיה מכינות מעשה התחתונים לעכלו בסוד רוחניות נעלם לסלקו למעלה ובחינה המהפכת ומעכלא זה יקרא קורקבן והוא סוד קבלת קרבנות או התפלות ובהיות זכות בתחתונים מתקבל קרבנם ברצון ומתחלק מלפני המלך כראוי וז"ש אם אברים בלא חובין שאינם פגומים בעונותיהם של ישראל ובהיות שאין זכות בתחתונים ח"ו אין התפלות ולא הקרבנות מתקבלים ברצון ועל זה אמר **דאית מילין** וכו' הכל הוא לפי העון ואז אינו יורד אריה אלא (בלב) [נ' שצ"ל כלב] כנז' בזוהר וקבלת הקרבנות בחינות שונות בבוקר תמיד של שחר מקבל ע"י מיכאל אריה ובערב על ידי גבריאל שור ובלילה ע"י נשר רפאל או ג"כ לפי בחי' הקרבן כבש ע"י אריה פר ע"י שור תורים ובני יונה ע"י נשר. וסוד תבירו דלבא ע"י אדם והיינו

אדם כי יקריב מכם דהיינו התשובה והדבר הנאות (לפי) [נ' שצ"ל לפני] קונו כפי שיעור הקרבן והחטא.

חיוון טבעיות הם סוד ד' יסודות רוחניים שהם מרכבה לד' חיות בסוד העשיה שהוא לבוש ליצירה. וחיון שכליות היינו סוד כסא הכבוד דהיינו הבריאה וכנגד ג' בחינות אלו יש נגדיים דהיינו יסודות חומריים נגד ד' יסודות רוחניים והיכלות טמאים נגד היכלות קדושים וי' ספי' טמאות נגד הכסא אבל בי"ס עצמם וא"ס אין נגדיי אליהם ח"ו לה' לבדו שהוא מתלבש בביי"ע ודוחה כל ג' חנוים טמאים. הרמ"ק זלה"ה והרח"ו (נראה) [אולי זלה"ה] קיבה אית בה תרין דרגין וכו' מכאן תבין סוד היות עץ הדעת טוב ורע ממש חציו טוב וחציו רע ועיין איך בכל אבר ואבר ממש חציו טוב וחציו רע. והמשל בקיבה יש בו שינה א' מס' בנבואה וא' מס' במיתה וכן שאר האיברים ואולי הוא עץ הדעת הנז' בפ' זו דף רנ"ח ע"ב ונק' אישים וכן בתיקונים תיקון ס' וכו' האמנם ודאי כי שרשיהם למעלה והמשל בכבד כי למעלה הוא פסולת הדין הקשה כדוגמת הכבד ששואב פסולת המאכל והדם העכור וכשיוצא לחוץ אז קליפה שבמדרגת סמא"ל וכן שאר הדברים והבן. ואומר כי גם (הקיבה) השינה היא א' מס' בנבואה זה יובן מפ' פקודי דף רמ"ז סוף ע"ב בהיכל הב' שהוא ששי מעילא לתתא ואמר (דמשה) [נ' שצ"ל דמינה] ינקי מארי דחלמא וכו' וכל היכל כלול מעשר הנה החלום א' מס' בנבואה ואילין אלהיות דקדושה וכו' עיין ותבין כי הי"ס הם אלהות ולא כלים עכ"ל:

רלה ע"א

לבא מלכא מלכות אופה כבד דהיינו מצד האש כדי להעלות כל צד הגבורה ממטה למעלה משקה ריאה להעלות למעלה כל סוד הנסכים דהיינו בסוד נסוך מים ויין ולכך צורך אל קו האמצע כדמסיק אבל כבד וכו' כלומר בהכרח גמור נודע היות הדבר המקבץ המיין אפילו משקין כל זמן שהם מזון א"כ קשה דהא אמרן שהוא סמאל והוא עשו יצחק מלכות מצד הגבורה דהיינו היותם בדין **צלותין דאזלין מתתרכין** הענין כי כל תפלה שיש בה מחשבה בלתי הגונה אינה מתקבלת למעלה וכאשר יש בישראל חוטאים שהם עניים מצד עוני כוונתם ועוני [מעשיה'] אז תפלתם מתקבלת ע"י בחי' הכבד שהוא סוד שכינה בגלות ותועלת נמשך מזה לסמאל שהוא נהנה מאותה תפלה בענין שנהנים אומות העולם בהיותינו בגלות שהם ראשונים לקבלת השפע מפני שא"א לאמות להשפיע לנו ברכה אלא ע"י האומות אשר אנו גולים בה וכן שכינתא בתוך השר ההוא גולה עמדה דהיינו אומרה שמוני נוטרה את הכרמים ויש לי כח שבאותו כח מתלבש הממונה על

התפלות ואם יש שלום כיוצא בזה לרשעים או עניים משוקעים ביסורים רעים מסטרא דרע שהם מצדם בגלות ואז ממש כבד מעלה תפלתם מן הטעם הנז':

ולבתר דייכול מלכא וכו' כלל דבריו כי הראש הוא הת"ת והלב מלכות ותרי כנפי ריאה ותרין כולין הם מיכאל וגבריאל אוריאל רפאל [ב'] מהם מוזגים מים ויין דהיינו מיכאל גבריאל אש ומים ושתים מהם מבשלים השפע היורד מהת"ת למלכות ואחר שהת"ת והמלכות מקבלים השפע נאמר על שאר הספירות ח"ג נ"ה אכלו וכו' וכנגדם הד' הנז'. כסא דין מלכות מצד גבורה לקבלא עלייהו מלכא ת"ת כלול מכל הספי' והוא נק' הכא אל המלכות וד' חיות נעשות מרכבה להם יחד בסוד יאהדונה"י רוח ת"ת כלול חכמה ובינה בסוד הדעת רוח ת"ת עצמו כלול חסד וגבורה והיינו עצה וגבורה רוח דעת היא בעצמו ויראת ה' במלכות והוא כלול מהכל:

דכל דפיקין הפעולות וההנהגות שהמלכות פועלת חסד או דין וכיוצא הכל ברצון הת"ת ולפי זה אבתריה ירצה אחר הרוח ואפשר לפרשו על הלב ודפיקין יהיה הרוח הנושב ממטה למעלה כדמסיק ורוח נשיב וכו' הענין שההתעוררות עולה ממטה למעלה ממ' לת"ת וההתעוררות יורד מלמעלה למטה מת"ת למלכות וסוד הענין הוא בסוד החרק והענין כי צפון ודרום הת"ת הוא צפון חם ודרום קר ובמלכות להפך כי הצפון קר ודרום חם והטעם לסוד המזגת המדות ולזה כאשר יהיה קשרם בסוד החבוק תרין דרועין דמלכא בתרין דרועין דמלכות ימצא שעולה התעוררות מלבא למוחא קר משמאל ששם הצפון וחם מימין ששם הדרום וכאשר ירד התעוררות ממוחא ת"ת ללבא מלכות ירד חם משמאל וקר מימין ובזה הם נמשכין וז"ש ומוחא מזיג וכן לקמן ואוף הכי לבא וכו' וייחוד שניהם היא ע"י הפה דהיינו יסוד פ"ה כנזכר למעלה ודרך שם יורד הרוח למטה לקרר הלב ועולה חום מהלב לחמם המוח כנזכר. ושמרים דכולא דהיינו סוד המותר הנעשה מכל הנשפע וזה נק' שמרים נטיל טחול שהוא לילית שהיא אם לכל החיילים החיצונים גשמיים וריחניים אישי ה' נצח והוד ולחוץ הם שני כרובים מטטרון וסנדלפון כרוב פני אדם והיינו אישי. ובקנה שית וכו' היינו היסוד הכולל ו' קצוות והיינו סולם ראשו הא' בת"ת דגוף וברית חשבינן חד וראשו הב' במלכות דהיינו הלב ודרך בו מלאכי אלהים הם הכלים [נ' שצ"ל הבלים] העולים חמים לעורר הת"ת ויורדין רוחין דאוירין דהיינו התעוררות הת"ת היורד אל הלב מלכות. דלא אוקיד גופא שלא ילהיב המלכות בדיניה כל האיברים שהם חיילי ההנהגה עליונים ותחתונים ויתנהגו בדין ויחריבו העולם. נחית בכמה רוחין דמלכא וכו' כנז"ל רוח חכמה ובינה וכו' אם זכו אברים ששכינה בהם דהיינו מצוה. מלכא עילאה ת"ת מחכמה הנק' רוח הקדש.

בסולם היינו סוד ת"ת הכולל ו' קצוות והרוח סוד הדעת הסולם ו' קצוות בכמה רוחין כאומרו רוח חכמה ובינה וכו' שהם ענפים מסתעפים ממנו נשלחים ממנו אל המלכות בכל ענפיה והיינו עושה מלאכיו רוחות שהם מלאכים עולים מצד להבות אש כדמסיק ויורדים מצד רוחות כדמסיק. וסלקין לקבלא לון וכו' משרתיו לרוחות הנז' ופי' עושה הת"ת מלאכיו שהם ענפי יהו"ה רוחות ומשרתיו לתחתוני' להיותם כסאות אליהם אש לוהט דהיינו ענפי אדנ"י שהם מלאכי אלהי"ם מסטרא דבינה דסלקין לקבלא דכורא בסוד הסולם דהיינו הגרון כנז'. ועלייהו אתמר ירצה על כחות המלכות שעולים ממעלה אל הת"ת נאמר קול ה' חוצב להבות אש כי יהו"ה היינו דכורא והוא חוצב להבות אש דהיינו סוד ענפי המלכות בשם יהו"ה וכן נמצא שם יהו"ה לרמוז בשם אדנ"י וז"ש דנחתין עמיה כמה רוחין וגו' מהרמ"ק זלה"ה והרח"ו נראה כתב דיתיב על כרסיא דאיהו לבא וכו', מכה תבין היות כסא העליון שהיא בינה כסא למוחא וחכמה וספירותיה יורד' מלמעלה למטה ושית דרגין דילה מחסד עד היסוד והם חסד בימין גבורה בשמאל אמנם כסא תחתון שהוא הלב ספירותיה עולות מלמטה למעלה ושית דרגין דילה מיסוד עד חסד סוד הקנה שבו ו' טבעות ובהם עולה הרוח מהלב והריאה אל המוח והוא בהפך חם מימין קר משמאל. עכ"ל

רלה ע"ב

דנחתן עמה כמה רוחין דקדישא מד' אתוון יהו"ה ובזה נמצא שם יהו"ה בשם אדנ"י והעד היות הרוחות ד' כמספר ד' אותיות ומשם נקיש ללהבות אש היותם ד' כאותיות שם אדנ"י וז"ש דאתמר עלייהו כה אמר ה' מד' רוחות בואי הרוח י' דרום ה' צפון ו' מזרח ה' מערב וסוד משך הרוח שהוא מלכא עילאה בסוד הדעת כנזכ' מחכמ' דהיינו מוחא דתמן מלכא כנזכר כסא רחמים המלכות בקנה שהוא בסולם בו כח לרדת מחכמה וזהו שאמר קנה חכמה קנה בינה שיש בו כח להמשיך מחכמה ומבינה שהם לימינא ושמאלא דקנה והוא כוללם שהוא באמצעיתא כולל בעצמו ו' עזקאן תרין דרועין ותרין שוקין וגוף וברית שדרך שם יורד הרוח ועולין להבות אש כנז' וכלל העולה היות היחוד כפול דהיינו היות בלב שהוא שם אדנ"י למטה שם נמצא יחוד ב' שמות יאהדונה"י וז"ש: **וכד נחית יהו"ה לגבי אדנ"י** דהיינו ת"ת אל המלכות מתחברין דינא ברחמי בלבא ושם יחוד ב' שמות הנז' וכן למעלה המלכות עולה אל הת"ת ושם ייחוד ב' השמות וז"ש וכד סליק אדנ"י שהוא הנקבה לפומא שהוא ת"ת והעד אומר אדני שפתי תפתח דהיינו שהוא עולה על הנצח והוד ופתיחתם בידה לקבלה יהו"ה היורד מהמוח דהיינו רוחא דקודשא כנז' בפומא דהיינו סוד בחי' דבקות יסוד בת"ת כנז"ל לאתחברא תמן

תרין שמהן בחבורא חדא יאהדונה"י שימצא דין ורחמים נקשרים למעלה בזכר בקשורם במלכות והיינו סוד פומא ולבא שוין ומי שאין פיו ולבו שוין אינו מייחד ולכן לא ינוח מפני שמפריד תורה שבכתב מתורה שבע"פ ואין ראוי שיכנס לבית המדרש לעסוק בתורה כנזכר:

פתח ר"מ ואמר וכו' להב אש מצד הדין והם ז' וזה [622] למ"ד לאויר דעאל לגביה מצד הת"ת שהם ז' אוירים מים מצד החסד מכנפי ריאה שהם ז' כנפים גדולות וקטנות והיינו סוד ז' ספירות מצד חסד וז' מצד הגבורה וז' מצד הת"ת ולעולם הימין והשמאל הפכיים כי מים ואש לא [נ' שצ"ל אלו] יפגעו זה בזה יעשו קול ודאי וז"ש וכד אערעו להב דלבא דהיינו אש מצד הדין בעבי מטרא שהם מים מצד החסד אורח קנה דריאה שהם שית עזקאן המוכנים לפעול כל הפעולות שכן נצח והוד מעבר למי החסד ולאש הגבורה ולריח הת"ת והאי איהו ורעם גבורותיו מצד הגבורה מי יתבונן וכו' לב מבין וכו' הענין כי ל"ב יהיה בג' ספי' נקשרת והם לב גבורה ושם המלכות אמנם הבינת בלב שהוא שמאל דגבורה וכן מוח יהיה ספירה חסד ות"ת ושם חכמה וז"ש וחסד לימינא מים דכנפי ריאה ותמן חכמה מוחא ומניה כלומר אפילו מה שאנו אומרים מימי החסד היינו מה שגוזל לחות שפע מוח החכמה והחסד והעד מלבנון דהיינו רחמי החכמה דמוחא הנשפע לחסד לקרר הגבורה דהיינו מחכמה לבינה ומת"ת למלכות שהכל ענין א' כדמסיים למילתיה היינו ע"י התעוררות מהשמאל לימין ומבינה לחכמה בסוד ואיד יעלה מן הארץ וז"ש **בתר** דאסתלק עננים דבינה לגבי מוחא ורזא דמלה מ"י בינה זאת מלכות נקשרים ומיוחדים כאחד עולה מן המדבר בסוד הדבור והשבח העולה ממטה למעלה. כתמרות עשן סוד התעוררות העולה מן הדין ואש של הרחמים וז"ש דא עשן המערכה דהיינו המזבח ותרין מזבחות תרין ההי"ן כנודע. דכל רוחין דעלמא עם היותם רחמים לא מזיזין ליה ולא יונצחו להפכם לרחמים עד שיחממו המוח ויעוררו משם חסד ורחמים הגמורים לייחוד הת"ת והמלכות וכן בסוד החכמה מ"ה חכמה אד"ם ומילוי המילוי כח בבינה ושניהם בסוד החכמה והיינו סוד ייחודם מ"ה במוחא כח בלבא ויחודם ע"י הקנה סוד הדעת הכולל ו' ספי' שית דרגין לכורסייא להוריד החכמה לבינה וז"ש לנחתא חכמה לגבה מן מוחא ללבא ע"י הדעת האמצע ביניהם וז"ש קנה חכמה קנה בינה אבא נחית וכו' עולים תרי ה"ה ויורדים תרי י"ו מהרמ"ק זלה"ה:

רלו ע"א

ושפתותינו הם נצח והוד ואמר שהם שבח כמרחבי הרקיע ומה יחס לשפתים עם הרקיע

[622] נ' דצ"ל וזלע"ז.

ומהענין רקיע לזה פי' ז' רקיעין אינון וכל כוונת הענין לפרש טחנות ושט בסוד הספירות העליונות כדמפרש ואזיל שחקים הקדים שחקים שעל ידם יתבאר סוד וילון רקיע ואמר ששמם יעיד היותם מכינים השפע לצדיקים שהם מלכות ויסוד ושחקים מלשון ושחקת וכו' והכנת המאכל בשתיקה [נ' שצ"ל בשחיקה] והכנת השפע ג"כ בדרך זה והכנתו יקרא שתיקה [נ' שצ"ל שחיקה] והשחקים הם נצח והוד שהם נוטלים שפע עליון ועל ידם יוכן בעביות בדין ורחמים בענין שיהיה נאות למלכות וז"ש ושחקים יזלו השפע למלכות הנק' צדק המנהגת התחתונים וז"ש דאיהי שכינתא תתאה והיינו רקיע ראשון מז' רקיעים הנק' וילון שפי' בו מכניס ערבית ומוציא שחרית שחר מצד הנצח וערב מצד ההוד והוא מכניס ערבית כל כוחות הקדושה בתוך ההיכלות ונועל פתח היכל לבנת הספיר ומכניס לעולם כל כחות החיצונים ואילנא דמותא פריש על עלמא כנודע ומוציא שחרית כל כחות חיצונים מן העולם אל מעונותם וכן מוציא כחות הקדושה לעולם ופותח שערי ההיכלות להנהגה העליונה, רקיע שהוא רקיע שני דהיינו יסוד שעל ידו יחוד ת"ת ומלכות ושניהם אוחזים בו זה מלמעלה וזה מלמטה וז"ש עמודא דאמצעיתא ושכינתא תתאה רקיע השמים יסוד התפשטות הת"ת ויקרא אות בצבא שלו שהם נצח והוד שהם שתי מדות משמשים פעולה א' וזה יקראו בשם א' צבאות שם משותף לשניהם ע"י היסוד הנק' אות המייחדם לפעולה א' ולזה יקראו תאומים הכוונ' שהם תאומים בכל פעולתם וכן נק' תרי פלגי גופא לפי שאין לא' פעולה בלי חבירו כרחים ורכב והיינו שחקים וכיוצא וכאשר יהיה היסוד בין הת"ת ומלכות נק' עדות שהוא מייעד ומייחד המלכות עם הת"ת ואז נצח והוד יזלו שחקים ויקראו שחקים וטוחנים ומכינים השפע ע"י היסוד וז"ש ובג"ד אתקריאו שחקים שהוא שם המורה על הייחוד שתי מדות תרוייהו כחדא וזה בבחי' היחוד שהם נעשים גוף א' ונק' טוחנות ושחקים מסטרא דימינא והטעם כי הטוחנות גובר העליון על התחתון ונצח הימני גובר על ההוד אמנם מצד השמאל כל א' פועל פעולתו לעצמו והם נפרדים תרי גופי וזה שאמר ו"ו אינון מן ושט מסטרא דשמאלא מה שאין כן הימין שהם מיוחדים. וז"ש ואינון תרי טחנות מסטרא דימינא.

ויקח משה שהוא מצד הימין מוליך לימין משה את עצמות נצח והוד יוסף יסוד ועצמותיו הם צבאותיו וז"ש עצמות צדיק יסוד ח"י עלמין ונק' ח"י עלמין מצד שהוא מקבל מהעולמות העליונות כדפי' בזוהר שיר השירים בשם צבאות בפ' ראשון:

את קרבני דהיינו סוד ייחוד דת"ת במלכות ע"י היסוד והיינו סוד עדות כנזכר והיינו לחמי לאישי שהם נצח והוד וז"ש לית לחם אלא אורייתא דהיינו הת"ת הבא אליהם להתייחד עם המלכות למטה שהוא אז לחם הניתן לכל ליהנות בו וז"ש לכו לחמו וכו'

ולא נאמר ולית לחם אלא אשה שהכוונה סילוק המלכות על נצח והוד להתייחד עם הת"ת ואז אינו אות בצבא שלו ולחם אשה אינו נהנה בה אלא בעלה לבד שאסורה לאחרים זולתו וליה לית לחם אלא תורה כנזכר. ואינון אשכלות דצדיק. כלומר אומר ואשכול ענבים א' היינו נצח והוד והאילן שהענפים תלויי' בי הוא היסוד וז"ש וצדיק עץ פרי שהוא כותש ענבים שלו ומוציא מהם יין שהוא שפע הניתן מן הת"ת ממוחא עילאה להשפיע למלכות וכל זה הוא מן הימין בסוד ויקח משה את עצמות יוסף כנז'. אמנם מן השמאל. בגיניה אתמר וישאוהו במוט בשנים שפי' מצד השמאל נתמוטטו ונפרדו ונעשו שנים דהיינו ו"ו [623] שני' דקאמר לעיל והיינו כדמפרש ואזיל ואמאי במוט ולא נתייחדו להיותם תרי פלגי דגופא בסוד אות כנז' הטעם הוא מפני שבעון המרגלים נסתלק משם היסוד והעד דאתמר ביה לא יתן לעולם מוט לצדיק ועכשיו שהיה שם מוט היה בשנים שאין צדיק הקושרם שם והענין דאיהו עץ כי מוט הוא בשעת הפירוד במקום עץ דהיינו עץ פרי שהפירות שהם ענבים תלויים בו והיא המלכות אינה סוחטת ענבים ח"ו אלא שותה השפע הנעש' ע"י היסוד וכאשר אין שם היסוד עדות בין ת"ת ומלכות היא סוחטת ענבים יונקת ממש משניהם ואז הדין נשפע מההוד למלכות והעולם אבד וז"ש אעקרו עץ דאיהו צדיק אילין דאפיקו וכו' שגרמו שלא יכנסו צדיקים לארץ יסוד ומלכות ואז וישאוהו במוט ודאי מוט התמוטט ארץ בשנים מצד שמאל נפרדים הנצח וההוד ואז עלייהו אתמר סחטה המלכות ענבים דהיינו יין עכור בשמריו המשכר כנז' משא"כ בהיות הייחוד והיניקה ע"י היסוד דביה סוד דהיינו יין המשומר בענביו שהם נצח והוד מז' ימי בראשית דהיינו ו' ת"ת בשית דרגין הנכללים בהם שהם סוד יחודם והעשותם ו' אחת ולא שנים והיינו סוד שוקיו עמודי שש ואינון שרפים ודאי שורפים מצד אש הגבורה בדיניה כאשר הם בשנים שני וי"ן לכל א' ששה מצד הגבורה והשמאל ולכך משפיעים במלכות הדין ולהם ג' בחינות אפיקי מים מצד מימי החסד שניהם לימין. וצחין בשלהבותא דלהון מסטרא דגבורה דהיינו שניהם לצד הגבורה שואבים מימי החסד בהיותם מתלבשים בדין הגבורה ומצד קו האמצעי שהוא ת"ת רוח ודאי אתמר עלייהו עושה מלאכיו שהם השרפים רוחות והיינו סוד כנפי ריאה שהם מצד נצח והוד ויש בהם כל הכחות הללו הם השרפים והם אפיקי מים והם רוחות דמנשבין על לבא דהיינו מלכות ז"ש דרגא עשיראה ובהכרח יסוד פנימה וז"ש ואיהו ו' אות בצבא דיליה שהוא כולל נצח והוד דכל א' ג' פרקים נצח נצחים ג' הוד הודות ג' והיסוד כולל הששה והיינו שהחסד כולל ג' שהם חסד חסדים וגבורה גבורות שהם

[623] אולי צ"ל ושט.

שית פרקין דתרין דרועין והיינו ידיו ממולאים בתרשיש ומפרש בתרי שש כנז' והיינו ו' ת"ת כולל ו' קצוות. ובג"ד ו"ו הרי ששה וששה והיינו וא"ו במילואה ואל"ף באמצעיתא מורה שהם אחד גוף וברית חשבינן חד ובהזדכך ו' תתאה בוא"ו עילאה היינו היותם נצח והוד פורשי כנפים שהם ו' כנפים ו' פרקין כנז"ל לקבלא ו' עילאה עלייהו ואז נק' בבחי' היותם מרכבה לת"ת נביאי אמת למדת אמת והיסוד למטה מהם סוככי' בכנפיהם על היסוד הנק' כפורת נמצאו שתי בחינות לנצח והוד א' בסוד דבקותם יחד עם הת"ת ומקבלים משם מן השמים ומשפיעים ליסוד עולם וע"ז נקראו טוחנות שטוחנים השפע לצדיקים דאיהו בינייהו בסוד דבקות ואחדות הנז' דהיינו גוף וברית חשבינן חד כנז' והיינו מסטרא דימינא שמשם האחדות והיינו סודות התורה דאור ר"ז איקרי דהיינו סוד מיסוד מהתור' ת"ת בסוד גוף וברית בסוד רזין דקבל' אמנם באלו שהגלות שולט בהם שהם בסוד מ"מ מארי קבלה הם מצד הושט דהיינו בפרודא בגלותא דאסתלק מתמן סוד והיינו **שטו** העם ולקטו וטחנו ברחיים דהיינו הטוחנית של בשר כדמסיק:

מהכא מאן דנפיק וכו' כדי שנהיה בסוד קנה ובסוד טוחנות מסטרא דקדושה מסטרא דייחודא ולא מסטרא דושט מסטרא דפרודא דאזדמן תמן סמאל כדמסיק ונצח והוד אתקריאו כרובים וכו' כלומר בסוד בהיותם בשדה ו"ו וישאוהו במוט בשני' מהרמ"ק זלה"ה:

רלז ע"ב

ובג"ד קחו מאתכם תרומה ולא משותפו אחרא ודייק אומרו מאתכם משמע שהיו עדיין בחיים עד השיטים והם גורמים רעה לישראל א' הפירוד וז"ש לא הוו גוי אחד ב' השפלה וז"ש היו צריה שאו את ג' סילוק השכינה וז"ש ועשו לי מקדש אחר הבדלם מהם ד' גלות וז"ש מי מעכב שאור שהם מעכבים הגאולה וא"ת הא אמרת דכלו במעשה שטים וי"ל שערב רב היינו נשמות חיצוניות מעוררות בישראל הבאות מצד הטומאה ומתערב בקדושה והיינו בהתערב בישראל עם הברית קדש בטמא מעורב וכן ג"כ נמשכות כאשר יהיה בעת הזווג איזה בלבול מחשבה כגון ממזרים דרבנן והם הם עזי פנים שבדור וערב רב. מ' מן חימה הענין שמלת מות הוא סוד היות הספירות העליונות מסכימות אל הדין והם תפארת מלכות שבה תחיה מצד הרחמים או להפך מצד הדין כאומר אני אמית ואחי', ו' ת"ת המשפיע למלכות כל ענייני ההנהגה חיים ומות מלכות בינה אימא עילאה רביעא על בנין איהי רחמים ודינין מתערין מינה ובהסכמתם לדין יתייחדו ויעשו מו"ת ירצה מ' מן חימה דהיינו היות הבינה מעוררת דין להשפיע לשמאל לעורר הדין והחיצונית לפעול הדין והמיתה וטס באוירא היינו ת"ת להשפיעו הדין מה עשה חטף

לה שלא ישפיע הדין וחטפה מאותה בחינה והפכה לרחמים בסוד התשובה תשו"ב ה' ושתף לה עם ר"ח דהיינו יצחק גבורה למתק דיני יצחק ושלשתם רח"ם בסוד ברוגז רח"ם תזכור ואח"כ חזר לתקן ולמתק דין הנשפע משש קצוות והיינו דחזא ו' מן מו"ת טס ברקיעא שהוא יסוד הנקרא רקיע להשפיע בו הדין מפני קנאת הברית והוא הפכו לרחמים במה ששתפה בסוד רחם ונעשה רומח דהיינו כשיש דין למטה אין דין למעלה והיינו דאשתלים רומ"ח לפעול הדין. ולהכי קשיא ליה ואיהו במה יכיל וכו' כי אפילו אחר המעשה הזה לא היה עולה אלא עד היסוד כאומר הנני נותן לו את בריתי שלום וא"כ האיך יכול לעלות אל הת"ת והבינה ולשתפם עמנו ותירץ בתרין רוחין דאתטמרו כנז' בפ' אחרי מות בזוהר כי שתי נשמות נדב ואביהוא נתעברו בפנחס שהרי היו בסוד עליון ומרכבה עליונה וזה שאמר בתרין פנים חס עלייהו דישראל מהרמ"ק זלה"ה:

רלח ע"א

בתרין אתוון מ"ו הם הבינה והת"ת כנז' מהם השפיעו להם כח אל הפעולה הגדולה ההיא דכמה נסים נעשו לו כדפי' וז"ל והיינו שהקנאה והדין שהיה למעלה השפיעו עליו ובטלו מלמעלה ונפעל למטה ע"י והיינו בקנאו את קנאתי ממש קנאה עליונה קנא ונתלבש והשתא קשה כי אחר שכוונתו היה לטהר הדין מלמעלה אמאי שיתף מ"י עם ר"ח שהוא יצחק א"כ אדרבא בזה יעורר הדין והגבורה. וז"ש אמאי אשתתף ביצחק ותי' דיצחק הוא סוד מרכבה לגבורה לא מצד הדין ח"ו אלא מצד הפונה לחסד והיינו סוד ויעקוד את יצחק בנו היות הגבורה נכנעת אל החסד והיינו סוד מיתת יצחק שהיא הגבורה שיהיה הדין העליון נשפע למטה והמדה ההיא נתקנת וז"ש דיצחק מסר גרמיה למיתה וע"ד זה ממש היה עושה הוא המעשה הזה כנז' א"כ יעזר מצד עקידת יצחק ממש ולזה שתף עמו ר"ח ומצד ד"ו פרצופים שהם נדב ואביהוא תרי עוזלי אלייתא והוא ח"ס דפנחס לשון חסד ורחמים פניאל הוא הת"ת שבו יהו"ה שהוא פנים לשם יו"ד ה"י וא"ו ה"י שסודו י"א"י דהיינו א"ל:

וכגינייהו אמר משה זכור. כלומר אלו שהם עמי בתפלה. אליהו זה פנח"ס ומלת כללותו ר"ח יצחק ופרטיו אברהם ויעקב ושלשתם יחד יה"ו מאליהו י' אברהם ה' יצחק ו' יעקב. ואחר שזכה לשלשתם מאליה ה' אחרונה נאחזת עמו שהיא אינה נמצאת אלא במקום ששלשה אבות נמצאים:

י' דזכה ביה פינחס וכו' כי ג' אבות הם פן חס והם יה"ו אמנם ה' של הנביא שהיא י' של פינחס כדי להשלים ר"ח היינו י' עצמה של ברית בגין דקני וי' ?זאת אינה י' אחרונה אלא ג"כ י' ראשונה והיינו דמפרש ותרין יודי"ן אינון ושתיהן נכללות בסוד ברית דהיינו

י' עילאה כי האדם רומז לשתיהם בסוד ברית בהיותו נימול בעשר אצבעות ידים דהיינו י' עילאה ועשר אצבעות רגלים דהיינו י' תתאה וכאשר נימול אברהם בידו נמצאו בו ב' יודי"ן מתייחדים י' עליונה בי' תחתונה דהיינו סוד יהוה באדנ"י בסוד יאהדונה"י י' מקשרת בי' וכן עתה בשאר הנימולים סוד זה בי' אצבעות המוהל ועשר אצבעות רגלי הנימול ועיקר הכוונה שיהיו ב' יודי"ן מתייחדים ונקשרים ויו"ד תתאה עיקר שהוא י' פנחס והיא אות ברית וז"ש **ואיהי את קדישא דמתעטרא** ברשימו עילאה כנז' כלומר י' תחתונה היא אות ברית והיא מתעטרא ברשימו עילאה דהיינו י' עליונה ומדקותה קראה רשימו ובהיותו ערל הקליפות מבדילות בין י' לי' ובהיותו נימול מתגלה י' תתאה ונבדלות הקליפות ומאחדות היודי"ן ותתאה אתרשמת בעילאה.

ודא אתרשים כלומר יש עוד מצות שעניינם יהי' האדם מתרשם בסוד השני יודי"ן אמנם הזאת היא מעולה מפני שהיא תמידית עם האדם בכל רגע שאינה נבדלת וז"ש ודא אתרשים תדיר לעלמין תדיר בערך שיש מצות לזמנים כגון שבת תפילין יום טוב שהם מזמן לזמן וזו תדירה ביום ובלילה בחול ובשבת ויש עסק התורה שהיא ביום ובלילה אמנם אינה במבואות המטונפות וזו לעלמין נכנסת עמו למרחץ ולבית הכסא והיינו דמסיק איהי אות שבת וכו' והשתא קשה שתים למה כיון דמצות ברית תדירא היא העיקר תפילין או יו"ט ושבת כשאין תפילין למה לז"א למיהוי ישראל רשים (ברצוניהו) [בזוהר איתא ברצועייהו] בברית דילהון כלומר אות זאת בברית היא הקבועה והיא נעלמת בלתי ניכרת אלא לאדם עצמו אמנם האחרת להראות לכל כאומר וראו כל עמי הארץ והנה בי' זאת דברית דהיינו אות שבת ותפילין וי"ט ומזוזה הם רשומים בנוי דמטרוניתא דהיינו היכלא דמלכא כי ההיכל היא המלכות אמנם להיותם מסומנים ג"כ בי' של יהו"ה היא סוד התורה דהיינו מלכא ממש להראות שהם מהת"ת עצמו ממוחא דיליה דהיינו יהו"ה נמצא לפי זה אות ברית כולל שתיהם בסתר ותורה בשבת או בתפילין הם שתיהם בגלוי: ואות י' **דשד"י** איהי חוליא וכו' קשיא ליה דסוף סוף כיון שהם מסומנים בשתי יודי"ן אלו למה צורך הוא תפילין שבת וי"ט מזוזה ברית מילה ואל הנדרש שהכוונה בסתר ובגלוי תינח תפילין ושבת וי"ט ואות ברית אמנם מזוזה למה לזה פי' כי סוד י' דברית היא אות י' דשדי וסגולתם להכניע החיצונים ולהבריחם והעד כי שם שד"י הוא ש"ד י' כלומר יו"ד שודד השדים ומכניעם ושד היינו יצה"ר א"כ היא בבשרו להכניע יצה"ר שלא יפתהו בעריות וזה רמז באומרו דשד יצה"ר דלא יניק ליה וכמה שמות יש לו כפי בחינותיה נחש כלב אריה דוב חמור נוער והכל לפי בחי' העון שאדם פוגע בו וז"ש אתמתל לבר נש כפום חיבוי לאדם שנושכו ולא בכרת ומיתות ב"ד

אלא בעברות אחרות הוא נק' כלב מרדימו בעת הצריך להשכים לבית הכנסת כאומר והכלבים עזי נפש וגו' [624] ומ' כולו אפלות והיינו לא ידעו שבעה תאוה כלבית נחש נושכו נשיכת נחש באדם לשון הרע דממית ומרגילו ברכילות אריה טורפו ודורסו בחילול שבת וכריתות ומיתת ב"ד. דוב מפתהו בעריות החמורות חמור מפתהו בשאר עבירות ולפרק מעליו עול מצות **דמרכיבין** עליה נפשא ושורשה היא מן האופנים סמוכה לחיצונים והיא רוכבת מצד שורשה על יצה"ר וכאשר הנפש מתפתת אחר החמור לפרק מעליו עול תורה מיד היצה"ר גובר ויפול רוכבו שהיא הנפש אחור ונושכו כחמור ודאי וז"ש ומיד דאשתמודע וכו' כי יפול הנופל נופל מן הגג מי שנופל נפשו מעל חמורו:

וצדיק דרכיב עליה וכו' א"כ מטעם זה צריך כמה מיני חוליות לקשרו כדמסיק וסתם צדיק במצות אלו מכניעו ומשעבדו ואח"כ ע"י מסתלק והיינו ויעל אליהו כי יצה"ר כל עוד שהאדם בחיים צופה להמיתו כשהשלים האדם ימי עבודתו היא עבד לו וסולם להעלותו למנוחתו דרך בו יסתלק כי אין כניסה פנימה למוח אם לא דרך הקליפות והיינו ויעל אליהו בסערה בשכר שהכניע [625] הם עבד דהיינו הקליפה שמסערת נפש האדם בעבירה. ואיוב מפני שאמר לא נופל דהיינו שגבר על יצרו ועשה לו הסערה דרך להשיג הגדולה והיינו ויען ה' את איוב מן הסערה אבל עם כל זה היו הם מסתערים כחמור זה בכל עת צופה להמיתם כחמור המסער לרוכבו שעסקיו רעים אמנם יש צדיקים אחרים שאין צורך להם גבורה לכבוש יצרם ועליהם אמר **ואית מאן דאתהדר** להו חמור דלאו איהו מסער רוכבו. והיינו העוסקים בתורה דהיינו י' של שם בן ד' כאומרם ז"ל אם פגע בך מנוול זה משכהו והיינו שהתורה מכניעו הרבה והיינו ויחבוש מכבר היה חבוש ומשועבד וכן עני ורוכב על חמור משועבד אליו וכיון שכן שכל סוד זה תלוי בסוד י' של אדנ"י רוכב על חמור ובחינה אחרת י' של יהו"ה חבוש תחתיו דהיינו התורה כנז' א"כ מזוזה ג"כ צריכה כדי להבריחם מגבולו וביתו כדמפרש ואזיל.

ומיד דחזיין וגו'. ואתרשים ביה דאיהו ברא דמלכא ומטרוניתא מפני שיש בו סוד י' של יהו"ה דהיינו מלכא וי' של אדנ"י דהיינו מטרוניתא וזה בסוד ברית כנז"ל כי י' של ברית כוללת שתיהם ופנחס זכה לשתיהם מפני שקנאת הברית היה במחשבה ומעשה וז"ש **קני במחשבה** וכו'. ואע"ג שאין בחיק האדם לזכות לחכמה עליונה עכ"ז בסוד טהרת המחשבה מתנוצץ בו אור החכמה וז"ש ובגין דאדם קדמאה וכו' והיינו היותו רשים

[624] נ' דצ"ל ומאכילו מאכלות אסורות.
[625] נ' דצ"ל הסערה דהיינו כו'.

בתרוייהו לא מרכבה ממש אלא סוד אורם שופע עליו בסוד טהרת המחשבה כנז' ובסוד טוב המעשה היה אחרון בסוד אות י' דאדנ"י כנז' מהרמ"ק זלה"ה.
גליון. פנחס זה אליהו פינחס עולה ר"ח שהם ד' פעמים שם בן וכשנסתלק הלכו להם הג' יסודות שהם אויר מים עפר ג"פ ב"ן נשאר פעם א' ב"ן שהוא יסוד האש ועולה אליהו וזהו פנחס זה אליהו ואליהו הנביא עולה ק"ל בעשר אותיות ולכן טוב להזכירו במו"ש ק"ל פעמים כנגד ק"ל שנה של שנות אדם הראשון שהיה עושה נגעי בני אדם
ויעל אליהו בסערה השמים וכו' יצרו של צדיק נעשה לו מרכבה וזהו ויעל אליהו בסערה השמים בשביל שכבשו עלה ע"י וזהו איזהו גבור הכובש את יצרו ועיין דף רכ"א י' מן שד"י וכו' ובציצית יש שם שד"י שעולה במ"ק ח' כנגד ח' חוטין עכ"ל:
רלח ע"ב
לכן וכו' הכוונה אם ברעותך למשה בעל ברית שלום שיתן אותו לפנחס כנז' בזוהר פנחס ואמור ר"ל בפה והענין כי הדברים כדי שיתקיימו לא יספיק גמר המחשבה. אם לא יאמר בפה כי לא תהיה מתנה גלויה לאחרים אלא כשיוציא בפה כי המחשבה נעלמה מאחרים והיינו לכן השבעתיך שתאמר בפיך מה שבלבך כדי להגלות לאחרים:
סימנא מלת מכתם הוא מלשון כתם וסימן. סהידת עלן בהיותם בתחתונים נוטלת מעשיהם הטובים בסוד מיין נוקבין מראה אותם כלפי מעלה ובחינתה שושן לבד אמנם בהיות דרגין עילאין בהדה שנכללי' בה היא נקראת שושנה כענין צדק צדקה ליל לילה כן הוא שושן שושנה כי ה' היא סוד ג' וי"ן ג' סימני דכורא עמה ויסע ויבא ויט כזה #ו ז דהיינו דרגין עילאין בהדה והיא מתקשטת בכהנים וישראלים ולוים בג' בחינות אלו נעשית שושנה שהיא תועלת ריח מעשה ישראל למעלה. דאינון אברים. כלומר ישראל בהיותם מכשירים מעשיהם הם בסוד נשמתם לבוש אל השכינה והיא מתלבשת בהם והם בכלל איברים אל רוחניותם כדי שתתפשט בהם וז"ש והיא נשמתא עלייהו ונודע כי הנשמה מעידה על הגוף כאומר משוכבת חיקך שמור פתחי פיך ובחי' זו השכינה שוכבת חיקנו ובערך הת"ת נק' עזר כלומר אעשה לו עזר כנגדו והת"ת נק' שמים והוא עזר לו בענין שהוא סייעתא דשמיא והב"ה שולח אותנו לעזרתינו והיינו אומר דקיימא עלן ומשם מרע"ה מרכבה לתתא והוא מתעלם בה והיינו תניא אותיות איתן כדמסיק דמסייע בסוד היותו מתעלם במלכות מצדה מסייע לך והוא עזר לכל מתעסק בתורה. איתן תניא וכו' נודע כי סוד תניא היינו ברייתא והם בסוד [626] כרבים למטה כנז' בפ' פקודי ולזה איתן תניא היינו המלכות שהיא לבד למטה והיא מושבה למעלה והיינו איתן

[626] נ' דצ"ל ירכים ע' פקודי רנ"ז ב'.

תניא ושים בסלע קנך דהיינו הכסא ושם בחי' השכינה בחינת נשר שאינה מתפחדת מהנץ ולא בחינות יונה וצפור נודדת מקנה גולה ולזה אמר איתן תניא מושבך ומושב זה הוא גלות ברייתא ושים בסלע דהיינו כסא הכתר שהיא שם השכינה בבחי' נשר קנך דאתמר כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף אתמר בה שלח תשלח את האם דהיינו מצד אותם שהם שונים הלכות מבחי' משנה בתורה בת מלך פנימה לא ברייתא דהיינו מארי קבלה שאין בהם גלות וז"ש דאינון ששונה הלכות וכו' ועתה בזה יתקשרו משנה וברייתא יחד דהיינו איתן ושים בסלע ולזה כל דבור דאפיק מפומו דהאי כסא עם היות שהיא לבר בברייתא מפיק ביה יהו"ה לשמה דהיינו שכוונתו לייחד בין באורייתא מצד הת"ת בין בצלותא מצד המלכות בין בברכה מצד היסוד בין בכל פקודא ופקודא שאר בחינות הייחוד במעשה המצות יפרוש כנפיו דהיינו סוד מחנות שכינה המשתרבבים עד העולם התחתון יקחנו לקבלת תורה ותפלה וברכה:

על ההוא אבר דההוא בר נש. ממש דיוקן האדם וסוד האבר המתתקן באותה מצוה מצטיירים שם כל מצוה ומצוה לפי רמזתה באיברי האדם דביה באבר האדם מצוה רמז המעשה ההוא ועצם המצוה ירמוז יחוד אברי השכינה בענין שהמצוה ממש מן יהו"ה וה' אתקרי אבר דשכינתא וסוד איבריה וספירותיה מתתקנות במעשה המצות ולזה אהדר אברתו אבר המתפלל וכן אבר הנשר הנז' וז"ש ובגין דא ישאהו על אברתו כפשוטו והיינו שהאדם מתתקן מלמטה ושכינה מאירה עלי' מלמעל' לנוכח תיקונו דהיינו ישאהו ממש כעין ישא ה' פניו אליך. ומאי ושים בסלע אחר שמכחיות תניא הוא המעלה הגדולה הזאת שהוא הייחוד למה ישתנה לסלע היינו כדי להתעלות אל סוד ה' וז"ש עליה אמר דוד ה' סלעי שאין שם ה' נמצא באיתן מפני שהיא ברייתא וצריך לסלע ומצודה כדמסיק אוף הכי תניא דאיהו ביה הלכה תקיפא וכו' ירצ' כאשר יתקשר תניא בסלע תתגבר ואין קושיא ולא חיצוני מחלישה ומהפך אותה והברייתא הזאת שאין בה גלות וחולשות קושיא בהאי איהו מקננא נשרא דהיינו מ' נוצחת וכל תנאים שהם הנשמות. קנים דילה חסידים גבורים מארי תורה חוזים נביאים צדיקים מלכים הם בניה אמנם יש מהם במקרא והם בעלי גלות כדמסיק:

זמנא חדא וכו'. הינו שאין יחודם קבוע שאינם מארי קבלה שהייחוד תמיד שלא יפסק אלא יהיה הייחוד לעתים שאין לשכינה עמהם דירה קבועה אלא מקרה הערה מועטת והיינו שהם בברייתא ובגלות אמנם והיינו כי יקרה דרך מקרה **ואית** דאינון במתניתא דלהון בסוד משנה שקדנים עושים דירה לשכינתא תמיד לא יחשו דהיינו דירה קבועה וייחוד גמור אמנם ג"כ לעתים ביחוד גמור ואלו הם הקובעים ימים ידועים בקביעות ועל

אלו נאמר שלח תשלח את האם שאין להם כח לייחד בעת התגברות הגלות אמנם אחרים קבועים כל ימיהם יהיה קבועה דיר' לשכינה תמיד ועל אלו אמר ואית מארי משנה וכו' ועל אלו נאמר לא תקח האם על הבנים ירצה שאין סבה גורמת סילוק שכינה מעליהם אמנם מארי קבלה שהם מצדיקי הרבים הם למעלה שהם דבקים לעולם ועד מפני שהם דבקים תמיד ועניינים אלו הצריך ביאורם בתיקונים. ויאמר אלהים נעשה אדם וכו' עיקר החיבור הזה מתהלך למסעות פ' פנחס ואדהתם קא מהדר הכא. לבתר דשלימו וכו' שהם ו' ימים חג"ת ג' ימים א' פועלים במלכות כנז' בפ' תרומה ואח"כ בפי' פעלו ג' ימים בה וביום הו' חזר הענין למעלה לבינה אומן הגדול להכלל האדם מכל המעשים ומכח כל האומנים וכיון שהאומנים פעלו למעלה ולמטה כך יהיה האדם כלול מלמעלה בנשמתו ורוחו ונפשו ולמטה בגופו ובמציאותו ולכך אמר שאין להם חלק באומנים הקדושים העליוני' אינם אדם כי עיקר האדם הנשמה הקדושה ולכן אין אומות העולם קרויים אדם ועיקר מאמר נעשה אדם מהבינה אבל ישמח ישראל מצד הבינה בעושו שכלם נשתתפו בו באומן העליון שאמר נעשה אדם. ההוא דאסתער [בזוהר איתא דאתטמר] הנה הסלע הוא סוד הכסא כנז' ורעיא מהימנא נתן בסלע קנו מקום שאין אחיזה לנפש ההוא כלל והיה בה בהתלבשות בסבא נשמה משאר הנשמות ודרש הסוד הנז' וכשהבין רשב"י הענין אמר שמתוך הדרוש השכיל שהדרוש הנה היה מציאותו ממש ר"מ שעליו נאמר איתן מושבך שהאבות נק' איתנים ור"מ הוא איתן א' בסוד הדעת כולל שלשתן והמלכות הלכה אינה מתיישבת בהיותה נקשרת בא' מג' אבות אלא בהיותה נקשרת בסוד הדעת מבוע הכל כדאמרן הלכ' למשה מסיני ולכך עיקר המשנה וההלכה כסלע מטעם ששם חלקת מחוקק ספון ומטעם זה דרש לעיל סוד איתן וסוד סלע וסוד הלכה ומשנה ונשתנה ונתלבש מרע"ה מפני שהיה דורש מעלתו. דאיהו אתפשט סוד נשמת מרע"ה מתפשטת ומתנוצצת בנשמת ישראל בכל דור ודור כהתנוצצות השמש בעולם ע"י הכוכבים והלבנה בלילה ולכך מאן דאיהו גברא רבא יכונה בגמרא בשם משה וסוד התנוצצות הזה יכונה בחבור הזה פעמים רבות היות מרע"ה בגלות קבור בין רשעים והכוונה על צדיק ישראל שנשמתו מתנוצצת בהם ויתגלה לעיני כל ישראל בלי התלבשות ביום דהיינו בגאולה כדמסיק: נפק מההוא סלע. הנמשל במחזה האדרא במעמד הקדוש ההוא שהיו בו רשב"י וחביריו שכל אלו הנשמות היו באות שם כנז' בתיקונים. בצלמנו כדמותינו משמע שנכלל בו חלק צלם ודמות כולם. בצלמו כדמותו משמע שהכל ניתן בו מהאומן העליון. דמנהון הוא נברא דהיינו בצלמנו כדמותנו ולא שהם בראוהו או שנתנו ממציאותם אלא מנהון לא נברא אלא קב"ה ברא ליה שנתן בו

מכחו כח כלם ויצדקו ב' הכתובים והיינו ויברא אלהים את האדם בצלמו וכו' מפני שהעיקר הוא בראו ומאמר נעשה אינו אלא לאמר קב"ה ברא ליה על צד הכללות אשר בו מהם שהקשה רשב"י אי הכי וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

רלט ע"א

אי הכי הוא לא יהב ליה חד מינייהו חולקא ביה. שהרי הבורא א"צ חלקם מאחר שחותם מציאות הנמצאות הוא ומקור מציאות כולם א"כ מה צורך ליקח מהם ולא שיתנו הם. הבורא שעליהם יברא האדם בשורש מציאותם העליון שבבורא ומה הצלם והדמות אשר לתחתונים להוסיף ולגרוע בו וזה שכתוב [בצלמו] ולא איתעביד בדיוקנא דילהון אלא בדיוקנא דמלכא שהוא מקור צלם ודמות כל נמצא אמר הכי אשתמודע ירצה פשט הכתובים כך יורו ואין דוחק בזה שנאמר שהבורא נתן הכל ומה שאמר נעשה אדם אינו אלא על דרך שיחוצב מצור חוצבו כולם יחד נכללים בו אמר ח"ו שפשט הכתוב לא יופשט נעשה אדם ממש חלק כל א' וא' נתן בו ולתרץ הקושיא אנא אמינא לך:

דאיתברי בכולא ממש מלך כולם בו לא שיהיה הוא תחת ממשלתם אחר שחלק מהם נתן בו אלא אדרבא השליטו עליהם ונתן בו החלק כדי שיהא שולט עליהם וז"ש ושליט ליה על כולא ועל הצד הזה היה הוא מציאות הכללות שהיה נכלל בו שיהיה לו שליטה על הנמצאות שאפילו שיחטא ויפגום בנמצאות אין הנמצאות יכולות להפרד ממנו כלל. אלא קב"ה ברא ליה וכו' היתה העצה מלפניו שיהיה נכלל מכולם כדי שיהיו כל הנמצאות תלויות בו כדי שיהיה קשר הנמצאות ובטובו מושך השפע לכולם אמנם אינו כלול מהם מתחת ידם ורשותם אלא מאותה מדה שהיא שורש כל הנמצאות מפני שכלם. נמצאות ממנה מאותה המציאות המציא האדם בענין שהוא כלל הנמצאות ברשותם שנטל הקב"ה עצה מהם ואמר נעשה אדם שיהי' כולל הכל וקשר הכל אמנם במעשה לא נטל חלק מהם אלא ויברא אלהים את האדם בצלמו דהיינו מדת המלכות כדמסיק.

דיוקנא דא מלכות קדישא שהוא כלל כל הספירות והוא חותם הנמצאות התחתונות ולזה שמה מלכות שכל המלכתו של הקב"ה בנמצאות על ידה וכל המלכות כולו וכל הצבא בה ואפילו החיצונים. ועם כל זה היא קדישא כדמסיק שלא יגיעה מפני זה חסרון ולא נאמר שריבוי הנכללים בה יחייבו בה ריבוי ח"ו בלא פרודא כלל אלא שהם מיוחדים תכלית ייחוד עד שהספי' כולה א' מיוחדת. וכלל בה עשר ספירן. מפרש דעשר ספי' היינו כלל כל בחינותיהם והדר מפרש שמהם שאינם נמחקים וכינויים הפעילות המתפשטות חנון רחום צדיק כיוצא והויין הם עשר הויות המיוחסות לספירות שהם תוכיותם. ועלת על כולא. המלה הזאת מורה על א"ס פעל ועשה לנמצאות עם כל העילוי

וההרחק אשר לו עליהם הוא משגיח ולא עזבם אלא אדון על כולא ולית אלה אין בה שום מהנמצאים [נ' שצ"ל אין שום בהנמצאים] פועל זולת ע"י הכח והשפע הנשפע לו ממנו והיינו בר מיניה שלא יהיה לו פעולה חוץ מהשפעתו. ולא אשתכח בעילאין. אפי' שהם מעולים ותתאים אפי' שהם גרועים ורחוקים לא ימצאו רגע כמימריה מבלעדו שלא יעוזבו ממנו כלל והיינו פחות מיניה גרועים מהשגחתו כלל והטעם שלא יעמוד הוייתם ומציאותם אפי' רגע לא מציאותם ולא דבקותם אלו לאלו והיינו דאיהו קשר דכלהו להיות האוהל אחד וגם מציאות עצמם אינו מתקיים אלא בהשגחתו וז"ש שלימו דכולהו וההשגחה הזאת מתפשטת מתוך אצילות לבי"ע ע"י אור המלכות השגחת שכינה המתפשטת בכל הנמצאות ובה אור הא"ס מתלבש וז"ש לקיימא ביה ומלכותו בכל משלה. היינו ממשלתיה בכל ע"י המלכות ואין נמצא בכל הנמצאות שישאר חיותו מא"ס בלי אמצעות השכינה וז"ש:

ובגין דלא אשתכח עילת על כולא מצד מילוי והעלמו בעילאין ותתאין פחות מינה וכולם הם חיים מא"ס על ידה ולזה אתקריאת אמונת ישראל שישראל תוקעים אמונתם בה מצד בחי דבקותה למעלה למעל' עד א"ס שנא' שהמציאות הראשון לנמצאות כולם היא האמונה הזאת ובבחי' זאת שהיא בחי' העליונה שבה אמר מסטרא דעילת על כולא אתמר בה כי לא ראיתם כל תמונה ובכחתיה התחתונה מסטרא דשאר בריין אתמר ותמונת ה' יביט ששם תמונת הנמצאות ותמונת כל המושגים. כען לית מאן דידע למיטל מיניה חולקיה מהנמצאות מהאדם כנזכר ואפי' חלקי הספי' שבו אין ביד הספירה ליטול מפני שנתונות מיד אין סוף וז"ש דלא יהיב ליה חד מעלמא אלא בורא עלמין עילת על כולא. שם שמים ת"ת ומלכות מיוחדים אמונת ישראל עד א"ס דבר אחר להפריד המלכות דבר למטה עד אחר כאשר יתן הכדור [אצ"ל הכבוד] לזולת הייחוד נעקר מדה כנגד מדה עקר למעלה ונתן עבודה אל הפירוד יפרד ח"ו. למנדע לשכינתא ידיעת האלהות כנז"ל לאוקיר ליה בכל פקודין היינו כבוד אב ואם יחודם ע"י עשיית המצות והיינו למנדע תורה שע"י התורה ידיעת האלהות לאוקיר לה עשיית המצות וכן צריך עוד יסורין בגלות לאהבתה ולתיקונה כנז' וז"ש ולמסבל בגינה כמה דוחקין כמה דאוקמוה אגרא דכלה דהיינו היות המלכות מיחדת יזכה האדם אל השכר הנה דוחקא ע"י היותו נדחק ביסורין עליה לכפרת יש' לתיקון השכינה. וישכב נראה חסר והכוונה שאין המעשה בלי תורה שלם כנזכר. למנדע ולאוקיר. והכוונה אם יש באדם כ"ב אתוון דאורייתא שעוסק בתורה הוא דרך בת"ת ומיד השכינה קופצת עליה. איהי שכבת עמיה. כדכתיב וישכב במקום ההוא וכ"ב הוא ת"ס מאן ש' אלא רומז שע"י כ"ב אותיות האדם

אוחז למעלה בחכמה גם הכתר נכלל שם שהרי הוא נק' יש מאין וכאמ' יש מחייב למעלה והיש אין וא"א לאדם לאחוז בחכמה הנעלמה אלא ע"י בינה שהוא אם על הבנים. וז"ש דבאתר דשכינתא עילאה תמן שאפשר להאחז בה מפני ששמה שכינה שהיא שוכנת בתחתונים וממילא בחיוב חכמה תמן וע"י שהאדם יאהוב ע"י עבודתו הת"ת והמלכות משיג שם למעלה והיינו להנחיל אוהבי יש ואוהבי מצד החסד ולזה גם שכרם מצד החסד ועושה חסד מתקן החסד ע"י החכמה שעליה אל הימין כדמסיק לאוהבי מסטרא דאהבת חסד ויש דאיהי חכמה לימינא דהיינו המתקן העושה החסד לאוהבי שהם אהבים מצד החסד ונשכרים מלמעל' מצד החכמה בחסד דהיינו הרוצה להחכים להשיג החכמה ידרים יעשה עבודה החסד מלמטה והיינו להנחיל אוהבי יש מלמעלה מהחכמה. במדה שאדם מודד בה המדות ע"י היחודים שהוא עושה או בגמילות חסדים בחסד ואם גבור כובש את יצרו בגבור' וכיוצא במדה שהאדם מודד בה שפע למלכות בה מודדים לו ומשפיעים עליו שאר הספי' וכולם נכללות בספירה ההוא ומודדין לו ממש שכר לבוש נשמתו ותיקוני חופתו והיינו אזכיר את שמי ירצה שבמעשיך אני אזכיר ומייחד שמי במידותי ע"י מעשיך משם אבוא אליך מצותה [נ' שצ"ל מאותה] הבחינה אבוא אליך בסוד תיקון שכרך וברכתיך ואתקן שכרך ומנוחתך מהרמ"ק זלה"ה:

רמב ע"א

פקודא בתר דא להקריב מנחה וכו' בכל יומא צריך למשלם וכו' היינו סוד השפע הנשפע בתפלה והייחוד הנמשך ע"י הקרבנות בענין שהקרבן והתפלה הם דורון העולה מלמטה למעלה אל הת"ת והוא עולה ע"י המלכות שהמלכות היא אש אוכלת לחות מעשה העבודה והתפלה להעלות התעוררות מלמטה למעלה צדקות של הת"ת והיינו דורונא למלכא בידא דמטרוניתא כנז'. היא ברשות בעלה דהיינו שימצא הייחוד כגון בי"ט ושבתות שאז הייחוד כענין אומר שער החצר הפנימית וכו' אבל צריך להוסיף לה דורון כיון שימצא הייחוד בין שניהם והיינו אומר אם היא ברשות בעלה צריך תוספות כגון מוסף שהוא דבר נוסף על חובת היום כגון מוסף שבת ור"ח שכל המוספים שנים או כמו מוסף דכל יו"ט שיש מוסף לכל יו"ט בפני עצמו:

דאיהי ברשות היחיד הוא סוד תחום הקדושה ורשות זה הוא רשות לתתא בעל הקדושה כולה ומלכות ברשות זה וזה שאמר ואיהי ברשות היחיד דילה ועמודא דאמצעיתא דהיינו ת"ת איהי בעלה דהאי רשות שאורו הוא מתפשט במלכות בכל סוד המדרגות הקדושות האלו וסוד תפלת ערבית הוא בסוד רשות הזה הנז' ולזה יעקב שהוא מרכבה לת"ת תיקן תפלת ערבית דהיינו תיקון הרשות הנז' באור הת"ת המתפשט בו וזהו תפלת

ערבית רשות והכוונה שעם היות שבלילה שולטים החיצונים וכן בגלות שהיא כלילה עם כל זה המלכות אינה יוצאה מתחום הקדושה אל תוך החיצונים אלא עם כל זה היא ברשות בעלה אשתכחת דהיינו תחום הקדושה שבהם מתפשט הת"ת ולא יותר ולזה נאמר אני מלכות ה' ת"ת שאינם נפרדות ולזה כבודי שהיא השכינה לאחר החיצוני לא אתן:

ובג"ד ויפגע במקום. וכו' הענין שההתפשטות הת"ת בכל מדרגות הקדושה גורמין שנק' הת"ת מקום שהוא מקום לשכינה ואין חיצונים שולטים בה וז"ש פייסת ליה דלא יזוז מיניה הקב"ה איהו מקומו של עולם תרגום עולם כדמפרש ואזיל מהרמ"ק זלה"ה גליון. דלא יזוז מניה פי' שלא ילך השפע שלו לחוץ לסטרא אחרא ח"ו עכ"ל:

רמב ע"א

ואי תימא דיעקב וכו' כלומר אם תרצה לפרש הפך הפירוש הזה ותאמר דיעקב פייס לה לשכינה והיינו הת"ת המפייס למקום שהיא השכינה גם כן יצדק במה שפי' דהיינו שהיא בתוך תחום שבת והם נצוצות רשות בעלה ואח"כ הוא ת"ת יורד... בסוד שם יהו"ה המתלבש בתוך שם אדנ"י ושם אדנ"י בתוך התחום שהיא הניצוצות אורות הת"ת המתפשטים לכל העולם הקדש ולעולם הכל ענין א' והיינו דמסיק ובגין דאיהי בכל ליל' וכו' ופי' אחרינא שמפרשים רשות אם ירצה יתפלל ואם לאו לא יתפלל איהו תבן וכו'. חברייא דאשתארו שלא נתן רשות לכל הצדיקים להמצא בחבור זה כענין האדרא נפ"ש:

אמר ר"מ בוצינא קדישא. בג"ד בשאר צלותין וכו' הוצרך לזה כי לפי דבריו שפי' רשות ברשות בעלה [627] אפי' חובה ירצה ח"ו כף חובה דהיינו החיצונים שולטים והדרא קו' לדוכתא ולז"א בגין דא בשאר צלותין כלומר מפני שתפלת ערבית רשות דהיינו שכינה ברשות בעלה ואינה נפרדת ממנו וזה סבה שהיא שמירתן של ישראל בגלותם או ג"כ בלילה אבל חייבים הם לייחדא חלף עבודתם בשמירתם וחובה כמשמעו. לסמכא ליה בצדיק חי עלמין מנפילתם בלילה או בגאולה מנפילתם בגלות והיינו כל הסומך גאולה יסוד לתפלה מלכות אינו ניזוק וכו' מהדין המתוח עליה שהוא בשטר חוב ממש עד שיתקנוה:

ובמאי סמיכת על יסוד שלא יספיק אלא אם ישתתף שם יסוד הימין שמשם הישועה וז"ש בדרועא ימינא הה"ד חי ה' יסוד שכבי עד הבוקר דהיינו צלותא דשחרית דאברהם כנז'. **כד מטי צלותא דמנחה** צריך יחוד שני מצד הגבורה והיינו בערב דשלטא גבורה דיצחק דתקן צלותא דמנחה היא השכינה באה אל הת"ת הה"ד (דכתיב) ותבא אליו אל נח דהיינו

[627] אולי צ"ל א"כ חובה כו'.

היסוד היונה מלכות לעת ערב דשליט יצחק בגין דאז היא מנחה שלוחה לאדוני **אדני מכני ליה** וכו' בלא למ"ד כיון דהיא עצמה המנחה שלוחה לת"ת **בגלותא** דעשו. הענין כי פסוק זה נאמר בסוד היות השכינה נכנסת בגלות עשו הוא אדום והת"ת לשמרה וז"ש והנה גם הוא ת"ת הנק' הוא אחרינו הנה זה עומד אחר כתלנו ועתה יצחק מנחה היא שלוחה לאדוני ודאי אליה שהיא בגלות ועוד נפרש הפסוק שלא בזמן הגלות וירצה מנחה היא אדנ"י מלכות שלוחה לאדני הנק' אדון כל הארץ וז"ש אדנ"י לאדני וכו' וכן יוסף נאמר עליו דבר האיש אדוני הארץ:

בכור שורו וכו' וענין הכתוב ירצה שלוחה לאדוני דהיינו יסוד יוסף לעשו לעשות נקמה בבית עשו כאומר ובית יוסף להבה ובית עשו לקש והיינו סוד משיח בן אפרים כדמסיק. **והנה קמה אלומתי** במשיח בן אפרים ועם היות שמזדמן למיתה וגם [נצבה] וכל ישראל משועבדים אליו והנה תסובנה אלומותיכם היינו כל י"ב שבטים י"ב גבולים עליונים משפיעים בו דהיינו כורע להשפיע בנצח והוד כריעה בברוך שהיא יסוד.

ויקח משה שמדתו הת"ת א"א שישתמש בשכינה אלא ע"י היסוד שהוא יוסף והיינו משה גוף ויוסף ברית חשבין חד.

ובג"ד עלך אתמר קמה אלומתי שלא יצדק על יוסף שהוא הוא האלומה אלא על מרע"ה שקמה אלומתי שהוא יסוד וגם נצבה בסוד תפלה מעומד וקימתה ע"י הת"ת דהיינו כל יסוד הזוקף זוקף ע"י השם שהוא הת"ת ואמר שהיסוד זוקף בסוד עלייתו של הת"ת כנז' אח"כ והנה תסובינה אלומותיכם שהם י"ב גבולים ותשתחוינה לאלומתי דהיינו שהם מושכים שפע מהיסוד והיינו סוד השתחויה שהוא המשכת שפע ולכן לאלומתי.

דאיתאחיד בימינא ובשמאלא תפלת שחרית ומנחה בסוד גאולה בניסן מן הימין ובתשרי מן השמאל כדמסיק בגוף וברית בזקיפה וכריעה בב' תפלות דהיינו סוד הגאולה במשיח בן יוסף ובמשיח בן דוד ובתר לגמור הגאולה תסתלק עלייהו לבינה על שני המשיחין שהם יהיו לך א' לימין וא' לשמאל ותסתלק לבינה בסוד הדעת שהוא מפתח שערי בינה והיינו סוד תקע בשופר גדול לחירותנו והיינו כימי צאתך מארץ מצרים שהם נ' תרעין דחירו דהיינו נ' פלאות.

ובג"ד צלותא דשחרית וכו' ירצה צלותא מלכות בשחרית בסוד הגאולה מימין חובה שתקום לנקמה לדין על האומות ודערבית רשות בחיק הת"ת שכיבת בין תרין דרועוי בגלותא. או ירצה דשחרית חובה דהיינו בעתה בהכרח יצא מן הגלות דערבית רשות אם ירצה ישכב ליני הלילה ואם זכו אחישנה:

ויהי הוא טרם כלה. הכוונה שהגאולה תחלתה בפסח וקודם בא ימי תשרי יגמר הענין ובגין דלא נפקי וכו' כנז' שצריך הגאולה קודם זמן השמאל שהוא תשרי לז"א שסוד משיח בן אפרים כדי שתוכל לגאול העבירו מן השמאל והיינו ופני שור מהשמאל בכור שורו לימין ולכך שכל את ידיו והיה הימין על אפרי' [ופני ארי'] לשמאל למזוג שניהם לימין והיינו נאם ה' לאדונ"י דהיינו דבר האיש אדוני הארץ כנז"ל שב לימיני דרועא דאברהם כדי שנהי' בשוד הגאול' בשמאל בסוד הגלות כדי שיעש' נקמת ה' כאומר ובית יוסף להבה וכו' והיינו עד אשית אויביך וכו' י

תעד רוח יתירא וכו' היינו סוד שבת שהוא מנוח' בסוד תוס' רשמ' דאצילות וקליפות נכנעות כדמסיק ולכך ושפכתי את רנתי וכו' ויהא ניחא לישראל כנז' בההוא זמנא דברי רעיא מהימנא נפש יתיר' מצד המלכות שהיא נפש.. מפ'... רוח יתירא מצד הת"ת וז"ש אי בנפש יתירא דהיינו בשבת אית לון נייחא דהיינו מנוח' שבת כ"ש בסוד הגאול' ברוחא כאומר ושפכתי את רוחי מצד הת"ת וז"ש אם בנפש יתירא דהיינו בשבת ומנוחתו גדול ולפי פשט הכתוב ירא' שאין חילוק בין עובד אלהים ללא טבדו וכולם שוים ברוח יתירא לז"א שח"ו אין הדבר כן ונפש יתירא דשבת יהי' בנין אב לזה וז"ש נפש יתירא לכל ישראל כחדא דזכותא דרבים עדיפא חד הוא אבל בערך כל יחיד ויחיד לעצמו הוא לפי מעשיו וז"ש אבל לכל בר נש וכו' ועם היות שכל א' לעצמו אינו זוכה אלא לדבר מועט בשיתופם יחד יזכו למעל' גדול' ודבר זה אוליפנא מק"ו דתיובתא ומה תשוב' שהוא מצד הרחמים לא משורת הדין שאין הדין נותן שיק בלו עכ"ז בהחזירם בתשוב' יתרצו הרבים ביותר דבר שלא ישוער מן היחיד ועם היות שברבים אפשר שיהי' מי שלא חזר בתשוב' כראוי כ"ש וק"ו (לשבר) [נ' שצ"ל לשבת] ומעלת המעשים ששורת הדין נותן אינו דין שיתוספו הרבים יותר מן היחיד כי אור השכינ' אינה שור' אלא על הרבים וז"ש ואוליפנא מק"ו:

הה"ד כה' אלהינו וכו'. הענין כי התשוב' ותוספות נשמה דשבת הכל ענין אחד והיינו אומר כה' אלקינו בכל קראנו אליו דהיינו סוד התשוב' והיינו נמי סוד תוספת נשמ' בשם כה' כדמפרש ואזיל כ' דכה' כתר דהיינו בינ' נקשר בג' ראשונות נכתרת על הת"ת דהיינו נשמ' יתיר' כדמפרש לקמיה דהיינו כה' בהיותו שור' על ישראל דהיינו נשמ' מכתר רוח מה' ת"ת וז"ש לשם ה' מוכתר עלייהו בכתריה כנז' וז"ש והאי איהו נשמ' יתיר' דכל ישראל כי אל הרבים בלי תנאים כלל שורה עליהם סוד ה' בכתריה מש"כ ליחיד כדמסיק.

ובג"ד שאין תוספות נשמ' בימי החול אלא בי"ט תקינו בכל יומי למחתם בשם ה' בלי כתר עליו דהיינו כ' דכה' כנז' וז"ש ולא אמרין מוסף דהיינו תוספת נשמ' ותוס' קדושה ובשבת שהוא תוספת נשמה כתר על שם ה' תקינו למימר במוסף כתר היינו כתר ה' חכמה אלהינו בינה והיינו [ברבים] אבל אל היחיד לכל חד מישראל פרטי תלוי בתנאים: **הכי נחית ליה נפש ותחלה לכל... ג' אבות חג"ת** והענין כי בימי החול אינו זוכה אלא למדה א' דהיינו חסיד לחסד וכו' אמנם ביום שבת הוא נפש יתירא דהיינו מלכות דאיהו כללא מעשר ספי' עד הכתר אלא שי"ס שבה יהיה לחסיד מתחסדות כולם [628] וליכא שאינם מתגברות כולם ר"ל מאירות בגביר' או בחסד לפי מדתו ואח"כ פי' בעלי ג' ראשונות נשיא מכתר חכם מחכמה מבין מבינה ופי' שכל בכל א' בחינות מטעם שחלקי החכמה והתבונה רבים וז"ש הכי יהבין ליה נפש יתירא כפי הבחינה ואין בין של שבת לשל חול אלא היותה עולה בבחי' המלכות עצמה עד הכתר וז"ש ואתקריאת כתר מלכות וכו':

ובכל אתר בין מג' ראשונות בין נצח והוד ויסוד לעולם אינו עולה למעל' ממלכות אלא אדם פרטי וז"ש ובכל אתר נפש יתירא מלכות ולא יעלה למעלה ממנה אלא בהיות האדם כולל כל המדות דהיינו שהוא חסיד וירא שמים ואיש תם וחכם ונבון ונשיא וחכם ונבון בנביאים ובכתובים וצדיק אז א"א להיות נפש יתירא שלא ממלכות מפני שבימות החול ג"כ נפשו סתם הוא מלכות כלולה מכל המדות להכי סליק לעילא לעילא והוא לבדו שקל [629] בג"ד כל ישראל כיון שבו יקובצו כל המעלות שבכל ישראל וז"ש ואם הוא בר נש וכו' אז יהבין ליה כתר בשם יהו"ה דהיינו נשמה יתירא דכל ישראל הנז"ל דהיינו יהו"ה ת"ת רוח כ' דכה' נשמה דהיינו סוד יחוד ת"ת ומלכות מתעטרין מבינה עליהם וז"ש דאיהו ת"ת מלך וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

רמג ע"א

דאיהו ת"ת מלך וכו' שאין מלך בלא מלכות וכתר על ראשו והיינו סוד נפש יתירא ונשמה יתירא ורוח יתירא דהיינו בינה ת"ת ומלכות ואיהו כלילא עשר ספירן וכו' והאי איהו נשמה דאתוסף ביום שבת כי לעולם כתר עיקר תוספות נשמה והטעם מפני שהמנוחה האמיתית שהוא ביעול החיצונים וכחם תלוי בזה כי בו גלות אור הכתר וא"ס מופלא [630] ומכח אורו באורו אין פוצה פה ומצפצף והיינו דמסיק לית שלטנותא וכו' בנקיקי הסלעים היינו נוקבא דתהומא רבא:

[628] נ' דצ"ל ולירא שמים מתגברות כו'.
[629] צ"ל כנגד.
[630] אולי צ"ל ומכסה.

אנת הוא שקיל לכל ישראל שכלל כל המדות כדמפרש ואזיל ממולא מכל גופין והיינו בכל א' מיש' פרטי נפש יתירה ולכולם יחד נשמה דסלקא עד הכתר ומרע"ה שקול ככל ישראל ולכך בו ג"כ סוד כתר נשמה יתירא ורוח יתירא דהיינו סוד אין קדוש כה' כנז"ל ובזה אנת כתר על כל חד פרטי דלא סלקי מנפש יתירא אין דומה אליו והוא כתר על כולם ואחר שמרע"ה מרכבה לסוד יהו"ה אין בלתך בר נש דיהא כתרי עלך לא נשיא מפני שאלו פרטיים כוללים מדה א' מן המדות כנז' אמנם מרע"ה ברא בדיוקנא דאבוה בסוד נשמתו היה כלול מעשר בסוד הדעת הכולל בין אבא ואימא והיינו דמרע"ה לבדו בכל ישראל יחד וז"ש בנים אתם לה' אלהיכם חכמה ובינה אתעטר ביה קב"ה ושכינתי' עילא בכתר עילאה דהיינו סוד תוספת נשמה יתרא בסוד נשמתין דצדיקייא:

פתח ואמר תנאים ואמוראים **דכד הוא קרא** וכו' בכל זמנא וכו' כלו' בכל מקום שימצא בס' זה שקורא אותם תנאי' ואמוראי' היה אומר להם שבח זה ולאהבת הקיצור לא נכתב אלא כאן לבד.

אנא דאשכח וכו' כלומר אם באתי לספר לא אוכל מפני שהוא בלתי תכלית ואין נאות פעולה בלי תכלית אלא להקב"ה שהוא בלי תכלית אמנם שבח קצר אומר שהתורה שהיא ארוכה וכו' תלויה בכם כנז' בתיקונים. יתקיים בכו. שאתם שמחים במעלתי ושבחי מה דיתקיים בי ששמחתי במעלת אהרן אחי כמו ששמח הוא במעלתי כמה דאוקמוה וכו':

בכל מוסף דאמר כתר מהכא וכו' כלומר כמה שפירש לעיל בסוד כה' אלהינו בסוד נשמה רוח נפש. וכל צלותין דישראל התמידות בחול. ריחא דילהון דהיינו התעוררותם העולה ממטה למעלה מכונה בשם ריח שעולה דרך החוטם עד המוח כן התפלה עולה למעלה עד סוד אשה מלכות ריח ת"ת ניחוח בינה לה' חכמה כנז' בזוהר שיר השירים **מור ולבונה וכל אבקת**. לקמן מפרש אבקת רוכל דהיינו ויאבק איש עמו ולפי"ז יחוד אבקת רוכל התעוררות העולה ממטה למעל' מכת טהור וכת טמא והיינו מכל אבקת שני אבקים אבק יעקב אבק סמא"ל ואפשר דמור מצד הדין המר ולבונה מצד לבנונית הטהרה אלו מלמדי זכות לייחד ואלו מלמדי חובה להפרד אמנם ביום השבת שבטל כח סמאל מכל מיני כשפים דהיינו מכל הספי' שהוא שבת כוללת הכל והוא למעלה מכל שליטת החיצונים ולכן אין יכולים לערער ואין כן תפלת ערבית בימי החול ושכינה דזמן הגלות שיש בעניינה ריב וקטטה בין כחות הקדושה וכחות הטומאה וז"ש מלאכי אלהים עולים ויורדים בו בסולם דיעקב שהוא השכינ' בסוד תפלת ערבית ובסוד הגלות החיצונים סלקין חובין ללמד חובה על ישראל כדי שלא יהי' יחוד כדי לאחוז בשכינה

בסוד סרכות לינק ממנה וצד הקדושה סלקין זכוון ומלמדים זכות ומכניעים כחות הטומאה למטה ומסלקים שכינה מעליהם להתייחד ויתארך זה הריב עד יעקב יעלה אבקו של ג' אבות דהיינו שמעו הרים את ריב ה' כנז' דהיינו שכינה ואם בסוד תפלת ערבית הוא בקטטה זו עד עלות השחר כדמסיק שאז השכינה נאחזת לצד החסד ואח"כ בצד יצחק בין תרין דרועין וכן בגאולה עד עלות השחר דהיינו בזכות בוקר דאברהם בסוד הגאולה:

תפלת ערבית זמנה כל הלילה מפני שכל הלילה זמן הריב והקטטה אלא שהחכמים גדרו גדר עד חצות מפני שבחצות לילה שכינה מסתלקת מהחצונים ונוצח יעקב וכתותיו ולזה בחצות לילה שכינה בג"ע של מטה עם הצדיקים והיינו גדר שגדרו חכמים שלא ישלטו החיצונים אלא עד חצות. אמנם הגאולה (ואחיותה) [אולי ואחיזתה] בימין היא עד עלות השחר כדמפ' ואזיל דשחר היינו שכינ' צלותא דערבית דכתיב בה אל תראוני שאני שחרחורת ועד עלותה להתאחז ביעקב מצד החסד דהיינו בוקר דאברהם דהיינו כל אורך הגלות עד הגאולה דהיינו התאחז השכינה בבוקר כאומר ליני הלילה והי' בבוקר וגו' וסוף הלילה תחלת השחר הוא בנצח שחררותא דבוקר והיינו תחלת הגאולה שעדיין אינה גאולה גמורה אלא נקמה באויבים דהיינו בנצח ששם מארי נצחן קרביא. אלף חמישאה כי העולם בניינו בחסד אלף שנים וכן בכל ספי' וספי' וסוף [631] אלף בפני עזרה הבית ונפגם והיתה השכינה בגלות אלף חמישי כולו והיינו אוכלים כל ארבע ותולין כל חמש אמנם שורפין בתחלת שש כנז' בתיקונים:

הוד דילך כדכתיב ונתת מהודך עליו מוליך לימין משה קושר מדת הוד בנצח שהוא ימין והיא רישא דשחרין שהם ב' שחרין נצח הוד.

אילת אהבים שכינה בסוד שני אהבים תרין משיחין בענין שעל סוד זה נאמר למנצח דהיינו נצח על אילת שכינה השחר שהיא בהוד שהוא ג"כ שחר והיא מתאבקת בנצח משם נקמה על קדרותא דשחר דהיינו כי נגע בכף ירך יעקב ותרין משיחין יתערון לגבייהו דשתי ספי' אלו שהם נצח והוד להיותם מרכבה אליהם לענין הגאולה בן אפרים בהוד ולכך נאמר הנקמות ונמסר למיתה מצד מדת הוד אמנם בן דוד מצד נצח והוא אל הימין וכדי לכלול סוד הת"ת דהיינו משה כדמסיק שהוא עיקר הגאולה גואל א' והוא גואל ב' ולז"א ואתקשר ו"ה דהיינו נצח והוד נתקשרו בחסד וגבורה ומרע"ה בקו האמצעי כאו' אחיד אנת באמצעיתא דהיינו גוף וברית יחד כדמפרש ואזיל. דאתקשר בך וכו':

[631] נ' דצ"ל אלף הד' בני עזרא.

מהרמ"ק זלה"ה:

רמג ע"ב

דאתקשר בך עמודא וכו' ויסוד וכו' כדי לכלול הנצח עם החסד וההוד עם הגבורה וכולל יסוד לקשרם יחד ג"כ בבחינתה התחתונה וכדי לכלול ג"כ סוד הדעת שהוא בן י"ה חכמה ובינה אמר והחכמה בימין והבינה בשמאל בענין שמרע"ה קשר הכל.

איהי קשת כלומר שכינה ג"כ כוללת אז בבחי' ימין ושמאל ואמצע דהיינו שהוא קשת שהם ג' גוונין חיור סומק וירוק וז"ש והאי איהו לבושא דשכינה שבהיותה בגלות אין גוונים מאירים עד הגאולה.

לבושא דצדיק כי בסוד הקשת ג"כ הוא לבוש ליסוד והעד דאיתקרי ברית הקשת והטעם שהיסוד הוא אות הזכר וז"ש ואיהי אות שבת וכו' ואמר קב"ה מאן דלאו וכו' כלומר להיות אמת שסוד אות הוא סוד הקשת והיינו סוד ג' גוונים לבושא דשכינתא לזה אינו רשאי להתאחז וליכנס לתתא שום אדם אם לא יכנס בסוד אות כראוי וז"ש מאן דלא רשים בהאי אות דהיינו אות ברית ושבת וי"ט ותפילין לא יעיל (דמראה) [נ' שצ"ל במראה] דא שהוא הת"ת סוד רוח ובחדר דא שהיא הבינה כאומר ואל חדר הורתי דהיינו סוד הנשמה אות ברית נפש. והאי איהו כלומר אות ברית דאמרן איהו מנוה שמשתמש בו עמודא דאמצעותא לפעול למטה בסוד ג' גוונים דהיינו חיוור מטה כלפי חסד וכו' וכמו שהם צדיקים ומדתם צדיק ושכרם ח"י ברכות וז"ש למיהב לון זכוון בח"י ברכאן וכו' ומצד גוון סומק מטה דהיינו יסוד ו' זעירא כלפי חובא גבורה, ובעמודא דאמצעיתא דהיינו גוון ירוק ופעולתו ארך אפים לבינוניים כמו שהוא בינוני בין דין לרחמים ומאריך אפיים לבינונים להחזירם בתשובה. אות ברית הקשת דהיינו נקודה אמצעית דהיינו בת עין וסביבית עין ג' גוונים סוד ש' מן שבת.

ואית לה שית דרגין הם ששה ענפים מתפשטים ממנה ומתלבשים בסוד מטטרון דהיינו סוד ההיכלות סוד היצירה והם ששת ימי החול מותרים במלאכה שאין להם קדושת שבת ולא יו"ט ולכך ששת [632] ימי המעשה מעשיך אבל בת יחידה דהיינו שכינה המסתלקת בום שבת מהחול ונקשרה עם הת"ת ואסורה במלאכה כי המלאכות היא שליטת החיצונים שבהם סוד סמא"ל ולילי"ת והייני סוד המ' נקשרת בו' קצוות דאצילות דהיינו סוד שבת דהיינו סוד יה"ו ימין ושמאל ואמצע ומלכות ה' רגל רביעי במרכבה והם יה"ו י' גובר חסד וי"ה ו' גוברת מצד הת"ת הו"י ה' גוברת מצד הגבורה וכן ג' אחרים (בנה"י) [ואולי בוה"י] וצדיק ח"י כולל ח"י אותיות שהם בו' קצוות כנז' ואיהי מלכות ה'

[632] צ"ל ימים תעשה כו'.

רביעית בכל ג' אותיות שהיא משתתפת בכל א' מהקצוות בסוד ג' אבות שבכל צד וצד משש הקצוות שבהם ג' אבות וה' מתייחדת שם עמהם:

כד שלטא איהי ט"ל דהיינו ו' ענפים ו' קצוות יה"ו פשוט ובעצם האבות במילוי יו"ד ה"א וא"ו דסליק ט"ל שהוא ביום שבת במקום ששת ימי החול כנז' אסרו מ' מלאכות מפני שבששת ימי החול הם מותרים ועתה שהם ו' ענפים עליונים יה"ו הי"ו וי"ה וכו' כנזכר שכל עצמם הם יו"ד ה"א וא"ו דהיינו ע"ל ראוי שיאסרו מ' מלאכות חסר א' מפני שהם נגדיות לט"ל שבאבות העליונות וז"ש אתקריאו אבות מלאכות. ובאילין מ' מלאכות שהם מקוללות ודא ל"ט והם מכות להכות הרשע שנתפתה אחריה' ואח"כ מקטרגות עליו ואח"כ יורדות ומענישות איתו ברשות גבוה ולכך לקו אלו שהגבירו אותם ל"ט לטותא ודאי ולהוכיח שט"ל מכות הם ט"ל מלאכות כי כמו של"ט מלאכות אינם בשבת כך אין לוקין בשבת וטעם לכל משום דשלטא ט"ל דקדושה בה"א שהיא שבת עצמה כנז' לכך אין ראוי לעורר טל חיצוני והאי ט"ל לאו איהי וכו' בענין שיש ג' מיני ט"ל א' ט"ל דשבת ב' ט"ל דחול מותר ג' ל"ט שהם אסורות ל"ט מכות:

אתקריאת ארץ בבחינתה למטה יש בה ג' בחינות הא' נגד חסד אתקריאת מים וכו' בענין שעפר היינו ארץ היא בחי' רביעית שבה. לכולהו למים שבה ואש שבה ואויר שבה.

ובגין דנשמתא וכו' כוונת הענין הוא לתת טעם לאיסור המלאכות בשבת והיתרם בשאר ימים והכוונה כי בשאר הימים אין שליטת מדת המלכות בעולם התחתון שאין אור האצילות מתפשטת למטה אלא סוד מלאך מטטרו"ן והיינו ימי החול וא"כ עולם זה וכל אשר בו כולם מאירים בימי החול ומתלבשים באורות מטטרו"ן וכאשר האדם יפעול מעשהו ומלאכתו הכל בסוד מטטרון ומותר לפעול בו אמנם ביום שבת מפני של מעלה במלאכתו העליונות נתפשט בה סוד אור נשמה יתירה התפשטות ענפיה למטה עד שכל הנמצא התחתון מאיר באור המלכות והנוגע בכלים ובקרקע משתמש באור עליון מלכות ופוגם בכל מעשה שיעשה שהרי הוא שבת מלכתא שכינתא ודאי ואין ראוי לייגעה במעשה ולפוגמה בחרישה כי קרקע זה היא ממש מלכות כיון ששולטת ומתפשטת בתחתונים וז"ש ובגין דנשמתא יתירא דהיינו סוד נשמת כל חי ת"ת ובינה אתפשטת בשכינה וריבוי אור זה שבה גורם שיהיו ניצוצי אורה מתרבים ונעשית שבת ומולכת ושולטת בכל הנמצאים התחתונים והיינו ומלכותו בכל משלה שהיא שולטת על כל החיילים וז"ש משם איהי מלכות דשלטנותא על ארעא ועל אילנין וטורין וכו' בענין שהעושה מלאכה באילן או בזריעה וכיוצא ממש בה הוא פועל ועושה ופוגם וסוד הפגם הוא אומר. ובגין דאילנא דחיי הוא סוד הת"ת מצד הבינה נשמת חיים דאיהי נשמה

יתירא דבשבת היא מתפשטת יהו"ה בשם אדנ"י בה תולדין דילה דביום השבת התולדות הנעשות ביחוד העליון הם רוחניות בסוד האצילות אית לה נייחא מן הדרכים התחתונים הגשמיים לארעא דאיהי שכינתא כנזכר ולכך הפועל ועושה בשבת דבר גשמי ממש פועל ומטריח אותה ובה בעצמה עושה המלאכה ולכך המלאכות אסורות ביום השבת מש"כ בימי החול הנזכר:

ובגין דשכינתא וכו' היינו לפרש המלאכות והא' מהם החורש ואין צ"ל הארץ שהיא עצמה מלכות ופועל בה בשבת אלא אפילו הפרה עצמה ביום השבת רומז במלכות מצד הבינה וכדמפרש ואזיל ובגין דשכ נתא וכו' על גבי ממש כיון שהארץ הוא רומז אליה חורש על גבה כנזכר וברמז השבת מלכות בעצמ' המלכות שהיא נק' פרה אדומה דהיינו ופני שור אדומה באדמימות הדין דהיינו ה"א דאמרן. תמימה מצד החסד דהיינו יו"ד אשר אין בה מום מצד הת"ת דהיינו וא"ו אשר לא עלה עליה עול דהיינו עול דרך ארץ ועול מלאכה מצד אימא עילאה דאיהו חירא דכולא שבת נייחא מצד נשמתא יתירא כנז' ומצד... אינם שולטים הקליפות. והוא רחום יכפר עון וכו' ד' קליפות עו"ן משחי"ת א"ף וחימ"ה ושכינתא תתאה ביומין דחול מתלבשת בד' קליפין שהם סוד ד' מיתות וביום השבת אין דנים בשבת שאין שליטה לאלו ושכינתא מתפשטת ולכך אין צריך לומר והוא רחום שהפסוק הזה נאמר על הכנעת הקליפות ע"י ד' אותיות יהו"ה המתלבשים בתוכם וכיון שביום השבת אינם שולטות אם יאמר פסוק זה בערבית בתחלת התפלה מורה שהמלכות תפלת ערבית מתנהגת ע"י הקליפות וצריך להכניעם שלא יקטרגו וזה אינו אמת ומחלל כבוד השכינה ולכך אין לאמרו ולא לשכינה לבד החירות אלא אליה ולכל אשר למטה ממנה ולכל ישראל וז"ש ובכל אתר דישתכחין וכו' מפני שהיא פורשת כנפיה על בניה ולכך אנו מחתימים בברכת השכיבנו הפורש סכת שלום שהוא המלכות עלינו ועל עמו ישראל וכו' נמצאת אומר שאפילו הפרטיים התחתונים הנפעלי' ע"י ל"ב מעשה בראשית כולם יוצאים לחירות א"כ בג"ד אסור לחרוש וכו' שפוגם בקדושה המתפשטת למטה בסוד ופרוש עלינו סכת שלומך שהיא אימא עילאה דשריא עלן ע"י הפורס סכת שלם דאיהי אימא תתאה כנז"ל והיינו ע"י הת"ת דאיהי אילנא דחיי המיוחד בחכמה ובינה מקור החיים אתחבר בה"א וע"י כך מתפשטים ענף המלכות ואפילו בפרטים התחתונים א"כ אין לך דבר שלא יוכללו בכלל נייחא דא ולכך אין להשתמש בכלים דארעא בשבת כל מה שיהיה בסוד ל"ט מלאכות ופרטותם ומיניהם לתולדותם ואפילו אבנים טילטולם אסור אלא הם בני חורין בזכו שכינתא כלומר בזכות

אור השכינה שהיא מתפשטת למטה שהיא בת חורין מהמלאכות הנז' באור הבינה מהרמ"ק זלה"ה. גיליון ט"ל מלאכות וכו' עיין בפרקי ר"א דף מ"ב עכ"ל:

רמד ע"א

דלא יעלון אחר שכל דירתה של ישראל היא השכינה וכל המציאות מאות מתמלא (אכי') [אולי א"כ] צריך שלא יכניסו צלם לדירה שלה ע"י המלאכות שהם חיצונים ר"ה שאינו באחדות אל תוך הקדושה סוד אח"ד והמחלל השבת וערב הרשות מסלק השכינה שהיא שבת ועושה מקומם חלל שהיא מלא כל הארץ כבודו ונכנס צלם אל תוך החלל ההוא ולכך ושמרו בני ישראל את השבת וכו' לעשות ולתקן את השבת לדורותם שלא תסתלק מדירתם וכו' מאן דמזלזל בפירורין דנהמא. וכו' אלא אפילו הלכה א' ופי' הכתוב כפשטו בעד אשה זונה שזרק בה האדם פרורי נהמא דאורייתא דהיינו אנשים דשליט עלייהו. מתענה עד שצריך אפי' הלכה א' ואינו יודעה מהרמ"ק זלה"ה:

רמד ע"ב

אבל אוקמוה מ"מ דשעורא דפרורין דאסור לזרקן בכזית כענין ברכתא שהכזית חשוב וכ"ש כביצה א"ח ת"ת כולל תשע ספי' ח"ח נ' לימין בינה ג"ה לשמאל כתת"י באמצע תלת מן ד' היינו מלכות שבה בחי' לימין ולשמאל ולאמצע. רביעית כלומר בחי' רביעית שבה שהיא ד' ארבעה בחי' ג' מהם נגד ג' דין חסד ורחמים והרביעית היא בחינה למעלה משלשה אלא שהיא משלמת תשע שבו לעשר וג' שבה לארבעה וז"ש איהו שלימא לאשלמא וכו' שהיא בחי' אמצעית בין הת"ת והמלכות והיא משלמת אינה ואינה כנז' ד' דאינון יהו"ה ועוקץ הד' היינו יו"ד והיינו י' של שם בן ד' יהוה והם ד' שבנקבה ועשר שבת"ת הם יו"ד ה"א וא"ו ה"א ועוקץ הד' יו"ד דהיינו י' של שם בבינה ולכן בשכר זאת שתלוי בפני האדם ומרכבתא דאדם ישא ה' פניו דהיינו פני אדם והיינו סוד כזית וכביצה הצטרף פני אדם ומרכבתא דאדם דהיינו סוד כזית וכביצה שני שמות יאהדונה"י כנז'. קם ר"מ תפלה זו בעמידה מפני שהיא עולה עד א"ס בעלמא דדכורא. וסליק ידוי כי סוד נשיאת כפים בתפלה מושך שפע ברכה מים בסוד והיה כאשר ירים משה ידו וכו' קמי קב"ה ושכינתיה תחלת כוונתו לייחד ת"ת ומלכות ע"י הרצון הנמשך דרך קו האמצעי אל הת"ת. למיהב לנא וגומר שהתורה בה ובסודותיה היא עיקר המזון הנשאל בעת שאין מזון יותר נאות לצדיקים מסודות התורה ומה גם עתה שכל עסקו בלחם ושלחן. מטרוניתא עילאה בינה עלמא דאתי נמשכת לת"ת והיינו כי לה' ת"ת המלוכה שהיא המולכת ושוכנת בתוך הז' הספי' ובכחם להכניע החיצונים והיינו ומושל בגוים ולגבי מטרוניתא תניינא היא המלכות שכינה תתאה שהיא נקשרת עם הת"ת ולזה רמז הכתוב

כי לה' המלוכה אחר שיתבטל אומת עשו כאומרו ועלו מושיעים וכו' והיינו סוד ו' ת"ת בין שתי ההי"ן שתי מלוכות. לתקנא פתורא. שבסודות השלחן ותיקוניו ולחם הנאכל בו היה סוד העסק כדמסיים בכל סוגיין. ואנא מזומן עמך. ירצה שעם היות שבכל חבור זה לא היו נמצאים בו אלא נשמות קדושות מאינון מארי רזי תורה. עתה בענין זה רצה שיהיו מזומנים בדרושים אלו כל נשמות הצדיקים בעלי מקרא ומשנה ותלמוד להורותם שלמות התורה שמקרא ומשנה ותלמוד מתפרש בדרך קבלה. כ"ש למארי וכו' שכבר היו נמצאים מתחלת הספר שלא ילכו להם. עילא ותתא. בינה ומלכות. או אפשר דאהדר למארי מקרא ומשנה ותלמוד וסתרי תורה עילא ותתא מג"ע עליון וג"ע תחתון. ברשות הא"ס עילת כל עילאין סבת כל העליונים דהיינו האצילות אדון כל האדונים משם שם אדנ"י היא המ' בסוד הבריא' מלך על המלכים מצד היצירה עילא ותתא בתחתונים ובעליונים בסוד העשיה בבחינתן המסולקת מכל הנמצאים והיינו אומר דאיהו יחיד בלא תניינא אפילו מתרמה לו כאומר ואל מי תדמיון אל וגומר וז"ש לית אות ונקודה דהיינו בבחינתו המסולקת מכל נמצא ולא שינוי גוונים כי שינוי הפעילות למטה בבחי' הספירות והתלבשם בבי"ע להנהגת התחתונים וזה רוצה באומר דאנשא דאיהו מארי כל מפתחן ודאי שבהנהגתו תלוי הכל ובידו הכל והוא הפותח והנועל דיוקרא דילך דאיהי מאבי ואמי וכו' היינו בינה וחכמה אב ואם לתתא ומלכות בסוד הדעת דהיינו סוד רעיא מהימנא וענין זה רמז באומ' בשמא דהיינו חכמה ובינה שעל הת"ת ואחר כך אמר ואב לכל ישראל וכו' ירצה ת"ת ומלכות כנזכר:

פתח ואמר והא אוקמוה מ"מ בעה"ב בוצע וכו' הענין כי בימי החול העולם מתנהג ע"י המלכות לבד בייחודה עם הת"ת ואין בני אדם משיגים רק בה בקדושתה. לכך הבציעה דהיינו היות האדם מתהנה משפע עליון אינו אלא בסוד י' של אדנ"י שבו סוד הייחוד והקשר שהוא סוד נקודת ציון וכאשר הככר דהיינו ה' שלם אין שפע נשפע למטה. אמנם בהיותו בוצע מהככר סוד י' נשפע ונתן לבעלי הסעודה מורה כי דרך אותו היו"ד ימשכו כל סעודתן ובחול הבציעה בכזית מאות י' של אדנ"י ובשבת שאז הקדושה מתאחדת גם בסוד הבינה שהיא נשמת כל חי המתפשטת למטה והאדם מתהנה משפע הבינה צריך לבצוע משתי ככרות להטות שתי ההי"ן שמשם סוד הסעודה והשפע שהאדם מושך וע"י הבציעה בכביצה יפתח האדם המקור העליון בכלל המקור התחתון והיינו לבצוע על שתי ככרות לפתוח שתי מקורות שבתוך שתי ההי"ן והיינו ב' יודי"ן דיאהדנה"י בסוד פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון והבוצע שתי ההי"ן ובוקעם במקורות אלו הוא סוד ו' בבחי' סוד הדעת בוצעת הבינה ופותחה מקורותי' ומצד בחינתו למטה פי' היסוד בוצע

המלכות כענין דבעל הבית היינו ת"ת בוצע בתרין ההי"ן ביום שבת דהיינו לחם משנה ו' קושרם ובה"א תתאה בימי החול ומושך השפע בבציעה הנז' ע"י היסוד והיינו אורח מברך כדמסיק ובציעתו ע"י היסוד שהוא משך וא"ו וז"ש בעה"ב בוצע כדי שיבצע בעין יפה היינו סוד יסוד סוד יפה עין כלומר יפה תואר וכן אומר עלי עין ולהיום כן עם היות שביום שבת נוטל אדם שתי ככרות הבציעה אחת צריך לכוון בה"א עילאה בבציעה והיינו בפה והיינו דאוקמוה כל הבוצע צריך לדקדק בה' מן המוציא דהיינו ה' עילאה וה' דהארץ ה' תתאה שאון בציעה בה' תתאה שלא ימשך מה' עילאה. ובעלי הבציעה נוטלים כביצה שדרך המקור ההוא מושכין שפע סעודתן ונהנים מן הלחם ההוא:

אדהכי הא סבא דסבין וכו' הענין כי בסוד יום השבת הם שתי ככרות בג' סעודות הם ו' ככרות שסודם ו' שתי ככרות דיליה שבכל סעודה הם שתי ההי"ן א"כ לחם היינו וא"ו ואיך אמרת שאות וא"ו הוא בוצע הככר ואדרבה הוא בעצמו הככר כנזכר. והענין דסוד ו' איהו לקבל יעקב שהוא אמצעי בין שתי ההי"ן לאה ורחל ויש ליעקב חציו בלאה וחציו ברחל ובדרך זה הוא סוד ו' ששה ככרות ו' קצוות ה' עילאה בג' אבות חג"ת בג' סעודות וה' תתאה בנה"י בג' סעודות ושתי ההי"ן שתי ככרות י' כביצה לכל חד וחד שהיא הבציעה סוד החכמה יורדת ובוקעת כל הככרות עובר ה' דרך ו' לה' תתאה ולכל חלק כל בעלי הסעודה י' כביצה שנוטלים ומושכים להם מב' ככרות דהיינו ת"ת בין שתי ההי"ן ולדידך דאמרת ו' בוצע אינו כראוי שהוא הוא נכלל בלחם כנז' והוא בעצמו נבצע בי' וז"ש י' כביצה לכל חד שהם נבצעים בי' והמקורות נפתחים ומושכים מהם בעלי הסעודה ולכן נתן להם כביצה וכל העסק בסוד ב' ככרות וביום השבת הם בגלוי ובחול הם בהעלם בכוונת הלב בסוד ה' דהמוציא ה' עילאה ולעולם הכוונה לבצוע שתי ככרות בחול ובשבת. והכריח ר"מ היות אמת שהבוצע יהיה הת"ת וז"ש ודא בכמה אתרין. אוקמוה דיעקב איהו בעה"ב ואמרינן בעה"ב בוצע וכו' והאורח הוא בהכרח יוסף דדרגיה יסוד ח"י עלמין כי מברך הוא בסוד הברכות היותר כוללות שהם ח"י ברכאן דצלותא והם ביסוד המשפיעים למלכות שהוא צלותא אוקמוה עליה וברכות לראש צדיק המשפיע למלכות א"כ כיון שאורח הוא היסוד שהוא המברך כנז' א"כ בהכרח בעה"ב ת"ת כנז' והסבא חזר ואמר שעם היות אמת דברי ר"מ שבעה"ב הוא ת"ת בסוד ו' עם כל זה ראוי לפרש סוד הככרות בסוד ו' כנז' ויתפשרו ב' העניינים כי הלחם הוא ת"ת כנז' אמנם הבציעה ודאי ע"י סוד קו האמצעי הנמשך דרך הספי' כולם כנז' והוא סוד וא"ו והוא הוא הלחם והוא היא הבוצע בבחי' נעלמת שהוא עולה בסוד הדעת ובוצע ופותח בה"א עילאה ודרך ו' בוצע בה' תתא' והבוצע ההוא הפתיחה כנז' ובני חבורה מושכים

בסוד י' הניתן להם השפע א"כ המחלק חלק לכל א' וא' כראוי לו היינו שפע החכמה המתחלק לספי' ומי הוא וז"ש:

אבל מאן דפליג נהמא מאן הוא כי וא"ו הוא עצמו הלחם ובחי' בעה"ב בדקות הוא בערך בציעה לבד אבל חילוק הפת מאן הוא. סבא אנת בדיוקניה דהיינו שסבא זה היה אדם הראשון כאשר יתבאר לקמיה דהיינו סוד החכמה מ"ה אדם וז"ש ודא יו"ד וכו'. אדם דמרכבתא עילאה דאצילות חגת"ם בסוד בינה אדם על הכסא חכמה מ"ה אד" יו"ד וכו' ופני אדם יהו"ה שבת"ת וז"ש (ד' אנפין) [בזוהר שלפנינו דאנפין] דיליה שהם פני אדם שבמרכבתו יהו"ה והענין כי לפום מאי דמסיק לקמיה כי מארי סעודתא הם הנשמות הקדושות הנכללות למטה בסוד י"ב שבטים שהם תיקונים מתפשטים מת"ת והבוצע ת"ת ומארי סעודתא י"ב ענפוי שאוכלים לחם תורה דהיינו ת"ת וא"ו הכולל ה' ה' ואין מי שיהיה בו כח לחלק סוד יהו"ה לי"ב אנפין אלא סוד יו"ד ה"א וא"ו וגו' שיהיו סוד י"ב ככרות מתחלקים לי"ב גבולים אמנם מחלק בסוד כזית וכביצה שהשפע להם בבחי' שונות מהם מימין מהם בשמאל מהם באמצע והיינו שהשפע בסוד שתי המקורות בכביצה שם יהו"ה מלמעלה כזית סוד אדנ"י מלמט' וז"ש ושיעור דאוקימנא כזיתי וכביצה הא אתמר כזית באן שמא משערים דהיינו סור י' של אדנ"י אמנם כל ד' פנים דיהו"ה כולם בין פני אדם בין פני אריה בין פני שור כולם שיעורם כביצה והטעם דהא אוקמוהו רבנן אין עושין מצות חבילות חבילות כלומר מן הטעם שהקפידו ואמרו אין עושין מצות חבילות חבילות מפני שלכל מצוה ומצוה יחס ודרך בספי' לעצמה ואין ראוי לעשותה חבילה עם מצוה אחרת כי מערב הייחודים והספי' ולהאי טעמא גופיה ראוי שלא נאמר דשם יהו"ה שהוא ענין א' יהיה בו כזית וכביצה אלא י' של יהו"ה בכל מקום הוא כביצ' לעולם שהם שיעור גדול וי' של אדנ"י כזית ועם היות שהם נקשרים ומתייחדים בסוד יאהדונהי יש חילוק ביניהם שתחלתן זה ריבוי וזה זעירתא בסוד אלפא ביתא דאותיות גדולות מצד עלמא דדכורא ואלפא ביתא דאותיות קטנות מצד עלמא דנוקבא והיינו י' עילאה י' תתאה י' עילא' רבתי והשנית תתאה זעירתא וייחודם יחד יעשה יאהדונה"י. מה שמו אדם שעולה מ"ה שהוא בחכמה ומה שם בנו ת"ת וכן אלו הסיבות הזקן היה אדם הראשון ור"מ מרע"ה בנו בסוד משה שת הבל וכאשר נשק ליה מלמטה נתחברו למעלה:

זכאה איהו מאן דזכי למיכל וכו' שהוא באוכלי שלחן המלך סולת נקיה אמנם יש אחרים שאינם זכאים כו' שהם אוכלים כעני ופסולת והבנים אוכלים סולת וכל זה בסוד המלכות אמנם זכאי הוא יותר אותם שאוכלים מהת"ת וז"ש וזכא' נפשא דאתמר בה מלחם אביה

תאכל וכל זר בלחם הקודם לפעמי' נפגם וניתן לזר בסוד הקרבן אמנם מזין הנשמה מצד הת"ת וכל זר לא יאכל בו ומאן גרים לה כיון דכתיב ובת כהן דהיינו הקב"ה כי תהיה אלמנה וגרושה מנחלתו יתברך ובעונותיה בנים מתים וזרע אין לה בזכות מה אוכלת ולז"א בגין דתבת בתיובתא כי [633] יתלה היא בתשובה עם עסק התורה שתרחם עליו והיינו ושבה בתשובה אל בית אביה כנעוריה כמו שפירש' גלגול מתקן כן ע"י התשובה ע"י שינוי השם ושינוי מקום וכו' כנז' בתיקוני' וז"ש והאי איהו רזא וכו' מהרמ"ק זלה"ה. גליון בוצע צ"ו ע"ב צ"ו של אדנ"י ע"ב יו"ד ה"י וי"ו ה"י:

רמה ע"א

ועוד אית רזא אחרא שתקרא אלמנה... וגרושה מג"ע ולפ"ז ושבה יהיה תשובתם בגלגול כדמפרש ואזיל ולפי פי' [קמא] וכל זר לא יאכל בו ירצה אותו (שעשה) [נ' שצ"ל שנעשה] זר לאביו שבשמים ולא שב אמנם להאי פירושא כבר נאמר ענין וכל זר באומר אלמנה וגרושה א"כ מאי וכל זר לזה פי' נאמר וכל זר ירצה אותו שלא זכה בסוד הגלגול כגון שלא נתייבמה אשתו והיינו וכל זר שנשאת אשתו לזר ולא זכה לגלגול לא יאכל בו בעל הבית ת"ת כנז"ל. מארי סעודתא י"ב גבולים ו' עליונים הם בסוד יהו"ה ולכך בוצע בהם כביצה וששה אחרונים הם בסוד אדנ"י ולהם בוצע בכזית ועניית אמן הוא סוד ייחוד שתי בציעות שם יאהדונה"י שכן עולה אמן. לאו איהו על האכילה, כדי שנאמר שהם אוכלים מן הכל מאחד אלא על הבציעה שאין הבציעה שוה לכל אמנם אחר שהבציעות נתאחדו יאכל הבוצע כדי שתהא אכילתן מן הביצה ומן הזית ולכן אין הבוצע רשאי לאכול עד שיכלה אמן מפי העונים דהיינו יחוד שתי יודי"ן בסוד יאהדונה"י. לא יאכל מארי סעודתא שהם י"ב שבטים עד שיאכל הבוצע שהוא ת"ת שהוא המשכת השפע מסוד הייחוד דנעשה בסוד אכלתי יערי וכו' כנז' בפ' ויקרא ולעיל ואח"כ אכלו רעים שהם המסובים:

מאי ניהו לחם הפנים וכו' הטעם שנאמר סוד זה יתבאר סוד תיקון שלחן האדם כדמסיק דאית ליה י"ב אנפין (י"ד). [ואולי ירצה] לזה שיש בו י"ב פנים ד' אנפי אריה שהם אריה שור נשר אדם סוד החסד והיינו יברכך ה' י' אריה ה' שור ו' ה' נשר ואדם וכן יאר בגבורה ד' פני שור וכן ישא בת"ת ד' פני נשר ולפום ריהטא ס"ד לומר שי"ב אלו הם בת"ת ולא במלכות ולז"א ומנלן דלחם הפנים איהי מפתורא דמלכא. דהיינו מלכות והכריחו מאומרו זה השלחן דהיינו מ' שלחן לפני ה' ואמר ז"ה שהם י"ב פנים במלכות למטה א"כ אוף הכי מאן דאית ליה וכו' כי השולחן שהאדם מסדר בסוד ב' ככרות בשבת הוא

[633] אולי צ"ל יכולה.

לרמוז אל המלכות בסוד הייחוד כנז"ל א"כ ראוי לרמוז בה הכל וכיצד סדר הענין ג' סעודות הם סוד יהו"ה בחסד סעודת הבוקר ה' בגבורה סעודת מנחה יהו"ה במלכות סעודת ערבית ולכך צריך לתקנא ד' ככרות בכל סעודתא לשבת ובכללן הם רמז לי"ב אנפין בסוד י"ב אותיות ג' שמות כנז':

ואי תימא וכו' לפי מה שפי' לעיל שהם סוד לחם משנה תרין ההי"ן ובג' סעודות הם ו' כנז"ל ותירץ דסוד ו' הם י"ב דהיינו ו' קצוות מלמעלה למטה להמשיך האור מה' עילאה לה' תתאה מסוד השפע וששה מה' תתאה לה' עילאה בסוד התעוררות הייחוד ולזה א"א להיות האדם נוטל שש קצוות בפירוד שלא יתאחד האחרת עמה וז"ש לא ניכול למדכר [634] ואומ"ר בלא וא"ו חברתה שהם שית מלעילא לתתא מהבינה למלכות ושית מתתא לעילא מהמלכות לבינה וזה סוד וא"ו אמצעית בין שתי ההי"ן וכן כל ה"א בעצמה בה שית וז"ש לקבל שית דרגין דכורסייא עילאה דהיינו ו' קצוות בבינה ושית דרגין דכורסייא תתאה דהיינו מלכות הנסתרות לה' אלהינו היינו ו' שבבינה הנקשרת עם החכמה והיינו ה' אלהינו [635] ו' ה' עלו"ת היינו מלכות המתייחדת עם הת"ת ולחמי תודה אפשר היות הכוונה לא' בסוד זה כל מציאות לחם ואפשר ג"כ דקשיא ליה שהיה ראוי שיהי' י"ב על השולחן מיוחדים יחד ולמה ד' ד' ד' לבד ולזה פי' שיש לחם תודה שהם מ' חלות ל' מצה וי' להם חמץ והם עשר עשר עשר וז"ש עשר רקיקין וכו' ולתקן זה צריך לומר הא אינון מ' לקבל י' מן יהו"ה ד' פני אדם ופני אדם אלו הם עצמם הם מתראים בכל הפנים ולכך לפעמים אינם נזכרים כלל ולפעמים הם לבדם ושאר הפנים אינם נזכרים ולפעמים אלו ואלו נזכרים ויש בחינות וכן ג"כ בשלחן יש בחינות ולזה לא יש בשלחן אלא ד' ד' ד' וכו'. תניינא נטילת ידים עד שיעורא דגזרי רבנן. לפי דבריו נטילת ידים הוי עד סוף האצבעות מקום חבורם בסף היד וכלל דבריו כי שם יהו"ה באלפין עולה מ"ה בסוד החכמה ובו עשר אותיות יו"ד ה"א ביד ימין ה' אצבעות ומילוי מילויים י"ד סוד י"ד פרקין כל אצבע ג' פרקין חוץ מהגודל שבו ב' פרקים לבד והיינו אות ה"א שאין בה אלא ב' אותיות וכן הם ו' ה' ביד שמאל ע"ד הנז' והם סוד ע"ס מחכמה ומתפשטין לחוץ אל הבינ' שהיא נק' מעשה בראשית ולהורות רמיזתם בסוד החכמה והבינ' דהיינו מעשה בראשית אמר דאינון כ"ז אתוון דקרא קדמא' וכו' והיינו בראשית ברא אלהים הרי י"ד בסוד חכמה ובינה בראשית חכמה אלהים בינה את השמים ואת הארץ הם י"ד בסוד הת"ת הנק' שמים והארן מלכות והיינו סוד יהו"ה כנז' והיינו סוד

[634] צ"ל וא"ו חדא.
[635] צ"ל והנגלו"ת.

אמן יהא שמיה רבא מברך הרי י"ד לעלמי עלמיא הרי י"ד ואז בזה יגדל נא כח אדנ"י במלכות יתפשט בחזה וז"ש דאתמר בהון ועתה יגדל נא וכו' וכללותם הם י"ד אצבען רמז לי' מאמרות שהם בחכמה וח"ו האוכל בלי נטילת ידים מגביר בסוד עשר מאמרות וכח האותיות צד הטומאה והקליפה ונמצא מחריב העולם ולזה מדה כנגד מדה יחרב ויעקר מן העולם שרצה לעקור וילך בלא כח לפני השטן. תליתאה כוס דברכה וכו'. כוס מלא ביד ה'. כוס ביד ה' כתיב דהיינו יהו"ה חכמה כו"ס עולה אלהים בינה שכן היא נקראת בל"ב אלהים דעובדא דבראשית ויד ה' היינו סוד החסד שמשם הספי' נקראות ישועות כדמסיק ולהכי מייתי האי קרא (דבריו) [ואולי על דבריו] ומתמן נשמתא להוכיח ענין הדחה שטיפה תוכו כברו כדמסיק לקמיה כיון שכל מה שמצינו בכוס מצינו בנשמה א"כ מקום חציבת הנשמה דהיינו מבינה הוא מקום הכוס ופליג על הזוהר שמפרש כוס במלכות וז"ש ומתמן נשמתא והעד דאיהי על שמיה כלומר על שם כוס הברכה שכל תיקוני הכוס צריכה הנשמה. כוס הה"ד כוס ישועות אשא. כלומר בחי' הנק' בינה כוס היא בחינתה הכוללת חמשים שערים והעד אומר כוס ישועות אשא מאן ישועות אין ראוי שיקראו ישועות הספירות למטה כיון ששולטות שם הקליפות אמנם מצד הבינה שמצדה הגאולה והישועה ראוי שיקראו ה' ספירותיה ישועות וז"ש מאן ישועות ה' אצבעות ה' ספי' מצד הבינה דוקא וז"ש ה' ספירן דכוס דאיהי אלהים חיים לא אלהים שבמלכות ולשון אשא דמשמע שהיא נשאת ע"י חמש למעלה כך הוא ה' שה' חמש אצבעות מסתלקות לאת י' חכמה ונעשה בסילוק זה חמשים וז"ש זה זמנין עשר ובהתפשטות זה נעשה אלהים חיים מהחכמ' והיינו דמפרש ואזיל ואינון י' דברים דתקינו וכו'. מהרמ"ק זלה"ה **והרח"ו** כתב שש מלעילא לתתא ושית מלתתא לעילא זה יובן מסוד ממט' למעלה והוא כי הנה בינה עילאה איהי אתפשטא בבנהא מעילא לתתא שהם ו' קצוות מחסד עד יסוד כנז' בתיקונים דף ב' ע"ב והנה הבינה היא כורסייא עילאה לחכמה הנק' אדם עילא' וגם נק' מלמא דאתכסיא כנז' פ' ויצא דף קנ"ז וגם נק' היא וחכמ' שעליה הנסתרות שהם סוד י"ה כנז' בתיקונים דף כ"א ע"ב ואלו הם לחם משנה כמה שנודע כי לחם הוא ת"ת סוד וא"ו כנז' דף רמ"ד ע"ב א"ל סבא דסבן וכו' חזור בך דהא לחם איהו ו' והנה הוא בסוד ת"ת מכריע כלול מחסד ודין ולכך הוא לחם משנה ובג' סעודות הם ו' לחמים ואלו הם ו' קצוות שתחת הבינה וכנגדם ו' אחרים בסוד ו' תתאה כנז' בתיקונים דף ב' ע"ב בסוד אפרוחים דצדיק דאיהו ו' תניינא דאינון מתתא לעילא ואפשר כי ו' זו היא בשכינה כי גם אות ו' זעירא [636] בסוד כי גם הוא נק' יהו"ה כנודע

[636] אולי צ"ל ביסוד.

והיא נק' עלמא דאתגליא וכורסיא תתאה בסוד כסא דין ורחמים שהם אדנ"י אהי"ה כנז' בתיקונין דף קכ"ה ע"ב בסוד אל מלך יושב על כסא רחמים וב' שמות אלו עולים אלהים ובגי' הכס"א כנזכר בתיקונין דף ע"ד ע"א וכנז' פרשת צו ריש דף ל"ד עכ"ל:

רמה ע"ב

ואינון עשרה דברים דתקינו רבנן בכוס של ברכה היא קודם כל זה כו"ס ששמיה אלהים לבד ואח"כ ע"י עשרה דברים עולה חמשים ונעשת חיים וז"ש בכוס של ברכה דאיהי אלהים דהיינו מלת כוס ה' אתוון בחושבן ה' ועל ידי י' דברים עולה נ' והיינו י"ד ה' כי שם זה בחכמה וע"י היותם ה' אצבעות שבה מסתלקים אל שם יהו"ה שבחכמה דהיינו עשר ד' נעשים ישועות ועולים נ' ואחר שפירש ראשית אמריו שאמר כוס בגי' אלהים חזר לפרש סוף דבריו שאמר ומתמן נשמתא דאיהי על שמיה ואגב אורחיה מפרש עשרה דברים ואמר ואוקמוה בכוס שצריך הדחה שטיפה. ורזא דמלה דיהא תוכו כברו הענין שהבינה עם היות פניה מאירים בחסד ורחמים צריך לשטפה מבפנים שיהא תוכה דהיינו שירש הגבורה והדין שבתוכ' כברה שהם החסד ורחמים הנשפעים ממנה ע"י הדחתה וכיוצא בזה למי שזכה למדרגת בן מסטרא דנשמתא מהבינה דאצילות וז"ש מהאי כוס למהוי נשמתיה דכיא מלגאו ומלבר ולא יפגום לעורר הדין מעמיקה. ורזא דמלה וטהרו וקדשו לטהר ולקדש שורשם מבפנים בסוד הלוי גבורה ולטהר ולקדש השפעתה מצד החסד מבחוץ בסוד הכהן זמנה כוס דאיהי בינה מיא חסד מימי התורה לימין דהיינו חסד ורחמים לטהר הדין מבפנים משורש הדין שבה וממנה לה לנקות הדין הנשפע ולמוזגו אל הימין בסוד ההכרעה בחסד ורחמים וכן הנשמה בתורה וכו' תלמידים באות י' ע"י רוב החכמה שמוצבה הם תלמידים והבינה מתעטרת בחכמה כנז' בסוד ה' דסלקא באת י' והי' מתקשרת עליה עטרה. דאת י' מן יהו"ה כלומר י"ה ראש של שם יהו"ה ומתפשט בסוד הגוף הו"ה וכאשר יתעטף האדם יורה התפשטות הראש בכל הגוף וז"ש דאות י' מן יהו"ה הוא מעוטף באור דהיינו בינה ה' עילאה הנק' אור בסוד ה' אורות שבפרשת יהי אור ואתעביד אויר אור י' דהיינו יסוד חכמה ובינה ומבין שניהם נאצל הת"ת שהוא אויר ומפני יחוד הת"ת עם המלכות דהיינו אוירא דארעא דישראל דהיינו קשר יה"ו עם ה' אחרונה לכך מחכים מסוד החכמה העליונה. שכינתא עילאה היא הבינה איהי תמינאה מתתא לעילא בסוד האור המסתלק ממטה למעלה בסוד התעוררות העול' משבע בשמינית לידבק בתשיעית ועשירית וז"ש תמינאה בעשר ספי' ובבחי' זו נק' הבינה ח' ובבחינת היות החכמה באה אליה להתאחד אז נק' בית להורות היות בה כל צורכי בעה"ב כליו ותשמישו וז"ש ואתעבד בה בחכמ' יבנה בית

ושתי בחינות אלו מיוחדות יקראו בשם חבית דהיינו ח' בי"ת כנז'. ובגין דאיהי חכמ' חיים מצד החכמ' כנז' ומשם בבחי' חבית שמורה על דבקותה בחכמ' הה"ד עץ חיים היא עץ הוא הת"ת שבו כלולים שבע ספירות דהיינו יין ז' ספי' כלולות מעשר עולים ע' והם (אמונות) [אולי אחוזות] בה דמחזיקות בה דהיינו שהיא שמינית על ידם כנז' והם כלולים בסוד הת"ת הנק' תורה והוא יין מתמן הוא חיי כנז' אם כן סוד הכוס בינה כלול בה היין דהיינו ז' ספירות כלולות בת"ת נתנות בתוכה שהיין הוא בתוך הכוס ושם הוא חי מחיי חכמה ובינה ולסבה זו מאן דישתדל בה בתורה יקרא חי כאומר והוא בן איש חי וכיוצא ועוד צריך חי להכריח כי נוכל לפרש מלת חי ביסוד ומלת יין רחוקה ביסוד לזה הכריח הענין בדרך אחרת ואמר כיון שהוא נק' חי אין ספק שלא יתייחס מלת חיות בשום ספירה אלא מבינה וז"ש איהי חי מן החבית ויצדק בו מלת יין והכריח זה ואמר יין אית ליה תרין גוונין חיוור וסומק כי אומר יין הוא יין המשמח שיש בו חוור וסומק דין ורחמים וזה הדין הוא הפועל הייחוד בהתעוררות יין בעצמו ע' אנפין שכן עולה יין אם כן הם ע"ב והיינו היסוד שהוא כולל ת"ת ומלכות ומייחדם בסוד כל ז' ספירות הכלולות בהם וכל א' כלול' מעשר דהיינו ע' והו' כוללים בסוד יאהדונה"י המייחד ב' שמות יחד והיינו זכור ושמור דשבת וע' תיבין דקידוש דויכולו שהיא ביסוד הנק' כל. כוס מלא ברכת ה' כלומר ברכת ה' נק' הבינ' ברכה ובתוכה החכמה דהיינו יהו"ה ושתיהם יחד ברכת ה' ואם כן בהיות הכוס מלא מורה כי הבינה הנקרא כוס כנז' היותה(מליה) [נ' שצ"ל מלאה] מהחכמה בסוד היין דהיינו ז' ספירות אשר בתוכה או בסוד היסוד או מן הת"ת הנז' ועם היות שפירוש מלא כמשמעו מורה היותו מלא מן היין כנז' עם כל זה יצדק בו פירוש אחר וז"ש ואוף דאיהו מלא מיינא דאורייתא עם כל זה מלא ירצה שלם ויצדקו השני פירושים יחד כמו שהאדם עם היותו מלא מיינה של תור' צריך שלא יהי' פגום במדותיו כן הכוס מלא ירצה מלא יין ושלם וז"ש בר נש הכי צריך למיהוי נשמה שהיא רומזת לבינה כנז"ל ומלת שלם באדם ירצה תם ושלם במדותיו כדמסיק איש תם גבר שלים שלם בגופו שלם בממונו שלם בנשמתו ושלם במשנתו וז"ש הכי צריך למהוי נשמה שהיא דוגמא לבינה שהיא אצולה משם דכל אשר בו מום לא יקרב אם כן איך יהיה הכוס הפגום רמז למקום גבוה ולרמוז אל כוס פגום חסר אי מלא שלם ירמוז בבינ' והיינו אומר ואוף הכי אל"ם כחושבן כ"ס במספר קטן אל"ם עולה ח' וכס עולה שמונה עם י"ה איהו מלא כלומר הבינה כאשר אין חכמה שהוא שם י"ה עמה אינה מלאה אלא אל"ם שנאלמת ואינה משפעת אמנם מליאה בשם י"ה שהיא החכמה היא אלהים וכן כ"ס חסר ממנה מלואו דהיינו ו' בסוד הדעת הנכנס לתוכו וממלאו דהיינו

יינא דאורייתא והפך אל"ם ותשכח מלא כלומר כאשר הבינה אל"ם שאינה משפעת רחמיה ודינין מתערין מינה מי יוכל להפוך אותה שתתמלא רחמים החכמה וז"ש אימתי נוכל להפכם מאלם למלא כד אית תמן י"ה והיינו נמי סוד כוס מלא או כ"ס חסר והיינו כי יד על כס י"ה היות י"ה בתוך הכ"ס כדי שיהיה כוס הוא מילואו ומפני ששם י"ה מילוי אלהי"ם ואות וא"ו מילוי כוס לז"א ו"ה שהוא שארית שם יהו"ה עולה במספרו במ"ק כשם אדנ"י מורה היות הת"ת מלא מכל השתי מדות הנז' מלא ממילוי הבינה והיינו שכולל בעצמו י"ה ומלא מהמ' מעצמה דהיינו שכולל בעצמו ו"ה והיינו יהו"ה שבת"ת אם כן אין ספק היות סוד וא"ו מילוי הכוס כנזכר לעיל. ובג"ד שריא עלה כלומר אין החכמה שורה על הבינה אלא בסבת הת"ת שהוא יהו"ה שבתוך הבינה הכלול מב' שמות ואדם חכמה מילוי יהו"ה אם לא יקדם שם יהו"ה בבינה דהיינו ו' מילוי הכוס לא שריא עליה י"ה דהיינו שם מ"ה שבחכמה אדם מ"ה:

כגוונא דאורייתא וכו' רמז אל סוד היין הנז' שהוא יין התורה כנז' נשפע מהבינה אל החסד והגבורה וז"ש כגוונא דאורייתא שהוא ת"ת הנשפע מהבינה כאומרו אנכי דהיינו בינה ה' אלהיך בינה וחכמה יחד ומשם נתנה תורה דהויא בתרין לוחין שמורה על חילוקה לימין ושמאל עשה ולא תעשה והיינו קבלת הכוס בשתי ידיו אמנם אח"כ נותנו בימין וז"ש.

ואתייהיבו בימינא והיינו ב' לוחות אבנים הוריד בידו דהיינו בימין בסוד מטה כלפי חסד שכל שם יהו"ה רחמים וחסד.

ונותן עיניו בו. אחר שמורידו מדרגה אחר מדרגה בימין צריך שם לכלול בה החכמה והבינה משה ואהרן שהם תרין עייינין וע' סנהדרין הם ז' ספירות כלולות מעשר והיינו ביין.

ומגביהו מן הקרקע שהוא מלכות טפח. כי הבינה הוא סוד הנפתחת בה' אצבעאן דהיינו סוד חג"ת נ"ה דהיינו ה' ספירות בינה וכן המ' והיסוד עם הת"ת הוא היין ותוך הכוס דהיינו ע"י י' שהוא חכמה לסלקה טפח דהיינו ה' אצבעות כנזכר:

ומשגרו אח"כ מורידו למלכות שהיא נק' נפש וכשאין כל יסוד יינא דאורייתא כך היא יבישה ואינה עושה פירות שהם הנשמות. וע"י שמשגרו לבעל הבית סוד הכוס של ברכה שבירך האורח שהוא יסוד לדביתהו דהיינו מלכות הוא עושה פירות ע"י היסוד הנק' עץ פרי עושה פרי אשר זרעו של ת"ת בו ביסוד על הארץ מלכות:

כגוונא דעמי הארץ. שהם נמשכים אחר התאוות הגשמיות וכיון שהיה אכילתו בסוד החומר והרי החמור זכר ונקבה אתון החיצונים נמצאים שם שהם קיא וצואה סמאל

ולילית וכאשר יהגה בה ד"ת הרי אכילתו מתקדשת ונפש שכלית מתגברת והחומר נכנע ואין שם באותה אכילה קיא וצואה כנז'.

וע"ד הסוד שולחן היא המלכות והיא מצד ענייני העולם בצפון ומשם נאמר הרוצה להעשיר יצפין וקשר המלכות בגבורה בערך צרכיו הגשמים וכיון [637] שלענית הנאת מן העולם הזה קשר המלכות בשמאל... לאכול יקשור אותה בימין וזה ע"י דברי תורה דאתייהיבת מחסד ירצה חסד שבת"ת ימין ה' בענין שתמצא המלכות נקשרת עם הת"ת בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו וגו'. צדקה יסוד ומלכות עניים וצדקה היא סוד המלכות נקשרת עם הת"ת ואריכותו על השולחן מורה על סוד השפעתה מא"א ע"י הת"ת ומשם נעשית צדקה ולזה מדה כנגד מדה אמרו מאריך [ימים] וז"ש כגוונא דאור' דהיינו ת"ת כנז' לעלמא דין מלכות ולעלמא דאתי בינה בסוד יעקב בין לאה ורחל ולזה לנשמתה יאריך ימיה התורה שסודה אורך ימים בסוד הבינה והגוף ממונה עליה המלכות ולכך צדקה שהיא מצד המלכות גורם ארוכת ימי הגוף. הה"ד (דכתיב) בתורה כי הוא חייך ודרשינן חייך בעולם הזה ואורך ימיך לעוה"ב מיד אחר סילוקה מן העולם הזה שזוכה לחזות בנועם ה' אמנם לגוף עוה"ב תחיית המתים לחיי עולם ולא ימות כאותם שנ' בהם ואלה לחרפות וגו' וע"י הצדקה יזכה להיות מאותם לחיי עולם. מהרמ"ק זלה"ה:

רמו ע"א

וכגוונא דעלמא דאתי וכו' כלומר אין פי' חייך ואורך ימיך בתורה לנשמה שוה עם פי' לגוף בצדקה כי בתורה לנשמה ירצה לעוה"ב להשפיע לה ולהמשיך לה מאריך אנפין וכן חייך לעוה"ז ירצה להשפיעה החיים האמתיים בהשגת סודות התורה אמנם לגוף בצדקה פי' שלא ימות א"כ ג"כ בעוה"ז ירצה קיומו ממש ואריכותו בעבודת השם גשמי, **כגוונא** דעשו כי סמא"ל שרו של עשו יהנה מאותו הדרך באכילה וכן בדברי תורה שידקדק במלות לחתוך האותיות וח"ו אם לא שולט שם גיהנם והיינו שכר חיתוך אותיות וע"ז חיתוך אכילתו והטחנתו שלא כדרך (הלעסה) [אולי הלעטה] כנז' והיינו סוד שמא יקדים קנה לושט שהוא סכנה שמצוי שם בעל הסכנה:

ומים ראשונים צריך לסלקא וכו' שסודם להמשיך שפע מלמעל' וכח הקדושה והיינו כדי שלא יחזרו המשקים הטמאים החיצונים ויטמאו את הידים ולא כן האחרונים. ואית מרבנן דאמרי וכו' נראה הגהה מבחוץ ונראה דה"פ ואית מרבנן אומרים שצריך באחרונים להגביה ידיו וכו' ואי הכי אפיק לון מחובה כי חובה היא בסוד הקליפות ולפי דבריהם שצריך להגביה הידים א"כ יהיו מצוה כראשונים ולכך אדרבא צריך להשפיל

[637] אולי שלענין.

ידיו למטה מפני שהם חובה מהאי טעמא גופיה דהיינו מלה סדומית דהיינו סמא"ל ולילי"ת דמסמא את העינים כאומר ותהיין מורת רוח ותכהין עיניו וכו'.
ולא עוד אלא דאמרו עלייהו על נטילת מים בכלל שלש קדושות והתקדשת"ם קדושי"ם קד"וש. ואפשר דאאחרונים לחוד מהדר וכו' קדושות היינו קדושים תרין קדוש חד הרי תלת דקדוש דשמן ערב ג"כ להעביר הזוהמא (במים) [נ' שצ"ל כמים] אחרונים ובכלל מים אחרונים הוי והכוונה לקדשם מלמעלה כדי להעביר גילולים מהם ונודע כי סוד הקדושה להכניע החיצונים ואמצעיים בין גבינה לבשר כלומר א"כ למה לא פירש והתקדשתם ראשונים והייתם קדושים אמצעיים כי קדוש אחרונים לז"א האמצעיים אינו צריך כי הן בין גבינה והוא מטעם איסור לא מטעם קדושה ובג"ד והתקדשתם כי קדוש אני ה' לא שייך בין גבינה לבשר אלא באותם שקודם אכילה ולאחר אכילה שע"י יתקדשו ישראל זכאה עמא וכו':
אוף הכי והתקדשתם כלומר כמו שענין הכהוב שיתקדש האדם בשעת אכילת הלחם כמשמעו ג"כ יתקדש האדם בשעת אכילת הלחם דאין לחם אלא אשה כמו שדרשו והתקדשתם במים ראשונים ואחרונים הכי נמי דרשו להו בסוד הזווג והיינו מים א' מצוה דהיינו מצוה על האדם להזריע לקיים מצות פריה ורביה אחרונים דהיינו דנוקבא חובה שהיא העסה וחייבת במים אחרונים והם אחרונים בערך שהזכר מתעורר ראשונה ומעורר הנקבה אמצעיים רשות ר"ל מה שתמצא בין זרע הזכר לנקבה דהיינו רשותו וכוחו של הב"ה שהוא נותן בהם כח להקפיא להתצייר הולד דהיינו בין גבינה לבשר גבינה נק' סוד כחלב תתיכני וכו' דהיינו היות הזרע נקפא ואח"כ נוצר בו בשר ועור ואלו הם רשותו של הב"ה כי ע"י התקדשם בשעת תשמיש ישתתף עמהם הקב"ה ביצירת הולד וזהו כי קדוש אני ה':
לתלת צריך כוס אמאי כלומר למה מצוה זו בג' ולא באחד ותי' להיות דכוס הוא שם אלהים דהיינו בינה כנז' ונודע כי עיקרה לכלול ג' ראשונות מהטעם להיות שהיא תליתאה ע"י ספירות לעילא ולפי זה ג' המברכין בכוס רמוזים לכתר חכמה ובינה **ד"א** שסוד הכוס בבינה אמנם ג' הם במלכות שהם עושים מרכבה אליה והיינו קדושה דהיינו מ' לך בינה ישלשו שצריכה היא להשתלש בסוד בחי' ג' אבות שבה כדי שתשרה עליה סוד קדוש מקדש הקדשים דהיינו בינה והכריח פי' זה מלשון אומרו לג' צריך כוס כנראה שהוא לצורך הג' להשפיע להם הקדושה מלמעלה וזהו שאמר לשלשה צריך כוס קא רמיז וכו' ולא עוד לא לבד בערך הכוס דהיינו בינה אלא גם בערך היין והיינו יינא דאורייי' כדפי' יש קפידא דלא שריא בפחות מתלת והיינו אומר אורייתא לא נחתת בפחות מתלת

כהנים לוים וישראלים דהיינו סוד חג"ת והג' מרכבה אליה בג' אלו וכן בג' אחרים תורה נביאים וכתובים דהיינו תורה ת"ת מצד החסד ותורת חסד וכו'. נביאים יסוד הקושר נצח והוד כתובים מלכות מצד הגבורה וכן במ' שהיא חדש בירח תליתאי וכן בימים ביום תליתאי והכל בסוד הבינה שבחינתם בכל שלשים אלו בסוד בינה בן י"ה דהיינו יה"ו ג' אותיות אלו הם כל השלשים הנזכר:

ובגינה אתמר ג' משמרות הוי הלילה. הענין שסתם ה' בין עליונה בין תחתונה נק' לילה בערך הזכר יו"ם והלילה בה"א היא הבינה והיא ג' משמרות דהיינו הוי' בנקבה יה"ו בזכר דהיינו י' לימין ה' לשמאל ו' באמצע וזהו שרמזו הוי' ה' לילה פי' ה' של לילה ג' משמרות דהיינו הוי' ולכך יש לה יחס עם הג' ופחות מהם אינה מרכבה אליה אמנם מלנות היא ה' רביעית לג' משמרות ולכך לילה שבה הויא ד' משמרות דהיינו יהו"ה כל אות משמרה א' וצדקו בה דברי רז"ל באמרם ד' משמרות הוי ה' לילה דהיינו אותיות הוי"ה ולהכרח הדבר הוא היות נודע כי השי"ן בכל מקום הוא שורש האילן כנז' בתיקונים והאילן ישתרש בב' מקומות א' בבינה בסוד אור ממעלה למטה וענפיו למטה והב' במלכות בסוד ממטה למעלה וכך שרשיו למטה וענפיו למעלה אלא שסוד האילן המתפשט מבינה הוא שי"ן של ג' ראשין בסוד יה"ו כנז' ומנה האילן המתפשט מהמלכות למעלה הוא ש' של ד' ראשין שבחינותיה מרובעות בסוד יהו"ה הנז' והטעם שממטה למעלה יהיה בסוד המלכות המעוררת ולכך ראוי שישתתף אליה הבחינה ד':

כוס הברכה רביעית הלוג היינו להיות בה רמז ליה"ו באה שיעור היין רמז למלכות דהיינו רביעית ודאי והטעם שהשפע למעלה כשיעור המקום שיושפע למטה כפי המקום שיגבילהו **לעשרה אומר נברך לאלהינו** ושכינתא תתאה וכו' הענין כי המלכות היא בחי' מתייחדת בבינה בכל בחינותיה אם הבינה משולשת לבד ג"כ מ' היא ד' כוללת ג' ולכך לג' צריך כוס שכבר הם מרכבה לבינה המשולשת בסוד יה"ו כנז' ואם הבינה כלולה מט' במ' הם נשלמים עשר בסוד א"ח ט' ד' מ' עשירית ורביעית בסוד יהו"ה פשוט שבינה ובסוד יהו"ה מלא שמצד חכמה שבסוד אד"ם מ"ה מתמלא השם הוא עשירית המלכות וצריכה עשרה כדי שתשרה עליהם ואז הוא סוד נברך לאלהינו והסוד נברך שאכלנו היינו להשפיע ג' אותיות יה"ו שבבינה למלכות אמנם נברך לאלהינו היינו (לברך) [אולי לברך] הבינה גם כן מהחכמה שמשם השם מלא כנז' ומשם יתגלה במלכות שהיא עשירית לון שאין השפעת הקדושה מחכמה בפחות מעשרה והיינו שאין קדושה פחותה מעשרה.

דלא זריק מלין אילין נברך שאכלנו בכוס אם אין שלשה או נברך לאלהינו במקום שאין עשרה מפני שח"ו הוא משליך דבריו לבטלה כענין זרע לבטלה ופירורין וכו' וכן סוד התורה לזר שהוא סו"ד מיסו"ד ואין מאותו האבר ניתן לזרים ח"ו דבר שאו"ר ר"ז איקרי ואין לגלותו לזר לקליפות חוצה ח"ו שנמצא מכניס צלם בהיכל ומי שרוצה ליהנות מפרורי התורה הנק' לחם וסודותיה צריך שיכנס שהשולחן דהיינו מלכות בסוד הגרים מהרמ"ק זלה"ה, גליון תלת אינון דגרמין ביש וכו' כבר הובא בפ' בראשית דף י"ד ע"ב ואומר בפ' המשכן הוא פ' ואתה תצוה:

רמו ע"ב

ד"א ויחלום וכו' הענין שכלל האותיות הם ג' מדרגות יש מי שיש להם גג למעלה כמו גג ב' ד' העליון הוא סוד הבריאה אימא מקננא ורביעא על בנין ויש שיש להם קומה כמו ו' ז' וכיוצא והוא בבחי' סוד היצירה סוד מלאך דתמן מקנן הת"ת ו' ויש שיש להם מושב למטה כמו ג' וכיוצא הם בסוד כסא המלכות בסוד אנפין דהיינו עשיה דתמן מקנן המלכות והנה אין בכל האותיות שיסתלק למעלה מג' בחינות אלו ג' מדרגות ולכך הם סולם קצר המורה לעלות המדרגות הנז' אבל הל' עולה למעלה מכל האותיות בסוד שלש ראשונות עד סוף מגדל הפורח באויר דהיינו עד כתר עליון ולכך הוא סולם האוחז באצילות מבינה ולמעלה ובה כולל גם החכמה והכתר ולכך אומר והנה סילם מ"ה אסתלק על כל אתוון והוא סולם האמיתי ויש בה כח לעלות עד הכתר הנזכר:

הכי אתעביד לאסתלקא וכו' הענין כל הנמצאים הנפרדים למטה מסוד האצילות הם נבראים ונוצרים ונעשים והם אוחזים בסוד בינה והת"ת ומלכות דהיינו סוד הו"ה מן יהו"ה שהם סוד בי"ע אמנם מרע"ה דמ' עתה הוא בסוד הגלות בסוד בי"ע אמנם כאשר יהיה הגאולה ויתגלה בו נשמתא דאצילות ויתגבר בסוד אות ל' עד הכתר כנז' ולכך יסתלק לסוד שם יו"ד ה"י וא"ו ה"י שהוא בכתר וכל מעשה בראשית שהם בסוד בי"ע וכולם יהיו משועבדים תחתיו וז"ש עתיד לאסתלקא על כל בריין וסילוק זה הוא בסוד אצילות כנז' בסוד הנשמה דאצילות הכוללת ג' ראשונות דהיינו לשמא דיו"ד ה"י וג'... ג' יודי"ן הרומזים ג' ראשונות ג' מוחין וקרקפתא דחפיא על מוחא כנז' בתיקונים עם אלף שבו כל ג' יודי"ן נסתרים והיינו סוד ל' המסתלקת עד הכתר כנז' וזה שאמר בגין דמסתלק לשמא וכו' דחושבניה ל':

דבקדמיתא בגאולה הראשונ' קודם שבירת הלוחות והגלות הוית בשם מ"ה שעניינו בחכמה והיינו אומר בתלת עשר מכילן אבל לא בסוד הכתר ולזה לא אמר דרחמי שאינם ברחמי הכתר שסודם בסוד החכמה נקשרת בת"ת עד המלכות דהיינו סוד א"ח ד' אמנם

(כען) [נ' שצ"ל כאן] בסוד הגאולה העתידה תסתלק בסוד הארת נשמה דאצילות אפילו בכתר עליון כנז' ולהיות שהנשמות כלולות מכל ג' ראשונות והיינו אומר הלא א"ל בכתר אחר בחכמה בראנו בעמקי הבינה וא"כ מדוע נבגוד וכו' שאין יצה"ר שולט שם ובתלת יודי"ן וכו' פסקיה ללישניה הכי בתלת יודין אתקיים ירום ונשא וגבה כדמפרש לקמיה מאוד במ"ה דהיינו שם אחד ועם היות שהפסוק מהופך כי קודם הוא מאוד ואח"כ ירום ונשא וכו' כנז"ל דבקדמיתא הוית וכו' והשתא תסתלק וכו' עם כל זה בפירוש מאוד שהוא אדם הוא מוכרח וז"ש ובהפוך אתוון מאד הוא אדם אם כן עם היות מאוד אחרון ירצה ירום ונשא וגבה מפני שקדם אליו מאד דהיינו אדם ופני אדם אלו ה"י בסוד פני אדם ולמעלה ממנו שם ג' יודי"ן שהם ג' פנים אריה שור נשר. חסד אריה דהיינו י' שבאות יו"ד גבורה שור דהיינו י' שבאות ה"י מלכות נשר י' שבאות ה"י. אדם באות וא"ו וז"ש ירום מאברהם בארבעה אנפין דאריה דאינון יברכך ה' ובלי י' מורה שם בן ד' שראשו יו"ד, ישא ה' משמאלא דהיינו פני שור והפך הסדר ישא קודם יאר מפני סדר הכתוב ירום ונשא וגבה כי ונשא מסטרא דיצחק בגבורה ואפשר היה לפרש כדרכו בכל הזוהר שפסוק ישא ביעקב יאר ביצחק ונפל טעות בספרים והדין נותן יברכך מימין שמשם הברכה ויחונך מן השמאל מן הבינה שהוא אוצר וחנותי את אשר אחון וישם לך שלום מאמצע ששם השלום יחוד. הכי גרסינן ודא יו"ד ה"י וי"ו ה"י. יאר ה' פניו אליך וישם לך שלום רביעאה יהו"ה ושמו את שמי וגו' ובלי ספק שאומר יאר ה' וכו' שמילת יאר שבוש או מלת וישם לך שלום שפסוק יאר גומר ויחונך האמנם כוונת הענין כי לעיל פירש שם מילוי ס"ג כנז' והשתא מפרש שם רביעי גבוה מכולם והוא דיודי"ן כולו. ואמר שעל שם זה שהוא גבוה מעל גבוה אמר יש לה ה' שהוא ס"ג כנז' הפנים שלו שהוא שם גבוה עליו דהיינו דיודי"ן וכן באומר יאר ה' פניו פנים של ס"ג הוא שם ע"ב דיודי"ן כנז' ועל שם הרביעי הזה הגבוה על ג' שמות אלו יברכך ה' יאר ה' ישא ה' אמר ושמו את שמי והיינו השם העולה על כל השמות והוא הגומר הברכה למעלה וכן פי' בתיקוני' שיש ג' שמות זה למעלה מזה הראשין דאלפין מ"ה והב' דס"ג והג' דע"ב מסטרא דימינא על המלכות קא מהדר דהיינו את שמי ואני אברכם מדת אנ"י מסטרא דימינא אתקריאת אבן דהיינו י' כענין שיתייחס בה סוד י' מן הימין ראש השם יו"ד ה"י וכו' וכמה אבנים מפולמים דהיינו שמסתעפים מיו"ד כמה יודי"ן דהיינו שמות בן ד' שראשם י' כדמסיק והם משוקעים בבחינתם הנעלמת בעמקי הבינ' שהיא... לקדוש' ותחתיו ז' תחומי שהם ז' ספירות ואבן זאת היא בכללם ודאי ומהאבנים הנזכר יוצא מים דהיינו מיא דאורייתא שהם מקורות לת"ת וסודות התור' הנעלמות נובעות משם והיינו סוד אבני שיש טהור

דהיינו תור' שבכתב ושבעל פה י א ה ד ו נ ה י והם כהור בערך עומקם למעל' ומיוחדים בלי פירוד והיינו אל תאמרו מים מים שהכל יחוד אחד. שמא תסתכנו בעצמכם כמו שהפרידו הצדוקים ונמצאת המ' פונה להשפיע בנפרדים ויבא גם השטן בתוכם והיינו דובר שקרים המייחד השקר בדבור מ' לא יכון וכו':

דאילין מים אינון דאור' שהוא אור הלבנ' כאור החמ'. ולעולם מיוחדים תור' שבכתב בתור' שבע"פ ואין להם פירוד והיינו דהאי נהורא נביע כמבועא דמיא שהוא החכמ' של שם מקור עליון וכן י' של אדנ"י לעולם משפיע ולא יכזבו מימיו ולזה אין מדרש בלא חידוש ולעולם אם יהפוך אדם בתור' יתחדשו לו עניינים בה. וכשם שהמלכות מבחי' החסד היא אבן מוציאה מים כן מן השמאל הוא אבן של אש דהיינו י'.

אתקרי גחלת והיא בעלת עשר והיינו כשלהבת הקשור' בגחלת והענין כי י' גחלת ו' שלהבת מתפשטת מגחלת ה' חמש גוונים דשלהבת ה' חמש שלהובין כנזכר בתיקונים ולא יקראו הספירות בכינוי האש אלא מצד הגבור' שהם כלולות במלכות כנז' בענין שימצאו בסוד המלכות מן הימין ומן השמאל ומן האמצע שהיא נק' יהו"ה בכללות כגון י' חכמ' ה' בינ' ו' שית ספירן ה' מלכות או בפרטות במילוי עשר אותיות עשר והיינו י"ד ומג' בחינות והנה יד ימין יד שמאל יד רמה יהו"ה הכל מ"ב וידות אלו הם לנקום נקם וכן שם אבן וגחלת אבן כאומר ומחת לצלמא גחלת כאומר והיה בית יעקב לאש וכו' וז"ש.

ובגין דאיהי מסטרא וגו' בה נטיל קוב"ה נוקמא וכו' ויתייחסו השרים שלהם עם בחי' נקמתם להיות ישמעאל אל הימין ועשו אל השמאל וכן שריהם כדמפרש ואזיל ושאר האומות נתערבו ונעשו ערב רב בשתים אלו לכך נקמתם מהיד רמה שהיא מעורבת מאבן וגחלת כדמפרש ואזיל ותרין משיחין מרכבה לתרין ידות להיות משיח בן דוד מלאה ה' עילאה לצד ימין ומשיח בן אפרים מרחל ה' תתאה לשמאלה שכל את ידיו מעביר שמאל לימין וימין לשמאל לכלול חסד בגבורה ולזה גלה יהודה ימין לשמאל עשו וגלות אפרים בן ישמעאל שמאל הקדושה לימין החונה עד כי יבא שיל"ה בגימטריא מש"ה שהוא קו האמצעי יאסוף נדחים ויקשר ב' ידות ב' משיחים יחד ויטול נקמות כדמסיק. בההוא זמנא שיעשה הקב"ה נקמות הנז' ויגאל ישראל מתברין קליפין הם סוד צלמא דקאמר קליפי אגוזא שעליהם נאמר רוח סערה ענן גדול וא"ש מתלקחת ונוגה לו סביב ואח"כ יתראה מוח האגוז וז"ש מיד אתגליא אבנא חדא שהיא מלכות שהוא חד מתלת אבנין דהיינו ג' אבות שהם ג' עוקצין דיו"ד ימין ושמאל ואמצע והם סוד סגולתא כזה # ומשם מתפשטין ג' ווי"ן דהיינו ויסע ויבא ויט הם ג' אבות בחי' # ה' ונוסף עליהם שפעמים

הוא די שיש בה רביעית עם אבנא רביעא נצח ופעמים היא ה' עם האבן החמישי שהוא הוד ועל סוד ה' אלו שהם חג"ת נ"ה לקח דוד ה' חלוקי אבנים מן הנחל שהוא היסוד כדמפרש ואזיל וכו' והילקוט שבו נתן האבנים הוא מ' הכוללת בעצמה הכל והם ה' תיבות שמע יש' כדמסיק מהרמ"ק זלה"ה:

רמז ע"א

ואני. המלכות הנק' אני בתוך הגולה בלבוש קליפין דאגוזא וז"ש בה קב"ה אחד דהיינו אח"ד א"ח ד' והיינו הילקוט המלקט הכל בסוד יחוד קב"ה ושכינתיה בתוספת ואני כלומר משום דואני מוסיף והתוספות רומז ביסוד שהוא סודו משך ו' נהר צדיק שבו סוד ח"י ברכות לראש צדיק שבו מחיה העולמות וע"י היותו משקה למלכות שהיא דגן שבו הנטיעות שהם שורש התחתונים כולם והם משתקין מהיסוד והיינו אומר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשים דהאי קרא מפרשינן בגוונא אחרא דהיינו ונהר בינה יוצא מעדן חכמה אמר השתא מאי עדן כלומר להאי פי' עדן לאו היינו חכמה אלא דא בינה א"כ נהר נפק מינה דהיינו משך ו' קצוות ודא ו' ב"ן י"ה כי צירוף בינה יעשה ב"ן י"ה דהיינו סוד הדעת (העולה) [נ' שצ"ל העולה] בעמקי הבינה ומתפשט ממנה דרך פנימיות ששה ספי' עד היסוד וז"ש דרגא דר"מ דהיינו הדעת וז"ש נפיק מאימא עילאה ואתפשט בשית ספירן נשמה להם והו' ספירות צנורות שדרך בו נמשך הדעת עד היסוד להשקות הגן מלכות מאור העליון שהיסוד פתח תקוה להשקות הברכות אל הגן וז"ש ומינה אשקי לגינתא דאיהי שכינתא שבה הנטיעות כנז' מאי כבר וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

אברהם יצחק דתקינו שחרית ומנחה הכוונה שאין לומר ששחרית חסד ומנחה גבורה ואין יחס לגבורה בשחרית ולא לחסד במנחה דא"כ יקשה האיך מנחה שבת בין תרין דרועין ותירץ דאתמר עלייהו אף ידי יסדה ארץ וכו' דהיינו ת"ת ומלכות ואין ספק שאין זה מאמר הת"ת אלא מאמר הבינה שבסוד הגבור' שבה ידי יסד המלכות ארץ ואמר אף ידי לרבות הימין גם השמאל שהוא ידי יסדה ארץ וכן ג"כ וימיני ו' מוסיף ועד גבורה עם הימין טפחה שמים בענין שעם היות שהת"ת לימין ומלכות לשמאל הם שניהם לימין ושניהם לשמאל אמנם עיקר הת"ת לימין והמלכות לשמאל וז"ש דא אברהם וכו'. דרגין דילהון דאברהם ויצחק הם חסד ופחד שהם למטה במקום אצילותם שהם זרועות לת"ת לא לבינה וז"ש דאתמר עלייהו נשבע ה' דהיינו תפארת עמידא דאמצעיתא בימינו חסד ובזרוע עוז גבורה וז"ש אינון בבחינה זו תרין דרועין דעלכא דהיינו ת"ת אמנם הקודמים הם דרועין דאימא עילאה כנז' ואחר זה פי' ענין סלת שהיא המלכות וז"ש סלת דיליה דא שכינתא תתאה בחי' האחרונה שבעדות השורות בתחתונים היא בחי' סלת והעד על זה

אמר ועשירית האיפה דהיינו שהיא מדה עשירית היא סולת למנחה נהורא דיליה כלומר אור כלבנ' היא אור החמה וניצוץ אורו המתפשט למטה מפני שמצד היותה מתפשטת במדרגות התחתונים ימשך אליה חשוכה והעדר אור וחסרון הלבנ' אמר סלת נקיה מסטרוי כלומר בבחינתה פני' המביטים אליו שמשם נהורא דיליה באותה הבחי' היא סולת נקיה מסטרוי בלא פגימו דחשוכה דהיינו כניסת החיצוני ובלא תערובות חשוכה דהיינו היות קדושים ובלתי קדושים יונקים ממנ' ובחי' זו היא נק' סולת אמנם מצד ניצוצותיה המתפשטים למטה בערך התחתונים יש בהם פגם ואחיזת הקליפות שהיא נק' חטה ושעורה ויש בה סובין ומורסן וכן בר שיש בה מוץ ותבן דהיינו סמאל ולילית וזה אינו לסבת עון אלא מטבעה כי לא לעולם הקליפה קודמת אל המוח והיינו תערובות דחשוכא דאמרן לעיל וז"ש דהכי אינון חשוכין עם נהורין וכו' עוד יש בחי' שנית והוא לסיבת עון והיינו פגימו דחשוכא דאמרן לעיל וז"ש ובחיבין דישראל מתערבין וכו' ויש ביד התחתונים לתקנם כולם וז"ש וכגוונא דדש וכו' זהו בבחי' א' שאינה לסיבת עון וכן הבחי' הב' שהיא לסבת עון מתתקנת וז"ש ובזמנין דחשך דאיהי יצה"ר וכו' וכענין פגם יצה"ר ויצה"ט כן פועל במדרגות העליונות (דאינם) [דאינון] חיילים דיצה"ט דא מטטרו"ן וחיליו שבו הפגם יצה"ר וחייליו היינו סמאל וכוחותיה וכמו שהפגם תלוי בתחתונים כן תיקונו תלוי בתחתונים וז"ש ובזמנא דיתבר וכו' וכל זה בבחי' הניצוצות המתפשטין בתחתונים כגון מטטרו"ן וההיכלות אבל שכינתא איהי סלת וכו' ולכך איהי סלקא ויתבא בין דרועי עלמא כנז':

אר"מ בוצינא קדישא כמה מתוקן וכו' באורייתא דבע"פ היא מלכות כלולה במקרא היינו תורה ת"ת נביאים נצח הוד כתובים יסוד ומלכות במשנה מצד בחינת' למט' משנ' תורה ודאי בתלמוד בחי' אחרת גדולה מהמשנה כנז' בתיקונים והיינו מעלתה תערובות כל הכחות בה והיינו שהוא כלולה וכלולה מהכל וכל הכחות נמצאם בכל כח ממנה. לאו אורייתא היא כלולה כלומר לא יזכה האדם אל השכינה בבחינ' משובחת כזה אלא ע"י שיסבול יסורים מרובים קשים כמיתה בטורחו ועסקו בתורה ובמצות והיינו אומ' תזכה להקביל פני שכינ' דקאמר ויש ג' מיני יסורין וצער על השכינה שהיא תור' שבע"פ הא' צער יסורין ממש עליה כיסורי ר' אלעזר ורבי וכיוצא בהן והיינו אומ' במי שממית הב' ביסורין בדרכים לכתת רגליו וכו' הג' יסורין פת במלח שהם מחמת עניות מהרמ"ק זלה"ה:

רמז ע"ב

ועוד בלולה בשמן כתית וכו' כשנדקדק היטב ענין שמועה זו דרך כלל נמצא שהסלת

במלכות והכוונה בבחי' רמח ליחודה והכיתה לקבל השמן שהוא סוד שפע החכמה ע"י צדיק ח"י עלמין דנגיד טיפין קדישין דהיינו שפע מהחכמה מקום הקדש דאינון אל המלכות בהיות הסלת בלולה פרורים כזתים שאף היא נעשית זתים מכנסת שמן והיינו סוד פתות אותה פתים דהיינו פרורים כזית מסוד שמן שפע החכמה הנשפע משם וכו' ואומר בתעניות וכו' נראה שהוא [638] מבחוץ אר"מ ההוא תגא דזרקא וכו' פי' ענין הייחוד וסילוק שהוא עולה עד א"ס הנזכר בחבורא קדמאה ואמר ההוא תגא דזרקא וכו' הענין כי הזרקא הוא סוד זריקת המלכות עד א"ס ואין לך דבר שיעל' במציאות לא באות ולא בנקודה ולא בטעם למעלה מהזרקא והענין כי מהחכמה ולמעלה דהיינו כתר ומה שלמעלה ממנו אין באדם תפיסה ואחיזה במקומות אלו וכשתעלה שם המלכות לא יוחס בשם עליה טבעית אלא בלשון זריקה כאדם המעלה בידו למקום שהוא משיג תקרא עליה ואם יעלה למעלה ממקום השגת ותקרא זריקה ולכך עליית המלכות אל כתר ואין סוף נקראהו בשם זרקא שהוא זורקה בסוד הקרבן בזריקת למעלה ממקום אחיזתו והנה עלייתה הוא כחוט הזרקא דהיינו וא"ו וראש הזרקא הוא יו"ד דהיינו המלכות עטרה בראש וא"ו כזה # דהיינו יו"ד שהיא למטה ממנו ועלה למעלה ממנו ויחס רביעית ההין דהיינו מלכות רביעית בסוד זה הוא כי החיה ששמה אד"ם שסודה במלכו' והפן הא' מהם י' וז"ש בחיה ששמה אדם דארבע אנפין דילה דאינון יהו"ה ויו"ד היא רביעית להה"ן כנז"ל והיא למעלה מג' יודי"ן כדי שתהיה שם רגל רביעי דמרכבה והטעם שלמטה מיו"ד תגא דזרקא ג' יודי"ן ע"י ההי"ן הקושרים שהם מרף וא"ו - שופר הולך בסוד הבינה ודרך בה נאצלים ג' טיפין כנגד ג' אבות דהיינו סגולתא # וכמו שיש לפני אדם ד' פנים דהיינו יהו"ה כן לג' יודי"ן הם ראשי ג' שמות יהו"ה דהיינו תלת חיון דאית לון י"ב שבטים שהם י"ב פנים:

אר"מ מלכות בשית ספירן וכו' כלומר מפני שהוא עולה ו' מדרגות זו אחר זו בו' קצוות לזה כך' עלייתה עלית תמיד שמורה עליה מתמדת מדרגה אחר מדרגה ועלייתה להתייחד בו' וז"ש לגבי וא"ו וכאשר יתייחדו ו"ה ת"ת ומלכות יאחזו בהם בסוד בן י"ה דהיינו חב"ד בסודם בבינה וז"ש בן י"ה גניז בבינה ביומא תליתאה דהיינו למעלה מנה"י עד התאחדה בת"ת אמנם בשבת העלייה על חד תרין למעלה מכל ו' קצוות למעלה מחג"ת להתאחז בג' ראשונות וזה שאמר וביום השבת אתוסף עמה נפש יתירא בסוד יתרון אור הבינה נשמת כל חי הנוסף לה בשבת וז"ש נפש יתירא דאיהי בינה ה' עילאה בעצמה וכן נקשר בסוד י' עליונה שהיא אות דשבת דהיינו קדושת החכמה

[638] צ"ל הגה"ה מבחוץ.

הנשפעת וז"ש חכמה עילאה בעצמה והחכמה נקשרת בכתר עליון וז"ש מלך מעוטר בכתר. ובג"ד תפלת מוסף כלומר בתוספות מוסף כי המוספים יורה על תוספות הארה הנוסף בקדושת היום על שאר הימים ואמרינן כתר יתנו לך ה' אלהינו חכמה ובינה מלאכים דהיינו ת"ת ומלכות שני מלאכים. ובראשי חדשיכם וכו' כמה ראשון דקאמר ובראשי שהרי סיהרא מלכות וראש לה היסוד א"כ אין לה אלא ראש אחד. אלא אינון תרי כלומר לא כדסדיר דיסוד איהי רישא דסיהרא אלא תרין אינון ראשין דהיינו נצח והוד כדמפרש ואזיל. כגוונא דא כלומר מצילותה יעיד שהיסוד אינו בענין זה אלא נכלל למעלה בת"ת וכל הענין הזה בנצח והוד והענין בקדמיתא הות כתר על שני מלכים שהנה מקומה בחיק הת"ת למעלה מנצח והוד ונצח והוד היו יונקים ממנ' היא מקור לרחמים הנשפעים לנצח ולדין הנשפע להוד והיינו שהיו ב' מלכים נצח והוד משתמשים ויונקים שפעם מכתר א' מ' ולהיות עיקר הדין ובהשפעתה הרחמים לנצח כזה יתבטל כח הדין שהיא שורשה לפני הרחמים בודאי וז"ש א"א לשני מלכים שהם ב' מדות מלכות א' על הרחמים שהוא הנצח וא' על הדין שהוא ההוד א"א קבלת שפעם ע"י כתר א' מ' אשר למטה מת"ת מוכרחת לקבל הדין והרחמים והדין מתבטל לפני הרחמים ולזה נאמר לה לכי ומעטי את עצמך ונחיתת לרגלוי דהיינו שתהיה היא צריכה לקבל מהם מה דהות סגולתא אתחזרת סגול. ירצה ירדה מהותה למעלה להיותה למט' ובמל' בעצמ' סגולתא ירצה שהיא בעצמ' סגולת מלכים שהיא מסוגלת אמנם סגול ר"ל בית קבול שמסגלים בה קא רמיז פרים בני בקר שנים אין מכאן רמז כי אם אל המספר לבד וז"ש דאינון תרי מלכים קא רמיז פרים בני בקר שנים מספר לבד ואיל אחד כלומר מלת אחד שהוא מיותר רומז לסוד כתר אחד שהיא בחינתה העליונ' ושעיר עזים בחינת' תחתונ' איל מצד הרחמים שעיר מצד הדין ועול' היינו שעול' למעל' חטאת יורדת למטה:

ואמאי שיתף כיון שהם שני הפכים למה לא הפסיק בין עולה לחטאת כפרים לז"א להודיענו שהשעיר הוא הוא האיל אלא שנתהפך מאיל עולה ונעש' שעיר ונעש' חטאת ולזה ערבם ושתפם והכל ענין א' ומד' אחת. ואם תאמר וכי להוריד הצער באנו לז"א שבעשיית החטאת מתתקנת ומטהרת לעלות בסוד האיל והעד מאומרם הביאו עלי כפרה דת"ת קאמר הכי הביאו עלי כפרה כלומר שקודם הייתם עלי כפרה וטהרה והעלוה (עלוה) [ואולי עולה] כאשר למבראשונה והיינו דמפרש ואזיל עלי הות וכו' והיינו בחינ' ב' שיש למלכות בסוד עטרת בעלה וכו' מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו כתב **ובראשי חדשיכם וכו'** תבין דרוש גדול ושמור אותו בידך כי הוא כלל גדול בחכמ' זאת דע כי שם יהו"ה ושם אדנ"י הם כוללים כל י' ספי' והם נק' ת"ת ומלכות ות"ת מתלבש

במלכות הנק' היכל ובית והוא נק' תוכו והוא נק' ברו כנז' דף ר"ל ע"א. והנה הת"ת לעולם הוא ביושר ואותיות אלפ"א בית"א שלו כסדר אבג"ד ואותיות המלכות למפרע בסדר תשר"ק וכן כל העניינים כמו שכתבנו דף רל"ה ע"א היותם בהיפך כי הזכר קר מימין וחם בשמאל והמלכות חם בימין וקר בשמאל ובזה לא יקשה אם (תרצה) [נ' שצ"ל תמצא] פעם שנק' חסד מים והנה הוא דרום תוקף החמימות וכן הצפין יקרא אש והוא צפון תוקף הקרירות עד שאין בו ישוב (לטענה זו) [ואולי לטעם זה] וזה יובן במה שאמרנו ועיין ריש פ' וארא ודע כי שם אדנ"י נרתק ליהו"ה כנז' בתיקונים דף נ"ה ע"א ופ' פקודי דף רל"ה ע"ב אמנם כתבנו כי אין לך איזה ספירה או שם או כינוי או אות או נקוד' שאינ' כלול' מזכר ונקב' כנז' בתיקונים דף י"א ע"א וכמו שהזכר נק' יהו"ה גם הנקב' היתה נק' יהו"ה ושמור זה בידך כנזכר פ' בראשית דף כ' ע"א בסוד ב' המאורות הגדולים יהו"ה יהו"ה אל רחום וכו' אמנם אחר קטרוג הנקבה ירדה למטה בסוד ההפוך ונק' אלהים ואדנ"י וכו' ג"כ נק' בסוד ההויות נק' הוה"י ואז נעשית דין גמור ואז נק' חטאת וסימנך וירד מעשות החטאת ולכך צוה הקב"ה להקריב שעיר עולה בר"ח שתהי' נקודה זו בסוד ההוי"ה הוה"י שתעשה עולה ואז תעלה עד הכתר ושם (נחזור) [ואולי תחזור] לקדמותה ותעשה יהו"ה ביושר ותהי' רחמים וזה סוד צדיק מושל וגו' ומהפך דין לרחמים ובזה נתרצית הלבנה וזהו טעם נכון לריצוי הלבנה בשעיר זה וזהו סוד הביאו עלי כלומר שתעלה עד הכתר שהוא עלי ודי בזה. אמנם צריך שתדע כי הת"ת לעולם ביושר ולכך אות י' פעמים יהו"ה בי' ספי' כנז' בתיקונים דף קכ"ח ע"א וכולם מצד הת"ת והסוד דלית ספירה דלית תמן יהו"ה וגם במלכות יש בה הוי"ה ביושר בסוד עלייתה עד הכתר כנז' דף פ"ד ע"ב בתיקונים לית ספי' דלית תמן יהו"ה וכו' אמנם המלכות בה היא כל החילופין והתמורות כנז' בתיקונין דף ס' ע"ב ולכן כמה צירופי יהו"ה בחילוף והיא כי כפי הספי' כך נתגלגל הנקודה והיא בסוד הכתר שם מדת הכתר שבה הנק' עטרת כנז' בתיקונין דף קל"ד ע"א ופ' פנחס דף ר"ל ע"א והנה בהיותה למטה בסוד המלכות שם הוא הוה"י שהוא מן הקצה אל הקצה בהפוך מסוד היותה בכתר האמנם בהיותה בחכמה עד יסוד יש בה הרבה הפוכין ועיין פ' תרומה דף קנ"ח ע"א ושם תבין היותה בכתר יהו"ה ובת"ת הוי"ה ובמלכות [639] סוד גם כאן פ' פנחס רמ"ג ע"ב ודף רמ"ח ע"א ומכל אלו תבין סוד צירופים יוה"ד יהד"ו וכו' יהיו הי"ו וכו' ומשם תבין היכן הם והנראה מהתיקונים דף ל"א ע"א ומפ' פנחס דף רמ"ח ע"א כי יהה"ו יוה"ד הם חכמה ובינה ועיין אתה נמצא העולה מכל זה כי המלכות גם היא יש בה הוי"ה כמו בת"ת ובכתר שבה יש

[639] הוה"י.

בה הוי"ה א' וכן בכל ספי' וספי' עד המלכות כי שם הוא הוד"י והנה באלו הי' הויות שבזכר כולם ישרים וכל העשרה יודי"ן שבהם נק' כתרים ישרים אמנם העשר יודי"ן בי"ס דמלכות נק' עשרה אותיות אות שבת אות ברית אות י"ט וכו' ואינו ביושר אמנם השקל הנרמז באות יו"ד ג"כ הוא סוד י' שבספי' הת"ת והמלכות ואות מילה הוא אות י' שבספי' יסוד שבמלכות כנז' בפ' פנחס דף רנ"ז שורה כ"ג וכן תבין שאר האותיות ובזה תבין מ"ש בתיקונין דף קל"ז ע"א והאי נקודה דימינא אתקריאת אהב' ומסטרא דעמודא דאמצעיתא וכו' כי הענין סוד אותיות היודי"ן שבה כי היו"ד שבספי' החסד נק' אהבה וכו' ובזה תבין לא זז מחבבה קראה בתי לא זז וכו' קראה אחותי לא זז וכו' קראה אמי וכו' שהוא כפי המקומות כן תקרא כי בכל ספי' וספי' יש שינוי מקום אות היו"ד נקודה בת עין עכ"ל:

רמח ע"א

השמים כסאי השמים שהוא הת"ת כסאי שהיא עטרה על ראשו והארץ הדום רגלי נצח והוד כנז' ויסוד עם הת"ת מושך וא"ו כנודע צדיק יסוד מושל יראת אלהים מלכות אם תעלה אותה למעלה היא רחמים ואם תורידה למטה דין כזה הוה"י ואז היא עושה דין וכל הקרבנות הנרמזים בסוד זה היא בערך המלכות ירידתה ועלייתה ונוסף עוד לרמוז כל העשר כבש א' משני כבשים שהם ג' ראשונות ושבעה נגד ז' ספירות אך קשה שאין בר"ח אלא ז' כבשים ואיל א' וב' פרים ושעיר א' ואפשר דהיינו בשבת שהיו מקריבים תמיד של שחר ואח"כ מוסף שני כבשים היה הא' חכמה והב' בינ' והתמיד עולה להיותה כתר וכן בשבת ור"ח שהיו מקריבים תחלה התמיד ואח"כ המוספים מוסף שבת תדיר קודם ואח"כ מוסף ר"ח אז היתה דרמז לדרך זה והשתא ניחא אומר ועוד שעם היות שז' כבשי ר"ח לא נתפרשו עדיין בערך כבש א' של כל יום ושני כבשי שבת שנתבארו קאמ' ועוד ז' יומין הם ז' ספי' ובערך הב' הם בנים ודאי אר"מ ודאי בני שנה אתקריאו על שם חמה קדישא דהיינו ת"ת הנק' שמש המסתלק אל מקום הקדש דהיינו הדעת מדתו של משה והיינו פני משה כפני חמה ולפי זה יהיה ז' ימים ז' ספי' מצד הדעת שהיא כללות שס"ה ימים ואפשר לפרש דשנה ממש אימא עילאה והיא נק' חמה דמינה מתעיין דינין והיינו פני משה דהיינו הת"ת כפני חמה דהיינו בינה ומשה הוא סוד ז' ימים בני שנה שהם לשמאל והיינו סוד י' לצד אימא עלאה דקאמר שנה אית בה שס"ה ימים וכו' הם י' ספי' ש' הם ג' ראשונות כלולות בכללות המאות עשר מעשר ס' הם ו' קצוות כלולות מעשר ה' היא המלכות בעלת ה' והם שס"ה ימים והם ז' כבשים ז' ימים ולהוכיח שהחמה לשמאלא לצד אימא עילאה אמר ע"ד לשמאלא אימ' עילאה כי שס"ה

לא תעשה הם לשמאל ודאי סיהרא לימינא מלכות בסוד הירח ולפי' סוד איל א' פרים בני בקר שנים דהיינו סוד המלכות היותה עטרת בעלה כנז"ל היינו היותה לימינה לגבי אבא וזהו לבנה ודאי בסוד החסד והלובן וז"ש חיוורא ברתא לאבא כי מפני היית המלכות לסוד החסד היא נדבקת בחכמה וז"ש לאבא דאיהי ימינא בחסד וכמו שהחמ' כלולה שס"ה ימים משם כן הלבנה כלולה רמ"ח פיקודין דהיינו מצד חסד אברה"ם רמ"ח:

אשתכח וכו' כלומר לפי מה שפי' נמצא שסוד ר"ח בקרבנותיה הוא ו' ת"ת עם אימא לשמאלא ברתא מלכות עם רבא לימינא וכפי האמת היא תיקון יפה ונעים משום דרזא דמלה בחכמה יסד ארץ דהיינו לייסד המלכות ולתקנה וכן כונן שמים דהיינו ת"ת בתבונה אימא וסוד ענין זה היינו סוד יהד"ו הויות כאמר' והיינו יחוד נחמד בסוד התפילין שהיד לבדו והראש לבדו יהד"ו בסוד ד' פרשיותיה אמנם ראש ויד נקשרים ומיוחדים ועוד שעיר עזים וכו' ותרין שעירין אינון וכו' כלומר מלת אחד הוצרך כדי לחלק בין שעיר ה' לשעיר לעזאזל דתרין שעירין אינון כדמסיק שעיר לה' כלומר אפילו שעיר דיוה"כ שהוא ג"כ לחטאת לה' היא בגין מיעוט דסיהרא כדפירש לעיל. לא כתיב ביה אחד מפני שאינו נקשר באחדות ואין ליחלק בו והוא נפרד בסוד אחר ולא אחד ושלח אליו לחוץ שיצא השליח אל רשות ולא יכנס סמאל אל רשותינו ולא לקדש לקבלו משם וז"ש ולא יתקריב וכו' האכילהו וכו' כלומר האכילהו לחם ומים שפע הקדושה בלי בישול תבשיל ושם תשקהו בחוץ ואין חשש כל עוד שאינו נכנס פנימ' ומשונא יעשה אוהב ולא יטור איבה ולפי שאינו נכנס שזה נרא' בעיניו הרבה עם היות שאינו אלא לחם ומים ואינו תבשיל מבושל וז"ש לא די וכו' ואמאי הוו שלחין וכו' כלומר כיון שלא היו מבשלין לו ולא מקרבין ע"ג המזבח אלא בשליחות כנז' יהיה לפחות ע"י שליח נכבד אלא איש עתי בעל מום כדפירשו רז"ל בגין דסטרין וכו' ומשלחין אליהם כיוצא בהם שזה להם נחת רוח ומטעם זה היו שולחין לכם שעיר ולא פר ולא בענין שנקראים שעירים כדמסיק ואתקריאו שעירים וכו':

ועוד בתר דנטיל וכו' קשיא ליה כיון שכל עיקר הכוונה היא להשלים עמו למה אמר ונשא השעיר ועוד נושא עון הוא הקב"ה אם כן מה לנו בענין ונשא השעיר לז"א ובשעיר דא אתפריש מכולא מהקדש ומלקטרג ובשמחה מקבל העוונות וז"ש ונשא וכו' וצורך ענין זה שאין הב"ה נושא עון אם לא יהיה ונשא השעיר והטעם שהב"ה מסלק מעל ישראל וזה נושא עליו מהרמ"ק זלה"ה:

רמח ע"ב

ועוד ובראשי חדשיכם וגו' הם ב' ראשים שיש לה לכל א' מהקצוות כדמפרש ואזיל.

לעילא אל הנצח לתתא אל ההוד למזרח ת"ת למערב ליסוד לצפון גבור' לדרום גדולה דכליל לון ת"ת ושני קרנים שלה הם נצח והוד ממש ושש הם בת"ת עצמו שהוא כולל ו' קצוות וענין זה היו רומזים בסוד משואות בראשי ההרים הר מלכות ראשי נצח והוד משואות שהיו משיאים אותם אל הת"ת. נקודה דנקיט וכו'. היינו שיש למלכות ב' בחינות בחינה ה' מצד הבינה ובחי' י' מצד החכמה והיינו י' בתוך ה' וז"ש נקודה דנקיט מלגאו שבה מקור האור להאיר והיא מצד חכמה כנז' וז"ש דא חכמה ובחי' ה' היא בחי' אדנ"י דקאמר לקמן שהיא מצד הבינה אדומה דמתמן דינין מתערין כדמסיק. ועיקר כוונתו בשמועה זו היא לכלול המלכות שהוא סוד הירח בי"ס ופי' ענייניה אל הת"ת יש לה ו' בחינות שהם הסתכלותה לו' קצוות שבעצמות הת"ת כנז' וכל ו' תנועות הנזכרות לא יתייחסו אלא בשם מדה א' וז"ש והאי איהו אסתכלותו דילה לשית סטרין דכליל לון ת"ת. נקודה דנקיט מלגאו היא החכמה לכלול בה החכמה אמנם תוספות אור הנקודה להאיר החוט אינו אלא מצד הכתר ולכך אמר חוט דאסחר עלה כתר דהיינו אימא עלאה מסטרא דכתר ולכלול בה הבינה אמר

אמאי אתקריאת לבנה כלומר כיון שהלבנה יש לה תנועה אל ו' קצוות פעמים בחסד פעמים בגבורה ולפי תנועותיה יהיה עניינה אם אל החסד לבנה ואם אל הגבורה אדומה וכן מצד הנקודה האמצעית היא לפעמים כסא בסוד שור"ק ו' ולפעמי' שרפרף בסוד חר"ק ולפעמים עטרה בסוד חולם א"כ לפעמים היא דין בהיותה למטה א"כ אמאי אתקריאת לבנה ותירץ ע"ש ליבון ההלכה כי הלכה היא כבודה בת מלך פנימה דהיינו נקודה האמצעית וא"א להטהר מסוד המיעוט מכל אותם הנאחזים שם לינק הדין ממנה אלא ע"י אש הבינה שבאש היא מתלבנת שאין ביעור חמץ אלא שריפה ומיד נטהרת והרי שהיא ג"כ כלולה מהבינה בסוד לבונה.

ורזא דמלה אם יהיו חטאיכם כשנים מצד מעשה התחתוני' המגינה המעורר הגבורה כשלג ילבינו מצד (הסוליתה) [נ' שצ"ל הסליחה] והכפרה הנמשך מהבינה דאיהו יום הכפורים ע"י אור החסד להתלבן וז"ש ומה דהות מאדנ"י דצירופו דינא סומקא דגבורה דהיינו הדין המתעורר שבו נאחזים החיצונים המטמאים להשפיע הדין אליהם אימא עילאה מטהרתה ומעבירם ואח"כ אתלבנת מצד החסד דמתמן חכמה דהיינו סוד נקודה מסטרא דחכמה כנזכר שמשם האור ומה שהיתה נקודת י' תתאה למטה גבורה עתה עולת לראש הו"ה ונעשית יהו"ה ומה גרים לכלול בה היסוד כדמפרש ואזיל כי הרשעים הם מהפכים אות' מרחמי' לדין והיינו סוד גלותה הנמשך לה מצד הרשעים אמנם הצדיקי' אדרבא מעלין אותה מכל זה אל סוד האצילות לקשרה למעלה וזהו סוד שם

יהו"ה והיינו הצדיקים הגמורים המהפכים מדת הדין למדת הרחמים ומתקן כל מה שמתקלקל ע"י הרשעים ופי' הענין בסוד היותה גולה וסורה מצד בחינתה מעץ הדעת טוב ורע וז"ש [מסטרא] דעה"ד טו"ר דהיינו התפשטה אל מקום הגלות איהי קליפה דילה חשיכה וכו' דהיינו בשעת מיעוטה שהקליפות נאחזות בה וז"ש אם בהרת וכו' ולית לה מדילה שאין י' שבה מקור האור דהיינו י' של אדנ"י שאינה נובעת אור כלל ואין לה אלא סוד קו הסובב אותה בדקות שהוא לווה בגלות שמתפשט אורה למטה אמנם בעולם הבא לעתיד תסתלק סוד ניצוץ האור המתפשט בעץ הדעת טוב ורע ויהיה ההנהגה בסוד האור העליון בלי התלבש בחיצונים וז"ש ואתעבר מינה ביממא ואיהי עלמא דאתי שבו תתנוצץ האור העליון כאומר שמש צדקה שיתייחד אור החמ' באור הלבנה והיה אור הלבנה כאור החמה ויהיה יום ולא לילה דהיינו גלות והתלבש האור בעץ הדעת טוב ורע. אבל סיהרא דעץ החיים דהיינו אחר לבונה דהוא נקודה דלגאו מינה דהיינו י' נקודה אמצעית איהו כמבואע שנובעת אור לכל סביבה ואיהי עתה בעת טהרתה מצד עץ החיים אילת אהבים מצד החסד דהיינו ע"י החכמה וכתר בסוד האור הנז' וג"כ היא כלולה נצח והוד מצד תרי קרנים כדמסיק ולפעמים הם שוים ולפעמים הנצח גובר והיינו וא"ו ה"א גבורה מן השנית מהרמ"ק זלה"ה:

רמט ע"א

ואי תימא דלעיל וכו' תחלת הענין הובא בפ' אחרי מות דף ?ק"ז ע"ב ע"ש וממאי דקאמר דאתפתחת ב' לאולדא. ס"ד א"כ יהיה הלידה אחר תשלום ע"ב שנים והכריח שאינו כן אלא קודם טרם יקראו וגומר ובהיכלו שהיא המלכות כולו אומר כבוד מצד החכמה ולכך כבוד חכמים שהם מצד החכמה ינחלו. ולית מבול אלא דינין דלאו מבולי מים אלא מבול הוא כח החיצוני המעניש כנז' בפ' נח מהזוהר אם כן אומר למבול ישב ירצה ישב להעניש הרשעים כגוונא דנפתחו מעיינות תחום רבה ירצה כי תהום רבה שהיא [640] עקבא דתהומא רבא ששם מדור החיצונים ומעיינות תהום רבה היינו מקורות העונשים אשר שם. מהרמ"ק זלה"ה:

רמט ע"ב

אמר ר"מ מילין אילין סתימין וכו' ובגין דא אית לבר נש וכו' לא ימנע אם רשע השומע נעשה לו חשך ואם צריך הוא לו אור. ט' ירחין דיולדות היינו ט' מסעות שנוסע סוד המשיח בט' ספירות עליונות בחדש הראשון הוא אין בב' נותן בו חכמה בג' בינה בד' מפרנס ואז אותו בחסד, בה' נותן בו גבורה שלא יפיל אותו סמאל ויהיה נפל וכו' כנז'

[640] אולי צ"ל נוקבא.

בתיקונים והיולדות בעצמה ד' של אחד ובבחינה זו אנה בכלל הט' חדשים ואינון מ' כי הנקודה האמצעית משלמת לכל סטר והיינו שם יהו"ה כל אות ואות ט' ועם ד' אותיות אדנ"י עשר לכל צד ארבעים ושם יהו"ה בכלל זכור לזכר ושם אדנ"י שמור לנקבה וכללם הם מ"ב אשתאר כבו"ד כלומר כללות הכל הם מ"ב עם כללות זכור ושמור המתייחדים בסוד אחד ואמר דאחד הם עשר א"ח ד' כנז' נשארו ממ"ב כבו"ד ול"ב ולקשר אותו הכבוד שבכל צד עם אחד שהוא עשור כנז' אמרינן אח"כ בשכמל"ו ואיהי כבו"ד ל"ב ד' זמנים לסטרא דאות ד' כלומר דכבוד שאנו מושכים מהת"ת מכל צד אל המלכות שהוא ד' נעשה ל"ב לכל צד אליה בענין שבכל צד בת"ת כבו"ד ובמ' ל"ב שהם ד' פעמים ס"ד דהיינו סוד כנפי החיות שעולין לכל חיה מד' חיות ס"ד והם רנ"ו והיינו כבוד לעילא כזכר שהוא מקבל ל"ב נתיבות מהחכמה ששם הם כבוד שעליו נאמר איה מקום כבודו להעריצו ולמטה במלכות הם ל"ב ולקשר שם ע"ב בשם מ"ב שהוא קשר האצילות כלו בשתי שמות אלו ובהם נכלל כל הנמצאים (מצלותם) [נ' שצ"ל מציאותם] משם מ"ב וקיומם משם ע"ב הייחוד שני פעמים כבו"ד ס"ד וב' פעמים ד' דאחד הרי ע"ב ובג"ד אמרו במזמור וכו' דהיינו ב' פעמים כבו"ד הא' מלך הכבוד עזוז וגבור במלכות הב' מי הוא הת"ת הנק' הוא הוא ה' צבאות מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו כתב ואיהו מתלת לממונא וכו' ענין המוצא זהב וכסף אם אינו שלו חוזר וחושך ואוקמיה כבוד לעילא זה יובן במה שכתבתי בפ' זו דף רנ"ז סוף ע"ב ע"ש עכ"ל:

רנ ע"א

אסתתם ההוא היכלא וכו' היינו סוד שמע ש' ופרשת ואהבת בה מ"ב תיבין נגד שם מ"ב והם מ"ב אורות והיינו מצד הגבורה ופרשת והיה אם שמוע עד ושמתם ע"ב והם ע"ב עטרין דצד דרום שכן ע"ב בחסד וכן מצד חמשים דהיינו בסוד הת"ת וכן מושמתם עד ויאמר נ' תיבין והם ן' שערי בינה שהם נמסרים למשה בסוד הת"ת וכן בפ' ויאמר ע"ב תיבין שהם ע"ב מאורות במערב מצד המלכות שבה פ' ויאמר וכללה רמ"ח בסוד רמ"ח אברים עליונים אל הייחוד העליון ואז נכללת המ' שם בכל התיקונים אלו מהת"ת בסוד שמע וברוך והיינו כבו"ד ל"ב הנזכר לעיל וז"ש ההוא חיה דהיינו מ' בסוד בחינתה בתחתונים אופן א' בארץ הוא זעירא שלא היתה מתוקנת בההוא זמנא אתבריאת ונתקנה בכל מאורות אלו מצד סוד הכבוד העליון שהמלכות מקבלת מהת"ת והיינו מלא כל הארץ כבודו דהיינו מ' מלואה הוא מהכבוד דהיינו מצד הת"ת והיינו דאיהו כבוד עילא' ותתאה כנזכר:

כד מטא בברכת אמת עולה דרך היכל הרצון עד היכל קדש הקדשים ששם סוד התפלה בחשאי ח"י ברכאן ושם סוד ייחוד הספי' שאחר שעלה אל היכל קדש הקדשים שם אומר אדנ"י דהיינו מ' שפתי נצח והוד ושם הת"ת בא אל השפתים שהם נצח והוד ויסוד נכלל על הסתם עמה דהיינו לשון למודים שאין אל השפתים פעולה אלא ע"י והיינו ח"י ברכות שכללם בלשון יסוד ח"י עלמין בההוא וישק יעקב ת"ת לרחל מלכות בסוד דבקותא דרוחא ברוחא בסוד דקות היכל קדש הקדשים שהוא סוד ג' ראשונות ולכך שם הוא כולו אומר כבוד וקראן להההוא מנה מצד אבא כבוד ובסוד אימא מקודש. ראשון ודאי מצד החסד שעיקר הכל בחסד ניסן בלי ספק וכדין משכו שימות הלבנה שס"ה כמנין ימות החמה ממנה שהנה אור הלבנה מ' כאור החמ' ת"ת כנז"ל. בעשור פי' א"ח ד' כנז"ל מהרמ"ק זלה"ה והרח"ו [זלה"ה] כתב אסתם ההוא היכלא וכו' ענין ג' פתחים דרום וצפון ומזרח ברמ"ח עטרין ונהירין בחושבן רמ"ח תיבות דק"ש ואם תמנה ג' הפתחים תמצאם חסרים ולכן נ"ל שבפתח דרום יש מספר עטרין (בתיבות) [נ' שצ"ל כתיבות] פסוק ואהבת ובצפון כמספר והיה אם שמע ובמזרח (בפ') [כפ'] ויאמר ובזה יעלו רמ"ח ועיין בזה כי יש בו דברים נפלאים עכ"ל:

רנ ע"ב

אר"מ כגון לישנא וכו' מפרש דר' חייא שבזוהר שנצנצה בו רוח הקודש ורמז באומ' במק"ל ראשונה לשון קלות שאין... המטה לגבם להשפיעם אלא לקלות בהם מלשון מקל לאנשי ביתו דהיינו לשון קלות ורדיה שרודה עליהם והם קלים לפניו וזה להראות שאין המטה להשפיעם ולכבדם. שנית מקל רמזו אל עשר מכות כאמרם רועה צאן שעתידים ללקות במקל על ידם כדמסיק וזה דרך ר"מ לפ' נסתר תוך דברי החברים להראות שנתגלה הסוד על ידם ונסתר ונתלבש ואיש תבונות ידלם. את ו' מקל ודאי צורת ו' ועשר מכות י' ודרך הכאתם בה' ה' כענין שהם סוד השם דהיינו סוד הרומז בת"ת מקל דהיינו אומ' במקלי עברתי את הירדן הזה ובהכלל י' ע"י המטה בה' הם חמשים מצד ה' אחרונה במצרים ובהכלל ה' אחרונ' בה' עליונה עם הי' הנז' מכח ו' יהיו ד"ן ומטעם זה בארץ מצרים מצד המלכות נ' ועל הים מצד הבינה ר"ן הם רועה צאן לרדותם במק"ל והנה ר' חייא נתן טעם לדבריהם אמנם לא נתן טעם למעשיהם ור' יוסי נתן טעם למעשיהם והנה יוסף היה מכוון שיהיה מלת רועה לשון רדיה והכוונה שיהיה הצאן שרו של מצרים כפוי תחת רשותם שעם היות שהם נכנסים אל תחת רשות פרעה הוא בתנאי שהם שולטים על השר ופרעה חשב רועה שהיו מפקחים על צרכיו והם כומרי ע"ז לזה נתן להם ההיא ארעא דאפרישו וכו' וכל כוונתו של יוסף ואחיו להשליט שם

יהו"ה על כל המציאות ויהיו החצונים נכנעים תחת יד השם דהיינו שם המקל שפי' ר' חייא ואם ישמעו לתת כבוד לשם יהו"ה הרי טוב ואם לאו איהו הוא לאתפרעא וכו' וממש השרים העליונים יקבלו ענשם מפני שהיה להם להזהירם שלא יטעו אחריהם וז"ש כד טייען וכו' והראהו ממש סוד רועה צאן לשון רועה התרועעה ארץ הם עשו בהם בגשמי שפטים כנז' וכדמפרש ואזיל מהרמ"ק זלה"ה:

רנא ע"א

אר"מ אמאי מני וכו' קשיא ליה תלת א' טעם לאיסור החמץ ב' טעם למצות ג' טעם לרבוי הלאוין לא יאכל לא תאכלו. מסטרא דטוב ורע שולט בהם הקדוש' מטטרון דא טוב. ורע דא סמא"ל כשהעולם בשלום מתנהג ע"י הקדושה והם מתנוצצים באור הטוב וכאשר אין שלום אז הם מלאים מסטרא דרע ולזה הז' כוכבי לכת רע וטוב כנז' ולזה אסור להשתמש בכוחותיהם הנעשים ג"כ טלמסאות בכתיבה ובמעש' ודבור שע"ז נאמר ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כ"ש ע"י הרע לבדו דהיינו מעונן ומנחש ומכשף וחבריו וכ"ש בשמות שתערב קודש בחול מפני אויר הטמא השולט. נהורא דלגאו. מצה היינו סוד ניצוצות הקדושה המתפשטים ומתלבשים בחיצונים לאכפיא לון קליפה דלבר שהם החיצונים השולטים בהם הם חמץ סמאל ומחמצת נוקביה מצה דלגאו היינו הקדושה המתפשטת להנהגת העולם שמורה שאין החיצונים נוגעים בה ח"ו והיינו שאינה מתפשטת בהם אלא בסוד לבוש נוגה שהיא קליפה קדושה מפסקת בין קודש ובין טמא. ואינון ז' הנערות וכו' הם ז' ענפים המתפשטים מהשכינה שהם ז' היכלות שהם בסוד מט"ט הנק' נער והם נערות והם חיילים דשכינתא והם מתלבשים למטה בז' ככבי לכת ושם ז' היכלות טמאים מבקשים להתאחז בקדושה לכך ושמרתם את המצות דהיינו ז' אלו הנז' מהרמ"ק זלה"ה:

רנא ע"ב

מצה מלכות איהי שמורה למעלה להתקשר בייחוד כענין שומרת יבם ממתנת ליחוד ו' משם יהו"ה מצה ה' משם יהו"ה והיינו ו"ה וכאשר יתייחד עמה הוא חוקק בה צורת ו' ונעשית מצוה וז"ש וביה אתעבידת מצוה ושמירתה מן החיצונים הוא ע"י י"ה שאין החיצונים נאחזים בהם וז"ש ומאן דנטיר לה וכו' ומפני שהם נעלמות אינם באות למטה אלא בסוד התלבש אורם בסוד התמורה ולכך במקום י"ה באו מ"ץ וז"ש גנוזין במ"ץ וכו' ולהורות שהיא לעצמה נקודה אמצעית ואליה ילוו ז' הנערות בסוד המצה שהם שצ"ם ח"נ כ"ל כנז' לזה אמר ומני קב"ה לברך לה וכו' דאינון ז' הנערות דילה ענפים מתפשטין ממנה ותבאנה אל קרבנה כלומר ז' פרות הטובות הם מסטרא דטוב שני שבע ופרות

הרעות הם מסטרא דרע דהיינו ז' ככבי לכת בהיות הנהגת' ע"י הרע. ותבאנה ניצוצות הקדושה אל קרבנ' מפני שאין הנהגה במציאות אלא ע"י הקדושה ועם כל זה מפני קליפתה החיצונה שמהפך אור קדוש להנהגת הדין לא נודע ולא ניכר האור כנז' ובזה נתבארו ב' קושיות טעם אכילת מצה ז' ימים וטעם איסור אכילת חמץ לא נשאר עתה אלא לבאר טעם איסור הלאוין וז"ש לא יאכל לא תאכלו. הא אר"א כתיב לא תאכל עליו חמץ וגומר ככתוב בזוהר. ר"ש פתח גער חית קנה וכו' נעץ קנה מיכאל נראה לי דלא גרסינן אלא גבריאל שהוא מצד הדין וכל החיצונים תחת ממשלתו וכן פי' רז"ל וקנה היינו קינא דמסאבותא סמא"ל ולילית שבה תלויים עשו וכל אומותיו מהרמ"ק זלה"ה:

רנב ע"א

בית ראשון ה' עילאה בינה ב' ה' תתא' מלכות וחמץ הוא מסך מבדיל מעלים אור העליון ה' עילאה דכורא ומחמצת מעלים אור ה' תתאה נוקבא והיינו תרין אורות תרי בת עין והיינו לחם משנה תרין ההי"ן ותרין עננים הם סמאל ולילית חמץ ומחמצת כנז' ואינון לקביל שאור וחמץ מחמצת הוא שאור לכך באו עליהם שני לאוין בל יראה ובל ימצא כנודע וכנגד ביטולם הם ב' משיחין בן דוד מלאה היא עילאה בן יוסף דאתי מרחל וללבן שתי בנות מרה דעגלא כעס ודין ונקמה שינקום משיח בן יוסף ויחריבם ולכן ירעה מצד העגל וירבץ מכח הארי כאומר רבץ כארי דמיכאל וגבריאל. אינון לקבלייהו הא' אריה ימיני והא' שור לשמאלי והם בעולם הנפרדים נגד ב' ההי"ן הא' ימנית והב' שמאלית ולכן ב' משיחין א' ימיני והב' שמאלי לכך הם ב' העננים הא' ימיני ישמעאל והב' שמאלי עשו:

ובג"ד דאיהו חוטא וכו' פי' שאין בין ח' לה' אלא חוט דק דהיינו אותיות חמץ הם אותיות מצה ואין ביניהם אלא מה שבין ח' לה' והיינו גער חית דהיינו שאין שם אלא חוט קטן בקנה זה שנשתרבב ועלה ונדבק קנה הוא"ו אל גג הה"א ובזה יתבר (לה) [אולי צ"ל חילה] ויכניס במקומה ה' והיינו שצריך לחתור לשבים מחתרת מלמעלה לקבלם שלא כדין והקב"ה גוער בדיני הגבורה הנועלים מחתרת התשובה ומיד ישראל מתקבלים ואתבר רגליה מן מחמצת הענין שהמחמצת נקבה והיא תלויה במלכות ודיניה שרגליה יורדות מות דהיינו קצת גזרותיה והנהגתה מגיעים עד החיצונים ועיקר הפסוק לא נאמר אלא על החצונים דהיינו מחמצת שהיא מוספת על חמץ אותיות מת ולזה גער חית הנקבה הרעה הזאת במה שיתוקנו הדינים מלמעלה ויבטל מחמצת מן העולם. ועוד גער חית קנה יתבר רגל ק' שהוא מתפשטת למטה עד הנחיש והוא כקוף לפני בני אדם והיינו התפשטות אות ה' מלכות עד החיצונים וצריך לקצץ אותו התפשטות וישאר קנ"ה הנ"ה שהיא המלכות הנקראת הנה וכו' הנה ס' בתר אלף ומאתן המספרים האלו ?יברילו

נפשות המעיינים בדורות האלו שלפי פשוטן עברו מהם מה שעברו ועיקרם נתבארו בפ' שמות ויש במספר הזה העלם והסתר ודברים בגו שיש הזמנה ויש גאולה ויש התעוררות והמעיין שיעמיק בפ' שמות ידלה מים מבורות עמוקים ויש במספרים אלו כמה תנאי תנאים והם מגלים טפח ומכסים הכל ואין אנו אלא כרואים מבין מחט סדקית וטוב לחסום פה והאל יכפר בעד. כי יקרא קן צפור היינו השכינה שהיא שוכנת על ישראל והם תחתיה כבנים והיא מקוננת עליהם כצפור ושכינתא תתבחן לפי מה שהם הבנים אם הם בעלי מקרא שאין מעלתם כ"כ יאמר בדרך שקן בדרך הוא דרך עראי מקום שיד כל אדם מגעת והיינו ביסוד הנק' דרך אמנם בכל עץ דהיינו בסוד הת"ת ושם ענפים שקן כזה הוא יותר שחור הם בעלי משנה ששה סדרים ו' קצוות כנז'. ענפי אילנא ובנים מארי קבלה הם יושבים בראש אמנה בסוד אימא עילאה ולא קעסיק השתא אלא בקן דשכינתא אימא תתאה אית דאמרי מפני ששכינה שורה על כל ישראל בכלל אפילו הקנין לזה מפרש בדרך שיוכללו בו הכל. וז"ש בכל עץ שכל ישראל הם כלולים בקן שעץ הוא הת"ת שהוא כלול מו' ספי' ו' ימים וכן ישראל כלולים מו' בחי' והם רומזים אליו בעניינם מהרמ"ק זלה"ה:

רנב ע"ב

אי על הארץ וכו' או שאין שכינה שורה על כל ישראל דהיינו כל עץ אלא פרטית היא מקננת על הארץ על מארי תורה בכלל שהם נק' ארץ וז"ש ועל הארץ תישן וכו' ובחינה זו ימצאו מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב וכו' והיינו מקרני ראמים דהיינו פרחי כהונה שהם עוסקים בתורה ובעבודה ועד קטנים שבכולם דהיינו בצים שהם כביצי כנים שהם עתה מתחילים ללחוש בתור' ושכינה שורה על הכל כאומר הזן מקרני וכו'. לא תקח האם שלא תסתלק שכינה מעליהם חרב ביה מקדשא שלח תשלח את האם בגלות עם ישראל. וענין בנים שהם מארי קבלה שהם מצד הת"ת ו' הנק' עולם ארוך מצד הכתר תקח לך בגלות שהם גולים עם השכינה ובהם האם היא המלכות מארכת ימים שמקבלת ע"י מהת"ת בסוד האריכות והטוב מהיסוד והיינו ויטב לך והא כיצד באתר דקרבנין תקינו צלותין ובטוב כוונתם בתפלתם מאריכים ימיה ומענדין אותה כנודע והא כיצד אימא וברתא שהם תרין ה"ה הם בגלות וז"ש שלח תשלח תרין תרוכין אימא עילאה ואימא תתאה וצריכי' אנו לייחד י' עם ה' ו' עם ה' ואחר שהוא כן אנו אומרים שמע ישראל ובזה אנו מושכים ו' לגבי ה' תתאה ואח"כ אנו אומרים אח"ד כבוד שעול' מ"ה דהיינו חכמה כ"ח מ"ה וזהו סוד ק"ש בתפילין שהוא סוד קשר ד' אותיות יהו"ה כי סוד התפילין בק"ש הוא להעמיד היחוד ולהתמיד אותו וז"ש ומיד דנחית קשרין וכו'

ולזאת הסגולה ד' פרשיות דתפילין סדרן יהו"ה דהיינו י' חכמה ה' בינה ו' ת"ת ה' מלכות מתאחדות כסדרן ונקשרות כראוי בסוד ק"ש בתפילין מיד סוף התפלה מעומד בחשאי הוא בכתר והיינו סוד ב' יהו"ה כתר על חכמה ובינה ת"ת ומלכות והעד היות התפלה כתר ממה דסנדלפון קושר וכו':

ולאו בתר פתורא וכו' כלומר אין עסקני עתה לפרש כלי המשכן כך בשכינה עצמה בחי' יכנו בשמות אלו לבד כדמפרש ואזיל והטעם שהכלים במשכן היו מהם רמוזות בספי' בבחי' רבות אמנם הכוונה הנה לפרש המציאות שבה וז"ש איהי כלילא מכל מאני שמושא וכו' דהיינו שהת"ת עושה כל פעולותיו ע"י ונעשה הפעולה היא נק' לפי מה שישתמש בה הת"ת וז"ש כלילא מכל מאני שמושא וכו'. אנא אינון שאלה בענין אן וכו' (וניקרא) [נ' שצ"ל עיקר] שאלה זו הוא לפרש מהו לחם וכמה מיני לחם הם כדמסיק בסוף דבריו מפני שהלחם שמתקנים למלך הם אוכלים לבאר אן אינון דמתקנין נהמא וחמרא למלכא ואין זה לחם ויין הנקרב ע"ג המזבח דלאו בהכי עסקינן אלא בתמורתם בגלות שיש תמורה לכל העניינים אלו והיינו היות השכינה נתקנת במעשיה' ונק' לחם ויין והכתוב פי' ואמר קרבני לחמי לאישי ומלת לאשי יסבול שני פירושים. או קרבני לחמי יהנו ממני וינתן לאישי או פי' לחמי יקרבו אלי אישי ושתיהם קאמר הכא וז"ש דלית לקרבא ליה לגביה אלא אילין דאתקריאו אישי ה' ולהאי פי' אתי שפיר מלת קרבני לחמי וז"ש ובג"ד את קרבני לחמי אמנם מלת לאישי לא אתי שפיר (כמשמע) [נ' שצ"ל דמשמע] קרבני לחמי יאכלו וינתן לאישי דהיינו פי' קמא וז"ש לאישי דעליה אתמר כלומר עם היות שאומר לחמי שמורה שאין האישים אוכלים ממנו אינו אלא עליה על הלחם הנז' נאמר לכו לחמו בלחמי שהאישים אוכלים ממנו ואתי שפיר מלת לאישי א"כ לחם זה שהוא לחמו של הקב"ה וג"כ אוכלים ממנו האישים בלי ספק הוא לחם הפנים שהוא נקרב להב"ה וניתן לכהנים א"כ כיוצא בו עסקינן וז"ש ואיתקרי לחם הפנים אינון י"ב פנים שהוא תיקון השכינה בי"ב פנים דהיינו ג' שמות יברכך ה' וגומר והם סוד אברהם חסד פני אריה יצחק פני שור גבורה יאר יהו"ה יעקב ת"ת פני נשר ישא יהו"ה ואלו הם י"ב פנים ד' פנים לכל חיה ו' אריה ה' שור ו"ה נשר אדם י"ס אנפין דתלת חיוון. מאי לחם דאילין פנים כלומר או לחם הפנים ירצה מזון ואור הנשפע לפנים האלו ומאי לחם דאילין פנים דא נהמא דאדם כלומר אור החכמה הנשפע על ג' שמות שהם חג"ת שמצד הבינה הם כללות מד' אותיות לבד אמנם מצד החכמה ודמות פניהם פני אדם ה' י"ב פנים עצמם ניזונים ומתפרנסים בפני אדם ומגדלין ונעשין ג' שמות מלאים וז"ש דאיהו יו"ד ה"א וא"ו ה"א והיינו בסוד פני אדם וג' פנים הם בנקודת מלך מלך ימלוך

אמנם פני אדם נקודתו כזה יו"ד הֶא ואָ"ו הֶא ויש עוד לחם שיהיה פני אדם ג"כ ולא יצטרך למלאותו וז"ש ואית ליה לאדם הנז' נהמא בד' אנפין דאינון ד' אתוון יהו"ה ונקודו כזה יְהָוֶהָ האי נהמא דפתורא דמלכא שפי' באצילות מבחינות המלכות שהוא שולחן המלך רחמים גמורים סלת נקיה מאכל אדם דהיינו אישים אמנם לחם החיות אינו מפתורא דמלכא כי נקודת מלך מלך ימלוך יש בהם דין והם ג' פנים המתפשטין למטה בסוד התלבשות האצילות בחסד דין ורחמים לפעול למטה ע"י היצירה ומשם החיות והנה ענין לחם הנז' הוא סוד חג"ת ואין שכינה נזכרת עמהם לזה אמר כבשין דיליה כלו' השפע והאור הנז' אינו שלם אלא בהצטרף השכינה ובמלת כבשן ג' פירושים א' גמר ותיקון הדברים העליונים שאין כל פעולה שתפעול למעל' שלימה אלא ע"י השכינה כמו התנור שבו אפיית הפת וגמר בישולו וז"ש כגוונא דשלימו דפירי איהו גמר בישולו ופי' הטעם ואמר והאי איהו אדנ"י גמר ושלימו יהו"ה והענין כדמסיק כי הרחמים דהיינו לחם הפנים סלת נקיה אינם קיימים אי לא בבואו אל מקום הדין ושם כובשים הרחמים הדין ומחזירים אותו לרחמים ואז היא פעולת הרחמים כי ארורים הם הרשעים שמהפכים כמה פעמים הרחמים לדין אמנם כאשר כבר באו הרחמים שם יהו"ה אל שם אדנ"י מדת הדין ונתחזקו ועמדו ברחמים גמר פרי הוא העיקר וז"ש דאיהו לחם. הפנים אדנ"י כבשן דיליה דאיהי כבושה תחות בעלה דהיינו היותה כבושה לרחמי הת"ת והיינו פי' שני למלת כבשן דהיינו כבשן של אש כבוש לרחמים לעשות כדיניה פעולות הרחמים מענין היין המשמח. והראיה ובגינה אתמר והר סיני שהוא המלכות עשן כלו דהיינו הדין ואינו דין רע ח"ו אלא מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן שהוא דין המתהפך אל הרחמים וז"ש ולא כבשן דאש ודהדיוט דהיינו הדין הנשפע לחוץ אלא בכבשן די ביה וכבש רחמי לעמיה דהיינו הדין הכבוש אל הרחמים ומסכים אל פעולת הרחמים והיינו אומ' מפני אשר ירד עליו ה' דהיינו מדת רחמים באש לכבשו שהדין מתעלם ונכבש כענין כבשי דרחמנא שהם סודות עליונים והיינו פי' ג' לכבשן עולם דהיינו דין המלכות הנסתר ונעלם שאינו מושג להדיוטים אלא שהוא מעורר הפנימיותה אל הייחוד:

ובנהמא איתֿ סולת וכו' עתה שב לבאר ענין לחם סלת נקיה לחם אישים דהיינו לחם הפנים ולחם חיון שהוא לעבדים ולשפחות שאינם נק' בנים מצד האצילות והם מארי משנה ע"ד הפשט והם אינם אוכלים לחם סלת נקיה אלא לחם חיות שהם מסטרא דעץ הדעת טוב ורע מפני שאינם אוכלים בבוקר בעת הייחוד על שלחן המלך אלא ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה דהיינו מסטרא דנער מטטרון והיינו מארי מתניתין דפשט אמנם הבנים שהם מסוד נשמה דאצילות דהיינו מארי קבלה הם בסוד

הייחוד אוכלים על שלחן המלך סלת נקיה דהיינו סוד יו"ד של אדנ"י דהיינו שכינה בסוד יחודה עם הת"ת י' של יהו"ה עם י' של אדנ"י בסוד יאהדונה"י:

קום בוצינא קדישא אנת ור"א כוונת השמועה זו הוא לומר לנו שעם היות שידע העובד סוד כוונת הייחודים שבבחינ' זו יושפעו אלו ומבחינה זו אלו אין ראוי לכוון מינה דבר רק לקרב הקרבן סתם להב"ה והוא יחלק משפטו אח"כ כפי רצונו וז"ש לתקנא דורונא למלכא דהיינו סוד הייחוד בתורה ובתפלה ובמצות ולקרבא כל אברים דאינון ישראל שעם היות שיש בהם בסוד עץ החיים מסטרא דאצילות ומהם מצד עץ הדעת טוב מצד היצירה ומהם מצד בעץ הרע מצד שהם פושעי ישראל עם כל זה בכולם יחד מתתקנת שכינה והם סוד חלבנה בקטורת שכולם תיקון גבוה וצורך עליון מהם בסוד הנשמה דהיינו סוד האצילות מהם בגוף דהיינו בריאה יצירה מהם בלבושים ברחמים הכל לפי הצורך וז"ש כל איברים דאינון ישראל קרבנין לקב"ה ממש אל הת"ת מפני שכולם תיקון לשכינה וז"ש בההיא דאתקרי לגבי אברים דהיינו השכינה השוכנת איתם בתוך טומאותם ואינ' נפגמת מרשעת הרשע ומקבלת מעשיו הטובים אפילו דבר מועט כל ימיו וזה שכ' שכינתא קדישא אש גבוה שאינה מקבלת טומאה ושורפת הכל והכל ראוי שיתקרב אליה וכולם גורמים יחד סילוק' והיינו עצי העולה ולכן אין לבזות החלבנה בהתקרבה עם הסמים בקטורת וז"ש דאינון עץ החיים מצד האצילות ועץ הדעת טוב מצד הכינויים ורע מצד הרשעים ובתנאי שיהיו רשעי ישראל ולא מאומות העולם כדמסיק בסוף דבריו הן אמת שיש לחלק בין עצי קדש לעצי חול ועם היות שיש עץ גבוה מצוה להביא מן [641] וז"ש עצי קדש אתקריאו אינון מארי תורה דאחידת בהו אורייתא דהיינו תורה דאצילות ותורה דבריאה ואש השורף עליהם היינו השכינה הנק' דבר ועליה נאמר הלא כ"ה שהיא השכינה והיא דברי כאש נסבכת העצים הנז' וז"ש ואתמר בה עולה לה' וכו', אשה לתודיענו כפי בחי' המייחדים כל א' כשיעור מעשיו ועם כל זה הכל לה' כנז' שאין ראוי לייחד אלא לפני הת"ת וכדמסיק ואתמר את קרבני לחמי לאשי דמשמע שיקריבו קרבן הלחם לאשי וא"כ קשו קראי אהדדי:

אלא אורח דמאן דקריב וכו' א"כ אין למקרב שהוא העוסק בתורה ובמצות ובתפלה לכוין בענייניו רק לייחד קב"ה ושכינתיה דהיינו להעלותה דורן אל הת"ת והוא מחלק בחי' שפעו כפי הראוי. מהרמ"ק זלה"ה:

רנג ע"א

דאיהי לחמי מצד הימין יינו מן השמאל והיינו עצם מצד הימין ובשר מצד השמאל הוא

[641] אולי חסר ההדיוט.

בשר מ' היורד מן השמים ת"ת בענין שבת"ת בחי' בשר ועצם ומתייחדי' בשתי הבחינות. דאכל על פתורא משל שני לתת הפרש בין עבדי' לעבדים בין טובים לרעים ובין בנים לעבדים. מכל מין ומין ממנו עבדות תורה ומצוה ותפלה וכיוצא יש בחי' בנים מקרבים סלת ועבדים טובים מקרבים בינוני ועבדים רעים מקרבים פסולת והיינו שהשכינה שהיא דורון בכל המינים והשינוי לפי קישוטיה עולה ומתייחד עם הת"ת והיא שולחנו וברצון הת"ת נתן ממנה חלק לכל הבחינות הבנים מסטרא דאצילות מקבלים משלחן המלך עצמו מהמ' ממש העבדים הטובים ע"י שר העולם מטטרו"ן הרעי' מקבלים שכר מעשיהם מלובש בפסולת בענייני העוה"ז דברים גשמיים מהפסולת ודאי כל א' כפי הראוי לו לכל בריה די מחסורה ולבנים שהם דמלכא אוכלים על שולחן המלך וזה שאמר ומההוא נהמא וכו' הה"ד את קרבני לחמי לאישי שהם הבנים מסטרא דאצילות שהם הם הקריבו קרבן ה' לחמו ממש שהאחרי' לא (הקפידו) [נ' שצ"ל הקריבו] אלא בינוני ופסולת והיינו דמסיק האי מסטרא דאילנא דחיי וכו' כנז' שדין ומזיקין וכו' הענין שיש בקליפות צד הרע וצד הטוב הצד המתקרב אל הקדש קליפה קרובה אל המוח קליפה ד' הנאכלת עם הפרי משם נאחזים רשעי ישראל שהם קדושים ואחוזים שם והם שומרים אות ברית ואינם עובדים ע"ז ונשמתם הם מן הקליפה הדקה הקרובה בענין השדי' והשדים והמזיקים האלו אינם כשדים הרשעים שהם מצד הקליפה מקשה כאבן כגון נשמת או"ה והמשומדים שנכנסו בעמקי הקליפות ולא חזרו בתשובה והרשעים הקשים כאלו הם שדים גוים וכיוצא ואלו השדים משמשים לקדושה כענין כמה שדים שהיו משמשים לחכמים הקדמונים להיותם נהנים מקדושתם. ובני אהרן בגין דמרבו היינו שערבו סדר הקרבנות שמה שהיה מעץ הדעת טוב ורע הכניסה פנימה לקדש והיינו שקריבו אש זרה ולזה אין ראוי לשום א' להתחכם בעניינים אלו אלא לייחד סתם גם לא לדחות הרעים מתקרבת הקרבן אלא כל הרוצה להתפלל יתפלל והקב"ה יודע מה יהיה היחוד כנז' **וביום** הביכורים וכו' יום הביכורים וכו' בדברי ר' אבא יש לדקדק דאורייתא היינו ת"ת וביכורים מילאין היינו דבר הקודם לתורה וראיה דמייתי הפך זה ראשית ביכורי אדמתך דהיינו מלכות א"כ ביכורים אינם לאורייתא ועל הכל מה ענין ביכורים ליום הביכורים ולזה תירץ ר"מ ואמר ופי' דברי ר' אבא ואמר כי ביכורים הם על ג' דרכים והם א' אומר וביום הביכורים הב' אומר ראשית ביכורי וכו' הג' קדש ישראל לה' ראשית ועניינם א' כי מלת ביכורים הוא מלשון בכור וז"ש כגוונא דביכורים לאמהון הכוונה שיקרא בכור מפני שהוא פטר רחם כן פירות הארץ יקראו ביכורים לאילן וכן ישראל בסוד נשמתם הם ביכורים להקב"ה ונקרבים במתן תורה והם ראשונים לכל

האומות ולזה נק' ראשית קדש בענין שביום מתן תורה נקרבו ישראל לאביהם שבשמים נק' יום הביכורים מפני שהם ראשית ביכורים להב"ה ולהורות היותם קדש וראשית וקרבים להב"ה לכך ראוי שהביכורים יובאו בית ה' מפני שהם דמיון לישראל וז"ש ובג"ד אתמר בהון תביא בית ה' אלהיך והיינו אומר תבואתה ראשונים לבאים אליו ולכך שהם קדש כל אכליו שהם נהנים מן הקדש ובזה נתבאר מה יחס ביכורים ליום הביכורים אמנם לפרש דבריו אמר ביכורים דאורייתא הכוונה הת"ת ו' דכליל שית ספירן ומליהם נאמר ביכורים לשון רבים ומציאותו בתוך הבינה מהחכמ' והיינו אומרו ב"ן י"ה ובסוד מציאותו זה אתקרי בכור כאומר בני בכורי ישראל ומפני היותו כולל ענפים רבים כנז' אתקריאו ביכורים כי לענפים אלו המתגלים שהם ו' קצוות יוקדם מציאותם למעלה בסוד ב"ן י"ה והם ביכורים לענפים תחתונים וז"ש דבהון ראשית אתקריאו ביכורים כלומר הראשים שעליהם על הענפים הם הביכורים כמצוייר בצורה אמנם אומר יום הביכורים ירצה יום א' לביכורים ועניינו ו' דהיינו הת"ת יום א' מאינון ביכורים עילאין ונק' ביכורים הוא בהיותו מתמצא מהחכמה שמשם הביכורי' בסוד קדש לי כל בכור וז"ש נהר ו' בסוד הדעת יוצא מעדן שהוא חכמה ולכך הת"ת בסוד מתן תורה הוא יום מהביכורים כנז' וז"ש דאורייתא תליא ביה וכד נפיק סוד הת"ת משם נפיק כל רזין דאורייתא שהוא סוד המציאות הנעלמים שם הנכללים בדעת והיינו יום הביכורים וסודם בביכורים שהם פירות האילן והוא ובגין דאיהו אילנא דחיי אורייתא הנמשלת לעץ הה"ד עץ חיים הוא למחזיקים בה א"כ הרי פירות האילן דומים לביכורים הנז' והתלות המצוה באדמה באומר ראשית ביכורי אדמתך מפני שחלק התורה המתייחס למ' שהם חלק הפיקודים הם פרי התורה דהיינו המצוה לכך נאמר ראשית ביכורי אדמתך. ואי תמרון אמאי וכו' אין ראוי שיקרא חדשה אלא דבר חדש שנתחדש שמעולם לא היה וכיוצא אמנם פירות האילן דרכם שהם באים באילן מו' חדשים כי בימי החורף והסתיו האילן מתעבר מהלחות ואח"כ עומד הפרי באילן בבישול קרוב לו' חדשים אחרים א"כ למה נק' מנחה חדשה מת שיתחדש משית ירחין לשית ירחין פי' מיום שנבצר או נלקט עד שובו לצמוח באילן ו' חדשים לבד. וכן עבור האדם שהוא ג"כ עבורו לט' חדשים אין ראוי שיקרא מנחה חדש' ולעיל פי' פסוק וביום הבכורים בהקריבכם וכו' על פירות כמשמעו ועל ישראל כדפי' ומפשט הפשוט משתמע מנחה חדשה המנחה כבשי הלחם דהיינו בהמה ואל זמנים מחולפים כי קרבן הפירות ששה בסוף ו' חדשים ראשונים מקדישם ובסוף ו' חדשים אחרוני' מקריבם וכן האדם קדושתו לסוף ט' או לסוף ז' והבהמה לסוף ז' ימים כאומרו ומיום השמיני וכו' א"כ ביכורים דילהון מפירות ומאדם ומבהמה נקראו

מנחה חדשה ולזמנים מחולפים למה כיון שהן שנים בשם ביכורים ושנים בשם מנחה חדשה וזמנים הרבה להם. ועוד קשיא שנית ספירן ששם עיקר שם יהו"ה שהוא כבוד המאציל ומדרגה ראשונה להנהגתו לתחתונים דהיינו כינויים דיליה רחום דיין וכיוצא א"כ למה נייחס שם בהמה דהיינו בכור בהמה דקאמרן בשלמא לייחס להם שם אילן או שם אדם ניחא שהאילן הוא דבר נאה ונקי ומכובד בענייניו ואדם שהוא בלב אלהים ופי' שנמצא בספי' ג' בחי' וכנגדם עניינים אלו כדמפרש ואזיל וראשונה אמר שלא יכונה בשם מנחה הקרבן בעצמו מצד עצמו אלא המלכות שהיא נקרבת ע"י הקרבן ועלי' אמר הכתוב בהקריבכם המלכות למעלה שהיא מנחה חדשה המתחדשת מאור עליון ובחינת חדושה להתקרב על ג' פנים הא' מו' לו' והענין שהו' קצוות יתייחסו בשם שנים מבחינתם מהבינה ויתייחסו בשם ירחין מבחינת' במלכות וז"ש שית ספירן דאתקריאו שנים קדמוניות בסוד קדמות' שע"י מציאותם נמצא כל נמצא מצד הבינה שהיא שם אלהים הנז' במעשה בראשית וז"ש בגין דאקדימו לעלמא ובחי' זו היא מתחדשת מששה לששה שהשכינה שהיא עולם הזה יתחדש בכל שנה שביעית ובחי' זו היא מנחה חדשה דהיינו שיתא אלפי שנין הוי עלמא. הב' ושכינתא היא מנחה חדשה מסטרא דחיה וכו' ולחיה ב' דרכים הא' חיה פני אדם ומשם בכור האדם וחיה משאר חיות ומשם בכור בהמה והשתא עסקינן בבכור האדם ועליה אמר ודמות פניהם פני אדם דהיינו שם מ"ה דאלפין אמנם לחושבן זעיר שהוא מסטרא דחנוך נער שהוא סוד המיעוט וחושבן קטן בו שמקטרגין העולמות העליונים שהוא סוד היצירה וימי החול ובו סוד הנערות שעליה נאמר תתחדש כנשר נעוריה והיינו סוד נער הייתי גם זקנתי ומשם סוד עיבור נשמת האדם לט' חדשים כנז' בתיקונין שהם ט' ספירות שבו וברדת המדרגה הט' דהיינו יסוד המעוברת שהיא המלכות שבה עיבור הנשמה ונק' בן בכור (מצבה) [אולי צ"ל מצדה] שהוא יסוד לבכור בבחינת היותה אות ברית על ו' והיינו בכור האד"ם שעולה ט' להורות המשכת ט' מדרגות ושם היא מתחדשת בענין שלסוף ט' היא בכור מנחה חדשה מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו כתב אבל מסטרא דעץ הדעת טו"ר מני וכו' הענין כי נודע מארי מקרא הם באופנים ונק' ביצים ומארי משנה הם בחיות שהם במטטרו"ן בסוד כי מרדכי היהודי משנה למלך ומארי קבלה בנים והנה בנים הם בסוד נשמתם עץ החיים שהוא מלמעלה למטה כנז' בתיקונין דף ב' ע"ב אמנם עץ הדעת שהוא מתתא לעילא ושם יש ב' מינים א' מצד הרע שהוא סמא"ל מלך (השבים) [נ' שצ"ל השדים] וטוב מטטרו"ן מלך המלאכים והחיות וכאן הם מארי המשנה וז"ש אבל מסטרא דעץ הדעת למיהב בינוני למלאכים

בסוד הטוב ופסולת (לשבים) [נ' שצ"ל לשדים] שהוא רע וכמו שיש מזיקין משרתין לסוסוון דמלכא תם החיות ג"כ למארי משנה משמשין לון שדין יהודאין כנזכר בתלמוד ברב נחמן ובהרבה כיוצא בו דהוו משמשין לון שדים וכמעשה דיוסף שידא. ואמר כי בני אהרן רצו הם בידם לחלק הקרבן כפי הנוגע לכל א' ולכן נענשו כי דרך ארץ הוא תחלת הכל לתתו אל המלך ואח"כ הוא יחלק בידו לעבדיו וכמ"ש דף רמ"א מהרח"ו [זלה"ה].

רנג ע"ב

ואע"ג דכמה ענפין וכו' הקשה כי דרך זה לכל הנזרעים מהאדם א"כ למה הא' בכור והבאים אחריו פשוטים וכפי הנז' היו ראוי שכלם יהיו בכורים לז"א ואע"ג דכמה ענפין וכל נטיעות שאדם נוטע הוא ענף וכו' עם כל זה אינון דאקדימו בקדמיתא אתקריאו בכורים ולכך נתקדש בכור האדם וסודם שאו שערים כדמפרש ואזיל. אגב אורחיה מתבאר ענין בכור בהמה ומפרש הענין ע' פי' מזמור זה והכתוב אמר שאו שערים ראשיכם לאיזה מקום הנשיאות הזה ילמד סתום מן המפורש שאו מרו"ם דהיינו חכמה עיניכם וראו מ"י בכח החכמה ברא אליה שהם חג"ת ולמי ישאו השערים ג"כ ילמד מאומרו שאו את ראש כל עדת א"כ הנישא הוא הנשמה ונושאים אותה אל החכמה כי משם הבכור והטעם שערין אלו חמשים תרעין דבינה מטעם הנשמה העוסקת בתורה דאיהי מתיבתא עילאה כי שער נקראת הישיבה כאומר השערה אל הזקנים וזה להכריח שערים במלכות כי אחר ששערים בבינה מטעם שהיא ישיבה א"כ מ' ישיבה ויש בה פתחים ושערים ג"כ ושאו פתחי עולם דמתיבתא תתאה שהיא מלכות מתיבתא דלתתא ונשיאות זה לנשמה שהיא העוסקת בתורה וז"ש דכל מאן דישתדל באורייתא וכו' ולכך אמר ויבא מלך הכבוד ולית כבוד שבחכמה אלא תורה בסוד נובלת חכמה של מעלה תורה ונקטינן מהכא מאן דאוליף אורייתא אתקרי מלך א"כ מטעם זה כק' בכור מפני שיש בנשמות בסוד מחצב שלהם וסילוקם בתורה בכור זה על זה וכמו שיש בחי' זו מסטרא דאצילות דהיינו בכור אדם כן יש בחינתו מצד החיות ממש. וז"ש ולא תימא בההוא עלמא דאתי דהיינו בינה מצד האצילות נק' מלך ובכור אמנם בכיר בהמה מאי איכא למימר אלא מלך בתרין עלמין מצד האצילות בעולם הבא ומצד הבריאה והיצירה והעשיה דהיינו בחיון בעלמא דין שהיא המלכות:

בדיוקנא דמאריה שנמצא מציאותו באבי"ע וכן העוסק בתורה מלך בכור באדם ובבהמה בסוד אדם ובהמה תושיע ה' ובג"ד כפיל תרי זמנין וכו' והיינו נמי דמסיק מאן ראשיכם תרי זמנין אלא א' באצילות דהיינו חיון דמרכבה עילאה והיינו בכור אדם וחיוון דמרכבה תתאה דהיינו בכור בהמה ומשם המלכות ג"כ בכור ע"ד שפי' בבכור האדם והם שבעת

ימים ונעשה בכור מפני שמדרגות התחתונות ז' ובח' בינה היא מנחה חדשה ודאי שמתחדשת כנז'. אר"מ אילין מילין כמה סתימין אינון למאן דלא ידע וכו' וישראל אינון אפרוחים דאימא וכו' הם ג' בחינות באדם נפש רוח נשמה נפש מאופן רוח מחיה. נשמה מבינה והיינו סוד ביצים מאופן מארי מקרא שזוכים לנפש. אפרוחים שיש להם כנפים מארי משנה בסוד רוח מחיה. בנים יש להם כח לפרחא בתר אמהון מסטרא דכסא דתמן מקננא אימא עילאה ואלו הם מארי תלמוד ואם הם מארי קבלה הם מסטרא דאצילות בנים אמיתיים שהם יש להם כנפים לפרוח בתר אמהון אפילו בגלות אחר שבירת הקן ע"י ק"ש אוחזים בשית בנין כל א' כפי בחינתו מארי משנה בבחי' ו' ענפים שבחיות מארי קבלה בו' ספי' למט' מבינה א' המרבה וא' הממעיט וכו' וקשרין לון וכו' כלומר ע"י ק"ש באים ובהיות קריאתה בתפילין מתקיימין עליהם. ולבתר מלחשין כי ע"י סוד התפלה בחשאי אימא נחתא עלייהו ואפשר דהיינו בסוד בעטרה שעטרה לו אמו וכו' ור"מ לא ס"ל דבזמירות נחתא ה' שכינתא לגבי ישראל אלא בסוד ק"ש אוחזים שית בנין דהיינו מדתם או מסטרא דאפרוחים או מסטרא דבנים והרי שיש להם ע"י ק"ש ו' ואח"כ בסוד צלותא בחשאי אל הייחוד אוחזים ב' ההי"ן ה' עילאה עטרה על ו' וה' תתאה נקשרת עם ו' בסוד הו"ה וקשר הו"ה היא בסוד י' כי כל י' היא קשר של תפילין והם ב' יודי"ן שני קשרים י' עילאה היא קושרת ה' עילאה עם ו' וי' תתאה היא קושרת ה' תתאה עם וא"ו דהיינו חכמה י' יסוד וז"ש ואינין ה' ה' ונחתין לגבי ו' בסוד הוה כנז' ונקשרים בסוד י' כי כל קשר הוא י' וז"ש בקשר דיליה דאיהו י' וסוד קשורם הוא ע"י סדר הו"ה ה' ראשונה על ו' וז"ש ושריח ה' עילאה על וי והיינו תפילין על רישיה וה' זעירא שהוא מלכות נחת על גביה י' דהיינו יסוד קשר שנ יד בענין דאיהו קשר דה' עילאה על ראש ו' ואיהו קשר כלומר והוא"ו הם הה"א ראשונה נקשר עם ה' תתאה שהיא מלכות כנז'. אפרוחים ביצים הם סוד הו"ה וז"ש אפרוחים הם ו' שית. סדרי מקרא הם ה' בן ה' שנים למקרא מורה על בחי' ה' בנים מבינה ב"ן י"ה הרי הם הו"ה וכן הם בס"א בינה חיה ת"ת. אופן מלכות והיינו ג' חלקים באדם נפש רוח נשמה שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד ותלמוד וקבלה הכל א' כי המשנה תתפרש על ב' דרכים ע"ד הפשט וע"ד הסוד. מהרמ"ק זלה"ה:

רנד ע"א

ועשית מנורת וגו' חסר תחלת הענין והכוונה לפרש כי המנורה ושאר כלי הקדש ומיני העבודה כולם בסוד התפלה וכל א' מקריב קרבנו והוא כהן לעצמו להקריב לחם קרבנו ובו בתיקוני התפלה כל סוד תיקוני הקרבן ותיקון ראשון הוא היות סוד המנורה כי

הטבת חמש נרות קודם לדם התמיד ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות נמצאת מנורה קודם לקטורת שהמנורה בדבור ובמעשה והקדים ואמר מנורה ז' בוצינין דילה הם ז' נערות שהם סוד ז' היכלות שבהם מתפשט ז' ענפי הספי' שהם לה מבית המלך מהבינה מתפשטים לה למטה דהיינו מבית המלך והיינו שבסוד הבינה תפילין של ראש ובה ש' דתלת ראשין חג"ת וש' דארבע ראשים שהם נהי"ם והיינו שהם נגד ז' נערות וכן תיקון המנורה בדבור בסוד ברכות דק"ש שהם ז' ברכות לה. אמנם ברכותיה מפוזרות בסוד פיזור ב' שיני"ן לימין ולשמאל ולכך בשחר דהיינו לימין ג' אבות ש' של ג' ראשים והיינו שתים לפניה חסד וגבורה וא' לאחריה ת"ת ובערב לצד שמאל שתים לפניה נצח והוד ושתים לאחריה יסוד ומלכות. ואח"כ וקטורת קודם לאיברים ואיברים קודמים דהיינו סוד כהן בעבודה דהיינו כל א' מתפלל תפלתו הוא כהן לעצמו לעבוד עבודתו ולזה הוא לבוש בגדי העבודה ואין תפלה שלימה אלא בתפילין וציצית דהיינו ציציות פעמונים ורמונים על שולי המעיל דהיינו קשרים וחוליות של ציצית קשרים יודי"ן פעמונים חוליות רמונים וציץ הזהב תפלה של ראש קדש לה' דהיינו י' קדש ה' והיה כי יביאך ו' שמע ה' והיה אם שמע וחסד נעשית מזבח לעבודת הקטורת בסוד קשר הייחוד בתפלה. מהרמ"ק זלה"ה:

רנד ע"ב

פתח ר"מ ואמר כתיב בפ' דא והקרבתם וגו' כוונת ר"מ בזה לפרש טעם לחם ביום זה ומוכיח מעולה שהיא כולה כליל והיינו אומ' אשה עולה כי אשה רמוז וכליל לאישים והיינו סוד העולה דאתיא על הרהור הלב שאין בו מעשה לכך בא הקרבן כולו כליל כולו מחשבי אין בו אכילה לכהנים ולא לבעלים דהיינו הרהור עבירה עד שמתוכם בא אדם לידי טומאה וזה על ב' דרכים או ח"ו לבטלה או ממש באשה פסולה והיינו לחם חמץ או לחם מצה כי מצה היא טפות שלא החמיצו אלא לבטלה כי כאשר הם במקום הנקבה הם חמץ אמנם לבטלה הם מצה וחלת לחם חמץ לכפר על עון טפות שנזרקו באתר דלא אצטרך וחלת לחם מצה על עון טיפין שנזרקו לבטלה והיינו הרהורי הלב הרעים הקשים מן העבירה לכך על הלחם אשה עולה ועם היות שאין בפסוק אלא או והקרבתם על הלחם ז' כבשים וגו' בפ' אמור או והקרבתם עולה לריח ניחוח וכו' עם כל זה כתיב בפרשתא דא דהיינו במוסף של פסח והקרבתם אשה עולה לה' למד על כל שאר עולות והוא עולה על מצה וביום שבעות עולה על חמץ ובתודה חמץ ומצה על שניהם יחד והמוספים באים מפרים וכבשים וכו' וראש לכולם פרים על כל הבהמות שהם מצד פני שור מהשמאל מצד הגבורה. ולכן שחיטתן היא פעולת הגבורה שפיכות דמים

בצפון שהיא הגבורה והם ג' פעולות שחיטה קבלה זריקה והיינו בסוד הדין שתחלת התעוררותו מבינה ונמשך לגבורה ומשם למלכות ולכך בצפון קבלה בגבורה ושחיטה התעוררות הדם מבינה וזריקה במזבח מלכות והכל בסוד ב"ד עליון וב"ד תחתון מדת הדין הקשה ומדת הדין הרפה והתעוררות הדין מבינה כנזכר:

ומה דאוקמוה עולת שבת וכו' בלי ספק חסר כאן ואינו נקשר עם הקודם והעד דקאמר לקמיה קום ר"מ וע"כ הם דברי ר"מ שבת בשבתו ת"ת עם בחי' ידועה במלכות ולא בבחי' אחרת משום דעבר יומו שהוא הת"ת יום ודאי בטל קרבנו וייחודו אש דקרבנין קדש שהם כחות קדושות ומדרגות הקדושה נקשרים יחד ולכך מותר לבער אש הקרבן בשבת דהיינו ליחד קדש בקדש אמנם אם של חול היא חיצון א' מס' בגיהנם ואדרבא צריך לשקעו בנוקבא דתהומא רבא ולכך לא תבערו אש חולין דטומאה סמא"ל וכוחותיו חולין דטהרה הוא מטטרו"ן וכוחותיה. הרמ"ק זלה"ה.

והרח"ו כתב אזריק טפין קדמאין וכו' משמע כי תיקון המוציא שכבת זרע וקרי לבטלה הוא מתכפר בלחמי תודה הבאים על העולה ובזמן הזה נלע"ד שתיקונו הוא ע"י המצה שמורה להזהר בה מאוד ודו"ק ותשכח עכ"ל:

רנה ע"א

אש קדש הקדשים אש קדש אש הדיוט הם ג' אישים שבמקדש הדיוט היינו אש דחול המביאים מחוץ למקדש והוא סוד הקדושה שהיא מתלבשת בעשיה והוא בהכנסו למקדש מתפשט ונקשר בשאר מדרגות הקדושה בשורשו. קדש היינו סוד היצירה. קדש הקדשים היינו אש הבריאה ועיקר הכונה לה' והוא מחלק לכל איש ואיש כפי בחינתו. אתון אינון ביכורים שהם פטר רחם שלה בסוד הנשמות מזווגא דקב"ה ושכינתיה ועוד הם ביכורים לה שהיא למטה מג' אבות שהם חג"ת ור"מ שהוא סוד הדעת שעל גביהם הכולל שלשתן דהיינו ג' תפלות שהם כנגד ג' אבות ובק"ש היא נקשרת ומתייחדת בסוד אח"ד וע"י אור נגה עליה ונתחדשה בסוד חדושה של לבנה.

דביה מתן תורה דהיינו תגבורת אור הת"ת מצד הבינה כי הת"ת נק' תורה ומתן תורה הוא מהבינה והיינו אומרו חמשים מצד הבינה יום מצד הת"ת לעומר מלכות והיינו סוד מתן תורה כי מוהר ומתן היא לנקבה. וביה שבע שבועות כלומר מה שאין אנו מונין אלא ז' שבועות הוא מסטרהא דההוא דאתמר ביה שבע ביום הלליתיך כלומר המלכות נק' שבע דהיינו שבע ביום כמדת יום שהוא הת"ת הללתיך והארתיך מלשון בהלו נרו על ראשי והיינו דאיהי כלה מלכות שהיא בעצמה כלולה מז' ספירן דהיינו שבע שבועות עד החסד אמנם מצד הבינה איהי מלכות כלה כלולה בבינה והיינו בסוד התפשט אור

הבינה בה' ספירן דהיינו בינה עד הוד אתפשטת דהיינו סוד ה' שהיא ה' ספירן חג"ת נ"ה כזה # וכל ספירה כלולה מעשר והיסוד מקבל החמשים המתפשטים עד ההוד דהיינו שנק' כל והמלכות נק' כלה שפי' כ"ל "ה' ואיהי ים התורה היא החכמה דהיינו נובלת חכמה של מעלה תורה וכדי לכלול ביסוד החמשים גם הכתר אמר מקורא דיליה ר"ל מקור לים כי הים יש לו גבול ולזה נקרא י"ש אמנם הכתר נק' אין שאין לו סוף וכמו שמהבינה נמשך סוד כ"ל ביסוד ומלת כלה במלכות כנז' כן נמשך שם י"ם מצד החכמה בכל הספירה ונק' ים סתם אמנם מלכות תקרא ים סוף פי' הים האחרון ר"ל סוף הימים. ובגין דאינון חמשים שבועות כלומר ב' בחינות א' חמשים והב' שבועות נרמזו בסוד קרבן יום זה בחי' החמשים דהיינו שני עשרונים וג' עשרונים שהם ה' יודי"ן כדפירש # דהיינו חמש זמנין עשר ובחי' ז' שבועות היינו ז' כבשים ובעשור לחודש השביעי הוא ענין בפני עצמו.

דאיהו תשרי. קס"ד לפרש בעשור ת"ת לחדש השביעי מלכות לזה אמר שאין הפירוש כך אלא אומר לחדש השביעי לא בא אלא להודיענו מציאות החדש לבד דאיהי תשרי מקרא קדש למאי דבעי לפרש בעשור י' חכמה א"כ מאי מקרא קדש קדש ממש הוי לז"א כי מקרא קדש היינו יום הכפורים לא בא אלא לאסור בו המלאכה כדי שיהיה מקודש וז"ש דא יום הכפורים ומה שאנו מפרשים אותו בחכמה הוא מפני שהוא עשירי דהיינו י' וז"ש **דאיהו** עשירי י' דהיינו חכמה כלול מי' ימי תשובה דהיינו ובעשור ומה שאין אנו מפרשין אותו בחכמה הוא מפני שהוא עשירי בבינה משום דתקינו ביה חמש צלותין לחברא עם ה' והכוונה שסוד יום הכפורים עצמו בסוד י' ימי תשובה הוא חכמה ותיקוני היום דהיינו ה' צלותין מורה יחודה עם הבינה. ומאי קשיא לך שקראו מקרא קדש הכונה להודיענו קדושתו ושאנו חייבים לאפרשא ליה משאר יומין וכו' דהיינו בערך התחתונים והיינו כל מלאכת עבודה לא תעשו שהם בסוד החול בסוד מטטרו"ן ונק' עבד שממנו מלאכת עבודה שהם סוד התלבשותו בסמא"ל שהוא סוד מ' מלאכות חסר א' והיינו מאה מ"ט מטטרו"ן שהם מ"ט טהור שכן עולה טהור וסביב לו מ"ט פנים טמא ולפעמים יתהפך הנהגת המטה לנחש מפני היותו מתלבש בדין ופועל ע"י סמא"ל שהוא נחש ולכך ביום הכפורים הקדושה שהיא מתגלה מצד הת"ת עץ החיים ואין שליטה לחיצונים לכך ל"ט מלאכות אסורות בשבת ממש וז"ש דלא לישתתף וכו' **ביה נייחין** בסוד היובל דיוה"כ כנודע **וביה נפקי משולשליהון** וכו' דהיינו סוד התרת נדרים לה מצד הת"ת ושבועה מצד המלכות והיינו לאסור אסר מצד היותם מתלבשים בסוד הגלות מקום אסור והתר בסוד עץ הדעת טוב ורע וביום הכפורים שהוא סוד הגאולה

היתר נדרים ושבועות שהם סוד ת"ת ומלכות מתפשטים מלבושי הגלות ונגאלים בסוד אור החכמה והבינה והיינו אומר נדר ושבועה מצד המלכות והיינו דעברו על גלותא דילהון בחכמה ובינה יהון שביתין והיינו דקאמר בריש דבריו ובגין דא תקינו למימר ביה כל נדרי וכו' דחסד וכו' הכרח לדרוש התר נדרים מצד יוה"כ ע"י חכמה ובינה מאומר היתר נדרים פורחין באויר ואויר ת"ת כדמסיק א"כ הנדר בת"ת והתרתו מבינה וחכמה הפורחים עליו ושבועה במלכות מאומרו נדרים ע"ג שבועות עולים דהיינו ת"ת על המלכות:

ועוד אוקמוה וכו' ראיה שנית לשבועה במלכות ונדר בת"ת והענין כי הראיה הקודמת מהנדר הכרח לשבועה כאומרו ובגין דשבועה וכו' ובראיה זו משבועה הוכרח לנדר ולז"א דעצם המלך אדנ"י מלכות שמורה היותו אדון ומלך להנהגת העולם והוא עצם המלך הכוונה לבוש ותיק לחיי המלך דהיינו יהו"ה ת"ת נשמה לשם אדנ"י ובג"ד כי תדור נדר לה' ידוקדק [642] בעצי פסוק כי תדור נדר דהיינו דפ' כי תצא ולא פסוק ואיש כי ידור נדר לה' דכתיב בפ' מטות משום דקרא קאמר איש כי ידור נדר לה' או השבע שבועה דאפשר לשם יהו"ה הנז' קא מהדר. ואוף הכי אית רזא וכו' לתת מקום להתרתם מחכמה ובינה יש סוד שמורה היות הגעת הנדר והשבועה לחכמה ובינה כדמפרש ואזיל מהרמ"ק זלה"ה:

גליון. בחכמה ובינה יהון שביקין וכו' פי' כי י"ה חכמה ובינה יהון שביתין ושביקין עכל"ה:

רנה ע"ב

כאלו נודר בחכמה וכו' השתא מדקדק אומרו כאלו נודר משמע דעיקר הנדר בת"ת שהוא המלך. אמנם באלו מגיעים שם והטעם מפני היות שם יהו"ה גוף לשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א דהיינו אור החכמה מתפשט בת"ת עצמו דא אימא עילאה כלומר להאי פי' בחיי המלך והת"ת הוא סוד ו' בין שתי ההי"ן א' לימין חסד ורחמים עצם מעצמו והיינו ה' עילאה וה' לשמאל והיינו ה' תתאה דין בשר מבשרי ולכן בינה עצם השמים עצם הת"ת הנק' שמים א"כ אומר במלך עצמו כלומר בעצם המלך דהיינו בינה עצם הת"ת והיינו דמסיק מסטר דחסד וכו' ובחכמה דאיהו חיי ת"ת איהו סליק וכו' ירצה כי הת"ת בחייו מסתלק על בינה ליקרא אדם כזה יוה"ד ואז נמצא בינה על המלכות והיינו והנשבע נשבע במלך עצמו שהוא בינה ואיתמר ביום הכפורים ועניתם כלומר מה שנאמר בתורה ביום הכפורים בפירוש אינו אלא סתם ועניתם אמנם רז"ל פי' העינוי הזה מהו ואמרו

[642] אולי צ"ל בענין.

שיהיו ה' עינויים וז"ש תקינו בי' ה' עינויים. עוד ירצה באומרו אתמר ביום הכפורים ועניתם הה"ד ובעשור כלומר חזר הכתוב פעם ב' לייחס העינוי ליום הכפורים וזהו כמו שחזר פעם ב' ובעשור עם היות שכבר נאמר פעם אחרת ובעשור והיא הכוונה להורות על העינוי שיהיה מתייחס בסוד י"ה עצמו ולזה מצאו מקום דתקינו ביה ה' עינויים כי סוד העינוי הוא בה' בתראה אתר דמסכני היא הנק' עניה והטעם הסיגוף והעינוי הוא לעורר שפע התשובה ה' עילאה ה' תפלות עליה ואם כן ה' תפלות בעינוי קשר שתי ההי"ן.

אם יהיו חטאיכם פוגמים המלכות ומשפיעם כח הדין ומאדמין אותה כשני עד שנק' תקות חוט השני דהיינו לשון של זהורית החותכת הדינים ופוסקת הדין בלשונה מפני היותה מתאדמת בדין כנז' כשלג ילבינו בסוד הלובן והרחמים דנגיד מאימא על המלכות והיא מתלבנת סוד לשון של זהורית.

וארבע בגדי לבן וכו' היינו לתת קשר למלכות עם הבינה כדי להתלבן כז' היינו ע"י עלותה הרמתה ע"י הת"ת הם ד' בגדי לבן יהו"ה וד' בגדי זהב אדנ"י ונקשרים יחד יאהדונה"י וע"י קול השופר הנתקע מורה קשר ו' ת"ת בבינה בסוד החירות עי"ז היא נקשרת ולזה יום הכפורים בסופו מכפר ובו סוד התקיעות ביוה"כ שביובל ועליית טהרת החטאים עד הבינה בסוד העינוי ע"ד הבינה ע"י הת"ת הכריח בסוד בכל צרתם ועינויים של ישראל לו צר לת"ת לא צר לבינה אלף בינה ולזה ע"י הת"ת נקשרים ה' עינויים בה' תתאה ובה' תפלות בה' עילאה ומתלבנת משם לשון של זהורית החותכת כל הדינים על ישראל ועבודת יוה"כ איהי באריכו בסוד אריך אנפין ועם היות העסק בספר הזה בסוד הקרבנות אין ראוי להאריך עתה בעבודת יוה"כ והגורלות וכל סדר עבודה:

דאיהי תשרי (תשרי) קס"ד לפרש חמשה עשר י"ה יום ו' חדש השביעי ה' מלכות ואי מפרשינן הכי לא מידרש ליה אותו חג שבעת ימים לכך הקדים ואמר כי חדש השביעי אינו מלכות אלא תשרי סתם והכוונה מורה על החדש ואומר מקרא קדש לאסור מלאכה שאינה צורך אוכל נפש והשתא מהדר לפרושי בסוד המדור ואמר.... מסטרא דיוה"כ אות ו' עמודא דאמצעיתא. הכולל כל סוד קו האמצעי. אמנם אומר וחגותם יובן בסוד ח"ג דהיינו חסד גבורה וירצה בשתי מדות אלו שהם קשר אות"ו אות ו' עם המלכות. ז' ימים בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני (שדעת) [נ' שצ"ל שבעת] ימים מסטרא דבת שבע הענין כי הת"ת יום והוא אות"ו הבא לחוג עם המלכות על ישראל למטה ואין דרך לת"ת בתחתונים אלא ע"י המלכות שהיא המולכת ומנהגת העולם ולזה הוצרך הת"ת לעשות בחינותיו כפי בחינותיה ועניניה וז"ש הת"ת מסטרא דבת שבע עושה שבעת

ימים שהוא מדת יום וע"י בת שבע נעשה ז' ימים והטעם דאיהי מלכות והיא המולכת בכל התחתונים וע"י הוא בא על ישראל כנז':

אבהן חג"ת משה ואהרן נצח והוד דוד מ' שלמה יסוד לקבל ז' ספירן **דאיהי אימא** והעד היותה סוכה דאימא על בנין ומסתמא סוכה יהי' בה והרי דרך א' בסוכה היותה בבינה והדרך הב' דהיינו היותה בה' ספירות דהיינו סוד כ"ו ה"ס יהו"ה ו' קצוות אדני מלכות. ובגין ז' ספירות לא בגין אימא שאין הכל זוכים אליה והעד דהיינו סוכות לשון רבים ז' ענני כבוד ז' ספי' וירצה סוכה א' בינה עצמה סוכה ב' ז' ספי' שבה וז"ש במפקנתהון מארעא דמצרים והם יצאו מצד הבינה ואח"כ סכך עליהם כנפיה והיינו אומר שבעה ענני כבוד דהיינו סוד ל"ב אלהי"ם שבעובדא דבראשית ושתי סכות אלו מפרש ואזיל.. סכ"ה בלא וא"ו היא הבינה. סוכה בו' הוא כ"ו ס"ה ת"ת ומלכות והם סוכה שהם תרין כרובים דסוככים בכנפיהם על הכפורת דהיינו יסוד ושניהם סוכה א' שהם מיוחדים בסוד **יאהדונה**"י וסוכה שאנו עושים סודה בסוכה זו ולכך גובה הכרובים כגובה הסוכה דהיינו דאית עשרת טפחים בכרובים מתתא לעילא וכו' [643] דקטינן על טפח שיעור עמידתן בכפורת בטפח דהיינו י' פשוטה והיינו כענין שם יהו"ה שרחבו ד' טפחים והיינו י' טפח וגובהו עשרה טפחים יו"ד ה"א וא"ו ה"א והיותם עשר ממטה למעלה ועשר ממעלה למטה דהיינו בסוד ת"ת יהו"ה ומלכות הוה"י במלואה הם סוד כ' יו"ד במילואה.

סוכה העשויה ככבשן היינו העשויה כמין צריף דהיינו רחבה מלמטה וצרה מלמעלה והיינו סוד המלכות מצד הגבורה והדין משתתף עמה כאומר מפני אשר ירד עליו ה' באש דהיינו ת"ת מתייחד עמה למטה בדיניה דהיינו סוכה כ"ו ה"ס והכריח מאומרו והחיות דהיינו יאהדונה"י ד' פנים יהו"ה ד' כנפים אדנ"י רצוא ושוב בדג"ש ורפ"ה דג"ש מצד שם אדנ"י רפה מצד שם יהו"ה כמראה הבזק פי' בגמרא כאור היוצא מן החרסים דהיינו כבשן צורפי זהב והיינו כאור היוצא מפי הכבשן.

וסוכה תהיה לצל יומם הענין שהוא רצה להוכיח סוכה בד' דפנות ולפי שאין סוכה אלא בג' או ב' דפנות לזה רצה להוכיח סוכה בד' דפנות מענין צ"ל סוכה שאין עיקרה אלא לעשותה צלם על האדם דהיינו צ"ל מ"ם דהיינו סוכה כדמפרש ואזיל והוכיח הענין מהפסוקים ואמר הסוכה לצל כאומר וסוכה תהיה לצל סכך כנז' ולא צל דפנות וענין צל גבוה הוא סוד הנשמה הנשאב על הגוף מלמעלה השורה על האדם ע"י שכינה והיינו צל שדי לאגנא על נשמתא ואז הנשמה מתיישבת בו ע"י צל גבוה שהנשמה חושקת בצל הזה כאומרו בצלו חמדתי וישבתי מפני החיים הנצחיים הנמשכים ע"י הצל לנסמה

[643] בזוהר ושריין.

כאומרו אשר אמרנו בצלו נחיה והיינו סוד צ"ל ס' דהיינו אך בצלם יתהלך איש שהוא סוד הנשמה הנקשרת עם הגוף ונקטינן מכללא דשמעתין מ' סתומה היא סוכה ויש לה ד' דפנות מצרות והולכות עד למעלה ככבשן הנז"ל והיינו דמסיק לקמיה דסוכה העשוייה כמין צריף והכא קאמר ד' סוכה שיש בה ד' דפנות והכל א' כנז' כזה # והיינו ד' והם ד' דפנות דבוקות זו בזו נמצאו אותיות בג"ד הם ג' בחינות בסוכה וז"ש ואינון בג"ד תרין תלת ארבע וסודם תרין חכמה ובינה. ג' שלשה אבות חג"ת ד' נהי"ם וארבע אינה צריכה טפח שהרי מלכות שהיא טפח היא הדופן הד' אמנם חג"ת צריכים טפח (שהרי מלכות שהיא טפח היא הדופן ד' אמנם חג"ת צריכים טפח) דהיינו על ד' מ' ושתים צריכים טפח שאין הנהגה לשום מדה אלא ע"י המלכות ולכך אפי' חכמה ובינה שכל א' כלולה מעשר עמה נשלמים וז"ש איהי עשיראה לאשלמא כל חסרון לא פחות מעשר בין בהיותה בעלת שתים בין בהיותה בעלת ד' לעולם מ' שם שפחות ממנה אין מציאות ושלימות ולזה סוכה פחותה מי' פסולה שאין אחיזה לקדושה בה כיון שאין מלכות עשיריות שם ולא לעילא וכו' השתא מפרש תרתי חדא ב' של בג"ד כפר"ת שפי' בג"ד ועוד מפרש כתר בסוכה שעדיין לא נזכר כפורת הנזכר ואמר ולא לעילא מכ' דא כ' וכו' והענין שם ב"ן דאלפי"ן היינו עשר מלמעלה למטה וכן עשר ממטה למעלה והם עשרים ותחלת העשר היינו י' חכמה ונשלמים בסוד הדעת כי הכתר ההשגה בו נעלמת דלא שלטא ביה עינא ולכך אמר כי למעלה מעשרים היינו כ' כתר וסוכה למעלה מעשרים אמה פסולה שאין השגה שם והיינו אומר דלא שלטא בי' עינא והיינו כבוד עילאה שהוא כתר כי כבוד סתם היא בחכמה ועל כבוד זה אמר מרע"ה הראני נא את כבודך והושב לא תוכל לראות את פני א"כ הגבוה מכ' השגה במקום שאי אפשר והוא פסולה כיון שא"א להכלל במקום הקודש:

ולית כבוד אלא כ' וכו'. כלומר עם היות שעיקר כבו"ד בחכמ' עם כל זה יכונה בכתר שאין כבוד בחכמה שלא ישתתף שם הכתר ואית דגרסי כ' והפי' ולית כבו"ד דהיינו כתר עליון בלא כ' דהיינו חכמה ובינה ולכך בהיותם כוללים חכמה ובינה כוללים הכתר שג' ראשונות חשובות כא':

בגין דא שיעורו אהדר לענין א' דהיינו ג' מיני סכות הכשרות בטפח כדפירש מצד חכמה ובינה כמין ג' מצד חג"ת כמין צריף נהי"ם כנז' והם בג"ד נשארו ד' אותיות כפר"ת שהם ג"כ כשרוה ולא נפרש כ' כתר אלא כבש"ן ואפשר דהיינו סוכה עגולה הנז' בגמרא. ובגמרא אשכחנן גנב"ך רבק"ש אבל כפר"ת לא ידעתי ושמא לתנאים היו סימנים אלו מורגלים להם. האמנם אומר שבעה ככבי לכת יש להם בחי' קדושה רמז בספי' ובחי'

חיצונית לחיצונים והיינו שהם ז' בשבעה ולכך יש דרך לסכות אלו להיותם פסולות ודרך להיותם כשרות. כגון בטפח ולא טפח וכיוצא דהיינו ז' אותיות אלו דגושות. או רפוייות דין או רחמי' וכן כל הנדרש נמי בראשית וספי' ונרות. לולב דא צדיק. כלומר דרך כלל הוא ביסוד אמנם דרך פרט יהיה בבחי' היסוד האמצעית שהוא כשדרה והוא כולל קומת הגוף כולו עד הראש שבו יוכללו כל עשר ספי'. דהיינו ט' מלמעלה למטה וט' מלמטה למעל' ח"י ונודע שהשדרה בבת אחת נעשה ח"י תנועות תנועה א' לכל חוליא ולזה הם ח"י נענועין בלולב כל תנועה ירמוז לתנועה מדה א' מח"י מדות שבו והעד ח"י ברכות בצלותא שבכל ברכה מין שפע שאין בחברתה וסוד הברכות והתנועות והמדות הם יהו"ה בכל ברכה ובכל תנועה ובכל חוליא ובכל מדה והיינו לקבל ח"י שמות שבמזמור הב"ו וכן הם בלולב בדרך אחרת דהיינו שית סטרין (וב') [נשצ"ל וג'] נענועין לכל סטר בענין שהם ג' שמות לכל א' מו' קצוות וכל נענוע יעשה יהו"ה וכל א' מורה מה שלא יורה האחר ו' לולב דהיינו ו' קצוות כוללים ביסוד ולכך בו הם ו' מינים שהם ג' הדסים וב' ערבות ולולב א' להורות ו' ונטילתם בימין להורות מציאותם מצד החסד ובאו רמז חג"ת בג' הדסים ממין א' מפני שיש להם רמז ב' דהיינו דדמיין לג' (נונא) [אולי גוונא] עינא דהיינו הדס הדומה לעינים וכן ערבות ב' מפני רמז אחר דהיינו דומה לשפתים כדי לרמוז היותם ביסוד מאירים בשרשם הנעלם בעינים העליונים הנרמזים בחכמה וכן נצח והוד ביסוד מאירים משורשם שבשפתים הרמוזים למעלה בסוד האדרא והטעם לכל זה לשעבד האדם איבריו לקונו לייחד כל האיברים העליונים ואין לך איברים שיוכללו והם כל ההשגחה העליונה וכל מעשה האדם ושעבוד גופו באלו עינים לראות ושפתים לדבר שהיא עיקר הכל והשדרה שבה כלל כל האיברים וז"ש דביה קיום כל גרמין והלב שהוא ג"כ מלך בהרהוריו ובזה נכלל הכל מהרמ"ק זלה"ה:

רנו ע"א

ח"ס וד' מינים כשהוא מייחד האתרוג עמו בעת הנענוע. זכור ו' קצוות בסוד ו' זכור. שמור מלכות והיינו יסוד לצד החסד מלכות לצד הגבורה והת"ת האמצעי קושר (ומזג) [אולי ומוזג] ימין ושמאל ויסוד ומלכות והיינו האדם הנוטל הלולב ומקיים המצוה ולכך צריך לייחד ולקשר האתרוג עם הלולב. נר מערבי גוף המנורה מ' ור"מ ת"ת נהיר בך בסוד הדעת שכל המחדש בתורה נשמת מרע"ה מאיר בו. כולא חד. ייחוד הגוף ואיבריו. מתפשטין ענפין. בהתפשטות רמ"ח איברים מז' ספי' ושאר פרטים. בו"ז יומא וכו' כלומר שנרמז נסוך המים שהי' בכל יום בג' ימים אלו בשני ונסכיה"ם בששי ונסכי"ה בשביעי כמשפט"ם. (דלא אשתאר). דלא אשתאר עלמא חרוב וכו' כי ע"י צורך גבוה

הם מושכין לשכינה בבחי' טהורה שבהם וכשהקב"ה שופט העולם ורואה שהם טמאים מצד מעשה אומותם וראויים לחרבן והוא פגם בכסא העליון לכך ישראל הם מכפרים עליהם מצד בחינתם הטהורה שהם פרים מצד פני שור מהשמאל בני בקר מצד והים עומד על שנים עשר בקר והם תחת ממשלת גבריאל תשובה סוכה בינה אהיה אתרוג אדנ"י מלכות לולב יהו"ה ת"ת מתמעטין שבעין אומין כלומר לא מצד בחי' השרים הטהורה הנקשרים בקדושה אלא מצד בחינתם על אומותם הם מתמעטים כדי שלא ישפיעום והיינו מי טופנא שהם מלאכי חבלה וסמא"ל וכוחותיו כנז' בזוהר פ' נח ומצד בחי' זו הם קטגורים לישראל מצד העבירות שהם נעשים ומתגדלים ונבראים ועל ידי כפרת ישראל הם מתמעטים והולכים שהתשובה היא מבטלת הקטרוג וזדונות נעשו זכיות ונעשו מצד בחינתם הטהורה סניגורין לישר' וז"ש כמה דאוקמוה עשה עבירה וכו' תיבת נח בינה. שתים. ת"ת ומלכות יום א' מדאורייתא ת"ת ויום א' מדרבנן מלכות והיינו פורים או י"ט שני. וז' ז' היינו ת"ת כולל שש קצוות ומלכות בת שבע והם ז' בפסח מימין וז' בסכות משמאל ושבועות ת"ת ור"ה מלכות ולהם ב' ימים י"ד וט"ו הא' כרכים לכבוד שושן והב' לכל ממש ת"ת ומלכות והיינו בסוד הייחוד נח יום שבת יסוד ויכולו הנק' ח"י. ברכתא דמינין בה אשתלימו וכו' דהיינו הנקודה האמצעית שביסוד הכוללת הכל ממטה למעלה וממעלה למטה דהיינו לקבל נח יסוד דמשלים הכא והכא ועוד אפשר ברכת המינים מלכות משלמת הכא והכא והתפלה בעצמה ח"י ברכות לקבל נח יסוד וירצה שאלו המתפללים סוכה תיבת נח סוככת עליהם י' אות שבת דהיינו סוד יאהדונהי אות שבת ה' אותיות הם תחום שבת אלפים לכל רוח לצד דרום י"א ולצד צפון ה"ד ולצד מזרח ו"נ ולצד מערב ה"י ונקודה אמצעית באמצע והיינו יסוד המייחדם. מהרמ"ק זלה"ה:

רנו ע"ב

וביום השמיני עצרת וכו' זה יעצור בעמי המלך א"כ לית עצר אלא מלכות שכינתא עילאה סוכה. סעודה רברבא י"ד פרים סעודתא זעירא פר א' עטרת ת"ת בסוד אשת חיל עטרת בעלה וחדוה דעמא היינו שמחה בינה אהיה תורה יהו"ה עטרת ת"ת אדנ"י. א"ר אלעזר אבא אמאי מסטרא וכו'. שנמצא לפ"ז ישראל סועדין עם השכינתא תתאה וע' אותיות בשכינתא עילאה. יציבא בארעא וכו' עוד דרך השרים לינק מהמ'. ברתא צניעא שאין ראוי שיהיו חיצונים נאחזים בה והיא למעלה נקשרת עם הבינה החכמה בסוד עטרת בעלה ועדיין ארוכה שאין הת"ת מתייחד עמה ובסוד בחי' זו שהוא כלת משה עד לעתיד שיתבטלו הקליפות בסוד הגאולה א"כ לאו אורח ארעא למיכל עם אורחים שהם

חיצונים וטמאים ויטמאו המשכן ח"ו אבל אימא בינה החכמה נקשרת עמה ולזה אין חיצונים משיגים שם כלל (וז"ש) דאיהי נשואה בתר דמזמן בעלה בסוד כולם בחכמה עשית ורחמיו על כל מעשיו מזמן אושפיזין על ידי שרים להשפיעם שפע מלמעלה. ואם אינון אושפזין נוכראים דהיינו עע"ז לא אכלי עמהון לא אבא ולא אימא אלא משפיעים להם מלך ע"י שילוחים לחוץ וכ"ש מ' ח"ו כנז"ל וז"ש לא אשתתף חד למיכל וכו' ואפילו ישראל בני ביתיה אינם נהנים שם ולזה צריכים אח"כ סעודה שיהנו בה כל הקדושים בני ביתיה. ועולת תמיד דא שכינתא העולה בעצמה ונק' עולה דסלקת וכו' ותמיד היינו ת"ת כדמסיק והעד אומר ערב ובוקר בכל יום דהיינו ת"ת תמיד אומר המלכות אל הת"ת דהיינו שמע ישראל בענין שתמיד היינו הת"ת בסוד הייחוד והעליה סתם יורד על סוף העליה דז"ש לקמיה דאיהו גבוה מכל ספירן ויורד על זה אמנם עולה כולה כלומר בין הת"ת בין המלכות דהיינו תמיד שמלת תמיד יראה יחוד בלי פירוד כלל עולה כולה לגבוה שהוא א"ס והיינו עולה סתם כנז' וענין העולה הזאת היא למיהב ריחא טבא דהיינו טוב מעשה תחתונים להראותם כלפי מעלה בסוד מ"ן. מליא בתורה שמהמקור שאין תכלית נמצא אליה אור להאיר כל חושך ולרפאות כל פגם בסוד התשובה שעשו ישראל ומעשות החטאת ירצה לשון עשת שן מהאיר החטאת ותיקון הפגם כנז'. אוף הכי נחיתו וכו' ירצה כי כמו שהעליה להשגחת כל הפרטים ומעשיהם הוא בהשתתף הת"ת עם המלכות כנז"ל כן הירידה להשפיע לכל הנמצאים הוא בהשתתף הת"ת עם המלכות בענין שהוא סולם אל העליה ואל הירידה. כל הויין כל הנמצאים שנתהוו למטה שמקורם הם ההויות וכולם פרטיים וענפין משם יהו"ה שהוא מקום לכל וז"ש דתליין מן שם יהו"ה שהוא מקור הכל כדי שיוכללו בו ויוחקו לפני מאצילם וז"ש ובגין דא כל קרבנין ועלוון כולהון ליהו"ה ובסוד יהו"ה המאציל יודע ומשגיח בסוד דבקותו בו ואתקריאת קרבן המלכות ע"ש דבה אתקריאו כל כינויים ליהו"ה הענין כי הכינויים הם על שם הפעולות כגון רחום וחנון וכיוצא והם למטה במקום הגלוי והעביות וקורבותם לשם יהו"ה הוא ע"י אמצעית המלכות ויהיו תלויים בספירה:

קורבנא קערת כסף היא המלכות הנק' קערה וראש לכל קרבנות הנשיאים הוא קערת כסף אחת. ירצה יחודו וקרובו הוא ע"י המלכות הנק' קערה וכו' לית דרגא מהנמצאים המרובי' למטה שיהיה יכול לקבל משם יהו"ה שלא ע"י המלכות. בזאת יבא להתקבל בתפלה והעבודה בזאת יתהלל המתהלל לשון בהלו נרו המאיר משם יהו"ה הארתו בזאת והטעם לזה מפני ששם יהו"ה שלמותו ע"י המלכות שהיא ה' תתאה שבו וכן בשאר השמות ע"י הוא יחודם ומציאותה ברובם וז"ש איהי ה' מן אהי"ה וע"י דבקות ה'

דאהי"ה בה' דיהוה יתקשר אהיה עם שם יהו"ה סוף דבר ר"ל סוף כל האצילות יראת אלהים שהיא המלכות ששם הכל נשפע שאין שמיעה והבנה באצילות אלא בסוף דבר שהיא ואת האלהים ירא והטעם שהיא סוף דכל הוי"ה וכינוי אינו לפחיתות ח"ו אלא להיותה שלימו דעילאין ותתאין ולכך צריכה להיותה בין עליונים לתחתונים סוף לאלו וראש לאלו איהי סוף דעשר ספירן דהיינו שנקרא י"ם סוף י"ם שהוא זה הים הגדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר שכל התחתונים מושרשים בה וסוף שהיא סוף העליונים וז"ש שלימא דעילאין ותתאין. איהי תרעא לאעלא לכל חכמתא וכו' ירצה שכל חכמה מהחכמות הקדושות שירצה האדם להתחכם לא ישיגוה אלא מצדה כאומר והיה אמונת עתיך וגומר יראת ה' היא אוצרו שהוא אוצר הכל ואם ירצה להשתכל ולהשיג באיזה כינוי להשיג בו חכמת הפעולה לא ישיג (אלו) [נ' שצ"ל אלא] בה וכן בשורש הכינויים שהם ההויות ג"כ היא השער לה' וגומר:

ליתרשו לשום בריה לא לעליונים בתחתונים ולא לתחתונים בעליונים ובתחתונים ולא עליונים בעליונים אלא בהשתתפ' ביניהם כאומר שכינה שרויה ביניהם עלה אתמר זה השער לה' אחר שהנבראים נבראו מכחה דאיהי שם מ"ב ממנו המצאתם כמו שירמוז בפסוק בראשית שהם מ"ב אותיות שם אבגית"ץ שהם כינויים למ"ב אתוון שבשם יהו"ה פשוט ומילוי ומילוי המילוי מ"ב אותיות שמכחם נמצא כל נאצל והיא פתח השגחה בכל הנמצאים ולשיעלה מהתפלות והצעקות וכן היא שער עלית ריח קרבנות וריח מטעמי מעשיהם טובים ורעים וכן דרך בה וע"י יושפעו כמו גזרת מפיו יתברך לרחמים ולכן ברכות וקללות ונבואה ודיבור ונתינת התורה וכיוצא וז"ש איהי אתקריאת עין ואוזן וחוטם ופה:

אתקריאת פקידא קדמאה אנכי וכו' עיקר שמועה זו וכל הנמשכות אחריה לתלות עיקר גופי תורה ועיקר הייחוד במלכות להיות על ידה עיקר השגחת הא"ס בתחתונים כנז'. ואמר כי מצוה ראשונה שבתורה שהיא אנכ"י שעיקר מצוה זו היא לדעת שיש מציאות אלוה ונודע כי תחלת גילוי מציאותו בכתר וא"כ ראוי שיוחסו למצוה זו עתה ד' ספי' א' המלכות כדמפרש לקמן כיון שכל כוונתינו בה הב' בת"ת שכבר ביארנו שהוא ישתתף עמה בכל הדברים האלו הג' בבינה כדמפרש לקמיה וד' בכתר. ואמר כי מלת אנכי יצטרף כ' אי"ן דהיינו כ' כתר אין והכתר עיקר אין וז"ש וביה אין והבינה מצד שיתופה עמו נוטלת ממני אין שהוא בשם אלהינו שהיא בבינה המשתתפת במצוה הזאת מצד מה שנרמז בפסוק כאומר אשר הוצאתיך מארץ מצרים ונודע שנזכר בתורה יציאת מצרים נ' פעמים רמז לנ' שערי מידות הבינה שנפתחו לגאולתן של ישראל והבינה כלולה בכתר

דהיינו אין א' כתר י' חכמה ן' בינה כלולה בה. ואיהי ב' מן בראשית. ואית דגרסי ב"ת מן בראשית והכונה א' שהיא המלכות דכלילא עשר אמירן שהם הנז' במעשה בראשית ולזה באה המלה המוכתרת בראש כל מעשה בראשית רמז לבת הכלולה מהכל:

דבלילא עשר אמירן. דחכמה דהיינו בת ב"ת בחכמה יסד ארץ הכוונה בחכמה יסד ברתא ויסודא היא בחי' י' שבה שהם עשר אמירן אשר לה מבחינתה בחכמה ושתוף הבינה בה בבחי' אחרת כי י' אמירן כלולים ל"ב נתיבות וכולם נכללים באחדות גמורה בנתים א' וז"ש ואיהו נתיב לא ידעו עיט דאיהו כלול ל"ב נתיבות שלא יובחנו בל"ב נתיבות אלא בהתפשטם לבינה וז"ש דאינון ל"ב אלהי"ם שאינם נפרטים אלא במלת אלהי"ם שהרמז לבינה מסטרא דאימא עילאה בשיתוף החכמה עמה והעד ששמם כבו"ד והיינו ובהיכלו דהיינו הבינה היכל לחכמה כולו אומר כבוד דהיינו מלת אחדות ולא יורה על ל"ב אלא בדרך רמז שעולה כבוד ל"ב. אמנם כד אתכללן בברתא למטה אתקרי ל"ב דהיינו ממש מלה שיורה על פרטם בל"ב וז"ש ובג"ד כבוד לעילא ל"ב לתתא והשתא נקטינן כי המלכות מצד חכמה היא י' אמירן ומצד הבינה היא ל"ב נתיבות הכלל מצד החכמה וז"ש וי' דברן אתייתיבו שהם כעשר אמירן דרך כלל והם דרך פרט מצד הבינה חמש בלוחא חדא וחמש בלוחא תניינא וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כ' כי אית שם מ"ב אתוון וכו' זה יובן בלשון א' של התיקונים נז' בפרד"ס שער פרטי השמות פי"ג דאית שם מ"ב שהיא דיוקנא דמלכא יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א יו"ד וא"ו דל"ת וכו' כל הכ"ח אותיות והכל שם מ"ב וזה נזכר בפ' צו דף ל"ד ע"א ר"מ. ואית שם מ"ב חותמא דמלכא אהי"ה אשר אהי"ה ואית שם מ"ב חותמא דשעוה אבגית"ץ וכו' הנה כי שם בן מ"ב שאצלנו היא כינוי אל שם מ"ב דהויין דבהון אתבריאו עילאין הם י"ם ואומר ובג"ד כבוד לעילא ל"ב לתתא וכו' הענין הוא כי נודע היות ל"ב נתיבות בחכמה שהיא יו"ד דיהו"ה וכן ל"ב נתיבות בחכמה תתאה יו"ד הוה"י מלכות ולכך תרוייהו נקראו ל"ב ל"ב אמנם האי דלעילא איקרי כבו"ד בגי' ל"ב וכן המלכות נק' כבוד תתאה ובזה יובן כי נודע כי ל"ב נתיבות הם סוד ל"ב ורידין ונתיבות שבהם המוח מתפשט אל כל פרטי הגוף ומצינו בענין אחר כי הל"ב נתיבות הם ל"ב שנים ומי נתן ל"ב נתיבות המוח בפה אמנם הענין בסוד כסא עליון ותחתון כי נודע כי בראש יש י"ס כנז' בתיקונין בכתיבת יד והעשירית הוא סוד הפה ולכך יש בה ל"ב שינים כנגד ל"ב נתיבות שבה ואותן ל"ב נתיבות החכמה דמוחא הם אחרים עליונים. גם אפשר כי מאותם הל"ב עילאין נשפעין ל"ב ורידין אל ל"ב השינים שהם ל"ב נתיבות תתאין וכן מצינו בס' הניתוח. ועוד יש ל"ב אחרים בסוד אברים הפנימיים כי הכסא תתאה היא

הל"ב ספי' העשירית ושם יש בו ג"כ ל"ב ורידין אל כל הגוף ובזה תתרץ כל מה שתמצא היפוך פי' בענין הל"ב נתיבות עכ"ל:

רנז ע"א

וכי אית לאכללא בעשר פיות הענין כי י' דברות הם בי' ספירות וכל ספי' וספי' אומרת דבור א' והאיך אפשר הרי המלכות אין לה אלא פה א' והאיך פי' בחינ' א' שבמלכות יתגלו בחי' אל ספי' שונות אלא בהכרח גמור שכל י' בחינית נכללו בה באחדות גמורה וז"ש כליל לון בת יחידה י' ואתעבידו כולהו יו"ד כנז"ל הרי שהמלכות כולל עשר דברן וביאר שג"כ הת"ת כליל במצוה זו כנז"ל וז"ש אוף הכי ו' אתקרי קול כלומר כמו שהם י' דברות בסוד דבור במלכות הם י' קולות בסוד קול הת"ת ומקול יצא אל הדבור וז"ש ולא ישתמעון ביה מפני שאין בו חתוך אותיות עד שיתגלו הדברים ויושפעו מת"ת למלכות. וז"ש עד דישתתף עם דבור וזהו אומר קול דברים ירצ' קול א' המתהלך ומתבאר ע"י דברים אתם שומעים:

איהי פקודא תניינא ירצה מסטרא דגבורה הכוונה שמצד גבורתיו שעושה הנמצא ראשון הנז' מצד שיתוף המלכות עם הגבורה היא המצוה הב' לירא ממנו ולא מחמת היראה מהעונש אלא (ירצה) [נ' שצ"ל יראה] שיש בה בושת פנים מפני שבוש מיצרו מפני שכל הרהוריו עכורים לפני קונו, עוד יאהב האלוה הנז' אהבה שלא יעריך אליה דבר. וזה מצד טובות הבורא עליו בשיתוף המדה הזאת אל החסד והוא בהיות ג' אבות כלולות בה ונוטים אל החסד והיינו שתחלת אהבה מן השמאל והגמר בימין ומיד נקשרות בת"ת באמצע והיינו אהבת כלולותיך ג' אבות הפועלים בה ע"י היסוד הנק' בכל מכל כל מצדם וכולם מצד החסד ואז טובת הבורא בתחתונים לבלי שיעור ולזה ראוי לאדם שיאהב אותו ובהיותו ירא ואוהב מגביר ב' מדות אלו ר"ל המלכות מצד הגבורה והחסד בתנאים הנז' ואם לאו ח"ו אין המדה הנז' נקשרת ביחוד הנז'. עוד מצוה לייחד האלוה הנז' ולייחד ריבוי פעולותיו הנפעלות ע"י ריבוי בחינות מדותיו וייחוד זה הוא בסוד קשר וייחוד י"ס ע"י ייחוד הת"ת ומלכות וייחוד זה היא מצד קו האמצעי ימצאו ג' מצות הנז' יראה משמאל אהבה מימין יחוד מאמצע וז"ש יחוד מסטרא דעמודא דאמצעיתא דהיינו שמע ישראל שמע מלכות ישראל ת"ת ובא רמז בפרט באותיות הייחוד שהם כ"ה אל המלכות ובכלל תיבות הייחוד דהיינו ו' תיבין אליו וז"ש ואינהו כ"ד עמיה וכו' ובגינה אמר אברהם נלכה עד כ"ה דהיינו שאין בחינתה כ"ה אלא ע"י הייחוד נלכה עד כה ונסתלק שם וראיה שהיא מצד הת"ת הכריח מאומר כה תאמר לבית יעקב וכו' וביאר שהם כ"ה בה בסוד יחוד שניהם וז"ש איהו א"ת דהיינו ת"ת אח למלכות הנק' ד' בסוד דו

פרצופי"ן שהוא ו' עמודא דאמצעיתא ואיהו ד' שלימו דייחוד דיליה כלומר שאינו אח"ד בלעדה בענין שכ"ה אינם נשלמים בה אלא בייחוד שניהם שעל ידם הנהגת המאציל עולמו וראוי שישתתפו בייחוד כל עשר ספירן שהבורא פועל בהם ולייחד הכל וז"ש אח"ד א"ח תשע ספירן דאיהו א' כתר ונק' אין סוף בערך התחתונים ח' תמניא וכו' שהם מחכמה ראשית עד היסוד סוף הגוף ד' יש בה ב' בחינות א' קוצא דילה שהוא להשלים העשר בת"ת דהיינו סוד עטרת דברית ד' עצמה היא מלכות שהת"ת פועל ע"י ייחוד לייחוד כל ההנהגה אם בפרטות יו"ד ה"א וא"ו ה"א ע"ש אם בכללות יהו"ה י' חכמ' ה' בינה ו' ת"ת ו' ספירן ה' מלכות קוץ י' כתר ואחר שיהיה מוחזק האדם בד' מצות הנז' שהם שיאמין שיש אלוה שממנו מצוי הכל וירא ממנו ויאהב אותו ויאמין ביחודו אח"כ ראוי להיותו עוסק בעבודתו תמיד דהיינו מצות והגית בו וכו' ומצוה זו בת"ת בבחינתו בחסד וגבורה ומלכות נקשרת עמו כנז"ל שהיא עיקר ההנהגה בייחודה עם הת"ת ולז"א.

איהי אורייתא וכו' תורה שבכתב מצד החסד רחמים ותורה שבע"פ דין מצד הגבורה שיש בה קישוי להבינה עד שראו שיוחס תורה שבע"פ אל הבינה שצריך להבינה מתוך החכמה שהיא תורה שבכתב הקודמת לתורה שבע"פ. והוצרך לכל זה כדי לרמוז אל סוד כתר התורה כדמסיק ואין חכמה ובינה אין כתר:

ועמודא דאמצעיתא כליל תרוייהו. בהיות חכמה בחסד ובינה בגבורה כולל החסד והגבורה.

ובנ"ד אתקרי שמים בבחי' תורה שבכתב ותורה שבע"פ שנמשלו לאש ומים כאומר הלא כה דברי כאש ואומר הוי כל צמא לכו למים ומלת שמים מורה על יחודם יחד ושלים ביניהם ע"י חכמה ובינה [644] המתיימים לצד הרחמים שהם כסא לתורה לכתר וז"ש ובג"ד כתר לכתר דאיהי כ' וכו' וגזרת הלשון נמשך עד אתעבידו כתר וכו' כ' עשרה עשרה הכף וכו' הענין שהת"ת מעטר המלכות עליו בסוד אשת חיל עטרת בעלה ובהיותה מתעטרת עולה לבינה ושם בסוד כתר חכמה בינה כלל עשר ספירות עשר מלמעלה למטה מצד החכמה י' ועשר מתתא לעילא מצד ב' הדין הם עשר והיינו יה"ה והכתר שהוא עולה על גביהן כולל העשרים דהיינו עשרה עשרה הכף וכו' והם עטרה על ו' והיינו סוד כתר תורה כ' על ו' שהוא כולל השם יחד כ"ו יהו"ה יה"ה עטרה על ו' כנז' ואל ייחוד זה צריך שיכוון בעסק תורתו יומם ולילה ת"ת ומלכות כתר תורה תושב"כ ותורה שבע"פ והיינו תורה לשמה:

[644] אולי צ"ל המתייחסים.

פקודא שתיתאה איהי תפלה של יד וכו' פי' בכלל הייחוד צריך האדם לייחד כל (קנייני) קניינים אליו וזה שמשעבד ומייחד גופו ונשמתו ע"י תפילין וע"י הציצית משעבד ומקדש מלבושו וע"י המזוזה לשעבד כל נכסיה וכן רמ"ח אבריו ע"י הברית ולכן מפרש ד' מצות אלו הנה ואמר שהם במלכות עם הת"ת להיות הנהגת המאציל על ידם.

איהי תפלה של יד בזרוע שמאל דהיינו בהיותה בגבורה שם נעשה גולגלתא דנוקבא ולכך שם היא ה' בית א' ראש גולגלתא דבה ד' מוחי שהם ד' פרשיות וז"ש מסטרא דגבורה ה' דיד כהה דהיינו המלכות שם בחינתה ומקומה ולכך מכתר עד גבורה ה' חמש ספירן שהם ביד והם הם ג"כ בראש ד' פרשיות וספי' א' בית לד' ספירן אלא שהבית שם אהי"ה שהם ד' אדרין לד' מוחין שהם יהו"ה וז"ש ואינון ג"כ תפילין דרישא על רישא דעמודא דאמצעיתא ונמצא לפ"ז ת"ת על מלכות שניהם נוטלים ד' פרשיות בבתים כל א' בבחי' עצמו ומלכות למטה מת"ת כנודע ונמשכים מהמלכות למטה נה"י שהם ג' רצועות שתי רצועות א' לימין נצח וא' לשמאל הוד וא' באמצע מתפלה של יד שהיא המלכות והיא קשר לשתי רצועות של ראש ולרצועה א' של יד והיינו שהמלכות קשר של תפילין וקשר של ראש אינו סמוך לבית עצמו וקשר של יד סמוך לבית עצמו וכו'

פקודא שביעאה מצות ציצית שהמלכות היא בעצמה ציצית והיא כוללת להימין והשמאל להורות הנהגת המאציל על ידה בדין ורחמים והיינו תכלת ולבן והאדם משועבד להנהגה זו בכל קנייניו וז"ש מצות ציצית כליל תכלת ולבן דינא ורחמי והענין כי בסוד מצות תפילין המלכות עולה למעלה להכליל בת"ת וסוד מצות ציצית הת"ת יורד למטה להכליל במלכות וז"ש כנורא וכו' כלומר עם היות שנאמר דין ורחמים אין הכוונה רחמי הת"ת למעלה אלא הכל בסוד האש למטה ובאש עצמו שתי בחי' כמשל הנר הנזכר בפ' בראשית שבו ב' גוונים לבן ותכלת כסא ללבן שהתכלת על הפתילה שואב ושורף והלבן ניזון באמצעות התכלת שהיא אמצעי בינו ובין הפתילה והשמן וז"ש אשא חוורא לא אכיל תכלת אכיל ושצי כולא וכו' והם ב' בחי' למלכות עצמה. א' בחינתה בדין מגבורה והב' בחינתה מחסד מהימין וז"ש תכלא משמאלא כלומר המלכות מהשמאל חיוור מימינא והת"ת נכלל שם בין שתי גוונים אלו הכלולים בה שהוא מתמצע לעולם בין הדין והרחמים ולכך הוא ירוק ככרתי שהוא דין ממוצע ובגינה אוקמוה וכו' והטעם שקש"ש לייחד סוד ההנהגה הנפעלת בדין וברחמים והיא מתאחדת בייחוד ולכך צריך שיכיר בין וכו' כדי לייחדם בייחוד וזהו דמסיק ובג"ד תקינו פ' ציצית וכו' כדי לרמוז הכוונה ביחוד ההנהגה אל המאציל בספי' וגם הנהגת המלכות בסוד תכלת ולבן בסוד ד' ציציות שהם סוד ד' מחנות שכינה:

פקודא תמינאה שכינתא אתקריאת מזוזה וכו' הענין שהמ' אמצעית בין ת"ת ליסוד ושם היא מצד פניה הפוכים אל הת"ת למעלה דא יהו"ה דהיינו עצם המזוזה דהיינו פ' שמע ופ' והיה אם שמוע שהוא הת"ת הכולל ימין ושמאל ולכן היא שם סוד יהו"ה מבפנים מתוכיות המזוזה ונוטלת דיוקן הת"ת ומבחוץ מאחורי המזוזה שד"י דהיינו מלכות מצד פניה השניים צד מטה הפונה ליסוד הנק' שד"י ונוטלת דיוקן היסוד והוא החותם הנחתם בה בסוד הייחוד ע"י היסוד ומצויר מבחוץ וז"ש שד"י שביסוד חותמא דמלכא דאיהי יהו"ה וצריך להורות על הנהגת המאציל דקביעות המזוזה בפתחו:

פקודא תשיעאה וכו' אות ברית וכו' ירצה בחינתה במקומה למטה נוטלת מיסוד להנהגת העולם וז"ש אתקריאת אות ברית מסטרא דיסוד בבחינתו להנהגת קיום העולם והעמדתו וז"ש מסטרא דיסוד צדיקו דעלמא המעמיד העולם שממנו למטה והעד שבבחי' זו שהיא תחתונה נק' אות ברית דכתיב זאת אות ברית זאת נגלה מורה באצבע שוכנת בתחתונים ויש לה בחי' ב' והיינו אומר ושמרו בני ישראל וגו' ברית עולם שהיא המלכות עם היסוד וכתיב ביני ובין בני ישראל דהיינו בין ת"ת ונצח והוד. כי ששת ימים עשה ה' וגומר דלית שית בכל אתר וכו' וכיון שוא"ו הוא הת"ת לית שביעי אלא מסטרא דאת י' עטרה על ו' דהיינו זיי"ן יוד על ו' והיינו בבחי' היותה מסתלקת בסוד הייחוד להיותה עטרה בסוד אשת חיל עטרת בעלה י' של יהו"ה שהיא בחכמה ואז נק' הוא דהיינו בחכמה וז"ש חכמ' עילאה דהיינו י' של יהו"ה אות הי"א חכמה תתאה דהיינו י' של הוד"י ולזה תקיני למגזר לתמניא יומין שהם רמוזים מחכמה עד יסוד ושם ביום שמיני שהיא יסוד אות הי"א המלכות ובגילויה היא אות היא מסתלקת עד הכתר עטרה על רישיה וסוד הקליעות מתבערת ממנה ואז נחש עפר לחמו למטה ואין לו אחיזה למעלה כלל והעולם מתנהג ברחמים:

פקודא עשיראה ושמרו וגו'. היינו סוד הנהגת האין סוף בהמשכת העונג מג' ראשונות אל התחתונים ע"י מדה זו ואז היא נקשרה יר' ש' ב"ת והבינה שהיא עולה על ו' קצוות ושם נקשרת עם הת"ת בסוד הדעת בקבלתה אור ושפע ג' ראשונות והיינו ש' שיש בה ג' יודי"ן שהם ג' ראשונות וז"ש תלת כתרין והשי"ן בעצמה קשר ג' ראשין ג' ספי' אל בחי' מיוחדת דהיינו סוד הדעת כנז' והכרח לזה להיות בנין העולם מחסד ולמטה יום א' עד יום ששי יסוד. אמנם במלכות נסתלקת למעלה אל ג' ראשונות בסוד המנוחה מכתר ועונג מחכמה ושביתה מבינה. לכל עובדא שהיא פעולה מצד ו' קצוות דהיינו עדי ערב מדת לילה פעלה בכל הימים ולהשלים המלכות פעלה השביתה בג' ראשונות:

פקודא י"א וכו' עוד יתנהג הא"ס במדותיו בסוד הייחוד הת"ת ומלכות שהיא מעלה נפלאה להנהגה ובו נמשך כמה תועלת לנמצאים לא ישוערו בדעת המשכיל ועם בני ישראל הם מייחדים אותם בסוד נשמתם בסוד התפלות והם בחי' הייחוד אל הימין והשמאל ואמצע מצד ג' אבות וז"ש צלותא וכו' מסטרא וכו' והכוונה שהיא מתייחדת עם הת"ת ע"י היסוד בשחרית מצד החסד ובמנחה מצד הגבורה וכו' ואיהי תפלת כל פה כדמפרש ואזיל כי מלת כ"ל מורה הייחוד בין ת"ת ומלכות כדתרגם יונתן מלת כ"ל בשמים ובארץ דאחיד וכו' והכרח עוד על הייחוד ממלת פ"ה דסליק מילה וכו' היא ח"י עלמין שהם ח"י ברכות דתפלה כי בבחי' זו הוא מייחד וז"ש הוא ח"י וכו' והיינו השפעת ח"י ברכות מלמעלה לראש צדיק להשפיעם למלכות בסוד הייחוד ע"י היסוד בין ת"ת ומלכות ולכך נאמר כורע בברוך להמשיך לה תיקון להיותה מתתקנת ע"י האור ההוא ומתקשטת ונזקפת למטה בת"ת המקים סוכת דוד כאומר ה' זוקף כפופים תרי יסוד ומלכות מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו זלה"ה כתב מ' קוצא דילה וכו' ירצה כי אלו הם י"ס מעילא לתתא והקוץ הזה הוא המלכות האחרונה של ת"ת ולכך נרמז בקוץ הד' של אח"ד עכ"ל:

רנז ע"ב

פקודא י"ב איהי אתקריאת חג וכו' יש לה ייחוד עם הת"ת מקודש מזה והוא סוד ג' רגלים ולרמוז אל ההנהגה הזאת אשר לא"ס עם המדות ע"י המלכות אנו חוגגים ג' רגלים וכאשר יהיה הייחוד בה למטה בסוד הדין הוא ר"ה דהיינו זווגא דקב"ה ושכינתיה משטרא דדינא:

פקודא י"ג וכו' ק"ש וכו' כבר זכרנו לעיל כי כוונת כל שמועות אלו לקשר סוד ההנהגה בא"ס ולכן עיקר מצוה הכוללת כל זה הוא הייחוד כנז"ל בפקודא ד' ועם מצות האמנת הייחוד באה מצות קריאת ג' פרשיות אלו מפני שבהם קבלת עול מצות ועול תורה בשכר ועונש דהיינו אם שמוע תשמעו השמרו לכם וכו' בענין שבסוד הייחוד וסוד ק"ש נאמן היות המדות הנפעלות למטה מדין ורחמים כולם מיוחסות אליו ונפעלות בהשגחתו וכן כל מה שיפעל למטה מידיעת הדברים התחתונים וצופה ומביט עד תכלית כל דבר וכל פעולות הנמשכות מן ספי' הכל מיוחס אליו וז"ש חכם בהיותו פועל במדת החכמה בכל מיני חכמות עשר ספי' הנכללות בחכמה ועד"ז הוא מבין ופועל ע"י הבינה בכל הספי' הנכללות בה והכל צפוי לפניו קודם היותו ואחר היותו מה שהיה ומה שעתיד להיות מקודם היותם ועד סוף הוייתם ואחר ההשגחה בהם בשתי מדות אלו לדעת את כל אשר היה ויהיה והוה פועל אליהם בו' קצוות בחסד וכל הנמשך ממנה מריבוי בחינותיה וז"ש

חסיד בכל מיני חסדים וכן הדין וריבוי בחינותיה וז"ש גבור בכל מיני גבורה ויועץ מצד ריבוי בחינות הנצח והוד בסוד כליות יועצות ובכל עצה נבואה וכמה למודים אחרים ופועל ע"י היסוד שהוא צדיק בכל בחינותיה דהיינו מיני צדקות וע"י המלכות ששם הוא ה' מלך והיינו מלך בכל מיני ממלכות לפי ריבוי בחי' המלכות ופעולתו במדות האלו הוא ע"י התלבש אור השגחתו בכתר בנשמה בגוף והכתר כסא אליו והיכל ולבוש וכתר מתלבש בספי' וז"ש עד א"ס הפועל ע"י כתר שע"י הכתר הוא פעולתו בספי' ובו רוצה לפעול ולפיכך נק' רצון ולזה התחיל לעיל בחכמה ואל הכתר לא ייוחס לו פעולה:

ובאילין דרגין וכו' כלומר כל מדרגות הספי' הנז' בחד אתקרי רחמן דהיינו בחכמה ובחד אתקרי דיין דהיינו בבינה וכן בחסד רחמן ובגבורה דיין (וכל) [נ' שצ"ל וכן] בכל הספירות יש בהם א' דדיני וא' דרחמי וכן ענפי הספירה יש ענף הדין וענף דרחמי לפי כללותם. א"ה שאנו מייחסים הפעולות בא"ס רחמן דיין נמצא משתנה ממדה אל מדה שמהפעולות ימשך אליו שינוי וגם קודם הפעולה לא היה דיין ולא רחמן ותירץ אלא קודם דברא עלמא וכו' והכוונה כי שם דיין ורחמן הוא נמצא ומתייחס אליו גם קודם שימציא שום נמצא זולתו וז"ש קודם דברא עלמא אתקרי הוא בכל אילין דרגין ואין שמות וספירות אלו דבר מתייחס אליו מפני שנמצאו כל התחתונים ח"ו שזה חדוש ושינוי אלא שלעולם נמצאו בו הכינויים אלו ע"ש ברייך דהוו עתידין להבראות וזה לא יצדק בו מצד עצמו אלא מצד הנמשך ממנו להנהיג זולתו הנהגה שלמה ואף אם לא נמצאו יתייחסו אליו ע"ש מה שימשך ממנו בחיוב בהמצא זולתו וז"ש אלא ע"ש ברייך דעתידין:

ובג"ד כל שמהן אפילו שמות הקדש שאינם נמחקים הם כינויים ליה מפני שבשם א"ל יקרא רחמן ובשם אלהים יקרא דיין ועכ"ז לכל השמות הם כינויים אל הפעולות והפעולות אינם נמצאות בעצמותו אלא ממה שנמצא ממנו אל זולתו וז"ש ע"ש עובדוי וכו' ואחר שתיהן זה רצה להוכיח היות הפעולות נפעלות ממנו ואינם שינויים בו וזה בהדמות הנשמה אליו והגוף אל הנמצאים שהוא מתלבש בהם כגון ספירותיו שהם לבוש וכמו שהוא נקרא דיין ורחמן מצד מה שפועל ע"י הספירות כן הנשמה נק' ע"ש הפעולה שהיא פועלת ע"י הגוף בכל אבר ואבר. וז"ש נשמתא בדיוקנא דיליה דאתקרי וכו' ואין ספק שבהסתלק הנשמה מהאיברים לא יוחסו אליה שום פעולה מכל הפעולות ההם וגם לא יוחסו אותם הפעולות אל הגוף שאז לא יפעלו האיברים שום פעולה נמצא באמתות הפעולות אל הנשמה והוא בלתי [646] משתות אלא לפי מעשה האבר [645] אם

[645] אולי עם.
[646] אולי צ"ל משתנית.

האבר שהוא פגום נק' הנשמה כעס והיא פועלת פעולת הכעס והמרה גוברת לנקום נקם ועכ"ז בהמנע הנשמה מן הגוף כח מכחותיה כגון הראות מהעינים לסבת היותו מסתכל בעריות וכיוצא הנה בלי ספק מי גרם לנשמה הסתלק פעולותיה משם העבירה והפגם. וכן הא"ס בהיותו רואה פגם בספי' מהספי' לסבת התחתונים יסתלק משם השגחתו והיינו עורה למה תישן ה' וכו' או יפעול הדין כגון ויחר אפו וכיוצא והכל תלוי כפי מה שפועלים התחתונים וגורמים לעצמם ההנהגה מפני שהשגחתו בכלל ובפרט וז"ש ובג"ד כד מארי דרא טבין וכו' ולכל בר נש כפום מדה דיליה. וכמו שאנו מרחקים ממנו השינויים ג"כ ראוי שנרחיק ממנו הגבול והתהלות וכל הפעולות ונאמר שכל גבול שיש לפעולות הנמצאות ממנו הוא מצד הספי' שבהם נפעל הגבול וזה במה שנודע שהשמות וההויות הם אותיות מגבילות ומגדירות הספי' ולכך בכוונה בספי' אין לנו אלא השמות וההויות ולזה נאמר בשמות ובהויות שאינם מכוונים אל הא"ס מצד עצמותו אלא מצד פעולותיו וכמו שהפעולות הכרחנו שאינם מתייחסים אליו אלא בדרך אל התחתונים כן השמות המחייבות הגבול וז"ש אבל לאו דאית לי' מדה ולא שם ידוע כגוונא וכו' אתפשט ואמליך וכו' קשיא ליה כיון שאמרנו שאין שמות אלו אלא ע"ש מה שנפעל ממנו אל התחתונים א"כ ראוי שלא יוחסו אליו כל עשר ספירות (אל) [נ' שצ"ל אלא] בהיותו פועל פעולה אז יקרא בשם אותה פעולה ולא בשם שאר הפעולות כיון שאינו פועל אותם וימשך מזה שפעמים יהיה ספירות הרבה ופעמים מעט לפי צורך הנפעלים וכן כמה דעות נפסדות יולדו מהסבה הזאת ולזה אמר שח"ו יעלה בדעת שום משכיל אמונה פחותה כזו אלא ובאילין שמהן כולם יחד הם בית והיכל בגוף אל הנשמה שבו מתפשט הא"ס ומתלבש להשתעשע בנמצאיו גם כאשר אינו פועל בתחתונים מלבד היותו פועל בהם כנז' ג"כ הם הספי' צורות שכליות והם דרך והיכל שבו מתפשט ומטייל ומשגיח בנבראיו כחוק המלך בהיותו מלך עובר בחייליו משער לשער ומטייל במחנותיו ומשגיח בהם וז"ש ואמליך בהון כי להיותו מולך בכל התחתונים צריך להתפשט בסבות שנמצאו מהם כל הנמצאים דהיינו הספי' ע"י מולך ומשגיח בכל הנמצאים. גם טעם ג' שאלולי הא"ס מתלבש בספירותיו לא היה מקום לשום נברא יכול לדבר בו ולהללו ולהתפלל אליו שהרי אין בו שם ונקודה בבחי' עצמו אמנם ע"י היותו מתפשט ומולך בע"ס נק' בכל השמות ובכל הכינויים על ידם אנו מברכים ומשבחים ומתפללים וזה שאמר **ואתקרי** בהון ואתכסי בהון הוא טעם ד' כי בהכרח הוא שחיות כל הנמצאים ממנו יאירו ושפעו מתפשט בכל נמצא אפילו גרוע שבהם כאומר ואתה מחיה את כולם ולזה

לצורך הנמצאות שלא יתבטלו מעוצם אור אלהותו גדל כבודם לזה צריך [647] הנמצאים לכסות ולהעלים אלהותו בספירותיו בסוד אבי"ע וע"י אמצעיים ישיגו ויהנו ויחיו וז"ש ואתכסי בהון ודר בהון הוא טעם ה' כי כל ישעו וכל חפצו להמציא שכינתו בנמצאים התחתונים להגיע אליו שמחה מקיום גזרותיו ומאמריו כאומר גזרתי ונעשה רצוני וז"ש ודר בהם ומה שיגיע אל הספי' מהתיקון שיעשה האדם שהם דירתו יגיעהו מהשמחה בתיקון נאצליו ובתיקון הוא דירתו ובקלקולם ה"ו הם קלקול דירתו ויסלק דירתו מהם ח"ו ויעניש הגורמים זה בהסתר פנים ואומר בהון בהון כלומר בכל הספי' ביחד ולא ע"י ב' וג' אלא ע"י כולם והטעם כמשל הנשמה כדמפרש ואזיל והענין כמו שהגוף בכללו עם היות פרטיו רבים כולם משותפים יחד הוא משכן לנשמה והם דירה א' ולא דירות הרבה ואין ראוי לגרוע משכן הנשמה מאבר מן האיברים שאין הדירה שלמה כראוי כן העשר ספירות הם באיברים שביחודם דירה א' שלמה והא"ס מתפשט בהם כנשמה בגוף ואין ראוי לגרוע דירתו משום ספי' ח"ו שזה פגם לדירה ונוגע בכבוד המלך ולהוכיח ההקש הזה אמר **רבון עלמין** לית ליה שם ידוע וכו' כלומר אין ראוי לייחסו אל שם ידוע ולומר דירתו בשם פלוני אלא לייחס אליו כל השמות כן הנשמה אין ראוי לייחס אליה אבר ידוע למשכנה בגוף כגון מוח או בלב שמזה ימשך גריעות שאינו בגוף אבר שלא יתמשמש בו וז"ש דלית אתר פנוי מינה. והענין שמשכנה ברוח החיוני המתפשט בכל אפסי הגוף כ"ש למארי עלמא וכו'. דאיהי חכמה בחכמה אשר במוח או מבינה מהלב או הדעת. או לשלטא ליה וכו' ואם ימצא בסוד הקדושה ג' קדושות וכיוצא היינו בבחי' הספי' שאחדותם וקשרם פעמים בדרך זה ופעמים בדרך זה אבל מארי דכולא לית לשלטא ליה בשמהן ולא באתוון שהם שתי בחינות יה"ו הי"ו וה"י הרי ג' שמות מג' אותיות שהם י' אריה ה' שור ו' נשר והם ג' אותיות בכל שם ארי"ה יה"ו ראשו י' ותחת ממשלתו ה' ו' שור נשר וכן השאר ושלשתם ק' ק' ק' ג' קדושות והם מרכבה לאדם שהוא מצד החכמה העליונה אדם על גביהם ויש פני אדם למטה שהיא מ' ה' אחרונה משתתפת עם כל ג' אותיות להשלים ד' פנים ד' אותיות בכל מרכבה והנה כל ענינים אלו הם בבחי' הספי' שהם צריכות אל הייחוד והקשר להשלים אלו לאלו ולא כן א"ס דלית ליה שם ידוע מפני שאינו צריך לשום א' מהשמות וכל השמות אין א' שיהיה לו מציאות חוץ ממנו וז"ש איהי אתקרי בכל שמהן וזה לצורך השמות והנמצאים מהם כי בערך עצמותי לית ליה שם ידוע וכל השמות מורים על גדולתו וז"ש וכל שם ושם אחיד וכו' וזו טענה להיותו נמצא בכל השמות בכל רגע אחר שהשמות מעידים ומורים על

[647] האמצעיים.

גדולתו אין ראוי שיהיה ענין זה לעתיד אלא תמידי בלי הפסק ולזה פי' כל השמות ואמר אדנ"י ונודע ששם זה למטה מכל השמות והעולמות למעלה ממנו מהמלכות עד הכתר ולז"א עם היות ששם זה יורה על העולמות לא מפני זה יחייב שהשמות העליונים שהם העולמות מושגחים למטה בשם אדנ"י שא"א שאין המלכות כוללת כל הספי' במציאותם למעלה ולז"א ולא ידיעין מורה עליהם היותם באין תכלית ואין סוף והעד על זה ממה שיש ב' בחינות בצדיקים הא' אמרו ז"ל להנחי לאוהבי יש והיינו יש עולמות בסוד החכמה מהכתר יש מאין וזה כאותם הצדיקים שזכו במחשבה כגון ר' עקיבא שנאמר עליו עלה במחשבה וכיוצא בו אמנם יש צדיקים למטה שהם ביסוד הזוכים בסוד המלכות שעליהם נאמר כל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו ועד"ז לצדיקים במדותם כגון מלכים בסוד המלכות צדיקים ביסוד חוזים ונביאים נצח והוד וכיוצא ולכולם עולמות שאין נהנה שום א' מחלק חבירו והקב"ה מולך על כולם וז"ש והכי ירית בר נש מיש' כפום דרגא וכו' ובערך כל צדיק וצדיק יש גבול לעולמות הניתנים אליו שנהנים מאורו וזיוו אמנם בערך כל עולמותיו הם באין תכלית וז"ש אבל למארי עלמא לית לרשמא וכו' ועוד ירצה הם בגבול בערך הצדיקים כדי שיוכלו לסבול לקבל שכרם מפני שהנשמה בעלת גבול אמנם בערך א"ס המשביר לצדיקים הוא בלתי בעל תכלית וז"ש אבל למארי עלמא לית לרשמא וכו' אלא סתם אדון על כל עלמין בלי תכלית וידיעה ושם אדנ"י המורה אדון סתם (יורד) [נ' שצ"ל יורה] על זה. יהו"ה מיניה תליין כל הויין. כי יש ע"ב הויות ומוצאם משם יהו"ה ויש הויות אחרות בנקודות מלך מלך ימלוך מורים על הי"ה הו"ה ויהי"ה זה הכלל אין הוי"ה בכל הויו"ת בין מג' אותיות בין מד' בין משתים שלא תהיה שורשה יהו"ה וז"א מיניה תליין כל הויין וכו' ואיהו דרך כלל וכל הויה דרך פרט קודם כל הוי"ה בחי' הא"ס קודם אל מציאות הספי' ואיהו בתוך הויה בחינתו המתפשט בספי' ואחר כל הויה בחינתו אחר היובל וסוד ההויות בת"ת עם המלכות בעל ו' קצוות. שם א"ל בחסד מורה על יכולת שהרי על צד החסד הוא זן העולמות כולם ואין מי יעמיד בידו ובכח חסדיו ניזונים. אלהים סהיד וכו' כי מצד הגבורה התפשטות כמה כחות חיצונים ופנימיים וכולם משועבדים לגבורתו. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו כתב אינון משלשים כגון האבות הן הן המרכבה וכו' פה תבין קושיא גדולה הנופלת בסוד פסוק וארבעה פנים לא' מהם כי הנה ג' פנים ראשונים הם אריה שור נשר אמנם אדם הוא כלול מכולם ותחת כולם ולכן עיקר החשבון הוא בג' פנים אריה שור נשר כי אדם כלול מכולם ומצינו בהיפך זה כי פני אדם הוא הרוכב על הכסא ויושב על כל הפנים אמנם... בסוד יהו"ה הוה"י כי בסוד י"ס דת"ת סוד האדם שהוא שם יהו"ה

יתיב י' ברישא הוא סוד החכמה הנק' רישא דכולא ונק' אדם הא' ורוכב על ג' פנים אריה שור נשר אמנם במלכות הם להיפוך כי היו"ד תחת כולהו ואינון שלטין על אדם כזה הוה"י. עכ"ל:

רנח ע"א

צבאות סהיד עלנא וכו' צבאות בנצח והוד וכל צבאות השמים מתנהגים בשם זה ואפשר לפי דבריו צבא לשון רצון מאן דהוה צבי הוה מרים. שדי ביסוד ובבחינות היות המלכות למעלה עם הת"ת היסוד סוף האצילות גבול ותחום לכל השמות והיינו שאמר די ואוף הכי כל שם וכו' עוד טעם אחר להיות כל שמותיו וספירותיו נמצאים לו בכל עת ובכל רגע כי אחר שהשמות יעידו ממש על רוממותו שאינו צריך לשמות אלו אלא אחר שפעל הנפעלים וזה בהיות האדם מדקדק בפירושם יראה היות צורך עניינים אלו דוקא אחר המצא התחתונים וזולתם אינו צריך להם:

אוף הכי נשמתא וכו' לפי מה שדמינו לעיל הנשמה שהוא מעשר ספי' פעולתה בגוף אל האין סוף ידמה הרוצה שאין הא"ס משגיח בה והיא חלק מתנהגת לרצונה לזה אמר שאין הענין כן שבבחינה זו לא ישוה המשל עם הנמשל שהנשמה יש משגיח עליה שהיא נבראת ואין סוף ראש לכל נמצא וסבה לכל ומזה ימשך היות הנשמה משועבדת למקרים ולא האין סוף שאינו בעל מקרים כלל ולא בא הדמיון אליה עם האין סוף רק במה שהיא שולטת בגוף עולם קטן כשליטת הא"ס בעולם הנפלא:

תפילין דמארי עלמא מאמר הוא בריש מס' ברכות ואפשר כל זה היותו (הנהגה) [אולי צ"ל הגה"ה] מבחוץ וה"פ תפילין שלנו הם סוד יהו"ה שממנו אנו יונקים י' חכמה וג' שמאלו ע"י א"ס המנהיג בהם העולם הוא הנהגתינו וחיותינו אמנם מקום שא"ס שוכן להחיות ספירות אלו דהיינו תפילין דמארי עלמא כלומר עלמא בינה ומארי עלמא חכמה מאי ניהו ופי' שהם פסוקים אלו כעמך כישראל כה' אלהינו כי מי גוי גדול בענין שראשי פסוקים אלו הם מסומנים באות כ' לרמוז אל סוד אור הכתר כעמך כישראל היינו ו' במקום שמע כי מי גוי גדול הוא במקום והיה כי יביאך ה' כה' אלהינו במקום קדש י' ובמקום והיה אם שמע ה' מייתי בגמרא עוד פסוק והסוד באור ספי' אלו עולמות בכתר ששם סודם עשרה עשרה הכף דהיינו אור ישר ואור חוזר מים מים מים עליונים באור ישר בסוד יהו"ה מים תחתונים בסוד אור חוזר בהפוך. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו כתב עשרה עשרה הכף בשקל הקדש כ' מן כתר וכו' זה נתבאר היטיב פ' כי תשא דף קפ"ז ע"ב: רעיא מהימנא בפקודא דמחצית השקל ע"ש עכ"ל. ועיין בספר אור הגנוז בסיעתא דשמיא:

תם ונשלם פרשת פינחס:

דף רס.

ואתחנן וכו' ר' יוסי פתח וכו' כמה היא חילא וכו' שהיא נוצחת על כל הדברים וכמה עילאה על כולא שאין השאר עסק המצות כח לעשות כמוה מעילאי ותתאי כחות המקטרגים ברוחניות וכחות גשמיים ערעורים בישין לפעמים לא יגזר על האדם רע ויבא לו ע"ד מקרה אם יזדמן במקום הסכנה ואלו הם פגעים רעים שיבואו להאדם בפגע ומקרה. אילנא דחיי ת"ת שהתורה ממנו ואכיל מיניה בכל יומא שנשמתו בכל יום נהנה משפעו וכל מזונו ישפע משם:

דהא אורייתא. הוצרך לומר זה מפני שאם יעסוק האדם בתורה ולא יקיים מה שכתוב בה נח לו שלא נברא לזה אמר שאין חשש שמתוך שלא לשמה בא לשמה וז"ש דהא אורייתא אוליף ליה וכו' ואפשר ג"כ שהוצרך (לז"א) [בכ"י לזה לומר] שאף אם יעסוק האדם במצות לא ישוה עם העוסק בתורה משום דהא אורייתא וכו' משא"כ באחר שאין בור ירא חטא היך יתיב דרך ומבוא לפרוש מן האיסור ולהתפלל להקב"ה כענין חזקיהו דעלה קאי שנשא והתפלל על הגזרה. כולא יתבטל הגזרה למעלה ויסתלק מיניה אפילו שהתחיל הגזרה כגון חזקיה שחלה למות ונתרפא ולא שריא עלוי אפילו מכאן ואילך כענין הנני יוסיף על ימיך שנבטח מהרעה ט"ו שנה. עיטא דבר נש בהאי עלמא כלומר עצה שיבחר לו האדם בעוה"ז הוא לאשתדלא וכו' דהיינו לקבוע עתים ביום ובלילה וגם יקבע אומנותו בתורה וז"ש ולא אתעדיו ת"ח עיטא וכו' כלומר עצה שיעצה התורה לאדם לקבלא וכו' בק"ש למימסר וכו' בידך אפקיד רוחי וכו' וכל רוחין וכו' לתת לפניו דין וחשבון ועוד שע"י סילוקם הן ניזונות. תבין לאתרייהו שאינם מחליפים בעליהם לעולם והיינו שלא עשאני גוי עבד אשה אלא נשמה שמסר והפקיד מחזירין לו וכרוזא נפיק היינו קריאת התרנגול לאשתעשעא היינו זיווג הצדיקים בנוקביהון כנז' בפרשת בלק והיינו נמי יחוד קוב"ה ושכינתיה על ידי מ"ן דהיינו נשמות הצדיקים:

לנקאה גרמי' בכולא בגשמי לעשות צרכיו. ברוחני בקרבנות כנזכר בפרשת במדבר למיזן מיניה ציצית ותפילין כדמסיק לאשתדלא עם מלכא כי בעסק הלילה תיקן מדת לילה ובעסק היום יתקן מדת יום דהיינו לייחד עמו המלכות כדמפרש ואזיל.

משבח בתושבחתא דדוד. הם הזמירות הקודמות לברוך שאמר. תפילין ברישיה. העומדים בבית ה' אפשר דהיינו שעוסקים בתורה בבית הכנסת או בבית המדרש ואפשר דהיינו שהם מזדווגין בשכינה הנק' בבית ה' וכוונת הכרוז להזהירם שיכוונו לברך את ה' ויכוונו דעתם לשמה. או אפשר דאהדר (למלכים) [אולי שצ"ל למלאכים]

שאין מברכין אלא כשמברכין למטה ועתה שעמד זה עם הכרוז להכריז העומדים בבית ה' למעלה במשמרותם שיקומו גם הם לברך למעלה אחר שיש מברכין למטה בין העומדים השרפים כאומר שרפים עומדים מהלכים שדרך ביניהם העליה אל ג"ע של מעלה שהם תחת כסא הכבוד וקאים בעיטא לרצות עונותיו דהיינו ויעבור ואלהי נצור וכו' למימסר נפשיה לנפילת אפים להוא אתר וכו' למלכות שהוא אילנא דמותא והיא צריכה הנשמה כדי להתייחד ע"י וכמה עיטין וכו' נותנת לו התורה בהנהגת התפלה ושאר הדברים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה ואתחנן וכו'. ר' יוסי פתח לפי שרוצה לפרש ר' יוסי ענין ואתחנן שהיא סוד התחנה שהיא במלכות והטעם כי צריך האדם לבא בזאת אל הקדש הנק' תחנוני' לכן הביא פסוק ויסב וגו' שהוא ענין התפלה כי בו ג"כ נרמז סוד זה כאומר אל הקיר שהוא מלכות ואומר מערעורין תרגום מקרה ערעורה כי יקרה קן צפור ארי יערער וכן מקראי קדש מערעי ואמר כי בהיות התורה נרמזת בת"ת הנק' עץ חיים דלית ביה אתקשרותא דסטרא אחרא הנק' מות לכן כל תדבק בתורה כל החיצונים מתרחקי מיניה ואשתזיב מכולהו וזהו טעם ות"ת כנגד כולם כי סוד הת"ת בת"ת וסוד עשיית המצות במלכות אילנא דאחידא ביה מותא ולכן עבירה מכבה מצוה ואין מכבה תורה ואומר ואפילו יתגזר עליה מותא וכו' זה נלמד מחזקיהו שביטל הגזרה בתפלה זו כאומר והטוב בעיניך עשיתי הוא סוד התורה הנק' טוב כמאז"ל כי נעץ חרב על פתח בית המדרש וכו' וכן אמרו ז"ל וחובל עולו של סנחריב מפני שמן של חזקיה וכו' (הם) [נ' שצ"ל הרי] כי התורה מבטל הגזרה ולכן עיטא דבר נש כד איהו בהאי עלמא וכו' והנה נתן עצה לבר נש כי בלילה האדם ישן והוא מיתה כנז' בפ' ויגש דף ר"ז ע"א ולכן כמו שבשעת פטירת האדם בעי למימסר נפשי' ברחימו ג"כ בעת שישן ובזה נמחלין כל עונותיו כי אם הוא בכוונה שלמה כנז' בפ' צו דף כ"ט ע"ב ר"מ וזה אמר ולאקדמא למימסר גביה וכו' והענין כי הלא נודע הות סטרא אחרא משוטטת בלילה בכל עלמא וכדי שלא יוכלו לשלוט בנו ולהרע לנו כי אנו חבל נחלתו ית' לכן אנו מקדימין לממסר נפשותינו בפקדון למלכות הנק' אילנא דמותא שהוא אדון עליהם בסוד ומלכותו בכל משלה והיא השולטת בלילה ולהיות הנפקד הזה נאמן לכן ביום מחזיר הפקדון בדרך שהאמינוה ואעפ"י היות האדם חייב במעשיו כנז' בפ' במדבר דף קי"ט וק"ן וכל זה רמז באומרו והא אוקמוה בגין דכל עלמא טועמין וכו' ואמר כי אין הפקדון אתו רק עד חצות הלילה והסוד כי אז אתער רוח צפון המברחת הטומאה מן העולם כנז' בפ' תרומה דף קל סוף ע"א ולכן הוסר הפחד ומשיבה הנשמות למקומן ולכן רובא דעלמא מתערין בהאי שעתא ואם יש אנשים שאינם

מתערין אז הוא שרוצה הנשמה אז לשוטט בעולם או לפעמים לא זכו לעלות למעלה והם משוטטות עם הטומאה כנז' דף ק"ל ע"א בפ' תרומה. והנה בבוא הנשמה בחצות צריך האדם להתגבר כאריה ולקום ואין לו טענה לומר אלמלא שליטנא בנפשאי וכו' כנז' פ' במדבר דף קי"ט ע"א וזהו אמר ורובא דבני נשא מתערין בההוא שעתא. והא פקדונייהו שלחו לגבייהו ולכן אינון דהוו בני היכלא עילאה הם הצדיקים והחסידים קמים אז בחצי הלילה ועסקין באורייתא עד הבוקר ומזה יראה כי אין לחזור לישן כי היכי דלא לישבוק שותפותא דכ"י מיניה דמשתתפי בליליא בהדה בסוד היושבת בגנים חברים וגו'. ולצפרא דאתי מלכא אישתתפי נמי בהדיה. בצלותא של שחרית ואקרון בני היכלא דמלכא כי הם שושבינין המייחדים מלכא ומטרוניתא כחדא ולכן אין שכר גדול משכרם ולהיות ביום בסוד ת"ת אין אחיזה לחיצונים ולזה ביום דאצטריך לאתחזאה ולמיעל קמי מלכא מילאה בעי לאפנאה ולנקאה גרמיה מהמותר שהוא מזון סטרא אחרא צא תאמר לו וג"כ ניקוי הנפש מחטאתיו בסוד הקרבנות המכפרים וז"ש לנקאה גרמיה בכולא. ומיזן זיניה, ר"ל לתקן כלי מלחמתו שהוא סוד הקטורת המברחת החיצונים כנז' בפ' ויקהל דף רי"ט וז"א אתי לבי כנישתא מדכי גרמיה וכו' ודע כי לא היתה כוונתו לסדר העניינים רק להזכירם דרך כלל ולא חש לסדרם על הסדר כי יש שסוברין ומביאים ראיה מכאן כי התפילין קודמין לציצית וכן הקרבנות קודמין לתפילין וציצית וכבר הכרחנו מפ' במדבר דף ק"כ ע"ב כי תחלה בא המעשה שהיא ציצית ותפילין ואחריו הדבור שהוא הקרבנות וכיון דהא ליתא אידך נמי ליתא והראיה ג"כ אומר משבח בתשבחתייהו דדוד והם הזמירות ואח"כ אומר תהלה לדוד ונודע כי הוא ראשון בזמירות גם כי כפי הדין אחר שהתחיל ברוך שאמר אסור להפסיק להניח תפילין א"כ אין מכאן ראיה לדבריהם: **צלי צלותא קמי מארי'** הוא סוד תפלת י"ח שהוא מעומד כי דבורה מעומד כנז' בפ' תצוה דף קפ"ג ריש ע"א דבעי למיקם לקבלא אנפי מלכא עילאה אשר ממנו השפע והברכות ע"כ אז הוא שאלת צרכיו באמצעיות וז"א ויתבע בעותיה וביאר כי בעת שקם בחצי הלילה מכריזין עליו הנה ברכו את ה' וגו' כנודע כי בעת ירידת הנשמות בחצות אז מלאכים עליונים אומרים לנשמות ההם פסוק הנה ברכו את וגו' שהוא מתייחס להם כי הם עבדי ה' הקמים בלילות לעסוק בתורה והם תמיד בבית ה' בלילות בג"ע למעלה כנז' בפ' ויקהל דף קצו ע"א ואפשר כי זהו סוד כרוזא הנזכר בכאן ואמר כי גם בעת צלותא די"ח מכריזין עליה ונתתי לך מהלכים וגומר בשכר שחולק כבוד אל מלכא עילא' לקום מפניו ואחר תפלת י"ח ימסור נפשיה במתנה ולא בפקדון כי ביום ובפרט בבוקר החסד

גובר ואין פחד במסירת נפשו וצריך שיהי' ברעותא דלבא בכוונה גמורה כי בזה נמחלים כל עונותיו אפילו עון חילול ה' כנז' בפ' במדבר דף קכ"א ע"א מהרח"ו זלה"ה:

דף רס:

כל אינון מילין וכו' שהם מתגלמים באויר ברוחניות דהיינו הבל פיו שהוא כלול מחיות הלב אש מים רוח ושאר תיקוני האותיות. היך יכיל לאסתכלא. שאתה אומר שלא יסתכל למידע וכו' וראוי שיהיה מובטח שהשכינה נגדו ולא יגביה עיניו לנגדו. ר' יהודה אמר מאי שנא וכו' בקדמיתא אדנ"י וכו' קשיא ליה תרתי ראשונה למה הקדים שם אדנ"י וז"ש בקדמיתא אדנ"י שהוא מדה אחרונה היה ראוי שיאחד אותה. שנית כי עלה אל השם יהו"ה בנקודת אלהי"ם שהיא הבינה ודילג שאר השמות וז"ש ולבתר ה' וכו' ותירץ ואמר סדורא הכי מתתא לעילא הוצרך כאן סדר זה לאכללא בקצרה מדת יום בלילה ומדת לילה ביום להכי סדר תחלה אדנ"י ואח"כ יהו"ה מדת יום ליכלל במדת לילה שהוא אדנ"י ואח"כ נקודת אלהי"ם לרמוז מדת לילה שהוא אלהי"ם ביום שהוא יהו"ה ולהכי סידר תחלה אדנ"י ואח"כ יהו"ה ואח"כ אלהים שנמצא יהו"ה למעלה ולמטה במדת לילה ומדה לילה עמו. מאי שרותא וכו' דקאמר אתה החלות שמורה שעתה התחיל:

שרותא הוה בעלמא למיהוי ליה שלים כלומר מי שיהיה שלם מרכבה לקו אמצעי בכל קצותיו והיינו כדמפרש לקמיה ולהכי קשיא ליה מיעקב שהיה יושב ג"כ יושב אוהלים ימין ושמאל אתפטר בשלימו יתיר כולל בחי' הת"ת יותר בכמה אלף וכו' וס' רבוא רמוזים בו' קצוות כנודע. באורייתא ת"ת. במשכנא תיקוני כלת משה כהני לואי בחי' ימין ושמאל. בשבטין י"ב גבולי אלכסון בכל בחי' שהם סך נפשות בכל שבט ושבט. ברברבי הם היו ממש ראש לכל גבול וגבול. הא אשתלים בגופא שלים מה שאין כן ביעקב שנסתלקו האבות שהם ימין ושמאל אברהם יצחק אבל מרע"ה היו ממש כולם עמו בחיים משלימים אותו נחשון אחר שנסתלק חור כדכתיב ואהרן וחור תמכו בידיו. מאן היא סיומא כי אתה החלות מורה שהתחיל ולא השלים א"כ גמר הדבר אימתי יהיה בה' אלהיכם [648] ניהו דשמשא בסיהרא בימי משה והיינו ואתם הדבקים קול דברים בתמיה והכוונה לא ימנע מב' פי' אם הכוונ' קול הכולל דברים אי אפשר [בכ"י א"א שהרי קול למעלה מדברים כי קול בת"ת ודברים במלכות וא"כ איך יאמר ששמעו קול כלול מדברים שאדרבא] כי ת"ת הוא למעלה מדברים מלכות אדרבא דבר כלול מקולות ואם הכוונה ששמע מת"ת שהוא קול בעל הדברים א"א שאין מי שישיג שם ואיך אמר אתם שומעי' ועוד מאי דברים לזה פי' שהכוונה קול דברים המלכות והכוונה קול תתאה

[648] נ' דצ"ל נהירו ותי' בה' אלהיכם צ"ל לקמן אחר תי' הדבקים ולא כאן.

הנקרא דברים ע"ש שכולל מיני דיבורים רבים והכוונ' שהשיגו המלכות ברוממותיה בבחי' קול למעלה מבחי' דבור כי דבור הוא מפרש בחי' קול.
וידבר אלהים מלכות ובג"כ אתם שומעי' שבמלכות יש להם השגה ושם מקום השמיעה והיא מקום הדבור. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו זלה"ה כתב ובעי לחפיא רישיה אפשר שהוא סוד טלית גדול הנפרס על הראש אמנם להיות כי לא נכתב זה רק בתפלת י"ח שכן אמר ובעי לכוונא רגלוי וכו' לכן נלע"ד כי בעת תפלת י"ח צריך להוריד טליתו עד שיכסה עיניו וז"א ובעי לחפיא וכו' ובעי למכסיא עינוי [ול"א] ובעי למסתם עינוי דמשמע בעפעפיו כי לכסאה משמע בדבר אחר הנפרס עליהם והוא בטלית שיחפה ויכסה בו ראשו ועיניו ומאן דמזלזל בזה מזלזל בשכינה כי לעולם השכינה כנגד המתפלל ועל זה חסידות הוא למיכסי אנפוי בטלית אמנם על צד החיוב הוא שיסתום עיניו או לפחות ישפיל עיניו למטה משום כבוד השכינה ואם לאו יש להם העונש הנז'. בעי לסדרא שבחא דמאריה בקדמיתא וכו' הם ג' ראשונות וזהו אומר אתה החלות וגומר ואח"כ באה שאלתו כאומר אעבר' נא וכו' והנלע"ד כי נרמזים פה סוד הג' ראשונות כאומר את עבדך דא משה גופא דאמצעיתא ברכת אתה קדוש ואת גדלך מגן אברהם ואת ידך אתה גבור כדמסיק לקמיה. וביאור אומר אדנ"י אלהי"ם כי הוא מתתא לעילא וגם לאכללא וכו'. והענין כי אדנ"י הוא בשכינה ויהו"ה בנקודת אלהי"ם למעלה בעלמא דדכורא והנה נכלל יום בלילה ולכן אותיותיו רחמים ונקודותיו דין
אתה החלות וגומר. הקשה מהו לשון החלות מלשון התחלה ומה ענין התחלה זו וביאר כי אין פי' הפסוק כי התחיל להראות למשה גודל טובו ולא סיים ולכן היה מתפלל שיסיים להראותו כי ודאי הכל הראהו כמ"ש כי בכל ביתי נאמן הוא אך פירושו אתה החלות הכוונה כי הב"ה לא הראה את גדלו רק למשה והוא היה ראשון אשר הראהו את גדלו מכל באי עולם. וכפי זה המשך הכתוב כך הוא אתה החלות להראות את גדלך וגומר למי את עבדך והוקשה לו כי הרי יעקב בחור ושלם שבאבות והוא ג"כ בת"ת מקום אחיזת משה והראיה כי על ידו אשתלם אילנא בי"ב ענפוי. לתתא בי"ב בנוי ואיך לא הראהו את גדלו וכו' ותירץ דעכ"ז לא היה כמשה בכל הנבראים ושמי ה' לא נודעתי להם והטעם כי משה זיכה ת"ר אלף מישראל בתורה ובמצות ועשה להם משכן ושיכן שכינתו ית' בתוכו ע"י כהנים ולוים וכסדר של מעלה בי"ב השבטים ובע' הסנהדרין הכל כדוגמא של מעלה מה שלא היה כן בעולם והנה משה הוא סוד הת"ת הגוף הנאחז בכולם אוחזים בו וז"א את גדלך כי אהרן היה כהן איש החסד הנק' גדלך זרוע ימין

דמשה כנז' בפ' וילך דף רפ"ג ע"ב ופ' חוקת דף קכ"א ע"ב ואת ידך זו גבורה בסוד נחשון נשיא יהוד' במקום המלך בסוד המלכות הנקשרת עם השמאל ומשה באמצע גופא הרי כי לא התחיל הב"ה בעולם להראות כל זה כי אם למשה והיא ראשון (לגבולה) [נ' שצ"ל לגדולה] הזאת וז"א אתה החלות וגומר ולעתיד לבא יהיה המשיח מתגלה אליו סיום כל הדברים כי אז כל ישראל יחד יהיו שם והוא ילמדם ויבינם ויחזרו כל הקדושות מתחלה מה שלא היה כן בעולם אפילו בימי משה כי אז בלע המות וגומר וכוונת משה לומר אחרי אשר השגתי מעלה גדולה כזו ומצאתי חן בעיניך מה שלא השיג שום נברא א"כ למה תסתיר פניך מתפלתי. ויאמר וגומר אל תוסף וגו' כלומר די לך בגדולה הזאת כי נזדווגת בשכינה בגוף ונפש כאו' ואתה פה עמוד עמדי וא"כ אל תוסף וגומר כי אין לך צורך בזה כי הכניסה לא"י יראה שאתה צריך להשיגה ולזה אל תוסף כבוד עוד בזה:

ר' יצחק אמר וכו' ירצה רב לך כלומר הנה אתה במדרגת השמש שהוא המאור רב וגדול מן הירח וא"כ אל תוסף כי אין לך עוד תוספות שליטה מן הראוי כי הגיעה שליטת מאור הקטן כנזכר בפ' וילך דף קכ"ו ע"ב אמנם צו את יהושע וחזקהו כלומר תן לו חוזק ואומץ כמו השמש המשפיע אורה לירח ועיין שם בפ' וילך וז"ש כאן והא אתמר ואתם הדבקים וגומר ביאר כי שאר האומות הם דבקים בשרשיהם אך ישראל דבקים בהשי"ת עצמו חבל נחלתו ובשמיה שהיא התורה מהרח"ו זלה"ה:

דף רסא.

מאי תמונה נודע שהמלכות נק' תמונה אמנם קא מבעיא ליה מאי תמונה שהרי המלכות קול דברים אתם שומעים דהיינו מ' א"כ מאי ותמונה אינכם רואים ותירץ כד"א ותמונת ה' יביט כי המלכות נק' תמונת ה' דהיינו שהיא מגלה הת"ת נק' יהו"ד ומשה רבינו ע"ה שהיה מסתכל באספקלריא המאירה כתיב ותמונת ה' יביט אמנם יש' ותמונה אינכם רואים אלא אספקלריא שאינה מאירה. קול פנימאה הוא הבינה שאין בה השגה והוא שורש לכל הנמשך דהיינו למ' והיא בלתי נשמע שהיא בחשאי אמנם הנשמע לישראל הוא קול דברים שהוא הקול הנמשך לחוץ למ' שהוא גילוי הדברים הנעלמים זולתי קול לא קול שבת"ת שזה אינו מושג אלא למרע"ה אלא קול אחרא דקאמרן דהיינו קול דברים. ותמונה אמאי איקרי הכי הבינה בגין דכל תיקונא דגופא כלומר הת"ת בו' קצוות מיניה נפקא ולהיות שפע הה"ת כשפע מהבינה לכך בבחינתה המשפעת בגוף ואיבריו תקרא היא תמונה. ואי תימא אחרא שהיא המלכות הכי איקרי נמי ודוחק גדול שמלות שוות יורו פירושים שונים כי בבינה יורה על בחי' המשפעת בשש קצוות כנז' ובמלכות יורה על בחי' הדבקה בעליונים דהיינו יהו"ה לז"א שגם במ' יתבאר לדרך אשר יתבאר

בבינה וז"ש אין דההוא אחרא תיקונא דלתתא מינה נפקא דהיינו שלמטה מהמלכות בסוד הכסא והבריאה והמרכבות צורת אדם דהיינו תמונה וכמו שתקרא הבינה תמונה באותה בחי' תקרא המ' תמונה. והעד על זה ב' ההי"ן ביהו"ה בינה ומ' בינה ה' עילאה צורתה ג' ווי"ן שהם חג"ת חסד דין רחמים נאצלים ממנה וכן המ' ה' תתאה כיוצא בה ממנה נאצל ג' יודי"ן חסד דין ורחמים למטה ה' עילאה קול גדול וכו'. דלא אשתמע נק' קול בערך ששאר הקולות נמשכים ממנה וז"ש קול גדול ולא יסף היא הבינה דלא פסק מבועוי לעלמין וכל אינון קולות שהם ז' קולות שבהם נתנה התורה תמן אשתכחו בתוך הבינה וממנה יוצאת ועל שמם נק' היא קול בחשאי דלא אשתמע עם היות שאינה מושגת בגין דבה תליא מילתא כי משם היו נמשכות בשעת נתינת התורה אמנם המדרגה בעצמה אינה מושגת. אמנם האי דאיקרי משנה תורה דהיינו דברות שניות פי' רז"ל משה מפי עצמו אמרן דהיינו שאינם מפנימיות הבינה כראשונים והטעם מפני שקודם שתנתן התורה היתה מציאותה נעלמת בשורשה שהיא מחכמה עילאה. כללא דאורייתא איקרי שבה העלם התורה בכלל מפני העלם ענפיה שם בלתי מתבארים בהעלם הת"ת שם בלתי מתגלה ומשם יוצא סוד ד"ו והם ז' קולות שהם מילוי יו"ד והם הכשר בסוד עשרת הדברות והיינו היא נק' כללא דאורייתא ויוצא משם סוד ד"ו ונמשך לבינה שהיא ה' סוד ד"ו ג"כ והנה בהיות התורה בחכמה ובינה אינה מתיישבת לרוב העלמה אמנם בהגלותה אל הת"ת אז היא מתיישבת שם ומשם השיגו ישראל דברות הראשונות מוצאם מהבינה נגלים למקומם שהוא הת"ת וזהו מפי הגבורה עילאה בינה. וביה תליא כלל ופרט דהיינו כלל תורה שבכתב ופרט תורה שבע"פ דהיינו ת"ת שבו נכללים כל הענפים והבחינות ונפרטים במלכות המבארת כל נעלם ובת"ת הי' הכל וז"ש והיא איקרי תור' סתם מלה כוללת סוד ד"ו פרצופין נבראו והיינו משנה תור' שני פעמים תור' כפולה דהיינו ד"ו תור' שבכתב ושבע"פ יחד והיינו דקאמר משה מפי עצמו אמרן משה סוד הת"ת מפי עצמו מלכות כלת משה שהיא למעל' כלולה עמו ולזה רשים בוא"ו שהוא בת"ת להורות על מקום המשכתו כנזכר:

א"ר יוסי מאי ולא תתאוה וגו' חמידא דאי יכיל וכו' כלומר חמדה הוא מה שיחמוד האדם הדבר וישים אל לבו לגונבו אם יוכל וזה מצד שגברה בו החשק והחמדה שיעור המביאו לידי גנבה. אמנם החשק שלא גבר עד שיביאו לידי גנבה אף אם יוכל אלא שיחשוק בדבר ההוא שיעור שלא יעלה בדעתו לגונבו. כלל זה יקרא תאוה. בגבורתא תליא. כי שפיכת דמים מצד הגבורה אתר דרחמי ת"ת. והכוונה כי בהיות האדם מגבורה

יחייב יגבר בו האדומה מצד מאדים ומצד הקליפה יחייבהו שופך דמים וכיוצא ואין הכוונה שהיה הניאוף וכיוצא תלוי בספי' ח"ו.
ובגין דבעיין חמש ויו"ן להורות על המלכות שהוא עם הת"ת בסוד ד"ו משה מפי עצמו כנז'.
כולהו קולות אשתכחו הם קולות ז' ספירות וקול הכולל כולם דהיינו הבינה קול גדול ולא יסף כולם נמצאו ונזמנו לנתינת התורה יחד. וקב"ה כתר עליון יתיב על כורסייה חכמתא. דא מגו דא אתחזי כתר מתוך חכמה וחכמה מתוך בינה.
ומילולא נפיק מגו עילאה דעלה דהיינו הכתר בענין שהיה הדבור יוצא מפנימיות הבינה בכח כתר וחכמה שבתוכה והיינו פנים עליונים בתוך פנים אחרים דבר ה' חכמה ובתוכה הכתר מתוך האש בינה והיינו דקא מפרש ואזיל דמלולא נפקא להגלות מליל מגו אשא ושלהובא שהיא הבינה בבחי' שורש הדין ודקותו ולא שהיתה היא המדברת אלא הכתר מתוך החכמה כנז' אלא דדחי לה לבר שהבינה היתה מגלה הקולות והדבור לחוץ אמנם בכח חכמה וכתר וז"ש בדפיקו דרוחא ומיא שהכתר שורש הרחמים רוח והחכמה שורש החסד מים והבינה שורש הדין אש והם נותנים כח ושפע לחסד דין ורחמים שהם בחוץ ע"י שורשם שבבינה וז"ש מגו שופר דאיהו כלל לכולהו שהקול היוצא מהשופר כלול מים ואש ורוח כנודע. מהרמ"ק זלה"ה:
והרח"ו זלה"ה כתב וידבר ה' אליכם וגומר הוקשה לו כי קול הוא הת"ת ודברים הוא מלכות ואיך אמר קול דברים ואינם במקום אחד. וביאר כי הת"ת נקרא קול דברים משום דאיהו קול דאחיד לדבור שהיא מלכות ודבור בההוא קול תליא ולכן נק' ת"ת קול דברים והדבור הוא במלכות שנאמר וידבר אלהים שהיא מלכות. ולהאי ת"ת דביה אחיד הך דבור כנודע לכן נק' ת"ת קול דברים וביאר ואמר אתם שומעים והיא כי השמיעה בדבור היא תליא ולהיות כי זה הקול היה אז אוחז בדברים ומייחדם יחד ומדבר מתוך הדברים לכן שייך ביה שמיעה כי אין שמיעה אלא אחר דיבור והשמיעה נרמזת במלכות בסוד ורצע את אזנו כי פגם במלכות כנזכר בפרשת בהר סיני דף ק"ח ריש ע"ב ע"ש ואמר כי שמיעה היא דשמעו אבל ראיה לא ראו ולא די קול הנז' אלא אפילו דברים הנק' תמונה לא ראו וז"א ותמונה אינכם רואים שהוא השכינה ולא הביט בה אלא משה כמ"ש הכתוב ותמונת ה' יביט:
ד"א ותמונה היא בינה. כי בינה ומלכות נק' תמונה והענין כי תמונה ר"ל דבר הנותן דמיון וציור אל הדברים והפעולות והנה כולא נפיק מן הבינה ולכן נק' תמונה כי ביה נרשמו האותיות וגם המלכות הוציאה חייליה התחתונים ונק' תמונה לגבם. והבינה נק'

קול פנימאה כי ז' ספי' כתיב בראיה והבינה לא נראית רק הת"ת הנק' קול דברים ואמר כי להיות שניהם ציירו כל העולמות ושניהם נק' תמונה אמר כי לכן הם בשם המיוחד ב' ההי"ן כפולים לרמוז אל שני המציירים כנ"ל:

האי דאיקרי משנה תורה וכו' פי' כי הנה כתיב ששמעו קול גדול דלא פסיק שהיא הבינה ובמקום אחר קול דברים ת"ת אך לא קול גדול ותירץ כי בדברות ראשונות היו קול גדול ובשניות משנה תורה היו קול דברים והענין כי לוחות ראשונות היו כנגד הבינה ולכך קול גדול הוא המדבר אך אח"כ משנה תורה שהיא המלכות לא היה אל קול הת"ת וזהו ענין משה מפי עצמו אמרן כי משה הוא הת"ת ובאותו הקול נאמרו כנזכר לקמן דף רס"ה ע"א וז"א והא אוקימנא מלה וביאר כי הלא סוד יהו"ה היא התורה נפקת מחכמה כי הכל גנוז באות ה"א יו"ד הרמוז בחכמה והחכמה הוציא פעולתו בסוד הבינה הנק' אם והוא ה' ראשונה ומנה נפקו תורה שבכתב ושבע"פ הם אותיות ו"ה ת"ת ומלכות וזה נק' תורה ומשנה תורה ולכן בקדמיתא דברות ראשונות בתורה שבכתב היה קול גדול ולא פסק הוא הבינה הנק' גבורה בסוד גבורה עילאה דדינין נפקין מינה כנזכר בפרשת ויחי רמ"ט ע"א ופ' וישלח סוף ע"א וז"א בקדמיתא גבורה דלא פסיק היא הבינה מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו כי לעולם אין שפעה פוסקת שאל"כ היה העולם נחרב והשתא בדברות אחרונות משנה תורה כולה כחדא פי' כי ת"ת ומלכות שזווגם לפעמים לזה צריך תמיד לחברם ולייחדם וז"ש והשתא כולא כחדא והיינו קול דברים משא"כ למעלה בבינה שנק' רעים ולעולם אין יחודם נפרד ולזה לא נז' בדברות ראשונות כי אם הבינה קול גדול כי הוא אין צורך לייחדא למעלה כנז' וביאר כי לטעם זה עצמו היה שינוי בדברות אחרונות כי נזכר בהם ה' ווי"ן לרמוז כי הת"ת ביחוד עמה עם היות שהם ממלכות:

א"ר יוסי מאי ולא תתאוה וכו' כלומר למה בשניות כזכר ולא תתאוה ותירץ כי הם ב' דברים כי חמדה נק' שחומדן בלבבו ומסבב סיבות עד שלוקח או קונה החפץ ההוא ותאוה הוא בלב לבד בלי מעשה ותאוה בכלל חמדה ולזה בדברות ראשונות לא נז' לא תתאוה אמנם בדברות אחרונות כדי לרמוז ה' ווי"ן נוספות שנמנים עם וא"ו דלא תתאוה כי בלא תרצח ליתא אחר שצריך אל חיבור הת"ת ומלכות ואין ראוי לת"ת שהוא רחמים להמצא בסוד שפיכת דמים שאין בה רחמים כלל שאין בה הנאה כלל אלא לנקמה בלבד:

קרב אתה ושמע וכו' זה יובן מהתיקונים דף ע"ב ע"א כי י"ס דאצילות שהם סוד ז' קולות נתלבשו בי"ס דבריא' הוא הכסא ומשם דבר שנאמר אנכי וכו' ואנכ"י בגי' כסא כנז' בתיקונין דף ס"ב ע"ב וז"א כאן כולהו קולות אשתכחו הם י"ס באצילות כי שם היו

מלובשים בי"ס דכסא וז"א וקב"ה יתיב על כורסייא וכו' וזהו ודא מגו דדא אתחזי ומלולא דדא וכו' גם רומזת אומר ומלולא דדא וכו' בערך הי"ס בעצמן כי כל א' נתלבש ונכללה בחברתה וזהו ענין פנים בפנים כי כל כתרי מלכא נק' פנים כנז' פ' יתרו סוף דף ר"ט ופ' ויקהל ר"מ ריש ע"ב בסוד ופני לא יראו ופ' פקודי ר"ל סוף ע"א וכל פנים אלו נתלבש אלו באלו והשפיעו התור' בסוד הקול והענין היות סוד אורייתא דנפקת מחכמתא כי הוא סוד פה עליון הנופח מתוך השופר שהיא בינה ויוצא ממנו הקול הם סוד חג"ת מים אש ורוח חסד דין רחמים והוא סוד נה"י ג"כ ואומרו אשא ושלהובא דדחי ליה לבר היא סוד הגבורה כי מצדה נפקא התורה כנז' פ' יתרו פ"ה ע"א ופ' קדושים דף פ' ע"ב וסוד הרוח שהוא הת"ת היוצא מן הגבורה וממתקה והמים שהם חסד להיטיב עם העולם דחו את האש ואת הקול הנז' לחוץ וז"א בדפיקו דרוחא ומיא וכו' כי הם עיקר הברת קול כנז' בפ' יתרו דף פ"א ע"ש במה שכתבתי:

וישראל לא יכילו בהך גבורה קשיא והוא אשא תקיפא ובעו דינא רפיא מלכות וזהו ואת תדבר אלינו ולא ואתה כי היא נקבה ולכך מתו להיות דבה אחידא מותא ואחרי שמתו ירד טל עליון מעתיקא והחייה אותם ואז היו דבוקים בת"ת עץ החיים ולולי שסרבו ולא רצו בו היו חיים לעולם כמ"ש ואכל וחי לעולם וגם גרמו למשה כי תשש כחו כנקבה וז"א ואת תדבר אלינו והענין כי נשיא הדור כפי הדור כך נשפע עליו לזה אמר שהם לא רצו לקבל אלא מהמלכות גם הוא לא קבל אלא משם ותשש כחו כנקבה ולזה כל המ' שנה שהיו ישראל במדבר לא נתייחד הדבור עם משה מהרח"ו זלה"ה:

דף רסא:

לך אמור להם שובו לכם לאהליכם וכו'. כיון שאינכם רוצים להתאחז בדכורא כי כן משם נשמתכם אלא בעיתו מן הנוקבא כנז' א"כ אין עוד להם יכולת להזדווג בשכינה כי ממנה נשפעים ואיך ישפיעו בה ולכן יזדווגו בנשותיהון אך אתה פה עמוד עמדי כי לא היית מכלל המוחים בדבר לכך תהיה אתה משפיע בשכינה ולא מושפע ממנה וזה יובן במ"ש לעיל לא הוה יכיל עלמא למיהוי חריב וכו' והענין כנודע כי בהיות העולם קיים במין ופרים ורבים הוא לסבת קיום העולם אמנם אם לא היו מתים לא היו צריכים אל זווג כי לעול' ישארו בחיים וקיימים באיש וכמ"ש חז"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הם לא באנו לעולם וגם כי אין לומר שלא היו פרים ורבים כלל כי איך תתקיים אשה כי תזריע וגומר וכיוצא אך כענין כי היו בחיריים ולא מוכרחיים אך עתה הוכרחו לחזור למצות פריה ורביה כד"א שובו לכם לאוהליכם כיון שסופן למות ואומר על דא כתיב טוב לפני האלהים ימלט ממנה שם מדברת על המלכות שהוא בית דין הצדק

וצריך הרבה שימור מן החטאים כדי שימלט מן דניה ולהיות כי בה תליא מותא לז"א ומוצא אני מר ממות את האשה כי מלכות דבה אחידא מותא כנז' פי' ואמר כי לא היה בעולם איש אשר לא מצאה מר ממות אלא משה הנק' טוב כמ"ש ותרא אותו כי טוב הוא הוא נמלט ממנה ועיין בפ' בהר דף ק"י ע"ב פסוק ועשה טוב ואדרבה נק' בעלה איש האלהים והענין כי להיות כי אין אדם צדיק בארץ שלא יתטא ולכן כולם בלכתם לעוה"ב מוצאים אותה מרה מות כי צריכים להנקות מחטאיהם משא"כ משרע"ה כי להיותו נק' טוב נסתלק בת"ת כי הנה טוב הוא ביסוד ולכן עלה למעלה ממנה כד"א כי המקום וכו' שהיא המלכות הנק' אדמת קודש הוא אשר משה עומד עליה ושולט כנז' בפ' וילך דף רפ"ב ע"ב וז"ש אתה עומד עליו.

ודע כי יש כאן מקום טעות ונלע"ד שצ"ל א"ר יהודה הא דוד דאתמר ביה כי טוב כד"א וטוב רואי והענין דקשה לו דהרי דוד נמי נק' טוב רואי ואיך אמר דמשה דוקא משום דהיה באתר עילאה מיניה לכן נמלט ממנה והרי דוד נמי איקרי טוב והוא רמוז בסוד המלכות כנודע. ותירץ דלא דמי כי במשה כתיב טוב הוא ר"ל הוא בעצמו הי' טוב אכן בדוד נאמר וטוב רואי כי מראיתו טוב אך הוא אינו מדכורא הנק' טוב והענין כי היה טוב מצד רואי הוא המלכות הנק' מראה ומשם בא לו הטוב ההוא וז"א הכי הוה דוד טוב מראי ר"ל היה טוב מצד הרואי היא השכינה הנק' מראה אך משה נק' טוב הוא כנזכר וז"א טוב ראי דא איהו חיזו לאסתכלא כלומר זה הרואה הוא חיזו ומראה לאסתכלא ביה והיא השכינה ומתמן הוא טוב ואמר כי אעפ"י שמשה נאמר בו טוב הוא לא יבצר מזה כי גם הוא כלול מן השכינה כי הלא יסוד נק' טוב ומלכות לעולם אחידן דא בדא אך הענין כי גם ביסוד היה אחוז ואומר ומשה לבתר דהוה טב וכו' הוקשה לו דא"כ לעולם לא נתעלה משה מכמו שהיה בעת צאתו מבטן אמו כי אז בדכורא וא"כ מה נתחדש עתה בזה הפרשות ואתה פה עמוד עמדי ותירץ כי תחלה היה ביסוד שהוא הכיר אך עתה נתעלה בגוף עצמו בת"ת הנק' איש והיינו אומר והאיש משה עניו וגומר כי פסוק זה נאמר בשעה שקטרגו אהרן ומרים במשה שלא היה מזדווג באשתו ואז קראו הכתוב האיש משה לרמוז שנתעלה אז למדרגת איש כנז' ועיין בפ' תזריע דף מ"ח ע"א כי הת"ת נק' איש אמנם יקשה דהכא משמע כי לא נתפרש משרע"ה מאשתו אלא מעת שאמר לו ואתה פה עמוד עמדי ולעיל אמרינן כי מעת שנאמר לו של נעליך נאסר בתשמיש המטה כי כן נז' נעליך ביו"ד המורה שאסור לגמרי אבל ביהושע נאמר נעלך חסר לומר זמנין שרי וזמנין אסור ונ"ל שהכוונה כי שם נתפרש מצפורה ועלה במדרגת מלכות אמנם הכא נתפרש ממדרגת המלכות ונקשר בת"ת הנק' איש וצ"ע מהרח"ו זלה"ה:

דף רסב.
עיין בספר אור הגנוז בסייעתא דשמיא.

דף רסב:
ואי תימא והיה אם שמוע דלאו איהי דינא וכו' הקשה כי הלא אנו רואים התחלת כי הוא המדבר טובות הרבה ורחמים כמ"ש והי' אם שמוע וכו' ונתתי מטר וגומר וכל אלו הם (ברצות) (נ' שצ"ל לרצות) ואם הוא גבורה תקיפא ה"ל להתחיל ולהיות כל הפרשה בסוד דין הקשה ותוכחות ולא בברכות ותירץ כי כל הי"ס הם כלולות זו בזו ויש בכל א' וא' דין ורחמים הנק' טוב ורע ולכן נז' בפ' זו דין ורחמים כי כלולה מדין ורחמים ואומר כ"ש גבורה הטעם במה שידעת היותה להט החרב המתהפכת ולכן אתכלילא בטוב ורע כנודע ומשם הוא פריעת השכר לעושי מצוה כמ"ש וצפונך תמלא בטנם אשר צפנת ליראיך. וגם משם פריעת העון כמ"ש מצפון תפתח וכו' כנז' בפ' שלח לך דף קע"ג ע"ב מהרח"ו זלה"ה:

דף רסג.
שבעין שמהן דסהדותא וכו' עיין בפ' תרומה דף קל"ג ע"ב כי שם ביארתי עניינם. עכ"ל הרח"ו זלה"ה:

דף רסג:
עיין בספר אור הגנוז בסייעתא דשמיא:

דף רסה.
אר"ש בשעתא דבר נש אקדים בצפרא ואנח וכו' ברשימא קדישא בדרועיה היינו יו"ד של יד שהוא שד"י כעין יו"ד של ברית מילה תפילין ואתעטף עם היות שהקדים תפילין לציצית אין הכרח לסדר הנחתן כמ"ש בפ' במדבר. ארבע מלאכין. אפשר שהם מיכאל נוריאל אוריאל רפאל שהם מרכבות יצה"ט כדפי' בר"מ. אוזפי ליה לשומרו עד בי כנישתא. שנכנס בתוך השכינה שהוא אויר בית הכנסת כנודע. הבו יקר שלא יפגעו בה חיצונים שהאויר מלא מהם. דיוקנא דמלכא צלם אלהים. בריה דמלכא נשמתה מזונה מזווגא דקב"ה ושכינתיה. לפרצופא האדם דמלכא קדישא ע"י התפילין ואכריז קב"ה ההוא רוחא קדישא אחר שלוו אותו ד' מלאכין שהם ד' חיות מתייחדות ונעשות רוח א' והם מניחים אותו בתוך בית הכנסת ועולים להעיד עליו למכתר קמיה מציאות דיוקן נשמתם המתחדש לפני הקב"ה בסוד הייחוד העליון ע"י והם נעשים מיין נוקבין ספר מ'. זכרון יסוד. ביראתך אלו תפילין ויראו ממך וציצית כסא לתפילין דהכא אמר אלהינו בפסוק שמע ישראל ה' אלהינו ולקמיה אמר ואהבת את ה' אלהיך הטעם כי אלהינו

בבינה לפי שהוא נאחז שם שהשיג עד מ"ט שערי בינה קאמר אלהינו לשון רבים לכלול עצמו. אמנם ה' אלהיך ת"ת ומלכות דהיינו אלהיך חלק אחוזת ישראל. עילאה יתיר. לא לבד הת"ת על המלכות אלא בבינה שהוא למעלה יותר מהמלכות ונמצאו שארי נביאים במלכות אספקלריא שאינה מאירה ומשרע"ה בת"ת ובינה אספקלריא המאירה בסוד נ' שערי בינה חסר חד כדכתיב ותחסרהו מעט מאלהים:

בההוא קול דאיהו אחיד היינו קול דנפיק מגו שופר דהיינו ת"ת מתוך הבינה והאלהים בינה יעננו בקול ת"ת מידת משרע"ה ומתמן משה אתזן והיינו הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ובזכותו אכלו כל ישראל המן וכשמת משה רבינו ע"ה שהיה פני חמה ומלך יהושע שהיה פני לבנה כתיב ויאכלו מעבור הארץ לחם מן הארץ מלכות ולא לחם מן השמים ת"ת:

דרגא דאתקרי שכינתא בגווייהו שע"י ישראל הוא מתייחדת עם הת"ת והיינו ה' אלהיך מפי עצמו היינו הת"ת שהיא מדת עצמו של משה הכוונה בסוד המלכות למעלה בת"ת מדת עצמו של משה כלת עצמו פירוש הגבורה היינו מ' למט' דהיינו גבורה תתאה הרפה דאתי מגבורה עילאה. בגין דיסתכלון וכו' שעיקר שמירת הבריאות לקיום העבודה תחות כורסייא וכו' עולם הבריאה אית מדורין הם ז' מדורין לז' היכלות הקדוש' ובאותם מדורין יש קדושים שאין קדושתם כקדושת ההיכלות שבתוכם החיות והשרפים והאופנים ובמדור אחרון שבו היכל לבנת הספיר שהוא היכל ראשון ממטה למעלה סביב להיכל ההוא סובבים בלילות החיצונים ובפתח ההיכל עומד מלאך לשמור הפתח שמו טהריאל ובסוד הפתח הזה נאמר לפתח חטאת רובץ וטהריאל עומד לנגדם והיינו סוד המזוזה שהוא כח קשור בסוד פנימיות ההיכלות עד כסא הכבוד ועומד חוץ לנוכח החיצונים המקטרגים ומעוררים דינים לנגד הטהורים. מהרמ"ק זלה"ה. גליון אמר ר"ש בשעתא וכו' עיין לעיל ק"ב עכ"ל:

דף רסה:

אורח קלנא בזריקה לאנזקא לזורק. אתלטיא שמתחזק ע"י מים מטונפים שהם כמו ועוד שאין רשות לנהוג קלון בחיצונים כדפירש בזוהר בכמה דוכתי נפקין עם בר נש להכשילו ודבקים עמו ע"י עבירותיו ולכך הם שס"ה כל א' ליומו אם עושה עבירה. א"ר אלעזר כל דא בעא כלומר כך רצה הקב"ה (לשמות) [אולי צ"ל לשמח] את ישראל ואתקין שמיה וכו' כלומר ותיקן שמו שהוא התורה תקנת המזוזה לשמירתן. לרשמא שמא קדישא היינו פ' שמע והיה אם שמוע כי כל התורה שמותיו של הקב"ה דאיהו

מהימנותא שבה קבלת עול מלכות שמים ועול מצות ואפשר לפרש על שם שדי שהיא רמז במלכות והראשון עיקר אתר דפתחא דביתא וכו' מקום שהדלת תסוב על צירה:
כגוונא דלעילא היינו סוד הדלת הסוגר שער העליון המלאך טהריאל מטהר החיצונים ומבדילם לחוץ שלא יכנסו פנימה והוא הנק' מזוזה דהיינו ז"ז מות ואפשר לפרש בית העליון מלכות ופתח הבית היא בחי' אחרונה שבה והוא נק' מזוזה. עומקא דכלא היא הבינה מתאחדת בחכמה שבה שורשי הספירות כולם ובהיות התפלה עולה שם אז מתפתחין השרשים הפנימיים ומושכים ברכות על הספי' והם מושכות למטה והטעם שישפיע בספי' ואח"כ ישפיע מהם שאלתו ובקשתו אליו ואם ישאל מהספירו' בלי שיקבלו אינם נותנות שאינם נותנות אלא א"כ מקבלות
והאי אתר עמיקתא בכולא הוא. הוצרך לומר זה לתקן לשון רבים ממעמקים והוא להיות כל הספי' מושרשות בבינה והשרשים העמוקים שבה קרואים ממעמקים ומשם קראתיך והשפעתך יהו"ה ת"ת ו' קצוות המתגלים והיינו אתר דאיקרי שמים. לאתזנא מיניה כולא. כי בהמשך השפע בת"ת בעל ו' קצוות כל הספי' מקבלות ובו שפע כולל לכל [649] ומהן אפי' התחתונים ע"י המלכות היושבי וכו' היינו בינה נפתחת ומושכת ברכותיה בת"ת והוא אז יושבת וחופפת עליו שאר רברבין וכו' הענין שפנימיות הקדוש' הוא סוד ע' ענפים שיש לאילן העליון ומשם יונקים ישראל בסוד ע' נפש יוצאי ירך יעקב ומתמציתם יונקים שאר שרי האומות העולם ובהיות ישראל בגלות גם השפע מסתלק מהם כמו שהוא תמיד משאר העמים והם ניזונים בין האומות ע"י השרים והיינו ממש כעיני עבדים שפחה היא החיצוני' נגדיית לגברת אשת זנונים לנוכח אשת חיל ועבדים הם השרים לאומות ואינם כ"כ טמאים כשפח' וסיפוקם בהגלות ישראל ביניהם וכל המיצר לישראל נעשה ראש ובו עיקר משכן השפחה ושאר העבדים נקבצים שם לקבל מהשפח' שהוא נק' בית עבדים בית כנופיא שלהם והקב"ה בגאולת יש' קטל חילה דילה במצרים שסילק אותם מממשלתם ונשארה ריקנית מברכותיה שהיתה ניזונית בשביל ישראל שהיו תחת שעבודה מהרמ"ק ז"ל:

דף רסו.

גרדיני טהירין היינו מלאכי חבלה כי טהירין מלשון שרגא בטיהרא והכוונ' המלאכים פשוטים גרדיני הם מחבלים והיינו מלאכים מחבלים. דמתעטר בעטרוי לכאורה משמע דהיינו התגין ולא היא אלא כדמסיק לקמיה דהיינו היות היסוד מתעטר בספי' עליונות שהם שאר אותיות ותיבות הפרשות:

[649] צ"ל ומזין.

דאשתלים על כולהו. שאפילו על החיצונים הוא שודדם והיינו שד"י שד י' כנז' בר"מ אי הכי בשלמא למאי דס"ד כי כל פ' המזוזה עיקר השמירה ניחא דלהכי כתבינן כולה אלא לדידך דאמרת כי שם שד"י עיקר השמירה א"כ לסגי בשם שדי לחודה. אתוון רשימן ברשימו וכו' הענין כי האותיות מורות רוחניות עליון וכל אות ואות מורה על ענף באצילות וכן כל תיבה ותיבה וכן כל פרשה ופרשה וקיבוץ רוחניות אותיות יעשה רוחניות דהיינו תיבה וכן קיבוץ רוחניות תיבות יעשו אצילות גבול רוחני דהיינו פרשה ושתי פרשיות אלו שהם שמע ת"ת עם חסד והיה אם שמוע גבורה עם המלכות הם המתייחדים עם היסוד שהוא שם שדי והוא מתעטר בענפים אלו וכל האותיות הם לו כחיילים והיינו צבאותיו והיה שמא קדישא שהוא מורה על שם יהו"ה ממטה למעלה ו"ה קודם י"ה ושד"י מבחוץ והיינו היסוד האוחז באצילות זה ממטה למעלה. נטיר בר נש מכל סטרין כל האצילות מתעסק בשמירתו נגלה ונסתר צדיקים יבואו בו אבל חיצונים אין להם רשות זה השער לה' מלכות ת"ת צדיקים יסוד אותי אות י' שאר עממין נקבותיהן שהם בורות נקבות ודאי. דישראל איקרי באר נקבות ישראל כדכתיב שתה מים מבורך וגומר סוד אשת חיל כד"א ונוזלים והבור נעשה ע"י הזכר באר. אשר לא יכילו המים מהו דמשמע דאית בהו מים אלימא מי המרים לא יכילו והא תמן הוו אלא מים קדושים וטהורים משמע דנחית לתמן אלא לא יכילו לזה פי' וכל אינון סטרין דסטר שמאלא לא משתקיין ולא יכילו משמע שאין בהם יכולת להכילם מפני שבירתם וטומאתם ואין המים יורדים שם כלל. נביעו דנחלא שפע הבינה היורד מחכמה עד היסוד למלכות דהיינו עלמא דין מלכות ועלמא דאתי בינה תרין נביעין חכמה ויסוד. גן רוה בינה מלכות מוצא מים יסוד חכמה מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

דף רסו:

בשמא קדישא עילאה שגורם שישפע לחוץ כיון שמכניס אות ברית קודש בחיצונים ולא עוד אלא שגורם ג"כ שלא ישפיע לקדושה. כי הוציא שם רע שעוזב בת קדושה והולך לידבק בבת זרים. אנתתיה קדמיתא בת זוגתו האמיתית שהוא דומה לו כמלכות לת"ת. ירתא שבע ברכות מז' ספי' עליונות ולפי' אתברכא בשבע למטה. ואתתא אחרא שאינה בת זוגו כמו בועז ורות שהיה בסוד היבום רות בת זוג מחלון האשה הבאה אל ביתך מחדש שלא היתה שלך כרחל וכלא' שהאחת היתה בת זוג לעשו כדפי' רז"ל וזכה בה יעקב. בית פרץ היינו נמי ער ואונן ולא היה להם בת זוג. דאתיידע לקב"ה שאין השג' בו אלא לת"ת דהיינו הבינה והיה בינה יום אחד נעלם שאינו ידוע אלא לת"ת ביום בא זוג ואז פועל היום הנז' למט' בסוד הגאולה נפקין עבדין לחירו תדיר במצרים ועבד עברי

יוצא ביובל וכן לעתיד האירו יתעורר משם וקראה שופר עילאה להיותה מיוחדת למעלה עם החכמה שהוא התוקע כנודע. דיובלא עילאה הוא ורברבא הוא ולא נקרא גדול על שם שיש קטן אלא מפני שהוא בעצמו גדול ועליונה ולהורות על כללות הנמצאים בה בענין שהחירות שבה נשפע לכל אמר וכד האי אתער כל חירו דכל עלמין מתערין ביה להיותה אם לכל הנמצאים וכולם נשרשים בה וזה הורה שם גדול וז"ש וההוא איקרי וכו' משא"כ בשמטה שהוא קרן ולא שופר שהיא מעוררת החירות פרטי מועט לעבד דהיינו ו' שנים יעבוד וכו' ואינו נפקע לגמרי אם יאמר אהבתי וכו' עד שנת היובל שאז יוצא בכח מדה זו מרוב חירותה:

בגין דאינון ברשותא וכו' הכוונה כמו שפירשו רז"ל בפסוק כי גרשוני היום וכו' זכאין תדיר ברבוי המצות ומיעוט הגלות לעילא תחת הקדושה ותתא במעשה המצות אובדים כל א' מהם אובד אבדה א' ואין ר"ל אבודין עצמן ח"ו אלא אובדים אבדות אחרות אבדה הארץ המלכות אבדה א' והיינו הצדיק וכן הצדיק אבד אבדה א' והיינו מלכות והיינו אובדים [והטעם כי השכינה אבדה הצדיק והצדיק אבד השכינה והטעם שהם בעצמם ח"ו אינם אבודי' אלא] שאבדו יחודם ואי תימא ובאו בשלמא דאי אהדר לישראל והם ממש אבודים היינו ובאו שימצאו ממקום אבדתם אלא להאי פי' דאמרת שהם אבדו מאי ובאו שהרי הם בעצמם נמצאים ותירץ כי ע"י גלות המלכות אבדה צדיק וצדיק אבד השכינה ועתה ובאו המלכות מהגלות והיסוד ממקום סילוקו להתייחד ע"י ביאת השכינה מארץ אשור שגלתה עם ישראל כאומר ובפשעכם וכו'. ואי תימא והשתחוו. כלומר בשלמא לאידך פירושא כנז"ל ניחא ותירץ דאהדר לנדחים שהם יש' ושייך בהו והשתחוו. רשימא קדישא שם שד"י במילין דשמא עילאה שתי פרשיות שבמזוזה כנז"ל ההוא דמדוריה היינו ההוא רישא כנז"ל. רשימא קדישא יסוד נעוץ בפתח מלכות ולא די ליה לבר הכי גרסינן והכוונה שהכתוב אמר ה' ישמרך וגומר היינו שמירתו בעת היותה חוצה ולא די ליה לבר דאתנטר שם אלא אפילו בעת כניסתו ויציאתו בפתח ביתו ששם עומד החיצוני. הב"ה שומרו. וצאתך ובואך אין הכוונ' בתוך הבית או חוצה לבית אלא בעת צאתו ובעת בואו וז"ש כד נפיק וכד עייל עם היות שאין דרך השומרים לשמור אלא רחוק מפתח הבית קצת כאשר מחזיקים בדרך וי ליה לבר נש וכו' הוצרך לזה משום דקשיא ליה שהרי כמה הם שאינם מוזהרים במצות ואינם נזוקים לזה פירש שאין הזיקם ניכר כדמפרש ואזיל מהרמ"ק זלה"ה:

דף רסז.

ואהבת וכו' ר' יוסי פתח וכו' אע"ג דחובייהו וכו' ואין לדרוש מאת הסנטירא מפני שהרג (נמי) מי שחייב מיתה [650] (וא"כ האומו' אינם חייבי' מית') על שהרגו ישראל החייבים וכן אם גלו אותם ברצון קונם ומרוב אהבת קב"ה עם ישראל תובע עלבונם על כי הוסיפו על גזרת אפו. לא עאל בגנתיה וכו' היינו שאין יחוד לקב"ה בשכינתיה שהוא ע"י כניס' הקב"ה בג"ע כדפרישית ציון ככתוב לעילא בקרא. וע"ד ואהבת כיון שהקב"ה חושק אותה. כדכתיב אהבתי גם אתה ואהבת בהימנותא יחוד קב"ה ושכינתי' דהיינו ה' אלהיך בכל פולחנא וכו' כי מצות האהבה כוללת כל המצות הני מילי כללא וכו' כדפי' שכולל המצות עשר אמירן וכו' לקמן מפרש להו. תרין לבין תרין נפשין הענין כי בחומר עצמו יש בו הכנה טובה והכנה רעה כגון הלבנה והאדומ' מעוררי' דברים טובים והשחורה והירוקה הם מעוררים דברים רעים והם תרין לבין שני טבעים בחומר עצמו יש בו הכנה טובה והכנה רעה כגון הלבנה והאדומה מעוררים דברים טובים והשחורה והירוקה הם מעוררים דברים רעים והם תרין לבין שני טבעים בחומר עצמו שיש בו מדות טובות ומדות מגונות והנפשיות הם הם ג"כ שתים יצה"ר ויצה"ט או נפש בהמיות ונפש שכליות או אפשר שתי לבבות יצה"ר ויצה"ט שתי נפשיות הבהמיות והשכלית בין דנפל וכו' שני מיני ממון או שבא לו בלי טורח או על ידי טורחו והבא ע"י טורח חביב יותר: אתעטר בחסד בכל סטרין בכל בחי' המדה הזאת מצד החסד שבחסד עביד חסד עם כולא ומצד גבורה שבחסד לא חייס וכו' כ"ה מ' שבה תלוי מזון כל התחתונים ממנה ולמטה מהרמ"ק זלה"ה:

דף רסז:

אפרסמונא דכיא. בפ' תרומה מהזוהר נתבאר כי אפרסמון הוא בבינה ונק' דכיא להורות שאין אחיזה לחיצונים בה כלל והקב"ה משתעשע בהו הוא מתייחד עם המלכות ע"י התעוררות נשמות הצדיקים. דקב"ה אשתעשע ביה וכו' הענין כי הנועם הוא סוד השפע העידון הנשפע מאריך אנפין לת"ת והיינו ה' המשתעשע בו ומתעדן בו וע"י מתייחד עם המלכות והיינו שעשוע כנודע. א"ר יצחק כמה מדורין וכו' הם ז' היכלות לנשמות הצדיקים בג"ע כנז' בזוהר תרומה והיכל שביעי נגדוי החסד כנודע ובו בעל האהבה בהאי אתעטר פי' ע"י האהבה שהצדיקים עושים למטה גורמין למעלה שיתעטר הקב"ה בסוד האהבה דהיינו קשר ד' אותיות דהיינו ו"ה ת"ת ומלכות וכתיב צאינה וראינה

[650] בכ"י ליתא לתי' אלו אמנם נ' שצ"ל.

בנות ציון במלך שלמה דהיינו ת"ת בעטרה וכו' דהיינו הוא"ו שמתעטר בי"ה בסוד תרין עטרין:

ת"ח כולא אהבה אתקרי. שיש יחס לאותיות אהבה עם ד' אותיות יהו"ה כנז' בסבא י' הוא חכמה קוצא לעילא כתר עליון והוא נקשר בגוף היו"ד לא אתפריש קוצא בי' לעלמין אלא קשרם תמידי והסבה לזה דהא ברחימותא שריא עליה ר"ל באהבה הכתר עם החכמה נדבק עמה וזה סבה דלא מתפרש מינה לעלמין שלא יסתלק הסבה מן המסובב ואם היה חשק החכמה עם הכתר לבד ולא חשק הכתר עם החכמה היה נבדל לעתים ומסתלק ולזה באו רמוזים שניהם באות יו"ד הורה שמעולם לא יבדלו אמנם ענין החכמה עם הבינה נרמז בשתי אותיות וז"ש הן הא אוקמוה די' לא מתפרש מיניה ואשתכחו כחדא בחביבותא למעלה לתועלת שניהם ולא מתפרשן דא מן דא משא"כ בת"ת ומלכות והכריח לייחוד זה נוסף על ייחוד ת"ת ומלכות ממה שמצינו שם י"ה שתי אותיות אלו מיוחדות לעולם מה שאין כן שאר השם שפעמים ימצא אותיות יה"ו פעמים יהו"ה כולו אמנם י"ה לא מתפרשין לעלמין. ונהר יוצא מעדן חכמה. ומדקאמר יוצא ולא יצא מורה שייחודו תמידי בענין שלעולם יוצא ונקשר עם החכמה ומשפיע לז' ספירות וז"ש יוצא לעלמין ונתן טעם לשתי יחודים אלו ואמר בערך הקודם שהוא קשרם סתם דהא ברחימותא שריא עליה דהיינו בערך חשק הסבה אל המסובב ולזה לא יתפרדו כנז"ל (בכתר) הב' בחביבותא אתדבק דא בדא דהיינו חכמה בבינה ובינה בחכמה כנזכר ו' הוא תדיר חתן בכלה חפה בכל יום מחדש מפני שמתפרדים וחוזרים ומתייחדים ומפני שיש ביניהם שני הייחודים הנז"ל לכך אמר דא נחימותא בחביבותא כנז"ל והנה עתה יבדל קשר האותיות אלו כי י' בה' יחודם דלא מתפרשן לעלמין כנז' לכך קאמר יו"ד בה' ולא אמר עם ה' אמנם ה' שהיא בינה מסתלקת לעתים דהיינו ה' עם ו' ו' עם ה' ולא אמר ה' בו' שמורה על יחודם יותר והנה קשר ה' עם ו' לא דבר בו דהיינו הסבה עם המסובב וילמוד סתום מן המפורש ולכן כלל הכל ואמר בגין כך כלא אהבה איקרי ודא בדא אתקשר וכו' שגורם ייחוד וקשר בין אותיות אלו:

ר' יצחק פתח כל עצמותי תאמרנה וגומר אמריה דוד וכו' ולפיכך ראוי שיורה לעתיד כדמפרש לקמיה וזמין קב"ה לאתקנא גרמיה ובאותה שעה יש בעצמות דעת לשורר מפני טובתן אמנם בשר אינו בכלל האדם לתחיה אלא בשר חדש אמנם העצמות הן עצמן הקודמין כדכתיב ועצמותיך יחליץ ולכך אמר ה' מי כמוך לשבח על שהכניעו יצרם וזכו לתחיה ונתבטל כחו וביאר מעלת השבח הזה ואמר מקדמי שירותא וכו' והטעם כי בהזכיר מלת חול קודם השם יורה על הרחק המזכיר ממחיצת ה' וצריך בכל מלה ומלה

לעלות מדרגה א' עד הגיעו למקום מדרגת השכינה ומזכיר שמו כדדרשו רז"ל על ק' ק' ק' ה' צבאות אמנם לאחר התאוה לקרבתם אל ה' מיד מזכירים השם מהרמ"ק זלה"ה:

דף רסח.

לקבל עשר פקודן. הם עשרת הדברות כדמפרש לקמיה. הא' ושננתם לבניך כנגד אנכי כל המלמד בן חבירו תורה כאלו קבלה מהר סיני כדכתיב והודעתם לבניך וסמיך ליה יום אשר עמדת והיינו ושננתם לבניך דהיינו קבלת אלהותו ותורתו לו ולבניו ולתלמידיו הב' ודברת בם ופירשו רז"ל בם ולא בדברים בטלים והיינו לא יהיה לך אלהים אחרים על פני שהם דברים בטלים ודאי. הג' בשבתך בביתך כנגד לא תשא את שם ה' וגומר כי בהיותו נושא שם ה' לשוא וגורם שיסתלק הת"ת מהמלכות הנק' בית והיינו בשבתך בביתיך כי סילוק הת"ת גורם גלות שכינה וישראל מתתרכין מא"י ויוצאים לחוץ לקליפות חוץ לבית הקדוש. הד' ובלכתך בדרך כנגד זכור את יום השבת לקדשו וכו' דהיינו אם תשיב משבת רגליך שיהי' ניכר בהילוכו והשכינה עולה אז דרך היסוד הנק' דרך לת"ת והיינו ובלכתך בדרך. הה' ובשכבך כנגד כבד את אביך ואת אמך שהם גרמו לך ע"י משכב. עוד אביך ואמך דנשמתא ת"ת ומלכות וכבודם ביחודם הוי' ובקומך כנגד לא תרצח (כדכתיב כי כאשר וגומר ורצחו נפש) יהי' הקומה לטוב לקדושה ולא לשפיכות דמים כאומר כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש הז' וקשרתם לאות על ידך כנגד לא תנאף כי התפילין הם הקשורים לשמאל ששם היצה"ר כדי שלא ינאף ומה גם הנואפים בידים וכיוצא. הח' והיו לטוטפת בין עיניך כנגד לא תגנוב כי העינים חומדים ואח"כ גונב. הט' וכתבתם כנגד לא תענה ברעך וגומר כנז"ל שמי שאין לו מזוזה בפתחו כמעיד עדות שקר, ועוד לא תענה לא תגרום שיעיד לפני הקב"ה שהוא רעך עד שקר שהוא ההוא שידא דקאי בפתחא שיקלל ויעלה למעלה להעיד ולקטרג ההוא במסטרא דשקר הוא. הי' על מזוזות ביתיך ובשעריך כנגד לא תחמוד בית רעך כי בהיות מזוזה בפתחו נוח לו שלא יבוא שאינו שלו לתוך ביתו וכיוצא:

ת"ח על כל תנאין וכו' כגון ולא תקיא הארץ אתכם וגומר כמה מצות שהם קיומם תנאי לישיבת הארץ העולה על כולם עסק התורה.

לא מתיישב בעלמא להשפיע בתחתונים לא מתיישבא לעילא להתייחד עם הת"ת וע"י ישיבה למטה מקבלת התעוררות להתייחד למעלה.

לשבת על האדמה סתם לא אמר לשבתך אלא לשבת סתם דהיינו לשבת כשכינה.

אבדה הארץ היינו השכינה ואבדה היחוד העליון. שארה וגומר שאר ה' כסות ה' וגומר והיינו אזהרה לאדם שלא יגרע ג' אלו לשכינה שארה הוא השפע והמזון הבא אליה

מהת"ת כסותה היינו תיקוניה אשר לה מהבינה דהיינו אור הבינה דמכסה וחופה על המלכות עונתה היינו השפע היורד לה מן מוח החכמה כנודע ושלשה אלו לה ע"י הת"ת שהוא תורה שבכתב המתייחד עם תורה שבע"פ בזכות התורה שעוסקים בה התחתונים נתנים לה ג' אלה כנזכר. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רסח:

ירותא לעילא בעולם הנשמות. יקרא דמלכא סוד שפע הייחוד שהקב"ה משתעשע עם הצדיקים והוא נק' כבוד בסוד החכמה בעלת ל"ב נתיבו' כחשבון כבו"ד ולכן נתייחס לחכמים וז"ש כבוד חכמים ינחלו בהאי עלמא בגוף ונפש עד רחמי דבר נש לא תב וכו' כי זה יקרא כסיל שחטא ושנה ולא שב מרים קלון המקטרג המודיע קלונו גורם שיהיה לו כח לעלות ע"י תשובתו. מן שמיא אשתקייא תדיר כלומר מת"ת הנק' שמים ומשם יונקת א"י שהוא מלכות אמנם ארץ מצרים היתה ניזונת ע"י הקדושה ע"י יוסף שהוא סוד היסוד ע"י הנהר הנק' פישון לשון [651] וסגו שהוא נילוס כנודע וכן הוא גבול לא"י ולזה השליכו ארון יוסף בנהר וכבוא משרע"ה סלקו משם ונשאר הנהר בלי קדושה.

זווגא דילן. זווגא כדתנן ג' שיושבים וכו' אספקלריא דלא נהיר הוא המלכות כשהיא מתגלית בסוד כסא הכבוד למטה בהיכל נגה או עצם השמים והיינו ויראו את אלהי ישראל שהיא מלכות ותחת רגליו שהוא כסא הכבוד כמעשה לבנת הספיר וכו' אספקלריא דנהיר הת"ת המאיר דרך כסא הכבוד בהיכל הרצון מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כתב הה"ד וכסילים מרים קלון פי' הרשעים הנק' כסילים ומה עושים מרימים קלון כלומר עונשים כי היצה"ר עולה לרום השמים ומזכיר קלונו או אפשר שהיצה"ר נק' הוא בעצמו קלון וז"א מרים קלון עכ"ל:

דף רסט.

לא הוה נפיק מרשותיה. הענין שמרוב הכנתו גם בהיות עוסק בענייני העולם התחתון היה דבק בענין שלא היה נפשט מן העולם מכל וכל והי' עולה ומתנבא ויורד ומשיב תשובה לישראל כענין עמדו ואשמעה. נער ודאי מרכבתו במטטרו"ן בסוד ההיכלות היונקים מהמלכות ע"י כסא הכבוד כנודע. ומשרתו יהושע וכו' שע"י משרע"ה היה יהושע ג"כ יונק מתוך האהל וכו' כדמפרש ואזיל:

כל מילין די באור' וכו' כגון מדרש דרך לעצמו תלמוד דרך לעצמו אגדה דרך לעצמו סוד דרך לעצמו לא יאמר האדם אני מתנהג בדרך זו ומניח דרך זו לז"א ודברת בם תתנהג בהם בכל דרכיהם.

[651] צ"ל פושו וסגו.

בעי בר נש לאנהגא גרמיה וכו' ומלת ודברת לפי זה דבר והנהג עצמך בם לאנהגא גרמי' בהו להתלמד בדרכי העבודה במצות עשה ולאנהגא גרמיה דלא וכו' שלא יטה ויעבור על לא תעשה לאנהגא במילין דאור' לעסוק בתורה בדרך כדרך שהיו עושים ר"ש וחביריו. ולדברא גרמיה וכו' מפני שהדרך מסוכן לבטל המצות צריך להנהיג במצותי גם בדרך. לדורון לקרבא נגד האויבים לצלותא להקב"ה וז"ש וצלותא בעי וכו' לעילא מנהון וכו' שחשוב יותר מן התפלה. בקדושה בענוה בשעת תשמיש ודא הוא שמאלא גבורה י"ד כ"ה מהרמ"ק זלה"ה.

גליון כד הוו נביאן בעאן לאסתכלא ע' בתיקונים דף כ"ח עכ"ל:

דף רסט:

פתח ר' אלעזר ואמר תרי קראי וכו' כולא כחד תליא כי הכל במדת כ"ה שהיא מלכות לאו' אינון בדרגא חד כי מדת כ"ה הוא מצד אלהים והא' מצד צבאות כדמפרש ואזיל מה בין האי להאי דזמנא קאמר הכי וזמנא הכי מלה אתיה הנבואה היתה נשפעת צדיק נצח והוד איקרון ה' צבאות מלה באתבסמותא שהרי ג' מדות אלה בהם סוד הזווג ועוד שהם כללות הימין ושמאל והאמצע וז"ש דהא מאתר דא וכו'.

מסטרא דדינא דהיינו מהבינה ומפני שבשם יהו"ה יש אותיות שהם רחמים ויש הנקוד שיש בהם הדין לכך שם אדנ"י המשתתף עמו מורה בדין האי כה ינקא מסטרא דדינא דהיינו צד הדין שבשם זה דהיינו מהדין שבבינה הנק' גבורה עילאה. ואוליפנא מאבא ששם זה שהוא יהו"ה בנקודת אלהי"ם דינא הוא ברחמי בגין דכתיב בשם זה יהו"ה אלהי"ם דהיינו יהו"ה באותיות אלהים בנקודה ועם היות בבינה שמורה שאין שם דין אין זה דוחק דהא אלהי"ם גבורה הוא בכל אתר אפילו בבינה ושתוף שם אדנ"י מורה על המלכות שהיא דין וז"ש אדנ"י גבורה תתאה הוא בכל אתר רוצה לומר על בחי' הדין שבמלכות ולא גבורה חזקה דין חזק אלא גבורה תתאה דין רפה דהיינו שיש בה אותיות רחמים א"י ואותיות די"ן ד"ן ולזה מורה דין רפה וא"כ כיון שאני רואה שם אדנ"י **יהו"ה** צריך אני לומר ששיתופם מורה דין וינקה מדינה:

בשעתא דמלכא קדישא וכו' אפשר בשעת שהרבה חייליה להפיס דעתה או בעת האצילות והכל ענין א'. כל אינון זיינין כלי המלחמה כחות הדין וכל אינון מגיחי הם אנשי המלחמה והם הגבורות העליונות שהם למעלה מכחות הדין ונותנים כח באלו כחות הדין התחתונים הפועלים הדין למטה ומגיעים עד החיצונים להשביתם מגבורי ישראל ששה קצוות שבת"ת אלא קב"ה קרבוי היינו שמשפעת הגבורה דיניה למלכות והמלכות למטה באותם שהם מיצירה בגבורה.

מלומדי מלחמה מושפעים הגבורה והדין מהגבורה ע"י צבאות שהם למודי ה' והם אחוזי חרב כח המלכות חרב לה' ופועלים למטה בחיצונים כתיב מן השמים היינו מן הת"ת הושפע דין מפני שעד כאן היו השמים סתומים מפני שהיסוד רשימא קדישא היה סתום בערלה כיון שנפתח דאתנדבו ישראל לגלאה וכו' דכתיב בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם כדין חרב שהיא המלכות שהיתה עושה בהם שהיתה נוקמת נקם ברית שהפרו מצות ברית עתה שתקנו הברית נתהפך החרב לדין על כחצונים העושים בהם נקמות ולהיות שאלו הככבים הם כנגד בחי' שביסוד והשמים ת"ת לכך בגשמי ככביא אושדין נורא מורה על הדין הנשפע מאותם הבחי' העליונות במלכות על הארץ לנקום לפי המציאות ההוא העליון נעשה בתחתון למטה:

א"ל הב"ה אתעתדו פי' הכינו עצמכם לקבל הדין כולכם להשפיע הדין למטה עם היות שיש פעולות שלום וכיוצא עתה כולם יפעלו נקמה. תרין נוקמין הא' הוא כנקמות מצרים במים הב' בנקמות מה ששרפו לבם של ישראל בצרות באש ולכך במים נחל קישון גרפם. **אית חד כוכבא** שלא רצה להפך מדתו ולקבל אש להשפיע הדין קיימא בארור ונהפכה עם שאר המורדים בחיצונים והיינו אתלטייא ולכך בטלו שליטתה מדה כנגד מדה מהרמ"ק זלה"ה:

דף רע.

וע"ד אמר מלאך ה' הענין ג' שמות יש לו בהיותה מתלבשת בגבורה לפעול הדינים נקרא מלאך אלהי"ם וכאן שכבר שקטה המלחמה ונחה נק' מהנהגת הת"ת מלאך ה' אחר תיקון הגבורה ושבה מהמלחמה חזרה לדין על מרוז וכשהיא מהימין מקום הישועה דכתיב הושיעה ימינך נק' מלאך הגואל מן הימין.

ודא זמינא וכו' היינו שתקבל למעלה מג' אלו בסוד הגדולה העליונה בחכמה והתקדשתי מן הבינה קודש קדשים ונודעתי בסוד הדעת דהא ודאי יומא חד וכו' ירצה יום א' דהיינו אלף שנה צריכים לקבל פגם שנעשה בחרבן ואפילו ישובו בתשובה שלמה אין שום תקנה מפני שהוא גזרת הגלות אמנם אחר האלף שנה שהוא יום א' שנאמר בו כל היום דו"ה תלוי בתשובה אם ישובו יגאלו ואם לא ישובו יתארך אותו היום עד מדה ידועה והיינו הן עוד היום גדול ויש עת שאינה תלויה בתשובה בין יזכו בין לא יזכו וזהו עתה שאנו מצפים בעונותינו:

ד"א הן עוד היום וגו' לשל הקודם אהדר יום לזמן הגלות בעצמו דהיינו אותם אלף שנים יומו של הקב"ה יתאריך ודחיקא מילתא דנימא יום גדול אל הזמן בעצמו שהרי שנותיו קצוב אלף שנה לכך פי' יום הקליפה עצמה ושליטותיה שהחריבה הבית והגלה

את ישראל והנה היום הרע הזה גדולו תלוי ביד ישראל אם ישובו בתשובה מקטינים כח החיצונים ומבטלים כחם והיום הרע הזה מתמעט ואם לאו ח"ו במעשיתם הרעים מגדילים כח החיצונים והיום הזה מתגדל ולז"א הן עוד היום גדול שלא הקטינו כח החיצוני בתשובה אלא אדרבא מגדלים כחו במעשיהם הרעים. יש' מאי קאמרו לכולהו פי' הוא נתינת טעם למאי דקאמר השקו הצאן לא נוכל אם לא יהי' עזר עליון מלמעלה מספירות העליונות כדי להקל מעלינו שעבוד מלכיות המונעת עסק התור' ושליטתו מהקליפ' האבן הגדול' והחזק' אשר על פי הבאר היא מדת המלכות שהיא מחשכת אור המלכות ומונעת השקאת מימי התור' **ודא** הו' יום (יום) אלף שנה יומו של הקב"ה ומדשארי וכו' היינו כניסת האלף הששי שהוא יום א' כי בסוף האלף הרביעי בשנת תתכ"ח נחרב הבית וגלו ישראל ועמד חרב כל יום ה' שהוא אלף ה' ובתחל' האלף הששי יבנ' ב"ה והיינו אומרו שרותא דיומא אחרא ומדשארי למעבד צל בשרותא דיומא אחרא לא אחר חצות ח"ו אלא דוקא כשעוש' צל בתחלת היום שהכוונ' שבבוקר אין צל בחוצות מפני שהכל צל הכתלים בבוקר אמנם כשמתקרב לשליש היום כדמסיק שאז ניכר צל הכתלים אז הוא בתחלת שליש האלף הששי ופי' הכרח לזה ואמר **כמה** דזמנא דאתחריב בי מקדשא בסוף האלף הרביעי הוה צל למיעל דהיינו בסוף היום כנזכר והצל נכנס ונאסף כנזכר שאין נק' צל אלא כשיש חמה וניכר בין חמה לצל והיינו כי ינטו צללי ערב. **ושיעורא דהאי צל שית קמצין ופלגא וכו'** ירצ' ששה טפחים וחצי והענין כי מדת קומת האדם גברא בין גוברין הם י"ח טפחים וכן מדת צלו שליש המדה ו' טפחים והיינו שיעור מדת היום אלף שלישו הם ג' מאות ושלשים ושלש' וכו'. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רע:

מתניתין. רישא חוורא כתר עליון רחמים בלי דין. רישא רשימא מעילא לתתא. חכמ' סוד אור ישר זכר ומתתא לעילא בינ' בסוד אור חוזר נק' דין. אתקין סטר צפון גבור' בעטורא דקונאירותא שהוא החסד והיינו שהעולם נברא בדין וכדי להתקיים שיתף עמו רחמי החסד שהגבור' היא נתקנת ומתעטרת ע"י מימי החסד המכבים ומקררים אשה ודיניה. בי' רשים וכו' היינו אצילות הת"ת וגילוי לחוץ והוא עומקא דתהומא עילא' כי התהום היא הבינ' ועומק התהום סוד הדעת הנעלם בבינ' ורשים היינו גילויו לחוץ ולהיות המשכו עד הנצח והוד שהם ממש זה עולה וזה יורד בסוד ממרא' מתניו ולמעל' וכו' והיינו אומר דסליק ונחית.

בגויה נחית חד דרגא היינו היסוד שהוא סוד היחוד וראוי להעלימו בין נצח והוד להגין ממשפחות החיצונים מפני שבו אחיזת הערל' וז"ש חד דרגא טמירא והוא נק' כל מפני שמקבל מהבינ' דהיינו אלף וחמש מאה סוד חג"ת נ"ה וכולם נרשמים ביסוד.

תחותיה תטלל וכו' המלכות ונק' חי"ה שחיות הכל תלוי בה והיא בבחינתה המתפשטת למטה שבה אחוזים כל החיות והיא נק' שדה תפוחים שבה כלל כל בעלי חיים ובחי' זו נק' חית שדה והיינו חיות ברא. וקרנין עשר הם עשר ספירות משפיעות בה ועושות בה עשר אורות הם עשר' קרניים. עיינין כעיני אנשא הם ז' ספירות נגד ז' ספירות עליונות ומשם יונקים ז' עינים הם ז' מלאכים המשגיחים על ענייני מעשי בני האדם והיינו כעיני אנשא. פום ממלל רברבן הוא סוד הגזר' מכחה לתחתונים כפי הראוי למעשיהם. כד שלטא שהוא מיוחדת ויש לה שפע. אזלא ביממא. שהוא הולכת עם הת"ת מדת יום טמירא בלילה שאז שולטים החיצונים מצד הדין והיא מתעלמת שלא יינקו ממנה. כד נחתא למטה שאין לה יחוד טמירא ביממא שאינה מיוחדת במדת יום שהם רחמים ואזלא בליליא מתגוללת בדינים והחיצונים יונקים ממנה כד נטלא להנהיג התחתונים לדונם. מזדעזען מאימת קונם. ארבע מגרופין הם ד' חיות הקודש ולהם ד' מחנות וראשיהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. ונטלין עמה שהם בתי דינין שלה מתנהגים כפי הנהגתם. שתין פולסי הם ששים גבורים כחות מהגבורה. חרבא שננא וכו' היינו כח הדין מהגבורה והמלכות חרב מתאחזת בגבורה על הירך שהוא הוד והיינו להיותם מצד הדין:

סליק ברעותא וכו' כלומר עלה ברצון שהוא הכתר לברוא אדם שיהיה שולט על כל שאר הנבראים. ההוא חיוורא הוא מלכות הנז'. חד עפרא לא כעפר שאר הבריות אלא עפר מוכן לקבל הנשמה והיינו סוד אדם שנברא מעפר המזבח. כליל מכולא שהי' העפר ההוא כליל מכל ד' יסודות שהם העפר מלכות רוח ת"ת אש גבורה מים חסד. נשב ביה ההוא סוד גלגול האותיות המתגלגלות בגולם העפר להתפשט ולגלם ולהתרקם מציאות הגוף אתפשט בד' סטרי עלמא היינו סוד ו' קצוות החתומים בגולמי **יה"ו יו"ה הי"ו הו"י וי"ה וה"י** כנז' בס' יצירה כי אותיות אלו הם המגבילים גולמו שאם לא אלו לא היה נחר"ם ומתגבל. ארבע פלכין. היינו התפשטות ד' אבריו הראשים שהם הזרועות וירכין והיינו חד לעילא ירך ימין חד לתתא ירך שמאל סוד נצח והוד הנז"ל. חד לצפון זרוע שמאל חד לדרום זרוע ימין ושש קצוות הנז"ל חותם גולם הגוף הנשאר ובזה עתה מוטל גוף בלי נשמה. ואחר שנעש' הכנה וכסא לנשמה היה הייחוד לברוא לו נשמה וז"ש אילנא חד שהוא הת"ת רברבא מצד הגדולה ותקיף בגבורה אתחבר ואתדבק ביה בחיה

הנז' שהיא מלכות ע"י וסוד סוד יוסף יפה תואר ויפה מראה והיינו חד ענפא ספירא דחיזו חדוותא דכולא מפני שע"י היחוד הוא שמחת כל שאר הספירות ומאירות:

אפיקו חד רוחא טמירא. היינו סוד הנשמה שהוא מבינ' מזווגא דקב"ה ושכינתי' ומליא להוא גבול כי הנשמ' ממלאה את הגוף כענין מלא כל הארץ כבודו וקאים על רגלוי כמלאכי' ולא הולך על ארבע כבהמות ובסבה זו אמלכיה על כל עלמא שכולם צריכים אליו ושלטיה על כולא אפילו בגלגלים כענין שמש בגבעון דום. הה"ד תמשילהו במעשי ידיך דהיינו השמים כל שתה תחת רגליו הנבראים התחתונים. לא נטר פקודא שאכל מעץ הדעת. אתיב מלכא היינו הנשמה הקדושה שנסתלקה מאדם כנז' בזוהר שיר השירים ונתנה למטטרו"ן הוא חנוך כנז' בזוהר שיר השירים ולא מת שלא היה בו אותה המעלה. כדין זמינין מאנא אחרא הוא סוד מטטרו"ן שזכה לאותה הנחלה ונהפך גופו ללפיד אש ונעשה שר למלאכים וז"ש וקאים בינייהו בקוטרא דגלופין כלומר עמד בין קשר החקוקים הם הפשוטים מהחומר שמציאותם חקוק לפני קונם בין מלאכין קדישין כנז'. בטפסרא דעטורין אתאחדא כלומר בטופס העטורין שהם המלאכים המתעטרים למעל' שם נאחזה. דרין בתראין ר"ל כל הבאים אחר אדם הראשון זולת מטטרו"ן כולם נתפסים למיתה בחטאם ומעטים הם המתים בעטיו של נחש ואח"כ איגנז בעפרא בסוד כי עפר אתה ואל עפר תשוב בין רגבי נחלא כדכתיב מתקו לו רגבי נחל והוא הקבורה והיפך הבשר לעפר בחד גרמא הוא העצם הידוע שאין לו כליון והיינו תקוף דקאמר, והוא עומד לעולם מפני שהוא יסוד לגוף והוא עצם כעדשה שבמוח שבו משכן ה' חושים שהם עיקר כל הגוף ומשכן הנשמה והוא יסוד אליהם ומשם עתידים לחזור אחר התחיה בגוף נקי וטהור כדמסיק ויקומין חיילין דור דור ופרנסיו דור דור ומנהיגיו. תניינות בימי היותם בעולם הזה בחיים בארעא קדישא שלא יקומין ויקבלו הנשמה מתי חוצה לארץ שם אלא באים בגלגולא או מחילות תחת הקרקע ונשמה נזרקת בהם בא"י ולאעלא בי' גבילו כנז' בארוכה בינוקא ע"ש. מאנא דכשרא בלי יצה"ר כי ע"י עצם הקטן הנעשה מעין כמו חלב [652] לקבל שאר העפר גורם לטהר עכירת החומר כענין מעין היוצא מבית ה' לטהר נחל השטים הגורם זנות כדמסיק ורבים וכו' הרי ג' בחינות יש שלא יקומו כלל וז"ש ורבים ולא כולם. ויש שיקומו לחיי ויש שיקומו לחרפות. השמים החדשים וגומר כמו שמתחדשים הגופים כן מתחדש כל מציאות העולם והם קיימים לעולם. מהרמ"ק זלה"ה. והרח"ו זלה"ה כתב ד' מלכין הם ד' יסודות האש לעילא ועפר למטה והרוח והמים אמצעים עכ"ל ועיין בספר אור הגנוז בס"ד:

[652] צ"ל לגבל

תם ונשלם פרשת ואתחנן

רעיא מהימנא

רעיא מהימנא פקודא דא לברכא ליה לקיב"ה וכו' אביו ת"ת וכ"ש לאמו מלכות. חיין שפע עליון אור א"ס המתפשט בספירות. ממקורא דחיי. כתר שבו א"ס מופלא ומכוסה וממנו אורו מתפשט בכל הספי'. לשמיה קדישא י' חכמה ה' בינ' ו' שית ספי' ה' מלכות ולארקא עליה וכו' היינו שפע מבחי' החכמה הדבקה בכתר ואתי לאתמשכא כלומר כפי הרצון העליון להתפשט השפע כן נשפע מתחלה הוא בא להמשך לתחתונים והיינו סוד ההשגחה מא"ס בתחתונים א"כ נקטינן כי האוכל ואינו מברך גוזל כל זה מהת"ת ומלכות ועם היות שאין מצות עשה ממש על כל הברכות אמנם ברכה אחרונה על הפת הוא מן התורה וממנה סמך לכל שאר הברכות וז"ש וכתיב ואכלת ושבעת וברכת שהכוונה תשפיע ותברך את ה' ת"ת אלהיך מלכות וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

דף רעא.

ואינון ברכאן שפיר' אריק בר נש באינון מלין ולזה ראוי שהדברים יצאו מפיו בכוונה כדי שיפעלו הנרצה בהם והוא לכוון להמשיך הברכות מהבינה וז"א מהיא מקירא עילאה לתקן באורה הת"ת ומלכות שהם כסא אליה וז"ש ואתברכאן כל אינון דרגין וצריך להשפיעם שפע אל התחתוני' וז"ש ואתמליין לארקא על כל עלמין והענין שיהיה משך הברכות בשופע בענין דאתברכאן כולהו כחדא בבת א' נשפעים עליונים ותחתונים שמריק השפע מצד א' ונשפע מצד אחר וכל זה ראוי שיהיה כלול בברכה וישים אליו דעתו המברך וז"ש וע"ד אצטריך ב"נ וכו' שהעיקר תלוי בכוונה המרובה וכל זה הטורח שאנו טורחים בברכות להגביר השפע כ"כ עד שישתוו הספי' התחתונות לקבל השפע בדקות בעליונים ממש. וז"ש בגין דאתברכאן אבהן שהם הקרובים דקים אל הבינה ובנין נה"י סתם רחוקים כולא כחדא בבת א' (וישתחוו) [ואולי וישתוו] אלו לאלו שזהו עיקר האחדות בספי' העליונות להשותם ביניקתם השפע העליון. ומאן דבריך לקב"ה וכו' הענין בסוד הנשמה שהיא נעשית סולם להעלות הברכות דרך אבי"ע ולכך לעולם הוא כסא וכשיש לברכות אם באצילות בבחי' נשמה באצי' וכן בבריאה בנשמה וביצירה ברוח ובעשיה בנפש ובגשמי בגופו ולעולם הוא כסא ובסיס לאותם הברכות שגרם להשפיע וממנו אל כל שאר המקבלים וז"ש אתברך שמא דקב"ה דהיינו סוד י"ס ואח"כ מתמן דרך סוד נשמתו כנז' נחית נשרא על רישא כד"א יזכור ירצה לשון קטורת ואזכיר לפ"ז היינו שאני מקשר ומקטר שמי ומדותי ע"י האיש ההוא ולזה אבא אליך קודם לכל וברכתיך. מתעטרין מגו חקל וכו' היא המלכות המשפיעים בה חג"ת חיוור ירוק

סומק ע"י יסוד ומשם נשפעים לצדיק תחתון להתעטר על ראשו. וז"ש מתעטרין מגו חקל כלומר מתוכיות השדה מתעטרת על הצדיק מצדיק פנימי כדמסיק. פגיעי בהו כמה דרגין הם עולמות אבי"ע מאן אתר נחיתי לבתר אהדר לענין ראשון כלומר אחר היחוד העליון כנז' מהיכן נמשכין לתחתונים וביאר מרישא חד צדיק והטעם שנמשכין מהיסוד מסומנים להתעטר על ראש האדם הוא מפני שממש הברכ' שאדם מברך ועולה ממטה למעלה לעורר הברכות עליהם ביסוד וז"ש תמן סליקו ומשם מעוררים הברכות וזהו סוד הברכות ממט' למעלה לעורר הברכות וז"ש ומתערי לנחתא אחרנין נמצאו בין אותם הברכות העולות ממטה בין אותם היורדות מלמעלה בחינתם ביסוד דהיינו וברכות שני מיני ברכות לראש צדיק והוא העיקר בענין זה וז"ש כיון דהאי דרגא אתמליא אריק להאי כלה מ' המתאחדת עם הת"ת ע"י היסוד ומתמן נגדן ואתמשכאן לתתא על הצדיק תחתון כנז'. קיומא כדקא יאות חתום חותם כשר שאין ראוי לעדים להעיד אא"כ ראו העדות ולכך אמן יתומה פסול. נהורא דלא נהיר מלכות. אמן איהו רזא דקשרין וכו' כדפי' בפ' וילך מהזוהר כי כל י"ס כלולות בו וצודק בין בברכה בין בקדושה כגון קדיש וז"ש בין בקדושה בין ביחודא ומעטר להההוא ברכתא כי הברכה הוא עולה עד הבינה על הרוב ואמן עולה עד הכתר. וקב"ה אתרעי שהוא מתברך מפי כל מברך שבעולם ותיאובתיה וכו' שהוא בסוד ברכה מיין נוקבין כנז' ואנהר בוצינא דלא נהיר היינו סוד התיקון והקישוט ואתקיף ליה בתוקפא תקיפא מימין ומשמאל כ' אחר התיקון הוא מסתלק בסוד שמאלו תחת לראשי ומנעין ברכתא וכו' כגון נהנים מן העולם בלא ברכה רזא דברכאן בפקודי אורייי' ברכת המצות וכל הנאין ברכת הנהנין וכסופין דהאי עלמא ברכת השבח וההודאה בכל צודק כוונה זו חוץ מברכת התפלה שצריך כוונה אחרת והענין הוא בשאר ברכות להשפיע למלכות וז"ש לארקא ברכאן מעילא לתתא וכדמפרש לקמן אמנם ברכאן דצלותא הם מתתא לעילא ומעילא לתתא כדפי' בתיקוני' ובר"מ. עד דמטו גו נהרא דלא נהיר. אל תוכיות המלכות בבחי' נקודת ציון ששם דבקות היסוד עם המלכות ומשם עולה ו' קו האמצעי עד הבינה וז"ש ומתערי לעילא בתוקפי נהורא וכו' עד דמטי לכורסייא עילאה הוא הבינה כסא לחכמה ולבתר מקורא דכל חיין החכמה והכתר. כדין נפקין ברכאן אחרנין ז' עולמות שבבינה ונשקין אילין לאילין בסוד ז' נשיקין דבקותא דרוחא ברוחא שבעה בשבעה ואתאן דרך ו' קצוות ושארן לראש צדיק של צד מלכות שהוא המקור להשפיע למלכות לארקא לתתא וכד נחתין לא נחתין דרך קו האמצעי לבד אלא אגב אורחייהו מתברכאן אבהן שהם חג"ת ובנין נה"י וכל הבחינות הכלולות בהם וז"ש וכל דרגין דילהון. ורזא כלומר ומה שיכוון

האדם בברכה כדי שירמוז ענין זה כדמפרש ואזיל. ברוך דא רזא דמקורא עילאה הוא בינה כדמסיק ונק' ברוך המורה על הפעול ולא אמר מברך הוא להורות על פנימיות המדה שהיא מתברכת ממדרג עליונה שעליה ומשפיעם משך הברכות עד הגיעו למטה וכיון שאגב השפעתה מתברך נק' ברוך. ואיהי בריך תדיר ר"ל צריך שנכוון בו בסוד ברוך שבבינה שהוא ברוך בכל מיני ברכות ותדירות וז"ש לאנהרא כל בוצינין שמורה על ריבוי מיני הברכות המתייתסות על כל מיני הנאה. מתמן שירותא דאיקרי עלמא דאתי כלומר שנקרא הבינה עלמא דאתי מפני שהיא באה בשפע על הספי' למטה וסוף בחי' זו שהיא המקור דבקה בספי' התחתונות שהם ו' קצוות ת"ת הנק' שמים והבינה קצה השמים והיא דבקה אליו עד שהיא קצה לשמים והוא קצה העליון שהיא הבינה וז"ש ואיוה קצה עילאה בגין וכו' וכמו שקצה התחתון יסוד דבוק בשמים ונק' ברוך ג"כ קצה עליון כדמפרש וכו' כי קצה השמים התחתון נק' ברוך מצד התחתונים ג"כ שמתברך בסוד התעוררות לייחוד וז"ש ולאערא ברכאן דצלותא ולזה נק' ברוך לשון פעול וכן ברוך עליון כנז"ל. נמצא לפ"ז כי באומר ברוך בכל ברכה חוץ מברכת העמידה שהם ח"י ברכות צריך לכוון בסוד הבינה שהיא מתברכת מחכמה בסוד הדעת ומושכת הברכות ממנה אל הספי' התחתונות. אתה מורה לנוכח היינו החסד שהוא תחלת הגילוי תחלת ו' קצוות ומפני שבינה שלמעלה ממנו נעלם זה נק' אתה נגלה וז"ש לבתר דשארי לאתגלאה לבד כלומר מיד בצאת מהבינה ובגין כן איקרי אתה חסד ולא שאר הספי' כי לא יצדק בהם אתה אחר שגם החסד העליונה מהם נגלית כנז':

דא רזא דימינא ולאו ממש ימינא למטה אלא בבחי' אחיזתה בבינה שהיא ראשונה ותחלה לגילוי הבינה הנעלמת וז"ש ונק' כהן לגבי ההוא אתר וז"ש אתה כהן לעולם כהן להההוא עולם שהיא בינה נמצא לפ"ז אתה יכוון בחסד המתגלה המתאחד בבינה. רזא דאמצעיתא ת"ת נקודה אמצעית מרכז דבק בו' קצוות א"כ ירד אל הת"ת ובו יכוון לו' קצוות וז"ש אמצעיתא רזא דמהימנותא בכל סטרין שכל השמות (משתעפים) [נ' שצ"ל מסתעפי'] משם זה כנז'. מהרמ"ק זלה"ה. ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רעא:

אלהינו וכו' הענין כי שם אלהים מורה על הדין החזק כלומר ביין אמנם בהיותו בא בדינוי אלינו מורה אלוה עלינו ומשגיח בנו וא"כ הוא דין מזוג ברחמים וז"ש שמאלא דכליל בימינא דהיינו גבורה הנקשרת בחסד למתק דיניה והחסד נכלל בתוך הגבורה והיינו שם א"ל הנכלל בשם אלהינו וז"ש וימינא ביה ולזה שם זה יתייחס בבינה או במלכות כי הכרעת חסד וגבורה אל החיצוני הוא בא משתי מדות אלו וז"ש ואתכלילו

דא בדא למיהוי חד הנהגה א' לא נוטה לימין ולא נוטה לשמאל אלא יין מזוג במים ומים ביין ולכך שם זה בינוני לא דין ולא חסד וסדר הענין תחלה ברוך היא הבינה המשפעת באת' שהוא כהן וראשון לקבלת הברכות ואח"כ בת"ת ה' בסוד היותו כולל ו' קצוות ואח"כ אלהינו סוד המזגת הגבורה להיותה אמצעית נוטה בברכות לאמצעית להכלל ע"י הת"ת המוזג ו' קצוות באתה שהוא חסד והיינו אלהינו. וע"ד הכא אתקשרו ברכאן כי אחר שהבינה נקשרת בחג"ת ונמשכו הברכות בג' אבות דכיון דאילין אתברכאן כולהו דלתתא נהי"ם אתברכאן מאליהם הברכות נמשכות לתחתונים ואין צורך להזכירם עוד: **לבתר דאינון אתברכאן וכו'** הענין הכוונה ירצה כי הברכות הקודמות אינו להשפיע לתחתונים אלא לברך (העליעים) [אולי צ"ל העליונים] עצמם כי עד עתה היו שמאל לעצמו וימין לעצמו וכו' לכך לברכן ותקים הוצרכו ג' תיבות אתה ה' אלהינו כדי שיוכלו ליתקן להכלל בבינה וז"ש ונטלי ברכאן לגרמייהו אמנם עתה כלולות עם המקור במלה אי וז"ש ואתכלילן בחד להההוא מקורא כולם נכללות באחד מתאחדות בתוך המקור אמנם מקודם א"א להכלל וז"ש ואינון לא יכלין לאתהדרא לגבי ההוא אתר דהיינו להכלל במקור עד דאתברכאן בקדמיתא כנז' אתהדרו ועאלן לגבי ההוא אתר לנטלא ברכאן יתירן ירצה בתוספות מעלה מהקודמות כי בהכנסם והכללם במקור אז יגבר השפע בהם עד שיהיה בו כח להתנוצץ ויושפע לתחתונים וז"ש יתירין ביתרון מעלה נוספות ובבחי' אחרת שיש בו כח להיות הספי' משפיעות ומתנוצץ אורם למטה וז"ש לארקא לתתא ומעלה זו לא תושג אלא אחר הכוונה והברכה הנז' וז"ש:

ועד דאינון אתברכאן לא עאלין היינו הכנסם אל הבינה ואצ"ל עאלין אלא אפילו תבין דהיינו החזרת פניהם אליה להאיר בה ממטה למעלה לאין להם הכנה והיינו ולא יראו וגו' דהיינו תייבין וכ"ש עאלין כנז'. וכד תייבין ואח"כ עאלין כמלקדמין מלך הענין כי הבינה נק' מלך בהיות האצילות כולו בתוכו קודם האצילות ועתה בהיותן נכנסות הספי' אליה היא נק' מלך באותה הבחי' הקודמת אל אצילותם ותועלת זה אינו נמשך אלא בהיותם מתברכים קודם וז"ש ומלך לא איקרי וכו' מלך לתתא כלומר בחי' הבינה הנק' מלך היינו בחי' תחתונה בה שנכללות בה הספי' התחתונות בעצמותה וז"ש כד מתעטרין אילין בספוקא בעטרוי קדישין כלומר בבחינתם הנעלמת בהקשר והאחד הספי' ז' בשבע' פנימית שבה ובבחי' זו נק' מלך וז"ש והכא איקרי מלך אמנם על בחי' זו שהיא בחי' ז' תחתונות שבה ויש עליה בחינה נעלמת וז"ש ומאן איהו העולם אשר קדשנו ולא קדשנו [ואולי קדשתנו] וציויתנו מפני שהוא נעלם וז"ש דאי הוא עלמא דלא אתגליא לבר כלומר אינה בחי' נעלמת מכל וכל שהרי היא נק' נעלם שיש בה ו' קצוות

אלא בבחי' שאינה נגלית בעצם כשאר המלות וז"ש דלא אתגליא לבר אל הספירות החוצה אל מקום אצילותם עם היות שהם ו' קצוות נגלות אל ז' ספי' הנכנסות ונכללות בתורה כנז' בבחינתה הנק' מלך. וז"ש ואיהי סתים קארי ליה באורח סתים כי אפילו מלת מלך סתם הוא שאינו כענין את"ה שהוא גילוי בעצם וז"ש ולעולם ימינא אתה. כהן כפוף היינו ברכת העמידה שכורע בראש כל ברכה ובסוף כל ברכה כנודע. והשתא קשה דהא אמרת דברוך דצלותא אינו בבינה א"כ עתה אין ראוי שהכהן יהיה כפוף למלכות לז"א ועלמא תתאה שהיא המלכות דאמרן דאיהי ברוך לא איתקרי ברוך אלא דוקא בהיותה נקשרת בסוד החסד ושם הבינה משפיעה וז"ש כד אתקשר בחסד וכו'. קארי מתתא לעילא בסוד התעוררות הבא אליה מן התחתונים והוא מעורר הבינ' ע"י דבקותה בחסד ולא איקרי ברוך בר ברזא דמקורא דאתדבק בהדיה ועייל ביה ואמלי ליה דהיינו היסוד והוא מצד החסד ויקרא ברוך ממטה למעלה וממעלה למטה כנז"ל ואתה ג"כ בסוד תפלת העמידה הוא בחסד וז"ש רזא דההוא כהן לאתדבקא המלכות בהדיה. וע"ד בר נש בצלותא כורע בברוך להורות שהיא המלכות למטה ואין כן בשאר הברכות שלהיותם בסוד ברוך שניה אין כריעה בברוך וז"ש ודא איהו שנויא בין ברוך וכו' ולעולם רומז בבינה כנז' וז"ש וכולא ברזא עילאה איהו לארקא ברכאן לכולהו כי מן המלכות נשפעות הברכות לתחתונים ובסוד הכריעה שכורע בברוך מורה על המלכות כפופה. משפעת לתחתונים כורע בברוך בברכא וגחין רישא עם היות שבברוך כורע עם כל זה כשיגיע לאתה ישפיל ראשו מעט יותר להורות שהכהן כפוף ונוטל חלק מהבינה בראש קודם למלכות ושניהם מדובקים ומיוחדים עמה כנז"ל וז"ש כהן נטיל בראש ואיהו ראש תדיר ואפילו שתעל' המלכות להדבק עם הבינה החסד ראש אליה. מלך בתר וכו' זקיפת המלך מורה על מיעוט הירח וע"י היותו כורע המלך לעולם מורה על מיעוטה לפני הקב"ה כדי שישפיעה ויהיה לה שפע לנהל התחתונים שנאמר לה לכי ומעטי כלומר זילי לתתאין ואזעירי גרמיך להשפיעם ולנהלם וז"ש ובג"ד ברנתא דבר נש בריך לקב"ה אתער לארקא וכו' כתיב כי אתה אבינו ותנינן דעל יצחק נאמר א"כ קשה דאת אמרת אתה כהן והרי הכתוב אומר על יצחק שהוא לוי גבורה שנק' אתה ותירץ בגין דשמאלא אתכליל בימינא וכן מורה פעולת יצחק שמלמד זכות על ישראל בחסד ולכך נמשך אליו שם אתה מן החסד. אבל ימינא מנ"ל דאיקרי אב כלומר כדי שתאמר אתה אבינו גבורה בחסד כי אב הוא בחכמה ואנא אימא משום דאתדבק בחכמה הנק' אב למדה זכות וא"כ היא בעצמה נק' אתה ולז"א כי אב בחסד ומפני שנדבק בחסד נק' אתה ולמד' זכות וז"ש דכתיב וישימהו לאב ולכהן מורה שהכהן ראוי שיהיה אב ועם היות ששם נאמר

במיכה סוף סוף לפי דעתו מפני שהיה לו לכהן היה לאב משמע שהכהן אב ואע"ג שאב באמת בחכמה שהוא לעיל מהחסד עם כל זה יצדק ג"כ בה ואפילו לנהורא דלא נהיר שהיא מלכות בשעתא דאתדבקת בימינה ומשם היא מאירה בישועה וגאול' נקראת אתה דהיינו מצד החסד מהרמ"ק זלה"ה ועיין בס' אור הגנוז בס"ד.

דף רעב.

עד סוף הפרשה לא נמצא בספרי הרמ"ק זלה"ה ועיין בספרי אור הגנוז בס"ד:

דף רעד.

כי ה' אלהיך הוא אלהי האלהים וגו'. גליון. בראשית י"ט פ' נח עכ"ל:
תם ונשלם פרשת עקב

דף רעד:

פקודא בתר דא לדון בסייף וכו' לדון בסייף לסמאל הענין לבטל כח הקליפות ולגדעם במינים שונים ע"י מעשים נאים שיעשה האדם וע"ד ממש הוא סוד הריגת החוטא בסייף כי בכח היצה"ר והקליפה חטא והגביר החיצוני ונתלבש בו ועתה בהיותו נהרג מקבל עונשו ומתכפר לו עונו וכח הקליפה מתבטל ונקצצת:
רותה בשמים חרבי בשרו של אדום דהיינו סמא"ל ואח"כ על אדום תרד דהיינו האומה שלו **חרבא** דקב"ה. כלומר הספירה שבה יעשה הדין הזה נק' חרב דהיינו שם יהו"ה והענין עם היות שנאמר חכמה רחמים גמורים וכיוצא עם כל זה לא יעשה דבר בספירה הן דין הן רחמים שלא ישתתפו כל הספי' ולזה י' רישא דחרבא שכל ההנהג' יתנהג כפי ראש החרב כפי גזרת הכתר והחכמה אם לימין או להשמאל אמנם עיקר כלים שבהם יתנהג העולם הוא סוד ו' קצוות ולכן ו' גופא דחרבא שהם ממש הפועלים בדין וברחמים אמנם הם ב' בתי דינין חג"ת ב"ד א' נה"י ב"ד ב' אמנם לא יפעול הדין ממש על ידם כי אם ע"י המלכות שהוא פ"ה הגוזרת גזרת הדין ע"י הב"ד ומיד הבינ' דמינה מתערין דינין משפיע כשיעור ההכרעה שהכריעו המדות חג"ת אם גבור' יתעורר גבור' ודין לאין תכלית ואם דין ממוזג יתעורר דין ולא כ"כ ואם חסד יתמעט הדין ועד"ז יחתך גזרת הדין בבינ' ונק' פי ב"ד והיינו פ"ה א' לחרב כפי גזרת ב"ד עליון שהם חג"ת שע"י יתעוררו השרשים הפנימים בבינ' וג' אלו חג"ת משפיעים לב"ד תחתון שהם נה"י ושם יתמזג הדין פעם שנית ויתרפה או יתחזק כפי גזרת ב"ד תחתון יושפע למלכות וע"י יתבטל הדין למטה והוא הפה השנית לגזרת הדינים למט' ולזה ה' תרין פיפיות דילה והיינו צדק תרדוף ופי' הלך אחר ב"ד יפה צדק עילא' בינ' צדק תתא' המלכות אין אדם נוקף אצבעו מלמט' מלכות אא"כ נגזר עליו מלמעל' בינ' דהיינו צדק צדק:

נרתיקא דחרבא וכו' קשיא ליה דאת אמרת דשם ה' איהו חרבא ואנן קיימא לן דאיהי רחמים לז"א כי נרתיקא דחרבא שמא דאדנ"י דהיינו מלכות בית קבול לת"ת שם ה' וכאשר הת"ת מתייחד במלכות הוא רחמים אמנם בהיותו בלתי ייחוד אז הדין מתלהב הרבה וחימה עזה נתכת על הגורמים הפירוד והעד על זה בהיותו מתייחד בנרתיקו אדנ"י תמן אשתכך דינא ומתהפך רחמים בסוד שם **יאהדונה"י** ששניהם יחד רחמים גמורים **בק"ש** וכו' בא לפרש היכן נצטוינו להרוג סמא"ל בחרב ומה ביד האדם לקיימה מצוה זו ואמר בק"ש בסוד הכוונה שבו הוא סוד שם יהו"ה לעצמו ובו סוד החרב להרוג סמא"ל וזהו ירננו על משכבותם רוממות אל בגרונם דהיינו ק"ש וכחה לבטל ולהכניע המזיקים והטעם כי בשמע ישראל קשר ד' אותיות יהו"ה דהיינו י' יהו"ה ה' אלהינ"ו י' יהו"ה ה' אחד ומכוין להבדיל האחד דהיינו י"ס וקשרם יחד נבדלים מן הקליפות שהוא סוד אל אחר ר' רבתי ולהורות הבדל בין ד' לר' ואח"כ בשכמל"ו מכוין לייחד שם אדנ"י לעצמו ובסוד וע"ד יורד הייחוד עד סוף ההיכלות ומייחדם למעלה והקליפה נפרדת למטה לבטלה ולהכניעה שאין לה חלק בקדוש' ואז שם אדנ"י לעצמו ושם יהו"ה לעצמו נהפכים עליו לדין חזק בסוד להעביר גלולים מן הארץ והיינו סוד ק"ש שהוא חרב חוץ מן הנרתק והיינו סוד ואהבת י' והיה אם שמוע ה' ושמתם ו' ויאמר ה' הרי חרב פיפיות כנזכר חוץ מן הנרתק ויש אח"כ בסוד התפלה אחר שנהרג האויב להכניס החרב בנרתיקו בסוד העמידה והיינו שיש בה י"ח ברכות בסוד היסוד צדיק ח"י עלמין קושר ומייחד שם יהו"ה ואדנ"י והיינו יאהדונה"י רחמים גמורים חרב בנרתיקו כנזכר להורות אל קשר שני שמות בא בראש התפלה שם אדנ"י דהיינו הנרתק ואחר שהיסוד נק' ח"י ובו ח"י ברכות ח"י שמות יהו"ה ובראשם אדנ"י בלי ספק מורה על היסוד הקושר שם יהו"ה באדנ"י ואז וחמת מלך דהיינו הדין שהיה מתעורר בק"ש שככה קודם הייחוד כדי שלא יתייחדו בדין ומתיחדים תרין שמהן יאהדונה"י כנז' וז"ש בצדיק ח"י עלמין וכו' ביה עאל חרבא בנרתיקא וכו':

לדון בחנק וכו' י' כריכא ביה היינו סוד י' של שם יהו"ה חכמה כי מחכמה מתפשט סוד הדעת דהיינו קו ארוך כולל שני ווין דהיינו התפשטות הת"ת מחכמה עד היסוד בענין שיהיו שני ווין קשורים בחכמה והיינו י' כריכא ונקשרת עם הווי"ן הכלולות בקו שהוא סוד הדעת הנמשך מהחכמה ונודע כי החבל עם כריכתו תחלה תופס בצואר ואח"כ בידים נגמר החנק לז"א ביה תפיס לסמא"ל והענין כי בסוד י"ו שהם רחמים הוא ביטול כח הקליפות ותפיסתם שלא יוכלו לפעול כלל שלא יטרטשו העולם ולא יושפע עליהם שפע כלל כדי שלא יתייחדו כי ייחודם מחריב העולם והיינו וישאוהו

דהיינו התפיסה בחבל במ"ט כדמפרש ואזיל דהיינו יהו"ה שבבינה יו"ד ה"א וא"ו ה"א שבחכמה ובכח מ"ט זה פועלת הקו דהיינו י"ו כנזכר שהוא נמשך עד היסוד לפעול החנק בסוד מ"ט דיחודא דהיינו שמע כ"ה בשכמל"ו כ"ד וסוד שית תיבין שהם שני ויי"ן דהיינו סוד הקו בענין שבאותיות שהם מ"ט רמז לי' כריכא ובתיבות רמז לקו וסוד ייחוד ק"ש הוא סוד החנק לסמאל כנז"ל בחרבא אלא שהחרב הוא מואהבת עד אמת וחנק הוא שמע ובשכמל"ו:

בפרורא מיניייהו וכו' הענין כי ב' ויי"ן היינו קשר ו' קצוות הת"ת לעצמו היינו ו' עילאה וקשר שש קצוות שביסוד לעצמם היינו ו' תתאה אלו לעצמם ואלו לעצמם וקודם יחודם בסוד יאהדונה"י צריך קודם וישאוהי אל החוצה במ"ט וכח מ"ט בשנים בייחודא כל וא"ו לעצמה והבינה המיחדת ב' הויי"ן דהיינו אחד א' שבין ב' ויי"ן אינה שם ובזה הקליפה נבדלת משם ואח"כ בסוד העמידה הם נקשרים ואין לקליפה חלק בייחוד כלל וז"ש בפרודא מינייהו כלומר בהפריד החיצוני מהם משני היחודי' שהם ב' ויי"ן בלי א' באמצע דהיינו הבינה וזה כדי שלא יהיה יחוד לקליפה עם הקדושה וז"ש **דלית** ייחודא לסטרא אחרא. ואם היינו מייחדים מיד בסוד שם יאהדונה"י והיתה הקליפה נקשרת שם בין האותיות ח"ו היה חלק לחיצוני בייחוד והבדל החיצוני הוא בסוד חבל דחניק כנזכר שהוא סוד י"ו אמנם אח"כ חניקתו וביטולו הוא בסוד תרין ההי"ן דהיינו ה' אצבאן דימינא ה' ראשונה שעל החסד וה' אצבאן דשמאלא ה' בתראה שעל הגבורה והענין כי א"א להפרידו תחלה אלא בסוד י"ו שהם רחמים לא בסוד ב' ההי"ן כי מצד הדין אחוזים החיצונים בסוד תביעתם הדין והפגם ואדרבא הדין והשמאל מקרבן אמנם הימין סוד י"ו סוד הרחמים הוא מבדילם משם בסוד שעיר עזאזל. ואחר שהם נבדלים כל פגם שימצא למעלה וכל הדין וכל העונות וכל השחרות הנמצא למעלה נמשך לו משתי ההי"ן ששם היה הדין להיותו נשפע וכיון שפי' משם נהפך עליו הגזרה כענין המן במשתה אסתר ולכן ה' ה' הם החונקים אותו. וקשיא ליה כי שם יהו"ה נק' עץ החיים [ואין] לדרוש בו המיתות האלו לז"א שאין לתמוה כי המיתה לשמאל הוא חיים שכשזה קם זה נופל והיינו אומר אני אמית ואחיה ירצה בו לעצמו אני אחיה כי המיתה של זה חיים לזה ולרמוז אל סוד פירוד הקליפות שהוא המיתה לסמאל והוא חיים לישראל אמר ראו עתה כי אני אני הוא דהיינו תרין יחודין בשנים כנזכר ואין אלהים עמדי דהיינו אלהים אחרים ובזה אני אמית לחיצונים ולכל האומות דלא הימין בי וכו'.

לדון בסקילה לסמא"ל באבן דאיהי י' היינו מלכות מצד החכמה שנק' אבן והוא י' בסוד אשת חיל עטרת בעלה ויש בה כח לבטל הקליפות כאומרו ואבנא דמחת לצלמא וכו'

וענין ביטול הקליפות ע"י היינו היותה נקשרת בסוד החכמה ומשם נוטלת כח לבטל הקליפות ולזה זריקת האבן לסמאל לסקלו הוא ע"י סילוק המלכות עד החכמה וז"ש זריק לה לגביה וכו' ומסיק וזריק לה לגבי מחשבה וכו' והיינו נמי בסוד ק"ש כי ע"י אחד קושר המלכות בסוד המחשבה. והענין כי בהיות שם הוה"י דין ואז הוא נאחז בה כנודע. מיד האיש החסיד ע"י יחוד מצותיו יקח האבן שהוא למטה מה' דהיינו חמש אצבעאן ויסלקה ויעלה למעלה ויעשה יהו"ה דהיינו שיזרוק האבן כלפי מחשבה דהיינו רישא דתמן מוחא למעלה מה' ראשונה דהיינו כתפא וזה בכח רחמי החכמה דהיינו מ"ה אדם:

עצים לאדלקא בהון נורא כלומר שסמא"ל וסייעתו הם עצים יבשים להדליק בהם אש הדין לבערם מן העולם כי ע"י הגבורה עצמה הם מתבערים דאין ביעור חמץ אלא שרפה והיינו ע"י קיום מצות כל הנשרפים וכיוצא ודרך זה אינו אלא לסמאל וסייעתו שהם העצים היבשים הנדלקים באש כנז' אמנם יש דרך אחרת משובחת מזה והיינו אומר זכאה איהו פי' זכאי יותר מן הקודם הוא גופא דאיהו עץ וכו' והיינו שמוסר עצמו לשרפה לעבודת קונו ושם נשרף בשרו ביטול יצרו ונשמתו עולה לקרבן אשה לפני קונו כרבים שמסרו עצמם על קדושת שם שמים ושכינה שהיא נר מצוה דהיינו סוד י' שלהבת הנר המתקדשת במיתתו וכענין זה כלול כל סוד שם יהו"ה והיינו י' וה' בשכינה דהיינו נר מצוה בכל אבר דהיינו שהגוף וא"ו וכל אבר דיליה ויו"ן ודאי והיינו סוד יה"ו והנה אש אינה בחכמה דהיינו י' ממש אלא י' של חכמה שבבינה ששם שורש ודאי וז"ש בשכינתא עילא' בעץ דאיהו ת"ת דהיינו ו' והיינו עצם הגוף הנשרף באש ובכל עצים שהם שאר איברים שהם ווין כנזכר בזמנא דאש של גבור' דהיינו אש שנשרף זה בו לקידוש השם כגון ר' חנינא בן תרדיון וכיוצא אינו אש הדיוט אלא אש גבוה אש המזבח הבא להקריב קרבן ההוא לריח ניחוח לפני ה' והיינו אדם כי יקריב מכם ממש קרבן לה' וסגולת האש לבער שם הקליפות דהיינו קידוש שם שמים והכנעת הקניפות וביטולם דהיינו סוד והזר אל זר הקרב בסוד הבשר שהוא חלקו יומת ואש המזבח דהיינו דינא תוקד בו באל זר הנשרף שם תוקד בו והוא מתבער בסוד הבשר כנזכר והצדיק עצמו נדבק עם המלכות לריח ניחוח אמנם ממלכות שולט בו המות להיות נדבק עם המדה הזאת אמנם יש מעלה גדולה ומשובחת מזאת והוא מעלת אברהם ויצחק וחנניה וחביריו וכיוצא ועליהם אמר זכאה איהו פי' זכאי ואשריו יותר ויותר מן הקודמים הוא מאן דאחיד באילנא דחיי דהיינו ת"ת עץ החיים לא בנשמ' בלבד (בצדיקים) [כצדיקים] הקודמים אלא גם בבחי' הבשר והגוף החומרי ולא שאין לו אחיזה במלכות ח"ו אלא נר כל ענפא וענפא ") מת

מצוה בענין שאוחז בת"ת ומלכות ורמ"ח אבריו מתקדשין בסוד רמ"ח מצות דהיינו מצוה עצמה מלכות רמ"ח מצות ת"ת בסוד רמ"ח אברי הגוף:

כד אחידן ביה תרוייהו ת"ת ומלכות אינן כצדיקים הקודמים שגופם כלה ונשמתם עולה לרצון אלא אין האש שולט בהם כלל מפני שאין המות שולט בהם וז"ש יתקיים וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אכל. וא"ת אחר שאין בשרם נשרף אין כח חיצוני מתבער לז"א שאינו כן אלא כענין הסנה שהקוצים שהם החיצונים היו נשרפים והאיברים מוקדשים ומתבער מהם יצה"ר ובלתי נשרפים וז"ש קוצים אתוקדו וענפין דסנה ואיבא דיליה ועלין דיליה לא אתוקדו והיינו אומר הסנה בוער באש דהיינו הקיצין והסנה איננו אכל עלין וענפין וכו' והטעם לזה מפני היות סוד הצדיק הזה אפילו באבריו הגשמיים נאחז באילנא דחיי. והכריח הסוד הזה ואמר דא אחזי ליה קוב"ה כלומר מוכרח פי' זה דאלת"ה מה היה כוונת מראה הסנה אלא רצה הקב"ה להראות למשרע"ה מעלת אברהם ושאר הצדיקים בעץ החיים כנזכר. ובוצינא קדישא רשב"י ע"ה פירש טעם למה צורך המרא' זו באותה שעה למשרע"ה ואמר ודאי ישראל וכו' וזה כי אין ענין זה דוקא באש דהוא הדין בכל נס ונס (העושה) [אולי הנעש'] אל הצדיק בענין שניצול מן המות וישראל נדבקו בגילולי מצרים דהיינו אש הדיוט סמא"ל וסייעתו אש יצה"ר ונתרחקו מתורת יעקב אבינו כאמרם גוי מקרב גוי מה אלו וכו' ולולא הגאולה לא היו זוכים אל הנסים והיו כלים במצרים עם המצריים וזה מפני שעץ החיים שהיא התורה מים המלחלחים באיברים כדי להחיותם בסוד עץ החיים ולא ישלוט המיתה בהם לא היה להם עד שנתבשר משרע"ה ואמר בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה וזהו מרא' הסנ' להראות שהעיקר הוא שיהיו הנסים כענין הסנ' שיתבערו הקוצים והקליפות וישארו האיברים קיימים וחיים וז"ש וישראל בלתי ראויים אלא בסוד התורה דהיינו עץ החיים משרע"ה מרכבה אליו ולז"א הישועה ההוא ע"י מדתו וע"י יהיו ישראל ניצולים ולזה לא נשאר לו דרך לומר שלח נא ביד תשלח וז"ש מצד דאנת נחיתת עלייהו באורייתא בגינך נחתת עליהו וכו' וישראל נדבקים בסוד עץ החיים עם המלכות דהיינו מצד נר ה' ת"ת ומלכות וכן בגאולה העתידה צריך שתהיה ע"י מרע"ה מן הטעם הזה שישראל בלתי ראויים לניסים וח"ו יהיו כלים באש ומתים כולם בקידוש השם ואין זו הכוונה אלא שיהיו ניצולים ויעשה להם נס לכן יבא משרע"ה וע"י הת"ת ומלכות עץ החיים נר ה' נחיתת עלייהו ויהיו ישראל עצים לחים בלחות התורה ולא יכלו בין שאר האומות וז"ש כי אעשה כלה וכו'. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה ועוד כי אלהים שופט כי מיניה י' דחושבני' כ' דאיהי כתר וכ' זה פי' מילוי ה"י שהיא כ' רמז לכתר וה"א בעצמה היא בחכמה. אלהים בינ' זה ישפיל הם ב' ה"א ה"א רמז לו' קצוות של מלכות ישפיל וזה ירים רמז לו' קצוות הת"ת וז"ש וזה ירים ו' ו' ת"ת ויסוד. עכ"ל.

גליון וזה ירים דא ו' ו' פי' כמנין זה שהוא י"ב שהם רמז למי שמכה ברצועה של מלקות שיכ' בשני ידיו שבכל יד יש ה' אצבעות והיד בעצמה הרי מנין זה וזה ירים הוא רמז לשתי זרועות שהם בשני וי"ן שצריך להגביה שני זרועותיו כשמכ' וזה שאמר וזה ירים דא ו' ו' שהם רמז לב' זרועות והם כמנין זה עכ"ל:

דף רעה.

לא יקום וגומר פקודא בתראה להעיד וכו' אי אית ליה עדות בהדי לאפוקי עד א' או עדות שאינה מועלת שאינו חייב. ובג"ד אוקמוה מ"מ שצריך שני עדי' קירות ביתו א' ואנשי ביתו א' הם שנים והיינו כדמסיק שהם קורות לבו ועצמותיו אנשי ביתו נ"ל דגרסינן אבני ביתו והענין כי העץ דבק בנפש הרוחניות וכ"ש ברוח החיוני שמשכנה בקירות הלב וכלי המעשה גורמין דהיינו רמ"ח אברים ובהם יצטייר העון והכרת פניהם ענתה בם והם המעידים על האדם ולפ"ז קורות היינו קירות הלב ואבני ביתו היינו עצמות. א' רוחני וא' גשמי והעדות הזה ודבורם הוא ע"י שיצטייר בהם ממש פגם העון כענין אומרם עונותיו חקוקים וכו' ועד"ז מעידים על מעשה טוב והגון כאומרם צדיק זכיותיו חקוקים לו על עצמותיו וטעם למה שני עדים מפני שכאשר יעיד העד הא' שחטא במחשב' בקירות הלב ולא במעשה לא יומת ע"פ עד א' שכיון שלא בא לידי מעש' לא יומת מיתת עולם הבא וכן אם יעיד העד הא' שחטא במעש' בשוגג בלא כוונה נמצאו העצמות מעידין ולא קירות הלב לא יומת עפ"י עד א' עד שיחטא במחשבה ובמעשה ויפגום בשני מקימות ברוחני ובגשמי ויעידו עליו שני עדים והיינו ע"פ שנים עדים יקום דבר לא יקום עד א' באיש לענות בו סרה דהיינו עון כנודע:

ואמאי בגרמין יתיר כלומר אחר שהגשמי הוא גם הבשר והעור והם עיקר העון למה יצטייר בעצמות ולא בבשר וגידין ועור. ותרין בנין דגרמין וכו' הענין שסוד הכתיבה יהיה ע"י הת"ת ומלכות סוד שחור על הלבן שחור שם אדנ"י לבן שם יהו"ה וע"י ב' שמות אלו הוא סוד כתיבת הדברים וגילויים והיינו סוד התורה שיש בו תורה שבכתב והיא נעלמת ונסתרת בתוך תורה שבע"פ ותורה שבע"פ אינה מגלה סודותיה אלא מתוך תורה שבכתב וז"ש אוכמא לא אשתמודע אלא בגו חוורו כגוונא דאורייתא וכו' ובענין המלכות לענין הכתיבה יש ב' בחינות א' שכותבת זכיות והיינו דיו שחור בסוד שחורה אני ונאוה

והיינו אוכם וחוור חושך ואור ועל שניהם נאמר ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה, אמנם יש חושך שהוא דין שכותב העונות והיינו תכלת שהיא כליון חרוץ בהיותה מתלבשת בדין ע"י מעשה התחתונים שמהפכים אותה מרחמים לדין א"כ נקטינן שבשר וגידין ועור שהם מסטרא דנוקבא אין הכתיבה והעדות נאה להם שעיקר הכתיבה ע"י העצמות שהם מסטרא דדכורא וכתיבה עצמה נוקבא עלייהו כנז' ולא עוד וכו' טענה ב' כי הבשר והגידים והעור הם מצד הנחש כלים בעפר אמנם העצמות הם קיימים לתחיית המתים כדי להעיד על מעשיו אם יקום אם לאו ומפני שקרוב אדם אצל עצמו יש עדים אחרים דהיינו עין רואה מצד החכמה ואוזן שומעת מצד הבינה ע"ד חג"ת סופר כותב הפגם. שמשא וסיהרא ת"ת ומלכות והוא ובית דינו עליון ותחתון ייתי שמשא וכו' הכוונה על הת"ת והענין הוא כי סמא"ל יבא בר"ה לתבוע הדין על ישראל לפני ב"ד הגדול על מה שפגמו במדות העליונות ולהיות הדין בג' ספי' חג"ת ב"ד העליון שהרי ר"ה גבור' והת"ת עומד על כסא הדין וספרים לפניו פתוחים והרי הפגם מצוייר לפניו והיינו אומרו דייתי עמיה שמשא שהוא הת"ת שהוא עצמו המסכים על הדין אמנם המלכות ג"כ היא פגומה מהמעשים הרעים וצריך להביאה להראות הפגם הנעשה בה והיא תעלה אל הכתר בסוד הרחמים ושם אין פגם נראה בה כלל והוא שם מתלבנת מכל השחרות ומכל הפגם באור עליון והיינו בסוד התשובה והוידויים שהקדימו כדי לטהר המדות מכל סיג ואין אותם העונות נמסרים לסמא"ל אלא נידונים בינם לבין קונם וענין זה א"א אלא בעונות שבין אדם למקום שעליהם נאמר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה דהיינו שעולים עד הכתר אמנם בעונות שבין אדם לחבירו יש דרך אחרת שצריך לתקן שלא יהיה טענה לסמא"ל עליו והיינו אומר חובין דאתגלייא וכו':

ובג"ד לחבריה וכו' הענין דווקא כגון המינים והמשומדים והכופרים והאפיקורסים וכיוצא שמורידין ולא מעלין בודאי אין מעידים לתועלתם ולזכותם והיינו שאין שכינ' מתכסה ומתעלמת אלא לשבים ולהם מעידה לתועלתם ולא לחובותם אמנם הרשעים הנז' שכינה מתעלמת כשהיא נק' להעיד לתועלתם ובאה להעיד לחובתם וכן יהנה העד התחתון דוקא לחבירו האמנם לרשע כזה מתעלם. ועוד קב"ה ושכינתיה וכו' כלומר ממש מזומנים לעדים כאומר העידותי בכם היום ולפעמים מעידים ולא מתעלמי' הכל לפי הענין וצורך השעה. עמודא דאמצעיתא כפגם המצוייר בו' קצוות עליונים דהיינו ע"ד משמע ששם שית תיבין וצדיק בפגם המצוייר בו' קצוות התחתונים והם בסוד בשכמל"ו והיינו בסוד ז' היכלות ושם הפגם מצוייר ופי' ציור הפגם הם מעידים. המת מעיקרו דא סמא"ל שעתיד להתבטל ע"י שנים כנז"ל בסוד החנק ושם נתבאר אומר במוט בשנים.

שבע' חקירות כדי שיסכימו ז' עדים עליונים שהם נק' חקירות ודאי שהם ז' עיני ה' משוטטות וחוקרות מעשה התחתונים והם מעידים עליו כולם יחד כדי שיהיה הדין מוכרע והעדות מפני הדין והרחמים ומזיגת ז' ספירות אף כאן יסכימו במיתתו של זה לכך בודקים אותם בז' חקירות להסכי' כעדות ז' עדות עליונים הנק' חקירות שחוקרים המעשים כנז' ויענש ע"י שבעתים כדכתיב ויסרתי וכו' משמע שאף נענש ע"י הז'. פקודא בתר דא לעשות לעד זומם וכו' אם ייתון לאסהדאה וכו' בעת הגאולה ואינו אמת שהרי ישראל לא חטאו כדפי' הרשב"י דערב רב בלבד חטאו ועם כל זה ישראל נענשו ואם יבא להשטין עליהם עוד ימות ויתבטל וכן המעידים והוזמו יעשה להם כדין הזה כיון שנתלבשו בסמאל ונחש ו' ז' הם ת"ת ומלכות ויסוד ו"ו ת"ת יסוד ו' זעירא של ז' ראש דזי"ן י' של ו' עטרה בראש צדיק כענין שסוד ו"ו הוא יסוד יהו"ה אדנ"י צבאות וסמא"ל מעיד שטעו בין ו' לז' כלומר שהם פגמו וקצצו דין ג' מדות הייחוד האלו כנז' והקב"ה מעיד עליהם שהם בעלי היחוד כאומר עם זו יצרתי לי בשרפת החמץ הם הקליפות המפסיקות בין ו' לז' לכך ישרפו ולא יפסיקו והנה בסוד המלכות הוא ד' בהיותה דלה ועניה מאין ייחוד והיא בחי'. ה' כשהיא כבר קבלה סימני דכורא אמנם הוא למטה מיסוד ועדיין אין ייחוד אלא בהיותה עטרה על היסוד סוד ו' ז' כנז'. והיינו דמדאוריי' ת"ת לא יש לו ייחוד עם מלכות עד ז' ו' כנזכר אמנם גזרו רבנן שמצד המלכות עצמה כתיב אוכלין כל ארבע שהיא דלה מצד הקליפות השולטות ותולין כל חמש שכבר אינם שולטים כיון דנטלא סמני דכורא אמנם בתחלת שש שבאה להתייחד עם ו' שורפין כנז'. ואוליף מ"מ מסהדותא דשעתי דבין שש לשבע לא מיקרי טעות והעדות אמת לענין חקירות שאם עד א' אמר בשביעית והב' אמר בששית לא מיקרי טעות מפני שאין מפרידין בין שש לשבע ויקיים בהון בסמאל ובת זוגו ובעדים זוממים המתלבשים בהם כי בדבר אשר זדו עליהם וכו' כאשר זמם לעשות מהרמ"ק זלה"ה:

דף רעה:

פקודא בתר דא לקבל ב"ד. וכו' הענין כי האדם ישפט לפי מעשיו כי בהיות האדם בלתי מתכשר במעשיו כראוי כל דיניו יהיו נידונים ע"פ ב"ד שלמטה בסוד ע' סנהדרין שהם ע' מלאכים המשתתפין עם השכינה לדין. אמנם למעלה בסוד הבינה לא יהיה נידון שם אלא האיש הכשר אשר מעשיו הגונים או דבר כולל שיוצדק בו אומר הדבר הגדול ולזה הוזהרנו בכשרון המעשה עד שיהיה משפטינו נידון ע"פ ב"ד הגדול וז"ש לקבל ב"ד הגדול עלייהו. ופי' הטעם למה יצטרך ענין זה ואמר בינה מסטרא דגדולה אתקרי אלהים ב"ד הגדול הענין כי בהיות הבינה נוטה אל הימין מצד החסד כולה ממש

אינה דין כלל ואפילו לא תהיה ב"ד לז"א בינה מצד גדולה בבחינתה דין דהיינו אתקרי אלהי"ם בענין שהיא בחינתה דין ומצד החסד דהיינו שיתף שתי בחי' ב"ד הגדול ב"ד שם אלהים הגדול אל הימין ויהיה הענין רב בדינוי משום דמתמן דינין מתערין ועיקר הדין ומקורו משם ורב בזכווי כי הרחמים גוברים שם ובהיות האדם נדון משם גורם להתעורר הרחמים מלמעלה ולבטל הדין מעיקרו והטעם כל מקום שיש דין למטה אין דין למעלה וכיון שיקבל האדם דין בב"ד הגדול למטה אין דין למעלה מפני שיושפע הדין ויתעוררו הרחמים מעיקרם ושרשם:

כגוונא דאתמר הכרח לנז' מאומרו שום תשים עליך מלך ומלך נק' הבינה והמ' ואמר שום תשים תרי שימות שימה א' הוא בתחלת כשרון המעשה שאז בטוב מעשיו ימלוך עליו המלכות דהיינו שכינה שורה עליו אמנם לא יספיקיהו בזה אלא לגמור הייחוד הגמור צריך שייטיב עוד מעשיו להמליך עליו עד הבינה. והיינו שום לעילא תשים לתתא כנז'. ב"ד זעירא מסטרא וכו' הענין כי ג' אבות בערך השתתפם אל השכינה בדינם יקראו ב"ד זעירא אמנם סוד סנהדרי גדולה היינו ז' ספי' בסוד הבינה כלולות מעשר הם שבעים והם גדולה מצד הבינה ב"ד הגדול מצד החסד כנז' ויש עליהם עוד ב"ד גדול ומשום כבודו של משרע"ה פי' רשב"י ע"ה ומשרע"ה מצד ענותנותו לא פי' ונתן הכבוד לע' סנהדרין ואמר מסטרא דאילין סנהדרי גדולה ולא אמר מסטרא דבינה כדמסיק ר"ש באומר ע' סנהדרי גדולה הזו דהיינו ז' ספי' כלולות מעשר אמנם אורו בסוד הדעת ב"ד רברבא על כולהו דהיינו שהדעת בתוך הבינה שורש לספי' וע"י התהפכם מדין לרחמים ומרחמים לדין וכספי' אין גודלם להיותם סנהדרי גדולה מצד עצמם (אלו) [נ' שצ"ל אלא] מצד הבינה בסוד הדעת העולה שם ולזה כל הדבר הגדול יביאו אליך לדונו בסוד הדעת וישתתפו עמו ע' זקנים שהם רברבא בסוד האריכות והכללות כל א' מעשר הנמשך להם בסוד הדעת כנז' והיינו דאיהו רברבא על כולהו בסוד הדעת והכריח היות הסנהדרין ענין א' אלא גדולתם מצד השתתף משרע"ה עמהם או קטנותם מצד הסתלק משרע"ה מהם כנז'. ואמר משה שושבינא דמלכא דהיינו מרכבה לת"ת אהרן שושבינא דמטרוניתא דהיינו שהוא מרכבה ליסוד ולזה היה רודף שלום ואוהב שלום והנה שניהם למעלה מע' סנהדרין כנודע דהיינו ע"ב שנים על ע' והיינו מצד החסד דסליק ע"ב דהיינו גדולה ומשם הם כולם יחד סנהדרי גדולה וכשיסתלק הימין דהיינו משה בסוד מוליך לימין משה זרוע תפארתו ישארו כולם מסטרא דשמאלא את המאור הקטן לממשלת הלילה מ' והם סוד סנהדרי קטנה והמאור הקטן היינו יסוד אהרן כדמסיק ולפי' הוא נק' קטון בהסתלק משה וכ"ש שאר השבעים. ובג"ד ת"ת מאור הגדול כלומר קרא קשיא אומר את המאור

הגדול שהוא ת"ת לממשלת היום היינו ת"ת ג"כ א"כ מאי לממשלת היום אלא ודאי כדפי' אתי שפיר דכיון דע"ב סנהדרין דהיינו חסד מדת יום דכתיב יומם יצוה ה' חסדו א"כ ע"ב חסד יום ומאור הגדול ת"ת ומרע"ה הוא לממשלת עליהם א"כ בהכרח גמור הכל תלוי במרע"ה והוא רברבא על כולהו כנז' שתוא הנותן הגודל לכולם ולהכריח שהיסוד מאור הקטן דהיינו אהרן פי' ואמר ובלילה שהיא מלכות שירה עמי ושיר לשמאל שיר דלויים ושורשו ועיקרו בן ישי חי על האדמה ח"י יסוד על האדמה מלכות דהיינו מאור קטן לממשלת הלילה ואיהו צדיק לשמאלא בן ישי ח"י בשיר דלויים ומי נתן צדיק לשמאל והרי הוא אמצע משך וא"ו אלא ודאי מפני היותו ממשלת הלילה דהיינו יחוד וקשרו עם המלכות הוא שמאלי שהיא שמאלית וזה שאמר ודא שכינתא דאתנטילת משמאלא מהרמ"ק זלה"ה:

תם ונשלם פרשת שופטים:

רעיא מהימנא פקודא דא לדון וכו' האי איהו בתר נישואין וכו' דקשיא ליה אחר דעונש מוציא שם רע הוא מאה כסף ולא יוכל לשלחה כל ימיו ולפ"ז אחר שהאשה וא"י הכל ענין א' א"כ יקשה למה לא ניתנה א"י למרגלים כל ימיהם כיון שהוציאו שם רע עליה. ומה גם שנגזר עליהם מיתה ואין ענשם אלא מאה כסף לזה תירץ ואמר האי איהו בתר דנישואין ומיד דאמר לא מצאתי ולכך עונשו לא יוכל לשלחה אמנם מי שלא נשאה כלל והוציא שם רע כענין המרגלים עונשו בדרך אחרת ולאו כל שם רע שקול כדי שיהיה עונשו מאה כסף בכל מקום דמרגלים דאפיקו שום ביש על ארעא וכו' כלומר יש מוציא שם רע על אשתו שהוא מסטרא דטוב ורע דהיינו בסוד הנשמה המתלבשת ונמשכת אחר הקליפות ואפשר לחיצוני לשלוט בה ח"ו ועל נשמה כזו נאמר ואם אמת היה הדבר וגומר דהיינו נשמה מסטרא דטוב ורע נערה ודאי בסוד נער מטטרו"ן ולכן והוציאו את הנערה חוץ מן הקדש אל פתח היכל לבנת הספיר אל פתח בית אביה ודאי ") שהעשרה מזווגא דקוב"ה ושכינתיה: וסקלוה כל אנשי עירה וגומר היינו שהיא נידונית בגיהנם כנודע. אמנם אם היה שקר ועשו אותו מאה כסף דהיינו כסופא דעלמא דאתי מאה שערי ברכה ודאי ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה דהיינו קשר רוח ונשמה ונפש בההוא עלמא וכו' אמנם המוציא שם רע על אילנא דחיי דהיינו נוקבא מתמן סוד מטרוניתא דלא שליט בה רע כלל כדמסיק לקמיה דכתיב אני ה' הוא שמי וגומר דהיינו סוד מוציאי דבת הארץ רעה אין עונשים בעונש הנז' דלאו כל שם רע שקול ולכן המרגלים אתענשו במגפה כדברי רז"ל ואחר העונש ההוא מתו ועל הכל לא זכו לה כי א"י שהוא מעץ החיים יש לו כמה עונשים ולא נענש מאה כסף לבד וכו' אלא אדרבה לא יראה אותה. וא"ת מה ראיה

נימא אתתא לחוד וא"י לחוד ולעולם כל (הנשים) [אולי העונשים] שוים לז"א ואתתא קרקע איהו וכו' ואין חילוק אלא כמו שחלקנו כדמפרש ואזיל ואי תמרון שום ביש וכו' וכי יעלה על הדעת שאסתר מרכבה למלכות כאומרו ותלבש אסתר מלכות והיא נבעלת לגוי... כי זה מורה למעלה פגם ח"ו ואינו דהא כתיב אני ה' הוא שמי וגו' ואין לומר דאסתר מסטרא דעץ הדעת טוב ורע כנזכר וז"ש:

ורוחא דקידשא שכינתא הות דאיהי שם וכו' וא"כ יקשה האיך נבעלה לגוי שהוא שם רע וכו' אלא רבנן ווי וכו' תבן דאורייתא הפשט ואפי' הבחינה הטובה המתגלת אליהם שהוא בסוד כ"ב בחי' חט"ה שהיינו מלכות שהיא מתלבשת בקליפות דהיינו ח"ט ה' ה' היא השכינה וח"ט הקליפות דהיינו סוד עץ הדעת טוב ה' ורע ח"ט דהיינו סוד הפשט מצד מטטרו"ן שמשם איסור והיתר טמא וטהור פסול כשר ואין זו מרכבה ולבוש דאצילות כדמסיק לית דרכא דמלכא וכו' וכוסיא היינו סוד המרכבה למעלה ששם רזין דאורייתא מהרמ"ק זלה"ה.

דף רעו.

עירובין נדה יבמות ושאר מתניתין על דרך הפשט שהוא סוד מטטרון שבו סוד שתא סדרי משנה כנודע: לא אתקרי מלך כי שם מלך יכונה אל הת"ת מפני יחודו עם המלכות והטעם כי מלת מלך מורה על השררה ועל העושר ועל הכנעת האויבים תחתיה ועל השליטה על רבוי עם. אמנם בבחי' הת"ת במטטרו"ן הוא סוד הגלות ועוני השפע ושם הקליפות שולטות ואין שם רבוי הבחי' כמו במלכות שבה כלל כל הבחי' ולזה לא אתקרי מלך עד דרכיב בסוסיא דהיינו כי כדמסיק כי מלת מלך מורה היותו מולך ומשגיח וזה דוקא בהיותו בהיכלו והיינו והיה ה' למלך בתוך המלכות דהיינו על כל הארץ כזה יאהדונה"י והכי ישראל היינו בסוד הנשמות בבחינתה בפשטין דאורייתא שהם עבדים מסטרא דעבד מטטרו"ן נאמר בהם עבדים בגלות לבר מארעא דישראל דהיינו מדת המלכות אמנם בהתלבשם בסוד האצילות שמשם אין להם גלות דהיינו בארעא דישראל שהם בנים אז נאמר בהם כל ישראל בני מלכים:

ואי תימא דהדיוט וכו' כיון שאמרנו שהוא עני ועבד והדיוט שמא יעלה על דעתך לומר ששפעו והשגחתו דבר קל ואין בו כדי חיות העולם ח"ו. אלא הוא שר העולם וכל העולם אינו ניזון אלא על ידי שפעו וזהו אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך שיש בה כדי וכל הדיוט מושך שפע ברכתו משם אמנם נק' הדיוט בערך הב"ה: דלא נטיר יקרא דיהיב ליה וכו' כאומרו אדם ביקר בל ילין והוא מעלת נשמה דאצילות שהיתה לו כנז' בתיקינין וכשחטא נסתלק ממנו וירד אל מקום הפגם ונשאר הדיוט בנשמה ועבד כדמסיק:

קשורים באבוס א' כי מקודם היתה נשמה דאצילות מקבלת שפע מסטרא דאצילות ולא היה קשור לאבוס שהוא מקום מאכל החמור קבלת השפע לנפרדים למטה בסוד חמור דאורייתא פשטין דאור' ועם כל זה אינו כ"כ גרוע כי עתה שירד המין האנושי למטה בסוד חטא אדם הראשון בעץ הדעת טוב דא מטטרון ורע דא סמאל ונתלבש בו נאמר בו יששכר חמור גרם אשרי מי שזכה להתלבש בו ולצאת מהרע. ומלכותו בכל משלה דאתלבשת בי' קליפין לאכפייא לון לנקום מסמא"ל המן ומזרע לילית וי' בניו י' קליפות כנז' בתיקונים ואי תימא דאתייחד עמה וכו' כלומר אחר שאמרת דאיהי נחתת לי' קליפין אפשר יעלה על הדעת לומר שיתייחד עמה וזהו צלם בהיכל ח"ו כגוונא דיוסף דאתמר וכו' הענין כי יוסף יסוד ואסתר מלכות ואשת אדוניו לילית שבאה להזקק ולהתייחד באות ברית הקדוש ואחשורוש סמא"ל שרצה להתייחד באשת חיל א"כ כענין שנאמר בזה וינח בגדו אצלה וינס ויצא החוצה דהיינו שברח אות ברית חוצה לה שלא תזקק לו כן צריך שנאמר בה ומשום דפי' בתיקונין בגדו לבושו דהיינו מלכות שנזכר שם לזה נשמר ואמר לבושו לא נאמר אלא בגדו לישנא דבוגדים בגדו דהיינו הבגד והקליפה שהיסוד מתלבש בה בסוד ונוגה לו סביב שהוא אמצעי בין הקדושה והחיצוני וכן הענין באסתר וינס ויצא החוצה ובמקום בגדה היינו שדה שמא נפרש בע' לשון היינו יסוד לבוש השם בע' שרים והקליפות **ובאסתר** דשכינתא תמן כמה סגולות מפני שבדה כל ההנהגה וכל הכחות מסורים בידה והיא מליא סגולות מפני שאוצרות וסגולות המלך מסורים בידה והיא פועלת הכל כפי רצונה ע"י המלאכים שהם ידה להנהגה ולזה להיות שרה בסוד מרכבתא שכינה עמה וסביבותיה המלאכים תלויים בתכשיטתא ולבושאה להתלבש בו בסוד הרוחניות ולזה בהיותו רוצה החיצוני שהוא פרעה אפילו ליגע בסנדלה דהיינו קריבת סמאל למלאך סנדלפון מפני שהדברים העליונים תלויים בתחתונים והתחתונים בעליונים מיד יוצא אש מסנדלפון מכה לסמאל נגד ידוע וכן למטה משרה יוצא מסנדלה כח ומכה בפרעה נגד ידוע ועד"ז לכל התכשיטין והלבושים שהם סוד המלאכים מתחלפים הכל לפי תליית המלאך להתלבש בו הרוחניות ההוא ובאלו המלאכים שהם סוד הלבושים בהם יש אפשרות לסמא"ל להתקרב אל הקדושה כי בעצמות הקדושה ח"ו אין לו בית אחיזה ליגע באצילות המתפשט כלל ח"ו.

ובג"ד לאו כל שם רע וכו' שיש עתה ג' בחינות הא' בסטרא דעץ הדעת טוב ורע כנז"ל ובבחי' זו נאמר אם אמת הדבר הזה וסקלוה ואם הוציא שם רע וענשו וגומר הב' בלבושי מטרוניתא דהיינו א"י שהיא לבוש לה ולכך מתו המרגלים אבל נשמתה נתקנה בעונש

זה ולקו בגופייהו הג' במטרוניתא עצמה וזה ילקה בנשמתו מפני שהוציא שם רע ממש אל סוד הנשמה שהיא השכינה המתלבשת בתכשיטין:

והאי למאן דידע רזא דא וכו' כלומר לפי מדרגת נפש האדם כן הוא מדרגת חטאו אם יש לו נפש דעשייה יפגום בעשיה וכן על זה הדרך באבי"ע והיינו פגם אדם הראשון שאמרו בתיקוני' מאתר דאתנטלת נשמתיה באורח אצילות תמן חב נמצאת אומר כי היודע סוד העון ופוגם עונשו גדול ממי שאינו יודע מפני שמעלת נפש היודע רזין דאורייתא גדול ממי שאינו יודע ומאי דרבנן דמתניתין אהדר למלה קדמאה דאשה דאילנא דחיי אינה... ולזה אמר דאיסור והיתר דמתני' לא מליל אלא במיניה דבר נש דהיינו איסור והיתר בסוד עץ הדעת טוב ורע ואשה ממיניה דבר נש דהיינו מעץ הדעת טו"ר אפשר שתאנס והיא מותרת אמנם איתתא דאילנא דחיי אינה מפני שאין קליפות שולטות בה והיינו לא יאונה וכו' ומה דאמר וצדיק וכו' הענין דבתיקונין פי' צדיק וטוב לו היינו מצא אשה מצא טוב שמזומנת לו צדקת א"כ צדיק ורע לו בהכרח ירצה צדיק שאשה רעה מזדמנת לו וזה אפשר שתאנס וכן רשע וטוב לו וזה אפשר שתאנס שהרי אינו צדיק כדי שנאמר לא יאונה לצדיק כל און ולפ"ז ימצא אשה מסטרא דאילנא דחיי שהיא נאנסת ח"ו לזה פי' כל חלוקות צדיק ורע לו רשע וטוב לו אינה כלל מאילנא דחיי אלא צדיק מאילנא דעץ הדעת טו"ר. והעד דהקב"ה לא עביד דינא בלא דינא ומה שרע לו לצדיק זה הוא מצד מה שפתתו יצרו הן רב הן מעט מפני שכוונת הרע אצלו ועליו נאמר אין צדיק בארץ מסטרא דעץ הדעת טו"ר אשר יעשה טוב דהיינו מצד יצה"ט ולא יחטא מצר יצה"ר שבו כי הצדיק מצד עץ החיים אין רע בא ע"י וכן רשע וטוב לו אדרבא ירצה שהוא רשע מצד היצה"ר שבו ומגביר יצה"ר וטוב שהוא יצה"ט לו משועבד ליצה"ר ואינו פועל טובה אלא בעת שיצה"ר מרפה אותו משעבודו ושתי חלוקות אלו אינם אלא בסוד הדעת וכו' א"כ בת זוגיה וכיוצא לעולם הוא מעץ הדעת וזו אפשר שתאנס כנז' וז"ש **ובג"ד** אנוסה לא איהי אלא אם אית בה תערובות בההיא נשמתא וכו' דהיינו שיש בו חלק מהרע כנז' ואורייתא דאתבראת הענין כי במה שפי' שאין אונס לסוד האצילות כלל א"כ מה שמצינו שנשברו הלוחות דהיינו ששלט בהן עין הרע ונאנסו מהחיצונים כי כל שבירה והפסד מצד הרעים ודאי א"כ בהכרח יש לנו לומר שלא שלטו בסוד בחי' האצילות כלל כנז' אלא בסוד בחינת התורה מסטרא דבריאה המתלבשת ומתפשטת בעץ הדעת טו"ר אסור והיתר טמא וטהור פסול וכשר ושבירת הלוחות היינו שהשירו בתוליה כי הלוחות הם בתולי התורה כי ביאה ראשונה בתורה הן לישראל עשרת הדברות ולוחות הראשונות

ואח"כ כתב להם משה ע"פ ה' מבראשית עד ואל משה אמר וגומר אפי' למ"ד תורה פרשה פרשה ניתנה כי למ"ד תורה חתומה ניתנה מכ"ש שלא ניתן להם עד יום מותו:
ומאן דאפיק וכו' כי כיון שתורה ראשונה היה חירות על הלוחות היה ענין אחד אור אחד אותיות אחירות ואין זה אלא אותיות שפרחו החזירן הב"ה אלא חירות לא בא אלא מפני שינוי הלוחות שהראשונות פסלן הקב"ה ושניות פסלן משרע"ה כאומר פסל לך אמנם האבנים גרמו להתעבות הרוחניות ולרדת הענין שלא היה בו שום חירות אבל האותיות ורוחניותם הכל הי' ענין א' הנערה בת וכו' נערה ממש בסוד ז' הנערות דהיינו בסוד אורייתא דבריאה כנז' וא"ת היאך הוא בת לקב"ה שאינה אלא אמה נערה ודאי דמסטרא דאצילות היא בת מלך ומבריאה אמה לז"א בת בתיבת בראשית דהיינו ב"ת ראש"י אינה בת לחכמה שהיא ראשית כי זה אינו אלא למלכות דאצילות אמנם בסוד ב"ת במלת בראשית שפי' ב"ת ראש"י בן לקב"ה ת"ת כי מייחוד ת"ת ומלכות נמצאת ונבראת למטה מהם והוא בת כסא אליהם וראש"י ר"ל תרין רישין ת"ת ומ' מהרמ"ק זלה"ה וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רעו:
האי כלה דילך וכו' היא מדת המלכות כלת משה ודאי שניתנה תורה על ידו ולא הוא הדרך שתנתן התורה לישראל אלא ע"י מה שקשטו אותה האבות כל א' חלקו כפי הראוי לו והמקשט הראשון שהתחלת הענין הוא חצי חלק מהכל היה אברהם כ"ש שקשטה חלק גדול שהמשיך בה שפע החסד והאירה משם נקשרה בימין והיינו הקב"ה יהיב ליה לאברהם שקשרה עמו בסוד האבות הן הן המרכבה.
לגדלא לה בסוד הגאולה ובגין דאיהי נטיר לה וכו' כלומר עם ששאר האבות תקנו אותה כל א' מבחינתו עם כל זה לא נק' בת יצחק אלא בת אברהם בגין דאיהו נטיר לה ששם בחסד דא גבוהה מן הקרקע טפח שהוא סוד ה' ישועות ששומרים השושנה מן הקוצים כנזכר בריש פ' בראשית **ובכל** שמה כלומר בפרטות מטעם השמירה כנזכר נק' בת אברהם ועם כל זה בכל שמה כלומר שמה היא בכל הספירות שהיא נק' עטרה מצד הכתר וראשית מצד החכמה ותבונה מצד הבינה וכן בכל הספי' כנז' בתיקונין ובה קיים שהיא היתה מייעצת אותו אם ירצה לשמה בה ודאי. אומן הוא סוד יסוד דהיינו ייחוד יאהדונה"י ע"י היסוד דהיינו אמ"ן וקב"ה ברך לון בגינה שעיקר הברכות היו נשפעים באברהם וע"י לכל העולם כענין והיה ברכה והטעם שהיה ברכת אברהם בכל מיני שפע ולא מחסד לבד משום דאיהי גדיל לה מכל מדות טבין של חסד מכולם קשיט לשכינה כלומר מכל בחי' החסד מיסוד שבחסד עד חסד שבחסד והא כיצד בהיותו גומל חסד

עם כל באי עולם נמצאו כל בחינות בני אדם שבכל המדות גומלים בחסדו ופי' זה שבים בתשובה ומתקן כל פגם שבכל מדה בחסדו וז"ש והנה ביתיה בגינה ממש לתיקונא בית תחתין גשמי כנגד בית עליון רוחני פתוח לרוחה שופך חסד לכל בחי' בני אדם ובזה היא נתקנת בחסד מכל המדות.

בי"ג מכילין וכו' עיקר הכוונה לכוון חסד אברהם עם מעשה משרע"ה לבניו ונודע שבסוד החסד הם י"ג מכילין דרחמי דהיינו סוד וא"ו במילואה ולהיות שבראש שם ע"ב וה"ו ואמצעיתו אני וקרוב לסופו ") וזו להיות סוד המקור לכל ע"ב שמות כלול בתוכו שראשי תיבות וא"ו וז"ש דאינון וא"ו דכלול בהון ע"ב וכו' ונודע כי וא"ו בעצמה סודה בת"ת דהיינו והאלהים יעננו בקול דהיינו בקולו (בקולו) של משה והא כיצד כי הת"ת לימין כדמסיק וז"ש ובקלא דילך הוה ליה סגולתא בע"ב שמהן דהיינו קול לימין וכליל ע"ב מחסד:

והוה נצח לכל אומה כי בקול הזה מפחידם ומפני היות סוד וא"ו במלואה י"ג מכילין דהיינו ע"ב שמות ע"ב חסד והיינו מוליך לימין משה וכו' וז"ש ובגין דא מוליך וכו' ומפני סוד מוליך לימין משה זרוע תפארתו דהיינו סוד וא"ו לכך קרעת ליה ימא דהיינו ויסע ויבא ויט סודם וא"ו והם ע"ב והם חסד והם בקיעת הים כדמפרש ואזיל:

וכימי צאתך וגומר צאתך אהדר למשה אראנו אהדר לישראל דאנת מוליך לימין וכו' אהדר לפרושי פסוק מוליך על הגאולה העתידה כדמפרש ואזיל ויר' מוליך לימין לישראל משה והטעם שהם זרוע תפארתו ישראל בת"ת ות"ת בחסד הוא זרוע תפארתו כענין שמרע"ה שולט בחסד ובת"ת הת"ת איהו גופא וחסד ימין הגוף ומרכבה משרע"ה לגופא וישראל הם מרכבה לת"ת מה עושה משרע"ה מוטה הגוף אל א' הזרועות ובזה נמצאים ישראל לימין ואז בסוד הת"ת לימין תורה בימין מי"ס שהם בימין ודאי וז"ש **רוקע מים** דהיינו מים דאורייתא וכל זה למה לסיבת השכינה שהיא כלת משה וז"ש להיות לו שם עולם כי בזאת הגאולה העתידה תמן תנוח כלה דידך שהוא נק' שם ותהיה קבועה לעולם בימין כמו שפי' בפ' בראשית שמעולם לא נתקיים פסוק נצבה שגל לימינך עד לעתיד שלא עמדה שכינה לימין עד הגאולה העתידה אמנם בכל העניינים הקודמים השכינה לשמאל וז"ש ובגין דכד דא אתיהיבת לישראל דאיהי הלכה דילך לא ניתנה מן הימין אלא מן השמאל מסטרא דשמאלא מצד הדין ובכח הדין שבה גלו ישראל תדע שהיא משמאל עד עתה דהא מסטרא דימינא וכו' והענין כי בהיות השכינה מן הימין סדר השם י"ה הימין גובר אמנם בשמטה זו סדר הענין היה ה' שנתוסף בשם אברהם וז"ש מסטרא דימינא ה' הלכה דילך והעד מסטרא דשמא דאברהם אמנם נק' יצוה שמאל

דהיינו י' של יצחק וכאשר תגבר ה' על י' היינו ה"י מן אלהים שכל ענייני דין נשאר משם אלהים אותיות אל"ם דהיינו מלא שהוא סוד הת"ת מילוי המ' שלימו דילה מלא דילה כי הוא מילואה ואיהו חסרה אם לא תמלא וז"ש שלימו מל"א והיינו כוס מל"א שעולה פ"ו כשם אלהים והיינו בקדמיתא קודם שתהיה אות וא"ו עמה שהיא ה"י דין כנזכר נאמר כ"ס י"ה בלי וא"ו ולבתר שבא וא"ו עליה כו"ס מלא שם אלהים דהיינו ברכת ה' שאז הוא אל הימין לעתיד כאומר נצבה שגל לימינך וכו'.

ובגין דאתיהיבת כלומר הנתינה לאברהם ותועלת הנמשך לבניו הנז' לעיל וכנגד זה גמל מרע"ה חסד עמם כנז' והנה אי הוה בס"ד שהיה לישראל מן הימין לא היה קשה מידי משום דאשתאר להון לאבוהון לאברהם לימין עם חסד שנגמל להם ע"י מרע"ה אמנם השתא שפי' שנשאר להם מן השמאל א"כ הוא נתינה חדשה כנתינה ליצחק א"כ אית לגלאה אמאי אתיהיבת להון כי לצורך ודאי נעשה זה וז"ש ובגין דאתיהיבת להון לישראל על ידך דאינון מסטרא דעמודא דאמצעיתא ולא מצד חסד אלא מצד גבורה כנז' א"כ אית לגלאה וכו'

לנטרא ליה וכו'. הענין כי החיצונם שהם הרע מעץ הדעת טוב ורע הם פורצים לפעמים פרצות בקדוש' וח"ו הורסים ונכנסים אל תוך ההיכלות ע"י שיש להם אחיז' במצות לא תעש' לפרוץ גדר כמו שניות דרבנן וכיוצא שהם (פרסה) [נ' שצ"ל פרצה] ליכנס החיצונים לעריות והנה יש' מצד הגבור' הם גבורים בחוזק הגבור' לעמוד בפרץ שלא יכנסו טמאים דרך פרצות אלו וגדרו כמה גדרים וחזקו ההיכלות דעץ הדעת טוב ע"י גדרי אסור והיתר טמא וטהור וכיוצא בענין שלא יכנס... שם עוד עשו להם חכמים גבור' במלחמתה של תור' כמה לבושים דהיינו תקוני התפלות וסדרי הברכות ותקנו (כמו) [נ' שצ"ל כמה] דינים שהם כולם תכשיטים לתור' והם לבושי דהבא ע"י סוד הקושיא הפלפול והתירץ שהוא מצד הגבור' דהיינו מלחמ' ממש. תכשיטין לשבתות וי"ט וכו' הם סוד תיקונין שתקנו בתפלות י"ט ושבתות ועונג שבהם תיקון לשכינ' למהוי מקשטא וכו' עתה כל הקישוטים שאנו מושים אינם מאירים מפני שאין משרע"ה שהוא בעלה מתייחד עמה שהוא בסוד הגלות אלא הם מובנים בה להאיר בסוד הגאול' ואז יאירו כל תיקוניה מה שתי' וכו' משה שהי' בגאול' הקודמת הוא שיהי' בגאול' העתיד' ור"ת משה:

ובגין דאינון וכו' כמו שטובתה היא מצד השמאל כנזכר כן מה שמשה רבינו ע"ה גורם להם הוא מצד השמאל דהיינו סובל עונשים הנמשך להם מן הדין. וכן המית' הנמשכת להם מן הגבור' הכל סובל מרע"ה והיינו אומר והוא מחולל מפשעינו דהיינו היותו גולה עם ישראל וטעם מיתת המשיח הוא כדמפרש ואזיל כי יש משיח בן יוסף שהוא ירבעם

החטיאם בע"ז ואין תיקון לישראל ולמשיח אלא ע"י המית' כי עון חילול השם אינו מתכפר אלא במית' והיינו כדמסיק ובגין דלא יתחלל הוא וזרעו וכו' דהיינו חלולם שמו כי העושה עבירה ושנה בה נעש' לו כהיתר אלא שנתקדש שם שמים לכפר על מעשה הקודם והיינו מיתת ישראל לכפר על ע"ז:

וישראל בגין דאינן כלילן ימינא מצד אברהם ושמאלא מצד יצחק כנזכר. ותמן ה"י דילך שהיא השכינ' כוללת ימין ושמאל ה' מימינא וי' משמאלא כנז' דהיינו סוד ה' שהיא השכינה מצד השמאל שמגביה ה' על י' כנז' והיא בשלימו בסוד מל"א דהיינו כו"ס מלא אלהים כנז"ל ומן הראוי היה לך לאתייחדא עמה בגינייהו שהם תיקנו אותה והיא ראויה אליו ואין בה דופי כלל ח"ו ואין ראוי שמשרע"ה יאמר שלח על שכינתיהון דישראל וכיון שעם היות' מתוקנת על ישראל כראוי הוציא שם רע על ישראל כי בהיותו מוציא עליהם מוציא עליה ועל תיקוניה שאין לה תיקון אלא מהם ולכך הדין נותן לא יוכל לשלחה כל ימיו אפילו בהיותה בגלות בלי תיקון גולה וסורה חייב מרע"ה להיות איש נודד ממקומו כצפור נודדת מקנה והיינו לא יוכל לשלחה כל ימיו אפילו בזמן שהיא יורדת אל המקום הגלות אינו רשאי להסתלק ממנה בסוד למה ה' תעמוד ברחוק וכו'. מפי הקב"ה ושכינתיה ת"ת ומלכות בכל מדה ומדה וכו' שתהא ברכה הנשפעת אליו מת"ת ומלכות כלולה מכל הספירות בענין שיהיו הברכות מת"ת ומלכות וכלולות מעשר. ומארי מתיבתן הם ס' רבוא נשמתין דמתיבתא עילאה שהם ענפין לת"ת וס' רבוא נשמתין דמתיבתא תתאה שהם ענפין למלכות ובכל מלאכין הם סי רבוא מלאכין דקב"ה וס' רבוא מלאכן דשכינתא והיינו להמשיך אליו ברכה מאצילות שהם הספירות ומבריא' שהם נשמות ומיצירה שהם מלאכין מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו כתב בגין דלא יתקטל משיח בן אפרים ענין משיח בן יוסף שנהרג בעוון ירבעם כי מזרע אפרים הוא זה יובן יותר באורך ממדרש איכה מהזוהר על פסוק אראנו ולא עתה כי משיח בן יוסף הוא ממש בן בנו של ירבעם בן נבט וזה נרמז בפ' על אביה בן ירבעם זה לבדו יבא לירבעם אל קבר יען נמצא בו דבר טוב שהוא המשיח ע"ד ותרא אותו כי טוב הוא ובזה ידעת למה איחר כ"כ זמן הב"ה לירבעם ליפרע ממנו כדי שיולד משיח בן יוסף וידעת כי דור שלשים הם מכלל הנענשים בעון אבותם כמ"ש ומכאובנו הוא סבלם עכ"ל:

דף רעז.

פקודא בתר דא לדון במפותה. וכו' אילין ישראל מסטרא דשכינתא וכו' הענין כי ישראל הם הנערה והם האיש השוכב עמה והא כיצד בבחי' מה שהם מקבלים השכינה

עליהם ובחי' זכר שבהם מתייחדות בבחי' נקבה וז"ש מסטרא דשכינתא אתקריאת בת וענין ותפשה וכו' כדמפרש לקמיה ופי' איש אילין ישראל דהיינו בחי' זכר שבהם וז"ש מסטרא דקב"ה ותפשה בקשורא דתפילין וכו' היינו סוד צידה שישראל צדין השכינה עליהם בתפלתם והיינו שישראל מתקנין לה כסא בכנפי מצוה ומושכין אותה עליהם וקושרין אותה בתפילין בסוד הזמירות וברכות ק"ש וק"ש עצמה כנז' בפ' במדבר אשר לא אורשה בת יחידה בת נשמה כלומר מדת המלכות מצד החכמה יחידה ומצד הבינה נשמה כי מבחי' י' אינה נשואה אלא עדיין הוא בתולה אמנם מבחינת ה' היא נשואה לבעלה ושכב עמה בהשכיבנו שהאדם שוכב על מטתו אחר שנשתמש עם הנשמה כל היום ושמרת... עליו בסוד הנשמה ואין ראוי שישכב עד ישלם סוד ק"ש בבוקר ובערב דהיינו חמשין אתוון דתרין ייחודין שהם כ"ה אותיות דשמע ישראל וגו' בבוקר וכ"ה אתוון בערב: אפי' שלא לשמה וכו' הענין הוא כי העוסק בתורה לפי בחי' העסק כן יהיה האחיזה שהוא אוחז למעל' והנה חלק התורה כפי הפשט נאמר בה לעולם יעסוק אדם בתורה שמתוך שלא לשמה בא לשמה והענין שיש בה שתי בחינות א' היא שהחצונים נאחזים בהיכלות ששם המלכות היא שתא סדרי משנה. וישנה ואת נערותיה לטוב דהיינו אסור והיתר פסול וכשר טהור וטמא זכאי וחייב והיינו אסור ופסול וטמא וחייב מצד החיצונים האחוזים שם וטהור ומותר וזכאי וכשר מצד הקדושה הפנימית והאוחז בה מצד התערובות שהם פסול וכשר טהור וטמא אסור ומותר היא שלא לשמה כי מצד שהוא עוסק בתורה הוא אוחז נערה בתולה דהיינו משנה נערה בסוד שבע הנערות ומפני שהוא עוסק שלא לשמה שע"י הם החצונים נאחזים סביבה היא בתפישה לגביה ותפשה היא מתלבשת בחיצונים והיא אנוסה לגביה אלא שמתוך שלא לשמה דהיינו בחינתה מתלבשת בחיצונים בא לשמה דהיינו וינערי רשעים ממנה שיעברו גילולים מן הארץ וכו' ויהיה לשמה:

כי נער ישראל ואוהבהו. **וגומר** היינו סוד הנשמו' מצד מטטרו"ן שמשם נשמות דבי"ע ועם היות אותם הנשמות מסטרא דבריאה יצירה עשיה עם כל זה ואוהבהו הקב"ה חפץ בו בסוד המעשים הטובים העולים ממט' למעל' בסוד מים רבים לא יוכלו לכבות את האהב' כדפי' בפרשת תרומ' ומשם ישראל משוקעים בבור גלות בתוך הקליפות ושכינה עמהם וזהו שחזר ואמר כי ימצא איש נערה בתול' בתולת ישראל דאתמר בה נפלה וגו' והב"ה יוציא' מגלות' אל המדבר ושם כי בועליך עושיך ה' צבאות שמו בפתויים כדכתיב הנה אנכי מפתה וכו' ומפני זה ותפשה ושכב עמה ונתן לאבי הנער' דהיינו חסד אברהם שחמשים שערים הנפתחים לישראל נמשכים מהבינה אל החסד. ומשם על צד החסד

והרחמים מתגלים לישראל לגאולתם כדכתיב וברחמים גדולים אקבצך והטעם שיהיה חמשים כסף ע"י שתהיה הגאול' העתידה החירות הגמור שאין אחריה עוד גלות כלל ולפי' לא יוכל לשלחה וגומר דהיינו מסוד היובל ממש שהוא רחמים גמורים אמנם יציאת מצרים הית' מסטרא דיובלא לא יובלא ממש מצד הדין ולזה היתה גאולה שיש אחריה גלות.

פקודא בתר דא לישא את אנוסתו וכו' ענין זה משל להמשיל בו הנשמה כדמסיק לקמיה והבועל אותה באונס הוא יצה"ר כענין האנוסה ממש שע"י יצה"ר שבאיש זה נאנסה ויש בחינות רבות בנשמות כדמסיק יש נשמה שהיא חשובה ביותר ואין לה יחס ביצה"ר ולא דבקות עמו כלל ולכן אינה רוצה לידבק בו אף אם ייטיב היצה"ר דבריו היא אנוסה עמו ויצה"ר מפני חשקו לידבק בנשמה אונס אותה כאשר יתבאר עוד והיינו אניסא ברחימו דיליה וכו' ויש נשמה שמפני שהיא תחתונה מצד מטטרו"ן מבחינתה הדבק בחוץ ששם קרובים הקליפות שמהם חציבת היצה"ר בענין שהיא חפצה בקורבת יצה"ר עמה האמנם היא מפחדת שמא יחטיא' מפני רוע תכונת מעשיו וזהו אומרו דרחימת ליה אמנם דחילת לאזדווגא עמיה בלא קידושין דהיינו לקדש ה' בכל יום ובלא ברכה דהיינו לברך ה' ולכך אם בשניהם ייטיב יצה"ר את מעשיו דהיינו שיעבוד ה' בחומר בסוד המצות המעשיות ואז ולו תהיה לאשה יזכה יצה"ר בנשמ' ההוא וידבק עמה וזוכה אל הטוב ויטהר ע"י הנשמ' ונדבק עמה והיינו לא יוכל לשלחה כל ימיו כדפי' נשמתא אית דאיהי מטרוניתא וכו' הענין דהינו מסוד אצילות ונשמ' דאיהי אמה דהיינו מבריאה והיינו סוד האצילות מתלבש בבריאה והיינו כי ימכור איש זה הקב"ה את בתו היינו רוחניות האצילות לאמה שמתלבש בבריאה והנשמה משם יקרא אמה ונשמה למטה מבריאה יותר יקרא שפחה הדיוטא אוף הכי אית דאיהי עבד וגומר היינו למטה מבחי' הקדושה דהיינו למטה מהיכל לבנת הספיר משם ולמטה לפתח היכל זה חטאת רובץ שהם החיצונים ויש בהם כמה בחינות לפי קורבת המדרגות אל הקדושה ולפי רחוקם בסוד נגה שהיא קליפה רביעית לאגוז. ויצה"ר לא נברא אלא לשרת לנשמה כענין הנחש שנברא לשרת האדם והיינו כקליפות האגוז לתועלת ושירות המוח הפנימי וכן היצה"ר לשרת הנשמה כלי מוכן לעבודתו וכן קראו הכתוב עבד כאומר מפנק מנוער עבדו והיינו אומר ואית דאיהו עבד שפחה לגבי נשמתא. נשמתא אזלא ברזא דגלגולא וכו' היינו מפני שנמשכה אחר מדות היצה"ר שפתה אותה וז"ש ולא מצאה היונה שהיא הנשמ' מנוח לכף רגלה מפני שכסאה דהיינו מטה לכף רגל' מתקלקל ע"י יצה"ר ויצה"ר רדיף אבתר' דהיינו שהנשמה זו דבוקה בחוץ והחטאות כרוך ברגל' מצד התלבש' בחיצונים ויש לה

בחינה ידועה למטה בהם ואותה בחינה יהיה יצה"ר אליה בעת התלבש' בגוף ונודע כי הגוף והחומר מוכן לענייני היצה"ר ולכך אמר שהגוף והחומר כסא ועבד ושפחו' ליצה"ר ויצה"ר יכריח הנשמ' תתלבש בגוף ברצון קונה וז"ש לגבי יצה"ר אית שד יהודי.

והענין כי היצה"ר ושדים מחצב א' ודאי ולכל אדם ואדם יש לו יצה"ר שהוא שד א' בגופו המחטיאו ודאי והנה היצה"ר זה לפי המחצב שלו מאיזה קליפה הוא כן זכותו לענייני העולם ולכך יש בני אדם שחומרם זך מוכן לשכל ויש שחומרם עכור הכל לפי בחינת מחצב יצה"ר מאיזו קליפה וכאשר תתלבש הנשמה בסוד רוח ונפש ביצה"ר ויצה"ר בגוף אין ספק שהנשמ' בעלת עשר כלולה ודאי לזה הוא יו"ד ובהיות הנשמה גוברת ביצה"ר ומטהרו ומכניסו בקדושה ומשעבדו לעבודת השם הנה יאמר עתה על יצה"ר זה שהוא יהודי והיינו שד יהודי ועם הנשמה יוכל לגזור אומר ששב יצה"ר ממדותיו הרעות וחזר בתשובה ואז מזדווגין נשמה ויצה"ר יחד בסוד האמצעיים דהיינו רוח ונפש שהם מטטרו"ן ואופן וז"ש מה דהוה שד בסוד שהנשמ' מכריחו לקדש ולברך ולייחד דהיינו סוד בק"י בהלכ' דהיינו יב"ק דהיינו אהיה נשמ'. יהו"ה רוח. אדנ"י נפש ושלשתן יב"ק אתחזר מלכא יצה"ר דהיינו שד ועם הנשמ' שהיא י' שד"י דהיינו ע"י דיריק מטטרו"ן רוחא מניה שהוא הקושר הנשמ' ביצה"ר כנז' והיינו שד"י מטטרו"ן ששמו כשם רבו כנודע. ומיד אתקיים ביה ביצה"ר שהוא האונס הנשמ' ולי תהיה לאש' לעולם יהיה דבק בכשמ' ואם ח"ו היה להיפך ומחטיא הנשמ' לא לבד יצה"ר אבד אלא גם הנפש נאמר הכרת תכרת הנפש ההוא ואדרב' יצה"ר גורם שתהיה הנפש שד והיינו הרשעים הם הם המזיקין כנודע. וז"ש ואי לא חזר לתיובתא אלא שאדרבא החטיא הגוף האשה וילדיה שהם הנשמ' והרוח והנפש שהם ילדי' תהיה לאדוני' שהוא הב"ה שבראם והוא נבדל מהם ויצא בגפו בלא שכר ותועלת ועונג הנשמ' וז"ש ואתמר בההוא שד וכו' והאי שד איהו במטה וכו' הענין כי יצה"ר יושפע באדם בסוד הקליפ' הקרוב' אל המוח כנז' ומפני קורבתם יש בכח' להטהר ולהתקרב יותר ולהכנס אל הקדש והיינו יצה"ר דיכיל למיהוי יצר הטוב מפני שיש לו שורש מתוק וזהו שורש מט"ה שהוא סוד מטטרו"ן שנהפך לנחש בסוד היות המלאך הזה משתמש בקליפות ומתלבש בהן וכן הרוח תתלבש בשד ומה גם בהיותו מתהפך אח"כ מנחש מצוי למט' שהוא מטטרון מלאך והכל לפי כשרון המעש' כנז'. יוסף שידה הגה"ה מבחוץ. ועל שם שדין וכו' הענין כי יש בקליפ' בלי הצטרפות קדושה אליה יש שיש לה הכנת קצת הכל לפי מחצב יצה"ר שיש שיצה"ר מוכן לקבל כל חכמה וחושק בה ויש שהיצה"ר גס ועב חושק התאוות גשמיו' והמדו' ") והמעורעו' וזה שפי' רז"ל בענין השדים הפשוטי' שהם נחצבים מהקליפות ואין הרכבתם

בפני אדם ועם כל זה יש בהם חכמים וזה ירא' שמשורש הקליפה בעצמ' יש בתכונתה טבע וחשק בידיעה וכשיתגלגל יצה"ר באדם מקליפ' זו בקל יהפכהו להתחכם בתורת ה' ויהיה ת"ח בתור' מפני דקותו וקורבתו אל הידיע' ואם לא יעסוק בתורה ולא יחפוץ בענייני הקדושה ולא ירצה לרדוף אחרי ענייני הנשמ' לפחות יתחכם בחכמות חיצונית וירצה לדעת ענייני הגלגלים ותכונתם וכיוצא כדי להתגאות בפני בני אדם שהוא פתוי יצה"ר מפני מחצבו המחצב דק החושק בחכמ' לא פתהו אלא על זה והם ג' בחינות בשדים עצמם. ת"ת והם השבים הדבקים בנשמה ועוסקים בתורת ה' ונהפך מנחש למטה ובבני אדם יש בלתי שבים פלסופים תוכניים וכיוצא ויש אחרים שבשדים עצמם הם כבהמ' שאינם רודפים אלא אחר ההזק והקלקול ואינם יודעים מאומה וזה סבה היות מחצב שלהם רע ומפחיתות ועביות המחצב שלהם אינם חושקים בכל חכמה רק רודפים אחר המאכל והמשתה והמשגל וכיוצא וכשמתגלגל יצה"ר מבחי' זו בבני אדם יש בהם שתי בחינות הא' שבים בתשובה והם הת"ת קשי העיון וההבנ' גסים בשכלם טורחים טורח מרובה להשיג דבר מועט והם כחמורים נושאים סבל עבודתם במשא כבד עד שמשברי' הקליפה הגס' מעליהם. ויש שאינם שבים והם עמי הארץ שמדותיהם רעות שונאים התור' והעוסקים בה בעלי מדות מגונות חושקים המאכל ומשתה ומשגל והם שרץ ובנותיהם שקץ ואגב אורחין למדנו שלא נאמר ענין זה על כל עמי הארץ כי החכמים שבהם בחכמות חיצונית עם היותם עמי הארץ בתורה אינם בכלל זה אחר שיש להם שכל זך וחושקים בחכמה. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רעז:

ואית אחרנין וכו' לעיל נתבאר ענין הנשמות דבריא' וגלגולם ביצירה עתה שב לבאר נשמה דאצילות שאין לה חביבו ואהב' דיצה"ר כלל והיא אנוסה מכל וכל מפני שאין לה קורבה כלל לחיצונים כמו האצילות ועל מארי נשמ' דאצילות אמר ולית אחרנין והם מארי סתרי תורה העוסקים בסודות עשר ספירות שהם מדותיו ית' ולזה יקראו מארי מדות ונוסף על נפש רוח ונשמ' שיש להם מבי"ע ירתין נשמתין מסטרא דמ' קדישא דהיינו מצד האצילות ולא ח"ו שיהיה ממ' דאצילות לבד' בפירוד שזה א"א אלא דאיהי כלילא מעשר ספירן שהוא אוחז בכל י"ס בכלל. דמאן דירית לה מצד זכות אבותיו שקדשו עצמם בשעת ההולד' והתפללו על זרע כשר וזה בירוש' וזכי לה מצד הכנת מעשיו הטובים ועסקו בסתרי תור' וזהו בזכותו זכי לעשר ספירן וכו'. זכה להיות כלול בכל הספירות ומרכב' אליהם והכרח שא"א להיות באדם נשמ' דאצילות ממ' שלא יהיו מרכב' בו ע"ס הוא אומרו בעל ספר יציר' עשר ולא תשע כלומר לעולם הספירות עשר

ואין המ' נפרדת מהם כדי שיהיו ט' לבד. ואיתימא יר' כיון שהכריח ענין כללות הנשמ' מעשר באדם כדי שלא [יהיה] פירוד א"כ נאמר שיהי' בה ג"כ כללות הא"ס כדי שלא יהיה פירוד לספירות מא"ס מערך האיש הזה לז"א שאין ראוי שנכללהו כיון שהוא עולם שאינו נתפש בשם ולא באות ולא בנקוד' והעד על זה שהוא מפרש שהם עשר אותיות ואין אות שיור' על הא"ס להעלמו והוא קיום כל השם כן הוא קיום כל הנשמ' ואין ראוי שנאמר שהנשמ' כלול' ממנו. והיינו כוונת כולל ס"י באומרו עשר ולא י"א שאין הא"ס במספר הנאצלים כנז' וא"ו יו"ד דמתייחד בה פי' שמתייחד עם הנשמ'. אבל מאן דחבר י' וכו' כלומר כל הבחינות שאמרנו לעיל הוא בחי' ש"ד עם י' יעשה שד"י היינו דוקא בשד יהודי שהוא צד הקליפה שממנו מחצב יצה"ר (המצטרף) [נ' שצ"ל המצרף] הנשמ' כנז"ל אמנם מאן דחבר י' דשד"י דהיינו י' דברית ביצה"ר שהוא גוי דהיינו שמרשיע וחוטא זהו שד מסטרא דע"ז סמאל והמשקיע נשמתו ביצה"ר זה איתדן בגיהנם ולא שייך ולו תהיה לאש' מפני שבת ישראל אסורה (לג"ט) [נ' שצ"ל לגוי] אלא הורגין אותו מפני שאנסה. והנה באניסות הנזכר לא נזכרו אלא נשמות דבריא' ויציר' כנז"ל ונשמ' דאצילות היינו קדושה שאין לה יחס ביצה"ר כלל ולכך אינה נאנסת וז"ש דמאן דירית וכו' ולא זכי אלא ברא דמלכא וכו' ונודע דברא דמלכא אין חטא בא על ידו ולכך אינה נאנסת ביצה"ר כי כענין השרשים כן ענין הענפים וכמו דמטרוניתא דאצילות אינה מתלבשת בקליפות כן אין הנשמ' נכנסת ביצה"ר כלל אמנם מלכות דבריא' מתלבשת בחיצונים בסוד הגלות ויכלת להתחללא בין הנשמ' דבריא' נכנסת ביצה"ר ומתלבשת בו ולכך נאנסת והיינו דמפרש ואזיל דמלכות דא דאצילות אית לקבלא וכו' דאיהו ברא דמלכא דהיינו שיש לו נשמ' דאצילות כנז'. וקיים אורייתא ונטר פקודין דהיינו סוד ו"ה בדחילו ורחימו דהיינו י"ה ואיהו אומר אני ה' הוא שמי כלומר איני נמצא אלא במקום שכל שמי שם כנזכר שהוא קשר הייחוד בשלמות בקשר שלם וייחוד שלם. ולא ע"מ לקבל פרס דהיינו עבד דאינו שלם בעבודתו שלא יצדק בעבודתו אומר אני ה' הוא שמי שהכוונה אני ה' אורייתא בדחילו ורחימו היא שמי פקודן בדחילו ורחימו והיינו כבן דאיהו וכו'. כבד את אביך דא קב"ה וכבודו באורייתא בדחילו ורחימו ואת אמך דא שכינתא וכבודה בפקודין בדחילו ורחימו וא"ת וא"כ כיון שאין שכינה באה על עבד כלל כ"ש מקום שיצה"ר שם א"כ אין פגם מגיע אל השכינ' מהחטא כלל וקל עוונו מנשוא לז"א ועכ"ד מאן דמחלל וכו' דהיינו שסוד הבריאה כסא אל האצילות ובהיות הכסא פגום ח"ו הוא פגום וחלול אל המלכות היושבת על הכסא. כל שדין וכו' היינו לפרושי מה בין יצה"ר שד יהודי ליצה"ר שד דגוי דע"ז הנז"ל ופי' כל שדין לאו אינון שקילין דשכינהא אתמר בה ומלכותו

בכל משלה שאין דבר נמצא חוץ מהאלוה ולפיכך האלהות בכל הנמצאים וקיומם ע"י ואם ימצא דבר שאין אלהותו מתפשט בו הוא בטל והיינו טעם התלבש סוד הקדוש' ביצירה ועשיה ויצה"ר שהוא החיצונים אלא שיש בו שתי בחינות בחי' שתתפשט בהם האלהות ובחי' זו ראוי שתקרא יהודי ששם קדושת האלהות מתפשטת והטעם בגין דלא ישכח מלכות אחרא בעלמא שאם ח"ו עולה בדעתנו שיש דבר מתקיים בזולת כח האלו' הוא שניות ואין זה ראוי אמנם יש בחי' אחרת בחיצונים שהם שפחות ובריות מסטרא דסם המות דהיינו כח סמאל שאין חיות האלהות מתפשטת בו כלל לא ברב ולא במעט והטעם כי בעת המצאו בעולם לא נמצא אלא ברצון קונו ומכחו כי אין נמצא שימציא עצמו אלא הכל ברצון האלוה והיינו דשפח' הוה למטרוניתא האמנם אח"כ מרדו ונעשו אל אחר ולזה אין להם קיום ועמידה כלל שאין דבר חוץ מאלוה שיתקיים ולכך עתיד הקב"ה לאעברא לון מעלמא וזהו סבה למה שאין נשמ' מתלבשת ביצה"ר גוי דהיינו שד גוי הנמצא מכח סמאל אל אחר כנז':

ואי תימא אי בני נשא וכו' קשיא ליה מאחר שהיצה"ר שהוא שד יהודי יש לו רשות להטעות לאדם ויש לו שכר בזה כמשל הזונ' הנז' בפ' תרומה א"כ למה נענש סמא"ל מפני שהטע' האדם ביצה"ר דע"ז אדרבא מעלה ושכר יש לו כנזכר ותירץ אלא כד הוו וכו' כלומר דיצה"ר אין לו עונש אם יטעה האדם לעבוד זולתו אבל שיעשה עצמו ע"ז להטעותו זה אין לו רשות. צלמין דילהון אותם הכוחות שהורידו בני אדם מסמאל לצלמים שהיו עושים ואותו הכח המתמצא בתוך הצורה נעש' יצה"ר גוי שד גוי להמצא בחטאים בנפשותם הדבקים אליו עתה וז"ש וכד אית בעלמא ערב רב נחתין בהון וכו' וגם כחות אלו הנמצאים למטה יתבטלו עם היות שנגשמו בגשמות וזהו ואת רוח הטומאה דהיינו רוח החיצוני הנמצא מסמאל למטה בגשמית והיינו אעביר מן הארץ כי יצה"ר יהודי שד יהודי לא יתבטל אלא יהיה לו שכר טוב בעמלו כענין ולו תהיה לאש' כנז"ל והשתא קשיא ליה בשלמא בימים קדמונים שהיו בקיאים בע"ז היו גורמים להתגשם ע"י שהיו מורידים כחם למטה בתחתונים אמנם בזמנים אלו שאין מי שיהיה בקי בעבודתם כלל מנין להם כח להתגשם וז"ש בזמנא דגלותא בתרא' לית ע"ז ותירץ בגין דלא ידעין בני נשא בהון בשלמא אם לא היה ע"ז מפני שיודעים אותה ואינם רצים בעבודת ודאי לא יהיה כח לסמאל להתגשם ביניהם אמנם איני אלא מפני שאינם בקיאים בה אם ביחיד שידע בה קצת יספיק נקלקל במרוב' וז"ש ואלין דידעין ערב רב וכו' כי יקח איש אשה וגומר פקודא וכו' חתן במקום ת"ת ומרכבה אליו וכלתו מרכבה לשכינה ולכך תיקונים עליונים הם תלויים בהם וי"ב ירחין הם סוד הקף י"ב הנהגותיה דהיינו י"ב

פנים ג' באריה ג' בשור ג' בנשר ג' באדם הם י"ב ומפני שהם דין אל התחתונים הם כולם בקר אמנם המלכות ירח הוא עושה י"ב הנהגות עליהם דהיינו י"ב ירחין י"ב בחינות ולזה הת"ת צריך להשפיע לה מהבינ' י"ב צירופי שם אהיה על ידי הת"ת בי"ב צירופי יהו"ה שבו והמלכות מקבלת י"ב ירחין אלו מהת"ת נתיקונ' מן השמח' העליונ' והיינו סוד ושמח את אשתו והיינו אומר והוא למ' תיקונא דכלה בר בי"ב הם י"ב כחות י"ב הנהגות אצטריך לחתן למיחדי להשפיע לה מהבינ' ולבית' דהיינו י"ב בקר י"ב האבנים האלו אבני המקום י"ב הפנים הנז' כנזכר בפ' ויצא והם עולימתאה מפני שהם בסוד ז' היכלות מנער מטטרו"ן שהם עיקר אל הייחוד העליון שעליהם נאמר בתולות אחריה רעותיה וכו' כנזכר בפרשת פקודי מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו כתב כי יקח איש אשה חדשה וגומר כאן רמזו סוד גדול והוא. כי הלא ידעת כי שנה היא מלכות וגבורה אשר ממנה יציאת מלכות כנודע היא נקרא ראש השנה שהיא מלכות ולהיות כי השנה כוללת י"ב חדשים לכן תחתיה הם ד' מחנות שכינה בסוד ד' תקופות והם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל ואלו הם ד' ראשים ומיכאל יסוד המים וגבריאל יסוד האש ואוריאל יסוד הרוח ורפאל יסוד העפר הם ד' יסודות אלו בו' אלו דאלו המלאכים הם מושלים בד' חדשים ראשונים אמנם להיות דין כאשר נבאר לכן התחילו לשמש שלא כסדר והתחילה הגבורה שהיא ראש למשול ולכן טלה משמש בניסן וע"כ היה הפסח קרבן טלה ואחריו אייר שהיא סוד העפר שהיא השכינה דינא רפיא ואחריו סיון יסוד הרוח שהיא ת"ת שהוא ממוזג מדין וחסד ושליט בו אוריאל כנז' בפ' יתרו דף ע"ח ע"א ואחריו תמוז יסוד המים בסוד החסד והנה היותן אלו מהופכים לגמרי ומתחילין מצד הדין הקשה והולך ופוחת עד היות החסד גמור וכל אלו הד' יסודות נרמזו פ' וארא דף כ"ד וכנגד אלו הד' הם טלה שור תאומים סרטן כנודע לחכמי התכונה והנה תחת ד' אלו יש עוד ח' אחרים ב' תחת ממשלת כל א' כנז' בפ' ויקרא דף ב' וג' ופ' בהעלותך דף קנ"ד כי שם נזכר הנה שהם ד' ראשים מד' יסודות וכל א' כלול מג' ובין כולם י"ב והם ד' תקופות וכנגדם ד' דגלים וי"ב שבטים וד' תקופות וי"ב חדשים וד' יסודות וי"ב מזלות והנה תחת אלו יש בקליפות דוגמא זו ותחת הקליפות המזלות והככבים המסודרים בסדר הזה וכאשר נבאר בעזה"ש האמנם אלו הי"ב בקר נקראו י"ב חדשים ואלו הם בעולם היצירה ואפשר כי הבריאה הוא הכסא דרוכב עליהם נק' שנה או אפשר כי בכל מדרגה יש כל זה כנודע והנה למעלה מאלו יש י"ב מזלות המושלים על י"ב חדשים אלו והם י"ב אותיות אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד והם ד' אותיות ראשיים ותחתיהם ח' הם י"ב וכולן מצד הדין כי השם גורם ולכן כולם הולכים ע"פ הדין ובאים המזונות

מכח הדין כפי הוראת המזלות וזה נז' בתיקונין דף נ"ו ע"ב והנה כל אלו נק' לבנה כי היא ההולכת במספר החדשים כנודע אמנם הת"ת נק' חמה וגם הוא דוגמת הלבנה ויש לו ד' תקופות וי"ב שבטים ובאלו צריך להשוות מספר החמה עם הלבנה כנז' שם בתיקונין דף נ"ו ע"ב וראשי הכל הם ד' אותיות יהו"ה ויש בהם י"ב הויות והנה יש בו ב' עניינים א' כי נודע בסוד שיר פשוט וכו' היות י' בחסד ה' בגבורה ו' בת"ת ה' במלכות ובאלו הם הי"ב שבטים עוד יש סדר אחר והוא כי י' בחסד ה' בגבורה ו' בנצח ה' בהוד. והם ב' שוקם ב' זרועין כנז' בתיקונין דף נ"ו ובכל א' יש ג' פרקין כנודע מסדר מקום י"ב שבטים ועוד יש ענין ג' והוא מ"ש בתיקונין דף ל"ב ע"א כי שית מזלות בסוד אור ישר מחסד עד יסוד ושית בסוד אור חוזר מיסוד עד חסד וזהו סוד עולים ויורדים בו הם מלאכי אלהי"ם אלו הי"ב הנק' מלאכי אלהים כנז' פ' ויצא ע"ש ושש עולים ושש יורדים וכן הגלגל חציו שוקע וחציו עולה כמ"ש רש"י בפ' הפועלים וזה נז' בפ' פנחס דף רמ"ד ע"א בסוד ו' ו' ע"ש והנה כמו שיש בטהרה חמה ולבנה כל א' ד' וי"ב כן בטומאה כנז' פ' תצא דף רפ"א ורפ"ב ע"א והנה הי"ב מזלות של טומאה הם בישמעאלים אשר הם תחת הלבנה כנז' שם דף רפ"א ע"ב ולכן נרמזו י"ב מזלות טומאה של לבנה בישמעאל כדכתיב י"ב נשיאים לאמותם הנזכר בישמעאל כנז' דף רפ"ב ע"א ובתיקונין דף ל"ב ע"א האמנם חמה הטמאה הוא מאדים הזכר שהוא סמאל יש לו ד' וי"ב והנה נודע כי ישמעאל בלבנה ועשו בחמה כנז' דף רפ"א ע"ב ולכן עמלק שהוא עשו יש לו ד' פנים והם קסם ונחש ועמל ואון קסם לקבל ישראל כד"א כי לא נחש ביעקב וגומר ועמל ואון כנגד לאה ורחל שכל אלו הם פני נשר הרומז בת"ת הנק' חמה ותחת ד' אלו יש ח' ובין כולם י"ב ואלו הם במ' בטהרה שהם י"ב פרקין דב' זרועות וב' שוקיים דטומאה כנז' בפ' פקודי דף רמ"ג ע"ב ורמ"ד ע"א וע"ב אמנם בפ'... דף רס"ג ע"א נראה כי אלו הי"ב ירחין אינם בהיכל ששי לבדו כי שם הם חיות הקדש אמנם הם בכל כללות הז' היכלות וכן הוא בטומאה וצ"ע

שייך לעיל. יו"ד דמתייחד בה זה יובן במ"ש לעיל קודם זה כי הוא סוד המלכות האחרונה מי"ס הזכרים מעילא לתתא עכ"ל:

דף רעח.

וכולא איהי רזא דשנה שהוא המלכות כי הת"ת שבע שנים איהו וז"ש והא אוקימנא דחדוה דא לאו דיליה שא"כ אינו שנה אלא דילה דכתיב וכו' דהיינו השפעת הבינה שמחה למלכות ולתיקוניה ולזה עם היות שתיקן השמחה שבעת ימי חופה עם כל זה לא תיקן כנגדה אחר שאין המ' שמחה אלא כאשר ישמחו כל תיקוניה וז"ש **כנוונא** דא לאו

חידו לכלה בר וכו' גופא התפשטות והתלבשות במלכות בסוד בשכמל"ו בז' היכלות שהם י"ב בקר בסוד י"ב פנים בהיכל הרצון ושאר ההיכלות פרקים לי"ב אלו כנז' בשיר השירים ומאן חדי לון צדיק שהוא שלום הבית המתפשט מהבינה בי"ב פנים י"ב חדשים אלו וז"ש וע"ד נקי יהיה לביתו והיינו צדיק כדכתיב ונקי וצדיק אל תהרוג א"כ נקי יהיה מתייחד לביתו ולזה לא יעמול במילי דעלמא אלא בתורה כדי שיהיה מתייחד למעלה לתקן הבינה למיחדי לה וג"כ נקי מכולא שלא יראה השלטת העולם התחתון עליו.

לא יפוק לחילא מפני שהמלחמה מתגבורת הדינין והחתן אין דינין ואין חיצונים מתגברין שלא יערבב שמחה גשמית שלא יעורר הרוחניות. מהרמ"ק זלה"ה:

ביומו תתן שכרו וגומר פתח ר"מ וכו' מארי מתיבתאן שכן הם ישיבות הרבה כנזכר בעובדא דינוקא עילאי ותתאי מג"ע עליון וג"ע תחתון מטטרון איהי שכר שכיר וכו' הענין הוא כי שכיר לנו לזון ולפרנס ולנהל העולם בשפעו. ותשלום שכרו הוא סוד התעוררות התחתונים העולה ממטה למעלה לייחד המלכות עמו להשפיע עליו צורך הנמצאות כולם ונודע כי סוד התעוררות הזה הוא בסוד ההיכלות עולם מטטרון בסוד ק"ש וברכותיה ואח"כ סוד (התחלה) [נ' שצ"ל התפלה] בהיכל קדש קדשים והיינו סוד מטטרו"ן שייחוד ימי החול הוא ע"י מטטרו"ן נמצא שכר השכיר הוא מטטרו"ן עצמו והוא שליח לקבל תפלתן [של] ישראל בימי החול ולהעלותם עליו והשכיר עצמו יסוד והשכיר בעצמו הוא סוד הייחוד הנעשה ע"י מטטרון בסוד התפלה בחול וז"ש שליח דיליה מח"י עלמין וכו' וכן התפלה ח"י ברכאן וכמו שהוא יונק מימין ושמאל ואמצע כן הם ג' תפלות תלת זמנין ביומא וכן בפסוק רמז אליהם כי להיות עיקר תפלה של שחרית והוא הקודם לכל מעשה האדם לכך כנגדה נאמר ביומו תתן שכרו דהיינו בתחלת היום ולא תבא עליו השמש היינו צלותא דמנחה שהוא עם שקיעת החמה ומזהיר שלא תבא עליו השמש מפני שקרוב האדם למעול בזמנה ואם עבר יומו במזיד בטל קרבנו והוא מעוות לא יוכל לתקון עני איהו בגלותא כי בסבת הגלות נמשך לו ענין זה שעוזב מלמעל' ולית ליה מדיליה אלא מה דיהבין ליה בצלותא דהיינו כפי מעשה התחתונים כנז':

ובג"ד צלותא תפלה דיליה וכו' כלומר השתא דאמר דלית ליה מגרמיה כלום וכו' א"כ בסוד התפלה הוא מקבל אותה ומתפלל אותה כלפי מעלה כדי שישפיע למטה והיינו תפלה לעני כי יעטוף ר"ל כי יתקשר ויתעטף עם המלכות שהוא עיקר התפלה והיינו ציצית ותפלה של יד שהם סוד ב' בחינות במלכות זו למעלה מזו והיינו ואליו העני הנז' הוא נושא את נפשו וקושרה עמו דאתפלת ערבית וכו' דאיהו אמורים וכו' כלו' שאין הכוונה בתפלת ערבית אל הייחוד הגמור כשאר תפלות שאינו אלא שיורי מצוה

שנשתיירה המלכות לבדה מעכבין את הפורעניות כי אין הכוונה בתפלה זו אלא רק להעלותה אל היסוד שלא ישלטו בה הקליפות שהם סוד הפורעניות והיינו סוד מצות פרט הכרם ופאת שדה שאינה לייחד המלכות למעלה רק לקשרה עם היסוד. ולהוריד לה שם הת"ת דהיינו לעני יסוד ולגר ת"ת ביסוד כדמפרש ואזיל דעמודא דאמצעותא בר מאתריה וכו' ולהוכיח שבבחי' גר אין ייחוד כלל אמר אנא דדרגא דילי עמודא וכו' כי בסוד הגלות ודאי אין ייחוד. ושאילו מ"מ שאחר שד' מצות אלו הנז' שהם ושכר שכיר ותפלת ערבית ופאת שדה ופרט כרם הכוונה בהם להעלות המ' אל היסוד לעכב מעליה עול הקליפות בגלותה כנז' ושם גר הת"ת עמה והיינו לעני ולגר וכו' וא"כ היה ראוי שלא יהיו נוהגות מצות אלו אלא בגלות דוקא בגלות דשייך האי טעמא. ותירץ כי לעולם המצות האלו דרך א' להם ואין בין זה לזה אלא או טעם כולל או פרטי והענין כי השכינה לעולם גולה אחר הגולה הן יחיד הן רבים בהיותם רבים היינו כל ישראל היא בחינתה הכוללת הכל ובהיות הגולה ") אינה פרטי והיה בחי' פרט ת הנוגעות אל האיש ההוא כפי שורש נשמתו ויש בזה כמה מינים מחולפים יש שגולה ומטלטל לסבת עון וזה גרם להם היות השכינה פנומה מצדם גולה עמהם עד ירצו עוונם להשלים הפגם ההוא ולתקן השכינה לעורר עליהם הרחמים וז"ש בגין לאתערי רחמי וכו' והא כיצד כשאדם מתגורר בגלותו ועוניו נותנים לו פאת שדה ופרט כרם ובסוד יתקשר יחד גר שהוא סוד ת"ת כנז' עם מלכות שהוא סוד פאה הניתנית לו ומתקן מגלותו ומעוניו וז"ש דלבר מאתריה דהיינו חוץ ממדתו בסוד הגלגול שהוא עני. שלא נפל בשעתא דמזוני. כנזכר בתיקונים ובפרשת בראשית:

גר אתקרי ודאי כנז' גם אומר גר הוא גר ממש שהוא סוד הנשמות שנתגרשו מפנימיות הקדושה אל האומות כגון רות ונעמה וכיוצא ונפגמה השכינה מצדם והיינו נשמתיהון דאזלין ערטילאין שעדיין לא זכו להתלבש בסוד מעשה המצות והשכינה מתנודדת אחר אלו והת"ת עמה כדמפרש ואזיל בפסוק כצפור נודדת מקנה וכו' כי הצפור הוא הנשמה והיא נודדת מקנה ולבושא שבג"ע ושכינה אחריה אין צריך ראיה דשכינה לא זזה מינה כן איש בחי' ת"ת הנקשר עם אותה בחי' שכינה נודד ממקומו עלמא דאתי בינה עד דתשלמון יומין דאתחייבת לפי מה שחייבה חכמתו ית' בגלותה כדי לרצות מעשיה הקודמין כנודע. ואומי וכו' כענין לא אבא בעיר וכו' והיינו עד שוב האיש בתשובה שהשכינה תחזור אל מקומה עם הנשמה והיינו דמסיק ומאן דחזר בתיובתא וכו' ועד"ז ג"כ לאידך פירוש שהוא בהיות כל ישראל בגלות שגר ת"ת כנז' ג"כ התשובה בכולל מועיל כאומר היום אם בקולו תשמעו.

אנן שליחן דמארי עלמא וכו' שהב"ה נתן רשות לכל הנשמות להמצא בחבור זה. בעל תשובה. כי סוד משה הוא סוד הדעת בעל הבינה שע"י ייחוד חכמה ובינה. שקיל לס' רבוא שבו כלל כל נשמתין של ישראל כנודע עילא ותתא בירושלים של מעלה בינה ובירושלים של מטה מלכות כדפי' לעיל ולית חילא למשיחין שהם סוד שני ווי"ן ת"ת ויסוד אלא בכח הדעת ו' עילאה:

בגין האי שכר דאיהו עביד וכו' הענין כי התפלה שהיא עבודה שבלב היא על ב' פנים א' הוא לכוון בתפלה בסוד המשכת השפע למלכות ולהשפיעה ולא תהיה כוונתו בתפלתו וברכותיו על הדברים הגשמיים אלא על מזון השכינה וקישוטיה ועל זה נאמר אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס ותפלה כזה אינה מתקבלת ע"י מטטרו"ן שהוא עבד מפני שמטטרון הוא שר להנהגה הגשמית התחתונה וקבלת השפע הבא אל העולם הגשמי ותפלה זו שאין בה חלק גשמי אינה כעבד אלא כבן המשמש לאביו שלא ע"מ לקבל פרס ולזה אינה מתקבלת אלא ע"י הסוד ויש בחי' ב' והיא שעליה פי' ז"ל ואמרו שיהיה האדם בג' ראשונות כעבד המסדר וכו' היינו כאשר תהיה כוונתו בתפלתו ע"מ לקבל פרס דהיינו הכוונה הגשמית ולכך שכר שכיר היא התפלה והשכיר הוא מטטרון כי הוא שכיר להנהגת התחתונים ושכרו הוא התפלה להשפיעו ההנהגה התחתונה ולפי' הוא בא לקבל שכרו שהוא התפלה כנז'. אברהם חסד שמשם נהירו דחכמה אל עבדו הוא סוד מטטרו"ן דמשק אליעזר דולה מהאצילות ומשקה לכל צבאות מעלה ומטה שים נא ידך מקומך במלכות יד תחת ירכי נצח ששם היסוד אות ברית ושם יורד החכמה יו"ד עילאה יו"ד תתאה יסוד לנטרא ברתא בגלותא כי הקליפות בורחות מצד החכמה אשר לא תקח אשה מבנות הכנעני כלומר לא תקבל תפלה שתהא בה רמאות שישלטו בה הקליפות ויושפעו שזה פגם לשכינה וכן עומד טהריאל המלאך בפתח היכל לבנת הספיר בודק התפלות הבאות ליכנס שזו היא שער ראשון לכניסה עולם מטטרו"ן ואם היא טהורה מקבל אותה ואם לאו דוחה אותה. אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי. שפעמים התפלה אינה כראוי ואינה נכנסת ונידחית מפני חסרונה וכיוצא ואז אין אשה על עולם מטטרו"ן שאינו מעורר היחוד כיון שאין התעוררות תחתון עולה שבח העליונים תלוי בתחתונים והיינו אם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך והיינו אומר בעמדם תרפינה כנפיהם וגומר הב לי סימנים מה יהיה פגם התפלה או נשמת המתפלל אותה שהכל א' כדי שתדחה או מה שבחה כדי שתתקבל אמר הקב"ה והיה הנערה עם היות שהם דברי העבד ממילא ידעינן שכך צוה מלמעלה שאינו עושה מדעתו. ואמרה שתה וגם וגומר כלומר יש בי כח לייחד למעלה השכינה להשפיע לך

וגם לכחות אשר למטה דהיינו גמליך כענין ויגמול שקדים כד"ך סוד כד דבשכמל"ו שהוא קשר ההיכלות עם המלכות כדי להשפיע וכן כד"ך סוד כ"ד ספרי תורה וע"י שואב השפע מהרמ"ק זלה"ה:

דף רעח:

אלא דאשכח וכו' דלאו דוקא שיהיה טהור מכל וכל דאי הכי אין שום תפלה מתקבלת אלא הכוונה שאפילו אבר א' טהור יספיק הכוונה אפילו מצוה א' וז"ש ולא אשכח בה אפילו אבר מפני שהשכינ' שורה על אבר א' טהור אפי' יהיו שאר אברים פגומים כענין רבקה דהות שושנה בין החוחים ות"ת רודף בגלות אחריה בין החוחים ולפיכך אבר א' לשיירה בתוכה יספיק לענין תפלה בלבד. דאיהו רוחא כי כשהאדם זוכה נותנים לו נפש טהורה ורוח טהור ואם לא מסלקים ממנו רוח הקודש ונפש טהורה ונשתאר בו נשמ' פחותה. לא המדרש הוא העיקר עיקר שורש וכסא שהוא הנפש העושה מצוה ודאי ומדרשי התורה רוח השורה על הנפש ויראת חטאו מבינה נשמה על שניהם ועל כולם חכמה שכן נשמה מתקדשת משם והעושה עיקר המעשה ואח"כ מדרש ואח"כ יראת חטאו ואח"כ חכמתו זוכה אל המדרגות העליונות בסדר אחד נפש ממ' ה' ואח"כ רוח מת"ת ו' ואח"כ נשמה מבינה ה' ואח"כ אל קדושת הנשמה י' והיינו נמי מעשה ה' מדרש ו' יראת חטא ה' חכמה י' וכדמפרש ואזיל. ואיקרי בן. ומכאן בנים וכו' הענין כי כאשר ישיג האדם בעבודתו סוד שם בן ד' דהיינו מעשה ה' מצוה מדרש ו' תורה. יראת חטא ה'. תורה חכמה י' היינו בנים ליהו"ה מסטרא דאצילות בן ולא עבד כנז"ל דאתיהיבו לבנין קדישין לא לשכר אלא להאחז בסוד האצילות למיהוי להון חולקא בשמיה שלא ע"מ לקבל פרס הה"ד כי חלק ה' עמו דהיינו סוד שם יהו"ה דאצילות כנז'.

וכד אקדים וכו' והיינו שכיון שהקדים לו תורה וחכמה ואחר מצוה ויראת חטא בהכרח הוא עובר על ד"ת ואח"כ צריך לרצות מעשיו כדין הנשפע עליו כיון שהטיב לבסוף ולכך קשין מזונותיו באורייתא אפילו שיהיה עוסק בתורה כיון שלא הקדים מעשה למדרש קשים וכו' אם זכו יפקון ברחמי תחלה מקדים הדין לדונם וזוכים ומרחמים ואם אינם זוכים צריך להקדים הרחמים שבדין אינם זוכים ואחר שעל צד הרחמים הם נגאלים הב"ה מצער אותם על מעשיהם וז"ש ואם לאו אקדים רחמי ויפקון בצערא ונתן טעם ואמר ושפיר דאקדים. כלומר יותר טוב הוא שיקדים צערא ודינא לרחמי מפני שבהיות הצער קודם תגדל יותר הגאולה והיינו לפום צערא אגרא והעד על זה הגאולה עולי בבל שלא הי' להם צער ולא שכר מפני שנתערבו בנשים נכריות והקדים להם רחמים לפי שלא היו ראויים ולזה לא הי' להם צער ולא שכר דקודם דנפקת אית לי' צערא כגון מי

שמת מתוך חולי מעיים ואח"כ מתים בנשיקה ואם אינם מצטערים בחולי מצטערים בעת מיתתם כגון אסכרה וכיוצא. בבכי יבואו מצד הדין ובתחנונים אובילם מצד רחמי ו' והיינו עת צרה ה' יושע מצד ו' כנז'.

וכגוונא דשלח הב"ה ע"י יסוד ליונה דהיינו סוד המשיח כנזכר בתיקונים והכוונה לומר שמוכרח להיות בדין מפני שאין הדור ראוי לגאול'. ואמרת שלח נא ביד תשלח. ע"י אהרן כהן מצד החסד ברחמי ולא ע"י מרע"ה לוי דין כיון שבדין אינם ראויים.

כימי צאתך שבזכות מרע"ה נגאלו אף כאן בזכותו יגאלו ובגלותא בתראה כלומר בענין זה לא נשתנה גאולה העתידה מגאולת מצרים כי בגאולת מצרים יש' גופא או גופא ותרין משיחין אהרן ומשה כנף ימין ושמאל אמנם בגאולה זאת משה גופא ותרין משיחין תרין גדפין וזה יורה למיעוט הזכות עתה מזכותם אז. לא נמצא תשלום הענין בא' מהספרים: **לית פקודין דלא אתכללן וכו'**. כלומר עם היות שנאמר מצוה פלונית בספי' פלונית אל יעלה על לב המעיין לשלול מהמצוה שאר הספי' שאין הכוונה אלא לומר עיקר רמז המצוה אמנם לית פקודא דלא אתכללן וכו' בתיבה שהיא מ' כדמסיק תחתיים וגו' הענין שהאצילות מתחלק לג' חלקים והם חב"ד וחג"ת ונה"י ואומר תחתיים בלשון רבים הכוונה לאכללא בה כהנים ולוים וישראלים שבכל חלק מג' חלקים יש בו ימין ושמאל ואמצע. שכינתא תיבה כלומר תיבת בית הכנסת שבה קוראים בתורה. עמהון כלומר עם כהנים לויים וישראלים. וז"ש תורת ה' ונק' תורת ה' להורות על סוד יה"ו כהנים לוים וישראלים ולה לתורה ג' מציאות בסוד הדעת והת"ת והיסוד וה' תיבה איהי רביעית ההין שהיינו ה' רביעית לג' אותיות יה"ו ובזולת שהיא משלמת שם יהו"ה בזולת זה היא בעצמה נכללת מכהנים לויים וישראלים שהיא כלולה מג' אותיות הנז'. והיינו סוד לאכללא בה דקאמר שתהיה היא בעצמה נכללת מכהנים לוים וישראלים ומ' משתלשת בהם והיינו סוד קריאת התורה בתיבה בכהן לוי וישראל כנזכר ובה משתלם יהו"ה בכל מקום אותיות יה"ו וז"ש לאשלמא ביה יהו"ה ע"י היות ה' מתחברת ביה"ו וע"י יחוד המלכות עמהם נשלמות ד' אותיות יהו"ה בעשר אותיות יו"ד ה"א וא"ו ה"א שהם סוד עשר ספי' בפרטות הנכללות בה מצד החכמה וז"ש בעשר דרגין דאתכללן ביה. לאתקיימא בישראל כלומר המצות היו לתיקון ישראל וכל מצוה אתכללן בה י"ס כנז' ובמעשה המצוה יתקיימו והיינו שהנשמות אצולות מייחוד ת"ת ומלכות בעזר חכמה ובינה דהיינו בנים דקב"ה ושכינתי' ומצד החכמ' והבינ' אינם בנים ממש אלא דבקים וקרובים אליהם וז"ש ואתם הדבקים בה' חכמ' אלהיכם בינה ולכך חיים כלכם שהם מקורות החיות ומצד הת"ת ומלכות בנים והיינו בנים אתם לה' ת"ת אלהיכם מלכות:

פקידא אבתריה לדון בדיני דגים וחגבים. וכו' עיין בפ' שמיני דף מ"ב ע"א אדהכי הא נונא רבא וכו' לנקוב עד התהום כלומר שיהיה מושך שפע דק להשפיע למ' עד מקום שפע מדרגותם שהיא שוכבת בעמקי תהומא רבא בסוד הגלות והענין כי מעת החרבן [653] כחה אופל בעולם כלומר ומאז ועד עתה העולם והשכינה יורדת בקליפות מדרגה אחר מדרגה וכל מדרגה שהיא למט' היא קשה יותר מהקודמת לה והיינו סוכת דוד הנופלת שלעולם נופלת ויורדת וקץ הגאולה תלוי בירידתה בכלותה לרדת מיד תעלה בבת א' ולכך בתהום רבא דהיינו עמקי משכן החיצונים שם סוד הגאולה למי שידע ויהיה בקי בהם יבין עמקי סוד הגאולה וז"ש דתמן כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב כי בלי ספק בו ידיעת הגאולה והקץ ואין מי שישיג זה אלא משרע"ה שהוא בסוד הת"ת הנק' משפט שע"י ההנהג' והתפשטות המשפט עד תהום רבא כי סוד משפטי ה' מתפשטים בכל האצילות בכלל מהרמ"ק זלה"ה:

דף רעט.

כמה מ"מ בעו לנחתא לעומקא דהלכה וכו' יר' כי סוד זה הנז' רדפו אחריו כמה טובים וחכמים נח בדק בסוד זה ונפל ולא עלה כאומר וישכר ויתגל וכן הרבה כיוצא בו נחתו תמן ולא סליקו עם היותם צדיקים חכמים ונביאים וז"ש ואע"ג דלישנהון הוה כפטיש יפוצץ סלע בסוד היסוד פטיש יפוצץ השכינה ויחלקה לחלקים בסוד השפע ועכ"ז להשיג הענין הזה לדעת סוד המדרגות התחתונות עד כמה ימשך נפילת סוכת דוד חלישת פטיש דילהון ולנקבא בההוא סלע שאין להם יכולת להשיג הענין מפני הפחד שלא יתפתו אחריהם ויש מי שנכנס ברשות כגון אברהם במראית בין הבתרים ויעקב וילך חרנה ודאי וכן הישע קח לך אשת זנונים והשיגו מה שהשיגו ויצאו בשלום והיינו שביקש יעקב לגלות את הקץ לבניו ולא הודו לו ויש מי שלא השיג אמנם נח נכנס שלא ברשות ולכך אתא חויא לנשכא ליה כנז' אמנם אית אחרנין שנכנסו ברשות ולא סליקו דהיינו הנביא שנאמר לו עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב וסוף דבריו אם התמהמה חכה לו כי בא יבא ולא יאחר הרי שנסתם מהשגתו וכן מדניאל כאומרו כי סתומים וחתומים הדברים הרי שירדו ולא עלו. ובזמנא דנוקבא פתיחה הענין שבזמן ששכינ' לא ירדה דרך נוקבא תהומא רבא נקב התהום סתום ואין גלות וקליפות שולטות רק בתחלת הלילה אמנם ע"י הגלות שנפתח נקב התהום וקליפות מתפשטות ושכינה יורדת ירדו ג"כ תרין משיחין אחריה בסוד הגלות ונשקעו בעמקי תהום עד היום ופתיחת נקב תהום היה בסוד פגם העגל ושבירת הלוחות כנודע לז"א כי יכרה איש בור היינו משרע"ה

[653] אולי צ"ל כסה או באה.

שפתח הבור הנז' וירצה לבטל חירות על הלוחות ומסרם לשעבוד מלכיות לתועלתם א"כ הוא בעל הבור וצריך שישלם כמה כסף ישיב לבעליו דהיינו סוד החסד והרחמים בגאול' וג"כ יטפל המשיח בגאול' ויקים משיח בן יוסף שהוא מת ע"י החיצונים והיינו והמת יהיה לו והוא חייב לבא בחברתו משיח בן דוד להחיותו וירד בגלות קודם הגאולה. וז"ש נחית בגיניה וכו' ד' גליות וכו' כלומר בד' גליות ירדה שכינה אל עמקי הקליפות ד' ירידות:

דמ"מ פסקה מינייהו וכו' היינו סוד החרש והמסגר שירדו לבבל ועסקו בתורה ומשם עלו עולי בבל עם סדר המשנ' וקביעות הלכות שקבעו עולי בבל ושם פסקו מאבני גלותם ושברו הקליפ' והוציאו מימי התור' והיינו הכנעת הקליפות בהיות ישראל עוסקים בתור'. גלותא תליתא' גלות יון גלותא רביעא' שהיא גלותינו זה תהום רבא שהוא ארוך ביותר. חלל דאגוזא דהיינו שכינה אגוז מתלבשת וגולה עמנו בו וז"ש ואתקרי בור דנפל וכו' כנז"ל. בירא נוקבא וכו' לילית הרשע' אימא דרשיעא. בור דכורא סמא"ל אבא דערב רב ואין בהם תורה משא"כ באבנים מפולמות שהרבו תורה למדו ולימדו אמנם בגלותינו זה לעולם לאחור בתחל' היו משתמשין במתניתין ואח"כ בברייתא ואח"כ באמוראי ואח"כ ברבנן סבוראי ואח"כ בגאונים ואח"כ במפרשים ובפוסקים ולעולם יורדים מדרגה אחר מדרג' וכל בור ועם הארץ מתגבר ובעלי תור' הולכים ודלים כדמפרש ואזיל אנת נחיתת תמן היינו סוד התלבשות והתנוצצת אור נשמת משרע"ה בנשמות הכשרים שבדורות העוסקים בתורה והכנעתם ועניותם הוא מתייחס למשרע"ה וקבוץ נשמות הצדיקים לחבור זה היה לעזר מעט לשכינ' בגלותא וע"י סודות התור' וז"ש וכולה קא נחיתי בגינך. ואנא תניא דמסייע לך אפשר שהיה ראש ישיב' גדולה לז"א מארי דכל ענין ואם נפרש דכל ענין היינו כל דורות הנשמות אפשר דהיינו אדם הראשון ויצדק אומר איתן מושבך ששם הוא מושב משרע"ה בסוד מה שמו ומה שם בנו ואפשר היות אליה"ו הנז"ל. דדרגיה עמודא דאמצעיתא דצדיק. כלומר שזכה במעשיו אל שתי מדות אלו בתורה זכה לעמודא דאמצעיתא ובהיותו כובש את יצרו זכה ליסוד וייחד שתי מדות אלו יחד דהיינו לויתן כענין הפעם ילוה אישי וז"ש דאתמר גוף וברית חשבינן חד ושניהם מדה א' ועוד זוכה בתורה וכבשת יצרו להיות זהיר בק"ש בכוונ' לקבל עול מלכות שמים שלמה והיינו ואתרבי בימא רבא, שהיא בינה כדמסיק ואמר דבה מתייחדים שמע ו' עילאה בשכמל"ו ו' תתאה דהיינו גוף וברית חשבינן חד דהיינו סוד קשרם בבינה קאים על שפת הים היינו מ' שפה לים עילאה דבה סוד הייחוד בסוד קשרה בנצח והוד שהם שפתים שהם סנפירי לויתן כי תרין קשקשוי חסד וגבורה ותרין סנפירוי נצח והוד ועלמא

שהיא הארץ מ' קאים על סנפיריו. והסוד קשר ד' שמות אהיה בבינה יהוה בת"ת צבאות ביסוד אדני במ' כנז' בזוהר שיר השירים ומי שזוכ' בסוד מעשיו לענין זה ונעשה מרכב' למדות אלו הוא לויתן. בת קול בגלותא וכו' הענין כי הת"ת בסוד הדעת נק' קול להורות על העלמו כי המשובח שבאדם והדק שבו הוא הקו"ל והמ' דבור דהיינו בת קול שהיא המדברת. והוקשה לו לשון בת דאינה אלא אשה ולז"א דכל אתתא בת בעלה והענין שקודם שעשא' כלי נק' בת אמנם אחר שעשאה כלי בסוד אות ברית י' בתורה אז נק' בית וכן בחי' בת קול עדיין לא נתייחדה אל הת"ת מצד בחינות אלו הנעלמות וז"ש עדיין לא עבדת עמה חופה ובסוד הגלות שגם בחי' זו גולה ומצטערת על גלותן של ישראל וחורבן בית הייחוד והיינו צעקה הנערה המאורס' וגומר. והכי שכינתא אימא דילה דהיינו בחי' המלכות הניגלית והיא אימא בערך הבחי' הנעלמת ואין מושיע לה (לא) עד דייתי עמודא דאמצעיתא בבחי' הדעת דאיהי מושיע באמיתות מפני שישועת הת"ת והיסוד תלויה בזכות אמנם למעלה מקום הרחמים הפשוטים שאין שם אחיזת הקליפות לא זכו בעתה והיינו צדיק ונושע שאין תביעת החיצונים על עוונותם של ישראל עולה שם היא מושיע לעילא אל השכינה שלא תתלבש בקליפין בישין ואנת מושיע לתתא לגאול ישראל לקבץ נדחיהם לבנות להם ירושלים ובית הבחירה כל בחי' המלכות אשר בעולם הגשמי יבא סוד הדעת הגשמי שהוא מרכבה לו. פה עמוד עמדי. כמוני בלי יחוד מפני מרכבתו אל הדעת שאין יחוד אליו ולא כן ישראל שהם מרכבה לת"ת שהוא מתייחד עם המ'. ומאן גרם דא. כלומר בשלמא בזמן הגלות שאין ייחוד ניחא אמנם בעת שלום כדור המדבר למה לז"א שפירוד זה תלוי במעש' העגל שעשו הערב רב שאין ייחוד העולם הזה אלא בתיקון חטא אדה"ר ובצאת העולם בקללותיו שנתקן במעמד הר סיני וחזר ונתקלקל בעגל וזה אין ייחוד בעון ערב רב ועדיין היא ארוסה והיינו סוד לוחות שניות בסוד ת"ת ומלכות ולוחות ראשונו' שהוא בסוד הדעת והיינו מעשה אלהים בינה ולזה היו חירות ודאי שאין קליפות שולטות משם ומעת שבירת הלוחות היה הגלות לבחינה זו שלא חזר הדבר לעולם אל תיקונו עד לעתיד וז"ש ומההוא שעתא נפלת ולא אתפריקת וכו' עד פורקנא בתרייתא שאז יכלו כל הנשמות שבגוף המזוהם והחומרי ואז ערב רב שהיא זוהמת החומר שנתערב עם הקדוש' אז יתברר ויתלבן והיינו מה שנתערב עמהם זוהמת הנחש במעשה העגל ויצטרף בסוד הגלות בין למטה מי"ס ובין למעלה ממ' כי מעשה התחתונים יגרום בעליונים כנודע וז"ש בכל דא לא אתפרשו מישראל ושפח' מגברת' וכו' ברא דמלכא רעיא מהימנא שעליו נאמר בגלותא נבזה וחדל אישים וגומר וכנגדו

למעלה הוא ההלבש השכינ' בקליפות ועד"ז ירד למטה אל תוך הקליפות סוד הדעת לגאול וז"ש דהא לבושין וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

דף רעט:

עו"ן בו סוד שבתאי אוכמא פתיא כנז' בתיקונין והוא סוד עצם הקליפה לנגד שבת בת מלך ואין קושיא כקושי ג' קליפות שהם משחית אף וחימה דהיינו לנגד שי"ן דשבת דהיינו **ש**' תלת אבהן בת ב"ת מלך פנימה ותלת אבהן דהיינו ג' ענפין שמתלבשין עמה בסוד הגלות בג' קליפות שהם משחית אף וחימה והיינו שהוא אומר אל תראוני וכו' ואלו לבוש לה ולענפיה שהם קליפות (נוקבין) בישין וז"ש נוקבין בישין וכו' ה' קדמאה באברהם ששם סוד המשכת הבינה ה' תתאה דיצחק בסוד גבורה תתאה דאתי מגבורה עילא' וכאשר יהיה הייחוד ישתוו שתיהם אימא נחתא בחסד וברתא סלקא לנגד' דהת"ת ו' מייחד שתיהן וקושרם והיינו ו' ביעקב והוה י' רישא עלייהו דהיינו סוד נקודת ציון והיכל קודש הקדשים שמשם השפע יוצא לכל ולכך היא שניה לחכמה ובסוד הגלות וישלך מידיו גדולה גבורה את הלוחות דהיינו ו"ה לוחות מעשה אלהים המה דירדה ב"ת מלך למטה ללכת בגלות להתלבש בני אדם ביצה"ר דהיא מתלבשת בסוד השפח' ועליה נאמר אל תראוני וגומר כנז' למלכא ת"ת י' עטרה על רישיה דוא"ו עטרת תפארת ואילן נאה יסוד. ובג"ד אמר דוד כלומר על בחינתה שהיא למעלה אבן י' מלכות מאסו הבונים אברהם ויצחק שלא רצו להיותם מרכבה אליה כנז' בס' הבהיר והיינו מאת ה' י' על הו"ה היתה זאת י' של אדנ"י שהוא למטה מורה באצבע נגלית:

קום טול אבנא וכו' ז' [654] עננים הם ענני ההשגחה להנהגת העולם ע"י או לשון מעיינות והיינו ז' מקורות לספיר' הזאת להשפיע בה וטבע שהאגוז יש בה ד' מוחין דהיינו מיכאל וגבריאל א"ר והיינו סוד מרכבתא שעד המרכבה הם [655] מתמזקות הקליפות וע"י האבן הזאת בעזרת ז' עינים שעליה היא נעזרת לבטלם וז"ש לתברא קליפין וכו'. דהא כמה רועים פרנסי דרא אתכנשו על האי אבנא. ולא בבחי' שהיא אבן דהיינו בהיותה עקור' ממקום (הבורא) [נ' שצ"ל חבורה] מן ההר יסוד ואז ודאי אין בה מים אלא דאיהי סלע דילך כי סלע תקרא במקום חבור' ואצילותיה ויורדת ונקשרת בהר היינו יסוד. לאפקא מיא תמן דהיינו מימי התורה והנה בבחי' מקור היסוד לבדו יש בה מים דהיינו מימי השפע להנהיג העולם ולפרנסו אמנם מצד הת"ת שהיא אצילות התורה מימיה היא אור ההורה ולז"א דכלה דילך דהיינו כלת משה עם הת"ת מעין החכמה מפני בחינתה

[654] צ"ל עינים הם עיני.
[655] צ"ל מתהזקות.

מחכמה כאומר ה' בחכמה יסד ארץ ומצדה העולם שם נדבק עם הא"ס ואין לה סוף וז"ש והחכמה מאין תמצא וכל תוקפא דילהון וכו' כלומר מה שיש בידם להשיג מהתורה היא בחי' תורה בבי"ע דהיינו הכנת הדינים על מתכונתם ושבבחי' הזאת נדבקו הקליפות והקושיות וענין שבירת הקליפות היינו עסק התורה וז"ש ומאחן בה כל יומהון וכו' כדי לשבר הקושיא והקליפה שנתלבש' ולשאוב מי התורה הנובעים דרך הבקיעה הנשברת אלא טיפין דנפקי על ידך שאין מי שיוכל להשיג יותר ממה שהשיג מרע"ה שאין דבר שיחדש בתורה שלא ידעהו כמשרז"ל שאפי' מה שתלמיד ותיק וכו' ויך את הסלע במטהו פעמים היינו שבפעם א' שבר קליפה קדמאה דאגוזא דהיינו מ' יום ומ' לילה ראשונים דלוחות ראשונו' שלמד כל תורה בע"פ מהדינים סוד תורה דבי"ע אמנם במחאה תניינא במ' יום ומ' לילה דלוחות שניות דהיינו קליפת שבירת שנית ששם סודות התורה תורה דאצילות ומשם יצאו רזין דאורייתא ולקושי שאר קליפות המכסות ומבדילות בין האדם לבינה לית מאן דאפיק וכו' עד לעתיד שישתברו כל הקליפות ולהיות שהסבא הזה לא חלק אלא בין אבן לסלע לז"א רעיא מהימנא כי בזולת הנז' יש חילוק עוד בין אבן לאבן ובין סלע לסלע אבן דשמא דיהו"ה דהיינו י' סלע ובהיותה מתפשטת למטה לבטל הקליפות ואמר ואבנא די מחת לצלמא וכו' דהיינו בחי' התורה שאין בה קושיא ולא מחלוקת. אבן משכית אין הכוונ' ח"ו על הקליפה והעד כי אבן משכית הית' במקדש ולא נאסרה אלא בגבולין אלא היא סוד המלכות דבריא' שבהיות' מתפשטת חוץ ממקומ' נאחזים בה הקליפות ולזה נאסר' להשתחוות עליה בגבולין אלא דוקא במקדש שאין שם חיצונים וההשתחויה דהיינו ההשפעה בה שם התור' שאין קליפ' נאחזת בה שם. דלית תמן נביעו דחכמתא מפני שהוא חלק התור' שיש לה גבול דהיינו סוד ו' סדרי משנ' והרמז בה המעש' ולא הדבור שהוא רוחני הרומז בתור' דאצילות אבן דאיהי סלע דמשה היינו סוד מ' דאצילות דהיינו סוד י' של יהו"ה שהוא סלע ביושר ואבן בהיפך כזה הוה"י וז"ש אבן דאיהי סלע דמשה עלה אתמר ודברתם אל הסלע כי המצות שהוא בסוד דבור רומזות בה שהם רוחניות בלתי מעשיות אבל סלע אחרא וכו' היינו מלכות דבריאה כנז' שבה סוד משנה והיא בפעולת המצות המעשיות שהיא מתפשטת בסוד מטטרו"ן הנק' עבד ולזה בדברים לא יוסר עבד כי צריך שם מעשה כי לא יועיל שם הדבור הרוחני. מאן דמסבב שמחליק מצות דבור למעשה כ"ש מי שפוגם דחמי וכו' ומחליף סלע בסלע דבור במעשה. ח"ו מפריד שנעקרת ממקומה סוד י' ביהו"ה ומתלבשת בבריאת עולם המעש' בסוד י' אדנ"י וזה היה חטא משרע"ה שבו נענש. ואנא קבור בארעא נוכראה מדה כנגד מדה כדי שיהיה נאחז בשכינ' בבחינת' המתפשטת בגלות כיון שהיא גרם לה.

ואתעבדא מנאי סוד מטה דאצילות ומלכות דאצילות וירד אל אומה דמטטרו"ן ובאתר אחרא אוקמוה מ"מ וכו'. חסר כאן סוף דברי ר"מ ותחלת דברי הסבא כדמוכח לקמיה: **ודא ד' ענפי אדם** כי שם אדנ"י הוא סוד החיות אמנם שם יהו"ה הוא סוד אדם ודאי ואינון דשבטא דלוי שלא היו נכללים בד' דגלים עם ישראל שהם בסוד ד' דגלים ובכל דגל ג' שבטים שכל חיה כלולה מפני שור ואריה ונשר ולכן נרמז בחיות גור אריה יהודה וכיוצא ולוי לא נכלל בדגלים שיצא מכלל החיות והיה פנימה לדגלים להיותו נכלל בפני אדם ולכך היו נחלקים לד' חלקים לד' פני אדם שבדגלים הד' וז"ש דאינון ד' אנפין דיליה והיינו אדם שבסוד המרכבה ומשה איהו אדם בסוד הת"ת דהיינו שם יהו"ה דיוקנא דאדם דלעילא שם מ"ה דאלפין שבחכמה והיינו מה שמו חכמה (ובינה) ומה שם בנו ת"ת ובג"ד כהניא ולואי שהם פני אדם מזונהון ע"י מלכא ת"ת אבל לפתורי' המ' הנק' שלחן שהם נכללים בה אוכלין בשלחן ממש ושאר החילין שהם שאר הפנים משפיעין להם מהמלכות ואינם עולים שם וז"ש כל חד יהבין ליה בבית מושב דיליה למטה. קריב למלכא יתיר. כי השלחן מלכים והת"ת בן לחכמה מקבל שפעו מלמעלה. בן חכם ת"ת בסוד הדעת עולה עד החכמה ישמח יחד בשמחה שהיא הבינה לאבא שהיא חכמה. מהרמ"ק זלה"ה:

דף רפ.

ובהאי פרשתא וכו' הענין כי סוד קבורת משרע"ה הוא סוד רדתו מהאצילות אל היצירה כנז"ל והיינו שנאמר לו לך רד כי שחת עמך וכו' הורידו אל סוד מטטרו"ן אשר שם סביב רשעים יתהלכון וז"ש ויקבור אותו בגיא דהיינו בעמקו של עולם מטטרו"ן שם למטה מפתח היכל לבנת הספיר שם חטאת רובץ שהיא נוקבא דתהומא רבא. וממש היא מול בית פעור שהוא לעולם פוער פיו נגד הקדושה והיינו וימת שם משה עבד ה' וכבר נודע כי בחי' עבד היינו במטטרון ומההוא סטרא כאמר משה עבדי מת שהוא שקוע במקום המיתה כדמסיק אמנם שם נרמז סוד העליה אליו בסוד הגאולה שיסתלק מעבד לבן לסוד האצילות והיינו אומר עלה אל הר העברים הזה דהיינו ת"ת ה"ר ודאי כנז' בתיקונין שבו ב' עבדים עבד החסד ועבד הגבור' ודרך בו עובר השפע למטה ואח"כ הר נב"ו בנ"ו ודאי יסוד ומשם יראה את הארץ בסוד הייחוד עם כלתו וז"ש לאחזרא לעלמא אל סוד עולם האצילות ולהחיות ממיתה שהיא למטה ולאעלא לארעא דישראל בקבורתו בחוץ לארץ תלוי בזה ממש כנז"ל והיינו לאתחברא בפרשתא דא בכלה דילך שהיא המ' בסוד וראה את הארץ והיינו ע"י היסוד ברית שלום שהיה שלו והב"ה צוהו שיתן אותו לפנחס כדפי' בזוהר על לכן אמור וגומר מתי ח"ל אינם חיים הענין כי הקבור

בא"י נשמתו עולה אל ארץ החיים העליונים מ' דאצילות והקבור בח"ל נשמתו עולה בח"ל העליונה דהיינו סוד עולם מטטרו"ן והם הנקראים מתי ח"ל אינם חיים כלומר אינו מקבל מהחיים העליונים המתפשט מא"ס עד[הגיעו] לארץ החיים מ' דאצילות ואינו מתפשט משם למטה כדי שלא יהיו הרשעים מהם שהם בח"ל סביב רשעים יתהלכון ולזה אינם חיים ואינם מקבלים מאותם החיים בהיותם מתי ח"ל עד תחייתם ועלייתם לא"י והנה משה ע"ה בסוד נשמתו ומעשיו הי' ראוי להיותו נשאב ונאסף אל האצילות העליון לולא המון הגלות שגרם היותו בח"ל כנז' והוכרח אסיפתו אל סוד ח"ל דהיינו במלאך הנז' דהיינו צולמא דלאו הגונה ליה כי המלאך הזה הוא ממונה על הצלם כנז' בזוהר פ' אמור והוא הנק' ארץ ציה ועיף בלי מים דהיינו מים חיים מימי הת"ת תורה הנמשכים במלכות ולא למלאך הזה כנז':

באתר דלאו הגון דהיינו בסוד היצירה ואין הנשמה מתלבשת למעלה בסוד עור ובשר מכם יאהדונה"י וכן הגוף למט' נע ונד מאתריה מכולם האצילות אל היצירה וגם שם לא ינוח לי אלא בסוד המלאך הזה בהיותו גולה ומטלטל דהיינו מלובש בקליפות ופנחס קנה לו כל המעלות אלו כי הוא בסוד היסוד כאומר הנני נותן לו את בריתי שלום וגם הוא לבוש בעור ובשר עליון דאצילות ועור ובשר תחתון שלא שלט בו רק"ב ולא קבר ומעלה זו נמשכה לו ע"י מרע"ה כדכתיב לכן אמור וכו' בריתי ממש נטל וג"כ משרע"ה יעלה דרך היסוד לת"ת וזהו סוד אליהו ומשה עם המשיח בגאולה וז"ש האי איהו עבד טיבו עמך וכו' והיינו סוד ת"ת מתייחד עם המלכות ע"י אליהו. לא הוו ישראל נפקין שהיו קליפות מתחזקות עליהם והיינו מול בית פעור להכניעם.

אתעביד חול שנתלבש בלבושין דמטטרו"ן שהם ששת ימי החול.

אנת איהו כשמשא וכו'. הענין כי הנשמות ממש מתמצאות ונאצלות אלו מאלו עד סוף כל הדורות ושורשם הקדום הוא אדה"ר שהוא סוד החכמה ואח"כ נאצל משורש זה עוד ענף א' שהוא משה סוד ש"ת שממנו הושתת העולם והוא המאיר בס' רבוא נשמות ישראל ואפי' בזמן הזה סוד נשמת מרע"ה מתפשטת פנימה לנשמות ומאירה בהם ומשפיעם סוד התורה ועם היות שהוא מתעלם המתלבש ביסוד היצירה עם כל ישראל בגלות היינו שנתחבר עם ישראל ונתקרב אל הבנים המשועבדים המשוקעים בקליפות בגלות וזהו חבורא דאתחבר עמנא דקאמר והוא מאיר בנשמות החיים בסוד חייתו ואור תורתו המתפשט בכל הנשמות כנז' והיינו משל השמש כדמפרש ואזיל וכמו שאור הירח הוא אור השמש כן אור התורה המאיר בתלמידי חכמים אפילו בדורות אלו הוא אור תורת משרע"ה ולכך אנו קוראים אותו רבינו והיינד שמשרע"ה מאיר בדור

המדבר ודור המדבר (שופר) [אולי צ"ל משפיע] מהאור ההוא בבניהם והבנים בבנים וכן דור אחר דור עד הגיע האור אל הנמצאים בחיים עתה וז"ש הכי אנת נהיר בכל מארי הלכות וקבלות ולא ממש מינך בלא אמצעי כמו השמש לירח וככבים אלא מינך אשתקין בגניזייהו וכו'... עד שיתבקע לעתיד שממש יהיה משרע"ה מאיר בסוד המשיח בסוד גאולתינו ע"י:

תחות מבועייא שהוא יורד למטה בסוד מטטרו"ן ונשמות הצדיקים למעלה ביסוד והיינו גלות הדין אבל לעתיד תהי' נשמת משרע"ה בת"ת ואין גלות והיינו למעלה מנשמות הצדיקים ברחמי':

אנת הוא דנהיר כי רשב"י הי' עיקר האור הנשפע ממרע"ה בדור ההוא לתקן השכינה כי בא השמש בלבוש החול יהא רעוא דיהו"ה דהיינו היות האור מתפשט מלבושין דמטטרו"ן ששם נק' מצפ"ץ בסוד התמורה כנזכר בתיקונים.

אנת הוא כולא. כלומר אדון לחכמים אדון לנביאים רבן של כל שהוא פני חמה והם פני הלבנה המאירים מהחמה. אימא עילאה דהיינו פני חמה ודאי והוא נק' מראה הגדול לא מראה סתם שכל מראות תחתונות מאירים ממנה בגין דאיהי רחמי אתמר בה לא יבער הסנה שהיא השכינה בגלות בתוך הקליפות בוער באש הגבורה אמנם עתה ראה שאש זה אינו דין ולפי' הסנה איננו אכל מפני שהוא אש הבינה ולז"א אסורה נא ואראה את המראה הגדול שאינו מראה סתם כאומר במראה אליו אתודע אלא מראה גדול כדמסיק וכל מאי דמפרש ואזיל היינו לפרש מעלת משרע"ה על כל הנבראים בענין שהוא מאיר להם בסוד הגדולה וחמש נהורין אית לה לבינה שהם נק' מראות אלהים בינה דהיינו ה' פעמים אור במעשה בראשית. ה' ספי' חג"ת נ"ה והיינו דקאמר אימא עד הוד אתפשטת והם קרני החמה והיינו קרני הוד דמשרע"ה בסוד נבואתו וז"ש מתמן עד הוד הוו נהירין בך:

והאי איהו ונתן ההוד למשה. הענין כי מאומרו ונתת מהודך עליו למדנו שההוד שלו ולא ההוד לבד אלא מחסד עד הוד והאי דנקט הוד לרבותא אפילו עד הוד ותתאי אתי לאשמעינן דעילאי פשיטא דפני משה כפני חמה. ודקדק עוד אומ' כפני חמה ולא אמר כחמה מפני שהוא כולל אותם בבחינת היותם פנים למטה דהיינו דסלקין לחמשין תרעין דבינה דהיינו היות בינה ה' נכללת בסוד החכמה י' דהיינו י' פעמים ה' והיינו הוד ה' זמנין ו"ד ובסודם בבינה הם פנים לחמה ודאי שמשם מאיר החמה ובאילין חמש וכו' השתא מפרש ואזיל שמשרע"ה כולל ה' מראות אלו ומתוכא בהם מהבינה בג' בחי' ימין חסד ושמאל גבורה ואמצעי ת"ת הכל לפי אורך הענין בענין שנרמזין בבינה בסוד

ה' מימין ה' משמאל ה' באמצע קיבוצם י"ה וז"ש ה' ה' ה' וכו' דסלקין י"ה והיינו סוד הוד כנז' והיינו סוד ה' שבשם אלהי"ם דהיינו ה' פעמים עשר עולה מט"ה דהיינו מ"ט פנים מ"ט שערים. וה' עצמה שהוא שער חמשים בענין שה"י עולה מט"ה והיינו מטה האלהים דסליק ה' על י' כי י"ה הוא מטה יהו"ד דסליק י' על ה' ומטה האלהים היינו ו' כנז' במקום אחר מר"מ מהרמ"ק זלה"ה.

גליון נאמר ואראה את המראה הגדול וכו' פי' אחבר נ"א עם המראה דהיינו י"ד כדבסמוך והיינו אדנ"י עכ"ל:

דף רפ:

א"ל רעיא מהימנא וכו'. כבר נז' לעיל כי גם בסוד הנבואה הוא מרע"ה כשמש המאיר בירח ובככבים והביא ראיה מפסוק אם יהי' נביאכם ה' וגו' והכוונה כדמסיק בשמעתין דנבואת משרע"ה הוא מראה דהיינו אספקלריא המאירה ונבואת שאר הנביאים חלום אספקלריא שאינה מאירה ונמשכת לשאר נביאים מכח מרע"ה וז"ש אם יהי' נביאכם ה' אתם שואבים אור החמה והיינו מצד מה שבמרא' אליו אתודע למרע"ה ומזה נמשך שבחלום אדבר בו לשאר הנביאים כל נביא ונביא והיינו דמסיק לקמיה כי במראה היא סוד הבינה אתוודע בסוד הדעת בן י"ה:

לאתקפא מלין דילך כלומר להחזיק את דבריך שפי' לעיל מראה מצד החסד דהיינו יד הגדולה שמשם היתה סוד הנבוא' ההוא לגאולתן של ישראל כנז"ל וכאשר היא מתגלית ממך לשאר נביאים כנז' איהי במראה אליו אתודע לבד אמנם בהיות המרא' לך ממש היא מעלה יותר דאיהי לך המרא' הגדול דהיינו בינה בה' [656] אוב דהיינו ה' זמנין סנה מצד החסד אור קדמא' וז"ש בסנה דאדכיר ה' זמנין הסנה והנבוא' ההוא לשעתא היתה בסוד הישוע' אל הימין ולזה הית' בסוד היד הגדול' חמש אצבעאן, אמנם כען כלומר אחר שיצאו מהגלות ובאו לקבל התור' ומשם ועד כען כל זמן שאתה שופע ומאיר בלומדיה אתגליא לך חיזו דא שהיא הבינ' הנק' מרא' ברמ"ח פיקודין לא מצד החסד כנז' אלא מצד הת"ת תורה סוד ה' חומשי תורה. א"ל בוצינא קדישא האי מראה שהיא הבינה היא מתרא' בכל י"ס שבה ולזה לזמנין איהי באת ה' המרא' הגדול דהיינו ה' שבבינ' וכשהיא בבחי' החסד שמשם אור נהירו דחכמתא באה בבי"ת שכן עולה הכל אברהם כנז' וכשהיא מצד הכתר באה בכ' כדמסיק וכשהיא מצד הגבור' דתמן אימא רביעא על בנין אתמר ממראה במ' שהיא אימא פתוח' לשמאלא על הגבור' ברחמי וכשהיא מצד הת"ת הוא בסוד ו' ומראה וכשהיא בל' למרא' הוא בסוד ג' ראשונות יחד מגדל

[656] אולי צ"ל אור.

הפורח באויר ג' יודי"ן שעולין ל' וכמה חזיונין וכו' כל בחי' אלו למעלה בסוד הבינ' מצד ימין ושמאל ואמצע והיינו חזיונות משמאל כנזכר בתיקונין חוזים ונביאים בסוד נצח והוד דמיונות מאמצע מראות מימין ועם היות שיש כמותן למטה במ' אלו אינם אלא למעל' והיינו דאשתמודע בעין השכל דהיינו ג' בחי' ג' גווני עינא דליבא בינ' דאתמר בה הלב רוא' מצד החכמה מימין דאיהי הלב יודע מצד הדעת הלב מבין מצד הבינ' ומשם וביד הנביאים אדמה לא שיתגל' למט' כי בודאי אין גדול' נמשכת לנביא למטה אם לא יקדים ענין זה למעלה בסוד נבואת מרע"ה כנז' וז"ש לאו איהו אלא בשכל דליבא בסוד הבינה ולא בדמיון דעינא דהיינו ג' גווני עינא למטה והיינו ואל מי שהיא הבינה תדמיוני ואשוה וכן אל מי תדמיון אל שם בבינה למעלה ואית חזיונות כגון החוזים וכו' כלומר בענין מחזה יש ב' דרכים א' טמא והוא נק' מחזה שדי שהוא חזיון דבלעם והיינו שישיגו במדרגות החיצונית כגון החוזים בככבים וכיוצא בהם והיינו כגון ויש מחזה בסוד הקדושה כמו חזון ישעיהו וכיוצא והיינו גילוי המדרגות העליונות במלכות והיינו חזיון לילה ויש בה שתי בחי' חזיונות ודמיונות והכל לפי המסכי' וז"ש כגון המבין דבר מתוך דבר או מדמה דבר לדבר כי סוד דבר הוא מ' ודבר מתוך דבר הוא מציאות המלכות פנימי ישיגהו מתוך בחי' אחרת מתגלה יותר ועכ"ז לא ישתנה אל בחי' אחרת והוא נבואת משרע"ה וז"ש אבל מראה עם היות שודאי גם מרע"ה לא נתנבא אלא על ידי המלכות שאין מי שישיג במדות העליונות אלא ע"י מפתחות אותיות אדנ"י עם כל זה אינו שוה אל הקודם מפני שכיון שהוא בעין השכל כנז' דהיינו מצד הבינה איהי כאור דנהיר בבת עינא בחי' המלכות הנעלמת והיינו דמסיק דבת עינא איהי אוכמא ומרוב העלמה היא נקודה סתומה באות י' וז"ש שחורה אני ונאוה כדפי' בשיר השירים שהיא נעלמת בלתי מושגת כאומר אל תראוני שלא תשיגו בי דבר שאני שחרחורת והיינו ונאוה מאור העליון שבה דהיינו אור הת"ת שהוא חוורו דלגאו ולא ת"ת לבד אלא גם מלמעלה כדמסיק לקמיה מפני שהוא נר מצוה שהוא שם יהו"ה בא"ת ב"ש מ"ץ י"ה ועם היות שאינו שם קדוש כשם אדנ"י עכ"ז הוא שם נעלם יותר משם אדנ"י מפני שקרוב יותר לשם יהו"ה שהוא פנימה לה והיינו ותורה אור דכען באורייתא כלומר הן אמת כי בנבואה ראשונה היתה בסוד החסד כנז"ל. אמנם אחר הגאולה מפני צורך הנבוא' לנתינת התורה והמצוה נתחלפה נבואתו וז"ש כען מנתינת התורה עד עתה לא קדם אתגליא לך נבואתך מקביה ת"ת תורה ושכינתיה מצוה כי א"א להמשיך נבוא' לנביא זולתה ואפילו למרע"ה והיינו יהו"ה שהוא בחכמ' במראה בינה אליו ת"ת אתודע בסוד הדעת בינ' בן י"ה והיינו סוד תורה ששורש הת"ת בסוד התור' היא מחכמ' משא"כ שאר

הנביאים כי ימשך מזה אח"כ מדרג' שנית והיינו בחלום אדבר בו שישפע למשרע"ה בסוד חלום דהיינו בסתימו דעיינין דהיינו בחינתה הנגלית בחי' ה' לא בחי' י' שבה ששם נהיר אור תורה כנז'. ומזאת הבחי' נק' אספקלריא שאינה מאירה וז"ש ובגין דא וכו' והנה כל מה שנתבאר עד עתה הוא סוד נבואת מרע"ה וחזיון הנביאי' וכבר פי' שיש בנביאים שתי בחי' דהיינו חוזים נביאים. ונביאי' מעלתם גדולה מחוזים וז"ש נבואה הוא מעלתם גדולה שהוא בפתיחו דעיינון אמנם לא יהיה בבחי' במרא' אליו אתודע שהוא סוד נבואת מרע"ה אלא יהי' או בפתיחו דעיינין דהיינו סוד בת עין וג' גוונון ג' אבהן ותרי כנפי עינא נצח והוד בהון נהירין בת עין אמנם לא בעין השכל דליבא שהוא גבוה מעל גבוה אלא בהון כד אינון פתיחן אינון מראה בהקיץ וכו':

לאנהרא מראה עילאה בהון. היינו סוד נחלת משרע"ה בסוד עין השכל דליבא כדמפרש ואזיל. תלת גוונין דעינא ותרי כנפי עינא ה' היינו ה' אחרונ' שבשם לערך נבואת משרע"ה ולערך שאר נביאים זה מדרגה עליונה והכל תלוי במה שמראה בשאר נביאים מ' ומרא' למשרע"ה בינה. והיינו דמסיק ה' עילאה דאיהי אורה מראה. ארבעים יכנו וגומר פקודא דא להלקות וכו' חמשין מחאן בסוד ק"ש בטול הקליפות וכיון שיש בק"ש מ"ט אתוון הם חמשין הכאות אלו כדי שיתבטלו מ"ט פנים טמא וביטולם ע"י תגבורת אור מ"ט פנים טהור והיינו בהאיר ן' אתוון דיחודא בעת הגאולה להכות לסמא"ל בהארתם בה' והיינו מדה כנגד מדה שוי גרמי אלוה במ"ט פנים טמא יבואו מ"ט פנים טהור שיחדו ישראל ויכו ויתבטלו מ"ט פנים טמא וקשיא ליה כי המלקות אלו הוא ל"ט מכות ואלו הם חמשים ותירץ כי הכל לפי הענין כי אותם שהפגם שלהם בה"א באים יה"ו דהיינו ט"ל לתקן אמנם סמא"ל חטא כנגד כל השם שעשה עצמו אלוה א"כ ראוי שכל עצם השם שהוא עצם האלוה ויפרע ממנו דהיינו שם יו"ד ה"א וא"ו ה"א יהו"ה עולה מ"ט:

ובהאי שעא מחא הקב"ה וכו' דהיינו בין כולם ט"ל והטעם בגין דכולהו סרחו כלומר עון א' לבד היה בין כולם יחד ולנך חלק המדות בין כולם בגין דכולם סרחו באות ה' ואותיות יה"ו תובעים עלבונם ולזה לוקין ל"ט ולא מ"ט. כי ישבו אחים וגומר אשת אח איהי י' הענין כי ת"ת ויסוד ב' אחין וסילוק הת"ת והעלמו למעלה בסוד החכמה בסוד למה ה' תעמוד ברחוק וגומר אז המלכות נק' דל"ת והת"ת המחלק נק' אח בעל ט' ספירות והיסוד והוא מביא אחיו ת"ת בד' דהיינו ע"י יתייחד א"ח עם ד' וימצא מציאות בתוך ד' ונעשית ה' והיינו אח"ד וכאשר אין כוונת היבם כי אם להנאתו ואינו מכוון אל הייחוד הנז' אין נשמת אחיו מתגלגלת שם ומזדמנת שם נשמה פחותה מהקליפות והיינו דעאל סמא"ל אל אחר ובמקום אחד נעשה אחר והיינו פגם למלכות שהיא נק' ארץ וז"ש ושחת

ארצה כי היא נפגמת בהכנס צלם בהיכל ובועז שהיה מיבם כיון דאתתקף ביצריה ולא בא על רות דרך הנאה אלא דרך יבום להשלים נפש המת אתקרי צדיק דהיינו קוצו של ד' כנז' וזהו ראיה שהמיבם מרכב' לצדיק אם כובש יצרו והן כל אלה הענין כי לפעמים יהיה סוד סילוק הת"ת ביו"ד ופעמים בה' ופעמים בוא"ו ויסוד כולל יה"ו כדי שיהיה בו כח ליבם ה' ולייחד א"ח עם ד' ומחזירו בכל בחי' הסילוק מהרמ"ק זלה"ה:

דף רפא.

וענין שינוי מקום הוא שאין ייחודו בהיותו למטה כמו ביחודו למעלה באצילות וזהו שינוי מקום וענין שינוי השם שאין רוחניותו ודקותו למטה כרוחניותו למעל' וענין שינוי מעשה כי למעלה הוא פועל רחמים גמורים ולמטה משתנה אל דין וג' שינויים אלו אינם באצילות אלא דוקא בהתלבש האצילות ביצירה ועשייה והיינו מטטרו"ן סנדלפו"ן והיינו אומר שלף איש נעלו דהיינו סוד מנע"ל וסנד"ל לשון גן נעול אחותי כלה וסגירת המלכות בגלות להנהגת התחתונים היינו שהיא נעולה בו אבל ת"ת אינו נעול אלא מתלבש רגליו דהיינו ניצוצות מתפשטין ממנו בו לפי' הוא סנדל לבד. גופא לה' וכו' ר"ל עצמותה שרוחניות מתלבש בו בסוד עצמות וכלים. ונגשה יבמתו וגומר פקודא דא לחלוץ והאי איהו חליצת רוחא מההוא גופא הענין כי נפשות האחים דבוקות זו בזו כענפי האילן המסובכין אלו באלו ובהיות שנפל הא' שני לו לקיימו הוא אחיו האוחז בו ואותו הרוח כרוך עם אחיו ועם אשתו מפני שע"י שניהם פדיונו עם אחיו מחמת אחוה כנז' וז"ש וההוא קשורא ואחוה וכו' וכל זמן שהוא כרוך באחיו כרוך באשתו ואינה יכולה לינשא אמנם בהתיר אחיו קשר האחו' ממנו יותר ג"כ קשרו עם אשתו ולכך היא זקוקה לו עד חליצת נעלו מעל רגלו שאז בזה מתיר קשר האחוה ומתרת היא קשרו עמה ומה שהיה אותו הרוח שקט ובוטח על הגאולה עתה נחלץ מקשריו ואזיל נע ונד עד שקב"ה בחכמתו יגלגלהו לפי מעשיו בהכנה שיוכן זווג איש ואשתו אליו כפי מעשיו וז"ש עד דאשכח גופא פרוקא ואם הוא צדיק הוא כאורח בלי עונש אלא שאיהו רודף עד שימצא די צרכו כדי גאולתו ויתגלגל בו ואם הוא רשע הנה אז נענש עונש אחר עונש עד שיתגלגל בו וז"ש כעבד דאזיל אסיר בשלשלת וכו' ואם הניח בן אין צריך פדיון אף אם הוא רשע מפני שבנו כפרת משכבו. הכא רמיז אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים כי השכינה בגלות בודאי בית האסורים וישראל הם הקושרים ואוסרים הת"ת עם השכינ' בגלותה כדי שיהיה לה עמו סמך וסעד קצת והיינו בסוד התפילין והתור' והיינו בהיות המניח בסוד עבד ע"מ לקבל פרס אז יהיה יחודו למטה בסוד עולם מטטרו"ן והיינו קשרו עמה בגלותה וז"ש כד לא אית ליה בן וכו' כי בסוד בן

דאצילות יהיה הייחוד למעלה בסוד האצילות ואז אדרבא גואל אותו ואותה מהגלות אם ישובו ישראל בתשובה ויהיו בסוד נשמתם בן י"ה מצד נשמה דאצילות מבינה למפרק ית גרמיה כלומר לפדות שכינתו שהוא עצם מעצמיו והיינו מצד תפילין של ראש שהוא סוד הרחמים עצם מעצמי ובשר מבשרי דין מצד תפילין של יד מצד שמאל דין בל"ב ואין חבוש מתיר עצמו כ"ש בשרו וכיון שאין מתיר אותה הוא אסיר עמה בגלותו והיינו בסוד מי שאין לה בן וכו' כנזכר ולאו למגנא אמרו וכו' דהיינו בן גואל כדמסיק והוא שכל מעשיו באצילות שלא ע"מ לקבל פרס אלא ישתדל באורייתא לשמה דהיינו לשם ה' לחברא לקב"ה והיינו בערך תורה ובערך מצוה היינו גמילות חסדים כדמפרש ואזיל לית חסיר וכו' והיינו שמשפיע למט' ע"י רמ"ח מצות עשה שהם מצד אברהם איש החסד ומקשט השכינה בהם ומתקנה ובזה גורם לשכינה לצאת מגלותה ות"ת ג"כ עמה. וטעם לגלות שכינה הוא דכד חבו ישראל לקב"ה בהיותם בא"י בעא ליסרא לון מיד על כל עון ועון כדי שלא ישובו לכסלה ויחזרו בתשובה אימא שהיא שכינה הות רביעא עלייהו שהיא מלמדת זכותן של ישראל ומראה האב על בניו והקב"ה לא היה מייסרם ומניח רוגזו מהם והם בלתי נענשים ובלתי שבים בתשובה עד דנפקי לתרבות רעה עד שנתמלאה סאתם אמר מי גרם זה השכינ' אמם שלא הניחני ליסרם א"כ תתגרש היא ג"כ ברוע מעלליהם וז"ש מה עביד תריך בני מלכא וכו' והיינו היותם גולים בין האומות והיא מתלבשת בין השרים לשמור בניה: דמאן דלא וכו' היינו מי שאין לו נשמה דאצילות ומייחד למעלה מצד טוב מעשיו הוא מתחסד עם קונו שעושה לפנים משורת הדין על צד החסד אמנם מי שהוא בן ויש לו נשמה דאצילות בסוד נשמתו מחוייב לשוי גרמיה וכו' מפני שבטובתם הוא טובתו שהוא חלק מהם:

כן יהא רעוא וכו' הענין שהמציאות הזה מקים הנפשות בעולם מנוחתם היה נכנס רשב"י וחבריו בכח ידיעתם והיו מקבצים הנשמות והרוחות והמלאכים שם לצורך חבור זה כנז' בתיקונין וחבור זה היה טעמי המצות ואין מי שידעם כנפש משרע"ה לכך היה עיקר החבור הזה ר"מ וכוונתו באומר כן יהא רעוא וכו' הוא להתפלל על תורתו ומעשיו בהתנוצצותו בכל ישראל כנודע וזה דרכו להתפלל על ישראל שיתרצו מעשיהם לייחד השכינה להקל גזרת הגלות הקשה והגזרות המתחדשות אז על ישראל וזה היה כוונת רשב"י ע"ה בחבור וכוונת הנשמות שהדבר הנה היה צורך גבוה לבטל הדינין וכל דור ודור שחכמה זו מתגדלת ונוספת בהם זוכים לייחד שכינה ולבטל הדינים והגזרות וזו היתה תפלת מרע"ה וכוונת התפלה ורצוי עליון להב"ה על כל יש' היה מציאות הנשיקה מהרמ"ק זלה"ה:

דף רפא:

והיה ביום הניח ה' וגומר פתח רעיא מהימנא ואמר ודאי בגין דא הוו אזלין וכו' והכי מפרש קרא ולא נחם אלהי"ם דרך ארץ פלשתים כי אמר אלהים פן ינחם העם בראותם מלחמה יצה"ר ושבו מצרימה אל הקליפות כשהיו ולזה ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף כדי שיבטלו כח הקליפה והיינו אומרו הוו אזלין במדברא ועל ימא וכו' עמלק מאן הוא לעילא כלומר אינה חלק מהקליפה הוא שעם היות כי הע' אומות שונאים לקדושים זה הוא שונא יותר וצריך לחקור מאן איהו וכו' בתי שבתאי וכו' הענין כי ז' ככבי לכת הם נשפעי' מז' היכלות כנז' בהיכלות פ' בראשית והם מהיכל לבנת הספיר נשפע שבתאי ועד"ז ממטה למעלה וזה ע"י כמה כחות משתלשלין ובאמצעיתם נקשרים החיצונים והכוכב שבכחו לפעול הרע יתאחז בהשתלשלות הכחות מההיכלות אלו החיצונים ולכך שבתאי השחור בו תלוי כל דאגה שבעולם וכן מאדים האדום בו כל מלחמה שבעולם והם חיצונים ובלבנה חציו רע וחציו טוב וכיצד הרע שבה נאחזים ג"כ החיצונים כדמפרש ואזיל וכשנאמר לאברהם אבינו לך לך מארצך עניינו שיצא מאצטגנונית שלו והטעם שלא יתדבק בחיצונים נאחזים באלו ואלא יתאחז למעלה בהיכלות קודם תערובות החיצונים בהם דהיינו... בתי וכו' לקאת בחסרונה דבר זה קשה ליודעים סבת הלקות שא"א להיות אלא דוקא במילואה של לבנה האמנם נוכל לומר כי לעולם הלקות אינו אלא במילוא' בעת הניגוד אמנם יהיה בתחלתו או בסופו ואם יהיה בתחלתו קודם שימעט כלל ח"ו זה מורה כי בגבורות הקדושים פגם אמנם אם יהיה בסופו שמתקרב אל תחלת המיעוט אז יהיה רע לרעים המתחילים להאחז בה. דאינון לא ידעין בבריאתן בסוד רמז הלבנה ומה שנאחזת בסוד בריאתה בסוד סבבותיה העליונות דהיינו עון המיעוט העליון וחיצונים האחוזים בה ואם חינם משיגים בזה כישראל היודעים האמת אמנם ידיעתם במזלות בסוד שימושן בהילוכן כפי ראות עיניהם כענין חכמה דתכונה הידועה עתה לתוכנים החיצונים. וסיהרא אתבריאת שכן מקום המ' ד' בסוד חגת"ם ובד' לקו המאורת כדכתיב ויברא אלהים את שני המאורות הגדולים ומיד את המאור הקטן ושם גברה יד הטומאה ונבראת לילת שבתאי ולזה מהיכל לבנת הספיר שהוא היכל המלכות נאחז שבתאי שע"י נמשך מהיכל לבנת הספיר העניות והרעב והצמאון כענין המלכות שבחסרונה נק' עניה ויבשה כנודע והיינו ויהי מאורת חסר לרמוז אל לילית שהוא מארה בבית רשע בית שבתאי דהיינו סוהר ופי' בעלי חכמת

[657] נ' שצ"ל החול.

[657] החולי שצורתו כזה # והיינו וחוטא ילכד בה שמתפתה אחר לילית אשר מצודו' וחרמים לבה ואסורים וצדיק נמלט ממנה:

נקוד' זעירא. לבנה במיעוטה נקוד על שפחה דהיינו מלכות מסטרא דבריאה שבה סוד הגלות בסוד שפחה כי תירש גבירתה ובה דרך החולם שהוא מלכות עם היסוד דהיינו י' חולם על ו' זעירא הוא ז' דהיינו יום שביעי שבת וז"ש דשולטנא דתרוייהו ביום שביעי ואין בה אחיזה לקליפות אלא נכנסת בנוקבא דתהומא רבא ביום שבת כנודע והיינו למען ינוח עבדך ואמתך שינוחו סוד עבד ואמה קדושים מהקליפות שלא יתאחזו בבריאה ויצירה ששם אחיזת הקליפות דסדר בריאתן של מזלות לא כסדר שמושן כי שבתאי אוכמא ולילית נבראו ביום רביעי ושמושן ביום שביעי וישראל מבטלין כחן בסוד השבת כנזכר ובג"ד חמה מאדים וכו' שעם היות שאינם שולטים אז עכ"ז באותו היום נולדו שבתן והגוים הולכים אחר שמושן וישראל אחר בריאתן וז"ש כוכב הוא מזל שהוא נשפע מהיכל הרצון היכל הת"ת ושליטת הת"ת ביום ג' בסוד חג"ת אב"ג ביום הג' לטהרת ישראל רמז לת"ת תורה והיה ביום שבת לשבוע כדי לייחד ת"ת עם מלכות מדה שביעית והיה יום ו' בחדש דהיינו יחוד המייחדם והכל נרמז במלת שבת דהיינו ש' הם ג' ענפי אבהן במלכות והם בת"ת בת היינו מלכות ושלטנותה ליל שבת כי יום שבת הוא הת"ת. והענין כי ז' ככבי לכת הם סוד ז' ספי' והם ז' היכלות מפני שההנהגה הנמשכת מהספי' נמשכת להיכלות ומהן מעילה לעלול עד הכוכבים והככבים מתפשט ממטה למעלה מהיכל לבנת הספיר לשבתאי וכן ע"ז הדרך ונודע כי המלכות היא עולה בסוד הספי' ולה מקומות הרבה בספי' ולכך שבתאי שביעי לככבים יניק מהיכל לבנת הספיר ששם מקומה והיא בחי' המלכות למטה מהספי' והוא בבחי' ליל שבת ונגדיית לה שבתאי עוד יש למלכות בחי' על היסוד ששם היא י' על ו' זעירא ונעשית ז' והיינו שעולה משבתאי אל מזל צדק ועם י' שהיא עטרה על ו' צדיק והיינו דקאמר וכד איהי עטרה על רישיה וגומר וכאשר עולה עוד למעלה על נצח והוד דהיינו בחי' נוגה ומאדים והיא שם חמה כאשר יתבאר לקמן ובהיותה עולה אל הת"ת עצמו והיא סוד יום שבת שהיא בת יחידה נקשרת בתלת אבהן ושם היא בחי' כוכב שהוא יונק מהיכל הרצון שהוא היכל הת"ת שהוא בג' ניתנה התורה ומצד ג' ראשונות לבנ"ה רחמים לובן ודאי ולכך לבנה יונקת מהיכל קודש הקדשים והיינו היותה על היכל הרצון ולכך נרמז מציאת ענין זה במזל כוכ"ב עצמו היונק מהיכל הרצון כנז' והיינו כ"ו עולה יהו"ה כי שמש ומגן ה' ואז שכינה ע"י הת"ת נק' מלכות הקדש הכוונה שיונקת מהיכל קודש הקדשים דהיינו סוד ג' ראשונות והענין כי המלכות נק' יו"ד בבחי' החכמה והיא כוללת

מלמעלה ממנה הכתר ולמטה ממנה הבינה והיינו כ"ב כת"ר בינ"ה ובסוד הדעת יהו"ה כ"ו מכוכב סוד הת"ת והיינו בבחי' קבלתה מהיכל קדש הקדשים בסוד ג' ראשונות עולם הרחמים וסודם בחסד עולם הרחמים וז"ש ליבון ההלכה מדיניה מסטרא [דחסד] ששם היא מתלבנת מאדמימות דינא ואתקריאת חמה ברה כחמה מסטרא דגבורה פני משה ת"ת פני חסד וגבורה והיינו שכאשר יש מעשים טובים הוא ברה כחמה אפילו מצד הדין אמנם כאשר אין מעשים הגונים היא לבנה לבד מצד החסד והיינו סוד פני יהושע כפני לבנה ושני ככבים אלו שהם חמה ולבנה יש בהם נגדיים החיצונים סיהרא אפילא חמה בישא סמאל ולילית והוא הוא מאדים וכן שבתאי אלא הכל לפי הבחי' בענין הקדושה היא החיצונית כדמפרש ואזיל. מהדמ"ק זלה"ה. וע' בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רפב.

לקותא דנהורין. שכן ביום שלקו המאורות שנתמעטה הלבנה ביום ד' נבראו כנז"ל חלול שבת דהיינו חלול מקום השכינה שעשאה חלל וסלקה משם ונגדיי לשבת שבתאי כנז"ל ובת מלך אסירא וכו' הענין הוא כי השכינה אינה מתלבשת בככבים התחתונים שהם בעשיה להנהיג העולם אלא השכינה היתה משפעת לישראל ותמצית השפע לשרי האומות והם מנהיגים לאומותם ע"י הככבים והמזלות וישראל אינם לא תחת מזל ולא תחת ככב וכאשר גרמו העונות ישראל שהם בנים לשכינה שלטו החיצונים ושכינה ע"י סרכות ירדה אל בית הסוהר דהיינו בית שבתאי להנהיג משם כל התחתונים והיינו סוד גלות השכינה ועתה נבאר בכלל ענין הספי' וההיכלות והכוכבים לדעת ר"מ בזה. לבנה חסד היכל אהבה חמה גבורה היכל זכות כוכב ת"ת היכל הרצון. נוגה נצח היכל הנוגה. מאדים הוד היכל עצם השמים. צדק צדיק היכל לבנת הספיר. שבתאי מלכות עולה ויורד בשאר המדות וכן כוכב זה שפחה בישא לעולם היא משתמשת זה עולה לסוגיא זו לדעת רעיא מהימנא ודו"ק. אמנם לדעת הרשב"י ע"ה שפי' בהיכלות דתרומה ה' פי' בפ' היכל לבנת הספיר כוכב שבתאי היכל עצם השמים כוכב צדק היכל נוגה כוכב מאדים היכל זכות כוכב חמה היכל אהבה ככב נגה היכל הרצון והיכל קודש הקדשים לא פי' בו דבר ונראה שסמך על המבין דמסתמא שני ככבים הנשארים שהם כוכב ולבנה כסדרן לב' היכלות היכל הרצון והיכל קדש הקדשים:

ואיהו מות דעניותא דאורייתא כי מצדה העלם התורה וע"ז נאמר עני מן התורה חשוב כמת והיינו שהמיתה והקליפה שולטים עליו ולכך מזומנים אליו ז' מדורין דגיהנם והיינו קבורת עני בשבעה מיני מדורות וישראל בגלות לא רעב ללחם כי אם לשמוע שהשכינה בתוך מאסרה שהיא התורה והיא קליפה מכסה התורה וישראל רעבים וצמאים אליה עד

שישברו קליפותיה לשתות מימי תורה שהיא שכינה המלובשת בה וקבורה בה ושבע שני השבע שהשכינה כלולה משבע והם ז' כוכביא קדושים מתלבשים בז' שני הרעב חיצונים בסוד הגלות וקבורים בסוד שבתאי שחור עפר קר ויבש והיינו קבורה בעפר כי שחה לעפר נפשנו והיינו ונשכח כל השבע **בגין** לגדלא זרעים וכו' הענין כי הצדיקים אין ראוי להם שיולידו אלא בקודש והרשעים אין ראוי להם שיולידו אלא בטומאה כי לא ינוח שבט הרשע וכו' ולזה רוב העולם בינוני תערובות טוב ברע ורע בטוב ואם לא ימצא תערובות רע בטוב וטוב ברע להוליד יתמוטטו הזרעים העליונים והנשמות הקדושות למטה יהיו מעטים ולכך היתה הגזרה האלהית להתערב אשפה בגן דהיינו היות שכינה מתלבשת החוצה להרבות זרועי בני אדם אמנם בהריע הרעים יהיה משפטם יתדבקו ברעתם לרע להם מהם כמו בלעם נדונים בשכבת זרע רותחת והיא מקום קליפה קשה בגיהנם ושם נבלעת נשמתם והיינו קבורתו עד היום וכן מהם בצואה רותחת היא מקים אחר בגיהנם בהיכלות הטומאה כנז' בפ' פקודי וזהו קבורת... לכל הרעים כפי רעתם כן יתדבקי ויקברו באשפה ההוא ושם תחזור נשמתם להדבק בחלקם וז"ש דזרקין בה כלבים וחמורים מתים בני וכו':

וכגוונא דאית וכו' הענין כי י"ב שבטים קדושים הם רמז לי"ב גבולי אלכסון עליונים בהם צורת החיות כענין אריה וכיוצא כנזכר בזוהר פ' ויחי וכן בחיצונים י"ב גבולים טמאים ומרכבתם ב' נשיאים והם חיות טמאות כלב וכיוצא ובהדבק הנשמות הטמאות שם יאמר על ענין זה לכלב תשליכון אותו וכיוצא בשאר צורת טמאות כנז' [658] בס' שער התמורה ז"ה לעומת ז"ה ז"ה בגי' י"ב והיינו י"ב לעומת י"ב דמטמא לבר נש היינו סוד יצה"ר המטמא עם הארץ שהוא ככלי חרס שהם מגבירים בעוונם יסוד העפר ויצה"ר בתוכם מטמאים מאוירם והם... לקבל טומאה ויש שאינם מקבלים טומאה אלא מבחוץ והם ת"ח שקרבם קדוש לגבוה וחוטאים קצת ותשובתם תקנתם אמנם עמי הארץ אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד ושבירתם דהיינו מיתתם טהרתם **בתר** דקבורא דא דהיינו שאיבת הקדושה והתלבשה בגלות באשפה בסוהר שבתאי ושם משרע"ה בגלות מתלבש למטה בסוד לך רד עכ"ז אינו מטמא מהחיצונים מפני שאין מציאת שם מפני מעשים שאינם הגונים כרשעים הנדונים בקליפות מרוע מעשיהם אלא מתלבש שם בסוד גלות שכינה לכבוד ת"ת ומ' ולזה לא יטמאו שהתלבשו שם הוא ממש כהתלבש השכינ' בי' קליפין לאכפיא.

[658] נ' דצ"ל בספ"ר והוא ר"ת בס' פרדס רמוני'

דאנת כהנא וראוי שלא תרד למט' עכ"ז לא תטמא עצמך לאביו ולאמו כנז' בחי' צדיק וכו' דהיינו שהשביעו ביהו"ה חי וקים דהיינו הכוונה להעלות המלכות הנק' שבועה אל היסוד והת"ת.

מלאכין מארי דגדפין טולו וכו' הם סוד השרפים שהם תיקון כסא הכבוד והם בסוד מטטרו"ן שר הת"ת בעל ו' כנפים סוד ו' קצוות ועליית המ' למעל' אל הייחוד ע"י וז"ש טולו אומאה שהיא מ' הנק' שבועה עלייכו שיעלוה מגלותה מתוך ההיכלות להעלותה בסוד קשר ההיכלות בתפל' וז"ש כמטרוניתא ביקרא דילה דלגבי קב"ה ויש כתות מלאכים שהם המתפשטים לפעול בעולם התחתון מהם לפעול הרחמים ומהם מלאכים שלוחין דקב"ה ומהם דין לפעול הדין והם מלאכים דילה וכו' ומפני שבאלו יתדבקו הבכי והמרירות מהגלות כאומר הן אראלם דהיינו מלאכי שכינתא דהיינו מזבח הנק' אוריאל צעקו חוצה וכו' לכך להגין עליהם ועל השכינ' שלא יתדבקו שם בייחוד החיצונים לז"א מלאכין דאבא ואימא יהון סחרין וכו' שהם חיצונים מתדבקין בהם ויברחו מהם. וראיתי כתוב כי שמות המלאכים שחותם שמם י"ה הם מאבא ואימא ואותם שחותם שמם רו"ן הם מהכתר והם חזקים בפעולתם מרוב קדושתן ובלתי מעוברי"ן מפני שאין חיצונים מוחין בידם וז"ש יהון סחרין וכו' באות ו' בשית גדפין לרמוז שם יהו"ה במלאכים כי אותם שהם מאבא ואימא הם י"ה ואותם שהם מארי דגדפין הם ו' ושכינ' עצמ' ה' וכן בחזרתה מלא' כל טוב כדמפרש לקמיה.

ואנת אליהו שמדתו היסוד כאומרו הנני נותן לו וגומר והיינו מצד נשמתו נכנס לאצילות כשאר נשמות הצדיקים הנכללים ביסוד בסוד הייחוד כאומר ויתן אותם אלהים ברקיע השמים יסוד וכו' ולפ' מצד נשמתו בסוד היסוד שהוא מקור השפע למלכות וז"א אנת אליהו סליקות לעילא וכו' ומצד גופו הוא מלאך ועביד שליחותא וכו' תהא כרוב תחותה לרדת אחר היחוד כדמפרש ואזיל מהרמ"ק זלה"ה:

דף רפב:

אב"ג יתי"ץ הוא ו' אותיות ראש לו' שמות שהם ו' פעמים ו' בסוד ההיכלות והיינו לו' אותיות ומלאכין דצדיק ח"י אלף עלמין דהיינו ח"י אלף עולמות שהם למט' מרכב' לשכינ' מצד היסוד הנק' ח"י דאע"ג דה' דאצילות וכו' כלומר המלאכים בסוד היציר' והבריא' קיומם וחיותם מסוד האצילות ולפ"ז אינם צריכים להצטער בסוד בחי' השכינ' בתחתונים שהיא בגלות וז"ש דה' דאצילות שאין בה פירוד כלל דהיינו שהיא נקשרת עם יהו"ה יחד דאיהו סמיכות לכולהו עם כל זה לית לכון לפרחא לעילא וכו' בר מינה ה' דשכינתא בתחתוני' בסוד העשיה שהיא בגלות וכטעם לזה כי לא בידם טובם כי

העליונים תלוים בתחתונים ואף אם ירצו המלאכים לייחד ולקשר ולעשות אין יכולת בידם אם לא ישתתפו ישראל מלמט' כי הכל ייחוד א' שלם ואם ח"ו התחתונים לא ישלמו ביחוד נמצאת השכינ' מבחינתם נפלת לארץ בלתי מסתלקת ואין ביד המלאכים לייחד חלקם אלא מתעברים בשביל ישראל וגם רצה באמרו כאברים דגופא והנשמ' היא בתוכם נשמ' ואם השכינ' תשתתף במלאכים שהם כאברים יש להם תנוע' לעלות אל הייחוד ולרדת מלאה שפע ואם אין נשמ' שהיא שכינ' מתפשטת בהם אין להם תנוע' כלל וז"ש כאברים דגופא וכו' גם אם יעביר אבר א' מהם שהנשמ' תלוי' בו תפרח הנשמ' וישאר הגוף מת וכן הנשמ' אם יחסר אבר מאברי המרכב' לא תתפשט עליו השכינ' מפני הפגם והמשיל השכינ' [659] בי"ס שהיא נק' י"ס בסוד התפשטותה על כל הנמצאים אפי' התחתונים שהם לה ידים ורמש ואין מספר ולה ב' בחי' או יחידה לעצמה בלתי מתפשטת כלל או מתפשטת לכל אפי' התחתונים והתפשטותה בסוד נחלים זרועות ואברים לכל [660] מאה וז"ש הכי מאנין דשכינתא הם המלאכים וישראל לתתא שגם הם עיקר להתפשטותה ולזה אפי' בישראל אם יהי' בהם צדיק או חסיד א' לא יספיק להתפשט השכינ' אלא צריך שיהי' בה כללות הספי' כולם להשלים מקום כסאה והיינו שיהיו בה מארי מדות כלומר אנשים שבסוד נשמתם ומעשיהם הם מרכבה לכל המדות כדמפרש ואזיל מארי חסד וכו' וראשי עם ישראל מצד הכתר בהנהגת הרבים ולא יהי' להשתרר דהיינו מסטרא דערב רב שקרוב לחטוא בשררה מצד החיצון הנמצא שם בנאוה איהי אתפשטת וכו' ולא נגמר הייחוד כי בהמצא יש' מקושטת במלאכים בסוד עשר כתות דמלאכים דהיינו בסוד היצירה ובעשר כתות דישראל דהיינו בסוד העשיה. **בההוא זמנא** הייחוד נשלם ונחית עלייהו עילת העלות דהיינו א"ס הנעלם בכתר ומתלבש בחכמה דהיינו כ"ח מ"ה יו"ד ה"א וכו' לאקמא שכינתא עלייהו להסתלק למעלה אל הייחוד והיינו נמי סוד גאולה אקים את סוכת דוד הנופלת ובזמנא דויפן כ"ה במלאכים וכ"ה בישראל למטה וירא כי אין איש שלם בכל איבריו אין שכינה מתפשטת בהם מסוד האצילות ושכינה שוכבת לעפר מצדם והיא כעוטיה בלתי מתפשטת אפי' במלאכים כנזכר. דאתמר ביה והאיש משה וקאמר כי ר"מ הוא בעל מדות מדקארי איש מורה דאיהו בתיקוני גופא וז"ש עד כען לא היתה שכינה מתפשטת למטה והיתה כעוטיה משום וירא כי אין איש כנז'. עתה כבר נמצא משרע"ה והאיש משה ועם היותו יחיד הוא שקול לשתין רבוא להשגחה בתחתונים והעד "ממכון "שבתו "השגיח ר"ת

[659] נ' דל"ל בים שהיא נק' ים.
[660] מדה.

מש"ה והוא נמצא בתחתונים בסוד גלות שכינה והוא מכפר על הבנים וזהו וה' הפגיע בו את עון כולנו. ואיהו כליל עשר מדות שקול כנגד עשר צדיקים שתלה הקב"ה ההצלה בהם כאומר לא אשחית בעבור העשרה דהיינו כדי שיהיו מרכבה לי"ס כנז' והיינו מצד השכינ' וג"כ מצד הת"ת יש בו כח להמשיכו אל הייחוד ראשונה בסוד שמאלו תחת לראשי וכו' וז"ש דאיהו גמיל חסד עם שכינתא מצד הימין חסד וקשיר שפחה דילה דהיינו הכנעת החיצונים אל הקדושה מצד השמאל והיינו ע"י קשר התפילין בשמאל ששם נאחזים החיצונים ואחר שהוא בין תרין דרועין היא מתייחדת בת"ת והיינו ואשתדל בגינה בתורת אמת ואשתדל בה בנביאים וכתובים בסוד הנצח וההוד בח"י ברכאן דצלותא היינו בסוד אות ברית נמשך השפע מח"י בדכאן דצלותא דרך ח"י חוליות שבשדרה:

ולא תתעכב. דוחק לומר שיהי' כוונת רשב"י להביא בתפלתו הגאולה מיד והרי היו דבריו לבטלה אמנם הכוונה בעניינים אלו לתת סעד וסמך קצת לשכינ' שעמהם בגלות כי זה הוא כוונת כל הספר. מאני דפסחא ישראל בסוד הגאולה מן הימין. בזמנא דשליט עלייהו ליל שמורים שהיא השכינ' שמתפשטת למטה ושליט עלייהו והוא נק' שמורים שממתנת לייחוד. חמץ ושאור סמא"ל ולילית בכל שהוא אפילו בענין קל לא יתדבקו בהני מאכלים לפרוש ממאכלות האסורות ומשקין לפרוש מיין נסך גופיה איהו נטיר מעונש ומחיצונים ונשמתיה ממלאכי חבלה וגיהנם. לא יגורך להחטיאו. וכל זר לא יאכל קדש שאינו נהנה אלא מן האיסור כיין שמתקדש אדם במאכלו ומשקהו הוא מתעבר עמנו מפני שמת ברעב וכיון שנמשך עליו סוד קדש הקדשים שהוא מבינה אין הקליפות מתקרבות שם:

ופסח דרועא וכו' שכל עצמו חסד ויש נגדיי אליו מבחוץ. לבן הארמי והוא סוד ישמעאל המתחסד ובקרבו ישים ארבו וכמה טרח אברהם עד שעשאו כסף זקוק והמכניס עופרת דהיינו לבן הארמי פנימה אל החסד פוגם בחסד והמלכות בסוד שהוא נק' תבואה והיא ה' מיני דגן מצד החסד נק' מצה והקליפות הנגדיות ה' בצד זה הוא חמץ ושאור והם סוד סמא"ל ולילית והמערב חמץ או שאר כ"ש במצה שהוא מ' כאלו משקר במוניטא דמלכא שהיא סוד המלכות שערב בה עופרת כנז' ויש בחי' ג' ביסוד בסוד היחוד בטפת הלובן הזרעית וז"ש והכי מאן דערב בטפה דיליה שום תערובות דהיינו שנושא [אשה] שאינה הוגנת לו או שהרהר בשעת ביאה כגון בני תמורה וכיוצא זה פוגם בחותמא דהיינו סוד היסוד שהוא המחתים חותם אמת במלכות והם ג' בחי' דא בדא תליא כנזכר: ר"ה היינו סוד הגבורה ושלמות מדה זו הוא בהמסר האדם נפשו אל המות כענין יצחק והטעם ששם

דנין דיני נפשות וכן האדם ביום הזה בסוד תפלתו הוא מוסר עצמו לדין שמים כאומר היום יעמיד במשפט וכו' ולכך העבד דמשעבד עצמו לחרב. רבו דהיינו בסוד אומד אם כעבדים עינינו לך תלויות הוא משעבד עצמו לדיני הגבורה בסוד עבד מטטרו"ן ולכך זכאי יותר מהעבד דאיהו ברא דאיתעקד תמן וכו' מסטרא דאצילות ועקידתו למעלה בגבור' עצמ' וז"ש ועקידת יצחק תמן הוה דעקיד לי' אברהם מצד החסד וזהו אם כבנים רחמנו כרחם אב דהיינו מצד החכמה והחסד ולכך זכאה איהו ברא דאתעקד לא אל המיתה אלא למיעבד עובדוי דהיינו סוד הייחוד באורייתא ת"ת... וזכה יותר מעבד וכן המשעבדים עצמם למיתה כנז' והיינו בסוד קשירת תפילין הוא עולה במעלת בן וז"ש איהו באתר דברא דמלכא בסוד אצילות מטטרו"ן זכאה אנת וזכאין בנך דהיינו שהוא עבד ובנים הנשמות הנמשכים ממנו עבדים לה' והם עבדים טובים ועם היות שהנשמ' שמצד זה לא תתעל' עכ"ז תתעל' ותשיג מעלה בסוד התפילין להקשר תחת האצילות ותינק השפע העליון וז"ש ובג"ד אע"ג דאנת עבד ואינך עולה אל אצילות מלכא אנת על כל עלמין דהיינו היות כולם אחרונים תחת ידו אל השפע והוא מחלק ממציאותו לכולם בין לאמצעיים שהן הממנן דשאר עמים שאינן לא טמאים ולא טהורים בין לטהורים וקדושים והיינו מלכא על כל מלאכין וכו' ובין לטמאים והיינו סמא"ל מלכא דשדין ומשריין וכו' והטעם בגין דאנת שרפרף וכו' ראוין לקבלת השפע הנשפע והוא משמש הספי' אל ההנהגה והוא אמצעי בין האצילות ושרי מטה טמאים וטהורים וז"ש שדי דמזוזה דהיינו מטטרו"ן שעולה שדי שמו כשם רבו והוא לבד שומר פתח ההנהגה ששם לפתח חטאת רובץ דהיינו החיצונים ומפחדו הם נכנעים שלא יכנסו לבית שהוא המלכות שפנימה לה סוד יהו"ה:

והאי איהו וכו' כלומר שימוש זה שמשמש עבד להההנהגה הוא בסוד ימי החול שהקב"ה מתנהג ע"י הנפרדים וזהו כד נחית קב"ה לשלטאה וכו' שאז ההנהגה למטה במטטרו"ן עץ הדעת טוב לתת שבח טוב לצדיקים ורע סמאל להעניש הרשעים אמנם ביום השבת ויום החדש יפתח שער הפנימי שאז ההנהג' בסוד האצילות דהיינו מסטרא דאילנא דחיי דמשתמש להנהג' היינו יסוד שייחוד שבת על ידו וזה שאמר שד"י איהו יסוד וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

דף רפג.

שדי איהו יסוד ושם נשמות הצדיקים בנים ולא עבדים בימות החול ולכך ביום השבת בנים דבקים בת"ת מפני שהנשמות דאצילות ביסוד כדכתיב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים וגוף ובריית חשבינן חד ונשמות בנים דבקים באביהם והם סוד נשמה בינה רוח

ת"ת נפש מלכות והבן המניח תפילין משם סוד תפליו לייחד תפלה של יד שהיא מלכות עם של ראש בינה החופפת בכנפיה שהם תרין רצועין על בן ת"ת המניח הנקשר בה' דהיינו תפלה דיד וז"ש כגוונא דתפילין וכו' אמנם העבד שהוא למטה בימות החול סוד נשמה רוח נפש והיינו נשמה מבריא' כסא הכבוד ורוח מיצירה ונפש מעשיה ולכך תפל' של ראש כסא הכבוד והמניח מטטרו"ן תפלה דיד כסא תחתון דהיינו עשיה כסא הכבוד שהוא התחתון מרום ונקשר עם מטטרו"ן שהם חיות הקדש מכח כסא עליין שהוא ראשון וא"כ אין תפלה של יד ושל ראש והמניח א' בעצם וז"ש לעיל למטה ב' עבד ורבו שאין קשר מטטרו"ן באצילות בעצם ולכך יהו"ה ושד"י אינם חד כגוף וברית דאצי' דחשבינן חד ומצד העבד הרע דהיינו מי שאין לו נשמה מסוד מטטרו"ן אלא בסוד עמי הארץ שיש להם נפש וסוד הנחת תפילין כדפי' בתיקונין כעול לשור ומתג לחמור דהיינו שיצה"ר החיצוני נקשר ומשתעבד תחת יצה"ט שהוא לשעבד סמא"ל תחת מטטרו"ן כדמפרש ואזיל אבל מסטרא דעץ הדעת וכו'.

בקלא דאורייתא וכו' הענין כי הוא פי' היות סוד תפילין לפי בחי' המניח [661] א"כ בסוד האצילות ואם עבד טב לשעבדו לעבודה ואם עבד רע להכניע החיצוני תחת הקדושה וכל זה הביאו לענין כ"ה דהיינו עקידא בבן ולעבד טוב ולעבד רע כנזכר ועתה פי' כי קול יש בו בחי' קול דצלותא דהיינו קול דממ' וקול אורייתא דהיינו קול דת"ת קול השופר דהיינו קול דבינה וקול לעולם בין הכי ובין הכי איהי רמח לגביה דהיינו לעבד רע נעשה רומח לדקרו. עמודא דאמצעיתא דאיהו כליל דהיינו ת"ת במציאותו מבינה ששם הוא כולל בעצמותו ג' אבות דהיינו מים ואש ורוח והם בו בדקות הקול בסוד די בהון וכו' היינו מצד הבינ' ודינ' משלטת ה' על י' דהיינו ה"י מן אלהים מצד אלוהים שבגבורה מצד הבינה שהוא נק' אלהי אברהם אלהי יצחק דשליט ה' על י' אמנם ו' שהוא בת"ת לעולם והיינו ואלהי יעקב וג"כ ה' אחרונה אינה זזה ממקומה וז"ש השופר שכינתא מאנא דכולהו תלת והיינו ה' דהשופר שאינה זזה ממקומה לנך שם זה היו"ד כנז' ולפי' כל אתוון אילין אינון דיכין וכו' כענין התפילין לעבד רע כנזכר והם שלשלאין תרועה רמחין תקיעה שייפין שברין ובא לפרש מי הם הרמחים והשייפים והשלשלאין ואמר תרין תרועות וכו' והם כשלשלת כזה # ועם היות שהם שני שלשלאות הם אחד וכולם רמוזות בת"ת שהוא ג' לחסד אברהם דהיינו רמח שעניינו רומח פשוט (אמר המחבר כאן חסר מלשון הזוהר בס' אור הלבנה תמצאו בס"ד):

[661] צ"ל א"ב ר"ת אם בן.

והאם רובצת על האפרוחים. וכו' חסר מתחלת המשל והענין כי המלכות הוא צפרא ובעת שב"ה בנוי בהיות סוד העבודה על מכונו וכמה מ"מ בדור שהיו בעלי ו' סדרי משנה דהיינו ו' קצוות תחת (הבנים) [בכ"י הבינה] והם הנשמות למטה מהמ' ו"ק לה למרכבתה נגדיים לששה קצוות תחת הבינה ובסוד צפצופם בתורה בכל עת קננה עליהם וז"ש לצפרא שהיא השכינה מצפצפין לה בנהא שהם בסוד בנין והם בסוד אצילות ושם אין גוות לכך אין אותם הנשמות נפרדות מהשכינה כלל ועתה שישראל בגלות... לאמהון שהיא השכינה בסוד תיקונין דתפל' שעושין לשכינה והיא אינה באה על האפרוחים והביצים מארי מקרא ומשנה אלא בסוד הבנים מארי קבלה נשמתין דאצילות [662] המודדין עמה מאתר לאתר להיותם לה דירה ועי"ז ימשכו לה ו"ק דאצילות כי זה טעם מרכבתא על נשמות דאצילות **שמעו** בנין דילה קלהא דהיינו סוד שהיא משוררת עם ישראל למטה כאומר אלהים אל דמי לך וגומר נחתו לגבה בסוד ק"ש דהיינו שמע ישראל שהם ו' קצוות דאצילות הנמשכות לה ע"י מרכבתא בנשמות דאצילות כנז'. וקשירו לון. בסוד התפילין דהיינו עול מלכות שמים שלמה וע"י התיקונין האלו נקשר הכל ויורדים מיד ו' קצוות אחר שהיא מתתקנית בנשמתין דאצילות ובינה יורדת עליהם שהכל קשר א' וענין אחד וכל זה רמז במשל אמנם בנמשל אינו צריך לכל זה רק קצתו להשכיל ענין אשר תקראו אותם לכך לא פי' כולא ואמר כגוונא דא אימא עילאה דהיינו בינה בסוד [663] דאפי' ו' קצוות דאצילות דאתמר בה והאם רובצת על האפרחים קודם הגלות אמנם אחר הגלות נאמר שלח תשלח תרין שלוחין תרין תרוכין חד ה' עילאה וחד ה' תתאה ולמיעוט ההכנ' שאין שכינה עילאה שורה עד שיהיו הבנים שהם מארי קבלה נשמות דאצילות עליהם ועל הנשמות שכינה דאצילות ועליה ו' קצוות דהיינו ו' ועליהם אימא עילאה שהיא בינה ובזולת תיקונים אלו איכה שורה עליהם ולזה איהי לא בעת לנחתא לגבייהו עם היות שהם מצפצפין כמה ציפצופים בסוד כמה שירות בואי כלה בואי כלה תרי זמני ה' תתאה וה' עילאה ומפני שאין בישראל התיקון הראוי מפני הגלות לא בעת לנחתא לגבייהו ולזה ישראל לתיקון ענין זה מתקנין לה כסאה והיינו נטלין אימא דאיהי שכינתא דהיינו אימא תתאה שהיא תחלה לכסא כנזכר:

כד מטאן יש' לק"ש קראן בנין דילה בשית וכו' דהיינו מצד האצילות דהיינו חסידים גבורים וכו' וטעם לקיחת אלו הבנים להיותם מרכבה תחת שכינה דאצילות כדי שתרד עליהם ותתקשט בהם וע"י ירדו ו"ק עליה ויתוקן הכסא לגביה כנזכר וז"ש קראן בנין

[662] המנדדין או המדדין.
[663] אולי אפרחי'.

שית דילה בשית תיבין דיחודא וכו' והאי איהו אשר תקראו כלומר בסוד ענין זה הנרמז בסוד התפלות ונשמות דאצילות יובן ענין אשר תקראו וגומר כדמפרש ואזיל:
אשר תקראו אותם הם ו' קצוות דהיינו נמי בנים דאצילות כי נשמה דאצי' אינה שורה על ישראל אלא בסוד הזמנת המצוה שהיא מ' ובה מזמינים וקוראים ו' קצוות דהיינו שית בנין כנזכר והיינו במועדם מ' שיש בה מועד ועונה לכל ספי' וספי' וכיצד מצה בפסח היא השכינה ובה מזמנים ו' קצוות דהיינו ז' יומין שהם ז' ספירות מסטרא דדכורא שהיא מדת יום והיינו סוד ז' בז' ז' ימים וז' לילות ובסוד הלולב שהם אברין דשכינתא ג' הדסין חג"ת וב' ערבות נ"ה לולב ואתרג צדיק וצדק ז' ספי' שבה להזמין ז' ימי הסוכה ז' מדות בסוד ז' בז' מוצקות שבועות קראן לן לששת ימים דהיינו ו' קצוות באורייתא כלומר בעסקם ישראל בעצמם כאלו היום באו לקראת ה' המדברה לקבל תורתו וקריאת התורה בסוד י' דברות וישראל נותנים אזנם לתור' היינו ההכנה לקבל בשכינה ו' קצוות עליונים כנז'. ובר"ה ביומא דדינא כמה שישראל מראים בעצמם כאלו הם עומדים לפני הדיין הגדול לדון והם נרתעים ושבים ומתפללים ומראים אימת דין ודיין עליהם בזה נמשך אליהם קדושת היום בשש קצוות מצד הגבורה ועם היות שהוא דין ומורה אדרבה להיפך עם כל זה העיקר הוא להזמין קדושת ו' ימים עליונים כל חד כמיניה אם מצד הגאולה בהראות אדם עצמו בחירות מצד הימין פסח ואם מצד השמאל בהראות בעצמו הדין דהיינו ר"ה והטעם שלא היה ההזמנה שוה לכולם משום דמאן דקרא כל דרגא כמיניה לפי בחי' הקדוש' יהיה בחי' ההזמנה אם מימין אם משמאל אתקיים בה א"ז תקרא דהיינו סוד ז' ימים בהכנתם א"ז אחד ושבע וה' יענה הוא ובית דינו העליון דהיינו חכמה ובינה כנז' בתיקונין ולזה צריך שיהיו אז שמונה דהיינו ממ' עד אימא עילאה לזה פי' ואמר אז שבעה ימים שהם מתחילין מבינה כנזכר פ' אמור וכפי מה שאמר לעיל סוכה בינה קוראה לז' המינים התחתונים כנזכר ושמיני עצרת מ' תתאה קוראה לז' הימים העליונים ולפי הארת ז' מינים קוראים לז' ימים והכל צודק וכן מצה דרך חירות מסטרא דאימא שמורה מכל שאור וז' ז' ימים עד המלכות וכו' ואחר שפי' עניינם בסוד א"ז כנז' צריך לפרש וה' יענה דהיינו סוד החכמה כנזכר ואמר כי הסוד ד' מינים בפרטות הם ז' הדס חג"ת ערבות נ"ה לולב יסוד אתרוג מלכות ובכללות דהיינו ד' אותיות שבשם אתרוג ה' לולב ו' הדס וערבה י"ה יו"ד בחסד ה' בגבורה וכולם יחד עולה חד סרי א' בת"ת ועשר מלכות מיוחדים דהיינו סוד ו"ה ת"ת ומלכות וכל זה אינו עולה למעלה מז' ספי' דהיינו ו"ה ובסוד ההלל גמור מורידין עליהם אבא ואימא דהיינו אור החמה בינה ולזה צריך לאשלמא שם יהו"ה וצריך לסלקא ליה דמחשבה דהיינו חכמה שם יו"ד ה"א וא"ו

ה"א כח מ"ה וזהו סוד אמרתי אעל"ה דהיינו סוד כלל ופרט אתרוג ערבה הדס לולב כנז' בתמר היא הבינה דתמן העליה אם פר"ץ לבנה וזר"ח חמה ושניהם נולדו מתמר בינה. ואח"כ אוחזה בסנסיניו דהיינו סוד שוכן סנה אבא בתוך אימא והיינו וה' יענה והיינו דסליק י"ד ז' בשבע' מוצקות כל א' לעצמו דהיינו ז' תתאין מז' עילאין וז"ש מחשבה שמא מפרש וכו'. כגוונא די"ד פרקין דיד דימינא וכו' כדי שילמוד סתום מן המפורש כי כענין דאמרן בלולב אז תקרא כן הוא בשאר והעד על זה כי לולב י"ד ימינא ומזה תקיש ליד שמאל דהיינו ר"ה שיהיה בו י"ד וכן במתן תורה והיינו אז תקרא מפני שאין האדם משיג אלא א"ז דהיינו ו"ה הוא ובית דינו בינה וחכמה יענה כנזכר ואמנם בשבועות היותם י"ד ז' בז' פי' ואמר והכי במתן תורה שבועות אחר שהשם הוא שבועות מורה על שביעיות דהיינו ז' בז' דהיינו יד רמה כדמסיק. בקול השופר דהיינו עשרה שופרות וקול השופר ו"ה ועוד תיקוניה שברים תרועה הרי י"ד ועוד דמתלבשים בהון עשר אתוון כנז"ל דהיינו מחשבה וא"כ נמצאים י"ד בלולב ימין וי"ד במתן תורה אמצעי וי"ד בר"ה שמאל ומשם נקיש בפסח דהיינו ימין כנז"ל מ"ב היינו אימא עילאה מתעטרא באבהן כנז' בפ' תרומה ואח"כ אימא עילאה במה דלעילא דהיינו אבא ונעשית סוד שם מ"ה דהיינו מחשבה אבא והיינו אז תקרא וה' יענה כנזכר מהרמ"ק זלה"ה: תם ונשלם פרשת כי תצא בילאו"א:

ר' חזקיה פתח מוליך לימין משה וגומר אתרעי בהו והיינו אומרו ורצית בנו שעניינו שבחר בנו על צד הרצון לא בדין אלא עד רצון הכתר והטעם כי הדברים שדנין אותם מחסד ולמטה אין בהם ויתור אלא על צד הדין וקו היושר אמנם למעלה יש אוצר שנותנים ממנו מתנות חנם והוא לפנים משורת הדין והנה בהיות קב"ה מחלק האומות לשרים באותה שעה לא היו ראויים משפחה זו להיות בחלק הקב"ה כי כמוהם בשאר האומות ומה גם יחס תרח והיינו אומר מתחלה עע"ז היו אבותינו ואלו רצה הקב"ה לבחור במשפח' אחרת ולהמשיך בה הנשמות הקדושות בידו היה אמנם משך בנו משך הרצון ונתן לנו מתנת חנם בלי טעם ובחר בנו מכל האומות והיינו אתרעי בהו ואח"כ המשיך שלשלת הנשמות הקדושות בכל שלשלת משפחותינו מאברהם ואילך והיינו וקרא לון בנין בוכרין על ידי הנשמות הקדושות שהם בנים מייחוד ת"ת ומלכות מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ר' חזקיה פתח וכו' כוונתו לבאר כי פסיק מוליך לימין משה איירי בצאת ישראל ממצרים כי משה היה רועה הנמשל לת"ת ואהרן אחיו לימינו והכוונה לומר הקב"ה היה מוליך לימין של משה לאהרן הנק' זרוע תפארתו בעת צאתם ממצרים וכוונתו הוא לבאר פי' פסוק וילך משה וגומר כאשר נבאר בע"ה ואמר קרא

לון בנין בוכרין וכו' הענין כי בעת עשותם כל מצות אביהן שבשמים המוטלת על הבן אז נק' יש' בנים בוכרין לשי"ת כנזכר בר"מ פ' קדושים בפ' איש אמו ואביו תיראו ע"ש וכשמתקדשין ביותר ועושין חסידות לפנים משורת הדין קראם קדושים אמנם כשמזהירין את אחרים ומחזירים הרשעים למוטב אז נק' [664] אחים ע"ד ואת הנפש אשר עשו בחרן ואז נק' אחים כאומר למען אחי וריעי דאיירי במזכים החייבים או יתכן והוא קרוב אל האמור ויובן במ"ש פ' משפטים סוף דף קכ"א כי בהיותם מצד אצילות נק' בנים ומצד הבינה נק' אחים כי גם הת"ת יצא משם ושניהם מאם א' שהיא הבינה ומצד החכמ' נק' קדושים וזה נכון מהרח"ו זלה"ה:

דף רפג:

אחים כביכול וכו' היינו בשעת קבלת התורה שזכו יותר קראם אחים ואח"כ נחת לדיירא דהיינו בסוד המשכן ולהכין אותנו לזה בעא לתקנא להו וכו' דהיינו סוד הדגלים כדרך ד' מחנות שכינה וע"י תיקון זה שרי עליהו ז' עננ כבוד שהם ז' ספי' כנזכר בפ' אמור שכינה אזיל קמייהו בעת הילוכם היתה שכינה בסוד עמוד הענן [יומם] ועמוד האש לילה והיא בחי' אחרת כי ענן שכינה ממש היתה על המשכן ובסוד הנה מלאכי ילך לפניך היתה מציאותה לפניהם לנחותם הדרך. תלת אחין וכו' שהזמינם הקב"ה לטעת אותם באותו הדור לצורך ישראל כי בזכותם יהיב לון קב"ה (וכו') מתנן עילאין כי לא היו ענייני הבאר והמן סתם מזון וענני יקר לצל אלא היו בסוד דקות הבאר היה מים מן המ' ושפע קדושתה המקדש הגוף ומכין הנפש לעסק מצות התורה. וכן המן לחם מן השמים ת"ת שהוא מדקדק הגוף ומכינו ומטהר הרוח לשכון בחדרי התור' ועסקו יומם ולילה וכן העננים מצד החסד מצד הבינה לנקות הגוף ולהלבישו רוח קדושה לטהר הנשמה ולהבינה סודות התורה הנעלמים בענין שהם ג' בחי' הא' נפש וכנגדו הבאר וכנגדם המצות המעשיות הב' רוח וכנגדו המן וכנגדם התורה והתפלה. הג' נשמה וכנגדם העננים וכנגדם סודות התורה וז"ש ויענך וירעיבך ויאכילך וגומר בענין שהם מתנן עילאין דקים לרוחניות וקדושת דרועא ימינא מצד החסד כנודע:

וסמיך גרמיה לכל אתר משמע לכאורה דמפרש אתרים לשון אתר ועמלק יושב הנגב שהוא בקליפה שמצד הימין והמגין שם אהרן לכך כשהוסרו ענני כבוד בא לנגד ישראל ויש' אצטריכו למנדר נדר שהוא סוד הבינה משם החסד ומשם ביטול הקליפות דא מלעילא לחם מן השמים ת"ת דא מלתתא מעבור הארץ תבואות המלכות גופא דשמשא דרועין חסד וגבורה גופא ת"ת גופא דסיהרא דרועא חסד וגבורה שבה גופא ת"ת שבה

[664] צ"ל בנים.

כי יהושע זכר היה [665] והיה בא וכאשר היו האבות לא היה הגוף שלם מפני שאברהם זרוע א' ויצחק זרוע א' ויעקב הגוף בלא זרועות אמנם בימי משה נמצא שלם כל איבריו שהקב"ה הזמין לו צדיקים כגון אהרן וחור וכיוצא להשלים הגוף וז"ש מכאן אוליפנא כל אתר דמשה אשתכח וכו' לא אוכל עוד לא מפני זקנה דהא כתיב לא כהתה עינו וכו' אלא משום דאתכניש שמשא לעילא שזמנו הי' מ' שנה כי מבן פ' שנה נתנבא משה ולהכי קאמר לא אוכל עוד וכו' והא אתערו חברייא שפי' יש נספה מפני שאין משפט שהוא הת"ת עם צדק שהוא דין וכאשר אין הרחמים בעולם מסתלקים קודם זמנם ולכאורה נראה מתוך דבריהם שהם מתים על צד ההזדמן ולכן פי' השתא ר"ש על מה דאתערו חבריא ולא כדס"ד שהוא ללא צורך שאינו כן אלא כולא הוא אצטריך לעלמא ולתועלתא כדמפרש ואזיל צורך העולם כדי שיקח כל א' שלו כי הקדים אחר ומצד הרחמים שהוא הת"ת נטיל בת זוגו של זה שלא מטא זמניה לאזדווגא בהדה מפני מיעוט זכיותיו וכד אתער צדיק בעלמא למפקד על חובי עלמא שאז אין משפט עתה כדי להגין על האחר שנטל בת זוגו של זה ברחמים כנז' צדק שהוא מלכות שרודפת אחר הייחוד ורוצ' בזווג חתן וכלתו כניש לי' להאי אתר והוא מת בעונו שהוא מתגלגל כנודע בסבא ונוסף על זה כדי שיקח בת זווג זה שהוא שלו והיינו שהוא צורך העולם ותועלתא דבר נש דאתכניש כדמפרש דא הוא תועלתא וכו' ע"ד קשיין זווגין מפני שהוא זווג שני שאינו בת זוגו כנז' אע"ג דלא סרח כ"כ שיתחייב מית' אמנם בהיות צדק בלא משפט יתקבצו ב' סבות וימות הא' שאינו צדיק ובן זוגו צדיק והב' שראוי להיותה בת זוגו זו עם בן זוגה. מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו זלה"ה** כתב ושכינתא אזלא קמייהו כד"א וה' הולך לפניהם יומם ובזוהר דרשו שמדבר בשכינה ואומר שרי עלייהו ז' ענני יקר זה יובן מפ' אמור דף ק"ג ע"א איך כל אלו העננים הם ז' ספי' תחתונות בהיות אהרן בחסד ראש לכל הז' עננים לכן כל הז' באו בזכותו כי הם נגררים אחריו להיותם נק' עננים מצד החסד ועניין ג' מתנן נתבארו פ' אמור סוף דף ק"ב והנה יתכן כי אומר שכינתא אזלא קמייהו הוא סוד הענן הז' ההולך לפניהם ליישר המעקשים וכשמת אהרן כביכול נתמעט שפע הימין הרומז בו ונסתלקו העננים ואז היו הולכים בדרך האיתרים תרגום מקום אתר. והענין כי בעת שהיו מחופין בענני כבוד היו הולכים דרך ישר כי הענן הז' היה מוליכן דרך ישר לא יכשלו בה וכשנסתלקו העננים היו הולכים במקומות רבים כדרך התועים ממקום למקום ולא ידע אם יפנה אל הימין או אל השמאל וז"א דרך האתרים גם נודע מהחוש כי האדם לולי זרועותיו שהם כמו המשקל השוקל האדם ביושר בהליכתו וכאשר יחתכו זרועותיו האיש יהי' נופל

[665] בכ"י ויהיה.

מכאן ומכאן והרוצה לידע יקשור זרועותיו לאחור ויראה איך אינו יוכל לילך כלל כי הולך ונופל מצד אל צד ונודע כי עיקר הזרועות היא הימין ולכן כל הכח מכונה אל הימין והסוד כי בכל יד יש י"ד פרקים ובב' ידים כ"ח פרקים וכולם מכונים אל הימין כי אין כח לזרוע הגבורה אלא בהכניע עמו את זרוע ימין ובהצטרפו עמו אל אשר יחפוץ והנה כשמת אהרן הרומז לכח ימין אז שלטו בהם אויבים לישב ממנו שבי וכן היה בעת החרבן כי השיב אחור ימינו ואז וילכו בלא אותו הכח הימיני לפני רודף לכן הוצרכו לידור נדר והסוד כי הנודר בחיי המלך בינה והכונה להחזיר ולתקן צינור שפע הבינה אל החסד זרוע ימין אם נסתלק במיתת אהרן וגלה הענין בהביאו פסוק זה ואמר **ת"ח** אהרן דרועא ימינא וכו' פי' הפסוק כי אהרן הי' מוליכו לימין משה לפי שאהרן הוא זרוע תפארתו ר"ל זרוע הת"ת הנק' גופו והוא משה וילך משה מאי וילך קשה לו כי לא מצינו הליכה נז' במשה בכל התורה ודי באומר וידבר משה וגו' כשאר התורה ולהיכן הלך ומהיכן יצא אמנם הודיענו כי עד עתה הי' משה קבוע במקומו נסמך אל זרוע הימיני אכן אחרי מות אהרן זרוע הימיני אז משה שהוא הגוף הלך בלי כח ע"ד וילכו בלא כ"ח וכו' והי' זה יום מותו שהלך מהעה"ז אמנם עד עתה הי' משה נהיר לישראל שמדתו ת"ת הנק' שמש ועתה במותו אתכניש שמשא והראיה כי הלא נשבת המן שהי' בזכותו לפי שהי' מן השמים מדת משה א"כ אוליפנא מכאן כי בכל עת ובכל מקום שהי' משה קיים הי' העולם נשפע מהת"ת הנק' שמש כי אע"פ שהיו ישראל מרשיעים לא הי' השמש מסתלק בזכות משה והראי' מ"ש רז"ל על (ואיך) [בכאן הוא ט"ס ונ' שצ"ל ומנך] לא מנעת מפיהם כי היו מקטירים מן המן לפני העגל עם כל זה לא מנעו מהם בזכות משה וזה יורה כי שמשא לא אתכניש לולי בעגל וגם אז לא נסתלק בזכות משה ותפלתו אם אין פניך הולכים וגו' כי השמש נק' פנים וסיהרא אחור בסוד אחור וקדם צרתני ואומר גופא דשמשא וגופא דסיהרא יובן במ"ש פ' בלק דף קפ"ז ע"ב כי משה בגופו ויעקב ברוחא והענין כי משה בגוף שלו ממש זכה להזדווג בשכינה בחיים חייתו הנה א"כ כי גופו של משה הוא עצמו נעשה גופא דשמשא כדי שיזדווגו שכינה ולכן קרן עור פניו כנז' בפ' כי תשא וז"ש ואתעבד משה כגוונא דגופא דשמשא וכו' הנה כי משה עצמו הי' גופא דשמשא והשמש הרוחני הי' שורה עליו בסוד של נעליך וכו' וגם יהושע נצטוה של נעלך ולכן גם הוא נק' גופא דסיהרא והיינו נעלך בלשון יחיד והוא בסוד השכינה לבדה וזה נכון:

ויאמר אליהם וגו' היינו דא"ר אליעזר וכו'. הענין כי הנה עתה באה זמנה של הירח והנה אינה יכולה להאיר עד שתקבל מאור השמש ולכן הוצרך תחלה השמש להאיר מ' שנה

ואח"כ התחילה הלבנה להאיר ובפחות א"א וז"ש בן ק"כ שנה אנכי היום וכוונת משה לומר להם אחרי כי אני בן ק"ך שנה כבר הגיע זמן הירח כי הלא משה בן שמונים שנה בעמדו לפני פרעה ועד ק"ך שנה הם ארבעים שנה א"כ אחר שכבר אני עתה בן ק"ך שנה א"כ לא אוכל עוד לצאת ולבא וזהו ענין אומר ויאמר וכו' היינו דא"ר אלעזר וכו' וזה כוונת אמיתות דבריו. אמנם סוד כונת דבריו לא הרשיתי לגלותם אך ארמוז בהם כהולך על הגחלים. הנה ידעת היות הירח סוד ם' סתומה שבה ד' רוחות ובתוכם סוד נקודה הנק' חכמת שלמה והוא בת עין ואין בה כח להאיר עד אשר אותם הד' רוחותיה אשר כל א' כלול מי' ועולים מ' ואז בקבלם האור מן השמש אז מאירה הירח ובזה תבין סוד טהרת המקוה במ' סאה וכל זה תבין מר"מ פ' פנחס דף רמ"ט ע"ב בסוד אח"ד א"ח ד' כי א"ח הם ט' ספי' ולכל רוח מן הד' הם ל"ו ועם הד' הם מ' גם מתיקון ה' וסוף תיקון י"ח וריש תיקון י"ט ודי בזה וביאר רשב"י כי אירע למשה ע"ד הפסוק ויש נספה וכו' כי הנה כיון דהגיע עת הארת הירח אסתלק שמשא ועלמא הנק' משפט וכיון דאשתכח משה בלתי שמשא הנק' משפט שהוא רחמים לכן בבוא עת יהושע מת ונסתלק ובזה ידעת למה מת משה אחרי היותו שמשא ויותר ראוי להאיר השמש מן הירח אך הוא לטעם שביארנו כי אחרי המ' שנים בהכרח להאיר הירח ודי. ולזה ביאר פה הפסוק ויש נספה וגו' כי הוא דומה אל ענין הנז' כאן ופי' פסוק זה נרמז בפ' האזינו דף רצ"א סוף ע"ב וז"א כאן והא אוקמוה והא אתערו חבריא. ואומר וכל רוחין דעלמא וכו' ואח"כ פליג אדידיה ואמר ולזמנין תיפוק נשמתא וכו' הענין כי תחל' בעת צאת הנשמות מיסוד עולם כד"א מפני פניך נמצא אז יוצאים זכר ונקב' בהכרח כנודע ושתי הנשמות יוצאות וגנוזות באוצר הנק' גוף והוא המ' בסוד היכל אהב' כנז' בפ' פקודי בהיכל אהב' וע"ש אמנם כאן למט' אינם יורדין ביחד וע' בפ' ויגש דף ר"ח והראי' כי רוב הפעמים האדם בן עשרים שנה והאשה בת עשר וזה מורה שלא ירדו יחד אך יש לפעמים מחמת איזה עון כי מביט השי"ת באותו הנולד הזכר ע"ד קורא הדורות מראש ולכן מאחרו ויוצא תחלה הנקב'. ושאר הענין מבואר ואומר וע"ד קשיון זווגין וכו' הענין ע"ד קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף והכוונ' כי באין מצד הדין הקשה כנז' בפ' תרומ' דף ק"ע כי כן בקריעת ים סוף קטיל להני ושזיב להני ולאו תיאובתיה דקב"ה לשיצאה מעשה ידוי ולכן עתה אשר מת האיש הזה קשה בעיניו ית' כביכול אמנם כך תנינא לא מת אלא מחמת שיש לו איזה עון אעפ"י שאינו ראוי למות ואינו חייב בדינוי עכ"ז אחר אשר אתו יש איזה עון ומצטרף עם הסבה הנז' ומת ולכן קשין זווגין אלו בעיניו יתברך והקש' ר' אליעזר כי הלא אם הכוונ' לשתחזור האשה עם בת זוגה הראשון א"כ די במה שישים

ברצונם שיפטרו זה מזה ויתגרשו בגט ולא במיתת הבעל וז"ש פריש לון הקב"ה ותירץ כי אדרב' עוש' עמו צדק' וע"ד מה שאירע לשאול עם דוד וכו' מהרח"ו זלה"ה:

דף רפד.

דלא אתדחי מקמי אחרא שיזמין לי הקב"ה אשה שלא יצטרך להדחות והיינו מאותם האחרות המתגלגלות שאין להם בן זוג או בת זוג ממש בענין שלא ידחו כלל. תבעי לך לארעשא עלמא שתגבר המלכות בפני הת"ת והוא דינא ומחריב העולם ברעש שמשא פלח לסיהרא שאם יהי' יהושע גובר ומולך ומשרע"ה א' משמשיו נמצא שמשא פלח לסיהרא היפך המצאיות האמיתי ואם תאמר יהי' משרע"ה לעצמו שולט סוף סוף חמית מן יומך דשליט סיהרא וכו' א"כ אין דרך אלא להסתלק משרע"ה וז"ש הן חרבו ימיך וגומר ולא עוד וכו' כלומר וא"ת אכנוס לארץ ואמות שם א"א משום דאי אנת תיעול וכו' אפילו בכניסה סתם יתעלם אור השכינה מפניך דשרגא בטיהרא מאי מהניא וכו' וא"ת יותר טוב שיאיר אור השמש זה א"א משום דודאי שלטנותא דסיהרא מטא וכו' אלא לאנהרא לסיהרא שאור השמש הוא אור הלבנה ובהיות אור השמש מאיר בלבנה בעצם הוא בהיות הניגוד שזה שוקע וזה זורח ולפי' שקיעת החמה גורם אור בלבנה וכן משרע"ה בסוד אורו ושפע נשמתו בעולם הנעלם הוא שופע בכל הנביאים וע"ד רבן של כל הנביאים קרינן ליה. דא הוא ואצונו שאין שפע ליהושע אלא ממשה ובאמור למשרע"ה דברים אלו מפיו היינו ואצונו כי מעולם לא דבר הקב"ה בהושע אלא ע"י משה בסוד אור הנשמה ועתה שמשרע"ה בחיים ממש ע"י משרע"ה בגוף ונשמה ויצו את יהושע משרע"ה אור הת"ת ליהושע דהיינו אור הלבנה מאור החמה והיינו ואצונו. תבא הווה תביא יוצא כשר המביא צאנו. ויתקיים בה אריכות ימים וזה לא היה נשמע במלת תביא אלא הכניסה. ואם תאמר א"כ לימא תביא ואח"כ תבא דעדיפא לז"א תחלה יתבשר על קיומא וכו' וזה טעם הסדר ולפי דברי ר"ש צ"ל ויצו את יהושע היינו משרע"ה ולא הקב"ה ומ"ש ואנכי אהיה עמך היינו נהורא דשמשא דנהיר לסיהרא כנזכר כי אור נשמת משרע"ה מאיר בנשמת יהושע כנזכר דאי לא תימא הכי מאי קשיא ליה מהו ואצונו. הא כתיב ויצו את יהושע והיכי קאמר ולא אשכחנא דפקיד אלא ודאי כדפירש. מכנף הארץ וגומר דא הוא כסותא הכוונה המ' בסוד בחי' מצות ציצית שהוא אז נק' כנף זמירות שמענו וגומר פי' בו ב' פירושים א' זמירות לשון שבח ב' לשון תזמור ולילה ב' פירושים אם פי' זמירות תושבחן וכו' יהיה לילה לשון גלותא והיא משוררת לעולם להקב"ה בתוך עמקי הגלות וקרא הכי קאמר ולא אמר איה אלוהי עושי שהיא השכינה שהיא נותנת זמירות בלילה ולאידך פירושא לילה כמשמעו דהיינו בזמן דאיהי

מזדמנת ושכיחא שעדיין לא שבחא אלא מזדמנת עצמה לשבח דהיינו מפלגות לילא והשתא קודם ענין השבח והזמירות יש ענין אחר שהיא השבתת הקליפות והכרתתם וז"ש זמירות בלילה כד"א לא תזמור כדמפרש ואזיל. ואם נפרש לילא גלותא א"א שנפוש זמירות הכרתת הקליפות וכו' מפני שאין ענין זה אלא דווקא ברצות לילה דאתער רוחא חדא דהיינו רוח צפוני המנשב בכנור דוד ומנגן מאליו וזה אינו אלא בחצות לילה ובשאר זמנים הם זמירות ממש כמשמעו והנה לפי' הפ' נפרש זמירות שמענו תושבחן דכ"י בלילה והיינו הרכבת ב' הפי' ולא נפרש זמירות הכרתת הקליפות מפני שאין יש' מסייעים אלא אדרבה בגד בוגדים בגדו ואדרבא הם מחזקים הקליפות ולא נפרש גלותא שאז בימי ישעיה דהתם קאי כדמסיק לא היה גלות אמנם יהיה הפי' מורכב משניהם דהיינו זמירות תושבחן דכ"י בלילה אל הזווג ממש להתייחד עם הת"ת וכדמסיק. וכל דא למה כלומר זמירות אלו למה צבי לצדיק כלומר להתייחד עם הת"ת שהוא צבי ות"ת ליסוד וז"ש לאזדווגא בזווגא חדא לקב"ה ומפני שאין הכוונה היחוד אל הת"ת סתם אלא להיותה שואבת הקדושה מהבינה המקדשת אותם בעת ייחודם וז"ש ולאתקדשא בקדושה חדא דהיינו קדושת הבינה המקדשת אותם והיינו כפל רזי לי רזי לי כדמפרש ואזיל מהרמ"ק זלה"ה

והרח"ו זלה"ה כתב שאיל מלכא וכו' בגין דעד לא מטא זמניה דדוד להיות הוא הקטן בשנים בעת ששאלו ישראל מלך ולא נמצא ראוי למלכה בעת ההוא כשאול ובבוא עתו של דוד מת שאול ומה שמת היה כדי שלא יראה ית עבדיה שליט עליה ונטיל ההוא דיליה בקדמיתא ר"ל שלא יראה דוד נוטל מה דהוה דידיה דשאול בקדמיתא ואומר ולא עוד אלא אי אנת תיעול לארעא וכו' הענין כי לא די לומר שעדיין אין ראוי שתמשול בישראל לפי שכבר הגיע עת שליטת יהושע אלא אפילו אי תיעול לארעא כשאר בני ישראל ההדיוטים בלתי מעלה עכ"ז אין יכולת ליהושע לשלוט מפני שמשה בעלה דמטרוניתא וא"א לה לשלוט בהיות בעלה עמה קרא את יהושע וכו' הוקשה לו כי אומ' קרא את יהושע נראה שהי' לו צורך לדבר אל יהושע או היה הדבר נוגע אל יהושע ולא כן מצינו אח"כ אלא שסיפר והגיד לו את אשר יקרא את יש' באחרית הימים כד"א וקם העם וגו' וסיפור מיתתו ובפרט באומר ואצונו כי נראה כי הי' רוצה לצוות את יהושע ותירץ כי ענין ואצונו הוא במה שידעת היות המ' נק' מצה ובהתחברה אל הת"ת שהוא ו' נק' מצוה ולכן כל מקום שימצא שם ציווי הענין הוא שפע הת"ת במ' וגם כי ידעת כי מצוה בא"ת ב"ש הוי"ה שהוא הת"ת ולכן אומר ואצונו ר"ל אמשיך עליו שפע מן הת"ת ולז"א עתה הנך שוכב כו' כלומר להיות שהנה הגיעה עת שכיבתך עם אבותיך

הנה מזה תגיע הנאה והמשך אל יהושע בסוד אומ' ואצונו והיינו אומ' כמא דשמשא וכו' וכן עשה משה כמ"ש ויצו את יהושע ר"ל המשיך עליו שפע הת"ת כנזכר וזה אומרו ויצו את יהושע לאנהרא. ויש גורסין וצו והוא שיבוש כי פסוק זה אינו בפרשה זו רק בפ' ואתחנן. כי אתה תביא וכו' הוקשה כי בתחלת הפרשה כתיב תבא ולבתר כתיב תביא ותירץ כי בשרו על הסדר תחלה בשרו על עצמו כי זה יזכה ליכנס לא"י מה שלא זכה משה רבו ואח"כ הוסיף לבשרו בשורה גדולה מזו כי יהיה ראש לכל ישראל והוא יביאם על ידו וז"ש תביא:

ר"ש פתח מכנף הארץ וכו' הנה ר"ש פי' פסוק זה בב' פירושים כא' טובים והנה סוד כנף היא המ' הנק' ציצית וזה תבין ממ"ש פ' בלק דף ר"ד ריש ע"ב כי כל הי"ס נק' כנפים להיותם מלבושי הא"ס ית' והנה המ' ג"כ נק' כנף וז"א מכנף הארץ ר"ל מכנף ומלבוש א' שהוא הארץ מ' שהוא חופאה לכלהו כנזכר שם שהיא כנף העשירי הנק' ארץ העליונה משם שמענו זמירות לצדיק הנק' יסוד כי היא נותנת זמירות לו תמיד כאומר ולא אמר איה אלוה עושי וכו' ירצה ולא אמר האיש ההוא איה הוא אלוה שעשאני שהוא נותן זמירות בלילה וז"ש כד"א נותן זמירות בלילה כנזכ' בפ' תרומה סוף דף קע"ב וריש קע"ג ע"ש וביאר אומר בלילה שני פירושים א' על הגלות הדומה ללילה כי בו קראה שיקימנה מגלותא וגם בלילה ממש שהוא מחצות לילה ואילך קוראה את הת"ת וכשיאיר היום שיבוא לגבה כנודע גם ביאר לשון זמירות מלשון לא תזמור שר"ל לא תכרות כמו זמיר עריצים והכוונה כי בחצות הלילה דאתערת היא בהנך זמירות כדין נפיק חד רוחא מסטרא דצפון ובדר לכל הרוחות החיצונים המשוטטים בעולם מתחלת הלילה כנזכר בפרשת תרומה דף ק"ל וקע"ג ולכן נק' זמירות שכורת כחן של מזיקין וס"א גם ביאר זמירות כמשמעו שהם שבחים ושירים שמשבחת לת"ת וכל דא למה צבי לצדיק פי' מהו הענין שמשוררת כל השבחים אלו בחצות לילה ולא ביום לז"א צבי לצדיק ר"ל מפני שעתה בא והגיע עת דודים לכן היא משוררת לצדיק ומפארת אותו שהוא המייחד העם הת"ת וזה צבי ר"ל נותנת פאר אל הצדיק הוא יסוד עולם או ירצה בשביל הצדיק שיתייחד עמה והכוונה מלשון חפץ ורצון כי תשוקת המ' להתייחד עמו ולכן היא משוררת וז"ש וכל דא למה צבי לצדיק לאזדווגא וכו' וצבי לשון ארמי לשון חפץ כמו שפי' הרד"ק על פסוק וצבא תנתן על התמיד כמו דאי הוה צבי הוה חיי ע"ש בשורש צבא (מהרמ"ק) [נ' מה שמציין מהרמ"ק הוא ט"ס וצ"ל מהרח"ו כי בס' א"י לא נמצא זה כלל עד מעל"ד במקום שצינתי ע"כ] זלה"ה:

דף רפד:

ואו' רזי לי רזי לי וגומר יר' כי ר"ז סוד וכאשר נוסף י' במלת ר"ז יעשה רז"י ובמלת סוד יעשה יסו"ד ואמר ב"פ רזי לי דא הוא רזא עילאה מצד הת"ת שעליו רזא קדישא מצד הבינה קדושה עילאה דקאמר לעיל אבל אוי לי וכו' שהם גורמים שלא יהיה הייחוד במעשיהם המקולקלים וז"ש דכולהו משקרן ביה וז"ש הכתוב בוגדים בגדו דהיינו שהבוגדי' בו ומשקרין בגרמייהו שפוגמים ג"כ עצמם והיינו הכפל ופגם זה הוא קלקול זווגם וייחודם עם נשותיהם שלא בקדושה כדמסיק שזה פגם בהקב"ה ופגם בחוטא עצמו ולא זו בלבד אלא גם הבנים אינם קדושים שאינם מושכין נשמות קדושות מלמעלה אלא מעץ הדעת טוב ורע או כולו רע אמנם נשמות עץ החיים צריך הכנה גדול' ביותר כנודע וע"ז אינון בנין [ע"כ לא נמצא בכ"י אוריקר] אלהיכ"ם אלהי"ך ולא אלהינ"ו הענין כי בפרשה הזאת שהיא פ' הקהל פ' השמטה דהיינו המלכות שהיא למטה מהת"ת לא היה חלק משרע"ה ולכך לא אמר אלהינ"ו כדקאמר שמע ישראל ה' אלהינ"ו דהיינו הבינה שהיה חלק למרע"ה בה ולכך כלל עצמו עם ישראל אמנם בפ' הזאת שעניינה למטה לא אמר אלא אלהי"ך אלהיכ"ם ופי' הטעם להיות המלכות למטה ממדרגת משרע"ה כדכתיב כי המקום אשר אתה עומד עליו דהיינו הת"ת מדרגת מרע"ה והוא עומד על המלכות והמ' מקום ודאי למטה מת"ת וז"ש המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש דהיינו להודיעו שהיתה מקבלת מחכמה דהיינו אדמת קדש והיא נק' אז ארץ החיים שהיא מקבלת החיים מחו"ב ועכ"ז היא למטה ממדרגת מרע"ה וזה בקדמיתא בתחלת נבואתו כ"ש בעת פטירתו ולזה לא אמר לנגד השמטה שהיא מ' אלא אלהיכ"ם נגד ישראל לא אלהינו.

יתיר מבולא שכפל הכתוב בה העדות דכתיב והיה שם בך לעד וכתיב וענתה השירה ועוד מפני התמידות יקיום העדות שהתורה קיימת לעולם בא"ר גור"ל אב"ן שיר"ה בלי ספק ארבעתם רמז שלהם במ' וענין העדות הוא להיותה עם הת"ת שבו העדות ושניהם עדים דכתיב העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ והם ד' בחינות בה הא' באר דיצחק שהיא מצד הגבור' הב' גורל היא בימין חסד כנודע הג' אבן מצד יעקב כדכתיב והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וכו' השירה נקבה מצד עצמה כנודע וכולם יש בהם סהדותא וכנזכר כולהו מתגלפי וכו' הענין כי בהיות משרע"ה כותב בתורה האזינו היו רוחניות אותיות אלו מתלבשות באותיות הגשמיות כי האותיות הם הויות מתהוות מהספירות העליונות והנה היו אותם ההויות הרוחניות מתהוות להיותם אותיות לשירה הזאת והיו יורדות מעלה לעלול עד למט' לפני משה להיותם נשמה ורוחניות לאותיו'

הנכתבות ע"י מרע"ה היינו דקאמר אתיא קמיה וכו' הרוחניות הנז' לאתגלפא בסוד התלבשותם באותיות כתב בס' כנז' מפני שהיו לפניו מסודרות ובהיותו כותב היתה כל א' וא' מתלבשת בסוד כוונת משרע"ה בכתיבתו. מאי קא רמיזא במלת הזאת קא מבעיא ליה שירתא דקב"ה והיינו הזאת שכינתא דאתקריאת זאת והכוונה שהשכינה שהיא נק' זאת משוררת אותה להעיד בהם בישראל כדכתיב לי נקם וכתיב אם שנותי ברק חרבי וגומר. שיר השירים שמשורר אותם הקב"ה הנק' שלמה מלך שהשלום שלו וכן מזמור שיר שמשורר אותו יום השבת דהיינו הקב"ה כנז' דכר ונוקבא ת"ת ומלכות ואינון שהיו מתנבאים באספקלירא שאינה מאירה אמרו שיר זכר ומשה שהיה מתנבא באספקלריא המאיר' אמר שירה שהיא נקבה כלפי לייא משה הוה ליה וכו' מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב ואומר רזי לי רזי לי וגומר כלומר הזמירות והדברים ששמענוה מזמרת היא שאומרת רזי לי וגו' ר"ל אותו הרז שלי הוא והייתי חפצה בו ותאבה אני לו וענין ר"ז הוא או"ר בגי' והוא בסוד אור הגנוז לצדיקים והוא אור החסד הגנוז בצנור א' בתוך היסוד הנק' צדיק וזה האור בא דרך הסתר אל היסוד בגניזא נקרא ר"ז ועיין בפ' תרומה דף קכ"ו ע"ב. וצריך להגיה דא הוא רזא קדישא במקום רוח קדישא שהוא פ' רזי לי שהוא אור הנמשך מחכמה עליונה ומשם מתפשט עד החסד אור קדמאה ולכן כנגד שתיהם אמר ב' פעמים רזי לי רזי לי א' כנגד חכמה שמשה עיקר מציאותו וז"א דא הוא וכו' ואמר המ' אמת הוא כי היסוד עולם הנק' ר"ז הוא המייחד אותו עם הת"ת אמנם אוי לי כי ישראל אינם מקימין ברית זה ובהכי גורמין להסתלק האי רז מיני. כי שקרו בו באות ברית קדש הזה ותירץ אומר ב"פ בוגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו לרמוז חל ב' בגידות א' הם בעצמם הבוגדים בברית הנזכר כי היו משתמשים נשותיהם בימי החול דרך הפקר ובמחשבות וכוונות רעות ולכן גם בניהם יצאו בוגדים כי היו פגומים כמ"ש פ' קדושים דף פ' ע"א על פסוק אל תהיו כסוס וגומר ואז ישעיה בשמעו דברי השכינה אז קידש אנשי דורו בקדושא דמלכא שהוא מליל שבת ליליל שבת ובצניעות גדול והיינו אומ' לאתקדשא בקדושא דמלכא ואז יצאו בניהם קדושים ונק' על שמו והיינו אשר נתן לי וכו' ואומר לאותות ולמופתים וידעת כי סוד המופת הם דברים מופלאים ונסתרים ומובדלים מן האנשים כי לכן יקראו מופתים ונפלאות כי אין שום אדם יכול לעשות והם מופרשים מבני אדם.

ד"א מכנף וגומר עתה ביאר פי' הב' הצודק אל ענייננו ואמר מכנף וגומר הענין כי מדבר בעת שנכנסו יש' לארץ כי אז כל מלאכי מרכבה עליונה ירדו לא"י להקביל פניהם ושרתה שכינה בתחתוני' והיו המלאכים משוררים בארץ וכשמוע משה הנק' צדיק את שבחי

המלאכים גם הוא שבח להשי"ת וז"א צבי לצדיק וביאור צבי היא א' מב' פירושים הנז"ל וכפל ב"פ בגדו ובגד וכו' כי ירמוז לב' החרבנות ראשון ושני שנחרבו על בגידת ישראל ראשונה ושניה באופן כי אעפ"י שעתה היו משוררים ושמחים על ביאת ישראל לארץ נבאו מה שעתידין להתגרש ממנה מחמת עונותיהם והיינו ובגד בוגדים ר"ל כי גם הבנים אשר קמו תחת אבותיהם גם [666] העם עשו בגד כמותם וז"ש ובגד של בוגדים אביהם גם הם בגדו כמותם וצריך להגיה ובגין דאחדו בנייהו שקרא דילהון וכו' ר"ל בשביל שבניהם אחזו מעשה אבותם בידיהם יתעקרון זמנא תניינא מן ארעא או אפשר לומר ובגין דאתאחד בנייהו שקרא דילהון ר"ל מפני שנאחז ונשתרש הבגידה שלהם עוד עד חורבן שני יתעקרו זמנא תניינא מן ארעא:

לקוח את ספר הקשה דהל"ל ארון ברית ה' אלהינ"ו למה הוציא עצמו מן הכלל ואמר אלהיכ"ם הא אוקימנא ופי' כל הני טעמא למה פעם נזכר אלהינו ופעם אלהי"ך ופעם א"ל ופעם אלהיכ"ם במקומות מפוזרים בזוהר והנה סוד אלהינ"ו נתבאר בפ' תרומה דף קנ"ט ע"ב ואלהיך בפ' יתרו דף ע"ט ע"ב ופ' בשלח דף ס' ע"ב וכלל הדברים כי אומר אלהי"ך היא השכינה כי משם מציאות ישראל אמנם משה איש האלהי"ם הוא מעלה יתירה אתו כי הוא בת"ת ונכן יחס את השכינה בשם אלהי"ך כלומר שלך ולא שלי כי אני למעלה כנזכר והביא ראיה לזה מפסוק כי המקום וכו' דאיירי בשכינה הנק' אדמת קדש ונאמר למשה כי היה עומד עליה ואם זה נאמר לו בתחלת נבואתו כ"ש עתה אחרי שנאמר לו ואתה פה עמוד עמדי ומה גם הם עתה ביום מותו כי עלה במעלה ע"י נשמתו ולא ע"י הגוף הנז' בפ' ואתחנן דף רס"א ע"ב וא"כ ראוי הוא לומר אלהי"ך ולא אלהינ"ו ויתכן כי סמך לזה תאנא א"ר יוסי והיה שם בך לעד וגומר לרמוז כי כאן אומר כי זה ספר תורת ה' אלהי"ך יהיה שם לעד ונודע כי המלכות נק' עד וז"א הבאר והגורל והאבן וספר התורה הזה וא"כ לזה אומר אלהי"ך ולא אלהינ"ו והענין כי הנה המלכות היא הנק' עד והיא המעידה והנפרעת ממנה תחלה וכמ"ש לקמן על וענתה השירה ע"ד וארץ מתקוממה לו. ע"ד יד העדים תהיה בו בראשונה והנה כאן אמר ושמתם אותו בארון והיה שם בך לעד והוא סוד ספר משנה תורה הרומז במלכות גם ארון התורה רומז אליה ואמר כי זה ספר התורה יהיה בך לעד או יחזור אל הארון הנזכר כי גם הוא במ'. תלתא אינון דקיימי וכו' הענין כי ג' אנשים אשר שמו את המ' לעד והם יצחק ששם את הבאר לעדות בינו ובין אבימלך והנה יש פה מקום עיון כי הוא אמר שהם ג' ומונה ד' אך הענין כי כל אלו הד' הם רמוזים בשכינה המעידה ומבארת הדברים כמו באר

[666] הם.

של יצחק שתבאר ותגיד החוטא והמפר בריתו של חבירו ואבן יהושע ג"כ להעיד מי יעבור על החטא. והשירה הזאת ג"כ מי יחטיא שיפרע ממנו. ואלו הג' שייך בהו פריעת החטא למי שיעבור כנז' ולז"א תלת אינון דקיימי בסהדותא ולסוד זה נכתב באלו הג' עדות כי צריכה היא להעיד אימתי שיעברו על קיום הברית והתורה. אך הגורל לא היו צריכים אליו רק להורות ולבאר גורל כל א' וא' ולא שייך שם עדות להעיד על החטא כי אינו מכלל הענין ולז"א גורל לא כתיב ביה סהדותא והוא מ"ש כי כל אלו הם בשכינה המפרשת והמגלה הדברים אך לסוד עדות כדי ליפרע זה לא שייך אלא בג' לבד כנזכר: **תאנא וכו' עד תומם וכו'** הוקשה לו דהול"ל את השיר' הזאת מה דברי ומה עד תומם דודאי שדבר כל השירה ולא קצתה אך פי' ע"ד הנזכר באדרת נשא דף קל"ב ע"ב והענין הוא בהקדמת כלל גדול אשר הוא שורש כל התורה והיא סוד כוונת הבריאה בקיצור כי הוצרכו כל הדברים לצאת מן הכח אל הפועל ואז יושלמו בשלימות גדול וזה גם בדברי התורה בעסוק האדם בהם הנה יקנו שלימות גדול וכפי צאת דברי תורה מפי האדם כן אזיל וסליק ובקע רקיעין ואתעביד לעילא רקיע וכו' והנה כל השירה הזאת ידעת היותה במלכות ובה נכלל סוד שמו ית' וכמו שאמר כי שם ה' אקרא וגומר ורצה משה להוריד כח השכינה היא סוד השירה הזאת ולהשתתפא שם לעד בינו ובין בני ישראל ואז כל דבר ודבר מן פרטי השירה הזאת היה יורד וכביכול היתה קונה שלימות ע"י משה וז"ש לאתגלפא על ידו ואח"כ חוזרת אל מקומה באור גדול ומעל' גדולה וזהו עד תומם כלומר עד השתלמותם כי שם היו קונים שלימות ומעל'. והנה ר' אבא תירץ למה אמר את דברי באופן אחר והוא כי השירה הזאת היא מ' ואמר כי משה דבר את הדברים שהמ' הנק' שירה משוררת אל הקב"ה וזהו את דברי השירה כלומר דבר משה אותם דברים שמדברת השירה הזאת אל הת"ת והביא ראיה מפ' שיר השירים וכו' שאמר אותו שלמה והוא הקב"ה מלך שהשלום שלו וכן מזמור שיר ליום השבת ר"ל זהו שיר מזמור שאומר אותו יום השבת והוא ת"ת הנק' יום השבת וכנז' פ' אחרי מות דף ע"ט ע"ב וכן הכא את דברי השירה ר"ל את הדברים שמדברת השירה הזאת כנזכר וכפי זה קשה כי הלא כל הנביאים אצל משה כקוף בפני אדם כי משה השיג עד נשמת הת"ת כנודע והם לא השיגו אלא עד המלכות כנודע ומזה נראה בהיפך כי משה שירת המ' לת"ת ושאר הנביאים כגון דוד ושלמה דברו שיר אל המלכות שהוא יותר עליון והיינו אשר לשלמה כנזכר וכן ליום השבת כנז' והראיה ג"כ כי בשאר הנביאים נז' שיר לשון זכר ובמשה נאמר שירה בלשון נקבה ותירץ אלא דא הוא רזא וכו' מהרח"ו זלה"ה:

דף רפה.

משה לגרמיה לא קאמר כדפי' לעיל דלא קאמר אלהינ"ו אלא אלהי"ך אלהיכ"ם לאו הכי שאין זו טענה מספקת לענין שיר או שירה ומה גם שירת הים דלא מתרצה בהכי והיינו דקאמר בשמעתיה והיינו דכתיב אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' לקמן. משה סליק מתתא לעילא וכו' הענין כי המלכות שבחה עולה ממטה למעלה ושבחא הוא בסוד הת"ת מפני שתיקוני שבחה הם תיקוני הת"ת ושבח שיר השירים יוכיח שהזכר משבח הנקבה והם תיקוני נוקבא והנקבה משבחת הזכר והם תיקוני דכורא והא כיצד אלא שהוא מתקנת תיקוניו ועולה אותו התיקון מהמלכות אל הת"ת ונמצאו בסוד הת"ת ושבח זה נק' שירה מפני שהאומרת אותה היא המלכות אמנם השבח בעצמו זכר ונק' שירה ע"ש האומרו וז"ש ובגין דאמר שירתא ותושבחתא דמטרוניתא משבחת למלכא ועולה השיר ונדבק בת"ת בסוד תיקוניו וז"ש ומשה במלכא אתאחד אמנם הת"ת משבח המלכות והוא מתקן תיקוניה ויורד אותו התיקון מהת"ת אל המלכות ונק' שבח זה שיר מפני שאומר הת"ת אמנם השבח מסודר בסוד תיקוני המלכות ויורד מלמעלה למטה אל עולם המלכות וז"ש ובגין דאמרו שיר דאיהו שבחא דמשבח מלכא למטרוניתא וכן ראוי לשאר הנביאים משום דאינון במטרוניתא אתאחדו כנז':

וענו הדברים האלה מ"ל שכבר נאמר שהוא השירה ופעם אחרת שירה למה ועוד כי העדות אינו סתם כל השירה אלא הדברים הפרטיים ולכך הול"ל הדברים ואלו דברי רשב"י ולא פליג אדר' אבא אלא במאי דקאמר בסוף דבריו משה לגרמיה לא קאמר אבל בענין סהדותא לא פליג ולהכי קאמר בגין לאתחדא מילי באתר דא מ' שהיא המשוררת ומצדה בהדין כדמסיק. יגלו לבד אבל לא לינקם וארץ שהיא מלכות מתקוממה לינקם שהיא דין כתיב וידבר דוד וכו' קשיא ליה לפי דבריו דקאמר את השירה הזאת מורה שהיא מעלה יותר מהשירה שהיא נק' שיר כנזכר א"כ דוד שהיה ודאי בנוקבא היכי קאמר את השירה הזאת לה' דהיינו כמו מדרגת משה כנזכר ממטה למעלה ובדוד לא שייך הכי כנזכר. דהוה בנייחא מכל סטרוי על המ' העולה למעלה במקום הת"ת שהיא נחלה בלא מצרים וזה זכה דוד בסוף יומוי.

אמר ר' שמעון שירתא מעליא מכולא משיר ומשירה מאי היא כמה דתנינן ברזא וכו' משנה ידועה להם נק' במילין ובעובדא מתתא לעילא וכו' כלומר שיהיו שתיהן חד נכללת באותה תפלה או באותו השיר א' מתתא לעילא דהיינו התעוררות המלכות העולה לת"ת והיינו שירה כנזכר ואח"כ מעילא לתתא דהיינו התעוררות הת"ת היורד מהת"ת למלכות והיינו שיר ואח"כ לקשר שניהם יחד ת"ת ומלכות והיינו לקשרא כולא

בחד קשרא דא שכינתא כלומר התעוררות השכינה העולה ממנה לת"ת שהוא הקורא כאומר ויקרא אל משה היינו השכינה. הבו גודל מהת"ת למטה במלכות ואם תאמר היה לו לומר לאלהיכם ויש לומר דאהדר ג"כ לבינה שהיא מתגדלת בשפע הנשפע למלכות ע"י הת"ת שאכל ממנה ונייחא דאימא נייחא דברתא.

לבתר נחית בדרגוי. אחר ההתעוררות הזה ממטה למעל' וממעלה למטה נחית בדרגוי ת"ת להתייחד עם המלכות והיינו הצור בינה תמים חסד פעלו גבורה כי כל דרכיו משפט ת"ת אל אמונה נצח. ואין עול הוד צדיק יסו"ד וישר מלכות ואחר שירד הת"ת מהבינה אל המלכות קשר קשרא דמהימנותא שהוא ייחודם יחד ואמר הוא שבמלה זו נכלל הכל בייחוד וז"ש דדא הוא קשורא דכולא דהיינו ה' מלכות ו' ת"ת א' בינה מתייחד הכל או א' אחד יסוד המייחדם. בעי בר נש וגומר בסוד התפלה במילין ובעובדא בעובדא ציצית ואח"כ תפלה של יד ואח"כ תפלה של ראש ואח"כ ע"י תפלה של ראש יורד ברצועותיו עד היד ואח"כ כורך הרצועה של יד באצבע ויורד מת"ת אל המלכות בסוד הקידושין וכן הוא הדרך בתפלה תחלת הזמירות ואח"כ תפלה מיושב ואח"כ תפלה מעומד ועולה ע"י התפלה עד קדש הקדשים כנז' בפ' פקודי ובתיקונים ובר"מ וקצת בפ' במדבר והיינו דסלקא יקרא דמאריה התעוררות המלכות אל הת"ת לאתר דשקיו דעמיקתא דבירא נגיד ונפיק שהוא עמקי הבינה בסוד החכמה המתעלמת שם והיינו שקיו דעמיקתא החכמה המשקה עמקי הבאר נגיד בו' קצוות הנעלמות בבינה ונפיק לו"ק שחוץ לבינה לבתר נגיד לאמשכ' וכו' מדרגה אחר מדרגה בספי' והוא סוד [667] ברשות העמידה כנז' בפ' פקודי וז"ש לכל דרגא ודרגא עד דרגא בתראה שהוא המלכות והיינו סוד ברכת הודאה בהוד שים שלום ביסוד ושם המלכות נכללת וזה לאמשכא ברכאן לא לייחוד אלא הזמנה אל הייחוד אמנם אחר שגרם כל זה הייחוד הוא כאן בשים שלום כנז' בפ' תרומה וז"ש לבתר בעי לקשרא קשרא בכולהו דהיינו זווגא דההוא אדרא דנקטא נשמתין והיינו בסוד נפילת אפים כנז' שם ולא אתכוון באמן שאם יודע לכוון באמן ע"י שיענה אמן על המברך יתקן כמוהו. ממבועא היא הבינה מקור הברכות ובה נכללות כתר חכמה כי הם מקורות הברכות. למלכא ת"ת וממנו למלכות שהיא מקבצת ומכנסת כל שפע הברכות בה וז"ש דא כ"י א' הוא הכתר פל"א והוא הבינה כנז' בתיקונים והוא החכמה כאומר ואאלפך חכמה ולפ"ז באל"ף נכללות ג' ראשונות מלכות ת"ת והיינו מלכא דקאמר לעיל ולהיותו מרובע כי סתם שם הוי"ה בת"ת ופתיחתו בה' אחרונה שמאלית מ' והייינו מ' פתיחא

[667] ברכות.

לשמאל ומשם לנו"ן מ' והיותה פשוטה מורה היותה מטרוניתא על התחתונים מורה ההתפשטות הברכות בכל וז"ש כיון דמטו ברכאן לנו"ן מתמן נגדין וכו' מהרמ"ק זלה"ה: **והרח"ו זלה"ה** כתב אלא דא היא רזא דמלה וכו' פי' אדרבא מכאן ראיה אל גדולת משה והוא כי אותם דוד ושלמה השתדלו לתקן שבחי ותיקוני המטרוניתא הבאים לה מן מלכא אבל משה היה מתקן תיקוני מלכא שהם השבחים שמשבחת המטרוניתא למלכא בסוד תיקוני מלכא ואם כן גדול כחו של משה נמצא כי אינון באינון ותיקונין נחתי מעילא לתתא ומשה סליק בהנך תיקונין מתתא לעילא לגבי מלכא ואלו הם דברי רשב"י ע"ה אכן ר' אבא ביאר כי עתה משה היה מדבר בעד ישראל ולכן דבר בסוד השירה הנקבה ורשב"י דחה דבריו כי אינן אלא דברי משה עצמו ותיקוני המלכא ע"י עצמו כנז' וזהו אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' כי אמרו תיקוני השירה הזאת המשוררת לה' ת"ת ולכן נאמר הכא בלשון נקבה כמ"ש ויכתוב משה את השירה הזאת וכן וענתה השירה הזאת לכוונה שביארנו ועתה קשה על אמרו.

וענתה השירה הזאת דהול"ל וענו הדברים וכו' כי הלא גם לעיל אמר את דברי השירה ולא אמר את השירה וכמו שביארנו כי הדברים הנז' הם תיקוני המלכא ע"י המטרוניתא וסוד העדות לא שייך באלו במטרוניתא עצמה בסוד וארץ מתקוממה לו והענין כי במה שעתידין לחטוא וכמ"ש כי אני ידעתי את יצרו וגומר לכן אמר כי היה לוקח לעד את השירה הזאת היא המ' אתר דדינא שתפרע מהם אם יעברו על דרכיו הנז' ע"ד יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו וזהו וארץ מתקוממה לו שהיא מ' וביאר הכתוב כי הוא השמים הוא הת"ת יגלו עונו אך לא יפרע ממנו כי הוא סוד עונש החטאים הוא למטה במ' וזה וארץ מתקוממה לו להפרע ממנו:

כתיב וידבר דוד וגומר הכוונה לתרץ קושיא הנופלת על מ"ש כי אומר במשה את דברי השירה היא מעלתו על כל הנביאים א"כ מצאנו זה בדוד כמ"ש וידבר דוד וגומר וביאר כי בעת זקנותו עלה דוד למעלה גדולה הזאת וזה יובן במ"ש בפ' ויחי דף רמ"ט ע"ב ופ' נח דף ס"ג ע"ב ע"ש בסוד ענתות כי דוד בכל ימיו לא השיג את המלכות אלא בחסרונה וזהו כי [668] מפני אני האמנם כי בעת מותו שהיה עולה להסתלק אל המלכות אז התחיל' הסיהרא להאיר וזכה בה בשלימות ואז זכה להשיג תיקוני המטרונית' למלכא עילאה כמו משה אמנם יש הפרש כי משה זכה כל ימיו אך דוד בעת מותו דוקא וז"ס אומר דהוה בנייחא מכל סטרוי הסוד כי כל הדיפות מאויביו היה בסוד עניות ומסכנות הלבנה אכן בסוף ימיו היתה בשלימות וכדין אתיא ליה נייחא וכו':

[668] צ"ל עני.

אר"ש וכו' הנה לעיל ביארנו כי שירת משה זאת היא מתתא לעילא לז"א עתה פי' וביאר ואמר כי הלא תנינן דבכל דברים שבעולם בין בסדר שבחי הדבור כמו כמה מצות הנאמרים בפה כמו התפלה והקריאת שמע וכיוצא וגם הנעשים במעשה כגון תפילין וציצית וכיוצא הכל הוא לקשר מתתא לעילא כי תחלה משימין תפלה של יד ואח"כ תפלה של ראש וכן תחלה אומר תפלה דמיושב ואח"כ דמעומד והיינו מתתא לעילא וזהו שלימות הכל לתקן המטרוניתא ואח"כ להעלות ולייחד עמו את המלכות ולבתר אחרי שייחד את הת"ת והמלכות יקשרם כולם בסוד האין סוף המקשר את כולם כי ע"י הא"ס כל העשר ספירות נעשין אחד וזהו הייחוד המשובח כנזכר בפ' קדושים דף פ"ג ע"א והנה זה עצמו מבואר בשירה הזאת כי תחלה אמר כי שם ה' אקרא ושם ה' הוא במלכות גם אקרא הוא במלכות וכנז' בפ' תרומה דף קל"ח ע"א בפ' ויקרא אל משה וכנז' בפ' ויקרא באורך בסוד התפשטות הקריאה באותיות אוקיר שהם אותיות ויקרא ע"ש ולבתר סליק עד מלכא ת"ת הנק' אלהינו שהוא מדתו של משה וכנזכר בפ' תרומה קנ"ט ריש ע"ב סוד אלהינו בת"ת. ואומר הבו גודל לאלהינ"ו הוא סוד תיקוני מלכא בו' קצוות ומתחיל מהחסד וזהו הבו גודל חסד לייחדו בת"ת אלהינו ואח"כ שאר הספירות כנזכר בפ' האזינו דף רצ"ז ע"א עד וישר הוא מלכות הרי הוא מתתא לעילא מן המלכות לת"ת ואח"כ מעילא לתתא מת"ת למלכות ואח"כ קשר הכל הוא סוד יחוד עילת העילות המייחדם וז"ש הוא שהוא הא"ס הנעלם שאין בו השגה וזהו פי' הוא כלומר הוא מי שהוא כי אין לנו בו השגה כלל מהרח"ו זלה"ה:

דף רפה:

כמה פתחין דברכאן מהמלכות שהוא ברכה כמה טבוון מהיסוד והת"ת הנק' טוב דכתיב טוב היא וכתיב אמרו צדיק כי טוב כמה חדו מהבינה שמשם השמחה ואפשר להפוך הברכאן מבינה לעילא בעליונים דווקא. טבוון מהת"ת בעולמות כולם חדו מהמ' הנק' שמחה בכולא אפי' בפרטים אמן איקרי מבועא הבינה ולא מצד עצמה אלא מצד סוד נחלא שהוא ו' סודה ת"ת הנעלם בבינה והיינו סוד התורה ונפק ממנה ולמטה להמשך להשקות שאר הספירות אמן איקרי דכתיב ואהיה אצלו אמון אל תיקרי וגומר והיינו סוד התורה שהיא נעלמת בבינה והיינו סוד שורש ו"ק שבבינה קיומא דכולהו דהיינו מלת אמ"ן לשון קיום אמ"ן ג"כ לשון קיום ולהורות שגם אחר המשכו למטה נק' אמן אמר **ההוא** טלא דנגיד ונפיק שעל ט"ל זה שהוא סוד **יה"ו** במילואם אמר הת"ת למלכות פתחי לי שראשי נמלא ט"ל והטל הזה נמשך גם למלכות שהוא טלא דנגיד לחקל תפוחין קדישין שהוא המלכות בענין שימצא מלת אמ"ן בת"ת בבינה ע"ד הנז"ל בפרטות

האותיות והכריח הענין מדקאמר אמן ואמן שסודו אמן בינה אמן מלכות ו"ו קו האמצעי שבין אמן לאמן מן העולם בינה ועד העולם מלכות ועד הוא הנמשך מעולם לעולם כנזכר והיינו ממש הפי' שפי' לעיל בפרטות האותיות ואמ"ן וז"ש והא אוקימנא אמן באינון אתוון כללא דתרין ת"ת ומלכות כדמפרש ואזיל נו"ן כפופה היא המלכות ונו"ן פשוט' יש בסודה נו"ן וגם מציאותה רומז הת"ת שהוא וא"ו כדמסיק כללא איקרי נו"ן כלומר במילואה שיש בה נו"ן דהיינו מ' לעצמה ות"ת לעצמו ו"נ ושתיהם יחד ן' פשוטה אל כתר אל עליון מלך בינה נאמן סוד הייחוד מהרמ"ק זלה"ה ועיין בס' אור הגנוז בס"ד:

דף רפו.

הא דאהדר ביה וכו' הענין שהם מדור א' בשתי מדרגות הא' נק שאול ושם נידונים הראויים לתחתית שהרהרו תשובה ולא עשאוה הב' נק' אבדון ושם נידונים הראויים לתחתית שלא הרהרו תשובה ולא עשאוה ויורד שאול לא יעלה אהדר לאלו ומוריד שאול ויעל אהדר לאותם היורדים למדרגה האחרת וע"ד השאלה נק' שאול. או אפשר היורד שאול דקאמר היינו שיורד משאול לתחתית שהוא ג"כ חלק שאול ואם תאמר והאיך אפשר שיהיה עונש כ"כ חמור לענין זה וי"ל דלא אתמר אלא במאן דמבזה אמן בדרך בזיון כדדריש ובוזי יקלו ועוד לא פעם א' אלא כמה פעמים וז"ש ואמן סגיאן אתאבידו מיניה ולא זו בלבד אלא שיהיה לו עבירות שיורידוהו שם וז"ש ר' יוסי דנחתן לגיהנם דרגא בתר דרגא והיינו שעשה עבירות הראוי לו לרדת לדין בכל מדורות גיהנם עד שמפני עבירותיו ירד לתחתית ואז מפני עבירה זו הנוספת לא יעלה והענין כמו שדרשו במדרש רות מהזוהר שיש עבירות שנדון בהם בא' ואח"כ יורד לשנית ונידון על עבירות אחרות וכן יורד עד שבא לתחתית ושם נידון ג"כ על אלו ולא יעלה כנזכר ואי איהו קדש וכו' יש לו שכר גדול הפך הנז' דהיינו שיעלה מדרגה אחר מדרג' וכו'. תאנא שירה משיך ברכאן וכו' לא פליג אדלעיל דאין הכי נמי דסלקא שירה מתתא לעילא אמנם בתר הכי משיך ברכאן מפני התעוררות שעלה שירתא שלימתא וכו' כי השיר הוא ממעלה למטה השירה ממטה למעלה ואין שלימות אלא בייחוד כל הבחינות וז"ש שירה שלימתא שירה דכליל כל שאר שירין שיהיה ממעלה למטה וממטה למעלה ואמרתם ביום ההוא וגומר בפ' זה ממעל' למטה הודו לה' וממטה למעלה קראו בשמו ואח"כ יחודם יחד זמרו ה' כי גאות עשה וכו' והיינו ע"ד שפירש הרשב"י ע"ה בפ' כי שם ה' אקרא א"ר אלעזר הם דברי ר' יוסי שפירשתי אלא שפ' השירים אז שר היינו נראיה שהם זמינין וכן כולהו בשירת הבאר כתיב אז ישיר ישראל וגומר השירה הזאת מתתא לעילא כדפי' ר"ש לעיל ובענין שירת הים אין צורך להאריך כי פשיטא דאית בה כמה זמני מתתא לעילא ומעילא לתתא

אמנם בשירה זו שהיא קצרה פי' ואמר לעתיד עלי באר מלכות שהיא סכת דוד הנופלת שעליה נאמר דבקה לעפר נפשי סק לאתרך להיות אור הלבנה כאור החמה לאתחברא בת"ת וכל זה להעלות' ממטה למעלה ואח"כ יורד ממעלה למטה ואמר באר חפרוה שרים ומלת חפרוה היינו תחלת מציאותה מאו"א שהם שרים חכמה שר הימין והבינה שר השמאל בסוד ויבן ה' אלהים את הצלע ואח"כ כרוה נדיבי העם דהיינו מציאות הכנתה לקבל השפע שהאבות נוקבין אותה וכרין אותה כדי שיכנס לה מקורי השפע משמאל ומימין ואמצע וז"ש אתר לאזדווגא ביה מלכא. במחוקק במשענותם מחוקק יסוד בכח משענותם הם נצח והוד שהם שני משענים לגוף תרין ירכין וב' במחוקק פי' הוא במה הוא זווגא דהיינו כרוה דאמרן במחוקק כנזכר וממדבר מתנה וכו' הענין שבמ' תקרא מדבר להיות בה אחיזת הגרים והוא הפקר לאחיזת הכל כמדבר ולמעלה מזה בחי' המלכות הנק' מתנה שהיא מתנה להם ליש' לבד ומשם נקשרות ומתייחדות בחינות אלו בנחלי אל דהיינו נהרי נחלי שפע הו' קצוות שראשם אל דהיינו חסד ומשם עולה אל הבינה דהיינו במות והכל נקשר ומתייחד יחד והיינו קשרא שלימתא הקושר ומייחד כל הספירות לייחוד העליון והיינו קשרא דמהימנותא שהוא על ידי ההוא יחיד נעלם ייחודא דכולא והייחוד תדיר וזה שאמר קשרא קיימא דכולא ביה כלל הכל הספירות וסבתם כנזכר מהרמ"ק זלה"ה:

תם ונשלם פרשת וילך בילאו"א

ר' יהודה פתח פתחתי וגומר בזמנא דאזילנא וכו' אני ישנה מדת אני שהוא בחי' התפשטות המלכות בחוץ ובחי' זו ישנה מפני שהיא מתהלכת במדבר השמם מקום הקליפות שאין שם תיקון מצות אמנם בחי' לב דהיינו הבחי' האמצעית שהיא השולטת בא"י ער שהיא מתוקנת בא"י והוא קול דודי ת"ת דופק משפיע דינים מצד הגבורה שבו ודיניו מזוגים מימין ומשמאל והיינו ברחימותא מלוי והיינו פתחי לי וכו' כדי לתקנם אל הייחוד העליון. והנה הפתיחה הזאת אינה אלא בא"י מפני שהפתיח' היא בנקודה האמצעית והנקודה האמצעית אינה נפתחת אלא בארץ ובהכנסם לארץ נסתלקה הזכר כדמסיק ודודי חמק עבר וגומר. והרח"ו זלה"ה כתב האזינו וכו' להיות כי האזנה הזאת וקיבוץ הזה כמי שנפטר מן העולם ומצוה את ביתו ואת בני ביתו כן משה באותו היום שהיה נפטר מן העולם הזה עשה קיבוץ וצוה את בני ישראל שילכו בדרך ה' אחרי מותו ופה הודיעם כל הצרות העתידות לבא עליהם מפני ביטול התורה ואיך היו כפויי טובה כמ"ש זכור ימות עולם וגומר כנשר יעיר וכו' לכן הביא הפסוק ההוא כי בו נרמז ענין זה ופי' הפ' כך היא אני ישנה וגומר הם דברי השכינה האומרת אני ישינה במדבר נמשלת

בעת ההיא כאיש הישן שאין מי שיעוררנו משנתו כך להיות כי רוב המצות או כמעט כולן לא נצטוו עד ביאתן לארץ לא היו מעוררין את השכינה כי אין התעוררות למעלה אלא בהיות התעוררות המצוה בעוה"ז אמנם לבי ער כלומר גם כי כפי הזמן ההוא הייתי כמו ישנה עכ"ז לבי בקרבי הייתי ער כי הייתי ממתין עד שזכו ליכנס לארץ ואז יקיימו המצות ואז אעבד להו נימוסין ונסים ונפלאות בעת כניסתם לארץ כי כל כוונת יציאתם מארץ מצרים היתה לשיכנסו לארץ לקיים המצות כי שם הוא קיומם והנה בהיותי ישנה במדבר הנה קול דודי הוא משה בעלה דמטרוניתא הנק' דודי כנודע כי ת"ת ומלכות נק' דודים והוא היה מוכיח את ישראל תמיד וז"א דנפק כאיש המכה בדלת לשישמעוהו הנק' דופק פתחי נדיבים והיה מוכיחן הרבה כאיש המכה את בנו ומוכיחו כן משה היה מוכיחן על שהיו חוטאין ולז"א היו מתעכבין במדבר ונתנו שינה לעיני השכינה כל אותו הזמן ולכן שיעוררו את השכינה במעשיהם הטובים ויכנסו תכף לארץ והרגיש כי הלא אח"כ פתחי לי אחותי כנראה שהם דברי אהבה וחבה ואיך ביאר כי דופק הוא לשון תוכחות ותירץ כי זה דרך המוכיח לשם שמים כאב הרחמן על בנו שמאל דוחה וימין מקרבת ואעפ"י שהיה מוכיחן עכ"ז לא היו דברי זרות וקטטות כמ"ש כי מאהבת ה' אלהיכם וגומר כי עם קדוש אתה וגומר. הנה כי עם שהיה מוכיחן היה מקרבן ואומר להם במה זכיתם להיות עם קדוש לשי"ת וז"א קול דודי עם שהיה דופק ומוכיח הנה דבריו היו באהבה וחבה והם פתחי לי אחותי וגו' והנה כל זה ביארנו שהם דברי השכינה וזה יראה שאומר ולבי ער לאעלא לארעא למעבד להו נימוסין ונודע כי העושה הנימוסין היא השכינה העושה הניסים בעת כניסתם לא"י אמנם היותר נכון בזה בהיותם דברי ישראל עצמם ואומר למעבד להו נימוסי ר"ל כי אמרו ישראל אנו היינו ישינים בלתי מקיימי מצות במדבר ולבנו ער ותאב לעשות לאותם נימוסים הם המצות כי פי' נימוס ר"ל חק ותורה ובזה אתי שפיר אומר קול דודי וגומר פתחי לי וגומר קמתי אני וגומר כי הכל דברי ישראל הם וזה מוכרח עכ"ל:

דף רפו:

הה"ד פתחי לי וגומר אמרו ישראל בעוד דהוינא זמינין למיעל וכו' הענין שכל המצות התלויות בארץ קבלום ממשרע"ה בע"פ לא במעשה כשאר המצות שממש עשו אותם בפניו וז"ש בעוד דהוינא זמינין למיעאל לארעא ולקבלא אינון פקודי אורייתא על ידוי דמשה מה כתיב ודודי חמק עבר שלא נעשה הזווג בימין כגמור שהוא הייחוד הגמור ולזה פי' בתיקונים שעדיין לא נעשה הייחוד הגמור אלא כל"ת משה מאורסת לו לבד והנה הנסים ג"כ הם עד"ז שהם ניסי משרע"ה מאספקלריא המאירה והפך הטב"ע שהוא

שם אלהי"ם ומשה מהפכו מדין לרחמים ופקיד ליה כרעותיה אמנם יהושע ושאר נביאים הם מאספקלריא שאינה מאירה והטבע שם אלהי"ם שולט ואינם יכולים לשנותו לרצונם כמשרע"ה וז"ש דקב"ה עביד ליה נימוסין וכו' והנה ר' יהודה לא עלה בדעתו שיתיישב זה בהנהגת הקב"ה לתת בה שינוי ולכך פי' הענין במשרע"ה אמנם ר' יצחק פי' הענין ממש בהנהגה העליונה בעצם שנשתנה ממה שהיה ולז"א דא קב"ה וכדמפרש ואזיל שע"י משרע"ה היתה ההנהגה על ידי הספי' העליונות וע"י יהושע נתלבשה ההנהגה והיתה ע"י שליח ע"י מלאך שר צבא דהיינו התלבשות ביצירה והיינו ענין הנבוא' כי נבואת משרע"ה בלי מתלבשת ביצירה דהיינו סוד התורה שלא נתנה בהתלבשות כלל וז"ש משה הוה שמע וכו' ויהושע מנהיג דורו ע"י התלבשות הנבואה במלאך דהיינו סוד הנבואה בהיכלות ע"י לבוש ביה שעתא ידעו ישראל שבחא דמשה מפני שאין האור ניכר אלא מתוך החושך ולא דמו הם שאותה המעלה היתה מגעת אליהם מצד משרע"ה אלא חשבו שהשגתם לא תעדר אפילו בהעדר משרע"ה וכשראו שנעדרה השגתם בהעדרו הכירו שההשג' הגדולה ההוא שהיתה לכם היתה ע"י משרע"ה וז"ש בקשתיהו וכו' רצו להשיג מראה נבואתם [669] במקדש כימי משה ולא מצאתיהו והיינו שארז"ל זקנים שבאותו הדור היו אומרים אוי לה לאותה בושה וכו'.

ישעיה דהוה רחיק וכו' האזנה מקרוב מפה לאוזן. שמיעה מרחוק ואפי' שאמר שמעו שמים נתפחד ואמר כי ה' דבר ומשרע"ה אפילו שאמר האזינו השמים אמר ואדברה כי הכל תחת רגליו. לארעשא עלמין. ששמיעת השמים היינו השתקת כולם ואין העול' מתקיים אלא ע"י קול הגלגלים והנה משרע"ה יש בכוחו להעמיד העולמות אפילו שלא ע"י סבוב הגלגלים וקולם ולא כן ישעיהו. הכא אתרמיז וכו' הן אמת יש בב' פסוקים אלו רמז לשם קדוש יוצא מהם כדפי' בס' ברית מנוחה אמנם אינו נראה שיהיה הכוונה על זה שגם פסוק יערוף בכלל אותו השם וכו' השמים אינון דאשתמודעין הם הידועים והם הספי' וישעיה לא אמרם בה"א הידיעה מורה שאמר על התחתונים.

תפוח דא קב"ה היינו הת"ת יער הוא סוד עולם הנפרדים כולם האוחזים בהיכליהם והם נטיעות נטיעות מהם עושין פירות ומהם אינם עושות והנטיעות נק' עצי ומדורותם יחד נק' יער והכוונה הנה נאמר על ע' שרים לע' אומות כדמסיק. אתיהיבו לרברבן ממנן וכו' הענין שאין השפע ניתן להם מאת הבורא אלא ע"י השר הממונה עליהם והשר אמצעי ביניהם לבין הבורא משא"כ ישראל שהם מקבלים מהבורא ממש בלי אמצעי והיינו אומר אחיד לון לחולקיה והנה השרים הם מהם בעלי הדין הקשה ודינם וחסדם

[669] בכ"י כמקדם.

הכל מעט מפני שאין בידם המזגת המדות שאין צד המלאך להפוך דין לרחמים מש"כ בת"ת ב"ה שיש בו הדין והרחמים ממוזג ופעולותיו לאין תכלית והם בהמזגה דין עם רחמים בסוד גווני התפוח וז"ש מה תפוח מתפרש בגוונוי שהם חיוור וסומק וירוק חסד דין ורחמי' ובידו ית' להטות כלפי חסד ומזג המדות והיינו אומרו מתפרש על כל חילין דקאמר והיינו ה' צבאות וכו' מה שושנה סוגה הכוונה שהשושנה יש בה עלין ירוקין קשים הרבה והם סיג לה וגדר שלא יזיקוהו הקוצים כך המ' משכנה בין הקוצים שהם הקליפות ויש לה סיג שלא יכנסו הטמאים בהיכליה והם ה' עלים כנזכר בריש פ' בראשית. דאתכלילת בשית טרפין היינו ממש עלי השושנה והם רומזים היותה כלולה מו' קצוות וכולא הוא תרי גווני כלומר עם היותם תלת גווני דהיינו חסד דין ורחמים דהיינו חוור סומק וירוק עכ"ז כל הגוונים נכללים בשתים כי הירוק מורכב מהאדום והלבן ואומ' שנים הם שלש קב"ה כתפוח היינו שת"ת כולל הלובן מימין והאודם גבורה משמאל כמו התפוח צדה א' לבן וצדה א' אדום אמנם המ' מקבלת הגוונים כמו השושנה האדום והלבן שבה מעורבים יחד שהם מורכבים יחד וממוזגים. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב מאי דכתיב קמתי אני צ"ל מאי כתיב קמתי וכו' וכן אמר אח"כ מאי כתיב ודודי חמק וגומר ר"ל כאשר היה מרע"ה מוכיח אותנו כמ"ש האזינו השמים וגו' הנה כאשר קמתי לפתוח דלתי ביתי למשה לשמוע תוכחתו ולקיים מאמרו עתה שהיינו נכנסים לארץ והיינו חפצים שיורנו דרכי מצות הנהוגות בא"י אז נפטר מן העולם ונשארנו כצאן בלי רועה בקשתיהו וכו' יראה כי בקשתי איש אשר ידריכני כמוהו ולא מצאנו כי לעולם לא היה דור כדורו של משה שנתגלה השי"ת בפרסום גדול כמו למשה. ר' יצחק ביאר כי אמת שראש הפסוק הם דברי ישראל עם משה אמנם באומ' קמתי אני וכו' הם דברי ישראל עם השי"ת כי להיות שהיה משה מוכיחן שישובו אל השי"ת והנה קמתי לפתוח להשי"ת ולשמוע בקולו ולא מצאתיו מפני כי בזמן שהיה משה עמנו היינו נענין והביא ראיה כי קרא לשי"ת דודי כי בזמן ההיא היה השי"ת בעצמו מנהיג את ישראל ולא ע"י שליח ואני חשבתי כי כן היה אחרי מות משה ואקום לפתוח לשי"ת הנק' דודי והנה חמק עבר והוצרכנו להתנהג ע"י מלאך בזמנו של יהושע והביא ראיה לזה כי הלא בתר דשכיב משה ראה מה כתיב ויאמר וגומר כי אני שר צבא ה' וכו' כלומר לא תחשוב כי אני השכינה אלא שר צבא ה' עתה באתי להיות רועה אתכם, האזינו וכו' להיות כי משרע"ה מדרגתו בת"ת הנק' שמים לכן משה הקרוב אל השמים העליונים ת"ת אמר האזינו כי האזנ' יאמר על דבר קרוב אל האוזן אכן שמיעה הוא מרחוק לכן אמר ותשמע הארץ הרחוקה ממנו יותר מן השמים אמנם ישעיה להיפך כי שאר הנביאים

במראה שהיא השכינה אליו אתודע בחלום וגו' א"ר אבא באתוון גליפין וכו' הביא דברי ר' אבא פה הכרח לר' יוסי והענין להורות שהמדבר היה משה עם השמים העליונים שמושל הקב"ה ולכן נרמזו שמות הקדושים בראשי אותיות פסוק אלו והביאם הר"א מגרמיזא זלה"ה והם הה"ו ר"ת "האזינו "השמים "ואדברה גם שם וו"ה ר"ת "ואדברה "ותשמע "הארץ ונודע כי הם סוד מן ע"ב שמות ההויה הנז' בהקדמת התיקוני' שהם סוד שמא קדישא בן ד' הנחלק לע' הויות. או אפשר אומר שמא קדישא עילאה כנראה שהוא עצמו הנרשם פה והוא כי הויה עולה כ"ו והשם הרי כ"ז כי הוא כנגד כ"ז אותיות התורה והנה ר"ת של "האזינו "השמים "ואדברה "ותשמע "הארץ הם כ"ז ולהיות כי הארץ הוא סוד ה' אחרונה ולכן אין החשבון רק עד תיבת הארץ וזה נז' בפרפאות הרוקח:

ר' יצחק פתח כתפוח הביא פ' זה הנדרש על הקב"ה שהוא משונה במעשיו משאר ע' שרי האומות וכו' כאשר יתבאר ולכן הביא כאן אצל פסוק כי חלק ה' עמו וגומר בהנחל עליון גוים וגומר המדבר על דבר זה כמ"ש וישראל קדושין זכאה חולקהון וכו' הה"ד כי חלק ה' עמו ואומר מה תפוח מתפרש בגוונוי וכו' הוא מ"ש לקמן ת"ח כתפוח דאית ביה תלת גוונין שהם סוד ג' גווני הקשת דנטיל יתהון מתלת אבהתא דאינון חוור סומק ירוק והם סוד חג"ת שהם סוד מים אש רוח סוד קול דנפיק מגו שופר עילאה ואילין ג' גוונין כלולין בת"ת הנק' תפוח אכן הת"ת משבח המלכות כשושנה ולהיות כי יש הרבה מיני שושנים לכן שאל מאן שושנה או אפשר כי ודאי לא נעלם ממנו היות כ"י נק' שושנה כנודע אמנם להיות כי בינה ומלכות נק' כל א' שושנה כמ"ש בתיקונין על הרועה בשושנים דף ס"ט סוף ע"ב דתרין שושנים אינון בינה ומלכות לכן שאל למי מאלו הב' שושנים היה משבח באומר כשושנה וביאר כי הוא כ"י דכלול' חיוור וסומק ימין ושמאל כנז' פ' בראשית דף א' ע"א וגם אית בה שית עלין שהם כנגד ו"ק שבה שהוא עיקר כל הי"ס גם בתיבת שושנה נרמז תיבת שש ואומר ה' עלין הם כנגד ה' קצוות הראשונים אשר נק' חמשין תרעין דבינה וכולם כלולים ביסוד הנק' כ"ל בגי' חמשים ועם היסוד הם ששה והם י"ב כנזכר בתיקונין דף ס"ט סוף ע"ב על הפ' רועה בשושנים ובסוף ע' ע"א כי בינה ומלכות נכללים כחדא ונק' [שושנה] וכאו"א אית בה שית טרפין והם סוד אור ישר ואור חוזר הם י"ב סוד י"ב שבטי' והשושנה הכוללת בחיבור א' הרי י"ג הרי שהם ו' וה' וי"ב וי"ג והכל אחד והכי אמרה כ"י וכו' הרגיש כי אם תפוח הוא ת"ת הכולל ג' גווני חג"ת כנזכר איך מדבר עם הת"ת ואומר לו תחת התפוח עוררתיך כנזכר שהוא אינו מכללן לז"א הכי אמרה תחת התפוח וגומר באן אתר וכו' (מהרמ"ק) [נ' שצ"ל מהרח"ו] זלה"ה.

דף רפז.

איליו אבהן שהם ג' גוונוי התפוח כד פירש ר' אבא. ר' יהודה אמר וכו' נראה דפליג אמאי דאמרינן דגוונוי התפוח דהיינו חוור וסומק הם ג' אבות לבד ואיהו סבירא ליה כי ענין זה כולל כל ז' ספי' וז"ש קב"ה שמים איקרי דהיינו אש ומים חוור וסומק ובמלת שמים כל אינון רקיעין וכו' והם שבעה א"כ כתפוח ג"כ ראוי שיוכללו כל הספי' ואיקרון שמא דקב"ה כלומר וכאשר אמרנו לעיל תפוח דא קב"ה לאו דוקא אבהן אלא הכוונה כל הז' ספי' ומייתי ראיה לדבריו משטה דביה רב סבא ור' יצחק אמר דאין הכי נמי דבשטה דבי רב סבא הכי הוא שכל הז' נכללו במלת שמים כנז' אמנם לעולם אין במלת שמים אלא אש ומים חוור וסומק ואמצע דהיינו אבהן דאמרן לעיל והטעם דקאמר הכא בשטה דבי רב סבא הוא להיות סגיאן דכל הני גוונין כלומר רבים נכללים בשתי גוונין אלו דהיינו חסד דין חוור וסומק לכך רבים נק' בשם שמים. שבעה כתרים שבעה ספי' שבעה רקיעים גשמיים וכו' כנגד ז' חמה אמצעי נגד ת"ת ולבנה למטה מכולם נגד מלכות וכן כולם אמנם הכוכבים עצמם אין לנו עסק בהם ועל הרודף על העניינים נאמר יעמדו נא וכו' ואנן בתר אורחי וכו' שכל עסקנו בספירות:

א"ר יוסי פשיטן מילוי. ועם היות שהם מזכירים חמה ולבנה אין כוונתם רק על הספי' וע"ד משל הם אומרים שמש וירח לכסות הידיעה. מאינון ברייתי דהיינו ברייתות ידועות להם עוסק בעניינים אלו ע"ד הנסתר אוחזות דרך התוכניים ופלסופים ובזוהר החברים אחזו דברי הברייתות ההם לעסוק ולהתלמד בספי' כאומר ביומוי דשלמה וכו' ושם דברו על הלבנה והחברים למדו משם על המ' וכן באתרן סגיאין. אתגליין בההוא עלמא וכו' להודיע סודות התורה אפי' לצדיקים שכבר נסתלקו. צדק מ' משפט ת"ת ובאותם הברייתות מעלים הידיעה ואומר על לבנה וחמה אבל הם אומ' ע"ד משל על המדות וכן הם במקום צדיק וצדק הכי הוו שהם יסוד ומלכות בענין הת"ת והמלכות:

תניא כתרין ז' ספירן מחסד עד המלכות תשעה הוו שחו"ב עליהם וכתר הוא המלך כסא לא"ס על הרקיעים ובאותם הברייתות העלימו הענין בז' רקיעים ממש שהם הז' כוכבי לכת והם ז' ורקיע שמיני שבו חגורת המזלות וגלגל ט' שהוא גלגל החלק על כולם:

הא אנן בתר קב"ה ולא בדרך הוברי שמים המתפלספים באלו העניינים לביאור התורה דלא עאלו ונפקו כלומר שלא נכנסו לפרד"ס ואפשר שלא נכנסו באדרא כדפי' בספרא דצניעותא. דרא בתראה דנפקו היינו בניהם אשר הקים תחתם שנמצאו לעת פטירת משרע"ה כדמסיק כתבו לכם את השירה מדקאמר שימה בפיהם היינו סוד תורה שבע"פ שהוא ע"ד הנסתר ועוד בשירה זו נרמז כל הסוד הנסתר בתורה מדקאמר כי שם ה' אקרא

דמשמע שהכוונה לבאר שם ה' ותחלתו מפ' הצור תמים פעלו וכל הפ' הקודמים הם פתיחת דברים כדמפרש ואזיל וכי שירה אתקרי כלומר סוד התורה לפום מאי דמפרש השתא דהאי פרשה גילוי סוד השם אין יחס בה לשם שירה. א"ר יצחק ודאי מה שירה אתמשכא וכו' צריך לומר שסוד התורה הה' נמשך מלמעלה על משרע"ה לגלות לישראל. מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב באן אתר היא אלא איליין אבהתא וכו' הענין כי תפוח הם קשר ג' האבות והנה הת"ת הוא האחרון שבשלשתם ועומד תחת אברהם ויצחק וז"א תחת התפוח ר"ל אתה העומד תחת התפוח ר"ל בסיומה של תפוח ותחתיה כי אתה יעקב בן אברהם ויצחק ושם במקומך עוררתיך לעורר אהבה בינינו יחד. אמנם ר' יוסי לא רצה לדחוק עצמו בפי' זה אמנם פי' כפשוטו כי התפוח דא יובלא בינה כי הוא אימא לג' אבות וכל הג' גוונין בה הם כלולים אלא שאח"כ נתפשטו לחוץ א"כ הוא הנק' תפוח לעולם כי כמו שהתפוח הוא דבר א' ובו ג' גוונים כן בבינה עצמה ג' גוונין ואח"כ נפרטו לגווייהם ונטל החסד לחלקו בין גוון החיוור והפחד הסומק והת"ת הירוק וז"ש כ"י לת"ת תחת התפוח שהוא בינה שם עוררתיך כי הלא תחת בינה הוא בסוד ה' ראשונה על הוא"ו שבשם וזהו שמה חבלתך אמך וגומר והוא קל להבין אמנם לפעמים בדרך משל ירמוז התפוח לת"ת להיותו כולל גם הוא ג' גוונין אך עיקרו בבינה ולכן לא חלק ר' יוסי רק בפ' הזה תחת התפוח כי זהו ודאי בבינה אך פ' ראשון כתפוח וכו' מצי נמי לאיירי בת"ת או יפרש כתפוח ולא תפוח כי דומה הבן יקיר ת"ת אל הבינה הנק' תפוח וזהו מה שביארנו פ' משפטים דף קכ"ב ע"א ע"ש ור' אבא הכריע בין שניהם כי התפוח הוא הבינה וג' גווניה הם ג' אבות המתחברין אליה כי בניה הם נמצא כי התפוח רומז לבינה וגווניה ג' אבות והנה סיום הפ' בצלו חמדתי וישבתי והענין כי חלק ה' עמו ובצלו ישבנו אנחנו עמו ישראל ולכן ביאר פה פ' זה כי הוא טעם לכי חלק ה' עמו בשביל שהוא חלוק משאר שרי האומות כמו התפוח הנחלק בגווניו משאר עצי היער ולכן בצלו חמדתי וישבתי וגומר וכמו שנתבאר כאן פסוק כשושנה אגב גררא ביאר ר' יצחק ענין שושנה ואמר באן אתר אתכלילת וכו' פי' למה נק' שושנה וביאר כי יש זמן שנק' שושנה והוא בעת שבעלה נושק אותה והענין כי הלא הת"ת שפתותיו נק' שושנים כנז' שפתותיו שושנים וכו' והביאור כי הנה השושנים הם חוור וסומק ואינון תרין עטרין חד דאבא וחד דאמא חוור וסומק דאתכלילו בפומא קדישא דמלכא והם ב' שפתותיו וזה ירמוז פ' משפטים דף קכ"ג ע"א ושפוון אינון תרין נהורין דאבא ואימא וכו' וכד נשיק ת"ת למלכות כדין אף היא נק' שושנה משום דאתכלילת מאינון תרין שושנים והיינו אומר

ישקני מנשיקות פיהו פי' יפרנסני כמו ועל פיך ישק כל עמי שר"ל יתפרנס כל עמי והיא שואלת שישפיע לה בסוד נשיקות פיהו והם אותם תרין נהורין הכלולים בפיו ית' וז"ש בגין דאתכליל בשושנים ומשום הכי בעיא ישקני וגו' כנז' מהרח"ו זלה"ה:

דף רפז:

דכתיב האזינו השמים שלא יעשו פעולתם ולא ימצא דבר הוה פעולתו בעולם בעוד שהי' משרע"ה מגלה סוד השם לישראל והיינו האזינו השמים ותשמע הארץ העליונים ותחתונים יעמדו ולא יפעלו כלל. וזה סבת ביטול ההויות אם לא בדרך נס שאם יצוייר שיעמדו סדר ההויות על העמדת מציאותם בלתי גלגול כלל יתבטלו כרגע לזה ארעי כולהו עלמין ונתן טעם ואמר כי שם ה' אקרא ולכבוד השם ראוי שיהיה הדבר כך מאן קיימא דעלמא שכיב פי' ממה עמוד העולם ר' שמעון צדיק יסוד עולם שכיב מרע ולזה השיב שאינם יסורים של דין אלא מאהבת ה' שתוא המשגיח ברחמיו כדמפרש ואזיל מהרמ"ק זלה"ה:

והרה"ו זלה"ה כתב במה שחסר בכתיבת יד ברירנא דוכתאי גבי אחיה השלוני וכו' פי' הרמ"ק ז"ל כי לפי שירבעם תלמיד אחיה השלוני וגזל אביו ואמו ואמר אין פשע וקלקל תיקוני שכינתא לכן עתה חזר בגלגול רשב"י לתקן תיקוני שכינתא ונוכל להרחיב הענין יותר כי אחיה חטא באותו החותם שחתם לירבעם כמשרז"ל אשר בו טעו כל ישראל ולכן נתגלגל עתה ברשב"י לתקן תיקוני שכינתא עכ"ל ועיין בס' אור הגנוז פי' האדרא בס"ד:

דף רצו:

א"ר יוסי כמה חביבין ישראל קמי קב"ה בקדמיתא קרא לון גוי קדוש בזמן מרע"ה לבתר קרא לון קדש ע"י ירמיה וק' וכי אכשיר דרי וי"ל דהכי פי' בקדמיתא קודם קבלת התורה קרא לון גוי קדוש והיינו כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה' מפני שעם קדוש אתה בך בחר ה' אמנם אחר קבלת התורה וקיומם הם קדש דסלקין במעלה. וא"ת והא כתיב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש דמשמע ע"י קבלת התורה אפשר דהתם קאמר הכי אם תקבלו תהיו ממלכת כהנים נוסף על שכבר אתם גוי קדוש ואם לאו אבטל קדושתם. מהרמ"ק זלה"ה: והרח"ו זלה"ה כ' לבתר קרא לון קדש וכו' זה יובן במה שביארנו פ' משפטים דף ק"א ע"ב ענין קריאה זו מה טיבה והוא סוד השפעת נשמות מן החכמה עילאה בישר' כנז' שם:

דף רצז.

א"ר אבא קדש עילאה מכולא. הענין כי מלת קדוש ר"ל מקודש ע"י הקדש שקידשו ונעשה קדוש אמנם קודש הוא המקור אל הקדושה המקדש הקדוש א"כ ראוי שיהיה עילאה מכולא. כד אתחברן וכו' הענין כי הם ג' פעמים קדוש בג' אבות והם נקראים מקראי קדש שהם קרואים אל החכמה הנק' קדש וכד אתחברן כולהו קדושי דהיינו ג' אבות מיוחדים במציאות אצילות מבינה אז הם מתאחדים ועולים דרך הבינה בתוך החכמה ואז אקרו קדש הם בעצמם למטה מפני שמציאותם מתאחד במציאותם למעלה ומטעם זה כולהו סליקין ומתכנפין להההוא אתר עילאה דהיינו חכמה דאיקרי קדש וע"ש מציאות זה נק' הם למטה ג"כ קדש והפרדם אל מקום אצילותם כל א' בפני עצמו נק' קדוש דהיינו קדוש ו' והיינו ג' ווי"ן דויסע ויבא ויט ג"פ קדוש וז"ש ובג"כ ק' ק' ק' אתעביד מנייהו. ובגין דישראל בתלת דרגין מתעטרין שהם כהנים לויים ישראלים מצד חג"ת לכך בבחי' כולם יחד נק' קדש כמו בחינת ג' אבות יחד נק' קודש שמציאותם יחודם יחד הוא בחכמה כנזכר וז"ש דאיהי ראשית ומפני שאין דרך האבות אל החכמה אלא ע"י הבינה כנודע לכך אמר ראשית תבואתה בה"א דהיינו בינה שתבואת ה' וראשית הכל א' והא אוקימנא תבואת בה"א. ואיש כי יאכל וגומר כי אחר שהם ביסוד החכמה והבינה שאין משם יניקת החיצונים האוכל מהם יאשם ויאבד ודאי:

א"ר אלעזר שירותא וסיומא וכו' חכמה ומלכות אתכליל בקדש ירצה במלת קדש א' והטעם כדמסיק כי החכמה בעצם תקרא קדש וז"ש וחכמה עילאה קדוש איקרי האמנם בהתפשט אותו הקדש שבחכמה למטה במ' נק' היא קדש מפני שהקדש העליון נתפשט עד למטה במ' בענין ששרותא וסיומא אתכליל בקדש א' כנזכר חכמת שלמה מ' של ת"ת מלך שהשלום יסוד שלו. וחכמה עליונה נק' חכמת כל בני קדם כי הכתר היא קודם בני קדם הספי' הנעלמות בו ומלת ותרב מורה על הגידול וז"ש דקיימא סיהרא באשלמותא מצד יניקתה מיסוד שפע החכמה וכיון שהכתוב אומר ותרב דהיינו שהיא שלימה מוכרחים אנו לומר שהיא נק' קדש וכד לא מתנהרא ומתעטרא בשלימותא אלא שמתעטרת קצת ולא בשלימות תקרא שם משותף אל הקדש דהיינו רוח הקדש רוח המתפשט מן הקדש ולא אתקרי קדש ממש דאיהו לעילא שאינו בייחוד עמה ממש. וכד אתברכא מההוא סוד וינקא השפע ההוא לכל אינון דלתתא שהם ההויות המושרשות בה אתקרי אם שהיא מלאה מהם כעצמים בבטן המלאה וזה בחי' עצמה לבד אמנם באיהו דלעילא כלומר כאשר ישתתף עמה הקדש העליון כנזכר אז קרינן לה קדש קדשים והיינו קדש א' מלא מכמה קדשים שהם שרשי ההויות שבתוכה ולה בחי' אחרת יותר

נכבדת מבחי' זו והוא הנק' כלה והיא ממש בחי' המלכות הנמשכת מהחכמ' הקדומה שבכתר הנק' לבנון ששם לובן הרחמים הפשוטים ולבנונית הנמשכים ממנה שהם ו"ק והמ' וז"ש דאתלבן מכל סטרין והיינו אתי מלבנון כלה שהם דברי החתן אליה:

תאנא וכו' מאן שם ה' דלא כתיב כי (שם) ה' אקרא אלא שם ה' דהיינו שם והיכל ולבוש לשם בן ד' וזה אפשר בשני מקומות כי שם בן ד' הוא בחכמה והיכל אליו אהי"ה שבבינה וכן הוא בת"ת והיכל אליו אדנ"י שבמ' ולהכי קא מבעיא ליה מאן שם ה' ופי' רשב"י דהיינו הבינה דכתיב הבו גודל לאלהינו דהיינו הבינה שהיא היכל לחכמה ור' אבא לא פליג היות שם אלהינו בבינה אלא שמפרש שכוונת הפסוק הוא לקשר שבע ספירות בבינה והיינו הבו גודל גדולה לאלהינו בינה ומסיים קראי ואזיל ולפ"ז שם ה' הכוונה הבינה ושבע ספי' הנמשכות ממנה וזה דמסיים ואומר הא כולא שמא קדישא דקב"ה שהוא האצילות וכל הספי' מבינה ולמטה ולא על שם אחד לבד כדברי רשב"י ודקדק הכי מדקאמר שם ה' אקרא דקא קרי ואזיל ולא אמר אזכיר דמשמע על שם אחד לבד. הצור וגומר דא גבורה לשון חזוק ועם היות שהדינים והחיצונים נמשכים משם עכ"ז תמים פעלו כי כל דרכיו משפט בת"ת דהיינו לשון פארות וענפים מפני כללות בו ו"ק ולכל ענף דרך אחד וכולם משפט מזוג כראוי. אל אמונה דא נצח שהוא ענף החסד ובו א"ל ודאי וכו' אמונה כנזכר בתיקונין בסוד החסד ואין עול עם היות ההוד דין בגבורה והיא המשפעת לחוץ למטה עכ"ז אין עול צדיק כמשמעו וישר עם היות שכל הפעולות התחתונים טובות ורעות נגזרות ע"י עכ"ז וישר הכל ביושר לפי המעשה שם ה' ממש כלל האצילות.

מקשר קשרא מהימנותא. קשר הספי' שבעה בתוך הבינה מצד מה שהם נקשרות מצד הא"ס המאציל והיינו אומר הוא שהם האחדות השוה כדמפרש ואזיל כלומר הוא כולא כלומר כל אותם המדות הם בו והוא כולם ואין מדה שתהיה חוץ ממנו ח"ו והכוונה במלת היא על הבינה הנקשרת בכתר וחכמה ששלשתן תשובות כאחד והם נקשרות בא"ס בענין שהכל תלוי בקשר ואחדות שבעה אלה בבינה פי' אחר במלת הוא יורה כי אחר שכולם ממנו אינם נחלקות למדות רבות ח"ו וז"ש הא חד בלא פרודא שעם היות שיבחנו לרבות בערך המקבלים ובערך המדות בעצמם נקשרות במאציל הוא אחדות שוה וז"ש דאי תימא כל הני סגיאין דהיינו גודל הצור משפט וכו' והנה פעולות אלה יורה על הריבוי לז"א כולהו סלקין לבינה ומתקשרן מצד החכמה ומתאחדן מצד הכתר להיותם כסא למאצילם והם פי' באחדות הם נק' הוא להורות על אחדותם וז"ש וכולהו הוא ואחדות זה נמשך לספי' גם אחר אצילותם והמשכם למטה אל מקומם והיינו שמלת

הוא היא מורה על קיום האחדות בכל זמן וז"ש הא הוה והוא יהא והיא מלה מורה על האחדות וז"ש והוא חד כלל אחד בכל זמן. למלכא א"ס וינדע וכו' כפי מדותיו שואל מכל מדה ומדה כפי צרכו ומקשרם ומייחדם עמו בכל תפלותיו שלימו דכולא ת"ת הכולל ו"ק שהם כלל המדות הפעולות למטה כנודע. מחצדי חקלא קוצרי הסודות משדה תפוחים שהיא המ' והיינו העוסקים בחכמה הפנימית המושכים הסודות מלמעלה. והרח"ו זלה"ה כתב א"ר אבא וכו' כל ענין זה שהיא הפרש בין קדש לקדוש וביאור ק' ק' ק' ה' צבאות ופ' קדש ישראל לה' וגומר כל זה הובא בפ' משפטים דף קנ"א בלשון אחר ע"ש עכ"ל:

דף רצז:

וילבש צדקה הספי' משפיעות במלכות והיא נק' צדקה בגדי נקם בהיותה מתגוללת בדמי הדינים. אבהן חג"ת בנין נה"י והם תיקונין דאמר לעיל שקיו דנחלא שפע הבינה מאי לא לו אי אפשר לפרש לי הכתוב לפי דעתו אלא בדרך זה שחת לו למעלה דהיינו פגימא דלעילא לא בניו כלומר גם אינה במדרגת בנים שאינם מושפעים ממנו והיינו פגימותא דלתתא וזה בסבת מומם דהיינו בסבת הפגם שגרמו שמא עילאה לא מתברך היינו פגימותא דלעילא שהשם בעצמו אינו מושפע ואומ' בעלמא מורה שהוא בבחינת התחתונים מורה על פגימותא דלתתא ולא אמר שמא עילאה לא מברך לעלמא אלא מתברך להורות על הפגם העליון והענין כי הספי' נפגמות מה שהוא בבחינת התחתונים כנודע כי בערך עצמם אפי' המלכות אינה נפגמת וראיה שהרשעים גורמים הפגם הוא ממה דאר"ש כל זמנא וכו' ור' אבא אמר לא אצטריכנן להאי קרא דמקרא גופא נפיק דמסיק דור עקש וגומר. מלה בתיקוניה כלומר בקשר וייחוד הראוי. אמנם הרשעים גורמים פגם ופירוד במדרגות העליונו' והיינו דקאמר בתר הכי שחת וכו' כדדריש לעיל. א"ר יהודה וכו' פליג אדלעיל דקאמר דעבדין פגימותא לעילא ותתא לז"א שכל הפגם למטה לבד וז"ש הכתוב שחת אינו לו להקב"ה אלא לתחתונים וז"ש לגרמייהו עבדין וכו' ור' חייא פליג כדלעיל ואמר לו לא הא אוקימנא כי אדרבה פי' הכתוב שגורמים פגם למעלה ולמטה והכרח מן הפסוק אומר הלה' תגמלו זאת כלומר אתם גומלים רעה תחת טובה. ר' אלעזר לא דייק דשכינתא עמהון ממש בגלותא אלא דקב"ה לא בעי לשבקא לון דהיינו שלעולם השגחתו עליהם וז"ש קב"ה עמהון בגלותא לא שיהי' גלות להקב"ה ממש אלא שהוא עמם לעוזרם ודייק הכי מסופי' דקרא דקאמר לא מאסתים ולא געלתים ולפי דבריו קב"ה היינו ת"ת שלא יכחיש ר' אלעזר ששכינה בגלות אלא משמעות דורשין בלבד איכא בינייהו דמקרא דא לא נפקא לה שכינתא בגלות ור' אבא דריש דממש שכינה

עמהם בגלות. גולה וסורה ודייק רישא דקרא דקאמר גם זאת שהיא שכינה היה בגלות עמהם בהיותם בארץ אויביהם וכדמפרש ואזיל והנה בגלות שכינה יש שתי בחי' הא' הוא הקול היינו דמפרש הכא ר' אבא שממש שכינה מנפשה אזלת דהיינו בגלות בבל כדקאמר שמעת מטרוניתא וכו' דהיינו שהשכינה מעצמה הלכה אמנם יש גלות שכינה בדרך אחרת שהיא ממש בגלות ולא שמעצמה הלכה עמנו אלא שגירשוה בעוונות וכן פי' בזוהר שהיא גלות זה שאנו בו עתה ולא רצה ר' אבא לפרש כן משום דקרא בדרך חבה אתמר דהיינו שהולכת שכינה משום חיבה דהיינו בהיותה הולכת עמנו מעצמה. מאן גרים דאנא שמענא וכו' שלא היו ראויים לגאולה אם לא מפני שכינה שהיתה עמהם כדפי' רז"ל משכו ידיכם מן הע"ז ושב ה' אלהיך שכינה שהיא עצמה שבה א"ר יהודה וכו' הלה' שהוא ת"ת תגמלו על כל הטובה שהוטיב אתכם שתהיה זאת בגלות דמלכא בלא מטרוניתא לאו מלכא וכו' ולעיל פי' ר' חייא על הפגם סתם והיינו דלא דייק זאת ולהכי הפגם שייך בכל המדות. אמנם השתא דייקא זאת דהיינו שכינתא והאי לא שייך אלא בגלות שכינה דאי בפגם מאי אריא זאת אפי' שאר הפי' נמי ומלת תגמלו לא שייך אלא הגומל רעה תחת טובה להכי פי' דא הוא גמול דעבד וכו' ה' זמירא מ' ה' רבתא בינה והיינו תרי עלמין דקא מפיק מהרמ"ק זלה"ה:

והרח"ו זלה"ה כתב הה"ד וגם אני שמעתי את נאקת בני ישר' וכו' אפשר הבין זה מריבוי הגם שר"ל אחרי ששמעתי נאקת המטרוניתא גרמה כי גם שמעתי את נאקת בני ישראל או אפשר שהבין זה מסוף הפסוק ואזכור את בריתי וז"א הה"ד ואזכור את וגומר והענין כי נודע דכד אתחבר יסוד ומלכות כדין נק' מ' ברית ואמר כי הנה ואזכור כבר את בריתי היא המלכות בסוד הזכירה שהוא היסוד ובזה גם שמעתי נאקת וגומר והטעם כי כבר ואזכור את בריתי שהיא המלכות ואומר ושב ה' אלהיך וגומר זה נתבאר פ' ויקרא דף כ"ב ע"א כי הל"ל והשיב אמנם אומ' ושב הוא כי הוא עצמו ישוב ועוד כתיב רצית את ארצך וגומר הענין רצית תחלה את שכינתך שהיא ארצך דרך החיים ואח"כ שבת שבות יעקב הם ישראל עכ"ל:

דף רצח.

אתם דייקא. שאם הכוונה כמשמעו להפר בריתי, מהם הול"ל מדקאמ' אתם משמע להפר להיות אתם בינייהו עמהון ומלת אתם היא הברית עצמו דהיינו הברית שאני אתם דהיינו לא אעדי וכו' אלמלא דא דהוה וכו' שכינה בגלות נותנת כח לסבול הגלות או מיקל עול האויבים מהם כענין גדול הרועה וכו' וכל אתר דחכימי דרא וכו' הם ב' בחי' הא' כוללת לכל ישראל והוא דוקא מקום עמידתן בקבע וז"ש ישראל שריין הב'

פרטות לחכימי והוא אפי' בכל אתר דאזלין דרך ארעי לאתר חד אזילנא וכו' שמא היו הולכים להקביל פני בוצינא קדישא איש ממקומו. השמים לאכללא אפשר היה לפרש אלה תולדות השמים והארץ זה אצילות ת"ת ומלכות בהבראם דהיינו בה' שהיא הבינה בראם ע"י החסד שהוא למטה מהבינה שעליה אמר הכתוב אמרתי עולם חסד יבנה והיינו באברהם. ור' חייא פי' שמים לאכללא. קב"ה דהיינו הת"ת כל מה דלעילא הם ו' קצוות נכללים בו שכולם נכללים במלת שמים שהם ששה רקיעים. הארץ לאכללא קב"ה דהיינו מ' וכל מה דלתתא כל המשתלשלים ממנה כי מלת ארץ מורה על כללות התחתונים ואלו התחתונים הם התולדות שהם תולדות מת"ת ומלכות וז"ש אינון איקרון תולדות מינייהו כל אותם המשתלשלים למטה. א"ל אי הכי מהו בהבראם בשלמא [670] למ"ד ס"ד ניחא אומ' בהבראם בה' בראם כנז"ל אלא להאי פי' מה בהבראם שהרי הם תולדות שמים וארץ כחדא ולאו מאות ה' ועוד כפל הכתוב כי מאחר שאמר תולדות השמים והארץ מאי תו בה' בראם א"ל כולא חד מלה והטעם כד שמים אתחברו בהאי ה' דהיינו ייחוד שמים וארץ אפיקו תולדות ולא שיהיו שמים מוציאים בפני עצמם וארץ בפני עצמה וגם לא ששתיהם מוציאים התולדות אלא אתחברו השמים שהם הזכר עם האי ה' שהיא מ' וקבלה שפע הת"ת והוציאה התולדות ואינון איקרון תולדות השמים והארץ ולא כדס"ד כי שמים וארץ גופייהו איקרון תולדות א"ה במאי אוקימנא בהבראם וכו' בשלמא כדס"ד ניחא באברהם בחסד כנזכר אמנם השתא דפרישית כי שמים אתחברו בהאי ה' ועיקר הבריאה וגילויה מהמ' א"כ מהו בהבראם באברהם א"ל כולא חד מלה. כלומר מה שאמר הכ' תולדות השמים והארץ ומ"ש בה' בראם באברהם כולא חד והטעם כי באברהם דהיינו חסד היינו השמים דקאמר כי תחלת התפשטות ו"ק מחסד כנודע ומ"ש בה' בראם היינו והארץ דקאמר שהיא מ' וטעם הכפל הזה הוא להורות חבורם דקאמר לעיל שמים אתחברו בארץ ולפיכך באו נרמזים במלה אחת וז"ש וכולא [חד] מלה.

א"ל ודאי הכי הוא ומאי דמהדר עד השתא לקהויי קוהתא אפשר דקשה לו למאי דגמר ומקשי ליה לר' חייא כי היכי דלתרצינהו. אלה תולדות השמים והארץ ומתמן גמרינן מאי דתנינן העולם הזה נברא בה' דכתיב בהבראם ואי אפשר לפרש דמהדר לה' עילאה ותולדות עצמם היינו שמים וארץ דאיפכא כתיב ונהר יוצא מעדן וגומר ומתמן ילפינן העוה"ב ביו"ד ועוה"ב היינו בינה וא"א בינה לחודה ביו"ד ות"ת ומלכות בה' משום דמההוא קרא נפקא לן עוה"ב בי' דהיינו ונהר יוצא מעדן נפקא לן נמי ת"ת ומלכות

[670] נ' דצ"ל למאי דס"ד.

כדמפרש ואזיל. להשקות את הגן לאכללא שמים את הגן לאכללא הארץ בענין ששמים וארץ עליונים ג"כ נבראו בי' וא"כ מאי דאמר ועוה"ז בה' היינו בתרא' וה' דהבראם בה' בראם על המ' קאמר ותולדות היינו ודאי כל תתאין למטה ממ' ולא אינון שמים וארץ עצמם כדס"ד והענין כי עדן הוא חכמה נהר יוצא מעדן בינה להשקות הוא סוד משך הבינה להשקות ו' נטיעות שהם גן ודאי והם הת"ת שהוא תורה שבכתב שבה ג"ן פרשיות ובאה מלת א"ת לאכללא הארץ כדרכה והנה באומ' ונהר יוצא מעדן הורה על מוצא ואצילות הבינה מחכמה ובאומ' להשקות כלל אצילות ת"ת ומלכות ממנה בבינה והיינו העוה"ב נבראו בי' שכל האצילות הבא ומתפשט נברא ונאצל מהחכמה כדפי' והא אוקימנא דכתיב וכו' לראיה שהת"ת נק' גן ועוד שאצילותם מההכמה כדמפרש ואזיל. מעיין גנים דא הוא השמים כי הת"ת בעצמו מעיין לשפע לו' קצוות שהם גנים ונטיעות ויכרו עבדי יצחק וראיה כי יצחק חופר עם עבדיו הבאר הזאת שהיא מלכות ועוד ראיה משמות הבארות כדפי' שם:

דאינון מתעטרין המעיין והבאר הזאה מתעטרין באור העליון ומתקשטין ואח"כ ע"י אותו קישוט סלקין רישא דמלכא הם סוד חו"ב דכתיב כי גדול מעל שמים חסדך וגו' ראיה למה שאמר מתעטרין כנז' והיינו כי גדול מעל שמים על שמים לא כתיב אלא מעל שמים מהבינה משם הוא חסד גדול מלבנון הוא החכמה נפיק מהחכמה לכלא הקצוות וזה ע"י נגיד בבינ' ואתמשך לכל זויין שהם ו"ק עד דנגדין משך צינורות השפע אל המלכות אל הבחי' הכוללת כל הנבראים שהוא נק' ים כדכתיב גדול ורחב ידים וגו' וז"ש לאחר דאיקרי ימא רבא בענין שזה מורה שגם המלכות נמשכת מן הלבנון כנזכר וכ"ש הה"ה דהיינו אצילותם מהחכמה ולא מבינה כנז"ל ולהורות שהתחתונים הם תולרות השמים והארץ יחר ראיה מאומ' הביטו אל צור חצבתם דהיינו הת"ת שהוא מחצב נשמתן של ישראל ואל מקבת בור נקרתם היינו מ' וכתיב ג"כ הביטו אל אברהם דהיינו שרותא דשמים ולהורות שהת"ת מתחברת עם המלכות והיא מקבלת התולדות בעצמה ואח"כ היא לבדה מאצלת אותם כנז"ל בפ' בהבראם הוכיח מאומר גן נעול וכו' והיינו שקבלה תולדות הת"ת והם נעולים בתונה עד עת בא זמן אצילותו ואח"כ היינו אומר ומכאן נפקו תולדות דכולא כנז' והיינו באברהם בה' בראם כנז"ל.

והרח"ו זלה"ה כתב דכתיב לא מאסתים וגו' להפר בריתי אתם וגו' פי' הפ' לא מאסתים כדי להפר את בריתי השוכן אתם ועמהם כי אם הייתי מואס אותם הייתי מפר את בריתי היא השכינה השוכן אתם וא"כ מזה נראה כי לעולם השכינה עם ישראל. ר' יצחק וכו' מאי וארד ארד מבעיא לי' וכו' פי' כי נודע לבעלי הדקדוק כי ארד הוא עתיד וכשהוא

בוא"ו וארד מהפכו לשעבר וכאלו אומר ירדתי כבר כמו ואומר לך שר"ל אמרתי לך וזה פשוט וא"כ עתה ענין זה ההבטחה היתה לעתיד כי היה השי"ת אומר למשה שירד להצילו עתה כי עדיין לא ניצול וביאר כי ודאי כך הוא ממש כי וארד הוא לשעבר וכוונת הפ' לומר הנה שמעתי נאקת בני ישראל והנה לזה הקדמתי רפואה למכה זו כי כבר ירדתי עמהם מעת שהם ירדו בגלות מצרים עם יעקב אביהם ואז ירדתי אני ג"כ עמהם כמ"ש אנכי ארד עמך מצרימה וזה למה כדי שאנכי אעלך גם עלה כי כשהשכינה בגלות אתער קב"ה ברחמי עליהון דישראל ושזיב יתהון בגין מטרוניתא דאזלת עמהון בגלותא וז"ש כאן וארד להצילו וגומר פי' אני כבר ירדתי תחילה עמהם כדי להצילו עתה מיד מצרים וכו' ואומ'

חמינא באנפך וכו' אפשר ע"ד ההוא ינוקא דארח בלבושייהו וכרשב"י שהיה אומר חזינא דשכינתא עמכון וכו' ופי' כי היה מכיר בפניו שהיה עוסק בתורה ומהרהר בה כי בזה ודאי דשכינתא שריא עליה. או ירצה כי ידע שהיה בא לקראת רשב"י ללמוד עמיה במדוריה ובחברתו וז"א דהא במדורא דשכינתא מדורך ולז"א אח"כ וכל אתר דחכימי דרא אזלין וכו' וז"א דהא ידענא דלאתר חד אזלינן וכו' עד דהוו אזלי וכו' המשך הכתוב לפי דבריו הם אלו אלה תולדות השמים כי כל תולדות אלו הנז' בפ' הזו הם תולדות השמים לאכללא קב"ה לומר כי הכל נמשך מאתו כי אעפ"י שאנו רואין צבאות השמים עכ"ז כולם הם תולדות השמים העליונים ת"ת והקשה לו דהא כתיב בהבראם ודרשינן בה' בראם שהוא המ' ה' תתאה בראם כי כולם תחתונים מצד המ' ולא איירי על השמים העליונים וארץ העליונה רק על התתאין דכולהו נברא מן המ' ותירץ כי הכל א' כי הנה הפ' אומ' אלה תולדות השמים והארץ ר"ל כי הם תולדות הנעשים ע"י שמים וארץ העליונים ת"ת ומ' כי הם או"א לכל הנבראים האמנם לפי שנודע כי אין התולדה ניכרת אלא מן האם כי היא היולדת בעולם ולז"א בה' בראם כי כל הנבראים נעשו ע"י ייחוד ת"ת ומ' הנק' שמים וארץ ולא מן הארץ לחודה ולז"א האי ה"א אפיקת תולדות כי הוא הוציאן באויר העולם אמנם משורש הת"ת נשפעים ?וגאצלים וחזר והוקשה לו דהאיך יתייסבו שתי דרשות אלו כי התם דרשינן באברהם והכא דרשינן בה' בראם ודרשינן נמי שהם תולדות השמים וארץ ת"ת ומ' ותירץ כי הכל א' והוא כי שמים הוא כללות ששה קצוות ולכן בינה נק' קצה השמים העליונים כי מחסד מתחילין השמים עד היסוד ולכן המ' נק' קצה השמים התחתונים כנזכר פ' בראשית דף א' ע"ב וא"כ שתי הדרשות דברי אלהים חיים כי הנה אמרנו כי הם תולדות שיתוף השמים והארץ ושניהם נרמזים במלת בהבראם כי אם נדרוש באברהם היינו השמים הנז' כי משם התחלת התפשטות

השמים כי אברהם בחסד כנודע. ואם נדרוש בה' בראם היינו הארץ הנז' ושתי הדרשות צריכים וכולם א' עכ"ל:

דף רצט:

עד דיתדן נ"א דיתן כל מה דאתגזר עליה היינו שיוציא בחליו ממון כך ואם בעל שכל הוא מקדים לצדקה. לשרושי לבטל א' מאיבריו או כולם ואז יקל חליו ויעמוד ממטתו מאן דיתחזי למות צריך לומר לו התודה דהיינו אסוותא דנפשא כדמסיק ודא מותר למאן דדחיל וכו' מפני שהוא בשמות הקדושים וצירופי אותיות וצריך קדושה ובלעם היה יודע מכח המודיעים אותו והיה מערב קודש בחול ולז"א ואינון ממה דעביד בלעם והענין כי החולאים עם היותם טבעיים בליחות הגוף עיקרם מהחיצונית שהיא השולטת מצד העון על הליחה ומתגברת זו על זו עד ירצה עונו ולזה יש כח בשמות להעביר החיצונית ולהחזיר הליחות אל משקלם והמזגתם ולפעמי' שחיצונית עושה משכנה בליחות הגוף ושולטת שם ואינה עוברת וצריך לנדות ולהחרים הכח ההוא שילך משם כדי שתשובנה הליחות אל מתכונתם ולזה חדי ר' אלעזר על סוד הענין עם היות שאומר לא הבין הסוד לפי הנראה מדבריו ואי תימא דעביד אסוותא בפסוקי אורייתא וכו' הרי אסור להשתמש בשמות אמנם הענין היה שהיה מצרף השמות ומפרש סודם ואח"כ היה מוציא מטעם אלו השמות שכוחם לחולי זה כך וכך אנו נוטלים סמים אלו שהם כך וכך לנוכח סמים פלו' שם פלו' וצירוף שלו ובהצטרף הסמים יחד יהיה סוד צירוף פלוני ובהתפלל הרופא בעשותו הרפואה יכוון לספי' כך וכך שבה תלויה הרפואה הזאת והשם הזה ויתרפא וזה היה הכוונה תמיד בכל הספר ועד"ז אמר ועל ההוא רזא אפיק רזין דאסוותא ועוד היה אומר חולי פלוני מהליחה הירוקה מצד עון פלוני פגם כך וכך במקום כך וכך צריך לתקן המדה בתשובה כך וכך ויטול סם פלוני שהוא תלוי בספירה כך וכך ויתוקן מלמעלה ע"י כך בתשובה ומלמטה ע"י תרופה כך וכך מהרמ"ק זלה"ה:

תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם